

SACROSANCTA
CONCILIA
AD REGIAM EDITIONEM
EXACTA

QUÆ NUNC QUARTA PARTE PRODIT AUCTIOR

Studio PHILIP. LABBEI, *&* GABR. COSSARTII,

Soc. JESU *Presbyterorum.*

TOMUS OCTAVUS

Ab anno DCCCXLVII. *ad annum* DCCCLXXI.

LUTETIÆ PARISIORUM,

Impensis SOCIETATIS TYPOGRAPHICÆ Librorum Ecclesiasticorum jussu Regis constitutæ.

M. DC. LXXI.

CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

SYLLABUS
EORUM QUÆ TOMO VIII. CONCILIORUM CONTINENTUR.

*Quæ asterisco * notata sunt, non erant in prioribus aliis editionibus : quibus vero hæc nota † impressa est, eorum incertus est annus.*

SYLLABUS

APPENDIX. 1845

VITA

VITA ET EPISTOLÆ LEONIS PAPÆ IV.

ANNO CHRISTI 847.

* *Plat.* Radulpho.

Leonis virtutes.

LEO IV. natione Romanus, ex patre A *Radoaldo, sedit annos octo, menses tres, dies quinque. Hic adeo catholicus atque apostolicus vir multæ patientiæ multæque humilitatis extitit, largus, pius, innocens, sive benignus, amator justitiæ, & plebis ferventissimus gubernator, divinarum quoque scripturarum indeficiens perscrutator, vigiliis & orationibus semper intentus. In cujus etiam beatissimo pectore, juxta illud quod in sancto evangelio legitur, & serpentis astutia, & simplicitas inhabitabat columbæ. Erat enim totius sanctitatis decore repletus, B amator religiosorum hominum, Deoque in omnibus assidue famulantium, nutritor pauperum, & contemptor sui. Hic primum a parentibus ob studia literarum in monasterium beati Martini confessoris Christi, quod foris muros hujus civitatis Romanæ juxta ecclesiam beati Petri apostoli situm est, quousque sacras literas plenius disceret, sponte concessit. Vbi non solum literas didicit, verum etiam in studio sanctæ conversationis, non quasi puer, sicut tunc erat, sed velut perfectus monachus mansit. Cujus etiam piæ conversationis exemplo alii sub eodem monachico degentes ritu C omnipotenti domino plus devote serviebant. Eratque cum illis quasi unus ex illis. Et quoniam civitas supra montem posita abscondi non potest, sic neque hujus rumor sanctissimi viri diu occultus existere potuit. Fama illius, sive sanctitatis opinio, huc illuc luce clarius divulgata est, atque multorum relatione fidelium ad aures pontificalis quondam beatissimi patris & papæ Gregorii mox festino relatu occurrit, cui cum tantæ fuisset castitatis dignæque conversationis magisterium enarratum, illico eum ex monasterio, quo pie degebat, exire jubens, ad sanctæ matris ecclesiæ gremium perduxit, atque ut in suo semper servitio familiariter permaneret, in Lateranensi patriarchio esse præ- D cepit.

Matth. 10. — In monasterio vivit. — *Matth. 5.* — E monasterio a papa evocatur.

Fit subdiaconus.

Subdiaconum quoque eum ob suæ famam vitæ laudabilis fecit. Qui tamen quamvis locum mutaret, vel ordinem, tamen vitam moresque suos plusquam prius in summi creatoris nostri servitio regulariter constrinxit, bonisque multiplicavit operibus. Defuncto autem hujus sacratissimæ sedis papa Gregorio, tunc Sergius archipresbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ præsul effectus, hunc, de quo superius nonnulla retulimus, Leonem videlicet beatissimum papam presbyterum consecravit, eique titulum sanctorum quatuor Coronatorum largitus est.

Fit presbyter.

In quo dum bonis polleret moribus, ibique indigentibus necessaria ministraret, peregrinos ac pauperes, minusque habentes non solum verbo, imo etiam corporalibus alimoniis refoveret, is qui tunc præerat Sergius Romanæ sedis antistes ex præsenti vita subtractus est, sub cujus etiam tempore ecclesiæ beatissimorum principum Petri & Pauli a Saracenis funditus deprædatæ sunt.

Quia igitur calamitate sive miseria omnis Romanorum vigor elanguit atque contritus est hoc facto, universa concio Romanorum ex duobus casibus, vel periculis, videlicet de repentina morte pontificis, & devastatione, quæ facta fuerat in ecclesiis sanctis, cunctorumque finibus Romanorum, fatebatur se nullatenus evadere mortis periculum posse. Cumque pari devotione, communique consilio universi Romani proceres de futuro cogitarent pontifice, ut quis esset qui tam sanctum & inviolabilem locum cum omnipotentis Dei timore regere, vel gubernare potuisset, confestim fama beatissimi præsulis simul & meritum ab omnibus patefacta est, totamque per urbem diffusa: necdum enim is qui obierat pontifex ad sepulturam debitam fuerat deportatus.

Consensu unanimi omnium eligitur in papam.

Et ecce omnes a novissimo usque ad primum una voce, una simulque concordia Leonem venerabilem presbyterum sibi futurum pontificem flagitabant. Et quod nullum super se alium habere vellent præsulem, nisi hunc, de quo crebro dictum est, multis conjurationibus ac vocibus fatebantur. Quorum incunctanter omnium credimus corda ad hunc expetendum non aliud, nisi amor divinus, & divinæ virtutis inflammavit & univit clementia.

Cogitur ad papatum.

Tunc omnes, ut superius annotatum est, pergentes cum gaudio multæque aviditatis lætitia ad ecclesiam, in qua degebat, beatorum quatuor Coronatorum, eum coactum invitumque exinde abstrahentes cum hymnis laudibusque præcipuis ad Lateranense patriarchium perduxerunt: cujus, morem observantes antiquum omnes osculati sunt pedes. Quanta autem in ejus pontificali electione concordia vel unanimitas fuerit, nullus breviter enarrare hominum potest. Quid autem electionis suæ tempore apostolorum suffragiis suisque sanctis intervenientibus precibus de Saracenis illis, qui tam nefarium scelus commiserunt, divina virtus peregerit, hoc inconveniens aut reprehensibile non est, sive ob futurorum sive timorem, sive memoriam, præsentibus literis annotare. Omnes enim cum vellent, iniquitatis ac deprædationis scelere perpetrato, ad Africanam ex qua venerant regionem * revertere, vasto maris pelago vi ventorum procellarumque, sicut certa relatione cognovimus, Deo permittente, demersi sunt. Antiquumque illud Ægyptiorum miraculum ecce noviter apostolorum meruit oratio obtinere. Romani

Mos antiquus osculandi pedes pontificis.

* reverti. Saraceni in mari pereunt.

Romani non audent sine facultate imperatoris eligere papam

mani quoque, ut diximus, novi electione pontificis congaudentes, cœperunt iterum non mediocriter contristari, eo quod sine imperiali non audebant auctoritate futurum consecrare pontificem, periculumque Romanæ urbis maxime metuebant, ne iterum, ut olim, aliis ab hostibus fuisset obsessa. Hoc timore & futuro casu perterriti, cum sine permissu principis præsulem consecraverunt, fidem quoque illius sive honorem post Deum per omnia & in omnibus conservantes.

Dona a Leone oblata ecclesiis.

Iam quia humanus æstimare non sufficit arbiter, nec os referre prævalet, quantæ bonitatis ac pietatis hic beatissimus extiterit pontifex, redeamus ad ea quæ fretus Dei amore sanctorum ecclesiis obtulit, & a primo pontificatus sui exordio enarremus. Hic vero insignis & præclarus antistes superno amore exardescens obtulit in basilica beati Petri apostoli coronam ex argento purissimo unam pensantem libras viginti & quatuor. Gabathas interrasiles duas pensantes libras duas. Vela septem, duo quidem de fundato, & alia duo de stauraci, & tria de spanisco. Obtulit vero ibidem ad splendorem & gloriam ipsius venerandæ basilicæ cortinam Alexandrinam miræ pulcritudinis unam, habentem historiam pavonum portantium desuper homines, & aliam historiam aquilarum, rotarumque, & avium cum arboribus. Ipse vero egregius & prudentissimus papa obtulit in basilica sanctorum quatuor Coronatorum, in qua sacerdotii sui solertissime functus est officium, canistra de argento purissimo tria pensantia libras....

S. Petri.

SS Coronatorum.

Aquamanile similiter de argento mundissimo par unum canthara cum thymiamaterio, id est, pensant. libras..... Vela de fundato, quæ ad nitorem ipsius in arcu videntur ecclesiæ pendere, duodecim. Item vela serica alba triginta & quatuor. Fecit vero in eadem basilica ad splendorem sacri altaris vestem holosericam habentem periclysin de chrysoclavo. Et aliam vestem albam cum rosis habentem rotas septem, & in medio tabulam de chrysoclavo cum effigie hominis gerentis in capite gemmas prasinas quinque. Item vestem albam de chrysoclavo cum rotis sex. Fecit autem in jam dicta basilica ad honorem & gloriam sacri altaris vela habentia cruces & gammadias de chrysoclavo & gemmis ac bullis aureis triginta tres. Velum acupictile habens hominis effigiem sedentis super pavonem unum. Item vela habentia historiam sanctæ Dei genitricis tria. Item vela alia fundata quatuordecim, & alia cum veste de blattin duo.

S. Mariæ.

Ipse quidem eximius & beatissimus papa fecit in basilica sanctæ Dei genitricis, quæ ponitur in vico, qui nuncupatur Sardorum, vestem de fundato habentem historiam sanctæ Dei genitricis de chrysoclavo cum prophetis. Ipse vero a Deo amabilis & prudentissimus papa sedilia in ingressu marmoribus patriarchii construxit, quæ nullus pontificum ut perficeret arbitratus est. Nam & solarium quod beatæ memoriæ Leo III. papa construxerat, cum præ nimia vetustate fractis trabibus in ruinis cerneretur eversum, noviter pulcrius in meliorem speciem restauravit.

S. Pauli.

Hic quidem insignis & pius antistes in basilica beati Pauli apostoli superno fretus amore vespertinas publice a cuncto clero & schola constituit die natalis ejus psalli laudes. Hujus beati tempore præsulis terræmotus in urbe Roma per indictionem factus est decimam, ita ut omnia elementa concussa viderentur ab omnibus. Ipse jam sæpefa-

Terræmotus Romæ.

A tus & solertissimus pontifex secundum antiquam consuetudinem canonica auctoritate decrevit atque constituit, ut dum sacra missarum solemnia in ecclesia celebrantur, nullus ex laicis in presbyterio stare, vel sedere, aut ingredi præsumat, nisi tantum sacra plebs, quæ in administratione sacri officii constituta videtur.

Ipse quidem beatissimus pontifex post cædem & deprædationem sævæ gentis Agarenorum, quã in sanctorum apostolorum ecclesiis peregerunt, ad restaurationem ipsarum quotidie animum prætendebat, quatenus omnia, quæ ab impiis manibus ablata fuerant, repararet, sperans æternæ futuræ retributionis mercedem. Quamobrem obtulit in basilica beati Petri apostoli butronem de argento purissimo cum gabathis argenteis pendenti- B bus in catenulis septem. Fecit autem ad illuminationem ipsius basilicæ rete æneum cum canistris argenteis decem & septem. Nam & pharum miræ magnitudinis ad splendorem & gloriam sæpius memoratæ ecclesiæ reparavit. In qua etiam obtulit coronam de argento mundissimo pensantem libras.... Vela de fundato, quæ in ambitu sacri altaris pulcriora pendent viginti quinque. Item vela leonum habentia historias, quæ ante vestibulum sacræ confessionis cernuntur pendere decem. Et alia vela de fundato, quæ inter ipsius venerandæ basilicæ dextra lævaque coruscant quadraginta & sex. Item vela de fundato, quæ in arcu ad ornatum & decorationem presbyterii pendent triginta & tria. Verum etiam & alia vela de fundato, quæ in diversis ejusdem basilicæ locis ipse almificus pa- C pa constituit pendere decem octo. Et alia item vela, quæ ante januas sacræ basilicæ pendent quatuor.

Ss. Coronatorum.

Hic vero insignis & prudentissimus præsul superno fretus amore fecit in basilica sanctorum martyrum quatuor Coronatorum vestem de chrysoclavo habentem historiam resurrectionis domini nostri Iesu Christi, atque effigies prædictorum martyrum: & ipsius almifici præsulis animus tantum divino fulgebat amore, ut ea quæ pridem ex beati Petri apostoli ecclesia ab impiis manibus innumerabilia fuerant bona ablata, suo præcipuo tempore libente voluerit pectore omnia noviter D instaurare.

Idcirco ad decus & honorem ipsius prædictæ ecclesiæ fecit coronas ex argento purissimo miro compositas opere duas pendentes in catenulis argenteis cum gemmis & bullis deauratis, pensantes una libras centum triginta & duas, & alia centum & triginta, habentes una clamacterios argenteos subter pendentes triginta & septem. Et aliam simili modo habentem quadraginta. Et quia divino semper erat munere perornatus, dignamque de omnibus curam & solicitudinem habere studebat feliciter, fecit in oratorio sancti Andreæ apostoli ad sanctum Petrum vela majora de fundato E duo, & alia minora quinque, ornata in circuitu de blattin.

S. Andreæ.

Ipse vero a Deo protectus venerabilis & præclarus pontifex fecit in monasterio sancti Anastasii pro æterna animæ suæ redemptione vestem sericam de fundato unam habentem historiam aquilarum.

S. Anastasii.

Similiter & vela de fundato duo compta in circuitu de blattin. Simili modo fecit in monasterio sanctæ Praxedis vestem de fundato unam.

Hic quoque prædictus præsul a die qua divina fretus potentia sacram apostoli Petri sedem omni benignitate conscendit, mox de priscis vel antiquis

antiquis sacri palatii usibus, atque ordinibus, qui sub prædecessorum suorum pontificum tempora erupti, atque diversa consuetudine fuerant deleti, ideo ad suæ memoriam sanctitatis universos reducere, vel in meliorem statum, quam nuper fuerant, omnia libenti animo ordinare avide conatus est.

Nam & accubitum, quod domnus Leo bonæ memoriæ tertius papa a fundamentis construxerat, & omnia ornamenta quæ ibi paraverat, præ nimia vetustate & oblivione antecessorum pontificum deleta sunt. Et in die natalis domini nostri Iesu Christi secundum carnem tam domnus Gregorius, quam & domnus Sergius sanctæ recordationis ibidem minime epulabantur. Isdem vero beatissimus & summus præsul Leo quartus cum gaudio & nimia dilectione omnia ornamenta, sive alimenta, quæ inde deleta fuerant, noviter reparavit, & ad usum pristinum magnifice revocavit.

Crux a Carolo Magno oblata.

Nec non & crucem ex auro purissimo gemmis ornatam, quam Carolus piæ memoriæ imperator Francorum & Romanorum in basilica salvatoris domini nostri Iesu Christi, quæ Constantiniana nuncupatur, temporibus domni Leonis sanctæ recordationis tertii papæ obtulerat, quæ mos erat, ut in litaniis ante sacratissimum pontificem ipsa præcederet, & sic permansit usque ad tempus sanctæ recordationis domni Paschalis papæ, unde diabolica suggestione a malis extorta est, & a latronibus nocte furtim ablata. Et nullus deinceps præcessorum pontificum, tam domnus Paschalis, quam domnus Eugenius, sive domnus Valentinus, sive domnus Gregorius, nec non & domnus Sergius recordatus fuit, ut eam restauraret, & ad usum sanctæ Dei Romanæ ecclesiæ * repararet. Sed isdem præfatus & magnificus præsul fecit ex auro purissimo, & miræ magnitudinis margaritis & gemmis hyacinthinis & prasinis utiliter ornavit, & ad usum pristinum sanctæ Dei genitricis Romanæ ecclesiæ mirifice decoravit.

* pararet

Hic vero præcipuus & insignis præsul divinarum scripturarum in scientia & eruditione probatissimus extitit prædicator, qui fama tantæ beatitudinis atque sanctitatis claruit, ut in conspectu universi istius in Christo fundatæ ecclesiæ populi miracula operaretur. In primo quidem pontificatus sui anno juxta basilicam beatæ Luciæ martyris, quæ in * Orfea sita est, in quibusdam tetris abditisque cavernis diri generis serpens, qui basiliscus Græce, Latine regulus dicitur, ortus est, qui flatu suo ac visione omnes qui ad easdem properabant cavernas celeriter necabat, mortisque tradebat periculo: ita ut omnes stupor ac timor invaderet, serpentis virtutes mirantes, & cladem.

Platina Orthea

Ipse vero beatissimus & præclarus pontifex hanc populi necem audiens atque perniciem, ad orationes se convertit, cum jejuniis dominum deprecari non cessans, ut ab hujusmodi omnes interitu liberaret. Dum hæc agerentur, præclarus & celeberrimus dies advenit, in quo beatæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ assumptio celebratur. Tunc præfatus & universalis papa a patriarchio cum hymnis & canticis spiritalibus sancta præcedente icona ad basilicam sancti Hadriani martyris, sicut mos est, propriis pedibus cum omni clero perrexit. De qua regressus cum omni fidelium cœtu ad basilicam beatæ genitricis Dei & domini nostri Iesu Christi, quæ Ad præsepe dicitur, cum Dei laudibus magna comitante caterva populi properabat. Qui cum pervenisset ad locum in quo ipse sævissimus basiliscus tetris, ut jam superius diximus, jacebat cavernis, omnem clerum & populum stare præcepit, atque juxta easdem cavernas properans, super foramen ipsius, ubi pestiferi flatus egrediebatur serpentis, intrepidus stetit, & oculos ad cælum pariter tetendit & palmas, Christumque qui est super omnia Deus, profusis lacrymis deprecatus est, ut ab eodem loco diri serpentis genus sua potentia effugaret. Et data super populum oratione, Dei laudes ad basilicam, quam superius memoravimus, profectus est exhibere. Ab eodem vero die ipse pestifer basiliscus ita effugatus, atque ab ipsis projectus est antris, ut ultra in illis locis nulla læsionis ejus macula appareret. Et aliud miraculum ipse almificus papa perfecit, quod enarrare breviter inchoemus.

Leo Papa basiliscum fugat.

In ipso quod superius memoravimus pontificii sui exordio Saxonum vicum validus ignis invasit, qui flammarum virtute cuncta comburere cœpit validius, ubi populorum multa congregata sunt agmina, quæ hujus incendii flammas volebant extinguere: sed ventorum flatibus altius extendebatur ignis in aere, cuncta comburens, atque comminuens, ita ut propius beati Petri principis apostolorum basilicæ proveniret, Saxonum, Longobardorum domos, ac porticum concremans atque diripiens.

Quo audito ipse beatissimus pontifex anxius illuc celeri cursu profectus est, & obvius ante ignis impetum se præparavit, ac dominum deprecari cœpit, ut ipsius incendii flammas extingueret, & crucis propriis faciens signaculum digitis, amplius ignis extendere flammas non potuit, sed beati virtutem ferre non valens pontificis, extinctas flammas redegit in cinerem.

Idem oratione & signo crucis incendium extinguit.

Ipse vero a Deo amabilis & prudentissimus papa fecit in basilica beati Petri apostoli vela de fundato in circuitu compta de blattin numero quadraginta quinque. Fecit autem isdem egregius pontifex in monasterio sancti Martini, quod beati Petri basilicæ cohæret, ad laudem & gloriam ipsius beati Martini oraculi miræ pulcritudinis vestem perfecit, habentem historiam superius memorati sancti jacentis in lectulo cum effigie salvatoris domini nostri Iesu Christi. Simul effigiem sanctæ martyris Agathæ habentis ad pedes effigiem ipsius almi pontificis, habentem gemmas hyacinthinas decem & septem. Item in eodem oratorio fecit vela quatuor, & unum quidem habens rotas de chrysoclavo tres.

Dona ejusdem in ecclesia sancti Petri.

Fecit idem in basilica sanctorum quatuor fratrum vestem de fundato unam habentem historiam ipsorum sanctorum martyrum, & effigiem ipsius almi præsulis habentem gemmas duodecim, similiter & vela de fundato quatuor.

Sanctorum Coronatorum.

Hic vero venerabilis & præclarus pontifex fecit in basilica beati Petri apostoli nutritoris sui canistrum interrasile de argento purissimo pensans libras...... Vbi supra obtulit coronas de argento mundissimo pensantes libras..... Hic vero beatissimus & præclarus papa superno fretus amore obtulit beato Petro apostolo ad splendorem & gloriam ipsius sanctissimæ basilicæ lucernam bimyxem de argento purissimo pensantem libras quadraginta quinque.

Sancti Petri.

Isdem beatissimus præsul fecit in ecclesia beati Silvestri confessoris atque pontificis, qui ponitur in monte Soracte, vestem de fundato unam habentem angulos quatuor, duos quidem Tyrios, & duos fundatos. Fecit etiam isdem sanctissimus & beatissimus præsul in ecclesia beati Petri principis apostolorum vela quæ pendent in arcu presbyterii ex

Sancti Silvestri.

ex auro texta habentia historiã beati Petri apostoli A numero decem & octo. Nec non in oratorio beati Leonis confessoris atque pontificis, quod est situm infra prædictam ecclesiam, vestem de fundato unam habentem historiam Aquilarum. Obtulit quoque ubi supra coronam de argento unam pensantem libras.....

Iam etiam fecit ibi vela de fundato ornata ex utraque parte de blattin numero viginti. Obtulit etiam beato Petro apostolo calices de argento, qui sedent super circuitu altaris numero sexdecim pensantes libras ... Verum etiam & calicem pendentilem cum catenulis & delphinis pensantem libras..... Item sanctissimus & coangelicus præfatus præsul post deprædationem Saracenorum B istius ecclesiæ fecit super corpus beati Petri apostoli imagines argenteas, totasque numero tres, & unam quidem in medio habentem effigiem salvatoris domini nostri Iesu Christi cum gemmis in capite per crucem ornatam hyacinthinis & prasinis. Item aliam quamdam positam ad dextram partem salvatoris, & habentem vultum beati Petri apostoli, & beatæ Petronillæ. Aliam quamdam positam ad partem lævam depictam vultum habentem beati Andreæ apostoli, simul & vultum prædicti summi præsulis pensantem libras centum & quatuor. Fecit ubi supra phara ærea, quæ sedent super vestibulum sacri altaris numero duodecim.

Restituit monasteria.

Sæpe vero hic beatissimus papa omnia sanctorum quæ destructa fuerant loca reædificare ma- C gnopere cupiebat. Nam monasterium Corsarum, quod juxta basilicam beati Sixti martyris atque pontificis situm est, quod quorumdam malorum hominum fuerat operibus desolatum, & ad sæcularem habitationem perductum, pro salute ac futura retributione animæ suæ perfectius restauravit. In quo etiam ancillarum Dei congregationem munivit ad persolvendum Dei omnipotentis quotidie laudes, muneribus auxit, divitiis perornavit, & omnia sacris præceptis, quæ exinde ablata fuerant, restaurans, suis sanctis digitis plenius ea confirmavit. Is sæpius memoratus & beatissimus papa

Prædicavit populo.

prædicationis suæ alloquio multos ad cognitionem veritatis perduxit, & salutiferas omnibus operationes quotidie demonstravit.

Octavam assumptionis beatæ virginis celebrari jussit.

Nam octavam assumptionis beatæ Dei genitricis diem, quæ minime Romæ antea colebatur, vigiliis sacris, matutinisque cum omni clero pernoctans laudibus in basilica ejusdem semper virginis dominæ nostræ, quæ foris muros juxta basilicam beati Laurentii martyris sita est, celebrari præcepit.

In quam etiam magna populi multitudo convenerat, novæ festivitatis cupiens celebrare solennitatem. Hoc ipse magnanimus cum videret antistes, in omnes qui aderant huic celebritati plures argenteos erogavit. Fecit vero idem beatissimus in ejusdem Dei genitricis semperque virginis Mariæ ecclesia vestem de fundato unam. Nec non fecit ibidem vela numero quadraginta quinque. Et infra in ipsius ecclesiæ oratorium, quod vocitatur beatæ Barbaræ, obtulit vestem de fundato unam.

Dona in ecclesia sanctæ Mariæ.

Ipse a Deo præcipuus antistes & in oratorio sanctæ Eugeniæ fecit vestem de fundato unam.

Et hic solertissimus, Deo opitulante, sanctissimusque & in omnibus præclarus atque præcipuus pontifex magno animo & pura voluntate donavit in ecclesia beati protomartyris Stephani, quæ ponitur foris muros juxta ecclesiam beati Laurentii martyris, vestem de fundato unam. Et infra hujus mœnia ecclesiæ in oratorio beati Leonis martyris fecit vestem de fundato unam. Et ipse mitissimus pontifex, atque acutus in omnibus bonis, obtulit in ecclesia beatæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ dominæ nostræ, quæ ponitur infra prædictum monasterium, quod vocatur Corsarum, fecit vestem de fundato unam. Vbi supra obtulit in oratorio sancti Cæsarii vestem de fundato unam.

S.Stephani.

Fecit isdem benignissimus crucem auream noviter, & ipsa crux, ut mos antiquitus est, subdiaconi manibus ferebatur ante equum prædecessorum pontificum, quam Deo juvante in auro & argento ac gemmis melius renovavit. Obtulit vero in ecclesia beatæ Nymphæ martyris, quæ esse videtur in civitate Portuensi, vestem de fundato unam. Similiter fecit in ecclesia beatorum martyrum Cosmæ & Damiani, quæ in Silva candida esse videtur, vestem de fundato unam. Nec non ubi supra obtulit vela de fundato tria ornata in circuitu de blattin. Hic vero beatissimus papa sacratissimorum martyrum sepulchra devota mente ardentique assidue pectore visitabat: quos vigiliis sacrisque orationibus cuncto pro orthodoxæ fidei populo exorabat.

S.Nymphæ.

S.Cosmæ.

Die autem quadam cum ad sepulcrum beati Laurentii martyris pervenisset, & solito more orationem expleret, diligentius inquirere cœpit, ac dicere: Quanti quotidianas hic monachi Deo omnipotenti referunt laudes? Tunc omnes, qui aderant, beato pontifici protulerunt, quod a quibusdam pontificibus duo monasteria ibidem fuissent constructa, sed pro magna paupertatis inopia in desolationes reducta sint. Mox autem ipse almificus pontifex superno nutu compunctus monasterium, quod nunc sancti vocatur Stephani, & Cassiani, restaurans, muneribus ac divitiis locum plenissime perornavit. In quo etiam sanctæ conversationis plures Græcos genere instituit monachos, qui Deo omnipotenti, eidemque martyri die noctuque laudes persolverent.

Monasterium construit.

Ipse quidem a Deo protectus & venerabilis præsul intra basilicam beati Petri apostoli oraculum miræ pulcritudinis summique decoris con- D struxit, quod pulcris marmoribus circumdans splendide compsit, absidamque ejus ex musivo, aureo superinducto colore, glorifice decoravit. In quo etiam venerabile corpus beati Leonis confessoris atque pontificis recondens, sacrum desuper construxit altare, & ciborium cum cruce exaurata, ad laudem & gloriam Christi nominis, hoc fretus amore perfecit, ut sibi dignum in æthere conquireret locum.

Patratis itaque omnibus atque perfectis operibus, quorum jam sigillatim superius nomina scripta vel memorata sunt, confestim isdem pastor & E pater egregius, quamvis universarum proficuam ecclesiarum Dei curam dignamque solicitudinem gereret, & ad omne opus bonum præ omnibus intentus existeret, ex intimo cordis sui longa trahens suspiria, cum quotidie beatissimi apostolorum principis Petri sacratissimum altare cerneret violatum, & ad tantam inhonestatem a Saracenis perfidis Deoque contrariis & vilitatem perductum, etiam & (quod dolentes mœrentesque dicimus) ipse undique Christianum populum ad jam fati principis sacratissima, orationis causa vel gratia, limina destinari cerneret, & ob hoc vota sua, ut olim, perficere non pleniter satagebat. Ideo omnipotentis domini fretus auxilio, atque consilio & virtute munitus, aureis simulque argenteis tabulis

Ornat altare S.Petri.

tabulis non tantum confessionem sacram, verum etiam frontem sæpedicti altaris satis decenter & honorifice perornavit, ut præsens per omnia opus ibidem dedicatum luce clarius manifestat. Quamobrem venerandi altaris frontem præcipuam tabulis ex auro optimo noviter exornavit, & eam gemmis quamplurimis valde optimis ac pretiosis totam circumdedit, & in meliorem ut prius statum decoremque perduxit. In quibus scilicet aureis, ut dictum est, tabulis non solum redemptoris nostri forma depicta præfulget, verum & ejus resurrectio veneranda, atque judicium sacræ ac salutiferæ crucis.

Petri quoque Paulique pariter vultus atque Andreæ in prænominatis tabulis similiter splendent, atque coruscant: inter quos sanctissimi quarti Leonis præsulis, nec non & specialis filii sui domini imperatoris Lotharii, propter futuram memoriam, sive mercedem, personæ Deo caræ, per cuncta sæcula venerandæ, depictæ sunt. Fecit denique tabulam de smalto, opus ducentas sexdecim auri obryzi pensans libras. Confessionem vero crebro dicti altaris tabulis ex argento paratis purissimo, simili modo tota animi devotione ad antiquum decus & statum perduxit. In quibus salvatorem in throno sedentem conspicimus, preciosas in capite gemmas habentem, & a dextris illius cherubim, a læva quoque ejus vultus apostolorum ceterorumque depictos. Imo & rugas fecit sacræ confessionis ex argento constructas, vultus habentes beatissimi Petri & Pauli, pensantes libras ducentas & octo.

Ipse vero a Deo amabilis & prudentissimus pontifex fecit in basilica beati Petri apostoli vela ex auro texta pendentia in arcubus compte in circuitu de blattin numero undecim. Nec non & in oratorio sancti Leonis pontificis intra ecclesiam beati Petri apostoli fecit vestem sericam albam sigillatam cum gammadiis & periclysi de blattin unam, & vela similiter alba majora duo, minora octo. Et in monasterio sancti Cæsarii, quod ponitur in palatio, fecit vestem de fundato unam, & vela octo.

S. Cæsarii.

Ipse vero a Deo protectus & venerabilis pontifex propter retributionem & mercedem animæ suæ fecit in cœmeterio beatæ Agathæ martyris, quod ponitur foris portam beati Pancratii martyris, vestem de fundato unam, & vela octo.

S. Agathæ.

Quisnam dicere valeat, vel narrare sufficere possit, quanta ipse a Deo protectus & solertissimus papa sanctis locis devota obtulit mente dona? Nam in oratorio, quod Pauli dicitur papæ, miræ pulcritudinis obtulit vestem Aquilarum habentem historiam cum cruce de chrysoclavo & gammadiis unam. Fecit autem in oratorio sanctorum Processi & Martiniani splendoris non modici vestem tum rotis & hominibus, & historiam cum cruce, similiter de chrysoclavo & gammadiis unam.

S. Pauli.

Aliam vero vestem fulgidæ visionis in basilica sanctæ Petronillæ perfecit, habentem rotam aquilamque cum cruce de chrysoclavo & gammadiis unam.

S. Petronillæ.

Obtulit vero in oratorio sanctæ Dei genitricis semper virginis dominæ nostræ Mariæ, quod in Mediana consistit, vestem similiter cum rotis aquilisque & cruce de chrysoclavo cum gammadiis unam. Fecit quidem in oratorio sancti Hadriani vestem cum rotis hominumque effigiebus cum cruce similiter de chrysoclavo & gammadiis unam. Ipse vero sæpius memoratus & beatissimus

S. Mariæ.

S. Hadriani.

papa obtulit in basilica sancti Sebastiani martyris, quæ in Frascata consistit, vestem preciosissimæ claritatis cum cruce de chrysoclavo & gammadiis unam.

Frascatæ.

Qui summus & præcipuus præsul fecit in basilica beati Petri apostoli cortinam holosericam cum historiis multis claritatis immensæ ad decorem & gloriam ipsius sacratissimæ basilicæ unam. Cum vero hæc, & quæ scripta sunt, Leo vir beatissimus quartusque præsul domino solatiante amoris ac desiderii gratia per diversa piorum loca sanctorum perfectius contulisset, tunc de Romanæ urbis statu ac restauratione murorum, qui longo jam senio atque vetustate nimia fracti dirutique funditus videbantur, cœpit cum Iesu Christi domini tractare consultu, ne, si diu sub hac negligentia sive oblivione consisterent, aut domino permittente facilius ab hostibus aut capi, aut forsan expugnari potuissent. Ideo, ne hoc in futurum malum fieret, omnes prænominatæ muros civitatis Romanæ, duodecima instante indictione, renovare, atque ad priorem cultum decusque reduci, tota mentis alacritate curavit. Et non solum muros quos diximus celeri fieri agilitate præcepit, sed & portas, quibus omnis sæpe clauditur civitas, novo cultu lignisque prævalidis ob inimicorum metum sive terrorem reædificari festinantius jussit. Quæ denique omnia, ut cito fierent, & ad effectum decoremque essent perducta, præfatus vir apostolicus indesinenter non solum equo residens, verumetiam suis pedibus propriis per muros vel portas cum suis fidelibus discurrebat, quatenus in restauratione eorum mora nulla aut dilatio fuisset exorta. Quapropter, ut ante jam dictum est, inter curas maximam de Romana urbe curam ac solicitudinem venerandus pontifex gerens undique ad meliorem novumque cultum cuncta noviter deduxit, & quindecim ab ipso solo turres, quas funditus dirutas per circuitum urbis reperit, novis fabricis restaurari præcepit.

S. Petri.

Muros Vrbis reparat.

Quarum denique duas juxta Portuensem portam ita prudenter ac sapienter venerabilis præsul ad ipsam oram Tiberis, id est juxta litus fluminis ædificari disposuit, ut nullus prius hominum vel cogitare vel considerare valebat. Et quia per hunc locum non solum naves, verum etiam homines ante facile ingrediebantur, nunc autem vix unquam per eum parvæ naviculæ introire valebant, & hoc propter futurum hostium Saracenorum periculum & salutem Romanæ urbis factum est.

Ipsas igitur turres non solum lapidibus, sed etiam ferreis muniri curavit catenis, quatenus, nisi necessitas fuerit, per eumdem locum nulla valeat navis transire. Quod noviter opus constructum, & Romanæ urbis defensionem præstat, & videntibus non modicum, sed grande miraculum, quia cum magna sapientia, subtili prudentia & honestate patratum est.

Ipse quoque a Deo protectus & beatissimus papa multa corpora sanctorum, quæ diu occulta jacuerant, summo studio summoque cordis affectu ad honorem omnipotentis Dei infra hujus almæ Vrbis mœnia mirifice congregavit. Nam & corpora sanctorum quatuor Coronatorum solerti cura inquirens reperit. Pro quorum desiderabili amore basilicam, quæ sanctorum fuerat nomini consecrata, quam ipse, dum ad pontificii deductus est apicem, prudentissimo moderamine rexit, quæ per olitana curricula temporum quassata vetustatis defectu, & pene ruinis confracta diuturna antiquitate videbatur & convulsa, supernæ virtutis

Corpora sanctorum Vrbi intulit.

Ecclesiam extruit.

virtutis annuente clementia in splendidiorem pulcrioremque statum a fundamentis construxit, & ad laudem omnipotentis Dei eorum sacratissima corpora cum Claudio, Nicostrato, Symphoriano, atque Castorio, & Simplicio, nec non Severo, Severiano, Carpophoro, & Victorino, quatuor fratribus. Item Marius, Audifax, & Abacum, cum Felicissimo, & Agapito, Hippolyto cũ suis* familiis numero decem & octo. Aquilino, Aquila & Prisca, Narcisso, & Marcellino, Felice, Symmetrioque, Candido, atque Pauliuo, Anastasio, & Felice, Diogene, & Liberali, Festo, & Marcello, atque Exuperanti, Pudentiana, & Benedicto, Felice, & Venantio, nec non capite sancti Prothi, sanctæque Cæciliæ, sancti Alexandri, sanctique Sixti, & sancti Sebastiani, atque sacratissimæ virginis Praxedis pariter sub sacro altari recondens collocavit, & alia multa, quorum nomina Deo sunt cognita. Super quod etiam ad gloriam creatoris miro opere miræque pulchritudinis fecit ciborium ex argento purissimo, aureo superinducto colore, cum gemmis prasinis & hyacinthinis pensans libras trecentas tredecim & semis.

* famulis

Insuper obtulit in eadem ecclesia vela rubea, quæ pendent in circuitu altaris numero quatuor.

Idem quoque sanctissimus præsul fecit in oratorio prædictæ beatæ Barbaræ, quod constructum est intra ecclesiam sanctorum quatuor Coronatorum coronam de argento pensantem libras duodecim. Nec non in eodem oratorio obtulit gabathas de argento decem pensantes libras.... Verum etiam in suprascripto oratorio fecit vestes de fundato tres habentes in medio cruces cum gammadiis, & vela duodecim.

Dona in ecclesia sancti Stephani.

Prædictus etiam venerabilis pontifex fecit in basilica beati Stephani pontificis, via Latina, milliario tertio, vestem de fundato unam cum cruce in medio, & vela sex. Vbi obtulit patenam, & calicem sanctum modicum de argento pensantia libram unam & semis. Obtulit etiam beatissimus præsul in ecclesia beati principis apostolorum thuribulum de argento exaurato, apostolatus legens nomen domini Leonis quarti papæ, pensans libras quatuor.

Vbi etiam in oratorio beati Gregorii confessoris atque pontificis fecit vestem de fundato cum gammadiis, & crucem ex argento texto unam. Similiter ibi ipse in oratorio beati Pastoris martyris vestem pari modo fecit unam. Nec non & in oratorio beatæ Dei genitricis, quæ ponitur ad ambonem, eodem modo fecit vestem unam. Et in oratorio sanctæ & superexaltatæ crucis fecit vestem simili modo unam. Nec non & in oratorio, quod ponitur ad fontem, fecit similiter vestem unam, & vela de quadruplo.

SS. Coronatorum.

Ipse vero venerabilis & præclarus pontifex fecit in ecclesia sanctorum quatuor Coronatorum super altare majore vestem de fundato cum cruce in medio, & gammadias, & in gyro listam de fundato unam. Vbi supra in oratorio sanctæ Barbaræ similiter fecit vestem de fundato unam. Et in oratorio sancti Sixti eodem fecit vestem unam. Et in oratorio sancti Nicolai similiter fecit vestem cum aquila una. Nec non & in ecclesia eadem fecit cortinam lineam cum cruce in medio, & in gyro listam de fundato miræ magnitudinis. Piis moribus, his sacrisque perornatus operibus, papa obtulit in sæpius memorata, quam fretus amore fundaverat, aula, patenam ex argento purissimo aureo superinductam colore, cum crucis trophæo, salvatorisque effigie, sanctæque Dei genitricis & sanctorum apostolorum pulcro schemate decoratam, pensantem libras septem. Similiter calicem sanctum auroque perfusum euangelistarum habentem iconam, & crucem, pensantia libras quatuor.

Nec non ex argento purissimo cantharum exauratum, in quo signaculum in circuitu depressum cernitur crucis, cum prophetarum effigiebus, beatissimique Stephani primi martyris icona. Verumtamen & thuribulum ex argento mundissimo apostolicum unum.

Gabathas ad nitorem ipsius venerandæ basilicæ exauratas quatuor pensantes pondus duarum & semis librarum.

His omnibus ita gestis confessionem cum sacro altari argenteis tabulis pensantibus libras nonaginta & tres decoravit, sanctorumque effigiebus perornavit.

Super quod etiam obtulit regnum de argento purissimo cum preciosissimis gemmis, habens in medio crucem, quod usque nunc super eodem pendere altari conspicitur. Vbi etiam obtulit vela de fundato quadraginta & tria.

Dona in monasteriis.

Ipse vero sæpius memoratus & præclarus antistes, superno inflammatus amore, obtulit in monasterio sancti Silvestri, sanctique Benedicti, & sanctæ Scholasticæ, quod nuncupatur Sub lacu, vestes de fundato tres, & vela similiter de fundato septem. Fecit etiam idem beatissimus præses post deprædationem Saracenorum in ecclesia beati Petri apostoli crucifixum miræ magnitudinis, constructum cum gemmis hyacinthinis de argento purissimo, exauratum, pensantem libras septuaginta, & alias gemmas albas septem, majorem unam.

In sancti Petri ecclesia.

Ea item, quæ inter cetera per sanctissimi præsulis assiduas preces ac lacrymas a domino exauditas duodecima insistente indictione mirabiliter acta vel gesta sunt, non inutiliter agemus, si ob æternam memoriam huic operi clarius inserere studeamus; ut quantæ sanctitatis in hac ærumnosa vita vir iste extiterit, præsentes ac futuri facilius cognoscant.

Denique post nefandam, & lugubrem, omnique plenam miseria Saracenorum deprędationem, quam in primo ecclesiarum omnium capite, sancta scilicet Romana ecclesia, hortatu diabolico peregerunt, voluerunt iterum ipsi satanæ filii similia in Romanos fines, & ecclesiam beatissimi apostoli Petri, ut olim, damna inferre, & deinde victores ad loca, quibus ęgressi fuerunt, remeare: sed cura ac studio summi præfulgente atque vigilante pastoris hæc minime perficere potuerunt. Tamen ut fideles in domino amplius fideliores jure existant, & illius signa, ac veneranda miracula ex veteribus noviter emanasse non dubitent, a principio recensendum est quid de eis divina eodem tempore misericordia mirabiliter egit, quantisque miseriis atque calamitatibus gens illa pestifera merito protrita dilapsa est. Quamobrem pristinum reminiscentes lucrum, vel prædam quam fecerant, multiplicata iterum perversorum hominum manu, multisque cum navibus ad urbem expugnandam Romanam duodecima indictione vigente venire crudeliter decreverunt.

Multisque etiam diebus in loco qui Tozarum dicitur juxta insulam Sardiniam demorati sunt. A qua digressi ad Romanum portum Deo illos non adjuvante venire conati sunt...

Quorum iniquus ac nefandus adventus Romanos non mediocriter terruit. Sed quia ecclesiam suam

Conspirant Neapolitani & alii contra Saracenos.

suam Deus omnipotens semper inviolatam custodivit, & deinceps custodire non desinit, excitavit tunc inter ceteros omnium Neapolitanorum, Amalphitanorum, Caietanorumque corda, ut una cum Romanis contra eos insurgere ac dimicare fortiter debuissent. Mox etenim a locis propriis egressi ante Saracenos inutiles, ipsi cum suis navibus conjunxerunt, suumque repentinum adventum beatissimo Leoni quarto pontifici notum fecerunt: & quod se ob nullam rem venisse aliam sunt professi, nisi ut de paganis domino auxiliante victores existerent. Tunc demum venerabilis papa aliquantos ex eis prius ad se Romam venire præcepit, volens specialiter scire ab eis, si eorum pacificus esset adventus vel non, sicuti & factum est.

Conjunxerunt, id est, pervenerunt.

Inter quos tunc filius Sergii magistri militum, qui erat ordinatus super exercitum, nomine Cæsarius, advenit: quos benigne in palatio Lateranensi suscipiens, causam pro qua venerunt inquisivit. Illi autem ob aliud non venisse testati sunt, nisi ob hoc quod superius legitur exaratum. Quorum pius apostolicus credulus verbis, cum magno armatorum procinctu, mox ad civitatem Ostiam properavit, omnesque Neapolitanos grandi atque eximia devotione suscepit. Qui ut summum præsulem conspexerunt, pedes ejus humo prostrati venerabiliter sunt osculati, gratiasque omnipotenti altithrono retulerunt, qui ad se confortandos talem dirigere decrevit antistitem. Qui ut meliores de Belial filiis victores existerent, summopere deprecati sunt, ut de suis sacris manibus corpus dominicum percipere meruissent. Quibus ore suo missam in ecclesia beatæ Aureæ decantavit, atque universi ex illius, ut dictum est, manibus communionem sumpserunt. Et antequam hæc fierent, usque ad præfatam ecclesiam cum hymnis ac litaniis canticisque præcipuis, simul cum ipsis Neapolitanis, Christo auxiliante profectus est. In qua etiam flexis genibus altissimum deprecatus est, quatenus orationibus suis ipse Christianorum hostes in manus resistentium tradere dignaretur.

Ostiæ papa cantat missam.

Super quos etiam multis cum lacrymis hanc orationem obtulit dicens: *Deus cujus dextra beatum Petrum apostolum ambulantem in fluctibus ne mergeretur erexit, & coapostolum ejus Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberavit, exaudi nos propitius, & concede, ut amborum meritis horum fidelium vestrorum brachia contra inimicos sanctæ ecclesiæ tuæ dimicantia omnipotenti dextera tua corroborentur, & convalescant, ut de recepto triumpho nomen sanctum tuum in cunctis gentibus appareat gloriosum. Per dominum nostrum*, &c.

Oratio contra Saracenos composita.

Die vero altera postquam a jam dicta civitate venerabilis reversus est præsul, ipsi scelerum socii, sive participes, juxta litus maris Ostiensis multis cum navibus apparuerunt. Contra quos Neapolitani impetum facientes dimicare fortiter voluerunt, etiam aliquantos vulneraverunt ex illis, & deinde triumphum accepissent, si unum non citius impedimentum accidisset: nam dum adinvicem attentius dimicarent, subito tam validus ac supereminens excitatus est ventus, qualem quis his temporibus meminisse non valeat, qui utrasque naves confestim divisit. Tum Saracenorum naves primo veniebant usque ad oram maris, deinde vento flante marique elevato procellis dispergebantur, & iterum post aliquantulum confractis viribus revertebantur. Deus enim omnipotens, ut pro certo credimus, hunc ex thesauro suo produxerat ventum, qui eos ad nocendum foras minime permisit exire. Super his novis mysticisque miraculis, quæ nobis licet non meritis divinitas ostendere ac demonstrare nostris dignata est temporibus semper glorificanda & collaudanda est veri Dei nostri clementia, qui eos ad locum quem desiderabant tantum permisit aspicere, & tamen, ne capere possent, virtutis suæ potentia longius expulit, multosque postea non tantum per intercessiones & merita beatissimorum Petri ac Pauli principum non tantum maris profunditas, verum etiam fames & gladius indesinenter extinxit.

Vento classes Saracenorum disperguntur.

Saraceni misere disperguntur & pereunt.

Ex quibus per quasdam insulas nostras fame laborantes plurimi a nostris hominibus interfecti sunt. Ceteros autem causa veritatis ac testimonii vivos comprehendentes Romam duxerunt. Quorum Romani proceres, ne multiplicatus numerus videretur, multos prope portum nostrum Romanum in ligno suspendi jusserunt. Aliquantos etiam nos ferro constrictos vivere jussimus, pro hac solummodo causa, ut spem nostram, quam in Deo habemus, & illius ineffabilem pietatem, nec non & propriam tyrannidem luce clarius scire valuissent. Et post hæc, ne otiose, aut sine angustia apud nos viverent aliquando ad murum, quem circa ecclesiam beatissimi apostoli Petri habebamus inceptum, aliquando per diversa artificum opera, quidquid necessarium videbatur, per eos onera jubebamus deferri.

Saraceni quidam in ruinis relicti.

Pro igitur beneficiis, ut jam enarratum est, beatus pontifex obtulit in basilica beati Petri principis apostolorum post deprædationem gentis Agarenorum, arcus de argento mundissimo numero tredecim. Ex quibus duos posuit a parte dextra atque sinistra in presbyterio miræ magnitudinis pensantes libras....

Dona oblata in ecclesia S. Petri.

Iidem quoque beatissimus præsul fecit in ecclesia beati Petri principis apostolorum vestem unam auro textam habentem historiam, qualiter beatus Petrus prædicavit ad sanctam Romanam ecclesiam, cum gemmis albis, id est margaritis septem, & cum gemmis prasinis undecim, nec non & gemmis hyacinthinis viginti & septem.

Fecit & in ecclesia beati Andreæ apostoli ciborium super altare ex marmore, nec non & calicem de argento cum coronis pendentibus in eodem ciborio numero duodecim pensant. libras..... Fecit etiam ibi ipsum campanile, & posuit campanam cum malleo æreo, & cruce, exaurato. Nec non & in ecclesia beati Petri apostoli obtulit thuribulum ex auro purissimo ex diversis gemmis ornatum. Et in ecclesia beatæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ dominæ nostræ, quæ ponitur ad sanctum Laurentium foris murum, fecit vestem unam, habentem historiam resurrectionis domini nostri Iesu Christi, & imaginem almifici prædicti præsulis.

S. Andreæ.

S. Mariæ.

Fecit etiam in ecclesia sanctorum quatuor Coronatorum canistra de argento undecim, pensantia libras viginti quatuor. Obtulit & in ecclesia beati Petri apostoli crucem ex auro purissimo ex diversis gemmis hyacinthinis, albis & smaragdis miræ magnitudinis ornatam, quæ stat parte dextra juxta altare majus. In qua etiam noviter renovavit virgam, & deargentavit eam, in qua prædicta crux continetur, pensantem libras argenti undecim & semis, legente de nomine domini Leonis quarti papæ.

Obtulit & in ecclesia beati Stephani protomartyris vestem ex auro texto cum gemmis hyacinthinis

S. Stephani.

thinis quatuor. Iſdem prædictus almificus & ſummus præſul nimio amore ductus, & bonis moribus affectus, fecit in eccleſia beati Christi martyris Laurentii ſita foris murum civitatis Romanæ veſtem de ſerico mundo cum aquilis, habentem tabulas auro textas tres, ex utraque parte habentes martyrium prædicti martyris depictum, & imaginem prædicti præſulis.

Ss. Coronatorum.

Nec non fecit in eccleſia ſanctorum martyrum quatuor Coronatorum imagines de argento exauratas tres, unam quidem habentem vultum ſalvatoris, & alias duas habentes vultus ſanctorum Claudii & Nicoſtrati, penſantes libras quinquaginta & duas & ſemis. Et in eadem eccleſia obtulit coronam de argento unam, penſantem libras viginti quinque.

Et in pergula ejuſdem eccleſiæ, quæ eſt ante altare majus, ſuſpendit lilium de argento, habens mala de cryſtallo, & ranunculum. Fecit etiam, ubi ſupra, caniſtra de argento ſeptem penſantia libras duodecim.

Fecit ipſe mitiſſimus in æde propria, quam ipſe a fundamentis fieri diſpoſuit, & ex jure parentum ſuorum ipſi acceſſiſſe videbatur, monaſterium ancillarum Dei in honorem ſanctorum Simitrii & Cæſarii, ubi & dona largitus eſt, patenam & calicem ſanctum de argento exauratum habentes diverſas gemmas penſantes libras..... Ubi ſupra obtulit thymiamateria cum canthara una penſantia libras....... Nec non & ipſe vero almificus pontifex obtulit in ſupraſcripto monaſterio caniſtra de argento mundiſſimo tria, & gabathas ſaxiſcas, penſantia in unum libras duodecim & ſemis. Ibidem fecit propter retributionem & mercedem animæ ſuæ veſtes de fundato tres, habentes unam tabulam acupictilem intercluſam. Fecit autem ibidem regnum ex auro mundiſſimo cum gemmis praſinis & hyacinthinis, quod pendet ſuper altare, penſans libras....

B. Mariæ.

Ipſe vero a Deo protectus & venerabilis pontifex ſuperno amore exardeſcens obtulit in baſilica ſanctæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ dominæ noſtræ, quæ ponitur foris muros iſtius civitatis Romanæ, juxta beatum Laurentium, veſtem de fundato unam, habentem in medio tabulam exauratam, cum effigie nativitatis domini noſtri Ieſu Chriſti, & ipſius almifici pontificis. Et in eccleſia beati Laurentii martyris, quæ ponitur foris muros, obtulit thuribulum argenteum cum cooperculo ſuo exauratum, habens catenulas & bullas per gyrum, penſans libras ſex.

At vero in eccleſia beatæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ dominæ noſtræ trans Tiberim abſidam, quæ præ nimia vetuſtate ruitura eminebat, prænominatus præſul reſtauravit. Et in eccleſia beati Petri principis apoſtolorum, propter honorem ac vigorem ipſius eccleſiæ, fecit butronem ex argento puriſſimo, qui pendet in preſbyterio ante altare majus, penſantem libras centum quadraginta & novem.

S. Sebaſtiani.

Simul etiam fecit in eccleſia beati Sebaſtiani martyris, quæ ponitur in Fraſcata, caniſtrum de argento mundiſſimo, penſans libras duas, legente nomen almifici præſulis, & beati Sebaſtiani.

S. Petri.

His denique decentius conſummatis atque peractis poſt flebilem & iniquam Saracenorum deprædationem, catholicus & per omnia laudabilis præſul, ad decorem & laudem eccleſiæ apoſtolorum principis apoſtoli Petri, fecit miræ magnitudinis ac pulcritudinis ſuper illius venerandum altare ciborium, & columnas, ac lilia exaurata ex A argento puriſſimo, penſantia libras mille ſexcentas & ſex. Nam & ſuper ciborium obtulit coronas quatuor & calices ſexdecim ex auro mundiſſimo penſantia libras.....

Et de argento, ut ſupra, ad honorem & gloriam ipſius ciborium fecit, caliceſque, & coronas numero quadraginta ſex, penſantia libras viginti duas & uncias ſeptem. Nec non & ſuper columnas ipſius ciborii propter amplam pulcritudinem ex argento puriſſimo fecit cophinos numero quatuor, penſantes libras quadraginta & duas. Fecit etiam ibidem ante altaris circuitum vela alba holoſerica ſigillata numero quatuordecim, liſtas habentia de fundato.

Obtulit inibi & alia vela linea numero quatuor- B decim, liſtam habentia per circuitum de ſerico albo ſigillato. Ubi ſupra fecit arcus duos ex argento puriſſimo, penſantes libras quinquaginta. Fecit in oratorio ſancti Silveſtri infra palatium Lateranenſe, veſtem de fundato unam, habentem in medio tabulam de chryſoclavo modicam, & vela de fundato quatuor. Fecit & in eccleſia Ieruſalem veſtem de fundato unam, & vela ſimiliter de fundato quatuor. Fecit etiam & in diaconia ſanctæ Mariæ virginis, quæ ponitur in Cyro, regnum ex argento intrinſecus bullis aureis circumdatum. Verum etiam & in eccleſia ſanctæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ dominæ noſtræ, quæ ponitur in Fraſcata, obtulit veſtem de fundato unam, habentem in medio tabulam modicam exauratam intercluſam, & vela de fundato quatuor. C Nec non & in eccleſia ſanctæ genitricis Dei Mariæ, quæ ponitur in Morenico Narrano, fecit veſtem de fundato unam*, & vela ſimiliter de fundato quatuor.

S. Silveſtri.

S. Mariæ in Fraſcata.

Pari modo obtulit & in eccleſia beati Petri apoſtoli, quæ ponitur in Maruli, & fecit veſtem de fundato unam, habentem in medio tabulam exauratam modicam intercluſam, & vela de fundato quatuor.

Ipſe vero a Deo protectus & venerabilis pontifex obtulit in baſilica beatæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ dominæ noſtræ, quæ poni- D tur ad ſanctum Laurentium foris muros, & fecit cortinam lineam unam habentem in gyro liſtam de fundato, & in medio crucem ſimiliter de fundato. Et in eccleſia ſanctorum Coſmæ & Damiani, quæ in Silva candida eſſe videtur, obtulit veſtem rubram unam habentem in gyro liſtam de argento, & crucem in medio, & vela cum aquilis quatuor. Obtulit etiam in eccleſia beati Petri principis apoſtolorum coronam ex argento, cum hiſtoriis aforis circumdatam, & exauratam, penſantem libras ſeptem. Ipſe quoque a Deo protectus & beatiſſimus papa ſuperno fretus amore obtulit in baſilica beati Petri apoſtoli ante confeſſionem ſacri altaris a dextris, ſeu a ſiniſtris, E ad decorem ipſius baſilicæ, angelos ſex ex argento mundiſſimo penſantes libras ſexaginta quatuor. Et ſuper illud ciborium fecit oleas quæ pendent in circuitu altaris habentis tabulas quatuor exauratas, nec non & gammadias numero quatuor. Ubi ſupra fecit arcus quatuor, qui ſtant in preſbyterio ex argento mundiſſimo penſantes libras centum.

S. Mariæ ad S. Laurentium.

S. Petri.

SS. Coſmæ & Damiani.

Ipſe vero beatiſſimus pontifex obtulit in monaſterio ſanctorum Coſmæ & Damiani, quod ponitur in loco qui vocatur Sublacus, milliario ab urbe Roma plus minus quadrageſimo, veſtem de fundato unam, & vela de fundato ſimiliter tria. Fecit etiam iſdem prædictus præſul in eccleſia B. Chriſti martyris Gervaſii, & Protaſii, quæ ponitur

tur intra civitatem quæ vocatur Fundana, vestem de fundato habentem in medio crucem ex auro texto unam, & velum de fundato unum. Obtulit etiam isdem prædictus præsul in ecclesia beati Christi martyris Cæsarii, quæ ponitur intra civitatem quæ vocatur Terracina, vestem de fundato unam, habentem in medio crucem cum gammadiis, & periclysin de blattin, legente de nomine domni Leonis IV. papæ, & vela similiter de fundato numero quinque. Nec non obtulit in basilica beati Petri apostoli arcus ex argento mundissimo numero quatuor, pensantes libras octuaginta & quatuor.

SS. Gervasii & Protasii. S. Cæsarii. S. Petri.

Fecit autem in basilica beatæ Rufinæ martyris in Silva candida, vestem de fundato, habentem in medio crucem de periclysi, & in circuitu de blattin, legente de nomine domni Leonis IV. papæ.

S. Rufinæ.

Fecit etiam isdem beatissimus præsul in ecclesia beati Clementis martyris atque pontificis gabathas de argento purissimo numero sex: tres quidem filopares signo Christi, & duas etiam similitudines palmarum, & unam interrasilem, quæ est saxisca, pensantes simul libras quatuor. Isdem beatissimus & præclarus pontifex fecit in basilica beati Petri apostoli nutritoris sui arcus cum columnis, & liliis de argento purissimo tres pensantes insimul libras centum & duas. Ipse quidem venerabilis pontifex fecit in basilica sancti Cæsarii, quæ ponitur in Terracina, vestem de quadruplo, ornatam in circuitu de blattin, habente in medio crucem de chrysoclavo, legente de nomine domni Leonis IV. papæ. Nec non & in basilica beati Petri apostoli fecit arcus de argento purissimo cum columnis & liliis numero tres, pensantes libras sexaginta.

S. Clementis. S. Cæsarii. S. Petri.

Fecit in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ ponitur in civitate Portuensi, vestem de spanisco unam ornatam in circuitu de fundato, & in medio crucem de argento. Similiter vela de spanisco ornata in circuitu de fundato numero tria. Sed & tabulas de argento exauratas, in gradu ante confessionem beati Petri apostoli, numero quatuor, & agnos duos, qui pensant libras insimul quadraginta & quatuor. Obtulit ubi supra coronas porphyreticas miræ magnitudinis ornatas ex auro purissimo cum delphinis duodecim, legente de nomine ipsius almifici præsulis, pensantibus auri libras tres & semis.

S. Mariæ.

Nec non & arcus de argento purissimo numero decem, qui pensant simul in unum libras centum octuaginta & unam. Et vela linea, quæ pendent in arcubus ubi supra, ornata in circuitu de fundato, numero quadraginta octo.

Dicere nunc post universa, quæ retro scripta sunt, libet, æternæque memoriæ præsentibus literis enodare, quæ vel quanta permaximus ac venerabilis præsul solerti pioque studio pro defensione universæ matris ecclesiæ, zelo scilicet compunctus divino, infra paucorum spatia temporum perhoneste ac nobiliter dedicavit.

Quamobrem dum universa Romanorum nobilitas, pro illa qua jamdudum deprædationem nefandi ac malevoli Saraceni intulerant, in nimia lamentatione consisteret, ne deinceps (nisi ecclesia beati Petri apostoli muris undique munita citius foret) pejora valuissent committere, isdem amabilis pontifex magnam pro Romanis omnibus cœpit habere angustiam: & quomodo vel ordine ab eorum cordibus tantum potuisset rancorem sive timorem auferre anxius cogitare. Cumque in his diuturnis crebro laboribus desudaret, Deo revelante, hujusmodi protinus consilium sumpsit, ut A hoc ipsum suo dilecto ac speciali filio domno Lothario luce clarius indicaret Augusto, quatenus per illius, domino annuente, adjutorium atque consilium, civitatem illam, quam prædecessor ejus Leo papa III. erga ecclesiam prænominati apostoli ędificare cœperat, & cujus multis jam in locis fundamenta posuerat (licet post suum transitum a quibusdam ablata fuissent hominibus, ita ut nec aditus appareret, ubi prius inchoationem præfatus habuerat murus) si vita comes adesset, desideratum opus Christo solatiante, ad effectum posset perducere. Hoc denique piissimus ac serenissimus Cæsar agnoscens, magna est illico lætitia & exultatione repletus, rogansque jam fatum summopere præsulem, patremque per B omnia spiritalem, ut quantocyus tanti operis fabricam sedulo labore perficeret. Ad quam ipse cum suis fratribus non modicas argenti libras direxit, ut, sicut dictum est, tam proficuum opus indeliberatum minime remaneret. Ex quo nuntio præoptato præsul præcipuus ultra modum hilaris est effectus. Cœpit autem extunc de prædicto negotio valde esse solicitus: convocansque cunctos sanctæ Dei fideles ecclesiæ petens ab eis ore suo consilium, qualiter tanta murorum cito valuisset fabrica consummari. Tunc omnibus ita visum est, ut de singulis civitatibus, massisque universis publicis, ac monasteriis per vices suas generaliter advenire fecisset, sicut & factum est.

Lotharius imperator juvat papam in Leonina urbe extruenda.

Quamobrem secundo præsulatus illius anno C præfata civitas ædificandi cœpit exordium. Et in sexto consecrationis suæ, utpote magnis ac mirabilibus omnis est fabricis civitas undique consummata. Cumque post multos labores atque certamina beatissimi præsulis, totum ut desiderabat murorum opus completum deliberatumque fuisset, cœpit omnipotenti Deo multimodas, sive innumeras gratias agere, qui suas quotidianas preces pro nova ædificatione murorum exaudire & adimplere dignatus est. Nam quantam qualemque curam, vel studium, simulque solicitudinem pius ac laudabilis pastor, quousque construeretur, diebus singulis ac noctibus habuit, nullius hominis lingua breviter enarrare potest, & quia nihil aliud post debita sacrorum mandatorum officia agebat, D præter id quod superius exaratum est, revera non frigus, neque flatus ventorum, vel pluvia, aut aeris grandis vel modica conturbatio, pigrum in eundo de die in diem quolibet modo facere potuit. Sed modo huc, modo illuc per diversas murorum fabricas vigil ac solicitus discurrebat, ut suum bonum propositum ac desiderium per apostolorum pia Petri Paulique suffragia, redemptor noster omnipotens prospere adimplere decrevisset, atque modo omnes conspicimus. Tunc demum consummatis, simulque perfectis, ut crebro retulimus, novæ civitatis universis operibus, papa beatissimus, & per omnia & in omnibus semper laudabilis, ut prædicta civitas, quæ a proprio conditoris sui nomine Leoniana vocabatur, perpetualiter firma ac roborata consisteret, jussit cum maE gna animi devotione, cordisque lætitia, ut omnes cum eo episcopi pariter ac sacerdotes incolę urbis, & universi ordines clericorum sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ, post litanias & psalterium decantatum, cum hymnis & canticis spiritalibus, per totum murorum ambitum nudis pedibus cinerem portantes in capite circuirent, & inter cetera ab episcopis cardinalibus aquam fieri benedictam præcepit, ut inter orationum officia, aquam ipsam transeuntes per murum, sanctificationis gratia jactare omnimodis studuissent: qui

Quarto anno absoluta est. Leoniana dicitur nova civitas. Nudis pedibus papa cum toto clero muros circuit.

quod ab eo jussum fuerat humiliter peregerunt.

Orationes tres super portas fecit.

Ipse autem venerabilis pontifex ore suo tres super eumdem murum orationes multis cum lacrymis ac suspiriis dedit, rogans ac petens ut sæpedicta civitas, & Christi conservaretur in ævum auxilio, & sanctorum omnium angelorumque præsidio ab universo inimicorum secura & imperterrita perduraret incursu. Primam itaque orationem fecit super portam quæ respicit ad sanctum Peregrinum, cujus finis & principium tale est.

1. Oratio.

DEUS, qui apostolo tuo Petro, collatis clavibus regni cælestis, ligandi atque solvendi pontificium tradidisti, concede, ut intercessionis ejus auxilio a peccatorum nostrorum nexibus liberemur, & hanc civitatem, quam noviter te adjuvante fundavimus, fac ab ira tua in perpetuum manere securam, & de hostibus, quorum causa constructa est, novos ac multiplices habere triumphos. Per dominum, &c.

2. Oratio.

Secundam quoque isdem pius papa dedit orationem super posterulam, ubi mirum in modum castellum præeminet, * quæ vocitatur S. Angeli. Cujus orationis talis est textus:

* f. quod

DEUS, qui ab ipso christianitatis exordio hanc sanctam catholicam & apostolicam Romanam ecclesiam ab hostibus custodire & conservare dignatus es, iniquitatis nostræ chirographum propitiatus emunda, & civitatem hanc, quam tuo sancto nomini per apostolorum tuorum Petri & Pauli suffragia noviter dedicavimus, ab omnibus inimicorum insidiis securam semper atque imperterritam manere permitte. Per dominum nostrum, &c.

Tertiam vero orationem cecinit super posterulā aliam, quæ respicit ad scholam Saxonum, atque ex eorum vocabulo Saxonum posterula appellatur: & ipsa oratio tertia hunc specialiter cōtinet modum:

3. Oratio.

PRÆSTA quæsumus omnipotens & misericors Deus, ut ad te toto corde clamantes, intercedente B. Petro apostolo tuo, pietatis indulgentiam consequamur, & pro hac civitate quam ego famulus tuus Leo IV. episcopus te auxiliante novo opere ædificavi, meoque nomine Leoninam vocavi, jubeas ut semper illæsa maneat, ac secura apud clementiam majestatis tuæ jugiter perseveret. Per dominum, &c.

In qua scilicet civitate, juxta promissum sui desiderii, quod Deo voverat, magnam sive Romanis, siue diversis nationibus, ut in summæ solennitatis die, rogam distribuit.

Papa Romā multis donis afficit.

Deinde cum ceteris, ut præfatum est, sacerdotibus & omnibus Romanorum proceribus ad ecclesiam beati Petri apostoli cum orationibus divinisque laudibus tendens, missam pro salute populi & civitatis incolumitate, ac stabilitate perpetua, honorifice decantavit. Is itaque sacris peractis officiis, cunctos nobiles Romæ multiplicibus donis, non tantum in auro, argentove, sed & sericis palliis honoravit, atque ditavit. Fuitque die illo magna cunctis lætitia, videlicet die septimo & vigesimo mensis Iunii, pridie sancti Leonis papæ, vigilia sanctorum apostolorum Petri & Pauli. Siquidem ante beatissimorum Petri & Pauli vigilias per totam Romanam urbem infinita gaudia & exultationes innumeræ celebratæ sunt. Vnde magis dignum est atque conveniens, ut pro tanto præsule tantoque pastore cunctipotentem dominum toto corde puroque animo jugiter imploremus (per quē tam admirabile perhonestumque opus, Christi solatiante potentia, celeri executione expletum ob salutem Christianorum omnium consummatumque cognoscimus) in nostris orationibus, quatenus & hic diutissime vigeat, & illic cum sanctis omnibus pro suis innumeris certaminibus ac laboribus perpetualiter æterna mereatur præmia possidere.

Dona ecclesiis data.

Ipse vero beatissimus papa fecit in ecclesia sancti * Sinzigii, quæ ponitur in civitate Blerana, vestem de fundato unam, habentem in medio tabulas de chrysoclavo cum effigie salvatoris, habente in capite gemmas prasinas tres, & sancti Sinzigii, & beatissimi præsulis, & vela de fundato quatuor. Et in ecclesia sanctorum quatuor Coronatorum fecit cerostata ex argento purissimo duo pensantia libras quinque & uncias sex, & gabathas de argento numero quatuor pensantes libras.....

* Forte Sisinii.

S Mariæ.

Fecit in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ ponitur ad beatum Laurentium foris muros, vela de fundato numero viginti septem. Item fecit prædictus præsul in ecclesia beati Clementis martyris atque pontificis regnum, quod pendet super altare majus ex auro purissimo sculptile sine gemmis, habens in medio crucem de auro cum gemmis fixis in eadem cruce, vitreas quinque, & quæ pendent item vitreas etiam numero quatuor pensantes libras quinquaginta. Obtulit & in ecclesia beati Hippolyti martyris, quæ ponitur in insula Portuensi, quæ nuncupatur Arsis, vestem de fundato habentem gammadias ex argento textas unā, vela de fundato numero quatuor. Nec non & in ecclesia beatæ Dei genitricis Mariæ dominæ nostræ, quæ ponitur infra civitatem quæ vocatur Anagnia, obtulit vestem de fundato cum gammadiis auro textis unam, & vela de fundato quatuor.

S. Hippolyti.

Verum ne post hæc quæ superius veraci testimonio certisque schematibus dilucidata atque conscripta sunt, silentio, quod minime convenit, cetera transeamus, libet alia beatissimi papæ opera, potenti Iesu Christi opitulante clementia facta, quamvis plurima, tamen luce clarius indicare. Nam cum in bonis Deoque dignis operibus mens simul & animus summi antistitis indeficiens desudaret, cœpit de civitate Portuensi permaximum habere certamen, ut quo modo vel ordine tam suis quamque etiam futuris temporibus ab hostibus ac satanæ filiis secura & libera manere potuisset. Cumque diu hoc tacitus in corde suo pontificali haberet consilium, tunc pater omnipotens & excelsus, qui semper in iustis piisque cogitationibus fideles suos adjuvare non desinit, Corsorum animos excitavit, qui timore Saracenorum perterriti a propriis finibus exules existebant, & huc sive illuc sine solo proprio vagantes incidebant, ut ad sedem Romanam causa refugii ac salutis venire quantocyus debuissent: sicuti & factum est. Venientes vero illi ad sacratissima apostolorum principis limina, ter beatissimo domno nostro Leoni IV. papæ illico præsentati sunt.

Cogitat de urbe Portuensi muniendu.

Corsi exules ad papam perfugiunt.

Qui cum ab eis suisque proceribus prudenter satis sciscitatus fuisset, qualis tunc eis imminebat necessitas, pro qua venerant, ipsi autem necessitates suas, calamitates, atque angustias per ordinem quasi uno ore coram præfato exposuissent, se habitaturos cunctis diebus in suo successorumque pontificum obsequio ac servitio declararunt. Hoc sane benivolus præsul agnoscens in magnam est statim exultationem ac lætitiam elevatus, gratias Deo referens, qui tales illi transmisit homines, qui in prænominata civitate in perpetuum habitare potuissent. Auditis itaque eorum multis promissionibus papa prædictus una cum suis optimatibus eis clara voce respondit: Si quod verbis nobis dixistis, opere curaveritis perficere, satis loca habemus optima, in quibus habitare valebitis, si tantum nobis nostrisque pōtificibus successoribus boni fideles fueritis. Nam civitas quam vobis daturi

turi erimus valde firma est atque munita, quam nos, redemptoris nostri protegente auxilio, novis portis ac fabricis in locis pernecessariis ad cultum pristinum revocavimus. In qua si, ut diximus, manere cupitis, vineas vobis ac terras prataque concedemus, ut nullam possitis habere inopiam. Dabimus etiam vobis, ut ex labore vestro habeatis, vos & mulieres vestræ ac filii, unde vivere plenissime valeatis: boves etiam, & caballos, & animalia cetera, sicut prædiximus, si cuncta bono animo feceritis. Tunc Corsorum populi talia audientes promissa lætiores effecti sunt, missosque a pio pontifice protinus quæsiverunt, qui civitatem & loca specialiter demonstrarent: & ita factum est. Placuerunt siquidem omnia, & spoponderunt, æquanimiter omnes, quod si noster papa & dominus universa quæ circuivimus fuerit dignatus conferre, cum omni familia & supellectili nostra in servitium sancti Petri & suorum successorum cum omni aviditate properabimus.

Lustrata denique civitate, & possessionibus universis, ad venerabilem pontificem cum eisdem missis reversi sunt. Venientes igitur, ut præmissum est, illique læta ac prospera nuntiantes, & quod Corsorum gens vivere se ac mori in eisdem locis omnino fuissent professi, vocatis omnibus, ut ipsi similiter secundum missorum assertiones unanimes testarentur. pontificale eis, secundum quod promiserat (ob serenissimorum Lotharii & Ludovici nostrorum imperatorum, suamque simul mercedem, perpetuamque memoriam) præceptum emisit, hoc scilicet tenore, & placito anteposito, ut tamdiu firmum maneret ac stabile, quousque sanctæ sedis præsulibus populoque Romano in cunctis obedientes ac fideles existerent. Et si, quod absit, omnem præcepti seriem irrefragabiliter non custodirent, sancitum est in eodem ut vacuum & inane consisteret.

Loca vero quæ eis data sunt, & a missis pontificalibus consignata, tam ex proprio jure ecclesiastico, quamque venerabilium monasteriorum, imo & singulorum hominum, qui finitimi existebant, in concesso eis pontificali privilegio specialiter adscripta leguntur. Ecce enim quanta crebro dicti præsulis erat ac præfulgebat misericordia, qui non tantum pro defensione urbis suos Romanos proceres diligebat, sed undecumque valebat colligere homines ad eorum auxilium & solatium invitabat; plus defensionem diligens patriæ, & plebis securitatem commissæ, quam lucra temporalia & caduca, pro quibus multos jam recolimus vitam pariter & possessiones, quibus delectabantur, jugiter amisisse.

Post hæc denique omnia, quæ superius brevi stylo contexta sunt, alia non dissimilia præsul sanctus ac venerabilis satis ovans peregit opuscula. Nam Hortanæ & Amerinæ valde antiquarum civitatum, quarum muri ac portæ præ nimia vetustate temporum usque ad solum ciderant, & funditus destitutæ manebant, quas modo fures, modo latrones patentibus aditis nullo resistente custode facilius ingrediebantur, ipse adeo solertissimus præsul tantam civium prædictarum urbium cognoscens incuriam, easdem quas prætitulavimus civitates hortatu suo ac studio muris novis portisque prioribus minime dissimilibus ad pristinum locum statumque gratia corroboratus divina reduxit. In quibus modo civitatibus exaratis cives & ab inimicorum insidiis melius securi inhabitant, & fures ac latrones, ut dictum est, clausis muris ac portis nullum damnum & furtum, tam noctibus,

Reparat alias urbes.

quamque diebus, de cetero valebant inferre.

His autem, ut prædictum est, diligenter expletis, fecit in ecclesia sanctorum quatuor Coronatorum regnum ex auro purissimo unum, pendens super altare majus, cum catenulis similiter aureis, sculptilem habens in medio crucem auream, habentem gemmas quatuordecim, ex quibus quinque in eadem cruce fixas, & alias quæ ibidem pendent novem. Sex quidem albas, & hyacinthinas tres, pensantes simul libram unam, & semis uncias. Nec non & in basilica sanctæ Dei genitricis Mariæ dominæ nostræ, quæ ponitur in vico Sardorum, obtulit calicem & patenam de argento exauratam par unum, legente de nomine domini Leonis quarti papæ, pensantia simul in unum libras quatuor & uncias quinque. Ipse insignis præsulque præcipuus, cum innumera summi decoris opera in basilica beati Petri cæli clavigeri perfecisset, portas quas destruxerat Saracena progenies, argentoque nudarat, erexit, multisque argenteis tabulis, lucifluis, salutiferisque historiis sculptis decoravit, & in meliorem speciem, quam pridem fuerant, reparavit, ut omnes qui in eamdem basilicam ingredi volunt, laudes Deo omnipotenti sanctoque suo præsulatui referant, & exposcant, ut ad multa annorum curricula vita sua extendatur, qui tanti fulgoris opere, tantoque pulcritudinis pondere aulam Dei argento pensante libras septuaginta ornavit. Qui summus Deoque amabilis papa, in exordio sui pontificii, cum porticus partis lævæ beati Petri præ nimia vetustate basilicæ cecidisset, celeri studio præclarius renovavit.

Dona in ecclesia SS. Coronatorum.

S. Mariæ.

S. Petri.

Nam & ipsius præcipuæ ecclesiæ sarta tecta magnis trabibus procacique artificio elevatis luciflue renovavit. Quin etiam porticum, quæ sancti Andreæ cohæret ecclesiæ, cum cerneretur casura, in melius noviter restauravit. Sed & cameram, quæ ante portas argenteas jam dictæ aulæ esse conspicitur, infinito fretus amore renovans decoravit. Et multas piæ operationis in eadem specie ecclesias fecit, quas si scripturæ tradere voluerimus, lingua narrare non sufficiet, & nec scribentium valebunt articuli sustinere. Cum ergo per diversas Dei ecclesias multa perficeret insignia opera, ipse beatissimus pontifex porticum, quæ ante basilicam sanctæ Dei genitricis consistit, quæ juxta basilicam sancti Laurentii sita est foris muros, clarius ac firmius renovavit.

Ecclesias multas extruxit.

In ecclesia autem sanctæ Dei genitricis, quæ ponitur in vico Sardorum milliario ab urbe Roma trigesimo, quatuor catholicos libros obtulit, unum euangeliorum, alium regnorum, psalmorum, atque sermonum. In ecclesia beati Martini confessoris atque pontificis foris portam beati Petri apostoli fecit calicem de argento unum cum catenulis pensantem libras quatuor, & uncias duas. Et in ecclesia sanctorum quatuor Coronatorum fecit thymiamateria duo ex argento mundissimo pensantia libras duas, & unciam unam. Simili modo & in ecclesia beatæ Petronillæ fecit vestes de fundato tres, & vela duodecim, quatuor quidem de fundato, & tres de spanisco, & linea quinque.

Dona alia.

In ecclesia, S. Martini.

SS. Coronatorum.

Nam & in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, quam ipse beatissimus pontifex a fundamentis supra scholam Saxonum noviter construxit, obtulit vestes de fundato tres, & vela similiter de fundato quatuor.

S Mariæ.

Idem beatissimus pontifex fecit in basilica beati Petri apostoli cereos deargentatos, qui stant in presbyterio numero viginti & septem, pensantes insimul libras quadraginta. Nam & trabes in ingressu & in

S. Petri.

& in medio presbyterii investivit ex argento purissimo pensante libras sexaginta & septem, & uncias tres. Cum autem supernæ zelo patriæ incensus speciosis Christi per ordinem ornaret metallis ac ornamentis ecclesias, post fecit alia multa in aula beati Petri apostoli principis, coronam ex argento purissimo unam cum catenulis argenteis quatuor, habentem delphinos quadraginta & duos, pensantia simul libras viginti & tres. Hic quoque pontifex, Christi semper auxilio fretus, ac divinitus inspiratus, fecit in circuitu altaris beati Petri apostoli vela serica de prasino quatuor, habentia tabulas de chrysoclavo cum effigie salvatoris & apostolorum Petri & Pauli, & sui ipsius almifici præsulis, & in medio cruces & gammadias de chrysoclavo cum orbiculis, in quibus sunt imagines apostolorum miræ pulcritudinis decoratas, quæ in diebus festis ad decorem ibidem suspenduntur.

Pari modo fecit ubi supra alia vela alba holoserica rosata cum cancellis decorata mirifice, paschæ obumbrantia sacra. Nec non & aliam coronam minorem ibidem obtulit cum catenulis quatuor, & delphinis decem, habentem lilium & uncinum, pensantia libras duas. Hujus namque beatissimi præsulis animus semper Deo devotus existens preciosis Iesu Christi ecclesias ornamentis ingenti ob æternæ vitæ salutem decorare studebat amore: & quod nullus præcessorum ejus pontificum facere arbitratus est, hic sancto procul dubio Spiritu fervens, atque compulsus, coronas ex auro mundissimo, inclytis Christi videlicet & sanctorum vultibus refulgentes, fieri in apostolorum principis Petri ecclesia juxta altare, sub quo ejus sacratissimum corpus requiescit, dextra lævaque pendentes duas cum catenulis aureis bullis gemmisque prasinis decoratas decrevit, habentes insimul delphinos sexaginta, pensantes libras viginti.

Fecit & crucifixum argenteum miro opere depictum in eadem ecclesia, qui in læva introitus parte inter columnas magnas positus ingenti splendet decore, habentem libras sexaginta & duas & dimidiam. Ipse quoque beatissimus pontifex fecit in oratorio beati Andreæ apostoli, quod sancti Petri cohæret ecclesiæ, vestem sericam unam habentem historiam aquilarum, & in medio tabulam cum chrysoclavo, in qua depictæ Christi & discipulorum ejus dextra lævaque imagines fulgent, & ipsius almifici præsulis. Ac similem post totius operis perfectionem, & ornamentis decoris in ecclesia sanctorum quatuor Coronatorum vestem fecit de eodem serico cum tabula de chrysoclavo, habentem historiam, seu miraculum quod dominus Christus de quinque panum & piscium alimentis duorum, quinque millia hominum abundanter satians, est operatus.

S. Andreæ.

SS. Coronatorum.

Inter hæc vero quæ superius scripta sunt, cœpit crebro nominatus sanctissimus præsul de singulis ecclesiarum rectoribus, videlicet episcopis, presbyteris, diaconibus, atque omni Christianorum militia curam solicitudinemque habere præcipuam. Volens itaque, sicuti & factum est, ex priscis auctoritatibus novam Christo juvante normam præponere, qualiter unusquisque eorum vitam castam & sobriam duceret, & Deo, cui semper irreprehensibiliter famulatum debemus impendere, in omnibus complaceret; tunc demum, sancti ei Spiritus gratia revelante, una cum consilio serenissimorum Lotharii ac Ludovici imperatorum, anno imperii eorum quinto & trigesimo, atque pontificatus jam dicti præsulis septimo, mense Decembri, die octava, indictione secunda, sanctam ac venerandam in ecclesia beati Petri apostoli synodum congregavit. In qua tam ipse catholicus & apostolicus vir, quamque & alii cum eo sexaginta & septem episcopi resederunt. Ex quibus quatuor episcopi ab imperatoribus destinati, Ioseph Eporediensis, Notingus Brixiensis, Petrus Spoletinus, & alius Petrus Aretinus. Inter quos etiam Paulus diaconus sanctæ Ravennatis ecclesiæ residens vicem tenuit Ioannis archiepiscopi sui, absque presbyteris & diaconibus & clero sanctæ matris ecclesiæ.

Synodum convocat Romam 67. episcoporũ.

Et tunc coram omnibus quadraginta & duo capitula, quæ profecto ad salutem & lucrum omnium Christianorum hominum pertinere noscuntur, per diaconos sanctæ & universalis sedis apostolicæ legi præcepit. Quæ etiam capitula ut in futurum ab omnibus illibata serventur, post cetera decreta pontificum in sanctis canonibus jussit adscribi: quatenus omnes episcopi hujus auctoritatis exemplum ante oculos habeant, ut suos possint melius instruere & erudire subjectos.

In hac denique post cetera synodo Anastasius presbyter cardinalis tituli beati Marcelli ab omnibus canonice est depositus, eo quod parochiam suam per annos quinque contra canonum instituta deseruit, & in alienis usque hodie demoratur. Qui cum neque ad duo pro eo congregata concilia venire vellet, neque per apostolicas epistolas, neque per tres vocatus episcopos, Nicolaum videlicet, Petronacium, & Ioannem, ideo merito uno consensu, secundum quod de talibus sacris continetur canonibus, eum sancta synodus deposuit, & sacerdotali honore privavit, anno, mense, die, & indictione superius annotata.

Anastasius cardinalis deponitur.

Post præcipuam vero hujus concilii diffinitionem beatissimus ejusdem præsulis animus, cælestis semper amoris igne accensus, ad restauranda ecclesiarum Dei cunctorum ornamenta vasorum studium rursus cœpit ingens habere. Nam & in ecclesia beati Petri regni cælorum clavigeri fecit lucernam ex argento purissimo unam dimyxon pensantem libras sexdecim. Nec non & in monasterio sancti Martini, quod ipsius apostolorum principis ecclesiæ cohæret, fecit aliam lucernam ex argento fusilem ac dimyxon, pensantem libras viginti & septem ac dimidiam.

Dona in ecclesia sancti Petri.

Similiter & in monasterio sanctorum Ioannis & Pauli fecit aliam lucernam argenteam similiter supradictis, pensantem libras viginti duas & dimidiam; quæ dominicis vel festis diebus juxta lectorium consistentibus ad legendum sacras lectiones magno luminis splendore lucescat. Isdem vero sanctissimus papa fecit regulas de argento fusiles cum cancellis in ingressu presbyterii, & ante confessionem beati Petri apostoli amatoris sui, quas pulcro lucentes decore hominum præbent mentibus admirationem: quarum duæ pensant libras sexcentas quadraginta & duas, aliæ vero duæ libras quingentas & octuaginta. Et in ecclesia sancti Vincentii, quæ ponitur in Frascata, obtulit vestem de fundato unam.

SS. Ioannis & Pauli.

S. Vincentii.

Sed quia, ut sæpe diximus, hujus serenissimi præsulis animus maxime beatissimi præsulis apostolorum principis repletus amore, ipsius summæ ecclesiæ, cujus divina dispensante potentia thronum regebat, multa desiderabat semper ornamenta perficere, fecit super ejus sanctum altare vestem de chrysoclavo, habentem historiam in medio salvatoris inter angelicos vultus fulgentis, Petroque apostolo claves regni cælorum tradentis, & in dextra lævaque gloriosam Petri & Pauli passionem fulgentem. Inter quos ipse præsul civitatem,

S. Petri.

vitatem, quam fieri jusserat, Petro interveniente offert depictam, & crucem auro, gemmisque nitentem: & in circuitu altaris & desuper pannos sericos preciose aquilarum historia textos, quorum duo aurati cernuntur.

Obtulit autem ubi supra vela quatuor cum chrysoclavo, in quibus ipse præsul depictus imagini salvatoris inter angelicos vultus fulgentis civitatem, quam funditus paraverat, offert.

S. Pauli.

Igitur quia jam pleniter ea quæ beati Petri ecclesiæ prædictus pontifex obtulit ornamenta, breviter licet, descripsimus; nunc ea quæ in ecclesia beatissimi Pauli apostoli doctoris gentium post impiam Agarenorum devastationem est operatus, ob æternam memoriam summatim innotescere studemus. Fecit autem super ejus sacratissimum B corpus ciborium miræ pulcritudinis ingenti argenti pondere, cum columnis argenteis comptum, pensans libras nongentas quadraginta & sex. Sed cum benigna ipsius pontificis mens ante & post generalia omnium ecclesiarum diversa ornamenta, quæ ingenti desiderio præbebat, beato Petro semper aliquid optimum & preciosius offerre curabat, obtulit ei * tres oleas Masoricas admirabilis pulcritudinis serico textas, coloreque depictas, quæ videlicet festis diebus in circuitu altaris majoris dependerent. Fecit autem & in ecclesia S. Marciani, quæ sita est in Domucella, quæ vocatur Balnearola, vestem de fundato unam, & vela spanisca duo. Simili modo & in ecclesia beati Laurentii martyris Christi atque Levitæ obtulit C vela de fundato, quæ pendent in arcubus infra columnellas majores numero viginti quatuor. Fecit etiam in ecclesia beati Clementis martyris atque pontificis aquæmanile de argento par unum, habens in se sculptam similitudinem capitis hominis cum vite, & alia historia, pensans libras tres. Item obtulit ipse quidem beatissimus & almificus præsul in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ in Æmilia, quæ via Aurelia nuncupatur, vestem de fundato unam.

* tria aulea

S. Marciani.

S. Laurentii.

S. Clementis.

S Stephani.

Similiter & in ecclesia sancti Stephani, ubi supra, obtulit aliam vestem de fundato unam. Idem vero præclarus & almificus præsul superna protectus dextra usque in Dei semper servitio sincero perseverans animo, post multas bonas actiones, D B. Silvestri, & Martini ecclesiam, quam domnus Sergius prædecessor ejus noviter ab imis ædificaverat, multis quidem pulcrisque decoravit ac depinxit coloribus. Cujus etiam pulcritudo magnam usque hodie humanis oculis admirationem præstat. Nam & ejusdem venerabile sacrumque altare ex argento investivit ac decoravit purissimo, pensante libras centum & sexdecim.

S. Silvestri.

Quamobrem post pulcra ac laudabilia diversarum ecclesiarum opuscula, quæ præsul munificus tota animi devotione peregit, ne Christianus populus amplius in Centumcellensi castro ab hostibus deperiret, sicuti sæpe fieri solebat, effecit. E Nam per quadraginta annos ipsa civitas muris diruta, & habitatore proprio destituta manebat, moreque bestiarum relictis sedibus propriis ob timorem Saracenorum, ut usque jam factum fuerat, per opaca silvarum montesque incognitos sua domicilia populus, qui relictus ab eis fuerat, aberraret: in quibus etiam præ timore inimicorum diebus ac noctibus nec soporem oculis, nec ullam juxta humanam consuetudinem qnietem vel modicam habere poterat.

Cumque tam pius & laudabilis præsul de illorum gravamine, atque intolerabili nimis angustia, A ultra modum, & plus quam credi potest, quotidie condoleret, multis cum lacrymis, infinitisque orationibus, dominum rerum omnium conditorem deprecabatur assidue, ut ei dono gratiæ suæ dignaretur ostendere, quo in loco pro salute & liberatione crebro dicti Christiani populi Centumcellensis civitas mutari potuisset. Ad quæ ipse profectus loca, quæ ei affinitate erant conjuncta, diligenti cura ac studio pervidit atque conspexit.

Sed ubi locus videbatur idoneus ad urbem ædificandam, aquæ egestate & penuria laborabant, quæ hominibus semper satis est necessaria.

Peragratis igitur omnibus, ut prædiximus, locis; pervenit tandem, divina favente misericordia, ad locum optimum valdeque munitum, super quo suus maxime est animus dilatatus, quia & aquarum copiam ad populum confortandum, & ceteras utilitates humanas, aquimolasque molentes pleniter subministrabat.

Tamen quo modo vel ordine hoc ei divina ostenderit clementia, dignum est ad memoriam revocare, ad laudem venerandi pontificis, ut omnis populus credat veraciter, & cognoscat, quod divino consilio & consultu opus diu exquisitum perfectum est. Nocte denique quadam dum in lectulo proprio juxta morem præclarus jaceret antistes, & de divinis ex solito opusculis cogitaret, ad prævisum & ordinatum jam locum, qui duodecimo a Centumcellensi urbe milliario distat, in somnis perductus est, & singula loca cuidam Petro magistro militum, quasi per corporalem præsentiam in ipsa revelatione per ordinem adjutorio fundare & construere debuisset.

Divina visione ubi urbs ædificanda sit, papæ ostenditur.

Et quia præ loci angustia non ibidem nisi duæ portæ construendæ erant, in ipsa arcana revelatione digitis propriis annotavit.

Mane autem facto, pro somnio quod viderat magna cœpit habere certamina, & prænominatum Petrum ad suam illico jussit venire præsentiam, cui quidquid in somnis viderat retulit, multosque ei in argento mancusos præbuit, ut conducto populo Centumcellensis urbis, cum eis urbem festinantius perficere debuisset. Ac Deo quidem auspice ita nunc omnia ædificata nitescunt, sicut in somnio papa laudabilis manu propria designavit; cui ex nomine proprio Leopolim nomen imposuit. Ad quam, postquam ædificari cœperat, videndam & considerandam fabricam cum suorum fidelium multitudine amanter accessit. Visis denique portis & ecclesiis, in ipsis specialiter locis, sicut monstraverat, ut suum Christo protegente desiderium impletum vidit, omnipotenti domino gratias retulit infinitas, qui ei talem ostendere locum dignatus est, in quo & populus salvus existeret, & aquæ abundantiam ministraret, & etiam lapides, & arenam, quatenus sine labore operariorum noviter constructa fabrica augmentum percipere potuisset.

Gavisus ex his omnibus urbem Leopolim sæpedictus pontifex litaniis & orationibus pedibus propriis circuivit, tribusque orationibus in nomine Trinitatis perpetualiter consecravit, & missarum, ut solitus erat, officium rite persolvens, aquam benedictam per muros jactari præcepit.

Papa novam urbem consecrat & benedicit.

Et non modicam manibus propriis præ amoris magnitudine universo populo rogam distribuit; commendans omnipotenti domino populum, & civitatem divinitus demonstratam, ne unquam ab hostibus capiatur vel invadatur. His omnibus perpetratis, ad sedem suam cum ingenti lætitia & alacritate reversus est, octavo scilicet mense,

Christo auxiliante, dieque supradicti mensis 15. omnis murorum ambitus completus atque perfectus est, anno præsulatus sui octavo, indictione secunda.

Dona in ecclesia sancti Petri data Leopoli.

Sed & in ecclesiis quas ibidem fecit multa dona obtulit. In ecclesia videlicet sancti Petri gabathas ex argento fusiles majores minoresque septem, pensantes simul libras sexdecim, & unciam unam. Cantharum exauratum unum, baucas exauratas tres. Fibulatoria majora & minora quinque. Crucem ex argento deaurato unam cum gemma una. Item aliam crucem de auro unam, habentem in medio monocassim. Et aliam crucem ex argento habentem gemmas quadraginta. Thuribulum argenteum exauratum unum, dextram saxiscam unam, coronas aureas duodecim, gabatham unam, & struthiocamelorum ova duo. Atque fecit in eadem ecclesia jam dictæ civitatis vestes sericas duas. Ex quibus una habet in medio tabulam de chrysoclavo, & alia habet in medio crucem & orbiculos quatuor cum gammadiis, & vela de fundato decem & octo. Crucifixum ex argento purissimo pensantem libras septem. Nec non & in ecclesia sancti Leonis ubi supra obtulit patenam exauratam unam, calicem de argento unum, vestes duas; unam quidem de fundato ornatam in circuitu de olovero, habentem in medio rotam de chrysoclavo, & gammadias, & aliam de spanisco.

S. Leonis.

Similiter & codices catholicos numero septem; Historiarum, Salomonis, Antiphonarium, Psalterium, Sacramentarium, gestorum etiam sermones, sed & euangeliorum cum tabulis argenteis, atque sacratissimum Dei altare, quod supra sanctissimum beati Petri apostoli corpus consistit argenteis deauratis, quæ in dextra & læva ipsius apostolorum principis habet miracula, perornavit* laminis, quæ ingenti splendore nunc ut cæli astra coruscant, pensantibus vero simul libras octuaginta quatuor, & uncias quinque.

* forte luminaribus,

Alia ornamenta ecclesiæ S. Petri oblata.

Atque post tam immensæ operationis insignia, factaque divina, Dei æterni clementia inspirante, quæ per diversa loca ob salutem Christianorum ipse sanctissimus papa est operatus, ecclesiam, quæ domini voce supra firmam petram fundata consistit, & de beati Petri apostolorum principis nomine sancto gloriosa coruscat preciosissimo omnium metallorum ornatu præ nimio patris cælestis amore quotidie ornare procurans, ibidem quoque lectorium argenteum inclyta operatione cælatum, & super quatuor pedes consistens perfecit. In cujus videlicet summitate Leonis caput refulget, pensans libras triginta unam, & uncias undecim. Nec non & cerostata quatuor, quæ a longo tempore summorum pontificum in medio presbyterii festis erigebantur diebus. Atque hæc sagaci arbitrio de argento purissimo investivit, atque ut in perpetuum ibidem erecta essent constituit, quod nullus prædecessorum ejus facere cogitavit, habentia simul libras quinquaginta & quinque. Vbi supra fecit & cerostata de argento majora, par unum, pensantia libras quadraginta octo, & uncias decem, in quibus sedent lucernæ dimyxi de argento purissimo, lucentes juxta altare majus, pensantes libras simul quadraginta & novem. Nec non & alia cerostata deargentata septem, pensantia libras viginti quinque & uncias tres. Pari modo & alia septem tetra fecit cerostata ferrea desuper de argento pensantia libras unam & viginti & uncias tres. Atque super ipsum altare fecit vestem auro textam, candidis per totum

A margaritis fulgentem, & in dextra lævaque tabulas gemmatas habentem cum aureis per circuitum orbiculis, quibus insigne ipsius præsulis est nomen descriptum.

S. Martini monasteriũ restaurat.

Iam & monasterium sancti Martini, quod longo senio erat casurum, miris domorum ædificiis restauravit, & ad honorem meliorem, quam prius fuerat, funditus decoravit. In quo & vestem albam rosatam cum rosis obtulit, & salvatorem cum apostolis, & virginem legentem nomen domini Leonis quarti. Item vela quinque alba rosata, & unum quidem habens gammadias tredecim, & amygdala de argento exaurata tria. In ecclesia sanctorum quatuor Coronatorum fecit vestem de fundato unam. Præterea idem summus & orthodoxus pontifex divina inspiratione pulsatus fecit in basilica beati Petri apostolorum principis calices ex argento purissimo, qui pendent super arcum principalem, nec non & infra columnas majores dextra lævaque numero octuaginta tres, habentes insimul libras quadringentas quadraginta & unam. Idipsum vero ante sacri altaris vestibulum miræ pulcritudinis fecit trabem, quam post diræ gentis nefandam deprædationem ex argento decoravit purissimo, in qua sacræ ac Dei venerabiles sedent imagines, quæ pensant libras sexaginta.

SS. Coronatorum.

B

Leopoli.

Obtulit quoque in ecclesia beati Petri apostoli, quæ ponitur in civitate Leopoli, thuribulum de argento exaurato unum.

S. Mariæ.

Pari modo & in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ sita est in vico Sardorũ, gabathas cum C canistro de argento exauratas pensantes libras......

Similiter & in venerabili monasterio Ierusalem, quod juxta ecclesiam beatri Petri apostoli ponitur, fecit vestem de fundato cum orbiculis, in circuitu ornatam, cum lista de chrysolavo, cum velis ex imizino duobus, & de fundato tribus.

S. Petri.

Ipse vero a Deo protectus, venerabilis & præclarus pontifex fecit propitiatorium sacri altaris beati Petri apostolorum principis, ubi sacratissimum corpus ejus quiescit spanoclistum habens quidem argenti libras septuaginta & duas, auri vero octuaginta.

Accusatur falso apud imperatorem Gratianus magister militum. Platina vult papam accusatum apud Lotharium imperatorem.

Hujus vero temporibus quidam Daniel magister D militum iniquitatis ac stultitiæ mole cæcatus ad serenissima domni Ludovici imperatoris vestigia properavit, eique multa falsa & inutilia verba, quæ credi nullo modo possent, super Gratianum eminentissimum magistrum militum, & Romani palatii egregium superinstam ac consiliarum dicere non dubitavit. Nam constanter eum accusabat falsitate ob invidiam, dicens imperatori: Gratianus Romanæ urbis superinsta, quem erga vos fidelem esse creditis, mihi soli in domo sua, nimium super Francos murmurans, dixit secrete: Quia Franci nihil nobis boni faciunt, neque adjutorium præbent; sed magis quæ nostra sunt violenter E tollunt. Quare non advocamus Græcos, & cum eis fœdus pacis componentes, & Francorum regem, & gentem de nostro regno & dominatione expellimus? Quo audito mox prædictus imperator immenso furore accensus sine literis etiam ad Romanum directis pontificem & senatum, Romam venire velociter procuravit. Quem tamen venientem domnus Leo papa honorifice, sicut mos est, super gradus majores B. Petri apostoli residens suscepit, & mellifluis prædicationis verbis placare cœpit.

Ludovicus imperator venit Romam.

Quadam vero die ipso imperatore cum sanctissimo Leone pontifice, omnibus Romanis proceribus,

ribus, pariter & optimis Francis in domo quam beatæ memoriæ Leo III. papa juxta ecclesiam B. Petri apostoli fecerat sedentibus, de prædicta accusatione placitum habuit. Tunc Daniel iniqua fronte armatus, falsaque cogitatione imbutus, dixit coram omnibus: Iste Gratianus habuit mecum consilium, hanc Romanam terram de vestra tollere potestate, & Græcis tradere illam. Cui statim non solum Gratianus, verum etiam omnes Romani coram imperatore dixerunt: Mentiris, nullo modo est verum quod dicis.

Placitum habetur de accusatione.

Cognoscens autem imperator, & omnis Romanorum Francorumque nobilitas prædictum Danielem tale crimen per falsitatem & invidiam contra Gratianum dixisse, illico idem clementissimus imperator nolens contra instituta veterum Augustorum peragere Romanorum, eos secundum Romanam legem instituit judicare. Quo judicio ipse Daniel multorum verbis reprehensus, ore proprio manifestavit se falsum testimonium super eum dixisse. Ideo jam dicto Gratiano ante omnes est traditus, ut quidquid de eo facere vellet potestatem haberet.

Accusator traditur Gratiani potestati.

Sed cum jam traditum Danielem imperator a Gratiano multa & humili supplicatione petivisset, Gratianus assensit, quem ille statim plenaria sibi reddita gratia libenter suscepit, & sic de mortis est periculo liberatus. His vero peractis imperator abiit, & sanctissimus domnus Leo quartus papa non post multos dies obdormivit in domino XVI. Kalendas Augusti, sepultus vero est in ecclesia beati Petri apostoli.

Fecit autem ordinationes duas, unam in mense Decembri, & aliam per mensem Martium, creavit presbyteros decem & novem, diaconos octo, episcopos per diversa loca numero sexaginta & tres.

Notæ Severini Binii.

Leo IV. quando pontifex factus?

a *Leo.*] Pridie Idus Aprilis anno domini 847. in locum Sergii II. successit Leo papa ejus nominis IV. & quidem eodem die quo Sergius obierat. Initio pontificatus ab urbe pestiferum serpentem basiliscum miraculose fugavit, immensumque urbis incendium signo crucis mirabili modo extinxit; postquam sacris ædibus per Saracenos omni ornatu atque decore spoliatis, iterumque restaurandis, extruendis & exornandis multos sumptus impendisset. Agens in pontificatu annum secundum, Dei monitu novam construens civitatem, mœnibus illius inclusit basilicam sancti Petri, ne sicut antea fuerat Saracenorum incursibus jugiter pateret. Perfectam & absolutam urbem solenni ritu consecravit, eamque a suo nomine Leoninam appellari permisit.

Northmanni Galliam deprædantur.

Carolus Ludovici filius ex Northmannorum nova incursione timore concussus, inops consilii, eosdem in regni consortes assumit, " a regni parte illis concessa, quæ ab eorum nomine sumpto vocabulo Normandia dicitur. *Annales Pithœi.*

" hæc falsissima ut alias docebitur.

Ius confirmandi pontifices Leo Augustis adimit.

b *Non audebant futurum consecrare pontificem.*] Ius illud confirmandi electos pontifices, quod imperatoribus per populum Romanum metus causa male promissum, vel ab ipsis Augustis pessime usurpatum fuerat, Leo papa magno animi robore irritum reddidit, ipsisque Augustis consentientibus plane sustulit, ut videre est cap. 31. dist. 63. ubi ex epistola ad Lotharium & Ludovicum citatur canon, qui sic habet: *Inter nos & vos pacti serie statutum est & confirmatum, quod electio & consecratio futuri pontificis, non nisi juste & canonice fieri debeat.* Vice versa pollicitus est illis Leo pontifex servaturum se illibata jura imperialia, simulque ea quæ a suis prædecessoribus Romanis pontificibus constituta fuissent. *De capitulis* (inquit dist. 10. cap. 9.) *vel præceptis imperialibus vestris, nostrorumque pontificum & prædecessorum irrefragabiliter custodiendis & conservandis, quantum valuimus & valemus, Christo propitio & nunc & in ævum nos conservaturos modis omnibus profitemur. Et si fortasse quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, sciatis eum pro certo mendacem.* Per capitula intelligit regum Francorum capitularia, quæ Benedictus Levita collegit & promulgavit, quæque pontifices diversi confirmarunt. Quæ & qualia jura imperialia servanda promittat hoc loco pontifex, declarat Nicolaus papa in epistola ad Michaelem his verbis: *Vt pontifices pro cultu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus uterentur.* Vnde patet hæreticorum & schismaticorum imposturas esse potius quam leges imperiales, quæ ad vindicandum majestati imperiali confirmationem electi pontificis, sub nomine Lotharii ejusve filii Ludovici alibi editæ reperiuntur. Constat enim dist. 10. cap. 13. quod Leo papa ab utroque flagitaverit, ut sinerentur Romani suis antiquis legibus uti. Quod autem petitioni ejusdem Lotharius acquieverit, indicat ejusdem rescriptum extans inter leges Longobardorum libro II. tit. 57. quodque ibidem libro 3. profiteatur se populis vel ecclesiis nullas alias leges dedisse, quam quæ per Carolum avum, atque Ludovicum parentem collectæ fuerunt. Et quamquam animo Ludovici abhinc usque ad tempus Nicolai papæ ista libido dominandi Romæ, ejusque ecclesiæ clero ac pontifici insederit; tamen divina miseratione tandem ad se reversus, sese iisdem Romanæ ecclesiæ pontificibus exhibuit obsequentissimum, ita ut plane inde appareat, quidquid idem Christianissimus imperator aliquando deliravit, id suasione potius pravorum hominum, quam sua sponte fecisse.

Pontifex politicas leges imperatoris observat.

EPISTOLA I. LEONIS PAPÆ IV. AD PRUDENTIUM EPISCOPUM TRICASSINUM.

Vt monasterium ab Adremaro constructum consecret.

Leo episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo Prudentio Tricassinæ sedis episcopo salutem.

COGNOSCAT prudentia sanctitatis tuæ, qualiter hic religiosus monachus, Adremarus nomine, cum monachis suis, cum summa devotione, ad laudem & gloriam sanctæ Trinitatis, & remedium animæ suæ suorumque omnium, in honorem beati Petri apostolorum principis, seu & sancti Leonis ejusdem vicarii papæ, monasterium desiderat consecrare, & situm ac structuram ejus sancti cœnobii in rebus juris jam dicti beati Petri apostoli, quæ ejus vere sunt, fundare ac construere; quæ res prædictæ Guidoni gloriosissimo comiti per præceptum pontificale donatæ sunt. Quam ob causam jubemus ac hortamur sanctitatem tuã, ut quando ab illius prædicti monachi fueris humilitate postulatus, illuc accedere debeas, & loco, quem vobis significaverit, ipsas illic reliquias supra nominatorum sanctorum, quas a nobis accepit, eo tenore & conditione recondas atque consecres, ut semper & perpetualiter sub jure ac potestate sanctæ nostræ Romanæ ecclesiæ jam fatum monasterium consistat atque permaneat. Sanctitatem tuam omnipotens Deus incolumem custodiat, frater. Bene vale.

II. AD EPISCOPOS BRITANNIÆ.

Docet episcopos simoniacos in concilio judicandos esse; deinde respondet aliis eorum consultationibus.

Leo omnibus reverentissimis confratribus Britannicæ gentis episcopis.

QVANTO studio quantaque solertia gregem vobis a domino commissum pascitis, divinisque foveritis eduliis, nobis directa scripta reserarunt. Vnde non modica exultatione congratulor, & tantarum ambiguitatum indagatione lætificatus, a timore negligentiæ, qui me illius regionis in infimis deprimebat, quasi a gravi languore relevatus, & utpote sanus, licet omni salute captus, magis animo sospes surrexi, quam corpore. Quia cum quosdam laicorum in ecclesiasticis cognoveram curis præpollere, & studioso animo ab illorum respondere vigilantiis cogerer, nihil aliud vos, qui divinis negotiis & ecclesiasticis sorte venistis, quam crederem dormitare: nunc

nunc divina gratia hi confratres nostri, videlicet A talium, & tales ecclesiarum præsules, ad nos perducti & cogniti, magis securus nunc duro, quam antea. Legationem denique communem omnium episcoporum reverentissimorum nobis propositam delinquentes, requiritis de his qui turpissimo lucro columbas in templo domini vendere non pertimescunt, & sua acta improba temeritate Simonis hæresi conjungunt, utrum possint in ordine pœnitentiam agere, aut tantummodo extra ordinem & sacerdotalem fieri gradum. Quibus nos quidem convictis qui tam detestabile nefas, quod jam multis est damnatum conciliis, peregisse noscuntur, nulla pœnitentia possumus subvenire, & tot spiritalibus patribus obviare: sed in illorum patrum me sententia convenire omnibus certum sit. Ita tamen ut omnia in conciliis sint episcopo- B rum. Nam nullam damnationem episcoporum esse unquam censemus, nisi aut ante legitimum numerum episcoporum, qui fit per XII. episcopos, aut certe probata sententia, per LXXII. idoneos testes, qui tales sint, qui & accusare possint, & prius ad sacra Christi quatuor euangelia sacramenta præstent, quod nil falsum depromant, "*sicut nobis beatus Silvester tradidit, & Romana sancta tenere videtur ecclesia*. Et si inter eos, quos damnandos esse dixerunt homines, fuerit episcopus, qui suam causam in præsentia Romanæ sedis episcopi petierit audiri, nullus super illum finitivam præsumat dare sententiam: sed omnino eum audiri decernimus. De cetero vero, quod nobis apicibus vestris factum est clarum, quid vel qualiter de ipsis capitulis interrogatis debeam respondere, unde precibus vestris annuere curavimus, & singillatim quid agendum est, sive exposito a sanctis patribus, sive more antiquitus tradito, curavimus demonstrare.

1. q. 7. Requiritis de his.

2. q. 4. Nullam damnationem.

" Hæc verba deesse in Romana editione, & in mſ. cod. Vaticano observavit Lucas Holstenius.

I.

Ad quos ecclesiasticus ordo pertineat.

Primo quidem capitulo dictum, cui ecclesiasticus ordo pertineat: quod episcopis & clericis ordinatis pertinere non dubium est. Quod vos ignorare minime credimus, ab ipsis apostolicis viris cognoscitis. Et cum in sacris conciliis ab episcopis promulgatæ sint regulæ & receptæ, quis extra episcopos promulgator canonicarum quiverit esse sententiarum?

II.

Vnaquaque parochia episcopi provisione regenda.

Regenda vero est unaquæque parochia sub provisione ac tuitione episcopi, per sacerdotes vel ceteros clericos, quos ipse cum Dei timore præviderit, cui jure pertinere videbitur, & circumire, ut sibi necessarium visum fuerit, ecclesiastica utilitate cogente.

10. q. 1. Regenda est unaquæque

III.

Non cogendus presbyter ad sacra concilia eulogias deferre.

De eulogiis ad sacra concilia deferendis nihil invenimus a majoribus terminatum, sed sicut uni- E cuique presbytero placuerit. Nam si constitutum fuerit illo in tempore benedictiones afferri, forsan minus libenter ad synodos occurrent, & magis venire detrectabunt. quæ ut arbitror non sunt rationabiliter requirendæ, nec ultro delatæ respuendæ.

Dist. 18. De eulogiis.

IV.

Sors nihil aliud quam divinatio & maleficium.

De experientia autem divinationum vel maleficiorum, scriptum quidem in sacris habemus canonibus, ut ipsa verba ponamus, ita: Qui divinationes expetunt, & morem gentilium subsequuntur, aut in domos suas hujuscemodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi causa, sub regula quinquennii jaceant. Vnde ad illorum similitudinem, sortes, quibus cuncta vos in vestris discriminatis judiciis, nihil aliud quam quod illi patres damnarunt, divinationes & maleficia esse decernimus. Quamobrem volumus illas omnino damnari, & ultra inter christianos nolumus nominari, & ut abscindantur, sub anathematis interdicto præcipimus.

Conc. Ancyr. Can. 23.

26. q. 5. Sortes quibus.

Ivo part. 9. cap. 11.

V.

Vt nullus de propria cognatione conjugem sibi copulet.

Vt definitum est a patribus, nullus de propria cognatione sibi audeat copulare, alioqui anathema sit. Vnde beati junioris Gregorii decreta eximie sunt retinenda.

VI.

Per quæ decreta judicare debeant episcopi.

De libellis & commentariis aliorum non convenit aliquem judicare, & sanctorum conciliorum canones relinquere, vel decretalium regulas, id est quæ habentur apud nos simul cum illis in canone, & quibus in omnibus ecclesiasticis utimur judiciis; id est apostolorum, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæsariensium, Gangrensium, Antiochensium, Laodicensium, Calchedonensium, Sardicensium, Carthaginensium, Africanensium: & cum illis regulæ præsulum Romanorum, Silvestri, Siricii, Innocentii, Zosimi, Cælestini, Leonis, Gelasii, Hilarii, Symmachi, Simplicii. Isti omnino sunt, per quos judicant episcopi, & per quos episcopi simul & clerici judicantur. Nam si tale emerserit vel contigerit inusitatum negotium, quod C minime posset per istos finiri, tunc si illorum, quorum meministis, dicta Hieronymi, Augustini, Isidori, vel ceterorum similiter sanctorum doctorum similium, reperta fuerint, magnanimiter sunt retinenda ac promulganda, vel ad apostolicam sedem referatur de talibus. Quam ob causam luculentius & magna voce pronuntiare non timeo, quia qui illa quæ diximus sanctorum patrum statuta, quæ apud nos canones prætitulantur, sive sit episcopus, sive clericus, sive laicus, non indifferenter receperit, ipse se convincit, nec catholicam & apostolicam fidem, nec sancta vera D Christi euangelia quatuor utiliter & efficaciter & ad effectum suum retinere vel credere.

Dist. xx. De libellis.

EPISTOLA DOMNI HLOTARII IMPERATORIS LEONI PAPÆ DIRECTA, pro usu pallii dirigendo secundum morem ecclesiæ suæ Hincmaro Archiepiscopo.

Sanctissimo & Reverentissimo spiritali patri nostro, Leoni summo pontifici, & universali papæ, Hlotarius divina providentia imperator Augustus, spiritalis filius vester, perennem in domino salutem.

Leoni IV. Sergii 2. successori.

SEDEM apostolicam quæ per beatissimum Apostolorum principem in universo orbe, quaquaversum religio Christiana diffunditur, caput & fundamentum est sanctitatis, idcirco superna dispositio primatum obtinere voluit ecclesiarum, ut in quibuscumque causis, quæstionibus, sive negotiis ecclesiastica suaderet necessitas, omnes quasi ad matrem religionis, fontemque recurrerent æquitatis. Proinde, quod jam & auditu creberrimo, & multorum relatione, ac per maxime scriptorum nostrorum ad præcessorem vestrum serie: sive eorum etiam quæ superstite domno genitore nostro, ad sedem Apostolicam directa sunt, veritate,

veritate, vestram arbitramur comperisse prudentiam, qualiter sancta Rhemensis ecclesia, temporibus divæ memoriæ præfati domini, genitorisque nostri, & nostris quoque, sive fratris nostri gloriosi regis Karoli diebus, diutissime sacerdotali, & pontificali honore, pristinaque dignitate vacaverit, ex ea causa, quod Ebo tunc archiepiscopus ejusdem metropolitanæ sedis cum tempore infelicissimæ discordiæ, quæ operante diabolo per satellites suos, inter nos, genitoremque nostrum aliquandiu duravit, propter quasdam factiones & simultates, offensam sæpedicti domni & patris nostri incurrisset, in episcopali denuo conventu appellatus, sive convincente & arguente conscientia, sive quia eum undique leges ecclesiasticæ constringebant, quosdam episcopos ex eodem conventu, electorum judicum nomine & officio sibi conscios assumpsit, & manifesta in conspectu omnium confessione, scriptoque a se prolato & manus propriæ subscriptione roborato, se episcopatus officio indignum, alienumque judicavit, utque successor sibi subrogari deberet, asseruit: ut hac de causa nullam ulterius repetitionem auctoritate canonica facere posset, præfata subscriptione firmavit: quam etiam synodo obtulit: cujus scripti vobis exemplar ab archivio Rhemensis ecclesiæ sumptum, curavimus destinandum. Sed variis deinceps emergentibus causis atque eventibus, quia aut secularibus dediti curis, & contra promulgatas divinitus regulas substituti quidam in eadem sede præfuerant, & ob hoc pastoralem sarcinam suscipere renuerunt: aut aliarum ecclesiarum præsules extiterant & reddita divinitus pace, sedes suas repetere maluerant, memorata Rhemensis ecclesia, diu, ut supra diximus, pontificali caruit dignitate.

Sedes Rhemensis diu vacavit.

Ebo recessit ad pœnitentiam.

Præpositi ecclesiæ Rhemensi œconomi.

Cum vero firmato inter nos, fratresque nostros amicitiæ fœdere, regnum nostrum æqualiter in tres partes divisum, imo distinctum esset, & sæpedicta Rhemorum ecclesia, sorti fratris nostri Caroli obtigisset, ipse damnum perpendens ecclesiæ, Hincmarum venerabilem monasterii beatissimi martyris Dionysii monachum atque presbyterum, virum sane doctum atque eruditum, consensu episcoporum, clerique, & populi Rhemensis metropoleos, ordinari fecit antistitem. Sed quia frequenter ad nos pro hoc ipso Ebbonis facta est conquestio, causantis inique sibi adhuc superstiti successorem attributum fuisse, instantissima ejus petitione commoniti, curavimus querelas ejus sancto decessori vestro Sergio papæ significare; obsecrantes, ut si ipse ratum esse decerneret, ex suo latere viros idoneos destinaret, qui una cum episcoporum ipsius provinciæ tractatu, causam utriusque inquirere, & canonice definire valerent: Quoniam nos per illud tempus, quando ea quæ supra comprehendimus, de jam dicto Ebbone gesta sunt, in Italia degentes, nequaquam ad liquidum, ut postea comperimus, rerum ordinem scire valuimus. Cur tamen præfatus decessor vester legatos a nobis petitos non miserit, vestram reverentiam nequaquam credimus ignorare.

Hincmarus demum electus.

Ebbone repugnante.

Nunc autem suprascriptus Hincmarus archiepiscopus, clementiæ nostræ synodalia gesta super confirmatione sui, & restauratione Rhemensis ecclesiæ offerens, petiit magnificentiam nostram, ut a vestra paternitate ei pallium, sicut prædecessores vestri suis largiti sunt, interventu nostro obtineremus. Cujus petitionem rato & absoluto judicio implendam existimavimus: præsertim cum gesta synodalia provinciarum Cisalpinarum agnovimus, quæ etiam & antecessori vestro mitti debuerunt, destinanda vobis ipsius cura, decrevimus: quoniam sanctitatem vestram ejus honori consentire decet, cui plenitudinem episcoporum favere cognoscitis. Itaq; judicio sententiæque vestræ petitionem jamdicti archiepiscopi nobis admodum devoti, dilectique, ex integro committentes, hoc indubitanter asserimus, quoniam si in dandis ei honoribus, confirmandoque ipsius statu morem benevolentiamque patrum, & prædecessorum vestrorum imitari decreveritis, condigna obsequia, gratissimamque vicem plenius faciliusque recipietis.

Hincmarus in synodo confirmatus.

Ceterum fiducialiter supplicamus, & obnixe ex vestra paternitate deposcimus, ut sive memoratus archiepiscopus, per seipsum vestram adierit sanctitatem, sive legatos ecclesiæ suæ direxerit, affabilitatis & colloquii, familiaritatisque vestræ eis integerrimam copiam non negetis: Sed benignissime tam ipsum quam etiam suos pro amore nostro tractetis; & quicquid ex vobis competenti ratione poposcerit, cum largitione pallii impleatis. Memorem nostri paternitatem vestram incolumem gratia divina custodiat.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Ex codice MS. ecclesiæ Laudunensis hanc epistolam edidit R. P. Ludovicus Cellotius S. I. opusculo primo appendicis miscellaneæ ad libros quinque historiæ Gottescalcæ hæretici prædestinatiani; eamque argumento ac prolixioribus notis illustravit, quas lector per otium consulet. Juverit unum hoc cum illo observare, duplicem, ab eodem Lothario ad Leonem papam missam fuisse pro ejusdem alteriusque pallii in favorem Hincmari rogatione epistolam ut ex verbis Flodoardi colliges cap. 10 libri III. Rhemensis historiæ. De prima vero quam modo exhibuimus hæc intelligenda sunt: *Qui Lotharius imp. nonnullis hunc præsulem Hincmarum apud Leonem papam honorifice commendasse reperitur episcopis atque legatis. Sed & quando Romam petere idem pontifex disposuerat epistolam suam idem imperator pro eo præmittens, suggessit præfato papæ, ut ipsum decenter amicabiliterque susciperet, & quidquid ab eo postulasset libenter ei liberaliterque tribueret.* De posteriore vero hactenus inedita quæ sequuntur, videntur accipienda. *Hic denique venerabilis præsul Hincmarus pro sua sanctitatis ac sapientiæ reverentia, per interventionem Lotharii imperatoris pallium ad quotidianum suscepit usum a quarto Leone papa, a quo jam aliud perceperat in designatis sibi solemnitatibus debite fruendum. Quem quotidianum pallii usum nulli unquam archiepiscopo se concessisse vel deinceps concessurum esse idem papa in epistola tunc ad eum directa testatur.* Atque hanc quoque Leonis epistolam periisse dolemus. Pergit idem historicus: *Ad hoc denique obtinendum quod pro præsule petebat idem Lotharius Petrum Spoletinum episcopum mandatis super hac re per semet instructum executorem direxerat, & alium Petrum Aretinum episcopum literis exinde commonuerat, aliosque quosdam tam suos quam præmissi papæ fideles ad id peragendum destinaverat.*

FRAGMENTA QUÆDAM
aliarum epistolarum Leonis IV. papæ.

Ex epistola ad † Nomenoium ducem Britanniæ.

Ut Gislardum invasorem sedis Namneticæ defensare desinat.

Non furem & latronem, qualem Gislardū sentimus esse in Namnetica sede, qui viventis, quod non licuit, locum non timuit usurpare, pro cujuscumque muneris donis ultra debes defensare.

† Mendose apud Gratianum 7. q. 1. in titulo capitis *Vernoni* scriptum est, pro *Nomenoio*, in hunc modum: *Item Leo IV. Vernoni duci Britanniæ.* 7. q. 1. Non furem.

AD LOTHARIUM AUGUSTUM.

Cur Alteo episcopo Augustodunensi pallium non concedat.

Ivo part. 4. cap. 210.

Mandastis ut privilegium & pallium Alteo episcopo

episcopo concederemus. Vnde poscimus ut vestra super hoc magnitudo non indignetur: quoniam quod ab ipso sanctissimo papa Gregorio usque ad hæc tempora nostra factum minime recordamur, facere non potuimus, neque præfixos patrum terminos immutare.

Item. Quod justa & sedula nos imitari consuetudo non præcipit, ita ab hoc veluti a magno nos præcipitio custodire oportet.

AD HINCMARVM ARCHIEPISCOPVM.

Cur synodi Suessionensis confirmationem differat.

Ex Hincmari epistola ad Nicolaum.

Causas pro quibus hoc usque ad tempus suspendimus, caritati vestræ dicemus. Prima igitur hæc est, quia sicut ab episcopis prænominata synodus utiliter ventilata, sive sopita est; ita per aliquot ex eis, ut dubitatio foret radicitus evulsa, statuta vestræ synodi destinare debuistis. Alia autem juxta votum vestri desiderii id nos perficere minime permisit, eo quod legati sedis apostolicæ præsentes ibidem non fuerunt. neque imperialis epistola nobis talis est præsentata, quæ hoc quod expetendum misistis, specialiter indicare potuisset. Quarta scilicet causa hæc est, quia hi, quos depositos caritas vestra auctoritate synodi fore affirmat, per proprias literas sedem apostolicam appellarunt, & volunt iterum nostra se apostolica audiri præsentia: & tunc si culpabiles inventi fuerint, non se abnuunt canonicam sustinere censuram.

AD HINCMARVM EVMDEM.

De eadē synodo duobus legatis demandatum scribit.

Ex eadem.

Sed ad vestras petitiones exequendas & obtinendas Petrum venerabilem, & dilectissimum nobis, Spoletanum episcopum, viva voce nostra vice executorem instruximus, & alium Petrum venerabilem æque & amantissimum, episcopum Aretinum, literis commonuimus, & alios fideles vestros atque nostros similiter inde monuimus, *& reliqua.*

HOMILIA LEONIS PAPÆ IV.

DE CVRA PASTORALI, EIVSVE officio ac munere, quam per episcopos omnibus sacerdotibus curam animarum gerentibus intimari voluit.

Leonis IV. Romani pontificis sermo. Ex Vaticanæ bibliothecę codice qui inscribitur Liber censuum.

FRATRES, presbyteri, & sacerdotes domini, cooperatores mihi estis ordinis. Nos quidem quamvis indigni, locum Aaron tenemus; vos autem Eleazari & Ithamar. Nos vice duodecim apostolorum fungimur; vos ad formam septuaginta discipulorum estis. Nos vero pastores vestri sumus; vos autem pastores animarum vobis commissarum. Nos de vobis rationem reddituri sumus pastori nostro Iesu Christo; vos de plebibus vobis commendatis. Et ideo, carissimi, videte periculum* vestrum. admonemus & obsecramus, sicut alibi scriptum invenimus, fraternitatem vestram, ut de communi salute vestra cogitantes, attentius audiatis admonitionem nostram; & quæ vobis suggerimus memoriæ commendetis, & opere exercere studeatis.

* al. nostrū.

In primis admonemus firmiterque præcipimus, ut vita & cōversatio vestra irreprehensibilis sit, scilicet ut cella & habitatio vestra sit juxta ecclesiam, & in ea feminas non habeatis. Omni nocte ad nocturnas horas surgite, cursum vestrum horis certis decantate, missarum celebrationes devote peragite, corpus & sanguinem domini cum timore & reverentia sumite. Vasa sacra propriis manibus abluite & extergite. Nullus missam cantet solus: nullus ante solis ortum nisi in nativitate domini. Nullus cantet eam nisi jejunus. Nullus cantet qui non communicet. Nullus cantet sine lumine, sine amictu, sine alba, stola, *fanone, & casula. Vestimenta nitida sint; & ad nullos alios usus sint. Nullus in alba, quo in suo usu utitur, præsumat missas cantare. Nullus in ligneo, plumbeo, aut vitreo calice audeat missam agere. Nulla femina ad altare domini accedat, & calicem domini contingat. Corporale mundissimum sit. Altare sit coopertum mundissimis linteis. Super altare nihil ponatur nisi capsæ cum reliquiis sanctorum, aut forte quatuor sancta Dei euangelia, aut pyxis cum corpore domini ad viaticum pro infirmis: cetera in nitido loco recondantur. Missale plenarium, & lectionarium, & antiphonarium unaquæque ecclesia habeat. Locus in secretario aut juxta altare sit præparatus, ubi aqua effundi possit, quando vasa sacra abluuntur, & ibi linteum nitidum cum aqua dependeat, ut ibi sacerdos manus lavet post communionem. Ecclesiæ sint coopertæ bene & cameratæ, & atrium sit semper mundatum.

* felonio.

Nullus extra ecclesiam per domos, aut in locis non consecratis missas cantet sine licentia sui episcopi. Omnis presbyter clericum habeat scholarem, qui epistolam vel lectionem legat, & ad missam respondeat, cum quo & psalmos cantet. Nullus cum calcaribus vel cultellis missam cantet, quia indecens & contra regulas ecclesiæ est. Calicem & oblatam re[cta] cruce signate, id est, non in circulo & * varia[tion]e digitorum, ut plurimi faciunt, sed districtis duobus digitis & pollice intus recluso, per [q]uos Trinitas annuitur, istud signum † recte f[ace]re studete: non enim aliter quidquam potestis benedicere.

* al. variatione.

Infirmos visitate, & ut sua rationabiliter disponant, admonete; deinde reconciliate, & juxta apostolum, oleo sancto inungite, & propria manu communicate; & nullus præsumat communionem laico aut feminæ tradere ad deferendum ad infirmos. Nullus vestrū pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis, præmium aut munus exigat. Videte ne per negligentiam vestram ullus infans absque baptismo moriatur. Nullus vestrum sit ebriosus, nullus sit litigiosus, quia servum Dei non decet litigare. Nullus vestrum arma ferat in seditione, quia arma vestra spiritualia debent esse.

Nullus canum aut avium iocis inserviat. Nullus in tabernis bibat. Vnusquisque vestrum (quantum ei datur & in se est) aliquid de sacro euangelio, vel de epistolis apostolorum die dominico vel festis diebus plebi suæ annuntiet. Vnusquisque presbyter officium suum recte addiscat; qui autem est illiteratus, ab officio suspendatur, nisi emendet. Verbum domini, & non fabulas inanes ex corde vestro debetis populo annuntiare & prædicare. Curam pauperum peregrinorum & orphanorum habete; & ad prandiola vestra eos invitate. Estote hospitales ut a vobis alii bonum sumant exemplum.

Omni die dominica ante missam aquam benedicite, unde populus aspergatur; & ad hoc proprium vas habete. Sacra vasa & vestimenta sacerdotalia nolite pignori dare. Nullus vestrum minus digne pœnitentem cujuscumque rei gratia ad reconciliationem adducat, & ei testimonium reconciliationis ferat. Nullus vestrum usuras

usuras exigat, ut conductor feneratorum existat. Res & facultates quas post ordinationem vestram acquiritis, sciatis ad ecclesiam matrem pertinere. Nullus sine licentia episcopi per potestatem sæcularem ecclesiam acquirat. Nullus presbyter sub potestate laicorum minister aut castaldio fiat. Nullus per pecuniam ecclesiam alterius supplantet. Nullus ecclesiam ad quam intitulatus est dimittat, & ad aliam quæstus gratia sine licentia episcopi migret. Nullus plures ecclesias teneat sine adjutorio aliorum presbyterorum. Nullatenus una ecclesia inter plures dividatur. Nullus alterius parochianum, nisi itinere, si sibi placitum fuerit, ad missam recipiat. Nullus in alterius parochia absque proprii presbyteri voluntate, vel rogatus, missas cantet. Nullus decimam ad aliam pertinentem recipiat. Nullus pœnitentem invitet carnem manducare, & bibere vinum, nisi pro eo ad præsens eleemosynam faciat.

Nullus baptizare præsumat, nisi in vigiliis paschæ & pentecostes, nisi pro periculo mortis. Nullus clericus vel laicus in ecclesia loqui audeat; tantum oret, maxime infra divinum officium. In sabbato paschæ, extincto veteri, novus ignis benedicatur, & per populum dividatur, & aqua benedicta similiter. Vnusquisque fontes lapideos habeat, & si lapideos habere non possit, vas saltem aliquod ad hoc paratum, in quo nihil aliud fiat, habeat. Attendite ut omnibus parochianis vestris symbolū apostolorum, & orationem dominicam insinuetis. Vigilias apostolorum, & jejunium quatuor temporum, & rogationum, & litanias majores plebibus vestris omni studio observandas insinuate. Quarta feria ante quadragesimam plebem ad peccatorum confessionem invitate, & juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungite non ex corde vestro, sed sicut in pœnitentiali scriptum est. Ab illa quarta feria usque in diem resurrectionis domini nullus manducet carnem vel sanguinem. Quatuor temporibus in anno, id est in nativitate domini, in cœna domini, pascha & pentecoste, omnes fideles ad communionem corporis & sanguinis domini accedere admonete, certis diebus & temporibus conjugatos abstinere ab uxoribus exhortamini.

Eulogias post missas in diebus festis plebi distribuite. Nullus vestrum induatur vestibus laicalibus. Nullus rem, aut possessionem, aut mancipium ecclesiæ vendere, aut commutare, aut quocumque titulo alienare absque licentia episcopi præsumat. Die dominica & aliis diebus festis absque opere servili a vespere usq; ad vesperum celebrare facite. Cantus & choros mulierum in ecclesia vel in atrio ecclesiæ prohibete. Carmina diabolica, quæ nocturnis horis super mortuos vulgus facere solet, & cachinnos quos exercet, sub contestatione Dei omnipotentis vitate. Cum excommunicatis nolite communicare. Nullus præsumat illis missas cantare; sed & hoc ipsum plebibus annuntiate. Ad nuptias, nisi forte ad eas benedicendas, nullus vestrum eat. Omnibus plebibus denuntiate, ut nullus uxorem accipiat, nisi publice celebratis nuptiis. Raptum omni modo prohibete: & ut nullus ad proximam sanguinis accedat, firmiter prohibete: & ne alterius sponsam quis ducat, contradicite. Porcarios, pecuarios, & alios pastores, diebus dominicis ad missam venire admonete; ut filiis suis orationem dominicam & symbolum insinuent, vel per alios insinuari faciant. Chrisma semper sit sub sera & sigillo propter quosquam infideles. Volumus autem, fratres carissimi, quatenus quæ nostra percepistis traditione, quantum humana patitur infirmitas, bonis studeatis operibus adimplere, præstante domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre, *&c.*

CONCILIUM [a] PARISIENSE,

IN QVO EBBONI, CVM DE EIVS DEPOSITIONE Sergii papæ jussu instaurari judicium cœpisset, Rhemensis diœcesis, donec judicio se sisteret, est interdicta.

ANNO CHRISTI 847.

[a] Non aliud esse videtur ab eo quod sub superioris tomi finem Meldensi a Sirmondo subjectum fuit atque a collectore editionis regiæ. vide seq. observationem.

NIHIL *intentatum a Lothario relictum est, quo Ebboni Rhemensem ecclesiam restitueret. Postquam enim pulso ex ea iterum fugatoque Caroli regis metu parum successisse animadvertit, quod Romam cum Drogone Metensi profectus anno* DCCCXLIV. *redintegrari se a Sergio papa, & pallio donari frustra contenderat, Hincmarum autem illius loco episcopum Rhemensibus ordinatum cognovit; quod reliquum erat, egit apud Sergium, ut Ebbonis dejecti causam novo judicio retractari juberet. Ceterum Ebbo judicii exitum reformidans, aleam subire ausus non est. Quare a synodo, quæ Parisiis convenerat, diœcesis Rhemensis aditu, donec se sisteret, abstinere jussus, desistere in posterum maluit, nullamque amplius, quoad vixit, de repetenda sede vocem emisit. De hac ergo Ebboniani judicii reparatione Flodoardus in hæc verba scribit libro* III. *cap.* II. Emenso, *inquit*, anno post Hincmari ordinationem, Lotharius pro contentione regni, quam erga fratrem suum Carolum habebat, cujus obsequiis idem præsul fideliter adhærebat, contra eum commotus, epistolas a Sergio papa exegit pro reparando judicio de Ebbonis depositione. Vnde idem papa literas Carolo regi mittens, præcepit ut Guntbaldum Rothomagensem episcopum cum ceteris regni sui, quos ipse Guntbaldus ad hoc sibi eligeret, legatis ejus obviam Treveris ad hanc dirimendam querelam dirigeret, & Hincmarum episcopum ad ipsam synodum venire faceret. Ipse quoque Guntbaldo literis mandavit, ut cum post diem sanctæ domini resurrectionis missos suos in servitium imperatoris mitteret, ipse cum episcopis prædictum locum hanc causam diffiniturus adiret. Sed & ipsi Hincmaro literas misit, ut ad idem veniret concilium. Legatis itaque Sergii papæ juxta condictum tunc venientibus, Guntbaldus annuente rege Carolo cum episcopis synodum indixit, ad quam Ebbonem per literas & legatos ex auctoritate prædicti papæ convocavit. Quo tamen Ebbo neque venisse, neque vicariam personam, vel literas canonicas misisse traditur. Guntbaldus tamen & ceteri episcopi, qui apud Parisios tunc convenerant, Vvenilo scilicet ecclesiæ Senonicæ metropolitanus cum diœcesaneis suis, Lantrannus Turonensis cum suffraganeis suis, & specialiter Hincmarus cum omnibus Rhemensis diœceseos coepiscopis, literas suas ad eum miserunt, ei diœcesim Rhemensem interdicentes, ut non haberet dein licentiam ex ea quempiam solicitare, nec verbo, nec misso aliquo, donec secundum jussionem Sergii papæ ipsis occurreret, & juxta canonica & apostolica statuta diffinitionis sententiam ab ipsis coram generali conventu perciperet. Sed ille ad nullam synodum, vel ad sedem apostolicam, vocem postea reclamationis vel repetitionis

ANNO CHRISTI 847.

petitionis de sede Rhemensi, aut de ordine suo A emisit. Qui etiam, postquam res gestas Leoni papæ referentibus episcopis, & regalibus insuper epistolis, ordinatio Hincmari, quando fidei quoque suæ tenorem Romam misit, rata est cum largitione pallii comprobata, per quinque circiter annorum curricula supervixisse fertur" in corpore, usque ad annum incarnationis dominicæ DCCCLI.

"Ebbo an. 851. obiit.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

R. P. Sirmondus, annis 846. sub Sergio papa & 847. sub Leone censuit duo Parisiis celebrata fuisse concilia: quæ nos in synopsi historica conciliorum & in demonstratione chronologica adversus Ioannę papistæ imperitum defensorem Maresium existimavimus in unum debere compingi celebratum 16. Kalendas Martias anno 847. more Romano, labente indictione decima. Neque vero terreat te annus incarnationis dominicæ 846 Is enim ut probe norunt etiam ineruditissimi quique apud plerosque Gallos adhuc volvebatur usque ad diem 25. Martii vel usque ad paschales ferias. Litem certe omnem decidit indictio decima quæ in privilegio Corbeiensi monasterio in ea synodo confirmato apparet. Alias quoque monui concilium hoc primo vere celebratum non ad hujus Leonis IV. sed ad Sergii III. tempora potius esse revocandum.

CONCILIVM [b] MOGVNTINVM I.

SVB RABANO ARCHIEPISCOPO PRO IVRIBVS & immunitatibus ecclesiasticis, celebratum anno domini DCCCLVII. tempore Leonis papæ IV. & Lotharii imperatoris.

Domino serenissimo & Christianissimo regi Ludovico veræ religionis strenuissimo rectori, ac defensori sanctæ Dei ecclesiæ, una cum uxore & prole sua, ejusque fidelibus, vita & salus, honor & benedictio, cum victoria sine fine mansura.

DIGNISSIMÆ reverentiæ vestræ patefecimus nos humillimi famuli vestri, Rabanus videlicet Moguntiacensis ecclesiæ indignus archiepiscopus, cum coepiscopis meis, qui ad prædictæ ecclesiæ diœcesim pertinent: hoc est, Samuele, Egorbaldo, Baturato, Hebone, Gorbratho, Hemmone, Vualtgario, Ansgario, Otgario, Lantone, Salomone & Gebehardo, cum reliquis collegis nostris chorepiscopis, abbatibus, monachis, presbyteris, & ceteris ecclesiasticis ordinibus: quia venimus secundum jussionem vestram in civitatem Moguntiam, ibique pariter adunati, post triduanum jejunium, quod cum litaniis celebravimus, divinam suppliciter postulantes clementiam, quatenus sancta gratia sua conventum & actionem ipsius synodi sibi acceptabilem facere dignaretur, & Christiano populo proficientem ad salutem & vitam perpetuam, vobisque ad æternum honorem & gloriam. Vbi etiam decrevimus, ut singulis parochiis per episcopos & clericos, per abbates & monachos, oratio pro vobis & pro vestra conjuge, simul prole nobilissima fieret: (cujus orationis summa est, missarum tria millia & quingenta, & psalteriorum mille septingenta,) hoc omni devotione postulantes, ut Deus omnipotens diuturnam vobis sanitatem ac prosperitatem concedat, regnumque vestrum diu stabiliat ab omni hoste defensum in terra, postque hujus vitæ terminum in regno cælesti gloriam vobis simul cum sanctis suis concedat sempiternam. Tunc vero confidentes in claustro sancti Albani martyris, secundum morem illum, quo priscis temporibus sub Carolo imperatore Hildebaldus & Richolphus cum ceteris episcopis & abbatibus illuc convenientibus fecerunt, & cœpimus in Dei nomine communi consensu & voluntate tractare pariter de statu veræ religionis, atque utilitate & profectu Christianæ plebis. Convenit inter nos de nostro communi collegio clericorum atque monachorum duas facere turmas, sicut & fecimus: ita ut in una turma considerent episcopi cum quibusdam notariis, legentes atque perscrutantes sanctum euangelium, nec non epistolas & actus apostolorum, canones quoque, ac diversa sanctorum patrum opuscula, cum ceteris sacris dogmatibus, diligenti studio perquirendo, quibus modis statum ecclesiæ Dei & Christianæ plebis profectum sana doctrina & exemplis justitiæ inconvulsum largiente gratia Dei, perficere B & conservare possent. In alia vero turma sederunt abbates ac probati monachi, regulam sancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter monachorum vitam in meliorem statum atque augmentum cum Dei gratia perducere possent, & ubicumque per negligentiam atque desidiam rectorum regularis ordo dilapsus fuisset, rursum secundum normam regulæ sancti Benedicti ad integrum restitueretur. His ergo ita dispositis atque peractis, primo decrevimus unicuique personæ vel sexui congruum honorem impendere secundum dictum sancti Petri primi pastoris ecclesiæ, quo ait: *Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, regem honorificate. Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed* C *etiam dyscolis, hæc est enim gratia in Christo Iesu domino nostro.* Cui paria doctor gentium, ad Timotheum discipulum suum scribens, ait: *Attende tibi & doctrinæ, insta in illis, hoc enim faciens, & te ipsum salvum facies, & eos qui te audiunt. Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem; juvenes, ut fratres: anus, ut matres: juvenculas, ut sorores, in omni castitate.* Insuper etiam congruum esse visum est, ut sacerdotes & ecclesiæ Dei jure legitimo inconvulso honorarentur: De quibus dominus ait: *Qui vos audit, me audit, & qui vos recipit, me recipit: qui autem me recipit, recipit eum qui me misit.* Et apostolus ad Hebræos: *Obedite*, inquit, *præpositis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem* D *reddituri pro animabus vestris.* Nam de reverentia ecclesiarum dominus ait: *Domus mea domus orationis vocabitur cunctis gentibus.* Vnde etiam legitur in euangelio, quod ipse dominus cum venisset ad Ierusalem, & introisset in templum, eos qui negotia terrena & emptiones atq; venditiones illicitas in eodẽ exercebant, quasi flagellum de funiculis faciens, omnes inde ejecerit. Proh dolor, his temporibus nec loca sancta venerantur, neq; ministri Dei condigne honorantur: sed versa vice illi qui honorari debuerunt flagellantur, spoliantur atque diversis calumniis franguntur. Vnde necessitas magna nos coegit pro hac re ad vos reclamare, petere, ut sicut apud antecessores vestros reges atq; imperatores, qui ante vos fuerunt, honorem sancta Dei ecclesia habuit, & per E immunitatem eorum possessiones ecclesiasticæ inconvulsæ perstiterunt, manentesq; in eis semper illæsi perseveraverunt; ita apud vos modernis temporibus incontaminatæ permaneant. Zelo enim Dei oportet vos defendere ecclesias Christi, qui vobis regnum in terra & dominationem tribuit, ut per nullius suggestiones iniquas vestram concessionem, quam in eleemosynam vestram ecclesiis Christi contulistis, sinatis permutari. Quia inhonestum est ut hoc quod non solum Christianis temporibus

Claustrum sancti Albani, hodie collegium canonicorum.

1 Pet 2.

1. Tim. 4.

Luc. 10. Math. 10.

Heb. 13.

Isa. 56.

Marc. 11. Ioan. 2.

ANNO CHRISTI 847.

a Christianis imperatoribus, sed etiam a paganis regibus tempore gentilitatis ad honorem Dei collatum est, vestris temporibus in vestro regno permutetur. Nam legimus apud Esdram, quod Artaxerxes rex Esdræ scribæ legis Dei per epistolam mandaverit, ita dicens: *Ego Artaxerxes rex statui atque decrevi omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans flumen, ut quodcumque petierit a vobis Esdras sacerdos scriba legis Dei cæli, quod ad ritum Dei cœli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli: ne forte irascatur contra regnum regis & filiorum ejus. Vobis quoque notum facimus de universis sacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & janitoribus, Nathinæis, & ministris domus Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. Tu autem Esdra, secundum sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue judices & præsides, ut judicent omni populo qui est trans flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui, sed & imperitos docete libere. Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis diligenter, judicium erit de eo, sive in mortem, sive in exilium, sive in condemnationem substantiæ ejus, vel certe in carcerem.*

1. Esd. 7.

De Christianis vero regibus, & imperatoribus non necesse est aliqua exempla ponere, cum omnes qui rectæ fidei & sani dogmatis fuerint, a Constantino imperatore, qui primus imperatorum Christianam religionem defendere, atque honorem ecclesiarum Dei amplificare cœpit, usque ad vos semper in hoc studio solerter laboraverint, ut ecclesia Dei pacem & tranquillitatem haberet, quatenus cultus Dei incontaminatus foret, & servi ejus sine impedimento Deo delectabiliter deservirent. Qualis autem vindicta illis, qui contra mandata Dei, & contra jussionem vestram ecclesiæ Christi per avaritiam molestiam inferunt, conveniat, in sequentibus per sanctorum patrum canones, & per doctrinam divinarum scripturarum congruo loco demonstrabimus. Non enim formidamus, juxta exemplum domini salvatoris, corruptoribus templi Dei, & contaminatoribus sacrorum locorum, judicium congruum inferre: quia si illi a Christo domino ejecti sunt foras de domo Dei, qui per cupiditatem terrenam violabant sanctum locum; non est iniquum insolentibus & se corrigere nolentibus canonicum inferre judicium, ut sentiant correpti, quod ante noluerunt sentire leniter admoniti. Deus omnipotens vos in sua justitia confortet, & illæsum ab omni hoste protegat.

In profanatores locorum sacrorum.

TITVLI CAPITVLORVM.

CAPITVLA.

I.

Initium actionis nostræ de fide esse decrevimus, quæ bonorum est omnium fundamentum: & quamvis *sine fide*, ut dicit apostolus, *impossibile sit placere Deo*, fides tamen indiget opere, *quia fides sine operibus mortua est.* Ideo beatus Gregorius: Ille, inquit, vere credit qui exercet operando quod credit. Quapropter de fide nostra omnes omnino Christianos alterutrum inter se jugiter admonere & docere oportet: maxime tamen domini sacerdotes in eo certamine laborare decet, ut firmiter ab omnibus teneatur.

Hebr. 11. Iacob. 2.

II.

Cum igitur omnia concilia canonum qui recipiuntur sint a sacerdotibus legenda & intelligenda, & per ea sit eis vivendum & prædicandum; necessarium duximus, ut ea quæ ad fidem pertinent, & ubi de extirpandis vitiis & plantandis virtutibus scribitur, hoc ab eis crebro legatur, & bene intelligatur, ut in populo prædicetur. Et quilibet episcopus * homilias cōtinentes necessarias admonitiones, quibus subjecti erudiantur: id est, de fide catholica, prout capere possint: de perpetua retributione bonorum, & æterna damnatione malorum, de resurrectione quoque futura, & ultimo judicio, & quibus operibus possit promereri beata vita, quibusve excludi. Et ut easdem homilias quisque aperte transferre studeat in rusticam Romanam linguam, aut Theotiscam, quo facilius cuncti possint intelligere quæ dicuntur.

* deest habeat, aut aliquid ejusmodi.

III.

Sacramenta itaque baptismatis volumus, ut concorditer atque uniformiter in singulis parochiis secundum Romanum ordinem inter nos celebrentur jugiter, atque conserventur: id est, scrutinium ad ordinē baptismatis, sicut in decretis Leonis papæ sub duobus continetur capitulis,

ANNO CHRISTI 847.

In capitulo quinto: Hæc duo tempora, id est pascha & pentecostes ad baptizandum a Romano pontifice legitima sunt præfixa. Item in capitulo sexto: Non interdicta licentia, qua in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subvenitur. Et Siricius: In qualibet necessitate fuerit opus sacri unda baptismatis, omni volumus celeritate succurri. Debent igitur episcopi cum magna diligentia presbyteris suis tradere baptismi sacramentum, & quid in eodem renuntiandum, quidve credendum sit. Renuntiatur enim diabolo & operibus ejus. Opera vero diaboli, opera carnis esse intelliguntur: quæ sunt, homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia his similia, quæ diabolico instinctu prius cogitatione mentis concipiuntur, quam opere perpetrentur. Pompæ vero ejusdem sunt, superbia, jactantia, elatio, vana gloria, fastus, & alia quam plurima, quæ ex his oriri videntur.

Epist. I. ad Himerium Tarraconẽsem episcopum.

IV.

Sane opus est ut pax & concordia sit atq; unanimitas in populo Christiano, quia unum Deum patrem habemus in cælis, & unam matrem ecclesiam, unam fidem, unũ baptisma: ideo in una pace & unanimitate concorditer vivere debemus, si ad unã & veram hereditatem regni cælestis cupimus pervenire: *Quia non est dissensionis Deus, sed pacis*, ut ipse ait. Igitur si inter omnes fideles pax & concordia habenda est, dicente apostolo: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum:* multo magis inter episcopos & comites esse debet, qui post imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum recte explendum, non solum non noceant, quin potius adminiculo sint.

I. Cor. 41.

Hebr. 12.

V.

Si vero pax & concordia summum inter homines & maxime Christianos bonum judicatur, & præmio summo remunerandum, id est, ut ejus merito filii Dei vocemur, nonne econtrario discordiæ & dissensionis summum est malum, & summa pœna plectendum? ita ut sapiens dicat, animam domini illum detestari, qui inter fratres discordias seminat: atque ideo filius diaboli non immerito nominetur. Unde statuimus, atque auctoritate ecclesiastica confirmamus, eos qui contra regẽ, vel ecclesiasticas dignitates, sive reipublicæ potestates in unoquoque ordine legitimas dispositiones constitutas, conjurationes & conspirationes rebellionis & repugnantiæ faciunt, a communione & consortio catholicorum veram pacem amantium summovendos, & nisi per pœnitentiam, & emendationem paci se ecclesiasticæ incorporaverint, ab omnibus filiis pacis sancimus extorres.

Matth. 5.

Prov. 6.

VI.

Quisquis fastu superbiæ elatus domum Dei ducit contemptibilem, & possessiones Deo consecratas, atque ad honorem Dei sub regiæ immunitatis defensione constitutas, inhoneste tractaverit, vel infringere præsumpserit, quasi invasor & violator domus Dei excõmunicetur. Decet etiam, ut indignationem ipsius domini regis sentiat, cujus benevolentiæ contemptor, & constitutionis prævaricator extitit. Nihilo minus tamen rex suæ concessionis immunitatem ab omnibus ditioni suę subjectis illæsam conservari præcipiat, assensum vero non præbeat improvide affirmantibus, non debere esse res dominicas, id est domino dominantium deditas, ita sub defensione regis, sicut propriæ suæ sunt hereditates: magisque advertat, quia quanto Deus excellentior est homine, tanto præstantior est divina causa mortalium possessione. Quocirca decipitur quisquis plus in propriis quam in dominicis rebus gloriatur: quarum divinarum rerum defensor & custos divinitus statutus, diligenti cura non solum eas servare, sed etiam multiplicare debet, magisque illa quæ diximus præstantiora, quam sua defendere illum oportet & augmentare. Si quis igitur insanus importunitate improbitatis regem a recto proposito avertere tentaverit, nullisq; remediis mitigari posse visus fuerit, licet obsequiis aliquibus transitoriis sit necessarius, abjiciendus ab eo projiciendusq; re est, juxta illud euangelicum: *Si pes, manus, oculusve tuus scandalizet te, erue illa, & projice abs te.*

Rex defensor rerum ecclesiasticarum.

Matth. 18.

VII.

Ut episcopi potestatem habeant res ecclesiasticas prævidere, regere, & gubernare, atque dispensare, secundum canonum auctoritatem, volumus: & ut laici in eorum ministerio obediant episcopis ad regendas ecclesias, viduas & orphanos defendendos, & ut obedientes sint eis ad eorum Christianitatem servandam: consentientesque sint comites & judices præsulibus suis ad justitias faciendas juxta præcepta divinæ legis, & nullatenus per aliquorum mendacium, vel falsum testimonium, neque per perjurium, aut per præmium, lex justa in aliquo depravetur.

VIII.

In concilio Carthaginensi scriptum est, ut presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore episcopatus vel clericatus sui agros vel quæcumque prædia suo nomine compa-

Conc. Carthag. III. c. 49.

ANNO CHRISTI 847.

comparant, tamquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti ecclesiæ eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprii aliquid liberalitate alicujus, vel successione cognationis obvenerit, faciant inde quod eorum proposito convenit. Quod si a suo proposito retrorsum exorbitaverint, honore ecclesiastico indigni tamquam reprobi judicentur. Presbyteri vero non vendant rem ecclesiæ ubi sunt constituti, nescientibus episcopis suis, non habentes necessitatem. Nec episcopo liceat matricis ecclesiæ rem tituli sui nomine usurpare.

IX.

Concil. Africani cap. 31.

In concilio Carthaginensi ita continetur: De manumissionibus in ecclesia celebrandis, si id nostri consacerdotes per Italiam facere reperiuntur, nostræ etiam erit fiduciæ istorum ordinem sequi, data plane licentia misso legato, ut quæcumque digna fide pro statu ecclesiæ & salute animarum agere potuerint, nos sciant laudabiliter in conspectu domini accepturos.

X.

Volumus ut decimæ, quæ singulis dantur ecclesiis, per consulta episcoporum a presbyteris ad usus ecclesiæ & pauperum summa diligentia dispensentur. Quatuor autem tam de reditibus, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet ecclesiæ facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones: quarum sit una pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta ecclesiæ fabricis applicanda juxta constitutionem episcopalem. Admonendum tamen est, ut decima Deo omnino dari non negligatur, quam Deus ipse dari sibi constituit, quia timendum est, si quis Deo suum debitum abstrahit, ne forte Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

XI.

Ecclesiæ antiquitus constitutæ, nec decimis, nec aliis possessionibus pro novis oratoriis sine consensu & concilio episcopali priventur.

XII.

Quicumque presbyter per precium ecclesiam fuerit adeptus, omnino deponatur: quod contra ecclesiasticæ regulæ disciplinam agere dignoscitur, qui alium presbyterum legitime ad ecclesiam ordinatum per pecuniam expulerit; eamque sibi taliter vindicaverit; quod vitium late diffusum summo studio emendandum est. Itemque interdicendum videtur clericis, sive laicis, ne quis cuilibet presbytero præsumat dare ecclesiam sine licentia & consensu episcopi sui.

XIII.

Providendum necessario est unicuique A episcopo, qualiter canonici vivere debeant, nec non & monachi, ut secundum ordinem regularem vivere studeant, ut ait apostolus: *Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat:* & ut a negotiis sæcularibus omnino abstineant. Multa sunt enim negotia sæcularia de his tamen pauca perstrinximus: ad quæ pertinet omnis libido, non solum immunditia carnis, sed etiam in omni carnali cōcupiscentia quidquid plus justo appetit homo, turpe lucrū, munera injusta accipere, vel etiā dare pro B aliquo sæculari, cum quæstu precio aliquem conducere, contentiones & lites, vel rixas amare, in placitis sęcularibus disputare, excepta defensione orphanorum aut viduarum; conductores aut procuratores esse sæcularium rerum, turpis verbi vel facti joculatorem esse, vel jocum sæcularem diligere, aleas amare, ornamentum inconveniens proposito suo quærere, in deliciis vivere velle, gulam & ebrietatem sequi, pondera injusta vel mensuras habere, C negotium injustum exercere (nec tamē justum negotium est interdicendum propter necessitates diversas, quia legimus sanctos apostolos negotiatos esse, & in regula sancti Benedicti præcipitur pręvidere per quorum manus negotium monasterii transeat) canes & aves sequi ad venandū, in comessationibus & vinolentiis nimiis incumbere, superfluitatem in quibuslibet rebus nolle fugere. Quæ omnia ministris altaris interdicimus, hortantes eos servare illud apostolicum: *Nemo militans Deo im-* D *plicat se negotiis sæcularibus:* considerare quoq; sententiam domini dicentis: *Attendite ne graventur corda vestra in crapula & ebrietate:* moderare cibum & potū, ut juxta apostolum, sobrii sint, parati ad servitium domini: ante se joca sæcularia vel turpia fieri non permittere, sed pauperes & indigentes secū ad mensam habere, & lectionem divinam ibidem audire, & sumere cibum cum benedictione & laude domini, secundum apostolum dicentem: *Sive manducetis, sive bibatis, omnia in laudē Dei facite.*

1. Cor. 7.

Negotia sæcularia quæ sint.

2. Tim. 2.

Luc. 21.

1. Tim. 3.

1. Cor. 10.

E

XIV.

Nullus monachorū aliquid proprietatis habeat, & res sęculares, quibus renūtiavit, nullatenus sibi usurpet, nec parochias ecclesiarū accipere præsumat sine consensu episcopi. De ipsis[a] vere titulis, in quibus constituti fuerint, rationem episcopo vel ejus vicario reddant, & convocati ad synodum veniant.

[a] vero.

XV.

In decretis Gregorii papæ scriptum est: Si quis ex clericis laxaverit comā, anathema. Unde sancimus, ut hujusmodi coerceantur ad pristinum statum reverti.

XVI.

Abbatissa, quæ in civitate monasterium habet,

ANNO CHRISTI 847.

habet, nequaquam de monasterio egrediatur, nisi per licentiam episcopi sui, aut qui ejus vicem obtinet, nisi forte regali jussione cogatur. Et si quando foras pergit, de sanctimonialibus, quas secum ducit, curam & vigilantiam habeat, ut nulla eis detur peccandi licentia sive occasio. Sed & cum pergit, in monasterio talem in vice sua constituere debet, quæ de sanctimonialium animabus curam & vigilantiam gerat. Habeat etiam abbatissa studium in ædificando ea quæ ad sanctimonialiũ necessitatem pertinent, & in restaurando. Sãctimoniales vero in monasterio constitutæ habeant studium in legendo, & in cantando, in psalmorum celebratione sive oratione, & horas canonicas, matutinã videlicet, primam, tertiam, sextam, nonam, vespertinam, completorium pariter celebrent, & omnes, excepta quam infirmitas tenet, in dormitorio dormiant, & omnibus diebus ad consolationem veniant, & ut cetera servent, quæ in regula sanctimonialium continentur, & quæ a sanctis patribus illic constituta sunt.

Horæ canonicæ.

XVII.

Monemus regiam pietatem de oppressione pauperum liberorum, ut non a potentioribus per aliquod malum ingenium contra justitiam opprimantur, vel cogantur ut res suas vẽdant, sive tradant, ne forte parentes eorum contra justitiam fiant exheredati, & regale obsequium minuatur, & ipsi propter indigentiam mendici vel latrones, seu malefactores efficiantur, & ut sæpius non fiant † manniti ad placita, nisi sicut in dominico capitulari olim facto præcipitur.

† id est, viritim vocati.

XVIII.

Propter provisiones pauperum, quorum curam habere debemus, placuit nobis, ut nec episcopi, nec abbates, nec comites, nec vicarii, nec judices, nullusque omnino sub mala occasione, vel malo ingenio, res pauperum, vel minus potentium, emere, aut tollere audeat: sed quisquis ex eis aliquid comparare voluerit, in publico placito coram idoneis testibus, & cum ratione hoc faciat: ubicumque autem aliter inventum fuerit factum, hoc omnino emendari per regiam convenit jussionem.

XIX.

Qui vero ad subvertendam justitiam a duobus munera accipiunt, hoc est ab eo qui quod sibi injuste ablatum est juste requirit, & ab eo qui eadem injuste invasit, admonendi sunt, & fortiter increpandi, ne regnum Christi, quod omnibus juste facientibus patet, sibi sine ulla retractatione secludant.

XX.

Parricidium autem quam sit detestabile crimen, in judicio facto inter Cain & Abel fratrem suum dominus ostendit ipse, cum ad Cain parricidam ait: *Maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua: cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus & profugus eris super terram.* In quo etiam posuit signum, hoc est ut tremens & gemens profugus semper viveret, nec auderet sedes habere quietas. Sed quia in modernis temporibus parricidæ profugi currunt per diversa, & variis vitiis, atque gulæ illecebris deserviunt, melius nobis videtur, ut in uno loco manentes pœnitentia districta semetipsos castigent, si forte a domini bonitate indulgentiam facinoris sui percipere mereantur. Non enim eis licebit ultra militiæ cingulum sumere, & nuptiis vel conjugiis copulari, quia sacri canones hoc eis non consentiunt.

Genes. 4.

XXI.

De mulieribus quæ fornicantur, & partus suos necant, vel quæ agunt secum, ut utero conceptus excutiant, antiqua quidem definitio usque ad exitum vitæ eas ab ecclesia removet, humanius autem nunc definimus, ut eis decem annorum tempus secundum præfixos gradus pœnitentiæ largiatur. Item in concilio Elliberitano cap. 63 scriptum est de his quæ filios ex adulterio necant: Si qua per adulterium conceperit, idque post facinus occiderit, placuit * vix in fine ei dandam esse communionem, eo quod geminaverit scelus. Item in concilio Ilerdensi cap. 2. scriptũ est * de his quæ abortum faciunt, vel natos suos extinguunt: Hi vero qui male conceptos ex adulterio fetus, vel editos necare studuerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliserint, in utroque sexu adulteris post septem annorum pœnitentiæ curricula communio tribuatur, ita tamen ut omni tempore vitę suæ fletibus & humilitati insistant.

Est canon 20. conc. Ancyrani.

* ei nec ita

* qui

XXII.

In concilio Ancyrano, cap. 21. de homicidis ita scriptum est: Qui voluntarie homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem jugiter se submittant, perfectionem vero circa vitæ exitum consequantur. In concilio vero Agathensi, cap. 37 de homicidis & falsis testibus ita legitur: Itaque censuimus homicidas & falsos testes a communione ecclesiastica submovendos, nisi pœnitentiæ satisfactione crimina admissa diluerint. Item in concilio Agathensi, c. 62. scriptum est de his qui servos extra judicem necant: Si quis servum proprium sine conscientia judicis occiderit, excommunicatione vel pœnitentia biennii reatum sanguinis emundabit. Item in concilio Eliberitano c. 5. scriptum est, de domina quę per

ANNO CHRISTI 847.

per zelum ancillam suam occiderit: Si qua femina furore zeli accensa flagellis verberaverit ancillam suam, ita ut intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eo quod incertum sit voluntate an casu occiderit: si voluntate, post septimum annum: si casu, per quinquennii tempora acta legitima pœnitentia, ad communionem placuit admitti. Quod si vero intra tempora constituta fuerit infirmata, accipiat communionem.

XXIII.

In concilio Ancyrano cap. 22. scriptum est de homicidiis non sponte commissis, prior quidem definitio post septennem pœnitentiam perfectionem consequi præcepit; secunda vero quinquennii tempus explere.

XXIV.

Qui presbyterum occidit, 12. annorum ei pœnitentia secundum statuta priorum imponatur: aut si negaverit, si liber est, cum 12. juret: si autem servus; per 12. vomeres ferventes se purget. Convictus vero noxæ usque ad ultimum vitæ tempus militiæ cingulum deponat, & uxorem amittat.

XXV.

Nuntiatum est nobis, quod aliqui qui olim dixerunt se fuisse sacerdotes, & postea degradati pro suis peccatis, pœnitētiam agendo suffragia sanctorum per diversa loca transeuntes quæsierunt, trucidati sunt. Hujuscemodi * interfectionibus omnem ecclesiasticam communionem denegamus, donec dignam pœnitentiam pro reatu suo secundum judicium episcoporum exolvant.

*fort. interfectoribus

XXVI.

Ab infirmis in mortis periculo positis, per presbyteros pura inquirenda est confessio, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda: & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studiis, pondus pœnitentiæ sublevandum: ut si forte migraverint, ne obligati excommunicatione, alieni ex consortio * bene fiant: a quo periculo si divinitus erepti convaluerint, pœnitentiæ modum a suo confessore impositum diligentes observent. Et ideo secundum canonicam auctoritatem, ne illis janua pietatis clausa videatur, orationibus & consolationibus ecclesiasticis sacra cum unctione Dei animati, secundum statuta sanctorum patrum, communione viatici reficiantur.

*fort. bonorum

XXVII.

Quæsitum est ab aliquibus fratribus de his qui in patibulis suspenduntur pro suis sceleribus post confessionem Deo peractam, utrum cadavera illorum ad ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & missæ celebrandæ, an non. Quibus respondimus: Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine secundum canonicum jussum danda est, cur non eis qui pro peccatis suis pœnam extremam persolvunt? Scriptum est enim: *Non vindicat Deus bis in idipsum:* Nam ipse Dominus ait: *In quocumque die conversus fuerit peccator, peccata ejus non reputabuntur ei.* Ea iterum: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.* Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore pœnitentiam denegat, & desperat de clementia Dei, qui eam ad subveniendum morienti sufficere vel in momento posse non credit. Perdidisset latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pœnitentia non juvisset: cum esset in pœna, pœnituit, & per unius sermonis professionem, habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum conversio in ultimis positorum mente potius est æstimanda quam tempore, propheta hoc taliter asserente: *Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris.*

Naum. 1. juxta 70. Ezech. 33. Ibidem. Luc. 23. Ezech. 33.

XXVIII.

Vt episcopi incestuosos penitus investigare studeant omnino decrevimus: qui si pœnitere noluerint, de ecclesia expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur. Quod si sacerdotum noluerint admonitionibus aurem accōmodare, volentes in pristinis perdurare criminibus, oportet eos per sæcularis potentiæ disciplinam a tam prava consuetudine coerceri.

XXIX.

Si quis viduam uxorem duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit: aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio: item si quis relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione violaverit: si quis neptem in conjugium acceperit: si quis novercam aut nurū suam duxerit: si quis consobrinæ suæ impudice se sociaverit, vel relictæ sive filiæ avunculi, aut patris filiæ, vel privignæ suæ concubitu pollutus, vel hujuscemodi conjunctionis attactu maculatus fuerit: eos disjungi, & ulterius nunquam conjugio copulari, sed sub magna districtione fieri volumus.

XXX.

Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur: ubi autem post interdictum factum inventum fuerit, separetur. Sane eadem quæ in viri, hæc nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum regula custodienda est. Quia ergo constat eos duos esse in carne una, communis illis utrimque parente-

Anno Christi 847.

la esse credenda est, sicut scriptum est: *Erunt duo in carne una.*

Gen. 2. Matth. 19.

XXXI.

Modus tempusque pœnitentiæ peccata sua confitentibus, aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctarum scripturarũ auctoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem imponi debet a sacerdotibus. Nam qui pro peccatis gravibus leves quosdam & inusitatos imponunt pœnitentiæ modos," consumunt pulvillos, secundum propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. Sed discretio servanda est inter pœnitentes, qui publice, & qui absconse pœnitere debeant. Nam qui publice peccat, oportet ut publica mulctetur pœnitentia, & secundum ordinem canonum pro merito suo & excommunicetur, & reconcilietur. Pœnitentes vero tam expletionem constituti temporis, quam facinoris remissionem desiderent, nec eis sufficiat, si a quarumdam rerum perceptionibus abstineant, ni se etiam a noxiis delectationibus subtrahant: declinantes autem a malo faciant bonum, inquirant pacem, ac sequantur illam. Multa quidem alia per diversas quæstiones coram nobis allata sunt, sed pro brevitate temporis in præsenti concilio omnibus respondere, & ea absolvere non potuimus. Hæc vero quæ vobis transmissa sunt petimus ut vestra auctoritate firmentur: &, si quis adversarius illis existere voluerit, prævalere non permittatur. Dei enim cooperatores vos esse debetis, & adjutores sanctæ ejus ecclesiæ, quatenus religio Christiana incontaminata temporibus regni vestri usque in finem servetur.

Ezech. 33.

" consuunt

NOTÆ SEVERINI BINII.

Quæ occasio concilii?

a *Concilium.*] Occasio hujus concilii celebrandi eadem fuit quæ Meldensis: nimirum quod cum a laicis bona ecclesiarum, jura pariter, & personę, assidue invaderentur, deque his frequentes apud regem querelæ essent, ille ad liberandam istis malis ecclesiam congregari fecit synodum provincialem, cui Rabanus archiepiscopus vir doctrina, probitate atque scientia valde insignis, pręesse deberet. Qui quotve episcopi huic concilio interfuerint, quę tractaverint, atque per canones servanda definiverint, epistola synodalis, quę cum subjectis capitulis missa est ad Ludovicum Germanię regem, manifeste satis indicat. b Ad hanc etiam synodum spectat, quod Francorum annales de femina, quæ novam se prophetidem jactabat, munusque publice docendi & concionandi usurpabat, notato anno tradunt sic: *Eodem anno 847. mulier quadam de Alemania partibus nomine Thiota pseudoprophetissa Moguntiacum venit, qua Salomonis episcopi parochiam non minime deturbaverat. Nam certum consummationis saculi diem, aliaque perplura Dei solius notitia cognita, quasi divinitus sibi revelata, scire se fatebatur; & eodem anno ultimum diem mundi imminere pradicabat. Vnde multi plebeii utriusque sexus timore perculsi ad eam venientes, munera illi ferebant, seque orationibus illius commendabant. Et, quod gravius est, sacri ordinis viri doctrinas ecclesiasticas postponentes, illam quasi magistram calitus destinatam sequebantur. Hac in prasentiam episcoporum apud sanctum Albanum deducta, & diligenter de suis assertionibus requisita, presbyterum quemdam sibi ea suggessisse & se talia quastus causa narrasse professa est. Quapropter synodali judicio publicis casa flagellis, ministerium pradicationis, quod irrationabiliter arripuit, & sibi contra morem ecclesiasticum vendicare prasumpsit, cum dedecore amisit, suisque vaticiniis tandem confusa finem imposuit.*

Pseudoprophetissa multos seducit.

c *Sub Rabano.*] De Rabani patria, nomine, statu, virtutibus, studio, scientia, libris ab eo editis, ejus præceptoribus, quave ratione ex abbate Fuldensi archiepiscopatum acceperit & administraverit, cum aliis pluribus rerum ab ipso gestarum monumentis, prolixe describit vir admirandę doctrinę Nicolaus Serarius lib. 4. hist. Moguntinæ.

Anno Christi 847. Rabanus archiepiscopus Moguntinus.

a I CONCILIVM MOGVNTINVM II.

b IN QVO GOTHESCALCVS MONACHVS Prædestinatianorum hæresis convictus, damnatusque, ad Rhemorum metropolim est remissus, c anno Christi DCCCXLVIII.

SYNODI *hujus circa Kalendas Octobres habitæ, & Gothescalci in ea damnati, mentio est in annalibus" incerti auctoris anno* DCCCXLVIII. Gothescalcus quoque quidam presbyter de prædestinatione Dei prave sentiens, & tam bonos ad vitam, quam malos ad mortem perpetuam inevitabiliter a Deo prædestinatos esse affirmans, in conventu episcoporum apud Moguntiacum rationabiliter, ut plurimis visum est, convictus, & ad proprium episcopum Hincmarum Rhemis transmissus est: prius tamen juramento confirmans, ne in regnum Hludouvici ultra rediret. *Meminit synodi ejusdem tum aliis sæpe locis Hincmarus, tum maxime in capite* II. *posterioris operis adversus Gothescalcum & Prædestinatianos scripti. Vbi & synodalem epistolam profert a Rabano episcopo ad se missam de Gothescalco.* Gothescalcus, *inquit*, ex metropolis ecclesiæ Rhemorum monasterio, quod Orbacis dicitur, habitu monachus, mente ferinus, quietis impatiens, & inter suos mobilitate noxia singularis, de omnibus quæ perverse tunc temporis sensa cognoverat, quatuor sibi elegit capitula, omnium pene perversitatum illarum fœtidas & cœnulentas fæces in se continentia: & a monasterio irregulariter exiens, peragratis regionibus plurimis, in Moguntina civitate habitæ synodo, & Rabano archiepiscopo, libellum sui erroris porrigens, damnatus cum literis synodalibus Rhemorum metropolim est remissus. Quarum literarum exemplar ita se habet.

"Qui passim dicuntur aut Pithœani aut Fuldenses, & in Germania conscripti sunt hoc labente sæculo.

I RABANI EPISCOPI EPISTOLA SYNODALIS AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

De Gothescalco.

Reverentissimo fratri & consacerdoti Hincmaro archiepiscopo Rabanus servus Christi, & servorum ejus, in domino salutem.

NOTVM sit dilectioni vestræ, quod quidam gyrovagus monachus, nomine Gothescalc, qui se asserit sacerdotem in vestra parochia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, novas superstitiones, & noxiam doctrinam de prędestinatione Dei introducens, & populos in errorem mittens: dicens quod prædestinatio Dei, sicut in bono, sit ita & in malo: & tales sint in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore & peccato se corrigere; quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, & pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in synodo apud Moguntiam habita ab eo audientes, & incorrigibilem eum reperientes, annuente

ANNO CHRISTI 848.

nuente atque jubente piissimo rege nostro Hludouvico, decrevimus eum cum perniciosa sua doctrina damnatum mittere ad vos, quatinus eum recludatis in vestra parochia, unde primum inordinate recessit: & non sinatis eum amplius errorem docere, & seducere populum Christianum: quia jam multos, ut audivi, seductos habet, & minus devotos erga suam salutem, qui dicunt: Quid mihi proderit laborare in servitio Dei? quia si prædestinatus sum ad mortem, nunquam illam evadam: si autem male egero, & prædestinatus sum ad vitam, sine ulla dubitatione ad æternam requiem vado. Hæc ergo paucis vobis scripsimus, intimantes qualem ejus doctrinam reperimus. Vos etiam valebitis de ore ejus quod sentit plenius audire, & quid inde agendum sit, juste decernere. Dominus omnipotens sanctitatem vestram bene valentem, & pro nobis orantem, in æternum conservare dignetur.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Rabani episcopi epistola.*] Præter hanc brevem, alteram prolixiorem Rabani ad Hincmarum eumdem epistolam[a] videre est in codice Laudunensi, ubi Gothescalci errores confutat, Hincmarum admonens, ut illum nec scribendo, nec loquendo, cuiquam ultra nocere permittat. *Proximo vere*, inquit, *hoc est Martio mense*, &c.

[a] Illam cum duabus aliis edidit anno 1647. Sirm.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Acta conciliique?

a *Concilium.*] In hac synodo multis quæstionibus responsum esse videtur, quæ anno superiore in synodo priore fuerant quidem propositæ; sed ob temporis angustias in aliud tempus dilatæ. Ita enim præcedentis synodi patres cap. ultimo loquuntur: *Multa quidem alta per diversas quæstiones coram nobis allata sunt; sed pro brevitate temporis in præsenti concilio omnibus respondere, & ea absolvere non potuimus.* Inter alias autem quæstiones fuit vetus illa de prædestinatione, quam monachus quidam hæreticus Gothescalcus nomine, de quo infra, resuscitavit. Qua ratione ista heresis cum suo auctore a patribus hujus concilii condemnata sit, quidve præterea ab iisdem constitutum vel gestum fuerit, testantur annales Francorum a Pithœo editi his verbis: *Circa Kalendas autem Octobris generale placitum rex Ludovicus habuit apud Moguntiacum, in quo legatos fratrum suorum & Northmannorum Sclavorumque suscepit, audivit, & absolvit. Homines autem Rabani episcopi adversus dominum suum conspirantes publice convictos cum eo pacificavit. Legatos suos ad fratrem suum Lotharium in Theodonis villa placitum habentem pro Gisleberto, qui eodem anno ad fidem ejus venerat, reconciliationis gratia direxit. Gothescalcus quoque quidam presbyter de prædestinatione Dei prava sentiens, rationabiliter, ut plurimis visum est, convictus, & ad proprium episcopum Hincmarum Rhemos transmissus est, prius tamen juramento confirmans, quod in regnum Ludovici ultra non rediret.* Hęc annales Pithœi. Idem testatur Trithemius in chronico Hirsaugiensi istis verbis: *Rabanus archiepiscopus Moguntinus jussu Lotharii* (Ludovici verius, nam in regno Germaniæ Lotharius nihil juris possidebat, vel etiam usurpabat) *synodum apud Moguntiam episcoporum & abbatum convocavit anno domini 848. Kalendis Octobris, indictione XI.* (duodecima corrigendum esse memineris: nam XII. indictio mense Septembri anno 848. inchoatur) *in qua hæreticum quemdam Gothescalcum presbyterum condemnavit, & multa ad decorem & utilitatem ecclesiasticam constituit.* Hincmarus in epistola ad Hincmarum Laudunensem episcopum, quę extat apud Flodoardum libro 3. cap. 13. *Et quoniam hoc egisse Gothescalcus in conventu episcopali convictus fuit, idem concilium silentium ei imposuit, mihi illum ad custodiendum commisit.* Et in epistola ad Nicolaum papam: *Tandem*, inquit post alia, *cum in civitate Moguntinensi synodus coacta esset, huic interfuit, & ibi librum sui erroris archiepiscopo Rabano obtulit. Qui ab omnibus episcopis Germaniæ damnatus fuit, & cum literis synodi ad ecclesiam metropolitanam Rhemensem missus, cujus tunc gratia Dei habenas moderabar, episcopi provinciæ Galliæ Belgicæ, & aliarum provinciarum, hunc audiunt, & comperientes hunc hæreticum esse, decernunt ut in quodam monasterio nostræ diœcesis Rhemensis captivus detineretur: quia resipiscere noluit, & ut etiam qui seipsum non amabat aliis non officeret* &c. Qui autem & quales episcopi & abbates huic synodo interfuerint, enarrat Trithemius prædicto loco his verbis: *Fuerunt inter alios præsentes ibi celeberrimi viri episcopi Hetto archiepiscopus Trevirensis, Hildeboldus archiepiscopus Coloniensis, Altfribus episcopus Hildesheimensis, Haymo episcopus Halberstatensis, Luderitus episcopus Bremensis, Luitbertus primus iste abbas sancti Aurelii Hirsaugiensis, Vualdo abbas Fuldensis, Einhardus abbas Selgentestensis, Bruneuvart abbas Hirsfeldensis, Bertholdus episcopus Mediolanensis, Adventius abbas Metensis, Radulphus[b] abbas sancti Medardi Suessionensis, postea Bituricensis archiepiscopus, & alii multi episcopi, & abbates, & monachi, inter quos complures erant vita & doctrina famosissimi.* Hęc de episcopis & abbatibus hujus concilii allegato loco Trithemius.

Prædestinatianorum hæresis damnata.

[a] Vide cap. 14. lib. III. Flodo. ubi alteram de eodem argumento refert ad Nicolaum epistolam. Episcopi qui & quales huic concilio interfuerint?

[b] falso ista Trithemius Nam ab aliquot jam annis Radulfus Bituriga regebat.

Gothescalcus quis, quæve ejus hæreses.

b *In quo Gothescalcus*] Quis & qualis fuerit Gothescalcus hęreticus scribit Hincmarus in epist. ad Nicolaum papam his verbis: *Vobis pauca aperire desidero, quomodo antequam episcopus ordinatus fuissem, iste Gothescalcus monachus monasterii ecclesiæ metropolitanæ Rhemensis dicti Orbacis diœcesis Suessionensis (ut hujus abbas & monachi, cum quibus versabatur, testantur) homo animo elatus, quietis impatiens, novorum verborum cupidus, insatiabili honoris ambitione incensus, protervus & tumultuosus, ut inani animi ostentatione, & falsa quadam novitate sui nominis famam adipisceretur, adeptam latius opinionem propagaret, & propagatam ab oblivionis injuria vindicaret, certos articulos omnium falsarum doctrinarum, quas tunc in his partibus huc & illuc dispersas esse noverat, elegit & collegit*, &c. Et paulo post: *Idem Gothescalcus ordini sacerdotali a[c] decano Rhemensi initiatus (hac autem promotio constitutionibus ecclesiasticis reluctabatur) contra suam regulam monasticam monasterio egressus est, & disjunctissimas terras peragravit, ut sua falsa doctrina virus semper evomeret.* Quas vero hęreses ille veteres resuscitavit, quasve novas addiderit, Hincmarus prędicta epistola ad Nicolaum his verbis subjungit:

[c] Richoldo chorepiscopo

Verum si vestra sapientia catholica articulos scire velit, quos contra fidem ecclesiæ docere videtur, & quos ex vetere hæresi Prædestinatianorum hausit (quæ primum fuit in Africa impugnata, & postea in Francia, eodem tempore, quo hæresis Nestoriana sub Cælestino papa, tam hujus auctoritate, quam cura & vigilantia sancti Prosperi convicta fuit) vobis ordine exponam non omnes articulos quos tuetur, sed tantum quosdam eorum, qui tamen maximi momenti sunt.

Errores Gothescalci hæretici.

Dicit igitur id quod antiqui Prædestinatiani etiam dicebant: Quod sicuti Deus quosdam prædestinavit ad vitam æternam; sic etiam alios ad mortem æternam prædestinavit. Quod Deus non vult omnes homines salvos fieri, sed dumtaxat eos qui salvantur: nam si hi omnes non salvantur quos Deus vult salvari, non omne fecit quod voluit. Quod si velit id quod non potest facere, non est omnipotens, sed infirmus & impotens: attamen omnipotens est, quia fecit omne quod voluit, testante scriptura: Omnia quęcumque voluit dominus, fecit, in cęlo, in terra, in mari, & in omnibus abyssis. *Item:* Cuncta, domine rex omnipotens, in ditione tua sunt posita, & non est qui tuę possit resistere voluntati: si decreveris salvare nos, illico liberabimur.

Psal. 134. Esth. 13.

Quod Iesus Christus dominus noster & salvator non fuit crucifixus, neque mortuus est pro redemptione totius mundi, id est pro redemptione & salute omnium hominum, sed tantum pro his qui salvantur. Dicit, licet non omnino pari traditione, simili tamen errore, id quod veteres Prædestinatiani dicebant, quando hæc verba sancti Petri apostoli exponit: Negantes dominum qui eos redemit: *Redemit eos, inquit, sacramento baptismi, nihilo minus non passus est mortem Crucis, nec sanguinem effudit pro eis.*

2. Pet. 2.

Verum aperte divinus Paulus dicit, quod perceptio baptismi vocatur redemptio: Nolite contristare (*inquit*) Spiritum sanctum, in quo signati estis in diem redemptionis. *Etsi cut hæc electio, quæ tantum propria & specialis est omnium electorum, & quam crucifixus prius ac misericors redemptor his tantummodo impertiit quos redemit & eripuit, & a præteritis peccatis lavit: sic certe redemit, liberavit, & a delictis præsentibus abluit eos qui nati sunt, & qui nascituri sunt vivos & mortuos, nimirum omnes electos. Et hi recte sunt mundus, pro quo dominus passus est: non secus quam alibi dixit:* Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.

Ephes. 4. Ioan. 6.

Insuper idem Gothescalcus affirmat: Absit velim non solum dicam cogitare, verum etiam semel mussitare, quod serpens antiquus ad se rapere possit unum eorum, pro cujus redemptione Deo Patri suo dominus sanguinem suum preciosum effudit. Amen Et alloquens Deum, dicit: Quare manifestum est nullum eorum perire, qui sanguine tuæ crucis redempti es est.

Non minus perniciose quam audacter defendit id quod antiqui Prædestinatiani non dixerunt, quod deitas sanctæ Trinitatis triplex sit.

Multos alios articulos omitto, quos iste & plurimi ex nostris partibus asserunt, qui veritati & integritati nostræ fidei adversari videntur. Quos cum vestra auctoritas ab alio intellexerit quam a mea tenuitate, attentius perpendet, & quid de his credendum est cito definiet: necesse autem est, hos resolvere. Et quamvis eorum corda insania corrupti & depravati sensus ferveant, tamen propter metum nostri regis orthodoxi suas

ANNO CHRISTI 848.

suas impias opiniones evomere non audent; adeo ut his oculis cernamus dictum psalmistæ adimpleri: Congregans sicut in utre aquas maris. *Nam aqua maris tamquam in utre sive pelle coacervatur, qui amara hæreticorum scientia hodie ambitu regni domini Caroli vestri filii continentur, eo quod sua zizania disseminare verentur. Me etiam calumniantur, & genuino dente rodunt: sed hos patienter cum Dei auxilio feram, propterea quod brevi extremum vitæ diem finiam. Quod si inter filios Dei illis licet, Deo sic sinente, corpus meum affligere, meam patientiam, Deo opitulante, exercebunt. Et ubi de fide male sentientes, se adversarios exhibebunt, hoc aliquantulum scientiæ, quod in me est, acuent. Et quamvis me oderint, eos tamen diligam, & sic meam benevolentiam probabunt.*

Sed ut ad Gothescalcum redeamus, si vestra auctoritas ad me scribat, ut hunc carcere liberem, ad vos mittam, ut vosmetipsi hujus doctrinam ad unguem exploretis: aut hunc in manus alterius, quem vobis placuerit mihi nominare, deponam. Quia sicut scitis quod absolute unusquisque non potest regulariter ordinari: sic ille qui in custodiam alicujus datus est, & in certum locum detrusus, sive monachus, sive quilibet alius regulariter vivens, sine cognitione & licentia ejus ad quem spectat, absolvi canonice nequit: quidquid vobis libuerit mihi imperare, omnino perficere conabor. Solum a vobis auctoritatem peto, ne mea præsumptione judicium tot episcoporum relinquere velle videar. Non enim me delectat hunc in carcere detentum intueri, quamvis ob suam pertinacem obstinationem has merito pœnas luat: sed ejus perfidiam moleste fero, a qua desciscere non vult. Quod si vestræ auctoritati gratum sit, ut alicui custodiendus committatur, providete etiam, ut is cui tradetur sit catholicus, & in honore & pretio habeat gravitatem ecclesiasticam, scripturamque calleat: nam Gothescalcus non cessat totos dies integros non solum scripturas, quas ad suam voluntatem trahit repugnantes, verum etiam doctorum catholicorum sententias mutilatas, & a suo germano sensu detortas effutire. Et eo modo in sui admirationem & æstimationem rapiebat non tantum idiotas & simplices, verum etiam mediocriter doctos, & parum prudentes, qui præ se ferebant zelum Dei habere, sed non secundum scientiam & discretionem. Præterea non solum appetit videri doctor & magister eorum qui ipsum docent, verum etiam eos qui cum eo conferunt, suis colloquiis callide intercipere contendit: quod si nequit convincere eos sic dixisse, obstinate jurabit, eos inter loquendum nonnulla protulisse, quæ fortasse non dixerunt, ut verax habeatur; & hi qui illi sese opponunt, mendaces & suæ propriæ doctrinæ contrarii.

Gothescalci conatus & artes.

Scripta Hincmari adversus Gothescalcum edita recenset Flodoardus lib. 3. cap. 14.

Hincmarus, inquit, *ad supradictum Nicolaum papam literas de sua confessione fidei, & de apologia, quam pro fide catholica contra errorem Gothescalci struebat, scripsit. Idem plurima alia in lucem edidit, & inter cetera collectionem sententiarum orthodoxorum patrum, ad confutandas blasphemias istius Gothescalci, quam filiis ecclesiæ suæ dedicavit, docens deitatem divinæ Trinitatis non debere dici triplicem, cum in summa Trinitate unitas sit. Item poema eruditissimum Carolo regi vovit, in quo agitur de gratia & prædestinatione Dei, de sacramento corporis & sanguinis Christi, de modo videndi Deum, de origine animæ, & de fide sanctæ Trinitatis; & hoc opus inscripsit, Ferculum Salomonis. Ita maximum volumen de prædestinatione Dei & libero arbitrio contra quosdam episcopos reprehensores suos, & præsertim contra dictum Gothescalcum & Rathrannum monachum Corbeiensem collegit & composuit. Item alium pulcerrimum librum contra eumdem Gothescalcum & alios Prædestinatianos nomine regis exaravit, & suæ majestati his verbis scripsit: Domino Carolo regi,* &c.

Quo tempore habita.

c *Anno Christi* 848.] Synodum hanc Moguntinam sub Rabano archiepiscopo secundam celebratam fuisse tempore supra notato, testantur annales Pithœi, & chronicon Trithemii verbis supra allegatis. Indictionem 11. pro 12. mendose collocatam monitu illustrissimi cardinalis Baronii supra notavi: sicut etiam illud, quod ait celebratam esse hanc synodum jussu Lotharii, qui in regno Germaniæ quod frater ejus Ludovicus tunc obtinebat, nihil constituere habebat. Vide Baronium anno 848. num. 3. & sequentibus, Serarium libro 1. hist. Mogunt. cap. 33.

1 CONCILIVM I. APVD CARISIACVM, PALATIVM HABITVM ANNO CHRISTI DCCCXLIX.

In quo Gothescalcus iterum damnatus presbyteri gradu est dejectus, virgisque cæsus, atque in ergastulum retrusus.

De hac synodo scribit etiam Hincmarus in illo eodem[a] opere adversus Gothescalcum, ubi & episcopos enumerat, qui interfuerũt, & quatuor capitula profert, quæ[b] ibidem ab episcopis edita sunt, opposita quatuor capitulis Gothescalci. Inde igitur deprompta sunt quæ sequuntur.* Inde, *inquit,* in synodali conventu in Carisiaco palatio iterum auditur Gothescalcus ab episcopis, & ceteris quam plurimis viris ecclesiasticis atque religiosis, qui eidem synodo interfuerunt, videlicet Wenilone Senonensium archiepiscopo, Hincmaro Rhemorum episcopo, Fulcoino Morinensium episcopo, Teuderico Camaracensium episcopo, Hrothado Suessonicæ civitatis episcopo, Ragenario Ambianensium episcopo, Immone Noviomagensium episcopo, Erpoino Silvanectensium episcopo, Lupo Catalaunensium episcopo, Yrminfrido Belvacensium episcopo, Pardulo Laudunensium episcopo, Teutboldo provinciæ Lugdunensis & Lingonicæ civitatis episcopo, Gernobrio Turonensium provinciæ episcopo, Rigboldo Rhemorum chorepiscopo, Witao Camaracensium chorepiscopo, & aliis, qui nunc Dei gratia episcopi ordinati, tunc autem jam dictæ synodo cum episcopis suis secundum ecclesiasticum morem adfuerunt. Wenilo scilicet, tunc cum Ragenario patre suo, nunc autem Rothomagensium archiepiscopus, Æneas notarius sacri palatii, & modo Parisiorum episcopus, Isaac diaconus Parduli, & nunc Lingonicæ civitatis episcopus. Sed & venerabiles abbates synodo ipsi interfuere, Ratbertus Corbeiæ, Bavo Orbacis, & Halduinus Altivillaris monasterii, aliique domini sacerdotes & diaconi Vulfadus quoque Rhemorum metropolis œconomus, & Rodoaldus archidiaconus cum aliis sequentibus cleri ordinibus. In quorum præsentia idem Gothescalcus, sicut & in Moguntina civitate, inventus hæreticus, atque incorrigibilis, honore presbyterali, quem per Rigboldum chorepiscopum, cum esset Suessonicæ parochiæ monachus, inscio civitatis suæ episcopo, usurpaverat potius quam acceperat, abjectus, & pro sua irrevocabili contumacia, secundum leges, & Agathenses canones, & regulam sancti Benedicti, ut improbus virgis cæsus, sicut decreverant Germaniæ provinciarum episcopi, ne aliis noceret qui sibi prodesse nolebat, ergastulo est retrusus.

[a] de prædestinatione cap. 2.

[b] Sirmondus post editos anno 1641. a Duchesnio annales Bertinianos cautius loquitur cap. 11. historiæ Prędestinatianæ. *In eadem quoque synodo, aut in eodem certe loco, constituta sunt quatuor capitula &c.*

ANNO CHRISTI 848 [c] 849.

CAPITVLA QVATVOR APVD CARISIACVM IN SYNODO[d] contra Prædestinatianos constituta.

[d] Non hanc intellige, sed quæ anno 853. in eodem palatio coacta est ex Annalium Bertinianorum fide, quorum suo loco verba proferemus in medium post Suessionense II. concilium.

I.

Quod una tantum sit prædestinatio Dei.

Deus omnipotens hominem sine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in paradiso posuit, quem in sanctitate justitiæ permanere voluit. Homo libero arbitrio male utens peccavit & cecidit, & factus est massa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & justus elegit ex eadem massa perditionis, secundũ præscientiam suam, quos per gratiam prędestinavit ad vitam, & vitam illis prędestinavit æternam: ceteros autem, quos justitiæ judicio in massa perditionis reliquit, perituros præscivit, sed non ut perirent prædestinavit: pœnam autem illis, quia justus est, prædestinavit æternam. Ac per hoc unam Dei prædestinationem tantummodo dicimus, quę aut ad donum pertinet gratię, aut ad retributionem justitiæ.

II.

Quod liberum hominis arbitrium per gratiam sanetur.

Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus,

ANNO CHRISTI 849.

perdidimus, quam per Chriſtum dominum noſtrum recepimus: & habemus liberum arbitrium ad bonum, præventum & adjutum gratia; & habemus liberum arbitrium ad malum, deſertum gratia. Liberum autem habemus arbitrium, quia gratia liberatum, & gratia de corrupto ſanatum.

III.

Quod Deus omnes homines velit ſalvos fieri.

Deus omnipotens omnes homines ſine exceptione vult ſalvos fieri, licet non omnes ſalventur. Quod autem quidam ſalvantur, ſalvantis eſt donum: quod autem quidam pereunt, pereuntium eſt meritum.

IV.

Quod Chriſtus pro omnibus hominibus paſſus ſit.

Chriſtus Ieſus dominus noſter, ſicut nullus homo eſt, fuit, vel erit, cujus natura in illo aſſumpta non fuerit, ita nullus eſt, fuit, vel erit, homo, pro quo paſſus non fuerit; licet non omnes paſſionis ejus myſterio redimantur. Quod vero omnes paſſionis ejus myſterio non redimuntur, non reſpicit ad magnitudinem & precii copioſitatem; ſed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, reſpicit partem. quia poculum humanæ ſalutis, quod confectum eſt infirmitate noſtra, & virtute divina, habet quidem in ſe ut omnibus proſit; ſed ſi non bibitur, non medetur.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Concilium apud Cariſiacum.*] Sententiæ in Gotheſcalcum prolatæ exemplum in antiquis ſchedis à Nicolao Camuzatio ad nos miſſis eſt hujuſmodi.

Eccleſiaſtica ſententia in pertinaciſſimum Gotheſcalcum, propter incorrigibilem obſtinationem illius, in ſynodo apud Cariſiacum habita a XII. *epiſcopis eccleſiaſtico vigore prolata.*

FRATER Goteſchalc, ſacroſanctum ſacerdotalis myſterii officium, quod irregulariter uſurpaſti, & in cunctis moribus ac pravis actibus, atque perverſis doctrinis eo hactenus abuti non pertimuiſti, judicio Spiritus ſancti, cujus gratiæ munus eſt ſacerdotale officium, per virtutem ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti noveris tibi eſſe, ſi quo modo ſuſcepiſti, ſublatum, & ne ulterius eo fungi præſumas penitus interdictum. Inſuper quia & eccleſiaſtica & civilia negotia contra propoſitum & nomen monachi conturbare contemnens jura eccleſiaſtica præſumpſiſti, duriſſimis verberibus te caſtigari, & ſecundum eccleſiaſticas regulas ergaſtulo retrudi, auctoritate epiſcopali decernimus: & ut de cetero doctrinale tibi officium uſurpare non pręſumas, perpetuum ſilentium ori tuo virtute æterni Verbi imponimus.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

De hoc ipſo conventu Cariſiacenſi primo & Gotheſcalci juſtiſſima condemnatione ſcripta fuerunt ab Hincmaro aliiſque ejuſdem ſæculi auctoribus, quæ lectori nunc exhibebimus, initio facto ab epiſtola, quam ad Amulum ſive Amolonem Lugdunenſem archiepiſcopum miſit Hincmarus, ex qua hæc inter cetera recitantur in libello ſub nomine Lugdunenſis eccleſiæ ab Ebbone Gratianopolitano antiſtite edito de tribus epiſtolis Hincmari Parduli atque Rabani.

Quapropter, *inquit*, ad epiſcoporum eum præſentiam qui tunc regio mandato pro negotiis regis apud Cariſiacum accerſiti erant, in præſentiam etiam domni Vvenilonis, qui illuc convenerat, producere ſtudui. Vbi multis audientibus nihil dignum ratione vel dixit, vel interrogatus reſpondit. Sed ut arreptitius, cum quod rationabiliter reſponderet, non haberet in contumelias ſingulorum prorupit: & propter impudentiſſimam inſolentiam ſuam per regulam ſancti Benedicti a monachorum abbatibus vel ceteris monachis dignus flagello adjudicatus. Et quia contra canonicam inſtitutionem civilia & eccleſiaſtica negotia perturbare ſtuduit indeſeſſus, & ſe noluit recognoſcere vel aliquomodo humiliare profuſus, eſt ab epiſcopis ſecundum eccleſiaſtica jura damnatus.

Quæ in immenſum auxit Ebbo Gratianopolitanus ſeu quis alius Lugdunenſis declamator, quæ quivis per ocium legere poterit, aut ab Hincmaro ipſo validiſſime refutata citato ſæpius opere de prædeſtinatione, aut ab ipſo Cellotio noſtro ridiculas Porturegienſis diſſertatoris divinationes omnium eruditorum ludibriis ingenioſiſſime exponente libri I. Hiſtoriæ Goteſchalchi cap. 15. 16. & 17. quæ nos brevitatis ſtudio non ſecus atque epiſtolam XVII. Hincmari ad Nicolaum papam, de qua Flodoardus cap. 14. libri III. pluribus agit, aliaque ejuſdemmodi prætermittimus, ut ipſa auctoris annalium Bertinianorum verba lectoribus appendamus ab aliis non integre deſcripta.

Anno Chriſti DCCCLIX. Godeſcalcus Gallus quidam monaſterii Orbacenſis parœciæ Sueſſionicæ monachus & preſbyter, ſcientia tumidus; quibuſdam ſuperſtitionibus deditus, Italiam ſpecie religionis aggreſſus, inde turpiter ejectus; Dalmatiam, Pannoniam, Noreiamque adorſus quædam noſtræ ſaluti valde contraria, præcipue ſub nomine prædeſtinationis, peſtiferis dictis & ſcriptis adſtruens, in præſentia Hludovici Germanorum regis epiſcopali concilio detectus atque convictus, tandem ad diœceſeos ſuæ urbem metropolim Remorum Durocortorum nomine, cui Hincmarus vir venerabilis præſidet; redire compellitur; quatenus illic dignum ſuæ perfidiæ.* 1 Strenuiſſimus cultor Carolus advocato ſanctorum memoratæ diœceſeos epiſcoporum conventu ſuis aſpectibus præſentari decrevit. Quo perductus, publice flagellatus, libroſque ſuarum adſertionum igni cremare compulſus eſt.

Neque vero, quamquam ad Gotheſcalcum non pertineant, alienum erit a noſtro inſtituto quę paulo poſt in iiſdem annalibus ſequuntur adſcribere de epiſcopis in Carnotenſi urbe cum Carolo rege congregatis.

Menſe Iunio (Carolus Pipini filius alteriuſque Pipini frater, qui poſt Rabanum poſtea Moguntinenſis fuit antiſtes) apud urbem Carnotum Carolo rege conventum habente poſt miſſarum ſolennia ambonem eccleſiæ conſcendens innotuit omnibus voce propria ſe ob divinæ ſervitutis amorem clericum nullo cogente velle fieri. Ibique ab epiſcopis, qui præſentes aderant, benedictus & ad clericum tonſus eſt.

1 CONCILIVM PARISIENSE,

QVOD HACTENVS DICTVM EST A BARONIO, Binio, Sirmondo, aliiſque Turonenſe IV. adverſus Nomenoium Britannicæ gentis ducem, ab epiſcopis quatuor provinciarum celebratum, anno Chriſti DCCCXLIX. Leonis IV. papæ, anno III. Caroli Calvi regis X.

SYNODICA CONCILII AD NOMENOIVM DVCEM.

Illum epiſcopi de multis exceſſibus, & rejectis papæ literis arguunt, monentque ut reſipiſcat.

Landrannus Turonū metropolitanus epiſcopus, Dodo Andegavorum, Aldricus Cenomanorum, Vvenilo

ANNO CHRISTI 849.

Senonum metropolitanus episcopus, Heriboldus Autisiodori episcopus, Prudentius Tricassinorum, Agius Aurelianorum, Ercanradus Parisiorum, Hucbertus Meldorum, Helias Carnutum, Hermannus Nivernorum, Hincmarus Rhemorum metropolitanus, Immo Noviomagi, Pardulus Lauduni, Rhotadus Suessionum, Hilmeradus Ambianorum, Erpoinus Silvanecti, Hermenfridus Bellovacorum, Paulus Rothomagi metropolitanus episcopus, Saxobodus Saiorum episcopus, Freculfus Lexoviorum, Vualtfridus Baiocensium, Nomenoio priori gentis Britannicæ salutem, quæ est in Christo Iesu domino nostro.

DOMINVS quidem Deus occulto, justo tamen judicio permisit esse te rectorem gentis tuæ. In quo tamen regimine qualem te exhibueris, testis est conscientia tua, & amaræ querimoniæ diversarum ecclesiarum, & afflictiones nobilium & ignobilium, divitum & pauperum, viduarum & orphanorum, quos damnabili cupiditate, & horribili crudelitate vexasti. Sed quia Christianum nomen non penitus abjecisti, & nos ex apostolica successione debitores sumus omnibus, ut bene agentes ad perseverantiam exhortemur, delinquentes autem ad pœnitentiam auctoritate divina provocemus, vehementissime tuis excessibus condolemus, & a tuo intuitu paterna & episcopali solicitudine te cupimus revocare. Cupiditate tua vastata est terra Christianorum, templa partim destructa, partim incensa cum sanctorum ossibus, ceterisque reliquiis. Possessiones ecclesiarum, quæ fuerunt vota fidelium, redemptio animarum, patrimonia pauperum, illicite in tuos usus redacta; hereditates nobilium ablatæ, & maxima multitudo hominum & interfecta, & servitute oppressa; rapinæ crudelissimæ perpetratæ, adulteria & corruptiones virginum passim commissæ; episcopi legitimi sedibus propriis expulsi, &, ut mitius loquamur, quia dicere nolumus fures & latrones, mercenarii introducti. Patroni nostri beati Martini quondam diœcesis, ex qua vos esse negare non potestis, violata; omnes postremo ecclesiastici ordines perturbati, quod nimis dolendo & compatiendo dicimus. Satis hæc ad tuam perditionem sufficiebant: sed ad cumulum malorum auxisti temeritatem, & omnem læsisti Christianitatem, dum vicarium beati Petri apostolicum, cui dedit Deus primatum in omni orbe terrarum, sprevisti. Cum enim eum postulasses ut in libro suo te scriberet, & pro te Dei clementiam exoraret, & ille directis literis se id facturum promisisset, si se monentem obedienter audires, non solum nihil eorum quæ mandaverat fecisti, sed ne literas quidem ipsas recepisti. Et quia nolebas a malo desinere, timuisti bene monentem audire. In eo igitur læsisti apostolos, quorum est princeps Petrus: læsisti episcopos, qui jam cum Deo regnant in cælis, & miraculis coruscant in terris, læsisti & nos: qui, etsi non habemus eorum meritum, idem tamen divina gratia possidemus officium. Nuper etiam excipiens Lantbertum, quem ecclesia materna pietate ex aliqua parte receperat, ea scilicet conditione, ut se corrigeret, & mala solita perfecte declinaret, fecisti te participem, imo auctorem perturbationis populi Christiani. Eum enim amator pacis dominus noster rex etiam ad tuam suasionem, removerat a finibus tuis, & aliis ho- A noribus decoraverat, & nunc eum rebellare conantem velut in gremium recepisti, & ut in malo proficiat favere non desinis. Iube afferri libros tuos, & in ei comminantem dominum audies: *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt dominum amicitia jungeris*: & non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus dignos esse morte invenies. Nec ignoras, quod certi fines ab exordio dominationis Francorum fuerint, quos ipsi vindicaverunt sibi, & certi quos petentibus concesserunt Britannis. Quomodo ergo despicis legem Dei, quæ præcepit, ne transgrediaris terminos quos posuerunt patres tui, & terram Francorum injuste tibi defendere conaris, nec formidas illud: B *Maledictus qui transgressus fuerit terminos proximi sui?* O quid facturus es in die magni judicii, cum tibi reddenda erit ratio de tuis annis, mensibus, horis, momentis? Et hoc erit celeriter. Verum est enim, quod juvenis possit cito mori, sed senex diu non possit vivere. Ante te prolixum sæculum, post te quoque Deo certum est quantum durabit. Pro hac vita brevissima noli tibi sempiternam miseriam comparare. Nisi deponas pervasionem alienorum, oppressiones omnium, societates perditorum, & recipias admonitionem sedis apostolicæ, nostræque unanimitatis, non tibi prodesset fides, nec quæcumque pietas, aut bona opera. Quod salvator dicit: C *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum.* Cogita quid mereatur qui scandalizaverit unum de pusillis, & ita poteris colligere quam ingentem sis perlaturus, nisi resipueris, damnationem, qui partem maximam populi Christiani gravissime perturbasti. Quamobrem monemus te, obsecramus, obtestamurque, tuæ salutis cupidi, pone finem malis tuis, convertere ad dominum, cujus nemo nostrum potest effugere judicium. Fac fructus dignos pœnitentiæ, hoc est, quia granditer deliquisti, granditer bona exerce: ut non solum non torquearis cum diabolo & reprobis in inferno, verum etiam gaudeas cum Deo & electis ejus in cælo. Id tibi D quoque pollicemur, quia si te Deo restitueris, apud eum intercessores pro peccatis tuis esse cupimus, & apud pium principem nostrum, ut tibi tuæque posteritati benigne consulat, conabimur obtinere. Maximum reatum te contraxisse scimus, quod epistolam sedis apostolicæ respuisti, existimans aliqua in ea tibi noxia contineri. Sed quod exemplar eius venerabilis papa nobis dignatus est dirigere, notum tibi facimus, nihil in ea contineri, quod ad tuam pertineat læsionem. Et propterea parati sumus, si vis, secundo legatum sedis memoratæ cum scriptis toti mundo venerandis dirigere. Quod si eum non receperis, qui nos monuimus excusabiles erimus. Sin autem E receperis & auscultaveris, & dominum & beatum Petrum propitios, & nos habebis in fide conjunctos, & intercessores proficuos. Si vero nos benigne monentes contempseris, certum tibi sit, nunquam tibi futurum locum in cælo, & cito non futurum in terra: quod tua culpa separatus ab apostolica & nostra societate anathematis ultione, locũ habebis, quod avertat Deus, in Tartaro. Hæc etiam per tuum ministerium denuntiamus Lantberti hominibus, & quibuslibet gentis tuæ: quod si communicaverint, anathemate condemnabuntur, & traditi satanæ sine fine peribunt. Conversos autẽ recipimus, & in pace Christiana permanere optamus, atque pro eis parati sumus domini

ANNO CHRISTI 849.

2. Par. 19.

Deut. 27.

Matth. 7.

ANNO CHRISTI 850.

domini nostri regis clementiam quantum possumus flectere.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Concilium Turonense* IV.] Ex synodica episcoporum quo anno habita fuerit synodus non apparet, nec quo loco. Turonensem ut appellarent suasit, opinor, & argumentum ipsum quod ad provinciam Turonicam spectat, & Lantrannus Turonum antistes, qui primum obtinet locum. Annum vero 849. designant veteres schedæ apud Baronium. Quo fit ut posterior accipiendus sit Lantrannus. Duo enim ejus nominis in antiquis catalogis recensentur archiepiscopi Turonenses, atque inter utrumque Vrsmarus, qui in conventu apud Sparnacum nominatus est anno 846.

NOTA SEVERINI BINII.

Causa & occasio concilii quæ fuerit.

a *Concilium.*] Carolus rex Francorum Britanniam minorem Nomenoio cuidam duci regendam & administrandam commiserat: qui cum humana simul atque divina vastaret, episcopos a suis ecclesiis pro animi furore expelleret, Leo pontifex, ut hominem perditissimum ad meliorem frugem reduceret, literas ad eum scripsit exhortatorias: quas cum tyrannus superbissimus non modo contempsisset, verum etiam oblatas repudiasset, Francorum episcopi viginti duo supra in prœmio epistolæ nominati, sedis apostolicæ propugnatores, auctore Lantranno ad hanc synodum convenerunt, hancque epistolam, qua eum ob contemptum sedis apostolicæ redarguerunt, pœnamque excommunicationis infligendam nisi resipiscat comminati sunt, ad tyrannum transmiserunt: quo eventu, non constat, nisi quod in chronico Engolismensi Deo vindice morte repentina sublatus scribatur, his verbis: *Anno octingentesimo quinquagesimo, jubente domino, Nomenoius ab angelo percussus interit.* Hanc epist. synodalem Frontoni Ducæo Societatis IESV theologo acceptam refert Baron. anno 849. num. 14.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. I.

Andreas Duchesnius cum ceteris historicis, qui de rebus veterum Francorum scripserunt, edidit anno 1636. tom. II. excerpta quædam ex chronico Fontanellensi: ex quibus discimus Incarn. dom. 849. Parisiis fuisse celebratam illam synodum, quam Baronius, Binius, Sirmondus, regius collector, aliique Turonensem vocaverunt. Nos vero Parisiensem, ut solet, a loco deinceps indigitabimus. Auctoris illius hactenus innominati verba, si quis desideret, non gravate adnotabimus. *Inde dominus rex Carolus ad Bituricas civitatem mense Decembri venit: Episcopi in Parisiaco synodum generalem tenuerunt. Autumnale tempus imbribus inundatissimum fuit. III. Nonas Ianuarias fulgura* &c. *In mense Februario* (anno Romano more 850.) *dominus rex Carolus de Aquitania regressus est.* Ex his vero anonymi monachi verbis, non sub autumnale potius, quam æstivum, aut hibernum tempus celebratam fuisse hanc synodum quisquam prudens chronologus elicere poterit.

a SYNODVS REGIATICINA, SEV POTIVS IN VRBE REGIA TICINO facta, ad reformandos mores ecclesiæ celebrata anno DCCCL.

PRÆFATIO.

Hæc difficultatem habent, ut videbis in notis.

ANNO incarnationis dominicæ DCCCL. indictione XIV. & Hlotharii atque Hludovici piissimorum Augustorum XXX. atque primo in urbe "Regiaticino facta synodus, cui præsederunt Angilbertus Mediolanensis archiepiscopus, Theodemanus Aquileiensis patriarcha, & Ioseph venerabilis, episcopus atque archicapellanus totius ecclesiæ, in qua hæc constituta sunt.

"regia Ticino

CAPITVLA.

I.

Decrevit sancta synodus domesticam & interiorem episcopi conversationem totius reprehensionis atque suspicionis impenetrabilem fieri debere, ut, juxta apostolum, *provideamus bona, non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.* Oportet igitur ut cubiculo episcopi, & secretioribus quibuslibet obsequiis, sinceræ opinionis sacerdotes & clerici assistant, qui vigilantem, orantem, sacra eloquia scrutantem, episcopum suum jugiter attendant, ejusque sanctæ conversationis testes, imitatores, & ad Dei gloriam prædicatores existant.

Rom. 12.

II.

Statuimus, ut non tantum dominicis diebus, & præcipuis festivitatibus episcopi missas celebrent, sed, cum possibile fuerit, quotidiana quoque sacrificia frequentent: nec fastidiant privatim, primum pro se, deinde pro consacerdotibus, pro regibus, & cunctis ecclesiæ Dei rectoribus, proque his qui se orationibus ipsorum peculiariter commiserunt, & maxime pro pauperibus preces fundere, & omnipotenti Deo hostias offerre, comitante pia compunctione, & sacræ devotionis affectu, quod magis occulte sacrificantibus convenit, ut ipse quoque sacerdos hostia viva fiat, & sacrificium Deo spiritu contribulato.

III.

Placet episcopum moderatis epulis contentum esse, suosque convivas ad comedendum & potandum non urgere, quin potius semper se sobrietatis præbeat exēplum. Removeantur ab ejus convictu cuncta turpitudinis arguměta, non ludicra spectacula, non * acromatum vaniloquia, non fatuorum stultiloquia, non scurriles admittantur præstigiæ. Adsint peregrini & pauperes, & debiles, qui de sacerdotali mensa Christum benedicētes benedictionem percipiant. Recitetur sacra lectio: subsequatur vivæ vocis exhortatio, ut non tātum corporali cibo, imo verbi spiritalis alimento, convivantes se refectos gratulentur, ut in omnibus honorificetur Deus, per Iesum Christum dominum nostrum.

*acroamatum

IV.

Vt episcopus omnes affectiones, quæ a sancta conversatione, & sacerdotali abhorrent officio, penitus repudiet: & non canibus, aut accipitribus, vel capis, "quod vulgus Falcones vocat, per seipsum venationes exerceat, equorum quoque mulorumque superfluam curam contemnat, preciosarumque vestium cultum & dissolutum, ac velut ad pompam compositum vitæ, incensum sit sacerdotis eloquium, spiritali sale conditum, non curiosis & protervis & cothurnosis vocibus tumidum. Sit sermo episcopi juxta euangelium: *Est, est, non, non.* Si quid enixius affirmandum duræ forsitan audientium mentes exigunt, more potius apostolico interponat suæ locutio-

"quos

ANNO CHRISTI 850.

ni: *Deus scit*: aut, Coram Deo, quam per imperatoris gratiam, sicut militantibus sæculo jurare celebre est, sua dicta confirmet: Purgetur sane, domino suffragante, ab omni levitate atque jactantia dignitas episcopalis, ut omnibus Christianis bonæ conversationis speculum fieri valeat.

2. Cor. 11. & 12.

V.

Ut episcopi canonicas scripturas, & sancta dogmata jugi meditatione discutiant, & presbyteris ac clericis suis subtilius tractando, & differendo occultos sacrarum literarum thesauros aperiant, populis vero juxta ipsorum capacitatem dominicis & festis diebus verbum prædicationis impendere non negligant. Quod si quis se deinceps ab hac observatione, & ab his quæ superius sunt statuta, subtraxerit, tamquam proprii desertor officii divinis legibus subjacebit.

VI.

Solicite procurent episcopi quam diligentiam erga plebem sibi commissam unusquisque presbyterorum gerat. Oportet enim ut plebium archipresbyteri per singulos unumquemque patrem familias conveniant, quatenus tam ipsi, quam omnes in eorum domibus commorantes, qui publice crimina perpetrarunt, publice pœniteant. Qui vero occulte deliquerunt, illis confiteantur quos episcopi & plebium archipresbyteri idoneos ad secretiora vulnera mentium medicos elegerint; qui si forsitan in aliquo dubitaverint, episcoporum suorum non dissimulent implorare sententiam. Si vero episcopus hæsitaverit, non aspernetur consulere vicinos episcopos, & ambiguam rem alterius, aut certe duorum vel trium fratrum examinare *consessu. Quod si adeo aliqua obscuritate vel novitate perplexa res fuerit, si quidem diffamatũ certæ personæ scelus est, metropolitani & provincialis synodi palam sententia requiratur, ut illud impleatur apostoli: *Peccantes publice argue, ut & ceteri metum habeant.* Si autem occulta confusio est, & is a quo quæritur salutis consilium explicare non sufficit, potest suppresso facinorosi nomine qualitas quantitasque peccati discuti, & congruus correctioni modus inveniri. Similiter autem & singulis urbium vicinis & suburbanis, per municipalem archipresbyterum, & reliquos ex presbyteris strenuos ministros procuret episcopus habita penitus in rebus dubiis observatione, quæ superius *prexa" est.

*fort. consessu.

1. Tim. 5.

"fore præfixa.

VII.

Oportet etiam per opida singula, villasque curam gerere presbyteros; qualiter pœnitentes impositam sibi abstinentiæ formam custodiant, & utrum eleemosynarum largitione, vel aliis remissionem peccatorum promerentibus piis operibus inserviant, & qua cordis contritione vel lamentatione seipsos afficiant; ut hac consideratione pœnitudinis, tempus rationalem possit accipere terminum, & vel extendatur, si pœnitens negligenter injuncta prosecutus est; vel brevietur, si desideranter veniæ placationem studuit promereri. Reconciliatio vero pœnitentium, juxta antiquorum canonum instituta, non presbyteris, sed ab episcopis fieri debet: nisi forte quis in periculo fuerit constitutus, & se reconciliari devote petierit. Si episcopus absens fuerit, debet utique presbyter consulere, & sic pœnitentem ejus præcepto reconciliare. Aliter autem sicut nec chrismatis confectio, vel puellarum consecratio, ita nec pœnitentium reconciliatio ullatenus a presbyteris fieri debuit: quia solis episcopis apostolorum vicem tenentibus per manus impositionem specialiter in ecclesia conceditur, quod tunc apostolis ad ipsos domino dicente concessum est: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.*

Ioan. 20.

VIII.

Illud quoque salutare sacramentum, quod commendat Iacobus apostolus dicens: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei salvabit infirmum; & suscitabit illum dominus: & si in peccatis fuerit, remittetur ei*, solerti prædicatione populis innotescendum est, magnum sane ac valde appetendum mysterium, per quod si fideliter poscitur, & "remittuntur, & consequenter corporalis salus restituitur. Sed quia frequenter contingit ut ægrotus aliquis aut sacramenti vim nesciat, aut minus periculosam reputans infirmitatem, salutem suam operari dissimulet, aut certe morbi violentia obliviscatur, debet eum loci presbyter congruenter admonere, quatenus ad hanc spiritalem curam, secundum propriæ possibilitatis vires, vicinos quoque presbyteros invitet. Hoc tamen sciendum, quia si is qui infirmatur publicæ pœnitentiæ mancipatus est, non potest hujus mysterii consequi medicinam, nisi prius reconciliatione percepta communionem corporis & sanguinis Christi meruerit. Cui enim reliqua sacramenta interdicta sunt, hoc uno nulla ratione uti conceditur. Si autem infirmi qualitas talis est, ut per seipsum visitandum & ungendum dignum existimet episcopus, ab ipso quam plurimum competenter fieri valet, a quo ipsum chrisma conficitur, & cui peccata remittendi officio privilegii potestas concessa est.

Iacob. 5.

"peccata

ANNO CHRISTI 850.

IX.

Ex diversis partibus preventum est ad sacram synodum, quod quidam parentum filias suas, cum ad nubilem pervenerint ætatem, easque pro suo modulo satis convenienter nuptum tradere possint, diutius quam necesse est secum detineant; unde sæpe contingit, ut in ipsa paterna domo corrumpantur. fertur & de * quibus, quod dictu quoque nefas est, ipsos parentes filiarum suarum corruptoribus * conhibentiam præbere, & natarum suarum lenones existere, monendi igitur a presbyteris sunt patresfamilias, ut filiabus suis tempestive nuptias provideant, & calorem ferventis ætatis conjugali lege præveniant; primum scientes quia tales, etsi post corruptelam legitimis viris copulatæ fuerint, non possunt tamen cum sponso pariter benedictionis * sacerdote munus percipere. Deinde si in eorum domibus tale nefas * est, acciderit: si quidem illis nescientibus, pro sola negligentiæ culpa pœnitentiæ subjiciendi sunt. Si vero * corruptionis turpitudinem ipsi consenserint, major his, qui prohibere debuerant, pœnitentiæ sarcina, quam ipsis qui perpetrarunt, imponenda est. Ad ultimum vero hoc noverint, ecclesiasticis * sanctibus esse præfixum, ut nullus * plus pœnitens, usque ad tempus * per pœnitentiæ conjugium contrahere valeat, & hac ratione corruptam filiam non posse conjugio copulari, quousque per publicam pœnitentiam, & ipsa & parentes, si forte consensisse probati fuerint, reconciliationem & sacri altaris communionem obtinere meruerint.

*for. quibusdam.
*conniventiam
*deest a
*abundat est
*videtur deesse in
*fort. sanctionibus
*publice
*perfectum, vel peractum

X.

De raptoribus vero, antiquorum patrum statuta sequentes, hoc tenendum censemus, ut si eas rapuerint, quæ cum sponso pariter benedictione sacerdotali initiatæ sunt, licet easdem corruperint, abstrahantur tamen ab his, & propriis sponsis reddantur: quæ vero vel viduæ, vel adhuc sponsæ non fuerunt, & absque ipsarum & parentum voluntate rapiuntur, nihilo minus parentibus vel propinquis restituantur, & aliis, si voluerint, nubant: nam ipsis a quibus raptæ sunt legitimæ demum uxores nullatenus esse possunt, ipsos autem raptores, eisque auxilium præbentes, quamquam anathematizandos antiqui canones præcipiant, in ultimo tamen constitutis, si devote postulaverint, sacræ communionis viaticum pro misericordia dandum non negamus. Quod si aliquis de ordine clericali hujusmodi trāsgressoribus cooperator exstiterit, proprii gradus honore carebit.

XI.

Inveniuntur nonnulli per diversas provincias & civitates habentes possessiones, qui cum aliquod publice scelus perpetraverint, & ab episcopo vel presbyteris loci conventi fuerint, ut pœnitudinem gerant, ab alterius civitatis episcopo vel presbytero se jam pœnitentiam suscepisse vel suscipere velle fateantur, atque ita sibimet illudentes Deo mentiri conantur. Tales ergo ab episcopo civitatis, in cujus parochia scelus commissum est, statim communione privati ad agendam pœnitentiam cogantur. Scribet autem qui eum communione privaverit aliis quoque episcopis in quarum parochiarum territoriis hujusmodi prædia possidet, ut & ipsi non scientes a sua illum communione removeant; ne forte postmodum per ignorantiam sibi subreptum querantur. Manifesta etenim & ecclesiastica sanctio continet, ut qui ab uno episcopo excommunicatus est, ab aliis ei non debeat episcopis communicari.

XII.

Hoc autem omnibus Christianis intimandum est, quia hi qui sacri altaris communione privati, & pro suis sceleribus * revendis aditibus exclusi publicæ pœnitentiæ subjugati sunt, nullo militiæ sæcularis uti concilio, nullamque reipublicæ debent administrare dignitatem, quia nec popularibus gentibus eos misceri oportet, nec vacare salutationibus, nec quorumlibet causas judicare, cum sint ipsi divino addicti judicio. Domesticas autem necessitates curare non prohibentur, nisi forte propter scelerum, ut sæpe fit, enormitatem conscientiæ stimulis exagitati, & in se perculsi, ipsius privatæ rei administrationem implere nequiverint. Qui vero administrationem episcopi seu sacerdotum perpetrato palam scelere pœnitentiæ remedium suscipere noluerint, magis abjiciendi sunt, anathematizandi scilicet, tamquam putrida ac desperata membra ab universalis ecclesiæ corpore dissecandi, cujusmodi jam inter Christianos nulla legum, nulla morum, nulla collegii participatio est, quibus neque in ipso exitu communicatur, & quorum neque post mortem saltem inter defunctos fideles commemoratio fit: sed si ad hoc irrevocabile judicium obdurati cordis contemptus trahit, non sine magna tamen examinatione veniendum est, & omnia sacerdoti prius experienda, nec absque metropolitani cogitatione, & provincialium episcoporum communi judicio quemlibet anathematizandum esse permittimus.

*forte reverendis adytis.

XIII.

Propter assiduam erga populum Dei curam singulis plebibus archipresbyteros præesse volumus: qui non solum imperiti vulgi solicitudinem gerant, verum etiam eorum presbyterorum, qui per minores titulos

tulos habitant, vitam jugi circumspectione custodiant, & qua unusquisque industria divinum opus exerceat, episcopo suo renuntiet: nec obtendat episcopus non egere plebem archipresbytero, quod ipse eam per se gubernare valeat: quia etsi valde idoneus est, decet tamen ut partiatur onera sua: & sicut ipse matrici præest, ita archipresbyteri præsint plebeis, ut in nullo titubet ecclesiastica sollicitudo: cuncta tamen ad episcopum referant, nec aliquid cōtra ejus decretum ordinare præsumant.

XIV.

Quia non tantum a sæcularibus personis, imo & ab ipsis præsulibus, quod minime decuit, tam virorum quam feminarum monasteria destructa inveniuntur, placuit sanctæ synodo, ut ab episcopis primum eorum status recuperationis sumat exordiū, & omnia monasteria, quæ ab episcoporum sunt potestate, protinus restaurentur: & *quinque episcoporum ad venturam sequentis anni, domino propitio, synodum, monasteria, quæ sub sua potestate neglecta fuerant, aliqua ex parte recuperasse repertus non fuerit, excommunicetur.

*leg. quicumque

XV.

Similiter & de *sinodochiis statuimus, ut quæque in episcoporum sunt potestate, secundum dispositionem eorum *quia instituerunt, gubernentur. Quæ autem sub defensione quidem sunt ecclesiæ, sed juxta *institutum decreta per heredes vel pertinentes, qui religiosam vitam duxerint, regi debent; procuret episcopus, ut ab eis non negligantur: & si in aliquo malæ tractationis obnoxii reperiuntur, ecclesiasticæ subjaceant disciplinæ. Quod si heredes, sive clerici sive sæculares, adeo importune contra majorum suorum decreta ire tentaverint, ut testatoris institutionem supprimere vel obscurare nitantur, & inter se *sinodochii substantiam dividere, nuntietur sacratissimo imperatori, ut ejus auctoritate hujusmodi transgressorum nequitia coerceatur.

*xenodochiis

*qui instituerunt.

*institutorum

*xenodochii

XVI.

Suggerendum est beatissimis imperatoribus, quia hi qui monasteria & sinodochia sub defensione sacri palatii posuerūt, ideo fecisse probantur, quod a nullo melius quam a summis potestatibus protegenda crediderint: & si ea contra decreta institutorum personis quibus non licet dederint, ipsi impugnatores efficiuntur, qui propugnare debuerunt. & cavendum summopere principibus, ut quia minime nunc judicantur, ne in futuro judicio ab omnipotenti Deo gravius judicentur, secundum Apostolum: *Etenim horrendum est incidere in manus Dei viventis.* Nos vero qui debitores sumus ut fideliter annuntiemus, idcirco humiliter suggerimus quod silere non audemus.

Hebr. 10.

XVII.

Omnes Christianos scire oportet, quia omnium rerum suarū decimationem Deo fideliter reddere debent: & secundum episcoporum dispositionem, sacerdotū, & reliquorum clericorū usibus, ceterisque ecclesiasticis utilitatibus distribuendæ sunt. Qui vero eas suo arbitrio, & non secundū dispositionem dispensare conatur, duplicem reatum incurrit; unum quia dominicam substantiam impie subtrahit, alterum quia rem sacram sacrilega temeritate violare præsumit. Quisquis igitur post admonitionem episcopi & sacerdotum decimas dare contempserit, pro suo arbitrio quibus dandæ non sunt dare præsumpserit, tamquam divinarum sanctionum contemptor & temerator sacerdotali est vigore plectendus, & sacræ communionis participatione removendus.

XVIII.

Nulla ratione clerici aut sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius episcopi disciplina & providentia gubernantur. Tales enim Acephalos, id est, sine capite, prisca ecclesię consuetudo nuncupavit. Docendi sunt igitur sæculares viri, ut si in domibus suis mysteria divina jugiter exerceri debeant, quod valde laudabile est, ab his tamen tractentur qui ab episcopis examinati fuerint, & ab ordinatoribus suis commendatitiis literis comitati probantur, cum ad peregrina forte migrare est. Si quid ergo contemptores canonum extraordinarie & illicite ministrantes, & divina sacramentaliter violantes inveniuntur, primū ab episcopo uterque *amoveatur, & vagans scilicet clericus vel sacerdos, & is qui ejus usurpativo fruitur officio, & si noluerint se ab hac temeritate compescere, excommunicentur.

XIX.

Sed & ille excessus omnino inhibendus est, quo quidam sæculares viri presbyteros, aut alios clericos conductores, vel procuratores, sive exactores fiscalium rerum, vel redituum, aut vectigalium, constituunt. Si quis igitur deinceps hujus exorbitationis reus inventus fuerit, uterque excommunicetur, tam ipse qui constituit, quam ille qui indigne paruit.

XX.

Omni ratione caret, & religioni Christianæ noxium & contrarium noscitur, ut Iudæi a Christianis vectigalia exigant, aut ullas civiles, aut criminales causas inter Christianos judicandi locum habeant. Quicumque igitur judiciariæ potestatis super Christianos aliquam administrationem judicio tractare permiserit; a Christiana communione pellatur.

XXI.

ANNO CHRISTI 850.

Psal. 14.

XXI.

Quia terribiliter propheticus sermo minatur ad usuram dantem, & amplius accipientem, in æternum non esse victurum, & non habitaturum in tabernaculo altissimi, nec requieturum in monte sancto Dei, censemus ut quique hoc perpetrasse inveniuntur, si supersunt, a quibus usuras exegerunt, ipsis restituant, quæ superabundantius abstulisse probantur. Si autem decesserint, heredibus eorum saltem medietatem refundant, aut eleemosynis redimant, quod cupiditate deliquerunt. Deinceps vero qui hæc sectari inventus fuerit, si laicus est, excommunicetur: sacerdos autem vel clericus, si ad episcopi admonitionem ab hoc turpi & pestifero negotio se non cohibuerit, proprii gradus periculum sustinebit.

XXII.

Comperimus quod ab his qui secundum mundanas leges viduarum & orphanorum tutelam sibi vindicant, non solum nec reguntur, verum etiam aliquoties opprimantur; * qui sibi ecclesiastica solicitudine succurrendum censemus. Et si hujusmodi suppressores ad episcopalem admonitionem corrigi voluerint, gratulandum his est: si autem in obstinationis impietate duraverint, suggerendum clementissimo imperatori, quatenus ipse efficacem tutorem eis tribuat, ut & illi remuneratio reddatur a Deo, & de inutili silentio sacerdotalis ordo non damnetur.

* *forte* quibus

XXIII.

Quidam clericorum vel monachorum, peregrinantes per diversas vagando provincias & civitates, multiplices spargunt errores, & inutiles quæstiones disseminant, decipientes corda simplicium: de his decrevit sancta synodus, ut ab episcopo loci detineantur, & ad metropolitanum deducti discussione ecclesiastica examinentur: & si vanitatis atque jactantiæ, non autem utilitatis aut doctrinæ causa, has inquietudines serere reperiuntur in populis, velut ecclesiasticæ pacis perturbatores congruenti disciplina macerentur.

XXIV.

Inventi sunt multi, & maxime de rusticis, qui adultas feminas sub parvulorum filiorum nomine in domibus suis introduxerint, & postmodum ipsi soceri nurus suas adulterasse convicti sunt. Idcirco inhibendum decernimus, ut nulli deinceps imperfectæ ætatis puero adulta femina jungatur; sed cum ad ætatem idoneam adolescentes venerint, tunc legitimo possint conjugio copulari.

XXV.

Quia pestiferas adhuc stirpes & reliquias artis magicæ intantum vigere ad nos perlatum est, ut quædam maleficæ illicitum amorem aliorum mentibus, aliis vero odium immittere dicantur, quædam etiam ita venenariæ sunt, ut quosdam peremisse multo populi rumore deferantur; hujusmodi diaboli ministras, diligenti examinatione proditas, sub acerrima pœnitentia redigendas statuimus, & in ipso tantum exitu, si tamen prius digna pœnitentiæ opera fecerint, reconciliandas esse permittimus.

B *DE REBUS VERO SÆCULARIBUS hæc statuit piissimus imperator Hludovicus, quæ gloriosi quoque genitoris ejus Hlotharii serenissimi Augusti auctoritate firmata sunt.*

I.

PERVENTUM est ad nos, quod eos qui Romam orationis causa pergunt, vel qui negotiandi causa per regnum nostrum discurrunt, collecti latrones diripiant, eosque aliquoties vulnerent vel occidant, & eorum bona diripiant, ideo volumus ut comites nostri eorum * scudassii, adjunctis secum vasallis episcoporum, si necessitas fuerit, ubicumque tales fuerint, studiosissime perquirant, ut eos capiant atque distringant. Et si C hujus criminis reos invenerint, pœnas in legibus positas erga eos absque ulla negligentia exequantur, ut ab his malefactoribus regnum nostrum purgetur, & qui in nostra fiducia huc veniunt, sive orationis sive negotiandi gratia, salvi esse possint. Sciat autem unusquisque fidelium nostrorum, quia quisque comes, & quilibet publicus minister, hujusmodi malefactoribus aut assensum præbuerit, aut eos qui persequi neglexerit, nostræ indignationis motum sentiet, & proprio honore privabitur.

II.

Sed & hoc comperimus, quia ex diversis locis hujusmodi noxii homines inter se conspirent, D & diversos comitatus circumeuntes prædas & rapinas per villas seu per vias vel per silvas faciant, & innocentes homines deprædentur & spolient; & hi quoque similiter volumus, ut diligenti studio perquisiti capiantur & distringantur: & si obnoxii hujus sceleris inventi fuerint, legalibus pœnis absque ulla dilatione subjiciantur, ut hujusmodi inquietudo, & injusta direptio a populo nostro auferatur, & liceat omnibus sub nostra ditione degentibus cum salvatione ac pace vivere, ut ordo reipublicæ secundum justam administrationem prorsus salvus & quietus permaneat.

III.

E Audivimus quoque quod quidam domos & possessiones habentes concilient sibi atque consocient latrones aliunde venientes, eosque occulte foveant & solatientur ad tale facinus perpetrandum, ut quidquid ipsi ex pernicioso opere acquisierint, cum eis partiantur; quod genus malefactorum pessimum judicamus, quia non solum ipsi mala peragunt, sed etiam aliorum opere & officio ad scelera utuntur. Ubicumque igitur in tali suspicione quilibet venerit, & rumor in populo dispersus fuerit, quod hæc facinora exerceat, si adhuc prolatum est, cum duodecim se purget: si autem in aliquo manifestatus aut deprehensus est, statim capiatur & distringatur, & damnatione legibus præfixam sustineat. Ubicumque vero sive manentes

professis, quam post vos professuris, principalem vestram ecclesiam Croylandiæ, in qua venerandæ reliquiæ sanctissimi Christi confessoris, & patroni vestri beati Guthlaci corporaliter tumulati, ultimam resurrectionem feliciter expectant; totamque insulam adjacentem, prout per terminos suos superius declaratos ministrorum meorum diligentia sufficientissime est descripta, in sedem separalem abbatiæ vestræ, in situm specialem monasterii vestri, & in vestrum plenum dominium singulariter & perpetuo possidendum, una cum duobus mariscis jacentibus ad ejus occidentem, videlicet Alderlound in australi parte aquæ de Vveland, & Goggislound in ejusdem aquæ parte boreali, per terminos similiter superius declaratos. Hæc est hereditas domini, dos ecclesiæ Christi, solum sanctæ Mariæ & beati Bartholomæi apostoli, S. Guthlaci monachorumque suorum sanctuarium sacratissimum, & monasterium ab omni terreno servitio liberrimum, illustrissimorum regum eleemosyna specialis, & in omni tribulatione universis locus refugii singularis, mansio sanctorum perpetua, & possessio viris religiosis communi regni concilio * specialiter appropriata, proque frequentibus miraculis sanctissimi confessoris inter vineas Engaddi balsami mater semper fertilis, & regum privilegiis Bosor in solitudine, omnibus pœnitentibus civitas gratiæ & salutis.

* al. separaliter.

In violatores.

Si quis sacrarium hoc violaverit, vel in aliquo vexaverit, vindicabit in illum dextra mea, & heredes mei, quicumque post me fuerint hujus regni Merciæ perenniter sceptrigeri successores. Confirmo & Deo & sancto Guthlaco, sacroque monasterio vestro, *&c. donationesque repetens, ait:*

Cōfirmatio ulterior.

Hæc omnia supradicta, ecclesias, capellas, terras, tenementa, pasturas, piscationes, maneria, mansiones, molendina, mersca, & mariscos, libera & soluta ab omni servitio sæculari, & onere terreno, concedo vobis & successoribus vobis in perpetuum: & præsenti meo chirographo confirmo in regiam eleemosynam meam pro anima domini Vvithlasii quondam regis fratris & prædecessoris mei, & pro animabus omnium peregrinorum, parentum, & amicorum meorum. Et emancipo ab omni debito regis, & omnis alterius domini, & hominis, cujuscumque fuerit dignitatis, excellentiæ, vel honoris, ut nihil amodo de vestri sacri monasterii Croyland, monachis literatis, aut laicis servis aut tenentibus vestris exigere poterunt præter orationes vestras & beneficia spiritualia, quo gratiam beatissimi confessoris Christi sancti Guthlaci apud vos corporaliter quiescentis in nostris adipisci necessitatibus jugiter mereamur.

SVBSCRIPTIONES.

Cum ergo unanimi consensu totius præsentis concilii hic apud Kingesbury, anno incarnationis Christi domini octingentesimo quinquagesimo primo, feria sexta, in hebdomada paschæ, pro regni negotiis congregati, istud meum regium chirographum sanctæ crucis signo stabiliter & immutabiliter confirmavi.

Ego Ceolnothus archiepiscopus Dorobernensis sanus & incolumis tam mente quam membris manu mea consignavi.

Ego Svvithulphus Londoniensis episcopus, in meipso expertus gratiam Dei, & sanctissimi confessoris sui Guthlaci, humili devotione ad jussionem domini mei regis istud chirographum dictavi, & inter ceteros dominos episcopos in ordine meo subscripsi.

Ego Svvithunus Vvintoniensis episcopus, gaudens & lætus quoties aliquibus miraculis pissimus dominus lætificat civitatem suam sanctam matrem nostram ecclesiam, huic regis chirographo subnotavi.

Ego Elstanus Schireburnensis episcopus, devotus & perpetuus debitor sancti Guthlaci, privilegio sanctæ ecclesiæ suæ congratulans, signum feci.

Ego Orkenvvaldus Lichefeldensis episcopus hilaris ac alacer in cunctis sanctæ ecclesiæ prosperis successibus, prompto animo collaudavi.

Ego Rethunus Legerecensis episcopus, filius ac famulus sancti Guthlaci, quamdiu vixero, gratanter procuravi.

Ego Godvvinus Roffensis episcopus honorem Dei per hoc chirographum ardenter affectavi.

Ego Vvulfardus abbas Eveshamensis approbavi.

Ego Livingus abbas Vvinchelcumbæ commendavi.

Ego Hedda abbas de Medeshamsted diligenter procuravi.

Ego Enulphus dux consensi.

Ego Osrithus dux consului.

Ego Serto comes consensum præbui.

Ego Elberus comes annui.

Ego Huda comes assensum dedi.

Ego Oslat pincerna regis Æthelvvlphi, & legatus ipsius domini mei, & filiorum suorum, nomine illorum & omnium Vvestsaxonum istud chirographum domini Bertulphi regis plurimum commendavi.

Ego Bertulphus rex Merciorum palam omnibus prælatis & proceribus regni mei divinam deprecor majestatem, quatenus per intercessionem sanctissimi confessoris sui sancti Guthlaci, omniumque sanctorum suorum dimittat mihi & omni populo meo peccata nostra: & sicut per aperta miracula sua nobis ostendere dignatus est misericordiam suam, sic super paganos hostes suos dare nobis dignetur in omni certamine victoriam, & post præsentis vitæ fragilem cursum in consortio sanctorum suorum gloriam sempiternam. Amen.

a CONCILIABVLVM CORDVBENSE, IN QVO VETITVM EST MARTYRIVM, cultusque sanctorum martyrum sublatus fuit, anno domini DCCCLII. tempore Leonis papæ & Lotharii imperatoris.

ANNO CHRISTI 852.

Occasio concilii.

a *Conciliabulum.*] Gens perfida Saracenorum, quæ in Asia, Africa & Europa his temporibus dominabatur, anno domini 850. Cordubæ in Hispania, ubi sedem regni sui habebant, duos insignes Dei confessores martyrio affecit: anno sequente Cordubensem episcopū cum universo clero aliisve episcopis Mahometi sectam detestantibus, quos nominatim recenset Eulogius in documento martyriali, in carcerem detrusit: ex quibus, aliis occisis, alios ad lapsum & defectionem fidei reservavit. Cumque ex his nonnulli regi Arabi crudelissime suasissent, ut curaret convocari concilium omnium episcoporum regni sui, quorum decretis & constitutionibus synodalibus martyrium vetaretur, doloso invento approbato, omnes episcopi & sacerdotes carceribus sunt educti, coactumque est ea intentione concilium. Antequam convenissent plurimi fideles sponte ad confessionem fidei & perfidiæ detestationem prosilierunt, fidemque libere professi gloriosum martyrium subierunt

ANNO CHRISTI 852.

runt. Quibus victoriis martyrum rex Arabum exasperatus, statuerat christianos in arctissimum carcerem esse compingendos. Qua occasione fidelium plerique fugerunt, & latebras quæsiverunt: alii deserta fide sese infidelibus cōjunxerunt. Pseudoepiscopi qui convenerant, habito conventu satanico martyrium prohibuerunt, cultumque sanctorum martyrum sustulerunt, dicentes, quod qui violenter ad abnegationem fidei non adigerentur, sed propria voluntate discrimini se offerrent, inter martyres non sunt habendi; ideo maxime, quia miracula instar antiquorum martyrum non ederent, eorumque corpora non incorrupta permanerent. Impium synodale decretum non tantum refutavit & improbavit doctissimo suo commentario, quem *Memoriale sanctorum* inscripsit, Eulogius, verum etiam ipsa Dei ultio in regem mox secuta ostendit, quantopere martyres eorumque cultus divinæ majestati placeret. Nam cum sublime solarium opida lustraturus rex Arabum crudelissimus conscendisset, & e regione pendentia stipitibus sanctorum corpora intueretur, centumque concremari jussisset, os illius repente eadem hora divinitus ita obstructum fuit, ut fari non posset, manibusque portantium in stratum reductus, eadem nocte extingueretur. Hoc tempore celebratum esse hunc malignorum conventum, testatur in Eulogium scholiastes, quem illustrissimus cardinalis Baronius anno 852. numero 16. sequitur.

Decreta & acta conciliabuli.

a CONCILIUM MOGUNTINUM III.

SUB RABANO CELEBRATUM, anno domini DCCCLII. tempore Leonis papæ IV.

Causa concilii quæ.

a *Concilium.*] De hac synodo Moguntina annales Francorum a Pithœo editi ista habent: *Habita est autem synodus ex voluntate & præcepto ejusdem serenissimi principis in civitate Moguntina, metropoli Germaniæ, præsidente Rabano venerabili ejusdem urbis archiepiscopo, cum omnibus episcopis atque abbatibus orientalis Franciæ, Bajoariæ, & Saxoniæ: & illi quidem de absolvendis quæstionibus tractatum habuerunt.* Quænam autem fuerint istæ quæstiones, nusquam invenio. Hanc aliasve provinciales synodos non sine licentia Romani pontificis celebratam fuisse, constat ex iis quæ dixi. Vide Baronium prædicto anno 852. num. 25. Serarium libro 1. hist. Mog. cap. 33.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

* Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus hoc anno 852. capitula quædam edidit ad presbyteros parochiæ suæ, subjecitque alia an. consequentibus, quæ ne ab invicem sejungamus, post Nicolai I. epistolas atque decreta cum regio collectore omnia paulo post collocabimus una cum Isaaci Lingonensis, Herardi Turonensis, & Vvalterii Aurelianensis antistitum ejusdem argumenti opusculis.

Ad eumdem annum Christi 852. in spicilegii Dacheriani tomo II. pag. 586. revocatur concilium Senonense, in quo Vvenilo Senonensis antistes privilegium monasterio S. Remigii ab Aldrico decessore suo concessum confirmavit. Verum annus dati in concilio privilegii omnino manet incertus. Esto enim Carolus Calvus hæc verba in suo diplomate dato anno regni sui duodecimo (imo potius decimotertio, cui respondetque additur indictio prima] inseruerit: *Privilegium eis ecclesiastica auctoritate in urbe Senonensi una cum venerabilibus coepiscopis, fidelibus nostris diversarum ecclesiarum constitutis se fecisse professus est Vvenilo,* &c. nihil tamen firmi inde elicies, donec regiam simul ac pontificiam confirmationem eodem fuisse anno peractā demonstraveris. Interim donec major lux affulserit concilium illud Senonense huicce a nobis affigetur loco.

PRIVILEGIUM MONAST. S. REMIGII

ab Aldrico concessum confirmat Vvenilo archiepiscopus Senonensis in concilio Senonis habito circa annum 852.

Dominis sanctis & reverendissimis fratribus & coëpiscopis, religiosissimis quoque & venerabilibus abbatibus in ditione regni domini Karoli serenissimi regis, Vvenilo minimus servorum Christi famulus, sanctæ Senonicæ ecclesiæ archiepiscopus.

OPTIME venerabilis & Deo devota sanctitas vestra novit, &c. Quod opus Deo dicatum ut per tempora labentia omnibus sanctissimis patribus & fratribus in Dei nomine consentientibus firmiorem obtineat rectitudinis statum & intactum permaneat, manu nostræ parvitatis subter relegenda firmavimus, & ut rata deinceps manere possint quæ scripta sunt, manibus vestræ sanctitatis roboranda expostulamus.

Vvenilo sanctæ Senonicæ sedis munere divino archiepiscopus hoc privilegium fieri jussi & subscripsi.

Hucbertus sanctæ Meldensis ecclesiæ indignus episcopus hoc privilegium subscripsi.

Adalbertus Tricassis episcopus subscripsi.

Helias Carnotensis ecclesiæ indignus episcopus subscripsi.

Ruricus Rothomagensis vocatus archiepiscopus subscripsi.

Vrsmarus Turonorum archiepiscopus subscripsi.

Freculfus Lexoviensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Saxbodus Sagiensis episcopus subscripsi.

Simeon Laudunensis episcopus subscripsi.

Baltfridus Bajocensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Reginarius Ambianensis episcopus subscripsi.

Altheus præveniente gratia Dei Augustodunensis episcopus relegi & subscripsi.

Ermenefredus abba subscripsi.

Abbo abba subscripsi.

Lupus Catalaunensis episcopus subscripsi.

CONVENTUS TICINENSIS.

ANNO CHRISTI 853. " 855.

PRÆFATIO.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, incarnationis domini nostri Iesu Christi annis " DCCCLIII. anni imperii domini Hludovici imperatoris Augusti VI. indictione IV. dum conventum fidelium nostrorum palatio nostro Ticiniæ civitatis * convocarentur, & simul eorum & nostrorum nobilium consultum, non solum ecclesiasticam utilitatem, & populi salvationem, sed etiam totius regni statum perquirere studeremus, inter reliqua populus noster nobis quasdam petitiones obtulit, quas nos Dei amore & eorum fidelitate ducti libenter suscepimus, atque ideo subter annotata capitula ad eorum utilitatem subscribi fecimus, quas in futuro pro lege tenenda firmamus.

" imo DCCCLV.

* convocaremus,

CAPITULA.

I.

De feminis, quæ defunctis viris lex Longobardorum prohibet ante anni spatium

ANNO CHRISTI 853. " 855.

tium vestem religionis mutare, * velamque suscipere petierunt, ut nostra licentia eis mox divina pietas inspiraverit, eas indemnes licere suscipere. Nos autem ejus considerantes, quia opto pro ipsa dilatione multæ etiam raptu intra * eumdem spatium ad aliam partem distractæ fuerunt; ideo & eorum petitionem, quam justam censuimus, suscepimus, & eis ita fieri concedimus.

* velumque Locus corruptus. * idem

II.

Nostræ majestati reclamaverunt patres nostri, vel nostri super * eas superfluas factas inquisitiones, ideo eis concedimus abhinc in futurum nullas alias super eos fieri inquisitiones, nisi unde Caroli proavi, & avi nostri tempore factæ fuerunt.

* eos

III.

De liberis hominibus, qui super alterius res resident, & usque nunc a ministris reipublicæ contra legem ad placita protrahebantur, & ideo pignerabantur, constitutum est, ut secundum legem patroni eorum eos ad placitum adducant: & si quis eos contra hanc nostram auctoritatem & eorum legem pignerare aut distringere præsumpserit, patronum ejus omnia cum lege commendet, & insuper præsumptione bannum nostrum conpt.

IV.

De homicidio, unde lex pro simplicitate probationem trium testium quærit, & testes habere non potuerit, concedimus, ut cum duodecim juratoribus juret ab eadem simplicitate absolutus proprium non admittat.

V.

De chartis, quæ a quibusdam personis falsæ appellantur, constituimus, ut si notarius superfuerit, & testes qui eam veram & idoneam faciant; & si testes mortui fuerint, & notarius superfuerit, cum duodecim juratoribus veram & idoneam eam faciat. Concessas denique petitiones vestras consideravimus, etiam ea quæ ad nos * in pridem pervenerunt, ad referandas malorum insidiationes iisdem adjungere capitulis.

* jampridem.

CONCILIVM SVESSIONENSE II.
IN MONASTERIO SANCTI MEDARDI,
apud Suessiones, præsente Carolo Calvo rege a quinque provinciarum episcopis celebratum, die " X. Kalendas Maias, indictione I. hoc est anno Christi DCCCLIII. Leonis IV. papæ anno VI. Caroli ejusdem regis XIII.

" al. VI.

TITVLI CANONVM.

ANNO CHRISTI 853.

PRÆFATIO.

REGNANTE in sempiternum domino Deo universorum, anno incarnationis ejusdem domini Dei nostri Iesu Christi DCCCLIII. anno vero regni gloriosi Caroli filii Ludovici religiosissimi Augusti XIII. indictione I. episcopis juxta instituta canonum synodum celebrare volentibus annuit idem rex Carolus, eosque ad urbem Suessionum, in monasterio sancti Medardi & sancti Sebastiani, " X. Kalendas Maias convenire præcepit. ubi, posthabitis sæcularibus curis, ipse quoque rex adesse dignatus est: ut non solum devotione ecclesiæ se filium esse ostenderet, verum etiam, sicubi opus esset, protectorem regia potestate monstraret.

" al. VI.

CANONES.

I.

Cum itaque præsules diversarum ecclesiarum, pio rege multa humiliter & prudenter proponente, tractassent potius quædam quam diffinivissent, VI. Kalendas Maii synodo præsidentibus Hincmaro Rhemorum, Wenilone Senonum, Amalrico Turonorum metropolitanis episcopis, idem Rhemorum metropolitanus episcopus venerabilis Hincmarus ostendit, non paucos a decessore suo Ebbone, postquam canonice depositus fuisset, nec vero canonice restitutus, irrationabiliter ordinatos. Iam rex absque ulla ambitione synodum solus ingressus simpliciter cum episcopis residebat. Serie igitur depositionis memorati Ebbonis plenissime prolata, multis metropolitanis, pluribusque aliis episcopis, qui auctores fuerunt, recitatis, restitutionis autem illius non canonicæ; imo nec verisimilis, paucis admodum & aliarum regionum præsulibus nominatim expressis, claruit præfatum Ebbonem episcopale

scopale officium illicite repetiisse, quousque gradibus ecclesiasticis æstimatus fuerit promovisse, damnationi potius obnoxios effecisse: Hincmarum autem successorem ejus canonicis sanctionibus caute ac subtiliter observatis ad sedem accessisse, & præter decreta majorum in hac parte nihil omnino moliri, sicut in gestis synodalibus exinde ab episcopis ejusdem concilii more canonico confirmatis plenius edocetur.

II.

Postmodum venerabilis Wenilonis Senonicæ urbis metropolitani episcopi suffraganeus Nivernensis ecclesiæ, nomine Herimannus, pro suis excessibus, quos corporali molestia sæpe dicebatur admittere, a sanctis præsulibus modeste & acriter increpatus est, quod prius frequenter correptus, ordini sacratissimo perseverantia levitatum adhuc injuriam faceret: & in præsentia principis, infirmitatem pastoris nequaquam fastidientis, injunctum est metropolitano ejus, ut adjunctis secum aliquot episcopis ad opidum Nivernense accederet, & omnia ibi negotia ecclesiastica sapienter componeret: ipsum vero coepiscopum suum Herimannum apud urbem Senonum secum haberet, donec æstivum tempus, quod valde contrarium infirmitati illius ferebatur, pertransiret: & sic domino annuente abstinentia competenti assuetum, episcopali gravitate instructum, apostolicis moribus informatum, clerus & populus eum ad sedem propriam utiliter favente Dei gratia revocaret.

III.

De Burchardo etiam, qui Carnotenam ecclesiam tenebat, statutum est ut aut se idoneum ad assumendum episcopalem gradum admonitu Wenilonis metropolitani episcopi ostenderet, aut certe pronam in se clementiam cognoscens principis cederet, in utroque Dei judicium experturus. Igitur sequenti die causa illius ad medium deducta, venerabiles episcopi, Rhemorum metropolitanus Hincmarus, Lugdunensium Pardulus, Aurelianorum Agius, seorsum eum admonere præcepti sunt, ut si absque discrimine valeret, officium se posse aggredi fateretur, aut si non posset, propter Dei timorem impossibilitatem ingenue confiteretur. Parte cleri, quæ præsens erat, ac laicorum, bonum ei testimonium perhibente, memoratis præsulibus suadentibus, ad concilium intromissus, tanto quidem gradu se dignum esse profiteri, arrogantiæ asseruit esse, non veritatis: si quis vero crimen aliquod sibi vellet objicere, ad id purgandum se paratum esse firmavit. Nullo qui id conaretur existente, decrevit sancta synodus, ne diu Carnutum sedes vacaret: sed directis illuc secundum voluntatem metropolitani episcopi venerabilis Wenilonis, qui electionem præfati Burchardi recognoscerent, & ipsi referrent, optantibus canonice ordinaretur episcopus.

IV.

Præterea Cenomannicæ urbis Aldricus episcopus paralysi dissolutus epistolam direxit, causam suæ absentiæ insinuans, petensque ut maxime sibi adhuc viventi, & quandocumque defuncto, sacris precibus opitularentur. Quod exuberantes caritate se facturos omnes promiserunt, & metropolitano illius, Turonicæ urbis venerabili episcopo Amalrico, ut ad eamdem urbem accederet, injunxerunt; & quæcumque essent eidem ecclesiæ proficua, ut strenue exequeretur, unanimiter præceperũt.

V.

Ante hoc tempus venerandi concilii, obtinente Pippino, Pippini regis filii Ludovici piissimi Augusti filio, Aquitaniam, consentiente etiam avunculo ejus glorioso rege Carolo, cui eadem provincia in partem obtigerat, ecclesiastica disciplina & militari soluta, eadem regio a suis indigenis valde vastata est, & multi illic impune illicita perpetrarunt. Tandem aliquando, respiciente Deo populum suum, idem Pippinus a suis contemptus & desertus, atque in potestatem avunculi sui Caroli redactus, concilio reverentissimorum pontificum & procerum attonsus, & in habitu monachico ad monasterium sancti Medardi custodiendus & docendus deductus est. Ibi duo quidam monachi habitu, propositi sui vix credibiliter transgressores, ardentes immodica cupiditate, eumdem Pippinum abducere conati sunt, & pacem Christiani populi dissipare. Quos præsentibus diversorum cœnobiorum religiosis abbatibus, & causam subtiliter juxta regulam beati Benedicti examinantibus, concors congregatio sancti Medardi a sua unanimitate præcidit, attestata se ab horum crimine longe abstistere, quod usitatas culpas jam inde ab initio hujus religionis monachorum omnium, præter dumtaxat Eutychis, & aliorum hæreticorum, facile superaret. Ejectos jussu venerabilis Rothadi Suessionum episcopi ad synodi audientiam archidiaconus deduxit: & partim confessi, partim convicti, conspirationis malum perpetrasse, canonum severitate depositi sunt (presbyteri quippe erant) & separatim in monasteria sui ordinis longe distantia relegati, ut deinceps nemo tale quid committere auderet, nisi qui similia perpeti non timeret.

VI.

Post hæc gloriosissimus domnus rex Carolus,

ANNO CHRISTI 853.

rolus, coram sacra synodo quemdam diaconum Rhemensis ecclesiæ nomine Ragamfridum impetiit, quod præcepta falsa regio nomine compilasset, sicut ad eum quorumdam suggestionibus & verisimilibus indiciis esset perlatum. Vnde quia putatum est quibusdam significationibus, ut purgationem sui isdem diaconus subterfugere voluisset, aliis aliter dicentibus, visum est omnibus in eodem sacro conventu degentibus, ut ab omni concilio illi interdiceretur, ne a parochia Rhemensi quoquomodo præsumeret abscedere, donec se ab illis, quæ ei impingebantur, idoneum redderet, vel competenter satisfacere procuraret. Quod & omnibus singillatim episcopis illi auctoritate episcopali præcipientibus ex divino mandato est interdictum.

VII.

Vt in civitatibus, & monasteriis, utriusque sexus & ordinis, Dei cultus quam proxime fieri posset instauraretur, statuit sancta synodus, annitente pio principe, ut idonei legati dirigerentur, qui singulorum locorum statum solertissime perscrutarentur, & quæ ipsi per se non valerent corrigere, judicio proxime futuri concilii, & potestati regiæ revelarent.

VIII.

Decreverunt præterea sancti pontifices, ut ecclesiæ, quæ olim indulgentia religiosorum principum, vel aliorum fidelium devotione, immunitatem meruissent, ea in perpetuum perfrui sinerentur.

IX.

Et ut ex possessionibus, quæ ecclesiasticæ certis indiciis comprobantur, nec plene propter varias necessitates possunt restitui, saltem nonæ ac decimæ tribuantur.

X.

Et ut in locis sacratis, diebus dominicis, vel aliis solennitatibus, judicia publica non exerceantur: neque enim fas esse, ibi reos puniri, ubi respectu divinæ reverentiæ misericordiam consensu fidelium consequuntur.

XI.

Illud quoque cunctis volentibus confirmatum est, qui disciplina ecclesiastica noxii, sive ingenui, sive servi, coercentur, nulli audeant eos tueri; & vindictam eorum in quoslibet ad potestatem episcoporum pertinentium retorquere. Quod si qui deinceps præsumpserint, & excommunicationem ecclesiasticam, & motum indignationis regiæ perpessuros.

XII.

Obtentum est etiam a devotissimo principe, ut incesti, & quilibet alii perditi, examen episcoporum refugientes, per judices publicos ad eorum præsentiam deducantur, ne " alterius illecebram peccandi nutriat impunitas vitiorum.

" f. melius legetur, ulterius

XIII.

Postremo quod a quibusdam conservabatur, præfixum est generaliter ab omnibus custodiendum, ne ullæ res ecclesiasticæ absque regis conniventia commutentur.

CONCILII EIUSDEM SVESSIONENSIS GESTORVM SYNODALIVM PARS, ex singulis ejus actionibus decerpta.

De clericis ab Ebbone ordinatis, & de Hincmari successoris ejus ordinatione.

RESIDENTIBVS in synodo venerabilibus episcopis, " Hincmaro Rhemensis ecclesiæ archiepiscopo, Vvenilone Senonensi archiepiscopo, Amalrico Turonensi archiepiscopo, Theodorico Cameracensi episcopo, Rothado Suessionicæ urbis episcopo, Lupo Catalaunensi episcopo, Immone Noviomagensi episcopo, Erpuino Silvanectensi episcopo, Ermenfrido Belvacensi episcopo, Pardulo Laudunensi episcopo, Hilmerado Ambianensi episcopo, Hucberto Meldensi episcopo, Agio Aurelianensi episcopo, Prudentio Tricassinæ civitatis episcopo, Herimanno Nivernensi episcopo, Iona Augustodunensi episcopo, Godelsado Cabilonensi episcopo, Dodone Andegavensi episcopo, Guntberto Ebroicensi episcopo, Hildebranno Sagensi episcopo, Erloino Constantiæ urbis episcopo, Baltfrido Baiocensis ecclesiæ episcopo, Heirardo Lexoviensis ecclesiæ episcopo, Ansegaudo Abrincatinæ urbis episcopo, Breidingo Matisconensium ecclesiæ episcopo, Launo Æquolesinæ civitatis episcopo, Ricboldo Rhemorum chorepiscopo. Residentibus etiam presbyteris & abbatibus, Dodone abbate monasterii sancti Sabini, Lupo abbate monasterii Bethlehem, quod Ferrarias dicitur, Bernardo abbate ex monasterio sancti Benedicti, quod appellatur Floriacus, Odone abbate ex monasterio Corbeiæ, Erico abbate ex monasterio Corbionis, Bavone abbate ex monasterio Orbacensi; & quampluribus aliis sacerdotibus & abbatibus: adstantibus diaconibus; adstante quoque & reliquorum graduum clero. Residente etiam in cœtu episcoporum glorioso rege Carolo, qui in eadem synodo suam exhibere dignatus est præsentiam, apud Suessionis civitatem, in monasterio sancti Medardi confessoris Christi, quod situm est in suburbio ipsius civitatis in ecclesia quæ est in honore sanctæ Trinitatis sacrata, anno incarnationis domini nostri Iesu Christi DCCCLIII. anno etiam regni jam dicti pii principis Caroli XIII. indictione I. VI. Kalendas Maii.

"Contraxerunt hæc fusiora acta, cum Flodoardus lib. III. cap. ij. tum Baldrinus' chr. Camer. lib. I. cap. 43. ut disces ex notis Binii ad hoc concilium.

EX ACTIONE I.

Dum quædam ecclesiastica & necessaria negotia in eadem synodo ventilarentur & diffinirentur, venit Sigloardus servans locum archidiaconi Rhemensis ecclesiæ, dixitque filios ejusdem Rhemensis ecclesiæ, & Hincmari archiepiscopi, stare pro foribus, qui se pro sua necessitate in synodum introduci petebant. Hincmarus archiepiscopus dixit: Recita illorum nomina, ut audiat domnus rex gloriosus Carolus, & sacra synodus illorum conscripta nomina, & tunc quod jussum fuerit, in nomine domini fiat. Et recitavit idem Sigloardus servans locum archidiaconi Rhemensis hæc nomina:

ANNO CHRISTI 853.

na: Rodoldus, "Gislaldus, Vulfadus, Fredebertus, ex canonicis ipsius sanctæ matris ecclesiæ; Sigismundus ex monasterio sancti Theodorici; ex monachis autem de monasterio sancti Remigii, Nortuinus, Heinradus, Mauringus, Anteus, Teutlandus, Haroaldus, Radulphus, & Vvicpertus. Quibus jussu synodi & principis introductis, Hincmarus archiepiscopus dixit: Quæ est petitio vestra, fratres? Illi autem responderunt: Misericordiam petimus nobis a vestra paternitate impendi de ministratione ordinum ecclesiasticorum, ad quos a domno Ebbone quondam provecti, a vestra autem auctoritate suspensi sumus. Hincmarus archiepiscopus dixit: Habetis libellum reclamationis aut postulationis, sicut ecclesiastica se habet traditio? Illi autem responderunt, se præ manibus nullum abere libellum.

" Gisfoldus.

De libelli oblatione cap. Hincmarus. Ivo part. 6. cap. 269.

Hincmarus archiepiscopus dixit: Legum ecclesiasticarum consuetudo & auctoritas talis est, ut in causis gestorum semper scripturam requirant: adeo ut qui ad sacrum fontem accedit, suum dare nomen præcipiatur. qui ad summum sacerdotium provehitur, decreto manibus omnium roborato eligitur: ordinatus autem a suis ordinatoribus literas accipere jubetur. qui etiam ab ecclesiastica societate quolibet excessu discinditur, libellari inscriptione, aut recipitur aut dejicitur. Sed & qui accusatur, vel qui excommunicatur, seu reconciliatur, per scripturam accusari, vel reconciliari jubetur. Et sic in ceteris hujusmodi intantum scriptura deposcitur, ut, sicut B. Gregorius in commonitorio ad Ioannem defensorem ex Romanis legibus sumens scribit, sententia quæ sine scriptura profertur, nec nomen sententiæ habere mereatur. Quapropter, fratres & filii, oportet vos secundum ecclesiasticam auctoritatem reclamationem vestram libelli serie allegare, eumque vestris manibus roboratum synodo sacræ porrigere, ut convenienter & canonice vobis valeat responderi. Et tunc ipsi fratres libellum conscribentes porrexerunt Hincmaro archiepiscopo, qui tunc una cum Vvenilone archiepiscopo, & Amalrico archiepiscopo, sub præsentia gloriosi regis domni Caroli, synodo præsidebat. Relegens vero Hincmarus archiepiscopus libellum porrectum, & subscripta nomina, comperit deesse nomen Vulfadi, quod ante Sigloardus prædictorum relegens nomina recitarat. Tunc Hincmarus archiepiscopus audiente sacra synodo dixit: Tu frater Sigloarde antea nomen Vulfadi fratris nostri inter præfatorum nomina recitasti, & modo hic illius non videmus præsentiam, nec nomen libello subscriptum invenimus. Sigloardus servans locum archidiaconi Rhemensis ecclesiæ respondit: Frater noster Vulfadus, de quo veneratio vestra dicit, hic in monasterio jacet infirmus, & ideo vestris sanctis aspectibus, & sacræ synodo, gloriosoque principi suam non potest exhibere præsentiam. Hincmarus archiepiscopus coram omni synodo dixit: Tu frater Sigloarde accipe libellum, & adhibe tecum Liudonem archidiaconum venerabilis fratris, & coepiscopi nostri Parduli Laudunensis ecclesiæ, & Isaac diaconum sanctæ Rhemensis ecclesiæ, & vade ad jam dictum fratrem Vulfadum, & dic ei ex parte gloriosi principis nostri, ac sacræ synodi, nostræque humilitatis voce, ut sic in hac causa, quam præsens libellus continet, his fratribus nostris vult participare, huic libello, sicut se habet auctoritas, nomen suum propria manu subscribat, & per suam subscriptionem nobis suam studeat repræsentare personam. Tunc Sigloardus servans locum archidiaconi Rhemẽsis ecclesiæ, & Liudo archidiaconus venerabilis Parduli episcopi Laudunensis ecclesiæ, & Isaac diaconus Rhemensis ecclesiæ, ut in ore duorum vel trium testium veritatis verbum confirmaretur, perrexerunt ad jam dictum fratrem Vulfadum, qui nomen suum libello subscripsit, & synodo sacræ cum ceteris fratribus voto suo, & voce fratrum prædictorum qui ad eum transmissi fuerant, libellum roboratum porrexit. Quem suscipiens Hincmarus archiepiscopus, & relegens coram synodo, excelsa voce dixit: Istorum fratrum sententia manifeste me tangit: qui si contra aliquem coepiscoporum nostrorum clamassent, ad nostræ humilitatis auctoritatem ab eo provocare debuerant. Nunc autem quia de judicio nostro queruntur, oportet ut libellari subscriptione ad electos provocent judices, quatenus causa illorum debitum & certum finem accipiat. Sic enim scriptum est in concilio Africano capite 63. Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit judices, & cum eo & ille contra quem provocaverit, ut ab ipsis deinceps nulli liceat provocare. Item in eodem concilio capite 88. A judicibus autem, quos communis consensus elegerit, non liceat provocare. Item in libro 1. capitulorum synodalium domni Caroli imperatoris capite 43. Vt probati a metropolitano judices non spernantur. Et ideo utrarumque partium eligendi sunt judices, qui nostram rationem audiant, & consultu ac sententia synodali definiant. Vnde & relegit, & porrexit hunc libellum idem Hincmarus archiepiscopus, in quo hæc scripta continebantur: *Libellus Hincmari archiepiscopi de electione judicum.* Ego Hincmarus sanctæ metropolis ecclesię Rhemorum episcopus, in hac dumtaxat causa quæ ventilatur, de his qui se a domno Ebbone post depositionem suam asserunt ordinatos, eligo mihi judices Vvenilonem Senonensem archiepiscopum, Amalricum Turonensem archiepiscopum, Pardulum diœceseos nostrę Laudunensem coepiscopum, servantem locum in hoc judicio nostræ auctoritatis, salvo in omnibus primatu metropolis Rhemorum ecclesiæ, & manente in suo statu jure, quod cum aliis metropolitanis mihi a sacris canonibus est collatum: salva etiam reverentia apostolicæ sedis, cui in omnibus causis reverentia debet exhiberi, sicut Innocentius papa ad Victricium Rothomagensem scribit episcopum, & sancti etiam canones præfigere dignoscuntur. Et recedens de loco suo posuit sedere coepiscopum suum Pardulum Laudunensem in hoc judicio, ut præscriptum est, quod servaret locum primatus metropolis Rhemorum ecclesiæ. Deinde licet a metropolitano judices electi sufficerent secundum canonicam auctoritatem; ne quererentur proclamantes se illius opprimi auctoritate, dedit eis licentiam, si vellent, eosdem, vel alios quoslibet & quantoslibet ex consensu suo eligere judices. Qui elegerunt prænominatos reverendos viros, & superaddiderunt sibi velle constitui judicem Prudentium Trecassinæ civitatis episcopum: quod & præfatus non abnuit Rhemensis archiepiscopus. Et sic missum est scriptum illorum de electione judicum per præfatos fratres, Sigloardum videlicet servantem archidiaconi Rhemensis ecclesiæ locum, & Liudonem archidiaconum Laudunensis ecclesiæ, & Isaac diaconum Rhemensis ecclesiæ, ad Vulfadum eorum consortem, quem jacere in eodem monasterio infirmum prædiximus; ut si eorum consensui in eadem judicum electione consentiret, propria voce edicere procuraret. A quo iidem fratres in responsis synodo retulerunt, quod præfatæ electioni judicum usquequaque idem Vvulfadus præberet

2. q. 1. Legum ecclesiasticarum

Lib. 11. ep. 54.

Lib. 1. cap. 44.

præberet assensum, eosdemque sibi judices devote expeteret.

EX ACTIONE II.

Et sic prima actione finita, in primordio actionis secundæ, judices synodum jussu principis, & in conspectu ipsius scilicet gloriosi regis domni Caroli, sic sunt voce promptissima allocuti: Fratres & consacerdotes nostri, manifestum est, quia si Ebbo quondam episcopus in suo statu canonice manens hos fratres canonice ordinavit, debent utique ministrare. Si etiam injuste dejectus est, & canonice restitutus, & post suam canonicam restitutionem hos fratres studuit ordinare, sine ulla quæstione debent etiam ministrare. Qua de re ordinatores fratris & coepiscopi nostri Hincmari doceant, si juste & rationabiliter, quia tunc canonice fuerat Ebbo dejectus, & non secundum ecclesiasticas regulas extitit restitutus, & ante canonicam audientiam ministrare, & istos quasi ordinare præsumpsit, quin etiam usurpavit, facilis patet responsio, quoniam ministrare nec debent, nec potuerunt. Tunc surgens Theodoricus episcopus ecclesiæ Cameracensis, porrexit in conspectu principis & synodi scriptum, dicens: Sicut audivi & vidi depositionem canonicam Ebbonis episcopi, ita & vestræ reverentiæ profiteor voce, & scriptum porrigo, & auctoritate confirmo. Et revelatum est volumen illud synodo coram principe glorioso Carolo a Lupo venerabili presbytero & abbate in monasterio sancti Petri quod Bethlehem vel Ferrarias dicitur. In quo volumine continebatur, qualiter idem Ebbo voce propria, & judicum, peccatorum suorum, videlicet episcoporum, judicio, Ajulfi scilicet archiepiscopi, Badaradi episcopi, Modoini episcopi, & testificatione testium, Nothonis archiepiscopi, & ipsius Theodorici, quem prædiximus, episcopi, & ipsius libelli subscriptione, qui relectus est in synodo, quem ipse propria manu in conspectu prænominatæ synodi subscripserat, & synodo ipsi porrexerat, pro reatibus & criminibus confessis, a ministerio episcopali alienum se reddens, & 44. episcoporum sententiam, ut a ministerio episcopali recederet, & sub pœnitentiæ modo domino deservire studeret suscipiens se condemnavit, & condemnatus recessit. In quo etiam volumine continebatur, quia & taliter se episcopus a ministerio exuens, administratione episcopali spoliatus manere deberet: & edoctus est sacris auctoritatibus, qualiter exauctoratus episcopus restitui deberet. Et quia idem Ebbo restitutus canonice non fuerat, insuper & ab apostolica sede, sicuti in gestis pontificum coram principe synodo relectum est, a Sergio papa confirmante dejectionem illius damnatus extitit, ut in laica tantummodo communione permaneret. Sed ministerium episcopale, quo suo & episcoporum judicio fuerat spoliatus, irreverenter usurpare præsumpsit. Et hoc secunda actione plenissima auctoritate monstratum, & a cuncta synodo generaliter diffinitum est.

EX ACTIONE III.

In primordio tertiæ actionis judices coram synodo dixerunt: Nunc quia evidenti ratione, & veneranda auctoritate decretorum catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, & sacrorum canonum promulgatione monstratum est, & qualiter canonica & apostolica auctoritas jubeat vel accusare vel condemnare, & quia Ebbo canonice fuerat depositus, & non fuerat restitutus, imo & ab apostolica sede pristinæ suæ damnationi addictus, volumus ut ordinatores fratris nostri Hincmari doceant, qualiter idem frater noster Hincmarus canonice fuerit ordinatus. Tunc surgens Rothadus episcopus Suessionensis civitatis, porrexit canonicam auctoritatem, qualiter metropolitanus episcopus debeat ordinari: & si de eadem ecclesia non sumitur, qualiter petente ejusdem ecclesiæ clero vel populo a vicina debeat ecclesia postulari, porrigens etiam canonicas literas Erchenradi episcopi Parisiorum ecclesiæ, confirmatas suis suique archiepiscopi & coepiscoporum suorum manibus, quas ad petitionem Rhemensis ecclesiæ cleri & plebis idem Hincmaro tribuerat: porrigens nihilo minus decretum canonicum cleri & plebis manibus roboratum, qualiter jam dictum Hincmarum sibi postularunt episcopum ordinari. Et his omnibus relectis, docuit, quia canonice cum præsentia omnium episcoporum Rhemensis diœceseos eumdem Hincmarum ordinavit archiepiscopum. Post hæc surgens idem Hincmarus in conspectu principis gloriosi & synodi, porrexit & literas canonicas, quas canones sacri ordinatum a suis ordinatoribus accipere jubent, diem præferentes & consulem. Porrexit etiam epistolam totius Galliæ episcoporum manibus subterscriptam ad apostolicam sedem pro confirmatione ipsius ordinationis: quoniam sedes apostolica per Sergium papam sæpe dictum Ebbonem damnavit episcopum, adeo ut inter laicos communionem tantum habere mereretur, ut diximus. Ostendit etiam ipsi Christianissimo principi coram sancta synodo diploma sacrum ipsius venerandi principis manibus insignitum, & sigillo subter signatum, ex approbatione suæ ordinationis, ad eamdem sanctam & apostolicam, omnium scilicet ecclesiarum matrem Romanam ecclesiam.

EX ACTIONE IV.

Et sic quarta actione evidentissimis documentis ostensum, & synodali judicio decretum est, Hincmarum archiepiscopum canonice a vicina diœcesi adeptum, canonice electum, & canonice ordinatum, & canonice pallio apostolicæ sedis rata ordinatione perfectum, & in culmine primatis metropolitana auctoritate usquequaque & in omnibus confirmatum. Deinde judices percontati sunt, quid de his canonica auctoritate æstiment vel decernant, quos sæpefatus Ebbo post suam depositionem absque ulla legitima restitutione præsumpserat ordinare. Tunc surgens Immo Noviomagensis episcopus, porrexit rotulam, auctoritatem canonicam & apostolicam continentem, quod qui ab ipso voluerant & visi fuerant ordinari in gradus ecclesiasticos, ab eodem quod idem non habuit nemo eorum accipere potuit: damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impositionem eis dedit, quia qui particeps factus est damnato, quomodo debeat honorem accipere, ut Innocentius papa dicit, inveniri non potest.

EX ACTIONE V.

Et sic quinta actione canonica & apostolica auctoritate inventum & decretum est a sacratissima synodo, ut quidquid in ordinationibus ecclesiasticis

ANNO CHRISTI 853.

clesiasticis idem Ebbo post damnationem suam egerat, secundum traditionem apostolicæ sedis, ut in gestis pontificum legitur, præter sacrum baptisma, quod in nomine sanctæ Trinitatis perfectum est, irritum & vacuum habeatur: & ordinati ab eo, in quamcumque terrarum partem profugi evagentur, vel vagati sunt, quia divinum judicium effugere nullatenus possunt, Spiritus sancti judicio ecclesiasticis gradibus privati perpetuo habeantur. Tunc relegens unus ex prædictis fratribus, nomine Fredebertus, libellum proclamationis, voce omnium dixit, se ideo ab eodem Ebbone permisisse se ordinari, quia viderat suffraganeos Rhemensis ecclesiæ, Rothadum videlicet episcopum, Simeonem episcopum, Erpuinum episcopum, in metropolim Rhemensem ecclesiam convenisse cum literis domni Lotharii, & eumdem Ebbonem restituisse. Et ostenderunt literas, quasi ex nomine Theodorici episcopi, Rothadi episcopi, Lupi episcopi, Immonis episcopi, Simeonis episcopi, Fulcoini episcopi, Ragnarii episcopi, Hildemanni episcopi, Erpuini episcopi manibus confirmatas, quæ manifeste falsissimæ sunt comprobatæ. Tunc surgens Immo episcopus, licet ipsi accusatores & criminatores episcoporum ad accusationem eorum non essent idonei, sicut scriptum est in concilio Africano cap. 95. Qui posteaquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, sive sit clericus, sive laicus, si accusare voluerit, diffinimus ad accusationem non admitti: tamen ad satisfactionem gloriosi principis, & sacræ synodi, porrexit rotulam, quæ & de communicatione eorum cum illo post depositionem Ebbonis episcopi, & de cujus chartulę subscriptione evidentissima protulerunt indicia, quibus mendacissima est approbata illorum assertio. * Sed & de baculis & annulis ab illo datis, unde & in præfata schedula idem frater relegerat, frivola est autumatio per auctoritatem ab omnibus comprobata. Vnde & iidem fratres, qui felle amaritudinis majores natu criminati sunt, quorumque vox muta fore est judicata, juxta canonicam auctoritatem, secundum concilium Eliberitanum, quod actum est tempore Constantini cum missis apostolicæ sedis, cap. 75 Si quis, inquiens, episcopum vel presbyterum, sive diaconum, falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem. Et quia gradus ecclesiasticos quibus privarentur non habebant, jussi sunt communione privari.

EX ACTIONE VI.

Et sic sexta actione finita, decreto judicum, & synodali judicio, atque consensu principis, Hincmarus archiepiscopus primatus sui locum recepit, & judex ac præses synodi effectus, superventuris actionibus cum archiepiscopis, Venilone scilicet & Amalrico, sensum accommodavit. Tunc de presbytero quodam, & monachorum abbate in Altivillaris monasterio, nomine Halduino, qui ab eodem Ebbone diaconus jussus fuerat ordinatus, & a Lupo postea venerabili episcopo Catalaunensi presbyter sine examine fuerat consecratus, mota est quæstio. Vnde surgens idem Lupus episcopus porrexit volumen, in quo continebatur, quia metropolis Rhemorum ecclesia carebat pastore, jussus est regiis literis domni Caroli, ut in confectione chrismatis, & in aliis necessitatibus, videlicet ut suæ matri ecclesiæ pro sua possibilitate in ecclesiasticis negotiis consulere procuraret. Qua de re cum epistola regia, ut eumdem fratrem nomine Halduinum & presbyterum ordinaret, & abbatem monachorum in monasterio Altivillaris sacraret, archidiaconus Rhemensis ecclesiæ, cum aliis ministris tam canonicis quam monachis, eumdem illi ad ordinandum in gradu diaconi ad presbyterium obtulit. quem secundum consuetudinem, quam in offerendo ordinandos ex canonica & monasteriis ipsa metropolis ecclesia habebat, ordinandum suscepit, & ad votum præcipientis principis & offerentium ordinavit. De quo judicatum est a synodo secundum sacros canones, sicut scriptum est. Vt qui presbyteri sine examine per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem sunt provecti, cum fuerint cogniti, deponantur: quia quod irreprehensibile est catholica defendit ecclesia. Et ostensum est in eodem ex concilio Sardicensi cap. 9. & ex aliis conciliis ac decretis, damnationis scripto secundum canonicam formam eumdem episcopum nihil de illius ordinatione attigisse: sed qui saltu sine gradu diaconi ad sacerdotium prosilierat, in degradationem debitam resilire deberet.

Conc. Nic. Can. 9.

EX ACTIONE VII.

Et hoc negotio septima actione finito, interrogatum est de his qui sæpedicto Ebboni oratione vel oblatione communicaverant: quoniam scriptum est in canonibus, ut qui excommunicato communicaverint, omnes ab ecclesia respui, maxime eos qui sciebant eum esse dejectum. Vnde surrexit Erpuinus, & porrexit rotulam, canonicam & apostolicam auctoritatem continentem, qualiter libellari satisfactione sanari valeant & debeant exorbitantes. Vnde & in gestis pontificum, & in decretalibus apostolicis papæ Leonis, & in libro epistolarum domni Gregorii, qui dicitur ex registro, & in ecclesiasticis historiis, & in decretis multorum pontificum, sufficienter est exemplis manifestissimis demonstratum. per quorum doctrinam libellari satisfactione, & decreto canonico manibus omnium roborato, in electione canonica venerabilis archiepiscopi Hincmari, omnis Rhemorum ecclesia, indita sibi pœnitentia, largita indulgentia, benedictione supereffusa, communione sacra tributa, per sæpefatum venerabilem Hincmarum archiepiscopum, operante domino nostro Iesu Christo, purificata esse noscitur & sanata.

EX ACTIONE VIII.

Et sic octava actione finita, benignus & pius princeps sæpedictus domnus Carolus rex gloriosus sacram synodum, & sæpedictum Hincmarum episcopum humiliter petiit, ut quia præfati fratres episcopos diœcesis sanctæ Rhemensis ecclesiæ falsis appetiere criminibus, quod post depositionem Ebbonis illi communicaverint, & eum irregulariter restituerint, & ob id secundum canonicam auctoritatem communione privati extiterint, quoniam gradus ecclesiasticos habere non possunt, legum ecclesiasticarum auctoritate decernente, humanius de illis definientes, vel communionem habere valeant per sacrę synodi indulgentiam. Quod & pietas sacerdotalis libenter assensit, & misericorditer pieque concessit: recognoscentibus iisdem fratribus, & petentibus veniam. Et sic cunctis ex ordine secundum regulam ecclesiasticam

clesiasticam canonice & diligenter patratis, decretum & judicatum a sancta & venerabili synodo, assentiente & favente Christianissimo & glorioso rege domno Carolo, hæc omnia gestis inseri, & in conspectu synodi relegi, & rata omnia judicata cunctorum manibus & subscriptione canonica perpetuo inconvulsa & inviolabiliter permansura firmari.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

*** In ms. cod. Pal. Bibl. Vat. haberi subscriptiones episcoporum & abbatum observavit Lucas Holstenius inter cetera, quæ ad illustrandam conciliorum nostrorum editionem jussu eminentissimi S. R. E. cardinalis Francisci Barberini misit ad nos R. P. Possinus S. I. Iis vero præfiximus, qui in illis membranis deesse videtur, Hincmarum totius concilii moderatorem ac principem. Easdem quoque subscriptiones jam antea nacti eramus, ut patet ex initio pag. 112. nostræ synopseos.

SVBSCRIPTIONES CONCILII SVESSIONENSIS II.

Hincmarus, &c.

Vanilo munere divino Senonensis episcopus relegi & subscripsi.

Paulus Rothomagensis sanctæ ecclesiæ archiepiscopus relegi & subscripsi.

Amalricus gratia Dei Turonicæ matris ecclesiæ metropolis interfui, consensi, decrevi, atque subscripsi.

Theodricus Cameracensis episcopus interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Rodhadus Suessionicæ urbis episcopus interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Erpuinus episcopus Silvanectensis interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Ermenfridus indignus gratia tamen Dei Belloacensis episcopus subscripsi.

Immo Noviomagensis episcopus interfui, consensi, decrevi & subscripsi.

Pardulus Lugdunensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Hilmeradus Ambianensis ecclesiæ episcopus interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Agius indignus Aurelianensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Prudentius Tricassinæ civitatis episcopus interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Hucbertus Meldensis ecclesiæ indignus episcopus subscripsi.

Herimannus Nevernensis ecclesiæ indignus episcopus subscripsi.

Gumbertus Ebroicensis ecclesiæ episcopus interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Balfridus Baiocensis ecclesiæ episcopus relegi, consensi, decrevi, & subscripsi.

Hairardus Lixoviensis ecclesiæ episcopus relegi & subscripsi.

Hildebrannus Sagensis ecclesiæ episcopus interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Bodo humilis Andecaviensium episcopus interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Erloinus Constantiæ urbis episcopus relegi, consensi, & subscripsi.

Ansegaudus Abrinatrinæ" urbis episcopus relegi & subscripsi. (Abrincatensis)

Theotboldus episcopus L. interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Ionas Eduorum episcopus interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Godelsadus Cabillonensis episcopus interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.

Braidingus Matiscensium ecclesiæ episcopus relegi, consensi, & subscripsi.

Burgardus sanctæ Carnotensis ecclesiæ vocatus episcopus his diffinitionibus interfui & consensi. Postea autem gratia Dei ejusdem urbis episcopus easdem relegens subscripsi.

Archanradus Parisiorum episcopus subscripsi.

Heriboldus Autissiodorensis ecclesiæ episcopus statuta prædecessoris mei .... relegi, consensi.

Frotboldus Carnotensis ecclesiæ episcopus consensi & subscripsi.

Folcoinus episcopus sanctæ ecclesiæ Morini relegi & subscripsi.

Aldricus Cenomannicæ urbis episcopus relegi & subscripsi.

Vntfridus Morinensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Rigboldus chorepiscopus sanctæ Rhemensis ecclesiæ interfui, consensi, & subscripsi.

Dodo abbas monasterii sancti Sabini interfui & subscripsi.

In Dei nomine ego Lupus abbas monasterii Bethlehemitici interfui & subscripsi.

Bernardus abbas monasterii sancti Benedicti interfui, consensi, & subscripsi.

Odo abbas monasterii Corbeiæ interfui & subscripsi.

Heriricus" abbas monasterii Corbionis interfui & subscripsi. (Ericus)

Bavo abbas monasterii Orbacis interfui & subscripsi.

Æneas notarius sacri palatii domni Karoli interfui & subscripsi.

CAPITVLA A DOMNO CAROLO REGE IN EADEM SYNODO APVD" SVESSIONIS civitatem in monasterio sancti Medardi proposita, anno incarnationis dominicæ DCCCLIII. in mense Aprili.

"In ms. cod. Rivipullensis in Catalonia monasterii capitulare hoc dicitur Compendiense, & anno 868 tribuitur: quod amanuensis errore aut oscitantia evenisse arbitramur.

Mandata missis dominicis per regnum directis data.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De omnium monasteriorum instauratione.*
II. *De monasteriis in alodem datis.*
III. *De capellis & abbatiolis in beneficium datis.*
IV. *Vt presbyteri omnes sub dispositione sint episcoporum.*
V. *De rebus ecclesiasticis in alodem datis.*
VI. *De rebus ecclesiasticis unde nona & decimæ solvi debent.*
VII. *Vt malla, vel placita, in locis sacratis, & diebus festis non fiant.*
VIII. *Vt tempore quadragesimæ, & aliis jejuniorum diebus, non fiant.*
IX. *Vt colonos ab episcopis flagellari eorum seniores indigne non ferant.*
X. *Vt ministri reipublicæ episcopis parochiam circumeuntibus sint auxilio.*
XI. *Quod super beneficia ecclesiastica & præstarias regia præcepta non fient.*
XII. *Vt commutationes rerum ecclesiasticarum, vel mancipiorum, sine consensu regis non fiant.*

PRÆFATIO.

SEPTIMA actione eidem sacræ synodo Christianissimus domnus rex Carolus hæc quæ sequuntur capitula proposuit, & consultu eorumdem episcoporum, ea quæ per regnum suum innotescenda, exercenda, & conservanda commonuit, præcepit, & confirmavit.

CAPITVLA.

ANNO CHRISTI 853.

CAPITVLA.[a]

I.

Vt missi nostri per civitates, & singula monasteria tam canonicorum quam monachorum, sive sanctimonialium, una cum episcopo parochiæ uniuscujusque in qua consistunt, cum consilio etiam & consensu ipsius qui monasterium retinet, (quem volumus & expresse præcipimus ut præsens sit) vitam inibi degentium & conversationem inquirant, & ubi necesse est corrigant, & ubi desunt, congruas officinas construere jubeant; & ubi sunt factæ, & per negligentiam sunt destructæ, instaurari præcipiant; & victum, ac potum, & vestitum, atque cetera necessaria, pro qualitate ac possibilitate loci, & inhabitantium necessitate, ordinent, & hospitalitatem supervenientium hospitum, & receptionem pauperum ibidem disponant & ordinent. Ecclesiæ quoque luminaria, & ornatum debitum ordinent, & thesaurum ac vestimenta, seu libros diligenter imbrevient, & breves nobis reportent. Imbrevient etiam quid unusquisque ecclesiarum prælatus, quando prælationem ecclesiæ suscepit, ibi invenerit, & quid modo exinde ibi minus sit, vel quid & quantum sit superadditum. Quid etiam Northmannis per nostram commendationem, sive sine nostra commendatione, datum sit, quidve relictum, vel quid a quoquam ibi in eleemosynam datum. Numerum etiam canonicorum & monachorum, sive sanctimonialium uniuscujusque loci describant & nobis referant; ut secundum qualitatem & quantitatem loci, cum consilio episcoporum, & fidelium nostrorum, ubi minor numerus fuerit, nostra auctoritate addamus; ubi vero in discretione prælatorum superfuerit, ad mensuram redigamus. Inquirant quoque, quot tempore avi nostri Caroli, & domni genitoris nostri Hludovici, unoquoque in loco fuerint, & quot modo sint. Et ubi loca a Northmannis, sive a quibuslibet aliis destructa sunt & penitus annullata, quot ibi nunc propter paucitatem rerũ, & devastationem earumdem cõstitui, vel ordinari possint: ut inde cum consensu fidelium nostrorum ordinemus quid de cetero agendum sit, & qualiter abbatiarum prælati, & in locis sacris inhabitantes, de his quæ missi nostri præceperint obedierint, nobis diligentissime & capitulatim referre procurent.

II.

Vt missi nostri diligenter investigent per singulas parochias simul cum episcopo de monasteriis quæ dominum timentes in suis proprietatibus ædificaverunt, &, ne ab heredibus eorum dividerentur, parentibus & prædecessoribus nostris sub immunitatis defensione tradiderunt, & postea in alodem sunt data: ut describant quæ sint, & a quo, vel quibus in proprietatem data sint, & nobis renuntiare procurent: ut cum episcopis & ceteris fidelibus nostris consideremus, quid & qualiter inde secundum Dei voluntatem & nostram salutem agere debeamus.

III.

Vt missi nostri per singulas parochias, una cum episcopo parochiæ ipsius, requirant de capellis & abbatiolis ex casis Dei in beneficium datis, qualis census inde exeat, ut ecclesia de qua sunt exinde vestituram habere possit, & nobis renuntient, ut hoc nostra auctoritate commendetur & confirmetur, & secundum qualitatem & quantitatem loci clericos & luminaria ibi ordinent, & loca restaurari faciant.

IV.

Denuntiandum est omnibus, & a missis nostris ordinandum, ut omnes ecclesiæ presbyteri sub immunitate & privilegio, & ordinatione atque dispositione episcoporũ singularum parochiarum, in quibus consistunt, secundum auctoritatem canonicam, & capitularia domni Caroli imperatoris avi nostri, & pii Augusti Hludovici domni & genitoris nostri permaneant.

V.

Vt missi nostri diligenter investigent cum episcopo & prælatis monasteriorum, & per fideles & strenuos viros in unaquaque parochia, de rebus ecclesiasticis in alodem datis: & sicut evidentibus, & veris indiciis ac auctoritatibus compererint, diligenter a quo & quibus datæ sint, vel quantum exinde percepturi sint, vel quantum exinde sit describant, & nobis renuntient.

VI.

Vt missi nostri expresse, & cum omni diligentia, cum episcopo, & prælatis monasteriorum, per singulas parochias requirant de rebus ecclesiasticis, unde nonæ & decimæ solvi debent, & non solvuntur, ut persolvi ab easdem res tenentibus faciant. Et si aliqua contradictio, quæ rationabilis videatur, oborta fuerit, describatur. Et prælatus ipsius casæ Dei, unde res esse noscuntur, & ille qui eas detinet, & nonam ac decimam solvere detrectat, simul cum missis nostris ad nostram jubeantur venire præsentiam: ut tũc, veritate comperta, & definitione decreta, quod rationabiliter invenerimus inde præcipiamus. Volumus etiam investigent nostri missi, qualiter illi qui easdem res ecclesiasticas, unde decimæ dantur, sive non dantur, possident, illas salvas habeant, & in casticiis,[b] & silvis custoditis: vel si terræ aut mancipia inde perdita sint, vel aliquid hujusmodi, aut si familia oppressa sit contra legem: & omnia per breves nobis renuntient missi nostri.

VII.

Vt missi nostri per singulas parochias comitibus & reipublicæ ministris ex banno nostro præcipiant, ne malla vel placita in exitibus & in atriis ecclesiarum, & presbyterorum mansionibus, neque in dominicis vel festivis diebus tenere præsumant. Sed comes convenientem locum consideret, & inveniat, ubi stationem ad mallum tenendum constituat: quia nefas est ibi reos puniri, ubi respectu divinæ reverentiæ misericordiam consensu fidelium & decreto prædecessorum nostrorum consequuntur.

VIII.

Vt missi nostri comitibus & omnibus reipublicæ ministris firmiter ex verbo nostro denuntient atque præcipiant, ut a quarta feria ante initium quadragesimæ, nec in ipsa quarta feria, usque post octavas paschæ, mallum vel placitum publicum, nisi de concordia & pacificatione discordantium, tenere præsumant. Similiter etiam a quarta feria ante nativitatem domini usque post consecratos dies observent, nec non & in jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus simili observatione eosdem feriatos dies venerari omnimodis studeant.

IX.

Vt missi nostri omnibus per singulas parochias denuntient, quia si episcopus aut ministri episcoporum pro criminibus colonos flagellaverint cum virgis, propter metum aliorum, & ut ipsi criminosi corrigantur, cum tali discretione, sine ulla occasione indebita, sicut in synodo collocutum est, ut vel inviti pœnitentiam corporaliter & temporaliter agant, ne æternaliter pereant: si seniores ipsorum colonorum indigne tulerint, & aliquam vindictam inde exercere voluerint; aut eosdem colonos ne distringantur contendere præsumpserint; sciant quia & bannum nostrum component, & simul cum excommunicatione ecclesiastica nostram armiscaram durissime sustinebunt.

X.

Vt missi nostri omnibus reipublicæ ministris denuntient, ut comes & reipublicæ ministri simul cum episcopo uniuscujusque parochiæ sint in ministeriis illorum, quando idem episcopus suam parochiam circumierit, cum episcopus eis notum fecerit; & quos per excommunicationem episcopus adducere non potuerit, ipsi regia auctoritate & potestate ad pœnitentiam & rationem atque satisfactionem adducant.

XI.

Sciant etiam fideles nostri, quia concessimus in synodo venerabilibus episcopis, ne super beneficia ecclesiastica vel præstarias, etiamsi episcopus, aut quilibet monasteriorum prælatus, irrationabiliter petierit, præcepta confirmationis nostræ ullo modo faciamus. Et ideo ab irrationabili petitione se unusquisque compescat.

XII.

Vt missi nostri omnibus per illorum missaticum denuntient, ne commutationes rerum vel mancipiorum quilibet prælatus earumdem rerum ecclesiasticarum sine licentia & consensu nostro facere præsumat, neque mancipia ecclesiastica quisquam nisi ad libertatem commutet: videlicet ut mancipia quæ ecclesiastico dabuntur, in ecclesiæ servitute permaneant, & ecclesiasticus homo, qui commutatus fuerit, perpetua libertate fruatur.

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

1. *Concilium Suessionense II.*] Triplici capite quæ ad hoc concilium spectabant distincta sunt. Primo enim loco posita sunt decreta, seu canones concilii, quibus universe omnia perstringuntur, quæ in septem ejus actionibus de diversis personis ac rebus fuerant definita. Tum deinde sequuntur excerpta eorum quæ in singulis concilii actionibus (integras enim actiones non habemus) de uno eodemque negotio, hoc est de clericis ab Ebbone post reditum ordinatis, agitata & statuta fuerant. Postremo subjiciuntur mandata missis dominicis, quorum in canone VII. fit mentio, a rege præscripta, atque in actione VII. concilii relicta. Ex his omnibus unicum id caput, quod ad Ebbonis clericos pertinebat, Nicolao papæ postea non placuit, ideoque retractari, ut suo loco videbimus, in alia synodo jussit: de ceteris nulla fuit controversia. Quare non recte faciunt qui hoc concilium velut reprobatum ac minus legitimum titulo suo infamant.[c]

Ceterum synodi hujus editionem hactenus confusam & præpostere digestam ex codice Metensi restituimus. In missorum etiam commonitorio pluscula primo capite adjecta sunt, tum ex eodem codice nostro, tum ex Bellovacensi, & Gandavensi.

2. *Hincmarus archiepiscopus dixit.*] Est caput I. *de libelli oblatione*, in libro II. decretalium tit. III. nisi quod perperam *Ignatius* episcopus eo loco scriptum est pro *Hincmarus*.

3. 44. *episcoporum.*] Eumdem numerum habent vulgati, & codex Metensis: at rectius Flodoardus quadraginta tres legit lib. II. cap. 20. Nam & apud Hincmarum Rhemensem, & in codice Laudunensi, ubi episcoporum qui Ebbonis depositioni adfuerant catalogus texitur, 43. tantummodo recensentur.

4. Sed

[a] Vide capitula Caroli Calvi pag. 85.

[b] sosdiciis,

[c] Et cum Rivesio similibusque consarcinatoribus inter conciliabula rejiciunt.

4 *Sed & de baculis & annulis.*] Aiebant Ebbonem, post reditum suum ad ecclesiam Rhemensem, tres episcopos, qui ipso absente fuerant ordinati, datis annulis & baculis confirmasse. Sic enim habet in codice Atrebatensi vetus scheda clericorum Rhemensium nomine composita. *Fuerunt*, inquit, *per longum spatium ejus exulatus ordinati episcopi eo absente, Simeon episcopus, Lupus episcopus, Erpuinus episcopus, quod omnimodis sanctissimis prohibetur canonibus. Qui completa cum omni gaudio & lætitia consecratione & solennitate sacrificii, præsente omni ecclesia deprecati sunt eum, ut ipsius auctoritate eorum statueretur ac roboraretur ordinatio. Qui benignissime eorum preces exaudiens, dedit eis publice coram sacrosancto altari annulos & baculos suæ auctoritatis in confirmatione eorum ordinationis, & allocutus est de eis omni ecclesiæ, ut scirent universi se in caritate, quæ ex Deo est, eorum ordinationi consentire.* Quod Ebbonis factum exagitans Hincmarus in epistola quadam ad Anastasium bibliothecarium scripta post synodum Tricassinam anno 867. ipsum potius Ebbonem, qui a gradu suo dejectus fuerat, ab episcopis annulum & baculum accipere, & non episcopis dare debuisse docet.

5 *Ex casis Dei.*] Sic legitur in capitularibus Caroli Calvi: ubi & alia quædam emendatius, quam hoc loco, edita videntur.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Causa & acta concilii quæ.

[a] *Concilium.*] Ebbo Rhemensis archiepiscopus sub Ludovico imperatore sede privatus, ut supra in notis concilii in villa Theodonis celebrati vidimus, operaque Lotharii imperatoris per synodum comprovincialium episcoporũ restitutus, complures in eadem ecclesia clericos ordinaverat. Verum dum Caroli regis auxilio Galliarum episcopi eumdem iterum sede Rhemensi amovissent, eique Hincmarum substituissent, mortuus est anno domini octingentesimo quinquagesimo primo. Substitutus in locum illius adhuc viventis Hincmarus, post obitum ejusdem Ebbonis, quos ipse ordinaverat recipere noluit, eaque de causa hanc synodum celebrari curavit, in qua clericos ab Ebbone ordinatos damnarunt, simul etiam ostendentes juste Ebbonem dejectum; Hincmarum vero eidem legitime substitutum esse. Acta concilii [a] fusius enarrat Flodoardus hist. Rhem. lib. 3. cap. 11. *Hic venerabilis præsul Hincmarus anno sui episcopatus septimo synodum habuit comprovincialem apud Suessionicam urbem, in monasterio sancti Medardi, in ecclesia sanctæ Trinitatis honore sacrata, cum Venilone Senonensi archiepiscopo, Amalrico Turonensi, Theodorico Cameracensi episcopo, Rothado Suessionico, Lupo Catalaunensi, Immone Noviomagensi, Erpuino Silvanectensi, Ermenfrido Belvacensi, Pardulo Laudunensi, Hilmerado Ambianensi, Hucberto Meldensi, Agio Aurelianensi, Prudentio Tricassino, Herimanno Nivernensi, Iona Augustodunensi, Godelsado Cabilonensi, Dodone Andegavensi, Guntberto Ebrocensi, Hildebranno Sagensi, Rigboldo Rhemorum coepiscopo. Residentibus etiam presbyteris & abbatibus, Dodone abbate monasterii sancti Sabini, Lupo abbate monasterii quod dicitur Ferrarias, Bernardo abbate monasterii sancti Benedicti, quod dicitur Floriacum, Odone monasterii quod dicitur Corbeia, Erico monasterii Corbionis, Bavone monasterii Orbacensis, & quampluribus aliis sacerdotibus & abbatibus, adstantibus diaconibus, ac reliquorum graduum clero. Residente quoque in medio glorioso rege Carolo. Vbi quædam necessaria ecclesiæ Dei sunt pertractata negotia.*

[a] immo longe contractius iis quæ supra a pag. 80. 81. edita sunt ex editione R. P. Sirmondi.

Ad quam synodum accedentes quidam Rhemensis ecclesiæ canonici ac monachi, videlicet Radoldus, Gisloldus, Vulfadus, Fredebertus ex canonicis ipsius matris ecclesiæ: Sigemundus ex cœnobio sancti Theoderici: ex monachis autem monasterii sancti Remigii Nortuinus, Heinradus, Mauringus, Anteus, Tetlandus, Hairoldus, Radulphus, Vvicpertus, clamaverunt suspensos se a præfato archiepiscopo suo ab administratione ordinum ecclesiasticorum, ad quos ab Ebbone quondam provecti fuerant. Super qua reclamatione elegit prænotatus pontifex Hincmarus judices sibi Venilonem & Amalricum supra taxatos archiepiscopos, Pardulum quoque Laudunensem episcopum, qui in hoc judicio locum metropolitanæ suæ servaret auctoritatis. Ipsi clamatores eosdem judices suscipientes, addiderunt etiam Prudentium Tricassinæ civitatis episcopum. Hi judices constituti hoc judicaverunt, quod si Ebbo archiepiscopus in suo statu manens canonice hos fratres ordinaverit, deberent ministrare: si etiam injuste dejectus, & canonice restitutus, post suam canonicam restitutionem eosdem ordinaverit, sine ulla quæstione deberent etiam ministrare.

Vnde interrogati sunt ordinatores Hincmari, ut edicerent quid de Ebbonis depositione, & Hincmari comperissent ordinatione. Tunc surgens Theodoricus Cameracensis episcopus porrexit in conspectu principis & synodi scriptum, continens ordinem depositionis præfati Ebbonis. Tum ventilatum est qualiter exauctoratus episcopus restitui debeat: & quia idem Ebbo restitutus canonice non fuerit, insuper & ab apostolica sede, Sergio papa confirmante dejectionem illius, damnatus extiterit, ut in laica tantummodo communione maneret. Tum recitata auctoritate, qualiter metropolitanus debeat ordinari, literis quoque canonicis Erchenradi episcopi Parisiorum ecclesiæ, confirmatis sua suique archiepiscopi & coepiscoporum suorum manibus, quas ad petitionem Rhemensis ecclesiæ cleri ac plebis Hincmaro tribuerat: decreto etiam canonico Rhemorum cleri nobiliumque manibus roborato, qualiter eumdem Hincmarum sibi postularunt ordinari episcopum: ostensum est canonice cum præsentia vel consensu omnium coepiscoporum Rhemensis diœceseos eum ordinatum archiepiscopum.

Post hæc surgens idem Hincmarus, in conspectu principis & synodi porrexit literas canonicas, quas ordinatum sacri canones ab ordinatoribus accipere jubent, diem præferentes & consulem. Porrexit etiam epistolam Rhemensis provinciæ, ac pene totius Galliæ manibus episcoporum subscriptam, ad apostolicã sedem pro confirmatione ipsius ordinationis datam. Ostendit etiam diploma factum, ipsius venerandi principis manibus insignitum, & sigillo subtersignatum, etiam ad approbationem suæ ordinationis, ad eamdem sanctam & apostolicam Romanam ecclesiam. Sicque judicatum atque confirmatum est Hincmarum episcopum canonice ordinatum.

Deinde ventilatum est, quid decernendum foret de his quos Ebbo post suam depositionem absque legitima restitutione præsumpserat ordinare. Tunc surgens Immo Noviomagensis episcopus, porrexit rotulam auctoritatem canonicam & apostolicam continentem, quoniam qui ab ipso visi fuerant ordinari in gradus ecclesiasticos, ab eodem quod ipse non habuit nemo eorum accipere potuit, & cetera. Sicque decretum est, ut quidquid in ordinationibus ecclesiasticis Ebbo post depositionem suam egerat, secundum traditionem apostolicæ sedis, præter sacrum baptisma, quod in nomine sanctæ Trinitatis perfectum est, irritum haberetur, & ordinati ab eo gradibus ecclesiasticis privati existerent.

Tunc unus ex prædictis fratribus nomine Fredebertus, libellum proclamationis legit, in quo continebatur, quod ideo se ab Ebbone permisissent ordinari, quia viderant suffraganeos Rhemensis ecclesiæ, Rothadum videlicet episcopum, Lupum, Simeonem, Erpuinum, in metropolim Rhemensem ecclesiam convenisse cum literis Lotharii imperatoris, & eumdem Ebbonem restituisse, & insuper ostenderunt iidem præfati clerici literas quas ex nomine Theoderici episcopi, Rothadi, Lupi, Immonis, ac ceterorum hujus diœceseos episcoporum manibus roboratas: quæ tamen ab eisdem episcopis recitatæ falsæque sunt comprobatæ: & quia talia episcopis impingere præsumpserint, jussi sunt communione privari. His ita terminatis, decreto judicum, atque consensu principis, Hincmarus archiepiscopus primatus sui locum recepit.

Tum de presbytero quodam abbate Altivillarensis cœnobii, nomine Harduino, qui ab Ebbone diaconus visus fuerat ordinatus, & a Lupo postea Catalaunensi episcopo presbyter fuerat consecratus, mota est quæstio. Surgens itaque Lupus episcopus porrexit volumen, in quo continebatur, quomodo jussus est regiis literis Caroli regis, ut quia metropolis Rhemorum ecclesia pastore carebat, in confectione chrismatis, aliisque negotiis ecclesiasticis pro sui possibilitate consulere procuraret. Quocirca cum epistola regia ut ipsum Harduinum presbyterum ordinaret, atque in Altivillari monasterio abbatem sacraret, archidiaconus Rhemensis ecclesiæ, cum aliis comministris tam canonicis quam monachis, illi obtulerit: quemque ad votum præfati principis & offerentium ordinaverit. Vnde judicatum est a synodo, eumdem episcopum nihil damnationis de illius ordinatione attigisse. Sed qui saltu sine gradu diaconii ad sacerdotium prosilierit, in degradationem debitam resilire deberet.

Deinde requisitum est de his qui Ebboni post depositionem suam communicaverant: & recitata auctoritate qualiter sanari deberent, repertum est ex canonicis institutis, eos post satisfactionem, data illis indulgentia & communione sacra cum benedictione tributa, per proprium episcopum, operante domino nostro Iesu Christo, purificari atque sanari posse: quod & actum est per venerabilem Hincmarum archiepiscopum.

His ita peractis, benignus princeps Carolus petiit Hincmarum archiepiscopum, reliquosque pontifices, ut quia præfati fratres gradus ecclesiasticos obtinere non valebant, communionem saltem recipere possent per synodi indulgentiam. Quod & pietas sacerdotalis libenter assensit, & misericorditer eisdem fratribus veniam concessit. Et ita hæc omnia gestis inserta, & in conspectu synodi recitata, & rata judicata prædictorum manibus episcoporum & aliorum qui interfuere subscriptione firmata sunt.

Quæ actio synodi sedi apostolicæ ab Hincmaro directa, & a Benedicto papa Leonis successore corroborata est. Qui etiam Benedictus papa privilegium auctoritate beati Petri, & apostolicæ ipsius sedis, huic præsuli nostro Hincmaro contulit, sanciens ne quilibet hujus diœceseos regulis subjectus, eo contempto, impune auderet seu valeret aliena expetere aut expectare judicia. Sed dominus Nicolaus ejusdem Benedicti successor, petentibus sedem apostolicam prænotatis dejectis, præmemorata gesta synodi retractasse atque reprehendisse reperitur: præcipue quod sola obedientia subditorum reputata fuisset in culpam: & qui prælati judicio temere non restiterunt, sed humiliter colla subdiderunt, severissime punirentur, & qui misericordiam petiverant, nec justum, ut asserit, judicium meruerint.

Intimat etiam quomodo dominus Hincmarus pro his actis concilii

ANNO CHRISTI 853.

concilii Leoni papæ non semel supplices literas miserit, quatenus idem concilium approbans, auctoritate apostolica roboraret: quod ille agere solicite renuerit, eo quod per aliquos ex his episcopis, qui synodo resederant, ut dubitatio foret radicitus evulsa, ejusdem synodi statuta destinari debuissent; præcipue cum ibidem legati sedis apostolicæ præsentes non fuerint. Et quia hi quos ille auctoritate synodi affirmabat depositos, per proprias literas ad sedem apostolicam appellaverint, & vellent iterum se apostolicæ sedis audiri præsentia, præcepisse quoque eumdem papam, ut Hincmarus præsul ad concilium cum illis occurreret, ad quod suum ipse legatum, Petrum videlicet episcopum Spoletanum, e latere suo direxerat, ad renovandum scilicet judicium vice sua. Cui audientiæ quoniam dominus Hincmarus suam non exhibuit præsentiam, voti effectu frustrato Leo pontifex ab hac luce subtractus est.

Benedicto autem viro apostolico succedente, eidem subreptum fuisse, & in ipso consecrationis ejus principio suasum, ut illud firmaret concilium: non tamen ei suadere potuisse, ut a justa definitionis tramite declinaret, verum ita per ei concessum privilegium illius concilii roborasse institutum, ut auctoritatis summam sedi apostolicæ reservarit: ita decernens manere inconvulsa quæ petebantur, si ita essent per omnia quæ de illa synodo ab Hincmaro referebantur, & ut inde quæstio nullis aliquando temporibus oriretur. Sed quoniam non ita per omnia, ceu suggestum est, fuisse comprobaretur, merito asserit in irritum deductum, quod contra dejectos non simpliciter fuerat impetratum. Quocirca primum quidem domino Hincmaro mandavit, uti commemoratos viros, Vulfadum scilicet, collegasque ipsius, clementi animo studeret ad se vocare, & de restitutione ipsorum secum fraterne tractaret, atque misericorditer consummare côtenderet. Alioquin ad concilium cum his episcopis, quibus & ipse quoque papa pro hoc ipso scripserat, simul occurreret; quatenus omnes in unum convenientes causam eorumdem clericorum examinarent, & non aliqua emergente disceptatione, Deo præ oculis habito definirent. Si vero qualibet inter partes disceptatio proveniret, ad sedem apostolicam suæ suscepturi speciale judicium personæ vices tenentes utriusque lateris convenirent.

At Dei gratia juvamine hoc peracto judicio, intimat se literas suscepisse amplectendæ dilectionis omnium qui interfuerunt episcoporum, manifestissime significantes crebro memoratos clericos a totius consona voce concilii dignos graduum suorum receptione pronuntiatos. Vbi nulla, sicut in literis eorumdem episcoporum reperiebatur, disceptatio provenit; nulla, sicut putatum fuerat, varietas alta atque alia defendentium accidit; nullus accusator, nullus condemnator repertus est: sed cunctorum una eademque sententia, atque in restitutione ipsorum diffinitio claruerat, eisdem innoxiis a cunctorum unanimitate modis omnibus approbatis.

Reprehendit autem & hoc quoque concilium præfatus papa Nicolaus, quod non solenniter omnia juxta quod ipse diffinieverat egerint, sedi apostolicæ plena relatione actionis seriem referentes. Debuisse aiens quidquid de Ebbonis dejectione, reclamatione, horum clericorum promotione, & ipsius Ebbonis iterata repulsione, ad aliamque ecclesiam migratione, vel undecumque ibi quod ventilatum est, eis scripto unanimiter, pleniter, ac fideliter intimare: sed & monimentis insertum ad pleniorem penes se notitiam & certitudinem reservare. Præcepit ergo, ut quæcumque super hac rescripta, tam a sede apostolica, quam a nostratibus edita reperiantur, & quod hinc præsul Hincmarus, & illi dejecti clerici sedi apostolicæ suggesserint atque retulerint, in volumen unum ordine quo missa sunt redigerentur, & apostolicæ sedi exemplaribus sibi reservatis summo studio dirigerentur. Et si de cetero quid tale forte contigerit evenire, propter quod conventum in regionibus his fieri sacerdotum præcipiat, hoc inter cetera nulli penitus oblivioni tradant; sed post omnia id agere majorum more studiosissime satagant, &c.

Præmissi denique concilii præsules apostolicæ sedis obedientes præceptis, ordinem rerum gestarum de Ebbonis depositione, vel restitutione, iterataque repulsione colligentes, eidem venerabili papæ miserunt, hujusmodi præferentes epistolam.

REVERENTISSIMO ET SANCTISSIMO DOMINO patri ac papæ Nicolao, episcopi qui præterito anno per gratiam Dei & decretum vestrum apud Suessonicam urbem cum aliis qui tunc nequiverunt adesse VIII Kal. Novembris prima indictione apud Trecas convenimus.

Seriem rerum gestarum de Ebbonis quondam Rhemorum archiepiscopi depositione, &c. extat hocce concil. tom. VIII. in principio concilii Tricassini anno 867.

Eadem acta brevius describuntur in chron. Cameracensi l. I. c. 43. verbis sequentibus: *Hujus etiam diebus honorabilis præsul Hincmarus post Ebbonem depositum, ejusdem ecclesiæ episcopus, anno sui episcopatus septimo synodum habuit comprovincialem apud Suessonicam urbem in monasterio sancti Medardi, cum Venilone Senonensi archiepiscopo, Amalrico Turonensi, & hoc Theodorico Cameracensi episcopo, & multis aliis episcopis & abbatibus, residente quoque in medio glorioso rege Carolo. Vbi quædam necessaria ecclesiæ Dei sunt pertractata negotia. Ad quam synodum accedentes quidam Rhemensis ecclesiæ canonici ac monachi clamaverunt, suspensos se a præfato archiepiscopo suo ab administratione ordinum ecclesiasticorum, ad quos ab Ebbone quondam provecti fuerant. Electi igitur judices utriusque partis, id est archiepiscopi & clamatorii, auditis causis altrinsecus judicaverunt, quod si Ebbo archiepiscopus in suo statu manens canonice hos fratres ordinaverit, deberent ministrare: si autem injuste dejectus, & canonice restitutus, post suam canonicam restitutionem eosdem ordinaverit, sine ulla quæstione deberent etiam ministrare. Interrogatis itaque ordinatoribus Hincmari de Ebbonis depositione, & Hincmari ordinatione, surgens Theodoricus Cameracensis episcopus porrexit in conspectu principis & synodi scriptum continens ordinem depositionis præfati Ebbonis. Tunc ventilatum est qualiter exauctoratus episcopus restitui debeat, & quia idem Ebbo restitutus canonice non fuerit: insuper & ab apostolica sede, Sergio papa confirmante dejectionem illius, damnatus extiterit, ut in laica tantummodo communione maneret. Sicque decretum est, ut quidquid in ordinationibus ecclesiasticis Ebbo post depositionem suam egerat, secundum traditionem apostolicæ sedis, præter sacrum baptisma, quod nomine sanctæ Trinitatis perfectum est irritum haberetur, & ordinati ab eo ecclesiasticis gradibus privarentur. Tunc unus ex dejectis fratribus libellum proclamationis exposuit in medio, in quo continebatur, quod ideo se ab Ebbone permisissent ordinari, quia viderant suffraganeos Rhemensis ecclesiæ in unum cum literis imperatoris Lotharii convenisse, & eumdem Ebbonem restituisse. Sed & literas, quasi ex nomine Theodorici episcopi, & ceterorum ejusdem diœceseos episcoporum manibus roboratas, ostenderunt: quibus recitatis, falsisque comprobatis, jussi sunt communione privari, pro eo quod episcopis talia objicere præsumpsissent. His ita terminatis, Hincmarus archiepiscopus primatus sui locum recepit. Cujus extant scripta plurima, quæ ipse de fide catholica, & de conservando jure catholico conscripsit.*

Capitula quæ actis postposita habes, sunt ea quibus Carolus rex legatis suis præscripsit quæ in numero legationis obeundæ servare deberent: petiverunt enim patres concilii, ut rex legatos decerneret, qui ecclesias una cum proprio episcopo visitarent, correctisque moribus cleri atque universi populi corruptis, statum rerum ecclesiasticarum in locum pristinum vindicarent: quare ex petitione episcoporum ista quæ suprapositis continentur capitulis scripta & constituta fuerunt. Extant apud annales reverendissimi & illustrissimi cardinalis Baronii tom. 10. qui ex scripto codice Antonii Augustini se ea in lucem emittere profitetur.

A quibus hæc synodus reprobata fuerit.

Reprobatum fuit hoc concilium a Nicolao papa epistola decretali 46. qua refert, quod cum Hincmarus cognito synodalis sententiæ errore, iterata legatione pro confirmatione hujus concilii apud Leonem IV. aliquoties institisset, nihilque ab eo impetrasset, Benedictum Leonis successorem falsis narrationibus induxerit, synodique confirmationem surreptitie obtinuerit cum illa clausula, quam in epistola Benedicti & Nicolai 46. literis grandiusculis exaratam & expressam invenies. Refert ibidem Nicolaus, quod cum Benedictus papa per epistolam suam voluntati Hincmari pontificis non plane satisfecisset, ille quædam eidem epistolæ addiderit: quædam vero pro suo arbitratu ab ea sustulerit. Ex antiquissimo codice Antonii Augustini in Vaticanam bibliothecam relato edidit eam Baronius anno 853 num. 15. Ego inde acceptam sub Benedicto papa collocavi loco atque ordine debito.

** CONCILIVM ALTERVM APVD CARISIACVM HABITVM, IN QVO CAPITVLA quatuor adversus doctrinam Gottescalci edita, quæ fusius supra jam fuerunt edita pag. 55. ex Hincmaro.

Suessionensi concilio II. Carisiacense itidem II. subjungit auctor annalium, qui passim Bertiniani appellantur, hisce verbis:

CAROLVS mense Aprili synodum episcoporum juxta urbem Suessionum in monasterium sancti Medardi adgregans duos presbyteros monachos ejusdem monasterii ipse synodo præsidens, episcopis judicantibus, degradari fecit, eo quod Pipinum furari & cum eo in Aquitaniam fugere disposuissent. Hincmarus Remorum episcopus omnes ecclesiæ suæ presbyteros, diaconos & subdiaconos, quoscumque Ebo post depositionem suam ordinaverat, synodo judicante deposuit. Pippinus Carolo sacramentum fidelitatis jurat & insuper habitum monachi suscipit regulæque observationem more monachi solito promittit.

Carolus inde ad Carisiacum veniens cum quibusdã episcopis & abbatibus monasticis quatuor capita edidit & propria subscriptione roboravit.

ANNO CHRISTI 853.

Quorum primum est: A Deo neminem prædestinatum ad pœnam, unamque esse Dei prædestinationem, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem justitiæ.

Secundum: Liberum arbitrium, quod in primo ordine (*homine*) perdidimus, nobis, præveniente & adjuvante Dei gratia, redditum.

Tertium: Velle Deum generaliter omnes homines salvos fieri, licet non omnes salventur.

Quartum: Christi sanguinem pro omnibus fusum, licet non omnes passionis mysterio redimantur.

Verum hæc capitula accuratius diffusiusque, ut initio monuimus, ab ipsomet Hincmaro concilii illius, ut verosimillimum est, præside explicata superius pag. hujus tomi 55. repræsentavimus.

CONCILIUM VERMERIENSE II.

HÆ QUÆ SEQUUNTUR DIFFINITIONES IN synodo apud Vermeriam palatium habita actę sunt anno DCCCLIII. in mense Aug. indict. I.

Herimanno episcopo Nivernensi, postquam convaluit, ecclesiæ suæ dispositio restituta.

I.

*Omnibus*ᵃ *sanctæ dilectionis fratribus, ad quorum hæc poterunt pervenire notitiam, Vvenilo Senonum, Hincmarus Rhemorum, Paulus Rothomagensium, Amalricus Turonũ archiepiscopi, Teutboldus Lingonũ, Pardulus Laudunensium, Hucbertus Meldensium, Ansegaudus Abrincatum, Rothadus Suessonum, Immo Noviomagensium, Hilmeradus Ambianensium, Yrminfridus Belvacensium, Erpoinus Silvanectensium, Baltfridus Baiocensium, Guntbertus Ebrocensium, Eirardus Lixoviensium, Erloinus Constantiæ, Hildebrannus Sagorum, Godelsadus Cabilonensium, Ionas Æduorum, Braidingus Matisconensium, Agius Aurelianensium episcopi, apud Vermeriam palatium, jussu gloriosi principis Caroli, anno ab incarnatione domini* DCCCLII. *indict.* I. VI. *Kal. Septembris, in nomine ejusdem domini nostri Iesu Christi synodaliter congregati salutem.*

ᵃ Vide capitula Caroli Calvi n. x.

NOTUM fraternitati vestræ fieri volumus, quia nuper instanti anno, per præsentem primam indictionem, apud urbem Suessonum x. Kalendas Maii ad synodum convenientes, cui sacro conventui idem gloriosus rex suam est dignatus exhibere præsentiam, inter cetera ecclesiastica negotia, de venerabili fratre nostro Herimanno Nivernensis urbis episcopo quæstionalis est ratio nobis oblata: videlicet quia infirmitate præoccupatus seu præpeditus corporea, sæpe ineptire, & quędam quæ ad naufragium rerum, & facultatum ecclesiasticarum pertinere, atque ad salvationem ac debitam seu rationabilem dispensationem impedire poterant, nisi celeri remedio subventum foret, agere indiscrete soleret. Cujus suggestionis certa experimentorum documenta evidentius perquirentes, aliquanta invenimus, quæ nobis fidem fecerunt aliis quæ audieramus sensum accommodare. Unde secundum quod in decretalibus beati Gregorii exemplo reperimus, statuimus illi œconomum persuadere, qui ei suffragium, & ecclesiæ sibi commissæ custodiam debitam & canonicam exhiberet, donec annuente domino isdem frater venerabilis a sua infirmitate optabiliter convalesceret. Sed quoniam intimatum est nobis in sua ecclesia neminem posse reperiri, qui interim eumdem venerabilem, partim indebita forte pietate, partim reverentia seniorali, secundum modum a nobis constitutum, custodire aut vellet, aut posset, consilii consultu illum hortati sumus, ut cum domno Vvenilone prænominato scilicet reverentissimo confratre nostro & archiepiscopo suo maneret, illeque ei conveniens studium impertiri curaret, & ecclesiæ Nivernensi ea quibus indigeret visitatorio officio impenderet & ordinaret; quousq; æstivum tempus, quod hujusmodi infirmitati, qua impediri dicebatur, valde contrarium est, pertransiret, & sæpefatus dilectissimus ac venerabilis frater noster, ut prædiximus, a sua infirmitate immelioraretur, & suæ potestati suæque ipsius custodiæ, suæve ecclesiæ dispositioni, ut est debitum, restitueretur. Quæ quoniam gratias Deo ad votum, juxta divinam ordinationem, ut fuerant disposita, sunt quoque perducta; & canonica habet auctoritas, ut ab uno quilibet rejectus episcopo, non dicamus a tantis pro tempore, & ad tempus remotus secundum quemdam modum episcopis, non recipiatur sine testimonii aut literarum evidentissimo documento: per hos nostræ humanitatis apices plerumque dictum venerabilem fratrem nostrum suæ ditioni & potestati, atque episcopali custodiæ, suæque ecclesiæ gubernationi debite restituimus: & nos eum non morum vitiis aut peccatis publicis, quæ censura damnat ecclesiastica, a sua illum ecclesia aliquantulum removisse, quod sine aperta convictione, vel manifesta confessione fieri non licet, qua de re & non libet, sed corporeæ suæ infirmitati, & ecclesiæ sibi commissæ necessitati, pietative consuluisse manifestissime demonstramus. Quod ut præsentibus scilicet & futuris temporibus enucleatius cognoscatur, his gestis manibus propriis subterfirmare decrevimus.

Monasterium Lebraha, quod juris erat sancti Dionysii, Conrado in precariam dari vetitum.

II.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Episcopi, qui jussu gloriosi principis domni nostri Caroli ad synodum in Vermeriam palatium convenimus, id est Vvenilo archiepiscopus, Paulus archiepiscopus, Amalricus archiepiscopus, Hincmarus archiepiscopus, Teutboldus episcopus, Pardulus episcopus, Ansegaudus episcopus, Rothadus episcopus, Immo episcopus, Erminfridus episcopus, Erpoinus episcopus, Hilmeradus episcopus, Agius episcopus, Erloinus episcopus, Baltfridus episcopus, Guntbertus episcopus, Eirardus episcopus, Hildebrannus episcopus, Ionas episcopus, Godelsadus episcopus, Braidingus episcopus, Chuonrado inclyto & nobilissimo viro præsentem & æternam optamus in omnium salvatore salutem.

CUM inter cetera ecclesiastica negotia de ordinabili dispositione monasterii sancti Dionysii disponeremus, venerunt monachi ipsius sacri cœnobii in præsentiam venerandæ synodi, deferentes auctoritates, videlicet testamentum, quod sanctæ recordationis abbas Fulradus de monasterio Lebraha, ubi sanctus Alexander martyr quiescit humatus, & de cella quæ ad sanctum Hippolytum nominatur, seu de rebus aliis quas per idem testamentum isdem venerabilis abbas sancto Dionysio contulerat: nec non & privilegium, quod exinde sancta sedes apostolica per beatum Stephanum papam eidem monasterio super præfato testamento fecerat: dicentes quod venerabilis abbas illorum domnus Hludovicus, ex præcepto gloriosi regis domni nostri Caroli, eos consuluisset, ac consensum eorum quæsisset, quatenus præscriptum monasterium vobis

ANNO CHRISTI 853.

vobis in precariam acceptis rebus vestra traditione ad eamdem casam Dei delegandis concessisset: quod consentire sine consultu sui episcopi atque archiepiscopi, imo sacræ synodi, non auderent. Quam causam subtiliter investigantes, & ad liquidum cognoscentes, diffinivimus juxta sacram & divinam auctoritatem, atque secundum testamentum præfati piæ recordationis Fulradi, nec non & secundum decretum apostolicæ sedis, nullo unquam tempore jam dictum monasterium sancti Alexandri, cum rebus sibi pertinentibus, a majore monasterio sancti Dionysii quocumque ingenio divellendum, nec beneficiario, neque precario jure distrahendum. Subjunxerunt etiam iidem monachi, quod vestra commendatione ac jussione, imo etiam actione, idem monasterium cum rebus ipsi subditis in vestram ditionem redactum & assumptum, quin etiam usurpatum habuissetis. Quod quam absurdum, & contra legem atque justitiam sit, si tamen ita se res habet, ipsi etiam pervidetis. Unde vestram, paterna & caritativa seu auctoritativa cum interpositione divini nominis & episcopalis auctoritatis, nobilitatem hortamur & obtestamur, ut hoc nullatenus agere ulterius attentetis: sed etsi molitum est, ab hujusmodi molitione vos vestrosque compescatis: quia & contra Deum, & contra omnem auctoritatem, contraque vestram salutem esse dignoscitur. Sciatis etiam, quia domnum & seniorem nostrum regem gloriosissimum Carolum, & humili suggestione, & divina auctoritate obsecravimus, præfatoque venerabili abbati & monachis suis præcepimus, ut in hoc nulli assensum præbeant: quoniam nec vobis, nec cuiquam fidelium expedit talia postulare. Valeto, vir nobilissime, & admodum nobis in Christo carissime.

Capitula quæ in synodo Suessionensi proposita fuerant, Vermeriæ relecta & suscepta.

III.

Sed & capitula, quæ synodali consultu domnus rex Carolus in concilio memorato apud Suessionis civitatem sacro proposuit conventui, coram fidelibus suis in eodem palatio Vermeria relegi fecit, & ab omnibus consonanter suscepta sunt & accepta.

NOTA JACOBI SIRMONDI S.I.

1 *Concilium Vermeriense II.*] Primum enim, cui Pippinus rex interfuit, editum est conciliorum tomo VI. sub Stephano II. papa, anno 752. hoc ipsum extat inter Caroli Calvi capitula titulo 10.

** Eorumdem capitulorum Carolinorum num. XI. subsequuntur quæ domni reges Hlotharius & Karolus adnuntiaverunt populo quando ipso illo anno Christi 853. convenerunt apud Valentianas per mensem Novembrium: num. XII. recensentur capitula, quæ in ipso anno & ipso mense Novembrio Carolus rex consultu fidelium suorum in Silvatico sive apud Silvacum edidit: num. XIII. quæ apud Attiniacum mense Iunio anni 854. verum hæc ad concilia nihil attinent.

ANNO CHRISTI 853.

[a] CONCILIUM ROMANUM LXVII. EPISCOPORUM.

In quo Anastasius presbyter cardinalis tituli beati Marcelli est depositus, octava Decembris, anno Redemptoris nostri DCCCLIII. tempore Leonis papæ IV.

Fragmentum actorum synodalium.

THEODORUS notarius ac scriniarius sanctæ Romanæ ecclesiæ legit: Imperantibus dominis piissimis, &c. *In editionibus Binianis & regia: quæ nos suo postea loco subjiciemus, cum integras duas synodos Romanas Eugenii II. & Leonis IV. ex editione Romana V. C. Lucæ Holstenii præmiserimus.*

AD E. SYNODIS EUGENII II. ET LEONIS IV.

ANNO CHRISTI 826. Edidit Romæ Lucas Holstenius part. II. collectionis Romanæ.

Veterum aliquot testimonia.

Hincmarus Remensis epistola Caroli II. imperatoris nomine scripta ad Ioannem VIII. PP. de judiciis & appellationibus episcoporum & presbyterorum, cap. II.

IN diebus domini & genitoris nostri piæ memoriæ Hludouvici imperatoris cum ipsa tepesci executio aliquatenus cœpit, apud papam Eugenium inde ab eo commonitio facta est, qua de re synodum isdem universalis papa convocans, inter alia generalia decreta promulgare curavit; quæ Leo IV. tempore fratris nostri Hlotharii, & nepotis nostri Hludouvici observanda decrevit, sicut in gestis synodalibus, & in hujus sanctæ Romanæ ecclesiæ archivo haberi credimus, & ab hac sancta sede nostris decessoribus directa venerabili sanctione habemus.

Ibidem cap. XXIII.

Tandem hinc præter antiquas regularum ac legum constitutiones in promptu habemus synodalia capitula apostolicorum Eugenii, anno imperii XIII. domni & genitoris nostri Hludouvici, & anno X. imperii Hlotharii fratris nostri mense Novembrio; atque Leonis IV. anno Hlotharii XXXVI. & Hludouvici nepotis nostri anno V. mense Decembrio decreta; quibus præcipitur, ut si quispiam sacerdotum, id est, episcopus, presbyter, diaconus, vel etiam subdiaconus de quacumque femina, &c. ut cap. XVI. Et item. Sacerdos etenim aut quivis alius in ordinem ecclesiasticum provectus, ut cap. XV.

Anastasius S. R. E. bibliothecarius in vita Leonis IV.

Inter hæc vero quæ superius scripta sunt cœpit crebro nominatus sanctissimus præsul de singulis ecclesiarum rectoribus, videlicet, episcopis, presbyteris, diaconibus, atque omni Christianorum militia curam sollicitudinemque habere præcipuam. Volens itaque, sicut & factum est, ex priscis auctoritatibus novam Christo juvante normam proponere, qualiter unusquisque eorum vitam castam & sobriam duceret, & Deo, cui semper irreprehensibiliter famulatum debemus impendere, in omnibus complaceret; tunc demum sancti ei Spiritus gratia revelante, una cum consilio serenissimorum Hlotharii & Hludovici imperatorum, anno imperii eorum quinto, & trigesimo septimo, atq; pontificatus jam dicti præsulis septimo, mense Decembris, die VIII: indictione II. sanctam ac venerandam in ecclesia beati Petri apostoli synodum congregavit: in qua tam ipse catholicus & apostolicus vir, quamque & alii cum eo LXVII. episcopi resederunt. Ex quibus quatuor episcopi ab imperatoribus destinati, Ioseph Eporegensis, Nottingus Brixiensis, Petrus Spoletinus, & alius Petrus Arretinus. Inter quos etiam Paulus diaconus sanctæ Ravennatis ecclesiæ residens, vicem tenens Ioannis archiepiscopi sui; absque presbyteris & diaconibus, & clero sanctæ matris ecclesiæ. Et tunc coram omnibus quadraginta & duo capitula, quæ profecto ad salutem & lucrum omnium Christianorum hominum pertinere noscuntur, per diacones sanctæ & universalis ecclesiæ sedis legi præcepit. Quæ etiam capitula, ut in futurum ab omnibus illibata serventur, post cetera decreta pontificum in sanctis canonibus jussit adscribi: quatenus omnes episcopi hujus auctoritatis exemplum ante oculos habentes, & suos possint melius instruere & erudire subjectos. * In hac denique post cetera synodo Anastasius presbyter cardinalis tituli beati Marcelli ab omnibus canonice est depositus: eo quod parochiam suam per annos quinque contra canonum instituta deseruit, & in aliena usque hodie demoratur. Qui cum neque ad duo pro eo congregata concilia venire vellet, neque per apostolicas epistolas, neque per tres vocatus episcopos, Nicolaum videlicet, Petronaciū, & Ioannem, ideo merito uno consensu, secundum quod de talibus sacris continetur canonibus, eum sancta synodus deposuit, & sacerdotali honore privavit, anno, mense, die, & indictione superius annotata.

* Hic locus Anastasii citatur I. III. Decretal. de cler. non resid. c. Ex gestis. & in I. Collect. tit. eod cap Ex gestis Romanorum pontificum.

Anselmus Lucensis episcopus in collectione canonum MSta. lib. VII. sub finem.

Ex synodo habita Romæ a B. Eugenio PP. Ubi clerici consistere debeant, ut canone VII. Necessaria etenim res existit, &c. Sic etiam eodem libro VII. c. 2. citat canonem XXXIV.

Ivo Carnutensis episcopus decreti parte XI. cap. 76.

Ne sacerdos inanibus ludis delectetur. Ex synodo Eugenii papæ tempore Ludovici & Lotharii augustorum. Sacerdos ludos aliquos coram se, &c.

Card. Baronius de synodo Eugenii PP. II. agit ad annum Christi DCCCXXVI. num. I. & sequent. annalium ecclesiasticorum tomo IX.

De synodo autem Leonis IV. ad annum DCCCLIII. num. 32. & sequentibus, annalium tomo X.

Ant. Augustinus archiepiscopus Tarraconensis lib. II. de emend. Gratiani dialogo I. Alia exempla sumamus ex duabus Romanis synodis non editis Eugenii II. & Leonis IV. Conjunguntur autem in veteri libro, quod magna ex parte eisdem verbis scripta sint.

ANNO CHRISTI 826.

INCIPIT CONCILIVM ROMANVM EVGENII PAPÆ II.

A

IN nomine domini Dei salvatoris nostri Iesu Christi. Imperante domino nostro piissimo Aug. Hlodouvico a Deo coronato magno imperatore anno XIII. & regni ejus anno XIII. sed & Hlothario novo imperatore ejus filio anno X. indictione XV. mensis Novembris die XV. Eugenius sanctissimus ac ter beatissimus & universalis papa cum universis episcopis, videlicet:

Petronacio archiepiscopo Ravennate,
Leopardo episcopo Forosemproniate,
Passivo episcopo Bleranæ,
Romoaldo episc. Anagniæ,
Lamperto episc. Arretino,
Ioanne episc. Silvæ candidæ,
Stephano episc. Portuense,
Benedicto episc. Albanense,
Cæsario episc. Ostiense,
Georgio episcopo Gavinense,
Gregorio episc. Bellitris,
Constantino episc. Prænestæ,
Romano episc. Cerense,
Grausolpho episc. Fæsulense,
Paulino episc. Senogalliense,
Guriperto episc. Populoniense,
Perteo episc. Senense,
Valerino episc. Sutriense,
Stephano episc. Ariminense,
Germano episc. Auximano,
Passivo episc. Calliense,
Stephano episc. Ortense,
Andrea episc. Clusense,
Stabili episc. Castello Felicitatis,
Valiperto episc. Orbivetis,
Bastiano episc. Suanense,
Alifredo episc. Balneo regis,
Paulo episc. Tribense,
Petro episc. Centumcellense,
Agatho episc. Monte Feretris,
Agatho episc. Polimartiense,
Maio episc. Assisiense,
Liutardo episc. Nuceriense,
Petro episc. Lucano,
Petroaldo episc. Lunense,
Aliprando episc. Florentino,
Lamprando episc. Pistoriæ,
Theodorico episc. Perusino,
Donato episc. Gallense,
Godemundo episc. Tuscanense,
Rauperto episc. Rossellense,
Tigrino episc. Anconitano,
Agriperto episc. Fanestrense,
Ioanne episc. Pisano,
Benenato episc. Eugubiense,
Lupo episc. Firmense,
Petro episc. Bolaterrense,
Sebastiano episc. Burense,
Dominico episc. Pisaurense,
Ioanne episc. Esinate,
Leonino episc. Tribus tabernis,
Gratioso episc. Nepesinæ,
Ioanne episc. Tudertinæ,
Eleutherio episc. Privernate,
Benedicto episc. Amerinæ,
Theodosio episc. Manturanense,
Hadriano episc. Falaritanæ,
Samuele episc. Sabinense,
Hadriano episc. Signino,
Cosma episc. Humanæ,
Mauriano episc. Vrbinate,
Bala episc. Potentinæ.

ANNO CHRISTI 826.

Atque cum venerabilibus presbyteris, [quorum nomina hæc sunt:]

Ioannes archipresbyter,
Domnus presbyter,
Benedictus presbyter,
Simeon presbyter,
Sergius presbyter,
Gregorius presbyter,
Anastasius presbyter,
Benedictus presbyter,
Georgius presbyter,
Vrsus presbyter,
Crescentius presbyter,

B

Simeon presbyter,
Iobinianus presbyter,
Anastasius presbyter,
Benedictus presbyter,
Marinus presbyter,
Vrsus presbyter:

Coram sacratissimo corpore beati principis apostolorum residens: adstantibus quoque diaconibus quorum nomina hæc sunt:

Valentinus archidiaconus,
Theodorus diaconus,
Leo diaconus,
Faustus diaconus,
Leo diaconus,
Leontius diaconus.

C

diversisque clericis, legente Theodoro diacono pontifex dixit:

Ex synodo Gregor. II.

Cum simus dominicæ plebis superna miseratione rectores, studiose nos convenit Dei præsidio pro eorum semper cogitare salute: ne de frustratis creditis, quod absit, animabus insidiis antiqui hostis, ante omnium pastorem (nisi succedat præveniendo de offensis correctio) districtam cogamur solvere rationem. Dumque perpendo vel ad animum reduco, quanta circumspectione nos oporteat vigilando contra sui cujusque sceleris nequitiam obviare; & si quando insilierit ad perturbandas fidelium mentes adjutorio superno ictui ejus resistere, valde concutior,

D

atque nimis tabesco, ne serpentina calliditate quod absit leviores quosque decipiat. Deo vero favente sollicitudinem æquanimiore mente divino juvamine freti pro salute omnium ostendere debemus; ut inconfuso vultu non de fraude cujusquam perculsi adsistere æterno judicio mereamur; sed potius vocem audire inquientem: *Euge serve bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.* Hinc namque est, quod ingemiscens dico, quia populi Christiani per provincias & loca commorantes audio temere contra catholicæ fidei documenta, & patrum statuta agere; quod oportunum est spiritali amputare mucrone, atque si vestræ placet sanctitati radicitus evelli, ne seges boni agricolæ zizaniorum mixta horrentibus fructibus sordescat.

Matth. 25.

E

INCIPIVNT CAPITVLORVM TITVLI NVMERO XXXVIII.

I. *Vt episcopus bono adprobatus opere ordinetur.*
II. *Vt nullus episcopus aliusve sacerdos muneribus ordinetur.*
III. *Qualiter episcopum docere & consistere oportet.*
IV. *De indoctis sacerdotibus.*
V. *Vt in eligendis episcopis canonū regulæ serventur.*
VI. *Vt episcopi extra proprias parochias nō morentur.*
VII. *Vbi clerici consistere debeant.*

VIII. *De*

ANNO CHRISTI 826.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIUNT CANONES.

I.

Beatissimi Pauli discretione atque ammonitione episcopum consecrari omnino oportet desiderabilem boni operis, irreprehensibilem, & reliquis optimis apparitionibus quæ sequuntur: ut doctrinam Dei nostri ornet in omnibus; ne ut in pastorali libro continetur, contradicendus inveniatur. *Ab imperitis enim*, inquit, *pastorale magisterium qua temeritate suscipitur, quando ars est artium regimen animarum?* Et iterum: *Ille igitur modis omnibus debet ad exemplum vivendi pertrahi, qui cunctis carnis passionibus moriens jam spiritaliter vivit; qui prospera mundi postponit, qui nulla adversa pertimescit; qui sola interna desiderat: cujus intentioni bene congruens, nec omnino per imbecillitatem corpus, nec valde per contumeliam repugnat spiritus. Qui ad aliena cupiendo non ducitur, sed propria largitur: qui per pietatis viscera citius ad ignoscendum flectitur, sed nunquam plusquam deceat ignoscens ab arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita perpetrat; sed perpetrata ab aliis ut propria deplorat: qui ex affectu cordis alienæ infirmitati compatitur: sicque in bonis proximi sicut in suis provectibus lætatur. Qui ita se imitabilem ceteris in cunctis quæ agit insinuat, ut inter eos non habeat quod saltem de transactis mens erubescat. Qui sic studet vivere, ut proximorum quoque corda arentia doctrinæ fluentis irriget. Qui orationis usu experimento jam didicit, quod obtinere a domino quæ poposcerit, possit: cui prophetica voce jam quasi specialiter dicitur: Adhuc loquente te dicam, adsum.* Ideoque talium rerum tales esse oportet non indoctos, ne aliqua opportunitate turpes inveniantur, sicut in eodem libro habetur: *Quia cum spiritale aliquid, a subditis pastor inquiritur, ignominiosum valde est, si tunc quærat discere, cum quæstionem debet enodare.*

(Marg.: 1. Tim. 3. — Par. 1. c. 1. — Ibid. c. 10. — Esa. 58. — Par. 2. c. 11.)

II.

Cavere itaque oportet unumquemque sacerdotem, ne præmiis videatur consecrari; ut non exemplo Simoniaci in condemnationem & laqueum incidat diaboli. Quia tam factus, " quam etiam faciens honore adempto debite sunt condemnandi, sicut Calchedonensi aliorumque patrum habetur concilio. Quia muneribus ordinatus non animæ decertare cupit remedium, sed vanæ gloriæ mercari lucrum.

(Marg.: " Vide epistolam 6. Gelasii papæ. — Can. 2.)

III.

Episcopum vero bono opere consistere oportet, ut factis congruentibus luceat; ut optimus speculator existat: qualiter populus verbum prædicationis ostenso opere sine dubio observando attendat, beatissimo Gregorio papa docente: *Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum; ut & ad sua singulis congruat, & tamen a communis ædificationis arte nunquam recedat.*

(Marg.: Past. par. 3. prologo.)

IV.

Quanquam admonita doctorum & statuta patrum sacerdotes indoctos " prohibeant consecrari, opportuni temporis moderatione, si episcopus inveniatur indoctus a metropolitano proprio, & deinceps sacerdotes, presbyteri, diaconi, vel etiam subdiaconi a suo episcopo ut doceri possint admoneantur. Interim subjecti sacerdotes & tales clerici ad tempus a celebratione divinæ hostiæ & officiis suspendantur, ut docti valeant ad debitum ministerium

(Marg.: " Gelas. ep. 6. syn. Suessionensis can. 3.)

ANNO CHRISTI 826.

nisterium advenire. Si autem non potuerint edoceri, in potestate episcopi sit canonice judicandi.

V.

Episcopum enim consecrare non convenit, nisi a clericis & populo fuerit postulatus. Vnde & Cælestinus papa dicit: *Nullus invitis ordinetur episcopus. plebis enim, clericorum & ordinis consensum & desiderium constat esse requirendum.* Et Leo sanctissimus papa ait. *Nulla enim ratio sinit, ut inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti.* Quod si in eadem ecclesia dignus non inveniatur: tunc alter de altera eligatur ecclesia: tamen quamvis necessitas eveniat, invidiose nullo modo consecretur invitus.

' Consecrari nisi a clero ita apud card. Deusdedit lib. 1. cap. 125. Decret. cap. 18. dist. 61. c. 13. Decret. cap. 15. Dist. 62. 1.

VI.

Episcopi enim ad culturam propriæ ecclesiæ suæ ' piissime debent adesse; quia absentia episcopi plerumque fit calamitas plebis. Ideoque Sardicense admonente concilio, ultra trium hebdomadarum spatium a propriis ecclesiis non morentur, nisi forte per jussionem metropolitani vel principis ex necessitate contingat. Quoniam longius nisi per auctoritatem canonicam proficisci neque suscipi sacerdotes debent.

' Card. Deusdedit legit cap. cap. 122. lib. 1. sæpissime. Cant. 15.

VII.

Necessaria etenim res existit, ut juxta ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis ecclesiasticis vacent. Itaque omnibus unum sit refectorium, ac dormitorium, seu ceteræ officinæ ad usus clericorum necessariæ. Ministri vero post episcopum super eos tales eligantur, quorum vita atque doctrina illos potius exornent, quam dehonestent.

XII. q. 1 3. Ans. VII. 3.

VIII.

Episcopi in subjectis baptismalibus plebibus, ut certe propriis, diligenter curam habere debent: & cum in eis presbyteros necessitas occurrerit ordinandi, ut reverentius observetur, convenit enim ibidem habitantium sibi adhibere consensum.

IX.

Itaque in congregandis clericis modus discretionis teneatur, videlicet, ne plus admittantur, quam facultas rerum eis canonice adtributa sufficere possit.

X.

Sacerdotes namque constitui non oportet nisi in ecclesiis, aut speciali monasterio deputentur: ne necessitas in secularibus domibus illis habitandi occurrat. alioquin a propriis episcopis aut in episcopia, aut in monasteria habitandi & conversandi pro exercendo officio constituantur: in quibus mulieres conversari nulla ratio permittit. Ideoque ibi eos conversari & nutriri oportet.

XI.

Sacerdos enim sedule divina debet perscrutari & ammonere eloquia, ut inveniatur beatus, de quo psalmista ait: *Et in lege ejus meditabitur die ac nocte.* Quamobrem ludos aliquos coram se fieri non delectetur. Transgressor quippe inventus ammonitione episcopi ulterius agere desinat: sin autem, canonice judicetur.

Psal. 1. Ivo XI. 7

XII.

Sacerdotes itaque qui ad debita & opportuna officia ecclesiis indifferenter adesse debent, fenore aliquo, aut venatione, vel aliqua aucupatione, rusticoque ministerio omnino non occupentur. Quia sine ornatu sacerdotali extra domos eos apparere non convenit: ne ut aliquis secularium injurias patiantur. Sed ea solummodo quæ per patres constituta videntur observent. contrarius denique inventus, aut deinceps desinat; aut canonicæ subjaceat disciplinæ.

XXI. q. 4. Ans. V. 1 116. Ivo XIII. 17.

XIII.

Quamquam sacerdotum testimonium credibilius habeatur, tamen ipsi in sæcularibus negotiis pro testimonio, aut conficiendis instrumentis non rogentur: quia eos in talibus rebus esse non convenit. Si enim eventæ causæ aliquid viderint aut audierint, ubi nullæ idoneæ sæcularium inveniantur personæ, ne veritas occultetur, & malus ut bonus existimetur, in providentia proprii sit episcopi, ut aut coram se & competentibus judicibus, aut aliter veritatem honorifice attollant.

XIV. q. 2.

XIV.

Sacerdos etenim, aut quivis alius in ordinem ecclesiasticum provectus, si in eo scelere inveniatur quo abjiciendus existat, depositus providentia episcopi bene proviso loco constituatur, ubi peccata lugeat, & ulterius non committat.

Dist. 81. 7

XV.

Si quispiam sacerdotum, id est, episcopus presbyter, aut diaconus, vel etiam subdiaconus, de quacumque femina crimine fornicationis suspicatus, post primam secundamque & tertiam ammonitionem metropolitani vel alterius episcopi, aut ejus cui subjacere videtur, inveniatur fabulari cum ea, aliove modo conversari, canonice judicetur. Quapropter unusquisque episcopus in tali re studiose ac diligenter curam habere debet, ne ecclesia Christi a propriis possit sordidari ministris. Quia cum propriam uxorem habere non permittitur, maxime ab omni

Dist. 81. 2

ANNO CHRISTI 826.

omni femina est abstinendus.

XVI.

xii. q. 1. 27. Nulli episcoporum liceat res immobiles de subjectis plebibus seu aliis piis locis in proprio usu habere, ne majores enormiter locupletentur, aut minores tali facto pauperiores inveniantur. Contra agens canonica auctoritate coarctandus existat.

XVII.

Burch. v. 37. Presbyteri nullius blandiantur aut suadeātur sermonibus, ut non omnium ad se concurrentium in quibuslibet sacris locis oblationes ad missarum solennitates recipiant. Quia cum mediatores Dei hominumque existant, in exercendis votis relaxandisque peccatis largissimam debent orationem peragere. Si quis autem contra hæc temerator extiterit; aut desinat, aut doctoris proprii constringatur sententia. Redemptor enim noster cum sit omnipotens, immensæque misericordiæ plenus quantorum populorum vota non recipit, & vincula peccatorum quatenus non resolvit?

XVIII.

Dist. 72. 1. Episcopus subjecto sibi sacerdoti vel alii clerico, nisi ab alio postulatus dimissorias non faciat, ne ovis quasi perdita aut errans inveniatur: sed per consensum unius in alterius inveniatur ovili. Et ne falsæ ut veræ credantur, & veræ ut falsæ suspicentur, universalis pontificis, aut imperialis, vel metropolitani bulla eas roborari oportet.

XIX.

V. q. 3. 3. Quia episcopi universique sacerdotes ad solam laudem Dei, bonorumque operum actionem constituuntur, debet ergo unusquisque eorum tam pro ecclesiasticis quam etiam pro propriis suis actionibus, excepto publico videlicet crimine, habere advocatum, non malæ famæ suspectum, sed bonæ opinionis, & laudabilis artis inventum: ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

XX.

Si enim fuerit quispiam sacerdotum inventus, qui advocatum in judicium proferre non valeat, coram plebe propria suum episcopum eumdem oportet discutere sacerdotem, si bonæ aut malæ conversationis existat, cujus rei causa debite advocatum habere non possit. malæ vero inventus, pro qualitate culpæ secundum canonum normam emendari curetur.

XXI.

xvi. q. 7. 33. Monasterium vel oratorium canonice constructum a dominio constructoris invite non auferatur, liceatq; illi id presbitero cui voluerit pro sacro officio illius diœceseos & bonæ auctoritatis dimissoria, cum consensu episcopi, ne malus existat, commendare: ita ut ad placita & ad justam reverentiam ipsius episcopi obedienter sacerdos recurrat.

XXII.

Si quispiam invasor comprobatus dicat pro parte ecclesiæ se egisse de privata sibi re pertinente, ab ipso suoque herede solvatur invasio. Sacerdos denique in tali culpa pauper inventus a proprio canonice judicetur episcopo; ut non ecclesia sibi commissa damnum sustineat.

XIII.

Coll. 1. Decr. l. 3. tit. 31. 2. Per sollicitudinem episcoporum hæc, quorum diœcesos existunt, ad easdem utilitates, quibus constituta sunt, ordinentur, ut debitis atque curæ pertinentibus revertantur.

XXIV.

Sunt quædam pia loca, ut fertur, in diversis regionibus inventa, quæ ita impia solitudine & sacerdotibus destituta, nulloque debito ibidem resonante existunt officio, ut cum sint pro sola Dei laude constituta, divino attestante oraculo: *Domus mea domus orationis est*: nunc autem ut aliæ domus utilitate sæcularium hominum sordere inveniuntur. (Matth. 21.) Itaque si proprio jure ecclesiæ sint subjectæ, episcopus ibidem sine intermissione presbyteros cum sufficiente suæ utilitatis ope constituat. Et si sæcularium hominum sub jure sint constitutæ ab episcopo illius diœcesis admoneantur. Et si admoniti presbyteros infra trium mensium spatium ibidem neglexerint constituere, curam exinde habens episcopus absq; neglectu principem suggerat, quatenus ejus emendetur sententia.

XXV.

Ecclesia & quælibet pia loca destructa rejacentia promissæ atque susceptæ formatæ constitutione proprio dispendio restaurentur. Non sufficiente vero necessario, a populo plebis auxilientur, quatenus Dei domus honorifice videatur existere.

XXVI.

xvi. q. 1. 62. Ans. vi. 174. Nulli liceat episcoporum a subjecto sacerdote vel aliquolibet clerico & piis locis dationes ultra statuta patrum exigere, aut superposita in angariis inferre. Sed cum sit optimus prospector, ita prospiciat, ut universæ sibi oves commissæ a se maxime alantur, atque in necessitatibus adjuventur, quam inlicitis exactis dationibus opprimantur.

XXVII.

Abbates etenim per cœnobia, vel ut hoc tempore nuncupantur monasteria, tales constituantur, qui sui vocabuli ministerium Deo possint indubitanter supplere. Ita docti, ut quandoque fratrum negligentia acciderit, omnino cognoscere possint & emendare. Sacerdotalem quoque

Anno Christi 826.

quoque honorem sint adepti; ut peccantium sibi subjectorum fratrum valeant omnimodis refrenare & amputare commissa. & ita observent, ut statuta regularum per omnia non inveniantur delinqui.

XXVIII.

Quanquam plura sint genera monachorum observanda videlicet, & alia omnimodo refutanda, tamen de his qui in solo habitu existunt, diligenti cura debet unusquisque episcoporum in sua diœcesi decertare, ut qui religiositate conantur illudere, boni pastoris studio coarctentur: ut aut ad proprium de quo defuerint revertantur monasterium, aut prospectu congruo in aliud mittantur. ut qui semel se Deo voverunt, & habitum monachi ostenderunt, vel comas totonderunt, regularem teneant vitam: uno scilicet ut convenit dormitorio ac refectorio dormientes atque existentes; & ad similitudinem apostolorum omnia peragentes: quia *nec quisquam quod habebat, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia.*

Act. 4.

XXIX.

Feminæ vero, quæ habitum religiosum aut velamen obtentu religiositatis susceperunt, cum essent viri potentes, deinceps viro sociari non permittantur, sed eligentes monasteria regulariter vivant, aut in domibus susceptum habitum caste observent. contra autem turpes inventæ providentia episcopi emendentur.

XXVII. q. 1. 31. Bur. VIII. 54. Ivo VII. 72.

XXX.

Constat enim omnes omnino observare, ut die dominico nullas audeant operationes mercationesque peragere, præter in cibariis rebus pro itinerantibus, ita ut libere possint ac debitæ in eo secundum possibilitatem omnes ad ecclesiam concurrere, & in sola omnipotentis Dei oratione vacare. ut qui Christiano vocabulo nuncupantur, convenienter opera peragere videantur..

XXXI.

Sunt quippe qui dominico die, in quo commissa facinora debent oratione abstergere, alia delectantur committere. Itaque quod aliis diebus committantur, licentia sit judici actorive eo die personam suspectam reatu infamatam, aut optima satisdatione, aut custodiis constituere, ut licitis diebus judicetur.

XXXII.

Sicut enim qui monasteria elegerunt, a monasteriis egredi non permittuntur; ita hi qui inviti sine iustæ ostensionis crimine monasteriis sunt intromissi, nisi volentes non teneantur. quia quod non petunt, non observant. Ideoque tales considerandi sunt maxime peccata committere, quam plangere, sicut decreto sanctissimi Leonis papæ manifestissime continetur.

XX. q. 1. 9.

XXXIII.

Sacerdotum, aliorumque clericorum ecclesiis servientium honores a laicorum " discrete apparere convenit. Quamobrem nulli laicorum liceat in eo loco, ubi sacerdotes reliquive clerici consistunt, quod presbyterium nuncupatur, quando missa celebratur, consistere: ut libere ac honorifice possint sacra officia exercere.

cap. 26. De consecr. 2. 30. " Aliis verbis citatur a Deusdedit II. 4. coll. canonum.

XXXIV.

De quibusdam locis ad nos refertur, non magistros, neque curam inveniri pro studio literarum. Idcirco in universis episcopiis, subjectisque plebibus, & aliis locis in quibus necessitas occurrerit, omnino cura & diligentia habeatur, ut magistri & doctores constituantur; qui studia literarum, liberaliumque artium ac sancta habentes dogmata, assidue doceant. quia in his maxime divina manifestantur atque declarantur mandata.

Dist. 37. Ivo IV. 24. Ans. VII. " De his prolixe Altaserra lib. 2. cap.

XXXV.

Sunt quidam, & maxime mulieres, qui festis ac sacris diebus, atque sanctorum natalitiis, non pro eorum quibus debent delectantur desideriis advenire; sed ballando, verba turpia decantando, choros tenendo ac ducendo, similitudinem paganorum peragendo, advenire procurant. Tales enim si cum minoribus veniunt ad ecclesiam peccatis, cum maioribus revertuntur. In tali enim facto debet unusquisque sacerdos diligentissime populum admonere, ut pro sola oratione his diebus ad ecclesiam recurrant. quia ipsi qui talia agunt non solum se perdunt, sed etiam alios deprimere attendunt.

Ivo IX.

XXXVI.

Nulli liceat excepta causa fornicationis adhibitam uxorem relinquere, & deinde aliam copulare: alioquin transgressorem priori convenit sociari conjugio. Sin autem vir & uxor divertere pro sola religiosa inter se consenserint vita, nullatenus sine conscientia episcopi fiat; ut ab eo singulariter proviso constituantur loco. Nam uxore nolente, aut altero eorum, etiam pro tali re matrimonium non solvatur.

XXVII. q. 2. 23.

XXXVII.

Nulli liceat uno tempore duas habere uxores, uxoremve & concubinam: quia cum domui non sit lucrum, animæ fit detrimentum. Nam sicut Christus castam observat ecclesiam, ita vir castum debet custodire conjugium.

XXXVIII.

Consobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem, vel etiam de propria cognatione, aut quam cognatus habuit, nullus audeat

Zach. p. syn. Rom. cap. 6. Ivo IX.

ANNO CHRISTI 853.

audeat sibi in conjugium copulare. Si quis vero huic tali nefario conjugio convenerit, & in eo permanserit, sciat se apostolica auctoritate anathematis vinculo esse innodatum: & nullus sacerdos illi tribuat communionem. Si vero conversus, divisusque ab illicita fuerit copulatione, dignæ pœnitentiæ submittatur; ut sacerdos loci consideraverit.

EXPLICIT CONCILIUM EUGENII PAPÆ II.

CONCILIUM ROMANUM. LEONIS PP. QUARTI.

In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Incipit sancta ac veneranda synodus, quæ per domini gratiam & ejus divinum consilium congregata est in ecclesia beati Petri apostoli, anno scilicet pontificatus sanctissimi ac coangelici & universalis quarti papæ Leonis septimo; atque invictissimorum dominorum nostrorum Hlotarii ac Hludovici imperatorum anno quoque imperii eorum quinto & trigesimo septimo mense Decembri, die VIII. Indict. II.

Incipit prima admonitio pontificis in concilio, quæ lecta est per Nicolaum diaconum sanctæ sedis apostolicæ.

Fratres & coepiscopi, sacerdotes, clerici, & universi qui ad sacrum hodie nobiscum celebrandum concilium permittente domino convenistis, illa petimus quæ inferius intimanda sunt ut intentis audire dignemini auribus. Monet nos denique superexcellens gratia sancti Spiritus fidelium jam mentibus illustrata, atq; indesinenter hortatur; ut sicut præ omnibus, licet immeritis, pontificatus est nobis onus & honor concessus, ita illius compuncti corde ædificatiq; consilio, simul vestro nos fraterno solatiāte certamine, quatenus post plantationem rigationemque communem Deus, qui verus plantator in omnibus & potens existit, præbeat incrementum: ut ex his quæ sive ad disciplinam ecclesiasticam, sive ad salutem animarum profecto nostrarum congruum conspicitur fore, secundum suæ divinæ majestatis consultum, & nostrum maximum desiderium, quod de sancto corde tenus gestamus, concilio salubriter cogitemus. Ut dum lucis gressum conspicimus, sicut & ipsa sancti euangelii salutifera veritas crebro denuntiat: *Ambulate dum lucem habetis, ne vos tenebræ comprehendant*; tam a nostris, hujus informati oraculo, quam a cordibus omnium subditorum, auctoritate antistitum præcedentium, cunctas vitiorum tenebras effugemus. Et ideo si vobis placet, carissimi in Christo fratres, quidquid ad sacerdotalem pertinet honorem, immo utilitatem justamq; emendationem, nunc dignum magisq; conveniens est, ut secundum catholicorum præcipuas promulgationes doctorum, canonumque etiam venerabilium regulas nobiliter enodatas, virtute ac sapientia desuper adsistente divina, fine tenus censeamus fore mansurum. Ita ut nulli fas sit absque proprii honoris periculo, qui contra hæc quæ modo a nobis congrua provisione sancita sunt, agere; neque adversus sedis apostolicæ decreta inviolato solidata fundamine, unquam ausu temerario penetrare. Nam ut ipsi nobiscum luculenter scitis, ideo oves Christi alendas suscepimus, ut de illarum non solum pascuis, verū etiam cunctis utilitatibus solertiores ac pervigiles existamus. Alioquin si in his, quod absit, quæ prætulimus, desides vel idonei operarii non fuerimus, sine dubio ab ipso tunc judicio adveniente novissimo acrius vindicabimur, qui pro eis suum sanctum ac preciosum sanguinē fudit. Meminimus quippe quemadmodum idem per se comminetur dominus desidiæ sacerdotum. Quamobrem majorem reatum delinquit, qui potiore honore perfruitur; facitque dignitatum sublimitas graviora vitia peccatorum: dum is pro nihilo æstimat, quod ad multorum lucrum Deo præordinante suscepit. Propterea, fratres dilectissimi, inter cætera cavendum primum multopere est, ne quilibet ex vobis, quod minime optantes dicimus, ad sacros ordines, usque priscis auctoritatibus jam perscriptum est, deinceps audeat contra legem, vel sanctorum canonum instituta, patrumq; terminos inconcussa soliditate compositos ac præfixos, aut inhonestas turpesque & superfluas ordinationes mensibus congruentibus facere; de quibus Deo vitam opemq; præbente, adhuc pleniter quid in futurum fieri debeat proprio capitulo demonstrabimus. Sed neque literarum inscios, neque plusquam auctoritas jubet canonica per loca congruentia constituere sacerdotes; aut eos quos parte membrorum aliqua vestra fraternitas mutilatos repererit: necnō & cęteros, quos ecclesiastica omnimodis damnat sententia. Tamen tam de his & nonnullis, quæ necessitatis atq; utilitatis affectu ad liquidum sunt proferenda, capitulis subsequentibus vestræ luce clarius sanctitati differemus. Et posthæc quisquis taliū consecrator inventus fuerit, provideat. Nam nos in nullo volumus adversus fraternitatis vestræ benevolentiam ultionis jacturam inferre, præter si in causis Dei propria aliquis contumacia aut delictum deliquerit, vel quod ipse in subditis reprehensibile adspicit, radicitus amputare & abolere noluerit; hoc denique nobis nolentibus agens in se, quod in alium emendasse dissimulat, incunctanter inveniet: ut quod juxta capacitatis nostræ modulum constitutum & promulgatum fuerit, possit perpetim conservari. Si enim placet, cuncta quæ legenda erunt, ut melius in futurum observentur ab omnibus, & fideliter ut condecet recolantur, propriis subscriptionibus roboremus, quatenus decretali judicio aditus cunctis claudatur inlicitis.

Incipit prima responsio episcoporum, quæ lecta est, per Benedictum diaconum sanctæ sedis apostolicæ.

Quoniam & vestrorum ora omnium fidelium sacerdotum, quos divina pietas vestro conspectui præsentavit, palmis extensis, vocibus & corde medullitus omnipotenti Deo gratias resonant; qui plebem fragilitatis humanæ isto in tempore adeo visitare dignatus est, ut excellentiā pontificatus vestri luce clarius gratia sancti Spiritus perfusam ubertissime contemplemur: per quā & nociva plantaria importune pullulantia misericorditer a vestra sanctitate eradicare nitantur, & spurcosa zizania ex area inquit dominica transcribantur: ut cum venerit dominus, purumque in horreo perspexerit triticum, voce propria collaudans dicat: *Euge serve bone, intra in gaudium domini tui: & constituam te super multa, quia fuisti in pauca fidelis.* & ita eadem plenitudine spiritus Dei cor apostolatus vestri videtur incendi. Unde non exiguo gaudio perlætamur, quod nihil superfluum, nihil contrarium sanctæ fidei, vel sanctorum

Ioan. 12. 35.

Mat. 25.

sanctorum præcedentium patrum dictis constituere quæritis; sed cuncta congrua, & humanæ vitæ necessitudine digna: quatenus gressibus nostris recto semper calle transmissis, facilius a Deo quæ poscimus, impetrare valeamus. Et ideo nos omnes totis viribus nostris cœpta vestra adjuvare curabimus, & disciplinam ecclesiasticam a vobis vibrantius patefactam, fidelius observare: ut favente Deo voraginis barathrum vestra intercessione impune vitare valeamus. Quia certum est Deum vobis donasse, non solũ ut bene velles, verum etiã in quibus posses apparere quod velles.

Incipiunt capitula num. XLII. [quorum priora XXXVIII. repetita sunt ex synodo præcedenti Eugenii papæ II, & additionibus quibusdam aucta a Leone IV.

I.

Beatissimi &c. *quæ Holstenius iterum excudenda curavit nullo operæ precio. Nos solas additiones adscribemus, ne actum agere videamur & chartas disperdere.*

Ad II. *caput. Additio Leonis.*

Ideo sicut superius statutum est, unusquisque sacerdos ab hoc se avaritiæ fermento semper custodiat; ne ob temporalis lucri commodum post damna animæ prædicti Simonis particeps esse mereatur.

Ad III. *caput. Additio Leonis.*

Hæc enim si digni desiderat exempla speculatoris perficere, toto mentis debet meditari conamine, quatenus prodesse magis, quam præesse populo domini videatur.

Ad IV. *caput. Additio Leonis.*

Si quis autem post hæc quæ communi ventilatione sancita sunt, veluti hactenus oblivioni tradiderit; sciat se quod in subditis amputare negligit, secundum patrũ canones omnino sustinere censuram.

Ad IX. *caput. Additio Leonis.*

Deus enim noster omnipotens tribus in rebus universa constituit, pondere videlicet, numero & mensura: cujus nos saluberrimum perficere & conservare præceptum semper oportet.

Ad XXI. *caput. Additio Leonis.*

Si vero superbia elevatus, vel aliquolibet modo a proprii se subtrahere maluerit mandatis episcopi, canonicis eum decernimus ultionibus subjacere.

Ad XXII. *caput. Additio Leonis.*

Sed illæsam hujus invasionis temeritate permanere sancimus.

Ad cap. XXIII. *De xenodochiis, ptochotrophiis, nosocomiis, & orphanotrophiis, & gerontocomiis, brephotrophiis, & monasteriis tam monachorum quam sanctimonialium.*

Additio Leonis.

Qualiter Deo vacantes inopia vel necessitatibus nullatenus occupentur; sed omni expulsa cura purius in Dei servitio valeant mentibus permanere.

Ad. XXV. *caput. Additio Leonis.*

Et ne ruinis obruta in Dei laudibus perseverent.

Ad XXVI. *caput. Additio Leonis.*

Quia dominus pascere & docere nos docuit, & omnibus ministrare; non terrenis lucris vel avaritiis delectari.

Ad XXVII. *caput. Additio Leonis.*

Quatenus domini pro cunctis possint clementiam exorare; ut scelerum abluti squalore, piaque conversatione muniti, sanctorum mereantur consortio sociari.

Ad XXVIII. *caput. Additio Leonis.*

Et monasteriorum ordo debet persistere, ut muti ore aut ab excellentioribus quotidie lectione, aut pia inter se agitatiõne monachi instruantur. qualiter non tantum monachicum nomen quasi auribus audiant, sed clarius intenta meditatione, vel eruditiorum informatione scire queant, quibus moribus vel actibus studeant participari: cognoscentes, quod actu in orationibus, in lectionibus, in disputationibus, in vigiliis, in jejuniis, moribus modesti, ut bene placati concordes esse debeant: & in ceteris multis, quæ aut a sanctis patribus, aut a monasteriorum conditoribus de eorum vita ubertissime reperiuntur exposita. Et qualiter monachorum auctores non tantum habitu sequantur & nomine, sed magis operibus & virtute pertingere valeant. Nam qui per gratiam & levi jugo Dei colla submittunt, & postmodum ad proprium vomitum revertuntur, sanctorum patrum qui in Nicæa convenerunt sententia, quam abrenuntiantibus statuerunt, habet integram firmitatem. Et ut nullatenus violetur, pio censemus arbitrio, ut nequaquam extra septa monasterii cellulas monachi habere videantur; & nec a monasteriorum clausuris absque abbatis, vel qui ab eo subpræesse constitutus, licentia ad quodlibet opus exercendum egredi præsumant. Cum vero licentia impetrata aliquid ad peragendum perrexerint, non sine duorum vel trium ex fratribus testimonio pergant. Nam si abbas intento studio cuncta hæc non procuraverit adimplenda, talem se credat sustinere juxta patrum censuram sententiam, qualem delinquentes monachi tunc promereri debuerant.

Can. 12.

Ad XXIX. *caput. Additio Leonis.*

Secundum culparum vel peccatorum differentiam pœnitentia moderetur; & ipsarum cœnobiis doctrina & institutio ad similitudinem virorum maneat monasteriorum. quia quamvis in sexu dispares sint, in humilitate sine status differentia concordant.

Ad

ANNO CHRISTI 853.

Ad XXX. *caput. Additio Leonis.*

Qui vero rustica opera die dominico agere præsumpserit, contra divina præcepta egisse non dubitet, & ad pœnitentiam omnimodis redigatur: qualiter pro hoc cælestia regna non amittat.

Ad XXXI. *caput. Additio Leonis.*

Sed tamen sacerdotibus, si præsto sint, deprecetur, ut ad publicam redigatur pœnitentiam; ut judicium mortis non subeat. Nam legibus infirmatur judicium dominico die depromptum, & obligationes ejusdem sacri diei imperatorum siquidem censura dissolvit.

L. 2. 7 & 11. Cod. de feriis.

Ad XXXII. *caput Additio Leonis.*

Verum etiam qui sponte ad talem devotionem pervenerit, & postmodum ad nuptias vel ad militias devolvitur, publice satisfactionem pœnitentiæ gerat intentius, ut ad perfectionem redire non diffidat.

Ad XXXIII. *caput. Additio Leonis.*

Et sicuti discrete in ecclesia singula videntur exposita, ita virorum pars & mulierum partibus suis cōtenta sit. Et sæculares, ne peccent cum justificari desiderant, a prohibitis abstinere videantur; nec inter sacros cācellos ordinibus debitos nisi permittente episcopo adtentent accedere.

Ad XXXIV. *caput. Additio Leonis.*

Et si liberaliū artium præceptores in plebibus, ut assolet, raro inveniuntur; tamen divinæ scripturæ magistri, & institutores ecclesiastici officii nullatenus desint: qui & annualiter proprio episcopo de ejusdem actionis opere sollicite inquisiti debeant respondere. Nam qualiter ad divinum utiliter cultum aliquis accedere possit, nisi justa instructione doceatur?

Ad XXXV. *caput. Additio Leonis.*

Nam qui hujus perniciosi & scelesti facti studiosus inventus, admonitus a sacerdote minime obaudierit, a communione modis omnibus suspendatur. Quia condecet pergentes ad ecclesiam divinas intente scripturas attendere, & locis Dei quæ ejus sunt agere; secundum quod scriptum est: *Domus mea domus orationis vocabitur:* non alios secum ad immane peccatum sua culpa suadere.

Ad XXXVI. *caput. Additio Leonis.*

Utraque enim pars consentiens, & magis alter ex illis divini amoris quam humani ardens, ut in castitate maneret, divortium miserit, & postmodum pollicitationem propriam non observaverit, ad districtam mentiens pœnitentiā redigatur.

Ad. XXXVII. *caput. Additio Leonis.*

Contra hæc salubria dicta faciens, cum uxore concubinam habens, ecclesia communi videatur indignus. Et si perseveraverit, & cum satisfactione non emendaverit, perseverans ab ecclesia penitus amputetur: resipiscenti vero communionis vel reconciliationis tempus episcopus abbreviare debebit.

Ad XXXVIII. *caput. Additio Leonis.*

Et ut pote beati papæ Gregorii decretalia plenissime pandent.

Greg. 2. syn. Rom. can. 5. 6. &c.

Hucusque canones ex synodo Eugenii PP. II.

Cum additionibus Leonis PP. IV. cujus sequuntur canones.

CAP. XXXIX. SEU I. LEONIS.

Ne per singula ecclesiarum loca plusquam oportet presbyteri ordinentur.

Res parumper necessarias favente domino vobiscum pariter multo tempore volumus emendare, & modum arbitrio pium in hac urbe de forensibus sacerdotibus, qui per viciniores episcopos consecrantur, rationabilius ordinare: qualiter nullatenus amplius per titulorum vel diaconiarum ecclesias in sacerdotali gradu constituti sacerdotes reperiantur, quam nos communi consilio supra fuisse annotatum recolimus. Denique a majoribus ordinatum, ut secundum facultatem rerum ecclesiæ oblationes, vel reditum clerici ordinentur: nos in quid tantam superfluitatem presbyterorum forensium cernimus ordinatam, quorum non amplius quam tertiam partem debito more posse sufficere; Et credo in nonnullis sancti canones corrumpi potuissent, dicentes: *Non neophytum, ne in superbiam elatus in judicium incidat diaboli.* & in aliis multis, quæ hic per totum longum recensere: & maxime in hoc: quod nullus absolute debeat ordinari presbyterorum. Deinceps vero qui contra interdicta attentare præsumpserit, sciat se in eo omnimodo vindicandum. Iidem vero hujus urbis presbyteri episcopum proprium recognoscant; & delinquentes canonice judicet, judicatique obedienter auscultent, & ad eum jussi adveniant, si volunt ecclesiasticis participium retinere. Cuncta hæc illis patienter sunt observanda, si ex toto canonum nolunt damna sentire.

Can Nicæn. 2. 1. Tim. 3. Calche. can. 6.

CAPUT XL. SEU II. LEONIS.

Ut presbyteri ordinati per loca proprii episcopi nullo modo concilium negligant.

Presbyteri vero qui in diversis locis, baptisteriis, vel quibuscumque aliis sacris " oratoriis ordinantur, instanter & inexcusabiliter ad concilium diœcesis episcopi occurrere, secundum sanctorum statuta patrum decernimus. Hi autem qui colonatus possessiones retinent nihilominus volumus ad episcopi indifferēter venire concilium. Nam si per contumaciam se quasi in alterius potestate subtraxerint, & proprio non subjiciuntur episcopo, canonicis correptionibus subjaceant.

" Can. 15. concil Arvernensis I.

CAP. XLI. SEU III. LEONIS.

Ut laici qui absque proprii consensu episcopi presbyteros retinent, communione priventur: presbyteri vero admoniti redire nolentes honorem amittant.

LAICI qui alterius diœcesis presbyterum ecclesiæ cujuscumque sua potestate instituerint, non præbente consensum episcopo, cujus parochia videtur existere, a fidelium communione separentur. Presbyteri vero qui talium subreptione recipiuntur, & admoniti ab episcopo tertio, vel misso ejus, recedere de alterius ecclesia noluerint, proprii officii gradum amittant. Nam si & presbyter sua audacia ecclesiam ad alterum pertinentem episcopum invadere tentaverit, & contra prohibentem episcopum a tali præsumptione non compescuerit, similis sententiæ subeat ultionem.

CAP. XLII. SEU IV. LEONIS.

Ut nullus in ecclesiis præsumat presbyteros constituere, nisi qui & dare licite, & increpare canonice potest.

ILLUD itaque non intermittendum prævidimus, quod quidem fratres vicini episcopi extra hanc urbem in proprietatibus monasteriorum hujus urbis, vel ceterorum piorum locorũ, id est, xenodochiorum, titulorumque & similium a prædecessoribus fundatis querelantur, quod non providentiæ episcoporum, quorum ipsa loca diœcesis videntur existere; sed abbates aut prælati ipsorum piorum locorum ad sacras missas celebrandas, aut aliquid sacerdotalis officii agendum instituunt sacerdotes. Quod nequaquam de reliquo fieri volumus, & insolidabili rejunctione persecamus: id est, ut nullus in ecclesiis præsumat presbyteros constituere, nisi qui & sacerdotalem gradum dare licite potest, & canonice de neglectis presbyteros increpare. Sed ab his venerabiliter sacerdotes ad divini ministerii officiũ expetãtur episcopis, quibus singulariter & diœceses pertinent, & canonice debẽt ipsas ecclesias providere, ordinareq; provisas.

Tunc vero sancta completa synodo ab universis episcopis, presbyteris, diaconibus, & clero cuncto sic acclamatum est: EXAUDI CHRISTE. *Domino nostro Leoni a Deo decreto summo pontifici, & universali quarto papæ vita.*

Acta depositionis Anastasii presbyteri tit. B. Marcelli.

ET hoc dicto Theodorus notarius ac scriniarius sanctæ Romanæ ecclesiæ legit.

Imperãtibus dominis piissimis perpetuis Augustis, Hlotario a Deo coronato pacifico & magno imperatore anno XXXVII. sed & Hludovico Deo coronato ejus filio novo imperatore, anno V. mense Decembrio, die VIII. indictione II. in civitate nova, cujus vocabulum Leoniana est, intra ecclesiam ubi corpus beatissimi Petri apostolorum principis conditum est.

Leo episcopus servus servorum Dei venerabilibus missis sacratissimorum imperatorum filiorum nostrorum, Ioseph Eporediensis ecclesiæ antistiti, seu Petro Spoletinæ, itemque Petro Arretinæ ecclesiæ episcopis, ac Notingo episcopo Brixiensi, universæque sanctæ synodo hic pariter congregatæ.

Quod bene ac pleniter nobiscum simul fratres carissimi scitis; nunc iterum dilectioni vestræ cognitum esse volumus; quomodo instigante ac suadente diabolo Anastasius presbyter cardinis nostri, quem nos in titulo B. Marcelli martyris atque pontificis ordinavimus, contra statuta patrũ propriam ecclesiam deserens, ecce jam per quinquennii tempus in alienis parochiis, id est, Aquileiensibus, velut ovis errans degere ac temere inhabitare præsumpsit. Quem etiam auctoritate suffulti apostolica & canonica, apostolicis literis per tertiam & quartam vicem vocavimus; ac ubi redire distulit, duobus congregatis episcoporum conciliis, cum eum non potuissemus videre vel habere specialem præsentiam, communi eum decreto, sancta communione privavimus. Volentes si quidem suam per hujus excommunicationis censuram ad gremium sanctæ, a quo discesserat matris ecclesiæ personam reducere, juxta illud XVI. sancti magniq; concilii Nicæni capitulum, in quo omnem necessitatem presbyteris a propria ecclesia discedentibus imponi præcipitur ac promulgatur. Sed apostolica monita sanctique concilii pro nihilo ducens, erroris irretitus caligine redire nullatenus voluit. Postmodum vero Ravennæ nobis cum piissimo invictoq; domino Hludoico imperatore spiritali filio nostro degentibus ejus clementiam exoravimus, ut eumdem presbyterum ad nos suamq; ecclesiam reverti juberet. quod omni alacritate nostro repromisit perficere pontificio, diem constituens atq; denuncians, in quo eum remeare sanciret. Missos etiam majestatis suæ nobiscum reliquit, Notingum scilicet episcopum Brixiensem, & Adelgisum illustrem comitem, qui revertentem illum nostro conspectui præsentarent. Quibus expectantibus illic nobiscum usq; ad diem statutũ & ultra, præfatus presbyter non advenit: ac iidem missi se illũ nobis repræsentare non posse professi sunt. Post transactum autem placitũ dum eum mandatis nostris temere renitẽtem conspexissemus; ita ut nec jussis apostolicis obedire voluisset, neq; sanctioni venerandi concilii conservatorem se, a quo sancta communione privatus existeret, exhibuisset; ac plurimos sua læsione pestifera maculasset: quin & domini Hlotarii præstãtissimi imperatoris decreto, redire jubenti, pertinaciæ suæ intemperantia restitisset; ne ulterius suo exemplo ecclesiasticus ordo cõfunderetur, & Christianitatis religio profanaretur, anathematis eum vinculo cum sacerdotum nostrorum consensu nodavimus. Ubi etiam præsto fuerunt idem dictus Notingus Brixiensis episcopus, & Adelgisus illustris comes, præfati missi domini Hludovici serenissimi imperatoris. His ita peractis Ravenna remeantes advenimus Romã, ipseque jam fatus presbyter præventus est Clusium: ad quem tres venerabiles episcopos nostros cum vocationis literis destinavimus, Nicolaum videlicet, Petronacium & Ioannem, monentes eum tam per se quam per epistolas, quas ei per eosdem mandavimus, ut die quintodecimo mensis Novẽbris, hujus secundæ indictionis, ad generalem synodum absque omni dilatione vel mora occurrere debuisset. Ille autem ut semper, ita & nunc in sua inquietudine atq; audacia perseverans, venire, ut omnes modo nobiscum cernitis, distulit atque contempsit. Nos autem post tantas vocationes, tantosque labores, quot una vobiscum pro eo habuimus, quid aliud nunc facere vel agere possumus, nisi ut canonum promulgationem

ANNO CHRISTI 853.

mulgationem, ob illius indisciplinatam mentem, vobiscum venerabilibus & imperialibus missis, carissimis in Christo fratribus nostris, nec non cum ceteris episcopis atque presbyteris hac synodo residentibus atque stantibus diaconibus, ac reliquo clero, in eum communiter inferamus, quæ de talibus in tertio Antiocheni concilii capitulo luce clarius continentur?

Ad hæc omnes episcopi sancta synodo residentes dixerunt: Vestræ sanctitati si placet, veniant in medium venerabiles episcopi, per quos eum vestris apostolicis literis accersiri decrevistis. Illico surrexerunt, Nicolaus videlicet, Petronacius, & Ioannes episcopi, & coram omnibus voce clara dixerunt: Nos secundum jussionem beatissimi præsulis nostri præsentialiter verbis & literis eum vocavimus; quarum exemplaria en, ut cernitis, in manibus; & si vobis placet legantur. Sancta synodus dixit: Legantur.

Tunc relecta sunt per Theodorum notarium & scriniarium sanctæ Romanæ ecclesiæ, in quibus continebatur ita.

† *Leo episcopus servus servorum Dei Anastasio presbytero excommunicato.*

Cum spiritualibus te nostris procreatum visceribus noscimus, tua deceptione quotidie ingemiscimus; qui sinu matris tuæ progressus, erroris irretitus caligine alienis parochiis vel regionibus immorari, contra præcepta patrum canonumque sanctionem, non dubitas. Revertere igitur, salutisque incedere summopere callem procura, te ne vana spes decipiat, caducæque adulationes subvertant. Sed terrenis mentem actibus erigens, ea quæ superna infinitaque permanent, inquiescibili intuitu anhelare memento. Quia salutem semper tuæ cupimus animæ corporisque videre: & ne te diabolicæ insidiæ concludant, omnipotentis domini semper clementiam exoramus. Preterea apostolicis tibi precipimus literis; jam quinquennii tempus huc illucque latitans velut anguis discurris, ad concilium, quod XV. congregaturi sumus die Novembris " expectatæ futuræ secundæ mensis indictione, præsentare te omni deposita occasione procures; ut causam tuam in venerabili cœtu sanctæ valeamus congregationis subtili ventilare intuitu, & humanius tuam conversionem tractare. Si autem neglexeris quod precipimus, ampliori tevinculo innodamus Nam e multimodis " te reprehendimus, ac reprehensibilem judicamus; quia ad duo pro te congregata concilia occurrere distulisti; sicut hi præsentes Nicolaus, Petronacius, atque Ioannes venerabiles episcopi nostri, per quos te nunc auctoritate canonica jussimus evocare, ore proprio indicabunt. Si autem constituto tempore ad prædictum concilium venire neglexeris, sub excommunicatione atque anathemate te modis omnibus decernimus esse mansurum.

" mensis exp. f. secundæ indictionis.

" & multis modis: " legitur c. 46. l. 11. Card. Deusdedit.

Sancta synodus, interea, dixit, requiratur si sæpedictus Anastasius presbyter excommunicatus utrum venit, annon requisitus minime est inventus. Tunc sacratissimus papa imperialibus superius jam dictis missis dixit: Cur nobis sanctoque concilio secundum imperialem epistolam jam dictum non præsentatis presbyterum? Ipsi autem affirmantes dixerunt: Nos eum secundum præceptionem domini magnique imperatoris reducere, vobisque præsentare maluimus; sed minime illum invenire potuimus. Mox autem omnibus episcopis ipse insignis & beatissimus præsul dixit: Quid vobis de his videtur? Universus cœtus episcoporum respondit: Imperialis, si vobis placet, epistola relegatur. Et cum relecta fuisset, in ea inter cetera repertum est ita: Vestræ denique ' serenitatis industria cognoscat de Anastasio presbytero, cur ad vos non ' pervenit, nostro satis animo displicuisse, quare nunc carissimos missos nostros, Ioseph videlicet reverendissimũ episcopum, atque dilecti filii nostri Hludoici archicapellanum, necnon & Petrum sanctæ sedis Spoletinæ venerabilem episcopum, & Adelgisum illustrem comitem nostrum præsentaliter vobis mittimus: quidquid canonice & secundum Deum super illo vestra deliberaverit sententia, nihil cõtradicentes. Tantum sollicite cavere, ac prudenter tractare curate; ne in hoc facto divina voluntas offendatur in aliquo.

' sanctitatis
' pervenerit

Tunc venerabilis ac præcipuus præsul omnibus residentibus episcopis & presbyteris, stantibus quoque diaconibus & omni clero dixit: O beatissimi fratres, quid vestra beatitudo de crebro dicto presbytero, qui tanta ac talia enormiter cõtra patrum regulas atque statuta peregit? Mox omnes episcopi unanimiter dixere: Quid aliud arbitrari aut proferre valemus, nisi ut sancti patres, qui Antiocheno concilio residentes tertio capitulo promulgarunt, & inviolabiliter statuerunt: *Si quis presbyter parochiam propriam deserens ad aliam properaverit; vel inde omnino demigrans in aliam parochiam per multa tempora nititur immorari, ulterius ibidem non ministret: maxime si vocanti suo episcopo, & regredi ad propriam parochiam cõmonenti obedire contempserit. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, a ministerio modis omnibus removeatur, ita ut nequaquam locum restitutionis inveniat.* Quam promulgationem in eum, si vobis placet, presbyterum inferimus, & propriis manibus roboramus.

Præsul summus respondit: Placet. Tunc elevans se ipse præclarus pontifex de sede sua ait: Anastasium jam nuper excommunicatum presbyterum tituli S. Marcelli, qui propriam parochiam relinquens, in aliena per multa tempora nititur immorari, a sacerdotali ministerio modis omnibus removemus; ita ut locum restitutionis nequaquam inveniat. Si quis autem contra hanc diffinitionẽ nostram quocunq; tempore agere præsumpserit, aut eum restituere in sacro officio tentaverit, sit ei a sanctis patribus & a nobis omnibus anathema. Posthæc omnes episcopi eadem synodo residentes, unanimes dixerunt: Et nos sic judicamus; sicque irrefragabiliter statuimus. Et subscripsere episcopi numero LXVII.

SUBSCRIPTIONES.

Leo sanctæ catholicæ & apostol. Rom. ecclesiæ quartus episcopus in hac excommunicatione & anathemate, sive depositione Anastasii presbyteri tituli S. Marcelli a me facta, sicut superius legitur, manu propria subscripsi.

Hlotharius imperator subscripsit.

Paulus ' diaconus vicem agens Ioannis archiepiscopi Ravennatis.

' subdiacõnus

Ioseph episc. Eporediensis,
Petrus episc. Spoletanæ,
Petrus episc. Arretinæ,
Notingus episc. Brixiensis,
Leo episc. Balneoregis,
Ioannes episc. Bellitrensis,
Adrianus episc. Ferentinate,
Ioannes episc. Sutriensis,
Agatho episc. Tudertinæ,
Nicolaus episc. Anagninæ,

ANNO CHRISTI 853.

Petrus episc. Gabinensis,
Andreas episc. Auximanæ,
Ioannes episc. Furconiæ,
Dominicus episc. Fulginensis,
Megistus episc. Ostiensis,
Maio episc. Privernate,
Stephanus episc. Narniensis,
Racipertus episc. Nuceriensis,
Rodoaldus episc. Portuensis,
Cancio episc. Senensis,
Leo episc. Silvæ candidæ,
Georgius episc. ' Polimartiensis, (' Polymarsiensis,)
Dominicus episc. Centumcellensis,
Alipertus episc. Fundensis,
Colo episc. Reatinæ,
Arnolfus episc. Valbensis,
Albinus episc. Amerinæ,
Benedictus episc. Nepesinæ,
Rodoricus episc. Castellanæ,
Theodorus episc. ' Manturanensis, (' Marturanensis,)
Ioannes episc. Tuscanensis,
Tanimundus episc. Suanensis,
Iordanes episc. Terracinensis,
Sergius episc. Humanensis,
Adrianus episc. Cerensis,
Petronacius episc. Albanensis,
Ioannes episc. Fanensis,
Ragubel episc. Pisaurensis,
Ioannes presbyter vicem tenens Benedicti episcopi Perusiensis,
Talarus ' episc. Minturnensis, (' Talarius,)
Samuel episc. Senogalliæ,
Atrualdus episc. ' Berolanæ, (' Verolanæ,)
Ioannes episc. Falaritanæ,
Dominicus episc. Galliensis,
Andreas episc. Calliensis,
Bonipertus episc. Signinæ,
Leo episc. Alatrinæ,
Iordanes episc. Castrensis,
Ioannes episc. Forosemproniate,
Odalpertus episc. Populoniensis,
Constantinus episc. Vrbinate,
' Erfo episc. Eugubinæ, (' Ioannes)
Sergius episc. Sabinensis,
Andreas episc. Bleranæ,
Ibo episc. Assisiensis,
Anastasius episc. Tribus tabernis,
Vrsus episc. Tiburtinæ,
Petrus episc. Vrbevetanæ,
' Liuderisius episc. Marsensis, (' Tuderiscus)
Crescentius episc. Tribensis,
Aimo diaconus vicem agens Anastasii episcopi Esinatis,
Vrsus archidiaconus vicem agens Petri episcopi Teatinensis,
Leo presbyter vicem agens Stephani episcopi Montefeletranæ,
Rampertus presbyter vicem agens Hieremiæ episcopi Apratiensis,
Vvalderamus presbyter vicem agens ' Teuderandi episc. Asculanæ, (' Vvendezandi)

SVBSCRIPTIO PRESBYTERORVM.

Romanus archipresbyter tituli sanctæ Pudentianæ,
Sergius presbyter tituli S. Clementis,
Leo presbyter tituli S. Cæciliæ,
Zacharias presbyter tituli S. Chrysogoni,
Benedictus presbyter tituli S. Callisti,
Leo presbyter tituli S. Laurentii,
Paulus presbyter tituli S. Balbinæ,
Leo presbyter tituli S. Cyriaci,
A Adrianus presbyter tituli S. Marci,
Gregorius presbyter tituli S. Anastasiæ,
Romanus presbyter tituli SS. Ioannis & Pauli,
Quirinus presbyter tituli S. Eusebii,
Iovinianus presbyter tituli S. Sabinæ,
Hadrianus presbyter tituli S. Vitalis,
Georgius presbyter tituli S. Laurentii,
Georgius presbyter tituli SS. Ioannis & Pauli,
Ioannes presbyter tituli S. Chrysogoni,
Leo, presbyter tituli SS. IV. Coronatorum,
Martinus presbyter tituli S. Marci,
Ioannes presbyter tituli S. Priscæ,

SVBSCRIPTIO DIACONORVM.

B Ioannes archidiaconus,
Ioannes diaconus,
Nicolaus diaconus,
Benedictus diaconus,
Leontius diaconus,
Benedictus diaconus,

In hac quidem sancta & venerabili synodo, domini solatiante gratia nobiliter celebrata, post diversas episcoporum, sacerdotumque vel clericorum, atque omnium Christianorum hominum pias ac salutiferas admonitiones & exhortationes, depositus est juste atque canonice Anastasius presbyter tituli S. Marcelli: eo quod contra auctoritatem canonicam propriam parochiam de- C seruit, per annos scilicet quinque; & in alienis adhuc usque hodie demoratur, & neque vocatus, neque excommunicatus, & ad ultimum anathematizatus, sicut de eo in hac ipsa synodo pleniter scriptum est, ad congregata duo episcoporum concilia pervenire noluit. Ideo tam a summo pontifice, quamque ab universis episcopis tunc synodo residentibus ob suam stultam audaciam merito, ut prædiximus, est depositus, & sacerdotali honore privatus: Anno denique, mense, die, & indictione ut supra.

Ejusdem synodi Leonis IV. breviarium, ex incerto scriptore de vitis pontificum Romanorum, cui Luitprandi nomen falso tribuitur.

HIC Leo videns multa suo in tempore contra Deum & salutem animarum impudenter fieri, consilio imperatorum Lotharii & Lo- D deuvici Romæ synodum habuit cum LXVII. episcopis: cum quibus XLII. capitula Christianorum saluti necessaria edidit, & firmiter firmanda esse præcepit.

In *primo* enim capitulo instituit, ut episcopus, juxta Pauli discretionem & admonitionem irreprehensibilis, & boni operis desiderabilis consecretur.

Secundo, Quisque sacerdos caveat, ne præmiis consecrationem adipiscatur: ne exemplo Simonis in laqueum incidat diaboli.

Tertio, Vt bono opere episcopus existat, & be- E ne speculetur, qualiter populum verbo prædicationis instruere debeat.

Quarto, Vt si episcopus inveniatur indoctus, a metropolitano proprio admoneatur, & presbyteri, & diaconi, & subdiaconi a suo episcopo, ut doceri possint, admoneantur, & interim tales presbyteri & clerici celebrare divina mysteria & officia suspendantur; ut docti valeant ad debitum ministerium pervenire.

Quinto, Confirmavit quæ Cælestinus & magnus Leo de episcopis instituerant: videlicet, ut non conveniat episcopum consecrari, nisi a clericis & populo fuerit postulatus. Quia nulla ratio sinit, ut aliter consecrati inter episcopos habeantur, Et cũ in eadẽ ecclesia dignus non inveniatur,

tunc

tunc primum alter de altera ecclesia eligatur: & quamvis necessitas eveniat, tamen invidiose nullo modo consecretur.

Sexto, Præcepit, ne juxta Sardicensem synodum ultra trium hebdomadarum spacium episcopi a propriis ecclesiis morentur; nisi forte per jussionem metropolitani vel principis ex necessitate contingat. Quia absentia episcopi plerumque fit calamitas plebis.

Septimo, Necessario servari præcepit, ut juxta ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis ecclesiasticis imbuantur: & omnibus unum sit refectorium ac dormitorium, sive ceteræ officinæ ad usus clericorum necessariæ. Ministri vero post episcopum tales eligantur, quorum vita & doctrina illos potius exornent, quam dehonestent.

Octavo, Ut episcopi diligenter curam habeant in baptismalibus plebibus; & cum necessitas in eis presbyteros ordinandi occurrerit, ut reverentius observentur, non sine consensu ibidem habitantium fieri convenit.

Nono, Ut in congregandis clericis non plures admittantur, quam facultas rerum eis canonice attributa sufficere possit.

Decimo, Ut sacerdotes constitui non oporteat, nisi ecclesiis aut speciali monasterio deputentur; ne necessitas in secularibus domibus illis habitandi occurrat, alioquin a propriis episcopis, aut in episcopio, aut in monasteriis causa habitandi & conversandi pro exercendo officio constituantur, ubi mulieres nullam habeant copiam conversandi.

Undecimo, Ut sacerdotes divina eloquia sedulo perscrutentur, & populum admoneant, & ludos aliquos ante se fieri non delectentur. Transgressores quippe admonitione episcopi ulterius agere desinant; sin autem, canonice judicentur.

Duodecimo, Ut sacerdotes, qui ad debita & opportuna officia in ecclesiis indifferenter adesse debent, fenore aliquo, aut venatione, vel aliqua aucupatione, rusticove ministerio omnino non occupentur: nec sine ornatu sacerdotali extra domos suas appareant; & ea solum, quæ patrum constituta videntur, observent, contrarii denique inventi, aut deinceps desinant, aut canonicæ disciplinæ subjaceant.

Tertiodecimo, Ut sacerdotes in sæcularibus negotiis pro testimonio, aut conficiendis instrumentis non rogentur; quia eos in talibus rebus esse non convenit. Si enim eventu causæ aliquid viderint aut audierint, ubi nullæ sæcularium idoneæ personæ inveniantur, ne veritas occultetur, & malus ut bonus existimetur, in providentia sit episcopi, ut coram se, & competentibus judicibus hanc aliter veritatem honorifice attollant.

Quarto decimo, Ut sacerdos, aut quis alius in ecclesiastico ordine provectus, si in eo scelere inveniatur, quo abjiciendus sit, depositus providentia episcopi bene proviso loco constituatur; ubi peccata lugeat, & ulterius non committat.

Quintodecimo, Ut si episcopus, presbyter, diaconus, vel subdiaconus de quacumque femina crimine fornicationis suspicatus, post primam & secundam & tertiam admonitionem metropolitani, vel alterius episcopi, aut ejus, cui subjacere videtur, inveniatur fabulari cum ea, aliquove modo conversari, canonice judicetur: quia cui propriam habere uxorem non permittitur, ab omni femina debet se abstinere.

Sextodecimo, Ut nulli episcoporum liceat res immobiles de subjectis plebibus aliisque piis tollere locis: ne in tali facto pauperes inveniantur. contra agens canonica auctoritate coarctandus existat.

Septimodecimo, Ut presbyteri omnium ad se currentium in quibuscumque sacris locis oblationes ad missarum solemnia recipiant: quia cum Dei & hominum mediatores existant, in exercendis votis & relaxandis peccatis largissimam debent orationem peragere.

Octavodecimo, Ut episcopus sibi subjecto sacerdoti, vel alio clerico nisi ab alio postulatus, dimissorias non faciat: & ne falsæ ut veræ credantur, & veræ ut falsæ suspicentur, universalis pontificis, vel imperiali, vel metropolitani bulla eas roborari oportet.

Nonodecimo, Ut episcopi, universique sacerdotes, quia ad solam Dei laudem, bonorumque operum actionem constituuntur, debeant tam pro ecclesiasticis, quam pro propriis suis actionibus, excepto publico crimine habere advocatum; non malæ famæ suspectum, sed bonæ opinionis; & laudabilis artis inventum: ne dum humana lucra intendunt, æterna præmia perdant.

Vigesimo, Ut si quispiam sacerdotum inventus fuerit, qui advocatum in judicio proferre non valeat, coram plebe propria suus episcopus ipsum sacerdotem discutiat, si bonæ, an malæ conversationis existat; aut cujus rei causa debite advocatum habere non possit, malæ vero inventus, pro qualitate culpæ secundum canonum normam emendari curetur.

Vigesimo primo, Ut monasterium, vel oratorium canonice constructum a dominio constructoris eo invito non auferatur; liceatque illi idem presbytero, cui voluerit, pro sacro officio illius diœceseos, & bonæ auctoritatis dimissoria cum consensu episcopi, ne malus existat, commendare: ita ut ad placita, & justam reverentiam illius episcopi obedienter sacerdos recurrat; alioquin canonicis ultionibus subjaceat.

Vigesimo secundo, Sancivit, ut si quispiam comprobatus invasor, dicat pro parte ecclesiæ se egisse, de privata sibi re pertinente; ab ipso, suoque herede persolvatur invasio. Sacerdos denique in tali culpa pauper inventus a proprio canonice judicetur episcopo, episcopus a metropolitano: ut non ecclesia sibi commissa damnum sustineat de invasione.

Vigesimo tertio, De monasteriis monachorum sive sanctimonialium, & de omnibus aliis pro diversis necessitatibus ad eleemosynam constitutis præcepit, ut per episcoporum solicitudinem, in quorum diœcesi hæc existunt, ordinentur ad easdem utilitates, quibus constituta sunt.

Vigesimo quarto, Disposuit de ecclesiis, quæ in diversis regionibus sacerdotibus & solitudine destitutæ nullo debito officio resonant, ut episcopus, si proprio juri ecclesiæ sunt subjectæ, ibidem sine intermissione presbyterum constituat; & si sæcularium hominum sunt sub jure constitutæ, ab episcopo admoneantur: & si admoniti presbyteros infra trium mensium spatium ibidem neglexerint constituere, absque neglectu principem urgeat episcopus, ut ejus sententia emendetur.

Vigesimo

Vigesimo quinto, Vt ecclesiæ quælibet destructæ A proprio stipendio restaurentur; non sufficiente vero necessario, a populo plebis auxilientur.

Vigesimo sexto, Vt nulli episcoporum liceat, a subjecto sacerdote vel alio quolibet clerico ex piis locis donationes ultra statuta patrum exigere, aut superimposita in angariis inferre.

Vigesimo septimo, Vt abbates tales constituantur, qui sui vocabuli ministerium Deo possint indubitanter supplere; ita docti, ut quæcumque fratrum negligentia acciderint, omnino cognoscere possint & emendare.

Vigesimo octavo, Vt episcopus in sua diœcesi diligenter perscrutetur illos, qui solo habitu monachi existunt, & ad proprium monasterium redire eos cogat, aut prospectu congruo in aliud mittat, ut regularem vitam servent.

Vigesimo nono, Vt feminæ, quæ habitum religiosum, aut velamen obtentu religionis susceperunt, B deinceps viro sociari non permittantur; prævaricatæ autem ad pœnitentiam coërceantur.

Trigesimo, Vt die dominico nullus audeat mercationes, nisi in cibariis rebus, aut quælibet rustica opera facere; alioquin ut transgressor ad pœnitentiam redigatur.

Trigesimo primo, Vt dominico die personam suspectam & reatu infamem, aut optima satisfactione solvant, aut in custodiis constituant, ut licitis diebus judicetur. Nam legibus infirmatur judicium dominico die deprromptum.

Trigesimo secundo, Vt nulli laicorum liceat in C eo loco, ubi presbyteri & cæteri clerici existunt, quod presbyterium nuncupatur, quando missa celebratur, consistere: quia sicuti in ecclesia singula loca videntur exposita, ita virorum pars & mulierum partibus suis debet esse contenta.

Trigesimo tertio statuit, Vt sicut hi qui monasteria elegerunt, a monasteriis egredi non permittantur; ita hi qui inviti monasteriis sunt intromissi, nisi volentes non teneantur: quia quod non petunt, non observant.

Trigesimoquarto, Vt magistri & doctores in singulis locis, in quibus necessitas occurrit, constituantur, qui liberales artes assidue doceant: & D si tales non inveniantur, tamen divinæ scripturæ magistri, & institutores ecclesiastici officii nullatenus desint.

Trigesimoquinto, Vt sacerdotes admoneant viros ac mulieres, qui festis diebus ad ecclesiam occurrunt, ne ballando & turpia verba decantando choros teneant ac ducant, similitudinem paganorum peragendo: quia si tales cum minoribus peccatis ad ecclesiam veniunt, cum majoribus revertuntur. Si vero non cessant admoniti, a communione modis omnibus suspendantur. E

Trigesimo sexto, Vt nulli liceat, excepta causa fornicationis, uxorem relinquere, & aliam sibi copulare: alioquin convenit transgressorem sociari priori conjugio. Si autem vir & uxor solummodo pro religiosa vita divortire inter se consenserint, nullatenus sine conscientia episcopi fiat, ut ab eo singulariter proviso constituantur loco: nam uxore nolente, aut altero eorum, etiam pro tali re matrimonium non solvatur.

Trigesimo septimo, Vt nulli liceat uno tempore habere uxorem & concubinam: quia cum domi non sit lucrum, animæ fit detrimentum: alioquin ecclesiastica communione videatur indignus; & si perseveraverit, ab ecclesia penitus amputetur.

Trigesimo octavo, Vt de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, nullus audeat in conjugium copulare: si quis vero fecerit, & perseveraverit, sciat se vinculis anathematis innodatum.

Trigesimo nono, Vt nullus absolute presbyter ordinetur: & ut juxta facultatem rerum ecclesiæ, & oblationes vel reditum clerici ordinentur.

Quadragesimo, Vt presbyteri urbani, & suburbani, & rurales omnes indifferenter ad concilium episcopi veniant, aut canonum correptionibus subjaceant.

Quadragesimo primo, Vt laicus qui presbyterum sine consensu episcopi proprii sua potestate ecclesiæ cuicumque instituerit, a fidelium communione separetur. Presbyteri, si tertio ab episcopo, vel legato ejus de alterius ecclesia recedere admoniti obedire noluerint, proprii officii gradum amittant.

Vltimo vero *capitulo* immutabiliter præcepit, ne ullus abbas, aut quilibet alius præsumat presbyteros in ecclesiis statuere, nisi qui & sacerdotis gradus licite dare potest, & canonice de neglectis presbyteros increpare. Sed ab his venerabiliter sacerdotes ad divini ministerium officii expetantur episcopis, quibus singulariter & diœceses pertinent, & qui canonice debent ipsis ecclesiis prævidere, & prævisas ordinare.

Prædictus pontifex in prædicta synodo Anastasium presbyterum in aliena diœcesi morantem, & sæpenumero vocatum, demumque excommunicatum, & tamen ad propriam parochiam redire nolentem deposuit, & penitus sacerdotali honore privavit.

Item in eadem synodo monuit, & apostolica auctoritate præcepit, ut unusquisque episcopus per diœceses & parochias suas, per se & per sacerdotes suos subjectum sibi populum moneat, ut primitias & decimas incunctanter persolvant: has autem dare nolentes, quousque suppleant, a cibo & potu suspendant. Quod si nec pro hac suspensione supplere curaverint, sancta communione priventur.

Item in eadem irrefragabiliter affirmando instituit, ut nullus episcoporum vel sacerdotum rem sui tituli usurpare aut alienare præsumat: qui autem hoc fecerit, canonicam sine dubio subeat ultionem.

Ioannes papa VIII. *epistola* CXCVIII. *ad aliquot Galliarum episcopos, nonnullos hujus synodi canones affert, & confirmat.*

SANCTISSIMI prædecessores nostri, Stephanus videlicet, Eugenius atque Leo synodali decreto tale nefandum conjugium fieri prohibuerunt, dicentes; *Vt consobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem, vel etiam quamlibet de propria cognatione nullus præsumat sibi in conjugio copulare*, &c. Hoc etiam cum illis pariter jubemus, ut nullus propriam relinquat uxorem, & illa vivente alteram sibi sociare præsumat: nec liceat ei uno tempore duas habere uxores, uxoremve & concubinam. Iubemus etiam, ut nulli sacerdotum, nullique laicorum liceat res immobiles sub qualibet occasione a piis & venerabilibus locis subtrahere, & in proprio usu habere: qui vero præsumpserit, canonicis subjaceat correctionibus. Vide supra canonem XVI. XXXVII. & XXXVIII.

Hincmarus Remensis opusculo de presbyteris criminosis, quod est XLVII. *tomo* II. *harum synodorum canones aliquot profert.*

CAP. XI. Et in synodis Romanis Eugenii & Leonis quarti decretum est: *Si quispiam sacerdotum, id est, episcopus, presbyter, vel etiam subdiaconus de quacumque fœmina* &c. ut can. XV.

Cap. XIII. Unde in synodis Romanis ab Eugenio & Leone quarto celebratis decretum est: *Quamquam sacerdotum testimonium credibile habeatur*, &c. ut can. XIII.

Cap. XXVII. Et in synodis Romanis apostolicorum Eugenii atque Leonis quarti, ubi sacerdotum post condemnationem esse oporteat constitutum est; *Ut sacerdos aut quivis alius in ordinem ecclesiasticum provectus* &c. ut can. XIV.

Cap. XXX. Et in synodis Romanis apostolicorum Eugenii atque Leonis quarti, de pervasione quasi pro parte ecclesiæ facta decretum est, *Ut si quispiam invasor comprobatus dicat*, &c. ut can. XXII.

Et in eadem synodo decretum est, ut episcopi universique sacerdotes habeant advocatos: *Quia episcopi, universique sacerdotes* &c. ut can. XIX.

Et item ibi, de his qui advocatos invenire nequeunt: *Si enim quispiam sacerdotum fuerit inventus* &c. ut can. XX.

De Anastasii presbyteri tituli B. Marcelli iterata excommunicatione, ex annalibus Francicis Bertinianis a Fran. Chesnæo tomo III. *scriptorum Francicorum publicatis, ad an. Christi* DCCCLXVIII.

QUARTA feria post initium quadragesimæ, factione Arsenii filius ejus Eleutherius filiam Adriani papæ ab alio desponsatam dolo decepit & rapuit, sibique conjunxit. Unde idem papa nimium est contristatus. Arsenius ad Ludovicum imperatorem pergens in Beneventum infirmitate corripitur, & thesaurum suum in manus Ingelbergæ imperatricis committens, & ut dicebatur, cum dæmonibus confabulans, sine communione abiit in locum suum. Quo mortuo Adrianus papa apud imperatorem missos obtinuit, qui præfatum Eleutherium secundum leges Romanas judicarent. Isdem vero Eleutherius consilio ut fertur fratris sui Anastasii, quem bibliothecarium Romanæ ecclesiæ in exordio ordinationis suæ Adrianus constituerat, Stephaniam olim uxorem ipsius pontificis, & ejus filiam, quam sibi rapuit, interfecit: & isdem Eleutherius a missis imperatoris occisus est. Adrianus vero papa congregans synodum, supradictum Anastasium hoc modo, sicut subsequitur, post damnationes in eum latas iterum condemnavit.

Excommunicatio quam fecit Leo episcopus de Anastasio presbytero, & postea Adrianus.

Hæc in imagine in dextera parte scripta sunt.

IMPERANTIBUS dominis nostris Lothario & Ludovico Augustis, mensis Decembris die XVI. indictione XIV. Leo episcopus servus servorum Dei. Anastasius presbyter cardinis nostri, quem in titulo beati Marcelli ordinavimus, quique secedens ab eo ad alienas parochias absque nostra pontificali scientia demigratus est; quem per missos & literas nostras vocavimus; & pro quo dominos imperatores supplicati per missos nostros, ut eum ad suam parochiam redire juberent: qui nunc illuc latitando in ipsa demigratione per biennium moratus est, & ad duo vocatus concilia nostra minime venit; sed neque inventus est. Quia ut prædiximus, veluti ovis errans extraneis regionibus suadente diabolo inhabitat; secundum canonica instituta ex Dei omnipotentis, & beati Petri apostoli, nostraque simul apostolica auctoritate, ab hodie sit communione privatus; donec ipse meæ speciali præsentiæ in canonico judicio fuerit præsentatus: & si non venerit, nunquam communicet. Post Romanum pontificem in hac excommunicatione consenserunt archiepiscopus Ravennatis & Mediolanensis, aliique numero LXXV.

Hæc in imagine in sinistra parte scripta sunt.

LEO episcopus servus servorum Dei, omnibus episcopis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & universis clericis, cunctoque populo Christiano. Quod bene ac pleniter nobiscum simul, carissimi fratres, scitis; nunc iterum pro cautela & memoria temporum futurorum dilectioni vestræ cognitum esse volumus: quomodo instigante ac suadente diabolo Anastasius presbyter cardinis nostri, quem nos in titulo beati Marcelli ordinavimus, contra statuta patrum propriam ecclesiam deserens, ecce jam per quinquennii tempus per alienas parochias velut ovis errans discurrit. Quem etiam auctoritate suffulti canonica apostolicis literis per tertiam quartamque vicem vocavimus. At ubi redire distulit, duo pro eo episcoporum concilia congregavimus, quorum conventu cum ejus non potuissemus videre vel habere specialem præsentiam, communi eum decreto sancta communione privavimus: volentes siquidem suam per hujus excommunicationis censuram ad gremium sanctæ, a qua discesserat, matris ecclesiæ personam reducere. Sed apostolica monita sanctique concilii pro nihilo ducens, erroris irretitus caligine redire nullatenus voluit. Proinde sicut Ravennæ nobis degentibus de eo in ecclesia beati Vitalis martyris, mense Maio, die XXIX, indictione prima, ore proprio; nunc iterum in ecclesia beati Petri apostoli mense Iunio, die XIX, indictione superius annotata, similiter promulgavimus, sit ille a sanctis patribus & a nobis anathema, & omnes qui ei in electione, quod absit, aut pontificatus honore adjutorium præstare vel solatium quodcumque voluerint, simili anathemate subjaceant. Post Romanum pontificem in hoc anathemate consenserunt Ioannes archiepiscopus Ravennatis, Nottingus & Singilfredus episcopi domni imperatoris, & sex episcopi ad prædictum archiepiscopum pertinentes, quorum notitiam non recolimus; & alii tam ex Romana urbe, quam ex aliis numero LVI. absque presbyteris & diaconibus sanctæ Romanæ ecclesiæ.

Super valvas argenteas hæc scripta sunt.

IN nomine Patris, & Filii, & spiritus Sancti, incipit sancta ac veneranda synodus, quæ per domini gratiam, & ejus divinum consilium congregata est in ecclesia beati Petri apostoli, anno scilicet pontificatus sanctissimi ac coangelici & universalis quarti papæ Leonis septimo, atque invictissimorum Lotharii ac Ludovici imperatorum anno imperii quadragesimo secundo, mense Decembri, die VIII. indictione II.

Anno Christi 853.

ne II. In hac siquidem sancta ac venerabili A synodo domini solatiante gratia nobiliter celebrata, post diversas episcoporum sacerdotumque vel clericorum, atque omnium Christianorum pias ac salutiferas admonitiones & exhortationes, depositus est juste atque canonice Anastasius presbyter tituli sancti Marcelli, eo quod contra auctoritatem canonicam propriam parochiam deseruisset per annos scilicet quinque, & in aliena ad usque hodie demoratur. Et neque vocatus, neque excommunicatus, & ad ultimum anathematizatus, sicut de eo in hac synodo veridica pictura demonstrat, ad congregata duo pro eo episcoporum concilia venire noluit. Ideo tam a summo pontifice, quamque ab universis episcopis tunc synodo residentibus, videlicet numero LXVII. ob suam stultam audaciam merito, ut prædiximus, est depo- B situs, & sacerdotali honore privatus, anno denique mense ac die, atque indict. ut supra.

Huc usque Leo pontifex scribi jussit.

Post mortem vero jam dicti Leonis dignæ memoriæ præsulis, ipse anathematizatus atque depositus Anastasius, sæculari potentia rediens ab abditis, quibus sicut fur latitaverat, locis, diabolica fraude seductus, inretitusque caligine, latronum more hanc quam non debuerat introire ecclesiam invasit; velut ethnicus atque barbarus, ad perditionem suæ animæ atque periculum, hujus venerandæ synodi cum suis nequissimis consentaneis atque sequacibus picturam destruxit, imaque dejecit. Quam beatissimus papa Benedictus atque egregius restauravit, & lucifluis coloribus decoravit. C

Adrianus episcopus servus servorum Dei.

Omni Dei ecclesiæ notum est, quid Anastasius tempore prædecessorum nostrorum pontificum gesserit; sed & qualiter ab eis de illo sanctæ recordationis Leo & Benedictus eximii præsules instituerint, palam est cunctis. Quorum unus eum deposuit, excommunicavit, & anathematizavit: alter vero sacerdotalibus expolians vestimentis inter laicos in communione recepit. Decessor itaque noster sanctissimus D papa Nicolaus eum postea, si fideliter erga sanctam Romanam ecclesiam incederet, in gremio pari modo recepisset ecclesiæ. Sed infidelitas ejus nunc in tantum apparuit, ut post deprædationem patriarchii nostri, ablationemque synodalium scripturarum, quas tam super se, quam super hujusmodi a sanctissimis præsulibus diversis temporibus decretas repererat; institutionem quoque venerandæ synodi ab ipsis sanctis pontificibus factam, atque sub interpositione anathematis retactam, violari nobis subripiendo fecerit; & homines ad seminandum inter piissimos principes & ecclesiam Dei E discordias, per muros hujus civitatis more furis exire coegerit: quendamque Adalgrimum ad ecclesiam confugium facientem oculis & lingua privari suggesserit. Modo vero, sicut multi vestrum mecum a quodam presbytero consanguineo ejus nomine Adone audistis, & aliis modis nobis revelatum est, beneficiorum quoque nostrorum immemor hominem ad Eleutherium misit, exhortans homicidia perpetrari, quæ sicut scitis, proh dolor, facta sunt. Et ideo pro his omnibus, & pro aliis multis, quibus ecclesiam

A domini perculit atque læsit, quam etiam subdolis machinationibus hactenus tundere non desistit, auctoritate Dei omnipotentis, omniumque sanctorum patrum, ac venerandorum conciliorum, prædictorumque pontificum, simul & judicii nostri sententia sancimus, illum eumdem Anastasium esse tenendum, quemadmodum de eo iidem domni pontifices Leo & Benedictus solemniter & synodice statuerunt; nihil in ejus anathemate vel caussa penitus adjungentes vel minuentes, nisi ut omni communione ecclesiastica privatus existat; donec de omnibus quibus impetitur, nobis coram synodo rationem ponat; & qui cum eo in locutione, cibo, vel potu communicaverit, pari excommunicatione cum eo teneatur annexus. Quia pro eo quod B altiora se petens, quod sibi totiens interdictum fuerat, temere usurpavit, ac vetitum locum conscendit, satis nostra ecclesia murmuravit, & murmurat. Sane si vel ab urbe Roma quantisper discesserit; vel sacerdotium, vel clericalem aliquem ordinem sive ministerium quodlibet repetere aut recipere præsumpserit; quia contra statuta præfatorum præsulum, contraque jusjurandum quod pollicitus est, nunquam se ab urbe plus XL. millibus abscessurum, sacerdotium, vel gradum clericalis esse ministerii petiturum, facere videbitur; cum omnibus fautoribus, consentaneis & sequacibus suis anathemate perenni subjaceat. Prolata in conspectu totius S. Ro. ecclesiæ ante hunc eumdem Anastasium apud S. Praxedem positum, anno pontificatus domini Adriani summi pontificis & C universalis papæ II. per IV. Idus Octob. Indict. II. "

"Anno Christi 868.

Explicit synodus Leonis IV.

Nota Lucæ Holstenii ad cap. XXXIX.

Tantam superfluitatem presbyterorum Forensium. Sacerdotes qui non sunt e canone vocantur superflui περιττοὶ a Iustiniano Novell. 16. cap 1. Porro qui forenses hic dicuntur sacerdotes, in collectione Martini Braccarensis Forastici, Pagenses & Vicarii vocantur can. 56. Sed Leo papa multo laxius hoc loco accipit pro quibuscumque ex aliena diœcesi sacerdotibus.

Nota Severini Binii.

a *Concilium.*] De rebus in hac synodo gestis in vita Leonis papæ IV. hæc scribit Anastasius: *Et tunc coram omnibus quadraginta & duo capitula &c* Et paulo post. *In hac denique post cetera synodo Anastasius presbyter cardinalis tituli beati Marcelli ab omnibus canonice est depositus, eo quod parochiam suam per annos quinque contra canonum instituta deseruit, & in alienis usque hodie demoratur. Qui neque ad duo pro eo congregata concilia venire volens, neque per apostolicas epistolas, neque per tres vocatus episcopos, Nicolaum videlicet, Petronacium, & Ioannem: ideo merito uno consensu, secundum quod de talibus sacris continetur canonibus, eum sancta synodus deposuit, & sacerdotali honore privavit, anno, mense, die, & indictione superius annotata.* Hic Anastasius summi pontificatus libidine incensus, deserta Urbe, profectus est ad imperatorem, cujus opera & auxilio pontificatum obtineret. Cui dum per mera commenta, ut in electionem pontificis ille manum injiciat, persuasisset, idque pontifici innotuisset, revocatus est in urbem. Verum contumaciter recusans accedere, merito censuris ecclesiasticis perculsus, suoque gradu depositus hanc sententiam synodalem sustinuit.

Acta concilii quæ?

Capitulorum in hac synodo editorum triginta septem recitata sunt supra in concilio Romano sub Eugenio papa celebrato: trigesimum octavum ex synodo Romæ habita sub Zacharia: reliqua, quæ solius Leonis papæ sunt, cum aliis omnibus *reperiuntur*, inquit Baronius, *in pluribus antiquis codicibus manuscriptis, ex quorum emendatior. exemplari, quod ab Antonio Augustino ex Hispania Romam missum est, hic describenda putamus duntaxat acta illa, quæ ultimo loco posita, alüs*

Capitula concilii quæ & quot?

aliis rebus absolutis, continent damnationem ipsius Anastasii presbyteri cardinalis memoratu digna. Spero futurum, ut aliquis amans rerum ecclesiasticarum integra ex memorato codice descripta hoc loco per appendicem addi & subjungi procuret.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Vermeriensi concilio subjecit Sirmondus tertio conciliorum Galliæ tomo nonnulla, quæ ad Æneæ ex palatii regii notario Parisiorum episcopi ordinationem spectant, atque inter Lupi Ferrariensis abbatis epistolas occurrunt n. 98. & 99. Ea prætermisit regius collector una cum tractoria Prudentii Tricassium episcopi quam idem Sirmondus alibi vulgavit. Nos si visum fuerit suo loco inter appendices hujusce tomi VIII. collocabimus. Neque vero his subscribendum censuimus, qui ex his tribus epistolis architectati sunt Senonensem quamdam synodum, quos merito irridet ac refutat Cellotius noster sub finem capitis decimi, lib. IV. historiæ Gottescalci adversus Iansenianos illius hæretici monachi hyperaspistas.

ANNO CHRISTI 854.

[a] CONCILIVM

CONSTANTINOPOLITANVM, quo Gregorius Syracusanus episcopus damnatus est, anno domini DCCCLIV. tempore Leonis papæ IV.

Acta concilii.

a *Concilium.*] Hæc synodus auctoritate Ignatii patriarchæ Constantinopolitani celebrata, atque Romani pontificis auctoritate firmata Gregorium Syracusanum episcopum sub ratificatione Romani pontificis episcopatu deposuit. Totam sententiam a pontifice confirmari quidem petitum fuit, sed non impetratum, donec pars altera audiretur. Cumque interea Leo moreretur, ad successorem delata est causa, quæ maximæ tragœdiæ atq; diri schismatis initium fuit: hac enim occasione Gregorius Syracusanus animo ulciscendi se in Ignatium patriarcham Constantinopolitanum malis artibus operatus est, ut ille a sede Constantinopolitana deponeretur, atque in locum ejus Photius eunuchus ex laico intruderetur, aliaque innumera mala subsequerentur.

Origines schismatis Græcorum.

ANNO CHRISTI 855.

[a] CONCILIVM VALENTINVM III.

[1] LOTHARII IMPERATORIS IVSSV IN CAVSA Valentini episcopi celebratum, VI. Idus Ianuarias, indict. III. anno Christi DCCCLV. [b] Leonis IV. papæ anno VIII. Lotharii ejusdem imperatoris & Caroli Calvi regis XV.

TITVLI CANONVM.

I. *Quod novitates vocum omni studio vitandæ sint.*
II. *De æterna Dei præscientia bonorum & malorũ.*
III. *De prædestinatione Dei, electorum ad vitam, & impiorum ad mortem.*
IV. *De redemptione sanguinis Christi: & de quatuor, & novemdecim capitulis.*
V. *Quod omnes regenerati a peccatis abluti sint, non tamen omnes salvi fiant.*
VI. *De gratia & libero arbitrio.*
VII. *Vt episcopi per civitates minus idonei non ordinentur.*
VIII. *Vt excommunicentur qui possessiones ecclesiarum invadunt, etiamsi a principe indultas dicant.*
IX. *De presbyteris parochialibus, dotibusque basilicarum: & de iis qui basilicas in prædiis suis condere volunt.*
X. *Vt nonæ ac decimæ de rebus ecclesiæ subtractis persolvantur, & decimæ de omnibus quæ possidentur.*
XI. *Vt in judicio forensi juramentum juramento legitime facto non opponatur.*
XII. *De iis qui singulari certamine alios occidunt, vel occiduntur.*
XIII. *Vt episcopi mutuo se adjuvent contra rebelles, & auctoritatis suæ contemptores.*
XIV. *Vt episcopi gregem suum nulla oppressione lædant.*
XV. *Vt episcopi formam disciplinæ in omni vita & conversatione sua se intuentibus exhibeant.*
XVI. *Vt verbum prædicationis per se vel per alios fidelibus administrent.*
XVII. *Vt visitationes parochiarum moderate & apte peragant.*
XVIII. *De scholis instaurandis.*
XIX. *Vt metropolitani de vita & opinione episcoporum præcipuam curam gerant.*
XX. *Vt thesaurus omnis ecclesiæ fideliter custodiatur.*
XXI. *De commutationibus rerum ecclesiasticarum nullatenus aut diligentissima cura faciendis.*
XXII. *De servitio presbyterorum erga episcopos suos.*
XXIII. *Synodi sententia pro archidiacono ecclesiæ Viennensis, qui de status sui conditione ab æmulis impetebatur.*

PRÆFATIO.

REGNANTE domino nostro Iesu Christo, anno DCCCLV. ab incarnatione ejus, gloriosissimo Lothario imperante XV. indictione III. mense Ianuario, VI. Idus ejusdem mensis, apud urbem Valentinam, in domo basilicæ sancti Ioannis adjacente. Cum propter causam episcopi civitatis ipsius criminibus diffamati, ex jussione præfati pii principis, reverentissimi trium provinciarum episcopi in unum collecti resedissent, id est Lugdunensium, Viennensium, & Arelatensium, numero XIV. quibus præfuerunt auctore domino episcopi metropolitani, videlicet Remigius Lugdunensis, ' Agilmarus Viennensis, Rodlandus Arelatensis, collaborante eis quam maxime venerabili Ebbone Gratianopolitano episcopo, adjuncto etiam venerabili cœtu presbyterorum, devotissimis quoque diaconis adstantibus, evangeliis in medio positis, post objectiones episcopo factas, discussas, & finitas, placuit omnibus in sancta synodo constitutis, ne fratrum conventus absque ædificatione discederet, hæc pauca in Christi nomine, quæ subter annexa sunt, ad commonitionem sui ceterorumque fidelium, devota & solicita pietate annotare.

' Egilmarus

CANONES.

I.

Quia doctorem gentium in fide & veritate fideliter commonentem obedienterque audimus: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt.* & iterum: *Profana autem & inaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum ut cancer serpit.* & iterum: *Stultas autem & sine disciplina quæstiones devita, sciens quia generant lites: servum autem domini non oportet litigare.* & iterum: *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam.* paci, quantum Deus dederit, & caritati studere cupientes, attendentes pium ejusdem apostoli consilium, *solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis,* novitates vocum, & præsumptivas garrulitates, unde potius inter fratres contentionum & scandalorum fomes excitari potest, quam ædificatio ulla timoris Dei succrescere, cum studio omni devitamus. Indubitanter autem doctoribus pie & recte tractantibus verbum veritatis, ipsisque sacræ

1. Tim. 6. — 2. Tim. 2. — Ibidem. — Philipp. 2. — Ephes. 4.

a *Concil. general.* Tom. VIII.

ANNO CHRISTI 855.

scripturæ lucidissimis expositoribus, id est Cypriano, Hilario, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, ceterisque in catholica pietate quiescentibus, reverenter auditum, & obtemperanter intellectum submittimus, & pro viribus quæ ad salutem nostram scripserunt amplectimur. Nam de præscientia Dei, & de prædestinatione, & de quæstionibus aliis, in quibus fratrum animi non parum scandalizati probantur, illud tantum firmissime tenendum esse credimus, quod ex maternis ecclesiæ visceribus nos hausisse gaudemus.

II.

Deum præscire & præscisse æternaliter, & bona quæ boni erant facturi, & mala quæ mali sunt gesturi, quia vocem scripturæ dicentis habemus: *Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant*, fideliter tenemus, & placet tenere, bonos præscisse omnino per gratiam suam bonos futuros, & per eamdem gratiam æterna præmia accepturos: malos præscisse per propriam malitiam malos futuros, & per suam justitiam æterna ultione damnandos: ut secundum psalmistam, *quia potestas Dei est, & domini misericordia, ut reddat unicuique secundum opera sua.* & sicut apostolica doctrina se habet: *His quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem & incorruptionem quærũt, vitam æternam: his autem qui ex contentione, & qui nõ acquiescunt veritati, credunt autẽ iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum* In eodẽ sensu idẽ alibi: *In revelatione*, inquit, *domini nostri Iesu Christi de cœlo cum angelis virtutis ejus, in igne flammæ dantis vindictam his qui non noverunt Deum, & qui non obediunt euangelio domini nostri Iesu Christi, qui pœnas dabunt in interitu æternas, cum venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt.* Nec prorsus ulli malo præscientiam Dei imposuisse necessitatem, ut aliud esse non posset, sed quod ille futurus erat ex propria voluntate, ille sicuti Deus, qui novit omnia antequam fiant, præsciit ex sua omnipotenti & incommutabili majestate. Nec ex præjudicio ejus aliquem, sed ex merito propriæ iniquitatis credimus condemnari. Nec ipsos malos ideo perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt, suoque vitio in massa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanserunt.

Dan. 13. Psal. 61. Rom. 2. 2. Thess. 1.

III.

Sed & de prædestinatione Dei placuit, & fideliter placuit, juxta auctoritatem apostolicam, quæ dicit: *An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* ubi & statim subjungit: *Quod si volens Deus ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ aptata sive præparata in interitum, ut ostenderet divitias gratiæ suæ in vasa misericordiæ quæ præparavit in gloriam*: fidenter fatemur prædestinationem electorum ad vitam, & prædestinationem impiorum ad mortem: in electione tamen salvandorum misericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione autem periturorum meritum malum præcedere justum Dei judicium. Prædestinatione autem Deum ea tantum statuisse, quæ ipse vel gratuita misericordia, vel justo judicio facturus erat, secundum scripturam dicentem: [a] *Qui fecit quæ futura sunt.* In malis vero ipsorum malitiam præscisse, quia ex ipsis est, non prædestinasse, quia ex illo non est. Pœnam sane malum meritum eorum sequentem, uti Deum, qui omnia prospicit, præscivisse, & prædestinasse, quia justus est, apud quem est, ut sanctus Augustinus ait, de omnibus omnino rebus tam fixa sententia, quam certa præscientia. Ad hoc siquidem facit sapientis dictum, *Parata sunt derisoribus judicia, & mallei percutientes stultorum corporibus.* De hac immobilitate præscientiæ & prædestinationis Dei, per quam apud eum futura jam facta sunt, etiam apud Ecclesiastem bene intelligitur dictum: *Cognovi quod omnia opera quæ fecit Deus perseverent in perpetuum.* Non possumus his addere, nec auferre, quæ fecit Deus ut timeatur. Verum aliquos ad malum prædestinatos esse divina potestate, videlicet ut quasi aliud esse non possint, non solum non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum mali credere velint, cum omni detestatione, sicut Arausica synodus, illis anathema dicimus.

Rom. 9. [a] Isai. 45. juxta 70. ὁ ποιήσας τὰ ἐσόμενα. Prov. 19. Eccles. 3. Cap. 25.

IV.

Item de redemptione sanguinis Christi, propter nimium errorem qui de hac causa exortus est, ita ut quidam, sicut eorum scripta indicant, etiam pro illis impiis, qui a mundi exordio usque ad passionem domini in sua impietate mortui æterna damnatione puniti sunt, effusum eum definiant, contra illud propheticum: *Ero mors tua o mors, ero morsus tuus inferne*: illud nobis simpliciter & fideliter tenendum ac docendum placet, juxta euangelicam & apostolicam veritatem, quod pro illis hoc datum precium teneamus, de quibus ipse dominus noster dicit: *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in*

Osee 13. Ioan. 3.

eum

ANNO CHRISTI 855.

eum non pereat, ſed habeat vitam æternam, & A apoſtolus: *Chriſtus*, inquit, *ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata.* Porro [a] capitula quatuor, quæ a concilio fratrum noſtrorum minus proſpecte ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: [b] ſed & 3 alia XIX. ſyllogiſmis ineptiſſime cōcluſa, & licet jactetur, nulla ſæculari literatura nitentia, in quibus commentum diaboli potius, quam argumentum aliquod fidei deprehenditur, a pio auditu fidelium penitus explodimus, & ut talia & ſimilia caveantur per omnia auctoritate Spiritus B ſancti interdicimus. novarum etiam rerū introductores, ne diſtrictius feriantur, caſtigandos eſſe cenſemus.

Hebr. 9.

[b] In c. Inſula Barbaræ ſic iſta leguntur. Sed & alia capitula numero X. & IX. ſyllogiſmis ineptiſſime & mendaciſſime concluſa: ubi non argumentū fidei, ſed potius commentū perfidiæ paret nulla omnino philoſophica arte, ut arroganter a quibuſdam jactatur, conſtructum, ſed inani fallacia & deceptione imperitiſſime confuſum, a pio auditu &c.

V.

Item firmiſſime tenendum credimus, quod omnis multitudo fidelium ex aqua & Spiritu ſancto regenerata, ac per hoc veraciter eccleſiæ incorporata, & juxta doctrinam apoſtolicam in morte Chriſti baptizata, in ejus ſanguine ſit a peccatis ſuis abluta: quia nec in eis potuit eſſe vera regeneratio, niſi fieret & vera redemptio: cum in eccleſiæ ſacramentis nihil ſit caſſum, nihil ludificatorium, ſed prorſus totum verum, & ipſa ſui veritate ac ſinceritate ſubnixum. Ex ipſa tamen multitudine fidelium & redemptorum, alios ſalvari æterna ſalute, quia per gratiam Dei in redemptione ſua fideliter permanent; ipſius domini ſui vocem in corde ferentes: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit:* alios, quia noluerunt permanere in ſalute fidei, quam initio acceperunt, redemptioniſque gratiam potius irritam facere prava doctrina, vel vita, quam ſervare, elegerunt, ad plenitudinem ſalutis, & ad perceptionem æternæ beatitudinis nullo modo pervenire. In utroq; ſiquidem doctrinam pii doctoris habemus: *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus.* & : *Omnes qui in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* & iterum: *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda a conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem.* & iterum: *Voluntarie peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia.* & iterum: *Irritam* E *quis faciens legem Moyſis, ſine ulla miſeratione duobus aut tribus teſtibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit?*

Matth. 10. 22. & 24.

Rom. 6.

Hebr. 10.

Ibidem 26.

Ibidem 28.

VI.

Item de gratia, per quam ſalvantur credētes & ſine qua rationalis creatura nunquam beate vixit: & de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato, ſed per gratiam domini Ieſu fidelibus ejus redintegrato & ſanato, idipſum conſtantiſſime & fide plena fatemur, quod ſāctiſſimi patres auctoritate ſacrarum ſcripturarum nobis tenendum reliquerunt; quod Africana, quod Arauſica ſynodus profeſſa eſt, quod beatiſſimi pontifices apoſtolicæ ſedis catholica fide tenuerunt: ſed & de natura & gratia, in aliam partem nullo modo declinare præſumentes. Ineptas autem quæſtiunculas, & aniles pene fabulas, Scotorumque pultes puritati fidei nauſeam inferentes, quæ periculoſiſſimis & graviſſimis temporibus, ad cumulum laborum noſtrorum, uſque ad ſciſſionem caritatis miſerabiliter & lacrymabiliter ſuccreverunt, ne mentes Chriſtianæ inde corrumpantur, & excidant a ſimplicitate & caſtitate fidei, quæ eſt in Chriſto Ieſu, penitus reſpuimus, & ut fraterna caritas cavendo a talibus auditum caſtiget, domini Chriſti amore monemus. Recordetur fraternitas malis mundi graviſſimis ſe urgeri, meſſe nimia iniquorum, & paleis levium hominum ſe duriſſime ſuffocari. Hæc vincere ferveat, hæc corrigere laboret, & ſuperfluis cœtum pie dolentium & gementium non oneret: ſed potius certa & vera fide, quod a ſanctis patribus de his & ſimilibus ſufficienter proſecutum eſt, amplectatur.

VII.

Et quia indiſcuſſi [a] & inexaminati, ſcientiæque literarum pene ignari, minuſque apoſtolicæ præceptioni appropinquantes, peccatis noſtris agentibus, per civitates epiſcopi ordinantur; qua occaſione maxime vigor eccleſiaſticus deperit: placuit, ut D ſi quando alicujus civitatis epiſcopus [b] a vocatione domini deceſſerit, a glorioſiſſimo principe ſupplicando poſtuletur, ut canonicam electionem clero & populo ipſius civitatis permittere dignetur. Atque ita aut in clero, aut in diœceſi certe ipſa, vel ſi opus ſit, in vicinia ipſius probata & officio digna perſona quæratur, quæ inventa conſenſu totius cleri & populi ad honorem Dei civitati ipſi præficiatur. Sed etſi a ſervitio pii principis noſtri aliquis clericorum venerit, ut alicui civitati præponatur epiſcopus, timore caſto ſolicite examinetur, primum cujus vitæ ſit, deinde cujus ſcientiæ: & vigore eccleſiaſtico ſub oculis omnipotentis Dei agat metropolitanus in hac parte, epiſcopis ſicut Dei miniſtris adjutorium ferentibus, ne maculatæ vitæ, & pompis ſæculi [c] turbidus, & ſimoniaca hæreſi pollutus, humilibus & mundis membris Chriſti, eccleſiæque ipſius ſuperponatur epiſcopus: nec præſumat illiteratum, & cupiditate nimia excæcatum, redditurus facti ſui rationem, populo

[a] Hincmarus cap. 36. contra Gotheſcalcū.

[b] abeſſe omnino debet hæc præpoſitio ut de facto abeſt a cod. Vat.

[c] turgidus.

populo Dei preficere. Si necessarium idem metropolitanus viderit, ne tantum malum cogatur agere, ut indebito honorem bonis tantum debitum tradat, instruat populum, informet clerum, potius adire clementiam imperialem, & ipse cum coepiscopis quibus valuerit modis adeat, ut ecclesiam Dei gloriosus imperator digno honoret ministro. Si autem turpiter cupiditate quacumque metropolitanus victus, aut aliquo munere deceptus, tantum opus negligenter & ægre fuerit executus, judicium omnia cernentis Dei se incurrere non dubitet, sed & sententia fratrum se noverit esse culpandum.

VIII.

Placuit ne prædia & possessiones ecclesiarum, voto fidelium collatæ cupidis ad invadendum paterent, & ne tali fraude rebus suis vacuarentur & spoliarentur ecclesiæ, ne & gloriosorum principum animi subreptione quorumdam talium deceptivis callidisque mendaciis læderentur: ut si quis non metuens judicium Dei, & damnationem æternam, & possessiones ecclesiarum, sive expoliare quæ pertinent ad jus earum præsumpserit, excommunicationis sententiam, quousque præsumptionis factum recorrigat, secundum ecclesiasticam censuram ferat. Quod etsi prętenderit hujusmodi sibi indulta & concessa ab augustissimis dominis nostris, nec sic a sentētia episcopi sit liber, (multi enim probantur in similibus mentiri) donec rector ipsarum ecclesiasticarum rerum ad clementes aures principis causam tam male facti cum precibus ecclesiæ deferat, ut ejus judicio & moderatione res unde agitur deliberetur, & is qui caritate fuerit privatus ecclesiæ, tunc, si dignus est, absolvatur.

IX.

Item quia parochiales presbyteri gravissime & indigne a sæcularibus premuntur, nullaque reverentia sacerdotali gradui ab aliquibus servatur: & quia possessiunculæ, vel dotes basilicis collatæ irreverenter auferuntur, durissimoque servitio extenuantur, quod clamor sacerdotum, & ruinæ etiam basilicarum produnt, placuit ut ipsi presbyteri sub episcopis, quibus adjutores sunt, maneant, & sub matre ecclesia liberi & quieti officium ecclesiasticum exequantur: dotes vero a fidelibus designatæ basilicis, ad hoc quod statutum est ab eis vendicētur, nullaque redhibitio census inde a quolibet sæculari exigatur, sed quod canonice tantum ordinatum est suppleatur. Si quis autem sæcularium nostram hāc ordinationem confundere præsumpserit, ab ecclesia noverit se canonice feriendum, cujus institutionem temere contempsit. Sed & ipsi sæculares & fideles laici, si condere voluerint basilicas in prædiis suis, sicut edictum piissimorum Augustorum continet, unam colonicam vestitam cum tribus mancipiis donationis gratia eis conferant, moxque episcoporum juri, & sanctæ matri ecclesiæ, eamdem basilicam submittant. Aliter vero nos earum consecrationem sciant non impleturos. Illi autem qui dotes ecclesiarum auferre, dure servitium ab eis exigere, insuper non metuunt periculum sacerdotibus intentare, si actiones non melioraverint, eorum excommunicationi nos addere noverint destructionem penitus talium basilicarum, locumq; alium sub pace meliori situm quæsituros, ibique pacificam basilicam consecraturos.

X.

Sed & de fiscis & villis quas constat dominio ecclesiæ a fidelibus olim fuisse contraditas, & nunc potestati sæcularium subditas voluntate eorū ordinari, placuit, ut sicut edictis principum jussum est, nonæ & decimæ ipsis ecclesiis, unde subtractæ sunt, fideliter persolvantur. hi qui eas retinuerint, ut sacrilegos noverint se ab ecclesiæ liminibus pellendos. Sed & decimas suas omnes fideles promptissime Deo offerant de omnibus quæ possident, nec ullis oppositionibus quod statutum est permutare audeant, ne forte cogamur eos districtione ecclesiastica ferire. Usurarum etiam turpia lucra iterum canonica severitate inhibemus.

XI.

Quia impia & Deo inimica, & Christianæ religioni nimis contraria, ex iniquissima ac detestabili constitutione quarumdam sæcularium legum consuetudo invaluit, ut in forensi judicio litigantes ex utraque parte contendentium æqualiter juramentum dare cogantur, ubi sine dubio duobus contra se jurantibus unus perjurus efficitur: tanti sceleris immanitatem, & animarum perditionem dolentes, statuimus ut quicumque uno juramento legitime dato, quod secundum legem divinam humanæ controversiæ finis esse debet, alterum e contrario juramentum opponere præsumpserit, ab ipsis liminibus ecclesiæ, quæ sua impietate profanavit, exclusus, omnium Christianorum consortio atque convivio reddatur extraneus, nisi se continuo admonitus ad agendam pœnitentiam tanti reatus humili satisfactione inclinaverit.

XII.

Et quia ex hujusmodi juramentorum, imo perjuriorum, contentione etiam usque ad armorum certamina solet prorumpi, & crudelissimo spectaculo effunditur cruor

cruor belli in pace, statuimus juxta antiquum ecclesiasticæ observationis morem, ut quicumque tam iniqua & Christianæ paci inimica pugna alterum occiderit, seu vulneribus debilem reddiderit, velut homicida nequissimus, & latro cruentus, ab ecclesiæ & omnium fidelium cœtu separatus, ad agendam legitimam pœnitentiam modis omnibus compellatur. Ille vero qui occisus fuerit, tamquam sui homicida, & propriæ mortis spontaneus appetitor, dominicæ oblationis commemoratione habeatur alienus, nec cadaver, juxta sanctorum canonum decretum, cum psalmis vel orationibus ad sepulturam deducatur. Super quibus duobus titulis, propter tam funesta & horrenda animarum vel etiam corporum exitia, Christianissimi imperatoris pietas sacerdotali omnium nostrum supplicatione imploranda est, ut tantum malum a populo fidelium suis publicis sanctionibus amoveat, & nostrum super hoc tam necessarium ecclesiasticum decretum propria auctoritate confirmet.

Sequente die hæc iterum a reverentissimis episcopis sunt executa.

XIII.

Vt tanta inter nos largiente domino caritas & unitas teneatur, ut quoties aliqui in populis quibus regendis præesse dignoscimur, adversus ecclesiam & sacerdotalem auctoritatem contemptores & rebelles existunt, tanta instantia invicem & literis & verbis juvare studeamus, ut pondere ecclesiastici vigoris retusi & pressi, vel ad humilitatem pœnitentiæ compellantur, aut si ab una ecclesia fuerint excommunicati, in nulla alia falso & furtive communicandi inveniant facultatem. Placet firmatum.

XIV.

Vt unusquisque nostrum in clero & populo, & sacerdotibus, ac monasteriis sibi commissis, solicita & paterna pietate provideat, ne propter aliquas oppressiones pestiferis murmurationibus, & querimoniis ac detractionibus adversus eosdem pastores suos inserviant: quia per hæc caritatis vinculum, quod præcipue inter pastorem & gregem Deus requirit, & quod nos singulariter Deo jungit, nimis dolenter solvitur: & recedente Deo, qui in scissura mentium habitare non potest, gravissima quotidie damna & mortes animarum fiunt: ita ut si hæc negligantur, non jam pastores, sed interfectores, quod absit, Christi ovium inveniamur. Placet firmatum.

XV.

Vt de vita & religione sua unusquisque, tam in conversatione sua, quam etiam in habitus & vultus ac sermonis gravitate, talem se domi forisque & suis & extraneis exhibere studeat, ut maturitate morum, & A repudiatione omnium levitatum ac vanitatum omnibus sibi adhærentibus, seque intuentibus, formam disciplinæ & verecundiæ ac modestiæ infundat. Placet firmatum.

XVI.

Vt unusquisque nostrum sive per se, sive per aliquem vel aliquos ex ministris ecclesiæ fideliter doctos, ita verbum prædicationis, tam in urbe, quam foris, in plebibus exhibeat, ut omnino eis admonitio & exhortatio salutaris deesse non possit: quia ubi verbum Dei fidelibus non mi- B nistratur quid aliud quam vita animæ subtrahitur? Placet firmatum.

XVII.

Vt ipsa visitatio plebium & parochialium sacerdotum, tam moderate, & inquantum fieri potest, juxta canonicam institutionem fiat, ut manifestum sit, sive per nos, sive per nostros, sola ibi animarum lucra perquiri, nec aliquem importunitate & nimietate gravari & contristari, ne verbum domini & doctrina blasphemetur. Placet firmatum.

XVIII.

C Vt de scholis tam divinæ quam humanæ literarum, nec non, & ecclesiasticæ cantilenæ, juxta exemplum prædecessorum nostrorum, aliquid inter nos tractetur, &, si potest fieri, statuatur atque ordinetur: quia ex hujus studii longa intermissione, pleraque ecclesiarum Dei loca & ignorantia fidei & totius scientiæ inopia invasit. Placet firmatum.

XIX.

Vt singulis metropolitanis cum suffraganeis suis cura præcipua sit de vita & o- D pinione solum totius cleri, sed etiam ipsorum episcoporum, ne se per culpam vel negligentiam suam tales exhibeant, qui merito apud laicos viles atque infames, ac per hoc in ipso sacro ministerio contemptibiles habeantur. Placet firmatum.

XX.

Vt thesaurus, sive ministerium vel ornamentum ecclesiarum, fideliter devotioni eorum, qui hæc vel ad honorem domus Dei, vel ad sustentationem familiæ ecclesiasticæ, si necessitas egerit, obtulerunt, custodiatur, nec quidquam ex eis nisi jux- E ta institutionem canonicam fieri permittatur. Placet firmatum

XXI.

Vt de commutationibus rerum ecclesiasticarum diligentissima adhibeatur cura, ut vel juxta interdictum & obtestationem sacrorum canonum nullatenus fiant, vel certe fraudulentia & nequitia quorumdam in hac re ita coerceatur & amputetur, ut ecclesia Dei suis prædiis & facultatibus tam impudenter & dolenter

minime

ANNO CHRISTI 855.

minime spolietur. Quia cum ipsæ res ecclesiarum a piis & fidelibus Deo oblatæ, juxta antiquorum patrum sententiam, nihil sint aliud nisi vota fidelium, patrimonium pauperum, redemptio peccatorum; si eas fideliter & integre ecclesiasticis usibus non defendimus, & in eos qui obtulerunt, & in Deum, cui oblatæ sunt, gravissimo nos reatu implicamus. Placet firmatum.

XXII.

Vt de servitio presbyterorum erga episcopos suos consuetudo, ut nobis videtur, valde reprehensibilis amputetur: ut scilicet quoties episcopus statuto tempore visitationem & prædicationem per eosdem sacerdotes & populos non exercet, nequaquam ab eis pro solito servitio pecunias exigat. Hoc enim & B. Iob per similitudinem terræ fructiferæ & agricolarum ejus, id est ecclesiæ & sacerdotum nimis cavendum significat, dicens: *Si fructus ejus comedi absque pecunia, & animam agricolarum ejus afflixi*: docens nequaquam absque pecunia, id est prædicationis verbo vel precio, ecclesiastica stipendia usurpanda; nec improbitatę aliqua agricolarum, id est consacerdotum & collaborantium animas affligendas. Quod aperte declarant etiam verba apostoli dicentis: *Non alligabis os bovi trituranti*, ut videlicet triturans comedat. & alibi: *Laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere.* & dominus: *Dignus*, inquit, *est operarius cibo suo.* Placet firmatum.

Iob. 31. 1. Cor. 9. 1. Tim. 5. 1. Tim. 2. Matth. 10.

XXIII.

Pervenit etiam ad nos nimis dolenda & lugubris querela ecclesiæ Viennensis per venerabilem fratrem & coepiscopum nostrum Agilmarum, qui nobis lacrymabiliter conquestus, quod præfata ecclesia ipsius regimini commissa, propter archidiaconum & præpositum suum, virum honestum & idoneum, per quorumdam sæcularium violentiam, qui eum nescimus quibus machinationibus in servitium inclinare nituntur, gravissimam & insedabilem toto jam biennio vel amplius sustineat persecutionem: & neque legum vel sacrorum canonum tricennali pręscriptione, neque pii principis nostri auctoritate, neque legatorum ejus, tam venerabilium episcoporum, quam illustrium comitum, ceterorumque laicorum legitimo & celeberrimo judicio, neq; maximo & idoneo testimonio pagensium, qui jam LXX. & IV. præfati diaconi integram libertatem juramento legitimo probaverunt, neq; totius populi terræ consona attestatione, neque ullo divini timoris respectu, ab eorum infestationibus atque injuriis quiescere finitur: dum post judicia & juramenta legitime & imperiali auctoritate peracta, unus homuncio, contra omnem legem Dei, suo iniquissimo juramēto ea infringere potuisse creditur. Et præfati diaconi consanguinei ac propinqui, post mortem illius decrepitæ mulierculæ, cujus notissima ingenuitas semper ideo juramento firmata est, diversis oppressionibus & calamitatibus, insuper & exiliis violentissime ac nequissime exagitantur. Vnde omnes gravi dolore permoti, & memores divinæ legis dicentis: *Iudicate mane judicium, & eruite vi oppressum de manu calumniatoris.* & iterum. *Erue eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses*: & quia proprie episcopale ministerium est, ut omnium inique laborantium & oppressorum causas pia propugnatione sublevent, & maxime pro ecclesiasticis necessitatibus paterna solicitudine desudent; ne tantum malum ad perturbationem ecclesiarum Dei convalescat, & tam aperte disciplinam religionis evertat, ipsa ministerii nostri necessitate compulsi, & ecclesiæ laborantis compassione provocati, statuimus ut quicumque ex prefatis viris post tot juramenta legitime decreta & probata, & regalis auctoritatis judicio celebrata, quibus etiam de reipublicæ statu, quanto magis de paucorum hominum capite, omnis debuit querela finiri, præfatum archidiaconum amplius, vel in sua, vel in propinquorū suorum persona, in quolibet ex nostris episcopatu, sive comitatu, inquietare, vel quæcumque eorum sunt invadere, seu diripere, præsumpserit, mox ab omni ecclesiæ cœtu, & omnium nostrum consortio, tamquam vere impugnator justitiæ & totius religionis, usque ad satisfactionem pœnitentiæ excommunicatus habeatur. Illum etiam, qui tot juramenta legitima suo impio juramento velut evacuare ausus est, simili ex die commonitionis excommunicatione dānamus, nisi se festina humilitate pœnitentiæ submittat, quatenus & vigor legum, & pax ecclesiarum, sub tutela pii principis nostri integro jure salva consistere valeat. Quod judicium nostrum tam necessarium & publicæ disciplinæ ecclesiasticæ defensioni, omnino suppliciter postulamus ejusdem pii principis auctoritate muniri.

Ier. 21. Prov. 24.

EXEMPLUM LEGIS de confirmando judicio episcoporum.

Imperator Constantinus Augustus Ablavio præfecto prætorio.

RELIGIONIS est, clementiam nostram sciscitari voluisse, quid de sententiis episcoporum vel ante moderatio nostra censuerit, vel nunc servari cupimus. Sanximus namque, sicut edicti nostri forma declarat, sententias episcoporum, quolibet genere latas, sine aliqua ætatis discretione, inviolatas semper incorruptasque servari: scilicet ut pro sanctis semper &

Nota quantum tribuit sententiis episcoporum Constantinus.

ANNO CHRISTI 855.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Remigius indignus ecclesiæ Lugdunensis episcopus hanc synodalem definitionem subscripsi.

Agilmarus ecclesiæ Viennensis episcopus hanc synodalem definitionem subscripsi.

Rodlandus ecclesiæ Arelatensis Episcopus hanc synodalem definitionem subscripsi.

Ebbo Gratianopolitanus episcopus hanc synodalem definitionem subscripsi.

Ragenutus indignus episcopus Ecclesiæ Avenionensis hanc synodalem definitionem subscripsi.

Elias vilis episcopus hanc synodalem definitionem subscripsi.

Baldemarus humilis episcopus hanc synodalem definitionem subscripsi.

Richardus episcopus hanc synodalem definitionem subscripsi.

Audinus chorepiscopus subscripsi.

Reliquæ subscriptiones in manuscripto excisæ.

** In Vaticano manuscripto codice additur, ut admonuit Holstenius.

CAPITVLVM LEGIS "GONDOBADÆ.

Omnes omnino causæ quæ infra 30. annos motæ non fuerint, nec moveri possint de originarijs & colonis 30. annorum.....qui hoc tentare præsumpserint 30. libris auri esse damnandos. Et hoc in vetus.... legum antiquarum inveniri potest. Codicem ni fallor Vvisigothicum intelligit lib. 10. tit. 2. aut cod. legum Burgundicarum tit. 79. §. 5. ubi hæc lex extat integra.

NOTÆ IACOBI SIRMONDI S. I.

Lotharij Imperatoris jussu.] In ea enim regni parte, quæ Lothario in divisione fratrum obtigerat, sitæ erant Valentia & reliquæ civitates quarum episcopi huic Concilio subscribunt. Inter hos Ebbo Gratianopolitanus, Ebbonis Rhemensis nepos, & monachus olim sancti Remigii; quem sex primorum concilij canonum auctorem habitum docet Hincmarus in priore epistola ad Carolum Calvum, apud Flodoardum libro 3. cap. 15.

1 *Capitula quatuor*] Illa nimirum, quæ ab Hincmaro contra Gothescalci errores composita synodus apud Carisiacum anno 848. approbans susceperat, ut in ejus synodi actis videre est. Quæ a Valentina synodo nunc explosa, & ab auctore incerto, Lugdunensis ecclesiæ nomine, confutata in libello de tenenda scripturæ veritate, Hincmarus idem scripturarum patrumque testimonijs confirmare conatus est in posteriori opere adversus Gothescalcum.

3 *Alia* XIX. *Syllogismis.*] Ioannis Fringenæ Scoti, (sic enim, non Erigenam, vocant libri manuscripti) cujus extat in bibliotheca Corbeiensi de unica prædestinatione liber capitum 19. ad Hincmarum & Pardulum episcopos. Contra hunc autem Ioannis Scoti librum scripsit, non solum Florus magister diaconus ecclesiæ Lugdunensis, cujus refutatio ecclesiæ Lugdunensis titulo vulgata est, verum etiam Prudentius Tricassium episcopus opusculum nondum editum, quod in bibliotheca Thuana nunc visitur.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Occasio concilii præcipua quæ.

a *Concilium.*] Occasio hujus synodi congregandæ præcipua illa fuit, quod Scoti quidam "vagi homines quorum princeps Gothescalcus erat, de prædestinatione & præscientia Dei, de gratia & libero arbitrio pravas opiniones in vulgus spargere laborarent. Ex quibus dum catholica doctrina moresque ecclesiæ corrumperentur, episcopi novitatis ultores convenerunt, nihilque aliud in ecclesiam inducendum esse censuerunt, quam quod sanctissimi patres doctores ecclesiæ fideles omni sinceritate docuissent, quodque patres concilii Carthaginensis in Africa, & Arausicani secundi in Galliis celebrati, ante aliquot sæcula hac de re definivissent: nimirum bonos nonnisi per gratiam Dei salvari, malos vero per suam iniquitatem damnari; non ideo quod (ut illi aiebant) boni esse non potuerunt, sed quia esse noluerunt. De Gothescalco ejusve erroribus dixi plura supra in concilio Moguntino II. sub Rabano archiepiscopo. Post hæc in eadem synodo ad corrigenda mala quæ per laicos ecclesiis inferebantur patres conversi, reliqua capitula ad mores ecclesiæ pertinentia ediderunt.

Decreta concilii. " *Hic in pluribus peccat Binius.*

b *Leonis IV. papæ anno* VIII.] Erratum est hactenus in titulo, dum sub Benedicto papa successore Leonis collocatum fuit, nam etiam si hoc anno 855. Leo mortuus fuerit, eique Benedictus successerit, tamen sub Leone celebratum esse oportuit, qui mense Iulij ex hac vita migravit.

Quo tempore celebratum.

Vasquius tom. 1. disput. 91. num. 103. plura habet quæ ad duorum canonum de præscientia & prædestinatione dei explicationem pertinent.

CONCILIVM TICINENSE CISALPINORVM EPISCOPORVM

In causa disciplinæ ecclesiasticæ celebratum, anno domini DCCCLV. " tempore Leonis papæ IV.

" Vide paullo ante pag. 78. D.

Capitula quæ gloriosus imperator Ludovicus suis episcopis de statu sui regni considerare præcepit.

De conversatione episcoporum, presbyterorum, & ceterorum clericorum, de doctrina & prædicatione in populo de conscriptione librorum, de restauratione ecclesiarum, de ordinatione plebium & xenodochiorum, de monasterijs virorum, seu feminarum, quæ secundum regulam sancti Benedicti, vel ea quæ secundum canonicam auctoritatem disposita esse debent; quidquid in præfatis ordinibus extra ordinem est, aut per negligentiam præpositorum, aut per desidiam subditorum, vehementer cupio scire: & secundum Dei voluntatem, vestrumque sanctum consilium, sic emendare desidero, ut in conspectu Dei nec ego reprobus sim, neque vos & populus in commissis iram suæ indignationis incurrat. Quomodo autem istud rationabiliter quæsitum & inventum perficiatur, vobis hoc ad tractandum, ac nobis renuntiandum committimus. De minoribus quoque causis, quæ generaliter omnes, specialiter aliquos tangunt, & indigent emendatione, volumus ut posthac illas quæratis, & ad nostram notitiam reducatis. Sicut est de comitibus & eorum ministris, si justitias negligunt, aut ipsas vendunt, si sunt rapaces, aut ecclesiarum, viduarum, orphanorum aut pauperum, oppressores: si ad prædicationem veniunt, si debitum honorem, aut obedientiam sacerdotibus suis impendunt, si aliquas novitates, aut argumenta, quæ ad detrimentum populi pertinent, agere præsumunt; sicut est in acquirendis proprietatibus, aut irrationabiles preces ad adjutoria facienda, sive in reliquis causis quæ ad peccatum nostrum pertinere possunt ac populi nostri.

Rescriptum consultationis seu exhortationis episcoporum ad dominum Ludovicum imperatorem.

Domino gloriosissimo regi Ludovico pax & vita & victoria ministretur a Deo patre & domino nostro Iesu Christo. Nos quidem in Dei nomine Angilbertus archiepiscopus & Andreas* patriarcha una cum Ioseph archicapellano, cum ad hanc synodum in urbe regia Ticino congregatam venissemus, replicavimus eis piam vestram exhortationem, qua viva voce ad nos usi fuistis, flagrantes spiritus sancti munere, & ultra quam hujus ætatis teneritudo capere potuisse videretur, totius modestiæ & gravitatis atque sapore sapientiæ conditam protulimus, etiam & coram eis relegi fecimus commonitorium a vestra nobis magnificentia traditum. Quibus auditis, omnes unanimiter pro vestra indole omnipotenti Deo* dignissime gratias egerunt, quia populo suo tam pijssimum quam-

*devotissime

que sanctissimum principem dedit, qui cuncta ordinabiliter & rationabiliter disponere cupit. Et quoniam religiosa solitudo vestra primum de conversatione episcoporum, presbyterorum & ceterorum clericorum quærere studuit, nos quoque, quo regulariter melius fieri potuit, eumdem ordinem servamus. Et episcopum quidem ita conversari debere pronuntiamus, ut ejus vita recte vivendi sit norma. Presbyteros vero & clericos ita vivere oportet, ut subditæ plebi exemplo suæ conversationis proficiant.

Et quidam coepiscoporum nostrorum, qui bonæ conversationis sibi conscii sunt, palam fateri recusabant, ne sui ipsorum laudatores viderentur. Qui vero negligentiam suam recognoscunt, more humani ingenii seipsos accusare verebantur. Iuxta commotionem tamen vestram diligentius perscrutantes, quosdam quales desideratis, qualesque populi Dei pastores & rectores esse decet, invenimus. Quorumdam vero negligentiam vel erga clericorum suorum custodiam, vel erga plebium solicitudinem reperimus; quibus ut aliquantulum emendandi spatium tribuatis, humiliter petimus. Qui si cito delicta non correxerint, severiori sententiæ subjacebunt.

Ceterum si quilibet laicorum vel clericorum contra episcopum, vel alicujus ordinis clericum, aliquid queritur, noverint nos paratos & legitimã præbere audientiã, & si quid perperã gessisse probati fuerint, debita animadversione puniri.

Doctrina vero & prædicatio in populum, partim episcoporum & reliquorum sacerdotum, partim vero populi negligentia, non sicut necessarium est, procuratur: & sacerdotum quidem* injuria nullatenus est excusanda. Quidam vero laici, & maxime potentes ac nobiles, quos studiosius ad prædicationem venire oportebat, juxta domos suas basilicas habent, in quibus divinum audientes officium, ad majores ecclesias rarius venire consueverunt. Et dum soli afflicti & pauperes veniunt, quid aliud quam ut mala patienter ferant illis prædicandum est? Si autem divites, qui pauperibus injuriam facere soliti sunt, venire non* renuerint, admoneri utique possent, ut eleemosynis peccata sua redimerent, ut a fluxu rerum temporalium se abstinerent. Admonendi sunt igitur potentes, ut ad majores ecclesias, ubi prædicationem audire possint conveniant, & quantum dono omnipotentis Dei divitiis & honoribus ceteros antecedunt, tanto ad audiendum præcepta conditoris sui alacrius festinent. Quidam autem comites & * vassi domestici, presbyteros & clericos nostros ceteros (quod nec episcopis facere licet) absque nostra licentia recipiunt. Insuper etiam ubicumque ordinatos, & quosdam, de quibus dubium est utrum consecrati sunt, in parochiis nostris absque nostra examinatione missas celebrare faciunt. Quod ne ulterius fiat, omnimodis est inhibendum. Quare in ordinandis plebium rationibus, civium instituta serventur, & pestiferæ ambitionis vitium radicitus extirpetur: & neque ob quorumdam propinquitatem, neque pro alicujus familiaritatis gratia, neque quod maxime detestandum, propter pecuniarum acceptionem, indignus quilibet ordinetur. Et primum quidem ipsius loci presbyteri, vel ceteri clerici idoneum sibi rectorem eligant: deinde populi qui ad eamdem plebem aspicit, sequatur assensus. Si autem in ipsa plebe talis inveniri non potuerit qui illud opus competenter peragere possit, tunc episcopus de suis, quem idoneum judicaverit, inibi constituat.

*fort. incuria.

* forte renuerint.

* f. dominici

Sane removenda quorumdam laicorum procacitas, qui hoc solo obtentu, quod ad electionis consortium admittuntur, archipresbyteris suis dominari præsumunt: & quos tanquam patres venerari debuerunt, velut subditos contemnunt. Hi igitur intra proprii juris terminos sunt redigendi: & si extraordinariam dominationem in ecclesiis exercere præsumpserint, regia sunt disciplina coercendi. Ipsi vero qui ad gubernandas plebes legitime provecti sunt, nullatenusa suis episcopis repellantur, nisi aut in alicujus criminis reatum inciderint, aut easdem plebes male tractaverint. Tollenda est enim prava omnino consuetudo, quæ in quibusdam locis oriri cœpit: quia nonnulli archipresbyteri vel aliorum titulorum custodes, fruges, vel aliarum ecclesiarum reditus, ad proprias domos abducunt. Quidam vero aliorum possessiones conducũt, ut in eis quæ ab ecclesiis suis male subtraxerunt recondant. Nonnulli autem laicorum intantum eorum nequitiæ se complices faciunt, ut quæ hujusmodi transgressores ab ecclesia subripuerunt, ipsi in suis domibus abscondant. Tales ergo primum a suis episcopis corripiãtur. Quod si se citius corrigere noluerint, tanquam qui ecclesiasticas res sacrilega temeritate tractaverunt, synodali sententia feriantur. Laicos vero, qui post hanc denuntiationem socios se hujus expilationis præbuerint, tanquam furti reos, judiciaria coarctabit auctoritas.

De restauratione ecclesiarum illud capitulum sufficit, quod genitor vester in.... constituit: sed ut servetur, vestra indiget admonitione.

Similiter & de xenodochiis, sicut in eodem capitulari continetur, observandum est.

De monasteriis autem virorum seu fæminarum, quæ secundum regulam sancti Benedicti, vel secundùm canonicam auctoritatem disposita esse debent, quia inspiratio omnipotentis Dei (credimus) cor vestri moderaminis incitavit, ipsi gratias referimus. Nam quod jam maxima ex parte ordinem suum amiserint, omnibus est manifestum. Quæ ut ad pristinum statum reducantur, in domini ac genitoris vestri, ac vestra gloriosa dispositione consistit.

Hujus capitularis etiam infra mentio fit in synodo Moguntina.

Ea quidem monasteria, quæ adhuc statum suum retinent, unumquemque episcoporum in cujus parochia constituta sunt, providere oportet, utrum ordinem suum teneant. Quod si aliter invenerit, una cum rectore monasterii corrigere debebit. Quod si rectoris monasterii principaliter culpa fuerit, & se suosque subditos ad episcopi sui admonitionem corrigere dissimulaverit, synodica debet auctoritate percelli.

Quidam autem episcopi & rectores monasteriorum res ecclesiarum suarum subtractas & aliis personis largitas esse queruntur: & ideo ecclesiasticas utilitates nequaquam se implere posse dicunt. Quæ ut restituantur, vestram regiam majestatem imploramus: quia si hi, qui eas pro animarum suarum remedio ecclesiis contulerunt, præmium merentur, sine dubio damnatione digni sunt, qui eas subtrahere moliuntur.

In sacris canonibus præfixũ est, ut decimæ juxta episcopi dispositionem distribuãtur. Quidam autẽ laici, qui vel in propriis vel in beneficiis suas habent basilicas, contempta episcopi dispositione

ANNO CHRISTI 855.

ne, non ad ecclesias, ubi baptismum, & prædicationem, manus impositionem, & alia Christi sacramenta percipiunt, decimas suas dant: sed vel propriis basilicis, vel suis clericis pro suo libitu tribuunt. Quod omnimodis divinæ legi & sacris canonibus constat esse contrarium. Vnde vestram potestatem, ut eos corrigatis, expetimus. Sacra docet auctoritas, ut publice peccantes publicæ pœnitentiæ subjiciantur.

1. Tim. 5.

Inveniuntur autem quidam, qui incesta matrimonia contraxerunt, & vel proximis suis, vel Deo sacris mulieribus copulati sunt. Quidam etiam publicæ possunt pœnitentiæ subjugari: petimus ut comitum vestrorum auxilio fulciantur.

B

Quosdam ministros comitum propter frequentia placita pauperiorem populum nimis affligere comperimus. Vnde majestatem vestram obsecramus, ut capitulare avi vestri de hac re observari præcipiatis.

De comitibus vero, de quorum vita & actibus a nobis quærere voluit sublimitas vestra, quosdam tales esse scimus, quales Dei ministros & vestræ reipublicæ provisores esse decet. Nonnulli autem, ut se suosque ministros corrigant, vestra admonitione indigent. Quibus tamen ut aliquantulum emendandi spatium tribuatis, exposcimus. Qui, si se citius corrigere noluerint, regia sunt auctoritate reprimendi.

C

Statuimus etiam, ne episcopi, quando pro confirmando populum parochias circumeunt, archipresbyteros suos gravent, ut hujusmodi dispensa contenti sint: Panes centum, * fristringas quatuor, vini sextaria quinquaginta, pullos septem, ova quinquaginta, agnum unum, porcellum unum, annonam ad caballos modios sex, * fenum corr. * tres, mel, oleum, cera, quod sufficit.

*friskingas

*for. feni corbes

Petimus etiam, ut emunitates progenitorum vestrorum ita conservari præcipiatis, sicut a glorioso genitore vestro...... constitutum est.

Per singulas parochias eas festivitates populus observare studeat, quas proprius episcopus venerari prædicaverit: ita ut neque illas negligant, quas sacerdotes monuerint: neque inani superstitione eas celebrare præsumant quæ nequaquam sunt observandæ. Si vero aliqui inventi fuerint, qui sacerdotibus obtemperare noluerint, per ministros reipublicæ distringantur: & satisfactionem pœnitentiæ, quam presbyteri imposuerint, subire cogantur.

D

In nomine Dei omnipotentis anno incarnationis dominicæ 855. indictione 13. mense Februario, die mensis ejusdem quarto: cum dominus magnificentissimus Ludovicus Augustus apud Ticinensem civitatem in Augustali aula resideret, tractaturus de statu sanctæ matris ecclesiæ & pace, divina dispositione commissi sibi imperii ac generali totius populi salute, præsentibus optimatibus suis, dixit: Crebro vestram fidelitatem retroactis temporibus commonuimus, ut secundum normam Christianæ religionis vivere unusquisque nostrorum fidelium satageret, & suos a rapina compesceret. Attamen quia hactenus indiligenter est actum, amodo omni conamine omnes studere volumus, quo penitus a nostro regno rapina eliminetur, & pauperum voces usquenunc domini Sabaoth aures pulsantes querimoniis, incipiant suo creatori laudes rependere pro ubique pace & quiete concessa nobis a gentibus.

E

Statuimus autem, ut ecclesiæ Dei per totius

A

regni nostri fundatæ terminos, sub nostræ emunitatis tuitione securæ cum rebus & familiis permaneant, ceu prædecessorum nostrorum piissimorum videlicet Augustorum temporibus fuisse probantur, earumque rectores propriis utantur privilegiis, & monachi per sua cœnobia regularem teneant ordinem. Similiter & clerus omnis proprio fungatur ministerio, nemine molestante nostri terroris formidine.

Sancimus nihilominus, ut singuli conventus & exactores reipublicæ in suis ministeriis legalem procurent populo facere justitiam, pupillos & viduas protegant, per loca solita restaurent palatia, quibus cum iter dictaverit, nos legatosque nostros valeant recipere, ne gravetur ecclesia: quando etiam episcopos, abbates, vel comites, seu fidelium nostrorum quempiam in propria villa morari contigerit, cum suis in suis maneant domibus, ne sub obtentu hospitii, vicinos opprimant, vel eorum bona diripiant.

Denique quia Christi custodiente clementia neminem injuste privavimus, sed neque privari absque legali sanctione aliquem nostrorum fidelium voluimus beneficio: Iubemus ne quis suum *depravet ullo modo, sed instauret securiter: ne qui dirigendi sunt a nobis undique, si depravata reperirent, legaliter emendare compellant, & eos deinceps perfrui prohibeant.

Porro cum ad nostrum quislibet nostrorum fidelium properat obsequium, tam eundo quam redeundo gradiatur pacifice, & ni generalis utilitas cum * scaritis veniat in statutis, juxta * maneat episcopus & comes, per quorum transeunt terminum, diligenter provideant, ne molestentur incolæ, aut eorum domus per vim patiantur * invadere, vel propria * diripere absque precio. Sed neque indigne per solita loca, tectum, focum, aquam, & paleam, hospitibus denegare, aut aquam carius quam vicinis audeant vendere.

*forte nivadi,

*forte diripi

Igitur qui hactenus in regno nostro frenate vixisse nulli est ambiguum, sancimus unum quemque suorum hominum solicitudinem gerere, ne solitam rapinam patrare præsumant. Qua pro re si quis arctatus suum seniorem dimiserit, penitus interdicimus, ne recipiat ab altero, quatenus, nisi corrigi voluerit, a nostri regni penitus excludatur finibus.

Hæc olim sæpe inculcata, & Augustali nostra sanctione promulgata, quia ex parte in aliquibus videntur neglecta hactenus, acriori ulcisci debuerant examine. Attamen nostra mansuetudine ut corrigantur quantulumcumque largimur spatium, quo quique neglecta emendare valeant, destinaturi post modicum legatos strenuos emendata inquirere. Qui vero negligens repertus fuerit, propriis honoribus nostro privabitur judicio.

FVERITNE FEMINA QVÆDAM ROMANÆ ECCLESIÆ PAPISSA & pseudopontifex.

Annotatio Severini Binii.

AVCTORITATE Mariani Scoti, Sigeberti Gemblacensis, & Martini Poloni, hanc fabellam tamquam rem vere gestam novatores hæretici acerrime defendunt: Rudolphus autem Higedinus, Matthæus Palmerius, aliique viri pii & catholici res majorum prosecuti, ea quæ apud hos invenerunt absque delectu imprudenter descripta suis scriptis per nimiam oscitantiam inseruerunt. Primus fabellæ architectus & scriptor Marianus Scotus in

Auctores fabulæ qui sint?

chronico inſcripſit circa annum domini 856. paucis verbis, de Ioanna pſeudopontifice agens, iſta quæ ſequuntur: *Anno octingenteſimo quinquageſimo tertio Leo papa obiit Kalendis Auguſti. Huic ſucceſſit Ioanna mulier annis duobus menſibus quinque, diebus quatuor.* Quæ vero poſt Marianum Scotum in chronico Sigeberti Gemblacenſis hac de re in codicibus impreſſis leguntur, ita ſe habent: *Fama eſt hunc Ioannem fœminam fuiſſe, & uni ſoli familiari tantum cognitam, qui eam complexus eſt, & gravida facta peperit papa exiſtens. Quare eam inter pontifices non numerant quidam, ideo nomini numerum non facit.* In chronico Martini Poloni, qui pluſquam ducentis annis poſterior eſt Mariano Scoto, iſta leguntur: *Poſt hunc Leonem Ioannes Anglus natione Moguntinus, qui alibi legitur fuiſſe Benedictus tertius, ſedit annis duobus, menſibus 5. diebus 4. Et ceſſavit pontificatus menſe 1. mortuus eſt Romæ. Hic, ut aſſeritur, fœmina fuit: & cum in pupillari ætate a quodam ſuo amaſio in habitu virili Athenas ducta fuit, in diverſis ſcientiis ita profecit, ut nullus ſibi par inveniretur, adeo ut poſt Romæ triennium legens, magnos magiſtros diſcipulos & auditores haberet. Et cum in urbe vita & ſcientia magnæ opinionis eſſet, in papam concorditer eligitur. Sed in papatu per ſuum familiarem impregnatur: verum tempus partus ignorans, cum de ſancto Petro in Lateranum tenderet, anguſtiata inter Coloſſeum & ſancti Clementis eccleſiam peperit, & poſtea mortua, ibidem, ut dicitur, ſepulta fuit.* Hæc chronicon Martini Poloni.

Prima ratio, qua fabula refellitur.

Vt mendacium occultarent, recentiores alias circumſtantias nominis, locorum & temporum addiderunt: ſuaque varietate hoc effecerunt, ut quod ante bonis quibuſdam ſcriptoribus credibile videbatur, hoc nunc plane omnes mecum univerſi orbis ſcriptores Chriſtiani commentum ſchiſmaticorum & impoſturam hæreticorum jure meritoque exſibilent & proſcribant. Et quidem primum ea maxime de cauſa, quod Anaſtaſius bibliothecarius, qui Sergii II. Leonis IV. Benedicti III. & Nicolai I. creationi præſens interfuit, in vita Leonis IV. & Benedicti III. apertis verbis profiteatur, poſt interregnum quindecim dierum, hunc Benedictum Leoni IV. pie defuncto ſubrogatum fuiſſe.

Secunda ratio.

Secundo, quia Lupus abbas Ferrarienſis in epiſt. ad Benedictum III. quam ex Papirio Maſſono recitat illuſtriſſimus cardinalis Baronius tom. 10. annalium, item Nicolaus papa ſucceſſor Benedicti III. in epiſt. 8. & 9. ad Michaelem imperatorem, & in ea quam ſcripſit ad epiſcopos Sueſſionenſis concilii, Victorianus in ſuis annalibus, acta concilii Tullenſis ſub Nicolao I. anno domini 859. celebrati, in epiſtola ſynodali, Flodoardus libro 3. cap. 11. Benedictum Leonis IV. ſucceſſorem nominant & profitentur.

Tertia ratio.

Tertio, quod ante Marianum Scotum, qui anno domini 1086. ducentis nimirum & amplius annis poſt hæc tempora vixit & ſcripſit, nemo ſcriptorum anteriorum hujus fabellæ vel uno verbo mentionem fecerit. Nihil hac de re invenias apud Anaſtaſium, Ioannem diaconum, vel Adonem Viennenſem, qui nono ſæculo vixerunt: nihil apud Reginonem & Luithprandum ſcriptores decimi ſæculi, nihil denique apud ſubſequentis ſæculi undecimi hiſtoricos, Hermannum Contractum & Lambertum Schaffnaburgenſem reperias. Quis uni Mariano hac in re majorem quam ſupra numeratis aliiſque pluribus anteriorum temporum probatiſſimis ſcriptoribus fidem attribuat?

Quarta ratio.

Quarto, quod manuſcripti & antiqui indices pontificum plurimi, quos vidi & contuli, inter Leonem IV. & Benedictum III. nullum alium pontificem interponant, nullaque ibidem raſuræ nota conſpiciatur.

Quinta ratio.

Quinto, illi qui ſummorum pontificum vitas deſcripſerunt, diligenter notarunt, primis nongentis annis neminem in ſummum pontificem delectum fuiſſe, qui non prius Romæ aliqua dignitate eccleſiaſtica perfunctus eſſet, & quinquageſimum annum attigiſſet; quodque Leo octavus, anno 963. primus repente ex laico nullis antea habitis ordinibus ad hunc apicem magna totius orbis admiratione conſcenderit. Vt ergo fœmina aliqua iſto ſæculo, quo nemo ſpurius vel nothus, vel incertis laribus aut parentibus ortus, nemoque vagus & tenuioris fortunæ citra titulum beneficii ad tonſuram & ſacros ordines admittebatur, per ſaltum evecta fuerit ad ſummum pontificatum, nullam fidem meretur.

Sexta ratio.

Sexto, Leo IX. epiſtola quadam ad Michaelem imperatorem Conſtantinopolitanum, & Leonem Acridanum epiſcopum negat Conſtantinopolitanam eccleſiam in puritate, integritate & gratia a Deo accepta comparari poſſe cum Romana eccleſia; quod poſt alios eunuchos fœminam quondam, ut vulgato rumore ferebatur, in ſedem ſuam recepiſſet. *Abſit autem*, inquit Leo prædicta epiſt. cap. 23. *ut velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ eccleſiæ contigiſſe, ut eunuchos contra primum ſancti Nicæni concilii capitulum paſſim promovendo, fœminam in ſede pontificum ſuorum ſublimaſſet aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus, deteſtabileque facinus, etſi enormitas ipſius, vel horror, fraternaque benevolentia non permittit nos credere; conſiderata tamen incurra veſtra erga ſanctorum cenſuram canonum, quia eunuchos & aliqua ex parte corporis imminutos non ſolum ad clericatum, ſed pontificatum etiam indifferenter ac ſolenniter adhuc promovetis, fieri potuiſſe penſamus.* Hoc ſane argumento nequaquam uſus fuiſſet pontifex prudentiſſimus, ſi intellexiſſet tale aliquid adverſus Romanam eccleſiam, cujus puritatem tuebatur, objici poſſe.

Septima ratio a mendaciis fabulæ.

Septimo, detegitur impoſtura eo maxime argumento, quod præcipuæ fabuloſi commenti circumſtantiæ plane falſæ ſint & abſonæ. Anglia nullam habet Moguntiam: Moguntiæ nullum Angli pontificis veſtigium aut monumentum reperitur. In numero eorum pontificum, qui Ioannis nomen uſurparunt, neminem invenias, qui vel Anglus, vel Moguntinus, aut Germanus fuerit. Primus & vigeſimus fuerunt natione Tuſci: ſecundus, tertius, octavus, item nonus, decimus, undecimus, duodecimus, decimus tertius, decimus quintus, decimus ſextus, decicimus-octavus & decimus nonus, Romani fuerunt: quartus Dalmata: quintus Antiochenus: ſextus, ſeptimus & decimusſeptimus, Græci: decimus quartus Patavinus, vigeſimusprimus Luſitanus, vigeſimus ſecundus Gallus, duo poſtremi Neapolitani extiterunt. Inconcinne igitur & valde inconvenienter auctor fabellæ Ioannis nomen impoſuit pſeudo papiſſæ, quam in Anglia vel Moguntiæ in Germania natam fabulatur. Non minus falſum eſt quod ſtudiorum gratia Athenas profecta, ibidem magiſterii lauream adepta fuerit. Nam his temporibus, quibus in ea urbe Ioanna ſtuduiſſe fingitur, ſolo adæquata civitas nihil antiqui ſplendoris præter antiquas ruinas obtinebat.

Poſtquam enim everſam a Sylla Hadrianus imperator anno domini 109. reſtauraſſet, Scythæ qui tempore Claudii II. e ſeptentrione eruperant, omniaque clade vaſtabant, eamdem incenderunt & exciderunt: quamquam dici poſſet, quod multis ante ſæculis, teſte Strabone, Athenis ſtudia deferbuerint, eaque ætate, quam proponunt adverſarii, univerſa Græcia barbarie fœdata nullum antiquæ ſuavitatis & eloquentiæ veſtigium impreſſum retinuerit; ideoque Nicolaus Benedicti ſucceſſor ſcholas jacentes in meliorem formam erexerit.

Nona ratio a varietate fabularum.

Nonum manifeſtæ fraudis & impoſturæ indicium præbet inconſtans, vaga & certiſſima mendacii nota ſcriptorum varietas in nomine, tempore, loco, aliiſque circumſtantiis deſcribendis. Quidam enim Anglam; quidam veró Moguntinam eſſe ſcribunt. Aliis Agnes, aliis vero Iſabella, Margareta, Dorothea, Gilberta, Iutta vocatur. Nonnulli eam ſancto Martino pontifici, quidam Stephano V. alii Leoni V. Polonus, Faſciculus, & novatores pene omnes Leoni IV. ſucceſſiſſe aiunt. Septimus, an octavus Ioannes fuerit, uno, an pluribus annis ſederit, graviter inter ſe contendunt. Quis ergo non credat totam hanc narrationem commentitiam eſſe?

Decima ratio qua fundamenta fabulæ evertuntur.

Et quamquam hæc ad explodendam contumelioſam fabellam ſat roboris habeant, magis tamen ad extremum eamdem confutat, quod nullo certo teſtimonio in vulgus emiſſa circumferatur. Nam quod Marianus habet, adulterinum eſt, imo plane ſurreptitium.

Marianus Scotus corruptus.

Nam vetera manuſcripta exemplaria dubio & ancipite ſermone de Ioanna ſic habent: *Leoni, ut aliqui commemorant, Ioanna mulier in pontificatu ſucceſſit*: corruptor dolique artifex Heroldus hæc verba, (*ut aliqui commemorant*) quæ nihil aliud quam levem & plebeiam auram arguunt, penitus abraſit. Ex Lutheranorum latibulis erupiſſe, adeoque plane ſurreptitium eſſe, quidquid de Ioanna apud eumdem Marianum ſive dubio ſive certo ſermone continetur, eo argumento non male probatur, quod in manuſcriptis & in impreſſis Mariani codicibus omnibus Leo IV. immediatus anteceſſor Ioannæ numeretur, ac nominetur papa centeſimus ſecundus: Sergius anteceſſor Leonis, papa centeſimus primus: Benedictus vero Ioannæ ſucceſſor immediatus centeſimus tertius papa nominetur.

Si igitur Mariano Sergius eſt centeſimus primus, Leo centeſimus ſecundus, Benedictus centeſimus tertius papa; ſequitur quod Ioannam, quæ inter Leonem & Benedictum ponitur, Marianus verus & incorruptus nunquam agnoverit. Confirmatur hæc de corrupto Mariano ſententia noſtra, quod nemo antiquorum, qui poſt eum de Ioanna ſcripſerunt, ipſum in ſuæ ſententiæ patrocinium adſciverit, ſuamque hac arce opinionem muniverit. Adde, quod etiamſi concedamus Marianum primum omnium hanc fabuloſam hiſtoriam contexiſſe, nihil tamen auctoritatis eidem conciliare poſſit: ut pote qui rem ante ſuam ætatem ducentis & amplius annis prius geſtam non aliter quam per famam & rumorem acceptam eſſe fatetur. Fortaſſe accidiſſe potuit, ut id quod de muliere in ſedem patriarchalem Conſtantinopoli ſublimata vulgato rumore ſpargebatur, hoc per calumnias ſchiſmaticorum odio pontificis in Romanam eccleſiam tortum, eadamque fama a Mariano acceptum & deſcriptum fuerit. Illa enim ætate, qua Marianus ſcripſit, prædictus rumor, quem ex Leonis epiſtola ſupra recenſui, omnium ore vulgabatur: eodemque tempore Henricus III. imperator propter inveſtituram per ſchiſma ab eccleſia deſciverat, plurimoſque incontinentes

clericos

clericos Germaniæ in Gregorium VII. strenuum impudicitiæ & incontinentiæ vindicem concitatos in suas partes pertraxerat; quorum malitia sine dubio Romanæ ecclesiæ objectum esse potuit, quod communi fama de sede Constantinopolitana ferebatur. De origine hujus fabulæ valde probabile est quod ait illustrissimus cardinalis Baronius anno 879. num. 5. his verbis:

Origo fabulæ quæ.

Hinc puto factum (si qua tamen veritatis vel saltem species mendacii apertissimi esse potuit) quod ob nimiam Ioannis animi facilitatem & mollitudinem, abjecta penitus omni virilitate, fractus animo, sacerdotalis constantiæ expers, atque robore enervatus, non papa, ut Nicolaus & Hadrianus, sed papissa fuerit contumelia loco dictus, utpote quod qui nec resistere sciret eunucho, quique vinceretur a semiviro, non vir, sed esset fœmina potius nuncupandus, & sic nomen contumelia transierit posteris rerum inscitiis in veritatis opinionem, atque ita a compluribus decantatum fuerit, Ioannem octavum papam fuisse fœminam; sicque jactata vulgo invenerit eo modo locum fabula.

Unde Ioannes octavus potuit dici fæmina.

Id quod supra hac de re ex Sigeberto allatum est, auctore Geneb. plane fictum est & excogitatum. Nam in antiquo ejus manuscripto autographo exemplari quod in Gemblacensi cœnobio asservatur, non modo nihil tale reperitur; verum etiam in chronico Guillelmi Nangiaci, in quibus totus liber Sigeberti exscriptus est, hoc unum desideratur. Taceo quod, auctore Trithemio, in gratiam schismatici imperatoris alia nimis affectuose suppresserit, alia addiderit: quodque continuator Sigeberti Robertus abbas ea quæ voluit immutaverit, istamque fabellam, quæ in antiquis exemplaribus non legitur, more sciolorum intexuerit, acceptaque a Galphrido Anglo Monumetense, prout hac de re non immerito conqueritur Alanus Copus, in chronico Sigeberti congesserit.

Sigeberti chronicon depravatum.

Martinum Polonum hac fabula adauxit Heroldus Basileensis typographus, ex cujus prælo anno domini 1550. in lucem prodiit. Extant enim, Suffrido Petri & Iosia Simlero attestantibus, plurima manuscripta exemplaria, a quibus hanc aliasque infinitas fabulas abesse animadverterunt, quæ in impresso codice reperiuntur. Verba Suffridi ista sunt: *Satis mirari non possum, unde tot & tam absurda ineptia in Martinum Polonum illabi potuerint, quas in prioribus editionibus cernere licet, cum earum ne vel minima in manuscriptis vestigia appareant, & verisimillimum sit, Martinum Polonum hac non dicam scripsisse, sed nec unquam premeditari ausum. Neque enim putandum est, auctorem, quantumvis mediocrem, ita turpiter passim lapsum sibi infamiæ labem inurere voluisse, & singulis plane periodis ignorantia argumenta amplissima reliquisse.* Hæc ille.

Martinum Polonum quis corrupit.

Paulo ante quam hac postrema conciliorum editio emitteretur in lucem, manuscriptum exemplar antiquissimum Martini Poloni hac fabula carens reverendus in Christo pater ac frater Ioannes Casar ad me transmisit, ut ad propulsandam a sede apostolica gravem calumniam typis Gerhardi Genarb. expressum toti mundo publicaretur, & apud me tamquam sequestrem aut depositarium manuscriptum ipsum detineretur, nullam corrupti exemplaris suspicionem esse, videbit quisquis apud me illud perlustrare voluerit.

Ex quibus satis evidenter lucet, quod incerta huc illucque vacillans auctorum, quibus innituntur, sit diversitas, adeoque nulla plane hujusmodi figmentis fides adhibenda videatur. Conjecturas a sede perforata & statua desumptas, quibus hanc suam fabellam stabilire nituntur, post alios doctissime refutarunt illustrissimus cardinalis Baronius anno 853. Bellar. de Rom. pont. nec non Florimundus Raimundus senator Burdigalensis, Nicolaus Serarius in hist. Mogunt. quos lector plura requirens consulere potest.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

De eadem Ioannæ papissæ fabula quam creduli quidam scriptores ἀβασανίστως promulgarunt, ac detersa modo per eruditos viros etiam in alienis a catholica ecclesia castris militantes caligine fanatici quidam novatores, *Maresius, Hottingerus*, &c. defendere moliuntur, plura alias docuimus in cenotaphio illius everso a nobis, funditusque diruto demonstratione chronica ineluctabili, quam ex solis sæculi noni scriptoribus iisdemque coævis contexuimus ad calcem tomi primi de scriptoribus ecclesiasticis. Illam ne quis forte desideret Binianæ annotationi subjicimus in nonnullis altera hac editione auctiorem atque emendatiorem.

** CENOTAPHIUM IOANNÆ PAPISSÆ

NVPER AB HETERODOXIS SAMVELE MARESIO, CLAVDIO Salmasio, Congnardo, Calixto, Hottingero, Cookio, Grimo, &c.

Ex Vtopia in Europam nuper revocatæ, eversum, funditusque excisum demonstratione chronica ineluctabili.

Contexta e coætaneis dumtaxat unius IX. sæculi scriptoribus.

Addita ad calcem Virgidemia Maresiana, & prametiis Hottingerianæ.

PHILIPPVS LABBE, BITVRICVS, SOC. IESV THEOLOGVS, LECTORIBVS VERITATIS STVDIOSIS S. P. D.

PLVRIMI scriptores catholici nostro ac superiore sæculo adversus vulgarem Ioannæ papissæ fabulam ingeniose simul ac feliciter dimicarunt: quorum hic in fronte chronologicæ dissertationis brevem alphabetica serie contexam indiculum, ut qui majori abundant otio, ac quæstionem a novatoribus heterodoxis magna animorum contentione agitari solitam profundius perscrutari voluerint, habeant, quos consulere possint. Hos ego hactenus deprehendi: Alanum Copum *cap. 8. dialogi primi*, Andream Duchesnium *in libro de Romanis pontificibus*, Arnaldum Pontacum Vasatensem episcopum *in chronico*, Aubertum Miræum *in scholiis ad Sigeberti chronicon ad MS. exemplar Gemblacense &c. excusum*. Bartholdum Nihusium *de quo paullo post in Leone Allatio*, Cæsarem Baronium cardinalem eminentissimum *in annalibus ecclesiasticis ad annum Christi* 853. ubi meritissimo jure vacat fabulam indoctam, omni ex parte mendacem, insulsam, ineptam, frivolam, sibi contradicentem, se invicem dissolventem, nulla verisimilitudine subsistentem, vel saltem mentito veritatis fuco nitentem, calumniosam, leviter fusam, levius creditam, perfide assertam, procaciter defensam, obstinate retentam a novatoribus, Florimundum Ræmundum senatorem Burdegalensem *in refutatione vernacula erroris popularis de Ioanna papissa*, Francisc. Coriolanum *in chronico*, Georgium Schererum in tractatu Germanice de ea re edito, Gilbertum Genebrardum ad *an.* 858. Iacobum Gordonum societatis Iesu *in opere chronologico ad ann.* 853. Iacobum Gretserum societatis Iesu *in defensione Bellarmini tomo II. libro tertio capite vigesimo quarto*, Iacobum Gualterum societatis Iesu *in tabulis sæculi IX.* Ioannem Aventinum *libro quarto annal. Boiorum*, Ioannem Carolum Ræmondum, *qui Florimundi patris opus Latine reddidit, emisitque in lucem Burdigalæ apud Simonem Millangium anno* 1601. *in* 8. *dicatum illustrissimo ac reverendissimo domino Francisco Ioyeusao archiepiscopo Tolosano sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali*, Iodocum Coccium *tomo I. Thesauri catholici*, Iustum Lipsium *in ep. ad Franc. Suvertium*, Leonem Allatium Chium *qui ex monumentis*

Græcis confutationem fabulæ illius edidit Romæ anno 1630. *quam recudendam curavit Coloniæ anno* 1645. *Bartoldus Nihusius adjunctis prologo, epilogo, ac telescopio.* Ludovicum Richeomum S. I. *Si vere Blondellus, & quidam alii, Ramundianum opus ei adjudicarint: qua de re nihil nostri Ribadeneira aut Alegambius*, Nicolaum Sanderum *lib.* 7. *de visibili ecclesiæ monarchia*, Nicolaum Serarium S. I. *in descriptione Moguntiacarum antiquitatum*, Onuphrium Panvinium *in notis ad vitas pontificum Bartholomæi Platinæ*, Papirium Massonum *libro de episcopis urbis Romæ*, Petrum Maturum S. I. *in annotationibus ad chronicon sancti Antonini Florentiæ archiepiscopi*, Robertum Bellarminum S. R. E. cardinalem *de pontifice Romano tomo I. controv. III. lib.* 3. *cap.* 24. Severinum Binium *in notis ad concilia & vitas Leonis IV. & Benedicti III. Romanorum pontificum*, Siffridum Petri *aunotationibus in chronicon Martini Poloni ad M. S. codicem emaculatum*: quodque anno 1616. Coloniæ Agrippinæ e vetustissimo MS. & ipsi scriptori pæne coætaneo summa fide & diligentia expressum excudendum curavit in folio F. Ioannes Fabricius cognomento Cæsar, ordinis candidi Præmonstratensium alumnus. Simonem Maiolum ep. *Colloquio tertio*, &c. Mihi quoque ante quindecim annos pauca exciderunt in opere Gallico. Et in chronico technico ad an. LV. sæculi noni: Vt nullus hic locus esse possit Ioannæ papissæ, quam nonnulli insulse nimis atque insipienter deprædicant fabulam ab Henricianis aliisve pontificiæ sedis hostibus infensissimis haud dubie cum aliis ejusdem farinæ deliriis excogitatam, & in vulgus sparsam. Puduit etiam eruditiores hæreticos nostri temporis, Calvinianos, Lutheranosque, tam impudenti mendacio subscribere, & Calvisius ipse, quamquam ægre, veritati manus tandem porrigit, nisi quod ridicule suspicatur fortassis pontificiorum cura à libris omnium, qui circa ea tempora scripserunt, auctorum, etiam Græcorum atque Francorum, hæc tam immania portenta fuisse erasa.

Ex hæreticis certe qui ecclesiam catholicam lacerare maledictis, & Romanos pontifices innato sibi odio calumniari atque allatrare non cessant, pauci admodum reperti sunt, qui præ insita obtenebratis mentibus cæcitate, clarissimam veritatem conspicere potuerint, aut ei probe cognitæ perspectæque hactenus litare voluerint, saltem publice, propter metum collegarum, aut insanæ minas plebeculæ similibus jampridem næniis assuefactæ. Vnus David Blondellus, Catalaunensis, Calvinianæ hæreseos administer, hanc spartam exornandam suscepit, conquisitis ex antiquitatis historicæ penu pluribus argumentis, tum *in Gallica elucidatione quæ præmissa ad fratrem epistola Amstelodami excusa fuit anno* 1647. tum in libello postumo in eadem Hollandia Latine edito, (hoc titulo, *Famosæ Quæstionis, an Fœmina ulla inter Leonem IV. & Benedictum III. Romanos pontifices, media sederit*, Ἀνάκρισις) quem Samuel Maresius, vocalissimus ineptiarum præco, cum mendacissimis mendosissimisque animadversionibus suis Groningę Frisiorum anno 1658. recudendum curavit. Verum cum Blondellus propter sinuosas inconditę plerumque orationis ambages, & inextricabiles παρενθέσεων καὶ παρέργων labyrinthos minus gratus politis lectoribus esse soleat, & bonæ causę offusis tenebris sæpius incommodaverit, πλείστη χεόμενος καὶ κατὰ κόρον τῇ παρεκδρομῇ inquit Photius de Damascio cod. 181. operæ precium visum fuit eamdem reciprocare serram, ac descriptis ipsorum auctorum testimoniis cum subjectis brevibus identidem corollariis & in bono lumine collocatis, clare paucisque controversiam omnem definire, ne quis impostérum Congnardus, Grimmius, Salmasius, Hottingerus, aut Maresius, mutire adversus manifestissimam veritatem, nedum obstrepere, aut perfricta fronte tricari audeat.

Quamobrem, ceteris prætermissis, quæ ab aliis afferri solent, argumentis, DEMONSTRATIONEM CHRONOLOGICAM e scriptoribus coævis, quorum revocari in dubium auctoritas apud æquos judices non possit, contextam, præcisis ambagibus atque excursionibus exhibebo, ut nuperrimorum veritatis contestatissimæ hostium vaniloquos conatus atque offucias quivis etiam ex ipsis heterodoxis vel ἀναλφάβητος irridere valeat & dispellere.

ADVERSUS FABULAM IOANNÆ PAPISSÆ CHRONICA DEMONSTRATIO INELUCTABILIS,

Ex auctoribus synchronis, qui sæculo nono vixerunt, unice contexta, sic se habet.

ANNIS æræ Christianæ 853. & 854. integris usque ad diem 17. Iulii anni 855. summus Romæ pontifex sedit Leo IV. Ejus vero successor Benedictus III. die dominica 29. Septembris ejusdem anni 855. consecratus pontificatum tenuit usque ad diem 8. Aprilis anni 858. quo obiit; succedente Nicolao I. a die dominica 24. Aprilis, qua eodem anno 858. consecratus est, usque ad diem 13. Novembris anni 867. quo decessit; successorem nactus Hadrianum II. a die 14. Decembris ad Kalendas Novembris anni 872.

Igitur commentitia est ac plane futilis Ioannæ papissæ fabula, quæ ab imperitis temporum veterisque historiæ scriptoribus inter Leonem IV. & Benedictum III. annis 854. 855. vel 856. ac sequenti, integris seu tantum ex parte delibatis Romanam cathedram mentito sexu occupasse perhibetur per 2. annos menses 4. dies 5.

Atque ut ad hypothesim descendam, falsissimum est atque ineptissimum, quod ait Maresius Trico pag. 167. Leonem obiisse anno 854. circa Iulium & post interpontificium duorum mensium cum aliquot diebus Ioannam ei subrogatam quæ sedem occuparit per biennium cum aliquot mensibus. Benedictum vero electum circa initia 857. sic tamen ut ejus consecratio in Augustum usque dilata sit, ac sic occupasse annis 857. & 858. cum aliquot mensibus anni 859. quod ad summum Nicolaum accepit successorem. Alibi enim idem magis inclinat in 860.

Ceterum antequam utramque propositionis partem evincam, monendus es, lector, eadem quoque opera mihi probandum incumbere, Lotharium imperatorem Ludovici Pii anno 840. die 20. Iunii defuncti filium e vivis sublatum

blatum fuisse Prumiæ exeunte Septembri ejusdem anni 855. succedentibus filiis LVDOVICO II. imperatore, LOTHARIO Lotharingiæ rege, & CAROLO rege Provinciæ.

TABVLA ANNORVM XL. SÆCVLI IX. DIGESTA EX SOLIS EIVSDEM SÆCVLI SCRIPTORIBVS SYNCHRONIS.

Ad cujus examen ac censuram ex illis ipsis ejusdem temporis coætaneis auctoribus faciendam provocatur, & per totidem feciales, quot hic sunt litteræ, diffidatur, ut ejus voce utar, Samuel Maresius Groninganæ academiæ professor, cæterique omnes Παπιοσομανοῦντες *heterodoxi, ecclesiæ catholicæ, ejusque summorum pontificum calumniatores.*

ANNVS Christi domini 840. a Kalendis Ianuariis, more apud chronologos recepto, (quod de sequentibus accipiendum moneo) inchoatus, notatur indictione tertia usque ad mensem Septembrem; Quarta vero a mense Septembri (de die dissident Græci a Latinis, ut vel pueri sciunt) usque ad pridie Kalendas Ianuarias. *Quod discrimen ad majorem lectorum opportunitatem designabimus hac forma* $\frac{3}{4}$ *simili quoque discrimine distinguemus annos pontificum, imperatorum, ac regum*, ut hic v. g. 840. dicitur Gregorij IV. papæ, si numeres ab electione facta die 24. Septembris $\frac{13}{14}$ Lotharij imp à morte patris die 20. Iunij obita primus, ab inauguratione vero Romæ per Paschalem papam in sancto paschali die 5. Aprilis 823. facta $\frac{17}{18}$ a coronatione per Ludovicum patrem Aquisgrani in generali totius imperij conventu populo acclamante, vivat imperator Lotharius, peracta anno 817. $\frac{23}{24}$ Caroli Calvi Franciæ regis primus à morte patris, sive aliquot post eam diebus à mense Iulio. *Ludovici Germaniæ regis annos omittimus annotare, quod cum annis Caroli Calvi fratris apprime conveniant.*

Ludovicus Pius, cum Pictavis natalem domini & purificatæ virginis festum celebrasset, audita rebellione Ludovici filii sui, Aquisgranum contendit, ibique celebrato paschate, quod contigit 28. Martii, Rhenoque transmisso, in Turingiam penetravit. Quo in tempore deliquium solis contigit tertia die litaniæ majoris, seu in pervigilio ascensionis, tertio Nonas Maii, ante nonam diei horam, & imperator viribus deficiens, in insula Rheni infra Moguntiam, ad prospectum Ingelheimensis palatii sita, pie ac Christiane obiit, die 20. Iunii dominica, ætatis 64. regni Aquitanici 37. imperii 27. & Metis in basilica S. Arnulfi a Drogone fratre sepultus est. Hæc & alia plura auctor anonymus vitæ Ludovici, Nithardus, Ado, aliique innumerabiles. Probant vero mortem Ludovici anno 840. contigisse sex argumenta chronologica: I. Feria 1. seu dominica hoc anno conjuncta cum Iunii die 20: II. Eclipsis solis, quam omnes astronomi huic anno affigunt. III. Indictio tertia, quæ cum antecedentibus & consequentibus convenit. IV. petitur ex auctoribus synchronis. V. ex conciliis sequentibus. VI. ex infinita diplomatum copia, quæ filios ejus Lotharium, Ludovicum, & Carolum, hoc ipso anno auspicatos esse demonstrant. Adde contextum concentumque historiæ, & aptam inter se concatenationem temporum, quam si vel in uno solvas, omnia evertas oportet; ac cum Groningano nebulone, qui pag. 170. & sequenti impudentissime dicam an imperitissime, ex privilegio ἐνοχεσικῆς ἀθεκτμείας, contendit indictionem primam cœpisse mense Septembri anni 868. non anni 867. & 19 Kal. Ianuarias anno 867. non fuisse diem dominicam, iterum tenebras plusquam Cimmerias & horrendum chaos, (testor omnes quotquot sunt ubique terrarum ac præsertim in fœderato Belgio academiarum chronologos) in orbem literarum inducas.

Lotharius edicto Remensem sedem restituit Ebboni, cui subscripserunt 20. Episcopi 8. Kal. Iulii, ind. 3. anno reversionis Lotharii primo, quo successor factus est patris in Francia. Vide extremum tomum II. conciliorum Sirmondi, & quæ nos superiori tomo.

ANNVS 841. Ind. $\frac{4}{5}$ Gregorii IV. papæ $\frac{14}{15}$ Lotharii ab obitu patris $\frac{1}{2}$ ab anno 823. $\frac{18}{19}$ ab anno 817. $\frac{24}{25}$ Caroli Calvi $\frac{1}{2}$

Carolus Biturica in civitate, pridie Idus Ianuarii Ind. 4. anno primo regni sui, confirmavit privilegia ecclesiæ Nivernensis. Vide Romenæum p. 42. hist. Nivern.

Adalbertus comes, incentor discordiarum inter fratres, a Ludovico rege occiditur 3. Idus seu 13. Maii Feria 6. ex annalibus Fuldensibus.

In regione Autissiodorensi prope Fontanetum VII. Kal. Iulias seu 25. Iunii Sabbato Ludovicus & Carolus Lotharium fratrem ac Pipinum nepotem vicerunt: ut infiniti narrant historici, præcipue Nithardus, quem ne quidem de titulo videtur novisse Onochronus Groninganus, *Anticyras melior sorbere meracas.*

Annus 842. Ind. $\frac{5}{6}$ Gregorii IV. $\frac{15}{16}$ Lotharii a morte patris $\frac{2}{3}$ ab 823. $\frac{19}{20}$ ab 817. $\frac{25}{26}$ Caroli Calvi $\frac{2}{3}$

Theophilo Imp. CP. succedit Michael ὁ μεθυστής Potor dictus sub Theodora matre.

Defectus Lunaris, die 30. Martii, majoris hebdomadæ feria quinta ante pascha, Lutetiæ Parisiorum a media circiter nocte; in Germania serius, hoc est horis fere tribus post mediam noctem.

Mediante Iunio, feria quinta, propter civitatem Matisconis, in insula quæ Ansula sive Ansilla dicitur, Fratres convenerunt. Nithardus

dus lib. 3. & 4. qui meminit tranſlationis Angilberti patris, ſui abbatis Centulenſis, factæ Nonis Novembris hujus anni 28. poſt ejus diſceſſum.

Annus 843. Ind. $\frac{6}{7}$ Gregorij IV. Papæ vlt. Lotharij a morte patris $\frac{2}{3}$ ab 823. $\frac{20}{21}$ ab 817. $\frac{26}{27}$ Caroli Calvi $\frac{3}{4}$

Rainaldus comes contra Britones pugnans occiditur 9. Kal. Iulij.

Deſcripto regno a primatibus, & in tres partes diviſo apud Virdunum tres reges illud inter ſe diſpertiunt.

Iuditha mater Caroli Calvi obiit 19. Aprilis alij 24. Turonibus.

Charta, quam Æneas notarius ad vicem Hludovici ſubſcripſit 3. Kal. Sept. Ind. 6. an. 4. regni Caroli.

Capitula presbyterorum Gothiæ rogatu acta apud Toloſam. Item in villa quæ dicitur Colonia prope Vindinum Cenomanorum, anno IV. Caroli, Ind 6. Capitula in ſynodo, acta apud Lauriacum in pago Andegavenſi menſe Octobri Ind. 7. Vide Capitularia Caroli Calvi, Tomum III. Conciliorum Galliæ Sirmondi & Tomum XXI. Collectionis Regiæ.

Annus 844. Ind. $\frac{7}{8}$ Gregorius IV. papa obiit die, ut volunt 25. Ianuarii aut circiter, Sergii II. primus a die 10. Februarii ſaltem eo die, quo tanta nix in Vrbe effuſa eſt, ut omnibus candidata cerneretur: Lotharii a morte patris $\frac{4}{5}$ ab 823. $\frac{21}{22}$ ab 817. $\frac{27}{28}$ Caroli Calvi $\frac{4}{5}$

Ludovicus a patre Lothario Romam miſſus, a Sergio papa coronatus eſt Rex Longobard. nec defuit quidquam ad imperatoriam dignitatem, quam quod noluerit Romanos nobiles fidelitatis juramentum illi exhibere: qua de re videndi Anaſtaſius, Ado qui narrat, cum Pontifex coronam imponeret, acclamante populo imperatorem & Auguſtum eſſe ſalutatum, annales Bertiniani, &c.

Toloſam obſedit Carolus: unde charta epiſcopii Biterrenſis pag. 300, libri de allodiis Landgothicis Caſanovæ data XIV. Kal. Iunias Ind. 7. anno 4. regnante Carolo, in monaſterio S. Saturnini dum obſideremus Toloſam I. D. N. F. A.

Lotharius, Lud. ac Carolus fratres, Octobri menſe in Theodonis villa conveniunt. Extant apud Sirmondum capitula ſex edita ſecus Teudonis villam in loco qui dicitur Iudicium, præſidente ex conſenſu regum Drogone Metenſi epiſcopo. Sequuntur ibidem canones duodecim in Verno palatio habiti menſe Decembrio, ubi præſedit Ebroinus Pictavorum epiſcopus ſacri palatij archicapellanus, &c. Verum irrepſit error in notam indictionis quæ utrobique numerari debuit VIII. non VII. an. 5. Karoli.

Annus 845. Ind. $\frac{8}{9}$ Sergii II. papæ $\frac{1}{2}$ Lotharii a morte patris $\frac{5}{6}$ ab 823. $\frac{22}{23}$ ab 817. $\frac{28}{29}$ Caroli Calvi $\frac{5}{6}$

Concilium Belvacenſe Aprilio menſe celebratum Indictione VIII. non VII. ut jam alias in chronico monuimus, in quo inter cetera ordinatus eſt Hincmarus, quem vide ep. 19. pag. 272. Tomi II. editionis R. P. Sirmondi.

In Meldenſi quoque eccleſia celebratum eſt die XV. Kalendas Iulias, Caroli Calvi regis anno ſuccreſcente feliciter ſexto, Ind. 8. concilium præſidibus Vvenilone Senonenſi, Hincmaro Rhemenſi, & Rodulfo Bituricenſi, metropolitanis.

Eodem anno, Ind. 8. feria quinta hebdomadæ quartæ in quadrageſima, quarto Idus Martii, tranſlatæ reliquiæ ſancti Mauri, &c.

Eclipſis ſolis die dominica 18. Octobris cum eſſet Nithardus ſuper Ligerim apud ſanctum Fludualdum ſuoſque libros ſcriberet: conſule finem libri II. & in fine lib. IV. meminit lunaris defectus menſe Martio anni præcedentis.

Annus 846. Ind. $\frac{9}{10}$ Sergii II. papæ $\frac{2}{3}$ Lotharii a morte patris $\frac{6}{7}$ ab 823. $\frac{23}{24}$ ab 817. $\frac{29}{30}$ Caroli Calvi $\frac{6}{7}$

Captis Romæ ſuburbiis eccleſias SS. Petri & Pauli apoſtolorum prædantur Saraceni: ſuperantque Lud. cum Francis 4. idus Nov. vivente adhuc Sergio papa, cujus tempore ex Anaſt. aliiſque certum eſt eccleſias apoſtolorum funditus deprædatas.

Annus 847. Ind. $\frac{10}{11}$ Sergius II. papa obiit die 12. Aprilis: Leonis IV. papæ primus, vel ab illo ipſo die 12. Aprilis, vel, ne quis vitilitigator obſtrepat, paullo poſt, cum nondum ad ſepulturam debitam Sergius fuiſſet deportatus, ex Anaſtaſio, Lotharii imp. a morte patris $\frac{7}{8}$ ab 823. $\frac{1}{2}$ ab 817. $\frac{30}{31}$ Caroli Calvi $\frac{7}{8}$

Hoc anno, ut ex præfatione Meldenſi concilio præfixa conſtat, 16. Kalendas Martias cum Guntboldo Rotomagenſi archiepiſcopo ex regio præcepto convenerunt plures epiſcopi Pariſiis, nec te terreat annus incarnationis dominicæ 846. cum enim Romæ & alibi a Kalendis Ianuarii numerari jam cœpiſſet annus 847. plerique Galli uſque ad 25. diem Martii incarnationi dominicæ ſacrum, vel uſque ad paſchales ferias, numerabant adhuc annum 846. ut probe norunt etiam, *qui necdum ære lavantur.* In privilegio monaſterio Corbeienſi confirmato in hac ſynodo additur indictio X. quæ rem omnem decidit, evincitque, non aliam eſſe Pariſienſem ſynodum ab ea, cujus meminit Flodoardus libri III. cap. 2. in cauſa Ebbonis atque Hincmari elapſo jam anno & aliquot menſibus ab hujus ordinatione.

Otgario Moguntiacenſi præſule mortuo XI. Kalend. menſ. Maii, in ejus locum ſubrogatus eſt Rabanus V. Kal. Iulii, qui eodem anno ſynodum habuit circa Kal. Octobris.

Methodio patriarchæ CP. die 14. Iunii defuncto ſubſtitutus eſt S. Ignatius ad annos II. cum dimidio.

Annus

Annus 848. ind. $\frac{11.}{12.}$ Leonis IV. papæ $\frac{1.}{2.}$ Lotharii a m. p. $\frac{8.}{9.}$ ab 823. $\frac{25.}{26.}$ ab 817. $\frac{31.}{32.}$ Caroli Calvi $\frac{8.}{9.}$

Leo papa, instante (hoc est, imminente, proxima, succrescente, brevi auspicanda) indictione XII. præsulatus sui anno secundo, Romanæ urbis muros renovare curavit, teste Anastasio, qui, velint nolint nebulones onochroni, vel hoc argumento evincit, non anno 846. sed 847. Leonis papæ primordia esse collocanda.

Concilium Moguntinense adversus Gotescalcum circa Kalendas Octobres habitum esse perhibetur: quod etsi in annum sequentem proroges cum Carisiacensi adversus eumdem Hæreticum sententia, nihil plane officit illi, quam investigamus, temporum veritati. Vide annales Fuldenses, Bertinianos, Metenses, Hincmarum, Flodoardum, &c.

Annus 849. ind. $\frac{12.}{13.}$ Leonis IV. $\frac{2.}{3.}$ Lotharii $\frac{9.}{10.}$ ab 823. $\frac{26.}{27.}$ ab 817. $\frac{32.}{33.}$ Caroli Calvi $\frac{9.}{10.}$

Ludovicus Lotharii filius hoc anno imperator a Leone papa Romæ coronatus est, ut quamplurima demonstrant venerandæ antiquitatis monumenta, quæ, præter onocrotalos quosdam tricones, omnes suscipiunt per orbem chronologi, *queis læva in parte mamillæ Cor salit.*

Charta S. Martini Turonensis data in Carisiaco palatio regio V. Kal. Maii ind. XII. anno nono Caroli gloriosissimi regis.

Saraceni vigente ind. XII. ex Anastasio Romam iterum venire decreverunt.

Concilium in causa Turonensis metropolitani dictum Turonense IV. Lutetiæ celebratum est hoc anno ex veteribus schedis apud Baronium teste Sirmondo in annotationibus. Extat synodica ad Nomenoium Britonum Ducem, &c. Chronicon Fontanellense vocat synodum generalem Parisiis habitam. Vide tom. II. coll. Duchesnianæ.

Annus 850. ind. $\frac{13.}{14.}$ Leonis IV. $\frac{3.}{4.}$ Lotharii a morte patris $\frac{10.}{11.}$ ab 823. $\frac{37.}{38.}$ ab 817. $\frac{33.}{34.}$ Caroli Calvi $\frac{10}{11.}$ Ludovici II. a coronatione per Leonem papam facta $\frac{1.}{2.}$ Consulatus vero, ex antiquo Augustorum more, ut in quibusdam diplomatis habetur, primus a Kalendis Ianuariis.

Charta pro Herimanno Nivernensi episcopo data in Vermeria palatio 9. Kal. Iunii ind. 13. anno decimo regni Caroli.

De Ticinensibus una vel pluribus synodis seu conventibus nihil hoc loco differam, cum certum sit apud omnes vitiatas esse quasdam in iis temporum notas, præsertim cum innumera suppetant aliunde ad faciendam adversus onochronos fidem argumenta.

Annus 851. ind. $\frac{14.}{15.}$ Leonis IV. $\frac{4.}{5.}$ Lotharii imp. $\frac{11.}{12.}$ ab 823. $\frac{28.}{29.}$ ab 817. $\frac{34.}{35.}$ Ludovici II. ab 844. $\frac{7.}{8.}$ ab 849. $\frac{2.}{3.}$ Caroli Calvi & Ludovici Germaniæ regis $\frac{11.}{12.}$

Irmingardis Augusta obiit XIII. Kal. Aprilis seu 20. Martii, ind. 14. in die parasceves hora quasi sexta, ut ex epitaphio a Rhabano scripto didicimus.

Ludovicus Lotharii filius plurimos e Saracenis Campaniam infestantibus capit occiditque vespera pentecostes die 9. Maii, ut tradit Leo Ostiensis non hujus quidem sæculi scriptor, sed antiquiores modo non suppetunt.

Charta Solemniacensis 4. Kal. Ianuarias Ind. 15. anno duodecimo regnante Carolo, &c.

Annus 852. ind. $\frac{15.}{1.}$ Leonis IV. $\frac{5.}{6.}$ Lotharii $\frac{12.}{13.}$ ab 823. $\frac{29.}{30.}$ ab 817. $\frac{35.}{36.}$ Ludovici II. ab 844. $\frac{8.}{9.}$ ab 849. $\frac{3.}{4.}$ Caroli Calvi $\frac{12.}{13.}$

Nova Roma, Leonina dicta, anno coronationis Leonis papæ sexto die 27. Iunii dedicata fuit. Vide Anastasium S. R. E. bibliothecarium, anonymum sub nomine Luitprandi delitescentem, aliosque.

Translatio S. Remigii Kalendis Octobribus, de qua Hincmarus, Flodoardus, & alii.

Annus 853. ind. $\frac{1.}{2.}$ Leonis IV. papæ $\frac{6.}{7.}$ Lotharii imp. a morte patris $\frac{13.}{14.}$ ab 823. $\frac{30.}{31.}$ ab 817. $\frac{36.}{47.}$ Ludovici II. ab 844. $\frac{9.}{10.}$ ab 849. $\frac{4.}{5.}$ Caroli Calvi $\frac{13}{14.}$

Leo papa Anastasium S. Marcelli cardinalem die 29. Maii indictione prima Ravennæ excommunicat in ecclesia S. Vitalis, tum Romæ in ecclesia B. Petri die 29. Iunii, ex annalibus Bertinianis.

Synodus Romana, in qua depositus idem jam excommunicatus, Anastasius, die 8. Decembris indictione secunda, Leonis papæ septimo, Lotharii anno imperii 37. (ab epocha scilicet anni 817.) Ludovici ejus filii a Deo coronati novi imperatoris anno quinto (ab epocha anni 849. sive inauguratione per Leonem facta)

Mense Aprili 6. Kal. Maii aggregata jussu regis episcoporum synodo juxta urbem Suessionum in monasterio S. Medardi, Hincmarus deposuit ordinatos ab Ebbone indictione prima anno Caroli 13. Altera quoque huc pertinet Carisiacensis synodus, in qua edita fuere quatuor adversus Gotescalcum miserabilem monachum capitula, ut ex priscis annalibus Bertinianis didicimus.

Vermeriense II. concilium iisdem anno & indictione 6. Kal. Sept.

Annus 854. ind. $\frac{2.}{3.}$ Leonis IV. papæ $\frac{7.}{8.}$ Lotharii imp. a morte patris $\frac{24.}{25.}$ ab 823. $\frac{31.}{32.}$ ab 817. $\frac{37.}{38.}$ Ludovici II. filii ejus ab 844. $\frac{10.}{11.}$ ab 849. $\frac{5.}{6.}$ Caroli Calvi $\frac{14.}{15.}$

Leopoleos urbis a papa duodecim a Centumcellis milliaribus ædificatæ, & de ejus nomine dictæ, muri completi atque perfecti fuerunt, anno præsulatus illius octavo, indictione secunda, ex Anastasio. Hanc vero cavesis cum Groningano onochrono confundas cum Leonina civitate.

Lotharius imp. & rex Carolus Iunio mense colloquium habent in Attiniaco palatio, deinde apud Leodicum.

Gregorius Syracusanus episcopus a S. Ignatio P. CP. damnatur.

Porro hoc, vel præcedente anno, Leoni papæ mortuo successisse Ioannam Anglicam, seu Moguntinam papissam

papiſſam, ad biennium, menſes 4. & dies 5. aut 6. nulli amplius in tanta eruditionis luce deblaterant, præter fanaticos quoſdam nebulones heterodoxos in doctrina temporum penitus hoſpites & peregrinos; qui ne diffidati ut ajunt, ceſſiſſe & herbam adverſariis ſuis, quamvis ejuſdem Calviniſticæ quadræ participibus, porrexiſſe videantur, diabolica impudentia; contra reclamantem conſcientiam & agnitam evidentiſſime veritatem, in ſententia, quam ſemel imbiberunt, obfirmato animo perſiſtere moliuntur. Quid agas? Cæci ſunt, & duces Cæcorum.

Annus 855. ind. $\frac{3}{4}$ Leo IV. papa obiit 16. Calendas Auguſti ſeu die 17. Iulii poſt octo pontificatus annos. Benedicti III. primus procedit ab eodem menſe Iulio (alii 19. diem, alii 21. alii alium deſignant, nec ad demonſtrationem noſtram refert) quo electus eſt. Id enim evincunt verba Anaſtaſii: Leo ubi hac luce ſubſtractus præſul occubuit, MOX omnis clerus, &c. nec non electionis ejus decretum ad imperatores Lotharium ejuſque filium Ludovicum deſtinatum: vel a die 29. menſis Septembris dominica, qua poſt excitatas occaſione Anaſtaſii intruſi turbas, eaſque illo ejecto tandem ſedatas, conſenſu legatorum Ludovici imperatoris, qui tum in Italia morabatur, idem Benedictus, jejunio trium dierum peracto, in baſilica S. Petri in apoſtolica ſede conſecratus eſt, & ordinatus pontifex. Lotharius imperator anno imperii a morte patris 15. expleto & labente a tribus menſibus decimo-ſexto, Prumiæ in Arduenna aſſumpto monachali habitu obiit 28. Septembris (IV. enim diem ante Kalendas Octobres ex quo facili lapſu II. III. & VI. prodierunt, plures referre videntur ſcriptores, ut nihil dicam de 74. diebus elapſis ab obitu Leonis papæ) vel, ut alii nocte inter 28. & 29. Septembris. Non videtur certum, quod contendit Blondellus ex annalibus Bertinianis die 22. ejuſdem menſis Septembris imperio depoſito factum fuiſſe monachum: alio enim ſpectant dies ſex memorati annalium Bertinianorum auctori diligentiſſimo: qui cum ſcripſiſſet Leonem papam obiiſſe XVI. Kalendas menſis Auguſti, amanuenſis dormituriens, *menſe Auguſto*, dumtaxat ſcripſit, omiſſis ut ſæpiſſime in aliis contigit, Kalendarum notis. Ludovici II. a morte patris primus, ab 849. $\frac{6}{7}$ ab 844. $\frac{11}{12}$ Caroli Calvi $\frac{15}{16}$ Lotharii Lotharingiæ regis & Caroli Provinciæ regis fratrum primus.

Concilium Valentinum III. anno 855. die 8. Ianuarii, indictione tertia, Lotharii imperatoris 15. labente anno ab obitu patris. ut nihil dicam de conventu apud Ticinum iiſdem anno & indictione habito a Ludovico Auguſto die 4. Februarii.

> *O quanto premitur Roma dolore,*
> *Tam claris ſubito patribus orba.*
> *Infirmata prius morte* LEONIS,
> *Nunc* AVGVSTE *tuo funere languet.*

Canebat poeta anonymus eodem vivens tempore.

Tranſlatio reliquiarum S. Vincentii martyris ex Hiſpania ad Caſtrum monaſterium in pago Albienſi.

Benedicti III. diploma in gratiam Corbeienſis monaſterii Nonis Octobris indictione quarta anno 39. Lotharii, cujus mors nondum erat nuntiata Romæ, Ludovici ejus filii ſeptimo, extabat in manuſcripto codice noſtro cum hæc primum demonſtratio prodiit. Dacherius poſtea illud idem edidit ſpicilegii VI. pag. 397. & nos poſtea integrum proferemus.

Eodem tempore circiter ſcriptam fas eſt credere epiſtolam ad Hincmarum, quam Sirmondus edidit pag. 107.

Carolus Calvi filius in urbe Lemovicum mediante Octobri coronatus eſt rex Aquitanorum.

Drogo, Metenſis epiſcopus, Caroli Magni filius, obiit die 8. Novembris.

Annus 856. ind. $\frac{4}{5}$ Benedicti III. $\frac{1}{2}$ Ludovici II. a morte patris $\frac{1}{2}$ ab 849. $\frac{7}{8}$ ab 844. $\frac{12}{13}$ Caroli Calvi $\frac{16}{17}$ Lotharii & Caroli fratrum $\frac{1}{2}$

Die 6. menſis Ianuarii Tiberis extra alveum ſuum elatus Romam inundabat in menſe quinto coronationis Benedicti, ut loquitur ſtylo ſuo ſtribiliginoſo ac ſæpe obſcuro Anaſtaſius S. R. E. bibliothecarius. Fluxerant enim integri tres menſes October, November, atque December, ex Septembri vero & Ianuario aliquot dies tantum delibati.

Edelvulfus Iudith filiam Caroli Calvi menſe Iulio deſponſatam Calendis Octobribus in Vermeria palatio in matrimonium accipit.

Ludovicus imperator, & Lotharius frater, cum Carolo puero germano ſuo, apud Vrbam in Helvetiis (mendoſe urbem habet Blondellus) conveniunt, & inviti licet, Carolo, quod paterna diſpoſitione acceperat, permittunt. Conſule ſis annales Bertinianos.

Atque illa ipſa pax eſt, quam ſuo interventu pactam commemorat Benedictus papa in epiſtola adverſus Hubertum Clericum ſcripta ad epiſcopos regni Caroli Calvi, quæ edita eſt pag. 110. tomi III. conciliorum Galliæ his verbis, *Pacemque, quam inter Hludovicum munivimus Cæſarem ſemper Auguſtum, ſuoſque glorioſos germanos, ſua miſerrima cupiditate ſcindere non dubitavit.* Hanc vero inficetiſſime Mareſius intelligendam hariolatur, de qua capitulum tertium ſynodi Tullenſis apud Saponarias anno 859. celebratæ. *Reges nihilominus ac principes noſtri Karolus, & Hlotharius, atque item Karolus, ad Dei voluntatem, atque ſanctæ eccleſiæ ſtatum, ſuamque ſalutem, & populi ſalvationem, gratias Deo, uniti, & in eadem ſalutari unitate firmati ſunt.* Iis quippe verbis, ne per umbram quidem, fit mentio Ludovici Auguſti: & capitulo primo ſoli recenſentur fratres *Hludovicus & Karolus*, ut vel hinc videas, quanta inſcitia, ſeu potius impu-

impudentia, ſcribit onochronus nebulo, qui modo caliginem ſpargat, fucumque faciat imperitis ſuis fungis ſecurum ſe putat ab eruditorum cenſura & cachinnis.

Rabanus Moguntinus arch. deceſſit 4. die Februarii anni 856. more Romano chronologis modo omnibus uſurpato, vel labente adhuc anno 855. qui apud pleroſque Gallos deſinebat tantum in Martii 25. diem incarnationi dominicæ ſacrum, vel in paſchalem feſtivitatem. Hinc in quibuſdam chronicis eodem anno includuntur Leonis, Lotharii, Drogonis & Rabani obitus. Succeſſit illi Carolus, Pippini quondam Aquitaniæ regis filius, junioris Pippini frater.

Annus 857. Ind. $\frac{5}{6}$ Benedicti III. papæ $\frac{2}{3}$ Lud. II. a morte patris $\frac{2}{3}$ ab 849. $\frac{8}{9}$ ab 844. $\frac{13}{14}$ Caroli Calvi $\frac{17}{18}$ Lotharii & Caroli fratrum $\frac{2}{3}$

Extat a Iacobo Dupletio typis excuſum diploma ſeu privilegium a Benedicto papa conceſſum celeberrimo S. Dionyſii monaſterio die 11. Maii conſulatus Hludovici Auguſti anno 8. indictione quinta. Nec ſani hominis eſt ea repudiare, quæ proferuntur cauſæ firmamenta, eam tantum ob rem, quod jugulum tuum fodicent. Aſſignet vero noſter trico Groningius vel minimam in eo diplomate labeculam, & *erit mihi magnus Apollo.* Sunt equidem in hoc tabulario quædam falſa ac ſuſpecta, quis autem id de omnibus aſſerere auſit, niſi qui ſacerdotem execratum aut excucullatum monachum dicat eſſe Mareſium, quod multi miniſtri Calviniſticæ ſectæ, præſertim patriæ ſuæ deſertores, aut ipſi preſbyteri & cœnobitæ, aut eorum filii ex meretricibus ac monialibus inceſtis nati ſint? Videat quibus argumentis utatur impoſterum.

Annus 858. Ind. $\frac{6}{7}$ Benedictus III. papa obiit die 8. Aprilis. Nicolai I. papæ primus ab eodem menſe Aprili, cujus die 24. Dominica dicitur conſecratus. Lud. II. ab obitu patris $\frac{3}{4}$ ab anno 849. $\frac{9}{10}$ ab 844. $\frac{14}{15}$ Caroli Calvi $\frac{18}{19}$ Lotharii & Caroli fratrum $\frac{3}{4}$

Herardus Turonenſium pontifex anno 858. ordinationis ſuæ tertio, indictione ſexta, ex corpore canonum capitula excerpſit, & in ſynodo 17. Kal. Iunii promulgavit, a Sirmondo edita.

Hincmarus & alii epiſcopi e ſynodo apud Cariſiacum extremo menſe Septembri miſerunt capitula ad Ludovicum Germaniæ regem, cum ad occupandum Caroli fratris ſui regnum veniſſet. Vide Sirmondi tomum III. & quæ nos poſtea.

De S. Ignatii patr. CP. quod Bardam Cæſarem ob ſceleratam vitam in epiphaniis ab eccleſiæ aditu prohibuiſſet, depoſitione & incarceratione, atque in illius locum ſubrogato Photio, & in Chriſti natalitiis die 25. Decembris contra canones ejuſdem Bardæ factione, a Gregorio Syracuſano aliiſque epiſcopis depoſitis & excommunicatis conſecrato. Vide Nicetam in vita S. Ignatii, Scylitzam, Epiſtolas Nicolai, &c.

Annus 859. Ind. $\frac{7}{8}$ Nicolai I. papæ $\frac{1}{2}$ Ludovici II. Imp. a morte patris $\frac{4}{5}$ ab anno 849. $\frac{10}{11}$ ab 844. $\frac{15}{16}$ Caroli Calvi $\frac{19}{20}$ Lotharii & Caroli fratrum $\frac{4}{5}$

Concilium Metenſe indictione VII. anno 859. quinto Kalendas Iunii. Vide pag. 131. tomi III. Conc. Galliæ.

Lingonenſe 13. Kal. Maii eadem Ind.

Tullenſe apud Saponarias menſe Iunio indict. VII. 859. anno Caroli Calvi 19. nepotum ejus quarto, e duodecim proviinciis collectum 18. Kal. Iulias. Vide pag. 137. & ſequentes tomi III. conc. Galliæ.

Ex epiſtola ſynodi ad epiſcopos Britonum pag. 148. notentur hæc verba: *De qua reverentia ſalubriter a vobis & a gente veſtra, metropolitano* (Turonum) *impendenda tempore Nomenoii ducis & reverentiſsimi papæ Leonis, & ſucceſſoris ejus Benedicti, ſcripta docuerunt, & refragantibus apoſtolica auctoritate dignam excommunicationis protulerunt ſententiam.*

Indictione 8. die 30. Octobris & 27. Decembris exundavit Tiberis, ut docent Anaſtaſius & annales Bertiniani.

Agilmarus Viennenſis Arch. moriens die 6. Iulii, ſucceſſorem nactus eſt Adonem, cujus extant chronicon & martyrologium.

Annus 860. ind. $\frac{8}{9}$ Nicolai papæ $\frac{2}{3}$ Ludovici II. ab obitu patris $\frac{5}{6}$ ab anno 849. $\frac{11}{12}$ ab 844. $\frac{16}{17}$ Caroli Calvi $\frac{20}{21}$ Lotharii & Calvi $\frac{5}{6}$

Menſibus Ianuario atque Februario indictione 8. duplex habitus eſt epiſcoporum conventus in cauſa Theutbergæ juſſu Lotharii, regni ejus anno quinto, ut docent Hincmarus, & epiſtola ad Nicolaum. Ejuſdem habetur charta data 7. Kal. Febr. Ind. 8. anno regni quinto, unde convincitur Lotharium imp. obiiſſe 855.

Ludovicus rex Germaniæ, Carolus rex Franciæ, nepoſque eorum Lotharius, nonis Iunii cum epiſcopis & primatibus ſuis in Baſilica S. Caſtoris apud Confluentes ad Rhenum convenerunt. Vide pag. 229, capit. Caroli IX. Calvi.

Sub Autumnum ind. 9. inchoatum xi. Kal. Novembres Caroli regis Galliæ 21. celebratum eſt ab epiſcopis quatuordecim provinciarum concilium in Tullenſis territorii villa Tuſiaco, quod edidit Sirmondus cum ſynodali epiſtola ad rerum eccleſiaſticarum pervaſores, & pauperum deprædatores.

Terræ motu evertuntur muri CP. die 23. Maii in die feſto aſcenſionis Chriſti: quam in urbem Nicolaus miſit 25. Septembris Rodoaldum & Zachariam epiſcopos, quos Photii fautores dire vexarunt, & ad nefanda adegerunt.

Annus 861. ind. $\frac{9}{10}$ Nicolai I. papæ $\frac{3}{4}$ Ludovici II. ab obitu patris $\frac{6}{7}$ ab anno 849. $\frac{12}{13}$ ab 844. $\frac{17}{18}$ Caroli Calvi $\frac{21}{22}$ Lotharii & Caroli $\frac{6}{7}$

Concilium Romanum in cauſa Ioannis epiſcopi Ravennatis apud Anaſtaſium, & alios.

Photius convocata CP. ſynodo 320. fere epiſcoporum damnari curat S. Ignatium patriarcham præſentibus legatis pontificis, qui anni ſequentis die 18. Martii omnia illa abrogavit, ut diſcimus ex Niceta, aliiſque.

Annus 862. Ind. $\frac{10}{11}$ Nicolai papæ $\frac{4}{5}$ Ludovici II. imp. ab obitu patris $\frac{7}{8}$ ab 849. $\frac{13}{14}$ ab 844. $\frac{18}{19}$ Caroli Calvi $\frac{22}{23}$ Lotharii & Caroli $\frac{7}{8}$

Aquisgrani in palatio regio III. concilium in causa Teutbergæ 3. Kalendas Maias Ind. x. anno 862. Vide Nicolai varias hoc anno datas epistolas.

Charta sancti Martini Turonensis data 9. Kal. Maii Ind. x. anno 22. regnante Carolo glorioso rege.

Annus 863. Ind. $\frac{11}{12}$ Nicolai $\frac{5}{6}$ Ludovici II. ab obitu patris $\frac{8}{9}$ ab 849. $\frac{14}{15}$ ab 844. $\frac{19}{20}$ Caroli Calvi $\frac{23}{24}$ Lotharii Lotharingiæ regis $\frac{8}{9}$ Carolo rege Provinciæ mortuo, & Lugduni in monasterio sancti Petri sepulto, fratres ejus Ludovicus atque Lotharius regnum inter se diviserunt. Vide Adonem, ceterosque.

Concilium Metense mense Iunio indictione xi. de quo vide Nicolai epistolas, & alia apud Sirmondum, Baronium, & Binium de Romano adversus Guntharium & Theutgaudum.

Carolus rex VIII. Kal. Novembris synodum in Vermeria palatio habuit, unde Rothadum episc. Suessionensem nuper depositum cum suis & episcoporum literis atque vicariis Romam misit.

Annales Bertiniani anno 861. docent Hincmarum in synodo comprovinciali apud martyrium SS. Crispini & Crispiniani secus civitatem Suessionis Rothadum ipsius urbis episcopum episcopali privasse communione. Sirmondus tamen noster Suessionicam synodum alteri postponit, quam in Convicino villa publica propter Silvanectum congregatam 8. Kal. Novemb. præsidente Hincmaro affigit anno 863. neque quicquam opis ad eruendam temporis rationem, aut a libello Rothadi aut a Gratiano Distinctione X. aut ab epistolis Nicolai, qui plurimas hoc anno dedit.

De damnatione Photii in synodo Romana, eorumque legatorum, qui prævaricati turpiter fuerant, ac de eodem Photio per summam impudentiam anathema in summum pontificem retorquente, consule Anastasium in præfatione VIII. synodi, Baronium, &c.

Annus 864. Ind. $\frac{12}{13}$ Nicolai $\frac{6}{7}$ Ludovici II. $\frac{9}{10}$ ab anno 849. $\frac{15}{16}$ ab 844 $\frac{20}{21}$ Caroli Calvi $\frac{24}{25}$ Lotharii $\frac{9}{10}$

Carolus Calendis Iunii Pistis generale placitum habet. Plura dabunt Annales Bertiniani, Anastasius, & Nicolai papæ variæ epistolæ apud Baron. Sirm. alios.

Annus 865. Ind. $\frac{13}{14}$ Nicolai $\frac{7}{8}$ Ludovici II. imp. ab obitu patris $\frac{10}{11}$ ab 849. $\frac{16}{17}$ ab 844. $\frac{21}{22}$ Caroli Calvi $\frac{25}{26}$ Lotharii $\frac{10}{11}$

Concilium Romanum XII. Kal. Februarias in quo Rothadus restitutus est, & Nicolai epistolas adeat, qui plura volet cum annalium scriptoribus, ex quibus discimus Normannos XIII. Kalendis Novembris monasterium sancti Dionysii expilasse.

Annus 866. ind. $\frac{14}{15}$ Nicolai papæ $\frac{8}{9}$ Ludovici II. imp. $\frac{11}{12}$ ab anno 849. $\frac{17}{18}$ ab 844. $\frac{22}{23}$ Caroli Calvi $\frac{26}{27}$ Lotharii $\frac{11}{12}$

Michael imperator Græcorum Bardam avunculum suum Cæsarem a se creatum jussit occidi Kalendis Aprilis, & Basilium Macedonem die pentecostes 26. Maii Cæsarea dignitate ornavit.

Michael Bulgarorum rex mense Augusti Ind. 14. mittit legatos ad Nicolaum papam, qui plurimas hoc anno dedit ad varios epistolas, tam ante, quam post Septembrem, indictionibus xiv. & xv.

Concilium Suessionense III. celebratum est die 15. Kal. Septembris, ind. xiv. Caroli Calvi regis 27. ut habet epistola data 8. Kalendas Septembris ad Nicolaum papam: ad quem postea Carolus rex Egilonem Senonensem & Lotharius Adonem Viennensem archiepiscopos destinarunt.

Annus 867. ind. $\frac{15}{1}$ Nicolaus papa I. magni vir animi, idemque sanctissimus, cum multas hoc anno scripsisset, mensibus Ianuario, Februario, Martio, atque Octobri epistolas, inchoata jam a Septembri mense indictione prima, obiit die 13. Novembris. Hadriani II. papæ primus a die 14. Decembris Dominica, qua ductus ad ecclesiam sancti Petri annum agens vitæ 76. ordinatus est pontifex, eumque jam in apostolico sedentem throno Actardus, missus a Trecensi synodo & rege Carolo, invenit. Ludovici II. imp. ab obitu patris $\frac{12}{13}$ a coronatione per Leonem IV. papam facta anno 849. $\frac{18}{19}$ ab 844. $\frac{23}{24}$ Caroli Calvi $\frac{27}{28}$ Lotharii regis $\frac{12}{13}$

Concilium Tricassinum, apud civitatem Trecas, celebratum octavo Kalendas Novembris, indictione prima, anno 867. ex quo qui præcedenti anno apud Suessionas convenerant, episcopi, synodicam ad Nicolaum papam miserunt, expositaque tota Ebbonis ordinatorumque ab eo clericorum historia, pallium pro Vulfado Bituricensi archiepiscopo petierunt. Vide Tomum III. conciliorum Galliæ, & quæ infra exhibebimus.

Egbertus rex Anglorum constitutus die 21. Martii feria 6. ante dominicam palmarum.

Michael, Potor & Scurra dictus, cum Basilium Cæsarem necare statuisset, ejus factione interfectus est, die 24. Septembris, hora noctis tertia, indictione prima paulo ante inchoata, unde quidam numerant annos Basilii, cum tamen hic secundus sit a die 26. Maii superioris anni, quo Cæsar creatus est.

Extat Anastasii ad Adonem epistola de morte Nicolai Idibus Novembris, & de successore ejus Hadriano.

Hic vero Maresius tria minimum portenta admisit, quæ vix ac ne vix quidem sera credet posteritas a publico historiæ ac chronologiæ professore potuisse vel per somnium aut ægræ mentis deliria effundi.

I. Indictione quidem labente prima Idibus Novembris obiisse Nicolaum papam, sed eam indictionem primam, non Sept. anni, ut omnes hactenus docuerunt, docent, docebuntque chronologi, 867. sed sequentis 868. incepisse.

II. Hadrianum eadem currente prima indictione die 14. Decembris consecratum fuisse, sed eam 19. Calendarum Ianuariarum diem anno Christi 867. Periodi Iulianæ 5580. aureo numero 13. cyclo solis 8. litera dominicali E non incurrisse in diem dominicam.

III. Ludovici XIX. annum a coronatione per Leonem papam facta non recte numerari ab anno

no 849. vanosque ac futiles esse hujus anni 867. ab Anastasio seu Guillelmo S. R. E. bibliothecario summa fide prolatos characteres : quibus nihil certius dici potest.

Quod si modo reviviscerent Iosephus Scaliger, Sethus Calvisius, Ebbo Behmius, Dionysius Petavius, Gerardus Ioannes Vossius, sed præcipue Vbbo Emmius & Nicolaus Mullerus celeberrimi quondam Groningana academiæ professores, primique quodammodo fundatores, quot flagellis miserum onochronon nebulonem conciderent, quam ardenter atque enixe a curatoribus exposcerent, ut mataologum historiæ cathedram tam fœde incestantem amandarent adferri crepidinas insulas, ubi vivos homines mortui incursant boves? sed de his postea fusius.

Annus 868. Ind. $\frac{1}{2}$ Hadriani II. papæ $\frac{1}{2}$ Ludovici II. imp. ab obitu patris $\frac{13}{14}$ ab epocha anni 849. $\frac{19}{20}$ ab altera anni 844. $\frac{24}{25}$ Caroli Calvi $\frac{28}{29}$ Lotharii $\frac{13}{14}$

Hadrianus papa varias scripsit epistolas ad synodum Tricassinam, ad Carolum regem, Hincmarum Rhemensem, Herardum Turonensem, Ludovicum & Lotharium reges, Vvaldradam, &c. Indictione I. mensibus Februario, Martio, Augusto: *Ex quibus invictissima atque ineluctabili demonstratione adversus Maresii deliria evincitur Hadrianum cœpisse & Nicolaum defunctum fuisse anno 867. proindeque actum esse de fabula Ioannæ papissæ, cum Benedictus Nicolai decessor anno 858. dumtaxat labente mortuus, ac substitutus mense, ut vult, Februario, locum, non biennii cum 4. sive 5. mensibus, sed aliquot tantum mensium vacuum reliquerit Maresianæ illi Chimeræ, quamvis ex ejus falsissimis rationibus Leo anni demum 854. mense vel Iulio, vel Augusto decessisset : non autem, ut demonstravimus, anno 855.*

Concilium Vvormatiense 17. Kalend. Iulii & Romanum coram Basilii legatis adversus Photium pertinent ad eamdem I. indictionem : ad sequentem vero II. Anastasii condemnatio ab Hadriano papa facta die 12. Octobris, de qua adi, si vacat, annales Bertinianos.

Annus 869. indictione $\frac{2}{3}$ Hadriani II. papæ $\frac{2}{3}$ Ludovici II. imp. $\frac{14}{15}$ ab 849. $\frac{20}{21}$ ab 844. $\frac{25}{26}$ Caroli Calvi $\frac{29}{30}$ atque in regno Lotharii primus a feria 6. mensis Septembris 9. qua Metis ab Adventio ep. coronatus est. Lotharius rex Lotharingiæ in Italiam ad imp. ac pontificem profectus, cum Roma exiisset, Lucam venit, ac superdiurnans die dominica prope Placentiam, postridie feria 2. die 10. mensis Augusti obiit. Consule annales Bertinianos, & ex iis continuatorem Aimoini cap. 21. libri V. aliosque.

Hadriani epistolas dabunt concilia regiæ editionis, Biniana, Sirmondiana, ac deinde nostra tomo hocce VIII.

Actio prima octavæ œcumenicæ synodi, quæ CP. IV. dicitur, sic incipit : *In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Amen. Anno tertio consulatus amicorum Christi & piissimorum imperatorum nostrorum Basilii & Constantini perpetuorum Augustorum, indictione tertia, mensis Octobris die quinta, propositis pretiosis & vivificis lignis & intemeratis salutis nostræ euangeliis*, &c. ex vers. Anast. In sequentibus actionibus Basilii annus tertius, Constantini vero ejus filii nominatim secundus tantum annus designatur. In actione vero nona, quæ pridie Idus Februarii anno 870. celebrata est annus numeratur Basilii & Constantini tertius, Leonis vero, qui Sapiens dictus est, primus annus definitur. Vnde colligas in Christi domini natalitiis anni 867. Constantinum, Leonem vero in eodem festo anni hujus 869. fuisse a patre in consortionem imperii assumptos. In Græcæ editionis actione prima ac seqq. consulatus Basilii annus tertius, Constantini vero filii secundus dumtaxat exhibetur.

Carolus synodum omnium episcoporum regni sui 8. Kalend. Maii secundæ indictionis apud Vermeriam condixit, quo Hincmarum Laudunensem ep. vocari præcepit.

Hermintrudis Caroli Calvi uxor pridie Nonas Octobris in monasterio S. Dionysii obiit, ibique sepulta est.

Annus 870. Ind. $\frac{3}{4}$ Hadriani II. papæ $\frac{3}{4}$ Ludovici II. imp. $\frac{15}{16}$ ab 849. $\frac{21}{22}$ ab 844. $\frac{26}{27}$ Caroli Calvi $\frac{30}{31}$ in Lotharii regno $\frac{1}{2}$

Ad papam scripserunt Basilius imp. S. Ignatius P. CP. ipsaque synodus universalis die Febr. 28. Basilii anno tertio, indictione tertia.

Hadriani epistolas hujus anni vide in collectionibus regia, Biniana, Sirmondiana ac nostra.

Synodus Attiniacensis episcoporum decem provinciarum mense Augusto : Coloniensis 6. Kal. Octobris.

Divisio Lothariensis regni facta inter Ludovicum & Carolum fratres haud procul Aquisgrano Kal. Augusti vel VI. Idus Augusti.

S. Edmundus Anglorum rex a Danis occisus die 20. Novembris, feria 2. Luna 22.

Annus 871. Ind. $\frac{4}{5}$ Hadriani II. papæ $\frac{4}{5}$ Ludovici II. imp. $\frac{16}{17}$ ab 849. $\frac{22}{23}$ ab 844. $\frac{27}{28}$ Caroli Calvi $\frac{31}{32}$ in Lotharii regno $\frac{2}{3}$

Epistola pro consecratione Ansegisi electi Senonum archiepiscopi V. Kal. Iulii 871. Caroli 13. indictione IV.

Concilium Duziacense 1. mense Augusto Caroli 32. cui respondit Hadrianus VII. Kal. Ianuarii indictione V. Sirmondum ac Cellotium adi, atque hujus tomi VIII. finem.

Annus 872. Ind. $\frac{5}{6}$ Hadrianus II. papa obiit Kalendis Novembris. Ioannis VIII. primus a die 14. Decembris usque ad eumdem ejusdem mensis diem anni 882. Ludovici II. imp. ab obitu patris $\frac{17}{18}$ ab 849. $\frac{23}{24}$ ab 844. $\frac{28}{29}$ Caroli Calvi $\frac{32}{33}$ in Lotharingia $\frac{3}{4}$

Ludovicus imperator in vigilia pentecostes die 19. Maii Romam venit, ubi postera die ab Hadriano papa coronatus Lotharingiæ quam patrui occupaverant rex, ut quidam volunt, post celebrata missarum solemnia una cum eo ad Lateranense palatium cum pompa equitando perrexit, ex ann. Bert.

In capitularibus quinto Idus Septembris apud Gundulfi villam facta dicitur ab episcopis omnibus professio, & a laicis sacramentum conceptis verbis juratum, sed male annus 873. adscribitur, cum & annales supra citati, & ipsa indictio refragentur.

Annus 873. ind. $\frac{6.}{7.}$ Ioannis VIII. papæ $\frac{1.}{2.}$ Ludovici II. imp. $\frac{18.}{19.}$ ab 849. $\frac{24.}{25}$ ab 844. $\frac{29.}{30.}$ Caroli Calvi $\frac{33.}{34.}$ in Lotharii regno $\frac{4.}{5.}$

In concilio Cabillonensi annus dominicæ incarnationis 873. dicitur 12. Kalendas Iunii, Caroli in Francia 33. in Burgundia tertius post mortem nepotis sui Lotharii regis, idemque reperitur post subscriptionem antistitum Remigii Lugdunensis, Adonis Viennensis, & aliorum.

Annus 874. ind. $\frac{7.}{8.}$ Ioannis VIII. papæ $\frac{2.}{3.}$ Ludovici II. imp. $\frac{19.}{20.}$ ab 849. $\frac{25.}{26.}$ ab 844. $\frac{30.}{31.}$ Caroli Calvi $\frac{34.}{35.}$ in Lotharingia $\frac{5.}{6.}$ in Burgundia quartus.

Concilium Duziacense II. Idibus Iuniis indictione septima Caroli Calvi 34. Hincmari capitula in synodo Remensi Iulio mense.

Annus 875. ind. $\frac{8.}{9.}$ Ioannis VIII. papæ $\frac{3.}{4.}$ Ludovicus II. imperator obiit die 31. Augusti feria quarta, Caroli Calvi $\frac{35.}{36.}$ in Lotharingia $\frac{6.}{7.}$ in Burgundia quintus, imperii vero primus a die 25. Decembris, quo evocatus in Italiam, & mense Sept. Alpes transgressus, a Ioanne papa unctus & coronatus est.

Anastasius S. R. E. bibliothecarius, hoc anno, suadente Martino episcopo Narniensi, duplicem narrationem de S. Martini papæ & martyris exilio vertit e Græca lingua, &c.

Annus 876. ind. $\frac{9.}{10.}$ Ioannis VIII. papæ $\frac{4.}{5.}$ Caroli Calvi in Francia $\frac{36.}{37.}$ in successione Lotharii $\frac{7.}{8.}$ in Burgundia 6. imperii $\frac{1.}{2.}$ Ludovicus rex Germaniæ obiit Francofurti die 28. Augusti cum regnasset ab obitu patris annos 36. menses & dies octo. Successerunt filii tres Ludovicus, Carlomannus, & Carolus Crassus, qui postea imperator a Ioanne VIII. creatus est.

Carolus imperator, Nonis Ianuarii Roma digressus, Papiam seu Ticinum venit, ubi & placitum suum seu synodum habuit indict. 9. mense Februario, cujus acta confirmata sunt in concilio apud Pontigonem villam regiam pagi Catalaunensis, quod die 30. Iunii ac Iulio sequenti peractum est ab episcopis, de Francia, Burgundia, Aquitania, Septimania, Neustria, ac Provincia collectis, anno Caroli in Francia 37. imperii primo.

Edita est tertio tomo conciliorum Galliæ ex codice sancti Remigii Rhemensis epistola ad Hincmarum data jussu Ioannis papæ & domni Caroli novi imperatoris per manus Anastasii bibliothecarii in secretario ecclesiæ sancti Petri Theodorico anno 876. Nonis Ianuarii indict. 9. & delata ab eodem ac data Remis Hincmaro, eodem anno & indict. quinto Idus Martii.

In nostris miscellaneis pag. 473. reperies diploma ex archivis sancti Stephani Lemovicensis depromptum, Pontigone actum 16. Kalendas Augusti anno 37. Caroli in Francia, in successione Lotharii septimo (sic enim scribendum) imperii primo.

Vide & decretum Laudunensis ecclesiæ de Hedenulfo tomo III. Sirm. p. 431.

Annus 877. ind. $\frac{10.}{11.}$ Ioannis VIII. papæ $\frac{5.}{6.}$ Carolus Calvus, cum placitum suũ generale Calendis Iulii habuisset, venit in Italiam, Vercellas usque, Papiam, & Tardunam, auditoque nuncio de Carlomanni nepotis sui adventu, regressus inter manus portantium, transito monte Cinisio, undecimo die post venenum a Sedecia Iudæo medico exhibitum, in vilissimo tugurio loci, qui Brios dicebatur, mortuus est, pridie, vel, ut alii tertio Nonas Octobris (forte nocte media inter utrumque illum diem) inchoato jam regni in Francia ab obitu patris Ludovici Pii 38. in successione Lotharii nono, cum nondum explevisset annum imperii secundum. Ludovici Balbi Francorum regis primus, qui die 8. Decembris Compendii ab Hincmaro consecratus est, Ludovici Carlomanni & Caroli fratrum Germaniæ regum $\frac{2.}{3.}$

Concilium Romanum mense Februario ind. 10. anno 877.

Charta sancti Martini Tur. Kal. Aug. indict. 10. anno Caroli 38. in Francia, in succ. Lotharii 8. & imperii secundo.

Annus 878. ind. $\frac{11.}{12.}$ Ioannis VIII. $\frac{6.}{7.}$ Ludovici Balbi $\frac{1.}{2.}$ Fratrum Germanorum $\frac{3.}{4.}$

Sirmondus exhibet pag. 464. & seqq. multas Ioannis papæ epistolas annis 877. & 878. datas Ludovico regnante, quibus subjicit concilium Tricassinum II. præsentibus Ioanne papa & Ludovico rege mensibus Augusto & Septembri indict. XI. qua exeunte Nonis Septembris data reperiuntur diplomata anno primo regni Ludovici: qui a pontifice coronatus fuit Trecis die 7. Idus Septembris, non tamen ut multis creditum est, in imperatorem; cum præter argumenta ab aliis prolata, ipse pontifex Ioannes VIII. epistola 82. apud Duchesnium pag. 911. tomi III. ad Ludovicum & Carlomannum fratres scribens hæc disertis verbis exponat: *Sicut D. Carolus divæ memoriæ imperator avus vester, ac postmodum genitor vester Hludovicus rex*, &c. Eclipses Lunæ 15. Solis 29. Octobris utroque sidere in quindecim diebus deficiente.

S. Ignatius P. CP. obiit die 23. Octobris, cui suffectus est jam alias depositus Photius, maximo ecclesiæ detrimento, ut pluribus deplorat Baronius, ac merito: quidquid fremant novatores.

Annus 879. ind. $\frac{12.}{13.}$ Ioannis VIII. papæ p. $\frac{7.}{8}$ Ludovicus Balbus Francorum rex obiit Compendii ipso sacræ parasceves die decimo Aprilis, ac postridie in vigilia paschæ sepultus in æde beatæ Mariæ. Ludovici & Carlomanni ejus ex Ansgarde priori conjuge filiorum primus, Fratrum Germanorum $\frac{4.}{5.}$

Leo Basilii Macedonis filius die 6. Ianuarii coronatus fuit Augustus.

In concilio Mantalensi prope Viennam ab Arelatensis regni episcopis & proceribus Bosoni regium nomen delatum est Idibus Octobris.

Rhemensis

Rhemensis synodus 10. Kalendas Maias celebrata apud Hincmarum tomi II. pag. 821.

Carolus Simplex, ex Adeleide altera Ludovici Balbi uxore postumus filius, natus est die 17. Septembris in missa sancti Lamberti, ut ipse loquitur in diplomate dato anno 917. Maii 28.

Qui sequuntur anni longius abeunt ab instituto nostro, neque ad obstruenda Παμποπμανούντων *ora videntur necessarii, ideoque chronicis nostris technico atque historico reservandi.* Nunc vero probationes expedio productis in medium aliquot coætaneorum scriptorum testimoniis, eo sane libentius, quod ex penuria Samuelis Maresii chimæratum restitutoris, cujus libro titulum hunc nonnemo appinxit, *Pergula pictorum, veri nihil, omnia ficta,* videam Groningæ, ubi controversiam hanc agitari ac pensiculatius examinari necesse est, deesse quamplurimos bonos libros, & editiones probæ notæ, quæ hic nobis sunt ad manum, Præeat.

I.

ADO VIENNÆ ARCHIEPISCOPUS.

Folio CLXXXIII. editionis Parisiensis anni MDXII. ex qua ceteræ deinceps prodierunt.

LVDOVICVS PIVS adversa valetudine fatigatus diem clausit ultimum anno ab incarnatione domini DCCCXL. Corpus ejus ab episcopo Drogone fratre ejus ex alia femina simul & a primoribus Francorum Mediomatricum delatum atque in ecclesia beati Arnulfi confessoris conditum est.

Lotharius imperator filius piissimi Ludovici imperatoris annis XV. Huic pater imperium, &c. post humationem gloriosi patris sequenti anno ab Italia egressus totum imperium accipere molitur. Ob id adversus fratribus, in prælium Fontaneticum eos concitat: juncti duo adversus unum, &c.

Non multo post Lotharius filium suum Ludovicum, quem in Italia regem fecerat, ut imperatoris nomen sortiretur, per Drogonem patruum Romam misit. Cui Sergius jam tunc pontifex coronam imponens, acclamante populo imperator & Augustus est salutatus.

Lotharius imperator infirmari se conspiciens regnum inter filios dividit. Carolo minori Provinciam & partem Burgundiæ: Lothario medio filio sedem suam: Ludovico imperatori Italiam consignare jubet. Ipse vero Promiæ monasterium regno temporis se exuens ingreditur tonsuratus & monachus effectus aliquot diebus interpositis defungitur anno incarnationis domini DCCCLV. imperii vero XXXIII. atque ibi in basilica sancti salvatoris a fratribus reverenter humatur.

Pontifex Romanus Gregorius moritur: atque ejus loco Sergius ordinatur. Illo defuncto Leo succedit. Quo obeunte Benedictus in sede apostolica substituitur, jam tamen defuncto Lothario imperatore.

Nicolaus papa vir religione præcipuus moritur, ac in atrio ante portas beati Petri non longe a membris Benedicti prædecessoris sui sepelitur. Huic Adrianus in episcopali ordine succedit.

Ex his aliisque concludimus.

I. LVDOVICVM Pium obiisse anno 840. quod non tantum Adonis & innumerabilium aliorum scriptorum auctoritate constat, sed demonstrationibus etiam astronomicis, quas nemo nisi stupidior Antronio asino, aut si quod aliud est animal asino stupidius, in dubium unquam revocare poterit, ut chartas ac diplomata quamplurima prætermittam.

II. Lotharium annos 15. imperasse, ideoque non decessisse anno 856. ut inficeti Παμποπμανοῦντες mentiuntur.

III. Ludovicum II. a patre missum ad Sergium papam fuisse ut in imper. coronaretur. Verum a Sergio & nobilibus Romanis denegatum ei tamquam imperatori fidelitatis sacramentum docet Anastasius: ideoque postea a Leone Sergii successore in imperatorem præstito ab omnibus sacramento coronatus est: qua de re ex diplomatum ac conciliorum subscriptionibus, plura alias.

IV. Lotharium anno 855. obiisse: quod etiam evidenter convincit annus XXXIII. imperii, cujus coronam Romæ a Paschale I. papa anno 823. acceperat.

V. Leone obeunte (non vero Ioanna papissa) Benedictum III. in sede apostolica substitutum: idque defuncto Lothario imperatore, qui vel nocte præcedente coronationem Benedicti factam die 29. Septembris dominica, vel potius pridie IV. Kalendas Octobris defunctus est Prumiæ.

VI. Nicolao successisse Hadrianum.

Hominis porro furiosi est, testem omni exceptione majorem, de quo ne levis unquam apud bonos malosve enata sit suspicio, eam tantum ob rem, quod causæ tuæ adversetur, omni testimonii jure atque auctoritatis pondere privare velle. Quidni enim eadem fidelia denigres quoscumque scriptores, sacros profanosque, historicos, chronologos, concilia, chartas, diplomata, ac cetera venerandæ vetustatis monimenta? Sed quid facias? sic affecti sunt plerique omnes matæologi hæresiarcharum Lutheri, Calvini, Socini sectatores, qui nec Deum timent, nec homines reverentur; ut quidquid in buccam calamumque venerit, dicant scribantque, in hoc unum intenti, ut desideriis suis serviant, plebeculæ atque imperitis placeant, pecuniam per fas & nefas, qua docendo, qua concionando, qua scriptitando corradant, famæ interim suæ liberaliter prodigi, atque eruditæ posteritatis securi.

II.

ANASTASIUS BIBLIOTHECARIUS.

Pag. 175. editionis regiæ anni 1649. procurante V. C. Carolo Annibale Fabroto I C.

LEO IV. natione Romanus, ex patre Radoaldo, sedit annos octo, menses tres, dies quinque, &c.

Qui tunc præerat Sergius, Romanæ sedis antistes, ex præsenti vita subtractus est, sub cujus etiam tempore ecclesiæ beatorum principum Petri & Pauli a Saracenis funditus deprædatæ sunt, &c.

Nec dum enim is, qui obierat, pontifex ad sepulturam debitam fuerat deportatus; & ecce omnes a novissimo usque ad primum una voce, una simulque concordia Leonem venerabilem presbyterum sibi futurum pontificem flagitarunt, &c.

Tunc omnes pergentes cum gaudio multæque aviditatis lætitia ad ecclesiam, in qua degebat, beatorum quatuor Coronatorum, cum coactum invitumque exinde abstrahentes, cum hymnis laudibusque præcipuis, ad Lateranense patriarchium perduxerunt: qui morem conservantes antiquum

antiquam omnes osculati sunt pedes. Quanta autem in ejus pontificali electione concordia, &c.

Hoc timore (Saracenorum) & futuro casu perterriti eum sine permissu principis præsulem consecraverunt, fidem quoque illius, sive honorem, post Deum, per omnia & in omnibus conservantes.

Pagina 190. Quamobrem secundo præsulatus illius anno præfata civitas (Leoniana) ædificandi sumpsit exordium: & in sexto consecrationis suæ utpote magnis ac mirabilibus omnis est fabricis civitas undique consummata.

Fuitque die illo magna cunctis lætitia videlicet die septimo & vicesimo mensis Iunii, pridie ante beatissimorum apostolorum Petri & Pauli vigilias, &c.

Pagina 194. Tunc demum sancti ei Spiritus gratia revelante, una cum consilio serenissimorum Lotharii ac Ludovici imperatorum, anno imperii eorum quinto (legendum septimo, ut ex concilio Romano patet) & trigesimo, atque pontificatus jam dicti præsulis septimo, mense Decembris die octavo, indictione secunda, sanctam ac venerandam in ecclesia beati Petri apostoli synodum congregavit. In qua tam ipse catholicus & apostolicus vir, quamque & alii cum eo sexaginta & septem episcopi resederunt, &c. Anastasius presbyter cardinalis tituli sancti Marcelli ab omnibus canonice est depositus anno, mense, die & indictione superius adnotata.

Pagina 199. His peractis imperator abiit, & sanctissimus domnus Leo IV. papa, non post multos dies, obdormivit in domino XVI. Calendas Augusti, sepultus vero est in ecclesia beati Petri apostoli.

Ex his aliisque colligimus.

I. LEONEM IV. sedisse an. 8. m. 3. d. 5. ab anno 847. ad 855.

II. Vrbem Leonianam anno 848. inchoatam dicatam fuisse 27. Iunii an. 852.

III. Concilium Romanum fuisse celebratum 8. Decembris indictione secunda anni 853. Leonis septimo, Lotharii XXXVII. Ludovici V. adversus Anastasium sancti Marcelli cardinalem, cujus hic est titulus.

Theodorus notarius ac scriniarius S. R. E. legit: Imperantibus dominis piissimis perpetuis Augustis Lothario a Deo coronato pacifico & magno imperatore anno XXXVII. & Hludovico a Deo coronato ejus filio novo imperatore anno V. mense Decembrio die octava, indictione secunda, in civitate nova, cujus vocabulum Leoniana est, intra ecclesiam, ubi corpus beatissimi Petri apostolorum primi conditum est, Leo episcopus. Vide pag. 671. tomi XXI. collectionis regiæ, & quæ supra edidimus a pag. 101. ad 119. E & 132.

IV. Leonem obiisse 17. Iulii 855.

III.
IDEM ANASTASIVS S. R. E BIBLIOTHECARIVS.

Pag. 199. editionis regiæ anni 1649. & hoc tomo concil. VIII. a pag. 223. ad 232.

BENEDICTVS TERTIVS natione Romanus, ex patre Petro, sedit annos 2. menses 6. dies 10.

Pagina 200. Leo quidem ubi hac luce subtractus præsul occubuit. MOX omnis clerus istius Romanæ protectæ sedis, universique proceres, cunctusque senatus ac populus congregati sunt, domini clementiam exorantes, ut beatificum illis omnibus demonstrare dignaretur pastorem, qui culmen apostolatus regere valuisset tranquille. Divinitus igitur æthereo tunc lumine inflammati, uno consensu, unoque eum conamine Benedictum, pro tantis quibus pollebat sacris operibus pontificem promulgaverunt eligere.

Illico vero alacri universa studio plebs & populi cœtus cælesti titulo properantes, Deo illum omnipotenti, ut solitus fuerat, invenerunt fundentem orationem. Surgens autem & populi densissima cernens agmina rem cognovit, & mente concepit. Interea multis cum lacrymis genua flectens, flebili more omnes deprecabatur, taliter dicens: Non me a mea deducatis ecclesia rogo, quia tanti culminis non sufficio sustinere nec bajulare gravamen.

Illi vero nullatenus acquieverunt, sed virtutibus eum ex eodem titulo abstrahentes, cum hymnis & canticis spiritualibus, ampla exultatione & ineffabili gaudio in patriarchium Lateranense perducentes, pontificali solio, ut mos est pontificum, canaque consuetudo demonstrat, posuerunt.

His peractis clerus & cuncti proceres decretum componentes propriis manibus roboraverunt, & consuetudo prisca ut poscit, invictissimis Lothario ac Ludovico destinaverunt Augustis. Ipsum autem qui deducebant legati decretum, fuerunt hi, &c.

Pagina 202. Anastasius *(intrusus eo quo pluribus narravit modo)* eumdem benignissimum Benedictum electum, humana, non Dei, virtute custodibus, qui arctius eum constringerent tradere studuit, &c. Omnis plebs ac populi multitudo extensa voce clamavit: Benedictum beatissimum papam volumus, ipsumque desideramus: quod jam fati audientes legati mirabantur, &c. Eum super equum ovantes, in quo Leo præsul sedere consueverat, posuerunt, quem etiam magna populi præcedente caterva in basilicam Dei genitricis, quæ Ad præsepe dicitur, deduxerunt, &c.

Omnes episcopi universusque clerus atque innumera Romani populi multitudo ex eadem eum ducentes basilica cum hymnis & canticis spiritualibus in patriarchium Lateranense introduxerunt, & in pontificali solio, de quo ejectus fuerat, posuerunt. Denique universa congratulabatur ecclesia, & omnis populus amplis vocibus resultabat. Præterea dominico die diluculo in basilicam beati Petri apostoli ab episcopis, clero, proceribus deductus est, & in conspectu omnium imperialibus missis cernentibus in apostolica sede, ut mos est, & antiqua traditio dictat, consecratus, ordinatusque est pontifex. Post sacra autem tunc missarum solemnia celebrata, in patriarchii Lateranensis pontifex ordinatus reversus est ecclesiam.

Pagina 204. In mense vero quinto consecrationis hujus præclari pontificis, id est mense Ianuario die .... fluvius, qui appellatur Tiberis, alveum egressus est suum, & per campestria se dedit, intumuitque inundatione aquarum multarum, & ingressus est per posterulam, quæ appellatur sanctæ Agathæ, in urbem Romanam hora diei, &c. Exinde vero reflexus ingressus est per porticum quæ est posita ante ecclesiam sancti Marci, mense supradicto

ſupradicto die ſexto apparitionis domini noſtri Iesv Christi ſecundum carnem, id eſt theophaniæ.

Pag. 207. Nicolaus natione Romanus ex patre Theodoro regionario, ſedit annos novem, menſ. duos, (7.) dies viginti, &c. Leone ſcilicet papa mortuo Benedictus miræ beatitudinis vir & ſacratiſſimus pontifex ſuperno protectus auxilio Romanæ præponitur ſedi, ſuæque illum (Nicolaum) adminiſtrationi conjunxit, &c.

Sacris acclamationibus in patriarchium Lateranenſe introduxerunt, apoſtolicoque ſolio poſuerunt. Poſtmodum vero a nobiliſſimorum cœtibus, cunctoque etiam populo in baſilicam beati Petri deductus apoſtoli, præſente Cæſare conſecratus eſt, apoſtolicaque ſublimatus in ſede, factus eſt pontifex, & miſſarum ſolemnia ſupra ſacratiſſimum corpus apoſtoli beatifice celebravit, &c. Coronatus denique octavo Kalendas Maii, *ut in ſuo Anaſtaſii codice legit Baronius.*

Pag. 210. Hujus præclari pontificis...... id eſt, menſe Octobris die trigeſima, indictione octava, fluvius, qui appellatur Tyberis, alveum ſuum egreſſus eſt, &c. ſimili modo in menſe Decembrio die vigeſima ſeptima natali ſancti Ioannis euangeliſtæ; indictione ſupradicta, ingreſſus eſt alia vice fluvius, &c.

Pag. 222. Poſtquam autem ſedem apoſtolicam victorioſiſſime, & ut verus Dei athleta catholice ac principaliter rexit, ex hac luce Idibus Novembris indictione prima, migravit ad dominum, &c.

EX EODEM ANASTASIO SEV GVILLELMO S. R. E. BIBLIOTHECARIO.

Pag. eadem.

HADRIANVS natione Romanus ex patre Talaro poſt epiſcopo, regionis tertiæ, ſedit annos quinque, &c. Ab omni clericali gradu, ab omni ſenatorio & populari concordiſſimo cœtu ſicut poſt mortem quarti papæ Leonis, ita poſt obitum tertii Benedicti pontificis ſubire ſummum pontificium niſi ipſe diverſis argumentis, &c.

Sed cum apoſtolicæ memoriæ ſanctiſſimus papa Nicolaus rebus exceſſiſſet humanis, & iſte impræſentiarum *Tertio quintum & vigeſimum* annum (hoc eſt LXXV.) tranſiret, omnes urbis Romanæ concives......contemptis omnibus excuſationibus Hadrianum deſiderant, Hadrianum dari ſibi præſulem ac paſtorem exoptant.

Pag. 224. Itaque ſabbato peractis rite orationibus, vigiliis & eleemoſynis, Dominico ſecundum morem, idem venerabilis ſacerdos ab univerſitate ad eccleſiam ſancti Petri apoſtolorum principis ductus, nono decimo Kalendarum Ianuariarum, indictione prima, anno præfati Auguſti (Ludovici) decimo-nono, per epiſcopos benedictionem ſummi pontificatus ſuſcipere meruit, &c.

Pag. 228. Favore Auguſtali ſabbato manſionem ſuſcipiunt: & Dominica, quæ quinta-decima dies Septembris erat, indictione tertia, ſingulos equos, &c.

Ex his aliiſque multa colligimus.

I. BENEDICTVM ſediſſe annis 2. m. 6. d. 10. ab anno 855. ad 857.

II. Particulas illas, *Vbi, mox, Tunc*, & *Illico*, ſive duos, 6. 10. pluresve aut pauciores dies inſinuent, non poſſe niſi apud Vtopienſes matæologos, & in fabuloſis Luciani inverſi inſulis, ad annos duos, aut tres extendi: ideoque merito exſufflandam papiſſam, quæ inter Leonis obitum & Benedicti electionem inſulſe intruditur.

III. Anno dumtaxat 855. non 856. aut ſequenti electum fuiſſe Benedictum, cujus electionis decretum deſtinatum ſit Lothario imperatori qui obiit exeunte Septembri anni 855. ejuſque filio Hludovico qui nondum ſolus imperabat.

IV. Super equum quo Leo, non Ioanna, ſederat, impoſitum Benedictum.

V. Diem 29. Septemb. fuiſſe dominicam, non annis 856. aut 857. ſed præciſe anno 855.

VI. Die 6. Ianuarii feſto epiphaniæ anni 856. Tiberim exundaſſe cum jam fluxiſſent a conſecratione Benedicti menſes integri October, November, ac December cum parte aliqua Septembris & Ianuarii, qui hac ratione ſtylo Anaſtaſii dicitur quintus.

VII. Nicolaum ſediſſe an. 9. m. 7. d. 20. a die 24. Aprilis anni 858. ad 867. exeuntem.

VIII. Diebus 30. Octobris & 27. Decemb. natali S. Ioannis euangeliſtæ indictione 9. hoc eſt anno Chriſti 860. exeunte Tiberim exundaſſe.

IX. Nicolaum obiiſſe 13. Novembris indictione prima labente anno 867. ideoque corrigendum Flodoardum qui Decembr. 13. habet.

X. Hadrianum II. ſediſſe annis quinque ab anno 867. ad 872. electumque anno ætatis ſuæ 76. non vero 28. ut inſulſiſſime nugatus eſt Samuel Mareſius in gratiam fabulæ fabularum omnium fabuloſiſſimæ fabuloſiſſimus fabulator, ut omnes norunt.

XI. Hadrianum conſecratum die 14. Dec. dominica, indictione labente prima, adeoque omnium chronologorum cōfeſſione, non anno Chriſti 870. 869. aut 868. ſed 867. Ludovici imperatoris anno XIX. ab anno ſcilicet 849.

XII. Indictione tertia labente diem 15. Septembris fuiſſe dominicam, ideoque anno Chriſti 870.

Iis adde fragmentum epiſtolæ ejuſdem Anaſtaſii S. R. E. bibliothecarii editæ pag. 244. chronici noſtri technici.

Domino ſancto Patri Adoni venerando mihi & valde diligendo archiepiſcopo, ego Anaſtaſius S. R. E. bibliothecarius plurimam opto ſalutem. Triſte tibi nuntium proh dolor! nimium triſtis & gemens tranſmitto. Venerabilis quippe recordationis pater & papa noſter Nicolaus ab hac miſera vita Idibus Novembris ad cæleſtem beatitudinem, &c. Habemus autem præſulem Adrianum nomine virum per omnia quantum ad bonos mores pertinet valde ſtrenuum & induſtrium, &c.

IV. AVCTOR ANNALIVM, QVI DICVNTVR VVLGO BERTINIANI.

Tomo III. collectionis Ducheſnianæ pag. 208. quam, pro pudor! non vidit Mareſius.

ANNO DCCCLV. Lotharius infirmatur: qua de re occaſio data eſt Ludovico & Carolo fratribus ad concordiam redeundi.

Menſe Auguſto, Leo apoſtolicæ ſedis antiſtes defunctus eſt, eique Benedictus ſuccedit.

M Lotharius

Lotharius imperator morbo correptus, vitamque desperans, monasterium Promeæ in Arduenna constitutum adiit, sæculoque & regno abrenuncians tonsus est, vitam habitumque monachi humiliter sumens. Dispositoque inter filios ejus, qui secum morabantur, regno, ita ut Lotharius cognominem ejus Franciam, Karlus vero Provinciam obtineret, intra sex dies vita decessit IV. Kalendarum Octobrium, atque in eodem monasterio sepulturam, ut desideraverat, consecutus est.

Anno DCCCLXVII. pag. 229. Hincmari Clerici in mense Augusto Romam venientes Nicolaum papam jam valde infirmatum invenerunt quapropter usque ad mens. Octob. ibidem sunt immorati. *Iidem retulerunt epistolam* Datam X. Calendas Novembris indictione prima. Quam epistolam Hincmarus Idibus Decembris primæ indictionis suscipiens, &c. Nicolaus papa Idibus proxime præcedentis mensis Novembris obiit. Cui successit Adrianus papa electione clericorum & consensu Ludovici imperatoris in pontificatu. Quem Actardus Romam veniens in apostolica sede jam ordinatum invenit.

Anno DCCCLXVIII. pag. 230. Carolus vero sabbato ante palmas, &c. secunda die Rogationum Adventio Metensium ep. & Grimlando Lotharii cancellario deferentibus epistolas Adriani papæ accepit unam sibi directam, &c. Silvacum autem perveniens Actardum Nannetensem ep. Roma venientem suscepit sibi deferentem epistolas, quarum una responsum reddidit de his quæ Nicolao in contrarietate Hincmari mandavit, &c. Cætera vero quæ pag. 231. & 232. habentur de damnatione Anastasii omittenda censui, ut in sola clausula epistolæ Adriani hæream. Anno pontificatus domni Adriani summi pontificis & universalis papæ primo, per quartum Idus Octobris, indictione secunda, hoc est an. 868.

Anno DCCCLXIX. Adrianus papa Romam reversus est: quem e vestigio Lotharius est prosecutus, &c.

Lotharius vero Roma lætus promovens usque Lucam civitatem venit, ubi febre corripitur: & grassante clade in suos, usque Placentiam 8. Id Augusti pervenit, ibique dominica die superdiurnans circa horam nonam inopinate exanimis pene effectus est & obmutuit, atque in crastina (die sequenti) hora diei secunda moritur, &c.

Anno incarnationis dominicæ DCCCLXIX. indictione secunda, V. Idus Septembris Mettis civitate in ecclesia sancti Stephani martyris hæc quæ sequuntur capitula Adventius, &c. In missa sancti Martini ad Gundulfi villam pervenit. Vbi missos Adriani papæ Paulum & Leonem episcopos suscepit cum epistolis missis sibi & præsulibus ac regni primoribus in his Galliarum partium regionibus consistentibus. In quibus continebatur, ut regnum quondam regis Lotharii, quod Ludovico imperatori spirituali filio ejus hæreditario jure debetur, & quod ad eum post mortem ipsius Lotharii rediit, vel homines in eo degentes, mortalium nullus invaderet, &c. quæ innumerabiles referunt annalium historiarumque scriptores, quos non est necesse hoc loco recensere.

Anno DCCCLXXII. Adrianus papa moritur & Ioannes archidiaconus Romanæ ecclesiæ XIX. Kal. Ianuarii substituitur.

Ex his aliisque concludimus.

I. LEONEM obiisse anno 855. Quod autem ait mense Augusto, nullus dubito, quin sit error librarii, qui cum scriptum fuisset XVI. Kal. mens. August. substituerit *mense Augusto*: quo nihil facilius esse sciunt, qui veteres libros evolvunt. Idem accidit in Mariani Scoti chronico, ubi Leo papa obiisse dicitur Kal. Augusti ex amanuensis ut apparet incuria, cui excidit præcedens XVI. nota.

II. Leoni anno 855. successisse Benedictum, non vero commentitium illud imperitorum ministrorum idolum.

III. Lotharium obiisse die 28. Septembris anni 855.

IV. Obiisse anno 867. Nicolaum 13. Novembris succedente Hadriano.

V. Ioannem VIII. Hadriano subrogatum anno 872. quod etiam ab hisce annalibus Bertinianis verbatim expressum reperies extremo capite 28. libri V. historiæ Aimoini ab ejus continuatore, qui cum ex aliis annalium atque historiarum Francicarum scriptoribus, tum ex hoc anonymo auctore plurima mutuatus est, ut alibi observavimus.

Ceterum auctor sum, lectoribus ἀληθοφίλοις, ut annales illos attente legant, expendantque, ex iis enim, non tantum una alterave elicitur veritas papissam ejusque fautores confodiens; sed quot sunt periochæ, tot sunt veluti Herculeæ clavæ, quibus ex mirabili concatenatione temporum illorum, sive XL. annorum, quos ab anno 840. ad 879. in tabula nostra expandimus, omnes Maresii, Congnardi, Hottingeri, similiaque Παπισσομαχούντων portenta prosternantur, mactentur, & invictissime atterantur.

V. VI. VII.

REGINO ABBAS PRVMIÆ
ANNO DCCCXCII.

Tomo rerum Germanicarum Ioannis Pistorii pag. 41.

ANNO dominicæ incarnationis DCCCXL. Ludovicus imperator, dum filium Ludovicum trans Rhenum persequitur, morbo gravatur, & in navim missus per Mogonum fluvium in Rhenum deducitur, ibique in insula juxta Ingelnheim vita decedit. inde Mediomatricum deportatus in basilica sancti Arnulfi honorabiliter sepulturæ mandatur. Statimque Lotharius Italiam egressus imperium arripuit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLV. Lotharius convocatis primoribus regni imperium filiis suis divisit. Ludovico Italiam tradidit, eumque imperatorem appellari fecit: æquivoco vero Lothario, regnum quod ex suo nomine vocatur, concessit. Carolo autem, qui junior natu erat, Provinciæ regnum largitus est. Dispositis itaque ac ordinatis regni negotiis valedicens suis, mundum reliquit, atque in Prumiam monasterium veniens comam capitis deposuit, habituque sanctæ conversationis suscepto in religionis professione diem clausit extremum tertio Kalendas Octobris. *Quæ verba de Lothario eadem reperies*, in annalibus Metensibus tomo III. coll. Duchesnianæ pag. 304.

Ex

Ex his aliisque concludimus.

LUDOVICUM obiisse anno 840. & Lotharium 855. die 29. Septemb. nisi legendum sit IV. Kal. Octobris : quemadmodum arbitror emendandum in auctore annalium Fuldensium a Pithœo primum edito : Vide pag. 553. tomi II. Duchesnianæ collectionis.

Anno DCCCLV. Hlotharius imperator renuncians omnibus quæ habuit, Prumiense monasterium ingressus, effectusque ibi monachus IV. Kal. Octob. mortalem hominem exuit, & ad vitam perrexit æternam. Alibi quoque in diem illum error irrepsit, ut in fine epitaphii Lothariani a B Rhabano Mauro conscripti legitur II. pro IV. Kal. Octob. Quoniam vero hic Rhabani incidit mentio, idem auctor annalium Fuldensium anni proxime sequentis initio, quem more Romano DCCCLVI. numerat, hæc habet : Mense Februario, quarto die mensis, defunctus est Hrabanus archiepiscopus Mogonciacensis ecclesiæ, habens in episcopatu annos novem, mensem unum, & dies quatuor. Idem quoque non prætererunt alii ejusdem sæculi ac proxime consequentium scriptores, qui intra unum anni vertentis ex supputatione Gallicana orbem, quatuor magni nominis viros obiisse perhibent, Leonem papam 17. C Iulii, Lotharium imp. 28. aut 29. Septembris, Drogonem Metensem episcopum imperatoris patruum die 6. aut 7. Novembris, & Hrabanum nostrum die 4. Februarii, quem mensem, & quod superfuit usque ad festum incarnationis dominicæ, aut paschales ferias Galli anno DCCCLV. tribuerunt. Vnde pariter adversus παπισσομανοῦντας validissimum torquetur argumentum. Iidem quoque Annales ad annum 868. observant Lotharium regem Romam profectum summo studio nisum esse Vvaldradam cum consensu & favore Nicolai pontificis sibi matrimonio conjungere; sed eum jam defunctum reperientem, Beneventum ad fratrem suum Hludovicum perrexisse, D & hujus copulæ favorem illum postulasse apud Hadrianum II. qui Nicolao in pontificatu successerat. Vnde luce meridiana clarius apparet, Nicolaum papam non anno 870. aut exeunte anno 869. die 6. Decembris e vivis abiisse, ut inepte Marianus Scotus, aut quisquis fuit ejus chronici corruptor.

VIII.
HINCMARI RHEMENSIS ARCH. EPIST. XXVI.

Tomo II. editionis Sirmondi pag. 298. cui jungat lector alteram editionem Cordesianam.

DOMINO sanctissimo & reverendissimo patrum patri Nicolao primæ ac summæ sedis apostolicæ & universalis ecclesiæ papæ, Hincmarus Remorum episcopus & vestræ sanctissimæ paternitatis devotissimus famulus. Decimo tertio Kalendas Iunii præsentis xv. indictionis mandatus, &c. sic enim bonæ memoriæ domnus Hlotarius in initio ordinationis meæ apud Sergium, & postea apud successorem ipsius Leonem fategit, &c.

Postquam has literas domni papæ Leonis accepi, sicut mihi innotuit domnus Hlotharius, petente quodam episcopo regni sui qui adhuc A vivit, per Petrum Aretinum episcopum præfato domino papæ mandavit, ut gesta episcoporum de eisdem clericis non firmaret. Quæ cum ad fratres & coepiscopos nostro retuli, rogantibus eis apud Hlotharium imperatorem epistolam exinde ipso ex animo largiente, per missos meos obtinui, ubi inter cetera ita scriptum habetur. Sed ad nostras petitiones exequendas & obtinendas Petrum venerabilem & dilectissimum nobis Spoletinum episcopum viva voce nostra vice executorem instruximus : & alium Petrum venerabilem æque & amantissimum episcopum Aretinum literis commonuimus, & alios filios vestros atque nostros similiter inde monuimus, & reliqua] sicque cum ista epistola & cum legatione imperatoris per præfatum venerabilem episcopum MISSOS MEOS cum literis Romam direxi. QUIBUS IN VIA NUNTIUS VENIT DE OBITU PAPÆ LEONIS. PERVENIENTES AUTEM ROMAM cum præfatis literis, & intervenientibus prædictis episcopis, DOMNUS nomine & gratia BENEDICTUS, mihi, quod nostis, privilegium inde direxit. *Quod palmare argumentum ex ore R. P. Iacobi Sirmondi τοῦ μακαρίτου, qui eam epistolam primum edidit ex codice sanctæ Mariæ Laudunensis, antequam David Blondellus de papissa Ioanna ac toto hoc argumento quidquam in literas referret, audivisse recordor.*

Inde concludimus.

BARDUM esse oportere, aut Morycho stultiorem, qui non videat ex hac narratione evidentissime evinci, Leoni eodem anno (non post duos tresve annos) successisse Benedictum; cum missi ab Hincmaro ad Leonem nuntii, audito in via illius obitu, pervenientes Romam, ab ejus successore Benedicto privilegium, quod petebant, obtinuerint. Notent, si placet, lectores φιλαλήθεις verba ista 1. Pervenientes Romam, iidem, qui cum literis directi, quique in via Leonem obiisse audierant. 2. cum præfatis literis, non aliis, sed quæ præfato Leoni fuerant inscriptæ. 3. intervenientibus iisdem episcopis, Petro Spoletino & Petro Aretino episcopis, de quibus apud Anastasium & in concilio Romano. Idem quoque videtur confirmare

Lupi abbatis Ferrariæ sive Bethleem in pago Vastinensi epistola CIII. tomo II. collectionis Duchesnianæ pag. 778. & 154. Baluzianæ.

Domino præcellentissimo, & omnibus Christianis unice singulariterque venerando, universali papæ, Benedicto, ultimus abbatum E Lupus ex monasterio Galliæ, quod vocatur Bethleem sive Ferrariæ, præsentem prosperitatem, & futuram beatitudinem. Tempore decessoris vestri beatæ memoriæ Leonis functus legatione Romæ, cui auctore Deo præsidetis, & ab eodem antistite exceptus benigne atque tractatus, postquam vos non esse inferiores religionis fama declaravit, nec tantum potestatis beatissimi Petri participes; verum etiam humilitatis, quam in allocutione Cornelii vulgavit, hæredes, vera morum vestrorum expensio certa ratione perdocuit : ausus sum ego tantillus, &c.

Plura ex eodem Hincmaro Rhemensi arch. proferre possemus. Vnum sufficiat ex resp. 1. de divortio Lotharii & Teutbergæ, quæ non uno in loco edita est.

Convenerunt Principis jussu anno Incarnationis Dominicæ DCCCLX. & regni ejus quinto, Indictione VIII. Quinto Idus Ianuarias, Aquis palatio, Guntharius summus capellanus & Theutgaudus archiepiscopi, &c.

IX.

BENEDICTI III. EPISTOLÆ SEV DIPLOMATA

Ex pag. 240. Chronici nostri Technici, & Dupletii Chronico S. Dionysii.

Nondum *de morte Lotharii imperatoris perlatus Romam fuerat nuncius, cum Benedictus papa prolixum edidit diploma de rebus ac privilegiis Corbeiensis abbatiæ ad Somonam fluvium sita in territorio Ambianensi, ad universos Galliarum episcopos.* Benedictus, episcopus, servus servorum Dei, &c. Scriptum per manum Theodori notarii & scriniarii S.R.E. in mense Octobri indictione IV. Actum Nonas Octobrias per manum Theophylacti secundicerii sanctæ sedis apostolicæ imperante domino piissimo Augusto Hlothario a Deo coronato magno imperatore anno 38. sed & Hludovico novo imperatore ejus filio anno 7. indictione IV. *Quod diploma pontificium cum nonnullis ad idem monasterium & quædam alia spectantibus, extat apud nos in mundissimis membranis ante annos plus minus octingentos graphice descriptum. Inde vero & ex quibusdam aliis observes velim annos imperatoris Lotharii aliquando ab anno Christi 817. quo Aquisgrani a Luduvico patre corona donatus est, fuisse numeratos, cum tamen sæpius ab anno 823. quo a Paschale I. papa Romæ regio diademate & imperatorio nomine fuit insignitus, aut ab ejusdem Ludovici obitu, soleant numerari.* Ejusdem Benedicti privilegium a Blondello citatum, quia illud Maresius non vidit, & magna est Groningæ inopia librorum ad res Gallicas spectantium, ex libri II. cap. VI. antiq. mon. S. Dionysii p. 453. a domno Iacobo Dupletio anno 1625. Parisiis excusarum exscribam."

" Dabimus illud cum præcedenti paulo post.

X.

NICOLAVS I. PAPA IN EPISTOLIS.

Tomo XXII. collectionis regiæ pag. 103."

" Easdem mox integras exhibebimus.

Ex VIII. ad Michaelem imp. Si tamen non falsata, more Græcorum, sed sicut a sede missa est apostolica, penes ecclesiam CP. hactenus perseverat, & epistolæ diversæ sanctissimis pontificibus, Leoni scilicet & Benedicto decessoribus nostris missæ testantur, &c.

Ex IX. ad eumdem pag. 167. Quoniam & præfati decessores nostri Leo scilicet & Benedictus, beatæ recordationis pontifices, si tale quid diebus eorum Gregorius (Syracusanus ep. depositus) vel complices ejus patrassent, videlicet, ut abusi tanto compassionis & patientiæ sedis apostolicæ circa se beneficio in Ignatium manus suas injecissent, &c. sed quia illi divina vocatione ab hac convalle lacrymarum sub ducti sunt, hanc tyrannidem nondum intuentes, nos debemus in eorum labore succedere, qui successimus in honore, in cujusque tempore crudelitas, quæ diebus ipsorum cæpit radices mittere, consummata perpatuit. Proinde nos, primo quia sedis apostolicæ de tota ecclesia fas habentis judicare, moderamina retinemus: secundo, quoniam fratribus injuriam passis subvenire debemus: postremo, quia (sicut jam diximus) oportet nos in eorum labore succedere, in quorum successimus pontificatus honore, &c.

Pag. 205. Sed decessores mei beatæ memoriæ Leo & Benedictus sedis apostolicæ moderamina servantes, noluerunt sic unam partem audire, ut aliæ parti nihil penitus reservarent. Vnius quippe mediator non est, &c.

XI. quæ est ad Photium dicitur pag. 224. Data Idibus Novembris indictione XV. & ad Bardam Cæsarem XII. eadem die eademque indictione: Item XIII. ad Ignatium XVI. ad Theodoram Augustam. XV. ad Eudoxiam Augustam.

Pag. 245. ad Lotharium regem data IX. Kalend. Decembr. ind. XI. & XVIII. ad Carolum Calvum regem & XIX. ad Ludovicum II. imperatorem, & aliæ.

Pag. 257. ep. XXIV. ad Trasulfum abbatem Corbeiensem in hæc verba desinit: Scriptum per manum Leonis notarii regionarii & scriniarii S.R.E. in mense Aprili indictione XI. Data IV. Kalendas Maias per manum Tiberii primicerii sanctæ sedis apostolicæ, imperante domino piissimo Augusto Ludovico a Deo coronato, magno, pacifico imperatore, anno XIV. & post ejus annum XIV. indictione XI. *In eo autem fit mentio privilegii a decessore papa Benedicto eidem cœnobio concessi.* Quod ex membranis calamo exaratis descriptum, ex parte supra repræsentavimus.

Pag. 299. ep. XLV. Data XV. Kalend. Oct. ind. XIII. XLVIII. IX. Kal. Febr. ind. XV. & aliæ. LII. Nonis Martii ind. XV. LV. ep. III. Cal. Nov. ind. I. & aliæ, præsertim LXX. ad Hincmarum & ceteros episcopos in regno Caroli constitutos, ut refellant objectiones Græcorum, data X. Kal. Novemb. ind. I.

Ep. V. appendicis pag. 390. quæ incipit Pastoralis, &c. ex Tomo III. conciliorum Galliæ nostri Sirmondi pag. 217. eo fine clauditur qui pene similis supra jam notatus est in ep. ad Trasulfum.

Blondellus præterea excerpsit nonnulla ex epistola I. ad Michaelem quæ est numero 2. ex ep. 3. ad eumdem imp. quæ est num. 8. ex ep. 47. ad Hincmarum, ex ep. 46. ad prælatos Suessione anno domini 865. Dec. 6. congregatos, &c.

XI.

HADRIANI II. PAPÆ EPISTOLÆ AD SYN. TRECENSEM, &c.

Tomo III. conc. Galliæ pag. 364."

"Suo post... venient ... dine exc... dendæ.

Legationis vestræ scripta beatæ memoriæ decessori meo papæ Nicolao missa, &c. Data IV. Nonas Febr. indictione prima: ep. ad Carolum Calvum, qua pallium Vulfado concedit, Data VII. Kalendas Martias indictione eadem: ep. ad Hincmarum & ad Herardum VIII. Idus Martii eadem indictione: Ad Actardum vero sic definit: Scriptum per manum Zachariæ notarii regionarii & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Februario, indictione prima. Bene vale. Quinto Kalendas Martias, per manus Anastasii bibliothecarii sanctæ summæ sedis apostolicæ, imperante domino nostro piissimo PP. Augusto Hludovico magno imperatore anno XIX. & post consulatum ejus anno XVII. indictione prima. Ejusdem papæ ep. ad episcopos synodi Duziacensis pag. 400. scribitur data VII. Kalendas Ianuarii, indictione quinta.

Inde

Inde concludimus.

NON secus atque ex plurimis aliis epistolarum subscriptionibus Hadrianum sedisse annis 868. 869. 870. 871. & 872. indictionibus I. II. III. IV. & V. Vide Tomum XXIII. collectionis Regiæ, aut concilia Binii ac Sirmondi: quibus & addi poterit nondum edita, quod sciam, ad Adonem:

Hadrianus episcopus, servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo & confratri nostro Adoni archiepiscopo Viennensi: epistolam sanctitatis tuæ magna cum exultatione suscepi, &c. Data VIII. Idus Maii, indictione prima, hoc est anno 868.

XII.

STYLIANUS MAPAS EPISCOPUS NEOCÆSAREÆ.

Apud Baronium ad annum 886. num. 17.

SANCTISSIMO ac beatissimo Stephano domino ac œcumenico papæ, Stylianus episcopus Neocæsareæ Euphrateliæ provinciæ servus servorum Dei & qui mecum sunt episcopi: necnon omnes episcopi & presbyteri & diaconi sanctissimæ ecclesiæ CP. & omnes presbyteri per occidentem & orientem constituti & presbyteri monachi quietam vitam agentes. Dei catholica & apostolica ecclesia semper prævalet adversus eos qui illi bellum concitant, &c. Gregorium suscitat cognomento Asbestam & Eulapium & Petrum & eorum socios ac per eos Christi membra ab invicem divellere & a sanctissimo Ignatio patriarcha abalienare non dubitavit. Hos itaque patriarcha sæpius synodice advocatos & qua decebat humanitate tractatos ut nullo pacto ab ecclesiæ Dei segregati præda dæmonum fierent, efficere non potuit. Quapropter privatione tandem & anathemate ipsos damnavit. Illi vero literas miserunt & legatos ad sanctissimum tunc temporis pontificem Romanum beatum Leonem, petentes ut ab ipso quasi injuriam passi vindicarentur. Pontifex & ipse damnavit eodem modo quos Ignatius damnaverat tanquam schismaticos. Sed beato papa Leone vita functo, iterum illi Benedicto papæ successori molestias intulerunt. At Benedictus sanctissimus re iterum diligenter examinata eorum damnationem cum Ignatio conconfirmavit, &c.

Conciliabulo congregato depositione & anathemate patriarcham Ignatium damnat mœchus ipse & adulter Photius. Deinde vero suam iniquitatem ex superabundanti confirmare volens ad vestram urbem Romam & tunc temporis pontificem Nicolaum misit episcopos cum literis imperatoris & petiit ab illo legatos mitti ad CP. ecclesiam, &c.

Ex his concludimus.

OMNES qui hujus tragœdiæ funestissimæ primordia progressusque attente perpenderint, Maresianæ de Ioanna papissa fabulæ illicico renuntiaturos. I. Anno 854. depositus synodali sententia Gregorius Asbestes ep. Syracusanus ad Leonem papam confugit, ab eoque iterum damnatur: ergo non anno 853. obierat Leo, nec an. 854. ejus locum mulier occupabat. II. Damnatus Gregorius non acquiescit, nec duos annos menses 5. & dies 4. Ioannæ papissæ expectat, sed audita Leonis morte confestim ad Benedictum ejus successorem appellat, a quo iterum Ignatii sententia firmatur. III. Ardens furore Gregorius adjutore Barda Cæsare Ignatium de sede CP. dejicit anno 858. & Photius 25. Decembris ipso Christi natali patriarchalem thronum ascendit Nicolao jam ab Aprili mense pontificiam Romæ cathedram obtinente: ergo non usque ad annum 859. aut 860. pontifex vixit Benedictus, ut asserunt Παπισσομανοῦντες, sed ab anno 855. ad 858.

Omitto quæ alii ex Photio ipso, Metrophane Smyrnæo, aliisque afferunt: neque enim adeo robuste stringunt Proteos novatores, quin ex hisce vinculis elabi se posse quamquam ægre sperent, ac velut ingenti fumo mediati & immediati successoris in mirionum suorum ora diffuso præstigiis solitis in tutum evadere. Sed adversus allatam demonstrationem chronologicam ne hiscere quidem, si sapiant, umquam audebunt, etiam apud cerdones sartoresque pusilli gregis egregoros vigilantissimos, ipsasque oneratas peccatis mulierculas.

In embolo seu porticu magnæ ecclesiæ CP. scriptum fuisse dicitur, vel, ut contendit Blondellus, in libello adversus Photium edito Parisiis, ad finem sectionis posterioris partis primæ tomi tertii conciliorum, habetur Photium cum Gregorio usque ad annum Formosi papæ primum Christi 891. per 45. annos fuisse anathemate percussum a novem Romanis pontificibus Leone, Benedicto, Nicolao, Hadriano, Ioanne, Marino, Hadriano altero Stephano, & Formoso: quorum annis si adjicias Ioannæ papissæ 2. an. m. 5. & dies 4. non an. 45. sed 47. numerandi fuerant, ut ait Leo Allatius: qui etiam advertit a primo Leonis anno Christi 847. usque ad 858. Nicolai papæ primum, annos undecim tantum fuisse, idque confirmat auctoritate verissimi temporum illorum scriptoris Nicetæ in vita sancti Ignatii, & a primo Nicolai ad Formosum reliquos 34. numerandos esse.

POTERAM hic quoque cum Viris eruditis de Hermanno Contracto, Mariano Scoto, Sigegerto Gemblacensi, Martino Polono, Bernardo Guidone, aliisque recentioribus disputare, atque ex Græcorum pharetris tela adversus fabulatores παπισσομανοῦντας intorquere. Poteram cum Florimundo Ræmundo, cæterisque, fabulæ illius circunstantias omnes perscrutari, & ex tempore, loco, nomine, patria, ætate, studiis, similibusque adjunctis longissimas mendaciorum, contradictionum, ineptiarum, ἀνιστορησιῶν, ἀβλεψιῶν, παραλογισμῶν telas contexere. Poteram negativi, sive abnutivi, ut vocant, argumenti vim experiri, Blondelliano catalogo nonnullos scriptores, partim veteres, partim recentiores adjungere, qui Ioannæ papissæ, cum res exigebat, nusquam meminerunt, & cum plurimis latius evagari, & πάρεργα ad exornandam, quam nactus sum spartam, undequaque conquirere. Verum cum hæc argumenta, licet apud æquos judices ac veritatis historicæ amantes robur suum obtineant, contumacium tamen perditorumque Maresiorum audaciam furiasque non penitus profligent, obterantque; in una tantum Demonstratione Chronologica placuit immorari, eaque, non ex posteriorum sæculorum mendosissimis plerumque monumentis, sed ex coætaneis sæculi noni scriptoribus coagmentata. Hæc enim machina, etiamsi sola sit, cenotaphium Ioannæ papissæ ab imperitis malevolisve scriptoribus erectum, non solum labefactas

factat ac evertit, ſed ſubruit funditus & in auras ventoſque diſpergit. Quis enim illi fanaticorum idolo locum dederit Romæ per biennium cum aliquot menſibus, ſi eodem anno Chriſti 855. quo Leo IV. obiit, Benedictus III. ſubrogatus fuit, & Benedicto anno 858. Nicolaus: quod Deo bene favente & eccleſiam ſuam adverſus inferorum portas ſemper protegente evicimus. Stant enim ſtabuntque æternum immoti decem illi chronologiæ Cardines quos nullæ unquam concutient imperitorum λογομαχίαι.

I. Anno 840. obiiſſe Ludovicum Pium, cum patri Carolo Magno die 28. Ianuarii anni 814. more Romano, aut 813. ex ſupputatione Gallica mortuo, ſucceſſiſſet.

II. Lotharium obiiſſe anno 855. cujus tres numerantur epochæ, I. ab anno 817. II. ab anno 823. III. ab anno 840. quo ἀποδεικτικῶς evincitur mortuum fuiſſe patrem ejus Ludovicum I. ex feria. 2. ex eclipſi, 3. ex indictione 4. ex conciliis. 5. ex diplomatis. 6. ex ſcript. ſynchronis.

III. Ludovicum II. obiiſſe anno 875. cujus tres quoque celebrantur epochæ. I. ab anno 844. II. ab anno 849. III. ab anno 855. quo cum fratribus Lothario patri ſucceſſit.

IV. Carolum Calvum obiiſſe anno 877. Cujus & tres pluresve recenſentur epochæ. I. ab an. 840. II. ab anno 869. III. ab anno 875. exeunte, quo imperator coronatus eſt a papa Ioanne VIII.

V. Ludovicum Germaniæ regem obiiſſe anno 876.

VI. Leonem IV. Sergio, qui a Februario anni 844. ſederat, ſucceſſiſſe anno 847. obiiſſe 855.

VII. Benedictum III. cœpiſſe anno 855. obiiſſe 858.

VIII. Nicolaum I. cœpiſſe 858. obiiſſe 867.

IX. Hadrianum II. cœpiſſe 867. obiiſſe 872.

X. Ioannem VIII. cœpiſſe 872. obiiſſe 882.

Quibus tanquam adamantinis vinculis infelices Promethei verſatileſque Protei ineluctabiliter conſtricti affixique, Mareſius, Congnardus, Salmaſius, Hottingerus, ceterique παντοσομανοῦντες αὐτοκατάκριτοι plangent gemitibus inenarrabilibus miſeram ſortem ſuam, quod inani apud ſuos gloriolæ aucupio, aut pinguioris a curatoribus emungendæ penſionis expectatione, aut implacabili adverſariorum ſuorum etiam ſymmyſtarum, a quibus provocati fuerant, odio, VERITATEM ſolaribus radiis micantiorem reclamante jugiter conſcientia impugnare non fuerint veriti.

VIRGIDEMIA MARESIANA, SIVE ELENCHVS ALIQVOT INEPTIARVM ac mendaciorum Samuelis Mareſii academiæ Groninganæ matæologi.

SI *contuderis ſtultum in pila, quaſi ptiſanas, feriente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia ejus*, inquit, Salomon proverbiorum XXVII. v. 22.

Experiri placet, an brevi ſed nervoſa mendaciorum ſuorum atque ineptiarum recenſione ſimul & refutatione contuſus velut in mortario Samuel Mareſius, Groninganus profeſſor, priſtinam fatuitatem vetereſque nænias abjecturus ſit, & quod de Phrygibus jactatur, ſero tandem, hoc eſt poſt an. ætatis ſexageſimum, ſapientiam ac veritatem amplexurus. Neque plura præfatus, ad rem venio; *& machinas everto, quas* μετὰ πολλῆς φαντασίας *ad impugnationem veritatis, abuſus ad id ſuo otio, erexit*, ex impotentia furoris in Blondellum ejuſque παρασίτας, datus in reprobum ſenſum, ac plane dementatus. Vide lector, quiſquis es, & judica.

Pag. 2. mentitur I. Anaſtaſium bibliothecarium Ioannæ papiſſæ meminiſſe. Contrarium enim omnibus oculos in capite habentibus docet ipſa narrationis ſeries, quæ hiatum illum biennii & aliquot inſuper menſium omnino reſpuit. Si qui vero codices MSS. non tam vitarum Anaſtaſii, quam ex illis vitis excerptorum, Ioannam papiſſam inculcant, id factum eſſe a librariis nemo ambiget, qui verba illa ex Martino Polono, aliiſque recentioribus deſcripta obſervaverit. Audi clariſſimum Fabrotum pag. 290. editionis regiæ: *Heic interſeritur vita Ioannis Angli in utroque codice* (id eſt, regio & Mazarino qui fuit Gabrielis Naudæi.) *Sed quia fabula hæc jamdiu exploſa eſt, ideo heic expungendam duximus, ne male feriati homines* (Mareſio ſimiles) *exinde calumniandi occaſionem raperent: ſi quis autem ægre ferat hanc vitam a nobis prætermiſſam, is regium codicem conſulat, ibique Martini Poloni verba interpolata leget, quæ inepti homines Anaſtaſii codicibus inſeruerunt.* Hæc ille. De Saravio ſenatore Pariſienſi dicemus ſuo loco. II. Falſum eſt quod ſubdit, Radulfum Flaviacenſem Ioannæ pontificatum recenſuiſſe. Proferat enim, amabo, vel verbulum ex libris ejuſdem 20. in Leviticum, aut aliis operibus. At, id habet Blondellus. Eſto, ea enim ſunt paullo poſt ejus verba: *Radulfus Flaviaci monachus anno 1157. Alberico teſte defunctus.* Verum, quod valde notandum eſt, nec verbatim refert ex editis ejus, aut ex calamo exaratis operibus, nec (ut in ceteris facere ſolet) locum indicat, ut mihi valde probabile ſit, lapſum hic fuiſſe Blondellum, & Rudolfum (ſic enim vocat p. 63. quæ cum Mareſiana 194. concurrit) Ranulfum, aut Radulfum aliquem alium cum Flaviacenſi confudiſſe. Quid enim non liceat mihi, quod Mareſio, impoſuiſſe memorioſiſſimo alias vito homonymiam vocis; ac de Radulfo de Rivo Tungrenſi decano, qui non anno 1157. ſed anno 1403. deceſſit, accipiendum id eſſe, quod Flaviacenſi Blondellus attribuit? III. Probabilius eſt quod ait de Mariano Scoto: licet adeo intra 10. aut 20. an. perturbatæ ſunt rationes, ut facile credam a mala manu eſſe vitium illud omne inficeti interpolatoris, qui Ioannæ papatum intrudere per fas & nefas quacumque tandem ratione voluerit. Sed de his poſtea fuſius.

Pag. 3. negat Æneam Silvium revera de hiſtoria Ioannæ dubitaſſe, licet nihil clarius dici poſſit ejus verbis ep. ad Ioannem Carvaialium ſcripta die 20. Aug. anni 1451. *Iſthic neque juris error, ſed ignorantia facti fuit.* NEQVE CERTA HISTORIA EST. Quod vero ſubdit de proſtante Ioannæ nomine cum ceteris pontificum nominibus in dominico Senenſi id falſiſſimum aſſerunt viri eruditi, & anilibus fabulis accenſent. Ioannis autem Aventini, quem Bellarminus vocat auctorem parum probatæ fidei, tanto hac in re robuſtius eſt teſtimonium, quo pontificum famam ſæpius arrodit. Sub finem quoque ejuſdem paginæ ſplendide mentitur, cum ait ſe ſolius veri ſtudio Blondelli anacriſi ſuas ſubjeciſſe notas. Notum quippe heterodoxis omnibus, illud omne opus ex odio in Blondellum, Curcellæum, Daillæum, ſimileſque ejuſdem Calviniſticæ ſectæ vinculo colligatos, profectum fuiſſe.

Pag. 5. De portentoſa Mareſii inſcitia in Radulfi Flaviacenſis, Radulfi Tungrenſis, Alberici Trium Fontium monachi, & Alberici Bergomenſis ætate

ætate assignanda non repetam ea quæ notavi tomo II. nostræ dissertationis historicæ ac philologicæ de scriptoribus ecclesiasticis quorum meminit Bellarminus pag. 274. & in auctario pag. 795. ac sequentibus. Consule, Lector, ut Maresianam in fingendo confidentiam penitus noscas. *Quam certum est*, inquit, *hunc Radulphum de Rivo decanum Tungrensem eum esse, cujus meminit Albericus*, &c. Malam fidem hoc loco admirare. Nemo paulum eruditior nescit editum Sigeberti anno 1513. Parisiis chronicon multorum additionibus corruptum fuisse, ac sincerum illud demum esse, quod ex MS. veteri codice Gemblacensis abbatiæ aliisque edidit Antuerpiæ in 4. anno 1608. Aubertus Miræus. At utrumque nebulo noster tacuit, veri scilicet amans. Quod vero exscriptores Sigeberti Vincentius, Albericus, Nangiacus, aliique id omiserunt, argumentum est illud in autographo defuisse. Adde & istud, *Fama est*, &c.

Pag. 6. Pantheonis genitivum a nomine Pantheon, aut formavit ipse ex supina in rebus Græcis ignorantia, aut ab adversario suo flexum non animadvertit. Quid dicam de hisce ἀχαείστου, ὁμόψηφοις, σόφον φαρμακὸν, ἀκειβείαν, Elepolin, ὁμοειδῆ, quæ monstra scuticis plectuntur in Grammaticæ scholis. An Groningæ ista liceant, nescio: viderint curatores, ne ex impunitate Maresii detrimentum capiat respublica literaria.

Pag. 10. sub finem, demonstrationes chronologicas vocat impostor frigidas aliquot conjecturas, cyclis scilicet solis, lunæ, æque indictionum innixas, atque auctorum coætaneorum testimoniis firmatas, conciliorum, diplomatumque ac instrumentorum publicorũ subscriptionibus munitas. Quid ad hæc Manes Emmii atque Mullerii? Nullusne vindex Groningæ, aut heres tantorum virorum? Cessant mastigophori? Vbi cardui, quibus pro merito coronatus misellus historiæ professor per vicos deducatur, & in pistrinum iisdem pascendus detrudatur?

Pag. 11. nescit, quis sit *Bernardus Guido Lutebensis ecclesiæ*, quam modo Lodevensem in Occitania dicimus, episcopus, ex ordine Prædicatorũ assumptus, multisque libris conscriptis, ac præcipue de vitis Romanorum pontificum, celeberrimus. Nos vitam illius exhibuimus tomo II. novæ bibliothecæ MSS. librorum paginis 512. & seqq, & 820. Si in iis ætatem trivisset ὀψιμαθὴς onochronus, non dubitasset de fide Blondelli, aut certe non elevasset petulantius: *Sed eorum fides esto penes illum.* Eadem pagina laudat suppositam ab insanissimo ecclesiæ catholicæ matris suæ calumniatore Huldricho Huttenio epistolam academiarum Parisiensis, Oxoniensis & Pragensis, & in Honorato Boneto auctore libri vernaculi, qui inscribitur *l'Arbre des batailles*, multa peccat: I. Priorem *de Challon* vocat, cum fuerit *de Salon*. II. compositum librum dicit ante annos 300. cum tamen Carolus VI. cui dicatus fuit, regnarit dumtaxat ab anno 1388. ad 1422. III. *Challon* reddit Catalaunensem, id est *Chaalons*, cum appellare Cabillonensem debuisset. Ita enim discriminantur illæ civitates; hæc Matronæ in Campania, illa Arari in Burgundia imposita utraque episcopalis. IV. Atque hinc longe absurdior apparet allusio, alioquin Alpina nive frigidior: *Quod si illius testimonium vidisset Blondellus qui Catalaunensis fuit, minus impendisset operæ in fabula illa expugnanda.*

Pag. 12. falsum esse arbitror, quod dicit de Gerardo Ioanne Vossio; neque enim fas est cordatum quemque existimare, tam bardum baronemque fuisse Varronem illum Belgicum, ut tamquam apodicticum urserit etiam adversus Bellarmini contestatissimam sententiam, quod habet ipse Bellarminus chronologiæ suæ parte altera agens de Ioanne XXI. in hæc verba; *Mirum cur iste Ioannes papa dici voluerit XXI. cum nullus præcesserit XX.* Ad populum phaleras: Vnde enim ista conclusio: ergo hic pontifex judice Bellarmino non potuit se Ioannem XXI. nuncupare, quin suo loco & ordine Pseudo-Ioannem Anglicum, id est Ioannam papissam restitueret, ac tantum non peremptorio edicto juberet, ut qui Ioannes VIII. dicebatur omnibus, diceretur imposterum IX. & qui IX. decimus, & sic de ceteris usque ad vigesimum. Apage sis, o bone vir, *fatuas fabrorum prandia betas* ab erudito Vossio, (quamquam & hic etiam suos quandoque patitur manes) ac divinationes pluma ac foliis farfari leviores.

Pag. 13. Aureum vocat opus Salmasii inconditam satyram adversus primatum papæ, cui recoctam adjunxit Barlaami monachi, quam cum Nilo Thessalonicensi jampridem ediderat, insulsam crambem.

Pag. 17. sciat Remigium seu domini Remigii vicum *Dam Remy*, *Aspiencourt*, & vallem colorum *Vaucouleurs*, quam inepte Vaucolurium in Lotharingia vocat, esse loca proxima paucisque milliaribus dissita, nec proinde cum Moguntia & Anglia multis parasangis ab invicem distantibus potuisse comparari.

Pag. 24. ut pro more nebulis obscuret clarissimum diem, & adversus veritatem omni ex parte arietet noster onochronus, ait Papyrium Massonum præfatione præfixa epist. Lupi in bibliotheca patrum tomo III. ultimæ editionis synodum Suessionensem, quam hic David Blondellus rejicit ad annum 853. cum Sirmondo, facere decennio toto antiquiorem & assignare anno 843. Sane si lapsus est typographicus, ut in ea editione innumerabiles, prætereundus erat: si Massoni allucinatio, confutanda validis argumentis. Verum qui quis doceat alios, quod ipse prius non didicerit?

Ἔρδοι τὶς ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

Quam quisque novit artem, in ea se exerceat.

Vel ipsum Hincmari nomen, qui ad infulas pontificales anno demum 845. in concilio Belvacensi vocatus est, Caroli annus 13. indictio prima, ac plurima quæ omitto, si mens Maresio læva non esset, ad obterendam Massoni inscitiam illico occurrissent, ἀλλ' ὄνος πρὸς λύραν. Occasione vero epistolæ Lupi illius Ferrariarum abbatis ad Benedictum papam Leonis successorem omnes ad illud velim attenta mente defixos advertere; Mirum profecto videri atque omni admiratione majus; quomodo factum sit, ut qui per biennium integrum & aliquot menses δοξαστικῶς saltem ac specie tenus pontificatum gessit, nec ullam ad quemquam epistolam miserit, nec diploma ullum scripserit, nec a quoquam consultus fuerit, nec nuncium acceperit: biennium expectarint Gregorius Syracusanus aliique Græci ab Ignatio depositi: biennium Lupus atque Hincmarus: aliique in Gallia totoque occidente atque oriente episcopi, clerici, imperatores, reges, principesque per universum orbem somnum dormierint profundissimum Endymioni similes Latmio. Hoc adeo ridiculum est, ut Lucas boves aut boas

Lucanicas

Lucanicas esse oporteat eos, qui omnia ista devorare parati sint, ut cum Maresio similibusque mendacio ac falsitati cõsecratis victimis, ab anno 854. ad 857. Græcos omnes Latinosque somniasse velint extra solis lunæque vias procul in Vtopia consepultos. Non urgeo qui factum, ut nemo, vel obiter, in conciliis, epistolis, libris, tractatibus, satyris, invectivis, carminibus, saltem hostis, aut parum æquus Romanæ sedi, qualis Guntharius Agrippinensis metropolitanus a Nicolao depositus, &c. monstri illius tam informis meminerit, sed omnes tanquam ad Medusæ caput λιθωθέντες καὶ ἐμβεβρόντηται hæserint neque hiscere ausi. Sub Sergio ac Leone multa, sub Benedicto Nicolao Adr. ac Ioanne VIII. non pauciora, gesta se reperiuntur. At sub Ioanne Anglico per duos annos, 5. menses, & dies 4. ne γρῦ quidem, cum tamen *Athenis multa didicisset ab optimis magistris* in famosa universitate, *& in diversis scientiis ita profecisset, ut nullus illi par inveniretur, adeo ut post Romæ trivium legens, magnos magistros & discipulos & auditores haberet; & quum in voce & vita & scientia magnæ opinionis esset, in papam concorditer electus fuisset.* Meminit Cicero Caninii consulis, qui tam sedulus vigilansque fuerit, ut nec ipse nec ullus eo consulatum gerente somnum viderit: at non minus novum atque inauditum videri debet Ioanne Anglico papatum Romæ administrante per duos annos, & aliquot menses, ac dies, dormiisse cunctos, nec pedem, aut manum, aut linguam vel tantisper movisse, ut ejus memoriam posteritati commendarent, ac de eo ejusque rebus gestis exteros, qui tum toto orbe vivebant, certiores facerent. Persuadeant hoc rupicibus ac fungis crassioribus matæologi in historia hospites, opinione tantum καὶ δοξαστικῶς, non revera καὶ ὄντως chronologi.

Pag. 26. & 27. de Adone multa nugatur, quæ alias castigavimus p. 681. & 682. auctarii ad tomum I. citatæ jam supra dissertationis de scriptoribus ecclesiasticis anno 1660. vulgatæ. Nunc autem placet fatuitatis convincere Maresium, dum tradit Adonem nullam Bernardi, nullam Agilmari archiepiscoporũ Viennensium facere mentionem. Nam & Bernardi mortem memorat his verbis: *Bernardus Viennensis episcopus sub hujus* (Lotharii) *imperio moritur,* & Agilmari diserte meminit in editionibus Badiana anni 1512. Basileensi anni 1568. Laurentii Barræi 1583. & aliis: *& Aglimarus*, quædam exemplaria etiam mendosius, *Aglimatus Viennensem suscepit* episcopatum: Esto in omnibus editionibus scriptum sit: *Aglimarus*, seu Aglimatus, non *Agilmarus*, an propterea rejicienda erit Adonis auctoritas? Nonne in ipso chronici initio, ut alias observavi, *Victorem Tunonensem* legis, pro *Tunonensi* aut *Tononensi*, & Ludovicum *fratrem* Lotharii imperatoris, pro *filio*, & in aliis pluribus. Ineptire pergit in *Dracone* pro *Drogone*, quæ vox totidem literis scripta reperitur in Badiana editione, aliisque. Nec desinit nugari, cum subdit pugnare Adonem cum Anastasio, Sigeberto, & annalibus Bertinianis: quis enim nisi ὀψιμαθὴς aut κακόζηλος tres Ludovici II. non secus ac Lotharii patris & Caroli patrui celebrari nesciat epochas: ut in tabula ostendimus. Sed quidquid agas, semper ὀνοχε'νῳ triconi gratissimus erit

Carduus, & spinis surgens paliurus acutis.

Pag. 29. Anastasium quidam abbatem Romanum, quidam monachum vocant, alii tacent, ergo, nullus in rerum natura fuit Anastasius S.R.E. bibliothecarius & vitarum pontificiarum scriptor. Pudeat matæologum cudere gladium, quo se ipse jugulet. Papissam alii Iuttam, alii Ioannam, alii Gilibertam, & aliis forte nominibus appellant, quidam Anglicam, quidam Moguntinam e Germania asserunt, ergo non fuit una & eadem, sed plures, proindeque nulla. Deinde, quid veritati nocet, quod compilatores bibliothecæ patrum, Onuphrius, Bellarminus, aliive recentiores aberrarint, aut in diversas abierint partes? Quid si hac quoque methodo Virgilium, Homerum, Aristotelem, Ciceronem expungas ex albo mortalium? Septem urbes contenderunt de natalibus Homeri, nec de ejus patria posteri consentiunt, ergo nullus fuit, aut plures. Verum *hæret lateri lethalis arundo*, & actum est de idolo papissico, si sua constet Anastasio auctoritas. Pergit insanire, cum ait credibilius videri Anastasium illum, qui cum Suppone comite Constantinopolim, a Ludovico II. imperatore missus est legatus, tempore synodi octavæ, esse, non abbatem, sed alterum Anastasium presbyterum cardinalem titulo S. Marcelli; qui execratus toties ac depositus, in locum Benedicti III. tantum non intrusus fuit, in sedem apostolicam. En quo *furor iraque mentem præcipitent?* Addere debuit eumdem cardinalem vitam Ioannis eleemosynarii, septimæ octavæque synodorum acta, passionem S. Dionysii Areopagitæ, martyrium Martini papæ, historiæ ecclesiasticæ excerpta, atque alia plura e Græca lingua in Latinam vertisse. Deinde numquid Apuleius, Symmachus, Ennodius, Capella, Sidonius, Blondellus, aliique Græce ac Latine docti dici non possunt, quod stylo rudiori, agresti, obscuro nonnunquam scripserint, & barbarismos ac solœcismos quandoque miscuerint, an ideo non diserti, aut utroque periti eloquio dici merentur? Verum reponendum erat aliquid Blondello. Denique quid ad rem. I. scripserit integrum illud opus de vitis pontificum Anastasius, an ab alio inchoatum, puta Damaso, continuaverit. II. ultra Nicolai vitam scribendo progressus sit, an ibi steterit: ista enim nihil ad Leonis IV. & Benedicti III. vitas. Tertio variæ sint in aliquot Anastasii locis lectiones, quas regiæ editionis curator V. C. Fabrotus summa diligentia e tribus MSS. codicibus collegi. IV. qui ejus meminerunt, mendose citarint, aut codicis vitio, aut memoriæ lapsu, aut sua verba interponendo, propriasque conjecturas. V. Antilogiæ in illo quædam observatæ sint, quædam prætermissa, quædam mendose ac falso scripta, an præterea omnis ei abroganda fides, præsertim cum de rebus sui temporis, quibus vivens vidensque interfuit, meminisse dignoscitur? Verum provocatus a Blondelli fautoribus, quanquam αὐτοκατάκριτος, reluctante, si quæ obfirmato in peccatis hæretico superest, συνειδήσει καὶ συντηρήσει, respondere debuit per fas & nefas, ac dicenda tacendaque promere ex suo ἀνθερίκων θησαυρῷ. Quod vero subjungit longe verisimilius esse, pontificios Ioannæ historiam delevisse, quam illam primitus ab Anastasio conscriptam fuisse; hoc omnem superat impudentiam. Quodque verba illa Iesuitarum Moguntinæ editionis curatorum post Leonis IV. vitam, *Hic a quibusdam falso interjicitur Ioannes octavus fæmina*, in eum detorquere velit sensum, ut de quibusdam sinceris Anastasii exemplaribus accipienda arbitretur. Si, *in quibusdam*, dixissent, forte locum

locum aliquem ambiguitati reliquissent, an de quibusdam scriptoribus aliis, an de quibusdam Anastasii codicibus sumendum putassent. Euge, frontem jam omnem pone, Maresi, liberaliter impudentiæ litandum est.

Pag. 62. *Cum editores Moguntini obtinuissent a Marquardo Frehero copiam sibi fieri aliquot manuscriptorum Anastasii, quæ tum erant in Palatina bibliotheca cum Ioannæ elogio, sub fide data quod publici juris facturi essent, quidquid illis contineretur, fucum ipsi fecerunt, submissis quidem duobus exemplaribus editionis suæ cum isto Ioannæ elogio in bibliothecam Palatinam inferendis, sed eo suppresso in ceteris, qua de re publice questus fuerit Freherus.* Hæc impostor Maresius a Salmasio suo, quem Puteani, Saravius, aliique amici dolebant misere a papissa fuisse incucurbitatum, inficetissime excogitata, & in vulgus imperitorum sparsa, ipsa pene Ioannæ fabula fabulosiora. Agedum, singula expendamus. Marcus Velserus vir literis juvandis natus a Marquardo Frehero toto orbe celeberrimo copiam M S S. Heidelbergensium impetravit Moguntinis editoribus. Esto. At illi editione perfecta ut fucum facerent misero homuncioni, fidemque suam quadamtenus liberarent, submiserunt duo editionis suæ exemplaria cum Ioannæ elogio in bibliothecam Palatinam inferenda, in ceteris suppresserint. Quis hoc credat vel Iudæus Apella? Verum illud quoque, licet omnium absurdorum absurdissimum, concedamus? Quid illis duobus exemplaribus auro contra non caris factum est? In direptione bibliothecæ Palatinæ anno 1622. perierunt? Sed quis ab anno 1602. usque ad 1622. ea vel per somnium vidit? quis meminit, antequam Salmasius, ut colorem aliquem fatuitati suæ incrustaret, fabulam illam confinxit? An Marquardus Freherus injuriam sibi orbique literario factam siluisset? An si ille Iesuitis reconciliatus, & tantumnon catholicus effectus, credant nugatores, siluisset; an idem præstitissent Ministri, Vigilantii, Professores omnes Maximi, Infimi, Medioxumi, Heidelbergenses, Neostadienses, Marpurgenses, Francofurtenses, & qui non? in tota Germania, Belgio, Anglia, Helvetiis, atque arce malorum omnium Geneva in qua vivebat adhuc scelerum omnium artifex Theodorus Beza? An non occasio maxima triumphandi de Iesuitis impostoribus? An Tussanus, Paræus, similesque intensissimi Iesuitarum & catholicę veritatis hostes tamdiu tacuissent elingues facti, & præstigiis Iesuitarum irretiti ac tantumnon dementati? An nulli tunc Heidelbergæ, Neostadii, Hanoviæ characteres typographici, refrixerant præla, desierant nundinarum Francofortensium vernarum & autumnalium catalogi? Tantine erat unam alteramve pagellam excudere, testem imposturæ, vindicem veritatis papissicæ, Ioannæ pontificis toto orbe imposterum adorandæ buccinatricem? o infelices parumque cautos ac bonæ causæ prævaricatores Calvinistas, Lutheranos, Acatholicos omnes: Ne ipse quidem, qui fabulam excogitavit, Salmasius, ausus est dicere se vidisse exemplaria illa Iesuiticæ editionis, aut Anastasii codices Ioannæ elogio imprægnatos, licet omnes forulos pluteosque bibliothecæ Palatinæ per multos annos Heidelbergæ commoratus excusserit, legerit, exscripserit. An non illud venerandæ novitatis κειμήλιον, aut in præfatione, aut in notis ad Barlaami ac Nili schismaticorum adversus Romanum pontificem libellos infames commode addi aut ἐν καίροις ἀκαίροις inseri potuisset anno 1608. si tum in ore omnium sermonibusque fraus illa Iesuitica viguisset? Verum tunc vivebant Velserus & Freherus, tunc adhuc integra erat bibliotheca Palatina, necdum cunabulis fabulæ illius sat aptus locus. Expectandus erat annus 1622. quo bibliotheca illa direpta, & plerique ex ea in Vaticanum thesaurum avecti codices curante Leone Allatio: quo Velserus & Freherus non erant super; quo inveteratus malorum Pareus delirabat morti proximus, aut ad plures abierat cum Grutero qui pre studio in papam ac Iesuitas hactenus suppresserat, nec ulli qui vidisse se dixerit ostentarat, secreti scilicet ac silentii quo haud dubie sub grandi & horrendo jurejurando adactus fuerat a Marquardo Frehero servantissimus; credite posteri, quo denique vix ullus supererat, qui rebus illis præsens interfuisset. Scribantur ista vetulis Groninganis per me licet, & in pistrinis tonstrinisque Calvinianæ Lutheraneque hæreseos divulgentur. At apud veritatis studiosos atque eruditos lectores æterno silentio, ut pote falsissima, obruantur. Illud tantum adjungo, Blondellum scite pluribus in locis docuisse, non tantum nullam Ioannæ mentionem fecisse Anastasium, sed nec ulla ratione potuisse, cum ex ejus narrationibus, & aliunde, certo certius constet Sergio anno 847. successisse Leonem, Leoni anno 855. mortuo Benedictum, Benedicto anno 858. Nicolaum, proindeque ad Lamiarum pectines, & insanorum cucurbitas ablegandam Ioannam papissam cum Maresio, Congnardo, Cookio, Callixto, Hottingero, similibusque meretricis illius amasiis. Tuus ille Claudius Saravius, senator Parisiensis, a quo te ad Puteanos & bibliothecam regiam deductū gloriaris, Maresi, tuam illam de Anastasio insulsitatem damnavit epistola ad Salmasium data 29. Septemb. anni 1645. Vide pag. 172. & 173. epistolarum ejus: quas exscribere forte fuerit operæpretium.

Pag. 33. Vt impactam ab Hincmari missis validissimo ictu securim excutiat Maresius, *Verisimile*, ait, *Petrum Aretinum episcopum & Hincmari Rhemensis archiepiscopi legatos accepto in via nuncio de obitu Leonis papæ, aut substitisse* (per annos scilicet duos, menses 5. & dies 4. idque in concavo lunæ vel in Circæo antro) *aut Rhemos ad Hincmarum rediisse novorum mandatorum consequendorum gratia:* cùm tamen exploratum sit iisdem, quas ad Leonem Hincmarus miserat, literis respondisse Benedictum. An amabo in Galliam redierunt Actardus, aliique a Carolo Calvo & synodo Tricassina missi, audita morte Nicolai, novorum mandatorum consequendorum gratia? Piget tot ineptiarum. Sed quid ad hoc monstrum? Blondellus ait 74. diebus ab obitu Leonis defunctum fuisse Lotharium, & Ado defuncto Lothario imperatore successisse (hoc est sedatis turbis ac rivali ejecto consecratum pacificam adiisse pontificatus possessionem) Benedictum III. refert. Ergo legati qui vivo adhuc Leone e Galliis profecti sunt, & de Leonis hujus morte in via nuncium acceperunt, illico aut in eodem subsistere diversorio, aut redire Remos debuerunt. cum præsertim prophetico afflati spiritu didicissent die 28. aut 29. Septembris, aut media inter utrumque nocte moriturum Lotharium. Quis ad has nugas non cohorrescat? aut mendacium illud ferat, quod subjicit, omnem illam legationem directam fuisse ad unum Benedictum, ideoque missos illos, non se de novo accinxisse ad iter, (seu

(seu potius continuasse) quam certo prius audierint Benedictum sedere: Hincmarum vero audita morte Leonis (per veredarios utique certis stationibus dispositos) ordinem legationis mutasse, & revocasse literas, quas ad illum direxerat pro obtinenda confirmatione synodi Suessionensis habitæ anno 853. & in eumdem finem scripsisse ad Benedictum, non quidem illico post auditum Leonis & Lotharii excessum, sed post biennium trienniumve legationem suam suspendisse, donec post abominandam universo orbi papissam, cum qua communicare ne per literas quidem vellet, Benedictum successisse accepisset. O fatuos Groninganos, qui pendeant ex ore effutientis ista scribentisque Maresii! sed pergendum ulterius: licet enim fateatur non extare illas Hincmari ad Benedictum literas, quas post auditum, a legatis, sua per vestigia Remos confestim reversis, Leonis obitum, subrogavit in locum earum, quæ prius ad Leonem dirigebantur, impudenter tamen subdit, rem ita se habere luce meridiana clarius patere ex ipsiusmet Benedicti III. ad Hincmarum epistola responsoria quam exhibet Sirmondus pag. 107. tomi III. conciliorum Galliæ. Verum in his, quæ citat, verbis ne vola quidem aut vestigium apparet, quo quis elicere possit, non super literis ab Hincmaro ad Leonem datis, sed super aliis ejusdem Hincmari ad ipsum unice Benedictum scriptis literis confirmatam fuisse synodum Suessionensem a Benedicto, adeoque priores non processisse. Legant, amabo, quiqui sunt Groningæ, aut alibi, fautores Maresii epistolam illam, & in ea *pontificii* mentionem, *præsulatus & sedis apostolicæ* dumtaxat fieri (*semper ad sanctam sedem recurrere contemplamur*, &c.) nec ullum verbulum, quo colligatur Benedictum ad peculiares, sibique unice directas literas respondisse potius, quam ad alias ad decessorem missas, reperient. Criticis nasutioribus luet opinor pœnas, easque gravissimas, quod inscite arguerit Blondellum, *qui testudineo, quem grandire nemo potuerit, gradu mediam inter Remos ac Romam viam permensos legatos* dixerit. Phrasis enim ista comica Plauto usurpatur: *si hodie hercle fustem cepero, aut stimulum in manum, Testudineum istum tibi grandibo gradum.* Qui vero *gradum gradiri* dixerit, præter onochronum matæologiæ professorem, qui addiscendis in senio historiis totum tempus impendens, liberali criticæ nuntium remiserit, nondum deprehendi.

Pag. 35. Fraudi Iesuitarum Moguntinorum adscribere velle videtur verba Guillelmi, sive Anastasii bibliothecarii in vita Nicolai: quæ ipse assuta nugatur, & præ deridenda omnibus stoliditate non intellexit, sic enim argumentatur: *Cum apostolicæ memoriæ*, verba sunt Guillelmi, *sanctissimus papa Nicolaus rebus excessisset humanis, & iste impræsentiarum tertio quintum & vigesimum annum transiret* (id est 75.) *communi omnium consensu electus fuerit*: Erat igitur Adrianus tantum 28. annorum, aut circiter, cum electus est: Cum autem Anastasius tribuat Nicolao annos 9. m. 2. d. 20. Benedicto vero annos 2. m. 6. dies 10. oporteret Adrianum fuisse jam tum papabilem, cum demum excesserat ex ephebis, nec dum ætatis annum 17. attigerat. En portentum Grunnianæ ἀσυλλογισίας jam a nobis alio loco exagitatum.

Pag. 36. Annales Bertinianos, de quibus sibi nunquam visis, tanquam cæcus de coloribus, judicium ferre aggreditur, locupletissimum ecclesiasticæ ac civilis historiæ, præsertim Gallicanæ, thesaurum, solita impulsus maledicendi prurigine, opus monachale appellat; additque præ stupore non ferendo nescire se, an publice prostet. Atque hoc certe loco facere non possum, quin lugeam infelicitatem curatorũ Groninganæ academiæ, qui magnis stipendiis tradendam publice historiam concrediderint matæologo in rebus historicis & chronologicis plane tironi, atque in rebus etiam patriis adeo hospiti ac peregrino, ut ignoret ab Andrea & Francisco Duchesniis emissos in publicam lucem quinque coætaneorum historiæ Francicæ scriptorum ingentes tomos. Quos si volutasset, ut a 20. ferme annis, quæ Dei gratia est, non indiligenter præstitimus, non se, suamque, quam incestat, academiam ludibrio omnium per orbem eruditorum exposuisset. Hoc primum, hominis inscitiam; alterum, furorem, denotat; cum subdit, parum fidei annalibus illis tribuendum quod R. P. Heriberti Rosvveidi τῦ μακαρίτου cura ex veteribus membranis descripti, a R. P. Ioanne Bollando illustrandis sacræ historiæ monumentis exercitatissimo Antverpia Lutetiam Parisiorum ad Andream Duchesnium V. C. fuerint transmissi. Addit Laurentii Bochelli verba, (qui quam probatæ fuerit fidei & eruditionis, dictum est alio loco) eaque perperam tribuit Iesuitis, cum Calvini Lutherique catulis longe verius conveniant.

Pag. eadem, Luitprandum cum negat auctorem epitomes de vitis pontificum, id a Iesuitis Moguntinis editoribus didicit, qui illud dumtaxat nomen anonymo tribuerunt, quod Centuriatores Magdeburgici nonnulla ex ea descripserint, & Luitprando tribuerint. Sed in hoc causæ suæ præjudicare videtur, quod testes sæculi noni uno augeat, sive is abbreviator Anastasii, sive continuator dicendus sit.

Pag. 38. Pudere debuerat Groninganos curatores, si tamen Volusianum illud Maresii sui oletum inspicere dignati sunt, impudentiæ tam effrontis nebulonis, qui de doctissimo juxta ac sanctissimo pontifice Leone IX. ex nobilissima principum, regum, atque imperatorum progenie exorto, hæc effutiit, si quid bonæ leges, ut alibi, sic quoque Groningæ valerent, non tantum candente ferro, sed flammis ultricibus vindicanda: *Ne dum eunuchos & semiviros ad sedem C P. evectos exprobrat Michaeli, pateat ipse retorsioni facillimæ de fœmina in papam Romanum quondam electa: Nam ita solent manticularii in foro primi furem conclamare, ne facinoris auctores deprehendantur: & mulier mali commatis rixando cum alia, ei statim objicit adulteria & artes meretricias, ut in antecessum eludat quæcumque istius generis novit sibi objici posse, & quo si objiciantur, pro muliebribus recriminationibus habeantur, & minus fidei reperiant*, &c. Taceo quod pag. seq iterum mentiatur Anastasium Ioannæ papissę meminisse. Quod enim addit de Radulfo Flaviacensi, præterquam quod, ut diximus, falsum est, ridiculum insuper apparet, quod centum post Leonem IX. vixerit ex Helinandi & Alberici fide, quibus aut antiquiores, amabo, aut suppares opponat. Impudens quoque imprudensve subjungit, Marianum Scotum, qui 30. ferme annis post obitum Leonis IX. anno 1054. defuncti chronicon suum anno 1083. scripsit fabulam illam papissicam literis consignasse, priusquam Leo papa ad Michaelem C P. imperatorem scriberet. Quod quis admittat etiam ex Groninganis cerdonibus?

Pag. 41. Cum nihil sani habeat, quod Hermanno Contracto opponere possit, ad calumnias confugit,

fugit, eumque vocat monachum superstitiosum, & totum addictum sedi Romanæ, quasi vero monachi non fuerint, quos ad ravim usque ingeminat, Marianus, Radulfus, Sigebertus, Martinus Polonus, ut nihil de Anastasio dicam. Verum, cum is eodem anno decessisse asserat Leonem, Lotharium, Drogonem, atque Rabanum, idemque Benedictum successorem Leoni tribuat, hinc illæ in sanctum atque eruditum virum furiæ atque intemperiæ.

Pag. 43. quæ post Congnardum tradit de Hugonis Floriacensis chronico, suo, si Deus voluerit, tempore castigabuntur a nobis longe commodius, ne hic omnia criticorum profanorum peccata exagitare voluisse videamur.

Pag. 45. affirmat nihil veterum illorum auctorum, quos Blondellus citat, ab Hugone Floriacensi usque ad Gobelinum Personam, pervenisse ad nos nisi per manum monachorum & Iesuitarum, quod nomen tanquam μορμολυκεῖον imperitis de Calvini Lutherique grege Asiniis objici solet ad quod omnes illico clamare debeant, ἆρον, ἆρον, ἔῤῥε ἐς κόρακας. Nemo tamen ignorare potest crassissimum esse mendacium, aut Hugonem Floriacensem, aut Florentium Vigorniensem, eadem est ratio Nicolai Mamacutii, Vspergensis, Stadensis, Vincentii Belvacensis, Matthæi Vvestmonasteriensis, & Gobellini Personæ, a quoquam Iesuita saltem primo fuisse typographorum prælis submissos. Sed quid facias? semper in sanctissimum IESV nomen, eique peculiari studio addictam Societatem oblatrabunt, ogganientque cacodæmones, eorumque ministri. Quæ de Photio, aliisque dicit, omitto; nam majora nos vocant, indubii scilicet veritatis characterismi, quos convellere, luxare, evertere, aut saltem obscurare aggressus est onochronus historiæ Groninganæ professor, sed infelicissimo successu.

Pag. 58. Dubium esse ait Ludovicum Pium obiisse anno 840. quod in confesso est, nec tantum apud Anacritam suum; sed etiam apud omnes, qui sapiunt, demonstrationis perfectissimæ vicem obtinet, quam invicte muniunt adversus omnes onochronorum impetus quinque aut sex, quæ jam insinuavimus propugnacula. I. obiit die dominica 20. Iunii, atqui nec annis 838. aut 839. 841. aut 842. sed solo anno 840. id contigit. II. obiit post solis eclipsim in vigilia ascensionis, atqui annis prænotatis non accidit ille solis labor, sed solo anno 840. III. obiit indictione III. quæ soli Iunio anni 840. competit. IV. & V. Concilia, chartæ ac diplomata innumera, necnon VI. Auctores synchroni id fatentur, anonymus vitæ Ludovici auctor a Pithœo editus, ex quo sua excerpsit Aimoini continuator, annales Astronomi, Bertiniani, Fuldenses, (in Metensibus librarii culpa erratum est) Nithardus, Ado, Regino, &c. ut nihil dicam de Hermanno Contracto, Mariano Scoto, Lamberto Schafnaburgensi, Hepidanno, Godefrido, ac recentioribus Bar. Bell. Spond. Scal. Calv. Emmio, Behmio, Petavio, &c. quos coacervare possem, si res exigeret, esto impudenter Maresius dicat omnes istos imposuisse Blondello, & hunc characterismum nihil habere certi. *Clamet Melicerta perisse Frontem de rebus.* Quæ vero Maresiano labore, hoc est ridiculo ac vere Ixioneo, addensat, fluctus sunt feri maris ad Marpesiam cautem allidentes, & ab ea refracti cum inanibus spumis algisque fœtentibus.

Pag. 59. De Lotharii obitu, quæ Blondellus affert ex probatissimis scriptoribus (solos ὁμήλικας nunc moror, Rabanum, Adonem, Reginonem cum annalibus Bertinianis, Fuldensibus, Metensibus) mentitur multo esse incertiora: cum tamen certum sit explevisse in imperio post obitum patris annos 15. cum aliquot mensibus, & obiisse 28. vel 29. Septembris aut nocte inter utrumque: cum ergo obierit pater anno 840. necessum est obiisse filium anno 855. At Rabanus Lotharii epitaphium scribere non potuit. Quid ita? Trithemius, idoneus sanæ tam antiquæ rei testis, ut qui decesserit anno superioris sæculi 16. in catalogo scriptorum eccles. docet *Rabanum mortuum esse anno* 855. (more scilicet Gallico) *indictione 3. ætatis 68. episcopatus 9.* Miseret me stoliditatis & inscitiæ tuæ, Maresi onocrotale, qui tam facilia tam expedita conciliare inter se non potueris, & indictionem III. in IV. mutare: sed malam fidem atque impudentiam nullus etiam ex mollioribus heterodoxis amicis tuis excusare unquam poterit. Trithemius testis ille tuus, utor editione anni 1512. quam ni fallor aliæ postea imitatæ sunt, asserit Rabanum obiisse sub Ludovico & Lothario principibus, hoc est Ludovico rege Germaniæ & Lothario rege Lotharingiæ, ad quorum regna spectabant diœcesis & provincia Moguntina. Tu vero nebulo, ut fucum faceres, & veritati tenebras offunderes, Ludovicum, qui præcedit, nequiter suppressisti, & Lotharium regem seu principem in imperatorem transformasti. Quid enim mirum quod mortuus sub Lothario rege Rabanus Lotharii patris ejus atque imperatoris epitaphium scripserit?

Quid plura? Maresius nugatur, & quisquilias sordesque hinc inde converrit ex Mariano Scoto, ex Anselmo canonico Leodiensi, ex Siffrido Presbytero, & compilatione chronologica, Fasciculo temporum & supplemento, chronico magno Belgico, Platina, Hallanio, Severto, similibusque errorum chonologicorum promptuariis, paratus furias omnes totumque Acheronta movere prius, quam veritatem instar æstivi solis radiantem agnoscere, eique victrici ac de falsitate & fabulis insignes triumphos agenti se submittere. Quid quod, & ipsius Blondelli chronologicam tabulam in subsidium evocat, quod Lotharii imperatoris primum annum anno Christi 841. & Ludovici II. ejus filii pariter primum anno 856. assignet, demens, qui non viderit, aut videre noluerit, more apud plerosque historicos ac chronologos recepto imperii regnique annorum numerum duci, non ab anno eo Iuliano præcise, quo imperii regnique habenas sumpserint, sed a proxime sequenti, cujus majorem, saltem aliquam partem, expleverint: sic Tiberii imp. primus annus dici solet, non Æræ Christi decimus-quartus, quo Augustus in Campania die 19. Augusti obiit, sed decimus-quintus, in quo orbe evoluto finitus est primus Tiberii a morte Augusti annus, sic Caii, Neronis, & aliorum principum numerantur plerumque anni, ut nihil dicam de indictionibus, (quæ illum annum designare solent in tabulis chronologorum, non in quo inchoantur, sed in quem desinunt,) de annis Græcorum ab orbe condito, de annis Seleucidarum, Antiochenorum, Laodicenorum, Ruthenorum, Diocletiani sive Æræ martyrum, ac similibus. Sed audio monentem, *Nolite projicere margaritas*, &c. Cum ergo anni 840. & 855. Ludovico Pio & Lothario tanquã ultimi assignati sint, nihil mirum, si Blond. primos Lotharii & Ludovici II. annos

annos non assignaverit 840. & 855. sed 841. & 856. Atque eadem ratione de indictione philosophandum, in qua nonnunquam latebras quæsivit Maresius. Probrosum certe est eritque semper academiæ Groninganæ, & dominis ejus curatoribus æternum exprobrandum, quod publicæ pecuniæ decoctorem tandiu passi sint historiam profiteri, qui ea, quæ tirunculi discunt in trivialibus scholis, quæque, si nescierint, pœnas luunt, turpiter ignoraverit. Neque vulgatum illud apud Francos *le mort saisit le vif*, quicquam eum juvat, quæque Congnardus, dignum sane patella operculum, ei subministravit ex Iacobo Severto, omnium quotquot in Gallia & de rebus Gallicis scripserunt, mendosissimo, ac chronologiæ imperitissimo, si Hallanium forte excipias, Serranum, similesque. Neque in Adone vitium est, ut habent editiones antiquæ, sed in Parisiensi bibliotheca veterum patrum postremæ sed corruptissimæ impressionis, in qua stertentium operarum culpa nota decussis X. ex numero XXXIII. in DCCCLV. defluxit: quod inscitiæ seu infelicitatis Maresianæ non ultimum est argumentum, emendatos codices a vitiatis discernere non posse, & quodcumque sub manum venerit, tanquam certum exploratumque illico arripere. Dabunt operam imposterum Groningani curatores, ut in arenam descendat, non nudus & ab armis imparatus, sed lorica protectus & galea Maresius, nec futilem, plumbeumque ensem in adversarios distringat. Et vero si chartis diplomatibusque velit pugnare onochronus noster, præsto adsumus, eumque veteribus regum nostrorum instrumentis, ut olim Sabini armillis scutisque suis Tarpeiam, confestim obruemus. Sed non est omnium arma ista tractare, ac mendas, quæ exscriptorum incuria irrepserunt, eluere.

Tricari pergit pag. 61. in Reginone, Lamberto, & Sigeberto, ut vel cursim legenti apparebit: nec quicquam dicam de Siffrido, chronico Belgico, Fasciculo temporum, similibusque. In Hermanno lectoris patientia abutitur. Cum enim varient chronici illius editiones, & Francofortensis anni 1613. ann. 855. etiam ipso teste pag. 40. morti Lotharii assignet, cur impudenter ex Coloniensi anni 1618. haud dubie mendosa, asserit absque ulla dubitatione Hermannum ejusdem Lotharii morti assignare an. 856.

Tantæ molis erat malesanæ applaudere turbæ,
Calvinique gregem pascere furfuribus.

Pag. 63. & seqq. quæ de Sergii, Leonis, Benedicti, Nicolai & Adriani initiis ac morte diximus in tabula non refrico, nec quæ Blondelli characterismos arrodendo rabiosæ canis instar Maresius opposuit, omnia persequor. Quis enim tam fœdam Camarinam lente atque ociose moveat, quam vel ex levi oculorum conjectu quivis chronologiæ peritus agnoscet? Quædam tamen in specimen paucis attingam: *Bacchæ enim bacchanti si velis adversarier, ex insana insaniorem facies.*

I. Insulse ex Adone concludit, mortuo dumtaxat Lothario electum fuisse Benedictum. Verbum enim *successisse*, non ad electionem, quæ jus tantum ad rem dare dicitur (præsertim si ad illud respicias tempus, quo electionis decretum ad imperatores mittendum erat, ut eorum consensu atque approbatione ratum quodammodo existeret: atque, ut in illa specie accidit, competitores rivalesque accedant, qui turbas concitent nec pacificam electionem rebus dilatis ac veluti jure vacillante atque suspenso esse sinant) referri debet, sed ad consecrationem seu inthronizationem, quæ sedatis commotionibus, ejectoque competitore turbarum auctore, consentientibus imperatoris legatis, locum pacificæ possessionis, quæ jus in re dare perhibetur a jureconsultis, obtinere videtur. Hoc si, ut fas est, intelligatur, nemo est, qui non fateatur mortuo jam vel 28. vel nocte in 29. vergente Lothario, die 29. labente consecratum Benedictum Leoni successisse, & importunũ vitilitigatorem ad Catonianos murices damnet.

II. Ineptissimum est, quod tradit nullam rationem esse, cur electione Leonis facta 12. Aprilis in diem Maii 24. consecratio dilata fuerit. Nonne id in singulis pene pontificum, episcoporum, imperatorum, regum, principumque inaugurationibus contingit, ut modo citius, modo serius, propter emergentes subinde causas, aut accelerentur, aut prorogentur?

III. Errores atque allucinationes recentiorum scriptorum Sifridi, Naucleri, Rolevinckii, Bergomatis, compilatorum, ejusdemque commatis chronographorum dicam an chronorraphorum? cum nihil aliud respondendum occurrit adversus Anastasium, Nithardum, Adonem, Hincmarum, annalium coætaneos scriptores, in patrocinium suæ ἀνισορησίας impudenter assumit, quæ ex iis castigare ac profligare debuerat, si unico, quod mendaciter professus est, veri investigandi ac publicandi studio ductus, in hanc concertationem descendisset. Quid enim, si recentiores historicos, chronologosque inter se toto sæpe cælo dissidentes, neglectis veteribus consulas, aut quod longe deterius est, præferas, eorumque auctoritati ac testimoniis evidentibus opponas, quid de annis Christi, Romæ, Olympiadum, Petri, Silvestri, Augusti, Tiberii, Clodovei, Clotarii, Caroli, Ludovici, Capeti, Roberti, ut Philippos, Alexandros, Ptolomæos, Romulos, Cyros, Nabuchodonosores, omnesque demum pontifices, imperatores, reges, episcopos, abbates, similesque prætermittam, certum atque exploratum erit deinceps in rebus humanis? I nunc Groninga, & tali fruere historię publico professore.

IV. Sive biduum, sive quatriduum, sive octo decemve dies intercesserint, Leonis mortem inter ac Benedicti electionem, modo de eodem mense, aut æstate, aut etiam anno, constet, actum est de fabula Ioannæ papissæ, quæ saltem biennio a Mariano Scoto, primo illius, ut volunt, præcone, aliisque sedisse dicitur. Non de interpontificii duratione lis est inter nos, nec de die præcise, quo obiit Benedictus, aut Leo v. g. & an librarius in exscribendis annalibus Bertinianis Kalendarum notam omiserit necne, sed de anno agitur, & de temporum illorum ac sæculi noni concatenatione ineluctabili: quam male feriata rabularum capita nunquam molitionibus suis labefactabunt.

V. Falso ait nullum posse dari actum publicum, in quo Benedicti III. ceu pontificis nomen occurrat ante annum 858. Mentitur cum ait Benedicti electionis confirmationem peti debuisse a Ludovico & Lothario (sed quid non etiam a Carolo? Lotharii filiis,) quorum Lotharius nunquam Augustus aut imperator extitit. Mentitur quoque cum scribit eadem pag. 70. epistolam Benedicti ad episcopos in regno Caroli constitutos non fuisse scriptam ante annum 858. & illam pacem, quam inter Hludovicum Augustum, suosque gloriosos germanos muniverat, eam esse, quæ

recens

recens coaluerat tempore concilii apud Saponarius anno 859. celebrati juxta ejus concilii capitulum tertium : in quo tamen, etiam ut ipse recitat ex Sirmondi tomo I.I.de Carolo Calvo, Lothario rege Lotharingiæ & Carolo rege Provinciæ, fit quidem mentio, at de Ludovico Cæsare semper Augusto ne γρῦ quidem, ut jam alias monuimus in ipsius tabulæ serie. Consule annales Bertinianos, Maresi; & inscitiam tuam atque impudentiam, ni ferreus sis, ac conclamatæ penitus salutis, statim depones.

VI. Mentitur quoque nullam in actis publicis mentionem Nicolai papæ reperiri ante annum 860. ac Sirmondum ejusdem omnes epistolas recollegisse. Nec verba, quæ ex epistola episcoporum ad hunc pontificem anno 860. data refert, probant eum de novo promotum, cum potuerint æque dici post alterum tertiumve annum ac post alterum tertiumve a promotione mensem.

Pag. 72. Horrendum facinus, nec toto, si fas loqui, oceano expiandum occurrit his verbis. *Id equidem videtur certum, mortuum Nicolaum, & electum Adrianum ejus successorem indictione prima.* Admittimus ultro, teque tuo miserum homuncionem parumque cautum bellatorem jugulamus gladio. Quid vero tu ais chronologorum περίψημα; *Ad quem annum 867. aut 868. illa indictio pertinuerit, non ita certum.* Itane vero Mulleri, Emmiique in Groningana academia successor muginaris? Indictio prima mense Novembri, quo obiit Nicolaus, & mense Decembri quo illi successit Hadrianus, apud quos tandem pertinere potuit ad alium annum, quam ad 867. Consule sis elementa chronologiæ, ridicule trico: & Mullerum, Emmiumque, Scaligerum, Calvisium, similesque lege, & nisi frontem perfricueris egregie, omnemque pudorem abjeceris, impudentiam imprudentiamque tuam damnabis, librumque tuum flammis ultricibus injicies devorandum, in quo de rebus incognitis ut cæcus de coloribus, pronunciare, volueris, & tanquam e tripode homines infinitis parasangis te doctiores edocere aut refellere. Discat ergo Groninganus ardelio indictionem XV. cœpisse anno 866. mense Septembri, eaque finita inchoatam fuisse mense pariter Septembri anni 867. Indictionem primam, qua labente 13. Novembris obierit Nicolaus, & 14. Decembris consecratus fuerit Hadrianus : Nam mensibus Novembri & Decembri anni Iuliani 868. jam currebat indictio secunda. Hæc si non capias aut iis intellectis non acquiescas, ac palinodiam publice canas, auctor tibi sum, ut Groninga fugias, futurum enim augurор ut discipuli auditoresque tui, factæ Emmio Mulleroque injuriæ vindices, de tua te cathedra deturbent, scuticisque mactatum lorisque valentibus, ad farinariam molam versandam rotandamque pro meritis alligent. Meministi illius qui paulo ante obitum de se vere cecinit :

Disce meo exemplo mandato munere fungi :
Et fuge, ceu pestem, τὴν πολυπραγμοσύνην.

Intra tuos te matæologiæ angustos fines continere debueras, nec exemplo atque æmulatione Blondelli in latissimos historiæ, chronologiæque, quas nunquam didiceras, campos exspatiari. Melius certe consuluisses famæ tuæ, neque pseudotheologi nomini titulum onochroni adjecisses, quo imposterum te tui nostrique condecorabunt.

Addit ibidem & alterum mendacium, incertissimum esse quamdiu sederit Nicolaus : cum enim primus ejus dies a 24. Aprilis anni 858. (quidquid de die mortui Benedicti sentias. Illud enim discrimen ad solum interpontificium spectat) numeretur, & ultimus fuerit 13. Novembris anni 867. nemini digitos in manibus & oculos in capite habenti dubium esse poterit, quin sederit pontifex ille sanctissimus & doctissimus annos novem & sex saltem menses integros cum 20. insuper diebus sive Blondelli de morte decessoris sive Baronii sententiæ subscribas. Discrimen enim istud nihil ad rem : cum demonstratio nostra illibata permaneat, si de annis constiterit : esto, interpontificio epimetron aliquod adjici debeat. Neque vero curamus, quid Calvisius & Camerarius, Platina & Eysingrenius, hi catholici, illi acatholici senserint.

Iliacos intra muros peccatur & extra.

Neque præstare debemus, quid quisque somniaverit. Lepidum vero est, quod tanquam duo a se invicem disjuncta proferat, *Nicolaum consecratum 8. Kal. Maii, quod habet Onuphrius, sive Aprilis 24. quod pertendit D. Blondellus, dum ambo*, ut calumniatur, *studeant* ἀσύγκλωστα συγκλώθειν : falsissimum vero quod subdit, *nullis documentis posse demonstrari Nicolai primordia vetustiora esse anno 860. aut extremo 859.* Adi quæso tabulam chronologicam. De Otgario sufficere poterant cordato viro annales aut Fuldæ, aut Moguntiæ, per ea tempora conscripti, quos V. C. Pithœus primum, tum Freherus & Duchesnius edidere. Nec de iis verbulum noster onochronus, qui in Lamberto dumtaxat ac Mariano argutatur : quos præsente sole tanquam minores stellas non respicimus. De Rabano supra disputatum est abunde. Marianum reum peragant Blondelliani vindices, per me licet. Defendat, modo non inquinet, Maresius. Quam veritati conformius, quod jam insinuatum est, ab interpolatore, qui fabulam, *qua data porta*, intrudere voluerit, profectas aberrationes omnes illas chronologicas, quæ lectori historiam illorum temporum attentius contemplanti horrorem incutiunt.

Pag. 84. insanire pergit Maresius, dum ait : *si approbatio Benedicti petita fuit a Lothario* (sic enim scribendum fuerat) *& Ludovico simul, is debet Lotharius junior fuisse Ludovici frater, quos una Augustos fuisse, & in* ὑπεροχῇ *imperiali patri suo Lothario seniori successisse alii dixerunt.* Qui porro! Camerarius ad chronologiam Nicephori. At, si imperite? si falso? si contra veterum omnium fidem? si Mariani verbis male intellectis, *Ludovicus qui & Lotharius regnavit annis 15.* in foveam est dejectus? Deinde quis ista extricet? *Ludovicus II. cum fratre Lothario desierunt imperatores esse anno vigesimo?* At Lotharius obiit anno 869. Denique ne Adonis crambem recoquam, Blondellus aliud sensit, in grandiori opere. Ergo non licebit cuiquam sua vineta cædere, & commissos ante errores revocare? Humanum est peccare, nec Blondellus quicquam humani a se alienum putavit, at diabolicum ac Maresianum est in peccatis impudentiæ, temeritatis, invidiæ, calumniæ, contumaciæ, procacitatis, ut de aliis nihil dicam, velle perseverare, ac cum in lutosam fœtentemque paludem incideris, malle ibi in cœno emori; quam juvantem, atque utrasque ad auxilium manus tendentem respicere, eique tanquam liberatori suo ac sospitatori gratias agere immortales. Verum esto, uliginosus sit usque ad mortem, quando sic animum obfirmavit suum, Maresius; nos tamen non cessabimus dextram porrigere misero, & clamare cum apostolo :

Surge qui dormis, & exurge a mortuis.

Pag. 87. Leopolim inepte onochronus confudit A cum Leonina civitate: mentiturque, cum ait Anastasium non notare, quo anno Leopolim duodecim a Centumcellis milliaribus dissitam consecraverit Leo: id enim anno ejus octavo factum dicit: eoque evertitur Mariani & Maresii chronologia. Quod vero subdit Calvisium eam (Leopoleos) consecrationem referre ad annum 852, iterato mentitur. Nam Calvisius de Leonina loquitur. En ejus verba ab eodem onochrono in suam perniciem prolata: sic sorex miser indicio suo periit & turdus creavit sibi malum, quo implicetur: *Leo papa civitatem novam absolutam, quam jam quadriennii spatio extruxerat absolvit & dedicat die 27. Iunii & Leoninam vocat: In dedicatione*, &c. Videant & judicent Groningani B curatores ac Maresiani collegæ & auditores omnes, quam coronam triumphatori suo sint paraturi. Quid si placet hic Calvisius Lutheranus in re parvi momenti, cur ejus auctoritatem refugis in rejicienda Ioannæ papissæ fabula, in annis fatalibus Ludovici Pii & Lotharii, in locandis indictionibus, aliisque capitalibus negotiis? An licet fidem cujuspiam ac testimonium ex parte admittere, & ex parte rejicere? *Ex ore tuo judico te, serve nequam.* Tua enim in te verba retorqueo.

Eadem pagina sophistam merum agit, licet enim dicat nolle se negare absolute Lotharium C jam ante assumpsisse Ludovicum filium in quandam societatem imperii, sub se tamen & sua directione, audet tamen dicere nullum idoneum proferri testimonium, in quo Lotharius cum suo filio in titulo imperatoris vel Augusti conjungatur. Adi si vacat tabulam lector & mendacem Maresium deprehendes. Pergit ineptire: *In bulla Sergii, qua Drogonem suum trans Alpes vicarium generalem constituit, nulla fit combinatio Ludovici cum Lothario patre.* Fateor, quia trans Alpes nulla fuit saltem ante obitum parentis Ludovico potestas (ut patet ex concilio Valentino aliisque) sed in sola Italia & regno Longobardorum. Adde quod ut ipse monet, Sergius papa & primates Romani ipsi Ludovico regi (Longobardorum coronato) fidelitatem (tanquam imperato- D ri scilicet) per Sacramentum tunc promittere noluerunt: licet id postea sub Leone IV. anno 849. præstitum sit, ut innumera docent venerandæ vetustatis instrumenta, quæ non est opus hic repetere, ne lectorem fatigemus. Discat itaque onochronus noster Lotharium duo possedisse cum titulo imperii, Regnum Longobardorum, quod dicebatur, in Italia, & in Galliis trans Alpes Franciam Medianam, quæ deinde in duo regna Lotharingiæ & Provinciæ divisa fuit: & Regni quidem Longobardiæ (quod quidam cum imperio confundunt) coronam ex voluntate patris Ludovico fuisse impositam anno 844. a Sergio papa populo dumtaxat (non primatibus) accla- E mante, Vivat imperator & Augustus. Coronam vero imperialem plenumque titulum eidem ex consensu ejusdem sui parentis concessum a Leone IV. papa anno 849. Post mortem vero genitoris sui solum imperatoris titulum pleno jure possedisse. Sicque omnia liquido constant, quæ nebulo veritatis assiduus hostis præstigiis suis pro more voluit intricare.

Pag. 88. ex Baronio agnoscit concilii Valentini III. titulo apponi Benedictum tomo 3. conc. Quod sane nullam ob causam contingere potuit, quam quod eodem illo anno 855. Leoni successit Benedictus. Atque hoc Maresianas nænias subvertit, & prætensum Ioannæ papatum: quod non advertit *furiis accensus & ira* in Blondellum suum. Nam esto, obierit Leo IV. an. 854. si jam initio an. 855. cum celebratum est concilium Valentinum, sedit Romæ Benedictus, ut ex titulo ipse docet, Ioanna papissa ἄχετω, & in palude Groningia cum ranis coaxantibus demergitur, suoque cum Maresio in cœno volutatur & uligine.

Eadem pagina multa deblaterat de conventu Ticinensi aliisque ex Congnardo suo, a quo omnia pene mutuatus est, deprompta, quæ alio a nobis discussa sunt loco. Quod autem addit non deesse qui hunc Ludovicum, de quo in narratione conventus Ticinensis agitur, putent fuisse *patrem Lotharii Ludovicum Pium*, sub cujus auctoritate hinc inde similes conventus habiti leguntur, *non Lotharii filium Ludovicum II.* betas esse arbitror, aut fungos in horto Maresiano harum mercium feracissimo una nocte natos. Cui enim sano hoc in mentem venerit! Quæ sequuntur, nihil ad rhombum, aut jam a nobis profligata. Meminerit lector, ut tres Lotharii ab annis 817. 823. & 840. sic Ludovici ejus filii totidem ab an. 844. 849. & 855. numerari epochas in conciliis & diplomatibus, quorum ingentem segetem exhibuerunt nobis alias clarissimorum Puteanorum collectanea, quæ modo in locupletissima Thuana bibliotheca visuntur.

Pag. 90. 91. & seqq. multa simul deliramenta veluti per saturam agglomerat, quæ nobis digito indicare sufficiet. I. Lotharium anno imperii sui 16. decessisse, quod verum est; eumque proinde anno 856. obiisse, quod falsum est: annus enim 16. etiam juxta chronologiam Blondelli inchoatus fuit ab æstate anni 855. & finitus exeunte Iunio anni 856. Cum ergo non expleverit annum 16. alioquin obiisset labente 17. a die 20. Iunii: quod nemo dixit nisi onochronus. Omnes enim hactenus dixerunt a morte patris imperasse annos 15. & mortuum esse in 16. ut recte Ægidius a Leodio Aureæ vallis religiosus, quem citat. II. Mentitur, dum dicit se certo certius demonstrasse Leonem anno 846. creatum, denatum anno 854. III. Mentitur, cum ait Ioannam, quæ nunquam in rerum natura fuit, sed tantum cum tragelaphis, hippocentauris, Chimæris, atque Harpyiis stabulata est in vetularum aut imperitorum φαντασίαις, obiisse anno 857. cum post decessum Leonis anno 854. papatum conscendisset. IV. Mentitur, aut insanit, dum hæc proponit: *Dato fer. am primam incidisse in 3. Kal. Octobres anni 855. id nihil facit ad hanc causam; tum quia etiam hoc posito*, o portentum in ultimas terras deportandum! *Feria prima fuerit quoque 3. Kalendas Octobres anno 856.* &c. Apud quos tandem, Hurones, aut Monomotapas, duobus annis immediate consequentibus idem 29. Septembris dies Dominicus fuit; An sicut Groningæ non est catholica religio, ita etiam nec catholicum sed peculiare usurpatur Kalendarium ex quo præsertim tempore matæologus D. Samuel Maresius ad professionem historiæ a sapientissimis curatoribus amicis suis & compatribus post diligentissimum examen vocatus est. V. Imponit Blondello, quod alicubi docuerit diem Lunæ fuisse 28. Septembris, id est IV. Kal. Octobris anno 855. quo obiit Lotharius. Citet locum & mendacii eum ac calumniæ crimine liberabimus. VI. Impudenter ac Thrasonice asserit, nec Anastasium, nec quemquam alium veterum, somniasse diem dominicum,

minicum, quo Benedictus fuit consecratus, fuisse 29. Septemb. anni 855. VII. in epistolam Hincmari insurgit modo, modo furiosi instar in Hincmarum arietat, quem versutum hominem os Nicolai sublinere voluisse, dicit, cujus malam fidem ipse Nicolaus non uno in loco notaverit, & Blondellus in aureo suo opere de primatu in illum virgulam censoriam strinxerit. VIII. mentitur impudentissime dum ait se proposuisse argumenta irrefragabilia, ex quibus constet, Nicolaum non ante exitum an. 859. aut initium 860. creatum fuisse. IX. fatetur alibi, & certum esse dicit, Nicolaum obiisse & Hadrianum ei successisse indictione prima, & nunc intemperiis agitatus videtur id negare, cum ait metiro quempiam dubitare posse, num Sirmondus consulto, ut concenturiet suas fraudes pias, aliquid hic circa indictionis annum mutaverit: cum tamen posito, quod Nicolaus obierit & Hadrianus ei successerit indictione prima, fieri aliter nulla ratione potuerit, quin concilii Tricassini epistola synodica scripta IV. Nonas Novembris, ad quam respondit Hadrianus, quod & Nicolaum mortuum & se ejus loco substitutum reperisset, atque illa, inquam, epistola responsoria scripta 4. Nonas Februarii proxime sequentis, non fuerint datæ una labente indictione prima. En hominis insaniam, quam & ex iis quæ subjicit, nec vacat minutatim refellere, melius percipies. Verum pro Sirmondi fide pugnant editiones conciliorum, Crabbi, Surii, Binii, & aliorum, collectores epistolarum decretalium pontificum, qui multis ante Sirmondum annis epistolas illas publici juris fecerunt. X. Illudit iterum imperitis, dum ait Guillelmum vehementer falli, cum indictionem primam componit cum anno 19. Ludovici, & eum esse ex Mariano ac Baronio, Ludovici, tantum 14. præstigias ejus solvet, laqueosque vitabit, qui duas tresve Ludovici epochas noverit, atque hic, ut in pluribus aliis locis accidit, numerari Ludovici II. annos ab anno 849. cum a Leone IV. papa inauguratus est. Quid superest, nisi ut coronidem imponat, horrendum aliquod facinus? En præsto est. Ad indictionem primam, quæ cœpit in
« Septembri anni 868. pertinent cometa, mors Ni-
« colai, Lotharii Romana profectio, & obitus Pla-
« centiæ: ad secundam quæ incepit anno 869. in Se-
« ptembri, &c. ad tertiam quæ incepit anno 870. in
« Septembri, &c. O Manes Emmii atque Mulleri! Nullusne umquam Groningæ *exurget vestris ex ossibus ultor, qui face, qui ferro* illatæ vobis omnibusque chronologis, injuriæ memor sceleratum exscindat onochronocrotalum? Cessatis? cunctamini? *frigent effœto in corpore vires?* Ego, ego vice omnium, *Omnibus umbra locis adero, dabis improbe pœnas.*

Pag. 97. Non male Blondellus annum 844. vocavit Lotharii quartum, nec suæ chronologiæ, qua Ludovicum Pium mortuum statuit anno 840. contradixit. Fuit enim annus ille vere Lotharii, partim quartus a Kalendis Ianuarii ad exeuntem Iunium, partim quintus ab exeunte Iunio ad finem Decembris: sed pessime de lectoribus veritatis amantibus meritus est onochronus Avimontius, qui mero contradicendi studio σοφιστικῶς facilia, & vel pueris expedita, intricare magno molimine studuit: peccavitque maxime, quod Sergii primordia ad annum 843. Leonis ad annum 846. pertinere sanxerit: quod mnemonico lapsu nomen Lotharii voluerit in restitutione Benedicti per legatos pro nomine Ludovici irrepsisse. Quid enim si Ludovici nomen exciderit? Quid si Lotharii nomine factum dicitur, quod a legatis filii ejus in consortionem imperii adsciti præstitum est? An non hic mos fere semper servatus, cum duo tresve uno tempore erant imperatores, ut quod unus sanciret in oriente vel occidente, id & alii sanxisse censerentur. Legisset, vel saltem a primo limine salutasset matæologus noster, codices Theodosianum & Iustinianæum: Consuluisset jurisconsultos suos Groninganos: Vidisset subscriptiones conciliorum, chartarum, diplomatum. Sed hæc discere nondum potuit chronologus ὀψιμαθὴς καὶ οὐ πολυμαθής. Quod vero recte consultum voluit Sigeberti depravationi duabus tantum pericopis transpositis, id accipimus, sed meminerit, amabo, vix sex menses Ioannæ suæ integros reliquisse, non Mariani Scoti & aliorum biennium cum aliquot mensibus. Si enim obiit Leo IV. anno 854. mense Iulio vel Augusto, & Benedictus mense Februario anni 855. (hunc enim ipsius electioni præscribit mensem) ad cathedram pontificalem vocatus est, quid fiet interpontificiis inter Leonem & Ioannam, inter Ioannam & Benedictum? Nisi forte incursiones Saracenorum iterum fingat, quæ quod factum est in electione Leonis, ut eodem quo decessor obiit die electus quoque fuerit successor, iterum ac tertio præstare coegerint. Quid si mensem unum duosve aut tres in expectandis legatis & consensu imperatoris constituamus, partui infelicis Chimæræ valde immaturo vix duo aut unus relinquetur mensis. Apagesis in morboniam tales fabularum restitutores: qui tamen omni sua industria effugere non possunt quin, velint nolint, Leo IV. anno 847. Romæ præsidere cœperit & Benedictus 855. eodemque anno *partito inter filios regno, & in Prumia habitu monachi suscepto, non multo post obdormiverit in domino Lotharius: Ludovicus olim a Sergio papa in regem unctus sit, ac Normanni in patriam reversi sint. Anno vero 856. Rabanus egregiæ vitæ & scientiæ archiepiscopus obierit.* Sed de his satis: Satius enim fuerat Maresio ad codicem Gemblacensem appellare, & a Miræo editum anno 1608. consulere, quam hæc mendacia jactare pag. 100. se accuratioris chronologiæ calculos jam penitus conturbasse, deletis & inductis illius characterismis, quos Blondellus pro indubitatis venditaverat, & nihil fuisse causæ viro heterodoxo *Calvini de grege* se conjungendi pontificiis in impugnando Ioannæ papatu & frivolas ac inanes conjecturas pro demonstrationibus certis & irrefragabilibus obtrudendi. Verum ad reflexiones super tabula ejusdem chronologica accedamus, in quibus addensata videbis Maresii crassissima ac stolidissima σφάλματα.

Pag. 136. Ingeniosæ fraudi adscribit onochronus nebulo, quod ad majorem lectorum opportunitatem a Blondello factum fuerat; qui non diversas indictiones, quarum aliæ desinant in mensem Septembrem, aliæ incant a Septembri, introducere voluit, sed ejusdem indictionis diversas partes duobus annis convenientes adscribere. Cum enim indictiones cœperint a mense Septembri, ut nemo nescit, indictio v. g. prima ad duos annos Iulianos pertinebat, prima quidem sui parte ad Septembrem, Octobrem, Novembrem, atque Decembrem anni v. g. 867. altera vero sui parte ad Ianuarium, ceterosque menses, usque ad Septembrem: Quod ne fraudi esset lectoribus, & ex tricis apinisque Maresiorum fabulonum, qui tenebras amant, fugiunt lucem, facilius se expedirent, duplici singulis annis adscripta nota designare

gnare Blondellus suscepit. Quod si a Scaligero, Petavio, quosque consulto, ni fallor, omisit, ne domesticis testibus convinci posset, Emmio atque Mullero, aliisque chronologiæ peritis didicisset, non se Groninganosque suos curatores omnium ludibrio exposuisset, aut prodigiosæ inscitiæ labe, aut quod pejus est, coram Deo & hominibus, agnitæ veritatis, quæ oculos fulgore suo præstringit, manifesta, præsertim adversus fratrem collegamque suum in Calvinianis castris secum a puero militantem, impugnatione. An vero felicior in conceptibus suis exponendis Maresius? cum ait annum 878. cui Scaliger in Novembri assignat indictionem duodecimam, pertinuisse usque ad suum Septembrem ad undecimam indictionem auspicandam (dicere debuerat, inchoatam, cum de re præterita, non futura agatur) a Septembri præcedentis anni 877. Verum cum de re constet, infruniti vitilitigatoris est, de verbis litem intendere velle, & malo Maresii more digladiari: qui adeo hic quoque, ut in aliis, infelix fuit, ut ensem sibi e Scaligeri vagina educeret, quo jugularetur. *Tanti erat magni illius Æneæ dextra cadere.* Si enim anno 877. mense Septembri auspicata est indictio undecima, & mense Novembri anni 878. labebatur indictio duodecima, ergo mense Septembri anni 867. cœpit indictio prima (eodemque anno obiit Nicolaus, eique successit Hadrianus) mense quoque Septembri anni 868. ind. 2. anni 869. ind. 3. anni 870. ind. 4. anni 871. ind. 5. anni 872. ind. 6. anni 873. ind. 7. anni 874. ind. 8. anni 875. indictio 9. anni 876. indictio 10. Expedi digitos, bone vir, & oculos aperi, aut potius claude, ne videas inscitiam tuam demonstratione chronologica, quam vel infantes pueri puellæve capiant, ὀφθαλμοφανῶς profligatam, & cenotephium Ioannæ tuæ meretricis funditus a magno Scaligero in aureo suo opere de emendatione temporum dirutum atque eversum. Neque *oportuit doctissimum anacritam ista discere a Petavio Iesuita*, quæ cuivis, modo animal sit rationis particeps, illico patent. De Maresio ambigitur.

Hallanius, quem merito suum appellat, hoc est ejusdem imperitiæ temporum reum, ridicule Caroli Calvi auspicia & Ludovici Pii obitum ponit ad annum 841. ergo peccat quisquis in præcedentem 840. vel Ludovici mortem vel Caroli Calvi auspicia rejicit. Mentitur vero cum ait Blondellum Lotharii solius imperium auspicari anno 841. Quo enim sensu annum 841. Lotharii primum dixerit, jam supra docuimus. Nugatur cum ait in conciliorum originali & indictionem & annum regni Caroli & mensem, quibus habita sunt, commemorari; sed horum adaptationem ad annos Christi (quæ sese obvia ac facilis est positis illis, indictionis, anni Caroli, & mensis, characteribus) esse fere ubique Sirmondi Iesuitæ inhærentis hac in patre Baronii hypothesibus, adeoque non temere admittendam. Neque nos temere admittemus, sed consulto, & si quid amanuensium aut typothetarum vitio erratum fuit, illud in chronico ac tabula emendavimus.

Pag. 137. Iterum cum suo Hallanio ineptire mavult Avimontensis excetra, quam veritati manus dare. Hic insulsissime asseruit Gregorium IV. papam diem suum obiisse eodem anno & mense, quo Ludovicus Pius, idemque in fasciculo temporum statuit Vvernerus Rollevink, dignus certe, qui Groningæ publice prælegatur in scholis: Quid ridicule morio, utrum vis? an Ludovicum Pium obiisse anno 843. quo ex tuis calculis Gregorio successit Sergius II. an Gregorium obiisse anno 840. eodem tempore, quo & imperator Ludovicus. Effare tandem, & mentem tuam aperi. Vtrum mavis? Vtrumque te, & auctoribus tuis dignum, hoc est inficetissimum. De conciliis Parisiensi, seu Turonensi IV. ut vocant, anno 849. & Suessionensi II. anno 853. diximus in tabula, nec ulla est contradictio nisi apud Grunnios nugatores, quod post mensem Iulium, quo creditur concilium illud anno 849. celebratum, numeratus sit annus Caroli 10. & in mense Aprili anni 853. quo habitum fuit Suessionense II. fuerit adhuc in cursu annus ejusdem Caroli Calvi 13. *Turpe est difficiles habere nugas: Et stultus labor est ineptiarum*, Maresi. Sed pergendum, & alia superant debellanda monstra: quorum tamen non minimam partem sequentibus editionibus reservare cogor.

Pag. 138. initio, *Sirmondus concilium Valentinum III. celebratum mense Ianuario anno 855. indictione tertia anno 15. Lotharii, refert quoquo in annum 15. Caroli*: rectissime quidem, & in tuam perniciem eamque certissimam, Maresi: sed quid mussitas? *Adeo non putavit annos Caroli numerari ab anno 840. Lotharii vero ab anno 841.* Atqui nec Blondellus aliter sensit, & si annos Caroli in tabula proposuisset, æquo jure annum 841. primum Caroli statuisset, ac statuit Lotharii. Quid adhuc muginaris? an iterum tertio, centiesque tibi sunt canenda, quæ supra observavi? Neque tu mihi imposterum Hallanios tuos, Naucleros, compilatores, fasciculorum textores, similesque juniores errorum atque ineptiarum promoscondos, in quibus totidem fere peccata in rebus chronologicis, quot verba, quique de rebus ante 700. aut 800. præteritis idonei testes esse nequeunt, nisi cum auctoribus coætaneis aut supparibus consentiant, aut saltem ab eorum unanimi consensu non dissentiant. Pudeat professorem historiæ neglectis fontibus limpidissimis rivulos luto, fœcibus, quisquiliisque refertos sectari, & aversos a sole clarissimo oculos ad tenebras noctemque Cimmeria tetriorem convertere. Verum hoc fatum est nebulonum, qui non scribunt, ut veritatem quærant, sed ut libidini suæ atque obstinationi serviant, præsertim si fuerint solemni provocatione diffidati. Sic rabiosi in foro rabulæ, cum causam injustam defendere susceperunt, nihil non agunt, ut judices circumveniant, & veritatem in injustitia captivam detineant. Sic hæretici, ne juste ab ecclesia catholica damnati videantur, sacras scripturas in suam ipsorum perniciem depravant, SS. patres & concilia aut negant, aut irrident, aut in alienum a veritate sensum detorquent, diverticula quærunt, mentiuntur, calumniantur, testes intestabiles producunt, veterum hæreseon pannos consuunt, ut sibi perizomata circumdent, &c. quæ solitus est facere, dum catholicam doctrinam impie insectatur Maresius, in eo mentiendi ludo a cunabulis probe edoctus.

Pag. 139. sic argutatur: anno 845. *eclipsim solis Octobris 18. Dominica non annotavit Calvisius*, ergo ea non fuit, erravitque Blondellus, qui Nithardum citat tunc temporis viventem ac scribentem, idoneum, siquis uspiam alius, suæ assertionis auctorem. Sed quid? *bullatis nugis* pagina implenda erat. Quin potius consuluit Nithardum? Verum nequidem titulum ejus Groningæ auditum ex silentio Maresii conjicio. Verba Nithardi hæc sunt sub finem lib. II. de dissensionibus filio-

rum

rum Ludovici Pii. *Dum hæc super Ligerim juxta sanctum Fludualdum consistens scriberem eclipsis solis hora prima feria prima XV. Kal. Novemb. in Scorpione contigit.* De concilio Parisiensi multa peccat. I. quod acta ejus citat, quæ nulla sunt. Celebratum enim fuisse anno ab incarnatione domini IESV CHRISTI 846. more Gallico indictione X. 16. Kalend. Martias discimus ex præfatione addita concilio Meldensi. II. quod non assecutus sit homo Gallus, quid illa parenthesis sibi velit, in tabula Blondelliana (seu Martii 25. ineunte) III. quod male censeat legendum indictione IX. non X. IV. quod errore Curcellæi traductus sit ille articulus de concilio Parisiensi ad annum 847. qui in Blondelli protographo pertinuerit ad 846.

Pag. 140. Tironis est, aut maleferiati nebulonis, quod dicit se non capere, quid sibi velit illa Anastasii phrasis: terræ motum factum esse in urbe Roma per indictionem decimam Leonis tempore, *eamque Latine sic sonare* (nisi addat, semper, non procedet argumentum) *ac si toto illius indictionis decimæ anno is terræ motus continuasset.* Consule grammaticos, criticosque, & disces præsertim apud stribiliginosos auctores, in quibus merito numeratur Anastasius, interdum præpositionem *per*, sumi pro, *in*, sed hæc minutiora: ut quod paullo post affert de duodecima instante indictione, in quo & ipse ter peccat & quod nesciat quid sit *instans*, id est, imminens, appropinquans, proxima, parum distans, &c. audiat apostolum: *quasi instet dies domini*, ne ad instantem senectam Horatii, ad bellum instans Ciceronis, ad noctem instantem Sallustii, ac similia me convertam: & quod sic interpretur, *Vrbis muros renovatos esse duodecima instante indictione, perinde ac si rem confectam anno 1657. dicerem evenisse instante anno 1658.* Flagitiosa aut ridicula comparatio: si enim agatur de re, quæ facta est extremo Decembri anni 1657. dicas eam evenisse anno instante 1658. recte dixeris & ingeniose: sin autem de re, quæ contigerit initio Februarii aut Martii, stulte dixeris, & pro more tuo, Maresi, ridicule. Adde quod ἀλόγως putet illud *instante* apud Anastasium a mala manu esse, ut hic quoque verum sit illud S. Iudæ: *quæcumque ignorant, blasphemant*, ut & in eo quod sequitur. Quis enim nisi prorsus ἄμωμος, non facile capiat, annum Leonis primum cœpisse labente indictione decima anno 847. inchoatam fuisse mense Septembri ejusdem anni 847. indictionem undecimam, eademque evoluta mense Septembri anni 848. iniisse indictionem XII. quo tempore nondum erat finitus, sed adhuc currebat, annus Leonis papæ secundus, ab Aprilis dumtaxat anni 848. inchoatus. Sed vereor ne lavemus Æthiopem, aut rupi abfonæ, canamus cantilenam. *Curavimus Babylonem: & non est sanata: derelinquamus eam. Qui in sordibus est sordescat adhuc.* Sed quid amabo ad rem facit, sive Moguntinum concilium Rabani adversum Gothescalcum prædestinatianum hæreticum fuerit habitum ex annalibus Fuldensibus quos sequitur Sirmondus anno 848. sive initio anni 849. quod ex annalibus Bertinianis, quos monachale opus, qui non vidit, vocavit noster onochronus, acceptum refert Gilberto Mauguino? An inde elicitur, characterismus aliquis alterutri parti palmam addicens? *Tenet insanabile multos scribendi cacoethes & ægro in corde senescit.* Nec cessabit etiam Acheronticus capularis & sandapilarius Maresius, quin mundum ineptiis suis repleat.

Pag. 141. ut πάρεργα præteream, aut alteri editioni servem, sed in præcipuis & capitalibus immorer, impudentissime dicit coronationem Ludovici II. per Leonem IV. videri merum esse figmentum, & ante Lotharii patris obitum eum nonnisi in Langobardorum regem per Sergium consecratum & unctum fuisse. Fateor Anastasium expresse non meminisse. At imperatorem & Augustum vocat? at id memorant, quamquam uno anno tardius, annales Bertiniani? & nebulonis onochroni facinus est non codonandum, *Leonis* nomen pro nomine *Sergii* perperam fuisse repositum? At id ex conciliorum, chartarumque (in quibus & consulatus Ludovici mentio cujus vestigia nullibi reperit malus venator) plurimis subscriptionibus luce meridiana evidentius est, nec ullus nisi Choræbo insanior id unquam inficiabitur? Vide tabulam nostram. Quod vero concilium Romanum prætensum vocat, hoc desperatæ causæ indicium maximum. Sic rei & patibularii integerrimos etiam testes a quibus accusantur, repudiant: nec tamen hoc impedit, quominus a judicibus cruci suffigantur, aut resti e furca pendeant. Ego, nec tu judices sumus? Tu reus, Maresi, ego actor. Iudicent eruditi, ineruditi, catholici, heterodoxi. De victoria plane certus sum.

Pag. 143. Capere non potest vir alioquin oppido capitosus, qui an. 850. & 853. excommunicatus fuerit Anastasius, cum demum in concilio Romano anno 853. depositus fuerit. Rationem audi futilissimam: *Excommunicari enim presbyterum nondum depositum nemo sibi persuadebit, qui vel primoribus labris quid ferant veteres canones degustavit.* O impudentiam! De Ticinensibus synodis, in quarum characteres error irrepsit, a variis varie emendatis, disputare nolo, ut jam monui, quia validissimis telis armatus infirma ac dubia negligo. Nomenoii quoque emortualem annum non moror, ὡς πάρεργον. Intactam tamen non sinam ἀσυλλογισίαν tuam Maresi: *Tam obscura est*, inquis, *synodus Ticinensis, ut nec Gualterius in tabula chronologica meminerit.* Ergo de ejus anno nihil certi. Poteras quidem ex erroribus in notas temporum illapsis ejus probare incertitudinem, at non ex silentio Gualterii. Quis enim dicat omnia vacillare, quorum non meminerit Gualterius?

Pag. 145. *Multum sudat, neque proficit hilum*, ut in dubium vocet concilium Romanum, in quo Anastasius depositus: stant enim stabuntque semper, quandiu scilicet Veritas incorrupta, characteres illi in titulo depositionis adscripti: Annus Lotharii 37. (ab anno scilicet 817.) Ludovici ejus filii novi imperatoris (notet ea verba Maresius) annus 5. (ab anno 849.) mense Decembrio die 8. indictione secunda. At ecce, quod vix fidem inveniat, portentum novum ex nova civitate exortum. Dicitur concilium illud celebratum *in civitate nova, cujus vocabulum Leoniana est, intra ecclesiam* (in Vaticano monte sitam) *ubi corpus beatissimi Petri apostolorum principis conditum est*, ergo non fuit Romanum dicendum, *quia Roma celebratum non fuit.* Itane, pepo, illudis orbi? an in pristino tuo errore adhuc volutaris, quo Leopolim ante cum Leoniana confundebas? Scito

novam illam Leonianam, Romæ partem fuisse, non secus ac universitas & civitas Parisiensis partes sunt Lutetiæ; eodemque jure concilium in celeberrima toto orbe S. Petri basilica habitum Romanum dici, ac Parisiense diceretur, quod in S. Genovefæ, aut S. Pauli ecclesiis celebratum fuisset. Sed quid faciat miser stagnantibus præfocatus aquis, quod primo occurrit, in illud irruit, ancipitem etiam gladium aut ferrum candens, si quis porrigat, accepturus? Sed jam tædere incipit tot ineptiarum: Hic enim instar furis ἐν αὐτοφώρῳ deprehensi *mendaciis mendacia* cumulat, atque ut comicus loquitur, *contegit, ne perplant.* Ex his quæ sæpe jam docuimus de tribus Lotharii ac Ludovici epochis, neque enim semper una & eadem utebantur notarii, ut infinita ostendunt exempla, & de Anastasii hist. seu vitis pont. facillimum erit vel novitio in rebus chronologicis difflare omnia, quæ opponit, tanquam inanes nebulas. Ceterum si erraverint Platina, Ciaconius Stella, Onuphrius, Baronius, Bellarminus, aliique, aut in diversas abierint partes, quid hoc officit veritati post nebulas, quibus diu contecta fuerat, aliquando tandem emicanti. An apud Groninganos præside Maresio lege statutum est, ut, cum aliqui in veritatis investigatione erraverint, aut in varias sententias, tanquam vias discrepantes, fuerint digressi, nemo amplius veritatem indaget, eamque, si se etiam volens atque ultronea offerat, εἰς κόρακας procul amandet?

Pag. 152. Ceteris insuperhabitis, ne longior sim, Advertat, lector, mentiri splendide onochronum, dum affirmat se demonstrasse non processisse Benedicti III. electionem nisi anno 857. id est bienno cum aliquot mensibus ante finem an. 859. aut initium 860. quo Nicolaum successorem accepit. Contrarium enim evidentissime demonstravimus irrefragabilibus argumentis, obiisse nimirum Benedictum anno 858. proindeque biennio ante cum aliquot mensibus electum fuisse, ac Nicolaum ejus successorem saltem ante finem anni 858. pontificatum Romanum obtinuisse. Consule tabulam nostram & spumosos feri maris fluctus fractos omnes dispersosque gaudebis ἀληθόφιλε? Maresium dices sensisse perperam sibi negotium fore cum fungis, non cum eruditis lectoribus, qui crystallinos fontes proferre possent, ex quibus haurire liceat, non ex paludibus cœnosis ac stagnantibus; & malæ fidei, impudentiæ, mendacii, contumaciæ, inscitiæ, præsertim in rebus chronologicis, aliorumque vitiorum ipsum convincere: quibus addere impietatem nemo cunctabitur, qui ecclesiam catholicam imperatorum, regum Christianissimorum, aliorumque regum ac principum matrem sanctissimam, impio nebulonis ore meminerit vocatam fuisse Romanam meretricem p. 160. Quod vero hæreticum Socinianum vocet symmystam suum & in iisdem Calvini castris a puero militantem Curcellæum non moror. Addit & alia plura paullo post, atque inter cetera elogia vocat *Epicuri de grege porcum*, &c. Quid vero, si ego catholicus orthodoxus Maresium acatholicum heterodoxum, novatorem simul ac veteratorem eximium, *Calvini de grege porcum* dixissem, quis non mihi ex amicis Maresii succenseret? Quod vero idem fratri suo ac comministro impingat, nemo expostulabit? Veritatem unam sequor, ut nullius addictus jurare in verba magistri, ita nec ullius etiam catholici, quanto minus heterodoxi? defensor aut hyperaspistes. homines colo, veneror, diligo, vitia abominor, errores profligo, & a me aliisque quantum fieri poterit, Deusque dederit, procul amovebo. Blondellum si libuerit defendant Curcellæi, Amiraldi, Daillæi, Bocharti, Mori, similesque, nunquam repugnabo: ego veritatem omnibus Blondellis antiquiorem usque ad extremum halitum propugnabo.

Pag. 165. Quo porro mentem avocaverat Maresius, dum scribebat hæc: *Quarto non solum Bertiniani annales, sed etiam Regino, & multi alii Lotharii mortem assignant III. Kal. Octobris*, id est, *revera Septembris* 28. (in novo opinor Kalendario Groninganæ universitatis) *sed D. Blondellus dicit modo* 29. *modo* 30. *Septembris eum vitam cum morte commutasse.* Non vidit cœcutiens chronologus sese, dum Blondellum insequitur, in foveam se præcipitem dedisse. III. Kal. Octobris, si quid in istis novi, est 29. Sept. ideoque cum Blondello consentire dignoscitur potius, quam, quod contendere totis viribus videtur, ab ejus sententia divelli.

Pag. 167. *A corio citius canis absterrebitur uncto*, quam Maresius a suo Hallanio, licet mendacissimo scriptore, nulliusque apud Gallos eruditos ponderis. Falsum quippe est, ut ex annalibus Bertinianis claret, Ludovicum, Lotharium & Carolum fratres patris defuncti dominia divisisse absque ulla contentione *sans aucun debat*. Imo inde & argumentum ducitur factæ ante annum 857. Benedicti electionis, cujus interventu litigium inter eos ortum sopiri debuerit. Enimvero melius rebus suis consuluisset Maresius, si neglectis Hallanianis lacunis putentibus, purissimos Duchesnianorum voluminum fontes sibi comparasset, & ex iis genuinam ac sinceram hausisset Franciæ nostræ historiam: nec per summam indignitatem, repertis jam maxima Dei benignitate frugibus, auditores suos glande siliquisque pavisset.

Monui jam, ni fallor, Maresium, caveat imposterum ab uno alterove ad omnes argumentari, & ex paucorum inductione conclusionem deducere universalem: *Sunt aliquot in tabulario Dionysiano chartæ falsæ, supposita, suspecta*: ergo omnes quotquot sunt in eo, aliisque monachorum archivis, sunt ejusdem generis: alioquin verendum est, nequis ex discipulis ejus sic etiam argumentari aggrediatur: Avimontii in Picardia, diœcesis Ambianensis oppido, fuerunt quidam patibularii, stigmatiæ, furciferi: ergo omnes: ergo & pater, avus, aliique majores affines & cognati clarissimi nostri professoris: Avimontenses quidam vivunt perjuri, fures, libidinosi: ergo omnes, & in iis reverendissimus noster præceptor in theologia & historia, atque in jure etiam & medicina ac mathematicis, si voluisset. En quo tendat vis hujus argumenti? Bullæ, chartæ, diplomata sigillatim expendenda sunt, suisque momentis, hoc est intrinsecis vitiis ac defectibus, examinanda, non inanibus præjudiciis damnanda: si Lydio lapidi admota, apparuerint subærata aut mali commatis, abjiciantur: sin autem examen experta damni nihil senserint, admittantur, iisque fides habeatur. Scimus Gabrielem Naudæum hoc œstro percitum, cum Constantino Caietano infensus esset, in omnes Benedictinos bilem effudisse suam. Quid factum? abiit ad plures, lis omnis cum rationibus peremptoriis evanuit: Benedictini Deum sancte colunt, & in maximo apud omnes honore atque existimatione versantur. Desine ergo hoc inani, fœneo, ridiculo,

ridiculo, vere dicam Maresiano uti argumentandi modo, quo non tibi tantum levis armaturæ ministello, sed omnibus etiam fucatæ & ementitæ reformationis columnis, ac telamonibus fidem omnem abroges. scis verba Hieronymi Zanchii, doctoris in scholis vestris subtilissimi, ex ordine Dominicano apostatæ excucullati, sed veracioris, quam soleat esse natio hujusmodi desertorum, nec opus est ut eorum tibi memoriam refricem, ac deinde concludam, ergo omnes, ergo Maresius, &c. Vnusquisque ex iis, quæ sive bene, sive male dixerit, fecerit, scripserit, judicandus est. Nec alienis peccatis onerandus aut laudibus commendandus. *Nam quæ non fecimus ipsi, Vix ea nostra puto.*

Pag. 169. ait se liberasse ab omni absurditate sententiam Mariani, ejusve interpolatoris, de Nicolai auspiciis anno 860. collocatis, se ostendisse omnia esse dubia apud veteres, quæ dicuntur de Nicolai initiis & duratione, ac demonstrasse Marianum assignare obitum Nicolai non anno 869. sed 868. quibus nihil mendacius dici potuit. Cum vero fassus est Nicolai obitum pertinere ad indictionem primam (memineris lector, hæc sunt ipsissima Maresii verba. *Equidem fateor omnino pertinere obitum Nicolai ad indictionem primam mense Novembri cum ultimæ quæ extant ejus epistolæ scriptæ sint 3. Kal. & pridie Kal. Novembris ind. prima, & concilium Tricassinum fuerit celebratum die 8. Kal. Nov. eadem indictione. Illius vero concilii legatio & epistola ad Nicolaum destinata reperit Adrianum jam in sede illius locatum ut iste Adrianus loquitur in sua ad synodum responsione data 4. Nonas Februarii indictione prima)* laqueum miser collo suo inseruit, quo strangulетur. Nam si, ut jam diximus, Idibus Novembris indictionis primæ obiit Nicolaus, ergo anno 867. obiit, non anno 868. ergo demonstratio omnis Maresiana ipsiusque idolum phantasticum in ventos ac fumum abiit. Non prævidεrat hanc *Charybdin* bonus ille vir, cum *Scyllam* evitare conaretur. Defunctus est Nicolaus anno 867. postquam annos novem & aliquot menses sedisset, ergo cœpit anno 858. ergo Benedictus anno 855. &c. Item ineluctabili demonstratione, contra quam prævalere nunquam poterunt omnes inferorum portæ, hoc est ministrorum protestantium ora, *Stentorea* licet *voce* usque ad ravim *papissam, papissam* inclamantia, ostenditur Hadrianum II. mense Decembri indictionis ejusdem primæ consecratum fuisse, proindeque cœpisse anno 867. Respondisse ad episcopos concilii Tricassini, ad Carolum Calvum, alioque, mensibus Februario, Martio, Augusto, eadem labente indictione prima, ideoque totum illum solidumque annum 868. in pontificia cathedra sedisse. Iis inextricabilibus laqueis & plusquam adamantinis vinculis implicitus, constrictusque Maresius, quo fugiat? quo se vertat? ad quos se conferat? Ad Iosephum Scaligerum? At eximii illius Herois & incomparabilis Veronæ principis gladio, ut vidimus, jam confossus periit. An ad Calvisium, Emmium, Mullerum, similesque eruditos chronologos? At illi carduis urticisque redimitum plagisque contusum onochronum cathedra deturbatum sua, ad pistrinum ablegarunt. An ad viventes docentesque Lugduni Batavorum, Hagæ Comitis, Amsterodami, Vltrajecti, Daventriæ, Franekeræ, Bredæ, & non solum in Belgio Fœderato, sed etiam, ubivis terrarum, in Anglia, Scotia, Dania, Suecia, Polonia, totaque Germania, Helvetiisque, atque adeo Genevæ, & in Gallia, chronologos ac mathematicos ejusdem secum adversus ecclesiam catholicam rebellionis fœdere colligatos? ab omnibus, scio, tanquam *temerarius* matæologus, *majoraque viribus ausus*, insigniter vapulabit. Vnica pagina 170. cum sequenti quamvis valentissimos delassare potest criticos & pluribus solæ sufficere mastigophoris. Tot in iis mendacia, paralogismi, parachronismi, effugia, malæ artes, & quid non? An ad cacodæmonem? Certe is solus novas artes, nova mendacia, novas strophas sycophantiasque militi suo subministrare posse videtur. Nihil tamen unquam efficiet, nec persuadere valebit indictionem primam non anni 867. sed anni 868. mense Septembri incepisse. *Hic Rhodus, hic saltus*, Maresi; ad pugnam te provoco: in hoc scammate, in hac arena & circo inclusi, non divagemur πρὸς τὰ πάρεργα, diverticula non quæramus aut effugia, pedem pedi, manum manui conferamus. *Non cauponantes bellum, sed belligerantes.* Si ostenderis Ludovicum Pium non obiisse an. 840. Lotharium 855. Nicolaum anno 867. ac similia victum me fatebor, manus dabo. Quod si contrarium effecero, si indictionis primæ initia anno 867. vindicavero, si Ludovici Pii mortem luce meridiana clarius anno 840. affixero, indeque, atque ex aliis irrefragabilibus chronologiæ ac doctrinæ temporum principiis discussero imaginationum tuarum somnia, ac meretricis tuæ Moguntinæ futilitatem καὶ ἀδυνατότητα universo orbi propalavero, si paginarum 170. & 171. quæ præ ceteris eminere videntur, portenta omnia sigillatim recensuero, (eas vel solas expendat lector Christianus) victum te prostratumque, bona fide absque ulla tergiversatione, ac mendacio, elata contentaque voce, non tantum Groningæ in celeberrimis totius academiæ comitiis & coram dominis curatoribus, amicis compatribusque tuis, profitebere, sed etiam universo, quaqua patet, orbi, editis in publicam lucem contrariis scriptis, palinodiam testabere, atque in signum reportatæ de conjurato veritatis hoste victoriæ, herbam, arma, coronamque, victori tuo ac triumphatori porriges, Deo utique Opt. Max. patri luminum ac veritatis omnis inexhausto fonti, a quo, ut ait Iacobus ipso fere epistolæ canonicæ initio, *omne datum optimum & omne donum perfectum*, in quibus continetur & omne verum, e cœlo descendit in hominum mentes: cui laus & gloria & virtus, claritas, honor & benedictio in sæcula sæculorum, Amen. Audior. Ecce jam videor mihi videre librum proximis nundinis Franco-furtensibus prostantem hoc titulo: Samuel Maresius, *Capite nudo, Pedibus nudis, Stola collo illigata, Accensa in manu tæda, Vtroque simul genuflexo;* a veritate, *Palam, ante sacras ejus ædes, Catholicis, Acatholicis, Orthodoxis, Heterodoxis, spectantibus; lacrymis, singultu, gemitibus, Voce miserabiliter intercisa*, veniam petens; *Quod Fabulæ omnium Fabularum Fabulosissimæ renitente Conscientia patrocinium susceperit: Atque in paratum a Metanœa rogum, Ridiculam suam de Restituta* Ioanna Papissa *Rhapsodiam, Flammis ultricibus devorandam, ultro, sponte ac libera voluntate* proiiciens. Groningæ apud Vincentium Philalethem, in vico Iustitiæ, ad insigne: magna est veritas et prævalet. Ergo:

Maresiani *labores sunt, qui fatigationibus immensis; nec commoditates afferunt aliis, nec auctori suo aliquantulum famæ, sed plurimum infamiæ, conferunt.*

VBBO EMMIVS MARESII ONOCHRONISMORVM SEVERVS CASTIGATOR.

Pag. 278. Canonis Chronici.

ANNO 840. Lotharius imp. cum morte patris cœpit 12. Kal. Iulii. *De eodem annis* 817. *&* 823. Eclipsis Solis terribilis 3. Nonas Maii. Carolus Calvus succedit patri in Gallia: Ludovicus in Germania.

841. Prœlium ad Fontanerum 7. Kalend. Iulii.

844. Ludovicus Lotharii filius Romæ rex Italiæ coronatus est die S. Trinitatis.

847. Rabanus Maurus fit arch. Moguntinus.

855. Ludovicus II. imperare cœpit patre Lothario 3. Kal. Oct. defuncto in cœnobio Prumiensi.

858. Ignatio patriarchæ CP. sede dejecto surrogatur Photius.

869. Lotharius Loth. rex in reatu suo obiit Placentiæ postridie Nonas Augusti. Ejus ditiones partiti sunt patrui, &c.

EX CLAVDII SARAVII EPISTOLIS AD CLAVDIVM SALMASIVM.

Pag. 172. editionis Parisiensis.

ACCIPE, quod te non mediocri perfundat statim lætitia; sed nescio an sincera, aut diuturna. Penes me jam est e B. R. codex MS. Anastasii bibliothecarii, in quo disertis verbis legitur vita Ioannæ papissæ, quam huic epistolæ cum Deo adtexam. In charta pergamena scriptus est manu valde recenti, ut pote quæ paparum seriem ad Martini quinti tempora deduxerit. In principio satis belle illi convenit cum editione Moguntina an. MDCII. ex M. Velseri codice procurata: in sequentibus multæ reperiuntur varietates, & habet plurima editus, quæ in regio desiderantur. In vita Benedicti III. hæc leguntur, quæ ex ipso exemplari describam cum suis mendis: *Leo quidem hac luce subtractus præsul occubuit. Mox enim omnis clerus*, &c. Hæc sunt molesta, *(arrigat aures onochronus)* si enim Leone mortuo, *mox* clerus, populus ac senatus congregati elegere Benedictum, quis locus intermedius Ioannæ relinquatur? Quin inde patet quod de ea ibi dictum est, *assumentum esse hominis otio abusi*. In epistola dedicatoria ad Velserum typographus Io. Albinus alios duos locos citat ex vita Nicolai I. & Hadriani II. qui in ejus editione extant pag. 306. & 329. quibus idem omnino evincatur: Leoni nempe IMMEDIATE successisse Benedictum: at in MS. nostro non comparent: contractior quippe est narratio gestorum istorum pontificum in scripto, quam in edito. Hæc volui nescius ne esses. Lutetiæ Parisiorum XXIX. Sept. CIϽIϽCXLV. *Biennio antequam Blondelli Gallicus liber excuderetur. Neque omittenda est ejusdem senatoris, professione Calviniani, ad eumdem Salmasium altera epistola pag. 175. ut stultitia Maresii & symmystarum feriente desuper pilo amplius contundatur.*

Quidquid de papissa confidentius dicas, intricatissimum est omne istud negotium. Sederit illa necne, longior est disquisitio, nec unius epistolæ. Iam autem quæro tantum, utrum Anastasii bibliothec. legitimus sit fœtus vita illa, quam ad te nuper transmisi. Vt eum censeam ὑποβολιμαῖον, præter jam allatas rationes, hæ suadent. *Prima* sit: quod tum temporis unico nomine pontifices aliosve uno nomine vocari moris erat. Percurratur totus Anastasius cum pontificali Damasi, vix unum aut alterum binominem reperias, ut hic διώνυμος *Ioannes Anglicus*. *Secunda*, si Anastasius hanc historiam conscripsit: rem sua ætate, se viro & Romæ agente, gestam literis mandavit. Atqui tanquam de re parum comperta & sibi tantum ex fama cognita loquitur hic auctor, cum ait, *ut asseritur, ut dicitur*. Qui ita loquitur, non curat suo testimonio fidem haberi, quasi diceret, *credat qui voluerit, fides sit penes auctores*. An autem credibile est virum doctum & sagacem de adeo singulari sui temporis eventu non inquisivisse diligenter, ut ad posteros res notabilis, ut quæ maxime, indubia fide, cum suis omnibus circumstantiis dimanaret? *Tertia*, Expendantur hæc verba *Romæ legens*, & *magnos magistros*. Non existimo ætate Anastasii verbum *legere* in usu fuisse, pro *scientias ex cathedra profiteri & in scholis publice docere*. Hæc locutio sequioris est & posterioris ætatis. Vti & illa quæ *magistros* vocavit eos, qui gradum & titulum acquirebant in scientiis philosophiæ, medicinæ, aut theologiæ. Nondum enim isti honorum apices doctrinales baccalaureatus & magisterii vigebant in academiis. *Quarta*, Anastasii ætate non habitabant papæ in sancto Petro, sive in Vaticano palatio ad S. Petrum, cujus ecclesia tunc temporis erat *(saltem aliquot ante annis)* extra urbis pomœria, sed in Lateranorum ædibus. Et tamen auctor noster supponit Ioannam enixam esse *cum iret de S. Petro in Lateranum*. Eum autem intellexisse papam solitum habitare in S. Petro constat ex eo quod alias dixisset *cum rediret*. *Quintum*, addo & finio. *Colisæum* non erat vox usitata ea ætate pro *Colossæum*, sed est verbum mere Italicum quo jam vocatur famosissimum illud Vespasiani amphitheatrum. Suscita, si lubet, *(naso hic suspendit Salmasium suum a Ioanna incucurbitatum, quem in aliis tantum non adorare consueverat)* labantem istius fœminæ historiam, sed quæ superius attuli omnia impedimenta amovenda sunt. Blondellus noster contendit etiam & ratione temporum exacte inita non posse istam papissam locum suum tueri. Vale. Lutetiæ Par. XXI. Octob. CIϽIϽCXLV. *consulenda etiam p. 183. deinde.*

Pag. 224. 225. & seqq. in quibus hæc inter cetera; recisis inutilibus: Blondellus existimavit fabulosum esse, ullam Romæ aliquando sedisse pontificem fœminam, inter Leonem quartum & Benedictum tertium. In multorum propterea offensionem incurrit: quasi probrosum foret viro protestantium partibus addicto, quoddam attulisse quod vulgatas suorum opiniones convelleret. Vbi præli beneficio communior factus est hic libellus, alii gaudere de comperta veritate, alii pene conviciari, &c. Interea factum est ut ad amicos scriberes, te novum assertorem fore vulgaris istius apud nostros (acatholicos) opinionis, &c. Nec debet fraudi esse Blondello quod reformati pene omnes (hoc est heterodoxi Lutherani, Calviniani, Anabaptistæ, &c.) hactenus per manus traditam narrationem acceperint & defenderint. Verumtamen quid aggrediaris cogita: res est enim ardua & magnis difficultatibus impedita. Noli autem credere primum aut solum e nostris (acatholicis) Blondellum ita sensisse. Fuere olim in eadem sententia non incelebres, & adhuc vivunt in hac urbe insignes viri, qui audierunt ex ore Chamerii (is fuit minister Montis Albani sat notus rebellionis adversus regem buccinator) se istam historiam vulgo creditam, fabulosis deputare. Vidi nuper scriptas literas Petri Molinæi, quibus idem semper sibi esse visum affirmabat. Multa certe cum scripserit

quibus

quibus Romanum suggillaverit pudorem, ab ista tamen fæmina semper manum abstinuit: & poterat tamen vir non infacetus (alter nimirum a Calvino Lucianus ac Rabelæsius reformatus meritissimo jure appellatus) alicujus joci inde capere occasionem. Penes me sunt literæ Samuelis Bocharti, quibus testatur sibi esse pro comperto vanum esse & fictitium, quidquid hactenus de ea sit proditum. Quanti autem sit (apud heterodoxos) trium istorum auctoritas facile intelligis. Poteris vicissim satis scio innumeros nobis (ex eorumdem heterodoxorum concilio) opponere. Sed vide num illi præcedentium gregem secuti, rem minus exacte consideraverint. OMNINO TVTIVS EST recentioribus omissis, IN ANTIQVIS ET COÆTANEIS præsertim, quid tenendum sit QVÆRERE. Vnus ANASTASIVS sibi constans possit rem conficere, &c. 18. Ianuarii MDCXLVIII.

Hæc porro describenda curavi, ut Groningani academici ac cives, intelligant onochroni sui professoris inscitiam, atque ecclesiæ catholicæ ortri salutem ex inimicis suis & de manu eorum qui oderunt eam.

RANVLFVM aliquem Rudolfum aut Rodolfum sub Radulfi Flaviacensis monachi persona delitescere sagaciter fueram subodoratus supra pagina 188. C.

Nunc vero fontem, sive allucinationis, sive malæ fidei, certo certius deprehendisse mihi videor, facem allucente Timanno Gesselio, medico Vltrajectino, communionis Calvinisticæ sacris initiato, qui Blondelli antiquitatis ecclesiasticæ peritissimi argumenta apud doctos non posse esse parvi ponderis contendit, & cum admiratione vidisse se subjungit, *Acatholicorum* multos *(in quibus primas tenet Samuel Maresius quem tantumnon digito indicabat, Groningensis mataologus)* hunc viri candidi candorem ægre ferre & male interpretari. Facit, *ejus sunt verba*, veritati injuriam qui falsi patrocinio illam opus habere putat. non requirit σοφὰ φάρμακα. Erimus ergo nos adeo ὀλιγόπιστοι, imo erga Deum immortalem tam insigniter injurii, ut veritatem ab ipso manantem, & ipsum illius verbum, de quo dictum est: *Cælum & terra præteribunt, sed verbum Dei manet in æternum,* nisi mendacio fulciatur, periclitari putemus? Absit, absit a piis animis tanta amentia. sed ad rem: Auctor itaque primus illius apud Blondellum erroris atque in Maresio malæ fidei fuit homo furiosus Conradus Deckerus in libr. cui titulum fecit de papa Romano & papissa Romana, quod Ioannes octavus fuerit mulier & puerpera, Oppenheimii ad Rhenum in 8. anno 1612. sic enim loquitur pagina 430. *Descripsit Radulfus hanc historiam in suo Polychronico libri v. cap. 32. Testis locupletissimus & omni exceptione major, utpote in quo veritatis historicæ nulla desiderantur κριτήρια: & vixit juxta Trithemium anno circiter 930. ita ut papale hoc puerperium ab iis accipere potuerit, qui illud viderunt.* Atque ex illo cœnoso fonte promanavit in ceteros error: quem facillimum fuerat viris non ineruditis illico obturare, ne pluribus noceret, si par esset in Maresio furioso Calvinicola veritatis ac fidei amor, qui in Blondello fuisse a Gesselio aliisque mitioribus Calvinistis prædicatur. Etenim Radulfus ille, seu potius Ranulfus, qui sui Polychronici libro v. cap. 32 Ioannæ papissæ puerperium commemorat, non fuit Radulfus Flaviacensis in diœcesi Bellovacensi O. B. monachus, qui non anno 910. aut 950 sed anno demum 1157. floruit. Sed

A Ranulfus ejusdem O. B. in Anglia monachus, dictus ab Hygeden, vel Hygedem, vel Hikedem, duobus minimum sæculis Flaviacensi junior, quem Ioannes Balæus, Ioannes Pitseus, similesque Angli scriptores, ac post eos Gerardus Ioannes Vossius celebrant, docentque ætate confectum obiisse anno Eduardi regis XXXVII. Christi MCCCLXIII. cum annos LXIV. monachus fuisset Benedictinus. De eodem & ista Blondellus: *Radulphus ab Hygeden Cestrensis in annum D. 1363. vivens.*

PRÆMETIA HOTTINGERIANÆ VIRGIDEMIÆ.

IN eamdem cum Maresio erroris ac malæ fidei foveam præceps actus est Ioānes Henricus Hottingerus, eodem ductore Conrado Deckero, Enneadis pag. 612. Nec mirum cum illi familiare sit sordes ac mendacia corradere ex Magdeburgensibus centuriis, & catalogo testium veritatis, ut vocant, ex Ioanne Vvolphio, Roberto Coco, Ioanne Balæo, Andrea Riveto, similibusque divinæ veritatis ac religionis catholicæ hostibus infensissimis τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, quod conqueritur apostolus I. ad Timotheum capite I. ἀντικειμένοις. Quia vero non vacat in præsens enneadem illam eique subnexas partes alias percurrere, obiter tantum attingam aliquot pagellas sæculi noni, ne sibi suisque mirionibus Suffenus aliquis videatur, qui præter insulsas rhapsodias & aberrationum hinc inde collectarum ingentes cumulos vix quicquam aliud lectoribus obtrudit.

Pag. 573. Sæculo nono nomen infelicis falso tribuit ex Genebrardo, qui illud sæculo dumtaxat decimo, ut vel pueri verba ejus interpretari possint, noscitur adaptasse. Ridiculum porro est quod non ex auctoribus synchronis sua depromat confirmetve, sed ex fasciculo temporum, ex Vrspergensi, ex Nauclero, ex Aventino, ex Platina, ex Genebrardo, similibusque recentis memoriæ scriptoribus. Hæc enim agendi ratio triobolarem scriptorem, ac de fæce populi & triviis docet esse Hottingerum, qui relictis fontibus totam ætatem in turbidis rivulis consectandis contriverit, & crassioribus suis Tigurinis, subtiliores enim aversantur, gratificari voluerit, glande, siliquis, ac furfuribus ingenti labore, sed prorsus infructuoso, in plura volumina comportatis. Quis enim non insanus, cum de Ludovico Pio ejusque filiis dicendum est, in tanta eruditionis hodiernæ luce, confugiat ad Aventinum, neglectis Eginartho, Thegano, Anonymo, Agobardo, Nithardo, Adone, & similibus historiarum annaliumque sæculi noni scriptoribus coætaneis. Quis pag. 584. monstrum illud ferat: Ludovicum II. in imperio excepit FRATER CAROLVS CALVVS Galliæ rex, &c. Quæ sequuntur de Ludovici III. imperio, de Carlomanno, Carolo Crasso, de Arnulfo, ac similibus, ejusdem sunt commatis, hoc est pessimi.

Pag. 585. Fontaneticam pugnam in pago Autissiodorensi commissam tribuit anno 842. cumque tot a Pithœo, Frehero, Duchesniis, editi sint in lucem publicam scriptores eximii, ipse ridiculus mus, ex Helvetiis gurgustiis progrediens in eruditorum cœtum, fasciculi temporum auctorem pagina 66. in subsidium testemque advocat. O bardum hominem, imo potius bardos heterodoxos, qui tam ridiculum historicum magnis stipendiis auctoratum adversus ecclesiam catholicam conduxerunt!

Pag. 587 Carolum Crassum anno 887. Normannis Galliæ aliquam partem trans Sequanam concessisse tradit, quæ etiamnum Normanniæ nomen habet: cum anno 912. a Carolo Simplice id factum fuisse norint in Gallia omnes ante alpha & beta puelli.

Pag. 589. Insulse atque impie deblaterat Romanos pontifices sæculo illo nono officium Christi impetiisse, quod se caput ecclesiæ vocarent, & omnium controversiarum judices, & similia de imaginibus, miraculis, reliquiis agræ passim mentis deliria quæ omitto. Hæc enim ipsi cum pluribus aliis heterodoxis communia.

Pag. 600. De Ioannis Scoti atque Anastasii bibliothecarii eruditione nullum alium testem producit, quam Nauclerum: & seq. Rabanum ait in Parisiensi academia aliquamdiu professorem egisse, & magno ornamento fuisse doctoribus scholasticis: quæ sunt mera somnia: Quæ vero sequuntur, quantam amabo spirant eruditionem? Eum Bulcholzerus vocat commentatorem bibliorum, Platina tamen, &c. quæ scriptorem pessimæ frugis redolent, & in crasso aere natum, dignumque qui mororum morionum more nolam in capite gestitet. Taceo quod Claudium Taurinensem vocitet strenuum imaginum oppugnatorem, quem Ionas Aurelianensis episcopus, Dungalus diaconus, aliique eodem sæculo viri docti, atque omnes deinde catholici, ut hæreticum oppugnarunt: Quod de Hincmaro Rhemensi archiepiscopo citet catalogum testium veritatis omnium insulsitatum execrandam sentinam. Quod Hulderichum Augustanum episcopum anno 859. collocet: Quod Ansegisum ex Lobiensi, sic enim scribendum, abbate, designatum dicat Senonensem archiepiscopum. Quod Vvalafridum Strabum ex Sangallensi monacho velit successisse in abbatia Fuldensi Rabano Mauro, cum Moguntinus designatus est episcopus, hoc est anno 847. cum tamen certum sit Vvalafridum illum obiisse anno 849. Augiæ divitis abbatem. Quod ex cloaca catalogi testium veritatis auctorem Glossæ ordinariæ afferat Strabum Anglo-Saxonem abbatem Rugiensem. Quod Remigium monachum Antissiodorensem ejusdem tandem ecclesiæ episcopum factum claruisse tradat anno D. 880. cum tamen vocatus fuerit a Fulcone Hincmari successore Remos post illum annum ut doceret: nec unquam episcopales gestarit infulas, aut Autissiodori, aut in alia Galliæ urbe. Quod Angelomum anno 830. affigat qui vivebat adhuc anno 855. Quod Amalarium Fortunatum, Luxoviensem, ut vocat, monachum, Græcæ & Latinæ linguæ callentissimum, archiepiscopum Treverensem, Rabano, Haymoni, Strabo, Remigio, Angelomo subjiciat, qui omnibus fuerat ob ætatem ac sedis dignitatem præponendus. Quod Paschasium Ratberrum Corbeiensem ad annum D. 880. revocet. Quod Christianum Druthmarum, natione Aquitanicum, monachum & presbyterum Corbeiensem, vocet conversatione Germanum, ac si in Corbeia nova ad Visurgim, non in veteri ad Somonam vixisset. Quod eumdem, qui meminit conversionis Bulgarorum circa annum 860. procuratæ, discipulum Bedæ immani parachronismo comminiscatur, qui obiit anno Christi 735. similiaque inscitiæ atque impudentiæ reformatæ portenta, ut ad fabulam Ioannæ papissæ tandem aliquando pertingam.

Pag. 613. Mentitur splendide I. cum ait, hodie Iesuitas, ad quos ceu triarios summa vindicandi ab omni vitio & labe majestatem pontificiam rediit, sola negandi pertinacia persuadere aliis velle figmentum esse, nihil tale fieri potuisse. II. cum inter Iesuitas numerat Baronium, Genebrardum, Onuphrium: licet solus ex his, quos citat, Guauterius Iesuita fuerit. III. cum argumenta quibus sedis Romanæ defensores (quos impurissimus terræ filius putrisque fungus appellare non veretur gnathones & nuper natos parasitos) historiam suspectam reddere conantur, docte satis diluta fingit ab auctore catalogi testium veritatis, a Conrado Deckero, ab Andrea Riveto, similibusque catholicæ majorum suorum fidei apostatis. Hortor ego ut demonstrationem nostram chronologicam ficulneis suis arietibus concutere satagat, & Maresio adlaboranti ac sub ejus pondere gementi fraternam opem ferat. Experiemur quoque, Deo bene juvante, an in mortario contusus, feriente desuper pilo, resipiscere discat, & stultitiam pristinam deponere: qua impulsus temere effutiit chronologiæ rationem in pontificum illorum, de quibus agimus, historia confusam esse atque perplexam, eamque anomaliam irrepsisse per papam Ioannem VIII. aut juxta alios VII. Quis vero vel inter heterodoxos ipsos, addo & Helvetios acatholicos, tam stupidus atque hebes, aut in ecclesiam catholicam adeo efferatus, qui fatuitatem Hottingeri non detestetur? Nec obstat, inquit initio pag. 617. quod Leoni immediate successisse scribatur Benedictus III. idque decimo quinto statim die post illius obitum, cum vel de iis tantum sermo sit, qui ex pontificiorum mente legitime sunt ordinati; unde expresse plerique scribunt Ioannem illum in catalogum pontificum non referri; vel hæc successio juxta eos tantum debet intelligi, qui mercede conductum calamum ita direxerunt, ut ne quid sedis Romanæ auctoritati incommodasse videantur. Si enim decimo quinto post Leonis IV. obitum die statim suffectus est Benedictus III. qui fieri potuit ut inter eos Ioanna sederet per duos annos, menses quinque, & dies quatuor? Verum pluribus supersedemus modo. Hæc enim præmetia sunt dumtaxat virgidemiæ Hottingerianæ. Aderit fortassis tempus illud, cum majore usi otio ex infelicissima illa segete uberrimam colligemus messem, discetque suo damno φλυαρώτατος & si quis alius inficetissimus nebulo, ringentibus ne quicquam ecclesiæ catholicæ hostibus, *Loiolitas verum solere dicere:* mentiri vero solitos fuisse Stumpfium, Bullingerum, Vadianum, Scaligerum, similesque a majorum suorum fide abductos παραβάτας Lutheri, Zuinglii, Calvini, hæresiarcharum discipulos. Quia vero obiter Zuinglii, Bullingerique meminimus; placet ab Hottingero sciscitari, quam religionem professus sit patriarcha ille Zuinglius, quo duce atque incentore infortunatissimi quidam Helvetii catholicam eamque avitam fidem, in qua per plurima sæcula feliciter vixerant, turpissime deseruerunt, qui in expositione fidei ad Franciscum I. Christianissimum Francorum regem hæc ausus est scribere anno 1531. ab H. Bullingero anno 1536. in lucem publicam emissa, atque in corpore operum Zuinglianorum anno 1581. Tiguri edito non prætermissa parte II. folio 559. ubi de vita æterna: Si ergo cum Deo sunt diva virgo, Abraham & Paulus, quæ vitæ ratio est in cælis, &c. Credimus ergo animos fidelium protinus ut ex corporibus evaserint evolare cælo, numini conjungi, æternoque gaudere. Hic tibi sperandum est, o piissime

ſime rex, ſi modo inſtar Davidis, Ezechiæ & Ioſiæ rerum ſummam a Deo tibi creditam moderatus fueris, viſurum eſſe primum numen ipſum in ſua ſubſtantia, &c. Deinde ſperandum eſt tibi viſurum eſſe ſanctorum, prudentium, fidelium, conſtantium, fortium, virtuoſorum omnium, quicumque a condito mundo fuerunt, ſodalitatem, cœtum & contubernium. Hic duos Adam, redemptum ac redemptorem: Hic Abelum, Enochum, Noam, &c. Iſaiam ac deiparam virginem de qua ille præcinuit, Davidem, Ezechiam, Ioſiam, Baptiſtam, Petrum, Paulum: Hic HERCULEM, THESEUM, SOCRATEM, ARISTIDEM, ANTIGONUM, NUMAM, CAMILLUM, CATONES (*etiam ipſum, qui ſe interemit, Uticenſem*) SCIPIONES: Hic anteceſſores tuos, & quotquot in fide hinc migrarunt majores videbis tuos, &c. Certe qui nullam aliam felicitatem expectat, quam quæ ipſi cum HERCULE, THESEO, CATONIBUSQUE communis futura eſt, nullam profecto ſperat, nullam credit, & cum iis ſempiternis tartarorum addicetur ſuppliciis. Tales ſunt Zuinglius, Bullingerus, & ſi qui ejuſdem farinæ eorum ſucceſſores & diſcipuli inter Helvetios & alibi, ergo &c. Cum hanc fabam concoxerit Hottingerus, alia eidem devoranda pulmenta affatim ſubminiſtrabimus.

ADMONITIO EIUSDEM ad lectorem.

QUOD ſi quis forte conqueratur crudeli nimium pro Deo pietate, ut loquitur ſanctus Hieronymus, hoc eſt durius nonnunquam a me atque inclementius habitos, cum hæreſiarchas ipſos, tum Lutheri, Calvini, Socini, ſimiliumque peſtium mangones atque adminiſtros, retortis in eos plerumque miſſilibus, quæ in veritatis catholicæ vindices ipſi per ſummam impudentiam intorſerant; interroget ille, amabo, quiſquis erit, noſter an adverſariorum, quibus honorum titulis cohoneſtandi ſint præcones hæreſeon perverſorumque dogmatum propagatores. Reſpondebit.

I. CHRISTUS DOMINUS.

PSEUDOCHRISTI ſunt & pſeudoprophetæ, ſeductores, qui veniunt in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Cæci & duces cæcorum: progenies viperarum: ſimiles ſepulcris dealbatis, excolantes culicem, camelum autem glutientes: fures & latrones, qui non intrant per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendunt aliunde, ut furentur, mactent, & perdant, &c.

II. S. PETRUS APOSTOLORUM princeps.

MAGISTRI mendaces, qui introducunt ſectas perditionis, & eum, qui emit eos, dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem; per quos via veritatis blaſphematur: irrationabilia pecora, voluptatem exiſtimantes diei delicias, coinquinationes & maculæ, oculos habentes plenos adulterii pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii, fontes ſine aqua, nebulæ turbinibus exagitatæ, ſervi corruptionis, canes reverſi ad vomitum & ſues lotæ in volutabro luti, &c.

III. SANCUS PAULUS GENTIUM doctor.

HOMINES ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, ſceleſti, ſine pace, criminatores, incontinentes, proditores, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes ſpeciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes: reſiſtentes veritati, corrupti mente, reprobi circa fidem, ſeductores, proficientes in pejus, errantes & in errorem mittentes, &c.

IV. S. IOANNES EVANGELISTA.

ANTICHRISTI multi facti ſunt. Ex nobis prodierunt, *Lutherus, Calvinus, Beza, Arminius, Socinus,*) &c. ſed non erant ex nobis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum. Omnis ſpiritus qui ſolvit IESUM, ex Deo non eſt: & hic eſt antichriſtus. Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis, &c.

V. SANCTUS IUDAS APOSTOLUS.

SUBINTROIERUNT quidam homines impii, Dei gratiam transferentes in luxuriam: carnem maculant, dominationem ſpernunt, majeſtatem blaſphemant: quæcumque autem naturaliter tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. In via Cain abierunt, errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in contradictione Core perierunt. Nubes ſine aqua quæ a ventis circumferuntur; arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ; fluctus feri maris deſpumantes ſuas confuſiones; ſidera errantia, quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum; murmuratores, queruloſi, ſecundum deſideria ſua ambulantes, &c. Hi ſunt qui SEGREGANT SEMETIPSOS, animales, ſpiritum non habentes, &c. *Simon, Arius, Neſtorius, Pelagius, Felix, Vviclefus, Lutherus, Calvinus*, &c.

SANCTUS IGNATIUS EPISCOPUS Antiochenus.

CONSUEVERUNT quidam dolo malo nomen circumferre, ſed quædam operantes indigna Deo, quos oportet vos ut beſtias declinare. Sunt enim canes rabidi latenter mordentes quos oportet vos obſervare exiſtentes difficile curabiles. Alibi vocat eos συνηγόρεις θανάτου concionatores mortis. Fugite malas propagines generantes fructum mortiferum κακὰς παραφυάδας γεννώσας καρπὸν θανατηφόρον. Idem ſeu quis alius in epiſtola ad Magneſios: Filii perditionis, hoſtes ſalvatoris, quorum Deus venter eſt, qui terrena ſapiunt; voluptatum non Dei amatores, ſpeciem quidem pietatis habentes, virtutem vero ipſius abnegantes: ſub Chriſti nomine & prætextu mercatum exercentes, verbum Dei adulterantes, & Ieſum vendentes, mulierum corruptores, &c. Ad Trallianos: ματαιολόγοι φρεναπάται, οὐ Χριστιανοὶ, ἀλλὰ χριστέμποροι, fraude circumferêtes Chriſti nomen, & adulterantes verbum euangelii, & erroris venenum allinentes dulcibus alloquiis, velut mulſo aconitum miſcentes, &c. *Plures alias poterunt exhiberi.*

HIC VERO ERIT IMPOSTERUM, FAVENTE CHRISTO, META ET TUMULUS PAPISSICÆ FABULÆ, NEMINE HÆRETICORUM CONTRA MUTIRE AUSO AUSURO-VE IN ÆTERNUM.

VITA

ANNO CHRISTI 855.

VITA ET EPISTOLÆ BENEDICTI PAPÆ III.

BENEDICTVS [a] tertius natione Romanus, ex patre Petro, sedit annos duos, menses sex, dies decem. Beatus vir iste dilectissimus visceribus editus, sidereo pollens rore, crescensque celerius divinorum studio apicum patris ad erudiendum arbitrio traditur. Qui veluti spongia citissime lympham capit, sacrorum ita voluminum didicit lectiones, rudimentaque cognovit, accepit, mentisque suæ fundatione posuit, & invisibilibus radicibus propagavit. Celeberrima quidem cum de B eo fama pervulgaretur, in Lateranense patriarchium perducitur, cleroque locatur. Erat autem sapiens verbo, doctrina præclarus, sobrius conversatione, loquela pacificus, cunctis compatiens, omnibusque obediens, denique benignissimus. Cum eum intueretur papa Gregorius almificus peritum doctrinis, atque proficuum, in sancta illum constituit Romana ecclesia subdiaconum. In quo ordine plura sacræ conversationis certamina habuit: nam carnem vicit, ac mundi principem, & omnia ejus argumenta nequissima. Obiit deinde Gregorius præsul, migravitque ad dominum. Sergius autem gubernacula Romanæ suscepit antistes ecclesiæ, eoque defuncto apostolicam Leo papa sedem suscepit: oppido, qui illum pro felicissimis actibus diligens superno compunctus nutu cælesti cum titulo ingenti presbyterum consecravit honore. Cujus beatitudo in tantum longe lateque refulsit atque præfloruit, ut omnibus beatissimus dictis & opere diceretur. Evidenter autem in eo divina permanere sapientia cognoscebatur, quia largifluis purisque ejus omnes fovebat affectibus, & luce clarius perornabat, caducique ac transituri mundi delectabilia respuebat, & quidquid utebatur egenis, atque pauperibus erogabat. Iejuniis vero validus, oratione assiduus persistebat, pervigilque in Dei quotidie laudibus commorabatur.

Benedicti virtutes.

Fit subdiaconus a Gregorio IV.

Fit presbyter a Leone.

Leo quidem ubi hac luce subtractus præsul occubuit, mox omnis clerus, istius Romanæ protectæ sedis, universique proceres, cunctusque senatus ac populus congregati sunt domini clementiam exorantes, ut beatificum illis omnibus demonstrare dignaretur pastorem, qui culmen apostolatus regere valuisset tranquille. Divinitus igitur æthereo tunc lumine inflammati, uno consensu, unoque eum conamine Benedictum pro tantis quibus pollebat sacris operibus pontificem promulgaverunt eligere.

Benedictus animadvertit se postulari in papam.

Illico vero alacri universa studio plebs & populi cœtus cælesti titulo properantes, Deo illum omnipotenti, ut solitus fuerat, invenerunt fundentem orationem. Surgens autem, & populi densissima cernens agmina, rem cognovit, & mente concepit. Interea multis cum lacrymis genua flectens flebili voce omnes deprecabatur taliter, dicens: Non me a mea deducatis ecclesia, rogo, quia tanti culminis non sufficio sustinere, nec bajulare gravamen.

Vi cogitur suscipere papatum.

Illi vero nullatenus acquieverunt, sed virtutibus eum ex eodem titulo abstrahentes cum hymnis & canticis spiritualibus ampla exultatione & ineffabili gaudio in patriarchium Lateranense perducentes, pontificali solio, ut mos est pontificum,

Hinc clare liquet Leo-

A canaque consuetudo demonstrat, posuerunt. Lætatur propterea urbs, exultat ecclesia, congaudent senes, ovantesque divinas modulantur virgines laudes, ditantur pauperes, locupletantur inopes, consolantur captivi, consurgunt debiles, infirmi sanantur, celerique pede concurrunt, quia extensa in eis tristitia fuerat, contemplabantur confusa, & tranquillitas florigera videbatur erecta. His itaque peractis clerus & cuncti proceres decretum componentes propriis manibus roboraverunt, & consuetudo prisca, ut poscit, invictissimis Lothario ac Ludovico destinaverunt Augustis. Ipsum autem qui deducebant legati decretum, fuerunt hi: Nicolaus videlicet Anagninæ antistes ecclesiæ, & Mercurius magister militum: Arsenio Eugubino episcopo obviantes adinvicem confabulari cœperunt: qui callidis eos sermonibus liniens corda eorum mollire cœpit, beatique fidelitatem jam fati declinaverunt electi, cum quibus etiam consilium studuit confirmare, ut depositum anathematizatumque Anastasium, quod divina nullatenus permittebat clementia, pontificatus infula perornarent. Euntes itaque Hlodouvico decretum benignissimo Cæsari dantes, duplici, quam mentibus gerebant, intentione Romam reversi sunt, adventumque missorum nuntiantes imperialium epistolas eidem insigni obtulerunt electo, quibus Augusti continebantur responsa. Qui omni clero, ac C reipublicæ cœtibus diris machinationibus consilium, quod Eugubii, ut prætulimus, cum Arsenio statuerunt, adimplere cupientes dicebant: Omnes in obviam imperialibus simul nobiscum exire studete legatis, quatenus Augusti jussionibus obedientes existere valeatis.

ni IV. non Ioannem VIII. feminam, sed Benedictũ successisse.

Per fraudem Anastasium depositum quidam conantur facere papam.

Post aliquot quoque dies ipsi, quos prænuntiaverunt, missi Hortam, quæ quadragesimo milliario a Roma distat, properaverunt. Ex quibus in eam Adelbertus Bernardusque ingressi comites cuidam olim damnato, Arsenio cogente episcopo, se conjunxerunt † presbytero nomine Anastasio, qui in sancta synodo beatæ præsidente Leone memoriæ præsule rite secundum sacrorum promulgationes canonum excommunicatus, depositus, & anathemate vinctus fuerat: non habentes Deum D præ oculis, ipsiusque præcepta confundere, ut tyranni, cupientes evidenter meditabantur, qualiter eumdem ejectum, anathematizatumque Anastasium apostolico culmine sublevarent contra traditionem, omniumque sanctiones pontificum virorumque almorum. Missi quoque, quos jam supra meminimus, qui imperatori nostrum decretum benignissimi de electione Benedicti porrexerant, id est, Nicolaus episcopus & Mercurius magister militum mentibus cognitum conceptum habentes consilium cum aliis quibusdam Romam egressi nobilium, id est, Gregorio, Christophoroque magistris militum, obviam quasi imperatoris legatis profecti sunt, Hortamque properantibus urbem E fidelitatis sacramentum, quod fecerant almifico Benedicto, parvipendentes, obliviscentesque electo, damnato se conjunxerunt, depositoque presbytero. hac sub occasione multi concedentes ab urbe similiter peregerunt, *cogitantes consilium*, juxta illud prophetæ elogium, *quod non potuerunt stabilire*. Vrbe deinde exeuntes ab Horta juxta basilicam beati Leucii martyris pervenerunt, insultantes & gloriantes in sua virtute, cum quibus Radualdus Portuensis episcopus, Tudertinæque urbis Agatho antistes aderant, qui clam Roma discesserant urbe. Et eidem anathematizato tetra irretiti caligine

† Presbytero cardinali.

Legati Roma missi deficiunt ad pseudopapam.

Psal. 20.

Conspirant plures contra Benedictum.

caligine se junxerant, obscurati sensu, mente, & anima.

Hoc ipse Dei famulus audiens Benedictus electus G. G. Maionemque venerabiles prudentesque, & omni scientia plenos episcopos ipsis imperialibus missis cum aliquibus literis studuit destinare, quos apprehendentes Artio anathematizato monente presbytero vinxerunt, & custodibus tradiderunt, quod nec barbari gentiles in legatis perfecisse audiuntur.

Postmodum autem sæpius dictus Christi minister Benedictus electus Hadrianum insignem secundicerium sanctæ sedis apostolicæ illis atque Gregorium ducem obviam direxit.

Altera autem die, missione fungentes omni clero cunctoque senatui, & universo populo mandaverunt, ut obviam illis trans Milvium pontem imperatoris jussionibus irent. Tunc omnes dolum nescientes Romani neque fallaciam, acquieverunt, Milviumque trans pontem urbem egressi unanimiter perrexerunt. Properantibus quidem ad martyris jam fati basilicam, ipsi, de quibus jam supra legati meminimus, eidem deposito anathematizatoque presbytero episcopo clerus Romanæ plebis, ac proceres obviaverunt, cum quibus pariter equitantes per Neronis campum urbium jam mœniis properabant. Hadrianum quoque insignem secundicerium, de quo supra retulimus, vallatum custodibus deducebant. Gratianum vero sacri super istam patriarchii, atque Theodorum scriniarium apprehendentes reclusos lanceis retinebant, & adstrictos, quod nullatenus Augustorum jussione præceperant, nec eorum voluntate dictaverant, sed hoc infelix depositi præsumptio agebat presbyteri, qui virtutibus Leonianam cum ipsis Cæsaris legatis ingrediens urbem apostolorum repente, quam non debuerat, principis introire basilicam, Dei parvipendens judicium, audacter invasit, tantaque ac talia infaustæ operationis mala peregit, qualia nec Sarracena in ea perficere manus præsumpsit vel arbitrata est. Imagines enim confregit, ignique concremavit, & synodum, quam supra sanctuarii januas beatæ memoriæ Leo pingi papa jusserat, destruxit, dominique Iesu Christi ejusque semper virginis genitricis iconam bipenni, quod non debuerat, ad ima dejecit, pro quo detestabili opere orthodoxæ cuncti cultores fidei lacrymas fundentes ingemiscebant, & tristitia replebantur ac mœrore.

[margin: ...dopa... irruit ...dem ...etri.]

[margin: ...dopa... confrin... imagi... in æde ...etri.]

His itaque peractis hostili virtute ipse Romam depositus ingreditur presbyter, celeriterque ad Lateranense properavit cum iniquissimis ejus sequacibus, & sæculari potentia patriarchium, multisque telorum generibus januas ejus aperiens tyrannus veluti cruentus eas introivit, solioque, quod nec manibus debuerat contrectare resedit, & cuidam Balneoregiensi episcopo, qui vocitabatur nomine Romanus, tantum cum non opere ferinis obumbratus mentibus cerneretur, præcepit ut beatissimum Benedictum, quem omnis Romana, ut prætulimus, plebs elegerat, pontificali, quo residebat, ejiceret solio. Qui etiam vestimenta pontificalia, quibus indutus erat, ut barbarus tulit atque expoliavit, multisque cum injuriis verberibusque replevit.

[margin: ...em occu... thronũ ...tificiũ.]

[margin: ...nedictũ ...urbat.]

Tunc ipse depositus Anastasius eumdem benignissimum Benedictum electum, humana, non Dei virtute, custodibus, qui arctius eum constringerent, tradere studuit, Ioanni scilicet Hadrianoque dudum presbyteris, qui a Leone præsule pro illorum criminibus damnati fuerant atque depositi ex omni sacerdotali officio. Mox universa urbs ululatu amplisque repleta est fletibus, & gravi murmure quassata jacebat. Illico quidem omnes episcopi, clerusque, ac Dei populus, sancta sanctorum ingressi, tundentes pectora sua profusis lacrymis intra vestibulum & altare solo prostrati jacebant: Dei orantes majestatem, ut tanti erroris caligine sua eos victrice dextra liberaret. Septimæ tum feriæ cursus peragebatur.

[margin: Totus populus & clerus in luctu.]

Altera vero die prædicti episcopi cum universo clero ac populo in Æmilianæ titulo convenerunt, in quo etiam Augusti sæpius dicti legati frementes, magnaque tumentes superbia pervenerunt, & impetu facto absidam, in qua episcopi psallentes residebant cum clero leones veluti ferocissimi conscenderunt, erectisque jaculis eos conabantur elidere, ensibusque punire, dicentes: Acquiescite, & vestro consensu pontificali Anastasius culmine subrogetur. Illi vero sancto repleti Spiritu affirmabant, dicentes: Nunquam in depositum, & anathemate a sancto præsule, beataque synodo vinctum consentimus, sed modis omnibus abjicimus, & a Dei cœtibus segregamus. Ipsi denique furibundi verberibus eos tormentisque dicebant se velle eos punire, sed beatissimus Deique omnipotentis antistes, & qui cum ipsis aderant, terrores vel minas eorum parvipendentes, immobiles perstiterunt. Quorum constantiam jam dicti Franci cernentes ab eis ira discesserunt repleti, & in quoddam cubiculum ipsius basilicæ sunt ingressi, diversaque consilia meditabantur, in quod etiam Ostiæ, & Albani antistites coactos introduxerunt, quos molliori sermone blandisque reducere adulationibus decertabant, & postmodum asperis promissionibus circumdabant, quibus stridula etiam voce dicebant: Nullatenus vitam possidere potestis, sed capitali subjacebitis sanctioni, nisi consecrationis Anastasio gratiam dederitis. Illi autem ante se morti tradere proferebant, membratimque se laniari, quam deposito anathemate damnato consecrationis tribuerent benedictionem. Arguebant autem eosdem missos, & universas demonstrabant sacræ responsionis scripturas, qualiter nullatenus eumdem depositum in ordine quem poscebat constituere valuissent. Protinus vero secretius linguam eorum confabulantes furor, qui in eis exuberabat minuit, mentibusque eorum videbatur expulsus.

[margin: Nolunt consentire in pseudopapam.]

Tertia vero feria lucescente omnes episcopi cum clero ac populo in basilica salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, congregati sunt. In qua omnis plebs, ac populi multitudo extensa voce clamavit. Benedictum beatissimum papam volumus, ipsumque desideramus, quod jam fati audientes legati, mirabantur. Videntes itaque quia in Anastasium Christi unitas almaque concordia nullo flectebatur ingenio, in quodam patriarchii cubiculo episcopos convocaverunt, atque alios sacerdotes cum clero. Cum quibus amplum agitare studuerunt conflictum, sed tam probabilibus missorum audaciam superaverunt sermonibus atque doctrinis ita

[margin: Tota plebs in ecclesia reperit Benedictum.]

ita ut infausta illorum mentis cogitatio contemplaretur contrita atque confusa. Hoc cernentes missi venerabilibus dixerunt episcopis: Accipite vestrum electum, & in quam vultis basilicam eum deducite. Et modo Anastasium, quem depositum dicitis, ab hoc patriarchio ejicimus. Tresque per dies jejunium cum orationibus celebremus, & postmodum quidquid superna clementia demonstraverit, impleatur. Almifici vero episcopi clamaverunt: Ejiciatur a nostra præsentia invasor atque depositus Anastasius & ab hoc expellatur patriarchio, & tunc facimus quod hortamini.

Missi Cæsaris tandem consentiunt in Benedicti electione.

Illico prædictus Anastasius magna cum turpitudine de patriarchio ejectus atque expulsus est. ut omnes multimodas orthodoxæ cultores fidei domino nostro Iesu Christo persolverent grates.

Anastasius ejicitur.

Episcopi quidem cum universo clero ac populo beatissimum accipientes Benedictum ejectum de basilica, in qua clerici commorantur, deduxerunt, quia ibidem custodibus a sævissimo fuerat Anastasio collocatus. Qui cum omni alacritate atque exultatione cum ipso in basilicam salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, descenderunt. De qua exeuntes eum super equum ovantes, in quo Leo præsul sedere consueverat, posuerunt. Quem etiam magna populi præcedente caterva in basilicam Dei genitricis, quæ Ad præsepe dicitur, deduxerunt, in qua jejuniis & orationibus tribus diebus noctibusque vacantes summam majestatem domini multis lacrymis exorabant.

Benedictus in Lateranensem ecclesiam ducitur.

Expletoque jejunio omnes, qui se anathematizato depositoque conjunxerant, divino compuncti nutu, Deique inflammati favore in jam fatam basilicam, in qua beatissimus, ut prætulimus, Benedictus erat, unanimes convenerunt, & procedentes vestigia ipsius osculari cœperunt, qui & dicebant: Erravimus, & lubrico a te pede discessimus, sed pastor veluti sanctissimus ovium suscipe agmina per nemus errantia, fessoque sinu agniculos collige, tuisque nos obumbra sub alis. Protinus ipse a Deo protectus Benedictus extensis brachiis, puris mentibus, cordeque benigno omnes amplecti sitiebat, & osculis perornabat, quibus etiam dicebat:

Adversarii osculantur pedes Benedicti.

Gaudete, inquit, dilectissimi, & magis exultate, quia ecclesiam quæ scissa fuerat Christus Dei Filius sua unire virtute dignatus est. Hæc dicens, & his similia prædicans, etiam ipsi imperiales ibidem convenerunt legati, qui salubribus verbis ac mollioribus cum eodem secretius electo confabulabantur.

Subito vero omnes episcopi, universusque clerus, atque innumera Romani populi multitudo ex eadem eum deducentes basilica cum hymnis & canticis spiritalibus in patriarchium Lateranense introduxerunt, & in pontificali solio, de quo ejectus fuerat, posuerunt. Denique universa congratulabatur ecclesia, & omnis populus amplis vocibus resultabat. Præterea dominico die diluculo in basilicam beati Petri apostoli ab episcopis, clero, proceribus deductus est, & in conspectu omnium, imperialibus missis cernentibus in apostolica sede, ut mos est, & antiqua traditio dictat, consecratus ordinatusque est pontifex. Portuensis vero episcopus prohibitus ab ecclesia, ordinationem, quam debuerat, super eum nullatenus fecit, quod anathemate sese junxerat, ac in perjurii voraginem ceciderat atque manebat.

In throno pontificio collocatur.

Consecratur pontifex.

Post sacra autem tunc missarum solennia celebrata, in patriarchii Lateranensis pontifex ordinatus reversus est ecclesiam. Erat enim mitissimus, & omnibus sacris decoratus operibus, vultu pulcer & mente clarus, dulcis verbo, doctrina benevolus.

Sed quia cuncta non sufficimus per ordinem enarrare, ad ea quæ diversis sanctorum locis obtulit extendere calamum studeamus. In primo quidem pontificatus sui exordio superno exardescens amore in basilica salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, ipsius redemptoris domini nostri Iesu Christi miræ pulcritudinis ex argento purissimo auroque perfusam fecit iconam, leonem draconemque pedibus conculcantem, pensantem libras sexdecim & semis. Et in basilica sanctæ Dei genitricis semperque virginis dominæ nostræ, quæ Ad præsepe nuncupatur, auream obtulit preciosissimamque coronam unam pensantem libras quatuor. In qua vero basilica baptisterium destructum multa per tempora manserat, celeri studio, futuram sperans a domino retributionem, restauravit, & ad pristinum statum perduci procuravit. Ipse quoque insignis & beatissimus papa in basilica beati Petri apostoli ex argento mundissimo auroque fusam cantharam interrasilem, in quam thus mittitur, obtulit: ubi etiam candelabra septem cum cornibus ex argento purissimo obtulit aureo nitentia colore.

Dona oblata ecclesiæ Lateranensi.

Iam in basilica doctoris mundi beati Pauli apostoli sepulcrum, quod a Saracenis destructum fuerat perornavit, pensans libras numero centum tres. Etiam in basilica beatæ Dei genitricis trans Tiberim obtulit vestem unam in circuitu ornatam de olovero, habentem in medio crucem de chrysoclavo. Fecit autem in basilica beatæ Dei genitricis, quæ vocatur Antiqua, quam a fundamentis Leo papa viam juxta sacram construxerat, vela de fundato cum periclysi de blatthin numero tredecim. Qui etiam in basilica beati Laurentii martyris sita foris muros civitatis obtulit aureas claves, atque concessit. In mense vero quinto consecrationis hujus præclari pontificis, id est, mense Ianuario die...... fluvius qui appellatur Tiberis alveum egressus est suum, & per campestria se dedit, intumuitque inundatione aquarum multarum, & ingressus est per posterulam, quæ appellatur sanctæ Agathæ, in urbem Romanam hora diei....... Transcendit interea aliquibus locis, & ingressus est in ecclesiam beati Silvestri, ita ut & gradus omnes ascenderet in basilica beati Dionysii præ multitudine aquarum, excepto uno, qui superius erat, & exinde expandit se super plateam, quæ vocatur, Via lata, & ingressus est in basilicam sanctæ Dei genitricis Mariæ, & ibidem tantum intumuit aqua, ut etiam portæ ipsius ecclesiæ non viderentur præ multitudine aquarum. Ac inde ascendit per plateas & vicos usque ad clivum Argentarii, exinde vero reflexus ingressus est per porticum, quæ est posita ante ecclesiam sancti Marci mense supradicto die sexto apparitionis domini nostri Iesu Christi secundum carnem, id est, theophaniæ. Inde autem impetum faciens cœpit decurrere in cloacam, quæ est juxta monasterium sancti Silvestri, & sancti Laurentii martyris,

S. Pauli.

Tiberis exundat.

martyris, quod vocatur Pallacini. Et ab ipso die & deinceps cœpit paulatim aqua minui, & fluvius post multo damno facto in suum alveum reversus est. Nam domos evertit, agros desertavit, evellens segetes, & eradicans arbusta. His itaque peractis præfatus beatissimus papa nimio amore constrictus in ecclesia beatæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ dominæ nostræ, quæ ponitur trans Tiberim, fecit vestem in altari majori de chrysoclavo habentem historiam assumptionis ejusdem Dei genitricis.

Obtulit etiam in monasterio sancti Christi martyris Anastasii, quod vocatur Ad aquas Salvias, gabatham saxiscam ex argento purissimo unam pensantem libras numero tres. Nec non & in basilica beatæ Dei genitricis, quæ olim Antiqua vocabatur, nunc autem sita est juxta Viam sacram, fecit vestem cum chrysoclavo habentem historiam nativitatis domini nostri Iesu Christi secundum carnem. Simili modo & in monasterio beati Martini fecit canistra ex afoci duo ex argento purissimo pensantia libras numero quatuor & semis. Item venerabilis & præclarus pontifex fecit in ecclesia beati Cyriaci martyris, quæ ponitur via Ostiensi, vestem de fundato unam. Pari modo & in ecclesia beati martyris Felicis, quæ ponitur in Pincis, fecit vestem de fundato unam cum gryphis. Fecit vero egregius præsul in titulo beati Chrysogoni martyris calices ex argento purissimo numero quinque, qui pensant simul libras undecim, & uncias semis. Nam & in titulo Calisti fecit amam unam ex argento purissimo pensantem libras decem. Ibi & ipse fecit gabathas quatuor pensantes libras novem & semis. Similiter & canistra novem pensantia insimul libras XI. Ad laudem & gloriam ipsius ecclesiæ fecit euangelium argento auroque perfusum unum pensans libras quindecim. Item ibi ipse fecit cortinam unam, canistrum unum, arcum cum duabus gammadiis ex argento purissimo pensantia insimul libras quadraginta. Et in ecclesia beatæ Balbinæ martyris obtulit euangelium ex argento purissimo.

Verum etiam & in basilica doctoris mundi beati Pauli apostoli fecit vestem de crysoclavo miræ magnitudinis & pulcritudinis decoratam unam.

Et in ecclesia beati Petri principis apostolorum nutritori suo præ nimio amore exardescens ad cooperiendum" billicum cōfessionis fecit cooperculum ex auro purissimo pensans libras tres.

Et in monasterio sanctorum Christi martyrum Sergii & Bacchi, quod appellatur Callinici, fecit calices de argento purissimo duos, & patenam unam, colatorium unum, cantharam unam. Thymiamaterium unum, pensans simul libras 4. Ipse quidem insignis & beatissimus pontifex in superno fundamine mentis observantiam ponens, nil terrenis finemque habentibus, sed spiritualibus salubribusque tantummodo operibus delectabatur; & in cunctis, quæ salutis sunt, quotidie præclaro intuitu permanebat.

His vero sacris beneficiis ornatus, apostolorum principi, polique janitori, obtulit miræ pulchritudinis vestem unam aureo textam opere, decoreque fulgentem almificam, annuntiationis habentem historiam, & hypopanti, & qualiter ipse unigenitus Dei Filius templum ingressus doctorum in medio residebat. Verumtamen

[Margin: Dona in beatæ Mariæ æde. — Anastasii. — Cyriaci. — Chrysogoni. — Balbinæ. — Pauli. — Petri. — ad umbilicum. — Sergii & Bacchi. — Petri.]

isdem prædictus & beatissimus præsul nimio amore accensus, Deique adminiculo suffultus, fecit in basilica beati ac egregii prædicatoris Pauli apostoli regnum de auro purissimo spanoclistum cum catenulis suis habens in medio crucem auream item ispaniscam, quæ pendent assidue super ejusdem altare pensantia libras 2. & unciam unam.

Obtulit quoque in eadem basilica cantharam de argento mundissimo unam pensantem uncias novem.

Ipse vero insignis & beatissimus papa fecit cruces argenteas septem, quæ per olitana tempora per omnes catholicas ecclesias more solito præcedebant, & quia præ nimia vetustate confractæ fuerant, isdem præclarus & sanctissimus præsul" a noviter restauravit, & in pristinum statum iterum reduxit, quæ pensant simul libras quinquaginta unam & semis.

Nec non & in basilica S. Christi martyris beati Sebastiani, quæ ponitur in loco qui vocatur Frascata, obtulit idem pater egregius vestem de fundato unam, habentem in medio crucem cum gammadiis de quadrapulo. Simili modo fecit in basilica beati & egregii prædicatoris Pauli apostoli vestem rubeam de arodina I. cum chrysoclavo.

Verum etiam & in titulo S. Cyriaci martyris fecit vestem de fundato unam. Ipse vero beatissimus pontifex exardescens amore fecit in basilica beati Petri apostoli nutritori suo pharum ex argento unum miræ magnitudinis, qui pensat libras & unc.....

Hic vero beatissimus pontifex divina inspiratione repletus fecit in ecclesia beati Levitæ Laurentii foris muros hujus civitatis Romanæ vestem de fundato unam cum chrysoclavo miræ pulcritudinis decoratam.

Sed & ipsius præcipuæ sarta tecta ecclesiæ beati Petri apostoli nutritoris sui, id est navem majorem & aliam navem quæ super corpus ejus est, magnis trabibus impositis numero septem, procacique artificio elevatis luciflue renovavit.

Et in titulo beati Cyriaci martyris obtulit euangelium unum ex argento purissimo ad laudem & gloriam ipsius ecclesiæ. His itaque peractis præfatus beatissimus papa nimio amore constrictus in ecclesia beatæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ dominæ nostræ, quæ ponitur trans Tiberim, absidam majorem ipsius ecclesiæ, in ruinis positam, noviter atque a fundamentis faciens, ad meliorem erexit statum. Fenestras vero vitreis coloribus ornavit, & pictura musivi decoravit. Nec non & porticum atque baptisterium cum secretario omnia & in omnibus sarta tecta noviter renovavit.

Cœmeterium vero beati Marci confessoris atque pontificis, quod ponitur foris portam Appiam qui in ruinis jam positis omnia restauravit. Nec non & in ecclesia beatorum Petri & Marcellini martyrum, cujus tectum jam vetustate positum vicinum ruinæ existebat, depositis vetustissimis trabibus & aliis impositis noviter ipsum tectum atque porticus in circuitu omnes noviter restauravit.

In basilica quoque jam sæpius dicti egregii doctoris mundi beati Pauli apostoli isdem antistes sanctissimus Benedictus præsul pulcerrimi decoris rete factum miro opere totum ex gemmis alvaberis, & bullis aureis, conclusas

[Margin: S. Pauli. — "eas. — S. Sebastiani. — S. Laurentii. — S. Cyriaci. — S. Marci. — S. Petri & Marcellini. — Beati Pauli.]

etiam auri petias in se habensmaltitas videlicet majore numero 21, cum aliis pariter minoribus. Nec non & amendulas aureas numero 11. & gemmas chrysoclavas pendentes numero 10. magno amore præcepit fieri, & super sacrum sanctum altare ad honorem apostoli offerens pendere jussit assidue. Verum etiam ætherio compunctus nutu magnam sanctæ ecclesiæ, ut idoneus Christi minister, curam corde purissimo indesinenter gerens, textum scilicet voluminis, in quo constant veræ prædicationis Pauli videlicet apostoli, & aliorum apostolorum epistolæ, atque prophetarum ordinabiliter constitutæ lectiones, quæ a subdiaconibus leguntur per cunctas ecclesiarum stationes more solito rursum in ambone raptum, vel perditum a sancta ecclesia fuisse percipiens, captus magna vehementique solicitudine tale dignum similiter volumen præparare studuit, in quo Græcas & Latinas lectiones, quas die sabbato sancto paschæ, simulque & sancto pentecostes subdiaconi legere soliti sunt scripturas adjungi præcepit, miræque operationis tabulis argenteis decenter adornans sanctæ ecclesiæ Romanæ libenter obtulit.

Lectionarium amissum restituit.

Hujus temporibus Michael filius Theophili imperatori Constantinopolitanæ urbis imperator ob amorem apostolorum misit ad beatum Petrum apostolum donum per manum Lazari monachi, & pictoriæ artis nimie eruditi, genere vero Chazai, id est, euangelium de auro purissimo, cum diversis lapidibus preciosis. Calicem vero similiter de auro, & lapidibus circumdatum, reticulo pendente de gemmis albis preciosis miræ pulchritudinis decoratum & vela duo de olovero, cum cruce de olovero, & lista similiter de chrysoclavo, & parva coopertoria ipsius calicis, sicut mos Græcorum est. Similiter & vestem de purpura imperiali munda super altare majus ex omni parte cum historia & cancellis, & rosis de chrysoclavo magnæ pulchritudinis deornatam, etiam & velum de stauraci unum, cum cruce de chrysoclavo, & literis de auro Græcis.

Michael F. Theophilis imperator orientalis dona mittit Romam.

Hujus temporibus rex Saxonum nomine, causa orationis veniens, relictis omnibus suis rebus, regnum proprium suum dimisit, Romam properans ad limina apostolorum Petri & Pauli, cum multitudine populi, & obtulit dona beato Petro apostolo, coronam ex auro purissimo pensantem libras 4. Baucas ex auro purissimo duas pensantes libras...... Spatham cum auro purissimo ligatam. Item imagines duas minores ex auro purissimo: gabathas saxiscas de argento exaurato quatuor. Saraca de olovero cũ chrysoclavo. 1. Camisias albas sigillatas holosericas cum chrysoclavo, & vela majora de fundato duo.

Saxonum rex religionis causa Romam

Et ipse rex Saxonum postulante sanctissimo domno Benedicto papa, ut faceret rogam in ecclesia beati Petri apostoli publicam de pondere auri vel argenti librarum, episcopis, presbyteris, diaconis, & universo clero & optimatibus Romanis tribuit aurum, populo vero minutum argentum.

Et postmodum finita causa orationis reversus est ad proprium regnum suum, & post paucos dies vitam finivit, & perrexit ad dominum.

Multum denique idem præsul sanctarum Dei ecclesiarum curam gerens, semperque pio mentis affectu, ac studio in illarum reparatione gaudens, in basilica regni cælorum clavigeri nutritoris sui farum cantharum argenteum sedentem in pedibus 4. a Sarracenis olim ablatum, in quo ad decus ipsius basilicæ in diebus festis, atque dominicis lucerna simul & cerei ponebantur juxta lectorium mirifico opere fecit, ac renovavit pensans libras..... Erat enim ad divini cultus amorem semper intentus pacisque amator, & omnium supernorum pudicis moribus operum cultor.

s. Petri.

Hic constituit ut cum episcopus, vel presbyter, aut diaconus moreretur, pontifex una cum omnibus episcopis & presbyteris, atque diaconibus, nec non & reliquis clericis ad ejus sepeliendum corpus & commendandam animam, conveniret.

Papa sepulturæ clericorum solet interesse.

Similiter etiam ipsi facerent, cum pontifex ab hac luce migrasset, quod non solum docuit, sed & fecit. Cujus vestigia sequens successor ejus in causa pietatis hujus, sicut & in ceteris eum tamquam heres devotissimus imitatus est. Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembrem, presbyteros 5. diaconum 1. episcopos per diversa loca numero *66*. Sepultus vero est ante fores basilicæ beati Petri apostoli.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Benedictus.*] Leone defuncto absque mora in locum ejus consensu omnium (subrogatus est Benedictus III Factione vero pravorũ quorumdam, qui ad flagitium usi sunt legatorum imperatoris opera, Anastasius cardinalis presbyter tituli sancti Marcelli, quem supra in concilio Romano tempore Leonis IV. celebrato excommunicatum fuisse diximus, intrusus est per schisma in sedem apostolicam: idque imperatoris Ludovici conatu, qui oderat in electione Romani pontificis nullam sui rationem haberi. Verum resistente clero populoque Romano schismaticus ejicitur, atque in suam sedem Benedictus restituitur. Hæc summatim ex Anastasio. Hujus tempore Lotharius imperator relicto sæculo anno imperii sui decimo quinto, qui est Christi octingentesimus quinquagesimus quintus, habitum monasticum suscepit.

Benedictus fit pontifex.

EPISTOLA I. BENEDICTI PAPÆ III. AD HINCMARUM ARCHIEPISC. RHEMENSEM.

Confirmatio synodi Suessionensis II. cum privilegiis ecclesiæ & archiepiscopi Rhemensis.

Benedictus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro archiepiscopo sanctæ Rhemensis ecclesiæ.

PROBABILIUM sacrorumque definitiones gestorum audientium mentes exhilarant, faciuntque alacres, & intantum mortalium lætitia corda replent, ut in conditoris omnium exuberent laudes, facilique intuitu illarum confirment proficuas intentiones & actus, validoque & inconvulso propagare fundamine certamine ingenti procurent. Nostri quemadmodum pontificii cor dulcisonis tuæ benignitatis apicibus lætius effectum est & hilarius: strenua quos perlegentes inquisitione, nostræ te esse conjunctum dilectioni internis novimus oculis, divinisque prosperitatibus efficacem. Synodique textum imminenti ventilantes intuitu, ejusque actus, quam apud Suessionis civitatem tua beatitudo studuit celebrare, cum episcopis tuæ diœceseos, venerabilibusque archiepiscopis, Vvenilone scilicet Senonensi, Amalrico Turonensi, aliisque episcopis, ut scriptis in ea contulisti, subtilique demonstratione pandere procurasti: quæ ad profectum sanctæ noscuntur ecclesiæ piis auctoritatibus statuta sancitaque reperimus. præcipue in quibus æquiparare te viros illos prospeximus, qui non terrenis actibus,

Ivo parte 4. capite 156.

actibus, caducisque delectari sunt observationibus, infinitoque Dei zelo accensi, ecclesiastica promulgarunt statuta & ordines. Hæc cernentes, ad ea quæ cupis nullatenus nos inclinare ambigimus, tuæ venerationis adimplere cupientes affectum. Et quia ut devotus fidelisque in omnibus filius, pro instructione seu confirmatione gestorum ac regularum ecclesiasticarum, semper ad hanc te sedem recurrere contemplamur; definitiones fraternitatis tuæ, & ceterorum episcoporum, quas in præfata synodo apostolicis canonicisq; auctoritatibus propriis digitis roborasti, si ita est, nostro ut scriptis præsulatui intimasti, & gestorum serie demonstrasti, ratas eas quidem definitiones apostolica fore promulgamus auctoritate, semperque manere statuimus, ut inde quæstio nullis aliquando temporibus oriatur, & aspirantes indebite anhelitus compressi funditus perpetuo maneant: ne amplius ullorum contradicentium adversitatibus Dei conturbetur ecclesia; sed omnibus eruta scævæ pertractationis erroribus unita semper in Christo permaneat. Inter hæc quidem & hoc sancimus, ne quilibet tuæ diœceseos regulis subjectus ecclesiæ, te contempto, impune audeat seu valeat aliena expetere aut expectare judicia, ut almorum traditionibus patrum, canonumque promulgationibus est constitutum: salvo in omnibus jure apostolicæ nostræ sedis, ut ab ipso veluti Christo & sacris est cautum canonibus. Sed cuncti, sive in prælatione sive in subjectione debita, ordinem ab ecclesiasticis regulis traditum observantes obediant, & studiosius obtemperare procurent. Et hoc promulgamus, atque statuimus, ut te, qui ejus provinciæ primas dignosceris, nullius unquam infestatione, contra canonica apostolicaque decreta, sive judicia ecclesiastica tibi commissa, aut virtute aut facultate nudari, aut ante audientiam Romani pontificis a quocumque damnari statuimus: sed si compellatus appellare ad hanc sanctam sedem volueris, apostolici papæ judicio reservari, nostra, imo beati Petri auctoritate præcipimus: nec alicui cujuscumque juri vel judicio te subjici, excepta potestate sedis Romanæ pontificum. Et hoc volumus, ne quilibet ex provincia & diœcesi metropoli tuæ tibique subjecta, jus secundum ecclesiasticas constitutiones primatui ecclesiæ tuæ & tibi debitum quoquo modo per contemptum convellere, aut tibi vel ecclesiæ tuæ quamcumque violentiam contra eadem canonica constituta, & decreta Romanorum pontificum, pertinaciter inferre præsumat, cum anathematis interpositione nostra apostolica, & beati Petri apostolorum principis auctoritate, prohibemus. Optamus fraternitatem tuam in Christo nunc & semper bene valere.

[margin: o ibid.] [margin: incmarus, ist. 6. c. 11.] [margin: id. c. 24.] [margin: bid. c. 26.]

II. AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI CONSTITUTOS.

Adversus Hubertum clericum ut infra dies xxx. Romam veniat de criminibus, quorum insimulabatur, responsurus.

Benedictus episcopus servus servorum Dei reverentissimis & sanctissimis archiepiscopis cunctisque episcopis in Caroli gloriosi regis regno morantibus.

Bonorum semper innovamur auditu, & actibus hilarescimus Deum diligentium, animo superna pollentium, quos beatitudo sublimat divinoque connectit consortio, & poli perducit ad climata: atrocitatibus autem, actibusque malorum lamentamur, quorum sceleribus conversatio circumdatur, & plena malis eorum operatio manet: quorum in cunctis cursus est detestabilis, perseverantia sæva, infelixque opinio. Quibus Hubertum clericum, quondam Bosonis filium, relatione similem esse cognovimus; qui tantis squaloribus irretitus, mentem ad superna non sublevans, ævi perennis particeps esse nolit. Multorum vero ingemiscentium clamoribus hominum, horrificisque assertionibus, plura infelicis suæ audaciæ mala, dirasque perpetrationes nostri præsulatus didicerunt legati. Qualiter olim sacrorum fuit conjunctus numero clericorũ, adeo ut in divinis celebrandis mysteriis more subdiaconorum sacras lectiones conscendens ambonem populo nuntiaret. Nunc autem, quod lacrymantes referimus, iniquorum sceleratissimorumque hominum conversationibus sociatus, infaustæque vitæ unitus, & multis piaculis criminibusque plenus, ad periclitationem suæ, quod non debuerat, animæ iniquo certamine tendit, & cruenta tyrannide perseverat. Et hoc multis narrantibus audierunt, quod cum scenicis mulieribus quotidie degere non dubitet, quæ animas perdunt, & corpora sauciant, ad imaque deducunt. Et quia aggregatione multorum hominum sibi noxiorum conjuncta, multa in plebem domini, preciosa quam passione e faucibus nequissimi eripuit leonis atque redemit, homicidia & innumera adulteria, turpesque fornicationes ac deprædationes illicitas & insustentabiles perpetrare non cesset. Non solum hæc, sed & plurimis etiam affirmantibus didicerunt, quod monasterium sancti gloriosique Mauritii martyris, apostolicis privilegiis munitum, tanta ferocitate pervasit, ut nullus jam priscæ religionis in eo ordo servetur. Nam illa quæ Deo ibidem famulantibus ex ope ipsius ministrabantur, nunc meretricibus, canibus, atque avibus, nequissimis nec non hominibus sua largiuntur preceptione. Idque monasterium ab ecclesia findens, Aimoinus, cui præsidere videbatur antistes, sacrorum canonum patrumque violans sanctiones, indecenter possidere non dubitet. Et quia monasterium in commemoratione beati Petri apostoli Luxovii constitutum, cujus claustri aditus mulieribus nunquam patuit, hostili modo ingressus, cum illicitis mulieribus per aliquot dies commorari non trepidarit. Quamdam etiam mulierem, quæ causa pudicitiæ a proprio se viro dissociavit, Deoque se vovit, atque dicare promisit, & postmodum diaboli jaculo terebrata atque percussa, a monasterio fugiens, cuidam adultero juncta suæ se defensioni submisit, postremo vero archiepiscoporum episcoporumque quæsita cœtui minime est præsentata, qui una cum defensoribus suis eam ab ecclesiastica communione expulerunt; hactenus usque, divinum non timens judicium, sua defensione retinere non cesset. Pacemque, quam inter Hludouvicum munivimus Cæsarem semper Augustum, suosque gloriosos germanos, sua miserrima cupiditate, ad multorum Christianorum necem atque periculum scindere, ut audivimus, non dubitavit. Hæc & multa horum similia de eo audientes, profusis lacrymis condolemus, ne suæ fragilitatis in his eum finis contingat, Erebique voragini addicatur. Propterea volumus, & apostolica suæ præcipimus auctoritate industriæ, ut

ut omni postposita excusatione, ablatoque ingenio post XXX. dierum curricula, quam hæc illi fuerit præsentata epistola, iter inchoare non pigeat, Romamque celeri studio properare festinet: ut præsentialiter videre valeamus, atque cognoscere, si taliter circa eum hæc quæ dicuntur existant, ut spiritali abluere censura curemus, sauciataque membra cælestis reformare medicinæ collyrio valeamus. Cupimus enim illum tantis erutum esse delictis, & supernæ patriæ sacris monitis perficere civem. Si autem venire neglexerit, ad nostramque apostolicam sedem secundum præceptionem pergere noluerit, scire vos volumus, quia mox illum ab ecclesiastica communione expellimus, ita ut nec vobiscum, nec cum ullis Christianæ cultoribus fidei consortium habeat, & a dominico corpore sanguineque eum facimus alienum. Optamus beatitudinem vestram in Christo bene valere.

III. IN CONFIRMATIONEM PRIVILEGIORUM CORBEIÆ.

*** *Benedictus episcopus servus servorum Dei universis episcopis Galliarum.*

CUM Romanæ[a] sedis pontificem constet omnium ecclesiarum Christi caput atque principem fore, tanquam beati Petri principis apostolorum vices agentem, cui Christus totius ecclesiæ committens principatum fatur: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum*: Cunctatio nulli fidelium relinquitur, quod universis ecclesiis sollicitudinem prætendere, & omniū in Christo credentium saluti, paci, atque quieti prospicere nos oporteat, ut & quæ prava sunt, corrigantur, & quæ rata roborentur, quę corrupta sunt, restaurentur, quæ autem integra conserventur. Cumque hanc curam circa universalis ecclesiæ corpus per totius orbis latitudinem diffusæ custodire debeamus, speciali tamen prærogativa post Romanam atque Italicam erga ecclesias Gallicanas nobis convenit observare, quemadmodum prædecessores nostros fecisse manifestum est. Quod competentius nunc quoque fieri oportere ipse reipublicæ status testificatur, quandoquidem utramque provinciam unius imperii sceptrum non dividit, & Romanæ dignitas ecclesiæ una cum terreno principatu utriusque provinciæ regnum communi jure disponit, ut & rerum principes sua decreta Romanæ ecclesiæ sancitis præmuniant, & ecclesiastica jura principum statutis adjuventur, æstimantes terrenæ reipublicæ rectores tunc se feliciter imperare, si suis sanctionibus apostolica confœderetur auctoritas, quam dum in nobis suscipiunt ac venerantur, illum se suscipere gratulantur qui discipulis suis loquitur, dicens: *Qui vos recipit, me recipit*. Hinc e contrario de contemptoribus ait: *Qui vos spernit, me spernit*.

[a] Vide s. pag. 183. B. & Spicil. VI. Dacherii. p. 397.

Matth. 16. 18.

Matth. 10. Luc. 10.

Igitur cum, sicut dictum est, apostolicæ sollicitudini universalis ecclesiæ credita sit dispensatio & pro cunctorum fidelium statu perpetuas nostræ sollicitudini vigilias prætendere conveniat, maxima tamen diligentia curam earum debemus ecclesiarum gerere, quarum specialibus providentiam ratio suscepti officii a nobis docet agendam; ut non solum ea quæ hactenus in suo statu permanent intemerata serventur, verum ea quæ lapsa sunt ad prioris formæ dignitatem reducantur. Unde cognoscat omnium præsulum sanctorum per Gallias commorantium reverenda fraternitas, quod vir venerabilis Odo Abbas ex monasterio Corbeiæ provincię Galliarum, quod est constructum in pago Ambianensi super fluvium Summæ, adiit nos per venerabilem Amselmum abbatem; petens ut nostræ auctoritatis privilegium super electionis propriæ statu, & rerum suarum libera possessione seu dispensatione prædicto monasterio Corbeiæ concederemus. Ostendit quoque nobis privilegia ab episcopis edita, unum a præsule [b] Ambianensi, ad cujus diœcesim locus ille pertinet, & coepiscopis suis factum atque roboratum, jam antiquis temporibus: & aliud ab archiepiscopo Rhemensis ecclesiæ [c] Hincmaro & universali concilio episcoporum Galliarum paucis intercedentibus annis conscriptum, & subscriptionibus propriis roboratum, petentibus ut ad quoscumque, sive episcopos sive abbates pervenerit, subscribere non graventur. In quibus privilegiis decretum est, ut præfatum monasterium Corbeiæ & rerum suarum liberam obtineant dominationem & eligendi sibi abbatem de suis semper habeant potestatem. Contradictores vero & repugnantes huic sanctioni anathemate perpetuo damnandos. Super hæc autem magnifici imperatoris Lotharii & Ludovici ac Caroli [d] mandatum atque supplicatio accessit idipsum postulantis, videlicet ut episcoporum privilegia nostra quoque auctoritate firmarentur.

[b] Scilicet Bertefrido vide supra pag. 527. A tom VI.

[c] Vide sub finem tomi superioris ad an. 846.

[d] Spic. VI. p. 887.

Nos itaque cernentes, religiosam fore postulationem, neque ab apostolica sollicitudine prætereundum quod pro servorum Dei quiete, & sancti pontifices pie statuerunt, & magnifici principes religiose rogabant, & abbas congregationis ejusdem necessario postulabat, censuimus rogati concedere quod ultro docebat nostram pastoralem sollicitudinem exhibere.

Cognovimus etiam, referente venerabili [e] Amselmo abbate, cœnobium, de quo agimus, a pręcellentissima Francorum regina Balthilde [f] nobiliter ædificatum, & a primæ fundationis suæ statu cum nobilitate sanctorum virorum & religionis monachicæ observantia; tum quoque principum Francorum favoris prerogativa, & muniminis protectione semper floruisse. Qua de re factum est, ut & immunitates rerum suarum, & privilegia eligendi abbatem omnes ei concederent, concessumque fore perpetuis diebus decernerent, suarumq; munimenta concessionum in archivis monasterii ad memoriam futurorum servanda reponerent. Quibus cognitis omnibus nefas esse duximus si non religiosorum principum devotionem sequentes, & sanctorum præsulum exempla comitantes, nostræ cessionis auctoritatem monasterio Corbeiæ tribueremus, ne qui primi propter apostolicæ sedis primatum in ecclesiasticis negotiis disponendis inveniri debeamus, ipsi posteriores reperiamur; & qui ad servorum Dei quietem comparandam ceteris auctoritatis lumen præstare exemplo nostro jubemur, loquente domino, *Vos estis lux mundi*, ipsi per negligentiæ teporem minime boni operis fulgorem aliis præbeamus.

[e] Amrelmo

[f] Vide pag 525. Tom. VI.

Matth. 5.

Qua de re noverit omnis ecclesia Galliarum & universus episcoporum cœtus eidem ecclesiæ præsidentium, quod privilegia sanctorum præsulum, sive quæ diebus antiquis, sive quæ moderno

derno tempore gesta sunt, monasterio Corbeiæ, quod est constructum in pago Ambianensi super fluvium Summam in honore sanctorum apostolorum Petri & Pauli, & S. Stephani protomartyris, præsenti auctoritatis nostræ edicto roboramus; id est, ut res monasterii, sive quæcumque a fidelibus oblata fuerint Deo & congregationi fratrum ibidem Christo famulantium, in dispositione abbatis & fratrum maneant; neque episcopus Ambianensis, ad cujus diœcesin cœnobium illud respicit, aliquid exinde præsumat, aut aliquis episcoporum, quorum in parochiis res aut basilicas habere cognoscuntur, neque in agris, villis, prædiis, aut cellis, aut in his omnibus quæ ad jus & dominationem eorum respiciunt, aut episcopus, aut œconomus, seu archipresbyter, aut archidiaconus, aut quilibet ministrorum seu præpositorum ejus aut conventus faciant, aut convivia præparent, aut aliquid potestatis jure sibi vindicent, aut exigant vindicanda. Hac quoque conditionis lege omnes episcopi se conveniri noverint, quorum parochias res Corbeiensis monasterii respicere cognoscuntur: nec novum, nec inusitatum causetur quisquam fore quod decernimus, quandoquidem & huic cœnobio constat olim jam hoc concessum, & multis aliis non solum in Gallia vel in Italia, verum toto terrarum orbe, non solum monachorum, verum canonicorum monasteriis, hodieque conspicimus manere indultum: & unaquæque ecclesia debet manere suis privilegiis contenta, nec ab alia[a] pervadi vel usurpari, quod alterius juris esse conspicitur.

Cumque Galliarum permaxime ecclesias fidelium collationibus a Deo constet esse ditatas, ut nemo sit fere episcoporum, cui suæ sumptus ecclesiæ satis superque non sufficiant, cujus gratia necessitudinis, quæ servorum Christi sunt usibus collata, in suos convertere sumptus præsumant? Si enim clericorum, qui de propriis abundant reditibus, communicatio prohibetur cum eis quæ conferuntur ecclesiæ, ne dum illi acceperint, qui de propriis abundant, eorum qui nihil habent inopia non levetur; qua conscientia episcopus suæ sumptibus ecclesiæ sufficiens, quæ servorum Dei fuerint usibus collata præsumat contingere? Nec veretur quod per prophetam dominus exprobrat sacerdotibus dicens: *Rapina pauperis in domibus vestris.* Pauperes enim Christi esse quis ne sciat, qui contemnentes substantiam mundi, salvatoris nostri vestigia sectantes, qui *cum esset dives pro nobis pauper effectus est*, sanctæ professionis titulum sibi divitias arbitrantur?

Quisquis igitur aliquid horum quæ fuerint ad necessitates eorum collata præsumpserit, & suis commodis applicuerit, rapinam in domum suam de substantia pauperis congregat. Omnia quoque quæ sunt ecclesiis oblata vel delegata in pauperum, pupillorum, viduarum, certum est necessitates destinata. Quare quisquis ex his aliquid in suas utilitates exigit, rapinam pauperis in domum suam congestam detinet. Et apostolus ait. *Quia rapaces regnum Dei non possidebunt.* Unde ab omnibus quæ monasterio Corbeiæ fuerint, vel oblata, vel quocumque legitimo jure possessa, in pecuniis, in agris, in prædiis, in domibus, in cellis, aut ecclesiis, nihil ex eis sibi præsumat aut episcopus, aut quicumque ministrorum ejus, ne contra nostram & majorum auctoritatem faciens, regum quoque decreta pro servorum Christi quiete constituta contemnens, reum se sancti concilii & perpetuæ damnationis efficiat.

[Marginal notes: alio. — Isai. 3. — Psal. 2. — 1. Cor. 6.]

Et quoniam monachi tranquillitatis pacem, & securitatis otium habere debent, ut Deo vacantes professionis suæ regulam valeant observare, nec episcopus, nec archidiaconus ejus accedant ad præfatum monasterium, nec servorum Dei quietem perturbare præsumant; nisi forte aut abbas, aut fratres alicujus utilitatis gratia eum vocare voluerint; alias nec in abbatem, nec in aliquem de fratribus quicquam potestatis obtineat, neque per episcopalem fastum aliquid in eos ei liceat; verum abbas secundum regulam [a] S. Benedicti liberam monasterii sui habeat potestatem, & monachi ad ejus tanquam ad pastoris sui solummodo respiciant gubernationem, nec episcopale ministerium aliquid ditionis super eos obtineat. Quoniam cum abbas vices Christi in monasterio creditur agere, pastoris officium super creditas sibi oves habere cognoscitur: utque dispensationis suæ ministerium exercere prævaleat digne, nullius debet perturbari potestate subjectus, sed ab omni episcopali liber dominatione, Christum tantummodo judicem sustineat, cui redditurus est de creditis sibi ovibus rationem. Quapropter modis omnibus statuimus; ut episcopus adventus sui præsentia monasterii tranquillitatem non inquietet, nec aliquid in eo episcopali potestate facere præsumat, nec fratribus aut abbati ullam molestiam, aut inquietudinis perturbationem ingerat. Quod si violare præsumpserit, non pastoris officium, sed eversoris atque conturbatoris dominici gregis noverit se agitare tyrannidem: ac per hoc non ut pastor suscipiendus, verum tanquam lupus ab ovili Christi removendus, damnationis suæ pœnas anathematis mucrone percussus excipiat. Altaria vero seu basilicas in monasterio rogatus ab abbate pro Christi nomine consecret atque benedicat. Chrisma quoque sive sanctificationis oleum singulis annis præbeat. Sed etsi quem petierit abbas aut de monachis aut de canonicis suis ad aliquem gradum ecclesiasticum consecrandum, nullatenus contradicat, nisi forte is pro quo petitur indignus tali honore veritatis testimonio deprehendatur: quoniam sicut divinæ benedictionis sacramentum aut pro gratia largiri cuiquam non decet indigno, ita gratis debet exhiberi dignis, sicut salvator ait: *gratis accepistis, gratis date.*

Electionis autem privilegium ut habeant fratres ejusdem monasterii decernimus, id est, ut quemcumque de se ipsis, qui sit monachicæ professionis, dignus tamen pastorali prælatione, voluerint eligere, secundum regularem auctoritatem, potestatem habeant eligendi. Et super hoc monentes obsecramus filios nostros gloriosos Lotharium, Ludovicum, Carolum Augustum, ut sicut memorabiles augusti genitor & avus eorum, & priores ante se reges Francorum eidem cœnobio concesserunt eligendi de semetipsis abbatem, atque ipsi suis præceptis hoc idem sanxerunt, ita quoque conservare suis temporibus pro Christi amore dignentur, & conservanda perpetuis diebus æternitatis suæ legibus constituant

[Marginal notes: [a] S. Benedicti Reg. cap. 65. — Ibid. cap. 2. — Matt. 10.]

tuant; ut dum famulis Christi libertatem electionis concesserint, & concessam servare studuerint, & præsentis vitæ regnum, & sempiternæ beatitudinis gloriam a domino ipsi percipere mereantur. Atque quod est aut regio munere, aut fidelium devotione ad idem cœnobium Deo famulisque ejus oblatum, nec ipsi auferant, nec alios auferre permittant. Quoniam valde justum constat atque religiosum, ut qui a domino meruerunt percipere regni honorem, ipsi Deo conservent quod ei collatum est pia credentium devotione; & qui a Christo regali magnificentia prælati sunt ceteris, ipsi famulis Christi eligendi sibi pastorem non auferant libertatem. Nam quis ignorat illa quæ collata sunt Deo per fidelium manus, divinitati possidenda consignari, & ab humano jure in jus divinum concedi; nec etiam hominum dominationi posse transscribi quod constat divinitatis possessione semel fore contradictum? unde quisquis ea sui juris dominationi conatur adjungi, alterius, id est, Dei juris pervasorem certum est fore eum. Etenim si quis alicujus hominis possessionem per violentiam sibi conatus fuerit usurpare, reus publici juris efficitur, & tanquam raptor & pervasor hereditatis alienæ legali judicio puniendus subjicitur. Multo magis igitur quicumque res Deo consecratas in jus suæ possessionis transfuderit, non humani tantum verum etiam divini juris noxius tenetur, & non solum raptoris aut pervasoris crimine, verum etiam sacrilegii nota damnandus, cælesti judicio mulctabitur.

Vnde magnifici principes cogitent quanto se crimine ante conspectum divinæ majestatis obligent, qui res Deo traditas invadere, & ab ecclesiasticis usibus in suas utilitates convertere non metuunt. Si vero privatorum quamvis ingenuorum hominum tamen possessiones injuste pervaserint, atque violenter abstulerint, non reges, id est, justi & modesti, sed tyranni, id est, crudeles & iniqui vocantur & habentur. Quo nomine, quove honore censendi sunt, qui divinam hereditatem, id est ecclesiæ Christi possessionem injuste invadunt, & violenter auferunt? unde hæc cogitantes filii nostri religiosissimi principes, res monasterii Corbeiensis inviolatas illibatasque, tanquam sacra " divinitatis custodiant, nec ipsi eas tollentes, nec ab aliis auferri sinentes, ut ante conspectum superni regis quod dicuntur nomine reges merito censeantur; ut dum Deo quæ sua sunt custodiunt, eis a Deo & terreni regni principatus custodiatur, & sempiternæ beatitudinis corona tribuatur.

" sacræ.

Quapropter monentes eos hortamur, ut tam sua quam priorum principum concessa inconvulsa custodientes, pontificum quoque nostraque decreta nullatenus prævaricantes, monasterio sæpedicto electionis privilegium tam suis quam futuris temporibus & servent, & servanda sanctionis perpetuæ stabilitate decernant. Veritatis etenim voce docemur, quoniam *si quis in ovile Christi non per ostium ingreditur, sed aliunde ascendit, hic fur est & latro*, & talis non dominici gregis salutem, sed sua lucra non ut salvet, sed ut perdat, requirit. Ovile autem Christi fore collegium sanctum monachorum, nullus prudentium dubitat. In hoc ovile per ostium ingreditur, quando per electionis ordinem secundum regularem constitutionem aliquis pastorale ministerium sortitur: qui vero regia dominationis potestate suffultus, & non per electionis gratiam super dominicum gregem primatum arripit, hic non pastor, id est vicarius Christi, sed fur & latro esse cognoscitur; nec ut dominicum gregem custodiat, sed ut perdat & dissipet intrare deprehenditur. Vnde quisquis ei potestatis hujus tribuit dominationem, de morte tantarum animarum in die judicii reus judicabitur, quantis hic per pravitatis exempla causa fuit perditionis.

Ioan. 10.

Qua de re, gloriosi principes monasterio huic electionis prærogativam concedite, neque aliquam personam aut laicam aut canonicam, quod contra omnem ecclesiasticum ordinem est, aut etiam monachum ex alio monasterio, vel non secundum regulam electum, super illud regali potentia constituatis, ne domus Dei, *quæ domus orationis esse debet*, per vos fiat *spelunca latronum*. Neque enim ignoratis hujusmodi prælatos & auctores hujusmodi prælationis a domo æternitatis divina censura exturbandos, & ad supplicia ultionis perpetuæ deportandos. Vnde quæ sententia damnationis a nobis est in tales exercenda, nisi quam Spiritus sanctus ore prophetico protulit, dicens: *Omnes principes eorum qui dixerunt, hereditate " possideamus sanctuarium Dei. Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti: sicut ignis qui comburit sylvam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris eos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos.* Qui sunt enim qui sanctuarium Dei hereditate possidere dicuntur, nisi illi qui res Deo dedicatas, & ad usus pauperum servorumque ejus collatas, sæcularis potentiæ dominatu, non electionis gratia quærunt obtinere? principes autem illorum sunt hi, qui votis eorum suffragia præstando, aut ecclesiæ res illis tradendo consentiunt. Quali autem utrique feriantur divinitus ultione superius dicta sententia comprehendit, quæ ostendit eos a cælestis patriæ stabilitate projiciendos, & temporalis ' volubilitate lapsus quasi rotæ vertigine circumferendos, postque præsentis terminum vitæ, turbine divinæ animadversionis velut stipulam ariditatis vanitate levissimam rapiendos, & infructuositatem eorum atque superbiam tanquam silvestrem sterilitatem, & contra Deum elatum tumorem terræ, igni, flammaque vorante comburendos.

Psal. 82.

" De frequenti illo in Galliis per ea tempora abusu bonorum ecclesiasticorum a sæcularibus viris etiam conjugatis possessorũ, conniventibus ad ea sacrilegia principibus, plura erudite collegit Ioannes Filesacus singulari ea de re opusculo.

' nobilitate lapsos. leg. Dacherius

Vt hanc igitur ultionis divinæ severitatem non subeant, studeant Christianissimi principes Christi ecclesiis electionis sua jura conservare, & quod universæ debetur ecclesiæ; Corbeiensi non auferant monasterio: ut dum ei propter honorem Dei jus electionis indulserint, & res monasterii violentorum ambitionibus ne deserviant incontaminatas servaverint, ipsi cælestis regni cum Christo participium consequantur. Nec illud aliquando in sæcularium manus, aut canonicam dominationem permittant, quod habitatorum summa destructio est, & dantis, sive accipientis summa damnatio. Nam quid est aliud sæcularem personam pastoris vice ecclesiæ Dei præferri,

ferri, quam abominationem desolationis in templo Dei constituere? Quicumque igitur hoc faciunt Pilato similes inveniuntur, qui Cæsaris imagines in templo domini statuit venerandas. Et cum apostolus fidelibus loquitur, dicens; *Nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri*: qui sæcularem personam monachis præficit, quantum in sæculo de forma spiritus ad formam sæculi, & de imagine Christi ad imaginem terreni regis eos impellit: quoniam omnis subditus prælati sui debet imaginem sequendo imitari. Vnde non parvo se delicti scelere putet involvi, qui tales ecclesiæ præponit, in quorum forma servi Christi, non Christi humilitatem, sed superbiam mundi, non cælestis patriæ desiderium, sed concupiscentiam sæculi contemplentur semper & addiscant.

Rom. 12.

Quod quia videtis, excellentissimi principes, scelestissimum fore, hoc impietatis sacrilegium a monasterio Corbeiensi propellite semper: sed nec canonici ordinis personam super illud aliquando vel præponatis, vel præponi sinatis. Memores estote quod Nadab & Abiu, quia ignem alienum domino in incensum obtulerunt, divino igni consumpti sunt. Ignem siquidem alienum in incensum offert domino, qui monasticæ religioni aliquem sub canonica professione militantem, ut pastoris vicem obtineat prærogat. Verum quia tales ultione feriuntur, illorum signat interitus, qui mox præsentis pœnæ supplicio consumpti, quid eorum imitatores mereantur suæ damnationis exemplo posteris signaverunt. Omnes quoque licet monasticæ sint professionis, si non per electionem regularem constituti fuerint rectores eidem monasterio, de quo loquimur, quia tales per munera cognoscuntur admissi, id est, aut per pecuniam, aut per gratiam, aut per obsequium, universa a nobis Petri principis apostolorum auctoritate cum Simone, cujus imitatores existunt, anathemate condemnantur. Et ut religiosi principes ab hac damnationis sententia maneant immunes, studeant omnibus modis circa monasterium præfatum electionis privilegium servare semper inviolatum: quoniam secundum jam olim a sanctis patribus definitam promulgationem ecclesiæ Corbeiensis prælationem, non per legitimam monachorum in eodem cœnobio Christo militantium electionem, sed contra regularem atque canonicam auctoritatem, & dantem & accipientem a Christi regno, sanctorumque consortio anathematizamus, neque societatem poterunt habere Ierusalem cælestis, qui eam in terris peregrinantem dissociare conantur. Quod agere certum est omnes qui non pastores, sed latrones, nec Christi vicarios, sed anti-christi sequaces, super eam constituere non verentur, ut domus Dei, non domus orationis, sed spelunca latronum existat; nec in ea forma Christi, sed abominatio desolationis emineat.

Levit. 10.

Sed si reipublicæ rectores, divinorum contemptores præceptorum & episcoporum, atque nostram super hac re decernentem contemnentes auctoritatem, non quem regularis electio decreverit, sed quem eorum dominatio voluerit, illi præposuerit congregationi, monachi loci ejusdem episcopum, ad cujus

diœcesim monasterium pertinet, obsecrent, ut aut per se ipsum, aut una cum eis ad archiepiscopum Rhemensem referat, atque simul principem conveniant, & eum super transgressionis suæ periculo commoneant. Quod si episcopus diœcesis illius aut propter timorem, aut favorem principis, aut propter imprudentiam, vel pastoralis curæ negligentiam, ferre auxilium vel noluerit, vel contempserit, fratres per se ipsos præfatum archiepiscopum & vicinos episcopos adeant, & necessitudinis suæ causam eis manifestent, utque sibi ferant auxilium supplicent. Archiepiscopus, autem vel ipse solus, vel cum ceteris episcopis suæ diœceseos regem adeant, & super electione violata eum commoneant, utque corrigere dignetur, & verbis suadere, & precibus obsecrare non desistant. Quod si eos audire contempserit, nec peccati sui corrigere culpam maluerit, excommunicationis apostolicæ sententiam damnatus excipiat. Si vero vel episcopus cujus parochia est, aut archiepiscopus, aut ceteri suffraganei negligentes super hoc fuerint, aut contempserint; aut irritum duxerint, damnationis cujus sententiæ teneantur obnoxii non ignorant. Dicit enim propheta: *Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram.* Vnde noverint se eodem vinciendos anathemate, si neglexerint pro grege dominico pastoralis curæ sollicitudinem adhibere. † BENEDICTUS †

Ezech. 3. 33.

Scriptum per manum Theodorici notarii & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Octobrio, indictione quarta. Bene valete. " Actum nonis Octobris per manum Theophylacti secundicerii S. sedis apostolicæ imperante D. piissimo Augusto Hlotario a domino coronato magno imperatore anno XXXIX. & post ejusdem annum XXXIX. sed & Hludovico novo imp. ejus filio anno VII.

" Hæc in spicilegio omissa.

IV. IN CONFIRMATIONEM PRIVILEGIORUM MONASTERII S. Dionysii in Francia.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, Hludovico abbati venerabilis monasterii sanctorum martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii, ubi eorum sacra corpora requiescunt, & omni congregationi fidelium monachorum, quæ cum eo est, pax a Deo patre & domino Iesu Christo.

QUESTI estis filii mei carissimi quod in terris quas apud Anglos Saxones habere videmini, multi per insolentiam illius terræ homines vobis injurias important, & præcipue, cum suprema sorte funguntur reges, & alii succedunt in regno. Quapropter petistis, ut vobis donationes illas regum seu principum, vel cujuscumque, qui ad vestrum monasterium pro amore Dei summi ac veneratione prædictorum martyrum, seu pro salute sua, aliquid in illa terra largiti sunt, auctoritatis nostræ pagina firmaremus. Iustum ergo considerantes, quod a nobis utiliter postulatur, auctoritate Dei Patris omnipotentis cum Filio & Spiritu sancto & beati Petri sanctorum apostolorum principis, cujus nos immeriti vicarii existimus, cum invocatione cælestium virtutum sancimus, & firmantes roboramus; ut quicquid in omni

Q terra

terra Britanniæ, vel ubicumque, sive a regibus, principibus, seu a quolibet homine, sive in terris, sive in aquis, qualiscumque sit illa possessio, quæ ad monasterium SS. martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii tradita est, absque invasione & violentia quorumcumque hominum, sub potestate abbatis & provisione monachorum ejusdem monasterii in perpetuum perseveret. Quod si aliquis hoc infringere, vel per alium aliquem voluerit, auctoritatis nostræ privilegium, sciat se anathemate insolubili damnatum, & a regno Christi alienum, & cum impiis æternis incendiis deputandum, nisi resipuerit & ad satisfactionem congruam venerit. Qui autem ista conservaverit, auxerit, adjuverit, benedictionem percipiat a D. N. I. C. in sæcula sæculorum. Amen. Bene valete. Scriptum per manum Theodori notarii regionarii sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Maio, indictione septima. Datum per manum Megisti episcopi & bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis quinto idus Maii imperante domino piissimo perpetuo Augusto a Deo coronato magno imperatore, consulatus ejus, anno octavo, indictione quinta: non septima.

CONCILIUM VVINTONIENSE GENERALE ANGLICUM.

Anno Christi 855.

V. nonas Novembris, anno Christi DCCCLV. indictione IV. celebratum, præsentibus Æthelvulfo rege Vvestsaxoniæ, Beorredo rege Merciæ, & Edmundo rege Eastanglorum, una cum archiepiscopis Cantuariensium & Eboracensium, ceterisque totius Angliæ episcopis & magnatibus: in quo celebris illa donatio Æthelvulfi regis decimæ mansionis & omnium bonorum per terram suam Deo & ecclesiæ facta confirmatur.

Exemplar hujus donationis juxta Ingulphum Saxonem.

Ex Ingulpho & aliis. Tempus.

INCLYTUS rex Vvestsaxonum Ethelvulphus, cum de Roma, ut limina apostolorum Petri & Pauli, ac sanctissimum ipsum Leonem multa devotione una cum juniore filio suo Alfredo peregre visitaverat, noviter revertisset, omnium prælatorum ac principum suorum, qui sub ipso variis provinciis totius Angliæ præerant, gratuito consensu tunc primo cum decimis omnium terrarum ac bonorum aliorum sive catallorum, universam dotaverat ecclesiam Anglicanam per suum regium chirographum confectum inde in hunc modum.

REGNANTE domino nostro in perpetuum, dum in nostris temporibus bellorum incendia & direptiones opum nostrarum, nec non & vastantium crudelissimas hostium deprædationes barbararum paganarumque nationum, multiplices tribulationes ad affligendum nos pro peccatis nostris usque ad internecionem, tempora cernimus incumbere periculosa.

Quamobrem ego Ethelvulphus rex Vuestsaxonum cum concilio episcoporum ac principum meorum consilium salubre ac uniforme remedium affirmantes, consensimus, ut aliquam portionem terrarum hereditariam antea possidentibus omnibus gradibus, sive famulis & famulabus Dei Deo servientibus, sive laicis miseris semper decimam mansionem, ubi minimum sit, tum decimam partem omnium bonorum in libertatem perpetuam donari sanctæ ecclesiæ dijudicavi, ut sit tuta & munita ab omnibus sæcularibus servitutibus, imo regalibus tributis majoribus, & minoribus, sive taxationibus, quæ nos dicimus *Vvinterden*, sitque libera omnium rerum remissione animarum, & peccatorum nostrorum ad serviendum Deo soli, sine expeditione, & pontis extructione, & arcis munitione, ut eo diligentius pro nobis ad Deum sine cessatione preces fundant, quo eorum servitutem in aliqua parte levigamus.

Desideratur nonnihil in Ingulpho.

Acta sunt hæc apud Vvintoniam in ecclesia sancti Petri, anno dominicæ incarnationis 855. indictione 3... nonas Novembris ante majus altare, pro honore gloriosæ virginis & Dei genitricis Mariæ, sanctique Michaelis archangeli, & beati Petri apostolorum principis, nec non & beati patris nostri Gregorii papæ.

Præsentibus & subscribentibus archiepiscopis & episcopis Angliæ universis, nec non Beorredo rege Merciæ, & Edmundo Estanglorum rege, abbatum, & abbatissarum, ducum, comitum, procerumque totius terræ, aliorumque fidelium infinita multitudine, qui omnes regium chirographum laudaverunt, dignitates vero sua nomina subscripserunt.

Rex vero Æthelvulfus pro firmitate ampliore obtulit hanc chartulam scriptam super altare sancti Petri apostoli, & episcopi pro fide Dei illam acceperunt, & per omnes ecclesias postea transmiserunt in suis parochiis publicandam.

Exemplar hujus donationis juxta Guil. Malmesburium.

POST triumphatos scilicet hostes, ad Dei cultum conversus (*rex Æthelvulfus*) decimam omnium hydarum intra regnum suum Christi famulis concessit, liberam ab omnibus functionibus, absolutam ab omnibus inquietudinibus. Sed quantula est hæc ejus gloria? Romam composito regno abiit, & reliqua. *memoratisque insignibus suis aliis munificentiis, & rebus gestis, huc se tandem recipiens Malmesburius,* apponam (*inquit*) scriptum libertatis ecclesiarum, quod toti concessit Angliæ.

Occasio.

REGNANTE domino nostro Iesu Christo in perpetuum; dum in nostris temporibus bellorum incendia, & direptiones opum nostrarum, nec non & vastantium crudelissimas deprædationes hostium barbarorum, paganarumque gentium, multiplices tribulationes ad affligendum usque ad internecionem. cernimus tempora incumbere periculosa.

Donatio.

Quamobrem ego Ethelvulphus rex occidentalium Saxonum, cum concilio episcoporum ac principum meorum concilium salubre, atque uniforme remedium affirmavi: ut aliquam portionem terrarum hereditariam antea possidentibus omnibus gradibus, sive famulis & famulabus Dei, Deo servientibus, sive laicis, semper decimam mansionem ubi minimum sit, tamen partem decimam in libertatem perpetuam perdonari dijudicavi, ut sit tuta ac munita ab omnibus sæcularibus servitutibus, nec non regalibus tributis majoribus & minoribus, sive taxationibus, quod nos dicimus *Vvitereden.*

Libertas.

ANNO CHRISTI 855.

den. Sitque libera omnium rerum pro remissione animarum nostrarum ad serviendum Deo soli sine expeditione, & pontis instructione, & arcis munitione, ut eo diligentius pro nobis ad Deum preces sine cessatione fundant, quo eorum servitutem in aliqua parte levigamus.

Placuit etiam episcopis Alhstano Schireburnensis ecclesiæ & Svvithuno Vvintoniensis ecclesiæ cum suis abbatibus, & servis Dei consilium inire, ut omnes fratres & sorores, nostræ ad unamquamque ecclesiam omni hebdomada die Mercurii, hoc est *Vveddensday*, cantent L. psalmos, & unusquisque presbyter duas missas, unam pro rege Ethelvulpho, & aliam pro ducibus ejus huic dono consentientibus, pro mercede & refrigerio delictorum suorum: & pro rege vivente dicant: *Oremus. Deus qui justificas:* pro ducibus etiam viventibus: *Prætende, domine.* Postquam autem defuncti fuerint, pro rege defuncto singularirer; & pro principibus defunctis communiter: & hoc sit tam firmiter constitutum omnibus Christianitatis diebus, sicut libertas illa constituta est, quamdiu fides crescit in gente Anglorũ.

Missæ pro rege & consentientibus.

Scripta est autem hæc donationis chartula, anno dominicæ incarnationis 844. indictione quarta, die quinto nonas Novembris in civitate Vventana in ecclesia sancti Petri ante altare capitale, & hoc fecerunt pro honore sancti Michaelis archangeli, & sanctæ Mariæ reginæ, gloriosæ Dei genitricis: simulque & beati Petri apostolorum principis, nec non, & sanctissimi patris nostri Gregorii papæ, atque omnium sanctorum.

Locus & tempus. Dedicatio. Subscriptio

Desideratur aliquid in Malmesburio.

Et tunc pro ampliore firmitate rex Æthelvulfus posuit chartulam super altare sancti Petri, & episcopi pro fide Dei acceperunt, & postea per omnes ecclesias transmiserunt in suis parochiis, secundum quod prædictum est.

Oblatio. Publicatio.

Exemplar hujus donationis juxta Matthæum Vvestmonasteriensem.

ANNO (*inquit*) gratiæ DCCCLIIII. &c. magnificus rex Æthelvulfus decimam regni sui partem Deo & beatæ Mariæ & omnibus sanctis contulit, liberam ab omnibus servitiis sæcularibus, exactionibus, & tributis. Quam donationem & chartæ suæ confirmationem hic ponere libet, ut ipsius devotio omnibus innotescat.

Tempus.

REGNANTE in perpetuum domino nostro Iesu Christo, in nostris temporibus bellorum incendia, & direptiones opum nostrarum & vastantium crudelissimas hostium barbarorum, paganarumque gentium multiplices tribulationes, affligentium usque ad internecionem cernimus tempora incumbere periculosa.

Occasio.

Quamobrem ego Æthelvulfus rex occidentalium Saxonum, cum concilio episcoporum ac principum meorum, concilium salubre, atque uniforme remedium affirmavi, ut aliquam portionem terræ meæ, Deo & beatæ Mariæ, & omnibus sanctis, jure perpetuo possidendam concedam, decimam scilicet partem terræ meæ, ut sit tuta muneribus, & libera ab omnibus servitiis sæcularibus, nec non regalibus tributis majoribus & minoribus, sive taxationibus, quæ nos *Vvitereden* appellamus. Sitque omnium rerum libera pro remissione animarum, & peccatorum meorum, ad serviendum soli Deo sine expeditione, & pontis constructione, arcis munitione, ut eo diligentius pro nobis preces ad Deum sine cessatione fundant, quo eorum servitutem in aliquo levigamus.

Donatio. Libertas.

Placuit autem episcopis ecclesiæ Sciréburnensis Alstano, & Vvinton. Svvituno cum suis abbatibus, & Dei servis, viris scilicet & feminis religiosis, quibus supradicta collata sunt beneficia, consilia inire, ut omnes fratres & sorores, omni hebdomada die Mercurii, hoc est, *Vvodnesday*, in unaquaque ecclesia cantent psalmos L. & unusquisque presbyter duas missas, unam pro rege, & aliam pro ducibus ejus in hunc modum consentientibus, pro salute & refrigerio delictorum suorum. Postquam autem defuncti fuerimus, pro rege defuncto singulariter, & pro ducibus communiter. Et hoc sit firmiter constitutum omnibus diebus Christianitatis, sicut libertas constituta est, quamdiu fides crescit in gente Anglorum.

Psalmodia. Missæ pro rege & liberis.

Scripta est autem hæc donationis charta, anno gratiæ DCCCLV. indictione quarta, quinto nonas Novembris in urbe Vventana ante majus altare beati Petri apostoli.

Cetera quæ sequuntur apud Ingulphum sectione 6. hic desiderantur, & ea etiam quæ apud Malmesburium habentur tam sectione 5. quam & 6.

a SYNODUS CARISIACA PRO REFORMANDIS MORIBUS ECCLESIÆ congregatum in Gallia anno domini DCCCLVII. tempore Benedicti papæ III. & Caroli Calvi regis Francorum.

ANNO CHRISTI 857.

EPISTOLA a SYNODALIS SUB NOMINE CAROLI REGIS AD EPISCOPOS & comites Galliæ scripta.

a Extat titulo xx. capitularium Caroli Calvi a Sirmondo edita & capp. distincta.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Carolus Dei gratia rex illustris episcopis & dilectis ac fidelibus missis illustribus, comitibus nostris salutem.

NOTUM sit fidelitati vestræ, quia decimo quinto Kalendas Martii, secundum sacram auctoritatem synodum venerabilium episcoporum, ac conventum fidelium nostrorum apud Carisiacum fecimus convenire. Cum quibus, inter cetera ecclesiastica, utilitatis ac regni necessitatis negotia consideravimus, qualiter rapinæ, & depopulationes, quæ partim occasione superirruentium paganorum, partim mobilitate quorumdam fidelium nostrorum in regno nostro, per eos etiam qui ecclesiam Dei defendere & tueri, & regni soliditatem & quietem debuerant providere, grassantur, aliquo modo, annuente domino, sedari valeant & amoveri.

Quorum consultu decrevimus, ut quia peccata, quæ in suo initio, ut sunt, magni ponderis æstimantur, pernicioso processu ipso etjam exitiabili "supra † jus mentibus loquantur, & quasi insensibiles: ac si quando resipiscere moliuntur, ". casibus suis obligent, ut si resurgere velint, non possint. Antequam censura ecclesiastica, ac legales sententiæ hujusmodi prædatores terribiliter & damnabiliter feriant, episcopi quique in suis parochiis, & missi in illorum missaticis, comitesque in eorum comitatibus pariter placita teneant, quo omnes reipublicæ ministri & vassi dominici, omnesque quicumque vel quorumcumque homines in iisdem parochiis & comitatibus, sine ulla personarum acceptione & excusatione aut dilatione conveniant.

† Locus corruptus. " usu pravis mentibus levantur, & q.r. reddunt. " eas sæpius.

ANNO CHRISTI 857.

Et episcopi illius parochiæ breviter annotatas sententias de ejusmodi causa, euangelicæ videlicet & apostolicæ & propheticæ auctoritatis, nec non & decreta apostolica atque canonica omnibus relegant, & aperto sermone cunctis quale quantumque peccatum sit, & qualem quantamque pœnitentiam, & quam immanem severissimamque vindictam exposcat, cum aliis debitis & necessariis atque utilibus prædicationibus innotescere curent.

Missi quoque legales sententias, sicut eas cognitas habent, annotent, & prædecessorum nostrorum regum atque imperatorum, nostraque capitula de hac causa in unum collecta omnibus nota fiant. Et episcopi Dei & apostoli auctoritate tales deprædationes omnibus interdicant, & missi & comites nostri cunctis ex regio nostro banno prohibere firmiter studeant, & cognoscant omnes quia si abhinc inante in regno nostro talia facere aliquis præsumpserit, secundum divinas sententias specialiter excipiet sententiam, & secundum leges ac capitula regia emendari cogetur & secundum judicium fidelium nostrorum condignam vindictam suscipiet.

Et si talis persona fuerit, ut episcopi & missi nostri ac comites in illorum ministeriis quod pravum actum fuerit potuerint emendare, secundum præfixa monita illud emendare studeant, aut per fidejussores ad nostram præsentiam venire faciant. Si autem aliquis quiscumque inobediens extiterit, cum summa festinatione nobis notum facere curent, ut quantocitius ad nostram præsentiam illum venire jubeamus, & dignam ultionem secundum judicium fidelium nostrorum sustineat. Et si (quod absit) talis emerserit, qui Dei timorem postponat, & ecclesiasticam auctoritatem contemnat, ac regiam potestatem refugiat; sciat, quiscumque ille fuerit, quia & secundum canonicam auctoritatem ab omnium Christianorum cœtu, & sanctæ ecclesiæ consortio, & in cælo & in terra alienus efficietur, & regali potestate atque omnium regni fidelium unanimitate, sicut Dei & ecclesiæ inimicus & regni devastator persequetur, usque dum a regno exterminetur.

Et si aliquis comes fuerit, qui in hoc suo comitatu fecerit, aut ibi talia increscere permiserit, & ipse illa non emendet, aut nota nobis non fecerit, ut nostra auctoritas talia corrigat; sciat quia talem sententiam inde sustinebit, sicut tempore antecessorum nostrorum consuetudo fuit. Et si aliqui itinerantes deprædationes & rapinas per regnum nostrum fecerint, & episcopi seu missi & comites hoc emendare non potuerint; quamcitius possint, nobis notum facere curent; ut jubeamus ipsos deprædatores per eamdem viam cum misso nostro redire, & illa omnia, quæ alii egerunt, legaliter emendare, & talem armiscaram, sicut a nobis jussum fuerit, aut judicium, sicut cum fidelibus nostris consideraverimus, sustinere. Si autem dilecti fratris nostri, ac nepotum nostrorum homines fuerint, qui talia egerint, & hoc nobis innotescat, ut illis nota faciamus. Et illi suos homines, sicut illis melius visum fuerit de talibus castigare procurent, sicut & nos nostros homines castigare volumus. Si in illorum regnis indecentia, & aliqua noxia (quod absit) facere præsumpserint, "admonendi sunt qui aliena rapere contendunt, ut solicite audiant, quod veniens in judicio dominus dicat: *Esurivi & non dedistis mihi manducare*, &c. quibus dicit: *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus.* Hinc ergo colligendum est, quanta damnatione plectendi sint qui aliena rapiunt, si tanta animadversione feriuntur qui sua indiscrete tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res capta, si tali subjicit pœnæ non tradita. Perpendant quo demeretur injustitia illata, si tanta percussione digna est pietas non impensa.

" In Sirm. edit. COLLECTIO DE RAPTORIBVS. Gregorius in libro pastorali dicit. Admonendi &c.

[Matt. 25.]

Audiant raptores qui multiplicant non sua usquequaque, & aggravant contra se densum lutum. Densum lutum contra se aggravare est terrena lucra cum pondere peccati cumulare. [Habac. 2.]

Audiant quid Christus dicat: *Quid prodest homini si totum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur*: id est quid prodest homini, si totum quod est extra se congregat, & hoc solum quod ipse est damnat. [Matth. 16.]

Audiant illi qui rapiunt in hoc sæculo: deficient autem, & in sæculo dimittent; sed secum ad judicium causas rapinæ, id est damnationem secum ferent, ut alibi scriptum est.

Audiant quia propheta Isaias dicit: *Rapina pauperis in domo vestra, & causa viduæ non ingreditur ad eos, & lacryma viduæ usque ad maxillam descendit; & dominus non delectabitur in illis.* [Isai. 3.]

Audiant quia in cujus domo rapina est, sive in domo corporis, sive in domo mansionis, non habitat in illa domo Spiritus sanctus, sed spiritus malignus. Et si accedit ad communionem corporis & sanguinis Christi ante dignam satisfactionem, non mundatur per illam communionem a peccato, sed plenius, sicut Iudas quando in cœna plenus rapina & iniquitate communicare præsumpsit de manu Christi, possidetur a diabolo, unde & suspensus crepuit medius. Ad quem causa viduæ non ingreditur, nec ipse, si digne non satisfecerit, in cælestem ecclesiam intrare valebit.

Audiant raptores quid iterum propheta dicat: *Qui prædaris, nonne & ipse prædaberis?* Videlicet quia ille qui prædatur res pauperum & ecclesiarum ac servorum Dei, deprædatur a diabolo, & præda illius fit. [Isai. 33.]

Audiant quid sanctus apostolus dicat, per quem locutus est Christus, & qui raptus fuit usque ad tertium cælum, & qui raptus fuit in paradisum, & audivit talia secreta verba, quæ non licebat hominibus loqui: ait namque: *Quia neque rapaces, neque homicidæ, neque adulteri regnum Dei possidebunt.* Ille intendat quale quantumque peccatum est rapina, quam cum adulterio & homicidio sanctus comparavit apostolus. Item ipse dicat: *Si quis fornicator, aut adulter, aut rapax, aut homicida est, cum hujusmodi nec cibum sumere*, Christi discipulo, id est Christiano, licet ante satisfactionem, id est correctionem, aut emendationem, & dignam pœnitentiam. [1. Cor. 6.] [1. Cor. 5.]

Audiant quod sanctus Ioannes apostolus electus & dilectus Christi, qui in cœna supra pectus ejus recubuit, talem hominem salutare vetat, dicens: *Nec ave dixeris, nec in domum receperis.* [2. Ioan. 10.]

Audiant quid in Toletano concilio sancti episcopi qui in cælo & cum Deo regnant, & in terris miraculis coruscant, de totius mundi partibus congregati decreverunt. Si quis de potentibus clericũ aut quemlibet pauperem aut religiosum expolia- [24. q. 3. c. 21. 1. Tol. cap. 11.]

expoliaverit, & mandaverit ad ipsum episcopus, ut eum audiat; & si contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provinciæ episcopos, quoscumque adire potuerint, ut excommunicatus habeatur, donec audiat, & reddat aliena. Ecce de pauperum raptoribus.

Audiant raptores & prædones rerum ecclesiasticarum quod sanctus Anacletus papa ab ipso Petro apostolo presbyter ordinatus cum totius mundi sacerdotibus judicavit: dicit namque: Qui abstulerit aliquid patri vel matri homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit, mater vero nostra ecclesia, quæ nos in baptismo regeneravit. Ergo qui Christi pecunias & ecclesiæ rapit, vel fraudat, homicida est, utque homicida ante conspectum justi Iudicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & ut sacrilegus judicandus est. Item sanctus Urbanus papa & martyr: Res & facultates ecclesiæ oblationes appellantur, quia domino offeruntur, & vota sunt fidelium, & precia peccatorum, & patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus est damnationis Ananiæ & Sapphiræ, & oportet hujusmodi tradi satanæ, ut spiritus salvus sit in die domini. Item sanctus Lucius papa: Rerum ecclesiasticarum & facultatum raptores, a liminibus sanctæ ecclesiæ anathematizatos apostolica auctoritate pellimus & damnamus, atque sacrilegos esse judicamus; & non solum eos, sed etiam omnes consentientes: quia non solum qui faciunt rei judicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt: par enim pœna agentes & consentientes comprehendit.

Et sanctus Augustinus in sermone evangelii sancti Ioannis ita dicit: Fur sacrilegus loculorum sacrorum & dominicorum est Iudas: & qui aliquid de ecclesia furatur & rapit, Iudæ perdito comparatur. Item in sacris canonibus a sancto Spiritu dictatis, & Christi sanguine confirmatis scriptum est: Si quis obligationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere & dare voluerit præter conscientiam episcopi, & ejus cui hujusmodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio anathema sit. Episcopus autem omnibus dicere debet, quid anathema sit; & ne desperent ostendere debet, quamdiu duret anathema, id est quamdiu quisque errorem non corrigit, & digna satisfactione non emendat, ut reconciliationem & indulgentiam valeat promereri. Si quis vero ante satisfactionem & reconciliationis indulgentiam in peccatis suis perseverans mortuus fuerit, jam anathema perpetuum illi erit & peccatum ad mortem, pro quo non dicit apostolus ut oretur. Sed & plura si necesse fuerit episcopus quisque colligere & dicere procurabit.

NOTA SEVERINI BINII.

Synodus.] Cum his temporibus in Gallia undique factiones & subditorum rebelliones ebullirent, ubique furta, deprædationes, grassationes, & cædes, omniaq; violentæ turpitudinis genera increbrescerent, Carolus rex ad evellenda illa incommoda anno Christi 856. in villa Carisiacum nominata hanc synodum congregavit, ex qua ad episcopos, missos, & comites Galliæ epistola illa synodalis (quam ex codice Antonii Augustini primus in lucem emisit Baronius) sub nomine Caroli regis scripta & transmissa fuit. Ex eadem synodo nonnulla capitula miserunt ad reconciliandum sibi subditum populum, ne immemores præstiti juramenti fidelitatis defectionem pararent. Quæ libenter hoc loco cum prædicta epistola in publicum emisissem, si prædicti codicis habendi facultas fuisset. Quæ ad vitandam prolixitatem suorum annalium ecclesiasticorum reverendissimus cardinalis Baronius omisit. De rebus quibusdam hac synodo gestis Flodoardus lib. 3. cap. 24. ista: *Cum synodo episcoporum apud Carisiacum habita scribit Hilduino Caroli regis archicapellano, & pro ecclesia Lingonica quam Vulfadus ecclesiæ Rhemensis alumnus contra canonica occupaverat decreta. Unde suggesserat eadem synodus regi ut alteram ad regendam præfatam constitueret ecclesiam, & rex jusserat ut episcopi quærerent talem, qui posset in episcopali ministerio eidem ecclesiæ præfici: eorumque vota in Isaac ipsius Hilduini discipulum convenerant, observantes hujus in hoc Hilduini consensum, & deprecationem ipsius pro eo apud regem.*

ANNO CHRISTI 857.

[a] CONCILIUM MOGUNTINUM

TEMPORE CAROLI ARCHIEPISCOPI anno domini DCCCLVII. celebratum sub Ludovico imperatore & Benedicto pontifice.

[a] *Concilium.*] De tempore, loco & causa hujus concilii ista veteres Francorum annales: *Habita est autem & synodus apud Moguntiacum circa Kalendas Octobres, præsidente Carolo archiepiscopo, ubi inter alia quæ ventilata sunt de jure ecclesiastico, præsentata est epistola Guntharii Coloniensis episcopi ad Aldfridum episcopum directa, in qua legebatur contigisse Coloniæ* XVII. *Kalendas Octobres terribilem valde tempestatem, populo cuncto præ nimio horrore in basilicam S. Petri confugiente, & signis ecclesiæ concrepantibus unanimiter Dei misericordiam implorante, subito fulmen informe, ignei draconis instar, basilicam scidisse ac penetrasse, atque ex omni illa multitudine tres homines diversis quidem locis, sed uno ictu in mortem dejecisse, presbyterum scilicet juxta altare S. Petri, diaconum vero juxta altare S. Dionysii, laicum autem ad altare sanctæ Mariæ: alios etiam numero sex eodem impetu ita prostravisse, ut elati semivivi vix convalescerent. Feruntur & alia prodigia his temporibus Treviris contigisse, quæ ideo scribere distuli, quia de eis certum nuntium non habui. Utinam tria hæc vetustiora concilia a corrosis aliunde chartis reviviscerent. Hæc annales Francorum. Eadem Lambertus Schafnaburgensis in chronic. Vide Serarium in hist. Mogunt. cap. 33. lib. 1. Baronium anno 857. num. 1.*

Locus tempus & causa concilii.

ANNO CHRISTI 858.

VITA, EPISTOLÆ ET DECRETA NICOLAI PAPÆ I.

NICOLAUS natione Romanus, ex patre Theodoro regionario, sedit annos novem, menses duos, dies viginti. Hujus insignes beatissimi actus omnibus a primordio pueritiæ suæ fulserunt, intactisque moribus claruerunt. Tanta enim sacrorum comptus erat pulcritudine operum, ut nihil ludi, nihilque, ut pueri solent, inhonesti delectaret illum. Vacabat autem patientiæ & sobrietati, flagrans humilitate, puritateque præcipua. Pater vero ejus liberalium cum fuisset amator artium, & nobilissimo polleret stemmate, * castis eum elementis, almificisque ritibus imbuens, literarum studiis, & optimis artibus perornabat, ita ut nulla sacrarum species remaneret disciplinarum, quam internis conceptam visceribus, suæque cognitioni traductam non haberet. * Crescit autem membris, crescit & sapientia, clarus modestia, spiritu & scientia decoratus: probabilium nempe morum si quoscumque viros conspiceret, illico concitus adhærere studebat, illisque congratulabatur optime.

Virtutes Nicolai papæ describuntur.

* *forte* cunctis

* Ut profecit ætate, sic & sapientia.

Cumque cum prudentissimo patre ad quemdam beatissimum crebro virum accederet, qui sancti per illustrationem Spiritus plura fidelibus prædicabat, amplo eum asserebat in culmine

ascensurum. Decoris enim intimi magnitudinem intuens, mentisque dulcedinem coruscare, hujus ordinatione ad clericatus perductus est ordinem, ut quod divino senserat nutu, futuris temporibus impleretur. Sergius porro præsul in summæ actionis cum fastigia conscendisse eum audiret, parentum illum deducens ab ædibus in patriarchio locavit, & in subdiaconatus per benedictionis gratiam constituit gradum. In quo mirificis observationibus degens, cælesti fruebatur ardore. Sergio vero papa ab hac corruptibili vita subtracto, Romanæ ecclesiæ Leo gubernacula præsul suscepit.

Sergius papa eum fecit subdiaconum.

Leo IV. diaconum.

Qui in eo sæpissime videns perseverantiæ fructus, ingenti illum diaconum consecravit dilectione. Hoc quippe eo in ordine ministrante, tanta illi desuper concessa fuerat gratia, ut summæ actionis a cunctis cerneretur perfectionibus rutilare. Amabatur autem a clero, a nobilibus laudabatur, & a plebe magnificus amabatur.

Ecce Leoni IV. non Ioannes papa femina, sed Benedictus succedit.

Leone scilicet papa defuncto Benedictus miræ beatitudinis vir, & sacratissimus pontifex, superno protectus auxilio Romanæ præponitur sedi, suæque illum administrationi conjunxit, eo quod magis illum, quam suæ consanguinitatis propinquos dilexit, ita ut per nullius horæ momentum sine illo esse delectaretur. Quidquid ecclesiasticarum rerum utilitatibus intuebatur congruere, cum eo promulgans diffinitioni tradebat, prudentissimas sui contemplans arbitrii opes, sensusque clarescere virtutem: utriusque enim semper observantia utiliora suo conamine faciebat. Ad extrema tandem vitæ Benedictus perductus, preciosæ mortis calicem sumpsit, suisque eum humeris, cum adhuc diaconus esset, usque ad apostoli beatissimi Petri basilicam cum aliis diaconibus gestans, propriis manibus tumulo collocavit, dilectionis premium pandens, quod circa eum habebat, & amoris integritatem.

Benedictus III. eum habet carissimum.

Benedictus papa ab eo sepelitur.

Ludovicus II.

Eo autem tempore invictissimus Roma Ludovicus Cæsar discesserat. Qui ejus cum transitum cognovisset condolens, concitus ad eam reversus est. Romani quippe tanto pastore amisso mœstissimo gemitu lacrymas effundebant.

Cumque clerus, proceres & optimatum genus congregarentur, jejuniis, & orationibus, atque vigiliis insistebant, incessabili dominum conamine obsecrantes, ut qualem amiserant talem illis dignaretur ostendere virum, quem pontificatus culmine sublevarent. Hæc vero dum gererentur in basilicam beati Dionysii confessoris atque pontificis cum universo populo convenerunt.

Nicolaus papa unanimi consensu eligitur.

In qua per aliquod spatium confabulantes horarum, sidereo accensi fulgore unanimes illum apostolicæ sedis præsulem esse sanxerunt, & celeri gressu ad principis apostolorum Petri continuo aulam properaverunt, in qua ipse confugiens, latitabat. Dicebat enim indignum se tanti regiminis gubernacula esse suscepturum. Impetum vero qui aderant facientes, viribus illum de eadem basilica abstrahentes, sacris acclamationibus in patriarchium Lateranense introduxerunt, apostolicoque solio imposuerunt. Postmodum vero a nobilissimorum cœtibus, cunctoque etiam populo in basilicam beati Petri apostoli deductus, præsente Cæsare consecratus est, apostolicaque sublimatus in sede factus est pontifex, & missarum solennia supra sacratissimum corpus apostoli beatifice celebravit. Qui densis optimatum populique agminibus cum hymnis & canticis spiritalibus in patriarchium iterum Lateranense perductus est. Coronatur denique, urbs exultat, clerus lætatur, senatus & populi plenitudo magnifice gratulatur VIII. Kalendas Maii.

Cæsare præsente consecratur.

Et coronatur.

Tertio igitur consecrationis ejus die cum Augusto convescens ophistico famine resplendebat, caritateque plenus epulabatur in Christo. Finitoque convivii apparatu consurgit, Cæsaremque specialem, & veluti carissimum deosculans filium, immenso circumdedit amore.

Ophistico id est, prudenti. f. Sophistico.

His itaque gestis serenissimus imperator inde discessit, sedemque in loco qui Quintus dicitur collocavit. Beatissimus autem præsul hoc audiens, dilectionis ejus compulsus plenitudine atque amoris, ad eumdem cum proceribus & optimatibus Romani nominis locum properavit. Excellentissimus quem cum vidisset Augustus, obvius in adventum ejus occurrit, frenumq; Cæsar equi pontificis suis manibus apprehendens, pedestri more, quantū sagittę actus extenditur, traxit.

Cæsaris submissio erga papā.

Papa cum Cæsare prandet.

Imperiale cum quo ingressus tentorium, salubribus adinvicem fruebantur colloquiis, mensisque epulis perornatis pariter cibum speciali sumpserunt alacritate. Satiati scilicet mensisque remotis plura serenissimus Cęsar beato præsuli contulit dona. Quibus susceptis, equum conscendens, unde discesserat conabatur reverti.

Augustus ejus amore fretus imperialis equi superscandens cathedram, ovanti eum eo incedebat animi voluptate. Ad quemdam quidem cum pervenissent spatiosissimum itineris locum, imperator equo descendit, equumque pontificis iterum, ut meminimus supra, traxit, dulcissimisque osculis adinvicem propinquantes " latiflue gratulati sunt.

"luciflue.

Corporis & animi dotes in Nicolao. papa.

Cæsar vero ad tentorium remeans cœptum arripuit iter. Præsul autem nobilissimorum cœtibus, quibus prosecutus fuerat, sæpius Romam ingressus, almificaque est comitatione magnificatus. Erat enim aspectu pulcer, forma decorus, doctus in verbo, loquela humilis, actu præclarus, jejuniisque & divino cultui intentus, pauperibus largus, orphanorum protector, & viduis fautor, populique cuncti defensor. Sed quia cuncta quæ sacri operis gessit huic tradere scripturæ non possumus, ad ea quæ sanctis locis obtulit redeamus.

Dona oblata templis.

Hic beatissimus præsul divina inspiratione repletus, in diaconia sanctæ Dei genitricis Mariæ dominæ nostræ, quæ vocatur Cosmedin, fecit vestem holosericam unam de stauraci habentem historiam, leones majores duos.

Ibi ipse fecit velum album rosatum unum ornatum in circuitu de Tyrio miræ magnitudinis. Obtulit vero in jam dicta diaconia gabatham saxiscam de argento purissimo unam deauratam, quæ pensat libras duas & uncias 4. Fecit autem in basilica salvatoris, quæ Constantiniana nomen sumpsit a nomine Constantini, cruces de argento purissimo, quæ pendent ante figuram substantiæ carnis ejusdem domini nostri Iesu Christi. In quibus ad laudem ipsius ecclesiam festis diebus cerea figura solitis, quæ pensant libras numero 4. & semis.

Item in basilica quoque semper virginis Mariæ dominæ nostræ, quæ vocatur ad præsepe, fecit cantharum de argento sessilem parium unum, pensans lib. 8. & uncias 4.

Ipse quidem a Deo protectus & beatissimus pontifex superno favore plenus obtulit in basilica beati Petri apostoli nutritoris sui gabathā de auro

auro purissimo unam preciosissimis gemmis pendentem libras numero 3. uncias 8.

Fecit etenim in confessione ipsius sacratissimæ basilicæ jugulum de auro mundissimo unum pensans libras numero 2. Similiter vero in jam dicta ecclesia fecit cruces de argento mundissimo numero 6. pensantes simul libras tredecim & uncias quinque. Eo autem modo in basilica doctoris gentium beati apostoli cruces ex argento purissimo duas, pensantes simul libras numero 4: nam & in basilica sancti Laurentii martyris, quæ sita est foris muros, fecit cruces duas de argento purissimo, pensantes simul libras numero 4.

Primo quidem pontificatus sui anno aurea quædam ipsius beatitudini preciosissimis compta gemmis corona perducta est librarum habens, pondera numero 8. & unciarum 4. ad gloriam supra sacratissimæ ejus altare basilicæ aureis ingenti exaltavit amore catenulis. Verum etiam in jam dicta ecclesia beati Petri apostoli nutritori suo gabathas ex argento purissimo numero novem quæ pensant simul libras numero duodecim, & semis.

Ipse vero a Deo protectus venerabilis & præclarus pontifex fecit in monasterio sancti Stephani & Silvestri, quam noviter fundavit sanctæ recordationis dominus Paulus quondam papa: in ecclesia majore, quæ vocatur sancti Dionysii ad honorem & gloriam sacri altaris, vela quatuor de stauraci. Hujus præclari pontificis, id est mense Octobri, die trigesima, indictione octava, fluvius, qui appellatur Tiberis, alveum suum egressus est, & per campestria se dedit; intumuit etiam inundatione aquarum multarum, & ingressus est per posterulam, quæ appellatur sanctæ Agathæ in urbe Roma quam hora diei transcendit, interea aliquibus locis, & ingressus est in ecclesiam beati Laurentii, quæ appellatur Lucinæ. Inde se extendit, & ingressus est in monasterium sancti Silvestri, ita ut ex gradibus qui ascendunt in basilicam beati Dionysii præ multitudine aquarum ne unus videretur, excepto uno qui superius erat. Et exinde expandit se per plateam, quæ vocatur Via lata, & egressus est in basilicam sanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ ibidem est: tantumque intumuit aqua, ut etiam portæ ipsius ecclesiæ non viderentur præ altitudine aquarum. Et inde ascendit per plateas & vicos usque ad clivum argentarii. Exinde redundans ingressus est per porticum, quæ est posita ante ecclesiam sancti Marci. Inde impetum faciens cœpit decurrere in cloacam, quæ est juxta monasterium sancti Laurentii martyris, quod vocatur Pallacini. Ab ipso die cœpit & deinceps paulatim aqua se minuere & fluvius post multo damno facto in suum alveum reversus est.

[Margin: Tiberis inundatio.]

Nam domos & muros evertit, agros desertavit, evellens segetes & eradicans arbusta. Simili modo in mense Decembrio, die vigesima septima, natali sancti Ioannis euangelistæ indictione supra scripta, ingressus est alia vice fluvius ipse qui appellatur Tiberis alveum suum egressus est ut supra in civitate Romana; omnia ut supra.

[Margin: Altera inundatio.]

Simili modo præclarus & beatissimus pontifex fecit in monasterio sancti Valentini, quod est positum in territorio Narniensi, juxta Interamnem, vestem de fundato unam habentem historiam leonum, & in circuitu myzinum. Item venerabilis & præclarus pontifex formam aquæ, quæ vocatur Tocia, at vero jam per evoluta annorum spatia nimis confractam existentem, per quam decurrebat aqua per centenarium in urbem Romanam, a fundamentis ad fabricandum atque restaurandum, eadem forma præparavit. Verum etiam & in ecclesia ejusdem Dei genitricis, & domini nostri Iesu Christi, quæ vocatur Cosmedin, fecit hospitium largum ac spatiosum satisque præcipuum ad opem atque utilitatem pontificum, ubi obediens opportunum fuerit cum omnibus qui eis famulantur amplissime hospitetur.

Simili modo & in ecclesia beati Petri principis apostoli nutritori suo obtulit vela in arcus presbyterii cum chrysoclavo, habentem historiam leonum figuras numero quadraginta. In eadem vero strenuo catenam opere factam contulit ex argento mundissimo, quæ pensat libras numero 4. Nam & in oratorio sanctæ crucis, quod infra basilicam beati Petri apostoli constitutum est, fecit gabatham de argento unam pensantem libras duas. Ipse quidem sacratissimus pontifex fecit in basilica doctoris gentium beati Pauli apostoli candelabrum argenteum unum, pensans libras numero duas, & uncias 6 Verum etiam in titulo beati Eusebii confessoris Christi fecit super ciborium crucem cum velo de argento purissimo pensantem libras 4.

Hujus temporibus Michael filius Theophili imperatoris Constantinopolitanæ urbis imperator ob amorem apostolorum misit ad beatum Petrum apostolum dona per episcopos, quorum hæc sunt nomina, Methodius metropolitanus, & Samuel episcopi, & alii duo depositi ab honore episcopatus, quorum nomina hæc sunt, Zacharias & alius Theophilus, & alius imperialis laicus nomine * Arsavir protospatharius, id est patenam ex auro purissimo cum diversis lapidibus preciosis albis, prasinis, & hyacinthinis, Similiter calicem de auro ex lapidibus circumdatum, & in circuitu pendentes hyacinthos in filo aureo, & repidis duobus in typo pavonum cum scutis & diversis lapidibus preciosis hyacinthis albis, quæ pensant simul libras numero......

[Margin: Dona Michaelis orientis imperatoris.]

[Margin: *Lasavir.]

Similiter vero & vestem de chrysoclavo cum gemmis albis habentem historiam salvatoris, & beatum apostolum Petrum, & Paulum, & alios apostolos, arbusta, & rosas, utraque parte altaris legentes de nomine ipsius imperatoris miræ magnitudinis, & pulcritudinis decore. Et alia multa dona porrigentes pontifici, legationis verba sibi injuncta protinus ediderunt. Porro fatus imperator Græcorum, inventa pro imaginum depositoribus occasione sacrarum, missos apostolicæ sedis per supra fatos suos legatos Constantinopolim dirigi postulavit, intentans scilicet causam Ignatii patriarchæ, & Photii Constantinopolitanæ ecclesiæ pervasoris: cupiens hinc eumdem sanctum virum Ignatium judicio sedis apostolicæ callide per invidiam, ut postmodum patuit, condemnare, Photiumque neophytum ipsi ecclesiæ subrogare.

[Margin: Legatio imperatoris dolosa.]

Tunc pontifex summus imperatoris adhuc pessimę cogitationis ignarus duos episcopos illuc Radoaldum scilicet & Zachariam direxit: præcipiens ut quidquid de sacris imaginibus quæstio afferret, synodice diffinirent, & ipsius Ignatii patriarchæ, Photiique neophyti causam solenniter inquirerent tantum, & sibi renuntiarent

[Margin: Papa legatos mittit Constantinopolim.]

Qui sancti pontificis parvipendentes statuta, quæ vel quanta insana pecunia illic corrupti more

[Margin: Ravennates legatos mittunt Romam.]

more Vitalis, atque" Meseni peregerint, inferius succincte transcurram. Interea multi Ravennatum, qui a Ioanne ejusdem urbis archiepiscopo in rebus, & juris sui proprietatibus incommoda sustinebant, ad hunc beatissimum papam, ut a tantis oppressionibus eruerentur, veniebant. Quorum pie clamores audiens ipsum legatis suis & literis sæpius archiepiscopum, quatenus talibus cederet actibus commonuit. Sed ille mente confusa monita pii patris * obtendens, pejora prioribus addere minime metuebat. Quanto autem benigna inspectio summi præsulis illum, ut resipisceret admonebat, tanto magis ad deteriora sæcli vertebat. Et super iniquitatem addere non desinebat.

" Miseni.

* contemnens.

Archiepiscopi Ravennatum nequitia.

Nam quosdam temere excommunicabat, quosdam autem a visitatione sedis apostolicæ avertebat. Et quorumdam res sine legali judicio occupabat. Nec non & sanctæ Romanæ ecclesiæ plurima prædia auferebat. Missos illius spernebat, & gloriam beati Petri apostoli, quantum in se erat, evacuabat. Præcepta etiam juris sancti Petri, si apud quoscumque inveniebat, frangebat, & ad jus sancti Apollinaris transferebat. Nam presbyteros & diaconos non solum sibi subjectos, sed etiam per Æmiliam constitutos ad apostolicam sedem pertinentes, sine canonico judicio deponebat, & alios carceri, alios autem fœtidis ergastulis retrudi faciebat.

Alios crimen, quod non fecerant, scriptis confiteri cogebat. Constituta præterea ecclesiastica absque sedis apostolicæ consensu deprimebat. Et vocatus a summo pontifice Romam, se ad synodum non debere occurrere jactitabat.

Nec mirum cur postea ista fecerit, qui cautiones, & indiculos qui soliti sunt ab archiepiscopis Ravennatibus in scrinio fieri, in initio consecrationis suæ more Felicis decessoris sui falsavit, & quædam barbara scripta, quædam vero falsa composuit.

Papa vocat archiepiscopum Ravennatē ad synodū. Archiepiscopus implorat opē Cæsaris frustra.

Eodem tempore papa prædictus ter ad synodum suis literis eum vocavit, & ille venire contemnens a sancta synodo communione privatus est. Deinde Papiam pergens, imperatoris auribus Ludovici Cæsaris molestiam intulit, solamenque mundanum quæsivit. Tunc largiente ei Augusto legatos præcipuos, cum illis superbiæ repletus tumore Romam pervenit.

Sed pontifex almus, quia contra sacrorum canonum regulas excommunicato ipsi legati communicaverunt, benigne eos redarguit. Illis autem quæ egerunt deflentibus, eidem archiepiscopo a Deo conservandus papa mittebat, ut in Kalendis Novembris ad synodum a qua fuerat excommunicatus occurreret, plenamque satisfactionem ostenderet, nec non & tantis prævaricationibus finem imponeret. Ille autem noluit, sed retrorsum abiens recessit. Et ecce Æmilienses ac senatores urbis Ravennæ cum innumero populo ad vestigia præsulis hujus beati Romani cum lacrymis properantes rogabant, ut ad imitationem domini nostri Iesu Christi pro recuperatione eorum non dedignaretur proficisci Ravennam, quatenus inspectis omnibus ad summam eos perduceret libertatem.

Rogatu civium Ravennatum papa abit Ravennam.

Itaque per semet beatissimus papa Ravennam proficiscens, cum de ejus adventu Ioannes archiepiscopus cognovisset, usque Papiam continuo ad imperatoris aures denuo molestandas iter arripuit.

Tum præsul optimus omnibus Ravennensibus, Æmiliensibus, & Pentapolitanis, res quas Ioanne archiepiscopo & Gregorio fratre ejus rapientibus amiserant clementer restituit ex præceptionis suæ decreto, quod tradidit & confirmavit. Præfato autem archiepiscopo, ut prædictum est, perveniente Papiam, concives ejusdem urbis una cum Luithardo episcopo suo a Romano pontifice consecrato cum audivissent quod a summo pontifice excommunicatus idem esset archiepiscopus, in tanta se custodiæ circumspectione dediderunt, ut nec in suis domibus eum reciperent, nec hominibus ejus paterentur aliquid venumdari, ne per tale commercium saltem locutionis eorum viderentur esse participes, ac per hoc excommunicationis notam incurrerent.

Cives Ravennates fugiunt communionem archiepiscopi excommunicati.

Potius autem cum de assistentibus ipsius archiepiscopi aliquos per plateas incedentes vidissent, clamabant : Isti de illis excommunicatis sunt, non licet nobis cum illis misceri. Tunc videns se idem archiepiscopus voluntatis suæ per hoc non posse machinamenta perficere, identidem se ab imperatore adjuvari poposcit. Cui hæc per internuntium mandat Augustus dicens.

Vadat, & fastu elationis deposito tanto se humiliet pontifici, cui & nos & omnis ecclesiæ generalitas inclinatur, & obedientiæ ac subjectioni colla submittit, quia quod cupit aliter minime consequi poterit.

Imperator hortatur archiepiscopum ut humiliet se corā papa.

Cumque archiepiscopus hæc audivisset anxiari cœpit, & iterum importunis precibus legatos imperiales expetens Romam pervenit. Quem contra beatissimus papa hæc cognoscens, omnem illius arrogantiam tamquam aranearum telam despiciens, in qua prius sententia fuerat perseveravit, atque immobilis fuit. Tamen eisdem Augustalibus missis papa sanctissimus magna cum mansuetudine hujuscemodi agens locutus est.

Si dilectus filius noster domnus imperator istius Ioannis archiepiscopi actus & mores bene cognosceret, ipse non solum pro illo nos minime flagitaret; sed etiam, ut se corrigeret, ad nos eum etiam eo nolente dirigeret. Tunc, sicut ipse egregius papa decreverat, multis in unum episcopis provinciarum convenientibus, eidem archiepiscopo destinavit, ut coram veniens de se plenissimam satisfactionem ostenderet, & quæ prævaricatus fuerat satius emendaret. Quod archiepiscopus per ter audiens, & se a nemine adjuvari posse conspiciens, in angustiæ lamenta & nimiæ tribulationis se contulit intus, & quos poterat cum lacrymis implorabat dicens : Miseremini mei, peto, miseremini mei. Et clementiam summi præsulis ut mei misereatur exposcite: quia ecce paratus sum ad omnia quæ præceperit peragenda. Quod nonnulli videntes & audientes summo referebant antistiti, & responsionis illius, quas lamentabili voce dabat suggestiones ad liquidum exponebant. Tunc compatientissimus papa, dominum qui mortem non vult peccatoris imitatus, misericordia motus præfatum archiepiscopum ad humilitatis viam tandem conversum suscipere decrevit. Tunc ille confestim apprehensa charta repromissionis, & juramenti sui scripturas, quas tempore consecrationis suæ imperfectis confusisque, ut in eis videbatur, repleverat dictionibus, propria manu scribens juxta consuetudinem antecessorum suorum composuit.

Archiepiscopus resipiscit.

Et domum, quæ dicitur Leoniana, in quæ beatissimus

tissimus præsul cum episcopis, presbyteris, proceribus, & optimatibus multis astantibus residebat, conscendit, prædictasque scripturas, quas fecerat super vivificam crucem domini nostri Iesu Christi, atque sandalia ejus, & super sacrum quatuor sanctorum euangeliorum codicem posuit, & has manu tenens, innumeris qui convenerant audientibus, clara voce sponte juravit, se omnibus diebus vitæ suæ observando integriter tenere atque perficere sicut in ipsis* suis responsionis continebatur atque legebatur scripturis.

*suæ.

Quas etiam in conspectu ominum ore proprio legit, summoque præsuli tradidit. His ita peractis ipse insignis & præcipuus pontifex in basilicam salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, cum omnibus episcopis, & cuncto clero altero die descendit. Vbi a summo pontifice jussus prænotatus archiepiscopus adfuit, & de crimine hæreseos, quo impetebatur, se expurgavit,

Absolvitur ab excommunicatione.

Quem communioni ipse papa restituit, & ut sacrarum missarum solennia celebraret licentiam ei benignus indulsit: sequenti vero die, præsidente eodem summo & universali papa in eadem domo Leoniana, & juxta morem residente sanctissimo sacerdotum & coepiscoporum collegio, adfuit archiepiscopus, & jussu summi præsulis resedit.

Tunc Æmilienses astiterunt episcopi, dantes querimoniam in libellis super eumdem Ioannem archiepiscopum, dicentes se multa præjudicia & superimposita ab ipso archiepiscopo sustinere. Nam & nonnulli Ravennenses & Æmilienses eadem fatebantur, sicut in gestis, quæ in bibliotheca rejacent, quisquis investigaverit, poterit reperire.

Quæ audiens a Deo protectus pontifex una cum sancta synodo, contra ecclesiasticæ regulæ normam talia esse prædixit, ut & omnes istæ transgressiones corrigerentur, acclamante sancta synodo ita debere fieri, dulci affatu statuit, ne sibi principaliter grex commissus dominicus per desidiam lupinis lacerandus morsibus relinqueretur.

Verumtamen, o Ioannes archiepiscope, egregius inquiens præsul, ut cuncta quæ dicuntur speciali possint correctione amodo facilius corrigi, præcipimus tibi, ut remota omni excusatione, præter gravem corporis molestiam, quæ te venire omnino prohibeat ad sedem apostolicam semel in singulis properare audeas annis, nisi forte remorandi licentiam ab apostolica sede percipias. Item sancimus, ut episcopos per Æmiliam non consecres, nisi post electionem ducis, cleri, & populi per epistolam apostolicæ sedis præsulis acceperis eos consecrandi licentiam. Ipsos autem episcopos quotienscumque ad apostolicam sedem accedere voluerint nequaquam prohibeas. Sed & nullam dationem, quam sacri canones non præcipiunt, ab eis aliquando exigas. Præcipimus etiam, ut ipsos episcopos illam malam consuetudinem, quæ a quibusdam tricesimalis dicitur, nullo modo Ravennati exhibere, aut exercere compellas ecclesiæ, nec ullum morem, qui contra episcoporum privilegium sit, ab eis exigere quoquo modo tentes. Nihilo minus præcipimus tibi ut nunquam res cujuscumque personæ, qualicumque ingenio vel chartula acquisitas & possessas olim, modo occupes, aut titulum superimponas, donec in præsentia apostolica, vel missi ejus, aut vestrorum Ravennæ legali ordine illos in judicio convincas. Cumque hoc a papa beatissimo observandum archiepiscopo Ioanni fuisset injunctum ac imperatum, surrexit sancta synodus, & tribus vicibus acclamavit; Rectum judicium summi præsulis, justa deffinitio totius pastoris ecclesiæ, salubris institutio Christi discipuli omnibus placet: omnes eadem dicimus, omnes eadem sapimus, omnes eadem judicamus. Tunc tam eodem archiepiscopo, quam omni sancta synodo sacri verbi pabulo refectis, dulcissimique saporis a beatissimo præsule nectare satiatis, unusquisque ad propria, licentia accepta pontificis, exivit.

Eidem multa mandantur a papa & prohibentur.

Papæ acclamant episcopi.

Eodem tempore hic egregius & a Deo conservandus papa in ecclesia beatæ Dei genitricis Mariæ, quæ vocatur Cosmedin, fecit scalpi..... de argento purissimo pensant. libras quinque & uncias duas. Nec non in titulo Vestinæ expressæ figuræ beati Vitalis martyris fecit iconam habentem quatuor libras & semis.

Dona papæ.

Fecitque etiam in basilica beati Christi martyris Anastasii in circuitu sacri altaris cum periclysi de blattin vela quatuor. In basilica vero beati Petri apostoli in oratorio sancti Gregorii papæ vestes fundatas per circuitum ornatas de olovero obtulit tres. Qui beatissimus & præcipuus pontifex in ecclesia doctoris gentium beati Pauli apostoli miræ pulcritudinis vestem auro textam in circuitu gemmas habentem hyacinthinas, albas, ac prasinas, simulque & carbunculos lapides mente obtulit pura. Vbi etiam & duo vela pari modo auro texta fecit cum gemmis & obtulit. Ecclesiam autem Dei genitricis semperque virginis Mariæ, quæ primitus Antiqua, nunc autem Nova, vocabatur, quam domnus Leo quartus papa a fundamentis construxerat, sed picturis eam minime decorarat, iste beatissimus præsul pulcris ac variis fecit depingi coloribus augens decorem, & plurimis corde puro ornavit speciebus.

Igitur, ut paulo superius protuli, quoddam in sancta Constantinopolitana schisma adoleverat ecclesia, scilicet quia ejecto ex ejusdem sede ecclesiæ Ignatio reverendissimo patriarcha, Photium ex laicis, & ex militia tonsuratum contra reverendorum canonum statuta, neophytum subito inibi subrogarunt antistitem. Verum quia Michael imperator Græcorum super his Ignatium patriarcham Constantinopolitanum, quem tempore domini Leonis IV. papæ laudum præconiis extulerunt, vituperando, & invasorem Photium collaudando Romanam sedem, ut illuc iste beatissimus, & insignis papa missos suos ad invenienda quæ dicebantur dirigeret, humiliter per Arsavir spartharium scilicet legatum, & apices suos, consuluit.

Constantinopoli Ignatio pulso Photius impius subrogatur.

Porro eo quod vigorem ecclesiasticum desiderabat intemeratum consistere, id fieri summus præsul minime recusavit. Cupiens zizaniorum cumulos usque ad radicem evellere, ne in sancta Dei ecclesia per desidiam in aliquo macula pullularet,

Tunc e latere suo duos episcopos Radoaldum, sicut prædictum est, Portuensem, & Zachariam Anagninum, quos idoneos ad hoc opus esse putavit, direxit, præcipiens, & mandans eis, ut causam ejectionis ipsius Ignatii, & subrogationis Photii solummodo inquirerent, & sibi renuntiarent: & interim Photii neophyti communionem vitarent, quousque revertentes cer-

tum de omnibus responsum reddere studuissent. Illi autem abeuntes, quod in mandatis acceperant contemnentes, non solum Photio neophyto contra sibi interdictam sententiam communicaverunt, sed etiam corrupti muneribus ipsi, & consecrationi ejus favendo, convocata generali synodo, eumdem virum Ignatium patriarcham denuo deposuerunt; sicut in gestis Constantinopoli ab illis compilatis facile reperitur, & per legatos, scilicet Leonem a secretis, ac alios, necnon & epistolam prædicti imperatoris veraciter mansit compertum.

Revertentibus autem legatis, quod in Photio egerant nonnullis præconiis extollebant, & qui in Ignatio patriarcha nequiter operati fuerant, multis oppositionibus vituperabant. Rector ergo & totius ecclesiæ princeps, apostolicæ sedis eximius & discretus præsul, Romæ hæc sancto considerabat intuitu: sed audita quæ contra suam dispositionem fuerant perpetrata, donec secundum mysticum suæ intellectum sophiæ cuncta scrutaretur, minime credebat. Interim sacræ suæ auctoritatis tam ad Michaelem Græcorum imperatorem quam ad eumdem Photium literas, quæ in hujus sedis scrinio habentur, componens, dansque illas eidem Leoni a secretis, & mandans nec in depositione Ignatii patriarchæ, nec in subrogatione Photii se fore consensurum, quousque veritate agnita coram se legitimum causa finem acciperet.

Nicolaus papa scribit ad Michaelem imperatorem.

Ubi aliis aientibus ipsius præsulis in hoc fuisse decretum, & aliis acclamantibus Ignatium injuste extitisse depositum, supernum arbitrum idem summus jugiter pontifex precabatur, ut per ejus clementiam, quem nulla latent absconsa, Dei patefieret ecclesiæ suæ voluntatis in talibus non fuisse consensum.

Tunc vocavit zelo fretus divino episcoporum concilium, in quo luculentius patefactum est in depositione Ignatii illum minime consensisse, & legatos apostolicæ sedis in talibus deviasse. Denique decernente eodem piissimo cum sancta synodo præsule præfatum Zachariam episcopum, qui tunc aderat, sicut beatus papa Felix Vitalem & Misenum episcopos, qui Petro Alexandrino hæretica fæce coinquinato coacti consenserant, sacerdotali gradu imo ecclesiastica communione privavit, eo quod in pluribus apostolica interdicta excessisse inventus est. Et Radoaldi episcopi causa, quem postea cum sancta synodo pariter papa pius, mandata ejus etiam in Galliis violantem, & excommunicationem frangentem, judiciumque canonicum subterfugientem damnavit, suspensa est.

Papa convocat synodum.

Ea excommunicat Zachariam episcopum.

Igitur ipse præclarus vir, sanctique studii pontifex quemdam Pomponem diaconum a Pandulpho episcopo sedem apostolicam appellantem injuste depositum, officio suo restitui jussit. Et quia sine certo numero episcoporum, imo sine criminis approbatione, & ipse diaconus sine oris professione fuerat judicatus, omnem illam judicii sententiam cassavit, & ad rectitudinis tramitem apostolica causam pietate reduxit.

Ipso etiam præstantissimo præsule culmen apostolicum gubernante Ludovicus Augustus hæc sancto Petro apostolo contulit dona, videlicet †. Erat autem clementissimus idem pontifex in exhibendis dominici gregis vigiliis adeo curiosus, ut cum aliquod scandalum in sancta ecclesia oriebatur, nec requiem corpori, nec membra dabat sopori, quousque per missos aut literas suas pax reformaretur, & tranquillitatis populus resumeret lucrum.

Ludovici imperatoris dona sancto Petro oblata.

† Hic aliquid deesse videtur.

Nam Lotharius rex relicta Theutberga regina, & Vualdrada concubina in matrimonium sumpta carnaliter, licet super his Romanam sedem eumdemque pium consuluisset pontificem, in putredine luxuriæ, carnisque petulantia volvebatur. Cumque hoc summus pontifex malum qualiter ab ecclesia Dei pelleret, ne alios hujus morbi peste rex ille pollueret, intra se cogitaret, diutissime cœpit affligi, & intimo corde dolens, valde super istis gemebat erroribus. Præsertim cum * Theutgaudum Treverensem & Guntherium Agrippinæ Coloniæ archiepiscopos cum Haganone Bergomensi & ceteris episcopis talem eidem regi auctoritatem dedisse audierit, ut Theutbergam liberius posset rejicere, & Vualdradam concubinam in matrimonium legitime copulare. Et quos debuerat ante dominum adjutores habere atque ductores, ipsos habere præsul beatissimus compererat, hanc dando pro auctoritate perpetuo igni, traditores. Unde sine mora continuo missos suos in Franciam destinavit, præcipiens & monens ut in Metensium urbe, aggregato synodali conventu, requirerent, cur idem rex* Theutbergam rejiceret, aut Vualdradam sibi in conjugium copularet. Quo requisito & invento legitimum finem imponerent.

De Lothario repudiante uxorem Theutbergam.

** Alii vocant Thiergandum & Guntharium.*

Papa synodum Metis indici jubet.

** Alii Thietbergam.*

Sed pervenientes illuc sedis apostolicæ legati scrutari cœperunt hujusmodi causam, & id ab Lothario inter cetera audierunt; Quidquid ego feci, istorum episcoporum consilio usus feci. Erant autem ibi præcipui prædicti Theutgaudus, & Guntherius archiepiscopi, quos auctores in tanto scelere sanctus jam papa compererat, astruentes & dicentes, legitimum illud fuisse connubium quod de Vualdrada concubina rex construxit Lotharius, & quæ dicebant, coram domino eximio papa venientes se defendere posse spondebant. Cumque legati apostolicæ sedis, licet in multis seducti, Romam iter regrediendo reflecterent, quæ a rege ac a Theutgaudo & Guntherio archiepiscopis audierant ac cognoverant summo retulerunt pontifici. Piissimus autem præsul adventum archiepiscoporum dum præstolaretur illorum, ecce superna dirigente clementia, idem Theutgaudus & Guntharius archiepiscopi Romanam urbem adeuntes, vestigiis hujus præsulis se sacris præsentari petierunt. Quibus benigne a præsule præstantissimo susceptis, libellum ei obtulerunt, dicentes, se nihil plus vel minus egisse, nisi sicut libellus ipse cantabat. Quo diligentissime scrutato, non pauca in eo reperta sunt profani & multis inauditi sermonis turpitudinem habentia, quæ episcopalem excedentia ordinem ipsos sicut phreneticos ligaverunt archiepiscopos. Denique convocata synodo in Lateranensi post hæc palatio sub apostolis, inventi sunt iidem, ut dictum est, archiepiscopi, unde damnationis notam incurrerent. Præcipue, quia auctores se tanti divortii fuisse clamabant, & sententiam quam in Ingiltrudem uxorem Bosonis papa tulerat, quæ eumdem virum suum Bosonem per septenne tempus reliquerat, (ut quæ excommunicata etiam, & a summæ sedis pio papa ligata, & anathematizata extiterat, & ad eum reverti curaverat) communicantes ac conversantes cum ea, imo loquentes, dissolvisse se non negabant, sed altisone publicabant, & epistolam

Archiepiscopi Coloniensis & Trevirensis veniunt Romam.

Synodus in Laterano damnat archiepiscoporum doctrinam.

epistolam pii pontificis, sicut in illis male compositis gestis in scrinio hujus sedis repositis declaratur, ad libitum falsaverant.

Tunc judicante & eodem sancto præsule cum synodo decernente sacerdotali honore privati sunt. Et depositionis censuram merito incurrerunt.

In hac quidem synodo benignus præsul Metensem synodum, ubi gesta illa contra voluntatem Dei & suam digesta fuerant, illico cassavit, & quædam necessaria in sancta ecclesia capitula promulgavit.

His ita peractis una cum jam dicto Hagano ne episcopo, qui, sicut quidam episcoporum eidem coangelico præsuli scribebant, ob sermones imperitos, qui in prænominatis profanis gestis a Theutgaudo & Gunthario oblatis sonabant, Heliu nominatus est, eo quod ipse Hagano auctor illorum fuerit, & talia cum eisdem archiepiscopis inconvenientibus, mendacibusque loquelis composuerit, Ioanne, de cujus superius memoria textus eloquitur, ascito archiepiscopo cum Gregorio germano fratre illius, qui multarum prævaricationum juramenti quod præstiterant obliti, obnoxii habebantur. Iidem depositi pœnitentiæ lamenta non requirentes, & tantum facinus, quod in uxorem Lotharii regis gesserant, adhuc non condolentes cum eisdem, Haganone scilicet & Ioanne Ravennate archiepiscopo, & Gregorio fratre ejus contra sedem Romanam, imo specialiter contra summum pontificem, & populum illi subditum, a domino Iesu Christo per beatum Petrum apostolum regni cælorum clavigerum commendatum, multa nefanda, multa contraria, multaque sacrilega, & Christianitatis modum excedentia palam & clam fraudulenter atque procaciter operari cœperunt, ita ut eorum nequitiæ montes transirent & maria, & in cœlum os suum ponentes populum domini crudeliter discerperent, & innocentes animas viperea factione deciperent. Et quibus non sufficiebant mala præterita, nova & inaudita alia deteriora prioribus diabolo suadente facere non recusabant. Quia & quod sigillatim utrisque prohibitum, & synodice secundum qualitatem sceleris interdictum fuerat, audacter contingere præsumpserunt, & quæ tentanda nemini, Deo contempto, heu proh dolor! peregerunt.

Hic Christi amicus omnium nomina claudorum, cæcorum, atque ex toto debilium in urbe Roma consistentium scripta apud se retinens quotidianum illis victum ministrare studiose curabat. Nam reliquis pauperibus gressum, aut vires habentibus hujuscemodi, ut vicissim eos pasceret sapienter, reperit modum, scilicet bullas suo nomine titulatas fieri jussit, & has eis dari præcepit. Vt quanti prima feria, quanti secunda, quanti tertia, vel ceteris aliis feriis prandere debuissent, per signum bullarum facilius nosceretur, & in illis quidem bullis, quæ eis datæ sunt, qui prima feria refici debeant, fecit per singulas duos nodos, & sic per omnes usque in sabbatum, ut quot feriæ essent, tot essent nodi per singulas bullas, includens in eis * nuces, ubi nodi fiebant, quatenus nullus pauper haberetur in urbe, qui vel uno die per hebdomadam de suis eleemosynis non esset refectus.

Interea Carolus rex sancto apostolo Petro obtulit ex purissimo auro & gemmis constructam vestem, habentem gemmas prasinas, hyacinthinas, & albas. Sanctissimus autem & fulgidissimus pontifex dolens populum tot oppressum calamitatibus, Deum tantummodo innumeris invocabat precibus, & infinitis laudabat præconiis, non tamen ecclesiarum Dei curam relinquens, sed potius in tribulatione, & temporali tentatione decenter adaugens. Nam renovavit in basilica Dei genitricis Mariæ, quæ dicitur Cosmedin, secretarium, ibique pulcri decoris fecit triclinium cum caminatis ad honorem & decorem ejus.

Pari modo juxta idem secretarium porticum renovans, illic construxit atque ædificavit oratorium in honorem sancti Nicolai, & plura dona ibi contulit almus pontifex. Renovavit etiam ipse pastor benignus cœmeterium beati Felicis martyris, ac conversionem in via Portuensi. Nec non & cœmeterium eadem via ad Vrsum pileatum, ubi corpora sanctorum, Christi martyrum Abdon & Sennen requieverunt, jam in ruinis positum pulcro ac miro restauravit honore. Via autem Appia in cœmeterio sancti Christi martyris Sebastiani in Catacumba, ubi apostolorum corpora jacuerunt quod multis annis ruerat, meliori illud fabrica renovans, monasterium fecit, & monachos sub abbatis regimine undecumque potuit aggregavit, victuique necessaria dari, ceteraque stipendia ministrari præcepit.

Hujus igitur tempore cum multi ad sanctitatis ejus nomen accurrerent, quidam de Anglorum gente Romam venerunt, qui in oratorio beati Gregorii papæ & confessoris Christi, intra principis apostolorum ædem sacram Frascatæ constructo, unam tabulam argenteam posuerunt habentem lib....

Prædictus clementissimus pontifex in ecclesia cœlestis regni clavigeri beatissimi Petri apostoli vela numero quinque de fundato, quæ ad decorem ipsius basilicæ sursum in trabibus intra tantæ ædis vestibulum appenduntur ornata in circuitu olovero optimo fecit, & pro æternæ vitæ contulit palma. Hujus beatissimi temporibus præsulis tot tantæque diversarum provinciarum, cognita luce clarius doctrina præclari dogmatis ejus, ad sedem apostolicam consultationes directæ sunt, quantas nunquam penitus quis reminiscitur a priscis temporibus pervenisse: qui præsagus sacri verbi pabulo præsul ubertim singulos reficiebat, tradens eis præcepta juraque mystica, beatificis illos institutis satiabat, docebat, & ad propria benedictos & eruditos remittebat. Et quidquid quoquo modo perperam fieri cognoscebat, audiebatve per aliquos, Dei tantum respectu corrigere illud malens, gravibus lamentis orationibusque infinitis vacabat, ut Deus omnipotens per suam clementiam tale quid, tanquam non esset, bonis ac præcipuis immutaret exemplis. Sicuti veniente de insula Sardiniæ relatione, quod etiam & per domesticos suos genere Sardos agnoscens, hujuscemodi verbis ei relatum fuit, quod judices ipsius insulæ cum populo gubernationibus suis subjecto cum proximis ac sanguinis sui propinquis incestas & illicitas contraherent copulas, velut temporibus domni Gregorii quarti papæ facere consueverant. Tunc enim mellifluos, & prævaricantibus, a sancto Spiritu doctus, terribiles suæ prædicationis, quæ in universo orbe micabat, componens apices, missos etiam strenuos Paulum Populoniensem episco-

Metensis synodus cassatur.

Pontificis liberalitas in pauperes.

Carolus Calvus obtulit dona sancto Petro.

Nova opera papæ.

Angli offerunt dona.

Et papa in æde sancti Petri.

Multæ quæstiones ad papam referuntur.

Strenuus in cognoscendis & tollendis abusibus.

In Sardiniam mittit ea de causa legatos.

episcopum; & Saxum venerabilem monasterii sanctorum Ioannis & Pauli abbatem accersiens misit eos illuc, ut eamdem gentem Sardorum a tanto revocarent errore. Quibus euntibus, valde quosdam ex eis invenerunt adversos, disciplinæ monita recipere contemnentes. Veruntamen secundum præceptionis summi præsulis auctoritatem Sardos excommunicaverunt ac anathematizaverunt auditores, quousque malum incestarum effugerent copularum, pœnitentiæ medicamina requirentes, sicut in epistolis quas iidem legati in Sardiniam deportaverant regesto ipsius præsulis continetur insertis. Et sic Romam post affluentes prædicationes datas reversi sunt.

Papa agit contra Hincmarum Rhemensem archiepiscopum.

Quidam præterea Hincmarus Rhemorum archiepiscopus Rothadum Suessonicæ urbis episcopum sedis apostolicæ judicium appellantem contra Sardicensis consilij regulas deposuit, custodiaque arcta servari præcepit: cujus videlicet depositi ter beatissimus papa libellos cum innocentiæ suscepisset, ipsum archiepiscopum monens literis, & præcipiens ut depositum Rothadum Romam dirigeret cum suis missis audiendum. Sed veniente eo hanc Romanam secundum mandatum beati papæ ad urbem, & per novem circiter menses hic commorante nunquam penitus ex accusantium parte quisquam adfuit, qui coram sanctissimo præsule cum eodem Rothado contenderet, aut illum accusaret. Tunc in die vigiliarum nativitatis domini nostri Iesu Christi, quo secundum olitanam consuetudinem hujus apostolicæ sedis præsul cum clero & populo in basilica Dei genitricis ad præsepe missarum officia celebrare consueverat, conveniens cum omnibus papa benignus fecit in ambone publice de ipso Rothado sermonem, significans qualiter sedem apostolicam appellans depositus fuerit, & in conspectu suo nullus per tot menses accusatorum occurrerit. Denique consentiente sibi episcoporum, presbyterorum, & diaconorum, omniumque conventu, decrevit ut dignus esset idem Rothadus indui sacerdotalibus indumentis, qui a nemine per tot menses accusabatur, & ad sedis apostolicæ judicium proclamabat, nec honore privaretur. Vbi vestitus episcopali Rothadus indumento, omni tempore se pollicitus est suis infestatoribus responsurum, rursus expectatis aliquantis diebus, scilicet usque in diem natalitium sanctæ virginis Agnetis, qui est duodecimo Kalendas Februarii: sed nec sic quisquam adfuit adversum Rothadum jam restitutum episcopum aliquid altercans.

Rothadus ab Hincmaro depositus restituitur.

Conveniente ergo beatissimo præsule cum omnibus in basilicam ipsius virginis foris muros urbis via Numentana, idem Rothadus episcopus excusationis & promissionis suæ, qua pollicitus fuit se omni tempore accusatoribus suis responsurum, libellum summo pontifici tradidit, qui coram cunctis audientibus jussu præsulis eximii est recitatus: ubi etiam restitutionis ejus forma relecta est. Et post omnium consensum in ecclesia sanctæ Constantiæ juxta eamdem sanctæ virginis basilicam decreto beatissimi hujus præsulis sæpedictus Rothadus jam restitutus episcopus missarum solennia solenniter celebravit. Sequenti vero die congregata in domo quæ nuncupatur Leoniana denuo synodo, excusatoque ipso (sicut in libellis ab eo recognitis, duobusque quaternionibus insertis atque diverso tempore missis & oblatis, in archivo hujus sedis repositis continetur) Rothado, ne talia sacerdotes, & maxime sedem apostolicam appellantes, ultra discrimina paterentur, sicut prænotatum est, in gradum pristinum est restitutus, & ad propriam sedem cum apostolicis sanctionibus remissus, quatenus vestitus episcopalibus infulis, si provocatus fuisset, de cetero suis accusatoribus coram sedis apostolicæ præsule responderet. Cum quo & sanctissimus & a Deo conservandus præsul, tam pro restitutione illius, quam pro abolenda regis Lotharii copula, & pace etiam & concordia regum Galliarum conservanda, Arsenium episcopum hujus almæ sedis apostolicæ apocrisiarium & missum illico destinavit, quatenus reformata pace sanctæ eos ecclesiæ finibus sine refragatione conjungeret, & quædam necessaria in Galliarum ecclesia ex apostolica traditione statuta diligentius & affluentius perageret.

Papa mittit apocrisiarium suum in Franciam.

Nihilo minus Seufredum Placentinæ sedis antistitem, a sede propria cujusdam Pauli diaconi perfidia pulsum, per legatos suos idem papa sedi suæ restituit, & eumdem diaconum, qui sedem illam proprio rectore superstite præsumpsit invadere, competenti cum suis sequacibus increpatione corripuit.

Et Placentinū episcopum restituit.

Pro cujus etiam infausta nefariaque præsumptione penitus amputanda sanctitatis studio jussit, & pro pace Dei ecclesiæ ipsi jam fato præcepit diacono, ut nec tale quid unquam tentaret peragere, nec eamdem sedem Placentinam sive viveret Seufredus, sive moreretur episcopus, repetere præsumeret vel recipere. Omnium namque insignis idem atque præclarus pontifex pietate magistra miserias & necessitates prævidens, cunctis clementer compatiendo celeri subveniebat egenis intuitu, & imitatione domini nostri Iesu Christi, qui ad redimendum humanum genus e sublimi descendit ad infima pro populo labores sustinebat ingentes.

Claudorum quapropter atque cæcorum, necnon & diversis pœnis affectorum, in porticu beati Petri apostoli jacentium, ad oram Tiberini fluminis ad sitim auferendam non posse gressus tendere conspiciens, ac diversarum gentium, quæ undique pro sceleribus apostolica limina propriis expetebant, utilitatem divinitus attendens, minime corpori suo parcens, jussit formam aquæ ductus qui multis ante temporibus ruerat, & ob hoc ad beatum Petrum apostolum aqua non ducebatur, in meliorem quam fuerat conamine quamplurimo revocari statum: ita ut non solum hominibus profuerit debilibus, sed etiam omnibus ecclesiam beati principis apostolorum adeuntibus præcipuum opus extiterit, sicut & hactenus ad decorem Leonianæ urbis luculenter conspicitur ac habetur.

Aquæductum in sancto Petro restituit.

Præterea Ostiensem urbem, quam divæ memoriæ beatus papa Gregorius, ne gens iniqua Saracenorum populum domini in circuitu caperet aut interimeret, ad salutem multorum construxerat, in ruinis jacentem inspiratione superna tactus fortiori firmiorique fabrica reædificari iste sanctissimus præsul jussit, & in melius restauravit, portisque etiam & turribus fortissimis muniens promptos ad bella in ea homines collocavit, ita ut nullatenus alienæ gentis incursio de cetero illi posset dominari, aut concivibus ejus damna in aliquo, nisi, quod absit, per desidiam operari.

Ostiam de novo munit.

Interea

em Bul- orum vertit

Interea meritis beatissimi huius in orbe prorsus exuberantibus, operante potentia summi Dei, qui quotidie per famulos suos signa & mirabilia magna facit, rex Bulgarorum Michael christianitatis & fidei sanctæ doctrinam agnoscens, meruit baptizari, & qui prius creaturæ serviens sæviebat crudelitate, hujus temporibus creatori colla summittens ampla cœpit religione jubere, magnaque usus est pietate. Tunc ad hunc catholicum & vere præsulem orthodoxum legatos suos mense Augusto, indictione XIV. destinavit, donaque non parva tam sanctis locis quam eidem summo pontifici contulit, suggerens ejus apostolatui quid se facere salubrius oporteret, vel quid erga reliquum Bulgaricum adhuc baptismo sacro carentem populum, ut fidei sacramenta perciperet, agi deberet.

mittit tos donis iam.

Quod beatissimus audiens papa magna repletus lætitia laudes Christo reddidit amplas, & cum omni sibi divinitus commissa ecclesia gratulans, infinita præconia Deo nostro, qui novissimis his temporibus tantum fecit miraculum, devota mente, supplici quoque* voce persolvit. Porro legatis ejusdem iam nomine Michaelis Bulgarici regis a sancto papa receptis, honorifice apud se eos retinuit. Et interim sedis apostolicæ missos, Paulum scilicet Populoniensem, & Formosum Portuensem magnæ sanctitatis episcopos statuens, hosque monitis mellifluis atque doctrinis instruens, ad prædicandum genti illi eos ire decrevit. Cum quibus quoniam per Bulgaricum regnum iter usque Constantinopolim terra tenus tenditur, ut quidquid de sancta Constantinopolitana ecclesia (licet jam per orientem hoc ipsum idem papa semel & bis apostolicis literis divulgatum habuerit) apud se decretum existeret, eidem per suos legatos ecclesiæ notum faceret, Donatum episcopum Ostiensem, Leonemque presbyterum sanctæ Romanæ ecclesiæ, necnon Marinum sanctæ sedis apostolicæ diaconum missos idoneos æque direxit, ut illi Bulgariæ populum ad fidem converterent, & iste quid vel qualiter apostolica sedes de eadem Constantinopolitana deliberatum habuisset ecclesia modis omnibus nuntiaret. Quod in nomine domini cum adjutorio sancti Petri factum est. Sed præfatis Paulo & Formoso venerabilibus episcopis in Bulgaria morantibus Donatus reverendus episcopus, Leoque presbyter, & Marinus apostolicæ sedis minister, dum Constantinopolim ire vellent; ecce inter fines Bulgariæ Constantinopolitanorumque quemdam Theodorum marcam illam custodientem invenerunt, qui eos ultra non dimisit abire, quin potius innumeris eos denotans injurijs, adeo tantæ sedis legatis abusus est, ut etiam equorum, in quibus sedebant capita percuteret, diceretque: Imperator noster vos necessarios sane non habet.

to

gati pon- cisar- tur a lgaria

Sed idem imperator legatis regis Bulgarorum ita fertur dixisse: nisi per Bulgariam missi sedis apostolicæ venissent, nec faciem meam, nec Romam diebus vitæ suæ viderent. Illi vero per quadraginta dies illic residentes, ut cognoverunt quia hoc imperator Græcorum fieri jusserat, terga verterunt, & Romam hæc eadem nuntiantes coacti reversi sunt. Porro a prænominato rege Bulgarorum apostolici missi mente alacri magnaque suscepti devotione cœperunt salutaribus edocere populum monitis, & a minimo usque ad maximum sacro fonte cum dei gratia abluerunt, omnemque ritum Christianæ fidei, sicut a sanctissimo papa instructi fuerant, in consuetudinem Bulgarorum tradiderunt. Gloriosus autem Bulgarorum rex fidei tanta cœpit flagrare monitis hujus pij patris illectus constantia, ut omnes a suo regno pellens alienigenas, præfatorum apostolicorum solummodo prædicatione usus missorum, pascuis vitæ æternæ jugiter refici nempe decreverit, unumque ex his Formosum vita & moribus episcopum sibi dari archiepiscopum expetierit. Tunc iterum legatos suos Romam direxit, & inter alia beatissimo papæ idipsum suggerens, ab ejus sanctitate pro instructione gentis illius presbyteros postulavit. Ipse vero talibus papa compertis valde gavisus est, & infinitas Deo laudes rependens, non paucos numero coram se probavit presbyteros, & quos dignos reperit prædicationis gratia in Bulgariam direxit, cum quibus Dominicum Trivensem, & Grimoaldum Polimartiensem episcopos destinavit. Ut quia ipsum Formosum plebem dimittere sibi creditam non oportebat episcopum, ex his presbyteris ad archiepiscopatum qui dignus inveniretur in nomine domini tandem eligeretur, & sedi consecrandus apostolicæ mitteretur.

ulgari do- entur fi- em Chri- tanam.

Rex petit archiepiscopum sibi dari.

Inter hæc quidem statuit beatissimus papa, solertissimusque vitiorum corrector, & Dei cultor, ut penetrantibus ipsis Bulgariam episcopis, Paulus, cujus superius memoriam fecimus, Populoniensis, ipseque Grimoaldus episcopi in Bulgaria quidquid ad divinum ministerium pro instructione gentis illius pertineret efficerent, & sæpius dictus Formosus, atque Dominicus venerabiles episcopi, iterum Constantinopolim pro schismate ibi exorto, de quo iam late disserui, proficiscerentur.

Legati a papa mittuntur Constantinopolim.

Sed dum hæc agerentur, Dei judicio, Michaelem Græcorum imperatorem ulto digna perculit, & nefanda nece peremit. Imperante autem Basilio in Constantinopoli, quoniam voluit deus ipsius sancti Pontificis juges labores, quos pro sancta Constantinopolitana passus fuit ecclesia, cum fine boni operis consummare, sicut fama se habuit, Photius neophytus ac invasor ut mœchus pellitur, & juxta decretum sedis apostolicæ patriarcha Ignatius Constantinopolitano redditur throno. Neque enim hic diviniorum executor operum pijssimus & catholicus papa quę sua sunt, sed ea quæ dei sunt, primo loco posuit & quæsivit. Et cum adjutorio sancti Petri bella domini summo dispensationis libramine spiritaliter præliari curavit. Prælatos siquidem quosque, ne subditos læderent, magna provisione moderans, ut patet commonuit, & ut subjecti prælatis subessent, juxta uniuscujusque privilegia pastoraliter quoque decrevit. Cujus qui sanctum studium vult agnoscere, in epistolis suis, quas bene libratas per mundi partes direxit, luce clarius invenire valebit. Quippe qui animam suam in manibus posuit, qui nulla nisi cœlestia cogitabat, qui jejunijs, vigilijs, & orationibus nocte ac die vacans, nec requiem corpori, nec membra dabat sopori Nam si cuncta, quæ Christi gratia plenus, virtutibus atque fide sanctitatis opera gessit, & moribus vitaque docuit & implevit, chartis inserere volumus, prius fortasse membrana quam sermo deficiet. Tamen antequam ad finem vitæ illius stylum vertamus, primum ad ea quæ sanctis locis contulit redeamus.

Michael imperator fœde moritur.

Photius pseudopatriarcha pellitur.

Epistolæ Nicolai papæ laudatæ. Virtutes ejus.

Hic igitur egregius papa ob amorem principis apostolorum Petri apostoli nutritoris sui fecit in basilica ejus pannos tam scilicet de stauraci, quam

Dona oblata ab eo ecclesiæ sancti Petri.

quam & de fundato, vel aliis pulchris variisque coloribus numero quatuor. Qui trabes majores in presbyterium respicientes omnes in gyro complevit, quæ illud luculenter ornant, decusque augent, & amplius mira sua magnitudine dant honorem. Vbi etiam, quod nullus post devastationem Saracenorum agere nixus est, arcum fecit argenteum, & melius quam olim fuerat superexcelsiorem trabem, quæ est ante ciborium, in medio posuit pensantem libras..... & tres imagines argenteas, una figuram domini salvatoris, duabus vero angelorum sculpsit effigies, ac illis novem libras auri deaurans superposuit. quarum una pensat libras octoginta, alia libras septuaginta. Tertia vero pensat libras similiter septuaginta. Fecitque ibidem crucem auream unam preciosis gemmis ornatam pensantem libras......& in summitate ejusdem arcus locavit, ubi pro amplitudine decoris ejus, atque speciminis appendit coronam auream unam, cruces argenteas duas, calices argenteos duos, & * staupos argenteos duos. Porro in purpureis marmoribus, quæ ante corpus beati Petri apostoli rugas argenteas retinent, dextra lævaque duas cruces argenteas offerens posuit pensantes libras....

*scyphos

In patriarchio siquidem Lateranensi domum pulcerrimam nimisque decoram fieri jussit. Et oratorium sanctæ Dei genitricis illic construens, vestes & competentes ornatus pro æternæ vitæ amore lucifluis votis ipse beatissimus pontifex obtulit. Idem etiam a Deo protectus, & cœlesti gratia circumvallatus multa casum minantia renovavit loca sanctorum, & diversis ecclesiis diversa munera contulit, & commoda luculenter adauxit. Et in ciborio Constantinianæ basilicæ optimos de sifori, & de fundato quatuor pannos appendit. Deinde regni cœlorum clavigero paris in ciborio numeri pannos optimos obtulit.

Sancti Pauli. B. Virginis.

In ecclesia doctoris gentium similiter fecit. In ecclesia sanctæ Dei genitricis ad præsepe pari modo æternæ pro retributionis præmiis egit. Et in ecclesia sancti Laurentii Christi martyris foris muros urbis æque pannos optimos quatuor in ciborio dedit. Hujus quippe beati temporibus præsulis tanta ubertas, & victuum copia extitit, ut omnem memoriam famis decessoris sui factæ diebus hæc oblivioni traderet abundantia. Hic fecit ordinationem unam per mensem Martium, presbyteros septem, diaconos quatuor, episcopos per diversa loca numero sexaginta quinque. Postquam autem sedem apostolicam victoriosissime, & ut verus Dei athleta catholice ac principaliter rexit, ex hac luce idibus Novembris indictione prima migravit ad dominum. Porro, quid dicam, cum non solum ejus exitum diversæ hominum nationes plena ratione utentes, verum etiam, quantum ad intemperantiam aeris, ipsa mundi elementa diu fleverunt, & de morte tanti viri in tristitia permanserunt? Quo defuncto corpus ejus sepultum est ante fores basilicæ beati Petri apostoli.

Ordinationes ab eo factæ.

Mors a toto orbe defletur.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Nicolaus.*] Anno redemptoris nostri 858. temporibus Ludovici secundi, & Michaelis imperatoris; evectus est in sedem apostolicam Nicolaus, quem Ludovicus imperator, postquam Benedictum papam ejusve sedem per schismaticum antipapam Anastasium plurimum exagitasset, magna omnium admiratione, Deique singulari providentia summopere est veneratus. Ad Bulgaros nuper ad Christi fidem conversos legatos misit, qui ut eorum rex petierat, eos catholicis erudirent præceptis. Cum autem Ignatius Constantinopolitanus patriarcha Bardæ Cæsari Michaelis imperatoris avunculo ob incestum cum nuru commissum excommunicationem esset minatus, ob id Bardæ opera, Michaelis imperatoris auctoritate, sede dejectus fuit, in ejusque locum Photius, qui patriarchatus honorem jam ante affectaverat, & episcopis schismaticis contra Ignatium se conjunxerat, eductus ex foro & sæculari militia, subrogatus, & a Gregorio Syracusano episcopo, qui prius ab Ignatio depositus fuerat, consecratus est. Qua de causa Constantinopoli & finitimis in civitatibus ortum est schisma; aliis quidem Photii promotionem defendentibus; aliis autem eam impugnantibus. Quocirca imperator dedit operam, ut ipse pontifex legatos ad schisma sedandum, & Ignatii depositionem confirmandam mitteret. Pontifex legatos quidem misit, tum ut Ignatii causam investigarent & ad se referrent, tum etiam ut Iconomachos, qui tunc Constantinopoli vigebant impugnarent. Legati contra pontificis mandatum Photii electioni assensi fuerunt, & cum Romam reversi essent, pontifex re cognita synodoque coacta eos deposuit; injustam Ignatii depositionem, & nullam Photii ordinationem esse decrevit. Imperatoris autem repressit audaciam, qui ægre ferens quod Photium damnasset; & Bulgarorum rex a Romana ecclesia legatos qui se in fide instruerent, mitti petiisset, literas ad eum contumeliosas scripserat, & conciliabulum Photio auctore contra ipsum pontificem coegerat. De Photio aliisve rebus sub Nicolao præclare gestis, agemus infra in notis conciliorum sub Nicolao & Hadriano habitorum, ne scilicet cum nausea lectoris bis eadem dicamus.

EPISTOLA I. NICOLAI PAPÆ I.

AD VNIVERSOS CATHOLICOS.

Sexdecim sequentes epistolæ extant in vetustissimis codicibus simul collectæ, licet aliis epistolis quæ in causa Valdradæ & Rothadi fuerunt scriptæ, posteriores sint. quia tamen ipsemet pōtifex illas omnes in unum collegit, earum ordo non est mutatus.

Acta Ignatii & Photii demonstrat, & ordinem temporum epistolarum perscribit.

Nicolaus episcopus sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ, omnibus veræ religionis ministris, ac universis orthodoxis fidei cultoribus. sanctissimis videlicet, & reverendissimis patriarchis, metropolitis, & reliquis episcopis, atque cunctis fidelibus catholicam dumtaxat cum sede beati Petri pietatem sectantibus; sanamque doctrinam nobiscum defendentibus, per Asiam scilicet & Libyam constitutis.

Extat in initio actionis septimæ octavæ synodi longe ab hac diversa.

QVÆ apud Constantinopolitanam urbem paulo ante gesta sint, vel etiam nunc gerantur, sanctitatem, seu religionem vestram, non credimus ignorare: sed qualiter zelo zelati pro domo Dei solicitudinem omnium ecclesiarum secundum apostolum circumferentes, nos de his disposueramus, breviter caritati vestræ his nostri apostolatus literis intimamus. Et ne aliter sinceræ vestræ menti suaderi tentetur, vel aliter quod egimus vobis suggeratur, veraci relatione & præsentibus vos literis edocemus. Igitur postquam quidam invidiæ facibus accensi, & superbiæ fastu arroganter elati, more Iudæorum contra pastorem proprium insurrexerunt, & patriarcham suum (comministrum videlicet nostrum Ignatium sanctissimæ præfatæ urbis antistitem) ab ecclesia ipsa, cui jure presidebat tyrannice projecerunt: ac Photium quemdam ex foro, ac sæculari militia, & habitu, atque a palatinis ædibus eductum ac subito tonsuratum eidem contra sacros canones ecclesiæ præfecerunt. Tunc cœpit scandalum & schisma in jam dicta urbe, & in adjacentibus sibi civitatibus, non modicum oboriri: aliis quidem Photii promotionem defendentibus, aliis autem hanc tanquam merito inconvicto & superstite Ignatio factam merito detestantibus. Tunc inito consilio imperator Michael, qui & ipse Bardæ patricii versutiis suasus Photii parti favebat, ad apostolatum nostrum legatis cum epistolis destinatis, accusatio-

2. Cor. 11.

nes quasdam adversus Ignatium deferentibus, A petiit ut a sede apostolica missos daremus, qui scandala illa sedarent, & schismata dissiparent. Quo audito, quoniam (sicut a Deo inspirata vestra novit prudentia) cunctarum Christi ovium cura constringimur, cum vices ipsius gerimus, cui specialiter divinitus dicitur: *Pasce oves meas*. Et iterum: *Tu* (inquit) *aliquando conversus confirma fratres tuos*: non potuimus dissimulare, non potuimus negligere, quominus visitaremus oves dispersas & dissipatas, vel quominus confirmaremus in fide & bonis moribus fratres nostros & proximos. Et quia inter cetera, quæ de schismate jam facto Constantinopolitanæ ecclesiæ, hi qui missi fuerant B testabantur, maxime eamdem ecclesiam ab Iconomachis redivivam contentionem excitantibus asserebant vexari, Christumque per singula conventicula blasphemari: duos episcoporum qui nobiscum erant, quique ad hoc tantum faciendum opus idonei nobis esse videbantur (Rodoaldum scilicet & Zachariam) una cum ecclesia, quæ apud nos est, datis literis Constantinopolim, tantum nimirum piaculum execrantes, e latere nostro direximus: nihil eis injungentes, nisi ut tantummodo causas Ignatii, qui ante de ecclesia pulsus, quam ab aliquo accusatus extiterat, diligenter investigarent: & sedi apostolicæ plena & veraci rela- C tione referrent. Photii vero consecrationem non solum minime admittendam esse decrevimus, verum etiam ipsis legatis nostris, ne cum illo, nisi quasi cum laico, usque ad notitiam nostram communicarent frequenti ac omnimoda jussione præcepimus: solum scilicet eisdem venerabilibus domini nostri Iesu Christi, ejusque genitricis semper virginis Mariæ, ac sanctorum ipsius imaginibus quidquid quæstio afferret, juste ac pie definire licentiam dantes. At illi euntes, spretis monitis nostris, contemptis epistolis sibi a nobis coram tota ecclesia nostra datis, imo postposito timore Dei, sicuti postea claruit, in contrarium verterunt omnia, quæ sibi fuerant imperata. Denique & cum Photio D adultero, ac ecclesiæ invasore, atque neophyto, quod sibi multipliciter prohibitum fuerat, in sacrosancta mysteria communicaverunt, & Ignatium virum senem, & sanctum, ac per duodecim annos innocenter ecclesiam Dei regentem, & nobiscum & vobiscum, atque cum universali & orthodoxa ecclesia communicantem, Græcorum factioni perniciosissimæ " concinnantes damnaverunt, & sacerdotalibus infulis expoliatum ab ecclesiæ regimine modis omnibus expulerunt. Quæ sanctæ vestræ in Christo fraternitati, & piæ generalitati, quia contra nostram fuerint gesta dispositionem jamdudum significavimus. Porro præfati missi nostri tandem re- E versi, nil aliud renuntiavere, nisi depositum Ignatium & Photium in sede Constantinopolitana firmatum. Post duos vero dies legatus a nobis imperialis, nomine Leo, a secretis susceptus, duo volumina obtulit: quorum unum depositionis Ignatii gesta continebat, alterum autem de sanctis habebat imaginibus acta. Detulit præterea idem Leo imperiales literas deprecantes, quatenus & in depositione Ignatii, & in confirmatione Photii, consensum præberemus & subscriberemus. At nos divina docente gratia, dum idem adesset legatus, convocata tota quæ apud nos est ecclesia, decrevimus & statuimus, atque professi sumus coram ipso, & coram ecclesia Dei, sicut & profitemur nos pro dejectione Ignatii, vel consecratione Photii, nunquam misisse, nunquam missuros esse: & in depositione Ignatii, & promotione Photii nunquam consensisse, nunquam consensuros esse. Et his sæpius dictis, & palam annuntiatis, atque in apostolatus nostri epistolis taliter insertis, & eidem Leoni a secretis imperatori Michaeli, vel Photio ad deferendum datis, hunc a nobis absolvimus. His ita vestræ sinceræ religioni ostensis, quæ scripta per singula tempora pro hac re miserimus, sigillatim huic scripto inferius annexa demonstrantur. Primo etenim loco nostri apostolatus habentur epistolæ ad Michaelem piissimum imperatorem, & ad Photium ecclesiæ Constantinopoleos invasorem per Rodoaldum & Zachariam transmissæ. Secundo loco continetur satisfactio nostra, cujus textum vestræ a Deo conservandæ generalitati dudum transmisimus. Sed ignorantes utrum ad vos usque fuerit delata, idcirco hanc vobis denuo mittendam existimavimus; qua nosse valeatis quæ fuerit super hoc negotio nostra voluntas. Tertio loco posita est epistola, quam per Leonem a secretis imperialem videlicet legatum, de quo superius diximus, post reversionem missorum nostrorum sæpefato Michaeli Augusto direximus, & ad Photium alteram. Præterea quæ subsequuntur, eo sunt ordine huic inserta volumini, quo per singula tempora gesta vel missa fuisse noscuntur

Matth. 21. Luc. 22.

Conci- les.

II. AD MICHAELEM IMPERATOREM.

Conqueritur synodum Constantinopoli injussu sedis apostolicæ ausam fuisse Ignatium honore privare, & in ejus locum Photium substituere. Ostendit multis rationibus laicum ad pontificalis dignitatis gradum conscendere non posse. Promotionem Photii non vult comprobare, nisi prius causa a legatis examinetur, & ad se integra deferatur. His adjungit nonnulla de imaginum adoratione; estque epistola prima missa ab apostolica sede ad imperatorem Michaelem per Rodoaldum & Zachariam episcopos.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Michaeli glorioso imperatori Græcorum.

PRINCIPATUM itaque divinæ potestatis, quod omnium conditor electis suis apostolis largitus est, super solidam fidem apostolorum principis (Petri videlicet) soliditatem constituens, ejus egregium, imo primam sedem deliberavit. Nam voce dominica ipsi dictum fuerat: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Petrus denique a firmitate petræ, quæ Christus est, structuram universalis ecclesiæ inconcussam, & fidei robore solidatam, ita precibus suis munire non cessat, ut errantium vesaniam rectæ fidei norma reformare festinet, non intrepide eam consolidantes remunerare procuret: quatenus portæ inferi, malignorum utique spirituum suggestiones, atque hæreticorum impetus, non prævaleant ejusdem ecclesiæ unitatem refringere. Quapropter Deo omnipotenti multiplices referimus grates, qui vestro pectori hoc infundere dignatus est, ut fautores ecclesiæ Dei effecti, concordiæ ipsius desideretis favere, ne quavis rubigine erroris consumatur pulcritudo fidei, & frangatur intellectus apostolicæ traditionis. Ad cujus etenim

Fragmentū hujus epist. reperitur infra in VII. synodo œcumenica actione 4.

Matth. 16.

Sæpe in conciliis deliberatum ut omnium rerum summum judicium, apud pontificem romanum esset.

enim (sicut ipsi scitis) integritatem observationis multoties conventus factus fuerit sanctorum patrum, a quibus & deliberatum ac observatum existit, qualiter absque Romanæ sedis, Romanique pontificis consensu, nullius insurgentis deliberationis terminus daretur. Igitur a vobis Constantinopoli congregatum concilium (ut vestris apicibus nostris intimatum est auribus) hujus tenoris seriem parvipendens, ab institutis supradictis manum considerationis suæ reflectere non trepidavit: adeo ut Ignatium supra jam nominatæ urbis patriarcham, sine Romani consultu pontificis, ibidem cœtus conveniens, proprio privasset honore. Quod quam sit reprehensione dignum, testes illi, qui ei oppositi fuerant, manifestant: quia tales quos in epistola vestra legimus, canonica institutio prohibet: & invidiose datos manifeste claret, quoniam nec ipse proprio ore manifestavit (ut directionis vestræ asserunt literæ) illa quæ ei objiciebantur, neque accusatores illius secundum sacrorum canonum instituta probaverunt. Ceterum his etiam sic injuste peractis, ad detestabiliora inconsiderationis suæ votum, supradictam populi catervam dirigendo, de laicorum habitu qui præesset elegit pastorem. O quam præsumptuosa temeritas! ille præponitur ovili divino qui nescit adhuc dominari spiritui suo. Nam qui ignorat disponere vitam suam per gradus ecclesiæ minime ductus, quomodo corrigere quibit vitam alienam subito electus? Latuisse vos non credimus, quid apostolorum egerit cœtus post acceptum donum sancti Spiritus. Ecce etenim ipsi visione domini, & locutione illius assidua, ejusdemque resurrectione lætificati, atque gratia spiritalis descensus consolidati, non præsumpserunt de electis LXXII. eligere tam audacter duodecimum, qui Iudæ prævaricatoris suppleret locum: sed per gradus quosdam (ut ita dicatur) de septuagenario binarioque numero elegerunt duos, Ioseph qui vocabatur justus, & Matthiam. Et sic ex his, quem alteri præponerent interim ignotantes, divinum examen postulavere, electioneque data, qui humanis obtutibus justior videbatur, coram divinitatis conspectu inferior est inventus. Igitur illius congregationis conatus, nihil horum studentes exercere, visi sunt a recto itineris tramite declinasse, cum in custodiam dominici gregis non taliter, ut decuit studuerunt pastorem præponere. In notitia siquidem sæcularium literarum nemo magistri nomine merito censetur, nisi per gradus disciplinarum procedens fuerit doctus. Verum iste Photius videlicet antea doctor prorupit, quam doctus extiterit, prius magister videri cupiit, quam discipulus audiri: prius auditor esse debuit, ac deinde institutor: sed hic doctoris econtrario cathedram eligens, docere prius elegit: ac deinde cœpit doceri: prius sanctificare curavit, ac demum sanctificari: prius illuminare voluit, & postmodum illuminari.

Act. 1.

Hæc itaque catholicus ordo prohibet: & sancta nostra Romana ecclesia talem electionem semper prohibuit per antecessores nostros catholicæ fidei doctores. Quorum nos tenorem observantes, instituta ipsorum esse inviolabilia censemus, Sardicense denique concilium, ut de laicis non eligeretur antistes, in XIII. cap. per omnia prohibuit ita inquiens: Si forte aut dives, aut scholasticus de foro, aut ex administratore episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi ante lectoris munere, & officio diaconii, aut presbyterii fuerit perfunctus, ut per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen episcopatus. Et reliqua.

Cælestinus I. in epistola 2. cap. 21.

Cælestinus itidem sanctissimus doctor, & nostræ Romanæ sedis præsul egregius, in decreto suæ sanctionis capite 21. asserens dicit: Audivimus quasdam propriis destitutas rectoribus civitates, episcopos sibi petere velle de laicis, tantumque fastigium tam vile credere, ut hoc illis, qui non Deo, sed sæculo militaverunt, æstiment nos posse conferre: non solum male de suis clericis, in quorum contemptum hoc faciunt, judicantes: sed de nobis pessime, quos credunt hoc posse facere sentientes: quod nunquam auderent, si non quorumdam illic his consentiens sententia cohiberet. Ita nihil quæ frequentius sunt decreta proficiunt, ut hoc, quasi nunquam de hac parte scriptum fuerit, ignoretur. Quid proderit per singula clericos stipendia militasse, & omnem egisse in dominicis castris ætatem, si qui his præfuturi sunt, ex laicis requiruntur? Qui vacantes sæculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præpropero alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate transcendere: & in aliud vitæ genus calcata reverentia ecclesiasticæ disciplinæ transire.

Talibus itaque, fratres carissimi, qui juris nostri (id est canonum) gubernacula custodimus, necesse est obviemus: hisque fraternitatem vestram epistolis commonemus, ne quis laicum ad ordinationem clericatus admittat, & sinat fieri: unde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutis decretalibus fiat. Leo denique sanctissimus doctor, & apostolicæ romanæque sedis pontifex egregius, cujus laus in quarta synodo magnificatur, hoc ipsum in decretalibus suis prohibuit, cap. 33. in civitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis hæc forma servetur, ut is qui ordinandus est, etiam si bonæ vitæ testimonio fulciatur, non laicus, non neophytus, nec secundæ conjugis sit maritus, & reliqua.

S. Leo in epistola 88 ad Anastasium Thessal. episcopum.

Gelasius autem supradicti doctoris, Leonis videlicet, meritis non impar, sanctissimus Romanæ ecclesiæ præsul, non solum episcopos de laicis fieri prohibuit, sed etiam presbyteros, ne talia præsumerent, vetavit in decretalibus suis, cap. 3. ita inquiens: Si vero de laicis quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto solicitius in singulis, quæ superius comprehensa sunt, hujusmodi decet examinare personam: quantum inter mundanam, religiosamque vitam, constat esse discriminis: quia utique convenientia ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconvenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod sacris aptum possit esse servitiis, in eorum quærendum est institutis; quanto de tempore, quo fuerant hæc assequenda, decerpitur, ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit: ne per occasionem supplendæ penuriæ clericalis, vitia potius divinis cultibus intulisse, non legitimæ familiæ reputemur procurasse compendia, quorum promotionibus super anni metas sex menses nihilo minus subrogamus.

Epistola 9.

Quoniam, sicut dictum est, distare convenit inter personam divino cultui deditam, & de laicorum conversatione venientem: quæ tamen eatenus indulgenda credimus, ut illis ecclesiis, quibus infestatione bellorum, vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria renoventur; quatenus his Deo propitio restitutis in ecclesiasticis

cis gradibus subrogandis, canonum paternorum vetus forma servetur: ne contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accidentis defectus remedio providetur. Non adversus scita majorum nova lex proponitur, ceteris ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas pristinam in faciendis ordinationibus convenit tenere sententiam.

Quo magis hac opportunitate commoniti, observantiam venerandorum canonum propensius delegamus: singulorum graduum conscientias admonentes, ne in illicitos prorumpere moliantur excessus, ne fas esse confidat quisquam pontificum, bigamos, aut conjugia sortientes, aut ab aliis derelicta, sive quoslibet post pœnitentiam, vel sine literis, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ, publicarumque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis expectatione discussos, divinis servituros applicare ministeriis, neque pro suo libitu jura studeant aliena pervadere, absque sedis apostolicæ justæ dispositionis mandato.

Qui ad dignitates ecclesiasticas vehi non possint.

Prædecessor itaque noster, hujus almæ sedis Hadrianus videlicet sanctissimus præsul, in epistola, quam Constantinopolim pro venerandis imaginibus destinaverat, ita instituit, ut amplius de laicis nullatenus in eadem vestra Constantinopolitana ecclesia ordinaretur antistes: cujus textum si scire vultis, in concilio quod ejus tempore in supradicta urbe celebratum est, invenire potestis.

Hadrianus in epist. I. circa finem.

His itaque paulisper prælibatis in supradicti viri consecratione consensum apostolatus nostri præbere non possumus, donec per missos nostros, quos ad vos destinavimus, cuncta quæ in jam prænominata sæpius urbe de ecclesiasticis causis, seu ordinibus peracta sunt, vel agentur, nostris intimata fuerint auribus. Et ut in omnibus rectus ordo servari queat, volumus, o clemens Auguste, ut Ignatius, quem sedis supradictæ gubernacula propria spontaneaque voluntate deseruisse, & totius plebis congregato concilio depositum esse vestris apicibus nobis intimare curastis in conspectum veniat nostrorum missorum, & universi concilii, vestris quidem imperialibus institutis, quatenus perquiratur, quamobrem spreverit traditam sibi plebem, & instituta antecessorum nostrorum, sanctorumque pontificum, Leonis videlicet papæ, atque Benedicti, parvipendendo contempserit, & in hoc agendum subtili examine a nostræ jussionis legatis depositionis ejus censura perquiratur: quatenus inquirentes invenire queant, utrum canonicus tenor in eadem observatus fuerit, vel non, manifestum existat: ac deinde cum nostro præsulatui significatum fuerit, quid de eo agendum sit, apostolica sanctione diffiniemus: ut vestra ecclesia quæ tantis quotidie quatitur anxietatibus, inviolabilis deinceps, & inconcussa permaneat.

De imaginibus autem, earumque observationibus, licet nulla necessitas esset scribere, eo quod nostrorum antecessorum venerabilium pontificum sancta solicitudo catholico ardore succensa, multa & valde utilia ecclesiæ Dei profutura instituit: tamen quia frequens iteratio informationis solet venerabiliorem intentionem reddere audiendi: ideoque de eisdem pro conservanda unitate populo Dei aliquid exponere curamus. Pristinam itaque sanctorum patrum traditionem, quam a prædecessoribus nostris beatissimis & orthodoxis pontificibus, qui post beatum Petrum in ejus apostolica sede resederunt, nobis observandam suscepimus, & hactenus immutilatam hæc sancta catholica & apostolica tenet ac defendit ecclesia. Oportet ergo tota mentis intentione, summique desiderii conamine venerandas tam domini nostri Iesu Christi, quam suæ sanctissimæ genitricis, & beatorum apostolorum, atque omnium sanctorum imagines venerari, & colere: ut eo quo valeamus annixu contra hæreticorum vesaniam, qui ab earum veneratione populum prohibent, resistere studeamus.

Nam in pace ecclesiæ constitutis nil contrarium esse potest, si sanctorum effigies propriæ depictæ fidelibus augeant incrementi amorem. Re vera, quia dum eorum vultus aspicitur, & operis actio recolitur, Deus, cujus habitatio in eis esse dignoscitur, perfecte laudatur. Certe si Deus, qui est invisibilis & incorporeus, non per propriam substantiam deitatis, sed per subjectam creaturam mortalium apparuit oculis, ut credentibus summum esset culmen honoris: quare animæ sanctorum, quæ manentes in corpore vultus uniuscujusque habuisse noscuntur, secundum dispositionem Dei dicit ipsi placentia operatas esse, non venerentur a nobis magno honore? Cur eorum execremur effigies, per quos agnovimus fidei veritatem?

De veneratione sacrarum imaginum.

Apparuit nempe Deus Abrahæ patri nostro, non in carne, neque in anima, sed in specie trium virorum: quibus ille aliud cernens, & aliud esse intelligens, pronus in terra adoravit, & dixit: *Domine si inveni gratiam in oculis tuis, afferam aquam, & laventur pedes vestri.* Credidit illico Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam, & amicus Dei appellatus est. Apparuit denique Iacob per subjectæ creaturæ speciem. unde & dixit: *Vidi dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* Ecce incorporeus Deus & invisibilis per speciem subjectæ creaturæ ita se mortalium voluit videri obtutibus, ut credentibus esset ad gratiam; Cur nobis sanctorum icones, quos corporeos, & visibiles fuisse credimus, si illos ut vere Christi veneremur amicos, poterunt esse ad culpam? Nam si eorum effigies execrabiles esse crederentur, profecto & ipsorum reliquiæ, quorum caro corruptionem sensit in tumulo pro neutro (quod absit) haberi deberentur. Verumtamen si ad eorum consortium venire optamus, profecto hic omnia in honore sanctorum, id est, tam reliquias non solum corporum, sed & vestimentorum, seu etiam imagines vultus illorum in quolibet loco depictas, celeberrimo honore venerari debemus, reminiscentes illud, quod Isaias speciem subjectæ creaturæ se vidisse testatur, dicens: *Vidi dominum sabaoth sedentem super solium excelsum, & ea quæ sub ipso erant, implebant templum; &c.*

Gen. 18.

Gen. 32.

Isa. 6.

Accedit itaque Moses & Aaron, ut viderent thronum ubi steterat Deus, & erat sub pedibus ejus tanquam opus lapidis sapphiri, & velut firmamentum cæli in claritate fulgoris, & stabant cherubim ex auro mundo. Quæ omnia, secundum quod Salomon postea in templo instruxit, in monte cum domino loquens, imaginata, & præsignata vidit.

Hæc & his similia præcedentes patres sciendo, iconas salvatoris nostri Iesu Christi, ejusque sanctissimæ genitricis semperque virginis, omniumque sanctorum in parietibus ecclesiarum, secundum quod tempus hodie probat, depinxerunt, & pingere pro congruis locis omni dilectione usque in præsens non prohibuerunt. Quid Christiano

Christiano verissimo nocet, si quod amat & diligit, non ad adorandum deificet, sed ad tremendum terribiliter, in pariete vel ligno depingit?

Verum, quid officit, si aspicimus imagines Christi in templo ecclesiæ, & in arcano cordis præmeditamur eum venturum, cujus imaginem cernimus, citius vivorum & mortuorum judicem adventurum? Quid fidei nostræ contradicit, quod in centro cameræ super altare, ejus figuram quod verbum caro factum est, & habitavit in nobis, animæ nostræ affectando desiderant, cujus imago nominis titulum retentat, & quia per naturam filium adoramus, quare per adoptionem nomen novum scriptum in calculo, vel gemmis non adoremus? Altare itaque sanctum, in quo Deo omnipotenti sacrificiorum vota persolvimus, lapis est naturaliter communis, nihil differens ab aliis tabulis, quæ parietes nostros & pavimenta adornant. Quia vero sacratum est Dei adjutorio, & benedictionem suscepit, unde & mensa sancta efficitur: panis iterum, qui super eum offertur, panis est quidem communis; sed quando ipse sacramento sacratus fuerit, corpus Christi in veritate fit, & dicitur. Sic & vinum modicum aliquid digna existentia ante benedictionem, post sanctificationem Spiritus, sanguis Christi efficitur. Ipsa enim crucis imago antequam suscipiat ejus formæ figuram, lignum ab omnibus commune est. Suscipiens autem omnimodo venerandam similitudinem, sacra est, & dæmonibus terribilis, propter quod in ea figuratus est Christus.

Hadrianus in epist. I.

Hæc brevi stylo transcurrentes, cum multa dicere quivissemus, vestræ serenitati transcripsimus; quia Hadrianus sanctissimus præsul antecessor noster, multa de his in epistolis, quæ hactenus apud Constantinopolitanam habentur ecclesiam, scribens contradidit; in quibus quidquid hujus rei necessitas coegerit, invenire poteritis. Oportet enim vestrum imperiale decus, quod in omnibus ecclesiasticis utilitatibus vigere audivimus, ut antiquum morem, quem nostra ecclesia habuit, vestris temporibus restaurare dignemini, quatenus vicem, quam nostra sedes per episcopos vestris in partibus constitutos habuit, videlicet Thessalonicensem, qui Romanæ sedis vicem per Epirum veterem, Epirumque novam, atque Illyricum, Macedoniam, Thessaliam, Achaiam, Daciam ripensem, Daciamque mediterraneam, Mœsiam, Dardaniam, Prævalim, B. Petro apostolorum principi contradicere nullus præsumat; quæ antecessorum nostrorum temporibus scilicet Damasi, Siricii, Innocentii, Bonifacii, Cælestini, Sixti, Leonis, Hilari, Simplicii, Felicis, atque Hormisdæ sanctorum pontificum, sacris dispositionibus augebatur. Quorum denique institutiones ab eis illis in partibus destinatas per nostros missos, ut rei veritatem cognoscere queatis, vestræ Augustali potentiæ dirigere curavimus.

Patrimonia Romanæ ecclesiæ.

Præterea Calabritanum patrimonium, & Siculum, quæque nostræ ecclesiæ concessa fuerunt, & ea possidenda obtinuit, & disponendo per suos familiares regere studuit, vestris concessionibus reddantur, quoniam irrationabile est, ut ecclesiastica possessio, unde luminaria, & concinnationes ecclesiæ Dei fieri debent, terrena quavis potestate subtrahantur; sed domui Dei restituta meritum redditoris multiplicent, & suscipientis votum spiritalis desiderii lucris exerceatur. Inter ista, & superius dicta volumus, ut consecratio Syracusano archiepiscopo nostra a sede impendatur, ut traditio ab apostolis instituta nullatenus nostris temporibus violetur.

Destinavimus autem vestræ serenitati reverendissimos & sanctissimos episcopos Rhadoaldum videlicet sanctæ Portuensis ecclesiæ, atque Zachariam Anagninæ sanctæ ecclesiæ, fungentes legatione apostolatus nostri, quos ut honorifice suscipiatis, vestram amplitudinem deprecamur: quibus etiam frequens colloquium tribuatis: & eis quæ de ecclesiastico statu irreprehensibiliter dixerint, credere non ambigatis. Et cum in conventu ecclesiæ sederint pro ecclesiasticis diffinitionibus, nihil a vobis, vel ab aliis alicujus contrarietatis impetum sentiant. Et cum fas illi fuerit revertendi, vestros concedite missos: & tales, qui in dromonibus congruis eos Romam incolumes favente Deo apostolorum precibus studeant referre, quatenus pro omnibus vestris bonis devotionibus gratias Deo omnipotenti Patri, atque ejus unigenito filio domino nostro Iesu Christo, & Spiritui sancto devotius agere valeamus, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen. Data mense Septembrio die 25. indictione IX.

III. AD PHOTIVM.

Reservat totam causam Photii in adventum legatorum: estque epistola prima ad Photium per Rhadoaldum & Zachariam episcopos Constantinopolim destinata.

OMNIS utilitas & profectus animarum catholica fide munitur, & dilectione euangelii tuetur: quæ omnes intra se conclusos salvat & extra se positos suos non existimat. Vnde directionis vestræ sumptis apicibus lætificati sumus, quia vos catholicum in eis cognovimus. Nam ibi prudentiæ vestræ utilitatem intelleximus, ideoque multas gratias Deo omnipotenti retulimus, quia vestrum scire de catholico fonte manare experti sumus. Sed rectum vos ordinem minime continuisse doluimus, eo quod non per gradus ecclesiæ ductus ad tantum honorem de laici habitu vos prosiluistis, cum oporteret vestram prudentiam ita canonice vixisse in clericali ordine, ut nihil extra canonica instituta agentes, tempore congruo, ascensu legitimo constitueremini ecclesiæ pastor. Vos itaque hoc permittentes, contra statuta patrum egisse manifestum existit. Nam Sardicense concilium per omnia tantæ temeritatis præsumptionem vetuit, pariter & sanctorum pontificum Romanæ sedis, Cælestini doctoris egregii, Leonis sanctissimi, cujus laus in quarta synodo clara existit: seu Gelasii doctrina, & meritis æque beatissimi, horum videlicet instituta, hoc prohibuerunt, ut talis ordinatio fieri non præsumeretur. Quapropter vestræ consecrationi consentire modo non possumus, donec nostri, qui a nobis Constantinopolim sunt directi, revertantur, qualiter per eos cognoscamus vestræ observationis actus, & ecclesiasticæ utilitatis constantiam, & quo studio circa catholicæ fidei defensionem vosmet exerceatis. Et tunc, si dignum fuerit, ut tantæ sedis præsulem, ceu convenit, honorabimus, & fraterna dilectione amplectemur. Data mense Septembrio, die 25. indictione IX.

Can. 13.

IV. AD OM-

IV. AD OMNES FIDELES.

Docet orientalem ecclesiam sine ullo suo consensu a legatis sedis apostolicæ Ignatium depositum, Photium substitutum.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ.

QUOD igitur generali notitia extat universæ plebi Dei vulgatum, minime vestræ sanctitati habetur incognitum, qualiter præterito jam tempore sancta Constantinopolitanæ urbis ecclesia, imo Græcorum inclytus imperator cum Christianissima plebe suæ ditioni subjecta pro quibusdam prævaricationibus in eadem ecclesia pullulatis, ac variis dissensionibus in eodem populo super Photio invasore, & Ignatio patriarcha nequiter obortis, legatos proprios ad hanc sanctam, & omnium ecclesiarum matrem miserunt ecclesiam, discretissima videlicet postulatione consulentes, qui diffinitionis calculus super hujuscemodi prævaricationibus nostro judicio deberetur imponi. Sancta scilicet ac salubri discretione perducti ab hac principali ecclesia, quam veraciter intelligunt a Christo salvatore percepisse sui principatus privilegia, non immerito ob ædificationem religionis, & recuperationem pacis, atque concordiæ sub canonica diffinitione sibi dari poscentes judicia. Quorum saluberrimæ petitioni cedentes, dirigere, ut omnibus claret, illuc studuimus ex latere pontificatus nostri legatos, qui nostra apostolica auctoritate muniti, errata corrigerent: depravata quæque ad rectitudinis tramitem perducerent. Super Photio quoque & Ignatio patriarcha rei gestæ veritatem diligenter inquirerent, nostroque apostolatui, Deo auctore, legitime diffinienda ad liquidum nuntiare studuissent; quatenus missorum nostrorum fieret tantum inquisitio, & vera examinatio, nobis tamen remaneret reservata diffinitio, utrum vera esset, an falsa super Ignatii patriarchæ criminibus accusatio. Sed legatis nostris, qui super hoc opere missi fuerant revertentibus, imperialem ab eisdem partibus epistolam nostro apostolatui per ipsius legatum directam nihilo minus recepimus. In cujus serie & eorum actionibus cognovimus, quia dissensionis & invidiæ inter illos crebrescentibus malis absque ullo nostro consensu, vel nostra omnino conscientia, Photium indiscrete subrogarunt, & Ignatium patriarcham deposuerunt. Quod utique indiscretissimum factum nobis, & universæ ecclesiæ nostræ omnimodis habetur contrarium: quia contra sacros canones, qui absque verissima probatione neminem damnari, nec alterum prius in ejus loco subrogari præcipiunt, Ignatium patriarcham damnarunt. Et iterum cum dicente domino: *Non fit discipulus super magistrum, neque servus super dominum suum*, (Matth. 10.) memoratus antistes Ignatius a sibi subjectis, & ministris sui ordinis, proprii gradus sustinuit præjudicium: & contra doctore egregio Paulo dilecto discipulo suo Timotheo præcipiente, ut nemini cito manus imponeret; & *non neophytum*, (1. Tim. 3.) inquit, *ne in superbiam elatus in judicium incidat diaboli*; Photium subito ex laicali militia tractum indiscrete ordinare præsumpserunt episcopum. Quæ causa contra ordinem divinum nequiter acta, valde nostro apostolatui, & universæ (ut dictum est) ecclesiæ nostræ omnimodis manet contraria. Unde generaliter agnoscat omnis ecclesia sanctorum, quia nec nostra fuit conscientia, nec jussio, nec voluntas, super Photii subrogatione, vel Ignatii patriarchæ depositione: & super hujuscemodi prævaricationibus omnium vestrorum sanctitati satisfaciendo verissime denuntiamus: Quia post verissimam nostri examinis deliberationem, nec Photium recipimus, nec Ignatium patriarcham damnamus, nec jussimus, nec consensimus, nec ratam hujuscemodi ordinationem, vel indiscretam depositionem manere judicamus, neque firmam absque justæ diffinitionis libramine ullo modo consentiemus, nec Ignatium videlicet patriarcham inter depositos reputamus, neque reputabimus: sed nec Photium in episcopali ordine annumeramus, nec annumerabimus.

Igitur, dilectissimi fratres, sanctitati vestræ, qui catholicas Alexandrinorum, Anthiochenorum, vel Hierosolymorum gubernatis ecclesias, seu cunctis orientalibus metropolitis, atque episcopis, luce clarius, expressiusq; significamus, quoniam sedes apostolica nullo pacto venerabilem Ignatium patriarcham dignitatis propriæ privilegio nudari tam improvide patitur: sed magis repulso a sanctæ catholicæ, & apostolicæ sacro ecclesiæ viscere pervasore conjugis, ut ita dixerimus, viri viventis, scelestissimo videlicet Photio, sanctissimum patriarcham Ignatium in sui sacerdotii dignitate manere, sicut olim decreverit; iterum quoque canonico, ac legali examine judicat, & decernit. Et ut vos hujus sedis privilegium rite servantes, pari religione catholici, pari etiam nobiscum super venerabilis Ignatii patriarchæ sacerdotii recuperatione, & Photii pervasoris expulsione eadem sentiatis, apostolica auctoritate vobis injungimus, atque jubemus. Et ut hujus præsulatus nostri paginam in cunctis parochiis vestris ad omnium faciatis notitiam pervenire, atque de hac re juxta apostolicæ sedis diffinitionem prædicare curetis aliis; ipsique similiter incommutabiliter teneatis paterno more præcipimus. Quid præterea, fratres carissimi, & filii dilectissimi, eidem imperatori Græcorum, & universæ generaliter sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ super hujuscemodi prævaricationibus, & de his, pro quibus nuper illas in partes nostros cum apostolicis epistolis direxeramus missos (sicut omnibus vobis manifectum est) respondendo nostri apostolatus remandat auctoritas, omnium vestrorum sanctitati satisfaciendo, in subsequentibus relegi jubemus. Data mense Martio die 18. indictione x.

V. AD MICHAELEM IMPERATOREM.

Hanc epistolam per Leonem a secretis, imperialem videlicet legatum, de quo superius dictum est, post reversionem missorum apostolicorum imperatori Michaeli direxit cum epistola ad Photium. Improbat depositionem Ignatii, & promotionem Photii a legatis temere approbatam. Affert multa pro Ignatio, & contra Photium, cujus electionem cum Nectarii & Ambrosii promotione; aut concilium in quo Ignatius fuerat damnatus, cum Nicæno conferendum non esse demonstrat. Monet imperatorem, ut ecclesiæ perturbatores compescat. Epistolam suam depravatam fuisse queritur.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei piissimo & gloriosissimo filio Michaeli magno imperatori.

SERENISSIMI imperii vestri gloria, quæ super orthodoxæ fidei integritatem firmata constare cernitur, dum aliqua in sancta Constantinopolitana ecclesia, quæ sub vestræ defensionis tutamine consistere videtur, inconvenientia provenerint, hanc sanctam catholicam & apostolicam caput omnium ecclesiarum, Romanam scilicet ecclesiam, quæ semper sanctorum patrum sincerissimas auctoritates in omnibus suis actibus sequitur, consulere decrevit. Et ejus consultu, quæ ecclesiasticis conveniunt negotiis, agere curaverit; procul dubio quæ agenda, aut abigenda fuerint, irretractabiliter cuncta disponere, ordinare, atque diffinire poterit. Quod vos fecisse in epistolis nuper ad hanc sedem missis recolimus: pro quibus etiam & nostros, secundum vestram petitionem illas in partes pro quibusdam præsumptionibus, quibus vestram asserebatis fatigari ecclesiam, seu ob dissensiones, quæ propter religiosum virum Ignatium patriarcham, & Photium emerserant, subtiliter investigandis & nobis renuntiandis missos direximus. Sed cum ad nos reversi fuissent, nihil nobis, ut illis & in nostris instituerамus, de reverendissimo viro Ignatio renuntiaverunt apicibus: sed verbis tantum, quæ de eo contra nostræ voluntatis peracta sunt observantiam, retulerunt. Post aliquot autem dierum * vestrarum partium prudens, & fidelis legatus nomine Leo a secretis, apostolatui nostro imperialem cum actis apud vos gestis detulit epistolam, quam legi jubentes, cognovimus de memorati viri Ignatii patriarchæ negotio, contra præceptum nostrum improvide illatam sententiam, & nihil omnino nostris jussionibus saltem similem, sed magis contrarie perpetratam. Etenim quia dudum in epistolis vestris, quas tenemus præ manibus, illum multis accusationibus affirmabatis obnoxium, ob idque hunc ejectum, Photium elegisse, necessario nostræ sedis legatos apostolica auctoritate fultos de pluribus prædicti viri Ignatii patriarchæ criminibus intentatis indagandum, & nobis renuntiandum direximus, suspendentes videlicet sententiam expulsionis reverentissimi viri Ignatii, vel Photii receptionis, non in legatorum nostrorum sed specialiter in nostro examine. At quia nunc Photium retinentes, prudentissimum virum Ignatium patriarcham absque nostri apostolatus ejecistis judicio; nosse vos omnimodis volumus, nullatenus nos Photium recipere, vel Ignatium patriarcham damnare. Denique considerare libet quid sibi vult hoc, quod per duodecim fere jam annos regiæ urbis vestræ innocue sacerdotium agere, & sanctis virtutibus pudicitiæ, castitatisque florere dictum Ignatium, non solum ipsi per vestras innotuistis epistolas, velut etiam synodicis vocibus ejus sub tempore habitis, magnis honoribus epistolæ vestræ fatentur, quas præ manibus tenemus, laudastis jugiter, & extulistis, minime eum ad apostolicam sedem invasoris, vel alicujus criminis opinione notantes, nunc invide damnastis. Quod utique indiscretissimum factum sanctæ nostræ generaliter ecclesiæ, nostroque apostolatui, ac sanctorum patrum priscæ diffinitioni omnimodis extat inconveniens.

Nos quidem de nobilissimo viro Ignatio patriarcha non tantum hæc; verum & illud comperimus, quod non solum genere claruit, verum etiam a primævo suæ ætatis per singulos ecclesiasticos gradus ascendens ex monastica vita, omni ecclesiastico cœtu consentiente (sicut in apicibus, quos sanctissimo Leoni præsuli prædecessori nostro destinaveratis, comperimus) episcopatus culmen promeruit. Photium autem novimus per nullos ecclesiasticos gradus ascendentem, sed tantummodo ex laicali militia episcopum pertinaciter ordinatum. Quamobrem necessario in sententia nostra qua stetimus, persistimus: & neque venerabilem Ignatium patriarcham in aliquo damnamus, neque Photium modo quolibet suscipimus. Verum quia omnibus accusationibus remotis, quibus strenuum virum Ignatium patriarcham ad apostolicam sedem asserebatis notabilem, unum opponentes tantummodo, quod potentia sæculari sedem pervaserit, vestro speciali deposuistis, damnastis, & expulistis arbitrio: Photium ex laicali agmine improvide in ejus loco subrogastis episcopum, æquanimiter ferre omnino non possumus; maxime cum horum duorum negotium investigari, & nobis renuntiari, non diffiniri mandaverimus. Quapropter, ut diximus, nullo modo prudentis viri Ignatii patriarchæ depositioni, vel Photii subrogationi assensum præbemus, quousque veritas omni falsitatis fuco nudata in præsentia nostra eluceat. Quia consuetudinem vestram novimus in regia urbe minime apicem archieraticæ potestatis aliquem posse habere sine ecclesiasticæ plebis consensu, atque imperiali suffragio, & ob id Ignatium patriarcham damnare nolumus, nec debemus.

Præterea Photii, quem ex militia subito ad tanti culmen regiminis consecrastis, ordinationem ratam haberi decernitis, eo quod Nectarius non solum ex laico habitu, verum etiam ex pagano sancta synodo secunda ordinante meruerit fieri: qui tamen Nectarius veræ religionis catholicus, nullius depositionis catholici conscius sedis gubernacula sine scandalo, sine vi, sine omni schismate suscepit: quem Spiritus sancti auxilio, & talento sibi credito hæreticorum perfidiis restitisse, eorumque dogma, quod jam ex longo tempore pullulaverat, & plurimos sui contagione infecerat, destruxisse ipsi recolitis: & idcirco bene & optime sanctæ secundæ synodo apostolicæ sedis auctoritate fultæ ita de Nectario placuisse testamur.

Sed beatus nihilominus fulgidissimus doctor Ambrosius, quem similiter ex militia, & catechumeno asseveratis episcopum, cum divinitus per miraculorum signa ab ipsis cunabulis, usque ad consecrationis suæ tempus fuisset evocatus: & ad regimen a dissidentibus populis subito in unam sui concordiam provocatis, compelleretur ecclesiasticum suscipiendum, minime seditioni, vel schismati studuit; quin potius eas, quas reperit, semetipsum non ultro, sed coacte populo offerens, repulit & removit. Neque damnationem molitus est alicujus, quam nunquam omnino ob sui culminis consentiret incrementum; sed coactus atque compulsus, votis eorum consentiens, ecclesiasticarum regularum normam toto vitæ suæ tempore custodivit, omnes hæreses debellans verbi Dei telo succinctus, pro quo eque hæc sancta Romana ecclesia eos rite suscepit. Ideoque hoc tempus necessitatis probe suscepit, quia contra canonum privilegium sibi concessum nihil novit temere perpetratum. Vos autem non ita horum illustrium virorum comparationem perpen-

Cedrenus in Michaele; & Zonaras libro 3. annalium.

De Nectario Theodoritus l. 5. eccles. c. 8.

De S. Ambrosio Paulinus in ejus vita.

Causa dispensandi.

perpendistis, ubi sæpe dictum virum Ignatium patriarcham juste a vobis ordinatum, injuste de patriarchatu ejicientes, Photium subito ex laicali militia in episcopali dignitate elevastis, & ob id nihil valere patimur: quia sanctæ Romanæ ecclesiæ nunquam extitit mos improvide vel injuste unum ejicere, & alterum subrogare: sed magis studuit æqua lance omnium librare & juste diffinire negotia. Igitur quia ad Nicæni venerandi cœtum concilii vestrum, qui in depositione Ignatii patriarchæ affuistis totidem numeri fere dicitis, miramur. Et quid prodesse consideramus ejusdem numeri collegium præesse, ubi ipsius sententiæ prævaricantur, cujus & numerus imitatur? Quod non laude magis, quam reprehensione ducimus dignum: quia omnino magis peccatis est cumulus, ubi multipliciter fuerit agmen prævaricatorum. Nos quidem non numerosum tantum sanctorum episcoporum collegium Nicæni & Calchedonensis conciliorum, ceterorumque sanctorum patrum synodicas constitutiones sequimur, sed illorum librales veneramur justas divinitus inspiratas sententias; & non tantum pro suorum multitudine observantur a nobis, quia revera multi in personis fuere, sed in validissimis sententiis eos perpendimus plures.

Quod autem asseveratis, fatos fuisse legatos nostros post damnationem religiosissimi viri Ignatii patriarchæ, omnis ejus consecratio debere cassari, damnari, atque evelli; absit, ut hoc fieri patiamur: ut quia neque Ignatium patriarcham damnamus, neque Photium mœchum suscipimus, qui sedem viventis viri & pudice servantis, temere sibi usurpare præsumpsit, atque, ut ita dicamus, quia contra ordinem in ea conversari non erubescens, ecclesiæ vestræ scandala multiplicari consentiamus. Quin potius, serenissime fili Auguste, dilectionem vestram monemus, suademus, atque apostolica auctoritate denuntiamus, ut tandem aliquando resistatis illis, qui pro libitu suæ voluntatis contra Constantinopolitanæ ecclesiæ se præsulem erigentes sine examinatione canonica ignorantibus nobis crebro unum deponentes, alterum inopinate consecrare nituntur. Unde hæc discussio in orientalibus vestris ecclesiis, heu! plurimum agitatur: sed magis studeatis, quando aliqua emerserint, unde schisma possit oboriri, nostræ ecclesiæ consultu peragere: quatenus sicut jam factum pro sanctis imaginibus novimus, quod juste deliberatum est maneat apostolicæ sedis auctoritate firmatum. Quod autem tantummodo æmulatione voluntatis, contra canonicas, vel synodicas censuras inconsulta Romana ecclesia perpetrari conatur, vestræ religionis brachio arceatur: ne videlicet sanctę Dei ecclesię, ac regiæ urbis gloria vestro, quod absit, sub tempore in aliquo minuatur.

Liceat ergo sanctam ecclesiam, quam Christus sacro suo sanguine a servitute corruptionis redemit, orthodoxam fidem servantem vestro certamine manere ab omni inquietudine infestatorum tranquillam, atque pacatam. Denique ecclesiæ Constantinopolitanæ hortamur statum, ut tales alere omni religione eruditos studeat viros, qui ad honorem cardinis ipsius sanctæ ecclesiæ suis præsulibus mortuis, vel quolibet casu amodo discedentibus valeant subrogari: quod non solum in tanto patriarchatu observari omnino debet, verum etiam in singulis quibusque civitatibus ex consuetudine canonica magna cum cautela servatur & custoditur. Sed & hoc vestræ clementiæ intimare curavimus: quia sicut in vestris actis apostolicæ sedi & nostro pontificio directis insertum invenitur, nescimus cujus fraude vel dolositate epistola nostra ad vos directa fraudata est. Et non solum quia in vestra præsentia secundum illius textum, vel ordinem relecta non est, sed plura excerpta, quibus intellectus ipsius epistolæ continebatur, aliud pro alio, ignoramus, quis temerarius coram vestro imperiali conspectu legendo percurrere, vel interpretari præsumpsit, quam si coram vestræ majestatis præsentia scrutari jusseritis, in aliquibus eam mutatam, atque fraudatam locis reperietis.

Nos autem volentes, clementissime triumphator, excellentiam vestram ab omni labefactionis crimine illæsam consistere, & per diuturna tempora tranquillissimam imperii vestri sublimitatem in Dei sincerissime manere servitio, ut spiritalis pater spiritalem filium commonentes, & ea, quæ Deo placabilia sunt apostolicis adhortationibus adimplenda commonentes; & sicut vestri soliti sunt prædecessores, qui in culmine imperiali consistebant, hanc sanctam Romanam ecclesiam pleno devotionis venerari affectu, ita & vos apostolicis perficere oraculis obsecramus: quia ea quæ in præsenti negotio ecclesiasticis procuravimus sancire institutionibus, non invidiæ causa, vel aliqua dolositate peregimus, sed volentes vestram imperialem dignitatem, & sanctam Constantinopolitanam ecclesiam illæsam servare, & ab omni reprehensione, ducti ferventissimo zelo caritatis custodire, sicut in epistolæ serie ad vos missæ reperitur, Deum timentes ordinare decrevimus, & cuncta observanda præoptamus.

Omnipotens autem Deus, qui vos ad reprimendas multarum gentium feritates in imperiali culmine eligere dignatus est; piissimum imperium vestrum ad statum & defensionem sanctæ suæ ecclesiæ per multa annorum conservet curricula: & sospite vita semper vos ea, quæ illi sunt placita, vobis velle concedat: quatenus ut in præsenti vobis sæculo feliciter imperandi potestatem tribuit, in futuro pro bonis actibus, & justitiæ observantia, quæ sub vestro libramine ponderari debetur, præmia æternæ felicitatis habere permittat. Data mense Mart. die 19. indictione 9.

VI. AD PHOTIUM.

Diluit argumenta Photii, qui exemplo Ambrosii, Nectarii & Tarasii se merito ex laicorum gradu ad episcopalem dignitatem pervenisse affirmabat, eumque tum quod laicus esset, tum quod Ignatius adhuc viveret, injuste ad eum dignitatis gradum conscendisse demonstrat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei prudentissimo viro Photio.

POSTQUAM beato Petro principi apostolorum dominus, ac redemptor noster Iesus Christus ex utero virginis pro nostra redemptione, ut erat verus Deus ante sæcula, verus homo in fine sæculorum apparere dignatus est, ligandi, atque solvendi in cælo & in terra potestatem tribuit, & januas regni cælestis referandas concessit; supra soliditatem fidei suam sanctam dignatus est stabilire ecclesiam, secundum illius veridicam vocem dicentis: *Amen dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adversus eam; & tibi*

In VIII. synodo actione 4. extat fragmentum hujus ep.

bi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis. Ad quam promissionem sanctæ apostolicæ institutionis cemento cœperunt hujus fundamenta ex preciosis succrescere lapidibus & annuente divina clementia, per studium structorum, & apostolicæ auctoritatis solicitudinem usque ad culmen insolubiliter perducta perpetualiter mansura sine sinistræ auræ impulsu consistere: cujus primatum (sicut omnibus orthodoxis manifectum est viris, & ut in superioribus præmodicum declaratum est) beatus Petrus princeps apostolorum, & janitor regni cælestis merito promeruit. Post quem & hujus vicarii sincerissime Deo famulantes, carentes nebularum densitatibus, quæ recto ab itinere impedire assolent; dignius perceperunt, & in cura regiminis quam pro dominicis ovibus susceperant, solicite permanserunt. Inter quos & nostram parvitatem omnipotentis Dei misericordia connumerare dignatus est: pro quibus tantum consistimus pavidi, quantum consideramus in æterno examine pro omnibus, & præ omnibus, qui Christi censentur nomine rationem reddituri. Et quia universitas credentium ab hac sancta Romana ecclesia, quæ caput omnium est ecclesiarum, doctrinam exquirit, integritatem fidei deposcit, criminum solutionem, qui digni sunt, & gratia Dei redempti exorant: oportet nos, quibus commissa est, solicitos esse, & ad speculationem dominici gregis tantum ferventius anhelare, quantum hunc avidi ad dilaniandum hincinde patenti ore exquirunt: quod & audiendo cognoscimus, & experiendo comprobamus. Et quos per corporalem ab longinqua terrarum spatia, aut tumentes marinos fluctus, nequimus visitare præsentiam: saltem series apicum quasi viva voce declarent, ut nec a nobis silentii exquiratur culpa, nec audituris de ignorantia excusandi tribuatur facultas: quia & illud a nobis cavendum est, quod per prophetam dicitur: *Canes muti non valentes latrare.* Nam & apostolus ait: *Insta opportune, importune.* Constat enim sanctam Romanam ecclesiam per beatum Petrum principem apostolorum, qui dominico ore primatum ecclesiarum suscipere promeruit, omnium ecclesiarum caput esse, & ab ea rectitudinem, atque ordinem in cunctis utilitatibus, & ecclesiasticis institutionibus, quas secundum canonicas & synodicas, sanctorumque patrum sanctiones inviolabiliter atque irrefragabiliter retineret, exquirere, ac sectari. Et ideo consequens est, ut quod ab hujus sedis rectoribus plena auctoritate sancitur, nullius consuetudinis præpediente occasione proprias tantum sequendo voluntates, removeatur: sed firmius, atque inconcusse teneatur. Nam in hoc quo noster apostolatus vestram prudentiam commonuit, quia ex laicali ordine sine canonica approbatione ad patriarchatus dignitatem subito transcendere contra patrum promulgationes non recusastis: sed temere, atque impudenter ad tanti honoris culmen accedere præsumpsistis, assumentes vobis quasi a sanctissimo viro Nectario occasionem, quem sancta secunda synodus non ob aliud ad sacerdotalem eligere, atque ordinare ex laicali ordine voluit dignitatem, nisi quia magnæ necessitatis contritione anxiabatur, eo quod in sancta Constantinopolitana ecclesia, nullus clericorum inveniri poterat, qui pessimæ hæreseos nimbosa caligine non fuerit impeditus: Et ob hoc ne diu jam dicta ecclesia sub destitutione pastoris quasi viduata maneret, prædictum Nectarium expugnatorem hæreticorum, & defensorem, atque gubernatorem ecclesiarum ad ecclesiasticam curam & dignitatem sacerdotalem jam dicta secunda synodus elegit: sed ut hoc iterum fieret non confirmavit, neque sanxit, aut instituit. Et ideo licet contra patrum, atque canonicas institutiones, quod per necessitatis fieri eventus comprobatur, non in auctoritate tenendum est: sed ne iterum talis proveniat necessitas, magis magisque cavendum: quia omne quod ab aliis reprehendi poterit, convenientius, ac decentius videtur existere, si antequam fomes reprehensionis accrescat, emendationis cura succedat.

Romanus pontifex universali præest ecclesiæ.

Isa. 59. 2. Tim. 4.

Decreta Romani pontificis ab omnibus custodienda.

Quare Nectarius in secunda synodo ex laico Constantinopolitanus episcopus sit factus.

Quod fit necessitate, non trahitur in exemplum.

De Tarasii siquidem promotione, qui similiter ex laicali cœtu ad patriarchatus extemplo culmen promotus est, quam & vos quasi in auctoritatem vestræ defensionis assumere vultis, si sanctam, quæ apud vos tempore sanctissimi viri domini Hadriani papæ celebrata est, synodum diligentius scrutati fueritis, atque attentius intenderitis, invenietis quid in ea idem sanctissimus vir consultus decreverit; & quod, dum ejus consecrationis reprehenderet actus, & mœrorem se pro tam præsumptiva factione nimirum sustinere profiteretur. Dicit enim: Quod nisi in erigendis imaginibus ferventius contra illarum depositores, atque conculcatores, ut verus miles Christi resisteres: nequaquam vestræ consecrationi assensum præberemus, aut in ordine patriarchatus vestram dilectionem susciperemus: quæ tantum declaratur inordinate promota, quantum comprobatur contra apostolica decreta enormiter præsumpta. Beatissimum quoque Ambrosium, clarissimam & splendidissimam lucernam ecclesiæ, qui ex catechumeno, divino præsagio ad episcopalem per continuos gradus promotus est dignitatem, cur nobis pro vestro tutamine opponitis, & ad vestram illicitam promotionem antefertis? qui non instinctu hominum, sed divina vocatione, per miraculorum prodigia electus est? Nam cum in infantiæ cunis sub nutricis cura dormiens solicite verteretur: aperto ecce ore examen apum subito adfuit, quod faciem ejus, & ora complevit, ita ut ingrediendi vices frequentarent. Quod pater cum matre, vel filia deambulans, ne abigerentur ab ancilla, quæ curam nutriendi infantis susceperat, prohibebat. Solicita enim erat, ne infanti nocerent; expectabant tamen patrio affectu quo fine illud miraculũ clauderetur. At illæ post aliquamdiu volitantes in tantam aeris altitudinem sublevatæ sunt, ut humanis oculis minime viderentur: quo facto territus pater ait: Si vixerit infantulus iste, aliquid magni erit.

Cur Tarasius episcopus fuerit VII. synod. act. 2. in epist Hadriani.

Sanctus Ambrosius divino instinctu ex catechumeno episc. electus. Paulinus in ejus vita.

Post hæc vero adultus puer liberalibus artibus imbutus Mediolanum perrexit, ubi Auxentius Arianorum episcopus cathedram non regendam sed dilaniandam tenebat episcopalem. Quo defuncto dum ad electionem episcopi popularis fieret in ecclesia conglobatio, ecce quidam infans acclamabat, dicens Ambrosium episcopum: ad quam vocem & omnis illa conventio similiter acclamabat Ambrosium episcopum. Quod non humanis id fieri credendum est voluntatibus, sed divinis, ad salvationem, & ereptionem fidelium de adversarii nostri faucibus, qui tamquam

quam leo rugiens, quærit quem devoret, inspirationibus. Qui dum se multis, ac variis voluisset occultare argumentis, & a tanto honore delitescere; tandem superatus ad sacerdotalem ab omni populo & clero divinitus est dignitatem electus, & a catechumeno per singulos gradus ecclesiasticos proficiscens, octavo die ab omni catholicorum, divina annuente clementia, consensu est consecratus episcopus. Attendat igitur prudentiæ vestræ dilectio, & intimo cordis prospiciat oculo, si debentur ea, quæ per miraculorum signa fidelibus proveniunt, his æquari, quæ proprio tantum libitu ad dignitatis gloriam percipendam peraguntur: & sic ad auctoritatis vestræ excusationem præfatos assumite viros. Ecce propter necessitatem & inopiam clericorum Nectarius: ecce propter ecclesiastica dogmata, & hæreticorum expugnationem, qui venerandas deponere imagines præsumpserunt, Tarasius: ecce per miraculorum signa Ambrosius ad regendas ecclesias promoti sunt. De vobis autem, quibus perplures auctoritates conciliorum, atque decreta sanctissimorum pontificum resistunt, quid aliud est sentiendum, nisi inopinatam a vobis consuetudinem adolevisse credendum? Et secundum sanctorum patrum sententiam non solum quia ex laicali ordine contra canonicas auctoritates ad regendam Constantinopolitanam ecclesiam subito transvolastis: sed etiam quia vivente viro, & incolumi persistente (videlicet religiosissimo Ignatio patriarcha) cathedram illius (scilicet Constantinopolitanam ecclesiam) ut mœchus surripuistis, & invadere præsumpsistis: postponentes illud, quod scriptum est; *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris*: & ideo vestræ consecrationi æquitatis libramina tenentes, assensum præbere (quia enormiter & contra sanctorum patrum institutiones peracta est) minime præsumimus. Quod vero dicitis neque Sardicense concilium, neque decretalia vos habere sanctorum pontificum, vel recipere, non facile nobis facultas credendi tribuitur: maxime cum Sardicense concilium, quod penes vos in vestris regionibus actum est, & omnis ecclesia recipit: qua ratione convenerat, ut hoc sancta Constantinopolitana ecclesia abjiceret, &, ut dignum est, non retineret?

Decretalia autem, quæ a sanctis pontificibus primæ sedis Romanæ ecclesiæ sunt instituta, cujus auctoritate, atque sanctione omnes synodi, & sancta concilia roborantur, & stabilitatem sumunt, cur vos non habere, vel observare dicitis? nisi quia vestræ ordinationi contradicunt, & ex laico subito ad culmen patriarchatus transvolare resistunt? contra illud apostolicum: *Nemini cito manum imposueris*. Quod si ea non habetis, de neglectu, atque incuria estis arguendi: si habetis, & non observatis, de temeritate estis corripiendi, & increpandi. Quod violenter vos ad sacerdotalem dignitatem promotos asseveratis atque protestamini, vestræ consecrationis tempore non ita esse declaratur. Qui postquam in patriarchatus throno stabiliti estis, non ut pater in filiis blandus, sed ut immitem in depositione archiepiscoporum & episcoporum per severitatem vos demonstrastis, & in damnatione innocentis Ignatii, quem vos ut depositum habetis, immoderate exarsistis: in cujus depositione, nisi prius veracissime illius cognoverimus transgressionem, vel culpam, inter depositos illum non numeramus, neque damnamus: quia valde cavendum est, ne sine causa innocens damnetur: & sicut illum in pristino honore mansurum, si ei damnationis crimina non comprobantur, sancta Romana retinet ecclesia; sic vos, qui incaute & contra paternas traditiones promoti estis, in patriarchatus ordine non recipit: & neq; ante justam damnationem Ignatii patriarchæ in ordine sacerdotali vobis manere consentit. Quod non ideo vestra arbitretur dilectio contra vos invidiæ causa, aut exosos vos habendo id agere, atque incongrue contra vestram ordinationem exardescere: sed ducti zelo paternæ traditionis volentes sanctam Constantinopolitanam ecclesiam, quæ pro sui stabilitate atque firmitate censura sanctorum patrum ad hanc sanctam Romanam ecclesiam solito more percurrit, sine macula, sine reprehensione, aut aliqua transgressione illæsam consistere: & ea, quæ ecclesiasticis regulis obviant, resecare: & maxime hoc, quod omni auctoritate canonice revincitur, & tali consecrationi contraitur, quod jam per longam consuetudinem quasi regulariter actum defenditis, omnimodis amputare. A qua (quia vos sicut nos diligimus) per increpationem paterni affectus providentiam vestram procul dubio volumus revocare, imitantes apostolum dicentem: *Filium quem diligit pater, flagellando castigat & corripit*.

De consuetudinibus quidem, quas nobis opponere visi estis, scribentes per diversas ecclesias, diversas esse consuetudines, si illis canonica non obsistit auctoritas, pro qua eis obviare debeamus, nil judicamus, vel eis resistimus: tamen cavere volumus, ne hæc vestra consuetudo quæ omnium sanctorum patrum promulgatione convincitur, ut ex laico non subito ordinetur episcopus, vires accipiat: aut in vestra ecclesia magis pullulet, operam dare minime cessamus. Quam etiam nostra apostolica tantum abigit censura, quantum hanc temere recognoscit præsumptam.

De missis siquidem nostris, quos petitos in servitio beati Petri principis apostolorum pro utilitate sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ contra depositores imaginum, vel alias necessitates ingruentes, necnon & pro causa solummodo depositionis sæpefati viri Ignatii inquirenda, illas in partes direximus, silendum non est: qui cum eis, sicut dicunt per centum dierum spatia, omnium, nisi suorum alloquendi facultas fuisset denegata, ut apostolicæ sedis missi non digne suscepti sunt, atque, ut decuerat, retenti. Quod non pro alia gestum putamus re, nisi ut inquirendi locum de depositione præfati viri non invenirent; quia cen in apostolica nostra insertum fuit epistola, quæ nescimus cujus illusione (sicut in synodo a vobis missa reperimus) fraudata extitit, non illius promotionem, aut ingressionem, sed tantummodo depositionis exitum per nostros audire, vel cognoscere, sicut nunc volumus, missos volebamus; quibus secundum horum relationem longa exilia, & diuturnas pediculorum comestiones si in tali intentione persisterent, quibusdam nuntiantibus, quod illis a nobis injunctum fuit clam vobis cum sequacibus vestris resistentibus perficere minime potuerunt, aut depositionem jam dicti Ignatii utrum justa, an injusta fuerit, invenire valuerunt. Qua cognita secundum sui modum canonica, atque apostolica in eo censura extenderetur. Data mense Martio, die 18 indictione x.

VII. AD MI-

Margin notes: [1] Pet. 5. — Matth. 7. — Auctoritate sedis apostolicæ concilia roborantur. — [1] Tim. 5. — Hebr. 12.

VII. AD MICHAELEM IMPERATOREM.

Narrationis ordo de Photii depulsione, & Ignatii patriarchæ institutione: nec non de Zachariæ ac Rhadoaldi dudum episcoporum depositione, ac excommunicatione, cum capitulis interpositis.

Vide notas in conciliū Romanum III. sub Nicolao I. infra.

His ita se habentibus, & his apostolatus nostri epistolis pro manifestando nostræ voluntatis proposito Constantinopolim, & in alias mundi partes destinatis, sicut ex superioribus scriptis hucusque recitatis colligere, ac comprehendere potestis: nunc quæ post habitam satisfactionem nostram, & ostensum votum nostrum de Ignatii fratris & episcopi nostri restitutione, ac Photii adulteri repulsione coram omni ecclesia, quæ apud nos est; adstante præsentialiter Leone a secretis, & imperiali legato, cujus superius mentionem fecimus, & quę post discessum ipsius acta sunt, vestræ in Christo fraternitati ac piæ generalitati breviter indicamus. Igitur cum hæc gerebantur, nondum Rhadoaldus & Zacharias episcopi, quos ab apostolica sede Constantinopolim direxeramus, detecti erant, vel ostensi, quod ipsi deposuissent patriarcham Ignatium, vel communicassent invasori, & mœcho, ac laico Photio: sed procedente tempore murmur multorum ab illis partibus Romam venientium, quinimo persecutiones a fautoribus Photii commotas fugientium, sensim eosdem cœpit episcopos muneribus fuisse corruptos diffamare: & quod communicassent Photio, & deposuissent Ignatium divulgare. Quo audito nimio mœrore repleti, qualiter ab ecclesia Christi, cui divina dignatione præsumus, non habente maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sinistram procul faceremus suspicionem (videlicet, ne in hanc saltem tenuis subsannandi oriretur occasio) cogitare cœpimus, & mente revolvere. Tunc convocato multarum provinciarum occidentalium regionum sanctissimorum episcoporum cœtu, & collecta sancta synodo in ecclesia Dei, ubi beatus Petrus apostolorum princeps corpore floret, & virtutibus emicat: deinde propter frigidiorem locum in ecclesia salvatoris, quæ ab auctore vocatur Constantiniana, & quæ prima in toto terrarum orbe constructa est, ibique recitatis omnibus scripturis de Græco sermone in Latinum conversis, tam videlicet nefanda synodo, quæ per jam fatum Leonem apostolicæ sedi delata est, quam etiam imperialibus epistolis, in quibus omnibus depositio Ignatii continebatur: & deductus in medium Zacharias episcopus, quia Rhadoaldus propter absentiam haberi ad præsens non poterat, & discussus, & diligenter examinatus, inventus est in depositione Ignatii & communione Photii omnino culpabilis. In quo idem Zacharias tunc episcopus, nunc autem honore, ac communione privatus, se obnoxium recognoscens, proprio ore, ac proprio scripto se Constantinopolim a sede apostolica directum esse, & quæ sibi a nobis agenda fuerant injuncta, neglexisse: ac quæ sibi fuerant prohibita, peregisse confessus est: Ignatium scilicet sine jussione apostolicæ sedis deponendo, & Photio contra nostri apostolatus præceptionem communicando. Tunc decernente sancta nobiscum synodo depositionis & excommunicationis suæ sententiam præfatus Zacharias accipiens in foveam quam alii præparavit, incidit: alterius (id est Rhadoaldi) examinatione propter absentiam usque ad aliam synodum protelata. Quæ autem in eadem venerabili & sancta synodo unanimiter & consonanter de fratre & consacerdote nostro Ignatio patriarcha, vel de invasore & usurpatore ecclesiæ ipsius Photio, atque fautoribus ejus, nec non & de sacris imaginibus statuimus, & promulgavimus: insuper autem quid in alia synodo a nobis olim collecta decreverimus adversus eos, qui divinitatem domini nostri Iesu Christi cum Valentino, Manete, Apollinari, & Eutyche, ac sectatoribus eorum contra primum pastorem, & apostolum, qui Christum tantum carne passum dicit, passibilem ore sacrilego in quibusdam regionibus vestris prædicare dicuntur, subter annexis capitulis declaratur.

Lateranæ ecclesiæ dignitas.

I

Photii damnatio.

Photius qui ex schismaticorum & se a sanctæ communionis participatione avertentium parte esse dignoscitur, & ex sæculari administratione atque militia, & ex foro subito tonsuratus a Gregorio Syracusano dudum episcopo in synodo damnato, & ab apostolica sede convicto episcopus ordinatus est, & vivente, ac superstite consacerdote nostro Ignatio sanctæ ecclesiæ Constantinopolitanæ patriarcha, sedem ipsius invasit, & sponsam, quam a Christo sponso immaculatam custodiendam veluti amicus sponsi perceperat, non per ostium, quod Christus est, sed aliunde ex adverso in ovile dominicum more furis, atque latronis ingrediens ac si violentus, rapax & sceleratus adulter irrupit. Deinde cum damnatis, & anathematizatis, atque cum his, qui ne sacerdotale officium ante audientiam præsumerent a prædecessore meo beatæ memoriæ Benedicto papa fuerant obligati, quotidie ac indifferenter communicans, & conversans contra fidem promissam, contraque suam professionem, qua pollicitus est se adversus jam fatum patriarcham nullum sinistrum concilium esse facturum, congregavit concilium, & una cum sequacibus suis depositis, & damnatis, excommunicatis, & anathematizatis, & aliis sine sedibus, atque cum his a quibus vel ille irregulariter, & illicite provectus fuerat, vel quos ipse temere, ac indebite provexerat, contra eumdem fratrem, & comministrum nostrum Ignatium depositionem facere, & anathema dicere ausus est. Deinde apostolicæ sedis missos, quos pro causa sanctarum imaginum, & pro inquirenda & nobis renuntianda jam fati patriarchæ dejectione, & ob inveniendum modum promotionis hujus neophyti destinaveramus, quibus potuit argumentis a nostris mādatis avertere more Acacii quondam Constantinopolitani hæretici patriarchæ præsumpsit. Et ad processionem, quæ ei cum paribus suis habebatur; sicuti eorum professione patefactum est. Et sancto Spiritu revelante venerandæ synodo, quæ a nobis collecta est, claruit ad damnatorum & schismaticorum communionem contempta legatione, quæ vel gentilium more servari debuit, pertraxit, & in illusionem beati Petri apostoli, a cujus sede profecti fuerunt, non solum inefficaces redire fecit, sed etiam impugnatores omnium, quæ fuerunt mandata monstravit.

Postremo episcopos, qui ei tamquam adultero & pervasori communicare noluerunt exilio relegavit, & sui sceleris complices in eodem subrogare locis non timuit. Et usque hodie ecclesiam Dei diversis persecutionibus impugnare non desinit; ita ut fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium sanctissimum patriarcham inauditis pœnis, & hor-

& horribilibus tormentis afficere non quiescat: sed A & omnes quotquot pro veritate & fide cum eodem persistere comprehenderit, quibus prævalet modis perdere imprætermisse moliatur. Hæc & his similia contra euangelica, apostolica, prophetica, atque canonica instituta afferens, sit Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum principum Petri & Pauli, & omnium simul sanctorum, atque venerandorum sex universalium conciliorum auctoritate, nec non & Spiritus sancti per nos judicio, omni sacerdotali honore, & nomine alienus, & omni clericatus officio prorsus exutus: ita ut si post notitiam hujus sanctionis, quam divina inspiratione deprompta esse credimus, cum unanimitate, & concordia sanctæ synodi sit procul dubio promulgata, tentaverit in Constantinopolitano B throno præsidere, aut sæpe fato venerabili coepiscopo nostro Ignatio, quominus ecclesiam sibi commissam sine quavis inquietudine regere possit, impedierit: vel si ulterius ausus fuerit aliquid de sacro ministerio more sacerdotis contingere juxta præcedentem consuetudinem, nullo modo liceat ei communionis spem, aut locum habere satisfactionis: sed anathematis vinculis innodatus una cum communicatoribus suis, atque fautoribus suis perpetuo Dei per nostram mediocritatem judicio, ac sententia sacrum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi, non nisi vicino mortis periculo, omnino percipiat; ut hæc unusquisque discens nequaquam de cetero temeraria præsumptione ex laicis subito in dominicis castris insperato quodammodo impetu irrepere audeat, & principatus amore ante ducatum præstare velit, quam C tironis consummet officium; & ante tentet docere, quam discere: sicut in eadem Constantinopolitana ecclesia sæpe præsumptum esse comperimus. Et rursus ne contemptis clericis, quorum utpote in tam magna urbe copiosa multitudo est, quippe ab ipsis (ut ita dixerimus) cunabulis imprætermisso labore in ecclesia Christi desudant: & indesinentia domino exhibent servitutis obsequia; is, qui deforis est alterius ovilis, Christi repente principatum arripiat, & nitatur, quos esse suos non recognoscit, discerpere: & grex dominicus incipiat eum, utpote extraneum & improvisum, omnino contemnere: præsertim cum perspiciat nil sibi stipendia D profecisse meritorum, & alienum suorum cernat consumere fructus laborum.

[...] hic [...]laus, [...]nfra [...]rianus [...]ist. ad [...]olum [...]m sex [...]um œ[...]enicas [...]dos [...]inent, [...]m infra [...]otis [...]cilii [...]a. III.

II.

[...]gorii [...]copi [...]acusani [...]ata [...]natio.

Gregorium sane, qui Syracusanæ ecclesiæ irregulariter, atque Deo contempto præest, eo quod & ipse ex parte schismaticorum sit, & postquam a synodo episcopatus officio privatus, & a decessore meo sanctæ memoriæ papa Benedicto obligatus est, & Photium laicum subito consecrare in episcopatu non formidavit, & de sacro ministerio ausus est multa contingere, juxta præcedentem consuetudinem sancimus, & juxta canonicam deliberationem apostolica auctoritate diffinimus, atque E statuimus, omni sacerdotali carere, atque privatum fore ministerio: ita ut nullo modo liceat ei in qualibet synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis; quod si de reliquo præsumpserit in sacro officio more sacerdotis quovis tempore ministrare, anathema sit. Sed & si contra fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium turbas excitaverit, vel ab ejus communione fideles averterit, anathema sit. Et omnes communicantes ei ab ecclesia abjiciantur, sed & ipsi anathema sint.

III.

Eorum privatio, quos Photius ordinaverat.

Eos vero, quos Photius neophytus, & Constantinopolitanæ sedis invasor, in quolibet ecclesiastico ordine provexit, quoniam manifestum est eos in omnibus consecratoris sui pravitatibus consensisse, atque ei post invasionem communicare, omni clericali officio privamus, & apostolica atque canonica auctoritate, & synodali decreto eos penitus sequestramus.

IV.

Restitutio Ignatii.

Reverentissimum & sanctissimum fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ patriarcham, qui primo quidē imperiali violentia ac terrore, proprio throno privatus est, & postea a Photio adultero, prævaricatore, ac pervasore sedis Constantinopolitanæ, & ab ejus complicibus (excommunicatis videlicet & anathematizatis, atque damnatis, & sine episcopalibus sedibus, & a decessore meo sanctæ recordationis Benedicto papa, obligatis hominibus) anathematizatus est, & postremo ab apostolicæ sedis misso contra nostram præceptionem (ut sanctæ synodo Spiritus sanctus revelavit, & dudum Zacharias episcopus, qui unus de eisdem duobus legatis extitit, propria confessione manifestavit) infulis est sacerdotalibus despoliatus, auctoritate summi judicis domini nostri Iesu Christi promulgamus, sancimus, atque decernimus, unquam nec fuisse, nec esse depositum, vel anathematizatum, tamquam qui ab imperiali potentia sit absque ulla canonica auctoritate pulsus ecclesia, & tamquam qui ab alligatis nullo possit haberi vinculo colligatus, & ab eis qui nullam eum judicandi potestatem, vel ab apostolica sede auctoritatem habuerint, & nullum sui honoris discrimen pati debuerit. Et ideo illum (id est eumdem fratrem & consacerdotem nostrum Ignatium patriarcham) omni vinculo anathematis ab eo remoto per potestatem divina voce in beatissimo Petro collatam, & per auctoritates sacrorum canonum, & decretalium constitutionum more sanctorum patrum prolatarum, pristino honori, pristinæ dignitati & sedi, pristino gradui, & patriarchio, ac pristinis & pontificalibus infulis, atque officiis restituimus, statuimus, ac confirmamus: ita, ut quicumque post notitiam hujus apostolicæ atque synodicæ sanctionis, quominus omnia, quæ præmisimus, insignia pontificatus recipiat, ei impedierit, & non in omnibus huic decreto obedierit, vel se ab ejus communione separaverit, vel ulterius contra eum aliquod judicium proferre tentaverit, absque sedis dumtaxat apostolicæ præmisso consensu: si quidem clericus fuerit, ab omni clericatus officio coram Deo & hominibus sit alienus, atque perenni pœna tamquam qui magistrum prodiderit, cum Iuda traditore constringatur, & nisi a prava intentione recesserit, perpetuo anathemate maneat condemnatus: si vero laicus extiterit ille (quisquis est) huic nostræ constitutioni contraire tentans, & eum sedem & omnem pristinam dumtaxat dignitatem recipere non permiserit, vel si post receptam priorem sedem denuo illum impellere, & a patriarchio expellere tentaverit, vel personæ ipsius seu sacerdotali honori aliquam molestiam sine primæ hujus sedis consensu intulerit, omni benedictione paterna privetur, & maledictione Chanaan filii Cham, qui verecundiam patris sui videns non cooperuit, sed irrisit, multetur: & cum patricidis æterna pœna domino judicante percellatur, & nexibus anathematis nonnisi resipiscens penitus eruatur.

V.

Restituantur episcopi a Photio relegati.

Eos autem episcopos, seu cujuslibet ordinis clericos, qui post injustam dejectionem fratris & coepiscopi nostri Ignatii, vel in exilio relegati, vel ministerio, aut gradu invidiose privati sunt, statuimus, ut exilio dissoluto proprias sedes, atque gradus recipiant. Quod si quisquam huic decreto nostro contraire præsumpserit, & ut sedes, vel gradus resumant impedierit, quousque non obtemperaverit, anathema sit. Sane si qui ex eis ab aliis criminantur, decernimus eos antea sedes quidem & proprios gradus recipere, judicari autem nisi a sede Romana non patimur. Sed si qua præter regulam forte egisse dicuntur, nostro eos decreto judicandos reservari statuimus, juxta quod & sacri præcipiunt canones.

VI.

De sacris imaginibus.

Quod oportet nos majorum nostrorum statuta immoto mentis intuitu conservare, & in omnibus sanctorum patrum semper dogmata venerari, diffinimus de sacris & venerandis imaginibus domini nostri Iesu Christi, ejusque semper virginis genitricis Mariæ, omniumque sanctorum, qui Deo ab Abel justo placuisse creduntur, quos ecclesia sancta in universo orbe diffusa antiquitus accepit, quæque sedis apostolicæ præsules pro eis decreverunt, ac statuerunt, illibata persistere, atque intemerata manere. Quapropter Ioannem quondam Constantinopolitanum antistitem, & sequaces ipsius, qui eas frangendas, atque calcandas esse ore polluto asseverant, quamdiu de his nobiscum non senserint, & juxta sanctorum pontificum Romanorum decreta, & aliorum catholicorum patrum instituta non sapuerint, sancimus eos a Christo, & ab ecclesia catholica atque apostolica esse anathema.

Capitula quæ subsequuntur in alia primitus a nobis collecta synodo promulgata sunt.

I.

Quia dominus Iesus Christus carne tantummodo passus est.

Veraciter quidem credendum est, & omnimodis profitendum: quia dominus noster Iesus Christus Deus, & Dei filius passionem crucis tantummodo secundum carnem sustinuit: deitate autem impassibilis mansit, ut apostolica docet auctoritas, & sanctorum patrum lucidissima doctrina ostendit.

II.

De his qui divinitatem passibilem dicunt.

Hi autem qui aiunt quia redemptor noster, & dominus Iesus Christus Deus & Dei filius passionem crucis secundum deitatem sustinuit, quod impium est, & catholicis mentibus execrabile, anathema sint.

Rhadoaldi alterius legati depositio.

Igitur rediens Rhadoaldus a Galliis, ubi non minora quam in Constantinopolitana urbe perperam gesserat, & collegam suum tale quid pertulisse cognoscens, quin potius conscientia propria stimulatus, expavit. Quod nos intuentes ne quid formidaret, illum admodum sumus hortati, subjungentes dumtaxat præter examen synodi nihil in illum nos esse moturos: sed neque ei sine culpa prolata, fore aliquid adversi laturos: sed quia fugit impius nemine persequente, dum nihil mali & sufficientibus nostris frueretur bonis, ante tempus synodi, ante sui purgationem, ecclesiam & parochiam propriam deserens ad alias diœceses, examen utique subterfugiendo se contulit. In quibus

Pontificis in episcop depositione moderatio.

A diutius eo morante, apostolico moderamine freti, canonicam, quam merebatur ultionem, super eum inferre distulimus: ne videlicet ad vindictam faciles, vel videremur esse præcipites. Quamobrem destinatis in diversa loca cum epistolis (id est, ubi solus illum rumor latitare fatebatur,) missis nostris, videlicet sanctissimis episcopis, ratum eum duximus convocari. Sed ille diversas latebras penetrando (utpote filius noctis & tenebrarum, qui opera lucis & diei semper refugiens, causam suam ad manifestationem justitiæ solis deduci formidat) quousque valuit, nobis obedire despexit. At ubi non reperit tutum suæ tergiversationis latibulum, tandem aliquando Romam redire ausus B est.

Et cum nos inter furentium adversariorum linguas, & manus apud beatum Petrum apostolum degeremus, ipse insperatus super nos hostis, inter hostes irrupit: &, ut nunc claret, iterum discessurus fraudulenter accessit: quo tamen corpore, non mente reverso, & synodi tempore propter imminentes hostium oppressiones dilato, rumore crebrescente diffamatur, quod Rhadoaldus denuo fugam arripere meditaretur. Quo audito, quia non poteramus sub tam horrendo nævo ecclesiam non habentem maculam, aut aliquid hujusmodi deserere, quo minus illam etiam a falsa suspicione redderemus extorrem: nec poteramus C personam in tantis prævaricationibus diffamatam, & " tam scelerum* ore aspersam, sine satisfactione in communionem nostram admittere, coram multis fratribus & episcopis, coramque plurimis filiis sanctæ hujus ecclesiæ admonuimus eum, quatenus sicut prius nullam in partem sine nostra licentia a Romana discederet urbe: sed in ea residens, sine timore suis licenter utens, & amicos, ac homines suos libere possidens, tempus synodi qua purgandus esset, intrepidus expectaret: sciens profecto nihil se injustum ante, vel post, præter examen synodicum fore passurum: sed in justitia, quam haberet, esse mansurum.

" tantorum *for. sord

Insuper etiam sciret, si quoquam a Romana sine licentia nostra discesserit urbe: quia ex tunc esset depositus & excommunicatus. Sed spretis satisfactionibus nostris, atque sententiis in se prolatis, D imo spretis sanctorum patrum constitutionibus, sine licentia nostra propriam ecclesiam despolians, & lupinis dentibus oves sibi creditas deserens ad alias diœceses, imminentem synodum fugiens, discessit. Et quia hæc, & alia multa objecta non diluit, vera esse quæ de illo dicebantur, modis omnibus examen subterfugiendo firmavit. Quapropter convocata sanctissimorum episcoporum numerosa & venerabili synodo in superius memorata ecclesia salvatoris, quæ appellatur Constantiniana: auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum Petri ac Pauli apostolorum principum, & E omnium simul sanctorum, quorum regulas & decreta multipliciter violavit, nec non & nostri apostolatus judicio deposuimus eum, & a corpore & sanguine Christi excommunicavimus, sanctorum scilicet statuta patrum sequentes, & præcipue sancti Felicis exemplum, qui Vitalem & Misenum episcopos deposuit, & excommunicavit, eo quod huic apostasiæ in Constantinopolitana urbe olim par omnino piaculum perpetrarunt. Quod si prædictus Rhadoaldus dudum episcopus, nunc autem depositus, & excommunicatus de cetero cum anathematizato Photio invasore Constantinopolitanæ ecclesiæ mixtus esset aliquando, & Ignatio fratri & coepiscopo nostro infestus esset, &

Felix II in epist.

& ecclesiam Dei amplius conturbasset, vel si de damnatione sua querimoniam fecisset, anathematizatus foret: ac per hoc ab omni Christianorum separatus & alienatus, donec nostræ sententiæ sponte se submitteret, collegio. Est igitur Rodoaldus nunc depositus & excommunicatus, & si Photio communicaverit, anathematizatus: quem vobis, fratres carissimi, ideo intimamus, ut scire valeatis cum quibus communicamus, & quos a nostra apostolica & catholica communione repellimus: quatenus per hoc, secundum sacras regulas, & præcipue juxta Nicænum concilium, qui ab aliis abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Porrigentes ergo ecclesiæ Dei manus, quos a nobis abjicimus, a vobis repellite: & quos suscipimus, suscipite: quatenus uno animo, uno ore glorificetur Deus, & Pater per Iesum Christum in vnitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Præterea postquam sanctæ in Christo fraternitati, piæque religioni vestræ, quæ in isto volumine hucusque releguntur per alia scripta nostra, nota facere procuravimus: venit ad sedem apostolicam quidam protospatharius nomine Michael ab imperatore Græcorum cum epistola missus, in qua eumdem imperatorem invenimus jactitare, quod vos beatissimos videlicet patriarchas, & carissimos fratres nostros traductos, atque seductos habeat: quatenus in illa execrabili apostasia fautores extitistis: videlicet ut & in depositione fratris nostri, & consacerdotis Ignatii irregulariter facta, & in consecratione Photii mœchi, & ecclesiæ invasoris consentiatis: & contra statuta nostra, sed & adversum sedem principis apostolorum Petri, vos cum illis pariter efferatis. Quod quidem nos de vobis licet minime credamus, qui tale quid ab antecessoribus vestris catholicis dumtaxat antistitibus actum nusquam omnino legimus: de vobis tamen magis, quam de nobis curam habentes, hæc nos in scriptis ipsius imperatoris recepisse vos nolumus ignorare: intimantes pariter, & vestram unanimem caritatem admonentes, quatenus in specula sitis, & ad memoriam revocetis ista vobis nos ideo nota facere studuisse, quoniam, ut prædiximus, sancti, magnique Nicæni concilii decretis jubetur per unamquamque provinciam, ut epistola regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Deinde vero, ut cauti, solicitique semper sitis, ne quorumlibet suasionibus, vel terroribus hominum, aut quibuscumque mendaciis decepti a capite (id est, a prima sede) dissentiatis, vel ab ejus ecclesiæ caritate, ac unitate dividamini, cui ille præfuit, quem vox Christi prætulit universis.

Verum si dies antiquos secundum datam vobis divinitus sapientiam cogitatis, priscosque sedium vestrarum præsules ad memoriam ducitis, quanta veneratione sedem beati Petri prædecessores vestri celebraverint, quantoque caritatis amore decreta ipsius semper amplexi sint, profecto reperietis: denique ut in universalibus synodis quid ratum, vel quid prorsus acceptum, nisi quod sedes beati Petri probavit (ut ipsi scitis) habetur; sicut e contrario quod ipsa sola reprobavit, hoc solummodo consistat hactenus reprobatum. Proinde caritas unanimitatis vestræ de fratris & cōministri nostri Ignatii sanctissimi patriarchæ dejectione nobiscum doleat, & quæ prævalent ei solamina nobiscum exhibeat. Nam si juxta apostolum, quod patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; quanto potius compatiendum est illi, quod inter cetera membra præcipuum tenuisse locum dignoscitur? Vnde si non pro unius, & specialis personæ præfati fratris nostri repulsione, vel certe pro summi sacerdotii conculcatione dolere, gemere, flere, currere, ac decertare debetis. Nam si licitum fuerit sæculari potestati de ecclesiæ domini præsulibus taliter judicare, vel si rursus fas extiterit inferioribus de prælatis sibi tam temere ista patrare; perpendite ne ad perniciem vestram, imo totius ecclesiæ nunc & futuris temporibus præsumptio talis prævaleat, quod si attenditis, ecce jam cernitis. Nam impietas tantum caput extulit, ut ecclesiarum præsulibus postpositis, & ordine canonico conculcato, laici nunc ecclesiastica moderamina teneant: & pro libitu proprio, modo istos removeant, modo illos in locis eorum promoueant; & rursus quos nunc approbant, post modicum mentis victi levitate repellant.

[Margin: Nicænum concilium ... — Honor Romanæ ecclesiæ a patriarchis exhibitus. — Periculum totius ecclesiæ est, si sæcularis potestas de præsulibus judicet.]

Vt enim iidem sæculares, ac laici homines quælibet scelera valeant licenter committere, ut pro his a nullo pontificum, qui ex clero promotus, hæc summa poterat auctoritate compescere, libere redarguantur, non de clericorum catalogo permittunt ad sacros ordines provehi, qui vitam eorum tanto audacius, quanto diutius ac familiarius sub Christo duce forti militantes fortius comprimere possent: sed ex seipsis eligunt, qui facta eorum tanto minus præsumant arguere, quanto se paulo ante de eorum cœtu favore ipsorum promotos meminerint. Quod illis in partibus tanto familiarius agitur ista præsumptio (videlicet ut ex laicis subito tondeantur, & in episcopos consecrentur) quanto ex consuetudine inolevisse testantur, quam nos e contra tanto studiosius de ecclesia Dei eradicare volumus, quanto nimium noxiam esse clericis, & omni religiosæ plebi supra docuimus. Quantoque scimus ex sacris canonibus, quod non minus mala consuetudo, quam perniciosa corruptela vitanda sit: & scimus quod paulatim crescens, jam suæ pestiferæ nequitiæ gramine multos invaserit, adeo ut temeritas hæc tantum excreverit, ut jam minime clericis egeant, dum contra sacros canones ex se ipsis subito tonsuratum, quem voluerint, eligant: & ad labores clericorum mentis oculos non inflectant, ac per hoc fit, ut alienus comedat ipsorum fructum laborum, & stipendia meritorum extraneus hostis insperatus surripiat. Ita ut nihil proficiat clericis in castris dominicis militasse, vel gradatim per singulos ecclesiasticos ordines ascendisse, dum alter saltu hos omnes transscendit, & repente principatur in eis is, qui inter eos nec contra spiritales hostes arma sustulit, nec diversis ecclesiæ adversariis pro veritate prælians aliquando restitit.

[Margin: Non minus mala consuetudo, quam perniciosa corruptela vitanda.]

Quantum autem ne de laicis temere quislibet ad episcopatum eligatur, sacri canones cum aliis prohibeant, Sardicenses ostendunt, Osio episcopo capite decimotertio dicente: Et hoc necessarium arbitror, ut diligentissime tractetis, si forte aut dives, aut scholasticus de foro, aut ex administratione episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur nisi ante & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus; & ita per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen episcopatus. Potest enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari qua fide sit, qua modestia, qua gravitate & verecundia: & si dignus fuerit probatus, divino sacerdotio illustretur: quia conveniens non est, nec ratio, vel disciplina patitur, ut temere & leviter ordinetur, aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus est: maxime cum & magister gentium beatus Apostolus ne hoc fieret denuntiasse, &

[Margin: Sardic. concilium cap. 13. — 1. Tim. 3.]

& prohibuisse videatur : sed hi, quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. Contuemini ergo & futura, imo urgentia mala conspicite : medici estis, imminentes morbos per præcedentia signa prævidete: episcopi estis, exurgens in ecclesiam Christi horrendum exitium prospicite : speculatores estis, in altam mentis arcem conscendite, & in gregem dominicum feram pessimam irruere cupientem a longe contemplamini : quasi tuba exaltate vocem vestram, & annuntiate populo Dei scelera eorum: *super montem excelsum* (id est, ad altitudinem virtutum) *ascendite, qui evangelizatis Sion: state in fortitudine, potestatibus hujus sæculi ex adverso ascendite, & murum pro domo Dei opponite*, & quibuslibet potestatibus inique agentibus contraite: Sicque fiet, ut nec, sicut canes muti, de taciturnitate argui valeatis, nec de talenti occultatione districtam domino rationem reddere compellamini. Vosque ipsos, & consacerdotes nostros, imo ecclesiam Christi illis in partibus constitutam ab ingenti pernicie, ac noxia labe ipso jubente laudabiliter eruatis, mirabiliterque regatis.

Is 58.
Is 40.

Hanc autem epistolam, quam per superius memoratum Michaelem protospatharium glorioso Augusto Michaeli direximus, idcirco pridem sanctitati, seu unanimi dilectioni vestræ cum aliis scriptis non misimus, quia & fratres per quos illa destinata sunt, se dimitti vehementissime postulabant, & nos ad multa ecclesiasticorum negotiorum extenti, hanc tam concite, sicut volebamus, solenniter ordinatam præ manibus, cum dimitterentur, minime poteramus habere.

VIII. AD MICHAELEM IMPERATOREM.

Reprehendit imperatorem, qui superbia & arrogantia inflatus multa insolentia scripserat. Deinde ostendit depositionem Ignatii nullius esse momenti, quoniam a suspectis, excommunicatis & inferioribus episcopis fuerat damnatus. Præterea commemorat multa de privilegiis Romanæ ecclesiæ, jubet ad se venire Ignatium & Photium, aut eorum legatos, si ipsi non possunt. Monet imperatorem, ut suis præceptis obtemperet: eum objurgat quod Ignatium in concilio deponi curaverit, primusque illius depositioni subscripserit.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, piissimo & dilectissimo filio imperatori gentium, atque tranquillissimo imperatori Michaeli a Deo protecto semper Augusto.

PROPOSUERAMUS quidem, antequam Michael gloriosus protospatharius legatus vester Romam veniens epistolam nobis claritatis vestræ detulisset, talia vobis scripta per missos nostros, quæ jam & parata erant, transmittere, qualia gravissimus filius a diligente patre ac Dei cultore, imperatores a sedis apostolicæ præsulibus soliti erant suscipere. At vero præfato viro perveniente, epistolamque nobis vestræ gloriæ, quæ tota blasphemiis, tota erat injuriis plena, porrigente, mutata est in luctum cithara nostra, & organum nostrum in vocem flentium. Quoniam expectavimus tanquam de bona vite uvas, suscepimus autem labruscas: ideoque mutavimus stylum, & ostenso vulneri congrua prævidimus adhibere medicamenta. Igitur ad potentiam vestram inspirante domino scripturi, nostræque mentis affectus industriæ vestræ reseraturi, nec non & pro sancta ecclesia catholica & apostolica (cujus nos præcipue cura, & quotidiana secundum apostolum sollicitudo constringit) apud vos interventuri, & epistolæ vestræ assertionibus (prout dominus posse & nosse dederit) responsuri, nihil opportunius, nihil aptius, nihil profecto salubrius arbitramur (licet vos a conviciis inchoassetis) quam præ omnibus flagitare suppliciter eum, per quem reges regnant, & legum conditores justa decernunt, & in cujus manu corda sunt regum, & ex quo regnat omnis qui pie regnat; & imperat omnis, qui eidem regi regum & domino dominantium non repugnat, dominum videlicet nostrum Iesum Christum, cui omnis rationabilis creatura ministrat: nimirum cui & insensibiles venti, & mare imperanti obediunt, quatenus & labia nostra ad annuntiandum laudem suam aperiens, dilatum quoque os nostrum pastu doctrinæ salutaris adimpleat, & quæ per nostri apostolatus officium auribus vestris exterius dicimus; per se quoque nutu suæ aspirationis interius mentibus vestris aspiret. Quia incassum terra cordis vomere nostræ linguæ proscinditur, nisi cælestis roris aspersione intrinsecus infundatur. Deus est enim, qui incrementum dat, & qui docet hominem scientiam.

Thren. 5.
Isai 5.
1. Cor. 3.
Psal 95.

Putas, imperator, non bene facimus? quod vos ab injuriis scribentes inchoaveritis, nos ab orationibus: vos a conviciis in nos, imo contra primam & magistram ecclesiarum omnium loquentes exordium feceritis: nos in laudibus, & in nomine domini ad potentiam vestram sermonem habituri os aperuerimus? Videmus enim gigantem allophylum contra puerum sanctum, & citharœdum nostrum David furore plenum, & blasphemias eructantem primo impetu populo Dei terrorem non modicum intulisse. Sed expecta paululum, & ecce videbis illum in nomine domini percussum, & jam a dicto hymnidico & laudes & psalmos, ac orationes domini majestati humiliter effundente, gladio suo prostratum. Et quidem nos injurias nobis specialiter irrogatas, & maxime pro justitia laborantibus, & a justitiæ impugnatoribus ingestas, libenter ferimus. Discipuli enim sumus illius, de quo apostolorum princeps ait : *Qui cum malediceretur, non maledicebat; & cum pateretur, non comminabatur.* De talibus enim veritas loquitur : *Si patrem familias Beelzebuth vocaverunt; quanto magis domesticos ejus?* Et rursus eos, qui propter nomen illius persecutionem, & maledicta toleraturi erant, beatos esse pronuntiat, dicens: *Beati estis cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversus vos mentientes propter me.* Ubi ergo, teste conscientia, Deus in causa est, ibi omnino beatitudo speranda : & ubi mendacium sævit, ibi convitia nulla timenda. Sicut ergo nos propter Deum etiam a non vera dicentibus injurias nobis illatas æquanimiter ferimus; ita quoque oportet pietatem vestram sacerdotibus, qualescumque sint, propter eum cui deserviunt, reverentiam potius, quam injurias exhibere. Sed de his jam cum sancto papa vobis loquamur Gregorio: Nam in divinis eloquiis sacerdotes aliquando dii, aliquando angeli vocantur. Nam & per Mosem de eo, qui ad juramentum deducendus est, dicitur : *Applica illum ad deos*, videlicet ad sacerdotes. Et rursum scriptum est : *Diis non detrahes*, scilicet sacerdotibus. Et propheta ait : *Labia sacerdotis custodient scientiam*

1. Reg 17.
1. Pet. 2.
Matth. 10.
Matth. 5.
Sacerdotibus honor impendendus.
Beati Gregorii epist. lib. 4. epist. 31.
Exod. 22.
Ibid.
Malach. 2.

tiam, & legem requirent ex ore ejus, quia angelus domini exercituum est.

Quid ergo mirum, si illos imperialis pietas honoret, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos ipse etiam appellat Deus? Ecclesiastica quoque testatur historia, quia cum piæ memoriæ Constantino principi scripto oblatæ accusationes contra episcopos fuissent, libellos quidem accepit, & eosdem, qui accusati fuerant, episcopos convocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit dicens: Vos dii estis, a vero Deo constituti; ite, & inter vos causas vestras deponite; quia dignum non est, ut nos judicemus deos. In qua sententia sibi magis ex humilitate, quam illis aliquid præstitit ex reverentia impensa. Ante eum quippe pagani in republica principes fuerant, qui verum Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant, & tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid igitur mirum, si Christianus imperator veri Dei sacerdotes honoret, dum pagani, ut prædiximus, principes honorem impendere sacerdotibus noverunt, qui diis ligneis & lapideis serviebant? Hæc ergo non tantum specialiter, quantum generaliter pro omnibus asserimus sacerdotibus: quoniam adhuc nescimus, quis in terribili Dei judicio qualis futurus sit. Etenim Paulus egregius prædicator dicit: *Nolite judicare ante tempus, donec veniat dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Hoc tamen breviter dicimus, quia, licet peccatores & indigni, plus tamen de venturi domini misericordia, quam de vestra pietate præsumimus. Nam sunt multa, quæ de judicio illius homines ignorant: quia fortasse quæ vos laudatis, ille reprehendet; & quæ vos reprehenditis, ille laudabit. Non ergo quales sint sacerdotes domini, sed quid de domino loquantur, est vobis magnopere prævidendum. Nec in vicariis beati Petri apostoli vobis est attendendum, qui sint, sed quid pro correctione ecclesiarum, quid pro salute vestra satagant. Neque enim illos inferiores dicetis scribis & Pharisæis sedentibus super cathedram Moysi: de quibus dominus præcepit, dicens: *Quæcumque dixerint vobis facite & observate: secundum opera vero eorum nolite facere.* Ergo imperator considera, si illos dixit audiendos, qui super cathedram Moysi sedebant, quanto potius his, qui super cathedram Petri resident, esse existimetis obaudiendum? Et si illorum nō opera, sed dicta facere & observare jubet; quanto potius horum, quicumque sint ipsi, dicta & monita custodienda sunt, & amplectenda? Quid autem nos mali volumus, quia frustra indignamini? & contra evangelium, quod dicit: *Qui dixerit fratri suo, Fatue, reus erit gehennæ ignis,* nos levitatis nomine lacessendos opinamini: vobis nihil, nisi quod est salubre: nihil, nisi quod sit Deo acceptum, offerre studentes? Scimus tamen nos a phreneticis, quos portamus, & sputa perpeti, & colaphis cædi, & eis quod ad salutem pertinet nihilo minus exhibere. Nam & in eorum loco per abundantiam gratiæ Dei sedemus, qui propter veritatem laborantes, a Constantinopolitanis sæpe talia pertulerunt, qualia nunc nos ferre dignoscimur, quæ sufficienter (ubi opportunitas exegerit) ostendemus in subditis: neque enim fas esse judicamus, ut ad imitationem inferiorum tales nos sinamus credi, quales a vobis cernimus prædicari. Exemplum sequentes Salvatoris, qui cum a Iudæis, *dæmonium habes*, audiret, hoc humiliter dicens: *Ego dæmonium non habeo*, refutavit. Ita quoque nos, cum de nobis, quæ vera non sunt, audimus, veraci ac rationabili responsione a nobis illa removere satagimus.

[Margin: ...in. hist. ... libro ...p. 2.] [Margin: ...stanti... in epi... os no... ferre ...cium.] [Margin: ...r. 2.] [Margin: ... facta ... dicta ...rdotum ...ndenda.] [Margin: ...th. 23.] [Margin: ...th. 5.]

Verumtamen quæ ad ecclesiæ Romanæ injuriam, quæ ad ipsius privilegiorum imminutionem, quæ ad sedis apostolicæ præsulum derogationem scripsistis, quanta possumus cōstantia retundemus, & nullis terroribus, nec ullis detractionibus vestris repressi, quanta possumus virtute destruere, utpote veritatis inimica, studebimus. Dixistis enim, quod nullus antecessorum nostrorum a sexta synodo meruerit a vobis, quod nos meruisse dignoscimur: quid tamen meruerimus evidenter nullatenus indicastis, nisi forte literas prædicatorias hoc dicto velitis intelligi nos a vobis nunc tantum meruisse suscipere, a sexta synodo propter aliquod dogma, vel disciplinam quamlibet ecclesiasticam. Et hoc dicitis quasi nostrum fuerit opprobrium, eo quod sedem apostolicam in nullo quærere antecessores vestri dignati fuerint, cum magis eorum fuerit dedecus: quia per tot annorum curricula diversarum hæreseon morbis languentes medicinale remedium non quæsierint: quia potius medicinam sponte a nobis sibi porrectam quasi desperati, vel quasi cor impœnitens gerentes, ab ipsis faucibus projecerint; dum tantæ salutis oblatæ ministros duplici modo interemerint: quoniam aut participes illos sui erroris effectos spiritaliter occiderunt, sicut tempore reverendæ memoriæ Cononis papæ contigit, qui post sextam synodum extitit: aut certe corporaliter illos non consentientes sibi necaverunt, sicuti sub venerabili papa Gregorio factum est, qui post sextam synodum fuit, quando pro zelo fidei, & sanctarum imaginum reverentia religiosi viri, ac Dei famuli directi in exilium missi sunt, & bona confessione hujus mundi finierunt vitam.

[Margin: Constantia pontificis.] [Margin: Pontificale in Greg. II.]

Denique a sexta synodo imperatores, aut hæretici, aut, licet perpauci, catholici: fuerunt & hæretici quidem, si mittere ad nos dedignati sunt, non est mirum: noverant enim per gratiam Dei se nos nunquam penitus sibi sociaturos. Fuit autem quando nos sibi sæpe sociari tentantes cum magno sunt dedecore & opprobrio repulsi, & digna constantia a nobis, & non a Constantinopolitana ecclesia crebro retusi. Quando vero catholici fuerunt, & pium dogma, vel ecclesiasticam correctionem defendere voluerunt, nostrum præsidium quæsierunt, sicut synodus sub Constantino & Irene facta indicat: in cujus initio, id est in epistola beatæ memoriæ præsulis Hadriani, quantum idem pontifex illam præsumptionem, qua ex laicis quidam subito tonsurantur, & in episcoporum numerum exacervate prosiliunt, damnaverit, si diligenter inquisieritis profecto invenietis, si tamen non falsata Græcorum more, sed sicut a sede missa est apostolica penes ecclesiam Constantinopolitanam hactenus perseverat, & epistolæ diversæ sanctissimis pontificibus Leoni scilicet & Benedicto decessoribus nostris missæ testantur. Ergo cum ita sint hæc, quæ de multis partim commemoravimus, non jam verum est illud, quod dicitur, a sexta synodo non meruisse suscipere quod nunc a vobis ipsi meruimus.

[Margin: VII. Synod. act. 2.]

Præterea scripsistis jussisse vos quosdam, qui sub nobis existunt mitti ad vos, quod longe est a piorum imperatorum affectu, quorum sicut locum tenetis, utinam ita & pietatem sectemini, quod longe inquam est a principibus sedis apostolicæ reverentiam observantibus. Non quippe hoc dixit

[Margin: Priscorum imperatorum erga Romanos pontifices observantia.]

Honorius in epistol. ad Bonifacium I.

dixit Honorius, qui reverendo præsuli Bonifacio A scribit, dicens: Petimus uti quotidianis orationibus apostolatus tuus, studium, ac votum suum circa salutem, atque imperium nostrum dignetur impendere. Non, inquam, hoc dixit Valentiniani, & Marciani pia dualitas ad beatum papam Leonem scribens: Et tuam, inquiens, sanctitatem principatum in episcopatu divinæ fidei possidentem sacris literis in principio justum credidimus alloquendam, invitantes, atque rogantes, ut pro firmitate & statu nostri imperii æternam divinitatem tua sanctitas deprecetur. Non hoc dixit Iustinianus, qui dicit sancto papæ Ioanni, etiam promulgatis legibus id interserens. Petimus vestrum paternum affectum, ut vestris ad nos desti- B natis literis, manifestum nobis faciatis, quod omnes qui prædicta recte confitentur, suscipit vestra sanctitas, & eos qui Iudaice ausi sunt rectam denegare fidem, condemnat. Et rursus: Petimus, inquit, vestram beatitudinem orare pro nobis, & Dei nobis acquirere providentiam. Non hoc dicit Constantinus, qui Dono papæ scribens etiam jurando benignitatem, & honorem circa sedem exhibet apostolicam in his verbis: Per Deum, inquiens, omnipotentem, non est apud nos partis cujuslibet favor, sed æqualitatem utrisque partibus conservabimus, nullatenus necessitatem facientes in quocumque capitu- C lo eis, qui a vobis diriguntur quoquomodo, sed & omni honore cum competenti munificentia, & susceptione dignos eos habebimus: & si quidem utrimque convenerint, ecce bene: sin autem minime convenerint, iterum cum omni humanitate eos ad vos dirigemus. Et post pauca: Invitare enim & rogare possumus ad omnem emendationem, & unitatem omnium Christianorum, necessitatem vero inferre nullatenus volumus. Non hoc alius Constantinus, & Irene Augusti dicunt, qui ad Hadrianum papam scribentes, aiunt: Rogamus vestram paternam beatitudinem, magis quidem dominus Deus rogat, qui vult omnes salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire, ut D det seipsam, & nullam tarditatem faciat, & ascendat huc. Et paulo post: Si non potuerit, inquiunt, ascendere huc, eligat viros preciosissimos, & dirigat una cum syllabis, &c. O imperator saltem nunc non agnoscitis quam a priorum imperatorum pietate in hac re differatis, & quam vox vestra ab eorum discrepet divinitus inspirata modestia? Illi quippe, Petimus, Invitamus, ac Rogamus, ecce sparsim ad sedis apostolicæ præsules, sed pari pietate clamant. Vos autem quasi non mansuetudinis & reverentiæ, sed solius imperii eorum heredes effecti, & in causa pietatis illos imitari nolentes præcepisse, jussisse, ac imperasse vos, ut E quosdam subjectorum nostrorum ad vos mittere-mus, asseritis: & hoc ipsum vos quidem egisse nescimus, cujus instigationibus fascinati, & oblivioni traditi dicitis: porro factum a vobis nulla recordatione recolimus; nusquam enim nobis tale quid jussisse vos (ni fallimur) hactenus reminiscimur, nusquam vos ad tantam circa sedem beati Petri apostolorum principis irreverentiam devenisse cognovimus. Revolventes enim epistolam, quam tunc per venerabiles episcopos & Arsam virum gloriosum spatharium miseratis, nil jussisse vos nobis, sed potius obsecrasse, atque rogasse nos omnino reperimus. In quo datur intelligi, cum nunc aliter perhibeatis, aut vos oblitos eorum fuisse, quæ antea miseratis, aut certe pœnituisse pro his, quæ humiliter petiveratis. In

L. Nos reddentes. Cod. de sum. Trin.

1. Tim. 2.

tantam vero furoris abundantiam prorupistis, ut linguæ Latinæ injuriam irrogaretis, hanc in epistola vestra barbaram, & Scythicam appellantes ad injuriam ejus qui fecit eam. Omnis enim operis derogatio ad opificis redundat injuriam. O furorem, qui nec linguæ novit parcere, quam Deus fecit, & quæ inter ceteras in nomine domini hortante apostolo, *confitetur, quia dominus noster Iesus Christus in gloria est Dei Patris*. Et quæ cum Hebræa, atque Græca in titulo domini a reliquis discreta, insignem principatum tenens omnibus nationibus prædicat Iesum Nazarenum regem Iudæorum: quem titulum multi Iudæorum corrumpere voluerunt, sicut vos nunc hujus celeberrimæ linguæ tentatis insigne destruere, sed minime potuerunt: scriptum quippe divinitus in libro psalmorum fuerat: Ne corrumpas tituli inscriptionem, vel quia Christiani sunt, quorum linguam barbaram, vel Scythicam appellatis, gloriam vestram, quare non pudeat, obstupescimus. Cum enim barbari omnes & Scythæ, ut insensata animalia vivant, Deum verum nesciant, ligna autem & lapides adorent, in eo ipso quo verum Deum colit lingua Latina, quantum barbaram, vel Scythicam linguam antecedat, agnoscitur. Iam vero si ideo linguam Latinam barbaram dicitis, quoniam illam non intelligitis, vos considerate quia ridiculum est vos appellari Romanorum imperatores, & tamen linguam non nosse Romanam.

Philipp. 2.

Ioan. 19.

Psal. 56. 57. & 58.

Ad extremum autem, si jam sæpe nominatam linguam ideo barbaram nuncupatis, quoniam a translatoribus in Græcam dictionem mutata, barbarismos generat; non linguæ Latinæ, sed culpa est, ut opinamur, interpretum, qui quando necesse est non sensum e sensu, sed violenter verbum edere conantur e verbo. Ecce enim in principio epistolæ vestræ imperatorem vos nuncupastis Romanorum, & tamen Romanam linguam barbaram appellare non veremini. Ecce quotidie, imo vero in præcipuis festivitatibus inter Græcam linguam veluti quiddam preciosum hanc, quam barbaram & Scythicam linguam appellatis, miscentes: quasi minus decori vestro facitis, si hac etiam non bene, ac ex toto intellectu in vestris obsequiis, ac officiis non utamini. Quiescite igitur vos nuncupare Romanos imperatores; quoniam secundum vestram sententiam barbari sunt, quorum vos imperatores esse asseritis.

Vsus linguæ Latinæ apud Græcos.

Romani quippe hac lingua, quam barbaram vos & Scythicam vocatis, utuntur. Quiescite jam utpote tantæ detestationis dictionem in vestro palatio memorare, & adhuc si pleniter illam execramini, etiam ab ecclesiis vestris removere satagite.

Istius enim dictione linguæ Constantinopolitana ecclesia lectionem apostolicam & euangelicam in stationibus fertur primitus recitare: sicque demum Græco sermone propter Græcos utique ipsas lectiones pronuntiare: sed quia tantum hæc impietas ecclesiæ Constantinopolitanæ hactenus defuisse putatur, ut tota ibidem nequitia suppleatur: hoc restat a vobis solummodo perficiendum. Verum de hoc nos respondisse sufficiat, non tam injuriam linguæ defendere procurantes, quam mutatæ mentis vestræ inconstantiam exaggerantes.

In Constantinopolitana ecclesia Latine primum epistola & euangelium in stationibus legebatur.

Ceterum dicitis non ideo ad nos misisse vos, ut secundum judicium Ignatius sustineret, ad quod veraciter respondemus: Ideo vos misisse procul dubio, quia posterior hoc probat eventus. Nisi enim voluissetis, nec id fieri sineretis. Imo nos, ut

ut verius dicatur, non ideo misimus, ut interim A quodlibet Ignatius frater & coepiscopus noster subiret judicium, sed ut causa illius diligenter investigata, & ad liquidum reperta, juxta illud beati Iob dicentis: *Causam quam nesciebam, diligentissime investigabam*, plena nobis ac incunctanti relatione patesceret: sicque demum juxta sacros canones missorum nostrorum relationibus certificati, si decerneremus mittendos esse qui præsentes cum episcopis judicarent habentes nostram auctoritatem, a quo destinarentur, esset in nostro arbitrio: si vero crediderimus episcopos sufficere, ut negotio terminum imponerent, faceremus quod sapientissimo judicio judicaremus? Si autem Ignatius, ut fertis, jam judicatus erat, quamobrem illum secundo judicio voluistis contra illud quod scriptum est: *Non judicabit bis in id ipsum?* Sed in hoc manifeste datur intelligi, non vos bonam conscientiam gessisse, quando iterato illum ad tribunalia concilii pertraxistis: sed quasi non perfecte, neque legitime depositum præsentia missorum nostrorum, tamquam majoris auctoritatis existentium damnatione subjicere contendistis: Dicentes vero quod synodice fuerit condemnatus, fortasse quia non addidistis canonice divinitus actum est. Congregatio enim malignantium, non canon juste judicantium illum damnationi subegerat, imo vero afflictioni & tribulationi subdiderat.

Etenim illi, qui tunc convenerunt contra jam dictum venerabilem virum, aut suspecti, & ab heri & nudiustertius inimici ejus erant, aut excommunicati, aut depositi, aut subjecti ipsius, aut certe inferioris dignitatis extiterunt. Quorum omnium nullus personam legitimorum judicum habere sine dubio poterat, vel accusatorum in omnibus dumtaxat negotiis: quæ sigillatim Deo docente, ac summatim omnia ita se habere monstrare conabimur.

Igitur quia suspecti, & inimici judices esse non debeant, & ipsa ratio dictat, & plurimis probatur exemplis. Nam quid gratius & amabilius dare quis inimico potest, quam si ei ad impetendum commiserit, quem lædere forte voluerit? Quod provide Constantinopolitana synodus canonum suorum sexto dignoscitur prohibere capitulo, quod tamen non apud nos inventum, sed apud vos haberi perhibetur. Verum novimus nos apostolicis imbuti documentis, etiam sententiis uti paganorum, quanto magis Christianorum, atque catholicorum? & contra ipsos quorum nec vitam sequimur, nec mentem erroneam imitamur? Denique apostolus Paulus de libris paganorum aliqua in suis scriptis posuit, ut est illud ad Titum: *Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri, cupidi*. Et iterum in Actibus apostolorum de Deo ait: *In quo vivimus, movemur, & sumus*: numquid ideo etiam cuncta E recipienda sunt, quæ cum his pariter sunt prolata? Ait autem prædictus canon: Quoniam multi ecclesiasticum ordinem confundere, ac subvertere volentes amore inimicitiæ, & calumniose causas quasdam contra dispensatores ecclesiarum orthodoxos episcopos confingunt, nihil aliud quam fœdare sacerdotum existimationes, & turbationes pectatorum populorum conficere conantes: propter quod placuit sanctæ synodo episcoporum, qui Constantinopolim concurrerunt, ne sine discussione admittantur accusatores, nec omnibus præcipiatur accusationes facere contra dispensatores ecclesiarum.

[Margin: ...9. | ...bum I. | ... Canon Constantinopolitani concilii a ... Latinis non ...tat. | ...it. I. | ...A&. 17.]

Veniamus ergo & ad sanctam Calchedonensem synodum, & quid nobis de Athanasio Parrhenorum episcopo referat, audiamus. Is enim antistes tertio evocatus ad synodum, quia non occurrit, a patriarcha suo canonice condemnatus extiterat: sed solum quia cum vocaretur ad synodum, quod suus inimicus esset ipse, qui judicabat, clamavit: a sancta Calchedonensi synodo ad causas illatas sibi examinandas reservatur, & nisi denuo convincatur, recipere ecclesiam propriam judicatur. Quod si Athanasius a patriarcha suo depositus, quia de inimicitia ipsius conquestus est, iterato ad judicium renovandum dirigitur, & nisi manifesta sibi officiant crimina, suæ reddi ecclesiæ præcipitur: quanto magis Ignatius, qui non a patriarcha, sed ipse potius existens patriarcha minime debuit ecclesia propria inimicis & suspectis judicibus decernentibus expoliari? Quod quamvis factum sit, multo magis quam Athanasius inimicorum soluto judicio, sua oportuerat ab ecclesia recipi.

[Margin: Act. 14.]

Veniat & facundissimus noster papa Gelasius, hæreticorum expugnator fortissimus, & quod de Constantinopolitanis more solito tunc ægrotantibus dixit, etiam nobis edisserat: Quæro, inquit, tamen ab his judicium, quod prætendunt, ubi nam possit agitari, an apud ipsos, ut iidem sint inimici testes & judices? Sed & tali judicio nec humana debent committi negotia: quod si judicio ubi iidem sunt inimici qui judices, nec humana debent committi judicia; quanto minus divina, id est, ecclesiastica? Qui sapiens est intelligat. Et re vera hinc Iustinianus imperator pius legibus suis promulgasse dignoscitur, [L. Apertissime, Cod. de jud.] dicens: Liceat ei, qui suspectum judicem putat, antequam lis inchoetur, eum recusare, ut ad alium recurratur. Nam quodammodo naturale est suspectorum judicum insidias declinare, & inimicorum judicium semper velle refugere. Hinc sanctus Athanasius inimicorum sæpe declinavit insidias: hinc sanctus Ioannes os aureum concilii contra se congregati renuit intrare collegium: Quinimo hinc psalmista David, & Elias eximius prophetarum Saulis vel Achab refugiunt prorsus insaniam.

[Margin: In commonitorio ad Faustum. | 1. Reg. 23. 3. Reg. 19.]

Quod autem hi, qui a jam fato fratre & comministro nostro Ignatio depositi, excommunicati, vel anathematizati fuerant, nullam adversus eum intorquere damnationem potuerint, ex prolato secundæ universalis synodi capitulo declaratur, cum dicitur: Si vero ecclesiasticum fuerit crimen, quod episcopo illatum extiterit, tunc probari oportet accusantium personas, ut primo quidem hæreticis non liceat accusationes contra orthodoxos episcopos pro ecclesiasticis negotiis facere. Sed ne hos hæreticos esse denegetis, audite sequentia: Hæreticos autem, inquiunt, dicimus tam eos, qui olim ab ecclesia projecti sunt, quam qui post hæc a nobis anathematizati sunt. Porro si adhuc nec sic creditis, audite quod subditur: Præter hos autem, aiunt, & eos qui fidem quidem sanam simulant confiteri. Schismaticos etiam, & eos qui seorsum a communicantibus nobis episcopis collectas faciunt. Deinde vero, & si quidam ab ecclesia super causis quibusdam reprehensi fuerunt, & projecti aut excommunicati sive ex clero, sive ex laicali ordine, nec his licere accusare episcopum, antequam proprio crimine primitus exuantur.

[Margin: Damnati & excommunicati judices esse non possunt. Cap. 6. | De his qui non admittuntur ad accusandum.]

Similiter autem & eos, qui sub accusatione priori consistunt, non ante esse acceptabiles in accusationem episcopi, aut aliorum clericorum, quam

quam innoxios semetipsos illatorum sibi ostenderint criminum.

Quid autem periculi regulæ hujus immineat contemptoribus, non ignoratis. Præterea quis de confidentibus ibidem non de prædictis extitit hæreticis, atque schismaticis? nonne Gregorius Syracusanus millies condemnatus? nonne Eulampius, Petrus, item Petrus, qui pro nefandis actibus suis & ore confessis depositionem, deinde anathema inciderunt? & alii quos enarrare longissimum est. Ecce quales inter ceteros erant, qui contra præfatam regulam centum quinquaginta patrum, os contra venerandum patrem suum aperire non sunt reveriti. Et cum essent ligati, ligare; & cum essent mortui, & in suis penetralibus jam fœtidi, virum per totum mundum redolentem mortificare conati sunt, & malæ opinionis nidoribus aspergere tentaverunt.

Sed iterum videte Romanæ sedis pontificem à vobis quidem derogatum, sed a totius Christianitatis unanimitate veneratum, & magnæ synodi Ephesinæ præsulem Cælestinum, quid censeat de his, qui depositi & excommunicati a Nestorio fuerant, postquam depositus coram oculis summi arbitri jam esse credebatur. Et multo magis hoc de fratre & consacerdote nostro Ignatio esse censendum arbitramini, qui non a prælato quolibet sicut isti, sed a se dejectis talia pertulit. Ait enim episcopis orientalibus scribens: Si quis vero aut ab episcopo Nestorio, aut ab aliis, qui eum sequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus, vel exutus est, seu antistitis, seu clerici dignitate; hunc in nostra communione & durasse & durare manifestum est. Nec judicamus eum remotum: quia non poterat quemquam ejus removere sententia, qui se jam præbuerat ipse removendum. Item idem ad clerum Constantinopolitanum aperte inquit: Sedis nostræ sanxit auctoritas, nullum sive episcopum, sive clericum, seu professione aliqua Christianum, quia Nestorio, vel ejus similibus, ex quo talia prædicare cœperunt, vel loco suo, vel communione dejecti sunt, vel dejectum, vel excommunicatum videri: sed hi omnes in nostra communione & fuerunt, & hucusque perdurant: quia neminem vel dejicere, vel removere poterat, qui prædicans talia titubabat.

Cælestinus in ep. 6.

Cælestinus epist. 4.

Intellexistisne imperator ex superius memoratis non potuisse, ut non dicamus prælatum suum, saltem quemlibet removere, qui fuerant olim ipsi remoti, nec dejicere quemquam jam ante prostrati? Ad infirmandam quoque sententiam damnatorum, etiam illud valere credimus, quod sancta synodus ad præfatum papam, quæ apud se gesta sunt, referens, pro Ioannis Antiocheni amputanda antistitis exaggerata præsumptione, quosdam eorum, qui contra sanctum Cyrillum & Memnonem latrabant, sine civitatibus vacantes autem, & ecclesias non habentes: alios vero ante multos annos pro acerbis causis depositos a suis metropolitis, inter alios plurimos fuisse suggessit. Quibus per omnia vestrates, ut ita dicamus, depositores Ignatii comparari plurima ex parte non immerito possunt: ibi namque & sine sedibus, & vagi, atque pro suis acerbis facinoribus a propriis metropolitis inventi sunt episcopatu privati. Ibi etiam communione extorres, & anathematis damnationis consortes fuisse probantur. Unde miramur, quomodo excommunicati ad judicandum recepti sint, cum secundum apostolicos canones sine commendatitiis literis in communione sola recipi prohibeantur. Absurdum etenim est, ut cui non licet etiam cum minimis juxta sacras regulas communicare, liceat penes vos etiam de majoribus judicare.

Concil. Ephesi. in epist. ad Cælestinum.

Concil. Carthag. III. cap. 21.

Sed jam de hoc plenissime Deo auxiliante dicamus: & quod a subjectis suis prælatus non debeat sui dispendium perpeti, aut calumniis impeti demonstremus: Quod quia Ignatius frater & coepiscopus noster inique pertulit, omni lamentatione plorandum est: & certe patres a filiis honorari non solum divinis, verum etiam humanis legibus præcipiuntur. Et si hoc carnales, quanto potius spiritales digna penitus a filiis debent veneratione potiri? Quanto enim spiritus carnem præcellit, tanto magis ea quæ sunt spiritualia carnalibus oportet omnibus anteponi.

Episcopus a subditis suis judicari non debet.

Exod. 20.

Verum si hoc Ignatii subditi dedignati sunt attendere, saltem scelus Iudæorum in Christum patratum perhorruissent committere: nec acuerent linguas suas adversus patrem, ac magistrum suum ipsi, sicut serpentes, nec esset gladius in labiis eorum, nec fierent dentes eorum arma, & sagitta, & lingua eorum machæra acuta, formidantes scilicet ne de se Salomon sapientissimus dixisse videretur: *Generatio quæ patri suo maledicit.* Et rursus: *Generatio quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis.* Et iterum: *Oculum, qui subsannat patrem, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant illum filii aquilæ.* Denique si Cham videns patris verenda risit potius, quam (ut ceteri) cooperuit, maledictionem in filio percepisse legitur: quanto potius hi, qui verecundiam patris non solum (si qualibet fuit) minime cooperuerunt, sed & riserunt, & falso ad subsannationem sui moris homines provocaverunt: atque (quod est deterius) patenter contra ipsum de pharetra iniquitatis suæ sagittam judicii produxerunt? Non sic e contra filii sobrii, non sic, sed aversi operuerunt. Quod moraliter egregius doctor papa Gregorius interpretatus ait: Aversari dicimus quod reprobamus. Quid est ergo, quod filii verenda patris superjecto dorsis pallio aversi venientes operiunt, nisi quod bonis subditis sic præpositorum suorum mala displicent, ut tamen hæc ab aliis occultent? Operimentum aversi deferunt, quia dijudicantes factum, & venerantes magisterium, nolunt videri quod tegunt.

Prov. 30.

Ibidem.

Gen 9.

Lib. 15. Moral. c. 11. Subditi præpositorum vitia occultare, non probare debent.

Sed hæc dicentes, nolite nos æstimare cujuscumque proximorum nostrorum, quæ sunt digna reprehensione velle defendere: sed quod ita velim filios circa spiritalem patrem, & discipulos erga magistrum devotos ac sobrios esse ut nulla penitus temeritate ad eorum vitam, ut non dicamus, dijudicandam, sed nec saltem tenuiter reprehendendam prosiliant. Quoniam docente præfato papa in libro regulæ pastoralis: Admonendi sunt subditi, ne præpositorum suorum vitam temere judicent, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter videant, ne unde recte mala redarguunt, inde per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt, ne cum culpas præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant: sed sic quæ valde sunt eorum prava, apud semetipsos diiudicent, ut tamen divino timore constricti ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent.

Lib. 3. Pastor. cap. 5

Quod melius ostendimus, si David factum ad medium deducamus. Saul quippe persecutor cum ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, illic cum viris suis David inerat, qui jam tam longo tempore persecutionis ejus mala tolerabat: cumque eum viri sui ad feriendum Saul incenderent,

Ibidem. 1. Reg. 24.

tent, fregit eos reprehensionibus, quia manum mittere in christum domini non deberet. Qui tamen occulte surrexit, & oram chlamydis ejus abscidit. Quid enim per Saul nisi mali rectores? Quid per David nisi boni subditi designantur? Saul igitur ventrem purgare, est pravos præpositos conceptam in corde malitiam usque ad operâ miseri odoris extendere, & cogitata apud se noxia factis exterioribus exequendo monstrare. Quem tamen David ferire metuit; quia piæ subditorum mentes ab omni se peste obtrectationis abstinentes præpositorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiam cum de imperfectione reprehendunt. Qui & si quando pro infirmitate sese abstinere vix possunt, ut extrema quædam atque exteriora mala præpositorum, sed tamen humiliter loquantur, quasi oram chlamydis silenter incidunt: quia videlicet dum prælatæ dignitati saltem innoxie & latenter derogant, quasi regis superpositi vestem fœdant: sed tamen ad semetipsos redeunt, seque vehementissime vel de tenuissima verbi laceratione reprehendunt. Unde bene & illic scriptum est: *Post hæc David percussit cor suum, eo quod abscidisset oram chlamydis Saul:* Facta quippe præpositorum oris gladio ferienda non sunt, etiam cum recte reprehendenda judicantur. Si quando vero contra eos, vel in minimis lingua labitur, necesse est, ut per afflictionem pœnitentiæ cor prematur, quatenus ad semetipsum redeat, & cum præpositæ potestati deliquerit, ejus contra se judicium a quo sibi prælata est, perhorrescat.

Nam cum præpositis delinquimus, ejus ordinationi, qui eos nobis prætulit obviamus. Unde Moyses quoque cum contra se & Aaron conqueri populum cognovisset, ait: *Nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum, sed contra dominum.* Hinc etiam prædicator veritatis Paulus apostolus subditis suis, & quibus Christi evangelium prædicabat, dicit: *Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer.* Hinc Sixtus apostolicæ sedis antistes Euphemium episcopum damnasse describitur, nihil aliud in depositione illius objiciens, nisi quod Polychronium Hierosolymitanum episcopum pontificem suum accusaverit. Et quidem Polychronius a legatis sedis apostolicæ, eo quod sedem Hierosolymitanam primam esse mendaciter affirmabat, & per simoniacam hæresim ordinationes fecisse probatus est, ecclesiæ privatus est gubernaculis, & urbe rejectus. Sed & Euphemius nihilo minus quia hunc præsumptuose (licet veraciter) accusaverat, damnationi a synodo subjectus est.

Et quoniam linguam suam contra sibi prælatum erexerat, anathema suscepit: adeo ut Leo ecclesiæ Romanæ diaconus ei diceret: Ex te enim damnaberis, quoniam pontificem, qui te consecravit, coepiscopum condemnabas & accusabas. Qui cadens in terram ante omne concilium episcoporum ibi confitebatur se peccasse, Abundio episcopo misso ab urbe Roma, dicente: Non licet quemquam accusare pontificem suum, quoniam judex non judicabitur. Quo audito Valentinianus Augustus (sicut apud nos scriptum habetur) cujus vos in hoc imitatores esse debetis, gavisus est in damnatione episcopi Euphemii, qui extitit accusator Polychronii pontificis sui.

Consonat autem huic necessariæ sententiæ sanctus Silvester, & magni Constantini baptizator Augusti, dicens: Neque ab Augusto, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a populo, judex judicabitur: haud dubium, quin ecclesiasticus Pelagius quoque præsul apostolicus, cuidam regi Francorum scribens: sic dicit: Cum celsitudini vestræ multa dona misericordia divina contulerit, pro amore tamen, quem ecclesiæ ejus sinceriter exhibetis, fecit vos multis regnantibus clariores: quoniam inter alias regni vestri curas tranquillitate sanctæ ecclesiæ præcipuam solicitudinem vos certum est exhibere.

Quæ cum ita sint, miramur: quia quantum nobis præsentium portitorum suggestio patefecit, passi estis subripi vobis & Sabaudum fratrem & coepiscopum nostrum Arelatensis civitatis antistitem, cujus ecclesia in regionibus Gallicanis primatus privilegio & sedis apostolicæ vicibus decoratur, ad petitionem episcopi ab ipso ordinati in judicium sequentis civitatis episcopi, quod nulla ecclesiastica lege, vel ratione conceditur, judicandum juberetis occurrere, ut ipso de conculcato loci sui præjudicio conquerente, ille, qui usurpavit, necesse sit de illicita præsumptione culpari. Pro quibus Christianitatis vestræ confidentia freti, paterno studio postulamus, ut si quid tale factum est, congrua satisfactione celeriter amputetur, nec ullum sui exemplum in perturbatione ecclesiarum, quas vobis Deus credidit, relinquere concedatur: & hujusmodi causis solicitam vos in reliquo decet exhibere cautelam, ne quid contra ecclesiasticas regulas petentibus concedatis: quia quod bene cognitum est religiosæ menti vestræ, non aliter Deo nostro recte potest regalis devotio famulari, nisi providentia ejus ecclesiasticorum ordinum servetur integritas.

Præterea suavissimus pater & papa noster Gregorius, (de quo supra diximus) clero Mediolanensis ecclesiæ pro eligendo sibi episcopo literis præcipiens, ait: Pensantes ergo; quæ cunctis expediunt, & quem vobis gratia divina prætulerit, integerrimam semper in omnibus obedientiam præbete: judicari namque a vobis ultra non debet semel prælatus: sed tanto nunc subtiliter judicandus est, quanto postmodum judicandus non est. Consecrato autem vobis Deo auctore pastori tota vos mente committite, atque in illo omnipotenti Deo, qui vobis hunc prætulit, deservite. Quibus omnibus rite collectis satis evidenter (ut opinamur) ostensum est, non posse legitime subjectos de prælati sui vita judicare: nec præter hæresim cujuscumque sit meriti temere reprehendere.

Sed si adhuc placet aliquid de hoc nosse, quod delectet, antiqui patris & venerabilis doctoris Areopagitæ Dionysii ad Demophilum verba vobis recitari præcipite: qui etiam in causa pietatis delinquentem sacerdotem nefas sancit a minoribus, vel ab inferioribus judicari, ne fiat in ecclesia Dei aliquid inordinatum, & status ejus in aliquo confundatur. Verum hucusque quod a suis suffraganeis, atque subditis frater & comminister noster Ignatius non debuerit judicari, sed nec facile reprehendi, breviter comprobavimus. Nunc autem divina inspiratione non nos pigebit, nec nobis impossibile erit ostendere vobis (si tamen audire velitis) non posse quemquam rite ab his, qui inferioris dignitatis, vel ordinis sunt, judicialibus submitti diffinitionibus. Siquidem tempore Diocletiani, & Maximiani Augustorum, Marcellinus episcopus urbis Romæ, qui postea insignis martyr effectus est, adeo compulsus est a paganis, ut in templum eorum ingressus, grana thuris super

Greg. lib. 2 indict. 11 ep. 29.

Inferior majorem judicare non potest.

In concil. Sinuessan.

prunas poneret. Cujus rei gratia collecto numerosorum concilio episcoporum, & inquisitione facta, hoc se idem pontifex egisse confessus est. Nullus tamen eorum proferre in eum sententiam ausus est, cum ei sæpissime omnes perhiberent, Tuo ore judica causam tuam: non nostro judicio. Et iterum: Noli, aiunt, audiri in nostro judicio, sed collige in sinu tuo causam tuam. Et rursus: Quoniam ex te, inquiunt, justificaberis, aut ex ore tuo condemnaberis. Et iterum dicunt: Prima sedes non judicabitur a quoquam.

Gradus ecclesiastici. In synod. Rom. c. 3.

Hinc etiam superius memoratus confessor Christi Silvester fecit gradus in gremio synodi, ut non presbyter adversus episcopum, non diaconus adversus presbyterum, non subdiaconus adversus diaconem, non acolytus adversus subdiaconem, non exorcista adversus acolytum, non lector adversus exorcistam, non ostiarius adversus lectorem det accusationem aliquam, neque præsul summus a quoquam judicabitur: quoniam scriptum est: *Non est discipulus supra magistrum.* (Matth. 10.) Sed & cum quidam tempore quodam contra Sixtum papam tentassent quædam non boni rumoris objicere, & in concilio, cui & Valentinianus Augustus intererat, dictum fuisset: Non licere adversum pontificem dare sententiam: surrexit idem protinus imperator, & in arbitrio præfati pontificis tribuit judicare judicium suum. Etenim nullus pontificum minorum, vel inferiorum urbium subactus judiciis invenitur.

De expurgat. Sixti papæ III. cap. 5.

Ephesina synodus in epist. ad Cælest. I.

Vnde Ioannes Antiochenus tertiæ videlicet sedis episcopus inter cetera legitur in Ephesina synodo usque ad correctionem damnatus, quia Cyrillum Alexandrinum secundæ scilicet sedis episcopum irregulariter damnationi præsumpsit addicere, eadem venerabili synodo ad Cælestinum summæ sedis præsulem taliter in scriptis postulante, ac dicente; Indignetur ergo tua religiositas competenter pro his, quæ facta sunt: si enim data fuerit volentibus licentia & majores injuriis sedes afficere, & contra eas, in quibus non habent potestatem contra leges, sic & contra canones proferre sententias, ibunt ad ultimam confusionem ecclesiæ res.

Act. I.

Deinde vero in sancta Calchedonensi synodo, cum a judicibus Basilio episcopo Seleuciæ objiceretur, Quare in damnatione Flaviani subscripserit: & ipse responderit, Quoniam in judicio centum viginti, aut triginta episcoporum traditus, necessitatem habui parere his, quæ ab illis ordinabantur: & Dioscorus ad hæc diceret ei; Erubescens homines prævaricatus es quod bonum est, & fidem sprevisti. Non audisti quod scriptum est: *Non erubescas in ruinam tuam?* Præfatus Basilius episcopus respondit: Si apud judices habuissem martyrium, sustinuissem. Etenim Constantinopoli ostendi fiduciam meam, a patre autem, qui judicatur justus, non utitur: filius enim patri etiam justa dicens, moriatur.

Hebr. 7.

Denique in epistola legimus ad Hebræos, quod *minor a majore benedicatur*; restat profecto, ut exigente ratione etiam maledicatur. Siquidem hæc utique prænoscentes periculosa tempora, illi, qui ante nos fuerunt, providam in ecclesiis consuetudinem tradiderunt: hodieque in ecclesia Romana, quæ magistra est omnium ecclesiarum, imprætermisse servatur, ita ut nullus sacerdos majore suo non innuente consacerdote cuilibet rei benedicere nitatur: sed & anterior stans ad pronuntiandum aliquam lectionem; benedictionem quidem postulat, sed ei quislibet inferior non audet penitus benedicere: cur hoc? Numquid benedicere peccatum est? Absit. De maledicis enim, non benedicis, dicit apostolus: *Quia regnum Dei non possidebunt*, (1. Cor. 6.) sed per hoc innuitur, quantæ censuræ freno inferiores quique ad suos judicandos præpositos coercendi sunt, si hi nec etiam benedicendi jus ullum penitus obtineant. Et re vera (ut superius ex euangelio, beato Silvestro commemorante) jam diximus: *Non est discipulus supra magistrum*, (Matth. 10.) si ad benedicendum non, quanto minus ad maledicendum? In tantum autem hanc præsumptionem sancti patres, apud Calchedonem detestati sunt, ut Dioscorum Alexandrinum antistitem inter cetera, idcirco potissimum sine ulla restitutione damnaverint, quia in contumacia permanens erga primæ sedis Romanæ privilegium resipiscere a suis superstitionibus, ut servaretur a prima sede apostolica noluit, & ponens in cælum os suum, & lingua ejus transeunte super terram, (Psal. 72.) excommunicationem in sanctum Leonem papam dictavit: ita ut in sententia contra ipsum prolata, hoc videantur memorare præcipue dicentes, quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcendit. Præsumpsit enim & excommunicationem dictare adversus sanctissimum, & beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonem. Numquid ibi legitur inquisitionem fuisse factam, utrum juste, an injuste ipsam jam fatum Dioscorum excommunicationem dictasse? (Actione I. Concil. Calchedon.) Non plane, sed absque omni controversia hoc in eo ulti sunt, quia cum esset inferior, potiorem quibuslibet conatus est lacessere contumeliis; teste Anatolio Constantinopolitano præsule, qui dicit: Propter fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit domino archiepiscopo Leoni. Voluerunt enim in domo Dei nihil fieri præproperum, nihil confusum, nihil inordinatum. Vnde apte quoque in Africano concilio deffinitum est capitulo L III. ita: Vnusquisque nostrum ordinem sibi decretum a Deo cognoscat, & posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Et supra memoratus Gelasius papa multarum destructor hæreseon in decretali epistola ad universos dicit episcopos per Dardaniam constitutos: (Epist. 11.) Si certe de dignitate agitur civitatum secundæ sedis & tertiæ, major est dignitas sacerdotum, quam ejus civitatis, quæ non solum inter sedes minime numeratur, sed nec inter metropolitanorum jura censetur. Et item idem in tomo ad orientales episcopos: Præcipue, inquiens, cum de secundæ sedis ageretur antistite: Nec ab inferiore qualibet, sed a prima sede jure possit absolvi: inferior quippe potiorem absolvere non potest; sola ergo potior inferiorem convenienter absolvit. Hinc liquido pervidetur: quia quem non potest absolvere, non potest judicio inferior potiorem ligare.

Synodus Romana sub Symmacho.

Porro cum Theodoricus hæreseos Arianæ fæce pollutus, papam Symmachum usque ad damnationem, multis hunc accusantibus, impetere voluisset, & quotquot potuit ex Liguria, Æmilia, Valeria, & ex diversis regionibus, atque de Sicilia insula hujus rei gratia episcopos Romam colligi præcepisset: & his ad se venientibus dixisset: Plura ad se de papæ Symmachi actibus horrenda fuisse perlata, & in synodi oportere, si vera esset inimicorum ejus objectio, indicatione constare. Memorati pontifices, quibus allegandi imminebat occasio, suggesserunt: Ipsum, qui dicebatur impetitus, debuisse synodum convocare: scientes

ſcientes quia ejus ſedi primum Petri apoſtoli meritum, vel principatus, deinde ſecuta juſſionem domini conciliorum venerandorum auctoritas, ei ſingularem in eccleſiis tradidit poteſtatem, nec ante dictæ ſedis antiſtitem minorum ſubjacuiſſe judicio. Et rurſus: Cauſas (inquiunt) Dei ipſius eſſe judicio committendas, *qui valet corpus occidere, & animam mittere in gehennam*: qui dicit: *Mihi vindictam, & ego retribuam*: apud quem conſcientia nuda eſt, cui non abſconduntur occulta. Et iterum: idem ipſi dicunt: Quod dicebatur majori judici ſervabamus inſtruentes eos, quia per nos illis Chriſtus innotuit, non eſſe ovium lupi inſidias prævidere, ſed paſtoris.

Ad poſtremum vero iſti ipſi venerabiles præſules cum vidiſſent, quod non ſine ſui diſcrimine potuiſſent contra caput obices manus ſuas erigere, quidquid de præfati Symmachi ſanctiſſimi papæ actibus delatum fuerat, totum Dei judicio reſervarunt: ita, ut ſinguli quique in ſubſcriptione ſua hoc patenter indicent, cum dicunt: Laurentius epiſcopus eccleſiæ Mediolanenſis huic ſtatuto noſtro, in quo totam cauſam Dei judicio commiſimus, ſubſcripſi. Similiter Petro epiſcopo eccleſiæ Ravennatis, & ceteris epiſcopis ſubſcribentibus: nimirum quoniam ſicut magnus Chriſti confeſſor Ennodius Ticinenſis epiſcopus, qui ab Hormiſda apoſtolicæ memoriæ Conſtantinopolim miſſus, innumeras miſerias a Græcorum veſania, pro Chriſti fide, & ſtatu eccleſiæ non ſemel pertulit, ex propheta de his meminit: *Numquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea, aut exaltabitur ſerra contra eum, qui trahit eam?* His ita ex divina ſcriptura, & probabilium patrum doctrina commemoratis, ſole clarius exhibuimus, non poſſe quemquam, qui minoris auctoritatis eſt, eum, qui majoris poteſtatis eſt, judiciis ſuis addicere, aut propriis diffinitionibus ſubjugare. Verum de hoc generaliter nos hucuſque dixiſſe ſufficiat.

Ceterum ut calamum ad Conſtantinopolitanos præſules ſpecialiter extendamus, aut numquam omnino, aut certe vix horum aliquis ſine conſenſu Romani pontificis reperitur ejectus, qui tamen hactenus inter depoſitos annumeretur, & non ab hæreticis, vel tyrannis pulſus, aut interemptus commemoretur. Denique, ut ex his paucos commemoremus, nonne Maximus, poſtquam multum a Damaſo papa (ſicut ejus ad diverſos epiſtolæ miſſæ indicant) laboratum eſt, Conſtantinopoli pulſus eſt? Nonne Neſtorius, nonne Acacius, nonne Anthimus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, ſedis apoſtolicæ diſcurrentibus conſultationibus, ac decretis ejecti ſunt? Cur ergo, cum ita ſit, in ſolo Ignatio Petri memoriam deſpicere, ac oblivioni tradere ſtuduiſtis, niſi quia pro voto cuncta facere voluiſtis, conſtituentes ſynodum Epheſinæ ſecundæ crudelitate conſimilem? quamvis ibi Alexandrinus erat, qui cum ceteris ſibi ſociatis compatriarchis adverſus ſanctum Flavianum agebat.

Hinc autem, ut de patriarchis omittamus, nec minus epiſcopus civitatulæ, aut quilibet ignotæ perſonæ adverſus tantum pontificem extitit ſententiæ promulgator, qui non de ſuffraganeis & ſubjectis ejus fuerit. Sed dicitis fortaſſe non fuiſſe in cauſa Ignatii ſedem apoſtolicam convocare neceſſe, quia non hunc ullus hæreſeos error involverat. O pietatis intuitum ita recte Deum colentis, & magis ſuam injuriam, quam ſui Dei & domini vindicantis! Nonne magis oportuit circa eum magnanimitatem oſtendere, & regularem vos obſervare cenſuram? quoniam a Deo nec per hæreſim, nec per ullum omnino ſchiſma diſceſſit, quam ſi cunctis pollens virtutibus omnipotenti minime domino per orthodoxam fidem penitus adhæſiſſet? Congregaſtis concilium adverſus eum, & ad imperii veſtri nutum cuncti ſunt famulati minores, & ad votum ſæcularium (ut cum pace veſtra dicamus) de ſolio imperiali deſcendentes, cathedram præſularem, ut ita fateamur, aſcendiſtis, & pro deſiderio hoſtium ejus auguſtalium obliti ſceptrorum, quemdam regem Iſrael imitantes, adverſus illum ſacerdotalis miniſterii arripuiſtis officium: præſertim cum imperium veſtrum ſuis publicæ rei quotidianis adminiſtrationibus debeat eſſe contentum, nec uſurpare quæ ſacerdotibus domini ſolum conveniunt.

Dicite, quæſumus, ubi nam legiſtis imperatores anteceſſores veſtros in ſynodalibus conventibus interfuiſſe? niſi forſitan in quibus de fide tractatum eſt, quæ univerſalis eſt, quæ omnium communis eſt, quæ non ſolum ad clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet Chriſtianos? Vos autem non ſolum ſynodo in cauſa ſacerdotis collectæ interfuiſtis, verum etiam numeroſa ſæcularium millia ad videndum ejus opprobrium aggregaſtis, cum magis debueratis in hoc imitari Conſtantinum pium Auguſtum, de quo ſcriptum eſt quod dixerit: Quia ſi vidiſſem aliquem eorum, qui religioſo circumacti ſunt habitu, turpitudinem aliquam operantem, chlamydem meam explicaſſem, & cooperuiſſem eum, ne videretur a quoquam. Sed in viro hoc omnia hæc oblivioni traduntur: fit plauſus de domini ſacerdote ſcurris & hiſtrionibus. *Heu quomodo obſcuratum eſt aurum*, libet cum Ieremia clamare; *mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearum.*

Deinde vero contra ritum eccleſiaſticum, contraque venerandas leges producitur accuſator de imperialibus ædibus, & cui imperari poteſt ad falſum dicendum teſtimonium adhibetur. Fiunt ſuſpecti judices, & mercenarii, & lupi cuſtodes, qui videbantur eſſe paſtores, non aſcendentes ex adverſo poteſtatibus mundi, juxta Ezechielem: *Nec opponentes murum pro domo domini, ſed deſcendentes in infernum viventes*, hoc eſt, ſcientes. Submittitur minorum, inferiorum, & ſubjectorum deliberationibus, cum ſacris canonibus præcipientibus, & exemplis ſanctorum patrum, ſemper ubi eſt major auctoritas, ſit eundum, & in omnibus controverſiis ad potioris ſedis judicia dirigatur. Quod non ſolum a catholicis, verum etiam ab ipſis conſtat obſervatum hæreticis. Alioquin acephalum liquet eſſe concilium, ubi de tanta perſona agitur, & majorum non expectatur ſententia: cum nec in cauſa clericorum inferioris gradus, ſolius epiſcopi ſui judicium tantummodo præſto ſit.

Sed ne ſine auctoritate canonica quidquam proſequi videamur, nunc Calchedonenſis concilii ſanctiones ad memoriam reducamus, quæ ita decernunt. Si clericus habet cauſam adverſus epiſcopum proprium, vel adverſus alterum, apud ſynodum provinciæ judicetur: quod ſi adverſus ejuſdem provinciæ metropolitanum epiſcopus, vel clericus habet querelam, petat primatem diœceſeos, aut ſedem regiæ urbis Conſtantino-

[Margin: Luc. 12. — Deut. 32. — Quomodo episcopi in concilio Symmachi subscripserint, & c. — In indiculo Hormisdæ et epist. — Isa. 10. — Episcopi Constantinopolis hæretici per Rom. pontifices dejecti. — 2. Par. 26. — Synodis imperatores interesse non convenit, nisi ubi de fide agitur. — Constantini reverentia in sacerdotes. — Thren. 4. — Ezech. 13. Psal. 54. — Cap. 9.]

Constantinopolitanæ. In quo hic tenor observandus est, ut si videlicet clericus, aut episcopus adversus metropolitanum habet querelam, & tanta urgetur necessitate, vel si hoc grave non ferat, ubicumque sit positus, primatem diœceseos petat: quod si juxta Constantinopolitanam urbem quisquam eorum constitutus, & solius præsulis ejus judicio velit esse contentus, petat eamdem regiam urbem. Cum enim dixisset; Petat primatem diœceseos, præceptum posuit eadem sancta synodus, regulamque constituit. Cum vero disjunctiva conjunctione addidisset, Aut sedem regiæ urbis Constantinopolitanæ: liquet profecto, quia hoc secundum permissionem indulsit. Ergo saltem nunc non videris ad majora semper esse properandum? & quanto magis ad potioris auctoritatis judicium tenditur querimonia, tanto adhuc amplius majus culmen petendum est, quousque gradatim perveniatur ad eam sedem, cujus causa, aut a se negotiorum meritis exigentibus, in melius commutatur, aut solius Dei sine quæstione reservatur arbitrio.

Quem autem primatem diœceseos sancta synodus dixerit, præter apostoli primi vicarium, nullus penitus intelligitur. Ipse est enim primas, qui & primus habetur, & summus: quæ viritim (si locus exegerit) in subditis demonstrabimus. Ne vero moveat, quia singulari numero diœceseos dictum est; sciendum est, quia tantumdem valet dixisse primatem diœceseos, quantum si perhibuisset diœceseon: plenæ sunt enim sanctæ scripturæ tali forma locutionis. Denique scriptum est; *Fons ascendebat e terra, irrigans universam superficiem terræ.* Qui enim non ait, Vnus fons ascendebat e terra, sed ait, Fons autem ascendebat e terra: pro numero plurali posuit singularem, ut sic intelligamus fontes multos per universam terram loca vel regiones proprias irrigantes: sicut dicitur miles, & multi intelliguntur; sicut dicta est locusta & rana in plagis quibus Ægyptii percussi sunt, cum esset innumerabilis locustarum numerus & ranarum, ita & hic diœcesim singulariter dixit: sed hanc propter unitatem pacis & fidei pluraliter intelligi voluit.

Gen. 2.

Exod. 10.

De conciliabulo contra Ignatium.

Illud autem ridere libuit, quod quasi ad majorem firmitatem, concilium adversus Ignatium fratrem & comministrum nostrum congregatum, æqualis numeri cum sancta olim synodo in Nicæa a sanctis fratribus celebrata fuisse perhibetis: quod si ideo est admittendum, quia æqualis numeri cum sancta Nicæna synodo habetur; necesse est ut aut septimam, aut octavam hanc synodum vocitetis; necesse est etiam, ut tot instabilitate illius synodos colligatis, quot pro Nicænæ synodi sequendis decretis constat fuisse concilia congregata. Quid autem proficit solo numero convenientium personarum sanctam synodum vos fuisse sequutos, & moribus hanc esse crudeliter persecutos? Vtinam non essent tot numero, sed tamen existerent tales meritis, quales erant, quibus Christus aiebat: *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri meo dare vobis regnum.* Non ergo totidem præsules, sed merita non minora synodum synodo Nicænæ possunt facere parilem, magisque illud advertendum est, quia ibi contra unius nuncupati presbyteri vesaniam, non solum multarum regionum pontifices, verum etiam & patriarchæ præsedisse referuntur. Hic autem in patriarchæ negotio non solum, ullus patriarcharum, sed nec ullus alterius diœceseos invenitus est quisquam episcopus, sicut jam significavimus.

Luc. 12.

Numerus igitur pusillus nec obest, ubi abundat pietas; nec multiplex prodest, ubi regnat impietas. Quinimo quanto numerosior est congregatio malignorum, tanto validior est ad sectandum suorum prava votorum: nec gloriandum est in multitudine, ubi non contra mundi rectores tenebrarum harum contra spiritalia nequitiæ certamen assumitur: sed adversus carnem & sanguinem, id est, adversus homines, totius belli pondus inducitur: nisi enim psalmista nosset quamdam non bonorum multitudinem, nequaquam Deo supplicando diceret: *Disperge illos in virtute tua.* Dispersio enim minorationem facit, minoratio vero abolitionem generat. Nolite ergo gloriari in multitudine, quia non multitudo, sed causa damnationem, vel justificationem adducit. Neque enim Ignatium justiorem dixerimus jam memorato David rege, & propheta domini, qui dicebat: *Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.* Sed quid de homine dicimus, cum de Deo nimirum, ex cujus persona hæc psalmista dicebat, in passione ipsius, sicut evangelium attestatur, tale quid nihilo minus agnoscamus?

Psal. 58.

Psal. 39.

Quod autem scripsistis, vos idcirco quosdam nostrorum adesse voluisse, quoniam dicebamur, cum expugnatoribus sacrarum imaginum concertare; nova profecto adinventio est. Nam apud vos præsentia est missorum nostrorum pro imaginibus sacris, nec digne decertatum est, nec impugnatores earum hactenus errare desierunt; sed sicuti usque ad illud tempus apud vos super hac causa strepitus & blasphemiæ non cessarunt; ita & nunc ibidem profana prædicantur, & hucusque sacrilega pronuntiantur. Vnde apparet legatos nostros non causa pietatis a vobis, sed crudelitatis argumento fuisse quæsitos. Verum ad quid fuerint petiti, res ipsa declarat, videlicet, sicut jam dictum est, ut quod de Ignatio judicandum erat, & acceptum apud omnes, & fixum semper maneret, utpote quod tantæ auctoritatis vicarii judicassent. Nos enim nec saltem tenuis rumor aspersit aliquando cum prava sapientibus sapere, quanto minus concertare? Siquidem nusquam frigidus, nusquam tepidus labor sanctorum apostolicæ sedis præsulum circa debitam sacrarum imaginum reverentiam, & competentem venerationem apparuit. Nec defuerunt harum impugnatoribus decessorum nostrorum certamina, qui hoc egerunt scriptis, hoc diversis laboribus, hoc etiam suis increpationibus apud mundi hujus principes, ut talis error eminus pelleretur: quamvis dixeritis non nostri eguisse vos ad expugnandos hæreticos pro eo quod jam fuerit hujusmodi hæresis in Nicæa secundo convocata synodo, & a magno Methodio deinde subversa, quasi non & ipsi secundo in Nicæa collectæ synodo apostolica nostra sedes præsederit, & prima contra mala sentientes spiritalem sagittam emiserit. Et rursum, quasi non & venerandæ memoriæ Methodius in Græcia persecutione fervente, hic apud beatum Petrum, & apud nos, ubi olim Athanasius, ubi Paulus, ubi plurimi cum illis, & præter illos, ubi denique semper catholicis subvenitur, consecuti sint requiem, donec apprehenderet campum certaminis jam satiatus lacte matris hujus omnium sanctæ videlicet Romanæ ecclesiæ catholicum dogma defendere fuerit eruditus. Et quasi non hinc auctoritatem prædicandi

Studium apostolicæ sedis circa venerationem imaginum.

Sedes apostolica refugium est catholicis.

prædicādi sumpserit, nec hic infulis sacerdotalibus ditatus extiterit: ad extremum quasi non hinc constantiam Petri, & omnia Pauli ad debellandos Iconomachos arma portaverit, id est, loricam justitiæ, calceatos pedes in præparatione euangelii pacis, scutum fidei, galeam salutis, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. Non ergo dicatis non eguisse vos in causa pietatis Romanæ ecclesiæ, quæ collecta concilii sua auctoritate firmat, sua moderatione custodit. Vnde quædam eorum, quia consensum Romani pontificis non habuerunt, valetudinem perdiderunt.

Quomodo non egeat quælibet synodus Romanæ sedis, quando in Ephesino latrocinio cunctis præsulibus, & ipsis quoque patriarchis prolabentibus, nisi magnus Leo, imitator scilicet illius leonis, de quo scriptum est. *Vicit leo de tribu Iuda*, divinitus excitatus, os aperiens, totum orbem & ipsos quoque Augustos concuteret, & ad pietatem commoveret, religio catholica penitus corruisset? Nam & in causa sacrarum imaginum ante sanctissimum Methodium, quinimo & ante synodum in Nicæa sub Irene congregatam, cum adhuc hoc schisma noviter esset exortum, & Constantinopolitanos pene cunctos more pestilentiæ invasisset, Romani præsules Gregorius inter ceteros, & Stephanus convocatis episcopis occidentalium regionum inveniuntur fortiter dimicasse, & hoc funditus condemnasse. Hæc quidem primordiis epistolæ imperii vestri respondimus, non quantum poteramus adhuc, sed quantum sufficere credidimus ad convincendam stoliditatem eorum, qui talia sapiunt, qualia in epistola vestro signo signata, & nobis missa resonare videbantur. Non enim nos ex pio corde, vel ore vestro tam profana tamque perversa processisse putavimus.

Ad reliqua vero, quæ ex eadem epistola vestra plurima ex parte remanebant, rescribere his pro causis omisimus, videlicet, quoniam tanta nos pater cælestis secundum beneplacitum suum ægrotatione quasi filios suos corripuit, ut non solum quæ ad respondendum propositionibus vestris idonea esse perspeximus, valeremus exponere; verum etiam eadem ipsa qualiter dictarentur, nulli ægritudine nimia pressi quiverimus edicere. Et quia legatus vester tanta est impatientia usus, ut antequam nos ex validissima infirmitate respirare aliquantulum cognovisset, nullam moram passus, mox & jam nobis inconsultis urbe, quam vos quidem inveteratam, sed Honorius pius imperator æternam vocat, discesserit: ob nihil aliud, nisi quia jam tempus hiemis imminebat, & periculum sui, vel militum vestrorum, qui secum erant vehementissime formidabat: apud quem vix obtinere potuimus, ut saltem dum hæc scriberentur, (quoniam ad urbem reverti nullo modo voluit) in Ostia positus expectaret.

Tertio, quia cum eadem, quæ superfuerunt in ipsa epistola, ad quæ nihil respondimus, sed potius philosophando contempsimus, plena essent omni pravitate, atque blasphemia, & contra ipsam dispositionem Dei, in qua ecclesiæ, sedisque Romanæ privilegia cunctarum ecclesiarum privilegiis sua ineffabili providentia prætulit, venena diffunderent, non vestra esse verba, sicut prædiximus, quæ tam perperam sonabant, credidimus; ac per hoc his, quæ in ambiguum venerant, non potuimus tamquam indubitatis responsa, vel apologetica scripta remittere. Verumtamen si vestra fuerūt verba, quæ in despectum beati Petri apostolorum principis, imo Dei, cujus ordinationi resistitis, scripta, & quasi detrahentia privilegiis hujus sacratissimæ ecclesiæ missa sunt; fateor non vos studiose sacras regulas, non venerandarum synodorum actiones, non piorum imperatorum leges, non veraces probabilium virorum historias legisse, quas tam conati estis in derogationem ecclesiæ tantæ inutiliter, ac incompetenter, atque incongrue memorare. Sed rogamus omnipotentem Deum, ut qui suæ cognitionis vobis reseravit mysterium, tribuat quoque nosse ad plenum suas dispositiones, quibus sancta ecclesia moderatur arcanum, & quæ sint, vel quanta, & qualia privilegia ecclesiæ Romanæ, & ex quo ceperint exordium, & quis ejus summæ auctoritatis auctor existat vobis clementer aperiat.

Quod si a nobis quæritis scire, utpote a ministris Christi, & dispensatoribus mysteriorum ejus, vobis evidentius ostendemus: si vero nosse parvipenditis, & solum contra privilegia ecclesiæ Romanæ nisus vestros erigitis, cavete ne super vos convertantur. Durum quippe est vobis contra stimulum calcitrare. Porro si nos non audieritis, restat ut sitis apud nos necessario, quales dominus noster Iesus Christus hos haberi præcepit, qui ecclesiam Dei audire contempserint, præsertim cum ecclesiæ Romanæ privilegia, Christi ore in beato Petro firmata, in ecclesia ipsa disposita, antiquitus observata, & a sanctis universalibus synodis celebrata, atque a cuncta ecclesia jugiter venerata, nullatenus possint minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari, quoniam fundamentum quod Deus posuit, humanus non valet amovere conatus: & quod Deus statuit, firmum, validumque consistit. Illeque potissimum peccat, qui Dei ordinationi resistere tentat. Privilegia inquam istius sedis, vel ecclesiæ perpetua sunt: divinitus radicata, atque plantata sunt: impingi possunt, transferri non possunt: trahi possunt, evelli non possunt. Quæ ante imperium vestrum fuerunt, & permanent, Deo gratias, hactenus illibata, manebuntque post vos, & quousque Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt immutilata.

Ista igitur privilegia huic sanctæ ecclesiæ a Christo donata, a synodis non donata, sed jam solummodo celebrata & venerata: per quæ non tam honor, quam onus, nobis incumbit, licet ipsum honorem non meritis nostris, sed ordinatione gratiæ Dei per beatum Petrum, & in beato Petro simus adepti, nos cogunt, nosque compellunt omnium habere solicitudinem ecclesiarum Dei: cui sancto scilicet Petro addita est societas beatissimi Pauli vasis electionis, magistri veritatis, cui jugiter imminebat omnium ecclesiarum solicitudo.

Hi ergo tamquam duo luminaria magna cæli in ecclesia Romana divinitus constituti, totum orbem splendore fulgoris sui mirabiliter illustrarunt, & occidens eorum præsentia, veluti rutilante sole tam per se nitorem dante, quam per discipulos suos, quasi quosdam radios lucis micante, factus est oriens: quique non postquam mortui sunt, Romam a principibus sunt delati, ut Romanæ ecclesiæ majorem conferrent privilegiorum honorem, sicuti apud vos non rationabiliter, sed potentialiter actum est, videlicet ut ecclesiæ ceteræ patronis suis privarentur, & sola Constantinopolis spoliis & opibus, quas violenter abstulit, ditaretur: sed Romam in carne venientes, vitæ verbum euangelizantes, ab ea erroris caliginem amoventes, veritatis lumine mentes hominum illustrantes, & in ea

Marginalia: [Sy]nodus [Rom]ani [pont]ificis [auct]oritate. — [Apoc.] 5. — [H]onorius [in] epistola [ad] Bonifac. — Privilegia Romanæ ecclesiæ perpetua. — Matth. 18. — 2. Cor. 15.

ea uno eodemque die martyrium consummantes, A sanctam Romanam ecclesiam roseo cruore suo consecraverunt: & hanc non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi exhibentes, Deo domino dedicaverunt. Sicque demum Alexandriam ecclesiam suam fecerunt per beatum scilicet Marcum unius horum filium, ac discipulum. Hereditas quippe filii in potestate parentis existit, & gloria discipuli ad magistrum sine cunctatione refertur.

Romana ecclesia sine macula aut ruga.

Fecerat autem beatissimus Petrus præsentia corporali & ecclesiam Antiochenam jam suam, quæ (sicut beatus papa dicit Innocentius) urbis Romæ sedi non cederet, nisi quod illa in transitu meruit, ista susceptum quippe beatum Petrum apud se consummatumque gauderet. Per has igitur tres præcipuas ecclesias, omnium ecclesiarum sollicitudo B beatorum apostolorum principum Petri ac Pauli procul dubio moderamen expectat. Pro quibus patribus nos divinitus, incremento gratiæ ministrato, nati sumus filii, & cōstituti, licet eis longe meritis impares, principes super omnem terrā, id est, super universam ecclesiam. Terra enim ecclesia dicitur, sicut scriptum est: *Non sic impii, non sic: sed tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ.* Quæ, sicut sanctus Augustinus exponit, ecclesia intelligitur. Heredes quippe horum effecti, facultatem potestatis, quam a Domino perceperunt, & onus sollicitudinis nihilo minus capessere nos oportet.

In epist. 21.

Psal. 44.

Psal. 1.

Proinde animadvertendum est, quia non Nicæna, non denique ulla synodus, quodquam Romanæ contulit ecclesiæ privilegium, quæ in Petro noverat, eam totius jura potestatis pleniter meruisse, & cunctarum Christi ovium regimen accepisse: Sicut beatus præsul Bonifacius attestatur, universis episcopis per Thessaliam constitutis scribens: Institutio universalis nascentis ecclesiæ de beati Petri sumpsit honore principium, in quo regimen ejus, & summa consistit. Ex ejus enim ecclesiastica disciplina per omnes ecclesias religionis jam crescente cultura, fons emanavit. Nicænæ synodi non aliud C præcepta testantur: adeo ut non aliquid super eam ausa sit constituere, cum videret nihil supra meritum suum posse conferri. Omnia denique huic noverat domini sermone concessa. Si omnia, ergo defuit nihil quod non illi concesserit.

Nulla synodus Romanam ecclesiam privilegio donavit, cui omnia Dei sermone erant concessa.

Denique si instituta Nicænæ synodi diligenter inspiciantur, invenietur profecto, quia Romanæ ecclesiæ nullum eadem synodus contulit incrementum: sed potius ex ejus forma, quod Alexandrinæ ecclesiæ tribueret particulariter, sumpsit exemplum. Hæc igitur, & his similia, nos pro cunctis ecclesiis sollicitos reddunt: hæc etiam de Constantinopolitana ecclesia impigram curam arripere vehementer hortantur: hæc inquam Ignatium patriarcham nulla regula, nulloque ordine ecclesiastico dictante dejectum, tamquam fratrem adjuvare compellunt. Nam & inter cetera is, per quem nobis præcipue ista sunt privilegia collata: *Tu aliquando cōnversus* audivit a domino, *confirma fratres tuos.*

Luc. 22.

Siquidem & ideo in culpam cecidit, ut sciret qualiter aliorum infirmitatis misereri debuisset. Hæc privilegia Photium, vivente Ignatio, in caulas dominicas non per ostium, sed aliunde ascendentem, & pastorem impellentem, & oves dispergentem nobis & ab honore, quem irregulariter usurpavit, & a communione Christianorum amovere divinitus inspirata jusserunt. Quod autem perhibet excellentia vestra noluisse vos, ut a missis nostris Ignatius judicaretur, eo quod fuerit jam judicatus & condemnatus: fatemur veraciter, quia nec illud ulla ex parte videtur fuisse canonicum, nec hoc ipsorum judicium fieri præcepimus, nec factum admisimus. Verumtamen cui magis placuit evidenter intelligitur, cum patratum vos, scribendo roborassetis, quod nusquam aliquando factum ab imperatore recolitur, & omnes in eo scribere imperassetis. Nos autem non solum factum minime recepimus, verum etiam doluimus, & a nostro consensu procul amovimus: quinimo auctoritate & exemplo antecessorum nostrorum in irritum duximus. Quod si tempus indulgeret, quod dicimus, facile probare ex monumentis poteramus ecclesiasticis. Patratores autem præsumpti judicii, judicio in quo judicaverunt, judicati sunt, secundum euangelium: & mensura in qua mensi fuerunt, dimensum est eis. Nos quippe illos, non ut Ignatii ad patriarchalem sedem promotionem, vel ingressum inquirerent, aut judicarent destinavimus: sed ut circumstantiam dejectionis ejus ediscerent, nobisque veritatem repertam repedantes intimarent, direximus.

Quare Petrus cecidit.

Luc. 6.

Quod nostræ, Deo gratias, liquido testantur epistolæ, quas ternas per Zachariam & Petrum atque Leonem Deo amabiles scriniarios sanctæ Romanæ ecclesiæ, uno textu scribi præcepimus, & coram sancta ecclesia, quæ apud nos est, dispertiti sumus: & unam quidem apud nos retinuimus pro D futura scilicet cautela, & propter quæstionem, quæ oriri poterat in posterum. Quod ecce impræsentiarum, proh dolor, cernimus: aliam vero dilectæ sublimitati vestræ direximus. Porro tertiam eisdem legatis nostris tribuimus, ut illam velut specular præ oculis habentes, in ea meditarentur quid agere debuissent, atque recordarentur quid sibi a nobis constiterat esse præceptum.

Et si fortasse vestra magnitudo dedignaretur sibi missam epistolam in episcoporum ostendere cœtu, jussimus eis ut illam, quam sibi specialiter dederamus, quamque unius formæ cum reliquis duabus esse noverant, in eo conventu, in quo causam dejectionis Ignatii præceperamus inquirere, ac diligenter investigare, imprætermisse legerent, & in auribus omnium recitarent: licet ipsi contrarii facti sint eorum omnium, quæ sibi fuerant imperata. Quamobrem & nunc, quia quædam scripta dicuntur apud vos esse, tamquam ex nomine nostro missa, quæ nos omnino non misimus: idcirco & hanc, quam mansuetudini vestræ dirigimus, in altero tomo scribi præcepimus: & hanc quidem Petrus, qui unius prædictarum trium scriptor extitit: quā vero penes nos retinemus, præfatus Leo, Deo amabiles scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, quorum fides nobis probata est, scripsisse noscuntur.

E Porro scripsit nobis imperium vestrum, ut Theognostum, qui a fratre & coepiscopo nostro Ignatio super quasdam provincias exarchatus pondus accepisse dignoscitur, nec non & alios monachos sibi tamquam vestræ augustalis injuriatores excellentiæ destinemus. In quo cum tamen ipsi injuriatores vestri non fuerint: quid aliud nisi ut quanta pœna, & quibus tormentis subjiciantur hi, qui ex parte Ignatii sunt, & apud vos in ditione vestra consistunt, liquidius agnoscamus. Quando hi non utique ad epulas, non ad infulas alicujus honoris percipiendas profecto quæruntur, sed potius ad puniendū, quos forte nec vidistis, nec cujus moris sint penitus agnovistis. Denique quidam eorum ab ineunte ætate Romæ divinis obsequiis famulati sunt,

sunt, & non justum credimus hujusmodi tormentis fore subdendos. Theognostum autem non de vobis sinistra, sed potius grata prædicare testamur. Quamobrem ergo eum quæratis ignoramus, nisi forte quia illinc fugatus, hic apud nos requiem, quemadmodum innumeri Christiani, aliquantulam reperit.

Siquidem tanta millia hominum protectioni, ac intercessioni beati apostolorum principis Petri, ex omnibus finibus terræ properantium, sese quotidie conferunt, & usque in finem vitæ suæ apud ejus limina semet mansura proponunt, ut præter illud, quo vas e cælo submissum, in quo cunctorum ostensa sunt eidem beato Petro horum omnium rectori animantium genera, catholicam signat ecclesiam: etiam ipsa sola Romanorum urbs, apud quam ejusdem apostoli corporalis præsentia sedule veneratur ipsius vasis cunctæ dignoscatur in se continere universorum animalium (quæ homines intelliguntur spiritualiter) nationes. Suscepit ergo, ac continet in se Romana ecclesia, quod Deus universalem ecclesiam suscipere, ac continere præcepit. Decentissimum quippe est, atque convenientissimum, ut apud se Petrus, quod sibi specialiter ostensum, atque præceptum est, exhibeat: sicque demum quod in generali ecclesia facilius credendum sit, innuat. Sane intuendum est, quia & hoc vas, in quo omnia genera erant animantium, Petro specialiter ostensum est: & ut ea mactaret & manducaret, illi soli jussum est. Et post resurrectionem ut rete plenum diversis piscibus ad litus traheret, a domino ipsi proprie soli præceptum est. Ipsum enim cujus nos (licet immeriti) vicem suscepimus principaliter, ac specialiter universalis ecclesiæ curam divinitus accepisse, etiam nobis tacentibus credimus, quod vestra sapientia jam animadvertat. Putas ne ergo imperator justum esse, ut tradamus aliquem eorum, quos nunc commemoravimus, principibus: quorum aulas, dignitates, honores, & beneficia contempserunt, vel quorum forte indignationes, aut persecutiones sustinuerunt? absit. Nolumus enim (Deo auctore) nec Iudæ proditori similes inveniri, nec paganorum excedere profecto nequitiam. Ipsi enim nihil tale agere penitus patiuntur, quale nos perpetrare cohortamini vos.

Denique cum quidam antecessorum vestrorum quemdam venerabilem virum ab Agarenorum principe, multis oblatis muneribus, sibi mitti poposcerit, non solum minime impetravit, verum etiam, ut fertur, ab eo quem quærebat, pudorem conferentia scripta recepit. Quamvis, Deo gratias, & per principalem beatorum apostolorum Petri ac Pauli (de qua supra partim exposuimus) potestatem & jus habeamus, non solum monachos, verum etiam quoslibet clericos de quacumque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos convocare, atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus invitare. Hoc quidem nostrum: vestrum autem & piorum imperatorum non est ullum penitus quærendi monachos ministerium, nisi ad miserendum, & orationes eorum submisse poscendum. Quod si forsitan opinamini Theognostum apud nos Photio detrahere, Ignatiumque jugiter commendare; scitote veraciter, quia nihil ipse de utroque loquitur, nisi quod in propatulo est, quod mundus dicit, quod omnis ecclesia clamat, quod ipsi per innumeros homines Romam ab Alexandria, ab Hierosolymis, a Constantinopoli, a confinibus ejus, ab Olympo monte, atque a ceteris mundi partibus adventantes agnovimus: ad extremum quoque quod nos per missos vestros & diversa scripta patenter intelleximus. Quid ergo quis peccat, si ea dicit, quæ vos dixisse constat? Ecce enim scripta vestra missa ad antecessorem nostrum, quæ penes nos recondita servantur, quosdam partis Gregorii Syracusani, congregatis episcopis, etiam absente fratre nostro Ignatio, vos anathematizasse testantur. Quid ergo quispiam delinquit? vel nos in quo, rogamus, offendimus (licet vos versa vice quos tunc laudastis, nunc vituperetis, & quos tunc reos & dãnatos pronuntiastis, nunc miris præconiis efferatis (si quod scripsistis, credidimus; & quod dixistis, nos quoque nunc dicimus? Postremo, nisi correxerimus consilium nostrum, videlicet ut illud juxta consilium vestrum dirigamus, vel si non effecti similes vobis, sicut ipsi caput, ita quoque nos membra tradamus, interminationibus crebris deterrere nos, & minitari videmini, tamquam sitis patriæ & urbi nostræ ultimum exterminium illaturi. Quæ nos Christo propitio, atque custode (de quo scriptum est: *Nisi dominus custodierit civitatem, in vanum vigilant, qui custodiunt eam*) sicut hactenus non timuimus, nec modo timemus, credentes super muros ejus angelorum custodiam; imo vero scientes, quod salvator positus sit in ea murus, & antemurale, id est, apostolorum munimentum intercessionum. Neque enim non legimus, aut obliti sumus minarum Sennacherib regis Assyriorum, & servorum ejus contra urbem Ierusalem & populum ejus: quæ non minores, nec pauciores minis vestris fuerunt. Et rursus, miserationum domini recordamur, & qualiter CLXXXV. millia hominum de castris Assyriorum interierint, & urbs cum habitatoribus suis evaserit, in mente recolimus, & gratias agimus, & spem sumimus, ac fiducialiter de domo domini, si virtutem ipse donaverit, cultum Baal amovere curavimus: quoniam ipse est nunc, qui tunc ipse & in sæcula: nec minor misericordia, nec infirmior omnipotentia. Ergo, ne velit minari pulvis & vermis scriptum est: *Quid superbit terra & cinis?* Ne velit ampulla in aquis inflari: quia post pauxillum & ecce non est. *Quid gloriatur in malitia, qui potens est in iniquitate?* Quid facturus est: Occisurus est (ut verbi gratia dicamus) hominem? *quoniam amplius non habet quid faciat:* hoc & unus fungus facit malus. O imperator in hoccine redacta est malitia hominis in iniquitate potentis, ut fungo malo comparetur? Heu quam inutilem potentem, heu supervacue gloriantem.

Porro vestra potens virtus in domino potius glorietur, in bonitate laudetur, in justitia exaltetur: non minas nobis, non terrores velit incutere. Nescitis enim secundum Salomonem quid superventura pariat dies: & juxta psalmographum: *Dominus dissipat consilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat consilia principum*; præsertim cum inter nos & vos non modica sit intercapedo, quæ quotidie populos non pauxillas vobis injurias, imo discrimina inferentes producit, & de his vos conveniat potius quã de nobis ulcisci. Nos enim apici gloriæ vestræ non damna, non convitia, non prorsus ullas, quod absit, injurias irrogavimus. Verumtamen quamdiu subsistemus, ministerium nostrum honorificabimus, dispensationem nobis creditam exercebimus, antecessorum vestigia nostrorum sectabimur, ecclesiarum cunctarum solicitudinem bajulabimus in eo, qui nos confortabit domino nostro Iesu Christo. Quid sæviunt homines? quid mali fecimus nos? Certe non Cretam invasimus, non Siciliam exterminavimus,

Marginalia: Psal. 126. — Is. 26. — 4. Reg. 19. — Hebr. 1. — Eccles. 10. — Psal. 51. — Luc. 12. — Prov. 27. — Psal. 32.

vimus, non innumeras Græcis subjectas provincias obtinuimus: postremo non ecclesias sanctorum, interfectis numerosis hominibus, ac suburbana Constantinopoleos, quæ & muris ejus pene contigua sunt, incendimus. Et vere de istis nulla fit ultio qui pagani sunt, qui alterius fidei sunt, qui inimici Christi sunt, qui veritatis ministris jugiter adversantur; & nobis, qui gratia Dei Christiani sumus, qui ex parentibus Christianis existimus, atque catholicis, qui unius ejusdemque fidei dogmata credimus, qui servi Christi vocamur, qui veritatis cultores, quantum possumus esse desideramus; minæ prætenduntur, terrores promittuntur, etiam nonnullæ molestiæ irrogantur. Non est iste ordo laudabilis, non est ista commutatio imitabilis, ut qui innumera mala ingerunt, impuniti evadant; & qui nihil mali gesserunt, pro his talia recipiant; & qui Christum blasphemant, dimittantur; & qui Christum celebrant, hujusmodi minis subjiciantur. Sed habemus ad quem respiciamus nos, habemus in quo consolemur. Fecerunt enim hoc & Iudæi, latronem dimittentes, & salvatorem tenentes; occisorem justificantes, & vivificatorem condemnantes; Barabbam liberantes, & Christum morti subdentes.

Nemo malis alienis puniri debet.

Matth. 17.

Sed his tandem omissis ad ea, quæ cum universa sancta ecclesia, quæ apud nos est, dispensatorie consideravimus, stylum jam dirigemus, & cum beato Gelasio nostræ sedis antistite consulte dicemus: Necessaria rerum dispositione constringimur, & apostolicæ sedis moderamine convenimur sic canonum paternorum decreta librare, & retro præsulum, decessorumque nostrorum præcepta metiri, ut quæ præsentium necessitas temporum restaurandis ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri, temperemus. Et quoniam de persona Ignatii, atque Photii nihil discretius, atque mitius, nec non & salubrius arbitramur, quam ut uterque Romam ad renovandum examen veniat, hoc magnopere volumus, & ut vos annuatis salubriter admonemus. Sed hoc secundum indulgentiam concedimus, non licentiam id efficiendi pro libito cujuslibet tribuimus.

Epist. 6. ad episc. per Lucaniam & Brutios

Quoniam cum secundum canones, ubi est major auctoritas, judicium inferiorum sit deferendum, ad dissolvendum scilicet, vel ad roborandum: patet profecto sedis apostolicæ, cujus auctoritate major non est, judicium a nemine fore retractandum, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permissus. Iuxta quod & Bonifacius, atque Gelasius sanctissimi præsules, non suis adinventionibus, sed ecclesiæ Romanæ consuetudinem non ignorantes dicunt: Bonifacius quidem Rufo, & ceteris episcopis per Thessaliam, & alias provincias constitutis scribens: Nemo, ait, unquam apostolico culmini, de cujus judicio non licet retractare, manus obvias audacter intulit. Nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit judicari. Gelasius autem in commonitorio Fausto magistro fungenti legatione Constantinopolim dato: Nobis, inquit, opponunt canones dum nesciunt quid loquantur; contra quos hoc ipso venire se produnt, quod primæ sedi sana, rectaque suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius ecclesiæ ad hujus sedis examen voluere deferri. Ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota ecclesia judicare, ipsam ad nullius commeare judicium.

Romanæ sedis judicium omnium majus.

A Nec de ejus unquam præceperunt judicio judicare, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi: cujus potius sequenda decreta mandarunt. Ergo de judicio Romani præsulis non retractando, quia nec mos exigit, quod diximus comprobato: non negamus ejusdem sedis sententiam posse in melius commutari; cum aut sibi subreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum vel temporum seu gravium necessitatum, dispensatorie quiddam ordinare decreverit. Quoniam & egregium apostolum Paulum quædam fecisse dispensatorie legimus, quæ postea reprobasse dignoscitur. Quando tamen illa Romana videlicet B ecclesia discretissima consideratione fieri delegerit, non quando ipsa quę pene sunt diffinita retractare voluerit.

bene

Porro ne dicatis præter ecclesiæ legem Ignatium, vel Photium Romam venire sanxisse; scitote nos antiqui patris & prædecessoris nostri Iulii in hoc esse secutos exemplum, qui juxta quod in epistola sua reperitur, his, qui convenerant Antiochiæ, hoc præcepisse dignoscitur: & Theodoritus historiographus in his hoc ipsum verbis ostendit: Verum, inquiens, Eusebius ejusque consortes calumnias in Athanasium factas Iulio Romano pontifici destinaverunt, qui ecclesiasticam sequens legem, etiam ipsos Romam venire præcepit, & venerabilem Athanasium ad judicium regulariter evocavit: ille continuo evocatione suscepta venit.

Iulii I. in epist. 1.

Lib. 2. cap. 4.

C Quod si ad hoc dicitis: Ille quidem vocavit, sed ipsi venire contempserunt: Audite sequentia, & videbitis utrum in laudem, an in vituperium ista sit illis reputata contemptio. Subjunxit enim idem historiographus dicens: Calumniarum vero sarcinatores Romam quidem profecti non sunt, scientes facile suum posse capi mendacium. Ne ergo dicatis non præter ecclesiæ legem præfatos Romam venire sanxisse: quoniam (sicut ex historiographo ecce audistis) beatus Iulius & accusatum & accusatores Romam venire præcepit, & venerabilem Athanasium ad judicium regulariter evocavit. Sed ille, qui bonam conscientiam gerebat, nihil reluctans venit: illi vero, qui malam D contempserunt; scientes profecto, sicut ibi legitur, facile suum posse capi mendacium. Quod nos quoque in Ignatio, ac Photio modo probabimus, quia conscientia se remordente, qui pavet, nobis obedire contemnet. Si tamen Ignatius, qui omni est humano destitutus præsidio, vestrum non impedimentum passus, sed potius fuerit misericorditer vestro qualiter venire possit, adjutus auxilio.

Porro, si venire illi per se nequeunt, primo quidem ipsi, cujus rei causa venire non valent, nobis per satisfactorias suas literas indicent: Deinde veniant de his, qui cum Syracusano Gregorio sunt quotquot voluerint, vices ceterorum tenentes, qui E ipsius sunt partis. Mittantur etiam de parte Ignatii archiepiscopi quidam Antonius Cyzici, Basilius Thessalonicæ, Constantinus Larissæ, Theodorus Syracusanorum, Metrophanes Smyrnæ, & Paulus episcopus Ponti Heracliæ, Hegumeni autem Niceta Chrysopoleos, Nicolaus Studii, Dositheus Osiidii atque Lazarus presbyter, & monachus qui dicitur Cazaris; qui nisi fuerint missi, suspectos vos reddetis: quia hos in quibus certificari possimus, a nostris obtutibus subtrahere studiose curatis. Et ideo neminem ceterarum partium admittemus, nisi forte quos ex latere vestro destinatos esse veraciter valeamus agnoscere. Quibus ex utraque par-

te convenientibus, & coram nostra præsentia, ac A fratrum & coepiscoporum nostrorum auditis, quid quæstionis inter utramque partem emerserit, facilius agnoscamus, & canonice finiamus. Mittat nihilominus & Photius ex sua parte quos decreverit, qui modum promotionis suæ irreprehensibilem & canonicum, si possunt, edoceant. Nec non & imperialis apex vester, si libet, suos e latere mittat aulicos, qui in præsentia positi, quem justitia & rectitudo utrisque partibus finem dederit, patenter agnoscant, vestræque pietati renuntient. Hi vero, qui ex latere vestro mittendi sunt, tales sint, qui & Deum timeant, & non sint ecclesiasticarum inexpertes traditionum, atque veritati obedienter & facile acquiescant.

Verum quia sunt quidam ex his, quos Romam B venire præcipimus, qui nulla sua habentes solatia, nisi aliorum freti subsidiis, omnino tantum iter arripere nequeant: idcirco quasi præsentialiter clementiam vestram exoramus, ut quibus egent ad tam difficile atque prolixum iter: pro dilectione Dei misericorditer præstare dignemini. Credimus enim acceptum esse vobis istud consilium, nec moleste feret honor regius vester, qui justitiam diligit, pro his quæ taliter efficienda decrevimus: Quoniam justitia sæpius ventilata, clarius splendescit in lucem. Proinde materiam, per quam veritas possit fieri manifesta, confidimus, quod pietas vestra benigne cupiat adjuvare. Cum autem legati vestri venerint, mittite quæsumus & epistolas authenticas, quas per Rhadoaldum, & Zachariam C dudum episcopos misimus vestræ scilicet eminentiæ atque synodo, quæ tunc pro sacris imaginibus esse colligenda putabatur, quatenus si tales permaneant apud vos, quales a nobis constat fuisse transmissas, apud nos investigentur: sicque de cetero falso dicentium, alia nos scripsisse præter quæ misimus, labia conticescant. Si vero quædam in eis habentur inserta, quæ nos scribi non jussimus, nec mitti voluimus, diligenter scrutemur, & cujus culpa sit actum, reperiamus. Est enim apud nos socia illarum duarum, quam apud nos (sicut jam supra diximus) retinuimus pro futuro scilicet testimonio, uno tenore cum ipsis duabus exposita, & eisdem syllabis contexta per omnia.

Precamur etiam dilectionem vestram, ut nobis D actionum authentica, in quibus continetur, qualiter Ignatius primitus sit existimatus depositus, destinare dignemini: & monumenta gestorum, quæ per Leonem a secretis misistis, quæsumus ipsa nobis authentica transmittite, tam illa videlicet, ubi de tyrannica exspoliatione Ignatii refertur, quam illa in quibus de imaginibus est agitatū, licet pene nihil, & a paucioribus præsulibus, quam in Ignatii putata depositione fuissent inventi. In quo datur intelligi, quod majus studium fuerit arreptum in læsione hominis, quam in laude Dei.

Iam vero si monitis nostris obedieritis, & quæ intimavimus adimplere studueritis, favente domino, auctoritateque sanctorum principum apo- E stolorum potiti, licentiam Christianissimæ, ac mansuetissimæ sublimitati vestræ concedemus, cum sancta catholica & apostolica ecclesia, specialiter autem nobiscum, & cum consacerdote nostro Ignatio, & cum parte ipsius, communionis gratiæ participandi, excepta communione Gregorii Syracusani, & partis ejus, atque consentaneorum ipsius communione. Porro, si fortassis excellentiæ vestræ non placet, quod superius scripsimus pro mittendis ex utrisque partibus legatis; scitote

nos nil convenientius, aut commodius, quam hoc fieri posse penitus invenisse.

Quamvis & ad hoc ipsum pro vestro imperiali amore, ne vobis existimemur in nullo satisfacere velle, condescendamus: Atque ne minus pacem ecclesiæ nos velle sectari, quam semper voluimus, opinemini. Siquidem (ut prætulimus) nulla regula, nullaque consuetudo demonstrat, sedis apostolicæ semel prolatam sententiam, ipsa non annuente, ultra posse mutari. Nihil præterea est, quod vos avertere debeat, si placet, credite, quominus præfatos viros in nostram præsentiam dirigatis ad inquirendam scilicet justitiam & veritatem. Testis enim est nobis omnipotens Deus: quia non est in mente nostra qualibet intentio vel desiderium, nisi diligenter investigandi & inveniendi quid æquitas unicuique parti tribuat, & quid ecclesiæ præsenti statui & futuro conveniat. Non ergo putetis nos aut Ignatio velle favere contra justitiam, aut Photium impugnare canonibus sibi non resistentibus. Certe perfectorum Christianorum est, non solum nulli velle nocere, verum etiam lædenti se malum pro malo non reddere. In quo ergo coram Deo loco, vel inter quos computaremur, si nil nobis contrarietatis irroganti inimicitias inferre appeteremus? Igitur dignetur credere pietas vestra, quoniam nec isti volumus in sua justitia contraire, nec Ignatio non suffragantibus canonibus, & ecclesiasticis traditionibus, auxiliari.

Matth. 5. *Rom. 12.*

Credimus autem in domino, qui dixit de tenebris lucem splendescere, & qui dat homini scientiam: quoniam si partes, quas diximus, ad illius limina pervenerint, qui mentientes Ananiam & Sapphiram gladio sancti Spiritus interemit, si qua sunt incerta & abdita, revelabuntur, & manifesta fient: quia nos semper hoc in voto habemus, & inhianter desideramus, ut æqualitatem utrisque partibus servantes, nihil nisi quod sacri canones, nisi quod æquitas dictaverit, adjuvante domino, statuamus, nullius detrimentum volentes, quanto minus periculum anhelantes? Quamobrem ergo jam quia sic se veritas habet, contra partem Gregorii Syracusani simus commoti, & in flagello profecti, si vultis agnoscere, dignanter audite: Videlicet quoniam non surdi fuimus auditores sancti evangelistæ, qui nobis refert, quod redemptor noster flagellum fecerit de resticulis, & templum ingressus omnes in eo diverso modo male operantes ex ipso projecerit. Quod cernentes apostoli, potuerunt utique minus adhuc perfecti mirari, veluti forsitan nunc vos, quomodo tanta facilitate sacerdotes & cunctos malos operarios foras e templo pepulerit. Sed postea recordati sunt, quia scriptum erat: *Zelus domus tuæ comedit me.* Neque itaque inimicitiæ, non humanum odium, non ullum (Deo gratias) malignum desiderium nos contra præfatæ partis homines impulit, sed zelus domus Dei, zelus paternarum traditionum, ordo ecclesiasticus, antiqua consuetudo, atque solicitudo, quam circumferimus cunctarum ecclesiarum Dei: nec non & privilegia propriæ sedis, quæ in beato Petro suscepta divinitus, & in ecclesiam Romanam derivata, universalis celebrat & veneratur ecclesia, sicut prædiximus, nos accendunt, & silere, ac desides esse nequaquam permittunt.

Act. 5. *Ioan. 2.* *Psal. 68.*

Integritas & constantia Romani pontificis.

Ergo cum ita sit, quoniam, ut veritatem dicamus, per omnia ita est, & si tempus indulgeret, mille quæ dicimus valeremus testimoniis demonstrare, & vobis ex probabilium scriptis virorum judiciis ostendere multiplicibus: nolite indi-

gnari, nolite adversus nos frustra causari, nolite A perversorum hominum verba libenter audire, sed potius nos audite. Nolite nobis minas prætendere, quoniam nec illas, domino protegente, metuimus, nec per has præcepta vestra, nisi divinis fuerint jussis ornata, faciemus. Parati autem sumus propter veritatem, sanguinem nostrum effundere, & siquidem plebem divinitus nobis commissam, nec vobis, nec ulli vestrum propitio Christo tradémus.

Vestrum autem est considerare, utrum quod meditamini valeatis nec ne perficere. *Cogitate itaque dies antiquos, & annos æternos in mente habetote* : & quid imperatores, qui persecuti sunt ecclesiam Dei, & maxime ecclesiam Romanam: id est, Nero, Diocletianus, Constantius, Anastasius, B & ceteri moris eorum pertulerunt, & ubi modo sint attendite diligenter, & quantum sit in ecclesia Dei execrabilis fama eorum, & nomen detestabile sapienter advertite. Quanta autem Dei cultorum Augustorum, qui ecclesiam Dei exaltaverunt & præcipue Romanam, Constantini videlicet & Constantis, Theodosii quoque majoris & Valentiniani, & ceterorum laus in universali ecclesia polleat, & eorum præconia ubique personent, & nomen eorum inter sacra mysteria impræternmisse commemoretur, attentius & sedule recordamini: sicque nos audire illos imitantes satagite: Patres enim vestri per gratiam Christi sumus, & vos tamquam carissimos diligimus filios: nec possumus C vobis nisi viam veritatis ostendere: terrenam gloriam vestram augeri divinitus exoptamus. Sed quid peccamus, si cælestem, ac æternam vos capessere nihilo minus exoramus?

Psal. 76.

Imperatores qui Romanam ecclesiam exaltaverunt.

Quapropter attendat clementia vestra, quantus fuerat erga sedis apostolicæ reverentiam antecessorum vestrorum piorum dumtaxat imperatorum, & præcipue quos longe superius memoravimus, amor & studium: qualiter eam diversis privilegiis extulerint, donis ditaverint, beneficiis ampliaverint: qualiter illam literis suis honoraverint, orationes petiverint, fidem sectandam decreverint: qualiter etiam legibus suis pro adunandis ei ecclesiis promulgaverint, pro colligendis conciliis, ac proferendis sententiis non imperaverint: sed precati & hortati solum extiterint, & quæ illi decreverunt, ipsi consenserint; & quæ illi damnaverunt, ipsi respuerint. Sic ergo fili carissime, sic & tua sublimitas non ex parte ingratorum & inobedientium filiorum existens, quod absit, sed hos inter ceteros Dei cultores Augustos imitata, quæ decrevimus de Constantinopolitana ecclesia, obedienter attendat. Ista quæsumus suadentibus sæpius nobis pietas vestra nos minime spernat, præ oculis habitis domini verbis, dicentis: *Qui audit vos, me audit, & qui vos spernit, me spernit, & qui me spernit*, &c. Denique & concordans apostolus domino nostro: *Quapropter*, inquit, *qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui dedit Spiritum suum sanctum in nobis.* Verum si vos nos spernendos esse ducitis; nos tamen non possumus ea, quæ Dei sunt, spernere & negligere, quo minus & saluti vestræ consulamus, & de acceptatione talenti crediti nostrum periculum declinemus, dispensatione nobis cælestis seminis injuncta. Væ si non sparserimus: væ si tacuerimus.

Rogabant imperatores pro synodis colligendis.

Luc. 10.

1. Thess. 4.

Quod cum electionis vas formidet & clamet, quanto magis cuilibet exiguo metuendum est? Proinde, sicut non leve discrimen incumbit pon-

1. Cor. 9.

tificibus siluisse pro divinitatis cultu & ecclesiæ correctione quod congruit, ita his, quod absit, non mediocre periculum est, qui cum debeant parere, despiciunt. Et si cunctis generaliter sacerdotibus divina tractantibus fidelium convenit corda submitti; quanto potius sedis illius pontifici consensus est adhibendus, quem cunctæ ecclesiæ generalis jugiter pietas celebravit? Ubi clementia vestra evidenter advertit, nunquam quovis penitus humano consilio elevare se quemquam posse contra illius privilegium, vel confessionem, quem Christi vox prætulit universis, quem ecclesia veneranda confessa semper est, & habet devota primatem: impelli non valent humanis præsumptionibus quæ divino sunt judicio constituta. Desinant ergo, rogamus, temporibus vestris quidam per occasionem perturbationem ecclesiasticam præcipitanter appetere, & quæ non liceat ambire: alioquin & quod male appetiverint, non perfruentur, & ipsam quoque Christianitatem, nisi resipuerint, prorsus amittent. Vos autem, quæsumus, nolite præjudicium Dei ecclesiæ irrogare: illa quippe nullum imperio vestro præjudicium infert, cum magis pro stabilitate ipsius æternam divinitatem exoret, & pro incolumitate vestra & perpetua salute jugi devotione precetur. Nolite quæ sua sunt usurpare: nolite quæ ipsi soli commissa sunt velle surripere: scientes, quia tanto nimirum a sacris debet omnis mundanarum rerum administrator esse remotus, quanto quemlibet ex catalogo clericorum, & militantium Deo nullis convenit negotiis sæcularibus implicari. Denique hi, quibus tantum humanis rebus & non divinis præesse permissum est, quomodo de his, per quos divina ministrantur judicare præsumant, penitus ignoramus.

Primatus Romani pontificis inviolabilis.

Fuerunt hæc ante adventum Christi, ut quidam typice reges simul & sacerdotes existerent: quod sanctum Melchisedec fuisse, sacra prodit historia: quodque in membris suis diabolus imitatus, utpote qui semper quæ divino cultui conveniunt, sibimet tyrannico spiritu vendicare contendit, ut pagani imperatores iidem & maximi pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum est, eum- D dem regem, atque pontificem ultra sibi nec imperator jura pontificatus arripuit, nec pontifex nomen imperatorium usurpavit. Quoniam idem mediator Dei & hominum homo Christus Iesus sic actibus propriis, & dignitatibus distinctis, officia potestatis utriusque discrevit, propria volens medicinali humilitate sursum efferri, non humana superbia rursus in inferna demergi, ut & Christiani imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus uterentur: quatenus spiritalis actio carnalibus distaret incursibus.

Distinctæ potestates supremus pontificatus & imperium.

Et ideo militans Deo minime se negotiis sæcu- E laribus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus, ut & modestia utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffultus, & competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur. Quibus omnibus rite collectis, satis evidenter ostenditur a sæculari potestate nec ligari prorsus, nec solvi posse pontificem, quem constat a pio principe Constantino, quod longe superius memoravimus, Deum appellatum, nec posse Deum ab hominibus judicari, manifestum est. Sed & Theodosius minor sanctæ synodo scribens

2. Tim. 2.

Verba Theodos

bens Ephesiuæ primæ, dicit: Deputatus est igitur Candidianus magnificentissimus comes strenuorum domesticorum transire usque ad sanctissimam synodum vestram, & in nullo quidem quæ facienda sunt de piis dogmatibus quæstiones, seu potius expositiones communicare. Illicitum namque est eum, qui non sit ex ordine sanctissimorum episcoporum, ecclesiasticis intermisceri tractatibus.

Quid præterea hinc Romani præsules sentiant, quid Latini, Græcique doctores hinc exponant, quid denique Maximus venerabilis monachus, & in illo tempore apud vos pene solus catholicus in disceptatione sua perhibeat, quoniam longum est scribere; interrogate seniores, qui tamen moribus seniores sunt, & dicent vobis. His itaque manifeste repertis, apparet comministrum nostrum Ignatium per imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus expelli. In cujus damnatione, quia præsulum quoque assensus est subsecutus, apparet id causa fuisse patratum adulationis, non legitimæ sanctionis. Siquidem in tantum vestra sententia præsulum præcessit sententiam, ut non solum vestro sit jussu a credita sibi ante omnem interrogationem idem antistes pulsus ecclesia, verum etiam postea in damnatione ipsius (sicut gesta illius latrocinalis synodi, quæ nobis per Leonem illustrem à secretis misistis, indicant) quod nunquam, ni fallimur, aliquando fuit actum, primi & ante omnes scripseritis episcopum. His ita prælibatis sub conspectu Dei, pure, sincereque pietatem vestram deprecamur, obtestamur, exhortamur, ut petitionem nostram non indignanter accipiatis.

Rogamus denique, ut nos in hac vita potius audiatis deprecantes, quam, quod absit, in divino judicio sentiatis accusantes. Et ideo nolite, precamur, irasci si vos tantum diligimus, ut regnum, quod temporaliter assecuti estis, velimus vos habere perenne: & qui imperatis sæculo, possitis regnare cum Christo. Nam qua fiducia, rogamus, illic Dei præmia petituri estis, cujus hic ecclesiæ detrimenta non prohibetis? Non sint gravia, quæsumus vos, quæ pro vestræ salutis æternitate dicuntur. Scriptum legitis: *Meliora sunt vulnera amici, quam fraudulenta oscula inimici.* Deus omnipotens cor imperii vestri ad intelligenda quæ dicimus, clementer aperiat, & nobis obedire in his de quibus scribimus, impetrare nutu intimæ inspirationis suæ dignetur, Christianissime & dilectissime fili.

Quisquis autem hanc epistolam nostram Constantinopoli legerit, & augustissimo filio nostro imperatori Michaeli quidquam ex his, quæ in ea scripta sunt occultaverit, si locum apud illum potest invenire sufficientem, anathema sit. Quisquis etiam interpretatus eam fuerit, & ex ea quidquam mutaverit, vel subtraxerit, aut superaddiderit, præter illud quod idioma Græcæ dictionis exigit, vel interpretantis scientia intelligendi non tribuit, anathema sit.

Hæc quidem, quæ hucusque per periochas novem sunt scripta, prius acta, & a nobis per quosdam fraternæ generalitati vestræ intimanda sunt missa, præter epistolam illam apostolatus nostri, quam Michaeli excellentissimo imperatori per quemdam ipsius legatum, qui se protospatharium appellabat, nomine Michaelem transmisimus. Postea vero cum cognovissemus, quia penes hos, qui nolunt sanis acquiescere monitis, nihil solum scribendo proficiebamus, ratum duximus, per legatos nostros, & iteratas literas ea rursus quæ videbantur ecclesiæ profutura mandare, hujus rei gratia direximus Constantinopolim Donatum sanctissimum episcopum, & Leonem venerabilem presbyterum, atque filium nostrum Marinum diaconum: quatenus hi, qui literis admoniti parere refugiunt, veritati, saltem verbis salutaribus conventi, discant tamdem divinis institutionibus minime resultare. Quibus inscriptis dedimus, quæ habentur in subditis, quæque per tres periochas distinguenda fore decrevimus. Prima utique harum est, quæ & decima hujus est periocha voluminis, continens epistolam ad jam memoratum Augustum transmissam, & alteram ad episcopos, ac ceteros ordines Constantinopoli subjectos. Secunda vero periocha est, quæ hujus corporis undecimum complet locum, habens in se duas epistolas: unam Photio, & alteram Bardæ fautori ejus descriptam. Porro tertia est, quæ & duodecima istius est codicis periocha, circumferens in se fratri & coepiscopo nostro Ignatio, & matri imperatoris, atque uxori ejus singulas missas epistolas: nec non & epistolam uniformem, quam quibusdam claris urbis Constantinopolitanæ senatoribus singillatim scribendam, atque mittendam fore prævidimus.

IX. AD MICHAELEM IMPERATOREM.

Hortatur imperatorem ad legatos benigne audiendos, repetit quæ in superioribus epistolis de Ignatio, Photio, Rhadoaldo, & Zacharia dicta sunt, docet epistolam a se missam, corruptam fuisse, restituitque loca depravata, demonstrat Photii promotionem vel ea de causa rejiciendam, quia a Gregorio Syracusano damnato fuerat consecratus, & imperatorem, qui eum defendebat, arguit. Petit ut epistolam contumeliarum plenam, quam ipse imperator miserat, jubeat comburi: sin minus, dictatores ejus, dispositores, atque præceptores minatur se excommunicaturum, & ut epistola ad illius dedecus in episcoporum concilio coram omnibus comburatur, præcepturum: tamdem ostendit plurimum conducere causæ Ignatii & Photii, ut uterque Romam veniat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, piissimo & gloriosissimo dilecto filio Michaeli magno imperatori.

QUANTO majora sunt beneficia Dei, quæ gratuita misericordia sua vestræ collata sunt pietati; tanto procul dubio virtutum vestrarum debent insignia fecundius abundare: & quanto dono ipsius imperium vestrum gloriosius esse dignoscitur exaltatum, & super omnia regnorum culmina sublimatum, tanto infirmitate propria considerata oportet sub potenti manu ejus solo tenus humiliari, & prona mente, quod omnia ex illo quidquid boni habet, quidquid sibi arridet, sine dubio possideat, submisse, seduleque pensare. Scriptum quippe est: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus:* & rursus: *Rectorem te posuerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis.* & ad Saul dicitur: *Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel?* Nihil quippe a sublimibus personis offertur Deo gratius humilitate. Nihil autem humilitati principum magis congruit, quam libenter audire queritantium voces, prædicantium exhortationes, & imminentes, seu futuras a speculatoribus domini prænuntiatas cavere calamitates. Denique, cum non omnes prophetiæ

Virtus humilitatis. Ecclef. 3. Ibid. 32. 1. Reg. 15.

spiritum

spiritum accepimus, unde scire possumus, quæ A circa subjectos nostros, vel circa eos, qui ejusdem fidei sunt nobiscum, aguntur, si præsentium verba, vel absentium scripta ab auditu nostro, vel visu prorsus excludimus? Epistolæ namque stylus tamquam quidam adventantium, seu gestorum negotiorum ostiarius est. Quid ergo nosse poterit omnium curam habens subditorum, & præcipue religionis providentia vestra, si adempto janitoris officio intus nuntiari non permittitur, quod a diversis suggerere clementiæ vestræ auribus foris deposcitur. Debetis ergo cunctorum suggestiones absque ulla prorsus retractatione pio semper auditu percipere, referentiumque voces honestatis, imo B reperiendæ justitiæ, ac æquitatis avidi absque qualibet dispectione dignanter admittere: sicque demum magistra ratione, quæ semper privatę voluntati non postponi, sed anteponi debetur, a falsis vera, & a noxiis salubria sequestrare, & falsa quidem, seu noxia summo libramine reperta, merito repellere: quæ autem vera, sive proficua esse probantur, jure consequenter admittere: nam amatoris justitiæ indicium est quoslibet, & quomodolibet hanc velle penitus invenire. Iustitia nempe pretiosa margarita est, quæ non solum in thesauris regis, verum etiam in sterquiliniis est quærenda.

Iustitia ubique quærenda.

Quanto potius a sede Petri, cui Deus pater pre- C tiosissimum margaritum, id est, filium suum, revelavit, est sine omni cunctatione speranda, & expectanda: nec non & oblata totis præcordiorum ulnis ardentissime suscipienda. Nolite igitur fili carissime scripta nostra, vel missos a visitatione vestra secludere: nolite a beati Petri legatione tranquillissimas aures vestras avertere. Infidelium est enim, imo de salute sua desperantium, aures a voce prædicantium claudere, *sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiunt vocem incantantium*, id est, prædicantium.

Psal.57.

Ceterum vos, qui pii, Deo gratias, suadibiles estis, tanto aures ad audiendos clamores pauperum, id est, humilium, & pro ecclesia Dei vociferantium aperire debetis: tantoque ad audiendam legem dirigere vestram intentionem oportet, D quanto ipsi penes Deum haberi orationem vestram acceptam desideratis, quantoque cum in opportunitatibus clamatis, & exaudiri medullitus exoptatis. Siquidem virgines illæ fatuæ, quæ foris positæ incassum, *Domine domine aperi nobis*, clamarunt, idcirco apertam januam non invenerunt: quoniam aurium suarum januam salutiferis vocibus non aperuerunt. Sicut enim misericordiam facientes, misericordiam consequentur, quod de unaquaque virtute sentiendum est: ita voces, quæ pro causa Dei proferuntur, qui audierit, voces quoque suas constituet exaudibiles, sicut e contra: Qui non audierit, non audietur, quemadmodum E scriptum est: *Qui obturat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.* Porro, cum quædam mulier typum ecclesiæ gestans domino: *Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ suxisti*, clamaret, confestim audivit, quod *magis beati sint, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt.* Itaque audite serenissime imperator voces legatorum nostrorum, vel voces literarum nostrarum audite patienter, audite tranquille, quas confidimus in domino, non invenietis a divinis præceptis in aliquo dissentire, vel a paternis diffinitionibus studio discrepare. Nam si antequam has audiatis, repellitis, & a vocibus antequam de his, quæ fortassis in eis in dubium veniunt, interrogaveritis, excluditis contra divinum præceptum: de incognitis judicare, & non probata damnare procul dubio dignoscemini. Itaque sapientissimum Salomonem, qui filium quem instruit ad auditionem suam potissimum invitat sequentes, hæc vobis scripto tamquam carissimo filio præmisisse sufficiat.

Matth.25.

Prov.28.

Luc.11.

Ibidem.

Prov.4.

Ceterum & si non vobis, saltem nobis consulentes, quæ mittenda operæ pretium duximus, scribere non omittimus, & causas ecclesiæ ipsius, vel nostras, etsi non auribus tuis, certe tamquam coram præsentia Dei fidenter exponimus. Igitur quæ penes ecclesiam Constantinopolitanam diebus tuis, o excellentissime imperator, acta sunt, hactenus quæruntur, sapientia quidem tua, liquido novit. Sed qualiter zelo zelati pro domo Dei sollicitudinem scilicet omnium ecclesiarum secundum apostolum, more prædecessorum meorum circumferentes, nos de his egerimus, vel disposuerimus, non tam brevi, quam veraci stylo pietati tuæ significamus: & ne aliter sinceræ menti tuæ suaderi tentetur, vel aliter quod egimus, tibi surripiatur intelligi, præsentibus te syllabis edocemus: quod prudentiam tuam dudum jam non lateret, si vel hostes Christi, qui vere est veritas, non in mendacium veritatem converterent, vel nos affectu voluisse paterno, tamquam carissimo filio hanc tibi reserare, studuissent asserere: vel si quo dilectionis ardore circa salutem tuam flagremus, falsitatis fuco noluissent contegere. Igitur postquam audivimus, quod quidam qui invidiæ facibus accensi, & superbiæ fastu arroganter elati, more Iudæorum, contra pastorem & magistrum suum fratrem videlicet, & comministrum nostrum Ignatium ecclesiæ præfatæ sanctissimum patriarcham insurrexissent: quidam vero instar viperarum, ac parricidarum parentem proprium, eumdem scilicet beatissimum virum ferinis dentibus impetissent, & ab ecclesia ipsa, cui jure præsidebat tyrannidis suæ cornu penitus removissent: acerrimis doloribus angustiati, atque mœroribus vehementibus cruciati, cœpimus qualiter erga eum viscera benignitatis, ut pote circa fratrem ostenderemus sedula meditatione tractare. Scriptum quippe est: *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo?* maxime cum scandalum, & schisma in jam dicta urbe, & in adjacentibus sibi civitatibus propter quemdam Photium ex foro, ac sæculari militia & habitu, atque a palatinis ædibus eductum, ac subito tonsuratum, & in eadem ecclesia contra sacros canones promotum, non modicum audiremus obortum. Aliis videlicet Photii promotionem defendentibus, aliis autem hanc tamquam inconvicto, & superstite Ignatio factam merito detestantibus. Sed dum quid hinc a nobis fieri deberet, vel qualiter tantæ pestilentiæ mederi possemus, nobiscum incessanter & anxie cogitaremus; ecce repente legati sublimitatis tuæ ad sedem apostolicam cum epistola regia pervenerunt, accusationes quasdam adversus jam fatum consacerdotem nostrum Ignatium deferentes, & ut a sede apostolica missos daremus, qui scandala illa sedarent, & schismata dissiparent, magnopere postulantes. Quibus benigne receptis, & legationis injunctæ sibi, seu scriptorum delatorum tenore perspecto, mœstitiam quam prius rumor solus in corde nostro pepererat, casuum evidenter ostensorum certior confestim relatio multiplicavit.

Debitum apostolicæ sedis in juvandis episcopis ejectis.

Ioan.3.

Quapropter, quia sicut imperii tui divinitus inspirata sapientia nobis qui cunctarum Christi oviũ cura constringimur, cum vices illius per abundantiam

tiam cælestis gratiæ egerimus, cui specialiter a Deo A dicitur. *Pasce oves meas*, & rursus: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Non potuimus dissimulare, non potuimus negligere, quominus visitaremus oves dispersas & dissipatas: vel quominus confirmaremus in fide & bonis moribus fratres nostros & proximos. Et quia inter cetera, quæ de schismate jam fatæ Constantinopolitanæ ecclesiæ, hi qui missi fuerant, testabantur, maxime eamdem ecclesiam ab Iconomachis recidivam contentionem excitantibus asserebant vexari, Christumque per singula conventicula blasphemari: idcirco duos episcopos, qui nobiscum erant, quique ad hoc tantum perficiendum opus idonei nobis esse videbantur, Rha- B doaldum scilicet & Zachariam una cum ecclesia, quæ apud nos est, datis literis, quæ Constantinopolim, idem nimirum piaculum execrantes, e latere nostro direximus, nihil eis penitus injungentes, nisi ut tantummodo causam Ignatii patriarchæ, qui ante de ecclesia pulsus, quam ab aliquo accusatus extiterat, diligenter investigarent, & sedi apostolicæ, & veracibus plenius referrent indiciis: quemadmodum Iob beatissimus edocet: *Causam*, inquit, *quam nesciebam, diligentissime investigabam.* Photii vero consecrationem non solum minime interim admittendam esse credimus, verum etiam ipsis legatis nostris, C ne cum illo, nisi cum laico usque ad notitiam nostram communicarent, frequenti ac commoda jussione præcepimus. Quoniam sicut magniloquus Leo papa scribens ad sanctum Flavianum dicit antistitem: Nos qui sacerdotum domini matura volumus esse judicia, nihil possumus incognitis rebus cujusquam partis in præjudicium diffinire, priusquam universa quæ gesta sunt, veraciter audiamus. Tantum eis de venerabilibus domini nostri Iesu Christi, ejusque genitricis semper virginis Mariæ, ac sanctorum ipsius imaginibus quidquid quæstio afferret, juste, ac pie diffinire licentiam dantes. Quæ cuncta ita esse, ut dicimus, literæ nostræ, quas Augustæ mansuetudini D tuæ, nec non & Photio per eosdem missos nostros destinaveramus, si ita sunt apud vos, quemadmodum a nobis fuere transmissæ, patenter poterunt indicare. Verum de hoc in subditis late dicturi, ad propositum redeamus. Pervenientes igitur iidem missi nostri Constantinopolim minis imperii tui (sicut ipsi postea nonnumquam fatebantur) deterriti, & horrendis terroribus impulsi, spretis monitis nostris, contemptis & epistolis sibi a nobis coram tota ecclesia nostra datis, imo postposito timore Dei (sicuti postea claruit) in contrarium verterunt omnia quæ sibi fuerant imperata.

Verum de his a nobis collecto bis sanctorum E episcoporum occidentalium regionum concilio, juxta quod dominus ait: *In quo judicio judicaverunt, judicatum est: & in qua mensura mensi sunt, remensum est eis:* contigit enim illis, quemadmodum Vitali quondam & Miseno episcopis, qui sicut isti Constantinopolim missi eorum, pro quibus destinati sunt, adversæ parti communicando, non executores, sed impugnatores inventi sunt: de quibus beatus Felix apostolicæ sedis antistes, & Alexandrini Petri, seu Constantinopolitani Acacii præsulum damnator imperatori Zenoni scribens, inter cetera Vitalem, ait, atque Misenum cur vel impulsi ad ista consenserint, honore simul & communione apostolica censura privavit.

Quoniam factum est, sicut ipse Cyrillo abbati "Acemitensi scribit, ut eorum prævaricatione deciperetur populus Christianus: qui rursus de eis mentionem faciens, ad jam fatum principem de eorum transgressione dicit: Plebi suasum est Christianæ nos talibus præbuisse consensum, quos mox ut regressi sunt, prævaricatio impune non habuit. Nam eos apud beatum Petrum apostolum sancta mecum synodus residens dum convicti plura mentirentur, ordine & communione nudavit: ne eorum incorrepta perfidia securitatem præberet inimicis. Iam vero si vos prædictis legatis nostris vim (quemadmodum ipsi fatebantur) intulistis, licet eos exemplo memoratorum oportuerit antistitum deterreri, imo ne vel impulsi ad talia laberentur, domini, *Nolite timere eos, qui corpus occidunt*, dicentis, debuerint præceptis arceri. contra divinam tamen reverentiam a te, o catholice princeps, probatur admissum, ut beati apostoli Petri directa legatio, imo hæc in illo proferentis Christi, qui dicit: *Qui vos spernit, me spernit*: tamquam in captivitatem redacta teneretur.

Verum quia res & personæ utrarumque partium istius temporis cum illo pene in cunctis conveniunt, memorabilis viri jam nominati Felicis sedis apostolicæ præsulis apud vos etiam clementissime verbis alloqui procuravimus, qui ad superscriptum Augustum scribens inter alia: Cum, inquit, apud barbaras etiam nationes, atque ipsius deitatis ignaros, pro exequendis negotiis vel humanis, jure gentium semper legationis cujuslibet habeatur sacrosancta libertas, notum est omnibus: quanto magis ab imperatore Romano, & Christiano principe in rebus præsertim divinis oportuerit intemeratam servari? Sed quia superius de falsatæ epistolæ per jam dictos tunc Rhadoaldum, & Zachariam episcopos ad te directæ scriptura memoriam fecimus, restat ut partim loca, in quibus falsata est, quantum inspectis exemplaribus Græcis, quæ nobis per Leonem a secretis misisti, nosse tribuitur, aperiamus.

Asserentes primitus, quomodo non ordo legitimus, nec a sanctis patribus usitatus, in lectione ipsius epistolæ fuerit observatus: quandoquidem eadem epistola non solum de sacris imaginibus, verum etiam de audiendo fratre & coepiscopo nostro Ignatio sententiam sedis apostolicæ continebat. Et vos eam in causa quidem Ignatii consacerdotis nostri, quæ prius ventilata est, nescimus, cujus usi consilio, silentio contexistis, solum hanc postea, quando pro veneratione sanctarum imaginum synodus collecta est, demonstrantes: quamvis in his, quæ ibidem ex ea lecta sunt, nonnulla addita, multa mutata, plura subtracta reperiantur, & per omnia talis a vobis effecta sit, ut aut nihil aut parum aliquid nos per eam de crebro dicti comministri nostri Ignatii disposuisse causa videamur: sed vere non sic in synodis prisco tempore collectis, non sic actum fuisse nonnullorum gesta conciliorum demonstrant. In illis enim apostolicæ sedis scripta non sub occultationis modio tegebantur, sed ut omnibus, qui erant in domo Dei lucerent, in propatulo ponebantur, & ut si qua turpitudo vel macula in fidei pulcritudine a quolibet tentaretur induci, facile patesceret, ac si specula in omnibus habebantur, & quasi quædam rectitudinis formula qua imprimi ceteri possent posita, colebantur.

Quod ut manifestius pateat ex his huic epistolæ pauca

Marginal notes: 17. / 2. / 19. / t. 10. / th. 7. / " Acœmetensi / Matth. 10. / Luc. 10. / Mos in synodis proferendi apostolicas epistolas.

Cælestini epistola primo loco lecta est in Ephesina synodo.

pauca duximus inserenda. Primo etenim loco A sancta synodus apud Ephesum congregata, sanctæ memoriæ Cælestini papæ prius epistolam legit, & ita demum ad alia exequenda vacavit, ita ut jubente sancto Cyrillo, qui idcirco in præfata synodo ante omnes sedit, quia & ipse locum jam memorati papæ ibidem (sicut gesta ejusdem synodi testantur) obtinuit: ipsa epistola cum competenti honore Latine primitus, & postea in Græcam dictionem sine ullo fuco falsitatis jam translata sit coram synodo lecta. In tantum, ut ex ejus propemodum specialis judicii tenore sit perfidus Nestorius Constantinopoleos antistes expulsus, dum eadem synodus in sententia contra B eum prolata tali modo prosequitur: Necessario, inquiens, coacti tam ex canonibus, quam ex epistola sanctissimi patris nostri & comministri Cælestini episcopi Romanorum ecclesiæ lacrymantes sæpius ad hanc mœrore plenam contra eum venimus sententiam. Et ad eumdem papam postea scribens, præfatum Nestorium per epistolam ab ipso sanctissimo præsule scriptam, rationabiliter asseverat fuisse damnatum. Epistola quoque sancti Leonis papæ adeo apud omnes orientales episcopos extitit venerabilis, ut hanc columnam orthodoxiæ vocarent: & omnes in ea præsule Constantinopoleos Anatolio præcedente subscriberent: ita ut Calchedonensis magna synodus nil diffinisse, nil respuisse, nil succepisse, C nisi quod vel illa, vel vices apostolicæ sedis ibi reservantes diffinierunt, projecerunt, vel admiserunt, penitus agnoscatur, & (sicut in relatione sua, quam ad piæ recordationis suæ Marcianum Augustum habuit, invenitur) prima ruina Dioscori, qui epistolam sancti Leonis recitari prohibuit, extitit, dum sic aiunt: Nos igitur considerantes & universo orbe factas tempestates, & causam inquirentes hujus rei auctorem comperimus Dioscorū quondam Alexandrinorum episcopum, primum quidem, quia epistolam a sanctissimo archiepiscopo senioris Romæ Leone directam ad sanctæ memoriæ Flavianum quondam Constantinopolitanæ urbis episcopum recitari prohibuit. Sed quid per singularum concilia synodorum immoremur, cum in omnibus illis semper ab D apostolica sede scriptum prolatum, & ordine præponatur, & auctoritate scripturis ceteris antecellat? Quod si sublimitatis tuæ non latuit sapientiam, oportebat ut etiam ipsa diebus suis talium sequeretur exemplorum vestigia.

Synodus Ephesina in sententia Cælestini secuta judicium.

Epist. sancti Leonis vocata a Calchedonensi synodo columna orthodoxæ fidei.

Sed tamdem aliquando ad ostendendum partim falsata in epistola nostra loca, opitulante domino, sicut præmisimus, accedamus: partim vero dicimus, quoniam prolixitatem vitantes, eadem commemorare per singula recusamus, quandoquidem nec in his, quæ de venerandis imaginibus per eamdem locuti sumus epistolam, tenor E styli nostri, vel intentionis extiterit observatus. Siquidem cum nos inter alia commemorassemus, Quod multoties conventus factus fuerit sanctorum patrum, a quibus & deliberatum, ac observatum extitit, qualiter absque Romanæ sedis, Romanique pontificis consensu nullius insurgentis deliberationis terminus daretur. Hoc videlicet de majoribus dumtaxat ecclesiæ negotiis nos innuentes, quod & veraces historiæ, & synodalia gesta sæpe diffinitum, sæpe & factum fuisse testantur: Vos erasistis, Absque, & interposuistis, Cum, significare scilicet attentantes: Deliberatum fuerat a sanctis patribus, ut cum sedis apostolicæ, & ecclesiæ vestræ consensu omnis rei finis debeat omnino proferri: cum hoc fieri semper nulla ratione valeat, nullo prorsus exemplo gestum patescat, præsertim cum hæc apostolica semper sedes in sana doctrina perstiterit.

Vestra vero ecclesia (quantum ad præsulatum pertinet) infirmante capite sæpe languerit: ac per hoc ista nequiverit ascire quovis modo consensum, cujus pessimum execrabatur non immerito sensum. Deinde cum nos exprobrantis affectu per eam causari videamur, pro eo quod cœtus conveniens Constantinopolim sine Romani consultu pontificis Ignatium proprio privasset honore, quod nusquam nimirum de Constantinopolitano præsule nisi fortassis ab hæreticis absque Romano papa factum fuisse recolitur: Vos hoc commutastis dicentes, quod in nos prius a vobis fieri non debuisse non scripsissemus, tamquam vel nos postea id fieri censuissemus: aut tamquam nos legatos nostros non ad audiendam solummodo & nobis referendam Ignatii causam, sed ad diffiniendam Constantinopolim miserimus, cum nonnullis in eadem epistola interpositis inveniri queat, quod depositionis ejusdem consacerdotis nostri censuram, non terminari sed tantum perquiri, & nobis significari ad diffiniendam auctoritatem apostolicam luce clarius decreverimus. Nam si nos pro diffinienda controversia fratris nostri Ignatii tunc legatis nostris quidquam præcepimus, vel eum damnationi subjici decrevimus, ut quid ne sententiam diffinitivam susciperet, licet non digne nec legitime decertaverint, attamen quantumcumque & quomodocumque contradixisse, ac ne deponeretur, restitisse probantur. Siquidem (ut cetera nunc commemorare differamus) in epistola vestra ex ore vestro didicimus, quomodo illi non solum consensum noluerunt ipsius præbere damnationi, verum etiam qualiter, ne tantum piaculum a vobis in eum committeretur, interdixerint: quæ profecto & ipsi minime contradicerent, si ut depositioni ejus interessent, nos sibi mandatum tribuisse recolerent, & vos postea nisi illos præter jussionem nostram fecisse clare sciretis, eos & nobis commendare, & super hujusmodi noxa transgressionis excusare nullo modo studeretis.

Iam vero si dicitis, quamobrem illos deposuerimus, cum eos in damnatione sæpe fati patriarchæ consentire noluisse tam manifeste sciamus: Respondemus, quia nihil illis bonum profuit inchoasse, & in bonitate minime perdurasse, *Quoniam qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Quid enim proderit alicui pro veritate primum quidem impetum date, & post paululum aut suasionibus, aut terroribus, aut alio quolibet vitio a veritatis tramite declinare? Porro si Vitalis & Misenus, de quibus supra diximus, a beato Felice papa honore pariter & communione privati sunt, qui ad talia vel impulsi dilapsi sunt; quanto potius isti pari debent ultioni succumbere, qui parem quidem prævaricationem, sed non pares, imo nullas pœnas sicut illi quondam perpessi sunt. Post hæc autem quidquid de jam fati fratris & comministri nostri Ignatii tyrannica repulsione, quidquid de inconsiderata & invidiæ plena in eum prolata sententia, quidquid de violatis paternis diffinitionibus, quidquid de Photii scripseramus irregulari promotione, saltu quodam astutiæ transcendentes, etiam sanctorum patrum instituta, quæ sancti Spiritus afflatu sunt edita, ne ad concilii pervenirent notitiam contexistis, & veluti in quodam silentii sudario ligata

Matth. 10

gata in terra dum divinitus attributa talenta fuerant, abscondistis, licet continuatim deveniendo in conspectu missorum nostrorum & perquirendo Ignatio. Quamobrem traditam sibi plebem, & constituta decessorum meorum spreverit, quæ nos post multa scripsimus, dictis superioribus conglutinaveritis. Non tamen quæ nos confestim subintulimus, passi estis ad cognitionem ecclesiæ Constantinopolitanæ, vel ad synodi auditionem perferri.

Subintulimus quippe nos post illa verba ita continuo prosequentes, Et in hoc agendum subtili examine a nostræ jussionis legatis depositionis ejus censura perquiratur: quatenus inquirentes invenire queant, utrum canonicus tenor in eadem observatus fuerit, vel non manifestum existat; ac deinde cum nostro præsulatui significatum fuerit, quid de eo agendum sit, apostolica sanctione diffiniamus, ut vestra ecclesia, quæ tantis quotidie quatitur anxietatibus, inviolabilis deinceps & inconcussa permaneat: sed vos hæc, ut prætulimus, occultantes a piorum, qui fortassis illic habebantur, notitia subduxistis.

Ad nihil plane aliud intendentes, nisi ut non tenebrarum opera manifestatione lucis arguerentur, & ut nos his quæ illic irrationabiliter acta fuerant; dum nostra scripta tacentur, consensum præbuisse reputaremur. Probat hoc præcipue post multa utilia, quæ ibi non utiliter corrupta, vel defraudata sunt; novissimus ejusdem epistolæ locus, in quo nos quidem legatos nostros commendantes, amplitudinem tuam deprecati fueramus de ipsis inter alia dicentes: Et cum in conventu ecclesiæ sederint pro ecclesiasticis diffinitionibus, nihil a vobis, vel ab aliis alicujus contrarietatis impetum sentiant: vos vero protinus subintulistis, quasi nos his continuatim subjunxissemus perhibentes: A nobis enim quæ hujusmodi sunt dispositionis & statuta sunt & diffinita.

Hoc præcepto vestra utinam placens Deo sagacitas innuere volens quæcumque a legatis nostris statuta fuerunt & diffinita, nos statuisse, vel diffinisse per omnia dignoscamur: qui tamen scriptus versiculus, nec a nobis prodiit, nec eis (præter quod ad sacras imagines pertinet, & id quoque irreprehensibiliter) diffiniendum sive scripto, sive verbo terminare quidquam, vel deliberare præcepimus. Ita esse quæ diximus superius a nobis annotatis sententiis, testificantibus exemplaribus ejusdem epistolæ nostræ ubi nos depravata rejacent affatim edocentibus. Nam si nos ideo missos nostros destinassemus, ut vice nostra Ignatii essent negotii judices, quemadmodum vos prætenditis, qui latrocinale illud concilium, in quo Ignatius deponi putatus est judicium nostrum scribentes asseritis. Ante totius litis motionem, atque ante omnis initium controversiæ sedem ei propriam restitui procul dubio censuissemus, ut legitime nimirum reciperet quod nulla lege dictante perdiderat, atque per ecclesiasticum canonem resumeret quod illi potentia sæcularis ademerat: quatenus sic deinde propria sede, nec non & omnibus suis ante receptis, viribusque resumptis restitutus jam & armatus, cum accusatoribus suis certaminis campum, & litigii conflictum posset arripere. Quod cum in mundanis negotiis legibus tuis fieri censeas imperator; multo magis ut in ecclesiasticis atque divinis observaretur pietas tua debuit prævidere.

[Episcopus spoliatus primo reponendus, inde judicandus.]

Sed hæc nos ex innumeris studio veritatis defalsatæ memoratæ crebrius epistolæ nostræ dictionibus summatim tetigisse sufficiat. Cetera vero, per legatos nostros, quos ad divinitus protectum imperium tuum ecce direximus, inspectis immutilatis exemplaribus, quæ illis tranquillitati tuæ demonstranda tradidimus, facile potes agnoscere. Quamobrem & nos quoque dilectionem tuam paterno salutantes affectu deprecamur, & per Deum, in cujus manu corda sunt regum, enixius obsecramus, ut eamdem ipsam epistolam, quam gloriæ tuæ per longe superius memoratos, Rhadoaldum & Zachariam misimus, his præsentibus missis nostris monstrare, atque ad collationem cum exemplaribus, quæ eis dedimus, faciendam mora sufficiente accomodare digneris: quatenus per hoc scire valeant, utrum sic eadem epistola in sua penes vos integritate maneat, quemadmodum extiterat a nobis tuæ sublimitati directa; an a quoquam fuerit postmodum ad superius annotatas depravationes perducta.

Et siquidem per vestratum aliquem tantum nefas patratum est: quoniam apud Græcos (sicuti nonnulla diversi temporis scripta testantur) familiaris est ista temeritas: miramur, & modis omnibus obstupescimus, si regius excellentiæ tuæ honor, qui judicium diligit, ad tantum potuerit dedecus incurvari, cum ad hoc magis divinitus ordinatus sit, ut depravata corrigat, & falsata pristinæ veritatis honestati restituat? Aut enim justa fuerunt quæ misimus, sicque consequenter oportuit ea servari, aut si justa putata non sunt, in quo justa non fuerint, per aliud saltem scriptum exponi vel nobis referri, & summa ratione debuerunt patenter ostendi. In nullo tamen horum oportuit ea vel ecclesiæ, quæ apud vos est, cognitione privari, vel aliqua falsitatis depravatione fraudari.

Porro si tuæ mansuetudinis postposita notitia hoc immane sacrilegium gestum est, nihilo minus immensa admiratione ducimur, & quia tantum imperium illudi potuit, & tantam fraudem perferre jure dolemus. Denique sacrilegium non immerito commisisse dicendus est, qui scripta pietatis fidelium, atque pii principis notioni vel subducit, vel a sui veritate submovens velamento præstigiorum suorum obnubilat. Verumtamen nos quomodocumque falsitati, vel depravationi eadem sit epistola submissa, grates innumeras agimus Deo, cujus inspiratione & fidelia ejus exemplaria penes nos retinuimus, & cujus permissu qui hæc vel authenticam ipsam scripsere superesse noscuntur.

Nos autem Ignatii fratris & coepiscopi nostri privationi quocumque discrimine, priusquam a nobis specialiter ad iterationem ejus perducatur negotium, quia nec hactenus consensimus aliquando, Deo nos confirmante, nullo modo consentiemus.

Verum non ita justificamus eum, ut nihil hunc reprehensione dignum admisisse dicamus, pro quo fortasse merito poterat, legitima discussione facta, quodlibet canonicæ jaculum pati sententiæ: cum scriptum in apostolicis literis confiteamur, dicentes: *In multis offendimus omnes.* Et rursus: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est,* sed ita volumus, & ita decernimus istiusmodi pontificem digna pro factis recipere, ut sacerdodale decus penitus non vilescat, nec tam facile pontificalis apex terra tenus incurvetur. Ita inquam volumus, & ita decernimus hunc, imo quemcumque pontificem justæ subdi sententiæ, ut

[Iacob. 3. 1. Ioan. 1.]

[Episcopus non judicetur nisi a]

superioribus. ut non a sæcularibus quibuscumque judicetur, non tyrannice propellatur, non ante audientiam ecclesia sua privetur, non ab inferioribus, sed a majoris auctoritatis personis recti calculi sententiam consequatur. Ita denique volumus, & ita decernimus istius, imo vero cunctorum sacerdotum causas examinare, culpam suam punire ut paternos terminos non transgrediamur, sacros canones non conculcemus, nec decretalia sedis apostolicæ constituta, quibus ecclesia tota fulcitur, atque munitur, quoquomodo violemus.

Ad extremum ita volumus, & ita decernimus, pontificem qualiscumque sit, judicari: ut ecclesiæ, cui præest, jura nulla temeritate, nulla præsumptione frangantur. Nullum quippe poterit ecclesiæ jus dignum servari, si præsul ejus a quibuslibet, vel quandolibet, aut quomodolibet impetatur, & pro libito cujuscumque tanta facilitate pellatur. Quod cum ita sit: non possumus interim fratrem nostrum Ignatium, qualiscumque sit, non inter sanctissimos & beatissimos patriarchas connumerare. Qui licet apud vos sit tot opprobriis, tot persecutionibus fatigatus, a nobis tamen non nisi qualis a decessoribus meis habetur, creditur & veneratur; nullo quippe nostro examine alicujus criminis reus, nullo est nostro speciali judicio repertus obnoxius: ac per hoc (cum nulla est) nulla sententia condemnandus, aut a nostri, ecclesiæque nostræ communione collegii sequestrandus, aut aliquibus, nisi honorabilibus vocabulis appellandus. Sed nec in Photii sacerdotali provectu, præstando favore in vota condescensionis nostræ modo quolibet inclinabimus. Ergo tranquillitas tua litterarum saltem nunc tenore cognoscat, sedem beati Petri apostoli in neophyto & mœcho, & Constantinopolitanorum ecclesiæ invasore Photio olim justeque damnato, ac nihilo minus præsentia synodali nuper eliso, communionis nunquam, nisi a prævaricatione cessaverit, præbituram esse consensum.

Qui (ut cetera nunc omittamus) a Gregorio Syracusano, vel ceteris schismaticis institutus, imo destructus, contra omne fas alterius præsidere non potest ecclesiæ. Nam merito destructus esse creditur, qui a destructo ædificari sperans, etiam si qua alia bona fortassis habuit, nimiæ præsumptionis ejus temeritati communicans, perdidit. Nam Gregorius quomodo quemquam ædificare poterat, qui multipliciter jam noscebatur elisus? Quomodo quemquam in aliquo ecclesiastico poterat ordine stabilire, qui ecclesiæ unitatem scindens, ipse jam videbatur omnino dejectus? Sicut enim ligatus ligare, & dejectus dejicere non potuit, sic destructus construere, & elisus quemquam ordinare nequivit. In summo quippe status sui oportet eum vigore consistere, & firmis inniti per omnia basibus, qui alterum vel prosternere, vel conatur statuere.

Ejectus episcopus alium ordinare non potest.

Gregorius ergo, qui canonice, ac synodice depositus, & anathematizatus erat, quemadmodum posset quemquam provehere, vel benedicere, ratio nulla docet. Igitur nihil Photius a Gregorio percepit, nisi quantum Gregorius habuit: nihil autem habuit, nihil dedit. Per eorum quippe, ut legitur, manus impositionem & invocationem dabatur Spiritus sanctus, qui noverant mundas ad dominum manus levare. Ceterum Gregorius, qui transgressor factus est legis ad iracundiam sui magis quam ad consecrationem alicujus Spiritum sanctum per impositionem suæ manus sine dubio provocavit, etiam si is qui ordinandus erat, nullas alias haberet sibi regulas obviantes. Hinc enim scriptum est: *Qui obturat aures suas ne audiat legem; oratio ejus erit execrabilis.* Si execrabilis, utique & non audibilis; si non audibilis, ergo inefficax, si inefficax, profecto Photio nihil præstans: nimirum qui vulneratum caput per illam manus impositionem potius habere dignoscitur. Porro si prætendit injuste ab Ignatio se fuisse depositum, quid de omnibus, qui in synodo illo tempore convenerunt, sententiamque in eum protulerunt, perhibebit? Quod si & illos injuste fecisse dicere præsumit, quare cum eis nunc communicat, & quosdam eorum sacerdotio dignos existimat? Quos tamen recte prius non judicasse reprehendit, & sententiæ, quam protulerunt eos secundum se debere succumbere non nescit? Sed videamus quorum judicio, vel quorum auctoritate Gregorius post depositionem & anathema, honorem episcopatus " præsit, vel officium pristinum recepit. Omnes enim illum & depositum norunt & anathematis vinculis obligatum, ac per hoc totius ecclesiæ communione privatum. Iam vero si dixeritis, quia ipse sibi Gregorius & honorem resumpsit, & pristinum officium recepit; audite quid apostolus dicat: *Nec quisquam sumat sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron: sed & Christus non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret.* Sed & venerabiles Antiocheni canones præcipiunt: Si quis episcopus damnatus a synodo, vel presbyter, aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint aliquid de sacro ministerio juxta præcedentem consuetudinem contingere, sive episcopus sit, sive presbyter, aut diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis: sed & communicantes omnes abjici de ecclesia, & maxime si postea quam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare præsumpserint. Carthaginenses quoque regulæ excommunicatum qui ante audientiam communicare tentaverit, ipse in se damnationem protulisse manifeste denuntiant. Si ergo secundum apostolum nemo sibi honorem accipit, & Christus non se clarificavit ut pontifex fieret, qui omnes cum Patre & Spiritu sancto glorificantes se glorificat, & ipse est pontifex, de quo rursus idem dicit apostolus: *Talis decebat ut nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, &c.*

Prov. 28. — " præsumpsit. — Hebr. 5. — Hebr. 7.

Et si episcopus, qui damnatus a synodo est, juxta sacros canones, si ausus fuerit aliquid de sacro ministerio juxta præcedentem consuetudinem contingere, & ante audientiam communicare, ipse in se damnationem protulit; ita ut nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis, sed & communicantes omnes abjici de ecclesia: quanta putas Gregorius pœna multandus est, qui post damnationem sui & anathema, in hæc omnia commisisse probatur, id est, & super Christum se extulit, & quod ipse non fecit, iste & honorem sibi resumpsit, & ut pontifex esset, se arrogantissime clarificavit, & ante audientiam excommunicatus communicare, & vetita usurpare præsumpsit, & damnatus de sacro ministerio non solum aliquid, verum etiam multa juxta priorem consuetudinem tetigit? Quod certe Gregorius agere

Sententia

is e- inju- ēda.

agere omnino non debuit, etiam si nulla commissa existerent, pro quibus damnari potuisset: quoniam prælati judicium semper inferioribus formidandum est, ne si ei non obedierint, licet ab eo fortassis injuste ligentur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa, id est, inobedientia, mereantur.

Igitur prælatos damnare indifferenter, oportet horrescere. Quicumque vero minoris auctoritatis sunt, damnare solicite caveant, ne majorum suorum sententiam transgrediantur: alioquin licet injuste nonnunquam damnati sunt, ex ipsa temeraria prævaricatione, culpa, quæ nondum forte perpetrata fuerat, & ultio quam culpa necdum merebatur, procul dubio subsequuntur. Nihil quippe lignum veritum in se mortiferum habuit: sed qui inobedienter ex eo comedit mortem sibi & posteris propinavit: non quia lignum malignum; cum quod Deus fecit totum fecerit bonum: sed quod mala sit transgressio, nolenti subjici, per eam merito sit orta damnatio. Porro si dicitis, Gregorium ab imperio vestro, & ab antistitibus fuisse receptum, percontari libet, o sapientissime imperator, quibus hoc documentis, quibus canonibus jubentibus agi rite potest, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis recipiantur? id etiam veneranda & universali synodo Nicæna de utraque professione luce clarius inhibente? Nam a sæculari potestate nec ligari, nec solvi sacerdotem posse, manifestum est: & idcirco affatim approbatur Syracusanum Gregorium per imperialem tantummodo sententiam nullo modo valuisse reconciliari.

clesia atus: pera- on re-

Ubi si pontificum quoque sociatur assensus, quærimus, utrum præcesserit, an fuerit subsecutus? Si subsecutus est, nihilo minus ad id reditur, ut absolutio a sæculari potestate per præcepta valere non possit, pontificumque secutus assensus, adulationis, vel terroris fuerit potius, quam legitimæ sanctionis: si præcessit, doceatur a quibus, & ubi ille sit gestus: si secundum ecclesiæ regulam celebratus, si a paterna traditione profectus, si majorum more prolatus, si competenti examinatione depromptus, si ad majoris auctoritatis sedem, quam illa est, a qua Gregorius damnatione tenebatur obstrictus, secundum ecclesiæ regulas est relatum, si ipse præsul, qui ligavit, absolvit. Si hæc gesta non sunt, quo more, quo ritu Syracusanus Gregorius se gloriatur absolutum, cum nec a pontificibus ordine debito, nec ecclesiasticis legibus fuerit expetitus, nec a mundana potestate potuerit præter ecclesiæ tramitem prorsus absolvi? Iam vero si dicatis; non ego absolvi, sed a pontificibus ut solveretur postulavi: e contra illi multo magis a vobis postulare debuerunt, ut si eum velletis absolvi, legitima ecclesiastici tenoris absolutio præveniret; & hæc omnia quæ superius dicta sunt, secundum ecclesiæ tramitem servarentur, præcipue cum non ab inferiori vel pari, sed a majori persona, & (sicut ex apostolicis canonibus edocemur) solum ab eo qui eum sequestravit, aut certe a prima sede jure possit absolvi. Inferior quippe, vel compar antelatum vel comparem non annuente majori, absolvere non potest. Sola igitur potior interiorem convenienter absolvit. Proinde inferioris loci pontifices eos, quos potior suus obligaverat, sine prima sede absolvere non potuerunt.

ior, er ma- a au- tate ia absol-

Veruntamen licet contra Nicænenses sacros canones præfatum Gregorium, qui abjectus fuerat, receperint, nunquam tamen eum a vinculo damnationis & anathematis exuerunt, quem absolutione prævaricatoria potius nexuerunt, & hunc, dum solvere nixi sunt, nodis majoribus dediderunt. Quin imo dum sententiam majoris contemnentes transgressi sunt, vel etiam suam tergiversatorio consilio, lenique sensu sibimet facti contrarii destruere sunt moliti, pari prævaricatione habentur innexi, & simili pœna secundum apostolicos & nonnullos alios canones tenentur obstricti: ita ut communicantes expelli de ecclesia jubeantur, ac per hoc, reos reum justificare constat, minime potuisse, nec ligatos ligatum solvere modo quolibet valuisse. Ecce a quibus, o Christianissime princeps, Photius est institutus. Ecce qualis est Gregorius, qui Dormitantius convenientius poterat dici. Quamobrem cogita, fili carissime, tracta & tecum sedula meditatione perquire, si stare Photius possit, etiamsi miris virtutibus polleat, etiamsi omni scientia fulgeat, quando qui hunc statuisse tentavit, dudum jam cecidit: & volens erigi cum conantibus se erigere, nunquam recuperaturus denuo ruit.

Consideret ergo divinitus vester inspiratus apex quomodo Photius (etiamsi nihil aliud sibi jure valeat impedire) queat in sacerdotali gradu persistere: quandoquidem institutor suus cum hic ordinaretur, non solum sacerdotio, verum etiam ipso carebat Christiano vocabulo: & sicut jam exposuimus, nec damnatus justificare, nec depositus erigere, nec ligatus potest quemquam per impositionem manus provehere: impossibile est enim horum aliquid fieri. Iudicate ergo, mansuetissime imperator, cui potius obediendum est, Deo, an hominibus: judicate cui potius resistendum sit, potestati quam in Petro Deus omnipotens ordinavit, quamque super cunctam ecclesiam extulit, an ordinationi Gregorii Syracusani, cui dicendum est: Væ homini illi, per quem in ecclesiam Christi tot scandala venerunt: quique olim (sicut ipsi scitis) a fratre & comministro nostro Ignatio, & a synodo, quæ sub eo erat, depositus est: & ut apostolica sedes in ejus damnatione consentiret, ab ipso consacerdote nostro postulata est. Sed decessores mei beatæ memoriæ Leo ac Benedictus sedis apostolicæ moderamina servantes, noluerunt sic unam partem audire, ut aliæ parti nihil penitus reservarent: Unius quippe mediator non est. quamobrem interim depositio ipsius a sede apostolica non suscepta, remansit infirma. Cumque idem Gregorius per legatum suæ partis, Zachariam nomine, sedem agnovisset apostolicam in sua depositione nullatenus consensisse, non gratias egit, non a cœptis in jam dictum fratrem nostrum sævientibus contumeliis conquievit: sed benignitate Dei, & patientia sedis apostolicæ in superbia abutens, in ipsum videlicet Ignatium patriarcham suum rediviva jacula impietatis irreverenter exacuit: & eo superstite neophytum in Constantinopolitanam ecclesiam consecravit: quin potius & adversus sedis istius decreta contumax esse non destitit, qui pro se, non contra se ipsius ab ea decreta paulo antea data, tamquam ingratus non recolit, & veluti tergiversator arma præparat adversus arma sibi tutelam salutis non modice conferentia, & mutuum destruere nititur, qui ne ipse destrueretur fortissime custodivit. Et agit nunc quantum in se est, ut ea statuta prorsus habeantur invalida, quæ cum ipse his egeret, supplex petebat, & ut fortiora essent adamante, submissus optabat, atque

Matth. 25.

atque ut sibi auxiliarentur, humiliter implorabat; nec non & contra ea repugnantes forsitan tyrannos & sacrilegos judicabat. Nisi enim sedes apostolica ei parceret, ille quomodo correverendissimum Ignatium posset destruere, brachium non haberet. At ille usus est sedis apostolicæ bonitate in malignitate, & beneficium in patris sui convertit exitium.

Dicite igitur, o imperator, obsecro, cum ita sit, quomodo non debeamus nos Ignatium non adjuvare? aut usque ad audientiam (quantum in nobis est) indemnem non penitus conservare? vel quomodo non possimus Gregorium, & hos qui ex parte ipsius sunt, merito condemnare? Quando Ignatius, nisi a nobis esset impeditus, sic illos canonice forsitan sterneret, ut & eum nullo conamine potuissent impellere: isti qui non nobis hæserunt, quos in adjutorium suum habere promptissimos meruerunt, nec a nobis consilium acceperunt, ut hi cum patriarcha suo vel pacificari, vel canonice judicari potuissent, sed vires suas a nobis ne frangeretur servantes, eas adversus eum protinus præpararunt. Vndique perpendite quantum nos nunc Ignatio debitores sumus, qui sibi obstaculum, & inimicis ejus facti sumus defensionis umbraculum: quamvis nos non ideo judicium istorum distulerimus, ut ei nocendi jacula præpararent, sed ut sic sententia in hos prolata valetudinem haberet, ut a nobis examinatio præcederet: & rursus sic ab istis in eum objecta penitus coram nobis admitterentur, ut partis Ignatii persona vocata, vel convicta nostræ præsentiæ non deesset.

Quamobrem dilato parumper judicio, & infirmata sententia, missum est utrique parti, sedis apostolicæ præsulis præsentandum obtutibus, ac etiam (ut par est) subjiciendum diffinitionibus: sed dum pars Ignatii properando disponit iter, ab hostibus ejus viribus resumptis, non jam fidem apostolicam petentibus, non Petri memoriam facere dignantibus Ignatius trahitur, impellitur, & innumeris malis affectus ab ecclesiæ regimine sequestratur. Et hoc totum factum est, eo quod prædicti pontifices utrique parti æquitatem servantes, & utriusque lateris audientiam postulantes, Ignatii non firmando sententiam, imo vero interim infirmando, inimicis ejus quodammodo manum porrexerint, dum nimirum sententiam in eos prolatam, non interim auctoritate sedis apostolicæ roboraverint, sed usque in præsentiam ejusdem apostolicæ sedis differri decreverint.

Quamobrem, carissime fili & laudabilis Auguste, quia quasi per nos inventa est Ignatii dejectionis materia: idcirco præter id quod frater adjuvari debet a fratre, præter id etiam quod Petro cujus in terris, licet indigni, vicem gerimus, Christi oraculo peculiariter dicitur: *Et confirma fratres tuos.* (Luc. 22.) Etiam hoc specialiter dicitur, cum non solum adjuvare & confirmare, verum etiam (sicuti ipsi potestis advertere,) totis nos pro illo viribus oportet per omnia disceptare: ut videlicet totum in illo funditus aboleatur, quod per nos lædendi fomitem adversariis ejus reperientibus, ei violentiam inferri monstratur: totumque recipiat Christo propitio, quod, dum nos moderate, ac regulariter gerimus, ipse præjudicialiter amisisse dignoscitur. Quoniam & præfati decessores nostri, Leo scilicet & Benedictus beatæ recordationis pontifices, si tale quid diebus eorum Gregorius, vel complices ejus patrassent, videlicet ut abusi tanto compassionis & patientiæ sedis apostolicæ circa se beneficio in Ignatium manus suas injecissent, aut adversus eum, ipsis sanctis præsulibus inconsultis; linguas suas taliter exacuissent; profecto eos tamquam ministros inquietudinis, & ipsos se sole clarius obnoxios ostendentes, sine quavis retardatione protinus condemnassent, & tantum piaculum impietatis eorum destruere ardentissime studuissent. Sed quia illi divina vocatione ab hac convalle lacrymarum subducti sunt, hanc tyrannidem nondum intuentes, nos debemus in eorum labore succedere, qui successimus in honore, in cujusque tempore crudelitas, quæ diebus ipsorum cœpit radices mittere, consummata perpatuit. Proinde nos, primo quia sedis apostolicæ de tota ecclesia fas habentis judicare, moderamina retinemus: secundo quoniam fratribus injuriam passis subvenire debemus: postremo, quia (sicut jam diximus) oportet nos in eorum labore succedere, in quorum successimus pontificatus honore: quemadmodum ipsi decessorum suorum exempla secuti sunt, & operis eorum strenui cultores inventi sunt: quod ipsi profecto agerent adjuvante domino: habentes (quemadmodum illi) ejusdem zelum justitiæ, seu privilegium dignitatis, nos studiose perficere procuravimus: nimirum quod omittere procul dubio, sicut nosse cunctis clare tribuitur, non valemus.

Sed dicis, o imperator, etiam sine consensu nostro Photium & ecclesiam retenturum, & communionem ecclesiæ habiturum: Ignatium vero nihil per nos meliorationis penitus adepturum. At nos e diverso credimus, quod ecclesia Christi sacros canones, & præcipue Nicænos non tradat oblivioni, præcipientes videlicet, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Credimus etiam, quod diu membrum incolume non subsistat hærens membris capiti non hærentibus. Postremo credimus, quod cetera membra, (si tamen affectant vivere) caput quandoque sequantur. Verum in omnibus his (secundum apostolum) *non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei:* (Rom. 9.) & ideo pro labore pietatis moras ullas, roborante nos Deo, minime fastidimus, quia etsi nostrum est currere, divinæ tamen est potestatis, quando ei placuerit ad palmam perducere.

Quod autem facere apostolicam sedem decuit, sicut ad omnes orthodoxos ecclesiæ catholicæ scripsimus, strenue fecit: Dei vero est cœpta perficere: nam nos vomere quidem linguæ terram proscindimus mentium, & in ea verborum semina spargimus: Deus autem potens est illi & sui rore Spiritus infundere, & augmento gratiæ fecundare, atque eorum quanta & qualia vult, & quomodo vult, ad uberem & multiplicem fructum perducere: quoniam nos etsi agri dominici cultores sumus; attamen *neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementū dat Deus.* (I. Cor. 3.)

Verum his ita se incunctanter habentibus, constat eos, qui semel a sedis apostolicæ præsulibus perculsi sunt, sententia illius hodieque constringi: ita ut eorum nonnullos quidem prolata contra se judicii tela principum tegmine munitos non statim sauciaverint, quandoque tamen medullitus penetraverint, nonnullos autem etiam post mortem susceptam cunctis execrabiles omnino reddiderint. Quotquot autem in ipsa communione sedes apostolica tenuit, aut dum viverent ab ecclesia sunt universali recepti, aut postmodum ab ea summa celebritate retenti.

Præterea

Præterea illos in quorum damnatione non consensit singulari prærogativa dissolvit. Quæ ut manifestius prudentia tua cognoscat, ex his pauca commemorare studebimus. Primo quidem claviger cæli Petrus & primus sessor sedis istius, Simonem magum non ferri, sed linguæ mucrone prostravit. Sed ille principum utens virtute non solum in nequitia sua permansit, sed & male moriens, sui causa, in ejusdem damnatoris sui mortem principes inflammavit. Deinde cum Asiani omnes inter ceteros, euangelista Ioanne auctore, quartadecima luna cum Iudæis putarent pascha celebrandum; hos præsul meritis & nomine Victor a communione collegii separavit. Atilli omnes cum nonnullis ecclesiarum præsulibus non solum huic manus minime prębuerunt, verum etiam pertinaciæ redarguerunt. Felix quoque papa Constantinopolitanum Acacium non solum deposuit, verum & insolubilibus anathematis vinculis innodavit. Sed adeo est contemptus, ut idem Acacius, mundi dilectorum tuitione protectus, etiam nonnullis Romanis pontificibus decedentibus, & officio sacerdotali juxta præcedentem consuetudinem fungeretur, & exceptis paucis, omnium orientalium communione frueretur. Porro Agapetus apostolicæ sedis præsul Anthimum Constantinopolitanum similiter antistitem condemnavit, & in loco ejus ordinavit Mennam, pro quo videlicet Anthimo Silverius & Vigilius Romani pontifices ab Augusta Theodora multa incommoda, sed & discrimina sunt perpessi: sed ad restitutionem ejus nullatenus inclinati.

His ergo de pluribus sedis apostolicæ magnis & præclaris rectoribus carptim commemoratis; quid mirum si nos pro Photio contemnimur, cum videamus apostolorum principem pro veritate contra Simonem defensa, etiam mortem subire? quandoquidem, licet sero, licet post multos sudores, quandocumque tamen mundus totus ea defendit, quæ Petrus contra Simonem defendisse dignoscitur: ea damnat, quæ illum damnasse describitur.

Quid autem mirum, si nobis pro ecclesiastica correctione laborantibus manum non datis sed & duritiis redarguitis? cum videamus Victorem papam & martyrem, qui ideo vere victor est, quia martyr pro ecclesiastica traditione, pene a totius ecclesiæ præsulibus pertinaciæ redargutum: quandoquidem ecclesia tota nunc cum illo sapit, & quod fecit laude prædicat dignum. In quo animadvertendum, quia si tunc ille pro justitia tanta severitate, non uteretur sicuti nonnulli hortabantur episcopi, hactenus fortassis error ipse mansisset, præcipue cum etiam eo tanto zelo succenso, usque ad Ephesinam priorem in aliquibus perdurasse synodum legerimus. Quid præterea mirum, si sedes apostolica diebus tuis parvipenditur, nec ab imperio tuo, tibique subjectis auditur? cum videamus sanctum Felicem adeo ab imperatoribus prædecessoribus tuis contemptum, ut ab eo anathematizatum Acacium ita sua protectione munirent, ut & sede Constantinopolitana dum vixit, abuteretur, & in perfidia sua mala moreretur. Verumtamen propitio Christo, sedis apostolicæ pontificibus indefesse certantibus, a catholicis jugi fatigatione remota, tandem aliquando a sæpe fati beati Felicis sententia, id est, ecclesia tota conversa. Et quia prædictus Acacius non est inventus superstes, consequenter nomen ejus in ecclesia taceri sancitum est. Sed & tu imperator orthodoxe de ipso nunc cum sede apostolica sapis, qui si illo tempore fuisses repertus, pro eo contra eam, & in hac causa fieres fortassis accensus.

Ad extremum quid mirum, si pro dejectione Photii nobis minaris? quando antecessores tui principes pro Anthimo jam dicto prædecessores meos usque ad confessionem persequendo perduxerint? Verumtamen, licet diutissime laboraverint, sævierint, & tot diras adversus eos afflictiones commoverint: sententiam tamen eorum mutare, vel Anthimum revocare ad pristinum statum nullo modo potuerunt: qui licet tarde, quandoque tamen & ipsum Anthimum, & sensus ejus cum sede apostolica sapientes detestati sunt: & Mennam virum sanctum ab ipsa promotum, non sicut vestrates falso autumant, sed cum ea hunc digne recipientes veneranter amplexi sunt. Quis vero tunc videns Petrum vel successores ejus, Simonem, præfatosque prævaricatores tam fortiter debellare, non poterat indignari? & eos tamquam insensatos efferri penitus arbitrari: præsertim cum pro eisdem perfidis totus preter paucissimos adversus illos cum principibus suis pugnaverit orbis? Sed quia veritas tegi funditus humanis non potest conatibus, & præfati, quin & alii sancti summique pontifices spe freti, quæ non confundit, tot labores arripuerunt: idcirco sol justitiæ radios suos fortasse mittens & nebulam dissipavit erroris, & veritatis paulatim lumen ostendit: sicque demum quantum illi defensores ecclesiæ recte sapuerint, & isti nequiter oberraverint, tamdem evidenter innotuit. Ita quoque & nos (ut verbis egregii loquamur apostoli (*habentes eumdem spiritum fidei quem & patres nostri*, sicut scriptum est: *Credidi propter quod locutus sum*) & nos credidimus, propterea quod & loquimur; & confidimus, quoniam qui Abraham contra spem dedit filium, potens est nobis pro ecclesia sua laborantibus & incrementa spiritalium frugum donare, & earumdem frugum uberem fructum multiplicare.

Vnde dicito, quæsumus, o imperator piissime, cujus prolixitatis inobedientia, vel cujus multitudinis insolentia, aut cujus potestatis excellentia, nos ab hac fide vel spe debeat aut valeat saltem parumper avertere? Præsertim cum beatissimus jã designatus exclamet apostolus: *Est* inquiens, *fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* & rursus: *Spes*, ait, *quæ videtur, non est spes: nam quod videt quis quid sperat? si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus.*

Hac igitur fidei suæ spe certificati, fili carissime, nos quidem de percipienda mercede laborum (etiam si vos nobis nunquam obedieritis, etiamsi quantum potestis apostolicæ sedi reniti contenderitis) nullatenus dubitamus. De te tamen tãquam de dilectissimo filio vehementer ingemiscimus & tristamur: quoniam non piorum vestigia, sed pravorum principum exempla sectatus apostolicæ & primæ in toto orbe terrarum sedis edicta, perversorum hominum suasionibus illectus, atque decreta postponis, & anathematis obligamenta, quibus persecutores Ignatii comministri nostri, Photium videlicet, qui post depositionem nimis multa de ministerio sacro contingere juxta præcedentem consuetudinem ausus est, & fautores ejus regulariter irretivit, contemnis: & quasi minus Christianus temere parvipendis.

Quod quantũ sit a pio intellectu removendum, & a

Marginal notes: Eusebius hist. lib. 4. — Gelasius III in tom. 3. & tractatus ejusdem causa, & Euagr. lib. 3. c. 18. — Agapetus epist. 4. & Liberat. cap. 21. Pontifical. in Silverio & Vigilio. — Rom. 5. — 2. Cor. 4. — Psal. 115. — Hebr. 11. — Rom. 8.

S. Greg. epist. lib. 9. epist. 49.

& a fidelium cordibus execrandum, eximius præsul nostræ sedis moribus & nomine Gregorius ostendit, cum de hoc scriberet, dicens: Si sunt, qui certissime talia sentiunt, vel tenent, quia Christiani non sunt: dubium non est eos, quæ & ego & omnes catholici episcopi, atque universa ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, contraria loquuntur. & rursus: Ipsi, inquit, sibi testes sunt, quia Christiani non sunt, quia ligamenta sanctæ ecclesiæ vanissime æstimant conatibus solvere, ac per hoc nec absolutionem sanctæ ecclesiæ, quam præstat fidelibus, veram putant, si ligaturas ejus valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia despiciendi per omnia & anathematizandi sunt, ut unde veritatem fallere se credunt, inde in peccatis suis veraciter ligentur.

Contra contemnentes censuras.

Sed si forte dicis non debuisse tam concite audita dicta credere, nec tam ad proferendam sententiam esse proclives; noveris, o imperator, hoc rationabiliter posse dici, si culpa cum clamore, quemadmodum Sodomorum & Gomorrhæorum, non esset: si quæ de Gregorio gesta superius intimavimus, tam in propatulo non extitissent: si scripta vestra, quæ apud Constantinopolim contra consacerdotem nostrum Ignatium, vel circa Photium, imo vero per Photium, gesta sunt evidenter, nullatenus indicassent: vel si legatos nostros, & epistolas pietas tua benigne suscepisset: vel si susceptas ausu temerario nemo fallacia depravasset, & illas ab earum veritatis tenore nullatenus amovisset. At ubi piaculum non solum cum voce, sed & cum clamore commissum est, & sanguis insontis fratris (sicut hactenus) clamabat ad Deum de terra, & vestrates (juxta quod per prophetam de reprobis exprobrantis "effectu perhibentur) *peccatum suum, quasi Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt*: postquam scripta quoque vestra, id est, peccatum consummatum, liquido demonstrarunt, postquam etiam missos nostros aversatos a colloquio fidelium, & jussis nostris aversos, & epistolas nostras occultatas, atque falsatas agnovimus; quid potuimus consultius, vel cautius agere, quam (ne ut magis ac magis scelus, ut câcer serperet) id funditus extirparemus: & (ne ut desides & negligentes judicaremur) pro domo Dei celerem, fervidumque zelum ostenderemus? Præter hæc autem, quia falso divulgati fueramus, nos vel Ignatii depositioni, vel Photii promotioni consensisse idcirco veloci studendum esse satisfactione, & Christi ecclesiã de hoc certificare jure prævidimus.

"affectu. *Isa.* 3.

Verum quemadmodum audita crimina non facile credi, sed cognita sine tarditate puniri debeant; sanctus jam nominatus papa Gregorius & magister egregius, sapienter edocet dicens: Peccatum cum voce, culpa est in actione: Peccatum vero etiam cum clamore, est culpa cum libertate. Sed quid hoc exemplo nisi nos admonemur ne ad proferendam sententiam unquam præcipites esse debeamus, ne temere indiscussa judicemus, ne qualibet mala audita nos moveant, ne passim dicta sine probatione credamus, quod profecto perpetrare pertimescimus, si auctoris nostri subtilius facta pensamus. Ipse quippe ut nos a præcipitata sententiæ prolatione compesceret, cum omnia nuda & aperta sint oculis ejus, mala tamen Sodomæ noluit audita judicare, qui ait: *Descendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam*. Omnipotens itaque dominus, & omnia sciens, cur ante provocationem quasi dimittit, nisi ut gravitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum ante præsumamus credere, quam probare?

Nec cito credi crimen debet, nec cognitum tarde puniri.

S. Gregorius in expos. 2. psal. pœnitent.

Genes. 18.

Ecce per angelos ad cognoscenda mala descendit, moxque facinorosos percutit, atque ille patiens, ille mitis, ille de quo scriptum est: *Tu autem domine cum tranquillitate judicas*, ille de quo rursum scriptum est: *Dominus patiens est redditor*, in tanto crimine involutos inveniens, quasi patientiam prætermisit, & diem extremi judicii expectare ad vindictam noluit, sed eos igne judicii ante judicii diem prævenit: & ecce malum & quasi cum difficultate credidit, cum audivit, & tamen sine tarditate percussit, cum verum cognoscendo reperit: ut nobis videlicet daret exemplum, quod majora crimina & tarde credenda sunt cum audiuntur, & citius punienda cum veraciter agnoscuntur.

Sap. 12. *Eccles.* 5.

Nos igitur quomodo ad puniendum audita mala proclives, aut præcipites fuimus, quando (sicut longe superius diximus) antequam legati vestri Arsa vir videlicet illustris spatharius, ac ceteri Romam venissent, quæ apud Constantinopolim postea gesta fuissent veraciter agnovimus, nos jam audita, nec tamen credita penitus habebamus? Postquam vero, iidem missi vestri ad sedem apostolicam pervenerunt, quæ auditu solo primitus didiceramus, patefieri coram nobis, & tota ecclesia quæ apud nos est, manifestari cœperunt: nec tamen nos interim ad sui damnationem quoquomodo pertraxerunt.

Postquam vero missi nostri, quos istuc ad hæc per ordinem, ac subtiliter investiganda, & pleniter invenienda, seu vestræ notitiæ veraciter referenda destinaveramus, una cum Leone a secretis imperiali legato regressi sunt: & tam epistolam tuam, quam cetera scripta de his, quæ Constantinopoli gesta sunt, ab illo suscepimus, & diligenter investigavimus, eosdem missos nostros una cum sancta synodo regulariter examinavimus, cuncta quæ gesta sunt, enucleanter didicimus, omne quoque dubietatis nubilum ex corde pepulimus, ac per hoc docente magnisona Christi tuba præfato scilicet papa Gregorio, quod supra meminimus, sicut audita mala tarde credidimus, ita tot probationibus cognita, citius punire necessario procuravimus, & hoc rite: nam ad cognoscendam & condemnandam impietatem Nestorii, sancta Ephesina synodus solam epistolam ejus, quam ad beatum Cyrillum scripserat, recitatam sufficere credidit. Quinta præterea synodus etiam jam mortuos Origenem, atque Theodorum per eorum damnanda scripta non recte sapuisse repertos, anathemate perculit. Sanctus quoque papa Gelasius de damnatione Acacii vestræ quondam urbis episcopi ad Dardanos scribit, dicens: Hic, si examinatio quæritur, jam judicio non erat opus, postquam literis suis ipse confessus est. Christi præterea confessor papa Martinus Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum & Paulum Constantinopolitanos, solis eorum in sua sacra synodo scriptis recensitis, damnationi contradidit. Hæc ergo, & tot prædecessorum meorum exempla sequentes solenniter nos Photium & complices ejus damnasse manifestum est: præsertim cum ex vobis audierimus in scriptis Ignatium, qui merito Christus domini dicendus est, a subjectis & inferioribus suis sententiæ gladio transverberatum

S. Gregorius epist. lib. 6 epistola 14.

Epist. 11.

Martinus in concil. Lateran.

tum fuisse, ac detrimentum dignitatis propriæ A pertulisse, quod apte secundum David in Saule, quem dicit Christum Dei, nuncupatur: abjectus tamen a domino jam dignoscebatur exhorruisse, regum prodit historia, qui dum ex ore pueri, Amalechitæ, etiam mendaciter dicentis audisset, quod occiderit Saulem, non alia certitudine requisivit, sed protinus hunc percussit, dicens: *Sanguis tuus super caput tuum, os enim tuum locutum est adversus te dicens: Ego interfeci christum domini.*

Verumtamen quid opus est hinc multa prosequi, cum hodieque penes ecclesiam Constantinopolitanam impietas ipsa vigeat, prævaricatio regnet, schismata multiplicentur? Porro si senten- B tiam nostram exhorrescitis, & hanc alicujus valetudinis esse putatis, ne illam formidetis tantum, quia in prævaricatores & contaminantes prolata est, quantum quia perpetuo constringit inobedientes, & nisi resipiscentes nunquam omnino resolvit: Quapropter fili carissime & Christianissime princeps, quem cum omnibus imperio tuo subjectis alloquimur, auferte malum de medio vestrum, tollite adulterum, tollite tyrannum & pervasorem ecclesiæ: reddite fratri & coepiscopo nostro Ignatio ecclesiam sibi divinitus creditam: de qua vos illum ante omnem audientiam canonicam expulistis: reddite quod tulistis, & emendate pro Deo quod contra Deum C egistis: relinquite malum, convertimini ad nos, & corrigemini: & liberati a malo, a nobis nullatenus dividemini: quoniam nos non in Photium ideo sententiam tulimus, quia homo est, quia Photius dicitur: sed quia est persona prævaricatrix, & quia viventis antistitis, & ea nulla ex parte legitime carentis, usurpavit ecclesiam. Itaque malefactum quod in ea est & in fautoribus ejus punitur irrogatione sententiæ: quæ prævaricatio, quod maleficium, si recedat, jam non erit illa persona, in quam sententia prolata est. Remanebit enim homo, & Photius, quem non damnat, in quantum homo est, & hominis nomen censetur, sed in quantum prævaricator & malefactor est. Si ergo desinat esse prævaricator, sententia D nostra in eo locum penitus non habebit: alter enim erit quam ille, cui illata sententia est, dum incipiet esse quod non fuit, vel non esse in quem prolata sententia est: nam quamdiu in hoc manet, cui illata sententia est, vere insolubilis est illa sententia. Et quantumlibet floreat ille, cui" irrogata est, quantislibet affluat honoribus, tantislibet miris laudibus efferatur, illa sententia perpetuo confringetur. Et nisi resipiscat, si non modo, certe vel post paucos, aut etiam post multos annos, aut certe quandoque, etsi non vita sua carebit ecclesia quam tyrannice possidet, carebit tamen post mortem Christianitatis proculdubio nomine, cujus professionem inverecunde conculcat. E

Iam vero si sententia nostra se ac fautores suos judicat obligatos, & idem cum eis posse absolvi; hoc enim significare videmini, cum epistola nobis directa nos mutare voluntatem, consilium, ac sententiam sæpius exhortamini: Utique non prætendit injustitiam, & esse alicujus momēti, profecto non dubitat, quæ tum potuit obligare, & a qua se cū fautoribus suis possit absolvi: quia non posset obligare nisi justa. Cum autem justa sit, nonnisi damnato errore juste resolvitur.

Ergo fateatur errorem Photius cum fautoribus suis, deponant prævaricationem omnes, quos ligatos tenet justa sententia: sed tu multo magis fili carissime, qui tantum justitia & pietate cunctos debes superare, quatenus dissoluta prævaricatione dissolvatur quisque consequenter & sententiæ prolatæ censura: quia & Nathan propheta palam publiceque in facie regis David, & commissum pronuntiavit errorem, & quia hoc ipse commiserit, omnino non tacuit, sed confessione correctum consequenter absolvit. Præterea non omittendum esse credidimus nos commemorare præterito anno per indictionem videlicet tertiamdecimam epistolam sub nomine vestro conscriptam, per Michaelem protospatharium suscepisse: quæ tantis erat verbis contumeliosis, imo blasphemiis respersa, ut scriptor ejus non nisi in gutture colubri calamum tinxisse putetur, & dictatoris labia pro dictionibus venena fudisse videantur, adeo ut si cujuspiam simpliciorum cor penetrent, (non enim hæc aures prudentium suscipiunt) hunc continuo necent, nimirum tanto miserabilius, quanto mors animæ magis quam corporis per illum virulentum haustum admittitur. De cujus immanitate piaculi, licet vobis jam nos scripsisse recolamus, eadem tamen scribere vestræ sapientiæ nunc, mihi quidem non pigrum, vobis autem & multis necessarium.

Denique opinati sumus, & adhuc nihilo minus opinamur, quod pietas vestra tamdem aliquando, resipiscat, & de ecclesiæ Constantinopolitanæ restaurando statu, nobis salubria suadentibus acquiescat. Sicque demum omnia scripta, quæ male sint compilata, non solum adversum nos, & hanc sanctam ecclesiam, verum etiam contra fratrem nostrum, & comministrum Ignatium, coram universa imperii sui multitudine igni tradenda decernat. Alioquin jam cunctis ecclesiæ fidelibus, quæ foret apostolicæ sedis auctoritas, vel quæ fabricatoribus mendacii, seu inventoribus perversorum dogmatum immineret ultio, profecto patesceret.

Impossibile est enim (quamquam nostras nos speciales injurias curare floccipendamus,) ut tantorum ac talium sanctorum patrum, & propugnatorum ecclesiæ, ac destructorum diversarum hæreseon atque defensorum orthodoxæ fidei blasphemias æquanimiter sustineamus, vel etiam tantæ sedis, sive tam excellentis ecclesiæ Romanæ, cui Deo deservimus auctore, contumelias perferamus.

Verum quamvis & de nobis humiliter sentiamus, non tamen (conscientia dictante) vera esse, quæ vos de nobis perhibetis, asseveramus: sed ut diximus, ea postponentes, illa potius quę Iesu Christi sunt investigamus. Etsi male congesta adversus ejus famulos, adversus ejus ordinationes, adversus ejus dispositiones stabilita privilegia reperiuntur; nulla patientia toleramus: & non solum hæc destruere totis viribus anhelamus, verum etiam conflatoribus tantæ perversitatis dignam vicissitudinem reddere necessario meditamur. Nimirum ne hos quis impunitos intuens, aut nunc, aut futuro tempore deinceps talia præsumat præstigia falsitatis componere, vel commenta blasphemiarum, hujusmodi figmentis contradicere. Quapropter, imperator sublimissime diligenter propter dominum inquirentes, atque scrutantes, si vestra illam non fuisse præceptione tam cænosam inveneritis confectam, imo toxicatis syllabis infectam epistolam (ut interim de tot præstigia texentium pœna taceamus) quam illi vobis zelo veritatis flagrantibus involvere, convenit saltem hujus socia accepta,

cepta, & palam cunctis igne succensa per augustales vestros tam nobis, quam omnibus, ad quorũ notitiam pervenit, destinatos apices competenti satisfactione a tam perverso sensu, & tam profanis adinventionibus, quod a sensu vestro non fuerint commentis tradita, vos exhibere prorsus immunes. Iam vero si vobis in multis hujus mundi solicitudinibus occupatis surreptum est, ut talia scribere mandaretis, ne pigeat clementiam vestram hoc etiam ipsum humiliter confiteri, & legibus vestris ut hujusmodi scripta nullius habeantur momenti, decernere: ita ut penes quem reperta fuerint, impunito non evadente, ipsius quoque sæpe memoratæ, ac semper execrandæ epistolæ vel exemplaris ejus apices intemeratis pro reverentia manentibus sacris dictionibus, flammeo dedantur igni voranda: ut & sinistræ opinionis nævo, quod ex blasphemiis scriptis incurreretis, carere valeatis. Et ingrati filii circa matrem vestram, ex qua imperandi fastigium vos, & patres vestri ordine cælitus disposito percepistis, nullatenus appareatis.

Sin autem scitote, quoniam postquam in hac vos pertinacia persistere fine tenus velle compererimus; primum quidem congregatis cunctarum occidentalium regionum venerabilibus sacerdotibus, dictatores & dispositores, atque præceptores tantæ fallaciæ, seu crudelissimæ derogationis sanctorum, vel paternarum traditionum, ab omni Christiana compage remotos, apostolica freti auctoritate, diris anathematis vinculis innodabimus. Nec non & patrum ac prædecessorum meorum secuti vestigia, qui soliti sunt etiam numerosorum concilia nequiter celebrata cassare pontificum, si qua socia sunt crebro dictæ, vel exemplaria fortassis epistolæ, quin potius non solum hæc, sed & omnia scripta, quæ vel adversus fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium inique confecta, vel adversus nos causam illius canonice prosequentes, furiose deprompta sunt, perenni damnationi mandabimus.

Deinde vero decernentibus nobiscum, & simul considerantibus eisdem sanctissimis fratribus & coepiscopis nostris, ipsam epistolam in stipite videntibus cunctis suspensam vasto supposito foco, ad vituperium vestrum coram omnibus nationibus, quæ penes memoriam sancti Petri multiplices inveniuntur, extremæ perditioni donabimus. Quatenus his rite patratis discat ipius quod amet, & crudelis quod timeat: Nam tot & talia blasphemiarum commenta, quin potius veracium literarum depravationes audisse & tacuisse, cohibuisse est. Quamobrem venerabilis imperator, valde mihi, sicut ipse comprehendere poteris, cavendum est, ne, si nos præstigiorum figmentis minus celeriter obviaverimus, tamquam vera recognita, vel comprobata hæc admisisse fallaciter apud stolidos æstimetur. Nec possumus in ecclesia Dei dissimulando tam spurca relinquere germina, quæ antecessorum nostrorum beatissimorum pontificum tempore, aut nunquam exorta, aut certe si undecumque, vel quomodocumque exorta sunt, eorum judicii ligone, antequam proficerent radicitus extirpata sunt.

Destruite ergo vos, & dissipate illa, alioquin a nobis fore destruenda, seu funditus dissipanda (modo quem prædiximus) antenoscite, quamvis antequam nos ista vobis scriberemus, quæ nunc sublimitatem vestram hortamur, hoc vos sponte facturos esse putaremus: sed quia quod putatum est, nullum effectum hactenus habuit: idcirco nos salutem vestram illæsam manere volentes, ut hoc nunc saltem agatis, affectu paterno monemus. Alioquin (ut jam præfati sumus) sic, Deo favente, de cetero vigilabimus, & studiis quibus possumus, insistemus, ut inter exanimes computentur, qui auctoritatem Petri non senserint, imo Dei hanc ordinantis in Petro non intellexerint: ita ut nec ista, quæ perniciose compilata sunt defendere, sed nec his similia, ut non dicam scripto tradere, vel in mentem volvere, quis ulterius audeat. Non enim figmenta, quæ ordinationi Dei resistunt, quæ euangelicis vocibus contradicunt, quæ sanctorum patrum diffinitionibus obviant, quæ synodicis constitutionibus adversantur, quæ si sic dimittantur, innumera possunt fidelibus auxilia Petri quærentibus, inferre dispendia, incolumia sine discrimine nostro valemus deserere, & existimationi nostræ vel nunc, vel post decessum nostrum tantum, (quod absit) nedum ad destructionem simpliciorum, & mutilationem sedis apostolicæ privilegiorum relinquere.

Itaque, fili desiderabilissime & Auguste clementissime, tamquam sapientissimus filius lætifica patrem tuum, & tamdem aliquando mœstitiam de pectore matris tuæ veluti gratissimus natus repelle, removendo videlicet mœchum, & ei reddendo legitimum. Destrue, quæsumus, opus diaboli, & omnes supplantationes ejus subverte. Opus est enim diaboli, & ejus subversutiis actum est, mihi credite, ut patriarcha pelleretur Ignatius, & sibi ecclesiam creditam Photius adulter invaderet: ipse quippe callidus, & veternosus inimicus volens inferioris dignitatis sacerdotibus imponere sempiternum silentium, eum, quem sublimioris auctoritatis esse conspexit, impetendum primitus existimavit: & ad hunc prosternendum quotquot potuit, vires armavit, atque totius invidiæ facibus etiam mundi principes inflammavit.

Cur hoc, nisi ut dum illi eum, qui super se esset, elisum cernerent, ipsi (utpote minoris auctoritatis) pro veritate loqui penitus non auderent, & tanto jam sublimioribus personis prave agentibus, minus audenter ex adverso se opponerent, & tanto minus pro domo domini murum licenter conscenderent, quanto in potiorem suum talia perpetrari conspicerent. Sed tu imperator, qui plus religione, quam brachio carnis hostes ecclesiæ vincis, vince versutias ejus, & omnia molimina ipsius subverte: exaudi nos, si libet, sin autem vel protectorem tuum exaudi, & verba, quæ ad Ieremiam locutus est, ad te delata cognosce. Ait enim: *Ecce constitui te hodie super gentes, & regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.* Evellas videlicet, & destruas, & disperdas, & dissipes, juxta competens imperio vestro ministerium, omnes argumentationes diabolicas, & omnia membrorum ejus machinamenta, & præcipue illa, quæ per Photium orta sunt, male pullulantia germina: ædifices autem & plantes cunctarum virtutum mœnia, & honestorum odoriflua morum aromata: Imo quæcumque per vos de fratris & coepiscopi nostri Ignatii sunt dignitate destructa, & de his, quæ ad officium patriarchale pertinent, a persona qualibet irreverenter evulsa.

Ier. 1.

Iam vero si vel peccatis impedientibus, vel perversis hominibus suadentibus, missis imminentibus nostris, quod suadere vobis etiam ad imperii vestri felicitatem nitimur, non ducitis quod

gementes

gementes dicimus, adimplendum & dilationibus (proh dolor) solum decerniris fore studendum; scire volumus excellentiam vestram, quoniam de persona Ignatii, atque Photii, de quorum agitur controversia, nihil discretius atque mitius, nec non & salubrius arbitramur, quam ut uterque & Romam ad renovandum examen, quod tamen secundum indulgentiam promittimus, tenore ac ordine quo jam vobis per Michaelem protospatharium significavimus, vestro favore veniat, ita ut Ignatius, qui omni est humano destitutus auxilio, quemadmodum venire valeat vestro pro Christi amore collato sibi fulciat juvamine. Iam vero si epistolæ per eumdem legatum vestrum, a quo vobis modo delata non est, tenorem vel ordinem, quo diximus prænominatas personas Romam fore venturas scire cupitis a præsentibus missis nostris exigite, & hunc nosse plene valebitis. Siquidem illis exemplaria epistolarum, quas magnitudini vestræ, nec non Photio per Rhadoaldum & Zachariam tunc episcopos direximus, scripta pro collatione cum authenticis facienda tradidimus: cum quibus etiam exemplaria epistolarum, quas vobis & Photio per Leonem à secretis misimus, & hujus, quam per Michaelem protospatharium nos destinasse prædiximus, secum nihilo minus deferendum contulimus.

Iuxta ergo tenorem & ordinem, quo præfatas personas ad iterandum judicium huc venire decrevimus, latius sagax industria vestra reperiet, quem nos in hac fastidium prolixitatis declinantes, replicare refugimus. His igitur, inspirante Deo, ita vestræ serenitatis auribus intimatis, sciat a domino redimitum imperium vestrum missos sibi a præsulatu nostro (Deo auctore) destinatos, Donatum videlicet reverendissimum & sanctissimum sanctæ ecclesię Ostiensis episcopum, & religiosos ac venerabiles sanctæ Romanæ ecclesiæ Leonem tituli sancti Christi martyris Laurentii, qui appellatur Damasi, presbyterum, atque Marinum apostolicæ nostræ sedis diaconem, quos benigne clementia vestra suscipiens, ut pote Christianæ religionis cultrix, in omnibus pie tractet, & intactos quamdiu vos penes remorantur, & indemnes prorsus manere decernat: quin & aditum, simulque locum, quæ injuncta sunt sibi, vobis licenter exponendi congruum eis, ac sufficientem impartiri dignetur. Sicque demum in quibus Deus annuerit, & cordi vestro impetraverit, ordinatis, illæsos ad nos protinus eos, & absq; qualibet impediente molestia, redire sinat.

Sed quoniam in Dei omnipotentis servitio diriguntur, per ipsius terribile nomen, quod Trinitas est inseparabilis: & per horrendum divinum judicium, in quo ante pavendum Christi Dei nostri tribunal omnes astabimus, & districtam reddituri sumus pro meritis rationem, vos adjuramus, & totis præcordiis obsecramus, ut eisdem missis nostris apud vos positis, nullam læsionem, vel cum reverti inde voluerint, obstaculum inferatis, neque inferre alium quemlibet permittatis: quin potius a cunctis insidiatorum molitionibus eos intrepidos & securos reddatis. Quatenus illis ad nos, etsi vestram vobis salutem suadere possunt, efficacibus redeuntibus, cunctis gentibus pateat quantum Deum coronatorem vestrum, pro cujus ecclesiæ pace, atque correctione, legatione perfuncti sunt, honoretis: & quantam reverentiam principum apostolorum, a quorum sede profecti sunt, præ oculis habeatis. Si quidem nos, o tranquillissime imperator, illos non ad synodum celebrandam destinavimus, non ad lites & contentiones excitandas direximus. Scimus enim, quod, docente apostolo, *servum domini non oportere litigare*: sed hoc totum est, pro quo misimus, videlicet, ut servata apostolicæ sedis auctoritatis reverentia, restaurationem ecclesia Constantinopolitana status sui recipiat, & pax & unanimitas sanctis ecclesiis, & imperio vestro reddatur, atque perpetuis (Deo propitio) temporibus custodiatur: nec non & nomen vestrum diutinis, ac prosperis crescat successibus. Et quemadmodum piorum præcedentium Augustorum miris hic post funus præconiis attollatur, & in cælis æterni regni beatitudine perfruatur. Alioquin secundum apostolum *verbum Dei non est alligatum*: qui rursus ait: *Vivus enim est Dei sermo & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ, ac spiritus; compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis*: quo usi nec inobedientes, nec adversantes ecclesiæ Dei, nec molestiam inferentes famulis ejus dimittere quoquomodo poterimus impunitos. *Qui habet aures audiendi audiat*: quæ nos omnia licet strictim, idcirco dicimus & satagimus, nec non & diligenter exequimur, ut plurima commemorare prætermittamus. Primo, ut ne nos de talenti acceptione, quam in privilegiorum quantitate percepimus districtam, si pigri reperiamur, coram summo judice cogamur reddere rationem. Secundo, ne in irregulari dejectione Ignatii consacerdotis nostri & fratris, vel in promotione Photii quoquomodo consensisse putemur. Tertio, ne sacerdotalis ordo tam ignominiose vilescat, ut domini nostri & sacrum corpus ejus tractantes, atque sancti sanctorum ejus velamina penetrantes, & præcipue summum in diœcesi sua locum retinentes, tam facile de cetero impellantur, & a vulgaribus quibusque ac inferioribus suis, nec non & laicis prosternantur, & absque ullo examine, aut comprobato crimine gradu proprio, & ecclesia sua priventur. Quarto, quoniam manifestum est, qualiter sede apostolica in Gregorii Syracusani & sociorum ejus damnatione non consentiente, ipsi, modo quem prædiximus, ad hæc excitanda surrexerint: & nunc nisi nos hæc corrigamus, vel puniamus, veremur ne nobis deputetur in culpam. Nimirum qui successores sumus eorum quorum ipsi benignitate abusi, licet nobis inconsultis ad ista prolapsi sunt. Quinto, ne ipsum quoque imperium vestrum, vel successorum vestrorum tam leviter adversus ecclesias Dei, vel præsules eorum perversæ suggestionis flatibus commoveantur.

Vnde pietatem vestram obsecramus, & coram Deo & sanctis angelis ejus contestamur, ut obediatis nobis, & nos in hac vita potius audire curetis, hortantes atque rogantes, quam B. Petrum cælestis regni clavigerum in futuro sentiatis accusantem, atque damnantem. Nam si nobis non obedieritis, ipse contemnitur, cujus vices gestamus, & auctoritate clamamus. Porro si illum contemnitis, ipsi jam considerate quid de vobis erit, vel quam in terribili judicio Dei rationem dabitis, qui in tanta sublimitate positi, per exemplum vestrum cunctis subjectis vestris ultimi exitus præcipitium demonstretis: non solum autem in præsenti timore, verum etiam in futuro, imperatoribus videlicet & cunctis mundi principibus, nec non & omnibus omnino fidelibus.

Exhorrescite igitur tot hominum exemplo vestro

1. Tim. 2. — 2. Tim. 2. — Hebr. 4. — Matth. 11.

vestro pietatem destruere: formidate tantarum animarum operari periculum: pertimescite fidelibus ad salutem forte tendentibus, tantam perniciem præparare: & pro his omnibus coram districto judice sine quibuslibet excusationis ambagibus de omnibus rationem omnimodam dare. Quoniam quot exemplo vestro ad talia fuerint devoluti, de tot animarum dispendio eritis prorsus obnoxii; & tot procul dubio (quod non optamus) pœnas lueris, quot noxiæ actionis vestræ forma, in inobedientiæ chaos demergitis. Quæ omnia, pietate vestra nobis obediente, avertat dominus: nam ista nos pro salute vestra prosequimur & exigimus. Vnde ne irascaris, si te tantum diligimus, ut temporale regnum, quod assecutus es, te velimus habere perenne: & qui imperas nunc hominibus, regnes cum Christo, & qui cras moriturus es, vitam percipias, & gloriam æternam. Data Idibus Novembris indictione xv.

X. AD CLERVM CONSTANTINOPOLITANVM.

Percenset omnia quæ a die quo Constantinopolim missi sunt Rhadoaldus & Zacharias, fuerunt acta. Item commemorat concilii Romani decreta: repetitque omnia, quæ in superiori epistola dicta sunt de promotione Photii, & de Gregorio Syracusano, qui Photium consecravit, & de epistola imperatoris, quam comburi jubet.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, reverendissimis & sanctissimis confratribus nostris archiepiscopis metropolitanis, & episcopis Constantinopolitanæ sedi subjacentibus, atque universo venerabili clero Constantinopolitanorum ecclesiæ.

Extat infra in VIII. synodo act. 7.

EA quæ nuper apud Constantinopolim gesta sunt, hactenusque geruntur, sanctitatem vestram non credimus ignorare: sed qualiter zelo zelati pro domo domini, quæ est ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis, more decessorum meorum solicitudinem omnium ecclesiarum Dei circumferentes, nos de his egerimus, vel disposuerimus, vobis non tam breviter, quam veraciter intimamus. Igitur postquam audivimus, quod quidam vestrum invidiæ facibus accensi, & superbiæ fastu arroganter elati, more Iudæorum contra pastorem & magistrum suum, fratrem videlicet comministrum nostrum Ignatium, ecclesiæ præfatæ sanctissimum patriarcham insurrexerint: quidam vero instar viperarum, ac parricidarum parentem proprium, eumdem scilicet beatissimum virum ferinis dentibus impetierint, & ab ecclesia ipsa, cui jure præsidebat, tyrannidis suæ cornu penitus removerint, acerrimis doloribus angustiati, atque mœroribus vehementibus cruciati, cœpimus qualiter erga eum viscera benignitatis (utpote circa fratrem) ostenderemus, sedula meditatione tractare. Scriptum quippe est: *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo?* Maxime cum schisma in jam dicta urbe, & in adjacentibus sibi civitatibus, propter quemdam Photium ex foro & sæculari militia & habitu, atque a palatinis ædibus eductum, ac subito tonsuratum, & in eadem ecclesia contra sacros canones promotum, non modicum audiremus obortum. Aliis videlicet Photii promotionem defendentibus, aliis autem hanc tamquam inconvicto & superstite Ignatio factam, merito detestantibus.

1. Ioan. 3. Schisma propter Photium.

Sed dum quod hinc a nobis fieri deberet, vel qualiter tanti rumoris certitudinem nosse possemus, incessanter & anxie cogitaremus: ecce repente cum epistola regia quidam episcoporum, quorum unus erat Gangrensium metropolitanus cum Arsa viro glorioso spathario, Augustalem ferentes legationem ad sedem apostolicam pervenerunt, accusationes quasdam in scriptis adversus jam fatum consacerdotem nostrũ Ignatium, & in verbis excusationes pro Photio deferentes, & ut a sede apostolica missos daremus, qui scandala illa sedarent, & schismata dissiparent, magnopere postulantes. Quibus rite susceptis, & legationes injunctæ sibi, seu epistolæ delatæ imperialis inspecto tenore, mœstitiam, quam prius rumor solus in corde nostro pepererat, casuum evidenter ostensorum certior confestim relatio multiplicavit. Quapropter quia (sicut divinitus inspirata sapientia vestra novit) cunctarum Christi ovium cura constringimur, cum vices illius per abundantiam cælestis gratiæ gerimus, cui specialiter a Deo dicitur: *Pasce oves meas.* & rursus: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Non potuimus dissimulare, aut negligere, quo minus visitaremus oves dispersas & dissipatas, vel quo minus confirmaremus in fide & moribus bonis fratres nostros, & proximos.

Cura Christi ovium Petro successoribusque ejus commissa. Ioan. 21. Luc. 22.

Et quia inter cetera, quę de schismate jam fatæ Constantinopolitanæ ecclesiæ, hi, qui missi fuerant, testabantur, maxime eamdem ecclesiam ab Iconomachis recidivam contemptionem excitantibus asserebant vexari, Christumque per singula conventicula blasphemari: idcirco duos episcopos, qui nobiscum erant, quique ad hoc tantum perficiendum opus idonei nobis esse videbantur, Rhadoaldum scilicet & Zachariam una cum ecclesia, quæ apud nos est, datis literis tam ad Augustum, quam ad Photium scriptis Constantinopolim, idem nimirum piaculum execrantes, e latere nostro direximus, nihil eis penitus injungentes, nisi ut tantummodo causas Ignatii patriarchæ, qui antea de ecclesia pulsus, quã ab aliquo accusatus extiterat, diligenter investigarent, & sedi apostolicæ plenis & veracibus referrent indiciis, quemadmodũ Iob beatissimus edocens, *Causam*, inquit, *quam nesciebam, diligentissime investigabam*: Photii vero consecrationem non solum minime interim admittendam esse credidimus, verum etiam ipsis legatis nostris, ne cum illo nisi quæ cum laico usque ad notitiam nostram communicarent, frequenti ac omnimoda jussione præcepimus. Quoniam sicut magniloquus Leo papa scribens ad sanctum Flavianum dicit antistitem: Nos qui sacerdotum domini matura volumus esse judicia, nihil possumus incognitis rebus in cujusquam partis præjudicium diffinire, priusquam universa, quæ gesta sunt, veraciter audiamus. Tantum eis de venerabilibus domini nostri Iesu Christi, ejusdemque genitricis semper virginis Mariæ, ac sanctorum ipsius imaginibus, quidquid quæstio afferret, juste, ac pie diffinire licentiam dantes, quæ cuncta ita esse, ut dicimus, literæ nostræ, quas Augustæ mansuetudini, nec non & Photio per eosdem missos nostros destinaveramus, si ita sunt apud vos quemadmodum a nobis fuere transmissæ, patenter poterunt indicare. Nam si nos pro diffinienda controversia fratris nostri Ignatii tunc legatis nostris quidquam præcepimus, vel eum damnationi subjici decrevimus, ut quid nec sententiam diffinitivam suscipere, licet non digne, nec legitime decertaverint, attamen quantumcumque & quomodocumque contra-

Iob 29.

Epist. 10.

contradixisse, ac ne deponeretur restitisse, probantur, siquidem, ut cetera nunc commemorare differamus, in epistola imperiali didicimus, quomodo illi non solum consensum noluerunt ipsius præbere damnationi, verum etiam qualiter ne tantum piaculum committeretur interdixerunt: cui profecto & ipsi minime contradicerent, si ut depositioni ejus interessent, nos sibi mandatum tribuisse recolerent: & carissimus filius noster pius Augustus, nisi illos præter jussionem nostram egisse clarescerct, eos & nobis commendare, & super hujuscemodi noxa transgressionis excusare nullo modo studeret. Iam vero si dicitis quamobrem illos deposuerimus, cum eos in damnatione sæpe fati patriarchæ consentire noluisse tam sciatis manifeste? respondemus, quia nihil illis bonum profuit inchoasse, & in bonitate minime perdurasse: quoniam qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Quid enim proderit alicui pro veritate primum quidem impetum dare, & post paululum aut suasionibus, aut terroribus, aut aliquolibet vitio a veritatis tramite declinare? Porro si Vitalis & Misenus a beato Felice papa honore pariter & communione privati sunt, qui olim ad talia, quemadmodum isti nunc vel impulsi vel dilapsi sunt; quanto potius isti pari debent ultioni succumbere, qui parem quidem prævaricationem, sed non pares, imo Constantinopoli nullas pœnas, sicut illi quondam perpessi sunt? Porro si nos ideo missos nostros destinassemus, ut vice nostra Ignatii essent negotii judices, quemadmodum imperatoria perhibebat epistola per Leonem a secretis missa, quæ latrocinale illud concilium, in quo Ignatius deponi putatus est, judicium nostrum fuisse non veraciter asserebat: profecto ante totius litis motionem, atque omnis initium controversiæ, sedem ei propriam restitui procul dubio censuissemus, ut legitime nimirum reciperet, quod nulla lege dictante perdiderat: atque per ecclesiasticum canonem resumeret, quod illi potentia sæcularis ademerat, quatenus sic deinde sede propria nec non & omnibus suis ante receptis, viribusque resumptis, vestitus jam & armatus, cum accusatoribus suis certaminis campum & litigii conflictum posset arripere. Quod cum in mundanis negotiis legibus fieri censeatur, multo magis, ut in ecclesiasticis atque divinis observaretur, debuit prævideri.

Matth.10.

Præterea quando præfatos missos a nobis direximus, epistolam quam eis mansuetissimo imperatori (sicut prætulimus) dandam tribuimus, in tribus voluminibus, uno eodemque tenore, ac eisdem syllabis scribi præcepimus. Et unum quidem ex his apud nos pro futuro testimonio retinuimus, suspecti videlicet jam de fraudanda epistola: quod postea probavimus. Aliud vero (ut præmissum est) jam memorato pio Augusto eis dedimus offerendum. Porro tertium eisdem legatis nostris præbuimus, injungentes, ut hoc sibi ad instructionem suam tamquam speculum præ oculis jugiter habitum reservarent, & cum Constantinopoli conventus fieret sacerdotum, in quo a legatis nostris comminister noster Ignatius fuerat audiendus, si præfatus Augustus nollet ibidem sibi missum recitari epistolæ nostræ volumen, ipsi hoc, quod illis apud se retinendum dederamus, quodque unius formæ per omnia cum ceteris duobus, quorum jam mentionem fecimus, erat, in ipso conventu legerent, & ad notitiam omnium vestrum quomodocumque perferrent. At illi pervenientes Constantinopolim, minis imperatoriæ potestatis (sicut ipsi postea fatebantur) deterriti, spretis monitis nostris, ac epistolis sibi a nobis coram tota ecclesia nostra datis; imo postposito timore Dei (sicuti postea claruit) in contrarium vertere omnia, quæ sibi fuerant imperata. Denique & cum Photio adultero, ecclesiæ invasore, atque neophyto, quod sibi multipliciter prohibitum fuerat, inter sacrosancta mysteria communicaverunt: & Ignatium virum senem & sanctum, ac per duodecim annos innocenter ecclesiam Dei regentem, & nobiscum & vobiscum, atque cum universali & orthodoxa ecclesia communicantem, Constantinopolitanorum factioni perniciosissime concinentes, damnaverunt: & sacerdotalibus infulis expoliatū ab ecclesiæ regimine modis omnibus expulerunt. Quem non ita justificamus, ut nihil hunc reprehensione dignū admisisse dicamus: pro quo fortasse merito poterat, legitima discussione facta, quodlibet canonicæ jaculum pati sententiæ, cum scriptum in apostolicis literis confiteamur, dicentes: *In multis offendimus omnes.* & rursus: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est.*. Sed ita volumus, & ita decernimus, istiusmodi pontificem digna pro factis recipere, ut sacerdotale decus penitus non vilescat, nec tam facile pontificalis apex terra tenus incurvetur. Ita, inquam, volumus, & ita decernimus hunc, imo quemcumque pontificem justæ subdi sententiæ, ut non a sæcularibus quibuscumque judicetur, non tyrannice propellatur, non ante audientiam ecclesia sua privetur, non ab inferioribus, sed a majoris auctoritatis persona recti calculi sententiam consequatur.

Iac. 3. *1. Ioan. 1.*

Ita denique volumus, & ita decernimus, istius, imo vero cunctorum sacerdotum causas examinare, culpasve punire, ut paternos terminos non transgrediamur, sacros canones non conculcemus, nec decretalia sedis apostolicæ constituta, quibus ecclesia tota fulcitur, atque munitur, quoquomodo violemus.

Ad extremum ita volumus: & ita decernimus, pontificem, qualiscumque sit, judicari, ut ecclesiæ, cui præest, jura nulla temeritate, nulla præsumptione frangantur. Nullum quippe poterit ecclesiæ jus dignum servari, si præsul ejus a quibuslibet, vel quandolibet, aut quomodolibet impetatur, & pro libito cujusque tanta facilitate pellatur. Quod cum ita sit, non possumus interim fratrem nostrum Ignatium, qualiscumque sit, non inter sanctissimos & beatissimos patriarchas connumerare, qui licet apud vos sit tot opprobriis, tot persecutionibus fatigatus: attamen non nisi qualis a decessoribus meis est habitus, creditus & veneratus, habetur, creditur & veneratur, nullo quippe nostro examine alicujus criminis reus, nullo est nostro speciali judicio repertus obnoxius, ac per hoc nulla est nostra sententia condemnandus, aut a nostris ecclesiæque nostræ communione collegii sequestrandus: aut aliquibus nisi honorabilibus vocabulis appellandus: sed ad narrationis ordinem redeamus. Missi præterea nostri tandem reversi, nihil aliud renuntiavere, nisi depositum Ignatium, & Photium in sede Constantinopolitana firmatū. Post duos vero dies legatus a nobis imperialis nomine Leo a secretis susceptus, duo volumina obtulit, quorum unum depositionis Ignatii gesta continebat, alterum autem de sanctis habebat imaginibus acta, per quæ videlicet cognovimus, quia nec imperator

imperator epistolam nostram; qua fratrem & coepiscopum nostrum ad solam audientiam ante conspectum missorum nostrorum accersiri decreveramus, in depositione ipsius consacerdotis nostri, quæ prius, sicut putatur, facta est, ostendit: nec iidem missi nostri parilem ejus, ac per omnia consimilem, quam eis in episcoporum conventu recitare jusseramus, demonstrare curaverunt. Sed nec, quantum in eisdem voluminibus in Latinum sermonem ex Græco translatis, reperitur, ordo legitimus, & a sanctis patribus usitatus in lectione ipsius epistolę extitit observatus. Quamvis & in his quæ in conventu qui posterius pro sacris imaginibus collectus est, ex ea lecta sunt, nonnulla addita, multa mutata, plura subtracta reperiantur, & per omnia talis effecta sit, ut aut nihil, aut parum aliquid nos per eam de crebro dicti comministri nostri Ignatii disposuisse causa videremur. Quidquid enim de ipsius recessu vel præjudicio, quidquid de sententia non a Romano pontifice secundum morem in eum prolata, quidquid de violatis paternis diffinitionibus, quidquid de Photii scripseramus irregulari promotione, saltu quodam calliditatis transcendentis, etiam sanctorum patrum instituta, quæ sancti Spiritus afflatu sunt edita, ne ad concilii pervenirent notitiam, more suo falsidici transcenderunt, & cum divinitus attributa talenta fuerint, velut in quodam silentii sudario ligata sub terra penitus absconderunt. Quo comperto moleste tulimus, & quid sine missis nostris actum fuerit, confestim intelleximus, qui talia cum missis nostris perpetrata fuissent, patenter agnovimus. Aut enim justa fuerunt, quæ misimus; sicque consequenter oportuit ea servari, aut si justa putata non sunt, in quo justa non fuerint per aliud saltem scriptum exponi, & nobis referri, & summa ratione debuerunt patenter ostendi. In nullo tamen oportuit ea vel ecclesiæ, quæ apud vos est, cognitione privari, vel aliqua falsitatis depravatione fraudari. Detulit præterea idem Leo imperialis legatus augustales literas deprecantes, quatenus & in depositione Ignatii, & in confirmatione Photii consensum præberemus, & subscriberemus. At nos (divina docente gratia) dum idem adesset missus, convocata tota quæ apud nos est ecclesia decrevimus, & statuimus, atque professi sumus coram ipso, & coram eadem sancta ecclesia, sicuti & nunc per eamdem, ac per vos profitemur coram universali sancta Christi ecclesia, pro dejectione Ignatii, vel consecratione Photii nunquam misisse, nunquam missuros esse, & in depositione Ignatii, & promotione Photii nunquam consensisse, nunquam consensuros esse. Ex his sæpius dictis, & palam annuntiatis, atque in apostolatus nostri epistolis taliter insertis, & eidem Leoni a secretis tam imperatori, quam Photio ad defendendum datis, hunc a nobis remisimus.

Igitur cum hæc gerebantur, nondum Rhadoaldus & Zacharias episcopi, quos (ut præmissum est) Constantinopolim miseramus, confessione propria, vel synodali examine convicti erant, aut patenter ostensi, quod ipsi deposuissent Ignatium, vel communicassent adultero Photio: quamvis hoc & illa concilia, quæ imminentibus illis Constantinopoli celebrata sunt, videlicet tam id quod adversus patriarcham Ignatium, quam id quod pro sacris imaginibus collectum est, patenter innuerint, & imperialis epistola clare denuntiaverit, atque præfatus Leo a secretis regius, his negantibus, in facie sæpissime, atque constantissime coram nobis, & primoribus ecclesiæ nostræ jam dixerit. Sed procedente tempore, murmur multorum ab aliis partibus Romam venientium, quinimo persecutiones a fautoribus Photii commotas fugientium, sensim eosdem cœpit episcopos muneribus fuisse corruptos diffamare, & quod communicassent Photio, & deposuissent Ignatium, divulgare. Quo audito, nimio mœrore repleti, qualiter ab ecclesia Christi, cui divina dignatione præsumus, non habente maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sinistram procul faceremus suspicionem, videlicet, ne in hanc saltim tenuis subsannandi oriretur occasio, cogitare cœpimus, & mente revolvere. Tunc convocato multarum provinciarum occidentalium regionum sanctissimorum episcoporum cœtu, & collecta sancta synodo in ecclesia Dei, in qua beatus Petrus apostolorum princeps corpore redolet, & virtutibus emicat: deinde propter frigidiorem locum in ecclesia salvatoris, quæ ab auctore appellatur Constantiniana, & quæ prima in toto terrarum orbe constructa est, ibique recitatis omnibus scripturis de Græco sermone in Latinum conversis, tam videlicet nefanda synodo, quæ per jam fatum Leonem a secretis apostolicæ sedi dilata est, quam etiam imperiali epistola: In quibus omnibus existimata depositio Ignatii continebatur: & deductus in medium Zacharias tunc episcopus, quia Rhadoaldus propter absentiam haberi ad presens non poterat, & discussus, & diligenter examinatus, inventus est in depositione Ignatii, & communione Photii omnino culpabilis, in quo idem Zacharias se obnoxium recognoscens, proprio ore ac proprio scripto se Constantinopolim a sede apostolica directum iisse, & quæ sibi a nobis agenda fuerant injuncta neglexisse: ac quæ sibi fuerant prohibita, peregisse confessus est: Ignatium scilicet sine jussione apostolicæ sedis deponendo, & Photio contra nostri apostolatus præceptionem communicando. Tunc decernente sancta nobiscum synodo, depositionis & excommunicationis suæ sententiam præfatus Zacharias accipiens, foveam quam aliis præparavit incidit.

De excellentia ecclesiæ Lateranensis.

Alterius, id est, Rhadoaldi, examinatione propter absentiam, usque ad aliam synodum protelata, ad quam canonice sæpe invitatus, qui occurrit depositionis & excommunicationis sententiam, quam complex ejus promeruit: insuper, & anathematis, si cum Photio de cetero communicasset, obligamentum merito non evasit. Dignum quippe fuit, ut par iniquitas, par gigneret utrique judicium, & æqualitas esset in retributione, quibus parilitas extitit in transgressione. Nam quia idem Rhadoaldus objecta non diluit, vera esse, quæ de illo dicebantur, etiam si alia nulla constarent indicia, examen subterfugiens omnino firmavit. Et idcirco jure illi non profuit absentia, quam ipse non casu accedente, sed voluntate propria ministrante (quemadmodum Nestorius quondam, & Dioscorus) sibi procurasse probatum est. Nam (ut sanctus papa Bonifacius in decretali sua docet) manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato judicio, purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest, utrum in præsenti examine omnia quæ dicta sunt, comprobentur, cum ipsam quoque pro confessione procuratam toties constet absentiam.

Epist. 3.

Hinc.

Hinc etiam egregius sedis apostolicæ præsul & A magnus ecclesiæ propugnator scribit Hormisda: Soli, inquiens, declinant examen conscientiæ, quę jussa sunt non tenentes. Sed ut quid multa prosequamur, cum juxta quod dominus dicit: *Iudicio, quo judicaverunt, judicatum sit eis: & in qua mensura mensi sunt; remensum sit eis.* Contigit enim illis quemadmodum Vitali quondam & Miseno episcopis, qui sicut isti Constantinopolim missi, eorum pro quibus destinati sunt, adversæ parti communicando, non executores, sed impugnatores inventi sunt. De quibus beatus Felix apostolicæ sedis antistes, & Alexandrini Petri, seu Constantinopolitani Acacii præsulum B damnator, imperatori Zenoni scribens, inter cetera: Vitalem, ait, atque Misenum, cur vel impulsi ad ista consenserint, honore simul & communione apostolica censura privavit, quoniam factum est, sicut ipse Cyrillo abbati * Acymetensi scribit, ut eorum prævaricatione deciperetur populus Christianus: qui rursus de eis mentionem faciens, ad jam fatum principem de eorum transgressione dicit: Plebi suasum est Christianæ nos talibus præbuisse consensum, quos mox regressi sunt, prævaricatio impune non habuit. Nam eos apud beatum Petrum apostolum sancta mecum synodus residens, dum convicti plura mentirentur, ordine & communione nudavit: ne eorum incorrecta perfidia securitas proveniret inimicis. Porro quæ in superius memorata venerabili & sancta synodo unanimiter, ac consonanter de Photio usurpatore, ac invasore Constantinopolitanorum ecclesiæ, atque fautoribus ejus: seu de fratre ac consacerdote nostro Ignatio patriarcha: vel de his qui ex parte ipsius sunt: nec non & de sacris imaginibus canonice, rationabiliter, catholiceque statuerimus & promulgaverimus, subter annexis capitulis declaratur.

Matth. 7.

* l. Acritensi. Acœmensi.

I.

Photius, qui ex schismaticorum, & se a sanctæ communionis participatione avertentium parte esse dignoscitur, & ex sæculari ministratione, atque militia, & ex foro subito tonsuratus, a Gregorio Syracusano dudũ episcopo a synodo damnato, & ab apostolica sede convicto episcopus ordinatus est: & vivente ac superstite consacerdote nostro Ignatio sanctæ ecclesiæ Constantinopolitanæ patriarcha sedem ipsius invasit, & in sponsam quam a Christo sponso immaculatam custodiendam veluti amicus sponsi perceperat, non per ostium, quod Christus est, sed aliunde ex adverso in ovile dominicum more furis, atque latronis ingrediens, ac si violentus, rapax & scelestus adulter irrupit. Deinde cum damnatis & anathematizatis, atque cum his, qui ne sacerdotale officium ante audientiam præsumerent, a decessore meo sanctæ memoriæ Benedicto papa fuerant obligati, quotidie ac indifferenter communicans, & conversans contra fidem promissam, contraque suam professionem, qua pollicitus est se adversus jam fatum patriarcham nullum sinistrum consilium esse facturum, congregavit concilium, & una cum sequacibus suis depositis & damnatis excommunicatis & anathematizatis, & aliis sine sedibus, atque cum his, a quibus vel ille irregulariter & illicite provectus fuerat, vel quos ipse temere, ac indebite provexerat, contra eumdem fratrem & comministrum nostrum Ignatium depositionem facere, & anathema dicere ausus est. Deinde apostolicæ sedis missos, quos pro causa sacrarum imaginum, & pro inquirenda & nobis renuntianda jam fati patriarchæ dejectione, & ob inveniendum modum promotionis hujus neophyti destinaveramus, quibus potuit argumentis a nostris mandatis avertere (more Acacii quondam Constantinopolitani hæretici patriarchæ) præsumpsit, & ad processionem, quæ ei cum comparibus suis habebatur, sicuti eorum professione patefactum est, & sancto Spiritu revelante venerandæ synodo, quæ a nobis collecta est, claruit, ad damnatorum & schismaticorum communionem contempta legatione, quæ vel gentilium more servari debuit, pertraxit, & in illusionem beati Petri apostoli, a cujus sede profecti fuerant, non solum inefficaces redire fecit, sed etiam impugnatores omnium, quæ fuerant mandata monstravit. Postremo episcopos, qui ei tamquam adultero & pervasori communicare noluerunt, exilio relegavit, & sui sceleris complices in eorum surrogare locis non timuit. Et usque hodie ecclesiam Dei diversis persecutionibus impugnare non desinit: ita ut fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium sanctissimum patriarcham inauditis pœnis & horribilibus tormentis afficere non quiescat. Sed & omnes quotquot pro veritate & fide cum eodem persistere comprehenderit, quibus prævalet modis perdere imprætermisse moliatur.

Photii dãnatio.

C Hæc & his similia contra euangelica, apostolica, prophetica, atque canonica instituta se efferens, sit Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum principum Petri & Pauli, ac omnium simul sanctorum atque venerandorum sex universalium concilium auctoritate, nec non & Spiritus sancti per nos judicio, omni sacerdotali honore, & nomine alienus, & omni clericatus officio prorsus exutus: ita ut si post notitiam hujus sanctionis, quam divina inspiratione depromptam esse credimus, cum unanimitate & concordia sanctæ synodi sit procul dubio promulgata, tentaverit in Constantinopolitano D throno præsidere, aut sæpe fatum venerabilem coepiscopum nostrum Ignatium, quo minus ecclesiam sibi commissam sine quavis inquietudine regere possit, impedierit, vel si ulterius ausus fuerit aliquid de sacro ministerio more sacerdotis contingere; juxta præcedentem consuetudinem, nullo modo liceat ei communionis spem aut locum habere satisfactionis, sed anathematis vinculis innodatus, una cum communicatoribus suis, atque fautoribus suis perpetuo Dei per nostram mediocritatem judicio, ac sententia sacrum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi, non nisi vicino mortis periculo, omnino percipiat: ut hæc unusquisque discens, nequaquam de cetero temeraria præsumptione ex laicis subito in dominicis castris insperato E quodammodo impetu irrepere audeat, & principatus amore ante ducatum præstare velit, quam tironis consummet officium, & ante tentet docere, quam discere, sicut in eadem Constantinopolitana ecclesia sæpe præsumptum esse comperimus. Et rursus ne contemptis clericis, quorum utpote in tam magna urbe copiosa multitudo est, quique ab ipsis (ut ita dixerimus) incunabulis imprætermisso labore in ecclesia Christi desudant, & indesinentia domino exhibent servitutis obsequia; is qui deforis est, alterius ovilis Christi repente principatum arripiat, & nitatur quos esse suos non recognoscit, discerpere:

& grex dominicus incipiat eum, ut pote extraneum & improvisum omnino contemnere : præsertim cum perspiciat nil sibi stipendia profuisse meritorum, & alienum suorum cernat consumere fructus laborum.

II.

Gregorii episcopi Syracusani iterata damnatio.

Gregorium sane, qui Syracusanæ ecclesiæ irregulariter, atque Deo contempto præest, eo quod & ipse ex parte schismaticorum sit, & postquam a synodo episcopatus officio privatus, & a decessore meo sanctæ memoriæ papa Benedicto obligatus est, & Photium laicum subito consecrare in episcopum non formidavit, & de sacro ministerio ausus est multa contingere : juxta præcedentem consuetudinem sancimus, & juxta canonicam deliberationem apostolica auctoritate diffinimus, atque statuimus omni sacerdotali carere atque privatum fore ministerio ; ita ut nullo modo liceat ei in qualibet synodo restitutionis spem aut locum habere satisfactionis. Quod si de reliquo præsumpserit in sacro officio more sacerdotis quovis tempore ministrare, anathema sit. Sed & si contra fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium turbas excitaverit, vel ab ejus communione fideles averterit, anathema sit, & omnes communicantes ei ab ecclesia abjiciantur : sed & ipsi anathema sint.

III.

Eorum privatio, quos Photius ordinaverat.

Eos vero, quos Photius neophytus & Constantinopolitanæ sedis invasor, in quolibet ecclesiastico ordine provexit, quoniam manifestum est eos in omnibus consecratoris sui pravitatibus consensisse, atque ei post invasionem communicasse, omni clericali officio privamus, & apostolica, atque canonica auctoritate, & synodali decreto eos penitus sequestramus.

IV.

Restitutio Ignatii.

Reverentissimum & sanctissimum fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ patriarcham, qui primo quidem imperiali violentia ac terrore, proprio throno privatus est, & postea a Photio adultero prævaricatione ac pervasore sedis Constantinopolitanæ, & ab ejus complicibus, excommunicatis videlicet & anathematizatis, atque damnatis, & sine episcopalibus sedibus, & a decessore meo sanctæ recordationis Benedicto papa obligatis hominibus anathematizatus est : & postremo ab apostolicæ sedis missis contra nostram præceptionem (ut sanctæ synodo Spiritus sanctus revelavit) & Zacharias dudum episcopus qui unus de eisdem duobus legatis extitit, propria confessione manifestavit, infulis est sacerdotalibus despoliatus : Auctoritate summi judicis domini nostri Iesu Christi promulgamus, sancimus, atque decernimus, unquam nec fuisse, nec esse depositum, vel anathematizatum, tamquam qui ab imperiali potentia sit absque ulla canonica auctoritate pulsus ecclesia, & tamquam qui ab obligatis nullo possit haberi vinculo colligatus ; & ab eis, qui nullam eum judicandi potestatem, vel ab apostolica sede auctoritatem habuerint, nullum sui honoris discrimen pati debuerit. Et ideo illum (id est, eumdem fratrem & consacerdotem nostrûm Ignatium patriarcham) omni vinculo anathematis ab eo remoto, per potestatem divina voce beatissimo Petro collatam, & per auctoritatem sacrorum canonum, & decretalium constitutionum more sanctorum patrum prolatarum pristino honori, pristinæ dignitati, & sedi pristinæ, gradui ac patriarchio, ac pristinis pontificalibus infulis, atque officiis restituimus, statuimus, ac confirmamus : ita ut quicumque post notitiam hujus apostolicæ, atque synodicæ sanctionis quominus omnia, quæ præmisimus insignia pontificatus recipiat, eum impedierit, & non in omnibus huic decreto obedierit, vel se ab ejus communione separaverit, vel ulterius contra eum aliquod judicium proferre tentaverit, absque sedis dumtaxat apostolicæ præmisso consensu (siquidem clericus fuerit) ab omni clericatus officio coram Deo & hominibus sit alienus, atque perenni pœna, tamquam qui magistrum prodit, cum Iuda traditore constringatur, & nisi a prava intentione recesserit, perpetuo anathemate maneat condemnatus : si vero laicus extiterit, ille quisquis est, huic nostræ constitutioni contraire tentans, & eum sedem & omnem pristinam dumtaxat dignitatem recipere non permiserit; vel si post receptam priorem sedem, denuo illum impellere, & a patriarchio expellere tentaverit, vel personæ ipsius, seu sacerdotali honori aliquam molestiam sine primæ hujus sedis consensu intulerit, omni benedictione paterna privetur, & maledictione Chanaan filii Cham, qui verecundiam patris videns non cooperuit, sed irrisit, mulctetur, & cum parricidis æterna pœna, domino judicante, percellatur, & nexibus anathematis non nisi resipiscens, penitus eruatur.

Gen. 9.

V.

Restitutio episcoporum a Photio relegati.

Eos autem episcopos, seu cujuslibet ordinis clericos, qui post injustam dejectionem fratris, & coepiscopi nostri Ignatii, vel in exilio relegati, vel ministerio, aut gradu invidiose privati sunt, statuimus, ut exilio dissoluto proprias sedes atque gradus recipiant. Quod si quisquam huic decreto nostro contraire præsumpserit, & ut sedes vel gradus resumant, impedierit, quousque obtemperaverit, anathema sit. Sane si qui ex eis ab aliis eriminantur, decernimus eos antea sedes quidem & proprios gradus recipere; judicari autem nisi a sede Romana non patimur : sed si qua præter regulam forte egisse dicuntur, nostro eos decreto judicandos reservari statuimus : juxta quod & sacri præcipiunt canones.

VI.

De sacris imaginibus.

Quoniam oportet nos majorum nostrorum statuta, immoto mentis intuitu conservare, & in omnibus sanctorum patrum semper dogmata venerari ; diffinimus de sacris & reverendis imaginibus domini nostri Iesu Christi, ejusque semper virginis genitricis Mariæ, & omnium sanctorum, qui Deo ab Abel justo placuisse creduntur ; quæ ecclesia sancta in universo orbe diffusa antiquitus accepit, quæque sedis apostolicæ præsules pro eis decreverunt, ac statuerunt illibata persistere, atque intemerata manere. Quapropter Ioannem quondam Constantinopolitanum antistitem, & sequaces ipsius, qui eas frangendas atque calcandas esse ore polluto asseverant, quamdiu de his nobiscum non senserint, & juxta sanctorum pontificum Romanorum decreta, & aliorum catholicorum patrum instituta non sapuerint, sancimus eos a Christo, & ab ecclesia catholica atque apostolica esse anathema. Hæc sunt, quæ de his sedes apostolica statuit: hæc sunt, quæ synodice regulariterque decrevit : hæc sunt, quæ vos tanto studiosius oportet amplecti, tanto sollicitius observare, quanto satius nostis, quæ ab ea statuta fuerint, hæc universalem semper ecclesiam tenuisse, ita, ut contra singulos errores in ecclesia exortos prior hæc secundum primatus sui

sui auctoritatem sententiæ terminum dederit. Et ita demum universalis ecclesia, licet aliquando per aliquantulum temporis in quibusdam reluctata sit, quæ illa tamen probavit, quandoque probaverit; & quæ illa refutavit, ipsa refutaverit. Verum vos quomodocumque obedieritis, vel non obedieritis divinis institutis, vel paternis canonibus; nos tamen in Ignatii fratris & coepiscopi nostri quocumque discrimine, priusquam a nobis specialiter ad iterationem ejus perducatur negotium, quia nec hactenus consensimus, aliquando Deo nos confirmante, nullo modo consentiemus. Sed nec in Photii sacerdotali provectui præstando favore, vota condescensionis nostræ modo quolibet inclinabimus, sed omnibus viribus nostris, atque conatibus pro coactæ justitiæ provectione, pro restaurando videlicet legitimo, & repellendo mœcho (quamdiu vivam) occurrere; & quod nostrum est agere, nullatenus auctore Deo cessabimus, & nunc obsecrando, nunc hortando, nunc increpando, nunc etiam regulariter admonendo: insuper & auctoritate apostolica eos, qui contumaces sunt, feriendo, nunc verbis, nunc literis, quod rectum & justum, atque inchoatum est, die ac nocte cum virtute summi opificis consummare studebimus. Ergo fraternitas vestra literarum saltem nunc tenore cognoscat, sedem beati Petri apostoli, neophyto, & mœcho, & Constantinopolitanorum ecclesiæ invasori Photio olim, justeque damnato, ac nihilo minus præsentia synodali nuper eliso, vel fautoribus ejus, nisi a prævaricatione cessaverint, communionis nunquam præbituram esse consensum. Qui (ut cetera nunc omittamus) a Gregorio Syracusano, vel ceteris schismaticis instructus, imo destructus, contra omne fas nulli præsidere potest ecclesiæ. Nam merito destructus esse creditur, qui a destructo ædificari sperans, etiam si qua alia bona fortassis habuit, nimiæ præsumptionis ejus temeritati communicans perdidit. Nam Gregorius quomodo quemquam ædificare poterat, qui multipliciter jam noscebatur elisus? quomodo quemquam in aliquo ecclesiastico poterat ordine stabilire, qui ecclesiæ unitatem scindens, ipse jam videbatur omnino dejectus? Sicut enim ligatus ligare, & dejectus dejicere non potuit, sic destructus construere & elisus quemquam ordinare nequivit. In summo quippe status sui oportet eum vigore consistere, & firmis inniti per omnia basibus qui alterum, vel prosternere, vel conatur statuere. Gregorius ergo, qui canonice, ac synodice depositus, & anathematizatus erat, quemadmodum posset quemquam provehere, vel benedicere, ratio nulla docet. Igitur nihil Photius ex Gregorio percepit, nisi quantum Gregorius habuit: nihil autem habuit, nihil dedit: per eorum quippe, ut legitur, manus impositionem & invocationem dabatur Spiritus sanctus, qui noverant mundas ad dominum levare manus. Ceterum Gregorius, qui transgressor factus est legis, ad iracundiam sui magis, quam ad consecrationem alicujus Spiritum sanctum per impositionem suæ manus sine dubio provocavit, etiamsi is, qui ordinandus erat, nullas alias haberet sibi regulas obviantes. Hinc enim scriptum est: *Qui obturat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis*: si execrabilis, utiq; non audibilis: si non audibilis, ergo inefficax: si inefficax, profecto Photio nihil præstans: nimirum qui vulneratum caput per illã manus impositionem potius habere dignoscitur.

Porro si prætendit injuste ab Ignatio fuisse depositum, quid de omnibus, qui in synodo illo tempore convenerunt, sententiamque in eum protulerunt, perhibebit? Quod si & illos injuste fecisse dicere præsumit, quare cum eis nunc communicat, & quosdam eorum sacerdotio dignos existimat? quos tamen recte prius non judicasse reprehendit, & sententiæ, quam protulerunt, eos secundum se debere succumbere, non nescit? Sed videamus quorum judicio, vel quorum auctoritate Gregorius post depositionem & anathema, honorem episcopatus resumpsit, vel officium pristinum recepit. Omnes enim illum & depositum norunt, & anathematis vinculis obligatum, ac per hoc totius ecclesiæ communione privatum. Iam vero si dixeritis quia ipse sibi Gregorius & honorem resumpsit, & pristinum officium recepit; audite quid apostolus dicat: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron: sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret.* Sed & venerabiles Antiocheni canones præcipiunt: Si quis episcopus damnatus a synodo, vel presbyter, aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint de sacro ministerio contingere, sive episcopus juxta præcedentem consuetudinem, sive presbyter aut diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis: sed & cõmunicantes omnes abjici de ecclesia, & maxime si postquam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam: eisdem communicare tentaverint. Carthaginenses quoque regulæ excommunicatum, qui ante audientiam communicare præsumpserit; ipsum in se damnationem protulisse manifeste denuntiant. Si ergo secundum apostolum *nemo sibi honorem accipit, & Christus non se clarificavit ut pontifex fieret*, qui omnes cum Patre & Spiritu sancto glorificantes se glorificat, & ipse est pontifex, de quo rursus idem dicit apostolus: *Talem decebat, ut nobis esset pontifex, sanctus*, &c.

Hebr. 5. | Cap. 4. | Hebr. 6. 5. | Ibid. c. 7.

Et si episcopus qui damnatus a synodo est juxta sacros canones, ausus fuerit aliquid de sacro ministerio juxta præcedentem consuetudinem contingere, & ante audientiam communicare, ipse in se damnationẽ protulit, ita ut nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis; sed & cõmunicantes ei omnes abjici de ecclesia: quanta putas Gregorius pœna mulctandus est, qui post damnationem, sive anathema, hæc omnia commisisse probatur, id est, & super Christum se extulit, & quod ipse non fecit, iste & honorem sibi resumpsit: ut & pontifex esset, se arrogantissime clarificavit, & ante audientiam excommunicatus communicare: & vetita usurpare præsumpsit, & damnatus de sacro ministerio, non solum aliquid, verum etiam multa, juxta priorẽ consuetudinem tetigit: quod certe Gregorius agere omnino non debuit, etiamsi nulla commissa existerent, pro quibus damnari potuisset. Quia prælati judicium semper inferioribus formidandum est, ne si ei non obedierint, licet ab eo fortassis injuste ligentur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa, id est inobedientia, mereantur. Igitur prælatos damnare indifferenter oportet horrescere. Quicumque vero minores sunt, damnari solicite caveant, nec majorum suorum sententiam transgrediantur: Alioquin licet injuste nonnunquam damnati sunt, ex ipsa temeraria prævaricatione, culpa quæ nondum forte per-

Sententia majoris etiam injusta timenda.

petrata fuerat, & ultio quam culpa necdum merebatur, procul dubio subsequuntur. Nihil quippe lignum vetitum in se mortiferum habuit; sed qui inobedienter ex eo comedit, mortem sibi & posteris propinavit: non quia lignum malum, cum Deus, quod fecit, totum fecerit bonum; sed quod mala sit transgressio, & nolentis subjici, per eam merito sit orta damnatio. Porro si dicitis Gregorium ab imperatore, & ab antistitibus fuisse receptum, percontari libet, o sapientissimi fratres, quibus hoc documentis, quibus canonibus jubentibus agi rite potest, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis recipiantur. Id etiam veneranda universali synodo Nicæna de utraque professione luce clarius inhibente. Nam a sæculari potestate nec ligari, nec solvi sacerdotem posse manifestum est: & idcirco affatim approbatur syracusanum Gregorium per imperialem tantummodo sententiam nullo modo valuisse reconciliari: ubi si pontificum quoque sociatur assensus, quærimus utrum præcesserit, an fuerit subsecutus: si subsecutus est, nihilo minus ad id reditur, ut absolutio a sæculari potestate percepta valere non possit; pontificumque secutus assensus adulationis, vel terroris fuerit potius, quam legitimæ sanctionis: si præcessit, doceatur a quibus & ubi ille sit gestus, si secundum ecclesiæ regulam celebratus, si paterna traditione profectus, si majorum more prolatus, si competenti examinatione depromptus, si ad majoris auctoritatis sedem, quam illa est, a qua Gregorius damnatione tenebatur obstrictus, secundum ecclesiæ regulam est relatum, si ipse præsul, qui ligavit, absolvit. Si hæc gesta non sunt, quo more, quo ritu Syracusanus Gregorius se gloriatur absolutum, cum nec a pōtificibus ordine debito, nec ecclesiasticis legibus fuerit expeditus, nec a mundana potestate potuerit præter ecclesiæ tramitem prorsus absolvi? Iam vero si dicitis, Non imperator absolvit, sed a pontificibus ut solveretur postulavit. Econtra, illi multo magis ab Augusto postulare debuerunt, ut si eum vellet absolvi, legitima ecclesiastici tenoris absolutio proveniret; & hæc omnia, quæ superius dicta sunt, secundum ecclesiæ tramitem servarentur, præcipue cum non ab inferiori, vel pari, sed a majori persona, & sicut ex apostolicis canonibus edocemur, solum ab eo, qui eum sequestravit, aut certe a prima sede, jure possit absolvi. Inferior quippe, vel compar antelatum, vel comparem, non annuente majori, absolvere non potest: sola igitur potior inferiorem convenienter absolvit. Proinde inferioris loci pontifices eos, quos potior suus obligaverat, sine prima sede absolvere non potuerunt. Veruntamen licet contra Nicænos sacros canones præfatum Gregorium, qui abjectus fuerat, receperint; nunquam tamen eum a vinculo damnationis & anathematis exuerunt. Quem absolutione prævaricatoria potius nexuerunt, & dum hunc solvere nisi sunt, nodis majoribus dediderunt. Quinimo dum sententiam majoris contemnentes transgressi sunt, vel etiam suam tergiversatori consilio, lenique sensu sibimet facti contrarii destruere sunt moliti, pari prævaricatione habentur innexi, & simili pœna, secundum apostolicos & nonnullos alios canones tenentur obstricti: ita ut communicantes ei, pelli de ecclesia jubeantur. Ac per hos reos reum justificare constat minime potuisse, nec ligatos ligatum solvere modo quolibet valuisse. Ecce a quibus, o beatissimi Christi ministri, Photius est institutus: ecce qualis est Gregorius qui Dormitantius convenientius poterat dici.

Cap. 5.

Quamobrem cogitate fratres carissimi, tractate, & vobiscum sedula meditatione perquirite, si stare Photius possit, etiam si miris virtutibus polleat, etiamsi omni scientia fulgeat, quando qui hunc statuisse tentavit, dudum jam cecidit, & volens erigi cum conantibus se erigere nunquam recuperaturus denuo ruit. Consideret ergo vestra divinitus inspirata prudentia, quomodo Photius, etiam si nihil aliud sibi jure valeat impedire, queat in sacerdotali gradu persistere: quandoquidem institutor suus cum hic ordinaretur, non solum sacerdotio, verum & ipso carebat Christiano vocabulo. Et sicut etiam exposuimus, nec damnatus justificare, nec depositus erigere, nec ligatus potest quemquam per impositionem manus provehere. Impossibile est enim horum aliquid fieri. Quapropter attendite carissimi, non solum hæc, verum etiam paternos canones & præcipue apostolorum, Antiochenos, atque Carthaginenses, & quid de damnatis & excommunicatis, atque de his præcipiant, qui merito facinorum suorum ab ecclesia pulsi sunt, diligentissime considerate, ac studiose recolite: nam nos quod decrevimus, quod statuimus de his, quos recepimus & ereximus, vel de his, quos abjecimus & a sacerdotio, vel communione pepulimus, vestræ in Christo fraternitati notum facere canonice procuravimus: juxta quod & magni venerandique Nicæni concilii regulis admonetur, quatenus de his, qui cōmunione quandoq; privantur, seu ex clero, seu ex laico ordine episcopis, per unamquamq; provinciam sententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciūtur ab aliis non recipiantur. Ergo nos quod debuimus fecimus; ea videlicet vos scire volentes, quæ Deo teste, non nisi zelo rectitudinis egimus, & affectu conservandæ paternæ constitutionis executi sumus: vestrum autem est obedire: alioquin eamdem cum eis sententiam jure meritoque subire, Antiochenis canonibus secundo capitulo præcipientibus ita: Si quis de episcopis, aut presbyteris, aut diaconis, seu quilibet ex clero deprehensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste communione privetur, tamquam qui regulam confundat ecclesiæ. Et rursus capitulo quarto, quod etiam superius commemoravimus: quid idem dicat antiquitus acceptum concilium, studiose recolite. Cavete ergo dilectissimi, ne cum his commisceamini, qui sanctis fuerunt inobediētes institutionibus, ne par sentētia involvat, quos uno communionis glutino invenerit irretitos.

Cap. 10.

Videte præterea quia de ignorantia nullum jam potestis excusationis habere præsidium, qui & canonum, Deo inspirante, memores, & nostris edocti jam nunc estis epistolis. Nolite communicare itaque peccatis alienis, nolite nobis inobedientes esse, quoniam inobedientia protoplastū de paradiso expulit. Inobedientia, idololatria merito nuncupatur, sicut sanctus Samuel ad Saulem loquitur, dicens: *Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Perpendite ergo quantum sit execrabile repugnare, quantum detestandum acquiescere nolle, quod ariolandi peccato, scelerique idololatriæ comparatur. Clamat apostolorum princeps: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus*: & coapostolus ejus Paulus: *Qui resistit*, inquit, *potestati, Dei ordinationi resistit.* Iudicate ergo cui potius obediendum sit, Deo an hominibus:

Inobedientia idololatriæ comparatur.

1. Reg. 15.

Act. 4.
Rom. 13.

hominibus: Iudicate cui potius resistendum sit, A potestati, quam in Petro Deus omnipotens ordinavit, quamque super cuncta ecclesia extulit, an ordinationi Gregorii Syracusani, cui merito malitiæ suæ dicendum est: væ homini, videlicet per quem in ecclesia Christi tot scandala venerunt; quique olim, sicut ipsi scitis, & nos supra retulimus, a fratre & comministro nostro Ignatio & a synodo, quæ sub eo erat, depositus est, & ut apostolica sedes in ejus damnatione consentiret, ab ipso consacerdote nostro postulata est. Sed decessores mei beatæ memoriæ Leo & Benedictus sedis apostolicæ moderamina servantes, noluerunt sic unam partem audire, ut aliæ parti nihil penitus reservarent: Vnius quippe B mediator non est. Quamobrem interim depositio ipsius a sede apostolica non suscepta remansit infirma. Cumque idem Gregorius per legatū suæ partis Zachariam nomine sedem agnovisset apostolicam in sua depositione nullatenus consensisse, non gratias egit, non a cœptis in jam dictum fratrem nostrum sævientibus contumeliis conquievit, sed benignitate Dei, & patientia sedis apostolicæ in superbiam abutens, in ipsum videlicet Ignatium patriarcham suum rediviva jacula impietatis irreverenter exacuit, & eo superstite neophytum in Constantinopolitana ecclesia consecravit: quin potius & adversa sedis istius decreta contumax esse non destitit, qui pro se, non contra se, ipsius ab ea decreta paulo ante da- C ta tamquam ingratus non recolit, & velut tergiversator arma præparat adversus arma sibi tutelam salutis non modice conferentia & murum destruere nititur, qui ne ipse destrueretur, fortissime custodivit. Et agit nunc quantum in se est, ut ea statuta prorsus habeantur invalida: quæ, cum his ipse egeret supplex petebat: & ut fortiora essent adamante submissus optabat, atque ut sibi auxiliarentur humiliter implorabat, nec non & contra ea repugnantes, forsitan tyrannos & sacrilegos judicabat: nisi enim sedes apostolica ei parceret, ille quomodo contra reverendissimum Ignatium posset exercere brachium, non haberet. At ille usus est sedis apostolicæ bo- D nitate in * malignitatem, & beneficium in patris sui convertit exitium.

Dicite igitur, obsecro fratres, cum ita sit, quomodo non debeamus nos Ignatium adjuvare, aut usque ad audientiam (quantum in nobis est) indemnem non penitus conservare? vel quomodo non possimus Gregorium, & hos qui ex parte ipsius sunt, merito condemnare? quando Ignatius, nisi a nobis esset impeditus, sic illos canonice forsitan sterneret, ut eum nullo conamine potuissent impellere. Isti qui non nobis hæsere, quos in adjutorium suum habere promptissimos meruerunt, nec a nobis consilium acceperunt, uti cum patriarcha suo vel pacificari, vel canonice judicari potuissent: sed vires suas a nobis ne E frangeretur servatas, adversus eum protinus præpararunt. Vndequæso perpendite, quantum nos nunc Ignatio debitores simus, qui sibi obstaculum, & inimicis ejus facti sumus defensionis umbraculum. Quamvis non ideo judicium istorum distulerimus, ut ei nocendi jacula præpararent, sed ut sic sententia in hos prolata, valetudinem haberet, ut a nobis examinatio præcederet. Et rursus sic ab istis in eum objecta penitus coram nobis admitterentur, ut partis Ignatii persona vocata, nec convicta nostræ præsentiæ non deesset. Quamobrem dilato parumper judicio, & interim firmata sententia, missum est utrique parti sedis apostolicæ præsulis præsentandum obtutibus, ac ejus (ut par est) subjiciendum diffinitionibus. Sed dum pars Ignatii properandi disponit iter, hostibus ejus viribus resumptis, non jam sedem apostolicam petentibus, non Petri memoriam facere dignantibus, Ignatius trahitur, impellitur, & innumeris malis affectus ab ecclesiæ regimine sequestratur. Et hoc totū factum est, eo quod prædicti pontifices utrique parti æquitatem servantes, & utriusque partis audientiam præstolantes, Ignatii non firmando sententiam, imo vero interim infirmando, inimicis ejus quodammodo manum porrexerint, dum nimirum sententiam in eos prolatam non interim auctoritate sedis apostolicæ revocaverint, sed usque in præsentiam ejusdem apostolicæ sedis deferri decreverint.

Quamobrem, carissimi, quia quasi per nos inventa est Ignatii dejectionis materia, idcirco præter id quod frater adjuvari debet a fratre, præter id etiam quod Petro, cujus in terris licet indigni vicem gerimus, Christi oraculo peculiariter dicitur: *Confirma fratres tuos*, etiam pro hoc specialiter eum non solum adjuvare & confirmare, verum etiam (sicut ipsi potestis advertere) totis nos pro illo viribus oportet per omnia decertare, ut videlicet totum in illo funditus aboleatur, quod per nos lædendi fomitem adversariis ejus reperientibus ei violentiam inferre monstratur, totumque recipiat, Christo propitio, quod dum nos moderate, ac regulariter egimus, ipse præjudicialiter amisisse dignoscitur. Quoniam & præfati decessores nostri (Leo scilicet & Benedictus beatæ recordationis pontifices) si tale quid diebus eorum Gregorius vel complices ejus patrassent, videlicet ut abusi tāto compassionis, & patientiæ sedis apostolicæ circa se beneficio in Ignatium manus suas injecissent: aut adversus eum ipsis sanctis presulibus inconsultis linguas suas taliter exacuissent: profecto eos tamquam magistros inquietudinis, & ipsos se sole clarius obnoxios ostendentes, sine quavis retractatione protinus condemnassent: & tantum piaculum impietatis eorum destruere ardentissime studuissent. Sed quia illi divina vocatione ab hac convalle lacrymarum subducti sunt hanc tyrannidem nondum intuentes, non debemus in eorum labore succedere, qui successimus in honore, in cujus tempore crudelitas, quæ diebus ipsorum cœpit radices emittere, consummata perpatuit. Proinde nos primo, quia sedis apostolicæ de tota ecclesia fas habentis judicare moderamina retinemus: secundo quoniam fratribus injuriam passis subvenire debemus: postremo, quoniam (sicut jam diximus) oportet nos in eorum labore succedere, in quorum successimus pontificatus honore; quemadmodum ipsi decessorum suorū exempla secuti sunt, & operis eorum strenui cultores inventi sunt, quod ipsi profecto agerent, adjuvante domino, habentes quemadmodum illi eumdem zelum justitiæ, seu privilegium dignitatis studiose perficere procuravimus. Nimirum quod omittere proculdubio (sicut nosse cunctis clare tribuitur) non valemus: sane quia Gregorium neophytum consecrasse diximus, ne Photium quidem neophytum quando quasi in sacerdotem consecratus est, negent; sancti papæ Gregorii, & Anglorum amplissimæ, ac fidelissimæ gentis apostoli (nam signaculum apostolatus ejus ipsi sunt in domino) verba commemoremus,

[Margin notes: 26. 4. — *mali- te.* — Luc. 22. — S. Gregorii epistol lib. 7. indictione 2. epistola 110.]

Quis neophytus dicatur.

memoremus, qui ait: Sicut autem tunc neophytus dicebatur, qui initio in sanctæ fidei erat conversatione plantatus, sic modo neophytus habendus est, qui repente in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores sacros irrepserit.

Præterea non omittendum esse credimus, nos commemorare præterito anno per indictionem videlicet tertiam decimam, epistolam sub nomine principis conscriptam, per Michaelem imperialem protosphatarium suscepisse, quæ tantis erat verbis contumeliosis, imo blasphemiis respersa, ut scriptor ejus non nisi in gutture colubri calamum tinxisse putetur, & dictatoris labia pro dictionibus venena fudisse videantur, adeo ut si cujuspiam simplicium cor penetrent (non enim hæc aures prudentium suscipiunt) & hos continuo necent; nimirum tanto miserabilius, quanto mors animæ magis, quam corporis per illum virulentum haustum admittitur. De cujus immanitate piaculi licet Augusto per jam fatum legatum jam nos scripsisse recolamus, eadem tamen nunc scribere vestræ beatitudini ratum duximus. Denique opinati sumus, & adhuc nihilominus opinamur, quod pietas ejus tamdem aliquando resipiscat, & de ecclesiæ Constantinopolitanæ restaurando statu nobis salubria suadentibus acquiescat: Sicque demum omnia scripta, quæ male sunt compilata, non solum adversus nos & hanc sanctam ecclesiam, verum etiã contra fratrem nostrum & comministrum Ignatium, coram universa imperii sui multitudine igni tradenda decernat. Alioquin jam cunctis ecclesiæ fidelibus quæ foret apostolicæ sedis auctoritas, vel quæ fabricatoribus mendacii, seu inventoribus perversorum dogmatum immineret ultio profecto patesceret. Impossibile est enim (quamquam nostras nos speciales injurias curare floccipendamus) ut tantorum ac talium sanctorum patrum & propugnatorum catholicæ ecclesiæ, ac destructorum diversarum hæreseon atque defensorum orthodoxæ fidei blasphemias æquanimiter sustineamus, vel etiam tantæ sedis, sive tam excellentis ecclesiæ Romanæ, cui Deo deservimus auctore, contumelias perferamus.

Verum, quamvis & de nobis humiliter sentiamus, non tamen, conscientia dictante, vera esse quæ de nobis perhibuit, asseveramus: sed (ut diximus) ea postponentes, illa potius quæ Iesu Christi sunt, investigamus, & si qua male congesta adversus ejus famulos, adversus ejus ordinationes, adversus ejus dispositiones stabilita privilegia reperiuntur, nulla patientia toleramus, & non solum hæc destruere totis viribus anhelamus, verum etiam conflatoribus tantæ perversitatis dignam vicissitudinem reddere necessario meditamur. Nimirum ne hos quis impunitos intuens, aut nunc, aut futuro tempore deinceps talia præsumat præstigia falsitatis componere, vel commenta blasphemiarum hujuscemodi figmentis contrahere.

Quapropter eidem imperatori sublimissimo per epistolam præsulatus nostri cohortando direximus, in qua etiam vos ad votum nostrum laborare summopere convenit: quatenus diligenter inquirat, atque scrutans si sua illam non fuisse præceptione tam cœnosam invenerit confectam imo toxicatis syllabis infectam epistolam, ut interim de tot præstigia texentium pœna taceamus, quæ illos se zelo veritatis flagrantes involvere convenit: saltem hujus socia accepta & palam cunctis igne succensa per Augustales suos tam nobis quam omnibus, ad quorum notitiam pervenit, destinatos apices competenti satisfactione a tam perverso sensu, & tam profanis adinventionibus, quod a sensu suo non fuerint cõmentis tradita, se exhibeat prorsus immunem. Iam vero si sibi in multis hujusmodi solicitudinibus occupato surreptum est, ut talia scribere mandaret, ne pigeat clementiam ejus etiam hoc ipsum humiliter confiteri, & legibus suis, ut hujusmodi scripta nullius habeantur momenti, decernere: ita ut penes quem reperta fuerint, impunito non evadente, ipsius quoque sæpe memoratæ, ac semper execrandæ epistolæ, vel exemplaris ejus apices, intemeratis pro reverentia manentibus sacris dictionibus, flammeo dedantur igni voranda. Et ut sinistræ opinionis nævo, quod ex blasphemis scriptis incurreret, carere valeat, & ingratus filius circa matrem suam, ex qua imperandi fastigium ipse & patres sui ordine cælitus disposito percepit, nullatenus appareat. Sin autem scitote, quoniam postquam in hac eum pertinacia persistere fine tenus velle compererimus: primum quidem congregatis cunctarum occidentalium regionum venerabilibus sacerdotibus, dictatores & dispositores, atque præceptores tantæ fallaciæ, seu crudelissimæ derogationis sanctarum, vel paternarum traditionum ab omni Christiana compage remotos, apostolica freti auctoritate, duris anathematis vinculis innodabimus: nec non & patrum, ac prædecessorum meorum secuti vestigia, qui soliti sunt etiam numerosorum concilia nequiter celebrata cassare pontificum, si qua socia sunt crebro dictæ vel exemplaria fortassis epistolæ: quin potius non solum hæc, sed & omnia scripta, quæ vel adversus fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium inique confecta, vel adversus nos causam illius canonice prosequentes, furiose deprompta sunt, perenni damnationi mandabimus.

Deinde vero decernentibus nobiscum, & simul considerantibus eisdem sanctissimis fratribus & coepiscopis nostris, ipsam epistolam in stipite videntibus cunctis suspensam, vasto supposito foco, ad vituperium imperialis apicis coram omnibus nationibus, quæ penes memoriam sancti Petri multiplices inveniuntur, extremæ perditioni donabimus: quatenus his rite patratis, discat pius quod amet, & crudelis quod timeat. Nam tot & talia blasphemiarum commenta, quin potius veracium literarum depravationes, audisse & tacuisse, connivisse est.

Quamobrem venerabiles fratres, valde mihi, (sicut ipsi comprehendere poteritis) cavendum est, ne, si nos præstigiorum figmentis minus celeriter obviaverimus, tamquam vera recognita vel comprobata, hæc admisisse fallaciter apud stolidos existimemur. Nec possumus in ecclesia Dei dissimulando tam spuria relinquere germina, quæ antecessorum nostrorum beatissimorum pontificum tempore aut nunquam exorta, aut certe, si undecumque vel quomodocumque exorta sunt, eorum judicii ligone antequam proficerent, radicitus extirpata sunt. Destruat ergo etiam vobis hortantibus ipse & dissipet illa: alioquin a nobis fore destruenda, seu funditus dissipanda, modo quem prædiximus, antenoscite: quamvis antequã nos ista vobis scriberemus, pro quibus nunc sublimitatẽ ejus hortamur, hoc ipsũ sponte facturum esse putaremus. Sed quia quod putatũ est nullum effectum hactenus habuit: idcirco nos salutem ipsius illæsam manere volentes, ut

ut hoc nunc saltem agat, affectu paterno monuimus: Alioquin (ut jam præfati sumus) sic Deo favente, de cetero vigilabimus, & studiis quibus possumus s insistemus, ut inter exanimes computentur, qui auctoritatem Petri non consenserint, imo Dei hanc ordinantis in Petro non intellexerint: ita ut nec ista, quæ perniciose compilata sunt, defendere, nec his similia, ut non dicam scripto tradere, vel in mente volvere quis ulterius audeat. Non enim figmenta, quæ ordinationi Dei resistunt, quæ evangelicis vocibus contradicunt, quæ sanctorum patrum diffinitionibus obviant, quæ synodicis constitutionibus adversantur, quæ (si sic dimittantur) innumera possunt fidelibus auxilia Petri quærentibus inferre dispendia, incolumia sine discrimine nostro valemus deserere: & existimationi B nostræ, vel nunc, vel post discessum nostrum, tantum, quod absit, nævum ad destructionem simplicium, & mutilationem sedis apostolicæ privilegiorum, relinquere.

Ceterum ut caritas unanimitatis vestræ de fratris & comministri nostri Ignatii sanctissimi patriarchæ dejectione nobiscum doleat, quæ prævalent ei solamina nobiscum exhibeat. Nam si juxta apostolum *quod patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*; quanto potius compatiendum est illi, quod inter cetera membra præcipuum tenuisse locum dignoscitur? Vnde si non pro unius & specialis personæ prælati fratris nostri repulsione, vel certe pro summi sacerdotis concul- C catione dolere, gemere, flere, currere, ac decertare debetis. Nam si licitum fuerit sæculari potestati de ecclesiæ domini præsulibus taliter judicare, vel si rursus fas extiterit inferioribus de prælatis sibi jam temere ista patrare, perpendite, ne ad perniciem vestram, imo totius ecclesiæ nunc & futuris temporibus præsumptio talis prævaleat: quod si attenditis, ecce jam cernitis. Nam impietas tantum caput extulit, ut ecclesiarum præsulibus postpositis, & ordine canonico conculcato, laici nunc ecclesiastica moderamina teneant, & pro libitu proprio modo istos removeant, modo illos in locum eorum promoveant, & rursus quos nunc approbant, post modicum mentis victi levitate repellant. Vt enim sæculares, ac laici homines quælibet scelera D valeant licenter committere, & pro his a nullo pontificum, qui ex clero promotus hæc summa poterat auctoritate compescere, libere redarguantur. Nec de clericorum catalogo permittunt ad sacros ordines provehi, qui vitam eorum tanto audacius, quanto diutius, ac familiarius sub Christo duce forti militantes fortius comprimere possent: sed ex seipsis eligunt, qui facta eorum tanto minus præsumant arguere, quanto se paulo ante de horum cœtu, favore ipsorum promotos meminerint: quod illis partibus tanto familiarius agitur (ista præsumptio videlicet, ut ex laicis subito tondeantur, & in episcopos consecrentur) quanto ex consuetudine hac inolevisse testantur, quam nos e E contra tanto studiosius ex ecclesia Dei eradicare volumus, quanto nimium noxæ jam esse clericis, & omni religiosæ plebi supra docuimus: quantoque scimus ex sacris canonibus, quod non minus consuetudo, quam perniciosa corruptela vitanda sit: & scimus quod paulatim crescens, jam suæ pestiferæ nequitiæ gramine multos invaserit, adeo ut temeritas hæc tantum excreverit, ut jam minime clericis egeant, dum cōtra factos canones ex seipsis subito tonsuratum, quem voluerint, eligant, & ad labores clericorum mentis oculos non inflectant. Ac per hoc fit, ut alienus comedat ipsorum fructus

Cor. 12.

A laborum, & stipendia meritorum extraneus hostis insperatus surripiat, ita ut nihil proficiat clericis in castris dominicis militasse, vel gradatim per singulos ecclesiasticos ordines ascendisse, dum alter saltu hos omnes transcendit, & repente principatur in eis, qui inter eos nec contra spiritales hostes arma sustulit, nec diversis ecclesiæ adversariis pro veritate prælians aliquando restitit.

Ecclesiasticæ dignitatis his conferendæ, qui in ecclesiis deserviunt.

Quantum autem ne de laicis temere quislibet ad episcopatum eligatur, sacri canones, cum aliis prohibeant, Sardicenses ostendunt, Osio episcopo capite decimo tertio dicente: Et hoc necessarium arbitror, ut diligentissime tractetis, si forte aut dives, aut scholasticus de fori administratione episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi ante & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus, & ita per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen episcopatus. Potest enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari qua fide sit, qua modestia, qua gravitate & verecundia, & si dignus fuerit probatus, divino sacerdotio illustretur: quia conveniens non est, nec ratio, vel disciplina patitur, ut temere & leviter ordinetur, aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus est: maxime cum & magister gentium beatus apostolus, ne hoc fieret, denuntiasse, & prohibuisse videatur: sed hi, quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. Contuemini ergo, & futura, imo urgentia mala conspicite: medici estis, imminentes morbos per præcedentia signa prævidete: Episcopi estis; exurgens in ecclesia Christi horrendum exitium prospicite: speculatores estis, in altam mentis arcem conscendite, & in gregem dominicum feram pessimam irruere cupientem a longe contemplamini. *Quasi tuba exaltate vocem vestram, & annuntiate populo Dei scelera eorum: super montem excelsum*, id est, altitudinem virtutum, *ascendite. Qui evangelizatis Sion state in fortitudine, potestatibus hujus sæculi ex adverso ascendite, & murum pro domo Dei opponite, ac quibuslibet potestatibus inique agentibus contraite*: sicque fiet, ut nec sicut canes muti de taciturnitate argui valeatis, nec de talenti occultatione districtam domino rationem reddere compellamini, vosque episcopos & consacerdotes nostros, imo ecclesiam Christi illis in partibus constitutam ab ingenti pernicie, ac noxia labe ipso juvante laudabiliter eruatis, mirabiliterque regatis.

1. Tim. 5.

Officia episcopalia.

Is. 52.

Verum nos de ipsis hæc vobis scripsisse sufficiat. Pax autem Dei, *quæ exuperat omnem sensum*, præcordiorum vestrorum intima penetret: & quam de salute omnium vestrum soliciti simus, vobis Deus omnipotens clementer aperiat; & quomodo vos cupiamus in visceribus Christi, & in ecclesiæ gremio continere, quæ diffusa in toto orbe terrarum, quasi unius Christi thalamus est, atque in sancta communione una vobiscum persistere, ut unum sapiamus omnes, & non sint in nobis schismata, illuminationis suæ gratia revelare dignetur: ita ut de correptione fidelium congaudentes, & congratulantes, uno animo, & uno ore glorificemus & collaudemus Deum Patrem videlicet, & Filium, & Spiritum sanctum per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Philipp. 4.

1. Cor. 1.

Quisquis autem hanc epistolam nostram Constantinopoli legerit, & eorum notioni, quibus missam intellexerit, quidquam ex his, quæ in ea sunt occultaverit, si locum potest invenire sufficientem, anathema sit. Quisquis etiam interpretatus eam fuerit,

fuerit, & ex ea quidquam mutaverit, vel subtraxerit, aut superaddiderit præter illud, quod idioma Græcæ dictionis exigit, vel interpretanti scientiam intelligendi non tribuit, anathema sit.

XI. AD PHOTIUM.

Exprobrat Photio multa crimina, quæ in occupanda Ignatii sede commisit: probat illum & divinum & humanum jus violasse: nuntiat ipsum depositum fuisse: & si non paret sententiæ, minatur illi perpetuam usque ad obitum excommunicationem.

*Nicolaus episcopus servus servorum Dei, * viro Photio.*

INNUMERABILIUM reperiris prævaricationum obnoxius, & venerandorum canonum, atque paternarum diffinitionum, quinimo & divinorum mandatorum contumeliis multipliciter ac impudenter elatus: siquidem & ex schismaticorum; sed & cum venerabilis frater & coepiscopus noster Ignatius Constantinopolitanam regeret ecclesiam, a sanctæ communionis participatione contra regulas avertentium parte fuisse dignosceris, & ex sæculari administratione atque militia, & ex foro subito tonsuratus, a Gregorio Syracusano dudum episcopo a synodo damnato & ab apostolica sede convicto episcopus ordinari & nuncupari passus, etiam vivente ac superstite Ignatio patriarcha sedē ipsius invasisti; & sponsam, quam a Christo sponso immaculatam custodiendam, veluti amicus sponsi perceperat, non per ostium, quod Christus est, sed aliunde ex adverso in ovile dominicum more furis, vel latronis irrumpens, ac violentus, rapax & scelestus adulter surripuisti. Et præter, imo adversus apostolicos canones, sæcularibus potestatibus usus, ecclesiam per eos obtinuisti. Deinde cum damnatis & anathematizatis, atque cum his, qui ne sacerdotale officium ante audientiam præsumerent, & a decessore meo sanctæ recordationis Benedicto papa fuerant obligati, quotidie ac indifferenter communicans, & conversans contra fidem promissam, contraque tuam professionem, qua pollicitus es, te adversus jam fatum patriarcham nullum sinistrum consilium esse facturum, congregasti concilium, & cum sequentibus tuis depositis & damnatis & excommunicatis, & anathematizatis, & aliis sine ecclesiis, atque cum his, a quibus vel tu irregulariter ac illicite provectus fueras, vel quos ipse temere ac indebite promoveras contra eumdem fratrem & comministrum nostrum depositionem facere, & anathema dicere ausus es. Deinde apostolicæ sedis missos, quos pro causa sacrarum imaginum, & pro inquirenda, & nobis renuntianda jam fati patriarchæ dejectione, & ob inveniendum modum promotionis tuæ destinaveramus: quibus potuisti argumentis a nostris mādatis avertere, more Acacii quondam Constantinopolitani hæretici patriarchæ, præsumpsisti, & ad processionem, quæ tibi cum comparibus tuis habebatur: sicuti eorum professione patefactum est, & sancto Spiritu revelante venerandæ synodo, quæ a nobis collecta est, claruit, ad damnatorum & schismaticorum, tuamque confusionem contempta legatione, quæ vel gentilium more servari debuit, pertransisti, & in illusionem beati Petri apostoli, cujus a sede profecti fuerunt, non solum inefficaces redire fecisti, sed etiam impugnatores omnium, quæ sibi fuerant imperata, monstrasti. Postremo episcopos, qui tibi tamquam adultero, & pervasori communicare noluerunt, exilio relegasti, & ipsis jubentibus contra canones tui sceleris complices in eorum surrogare locis non timuisti. Et usque in præsens ecclesiam Dei diversis persecutionibus impugnare non desinis. Ita ut fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium sanctissimum patriarcham inauditis pœnis & horribilibus tormentis afficere non quiescis: sed & omnes quotquot pro veritate, & fide commode persistere deprehendis, quibus prævales modis perdere impræternisse moliris.

Quamobrem in his & hujuscemodi te cognoscentes contra euangelicas, apostolicas, & propheticas, atque canonicas institutiones efferre dolemus, & nimiis mœroribus affecti, necessario te præsentibus apicibus admonemus, hortamur & obsecramus, ut in tanta gloria non decipiaris, & æterna bona pro his brevibus non amittas. Pensa quam pauca sunt omnia, * quæ hic ″ mulctent, quamlibet multa esse videantur. Perpende quæso, quam multiplex sit, & quam prolixa pœna gehennæ, & hanc incidere pertimesce, hanc tibi acquirere medullitus exhorresce. Nam secundum euangelium, *quid prodest homini si lucretur totum mundum, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Scimus quoniam sapientia præditus, & scientia ditatus haberis. Sed audi quid propheta de quibusdam sapientibus dicat: *Sapientes, inquit, sunt, ut faciant mala, bene autem facere nesciunt.* Porro de scientia egregius apostolus ait: *Scientia inflat, caritas vero ædificat.* Ergo quantum non prosit, imo quantum obsit, non ad bona sed ad mala facienda habentibus sapientiam animadvertere: & noli gloriari si habes scientiam sine caritate, quoniam, teste apostolo, illa inflat, ista ædificat. Et certe absurdum ac indecens est, ut eam, quæ inflat, virtutem habeas; illa vero quæ ædificat, careas. Quam autem habuisti caritatem, quando videbas fratrem & comministrum nostrum Ignatium ab ecclesia sua pelli, impeti, & adversus eum conjurationes & conspirationes præparari? Et non solum minime illum, cum posses, ut pote ad sæculum clarus & honorabilis adjuvisti, verum etiam cum factiosis concurristi, & cum machinantibus adversus eum, & varias malignitatis argumentationes excitantibus concertasti. Quin potius horum omnium peccatum, quod generat mortem, in te proprie consummatum est, nimirum qui cunctarum prævaricationum in illum commissarum tu auctor factus es. Nam & si te homicidam dicimus, non mentimur, Ioanne apostolo clamante, qui ait: *Omnis qui odit fratrem suum, homicida est:* si ergo qui odit fratrem homicida est; quanto potius is, qui patrem non solum odit, sed & quantum in se est, mactat? insuper etiam, ut Achab, quæ illius sunt rapit, & possidet, homicida dicendus est, & non solum qualiscumque homicida, verum etiam & parricida? Pater enim tuus erat Ignatius, & tu filius ejus, qui tantum a te præ naturali patre debuerat venerari, quantū spiritus, quo relativa hæc nomina mutuo possidetis, præferendus est carni.

Porro si te viperam appellamus, non fallimur, siquidem tu, non nisi parente perempto, proficere credidisti. Iam vero si te * tam similem asserimus, nec sic erramus: ipse quippe adeo in irrisionem & contumeliam patris prorupisti, ut de cathedra sacerdotali eum projiceres, & ad illudendum mimis, & scenicis inverecunde proderes. Extremo, si te Iudæis comparamus, fortasse non modicum quidem a vero discedimus: nam ipse non solum super magistrum tuum contra euangelium factus es, verum etiam ordinationi Dei resistens adversus eum dentes

″ mul[ctent] — Marc. 8 — Ier. 4. — 1 Cor. — 1. Ioan. — * leg. Cham quod quem nimio firma[...]

dentes tui, arma & sagittæ, & lingua tua machæra acuta effecta est. Quandoquidem non, sicut sanctus David mittere manum in christum domini formidasti, sed sicut principes latronum non habentes bona regem suum trucidantes, insurgere contra rectorem tuum versutis insidiis magnopere procurasti. Quos idem sanctus David, sicut & illum qui se christum domini (Saulem videlicet) peremisse nuntiaverat tamquam homines impios, & principem suum trucidantes, tradere morti laudabiliter jussit. Quamquam etiam si nihil in his reprehensionis admitteres, cum pridie laicus fueris & sæculo militaveris, nequaquam tam repente debueras ad summi sacerdotii pervenire fastigium: quandoquidem nec monachorum poteras tam subito secundum probabilium patrum traditionem, perfectionem consequi, Gelasio, Gregorio & Hadriano magnis, & vere sanctis sedis Romanæ præsulibus id ipsum, quod serenissimo Augusto, atque tibi jam scripsimus, multipliciter inhibentibus. Sane si horum tamquam ignotorum, sanctitatis insignia non agnoscebas (licet cujus fidei, cujus studii fuerint, per eorum nosse scripta sufficeret) saltem Cælestini, atque Leonis, ejusdemque sedis pontificum reverentiam præ oculis habuisses: quorum sententiæ tota per mundum diffusa inclinatur ecclesia: quorumque doctrinam (sicut in sacratissimis tertia & quarta synodis videre est) Christiana veneratur apprime religio. Quinimo & quorum virtutum decus, & eloquentiæ nitorem, nec non & morum probitatem ac exhortationum suavitatem non solum fideles reges, verum etiam infideles ac tyranni, barbarique principes, reverentia, vel pavore non modico mansuefacti vehementer amplexati sunt & sectati. Quod si magnos, sanctosque fuisse non negas (quia nec vales: alioquin pugnabit pro eis orbis terræ contra insensatos) oportet ut in sanctis ecclesiæ dogmatibus, & disciplinis eos solerter attendas, & veneranter admittas. Nam si in ceteris nostræ religionis negotiis eorum assertionibus cesseris, & in his eos, in quibus tuæ promotioni contradicunt, contempseris; apparet te minus saluti communi, quam sorti privatæ intendere, ac per hoc, non quæ Iesu Christi, sed quæ tua sunt, quærere. Aut illæ bonæ arbores fuerunt, & bonos fructus fecerunt, aut malæ (quod absit) & fructus eorum mali: & si quidem boni fuerunt & fructus eorum boni, oportuit eos tamquam bonos sequi. *Non enim potest* (evangelio testante) *bona arbor malos fructus facere.* Porro si de eisdem non cum tota Christi ecclesia sapis, necesse est qualiter vel ipsi, vel fructus eorum mali fuerint, plurimis adhibitis ex omni ecclesia testibus comprobes & affirmes: quoniam tibi soli super hoc negotio contraria suadenti non creditur.

Cælestini, atque Leonis sententiæ.

Matth. 7.

Iam vero si dixeris, Bona & grata sunt, atque salubria, quæ prædicaverunt, vel statuerunt, sed non omnia, nam horum quædam dulcia, quædam amara fuere, Iacobus tibi pro eis respondet apostolus, dicens: *Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam?* quoniam sicut idem iterum ait: *Neque salsa dulcem potest facere aquam:* Spiritus enim sanctus quorum vasa isti fuerunt, non potest nisi dulcia per hos, quos repleverit, eructare. Præterea si profiteris omnia eorum decreta salutifera quidem fore, sed hæc vos hactenus ignorasse, nec sic profecto excusabiles eritis. Nisi enim ignorantiæ peccata essent, nequaquam psalmista pro his dominum precaretur, dicens: *Delicta juventutis, & ignorantia mea ne memineris:* qui rursus denique dicit: *Noluit intelligere, ut bene ageret, iniquitatem meditatus est in cubili suo.* Qui enim non ait, Non intellexit, sed *Noluit intelligere, ut bene ageret,* profecto monstravit, quia sæpe proposito voluntatis ignorantia procuratur. Idcirco de ignorantia cuncta ad securitatem auferes, si apostoli formidolosa verba consideraveris, quibus ait: *Si quis autem ignorat, ignorabitur:* quia profecto, docente sancto Gregorio papa, qui ea quæ sunt domini nesciunt, a domino nesciuntur. Sed dicitis; hæc non in lege suscepimus, & prævaricatores, qui significantius Græci παράνομοι dicuntur, non sunt, nisi qui præter legem acceptam aliquid pravitatis committunt, sicut apostolus ait: *Vbi non est lex, nec prævaricatio.* Sed audi, & expavesce quod rursus idem dicit apostolus: *Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* Alioquin gentes, quæ legem non acceperunt, excusabiles fateberis. Verum ego universos, qui inique agunt, transgressores dixerim, psalmographi habens auctoritatem, qui canit: *Prævaricantes, inquiunt, reputavi omnes peccatores terræ.* Dicens ergo, *prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ,* etiam gentes, quæ legem non acceperunt, comprehendit. Quoniam etsi legem per Moysen datam non acceperunt, acceperunt tamen legem naturæ: quæ nisi corrupta fuisset, lex Mosaica data non esset: quam videlicet legem naturalem nunc a te non inconvenienter exigimus, qui gloriaris sanctorum tantorum pontificum edicta nullatenus accepisse.

Iac. 3. — *Ibidem.* — *Psal. 24.* — *Psal. 35.* — *1. Cor. 14.* — *Rom. 4.* — *Rom. 2.* — *Psal. 118.*

Denique hanc sibi datam, si volumen cordis tui conscientia scrutata fuerit, procul dubio non negabit. Ibi quippe scriptum reperies, lege naturæ dicente, a nemine velle lædi, a nemine velle tua prorsus auferri. Quapropter apte præcipitur: *Quod tibi non vis fieri, aliis ne feceris,* & domino dicente: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Ideoque non poteris hanc te legem non accepisse negare, cum eam etiam ipsa natura doceat, & propria uniuscujusque voluntas edere jugiter innotescat. Quod si hanc datam tibi fuisse denegas, profecto sedis apostolicæ præsulum decreta te accepisse demonstras. Quid enim illa nisi quod tibi non vis fieri, aliis ne feceris, dicunt, quando præcipiunt ne subito factus clericus clericis dominetur, qui per singula stipendia militaverunt, & omnem in dominicis castris ætatem egerunt? Quid inquam illa, nisi, omnia quæ vultis ut faciant vobis homines, & vos eadē facite illis, jubent, quando præcipiunt, ne prioris ordinis sui quislibet saltu præpropero in alienū honorem ambiat immoderata cupiditate transcendere, vel pro suo libitu jura studeat aliena pervadere. Et certe si tu per singula stipendia in ecclesia Constantinopolitana militasses, & omnem in dominicis castris ætatem egisses, & quilibet prioris professionis saltu præpropero in honorem tuum ambiret, & immoderata cupiditate transcenderet, & pro libitu studeret tua pervadere, mox in vocem prorumperes, & adversus hunc querelas exponeres. Et quia præceptum est: *Non concupisces rem proximi tui, neque omnia quæ illius sunt.* & rursus. *Quod tibi non vis fieri, aliis ne feceris,* sufficientibus scriptis palam cunctis ostenderes. & quod Ioannes Baptista militibus, ut neminem concuterent, neque calumniam facerent, & contenti essent stipendiis suis præcepit, intentissime cōmemorans, & ait: Noli me concutere, noli mihi calumniā facere: sed esto tu, qui miles sæculi hactenus fuisti, stipendiis tuis cōtentus, quia sic tibi præcursor domini dicit, & excelsis vocibus exclamares, & fleres forte

Luc. 3. — *Matth. 7.* — *Exod. 20.* — *Luc. 3.*

forte singultiens: Ea stipendia, eorumque fructus laborum noli concupiscere; noli surripere, noli de me, vel de meis commilitonibus male sentire: noli modo vincere nos omnes tot curriculis temporum diversis præliis domini jam fessos, tot sudoribus & vigiliis pro civitate ipsius jam tabefactos velle saltu quodam ambitionis transcendere, & in nobis ex militia nostra non electus, vel provectus noli ducatum arripere. Igitur cum ea, quæ sedis apostolicæ præsules instituerunt, in literis sacris invenias, imo vero in temetipso jugi perseverantia relegas: noli, quia decreta ipsorum non susceperis amplius asseverare: cum ipsi nihil, nihil quod naturalis, quod Mosaica, nec non & gratiæ lex jussit, instituant; & quidquid in Sardicensi sancti patres concilio statuerunt, custodiendum prorsus diffinierunt. Inter quos Osius ille famosus, & magnus inventus est Athanasius, quamvis timescimus quid somnians dicas ejusdem concilii canones apud vos non haberi, quod procul a vero multis esse probatur indiciis.

Primum quidem, quoniam quando Zacharias, qui se prætendebat episcopum, ex parte Syracusani Gregorii, & collegarum ejus apostolicam sedem adiit, eorum deposcens renovari judicium: hos se in appellatione canones, & eos, a quibus missus extiterat, fuisse secutos aiebat. Deinde nos diligentissime requirentes reperimus ipsos canones eo sensu, & numero non solum in novis, verum etiam in veteribus, atque authenticis codicibus, qui veraciores soliti sunt inveniri, Græce conscriptos, quo ceteris Latinis canonibus inserti esse cernuntur, nimirum qui & a præsulibus provinciarum pene totius orbis diffiniti sunt, & illis omnibus satis placuisse per eadem exemplaria Græca monstrantur. Quomodo autem non esse penes vos Sardicenses canones tu solus astruere poteris, quando non solum a Latinæ, verum etiam cum aliis a Græcæ linguæ hominibus statuti sunt & promulgati? Qua de re credibile non est, quod illic diffinitum est, unumquemque ipsorum minime linguæ propriæ tradidisse. Aut quomodo non sunt penes vos canones Sardicenses, quando inter quinquaginta titulos, quibus concordia canonum apud vos texitur, ipsi quoque reperiuntur? Iam vero si & habitus tum præfatorum insignium Romanorum pontificum decretalibus institutis, de laicis ad ecclesiasticos gradus non temere provehendis emissis, contemnendos esse putasti, saltem doctorem gentium Paulum apostolum audire consensisses, & quam sancti patres in Sardicensi concilio convenientes in hoc cum eo concordaverint, attendisses. Nam & audenter dicimus, & veraciter profitemur, quoniam qui Sardicense concilium non recepit, nec Paulum apostolum recepit. Quid enim (ut cetera prætermittamus) Sardicense concilium statuit, quando dicit: Si forte aut dives, aut scholasticus de foro, aut ex administratione sæculari episcopus fuerit postulatus, non prius ordinetur, nisi ante & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus: & ita per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen episcopatus? Potest enim per has promotiones, quæ habebuntur utique per prolixum tempus, probari qua fide sit, qua modestia, qua gravitate & verecundia, & si dignus fuerit probatus, divino sacerdotio illustretur: quia conveniens non est, nec ratio, vel disciplina patitur, ut temere & leviter ordinetur aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus est, maxime cum & magister gentium beatus apostolus ne hoc fieret, denuntiasse, & prohibuisse videatur: sed hi, quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata, nisi quod apostolus præcipit dilecto discipulo, dicens: *Manum cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Et de diaconibus: *hi autem probentur, & sic ministrent.* Quis autem majorem concordiam quam in his verbis apostoli, & memorati concilii poterit invenire? Quid vero est, Cito, nisi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, imo ante exhibitionem subjectionis potius, quam celsitudo prælationis? Iam vero si apostolus (ut intermisse prædicti concilii mentio differatur) diaconos probari præcipit, & sic ministrare, quanto igne doctus episcopus diutinis est temporum spatiis per omnium exercitia virtutum probandus, & tamquam aurum in fornace diversarum tentationum examinandus? Sicque demum purgatus jam, & * expiatis cunctis probis moribus & virtutibus, manifestus ad prælationis fastigium provehendus. Igitur nos quidem de indebita promotione tua summatim hæc scripsisse tibi cognosce.

Tu autem qui etiam cogitationum tuarum testis es, quam illicite sis provectus, scire facilius poteris. Qua de re alienum cessa de cetero pervasum locum tenere, nec fias domui Israel in offendiculum iniquitatis, & nec amplius cæcis ducatum præstes erroris. An non (ut multa omittamus) offendiculum domui Israel factus es, qui tantam domini plebem Ignatium deserendo contra suam subscriptionem, vel professionem agere compulisti? An non ei ducatum erroris præstitisti, quando illi pastorem suum infideliter deserere, & te, cui non pertinebat aliquid de ovibus, sequi callide suasisti? Verum tanti reatus pondere jam fugeres, si veritatis sententiam solicita cordis aure pensares, quæ ait: *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Per molam quippe asinariam sæcularis vitæ circuitus, ac labor exprimitur, & per profundum maris, extrema damnatio figuratur. Melius ergo tibi fuerit, ut sub exteriori habitu te ad mortem sæculi acta constringerent, quam sacra officia ambiendo, & non solum unum, sed etiam cum magistro patre, ac pastore tuo plurimos eorum, qui in domino credunt scandalizando, in culpa te ceteris imitabilem demonstrares: quia nimirum si solus caderes, utcumque te tolerabilior inferni pœna cruciaret. Fuge itaque principatum nequiter usurpatum: declina præesse, qui innumeris dignosceris indesinenter obesse. Scriptum legisti quia *Iesus* (qui utique rex verus est) *cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit*: quis enim principari omnibus tam sine culpa potuisset, quam is, qui hos nimirum regeret, quos ipse creaverat? Sed quia idcirco in carne apparuit, ut non solum nos per passionem redimeret, verum etiam per conversationem doceret; exemplum se sequentibus præbens, rex fieri noluit. Ad crucis vero patibulum sponte cum venit, oblatam gloriam culminis fugit, pœnam probrosæ mortis appetiit, ut videlicet membra ejus discerent favores mundi fugere, terrores minime timere, pro veritate adversa diligere, prospera formidando declinare.

Igitur tamdem aliquando audi nos, quos si audieris, non senties erga te penitus inflexibiles, nec ad misericordiam duriores: quia ut Leo magnus apo-

Marginal notes: Concordia canonum apud Græcos. — 1. Tim. 5. — Ibid. 3. — * for. e c. probi moribus virtutib. manifest. &c. vel c. pravis moribus &c. — Matth. — Ioan. 6.

epist. fin. 10.

apostolicæ sedis antistes beato Flaviano scribit: A Dominus noster verus & bonus pastor, *qui animam suam posuit pro ovibus suis, & qui venit animas hominum salvare, non perdere*, imitatores nos suæ vult esse pietatis, ut peccantes quidem justicia coerceat, conversos autem misericordia non repellat. Siquidem nunc pro omnibus, quæ sparsim per hujus epistolæ textum te contra omnia jussa divina perpetrasse commemoravimus, Dei omnipotentis & beatorum apostolorum principum Petri ac Pauli, ac omnium simul sanctorum, atque venerandorum sex universalium conciliorum auctoritate, nec non & Spiritus sancti per nos judicio cuncto sacerdotali honore, ac nomine (quod gementes dicimus) alienus, & omni clericatus es officio prorsus exutus. Ita ut si post notitiam hujus sanctionis, quam divina inspira- B tione depromptam esse credimus, cum unanimitate & concordia sanctæ synodi sit procul dubio promulgata, tentasti in Constantinopolitano throno præsidere, ac sæpe fato venerabili coepiscopo nostro Ignatio, quominus ecclesiam sibi commissam sine quavis inquietudine regere posset impedisti: vel si de ministerio sacro ulterius ausus fuisti aliquid more sacerdotis contingere, juxta præcedentem consuetudinem (quod contra canones est) nullo modo liceat tibi communionis spem, aut locum habere satisfactionis, sed anathematis vinculis innodatus una cum communicatoribus tuis, atque fautoribus perpetuo Dei judicio, ac sententia per mediocritatem nostram existens, sacrum corpus & sanguinem domini Iesu Christi nonnisi vicino mortis periculo percepturus. Quatenus hæc unusquisque discens, nequaquam de cetero temeraria præsumptione ex laicis subito in dominicis castris insperato quodammodo impetu irrepere audeat, & principatus amore ante dux esse velit, quam tironis consummet officium, & ante tentet docere, quam discere, sicut in eadem Constantinopolitana ecclesia sæpe præsumptum esse comperimus. Et rursus ne contemptis clericis (quorum utpote in tam magna urbe copiosa multitudo est) quisque ab ipsis (ut ita dixerimus) cunabulis, imprætermisso labore in ecclesia Christi desudant; & indesinentia domino exhibent servitutis obsequia, is qui deforis est, alterius ovilis Christi repente principatum arripiat, & nitatur quos esse suos non recognoscit, discerpere, & grex dominicus incipiat eum utpote extraneum, & improvisum omnino contemnere, præsertim cum perspiciat nihil sibi stipendia profecisse meritorum, & alienum suorum cernat consumere fructus laborum. Data Idibus Novembris, indictione XV.

XII. AD BARDAM CÆSAREM.

Dolet se depulsum fuisse de spe, quam ob multa, quæ a principio de ejus pietate audierat, in E ipso collocaverat. hortatur eum ut resipiscat, & causam Ignatii apud imperatorem agat, ipsisque legatis sedis apostolicæ faveat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, in Christo diligendo filio Bardæ inclyto Cæsari.

POSTQUAM Dei omnipotentis in te cœperunt dona miris successibus abundare, eorumque donorum insignia longe lateque gloriosissime coruscare, nec non & apud aurium nostrarum auditus odorifera crebrescente fama laudabiliter frequentare, cœpimus & nos exinde immensas eidem omnium donorum largitori domino gratias agere: & ut hæc in te crescere faceret, enixius implorare, qui pro magnæ pietatis suæ, ac ineffabilis misericordiæ multitudine tanto apicem excellentiæ tuæ post sublimius extulit, quanto per te oppressos erigi, & opprimentes comprimi, & exaltantes ecclesiam suam exaltari, & humiliantes hanc voluit humiliari. Posuit quippe te in ecclesia sua sicut cedrum, ut sub umbra tua refrigerium cruciati, & protectionem inveniant desolati, ac diversis fatigationibus lacerati. Post hæc autem audivimus in Constantinopolitana urbe dissensiones, contentiones, clamores, conjurationes, conspirationes, factiones, animositates, simultates, & cetera incommoda, seu discrimina, ita ut jam imminere credamus illa tempora, quæ ab apostolo novissimis diebus instatura fore prædicta sunt, & urgere putarentur omnia signa, quæ redemptor noster finem mundi præventura esse pronuntiavit. Quid autem nequius, imo periculosius, quam ante justam, canonicamque audientiam sola sæculari potentia præsulem a sua sede propelli, atque ecclesia sibi divinitus commissa, consensuque ac subscriptione provincialium sacerdotum, & compatriarcharum communione roborata privari? & eum qui inter Deum & hominem interpres, ab intercessione populorum nulla monstrata noxa, solo pro libitu uniuscujusque removeri? Quid inquam nequius, aut periculosius, quam ut discipuli manus in magistrum injiciant? filii viperas imitantes parentem proprium (quantum in ipsis est) interficiant? ei- C que maledicere, a quo benedicti sunt? eum projicere, a quo ad singulorum graduum honorem provecti sunt? Quid vero præsumptuosius, quam si pulsus aliquem pellere, aut remotus removere, aut ligatus ligare tentet? Quid præterea inconvenientius, vel inordinatius, atque confusius agi potest, quam tanta numerositate Constantinopolitanorum clericorum, tamquam tota vel fidei violatione polluta, vel inscitiæ insipientia enervata, vel diversis criminibus irretita, spreta penitus, ac reprobata, laicum super hanc erigere, & extraneum super eam inducere, & in ea contra sacros canones, imo vero adversus apostolum D neophytum ordinare? Iam vero si neophytum nonnisi noviter in fide plantatum dicitis; respondemus, non hoc illud nobis nomen significare: siquidem in illo nomine, quod est neophytus, nihil de fide sonat.

Quid significet neophytus.

Sed dicitis: Ita hoc sancti patres nostri interpretantur, videlicet ut neophytus noviter in fide plantatus intelligatur: At nos respondemus, quod postquam in compositione nominis hujus nil de fide * sonare scit, non solum in fide, verum etiam in clericali militia noviter insertus neophytus valeat appellari, quemadmodum & sanctus papa Gregorius, & Anglorum gentis apostolus intercessor vester apud Deum, qui & vim nominis istius perspicaciter intellexit, & patres illos forsan, quos dicitis, subtiliter investigavit, inter cetera scribit, dicens; Sicut autem tunc neophytus dicebatur, qui initio in sanctæ fidei erat conversatione plantatus, sic modo neophytus habendus est, qui repente in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores sacros irrepserit. Quid rursus perniciosius est, quam cuiquam ex schismaticis intra septa dominica principatum tribuere, & per damnatos sanctificare, & per depositos ad sacerdotium sublimare, & viventis locum subripere, & alteri Christi sponsam commissam temerare, & in

S. Gregorius lib. 7. epist. indictione 2. epist. 110.

in apostasiam multos demergere, & in infidelitatem impellere, & a professione, vel subscriptione sua non paucos avertere, & ecclesiam per exteras potestates accipere, ac per hoc in ovile dominicum, non per ostium, sed ex adverso, ac aliunde conscendere, & in id more furis atque latronis, seu lupi rapacis irrepere, & primum quidem pastorem necare, deinde vero ovium alias quidem trucidare, alias autem dispergere, conterere, nudare, lacerare, ac diversis modis & machinationibus disperdere? Quid postremo, quæsumus, horribilius, & execrabilius, quam dominica, seu sanctorum patrum, nec non & apostolicæ sedis scripta pro religione, pro disciplina, pro correctione missa violare, & quædam quidem eorum fidelibus occultare, quædam vero defraudare, & subtractione, ac commutatione, nec non & additione, quædam callide depravare? Missos quoque beati Petri apostolorum principis variis argumentis a sibi commissis avertere, & ad * processionem, quæ a schismaticis, excommunicatis & damnatis agebatur, pertrahere, illosque contempta legatione, quæ vel gentilium more tractari debuit, nonnullis incommodis subdere, & ad extremum in illusionem beatissimi Petri, a cujus sede profecti fuerant, non solum inefficaces redire facere, verum etiam impugnatores omnium, quæ mandata fuerant, demonstrare? Quæ & his similia, nec non & his pluriora in Constantinopolitana urbe, vel in adjacentibus sibi civitatibus patrari audientes, immenso fumus mœrore repleti, & anxietate nimia perturbati. Sed quia horum omnium auctor tu existere fama divulgante diceris, intolerabili cruciatu mentis afficimur, & doloribus undique coangustamur. Unde videlicet cum Ieremia in vocem prorumpere, ac libet lamentabiliter mœstitiæ operam dare, flebiliterque exclamare: *Quis dabit capiti meo aquam, aut oculis meis fontem lacrymarum*, ut plangam, & lugeam tantam & talem perniciem, tantum & tale dispendium? Frustrata est enim spes nostra: confidentia nostra decepit nos. O damnum incomparabile, o exitium non nisi per te, domine Iesu, quoquomodo destruendum! Versa sunt dona Dei, quæ olim fuerant tibi collata, in armaturam adversus ecclesiam ejus, & quæ ille pro salute plurimorum tribuit, in perniciem evidentem sunt commutata multorum. Sed revertere fili mi, revertere piissime Cæsar, revertere: quia dominus noster misericors est, & te revertentem extensis benignitatis brachiis clementer amplectetur. Et non tantum indignatus est pro læsione, quam ecclesiæ illius operatus es, quantum lætabitur, si quem læsisti adversus ecclesiam, adjuvare contenderis. Porrigat igitur pietas tua Constantinopolitanæ ecclesiæ manum, nec patiatur hanc amplius suo jam destitutam rectore, subsistere: & mœrentem ac lugentem incedere. Virtutum charismata, quæ tibi dominus noster Iesus Christus contulit, non contra se, sed pro se, proque sancta ecclesia sua præparata semper inveniat: teque de beneficiis suis esse melioratum gaudeat, & gratias agere continuis horis, atque momentis reperiat.

* al. processionem,

Ier. 9.

Legatos præterea (Donatum videlicet reverendissimum, & sanctissimum sanctæ ecclesiæ Ostiensis episcopum, & religiosos, ac venerabiles sanctæ Romanæ ecclesiæ Leonem tituli sancti martyris Christi Laurentii, qui appellatur Damasi, presbyterum, atque Marinum apostolicæ nostræ sedis diaconem) quos Constantinopolim in nomine domini destinuavimus, ita libenter, ita benigne suscipite, atque tractate, quemadmodum orthodoxi principes beati Petri apostoli missos suscipere, nec non tractare soliti fuisse multis apicibus referuntur. Nam & impietatem paganorum transcendere comprobantur, quicumque legatos ecclesiarum quibuslibet putaverint contumeliis impetendos. Apud ipsos enim etsi non habetur legatio fortassis accepta, persona tamen legati semper judicatur immunis, præsertim cum legatio præfatorum nihil nisi quæ pacis sunt, satagat, & tantum quæ justitia diligit, ipsa verecunde suadere contendat. Scilicet ut ablato mœcho ecclesiæ Constantinopolitanæ, proprio reddatur episcopo: & si quid huic restituto jam fortassis objicitur, servato ordine audiatur, & judicetur, videlicet ut inferior a potiori judicetur, & non minorum (quod contra omne fas est) sententiæ subjiciatur. Quam præterea fortitudinem ostendetis, si totius indignationis vestræ pondus super duas, vel tres personas inflectitis; Et pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona solum calcandos vel conterendos existimatis? Sed videte (quia ejus capitis pedes calcantur, quod olim, ut quid sibi persecutio ingerebatur, pro ipsis e cælo clamavit) ne verbum alligetis, neque occultetis legationem nostram: quoniam, dicente apostolo: *Nec verbum Dei est alligatum; nec veritas ullo pacto poterit occultari*: quæ etiam dicit: *Nihil opertum quod non reveletur, & occultum, quod non sciatur*. Si autem talentum acceptum in terra abscondere extremæ damnationis est, quanta pœna mulctandus est, qui alterius talentum volentis hoc ad lucrum domini sui multiplicare, tollit, & abscondit, vel etiam fraudare non pavescit? Porro de talenti acceptione nullam poteris omnino excusationem prætendere. Accepisti quippe non minimum talenti donum, etiam & antequam ad Cæsareas infulas pervenires, familiaritatis scilicet locum apud Augustum, & impetrandi quod volebas, facillimam gratiam. Si ergo nihil ei pro ecclesiæ proprio rectore desolatæ detrimentis locutus es, nihil pro his, qui pro fratre & pro coepiscopo nostro Ignatio patriarcha abjecti, vel exiliati, aut oppressi sunt, pie suadere curasti; pro talenti retentione profecto positurus es rationem. Habens igitur magnificentia tua obtinendi penes Augustum talentum ea, quæ postulant damnationem, pro retento talento timeat, si cum valet apud eum pro reddendo priori ecclesiæ Constantinopolitanę præsule, vel pro perdendis nimis oppressis instanter intervenit. Præcipue cum donante divina gratia sublimitas vestra non solum impetrandi quod vult apud Augustum munus assecuta sit, verum etiam per Cæsaream excellentiam, quam adepta est, ipsa valeat concedere quod rogat, & largiri quod sibi ad lucrum proficiat sempiternum. Tantum quippe ab unoquoque nostrum venturus judex exiget, quantum dedit. Quamobrem valde nobis, carissime, metuendum est, & omnibus modis formidandum, quod sapientia terribiliter mundi principes admonens: *Discite*, inquit, *judices finium terræ, præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est potestas a domino vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis, neque custodistis legem justitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis: horrende, & cito apparebit vobis, quoniam judicium durissimum*

Legati immunes.

1. Tim. 2.
Luc. 12.

Sap. 6.

duriſſimum his, qui præſunt, fiet. Exiguo enim A *conceditur miſericordia. Potentes autem potenter tormenta patientur.* Quas voces ſedulo tractans & mente revolvens pietas tua paveat, o Cefar: quoniam ſecundum apoſtolum, *horrendum eſt incidere in manus Dei viventis*: & idcirco conſilium noſtrum audi & quæ contra fratrem & comminiſtrum noſtrum Ignatium, vel adverſus complices ejus, vel communicatores egiſſe te recolis, celeri ſtude ſatisfactione corrigere, & quæ per te deſtructa ſunt, indifferenti cura priſtino ſtatui reddere: quæ cuncta, domino auxiliante, facile (ſicut credimus) adimplebis, ſi tranquillitas tua in ſuſceptione & auditione miſſorum ſancti Petri debitum honoris officium exhibuerit. *Teſtis au-* B *tem mihi eſt Deus, quomodo vos cupiam in viſceribus Chriſti*, & hoc ipſum idcirco magnopere poſtulem, ut & miniſterium meum adimpleam, & eccleſiæ ſtatus, & ordo reformetur, & gloria magnificentiæ veſtræ, præſtante domino, de corruptibili felicitate ad incorruptam, a mortali vita ad immortalem, & a culmine terreno ad cæleſte faſtigium, & a temporali, atque cito defluenti claritate ad perennem & ſemper manentem beatitudinem perducatur, & divina viſione cum ſanctis omnibus & electis angelis perfruatur. Data Idibus Novembris, indictione decima quinta.

Hebr. 10.

Philipp. 1.

XIII. AD IGNATIVM PATRIARCHAM CONSTANTINOPOLITANVM.

Certiorem Ignatium facit de omnibus, quæ in ejus cauſa a reditu legatorum Zachariæ & Rhadoaldi acta fuerunt, & qualiter Photius fuerit in concilio depoſitus, & anathematizatus cum ſuis ſectatoribus: ipſe vero una cum ſuis reſtitutus.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, reverendiſſimo, ac ſanctiſſimo fratri, & comminiſtro noſtro Ignatio patriarchæ Conſtantinopolitano.

Extat initio actorum octavæ ſynodi.

Dici non poteſt frater cariſſime, quantis mœroribus, vel quantis anxietatibus ob immenſitatem tribulationum, & perſecutionum in vos illatarum afficiamur, quantiſque nos laboribus, & certaminibus fraterna dilectione provocati, jugiter ac indeſinenter immiſceamur. Nimirum qui & cauſam veſtram noſtram reputamus, & onera totius eccleſiæ bajulamus. Etenim conſiderato miniſterio noſtro, quod divinitus per beatum Petrum apoſtolum ad nos uſque derivatum ſuſcepimus, non eſt nobis diſſimulare, non eſt pro fratribus noſtris ſilendi facultas, quibus major & honor & onus cunctis Chriſtianæ pietatis, & eccleſiarum correctionis ineſſe debere ſolicitudo dignoſcitur. Suſtinemus quippe cunctorum qui premuntur gravamina, quin potius ſuſtinet in nobis hæc ſanctus Petrus apoſtolus, qui in omnibus (ut confidimus) adminiſtrationis ſuæ protegit ac tuetur heredes. Quæ vero de vobis ſedis apoſtolicæ auctoritatem habentes, ac privilegia ipſius vindicantes decrevimus, dilectioni veſtræ his intimamus affatibus: quoniam apud nos hoc ſemper fuiſtis, quod ex omnipotentis Dei munere accepiſtis eſſe: non quod ex voluntate hominum putamini non eſſe. Igitur poſtquam legati noſtri (Rhadoaldus ſcilicet & Zacharias dudum epiſcopi) quos Conſtantinopolim pro inquirenda ſolummodo cauſa remotionis veſtræ a ſede Conſtantinopolitana, inter illa, quæ juſſu noſtro pro ſacris imaginibus erant agenda, miſeramus, reverſi ſunt: & tam eorum relatione, quam ſcriptis per Leonem imperialem a ſecretis nobis delatis, comperto, quod ipſi etiam ſententiam contra vos dederint, tanta ſumus mœſtitia, tantoque cruciatu mentis attriti, quando contraria geſſerunt omnibus, quæ ſibi fuerant imperata: quantoque per eos viſa ſunt ſtabiliri, quæ credebamus penitus exinaniri: quantum etiam ſubreptum eſt, atque perſuaſum omnibus, nos in talibus præſtitiſſe conſenſum. Quapropter dum apud nos imperatorius miſſus (id eſt Leo) adeſſet, convocata tota, quæ apud nos eccleſia eſt, profeſſi ſumus coram ipſo, ſicut & profitemur, pro dejectione veſtra & confirmatione Photii nunquam miſiſſe, nunquam miſſuros eſſe; & in depoſitione veſtra, vel promotione Photii nunquam conſenſiſſe, nunquam conſenſuros eſſe. Et hæc ſæpius dicta, & palam annuntiata, atque in apoſtolatus noſtri epiſtolis taliter inſerta, tam excellentiſſimo imperatori Michaeli, quam Photio deſtinatis præfato Leoni a ſecretis decretis deferenda tradidimus.

Deinde vero qualiter ab eccleſia Chriſti, cui divina ordinatione præſumus, non habente maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, hanc C ſiniſtram procul faceremus ſuſpicionem (ne videlicet in hac ſaltem tenuis ſubſannandi oriretur occaſio) cogitare cœpimus, & mente revolvere. Tunc convocato multarum provinciarum occidentalium regionum ſanctiſſimorum epiſcoporum cœtu, & collecta ſancta ſynodo in eccleſia Dei, in qua beatus Petrus rejacet: primum quidem (decernente nobiſcum ſancta ſynodo Zacharias depoſitionis & excommunicationis ſententiam pertulit: Rhadoaldi comparis videlicet ſui judicio propter abſentiam protelato, † quod tamen ſe ſimiliter deponens, & communione privatus, & ipſe non in finem evaſit. Præterea depoſuimus Photium, imo Deus depoſuit eum, tamquam neophytum & pervaſorem, atque adulte- D rum, & omni ſacerdotali honore, ſeu clericatus officio, nec non & patriarchatus nomine prorſus exuimus: & ſi poſt notitiam hujus noſtræ ſanctionis in Conſtantinopolitano throno præſedit, aut vobis ad recipiendam eccleſiam impedivit, vel ſi auſus fuit de miniſterio ſacro quidquam more ſacerdotis contingere, communione & loco ſatisfactionis omnino privavimus, & una cum communicatoribus & fautoribus ſuis anathematizavimus pariter & Gregorium, qui Syracuſanæ eccleſiæ, Deo contempto, præeſt, eo quod a veſtra ſe communione ſequeſtraverit, & Photium irregulariter ordinaverit, & poſt depoſitionem ſacrum E miniſterium tetigerit, ſancivimus, atque ſtatuimus omni ſacerdotali gradu fore privatum: ita ut ſi poſtea præſumpſit in ſacro officio more ſacerdotis miniſtrare, anathema ſit. Et ſi contra vos turbas excitavit, vel a veſtra communione fideles averterit, anathema ſit: & omnes communicantes ei ab eccleſia abjiciantur: ſed & ipſi anathema ſint. Eos vero, quos Photius ordinavit, quoniam manifeſtum eſt eos in omnibus conſecratori ſuo communicaſſe, omni clericatus officio diſpoliavimus. Vos autem auctoritate ſummi judicis domini noſtri Ieſu Chriſti promulgavimus nunquam fuiſſe, nec eſſe depoſitum, vel anathematizatum, tamquam qui ab imperiali potentia ſis abſque ulla canonica auctoritate tua pulſus eccleſia; & tamquam qui ab obligatis nullo poſſis haberi vinculo colligatus:

† Locus corruptus.

colligatus: & ab eis, qui nullam te judicandi potestatem, vel ab apostolica sede auctoritatem habuerint, nullum tui honoris discrimen pati debueris. Itaque vos omni vinculo anathematis per potestatem divina voce beatissimo Petro collatam, & per auctoritatem sacrorum canonum remoto, pristinæ dignitati, sedi, gradui, patriarchio, ac pristinis & pontificalibus infulis, atque officiis restituimus, & confirmavimus: ita ut quicumque in omnibus huic decreto non obedisset, vel se a vestra communione separasset, vel ulterius contra vos aliquod judicium absque sedis apostolicæ consensu protulisset; si quidem clericus esset, ab omni clericatus officio coram Deo & hominibus foret alienus: si vero laicus extitisset ille, qui (quisquis esset) constitutioni nostræ contraire tentasset, & vos sedem & omnem pristinam dignitatem recipere non permisisset, vel si post receptam denuo vos impellere tentasset, vel per sermonem * vestrum aliquam molestiam irrogasset, omni benedictione paterna privaretur, & maledictione Chanaan filii Cham, qui verecundiam patris non cooperuit, sed irrisit, multaretur, & cum parricidis æterna pœna (domino judicante) percelleretur, & nexibus anathematis nonnisi resipiscens penitus erueretur. Eos autem episcopos, seu cujuslibet ordinis clericos, qui post nec dicendam depositionem vestram in exilio relegati, vel ministerio, aut gradu cassati, ac privati sunt, statuimus, ut exilio dissoluto proprias ecclesias, atque gradus recipiant: ita ut si quisquam huic decreto nostro contraire præsumpsit, & ut ecclesias, vel gradus resumant, impedivit, vel impedierit, quousque obtemperet, anathema sit. De his autem, qui ex horum catalogo forte ab aliis criminarentur, decrevimus eos antea quidem proprias ecclesias, & gradum recipere: non autem nisi ab apostolicæ sedis Romano pontifice judicari. Sed si qua præter regulam egisse forte dicerentur, nostro eos decreto judicandos reservari statuimus: juxta quod sacri præcipiunt canones. Hæc sunt frater carissime, quæ in superius memorata veneranda synodo una cum fratribus & consacerdotibus nostris diversarum provinciarum occidentalium, secuti antecessorum nostrorum auctoritatem egimus, & statuimus. Quæ idcirco beatitudini vestræ nota facere curavimus, ut scire valeat, quæ nostra sit super negotio vestræ fraternitatis intentio, & nemo possit aliter vobis de his suadere quæ gesta sunt.

*leg. vobis

Gen. 9.

Nunc autem hortamur, ut spe, quæ in Deo est, erecti, ne deficiatis in tribulationibus, scientes *quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia vero probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit.* Nam & nos licet longe positi, ubi pravitatem persequentium vos agnovimus, fraterna solicitudine nos urente non modico flagramus incendio, licet inter ecclesias Dei, quæ in unum Christi thalamum undique referuntur, nihil longe sit, nihil habeatur extraneum. Unde frater carissime, consolatio vestra ex Deo sit, qui dat semper virtutem confidentibus in eum. Habetis exempla sanctorum, qui olim seminantes in lacrymis, in gaudio messuri sunt in futuro. Non amat dominus noster servum, nisi experimentis probatum: Christianas animas rerum palæstra semper exercet. Nostri nobis bella moverunt, (si tamen nostri dicendi sunt) quos ad inimicum transivisse fœdere rupto sentimus. Nulla est tribulatio temporalis, si sit ante oculos præmium sempiternum, cui nihil convenit anteponi. Clamat noster hymnidicus: Si adversus se castra consistant, spe illuminationis ejus sibi penitus non timendum. Rogamus ergo quidquid inimicus intulit, ferre patienter. Indixit injurias, indixit contumelias, indixit exilia; ille in suis hoc passus est, qui pertulisse pro nobis sputa, flagella, mortemque dignoscitur. Patientiæ vobis, atque constantiæ forma Stephanus primus Christi martyr existat. Sed longum est ire per singulos, qui vitam vel moriendo, vel confitendo mercati sunt. Habetis tamen vos, qui ecclesia estis expulsi, beatæ recordationis Athanasii Alexandrinæ ecclesiæ prudentissimi sacerdotis exemplum: cui non consolationis sit illius tolerantia, cui non spem faciat ejus * expectata reversio? Ejicitur Ario persequente, sed revocatur domino prosequente. Passus est carcerem, passus est angustias; nec mirum, si vir apostolicus ea passus est, quibus apostolus se gloriatur exercitum: fugatus illinc in nostris partibus roboratus est, & in hac sede requiem communionis invenit, a qua semper catholicis subvenitur. Verumtamen sensit in tribulationibus lassitudinem, qui factus est in persecutione confessor: unde non debetis temporalem vobis illatam dejectionem dolere, quia (sicut credimus) Deo non cecidistis. Photium ergo ne timeamus, ne a * regione vivorum dejiciamur: illud est nostrum, illud æternum. Nostrum enim non est, unde transitur; sed illa vere nostra sunt quæ spes certissima pollicetur. Sunt autem, dicente apostolo, *quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se.* Data Idibus Novembris, indictione XV.

Rom. 5.

Psal. 26.

*inexpectata

*fors re

1. Cor. 2

XIV. AD THEODORAM AUGUSTAM.

Hortatur Augustam, quam multis laudibus ornat, ad patientiam, & ad collocandum in Deo spem suam. Ostendit se in Ignatii restitutione omnem suam ponere operam.

De Theodora A[...] stasius præfati octavæ [...] nodi. [...] dentes Zonara[...] Michae[...]

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilectissima filiæ Theodoræ, imperatori quondam terreno, nunc autem spiritualiter cælesti conjunctæ.

VIRTUTES vestras, quibus præditæ antecedentium vos Augustarum nulli diebus istis apparuistis secundæ, quibus etiam, & præcipue in causa pietatis, earum nemini estis inferiores inventæ, subtiliter atque solicite recolentes, Deo cunctipotenti, cujus munere has percepistis, grates immensas referre, & ejus sancto nomini benedicere non cessamus, atque piorum studiorum vestrorum præconia pro imitatione audientium inter fidelium colloquia jugiter enarramus. Tu quippe etiam principe marito tuo contra leges ecclesiæ sentiente superstite, sana sapere & recta defendere non formidasti. Tu inquam in orthodoxa religione perseverans, unicum filium non terreni patris, sed supercælestis iter aggredi docuisti. Quis autem morum insignia, quis correctionum tuarum facta fortia narrare sufficiat? Cum enim sola principabaris, domino cooperante non solum ab hoste visibili, verum etiam nullo mare infirmior ecclesiam domini ab hoste invisibili (hoc est ab errore) texisti; & perversorum dogmatum nebulam, tamquam solis radius ab ecclesiæ facie depulisti. Senserunt in te hæretici virile pectus, & mirantes insuperabile robur, quod femina fueris ambiguum habuerunt. Cur hoc, nisi quia sedis apostolicæ dogmata sequebaris, & Constantinopolitani

tinopolitani monita pontificis, cui Romana ecclesia communicabat, amplectebaris? Sic enim devoti filii paternum venerantur affectum: & in nullo prorsus ingrati circa parentes suos consentiunt inveniri; sed inimici quid agunt? apprehendunt, ejiciunt: & quid plura? omni dehonestati subjiciunt. Sed exempla patientiæ, quibus ista contemnere: & illa, quæ sunt æterni imperii, docearis appetere, o Christianissima filia, satis abundant. Nam legifer Moyses & Aaron sanctus domini murmur & duras contumelias, atque seditionem patiuntur ab iis, quos velut filios in sinu portabat, & adeo diligebat, ut domino volenti eos perdere, & facere eum in gentem magnam, diceret: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro quem scripsisti.* Sic beatus Samuel ab his quibus multa præstiterat beneficia, de principatu propellitur: sic propheta Zacharias ab eo, cui pater suus regnum vendicaverat, & ipse viam salutis ostendebat, lapidibus impetitur. Sed quid per hominum genus diutius immoremur? quando ipse mediator Dei & hominum dominus noster Iesus Christus ab his, quibus cæcos illuminavit, languidos plurimos pristinæ sanitati restituit, mortuos excitavit, probra, sputa, flagella & mortem crucis sustinuit? Devenimus quippe, heu! in ea, quæ beatus apostolus prædixit periculosa tempora Paulus, cum scriberet: *Et in novissimis temporibus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi.* ubi & interposuit: *Parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace.* Imo devenimus in eos lugendos & deplorandos dies, in quibus, proh dolor! juxta quod & dominus in euangelio dicit: *Tradet frater fratrem in mortem; & insurgent filii in parentes.* Sed hæc facientes & sævientes hostes quid agunt? dum cupiunt obesse, prosunt: & cum lædere moliuntur, plurimum præstant: privant tyrannice regno temporali, sed donant (licet nolendo) imperium sempiternum: auferunt terrenam gloriam, sed conferunt cælestem beatitudinem. Commutatur enim eorum argumentum iniquitatis in artificium æquitatis: & arma perniciei seu tyrannidis versa sunt in instrumenta salutis & pietatis. Quoniam quantumlibet sæviant æmuli, quantumlibet hostes insaniant, *diligentibus* tamen *Deum omnia cooperantur in bonum*: nimirum quia *non est sapientia, non est scientia, non est consilium contra dominum.* Ergo carissima filia confortamini in domino, & in potentia virtutis ejus, & in adversitatibus unicum domini solum adite refugium: statuentes etiam pedes vestros in petra, super quam dominus principaliter suam construere delegit ecclesiam: & ab ejus communionis soliditate, sicut nec hactenus, ita quoque usque in finem nullis procellæ alienamini flatibus. Nos vero, qui ejusdem immeriti sumus vicarii, tam circa statum ecclesiæ Constantinopolitanæ, quamque circa recuperationem fratris & coepiscopi nostri Ignatii, juxta ministerium nobis creditum, segnes inveniri, vel desides nullo pacto confidite. Quomodo autem erga vos, vel erga dilectas filias vestras agatur, vel si forte quid cordi est, per præsentes missos nostros, quibus suffragari vos in opportunitatibus petimus, fida mente nobis, & indubitabili conscientia quæsumus intimate. Data Idibus Novembris, indictione XV.

Exod. 32. · 2. Tim. 3. · Marc. 13. · Rom 8. · Prov. 21.

XV. AD EUDOXIAM AUGUSTAM.

Rogat ut agat partes Ignatii apud imperatorem.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectæ filiæ Eudoxiæ gloriosæ Augustæ.

NIHIL in regia sublimitate justitiæ dilectione decentius, nihil in infirmitate muliebri fortitudine mentis honestius. Quid autem laudabilius vel robustius, quam si femina virile pectus induat, & adhuc in causa pietatis virorum studia superet? Qua de re principio sermonis nostri sublimitatem vestram nunc primitus literis alloquentes, hortamur, & vehementissime deprecamur, ut Deum omnipotentem affectu, quo decet, & cultu quo convenit, diligatis: & præcipua solicitudine circa statum ecclesiæ ipsius invigiletis: ita ut apud dilectissimum filium nostrum a Deo protectum Michaelem tranquillissimum imperatorem conjugem vestrum summa instantia impetrare procuretis, & feminæ infirmitatis oblitæ viriliter agere studeatis: quatenus invasore Constantinopolitanæ ecclesiæ, seu mœcho, atque neophyto Photio remoto, fratri & coepiscopo nostro Ignatio eadem ecclesia permissione ipsius, atque favore reddatur: quoniam contra omnem regulam, & præter omnem ordinem, illa præfatus reverendus antistes dispoliatus, atque privatus est. Verum adeo imperium vestrum pro hac eadem re noverit, præfato a Deo conservando Augusto desiderabilissimo filio nostro missos, & literas apostolatus nostri competibiles destinasse: quibus vestram quoque pietatem sociantes petimus, ut tantum legationem eorum adjuvetis, & eis in omnibus suffragemini, quantum beatum Petrum apostolum & cælestis regni clavigerum culmini vestro semper adesse benignum medullitus exoptatis. Non enim frustra nobilitatem vestram Christus Deus noster imperii conjugis vestri fecit consortem, nec posuit vos, nisi ut ecclesiam ejus adjuvetis, erga statum ejus vigiletis, famulis ipsius auxiliemini, mœrentes consolemini, oppressos & elisos erigatis, pulsos & exiliatos revocetis, & cuncta depravata, confusa, inordinata, atque destructa, vigori pristino reformetis: verum etiam, ut tamquam fortis virago & insignis adjutrix viro vestro ad multa intendenti, & innumera disponenti, adjutorium impendatis: & ne inter tot varietates a justitiæ culmine decidat, manum solatii quodammodo porrigatis. Sic dominus in principio conditionis humanæ protoplasto mulieris adjutorium sibi simile tribuit, ne videlicet vir solitarius alterius forte consilio destitutus, facilius ad ima decideret, difficiliusque post casum resurgeret, juxta quod scriptum est: *Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem:* quamvis ipsi dispensationem divinam in contrarium verterint, & concessa liberi arbitrii dignitate, seu ditissima potestate petulanter abusi sint. Porro si vos nunc cooperanti collegæ vestro prospera vel amica ecclesiæ suggeritis: si, ut mœchum repellat, & legitimum ecclesiæ Constantinopolitanæ reddat suadetis, si penes eum, ut ea quæ in plurimis occupatus, pariter & intentus minus recte patravit, in priorem ordinem reducat obtinetis; quid vos, nisi salutiferum ejus dicemus adjutorium, & laudabile vestrum prædicabimus contubernium? Nam (nobis credite) non minus his temporibus venerabilis Ignatii repulsio, seu temeratoris Photii promotio imperio vestro, quam Evæ suggestio nocuit. At vero si e contra, salubri vestro

Gen. 2. · Eccl. 4.

* *f.* moni mine,

vestro * nomine, seu certamine, quæ callide sunt A suasa, vel carissimo filio nostro suggesta, dissolvantur, & quæ nos pro salute communi decrevimus, adimpleantur; profecto in imperii vestri orbe quasi per alteram Evam (id est, per obedientem) cuncta quæ destructa sunt, restaurabuntur. Ille namque priscus serpens & antiquus adversarius non cessat ecclesiam domini, quæ de ùtroque sexu componitur, diversis versare machinamentis. Unde & apostolus ne sensus quorumdam † corrumperentur a castitate Christi, memor seductionis Evæ valide formidabat. Quamobrem necesse est, ut cum forte calcaneo vestro (id est, perfectioni bonæ operationis vestræ,) per vasa sua, id est, per malos operarios tentaverit insidiari; caput ejus protinus conteratis, id est, in ipso mox initio pravæ suggestionis deprehensas serpentis, & ministrorum ejus venenosas suasiones quasi conculcantes, ad nihilum redigatis. In calcaneo namque finis est corporis, quo non inconvenienter consummata virtus exprimitur. Has quippe inimicitias posuit Deus inter serpentem & mulierem, videlicet ut ipse coluber ab ea, quam deceperat, non spatio quolibet interposito, sed confestim in ipso virulentæ suggestionis articulo conteratur: nec ei diutinus venena sua spargendi aditus concedatur: quæ velut cancer serpant, & ad cor usque penetrando perveniant. Quæ autem sint, quæ dicimus, præstantissima sapientia vestra (credimus) jam advertit. Nolumus enim vos a quoquam decipi: nolumus vos a caritate Christi quibuslibet subverti versutiis: nolumus quorumvis vipereis adversus ecclesiam Dei commoveri suasionibus, qui magis volumus & optamus, & pium fastigium vestrum enixius imploramus, ut vos in integritate fidei, & in tramite rectitudinis populo Dei, qui est ecclesia, more sanctæ illius Esther reginæ perseverantes, virum quoque vestrum circa Dei timorem, amoremque succendatis: & erga sanctæ ecclesiæ Constantinopolitanæ recuperationem, prudenter inflammetis: quatenus a Photii mœchi, neophyti, ac invasoris, ac per hoc damnati, & anathematizati, communione se muniens, quidquid in fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium molestiæ intulit, & sibi commissam regere permittens ecclesiam corrigat: salutique suæ, atque imperii sui consulat, & dominum sibi, suisque omnibus propitium faciat. Quod vos cum virtute summi regis, in cujus manu corda regum sunt, obtinere posse procul dubio credimus: & excusationem impossibilitate nullam habere (si voluntas affuerit) omnimodis arbitramur. *Si quidem per mulierem fidelem*, secundum apostolum, *etiam infidelis vir salvabitur.* * Quando Photius per fidelissimam feminam vir potuerit salvari, qui, Deo gratias, non solum infidelis non est, absit, verum etiam Christianissimus & religiosissimus esse dignoscitur.

† *id est*, corruerent. Sed suspicio est deesse aliquid: quod palam fiet ex XI. c. secundæ ad Corinth. quem locum vide.

1. *Cor.* 7.

**leg.* Quanto potius, *&c.* dignoscitur?

Deponite ergo cunctam muliebrem infirmitatem, & erga eum, ea, quæ pia sunt, quæ sanctæ ecclesiæ congruunt, impetrare satagite: nec deficiatis, neque tardetis, ut nostris obediat precibus, nostras exaudiat tamquam spiritalis patris sui petitiones, indesinentibus apud eum suggestionibus, atque supplicationibus agere; nec non & quasi virili fortitudine circumcinctæ in constantia continua decertare. Quoniam (ut prætulimus) non vos dominus frustra imperii conjugis vestri fecit esse consortem, & nisi pro populo ejus legitime laboraveritis, in districto divino judicio districtam procul dubio dabitis rationem. Aggredimini ergo, & induimini fortitudine, & pro statu, ac ordine ecclesiæ Dei & erectione afflictorum, & oppressorum certamen assumite, imitantes videlicet superius memoratam beatam reginam Esther, quæ pro populo Dei etiam in mortem dedit animam suam, & quousque hunc liberavit, animæ ferias nullas suo certamini tribuit: cui Mardochæus ille laudabilis patruus ejus (quemadmodum nos nunc vobis) inter cetera ita suggesserat: *Ne putes*, inquiens, *quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es præ cunctis Iudæis: Si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Iudæi, & tu & domus patris tui peribitis. Et quis novit, utrum idcirco ad regnum veneris, ut in tempore tali parareris?* B Quantum autem piæ imperatrices, quarum vos imitatrices esse volumus, sedi beati principis apostolorum Petri devotæ fuerint: & hanc præ cunctis sedibus honoraverint, qualiterque sublimissimos principes circa reverentiam Romani pontificis inflammaverint, ex epistola Gallæ Placidiæ, quam Theodosio Augusto scripsit, potestis agnoscere: quam idcirco solam commemoramus, quoniam epistolarem excedere locutionem vitamus. Ait ergo: Non modicum " detrimentum est ex his quæ gesta sunt, ut fides, quæ tantis temporibus regulariter custodita est, a sacratissimo patre nostro Constantino, qui primus in imperio splenduit, Christianitas nuper turbata sit. Ad arbitrium unius hominis es, qui in synodo Ephesinæ civitatis odium & contentiones potius exercuisse narratur, C militum præsentia, & metu appetens Constantinopolitanæ civitatis episcopum Flavianum: eo quod libellum ad apostolicam sedem emiserit, & ad omnes episcopos harum partium per eos, qui directi fuerant in concilio a reverendissimo episcopo Romæ, qui secundum diffinitiones Nicæni concilii consueti sunt interesse, domine sacratissime fili venerabilis imperator. Hac itaque gratia, tua mansuetudo tantis turbis resistens, veritatem immaculatam fidei catholicæ religionis salvari præcipiat, ut secundum formam & diffinitionem apostolicæ sedis, quam etiam nos tamquam præcellentem similiter veneramur, in D statu sacerdotii ille, remanente per omnia Flaviano, ad concilii & apostolicæ sedis judicium transmittatur; in qua primus ille, qui cælestes claves dignus fuit accipere, principatum episcopatus ordinavit: quando scilicet decet nos huic maximæ civitati, quæ domina omnium est, tuam in omnibus reverentiam conservare. Diligentius autem etiam in hoc providete, ne quod priscis temporibus nostra generatio custodivit, sub nobis imminui videatur, & per præsens exemplum " similia gerantur in episcopos, ac sanctas ecclesias.] Videte igitur carissima filia, qualiter hæc E Dei cultrix Augusta, ut priscam fidem servet, satagat: & quod Constantinopolitanus episcopus sæcularium metu fuerit appetitus, doleat: qualiter eum libellum ad sedem apostolicam misisse commemoret: qualiter sedem apostolicam, tamquam præcellentem veneretur: qualiter secundum formam & diffinitionem Flavianus ejus submitti ad judicium sedis ipsius (quemadmodum & nos de Ignatio & Photio statuimus) hortetur: qualiter in sede Romana illum primum qui cælestes claves dignus fuit accipere, principatum episcopatus ordinasse recolat: qualiter etiam diligenter providendum esse censeat, ne quod priscis temporibus custoditum fuerat imminui videatur,

Esther. I[...]

Epistola Gallæ Placidiæ ex[...] inter epistolas p[...] ambula[...] concilii Calchedonensi

" Vide [...]mi IV. [...] 54. C.

" Schis[...] genere[...]

tur, & per præsens exemplum similia gerantur A in episcopos, ac sanctas ecclesias. Quæ cuncta, filia carissima, diligenter attendentes, & per hujus piæ Augustæ vestigia gradientes, hujusmodi reverentiam, hujusmodi cultum circa sedem beati Petri, & exhibete, & exhiberi a Christianissimo conjuge vestro strenue suadete. Quatenus imperium, quod temporaliter assecutæ estis, cum illis Dei cultricibus, & honorem sancti Petri sedi exhibentibus imperatricibus, percipiatis æternum, & gloriam incorruptibilem eodem intercedente apostolorum eximio, cui vos in legatis, & in legatione ipsius reverentiam per obedientiam impendere cohortamur, in cælesti B palatio incorruptibilem & immarcessibilem largiente rege regum domino consequamini. Data Idibus Novembris, indictione XV.

XVI. AD SENATORES CONSTANTINOPOLITANOS.

Ut faveat causæ Ignatii, & abstineat a communione Photii.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, singulis quibusdam senatoribus Constantinopoleos a paribus.

FIDELIUM relatione, qui ad sanctorum apostolorum limina orationis gratia veniunt, agnovimus gloriam tuam in Dei esse timore pariter & amore semper intentam, & in ejus famulatu summa, jugique devotione solicitam. Quapropter Deo gratias agimus: & ut bono studio quod cœpisti, perseverantiam det, atque in futuro dignam vicissitudinem tribuat, ejus misericordiam suppliciter exoramus: præcipue quoniam diceris miseriæ Constantinopolitanorum ecclesiæ compati, & ejus perturbationem, atque detrimentum molestissime ferre: ita ut fratri & coepiscopo nostro Ignatio ejusdem ecclesiæ patriarchæ, ejusque dejectionis condoleas & congemiscas: licet (sicut oportebat) libere pene nullum ei auxilium præstes. Nam perfectorum virorum est, non solum justitiam & veritatem quæ Christus est, coram cunctis mundi principibus confiteri, verum etiam, si necesse sit, usque ad D mortem tota virtute defendere. Quis enim filiorum, nisi ingratus, nisi impius, non doleat, non usque ad mortem satagat pro spiritali patre suo tam furiose dejecto, & a commissa sibi divinitus cura pastorali tam temere sequestrato, & in locum ejus adultero surrogato? Quis, inquam, filiorum, nisi ingratus, nisi impius, non doleat, non usque ad mortem satagat pro sancta ecclesia matre sua, quam tantis viderit quotidie perturbationibus agitari, & tam iregulariter suo rectore privari, & invasori ac neophyto pro libitu uniuscujusque contradi? Curre igitur dilectissime, & si est perfectus in te domini timor, nulli potestati veritatem E absconde, redemptorem audiens dicentem: *Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: sed potius eum timete, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.* (Matth. 10) Porro si tanta libertas in te spiritus non est, nec te tantum amor Christi succendit, ut mundi potestatibus, quod prave fecerunt, non corrigentibus libere contradicas: saltem a fratris, & coepiscopi nostri Ignatii, & communicatorum ejus (quod tamen secundum indulgentiam dicimus) te quacumque læsione coerce: & a communione invasoris, neophyti, ac adulteri Photii omnino suspende; sciens quia nos apostolica, canonica, nec non & rationabili censura juste hunc, & synodice, atque secundum privilegiorum apostolicæ sedis auctoritatem jure deposuimus, & pro tot prævaricationibus & præsumptionibus suis una cum multarum provinciarum occidentalium regionum antistitibus, cum consonanter anathematizavimus. Proinde provideat, & præcaveat prudentia tua, carissime, ne communicet peccatis alienis, ac per hoc alterius irretiatur nexibus vinculorum: quin potius si potest ecclesiæ Dei subveniens pro repellendo mœcho & revocando legitimo dare operam, bene: sin autem vel salvans salvet animam suam, & secundum illud propheticum: *Exite de medio eorum, & pollutum nolite tangere.* (Isa. 52.) Legatos præterea, quos Constantinopolim misimus, pro ejus amore, a cujus sede profecti sunt, in quo se occasio præbuerit, benigne subsequi caritas tua contendat: videlicet ut propitio Christo & legatio eorum efficax habeatur, & ipsi sine læsione qualibet ad nos revertantur.

Deus omnipotens & pietatem, atque dilectionem, quam te circa sanctæ ecclesiæ statum fama frequens habere testatur, in præcordiis tuis per amplius, & perfectius augeat: & te, quæ diximus, solicite prosequentem hic diu præsentis felicitatis munere perfrui faciat, & futuræ beatitudinis præmia sine fine concedat.

C XVII. AD LOTHARIUM REGEM.

Legatos ad synodum cogendam mittit, ad quam præcipit duos de Caroli regno episcopos accedere, sicut de Ludovici patrui, & Caroli fratris ejus regno binos alios convenire jusserat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Lothario regi.

REGALIS excellentia vestra nuper apostolatui nostro direxit, ut pro perficienda synodo missos e latere nostro dirigere dignaremur: quod nos, & ante literarum vestrarum preces, & postmodum facere desiderio ardenti cogitavimus. Sed quia multis sanctarum ecclesiarum Dei utilitatibus hactenus fuimus occupati, tam celeriter ut volebamus eos destinare nequivimus. Nunc autem, domino nostro Iesu Christo favente, legatos sanctæ nostræ cui Deo auctore deservimus, ecclesiæ, duos reverentissimos episcopos, Rhadoaldum sanctæ Portuensis ecclesiæ, & Ioannem sanctæ Ficolensis ecclesiæ, deliciosos nostros, quorum adventu atque præsentia Dei sacerdotum synodus congregetur, transmittimus, sicut nostris vobis jam pridem direximus literis, quibus magnitudini vestræ intimatum est, binos episcopos de regno Ludovici regis patrui vestri, & Caroli regis fratris vestri, ad ipsam synodum convenire debere. Nunc autem volumus, atque literis nostris directis jubemus, similiter duos de regno Caroli gloriosi regis patrui vestri ibidem sine aliqua ambiguitate adesse. Quas sane literas nobilitati vestræ dirigentes, petimus ut eas ipsi Carolo regi de præsenti per vestrum fidelem hominem transmittatis: quatenus & duo regni ejus episcopi, ut diximus, ad præfatam synodum, quæ auxiliante domino congreganda est, cum nostris pariter legatis valeant convenire. Quos sane apostolatus nostri legatos excellentia vestra digno honore suscipiat, & familiaritatis eis locum concedat, ut domino auxiliante, cum ad nos fuerint reversi, digna nobis de parte vestra nuntiantes, maximas Deo gratias referre,

referre, & apostolicæ vos benedictionis munere ditare possimus, congaudentes sane in vestræ humilitatis devotione fideli. Dextera vos supernæ majestatis illæsos conservare per tempora longa dignetur. Data IX. Kalendas Decembres, indictione XI.

XVIII. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Ut duo de ejus regno episcopi ad synodum Metis cogendam proficiscantur.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Carolo glorioso regi.

Sedes hæc sancta atque præcipua, cui dominici gregis est solicitudo curaque commissa, in omnibus mundi partibus rectitudinis suæ dispositione salubri cuncta ordinare perficereque divino freta procurat auxilio, & quod singulari pro auctoritate perficere valet, multorum sæpe sacerdotum decernit definire consensu, & justitiæ censura ea scilicet emendanda deliberare, quæ perperam atque enormiter fuerint alicubi commissa. Unde vestræ regali Deoque amabili excellentiæ notum esse volumus, quia ad futuram synodum, quæ Metis civitate Lotharii regis nepotis vestri pro Theutberga sorore Hucberti clerici, & Waldrada congreganda est, duos de regno vestro episcopos, quos prudentes atque veraces vos esse cognoscitis, convenire jubemus. qui una cum sanctæ sedis nostræ legatis, quos illuc domino auxiliante nunc destinamus, & aliorum venerabilium episcoporum cœtu, qui ad eamdem synodum conveniendi sunt, subtili cuncta indagatione, rectaque valde inquisitione, secundum Deum, & venerabiles sanctorum patrum institutiones, examinare ac definire decertent. Nam & Ludovico glorioso regi, fratri vestro, simili modo literas nostras direximus, duos regni sui episcopos ad ipsam synodum convocantes. quatenus in omnibus, quæ ibi statuenda sunt, rectitudo vigeat, justitia polleat, & falsitate fugata veritas splendeat; ut venerabili sacerdotum Dei certamine Christi ecclesia ab omnibus inconcussa consistat adversis. Quos sane in veniendo episcopos, & ad jam dictam synodum jussione nostra volentes occurrere, vestra non retardet nobilitas: sed pro Dei amore ipsos absque temporis protelatione ad præfatam synodum sinatis occurrere. Data nono Kalendas Decembres, indictione XI.

XIX. AD LUDOVICUM II. IMPERATOREM.

Commendat legatos pro causa Lotharii fratris ejus in Franciam missos.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Ludovico imperatori.

Augustæ serenitatis magnitudini vestræ, imperiali fulgenti decore, his apostolatus nostri literis innotescimus, quia multis & quotidianis ecclesiarum Dei solicitudinibus & utilitatibus, quibus nos vigilanter insistere decet, præpediti, missos nostros pro perficienda synodo, quam pro causa Lotharii gloriosi regis, fratris vestri, nostra apostolica fieri auctoritate decrevimus, tam celeriter, ut inter nos statutum est, in Franciam destinare nequivimus. Et quoniam ecclesiasticæ rectitudinis & utilitatis zelo, quo nos semper fervere oportet, accensi, legatos nunc sicut diximus nostros, duos venerabiles episcopos, Rhadoaldum videlicet sanctæ Portuensis ecclesiæ, & Ioannem sanctæ Ficolensis ecclesiæ antistites, deliciosos nostros, illuc pro ejusdem rei quam scitis negotio canonice diffiniendo direximus. Quos clementia vestra benigne suscipiat, eisque fidelem atque prudentem tribuat hominem, qui eos usque ad locum, quo a talibus suscipiantur hominibus, quorum comitatu ad prædictum regem Lotharium fratrem vestrum illæsi valeant pervenire, securos & quietos, omnique suavitate deducat. Quia pro communi ecclesiæ pace atque consensu, duos episcopos de regno Caroli regis, patrui vestri, ad ipsam synodum, quæ domino auxiliante in Metis civitate congreganda est, sedis apostolicæ missa vocatione convenire præcepimus: qui una cum missorum nostrorum præsentia, & aliorum sacerdotum Dei conventu, quod diffinire oportet, juste canoniceque decernant. Data IX. Kalendas Decembres, indictione XI.

XX. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Petit ut Balduino parcat, qui filiam ejus rapuerat, & in uxorem acceperat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Carolo glorioso regi majori.

Beato ac pretioso Christi Dei nostri cruore ecclesia sancta redempta, & sacro ipsius domini super solidam veræ fidei petram fundata eloquio, pietatis suæ viscera omnibus, non solum quos ex aqua regeneravit & spiritu, delinquentibus, verum etiam quotquot sacri necdum lavit unda baptismatis, patet, atque gremio gratulatur fovere salubri. Unde ab ipso institutionis ejus exordio, ad eam omnes, velut ad pium carissimæ genitricis gremium, confugere digna devotione procurent, qui se in aliquo flagitii scelere jacere cognoscunt: ut per spiritualem gratiam, quæ rite ignoscit pœnitentibus, a peccatorum nexibus absolvantur. Et quoniam ad hanc sanctam Romanam, cui Deo auctore deservimus, ecclesiam, quæ ob sui privilegii principatum, quo ceteras Dei ecclesias orbe universo diffusas excellit divinitus, de diversis mundi partibus quotidie multi sceleris mole oppressi confugiunt, remissionem scilicet, & venialem sibi gratiam tribui supplici & ingenti cordis mœrore poscentes: a qua vero ob insigne dilectionis meritum, & debitæ compassionis gratiam, recti libraminis auxilium cunctis fida petentibus intentione tribuitur, atque largitur. Idcirco ad beatissima sanctorum apostolorum principum Petri ac Pauli confugere limina, nostrumque pontificium Balduinus, vasallus vester, ardenti animo accedere studuit: qui vestram se habere indignationem, eo quod Iudith filiam vestram, illum præ ceteris diligentem, sine vestræ voluntatis consensu in conjugium elegerit, eamque volentem accepit, ore proprio retulit. Quamobrem præsulatui nostro preces multimodas fudit, orans & petens obnixe, ut magnitudinis vestræ per nostram interventionem adipisci gratiam mereretur. Cujus nos crebris petitionibus, & misericordiæ largitate commoti, vestram regalem excellentiam his apostolatus nostri apicibus, præsentibusque legatis, Rhadoaldo videlicet & Ioanne, reverentissimis & sanctissimis episcopis, deliciosis nostris, valde precamur, ut pro Iesu Christi domini nostri amore, & sanctorum apostolorum Petri ac Pauli, quorum auxilium ipse Balduinus, magis quam regum terræ, fide devota quæsivit, nostraque dilectione, quam vos luculenter habere agnoscimus, jam dicto Balduino, quia

&

& tale jam olim aliis evenisse regibus scitur, indulgentiam pariter, & plenariam gratiam largiamini, ut vestræ amplitudinis fretus benignitate consistat, maneatque inter ceteros vobis fideles securus. Cui sane ideo vestræ sublimitatis gratiam ut tribuatis deposcimus, non solum quia pio amore omnibus, qui aliquo fuerint sceleris contagio maculati, hujus apostolicæ sedis opem, atque misericordiam, & præsidium postulantibus, humilique devotione quærentibus, pro qualitate facti subvenire debemus: verum etiam metuentes, ne propter iram indignationemque vestram ipse Balduinus impiis Northmannis, & inimicis ecclesiæ se sanctæ conjungat, & in populo Dei, quem prudenti consilio, menteque solicita, salvum & incolumem regere & gubernare debetis, aliquod ingerat periculum, & scandali fomitem, qui fidelium cœtus depopuletur, immittat; & ob hoc animæ vestræ, quod absit, contingat discrimen. Dextera vos supernæ protegat majestatis, & ab omnibus semper adversitatibus illæsos custodire dignetur. Data IX. Kalendas Decembres, indictione XI.

XXI. AD HERMENTRUDEM REGINAM.

Intercedit pro Balduino, qui ad opem implorandam in urbem venerat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Hermentrudi reginæ.

FIDELIUM universitas gentium ex variis mundi partibus, cujuscumque sint ordinis, vel ætatis, si qua forte criminis noxa, vel seniorum suorum formidine detinentur, ad hanc sanctam omnium terrarum matrem Romanam ecclesiam, ut salutare percipiant remedium, recurrunt, & ab ea non solum animæ, sed & corporis salvationem, ut omnibus patet, humili prece suscipere precantur. Quibus multis divinitus fulta auctoritatibus, & sanctorum patrum roborata documentis, materno amore solamina subministrat, & sugenda ubera consolationis compatiendo inferre minime recusat. Et quia hic Balduinus, qui carissimam filiam vestram contra divinarum legum sanctiones rapuit, de his se esse recognovit, liminibus sanctorum apostolorum lacrymosis mœstisque precibus lugubriter se obtulit, & ut pro tanto crimine apostolicam opem acciperet, nostro apostolatui nihilo minus flendo se præsentare quæsivit. Cujus cum lamentabilē, & tanto scelere plenā cognovissemus petitionem, ad mentem rediit quod per prophetā dominus dicit: *Misericordiam volui, & non sacrificium*, miserti fuimus, & hos vestræ in Christo dilectæ industriæ apostolicæ solicitudinis apices fieri statuimus, missosque etiam Rhadoaldum & Ioannem reverentissimos & sanctissimos episcopos, deliciosos nostros, pro eo vestræ claritati direximus. per quos obnoxius deprecamur, ut præfatus Balduinus, quam apud vestram per apostolorum intercessiones desiderat magnificentiam obtinere, pro Dei amore gratiam percipere valeat, & de sui affectione nostri præsulatus oraculis consolationem resumat, quatenus qui se per infelicem culpam a norma æquitatis declinasse non ambigit, medelam apostolorum agnoscat, & apud seniorem vestrum venialem, vobis juvantibus, vigorem obtineat. Dextera vos supernæ protegat majestatis, & ab omnibus semper adversitatibus maculisque custodire dignetur.

Matth. 9.

XXII. AD EPISCOPOS GALLIÆ ET GERMANIÆ.

Ut ad synodum Metensem cum legatis accedant, ibique audito Lothario, ejus divortii causam cognoscant, & canonice definiant.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei omnibus archiepiscopis per Galliam & Germaniam constitutis.

INCOGNITUM vobis esse non credimus, qualiter pro duabus feminis Lotharii regis, ecclesiæ Dei facies illiciti connubii nævo aspersa sit, vel qualiter una repulsa idem rex alteram sibi sceleratissime copulaverit. Quarum prior, Theutberga nomine, pro sui repudio acriter dolens, per emissam legationem super hoc negotio sedis nostræ expetivit judicium. Ex qua re unius partis causam sine altera judicare, canonicum fore minime duximus. Statuimus ergo, fraternitatem vestram Metis collectam, pariter cum legatis nostris ejusdem Lotharii causam audire, & canonice communi sententia diffinire. Itaque juxta [a] statutum nostrū, cum duos illas in partes fratres nostros destinaremus episcopos, accidit ad nostram notitiam pervenire, quod Lotharius, legitima & prima repulsa muliere, secundam sibi adscivit conjugem, neque sedis nostræ petitum ac promissum judicium expectans, neque canonico judicio uspiam succumbens. Qua ex re quid aliud datur intelligi, nisi quia ubi plurimorum judicium prævenit, ibi suo judicio prævaricatorem se indicavit? Et ideo universaliter hanc fraternitati vestræ apostolicæ auctoritatis epistolam destinavimus, ut Christianæ religionis zelo accensi, pariter cum missis nostris Metim proficiscamini, illucque Lotharium convocantes audiatis, & in eum canonicum judicium proferatis. Quod si venire distulerit, & a præsentia se synodali præsentibus legatis nostris subduxerit, & ad pœnitentiam ac satisfactionem repedare minime curaverit, ita ut præsentialiter ad synodum coram missis nostris satisfacturus, & a scelere recessurus occurrat; illum de cetero excommunicatum reddemus, & quamdiu in hoc permanserit, a totius ecclesiæ consortio faciemus exortem.

[a] coll. ms. decretor. Nicolai 255. & Ivo VIII. 225.

XXIII. AD EPISCOPOS IN CONCILIO METENSI RESIDENTES.

Ut Theutbergæ causam examinent ac definiant, conciliique acta ad se mittant.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, omnibus reverentissimis archiepiscopis confratribus nostris, & episcopis in concilio residentibus, quod Metis celebratur.

REVERENTIÆ sacerdotali tunc debitus honor impenditur, cum eos in omnibus, quæ ab illis sub æquitatis libramine geri debent, trutinam misericordiæ cum lance rectitudinis tenere conspicimus, & tenendo nullius favore retenti, aut quorumcumque terroribus permoti, vel etiam numerosis pecuniis, aut honorum amplitudinibus a tramite justitiæ quoquomodo inclinati permutantur. Sed quantum eis erga proximos in discutiendo cura conceditur, tantum his sine personarum acceptione ad sui custodiam pavor cum zelo rectitudinis procul dubio adhiberi debet, ne immemores illius apostolicæ sententiæ videantur di-

1. Cor. 3. centis: *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.* Nam cum inter multarum ecclesiasticarum, quæ ad salutem & fidei soliditatem populi Dei pertinere videntur, noster apostolicus animus causas extenderetur, de quarumdam feminarum controversia, Theutbergæ scilicet atque Vvaldradæ, admodum quorumdam referentium, quia pastoralis nos cura ad audiendum commoverat, relatio intentos reddidit, & ne aliquo violentiæ morbo per desidiam grex fatigetur dominicus, ad medelam recuperandæ sanitatis ardore caritatis ferventius invitavit. Prædicta quippe Theutberga multis vicibus sedem apostolicam lacrymosis literis studuit appellare: in quibus affatu flebili puram se quo accusatur crimine inquit, atque insontem. Ad quod negotium & judicii discretionem, sicut jam vestram fraternitatem per apostolicos apices commonere decrevimus, apostolico vos hortamine adesse volumus. quatenus a pontificii nostri latere venientibus missis, synodicam illic celebrationem, apostolica fulti auctoritate, cum fraternitate vestra præsidentibus adunare debeatis, & una cum eis vigilantius, sine dolositatis macula, vel fomento invidiæ, aut odii nutrimento, quæ possunt homines a via veritatis pervertere, & a calle rectitudinis, proh dolor! declinare, semper Deum præ oculis habentes, personas principum, & terrores, qui ad tempus insurgunt, & in tempore finiuntur, contemnentes? quid in his justius, quidve veracius cum fatis missis nostris invenire valueritis, horum consensu diffinire & statuere procul dubio studeatis, caventes hoc quod per prophetam dicitur: (Isa. 5.) *Væ his qui dicunt bonum malum, & malum bonum: qui ponunt tenebras lucem, & lucem tenebras: qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce.* Nam & euangelica inter cetera, quæ nos ad bene vivendum instruit, sententia admonet dicens: (Ioan. 7.) *Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate.* Psalmista quoque ait: (Psal. 57.) *Si vere utique justitiam loquimini, justa judicate filii hominum.* Igitur cum multa sint, quibus vestram fraternitatem, non oblivionis aut ignorantiæ causa de vobis judicantes, sed caritatis studium amplectentes, commonere possimus: hæc ideo sufficere credimus, quia ad plura vos & euangelicæ, atque apostolicæ, propheticæque lectionis dogmata in talibus memoria transcendere non dubitamus. Tantum est, ut cum æquitatis justitia in præsenti examinatione, sine aliquo dolo vel invidiæ macula, sicut præfati sumus, quia Deo præsente adsistitis, proximorum causas, cum jam dictis missis nostris, ita juste & irreprehensibiliter cum Dei timore diffinire satagatis, ut illorum in omnibus vestræque sanctitatis consensus atque judicium æquitate fulgere videatur. Nam si vos vel illos in aliquam partem, pro cujuscumque favore, a canonicis & sanctorum patrum institutionibus, quod non optamus, declinare perspexerimus, arguere non dubitamus. Si vero aliarum ecclesiasticarum utilitatum in eodem concilio res acciderint, digno examine pertractantes eas cum Dei timore diffinire satagite. Si autem aliqua in eo fuerit contentio orta, in qua diffinitionis ponere nequiveritis fortasse censuram, nostro eam judicio reservare sancimus. Statuimus autem, ut cuncta quæ in eodem concilio peracta fuerint ac diffinita, nostro præsulatui gestorum serie incunctanter significetis: ut si ea, justitiæ pulcritudine, probabilique sanctione diffinita perspexerimus, Deo omnipotenti gratias referamus: si vero injustitiæ, quod nolumus, & contrarietatis fuerint acta intentione, ea renovare summopere jubeamus. Missos quidem nostri pontificii, ut in prima epistola vestræ dilectioni significavimus, pro quibusdam ecclesiasticis utilitatibus, quibus fuimus occupati, destinare nequivimus. En Christo juvante, strenuitatis pollentes scientia atque doctrina, reverentissimos nunc dirigere missos decrevimus, Rhadoaldum scilicet atque Ioannem episcopos, delicíosos, & consiliarios nostros, qui prædictum cum vestra sanctitate concilium, ut protulimus, studeant celebrare. Omnipotens Deus, qui vos sacri regiminis culmine perornavit, vestræ beatitudinis corda rectitudinis & justitiæ claritate repleat, atque decoret, ut in omnibus vestris actibus æquitatis videamini plenitudine rutilare. Data IX. Kalendas Decembres, indictione XI.

XXIV. AD TRASVLFVM ABBATEM CORBEIENSEM.

Privilegium monasterii Corbeiensis.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Trasulfo religioso abbati, & per te venerabili monasterio beatorum principum Petri ac Pauli, quod appellatur Corbeia, in perpetuum.

CONVENIT apostolico mederamini, quod beatus Petrus apostolorum eximius, per attributam & revelatam sibi divinitus gratiam, licet suis longe imparibus meritis, nobis tamen singulari prærogativa, ut in totius Christianæ religionis universitate principaliter excelleremus, contulit: quatenus sicut dignitate & auctoritate per ipsius singulare privilegium omnibus præeminemus, ita universarum ecclesiarum Dei solicitudinem habeamus, & singulis quibusque fidelibus, atque piis locis, in quibus jugi Deo famulantium sedulitate placatur divinitas, opportuna suffragia conferamus. Vnde quia non multis intercedentibus annis monasterium beatorum apostolorum Petri ac Pauli, quod appellatur Corbeia, venerabilis qui tunc fuerat abbas Odo, & gloriosus dilectus filius noster rex Francorum Carolus, decessorem nostrum sanctæ recordationis " Benedictum pontificem, directis ad eum tam literis quam missis postulaverant, ut prædicto monasterio, & rerum suarum liberam concederet dispositionem, & in eligendo de semetipsis abbate regularem daret canonicamque licentiam. Quorum petitionem ille gratanter accipiens, petita concessit, & ut concessionis ejus perpetuitas servaretur, privilegium monasterio jam dicto fecit. Nunc vero adveniens venerabilis Odo Belvacensis episcopus, qui prius abbas monasterii Corbeiensis fuerat, innotuit nobis tam petitionem ipsius benigni principis, quam postulationem tuam, qui præfati monasterii Corbeiæ abbas esse dignosceris, qua postulasti, ut quæ prius monasterio illi a decessore nostro beatæ recordationis papa Benedicto concessa fuerant, auctoritatis nostræ promulgatione firmare non abnueremus. Nos itaque considerantes religiosam esse petitionem tuam, & nihil novi nos constituturos, si prædecessorum decreta sequamur, pastoralis quoque pariter esse officii, servorum Dei jugiter utilitati commodisque prospicere: decernimus ut monasterium Corbeiæ, quod ad laudem Dei, in honorem sanctorum apostolorum Petri ac Pauli constructum esse dignoscitur, & a " Baltchilde regina Francorum, filioque ejus Chlothario, a principio fundatum, & donariis rebusque

" Ejus [diploma] pra ed[itum] a nobi[s] de pag. [...] B.

" Vid[e] 525. to[mi] sexti [...] A.

rebusque necessariis locupletatum, quod est in A pago Ambianensi super fluvium Sumna situm, rerum suarum liberam in omnibus habeat disponendi regulariter potestatem. ut quæcumque eidem monasterio in auro vel argento, in agris vel famulis, seu quibuslibet rebus fuerint oblata, sive in præsenti die collata esse constant, in tua tuorumque successorum abbatum fratrumque maneant dispositione: ut quidquid secundum Dei timorem, ad ecclesiæ ipsius utilitatem, regulariter & canonice disposueritis agere, liberam in omnibus habeatis faciendi potestatem. Episcopus vero Ambianensis nullam ex eis vel accipiat, vel exposcat portionem: neque vel in abbate, vel in fratribus, B vel in ipso cœnobio potestatem obtineat, neque in cellis ipsius monasterii dominatione potiatur ulla, neque in clericis, neque in famulis, & in omnibus, quæcumque ad monasterium illud videntur habere possessionis respectum. sicut jam olim concessum illi monasterio cognovimus ab episcopo [efrido] Ambianensi, & ab aliis episcopis Galliarum, & privilegio cessionis firmatum, tam temporibus dilecti filii nostri Caroli, præsenti tempore regnantis, quam antiquis temporibus Baltchilde, Chlotharioque Francis principantibus: nisi quantum canonicus ordo permittit. Nec ad monasterium, seu cellas ejusdem, vel ipse per se episcopus, vel œconomus ejus, vel archipresbyter, vel archidiaconus illius, aut quælibet ex ejus agentibus persona, potestatem habeat accedendi, nisi forte ab abbate monasterii, vel fratribus, necessitatis causa, C vel dilectionis gratia, vocatus advenerit: ne importunitate sui, ministrorumque suorum inquietudine, fratres vel abbates sustineant ullam molestiam. Neque in ecclesiis prædicto monasterio subjectis, vel in presbyteris eisdem ecclesiis ordinatis, aliquam tentet facere perturbationem, vel abbati, vel fratribus, novam constituendo, & antiquam consuetudinem violando: sed sicut regulariter & canonice disposita sunt, & longo jam tempore manentia, ita quoque futuris temporibus maneant inconcussa. Nec potestate episcopalis fastus abutens, violenter contra constituta majorum disponere velit aliquid adversus voluntatem abbatis, & fratrum in ipso cœnobio Deo quocumque tempore militantium. D Ordinationes quæ necessariæ fuerint in monasterio, sive de monachis, sive de canonicis, & quas petierint abbas & fratres, agere non differat. Altaris quoque & basilicarum benedictiones, sive consecrationes, prout necessitas postulaverit, vel in ipso monasterio, vel in agris ipsius monasterii libenter concedat: chrisma quoque, oleumque cõsecratum per singulos annos præbere non differat: & pro his omnibus nullum munus accipiat, ne Spiritus sancti gratiam vendere conatus, Simonis damnationem, quod absit, sustineat. Hoc E constitutum non solum episcopum Ambianensem, verum etiam omnes per Galliæ Germaniæque provincias episcopos, ubicumque præfatum monasterium vel ecclesias, vel agros, vel famulos habere dignoscitur, observare sine cunctatione, seu contradictione decernimus. ut nullus potestatis jure, de rebus præfati monasterii, sine voluntate abbatis fratrumque ipsius cœnobii abutatur: sed maneant omnia quæ collata sunt, fuerintque, in rectoris ipsius monasterii potestate, & regulari dispositione. neque sit aliquis vel regum, vel ullius potestatis, seu dignitatis fultus gradu, qui de monasterii præfati rebus, vel violenter, vel potenter invadat aliquid, vel diripiat. Abbatem vero fratres ipsius monasterii de se ipsis eligendi semper habeant potestatem, & eam personam eligant, quæ monachi propositum & habitu, & moribus profiteatur, non canonicum, aut laicum, neque alterius monasterii monachum: quoniam monachico ordini præficere vel laicum, vel canonicum, non est servare ordinis professionem, sed evertere: quod unusquisque præpositus cujus est ordinis, ejus quoque erit & propagator: nec bene disponet aliquando cujuscumque militiæ vitam, cujus non fuerit ipse qui disponit æmulator. Sed neque rex, neque potestas aliqua, ullam monasterio Corbeiensi præponat personam, quam non fratres ipsius elegerint monasterii. Debent enim mundi principes honorem præstare Deo, quem sibi volunt præstari a Deo. videlicet ut quemadmodum cupiunt a Deo sibi collatum regni honorem conservari: sic ecclesiæ Christi suam non dedignentur servare legem. Non enim decet, neque justum videri poterit, ut sibi militantibus, de ecclesiæ Christi possessionibus mercedem restituant, & quod de republica sua retribuere debent, id reddere velint de his quæ collata sunt Deo. Qua de re præcipimus omnino, ut monasterio beatorum Petri ac Pauli, quod Corbeiæ dicitur, nullam præficiant personam, vel ex sibi militantibus, vel ex alieno monasterio sumptã, quę non per electionem sumatur probabilem, sive de laico, sive de canonico, sive de quocumque fuerit ordine. Quoniam vero multæ quæruntur ab importunis hominibus malignitatis occasiones, & necesse est semper adversarii tela clypeo protectionis repellere: decernimus ut abbas, postquam electus fuerit & ordinatus, nulla potestate prævalente dejiciatur, nisi in criminis causa fuerit deprehensus, cujus merito rectoris non debeat administrare officium. Infamiæ vero maculis, seu criminis alicujus denotatione si fuerit appetitus, non præter canonicam & regularem deponatur examinationem. Hoc vero constitutum si fuerit ab aliquo prævaricatum, per episcopum Ambianensem, quisquis ille fuerit, ex nostra conveniatur auctoritate, ut eum qui hujus sedis constituta convulserit, conveniat, & iniquitatis suæ culpam commoneat, cuique periculo subjiciatur, notum faciat. Quod si vel ipse neglexerit, vel despexerit, vel timuerit perficere, metropolitanus episcopus conventus a fratribus ipsius cœnobii, personam hujus sanctionis violatricem adire non differat, & hujus nostri decreti testificationem innotescat, utque ab eo quod prave gessit recedere non moretur, ex sua nostraque auctoritate contestetur. At si ille contumaciter in sui facti perpetratione permanere decreverit, & non quod inique gessit corrigere maluerit, licentiam habeant fratres monasterii prædicti Romanam apostolicamque sedem adire, & necessitatis suæ causas ante papam, qui tunc fuerit, urbis Romæ deponere, & præsentis præcepti constitutionem manifestare: sicque Romanus pontifex, cognita causa, justæ damnationis sententia reum multare non cunctetur. Si quis vero sacerdotum, vel clericorum, hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentaverit, ordinis sui dignitate careat: laicus vero, cujuscumque sit potestatis, vel dignitatis, si hujus privilegii decreta in aliquo violaverit, reum se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & nisi vel ea quæ ab eo sunt male ablata restituerit, vel digna pœnitentia illicite acta defleverit, Dei

Dei & beatorum apostolorum Petri ac Pauli auctoritate atque nostra sententia anathematis vinculo innodatus, a sacratissimo corpore ac sanguine domini nostri Iesu Christi alienus existat, atque in æterno examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem venerabili monasterio justa servantibus, sit pax domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ quietis inveniant. Scriptum per manum Leonis notarii regionarii, & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Aprili, indictione XI. Data IV. Kalendas Maias, per manum Tiberii primicerii sanctæ sedis apostolicæ, imperante domino piissimo Augusto Ludovico a Deo coronato, magno, pacifico, imperatore, anno XIV. & post ejus annum XIV. indictione XI.

XXV. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Hortatur ad pacem cum Ludovico imperatore nepote suo retinendam, & ut Arsenio quem legatum in Galliam mittit fidem habeat.

Nicolaus servus servorum Dei dilecto filio Carolo glorioso regi.

INITIUM locutionis meæ, quam ad vos nunc habeo, carissime, ecce cum apostolo Paulo sumit exordium, & vox mea vox illius est, dicens: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* (Galat. 4.) Quo autem modo Christus formari melius in cordibus vestris poterit, quam si evulsis ex præcordiis vestris odiorum & simultatum vepribus, pacem in visceribus vestris concipiatis quæ Christus est, sicut per eumdem apostolum de eo dicitur: *Ipse est pax vestra, qui fecit utraque unum:* (Ephes. 2.) & caritatem in invicem observetis, quæ Deus est, veluti a Ioanne describitur: *Deus caritas est.* (1. Ioan. 4.) Nulli ergo dubium est, quod qui caritatem & pacem in se non habet, Christum dominum Deum nostrum, qui per hæc vocabula designatur, e corde suo projecerit, & quasi conformatum ex intimis uteri sui pepulerit. Quamobrem necesse est, ut sicut sancta mater ecclesia, cui mea humilitas per abundantiam divinæ miserationis præest, ut habitaret Christus per fidem in cordibus vestris, olim vos per euangelium genuit: ita quoque, ut per ministerium apostolatus mei in præcordiis vestris per pacem & dilectionem idem formetur Christus, nunc vos iterum parturiens gignat, & ut in virum perfectum occurratis informet. Quomodo autem Christus in vobis formari potest, qui in scissis mentibus non habitat? qui totus est pax, totus justitia, totus est veritas? vel in vobis quomodo formatur, qui licet in pectore vestro per fidem suam solidus & integer habitet, per discordiam tamen minus in vobis perfectus, & velut informis habetur? Concipite itaque filii pacem, parturite justitiam, & alternam amplectimini caritatem. Audite quid dicat apostolus. *Pacem sequimini cum omnibus.* (Hebr. 12.) & rursus, *Quod,* inquit, *ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* (Rom. 12.) Unde intimo mentis intuitu, & summa est diligentia perpendendum, quoniam si tantus apostolus cum omnibus hominibus pacem sequi, & cum omnibus pacem habere commonuit, quanto potius, quantoque salubrius cum his sequenda, & cum illis habenda est pax, quibus consanguinitate propinquiores, & materia carnis proximiores, ac juramento servandæ vicariæ pacis connexi arctius esse ferimini? Qua de re nunc mihi sermo est, & ad regium culmen vestrum meum tendit eloquium: ad ea videlicet vos dirigens, per quæ non solum terrena regna debito jure possidendo, dies vestros in quiete maxima transcatis: verum etiam beatitudinis hereditatem capessentes, filiorum quoque Dei vocabula sortiamini. Scriptum quippe est: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* (Matth. 5.) Igitur memores estote, filii dilecti, memores estote nominis domini Dei nostri, cujus mentionem coram nonnullis testibus facientes, terribili estis alternam pacem invicem pacto polliciti, & pertimescentes tantum nomen in vanum accipere, reddite domino juramenta vestra. Fœdus, quod ad alterutrum pepigistis, inviolabili maneat apud vos veritate repostum, & immaculate vigeat vestra sublimitas, insignia fidei cunctis circumquaque nationibus repræsentans. Parcite gladio, & humanum fundere sanguinem formidolosius exhorrescite. Cesset ira, sedentur odia, sopiantur jurgia, & omnis ex vobis simultas radicitus extirpetur. Unusquisque vestrum sua sit sorte contentus, & funiculo hereditatis divinitus sibi collato pacifice perfruatur, aliena jura non invadens, non subtrahens, non conturbans. Liceat dilectissimo filio nostro, vestro autem nepoti, a Deo conservandum imperium suum, cum regno proprii germani, quieta possidere tranquillitate, & statui ejus summa securitate consulere, & gubernacula ditione debita moderari: ad salutem videlicet ac defensionem populi Christiani; & ad sanctæ matris suæ, Romanæ scilicet insignis ecclesiæ, libertatem & sublimitatem. Non autem in vobis gloriæ typhus, non supercilii fastus, non alterius usurpandi terminos ambitio, sed justitia, caritas, & concordia regnet, ac summum pax inter vos teneat omnino fastigium. Sane cum pro concordia scribimus, cum pacem prædicamus, de ea nos concordia, vel pace, non opinemini agere, quam solet mundus diligere, ac reprobi adinvicem observare. Denique illi, ut liberius & audacius possint mala perpetrare quæ cupiunt, & plures ac validiores ad quæ gestiunt reperire, unanimitatem student, & pacem inter se irrefragabiliter & imprætermisse tenere. Quam dominus sciens, & hanc a sua pace secernens, dilectoribus suis aiebat: *Pacem,* inquiens, *relinquo vobis: pacem meam do vobis. meam,* inquit, non dilectorum mundi. (Ioan. 14.) Unde apte subdidit: *Non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Quod qualiter accipiendum sit, sanctus Augustinus salubriter & luculenter exponit. Cetera vero quæ, ne modum excederemus epistolarem, huic paginæ inserenda non duximus, Arsenio reverentissimo & sanctissimo episcopo, apocrisiario & misso apostolicæ sedis, & consiliario nostro, defæcatissime prosequenda non indecenter, ut credimus, scriptis & dictis injunximus. Cui bene faciet gloria vestra in cunctis attendens, & in his quæ sibi, ex nostri apostolatus auctoritate, de pace sanctæ ecclesiæ perhibuerit, non immerito credula vel inambigua, fidem certam accommodans. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat, dilectissime fili.

NOTA

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1. *Cum Ludovico imperatore.*] De regno Burgundiæ, ut opinor, post Caroli regis obitum fuit controversia. Nam a Carolo Calvo fuisse occupatum indicare videntur capitula in Burgundiam ab eo missa titulo XXXII. At Burgundiam Ludovicus imperator tamquam fratris regnum sui juris esse contendebat. Hinc illa epistolæ hujus: *Liceat vestro nepoti imperium suum cum regno proprii germani quieta possidere tranquillitate.* & alia in epistola sequenti.

XXVI. AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI CONSTITUTOS.

Quod pacis studio Arsenium legatum mittat: proinde regem ad eam cum Ludovico Augusto nepote suo conservandam hortentur.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei omnibus reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris, archiepiscopis & episcopis in regno Caroli gloriosi regis constitutis.

STUDIUM nostrum semper fuit, & est, fratres dilectissimi, ut pro ædificando mutuæ caritatis & pacis bono, non solum his qui prope, sed & his qui longe sunt, officii nostri vellemus jugem, & impigrum extendere famulatum, ad id quoque inter cetera, quæ suggestionibus vestris inter vos a nobis disponenda crebrius exegistis, hortatu vestro plurimum invitati. Sed innumeris undique Christi domini nostri ecclesiæ, cujus principaliter curam gerimus, laboribus impediti, hæc ut optabamus hactenus agere profecto nequivimus. At nunc postquam toties, ut ita dicamus, ille vir Macedo, qui olim apparuit Paulo, *Transi & adjuva nos*, per pias nobis sanctitatis vestræ voces exclamavit, & nostro apostolatui ostium, per gratas Deo vestras, ut credimus, orationes, sicut ipsi egregio tunc apostolo, tamdem apertum est; nihil desidiæ, nil tanto volumus operi tarditatis afferre: sed potius cœptis aliis negotiis ecclesiasticis & pernecessariis parumper omissis, rogabimus quæ ad pacem sunt Ierusalem: illius scilicet, quæ partim in cælo jam cum sponso regnat, partim adhuc in terris incolatur & premitur, quatenus concordiæ ac dilectionis fundamentis in ædificatione ipsius positis, fiat etiam consequenter pax in virtute illius, & abundantia in turribus ejus. Hujus rei gratia præsentia fraternitati vestræ scripta direximus: quibus admoniti, sicut boni commilitones, & quasi dominicæ vineæ cultores, vitia nobiscum * expugnate, virtutum charismata prædicate, discordiam destruite, unanimitatem ædificate, odia extirpate, caritatem plantate, rixas dissipate, pacem euangelizate. Haud talem, quod absit, unanimitatem vel pacem, quali Iudæorum usa est in domini salvatoris nece conspirans factiosa caterva, vel Herodes & Pilatus ex inimicis eodem tempore ad invicem pepigerunt. Sed talem, qualem audierunt pastores cælestem militiam in nativitate nostri salvatoris canere, cum diceret: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Intonans enim, *pax hominibus*, subintulit, *bonæ voluntatis*, ut malevolæ voluntatis homines a pace hujuscemodi sequestraret. Nam perversi quique, quo pacatiores sunt invicem, eo procul dubio ad agendum perperam validiores existunt. Unde & apostolus, non solum *euangelizantium bona* speciosos pedes admiratur, sed & *euangelizantium pacem* addens, nulla bona sine pace, nec rursus pacem sine ceteris bonis innuit fore sequendam. Et alias pacem cum omnibus & sanctimoniam sectandam præcipit, sine qua nemo videbit Deum. Quas ita connectens, unam sine altera minus ostendit esse proficuam. Habentes ergo, carissimi, dilectionem in vobis, pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam: non pacem, qua etiam corvi potiuntur in invicem; sed quam simplex, & a laniatu prorsus extorris columbarum possidet miranda concordia. Non solum autem vos pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat: sed & per vos, omnes qui sub vestro moderantur regimine, coadunet & vinciat. Præcipue regem vestrum quantocius informare satagite ad ea quæ illi scripsimus, & juxta quod eum instruximus: exhortantes videlicet, ut memor sit memoriæ districti judicii, cujus nomen multis audientibus nominans, jurejurando conservandam fratribus eorumque liberis inviolabilem pacem spopondit: & pertimescens tam tremendum nomen in vanum assumere, reddat domino juramenta sua, cui solum vota ultro promissa non reddere impium est. Commonete itaque eum, ut illud fœdus, quod cum fratribus pepigit, perpetua veritate conservet, & id immaculate custodiens cunctis de se imitabile præstet exemplum. Parcat bellis, & Christi sanguine sanguinem emptum fundere magnopere perhorrescat: scriptum quippe est: *Virum sanguinum & dolosum abominabitur dominus.* Unde sua sit sorte contentus, & funiculo hereditatis cælitus sibi datæ pacifice perfruatur, aliena jura usurpare non tentans, non ambiens. Cesset temeraria præsumptio, & avidi anhelitus medullitus comprimantur: maxime a finibus dilecti filii nostri excellentissimi Augusti, vel a metis regni uterini ejus longe distantis. Permittatur ergo prælato pio imperatori quietam ducere vitam atque tranquillam, & patruis suis nullam præsumptionem monstrantibus, machæræ usum quem primum a Petri principis apostolorum vicario contra infideles accepit, non cogatur in Christi fideles convertere. Liceat inquam ei regna sibi per hereditarium jus derivata, & apostolicæ sedis auctoritate firmata, & summi pontificis manu capiti superposito diademate augustissime decorata, cum suis fidelibus pie ac justissime gubernare. Sinatur omnino a Deo protectum imperium suum, quod cum benedictione, & sacratissimi olei unctione, sedis apostolicæ præsule ministrante percepit, ad exaltationem & quietem matris suæ hujus sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, licenter ac rectissime moderari. Alioquin quisquis contra hujus nostræ salutiferæ commonitionis paginam agere forte præsumpserit, & adversus jam fatum filium nostrum Augustum referre tentaverit, noverit sibi & Deum omnipotentem, cujus imperium terminum nescit, refragaturum, & apostolatum nostrum juxta competens sibi ministerium procul dubio reluctaturum. Porro scitote nos tam ad gloriosum regem vestrum, quam ad vos, Arsenium venerabilem virum, Hortensem episcopum, apocrisiarium & missum apostolicæ sedis, & dilectum consiliarium nostrum, cujus apud nos approbata est fides, & comperta devotio, & vobis quoque persona vel est forte non omnibus ignota prudentia, destinasse. Quem tanto debetis & vos, & admonitione vestra filius noster rex, benigne suscipere, quanto scitis, quia pro cunctis laborat, dum pro communibus ecclesiæ negotiis, quæ omnium mater est, tantum fastidium non recusavit assumere: imo quanto portando pacem, Christum, qui est pax vera, in se longe lateque gestare dignoscitur. Ad quem vestra etiam sanctitas jungi

Act. 16. — Luc. 2. — Rom. 10. — Hebr. 12. — Psal. 5. — * forf. expurgate.

jungi, & cum sibi quoquomodo adventus illius A innotuerit, accelerare non renuat, quatenus alterna visione ac colloquio fruiti, quæ circa veram pacem sunt, liquidius agnoscatis: ita ut & vos legationis ejus tenorem, & ille, quæ per tot curricula temporum anhelastis, evidentius comprehendat. Tumque demum, si quæ sunt quæ per se corrigere possit, auctoritate nostra corrigat: reliqua vero, quæ forte difficiliora sunt, apostolatui nostro diffinienda reservet. Optamus fraternitatem & sanctitatem vestram in Christo bene valere.

XXVII. AD LUDOVICUM GERMANIÆ, ET CAROLUM CALVUM REGES.

Reprehendit quod episcopos in urbem ad synodum non miserint. Ut Lotharium de divortio commonere pergant. De episcopis in Coloniensi & Cameracensi ecclesia consecrandis, & de Rothado Suessionensi.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilectissimis filiis Ludovico & Carolo gloriosissimis regibus.

CREDIMUS ex Dei dono, filii carissimi, processisse, quod unanimes effecti vos de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta junxistis. Unde fit, ut uno animo, & uno ore per vos glorificetur Deus & pater domini nostri Iesu Christi, & ad sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, regnique vestri decus conjunctio vestra proficiat & salutem. De epistolis autem nostris, quas suscipientes archiepiscopis & episcopis regnorum vestrorum, imo & Lotharii regni pariter archiepiscopis & episcopis, secundum tenorem illarum dedistis, grates excellentiæ vestræ retulimus. Sed quia eos ad synodum nostram, & pro angustia temporis, & pro injuria transitus, occurrere non valere dixistis, merito dure tulimus, cum tanta temporis angustia non immineret, ut saltem de vobiscum conversantibus binos mittere nequivissetis, præcipue tu, fili mi Carole rex, qui regnum tuum per maximum spatium longius, quam fratris tui Ludovici dilecti filii nostri gloriosi regis, ab hac sancta sede in occidentalibus partibus secus mare oceanum disparari fateris. Non enim potest existere, ut adeo longius disparetur regnum tuum, ut sicut supra meminimus, vel binos unius, aut duarum metropoleon legatos omnium vices agentes dirigere non valuisses. Reprehensibile denique valde esse constat, quod subintulisti, dicendo majorem partem episcoporum omnium die noctuque, cum aliis fidelibus tuis, contra piratas maritimos invigilare, ob idque episcopi impediantur venire; cum militum Christi sit Christo servire, militum vero sæculi, sæculo; sicut scriptum est: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.* Quod si sæculi milites sæculari militiæ student, quid ad episcopos & milites Christi, nisi ut vacent orationi? Sperabamus te, fili carissime, in talia non prorumpere, qui Deo gratias clarus in cunctis haberis. Aditus autem veniendi ad tantum negotium antistitibus illis denegari non debuit. Et si forte denegare vellent; quoquomodo, si monitis nostris parere delegissent, aditus illis & transitus pateficret. Si venissent collectis operariis, hoc utique ne fieret melius corrigeremus. Quia illis inde, & nobis hinc Deus in conventu nostro medius tribuerat, ut & nostris & vestris deinceps aditus denegari non posset. Nam nec de nostris melius dicere possumus, nec pejus de vestris,

23. q. 8. Reprehensibile.

2. Tim. 2.

quia quid nobis impediat longum est enarrare. Quod si intercapedine temporis ad Clusas pro Deo aliquid tolerassent, lucrum pro tentationibus & laboribus a domino magnum reciperent. Sed quia occasione transitus suffugiunt, nos licet coacti adhuc hæc gravamina sustinebimus: vos tamen videbitis. Sed intelligi datur eos monitis nostris non velle parere, propter illud quod in literis vestris subditur. Dicunt enim post aliquanta, ut episcopos de regnis vestris ad synodum Romam mittendi necessitas non postulet. Unde si vos fortasse aliter dicitis, nos illud dicimus, quod divinitus revelatur, quia cum novitatum mala multiplicari videamus, si ex diversis provin- B ciis fratres in invicem convenissent juxta priscum morem, & nos consensu illorum, revelante domino, quæ decernenda sunt decerneremus, & ipsi necessitates suas referentes, & nos nostras exponentes, quæ decreta fuissent melius in omnium notitiam facerent pervenire, qui semper synodalem conventum a nobis aggregari petierant: sicque fieret, ut secundum qualitatem morbi medicina conficeretur, & ad sananda vulnera longe lateque effunderetur. Salomon quidem verbis nostris consentit, cum dicat: *Salus ubi multa consilia.* An nescitis nonnullos ex nonnullis provinciis, præsules ita fecisse? Quod facilius scire potestis, si vultis; licet vos si vultis minime lateat. Denique tam prudentes, tamque præci- C puos, & præclaros, ac quos Deus in caritate vera conjunxit, viros reprehendere nolumus: quin potius ut dilectissimos filios paterno amore excolimus, & ut in unitate fidei permaneatis, cunctipotentis clementiam exoramus. Quod si qui ex confratribus nostris episcopis talia nobis misissent, habueramus qualiter illos reprehendere & redarguere deberemus, excepto si regalem magnitudinem vestram sibi impedire dixissent, in vobis hoc pendere & corrigi debere videretur. Ecce episcopis regnorum vestrorum impedimentum præparatur ne veniant: Lotharii autem episcopis, qui frater istius est, quid obsistit, nisi quia de vestris sumant occasionem, & sicut vestri, ita D & illius negligentes appareant? Nam inter cetera plurimum nunc in causa ejusdem Lotharii, de quo subinferemus, profuerat si venissent: quia auditis decretis & institutis lucidius cuncta referrent, ita ut nubilum aliquid minime remaneret. Fortasse etenim hæc illorum dilatio, & absentia magis obfuit in ejus emendatione, quam obstinatio: quia si absentia & dilatio non esset, obstinatio utique jam saltem coacta cessaret. Sed his omissis, ad vestra consulta stylum nostrum reflectamus. Dicitis enim vos præfatum commonuisse Lotharium, sicut in commonitorio nobis, a vobis directo legere prævaluissemus; & eundem sæpe vobis mandasse asseveratis, quod Romam E pergere velit, & per nostram dispositionem de causa sui conjugii facere. Sed, heu! dictis opus non accommodastis, quia sæpius de directione commonitorii mentione facta idem commonitorium abfuit, & nobis frustratis nequaquam comparuit. Quod si habuissemus, certamen vestrum super his cognosceremus: sed cum illud defuerit, nescimus si labor vester fructuosus fuit. Ipse quidem Lotharius nobis, ut vobis, vicibus per imperiales legatos mandavit, quod Romam vellet venire. Cui interdiximus, & omnino interdicimus, ut iter talis qualis nunc est non arripiat, eo quod sancta Romana ecclesia talem respuat & contemnat, & in hoc perseveret, quod late in toto diffusum est orbe.

Prov. 11.

orbe. Nam verso diu lumine per apices vestros, anhelando præstolabamur locum attingere, qui nos vel verbo aliquo modo opis annueret, quo possemus aliquam lætitiam præsumere. Sed perscrutatis omnibus, ac ad calcem usque relectis, post lectionem ipsa quæ inerat lætitia abscessit, & nos dolor continuus illico possedit, quia in cunctis sumus frustrati, & quod non optabamus, derelicti. Verumtamen quoniam circa missam sancti Ioannis, de quo diximus, Lotharium, dispositum habetis denuo commonere, non moleste tulimus. Forsitan omnipotens Deus cor ejus ad sibi placita inclinare dignabitur, & de prævaricatore tamdem faciet convertendo dilectum. Si autem subdole Theutbergam, ut eam perdat, velle repetere dicitur, si ipsa tales elegerit, per quos sibi securitas certissima fiat, ecce bene. Sin autem, idem Lotharius præbeat sacramentum, quo polliceatur eam digno matrimonio recipere, & ut uxorem legitimam decenter venerari & colere, ac deinceps incolumem conservare. De pœnitentia autem ejus nostro judicio reservantes statuimus, ut si prædictæ Theutbergæ captiose aliqua alia crimina, postquam eam a se repulit, objicere voluerit, hoc expurgetur sacramento, si ita necessitas compulerit. Quod si innupta manere decreverit & viro suo reconciliari noluerit, sancimus ut cogatur in amplexus uxorios redire; quia utriusque se separandi non fuit voluntas. Nam si utrique in divortio consenserint, & Lotharius jam omnino copulam concubitus non repetierit, hoc fieri non prohibemus: quia dominus de dimittenda uxore causam tantum fornicationis excepit. Igitur si Lotharius, quem hactenus converti præstolati sumus, & vindictam in eum, ne sanguis effunderetur, & ne bella excitarentur, propalare distulimus, cornu extulerit, & nostris vestrisque monitis obedire neglexerit; de cetero talis habendus est, qualem illum per epistolam nostram Rhadoaldo dudum episcopo, & Ioanni episcopo, missam nos habere jam cognovistis. Sed, filii dilectissimi & singulariter a nobis diligendi, ecce Arsenium venerabilem episcopum ad hoc vobiscum pertractandum, & monitionibus corrigendum, cum apostolicis epistolis illuc destinavimus. Quarum exemplaria, ne authenticæ istarum, aut interceptæ, aut a quibus fortasse dehonestatæ, aut perditæ, aut etiam propter quod vobis dubietas credendi generaretur, pro libitu aliter habitæ fuissent, magnitudini vestræ per hunc gerulum transmisimus. Tunc si authenticas ita se habere repereritis, assensus vester eidem Arsenio præbeatur. Sin autem, excepto de Rothado & Albuino, illi vos credere non oportet. Et quidquid illis in partibus actum fuerit, sub gestorum insinuatione nobis, antequam illud per alios cognoscamus, optime munitum, ut melius laborare possimus, dirigere petimus, nequaquam omittite. Sunt & alia quamplurima, quæ vobis nos mandare valde oportuerat: sed quia tam clarissimis & prudentissimis pauca sufficiunt, & hic gerulus nobis erat incognitus, atque hoc eum latebat, præter hæc scribere desiimus. Porro de ecclesia Coloniensi, de qua nos consuluistis, decernimus ut tibi consecretur antistes. De Cameracensi vero, quod statutum habemus, volumus observari: videlicet ut si ibi electio canonica fuerit, consecrari debeat in ea episcopus. Ad extremum, quod silere non possumus, quin imo super dictis vestris obstupescimus, de Suessonica scilicet ecclesia, de qua, fili mi Carole, quod loquimini, per os alterius loquimini, quam etiam per xxx. circiter annos ab infructuosa ficulnea Rothado inutiliter occupatam, excepto solo nomine, pastorali dicitis vacasse solicitudine: miramur cur tantus rex suasoriis verbis cedit, & non magis nos qualiter de Rothado obediat lætificare procurat. Desine ergo, fili, & deprecatoria verba pelle a corde, incipeque nostris monitis parere, ut excellentissima gloria vestra cum exultatione fructificet, & cum gaudio manipulos colligat. Tamen qualiter de illo sublimitatem vestram oporteat facere, aliis literis nostris liquidius cognoscere valebitis. Quibus cognitis, credimus, ut quod petimus obtineamus: & quod decrevimus, ratum coram oculis Dei, & coram vobis esse videatur. Apud nos namque idem Rothadus fructuosa ficulnea manet: tamen post renovatum judicium ejus, si fructuosa est, an infructuosa patenter declarabitur, habitis omnibus secundum quod de illo statuimus. Hanc autem epistolam ideo more solito scribi non fecimus, quia & legatus vester sustinere non poterat, & ob festa paschalia scriniarios nostros, eo quod debitis vacabant occupationibus, habere ut debuimus non valuimus. Rogamus præterea & expresse vos adjuramus, ut quæ superius exarata sunt, non simplicitate sermonis, sed ex quanta mœstitia & compunctione processerint, interiori oculo, non exteriori tantum, attendatis: & omnes necessitates nostras in his consideretis, dolore patris miserabiliter moti ut filii carissimi. Divina majestas ad exaltationem sanctæ suæ ecclesiæ vos conservet incolumes.

XXVIII. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

De Rothado iterum præcipit, ut Romam mittatur juxta literas ad synodum rescriptas, & de privilegiis, quæ Hincmarus ecclesiæ suæ confirmari postulabat, differt assensum.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Hincmaro archiepiscopo.

Beatitudinis tuæ lectis apicibus, quia fraternitatem tuam circa sanctam Romanam sedem, cui auctore altithrono præsumus, ergaque nostrum pontificium, in eadem qua solita erat sistere devotione reperimus, lætitia multa repleti, debita omnipotenti domino gratiarum officia persolvimus, sanctitatemque vestram ad sedem apostolicam, de his quæ sibi visa sunt referentem, ac pro ecclesiæ sibi commissæ necessitatibus, atque utilitatibus, apostolatum nostrum postulantem laudavimus: & nihil esse quod fraternitati tuæ denegare oporteret penitus judicantes, ut annueremus petitis confestim corde concepimus, menteque deliberavimus. Cumque lectis monumentis gestorum, quibus cum ceteris coepiscopis tuis visa est tua quoque venerabilitas subscripsisse, invenimus sanctissimum fratrem Rothadum apostolicam appellantem sedem, vobis judicantibus gradu episcopatus dejectum valde doluimus: & cordis nostri gaudium, quod fratris & coepiscopi nostri Odonis adventus fecerat, cognito a veneratione tua contra spem hujusmodi commisso mœror continuus pepulit. Præsertim cum tanta fuerit apud sedis apostolicæ præsules circa reverentiam tuam ex longo jam tempore confidentia, ut ibi præsentia tuæ dilectionis existeret, nunquam appellantem aliquem apostolicam sedem, quodvis sustinere detrimen-

detrimentum credere aliquo modo quivissemus, etiamsi de hujusmodi re in sacris canonibus, quid observandum esset, nihil prorsus inveniretur. Præcipue cum tantæ sapientiæ te virum esse non nesciremus, tantæque familiaritatis fiduciam apud dilectum filium nostrum regem Carolum comperissemus tuam habere sanctimoniam, ut si qua in illis partibus mala in ecclesia domini pullularent, per tuæ solicitudinis industriam resecare radicitu, meditaremur. Debuerat certe beatitudo tua, cum Rothadum toties examinaveras, scribens sancti Petri memoriam honorare, ejusque judicium, etiamsi nunquam appellasset idem Rothadus, modis omnibus præstolari. Et si id agere noluisses, saltem post appellationem, cathedræ ipsius, qui videbatur ejectus, alterum non ordinasses, priusquam ejus causa juxta sacros canones in nostro judicio fuisset terminata. Verum de Rothado, viro venerabili, secundum indultam nobis a sanctis regulis potestatem, quæ præcipiunt id observandum, quod nostro qualicumque consilio visum extiterit, in epistola nostra, quam ad communes fratres & coepiscopos nostros in regno gloriosi regis Caroli carissimi filii nostri constitutos transmisimus, inter quos & tua connumerata sanctitas cernitur, decretum atque definitum a nobis esse dignoscitur. Ad quam fraternitas tua recurrens, quid de te censuerimus facile cognoscere poterit. Cui definitioni nostræ bene faciet attendendo: ne si diutius contra interdicta præsumpserit, canonicis legibus angustetur. Privilegia præterea ab apostolica sede vestræ ecclesiæ confirmanda deposcitis, qui tamen nostra privilegia quantum in vobis est, infirmare satagitis. Portum salutiferum sanctam Romanam ecclesiam appellatis, qui tamen in eo ne aliqui salventur, quantum potestis, satagere procuratis. Quomodo, rogo, privilegia tua stare poterunt, si ita privilegia illa cassentur, per quæ tua privilegia, initium sumpsisse noscuntur? aut cujus momenti erunt tua, si pro nihilo nostra pendantur? si namque sal infatuatum fuerit, in quo salietur? Verumtamen sanctitati ac dilectioni tuæ injungimus atque præcipimus, ut lecta sanctionis nostræ pagina, quam per Odonem communem fratrem & coepiscopum beatitudini tuæ, atque ceteris ministris tuis direximus, quæ de sæpe nominato Rothado decrevimus, una cum eis studeas consummatione perficere: quatenus & caritati nostræ & amicitiæ atque gratiæ particeps semper inveniaris, & ad amputanda noxia hostium sanctæ Dei ecclesiæ germina, atque ad salubria serenda, sanctitatem tuam consociam, de cetero familiariter habeamus: sicque demum tanto studeamus, etiam non postulati, contra omnes malevolos tuos, tuæque ecclesiæ adversarios, tibi privilegia promulgando, & artius inhærendo, fortiter expugnare, quanto senserimus fraternitatem tuam contra beati Petri apostolorum principis, ejusque sedis privilegia nullo argumento, nulla prorsus adinventione anhelare: sed in eorum veneratione, & defensione, atque excusatione, totis viribus, tota intentione velle persistere. De reliquo, frater carissime, hortamur ut dilectissimum filium nostrum Carolum, excellentissimum regem, ad divina præcepta semper erudias, semper accendas, & ut in ea qua cœpit devotione, atque dilectione erga sanctam Romanam ecclesiam, apostolicamque sedem permaneat, studio curioso decertes, solertiaque prudenti semper invigiles. Cetera vero, quæ hujus paginæ tenori inserta, communis frater & coepiscopus Odo qui de tuæ sanctitatis virtutibus nostrum animum plurimum exhilaravit, viva voce poterit enarrare. Sane postremo ad memoriam tuam reducere volumus, nos esse jam secundo, ut virum venerabilem Rothadum apostolicæ sedi destinasses, sanctitati tuæ misisse. Quod providendum est, si tertio dilectioni tuæ dirigere pro hoc ipso coacti fuerimus, ne in contemptorem sacrorum canonum diffinitivam ac peremptoriam, quod non optamus, sententiam proferamus. Dextera te supernæ majestatis protegat semper, & ab omnibus adversitatibus illæsum custodire dignetur.

Marc. 9. Luc. 14.

XXIX. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Ut Rothadum episcopum Suessionensem dejectum sedi suæ intra dies xxx. restituat, aut Romam cum eodem ad causam dicendam veniat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo fratri nostro Hincmaro Rhemorum archiepiscopo.

SANCTITATEM vestram, quam semper in virtutum exercitiis conversantem comperimus, & in doctrinis ecclesiasticis proficientem, fama crebrescente didicimus, aliter apostolicam reverentiam præ oculis habere sperabamus, quam frequens dictat opinio. Denique fidelium multorum exinde dolentium auditu veraci cognovimus, quod Rothadus frater & coepiscopus noster ecclesiæ Suessionicæ pro quodam presbytero qui pro facti sui qualitate honoris proprii ante triennium fuerat privatus officio, a vestra sanctitate fuit imperitus, & adhuc, quod nefas est, sedem apostolicam appellans, juxta quod sibi a patribus constat esse permissum, episcopatus etiam absens expoliatus honore, & in exilium deportatus, hactenus in monasterio retrusus existat. Unde gemimus, valdeque dolemus. Nam cum debuerat honoribus pro sua senectute multiplicibus ampliari, & pro tot laboribus & obsequiis in ecclesia Dei, pariter & principibus mundi, fideliter ac utiliter impensis, majori dignitate frui, & jam tamdem sine cujusquam impulsione quietus existere: nunc econtra dehonestatus, & ad injuriam beati Petri apostolorum principis, cujus sedem appellaverat, fame & siti ac innumeris maceratus miseriis, ac depositus pariter & abjectus existit. Unde valde miramur, ac vehementissime obstupescimus, quomodo luminum vestrorum serenitatem tam repentina potuerit obtenebrare caligo, adeo ut privilegia apostolicæ sedis, quæ intemerata a tota Christi servantur ecclesia, contemplari despexeritis, atque ipsos paternos canones nescimus qua auctoritate destruxeritis. Quod omnino inultum manere non patiemur, ut qui prohibita præsumpsit, minime quæ sit censura canonica experiatur. Ita ut omnibus manifestū faciamus, quod nullum fratres nostros aliquo modo patiamur sui sustinere dispendium, neque sanctorum patrum statuta vilescere permittamus. Verum interim Dei summi sanctorumque apostolorum principum Petri & Pauli, & nostra per eos auctoritate, fraternitati vestræ injungimus, ut si nostræ caritatis communionis sicut hactenus, volueritis videri participes, jam dictum fratrem nostrum Rothadum episcopio pariter & pristino honoris sui officio restituatis: ita

ita ut tali per omnia decoretur honore, & omnibus ita reddatur integer officiis, qualem illum eo constat fuisse tempore, quando expellendus apostolicæ sedis memoriam fecit. Et ita demum, si qui videntur illius esse calumniatores, cum presbytero illo qui dejectionis ipsius causa extitit, Romā pariter cum sæpe nominato Rothado, omni remota occasione, indesinenter occurrant. Hoc autem expresse decernimus, ut post xxx. dies, postquam hæc nostra epistola ad vos delata fuerit, aut præfatum virum Rothadum omnino restituatis pristinæ dignitati, aut si juste vos in eum egisse putatis, Romam cum eodem vos, vel vester legatus vestram vicem in omnibus ferens, ut utriusque partis causam ad liquidum sciamus, adveniat. Quod si præfixos xxx. dies, quæ in hac apostolica auctoritate plena continentur epistola, minime obedire ac perficere studueritis, decernimus ac promulgamus, ut missarum solennia tamdiu celebrandi non habeatis licentiam, quamdiu quæ definivimus perducta ad consummationem non fuerint. Qua sententia non solum vos, sed & omnes episcopos obligare decernimus, qui vobis in depositione præfati viri Rothadi consensisse noscuntur. Idipsum vero illos per vos scire præcipimus.

XXX. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Intercedit pro Balduino, & de Rothado indicat quid scripserit ad Hincmarum, & reliquos episcopos: hortaturque illum Romam dirigat. Tum de acrioribus literis suis satisfacit, quibus Carolus fuerat offensus.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Carolo glorioso regi.

O quam vera est, fili carissime, illa sententia, quam Salomone attestante de se sapientia profert, cum perhibet dicens: *Per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt!* Quod nisi verum esset, nunquam omnino vestra sublimitas tantæ humilitatis poterat decore vestiri. Quod nisi verum esset, nunquam privatarum legum apostolicæ sedis decreta tam facili potuisses capere mentis intuitu. Nam cum de quodam contra Deum se efferente dicatur: *Ipse rex super universos filios superbiæ*, & vos e diverso summa videamus humilitate præditum, quid nisi vestram regalem excellentiam imitatione filium esse illius poterimus advertere, qui ait: *Discite a me quia mitis sum & humilis corde?* Per sapientiam ergo reges regnant, quia sapientia Patris, juxta apostolum, Christus est, qui est Rex regum, eorum scilicet qui omnes motus corporis, omnesque mentis illicitos appetitus competenti regere moderamine norunt: de quorum numero per divinam gratiam, vos etiam perspicimus & lætamur, & Deo omnipotenti gratias, ex quo regnatis, multiplices exhibemus. Interea noverit dilectio vestra, [1]Balduinum, unde nobis intimastis, qui natam vestram sibi furto in uxorem contra fas sociavit, quem ideo venerandi præsules, ecclesiam domini in regno vestro gubernantes, vinculis anathematis obligarunt, ad limina apostolorum accessisse, & ut a vinculis solveretur, atque per nos gratiam inveniret, sedem adiisse apostolicam. Nos autem, non solum eum a vinculis minime absolvimus, aut in communione nostra recepimus; sed potius tam præsumptiosam temeritatem detestati sumus, atque vestri pectoris naturalem affectum considerantes doluimus, vestræque mœstitiæ participes effecti, vobis hodieque compatimur. Verum quoniam ad divina sese præsidia contulit, amatorumque vestrorum Petri ac Pauli apostolorum principum, sibimet expetiit affore subsidia, non potuimus omittere, quo minus, ut gratiam vestram perciperet, apud piam excellentiam vestram interveniremus. Verum vestram in omnibus præ oculis habentes dilectionem, quamquam sciamus & filiam vestram, si libet, posse vos ei legaliter in uxorem dimittere, & pietatis vestræ clementer gratiam impertiri, non tamen jussa misimus, sed preces obtulimus. Sed quoniam dicit apostolus: *Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt*, & ab eo prædicta periculosa novissima ecce jam imminent tempora, provideat solers vestra sublimitas, ne ex hoc deterius adhuc forte aliquid oriatur. Et ita vos cauta provisione undique temperate, ut mœror cordis vestri procul abigatur, & circa jam dictum Balduinum usque in finem nequaquam inexorabilis vel inflexibilis persistatis. Non quo vos hæc dicendo terminos, quos posuere patres nostri, transgredi cupiamus, quos per gratiam Dei immotos perseverare semper optamus: sed quo gloriam vestram ultra quam dici possit diligentes, nullum velimus locum dare occasionem quærenti. Præcipue cum idem Balduinus divinum postularit auxilium, & sanctorum Petri ac Pauli, intercessorum vestrorum, quemadmodum prætulimus, ut gratiam plenam a vestra clementia consequeretur, legationem atque interventionem petierit. Non plane immemor, quod ante aliquot annos quidam, qui in hujuscemodi noxam incurrerat, memoriam & sedem adiisset cælestis clavigeri, ejusque vicarii interventu apud piæ memoriæ imperatorem Lotharium, non perdita conjuge, plenissimam indulgentiam simul & gratiam percepisset. Nulli præterea regum grave esse videri debet, (quod tamen cum pace vestra dixerimus) conservo suo debitum centum denariorum dimittere, qui fortasse a summo regum & domino dominorum decem millia talentorum sibi laxari desiderat. Porro dilectio vestra noverit, misisse nos ad Hincmarum confratrem nostrum Rhemorum episcopum, & ad ceteros metropolitas atque episcopos regni vestri, ut venerabilem virum Rothadum ab exilio revocarent, Romamque ad ipsius causam in nostra præsentia examinandam dirigerent. Dignum quippe est, ut quorum judicio in exilium est deportatus, eorum fit communi studio beati Petri memoriæ, sedique ipsius honorifice præsentatus. Ex illis autem præcepimus, ut duo vel tres, aut certe quotquot voluerint, veniant, qui ita in cunctis reliquorum, qui occurrere non potuerint, præsentiam præferant, ut quidquid agendum est, vel experiendum, dum fuerint refricata quæ gesta sunt, ipsorum omnium vice prorsus utantur. Quod si postposito nostro judicio, quæ auctoritate apostolica promulgavimus atque decrevimus, perpere contempserint, Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum principum, quorum glorioso agone sancta hæc Romana ecclesia, cui divina dispensatione præsumus, est domino consecrata, atque sanctorum canonum quorum contemptores propriis scriptis esse se liquido demonstrarunt, nec non & nostræ mediocritatis auctoritate, a missarum solemniis celebrandis sint, quousque diffinitionibus nostris obediant, prorsus extorres: ita sane, si post lectum paginæ sibi a nobis missæ tenorem, in-fra

ſra xxx. dierum ſpatium, quæ de Rothado viro venerabili agenda ſanximus, minime conſummare ſtuduerint. Scientes profecto, quoniam ſi poſt hanc in ſanctarum regularum & noſtro contemptu fuerint diutius converſati, ipſum quidem Rothadum a nobis, apoſtolicæ ſedis more, a damnationis vinculis fore ſolvendum: atque convocato epiſcoporum cœtu foveam, quam paravere, ſemet penitus incidendos. Quamobrem veſtram nihilo minus ſuaviſſimam pietatem monemus, & quantis poſſumus viribus exoramus, vel etiam tamquam devoto filio præcipiendo fidenter mandamus, ut jam dictum Rothadum veſtro adjutum ſolatio ad nos uſque miſericorditer dirigatis: quatenus juxta decreta ſanctorum pontificum Romanæ eccleſiæ, atque ſtatuta ſacrorum canonum, noſtro ſit ipſius cauſa judicio terminata. Nam mihi credite, ſupra modum in damnatione prælati viri, & noſter eſt animus læſus, & totius eccleſiæ filiorum, ad quorum notitiam pervenit, vehementer offenſus. Maxime quod ante & poſt damnationem ſuam, ſedis apoſtolicæ idem venerabilis vir appellaverit judicium, nec impetraverit, & per talem præſumptionem ſummæ ſedis videantur privilegia temere violari. Quę tamen privilegia uſque ad mortem, ope freti divina prædeceſſorum meorum veſtigia ſequendo, ceſſari taliter minime patiemur. Sed & vos, cariſſime, ut ea quibus poteſtis cultibus veneremini, ſummopere incitamus. Nam quomodo putatis, ſi opportunitas exegerit, ut veſtro regno, veſtris niſibus, veſtri regni eccleſiis aliquod præſtemus ſolatium, aut contra adverſarios protectionis clypeum conferamus, ſi quantum in regni veſtri partibus eſt, quoniam illa omnino ſcindi non poſſunt, ea vos aliquatenus minorari ſinatis, quibus uſi patres veſtri, omne ſuarum dignitatum incrementum, omnemque gloriam perceperunt? Privilegia namque Romanæ eccleſiæ totius ſunt Chriſti, ut ita dicamus, remedia eccleſiæ catholicæ. Privilegia, inquam, Petri arma ſunt contra omnes impetus pravitatum, & munimenta atque documenta domini ſacerdotum, & omnium prorſus qui in ſublimitate conſiſtunt, imo cunctorum qui ab eiſdem poteſtatibus diverſis afficiuntur incommodis. Turbati autem eſtis, & multo mœrore affecti, ſicut in ſcriptis veſtræ dilectionis reperimus, eo quod forti vos invectione convenerimus, & duris increpationibus veſtram celſitudinem cumulaverimus. Qua de re veſtra profecto non debuit uſquequaque triſtari ſublimitas? quoniam etſi nulla erat culpa, ſicut adſtruere humiliter contenditis, unde veſtram oportuerit pietatem durius caſtigari: tamen diſcretus pater tunc aliquotiens ſtudet dilectum filium diverſis terroribus, vel etiam flagellis competentibus erudire, quando nihil in eo quod reprehendat penitus intuetur. Sic dominus beatum Iob (*Iob. 2.*) fruſtra ſe percuſſiſſe perhibet, cum nihil omnino quod tantis verberibus puniri debuiſſet invenit. Sed tamen fruſtra non percutit, quia hæc, quatenus per patientiam augeantur ei merita, ut diſcretus pater exercet. Sic nimirum, ſic & vos, cariſſime fili, veſtram ſublimitatem tacita fortaſſe cogitatione fruſtra læſam a nobis querimini. Scimus tamen nos, ex qua radice contra dilectionem veſtram hæc virga proceſſerit. quæ utique non ut funditus interimeret, abſit, ſed quæ ad ſempiterni regni gloriam felicius erudiret: ſcilicet quam paterna diſciplina, ut apertius dicamus, ex interni affectus ramo protulit, non quam malitia ex odii radice produxit. Percuteris ergo, imo pulſaris, fili, etiam ubi te cor tuum non reprehendit, ut cautior & ſolicitior, atque tutior, in quibus delicturus eras, Deo auctore, valeas inveniri. Itaque, cariſſime, cum veſtræ regiæ poteſtati ab apoſtolica ſede interdum duriora fuerint miſſa, non moleſte feratis, nec vos a nobis odio habitos eſſe putetis. quoniam aut manifeſte juſta ſunt noſtræ correptionis jacula, aut certe occulta ſunt, & aliquam habentia rationem. Quapropter in utroque veſtræ ſalutis ſemper invenire ne diffidatis antidotum. Nos quippe ſemper quidem vos in viſceribus dilectionis noſtræ ſtrictos habuimus, & pro vobis Dei omnipotentis miſericordiam imploravimus. Sed poſtquam frater & coepiſcopus noſter Odo, pariter & Primus fideliſſimus noſter, quem ad veſtram gloriam miſeramus, de veſtra veſtræque eminentiſſimæ ac dilectiſſimæ conjugis devotione erga ſedem apoſtolicam, ac dilectione, quam circa domini ſacerdotes habetis, nobis tot retulerunt præconia, tanto arctius vos diligimus, tanto veſtri pro ſtatu regni, & veſtra veſtrorumque ſalute, dominum Ieſum Chriſtum inſtantius deprecamur, tantoque de Northmannorum vobis ſubacta rabie grates auctori exultantes rependimus; quanto hæc non ad tumorem elationis, nec ad humanæ cupiditatis ardorem profutura, ſed ad exaltationem eccleſiarum Dei, & ad libertatem populi Chriſti, atque ad laudem ipſius credimus incunctanter proficere. Optamus excellentiam veſtram in Chriſto nunc & ſemper bene valere.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Balduinum, qui natam veſtram.*] Furtivæ primum, poſtea legitimæ inter Balduinum & Iudith actæ ſunt nuptiæ. Hincmarus in eadem epiſtola apud Flodoardum: *Dominus etiam noſter rex, filius veſter, huic deſponſationi & conjunctioni intereſſe non voluit: ſed miſſis publicæ rei miniſtris, ſicut vobis promiſit, ſecundum leges ſæculi eos uxoria conjunctione adinvicem copulari permiſit, & honores Balduino pro veſtra ſolummodo petitione donavit.*

XXXI. AD CAROLVM CALVVM REGEM.

Vt Rothadum honori priſtino reſtitui faciat, tum deinde ad apoſtolicam ſedem, quam appellavit, venire permittat. Indicat etiam quid de care Hincmaro ſcripſerit.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio noſtro Carolo glorioſo regi.

NVNC laudanda eſt frequens converſatio, & aſſidua cum eccleſiaſticis, & cum ſapientibus veſtra ſedulitas, quam circa utilitatem eccleſiarum Dei, vos habere auditu gratulabundo concepimus, ſi ejuſdem ſanctæ eccleſiæ paſtorum, cum quibus hanc humilitatem & ſolicitudinem ſalubriter operamini, ſub quadam ſpecie juſtitiæ nullum omnino ſublimitas veſtra læſerit, ſicut de uno quodam, Rothado nomine, nunc vos egiſſe plurimorum relatu didicimus: maxime cum dejiciendus apoſtolicam ſedem, juxta licentiam canonice ſibi conceſſam, appellaſſe perhibetur. Pro quo, fili cariſſime, valde gloriam veſtram expoſcimus, ut præfatum virum in ſuo epiſcopio, & omni priſtino reddi faciatis honori. & ita demum ad apoſtolicam ſedem, ad quam illum conſtat appellaſſe, ſecurum pro noſtro amore aditum properandi dare dignemini. Hoc ſpecie tenus cognoſcentes, quoniam tunc credimus vos noſtrum apoſtolatum diligere, ſicut ſæpe profiteri videmini, ſi Deum & dominum noſtrum timere pariter & amare vos evidenter cogno-

cognoverimus: nec non & privilegia sanctæ sedis apostolicæ, & statuta patrum illibata servantes, ea vilescere vel destrui a nemine patiamini. Ceterum sciat sublimitas vestra, nos ad confratrem nostrum Hincmarum archiepiscopum misisse, quatenus aut infra xxx. dies, post lectam a nobis sibi missam epistolam, eumdem episcopum pristino gradui restitueret, aut cum idoneo suo legato, si ipse non posset, una cum accusatoribus ejusdem viri, si tamen essent, atque cum presbytero, qui causa dejectionis ejus fuit, Romam veniret. Quod si neutrum ageret post xxx. dies præfixos, nec ipse, nec quilibet episcoporum, qui in depositione præfati episcopi consenserunt, licentiam celebrandi missarum solennia penitus haberent, quousque in iis quæ salubriter deceret, nobis sint obedientes, ac pleniter ad defectum consummationis perduxerint.

XXXII. AD EPISCOPOS SYNODI SILVANECTENSIS.

Rescindit acta synodi contra Rothadum: jubet ut ab exilio revocetur, Romamque ad retractandum judicium cum synodi legatis dirigatur. Respondet etiam sub finem de Balduino, & de causa Lotharii ac Theutbergæ.

*Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimis confratribus nostris, metropolitanis, episcopis & ceteris diversarum provinciarum ac urbium præsulibus, qui [1] in Convicinum villam publicam secus civitatem Silvanectis * concilii convenistis.*

[margin: egen- ... n vide- ... concilii ...sa, ex ...tiano ... 10. ...1.]

SCRIPTIS dilectæ fraternitatis vestræ susceptis, & inspectis attentius in eis omnis scientiæ & sapientiæ sanctitatis vestræ fluentis, quæ non aliunde in pectora vestra utique nisi ab ipso fonte vitæ, poterant emanare, cognita devotione & summi amoris affectu, quem circa hanc sanctam Romanam ecclesiam, apostolicamque sedem vos retinere monstrastis; & quoniam ex amore secundum constitutionem majorum, ut eadem ipsa verba ponamus, non solum de omnibus quæ possunt aliquam recipere dubitationem, vel quamcumque incurrere quæstionem; verum de ceteris atque majoribus negotiis ecclesiasticis exequendis, ad apicem episcopatus, id est ad magni Petri sedem debere vos referre cognoscitis: horum auctori ac omnium bonorum largitori Deo, & domino nostro gratiarum multimodas retulimus actiones. Qui ideo in sancta ecclesia vos rutilantes, tamquam splendidas stellas verbum vitæ continentes, & morum ac virtutum vestrarum lumine longe lateque proximos illustrantes voluit collocare, ut merito eamdem sanctam ecclesiam, juxta ipsius magisterii dictum, cæli nomine, ubi talia nimirum fulgent luminaria, valeamus veraciter appellare. De cetero vero fratres carissimi, discentes in provinciis vestris paganorum crebris vos laborare infestationibus, insuper & ecclesias Christi in illis partibus constitutas ab intestinis, id est a suis, multa incommoda tolerare, plurimum lamentamur, & vobis oppido compatimur, & contristamur. Quamvis dilectissimi, non adeo super his contristari ac mœroribus affici debeatis, scientes quoniam tribulatio, secundum apostolum, patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundetur. Siquidem locus hic est afflictionis, hic convallis lacrymarum, donec videamus Deum deorum in Sion. Hic est ubi in lacrymis seminamus, ut postmodum in gaudio metamus. Hic est, inquam, Ægyptus, hic est fornax ferrea, ubi spiritalem Israelem diris oportet lateribus fatigari, donec terram promissionis ingrediamur, id est, donec dominus, cum ei perfecte placuerimus, in regione vivorum se nobis promissum ostendat. Hic opus est, ut quæ ad templi sancti structuram pertinent, summi artificis manu & provisione aptentur: ut cum tunsiones, sonitus, pressuræ, ac persecutiones sæculi præsentis transierint, sine aliqua tortitudine vel inæqualitate in cælesti fabrica, tamquam lapides vivi idonei, in omnibus comprobemur. Quapropter hæc scientes, dilectissimi, spei vestræ ancoram in cælesti statione figentes, hujus mundi procellas despicite: quia protector noster omnipotens jam non dormit, qui imperat, & mare & venti obediunt ei, fitque tranquillitas magna. Propterea de Rothadi damnatione apostolicæ sedi referre studentes, petistis ut nostra etiam auctoritate rata esse probarentur, quæ de eo apud vos in concilio acta fuisse perhibuistis. Quod agere penitus recusamus, quoniam nos, ut eadem ad Flavianum sancti Leonis dicta ponamus, qui sacerdotum domini matura volumus esse judicia, nihil possumus incognitis rebus cujusquam partis præjudicio diffinire, priusquam universa quæ gesta sunt veraciter audiamus. Sed fortasse dicetis, vos universa quæ de eo gesta sunt nobis per scripturæ seriem veraciter retulisse, & per fratrem & coepiscopum nostrum Odonem, qui pene conciliis vestris semper affuerit, cuncta pleniter intimasse. Quibus scitote nos satis credere; & ad custodiam disciplinæ ecclesiasticæ consensum præbere potuisse, nisi excusationes & defensiones illius, suggestorumque series innocentiam ipsius, & vestram nocentiam demonstrantium, a vicinis vestris complurimis apostolatui porrectæ apud nos haberentur, & frater coepiscopus noster Odo nihil accusationis publicæ voluerit a nobis interrogatus ei objicere. Quamquam si objecisset, nihil ad damnationem jam dicti Rothadi proficeret, cum neminem partis illius, qui objectis vel annueret, vel renueret, nostram constaret adiisse præsentiam, (nam accusatores quæcumque voluerint dicunt) & sciamus justum mediatorem non esse, qui sic unam partem audit, ut alteri parti nihil reservet. Præsertim cum dominus pro absente, & non audito, per Moysem, præcipiat, *jam non maledices*, inquiens, *surdo, nec coram cæco pones offendiculum*. [margin: Levit. 19.] Ignorare autem fraternitatem vestram non patimur, animum nostrum non mediocriter læsum, eo quod secundum gestorum tenorem, & vestrarum suggestionum, quas ad sedem apostolicam direxistis, cognitionem, appellantem eumdem Rothadum apostolicam sedem deposueritis, ac in monasterio retruseritis: quod non nisi in contemptum beati Petri, cujus judicium expetivit, & in contumeliam sacrorum canonum, & ecclesiasticarum traditionum præsumptum, ac temere admissum minime dubitatur. Insuper autem, & ad imminutionem apostolicæ & summæ sedis privilegiorum, quibus vestrarum quoque ecclesiarum privilegia firmare deposcitis, imperatorum leges proponitis, quibus quasi prohibentibus, adstruere non habuisse appellationis vocem Rothadum nitimini, cum constet constitutionibus mundanarum legum, & imperatorum, non omnibus ecclesiasticis controversiis utendum esse, præsertim cum inveniuntur ecclesiasticæ ac canonicæ sanctioni obviare. [margin: Dist. x. Lege imperatorum.] Ad quod ostendendum duorum

duorum heroum, Innocentii scilicet & Gregorii, satis sufficiunt testimonia. Sanctus Innocentius quidem in decretali epistola sua ad Alexandrum Antiochenum episcopum, ait: Nam quod sciscitaris, inquiens, utrum divisis imperiali judicio provinciis, ut duæ metropoles fiant, sic duo metropolitani episcopi debeant nominari. Non ergo visum est, ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei ecclesiam commutari, honoresque ac divisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit imperator. Beatus autem Gregorius scribens ad Theoctistam patriciam, inter cetera. Si enim, inquit, religionis causa conjugia debere dissolvi dicunt, sciendum est, quia etsi hoc humana concessit lex, tamen divina prohibeat. Ecce quemadmodum imperiali judicio non possint ecclesiastica jura dissolvi: ecce qualiter quod lex humana concessit, lex divina prohibeat. Non quod imperatorum leges, quibus sæpe ecclesia circa hæreticos utitur, sæpe circa tyrannos, atque circa pravos quosque defenditur, dicamus penitus renuendas: sed quod eas euangelicis, apostolicis, atque canonicis decretis, quibus postponendæ sunt, nullum posse inferre præjudicium asseramus. Quamquam scripseritis appellationes ejus frustratorias, excusationes ac dilationes fuisse tantum quærentes, quod quibus argumentis firmetis, præsertim cum annuentibus sibi canonibus apostolicam sedem appellasse solenniter videatur, non facile patet. Quippe cum nemo sciat, secundum veritatis attestationem, quæ sunt in homine, nisi spiritus ejus qui in ipso est. Quis autem nesciat constituta Sardicensis concilii? quæ præcipiunt post aliquot capitulo IV. Si quis episcopus judicatus fuerit in aliqua causa, & putaverit se bonam causam habere, ut iterum * concilium renovetur, si vobis placet, sancti Petri apostoli memoriam honoremus ut scribatur ab his qui causam examinarunt, Iulio Romano episcopo, & si judicaverit renovandum esse judicium, renovetur, & det judices: si autem probaverit talem causam esse ut non refricetur, præsertim quæ acta sunt si decreverit, confirmata erunt. Item capitulo VIII. Osius episcopus dixit: Placuit autem, ut si quis episcoporum accusatus fuerit, & judicaverint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum dejecerint, si appellaverit qui dejectus est, & confugerit ad episcopum Romanæ ecclesiæ, & voluerit se audiri, si justum putaverit, ut renovetur examen, scribere his ecclesiis dignetur, quæ in finitima & proxima provincia sunt, ut ipsi diligenter omnino requirant, & juxta fidem caritatis diffiniant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit episcopum Romanum, ut e latere suo presbyterum mittat, erit in potestate episcopi, quid velit, & quid æstimet. Et si decreverit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis judicent, habentes ejus auctoritatem a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit episcopos sufficere, ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio judicaverit. Sed sicut in suggestionum vestrarum invenimus scriptis, non habuisse Rothadum appellationis vocem affirmare conamini, eo quod non habuerit bonam causam: cum constet sæpefatum Rothadum usque hodie bonam se habere causam putare, & venerandum concilium, non solum eum qui causam habet, sed & illum qui se bonam causam habere saltem putaverit, sedem apostolicam appellare permiserit, & hujus ab ea renovandum judicium decreverit. Maxime cum juxta constitutionem sanctæ hujus synodi, etiamsi nunquam reclamasset, nunquamque sedis apostolicæ mentionem fecisset, a vobis, qui causam ejus examinastis, memoria sancti Petri honorari debuerat, atque ei perscribi, ut si judicaret renovandum esse judicium, renovaretur, & daret judices. Verba certe, sicut superius commemoravimus, ex ejusdem concilii sanctione, quod si probata viderentur, statueret. Sed quid mirum sit, hoc in despectu apostolorum principis vos contempsisse, cum ad injuriam sacrorum canonum, & venerabilium Romanorum pontificum decretorum, perpetrasse adhuc pejus inveniamini? scilicet, ut post appellationem & reclamationem Rothadi, in cathedra ipsius alterum consecraretis: cum id manifestissime a sacris regulis constet esse alienum, ut loco depositi omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in judicio episcopi Romani determinata. Sed dicitis, post appellationem apostolicæ sedis illum vocem mutasse, & episcoporum concilium expetisse. Quibus cum pace vestra fatemur, quamvis vestris assertionibus fidem adhibeamus, & ita fecisse illum, quoniam non est quod possit non credi sanctimonio, veraciter teneamus: tamen qua hoc intentione egerit, vel quod si interrogetur a nobis, respondere penitus non ignoramus, ut sicut in aliis, & incertæ rei dubium usque ad utriusque partis examinationem procul dubio remeetur. Præterea fraternitatem vestram non credimus ignorare, ante ad fratrem nostrum Rhemorum episcopum apostolatus nostri nos misisse apices, ut aut sæpefatum Rothadum venerabilem infra XXX. dies post literarum nostrarum sibi missam epistolam pristino gradui restitueret, aut eum cum idoneo suo legato, si ipse venire non posset, una cum accusatoribus ejusdem viri, si tamen essent, atque cum presbytero, qui causa dejectionis ejus fuit, misisset. Quod si neutrum agere voluisset, post XXX dies præfixos, nec ipse, nec quilibet episcoporum, qui in depositione præfati episcopi consenserant, licentiam missarum solennia celebrandi penitus habuissent, quousque quæ salubriter decreta nobis essent, obedienter ac pleniter ad effectum consummationis perducerent. Sed ad scripta vestra tendentes, quæ nunc per fratrem & coepiscopum nostrum Odonem ad sedem apostolicam destinastis, invenimus jam dictum sanctissimum virum judicio ac consensu vestro, & episcopatu privatum, & in monasterio hactenus esse retrusum: insuper & in cathedra ipsius alterum episcopum ordinatum. Quod quam sit execrandum, quamque a nobis nulla penitus patientia tolerandum, dici non prævalet, etiamsi cuncti corporis artus vertantur in linguas. Certe dum suggestiones, relationes, preces, consulta vestræ sanctitatis scriptis atque verbis nostris fuissent auribus inculcata, mox mente concepimus, & pene cuncta ut annueremus atque indulgeremus disposuimus. At ubi injuriam sancti Petri, sedis apostolicæ privilegiorum imminutiones, sacrorum canonum conculcationem perspeximus, nihil potuimus vobis propinare dulcedinis, qui toti nimirum repleti sumus amaritudine. Si quidem e contrario pro tanti contemptus mole digna vos animadversione canonica severitate merito puniremus, nisi apostolica moderatio paululum nos ad magnanimitatem, & vestra dilectio provocasset. Quod autem qualiter in vos com-

Lib. IX. Epist. 39.
Ivo part. 4. cap. 287.
Dist. X. cap. 1. §. Non quod.
1 Cor. 2.
* c. VI. q. 4 Osius epist.
* Iudicium

competenter & regulariter exerceremus, ipsi nos literis vestris affatim, & manifestissime docuistis. quæ, si opportunitas fuerit, colligi & ostendi facilius possunt. Sane interim apostolica atque canonica auctoritate vobis dumtaxat episcopis, qui in depositione & exilio supradicti Rothadi vel judicium dedistis, vel consensum præbuistis, præcipimus ut eum mox ab exilio revocetis. Et quia secundum indultam sibi a scriptis regulis licentiam, hactenus appellare sedem apostolicam dicitur, Romam illum ad suam causam in nostra apostolica præsentia peragendam ac determinandam destinare, imo dirigere nullo modo postponatis. Dignum quippe est, ut qui vestro omnium judicio in exilium deputatus est, B vestro sit econtrario communi studio beati Petri memoriæ, & sedi ejus honorifice præsentatus. Ex vobis vero præcipimus, ut duo, vel tres, aut certe si libet plures mittantur, qui ita cunctis vestrum omnium præsentiam præferant, ut quidquid agendum est, vel experiendum fuerit, refricata quæ acta sunt vestra omnium vice prorsus sciscitentur. Quod si vos occurrere nequiveritis, vicarios vestros mittite: & ita una cum præfato religioso fratre vestro Rothado pariter veniant, in omnibus, sicut superius diximus, ad cuncta exequenda, vel certe experienda quæ ventilata coram nobis extiterint, vicem vestram & personam habentes. Quod si postposito nostro C judicio, quod auctoritate apostolica promulgavimus atque decrevimus, occurrere contemnitis, Dei omnipotentis & beatorum Petri & Pauli apostolorum principum, quorum glorioso agone sancta hæc Romana ecclesia, cui divina dispositione præsumus, est domino consecrata, atque sanctorum canonum, quorum vos contemptores scriptis propriis ostenditis, nec non & nostræ mediocritatis auctoritate a missarum solenniis celebrandis estote prorsus, quousque nostris diffinitionibus obediatis, extorres: ita sane, ut si post lectum hujus paginæ tenorem, infra xxx. dierum spatium, quæ de Rothado viro venerabili sanximus agenda fore, minime studueritis perficere. Scientes profecto, quoniam D si post hæc in sanctarum regularum & nostrarum contemptum fueritis diutius conversati ipsum quidem Rothadum a nobis, apostolicæ sedis amore, a damnationis vinculo fore solvendum, atque convocato episcoporum cœtu, foveam quam ei parastis, vobis procul dubio præparandam. Vos autem, dilectissimi, nolite nostra decreta moleste ferre: quia sicut beatus Innocentius Macedonibus scribit, grave non oportuit videri piissimis mentibus vestris, cujuscumque retractari judicium: quia veritas exagitata sæpius magis splendescit in luce, & pernicies revocata in judicium gravius & sine pœnitentia condemnatur. Nam fructus divinus justitia recens erit, fra- E tres carissimi, præsertim cum nihil nobis amplius sit cum Rothado, quam cum omnibus Christianis. Verum privilegia sedis nostræ usque ad mortem, divina annuente gratia, vestigia patrum nostrorum sequentes defendemus. Sed & vos illa quatenus illibata, utpote totius ecclesiæ domini remedia, custodiantur, toto conamine, & omnibus votis operari ac suadere debeatis. Quoniam privilegia sedis apostolicæ tegmina sunt, ut ita dicamus, totius ecclesiæ catholicæ. privilegia, inquam, hujus ecclesiæ munimina sunt circa omnes impetus pravitatum. Nam quod Rothado hodie contigit, unde scitis quod cras cuili-

[Margin: Epist. 6.]

A bet non eveniat vestrum? Sic apostolus admonet dicens: *Qui putat se stare, videat ne cadat.* Quod si contigerit ut verbis utamur propheticis, ad cujus rogo confugietis auxilium? Hæc quidem de Rothado satis dixisse sufficiat. Ceterum de Balduino, de quo multa jam scripsistis, sciat beatitudo vestra, non nos regulas atque sancta decreta velle corrumpere: sed quia ad limina apostolorum veniēs a nobis se petiit adjuvari, quamquam nossemus, quod filius noster Carolus gloriosus rex legaliter posset ei, si vellet, & filiam suam in uxorem dimittere, & misericordiæ suæ gratiam impartiri: tamen non jussa misimus, sed preces obtulimus. Quod textus epistolarum nostrarum, quas ad jam fatum excellentissimum regem, & filiam nostram reginam, ad id obtinendum direximus, vobis satis poterit indicare. Nam pro tam præsumptiosa temeritate ipsius viri, maxime cum consideremus dilectissimi filii nostri Caroli sublimis regis contritionem cordis, & pectoris naturalem affectum, & nos valde doluimus, & ei tota mentis affectione usque hodie compatimur. Sed vestra fraternitas prævideat, sicut ait apostolus, *Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.* & jam, sicut ipsi in vestra pagina testamini, periculosa tempora instant. Ne ergo pejus adhuc aliquid oriatur, intervenientes apud eumdem gloriosissimum regem, filium nostrum carissimum, quo & ipsius cordis mœrorem pellatis, & eidem Balduino non usquequaque inflexibilis perseveret; præcipue quoniam apostolorum auxilia deprecatus est, & divina præsidia requisivit. Nulli etenim regum grave esse videri debet conservo suo debitum centum denariorum dimittere, qui fortasse a summo regum, & domino dominorum decem millia talentorum sibi dimitti desiderat. Porro quid de Lotharii uxoribus censuerimus, quando & de hoc nostro scripsistis præsulatui, in epistolarum nostrarum, quas per fratres & coepiscopos nostros Rhadoaldum & Ioannem in Galliam misimus, poteritis exemplaribus reperire. Quæ videlicet exēplaria una cum commonitorio, quod præfatis fratribus nostris pro hac eadem causa ad Lotharium regem missis dedimus, per fratrem & coepiscopum nostrum Odonem vestræ sanctitati transmisimus. In quibus patenter animadvertere atque scire potestis, nobis omnino non opus esse, ut sententiam, quemadmodum nos hortari voluistis, melius commutemus. Quoniam divina favente gratia, tantum cupimus hujusmodi scelus, secundum creditum nobis cœlitus ministerium, ab ecclesiæ facie radicitus amputare; ut si hac vice idem Lotharius monitis salubribus, ac diffinitionibus nostris prælatis, & epistolis nostris regulariter sibi missis noluerit obedire, nec ad pœnitentiam cōpetenti satisfactione præmissa quātocius repedare a nobis, atque a totius ecclesię corpore, canonica atq; apostolica sententia efficietur, una cum omnibus fautoribus & cōmunicatoribus suis, penitus alienus. Præcipue vero quoad eum quem perhibetis die natalis domini super adulteros benedictionem, quæ maledictio potius credenda est protulisse. Ne vero simplices quique adulteris aliquatenus cessisse falso nos opinentur, non incongrue nostri super hoc animi votum omnibus fratribus & coepiscopis nostris intimantes, & concionando in ecclesiis vestris publice, cunctis id ad liquidum subditis exponite. De vocandis autem ex singulis provinciis pro congreganda synodo episcopis, unde scripsistis, sciat sanctitas vestra, misisse nos duos

[Margins: 1. Cor. 10. — Epist. 20. & 21. — Ephes. 5. — Epist. 22. & 13.]

duos e latere in Galliam fratres & coepiscopos nostros, quorum superius memoriam fecimus, qui synodum pro examinanda causa Theutbergæ & Vvaldradæ feminarum convocarent: ubi & binos ex vobis præsules, sicut de aliis regnis, adesse præcepimus. Qui nisi antea reversi fuerint, & quæ egerint noverimus, nequaquam de concilio faciendo aliquid deliberare concite possumus. Licet postquam a nobis sunt separati, audivimus Lotharium a sede apostolica petitum non expectasse consultum, nimirum quod præviderat suo detestando minime pariturum piaculo. Postquam vero præfati fratres nostri reversi fuerint, & nobis quæ gesserint enarraverint, legatos idoneos ad concilium, quod petitis, convocandum mittere ad locum designatum Deo opitulante curabimus. Omnipotens Deus ad profectum & custodiam sui gregis, super quem vos rectores ponere voluit, & hic illæsam sanctitatem vestram conservare dignetur, & post certaminis coronam in cælesti patria faciat percipere gloriosam.

XXXIII. AD ROTHADVM EPISCOPVM SVESSIONENSEM.

Vt Romam veniat, cum primum ei data fuerit licentia. quod si negetur, sedem apostolicam appellare non cesset.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo Rothado episcopo.

COGNOSCAT experientia tua, frater carissime, de tuis tribulationibus multum apostolatum nostrum doluisse, imo dolere. Sed credimus Dei misericordiam tibi proxime affuturam, quæ te & sicut Danielem educat de lacu leonum, & sicut prodigum filium prima induat stola. (Dan 6. Luc. 15.) Quæ autem primum de te Carolo glorioso regi, atque Hincmaro miserimus, nosse te credimus. Nunc autem metropolitani, & ceteri episcopi, qui circa te sententiam protulerunt, nobis multa sub gestorum serie de te, vel contra te intimaverunt, & ut rata essent quæ contra te promulgaverant, nostro flagitaverunt consensu roborari. Sed nos hæc agere distulimus, imo ut renovaretur concilium & juxta canonum normam causam tuam in nostro judicio terminaremus, præcepimus eis, ut te de monasterio educerent, & sancti Petri memoriæ pariter aut ipsi, aut ipsorum vicarii, tecum venientes honorifice præsentarent. Quod si post lectam a nobis sibi missam epistolam, infra XXX. dierum spatium, nostram non curassent constitutionem perficere, post XXX. dies, a missarum solenniis celebrandis, quæ eis fortiter contradiximus, penitus cessarent, quousque nostris diffinitionibus perfectam obedientiam demonstrarent. Vnde, frater carissime, quoniam causam tuam sine examine dimittere non possumus, ne præjudicium districtioni ecclesiasticæ facere videamur: rursusque quoniam sine præsentia nostra, ne forte injuste lædaris, in aliorum judicio causam tuam discuti ac diffiniri dubitamus, stude quantum potes, ut cum tibi rex & episcopi, quemadmodum statuimus, licentiam dederint Romam properandi, mox utcumque venire non differas. Quod si huc veniendi non tibi tribuerint facultatem, tu tamen idipsum nobis intimare studeto. Verum quantum audes, quibus potes, & quomodo potes, apostolicam sedem appellare, & hanc adire velle, manifestare ne cesses, si tamen te injuste læsum nosti, & bonam te causam habere per Dei gratiam arbitraris: quoniam nos, divina clementia solatiante, nullatenus te in finem oblivioni tradi vita comite patiemur. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data IV. Kalendas Maias, indictione XI.

XXXIV. AD ROTHADVM EPISCOPVM SVESSIONENSEM.

Commemorat quam multa pro ipso hactenus in Galliam scripserit, spondetque se ipsi, Romam si veniat, minime defuturum.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, sanctissimo & reverentissimo Rothado Suessionicæ urbis episcopo.

SCIAT sanctitas tua, quoniam misimus increpatoriam epistolam pro te, Hincmaro sanctæ Rhemorum ecclesiæ venerabili archiepiscopo, eo quod post appellationem ad sedem apostolicam, in te depositionis intulerit sententiam. quam quidam vir, qui cum Bosone comite Romam venerat, ad te deferre debuit: sed hanc rescripsit nobis ipse Hincmarus reverendus archiepiscopus, quod eam minime viderit. Insuper tam Hincmarus, quam ceteri episcopi, qui ad eamdem synodum convenerant, ubi sententiam depositionis circa te protulerunt, sub gestorum serie quæ de te gesserint nobis latius intimaverunt, accusationes circa te, & pro se excusationes multiplices protendentes, & per Odonem venerabilem episcopum nostro eas apostolatui verbo tenus indicantes. Per quem tam eisdem archiepiscopis & episcopis generaliter, quam dilecto filio nostro Carolo glorioso regi specialiter rescripsimus increpantes & admonentes pariter & jubentes, ut te de claustris monasterialibus præsentaliter educerent, & nostro aspectui præsentarent. Nunc autem venit Liudo religiosus diaconus, secum epistolas jam fati regis & Hincmari ferens, quæ te jussu ipsius regis de monasteriali custodia eductum, & cuidam episcopo familiari tuo commendatum esse fatebantur. Per quem tam Carolo glorioso regi, quam præfato Hincmaro archiepiscopo metropolitano tuo, sicut & prius, direximus, ut quia unam partem sine altera audire non possumus ad renovandum in nostra præsentia judicium, & te honorifice, & aliquos eorum qui te judicaverunt, vel ipsorum vicarios, Romam dirigant. Nunc autem fraternitas tua studeat secum solicita mente revolvere, quod tibi quasi in ipsis tuis auribus loquimur, ut si quidem conscientia tua reprehendit te, aut forte judicium episcoporum circa te prolatum admiseris, nec te fatigare, nec alios velis. Si vero illi nostro consilio freti, episcopalem tibi reddiderint dignitatem, sicut eis scripsimus, bene. Quod si nostrum consilium parvipendentes hoc agere illi distulerint, & tu in cœpto proprio perseverans ad nos venire elegeris, intrepidus & de Dei misericordia fidens occurre: sciens profecto, quia te Deo auxiliante non deseremus, quoadusque justitia convertatur in judicium, & quæ nunc operta sunt dominus revelare dignetur. Dabitur autem tibi sine dubitatione ad nos aditus veniendi: quod & nos apostolica auctoritate, & firma censura statuimus, & dilectus filius noster Carolus Christianissimus rex, & nobis devotissimus, pariter & Hincmarus frater & coepiscopus noster, scriptis suis præsenti tempore te ad nos missuros fore se, firmissime sunt omnibusque modis polliciti.

XXXV. AD

XXXV. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Hortatur ut Rothado Romam venturo itineris solatia prospiciat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Carolo glorioso regi.

Cum vos tantæ humilitatis tantæque devotionis incurvatione, sub potenti manu Dei ad reverentiam præcipuorum ipsius apostolorum flecti conspicimus, impletum videmus quod sanctus Iob de domino loquitur dicens: *Sub quo curvantur qui portant orbem.* Nisi enim vos, qui in regali sublimitate positi estis, tamquam cujusdam ingentis fabricæ bases, vestro sudore mundum quodammodo portassetis, nequaquam Græco sermone βασιλέων vocabula sortiremini, Rursusque nisi tanta coram summo Deo vos humiliatione incurvassetis, nequaquam nobis, licet indignis servis ejus, obedientiæ colla tanta facilitate submitteretis. Operatur autem idem ipse Deus in vobis hoc, qui & laudandus est propter hoc, quique prævidit vos, & ad regni gubernacula destinavit, quo auctore vobis felicia arrident, ut cernimus, tempora, & prosperis prospera, ut audivimus, succedunt. Quapropter ejus misericordiam glorificamus, & quia ignoramus quo hæc in vobis judicio divinitus patrantur, dilectionem vestram instantissime adhortamur, ut memores fragilitatis humanæ nulla vos commoda elevent, nulla secunda dissolvant: sed semper ad vosmetipsos recurrite, & quia nihil est in homine unde extolli debeat, sedula consideratione perpendite. Si qua ergo cælitus tribuuntur ad votum, largitorem ante oculos vestra revocare solertia non omittat, nec in his quæ temporaliter conceduntur bonis, consistere finem existimet, nec cito defluis delectata felicitatibus, perennis beatitudinis gaudia appetere desinat. Prospera vero mundi occasio vobis sit cælestia præmia requirendi, non fomes ad ima tendendi. Hinc egregius apostolus admonens: *Qui utuntur*, inquit, *hoc mundo, tamquam non utantur.* Tunc enim vos indubitanter ad æternam gloriam pertingere posse confidemus, si in hujus vitæ gloria positos vos humilitatem sectari veraciter senserimus. Scriptum quippe est: *Gloriam præcedit humilitas*: e contrario vero: *Ante ruinam exaltatur cor.* Sed hæc nos ad ædificationem sublimitatis vestræ quam paterno incunctanter affectu diligimus, cursim tetigisse vestra libenter tranquillitas noverit, & eo quo a nobis mittuntur mentis intuitu, vester benignus hæc gratanter suscipiat animus. Ceterum de Rothado venerabili episcopo, de quo apostolatui nostro omittendum non est, iterum iterumque suggerimus, ut omni desita amaritudine, quam circa illum celsitudinis vestræ retinet indignatio, pro amore apostolorum principis, ad cujus sedem, dum anxiaretur cor ejus clamavit, gratiam illi impartiamini; & placabilem erga eum pietas vestra, gratamque in omnibus se prorsus exhibeat. ita ut cum Romam profecturus erit, vestra illi sufficientia in itinere non desint solatia: sed potius vestris saltem pro nobis ditatus beneficiis, ac fultus subsidiis, ad cœptum pertingere queat fine aliqua difficultate propositum. Porro de his pro quibus apostolatum nostrum consulere merito decrevistis, fratri & coepiscopo nostro Hincmaro, quod nobis tolerabile esse videtur, custodiendum ac decernendum mandavimus. Præterea nolumus ignorare vestram sagacitatem, quod licet semper dilexerimus vos, plurimum tamen amoris cordi nostro præsentium latores inseruerunt, qui sedulis profecutionibus suis tam miranda de vobis nostris auribus inculcarunt. Unde & omnipotentem Deum merito laudamus, & ad dilectionis vestræ ardorem magis ac magis cor nostrum consequenter succendimus. Optamus gloriam vestram in Christo bene valere.

1. Cor. 7. Prov. 15. Prov. 16.

XXXVI. AD HERMINTRUDEM REGINAM.

Respondet se causam Rothadi, quod illa in Caroli regis gratiam suggerebat, indiscussam relinquere non posse.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Hermintrudæ gloriosæ reginæ.

Literas dilectionis vestræ, filia carissima, ut gloriosum regem Carolum virum vestrum, nostrum autem dilectum filium, in causa Rothadi episcopi exaudiamus nos hortantes, ecce nunc secundo suscepimus. Pro qua re, mihi crede, multum anxiamur multumque undique coartamur: quoniam nec nos possumus vobis, ut nobiscum de illo unum sentiatis, idipsumque velitis, suadere: nec rursum causa talis est, quod sine offensione Dei nos valeamus utrumque postponere. Verum filia, ut cum caritate vestra dicam, si oporteat obedire Deo magis quam hominibus, ipsa potius judica. Nos autem causam Rothadi in virtute Dei non patiemur, vita comite, indiscussam relinqui, præterquam si ante idem venerabilis vir pristino fuerit honori ac dignitati redditus, quam coram nostra speciali præsentia, discernenda causa ipsius extiterit præsentata. Quis rogo in toto orbe regni vestri læsus, aut lædendus, clamaret unquam ad sublimitatem vestram, cujus vos vocem postponeretis, & non magis ultione districta ipsius injurias vindicaretis? & nos quo modo hortari videmini, ut vocem sanguinis fratris nostri non exaudiamus? Aut quomodo obturabimus aures ad clamores illius, cum vehementer paveamus, ne nostra ob hoc fiat oratio execrabilis, clamemusque, sicut scriptum est, & non exaudiamur? Certe pro solicitudine, quam circa ecclesiam Dei retinemus universam, & pro speciali cura, quam circa cunctos fratres nostros principaliter habemus, etsi nunquam vocasset, a nobis summa diligentia quæri, & competenti debuerat studio adjuvari. Quod autem scripsistis, quia si exaudiamus filium nostrum, non detrimentum, sed augmentum ecclesiæ nostræ privilegiis generetur: nos certissime credimus, quia privilegia sanctæ Romanæ ecclesiæ nullum possunt sustinere detrimentum, nec plantatio quam cælestis pater noster plantavit eradicari, nec fundamenta, quæ summus posuit architectus, queant quibuslibet & quantislibet fluctuationibus amoveri. Verumtamen, carissima filia, magnum manet periculum, tam eos qui sua desidia ea minui aliquo modo sinunt, quam eos qui sua præsumptione illa violare contendunt. De exaudiendo vero, vel non exaudiendo filio nostro Carolo conjuge vestro, per Liudonem venerabilem, idoneam vobis, ut remur, misimus rationem. Verum nos quidquid illi admonendo, vel hortando, vel etiam increpando mittimus, ad ejus & dilectorum illius salutem, atque ad regni ipsius incolumitatem perficere, non dubitamus, imo

imo Deo auctore omnino confidimus. Incolumem serenitatem vestram divina conservet majestas, filia carissima.

XXXVII. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Rothadum ab itinere Romano prohibitum fuisse indignatur. Iubet ut quamprimum dirigatur, & illius interim loco episcopum ordinari vetat. Monet ad extremum, ut Guntharii communionem ipse atque ejus suffraganei caveant.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Hincmaro archiepiscopo Rhemorum.

Ad fraternitatem tuam, epistolam dilecto filio Carolo glorioso regi quæ suo nomine titulatur, a te mittendam dirigimus: Idcirco apostolatus nostri scripto hortamur, ut illam instantius prædicto regi destinare procures, & pro nostro amore sine mora facias præsentari. Miramur præterea & æquanimiter ferre non possumus, cur apostolica nostra monita jam totiens pro confratre nostro Rothado episcopo vilipendens, spernere non recuses, de quo non solum ter, sed & quater caritati tuæ, ut recuperaretur, direximus, & ad ultimum statuimus, ut aut honori pristino redderetur, aut kalendis Maii istius XII. indictionis apostolatui nostro cum legatis tuis præsentaretur. Quod non tantum fieri renuisti, sed etiam cum ipse venire vellet, iterque jam cœptum haberet, non est permissus: sed potius coactus, retro reversus est. In quo datur intelligi, ut tua fraternitas ad hujus casum prompta existere possit, quando & apostolica præceptio ad injuriam beati Petri apostoli illis in partibus non observatur, & a te spernitur ac violatur. Si vero erga apostolicam caritatem nostram benevolentia tua haberetur, saltem cur in veniendo idem Rothadus fuerit impeditus, nobis significasses. Recognosce ergo atque considera, quia bene agere minime probaris, cum constet, nos domino annuente, prædicti Rothadi causam, usque in finem indiscussam nequaquam dimittere: sed pro viribus eo quod ad sedem apostolicam appellavit, ad veri examinis perducere nos velle æquitatem. Tu autem, frater carissime, omnem inobedientiam depone, & tam per te, quam per filium nostrum Carolum gloriosum regem, eumdem episcopum, quem a nobis exaudiendum venire jubemus, iterumque præcipimus, ad apostolicam beati Petri sedem, cujus membra esse probamini, cum missis quantocius dirigere studeas, si tuam caritatem in integritate firmissimæ petræ desideras collocare, ubi Christus domum suam fundavit. Nam & alterum episcopum, qui post illum suam sedem in ejus dejectione suscepit, ibi non consecres, donec coram nobis, de eo examinatione præmissa, luce clarius causam ejus vera intentione discutiamus. Quoniam, ut sæpe diximus, repetimus ac tenemus, illum sine examine non dimittemus. Sed & illud quod fraternitatem tuam cavere oportet, necessario intimamus, de Gunthario scilicet uno de damnatis, qui contra sanctorum patrum statuta, contraque nostri apostolatus & sanctæ synodi sanctionem, ut fama jactitat, juxta præcedentem consuetudinem de sacro ministerio quod ei prohibitum fuerat, attrectare præsumit, & id quod contra eum canonice actum est, irreverenter defendere quærit. Nos autem, eo quod sic definitum cum sancta synodo habemus, nullatenus, si ita est, ei communicamus, sed ab omni communione fidelium illum cum sequacibus, consentaneis, fautoribusque suis alienum esse penitus judicamus. Verumtamen ne illius sola fæce tu vel suffraganei tui episcopi, sicut jam vobis mandavimus, coinquinari valeatis, summopere exhortamur, monemusque atque præcipimus. Nam & qualis sit idem Guntharius, quantumque sanctorum patrum excesserit regulas, viva voce jubemus omnibus publicare, & ejus præsumptionem palam ad canonicam censuram cavendam edicere procurare. Diu sanctitatis vestræ fraternitatem ad exaltationem sanctæ suæ ecclesiæ Deus omnipotens servet incolumem.

XXXVIII. VEL POTIUS SERMO DE CAUSA ROTHADI EPISCOPI Suessionensis.

Extat infra in concilio Romano VII. anno 865.

XXXIX. XL. XLI. XLII. XLIII. & XLIV.

Extant infra in concilio Romano VII. anno 865.

XLV. AD FRANCONEM EPISCOPUM TUNGRENSEM.

Accepta ejus professione veniam indulget, quod particeps fuerat synodi Metensis, hortaturque ut Lotharium regem monitis suis curare studeat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, reverentissimo & sanctissimo Franconi episcopo Tungrensi.

Excusationis tuæ literis per Richardum venerabilem diaconum tuum susceptis, professio sanctitatis tuæ, qua te in nullo a sede apostolica dissentire manifestas, quamque nobis a te minus quam ab ullis aliis sperabamus offerendam, nos plurimum exhilaravit. Sed confessio nihilo minus in domino exultare fecit. Eo enim quo veniam petitis, deliquisse vos procul dubio demonstratis. Et revera qualiter sine delicto evadere poteratis, qui sedentes in concilio vanitatis, & si non favendo, certe tacendo; si non scribendo, profecto non resistendo profanis gestis declaramini consensisse? Ecce enim dominus per prophetam dicit: *Quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum.* Isa. 58. Ergo quia non annuntiasti, peccasti: & quoniam vidisti & tacuisti, procul dubio consensisti. Verumtamen postquam, vivificante gratia, te foras vivificatum per confessionem exeuntem aspicimus, quem introrsus labe mortuum putabamus, incomparabiliter exultamus, & gratias auctori omnium bonorum immensas exolvimus. Et hoc jam tibi divinitus non imputari optamus, quod tibi, quomodocumque excesseris, remitti a domino postulamus, & quantum in nobis est, ex corde tibi ignoscimus: quod beatum Leonem omnibus qui in Ephesino latrocinio consentiendo errori deliquerant, amputato totius auctore scandali, solo videlicet Alexandrino Dioscoro, pepercisse non ignoramus. Quid autem mirum, si Guntharius quem dicitis uti vetito sibi officio, apostolicam floccipendere sententiam non metuit, qui divina præcepta totiens parvipendisse convincitur, Claret vero, & cunctis manifeste datur intelligi, etiamsi nulla alia pravitatis suæ præstitisset indicia, qualis ante pœnam extitit, qui se post pœnam talem exhibuit: & quam debite percussionem promeruit, qui etiam post, unde magis percuti debeat, admittere minime recusavit. Eo igitur suadente, nunc apostolicis institutis inobediens errat, quo nuper cælestibus oraculis semper obviasse repertus dicitur; antiquo scilicet adversario

rio, qui ficut leo rugiens, juxta primum apoſtolum, circuit quærens quem devoret. Sed tamen ad propoſitum redeamus, & votis tuis, quantum poſſumus, Deo præſtante, miſericorditer annuamus. Itaque ſi Theutgaudum epiſcopum, ſicut profiteris, in catalogo epiſcoporum non receperis, quouſque de eo humanius tractemus, & ſi Guntharium, miniſterium ſibi vetitum uſurpantem, non ſolum inter epiſcopos non receperis, ſed nec ipſi, nec fautoribus ejus communicaveris, & ei in ſcelere permanenti epiſcopaliter contradixeris, & ſecundum vires in nullo a conſtitutis & ſententiis ab apoſtolicæ ſedis præſule prolatis deviaveris: ſed de cetero pro fide catholica & correctione fidelium, ac pro conſervandis pontificiis apoſtolicæ ſedis privilegiis nobis conſenſeris, nobiſcum pro viribus decertaveris, fratres quoque & proximos tuos nobiſcum ſapere hortatus fueris, Deus omnipotens interceſſione apoſtolorum principum Petri ac Pauli, vincula omnium peccatorum tuorum abſolvat, & quidquid humanitus, quod in oculis majeſtatis ejus diſplicuit, egiſti, tibi miſeratus indulgeat, & te benedictionis ſuæ gratia replens ad beatitudinem viſionis ſuæ perducat. Ceterum admonemus te, ut ſi vere epiſcopus es, vere te ordines, te ſerves, in te gloriam regis Lotharii exquiras: ita ut veſtra unanimitas nobis arctius hærens, vulnus ipſius admonendo, blandiendo, ſuadendo, in reliquo autem & brevitatem præſentis temporis exponendo, pœnas inferni & cæleſtia regna ante oculos proponendo, curetis. Quod agere nullatenus poteſtis, niſi carnem ſuam, quam odio habens contra apoſtolum a ſe projicit, reciſo membro meretricis, noſtro & veſtro judicio hortatus, etſi non ſponte, ſaltem invitus receperit. Optamus ſanctitatem tuam in Chriſto bene valere. Data xv. Kalendas Octobris, indictione XIII.

XLVI. & XLVII. *extant infra in concilio Sueſſionenſi III. anno 866.*

XLVIII. AD THEUTBERGAM REGINAM.

Arguit quod contra ſeipſam tædio victa ſcribat, negatque fieri poſſe quod ſuggerit, ut continentiæ ſtudio conjugium diſſolvat, niſi Lotharius maritus cælibem quoque vitam promittat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectæ filiæ Theutbergæ glorioſiſſimæ reginæ.

EPISTOLAM ſuggeſtionis tuæ præſulatui noſtro deferentibus legatis tuis miſſam ſuſcepimus, & quod nihil ipſa literis, quam quod illi verbis indicaverit, evidenter agnovimus. Verum in utroque obſtupefacti pariter & mirati ſumus, atque tam repente ſtyli & petitionis mutata verba conſiderantes, nihil tale te nobis intimaſſe quoquo tempore recoluimus. Sed quid nobis talia ſcribis & ſuggeris, cum nos te nobis hæc & ſcripturam & ſuggeſturam longe ante præſcierimus? Verum cum ad relationem omnium pene inſignium perſonarum, quæ in Gallicanis & Germanicis regionibus conſiſtunt, mentis inflectimus oculos, multum inter ſe diſtare conſpicimus, quod ipſa nunc dumtaxat ſignificas, & quod illi quotidie propemodum verbis & apicibus innuunt. Omnes enim te irremotam afflictionem, intolerabilem oppreſſionem, nimiamque violentiam pati teſtantur. Tu autem his contraria ſuggerens, nullo cogente, ſponte ac libenter a regia dignitate exui te velle ac optare fateris, & cetera, quæ illi quidem aliter, tu vero aliter proſecuta eſſe dignoſceris. Ita ut omnium aſſertionibus legitime a Lothario rege admiſſa, inique deinde accuſata, poſt hæc purgata, deinceps denuo repulſa, poſtremo decreto noſtro jure recepta dicaris: tu autem his omnibus contraria nunc effecta, & tuæ ipſius oblita profeſſionis, neſcio quæ frivola fatearis, quæ videlicet nolumus exaggerare, quia nolumus ſupervacue laborare. Intelleximus tamen eum qui nocuit ſanctæ Dei eccleſiæ, nocere adhuc, & qui in ſordibus erat, ſordeſcere adhuc. Intelleximus inquam, jumenta in ſtercore ſuo propoſuiſſe putreſcere, & cui non ſufficit ſolum adulterium perpetraſſe, & falſitatis præſtigia ac iniquitatis adinventiones in funiculo vanitatis contraxiſſe, appoſuit ut etiam animas hominum perjurii laqueis irretitas in extremum præcipitaret exitium. Sed quid mirum, ſi paucorum animabus per perjurium acquiſivit interitum, qui in ſublimi poſitus per exemplum ſuæ mœchiæ tot hominum millia in perditionis chaos demerſit? Illud tamen quod Vvaldradæ perhibes teſtimonium, dicens eam fuiſſe legitimam uxorem Lotharii fruſtra conaris adſtruere, quandoquidem tuo nullo prorſus hinc teſtimonio quis indigeat: cum magis nos ita ſentiamus quod juſtum eſt, & ita intelligamus quod æquum exiſtit, ut te etiam reprobata, etiam mortua, Lotharius nullis legibus, nullis ſine ſui diſcrimine regulis, Vvaldradam mœcham in uxorem unquam permitteretur aſſumere. Vtrum ergo Vvaldrada legitima fuerit aliquando conjux, eccleſia Dei ſatisfactione tua non eget. Vnum tamen ſcito, quoniam nec nos, nec eadem ſancta eccleſia, Deo auctore, qui adulteros judicabit, Lotharium, ſi Vvaldradam quandoque reſumpſerit, etiam te ut prætulimus decedente, dimittet omnibus modis impunitum. Illud vero quod dicis, Romam te velle venire, nobiſque paſſiones & quædam ſecreta tui pectoris reſerare; fieri non convenit. quoniam & ſecuritas itineris quam prætendis, nulla eſt, & quamdiu Vvaldrada ita Lothario juxta poſita eſt, ab illo quoquam te diſcedere non permittimus. Dum enim tu diſceſſeris, illa recipi procul dubio creditur, & in longinquitate tua ipſa confeſtim admittitur. Quod autem ſterilis, ut aſſeris, permanere dignoſceris, non hoc corporis infœcunditas, ſed viri facit iniquitas: quamvis Deo fecundante legamus, quoniam *ſterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt.* Perhibes etiam, quod matrimonium inter vos non divinitus fuerit ordinatum, & idcirco permanere non poſſit: quoniam *omnis plantatio, quam non plantavit pater meus cæleſtis, eradicabitur.* Sed recole quia vineam Deus plantavit, quam expectavit juxta Iſaiam ut faceret uvas, fecit autem labruſcas, & quæ ſecundum Ieremiam converſa eſt in amaritudinem vitis alienæ. Deus ergo plantavit matrimonium veſtrum: ſed conjugis tui vitio converſum eſt in amaritudinem: & dum expectatum eſt ut faceret uvas, fecit, heu! labruſcas, vel etiam ſpinas. Sed hæc quidem ex innumeris epiſtolæ tuæ ſola commemorare libuit. Ceterum quis ignorat hæc te multis preſſuris ſubactam depromere, ac innumeris malis attritam proferre, cum etiam, ut prædiximus, omnes religioſi & clari Galliarum & Germaniæ viri hæc ita ſe habere frequenti relatione teſtentur, adeo ut hæc te nobis ſcripturam fore ante multum temporis agnoverimus?

1. Reg. 2. — Matth. 15. — Iſa 5. — Ier. 2.

Sed his omissis, hortamur te, ac vehementer admonemus, ut ipsa tibimet manum non inferas, nec mortis fomitem generes. Melius quippe tibi est, ut veritatem loquentem alius te occidat, quam tu te ipsam mendacium dicens interimas. Sta igitur intrepida atque constans, & mortem, quam quoquo modo semel experiri debes, præcipue pro veritate sustinere ne paveas. Quoniam cum Christus sit veritas, quisquis pro veritate moritur, pro Christo procul dubio moritur, pro qua videlicet & Ioannes occisus Baptista martyrium sumpsisse dignoscitur. Quod si ille proximi justitiam loquens interficitur: quanto potius tu Dei justitiam loquens, & de veritate tua testificans, nullius mortis formidare debes exitium? Beati enim qui persecutionem patiuntur propter justitiam, non solum alterius, sed & suam. Verum nos hanc confessionem tuam, quam non voluntas, sed vis extorsit, nequaquam pro confessione recipimus; nec permittimus tantum vitium radices extendere; quod nisi evulsum intime fuerit, ad multorum perniciem potest accrescere. Denique si hoc licet, omnes viri possunt, quas jure sortiti sunt feminas, si has odio habuerint, diversis afflictionibus macerare, & quod legitime non fuerint assumptæ, fateri cogere: quin etiam, ut mortale crimen contra se dicant, illatis intolerabilibus pœnis compellere. Quis enim magis nocere valet, quam civilis hostis? vel quis amplius lædere poterit, quam uxorem maritus? Sed nos tales fraudes præcavere debemus, & ne proficiant, in ipso novitatis earum principio detruncare. Nec tamen putamus Lotharium virum videlicet tuum, in tantam sui perniciem devolvendum, ut vitæ tuæ insidiari quocumque modo consentiat, cum non sibi vel regno suo minus quam tibi, si ad hoc tam immane piaculum dilapsus esset, acquireret omnino dispendium. Si quidem tu, quantum humanus intellectus sufficit invenire, non solum innoxia sæpe comprobata es, verum & ecclesiæ semper auxilium provocasse dignosceris. Insuper & sancti apostolorũ principis præsidium refugiumque petisti. Vnde sedes apostolica tuam causam cœpit discutere, & speciali quidquid quæstionis emersisset judicio suo reservare proposuit. Quamobrem quisquis contra te agit, non solum ecclesiam Dei graviter lædit, verum etiam sedem apostolicam, de cujus judicio non licet retractari, vehementer adversus se commovere convincitur. Sane si tu Romam venire disponis, & licentiam proficiscendi a conjuge tuo adipisci vis; nos e contra multo magis exhortamur, ut suadere modis omnibus eidem viro tuo procures, quatenus prius securitatem tibi certissimam tribuat, qua freta nusquam metuas te per hominem aliquid incidere læsionis. Quod omnino non provenire poterit, nisi Vvaldrada prius Romam mittatur, & de ea quod conveniens sit diffiniatur; & ita demum talis immunitatis certitudo subsequatur, ut tu nec veniens, nec commorans, nec hinc rediens aliquod patiaris incommodum. Quod si renuit ad repellendam a se sinistram opinionem agere, cessa, & ne talibus fraudis insidiis acquiescas omnino præcave. Callide quippe tam ille, quam satellites ejus, te decipere moliuntur, & versutæ suæ tergiversationis pedicis supplantare procul dubio machinantur. Porro si amore pudicitiæ, ut asseris, solutionem matrimonii quæris, hanc tibi nullo pacto noveris tribuendam, nisi vir tuus eamdem pudicitiam non ficte sectatus extiterit. Denique ut cum beato Gregorio papa dicatur, si continentiam, quam vir appetit, uxor non sequitur, aut quam uxor appetit, vir recusat, dividi conjugium non licet: quia scriptum est: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Optamus gloriam tuam in Christo nunc & semper bene valere, dilectissima filia. Data IX. Kalendas Februarii indictione XV.

Ivo part. 8. cap. 117.

Lib. 9. Epist. 39

1. Cor. 7.

XLIX. AD EPISCOPOS IN REGNO LOTHARII CONSTITUTOS.

De Vvaldradæ excommunicatione tertio jam scribit: notat illorum desidiam, & referri ad se jubet, an Lotharius cum Theutberga conversetur, & quomodo eam tractet.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei sanctissimis & reverentissimis confratribus nostris, archiepiscopis & episcopis in regno Lotharii regis ecclesiam Dei gubernantibus.

OPTAREMUS tamdem aliquando securi de correctione Lotharii regis effecti, ad alia ecclesiasticarum dispositionum negotia stylum protendere. Sed nec peccata consummata ipsius, quæ mortem generant, utcumque permittunt, nec studium vestrum, quo finem tantum scelus accipiat, ita vigilanter ac episcopaliter adversus id saltem nobiscum decertando fervorem justitiæ demonstrat. Quapropter attonito satis cor vestrum non solum miramur, sed & deflemus. Quis enim non lugeat tantam linguæ desidiam? tam remissas negligentiæ manus? quando inter tot pastorum custodias, nec lupi gregi non parcentis, insidiæ præcaventur, nec leonis aditus quærentis quem devoret excluduntur. Et certe cum unumquemque Christianum zelus Dei comedere debeat, multo magis vos eodem zelo uri oportuit, qui ejusdem sanctæ domus, utinam non ad majus periculum vestrum, eminentiorem gradum estis & ordinem consecuti. Sed his prælibatis, ecce tertio nunc vobis omnibus esse Vvaldradam, filiæ nostræ Theutbergæ reginæ iniquissimam æmulam, consortio Christianorum & communione privatam nostris epistolis indicamus. Denique postquam imminentia missi nostri, sicut ipsi nostis, Lotharius Vvaldrada repulsa Theutbergæ reginæ conjugi suæ obedienter sese restituit, & præstiti sacramenti satisfactione certissima finem sceleri dedisse merito credi poterat: statutum est, ut tanto fieret ab eodem rege Vvaldrada remotior, quanto antiqui hostis calliditas talibus non deesse convincitur. Statutum est etiam, ut ipsa mulier in Italia interim remorata, nostræ præstolaretur censuræ tenorem: & si hanc Romam venire necessarium duceremus, incunctanter occurreret: quatenus coram nobis consistens, aut se si posset innoxiam exhiberet, aut commissum confessa misericordiam impetraret. At illa in Italiam quidem licet coacta venit: Romam vero mentis obstinatione victa proficisci despexit. Imo tamquam irreprehensibilis conscientiæ retro conversa in provinciam properandi gressum protendit. Quo audito, intelleximus eam flagitium suum nulla velle correctione terminari, nec proprium vulnus ulla desiderare subsequente medela curari. Quapropter sententiam in eam excommunicationis, usque ad correctionem, & idoneam nostram & totius ecclesiæ satisfactionem, protulimus. Nam quantum sit ipsa cunctis severius punienda, in hoc certum est demonstrari, quod rex quidem Lotharius adeo iniquitatem suam agnovit, ut hanc etiam & corrigeret. Ipsa vero

vero nec agnovit, nec confessa est, nec venenum suæ mentis deseruit. Verumtamen ab itinère cœpto reducta, nec percussa doluit, nec attrita voluit recipere disciplinam. Quippe quæ nec reversa est ad percutientem se, nec etiam duriora vulnera sensit. Merito ergo ea inter mortuos reputata: quæ nimirum neque in suis penetralibus occultata, imo jam fœtida jacens, per confessionem foras egreditur. Vobis ejusdem in jam faram mœcham sententiæ prolatæ notionem duximus nostris literis exaratam denuo destinandam: admonentes videlicet, ut saltem vos & subjectos vestros ab operibus ejus mortuis observaretis, & ut præceptum est, pollutum minime tangeretis. Quamvis easdem literas, ut relatione nonnullorum audivimus, imo ut lucri nullius effectu didicimus recipere fraternitas vestra renuerit, nec in hoc pro quo missæ sunt, vel a nobis excitata vigilare, sive quamlibet operam dare curaverit. Quæ res si veritate minime fulciretur, profecto quantum proficeret, aut non proficeret, pontificio nostro solertia vestra jamdudum congruo retulisset. At vero cum nil ex hoc nobis retulerit, patenter datur intelligi, nihil hinc studii, ut admonita fuerat, eam penitus habuisse. In quo liquido patet, quid ageretis nullis hortatibus nostris pulsati, qui nullum in ecclesiasticis correctionibus laborem geritis etiam a nobis toties incitati. Sed saltem nunc quod hactenus omisistis incipite, ita ut unusquisque vestrum veraciter dicere cum psalmista valeat: *Nunc cœpi.* & novissime cum apostolo securus & lætabundus fateri: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, & de cetero reposita est mihi corona justitiæ.* Verum jam fortasse malitia sibi finem imponeret, nisi quidam vestrum magis sua, quam quæ Iesu Christi sunt, quærerent. Quidam sibi peritura seu toxicata beneficia subtrahi metuunt, pro justitia quidam loqui renuunt, favere autem mœchis tota virtute contendunt, ac per hoc æternis beneficiis justo judice decernente privantur. Quamquam meminisse nihilo minus debeant, nos penitus non latere, quantum ipsi favorem mœchis præstiterint: nimirum qui surreptiones suas in profanis gestis nos dudum reperisse non nesciunt. Quibus etsi forte apostolica moderatione ignovimus, qualiter tamen his quibus pepercimus fuerit ignotum recolimus. Denique sic præterita dimisimus, ut futuris congruam adhiberemus cautelam; & sic se nossent illi provisum judicium evasuros, si se scirent in idem flagitium favendo nunquam penitus incursuros. Nunc ergo, quoniam minus sese caute ab eo munierunt, in judicium quod dilatum est inciderunt. quamvis & illis, & his, qui mittere pro impetranda venia contempserunt, valde providendum est, ne a communione nostra, ac per hoc ab universalis ecclesiæ compage ruant, sicque demum de gradibus suis minus in finem, quam volunt, exultent. Præterea si quis, ut fama mentitur, æstimat nos Vualdradæ in Galliam remeandi licentiam dedisse, vel si qui sunt, ad quorum notitiam epistolæ nostræ propter occultationem earum non pervenerunt, si scire non recusant quæ super hujusmodi negotio nostra fuerit immota semper intentio, Christianum & Vualtarium comites interrogent, quos Romam, licet non uno eodemque, tamen continuato tempore venientes, non solum ut Lotharius, quatenus a pravitate tamdem cessaret, jugiter admoneretur, hortati sumus: verum etiam eis, quia Vualdrada erat excommunicata multipliciter intimavimus, pro eo scilicet, quia impœnitens permanere proponens, a nobis salutis suæ remedium ad limina veniens apostolorum, ut statutum fuerat, minime postulaverit. In quo considerandum est, quia si idcirco potissimum per nos Vualdrada mulctata est, quoniam cœptum salutiferum iter non perfecit, quomodo ut retro rediret nostram licentiam habere valuerit, ignoramus. Sed ad vos nunc nobis, fratres carissimi, sermo est, & ad vestræ beatitudinis reverentiam noster stylus dirigitur: quatenus si adeo zelus vester non accenditur, ut Phinees imitari videatur, videlicet ut quod ille materiali, vos exerceatis gladio spirituali, saltem Nathan, Eliam, ceterosque prophetas, qui delinquentes reges salubriter corripuerunt, æmulatione sacerdotali, seu pastorali solicitudine revocari non renuat. Nam etsi quondam Elias, infirmitate victus humana, furorem principis fugit, sed & scelera ejus sæpe redarguit, & impavidus exprobravit. Similiter & iste beatus pastor ecclesiæ Petrus, qui prius quidem ad unius muliercul æ vocem, fragilitate superatus & ipse humana, quod est divina gestum dispensatione, dum mori timuit, auctorem vitæ negavit: post acceptum sancti Spiritus donum, cujus partem & vobis inesse non immerito credimus, adeo etiam post minas, post cædes, vires principum pressit, ut merito in igneis linguis Spiritum sanctum accepisse probetur. Nimirum qui quos replevit ardentes, fecit pariter & loquentes nec non & flamma divini zeli, atque suorum mirabilium verborum facibus corda principum, mundi accendentes. Et revera quis infirmabatur, & illi non infirmabantur? quis scandalizabatur, & illi non urebantur? Sed ne diutius immoremur, verbis vos solum jam nunc ipsius apostolorum principis convenire curamus, & quod ille presbyteros alloquens prosecutus est, ad vos multo magis pertinere colligite; & quale malum sit adulterium, vel quid vos maneat, si studiosi vel si desides fueritis inventi, ex sermone illius, qui per B. Clementem recitatur, attendite. ait enim: Et quid in omnibus peccatis adulterio gravius? secundum namque in pœnis obtinet locum: quoniam quidem primum habent illi qui aberrant a Deo, etiamsi sobrie vixerint. Propter quod vos o presbyteri, ecclesiam excolite, & adornate sponsam Christi ad pudicitiam. Sponsam autem dico omnem ecclesiæ Christi congregationem: quæ si pudica inventa fuerit a sponso suo, ingentibus ab eo donis & muneribus honorabitur, & vos, velut ministri sponsæ & amici sponsi, ingenti gaudio & lætitia perfruemini. Si vero sponsa hæc reperta fuerit commaculata peccatis, ipsa quidem tamquam indigna extrudetur a regalibus toris: vos autem pœnas dabitis, si forte per vestram negligentiam & desidiam obrepserit contagio sæva peccati] Ecce audistis præmium, studiosi, ecce audistis discrimen vestrum, inertes. His itaque decursis, sanctimoniam vestram hortamur, & per incomprehensibilem sanctam Trinitatem vos omnes pariter obsecramus, ut literis vestris sine mora per legatos vestros idoneos directis nobis veraciter indicetis, si secundum juramentum præstitum coram misso nostro, Lotharius cum Theutberga converseturt, aut si ita illam tractat, quemadmodum rex legitime sibi conjunctam debet tractare reginam. Et qui sint illi qui nullo pacto a nobis dissidentes, adulteris nullum consentiunt præstare favorem. Nec non & hanc

[Margin notes: 76. — im. 4. — Clemens epist. 1.]

& hanc epiſtolam noſtram oſtendatis, & excommunicationis Vvaldradæ tenorem manifeſtum facere ſtudeatis. Iam vero qui hæc veſtrum agere, & intimare quæ diximus poſtpoſuerit, ipſe ſe obnoxium & fautorem adulterorum palam oſtendet: & hoc nobis erit ſignum, eum tanto conſenſiſſe facinori, ſi obedire huic inſtituto noſtro neglexerit. ac per hoc, tamquam conventum a nobis & admonitum, ac ſalubri monimini ſatisfacere nolentem, ſed per omnia nobis inobedientem, noſtra ſeu totius eccleſiæ hunc communione conſtituimus eſſe remotum. in promptu videlicet, ſecundum apoſtolum, habentes omnem ulciſci inobedientiam. Sane cui perſonam dirigendi nulla facultas ſuppeditat, ſaltem ſcripta eamdem indicantia mittere minime parvipendat. A qua indulgentia Viridunenſem antiſtitem non inconvenienter excipimus: quem omnino præcipimus non ſolum literas ad nos, verum & perſonam de proprio clero mittere, ſine qualibet mora vel excuſatione, prorſus idoneam. Optamus ſanctitatem veſtram nunc & ſemper bene valere. Data VIII. Kalendas Februarias, indictione XV.

2. Cor. 10.

L. AD CAROLVM CALVVM REGEM.

Quod Theutbergæ judicium Lotharius retractare, ac per monomachiam decernere velle dicatur. Petit ut illam in regnum ſuum recipiat: tum ut epiſtolas dirigat, quas Lothario eidem, ejuſque epiſcopis ſcribit.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Carolo glorioſo regi.

NVNQVAM dolorem generat, ſicut ſpes fruſtrata. nunquam æque mentem vulnerat, ut moleſtum nuntium veniens inſperatum. Sed quod dicimus aperiamus. Denique inter alios ſanctæ Dei eccleſiæ religioſos propugnatores, atque veritatis ſtrenuos defenſores, neminem magis ſuper Theutbergæ glorioſæ reginæ contritione ſolicitum, neminem magis ipſius incommoditatibus condoluiſſe, quam veſtræ pietatis affectum, recolimus. Adeo ut in vita fratris ejus cauſam ipſius ſedi apoſtolicæ retuleritis, & eam largitate munificentiæ veſtræ non pauco tempore ſuſtentaveritis, noſque frequenter ad auxilium illius exhortari ſtudueritis. Quocirca ſedes apoſtolica tantam veſtræ caritatis circa eam intuens abundantiam, quoniam celeri executione, pertinacia perverſitatis obſtante, cauſam ejus perficere non prævaluit, veſtræ hanc, tamquam Deo contemplante, atque beato ſecum Petro apoſtolorum principe contradente, tuitioni ſeu clementi munitioni commiſit. Nunc autem, ſicut audivimus, Lotharius rex adverſus eamdem Theutbergam rurſus armatus, ut aſſenſum quoque veſtrum huic nefariæ intentioni ſuæ copulare potuiſſet, fœdera vobiſcum iniiſſe dicitur, & quodam regni ſui collato monaſterio, pro perdenda præfata Theutberga nutum ſibi veſtrum univiſſe diffuſa longe lateque fama protenditur. Quod ſi, ut multi ferunt, verum eſt, vehementer extitit dolendum & amariſſime deplorandum. videlicet ut a priori conſilio pietatis nunc retro, quod abſit, converſi conſilium detis impietatis, & qui hactenus favorem præſtabatis æquitati, nunc aſſenſum præbeatis iniquitati. O incomparabile detrimentum! o inenarrabile pii regis compaſſionis diſpendium! Sed abſit hoc a tanto principe, abſit a fidelium cordibus de tanto Chriſti cultore tale quid facile credere, cum potius credendum eſt, eos qui Balaam imitantur merito reprehendere, qui contra eorum vitam, quibus ſe ſimilem fieri etiam moriendo popoſcerat, conſilium præbuit, & cum occaſionem de avaritia reperit, illico oblitus eſt quidquid ſibi de innocentia optavit. Sed quia de præbendo nequitiæ conſenſu veſtro nondum ex toto credere patimur, reſtat ut ad exhortandos vos, quo circa jam fatam reginam pium ac inchoatum opus conſummetis, interim calamum temperemus. Ecce enim veritas dicit: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Ecce de offerente juge ſacrificium beato Iob legitur: *Sic faciebat Iob cunctis diebus.* Quod B. papa Gregorius exponens ait: In ſacrificio igitur ſancta actio, in cunctis autem diebus ſacrificii conſtantia actionis oſtenditur. Sed his ita præmiſſis, excellentiam veſtram nolumus ignorare, adeo Lotharium regem Theutbergam conjugem ſuam diverſis afflictionibus ſubdidiſſe, & innumeris preſſuris contra præſtita juramenta ſubegiſſe, ut nobis coacta nunc ſcriberet, regia ſe velle exui dignitate ſeu copula, & ſola privata vita fore contentam deſiderare. Cui nos ſcripſimus non aliter hoc fieri poſſe, niſi eamdem vitam conjux ejus Lotharius elegerit. Verum, ſicut multorum relatu didicimus, ipſe Lotharius conventum celebrare diſponit, & eamdem Theutbergam examini proprio in judicio ſubjicere meditatur. & ſi quidem eam præſtigiis falſitatis ſuæ, vel argumentoſis ambagibus potuerit exhibere, quaſi non fuerit legitima uxor, vult eam a ſe penitus ſequeſtrare: ſin autem, vult eam tamquam propriam quidem uxorem admittere, ſed deinde tamquam mœchata fuerit inſimulare, atque pro hoc hominem ſuum & hominem Theutbergæ ad monomachiam impellere, & ſi homo ipſius reginæ ceciderit, diſponit hanc ſine dilatione perimere. Quæ quantum ſint omni divinæ vel ſanctorum legi contraria, magnitudo quidem prudentiæ veſtræ dignius jam advertit. Sed & nos hinc aliquid ſtrictim volumus demonſtrare, prius aſſerentes, quia de retroacta controverſia Theutberga non debet ulterius ad iteratam reſponſionem provocari: quoniam quod bene ſemel diffinitum eſt, & interpoſitis juramentis deliberatum, nulla debet iteratione, niſi fortaſſis ubi fuerit major auctoritas, retractari. Deinde quia eccleſiæ refugium quærens, & eccleſiaſticum judicium ſemper expetens, ſæculari non debet ſubmitti judicio. Poſt hæc vero, cum nos ex utraque parte, id eſt, tam a Theutberga quam a Lothario fuerimus provocati judices, noſque amborum controverſiam executi ſimus, ad nullos alios convenit ſuper hoc negotio judices convolare: cum ſecundum ſacros canones, a judicibus, quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare; & ubi conceſſa eſt provocatio, non niſi ubi eſt major auctoritas, liceat provocare. Itaque cum non ſit apoſtolicæ ſedis auctoritate, quæ amborum negotium executa eſt, uſquam major auctoritas, neſcimus ſi alicui liceat de ejus judicare judicio, vel ejus retractare ſententiam. Siquidem juxta quod eccleſiaſtica lex & mos antiquitus obſervatus indicat, ad illam quidem provocatum, & aliorum ipſam diſſolviſſe judicium novimus: ab ipſa vero provocatũ, vel ſententiam ejus quoſquam violaſſe non novimus. Illud vero, quod Lotharius Theutbergam de adulterio criminatur, quis non videat dolo eſſe plenum & omni iniquitate? Denique ſi uxor ejus, ut ipſe

Num. 22. Matth. 1[0]. Iob. 1. 27. q. 2. Scripſit[ti]bis. Ivo par[t.] cap. 116. vi. c. Quod mel.

ipse jactat, non est, quid pertinet ad eum de adulterio illi calumniam texere, cum nec mœchari potuerit, si alicujus uxor non extitit? Porro de adulterio si a Lothario accusatur, &, si convicta fuerit, ultio præparatur, necesse est ut fateatur uxorem. Quid ergo incassum laborat, anxiatur, & quod sua non fuerit uxor, quibuscumque modis & qualibuscumque argumentis satagit invenire? Necesse inquam est, ut ante omnem controversiam uxorem confiteatur, si hanc ut mœchatam impetendam existimat. Sed de hoc illa coram missi nostri præsentia purgare se voluit, sed ipse non annuit. Monomachiam vero in legem assumi, nusquam præceptum fuisse reperimus: quam licet B quosdam iniisse legerimus, sicut sanctum David & Goliam sacra prodit historia, nusquam tamen ut pro lege teneatur, alicubi divina sancit auctoritas, cum hoc & hujusmodi sectantes Deum solummodo tentare videantur. His ita prælibatis, dilectionem vestram obnixe deposcimus, ut cura & solicitudo, atque omne omnino studium, seu auxilium, quod circa eamdem feminam semper fervidum habuistis, nullo tempore frigescat, imo nullo pacto tepescat; sed potius, quantum vires cælitus collatæ ministrant, nullatenus ei nocere quocumque gemina caritas vestra permittat ingenio. ne si forte quidquam læsionis inciderit, ipsi pro C illa in terribili divino judicio cogamini reddere rationem; cujus nos, tamquam Deo, sicuti prædiximus, contemplante, illam vice principis apostolorum, cujus præsidium adscivit, salvandam tuitioni commisimus. Ad extremum vero, & quando jam nulla securitas, & immunitatis ejus, quod gementes dicimus, inveniri poterit remedium, atque imminens sibi certissimo prævidetur interitus, recipire illam ad vos, & quousque de ea quod dominus revelaverit ordinetur, in regno vestro fovete, ac ei solita pietatis vestræ beneficia ministrate: & ita demum, si quid illi objicitur, auctoritate nostra præveniente, ipsius æmuli prosequantur. Sed notate, quoniam tunc hæc fieri permittimus, cum a prudentia vestra, vel eorum qui nobiscum sapiunt, nulla spes salutis Theutbergæ remanere D præscitur. Præterea sive de conjugii fœdere, sive de adulterii crimine judicium sit agitandum, nulla ratio patitur Theutbergam cum Lothario posse legalem inire conflictum, vel legitimum controversiæ subire certamen, nisi prius ad tempus fuerit suæ potestati reddita, & consanguineis propriis libere sociata. Inter quos etiam locus providendus est, in quo nulla sit vis multitudinis formidanda, & non sit difficile testes producere, vel ceteras personas, quæ tam a sanctis canonibus, quam a venerandis Romanis legibus, in hujusmodi controversiis requiruntur. Verum hæc non ut fiant dicimus, quæ sine decreto vel ordinatione nostra fieri non posse supra docuimus: sed ut ostendamus quem legum conflictum Lotharius congredi posse autumat cum persona, quam in suis penetralibus quotidie fatigat, quotidie conterit, quando vult ad judicium educit, quando vult ad claustra reducit, & cum educta fuerit, nisi ea profiteatur quæ ipse præceperat, quis est qui dicere possit quantis malis introducta submittitur? Propriæ igitur libertati committi, & ab omni oppressione ac potestate ipsius, cum quo initur conflictus, oportet liberari, atque in suis licenter uti, & suspectas personas convenit declinare, quæ se ab objectis ostendere cupit immunem. Sed jam ut, fili carissime, epistolæ finem ponamus, semper vos illud quod de A bene operante beato Iob supra commemoravimus, recolere semper in causa sæpedictæ reginæ habere præ oculis admonemus: quia frustra laudabile quid geritur, si cunctis diebus quibus vivit, hoc non exequitur operator: atque incassum in stadio currit, qui antequam ad designatum perveniat locum succumbit. Scriptum quippe est: *Væ qui perdiderunt sustinentiam. Vos autem sic currite, ut comprehendatis.* Quæ præterea de Vualdrada mœcha & excommunicata decreverimus, vos non latet. Quæ vero, quoniam nobis non annuentibus in Galliam habitatura repedavit, super ea episcopis regni Lotharii scripserimus, in epistola quam eis misimus, potestis agnoscere: cujusque transcriptum exemplar venerandis antistitibus in regno vestro ecclesiam Dei gubernantibus vestra tribui gloria faciat. Præterea rogamus, ut vestra sublimitas sine omni dilatione præsentem, crebro dicti regis Lotharii nomine titulatam, per fidelem ac prudentem virum eidem destinare maturet epistolam, cujus exemplar ecce dilectioni vestræ transmisimus. Idipsum etiam vos de illa rogamus agere, quam præsulibus ejus regni transmisimus. Sed sciendum est, quoniam quidam timoris aut favoris causa nostram suscipere parvipendunt epistolam: quidam vero suscipiunt quidem, sed palam demonstrare formidant; vel etiam Lothario placere volentes, hanc aliorum visione perniciosissime privant. Quapropter obnixe precamur, ut per talem eamdem epistolam nostram virum jam designatis antistitibus vestra sapientia mittat, qui prudenter incedens, nullum prorsus eorum prætereat, cui hanc non tradidisse quocumque modo clarescat. Quo caute ac indifferenter acto, qui hanc susceperit, vel non susceperit, per caritatis vestræ legatum vel literas protinus ac certissime, sed pleniter nobis poscimus intimari. Nam licet omnes arguendi sint ob nimiæ soporem desidiæ, multo tamen illi severius increpandi vel percutiendi consistunt, qui toties etiam a nobis moti excitari pestifero torporis somno depressi refugiunt. Sed priusquam veraciter hos agnoscamus, nihil de his definitivum deliberare prorsus absentia, seu potius ignorantia, justitia dictante, permittit. Optamus gloriam vestram in Christo nunc & semper bene valere, dilectissime fili. Data VIII. Kalendas Februarias, indictione XV.

Mo- chiam ... 17. — Ecclef. 2. — 1 Cor. 9. — a. Sive conju-

LI. AD LOTHARIUM REGEM.

Quod Theutberga tædio afflictionum contra se ipsam scribat. ceterum dissolvi ejus conjugium non posse, nisi Lotharius cælibem quoque vitam spondeat.

Lothario glorioso regi.

E AUDITO, revertente misso nostro, correctionis tuæ ut ita dicamus initio, gratias Deo condignas egimus, & ut tibi quoque grates compétibiles referremus, animum præparavimus. Sed, heu! adversa nuntia venientia hujus intentionis nostræ proposito celeriter obviarunt. Quapropter compulsi sumus mutare vocem, & qui ad gratiarū actiones os aperire disposueramus, in luctus & increpationes adhuc officiū linguæ coacti dirigimus. Siquidem epistolā nunc suggestionis Theutbergæ gloriosæ reginæ missam, deferentibus legatis ejus, suscepimus, quam nihil intimare reperimus literis, nisi quod illi asserere videbantur verbis. Verum in utroque obstupefacti pariter & mirati sumus: atque tam repente styli & petitionis mutatæ sensus

 perpen-

perpendentes, nihil tale illam nobis intimasse quoque tempore recoluimus. Si quidem cum ad relationem omnium pene, qui ex Gallicanis & Germanicis regionibus Romam orationis gratia veniunt, vel multorum illic degentium, oculos mentis inflectimus, plurimum distare conspicimus, quod ipsa nunc dumtaxat significat, & quod hi omnes quotidie propemodum verbis & apicibus innuunt: quippe quam inremotam cuncti afflictionem, ac intolerabilem pressuram, nimiamque violentiam pati testantur. quamvis illa contra, sponte ac libenter a regia dignitate exui se velle ac optare fateatur & copula. Quæ illi quidem aliter, hæc vero aliter prosequi cernitur, ita ut omnium assertionibus legaliter a te admissa, inique deinde accusata, posthæc judicio, quo tibi & omnibus subjectis tuis, nec non & episcopis placuit, evidenter purificata, deinde secundo repulsa, postremo monitis & decreto nostro, pariter & hortatu filii nostri excellentis Augusti, jure recepta dicatur. Ipsa autem his omnibus contraria nunc effecta, & suæ ipsius oblita professionis, nescimus quæ frivola fateatur: quæ videlicet nolumus exaggerare, quia nolumus supervacue laborare. Didicimus tamen multorum relatu ac multis indiciis, te ad imitationem eorum conversum, de quibus apostolorum princeps dicit: *Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitionem domini nostri & salvatoris Iesu Christi, his rursus impliciti superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum reverti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato. Contingit enim illis illud veri proverbii, Canis reversus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.* Didicimus inquam te, qui prolixo tempore in scelere permanens, ecclesiæ Dei non modicum nocuisti, nocere adhuc, & qui in sordibus eras, sordescere adhuc. Et certe in reversione legati nostri te correptum audientes, ultra quam dici valeat exultavimus, & omnipotenti domino gratias immensas retulimus: putantes videlicet, de apprehensis a te honestis moribus, tamdem aliquando fragrantiam in odorem suavitatis ad dominum dirigi, non fœtorem de iteratæ nequitiæ tuæ colluvione per mundum ultra dispergi. Sed heu! e contrario, pro suavi odore fœtor, non in quo currendum sit, sed qui tota velocitate fugiendus existat, ecce hac illacque diffunditur. Siquidem, ut opinamur, tibi non sufficit solum adulterium perpetrasse, nisi apponas ut etiam animas hominum perjurii laqueis irretitas in extremum demergas interitum. Sed quid mirum, si paucorum animabus per perjurium exitium acquisisti, quando in tanta sublimitate positus, per exemplum tuæ mœchiæ tot hominum millia in perditionis chaos præcipitaveris? Nam majora facit crimina sublimitas dignitatum. Illud autem, quod prænominata regina quasi Vvaldradæ testimonium perhibet, dicens eam fuisse tuam uxorem legitimam, aut invita, aut frustra conatur adstruere: quandoquidem illius nullo prorsus hinc testimonio quis indigeat. Cum magis nos ita sentiamus quod justum, & ita intelligamus quod æquum est, ut etiam Theutberga mortua, tu nullis legibus, nullis regulis unquam Vvaldradam in uxorem possis aut permittaris assumere. Vtrum ergo Vvaldrada legitima tua fuerit aliquando conjux, ecclesia Dei satisfactione Theutbergæ non eget. Vnum tamen scimus, quoniam nec nos, nec eadem sancta ecclesia, auctore Deo, qui adulteros judicabit, te, si Vvaldradam quandocumque resumpseris, etiam Theutberga decedente, dimittet modis omnibus impunitum. Illud vero quod dicit Romam se velle venire, nobisque passiones & quædam secreta sui pectoris reserare, fieri non convenit: quoniam & securitas itineris, quam prætendit, nulla est; & quamdiu Vvaldrada ita tibi juxta posita est, diaboli versutia non abesse convincitur. Dum enim Theutberga discedit, Vvaldrada incunctanter accedit: nimirum quia dum lex repellitur, prævaricatio confestim inducitur. Ceterum quis ignorat Theutbergam hæc contra se multis pressuris subactam deponere, ac innumeris malis attritam, imo mortis periculum formidantem, quod solo Deo custode frequenter evasit, asserere? Cum etiam, ut prædiximus, pene omnes religiosi & clari viri Galliarum & Germaniæ hæc ita se crebra relatione testentur. adeo ut hæc eam, quæ nunc scripsit, nobis scripturam fore ante multum temporis præscierimus. Verum nos talem confessionem ejus, quam non voluntas sed vis extorsit, nequaquam pro confessione recipimus. Quamobrem quisquis cōtra Theutbergam agit, non solum ecclesiam Dei graviter lædit, verum etiam sedem apostolicam, cujus judicium non licet retractare, vehementer adversus se commovere convincitur, quoniam illa ex utraque parte provocata, id est tam a te quam a Theutberga, cujus vestri negotii executrix & interemptrix effecta est. Iam vero si eadem Theutberga Romam venire disponit, & licentiam a te, conjuge videlicet suo, proficiscendi adepta fuerit, securitas est ei prorsus certissima tribuenda, qua freta nusquam metuat se per hominem aliquid incidere læsionis. Quod omnino non provenire poterit, nisi Vvaldrada Romam prius mittatur, & de ea quod conveniens sit diffiniatur: & ita demum talis immunitatis certitudo subsequatur, ut sæpe dicta Theutberga nec veniens, nec commorans, nec rediens, aliquod patiatur incommodum. Quod si minime pro repellenda a te sinistra suspicione promiseris agere, cessandum est, & ne talibus fraudis insidiis acquiescamus, omnimodis præcavendum. Tuque summo studio præfatam Theutbergam conjugem tuam tamquam propriam carnem fovere ac diligere procurato, & ne illam separari a te ullo pacto consentias, vigilanter attende. Vnde si vult a te discedere, corripe, imo corrige eam, & a tali intentione per omnia satage revocare. Iam vero si amore pudicitiæ separationem quærit, & conjugalis connubii solutionem efflagitat, certum est, apostolo prædicante, quoniam mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Verum si & ipse pudicitiam sectatus religionis obtentu copulam dissolvere vis, tantum ne simulate fiat, concedimus. Nam licet scriptum sit: *Quod Deus conjunxit homo non separet*, Deus tamen & non homo separat, quando divini amoris intuitu, ex consensu utriusque conjugis matrimonia dissolvuntur. Si ergo hoc modo vis, nos grato permittimus animo, celeremque præbemus assensum. Aliter autem fieri mutuam vestram separationem prohibemus: siquidem scriptum legimus: *Erunt duo in carne una.* Quod D. Gregorius exponit dicens: Si igitur vir & uxor una caro sunt, & religionis causa vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel fortasse ad illicita migrantem, quæ est ista conversio, in qua una eademque caro, & ex parte transit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione? Si vero utrisque conveniat

2.Pet.2. | 1.Cor | Matt | Gen. | Lib. epist

niat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare? quando certum est, quod omnipotens dominus, qui minora concessit, majora non prohibuit. Porro si sterilitas accusatur, cogita Saram nonagenariam, Annam quoque simul & Elisabeth. quam tamen sterilitatem fortasse non facit infecunditas, sed iniquitas. De aliis postremo vitiis, audi quid cælestis bibliothecæ cultor dicat Hieronymus. Grave, inquit, pondus uxorum est, si excepta causa fornicationis eas dimittere non licet. Quid enim si temulenta fuerit, si iracunda, si malis moribus, si luxuriosa, si gulosa, si vaga, si jurgatrix & maledica, tenenda erit istiusmodi? volumus, nolumus, sustinenda est. Cum enim essemus liberi, voluntate nos subjecimus servituti, & revera, ut verbis utamur apostoli, *alligatus es uxori? noli quærere solutionem.* Ergo, gloriosissime rex, esto propria contentus uxore, & præter illius, alterius unquam ne quæras consortium. Et certe, quantum humanus invenire sufficit intellectus, eadem crebro memorata mulier non solum insons sæpe comprobata est, verum & ecclesiæ auxilium, atque judicium provocasse dignoscitur. Insuper & sancti apostolorum principis Petri præsidium expetivit. Unde sedes apostolica causam vestram per ipsam cœpit discutere, & quidquid quæstionis emersisset, speciali judicio suo reservare proposuit. Qua de re non putamus te in tantam tui perniciem devolvendum, ut contra nostras diffinitiones, vel adversus crebro dictam feminam, beati Petri confugio prorsus innixam, agere quocumque modo consentias: cum tibi potius, & regno tuo, quam Theutbergæ, si ad hoc tam immane piaculum dilapsus fueris, acquiras omnino dispendium. Igitur consilium nostrum accipe, & monita nostra tamquam affectuosi patris amplectere, atque ab omni pravitate mentem, linguam, corpusque refræna. præcipue Vualdradæ pellicis tuæ, & dudum a te repudiatæ communionem declinans, & ejus consortium perpetuæ oblivioni contradens. Excommunicata est enim, & usque ad præsentiam nostram, ab omni Christianorum contubernio sequestrata, sicut totus jam novit occidens, & jam jamque per missos nostros minime cum plagis ceteris oriens ignorabit. Quamobrem cavendum est, ne cum ea pari mucrone percellaris sententiæ, ac pro unius mulieris passione, & brevissimi temporis desiderio, vinctus & obligatus ad sulfureos fœtores, & ad perenne traharis exitium. Deterius quippe in populis prælati delinquunt: ac per hoc ipsi crudelius quam ceteri puniuntur. Sed ut manifestius vera nos dicere scias, B. papam Gregorium audi, qui ait: Scire etenim prælati debent, quia si perversa unquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Unde necesse est, ut tanto se cautius a culpa custodiant, quanto per prava quæ faciunt non soli moriuntur. Hæc autem nos tibi nunc scripsisse, & quasi inter nos & te verba nostra excessus tuos corripientia discurrisse sufficiat. Ceterum præcave, ne quando nobis, secundum domini præceptum, duos aut tres testes adhibeamus: imo vero, ne hoc ecclesiæ sanctæ dicamus, &, quod non optamus, decreto fias cunctis sicut ethnicus & publicanus.

Porro excellentiam vestram hortamur, ut hoc exemplar epistolæ ad Lotharium missæ, quousque illum nostris monitis obedire perfecte cognoveritis, apud vos nemine alio sciente retineatis. Si autem suæ obstinationi non cesserit, & quæ ei ad præsens dirigimus, perficere distulerit, vel si Theutbergam reginam debito honore non retinuerit, vestra ad omnium notitiam, quæ de eo statuimus, faciat venire sublimitas, & juxta nostræ censuræ modum ad gloriam vestram transmissum huc illucque dispergat.

Matth. 19. — 1 Cor. 7. — q. 3. Præ- ue. — Matth. 18.

LII. AD CAROLUM REGEM.

Extat infra in concilio Suessionensi III. anno 866.

LIII. AD LUDOVICUM REGEM GERMANIÆ.

Ut Lotharium ad diligendam Theutbergam excitare pergat, & Ingeltrudem ad Bosonem maritum redire compellat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Ludovico glorioso regi.

PRECAMUR amabilem dilectionem vestram, ut regem Lotharium monere nullo pacto desistatis, ut debitam dilectionem Theutbergæ reginæ uxori suæ semper impendat: nec sibi blandiatur, quasi studeat eam cogere, ut aliquod sibi crimen impingat, & per hoc valeat illam a suo consortio sequestrare: quoniam hoc nec ipse legaliter agere prævalet, nec nos talibus præstigiis, & tam fraudulentæ calliditati locum dare permittimus. Sed etiamsi abundante iniquitate, qualibet astutia, potius autem violentia, tale quid machinari potuisset, Vualdradam ei mœcham, cujus immundo desiderio ad ista intendit, anhelat, & pervenire dementer affectat, nullus conjugali fœdere permitteret sociari, nisi forte quis omnium legum, nisi cunctarum regularum temerator & infractor inveniri voluisset. Agite igitur circa eum benigne, & quoniam filius germani vestri est, tamquam os vestrum & carnem monere, increpare, imo vero etiam severius corripere, quin & quoquomodo corrigere studeatis, mentis scilicet ejus salutem magis quam corporis anhelantes. Postremo, fili carissime, non vos latere credimus, quot & quantos labores pro refuga illa Bosonis uxore sæpe pertulimus, & quoties eam, ut ad justitiæ tramitem remearet, salubriter admonuerimus: & qualiter etiam non resipiscentem, sed nequitia sua pertinaciter persistentem, gladio anathematis percusserimus. Quæ nec percussa doluit, nec attrita voluit recipere disciplinam. Vir autem ejus, innocens videlicet, in ejus absentia hinc inde labore non modico fatigatur, quoniam nec ipsi reconciliari absenti prævalet, nec alterius illa vivente consortium ei conjugale conceditur. Qua de re quoniam improbitatem & insolentiam ejusdem viri continuam patimur, volentis scilicet ardenter ad secundum, imo ad illicitum convolare connubium obnixe dilectionem vestram deposcimus, ut pro revocanda ea omne studium pro Dei amore sumatis, quinimo & camdem perditam ac sæpe damnatam feminam lucrari domino valeatis, ita ut si monitis provocata viam suæ salutis non arripit, saltem pressuris per vestram industriam angustata resipiscat: & quæ ad dominicam cœnam sponte intrare noluit, dum tantum intret, vel compellatur invita. Nam forte de hujusmodi dominus per prophetam dicit: *Ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inveniet, & sequetur amatores suos, & non apprehendet eos: quæret & non inveniet eos, & dicet, Vadam & revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc.* Quod venerandum oraculum

Osea 2.

si tropice dissseratur, non parvam utilitatem generat. Verum nunc breviter dicendum est, quoniam si eadem femina, sicut nec debet, nullius communione frueretur, & non exquisitis voluptatibus poriretur, si denique vias suas spinis septas pateretur, si in terrenis desideriis de impossibilitate lassaretur; jam Deum profecto ad mentem reduceret, & ad amorem viri proprii vel invita rediret. Sic ergo pervicax illa & impœnitens anima, quæ diu est adultera conata persistere, sic fortasse, si tamen necessitas ei per vos rerũ interim titulatarum imponeretur, fidelis jam decerneret esse conjux, quæ merito ac veraciter deinde dicere posset, *Revertar ad virum meum priorem, quia bene erat mihi tunc magis quam nunc.* Optamus gloriam vestram bene valere, dilectissime fili. Data Nonis Martii, indictione xv.

Ibid. 7.

LIV. AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI CONSTITVTOS.

De Ingeltrude Bosonis comitis uxore fugitiva: ut illam excommunicent, si ad virum redire contemnat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo ac sanctissimo & confratri nostro Hincmaro archiepiscopo, & omnibus archiepiscopis seu episcopis in regno Caroli constitutis.

CANONICA auctoritas hoc omni in loco prædicare non cessat, ut populus divino cultui mancipatus irreprehensibilis existat. quo enim mediante fieri melius poterit, quam illorum sollicitudine, qui pastorum loco curam dominici gregis susceperunt? Quapropter vestram commonemus fraternitatem, imo & sanctitatem, ut vestram diœcesim non sinatis pollui fornicariis. Ecce jampridem direximus vobis de uxore Bosonis comitis, quæ relicto viro fugit, ut eam revocare fecisfetis viro suo: sed quod occasione mergente minime factum conspicimus; unde forsan vos negligentes, nos judicare possumus: quapropter præcipimus vobis auctoritate apostolica fulti, quatenus eam faciatis reverti ad proprium virum, concessa sibi negligentia, qua in eum deliquit: & si vobis inobediens contempserit repedare, corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi, & societate omnium fidelium citius tam illam, quam ceteros qui ejus facinori favere videbuntur, excommunicare festinetis: ut domus Dei talibus rectoribus dirigatur, quales catholicus ordo delegisse cognoscitur. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere.

ARSENII EPISCOPI HORTENSIS, SEDIS APOSTOLICÆ LEGATI, epistola generalis ad omnes episcopos.

Ingeltrudem Bosonis uxorem excommunicatam & anathematizatam declarat, eamque ab ullo recipi vetat.

Arsenius divino nutu episcopus, missus & apocrisiarius summæ sanctæ catholicæ atque apostolicæ sedis, & beatorum apostolorum principum Petri & Pauli ultimus famulus, & legatus domini Nicolai pontificis & universalis papæ, omnibus archiepiscopis & episcopis, atque omnibus sanctæ ecclesiæ Dei fidelibus, Galliæ, Germaniæ, ac Neustriæ commorantibus.

FRATERNITATIS vestræ omnium dilectionis jam cognovisse credimus industriam, qualia & quanta nefandissima scelera Engeltrudis quondam Bosonis comitis mulier perpetrasset, & qualiter pro hujusmodi dominus Nicolaus summus pontifex & universalis papa, eam excommunicavit, ac a Christianorum consortio separavit: etiam insuper, quousque dum de peractis malis veram egisset pœnitentiam, anathematis eam vinculo innodavit. Sed cum nos a beatorum principum apostolorum, scilicet Petri & Pauli, fuissemus egressi liminibus, & ab ejus utique sanctimonio directi, fratrum pro pace regumque concordia, ac Galliarum intra properassemus in finibus, sicut & de ceteris curam agentes, prædictam etiã Engeltrudem ad sanctæ matris voluimus convocare ecclesiæ sinum. Sed ipsa in sua feritate permanens, nequaquam eam ad præfatæ sanctæ matris ecclesiæ gremium convocare valuimus. Vnde tam in regno Caroli gloriosi regis, quam in Hlotharii, excommunicationem atque anathematizationem domni apostolici omnibus de ea declarare studuimus. Sed cum ad Hludovici gloriosi regis præsentiam apud Vvormatiam reverteremur, tum demum pone nos gressus est movere conata. Sed postquam jurejurando conjuraverit, quod ante nos, vel nobiscum pariter, Romam venire deberet, & secundum domni apostolici præceptionem de peractis malis pœnitentiam ageret, secundum hujus orationis textum promittens: Iurans ego Engeltruda, filia quondam Mattefredi comitis, quæ fui uxor Bosonis comitis, vobis domino Arsenio episcopo, misso & apocrisiario summæ sanctæ catholicæ atque apostolicæ sedis, & per vos domino meo Nicolao summo pontifici & universali papæ, per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, & hæc sancta quatuor Christi Dei euangelia, quæ ore osculor, & manibus propriis tango, quia amodo relinquam illam malitiam, quam in prænominato Bosone viro meo exercui, & ut ovis quæ fuit perdita, ad sanctam atque apostolicam sub eadem obligatione vertar ecclesiam: & in Italico regno, aut vobiscum pariter, aut ante vos, quomodo provideritis ibo, & quidquid domnus apostolicus decreverit, jusserit, vel terminaverit, adimplebo, ac perficere non recusabo. Deinde nobiscum usque ad Danubii transitum veniens, ibique ad quempiam consanguineum caballorum adminiculo ire condixit, & ad Augustam ad nos civitatem ad prædicti negotii perfectionem redire pollicebatur. Sed his omnibus relictis non timuit tentare Spiritum sanctum, & diabolo instigante in perjurii laqueum est ingressa, & a nostræ salubritatis prædicatione pedem retorsit, & a tramite veritatis discessit. Inde obtestamur per auctoritatem Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum principum Petri & Pauli, & domni Nicolai summi pontificis & universalis papæ, ut nullus vestrum eam in sua parochia recipiat, sed eam funditus in omnibus ecclesiis vestris prædicate excommunicatam, & ab omni communione Christianorum sequestratam & extraneam, insuper & anathematis vinculo innodatam, & inter impias & scelerosas manus damnatam, donec de scelerosis factionibus suis, atque præfato perjurio, ante domni apostolici præsentiam veram accipiat pœnitentiam. Et si aliqua falsidica scripta, vel etiam verba forte nostræ absolutionis protulerit, ei nullatenus credite. Flagitamus caritatem vestram, ut cum ab uno fuerit perlecta patre, antequam aliquis ejus pellacissimæ morbo contaminetur, ad alterum istam dirigat epistolam.

LV. AD LVDO-

LV. AD LUDOVICUM REGEM GERMANIÆ.

Conqueritur de Lothario, quod nihil eorum præstet quæ promisit. Prohibet ne Romam veniat, priusquam Vualdradam, ut jussus est, eo dirigat, & Theutbergam tractet ut reginam, & Treviris atque Coloniæ legitimi episcopi ordinentur. In embolo, de reditibus sancti Petri.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Ludovico glorioso regi.

SYLLABARUM vestrarum tenore pandistis, vos una cum dilecto filio nostro Carolo glorioso rege, fratre videlicet vestro, ad commune B colloquium venisse: cui quia defuit Lotharius rex, nepos scilicet vester, perhibetis vos ad eum jam dictum fratrem vestrum Carolum regem, adjuncto sibi quodam ex episcopis regni vestri, misisse: quatenus, prout vobis per epistolas nostras ad vos directas injunximus, ab illis admoneretur, ut in omnibus jussionibus nostris obediens existeret. Quod quia tam ut pote pii principes justitiam diligentes, quam proximi salutem per caritatem quærentes, nostrisque nihilo minus adhortationibus obsecundantes, egistis, debitas gratias agimus: quantum tamen lucri efficacia vestra vel nostra monita penes eumdem regem Lotharium C impetrarint, fateor hactenus non elucet. Sed dicitis eum tam absentem quam postea præsentem, a vobis ipsam admonitionem benigne suscepisse, deindeque professum fuisse in omnibus se nostris præceptionibus pariturum. Quod quia sæpe audivimus, non tamen hinc effectum percepimus, satis ingemiscimus, & hujus rei gratia ultra quam dici possit affligimur. nimirum qui etiam pro sua ipsius salute quotidie laborantes apud ipsum nihil omnino proficimus, dum quod sermone dicit, facto non perficit: & præcipue cum verba ejus, ut arborum folia, sonare quidem possint, saturare vero, cum sint sine fructu, non possint. Quamobrem, dum quærimus cui hujusmodi vir valeat D comparari, nullus menti convenientius occurrit, quam ille filius, cui apud Matthæum pater dixisse legitur: *Fili, vade hodie, operare in vinea mea.* at ille respondens ait: *Eo domine, & non ivit.* Unde merito figuram Iudaici populi exprimit. Ipse quippe repromittebat Moysi dicens: *Cuncta quæ locutus est dominus faciemus*: non tamen quæ verbis repromittebat, rerum affectibus adimplebat. Ita, proh dolor! & iste nepos vester, semper quidem nostra monita velle audire, semper adimplere cupere protestatur: non tamen quod ore, quod scriptis opportune, importune sepissime profitetur operibus exercere vel factis exhibere contendit, E & paternis monitis nostris non tamquam filius obediens paret, sed tamquam ingratus post tergum repedavit. Si quidem in quo aliquando apparuit rex Lotharius nobis obediens? aut quid ab illo exegimus nisi salutem suam? nisi jurationem quam læsit ecclesiæ? nisi Theutbergæ reginæ conjugis ejus apud sanctum Petrum præsidium requirentis securitatem? nisi nostram etiam post tot labores aliquando requiem? Nam hinc inter innumeras alias curas præcipue laboramus, hinc omnimodam de Vualdrada mœcha & excommunicata suspicionem adimendam sæpe decrevimus. Hinc etiam ut novi Treverensi & Coloniensi ecclesiis antistites darentur injunximus: videlicet qui nec per Theutgaldi & Guntharii dudum episcoporum, nec per jam fatæ Vualdradæ favorem proveherentur, sed canonice a filiis & de filiis jam nominatarum ecclesiarum electi, ab his qui earumdem ecclesiarum antistites soliti sunt consecrare, regulariter ordinarentur. Sed cum hæc omnia nos opportuna esse ac necessaria prospicientes, ipsi regi Lothario crebro mandassemus, quo nostræ institutionis executor effectus, ut hæc consummarentur annueret, imo ut sua prorsus executione perpetrarentur insisteret, aliquid horum effectum quemlibet accepisse nos profecto nondum cognovimus, & tamen ille nostra se velle perficere in omnibus monita profitetur. Denique Vualdradam ad nos non solum non misit, sicut sæpius illum hortati sumus; verum etiam Ticinum, dum ad nos tendere crederetur, jam profectam, in Gallias reducere procuravit. Filiam vero nostram Theutbergam reginam, quæ beati Petri se tegmine semper muniri poposcit, non solum sicut reginam secundum præstitum juramentum non tractat: verum etiam nec pro timore Dei, nec pro sancti Petri reverentia, nec pro conjugali fœdere, nec etiam pro eodem collato juramento, saltem in minimis quibusque negotiis suam hanc esse participem recognoscit. Quippe quam omni egestati, omni opprobrio, omni prorsus abjectioni submittit. Porro de præmemoratis ecclesiis ordinandis non solum mandata nostra contemnit, sed & sacrorum canonum præcepta conculcat, dum videlicet viduatis ecclesiis non compatitur, sed has tanto tempore sine rectore manere permittit. Ecce, fili carissime, quomodo Lotharius rex instituta nostra custodit, ecce quomodo verum est, quod dicit nostra se velle in omnibus observare decreta. Et adhuc ad nos se properare velle demonstrat, cum id ne sine nostra licentia præsumeret, nos ei sæpe districtius injunxerimus & prohibuerimus. Verum quamobrem Lotharius Romam proficisci gestiat, miramur si vestram latere potuit prudentiam. Itaque impleat prius cuncta quæ præmisimus, totius occasionis vel sinistræ suspicionis fomitem a se procul abjiciat, imo vero a nostris mentibus amputet, & tunc, si ei sit huc veniendum, a nobis est solicite providendum. Siquidem etiam si cuncta, quæ nos ei supra commemoravimus injunxisse, penitus adimpleta potuisset ostendere, nec sic ei contra interdictum nostrum Romam fuerat properandum: quanto minus nunc, quando toties a nobis admonitus nihil de eis consummasse convincitur? Igitur dilectio vestra illum nunc venire Romam quæso prohibeat: alioquin mihi credite, si contra propositum nostrum forte præsumpserit, minime cum qua cupit honestate vel hic suscipietur, vel hinc profecto regredietur. Nam sicut mulier domino fide proximans tangit, turba vero licet tangit, tamen comprimit; sic, proh dolor! isto in tempore quidam etsi tangere, etsi approximare videntur, tactus tamen eorum, quia non ex fide, pressuram gignit, & approximatio turbationem adducit. Ergo necesse est, ut talem se in cunctis exhibeat rex Lotharius, ut nos eum gratanti animo primitus suscipere delectemur, & ita demum venientem expansis brachiis amplectemur. Quod aliter fieri non poterit, nisi Vualdrada Romam, sicuti cœptum fuerat, dirigatur, ut videlicet nos causam ejus ad finem legitimum perducamus, qui de ipsius prævaricatione semel initium judicandi suscepimus: & nisi reginam Theutbergam, secundum tenorem juramenti ab ipso audiamus rege Lothario conjuge suo tractari: videlicet ut talem se circa illam mente demonstret & opere, qualem

Matth. 21.

Exod. 19.

lem diligens rex erga dilectam conjugem suam se debet demonstrare reginam: & nisi de proprio clero in Agrippinensi colonia atque Treverensi ecclesiis episcopos ordinari permiserit, eos scilicet, qui nec Vvaldradæ, nec Guntharii, nec Theutgualdi favore vel eligantur, vel etiam consecrentur. Hæc sunt, carissime, quæ si Lotharius nepos vester callide non perfecerit, hunc veraciter nos audire velle procul dubio poterunt indicare, atque si saluti ejus vestra caritas consulit, eum magnopere suadeat incitare, & non ejus foris perstrepentibus verbis facile credat: sed operum facta, secundum perspicacissimam proprii affluentiam sensus, consideret. Dicit enim Ioannes apostolus: *Filioli mei, non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate.* Nam si nosse libet excellentiæ vestræ, quid sit unde Lotharius jactat se nostram in omnibus adimplere voluntatem, nos evidenter aperiemus. Videlicet quia nobis, imo Deo nostro obediens, Theutbergam conjugem suam recepit, Vvaldradam vero, ut pote adulteram, merito sequestravit, nec ad illam post reversionem legati nostri accessit. Sed prudentia gloriæ vestræ jam valet advertere, quid prosit si ad eam non pedibus corporis, & tamen passibus mentis accedit. Quid prodest quia forinsecus ab illa sequestratus cernitur, qui tamen ei valde conglutinatus intrinsecus intelligitur? Quid autem proficit dilectæ filiæ nostræ Theutbergæ reginæ, quia non ex toto ab illa videtur corpore prolongatus, dum tamen esse cum ea mente minime probatur annexus? Quid ei proficit conjugalis fœderis, vel regiæ dignitatis nomine solo frui, quæ caret omnibus quæ ad perfectæ dilectionis & consimilis ditionis pertinere videntur insignia? Nam quis nisi æmula ejus, Vvaldrada videlicet, quæ non solum pro adulterio commisso, sed pro impœnitenti corde vinculis est excommunicationis innexa, regni cum Lothario culmina possidet, gloria fruitur, jura tenet, & omnia suo disponit arbitrio: Quæ licet a colloquio ejus sejuncta specie tenus videatur existere, per internuntios tamen, & diversos satellites, tantumdem penes ipsum, vel etiam magis valet, quam si legitima conjux haberi quoquo modo potuisset. Nam nemo apud regium apicem est adjutus, nisi per illam: vix usquequaque læsus, nisi propter illam quisquam esse refertur. Illa quippe penes eum gratiam poscentibus impetrare, ipsa sola quibus mavult beneficia parare consuevit. Iam vero si ita non est ut dicimus; id est si vel Theutberga regina tantam apud ipsum incommoditatem & dehonestatem non patitur, nec Vvaldrada mœcha gloria tanta non fruitur; quare nobis scribens, vel aliis satisfaciens, sicut indicat de Vvaldrada, quod post missi nostri reversionem non ad eam accesserit, ita non de conjuge sua Theutberga, quod eam secundum datorum tenorem juramentorum tractet atque retineat, nisi quia non habet unde glorietur? nec agit sic erga eam, ut nobis id veraciter referens gratiarum a nobis inde percipere valeat actiones? dum non solum illa nulla munificentia ipso largiente ponitur, verum etiam omnibus opprobriis, & ut prætulimus egestate summa tabescit? Dicite ergo illi vos, carissime, & vestra sagaci conventione suadere contendite, ut quando nobis mittit, ad Vvaldradam post reditum missi nostri contra interdictum nostrum se nullatenus accessisse, mittat etiam quod Theutbergam uxorem suam juxta præstita juramenta benigne tractet, & secundum regiam dignitatem retineat: ita dumtaxat, ut quod mittit veritate fulciri aliis etiam attestantibus cognoscamus. Mittat nihilo minus nobis, quod in præfatis ecclesiis ordine quem supra dictavimus episcopi sint regulariter ordinati: & tunc perhibenti se nostra velle jussa perficere credemus, & condignas Deo gratias referemus. Nam quamdiu Theutbergam regio cultu & conjugali dilectione non retinet, & Theutgualdum vel Guntharium ecclesias dudum sibi cum sacerdotio ablatas obtinere permiserit occupatas, licet Vvaldradam non videat, hi tamen gradus sunt, quamvis ad ima mergentes, per quos illum sensim ad ipsam tendere prudens quisque patenter agnoscit: dum & illos fovet, quos ad pronefas ductores habuisse claret, & eam affligit, quam debita correctione præmissa Christo juvante recepit. Accusatores autem habere Lotharium, non nisi illum, qui accusator fratrum in Apocalypsi Ioannis appellatur, & opera ejus, quæ & ipsa ejusdem antiqui hostis instinctu patrantur, profecto comperimus. Quæ vero Lotharius rex vester nepos operatur, accusatore non indigent. Manifesta quippe, apostolo teste, sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, & reliqua. Optamus gloriam vestram nunc & semper bene valere, dilectissime fili. Data III. Calendas Novembris, indictione I.

Statuit præterea nobiscum excellentiæ vestræ legatus, ut mediante Maio mense hujus primæ indictionis, pro unius anni reditibus rerum S. Petri in regno vestro sitarum recipiendis, nostros missos direxissemus: cum duorum annorum jam tempora præterierint, ex quo reditus ex illis debuerunt esse collecti, & nos ex eis nihil recepimus. Porro si, sicut per multos & hunc eumdem vestrum legatum cognovimus, Arsenius inde aliquid colligit, licet nobis aliquid non detulerit, de præteritis annis collegit, non de futuris. Vnde rogamus gloriam vestram, ut pro mercedis vestræ cumulis, collectis omnibus illis, per vestri culminis viros ad apostolorum limina orationis gratia venientes, antequam de finibus regni vestri foras ea duci jubeatis, nobis significetis, ut his interim in tutissimo a prudentia vestra statuto loco reconditis, si a spiritali filio nostro Augusto obtinere potuerimus, ut cum ipsius homine nostrum illuc dirigamus, & ea ut nobis sine aliquo dispendio deferantur, recipiamus, gratiarum actiones domino rependendæ sunt. Sin autem, missum nostrum Deo opifice destinabimus, qui qualiter in vestro regno sint recondita ac custodita, cum vestro misso prævideat: & his nihilo minus interim in vestro regno bene salvatis, aut nobis renuntiet, aut certe quidquid prævidérimus, vel sanxerimus, facere non omittat. Aut si gloria vestra, quæcumque illa fuerint, infra territorium ditionis vestræ, videlicet usque Bononiam aut Ravennam perduci fecerit, tantum ut secura sint, hoc multo amplius utile & gratum habebimus; quoniam & nos deinde modo quo valuerimus, usque Romam ea ferri jubebimus.

1. Ioan. 3. — Apoc. 12. — 2. q. 1. Lothar. — Galat. 5.

LVI. AD LVDOVICVM REGEM GERMANIÆ.

Vt desinat tamdem intercedere pro Theutgualdo & Gunthario.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Ludovico glorioso regi.

EPISTOLAM serenitatis vestræ pro Theutgauldo & Gunthario dudum episcopis nos obnixe precantis accepimus, & quamobrem pro illis

illis tot vestra celsitudo labores assumat, admodum fateor miramur & obstupescimus. Quanta nempe mala nos perpeti, quanta incommoda sustinere sæpe audistis, & liquido nunc cognovistis? nusquam tamen quia causa nostri doluistis apparuit. & quod cum caritate vestra dicimus, sic ecclesiæ matris vestræ semper damna duxistis, tamquam si nihil ad vos inde quoquomodo pertineret, & veluti ejus non esse filii per omnia videremini. Quantos autem sudores, quantaque certamina pro recidendo malo, cujus Guntharius & Theutgaudus auctores & conflatores inventi sunt, pertulimus, imo vero indesinenter perferimus, & ne rediviva iterum radice succrescat, incessabilibus laboribus fatigamur? Nunquam tamen vos in his omnibus concertantes aut collaborantes nobis adhærescere consensistis. Sed nunc pro reconciliandis Theutgaudo & Gunthario, totius hujus mali fabricatoribus, satagitis, curritis, anxiamini, & nobis crebro id ipsum mittere minime recusatis: quosque nescio quomodo amaricatos appelletis, dum certe illi pene quotidie potum amaritudinis propinare nobis non desinunt. Nam quoties eorum facti memoria inter aliorum dura quæque nobis ingerentium infertur, toties nos absque multi mœroris amaritudine remanere nequimus. Cesset itaque vestræ gloriæ jam nos super hoc pulsare sublimitas, & quod fieri non potest, tandem aliquando prætermittat. Dum enim non possumus adipisci quod volumus, necesse est ut hoc velimus consequi omnino quod possumus & debemus. Nam sedis apostolicæ sententia tanta semper consilii moderatione concipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur, tantaque deliberationis gravitate profertur ut retractatione non egeat, nec immutari necessarium ducat: nisi forte sic prolata sit ut retractari possit, vel immutanda secundum præmissæ tenorem conditionis existat. Theutgaudus igitur & Guntharius hujus sanctæ & apostolicæ sedis sententia perculsi, si patienter egerint, & malorum quorum plantatores fuere, eradicatores extiterint, atque si hæc perfecta in se humilitate, dignisque pœnitentiæ fletibus abolere studuerint, poterunt utique alia miserationis ecclesiasticæ beneficia præstolari, prioris tamen ministerii, aut cujuscumque sacerdotalis officii dignitatem frustra quidem sperare poterunt, resumere autem in sempiternum non poterunt. Sed quia caritas excellentiæ vestræ pro his dolet, laudamus: quia & nos, sicut ad eorum detrimentum tunc zelo & justitia Dei commoti gementes devenimus; ita & nunc, quoties eorum reminiscimur, toties ingenti cruciatu mentis accendimur, atque de ipsorum discrimine illis valde compatimur & condolemus. Secundum apostolum namque, si quid patitur unum membrum, compatiuntur & omnia membra. Verum si de his, vel de actibus eorum, vel quæ sit penes nos de ipsis fixa sententia, pleniter ut innuitis cognitum vobis fieri cupitis, ad epistolæ tenorem, quam ad venerabiles episcopos regni vestri transmisimus, si placet, industria sublimitatis vestræ recurrat. Optamus gloriam vestram in Christo nunc & semper bene valere, o dilectissime fili. Data III. Kalend. Novembris, indictione I.

1. Cor. 12.

LVII. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Petit ut auxilio sit episcopis ad conventus habendos de negotio quod ipsis demandavit.

Comperiat celsitudo vestra, nos metropolitanos præsules regni vestri ad quædam tractanda ecclesiastica negotia, quorum gloriæ vestræ tenorem ostendi præcepimus, singulos cum suffraganeis suis pariter convenire mandasse: cujus videlicet executionis summam fratri & coepiscopo nostro Hincmaro commisimus. Quapropter rogamus piam dilectionem vestram, ut tanto negotio auxilians, quo facilius iidem fratres nostri convenire valeant, suffragari dignetur: quatenus ipsis vestro solatio potitis, præsens negotium rite tractantibus, vos quoque pro tantæ pietatis studio præmium consequamini. Erit autem eis & aliud post modicum decreto nostro synodice ventilandum: sed ne duplicatus labor eis onerosus existat, interim in hoc operam dare illos oportet, ut videlicet ad alterum libentius ac expeditius, Deo juvante, pertingere possint. Optamus gloriam vestram nunc & semper in Christo bene valere, dilectissime fili. Data IX. Kalendas Novembris, indictione prima.

LVIII. AD EPISCOPOS IN REGNO LUDOVICI CONSTITUTOS.

Reprehendit illos, quod Theutgualdum & Guntharium suis gradibus restitui cupiant. Exponit quam graviter deliquerint, tum in suscipienda Ingeltrude Bosonis conjuge refuga & excommunicata, tum in adstruendo & defendendo Lotharii repudio, & quod propterea merito fuerint depositi. Quare hortatur ut desinant, & ut Lotharium ad exequenda jussa pontificis inflectant.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris archiepiscopis & episcopis in regno Ludovici gloriosi regis constitutis.

Gaudemus quidem, fratres, & plane vobis non immerito congaudemus, quoniam per caritatem vos Theutgualdo & Gunthario dudum damnatis compati & condolere conspicientes, etiam pro recuperandis his in pristinum dignitatis gradum non modice satagere contemplamur. Sed tristamur, & valde tristamur, carissimi, quia sic pro duorum hominū dejectione satagitis, ut plurimæ multitudini Christianæ plebis per eos læsæ minime consulatis: sic pro duorum hominum restaurando statu pro criminibus manifestis eliso certatis, ut tot fidelium casum, qui eos per præcipitia sunt secuti, nullo modo perpendatis. Sed quid mirum, quando etiam cum essetis vicini locis illis, in quibus Theutgualdus & Guntharius ecclesias Christi sibi commissas videbantur quidem regere, non autem regebant, in quibus etiam licenter, ac sine quavis prohibitione, tam Vualdrada, quam Engeltrudis uxor Bosonis, prostitutionis suæ sibi lupanaria quodammodo præparaverant, nec contra insurgentem morbum medicinale ferrum exacuistis, nec ad excitandos sopore noxio oppressos eodem tempore fratres caritatis pedibus cucurristis, sapientissimo Salomone de talibus admonente atque dicente: *Discurre, festina, suscita amicum tuum?* Quod non solum tunc minime vos egisse liquet: verum etiam nec postquam nos erecti sagittas divinæ pharetræ jaculare adversus hujusmodi pronefas longe lateque cœpimus, nobis collaborare solicite procurastis. denique ubi super hoc labor vester apparuit? ubi concursus, vel ubi sacerdotale studium claruit? quando ascendistis super montem excelsum? quando euangelizastis Sion? quando quasi tuba exaltastis vocem? quando annuntiastis cuilibet in hac

Prov. 6.

hac culpa detento scelera sua? quando ascendistis ex adverso, & opposuistis murū pro domo domini? quando pro ea latratus dedistis? quando Phinees, ut cessaret quassatio, imitati estis? quando Danielē in puniendis adulteris presbyteris sectati estis? vel quando nobiscum ut castrorum acies ordinati stetistis? quando nobiscū dominum in choro laudastis? vel quando columbas imitati gregatim contra milvos incedere studuistis? quando cantavimus simul: *Deus in loco sancto suo, Deus qui habitare facit unanimes in domo.* & rursus: *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum?* in unum scilicet mente magis quam corpore. Quod si nihil horum egestis, nec in nullo nobiscum convenire voluistis: sed sicut laboribus nostris diverso tempore, pro destruendis quæ viri prædicti fabricaverant impensis, minime communicastis, ita & dolorum nostrorum participes fieri recusastis: quid nunc satagitis, & anxiamini, & pro duorum virorum restauratione, innumerorum prævenire vultis fidelium subversionem? An plurium interitum parvipenditis, & duorum virorum casui solummodo condoletis? Et sola quidem illorum vobis ruina gravis, nostra vero & totius ecclesiæ, cui Deo auctore servimus, quotidiana solicitudo, & pro eradicandis quæ ipsi plantaverunt malis incessabilis cura & intolerabilis profecto vexatio, levis & contemnenda videtur? Sed nos quæ pertulimus, imo quæ de factorum ipsorum origine quotidie toleramus, non contemnenda ducimus, nec levia possumus æstimare, quorum gravissima nos cernimus, & non vos, pondera bajulare. quamvis & caritatem vestram incommodis nostris cognitis compati minime diffidamus, & jam nunc exposita nequaquam perfunctorie posse credamus.

Psal. 67.

Psal. 132.

Ordiamur ergo historiam Theutgualdi & Guntharii, si tamen non tragœdia potius sit dicenda: & ut partim saltem quæ nos experti sumus de illis vos quoque scire valeatis, quantum epistolæ caventes prolixiorem sermonem cursim disserere possumus, texentibus nobis advertite. Igitur cum Engeltrudis, uxor Bosonis comitis, ad Gallias relicto proprio viro cum adultero adultera transmigrasset, & vir ejus eam cum multo labore reducere voluisset, nec tamen aliquo modo potuisset, ecclesiastica cœpit auxilia postulare: ordinemque servans, primam in toto terrarum orbe sedem appellans, ut ecclesiastico decreto eam ab his, qui illam muniebant, erui & sibi reddi præciperet, supplicavit. Vnde decessor noster sanctæ memoriæ Benedictus papa, quousque superstes extitit, apud imperatorem & regem ac principes interveniens & concertans, atque episcopis & cunctis fidelibus scribens, ut revocaretur suadere, & auctoritate apostolica jubere non destitit. Cui decedenti effectu nullo percepto, per Christi gratiam nos in episcopatu subrogati, successimus etiam in labore, cui licet longe meritis impares successimus in honore. Qui ut revocaretur eadem femina, & verbis, & frequentibus literis ad omnes personas in omnes partes missis, ad quas necessitas postulabat, non destitimus agere. Sed & sic minime nobis proficientibus, cœperunt hinc inde a pontificio nostro episcopales literæ destinari, suggerētes videlicet, ut tam morbida ovis, ne totum gregem contaminaret, ecclesiastico judicio de ipso grege dominico pelleretur, maxime quæ tot salubribus monitionum medicamentis sanari minime consensisset. Decretoque & auctoritate præmissa, jussum est Mediolani episcoporum concilium fieri; ad quod ipsa vocata si certo tempore non occurreret, ab ipso sacrato collegio vinculis anathematis vinciretur. Quodque illa statuto tempore non occurrente patratum est, sententiamque in ipsam a synodo auctoritate nostra convocata nos quoque, ut sacri canones præcipiunt, consensu nostro firmavimus. Inter hæc vero, cognoscentes eamdem feminam in regno degere Lotharii regis, non satis habuimus quæ de ipsa gesta femina fuerant: sed ad hanc revocandam prioribus nostris laboribus adhuc quærendi studium apposuimus: reminiscentes videlicet domini, qui de cælis ideo ad terram descendit, ut quæreret quod perierat, juxta quod a psalmista rogabatur confitente atque dicente: *Erravi sicut ovis quæ perierat, require servum tuum.* Missaque epistola nostra, fratrum & coepiscoporum nostrorum in regno præfati regis constitutorum, & præcipue Theutgualdi atque Guntharii, in quorum diœcesibus eadem perdita libere mulier morabatur, torporem valide redarguimus, & quamobrem inter eos licenter illam degentem minime ad virum proprium redire coegerint, non mediocriter increpavimus: indicantes etiam hanc a nobis anathematis vinculo innodatam, & ab omni Christiana communione remotam. Sed Theutgualdus atque Guntharius, tunc episcopi, & præcipuum locum & familiaritatem apud principem obtinentes, non solum eam, cum possent, nequaquam ad conjugem proprium reverti suasione fecerunt, aut auctoritate canonica, juxta quod a sede apostolica crebro fuerant adhortati, minime compulerunt; præsertim cum in diœcesibus eorum commorari sæpe commemorata & damnata femina diceretur: verum etiam, ut licite posset omnium frui communione, atque in refuga obstinatione, sine cujusquam cōtradictione vel impedimento subsistendi, valeret potentum quorumcumque potiri solatiis, hanc absolvere, quantum in ipsis fuit, atque recipere temere præsumpsere. In quo etiamsi sedis apostolicæ judicium a quovis retractandum esset, etiamsi ab inferioribus potiorum sententia solvenda prorsus existeret, quantum Theutgualdus atque Guntharius circa sacros canones, & præcipue Nicænos, qui luculenter innuunt non debere qui abjiciuntur ab aliis recipi, contumaces extiterint, ipsi vos solerter advertite. Sed ne tale quid eos commisisse dubitetis, scitote coram omni ecclesia nostra illos hoc se peregisse confessos.

Psal. 118.

Conc. N. can. 8.

Interea flagitium in Theutbergæ reginæ dejectione, & admissione Vualdradæ, a rege Lothario perpetratum, horum cœpit adulationis & iniquæ defensionis fomentis crescere, atque latius diffamari. Qua de re hoc nos agnoscentes, quanta potuimus instantia, ne tantum scelus committeretur inhibuimus, & per fideles quosque, nec non & scripta nostra suadere contendimus. Mittit rex Lotharius duos ad nos comites, per quos in scriptis & verbis innuit, episcopos regni sui, cum aliis quibusdam, sibi dare auctoritatem Theutbergam repellendi, & Vualdradam in matrimonium sortiendi: sed se, ut ordo custodiretur, a nobis hujusmodi potius auctoritatem & judicium petere, atque consilium præstolari. Quo nos audito, missos quidem destinare tam concite nos pro hujusmodi negotio non posse respondimus: missuros tamen eos postea certissime repromisimus. admonentes etiam, nullatenus interim a quoquam de hujusmodi causa quidquam penitus deliberandum. Sed ille horum, Theutgualdi & Guntharii, tunc episcoporum, ut postea claruit, auctoritate fretus, legatos nostros non præstolans, publico festoque

festoque nuptiarum ritu celebrato, Vvaldradam sibi jure matrimonii sociavit. Veruntamen missi sedis apostolicæ, qui jam profecti fuerant in Gallias, atq; ad Lothariū pervenientes, quod ad illum fuerint missi secundū pollicitationem nostram dixerunt, & quod binos ex regno gloriosissimorum regum, Ludovici scilicet, Caroli majoris & Caroli junioris, convenire secum pariter cum episcopis regni sui faceret, juxta præceptionem nostram ipsi regi suggerere studuerunt: & quod Theutbergam sedem apostolicam appellantem, data idonea a rege Lothario securitate, eidem conventui adesse præceperimus, verbis asseruerunt. Non enim epistolas, quas ad vos vestrorumque regnorum episcopos miseramus, secum habere poterant: quippe quas sibi ab amicis Lotharii regis jam constabat ablatas. At vero rex Lotharius, horumduorum magisterio usus, nec Theutbergæ reginæ indubitatam de servanda justitia, vel de non inferenda violentia, certitudinem tribuere voluit, nec alios prę ter regni sui antistites, videlicet quos vel beneficiis, vel minis, jam ad votum suum deflexerat, ad illum conventum, qui penes urbem Metensium congregabatur, penitus expectavit. Sed corruptis, imo & ad favorem suum traductis legatis nostris, quod libuit nullo resistente patravit: factoque conventu, antistites qui convenerant, inter quos præcipuum Theutgualdus atque Guntharius fastigium retinebant, & eminentiori potestate vigebant, prævenientes, imo sibi usurpantes atque vindicantes judicium nostrum, videlicet quod & reginæ Theutbergæ primum appellatione, ac deinde Lotharii regis petitione permoti, jam nos laturos repromiseramus, inchoatumque tam per missos, quamque per epistolas nostras habere luce clarius videbamur, Theutbergam reginam obnoxiam crediderunt, atque condemnandam in absentia putaverunt. Scriptoque de his, quæ illic pro voto regis iniqua sunt fauce deprompta, quodam profano libello, ea sic censentes illibata persistere, propriis subscriptionibus, roboraverunt, Theutgualdo primitus & Gunthario in ipsis subscriptionibus, sicut & in ceteris gestis, præcellentibus, & alios se sequi pestifere compellentibus. Qui mox Romam venturos, ac nobis de his quæ gesserant rationem posituros se per omnia spoponderunt. Tandemq; pervenientes nostro sunt conspectui coram omni ecclesia præsentati, & dum ab eis qualiter illa fuerint gesta requireremus, jam memoratum libellum offerentes, perhibuerunt nec plus, nec minus, nec aliter quidquam se gessisse, nisi ut oblatus videbatur continere libellus. Quo accepto, ac coram episcoporum nostrorum cœtu, qui nobiscum aderat, atque coram ipsis, Theutgualdo scilicet & Gunthario, recensito, quam multipliciter hunc reprehendimus, ac per omnia reprehensibilem judicavimus, & quæ in eo gesta legebantur, qualiter inimica justitiæ, Deoq; perosa consisterent, audientibus ipsis elimatius exposuimus. Quāvis nec tunc omnia reprehensionum ejus loca in ipsis profanis gestis inventa sint, nec rursus omnia quæ inventa sunt nunc ad memoriam nostram valeant repedare: tanta tamen ac talia fuere, ut pro his merito canonicam depositionis Theutgualdum & Guntharium oportere subire sententiam, sancta mecum synodus residens sæpius acclamaret. Qua de re zelo divino, ecce coram Deo dicimus, permoti, nec aliud nisi justum judicium exercere cupientes, communi consensu, cassato primum adulteris favente concilio, quod apud Metensium urbem congregatum fuisse supra commemoravimus, in eos, quod gementes memoramus, depositionis sententiam dedimus, & si juxta præcedentem consuetudinem aliquid de ministerio sacro deinceps forte tetigissent, excommunicavimus. Primo quidem, quia nostris pro Engeltrudi, vel Theutberga, seu Vvaldrada salubribus jussis obedire contempserunt. Nam inobedientia tam horrendum malum est, ut idololatriæ merito comparetur, dicente Samuele: *Quasi peccatum ariolandi est repugnare: & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Vnde merito apostolus ait: *In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam.* Secundo, quia eamdem Engeltrudim a nobis & a synodo abjectam & anathematizatam recipere & absolvere præsumpserunt: & hoc contra canones, & præcipue contra ipsum Nicænum magnum concilium, quod, [illegible] abjiciuntur ab aliis non recipiantur, sanxisse dignoscitur. Sed & beatus papa Gelasius, quod eadem quæ ligavit, & maxime prima sedes, debeat absolvere non semel exponit. Tertio, quia fraudis vel falsitatis rei manifestissime claruerunt, dum epistolæ nostræ, missis nostris pro causa Engeltrudis refugæ transmissæ, atque apud urbem Metensium in jam designato nefando conventu recitatæ, quædam fraude subtraxisse, quædam vero falso addidisse, atque commutasse reperti sunt, talemque illam effecerint, qualem libitui suo congruere posse judicaverunt. Quarto, quoniam adulterio detentis non solum pastoraliter non restiterunt, nec ut speculatores venientem gladium annuntiaverunt, verum etiam his consentiendo & favendo, in nequitia persistendi fiduciam tribuerunt, & tantum flagitium tota virtute defendere fine tenus tentaverunt. Vnde merito adhærescere fecit dominus linguam eorum palato ipsorum: videlicet ut qui linguam facinus arguendi non habuerant, hanc nec ad bona quoque prædicandum saltem habere potuissent, juxta quod alias cantatur: *Peccatori autem dixit Deus*, usque *& cum adulteris portionem tuam ponebas.* Ille quippe cum adulteris portionem suam ponit, qui his vel consentiendo, vel favendo, vel non corripiendo, similis illis sicut vitiis ita & pœnis efficitur: juxta quod & apostolus hujusmodi scribit: *Quoniam qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus.* Quinto, quia de negotio unde ab utraque parte, id est, & a Theutberga, & a Lothario, juxta quod jam memoravimus, fuerat appellatum, isti præter auctoritatem nostram id sibi subripientes judicare ac diffinire temere præsumpserunt: & hoc adversus canones, si quidem de appellationibus, quæ apud memoriam sancti Petri fiunt, judicandum Romani præsulis arbitrio & consilio sacræ regulæ commiserunt. Verum isti, beati Petri reverentiam præ oculis non habentes, & judicium quod utraque pars a nobis efflagitavit, & nos exequi cœperamus, temeraria præsumptione diffinierunt, & Theutbergam, etiam ad ecclesiam confugientem, damnatione opprimi censuerunt. Sexto, quia hoc in absentia peregerunt, contra illud quod tropice dicitur: *Ne male dicas surdo.* Surdo quippe maledicit, qui absentem condemnat. Surdus namque quodammodo est, qui in absentia positus, quæ sibi objiciuntur non audit. Quamvis absentia ipsa, non studio Theutbergæ, vel conscientia vulnerata, ut isti putant, sed timore

1. Reg. 15. — 2. Cor. 10. — Psal. 49. — Rom. 1. — Levit. 19.

more regis idoneam illi nolentis tribuere securitatem, & factiosi consilii suspicione, fuerit merito procurata. Septimo, quoniam non solum ipsi subscribentes in profanis gestis, cuncta quæ male compilata fuerant, sine respectu sedis apostolicæ roboraverunt, verum etiam alios subscribere compellentes, eorum omnium prævaricationis auctores effecti sunt, & tot animarum rei constituti sunt, quot, utpote præminentes, in hoc vel verbo vel facto prævaricationis præcipitium demerserunt. Sed si volumus cuncta, quæ ab illis gesta fuisse, tam per oblatum a se libellum, quam per alia indicia, nobis & sanctæ synodo patuerunt, latius scriptis insinuare, facilius B charta quam nobis sermo deficiet. Septem ergo capitula, quæ causam depositionis Theutgualdi & Guntharii præcipue genuerunt, nos commemorasse sufficiat. Solet namque per septenarium numerum universitas significari. Ceterum quis eorum omnia, quæ sive ante, sive post damnationem, perperam commiserunt, enarrare sufficiat? Qualiter videlicet nos se frustra redarguisse mentiti sunt, contra illud quod Deo dicitur: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Qualiter primum quidem Theutbergam per electum ab illis judicium purgatam, denuo impetere contra divinam & humanam legem minime formidaverint. Qualiter hanc postea (hoc utraque lege inhibente) sine accusatore damnaverint. qualiter C testes quosdam quidem, quibus imperari a rege poterat, contra leges publicas in ejus damnationem, quosdam autem domesticos imperantis admiserint. Qualiter contra reverentiam sacerdotalem, turpia quæque, adversus apostolum, ac criminosa, nec non & nauseam penitus & pudorem omnibus inferentia verba etiam scriptis tradiderint, & palam cunctis ostenderint, cum teste domino etiam de otioso verbo reddituri sint homines rationem. Vel qualiter jam damnati auribus imperatoris adversus sacras regulas molesti fuerint: vel qualiter ordinationi Dei in beato Petro ecclesiæ Romanæ collatæ restiterint, & contra privilegia sedis ejus capitula obtrecta- D ctionum conscripserint, & per totum pene occidentale clima disseminaverint: qualiterque per ea, etiam jam pro tanto piaculo perculsi, Lothario in scelere perdurandi robur dari suaserint. Sive qualiter nos tyrannice penes sanctum Petrum positos afflixerint, oppresserint, & quibus potuerunt malis fatigaverint: adeo ut homines eorum adyta sancti Petri violaverint, & in ecclesia ipsius sanguinem fuderint. Qualiter etiam ibidem nobis matutinales hymnos celebrantibus, illi noctu post tribunal ecclesiæ ipsius cum complicibus & fautoribus suis, contra Calchedonense concilium conjuraverint & conspiraverint, & in ipsis diœceseon nostrarum principalibus locis conventus, & singulorum negotiorum ordinationes, & conciliabula, canonibus id inhiben- E tibus, etiam adversus nos factiose patraverint, & cum nostris quoque suffraganeis tractatus iniquos, & fictiones quasdam texuerint. Postremo qualiter ecclesias dudum sibi commissas, & postea cum sacerdotio perditas, hactenus obtinere occupatas præsumant, & ut tyranni pro suo libitu moderentur. Ecce quæ in ecclesia Christi Theutgualdus & Guntharius operati sunt & operantur, præter illa quæ Guntharius specialiter commisit, divinum tangendo ministerium, pro quo a sacris regulis etiam locum habere satisfactionis penitus interdicitur. Verum

Psal. 5.

Cõc. Calch. can. 18.

A in ipso jam suæ prosecutionis exordio, quod pernes crebro dictum perniciosum Metensem conventum habuerunt, talem se gerere animum liquido monstraverunt. Nam licet postea ibidem missi nostri deviaverint, dicendi tamen principium satis pacifice orsi sunt. Sed hi, quia modicum quid redargutionis contra se sonuisse audierunt, protinus in furorem proruperunt, & verba, quæ nos de illis minime dixeramus, nos dixisse perhibuerunt, seque fautores, plantatores, & rigatores vitiorum appellare asseveraverunt. Et certe nos ea quæ de illis dolenda supra descripsimus, nondum cognita tenebamus, ut de ipsis tunc ista secure fateri possemus: & tamen hi jam, conscientia stimulante, nos astruere garriebant, quæ nos, ut pote incognita, minime dicere convenerat. Quid est hoc, nisi quia nobis etiam tacentibus Spiritus sanctus jam quod plantatores & rigatores vitiorum essent, non per aliena, sed per propria ipsorum ora ostendere voluit? & sicut olim per Caipham quod oportebat fieri protulit, ita & per istos, licet non ex se, quod manifestari conveniebat expressit? Quæ tamen isti nos de se loqui penitus denegabant, si vitam eorum moresque cognitos haberemus: hæc videlicet ore suo & labiis propriis asserere procurantes, ut laudatæ vitæ ac morum esse per omnia viderentur. Iam vero si ludibria ipsorum, & scenica vultis acta liquido nosse, gesta præfati Metensis concilii, quod nos tamquam adulteris favens, prostibulum dum cassaremus duximus nuncupandum, quærite & revolvite. Favit sane idem prostibulum adulteris, dum Lothario, Vvaldradæ, & Engeltrudi cuncta pro voto consenserit, & aliis hoc sequentibus adulterandi exempla præbuerit. Ecce pro quibus toties rogatis, ecce pro quibus indefessi satagitis. Quamvis & nos non mediocriter caritati vestræ congratulemur, cum vos mœrentibus proximis compati conspicimus: quoniam & nos de illis non modice condolemus, & crebris urgemur pro eis gemitibus. Et revera dolendi sunt, quia dum inter suos caput primitus essent, docentes mendacium facti sunt cauda: ecclesiam videlicet domini tantis fluctibus immiscere, ac tantis laboribus immittere procurantes. Dolemus ergo illos, dolemus plane & ecclesiam Dei, quæ tot per eos discrimina sustinet. Nam sic per prophetam Samuel Saulem legitur deplorasse. Quinimo & dominus prævidens Ierusalem maxime culpa sacerdotum funditus evertendam, flevisse ab evangelista describitur. Non autem nos, qui membra sumus, injuriarum nostrarum memores esse volumus, aut talionem, ut ipsi forsitan arbitrantur, eis reddere meditamur. Sed quia ipsi præcipue caput nostrum, in repulsione innocentis feminæ, & admissione mœchæ, ad iracundiam provocaverunt, illos plangimus & deflemus. Adeo ut in memoratou scriptis gestorum ab his interlocutio facta solummodo memoretur, * ita ut omittamus alia in eisdem gestis aperte scriptore dicente reperiatur: *Theutgualdus & Guntharius, qui causam Theutbergæ recognoverant & judicaverant*, & rursus rege Lothario de istis adstruente: *Quidquid in ista causa feci, horum sanctissimorum episcoporum usus sum consilio.* Quin etiam dum in jam dictis fœtidis gestis, inter innumera detestanda, quæ ad confirmationem ipsius facinorosæ mœchæ hinc inde compilare præsumpserunt, episcopi qui convenerant subscribentes, eadem gesta, imo per ea flagitium roborarent, ventum est ad quemdam fratrum & coepiscoporum nostrorum

1. Reg

Luc. 9

* leg.

nostrorum, qui tantum usque ad nostram deliberationem subscripsit eadem esse gesta servanda. Quod cernentes Theutgualdus & Guntharius, arrepto cultello, omne quod antistes providus ad deliberationem nostram servandum esse descripserat, raserunt, nomine solo episcopi relicto, cetera sicut ipsi voluerunt temere perscribentes. Quod nobis idem episcopus intimavit, & id ita gestum esse, in ipsis authenticis gestis luce clarius patet. nam ubi sanum est, evidentissime claret. In tantum quippe ad roborandum flagitium cor & linguam & calamum acuerunt, ut quæ semel vel dicto vel scripto in ejus confirmatione diffinierant, etiam coram nobis omni sua virtute, quousque ceciderunt, defendere niterentur. Verum quid in pluribus immoramur, & eorum gesta peremptoriam illis damnationem inferentia narrare conamur, cum hæc nec lingua loqui, nec ipsa mentis memoria retinere sufficiat? Sed quia fraternitas vestra studet scriptis suis benigne his misericordiam implorare, & restitutis priori statu consolationem his postulat adhiberi, & nos non inconvenienter quod licitum est, & rationabiliter flagitatur, concedere procuramus. Denique si præfati viri, Theutgualdus scilicet & Guntharius, patienter egerint, & malum, quod sui favoris studio perficere passi sunt, radicitus extirpatum extiterit; atque si hoc perfecta in se humilitate, dignisque pœnitentiæ fletibus abolere studuerint, quin & pax, quam conturbaverunt, ecclesiæ Christi reddita fuerit: tunc profecto potuerunt Dei solius intuitu, & vestræ fraternitatis affectu, alia ministrationis ecclesiæ nostro nutu atque ope freti beneficia promereri: prioris tamen ministerii, vel cujuscumque sacerdotalis officii dignitatem frustra quidem sperare poterunt, resumere autem in perpetuum non poterunt. Cesset itaque vestræ fraternitatis jam nos super hoc pulsare solertia, & quod fieri non potest, tamdem aliquando desinat. Nam sedis apostolicæ sententia tanta semper consilii moderatione concipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur, tantaque postmodum deliberationis gravitate profertur, ut retractare non egeat, nec immutari necessarium ducat, nisi forte sic prolata sit, ut retractari possit, vel immutanda secundum præmissæ tenorem conditionis existat. Portent igitur ignominiam dejectionis suæ, quia *est*, teste scriptura, *confusio adducens gloriam*. Sint interim in signum & in portentum omnibus, quos vel ipsi deceperunt, vel quibus audaciam persistendi in nequitia præstiterunt: quatenus & isti tanta confusione respersi, quod ore fatentur, corde quoque teneant & salventur, & illi non bene sibi subreptum fuisse, ut ad tantum piaculum laberentur, patenter agnoscant. Nam malum adhuc imminet, adhuc foveri non desiit, adhuc libertatis aditum & licentiæ tempus expectat. Probat hoc Vualdradę, etiam post adulterii publicum scelus, gloria vigens: atque reginæ Theutbergæ dilectæ filiæ nostræ, etiam post præstita juramenta nec ancillarum qualitati coæquata dejectio. Denique quando Lotharius rex uxorem sibi debitam, sæpe fatam scilicet Theutbergam, in præsentia missi nostri resumpsit, duodecim, sicut audistis, illustres comites juramenta sua vice repromittere jussit, se decetero ita Theutbergam fore retenturum & tractaturum, quemadmodum regem legitimam conjugem suam reginam retinere convenit & tractare. Sed proh dolor! tanto nunc, quod vos forte non latet, hanc submittit opprobrio, tantæque detestationi, tantæque quod solo dictu grave est, inopiæ subjicit; ut non dicamus aliquem penes virum necessitatem patientum adjuvare, verum nec sibi, nec propriis queat homunculis omnino præstare. Sed econtra Vualdrada, mœcha, & omni communione privata, licet a Lothario solo corpore videatur exclusa, cujus tamen cordi nunquam deesse multis exhibetur indiciis, & cacumen regium, & nocendi vel adjuvandi quos vult omnimodam obtinet potestatem. Ecce fratres, germina, ecce fructus, qui de Theutgualdi & Guntharii jacto semine sunt exorti. De quibus tamen si fraternitas vestra veraciter ac utiliter dolet, & aliquod eis vult impertiri suffragium; curet necesse est vulnus, quod ipsi non solum minime ferro justitiæ resecarunt, verum etiam oleo iniquæ adulationis & persuasionis foventes crescere longe lateque fecerunt, nobiscum pariter incidere ac studiose mederi. Quamvis ipsi jam fati viri, ut prætulimus, quantum ad sacerdotium spectat, recipiendi nullam valeant habere fiduciam. Si enim quod in his destruximus reædificaremus, prævaricatores a domino procul dubio constituemur, & quasi de non bene gestis pœnitentiam commutasse videbimur. Ac per hoc nec isti hujusmodi animadversionem paventes emendabuntur, nec hi qui hactenus inchoatum scelus introrsus retinent, puniendum putabunt; nec ceteri, qui ad hujusmodi possunt relabi flagitium, per hos salubriter eruditi, consultius committere pertimescent, quod tanta viderint dissoluta remissione laxari. Revertimini ergo fratres ad vos, & redite ad cor, & recognoscite contra vitia ministerium vestrum, ipsum per quem tantum ecclesia Dei scandalum patitur, Lotharium scilicet regem, zelo ferventiori, & majori corripientes & admonentes instantia, quo subveniat & miseris illis, quos pro se juramento constrinxit. Reginam videlicet Theutbergam, conjugem suam, juxta tenorem præstiti sacramenti tractans, & se a reatu vice sua jurantium tegens, mittat etiam ad nos Vualdradam, ut per hoc & ipse securam de cetero vitam ducat, & nos causa illius tantis ulterius laboribus non subdamur. Non enim justum est, ut legitima tantam apud ipsum incommoditatem ac dehonestatem patiatur, & ab adultera gloria dignitatis ejus surripiatur. Quod si rex Lotharius ita fieri denegat, & se veraciter audire ac perficere velle monita nostra fatetur, quemadmodum nobis dilectus filius noster Ludovicus rex inclytus ex ipsius assertione significavit, quæsumus interrogetur vel a vobis, vel studio vestræ suggestionis a jam fato pio rege, quare nobis scribens, vel aliis satisfaciens, sicut indicat de Vualdrada, quod post missi nostri reversionem non ad eam accesserit, ita non indicat de conjuge sua Theutberga, quod eam secundum datorum tenorem juramentorum tractet atque retineat. Nisi quia non habet unde glorietur, nec agit sic erga eam, ut nobis id veraciter referre possit, & gratiarum a nobis inde percipere valeat actiones: dum non solum illa nulla munificentia ipso largiente potitur, verum etiam omnibus opprobriis & egestate summa tabescit. Dicatur ergo ei a pio principe, vel a vestra sacerdotali suadeatur industria, ut quando nobis mittit, ad Vualdradam se nequaquam contra interdictū nostrum accedere, mittat etiam quod & Theutbergam uxorem suam juxta præstita juramenta benigne tractet, & secundum regiam dignitatem retineat.

retineat: ita dumtaxat, ut quod mittit veritate fulciri aliis etiam atteſtantibus cognoſcamus. Denique quando illa repulſa ipſe rex Lotharius Theutbergam uxorem ſuam reduxit, diffinitum fuiſſe conſtat, ut eadem Vualdrada in Italiam mitteretur, quatenus utrum Romam necne pervenire debuiſſet, noſtræ cenſuræ decreto præſtolaretur. De his quippe perſonis, quarum ſedes apoſtolica ſpecialiter inchoat agitare negotium, ſicuti nos Lotharii & Theutbergæ regum, atque Vualdradæ pellicis exequi controverſiam cœpimus, nulli fas eſt alii vel removere, vel aliquid diffinire, niſi forte cui ipſa præceperit. Vualdrada ergo, quam noſtris hortatibus, noſtriſque decretis, a Lotharii conſtat remotam eſſe lateribus, noſtris quoque ſpecialiter debet, ad congruam eccleſiæ quam læſit ſatisfactionem, ſummitti judiciis. Quod quamdiu Lotharius non egerit, ſicuti nec nobis requies, nec Theutbergæ ſecuritas, ſic nec ipſi poterit tuta pax aut aliqua in eſſe ſalutis fiducia. Tanto igitur ſolicitius ad correctionem illius operam date, tantoque inſtantius non ſolum illum, ut in his nobis obediat, admonete, verum etiam & dilectum filium noſtrum Ludovicum excellentiſſimum regem, quo eum ad audienda noſtra monita ſemper incitet, cohortamini, quanto attentius legitis: *Quia qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, liberabit animam ſuam a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Non ſolum autem hinc glorioſum regem veſtrum adite, verum etiam ſpecialiter deprecamini, ut admoneat & ſuadeat eidem Lothario, quatenus Romam non niſi purgatus, & quando nos annuerimus, venire præſumat. Nam niſi nobis obediens ſuſpicionum & malæ famæ ſordes diluere primum curaverit, videat ne forte leproſorum more de caſtris dominicis cum maxima confuſione pellatur. Quomodo vero ipſas poſſit ponere ſordes, breviter intimamus: videlicet, ſi Theutbergam uxorem ſuam juxta præſtita juramenta benigne tractet, & ſecundum regiam dignitatem retineat, Vualdradamque ad nos accelerare compellat, atque in præfatis eccleſiis, ordine quem ei dictavimus, antiſtites ordinare permittat. Nam quamdiu Vualdradam ſic manere dimiſerit, ſicut omnibus liquet, Theutbergamque nec regio cultu, nec conjugali dilectione tractaverit, quamdiu etiam Theutgualdum vel Guntharium eccleſias dudum ſibi cum ſacerdotio ablatas obtinere permiſerit occupatas, nec a lepra inuſti criminis, nec a ſordibus peſſimi odoris, id eſt, malæ opinionis vel ſuſpicionis, liber eſſe poterit, nec puris eccleſiam greſſibus intrare valebit, nec ſacerdotibus Chriſti libera cum vel ſecura tangendi, vel intra caſtra recipiendi profecto quibit eſſe facultas. Ergo laborate in hoc nobiſcum, cariſſimi decertate pariter, fratres: quia ſicut labor eſt multiplex in terris, ita nos merces copioſa manebit in cælis. Nec dubium eſt, hunc juvenem plurimos habere nunc pro ſua potentia vel dominatu ſibi conſentientes: de quorum omnium profecto converſione ac ſalute omnes ſimul lætabimur, ſi horum princeps Dei gratia præveniente, communibus noſtris ſudoribus perfectius emendabitur. Præterea noverit ſanctitas veſtra, jam memoratum ſublimiſſimum regem veſtrum pro Theutgualdo & Gunthario ea qua vos nobis affectione ſcripſiſſe. cui quia ſuper hoc brevi ſcripto reſpondimus, ſi plenius noſſe placet, quæ de illis ſit penes nos fixa ſententia, induſtriam ejus ad hujus epiſtolæ, quam fraternitati veſtræ deſtinavimus, tenorem ſcrutandum direximus. Quamobrem agat ſanctimonia veſtra, ut ipſius piis ad legendum obtutibus cum debita reverentia, ſeu celeri diligentia deferatur. Porro ſi aliqui fortaſſe ſunt, qui dicant liberam eſſe Vualdradam, & ideo huc proficiſcendi ei non debeat imponi neceſſitas; noverint non eſſe liberam, quæ a peccato ſuperata, ipſius & ancilla addicta eſt: Petro dicente apoſtolo: *A quo enim quis ſuperatur, ejus & ſervus addictus eſt.* & rurſus alibi: *Qui facit peccatum ſervus eſt peccati.* A quo videlicet iſta nondum liberata, ejus profecto adhuc ancilla credenda, ac per hoc noſtro eſt judicio ſpeciali purganda, cujus decreto iniquitas ejus agitari cœpit, & Chriſto propitio abolitionem percipere. Nam niſi illam nondum a crimine liberam eſſe ſciremus, nequaquam eam pro liberatione, tam ſua quam fautorum ejus, in Italiam venire quoquomodo faceremus: licet eam per miniſtros ſuos poſtea, ne huc perveniret, ſatanas impedierit. Iam vero, ſi juſſa noſtra vel ſanctiones impleverit, ideo ſe putat ancillam; ergo Lotharius rex ſervus dici debet, qui utcumque noſtra feciſſe mandata dignoſcitur, ergo iſta teneatur pro domina, quæ inobediens permanet, & dominetur Lothario, qui utcumque noſtris ſtuduit obedire decretis, quod abſurdiſſimum eſt, & omnino nefandum. Verum ſi tanta rex Lotharius intentione Vualdradam voluiſſet mœcham ad nos mittere, ad ejus ſcilicet a nobis cauſam legitime definiendam, quanta voluit legitimam Theutbergam deſtinare conjugem, ad falſa contra ſe extorta ſcelera proferenda; forte jam nobis qualiſcumque pax vel reddita requies haberetur. Atque utinam ſic ſtudeat Vualdradam ad nos deſtinare, quæ habet de ſcelere ſuo quod pandat, ſicuti geſtiebat reginam Theutbergam, quæ non quidem habebat quod de crimine panderet, ſed quod de violentia & jugi pœna illata ſibi multipliciter enarraret, & quam injuſtis minis, ut contra ſe falſum crimen coram nobis depromeret, multifarie compellebat. Optamus fraternitatem veſtram in Chriſto nunc & ſemper bene valere. Data pridie Kalendas Novembris, indictione I.

Iac. 5. — 1. Pet. 2. — Ioan. 8.

LIX. AD ADONEM ARCHIEPISCOPUM VIENNENSEM.

De divortio inter Lotharium regem & uxorem ejus Theutbergam, ſatisfaciens conſultis Adonis.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei reverentiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Adoni archiepiſcopo.

QUIA ſanctitatis veſtræ pro ſtatu ſanctæ Dei eccleſiæ ferventius invigilare conſtantiam cernimus, & contra delinquentium, imo prævaricatorum & ſanctarum legum violatorum, mores & actus per zelum rectitudinis vos erectos conſideramus, omnipotenti Deo gratias agimus, & veſtram ſanctitatem, ut in talibus illo adjuvante proficiat, ea auctoritate, quæ nobis per beatum Petrum principem apoſtolorum conceſſa eſt, modis omnibus commonemus. & quantum illos, ſicut in veſtris nobis innotuiſtis literis, prave atque incaute agere conſpicitis, tantum illis, freti auxilio divinæ legis, per ſacerdotalem & pontificalem auctoritatem, nullius perſonæ habendo acceptionem, & prædicationis verba nova & vetera proponendo, ne ſanguis eorum de manibus

manibus vestris requiratur, hortamur resistatis. A Forsitan benignissima ac largiflua omnipotentis Dei clementia a proprio libitu eos revocare dignabitur, & infra gremium dominici gregis vestro studio atque labore recepti, de lucratione fraterna mercedis lucrum recipere mereamini: quia ecce instat tempus, ut ascendatis ex adverso, & opponatis vos pro domo Israel murum, & stetis in prælio in die domini. *Et post alia.* De capitulis, quibus nos vestra beatitudo consulere studuit, ita rescribere nostra apostolica solicitudo curavit secundum patrum sanctiones.

I.

Requiritis enim, si dimissa uxore, quam legitime sponsatam quis duxerit, quia nomen malum B postmodum ei imposuit, absque decreto generalis synodi, liceat ei aut aliam accipere contra auctoritatem euangelicam, aut illa superstite pro uxore concubinam habere. Quibus nos apostolica auctoritate fulti secundum euangelicam sanctionem omnino resistimus, & nec aliæ uxoris copulam eis qui talia agunt dimissa superstite habere concedimus, neque concubinam habendi licentiam tribuimus.

II.

De eo, si desponsata nesciente sponso corrumpatur, & postmodum dote facta maritali more C cum eadem idem sponsus jacuerit; si postmodum intercepto tempore liceat ei ipsam, quasi prius ab alio corruptam, dimittere, & sic aliam ducere, quasi ista non fuerit uxor, aut concubinam pro ea tenere. Nec hoc consentimus, ut hi qui legitimo nuptiarum fœdere conjunguntur, & unum corpus per aliquod temporis spatium efficiuntur, divortium faciant. Sed quod prius initio conjunctionis corruptæ percipiendo voluntarie tacuerunt, postmodum intercepto tempore sustinendo, & si non voluntarie, inviti custodiant, etiam a concubinis omnimodo se abstineant.

III.

Si hi qui sacras res ecclesiis datas, & a fidelibus oblatas, quasi a principibus sibi indultas invadunt, vastant, diripiunt, retinere præsumunt, auctoritate episcopali excommunicandi & anathematizandi sint. D De his quidem rebus, quæ semel Deo contributæ atque dicatæ sunt, & postea sub occasione concessionis principum a quibusdam invaduntur, sancimus, ut prius consulto principe, ad resecandam tam præsumptivam factionem, cognoscendum utrum illius sit concessio, an invasoris præsumptio. Quod si principis inordinata fuerit largitio, ipse sit princeps pro emendatione redarguendus: si autem invasoris declaratur præsumptio, usque ad emendationem excommunicationis sit vindicta coercendus. *Et post alia.* Ioannem archiepiscopum Ravennatem sciatis paterne ab apostolica sede receptum, & de errore quo accusabatur, sacramento purgatum, E ac ut Romanæ sedi dignam reverentiam exhibeat, tam ipse, quam successores ejus, super corpora sanctorum nobis juratum fore. Libellos quos mandastis nobis dirigendos, quando ad nos iterum miseritis, vestræ sanctitati dirigemus. *Et post alia.* Vt mala, quæ in regno Galliæ fiunt, zelo pietatis corrigantur, & per vos, & per alios confratres nostros, instantissime elaboretis exhortamur, ut fortissime in tot malis præparati resistatis.

[margin: ..q. 1. De ..s quæ ..el. ..o Car- ..ep. 30.]

LX. AD CAROLVM CALVVM REGEM.

Pro Rotberto episcopo Cenomanensi adversus monachos sancti Karilefi.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Carolo glorioso regi.

EXCELLENTIÆ vestræ innotescimus, quia Rotbertus sanctæ Cenomanensis ecclesiæ antistes nobis literis suis cognitum, præcipua cordis devotione obsecrans, facere studuit, quod monasterium sancti Karilefi, situm in pago Cenomanico, loco videlicet, qui antiquitus dicebatur Casa Gaïani, super fluvium Anisola, ab ejus ditione ac potestate subtractum sit; & quod antecessorum ejus decreto & voluntate ordinabatur, nunc sine ipsius sit consensu sub abbatis constitutum regimine. Vnde vestram Deo amabilem magnificentiam his apostolicis monemus atque hortamur apicibus, ut juxta veritatis censuram, sanctæ jam dictæ Cenomanensi ecclesiæ, super hujus rei negotio justitiam conservare, & pium devotionis vestræ auxilium impertiri, nulla hominum subdola persuasione prætermittatis: ipsumque monasterium pro Deo, nostræque paternitatis amore, præfato Rotberto episcopo, sicut & antecessoribus ejus jure permansit, deinceps habere, atque salubriter pro ipsius venerabilis loci utilitatibus ordinare, libenti animo permittatis: nullamque potentiæ vestræ vim in hoc aliquatenus patiatur; sed liceat ei habere securiter, quod juste suos semper tenuisse prædecessores privilegio etiam nobis ostenso fatetur. Si vero quispiam monachorum supradicti monasterii sancti Karilefi amplius resistere nititur, ne sub ecclesiæ Cenomanensis potestate jam dicta consistat, & in hac omnes obstinatione perdurant: ipse Rotbertus episcopus de vicinis episcopis sibi quos voluerit judices eligat, & nostra auctoritate simul convocatis, & ceteris episcopis, qui in diœcesibus sanctæ Turonensis ecclesiæ videntur existere, talis tumultus dissensiones, quæ callido sunt exortæ ingenio, justo sanctorum patrum judicio resecentur, omnisque hujus litis ambiguitas pacifica veritate pellatur. ita sane, ut monasterium priscis fundatum temporibus, cum omnibus sibi jure debito pertinentibus rebus, Deo auxiliante, illibatum sub potestate Cenomanensis ecclesiæ, si justum fuerit, maneat. Quamobrem magnitudinem vestram monemus, ut sicut superius dictum est, justitiam & æquitatē in hoc, & in ceteris omnibus conservare, ob recompensationem futuræ retributionis nulla sæculi felicitate negligatis. Quod si in eodem judicio prædictus episcopus Cenomanensis aliqua necessitate compulsus appellaverit se de hoc in nostra præsentia judicium agere, volumus & jubemus tam ipsum episcopum, vel legatum ejus, quamque etiam tres de monachis prædicti monasterii, tempore oportuno ad nos omni prætermissa occasione venire: ut digne apostolicæ sedis examine atque judicio talis utriusque partis controversia resecetur, & ad æquitatis debitæ jus pars justa sine protelatione indubitanti fine perveniat. Quod si ipsi monachi, nostra jussione vocati, venire forte contempserint, vestræ potestatis properare cogantur imperio. cum quibus & fidelem hominem vestrum transmittere, qui ipsius causæ & contentionis initium experiatur & finem, dignemini.

LXI. AD ROTBERTUM EPISCOPUM CENOMANENSEM.

Narrat quid ipsius causa statuerit de controversia monasterii sancti Karilefi.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Rotberto Cenomanensis urbis episcopo.

PLANE quia sanctitatem vestram ad apostolicam sedem constat plenas devotione literas destinasse, multas gratias Deo omnipotenti, vobisque referimus, eo quod & debitam reverentiam observantes, nos in vestris utilitatibus adjutores quæsivistis, & sanctam omnium terrarum B matrem Romanam ecclesiam interventricem suppliciter præoptastis, quod ita se habere luce clarius patet, vestris annisibus consulere. De illorum monachorum sancti Karilefi improvida intentione decrevimus, ut si venerint, & talia concedi petierint, vestro ducti amore nec illorum impolitis precibus annuemus, nec auctoritatis nostræ censuram illis in talibus largiemur. Qui si voce forte falsidicæ assertionis aliquid, quasi nostræ institutionis edita decreta protulerint, donec nostro demum pontificio cognitum fiat, illis credulitatem exhiberi non volumus: quia ut præfati sumus, illis in talibus minime assensum præstabimus, aut talia volentibus facere aposto- C licam licentiam dabimus: excepto si talis ratio non præluceat, pro qua id diffiniri intentio cogat. Gloriosum quoque regem vestrum Carolum, ejusque regni episcopos, nostris exhortationibus admonemus, ut nostra fulti auctoritate, contra vestræ ecclesiæ privilegia sententiam minime inferant, discutiant, ac audiri permittant: sed divina clementia favente juste decernant, & Cenomanensis urbis viris, ejusque præsulibus, ut erat, ipsum monasterium redderent, statuimus ut vestri sub cura regiminis subderetur. Hoc illis summopere statuentes, ut si a vobis judices, qui canonice causam determinent, ex ipsis electi fuerint, vestræ pareant voluntati: ita ut & judices dentur, & hujus rei intentio æque venti- D letur. Quod si ob alicujus impedimentum inibi res digesta non fuerit, præcipimus ut utraque pars, vos scilicet aut vester legatus, & tres ex ipsis monachis, in nostram specialem præsentiam veniant, ut nobis præsentibus legitimum finem accipiant. Nam & confratrem nostrum Herardum archiepiscopum, de his per apostolicos apices certum reddidimus, & ut a nobis institutum est intimavimus. Unde & eosdem monachos dignum duximus corripere, admonere, ut proprio libitui resistere incipiant, & ultra modum mentem non elevent, nec illicita quæque apprehendere præsumant: sed repressa tantæ temeritatis audacia, vobis obedire non differant, & vestræ ecclesiæ colla submittant.

LXII. AD UNIVERSOS EPISCOPOS ET PRINCIPES GALLIÆ.

Privilegium libertatis monasterio sancti Karilefi confirmatum.

Nicolaus Romanæ sedis episcopus Galliarum episcopis universis & principibus sempiternam in Deo Patre & domino nostro Iesu Christo salutem.

REGUM corda divinitus inspirata quando pro religiosis locis solicitudinem gerunt, divinitati gratiæ sunt agendæ, & in omnibus quæ pie religioseque procurant, eorum voluntati cum A omni devotionis alacritate est parendum. Orandi denique essent, ut de sanctorum locis pietatis affectum, & solicitudinis curam susciperent. Nunc auté ultro se ad hæc peragenda præbentes, & illis est congratulandum, & quæ jusserint sine retractatione perficiendum. Gloriosus itaque rex Francorum Carolus, cælitus animum inspiratus, inter cetera suæ devotionis studia, quæ circa Dei ecclesiã prompta semper impendit devotione, curam quoq; dignatus est assumere de monasterio sancti Karilefi confessoris, quod est in pago Cenomanico constructum super fluvium Anisola, in quo a prima suæ conditionis die, ex quo beatus confessor Christi Karilefus in eo corpore quievit, religiosum monachorum habitavit examen, habuitque libertatis privilegium, & in rerum suarum dispositione, & in abbatis de semetipsis electione. Verum quia impugnare ecclesiam Christi nunquam hostis humani generis omittit, securitatem libertatis, quam ex multis jam annis possederat, etsi non penitus abscidit, concussit tamen, & convellere conatus est, & paucis quidem ante jam annis, & præsentibus quoque, id est, ipsius Caroli regis temporibus. Quia vero divina clementia deserit nunquam in se confidentes, principis animum ad hoc movit, ut non solum inimici persuasio non prævaleret: sed etiam procurare voluit, ut sequentibus temporibus libertatis privilegium olim monasterio illi concessum, a nullo deinceps nec everti posset, nec violari. Unde dignatus est ad nos pius princeps præfatus, & missum dirigere suum, id est, venerabilem Odonem, Bellovacensem episcopum, & literas suæ dignationis destinare, quibus postulavit, ut libertatem illi monasterio, & ab episcopis, & a regibus Francorum concessam, nostra firmaremus auctoritate, & futuris mansuram temporibus roboraremus. Considerantes itaque piã esse postulationem, & servorum Dei quieti pernecessariam, & quæ a pastoribus ecclesiarum postulanda esset atque procuranda, si minus eam mundi principes procurarent; decernimus apostolatus nostri auctoritate, ut monasterium sancti Karilefi confessoris, intra Gallias situm in pago Cenomanico super fluvium Anisola, rerum suarum habeat liberam in omnibus secundum ecclesiæ ipsius utilitatem, & servorum Dei compendia, dispensationem, ut episcopus Cenomanicæ urbis, sive Rotbertus qui nunc illi sedi præest, sive successores ejus, nullam obtineant in eo monasterio possessionis dominationem, neque præfatum monasterium ad suæ urbis inclinare conentur subjectionem. sed abbas ille qui nunc ibi est, Engilharius, & fratres ejusdem monasterii, dominationis jus secundum ecclesiastica statuta, & præsentibus, & futuris obtineant semper temporibus. Videlicet, ut quidquid oblatum est, vel E fuerit deinceps illi cœnobio, vel in auro, vel in argento, vel in agris & famulis, vel in quacumque rerum substantia, nec episcopus Cenomanicus, sive Rotbertus qui nunc illi urbi præest, sive qui post eum Cenomanicam ecclesiam rexerint, nec ulla alia persona, sive sæcularis, sive ecclesiastica, ullam obtineant vel sibi vindicent portionem: sed maneant omnia in ipsius abbatis, & fratrum ibidem Deo militantium dispensatione: ut quidquid secundum ipsius monasterii utilitatem regulariter & canonice voluerint agere, in eorum situm sit potestate. Neque episcopus ad præfatum monasterium, quasi propriæ potestatis abutens jure, nisi vocatus ab abbate & fratribus accedat,

accedat, ne sui adventus pressura fratrum quietem perturbet: neque dolos aut machinationes ullas vel abbati, vel fratribus, sive per se, sive per suos, aliquando facere præsumat: quin potius quidquid Dei servis in prædicto monasterio cōmorantibus, conferre ad ordinis sui conservationem utiliter & modeste & benigne potuerit, id pro Dei amore & sempiternæ remunerationis gratia perficiat. Nec violenter aut callide mali quidquam, aut perturbationis, moliatur in illos, sicut audivimus quosdam facere voluisse, quasi inscriptiones quasdam monstrantes, quibus monasterium suæ civitati possessionis jure subditum fieri conati sunt: quas constat omnino falsas fuisse, quandoquidem privilegia regum quæ ex antiquorum regum Francorū temporibus olim monasterio illi concessa sunt hoc destruant, sicut & ipsa testantur, quæ in archivis monasterii ob testimonium sibi concessæ libertatis hodieque servantur. Quod si fortassis contigisset, ut aliquando monasterium illud sub potestate Cenomanici fuisset episcopi, quod rebus ipsis probatur & testimoniis monasterio collatis nunquam fuisse: tamen secundum leges sæculi, post tot jam sæcula & annorum spatia repeti nullatenus jure potuisset, & quod semel acceperat libertatem, jam sub ditione nequaquam mancipari denuo potuisset. In legibus enim habemus, ut omnes quæstiones infra XXX. annos terminum accipiant. De ecclesiasticis autem causis, post quadragesimum annū nulla querela moveri potest, si non intra hoc spatium annorum fuerit mota. Et ecce hoc monasterium a primo rege Francorum Christiano, id est, Clodoveo filioque ejus Childeberto, cum habuerit libertatem, & deinceps ab omnibus regibus, semper manserit liberum, & in rerum suarū dispositionibus, & in abbatis electione; nunc repetitur quasi in proprii juris dominationem; cum si terrena possessio fuisset, & per tot annos possessoris sui dominatione caruisset, nullo modo secundum leges sive mundi, sive ecclesiasticas, antiquus possessor eam sibi vindicare potuisset. At vero, quod est dictu nefas, Christi possessionem, & servorum Dei contubernium, quod terrena potestas liberum esse concessit, episcopalis ambitio in servitutis jus evindicare conatur. Apparet itaque, quisquis hæc perverse molitur, non lucrum requirere quod velit animarum, sed magis dominationis fastum & lucra cupiditatis inhiare. Vnde omnibus modis hanc perniciosam reprimentes ambitionem præcipimus ut Rotbertus episcopus Cenomanicus, & quicumque successor ejus fuerit, nullam in præfato monasterio sibi vindicet ditionis potestatem: sed maneat secundum concessam sibi jam multis annis absolutionem, ab omni episcopali pressura & dominatione remotum. Nullus in eo quidquam vindicet sibi præfatæ civitatis episcopus, neque per se, neque per ministros suos, neque ex clericis, neque ex monachis, neque ex canonicis, neque ex laicis, potestatis jure, aut episcopali fastu, sine voluntate abbatis ipsius loci, & fratrum ibi degentium, præsumat aliquid vel ad ordinandū, vel ad disponendum, vel ad dominandum. Ordinationes vero, quas petierit abbas, vel ipsi fratres, vel ecclesiarum consecrationes, vel altaris benedictionem, chrismatis quoque oleique sanctificationem prout petierint abbas & loci illius habitatores, non moretur præstare: quia munus officii sui episcopus non pro lucri gratia, sed pro creditæ sibi dispensationis ministerio debet impendere: & providentiæ pastoralis extitit, ut creditis sibi ovibus ex amore potius, quam ex potestate, consulere quærat, licet in subjectos utraque secundum tempus sint necessaria: sed amor debet generare solertiam, potestas vero temperanda est amore, ut potius Christi caritas ferveat, quam potestatis rigor insolescat. abbatem vero de se eligendi fratres cœnobii sancti Karilefi semper habeant potestatem. neque in ejus electione, episcopi Cenomanici respiciant constitutionem aut dispositionem: sed quemcumque dignum vita, moribus, atque doctrina prospexerint pastorali officio, & sibi utilem & aptum dispensatorem esse, ipsum eligant, regisque in notitiam deferant, ut ejus & concessione & consensu potestatem regiminis accipiat. Neque pro ejus vel ordinatione, vel constitutione, munus aliquod accipiatur, vel detur: quoniam Spiritus sancti donum non debet precio, sed gratia promereri. Et quoniam multi per pravorum insidias hominum servis sæpe Dei fabricantur doli, decernimus ut ordinatus deponi non possit, nisi criminalis eum causa monstraverit reum. Quod si fuerit infamiæ calumniis denotatus, ex regali providentia episcoporū habeatur non minus quam sex conventus, quorum de numero Cenomanicus constituatur episcopus: & eorum judicio secundum canones illius causa discussa, non aliter deponi possit, nisi reus manifestis certisque patuerit indiciis. Non est enim æquum, ut electus & ordinatus ecclesiæ pastor, fortuitu & sine judicio absque ullius manifesta criminis denotatione pellatur. Nullus enim apud leges sæculi damnatur, nisi in criminali causa deprehensus veritatis testimonio patuerit: nullus ecclesiæ qui fuerit ordinibus consecratus, merito deponendus erit, si non certis criminibus apparuerit convictus. Sic itaque abbas, & electus a pluribus, & ordinatus sacerdotali benedictione, nullo modo debet sui ordinis honore privari, nisi manifestis criminibus fuerit denotatus atque convictus. Vnde sub hac auctoritate præcipimus, ut abbas cœnobii sancti Karilefi, postquam electus regulariter, atque canonice fuerit ordinatus, a nullo nec episcoporum, nec regum, nec alia qualibet persona deponi possit, si non criminalis intercesserit causa, pro quo merito secundum regulam sancti Benedicti, & canonum instituta, deponi debeat. Hæc autem constituta volumus omnibus omnino modis inviolabilia præsentibus & futuris temporibus permanere, & a nemine vel regum, vel episcoporum, vel alicujus ordinis violari. Quod si quis constitutionis nostræ parvi ducens decretum, cœnobio sancti Karilefi, vel abbati vel fratribus violentiam fecerit, & vel in ipsis, vel in famulis eorum, vel in omni ipsius monasterii possessione invasor apparuerit, reum se in divino judicio non dubitet apparere, & divinæ censuræ puniendum damnatione. Vnde constituimus, ut primum quisquis hoc molitus fuerit, sui honoris dignitate privetur, sive sit sæcularis, sive ecclesiastica persona: deinde ab ecclesiasticæ communionis societate fiat alienus, corporis quoque sanguinisque Christi participatione non communicet, donec vel quod inique gessit corrigat, vel digna pœnitentia satisfactionem emendet. Fratres vero ipsius monasterii, si quid horum quæ constituimus violatum esse cognoverint, id est, si abbatis electionem quis eis prohibere molitus fuerit, vel ipsius monasterii possessiones, aut quæ ibi oblata fuerint, suo juri mancipare decreverit, vel ipsum monasterium

monasterium episcopus Cenomanicus ad civitatis suæ subditionem subjugare tentaverit, licentiam habeant metropolitanum episcopum Turonensem convenire, & pressuram innotescere suã: & metropolitanus causa cognita, personam per quam vexantur conveniat, & cui periculo tradita sit, ex præsenti auctoritate relecta edicat, utque emendare velit quæ prave gessit moneat. Quod si non libenter audire, & reatum corrigere suum maluerit, secundum præsentis constitutionis decretum, eum a communione Christianorum, & corporis sanguinisque Christi participatione efficiat alienum, quæcumque fuerit persona, & cujuscumque fuerit dignitatis. Quod si metropolitanus episcopus eorum precibus & acclamationibus adjutorium præstare detrectaverit, licentiam habeant S. Karilefi monasterii fratres apostolicam, id est, Romanam sedem, adire, & necessitudinis suæ causam ante episcopum, qui tunc fuerit, urbis Romæ deponere, & præsentis edicti constitutionem manifestare: ut Romanus pontifex cognita causa, justam anathematis condemnationem in reum exerere non moretur: ut monasterium præfatum propriam possit suæ libertatis munitionem habere, & pontificale decretum, regumque immunitates, Romanique pontificis constitutum, inviolabilem perpetuis obtineant temporibus firmitatem.

LXIII. AD EPISC. IN REGNO LOTHARII CONSTITUTOS.

Vt Lothario regi suggerant, ut summoto Hilduino, cui Cameracensem ecclesiam dedit, liberam eligendi episcopi licentiam tribuat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris archiepiscopis & ceteris episcopis in regno Lotharii constitutis.

QVOTIENS de vestræ dilectionis sanctitate ea percipimus auribus, quæ a Deo placabilia & grata, nec non & accepta esse creduntur, gaudemus in domino, & immensi tripudii exultatione lætantes grates ei multimodas reddimus. At vero cum vos torporis desidia audimus languescere, præcepta cælestia, tamquã Lethæis quibusdam papaveribus perceptis, oblivioni mandare, peccata non premere, sed fovere, non eradicare vitia, sed plantare, ea sacri verbi ligone non recidere, sed veluti quarumdam, ut ita dicamus, linguæ adulationum ut crescant aquas effundere, imo quod est scelestius, alienis perversitatibus protegendo ac defendendo favere; contristamur, & tanto abundantia mœroris deficimus, quanto eos, cum quibus putabamus quibuslibet potestatibus ex adverso ascendendo libera pro domo domini voce contraire, vel etiam virgam correptionis, ac justitiam rigoris extendere, illos videmus se sequentibus in barathrum, & iniquitatum foveam ducatum præstare, eosque, heu proh dolor! cæcis oculis anteire. Verum de hoc tacendum paramper, quousque tempus loquendi veniat, ratum ducimus. Ceterum fidelium certa relatione didicimus, quod gloriosus rex Lotharius filius noster ecclesiam Cameracensem cuidam Hilduino clerico dederit: quæ quidem in regno ipsius consistere dicitur, esse tamen de diœcesi confratris nostri Hincmari Rhemorum archiepiscopi perhibetur. Quo prædictum clericum in multis a sacris canonibus reprehensum judicante, ei ut alium qui dignus inveniri possit, consecrandi a rege, vobis auctoribus utique, qui hunc non corrigitis, facultas adimitur. Vnde eadem ecclesia Camaracensis a jam fato Hilduino pervasa, jam ultra decimum mensem, contra sacrorum canonum normam, viduata consistit, jugiterque suis rebus exspoliatur, & quæ celebrari debent divina ministeria, quia episcopali ministerio caret, in ea minime fiunt. Quapropter præcipimus vobis, ut suggeratis filio nostro Lothario glorioso regi, & ei, ut nullum ecclesiæ Camaracensi præjudicium inferat, summopere suadere curetis: quatenus jam fato Hilduino submoto, ex se eligendi juxta sacros canones episcopum, clero & plebi ipsius ecclesiæ licentiam tribuat. Nam si hanc nostram præceptionem apostolicam contempseritis, scitote vos pro inobedientia, & pro consilii pestiferi veneno, quo jam fatum regem sæpe inficitis, a nostra communione penitus submovendos. Præterea epistolam, quam sæpe dicto Hilduino clerico mittimus, a vobis ei dari præcipimus. Quem nisi ex Dei & B. Petri, & nostra auctoritate excommunicaveritis, ut nihil de ecclesia Camaracensi sibi vindicet, nunquamque se in eadem ecclesia ad episcopatum provehi tentet, vel postulet, a communione dominici corporis & sanguinis estote, divina & nostræ mediocritatis sententia, cum eodem longius sequestrati. Siquidem cujus rei gratia ultra decimum mensem, contra sanctarum regularum diffinitionem, Camaracensem ecclesiam sine rectore episcopo de proprio clero electo viduatam permanere permiseritis, nosse procul dubio volumus, & cujus neglectu omissum sit, solerti prorsus examine reperire, & qua quis sit dignus ultionis pœna mulctare, Deo auctore, nulla contenti dilatione studebimus. Optamus fraternitatem vestram in Christo nunc & semper bene valere.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Episcopis in regno Lotharii.*] De hac epistola Hincmarus ad Nicolaum scribens apud Flodoardum lib. III cap. XII. *In epistola vestra sanctitatis, per Odonem episcopum episcopis in regno Lotharii pro præjudicio Camaracensis ecclesia directa, relegi vestram auctoritatem sciscitaturam, cujus neglectu eadem ecclesia ultra decimum mensem vacaret.* Vacabat autem post mortem Theoderici episcopi, atquè hoc tempore ab Hilduino, quem Lotharius immiserat, detinebatur: donec Hilduino tamdem pulso, legitimis suffragiis suffectus est Ioannes anno DCCCLXVI.

LXIV. AD LOTHARIVM REGEM.

Vt Hilduinum ecclesiæ Camaracensis pervasorem rejiciat, & Hincmarum in ea disponenda privilegio suo uti permittat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Lothario glorioso regi.

INTER innumera, quæ de te supra modum sinistra execrabiliaque feruntur, unde nos non mediocriter te salvum anima & corpore cupientes tristamur, illud etiam tuis excessibus te adjecisse veraci relatione comperimus, quod sanctæ ecclesiæ Rhemorum, in qua venerabilis confrater noster Hincmarus divina dispensatione archiepiscopus præest, in regni tui finibus facultates ac prædia constituta diripias; & adeo illi diœcesin suam violenti brachio inhibeas, ut ecclesiæ Camaracensi, quæ suo ecce per decem mensium spatia est destituta pastore, viduata manens, contra venerabilium canonum instituta, inibi episcopum consecrandi, aut aliquid juxta suum ministerium

rium disponendi, nullam omnino potestatem habere permittas. Quam cunctis Christianis legibus detestandam præsumptionem, a gloria tua, contra ecclesiasticas institutiones, minime perpetrari optamus, neque aliquo modo patiemur: quoniam si regum est proprium, rebelles corporis motus rationis imperio refrenare ac regere, debuerat utique excellentia tua in omnium regni tui ecclesiarum defensione adesse, & minime metropolitani Rhemorum jure soluto in parochiis regni tui, viduatæ ecclesiæ Hilduinum aliunde constituere pervasorem. Ob hanc rem dilectionem tuam hortamur & monemus, atque apostolica auctoritate inhibendo arcemus, ut nullo pacto in his quæ ad Rhemorum sanctam ecclesiam pertinent, illicitos appetitus extendens, ditioni B tuæ submittas, neque ecclesiæ Cameracensi pervasorem diutius inhabitare permittas. Quod nisi feceris, & omnia metropolitano Rhemorum non restitueris, ut ipse juxta suum illic privilegium disponere queat: quia jam tanta a te horrenda ac detestanda in corpore sanctæ Dei ecclesiæ commissa diutius æquanimiter ferre nequimus, ut saltem compulsus resipiscere valeas, noveris te citissime mucrone ecclesiastico feriendum: ita ut ulterius talia in sancta Dei ecclesia perpetrare formides. Pervasorem vero Cameracensis ecclesiæ, Hilduinum nomine, scias a corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi communione C penitus segregatum, & ab omni Christianorum consortio sequestratum, si post hanc nostri apostolatus interdictionem remorari tentaverit, quousque in nostram præsentiam de his canonice satisfacturus occurrat. Optamus gloriam tuam in Christo bene valere.

LXV. AD HILDVINVM CLERICVM.

Vt ab ecclesia Cameracensi, quam pervaserat, deinceps abstineat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Hilduino clerico.

CVM nostri voti desiderium de omnibus bona cupiat semper cognoscere, multum nos contristaverunt, quæ de perversitatibus tuis nostris auribus a veracibus quibusdam certa sunt at- D testatione relata. Diceris enim, quod contra statuta sanctorum canonum ecclesiam Cameracensem invaseris, & ejus sanctæ plebis clericos opprimas ac dehonestes, bona quæque ipsius diripias, metropolitano, id est confratri nostro Hincmaro Rhemorum archiepiscopo, nullam debitam subjectionem vel obedientiam impendas; sed absque libitu ejus, ecce per decem jam menses viduatam eamdem ecclesiam occupatam detineas; & cetera detestanda de tuis temeritatibus nostræ apostolicæ solicitudini nuntiantur, quæ quidem nunc silemus: tantum hoc tibi præcipiendo injungimus, ut omnia quæ a prædicta ecclesia subtraxisti, & ea habere dignosceris, ei reddere ne differas. Et quoniam licet humana quædam po- E testas permittat, divina tamen canonicaque censura te in eadem ecclesia episcopum consecrari nequaquam consentit, imo omnes qui tui sunt moris atque præsumptionis, a tanta dignitate procul repellit: maxime cum metropolitano Rhemorum provinciæ, cui ipsa Cameracensis ecclesia subjecta est, nullum debeat præjudicium irrogari; præcipimus tibi, ut de eadem ecclesia Cameracensi nil auferens quantocius abscedas, ut talis a clero, & a plebe ipsius ecclesiæ eligi, & ab archiepiscopo Rhemorum consecrari possit, qui in A nullo a sanctis canonibus reprehendatur. Quod si præfatæ ecclesiæ quæ tulisti, præter illa quæ ad victum & potum pertinuerunt, reddere distuleris, vel si amplius aliquid inde abstuleris, & ab ejus potestate ac regimine te minime subduxeris, Dei nostri, & sanctorum apostolorum atque sententia auctoritatis nostræ, sis vinculis anathematis obligatus, quamdiu hujus nostræ diffinitionis epistolæ pertinaci animo resultaveris.

LXVI. AD STEPHANVM COMITEM ARVERNORVM.

Iubet ut Sigonem Arvernensem episcopum ecclesiæ suæ dejecto pervasore restituat, & synodo legatorum de objectis satisfacturus se sistat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Stephano comiti.

QVÆ & quanta contra canonicas & ecclesiasticas regulas, imo contra naturalia jura pertinaciter egeris, sedis apostolicæ, quæ ubique ex ministerio sibi credito spiritaliter præsto est, cognitionem omnino non latet. Et licet tanto sint odio a nostris mentibus repellenda, ut in te eorum auctoritatem merito mittere in virga cogamus: ut tamen adhuc te resipiscere a tantis malis sperantes, has nostri apostolatus literas tibi dirigimus, ut submissa pertinaciæ tuæ cervice, sanctorum sacerdotum præceptis pareas, de præteritis pœnitudinem geras, & a futuris te, ne perseverando in talibus in diaboli laqueos sempiternos incidas, circumspecte ac solerter custodias. Ceterum quia, quod his nequius extat, contra omne quod Christianæ religioni convenit, dejecto sanctissimo Sigone Arvernensi episcopo, in locum ejus pervasorem Adonem clericum substituisti; præcipimus auctoritate Dei omnipotentis, beatorumque apostolorum principum Petri ac Pauli, ut nullam passus moram, sanctissimum Sigonem episcopum, dejecto pervasore, ecclesiæ suæ restituas, & in omni sacerdotii dignitate eum manere amodo dimittas. Nam quia nonnulla impudica ac scelestissima de te inculcantur, apostolica auctoritate sancimus, ut de his plenissime satisfacturus, in nostrorum legatorum præsentia, qui constitutæ a nobis synodo præesse debebunt, in loco præfixo occurrere studeas. Quodque si neglexeris, & præsentiam tuam a synodico examine defraudare tentaveris, scias te præsulatus nostri auctoritate a vini & carnium participatione omnino excommunicatum, quoadusque Romæ in nostra speciali præsentia districtam positurus rationem assistas. Pervasor vero sanctæ Arvernensis ecclesiæ, si post hanc nostram definitionem illic remorari tentaverit, & aliquod impedimentum sanctissimo Sigoni episcopo facere quacumque argumentatione præsumpserit, sciat se pari modo non tantum a vini & carnium, verum & a corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi participatione penitus esse sejunctum, quamdiu nostris jussionibus obstinate in præsentiam apostolicam venire distuleri t. Bene vale.

LXVII. AD HERMENTRVDEM REGINAM.

Gratias agit de muneribus ab ea missis.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Hermentrudi gloriosæ reginæ.

DEVOTIONEM tuam & fidem quā sublimitātem tuam circa beatorum apostolorū reve- rentiam

rentiam habere perſpicimus agnoſcentes, dignas domino Ieſu Chriſto retulimus gratias. Nam & munerum veſtrorum diverſiş ſpeciebus oblatis, non tam cenſum, quam pium conſiderantes affectum reginæ Auſtri induſtriam tuam prætulimus. Siquidem tanto coram nobis gratius, quam præfatæ reginæ, veſtra munera ſuſcepta ſunt, quanto illa mortali, tu vero, filia cariſſima, immortali regi, & eccleſiæ ipſius principibus, qui cum eo feliciter regnant, & vobis interceſſionibus ſuis ſolatia conferunt, dona non tam corruptibilia, quam ſemper manſura, & ante Deum jugiter florentia obtuliſtis. Et reveta, ſi illius quæ duo tantum minuta in gazophylacium miſit, tanto eſt munus coram Deo acceptum, quantum putas veſtra fore grata, quæ plurima contuliſtis? imo, quod eſt majus, temetipſam devotione & fide domino, ejuſque ſervis, totis affectibus exhibetis? Omnipotens Deus te incolumem cuſtodiat, dilectiſſima filia.

Luc. 21.

LXVIII. AD HUCBERTUM ABBATEM FRATREM THEUTBERGÆ REGINÆ.

Reſpondet ejus literis, & quod ipſius cauſam & ſororis in ſynodo a legatis examinari juſſerit.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Hucberto religioſo abbati.

Apices defenſionis tuæ, per Odonem fratrem & coepiſcopum noſtrum ad ſedem apoſtolicam miſſos, libenter accepimus. Quorũ etiam tenorem attentius perpendentes, reperimus te conquerentem dura invectione a nobis fuiſſe conventum, ac contra ſpem, dum te cum fratre & ſorore jugiter proclamantem conſolationis epiſtolas accipere ſperares, arguentes te ac corrigentes dure inveneris. Quod utique devotio tua moleſte ducere non debuerat: quia patris ſolers diſciplina dilecto filio, etiam minime peccanti, nonnunquam adhibetur: non quo ſeveritate verberum fruſtra examinetur, ſed quo, ne in ſuſpectis facinoribus devolvatur, benevola invectione terreatur. Ac cum dira flagella filius moleſtiſſime ferat, eo quod ſine culpa percutitur, ſcit tamen pater, quod blando in pectore modum ſervaverit diſciplinæ, ut ab imminentibus cuſtodiret. Quod cum ita eſſe nec omnino ſciolus dubitet, animadvertendum eſt, & ſumma circumſpectione cavendum, ne cum apoſtolici moderaminis tibi aliquoties dura mittuntur, moleſte in aliquo feras: quia aut aperta & vera ſunt noſtræ correctionis verbera, aut occulta & juſta ſunt, & aliquam habentia rationem. Porro quia innocentiam tuam in ſacerdotum examine expetendo, & quotidie proclamando, commendare videris, gratum habemus, & ut ita ſe veritas habeat, Deum rogitamus. Tamen quia adhuc in acie ſtare videris, innocentiæ tuæ perſeverantiam adhibe, ut unde nunc a nonnullis denotaris, perſpecta veritate, poſtmodum collauderis. Ceterum juxta divinitus nobis creditum miniſterium, ut a die qua apoſtolatui noſtro negotium tuum atque ſororis relatum eſt, ſtrenue perſtitimus, nullius ſanctæ Dei eccleſiæ filiorum latere notitiam credimus, & quid de fratre tuo egerimus, ipſe poterit enarrare. Neque enim in hoc deſides negligenteſque poterimus vel ſuſpecti haberi, qui ad diverſa quoque negotia dirimenda & examinanda, atque ad ultimum juris ſilentium perducenda, & ſynodum colligi juſſimus, & legatos apoſtolicæ auctoritatis illuc direximus[1], quorum cenſura in collegio fratrum, aut pro culpa canonice puniamini, aut pro innocentia juſte a crimine diluamini. Optamus religioſitatem tuam in Chriſto feliciter valere.

LXIX. AD LUDOVICUM ET CAROLUM FILIOS CAROLI CALVI REGIS.

Gratulatur quod in gratiam cum patre redierint, hortatur ne in poſterum ab eo divellantur, jubetque ut ſynodo ſatisfacturi ſe ſiſtant.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Ludovico & Carolo filiis Caroli glorioſi regis.

Pervenit ad apoſtolatus noſtri notitiam, quod malorum hominum callida ſuggeſtione decepti, a patris gratia, & participatione digreſſi fueritis. Qua ex re nimio mœrore devicti, diſpoſitum habuimus apoſtolici moderaminis vobis competenter correctionem dirigere, quæ vos & ab improbis ſtultiſque libitibus refrenaret, & correctos paternæ gratiæ reſtitueret. Nunc autem, quia ſanctiſſimus frater & coepiſcopus noſter Odo veniens, dilectionem veſtram paternæ gratiæ pleniter reformatam eſſe affatus eſt, grates domino Deo retulimus. Ideoque devotionem veſtram hortantes, ſancimus, ut caveatis vos de reliquo a tanti patris unanimitate prorſus divelli, qui vos tamquam euangelicus pater, poſt perpetratos exceſſus ad ſe convertentes, benignus ſuſcepit, ſtola prima induit, annulumque in manibus, & calceamenta in pedibus tribuit: ita ut ſicut erroneus ille filius tamdem regreſſus gratiam promeruit, & paternæ hereditatis ſine margine heres extitit, vos quoque ſtudeatis in eo quod probe reverſi eſtis perſiſtere: quatenus & hereditate patria ſemper fruamini, & a benedictione & gratia, atque communione ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quæ vos glorioſiores exoptat, nulla penitus negligentia decidatis. Sane in ſynodo, quæ ſtatuto a nobis loco congreganda eſt, in qua apoſtolicæ auctoritatis legatos credimus adfuturos, præſentiam veſtram humiliter præſentari jubemus, ut ibi de quibus impetita fuerit, veraci ratione reſpondeat, & pleniſſime ſatisfactura canonicis regulis ſe ſubmittat. Optamus vos in Chriſto bene valere.

NOTA IACOBI SIRMONDI S.I.

1. *Ludovico & Carolo.*] Carolo Calvo ex Hermentrude regina filii, ut annales noſtri produnt, quatuor fuerunt, Ludovicus, Carolus, Carlomannus & Lotharius. Lotharius puer abbas, & Carolus juvenis rex Aquitanorum, mortui ſunt anno DCCCLXVI. Carlomannus etiam clericus ante patrem obiit, ita ſolus ſuperſtes Ludovicus patri ſucceſſit.

LXX. AD HINCMARUM ET CETEROS EPISCOPOS IN REGNO CAROLI conſtitutos.

Exponit cauſas odii & invidiæ Græcorum adverſus eccleſiam Latinam: mittit illorum objectiones, ut eas refellant, & quæ contra illos invenerint, in urbem tranſmittant.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei reverentiſſimis & ſanctiſſimis Hincmaro & ceteris confratribus noſtris archiepiſcopis & epiſcopis in regno Caroli glorioſi regis eccleſias conſtitutas regentibus.

[1] Omnium nos portare onera qui gravantur, imo hæc in nobis portare beatiſſimum Petrum, qui nos adminiſtrationis ſuæ protegit ac tuetur heredes, fraternitas veſtra liquido novit. Verum-

Verumtamen inter alia quæ nos immensis laboribus inserunt, illa nos præcipue commovere videntur, quæ nobis, imo universæ occiduæ parti, a Græcorum imperatoribus, Michaele scilicet & Basilio, & ab his qui sibi parent, nequiter ingeruntur. Hi enim odio & invidia contra nos inflammati, quæ inferius annotabimus, nobis quasi crimina hæreseos impingere moliuntur. Odio quidem, quia Photii adulteri & invasoris ecclesiæ Constantinopolitanæ atque neophyti, a depositis & anathematizatis factam promotionem non solum non approbavimus, sed & damnavimus: fratris scilicet & comministri nostri Ignatii ejusdem ecclesiæ patriarchæ dejectionem, ut pote a subjectis, & ab imperiali potentia factam, nullo suscipientes assensu. Invidia vero, quia regem Bulgarum Michaelem nomine, cum gente sua, Christi fide suscepta, a sede beati Petri institutores & doctrinam expetivisse audierunt. Volentes quippe, nimiumque anhelantes, eosdem Bulgares a beati Petri subjectione subducere, suoque imperio sub prætextu Christianæ religionis callide subjugare, talia de sancta Romana ecclesia non habente maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, prædicant, quatenus illi, utpote adhuc in fide rudes, hæc audientes, nos quasi noxios, & diversarum hæreseon squaloribus respersos, vitent, declinent, atque penitus de serant. Denique cum clamor malorum, quæ in Constantinopolitana ecclesia, tam per eosdem principes, quam per eos qui illis sive metu, sive affectu ad votum parent, multiplicatus & consummatus esset, nostrisque auribus increscens, immensum cordi super tanta nequitia dolorem incuteret, etiam ipsis petentibus & obnixe precantibus, ad hanc inquirendam & nobis referendam missos nostros, Rhadoaldum scilicet & Zachariam, tunc episcopos, Constantinopolim destinavimus, qui illuc pervenientes, patriarcham Ignatium damnando, & Photium communione sua firmando, contra interdictum nostrum factioni consensere Græcorum. Cum autem patrato nefando scelere Romam reversi fuissent, missus est etiam ab imperatore Michaele cum ipsis ad nos proprius legatus, nomine Leo a secretis. In quorum adventu cognoscentes tam præfatum Ignatium injuste depositum, quam Photium mœchum irregulariter in sede Constantinopolitana firmatum, molestissime tulimus, scribentesque nostram summæ auctoritatis epistolam, eidem Leoni a secretis imperatori per indictionem decimam hanc deferendam contulimus. Per quam videlicet nos nec illam damnationem, nec talem promotionem, utpote utramque inique patratam, admissuros fore prædiximus, & ratione competenti firmavimus. Deinde bis facto concilio, & lectis profanis gestis, quæ prædictus Leo a secretis detulerat, ubi putatæ depositionis fratris & coepiscopi nostri Ignatii tenor continebatur, inventi sunt iidem missi nostri tam in damnatione Ignatii, quam in communione Photii, omnino culpabiles. Unde nos ecclesiam nostram sine omni volentes macula sicut semper subsistere, ne videlicet in ea, illis impunitis remanentibus, vel tenuis subsannandi oriretur occasio, aut nos eorum pravitati consensisse videremur, utrumque damnavimus, & excommunicationi submisimus: damnationem vero Ignatii, vel promotionem Photii, penitus respuimus & condemnavimus. Reverso autem Leone a secretis Constantinopolim, Michael imperator comperiens per epistolam nostram, quam per ipsum transmisimus, quod nec depositionem Ignatii, nec promotionem Photii suscepissemus; mox quemdam legatum suum, nomine Michaelem protospatharium, cum epistola injuriis plena ad nos direxit, & ut sententiam nostram ad votum ipsius commutaremus, vehementer hortatus est. At nos injurias quidem nostras non curantes, licet circa ecclesiæ injurias non tacuissemus, scripsimus epistolam nostram, & hanc per indictionem quartamdecimam præfato imperatori per jam nominatum Michaelem protospatharium legatum suum direximus, tam videlicet a nostra ecclesia falsas objectiones repellere cupientes, quam ipsum imperatorem cum sequacibus suis super hoc negotio ad rectum justitiæ perducere tramitem anhelantes. Sed ut plenius hæc tam ipsi imperatori, quam aliis fidelibus intimari potuissent, convocatis quibusdam e vicinis locis fratribus & coepiscopis nostris, de his quod nobis canonice visum est, prædecessorum nostrorum secuti vestigia, decrevimus & ordinavimus, quod etiam sanctitati vestræ post modicum, Deo favente, plenius intimare disponimus. Quo rite sicut arbitramur ordinato, quærere cœpimus opportunitatem, qua freti missos apostolicæ sedis etiam adhuc Constantinopolim cum exhortatoriis epistolis destinaremus: qui & pro salute ipsorum competentibus eos monitis ædificarent, & quæ fuerit de illis apostolicæ sedis prolata sententia, manifeste denuntiarent: juxta quod & magna synodus Nicæna de his qui abjiciuntur sanxisse dignoscitur. (Can. 5.) Videbatur enim nobis iter navale satis difficile, & propter eorumdem Græcorum expertas insidias valde cavendum. Cum his itaq; anxietatibus undique coartaremur, & ingentibus premeremur angustiis, ecce subito legati jam fati regis Bulgarum nobis adesse nuntiantur. Unde, quis est qui dicere possit, quanto gaudio, vel quanta exultatione simus repleti? eo quod & eorum salubrem conversionem per divitias bonitatis Dei cognovimus; & quia illos doctrinam beati Petri apostoli, seu sedis ejus, exquisisse comperimus, qui licet longe positi corpore, nobis tamen facti sunt fide præsentes: sed & quia per eorum regnum facilem ac terrenum missis nostris ad terram Græcorum accessum patere perspeximus. Ordinatis igitur tam quæ Bulgarum gentis congrua fidei rudimentis agnovimus, quam quæ Constantinopolim mittere disposueramus, missos quoque nostros cum legatis jam nominati regis per ipsius transituros regionem direximus. Quos imperatores Græcorum nō solum recipere minime consenserunt: verum etiam vehementer adversus Bulgares animos commoverunt, eo quod per suam eos terram transire permiserint: nihil aliud procul dubio innuentes, nisi quod eos, si per sibi subjectas regiones transissent, illis periculis traderent, quibus præfatæ urbis hæretici principes sæpe sedis apostolicæ legatos, pro causa fidei vel correctionis ecclesiasticæ destinatos, tradidisse leguntur. Præterea cum Bulgarum rege demorantibus, & ad urbem Constantinopolitanam eisdem nostris accedere missis conantibus, iidem imperatores epistolam suam ipsi regi Bulgarum transmisere: quam ille accipiens nobis per legatos nostros deferri devota mente decrevit. Accipientibus itaque nobis, & perscrutantibus eamdem cum aliis scriptis epistolam, nō hanc sæpe memorati principes dictantes, nisi in lacu blasphemiæ tinxisse calamum, & luto erroris usi pro

pro atramento fuisse procul dubio patuere. Conantur enim tam nostram specialiter, quam omnẽ generaliter, quæ lingua Latina utitur, ecclesiam reprehendere, quod jejunamus in sabbatis, quod Spiritum sanctum ex Patre Filioq; procedere dicamus, cum ipsi hunc tantum ex Patre procedere fateantur. Dicunt præterea nos abominari nuptias, quia presbyteros sortiri conjuges prohibemus; & insimulare tentant, quoniam eosdem presbyteros chrismate linire baptizatorum frontes inhibemus: quod tamen chrisma nos ex aqua fluminis conficere fallaciter arbitrãtur. Reprehendere nihilo minus moliuntur, eo quod octo hebdomadibus ante pascha a carnium, & septem hebdomadibus a casei & ovorum esu more suo non cessamus. Mentiuntur quoq; nos, sicuti per alia ipsorum cõscripta indicatur, agnũ in pascha, more Iudæorũ, super altare pariter cum dominico corpore benedicere & offerre. Quin & reprehẽdere satagunt, quia penes nos clerici barbas radere suas nõ abnuunt, & quia diaconus non suscepto presbyteratus officio apud nos episcopus ordinatur; cum ipsi etiã illum, quem patriarcham suum nominant, ex laico subito tonsuratũ ac monachum factum, saltu ad episcopatus apicẽ imperiali favore ac brachio provehere, ut ipsi putant, minime formidaverint. Et adhuc, quod est gravius & insanius, a missis nostris, cõtra omnẽ regulã, & præter omnem consuetudinem, libellũ fidei, si se ab illis recipi vellent, exigere moliebantur, in quo tam ista capitula, quã ea tenentes anathematizarent: nec non & epistolas canonicas ab his ei, quẽ suum œcumenicum patriarchã appellant dãdas improbe requirebãt. In his igitur, explosis ceteris curis, vos fratres summopere convenit desudare: & quia cõmunia sunt hæc opprobria, quę universali ecclesiæ, in ea dũtaxat parte quæ Latina uti dignoscitur lingua, sicut prętulimus, ingeruntur cõmuniter omnes, qui divino sacerdotio illustrari videmini, decertare debetis, quo paternæ traditiones tantæ derogationi non pateant: sed quæ pravi quiq; consueta contentione tam mentientes quam errantes maculare gestiunt, manu communis defensionis ab omni nævo blasphemię funditus eruantur. Ridiculum est enim, & satis abominabile dedecus, ut temporibus nostris vel falso insimulari sanctam Dei ecclesiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus a patribus nostris suscepimus, pro libitu semper errantium infringi patiamur. Quapropter necesse est ut eorum conatibus resistamus, & falsis illorum jaculis veritatis clypeum opponamus. Quod nos quidem, opitulante superna potentia, prout valemus, agere non omittemus: nec, cum opportunitas cælitus datur, contra illos pro ecclesia Christi tacebimus. Sed magnopere convenit, ut & vestra quoque fraternitas, morem secuta majorum, concertans nobis & unanimiter collaborans in talibus inveniatur. Siquidem, nisi mente recessit, nunquam Hesperiæ regiones (ut de aliis mundi plagis interim taceamus) a sede B. Petri in hujuscemodi quæstionibus dissonantes inventæ sunt. Vnde unusquisque vestrum qui metropolitana jura sortitus est, junctis sibi fratribus & coepiscopis suis qui sub se sunt, de his diligentem curam suscipiat, & quid invidis eorum detractionibus opponi necesse sit, rimari studeat, & invenire summopere gestiat, atque inventum nobis ocius transmittere minime parvipendat: quatenus id nos quoq; adversus eorum vesaniam cum ceteris assertionibus nostris deinde mittere valeamus.

Dist. 12. Ridiculũ est.

Nihil enim in nobis tam visibilis quam invisibilis hostis, sicut concordiam, exhorrescit. Ideoque mutuo studia nostra provocemus, & contra communes hostes, non quasi hac vel illac palantes, sed tamquam castrorum acies ordinati reperiamur. Sicque fit, ut dum nos vestram unanimitatem ad communem incitamus conflictum, & vos nostris certaminibus interestis, ut & nos vestram sanctimoniam debito mentis affectu diligere fraterneque venerari cernamur, & vos in nullo a capite, id est a sede Petri, diffidere noscamini. Quanto autẽ livore, quantaque vecordia, jam designati Græcorum principes, eorumque satellites, adversus nos, pro eo quod suis noluimus parere illicitis animositatibus, armati sint, in eo manifestẽ datur intelligi, quod aut falsa sunt, quæ nobis impingere moliuntur, aut certe jam a prisco tẽpore sine cujusquam contradictione in ecclesia Romana, imo in tota occidentali parte, hactenus custodita: & cum floruerint etiam apud ipsos magni doctores ecclesiæ, nullus tamen eorum de his reprehensionem fecit, nisi hi qui non zelo justitiæ fervidi, sed zelo invidiæ perculsi, ecclesiæ lacerare traditiones anhelant. Præcipue cum de jejunio sabbati tempore S. Silvestri confessoris Christi sit satis discussum & disputatum, atque ut celebraretur per omnia definitum, nullusq; post hæc ausu temerario contra illud statutum venire, aut saltem mutire præsumpserit: cum potius e diverso sedis apostolicæ institutio, & ecclesiæ Romanæ sequens observantia, ejusdem salutiferi constituti executrix fuisse huc usq; reperiatur. Præterea de processione Spiritus sancti quis nesciat illustres viros, & præcipue Latinos, nonnulla scripsisse, quorum fulti auctoritatibus, istorum oppido sane respondere possemus insaniæ, si vel illis nos reprehendendi, vel nobis eis contentiosa fauce gannientibus rationem reddendi cõsuetudo quælibet extitisset? Sed quid mirum si hoc isti prætendunt, cũ etiam glorientur atq; perhibeant, quando de Romana urbe imperatores Constantinopolim sunt translati, tunc & primatum Romanæ sedis ad Constantinopolitanam ecclesiam transmigrasse, & cum dignitatibus regiis etiam ecclesiæ Romanæ privilegia translata fuisse? Ita ut ejusdem invasor ecclesiæ Photius etiam ipse se in scriptis suis archiepiscopum atque universalem patriarcham appellet. Videte ergo, fratres, si hæc ecclesię Christi non præjudicent: videte si tolerabilia valeant æstimari: considerate si debeant illi ecclesię Romanæ hujusmodi derogationes vel detractiones ingerere: cum ipsa, ex quo cœpit Christiana religio dilatari, quæ semel in Petro patrono ac institutore suo suscepit, immutilata tenuerit, & incorrupta per alia climata mundi docuerit: nec apparuerit quisquã per tot saltem sæculorũ curricula, qui ejus traditionibus derogaverit, aut obviare præsumpserit; licet ut prætulimus in ecclesia crebro magni doctores effulserint: nec visa sit unquam ecclesia, ut non dicam Constantinopolitanam, quæ longe post instituta est, cujus hæc doctrinam vel auctoritatem secuta sit, cum ipsa potius alias ecclesias instituerit, atque his nonnullas traditiones contulerit: adeo ut, quemadmodum Bonifacius sedis apostolicæ præsul testatur, institutio universalis nascentis ecclesiæ de beati Petri sumpserit honore principium, in quo regimen ejus & summa cõsistit. Perpendite ergo, fratres, si hæc utilia sint ecclesię Dei, si hæc cõgrua videantur ejus ordinationibus. Perpendite rogo, si sedis apostolicæ missos a visione sua excludere, vel

Innocentius epi. 39. ad ... centium

vel eos aut epistolas nostras spernere debuerint, & ubi sit aliquando gestum; quæso, memorare contendite, alioquin contra tantum laborare contemptum nobiscum tota virtute curate. Nam si hujusmodi mos in ecclesia Christi fuerit exortus videlicet ut legati seu literę singularum ecclesiarum, vel personarum ab his quibus mittuntur minime suscipiantur, quis locus restet saluti nos penitus ignoramus. præsertim cum per legatorum & epistolarum destinatarum interventionem ad fidem nonnullos conversos, & ab errore multos revocatos, & ad pacem ceterasque correctiones plurimos vel rediisse vel accessisse noscamus. Et certe si hoc licitum esse posset, nullus profecto nobis tranquilliorem vitam ducere valuisset. nimirum quos quotidiana undique veniens, annuente Christo, frequentia non modice reddit solicitos, nec paucis constituit subinde sudoribus fatigatos. Perpendite nihilo minus, si a legatis nostris libellus exigi debuit, aut quæ hinc exempla præcesserint: cum nec scripto insertum, nec memoriæ commendatum tale quid inveniri credatur. Numquid nos alicujus novitatis inventores extitimus? numquid alia, nisi quæ ad salutem ipsorum, & ad communem ecclesiæ statum pertinebant, transmisimus? Numquid nos hæretici aliquando fuimus? Nam licet nos peccatores quidem esse non denegemus, quorumlibet tamen errorum fæce pollutos, Deo gratias, minime recognoscimus, quemadmodum illi, qui nunquam sine schismate, nunquam prorsus ab errore reperiuntur extranei. Libellos autem nos ab illis & exigere & suscipere, non autem illos a nostris requirere solere, consuetudo hucusque custodita demonstrat. Cum enim, Christi munere, propter primatum ecclesiæ Romanæ in beato Petro concessum, nemini sit de sedis apostolicæ judicio judicare, aut illius sententiam retractare permissum: constat nimirum eos ab his nullum jus possidere libellos exigendi, quos habere fas judicandi nullo jubentur canone, nullo probantur exemplo. Potiorum enim est ab inferioribus, non inferiorum a potioribus, violenter exigere rationem, aut extortam elicere satisfactionem. Commendatitias autem epistolas, etiamsi tale quid antiqua consuetudo fieri a nobis efflagitasset, dandas Photio nullo modo mitteremus: quippe quem non literarum nostrarum communione in ecclesia Constantinopolitana stabiliendum, sed nostræ sententiæ jam mucrone perculsum, ab ea penitus decreveramus tamquam adulterum propellendum. Verum pro his & his similibus causis canonice discutiendis & rite definiendis tam vestram, quã aliorum fratrum & coepiscoporum nostrorum, reverendam ad nos convocare vellemus præsentiam, nisi nos diversæ mundi calamitates, & quotidianæ pressuræ id gerere vetuissent. Sed quæ nobiscum ageretis præsentes, hortamur agite saltem absentes, qui tamen dum intra sinum caritatis, quam latum mandatum psalmista nuncupat, vos circumplectentes semper intuemur quasi præsentes, terrarum profecto spatiis nunquam potestis haberi visibus nostris absentes. Verumtamen si huc veniendo recusatis laborem arripere, nec jussa terreni principis, nec ulla impedimenta sæculi, pium studium vestrum a communi hac ecclesiastici negotii meditatione, seu necessaria solicitudine, cohibere quoquomodo valeant. Alioqui vestram ad nos fraternitatem convocandi, & pariter de hujuscemodi quæstionibus tractandi, nobis erit omnino necessitas: ut videlicet juxta pristinam consuetudinem nobiscum in idipsum apud S. Petrum convenientes, communes ecclesiæ cōtumelias repellamus, qui commune sacerdotii culmen in Christi ecclesia, singuli secundum suorum qualitatem privilegiorum, promeruisse dignoscimur. Præcipue cum non solũ propter hujusmodi generalis ecclesiæ negotium, sed etiam pro specialis hujus sedis exorta causa prædecessores vestri una cum prædecessoribus nostris hic soliti sint non immerito convenire. Nam mirandum quamobrem iidem imperatores ita sæviant, ita commoveantur, ita in convicia nostra prorumpant: cum, si bene gesserunt, eos non nobis conviciari, sed de bono gratias auctori referre, & in se ipsis gloriam habere, & missos vel legationem nostram non respuere, sed utpote suis bene gestis congratulantia libenter admittere, & nobis congrua responsa dirigere profecto decuerit. Si vero male operati sunt, ut quid non corrigi potius & meliorari satagunt, sed indignantur, anhelant, & in tot contumelias adversus ordinationes Dei & ecclesiæ traditiones insiliunt? Quamvis non tam indignati, quam deterriti fuisse videantur. conscientia namque remordente intellexerunt, pro judicanda canonice sui obligatione nos illas partes misisse. Quamobrem hujuscemodi consilio usi sunt, quo videlicet legati nostri nullatenus admitterentur: scilicet ne per illos, vel de recuperato fratre & coepiscopo nostro Ignatio, vel de damnato Photio invasore, sedis apostolicæ sententia penes se diffamari, nec rursus iidem, tamquam fautores tantæ perversitatis, ac per hoc obligati, manifestius, quia errent, excommunicati, sciri eorum attestatione, aut scriptorum nostrorum serie potuisset. Unde quis non videat, eos idcirco de nobis illa derogationum verba depromere, ut sua quæque pravitatis possent acta contegere; & ideo velle nostra suis præstigiis offuscare, ut sua valeant tenebrarum opera longe lateque clarificare? Nam quis stylus sufficiat exarare, quanta & qualia, priusquam missi nostri illuc directi fuissent, vel etiam post reversionem eorum, tam per legatos, quam per literas suas, ut de nostris specialiter omittamus, de beati Petri principis apostolorum laudibus, de sedis ejus, vel ecclesiæ Romanæ privilegiis, nobis præconia destinarint? Cum autem eosdem apostolicæ sedis missos in suam nequitiam traduxissent, & instar quarumdam prostitutarum libidines suas ipsis convenientibus explevissent: primo quidem conati sunt nos iteratis laudibus efferentes, & versutis blandisque lenociniis adeuntes, ad suos inflectere pessimos actus, & ut his a se perpetratis nostro consensu firmitatem tribueremus, supra modum hortati sunt & deprecati. At ubi nos, inspiratione divina, quæ acta sunt perperam commissa fuisse comperientes, ea non solum justitia magistra, ut jam diximus, non approbavimus, sed & damnavimus: protinus illi versa sententia, plectrum linguæ in derogationes & blasphemias acuerunt, & tamquam sui met obliti, contraria his quæ primitus prosecuti fuerant tractaverunt. Et quia Deo auctore de nobis quid specialiter impeterent non invenerunt, traditionibus paternis divinis testimoniis roboratis detrahere curaverunt, & quod agere majores eorum minime præsumpserunt, isti etiam quæ antiquitas Romana suscepit, cum numerosis hanc sequētibus ecclesiis, generaliter accusare & blasphemare ore polluto minime timuerunt.

timuerunt. Quin & privilegiis apostolicæ sedis, quorum valetudine sua quoq; roborari poposcerant, quia suis malignitatibus non favimus, conviciari & derogare vice tergiversatoria multifarie studuerunt. Porro autem, quia nos apostolicæ sedis auctoritatem, Deo gratias, non ignorantes, hactenus quodammodo singulariter eorum pravitatem, nullo solatio vestro more prisco muniti, constantia summa repressimus, actus suos illi non nisi nobis displicere, non nisi nos execrari, fallaciter arbitrantur. Quamobrem fieri potest, ut hæc sua venenosi graminis semina per alias mundi partes dispergant, & simpliciorum piorumque fidelium corda suis illicitis votis incurvent. Adeo ut, sicut ipsi gloriantur, ad Alexandrinum & Hierosolymitanum patriarchas jam miserint, eos videlicet ut inde jectione Ignatii patriarchæ, & in promotione invasoris Photii sibi consentiant, adhortantes. In quo non nos eorum concordiam, fortasse contra statuta seu traditiones apostolicæ sedis improvide conglutinatam, Deo adjuvante, pavemus: sed ne suasionibus illectos pravorum eos ad suum ipsorum discrimen contingat ab æquitate decidere, condolemus. Sunt quippe diris & continuis Agarenorum pressuris attriti: ac per hoc evenire valet, ut vel decepti, vel pro sui relevatione sibi plurima tribuere spondentibus Constantinopolitanis principibus, quod & gementes dicimus, assentire cogantur. Quapropter venerabilis industria vestra talem se de cetero exhibeat necesse est, ut sole clarius hanc a sede Petri in nullo dissidere, quin potius cum illa in cunctis sentire, iidem hostes cognoscant: ita ut præsulatui nostro scripta divinitus inspirata sapientia vestra, reprehendendo, & forti prorsus invectione feriendo tantam eorumdem imperatorum vesaniam, mittat: quæ nos suscipientes, rursus ea cum aliis assertionibus nostris ad ipsorum quoque dementiam confutandam mittere valeamus. Ita ut cum unum pariter idemque nos hostes sentire cognoverint, nec injurias a se nobis illatas ulcisci solummodo nos affectare mendaciter adstruant, nimirum cum adversus se monomachiam aggredi quodammodo nos intuentur, & per hoc quod sint & alii Christi dilectores, & eorum perversitates odientes, liquido comprehendant, & ora loquentium iniqua penitus obstruantur. ita ut Christo duce una mente, & ore, ac brachio, quasi strenui propugnatores, phalanges hostium premere ac debellare communi studio reperiamur, eorumque perniciosam factionem, ipso auxiliante, socia concertatione funditus interrupisse comperiamur, & tam inventores mendaciorum, quam fabricatores perversorum dogmatum, paternis definitionibus, ac veracium assertionum clypeis, in nomine domini nostri Iesu Christi unanimiter triumphare ac superare per omnia dignoscamur. Optamus fraternitatem vestram in Christo nunc & semper bene valere. Tua vero, frater Hincmare, caritas cum epistolam legerit, mox ut etiam ad alios archiepiscopos, qui in regno filii nostri Caroli gloriosi regis consistunt, deferatur summopere agere studeat; & ut de his singuli in diœcesibus suis, una cum suffraganeis suis, in cujuscumque regno sint constituti, convenienter tractare, & nobis quæ repererint suggerere curent, eos incitare non negligat. Ita ut eorum omnium, quæ præsentis epistolæ circumstantia continet, tu & strenuus executor illis existas, & apud nos verax & prudens scriptorum tuorum serie relator inveniaris. Datum x. Kalendas Novembris, indictione prima.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Omnium nosportare.*] Quod sub finem hujus epistolæ facere jubetur Hincmarus, ut eam ad alios archiepiscopos deferendam curet, id ab ipso diligenter præstitum docet Flodoardus lib. III. capite XVII. *Quam*, inquit, *epistolam Hincmarus suscipiens, in Corbonaco palatio consistenti regi Carolo cum pluribus episcopis relegit. & ad alios archiepiscopos, sicut in mandato acceperat, dirigere studuit.* Idem etiam suffraganeos suos, ut Græcorum objectis responderent, excitavit, ut Odonem Bellovacensem, ad quem Hincmari de hoc argumento extat epistola IV. Kalendas Ianuarias hoc anno scripta. Respondit ergo inter ceteros Odo, & librum a se compositum Hincmaro misit, ut Flodoardus idem tradit libro III. capite XXIII. catalogum texens epistolarum Hincmari ad Odonem. Respondit & Æneas Parisiacensis episcopus, cujus ea de re liber extat in bibliotheca Thuana. ** *Vnde tibi prologum exhibemus.*

** *ÆNEAS PARISIACENSIS VRBIS episcopus, quo primus præsedit sanctus Dionysius a Paulo apostolo Atheniensium consecratus archiepiscopus, sed a sancto Clemente totius Galliæ constitutus apostolus pacem & gloriam catholicæ fidei cultoribus.*

LEGIMUS in libro Iudicum quod præscientia divina terræ inclytæ semini Abrahæ ob immensæ fidei laudem repromissæ inesse reliquias Chananæorum ex parte permiserit, scilicet ut experiretur in eis Israel, ne forte otio corporis, ignarus bellorum foret. cujus efficax virtutis Deo præduce dudum regnum egregium cunctis sæculis prædicabile sibi armis vindicaverat. Hujus æquitatis lance cælestium, terrestrium & infernorum dominus sanctam ecclesiam non habentem maculam aut rugam annulo suæ passionis sibi solenniter jure regio desponsatam, hæreticæ pravitatis assertionibus lacessitam victrici laurea experiri voluit. veluti stans in acie manus in bella contraheret & ob creberrimam adversariorum victoriam in amplexu sui sponsi condelectans in totius lætitiæ patrato triumpho admodum exultaret. & frequenti concertatione in bella Dei sui assurgens scientia repugnandi venustata cum decore polleret. ut se toxicatis armis adtemptantes potenter repellere addisceret. ipsi conclamans qui caput galeati contrivit colubri, ac fiducialiter agens, Iudica domine nocentes me, expugna impugnantes me, adprehende arma & scutum, & exurge in adjutorium mihi. (*Psal. 3*) Igitur multoties devicti hostes, cum indigne ac turpiter rediviva audent reparare certamina, in hoc segnitia deterioris famæ per ora magnatorum infelicius deteruntur, quo subrigi ingeniis fraudium ad sublimiora gestiunt, sed ceu effeminati viribus terga præbentes deformiter succumbunt. Ita si quidem venenata pernicies perversi dogmatis ab initio nascentis ecclesiæ usque ad præsens nequiter pullulans serpere non desistit, occupare incautos, corrumpere doctrina quietos, more latronis aggredi latenter bene degentes. vera in falsis transmutare callide laborans. At sancta ecclesia jam quasi senio lassata, cum Moyse ad dominum interventrices elevat manus pro suis ut vincant, & pulchre Aaron & Hur fatigatas sustinent, scilicet novi ac veteris testamenti series. testimonia sanctarum defensionum in promptu festina protendit ne forte sui quos catholice enutriens ad perfectionis culmen evexit, cedant spiculis oppugnantium, sed clypeo

clypeo veritatis viriliter resistentes, domino virtutum & regi gloriæ jocundantes proclament. Cantemus domino, gloriose enim magnificatus est, quia equum & ejus ascensorem dejecit in mare. Itaque temporibus gloriosi & orthodoxi Hludovici imperatoris, Græcia quæ se matrem verborum, & genitricem philosophorum, & omnium liberalium artium fautricem appellari contendit, de his superstitionibus superfluis, quæ & nunc Romanam ecclesiam, immo & omnem gentem Latina lingua utentem consulere temptavit. satisque mirandum in tam vilissimis quæstionibus occupatam longævo ventilans ævo. & perspicue ad liquidum dilucidatis, quæ totius peritiæ ac facundiæ se fore gloriatur auctorem, ut pelagus dialecticæ subtilitatis expostulat, putans se posse veraciter distinguere vera a falsis. Ergo ut intimat apostolus usque ad tertium cælum raptus, si Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt. hæret sagacitas de puro fonte potantium. Cur ita hebetudo sensus despicabilia sciscitando summa tenere conantes ignominiose obtenebrat. quos culmen magni intellectus ut illi falso opinantur in gremio amplitudinis suæ velut coruscans amplectitur & fovet. Nempe cum populi orientalium quasi sub scabello domini specialiter subsidentes cum occidentalibus in fidei documentis disceptare videntur quasi sol pulcherrimus mane in oriente positus inocciduos suæ lucis radios vesperi transmutat in tenebras. Non autem cæli climata deteriores reddunt animos mortalium neque plagæ supernæ pro variarum dementiis sectarum culpandæ, cum oriens & occidens mixtim contineat justos & reprobos. Sed humanitas primo bono condita, & in libero arbitrio potenter stabilita negligendo creatorem & obaudiendo seductorē, de dextris ad lævam promoveri meruit. Exin orbis multiplicatus tramiti devio inhiare cœpit. Nec adeo mirum. ab Asia vel a finibus Europæ, ubi sita Constantinopolis Græciæ metropolis habetur, tantarum fallaciarum oriri discrimina. Si enim revolvantur sanctorūm statuta canonum, & ecclesiasticarum discutiatur series historiarum ab illius regni partibus potius, quam sub Romana ditione degentibus, reperientur pullulasse genimina viperarum, id est quamplurimi inventores perversorum dogmatum: veluti fuerant, ut ex multis memoremus aliquos, Arius, Eunomius, Photinus, Marcion, Cherintus, Manichæus, Ebion, Nestorius Constantinopolitanus episcopus, ceteræque pestes dilatatæ hæreseos. quibus non fuit requies omni instantia catholicas dilacerare & oppugnare mentes. Eutychius etiam Constantinopolitanæ urbis episcopus de resurrectione in tantum erravit, ut affirmaret quod corpus nostrum in illa resurrectionis gloria futurum esset impalpabile; ventis aereque subtilius. Sed nos econtra dicimus, sanctaque credulitate firmamus, quod in illa resurrectionis gloria erit corpus nostrū subtile quidem per effectum spiritalis potentiæ, sed palpabile per veritatem naturæ. Nam beatus papa Gregorius quondam in eadem Constantinopolitana urbe positus cum præfato Eutychio de hac re in conspectu Tiberii Constantini imperatoris gloriosum habuit certamen veluti ipse plenius commemorat in XIIII. libro moralium Iob. sed ita ab eo nobiliter est devictus, ut pellem manus suæ teneret dicens, Confiteor quia omnes in hac carne resurgemus. Quod omnimodis prius negare consueverat. Est autem dictu lamentabile, quia eadem sedes quæ caput levare conatur ad superos, pro rectæ fidei præsulibus, doctrina fœdatos rectores olim habuit hæreticos, quos tripartita denotat historiā, & sanctorum patrum in canonibus damnat solertia. Non vero in Romana sede Deo rectore tale unquam contigit dedecus, ut aliquis hæresiarches eidem præsideret. quam summus apostolorum princeps sua sessione inlustravit, & fuso sanguine consecravit, cui suas regendas oves Dei filius speciali cura commisit. Nec mirum quia ipsi dictum fuerat, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. & tibi dabo claves regni cælorum. Ergo cui propria auctoritate regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat? Quem cum Petrum dicit, firmamentum ecclesiæ indicavit. Liberius tamen papa a beato Petro trigesimus septimus quamvis a fidei tramite non deviaret, exilio & minis Ariani principis territus, non virtute qua debuit, perfidis Arianis viriliter repugnavit. His autem qui ab arce totius Christianitatis deviare videntur, novasque adinveniunt quæstiones, recte intonat Paulus ad Galatas, quorum ex Græcia propagatur origo: Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi Iesu in aliud euangelium, quod non est aliud. nisi sunt aliqui qui vos conturbant, & volunt convertere euangelium Christi. Magna etiam auctoritate ingeminat dicens. Sed licet nos aut angelus de cælo euangelizet vobis præterquam quod euangelizavimus vobis, anathema sit. Et consequenter addit sicut prædiximus & nunc iterum dico. Si quis vobis euangelizaverit præter id quod accepistis anathema sit. Iure itaque a rectore sanctæ ecclesiæ a via veritatis aberrantibus talia apostolice inferuntur. Hac etiam virga reprehensionis digni habentur. O insensati Galatæ quis vos fascinavit veritati non obedire. ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est crucifixus. Denique cunctis sæculis enorme generatur piaculum, dum ab istis quorum doctrina adornari debuerat ecclesia, florere nitore religionis, & augmentum accipere suæ salvationis, humiliari zelo nequitiæ contenditur. Et a qua omnis macula longe abesse debuerat ei infligere nituntur, ut non sit a sordibus aliena. Sed quia sanctus dicit apostolus, oportet autem hæreses esse, ut probati manifesti fiant, fallaciarum ludibria quæ ad eam applicare temptavit sanctarum hostis animarum, clypeo redēptoris sui repelli habet. nec patietur divinitas visibiliūm & invisibilium rerū sacratior & potior vinci a creatura quæ condita fuit angelica, sed ob tumorem superbiæ suæ sponte non alio cogente sceleratior facta incidit in baratrum perpetuæ damnationis, cui nihil placitum, nisi tantum perditio beatorum. Nam cunctorum opifice largiente, sapientiam non vincet malitia, sed victor apparebit in propriis, qui suos semper a primo armavit spiritu talibus documentis. Omnes enim qui volunt pie vivere in Christo Iesu persecutionem patientur. Itaque in præsentiarum jam adfore deprehenditur ætas plena miseriarum, quæ præsentitur amplecti spatium temporis de quo apostolus lamētando præcinit dicens. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, & a veritate quidem avertent auditum, ad fabulas autem convertentur. Ecce in promptu hæc prædicta serpere conspicimus. & ideo dum tuba personat belli, necesse est ut arma, aptentur in militum membris ut doctum

industria

induſtria præoccupare nequeat perfidus hoſtis. Quamvis autem in talibus controverſiæ procellis concutiatur domini exercitus, valde indignum ut animos fortitudine nobilitatos a ſtatu rectitudinis detorqueant hęretica pravitate degeneres. Quanto enim aſtutia diaboli cum ſæva calliditate accedit atrocior, tanto providentia fortium cautius præmunita debet eſſe paratior. Admonens ſiquidem alumnum Timotheum apoſtolus, ne impediretur decipulis malignantium, blande hortatur dicens: Profana autem & inaniloquia devita. multum enim proficient ad impietatem, & ſermo illorum ſicut cancer ſerpit. Ad Titum etiam ita dicit. Stultas autem quæſtiones & genealogias & contentiones & pugnas legis devita. Sunt enim inutiles & vanæ. & ut ſollicitior redderetur, & ſancto acumine inſtructior eſſet, addit, Hæreticum hominem poſt unam & ſecundam correptionem devita, ſciens quia ſubverſus eſt qui ejuſmodi eſt, & delinquit proprio judicio condemnatus. Ergo cum ſancto Heliſęo credamus quia plures ſunt nobiſcum, quam cum illis, id eſt utriuſque teſtamenti ſagaciſſimi patres, & pro defenſione veræ fidei avidiſſimi & invictiſſimi bellatores. qui cum robuſtiſſimo Ioſue Deum ſupplicare ſtudeant, ut ſtet ſol, id eſt tempus ſanctæ concertationis prolixius clareſcat, donec ſe verus Iſrael ulciſcatur de inimicis ſuis. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem, dicit apoſtolus, poſtquam unda baptiſmatis & Spiritu ſancto in gratia Chriſti renovati ſumus, Quocirca non cedendum adverſariis, ſed viriliter reſiſtendum, ut non capiamur illius illecebris; qui de ſupernis ob ſuperbiam ad ima delapſus hoc elaborat niſibus iniquitatis, ut eccleſia quæ eſt filia pacis dilaceretur doctrina fœditatis, & pateat morſibus erroris, Hæc & ſimilia ut præcaveret Timotheus, ſacrarium Spiritus ſancti caritate fervens admonet Paulus. Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones devita, ſciens quia generant lites. Hæc nempe præcavere oportet generaliter cunctos in Chriſtum credentes, maxime eos qui regimen debent habere animarum & eſſe ſpeculum bonorum operum, & ſanctarum forma virtutum. Indeque gemendum bene viventibus, quia unde in ſancta eccleſia decorum eſſet ſplendere honorem gaudii, ab his partibus multis volventibus ſæculis oboriuntur immenſi detrimenta ſcandali. Si enim ferrum ferro acuitur, congruum eſſet ut Græca lingua a vero non diſcreparet, in quo Latina normam catholicæ fidei indiſſolubiliter tenet. Hæ ſunt ergo ſuperfluę quęſtiones ad ſæcularia potius quam ad ſpiritalia tendentes: quæ non videntur procedere ab experientia magni intellectus, ſed naſci a reprehenſibilitate exterioris ſenſus. Illud itaque pelagus ut jactatur inſignis eloquentiæ infert Romanis auribus, quare Spiritum ſanctum a Patre & Filio profiteamur procedere, & non a ſolo Patre. Rurſus quare in ſabbatis jejunium exerceamus, & quare ab officio preſbyterorum nuptias arceamus. Addunt etiam, quare preſbyteri Latinorum inhibeantur frontes baptizatorũ chriſmate linire, cum locus conſignandi in fronte proprie ſit epiſcoporum, & in vertice preſbyterorum. Item ſciſcitantur quare a carnium eſu octo hebdomadibus ante paſcha, & ſeptem a caſei & ovorum more ſuo non ceſſamus. Opponunt præterea cur clerici barbas radunt, & quare diaconus nondum ſuſcepto preſbyteratus officio in epiſcopum ordinatur, ut mos eſt aliquando Romanis. Conqueruntur etiam de tranſmigratione principatus Romanæ ſedis, quam dicunt factam Cõſtantinopoli, unde & eam cum patriarcha ſuo caput dignitatis appellant. Ad ſtultarum cumulum & inertiam ineptiarum garrientes inquirũt, quare chriſma noſtrum, immo Dei, ex aqua fluminis conficiamus, & quare agnum ſimul cum corpore Chriſti & ſanguine in paſcha ſuper altare ponamus & more Iudęorum offeramus, cum nullatenus hæc vel aliquis deſipientiũ unquam crediderit. Quæ duo in tantũ videntur indigniſſima, ut ab auditu fidelium ex toto judicentur penitus eſſe extranea. Hæc deliramẽta verſutiarum Græcalis induſtria ſuperciliоſo ambitu per Romanũ ſpargit imperium, & dominicis aciebus inſiſtens æſtu calliditatis ſcaturiens contendit laceſſere quietos. At contra repugnant ducibus injuſta molientium agmina ſupernarum virtutum. Quin immo longe portendunt ſcutum ſanctæ repulſionis inluſtrium defenſio patrum, concordia canonum, auctoritas & victoria excellentiſſimorum antiſtitum per Chriſtiani nominis limitem in theoria magnifice vulgatorum verbo ac doctrina cælos contingentium. In hoc forti congreſſu non ferent vexilla tyrones, nec fatigata brachia efferẽt emeriti ſenes, ſed delecta viribus juventus, id eſt in fide Chriſti perfectiſſimis utentes ſenſibus ex omni parte armis ſacrorum dogmatum munita corpora menteſq; ferentes inclyta laceſſient bella, & domino favente victores exiſtent. Lege autem triumphantis peracto certamine, dum laſſatis quaſi membris refrigerium ſubminiſtrabit Spiritus ſancti afflatus, potiti voto glorioſiſſimi milites, & ob agoniam eximie lætantes ad cælos porrigent conſpicuos vultus, regi regum dominatori ſuo laudis præconia acclamantes, Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio, &c: Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ: At vero exhilaratus pater totius eccleſiæ, apoſtolicæ ſcilicet ſedis beatiſſimus pontifex, cum Paulo apoſtolo erigens in excelſis caput, hæc verba protectori Deo ſolenniter perſonabit. Dominus autem mihi adſtitit & confortavit me, ut per me prædicatio adimpleatur, & audiant omnes gentes, & liberatus ſum de ore Leonis. Liberavit me dominus ab omni opere malo, & ſalvum faciet in regnum ſuum cęleſte, cui ſit gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. *Hactenus illius reſponſionis præfatio: cetera, ut minus modo neceſſaria, præterimus.*

APPENDIX I. EPISTOLARVM NICOLAI PAPÆ I.

I. AD CAROLVM REGEM.

Monet eum diligenter procurare, ut Lotharius Ingeltrudem uxorem adulteram Boſonis comitis regno ſuo ejiciat, & ad virum ſuum redire compellat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Carolo glorioſo regi ſpiritali filio noſtro.

VESTRAM regiam dignitatem condecet de pietatis fonte juſtitiæ diſcretionem haurire. Nemo itaque juſtius operari debet, quam cui commiſſa videtur legum ordinabilitas. Ecce etenim reges regibus * ſuadere ſolent. Sed convenit, ut in his quæ ratio docet juſtitiæ, invicem alternent: quæ * autem improbitas, vicaria vice ſe ſubtrahere non ceſſent. Vnde veſtram exhortamur regiam magnitudinem, uti corrigatis Hlotharium regem nepotem veſtrum, ne tantum piaculum permittat manere in regno ſuo: hoc eſt non conſentiat fugitivam uxorem Boſonis comitis tam diu remanere, ut non reddatur viro ſuo, remiſſa

* fav
* loc obſc

remissa quidem negligentia, quam ei fecit. Ceterum vos etiam monere volumus, ut si in vestro regno contigerit devenire, similiter peragatis. Quoniam jussimus omnibus archiepiscopis seu episcopis regni vestri, ut eam, indulta sibi culpa, si noluerit reverti ad supradictum virum suum, excommunicent a corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi, & societate omnium fidelium; quoniam condecet, ut in regno vestro tantum malum non oriatur, & si ortum fuerit, citius extinguatur. Adeo ut omnes consentientes malo ipsius, supradicta excommunicatione * nodamus. Optamus excellentiam vestram in Christo bene valere.

II. AD EPISCOPOS LEGATOS IN FRANCIAM MISSOS.

Mittit ad eos commonitorium pro causa Theutbergæ.

Reverentissimis & sanctissimis Rhadoaldo & Ioanni episcopis.

QVEMADMODVM sanctæ Romanæ ecclesiæ fideles estis, & apostolicæ sedis columnæ existitis; ita custodientes omnia secundum priorem præceptionem nostram peragere festinate, & Metis apostolica auctoritate synodo evocata, nostra jussa perficite. Quod si synodus episcoporum se illuc minime collegerit, aut Hlotharius venire distulerit, tunc vos ad eum pergere studete, & nostra jussa atque instituta declarate. Et deinde cum pro causa Balduini ad Carolum perrexeritis, eidem glorioso regi epistolas synodicas, & has quas nunc vobis dirigimus, pariter cum commonitorio præsentibus cunctis ostendite. & non solum ei, sed & omnibus episcopis, & universis fidelibus hoc notum facientes palam legere & denuntiare studete. Præterea scitote a nobis vestræ sanctitati duas dirigi epistolas vice ablatarum, unam Carolo regi, secundam vero uxori. Episcopis autem Galliæ & Germaniæ alteram cum hac ipsa ad vos destinata mandamus.

COMMONITORIVM NICOLAI PAPÆ LEGATIS SVPRADICTIS DATVM.

Nicolaus Rhadoaldo Portuensi & Ioanni Ficolensi episcopis in commonitorio.

1 LOTHARIVS profitetur Vualdradam se a patre accepisse, & sororem postmodum admisisse Hucberti. Vbi primum diligenti investigatione inquirite, & si eumdem gloriosum regem prædictam Vualdradam præmissis dotibus, coram testibus, secundum legem & ritum, quo nuptiæ celebrari solent, per omnia inveneritis accepisse, & publica manifestatione eadem Vualdrada in matrimonium ipsius admissa est; restat ut perscrutemini cur illa repudiata sit, vel filia Bosonis admissa. Sed quia idem gloriosus rex metu Theutbergam admisisse se dicit; vos illud euangelicum recolite, quo dominus: *Nolite*, inquit, *timere eos qui corpus occidunt.* & iterum ait: *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* In quibus dominicis sententiis considerandum est, quod si occisores corporum timendi non sunt contra justitiam hominem impellentes, & lucrum totius mundi non profit homini anima perdita, quanto minus metu unius hominis tantus rex debuit, contra divinum præceptum, in immane præcipitium mergi? In hoc certe se magis reprehensibilem ostendit, in quo amori mundi amore Dei postposuit. Vbi nihil vobis aliud præcipimus, manifestatione sua eodem rege convicto, nisi ut secundum canonicam auctoritatem nostra vice freti, causam illius definiatis. Sin vero minime probatum fuerit, Vualdradam uxorem fuisse legitimam, neque nuptiis secundum morem celebratis, per benedictionem scilicet sacerdotis, filio nostro Hlothario extitisse conjunctam: suggerite illi, ut non moleste ferat legitimam sibi, si ipsa innocens adparuerit, reconciliari uxorem: nec in hoc carnis voci obtemperet, sed potius divinis præceptis obediens, pudeat eum, imo pertimescat, in luxuriæ stercore putrefieri, & voluntatem propriam sequendo ante tribunal Christi strictam ponere rationem. Præterea vos scire volo, quia præfata Theutberga apostolicam sedem bis & ter appellavit, & se a præfato rege glorioso questa est injuste fuisse dejectam, & vi coactam falsum contra se composuisse piaculum. Nam eo tempore ad apostolicam sedem libellum appellationis suæ misit, in quo non quidem adhuc confessam, sed ut contra se falsum diceret crimen, cogi sese innotuit. Insuper subjungens, Quod si amplius compulsa fuero, scitote non veritate, sed timore mortis, & evadendi studio, quia aliter non possum, quod voluerint dicam. Vos autem memores estote mei hæc vobis insinuantis.] Vnde præcipimus vobis, ut cum eadem Theutberga ad condictam synodum sicut statuimus advenerit, causam ejus diligenti examinatione tractetis: & si ei objicitur, quod illa crimen se aliquod admisisse confessa fuisset, & contra illa violentiam se pertulisse proclamaverit, vel si inimicos sibi judices fuisse testata fuerit; tunc illud renovetis judicium secundum æquitatis normam, ut injustitiæ mole non opprimatur.

Marginalia: * [..]amus · 2. Lo[th]arius rex. · [Ma]tth. 10. · [Ma]tth. 16.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Lotharius rex profitetur.*] Apud Ivonem parte VIII. cap. 334. & apud Gratianum 31. q. 2. duæ voculæ perperam inseruntur, *Lotharius rex in commonitorio profitetur.* Redundant enim, pertinentque ad titulum epistolæ, quod recte in Romana Gratiani editione observatum est. *In commonitorio* itaque dictum, quod ab aliis *commonitorium*, ut *Zosimus commonitorium presbyteris & diaconibus qui Ravennæ sunt.* & illud apud Gregorium in dialogis: *Sabinus Christi servus commonitorium Pado.*

III. AD VNIVERSOS EPISCOPOS.

Extat infra in concilio Romano III. anno 863.

EPISTOLA ADVENTII EPISC. METENSIS AD NICOLAVM PAPAM.

Mittit professionem suam, qua purgans se de causa Lotharii, acquiescere se atque obsequi docet statutis a pontifice in synodo Romana. proinde veniam & pacem implorat.

Gloriosissimo dominici gregis pastori domino & beatissimo Nicolao summo & universali papæ Adventius humilis Metensium sedis episcopus, nunc & in æternum valere.

CHRISTVS dominus Deus proprii sanguinis precio acquisito gregi solita pietate prospiciens, vobis summi sacerdotii contulit dignitatem: cui inter plurima spiritualium virtutum ornamenta, quibus sanctam matrem ecclesiam inimitabili sanctitate condecoratis, sacra etiam priscæ auctoritatis

ctoritatis dogmata affatim reſplendent: quo Chriſtiana plebs efficaciſſimo tanti patris exemplo feliciter imbuta, vitiorum monſtra devitare, & auxiliante Deo æterna poterit præmia comprehendere, imo eccleſiaſtici ordinis diſciplina veſtris temporibus inviolabilis permanere. Vnde mea parvitas omneſque divina dignatione mihi crediti, multipliciter congaudentes, magnas omnipotenti Deo gratias referimus, devotis precibus implorantes, ut Deus omnipotens veſtri pontificatus apicem diu incolumem cuſtodire dignetur, ad conſolationem ſanctæ ſuæ eccleſiæ, omniumque fidelium animarum. Quippe cum inter ſæviſſimas paganorum preſſuras, denſiſſimaſque perverſorum Chriſtianorum ſimultates occuparemur, & per capita humilitatis noſtræ dominici ovilis ſolicitudinem gerere optaremus, decreta excellentiſſimi apoſtolatus veſtri nobis directa ſunt. Super quibus reſponſa dignitati majeſtatis veſtræ feſtinantiſſime currens præſentialiter dare viva voce deſiderarem, niſi longæva ſenectus me gravidum redderet, & indeficiens corporis ægritudo frequenter atque inopinate ſpiritum exhalare cogeret. Magnum enim, & quaſi totius meriti gaudium obtinerem, ſi ad limina apoſtolorum, veſtramque deſiderabilem & præeminentiſſimam præſentiam, virium imbecillitas me ire ſineret. Sed quia podagrici dolores, & veterani mei artus optata denegant, omnipotenti Deo, & ſancto Petro, atque incomparabili clementiæ veſtræ magnitudinis, meæ parvitatis quantitatem committo, qui vices Dei tenetis, & in reverendiſſima ſummi principis cathedra verus apoſtolus reſidetis, ut veſtris foveat ſolaminibus. Si enim fallaciter, quaſi fautor vitiorum, in conſpectu veſtræ manſuetudinis diffamatus exiſto, ſi non corpore, mente tamen ad veſtra ſacra veſtigia provolutus, humiliter peto ut excuſationis meæ cauſas, nullo mendacii fuco obnubilatas, paternæ pietatis affectu recipere non dedignemini, quas capitulatim miſericordiæ veſtræ pandere ſtudui.

I.

In catalogo ſacerdotum nequaquam recipio Theurgandum, quondam archiepiſcopum, qui depoſitionis ſuæ ſententiam a vobis prolatam hactenus patienter ferens, juxta præcedentem conſuetudinem nihil omnino de ſacro miniſterio contingere præſumpſit: ſed quaſi mitiſſimus vir, incaute ſe proprio ſermone lapſum, atque alterius pertinaciſſima obſtinatione deceptum fatetur: & per humilitatis & obedientiæ viam incedens, a veſtra pia largitate locum ſatisfactionis præſtolatur.

II.

Guntharium quondam ſacri palatii archicapellanum in epiſcoporum numero non ſuſcipio, neque ei, vel fautoribus ſuis communicare præſumo. quoniam vetito uſus eſt officio, & apoſtolicam floccipendere excommunicationem non metuit.

III.

Cauſam piiſsimi regis Hlotharii, in præſentia veſtrorum legatorum, præfati quondam primates eccleſiarum, cum aliis archiepiſcopis, eorumque coepiſcopis, de duabus uxoribus in noſtra urbe ventilantes, & magiſtratus noſtri principatum obtinentes, quid de jam dicti noſtri principis querela decreverint, veſtram non latet ſanctitatem. Ego igitur, teſte Deo cum angelis & archangelis, arbitratus ſum pariter vera manere, quæ plurimorum conſultum adſtipulatione effabantur. Interea decernentibus tunc temporis præſcriptis archiepiſcopis, eorumque coepiſcopis, ſolus ego, qui eſſem meritis & ordinatione noviſſimus, qui magiſtrorum auctoritatibus & judiciis reſiſterem? Et ne forte in aliquo contra decretum Leonis papæ offenderem verebar, qui titulo XXXII. ita ſcribit: Igitur ſecundum ſanctorum patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, metropolitanos ſingularum provinciarum epiſcopos jus traditæ ſibi antiquæ dignitatis intemeratum habere decernimus. Si enim a regulis præſtitutis ulla aut licentia, aut præſumptione diſceſſerant, ego penitus neſciebam. Vnde & in Antiocheno concilio capite IX. ita ſcribitur: Per ſingulas regiones epiſcopos convenit noſſe, metropolitanum epiſcopum ſolicitudinem totius provinciæ gerere: propter quod ad metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrant, *&c.* Sola quippe plurimorum relatione de jam dicta querela, quæ in primordiis geſta ſint, aure non oculo percepi: quia epiſcopus non eram, ſed in excubiis templi beati Stephani protomartyris occupatus, noviſſime in regno domini Hlotharii ſenioris mei expetitus a clero, & electus a plebe, paſtoralis officii curam, Deus novit, non ultro ambiens, ſed canonice invitatus accepi. Et multo amplius, ſi fieri poteſt, verbis archipellani, ac ceterorum patrum, qui interfuerunt, credulus extiti, quam mihimetipſi. & ſi forte in aliquo ſimpliciter egi, reſtat ut ad magiſtrum veritatis recurram. Nunc ergo proferat ſingularis ſapientia veſtra normam in hoc facto, & ecce paratus ſum obſecundare edictis veſtræ auctoritatis, veluti Deo, in cujus perſona cuncta profertis. Veſtro enim ſancto ac ſalubri conſilio uſus, jugo me obedientiæ humiliter ſubmitto. Nam quamvis quorumdam levitate contra me tumultum detractionis ſentiam, niſi de ſimplicitate, nullus me in hac re accuſare poteſt. Fidenter enim dico: Ecce in cælo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis. Vnde vas electionis dicit: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* [2. Cor.] Hinc enim beatus Gregorius papa in epiſtola Theoctiſtæ patriciæ directa, ita ſcribit: In omne, inquit, quod agimus, vel quod extra de nobis dicitur, recurrere ad arcana mentis debemus. Etſi omnes vituperent, liber eſt, quem conſcientia non accuſat. [Lib. 9. 39.]

IV.

Si decretum veſtræ auctoritatis, judicio ſancti Spiritus, ab omni paſtoralis officii regimine præfatos metropolitas exutos definivit, propter exceſſus ſanctionum, & abſolutionem anathematis a ſede apoſtolica emiſſi ſuper Ingeltrudem Boſonis uxorem, ſciatis veriſſime, quia in ejus abſolutione nequaquam particeps extiti: & poſtquam illam vera relatione infauſto adulterii genere ſauciatam audivi, ſemper quaſi mortiferum venenum abominatus ſum. Communionem vero cum excommunicatis nullatenus habere univerſos moneo, ſi ſacris uti auſi fuerint, ſicut capitulum concilii Antiocheni quartum oſtendit, quod communicantes eis ab eccleſia abjici jubet.

V.

Sectatorem damnatorum, ac ſeditioſum, vel conjurationis, aut conſpirationis reum, me penitus eſſe denego, faventibuſque quibuſcumque nequaquam aſſentire fateor: ſed cum capite, id eſt ſancta & venerabili ſede beati Petri, cui claves regni cælorum commiſit, in qua etiam petra Chriſtus rex æternus ſanctam ædificavit eccleſiam, contra

tra quam portæ inferi non prævalebunt, cononice A in omnibus me favere profiteor.

VI.

Porro sanctitas vestræ paternitatis inviolabiliter censuit, nullo modo pavendam bonorum amissionem pro temeritatibus & subscriptionibus: atque indulgentiam non esse denegandam, si vobiscum sapere, nostrumque per nosmetipsos, aut per legatos nostros assensum cum scriptis offerre studeremus. Noverit præcellentiæ vestræ sanctitas munificentissima, quod legatus noster, qui jam vobis fatam professionem ostenderet, & multiplicibus verbis enuclearet, ideo tardavit, quia ceteros confratres nostros huc illucque de diversis partibus advocans, vobiscum sentire unanimiter & sapere hortatus sum. Eorumque omnium generaliter unanimitate comperta, quasi præconem legati B nostri, in ipso margine præsentis vitæ constitutus, vestræ sanctæ paternitati præmisi, præsentem videlicet literarum portitorem. Nihil in me ambiguum, nihilque damnabile remanere patior, cui viam omnis carnis arripere proprii corporis resolutio pollicetur. Sed in omnipotentis Dei misericordiam valde confido, quod mihi peccatori spatium hujus calamitosæ vitæ concedere debeat, quousque digna satisfactione purgatus, vestræ paternæ pietatis gratiam petenti redditam intelligam, meque receptum in vestro Deo digno consortio congratuler. Credimus enim, quod favente Deo, & apostolorum omnium principe, qui in eleemosynis, & jejuniis, & furtivis orationibus spiritaliter occupati estis, omnibus viribus divina C dispositione prævidere debeatis, ne pro falsidica deceptione viventia in Christi corpore membra moriantur. Igitur si meis lacrymosis precibus vestra misericordia in aliquo flectitur, per sanctam & individuam Trinitatem humiliter deprecor, ut per latorem præsentium literarum, si amplius esse non potest, saltem de vestra sancta manu naufragio vitæ constitutus illud recipere merear, quod mitis magister vester Christus, quibusdam discipulis hæsitantibus januis divisis apparens, imprecatus est dicens: *Pax vobis*. Excellentiam sanctitatis vestræ assiduis votis & precibus diu incolumem D vigere humiliter exoramus.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1. *Adventii Metensis.*] Alteram huic similem scripserat Franco Tungrensis, ut patet ex responso Nicolai epistola XLIII. Scripserant & alii fortasse ex iis qui synodo adfuerant Metensi. Episcopis enim Theutgaudi & Guntharii complicibus venia, si resipiscerent, promissa fuerat in concilio Romano can. III.

EPISTOLA CAROLI CALVI REGIS AD NICOLAUM PAPAM.

Intercedit pro Adventio episcopo, petitque ut in E gratiam recipiatur.

Sanctissimo ac reverendissimo patri Nicolao catholicæ & apostolicæ sedis summo pontifici & universali papæ Carolus gratia Dei rex & spiritalis filius vester.

QUIA sicut devotio nostra erga sanctam sedem apostolicam & vestri honorem in istis Transalpinis regionibus longe lateque[1], gratias Deo, cognoscitur, & colendæ cum summi amoris veneratione paternitatis vestræ benignitas erga filialem nostram dilectionem, non solum nostris benevolis, sed & æmulis, auctore Deo, certis indiciis, veluti sanctitatem vestram scilicet religionis culmen decet, innotuit: Adventius Metensium venerabilis episcopus, hunc fratrem nomine Bettonem nobis fidelem, ut credimus, in monasterio regni nostri ab infantia regulariter educatum, & nostra munificentia, sicut inter nos convenit, sibi concessum, ad nos misit, petens a nobis vestræ amantissimæ paternitati pro eo literas mitti, quas profuturas, & non modice sibi apud auctoritatem vestram credit suffragari. Mandavit etiam mihi, quod professionem suam subreptionum præteritarum correctionem, & futurarum cautelam continentem, sicut regulæ sanctæ præcipiunt, manu sua subscriptam, vestro apostolatui per hunc fratrem vellet dirigere, quatenus & excessuum veniam, & apostolicæ sedis communionem, & vestri apostolici vigoris gratiam valeat obtinere. Unde quoniã venerandus & amantissimus patruus noster Drogo, qui licet in regno fratris nostri Hlotharii quondam imperatoris, post obitum domni & patris nostri degisset, eo quod sedes in partem regni ipsius devenerat, nobis tamen unice dulcissima dilectione, & obnixa fidelitate conjunctissimus fuit, eumdem venerabilem Adventium nutrivit, & domestica familiaritate habuit, & ipse Adventius nobis fidelis & amicus existit: ac si vestigia sanctissimæ paternitatis vestræ deosculantes, cum omni devotione deposcimus, ut nostra petitione, sicut credit, apud auctoritatem vestram se sentiat adjuvari, nec ipse & sedes ejus in illo modo quolibet, quod absit, dehonoretur: quæ postulatione avi nostri divæ memoriæ Caroli imperatoris honorari ab apostolica sede meruit, ut Engilramnus prædecessor istius, summus capellanus ejus & apocrisiarius apostolicæ sedis in istis regionibus aliquamdiu fieret: & postea deprecatione sanctæ recordationis Pii Augusti domni & genitoris nostri excellenti genio a sede apostolica in præfato patruo nostro Drogone venerando episcopo fuerat honorata, ut una cum prædicto ministerio & imperatoris & apostolicæ sedis, etiam usu pallii potiretur. Nam etsi hic vir venerabilis Adventius, aut principis sui aut magistrorum superstitione actus, aut favore a consensu plurimorum attractus, vel alio quolibet modo subreptus, vel interceptus, in aliquo minus quam debuerat providus extitit: quoniam, ut Augustinus dicit, Amat Deus confitentibus parcere, & eos qui semetipsos judicant, non judicare; cessatque divina vindicta, si conversio præcurrat humana: vestri apostolatus mitissima & præstabilis cunctis conversis benignitas, in eo sententiam prædecessoris sui Leonis sequetur, qua dicit: Sedis, inquiens, apostolicæ moderatio hanc temperantiam servat, ut & severius agat cum obduratis, & veniam cupiat præstare correctis: quatenus venia concedatur, si error aboletur. Petimus siquidem, ut istum non modo suum, verum & nostrum legatum, Bettonem religiosum monachum, & literarum scientia, bonique ingenii capacitate, Dei gratia, & sedulo studio imbutum, benigne & familiariter recipiatis, quo ea quæ sibi injuncta sunt, mansuetudini vestri apostolatus domestica suggestione valeat enarrare. Deus omnipotens orantem pro nobis sanctitatem vestram ævo longiore conservare in voluntate sua dignetur, sanctissime & reverentissime pater in domino.

IV. AD ADVENTIUM EPISCOPUM METENSEM.

Approbat professionem Adventii, eique veniam & pacem indulget quam optabat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo Adventio episcopo Metensi.

EXCUSATIONIS tuæ literas per Theudericum religiosum presbyterum tuum suscipientes, quoniam his te in extremitate vitæ positum indicasti, mœror nos continuo ingens obtinuit. Sed professio tua, qua te in nullo a sede apostolica dissentire manifestas, quamque nobis a te minus quam ab aliis sperabamus offerendam, inter mœstitiam merito lætitiam miscuit. Quoniam licet de exteriori homine, cum ipsius privamur fraterno solatio, doleamus: de interiori tamen, quem extinctum putabamus, nunc vero per gratiam Dei vivificatum audimus, incomparabiliter exultamus. Quamvis autem probabilem tua videatur habere excusatio rationem, teque innocentem comprobetur ostendere: sufficeret tamen, etiam si qua præteritorum noxa tenereris excessuum, satisfactio, quam in articulo mortis, sicut ipse fateris, positus, literis datis apostolatui nostro, ut decreveramus, ostendis. Cujus rei testis est latro, qui in cruce pendens, in ipso momento mortis jam jamque constitutus, confessus est, & *Hodie mecum eris in paradiso* a Iesu audire promeruit. & propheta subitaneam gementis salutem demonstrans: *Cum conversus*, inquit, *ingemueris, tunc salvus eris.* Verumtamen potens est Deus misericorditer operari, ut qui excusationes tuas, & obedientiæ promissa suscipientes, de immortali vita tua per id fiduciam sumpsimus, percipiamus etiam in hoc temporali cursu, longævitate divinitus tibi concessa, unde & verbi Dei fructibus multipliciter perfruamur, ac per hoc in domino gloriemur. Quid autem mirum si Guntharius, dudum archiepiscopus, apostolicam floccipendere sententiam non metuit, qui divina præcepta toties parvipendisse convincitur? Claret vero, & cunctis manifeste datur intelligi, etiamsi nulla pravitatis suæ præcessissent indicia, qualis ante pœnam extitit, qui se post pœnam talem exhibuit: & quam debite percussionem promeruit, qui etiam post, unde magis percuti debeat, minime admittere recusavit. Eo igitur suadente nunc apostolicis institutis inobediens effectus est, quo nuper cælestibus oraculis semper obviasse repertus est: antiquo videlicet adversario, qui *sicut leo rugiens*, juxta primum apostolum, *circuit quærens quem devoret.* Illud vero quod dicitis, regibus & principibus vos esse subjectos, eo quod dicat apostolus: *Sive regi tamquam præcellenti*, placet. Verumtamen videte, utrum reges isti, & principes quibus vos subjectos esse dicitis, veraciter reges & principes sint. Videte si primum se bene regunt, deinde subditum populum. nam qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? Videte si jure principantur: alioqui potius tyranni credendi sunt, quam reges habendi; quibus magis resistere, & ex adverso ascendere, quam subdi debemus. Alioquin si talibus subditi, & non prælati fuerimus nos, necesse est eorum vitiis faveamus. Ergo regi, quasi præcellenti, virtutibus scilicet, & non vitiis, subditi estote, sed sicut apostolus ait, propter Deū, & non contra Deum. Superfluum autem judico, quod in conventu episcoporum capitula S. Leonis papæ, ac Antiocheni concilii quidam ut asseris, legerint. Quoniam si sanctus vir metropolitanos singularum provinciarum episcopos jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decrevit, privilegia tamen hujus sedis non abstulit, & huic divinitus jura concessa non minuit. Quia sicut ipse scribit ad Anastasium Thessalonicensem, ac per eum ad omnes: Inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut ceteris præemineret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio. & magna ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis provincis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: & rursus quidam in majoribus urbibus constituti, solicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad unam Petri sedem universalis ecclesiæ cura confflueret, & nihil usquam a suo capite dissideret.] Itidem ipse alibi, ut de componendis atque compositis relatio sibi plena mittatur præcipit. Rursus si fatetur Antiochenum concilium: Per singulas regiones convenit nosse, metropolitanum episcopum solicitudinem totius provinciæ gerere, quid præjudicat sedi apostolicæ solicitudinem habenti non solum unius provinciæ, sed & totius ecclesiæ? cum idem concilium magis metropolitas coerceat, refrenet, & arctet, dum eos non amplius quam suarum provinciarum dicat solicitudinem gerere. Quorum enim quis solicitudinem gerit, & judicium prætendere necesse est, ut beatus papa Innocentius ad Alexandrum Antiochenum scribens: Quorum enim, inquit, te maxima expectat cura, præcipue tuum debent mereri judicium.] Ergo quia totius nos ecclesiæ maxima cura præstolatur; nostrum præcipue debet ecclesia tota procul dubio judicium promereri. Sed tamdem ad propositum redeamus, & votis tuis, quantum possumus, Deo præstante, misericorditer annuamus. Itaque si Theutgaudum, dudum episcopum, sicut profiteris, in catalogo episcoporum non recipis, quousque de eo humanius tractemus, & si Guntharium ministerium sibi vetitum usurpantem, non solum inter episcopos non susceperis, sed nec ipsi, nec fautoribus ejus communicaveris, & regi in scelere permanenti episcopaliter contradixeris, & secundum vires in nullo a constitutis & sententiis ab apostolicæ sedis præsule prolatis deviaveris, sed de cetero pro fide catholica & correctione fidelium, ac pro conservandis * pontificis sedis apostolicæ privilegiis nobiscum senseris, nobiscum pro viribus decertaveris, fratres quoque, & proximos tuos nobiscum sapere hortatus fueris, Deus omnipotens, intercessione apostolorum principum Petri ac Pauli, vincula omnium peccatorum absolvat. & quidquid humanitus quod in oculis majestatis ejus displicuit egisti, tibi miseratus indulgeat, & benedictionis suæ gratia replens ad beatitudinem visionis suæ perducat.

Luc. 23. — Isa. 30. secundum Septuaginta. — 1. Pet. 5. — 1. Pet. 2. — Leo ep. 88. — Concil. Antioc. can. 9. — Innoc. epist. — * al. pontificis

V. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Confirmatio synodi Suessionensis, anni DCCCLXIII. cum privilegio Hincmari archiepiscopi & ecclesiæ Rhemensis.

Nicolaus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro Rhemorum archiepiscopo.

PASTORALIS solicitudinis cura constringimur, & loci sublimitate, qua nos superna provi-

providentia totius domus suæ generalitati præposuit, provocamur, ut apostolatus nostri apex in ea tamquam lapis positus angularis, ad imitationem ipsius, fidelibus quidem & humilibus tutissimum & firmissimum refugium, quo cuncti frangantur tumentes hostium fluctus, exhibeat: his autem qui offendunt verbo, nec credunt in quo & positi sunt, sit lapis offensionis, & petra scandali. Proinde, quia dilectio tua, sequens instituta majorum, ea quæ possunt aliquam recipere quæstionem, ad nos, quasi ad caput & apicem episcopatus, referre 'episcopaliter studuit, (quod nos libenter accepimus, quia hinc dilectionem tuam memorem canonum comprobamus) synodum illam, quæ a te & ceteris venerabilibus archiepiscopis atque episcopis in urbe 'Suessionum, anno incarnationis dominicæ DCCCLXIII. indictione prima V. Kalendas Maii fuerat celebrata, & a decessore nostro beatæ memoriæ Benedicto papa est confirmata, sicut idem sanctæ recordationis pontifex illam confirmavit, ita & nos eam confirmatam, & irrefragabilem, perpetuoque mansuram apostolica auctoritate decernimus, salvo tamen Romanæ sedis in omnibus jussu atque judicio. Præterea quidem & sancimus, ne quilibet ex Rhemorum Durocortorum provincia regionis Belgicæ regulariter subjectus ecclesiæ, te contempto, vel posthabita coepiscoporum ipsius diœceseos provinciali synodo, impune audeat, seu valeat aliena expetere aut expectare judicia, aut alienas contra canones ordinationes suscipere, vel ad alias provincias irregulariter convolare: sed ita ut Nicænorum & ceterorum conciliorum canonicis definitionibus est promulgatum, & beatorum Siricii, Innocentii, Zosimi, Cælestini, Bonifacii, Leonis, Hilari, Gelasii, Gregorii, ac ceterorum Romanæ sedis pontificum constitutionibus est decretum, salvo in omnibus jure apostolicæ sedis, velut ab ipso Christo & sacris est cautum canonibus, cuncti sive in prælatione, sive in 'subditione debita, ordinem ab ecclesiasticis regulis traditum observantes, metropolitanæ tuæ auctoritati, honeste tamen & canonice præcipienti, obediant, & studiosius obtemperare procurent. Et hoc promulgamus, atque apostolica auctoritate statuimus, ut te, quem primatem ipsius provinciæ sanctæ memoriæ præsules prædecessores nostri, Leo scilicet in largitione usus pallii, & Benedictus privilegio suæ corroborationis, ut & antecessores eorum tuos prædecessores, canonica auctoritate & antiqua consuetudine, pro metropolis ecclesiæ 'genio confirmaverunt, & nos primatu beati Petri Dei voce perceptō pariter confirmamus. Nullius unquam infestatio contra canonica apostolicaque decreta sive judicia opprimat, aut ab ecclesia tibi commissa virtute vel facultate nudare, aut ante audientiam Romani pontificis, quia nec regulæ hoc permittunt ecclesiasticæ, judicare te vel condemnare præsumat. Quod etsi temerarius quisquam forte præsumpserit, nullius excommunicationis, vel obligationis, seu condemnationis sententia sine decreto Romani pontificis tenearis astrictus. Sed si a quocumque vel undecumque fueris compellatus ut debeas judicari, apostolici papæ judicio te reservari, nostra, imo beati Petri apostoli auctoritate decernimus: nec alterius cujuscumque juri, vel judicio te subjici, excepta potestate sedis Romani pontificis, nec ad alterius primatis provinciæ synodum, nisi ex communi placito, posse convocari mandamus. Ita tamen, si in nullo negotio, apostolicæ Romanæ sedis jussionibus inventus fueris inobediens. Et hoc constituimus, ne quilibet ex provincia metropoli tuæ tibique subjecta, jus secundum ecclesiasticas constitutiones primatui ecclesiæ tuæ & tibi debitum, & secundum sacros canones, & decreta Romanorum pontificum, ex antiqua consuetudine traditum ac constitutum, quoquomodo per contemptum convellere, aut provinciam dividere, aut tibi, vel ecclesiæ tuæ, quamcumque violentiam contra eadem canonica constituta, & decreta Romanorum pontificum, pertinaciter inferre præsumat. Quæ omnia suprascripta violari a quoquam, cum anathematis interpositione, beati apostolorum principis auctoritate, & nostra apostolica sententia prohibemus. Eo dumtaxat tenore & conditione hæc per hujus præcepti decretique paginam tibi omnibus vitæ tuæ diebus habenda' concedimus, ad tuæque securitatis quietudinem ac decorem valere disponimus: si tam in præsenti, quam semper, dum tamen in hac vita superstes extiteris, in nullo ab apostolicæ sedis præceptionibus quoquomodo discrepaveris. Quod si a sanctæ Romanæ ecclesiæ constitutis, vel ab ejus præsulum jussionibus, quolibet tempore inventus fueris segregatus, eorumque sive per epistolam, sive per verba, mandatis obedire neglexeris, hujus privilegii atque præcepti tenor nullius momenti penitus judicetur, & cuncta quæ in eo continentur, irrita in perpetuum atque inania prorsus existant. Si quis autem temerario ausu, magna parvave persona, contra hoc nostrum apostolicum decretum agere præsumpserit, sciat se anathematis vinculo esse innodatum, & a regno Dei alienum, & cum omnibus impiis æterni incendii supplicio condemnatum. At vero qui observator extiterit præcepti hujus, gratiam atque misericordiam, vitamque æternam a misericordissimo domino Deo nostro consequi mereatur. Scriptum per manum Zachariæ notarii regionarii, & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Aprili, indictione XI. Bene vale. Data IV. Kalendas Maii, per manus Tiberii primicerii sanctæ sedis apostolicæ, imperante piissimo domino imperatore Augusto Hludouvico, a Deo coronato, magno, pacifico, imperii anno XXV. indictione XI.

aliter | forum | bjectio- | emensis

VI. AD MONACHOS SANCTI KARILEFI.

Jubet ut episcopo Cenomanico subesse non detrectent, ad causam coram episcopis, vel coram sede apostolica dicendam se comparent.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei cunctæ congregationi monasterii sancti Karilefi.

FIDELIUM relatione comperimus, quod modum proprium transgredi cupientes, a jure Cenomanicæ urbis, in cujus diœcesi moramini, vos subtrahere conamini: & sicut nostri apostolatus arbitratu cognoscimus, ad vestri interitus perditionem, in propria voluntate vivendo, animos elevare videmini. Qua de re salutem vestrarum desiderantes animarum, apostolica auctoritate a talibus vos revocare studuimus. Expressiusque jubemus, ut non vos proprius libitus ducat, quo animus erigi prævaleat: sed ad principalem vestram ecclesiam, videlicet Cenomanicam, solito more recurrite; ejusque episcopo obsecundantes, & illam, qua nomine dicimini, vitam implere satagite, & vestri ordinis ministerium prudenter assumite cum sanctitate. Quod si ista vestrarum arcana mentium non penetraverint, tunc in conspectu sanctissimorum episcoporum, qui a Rotberto Cenoma-

Cenomanico præsule convocati fuerint, causam edicere procurate, ut quo res ducitur plenius digeratur. Nam si illic inter prædictum Cenomanicum episcopum atque vos regulare judicium datum non fuerit, tunc incunctanter præcipimus, ut ex vobis tres eligantur, qui cum sæpe fato episcopo, vel ejus legato, in nostram apostolicam veniant præsentiam: ut omni repulsa occasione, nostro examini hujus rei gratia appareat, atque canonico calculo finem accipiat. Optamus vos in Christo bene valere.

VII. AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI CALVI CONSTITUTOS.

Ut causam inter episcopum Cenomanicum & monachos sancti Karilefi discutiant.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei omnibus reverentissimis & sanctissimis confratribus archiepiscopis & episcopis in regno Caroli gloriosi regis commorantibus.

DIGNUM est, ut qui sacerdotali reverentia decorantur, secundum sanctorum patrum censuram, æqui moderaminis lance sic cuncta studeant trutinare, quatenus gregum sibi a domino creditorum septa munire non desinant, & debitam curam adhibere nequaquam postponant: ne forte, cum segnitia cœperit oboriri, incentori aditus relinquatur, per quem pestifero more in ovile dominicum ingrediens, oves dominicas discerpere, ac morsu ferino incipiat lacerare. Quod utique de vobis, fratres, minime dici volumus, quin commonemus, ut tantæ solicitudinis operam ad cunctorum subjectorum profectum assumere studeatis, quantum illud audire cupitis, quod dominus se confitentibus misericorditer repromisit: *Euge*, inquiens, *serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium domini tui.* (Matth. 25.) Idcirco sanctitati vestræ compertum esse volumus, qualiter a primordio constructionis suæ monasterium sancti Karilefi, in Cenomania situm, ejusdem Cenomanicæ urbis juri, ejusque præsulis, subditum fuerit: & juxta canonica instituta, qui ejus diœceseos curæ præerat, ipsius etiam sub regimine ejusdem monasterii congregatio degebat. Sed nunc, ut nostris intonuit auribus, monachi ipsius, regulari auctoritate contempta, zelum paternæ traditionis non ducunt, & modum debitum servare non cupiunt; cum, quod non licet, proprio libitu vivere quærūt, & parochiam, in cujus diœcesi consistunt, jus non tenuisse fatentur. Quapropter apostolicæ auctoritatis apicibus omnium vestrorum reverentiam commonere decrevimus, ut rectitudinis atque justitiæ intercurrente libramine, dominum præ oculis habentes, hoc extra institutionem sanctorum patrum fieri non sinatis: sed usquequaque causam considerantes, quid rectius, quidve utilius inveneritis, hoc conservantes, atque tenentes, Cenomanicam plebem non patiamini præjudicium sustinere, atque quæ ejus sunt, inconvenienti calculo discernere, ac pertractare: quatenus & vestræ fraternitatis ordo non violetur, & ipsius ecclesiæ præsul sua amittere nequaquam cogatur. Igitur si ab eodem Cenomanico præsule ex vobis, qui hujuscemodi quæstionem discutiant, judices electi fuerint, & alia electio in unum convenerit, tunc si illuc contentionis finis aliqua emergente difficultate dirigi non poterit; jubemus ut utraque pars in nostram specialem veniat præsentiam, ut litis intentio legali coram nostro pontificio sententia ventiletur, declaretur, atque luce clarius finiatur. Omnipotens dominus mentes & corda vestra ad bene agendum semper inclinet, ut bonis operibus inhærendo, æquitatis atque justitiæ culmine videamini sublimari.

VIII. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Taxat illum quod monachis sancti Karilefi favens Caroli regis animum adversus episcopum Cenomanensem commoverit.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro Rhemorum archiepiscopo.

RELATU quorumdam audivimus, quod tua fraternitas contra Rotbertum Cenomanicæ urbis episcopum, pro eo quod monasterium sancti Karilefi ad jus ecclesiæ sibi commissæ vindicare velit, non parum sit indignata: ita ut animum dilectissimi filii nostri Caroli gloriosi regis adversus eum commoverit, & in synodo, quæ modo dicitur a sanctitate tua colligi, fertur quod nescio quas insidias, quasi ex alia ratione, illi nitamini præparare, lædere eum magnopere gestientes, quod de tanto viro indignum credere judicavimus. Denique si Rotbertus episcopus petit quod petere debet, impetret: si vero quod non debet postulat, nunquam obtineat: verumtamen ob id nihil sustineat omnimodis læsionis. Quod tua, frater carissime, studeat sanctitas summopere præcavere; ne quod non credimus, injuste, vel obtentu æquitatis, idem antistes a tua lædatur in aliquo reverentia. Sed si crimen illi objicitur, sic de eo examinatio præveniat, ut judicium in illum ex nostræ auctoritatis libramine subsequatur. Nam cum vos suspectos habere videatur, indecorum, imo temerarium est, ut a vestra sanctitate aliquid patiatur discriminis. Sed & devotissimi filii nostri Caroli pii regis animum vestra beatitudo circa jam fatum episcopum placabilem ac mitem reddere nostra vice procuret: quatenus furore deposito, dum Deo auctore mentem suam ad nobis adhuc obediendum, & circa sæpe designatum episcopum benigne regere studuerit, quod vere rex sit omnibus palam detur intelligi, & cunctis manifeste ipsius pietas innotescat. Optamus fraternitatem tuam in Christo bene valere.

IX. AD ROTLANDUM ARCHIEPISCOPUM ARELATENSEM.

Missa cum altera epistola, qua Nicolaus Rotlando vices suas delegabat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Rotlando archiepiscopo Arelatensi.

SUSCEPTIS sanctitatis tuæ literis, totius humilitatis dono refertis, cunctarumque virtutum floribus redimitis; multiplices gratiarum cultus omnium bonorum auctori rependimus; tuamque a multis retro temporibus erga sedem apostolicam agnitam devotionem plurimum commendamus, atque ut in hoc salubri proposito perseveret, fraternitatem tuam obnixius adhortamur. Sic enim sanctæ conversationis pedem, quo tendere debeas, perspicacius cognoscere poteris, & supervenientia pravorum jacula prævidere & declinare liberius, revelante domino, prævalebis, si in apostolicæ sedis petra, more majorum, præsidium tuum locaveris, ejusque fidei doctrinis vel decretis arctius inhærere contenderis: quam ille sua sacravit

vit sessione, quem dominus ejus Christus ecclesiæ suæ voluit primum & speciale retinere fastigium, quin & cælestis atrii delegit summum constituere janitorem, quod jam beatitudinem tuam strenue persequentem debitis attollimus omnino præconiis non solum in hoc, verum etiam in eo, quod apostolatum nostrum ad perseverantiam cohortaris. In quo enim tam manifeste nostrarum sanctionum & decretorum ostendere te poteris esse custodem, quam in eo, quod nostram quoque soliditatem supra firmam petram fundatam, ut in his perseveret, studiosius animare procuras?

Quod autem deprecatur tua fraternitas, ut scrutemur, quales prædecessores nostri circa prædecessores tuos antiquitus fuerint; & postulas, ut liceat tibi rescripto cognoscere, utrum fidenter crebro literis vel legatis non audeas frequentare, & quæque congruentia temporibus opportunis suggerere; sciat beatitudo tua, nos bene cognoscere, quod prædecessores mei inter alia honoris beneficia prædecessores tuos adeo dilexerint, ut eis vices suas in illis partibus retinere consenserint, quemadmodum quinta refert sancta & universalis synodus. Tu vero si promissa tuæ dilectionis peregeris, & nobis consentiendo, contra pravos quosque vel contra molestos nobis hærere contenderis, & a decretis deviare refugeris: noveris te deinde apostolatus nostri clypeo protegendum, & caritatis ac pietatis brachiis modis omnibus complectendum; sanctam quoque ecclesiam divinitus tibi creditam nostra solicitudine & vigilantia, auctore Deo, peramplius & perfectius augmentandam. Mittere autem nobis legatos vel literas tanto libere debetis, quanto caritas, qua circa sanctitatem tuam flagramus, (quam latum mandatum psalmographus nuncupat) intra sinum amplitudinis suæ omnes recipit, omnes fovet, & protegit proximos suos; quia juxta apostolum Paulum, *benigna est, & omnia suffert*. Verum a caritate tua unum hoc necessario postulamus, scilicet ut cum aliquem ad apostolicam sedem miseris, studeat eum tua monere fraternitas, quatenus in redeundo non usquequaque festinus appareat; eo quod omnium ecclesiarum Dei (sicut ipse nosti) cura constringimur, & cum undique ad sedem apostolicam multi diversa quærentes confluant: efficimur tardi ad singulos, dum volumus benignitatem & dapsilitatem spargere per diversos. Illud autem valde placuit, unde etiam immenso tripudio exultavimus, scilicet, quoniam ab apostolatu nostro sciscitari quid tua sanctitas sequi debuisset, prudentissime decrevisti. Verum quamvis multa sint quæ tibi mittere possemus; interim tamen quæ in alia nostri apostolatus epistola beatitudini tuæ intimamus, solum tuæ solertiæ sint pervigili cura sectanda, præcipuoque studio peragenda. Siquidem quæ circa nos, circaque sedem beati Petri, non est aliud signum devotionis tuæ, quam polliceris, nisi obtemperantia & consummatio decretorum & definitionum nostrarum, qui licet indigni, per abundantiam tamen gratiæ Christi, ipsius vicarii sumus. Data mense Maii, die 12. indictione XII.

od. V. ct. 7.

or. 13.

X. AD EPISCOPOS IN REGNO LOTHARII CONSTITUTOS.

Ut Lotharium libere arguant, & adulteram quam habet projicere compellant.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris archiepiscopis in regno Hlotharii regis ecclesiam Dei gubernantibus.

Sæpe fratres carissimi apostolatus nostri pro causa (si tamen causa dicenda erit) regis Lotharii, sed utinam regis, solicitudinem cognovistis. Quippe & frequentia super hoc negotio scripta nostra vidistis, & in fautoribus ipsius tantum flagitium nos jam vindicasse manifestissime nostis. Sed, proh dolor, nobis irremotis laboribus desudantibus, vos licet scripto nobiscum sentire tenereque profiteamini, utrum tamen laboretis, necne; jam apud virum fatum, & si labor vester aliquid penes illum proficiat, vel cujus culpa si non proficit impediatur, nihil nobis omnino significastis. Quamobrem datur intelligi hujusmodi taciturnitate ideo vos usos, quoniam quidpiam utilitatis, quod intimare valeatis, penitus non habetis. Quapropter obsecro vos per adventum domini nostri Iesu Christi, ante cujus conspectum, vel pro legitimis certaminibus coronam, vel pro desidia, quod absit, pœnam percipietis, ut tamdem aliquando recogitetis ministerium quod accepistis, projiciatis desidiam, pellatis a vobis servilem timorem, resumatis episcopalem libertatem, corripiatis speculatorum & pastorum officium, & precando, obsecrando, suadendo, modo caduca hujus mundi prospera exponendo, modo in æternum mansura gaudia prædicando, jam nominatum regem frequentius adeatis, & tam ex auctoritate Dei, quam etiam ex nostri apostolatus injuncta vobis præceptione, quousque, si non obedierit hanc quam nunc habet is adulteram mulierem projiciens, finitivam permansoriamque demus super eam sententiam, & exhortari eum, & admonere, omni torpore ac metu repulso curetis, & segnitia vel tædio deposito, quibus hactenus eratis depressi, hunc constanter arguere, & decenter corripere studeatis, prænuntiantes pariter & quæ illi ventura sunt, imo jam imminent; videlicet quia post nostram, ac sanctæ ecclesiæ, in ipsum prolatam manifestam sententiam, nulla cum eo eritis communione potituri. Nam ut e diverso colligitur, nostræ communionis cum mœcha sibi sociata, & fautoribus suis, ipse jam dudum factus est exors: quod in epistola & commonitorio Rhadoaldo tunc episcopo, & Ioanni dederamus episcopo, legatione fungentibus in eumdem ipsum Hlotharium, liquido poterit inveniri. Ergo fratres estote ut fortissimi milites, ut pervigiles pastores, & venientem lupum a longe inspicite, ac perituro imminentem gladium annuntiate. Eruite hunc virum, qui ducitur ad mortem, qui trahitur ad interitum liberare ne cessetis. Clamate, quasi tuba exaltate voces vestras, & annuntiate illi scelera sua, quibus peccat, & peccare facit Israel. Quod si ille non audierit, ipse in iniquitate sua morietur, sanguis ejus super caput ejus erit, vos autem animas vestras liberabitis. Tantum ut memores semper illius sententiæ sitis, quam vobis ex apostolo memoriæ commendandam nunc apostolatus noster diffloratam annotat: *Si quis*, inquit, *non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum eo.* Porro hæc & cetera, quæ huic paginæ inseruimus, Arsenio sanctissimo episcopo, apocrisiario & misso apostolicæ sedis, consiliario nostro, vobiscum secundum voluntatem Dei exequenda commisimus: cui & benignitatem vestram monstrare, & dignam reverentiam

2. Thess. 3.

reverentiam pro amore beati Petri apostoli, a cujus sede profectus est, exhibere satagite. Optamus fraternitatem seu sanctitatem vestram in Christo bene valere.

XI. AD UNIVERSOS EPISCOPOS.

Iterum admonet de sententia excommunicationis, quam adversus Waldradam ejusque complices promulgarat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverendissimis confratribus nostris archiepiscopis & episcopis per Italiam, Germaniam, Neustriam, & Gallias constitutis.

DECREVERAMUS quidem circa Waldradam mœcham, & pertinaciter in impœnitentia permanentem, vindictæ modum minus districte, quam misericorditer temperare, & juxta quod merebatur, non ita pro tanto scelere sententiam in eam justæ punitionis proferre, nisi obstinato animo perenniter in mœchiæ volutabro permanere proposuisset, & nullis sacris monitis, nullis nostris seu vestris tam crebris exhortationibus se paratam exhibere. Quia tamen non sua voluntate factum sit, Deo qui cor considerat, & fidelibus ejus per omnia manet certissimum: cum sua sponte hactenus, si potuisset, imo perpetuo in tanto flagitio permansisset, nisi nostra super hoc abolendo fuisset cum virtute summi opificis incessabilis diligentia, & socii ejus, proh nefas! scilicet secum admittentis quomodocumque inclinatior extitisset obedientia. Patet profecto ita esse quæ dicimus, cum hactenus culpam suam necdum cognoverit, nec confessa sit, juxta quod scriptum est: *Dic tu iniquitates tuas primus, ut justificeris*: nec missa nobis, qui causam ipsius exequendam cepimus, lamentationum legatione veniam postulaverit, præmissoque pœnitentiæ remedio congruam meruerit indulgentiam, Salomone dicente: *Qui celat delicta, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & dimiserit ea, misericordiam consequetur.* Postremo cum recto itinere nos illi fuerat adeundum, & sedis beati Petri suffragia requirenda, quatenus juxta quod statutum fuerat, nos de ejus negotio Deo placita consideratione definiremus: postea retro est conversa post satanam, & in provinciam ut principaretur in ea iter reflexit: licet industria legati nostri ad Italiam denuo revocata sit, & quasi nihil fuerit operata, unde in Christi sit ecclesia non modicum scandalum generatum, gloriam mundi sectatur, reique publicæ dominatur, ac quod est gravius, etiam piis locis atque religiosis personis præesse dignoscitur. & a Theutbergæ reginæ cœpta interitus meditatione, sicut nonnulli testantur, minime cessat, dum ea nimirum loca repetere affectat, in quibus facilis ipsius ad regem Lotharium, & ejusdem regis ad eam possit esse accessus. Et ut breviter cuncta complectar, de die in diem, qualiter ad pristinas voluptates redeat, variis argumentis exquirit. Verumtamen ut cum egregio apostolo summatim dicamus quod contra eam contraque ejus similes sæpius replicandum est, quia secundum duritiam suam & cor impœnitens thesaurizat sibi iram in die iræ: idcirco nos eam, quousque de factis suis ecclesiæ Christi, nobisque præcipue, qui ejus principaliter curam gerimus, quique causam ipsius exequi ac investigare cœpimus, satisfecerit, donec etiam omnem a se sinistram suspicionem consilium nostrum suscipiens adimat, a preciosi corporis & sanguinis domini perceptione, atque ab omnimodo sanctæ ecclesiæ consortio sancti Spiritus, beatorumque apostolorum Petri & Pauli judicio, & nostræ mediocritatis auctoritate, fecimus cum universis complicibus & communicatoribus fautoribusque suis prorsus extorrem. Hanc autem sententiam IV. Nonas Februarias a nobis promulgatam meminimus, eamque scripto vobis destinavimus. Sed quia ignoramus utrum ad vestram notitiam pervenerit, idcirco reverentiæ vestræ iterato illam pandere procuravimus. Nam dum adhuc negotium pendet, & cœptum bonum perfectionem non habet, imo dum diversis indiciis datur intelligi, quod anhelitus pravorum ad priora nequitiæ semper intendat, procurare magnopere necesse est, ne novissimus error nobis torpentibus pejor priore succedat. Si quidem & frustra speculatores dicimur, si venientem lupum a longe non cernimus. Frustra enim episcopi, id est, superinspectores vocamur, si futurum exitum per antecedentia signa minime contemplamur. præcipue cum jam quod videmus experti simus, & futurarum certitudinem præteritarum gignat exhibitio rerum. Unde saltem de Theutbergæ reginæ illatis quotidianis insidiis vestra caritas doleat, & eximio dominici corporis membro totius mentis affectu compatiatur: & ne labor noster inanis constituatur, spiritualia nobiscum vestra fraternitas adversus jam fatam mœcham & communicatores ejus, arma sustollat, & in parochia sua, ubi plebem dominicam gubernat, vel ubi eam fore contigerit, excommunicatam hanc fautoresque suos viva voce subsistere, donec nostro speciali judicio dignæ se pœnitentiæ submittat, publice ac audacter asseveret. Porro si cujusquam fortassis adinventionis intentionisque fuerit dicere, quod non solum illa mulier, sed & Lotharius rex in hoc deliquisset, ideoque simili pœnitentia deberet arctari; utrum instruendo se, an exprobrando nobis, talia loquatur, licet nulli jactanter hæc proferenti nobis necesse sit respondere, congruit tamen, ut a cujus auctoritate sanctio ista digreditur, in ejus prærogativæ affluentia, quisquis ille est, hujus rei solutionem quærat. eo quod auctoritas apostolica, ad quam universarum cura confluit ecclesiarum, idonea, quibus omnibus consulat, moderamina satis habeat: per quæ & indoctos quosque disciplina salutis instruat, & exprobratoribus dispensatorie modum dignæ discretionis imponat. Interim vero, quisquis vestrum hujus sanctionis epistolam susceperit, ad ceteros episcopos metropolitanos destinare summopere studeat, & exemplaria ejus per vicinas regiones dispergat, & talem se in omnibus his exhibeat, ut alterius zelo Phinees iram domini mitigantis, non in defensione scorti, sed in ultione stupri se fervere cunctis ostendat. Optamus fraternitatem vestram in Christo nunc & semper bene valere. Data Idibus Iunii indictione XIV.

Locus corruptus.

Isa. 43. Ex interpretatione Septuaginta.

Prov. 17.

Rom 2.

XII. AD HERARDUM ARCHIEPISCOPUM TURONENSEM.

Extat infra in concilio Suessionensi III. anno 866.

XIII. AD RODULFUM BITURICENSEM ARCHIEPISCOPUM EIUSQUE COEPISCOPOS.

Scribit iterum de Theutgaudo & Gunthario a sede apostolica damnatis, monetque ut ab eorum communione penitus abstineant.

Nicolaus

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Rodulfo Bituricensi archiepiscopo, seu omnibus venerabilibus fratribus nostris episcopis diœceseos tuæ.

NUPER fratres carissimi, vobis scripta, quibus damnationem Theutgaudi & Guntharii dudum archiepiscoporum vestræ notam fecimus sanctitati, transmisimus: sed utrum ad vos usque perlata sint, penitus ignoramus. Quapropter quæ habentur in subditis, vobis mittenda decrevimus; ut quæ sit apostolica censura & quam juste in fautores adulterorum commota nostra fuerit auctoritas, experientiam vestram non lateat: quatenus cum apostolica sede de his zelo zelati pro domo domini sentiatis, quos etiam ante sententiam nostram damnatione dignos nullo modo dubitaveratis. Ipsi quippe, more pseudoprophetarum, de quibus scriptum est, quod viderint & prophetaverint falsa, terreno regi, & post concupiscentias suas eunti, favere studentes, contempserunt cælestem regem, ante cujus oculos omne versutiarum patet argumentum, & quasi aranearum tela omnis callida dissipatur astutia. Insuper ad majorem suæ cumulum damnationis, Ingeltrudem uxorem Bosonis, quæ relicto viro proprio cum adultero adultera in eorum diœcesibus commorabatur, non solum ad virum suum repedare minime fecerunt, vel ab omni Christianitatis nomine vinculis illam anathematis innodandam sequestraverunt, juxta quod a sanctæ memoriæ decessore nostro Benedicto papa, & a nobis per multa fuerant jam tempora monitis & terroribus conventi: verum etiam a nobis cum suis complicibus & fautoribus jam anathematizatæ, adeo post sibi intimatam sententiam in ipsam a nobis prolatam, favere consenserunt, ut in suis illam diœcesibus degere, & ecclesias intrare, & cum fidelibus in locutione, & cibo ac potu communicare permiserint: imo, ut ipsi coram nobis & sancta synodo sunt professi, licentiam ei copiamque taliter conversandi tribuerint, & contra ipsos Nicænos canones, quam nos abjecimus ipsi receperint. Quæ nimirum omnia constat illis fuisse prohibita, sicut ad præfatos nostra indicat super hac re missa præceptio. Itane fratres debuit tam immane sine vindicta exilire flagitium? & debuit apostolica sedes, solicitudinem habens omnium ecclesiarum Dei, tanti auctores piaculi ad subversionem fidelium immunes deserere? Et ubi erit quod primus ejus sessor tertio a legislatore summo audivit, *Pasce oves meas*, si tanta desidia easdem, nullo zelo accensi, nulla utentes virga, a tam voracibus lupis permiserimus discerpi? cum, licet indigni pro patribus nati filii, vicem ejus agentes, Dei simus gratia constituti in domo ipsius principes super omnem terram? Igitur quia unum damnatorum, Guntharium scilicet, crebrescens fama divulgat imperatoris & regum auribus contra statuta canonica molestiam inferre, & quorumdam fratrum corda fallacibus & suasoriis decipere verbis, contra id quod adversus se actum est, velle impudenti fronte consurgere: nos ei, quia ita est ab apostolatu nostro, & a sancta sede definitum, nullo modo communicavimus: quin potius ab omni eum communione fidelium, cum participibus & fautoribus suis, Dei auctoritate judicavimus penitus esse alienum. Oportet ergo fraternitatem vestram summopere præcavere, attentiusque fore solicitam, ne forte, quod absit, homini hærentes perverso, ab illa petra decidatis, super quam verus architectus totius domus suæ voluit fundamenta construere, & auctorem pravitatis sequentes, amittatis communionem ipsius, a quo & episcopatus & apostolatus sumpsit initium: per quem etiam vos, per gratiam Dei, non solum episcopi, verum & Christiani estis effecti. Capiti ergo religionis, id est sanctæ apostolicæ sedi, hærete: caput autem serpentis, pravæ videlicet suggestionis, antequam cor penetret, in prima fronte conterite. Cepimus enim vobis, dilectissimi, vulpes, sicut quidam nos patrum nostrorum hortatus est, quæ demoliebantur in vineis. videte ne vos dormientes reperiat, & pro depasta vinea sua is, qui in ea vos custodes posuit, desidiam vestram iratus percutiat. Quam rogo validitatem vestra poterunt habere judicia, si nostra quomodolibet infirmantur, de quibus nec retractari licet? vel quod robur concilia vestra obtinere valebunt, si suam perdiderit sedes apostolica firmitatem, sine cujus consensu nulla concilia vel accepta esse leguntur? Aut legite sacros canones, & synodalia gesta revolvite, & videte, quod sedi apostolicæ, non solum quoslibet metropolitanos, quorum causa eidem est sedi semper servanda, verum etiam patriarchas moris fuisse pro emergentium qualitate damnasse, vel etiam absolvisse; jusque semper & fas habuisse de omnibus sacerdotibus judicare: utpote cui facultas est in tota Christi ecclesia leges speciali prærogativa ponere, ac decreta statuere, ac sententias promulgare. Quod vestra reverentia nos non existimet, quia nostra dicimus, in hoc quidquam præter veritatem dicere, cum Dei potius quam nostra sint, beati Petri meritis Romanæ sedi collata: & arbitremur, quod nos hic asserimus, etiam vos nullatenus ignorare, & quæ in præsenti pagina scribimus, vos affatim in archivis vestris recondita possidere. His ita prælibatis, stilum nostræ prosecutionis ad fraternitatem vestram reflectimus; quam utique nisi tanto amoris cultu diligeremus, nequaquam tanto affectu ad declinandum a pravis, ad sectandam æquitatem incitaremus. Unde sub divinæ majestatis vos intuitu convenimus, & coram sanctis angelis, & beatis apostolis ejus, merito interdicimus & contestamur, ut sinceritatem communionis vestræ nulla præfatorum, Theutgaudi scilicet & Guntharii, vel faventium illis contagione polluatis, nec societate ipsorum, vel eis communicantium, vestram innocentiam corrumpatis: si tamen nostræ communionis & caritatis participes, sicut nunc usque, inveniri per gratiam Dei desideratis: vel si ipsi resultare, vel minime acquiescere his, quæ a nobis contra se promulgata sunt, forte præsumpserint. Alioqui scitote vos ab apostolicæ sedis communione, gratia, & pace, perpetua nostræ auctoritatis sententia sequestrandos: imo quod illi experti sunt, sicut olim decrevimus, vos quoque fore, quod non optamus, penitus incursuros. Verum ut unum vos nobiscum sapere & velle liquidius ostendatis, hortamur quatenus binos de collegio sacerdotali vestræ sanctitatis legatos, omnium vestrorum vices agentes, circa Kalendas Novembris ad apostolicam sedem destinare curetis: quo temeratorum, semelque damnatorum, & totius mali auctorum, recidivà radicitus amputata præsumptione, sanctæ ecclesiæ ex se bonitas generetur, & divinæ Trinitati debita laus, & gratiarum actionum sempiterna gloria referatur. Amen.*

Ioan. 21.

Cantic. 2.

* Ad hujus epistolæ calcem annotatum fuerat in veteri libro: *Hæc recitata est apud Suessionis synodum.*

EPISTOLA LOTHARII REGIS AD NICOLAUM PAPAM.

Conqueritur quod pontifex nimium de ipso ejus æmulis credat. dolere se significat de Theutgaudi & Guntharii excommunicatione. ceterum purgans se de omnibus, paratum se ostendit coram pontifice adversariorum calumnias refellere.

Domino vere beatissimo & sanctissimo totius sanctæ Dei ecclesiæ summo pontifici & universali papæ Nicolao, Hlotharius divina præveniente clementia rex, summæ felicitatis ac præsentis prosperitatis pacem & gloriam.

POSTQUAM nobis divina dignatio sua gratuita clementia regni gubernacula commisit, more prædecessorum nostrorum Christianissimorum regum, semper & in omnibus sublimandam beati Petri apostolorum principis sedem, ut dignum est, reverenter diliximus, atque instanter, quantum in nobis est, illam exaltare parati sumus, deque vestro tamquam summo spiritalis patris regimine semper salubria haurire cupientes, veritatis voce vobis dictum recolimus: *Petre amas me? pasce oves meas.* & per prophetam: *Ego pascam oves meas, dicit dominus Deus: quod perierat requiram, & quod abjectum fuerat requiram, & quod confractum erat alligabo, & quod infirmum consolidabo.* Admodum quippe desideramus citius vobis nostram exhibere præsentiam, ut illud veriori experientia implere possitis, quod idem propheta post pauca subintulit: *Et judicabo illas in judicio & justitia.* Revera serenissimum ac devotissimum circa piam paternitatem vestram nostræ mentis affectum acriter obnubilat, quod æmulorum nostrorum falsidicis vocibus nimium creduli, ultra quam nobis necesse esset, in nostra derogatione sanctissimi apostolatus vestri aurem accommodatis. Præsertim cum nostra mansuetudo promptissima sit omni deroganti vera, & justa ratione resistere.. quod & legati vestri, nuper in his partibus directi, vobis intimare poterant si vellent, quia nos data nostris accusatoribus firmitate aditum veniendi concessimus & rationabilem satisfactionem, tamquã in vestra patientia, ex vestro latere directis explere parati fuimus, nihil nostræ regiæ dignitati faventes, sed quasi unus ex vilioribus personis, sacerdotalibus monitis parentes. Hoc totum nostri æmuli sinistra interpretatione intelligentes, exarserunt in concupiscentia regni nobis divina dignatione jure hereditario concessi: non attendentes scripturam dicentem: *Domini est regnum, & cuicumque voluerit dabit illud:* neque apostolum dicentem: *Non est potestas nisi a Deo.* Illius ergo victrici dextera pro nobis, uti credimus, pugnante, qui novit & diripientem, & eum qui diripitur, parvipendimus eorum fucatas simultates: solummodo ut vestri pontificatus ancora, in solidissimo sanctæ matris ecclesiæ fundamento fixa, nobis similiter petentibus cõcedere dignetur quod in mandatis digito Dei scriptis legitur: *Juste judica proximo tuo.* Porro nos in ultimis pene regni nostri finibus commorantes, & erga infestationem paganorum laboriosas excubias servantes, discurrentium relatione comperimus, Theutgaudum Trevirensem, & Guntharium Agrippinensem, a vestra auctoritate excommunicatos, atque oris proprii testimonio canonice damnatos, quod nos non sine gravi mœrore haurientes, decrevimus longanimiter ac patienter ferre nuntiata, & ut olim in pluribus actum est, restitutionis spem habere, & pie refricatis ac retractatis omnibus, locum rationabilis misericordiæ a vestra largitate præstolari. Interea accidit nobis nosse, quod Guntharius missarum solennia antequam ad nos perveniret celebrare non metuit, & juxta præcedentem consuetudinem episcopale chrisma conficere, & Spiritum paracletum tradere præsumpsit. quod nos satis ægre tulimus, & ut hoc non fieret, tamquam mortiferum venenum, modis omnibus abominamur. Illo autem ad nos veniente, ejus missam audire noluimus, nec in aliquo illi communicare ratum duximus, & juxta veritatis vocem, quasi scandalizantem oculum, a nobis eruere maculam disponimus, quousque sanctissimi apostolatus vestri finitivam sententiam de illo rescire valeamus. Epistolam quoque a vestra sanctitate episcopis diœceseos directam illi transmisimus, ut ibidem canonicas atque apostolicas sanctiones liquido cognoscens, videat quid in posterum illi agendum sit. De cetero veraciter ac sinceriter vestra paternitas noverit, quod Theutgaudus simplicissimus atque innocentissimus vir, vestram humiliter ferens censuram, in nullo de sacro ministerio contingere præsumpsit, magis eligens dehonorationem præsentialiter in oculis hominum pati, quam per inobedientiam ab illius membris secerni, qui caput est humilium, suisque discipulis ait: *Discite a me quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Ipse enim, qui superbis resistit, & gratiam præstat humilibus, poterit illum, si innocens est, de supernis misericorditer respicere. Enimvero legatis nostris Theutgaudo & Gunthario, nihil tale aliquid in sua legatione fari præcipimus, unde damnationis notam incurrerent. Sed nec de Ingeltrude uxore Bosonis aliquod præjudicium ferre debemus aut volumus: quam nos, comperto quod anathematis vinculo esset innodata, Gunthario, quia tunc in sua parochia erat, commendavimus, monentes, ut de illa suum ministerium faceret, imo illam ex omnibus regni nostri finibus eliminandam censuimus. Legati enim vestri illam postmodum requirentes, atque in medio statuentes, nos ignoramus quem finem causæ ipsius imposuerint. Episcopi vero diœceseos Trevirensis metropolis, & Agrippinæ Coloniæ, nec complices damnatorum, nec fautores vitiorum, nec in aliquo apostolicorum decretorum contemptores, vel canonicorum dogmatum violatores esse probabuntur, sed sanæ atque catholicæ fidei ac veri Dei cultores. Igitur propter Deum, sanctam & individuam Trinitatem, humiliter petimus, ut facile criminosos ad causationem nostram nullatenus admittatis: neque ut apostolus docet, omni spiritui credatis, sed probate si ex Deo sit: quia parati sumus, si ratio dictaverit, per nosmetipsos polire, quod æmulorum invidia fingit aliena. Omnipotens Deus sanctissimum præsulatus vestri apicem æquitatis lance moderatum diu incolumem custodiat. Amen.

Joan. 21. Ezech. 34. Daniel. 4. Rom. 13. Levitic. 19. Matth. 11. 1. Joan. 4.

XIV. AD CLERICOS IN CONCILIO SUESSIONENSI RESTITUTOS.

Extat in concilio Suessionensi III. anno 866.

XV. AD AQUI-

XV. AD AQVITANOS.

Vt res ecclesiarum, quas injuste quoquomodo retinent, sine mora reddant, ac deinceps ab iisdem abstineant.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilectis omnibus nobilibus atque primoribus, seu cunctis Aquitaniæ habitatoribus.

SOLICITUDINIS, quam pro universis ecclesiis dominicis sustinemus, necessitas nos compellit de omnium fidelium statu impigram gerere providentiam. Quapropter de vobis etiam solertem curam circumferentes, audivimus quosdam vestrorum, quod non optabamus, ita contra Deum efferri, ut ecclesias ejus & diversa pia loca deprædari non timeant, & res eis pertinentes distrahere non recusent. Quæ res valde nos contristavit, & ultra quam dici possit menti nostræ mœstitiam generavit. Et ideo, filii carissimi, curæ nobis fuit, ut his vos nostri pontificatus hortaremur affatibus, ut saluti vestræ providentes solerter a tanta crudelitate cessetis. quinimo quæ violenter aut quoquomodo sine lege tulistis, reddentes tantum corrigere curetis. Nam quamvis domini sit terra, & plenitudo ejus, illæ tamen res, quæ a piis principibus, atque fidelibus quibusque hominibus, sacratis locis collatæ sunt, specialiter esse domini sine cunctatione creduntur, dum divinis cultibus dicatæ, ac Deo famulantium usibus existere deputatæ cernuntur. Vnde in Deum procul dubio committunt, & ipsi præjudicium inferre probantur, quicumque has usurpare, & sibi non legitime vindicare non metuunt. Nimirum quoniam cum a piis quibusque locis res auferunt, Deo militantium stipendia subtrahunt: & dum subsidium divino cultui jugiter famulantibus adimunt, laudes dominicas quodammodo ab ipsis hominum faucibus abstrahunt. Quamobrem vos rogamus, ut ab ista tyrannide remoti, sua singulis Deo sacratis locis sine dilatione reddatis: ita ut nihil ex his apud vos retineatis, nisi quæ forte per propriam voluntatem rectorum quorumdam sacrorum locorum legaliter acquisistis. Ita ut etiam illa sub omni integritate restituatis, quæ simplicitate vel desidia faciente rectorum venerabilium locorum, de salariis, quæ sunt semper in usu & jure perenni sacratis locis collata, vos constat ordine non bono tulisse, & hactenus contra Dei leges illa possidere probamini. Similiter autem & de his hortamur a vobis fieri, quæ reges quomodocumque a sanctis locis aliquo tempore abstulerunt, & vobis in beneficium contulerunt. Quod justum non fuit, nec est: & quisquis hæc sibi vindicat, Deum inde sine dubio habebit judicem & ultorem. Quoniam si qualescumque rapaces & violenti, nisi corrigantur, si non humano nunc, certe quandoque divino judicio districtissime punientur: qua putatis pœna mulctandi sunt, qui contra Deum ipsum rapinam & violentiam perpetrare manifestissime comprobantur? Denique prædecessores vestri, antiqui principes, adhuc & moderni, non solum minime a piis domino dicatis locis diripiebant, verum etiam ex suis propriis innumera conferebant: adeo ut eadem sancta loca eorum sumptibus cum Dei auxilio dedicata sint, & eorum opibus ampliata. quos si in largitionibus imitari non vultis, saltem quæ Dei sunt ipsius violenter auferre nolite. Si enim qui de palatio regis aliquid præsumit, non evadit legaliter impunitus, quanto minus qui ab ædibus Dei, qui est rex regum, & dominus dominantium, ea quæ ipsius sunt violenter usurpat, ejus valebit effugere non subsequente correctione judicium, vel sine pœna poterit exilire? Itaque quoniam horrendum est incidere in manus Dei viventis, admonemus vos & hortamur, & tamquam divina præsentia protestamur, ut res ecclesiarum, quas injuste retinetis, eisdem sanctis locis sine procurata mora reddatis: & deinceps nec eas, nec alias a piis locis surripere præsumatis. Si quis autem vestrum nos audire contempserit, & quæ salubriter suadere vobis nitimur, obedienter perficere, ac sine dilationis studio minime observare curaverit, omnipotentis Dei, & beatorum apostolorum principum Petri & Pauli auctoritate, quos in nobis contemnit, simul per eos & nostræ mediocritatis sententia, venerandi corporis & preciosi sanguinis domini nostri Iesu Christi communione penitus privatus existat. Si autem resipuerit, & his quæ per hujus epistolæ textum dicimus obedire studuerit, & communionem Christi mysteriorum, & beatitudinis gratiam, & salutem consequatur æternam. Optamus vos in Christo bene valere. Data mense Decembri, indictione XV.

XVI. AD CAROLUM REGEM.

Vt curet a Lothario restitui ea quæ a Helletrude sorore sua Berengarii vidua abstulerat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Carolo glorioso regi.

LITERIS scilicet suis de Helletrude Berengarii comitis quondam relicta nobis pernotuit, Hlotharii videlicet regis pressuris annihilatam, ejusdemque præjudicia fore perpessam, apostolatui nostro hæc atque alia suggessit, quo eidem Hlothario apostolicis exinde mitteremus literis monita, & vobis, dilectissime fili, fratrique vestro Hludouvico excellentissimo regi nostram dirigeremus epistolam: quatenus vobis succurrentibus atque foventibus ipsa procul dubio vidua ad perfectam de suis rebus perveniret justitiam: quoniam non solum prædia a genitore suo Hlothario imperatore per præceptum largita sustulit, sed etiam proprietates ejus a parentibus suis sibi præfatæ Helletrudi dimissas colludiose surripuit, eisdemque sanctæ Dei ecclesiæ infideles Nortmannos paganos beneficiali more sane donavit. Nos vero jam dicto Hlothario nepoti vestro apostolicas literas mittere nequivimus: quia pro nefariis & illicitis negotiis ab illo abolendis, vobis plane auditis, excommunicatum habemus. Sed excellentiæ vestræ, ineffabili dilectione colendæ, poscendo dilectissime fili, dirigimus, ut pro reverentia apostolorum principum, ad quos quasi refugium faciens, rogavit illa scriptis justitiam, & pro eo quod jure agnationis, sive majoris natu, vos a talibus illum decet coercere illicitis, super his per vestrum missum, aut epistolam, tam ex nostra sanctione jubendo, quam ex vestra parte rogando, seu legum auctoritate monendo, jam sæpedicto regi mittere studeatis. Et si vos forte, una cum fratre vestro Hludouvico glorioso rege conjuncti, eumdem nepotem vestrum quæque pro causa sororis suæ, ut credimus, fueritis allocuturi, quæsumus affatim, ut hujus crebro fatæ viduæ Helletrudis causam, tam de propriis quam de beneficiis per testamentum a jam dicto Hlothario Augusto quondam concessis, nulla officiente ratione usque ad finem perducatis: ut cum, Deo favente, a priore

nævo fuerit correctus, illius feminæ causas restituat, & ut ne adjiciat iniquitatem super iniquitatem in regno suo, sed faciat justitiam suam abundanter. Quoniam quidem regum examina decet omnibus subvenire, præcipue viduis, quarum judex Christus est. Itaque hujus instar epistolæ epistolam de hac causa nunc ceu vobis, haud secus Hludovico fratri vestro direximus. Dolemus oppido pro talibus, eminentissime rex, prædia Christi fidelium quoquomodo tollentibus, & Christi regis infidelibus beneficiali more donantibus. Interea rogamus, ut quidquid perfectionis consulta super his vestra perfecerit excellentia, scriptis per singula apostolatui nostro non dedignetur vestra intimare regalis magnitudo. Excellentiam vestram nunc & semper bene valere optamus in Christo.

XVII. AD " RIVOLADRUM EPISCOPUM.

" Bin. Ronolardum

De pœnitentia imposita Vvimaro, qui tres filios suos peremerat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & 'sanctissimo Rivoladro episcopo.

DOMINICI gregis curam cælesti dogmate plenam ita convenit episcopis observare, quatenus pro suscepti ovilis neglectu aliquod periculum non incurrant. Vndique etenim venientes admodum plurimi suorum facinorum proditores, quantum dolorem inferant pectori nostro, plus singultu reminiscimur, quam calamo scribi queat. Inter quos videlicet istum Vvimarum ad apostolorum limina festinasse cognoscite, & pœnitentiæ modum pro perpetrato trium filiorum suorum homicidio sibi impositum manifestasse. Quorum quædam temperavimus, eo quod suffragia apostolorum principis nutritoris nostri postulare devote festinavit. Nam eumdem ad beati archangeli oraculum ire volentem instantia temporis revocavit: atque constitutionis sibi impositæ modum continentem epistolam vestræ sanctitati deferendam apostolica solicitudo transmisit. In ea igitur, hoc est in ista, ita statutum est, ut triennio ante fores ecclesiæ pro peccatis suis oraturus consistat, & deinde inter auditores permaneat quadriennio: ut septem annorum curricula absque communione dominici corporis & sanguinis ducat. ita quidem ut omnibus diebus vitæ suæ carnem non manducet; & in isto septennio vinum non sumat, nisi diebus dominicis & festivitatum. abinde quinquennio, tribus diebus per septimanam a vino abstineat: ut duodecim annis quantitas pœnitentiæ extendatur. Liceat itaque illi uxorem propriam non deserere, ne forte incidat in adulterium, & pro occasione unius delicti præcipitetur fragilitate carnis in pejus. Concessimus enim ei calceatum ad vos pervenire, ac deinde triennio discalceatum ire debere, & vestimentis secundum qualitatem temporis, & aeris temperiem indui, atque lacte perfrui. Ceterum vero ita actus ipsius discernentes, per omnia considerate, atque disponite, quatenus & euangelica misericordia in illo cognoscatur. Attamen permittimus eum caseum sumere, atque possessionem suam habere, & post septimum annum usque ad diem mortis perseveret in jam dicta pœnitentia, atque arma, nisi contra paganos, non ferat. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere.

XVIII. AD HINCMARUM RHEMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Non studio, sed ex necessitate vel ignorantia peccantes absolvendos esse.

Nicolaus Rhemorum archiepiscopo.

EXCELLENTISSIMUS rex Carolus apostolatum nostrum consuluit, quid agendum sit de his, qui communicant cum his, qui cum Ingeltrude sæpe damnata communicant femina, quoniam eos cum excommunicatis & fautoribus simul prius vinculo anathematis retineri constat adstrictos. Quapropter nunc beatitudini tuæ injungimus, ut super hoc nostra auctoritate freta, curam de his sumere audeat. Et quia docta divinitus sanctitas tua valde novit, aliud esse ex necessitate, aliud ex ignorantia, atque aliud quod ex studio delinquitur, istudque posterius duobus prioribus strictius esse puniendum, idcirco solerter invigilet, & cauta discretione singulorum mores dijudicet, quatenus hi, qui ex necessitate, vel ignorantia delinquunt, auctoritate nostra per te absolvantur, si tamen ipsa eorum ignorantia vel necessitas vera, & non simulata, vel non ex voluntate processerit, qualiter bene nosti. Plerique sunt qui possunt quidem, sed nolunt recta nosse, Vnde psalmista de hujusmodi: Noluerunt, inquit, intelligere, ut bene agerent. Illos autem qui studio suo obligantur, & contemptu interdicta nostra postponunt, nonnisi digna satisfactione præveniente, volumus a te prorsus absolvi.

XIX. AD RODULFUM " ARCHIEPISCOPUM BITURICENSEM.

" Han[c] sequen[tem] edidit mus o[r] Ioanne[s] Corde[s] atque [e] Binius Sirmo[nd]

Respondet ejus literis & consultis.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo confratri nostro Rodulfo sanctæ Bituricensis ecclesiæ archiepiscopo.

SVSCEPTIS ' beatitudinis tuæ literis, humilitatis dono refertis, cunctarumque virtutum floribus redimitis, multiplices gratiarum cultus omnium bonorum auctori rependimus, tuamque a multis retro temporibus erga sedem apostolicam agnitam devotionem plurimum collaudamus, atque ut in hoc salubri proposito perseveres, fraternitatem tuam obnixius adhortamur. Sic enim & sanctæ conversationis pedem quo tendere debeas, perspicacius prænoscere poteris, & supervenientia pravorum jacula prævidere & declinare liberius revelante domino prævalebis, si in apostolicæ sedis petra more majorum præsidium tuum locaveris, ejusque fidei, doctrinæ, vel decretis, arctius inhærere contenderis, quam ille sua sacravit sessione, quem dominus Iesus Christus ecclesiæ suæ primum & speciale retinere fastigium, quin & cælestis atrii delegit summum constituere janitorem. Igitur de quo loquimur, beato videlicet Petro, quamvis solito nunc angustius ecclesiasticis simus occupati negotiis, & ob id respondere tuis spatiosius nequeamus consultibus, tamen sancto tuo satisfacere desiderio cupientes, aliqua ex his inspirante Deo cursim exponere non omittimus.

' sanct[itu]dinis

I.

A chorepiscopis asseris multas esse in regionibus vestris ordinationes presbyterorum & diaconorum effectas, quos quidam episcoporum deponunt, quidam vero denuo consecrant. Nos vero dicimus, nec innocentes oportere percelli, nec ullas

las debere fieri reordinationes, vel iteratas consecrationes. Ad formam enim Septuaginta chorepiscopi facti sunt, quos quis dubitet episcoporum habuisse officia? Sed quia sacri canones vetant, ne omnes sibi omnia vindicent, ac per hoc dignitas episcoporum ad chorepiscopos suos videatur transferri, fiatque vilior honor episcopi, decernimus nihil in hoc præter regulas ulterius fieri.

II.

[Conquestus est apostolatui nostro frater noster Sigebodus archiepiscopus Narbonensis, quod clericos suos eo invito ad judicium tuum venire compellas, & de rebus ad ecclesiam suam pertinentibus, eo inconsulto, quasi jure patriarchatus tui disponas: cum hoc neque antiquitas, cui sancti patres sanxerunt reverentiam, habeat, & auctoritas sanctorum canonum penitus interdicat, nisi forte pro causis, quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad patriarcham suum provocaverint per appellationes, vel si episcopus suus decesserit, res ecclesiæ suæ judicio tuo dispensare voluerint.] Primates enim, vel patriarchas, nihil privilegii habere præ ceteris episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus: ita ut secundum Nicænas regulas sua privilegia serventur ecclesiis, præterquam si apostolica sedes aliquam ecclesiam, vel rectorem ipsius, quolibet speciali privilegio decreverit honorare.

III.

Præterea sciscitaris, utrum solis presbyteris, an & diaconibus debeant, cum ordinantur, manus chrismatis liquore perungi. Quod in sancta hac Romana, cui Deo auctore deservimus, ecclesia neutris agitur. Sed & quia sit a novæ legis ministris actum, nusquam, nisi nos fallat oblivio, legimus. Ergo ad beati Innocentii papæ canonica decreta sanctitatem tuam transmittimus: & quæ tibi sint in consecrationibus & ordinationibus observanda, principia paginæ ad Decentium Eugubinum episcopum missæ te affatim edocebunt.

IV.

De his vero qui pro criminibus pœnitentiam gerunt, & ad cingulum militiæ revertuntur, constat eos contra sacras regulas agere. Verum quia crimina non æqualia sunt, perhibesque alios horum propter nimiam hebetudinem in desperationem adisse, alios ob hoc ad paganos fugisse, tibi hoc committimus decernendum, nimirum qui loca & tempus regionis illius, modumque culpæ, nec non & pœnitentiam, & gemitus hominum ad confessionem venientium, præsens positus inspicere vales.

V.

De his qui filiastros suos ad confirmationem coram episcopis tenent, id est, qui filios uxoris suæ de viro priori, dum chrismantur ab episcopis, super se sustinent, si inscitia sicut asseris sit, licet sit peccatum, tamen non usque ad separationem conjugii puniendum. Lugeant tamen, & digna pœnitentia hoc diluentes, domino dicant: Delicta ignorantiæ meæ ne memineris.

VI.

Interfectores suarum conjugum, cum non addis adulterarum, vel aliquid hujusmodi, quid aliud, nisi homicidæ habendi sunt, ac per hoc ad pœnitentiam redigendi? quibus conjugium penitus denegatur, exceptis adolescentibus, de quibus est beati Leonis vigesimaquinta decretalium regula, imo indulgentia observanda.

VII.

Porro, *Gloria in excelsis Deo*, ab episcopis in cœna domini inter missarum solennia more nostro dicenda est. Pallio vero apostolico eadem die uti illis solis est licitum, quibus solis ab apostolica sede permissum.

Hæc quidem inter tanta ecclesiasticorum negotia positi, vix saltim summatim fraternitati tuæ mittenda decerpsimus. Quæ nisi incomparabilis dilectio vestra nos memorata vehementius coarctasset, nunc respondere consultibus vestris, innumeris impediti necessitatibus, parumper omitteremus. Verum a caritate tua unum hoc necessario postulamus: scilicet ut cum aliquem forte ad apostolicam sedem miseris, studeat eum tua fraternitas monere, quatenus in redeundo non usquequaque festinus appareat. eo quod omnium Dei oviū, sicut ipse nosti, cura constringimur; & cum undique ad sedem apostolicam multi diversa quærentes confluant, efficimur tardi ad singulos, dum volumus benignitatem & dapsilitatem nostram spargere per diversos. Sane quæ in alia apostolatus epistola beatitudini tuæ intimamus, solum tuæ solertiæ sint pervigili cura sectanda, præcipuoque studio peragenda. Siquidem circa nos, circaque sedem beati Petri, non est aliud signum devotionis tuæ quod polliceris, nisi obtemperantia, & consummatio decretorum, & diffinitionum nostrarum, qui licet indigni, per abundantiam tamen gratiæ Christi ipsius vicarii sumus. Præterea epistolam alteram sanctitati tuæ delatam, Hincmaro, & ceteris confratribus nostris archiepiscopis, in regno Caroli filii nostri gloriosi regis ecclesiam domini gubernantibus, destinare tua sine mora studeat beatitudo. Optamus sanctitatem tuam nunc & semper bene valere.

XX. AD EGILONEM ARCHIEPISCOPUM SENONENSEM.

Pallium novo archiepiscopo concedit, tametsi non probare se dicat, quod ex aliena ecclesia & monasterio assumptus sit.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Egiloni Senonensi episcopo.

PASTORALIS curæ pondera te humiliter subterfugere voluisse laudamus: sed rursus ad hæc portanda humeros mentis obedienter incurvasse nihilo minus approbamus. Impletum est enim in te duorum factum, Ieremiæ scilicet & Isaiæ illustrium prophetarum. Quorum unus ad prædicationem populi volente domino mittere, de infirmitate sua pavescens refugit: *A, a, a*, inquiens, *Domine Deus nescio loqui, quia puer ego sum.* Alter vero de Dei misericordia præsumens, quærenti quem esset missurus, respondit dicens: *Ecce ego, mitte me.* Quod ergo venire ad tanti culminis onus renisus es, humilitatis quidem solum fuit indicium: quia vero pervenire consensisti, ejusdem extitit humilitatis & comitis ejus obedientiæ plenitudo. Quæ res una cum sanctitatis tuæ præconio pontificium nostrum, licet difficulter, ut tamen ad confirmationem tui pallium mitterem, inclinavit. Perhibes enim te non de Senonensi ecclesia extitisse, sed de quodam monasterio ad episcopatum ejusdem ecclesiæ pervenisse. Quod nos ubicumque fiat, cum fit, malefice ferimus, & graviter omnimodis ducimus, pro conculcatione scilicet sacrorum canonum, & aspernatione clericorum, qui crescentes in sua ecclesia, & virtutibus operam,

Marginalia: De consecr. D. 1. Porro. — Ier. 1. — Isa. 6.

operam, & bonis moribus honestatem, ac sapientiæ studiis diligentiam impendisse per singularum ætatum incrementa probantur. Quid autem suffragatur consensus episcoporum, ubi non pro regulis paternis, sed contra regulas adunatur: Tum quippe alter de altera eligendus est ecclesia, cum de civitatis ipsius clericis, cui est episcopus ordinandus, nullus dignus potuerit inveniri. Quod evenire in tam ampla diœcesi nec nos credimus, nec prædecessores nostros apostolicæ sedis præsules credidisse reperimus. Cujuscumque itaque sit sanctitatis dono quilibet præditus, alienos non debet labores præripere: quippe cui jubetur nihil eorum quæ proximi sunt aliquo modo concupiscere. Eo enim ipso quo quisque alteri pertinentia jura subripit, sanctitatis gratiam perdit. Nam quæ sanctitas vindicat mercedem alteri debitam? quæ sanctitas alterius sibimet fructus usurpat? Vnde etiam, quia super hac parte ad sacras regulas patrum minus quam oportuit est respectum, saltem ad euangelicas fuisset paginas properatum, in quibus legitur, quia cum milites quid facturi essent Ioannem Baptistam interrogarent, protinus ab eo inter alia, ut contenti essent stipendiis suis audiere præceptum. Vbi considerandum est, si militibus sæculi, ut suis sint stipendiis contenti a Ioanne plusquam propheta jubetur, quanta pœna puniendi sunt milites Christi, qui quoquomodo in stipendia obrepunt aliena. Verum quid opus est nos hæc affatim exaggerare, quæ sanctitas tua nos cogit interim dissimulare? Porro cum ad te tuosque compatriotas & consacerdotes in regionibus illis constitutos, ubi peculiarius habetur ista temeritas, literas apostolatus nostri patrios vobis canones rememorantes, & hinc vos communiter admonentes, Deo duce destinaverimus, oportebit utique a vobis, vel a quoquam, nihil tale de cetero fieri: alioquin præsumptorem, & circa sancta decreta contumacem eorumdem involvi decretorum jure sententiis. Tuum præterea, frater carissime, propositum observa: & qui diu in monasterio moratus es, a pristino voto divertere noli. Quod enim diu in humili habitu custodisti, profecto indecens est, si nunc in potiori positus dimiseris ordine, hoc ipsum sancta quoque scriptura, venerandisque decretis pleniter edocentibus. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere.

Luc. 3.

XXI. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Non probat abusum qui invaluerat, ut episcopi ex alienis ecclesiis assumerentur: Egiloni tamen ad Senonensem ecclesiam postulato pallium mittit.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilectissimo filio Carolo regi.

Cum acceptæ dilectionis vestræ legeremus epistolæ textum & per eum in Senonensi metropoli delegatum antistitem miris vos præferre laudibus comperissemus; non solum de illo, verum etiam & de vobis ingenti sumus exultatione referti. De illo quidem, quoniam talem hunc fama prædicat, qualem debere episcopum apostolus indicat, qui scribens illum oportere testimonium habere bonum, & ab his qui foris sunt prædicat. De vobis autem, quoniam, Deo gratias, semper ea quæ meliora sunt diligitis: semper quæ preciosiora sunt domino Deo a cunctis offerri desideratis. Sed quamvis hæc nos valde lætificent, multum tamen contristant, quia idem venerabilis vir non de ipsa ecclesia, sed de quodam monasterio fuisse prohibetur. Denique cum erga monachos eadem profecto regula, quæ circa clericos qui provehendi sunt, conservanda sit; indecorum tamen, quin potius illicitum est, in aliena stipendia quemquam obrepere, & ex transverso venientem in castra, inter quæ non militavit, ducatum arripere; beatissimo apostolicæ sedis præsule Cælestino præcipiente, atque dicente: Tunc alter de altera eligatur ecclesia, si de civitatis ipsius clericis, cui episcopus est ordinandus, nullus dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri. Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis ecclesiis merito præferantur. Habeat unusquisque suæ fructum militiæ in ecclesia, in qua suam per omnia transegit ætatem: in aliena stipendia minime alter obrepat. nec aliis debitam alter audeat vindicare mercedem.] In quibus verbis perspicacitas dilectionis vestræ prudenter attendat, quoniam aut de ecclesiæ Senonensis clericis, qui ordinaretur nullus dignus inventus est, quod evenisse non credimus, maxime cum sit metropolis, & clericorum numerositate non careat: aut certe his jure minime reprobatis, aliunde qui eis irregulariter præponeretur electus est, & qui aliorum fructum laborum comederet adinventus. Nimirum cum reverendæ memoriæ decessor hujus tantis a vobis præconiis efferatur, ut nullum in eadem ecclesia, cui non modico tempore præfuit, qui ei canonice subrogari posset, relinqueret, prorsus incredibile judicatur. Cum ergo familiarius in regionibus vestris sit hæc temeritas, & sacrorum super hoc canonum violatio dilatata, necesse est nostram sollicitudinem pro hac amputanda specialius impendere diligentiam. Quapropter dilectionem vestram, cujus opera non partim, sed ex toto, placere summo arbitro cupimus, obnixe deposcimus, ut sic zelum justitiæ habeat, ut hunc secundum scientiam teneat: sic oculos ex una parte vigilanter aperiat, ut ex altera parte nihilo minus videat. Illi vero qui in sacrarium provehuntur, sic de collatis sibi donis cælitus gratias referant, ut non sicut Pharisæus in alterius derogationem temere linguas exacuant: Periculosum est enim, taliter omnes ecclesiæ ministros spernere, & eis improvisum, & non optatum præponere. Quod quia crebro præsumptum esse nonnullis querimoniis ex hoc gementium didicimus, vos merito diligentes, ut ad tantam transgressionem neminem impellatis exposcimus. Alioquin nos sanctarum minime regularum immemores, nec segnes executores admodum existentes, adversus temerarios succinctis lumbis illas defendere procurabimus, & auxiliante Christo nobis, & ecclesiæ consulentes ipsius, de cetero æquanimiter violatores earum nullomodo sustinebimus. Vsquequo tamen eamdem prævaricationem incipiamus generalis decreti nostri ligone de regionibus vestris radicitus extirpare, parcendum huic fratri jam & coepiscopo nostro prævidimus. Vnde & pallium juxta consuetudinem antecessorum suorum utendum ei secundum postulationem vestram direximus. Sed petimus, ut sicut nos vos audientes id ei concessimus, ita pietas vestra pro eo quod poscimus ipsi largiri munifica dapsilitate dignetur: res videlicet, & quæque ab ecclesia Senonensi ablata quoquomodo dignoscuntur. quatenus sicut idem per nos concesso tanto munere exterius decoratur, ita quoque de redditis ecclesiæ sibi commissæ per clementiam vestram interius gratuletur. Quod pietatis opus vobis suadere cupimus etiam circa reliquas regni

1. Tim 3.

Decret

regni vestri ecclesias exercendum. Scilicet ut nec hoc innumeris mirificisque actionibus vestris deesse bonum pacto quolibet agnoscatur. Nam quantum sit detestandum, res a piis regibus, & devotis hominibus, Deo donatas permissu vestro subtrahi, & mundialibus usibus deputare, quia epistolaris locutionis modum excessimus, vestræ sapientiæ subtiliter considerandum relinquimus.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *De quodam monasterio.*] Flaviniaco." Chronicum manuscriptum. *Anno* DCCCLXIV. *translatum est corpus sanctæ Regiæ virginis & martyris apud Flaviniacum præsidente loco Egilo abbate, postmodum Senonensi archiepiscopo.*

XXII. AD SALOMONEM REGEM BRITTONUM.

De renovando ejectorum episcoporum examine apud archiepiscopum Turonensem, vel apud sedem apostolicam: & de jure metropolitani apud Britannos.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei[1] *Salomoni regi Brittonum.*

BENEDICTUS Deus & Pater domini mei Iesu Christi qui per magnæ misericordiæ suæ gratiam adeo tuæ cor sublimitatis illustrare dignatus est, ut merito pro sapientiæ tuæ fulgore ubi habitas, non jam occidens, sed oriens habeatur. Ortus enim est in vobis sol justitiæ, quod ipse Christus est, & infidelitatis tenebræ defecerunt. Sed rogamus eumdem omnipotentem Deum, ut sicuti rectæ fidei agnitionem pie concessit, ita quoque bonæ operationis benignus largiatur effectum. De cetero sciat prudentia tua, nos de ejectis & in locis illorum aliis subrogatis episcopis, diligenter in archivis sanctæ Romanæ, cui magna omnipotentis Dei miseratione deservimus, ecclesiæ requisisse, & multo aliter in exemplaribus epistolarum, quæ a decessoribus meis, beatæ videlicet memoriæ Leone ac Benedicto pontificibus, atque a me, Nomenoio, & tibi, nec non & archiepiscopo Turonico datæ sunt, papam Leonem Nomenoio consilium vel auctoritatem deponendi episcopos tribuisse. quippe quem constat multifarie multisque modis, ne hoc ab aliis quam a certo episcoporum numero fieret, præcepisse. Nam Nomenoio consulenti quid de Spiritus sancti gratiam venumdantibus oporteret fieri, respondit nihil inquiens præter quod sancti canones super his præcipiunt, ipsas regulas apicibus suis interserens. Nam qualiter, & a quot, vel a quibus sanxit episcopos condemnari, scribens eodem tempore Britannicæ regionis episcopis evidenter inter cetera, ut eadem ipsa verba ponamus, decrevit, æque præcipiens ut omnia sint in conciliis episcoporum. Nam nullam damnationem episcoporum esse unquam censemus, nisi aut ante legitimum numerum episcoporum, qui fit per XII. episcopos, aut certe probata sententia per LXXII. idoneos testes, qui tales sint, qui & accusare possint, & prius ad sacra Christi quatuor euangelia sacramenta præstent, quod nil falsum depromant sicut nobis beatus Silvester, & sancta Romana tenere videtur ecclesia. Quam secutus decessor meus, sanctæ memoriæ Benedictus, quia contra decessoris sui decretum, non ab episcopis, sed a laicis, episcopos in regione tua cognoverat esse dejectos, multa mœstitia & indignatione repletus, scripsit quod nulla ratio fineret episcopos a sedibus suis pelli, quos duodenarius numerus non ejecisset. Quorum vestigia & ego quoque secutus eadem censui, imo & censeo. nec ullam posse episcopos sui honoris sustinere jacturam, quos non constat fuisse a XII. episcopis, præsente primamque sententiam metropolitano episcopo obtinente, cum examinarentur auditos. Qui etsi crimen aliquod confessi esse dicuntur, potest credi quod vi vel formidine fassi tantum, & non confessi fuerint quod non fecerant, quia videbant laicos & sæculares quosque una cum rege contra se conspirantes, quod nec saltem audierant. Siquidem qui ore tantum, & non corde profert quod dicit, non confitetur, sed loquitur: quamvis non videatur justa confessio, quæ non legitimo provocatur examine. De Gislardo autem & Actardo episcopis, de quibus scripsisti, multo aliter, quam tua referebat epistola, in scrinio nostro reperimus. Licet non bene faciat Actardus, quia denuo consecrat quos Gislardus in eo gradu dignoscitur ordinasse: tamen Actardus invenitur ante Gislardum episcopatus officium suscepisse. Denique sanctissimus Leo papa Nomenoio scribens, inter cetera præcipuum virum Actardum appellat, & hunc sanum sapere, & sanum docere, vivere ac permanere denuntiat: Gislardum vero tamquam prædicti Actardi sedulum invasorem denotat. His ergo ac hujusmodi controversiis, & difficultatibus enumeratis, & ita repertis, habitis, ac compertis, non possumus a regula sanctorum patrum, aut a sedis hujus institutionibus indebite declinare. Sed si vis Dei omnipotentis benedictionem percipere, vel si veraciter nostra consequi præcepta desideras, consilium meum accipe, & quod tibi per hanc paginam indico libenter attende. Hortamur enim gloriam tuam, & cum æquivoco tuo sapientissimo Salomone dilectionem tuam admonemus, dicente: *Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.* Hæc quippe sunt præcepta Dei patris tui, & hæc est lex ecclesiæ matris tuæ. Videlicet ut omnes episcopos regni tui ad Turonēsem archiepiscopum mittere non detrectes, ipsiusque judicium postulare non dedigneris. Ipse enim est metropolitanus, omnesque episcopi regni tui ejus suffraganei sunt, sicut conscriptiones prædecessorum meorum evidenter ostendunt, qui prædecessores tuos, quia illos ab ipsius cura subtraxerant, forti invectione corripere studuerunt: quamvis nec nostra scripta super hac re missa deesse videantur. Cumque coram præsignato Turonēsis ecclesiæ præsule, & integro numero collegarum, id est XII. episcoporum celebrato conventu, fuerint ejecti episcopi regulariter examinati, apparueritque quod canonice fuerint ejecti, ipsis in sua dejectione manentibus, quicumque in locis eorum consecrati sunt, poterunt utique episcopatus honore potiri. Quod si ejecti episcopi insontes fuerint declarati, his amotis qui illis subrogati sunt, ecclesias suas ipsi recipiant. Nam cum antecessores mei præsules ejectionem eorum episcoporum, qui ab ecclesiis suis expulsi sunt, non admiserint, nec approbaverint, nec ipsos, qui eis subrogati sunt viventibus illis, legitimos episcopos dixerunt. Sane si forte ad Turonensem archiepiscopum mittere dedignaris, stude duos episcopos de expulsis, & duos de subrogatis, una cum gloriæ tuæ legato, ad apostolicam sedem beati Petri transmittere, ubi digna examinatione præmissa, qui legitimi episcopi sint appareat, & suas ecclesias irregulariter non amittant. Nihil enim aliud est quod in præsenti negotio penitus diffiniri possit. Quia vero magna quis sit metropolitanus apud Britannos contentio est, licet nulla memoria sit vos in vestra regione si li-

Prov. 1.

3. q. 6. Hæc quippe.

ullam habuisse metropolitanam ecclesiam, tamen si libet, postquam Deus inter vos pacem & dilectum filium nostrum Carolum gloriosum constituet, facile hoc poteritis advertere. Quod si adeo contentiosius agendum creditis, ad nostrum apostolatum destinare contendite: quatenus nostro libramine, quæ fuerit apud vos antiquitus archiepiscopalis ecclesia, luce clarius innotescat, & deinceps omni ambiguitate recisa, quem sequi episcopi vestri debeant, incunctanter agnoscant. Neque enim ecclesias domini per discordiam regum divisiones aliquas pati vel damna necesse est: cum quantum ex se est pacem, quam prædicant, servare studeant invicem, & in omnes. His ita prælibatis, per nos tuam scire volumus excellentiam, quia si nostris paternis monitis obedieris, & tam de jure metropolitani, quam de renovatione examinis ejectorum episcoporum nos audire studueris, erit pax & concordia & omnis legitimus ordo in regno tuo. Quod si nos tantum interrogare & non auscultare decreveris, scandala & discordia & omnis confusio non deerunt tibi in vita tua. Porro legatos tuos, quos ad nostrum pontificium destinasti, dilectioni tuæ commendare curamus: quorum prudentiam & fidem circa vos considerantes, plurimum in domino gratulati sumus. Deus omnipotens gloriam tuam, & claram conjugem tuam, cum nobilibus natis, atque cum omnibus qui sub tuo regimine sunt, omni gaudio & omni benedictione pie circumdet.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S.I.

1 SALOMONI REGI BRITTONVM.] Tertio & ultimo, ut est apud Gratianum 3. qu. 6. *Hæc quippe est*. Sed male ibidem Ioanni papæ tribuit hanc epistolam, cum sit Nicolai. Profert & Hincmarus Laudunensis in priori defensione sua locum, ex altera ejusdem argumenti ad Salomonem eumdem epistola Hadriani papæ non edita: *Sed & præsens*, inquit, *domnus papa Hadrianus hac ex epistola nuper ad Salomonem ducem Britannorum destinata sui suorumque officii non immemor mandavit*: Sacerdotes vero vobis vicinarum diœceseon super se alios deplorant superpositos sacerdotes Britannicos, si tamen sacerdotes, & non magis pervasores & sacrilegos tales diximus. Qui etiam, si quædam habent negotia, non ad concilia episcoporum occurrere permittuntur, sed contra sacros canones, & venerabiles leges, ad sæcularium tribunalia pertrahuntur. nec suscipiunt episcopale institutum, sed illatum contra regulas populare incurrunt judicium: & ipsis morte præventis, rapitur si quod remanserat subsidium. Iudicantur etiam episcopi a lectoribus & laicis hominibus quos non oportuit nisi canonicis legibus, & metropolitanis aut nobis præsentibus, saltem examinari, dicente domino per prophetam: *Nolite tangere christos meos, & in prophetis meis nolite malignari* & iterum: *Qui vos tangit, quasi qui tangat pupillam oculi mei*.

Psal. 104. Zach. 2.

** SCRIPTVM SERVATI LVPI ABBATIS FERRARIENSIS.

* edidit R. P. Sirmondus ex codice Floriacensi post præfationem ad librum de tribus quæstionibus ejusdem abbatis: extat quoque in nupera editione epistolarum ordine 130. cum notis Baluzii.

Ad Nicolaum papam nomine Vvenilonis archiepiscopi Senonensis ejusque coepiscoporum. De Herimanno episcopo Nivernensi.

SVGGERIMVS mansuetissimæ paternitati vestræ, in nostra diœcesi, in oppido, quod Nevernum dicitur, esse quemdam episcopali officio præditum nomine *Herimannum*, qui frequenter admonitus & diu expectatus ut revalesceret, implere non sufficit ipsum officium mente non integra. Dicitur autem Melchiades papa decrevisse, ne quis unquam pontifex sine consensu papæ Romani deponeretur? Vnde supplicamus, ut statuta illius integra, sicut penes vos habentur, nobis dirigere dignemini; ut hinc dictis ipsius confirmati, aut sicut beatus Gregorius doctor fecit de Ariminensi episcopo incommodo simili laborante sequamur, aut sicut sanctus Gelasius docet, removendus sit mente percussus. Quo verum absque dubietate sciamus, expetimus & expectamus vestrum judicium, ne in temeritatis calumniam aliquatenus incidamus, sed vestro instanti moderamine, veritatis & rectitudinis tramitem nullatenus deseramus.

XXIII. AD VVENILONEM ARCHIEPISCOPVM SENONENSEM ET COEPISCOPOS EIVS.

De Herimanni episcopi Nivernensis infirmitate.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimis ac sanctissimis confratribus nostris, 1 Vvniloni Senonensi archiepiscopo, & coepiscopis ejus.

EPISTOLAM sanctitatis vestræ, qua apostolatus nostri super causa Herimanni episcopi non immerito expetere studuistis responsum, vel qua more universalis ecclesiæ auctoritatis nostræ efflagitare instructionem curastis, accepimus. Sed antequam adconsulta vestra mentis oculum inclinemus, parumper in laudibus vestris stylum operæ precium duximus immorandum: qui quo vobis eundum, quove in rebus dubiis, atque in magnis ecclesiasticis negotiis esset accelerandū, serenitatis visibus prævidistis, humilibusque devotionis vestræ passibus cucurristis. Contra illos nimirum, qui beatissimi apostolorum principis Petri ejusque successorum luculentissimam doctrinam sedemque spernentes, quem Dei Filius in sancta ecclesia sua, tamquam luminare majus in cælo constituit, veluti quidam scorpiones palantes incedunt in meridie, & cum adhuc dies est, occidit eis sol. Revera ii & per scientiam Dei more Balaam apertos habent oculos: cadunt tamen, quia obcæcati instar ipsius avaritia, quo gressum tendere possint justitiæ non aspiciunt: sed per abrupta & avia incedentes, dum caput sequi refugiunt, in vasta præcipitia demerguntur. Vos autem, fratres carissimi, qui sancto utique Spiritu revelante, apostolicæ sedis auctoritatem sensu capere, & ad splendorem luminis ejus jam incedere laudabiliter inchoastis, cum illa usque in finem sapere, cum illa semper ambulare studete, ab illa deviare nefas judicate, ab ejus discrepare sensu ne ad modicum quidem momentum consentiatis. Quos illa recipit & vos quoque recipite, & quos illa respuit, abigere ipsi sicut ipsa mementote. Non enim illa respuit, nisi membra quæ sibi non hærent, nec a se recidit, nisi quos in scandalum multis positos comprehendit. Non inquam recidit vel eruit a se, nisi membrum quod sanis membris in offensionē & perniciem noscitur extitisse. Verum ad propositum redeamus. Suggerit sanctitas vestra, Herimannum episcopum morbum incurrisse, quo diu impeditus est episcopale recte implere officium. Sensus enim, ut vestra ipsa verba ponamus, aliquoties integritate privatus, quædam insano simillima admittebat. Atque subinfertis, quod ad provinciales synodos evocatus venire distulerit. Vbi attente considerandum est, quoniam hoc ipsum quo venitur ad synodum, sacerdotale officium est: & cum dixeritis illum sacerdotale non potuisse implere recte officium, sensusque integritatem amisisse, miramur reverentiam vestram eum venire ad synodum coegisse: præsertim cum ipsi testemini insano hunc similem, & in eadem adhuc infirmitate manere: quem, si ita gravatur, magis convenerat sanctimonium vestrū sublevare, quam pondus ejus ponderi superaddere, caritatemque in eo confirmare potius, quam ei pietatis viscera obserare. Indicatis autem, illum super quibusdam excessibus fuisse frequenter accusatum. Pro quibus,

bus, quia ex parte ipsius persona deest, nos uni parti ad alterius discrimen credere procul dubio non possumus. quamvis nec usque adhuc qui fuerint illi excessus dixeritis, nec utrum sana erat mente idem antistes, nec ne, cum ipsos excessus perpetrabat, evidenter ostenderitis: satiusque arbitramur, quamlibet interim infirmitatem ad pœnam peccati, quam ad ipsum pertinere peccatum, cui magis consulendum sit, & compatiendum, quam puniendum, vel aliquo modo feriendum. Admonitio præterea, vel conventio beatitudinis vestræ, quam ei fecisse vos perhibetis, valde placet: si tamen ex caritate non ficta, sed ex simplici mentis oculo prodiit id, quod suave & dulce in auribus nostris sonuit: vel si coram summi arbitri oculis ita placuit, quemadmodum ante hominum visus, quod placere sit satis abundeque conspicitur. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1. *Vuenilloni Senonensi*] Pro Vuenilone Senonensi, mendose Gallioni Senensi apud Gratianum legitur 3. q. 9. *Indicas Herimannum.* De Herimanno autem episcopo Nivernensi, ejusque infirmitate, superius dictum in synodo Suessionensi II. & Vermeriensi II.

XXIV. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Pœnitentia injuncta illi qui monachum presbyterum occiderat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro archiepiscopo

1. QVIBUS gemitibus, quantisque lacrymis filiorum discrimina paternus affectus condolere soleat, verum etiam oporteat, vestram satis novimus experiri prudentiam. Quapropter infulatum vestri ardoris, ecclesiastico lacte nutriti, & ad solidos prædicationis profectus perducti, volumus nosse quod iste Eriarth ad apostolorum limina confugerit, indulgentiam postulando super ea quam incurrit homicidii noxam. Ferebat se utique quemdam presbyterum atque monachum nihil eum morte dignum occidisse. unde & humiliter ostendebat se pœnitentiæ velle colla submittere. Ideoque nos ei injunximus, ut duodecim annorum meta terminum pœnitentiæ sibi injunctæ includeret. Quorum tribus prioribus, ante fores ecclesiæ lugendo, singultus edendo, misericordiam a domino consequi festinare procuret. Quarto deinde, atque quinto, inter auditores omnipotentem exorare studeat, absque corporis & sanguinis domini susceptione. Residuis præterea septem annorum curriculis, communionem dominici sacramenti suscipere liceat celeberrimis festivitatum diebus, oblationes quidem nullatenus offerendo. Verumtamen omnibus prædictis temporibus, excepto festivitatum diebus, & resurrectione dominica continue quadragesimali more usque ad vesperam jejunus perseveret. Et si alicubi opportunus habuerit iter, nullo vehiculo deducatur, sed pedestri itinere utatur. Vsque ad mortem denique pœnitentiæ ejus quantitas extendi debuerat: sed devotionem ejus fidei considerantes, sive quia ad suffragia apostolorum festinaverit, humanius cum illo peregimus. Interea hortamur vos, ut reverentissimo Hilmerado episcopo, suffraganeo vestro, præcipiatis quatenus permittat monachos monasterii sui sub monastico habitu quiete degere, & pœnitentiæ fructus exercere. Hos itaque apostolatus nostri apices suscipientes, ita spirituali oculo vitam futuram pœnitentiæ ipsius discutite, & catholica pietate manu discretionis quæ oportuerit perpendentes, sic cum illo peragatis, quatenus & canonica auctoritas observetur, & ovis dominica raptoris vulnere sauciata nullo neglectu perdatur, sed examine divini judicii ad dexteram Christi remuneranda inveniatur. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1. *Quibus gemitibus.*] Flodoardus lib. III. cap. XXIII. Hincmari ad diversos episcopos epistolas enumerans: *Hilmerado*, inquit, *Ambianensi, pro quodam monacho, qui presbyterum & monachum in monasterio sancti Richarii occidit: pro quo domnus papa Nicolaus literas eidem domno Hincmaro direxerat pœnitentiæ tenorem continentes.*

FRAGMENTA QVÆDAM ALIARVM EPISTOLARVM NICOLAI PAPÆ.

Ex epistola ad Huntfridum Morinensem episcopum.

In persecutionibus episcopus ecclesiam suam non deserat.

SCISCITARIS itaque per Guldagarium presbyterum, utrum cum a Nortmannis de episcopio depellaris, debeas de cetero in monasterio conversari. In quo scias, carissime frater, quod si perniciosum est proretam in tranquillitate navim deserere, quanto magis in fluctibus: Vbi non dicimus, quod persecutorum non fugiamus, maxime paganorum, insidias, cum ad tempus sæviunt, & ob multitudinem delictorum nostrorum nocendi facultatem divinitus assequuntur: præsertim cum eis prodire ultro non debeamus. & multos prophetas & apostolos, ipsum quoque dominum hujusmodi fugisse insecutores, luce clarius constet. Sed quod præcipue nos, qui tamquam arietes ducatum gregibus præbemus, imo qui & horum pastores sumus, Deo auctore cum eis in periculis pro viribus persistere pro certo conveniat. Et cum tranquillitas divina fuerit pietate, sopitaque furentium infestatio, mox gregem perquirere, & in unum colligere, & ejus animos cælestis patriæ pace potissimum securitate prædicata sursum erigere debemus. Et tamdiu super eorum cautela oportet nos esse solicitos, ut si Dei judicio præsentis temporis commoda fortassis amittunt, futuræ vitæ se sperent gaudia absque ambiguitate percipere sempiterna.

Ex epistola ad Herardum Turonensem archiepiscopum.

Restituendus est, quem neque convictum, neque confessum constat esse eiectum.

Notum sit tuæ fraternitati, quod iste presbyter, nomine Christophorus de sua angustia ad nostram clementiam lacrymabiliter sit conquestus, dicens se falsis criminibus impetitum, & ab ecclesia sua non convictum, neque confessum, irrationabiliter fuisse ejectum. Nam, ut ipse refert, tua diligentia per tres vices inquisitione facta, nulla in se, neque de fornicationis crimine, neque de homicidii consensione, de quibus impetebatur, reperiri potuit culpa: nisi quia suæ paupertatis causa, quæ petebantur, aut consentire noluit, aut implere non potuit. quæ suus tamen æmulus ultroneus egit, qui injuste illius ecclesiam præripuit. Idcirco magnopere monemus reverentiam tuam, ut etiam quæ, te forte ignorante, Gieziaca cupiditate peracta esse videntur, tuæ fraternitatis censura celeri emendatione corrigantur. Scilicet restituendo ecclesiæ propriæ jam dictum sacerdotem, atque ei reddendo tua pietate pristinum quem perdidit honorem. & nullatenus canonica instituta alicujus temeritate contemni

Margin notes: 7. q. 1. Sciscitaris. — 2. q. 1. Notum sit.

contemni permittas, quia facientem & consentientem par pœna perstringit.

Ex epistola ad Adonem Viennensem archiepiscopum.

Subdiacono uxorem ducere non licet.

Dist. 32. De illo.

De illo clerico, Alberico nomine, quem per ordines ecclesiasticos usque ad subdiaconatum caste vixisse dicitis, cur vestra auctoritate uxorem duxerit miramur, eo quod nulli unquam, exceptis illis, quibus ecclesiastica regula habere permittit, uxorem ducendi licentiam damus.

Nicolaus papa*.....

* Ludovico imperatori.

Non aliorum, sed primatis sui judicio quisque se subjiciat.

6. q. 3. Denique.

Denique Suffredus, si tale in se crimen noverat, quo recte posset episcopatu privari, vel infirmitate se sentiebat forsitan prægravari, qua impeditus nullis posset proximis sua prælatione prodesse, primatis sui debuerat, & non aliorum diœceseos antistitum, præstolari judicium. Quod si quælibet ambiguitas, vel aliqua fortasse super ejus examinatione, vel episcopatus abrenuntiatione oborta fuisset contentio, ex more ad sedem apostolicam referri conveniebat, & nostra in his omnibus debuerunt cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omissum hactenus dolemus, dilectissimam mihi gloriam vestram vehementer efflagito, ut jam dictus Suffredus episcopus proprio restituatur episcopio, & si aliquid reprehensione dignum gessit, postea vel correctione, vel digna animadversione diffiniatur.

Ex epistola ad Frotarium Burdigalensem archiepiscopum.

Invasoribus rerum ecclesiasticarum quæ pœnitentia sit imponenda.

12. q. 2. De viro nefando.

De viro nefando, Burgando nomine, qui rabie insana commotus, diabolicis se irretire laqueis non dubitavit, atque gentilium more per abrupta itinera, & compita insidians, vobis in ecclesiæ vestræ villa una cum clericis vestris manentibus, & populum salubribus instruere dogmatum monitis decertantibus, paneque spiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile propriæ salutis desiderium habentibus sancta apostolorum Petri & Pauli limina visitare, collectis malitiæ suæ sequacibus, & iniquitatis complicibus, nefarias invasiones, & deprædationes violentas inferre dæmoniaco ausu præsumpsit: &, ut epistolæ vestræ textus eloquitur, sacrum altare, sacraque dominici corporis & sanguinis vasa, insuper & sanctum chrisma pollutis arripere manibus, quasi vilia & ad communem usum apta præsumpsit; dilectio nos vera consuluit, si ipse, vel qui cum eo in tam impio & iniquo scelere fuerunt, ad pœnitentiam quandoque gratia tacti divina venire voluerint, quo eos pœnitentiæ vinculo constringatis, nostræ institutionis censuram exposcere curastis. De quibus, si tamen ita est, jubemus cum ad pœnitentiam reverti acceleraverint, uno anno extra ecclesiam Dei consistere, cujus sacratissima vasa extra ritum fidei Christianæ diripienda auferre non dubitaverint. Secundo vero anno, ante fores ecclesiæ sine communione maneant. Tertio vero anno, ecclesiam Dei ingrediantur, & inter audientes adstent sine oblatione: non manducantes carnem, neque bibentes vinum, præter natalis & resurrectionis dominicæ dies. Quarto præterea anno, si his prioribus tribus annis fructuosus fuerit pœnitentiæ labor, communioni fidelium restituantur, totaque mentis intentione spondentes talia se ulterius nunquam facturos, corpus & sanguinem domini suscipere mereantur: & usque ad septimum annum, tribus in hebdomada diebus, sine esu carnium & vini potatione maneant pœnitentes.

Ex epistola ad Carolum regem.

De Ioanne Scoto, quod in quibusdam bene non senserit.

Iuo part. ac p. 10.

Relatum est apostolatui nostro, quod opus beati Dionysii Areopagitæ, quod de divinis nominibus, vel cælestibus ordinibus, Græco descripsit eloquio, quidam vir Ioannes, genere Scotus, nuper in Latinum transtulerit. Quod juxta morem nobis mitti, & nostro debuit judicio approbari: præsertim cum idem Ioannes, licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sane sapere in quibusdam frequenti rumore diceretur. Itaque quod hactenus omissum est, vestra industria suppleat, & nobis præfatum opus sine ulla cunctatione mittat: quatenus dum a nostri apostolatus judicio fuerit approbatum, ab omnibus incunctanter nostra auctoritate acceptius habeatur.

RESPONSA NICOLAI PAPÆ I. AD CONSVLTA BVLGARORVM.

Ad consulta vestra non multa respondenda sunt, nec duximus per singula diutius immorari, qui Deo auctore non solum libros divinæ legis, verum etiam & missos nostros idoneos, qui vos prout tempus & ratio dictaverit, de singulis instruant, ad patriam vestram, & ad gloriosum regem vestrum dilectum filium nostrum destinavimus, quibus & libros quos prævidimus necessarios illis nunc esse, commisimus.

I.

In quibus consistat lex.

Igitur optime ac laudabiliter in prima quæstionum vestrarum fronte regem vestrum legem Christianam petere perhibetis: quæ si latius explicari tentatur, innumeri scribendi sunt libri: sed ut compendio, in quibus præcipue constet, ostendatur, sciendum est, quia in fide, & bonis operibus lex Christianorum subsistit. Nam fides prima est omnium virtutum in conversatione credentium. Vnde & prima die lux esse dicitur, cum a Deo *Fiat lux* dictum fuisse describitur, id est, illuminatio credulitatis appareat. Siquidem & propter hanc Christus in terram descendit: opus autem bonum nihilo minus a Christiano exigitur, quemadmodum in lege nostra scriptum est: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Sic etiam scriptum est: *Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.* Hæc est lex Christiana, hæc est, quam quisque legitime custodiens omnino salvabitur.

Gen. 1. Hebr. 11. Iacob. 2.

II.

De compatribus.

Ita diligere debet homo eum qui se suscipit ex sacro fonte, sicut patrem; quinimo quanto præstantior est spiritus carne, quod illud spiritale est patrocinium, & secundum Deum adoptio, tanto magis spiritalis pater in omnibus est a spiritali filio diligendus. Marcus enim euangelista Petri discipulus, & ex sacro fuit ejus baptismate filius quem nisi dilexisset ut patrem, ei non in omnibus obedisset ut filius. nulla vero inter eos & filios eorum consanguinitas est, quoniam spiritus ea quæ sanguinis sunt, nescit: *Caro enim*, secundum apostolum, *concupiscit adversus spiritum: & spiritus adversus carnem: hæc enim invicem adversantur.* Est tamen alia inter eos gratuita & sancta communio, quæ non est dicenda consanguinitas, sed potius habenda spiritalis proximitas. Vnde inter eos non

Hieron. viris. ill. lustr. Gal. 5.

non arbitramur esse quodlibet posse conjugale connubium; quando quidem nec inter eos qui natura, & eos qui adoptione filii sunt, venerandæ Romanæ leges matrimonium contrahi permittunt. Siquidem primus institutionum liber, cum de nuptiis loqueretur, inter cetera: Inter eas, inquit personas, quæ parentum liberorumve locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter patrem & filiam, vel avum & neptem, vel matrem & filium, vel aviam& nepotem, & usque ad infinitum: & si tales personæ inter se coierint, nefarias atque incestas nuptias contraxisse dicantur. & hæc adeo sunt, ut quamvis per adoptionem parentum, liberorumve loco sibi esse cœperint, non possint inter se matrimonio jungi. Itaque eam quæ mihi per adoptionem filia, aut neptis esse cœperit, non potero uxorem ducere.] & infra: Si quis per adoptionem soror esse cœperit, quamdiu quidem constat adoptio, sane inter me & eam nuptiæ consistere non possunt.] Si ergo inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio, jungit, quanto potius a carnali oportet inter se contubernio cessare, quos per cæleste sacramentum regeneratio sancti Spiritus vincit? Longe igitur congruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is, quem gratia divina, quam quem humana voluntas, ut filius ejus, vel frater meus esset, elegit; prudentiusque ab alterna corporis commixtione secernimur: quoniam Spiritus sanctus sua nos caritate, coadunavit, quam si vel carnalis necessitudo, vel invicem nos mutabile cujusdam corruptibilis hominis arbitrium copulasset.

III.

Consuetudinem quam Græcos in nuptialibus contuberniis habere dicitis, commemorare, prolixitatem styli vitantes, carptim morem, quem sancta Romana suscepit antiquitus, & hactenus in hujusmodi conjunctionibus tenet ecclesia, vobis monstrare studebimus. Nostrates siquidem tam mares, quam feminæ, non ligaturam auream, vel argenteam, aut ex quolibet metallo compositam quãdo nuptialia fœdera contrahunt, in capitibus deferunt: sed post sponsalia, quæ futurarum sunt nuptiarum promissa fœdera, quæque consensu eorum qui hæc contrahunt, & eorum in quorum potestate sunt, celebrantur, & postquam arrhis sponsam sibi sponsus per digitum fidei a se annulo insignitum desponderit, dotemque utrique placitam sponsus ei cum scripto pactum hoc continente coram invitatis ab utraque parte tradiderit, aut mox aut apto tempore, ne videlicet ante tempus lege deffinitum tale quid fieri præsumatur, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur. Et primum quidem in ecclesia domini cum oblationibus quas offerre debent Deo per sacerdotis manum statuuntur, sicque demum benedictionem, & velamen cæleste suscipiunt, ad exemplum videlicet quos dominus primos homines in paradiso collocans benedixit eis dicens: *Crescite & multiplicamini*, &c. Siquidem & Tobias antequam conjugem convenisset, oratione cum ea dominum orasse describitur. Verumtamen velamen illud non suscipit, qui ad secundas nuptias migrat. Post hæc autem de ecclesia egressi coronas in capitibus gestant, quæ semper in ecclesia ipsa sunt solitæ reservari. Et ita festis nuptialibus celebratis, ad ducendam individuam vitam domino disponente de cetero diriguntur. Hæc sunt jura nuptiarum, hæc sunt præter alia quæ nunc ad memoriam non occurrunt pacta conjugiorum solennia: peccatum autem esse, si hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus, quemadmodum Græcos vos astruere dicitis, presertim cum tanta soleat arctare quosdam rerum inopia, ut ad hæc præparanda nullum his suffragetur auxilium; ac per hoc sufficiat secundum leges solus eorum consensus, de quorum conjunctionibus agitur. Qui consensus si solus in nuptiis forte defuerit, cetera omnia etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur, Ioanne Chrysostomo magno doctore testante, qui ait: Matrimonium non facit coitus, sed voluntas. Iam vero sciscitamini, si muliere propria defuncta possit vir alteram ducere, scitote per omnia posse, Paulo egregio prædicatore consilium dante, qui dicit: *Dico autem non nuptis, & viduis, bonum est illis, si sic maneant, sicut & ego; quod si se non continent, nubant.* & iterum: *Mulier*, inquit, *alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit; quod si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult nubat: tantum in domino.* Quod enim de muliere sanxit, & de viro intelligendum est, quia econtra sæpe sancta scriptura de viro loquitur; sed & de muliere nihilo minus dicere subintelligitur. Ecce enim dicimus: *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum*, &c. & iterum; *Beatus vir, qui timet dominum*, ubi non solum virum, sed & feminam, quæ non abiit in consilio impiorum, & quæ timet dominum beatam esse non immerito credimus.

Hom. 32. in Matth.

1. Cor. 7.

Psal. 1.

Psal. 111.

IV.

Quot temporibus vel diebus in circuitu sit anni a carnibus abstinendum, nunc vobis qui rudes estis, & in fide quodammodo parvuli, superflue ducimus exponendum. verum interim in diebus jejuniorum, in quibus per abstinentiam & lamentum pœnitentiæ præcipue domino supplicandum est, modis omnibus est a carnibus abstinendum. Quoniam licet omnibus orare & abstinere conveniat, jejuniorum tamen temporibus amplius abstinentiæ inservire oportet, videlicet, ut qui se sciverit illicita perpetrasse, secundum sacra decretalia in his etiam a licitis se quibusdam abstineat, quadragesimali videlicet tempore, quod est ante pascha, jejunio post pentecostem, jejunio ante solennitatem assumptionis sanctæ Dei genitricis, & semper virginis dominæ nostræ Mariæ, nec non jejunio ante natalis domini nostri Iesu Christi festivitatem: quæ jejunia sancta Romana suscepit antiquitus & tenet ecclesia. In sexta vero feria omnis hebdomadæ, & in cunctis vigiliis insignium festivitatum a carnium esu cessandum & jejuniis incumbendum, veraciter cum psalmographo dici valeat: *Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.* Si quis vero vestrum aliis voluerit forte diebus a carnibus abstinere, non sunt prohibendi: quoniam quanto quis hic in lacrymis magis seminaverit, tanto amplius in gaudio messurus est in vita æterna. Nos tamen vobis, qui, ut prætulimus, adhuc rudes estis, & lacte tamquam parvuli nutriendi, non grave potuimus jugum donec ad solidum cibum veniatis imponere. Verum sicut hoc interim cavemus, ita ut prohibita non contingatis modis omnibus admonemus: protoplasti quippe solum pomum gustando vetitum de paradisi amœnitate propulsi sunt.

Psal. 29.

V.

Quarta feria quamvis e ceteris diebus præter sextam feriam sit amplius mœroribus operandum, pro eo quod dominus ipso jam die in corde terræ, id est, Iudæ traditoris, quodammodo sepultus erat, dum hunc ipse morti tradere meditabatur: tamen

tamen si vestrum quis eodem die vult, potest omnino carnes comedere, nisi forte sibi aut a sacerdote esset interdictum, quoniam scriptum est: *Melius obedientia, quam sacrificium*; aut ipsam feriam inter dies jejuniorum evenire contigerit: quoniam Ionathas indictum a patre jejunium modicum mellis gustando violans, ad occidendum ab ipso patre quæsitus est. aut certe ipse se voto ipso die carnes non comesturum constrinxerit: quoniam scriptum est: *Vovete, & reddite domino Deo vestro*. Sexta vero feria passionem dominicam, & apostolorum mœstitiam recolentes, ab omnium carnium epulis, & pinguedine gustus noster arcendus est, præter si nativitas domini & epiphaniorum ejus, aut festivitas beatæ matris domini & intemeratæ virginis Mariæ, seu apostolorum principum Petri & Pauli, atque sancti Ioannis Baptistæ, seu beati Ioannis euangelistæ, nec non & clavigeri cæli germani, Andreæ scilicet apostoli, quin etiam & beati Stephani protomartyris ipso die fortassis evenire contigerit. Nam quod sancta ecclesia, ut fidelis anima in festivitate eorum jejunia, vel abstinentias, quæ non sunt perpetuo voto propositæ, solvere debeat, dominus testatur in euangelio, dicens: *Mulier cum parit, tristitiam habet; cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum*: mulierem dicit sanctam ecclesiam. Sicut enim mulier nato in hunc mundum homine lætatur, ita ecclesia in vitam futuram fidelium populo migrante digna exultatione repletur; pro qua ejus nativitate multum laborans & gemens in præsenti quasi parturiens dolet. nec novum debet cuiquam videri, si natus dicitur qui ex hac vita migraverit. quomodo enim usitato more dicitur nasci, quando quis ex utero materno procedens in hanc lucem exit; sic quoque jure natus appellari potest quilibet ab hujus sæculi tenebris ad lumen pertingens viventium. pro qua ergo re apte consuetudine tenetur ecclesiastica, ut solennes beatorum martyrum, vel confessorum Christi dies, quibus de hoc mundo ad regionem migravere vivorum, nuncupentur natales, sed & eorum solennia non funebria tamquam morientium, sed utpote in vera vita nascentium natalitia vocitentur. Ergo si tunc nati sunt utique Deo, cui omnia vivunt, in cuius manu justorum animæ positæ sunt, quando visi sunt oculis insipientium mori, mulier sancta jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum, id est in lucem æternam. quod si de ejus nativitate lætatur, non jejuniis, non abstinentiis, non denique ullis debet ipso vacare die mœroribus. Quamvis in hac valle lacrymarum semper lugendum sit, & donec perveniatur ad illam angelorum festivitatem semper mœroribus insistendum: quoniam etsi hic solennitas agitur, non tamen continua, sed momentanea est, & quæ vix aliquando sine dolore perficitur.

1. Reg 15. — Psal. 75. — Ioan. 16.

VI.

Porro dicitis, quod affirment Græci dicentes, quod nullo modo in quarta & sexta feria balneari debeatis, de quo id nos e contra consulentibus respondemus, quod beatus papa Gregorius, & Anglorum gentis apostolus Romanis de dominico die sermone quodam habito prædicasse legitur: Etenim ad me perlatum est, vobis a perversis hominibus esse prædicatum, ut dominico die nullus debeat lavari, & quidem si pro luxu animi, atque voluptate quis lavari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus: si autem pro necessitate corporis, hoc nec dominico die prohibemus. scriptum quippe est: *Nemo carnem suam odio habuit, sed nutrit & fovet eam*. & rursus scriptum, *Carnis curam ne feceritis in concupiscentiis*. Qui igitur carnis curam in concupiscentiis fieri prohibet, profecto in necessitatibus concedit. Nam si dominico die corpus lavare peccatum est, lavari ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur, cur hoc exigente necessitate toto corpori negetur?] Itaque quod hic præsul eximius, & suavissimus doctor in dominico die, qui ceteris diebus venerabilior est, concessit: nos quoque in quarta & sexta feria non negamus, hanc videlicet discretionem servantes, ut si quidem pro luxu animi, atque voluptate quis lavari appetat, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedamus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec quarta, nec sexta feria prohibeamus.

De superstitionibus. — Epist. lib. 11. epist. 3. — Ephes 8. — Rom. 13.

VII.

Sciscitamini præterea, si liceat crucem domini cum reliquiis mundo sive immundo hanc habenti osculari, vel portare; quod ei qui mundus est, omnino licet; nam in osculo quid nisi amor, quo quisque circa ea flagrat, innuitur? in deportatione vero ejus quid nisi mortificatio carnis, vel compassio proximorum exprimitur? siquidem hanc & dominus bajulare præcepit, sed in mente; verum & cum corpore gestatur, ut & mente gestari debeat facilius admonetur; crux quippe a cruciatu dicitur, & ut præfatus exponit antistes, duobus modis crucem domini bajulamus, cum aut per abstinentiam carnem afficimus, aut per compassionem proximi, necessitatem illius nostram putamus. Igitur crucem domini, passionem ejus venerantes, osculamini; & pro ejus amore, si necessitas exigit, eadem cogitatione armamini: portate eam, sed cum summa reverentia & corpore & corde mundissimo, ita ut a mente vestra nunquam decidat, id est, ut & per abstinentiam carnem semper afficiatis, & per compassionem necessitatem proximorum, vestram putetis. Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Immundum autem hanc portare nullo pacto permittimus; scriptum quippe est, *Mundamini qui fertis vasa domini*. Nullum vero domini vas sacratius est cruce dominica, quæ ipsum portare dominum meruit. Osculari autem eam immundo non licet: quoniam eo ipso quod immundus est, ipse testis est, quam mortificationem carnis non diligat; ergo quam non amat nec osculetur, ne forte de eo dicatur quod de reprobis a domino per prophetā increpatorie dicitur: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me*. & psalmista: *Dilexere*, inquit, *eum in ore suo, & in lingua sua mentiti sunt*. De reliquiis vero sanctorum eadem dicimus, quorum corpora templa & vasa fuere suntque Dei, quibusque ad omnia bona opera tamquam organis sanctus usus est, quando voluit, Spiritus.

De veneratione reliquiarum. — S. Greg. hom. 37. Lucam. — Isaia 52. — Isaia 29. Matth. — Psal. 7

VIII.

Ergo præmissa digna reverentia, si munditia mentis & corporis comitatur, etiam quadragesimali tempore, de quo speciali consultatione percunctati estis, crucem domini & portare & superiori regula custodita licet cum libuerit osculari, sed & tunc maxime, atque ibi, quando & ubi antiqui hostis vel pugnæ vel insidiæ præcipue formidantur.

De eo

IX.

Corpori & sanguini dominico quotidie in quadragesima majori si deberetis communicare consulitis: quod ut fiat, dominum omnipotentem suppliciter exoramus, & vos omnes vehementissime exhor-

De perceptione corporis sanguinis Christi

exhortamur, si tamen mens in affectu peccandi non sit, vel si hanc non de criminalibus peccatis conscientia impœnitens, vel non reconciliata fortassis accuset, vel si fratri discordanti quis vestrum suo vitio reconciliatus minus existat. Nam quem de horum aliquo conscientia mordet, gravari tanto munere potius quam remedium consequi quodlibet arbitramur: *Iudicium enim sibi*, secundum apostolum, *manducat & bibit*. Verum de hoc, & de his qui ecclesiam quidem intrant, nec tamen facta oblatione communicant, sacri canones forte sufficienter enunciant, qui antistiti vestro sunt, qui Deo vobis auctore per mediocritatem nostram ordinandus est, tribuendi, & ab eo sacerdotibus, qui claves tenent scientiæ, dumtaxat aperiendi, & vobis nihilominus, in quibus opus est & minime prohibetur, insinuandi. Interim tantum quadragesima, quam mos ecclesiæ majorem appellat, omni est die servato superiori tenore communicandum. Quoniam semper est orationi vacandum, & sacrificiis fidelium concurrendum, & illud propheticum, quo dicitur: *In die jejunii vestri invenitur voluntas vestra*, jugiter ad memoriam revocandum. Si enim ex consensu conjugatorum etiam alio forte mundo corpore tempore vacatur orationi, quanto potius isto, quo Deo etiam carnis nostræ decimas damus, quo ipsum in abstinentia dominum imitamur, quo non solum illicita, verum etiam multa a nobis quoque licita merito resecamus, omni est voluptati renuntiandum? & ut licenter orationi vacetur, castitati mentis & corporis incumbendum?

X.

Nosse cupitis, si liceat alicui sabbato, vel dominico laborationem aliquam exercere. De hoc sæpe memoratus sanctus papa Gregorius Romanos alloquens ait: Pervenit ad me quosdam perversi spiritus homines prava inter vos aliqua, & sanctæ fidei adversa seminasse, ita ut die sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud nisi antichristi prędicatores dixerim? qui veniens diem sabbatum atque dominicum ab omni faciet opere custodiri: quia enim mori se & resurgere simulat, haberi in veneratione vult diem dominicum; & quia judaizare populum compellit, ut exteriorem legis ritum revocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum. Hoc enim quod per prophetā dicitur: *Ne inferatis onera per portas vestras die sabbati*, tamdiu teneri potuit, quamdiu legē licuit juxta literam custodiri. At postquam gratia omnipotentis Dei domini nostri Iesu Christi apparuit, præcepta legis, quæ per figuram dicta sunt, juxta literam servari non possunt. Nam si quis dicit hoc de sabbato esse servandum, dicat necesse est etiam carnalia sacrificia persolvenda; dicat præceptum quoque de circumcisione corporis adhuc usque retinendum. Sed contra se Paulum apostolum audiat dicentem: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil prodest*. Nos itaque quod de sabbato dictum est spiritaliter accepimus, spiritaliter tenemus. Sabbatum enim requies dicitur: Verum autem sabbatum ipsum redēptorem nostrum Iesum Christum dominum habemus; & qui lucem fidei ejus cognoscit, si peccatum concupiscentiæ ad mentem per oculos trahit, in die sabbati onera per portas introducit. Non ergo in die sabbati onera per portas introducimus, si in redemptoris nostri gratia constituti pondera peccati ad animam per sensus corporeos non trahamus. Nam idem dominus ac redemptor noster multa in die sabbati legitur operasse, ita ut Iudæos reprehenderet dicens: *Quis vestrum bovem, aut asinum suum non solvit in die sabbati, & ducit adaquare?* (Luc. 14.) Si ergo ipsa per se veritas non custodiri juxta literam sabbatum præcepit, quisquis otium sabbati secundum legis literam custodit, cui alteri nisi ipsi veritati contradicit? dominico vero die a labore terreno cessandum est, atque omni modo orationibus insistendum; ut quod negligenter per sex dies agitur, per diem resurrectionis dominicæ precibus expietur.

XI.

De diebus festis.

In quorum apostolorum vel martyrum seu confessorum, atque virginum diebus festis a labore terreno recedere debeatis, inquiritis. In solennitatibus utique beatæ Mariæ virginis, & sanctorum duodecim apostolorum, ac euangelistarum, atque præcursoris domini Ioannis, & sancti Stephani primi martyris, nec non & in eorum sanctorum natalitiis, quorum apud vos, Deo favente memoria celebris, & dies festivus habebitur. Sane sciendum est, quoniam idcirco in diebus festis ab opere mundano cessandum est, ut liberius ad ecclesiam ire, psalmis & hymnis & canticis spiritalibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus. Quæ omnia si quis negligens, orationi tantum vacare voluerit, & ad ceteras mundi vanitates licitos labores converterit, melius illi fuerat ipso die beati apostoli Pauli præceptis obaudiens laborare manibus suis, ut haberet unde tribueret necessitatem patientibus (1. Cor. 4.), quemadmodum ipse, qui licet dominum ordinasse dicat, ut qui euangelium annuntiaret, de euangelio viveret, non tamen usus est hac potestate, sed manibus suis laborabat, ne quem eorum quibus euangelium prædicabat gravaret.

XII.

De eodem.

Quod interrogatis, utrum liceat in festivitatibus sanctorum judicium peragi, & utrum eadem die debeat homo si dignus fuerit, ad mortem judicari? sciendum quoniam in his festivitatibus, in quibus superius ab omni opere mundano cessandum esse monstravimus, multo magis a sæcularibus negotiis, & adhuc a mortibus abstinendū fore decernimus: quoniam quamvis utrumque fortasse sine culpa valeat exerceri, quando tamen his quæ Dei sunt arctius homo debet hærere, quæ mundi sunt a se convenit penitus resecare: præcipue cum eo die ad militiam divinam accedens homo, implicari non debeat negotiis sæcularibus (2. Tim. 2.): & ob reverentiam tantæ solennitatis non oporteat in medium deferri, nisi unde omnibus gaudium, pax & spiritalis lætitia generetur. verum his prælibatis, quibus diebus præter hos nulla sint judicia sæcularia exercenda, lex vos affatim edocebit.

XIII.

Inter quæstiones vero & consulta leges vos mundanas postulare perhibetis. de qua re nos codices quos necessario vobis ad præsens esse considerare potuissemus, libenti mitteremus animo, si quem penes vos esse comperissemus, qui hos vobis interpretari potuisset: si quos autem de mundana lege libros missis nostris dedimus, cum reversi fuerint, nolumus ibi relinqui, ne forte quislibet eos vobis perverse interpretetur, aut falsitate qualibet violet.

XIV.

De quodam qui finxit se esse presbyterum.

Præterea indicatis, quod quidam Græcus mentiens fateretur se presbyterum esse, cum non esset, ac

ac per hoc plurimos in vestra patria baptizasset. cum ergo vos inspiratione Dei cognovissetis, quod non esset presbyter, judicaveritis, ut amitteret aures & nares, & acerrimis verberibus cæderetur, & ex vestra patria pelleretur. Ecce impletum est in vobis, ignoscite nobis, quod de quibusdam apostolus clamat, quod habent zelum Dei, sed non secundum scientiam. nam licet ille male fecerit, si mentitus est, vos tamen in hoc zelum quidem pium, sed minus cautum habuistis: quoniam quamvis ipse se sacerdotem esse simulaverit, simulatio tamen ejus salutem plurimis contulit. Siquidem diversi fuere qui diverso modo Christum, sed non propter Christum annuntiabant: sed sive occasione, sive quomodocumque hunc annuntiarent, hos tantum non prohibebat apostolus, qui solum ut Christus annuntiaretur, plurimum satagebat. quia enim Christus ordinaverat, ut qui euangelium annuntiaret, de euangelio viveret, si multi idcirco Christum prædicabant, ut commoda terrena acquirerent, ergo non erat Christus in causa, sed avaritia. rursus quia multi euangelii prędicatores a fidelibus magnis honoribus efferebantur, nonnulli ideo Christum prædicabant, ut similia & ipsi perciperent: ergo non erat Christus in voto, sed invidia. sed nemo istorum prohibitus est, quominus per hos Christus annuntiaretur, nimirum cum Iudas inter ceteros apostolos a domino missus, & miracula fecerit, & Christum annuntiaverit, & in nomine ejus multos baptizaverit. Itaque ut sedis apostolicæ præsul scribit Anastasius, non quæritur quis, vel qualis prædicet, sed quem prædicet.

Rom. 10.

Anast. II. in epistola ad Anastas. imp.

XV.

De baptizatis ab eo qui finxit se presbyterum.

Porro interrogatis, utrum homines illi qui hoc ab illo baptisma receperunt, Christiani sint, an iterum baptizari debeant. Sed si in nomine summæ ac individuæ Trinitatis baptizati fuere, Christiani profecto sunt, & eos a quocumque Christiano baptizati sunt, iterato baptizare non convenit; quoniam, ut jam nominatus Anastasius apostolicus pontifex ad coæquivocum suum scribit Augustum; & baptismum, quod procul sit ab ecclesia, sive ab adultero, vel a fure fuerit datum, ad percipientem munus pervenit illibatum; quia vox illa quæ sonuit per columbam, omnem maculam humanæ pollutionis excludit, qua declaratur, ac dicitur: *Hic est qui baptizat*. Si igitur quamvis baptismum ab adultero, vel fure datum fuerit, ad percipientem tamen munus pervenit illibatum; quamobrem non illibatum, & sine ulla iteratione subsistat, quod quilibet mundanus homo tribuit, & nescimus qua intentione se presbyterum fingens? & certe Acacius Constantinopolitanus quondam episcopus, se sacerdotem fingebat, cum fuerit a Felice papa Romano damnatus. sed quid jam dictus de eo præsul Anastasius dicat, audiamus. ait enim inter alia: Cum sibi sacerdotis nomen Acacius videlicet vindicaverit condemnatus, in ipsius vertice superbiæ tumor inflictus est, quia non populus, qui ministerii donum ipsius sitiebat, exclusus est: sed anima sola, quæ peccaverat, justo judicio proprie erat obnoxia. quod itaque numerosa scripturarum testatur instructio, & revera quia secundum famosissimum apostolum *neque qui plantat*, id est, catechizat; *neque qui irrigat*, id est, baptizat, *est aliquid; sed qui incrementum dat Deus*. Et ideo malus bona ministrando non aliis, sed sibi detrimenti cumulum ingerit. ac per hoc certum est, quia quos ille Græcus baptizavit, nulla portio læsionis attingit, propter illud: *Hic est qui baptizat*, id est Christus. & iterum: *Deus incrementum dat*, subauditur, & non homo.

Joan. 1.

In epist. ad Anastas. imp.

1. Cor. 3.

XVI.

Vos qui sic personam illam judicastis, investigatis, si debeatis hinc pœnitentiam agere. utique denique omne peccatum pœnitentia, quæ non nisi Dei gratia comitante proficit, diluitur. Nam dominus primum Petrum respexit, & tunc Petrus ad lacrymas sese convertit. Peccatum autem vos in illum hominem perpetrasse manifestum est. Primo quidem, quoniam quantum nos comprehendere possumus, nondum clare patuit eumdem hominem non esse presbyterum, & scriptum est: *Nolite judicare ante tempus*: Secundo, quoniam etsi se finxit esse quod non erat, non tamen fecit quod factum Deo vel fidelibus ejus non placeat: præcipue cum in ea gente, in qua usque ad illud tempus nulla recta fides, nulla vera religio colebatur, sibimet ostium multos lucrandi divinitus videret apertum, & ille forsitan anhelaret plurimos ad tantum donum perducere, in quo se Deum senserat misericorditer adjuvare. Denique si David esse se furiosum finxit, ut suam tantum salutem operari potuisset, quam noxam contraxit, qui tot hominum multitudinem quoquomodo de potestate diaboli, & æternæ perditionis abstraxit? maxime cum se sacerdotem simulaverit, non tamen in baptizando egit quod præter sacerdotem in tam evidenti necessitate agere nullum oportet. presbyterum vero, ut opinamur, idcirco se finxit esse; quoniam jam senserat vobis fuisse suasum, quod baptizandi ministerium non nisi presbyteris tantum esset indultum. Tertio, quoniam etsi in ista simulatione valde fuit culpabilis, in tot hominibus conversis satis extitit laudabilis. Quarto, quia etsi pœna dignus erat, non tamen debuisset modum ultionis excedere, nec in unum hominem tot, & tam crudelia detrimenta congerere: cum dimissis ei naribus, & auribus propriis, sufficeret ad pœnam illi repulsio a patria vestra, quam cum detruncatione membrorum judicantibus vobis expertus est.

Luc 22.

1. Cor. 4

1. Reg. 21

XVII.

De his contra ... legem i... rexera...

Igitur referentes, qualiter divina clementia Christianam religionem perceperitis, qualiterque populum vestrum baptizari omnem feceritis; qualiter autem illi postquam baptizati fuere, insurrexerint unanimiter cum magna ferocitate contra vos, dicentes, non bonam vos eis legem tradidisse, volentes etiam vos occidere, & regem alium constituere, & qualiter vos divina cooperante potentia adversus eos præparati, a maximo usque ad modicum superaveritis, & manibus vestris detentos habueritis, qualiterque omnes primates eorum, atque majores cum omni prole sua gladio fuerint interempti; mediocres vero, seu minores nihil mali pertulerint, de his nosse desideratis qui vita privati sunt, utrum ex illis peccatum habeatis, quod utique sine peccato evasum non est; nec sine culpa vestra fieri potuit, ut proles, quæ in consilio parentum non fuit, nec adversus vos arma sustulisse probatur, innocens cum nocentibus trucidaretur. Nam hinc psalmista, postquam dixerat: *Non sedi in consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo: odivi congregationes malignorum, & cum impiis non sedebo*: paulo post deprecans dominum ait: *Ne perdas cum impiis animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam*. Hinc dominus per Ezechielem prophetam perhibet dicens: *Ut anima patris, ita & anima filii mea est: anima quæ peccaverit, ipsa morietur*. Et post

Psal. 25.

Ezech.

post pauca de patre dicit: *Quod si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui quæ fecit, timuerit, & non fecerit simile eis, super montem non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, & uxorem proximi sui non violaverit, & virum non contristaverit, pignus non retinuerit, & rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento, a pauperis injuria averterit manum suam, usuram & superabundantiam non acceperit, judicia mea fecerit, in præceptis meis ambulaverit, hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet. pater ejus quia calumniatus est, & vim fecit fratri, & malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua, & dicitis, Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet* B *quia filius & judicium & justitiam operatus est, omnia præcepta mea custodivit, & fecit illa, vita vivet. Anima quæ peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii.* Quamvis & de parentibus qui comprehensi sunt, mitius agere debueritis, scilicet ut pro Dei amore, qui eos in manus vestras tradiderat, vitam illis reservaretis, quatenus in oratione dominica Deo prompte dicere valeretis: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* sed etsi illos reservare potuistis, qui bellando interiere, & minime vivere permisistis, nec salvare voluistis, non consulte prorsus egistis: scriptum quippe est: *Judicium erit sine misericordia illi qui non fecerit misericordiam.* Et per supra nominatum prophetam dominus: C *Numquid, ait, voluntatis meæ est mors impii, dicit dominus Deus, & non ut convertatur a viis suis, & vivat?* Verum quia zelo Christianæ religionis, & ignorantia potius quam alio vitio deliquistis, pœnitentia subsequente per Christi gratiam indulgentiam de his & misericordiam consequimini.

XVIII.

Scire vos velle significatis, quid de his qui legem Christianam respuunt agere debeatis: in quo notandum est, quoniam omnis homo sicut per alterius culpam, id est, Adæ, contraxit unde purgatione per aquam baptismatis egeat; ita cum ad fidem promittendam ad regenerationis occurrit D undam, alium eligit quodammodo patrem, spiritualem videlicet, a quo susceptus instruatur, & omni custodia muniatur, & tamquam depositum quoddam rectori ecclesiæ repræsentetur. Præterea qui fidem respuit quam promisit, ab illo a quo susceptus est, & qui fidei ejus interventor extitit, debet per omnia revocari. Iam vero si non audierit eum quem ipse pro se dederat vadem, dicendum est ecclesiæ, a qua majori studio ad ovile proprium ovem reduci convenit quæ erravit; & ut ad viam veritatis, quæ Christus est, redeat, modis omnibus revocari; E siquidem ab ea tamquam a matre, tamquam a magistra suadendum est illi quatenus videat; quoniam apostatam spiritum imitatus est, de quo scriptum est, quod in veritate non stetit. Consideret etiam quod Petrus princeps apostolorum clamat: *Si enim refugientes*, inquiens, *coinquinationes mundi in cognitione domini nostri, & salvatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus: melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato. Contigit enim eis illud proverbii: Canis reversus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti.* Porro si nec ecclesiam audierit, sit omnibus revera sicut

A ethnicus, id est gentilis, ac per hoc jam merito per potestates exteras tamquam extraneus opprimatur. Denique certum est, quoniam sæpe Deus concitat potestates adversus abnegatores Christi, adversus desertores baptismi: & idcirco nemo miretur, quia Deus concitat, ut ponant cervices, & humiliati redeant ad ecclesiam: quia & Agar cum discessisset a domina sua, occurrit ei angelus, & dixit ei: *Quid est, Agar ancilla Saræ? Revertere ad dominam tuam.* ad hoc ergo qui hujusmodi est affligitur, ut revertatur, atque utinam revertatur, quia cum fratribus hereditatem promissam recipiet: nam nisi moverentur potestates Christianæ adversus hujusmodi; quomodo rationem redderent de imperio suo Deo? quippe cum pertineat hoc ad reges sæculi Christianos, ut temporibus suis pacatam & sine diminutione velint servari matrem suam ecclesiam, unde spiritaliter nati sunt. Siquidem Nabuchodonosor rex, qui statuam suam erexerat, & ad eam adorandam omnes coegerat, laudibus trium puerorum de igne liberatorum commotus dixisse legitur: *Et ego ponam decretum omnibus tribubus & linguis in omni terra; & quicumque dixerit blasphemiam in Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, in interitum erunt, & domus eorum in perditionem.* Si ergo sic sævit rex barbarus, ne blasphemetur Deus Israel, quia potuit tres pueros de igne temporali liberare; quanto potius sævire debent reges Christiani, quia Christus abnegatur & irridetur, a quo non tres pueri tantum, sed & orbis terrarum cum ipsis regibus a perpetuis ignibus liberatur? Nam qui illis mentiri, vel esse infideles convincuntur, aut vix aut nunquam ab eis vivere profecto sinuntur: & quomodo non indignentur, & fæviant, quando vident Christum, qui est rex regum, & dominus dominantium, ab hominibus abnegari, illudi, & ei fidem promissam non custodiri? Zelentur itaque zelo Dei, quia seipsos per Christum recolunt liberatos a gehenna magis quam ille qui attendit tres pueros ereptos a flamma.

XIX.

Quid jure de his faciendum sit, qui ad occidendum regem insurrexerint, venerandæ leges, quas scripto mittemus, vos affatim edocebunt. Verumtamen hoc in arbitrio regis manet, qui non semel tantum, sed & septuagies septies debet peccatum dimittere, juxta quod dominus in euangelio sancto Petro mandavit: *Nam cui plus dimittitur, plus diligit;* & quemadmodum euangelium docet, rex decem millia talenta, id est, multa, & immania peccata servo non dimitteret, si ipse conservo suo centum denarios, id est, minora dimittere noluisset.

XX.

Quid de homine libero judicandum sit, qui de patria sua fuga lapsus fuerit, si comprehendatur? nihil utique, nisi quod leges decernunt. Verumtamen multos sanctorum de patria sua exisse, & in alia celebrius veneratos fuisse, sacræ produnt historiæ; sed aliis non existentibus causis ob solum exitum nunquam culpabiles judicatos extitisse, ni fallor, inveni, præsertim cum Abrahæ patri nostro divina voce dicatur: *Egredere de terra, & de cognatione tua:* & nonnulli patrum nostrorum exules per plurimos annos in terra non sua habitaverint; alioquin liber non est, si de patria sua quis non audet egredi. Porro si liber est, & jure nullius conditionis nexibus tenetur obstrictus, non fugit, sed exit de patria sua, quemadmodum & Abrahæ, non Fuge, sed Exi de terra tua dicitur; quod

Marginalia: b.6. | .18. | posta- | tidio ptoris pti- | 8. | .. | .26. | th.18. | Genes.16. | De officio regis Christiani. | Dan.3. | Matth.18. | Luc.7. | Matth.18. | De his qui ex patria exeunt. | Gen.12.

quod quia fecit obediens, nemine judicante pœnam quamlibet protulit.

XXI.

De servis fugitivis.

Si servus a domino fugiens recesserit, si comprehensus fuerit, ignoscendum est ei; alias autem legum scita non transcendantur in eo. Verumtamen semper illud apostoli Pauli præ oculis habeatur salubris admonitionis dicentis: *Domini quod justum est & æquum servis præstate, scientes quoniam & vos dominum habetis in cælo.* & alibi, cum servis ut obedirent dominis carnalibus præcepisset, adjunxit: *Scientes*, inquiens, *quod unusquisque vestrum quodcumque fecerit bonum, hoc consequetur a domino, sive servus, sive liber; & vos domini eadem facite ad illos remittentes minas, scientes quia & vester & eorum dominus in cælis est, & personarum acceptio non est apud dominum.*

Coloss. 4. Ephes. 6.

XXII.

Circa hos qui, quando ad pugnam contra hostes proceditis, fugam arripiunt, si non misericorditer præveniat compassio, saltem legum temperetur severitas.

XXIII.

De his quibus jussum est contra hostes progredi, & jussioni parere contemnunt, eadem suademus.

XXIV.

De parricidis.

Quid parricida, id est, qui patrem vel matrem occidit, vel etiam qui fratrem, aut sororem interficit, pati debeat, leges indicant; porro si ad ecclesiam confugerit, id quod episcopus loci, vel sacerdos, qui ab illo constitutus est, providerit, agendum decernimus.

XXV.

De custodibus finium.

Consuetudinis esse patriæ vestræ perhibetis, semper custodes inter patriam vestram, & aliorum juxta terminos invigilare: & si servus, aut liber per eamdem custodiam quocumque modo fugerit, sine omni intermissione custodes pro ea interimuntur, deinde percontamini, quid nos inde judicemus; & de hoc in legibus est requirendum. Verumtamen absit a mentibus vestris, ut tam impie jam judicetis, qui tam pium Deum & dominum agnovistis: præsertim cum magis oporteat, ut sicut hactenus ad mortem facile quosque pertraxistis, ita deinceps non ad mortem, sed ad vitam quos potestis nihilominus perducatis. Ita ut quemadmodum beatus apostolus Paulus prius persecutor, & contumeliosus, & spirans minarum & cædis in discipulos domini, posteaquam misericordiam consecutus est, divina revelatione conversus, non solum minime cuilibet mortis pœnam intulit, verum etiam anathema esse optabat pro fratribus, & libentissime impendere, & superimpendi paratus erat pro animabus fidelium: ita & vos postquam electione Dei vocati, & lumine ipsius illuminati estis, non jam sicut prius mortibus inhiare, sed omnes ad vitam tam corporis, quam animæ debetis omni occasione inventa proculdubio revocare, & sicut vos Christus de morte perenni, qua detinebamini, ad vitam æternam reduxit, ita ipsi non solum innoxios quosque, verum etiam & noxios a mortis exitio satagite cunctos eruere, secundum illud sapientissimi Salomonis: *Erue eos qui ducuntur ad mortem; & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses.*

Act 9. Rom 9. 2. Cor. 12. Prov. 24.

XXVI.

De his qui consanguineos occidunt.

De his qui proximum, id est, consanguineum suum, ut est frater, consobrinus, aut nepos, trucidaverint, venerandæ leges proprium robur obtineant. Sed si ad ecclesiam convolaverint, mortis quidem legibus eruantur: pœnitentiæ vero, quam antistes loci, vel presbyter consideraverit, absque dubio submittantur: *Nolo*, inquit dominus, *mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat.*

Ezech. 18

XXVII.

De homicidis.

De his qui socium suum morti tradiderint, id ipsum quod supra decernimus.

XXVIII.

De adulteris.

De his qui ad uxorem alterius comprehensus fuerit, quid judicandum sit, lectis legibus reperietis. Iam vero si ad ecclesiam adulter confugerit, judicandum ab episcopo fore decernimus, quod sacros constat diffinisse canones, vel sanctos apostolicæ sedis præsules clarum est statuisse.

XXIX.

De incestuosis.

Similiter & de eo censemus, qui ad proximam sanguinis sui ingreditur. verum hujus tanti piaculi lepram melius ad sacerdotis considerationem, & judicium profecto dirigimus.

XXX.

De eo qui nolens hominem interfecerit, id statuimus, quod sacræ regulæ statuunt, quas episcopum vestrum apud se penes vos positum præ manibus oportet semper habere.

XXXI.

De furibus.

Circa fures animalium si non misericordia, saltem legum edicta serventur.

XXXII.

Similiter de his qui virum aut feminam rapuerint, permittimus.

XXXIII.

De cruce in signo militari ferenda.

Quando prælium inire soliti eratis, indicatis vos hactenus in signo militari caudam equi portasse, & sciscitamini, quid nunc vice illius portare debeatis; quid aliud utique, nisi signum sanctæ crucis? Ipsum est enim quo Moyses mare divisit, & Amalec interfecit, quo Gedeon Madianitas superavit; & Christus dominus noster diabolum, qui habebat mortis imperium, non solum superavit, sed & prostravit; ipsum est signum quod portamus in frontibus nostris: ipso a cunctis defendimur hostibus, & ab omnibus munimur incursionibus. Hoc est signum fidei, & ingens horror diaboli, quo Christiani principes in necessitatibus suis semper utuntur, & reges veram religionem sectantes sæpe celebres Christo propitio triumphos de hostibus operantur. Sed ut manifestius sciatis, quid pro illa equina cauda in signum debeatis militare convenientius, cum in apparatum belli proceditis, portare; pauca de Constantini actibus memoranda ducimus, qui piissimus Romanorum extitit imperator, & Christianitatis famosissimus omnium propagator. Ille quippe cum adversus Maxentium urbis Romæ tyrannum exercitum duceret, erat quidem jam tunc Christianæ religionis fautor, nondum tamen, ut est solenne nostris initiari, signum dominicæ passionis acceperat. Cum igitur multa secum de instantis prælii necessitate pervolvens iter ageret, utique ad cælum sæpius † elevaret, & inde sibi divinum precaretur auxilium; vidit per soporem ad orientis partem in cælo signum crucis igneo fulgore rutilare; cumque tanto visu fuisset exterritus, ac novo perturbaretur aspectu, astare sibi vidit angelos dicentes: Constantine in hoc vince. tum vero lætus redditus, & de victoria jam securus, signum crucis, quod in cælo viderat, in sua fronte designat, & hoc in militaria vexilla transformat, ac labarum, quem dicunt, in speciem dominicæ crucis exaptat; & ita armis, & vexillis religionis instructus adversus impiorum arma proficiscitur, & sine cruore Romani populi, ut ipse Deum precabatur, Maxentio in flumen demerso, de tyranno mirifice triumphavit.

Exod. 17. Iudic. 7.

† for. oculos

De signo crucis viso Constantino per soporem.

XXXIV.

XXXIV.

Præterea consulitis, si debeatis, quando nuntius venerit ut ad præliandum pergatur, mox proficisci: an sit aliqua dies, in qua non oporteat ad præliandum exire? in quo respondemus, Non est ulla dies in quibuscumque negotiis incipiendis, vel exercendis penitus observanda, præter (si nimia non urgeat necessitas) supra memoratos dies celeberrimos, & omnibus venerabiles Christianis; non quo vel in his tale quid fieri prohibeatur, cū non sit in diebus spes nostra ponenda, nec a diebus, sed a Deo solo vivo & vero salus omnis penitùs expectanda: sed quo, si inevitabilis necessitas non est, vacandum est in his solito studiosus orationi, & tantæ festivitatis mysteria frequentanda. nam cum Hebræi quondam sabbatum observantes noluissent contra hostes suos die sabbatorum arma sustollere, & Deus omnipotens quod in se tantum, & non in observantia dierum spes esset & fortitudo locanda, voluisset ostendere; occisi sunt ex iis mille viri, ita ut superstites pœnitentia ducti invicem dicerent: *Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecere, & non pugnaverimus adversùs gentes pro animabus nostris, & justificationibus nostris, citius disperdent nos a terra.*

XXXV.

Refertis quod soliti fueritis, quando in prælium progrediebamini, dies & horas observare, & incantationes, & joca, & carmina, & nonnulla auguria exercere; & instrui desideratis, quid nunc vobis agendum sit; de quo nos necessario vos instrueremus, nisi super hoc vos divinitus instructos contueremur: super divinum enim fundamentum nos ædificare quidquam non possumus. Igitur cum in prælium proficisci disponitis, quod ipsi commemorastis, agere in Dei nomine non omittere, id est, ad ecclesias ire, orationes peragere, peccantibus indulgere, missarum solenniis interesse, oblationes offerre, confessionem delictorum sacerdotibus facere, reconciliationem & communionem percipere, carceres aperire, vincula dissolvere, & servos & præcipue confractos & debiles, atque captivos libertati donare, ac indigentibus eleemosynas erogare: quatenus impleatur quod apostolus admonet dicens: *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere omnia in nomine domini Iesu.* Nam illa, quæ commemorastis, id est, diei & horæ observationes, incantationes, joca, & iniqua carmina, atque auguria, pompæ ac operationes diaboli sunt, quibus Deo gratias, jam in baptismate abrenuntiastis, & hæc cum vetere homine & actibus ejus quando novum induistis, omnino deposuistis.

XXXVI.

Si die dominico vel ceteris festis diebus, quando necessitas urget, liceat ambulare, vel ad bellandum procedere? ex trigesimo quarto capitulo harum responsionum nostrarū potestis advertere.

XXXVII.

Libros quos vobis ad præsens necessarios esse consideramus, sicut poscitis, animo gratanti concedimus & plures Deo largiente prestare desideramus.

XXXVIII.

Dicitis quod quando in castris estis, orationem perfectam, & congruam facere nequeatis, ac per hoc exponi cupitis quid agere debeatis: unde nos contra suademus, ut quanto plus hostes sæviunt, & necessitas vel tribulatio incumbit, tanto instantius orationi operam detis. Nam patres nostri plus orando, quam pugnando victores fuere, & voti cōpotes plus precibus, quam præliis extiterunt: Denique Moyses orabat, & Iosue pugnabat, sed plus ille vincebat orando, quam iste pugnando, aptius ergo ab armis, quam ab oratione vacandum est.

XXXIX.

De consanguinitate generationum exquiritis, ut quibus utique feminis jungi debeatis, liquide cognoscatis. verum quod leges hinc sanciunt jam meminimus, & denuo memorare summatim operæpretium ducimus aiunt enim: Ergo non omnes nobis uxores ducere licet: nam quarumdam nuptiis abstinere debemus. inter eas enim personas quæ parentum, liberorumve locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter patrem & filiam, vel avum & neptem, matrem & filium, aviam & nepotem, & usque ad infinitum. inter eas quoque personas quæ ex transverso gradu cognationis junguntur, est quædam similis observatio, sed non tanta. Sacri vero canones, & præcipue Zachariæ summi præsulis decreta quid hinc promulgent, episcopo vestro vobis explorandum relinquimus.

XL.

Consuetudinem patriæ vestræ perhibetis inesse, ut priusquam ad pugnam progrediamini, mittatur a dominatione vestra fidelissimus & prudentissimus vir, qui cuncta arma & caballos, & quæ necessaria pugnæ existunt, consideret; & apud quem inutiliter præparata inventa fuerint, capite punitur; nunc autem nosse cupitis, quid nos hinc fieri decernamus. Sed hæc nos cuncta vobis ad spiritalis apparatus armaturam cōvertere suademus, & tantæ severitatis rigorem ad pietatis exercitium inclinare monemus; ita ut sicut hactenus illa præparatio armorum & equorum diligenter inquirebatur, utrum bene apta esset contra visibiles hostes; ita nunc studiose investigetur, ut arma spiritalia, id est, bona opera singuli præparata possideant adversus principes, & potestates, adversus mundirectores tenebrarumharū, contra spiritalia nequitiæ in cælestibus. porro equus animus intelligitur, quia nimirum sicut homo portatur equo, sic & regitur animo. optime ergo, qui arma cōtra hostes præparata non habet, perit; quia ut scriptum est, *Maledictus vir qui facit opus Dei negligenter.* De equo vero, qui imparatus est animo, bene per psalmistam dicitur: *Falsus equus ad salutem, in abundantia autem virtutis ejus non erit salvus.* Nisi enim falsus esset, imparatus non esset. equo cōtra de præparato dicitur: *Equus paratur ad diem belli, dominus autem salutem tribuit.* Sic itaque quod hactenus carnaliter observastis, & arma quæ forsitan ab inopibus hæc præparare non valentibus crudeliter exegistis, jam nunc spiritaliter veneramini; & hæc magnos & parvos preparare pie & indesinēter hortamini.

XLI.

De iis autem qui Christianitatis bonum suscipere renuunt, & idolis immolant, vel genua curvant, nihil aliud scribere possumus vobis, nisi ut eos ad fidem rectam monitis, exhortationibus, & ratione illos potius quam vi, quod vane sapiant convincatis. opera manuum suarum, & insensibilia elementa, cum sint homines intellectu habiles, adorantes, imo dæmoniis suam cervicem flectentes & immolantes. Nam, ut apostolus docet: *Scimus quoniam nihil est idolum, sed quæ immolant gentes, dæmoniis immolant.* Iam vero si vos non audierint, cum eis nec cibum sumere, nec ullam penitus communionem habere: sed eos tamquam alienos, atque pollutos a vestris obsequiis & familiaritate removere debetis, ut tali forte confusione compuncti convertantur inspirante

Marginalia: De impedimento affinitatis & consanguinitatis. — De his, qui ad bellum præparati non sunt. — Ephes. 6. — Ierem. 48. — Psalm. 32. — Prov. 21. — De infidelibus vi ad fidem non cogendis, & de eorū communione vitanda. — 1. Cor. 10.

Deo ad ipsum qui est verus & non falsus Deus, A creator & non creatus, non factus, sed factor omnium: nam ut dominus præcipit, de domo illius qui non credit, non solum cibum, verum etiam nec pulverem in pedibus debet educere Christianus in tantum ut discipuli nescientes quod acciderat, moleste tulerint, quod Petrus princeps eorum ad Cornelium ingressus fuerat, quem ipse Deo præcipiente primum ex gentibus fecerat Christianum. nulla igitur cum his qui non credunt, idolaque adorant, miscenda communio est. Porro illis violentia, ut credant, nullatenus inferenda est. Nam omne quod ex voto non est, bonum esse non potest; scriptum B est enim: *Voluntarie sacrificabo tibi.* & rursus: *Voluntaria*, inquit, *oris mei beneplacita fac domine.* & iterum: *Et ex voluntate mea: confitebor illi.* ultronea quippe Deus obsequia, & exhiberi tantum ab ultroneis præcipit: nam si vim inferre voluisset: nullus omnipotentiæ illius resistere potuisset. Iam vero si quæritis, quid de hujusmodi perfidis judicandum sit, apostolum Paulum audite, qui cum Corinthiis scriberet, ait: *Quid enim mihi de his qui foris sunt judicare? nonne de his qui intus sunt vos judicatis? nam eos qui foris sunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.* ac si diceret: De his qui extra religionem nostram sunt nihil ego judico, sed eos Dei judicio reservo, qui judicaturus est omnem car- C nem. Verumtamen auferte malum ex vobisipsis, ne videlicet vobiscū morans ut cancer serpat: aut certe dum a fidelibus sibi communicari conspicit, suæ quoque vanitati communicari putet: ac per hoc veraciorem & sanctiorem suam sectam, quam nostram existimet religionem. Propter conscientiam ergo magnopere idola colentium cavenda est omnino communio: nam qui idololatris communicat, ipsis idolis imo dæmoniis communicare videtur: *Omnes enim dii gentium dæmonia.* & apostolus dicens: *Quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, & non Deo*; adjecit: *Nolo*, inquit, *vos socios fieri dæmoniorum.*

Matth. 10. Psal. 53. Psal 118. Psal 27. 2. Cor. 5. Psal. 95. 1. Cor. 10.

XLII.

De consuetudine edendi apud regem.

Asseritis quod rex vester cum ad manducandum in sedili, sicut mos est, ad mensam sederit, nemo ad convescendum etiam, neque uxor ejus cum eo discumbat, vobis procul in sellis residentibus, & in terra manducantibus; & idcirco quid vobis hinc præcipiamus, nosse desideretis. Vnde nos quia non contra fidem quod agitur est; licet bonos mores satis impugnet, non tam præcipientes, quam suadentes hortamur, ut ad Christianæ religionis cultores principes attendatis, & humilitatis eorum considerantes fastigium, deponatis ex vobis omne ad nihil utile supercilium: legerunt enim illi in evangelio dicente domino: *Discite a me quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Nam antiqui E reges, quorum multi sanctorum consortium meruere, ac ideo veraciter reges dicti sunt, quoniam sancti reperti sunt, cum amicis, quinimo cum servis suis convivati fuisse memorantur; quin potius ipse rex regum, & dominus dominantium redemptor noster, non solum cum servis & amicis suis, apostolis scilicet recubuisse, verum etiam cum publicanis & peccatoribus, & recubuisse, & manducasse describitur.

Matth. 11.

XLIII.

De animalibus mundis & immundis.

Quæ animalia, seu volatilia liceat manducare, quantum existimo dominus evidenter ostendit, cum post diluvium animalia cuncta Noe tribuit & filiis ejus edenda, dicens: *Omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt, & omne quod movetur & vivit, erit vobis in cibum quasi olera virentia.* & demonstratis cælitus beato Petro in illo disco, quamvis hoc altius intelligendum sit, cunctis animantibus, dicitur: *Macta, & manduca.* Itaque omne animal, cujus cibus minime corpori nocivus esse probatur, & societas hoc in cibum admittit humana, comedi non prohibetur: nam ideo, ut sanctus & facundissimus doctor scribit Augustinus, morticinum ad escam usus hominum non admisit, eo quod non occisorum sed mortuorum animalium morbida caro est, nec apta ad salutem corporis, cujus causa sumimus alimentum. Porro eorum opinionem, qui quidpiam in cibis immundum esse perhibent, per se dominus destruit dicens: *Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.* & apostolo Petro divinitus dicitur: *Quod Deus sanctificavit, tu commune, [vel immundum] ne dixeris.* & coapostolus ejus Paulus scribens: *Omnia*, inquit, *munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum.* Veruntamen ne forte quilibet ex veteri vobis testamento quædam prohibita velint animalia demonstrare, atque ab eorum vos edulio coercere; notandum est, inter illa quæ prohibita sunt, etiam porcum connumerari; de qua re præfatus sanctus Augustinus de cæteris interim tacens, scribens etiam hujus animalis meminit dicens: Testamento veteri, ubi quidam cibi carnium prohibentur, cur non sit contraria ista sentētia, qua dicit apostolus; *Omnia munda mundis, & omnis creatura Dei bona est*, si possunt, intelligant hoc apostolum de ipsis dixisse naturis; illis autem literas propter quasdam præfigurationes tempori congruentes animalia quædam non natura, sed significatione immunda dixisse. Itaq; verbi gratia, si de porco & agno requiratur, utrumque natura mundum est; quia *omnis creatura Dei bona est*: quadam vero significatione agnus mundus, porcus immundus est; tamquam si stultum & sapientem diceres: utrumque hoc verbum natura vocis, D & literarum, & syllabarum quibus constat, utique mundum est; significatione autem unum horum verbum, quod dicitur stultum, immundum dici potest, non natura sui, sed quoniam quiddam immundum significat: & fortasse quod est in rerum figuris porcus, hoc est in rerum genere stultus; & tam illud animal, quam istæ duæ syllabæ, quod dicitur stultum, quiddam unum idemq; significat: immundum quippe illud animal in lege positum est, eo quod non ruminet; non autem hoc ejus vitium, sed natura est. Sunt autē homines, qui per hoc animal significātur, immundi proprio vitio, non natura; qui cum libenter audiant verba sapientiæ, postea de his omnino non cogitant: quod enim utile audieris, velut intestino memoriæ tamquam ad os cogitationis, recordandi dulcedine voluere; quid est aliud, quam spiritaliter quodammodo ruminare? quod qui non faciunt, illorum animalium genere figurantur. Vnde & ipsa a talibus carnibus abstinentia, tale vitium nos cavere præmonuit. Cum enim de hac munditia ruminādi alio loco ita scriptum est: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapiētis, vir autem stultus glutit illum.* Has autem similitudines rerum in locutionibus & observationibus figuratis propter quærendi & comparandi exercitationem rationales mentes utiliter & suaviter noverint: sed priori populo multa talia non

Genes. 9. Act. 10. Matth. 15. Actor. 10. Tit. 1. 1. Tim. 4. Ibidem. Quid sit spiritaliter ruminare. Prov. 21.

tantum audienda, verum etiam observanda præcepta sunt. Tempus enim erat, quo non tantum dictis, sed etiam factis prophetari oporteret, & ea quæ posteriori tempore fuerant revelanda, quibus per Christum, atque in Christo revelatis, fidei gentium onera observationum non sunt imposita, prophetiæ tamen auctoritas commendata.

XLIV.

Nulla ratio sit in quadragesimali tempore venationibus uti: venantes enim nihil præter carnes captant. ut ergo nihil carnale sectari videamini, decenter a carnibus captandis in quadragesimali præcipue tempore vobis est abstinendum, quanto enim jejunii tempore arctius est divinis cultibus insistendum, tanto est in cunctis mundi nocivis oblectamentis longius recedendum; præsertim cum neminem nisi reproborum venationes exercuisse sacra designet historia.

XLV.

A nobis scire cupitis si in quadragesimali tempore judicia sint exercenda, & ad mortem aliquis addicendus. in quo nos noveritis eadem de quadragesimali tempore super hac respondere consultatione, quæ diebus festis nos duodecimo harum responsionum nostrarum capitulo jam respondisse dignoscimur.

XLVI.

Iam vero si quadragesimali tempore liceat, si necessitas exigit, vel si non exigit ulla necessitas, ad bella procedere, non vobis est necessarium exponendum, cum ex priorum propositionum solutionibus quid vos conveniat agere, etiam nobis tacentibus, jam ipsi colligitis. Bellorum quippe ac præliorum certamina, nec non omnium jurgiorum initia diabolicæ fraude sunt artis profecto reperta, & dilatandi regni cupidus, vel iræ, vel invidiæ, vel alius cujuspiam vitii dilector tantum his intendere, seu delectari convincitur. Et ideo, si nulla urgeat necessitas, non solum quadragesimali tempore, sed omni est præliis abstinendum. Si autem inevitabilis urget oportunitas, nec quadragesimali est tempore pro defensione tam sua, quam patriæ, seu legum paternarum, bellorum procul dubio præparationi parcendum; ne videlicet Deum videatur homo tentare, si habet quod faciat, & suæ ac aliorum saluti consulere non procurat, & sanctæ religionis detrimenta non præcavet. Porro muri Iericho filiis Israel, qui sabbatum jam observandum susceperant, etiam sabbato urbem circumeuntibus & tubis clangentibus ad terram protracti sunt.

XLVII.

Consulitis si liceat in quadragesimali tempore jocis vacare; quod non solum in quadragesimali, verum etiam in nullo tempore licitum est Christianis; sed quia vobis, qui in montem nondum ascendere tamquam infirmi potestis, ut inde sublimia mandata Dei percipiatis, sed in campestribus, quemadmodum filii quondam Israel positi estis, ut saltem ibi plana, & minora quæque præcepta sumatis, necdum possumus suadere, ut omni tempore jocis abstineatis, & quadragesima, ac jejunii tempore, quando peramplius & instantius orationi & abstinentiæ, & omnimodæ pœnitentiæ sicut longe superius exposuimus, vacare debetis, non solum jocis, verum etiam ab omni vaniloquio, & scurrilitate, quæ ad rem non pertinent, atque ab ipso otioso verbo, ut in euangelio dominus dicit: *Quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem*: si de otioso, quanto magis de noxio & criminoso? nulla ergo vos voluptatum, & jocorum, & maxime in tempore jejuniorum, vanitas seducere valeat; non enim lamenta cum jocis conveniunt, & fallax, ac deceptrix lætitia, veraces lacrymas producere nescit in proximo. præterea est judex, qui dixit: *Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* hinc Salomon ait: *Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.* hinc iterum dicit: *Risum reputavi errorem, & gaudio dixi: Quid frustra deciperis?* Hinc rursus ait: *Cor sapientium, ubi tristitia est; & cor stultorum, ubi lætitia*: gratum namque Deo sacrificium est afflictio contra peccatum, Psalmista testante, qui ait: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.*

XLVIII.

Vnde nec uxorem ducere, nec convivia facere in quadragesimali tempore convenire posse nullatenus arbitramur. Iterum quid hinc sacri canones dicant episcopo vestro docente scietis.

XLIX.

Præterea sciscitamini, si licet exhibere vobis quemadmodum prius in dotem conjugibus vestris aurum, argentum, boves, equos, &c. quod quia nullum peccatum est & leges hoc connivent, & nos ut fiat minime prohibemus; & non solum hoc, verum etiam quidquid ante baptismum egistis, & nunc quoque vobis agere profecto conceditur. Nam piscatorem Petrum, Matthæum vero teloniarium scimus, & post conversionem suam Petrus ad piscationem rediit, Matthæus vero ad telonii negotium non resedit, quia & aliud est victum per piscationem quærere, aliud telonii lucris pecunias augere. Sunt enim pleraque negotia, quæ sine peccato exhiberi aut vix, aut nullatenus possunt. ad illa ergo tantum, quæ ad peccatum implicant, necesse est ut post conversionem animus non recurrat: quod vero quisq; ante conversionem sine peccato exercuit, hoc eum post conversionẽ repetere non est culpa.

L.

Quid de eo, qui de quadragesimali tempore cum uxore sua coierit, sit judicandum, episcopi vestri, & sacerdotis qui ab eo constituetur, arbitrio considerandum, ac diffiniendum committimus, qui singulorum mores agnoscere poterunt; & uniuscujusque vestrum causas libratis personis, ac temporibus discernere, seu moderari debebunt. Porro cum ea eodem tempore sine aliqua contaminatione dormire omnino liceret, si ignis, & palea sine læsione communionem aliquã habuissent, vel si diabolicæ fraudis astutiæ nescirentur: nam ubi masculus cum femina pariter conversantur, difficile est insidias hostis antiqui deesse, quæ nimirum non defuere, ubi solitaria fratris & sororis, Amnonis scilicet & Thamar, extitit parvissimo spatio commoratio.

LI.

Si liceat uno tempore habere duas uxores exquiritis, quod si non licet, scire cupitis, apud quem inventum fuerit, quid exinde facere debeatis. Duas tempore uno habere uxores, nec ipsa origo humanæ conditionis admittit, nec lex Christianorum ulla permittit. Nam Deus, qui fecit hominem, ab initio masculum unum fecit & unam feminam tantum, cui potuit utique si vellet duas uxores tribuere, sed noluit. scriptum quippe est: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ*, non dixit, uxoribus. & iterũ: *Erunt duo in carne una*, masculus scilicet & femina in carne una, & nõ tres aut plures. Itaque

[Marginalia: Luc. 6. — Prov. 14. — Eccles. 2. — Ibidem. — Psalm. 50. — Nuptiæ in quadragesima fieri prohibentur. — De dote. — S. Gregorius hom. 14 in euangelia. — De abstinentia conjugatorum in quadragesima. — 2. Reg. 13. — De polygamia. — Gen. 1. — Gen. 2. — Ibidem.]

Itaque apud quem uno tempore duæ uxores inveniuntur, interim priori retenta posteriorem cogatur amittere: insuper & pœnitentiam quam loci sacerdos ' præviderit, compellatur suscipere. Denique hoc tam immane scelus est, ut homicidiiquidem peccatum, quod Cain in Abel fratrem suum commisit, septima generatione cataclysmo vindicatum fuerit; adulterii autem flagitium, quod Lamech omnium primus in duabus uxoribus perpetravit, non nisi sanguine Christi abolitum extiterit, qui septima & septuagesima generatione secundum euangelium luxerit in mundum.

' præceperit.

Gen. 4.

LII.

Si nosse desideratis quid de his qui quemlibet eunuchizant judicandum sit, paginas legum revolvite.

LIII.

De benedictione mensæ.

Consulitis si licet super mensam, in qua sacerdos, aut diaconus deest, vexillum sanctæ crucis imprimere & comedere: quod procul dubio licet, nam omnibus datum est, ut & omnia nostra hoc signo debeamus ab insidiis munire diaboli, & ab ejus omnibus impugnationibus in Christi nomine triumphare: superest tantum, ut cum potior adest, inferior hoc sibi nisi jussus non audeat arrogare: quoniam *non est discipulus super magistrum.* & iterum præcipit apostolus dicens: *Honore invicem prævenientes.*

Matth. 10.

Rom. 12.

LIV.

De humilitate quam postulat oratio.

Dicitis quod Græci fateantur quod in ecclesia qui non constrictis ad pectus manibus steterit, maximum habeat peccatum: hoc ut fieret præceptum fuisse nusquam, ni fallimur, invenitur, ac per hoc, nisi fiat, peccatum non est: nam quidam faciunt hoc, quidam illud, nunc isti hoc genus humilitatis, nunc illud ostentant: nisi forte qui pertinaciter recuset facere, quod omnes viderit facientes. Verum & hoc, & multa in diversis locis alia humilitatis indicio fiunt, & hoc, cum fit, non nisi humilitatis gratia fit. & revera scriptum est: *Oratio humiliantium se nubes penetrabit.* proinde sive hoc, sive aliud quid humilitatis excogitare potest homo, non est reprehendendus, quia secundum euangelium, *qui se humiliat, exaltabitur.* Si enim quis ante principem mortalem veniens cum omni reverentia & timore stat, loquitur, & incedit, quanto potius eum qui ante Deum, qui est æternus, terribilis, & excelsus, accesserit cum omni pavore ac tremore non solum stare convenit, sed & quasi servum semetipsum in conspectu ejus humiliter præsentare, & quia quorumdam in euangelio reproborum ligari manus, & pedes præcipiuntur, quid aliud isti agunt qui manus suas coram domino ligant, nisi Deo quodammodo dicunt, domine ne manus meas ligari præcipias, ut mittar in tenebras exteriores: quoniam jam ego eas ligavi, & ecce ad flagella paratus sum? Hinc etiam pectus percutimus signantes videlicet, quod nequiter egimus, displicere nobis, ac ideo antequam Deus feriat, id nos in nobis ipsis ferire, & antequam ultio extrema veniat, commissum pœnitentia digna punire.

Eccl. 35.

Luc. 18.

Matth. 22.

Quid in ecclesia Græcorum, manus ad pectus constringere significet.

Quid in nostra pectus percutere.

LV.

Iam vero quod asseritis, Græcos vos prohibere cõmunionem suscipere sine cingulis, quibus sacræ scripturę testimoniis hoc prohibere jure probentur, nos penitus ignoramus, nisi forte illo quo dominus præcipit dicens: *Sint lumbi vestri præcincti.* Verum hoc sancti euangelii testimonium non per literam, sed per spiritum oportet impleri. Nam si ad hoc istud præceptum est ut taliter servaretur, cur non fiunt pariter quæ sequuntur, ut *lucernæ ardentes*? & sicut agnum comedentibus jubetur, ut baculum in manibus teneant? habent suum ista mysterium, & intelligentibus ita clara sunt, ut ea magis, qua decet, significatione serventur. Nam in lumborum præcinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus bonorum splendor operum, de quibus dicitur: *Sic opera vestra luceant,* indicatur. Rudes ergo fidelium mentes, ut sanctus & egregius propugnator ecclesiæ papa Cælestinus scribit cujus hæc summatim verba mutuati sumus, ad talia non debemus inducere, docendi enim sunt potius, quam illudendi, nec imponenda eorum oculis, sed mentibus infundenda præcepta sunt.

Luc. 22.

Exod. 12.

Matth. 5.

In epist.

LVI.

De oratione & jejunio.

Nosse vos velle asseveratis, si liceat omnibus vestris præcipue tempore siccitatis, ad pluviam postulandam jejunium & orationem facere, vobis quidem hoc agere licet: quoniam jejunium & oratio magnæ virtutes sunt, & ad has jugiter faciendas vestra multum valet hortatio; sed congruentius est si hæc per episcoporum dispositionem fiant: ipsi namque sunt qui ligandi, solvendique potestatem accipiunt, ad horum vocem populi Dei castra moventur, & requiescunt: sine his tamquam sine capite fore videmini, & quasi oves errantes, & non habentes pastorem inceditis. Siquidem in talibus prisco tempore, quod nunc quoque sancta tenet ecclesia, sacerdotum præcedebat institutio, & omnis penitus ordinatio, & tũc reliquæ plebis subsequebatur assensus, ac per hoc ordine debito custodito, & unanimitate servata, Deo largiente voti præstabatur effectus.

LVII.

De superstitione.

Græcos vetare perhibetis eunuchos animalia vestra mactare, itaut eum qui ex animalibus ab illis occisis comederit, grave commisisse peccatum affirment. Sed nobis valde absonum est, & adhuc frivolum sonat, quod dicitur. Porro quia ratiocinationem ista dicentium non audimus, nihil interim de assertione ipsorum nondum plene cognita decernere diffinitive valemus. Vnum tamen scimus, quoniam si eunuchi præcepta Dei custodierint, ad regnum cæleste percipiendum nihil eis obesse membrorum poterit detruncatio cum secundum apostolum in resurrectione omnes occurramus in virum perfectum, & per prophetam dominus, si ejus mandata observaverint, eunuchis nonnulla læta promittat. Siquidem & ille eunuchus Æthiops a sancto Luca euangelista pro virtute & integritate vir appellatur dum dicit: *Et ecce vir Æthiops eunuchus potens Candaces reginæ.*

Ephes. 4.

Isa. 56.

Act. 8.

LVIII.

Mulier velato capite orare in ecclesia debet.

Vtrum velato an nudato capite mulier in ecclesia stare debeat, apostolus docet: *Mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum, unum est enim ac si decalvetur, nam si non velatur mulier, tondeatur; si vero turpe est mulieri tonderi aut decalvari, velet caput suum.* & iterum: *Ideo,* inquit, *debet mulier velamen habere super caput propter angelos*; id est, sacerdotes. & rursus ait: *Vos ipsi judicate, decet mulierem non velatam orare dominum? nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi: mulier vero si comam, gloria est illi? quoniam capilli pro velamine ei dati sunt.*

1. Cor. 11.

LIX.

LIX.

Quod de femoralibus sciscitamini, supervacuum esse putamus; nos enim non exteriorem cultum vestium vestrarum, sed interioris hominis mores in vobis mutari desideramus, nec quid induatis præter Christum, *quotquot enim in Christo baptizati estis, Christum induistis*; sed quomodo in fide, ac bonis operibus proficiatis inquirimus. Verum quia simpliciter de his interrogatis, verentes videlicet ne vobis in peccatum imputetur, si prǽter aliorum consuetudinem quid saltem in minimis agitis Christianorum: ne quid desiderio vestro subtrahere videamur, dicimus, quoniam in libris nostris jussa sunt femoralia fieri, non ut his mulieres uterentur, sed viri: nunc autem, ut quemadmodum a veteri ad novum transistis hominem, ita de priori consuetudine ad morem nostrum per omnia transeatis facite; sin autem, quod placet agite. Nam sive vos, sive feminæ vestræ, sive deponatis, sive induatis femoralia, nec saluti officit, nec ad virtutum vestrarum proficit in crementum. Sane quoniam diximus jussa fuisse femoralia fieri, notandum est, quia nos spiritualiter induimur femoralibus, cum carnis libidinem per abstinentiam coartamus: nam illa loca femoralibus constringuntur, in quibus luxuriæ sedes esse noscuntur, quamobrem fortasse primi homines post peccatum in membris suis illicitos sentientes motus ad arboris ficulneæ folia concurrentes sibi perizomata texuerunt; sed hæc spiritualia sunt, quæ hactenus portare non poteratis, *sed necdum*, ut cum apostolo dicam, *potestis*; *adhuc enim estis carnales*; & ideo hinc perpauca diximus, cum plura Deo donante dicere valeremus.

LX.

Consulentibus vobis si liceat absque jejuniorum tempore quantulumcumque valde mane comedere: Respondemus, quoniam neminem patrum nostrorum ante horam diei tertiam manducasse, nec sancta ecclesia ante horam hanc traditionem sumendi cibum accepisse recolimus, vel monumentis quibuscumque reperimus: e contrario vero quosdam eorum usque ad vesperum, alios autem usque ad nonam horam diei; porro alios usque ad sextam invenimus jejunasse: nullum autem mane cibi quantulumcumque sumpsisse comperimus, cum potius *Væ* dictum qui mane comedunt fuisse legerimus. Quamobrem ab isto maledicto vos alienos esse desiderantes hortamur, ut ante horam diei tertiam nullum omnino corporalem cibum etiam in ipsis insignibus solennitatibus omnino sumatis: nam quæ solennitas potest esse pentecoste sublimior, in qua Spiritus sanctus super apostolos descendit, ac per hoc homines meruerunt in se suscipere dominum? In ista nempe festivitate sancti apostoli cum aliis nonnullis hora diei tertia reperiuntur fuisse jejuni, cum repletos Spiritu sancto, & loquentes omnium gentium linguis quibusdam incredulis audientibus, & obstupescẽtibus. & quod musto essent repleti ii, qui simul aderant falso dicentibus: Petrus apostolorum princeps responderit, dicens: *Non enim, sicut vos æstimatis, ebrii sunt isti, cum sit hora diei tertia*, ubi notandum, quod non solum apostoli, sed & omnes qui cum ipsis erant, id est, centum viginti viri, super quos Spiritus sanctus cecidit, hora diei tertia jejuni reperiantur. Simul etiam notandum, quod non dixerit beatus Petrus simpliciter: *Non, sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt*, sed addiderit, *cum sit hora diei tertia*; ac si patenter diceret; ipsi liquido nostis, quod non sit istis consuetudini ante horam diei tertiam jejunium solvere, quamobrem frustra illos ebrios esse putatis. Imitamini itaque hos, ut Spiritus sanctus, & si non tardius, saltem hora tertia diei vos jejunos inveniens, sicut istos, vos quoque inspiratione suæ gratiæ repleat.

LXI.

De cetero scire vos velle significatis, quot vicibus laicalis persona per unumquemque diem orationem facere debeat. in quo scire vos convenit, neminem exceptum esse ab eo, quod dominus in euangelio dicit: *Oportet semper orare, & non deficere*, & apostolus: *Sine intermissione orate*; quod sanissime præfato sancto Augustino docente, sic accipitur, ut nullo die intermittantur certa tempora orandi. quæ autem sint hæc certa tempora orandi, quæ nullo die prætermitti debeant, quærite & invenietis.

LXII.

Refertis quod lapis inventus sit apud vos antequam Christianitatem suscepissetis, de quo si quisquam ob aliquam infirmitatem quid accipit, soleat aliquoties remedium corpori suo præbere: aliquoties vero sine profectu remanere; quod utique etiam de illo lapide, qui nunquam sumentibus quotidie certum est evenire videlicet, ut alii quidem ab ægritudine sua remedium sanitatis recipiant, alii vero infirmitate tabescant. Quamobrem nos tamquam * erroris vobis consulentibus utrum de cetero sit agendum an respuendum, respondemus, & decernimus, quatenus omnis ejusdem lapidis sumptus penitus prohibeatur, & omnimodis refutetur, & in solo illo lapide domino nostro Iesu Christo, quem reprobavere ædificantes, hic factus est in caput anguli, spes totius salutis humanæ ponatur, & tamquam a fortissimo recuperandæ fortitudinis nostræ remedium expectetur, ad quem vos accedere, & in eo fiduciam omnem locare beatissimus primus apostolorum Petrus per epistolam suam hortatur, dicens: *Ad quem accedentes lapidem vivum ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum & honorificatum, & ipsi tamquam lapides vivi superædificamini in domum spiritalem.*

LXIII.

Consulitis præterea, si liceat viro dominico nocturno, vel diurno tempore cum uxore sua conjungi, aut dormire. quibus respondemus: quoniam si dominico die ab opere mundano cessandum est, sicut supra docuimus quanto potius a voluptate carnali, & omnimoda corporis pollutione cavendum? præsertim cum dominici diei nomen, quod nihil eodem die præter quæ domini sunt Christianus agere debeat, liquido manifestet. Porro idipsum est de nocturno ipsius diei quod de diurno tempore sentiendum. Vnus est enim dies, qui tam diurno, quam nocturno spatio constat, viginti quatuor horas habens. Nam nisi tam absentia quam præsentia solis unus existeret dies, nequaquam scriptura diceret: *Factum est vespere & mane dies unus*: jam vero si dormiendum simpliciter eodem sit tempore cum uxore propria, quinquagesimo harum responsionum nostrarum capitulo quod sensimus, cursim jam intimavimus. Porro, ut verbis utar apostoli, *hoc ad utilitatem vestram dico. non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem prabeat sine impedimento dominum obsecrandi.*

Marginal notes: [...]nora. — [...] 3. — [...]5. — [...] 3. — [...]5. — [...]ora si[...] [...]s cibû. — [...] 2. — De assiduitate orationis. — Ioan. 18. — 1. Thess. 5. — De superstitionibus — Matth. 21. — 1. Pet. 2. — De abstinentia conjugatorum in dominico die. — Genes. 1. — 1. Cor. 7.

LXIV.

De abstinentia conjugatorum post partū.

Quot diebus viro, postquam mulier filium genuerit, ab ea sit abstinendum, non adinventionibus nostris, sed verbis beatæ memoriæ Gregorii Romani pontificis, & Anglorum gentis apostoli declaratur, qui Augustino episcopo, quem in Saxoniam ipse direxerat, scribens inter cetera dixit: Ad ejus vero, (id est mulieris) concubitum vir suus accedere non debet, quoadusque proles quæ gignitur, ablactetur. Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios quos gignunt, nutrire contemnāt, eosque aliis mulieribus nutriendos tradant; quod videlicet sola causa incontinentiæ videtur inventum, qui dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt.

Epist lib. 11. epist. 31.

LXV.

De sacra communione a jejunis percipienda, & de sanguinis fluxum patientibus non arcendis.

Tunc recte non licet cuilibet communionem Christi percipere, quando gulæ deditus non invenitur jejunus, adeo ut mysticam mensam parvipendens prius cibi laici sumptu jejunium solvisse videatur, Christique venerandum corpus ac preciosum sanguinem a ceteris non discernens alimētis nōn præposuisse omni humanæ refectioni, sed postposuisse noscatur. Remedium quippe salutiferum est corpus Christi contra peccatum, & qui hoc ante omnem escam veneranter non sumit*. Et certe quotidie medicos vacuis visceribus sua cernimus pocula propinare: & si hoc pro sanitate corporis agitur, quanto potius est pro animæ salute patrandum? Ceterum quamobrem non debeat is, cui sanguis ex ore vel naribus profluxerit, corpus ac sanguinem Christi percipere, regula nulla docet. Nam quod invitus quis patitur, in culpam ei non debet imputari, ac per hoc nec a partipatione tanti remedii coerceri: novimus namque, quia mulier quæ fluxum patiebatur sanguinis, post tergum domini humiliter veniens vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque ab ea statim infirmitas recessit. Si itaque mulier hęc in fluxu sanguinis posita vestimenti dominici tactu non judicatur indigna; imo ipsius domini, nam ipse dixit: *Tetigit me aliquis*; cur ei qui sanguinis ex ore vel naribus fluorem sustinet, non liceat salutifera Christi sacramenta percipere?

* hujus coli pars altera deest.

Matth. 9.

LXVI.

De superstitionibus

Græcos prohibere vos asseritis cum ligatura lintei quam in capite gestatis, ecclesiam intrare; quos nos quoque similiter non abs re forsitan inhibemus: nam sæpe memoratus, ac semper memorandus apostolus Paulus ait: *Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput suum.* Et iterum: *Vir quidem non debet velare caput, quoniam imago & gloria est Dei*; quod enim de velamine dici, etiam de ligaturæ volumine debet, credimus, observari.

I. Cor. 11.

LXVII.

De jurejurando.

Perhibetis vos consuetudinem habuisse, quotiescumque aliquem jurejurando pro qualibet re disponebatis obligare, spatham in medium afferre, & per eam juramentum agebatur: nunc autem per quos jurare debeatis a nobis juberi deposcitis. Sed nos ante omnia non solum per spatham, verum etiam per aliam omnino conditam speciem jurari judicamus indignum. Per quem enim quis jurat, profecto & diligit & veneratur, sed & fiduciam suam ei firma stabilitate commendat: quamobrem per Deum jurandum est, qui ab hominibus diligendus & venerandus, & in quo omnis spes & fiducia est locanda, & a quo præ cunctis creaturis est semper auxilium expectandum. nam cum a domino per cælum, terram, caput & Ierusalem non jurare jubetur, nil nisi ut per creaturam juretur, procul dubio inhibetur. Quod autem per Dei nomen jurare præcipiamur, ipso jubente didicimus. Sane possumus per eas dumtaxat creaturas jurare, quæ divinis sunt cultibus deputatæ, ut est templum & altare, in quibus qui jurat, jurat in ipsis, & qui habitat in ipsis, & si quæ sunt talia. Quapropter jure per euangelium jurandum est, in quo quidquid continetur, nihil nisi Dei, qui in eo scribitur, & legitur esse, profecto dignoscitur. ipsum est enim lex nostra, ipsum testamentum nostrum, quod legifer & testator dominus & redemptor noster electis suis disposuit. & si hoc amamus per ipsum etiam juramus; etenim omnis vera qui dicit, per eum jurat quem amat; nos ergo si per euangelium juramus, & testatorem, & ipsum testamentum diligere comprobamur, & ab ejus mandatis nos nolle recedere procul dubio significamus.

LXVIII.

De purgatione post partum

Requisistis post quot dies mulier possit ecclesiā intrare postquam genuerit: in quo nos prædecessoris nostri beati Gregorii papæ vestigia sequentes, eadem quæ ipse decernimus, qui pro nova gente sicut nos modo instruenda scribens, inter alia dixit; Si mulier hora eadem qua genuerit, actura gratias intret ecclesiam, nullo peccati pondere gravatur: voluptas enim carnis, non dolor in culpa est; in carnis autem commixtione voluptas est; nam in prolis prolatione gemitus. unde & ipsi primæ omnium matri dicitur: *In doloribus paries*: si ergo enixam mulierem intrare ecclesiam prohibemus, ipsam ei pœnam in culpam deputamus.

S. Greg. epist. lib. ... epist. 3...

Gen. 3.

LXIX.

De tempore conferendi baptismum

Quot vicibus per totum annum baptismata celebrari debeant, vel si eodem die licitum sit carnes comedi, vel quot in consequentibus ab his sit abstinendum, requiritis. Insignia igitur anni sive solennia tempora, quibus baptismata celebrantur, secundum canones, duo sunt paschæ scilicet & pentecostes. Verum circa vos nulla sunt in baptizando tempora penitus observanda; quemadmodum nec erga eos qui mortis vicinæ periculum metuentes tanto lavacro purgari desiderant: a carnibus autem ipso die iis qui sabbato sancto, vel sabbato pentecostes baptizati fuerint, abstinere procul dubio convenit: consequentibus vero septem diebus, qui a veteribus dies azymorum dicebantur, & diei resurrectionis dominicæ' convincti rite celebrantur, si quisquam quandocumque carnibus vesci affectat, multo magis edere carnes oportet.

'conju...

LXX.

De presbytero uxorem habente. 28 ... c. Co...

Consulendum decernitis, utrum presbyterum uxorem habentem debeatis sustentare & honorare, an a vobis projicere: quo respondemus, quoniam licet ipsi valde reprehensibiles sint, vos tamen dominum imitari convenit, *qui solem suum*, ut euangelium testatur, *oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.* Dejicere vero eum a vobis ideo non debetis, quoniam nec Iudam dominus, cum esset mendax discipulus, de numero apostolorum dejecit. Verum de presbyteris qualescumque sint, vobis, qui laici estis, nec judicandum est, nec de vita ipsorum quidpiam investigandum, sed episcoporum judicio quidquid est, per omnia reservandum.

Matth...

LXXI.

LXXI.

Sciscitantibus vobis, si a sacerdote, qui sive comprehensus est in adulterio, sive de hoc fama sola respersus est, debeatis communionem suscipere, necne: respondemus, non potest aliquis quantumcumque pollutus sit, sacramenta divina polluere, quæ purgatoria cunctarum remedia contagionum existunt. Nec potest solis radius per cloacas & latrinas transiens aliquid exinde contaminationis attrahere: proinde qualiscumque sacerdos sit, quæ sancta sunt coinquinare non potest. idcirco ab eo usquequo episcoporum judicio reprobetur, communio percipienda est: quoniam mali bona ministrando se tantummodo lædunt: & cerea fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis vero lumen in tenebris administrat, & unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumite igitur intrepide ab omni sacerdote Christi mysteria, quoniam omnia in fide purgantur. Fides est enim, quæ vincit hunc mundum, & quia non dantis, sed accipientis fit, docente sancto Hieronymo, ad credendum in omni anima baptismum esse perfectum, & in omni sacerdote corpus Christi esse perfectum, qui rursus sacræ scripturę concordans ait: Priusquam audias, ne judicaveris quemquam, atque ante probationem accusationis illatæ, neminem a tua communione suspendas, quia non statim qui accusatur, reus est; sed qui convincitur, criminosus.

LXXII.

Requisistis si liceat in vobis patriarcham ordinari, sed de hoc nihil diffinitive respondere possumus, priusquam legati nostri, quos vobiscum mittimus, reversi fuerint, & nobis, quæ inter vos multitudo sit & unanimitas Christianorum, renuntient. Nam interim episcopum habetote; & cum incremento divinæ gratiæ Christianitas ibi fuerit dilatata, & episcopi per singulas ecclesias ordinati, tunc eligendus est inter eos unus, qui si non patriarcha, certe archiepiscopus appellandus sit; ad quem omnes concurrant, & cujus consilium in causis majoribus præstolentur; idipsum etiã apostolicis regulis præcipientibus, ac dicentibus: Episcopos gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur; quem velut caput existiment & nihil amplius præter ejus conscientiam gerant *&c.*

LXXIII.

A quo autem sit patriarcha ordinandus interrogatis, & idcirco scitote, quia in loco ubi nunquam patriarcha vel archiepiscopus constitutus est, a majori est primitus instituendus: quoniam secundum apostolum minus a majori benedicitur. deinde vero accepta licentia, & pallii usu ordinat ipse sibi deinceps episcopos, qui successorem suum valeant ordinare. Vos tamen sive patriarcham, sive archiepiscopum, sive episcopum vobis ordinari postuletis, a nemine nunc velle congruentius, quam a pontifice sedis beati Petri, a quo & episcopatus & apostolatus sumpsit initium, hunc ordinari valetis, in quo hic est ordo servandus, ut videlicet a sedis apostolicæ præsule sit nunc vobis episcopus consecrandus, qui, si Christi plebs ipso præstante crescit, archiepiscopatus privilegia per nos accipiat; & ita demum episcopos sibi constituat, qui ei decedenti successorem eligant: & propter longitudinem itineris non jam huc consecrandus qui electus est veniat: sed hunc episcopi, qui ab obeunte archiepiscopo consecrati sunt, simul congregati constituant: sane interim in throno non sedentem, & præter corpus Christi non consecrantem, priusquam pallium a sede Romana percipiat, sicuti Galliarum omnes, & Germaniæ, & aliarum regionum archiepiscopi agere comprobantur.

LXXIV.

Omni loco orandum.

Sciscitamini si cœpta oratione nuntius venerit de hostibus, ac ideo ipsam orationem consummare nequiveritis, quid vobis agendum sit; Quid aliud utique, nisi ut bonum, quod cœpistis, quocumque vos perrexisse contigerit, perficiatis? nam non est Christianis unus locus orationis, sicut Judæis erat Hierosolymis; & veluti Samaritanis in monte Garizim, sed in omnibus locis, quemadmodum & apostolus ait: *Volo ergo viros orare in omni loco levantes puras manus.* (1. Tim. 2.) Præterea qui in bono opere perseveraverit in finem, hic salvus erit; præcipue eo tempore, quando contra inimicorum itur incursus; & oratione, sicut jam supra diximus, magis quam armis expectari debet ab hoste triumphus.

LXXV.

Judicium pœnitentiæ, quod postulatis, episcopi nostri, quos in patriam vestram misimus, in scriptis secum utique deferent; aut certe episcopus, qui in vobis ordinabitur, hoc cum oportuerit, exhibebit; nam sæculares tale quid habere non convenit, nimirum quibus per id quemquam judicandi ministerium nullum tribuitur.

LXXVI.

Similiter & de codice ad faciendas missas asserimus.

LXXVII.

De superstitionibus.

Refertis quod Græcorum quibusdam codicem accipientibus in manibus clausum, unus ex eis accipiẽs parvissimam particulam ligni, hanc intra ipsum codicem condat, & si undecumque aliqua vertitur ambiguitas: per hoc affirment scire se posse quod cupiunt. Vos vero consulitis, si sit hoc tenendum, an respuendum. utique respuendum; scriptum est enim: *Beatus vir cujus est nomen domini spes ejus: & non respexit in vanitates, & insanias falsas.* (Psal. 39.)

LXXVIII.

De pœnitentibus recipiendis.

Enarratis quod populus ille qui propter Christianam religionem ad occidendum vos insurrexere, pœnitentiam agere voluerit, & sacerdotes illi, qui inter vos advenæ sunt, hanc recipere recusarint. nunc autem requiritis, quid de eis agendum sit. Si quemadmodum asseritis, sponte pœnitentiam agere volunt, non sunt prohibendi, sed per omnia pœnitentiæ submittendi, quam episcopus, vel presbyter ordinatus ab illo consideraverit: Nam non suscipere pœnitentes, non est catholicorum, sed Novatianorum.

LXXIX.

De superstitionibus.

Perhibentes quod moris sit apud vos infirmis ligaturam quamdam ob sanitatem recipiendam ferre pendentem sub gutture; requiritis, si hoc agi nos de cetero jubeamus; quod non solum agi non jubemus, verum etiam ne fiat, modis omnibus inhibemus: hujusmodi quippe ligaturæ, phylacteria dæmonicis sunt inventa versutiis, & animarum hominum esse vincula comprobantur, ac ideo his utentes anathemate apostolica decreta perculsos ab ecclesia pelli præcipiunt.

LXXX.

De pace ineunda.

Cum generatione, quæ pacem vobiscum habere quærit, quomodo ad alterutrum pacem firmare, & custodire debeatis, inquiritis. Quæcumque gens

gens vobis pacem offerre voluerit, vos nolite renuere. scriptum quippe est: *Pacem sequimini cum omnibus.* & rursus; *Cum omnibus hominibus pacem habentes.* ubi *omnibus* sonat, nemo a mutua pace prorsus excipitur. Quomodo vero ipsa sit pax cum hujusmodi firmanda, vel custodienda, nisi gentis, cum qua pax ineunda est, mores & verba prænoscantur, facile diffinire non possumus.

Hebr. 12. Rom. 12.

Verumtamen quia est laudabilis pax, est & perniciosa, providendum est, ut in omni pacto Christus præponatur, ita ut lege ipsius, & præcipue fide illæsa persistente, fœdus, quod invicem pangitur, permaneat incorruptum. quam autem pacem sectari debeatis, dominus manifestat, cum dicit: *Pacem meam do vobis.* cum eo igitur qui pacem Christi non habet, nec nos communionis habere pacem debemus; sed nec cum illo qui pacem idcirco postulat, ut liberius nociva committat.

Joan. 14.

LXXXI.

De pactis.

Percontati estis, si cum generatione, quæ Christiana est, fœdus interposito ex utraque parte jurejurando feceritis, & post hæc illi pactum dirumpere, & super vos insurgere voluerint; utrum & vos adire contra eos audeatis, an aliud quid agere debeatis. Verum omnis est necessitas toleranda, magis quam a nobis quælibet iniquitas perpetranda. proinde fœdus quod pangitis, nulla est occasione violandum, nisi forte in confirmandi fœderis ipsius articulo interpositum est, quatenus sic una pars id foret observatura, si pars hoc altera nulla tergiversatione violasset. siquidem a Christiano genus omne mendacii summopere declinandum est propter illud, quod a Deo dicitur: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* & iterum: *Os quod mentitur, occidit animam.* & apostolus: *Nolite*, ait, *mentiri invicem.* Iam vero si illi postposito juramento, diruptoque fœdere contra vos insurrexerint, quid vos oporteat agere, episcopus vester a vobis inquisitus respondeat, qui juxta positus & circumstantiam rerum, & temporum qualitatem, & mores personarum, & justitiam partium clare cognoscens, quod congruentius & salubrius esse perspexerit, tunc facilius poterit indicare, & quid agi conveniat cuncta prænoscens vobis pleniter intimare. Verum nos interim rebus incognitis satius admonemus, ut semper rogetis ea quæ pacis sunt.

Psal. 5. Sap. 1. Coloss. 3.

LXXXII.

De eodem.

Cum paganis autem quod sit Christiano pactum faciendum, apostolus indicat, qui nullam communionem luci ad tenebras, Christi ad Belial, fideli cum infideli dat intelligi debere prorsus existere. Verum si eo fidelis animo pactum cum infideli constituit, ut eum ad cultum veri Dei possit attrahere, non est prohibendum: quandoquidem apostolus etiam matrimonium, quod ex fideli constat & infideli, non inhibet permanendum. & Moyses cognatum suum ad Dei veri notitiam trahere volens, ejus societatem non aspernatur, sed comitatui suo ducem fore summopere deprecatur. Inveniuntur autem nonnulli sanctorum & fidelium cum alienigenis & infidelibus pacta & amicitiæ fœdera contraxisse diversa: sed eos non tamquam infidelitatem eorum, & superstitionem approbantes coluisse, sed tanquam in angarias diversis usibus implicasse & præcipue in terrenis eos quæstibus & servilibus occupasse.

2. Cor 6. 1. Cor. 7.

LXXXIII.

De judicio criminibus.

Si liceat vobis de criminalibus peccatis aliquem judicare consulitis: sed si nemo voluisset peccare, nemo debuisset aliquem judicare; at postquam peccatur, profecto & judicatur. *Scimus* enim, ut secundum apostolum dicamus, *quia justo lex non est posita, sed injustis, & non subditis, & impiis, & peccatoribus, sceleratis, patricidis, & matricidis, homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, perjuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur, quæ est secundum euangelium gloriæ beati Dei*: non autem vobis licet clericos judicare, cum vos magis ab ipsis conveniat judicari.

1. Tim.

LXXXIV.

De eo falso accusa...

Requirendum a nobis ducitis, quid de eo judicandum sit, qui quemlibet falso criminatus fuerit, & postmodum accusator fallax apparuerit. De hoc quamvis venerandæ leges abunde quod justum est innuant; nos tamen potius cum apostolo vos ad misericordiæ viscera quam se Deus super sacrificium velle testatur, semper convenit exhortari; siquidem ipse cum gentes, quarum magister erat, doceret, non ad austeritatem legis, sed potius eas ad misericordiæ viscera provocabat dicens: *Induite vos ergo sicut electi Dei sancti & dilecti viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem, & donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam, sicut & dominus donavit vobis, ita & vos.*

Coloss.

LXXXV.

Ergo similiter & circa eum, de quo sciscitamini, qui mortiferum quid homini dederit ad bibendum, vos ad misericordiam exhortamur, sicut & dominus jubet, dicens: *Dimittite, & dimittetur vobis.*

Luc. 6.

LXXXVI.

De tor...

Si fur vel latro deprehensus fuerit, & negaverit quod ei impingitur; asseritis apud vos, quod judex caput ejus verberibus tundat, & aliis stimulis ferreis, donec veritatem depromat, ipsius latera pungat: quam rem nec divina lex, nec humana prorsus admittit, cum non invita, sed spontanea debeat esse confessio, nec sit violenter elicienda, sed voluntarie proferenda. denique, si contigerit vos etiam illis pœnis illatis, nihil de his, quæ passo in crimen objiciutur, penitus invenire, nonne saltem tunc erubescitis, & quam impie judicetis agnoscitis? Similiter autem si homo criminatus talia passus sustinere non valens dixerit, se perpetrasse quod non perpetravit; ad quem, rogo, tantæ impietatis magnitudo revolvitur, nisi ad eum qui hunc talia cogit mendaciter confiteri? quamvis non cōfiteri noscatur, sed loqui; qui hoc ore profert, quod corde non tenet. Relinquite itaque talia, & quæ hactenus insipientes exercuistis, medullitus execramini. quem enim fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Porro cum liber homo crimine fuerit appetitus, nisi jam pridem repertus est alicujus sceleris reus, aut tribus testibus convictus pœnæ succumbit, aut si convinci non potuerit, ad euangelium sacrum, quod sibi objicitur, minime commisisse jurans absolvitur; & deinceps huic negotio finis imponitur, quemadmodum crebro dictus apostolus doctor gentium attestatur: *Omnis*, inquiens, *controversiæ eorum finis ad confirmationem est juramentum.*

Hebr.

LXXXVII.

De ... gen... duis ... steri... gred...

Utrum si mulierem viduam nolentem vitam monasticam suscipere, quis monacham fecerit, peccatum committat, inquiritis: sed in hoc sciendum

ſciendum eſt, quoniam aliæ ſunt virtutes, ſine A quibus ad vitam ingredi non poſſumus, aliæ vero ſunt, quæ non niſi ab ſponſore requiruntur. ſine humilitate quippe, caſtitate & eleemoſynis, & orationibus nullus ad vitam ingredi valet. & iſta ſunt cum his ſimilibus, quæ requiruntur ab homine. Monachicum autem habitum induere, ac vitam remotam ducere, nonniſi a ſpondente divinitus exiguntur. Vnde quiſquis vim intulerit alicui, ut monaſticum habitum, & vitam remotiorem, quam non optavit, nec elegit, aſſumat; hic tanquam violentus peccatum evadere non valet: & quoniam quod agitur, ex accipientis voto non venit, nec accipiens religioſum habitum inde mercedem habet, nec inferens crudelitatis ſuæ judicio carebit. B

LXXXVIII.

Pro parentibus veſtris, de quibus conſulitis, qui infideles mortui ſunt, propter peccatum incredulitatis orare non licet, ſecundum illud Ioannis apoſtoli dicentis: *Eſt peccatum ad mortem, non dico ut oretur pro eo.* peccatum quippe ad mortem eſt in eodem peccato morientibus.

LXXXIX.

Fruges novas & rerum offerre primitias etiam veteribus moris erat, quod pene in ipſo initio mundi Abel & Cain egiſſe legimus.

XC.

Animalia ſive volatilia, ſi ſine ferro mactentur, & ſolo ictu hominis percuſſa moriantur, ſi C liceat comedi ſciſcitamini. De hoc ſanctus Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum pleniter ſcripſit, de cujus verbis nos modicum quid nunc propter prolixitatem tangimus: Vbi, inquit, eccleſia gentium talis effecta eſt, ut in ea nullus Iſraelita carnalis appareat: quis jam hoc Chriſtianus obſervat, ut turdos, vel minutiores aviculas, non attingat, niſi quarum ſanguis effuſus eſt, aut leporem non edat, ſi manu a cervice percuſſus nullo cruento vulnere occiſus eſt. & qui forte pauci adhuc tangere iſta formidant, a ceteris irridentur, ita omnium animos in hac retinuit illa ſententia Veritatis. *Non quod intrat in os veſtrum vos coinquinat, ſed quod exit.* D

XCI.

Neque quod Chriſtianus perſequitur, & a pagano percutitur & occiditur animal, neque quod paganus perſequitur, Chriſtianus occidit, a Chriſtiano comedendum eſt; ne videlicet fidelis cum infideli ſaltem in modico communicaſſe videatur. *quæ enim pars fideli cum infideli?* & rurſus propter conſcientiam non fidelis utique, ſed infidelis gloriantis ſcilicet ſe, quod ſibi a Chriſtiano fuerit communicatum, ac per hoc autumantis, eo quod non fuerit a fideli ſpretus, quod vanitas erroris ſui a Chriſtiano extiterit approbata.

XCII.

Deſideratis noſſe, quot ſint veraciter patriarchæ. Veraciter illi habendi ſunt patriarchæ, qui ſedes apoſtolicas per ſucceſſiones pontificum obtinent, id eſt, qui illis præſunt eccleſiis, quas apoſtoli inſtituiſſe probantur, Romanam videlicet, & Alexandrinam, & Antiochenam. Romanam, quam ſanctorum principes apoſtolorum Petrus ac Paulus & prædicatione ſua inſtituerunt, & pro Chriſti amore fuſo proprio ſanguine ſacraverunt. Alexandrinam, quam euangeliſta Marcus diſcipulus & de baptiſmate Petri filius a Petro miſſus inſtituit, & domino Chriſto cruore dicavit. Antiochenam, in qua conventu magno ſanctorum facto, primum fideles dicti ſunt Chriſtiani, & quam beatus Petrus priuſquam Romam veniret, per annos aliquot gubernavit. Conſtantinopolitanus autem & Ieroſolymitanus antiſtites, licet dicantur patriarchæ non tantæ tamen auctoritatis, quantæ ſuperiores exiſtunt. Nam Conſtantinopolitanam eccleſiam nec apoſtolorum quiſquam inſtituit, nec Nicæna ſynodus, quæ cunctis ſynodis celebrior & venerabilior eſt, ejus mentionem aliquam fecit: ſed ſolum, quia Conſtantinopolis nova Roma dicta eſt favore principum potius, quam ratione patriarcha ejus pontifex appellatus eſt. Hieroſolymitanus autem præſul, licet & ipſe patriarcha dicatur, & ſecundum antiquam conſuetudinem, ac Nicænam ſynodum honorandus ſit; ſalva tamen metropoli propria dignitate: ſed & in eadem ſancta & magna ſynodo nequaquam Ieroſolymitanus, ſed Æliæ epiſcopus dicitur. Nam vera Ieruſalem tantum in cælis eſt, quæ eſt mater noſtra; illa vero Ieruſalem terreſtris, ſecundum quod dominus prædixit, adeo funditus ab Ælio Hadriano imperatore Romano deſtructa eſt, ut in ea nec lapis ſuper lapidem ſit derelictus, & ab eodem Ælio Hadriano in alio eſt loco conſtructa; ita ut locus dominicæ crucis extra portam, nunc intra cernatur, & a prædicto Ælio Hadriano urbs illa Ælia vocitetur.

XCIII.

Porro quis patriarcharum ſecundus ſit a Romano conſulitis; ſed juxta quod ſancta Romana tenet eccleſia, & Nicæni canones innuunt, & ſancti præſules Romanorum defendunt, & ipſa ratio docet, Alexandrinus patriarcharum a Romano papa ſecundus eſt.

XCIV.

Græcos dicere perhibetis, quod in illorum patria chriſma oriatur, & ab illis per totum mundum tribuatur: & ideo noſſe deſideratis, ſi verum ſit: ſed jam credimus, quod veſtra ſolertia quam verum non ſit animadvertit.

XCV.

Quid de his agendum decernimus, qui pro quibuſcumque culpis ad eccleſiam fugiunt, requiritis: ſed quamvis ea ſacri canones, quæ leges mundanæ ſanciunt, cuſtodienda flagitent, & leges circa quoſdam immiſericordes appareant: nos tamen qui non ſpiritum hujus mundi ſuſcepimus, ſi quiſpiam ad eccleſiam fugerit, non illum niſi ſua voluerit ſponte, ab ea dicimus educendum. Denique ſi quondam latrones diverſorum criminum rei ad aſylum templum Romuli fugientes indemnitatem conſequebantur; quanto potius hi qui ad templum Chriſti confugium faciunt, delictorum remiſſionem ſuorum adipiſci debent, & jam ſibi a ſuſpecto juramento præſtito, omni priſtinæ ſecuritati reſtitui? E

XCVI.

Quidquid mulier tua contra te cogitaverit, aut fecerit, vel ſi te accuſaverit, non eſt, excepta cauſa fornicationis, rejicienda, vel odio prorſus habenda; quæ eſt, apoſtolo præcipiente, ſicut a Chriſto eccleſia, diligenda; quantum autem hæreticorum ore Chriſtus & accuſatur, & in gentibus blaſphematur, ſed hos interim perverſa prædicantes tolerat, & reſipiſcentes a miſericordiæ gremio non repellit.

XCVII.

Similiter & de ſervo, qui dominum ſuum apud principes

Margin notes: ...quibus ...is ...oran- | ...n. 5. | ...rimi- | ...per- ...ni- | ...th. 15. | ...itanda ...muni- ...ne in- ...ium. | ...r. 6. | Patriar- | Secundus patriarcha Alexandrinus. | De his qui ad eccleſiam confugiunt. | Matth. 5. | Epheſ. 5. | De ſervis.

principes accusat, custodiendum est, cui secundum apostolum a domino suo etiam minæ sunt remittendæ. Sed quid de servo dicimus, quando dominus generaliter omnibus, & de omnibus præcipit: *Dimitte*, inquiens, *& dimittetur vobis?* & apostolus: *Videte ne quis malum pro malo alicui reddat.* Vbi enim *alicui* interposuit, etiam servum comprehendit. Iam si non omnes comprehendisse dicis, audi, quod sequitur; *sed semper quod bonum est sectamini invicem in omnes.*

Ephes. 6. Luc. 6. 1. Thess. 5

XCVIII.

De eo qui seipsum occidit.

Si sit sepeliendus, qui seipsum occidit, vel si sit pro eo sacrificium offerendum, requiritis. Sepeliendus est quidem, ne viventium odoratui molestiam ingerat: non tamen est, ut aliis pavor incutiatur, solito cum obsequiis more ad sepulcra ferendus. sed & si qui sunt qui ejus sepulturæ studio humanitatis obsequuntur; sibi non illi qui sui extitit homicida, præstare videntur. Sacrificium vero pro eo non est offerendum, qui non solum ad mortem usque peccavit, sed & mortis sibimet interitum propinavit. Quis enim magis peccatum ad mortem facit, pro quo Ioannes apostolus dicit non orandum, quam is qui Iudam imitatus sui ipsius homicida fuisse magistro diabolo cōprobatur?

1. Ioan. 5.

XCIX.

De sepulturis. S. Greg. lib. 4. dialog. c. 50.

Si est Christianus intra ecclesiam sepeliendus, inquiritis. Hanc sanctus papa Gregorius quæstionem absolvit, dicens; Cum gravia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesiis sepeliantur; quod eorum proximi quoties ad eadem sacra loca conveniunt, suorum, quorum sepulcra aspiciunt, recordantur, & pro eis domino preces fundunt. Nam quos peccata gravia deprimunt, non ad absolutionem potius, quam ad majorem damnationis cumulum eorum corpora in ecclesiis ponuntur.

C.

Qui in prælio defunctus fuerit, utrum reportandus ad propria sit, si parentes ejus, aut socii ejus voluerint, ex præcedente capitulo potestis colligere. Siquidem idcirco, si voluerint propinqui, ad propria reportandus est mortuus, ut ejus tumulum intuentes proximi recordentur ipsius, & pro eo domino preces fundant. Nam & sanctum Ioseph tale quid de ossibus suis obiturum mandasse, sacra prodit historia.

Exod. 13.

CI.

De eleemosynis erogandis. Matth. 5. Gal. 6.

Quibus eleemosyna eroganda, investigatis; quod dominus in euangelio manifeste demonstrat dicens: *Omni petenti te da.* & iterum patrem memorans ait? *Qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.* & apostolus: *Dum*, inquit, *tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei*, id est, Christianos. Verumtamen est in eleemosyna facienda quidam ordo discretionis observandus, quem nos pleniter exponere studio nunc brevitatis omittimus. Sed quidnam hoc nomen signet, primitus indicemus: eleemosyna quippe Græce, Latine misericordia dicitur, & certe scriptum est: *Miserere animæ tuæ placens Deo.* Ergo primum sibi debet homo præ ceteris eleemosynam facere: siquidem omnem regulam bene agendi a se debet homo incipere, placens scilicet Deo per munditiam mentis & corporis, ac per hoc sibi tribuens illum panem vivum, qui de cælo descendit. Deinde vero eleemosyna exhibenda est propinquis egestatem patientibus, sicut scriptum est: *Carnem tuam ne despexeris:* nam & ipsa natura docet nos de hoc. & quod ipse propinquo meo non exhibuero, quando extraneus exhibebit? deinde autem his maxime misericordia præstanda est, qui petere confunduntur. Sane notandum est; quia sunt nonnulli quibus nil conferri debet, sicut scriptum est: *Da bono, & ne receperis peccatorem.* & rursum: *Ne dederis impio;* & iterum. *Panem tuum & vinum super sepulturam justi constitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus.* Panem enim & vinum suum peccatoribus præbet, qui iniquis subsidia, pro eo quod iniqui sunt, impendit: qui vero indigenti etiam peccatori panem suum, non quia peccator, sed quia homo est, tribuit; nimirum non peccatorem, sed justum nutrit, qui in illo non culpam, sed naturam diligit. unde & nonnulli hujus mundi divites, cum fame crucientur Christi pauperes, effusis largitatibus nutriunt histriones.

Eccles. 30. Isa. 58. Eccles. 12 Tob. 4.

CII.

Non esse inferendam Pagano violentiam ut Christianus fiat, supra docuimus.

CIII.

De libris profanis

De libris profanis, quos a Saracenis vos abstulisse, ac apud vos habere perhibetis, quid faciendum sit, inquiritis: qui nimirum non sunt reservandi; *Corrumpunt* enim, sicut scriptum est, *mores bonos colloquia mala;* sed utpote noxii & blasphemi igni tradendi.

1. Cor. 15

CIV.

De baptizatis a Iudæo Pagano non rebaptizandis. De Cons. D. 4. c. quodam. Ambros. lib. 1. de Spiritu sancto. c. 3. Act. 2. &

A quodam Iudæo, nescitis utrum Christiano, an Pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid de his sit agendum consulitis. Hi profecto si in nomine sanctæ Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, sicut in Actibus apostolorum legimus, baptizati sunt (unum quippe idemque est, ut sanctus exponit Ambrosius,) constat eos non esse denuo baptizandos: sed primum utrum Christianus, an Paganus ipse Iudæus extiterit, vel si postmodum factus fuerit Christianus, investigandum est, quamvis non prætereundum esse credamus, quid beatus de baptismo dicat Augustinus: Iam satis, inquit, ostendimus ad baptismum, qui verbis euangelicis consecratur, non pertinere cujusquam vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu sancto aliter sentiat, quam doctrina cælestis insinuat.] & iterum: Sunt etiam quidam ex eo numero, qui adhuc nequiter vivant, aut etiam in hæresibus, vel in gentilium superstitionibus jaceant, & tamen etiam illic novit dominus qui sunt ejus. Namque in illa ineffabili præscientia multi qui foris videntur intus sunt.] & alio loco: Et jam corde tardiores, quantum existimo, intelligunt baptismum Christi nulla perversitate hominis sive dantis sive accipientis posse violari.] & rursus: Potest tamen, ait, tradere separatus, sicut potest habere separatus, sed quam perniciose tradere; ille autem cui tradit, potest salubriter accipere, si ipse non separatus accipiat.]

CV.

Consulentibus & instrui poscentibus vobis, quid de eo faciendum sit, qui super præcepta apostolica se efferens prædicare tentaverit, unus ex eis, id est, Paulus respondet, & instruit dicens: *Sed licet nos, aut angelus de cælo euangelizet vobis præter quod euangelizavimus vobis, anathema sit.* Verumtamen cum hoc fit, non est passim nec a vobis, qui laici estis, temere judicandum, in multis enim offendimus omnes.

Gal. 1. Iacob. 3.

CVI.

Postremo deprecamini nos suppliciter, ut vobis quemadmodum ceteris gentibus veram & perfectam Christianitatem non habentem maculam aut

rugam

rugam largiamur; asserentes quod in patriam vestram multi ex diversis locis Christiani advenerint, qui prout voluntas eorum existit, multa & varia loquuntur, id est, Græci, Armeni, & ex ceteris locis: quapropter juberi poscitis, utrum omnibus his secundum varios sensus eorum obedire, an quid facere debeatis. Verum nos in his non sumus sufficientes, sed sufficientia nostra ex Deo est. & beatus Petrus, qui in sede sua vivit, & præsidet, dat quærentibus fidei veritatem. Nam & sancta Romana ecclesia semper sine macula fuit, & sine ruga, nimirum quia ille hanc instituit, cujus fidei confessio divinitus extitit approbata, ad quam videlicet Christianitatis fidem, licet ejus mysteria consummate nullus intelligere valeat, vobis insinuandam inspirante Deo, ecce scripta nostra, & missos ac diversos codices in patriam vestram destinavimus; & quousque radices roboris consequamini, vos rigare nullo modo desistemus, & quousque ad solidum perfectionis cibum perveniatis, vos saltem lacte potare nunquam penitus omittemus: nam gaudium meum, & corona mea vos estis in domino. De his autem quos in patriam vestram de diversis locis advenisse perhibetis varia & diversa docentes, multa vobis jam scripsimus, & nunc scribere aliqua doctoris gentium suffragantibus sanctis eloquiis procuramus, qui inter Corinthios tales esse formidans, aiebat: *Timeo enim ne forte cum venero, non quales volo inveniam vos, & ego inveniar a vobis qualem non vultis, ne forte contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones in vobis sint.* Verumtamen quantum ad fidem rectam pertinet non curamus qui prædicent: sed quem prædicent: ipse quippe scripsit: *Quidam*, inquiens, *quidem & propter invidiam, & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant, quidam ex caritate, scientes quoniam in defensionem evangelii positus sum. Quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincere, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim mihi est? dum omni modo sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntietur, & in hoc gaudeo & gaudebo*: sed & qui hæc dixit audite quid alibi dicat: *profana autem & inaniloquia devita; multa enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum ut cancer serpit.* Verumtamen in his omnibus aderit misericordia Dei missis nostris, & futuro episcopo vestro, qui vos instruant, & quid agere debeatis, abundanter erudiant: sed & illi sive nunc, sive post hæc semper in rebus dubiis & negotiis majoribus sedem totius ecclesiæ more consulent apostolicam, & ab illa instructi in quibus oportet, instituent, & quæ Dei sunt sedula prædicatione docebunt.

Hæc quidem suggestionibus sive quæstionibus vestris, prout dominus dedit, respondimus, non quantum potuimus, sed quantum sufficere posse prævidimus. Cum autem episcopum Deo concedente per præsulatus nostri ministerium habueritis; ille vos docebit omnia, quæ ad officium suum pertinent, & si quæ sunt quæ non capiet, ab apostolicæ sedis auctoritate suscipiet. Deus autem qui in vobis salutem maximam operatus est, hanc perficiat, consolidet, & usque in finem stabiliat & corroboret. Amen.

DECRETA SEU RESCRIPTA NICOLAI PAPÆ I.

Ex Gratiani volumine in unum collecta per Ioannem Cochlæum, & in viginti titulos dispartita.

De constitutionibus ecclesiæ. Tit. I.

I. IMPERIALI judicio non possunt jura ecclesiastica dissolvi: nec possunt imperatorum leges evangelicis & apostolicis, atque canonicis decretis, quibus postponendæ sunt, inferre præjudicium. (Dist. 10. c. 1. Episcopis in concil. apud Const. VI. congre.)

II. Ridiculum est, & satis abominabile dedecus, ut traditiones, quas antiquitus a patribus suscepimus, infringi patiamur. (Dist. 12 Ridiculum.)

De consuetudine. Tit. II.

I. Mala consuetudo non minus quam perniciosa corruptela abjicienda & vitanda est. (Dist. 8. c. Mala.)

II. Nihil obsunt saluti credentium diversæ pro loco & tempore constitutiones vel consuetudines, si illis canonica non obsistat auctoritas. (Dist. 12 Scit. Michaeli imp.)

III. Illi qui ante nos fuerunt, providam in ecclesiis consuetudinem tradiderunt, hodieque in Romana ecclesia (quæ magistra est omnium ecclesiarum) imprætermisse servatur, ita ut nullus sacerdos, majore suo non innuente consacerdote, cujuslibet rei benedictionem dare nitatur. Sed & anterior stans ad pronuntiandam aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audet benedicere; quia in epistola ad Hebræos legimus, quod minor a majore benedicitur. (Dist. 11. Denique. — *Hebr. 7.*)

De judiciis. Tit. III.

I. Inferior sedes potiorem absolvere, aut judicio ligare non potest, nec propriis diffinitionibus subjugare. (Ibidem c. Inferior.)

II. Filios circa spiritualem patrem, ut discipulos erga magistrum, ita sobrios ac devotos esse decet, ut nulla penitus temeritate ad eorum vitam dijudicandam, nec saltem tenuiter reprehendendam, prosiliant. (Ibid. c. Nolite.)

III. Non potest quisquam rite ab his qui inferioris ordinis vel dignitatis sunt, judicialibus submitti diffinitionibus. Unde factum est, ut in concilio episcoporum nullus in Marcellinum papam, qui tempore Diocletiani & Maximiani Augustorum idolis compulsus sacrificaverat, sed postea insignis martyr effectus est, sententiam proferre ausus fuerit, dum ei sæpissime omnes dicerent: Tuo ore judica causam tuam, non nostro judicio. Et iterum: Noli audiri in nostro judicio, sed collige in sinu tuo causam tuam, *&c.* (Ibid. c. Nunc aut.)

IV. Acephalum liquet esse concilium, ubi de tanta persona agitur, & majorum non expectatur sententia, cum & in causa clericorum inferioris gradus, solius episcopi sui judicium tantummodo * postulandum sit. (Ibid. c. sequenti. — * *al.* præstolandum.)

V. Intantum hanc præsumptionem sancti patres apud Calchedonem detestati sunt, ut Dioscorum Alexandrinum antistitem inter cetera idcirco potissimum sine ulla restitutione damnaverint, quod ponens in cœlum os suum, lingua ejus transeunte super terram, excommunicationem in sanctum Leonem papam dictavit. (Ibid. c. seq.)

VI. Omnes leges tam ecclesiasticæ quam vulgares & publicæ præcipiunt, ut omnia sibi ablata restituantur ei, qui suis est rebus exspoliatus. (2. q. 2. c. Carolo regi Francorum.)

VII. Quod suspecti & inimici judices esse non debeant, & ipsa ratio dictat, & plurimis probatur exemplis. Nam quid gratius & amabilius dare quis inimico potest, quam si ei ad impetendum commiserit, quem lædere forte voluerit. (3. q. 5. c. si Michaeli imp.)

VIII. Revera justus mediator non est, qui (3. q. 5. Revera.)

uno litigante, & altero absente, amborum emergentes lites decidere non formidat.

Dicens ibid. c. Indicans.

IX. Indicas Hermannum episcopum super quibusdam frequenter fuisse accusatum: pro quibus, quia ex parte ipsius persona deest, nos uni parti ad discrimen alterius credere procul dubio non possumus.

Ibid. c. 6. Si forte.

X. Necesse est secundum sacrarum scripturarum documentum, ac secundum justitiæ tramitem, & accusatum & accusatorem simul adesse, & unamquamque partem, quantacumque & qualicumque prædita sit auctoritate, sic prorsus audiri, ut alteri parti nullum præjudicium irrogetur.

4. q. 1 c. 2. Michael. imp.

XI. Hæreticis non licet accusationes contra orthodoxos episcopos pro ecclesiasticis facere negotiis. Hæreticos autem dicimus, tam eos qui olim ab ecclesia projecti sunt, quam qui post hoc a nobis anathematizati sunt. Præter hos autem & eos, qui fidem sanam negant vel simulant confiteri.

4 q. 4. c. Fi.

XII. Contra ritum ecclesiasticum, contraque venerandas leges producitur accusator vel testis de imperialibus ædibus, & cui imperari potest, ad falsum dicendum testimonium adhibetur: fiunt suspecti, judices: & lupi, custodes.

6. q. 4. Quod bene Carolo regi Francorum.

XIII. Quod bene semel diffinitum est, & interpositis juramentis deliberatum, nulla debet iteratione (nisi fortassis ubi fuerit major auctoritas) retractari.

24. q. 1. Ait. Mich. imp. August.

XIV. Ait Cælestinus papa, orientalibus episcopis scribens: Si quis ab episcopo Nestorio, vel ab aliis qui eum sequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus vel exutus est seu antistitis seu clerici dignitate, in nostra hunc communione durasse & durare manifestum est. Nec judicamus eum esse remotum, quia non poterat quemquam ejus removere sententia qui jam se præbuerat ipse removendum.

33. q. 2. Historia. Carolo regi Francorū.

XV. Historia ecclesiastica ab Eusebio Cæsareensi episcopo confecta, de muliere quadam quæ de castitate a marito accusabatur, ait: Præceptum est ab imperatore, lege lata, ut primo permitteretur ei rem familiarem libere diutius ordinare, tunc demum responderet objectis. Hoc omnes leges tam ecclesiasticæ quam vulgares publicæque præcipiunt. Si autem de mulieribus & sæcularibus viris hæc constituta sunt, multo magis ecclesiasticis hominibus & sacerdotibus sunt concessa.

Ibid. c. Sive. Eidem.

XVI. Sive de conjugii fœdere sive de adulterii crimine judicium agitandum sit, nulla ratio patitur Theutbergam cum Lothario posse inire certamen, nisi prius ad tempus fuerit reddita suæ potestati, & consanguineis propriis libere sociata. Itaque etiam locus providendus est, in quo nulla vis multitudinis formidetur, ne sit difficile testes producere vel ceteras personas, quæ tam a sanctis canonibus, quam a venerandis Romanis legibus in hujusmodi controversiis requiruntur.

De Romana ecclesia & sede apostolica.

Tit. IV.

Dist. 22. c. 1. Mediolanensibus.

I. Omnes, sive patriarchæ cujuslibet apicem, sive metropolis primatus, aut episcopatuum cathedras, vel ecclesiarum cujuscumque ordinis dignitatem instituit Romana ecclesia. Illam vero solus ipse fundavit, & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro, æternæ vitæ clavigero, terreni simul & cælestis imperii jura commisit.

Matth. 16.

Dist. 79. c. 1. &c. Si quis pecunia. In concilio præsidens.

II. Si quis pecunia, vel gratia humana, aut populari seu militari tumultu, apostolicæ sedi sine concordi & canonica electione cardinalium ejus ecclesiæ ac deinde sequentium clericorum religiosorum inthronizatur, non papa vel apostolicus, sed apostaticus habeatur. Liceatque cardinalibus & aliis clericis Deum timentibus, & laicis, invasorem illum anathematizare, & humano auxilio a sede apostolica pellere.

Dist. ... si. Lu... imp.

III. Licet nunquam apostolicæ sedis modus fuerit absque signatis apicibus undecumque legationem suscipere, nos tamen sublimitatem vestram in nobilissimo viro ac strenuo legato vestro honorantes, ejusque gravitatem & eloquiorum illius veridicas cognoscentes assertiones, nihilo minus eum absque epistola vestra suscepimus.

1. q. 1... q. 3. c. Princi... lem. M... chael.

IV. Per principalem beatorum apostolorum Petri & Pauli dextram, & potestatem, & jus habemus, non solum in monachos, verum etiam in quoslibet clericos de quacumque diœcesi, cum necesse fuerit, atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus invitare.

2. q. ... gut a... mensi... chiep... po.

V. Arguta sapientia tua materiam depositionis adversus Rothadum assumpsit, & ab itinere apostolicæ sedis removit, & continuatim apostolicam sedem appellantem damnavit, & carcerali custodiæ mancipavit. Privilegia tamen apostolicæ sedis vos oblivioni tradere nullo modo debuissetis, quibus venerandi canones judicia totius ecclesiæ ad hanc deferri jubent.

6 q. 3. Mich...

VI. Patet profecto sedis apostolicæ (cujus auctoritate majus non est) judicium a nemine fore retractandum, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Nec de ejus judicio canones unquam præceperunt judicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius sequenda decreta mandaverunt.

15. q. ... Episc... Galli...

VII. Auctoritatem venerabilium prædecessorum nostrorum secuti, & nominatim beatissimi papæ & martyris Alexandri, quinti a beato Petro, ab omnibus juramentis & cujuscumque obligationibus, quibus illi sese coacti violentia impiorum obligaverunt, absolvimus, & ne illa serventur, vetamus, tam archiepiscopum Trevirensem, quam ejus præpositum, & omnes qui tunc temporis capti se illis quoquomodo obligaverunt. Neque ullam eos proinde infamiam vel calumniam, aut a suis bonis sequestrationem unquam auctore Deo & sanctis apostolis & nostris prædecessoribus, sustinere permittimus, sicut per prophetam dominus dicit: *Dissolve colligationes impietatis, &c.*

Isa. ...

17 q. ... mini... nibu...

VIII. Nemini est de sedis apostolicæ judicio judicare, aut illius sententiam retractare permissum, videlicet propter Romanæ ecclesiæ primatum Christi munere in beato Petro apostolo divinitus collatum.

25. q. ... quis... vers... nod... dens...

IX. Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, vel decreta pro catholica fide vel ecclesiastica disciplina, pro correctione imminentium vel futurorum malorum, a sedis apostolicæ præsule salubriter promulgata contempserit, anathema sit.

35. q. ... tent... Mic... imp...

X. Sententiam Romanæ sedis non negamus posse in melius commutari, cum aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum vel temporum seu gravium necessitatum, dispensatione quadam ordinare decreverit: quoniam & egregium Paulum apostolum dispensatorie legimus quædam fecisse, quæ postea reprobasse legitur. Quod tamen observandum est, quando illa Romana videlicet ecclesia discretissima consideratione fieri delegerit: non quando ipsa quæ bene sunt diffinita retractare voluerit.

De... Dis... cle...

XI. Ecclesia, id est, catholicorum collectio, quomodo sine apostolicæ sedis instituetur nutu, quando juxta sacra decreta, nec ipsa debet absque præceptione

ceptione papæ basilica noviter construi, quæ ipsam catholicorum intra semet amplecti catervam dignoscitur.

De decretis Romanorum pontificum. Tit. V.

I. Quod a sedis apostolicæ rectoribus plena auctoritate sancitur, nullius consuetudinis occasione removeatur.

II. Si Romanorum pontificum decreto ceterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ita ut quod vere sedes apostolica probavit, hodie teneatur acceptum: & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quanto potius ea quæ ipsa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis & multifariis ecclesiæ necessitatibus & fidelium * moribus diverso tempore scripsit, omni honore debent præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet necessitatibus vel opportunitatibus, discretione vel dispensatione magistra, reverenter assumi, *&c.*

III. Si decreta Romanorum pontificum non habetis, de neglectu atque incuria estis redarguendi: si vero habetis & non observatis, de temeritate estis corripiendi & increpandi.

De imperatoribus. Tit. VI.

I. Imperator suis reipublicæ quotidianis administrationibus debet esse contentus, non usurpare quæ sacerdotibus domini solum conveniunt.

II. Ubi legistis, imperatores antecessores vestros synodalibus conventibus interfuisse, nisi forte in quibusdam ubi de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis, quæ non solum ad clericos, verum etiam ad laicos & ad omnes omnino pertinet Christianos?

III. Denique hi, quibus tantum humanis rebus, non divinis præesse permissum est, quomodo de his, per quos divina ministrantur, judicare præsumant, penitus ignoramus.

IV. Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, idem rex & pontifex, actibus propriis & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit, ut Christiani imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus uterentur: quatenus spiritualis actio a carnalibus distaret incursibus, & Deo militans minime se negotiis sæcularibus implicaret: ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset sæcularibus negotiis implicatus.

V. Satis evidenter ostenditur, a sæculari potestate nec solvi prorsus nec ligari pontificem, quem constat a pio principe Constantino Deum appellatum, cum nec posse Deum ab hominibus judicari manifestum est.

VI. Non quales sacerdotes domini sint, sed quid de domino loquantur, est vobis magnopere prævidendum. Nec in vicariis beati Petri apostoli vobis est attendendum quid sint, sed quid pro correctione ecclesiarum, quid pro salute vestra satagant. Nec enim illos dicetis inferiores scribis & pharisæis sedentibus super cathedram Mosis, de quibus dominus præcepit, dicens: *Quæcumque dixerint vobis, facite*, &c.

De regibus. Tit. VII.

I. Relatum est nobis quod quicumque ad episcopatum in regno tuo provehendus est, nonnisi faventem tibi permittas eligi. Idcirco apostolica auctoritate, sub divini judicii obtestatione, injungimus tibi, ut in Trevirensi urbe & Agrippina Colonia nullum eligi patiaris, antequam relatum super hoc nostro apostolatui fiat.

II. Quæ Lotharius rex nepos vester fecit, accusatione non indigent. *Manifesta* enim *sunt*, teste apostolo, *opera carnis, fornicatio, immunditia*, &c. In manifestis enim calliditate accusantium non opprimitur reus, nec tergiversatione proprium crimen celatur, cum culpa sub oculis omnium sponte se ingerat; atque ideo in talibus judiciarius ordo non requiritur.

III. Scelus quod Lotharius rex (si tamen rex veraciter dici possit, qui nullo salubri regimine corporis appetitus refrenat, sed lubrica enervatione magis illicitis ejus motibus cedit) in duabus scilicet feminis Theutberga & Vvaldrada commisit, omnibus manifestum est: sed dudum episcopos Theutgaudum & Guntharium, in tali facto eum habuisse tutores atque fautores, pene totus orbis undique ad limina seu sedem confluens apostolicam referebat. Igitur decernente nobiscum sancta synodo in præsentia depositi, & ab officio sacerdotali excommunicati, atque a regimine episcopatus alienati indubitanter existunt.

IV. Præcipue Vvaldradæ pellicis tuæ, & dudum a te repudiatæ, communionem declina. Excommunicata est enim, & usque ad præsentiam nostram ab omni contubernio Christianorum sequestrata. Excommunicata est, ne cum ea pari mucrone percellaris sententiæ, ac pro unius mulierculæ passione vinctus & obligatus ad perenne traharis exitium.

V. Ita corporis tui motibus cedere consensisti, & relaxatis voluptatum habenis temetipsum in lacum miseriæ & in lutum fæcis prohibitum dejecisti, ut qui positus fueras in gubernatione populorum: effectus sis ruina multorum. Probat hoc Theutgaudi & Gunthari dudum episcoporum legitimus casus, qui pro eo quod te minime competenter erudierint, quinimo, quia prævaricationem tuam argumentis suis tegere, & sub quadam justitiæ specie fucatis quibusdam exquisitis adinventionibus æquitatem obruere studuerunt, nostra sunt apostolica depositi auctoritate, & ab omni episcopatus regimine regulariter sequestrati.

VI. Excellentissimus rex Carolus apostolatum nostrum consuluit, quid agendum sit de his qui cum Ingeltrude sæpe damnata communicant femina: quoniam eam cum communicatoribus suis & fautoribus pari vinculo anathematis constat esse astrictam. Quapropter nunc beatitudini tuæ injungimus, ut super hoc nostra auctoritate fretus, curam de his sumere studeas. Et quia docta divinitus sanctitas tua valde novit, aliud esse ex necessitate, aliud ex ignorantia, atque aliud quod de studio delinquitur, istudque posterius duobus prioribus districtius esse puniendum: idcirco solerter invigilet, & cauta districtione singulorum modos dijudicet: quatenus qui ex necessitate aut ignorantia delinqunt, auctoritate nostra per te absolvantur. Illos autem qui studio suo obligantur, & contemptu interdicta nostra postponunt, nonnisi digna satisfactione præveniente volumus a te prorsus absolvi.

VII. An non districta ultione feriendus es, qui in duabus uxoribus adulterium Lamech & flagitium imitatus esse dignosceris? quod dominus nonnisi post septuaginta septem generationes suo salutifero adventu delevit, cum Cain fratricidium septima generatione aquis abolitum sit cataclysmi, id est, diluvii.

De patriarchis & archiepiscopis. Tit. VIII.

I. Episcopos per Æmiliam non consecres, nisi post electionem vel consensum cleri & populi.

II. Hæc est ordinatio Dei patris tui, & hæc est lex ecclesiæ matris tuæ, videlicet, ut omnes episcopos regni

Lotharius. Carolo regi Francorum. Gal. 1.

Ibid. c. fi. Episcopis per Galliã, Italiam, & Germaniã constitutis.

11 q. 3. Præcipue. Lothario regi.

Ibid. c. Ita corporis. Eidem.

Ibid. Excellentissimus. Hincmaro Rhemorum archiepiscopo.

24. q. 3. An non. Lothario regi. Gen. 6.

Dist. 63. Episcopos. Ioanni Ravennati archiepisc. 3. q. 6. Hæc quippe.

Salomoni regi Britonum.

regni tui ad Turonensem archiepiscopum mittere A non detrectes, ipsiusque judicium postulare non dedigneris. Ipse est enim metropolitanus, & omnes episcopi regni tui suffraganei ejus sunt, sicut conscriptiones prædecessorum meorum evidenter ostendunt. Neque enim ecclesias Dei per discordias regum divisionis aliqua damna pati necesse est, cum (quantum ex se est) pacem quam prædicant, servare studeant in invicem & in omnes.

9. q. 3. Conquestus. Bituricensi archiepiscopo.

III. Conquestus est apostolatui nostro frater noster Sigebodus archiepiscopus Narbonensis, quod clericos suos, eo invito, ad judicium tuum venire compellas, & de rebus ad ecclesiam suam pertinentibus, eo inconsulto, quasi jure patriarchatus tui disponas: cum hoc neque antiquitas (cui sancti patres sanxerunt reverentiam) habeat, & auctoritas sanctorum canonum penitus interdicat, nisi forte B pro causis, quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad patriarcham suum provocaverint per appellationes, vel si episcopus suus decesserit, res ecclesiæ suæ judicio tuo dispensare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil privilegii habere præ ceteris episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus.

11 q 3. Theutgaudum. Omnibus episcopis Galliæ & Germaniæ.

IV. Theutgaudum Treverensem primatem Belgicæ provinciæ, & Guntharium Agrippinæ Coloniæ archiepiscopos, nunc coram nobis & sancta synodo sub gestorum insinuatione, qualiter causam Lotharii regis & duarum mulierum ejus, Theutbergæ scilicet & Vvaldradæ, recognoverint & judicaverint, scriptum super hoc propriis C manibus roboratum offerentes, & sententiam quam a sede apostolica in Ingeltrudem uxorem Bosonis, sanctissimus frater noster archiepiscopus Mediolanensis Thado & ceteri coepiscopi nostri petiverunt emittendam, & nos divino succensi zelo, sub anathematis attestatione canonice protuleramus, publice se viva voce violasse confitentes: in quibus omnibus invenimus eos apostolicas atque canonicas sanctiones in pluribus excessisse, & æquitatis normam nequiter temerasse: ab omni judicamus sacerdotii officio manere penitus alienos. Et ideo sancti Spiritus judicio, & beati Petri per nos auctoritate, episcopatus exutos regimine consistere diffinimus.

De sacris ordinibus. Tit. IX.

Dist. 23. Præterea. Rodulfo Bituricensi archiepiscopo. 1. quæst. 1. Statuimus. c. 2.

I. Quæ in consecrationibus & ordinibus observanda sint, beati Innocentii papæ canonica decreta, præsertim principia paginæ ad Decentium Eugubinum episcopum emissæ, affatim edocebunt.

II. Simoniaci simoniace ordinati vel ordinatores, secundum ecclesiasticos canones, a proprio gradu decidant. Simoniaci quoque simoniace a non simoniacis ordinati, similiter ab officio male accepto removeantur. Simoniacos autem non simoniace a simoniacis ordinatos, misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere.

De episcopis. Tit. X.

Dist. 34. c. 1. Alvino archiepisc. Ianuensi.

I. Episcopi ab omni bestiarum vel volucrum venatione penitus alieni existere, & ab immoderata filiarum suarum familiaritate, unde mala oriatur fama, abstinere debent. Nullum enim sanctum (ut ait beatus Hieronymus) venatorem legimus.

D 43. c. si. Mich. imp. 1 Cor. 9.

II. Episcopis dispensatio cælestis seminis injuncta est. Væ si non sparserint, væ si tacuerint, sicut vas electionis formidat & clamat.

6. quæst. 3. Denique.

III. Si qualibet ambiguitas vel aliqua fortasse super Suffredi examinatione vel episcopatus abrenuntiatione oborta fuisset contentio, ex more ad sedem apostolicam referri convenerat, & nostra his omnibus debuerunt cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omissum est hactenus, dolemus. Dilectissimi igitur gloriam vestram vehementer efflagito, ut jam dictus Suffredus episcopus proprio restituatur episcopio: & hic, si aliquid reprehensione dignum gessit, postea vel correctione vel digna animadversione diffinietur.

7. q. 1. Pontifices. Alvino Ianuensi archiepiscopo.

IV. Pontifices qui aliqua occupantur infirmitate vel ægritudine, abjiciendi non sunt: nec alii in loco eorum consecrandi sunt, nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quod si de ministerio sibi concesso conqueruntur, quæ licita sunt sacerdotes expleant. In his vero quæ his præsumere non licet, vicinorum usque ad recipiendam sanitatem episcoporum auxilia subrogentur.

Ibidem. eodem. Eidem.

V. Episcopos vero, qui dominici gregis suscipiunt curam atque solicitudinem, ab administratione eorum discedere non oportet, ut accepti talenti pulcritudo non deleatur, sed certamen eorum salubriter augeatur, & triplicetur fructus.

Ibidem. Scisci[tari]s. Huntfri[do] Morine[nsis] ecclesiæ episcop[o].

VI. Sciscitaris, utrum cum a Nortmannis de episcopio depellaris, debeas de cetero in monasterio conversari. In quo scias carissime frater, quod si perniciosum est proretam in tranquillitate navim deserere, quanto magis in fluctibus? Ubi non dicimus, quod persecutorum non fugiamus, maximeque paganorum, insidias, cum ad tempus sæviunt, & ob multitudinem delictorum nostrorum nocendi facultatem divinitus assequuntur, præsertim cum eis prodire ultro non debeamus, & multos prophetas & apostolos, ipsum quoque dominum hujusmodi fugisse insecutores, luce clarius constet: sed quod præcipue nos, qui tamquam arietes ducatum gregibus præbemus, imo qui & horum pastores sumus, Deo auctore, cum eis in periculis pro viribus persistere pro certo convenit. Et cum tranquillitas reddita divina fuerit pietate, sopitaque furentium infestatio, mox gregem perquirere, & in unum colligere, & ejus animos cælestis patriæ pace potissimum securitate prædicata sursum erigere debemus.

23. quæ[st]. Repreh[ensi]bile. Carolo [re]gi Fra[nco]rum.

VII. Reprehensibile valde constat esse quod subintulisti, dicendo, majorem partem omnium episcoporum die noctuque cum omnibus aliis fideli- D bus tuis contra piratas maritimos invigilare, & ob id episcopi impediantur venire: cum militum Christi sit, Christo servire: milites vero sæculi serviant sæculo, secundum quod scriptum est: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.* Quod si sæculi milites militiæ student, quid ad episcopos & milites Christi pertinet, nisi ut vacent orationibus.

2. Tim. 2.

De con[s]. D. 1. Po[rro]. Rodulf[o] Bituric[ensi] archiep[iscopo].

VIII. Porro *Gloria in excelsis Deo* ab episcopis in cœna domini intra missarum solennia more nostro dicenda est. Pallio vero apostolico eadem die uti est illis licitum, quibus est ab apostolica sede per- E missum.

De presbyteris. Tit. XI.

Dist. 3[2]. Nullus. Omnib[us] episcop[is].

I. Nullus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere aut subintroductam mulierem.

Dist. 5[0]. Sacerd[otes]. Carolo [ar]chiepis[co]po Mo[gun]tino & suffrag[aneis]. Ibidem. Studea[nt]. Osvald[o] coepisc[opo].

II. Sacerdotes si in fornicationis ceciderint laqueum, & criminis manifestus sive ostensus sit actus, sacerdotii honorem habere non possunt, secundum canonicæ institutionis auctoritatem.

III. Si presbyter aliquem percusserit, non ad mortem, pro percussione pœnitentiam agat, & aliquanto tempore a missarum solenniis suspendatur. Si vero qualicumque percussione ejus aliquis mortuus fuerit, nulla ratione ministrare sacerdotis

cerdotis more debet: quoniam etsi voluntatem occidendi non habuerit, furor tamen & indignatio in omnibus, & præcipue in Dei ministris, multipliciter inhibetur atque damnatur.

IV. Presbyter iste dicit se falsis criminibus impetitum, & ab ecclesia sua, non convictum neque confessum, irrationabiliter fuisse ejectum. Nam tua diligentia per tres vices inquisitione facta, nulla in se neque de fornicationis crimine, neque de homicidii confessione, de quibus impetebatur, reperiri potuit culpa. Idcirco magnopere monemus reverentiam tuam, ut quæ; te forte ignorante, Gieziaca cupiditate peracta esse videntur, tuæ fraternitatis censura celeri emendatione corrigantur, scilicet restituendo ecclesiæ propriæ jam dictum sacerdotem, atque ei reddendo tua pietate pristinum quem perdidit honorem.

V. Sciscitantibus vobis, si a sacerdote, qui fuerit comprehensus in adulterio, sive de hoc sola fama respersus est, debeatis communionem recipere nec ne, respondemus: Non potest aliquis quantumcumque pollutus sit, sacramenta divina polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt. Qualiscumque enim sacerdos sit, quæ sancta sunt coinquinari non possunt. Idcirco ab eo, * quotcumque judicio episcoporũ reprobetur, communio percipienda est: quoniam mali bona administrando se tantummodo lædunt. Fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis vero lumen in tenebris administrat: & unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumite ergo ab omni sacerdote intrepidi Christi mysteria, quia omnia in fide Christi purgantur (fides est enim, quæ hunc mundum vincit) & quia non dantis meritum, sed accipientis fit, dicente beato Hieronymo: Ad credendum omni animæ baptismus est perfectus, & in omni sacerdote corpus Christi est perfectum.

VI. De presbyterorum flagellatoribus & occisoribus, prædonibus scilicet, qui sæculari brachio minime coercentur, juxta præceptum domini placet, ut fraterno amore conveniantur secundo & tertio: qui requisiti si te non audierint, conveniente ecclesia, eos sacra communione privare, atque si in sua obstinatione permanentes sacerdotalia monita forte contempserint, ab ecclesiæ compage sub anathematis interdictione resecare licentiã tribuimus.

De clericis. Tit. XII.

I. Clericus, qui per ordines ecclesiasticos usque ad subdiaconatum caste vixit, uxorem ducere non potest. Nullis enim datur licentia, exceptis illis, quibus ecclesiastica regula uxorem habere permittit.

II. Clericum, qui paganum occiderit, non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere etiam debet acquisito, homicida enim est. Nam discreti sunt milites sæculi a militibus ecclesiæ, quibus militare sæculo non convenit.

III. Hi qui arborem incidere videntur, si contigerit, ut cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles sunt atque innoxii: quia nec voluntate eorum, nec desiderio homicidium perpetratum est. Si vero aliqua culpa eorum vel neglectu, morientis hominis interitus cognoscitur advenisse, abjiciendi sunt a gradu, & in sacro ordine nullatenus suscipiendi.

De votis monasticis. Tit. XIII.

I. Femina quæ post obitum mariti sui sacrum velamen super caput suum imposuit, & finxit se sub eodem velamine monialem esse, postea vero ad nuptias rediit, debet pœnitentiam agere de illusione nefanda, & reverti ad id quod spopondit.

II. Præsens clericus, nomine Lambertus, una cum patre suo nomine Atto, quondam videlicet comite, nunc autem clerico, ad limina apostolorum properans, adiit præsentiam nostram, asserens qualiter idem pater ejus in laicali adhuc ordine, in prædiis propriis ædificasset duo monasteria, voluntatem gerens, ut post suum decessum, præsens ejus filius Lambertus, in locum ejus succederet, quem infra teneram ætatem inter octavum & decimum annum constitutum, memoratus pater proprio arbitrio, absque regulari institutione, extra omnem illius voluntatem cucullam induit. Igitur post quoddam ipsius temporis spatium (ut ipse dicit) Salomon episcopus, cum quibusdam aliis, absque patris oblatione, vel abbatis percepta benedictione, eumdem Lambertum monasticum habitum induere fecit (ut ferunt) invitum. Et sub hac occasione, paterna seu materna hereditate a fratribus suis privatum esse, atque contra omnem (ut dictum est) voluntatem suam quasi regularem illum monachum permanere volunt. Et infra: Quapropter consulte psalmographi verba recolentes, quibus voluntarie se Deo sacrificare pronuntiat, & voluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu Dei obsecrat, præsentem clericum nomine Lambertum minime debere existimavimus sub tali violentia fieri monachum. Quod enim quis non eligit nec optat, profecto non diligit, quod autem non diligit, facile contemnit. Nullum ergo bonum, nisi voluntarium. Idcirco dominus non ferendam in via virgam, per quam violentia ulli inferatur, præcepit, *&c.*

III. Vidua quidem, quæ capiti sacrum velamen imposuit, si inter ceteras velatas feminas in ecclesia oraverit, & oblationes cum illis obtulerit, si professa est se in eodem habitu permanere, spondens nunquam religionis velamen deponere, a religionis observantia discedere non præsumat.

De laicis. Tit. XIV.

I. De presbyteris, vobis qui laici estis, nec judicandum est, nec de vita eorum quidquam investigandum, sed episcoporum judicio, quidquid id sit, est reservandum.

II. In scripturis narratur Constantinus imperator dixisse: Vere si propriis oculis vidissem sacerdotem Dei, aut aliquem eorum qui in monachi habitu circumamicti sunt, peccantem, chlamydem meam exspoliarem & cooperirem eum, ne ab aliquibus videretur. Hoc dicimus, cautos vos reddere cupientes, ut si de domini sacerdotibus (qui jure patres animarum dicuntur) aliquid contigerit vos audire, quod confusionem piis mentibus ingerat, non " infrunitum, sed pudoratos filios Noe imitantes, patriam de reliquo verecundiam contegatis, ut affluenti (quemadmodum & illi) benedictione repleri, moderante domino, mereamini.

De ecclesiis. Tit. XV.

I. Nulla ædificia in atrio ecclesiæ ponantur, nisi tantum clericorum.

II. De rebus quæ semel Deo contributæ atque dicatæ sunt, & postea sub occasione concessionis principum a quibusdam invaduntur, atque diripiuntur, sancimus ut prius consulatis principem ad resecandam tam præsumptivam factionem, & cognoscendum, utrum sit illius concessio, an invasoris præsumptio. Quod si principis inordinata fuerit largitio, & ipse princeps sit pro emendatione redarguendus: si autem invasoris declaratur præsumptio, usque ad emendationem, excommunicationis sit vindicta coercendus.

III.

archiepisc. * Adoni 20. q. 3. Præsens. Omnibus episcopis in regno Ludovici.

Psal. 53.

Matth. 10.

17. q. 1. Vidua. Carolo archiepiscopo Moguntino, & ejus suffrag.

Dist. 18. c. fi. Ad consulta Bulgarorum.

Dist. 96. In scripturis. Ludovico II. imp.

Gen. 9. " Cham patrem Chanaan

22. q. 1. c. Nulla. Ex ejus decretis. 12. q. 2. De rebus. Adoni Viennensi archiepisc.

17. q. 4. Sicut antiquitus. Omnibus episcopis.

III. Sicut antiquitus a sanctis patribus statutum est, statuimus, ut major ecclesia per circuitum XL. passus habeat. Capellæ vero vel minores ecclesiæ XXX. Qui autem confinia eorum confringere tentaverit, aut personam hominis, aut bona ejus inde subtraxerit, nisi publicus latro erit, quousque emendet, & nisi quod rapuerit reddat, excommunicetur.

De baptismo. Tit. XVI.

De conse. Dist. 4. A quodam. Ad consulta Bulgarorum. cap. 104. Act. 2. 19. †Deest aliquid. vide c. 104. respons. ad consulta Bulgar. " Hæc observavit Binius.

I. A quodam Judæo, nescitis utrum Christiano an pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid inde sit agendum consulitis. Hi profecto, si in nomine Trinitatis: vel tantum in nomine Christi sicut in actibus apostolorum legitur baptizati sunt, (unum quippe idemque est, ut sanctus Ambrosius exponit) † quia non illorum, sed ejus est, rebaptizari non debent.

Ob hunc canonem Magdeburg. Nicolaum I. erroris redarguunt, " sed valde imperite; cum ille docuerit, in nomine Christi baptizare posse eadem ratione, qua apostoli Act. 2. 8. 10. 11. & 19. de facto baptizarunt. Ita Suarez, tomo 3. de sacramentis disputatione 21. sectione 3. Bellarminus lib. 4. de Romanis pontificibus cap. 12. Nicolaum falsæ & erroneæ sententiæ non aliter quam privatum doctorem adhæsisse ait. Quam sententiam omnes communiter doctores amplectuntur.

Ibid. Catechismi.

II. Catechismi baptizandorum, a sacerdotibus uniuscujusque ecclesiæ possunt fieri, sicut in hac sancta Romana ecclesia (cui Deo auctore ministerium exhibemus nostri famulatus) solenniter fieri comprobantur.

De pœnitentia. Tit. XVII.

12. quæst. 2. De viro. Frotario archiepiscopo Burdigalensi.

I. De viro nefando, Burgando nomine, qui rabie insana commotus, diabolicis se irretire laqueis non dubitavit, atque gentilium more per abrupta itinera & compita insidians, vobis in vestræ ecclesiæ villa una cum clericis vestris manentibus, & populum salubribus instruere dogmatum monitis decertantibus, paneque spiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile propriæ salutis desiderium habentibus sancta apostolorum Petri & Pauli limina visitare, collectis malitiæ suæ sequacibus, & iniquitatis complicibus, nefarias invasiones & deprædationes violentas inferre, dæmoniaco ausu præsumpserit, & ut epistolæ vestræ textus eloquitur, sacrum altare, sacraque dominici corporis & sanguinis vasa, insuper & sanctum chrisma pollutis arripere manibus, quasi vilia & ad communem usum apta, præsumpserit: dilectio nos vestra consulit, si ipse vel qui cum eo in tam impio & iniquo scelere fuerunt, ad pœnitentiam quandoque gratia tacti divina, venire voluerint, quo eos pœnitentiæ vinculo constringatis, institutionis nostræ censuram exposcere curastis. De quibus tamen si ita est, jubemus, cum ad pœnitentiam quandoque reverti acceleraverint, uno anno extra ecclesiam Dei consistere, cujus sacratissima vasa extra ritum fidei Christianæ deripiendo auferre non dubitaverunt. Secundo vero anno ante fores ecclesiæ sine communione maneant. Tertio vero anno ecclesiam Dei ingrediantur, & inter audientes adstent sine oblatione, non manducantes carnem neque bibentes vinum, præter nativitatis & resurrectionis dominicæ dies. Quarto præterea anno (si his prioribus tribus annis eorum fructuosus fuerit pœnitentiæ labor) communioni fidelium restituantur, totaque mentis intentione spondentes talia se ulterius nunquam facturos, corpus & sanguinem domini suscipere mereantur, & usque ad septimum annum tribus in hebdomada diebus sine esu carnium & vini potatione maneant pœnitentes.

26. quæst. De his.

II. De his vero qui pro criminibus pœnitentiam egerunt, & ad cingulum militiæ convertuntur, constat eos contra sacras regulas agere: verum quia crimina non æqualia sunt, perhibes quoque alios horum, propter nimiam hebetudinem in desperationem cecidisse, alios ob hoc ad paganos fugisse: tibi hoc committimus decernendum, nimirum qui loca & tempora * religionis illius, & modum culpæ, nec non & pœnitentiam & gemitus hominum ad confessionem venientium præsens positus inspicere vales.

* regio

33. q. 2. Interfectores. Rodulfo Bituricensi archiepiscopo.

III. Interfectores suarum conjugum sine judicio, cum non addis, adulterarum, vel aliquid hujusmodi, quid aliud habendi sunt quam homicidæ? ac per hoc ad pœnitentiam redigendi? Quibus penitus conjugium denegatur, exceptis adolescentulis, de quibus est beati Leonis papæ vigesimaquinta regula decretalium; imo indulgentia, observanda.

Ibid. c. Latorem. Rataldo episcopo sanctæ ecclesiæ gentotensis.

IV. Latorem præsentium matricidam esse cognovimus, cui præcipimus, ut sub pœnitentiæ jugo permaneat, ita ut per annum integrum ecclesiam non egrediatur, sed ante fores basilicæ stans, & orans & deprecans Deum perseveret, qualiter tanto eripiatur piaculo. Completo vero anni circulo, introeundi in ecclesiam licentiam habeat, tantum inter audientes stet, sed nondum communicet. Completis autem trium annorum curriculis, sacræ communionis ei gratia concedatur. Oblationes vero non offerat, nisi prius aliorum septem annorum curricula expleantur. His autem omnibus annis atque temporibus carnem non manducet, nec vinum bibere præsumat, exceptis festivis diebus atque dominicis, & a pascha usque ad pentecosten. Et quocumque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, sed pedibus proficiscatur, arma non sumat nisi contra paganos. Iejunet autem tribus diebus per hebdomadam usque ad vesperam: a propria & legitima conjuge non separetur, ne in fornicationis voraginem corruat, quod ne fiat optamus. Si autem ante annorum trium cursum finis vitæ illius appropinquaverit, corporis & sanguinis domini nostri particeps fiat. Sin autem, ut supra statuimus efficiatur. Tamen si illius conversionem & lacrymarum fontem in omnibus videritis floridis actionibus & optimis operibus pullulare, humanius circa eum solicitudo pervigil appareat, mitisque in omnibus demonstretur.

Ibid. c. seq Ad consulta Bulgarorum. Conc. Vvorm. cap 33.

V. Si quis cum duabus sororibus fuerit fornicatus, aut cum his personis, de quibus sancta scriptura prohibet, si dignam egerit pœnitentiam, & castitatis non valuerit continentiam sustinere, liceat ei legitimam in conjugio uxorem accipere. Similiter & mulier quæ tali fuerit scelere lapsa, ut fornicationis non perducatur ad chaos. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus solummodo statuimus.

De matrimonio. Tit. XVIII.

27. q. 2. Sufficiat.

I. Sufficiat solus secundum leges consensus eorum, de quorum quarumque consensu & conjunctionibus agitur. Qui solus si defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

Ibid. c. Scripsit. Carolo regi Fratrum.

II. Scripsit nobis Theutberga regina, se regia dignitate vel maritali copula velle exui, & sola vita privata esse contentam desiderare. Cui nos scripsimus, non aliter hoc fieri posse, nisi eamdem vitam conjux ejus Lotharius elegerit. Nam licet sit scriptum: *Quod Deus conjunxit homo non separet:* Deus autem, & non homo, separat, quando divini amoris

Matth.

amoris intuitu, ex consensu utriusque conjugis matrimonia dissolvuntur. Aliter autem fieri mutuam separationem vestram prohibemus.

III. Ubi non est consensus utriusque, ibi non est conjugium. Ergo qui pueris dant puellas in cunabulis, & e converso, nihil faciunt, nisi uterque puerorum, postquam venerit ad annos discretionis, consentiat.

IV. Nostrates tam mares quam feminæ, non ligaturam auream vel argenteam, aut ex quolibet metallo compositam, quando nuptialia fœdera contrahunt, in capitibus deferunt: sed post sponsalia, quæ futurarum sunt nuptiarum promissio, fœdera quoque consensu eorum, qui hæc contrahunt, & horum quorum in potestate sunt, celebrant. Et postquam arrhis sponsam sibi sponsus per digitum fidei annulo insignitum desponderit, dotemque utrique placitam sponsus ejus, scripto pactum hoc continente, coram invitatis ab utraque parte tradiderit, aut mox, aut apto tempore, ne videlicet ante tempus lege diffinitum, tale quid facere præsumant, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur. Et primum in ecclesiam domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo, per sacerdotis manum statuuntur, sicque demum benedictionem & velamen cæleste suscipiunt.

V. Lotharius rex in commonitorio profitetur, Vualdradam se a patre præmissis dotibus accepisse, & sororem postmodum admisisse Hucberti. Ubi primum diligenti investigatione inquirite. Et si eumdem gloriosum regem prædictum Vualdradam præmissis dotibus coram testibus, secundum legem & ritum quo nuptiæ celebrari solent, per omnia inveneritis accepisse, & publica manifestatione eadem Vualdrada in matrimonium ipsius admissa est, restat, ut perscrutemini, cur illa repudiata sit, vel filia Bosonis admissa. Sed quia idem gloriosus rex, metu Theutbergam admisisse se dicit, metu unius hominis tantus rex non debuit contra divinum præceptum in immane præcipitium mergi. In hoc certo se magis reprehensibilem ostendit, in quo amorem Dei amori mundi postposuit, cum nec etiam occisores corporis sint timendi, contra justitiam hominem impellentes. Nihil itaque vobis aliud præcipimus, manifestatione sua eodem rege convicto, nisi ut secundum canonicam auctoritatem, nostra vice freti, causam illius diffiniatis, *&c.*

VI. Quidquid mulier contra te cogitaverit, aut fecerit, vel si te accusaverit, non est (excepta causa fornicationis) rejicienda, vel odio prorsus habenda.

VII. Hi qui matrimonium sani contraxerunt, & uni ex duobus dementia, aut furor, aut aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem & causam conjugia talium solvi non possunt. Similiter sciendum est de his, qui ab adversariis excæcantur, aut membris truncantur, aut a barbaris exsecti fuerint.

VIII. Inter hæc sanctitas vestra addere studuit, ut si cujus uxor adulterium perpetraverit, utrum marito illius liceat secundum mundanam legem eam interficere: sed sancta Dei ecclesia mundanis nunquam constringitur legibus. Gladium non habet nisi spiritualem, qui non occidit, sed vivificat.

IX. Nec uxorem ducere, nec convivia facere in quadragesimali tempore convenire posse ullo modo arbitror.

De impedimentis matrimonii. Tit. XIX.

I. Nosse desideras utrum mulier quæ viri filium ex alia femina genitum de sacro fonte levaverit, postmodum possit cum eodem viro copulari. Quos ideo conjungi posse decernimus, quia secundum canones sacros, nisi amborum consensu, nullius religionis obtentu debet conjux dimittere conjugem. Pertinet autem ad ingens uxoris exitium, quæ habens odio virum, vel infirmitatem ejus non considerans, quasi causa pietatis operatur impietatem, maxime cum apostolus præcipiat: *Nolite*, inquiens, *fraudare invicem, nisi ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.*

II. De his qui filiastros suos ad confirmationem coram episcopis tenent, id est, qui filios uxoris suæ de priori viro dum chrismantur ab episcopis, super se sustinent, si in scientia, (sicut asseris) fiat, licet sit peccatum, non tamen usque ad separationem conjugii puniendum est. Lugeant tamen, & digna pœnitentia hoc diluentes domino dicant: *Delicta ignorantiæ meæ ne memineris.*

III. Ita diligere debet homo eum qui suscepit ipsum de sacro fonte, sicut patrem: Item: Est inter fratres & filios spirituales gratuita & sancta communio, quæ dicenda non est consanguinitas, sed habenda spiritualis proximitas. Unde inter eos arbitror non posse fieri quodlibet legale conjugium. Quandoquidem nec inter eos qui natura, & eos qui adoptione filii sunt, venerandæ Romanæ leges matrimonia contrahi permittunt. Item: Si inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio jungit: quanto potius a carnali oportet inter se contubernio cessare illos, quos per cæleste sacramentum regeneratio sancti Spiritus jungit? † Longe ergo congruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is, quem divina gratia potius quam humana voluntas, ut filius patris mei, vel frater meus esset elegit, prudentiusque ab alterna corporis commixtione secernitur.

IV. Sciscitatur a nobis sanctitas vestra, si aliquis homo duas commatres habere valeat unam post alteram. In quo meminisse debet scriptum esse: *Erunt duo in carne una.* Itaque cum constet, quia vir & mulier una caro per connubium efficiuntur, restat nimirum, * verum comparem constitui illi mulieri, cujus matrimonio assumpta uxor, commater esse videbatur.

V. Si quis cum matre fornicatus fuerit spirituali, anathematis, ut scitis, percutitur ictibus. Similiter & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de sacro fonte baptismatis susceperit, aut cum illa, quam ante episcopum tenuerit, cum sacro chrismate fuerit uncta, fornicationis perpetraverit scelus, legitimam tamen, si habuerit, non dimittat uxorem.

VI. De consanguinitate sua uxorem nullus ducat usque post generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit. Laicus vero uxorem simul & concubinam habens non communicet ecclesiæ.

De bellis. Tit. XX.

I. Monomachiam in lege non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus, cum hæc & hujusmodi sectantes, Deum solummodo tentare videantur.

II. Quin etiam præfato fratri nostro, filiisque Trevirensis ecclesiæ, illiusque defensoribus, hæc in mandatis damus, ut spirituali simul & materiali gladio tamdiu malignos illos eorumque fautores insequantur, quousque cum integritate possessiones, vel quæcumque res ecclesiasticæ hoc facto vel quocumque pacto distractæ seu direptæ sunt, revocentur.

Marginalia (left column, partly cut off): ...c. I. — ... ates. ...sulta ...r. — ... 2. ...arius. ...doaldo ...nensi, ...anni ...lens. ...opis. — ...q. 5. ...idquid. ...consulta ...gar. — ...q. 8. ...qui. ...colo ...gunti... ...si archi... ...scopo. — ...q. 2. ...er hæc. ...vino ar... ...episcopo ...uensi. — ...q. 4. ...ec uxo... ...m. ...d consul... Bulgaro... ...m. — ...q. 1.

Marginalia (right column): Nosse. Salonitano episcopo. — 1. Cor. 7. — Ibidem. De his. Rodulfo Bituricensi archiepisc. — Psal. 24. — 30. q. 5. Ad consulta Bulgarorum. — † vide c. 11 ad consulta Bulgar. — 30. q. 4. c. 1. Salomoni Constantiensi episc. — Gen. 2. — 3. q. 2. Si quis. — 35. quæst. 1. De consanguinit. Suffraganeis ecclesiæ Amalfitanæ. — 2. q. 4. Monomachiam. Ex ejus decretis. — 23. q. 6. c. 2. §. Quin etiam. Episcopis Galliæ.

III. Om-

23. quæst. 5. Omnium. Exercitui Francorum

III. Omnium vestrum nosse volumus caritatem, quoniam quisquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit, regna illi cælestia minime negabuntur.

23. quæst. 8. Si nulla. Ad consulta Bulgarorum.

IV. Si nulla urget necessitas, non solum quadragesimali tempore, sed etiam omni tempore est a præliis abstinendum. Si autem inevitabilis urget importunitas, nec quadragesimali tempore pro defensione tam sua quam patriæ seu legum paternarum est bellorum præparationi procul dubio parcendum: ne videlicet Deum videatur homo tentare, si habet quod faciat, & suæ ac aliorum saluti consulere non procurat, & sanctæ religionis detrimenta non præcavet.

24. quæst. 3. Illi qui. Omnibus episcopis.

V. Illi qui peregrinos vel oratores cujuscumque sancti, sive clericos, sive monachos, vel feminas, aut inermes pauperes deprædati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obviaverint, anathematis vinculo feriantur, nisi digne emendaverint. Pax vero illa, quam " treugam Dei dicimus, fideliter observetur, sicut ab archiepiscopis & episcopis uniuscujusque provinciæ constituta est. Qui autem eam infregerit excommunicationi subdatur.

" Hæc non videntur hujus ætatis.

"**APPENDIX II. EPISTOLARUM NICOLAI PAPÆ I.

I. AD ADONEM VIENNENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Respondet variis illius consultationibus. De Lotharii regis divortio & de Alvico clerico.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Adoni sanctæ Viennensis ecclesiæ archiepiscopo.

CONSULTATIONIS vestræ ad apostolicam sedem delatos suscepimus apices, qui diversitatum negotia continentes, de his vestræ fraternitati a nobis rescribi quærebant, & utrum quædam in Dei ecclesia provide necne tenenda essent, & apostolica sanctio decerneret zelo caritatis summopere expetebant. Nempe solicitudinem vestram in talibus laudamus, & gaudentes de vobis magnis sanctitatem vestram præmiis attollimus, eo quod adeo solicitiores vos in ecclesiasticis disciplinis reddere volumus, ut unde modo lætamur, verissima & certissima inde relatione jocundissimi efficiamur. Sed quia literarum vestrarum latores, ut oportuerat, si propterea quia si post suos comites remansissent per incognita loca pravorum angerentur insidiis hominum sustinere nequaquam valentes, ideo vobis tam subito rescribere non potuimus, præcipue cum hæc sancta Romana ecclesia, canone exigente more, in suis pro ceteris solicitudinem gerat, & eodem tempore propter festi paschalis dies major nobis præter solitam alii tempori consuetudinem incumberet dispensatio ecclesiasticæ occupationis. Verumtamen vestra fraternitas congruo tempore taliter dirigere studeat, ut quod nunc flagitat, tunc de requisitis tolerabilius consequatur. De cetero monemus, & sicut dominici agri cultores estis, & pastoris vices tenetis, pastorali providentia Hlotharium gloriosum regem pro discidio prioris & assumptione alterius feminæ interim sacratis monitis & divinis increpationibus * exoremini, quatenus quod nomine dictare, opere ad exemplum subjectorum veraciter approbetur. Non sit in illo voluptatis juvenilis incontinentia, pro qua florigeræ gloriæ regnum amittat perenniter permanens. Desinat jam desinat calcare semitam iniquitatis, & per justitiæ iter incedens ad castra dominica vestris interventionibus sine vi procellarum securus perveniat. Et hæc quidem succincte transcurrimus, quia de vobis credimus, ut quæ saluti ejus conveniunt edicatis. Interea de illo clerico, Alvico nomine, quem per ordines ecclesiasticos usque ad diaconatum caste vixisse dicitis, cur nostra auctoritate uxorem duxerit miramur, & eo quod nulli unquam exceptis illis, quos ecclesiastica regula habere permittit, uxorem ducendi licentiam dedimus. Nam exemplar epistolæ quod misistis neque recognovimus, sed nec illius stylum a nobis directum fuisse meminimus. Quocirca vestra fraternitas sollicita investigatione perquirat, ut quis auctor illius epistolæ fuerit valeat inveniri, quatenus cum apostolica auctoritas mittitur non fuscetur; & si vestros legatos destinaveritis per eos ut ipsam epistolam nobis dirigatis optamus, quo cum illam contemplati fuerimus, vos de hac causa certissimos reddere possimus. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere. Data III. Kalend. Aprilis indictione XII.

D. XXXII. de illo clerico.

II. AD EUMDEM ADONEM VIENNENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Innocentii I. papæ auctoritate docet inferiores ecclesias a Romanis consuetudinibus non debere recedere.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Adoni sanctæ Viennensis ecclesiæ archiepiscopo.

SÆPE sanctitatis vestræ literas suscepimus, quæ nos monebant & obnixe rogabant, ut de ecclesiasticis causis ecclesiam vestram qualiter agere deberet instrueremus. Unde nobis nihil melius visum est, ut sanctitatem vestram ex decretis & institutis prædecessorum nostrorum doceremus, qui quo ordine ecclesia cui Deo auctore præesse dignoscimur, sive aliæ ab ipsa longe lateque fundatæ versentur, in scriptis suis evidentissime nobis tenendum reliquerunt. Beatissimus Innocentius papa ad Decentium episcopum Eugubinum, quod tuæ sanctitati semper memorari volumus, ita instruendo posuit. Si instituta ecclesiastica, ut sunt a beatis apostolis tradita, integra vellent domini sacerdotes observare, nulla varietas, nulla diversitas in ipsis ordinibus ac consecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit hoc existimat esse tenendum; inde diversa in diversis ecclesiis aut tenere aut celebrare videntur: ac fit scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi aut ecclesias non convenire, aut ab apostolis ipsam contrarietatem inditam. Quis enim nesciat, aut non advertat, id quod a principe apostolorum Petro Romanæ ecclesiæ traditum est ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, ne superduci aut introduci aliquid quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde videatur accipere exemplum? Item post alia. Oportet eos hoc sequi quod ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis affectionibus student, caput institutionum videantur amittere. Item post alia. Si prædecessores tui minus aliquid aut aliter tenuerunt, idcirco nunc respondemus, non quod te ignorare credamus, sed ut majore auctoritate

ctoritate vel tuos instituas, vel si qui a Romanæ A ecclesiæ institutionibus errant, aut commoneas, aut judicare non differas, ut scire valeamus qui sint qui aut novitates inducunt, aut alterius ecclesiæ, quam Romanæ existimant consuetudinem esse servandam. Data III. Idus Decembris, indictione XIII.

III. AD EUMDEM ADONEM VIENNENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Cur synodus non fuerit celebrata. De Arsenio legato in Gallias & Germaniam misso. Guntharium & Theutgaudum non fuisse pristino B gradui restitutos. Presbyterum Gerardi comitis alteriusve cujuslibet laici non recte appellari.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri Adoni archiepiscopo Viennensi.

MIRARIS frater cur synodum dispositam non celebraverimus, cum in ea inter cetera quæ nunc incongruunt, & longum est narrare, de negotiis quæ apud vos geruntur Deo auctore præcipue ventilare, ac una vobiscum, tecum scilicet & ceteris fratribus nostris decernere proposuerimus; & vos per quos res illarum regionum, quæ vobis C magis pro vicinitate quam nobis notæ consistunt, liquidius & sufficientius agnoscere sperabamus. & rursus quicquid Deo revelante statuendum erat, illis arbitrabamur partibus innotescendum, defueritis. præsertim cum vobis & omnibus pene ultra Alpes existentibus ecclesiarum Dei præsulibus ad synodum Romæ celebrandam, & ad hanc se convocandos fuerimus frequentius provocati, & pro hic quæ illicite perperam aguntur potissimum existamus salubriter agitati. Alias autem misimus Arsenium venerabilem episcopum apocrisiarium & missum apostolicæ sedis & consiliarium nostrum, Galliarum & Germaniæ partibus de negotiis instantis temporis quædam vobiscum rimaturum ac inventurum. Et ideo non putavimus vos debere deesse illis regionibus, quamdiu ipsum illic D me demorari constaret. Unde bene faciet beatitudo tua si illi adhæserit, & in his quæ ex nostra delegatione agenda sunt, ejus laboribus fraterne communicaverit. Asserit autem sanctitas tua quod fama ubique spargatur Theutgaudum & Guntharium dudum episcopos per nos pristino gradui restitutos. quod qualiter agi poterat dum scelus tam quod rex Lotharius in repulsione Theutbergæ reginæ, & admissione scorti commisit, quam quod Ingeltrudis apostatrix & adultera perpetravit, adhuc vigeat, cujus fautores fuere. nescimus si ipse aliquatenus animadvertis. præcipue in Gunthario, qui contra sacros canones decreta E nostra postponens, ministerium sibi vetitum juxta præcedentem consuetudinem contingere ausus est. Quamvis ergo hinc nihil usque adhuc in corde nostro teneatur, tamen si de restituendo quoquam eorum aliquid egissemus, consequenter sicut de casu, ita quoque omnibus vobis de restitutione scribere curaremus. Illud autem frater carissime, ridiculose sonuit, quod apicum tuorum gerulum nobis commendans, hunc presbyterum Gerardi inlustris comitis esse perhibueris. Vere quod hoc scribens prudentia tua dicere voluerit, vel quid super hujuscemodi verbo intellexeris, nos fateor ignoramus. Numquid Gerardus comes illum presbyterum consecravit? numquid de ipsius est diœcesi? Ubi hoc legisti? ubi hoc didicisti? Nisi quia presbyteri non specialiter ecclesiæ civitatis, aut ecclesiæ possessionis, aut martyrii, aut monasterii secundum sacras regulas ordinantur: sed in domibus laicorum constituuntur, & cum sæcularibus adeo conversantur. Ut non jam Dei, ecclesiæ cujuslibet, sed illius comitis atque illius ducis esse dicantur? ita ut impletum sit quod per prophetam dicitur: Et erit sicut populus, sic sacerdos. Quod fortasse unum est eorum, quæ cum in nomine domini convenerimus unanimiter in idipsum, oportebit decentius emendari, & tanquam venenatum elleborum amputari. Optamus fraternitatem vestram in Christo bene valere.

Osee 4.

DE SENTENTIIS ATQUE *interdictis sedis apostolicæ ad supradictum archiepiscopum.*

INTER ALIA.

I. UT archiepiscopi canonicos conventus in provinciis sibi commissis cum timore Dei faciant. ubi omnes cum venerabilibus episcopis nobiliores provinciæ conveniant; ibique integritatem fidei, & canonicarum regularum observantiam audiant, & ad tenendum ne excusari possint, subscribere doceantur.

II. Ut metropolitani vigorem ecclesiasticum reverentius servent, & sive in vita, sive in doctrina singulari auctoritate præcellant. sæculares discursus & negotia vitent, zelo pietatis inflammati adversus mundialium hominum malitiam fortius & verius insurgant. principes regni adulando non decipiant. provinciarum suarum munere divino sibi commissarum in omnibus curam habeant.

III. Ut suffraganei reverentiam & obedientiam condignam metropolitanis suis exhibeant. ad metropolitanam sedem obedientes occurrant. causas ecclesiasticas cum metropolitano suo fideliter pertractent, & ab ipso formam qualiter ipsi in ecclesia sua agant accipiant.

IV. Ut archiepiscopi & episcopi plebes vel baptismales ecclesias in diœcesibus suis more antiquo constituant, & laici a talibus cavere doceantur. ad quos reliquarum ecclesiarum tituli pertineant. ut ibi conventus celebrior populorum fiat, & doctrina fidei ac Christianitatis in unum congregatis liberius prædicetur.

V. Ut archiepiscopi cum coepiscopis suis auctoritate patrum nostrorum muniti procurent, ut sacris locis dignæ personæ præferantur, & sæcularium habitacula loca Deo dicata vel sacrata non fiant. Unde & nos pios principes ubi oportunum fuit monuimus, & propter honorem Christi caritatis suæ, quod diebus illorum depravatum & destructum est, sollicitius & melius recorrigant. Ipsi quoque archiepiscopi & episcopi cupiditatem suam cohibeant, ut laicos postmodum ab inlicita præsumptione liberius castigare valeant. neque sicut hactenus factum est ad scandalum & ruinam multorum aliena appetant, & locis ad jus suum & episcopatum non pertinentibus dominari non expostulent. sed contenti terminis suis. sicque potentialius laicorum avaritiam & incautelam reprimere poterunt.

VI. De excommunicatis publice propter publicum crimen, ut per publicam pœnitentiam recipiantur, & secundum modum facti canonica auctoritate singulis pœnitentia prolongetur.

VII. Ut non temere excommunicationes fiant, ne auctoritas episcopalis vilescat, neque absolutiones

tiones inordinate, nisi satisfactio ordinabiliter regulis patrum consentiens præcedat. A

25. q. 2. Si quis d.

VIII. Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones*, vel decreta pro catholica fide, pro ecclesiastica disciplina, pro correctione fidelium, & pro emendatione sceleratorum, vel interdictione imminentium, vel futurorum malorum a sedis apostolicæ præsule salubriter promulgato contempserit, anathema sit. " *Hoc vero postremum decretum desumptum est ex capitulo quinto concilii Romani sub eodem pontifice Nicolao anno 863. celebrati, ut suo loco monebimus.*

IV. AD EVMDEM ADONEM VIENNENSEM ARCHIEPISCOPVM.

B

Confirmatur auctoritate pontificia vetus privilegium metropoleos Viennensis.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Adoni archiepiscopo decretum perpetuum Viennensi ecclesiæ.

QVOD reverenter petiit sanctitas tua a sede apostolica &, humiliter expostulavit, ut privilegium antiquum a patribus & prædecessoribus nostris Viennensi sacræ sedi concessum renovaremus, auctoritas hujus sanctæ sedis, quia digna res petebatur, non abnuit. Sicut ergo ab antecessoribus nostris, beatissimo scilicet Leone & a reliquis C pene ad nostra tempora, tuis antecessoribus præstitum est largitione apostolica, ut juri Viennensis ecclesiæ quatuor civitates vel oppida, Gratianopolis scilicet, Valentia, Genava, Darentasia, perpetue subjectæ manerent, ita modo noster præsulatus futuris temporibus firmum & inconvulsum durare præsenti decreto constituit, & ut ad potestatem & dispositionem Viennensis metropolis pertineant immobiliter definivit. Neque tamen propterea Darentasiensis ecclesia si aliquod munus privilegii illi concessum est perdet. quia nec hoc modo Viennensis archiepiscopus & primas ipsius a nostra auctoritate postulavit, ut iisdem in tribus oppidis vel civitatibus quę nunc additæ & cõmissę videntur non ordinaret&episcopos eorũ ad se cum D opportunũ videret non advocaret. Sed ut sub jure Viennensis ecclesię ita se positum semper sciat, ut per dispositionẽ ipsius hac omnia ecclesiastice agat & ad synodum ejusdem archiepiscopi & primatis vocatus pariter cum eisdem ipsis sibi concessis occurrat. Et quantum ad generalem observationem attinet, nihil præter auctoritatem Viennensis præsulis definire præsumat. Sitque humiliter, sicut a sanctæ recordationis prædecessoribus nostris salubre firmatum & statutum est, Viennensi ecclesiæ ita suppositus, ut postmodum liberius dignitatem suam a nobis sibi concessam habere & tenere prævaleat. ne forte si aliter fecerit aut præsumpserit, non solum aliqua sibi concessa amittat, E sed etiam propter transgressionem & inobedientiam durius damnatus in futurum humilietur. Data Idus Iun. indictione XV.

EPISTOLA VENERANDI ANASTASII PRESBYTERI ET ABBATIS, ac bibliothecarii sacræ Romanæ ecclesiæ.

Mortuum Nicolaum papam nunciat, electum vero in ejus locum Hadrianum II.

Domino sancto patri Adoni venerando mihi & valde diligendo archiepiscopo, ego Anastasius sanctæ Romanæ ecclesiæ bibliothecarius plurimam opto salutem.

TRISTE tibi nuntium, proh dolor! nimium tristis & gemens transmitto. Venerabilis quippe recordationis pater & papa noster Nicolaus ab hac misera vita Idibus Novembris ad cælestem beatitudinem, ut credimus, ductus nos miseros & valde desolatos reliquit. Intrant enim post discessum ejus lupi rapaces non parcentes dominico gregi, quibus obsecro & per Deum contestor ut fortis* minas resiste, simulque deprecor ut orationes pro illo domino sedulas dirigatis. Eheu! quam sero talem virum ecclesia meruit, quam cito reliquit. Vere fateor expedierat ut sol radios suos absconderet magis quam illa os vel oculos divideret, quos usque ad punctum decessus sui ad divinum obsequium aperuit, & ad ecclesiæ profectus intentos semper exhibuit. Verum nunc congregatio omnis, quos ille vel pro diverso adulterii genere, vel pro aliis criminibus redarguit, ad hoc exarserunt, ut universa ejus opera destruere, & cuncta scripta delere meditari non metuant. Quorum conatus idcirco creditur ad effectum venire, quia imperatoris cum his manus esse falso ut credimus dicitur. Hæc ergo cunctis fratribus nuntiate, & in quibus prodesse posse confiditis, laborare pro domo Dei curate. Nam si tanti pontificis acta cassantur, vestra quæso ubi parebunt? Verum scio quia licet apud nos paucos, apud vos tamen reliquit sibi dominus plurimos qui non curvaverant genua ante Baal. Habemus autem præsulem Hadrianum nomine, virum per omnia quantum ad bonos mores pertinet valde strenuum & industrium. De quo adhuc utrum ecclesiastica negotia omnia, an partem curare velit, ignoramus. Pendet autem anima ejus ex anima avunculi mei, vestri vero Arsenii, quamvis idem eo quod inimicitias multas obeuntis præsulis pertulerit, ac per hoc imperatori faveat, a studio ecclesiasticæ correctionis paululum refriguisset. Quem cito quæso vestris sacris monitis rursus inflectite, ne diebus suis dum valet apud suum imperatorem & summum pontificem ecclesia Christi, at maxime prima. Taliter merear vestra de prosperitate semper gaudere.

EMBOLVM.

Adjuro autem ut omnibus metropolitis Galliarum intimetis, ne si hic factum fuerit concilium, sic quasi recuperationem sui status assequantur, ut in derogationem defuncti præsulis prosiliant. Præcipue vero cum hunc nullus redarguerit, & modo qui objectis respondeat non supersit, quamvis ille nec eo ..... publicam gesserit, nec hæresi unquam, ut fingunt, annuerit, sed zelo Dei quod operatur ... Vnde etiam scribo vobis & per Deum contestor ne consentiatis, neque approbetis, immo resistatis iis quæ contra Nicolaum papam agi tentantur, quoniam auctoritas hujus ecclesiæ mox dissolvitur, si præsul e ..... addicitur.

HINCMARI ARCHIEPICOPI RHEMENSIS CAPITVLA.

Ad presbyteros parochiæ suæ.

INDEX.

IV. *Capi-*

IV. *Capitula in synodo Rhemis data anno* DCCCLXXIV.

V. *Capitula archidiaconibus presbyteris data.*

I.

Capitula presbyteris data anno DCCCLII.

ANNO DCCCLII. Kalendis Novembris, conventu habito presbyterorum in metropoli civitate Rhemorum inter cetera monita saluberrima, dùm de legibus atque rebus ecclesiasticis ab Hincmaro præsule tractaretur, hæc in ultimo prolata sunt memoriæ commendanda, & summopere observanda.

CAP. I. *Vt presbyteri discant expositionem symboli & orationis dominicæ, &c. cum symbolo Athanasii.*

Vt unusquisque presbyterorum expositionem symboli, atque orationis dominicæ, juxta traditionem orthodoxorum patrum plenius discat. exinde prædicando populum sibi commissum sedulo instruat. Præfationem quoque canonis, & eumdem canonem intelligat, & memoriter ac distincte proferre valeat. & orationes missarum, * apostolum quoque & euangelium bene legere possit. psalmorum etiam verba & distinctiones regulariter, & ex corde, cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat. Nec non & sermonem Athanasii de fide, cujus initium est: *Quicumque vult salvus esse*, memoriæ quisque commendet, & sensum illius intelligat, & verbis communibus enuntiare queat.

II. *De scrutinio & ordine baptizandi.*

Vt scrutinium, & omnem ordinem baptizandi, nulli penitus liceat ignorare.

III. *De exorcismis catechumenorum, & de baptismo infirmorum. Item de fontibus, ac vasis ad corporalia & pallas abluendas.*

Exorcismos & orationes ad catechumenos faciendum, ad fontes quoque consecrandum, & ceteras preces super masculos & feminas, pluraliter atque singulariter, distincte & rationabiliter memoriæ commendet. Similiter & ordinem baptizandi ad succurrendum infirmis. Et qui fontes lapideos habere nequiverit, vas conveniens ad hoc solummodo baptizandi officium habeat, & similiter ad corporale lavandum, & ad pallas altaris, propria vasa habeantur, in quibus nihil aliud fiat.

IV. *De ordine reconciliandi, & unguendi infirmos. deque exequiis defunctorum, & de benedictione salis & aquæ.*

Ordinem reconciliandi, juxta modum sibi canonice reservatum, atque unguendi infirmos, orationes quoque eidem necessitati competentes memoriter discat. Similiter ordinem & preces in exequiis atque agendis defunctorum. nec minus exorcismos & benedictiones aquæ & salis.

V. *De aqua omni die dominico ante missam benedicenda.*

Vt omni dominico die quisque presbyter in sua ecclesia ante missarum solennia aquam benedictam faciat in vase nitido & tanto ministerio convenienti, de qua populus intrans ecclesiam aspergatur, & qui voluerint in vasculis suis nitidis ex illa accipiant, & per mansiones, & agros, & vineas, super pecora quoque sua, atque super pabula eorum, nec non & super cibos & potum suum conspergant.

VI. *De thuribulo & incenso.*

Vt omnis presbyter thuribulum & incensum habeat, ut tempore quo euangelium legitur, & finito offertorio, super oblationem incensum, ut in morte videlicet redemptoris, ponat.

VII. *De pane ad eulogias benedicendo.*

Vt de oblatis, quæ offeruntur a populo, & consecrationi supersunt, vel de panibus, quos deferunt fideles ad ecclesiam, vel certe de suis, presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido & convenienti, ut post missarum solennia, qui communicare non fuerunt parati, eulogias omni die dominico, & in diebus festis, exinde accipiant. Et illa, unde eulogias presbyter daturus est, ante in hæc verba benedicat, & sic accepturis distribuat, & micas ne incaute defluant custodiat: Domine sancte pater, omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua sancta & spiritali benedictione, ut sit omnibus cum fide & reverentia, ac gratiarum tuarum actione sumentibus salus mentis & corporis, atque contra omnes morbos, & universas cunctorum inimicorum insidias tutamentum. Per dominum nostrum Iesum Christum, Filium tuum, panem vitæ, qui de cælo descendit, & dat vitam ac salutem mundo, & tecum vivit & regnat Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

VIII. *De homiliis sancti Gregorii, & de computo cantuque ecclesiastico.*

Homilias XL. Gregorii quisque presbyter studiose legat, & intelligat: & ut cognoscat se ad formam septuaginta duorum discipulorum in ministerio ecclesiastico esse promotum, sermonem prædicti doctoris de LXXII. discipulis a domino ad prædicandum missis plenissime discat, ac memoriæ tradat. Computo etiam necessario, & cantu per anni circulum, plenissime instruatur.

IX. *De matutinali officio, & horis explendis: & post missam quid agere presbyter debeat ante prandium.*

Mane matutinali officio expleto, pensum servitutis suæ canendo primam, tertiam, sextam, nonamque persolvat. ita tamen, ut postea horis competentibus, juxta possibilitatem, aut a se, aut ab ecclesiasticis, publice compleatur. Deinde peractis missarum solenniis, & fessis infirmis visitatis, ad opus rurale, & quod sibi competit, exeat jejunus: ut iterum necessitatibus peregrinorum hospitum, sive diversorum commeantium, infirmorum quoque atque defunctorum, succurrere possit, usque ad statutam horam pro qualitate temporis & opportunitate.

Ivo part. 5. c. 181. Ex C. Namn. De celebrat. missarum c. 1. ex Agathensi.

X. *De cura hospitum & peregrinorum.*

Vt curam hospitum, maxime pauperum atque debilium, orphanorum quoque atque peregrinorum habeat, hosque ad prandium suum quotidie juxta possibilitatem convocet, eisque hospitium competenter tribuat.

Ivo part. 5. c. 257. ex concilio Namnetensi.

XI. *De sacris ministeriis ad vvadium non dandis.*

Vt nullus presbyter præsumat calicem, vel patenam, aut pallam altaris, vel vestimentum sacerdotale, aut librum, tabernario vel negotiatori, aut cuilibet laico, vel feminæ, in vadimonium dare: quia tanta est sanctitas sacri ministerii, ut salva altioris mysterii intelligentia, etiam per prophetam dominus prohibuerit, ne cum sanctis vestimentis sacerdos procedat ad populum, sed intra sancta illa dimittat ad eum a colloquio divino rediens. Et cui in tabernas ad bibendum a sacris canonibus ingredi prohibetur, sanctificata sacro ministerio nec ad contingendum immundis, quanto minus in vadimonium exhibere debet? sicut Stephanus sanctus papa & martyr ad sanctum Hilarium in suis decretalibus docuit.

De pignoribus & aliis caut. c. 1. ex concil. Rhem.

Ezech. 44.

Epist. 1.

XII. *Vt*

XII. *Vt in ecclesia sine consultu episcopi nullus sepeliatur, & ut pro sepeliendis nihil exigatur.*

Vt nemo presbyterorum quemquam in ecclesia sepeliat sine consultu episcopi, exceptis hujusmodi dumtaxat personis, quas singillatim & privatim in synodo significavimus. nec pro sepeliendis quiddam exenii exigat, vel extorqueat. Si quid autem altari, vel ecclesiæ, aut sibi gratis oblatum fuerit a devotis quibuslibet, cum benignitate recipere non interdicimus.

XIII. *Vt presbyteri a publice peccantibus, vel a pœnitentibus, quo eis faveant, munera non accipiant.*

De simonia cap. 14. ex Alexandro III.

Vt nemo presbyterorum exenium, vel quodcumque emolumentum temporale, imo detrimentum spiritale, a quocumque publice peccante vel incestuoso accipiat, ut nobis vel ministris nostris peccatum illius reticeat: nec pro respectu cujusque personæ, aut consanguinitatis, vel familiaritatis, alienis peccatis communicans, hoc nobis vel ministris nostris innotescere detractet. nec a quocumque pœnitente aut gratiam, aut favorem, aut munus suscipere præsumat, ut minus digne pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei testimonium reconciliationis ferat, & quocumque livore alium quemlibet dignius pœnitentem a reconciliatione removeat. quia hoc simoniacum, & Deo & hominibus abominabile est.

XIV. *Quomodo in conviviis defunctorum, aliarumve collectarum gerere se debeant.*

Dist. 44. Nullus presbyterorũ. ex Namnetensi.

Vt nullus presbyterorum ad anniversariam diem, vel tricesimam tertiam, vel septimam alicujus defuncti, aut quacumque vocatione ad collectam presbyteri convenerint, se inebriare præsumat. nec precari in amore sanctorum, vel ipsius animæ, bibere, aut alios ad bibendum cogere, vel se aliena precatione ingurgitare: nec plausus & risus inconditos, & fabulas inanes ibi ferre aut cantare præsumat. nec turpia joca cum urso, vel tornatricibus ante se facere permittat. nec larvas dæmonum, quas vulgo talamascas dicunt, ibi anteferre consentiat. quia hoc diabolicum est, & a sacris canonibus prohibitum. Sed cum honestate & religione prandeat, & ad tẽpus ad suam ecclesiam redeat. Summopere etiam quisque cavens, sicut de statu suo vult gaudere, ut non quacumque occasione, aut parem suum, aut alium quemlibet, ad iram & rixam, vel contentionem, quanto magis ad pugnam, vel ad cædem, aliquo verbo irritet, seu provocet, nec provocatus ad hoc quisque prosiliat, quia in talibus comessationibus & potationibus, sicut irreligiosi faciunt, semper se immiscet diabolus. Quando autem convenerint presbyteri ad aliquod convivium, decanus, aut aliquis prior illorum, versum ante mensam incipiat, & cibum benedicat. Et tunc secundum suum ordinem considerant, alter alterius honorem portantes. & per vicissitudines cibum & potum benedicant, & aliquis de illorum clericis aliquid de sancta lectione legat. & post refectionem similiter sanctum hymnũ dicant, ad exemplum domini & salvatoris ac discipulorum ejus, sicut illum in cœna fecisse legimus. Et sic se contineant omnes presbyteri in omni loco, maxime in talibus, *ne*, sicut dicit apostolus, *vituperetur ministerium nostrum.*

Dist. 44. Quando presbyteri. ex Namnetensi.

Matth. 26.

2. Cor. 6.

XV. *Quid cavendum sit presbyteris, quando per Kalendas inter se conveniunt.*

Dist. 44. Quando

Vt quando presbyteri per Kalendas simul convenerint, post peractum divinum mysterium, & necessariam collationem, non quasi ad prandium ibi ad tabulam resideant, & per tales inconvenientes pastellos se invicem gravent, quia inhonestum est, & onerosum. Sæpe enim tarde ad ecclesias suas redeuntes majus damnum de reprehensione conquirunt, & de gravedine mutua contrahunt, quam lucrum ibi faciunt. Nam de hujusmodi conventu, qui sub religionis obtentu agebatur, Paulus apostolus convenienter reprehendit Corinthios, qui inconvenienter cœnam dominicam manducare conveniebant. Sic & qui ad cœnam dominicam, id est, ad collationem verbi sub occasione conveniunt, & ex veritate ventris causa conjunguntur, reprehensibiles & coram Deo, & coram hominibus habentur. Et ideo peractis omnibus, qui voluerint, panem cum caritate & gratiarum actione in domo confratris sui simul cum fratribus suis frangant, & singulos biberes accipiant, maxime autem ultra tertiam vicem poculum ibi non contingant, & ad ecclesias suas redeant.

presbyte. ex Namnetensi.

1. Cor. 11.

XVI. *De confratriis, earumque conventibus, quomodo celebrari debeant.*

Vt de collectis, quas geldonias vel confratrias vulgo vocant, sicut jam verbis monuimus, & nunc scriptis expresse præcipimus, tantum fiat, quantum ad auctoritatem, & utilitatem, atque rationem pertinet. ultra autem nemo neque sacerdos, neque fidelis quisquam, in parochia nostra progredi audeat. Id est in omni obsequio religionis conjungantur: videlicet in oblatione, in luminaribus, in oblationibus mutuis, in exequiis defunctorum, in eleemosynis, & ceteris pietatis officiis. ita ut qui candelam offerre voluerint, sive specialiter, sive generaliter, aut ante missam, aut inter missam, antequam euangelium legatur, ad altare deferant. Oblationem autem, unam tantummodo oblatam, & offertorium, pro se suisque omnibus conjunctis & familiaribus offerat. Si plus de vino voluerit in butticula vel canna, aut plures oblatas, aut ante missam, aut post missam, presbytero vel ministro illius tribuat, unde populus in eleemosyna & benedictione illius eulogias accipiat, vel presbyter supplementum aliquod habeat. Pastos autem & comessationes, quas divina auctoritas vetat, ubi & gravedines, & indebitæ exactiones, & turpes ac inanes lætitiæ & rixæ, sæpe etiam, sicut experti sumus, usque ad homicidia, & odia, & dissensiones accidere solent, adeo penitus interdicimus, ut qui de cetero hoc agere præsumpserit, si presbyter fuerit, vel quilibet clericus, gradu privetur, si laicus, vel femina, usque ad satisfactionem separetur. Conventus autem talium confratrum, si necesse fuerit ut simul conveniant, ut si forte aliquis contra parem suum discordiam habuerit, quem reconciliari necesse sit, & sine conventu presbyteri & ceterorum esse non possit, post peracta illa quæ Dei sunt, & Christianæ religioni conveniunt, & post debitas admonitiones, qui voluerint eulogias a presbytero accipiant: & panem tantum frangentes, singuli singulos biberes accipiant, & nihil amplius contingere præsumant, & sic unusquisque ad sua cum benedictione domini redeat.

XVII. *Vt defuncto presbytero nullus sine consultu episcopi ecclesiam illius, aut capellam appetat.*

Vt si quilibet presbyterorum defunctus fuerit, vicinus presbyter apud seniorem sæcularem nulla precatione, vel aliquo exenio, ecclesiam illam obtineat, quæ titulus per se constans antea extitit, sed neque capellam, sine consultu nostro. Quod si fecerit, diffinitam sententiam sibi prolatam suscipiat,

suscipiat, sicuti de episcopo canonica decrevit auctoritas, ut qui per ambitionem majorem civitatem appetierit, & illam perdat quam tenuit, & illam nequaquam obtineat, quam usurpare tentavit.

II.

CAPITVLA QVIBVS DE REBVS magistri & decani per singulas ecclesias inquirere, & episcopo renuntiare debeant.

Hæc omni anno investiganda sunt a magistris & decanis presbyteris per singulas matrices ecclesias, & per capellas parochiæ nostræ, & nobis Kalendis Iuliis renuntianda. Similiter etiam investigandum & renuntiandum est nobis qualiter observentur & custodiantur illa, quæ capitulatim observanda presbyteris dedimus.

I. Inquirendum in qua villa, aut cujuslibet sancti honore, prætitulatus sit presbyter, vel a quo fuerit ordinatus.

II. Si habeat mansum habentem bunnuaria duodecim, præter cœmeterium, & cortem, ubi ecclesia & domus ipsius continetur, aut si habeat mancipia quatuor.

III. Quot mansos habeat in sua parochia ingenuiles & serviles, aut accolas, unde decimam accipiat.

IV. Qualia sint indumenta altaris, quot nova & quot vetusta, qualiter nitida. quo metallo sint capsæ, & cruces coopertæ. aut si diligenter reconditæ sunt reliquiæ in altari. aut si ipsæ capsæ seris munitæ sunt.

V. Quos & quot libros habeat, aut si bene sint recitati.

VI. Qualia aut quot sacerdotalia vestimenta habeat, & qualiter sint nitida, aut in nitido loco collocentur.

VII. Si habeat locum præparatum, ubi effundi possit aqua quando abluuntur vasa altaris, aut os, vel manus post perceptionem sacræ communionis. aut si ipse presbyter propriis manibus, aut diaconus, aut subdiaconus ejus, lavet primo corporale.

VIII. Quo metallo sit calix & patena, aut qua diligentia custodiantur, aut si habeat pyxidem, ubi congrue possit recondi sacra oblatio reservanda ad viaticum infirmis.

IX. Vt chrisma & oleum consecratum sub sera recondantur.

X. Si ipse presbyter visitet infirmos, & inungat oleo sancto, & communicet per se, & non per quemlibet, & ille ipse communicet populum nec tradat communionem cuiquam laico ad deferendum in domum suam causa cujuslibet infirmi.

XI. Si habeat clericum, qui possit tenere scholam, aut legere epistolam, aut canere valeat, prout necessarium sibi videtur.

XII. Investigandum nihilo minus de luminaribus ecclesiæ, aut quot cerarios habeat ipse titulus.

XIII. Qualiter sit cooperta ecclesia, aut si sit camerata, & ut ibi columbæ, vel aliæ aves non nidificent, propter immunditiem, vel importunitatis inquietudinem.

XIV. Quo metallo habeant ibidem signa.

XV. Si atrium habeat munitum, aut si cellam propriam habeat juxta ecclesiam, aut si suspiciosa in circuitu ostiola sint.

XVI. Vt ex decimis quatuor portiones fiant juxta institutionem canonicam, & ipsæ sub testimonio duorum aut trium fidelium studiose & diligenter dividantur. & ut de duabus portionibus, ecclesiæ & episcopi, ratio reddatur per singulos annos, quid inde profecerit in ecclesia.

XVII. Vt matricularios habeat juxta qualitatem loci, non bubulcos aut porcarios, sed debiles & pauperes, & de eodem dominio: nisi forte ipse presbyter habeat fratrem, aut aliquem propinquum debilem, aut pauperrimum, qui de eadem decima sustentetur. reliquos autem propinquos, si juxta se habere voluerit, de sua portione vestiat atque pascat.

XVIII. Investigandum similiter, si nihil patrimonii habens, quando provectus est ad ordinem ecclesiasticum, postea emerit prædia, cujus juris sint: quoniam ecclesiæ, ad quam de nihil habentibus promotus est, esse debent juxta canonicæ auctoritatis decretum.

> De peculio clericorum cap. 1. Ivo part. III. cap. 94.

XIX. Inquirendum, si occasione hujus præcedentis capituli aliquis presbyterorum abhinc de reditibus ecclesiæ, vel oblationibus ac votis fidelium, alieno nomine res comparaverit, & ibi structuras fecerit, vel quæ ad ecclesiam pertinent ibi collocaverit, & mulierum frequentationem inibi fieri permiserit, vel, quod turpius est, tales mulieres ibi habuerit, quæ lanificium suum exerceant, & curam domus agant: & ad eadem loca presbyter incongrue recurrerit, frequentaverit, vel manserit. quoniam contra decreta canonum hoc malum agitur, a quibus perpetratur. Quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine presbyter, vel quilibet sub regula, fœnus exercere debet, multo minus autem fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis. quoniam hoc agere sacrilegum est, & par crimen Ananiæ & Sapphiræ, atque Iudæ furis, qui sacras oblationes, quæ ad usus fidelium ac pauperum mittebantur, asportabat & furabatur. Nam aliud est sine dispendio ecclesiæ amicis vel parentibus pauperibus, aut quibuslibet * necessuosis, ex caritate cum mensura & ratione subvenire, vel adjutorium ferre, & aliud cum destructione ecclesiæ, vel dissipatione facultatum ecclesiasticarum, quasi furtum, imo furtim, quæ ecclesiæ esse debuerint, & usibus illius ac pauperum seu hospitum impendi, carnalium carnaliter usibus sine divino respectu inservire. Et de nihil habentibus promotus presbyter non præsumat quæ de facultatibus ecclesiæ comparaverit vendere, vel quasi ad causam Dei tradere, nisi ad ecclesiam cujus propriæ esse debent, sine consultu episcopi.

> De peculio clericorum. cap. 4.
>
> * *id est*, indigentibus, *barbare*. Gallice *necessiteux*.

XX. Inquirendum, si de tabernis & de comessationibus, & de familiaritate indebita mulierum se custodiant presbyteri, sicut sæpissime interdiximus & interdicimus, quia ad contumeliam nostram laici me petunt, ut si evidenter cum testibus, quo negari non possit a quoquam, presbyterum in tabernis invenerint, caballum & cappam inde eis habere liceat. Quapropter si abhinc presbyteri se de talibus non caverint, quia divinum non timent judicium, temporalem illis inveniemus contumeliam, & sæculare illorum incorrigibilitati adinveniemus detrimentum.

De illicito clericorum accessu ad feminas, & qua ratione de illo arguendi vel purgandi sint.

XXI. De accessu autem, & frequentatione, ac cohabitatione clericorum cum feminis, unde secundum sacros canones in omnibus synodis specialiter interdiximus, firmiter & expresse atque solicite a nobis & a comministris nostris & expresse

> Conc. Trosleianum cap. 9.

presse atque solicite a nobis & a comministris nostris est inquirendum. Sicut enim his qui domini in carne adventum præcesserunt, & his qui subsequentur, pro temporum ratione sunt sacramenta disparia; ad religionem tamen unius ejusdemque fidei & salutis recurrentia, & ut scriptum est: *Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia.* per incrementa temporum tam per seipsum, quam & per angelos in veteri testamento, in novo autem similiter per se, & per doctores catholicos & magistros ecclesiæ, qui & attestante propheta angeli nominantur, aucta est subtilitas & multiplicatio præceptorum. Per se quidem dominus in paradiso Adæ, & post diluvium Noe & Abrahæ de circumcisione dedit præcepta: legem autem per angelos Moysi mediatori inter se & populum, ut ostendit apostolus. In novo autem testamento Incarnatus per se dicens: *Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* &: *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam scribarum & pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* &: *Dictum est antiquis, Qui occiderit, reus erit judicio: ego autem dico vobis, Quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit judicio.* Et per sanctos suos, de quibus dictum est: *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri qui loquitur in vobis*, per incrementa temporum virtutem castitatis excrescere, maxime autem apud ministros ecclesiæ docuit, decernens hoc modo per mysticam Nicænam synodum: Interdixit per omnia synodus, non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero est, subintroductam habere mulierem, nisi forte matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ suspiciones effugiunt. Et inde lex a Christianis imperatoribus est promulgata hoc modo: Quicumque clericatus utuntur officio, extranearum mulierum familiaritatem habere prohibentur: matrum, sororum, vel filiarum sibi solatia intra domum suam noverint tantum esse concessa. Sed quia sub occasione istarum personarum aliæ mulieres subintroduci cœperunt, sancti Africani canones decreverunt, ut nec ipsi episcopi, aut presbyteri, soli habeant accessum ad viduas, vel virgines, vel ad quascumque feminas: sed ubi aut clerici præsentes sint, aut graves aliqui Christiani. Unde, sicut beatus Gregorius ad ministros ecclesiæ Romanæ scripsit, beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit dicens: Quæ cum sorore mea sunt sorores meæ non sunt. Et ex hoc dicit sanctus Gregorius. Docti ergo viri cautela magna nobis esse debet instructio. Nam inhonestæ præsumptionis est, quod fortis pavet, minus validum non timere. Sapienter enim illicita superabit, qui didicerit etiam non uti concessis. Et hinc Christiani imperatores legem decreverunt dicentes: Presbyteris, & diaconis, & subdiaconis, & aliis in clero scriptis, non habentibus uxores, secundum divinas regulas interdicimus & nos mulierem habere in sua domo, excepto, matre & filia & sorore, & aliis personis, quæ omnem querelam effugiunt. Si quis autem adversus istam observationem mulierem in sua domo habuerit, quæ potest suspicionem inferre turpitudinis, & ille a conclericis suis audierit, quod cum tali muliere non debeat habitare, & noluerit eam a sua domo repellere, vel accusatore emergente probatus fuerit inhoneste cum tali muliere versari; tunc episcopus secundum ecclesiasticos canones clero eum repellat, curiæ civitatis cujus clericus est tradendum. Et ut S. Innocentius, & prædecessor ejus Siricius, scribunt: Si priscis temporibus de templo Dei sacerdotes anno vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant; quibus utique propter sobolis successionem uxoris usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere, quanto magis hi sacerdotes vel Levitæ pudicitiam servare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, quo vel a sacrificiis divinis, vel a baptismatis officio vacent? Nam si Paulus etiam laicis scribit dicens: *Abstinete ad tempus, ut vacetis orationi*, quanto magis sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi juge officium est, semper debebunt ab ejusmodi consortio abstineri? Qui si contaminatus fuerit a carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare forsitan usurpabit? aut qua conscientia, quove merito exaudiri se credit, cum dictum sit: *Omnia munda mundis, inquinatis autem & infidelibus nihil mundum?* Et ne quis dicat, Si habito cum mulieribus, sufficit mihi conscientia mea, dicente apostolo: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ*; attendat quod item idem dicit apostolus, per quem, ut ipse veraciter fatetur, loquitur Christus: *Providentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.* Et item præcipit, ut sine offensione omnibus simus, ne pereat in nostra conscientia frater, propter quem Christus mortuus est, sic inquiens: *Peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.* Et ideo repleti Spiritu sancto statuerunt sancti patres nostri, ut ministri altaris mulieribus non cohabitent, neque subintroducant secum mulieres; ne vel concupiscentia conscientiam suam urant, vel consensu pessimo polluant, & ne vel mala suspicione infirmorum conscientias maculent. Proinde de concubitu presbyterorum cum feminis per parochianos vel vicinos cujuscumque presbyteri inquirere non laborabimus. Abolita est quippe vetus hæresis, quæ Cynica, id est canina, propter impudentiam fuerat appellata, dicens concubitum esse naturalem, & ob id agendum sine verecundia publice, cum legamus primos homines mox post peccatum inobedientiæ sensisse concupiscentiam in membris genitalibus, & a mutuis conspectibus contexisse. Nam licet humanæ mentis cæcitas in operatione turpitudinis divinis & angelicis, atque sanctorum qui in cælis sunt oculis abscondi non possit; tamen etiam quilibet rusticanus concumbens & cum propria conjuge, prout potest, plurimorum devitat aspectus: quanto magis presbyter, si sensum hominis habet, malum agens curabit abscondere, propter quod patefactum scit se non solum ecclesiasticum gradum amittere, sed & sua quæ habet in sæculo perdere? Non igitur de hoc inverecunde quæremus, quod & apostolus non nudo, sed velato nomine, loquens apud legitime conjugatos, studuit appellare dicens: *Iterum revertimini in idipsum.* &: *Ne quis circumveniat in negotio fratrem suum.* Tantummodo autem de accessu, & frequentatione ac cohabitatione presbyterorum contra canonicum interdictum cum feminis per tales homines inquiremus, sicut sancti Africani canones jubent, id est, quos publicæ leges ad accusationem vel testimonium recipiunt, sive in mallo, sive in audientia. Et si quiscumque presbyter, non solum in

Dan. 12. — Matth. 5. — Ibid. 20. — Ibid. 5. — Matth. 10. — Can. 3. — Aniani interp. cod. Theod. de episc. eccles. &c. l. 44. — Côc. Afric. Can. 5. — Greg. lib. 7. ind. II. ep. 39. — Novella Iustiniani 125. c. 29. — Inno. ep. ad Victricium. — 1. Cor. 7. — Tit. 1. — Rom. 12. — 1. Cor. 8. — 1. Cor. 7. — 1. Thess. 4. — Côc. Can. 5.

in nostra parochia, sed in nostra diœcesi, confessus, vel legali ac regulari judicio fuerit convictus, de cohabitatione, vel frequentatione, sive accessu cum feminis contra canones, modis omnibus, secundum decreta beati Gregorii, sine gradus sui restitutione deponetur, & juxta capitulum magni Leonis papæ, quod dicit: Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius noluit esse disciplinæ. Ne quid vero sit quod prætermissum forte a nobis credatur, omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.

1. Nam & beatus Augustinus suo archiepiscopo de Abundantio presbytero suæ parochiæ ita scripsit: Quia cum non ambularet vias servorum Dei, non bonam famam habere cœpit. Qua ego conterritus, non tamen temere aliquid credens, sed plane solicitior factus, operam dedi, si quo modo possem ad aliqua malæ conversationis ejus certa pervenire indicia. Ac primo comperi eum pecuniam cujusdam rusticani de vino apud se commendato intervertisse, ita ut nullam inde posset probabilem rationem reddere. Deinde convictus atque confessus est, cum secum nullum clericum haberet, apud quamdam malæ famæ mulierem, & prandisse, & cœnasse, & in vicina & in eadem domo mansisse. Nam quæ negavit Deo dimisi: quæ occultare permissus non est judicavi. Propterea, sicut sanctus Gregorius decrevit, per idoneos, ut præmisimus, testes sacramento inquiretur de malæ famæ presbytero. & qui proinde jurabunt, hoc modo singuli jurent: De hoc quod me interrogabis de isto presbytero, quid inde sciam, me sciente nec mendacium tibi dicam nec veritatem reticebo, sic me Deus adjuvet, & isti sancti Dei. Post istud sacramentum interrogari debet hoc modo: Sancti canones præcipiunt, ut presbyter talem accessum, & frequentationem, ac cohabitationem cum feminis non habeat, unde mala suspicio, & inconveniens sacerdoti fama possit exire; propterea dic mihi, si vidisti, aut pro certo scis talem accessum, vel frequentiam, aut cohabitationem feminas habere cum isto presbytero, unde mala suspicio esse possit, & mala fama exire possit, in illo sacramento quod modo jurasti ut veritatem inde non reticeas, & mendacium inde non dicas. Et exceptis accusatoribus septem sint testes idonei, qui inde veritatem per sacramentum dicant, ex quibus sex jurent, & septimus, si conditio vel qualitas personæ permittit, ad judicium exeat quod illi ex veritate inde per sacramentum dixerunt: quia multi jam deprehensi apud nos habentur, quoniam precio conducti se perjuraverunt. Et si hoc modo presbyter convictus fuerit de inconvenienti cohabitatione cum feminis, deponetur, sicut Zosimus papa decrevit dicens: Sciat quisquis postposita patrum & apostolicæ sedis auctoritate neglexerit, a nobis districtius judicandum, ut loci sui minime dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impune posse tentari. Contumeliæ enim studio fit quidquid interdictum toties usurpatur.

XXII. In lege est statutum, quod & in evangelio est confirmatum, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. & apostolus Timotheo præcipit (in cujus persona, ut Leo dicit, omnium Christi sacerdotum numerum erudivit) ut accusatio adversus presbyterum non recipiatur, nisi sub duobus vel tribus testibus. Et sacrum Nicænum concilium neophytum episcopum, a duobus vel tribus testibus redargutum, a clero abstinere præcepit. Sed quia in historia Susannæ duos testes, qui idonei populis videbantur, & in historia Nabuthæ, verum & in historia passionis domini, duos testes dixisse falsum testimonium legimus. quoniam Christus Dei virtus & Dei sapientia dicit: *Per me conditores legum justa decernunt*: & sanctus Gregorius frequenter in epistolis suis causam ministrorum ecclesiasticorum legaliter & regulariter præcipit definiri; & sanctus Augustinus exponens sententiam apostoli: *Si quis frater nominatur fornicator*, & cetera, dicit: Noluit apostolus hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato judicio: sed potius ex lege Dei secundum ordinem ecclesiæ, sive ultro confessum, sive accusatum atque convictum: eam nominationem volens intelligi, quæ fit in quemquam cum sententia ordine judiciario, & quæ cum integritate profertur. nam si nominatio sola sufficit, multi damnandi sunt innocentes, quia sæpe falso in quemquam crimen nominatur. In accusatione presbyterorum de numero testium idoneorum auctoritatem legum sequendam vidimus, ut septem testes, ut supra diximus, idonei requirantur: & si ratio vel causa coegerit, quatuordecim, vel viginti & unus testes quærantur, ut veritas patefacta monstretur.

XXIII. Si autem mala fama ex verisimilitudine per parochiam de presbytero exierit, & accusatores atque testes legales defuerint, ne infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur ministerium nostrum, neve securiores presbyteri existentes licentius in peccatum labantur, secundum decretum Gregorii junioris sit jusjurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in sacramento purgationis suæ eum testem, quem habebit & judicem.

XXIV. Et quoniam legimus in epistolis beati Gregorii, sæpe infamatum sacerdotem in purgatione suæ famæ tantum jusjurandum præbuisse, & legalis atque apostolica & canonica auctoritas trium testium testimonium recipit ad condemnationem; non ab re videtur si recipiatur ad purgationem. In historia quoque sacra, & in epistola beati Gregorii, legimus beatum Petrum apostolorum principem, cum a fidelibus reprehensus fuerit cur ad gentiles intrasset, humili eos ratione placasse, atque in causa reprehensionis suæ etiam testes adhibuisse dicens: *Venerunt autem mecum & sex fratres isti*. Et Carthaginenses canones decernunt, ut si presbyteri vel diaconi fuerint accusati, adjuncto sibi ex vicinis locis proprius episcopus legitimo numero collegarum, id est una secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tres, auctoritati convenire ducimus, ut si presbyter infamatus fuerit, & accusatores vel testes idonei defuerint, secundum qualitatem ac quantitatem causæ atque personæ, & utilitatem ac sanationem cordium infirmorum, aut singulis, aut cum aliis duobus testibus, aut cum aliis sex testibus, seipsum sacramento a mala opinione purget. Et non est contrarium decreto

Deuter. 19. & Matth. 18. 1. Tim. 5.
Can. 2.
Dan. 13. 3. Reg. 20. apud Septuag. Matth. 26.
Prov. 8.
1. Cor. 5.
2. q. 5. Si mala fama.
Act. 11.
Can. 20.

decreto Gregorii junioris, si plures testes ad purgationem infamati presbyteri requirantur: quia scribens idem pontifex ad Bonifacium episcopum per Denualdum presbyterum dicit, ut si probari idoneis testibus presbyter infamatus nequiverit, sit jusjurandum in medio, & non diffinivit, utrum ipse solus, an cum aliis juret.

Iob. 4. Malac. 2. In Apocalypsi sæpius.

XXV. Et quoniam, ut scriptura est, & in angelis reperta est nequitia, & teste Malachia propheta, atque Ioanne euangelista., sacerdotes angeli appellantur, & experti sumus quosdam adinvicem conspirasse, ut se mutuo in sua purgatione adjuvarent, sed revera nocerent, sicut & presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam conspiraverunt, non incongrue videtur, ut cum credibili misso episcopi, presbyteri qui in purgatione infamati sacerdotis, & una cum eo ad jusjurandum se obtulerint, talem examinationem per advocatum infamati presbyteri recipiant, ut in sacramento se Deo non perdant, sicut quosdam hinc jam revictos comperimus.

XXVI. Quia vero, ut sanctus Augustinus dicit, nova morborum genera nova quærere cogunt medicamentorum experimenta, ac præfatis auctoritatibus instructi, non præjudicantes, si quæ sunt, sanius intelligentium sententiis, hoc modo agenda vidimus, quatenus & presbyteros, a luxuriæ charybdis præcipitio revocare, & toties repetitam canonum prohibitionem a prævaricantibus quoquomodo possimus evindicare, & nos de dissoluta correptione non judicemur, sicut Heli sacerdos damnatus est, quia filios suos segnius ac lenius quam debuerit corrupuerat, & ipsi filii ejus perierunt; quia, ut Leo dicit, Inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam.] & sanctus Gregorius dicit: Qui non corrigit resecanda, committit.] & item Leo scribens ad Ianuarium episcopum singulis nobis dicit: Non autem dubitet dilectio tua, nos si, quod non arbitramur, neglecta fuerint quæ pro custodia canonum & pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos.] quia, ut Hilarus papa dicit: Non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in ipsius domini injuriam prosilitur.] Qualiter autem his agendum sit, qui per contemptum in sanctarum traditionum sanctiones delinquunt, vel in ipsius domini injuriam prosiliunt, sanctus Leo ad Rusticum episcopum decernit: Hujusmodi, inquiens, lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa. A qua districtionis regula, a sancto Spiritu promulgata, non licet nobis quacumque pietate indebita declinare: quia etsi debetur compassio proximis, rectitudo tamen debetur vitiis. Vnde sacra scriptura simplicitati rectitudinem semper conjungit: quia simplicitas sine rectitudine fatuitas est.] Simplicitas igitur erga vitia, sicut catholici doctores dicunt, dissoluta & stulta est: & rectitudo erga proximos, sine pietatis simplicitate, austera existit & dura.

Decret. c. 14. *Ibid. c. 14.* *Decret. c. 16.*

AB ISTO LOCO VSQVE AD FINEM istius capituli non est datum presbyteris.

Quod de crimine confessi vel convicti merito sint a gradu ecclesiastico deponendi.

Et ne quidam, contra apostolum, delectantes non solum vocum, sed & constitutionum ac factorum novitate, qui ut audivimus dicunt, non debere presbyterum vel diaconem de crimine confessum sive convictum deponere, sed tantum suspendere, quia sic possunt confessionem & pœnitentiam, sicut & alii homines, facere, nos dicant cum Novatianis pœnitentiam quibuslibet denegare; quæ cum orthodoxis doctoribus de pœnitentia, & degradatione ecclesiasticorum ministrorum sentimus, eorum sensibus & verbis dicemus. Ipsi autem, juxta apostolum, sanam doctrinam non sustinentes, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes, (quia ut sanctus Ambrosius in explanatione psalmi *Beati immaculati*, & beatus Cælestinus papa scribens ad Nestorium, dicunt, est pietas ex qua nascitur frequenter impietas) viderint qualiter se a laqueo liberent, quo se innectunt, ponentes in cælum os suum, & loquentes adversus sacros canones, ut Leo dicit, Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, qui sequentes apostolicam doctrinam dicunt in crimine detectos non oportere ad ecclesiasticum gradum accedere, vel in clericatu manere, vel ad clericatum redire. Vnde magnus Leo maximo rugitu de urbe Roma, orbis scilicet capite, per totum mundum intonat, decernens ut episcopi a præstitutis canonibus nulla aut negligentia, aut præsumptione discedant; & si quis sacerdotum contra constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum. Et Hilarus papa dicit, quia non minus in sanctarum traditionum sanctiones delinquitur, quam in ipsius domini injuriam prosilitur.] Et Gelasius: Comperimus, inquit, nonnullos in ipsis ordinibus constitutos gravibus facinoribus non repelli, cum & apostolus clamet nemini cito manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis: & majorum veneranda constituta pronuntient hujusmodi, etiamsi forte subrepserint, tam qui ante peccaverunt detectos oportere depelli, quam sacræ professionis oblitos prævaricatoresque sancti propositi procul dubio submovendos.] Et S. Gregorius ad Anthemium subdiaconum: Quia tantæ nequitiæ malum sine digna non debet ultione transire, supradictum fratrem nostrum Paschasium admonere te volumus, ut Hilarium prius subdiaconi, quo indignus fungitur, privet officio, atque verberibus publice castigatum faciat in exilio deportari, ut unius pœna multorum possit esse correctio.] Et ad Columbum episcopum: Pervenit ad nos, quod Deidona diaconus pro corporali fuisset peccato depositus. dilectio vestra subtili hoc inquisitione perquirat: & si ita est, in pœnitentia retrudendus est, ut commissi flagitii vinculum lacrymis possit absolvere.] Et ad Sabinianum episcopum: Presbyterum, inquit, de quo nos fraternitas tua latoris præsentium relatione consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum, aut permanere, aut revocare posse cognoscas. Circa quem tamen mitius agendum est, propter quod commissum facinus facili

1. Tim. *1. Tim.* *Decret.* *Decret. c. 18.* *Lib. 9 66.* *Lib. 1 ep. 8.* *Lib. 15.*

facili dicitur professione confessus. Et ad Ioannem archiepiscopum: Quæ adversus Lucillum Melitanæ civitatis episcopum querela commota sit, in gestorum quæ ad nos direxistis, pagina declaratum est. Et ideo quia tanti facinoris ultio nulla debet dilatione differri, fraternitas vestra tres aut quatuor de fratribus ac consacerdotibus sibi nostris adhibeat, ut ipsis quoque præsentibus patefacta ac satisfacta veritate, prædictum Lucillum de episcopatus ordine, quem hujus sceleris contagium maculavit, studeat sine ambiguitate deponere. Quia igitur in regula pastorali sanctus Gregorius, legis exponens sententiam, monstrat non debere eum accedere ad ministerium Dei, nec offerre Deo suo panes, B qui parvo, vel grandi, aut torto est naso, id est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est, vel qui subtilitate immoderata rectitudinem suæ actionis confundit, in pœnitentia vel degradatione lapsorum ex gradibus ecclesiasticis, secundum traditionem catholicam & ecclesiæ magistrorum nobis est tenenda discretio. Ait enim beatus Gregorius: Nonnunquam a reatu adulterii nequaquam discrepat culpa fornicationis, cum Veritas dicat: *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Quia enim Græco verbo mœchus adulter dicitur, cum non aliena conjux, sed mulier videri prohibetur, aperte Veritas ostendit C quia & solo visu, cum vel innupta concupiscitur, adulterium perpetratur. Quod tamen plerumque ex loco vel ordine concupiscentis discernitur, quia sicut hunc in sacro ordine studiosa concupiscentia, sic illum adulterii inquinat culpa. In personis tamen non dissimilibus idem luxuriæ distinguitur reatus, in quibus fornicationis culpa, qua ab adulterii reatu discernitur, Prædicatoris lingua testatur, quæ inter cetera asserit dicens: *Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri regnum Dei possidebunt.* Quod enim disjunctæ reatui sententiæ subdidit, quoniam valde a se dissidet ostendit.] Et item idem dicit: Scimus quia aliquando minus est in corporis corruptionem cadere quam cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare. sed cum mi- D nus turpis superbia creditur, minus vitatur: luxuriam vero eo magis erubescunt homines, quo simul omnes turpem noverunt. Unde fit plerumque, ut nonnulli per superbiam in luxuriam corruentes experto casu malum culpæ labentis erubescant; & tunc etiam majora corrigant, cum prostrati in minimis confunduntur. Reos enim se inter minora conspiciunt, qui se liberos inter graviora crediderunt. Pia ergo domini dispensatione laxatos nonnunquam malignus spiritus de culpa ad culpam trahit, & dum plus percutit, inde eum quem ceperat amittit, atque unde vicisse cernitur, inde superatur. Ad hoc enim in scriptura sacra virorum talium, id est, David & E Petri, peccata sunt indita, ut cautela minorum sit ruina majorum. Ad hoc vero utrorumque illic & pœnitentia insinuatur & venia, ut spes pereuntium sit recuperatio perditorum. De statu ergo suo David cadente nemo superbiat: de lapsu etiam suo David surgente nemo desperet.] Et sanctus Augustinus: Ut enim constitueretur in ecclesia, ne quisquam post alicujus criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ. Alioquin contra claves datas ecclesiæ

A disputabitur, de quibus dictum est: *Quæ solveritis in terra, erunt soluta & in cælo.* Sed ne forsitan etiam detectis criminibus spe honoris ecclesiastici animus intumescens superbe ageret pœnitentiam, severissime placuit, ut post actam de crimine damnabili pœnitentiam nemo sit clericus, ut desperatione temporalis altitudinis medicina major & verior esset humilitatis. Nam & sanctus David de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore suo perstitit: & beatum Petrum, quando amarissime lacrymas fudit, utique dominum negasse pœnituit, & tamen apostolus mansit. Sed non ideo supervacua putanda est posterior diligentia, quia ubi saluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt, quo salus tutius muniretur. experti credo aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum potentias. Cogunt enim multa invenire medicinas multorum experimenta morborum.] Detecti ergo, sive confessione sua, sive convictione legali ac regulari, de criminibus ad gradus ecclesiasticos non accedant, & in gradibus ecclesiasticis non maneant, vel ad ecclesiasticos gradus non redeant, sicut sacri canones, & decreta sedis Romanæ pontificum aperte atque expresse decernunt. Hoc enim nos admonens apostolus ait: *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum.* Et quia, inquit S. Augustinus, parum erat non consentire, id est, non communicare, si sequeretur negligentia disciplinæ: *Magis*, inquit, *autem redarguite.* Quid est, *nolite communicare?* nolite consentire, nolite approbare. Quid est, *magis autem redarguite?* reprehendite, corripite, coercete. Sicut item idem dicit apostolus: *Peccantes coram omnibus argue, ut ceteri metum habeant.* Sicut arguit Petrus Ananiam & Sapphiram, ut ceteri metum haberent: sicut damnavit Simonem, quem tamen ad pœnitentiam invitavit: sicut fornicatorem arguit Paulus, quem tradidit satanæ, ut spiritus salvus fieret in die domini. Unde sapientis verba clavis atque stimulis comparantur, dicente Salomone: *Verba sapientium quasi stimuli, & quasi clavi in altum defixi.* quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere. Sed in ipsa correptione vel coercitione alienorum peccatorum, sicut beatus Augustinus dicit, cavendum est, ne se extollat qui alterum corripit, & qui se putat stare, videat ne cadat: foris terribiliter personet increpatio, intus benignitatis teneatur dilectio. Neque enim consentientes sumus malis, ut approbemus: neque negligentes, ut non arguamus: neque superbientes, ut insultantes arguamus, sicut satis beatus Gregorius in regula pastorali nobis ostendit. Lapsos autem in ordine ecclesiastico, sed non detectos, judicio Dei committimus, cujus misericordiæ, ut Leo dicit, nec mensuras possumus ponere, nec tempora diffinire: apud quem nullas patitur veniæ moras vera confessio, dicente Dei Spiritu per prophetam: *Cum ingemueris, tunc salvus eris.* & alibi: *Dic iniquitates tuas primus, ut justificeris*; quia apud dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio. & apostolus: *Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.* Unde doctores catholici: Eo tunc dominus salvator invenitur, quo nunc præ timore domini peccatum nostrum a nobismetipsis redarguitur. Unde electi quique culpis suis nunquam sciunt parcere, ut possint culparum judicem placatum invenire. & vere eum postmodum invenire salvatorem credunt, quem districte modo judicem metuunt. Nam qui sibi nunc a culpa parcit, ei

Marginalia: Matth. 18. — Ephes. 5. — 1. Tim. 5. — Eccles. 12. — Epist. ad Theodorum. — Isa. 43. apud Sept. — 1. Cor. 11. — (left) Matth. 5. — 1. Cor. 6. — Dist. 50.

ei poſtmodum in pœna non parcitur. Culpas nunc ſingulorum Deus enumerat, cum nos ipſos ad ſingula quæ fecimus deflenda exponit. quas miſericorditer relaxat, quia ea dum nos punimus, ipſe nequaquam in extremo examine judicat. Neque enim pie dominus ante diligentium oculos flenda peccata opponeret, ſi per ſemetipſum ea diſtricte ferire voluiſſet. Conſtat enim qui a ſuo judicio abſcondere voluit, quos miſerando præveniens ſibimetipſis judices fecit. Hinc enim ſcriptum eſt: *Præveniamus faciem ejus in confeſſione.* & : *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique dijudicaremur.* Qua dijudicatione majorem in ſe quiſque ſeveritatem debet exercere, quo ſe recognoſcit gravius deliquiſſe, ut a ſeipſo judicatus non judicetur a domino. Quæ actio pœnitentiæ tunc erit perfecta, & Deo acceptabilis, ſi aſcenderit homo adverſum ſe tribunal mentis ſuæ, & conſtituerit ſe ante faciem ſuam, ne hoc ei poſtea fiat, ſicut comminatur Deus peccatori: *Arguam te; & ſtatuam contra faciem tuam.* atque ita conſtituto in corde judicio, adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, judex ratio, carnifex timor. Dehinc dolore torquente ſanguis animæ confitentis per lacrymas profluat. & quo ſolicitius ſuam quiſque conſcientiam diſcutiendo examinat, eo latiores ex intimo cordis fonte lacrymarum fluvios fundat: & quotidiano baptiſmate, lacrymis ſuæ compunctionis ab omnium vitiorum, non ſolum criminalium, ſed & quotidianorum ſubrepentium contagione purgetur, juxta eum qui dicit: *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis ſtatum meum rigabo:* quia vita noſtra indigna non judicatur, quæ lacrymis lavatur. Vnde quia poſt baptiſmum inquinavimus vitam, & iterum baptiſmi aquis lavari non poſſumus, conſcientiam noſtram lacrymis baptizemus, & renovemur ſpiritu mentis noſtræ de die in diem. Neſcit enim mens per corpus veteraſcere, quæ ſtudet per deſiderium ſemper inchoare. Hinc namque per Paulum dicitur: *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ.* hinc pſalmiſta, qui ad perfectionis jam culmen pervenerat, quaſi inchoans dicebat: *Dixi: Nunc cœpi.* quia videlicet ſi laſſeſcere ab inchoatis bonis nolumus, neceſſe eſt, ut inchoare nos quotidie credamus. A fervore etenim mentis, vel inter ſpiritales inimicos, vel inter carnales quoſque proximos, ipſo aliquo modo vivendi uſu veteraſcimus, & aſſumptæ novitatis ſpecie fuſcamur. A qua tamen vetuſtate quotidie, ſi ſtudia circumſpectionis invigilent, orando, legendo, bene vivendo renovamur: quia vita noſtra dum lacrymis lavatur, bonis operibus exercetur, ſanctis meditationibus tenditur, ad novitatem ſuam ſine ceſſatione reparatur. quia peccata, ſive parva, ſive magna, impunita eſſe non poſſunt: quoniam aut homine pœnitente, aut Deo judicante plectuntur. ceſſat autem vindicta divina, ſi converſio præcurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, & eos qui ſemetipſos judicant non judicare.] Et ſanctus Gregorius, quod & prædeceſſor ejus S. Calliſtus ſcripſerat, de lapſis in ordine eccleſiaſtico, ſed non detectis, interroganti ſe reſpondit: Nos, inquiens, præcedentes nobis patres ſequimur, qui auctore Deo a ſacra doctrina illorum non diſcordamus. A capite itaque incipientes, uſque in quartum altaris miniſterium, hanc formam ſervandam cognoſcimus, ut quia minorem major præcedit, ſicut honore, ita & crimine, & quem major ſequitur culpa, major importetur vindicta, & poſt pœnitentiam credatur eſſe fructuoſa. Quid enim prodeſt triticum ſeminare, & fructum illius non colligere? poſt dignam ſatisfactionem credimus poſſe redire ad honorem, propheta dicente: *Numquid qui cadit non adjiciet ut reſurgat: & qui averſus eſt non revertetur?* Item propheta ait: *In quacumque die converſus ingemueris, tunc ſalvaberis.* Vnde & pſalmiſta ait: *Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis. Ne projicias me a facie tua, & Spiritum ſanctum tuum ne auferas a me.* Dum enim petiit ne a Deo projiceretur prolapſus culpa, alienam rex & propheta ſimul rapuiſſe uxorem tremefactus expavit, propheta indicante flagitium ſuum, & pœnitentiam agens addidit: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me.* Si enim ſe dignum Deo per pœnitentiam non feciſſet, nequaquam aliis prædicaret. Ait enim, *Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur.* Dum, inquit, peccata ſua proſpexit propheta mundata per pœnitentiam, non dubitavit prædicando curare aliena, & ſacrificium de ſemetipſo offerre Deo ſtuduit cum dicebat: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*, & reliqua, quæ devotus ac ſtudioſus lector ſuo loco invenire valebit.] Et item alibi: Sed pœnitentiam agere digne non poſſumus, niſi modum quoque ejuſdem pœnitentiæ cognoſcamus. Pœnitentiam quippe agere eſt, & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſſimulat. Quid enim prodeſt, ſi peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc avaritiæ æſtibus anhelat? aut quid prodeſt, ſi iræ culpas jam lugeat, & tamen adhuc invidiæ facibus tabeſcat? Vnde neceſſe eſt, ut qui peccata deplorat, ploranda minime committat, & qui plangit vitia, perpetrare vitia timeat. Et ſi quis in fornicationis culpa, vel fortaſſe, quod eſt gravius, in adulterio, vel in inceſtu, vel in eo quod turpe eſt etiam dicere, lapſus eſt, tanto a ſe licita debet abſcidere, quanto ſe meminit & illicita perpetraſſe attendens conſilium beati Ioannis Baptiſtæ dicentis: *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Qua ſententia uniuſcujuſque convenitur conſcientia, ut tanto majora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto gravius ſibi intulit damna per culpam: & ſingula quæque admiſſa conſideret, & dum per unumquodque erroris ſui inquinationem deflet, ſimulque ac totum lacrymis mundet. Vnde bene per prophetam Ieremiam dicitur, cum Iudæ ſingula delicta cenſerentur: *Diviſiones aquarum deduxit oculus meus.* Diviſam quippe ex oculis aquam deducimus, quando peccatis ſingulis diſpertitas lacrymas damus. Neque enim uno eodemque tempore æque mens de omnibus dolet: ſed dum nunc hujus, nunc illius culpæ memoria acrius tangitur, ſimul de omnibus in ſingulis commota purgatur.] Sic nimirum erga lapſos atque detectos, cum catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ doctrina ſacrorum canonum ſeveritatis cenſuram ſequimur. Sic de lapſis, ſed non detectis, & peccata ſua perfecte lugentibus, cum eccleſia catholica de omnipotentiſſima domini benignitate ſentimus. quia nullum peccatum eſt, ut dicit Gelaſius, pro quo aut non oret eccleſia remittendum, aut quod data ſibi divinitus poteſtate deſiſtentibus ab eodem non poſſit abſolvere, vel pœnitentibus relaxare, cui dicitur: *Quæcumque dimiſeritis ſuper terram, dimiſſa erunt & in cælis: & quæcumque ſolveritis*

Pſal. 49. 2. Cor. 11. Pſal. 49. Pſal. 6. Epheſ. 4. Pſal. 76. Epiſt. 2. Pſal. 4[...] Pſal. 5[...] Ibid. Luc. Thre[...] Ioan[...] Mat[...]

solveritis super terram, soluta erunt & in cælis. In Quibuscumque omnia sunt, quantacumque sint, & qualiacumque sint. Sic euangelicas sententias inter se non discordare intelligimus, quibus dicitur: *A fructibus eorum cognoscetis eos.* De quibus malæ operationis fructibus, id est de manifestis peccatis, sicuti sunt stupra, vel blasphemiæ, vel furta, vel ebrietas, & si quæ sunt alia, nobis judicare præcipitur. Cum autem dicitur: *Nolite judicare, & non judicabimini, nolite condemnare, & non condemnabimini.* &, *Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat dominus, & illuminet abscondita tenebrarum, & manifestet consilia cordis:* de illis factis dictum intelligimus, quæ dubium est quo animo fiant, vel quæ facta nos latent. Et sicut euangelicæ sententiæ inter se non discordant, ita nec apostolica sedes est sibi ipsi diversa, sive adversa, quæ secundum sacros canones de manifestis peccatis confessos, sive convictos, a gradu ecclesiastico jubet deponi, & non publice confessos, vel legaliter ac regulariter convictos, damnari vel degradari nulla ratione permittit.

III. CAPITULA ANNO DUODECIMO EPISCOPATUS " SUPERADDITA.

Hæc capitula anno XII. episcopatus nostri IV. Idus Iunias, aliis capitulis, quæ jam consacerdotibus nostris dederamus, auctoritatem patrum sequentes superaddidimus, & fratribus ac consacerdotibus nostris observanda tradidimus.

I. *Quod presbyteri curare debeant, ut publici peccatores pœnitentiam accipiant, & episcopo referre quomodo illam agant. De pœna eorum qui ad pœnitentiam venire contemnunt, & presbyterorum, qui peccatores non indicant, & quod ultima pœnitentia nulli neganda sit.*

Ut unusquisque sacerdos maximam providentiam habeat, quatenus, si forte in parochia sua publicum homicidium, aut adulterium, sive perjurium, vel quodcumque criminale peccatum publice perpetratum fuerit, statim, si auctorem facti vel consentientem adire potuerit, hortetur eum quatenus ad pœnitentiam veniat coram decano & compresbyteris suis, & quidquid ipsi inde invenerint vel egerint, hoc comministris nostris magistris suis, qui in civitate consistunt, innotescat: ut infra quindecim dies ad nostram præsentiam publicus peccator, si intra parochiam nostram fuerimus, veniat, & juxta traditionem canonicam publicam pœnitentiam cum manus impositione accipiat. & si longius a parochia nostra fuerimus, annus & dies Kalendarum subtiliter describatur, quando peccatum publicum quisque admisit, & quando ad pœnitentiam coram ministris venit, vel quando ad impositionem manus nostræ pervenit. Et semper de Kalendis in Kalendis mensium, quando presbyteri de decaniis simul conveniunt, collationem de pœnitentibus suis habeant, qualiter unusquisque suam pœnitentiam faciat, & nobis per comministrum nostrum renuntietur, ut in actione pœnitentiæ pensare valeamus, quando quisque pœnitens reconciliari debeat. Et si forte quis ad pœnitentiam venire noluerit infra quindecim dies post perpetrationem peccati, & exhortationem presbyteri in cujus parochia actum fuerit, & sedulitatem decani ac compresbyterorum suorum, atque instantiam comministrorum nostrorum, decernatur qualiter qui peccatum perpetravit, & ad pœnitentiam redire contemnit, a cœtu ecclesiæ, donec ad pœnitentiam redeat, segregetur. Et sciat quisque presbyter, quia si per alium nobis cognitum fuerit quod in sua parochia admittatur, & tardius ad nostram notitiam perlatum fuerit, tantos dies a ministerio suspensus in pane & aqua excommunicatus morabitur, quantos dies nostram vel comministrorum nostrorum notitiam ipsa actio, sine illius suggestione, & debita ac jussa commonitione, supertransierit: & in cujus negligentia peccator publicus non commonitus post tantos dies sicut præfiximus obierit, sciat se quisque presbyter gradum amissurum. Hoc tamen omnimodis ab omnibus caveatur, ut nemo pœnitens, & cum devotione petens, ultima pœnitentia, vel ultimo viatico defraudetur: ea convenientia, ut si convaluerit, secundum ecclesiasticas regulas pœnitentiam agat, & reconciliationem, quantum Deus sibi concesserit, in ordine pœnitentium expetat & expectet.

II. *Ut pro loco sepulturæ nihil exigatur, & locum hereditario jure nemo sibi arroget, sed a presbytero accipiat. & de sepulturis non violandis.*

Ut pro loco sepulturæ, sicut sacra & canonica sanxit auctoritas, nemo a quocumque quiddam exenii exigat. Si autem aliquid quisquam gratis offerre voluerit post sepultum cari sui vel caræ suæ corpus, hoc suscipi non vetamus. Et nemo Christianorum præsumat, quasi hereditario jure, de sepultura contendere: sed in sacerdotis providentia sit, ut parochiani sui, secundum Christianam devotionem, in locis quibus viderit sepeliantur. Ipse tamen sacerdos, memor ordinis sui, provideat & congruam cuique sepulturam, & ne scandalum, quantum vitari potest, fiat suis parochianis. Et provideat, sicut de ministerio suo & coram Deo & coram sæculo vult gaudere, ut nullius Christiani corpus de sepulcro suo ejiciatur, & nec sepulcra confringantur, vel caminatæ sicut solent inde fiant. quia sicut crudele est quemquam de domo sua expellere, & misericordiæ opus est, egenum & vagum juxta dominicum dictum in domum recipere: ita sacrilegum est, corpus indevote ac irreligiose propter cupiditatem a sepulcro ejicere, ubi quisque dominicam vocationem, ut in adventu justi judicis resurgat, in pace quiescens debuerat expectare.

III. *Ut nullus missam celebret in altari non consecrato, vel sine tabula ab episcopo consecrata.*

Ut quia quidam presbyteri, præter ecclesiam in qua titulati sunt, etiam capellas habent, & quidam etiam veteres ecclesias restaurant, aut altaria nova construunt propter loci convenientiam, vel immutant, nemo presbyterorum in altario ab episcopo non consecrato ante consecrationem cantare præsumat. Quapropter, si necessitas poposcerit, donec ecclesia vel altaria consecrentur, & in capellis etiam quæ consecrationem non merentur, tabulam quisque presbyter, cui necessarium fuerit, de marmore, vel nigra petra, aut litio honestissimo, secundum suam possibilitatem, honeste affectatam habeat, & nobis ad consecrandum afferat, quam secum cum expedierit deferat, in qua sacra mysteria secundum ritum ecclesiasticum agere valeat.

IV.
CAPITVLA IN SYNODO RHEMIS DATA ANNO DCCCLXXIV.

Hæc capitula data sunt presbyteris in synodo Rhemensi, anno incarnationis dominicæ DCCCLXXIV. in mense Iulio.

I. *Quod iidem parochiarum presbyteri, & canonici in monasteriis simul esse non possunt.*

QVIA non solum illicita, sed etiam perniciosa sibi ac commissæ plebi præsumptione, contra sacros canones, presbyteri nostræ parochiæ dicuntur ecclesias suas negligere, & præbendam in monasterio Montis falconis obtinere, sed & canonici ipsius monasterii ecclesias rusticanarum parochiarum occupare: necesse nobis est, non solum quid inde sacri canones definiant demonstrare, sed & vigorem ac censuram eorumdem sacrorum canonum, si se non correxerint, in contemptores exerere. Vt igitur de his interim sileamus, qui certis de causis secundum sacros canones de aliis parochiis in nostram parochiam veniunt, & regulariter a nobis suscipiuntur, vel qui vacantes ecclesiis vacantibus incardinantur, vel causa regulis conveniente secundum easdem regulas de ecclesiis ad alias ecclesias transferuntur; de canonum transgressoribus iidem canones sacri decernunt, ut in illa ecclesia tantummodo quique ministrent, in qua prius ordinati fuerunt: si vero jam quis translatus est ex alia in aliam ecclesiam, prioris ecclesiæ rebus in nullo communicet. eos vero qui ausi fuerint post diffinitionem magnæ & universalis hujus synodi, quidquam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decrevit sancta synodus a proprio hujusmodi gradu recedere.] Et sanctus Leo papa sedis Romanæ hinc ad Aquileiensem archiepiscopum scripsit dicens: Illam partem ecclesiasticæ disciplinæ, qua olim a sanctis patribus & a nobis sæpe decretum est, ut nec in presbyteratus gradu, nec in diaconatus ordine, nec in subsequenti ordine clericorum, ab ecclesia ad ecclesiam cuiquam transire sit liberum, ut in integrum revoces admonemus, ut unusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ubi ordinatus est perseveret. Ita ut si quis sua quærens, non quæ Iesu Christi, ad plebem suam & ecclesiam suam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & a communionis vinculo habeatur extraneus.] Quæ verba beati Leonis si quis intelligere attente curaverit, & omnem pravam occasionem exclusam, & omnem utilitatis ac necessitatis rationem concessam inveniet. Ait enim: Vt unusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ubi ordinatus est perseveret. Si enim quis non fuerit ambitione illectus, de minori ad majorem ecclesiam non quæret ascendere: si non fuerit cupiditate seductus, non quæret quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, ac per hoc non plebem suam deserere, & ad monasterii quasi tuitionem confugere, vel canonicus ordinatus in monasterio, obsequia monasterialia derelinquens, turpis lucri cupiditate ob emolumentum decimæ rusticanarum parochiarum ecclesias studebit invadere, non curans si infantes sine baptismate mortui casu fuerint, vel sine communione & reconciliatione infirmi obierint. Constat enim & certum est, quia & claustra monasteriis atque obsequia debita, & quæ sunt necessaria plebi in rusticanis parochiis, insimul exequi nemo valebit. Quomodo enim, si intempestæ noctis silentio, aut infans natus periclitatur, aut infirmus viaticum munus petierit, canonicus a claustris monasterii exiet, & ad villam infirmorum necessitatibus pergens succurrere prævalebit? Quod videns sanctus Gregorius, tractans coram populo Ezechielem prophetam dicit: *Thronus ejus*, quin domini, *flammæ ignis, rota ejus ignis accensus.* Hi, inquit, qui animarum custodes sunt, & pascendi gregis onera susceperunt, mutare loca minime permittuntur: sed quia uno in loco positi, divinitatis in se præsentiam portantes ardent, thronus Dei flamma ignis dicitur. Quapropter non nobis est negligendum, sed studiosius exequendum, quod isti sancti Dei ex hac causa obnixius tenendum decreverunt. Vnde sanctus Leo, ea quæ præmisimus ad Aquileiensem archiepiscopum scribens, mox subdidit: Non, inquiens, dubitet dilectio tua, nos si, quod non arbitramur, neglecta fuerint quæ pro custodia canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos. quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere disciplinam. Si ergo quisquam presbyter parochiæ nostræ, aut infirmitate corporis, aut latente animæ peccato, senserit se non posse proficere plebi sibi commissæ, vel non debere præesse, & voluerit monasterii portum ad agendam pœnitentiam secundum decreta beati Leonis expetere, professionis suæ libello, ab ordine, & titulo atque regimine plebis, secundum Gregorii decreta se exuat, ut in monasterium intret. Sin autem, ecclesiam suam & plebem sibi commissam secundum sacras regulas teneat & gubernet. Si vero contra prædicta canonum interdicta quisque presbyter in parochia nostra præsumpserit, modis omnibus se ab ordine abjiciendum cognoscat.

Epist. 89. ad Nicetam.

Daniel. 7.

Leo decr. cap. 14.

II. *Quod pro loco matriculæ nihil a quoquam requiri vel accipi debeat.*

Sæpe vos admonui de matriculariis, quales suscipere debeatis, & qualiter eis partem decimæ dispensare debeatis, sed admonitionem nostram, imo Dei per nostram exiguitatem, quosdam parvipendere comperi. Vnde necesse mihi est iterare, quod quosdam cognosco negligere. Interdixi enim vobis Dei auctoritate, ut nemo presbyter pro loco matriculæ quodcumque xenium, vel servitium in messe, vel in quocumque suo servitio, præsumat requirere vel accipere: & matricularii debitam partem decimæ, quam fideles pro peccatis suis redimendis domino offerunt, nemo præsumat vendere. Quod & nunc iterum interdico, ostendens vobis divinam auctoritatem. Vt enim plurima de sanctis scripturis prætermittam, & pauca vobis, sed notissima in medium devocem, sanctus Spiritus per beatum David quod cantatis cantavit: *Deus meus misericordia tua.* & decima a fidelibus data, misericordia est, & misericordiæ quæ Deus est datur. quæ misericordia dicet in judicio misericordibus: *Quamdiu fecistis uni ex minimis istis, mihi fecistis.* Eleemosyna enim Græce, misericordia dicitur Latine: & qui eleemosynam vendit, Deum, id est misericordiam nostram vendit: & similis est Iudæ, de quo in euangelio scriptum est, quia loculos habebat Iudas. Ea quæ mittebantur, id est quæ fideles domino dabant, unde ipse & sui discipuli secundum carnem subsisterent, & eleemosynas dominus faciebat, Iudas portabat, id est asportabat & furabatur. Et presbyter, qui de redemptione peccatorum, id est de decima

Psal 18

Matth.

Ioan. 12

decimâ fidelium, quodcumque exenium requirit A aut accipit, non est dignus inter presbyteros nuncupari, sed dejici: sicut Iudas nuncupabatur inter apostolos, sed de apostolorum numero dejectus, & in consortium diaboli est in æternum abjectus. Et sciatis, quia quicumque presbyter ex hoc Iudæ latrocinio fuerit revictus, non solum a presbyterali ordine dejicietur, sed nec etiam partem de illa decima, quam matricularii accipiunt, accipere promerebitur: sed partem cum illo habebit, cujus fieri consors maluerit. In se, inquit sanctus Hilarus papa, quidquid in alium quis non resecarit, inveniet: & sanctus Gregorius: Qui non corrigit resecanda, committit.

III. *De indebito accessu ad feminas, & a ministerio dejiciendis iis qui se non correxerint.*

Iam vobis capitulum ex sanctis scripturis & ca- B tholicorum dictis donavi de inconvenienti accessu & indebita familiaritate ad feminas. Sed video quosdam vestrum illud parvipendere. Vnde iterum illud in conventu vestro volo recitari, cum sententia Zosimi papæ dicentis: Sciat quisquis hoc postposita patrum & apostolicæ sedis auctoritate neglexerit, a nobis districtius vindicandum: ut loci sui minime dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impune posse tentari. Contumeliæ enim studio fit quidquid interdictum toties usurpatur.] Et sciatis pro certo, quia non in quocumque requiram de viso concubitu vestro cum feminis, sed de interdicto canonico in accessu ad feminas. quia ut Hilarus papa dicit: Non minus in sanctarum traditionum C sanctiones delinquitur, quam in ipsius domini injuriam prosilitur. Et cui vestrum amplius placuerit indebita feminarum familiaritas quam sacri ministerii puritas, habeat quod elegerit: quia insimul & sacri ministerii puritatem, & immundi contubernii habere non poterit impuritatem. Dejicietur ergo a sacro ministerio, cui non poterit prodesse correptio, sicut sanctus Leo papa ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum decrevit dicens: Debet diligentia tua vigilanter insistere, ita ut his, quibus prodesse non poterit correptio, non parcat abscisio. Oportet enim nos euangelici meminisse mandati, quod ab ipsa Veritate præcipitur, ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scanda- D lizaverit manus, a compage corporis auferatur: quia melius est his in ecclesia carere membris, quam cum ipsis in æterna ire supplicia. Abjicienda prorsus pestifera hæc a sacerdotali vigore patientia est, quæ sibimet peccatis aliorum parcendo non parcit: sicut Heli quondam sacerdos filiorum suorum delicta tolerando, cum ipsis divinæ justitiæ sententiam meruit experiri, quia segni indulgentia dissimulavit plectere peccatores. Cum, inquit Ambrosius, uni sacerdos indulget indigno, plurimos facit ad prolapsionis contagium provocari; facilitas enim veniæ incentivum tribuit delin- E quendi.] Et sanctus Gregorius: Dum enim unus corripitur, plurimi emendantur, & melius est ut pro multorum salvatione unus condemnetur, quam per unius licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, cum inter jumenta hæc fieri persæpe cognovimus, ut ea quæ scabiem aut impetiginem habere videntur, separentur a sanis, ne illorum morbo cetera damnentur, vel pereant. Satius est enim, ut manifeste corrigantur, quam pro illis boni pereant, sicut verus agricola noster Christus dominus in euangelio monstrat dicens: *Omnem palmitem non ferentem fructum*, scilicet bonæ operationis, *tollam eum*. Et hoc est quod a domino per Moysem in Levitico (Levit. 14.) figurate præcipitur, ut lapis in domo leprosus a sacerdote inspiciatur, & si purificari nequiverit, jam inter immundos computetur; ac de ordine mundorum lapidum, id est ecclesiasticorum consortio, eruatur, atque alius qui dignus est loco ejus substituatur. Videlicet abjectio de cælesti, id est ecclesiastico, ædificio, tamquam mortuo lapide; quolibet noxio, qui noluit servare quod dicitur: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*, (Apoc. 3.) juxta Petrum apostolum, tamquam lapis vivus in domo spiritali, in ædificio scilicet sanctæ ecclesiæ (1. Petr. 2.) Ierusalem cælestis, quæ constat ex angelis & hominibus, & ædificatur ut civitas, utilis superædificetur.

IV. *De iis qui de facultatibus ecclesiasticis alodes comparant, & illos ecclesiæ non derelinquunt.*

Quosdam vestrum ecclesias vestras negligere, & alodes audio comparare, & in eis mansos exstruere atque excolere, ac in eisdem mansis feminarum habitationem habere, eosque mansos non ecclesiis secundum sacros canones derelinquere, sed contra sacros canones vel propinquis vestris, vel aliis quibuscumque distrahere. Vnde sciatis, quoniam a quocumque hoc fieri comperero, secundum canonicam severitatem judicare curabo. Nullum enim alodem episcopus, vel presbyter, melius vel firmius potest habere, quam qui est ecclesiæ attributus, si secundum suum ordinem vivere voluerit. Si autem ordinem pro sua culpa perdiderit, nec alodem, quem a die ordinationis suæ de ecclesiasticis facultatibus acquisivit, habere valebit. Quam fraudem de facultatibus ecclesiarum contra sacros canones, & sanctarum seriem scripturarum, prædicationemque majorum, ex magna parte possent retundere comministri nostri, si secundum capitulum ex sacris regulis a nobis collectum, & illis ac vobis datum, studerent requirere quid de decimis singuli agant presbyteri, & quoniam nihil ab eis in parochiæ circuitione exigo, quæ per singulos annos pareant in ecclesiis, de his quæ a nobis sunt ecclesiis constituta, & qualiter quique presbyteri hospitales existant secundum præceptionem beati Petri apostoli jubentis: *Hospitales invicem sine* (1. Petr. 4.) *murmuratione, unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes*. & sanctus Paulus dicit: (Hebr. 13.) *Caritas fraternitatis maneat apud vos, & hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis*. Et Iacobus apostolus dicit: (Iac. 1.) *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc est: Visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo*.

V. *Quod pro ecclesiis viduatis præmia patronis dari non debeant.*

Sæpe vos admonui de exeniis superfluis contra sacras regulas pro ecclesiis viduatis non dandis. sed sicut audivi, vos non inde castigastis, sed vos ipsos, & vestros nutritos, in maledictionem simoniacæ hæreseos traditis: quam hæresin sanctus Petrus princeps apostolorum primam damnavit dicens ad Simonem: *Pecunia tua tecum sit in perditionem*. (Act. 8.) Si enim hominis sensum haberetis qui hoc facitis, (non enim de omnibus dico) potuissetis attendere, quia si vos bene viveretis, & vestros nutritos in bona vita & in bona conscientia nutriretis, non vobis esset necesse & vestra perdere, & vos ipsos in damnationem mittere. Ipsi enim scitis, quia nemo fidelis in parochia nostra in sua ecclesia sine presbytero esse cupit, & sine ordinatione episcopali presbyterum ibi habere non potest. quapropter

quapropter quisque defuncto presbytero in sua A ecclesia presbyterum petit. Apud quem cum clericum bonum quæsiero, ut illi presbyterum ordinem, ipse clericum bonum quæret: si eum bonum mihi adduxerit, ordinabo illum. sin autem, alium requiram: & ipse tamdiu clericum bonum quæret, usque dum convenientem ordini sacro inveniat. Et non necesse esset vobis petere ecclesias cum superfluo exenio: quia quique fideles, si vestra culpa non esset, plus quærerent bonos clericos, quam vestros denarios. & hoc non suffertis: sed vos & vestros nutritos in maledictionem mittitis, eum dato patronis præmio vobis & illis peccatum emitis.

V.

CAPITVLA [a] EODEM ANNO ARCHIDIACONIBVS PRESBYTERIS data.

[a] Sirmondus p. 738. tomi I. operum Hincmari delevit ista duo verba, & annum DCCCLXXVII. substituit.

Anno incarnationis dominicæ DCCCLXXIV. V. Idus Iulias Hincmarus archiepiscopus dedit comministris suis hæc capitula, quæ sequuntur, Gunthario & Odelhardo archidiaconibus presbyteris.

BEATVS Petrus apostolus, cujus vice in ecclesia funguntur episcopi, & sub eorum dispositione ipsorum comministri, in epistola sua commonet illos dicens: *Seniores qui in vobis sunt obsecro consenior, & testis Christi passionum, qui & ejus quæ in futuro revelanda est gloria communicator, pascite qui est in vobis gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in clero, sed forma facti gregis, & ex animo.* Cujus verbum atque exemplum secutus sanctus Leo papa, eum, cui suas vices commisit in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, ab indebito appetitu præsumptionis per distincta capitula coercuit freno discretionis. Iuxta quorum doctrinam, vos in exordio commissi ministerii paucis capitulis patenter ac diligenter commoneo. a quibus vos, quantum patitur humana fragilitas, non deviare sub testificatione Christi præcipio.

(1. Petr. 5.) (Leo epist. 88. Anastasio Thessalonic.)

I. *Vt non gravent presbyteros quando parochias circumeunt.*

Egregius doctor gentium discipulis suis dicit: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi:* & vos quando rusticanas parochias vobis commissas, vel mecum, vel per vos circuitis, sicut & ego non graves sitis presbyteris in paratis quærendis: neque ducatis superflue vobiscum homines, vel vestros proprios, vel propinquos vestros, per quos illos gravetis in cibo, & potu, & fodro ad caballos. Et providete, ne homines vestri, qui vobiscum ibunt, illos dehonorent, vel hominibus illorum graves sint. Nec diu in mansionibus ipsorum presbyterorum immoremini. & si necessitas evenerit, ut in aliquo loco immorari debeatis; sic disponite victualia vestra per circummanentes presbyteros, ut nemini graves sitis, & non otiosi & infructuosi stipendia ecclesiastica insumatis, sicut nec ego gravis sum presbyteris, per quos parochias circumeo.

(1. Cor. 11.)

II. *Vt parochias non occasione victus, sed instructionis causa circumeant.*

Vt non occasione victus parochias circumeatis, quatenus de aliorum stipendiis viventes vestra stipendia conservetis: sed verbo & exemplo non solum presbyteros, sed & laicos, de vestra bona conversatione & inquisitione secundum ministerium vobis commissum instruatis.

III. *Ne munera a presbyteris accipiant, ut eorum vitia dissimulent.*

Vt a presbyteris exenia non accipiatis, quatenus illorum mala fama cooperiatur: sed omnibus verbo & exemplo notum facite, quia plus valet apud vos Dei & proximi dilectio, quam terrenum lucrum acquirendi occasio: plus benignitas quam severitas, plus commonitio quam commotio, plus caritas quam potestas. Erga bonos & bene agentes estote æquales ut fratres: erga pravos estote vitiorum correctores, & fratrum amatores. Similiter & erga alios in vestris ministeriis delinquentes. B

IV. *Ne a presbyteris quidquam petant quod secum auferant dum redeunt.*

Quando parochias circuitis, nolite graves esse presbyteris, petentes friskingas, vel pisces, aut formaticos, aut annonam, aut alias quaslibet res, ut habeatis quando ad civitatem reversi fueritis, unde quasi fratribus refectionem faciatis, ut salvis stipendiis vestris habeatis unde vos & vestros conducatis.

V. *Ne denarios a presbyteris vel eulogias exigant, sed sponte oblata tantum accipiant.*

Nolite quasi pro aliquo adjutorio ad quamcumque rem denarios apud presbyteros postuletis: neque quando ad synodum, vel pro inquisitione ministerii sui, seu pro chrisma accipiendo venerint, eulogias exigatis: sed si cui forte commodum fuerit pro sua voluntate & commoditate aliquid gratis offerre, cum gratiarum actione accipite. C

VI. *Ne pascendis suis vel amicorum caballis presbyteros gravent.*

Nolite quasi per precationem caballos vestros, vel amicorum vestrorum, ad pastum presbyteris commendare præsumatis, neque annonam, vel fodrum ab eis exigatis. Ideo enim vobis de facultatibus ecclesiasticis, juxta quod apostolus de lege dicit: *Non obturabis os bovi trituranti*, solatium præbeo, ut presbyteros non gravetis. (1. Tim.) D

VII. *Vt parochias rusticanas confundere vel dividere non præsumant, & ut ecclesias omnes, capellasque illis subjectas describant.*

Expresse vobis in nomine Christi præcipio, ut rusticanas parochias pro alicujus amicitia vel petitione, aut pro aliquo præmio, non præsumatis confundere, nec dividere: neque ecclesias illas, quæ ex antiquo presbyteros habere solitæ fuerunt, aliis ecclesiis quasi loco capellarum non subjiciatis. neque capellas de illis ecclesiis, quibus antiquitus subjectæ fuerunt, ad alias ecclesias subjicere præsumatis. Et per omne ministerium vestrum, unusquisque vestrum describat omnes ecclesias & titulos, quæ antiquitus presbyteros habuerunt, & capellas antiquitus illis subjectas, & mihi scripto renuntiate. E

VIII. *Vt nulli capellam domi habere, aut missam in domo celebrari sine episcopi licentia concedant: & ut capellas ejusmodi omnes describant.*

Nemo vestrum capellam alicui in domo sua habere concedat sine mea licentia, neque in domo sua missas celebrari concedat sine mea licentia. & unusquisque vestrum describat per suum ministerium, quicumque capellam extra ecclesiam principalem habet a tempore Ebbonis usque ad tempus meum, & a tempore meo, vel mea, vel alterius licentia factam. & in cujuscumque presbyteri parochia quæcumque vel cujuscumque capella sit facta.

IX. Ne

IX. *Ne pœnitentes pro munere aliquo ad reconciliationem adducantur, vel post eam negligantur.*

Solicite providete, ne vos, vel presbyteri, negligenter pœnitentes pro aliquo munere ad reconciliationem adducatis, vel post reconciliationem eos negligatis, quod simoniacum est.

X. *De relapsis post publicam pœnitentiam.*

Solicite providete, ut si aliqui post reconciliationem publicam in publicum peccatum ceciderint, ad notitiam meam perferatis, ut sciatis qualiter inde & vos, & presbyteri, agere debeatis.

XI. *Ne ad ordinationem pro aliquo munere adducantur non idonei.*

Solicite providete de vita & scientia clericorum, quos ad ordinationem adducetis: ne pro aliquo munere tales ad ordinandum introducatis, qui introduci non debent, quoniam simoniacum est.

XII. *Vt videant quomodo capitula sibi data observent presbyteri.*

Solicite providete, secundum capitula presbyteris a nobis data, de portione ecclesiæ, quid inde in ecclesiis pareat: sed & de matriculariis, & de aliis capitulis presbyteris a nobis datis, qualiter illa teneant & conservent.

XIII. *Quomodo eligendus sit decanus in locum defuncti vel inutilis.*

Si decanus in ministerio vestro aut negligens, aut inutilis, & incorrigibilis fuerit, vel aliquis eorum obierit, non inconsiderate decanum eligite. Et si ego in propinquo sum, ad me illam electionem referte. Et si ego in longinquo sum, decanum illum qui electus est interim constituite, donec ad meam notitiam electio illa referatur, & mea constitutione confirmetur, aut immutetur.

VI.

** " Profuerit quoque non alienam a præcedentibus capitulis adjungere ex mſ. codice

EPISTOLAM AD PRESBYTEROS RHEMENSIS PAROCHIÆ.

De baptismo.

HINCMARVS EPISCOPVS ac plebis Dei famulus dilectis fratribus hujus Rhemensis parochiæ compresbyteris nostris.

CVPIENS vos in omni sensu & doctrina atque operis perfectione gratia Dei esse ditatos, pro imposito exiguitati meæ ministerio singulis & in commune vobis quædam de actione sacri baptismatis breviter ex plenitudinis latitudine sanctarum scripturarum, & doctrina catholicorum patrum curavi excerpere & notitiæ vestræ ingerere, ut secundum sacram scripturam intelligatis in sancto ministerio cuncta quæ agitis, & ut in aperto sermone non sit in vobis difficultas intelligendi, neque in prolixo tædium legendi & memoriæ commendandi.

DOMINVS Iesus Christus creator & redemptor noster dicit in euangelio, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non intrabit in regnum cælorum;* Vnde discipulis suis mandavit dicens; *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* In istis paucissimis verbis totius sanctæ prædicationis ordinem exposuit, bis docere dixit, & semel baptizare. Primo omnium fidem catholicam docere præcepit, & post fidem acceptam, in nomine sanctæ Trinitatis baptizare jussit. Deinde fide imbutum & sacro baptismate ablutum euangelicis instruere præceptis mandavit. Primo fides docenda est, & sic baptismi percipienda sunt sacramenta, deinde euangelica præcepta tradenda sunt. At si aliquid horum trium defuerit, salutem animæ suæ auditor habere non poterit. Hic namque ordo catechizandi, id est instruendi in adultæ ætatis viris ubique firmiter retinendus est. Fragiliori vero ætati pia mater ecclesia concessit, ut qui alieno in paternæ prævaricationis ligatus est peccato, alterius in baptismi mysterio abrenuntiatione & fidei professione solutus sit. Et si hoc non esset, quanti perirent infantes, ex quorum numero cælestis quotidie ædificatur Hierusalem. Absque fide quippe baptisma non proficit, dicente apostolo, *Sine fide impossibile est placere Deo.* Inter impossibile siquidem & difficile hoc interesse legimus. Difficile est quod licet vix, tamen fieri potest: impossibile vero, quod omnino ab humana fragilitate fieri non potest. Ideo ipse dominus in euangelio stupentibus apostolis quis ex divitibus salvus fieri posset, respondit, *Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autē omnia possibilia sunt.* Docendus est itaque homo rationalem habens intelligentiam, & multimoda prædicatione adtrahendus ut sacræ fidei veritatem agnoscat, & maxime Dei omnipotentis pro eo deprecanda est clementia, quia otiosa est lingua docentis, si gratia divina cor non imbuit auditoris, dicente ipsa veritate, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus adtraxerit eum.* Et ut æqualiter sanctam Trinitatem salutem hominis operari intelligatis, dicit & ipse dominus in euangelio, *Nemo potest venire ad Patrem, nisi per me.* Item & de Spiritu sancto ait, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei.* Quod enim visibiliter sacerdos per baptismum operatur in corpore per aquam, hoc Spiritus sanctus invisibiliter operatur in anima per fidem. Tria sunt in baptismatis sacramento visibilia, & tria invisibilia: visibilia sunt sacerdos, corpus, & aqua: invisibilia vero, Spiritus & anima & fides: illa tria visibilia nihil proficiunt foris, si hæc tria invisibilia non operantur. Sacerdos corpus aqua abluit: Spiritus sanctus animam fide justificat. Et hoc est quod apostolus ait, *Cooperatores enim Dei sumus.* Cooperatur homo sancto Spiritui in salute hominis; sed & ipse homo qui baptizandus est, cooperari ambobus debet in salute sua, id est Spiritui sancto, & sacerdoti humiliter corpus præstare ad sacri mysterium lavacri, & animam voluntarie ad catholicæ fidei susceptionem.

(Matth. 28. — Hebr. 11. — Matth. 19. — Io. 6. — Io. 14. — Io. 3.)

Vt vim cognoscatis hujus sacratissimi juxta sanctorum patrum intelligentiam & statuta ecclesiastica, vestræ caritati eadem sacramenta catholica interpretatione ostendam. Nam magna sanctitate & venerabili significatione quidquid in eis geritur statutum esse neminem dubitare fas esse credimus.

Primo, paganus catechumenus, id est instructus, fit accedens per ordinem traditum ad baptismum, id est sanctam tinctionem, & renuntiat maligno spiritui & omnibus damnosis ejus pompis.

II. Accipit manus impositionem & crucem in fronte in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, & exsufflatur in facie, ut fugato diabolo, Christo Deo nostro paretur introitus.

III. Exorcizatur id est conjuratur malignus spiritus ut exeat & recedat dans locum Deo.

IV. Accipit catechumenus salem, ut putrida & fluxa ejus peccata sapientiæ sale divino munere mundentur.

V. Deinde

V. Deinde vero symboli apostolici traditur ei fides, & oratio dominica, ut vacua domus & a prisco habitatore derelicta, fide ornetur, & præparetur habitatio Deo. Quorum expositionem, id est symboli & orationis dominicæ, habetis in scrutinio quod fit in apertione aurium, sicut vobis credimus esse notum. Quod enim symbolum Græce dicitur, Latine indicium, vel signum, sive collatio interpretatur. Indicium, quia per id indicatur fidei integritas. Signum, quod eo bene retento & intellecto fideles ab infidelibus discernuntur. Collatio, quia in eo sancti apostoli omnem fidei integritatem contulerunt: quod autem omnes apostoli, pari fidei sinceritate corde retinebant, ore confessi sunt, & singuli proprias sententias conferentes, symbolum, id est, totius fidei collationem ediderunt. Discessuri enim ab invicem per totius orbis provincias normam futuræ prædicationis in commune statuerunt, ne localiter ab invicem discedentes, diversum aliquid vel dissonum prædicarent. Oratio autem dominica, quam omnes Christiani sincero corde frequentare necessario debent, ideo sic appellatur, quia petentibus apostolis ut eis insinuaret qualiter orare deberent, dominus noster Iesus Christus, sicut sacra euangelia docent, hanc orationem illis composuit, & sic eos orare præcepit.

VI. Tunc fiunt scrutinia, id est explorationes vel investigationes secundum morem vobis cognitum, ut exploretur sæpius quam firmiter post renuntiationem satanæ sacra verba datæ fidei radicitus corde defixerint; & sicut vobis notum est per decretos dies in sancta quadragesima fiunt septem scrutinia secundum formam septiformis spiritus.

Marc. 7. VII. Deinde tangit consecrando sacerdos nares & aures de sputo, & dicit *Effeta, quod est adaperire*, & reliqua. Inter cetera quippe consecrationis exordia, de saliva oris sui sacerdos nares tangit, & aures consecrandi, & dicit *Effeta, quod est adaperire*. *Ibid.* Obsurduit enim homo ab audiendo vitæ verbo, postquam mortifera serpentis verba contra Deum timidus audivit, & surditatem quam primus homo peccando promeruit, omnis per traducem virilis seminis generatus ab illo contraxit. Per salivam quidem oris sacerdotis, gustus quo initiandus est supernæ sapientiæ designatur, quia ex capite in quo omnes sensus hominis sunt, saliva descendit, & apostolus, *Caput*, inquit, *Christi Deus*, *1. Cor. 11.* & divinitas hominem assumens quoddam ex connexione duarum substantiarum in una Dei filii persona collyrium fecit, unde genus humanum quod cæcum a primis parentibus natum erat, illuminaret. Non ab re sputo aures tanguntur & nares, ut qui expuens linguam muti tetigerat, & sputo lutum fecerat, & oculos cæci nati aperuerat, nunc per ministerium sacerdotum, & auditum spiritalem his qui baptizandi sunt tribuat, & recte loquendi, id est veræ fidei confitendi facultatem præbeat, & nares quibus bonum Christi odorem capiant aperiat. Per tactum vero narium, ut abjectis delectationibus noxiis, solum Christi semper amplectatur odorem, de quo dicit apostolus, *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco*, *2. Cor. 2.* & ut meminerit se juxta exemplum beati Iob, donec superest halitus in eo & spiritus Dei in naribus ejus, non loqui iniquitatem labiis, nec lingua mendacium meditari debere. Porro per tactum aurium, ut relicto auditu linguæ nequam, audiat verba Christi, & faciat ea, similis viro prudenti, qui ædificavit domum suam supra petram, qui incorporatus ecclesiæ quæ corpus est Christi, dicit cum psalmista, *Sacrificium & oblationem*, veterum scilicet ceremoniarum, *noluisti, aures autem perfecisti mihi, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion, & in me sunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi.* *Psal. 55.* Legimus quoque in quibusdam regionibus esse consuetudinem, ut etiam labia consecrandi de saliva sacerdotis tangantur auctoritate sacri euangelii, quia postquam dominus in aures surdi & muti misit digitos suos, sputo tetigit linguam illius, & subintulit *Effeta, quod est adaperire*, *Marc.* & statim apertæ sunt aures ejus, & solutum est vinculum linguæ ejus, & loquebatur recte. Et in quibusdam regionibus alii oleo sancto tangunt catechumenorum aures & nares, quia nemo potest per gratiam sancti Spiritus, quæ oleo designatur, fidei sacramenta cognoscere, nisi audiat prædicantem, dicente apostolo, *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* *Rom.* Nares quoque simili tactu sanctificantur, ut hi qui ad baptismum veniunt admoneantur tanti mysterii sacramentum per gratiam sancti Spiritus usque ad mortem inviolatum atque integrum custodire, ut quamdiu spiritum vitæ hujus naribus suis attrahunt, a Christi domini nostri cultura & servitio non recedant. Sed sicut nostrarum regionum consuetudo ab eis non est reprehendenda, ita nec a nobis illarum consuetudo, quia non abhorrere a fide videtur, penitus est abdicanda, cum in unius fidei soliditate in quibusdam rebus obesse non soleat diversa consuetudo, sicut & sacramenta veteris ac novi testamenti licet pro temporum ratione discrepent, fides tamen una eademque concordat, quia quam nos per apostolos factam, eamdem patres testamenti veteris dispensationem Christi per prophetas didicerant esse venturam.

VIII. Posthæc vocato ex nomine consecrando, interrogat eum sacerdos, si abrenuntiet satanæ & omnibus operibus ejus, & reliqua. Post cujus responsionem ungit eum oleo exorcizato in pectore & inter scapulas dicens, *Et ego linio te oleo salutis in Christo Iesu domino nostro in vitam æternam.* Pectus quippe perungitur oleo, ut signo sanctæ crucis diabolo claudatur ingressus. Signatur & inter scapulas, ut undique muniatur. Item in pectoris & inter scapulas unctione signatur fidei firmitas, & operum bonorum perseverantia. Signatur etiam baptizandus pectore & inter scapulas de oleo sancto, ut illius olei sancti, videlicet spiritus unctione liniatur, de qua apostolus ait, *Sicut unctio ejus docet vos de omnibus*; *1. Io.* ante & retro munitus contra omnia prospera sive adversa sit circumspectus. Abrenuntiat autem baptizandus diabolo, id est, resistit, sicut jubet Petrus apostolus dicens, *Resistite diabolo, & fugiet a vobis.* *1. P.* Abrenuntiat quidem, id est, repudiat, spernit, rejicit, contradicit, abnegat, relinquit, sive aliud quid quod hoc verbo in hoc sensu exprimi potest. Quamvis enim illius verbi quod est nuntio sensus in promptu sit cum sine præpositione profertur: accepta præpositione interdum a sua significatione non longe recedit, ut est illud nuntio & renuntio; interdum vero in alium sensum vertitur, & est illud, *Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* *Luc.* Quam sententiam beatus Gregorius exponens in homilia euangelii, renuntiare abnegare, intelligi debere ostendit. Denique baptizandos post abrenuntiationem satanæ,

tanæ, interrogatur si abrenuntiet omnibus operibus ejus. Quæ sunt autem opera satanæ, divinus apostolus Paulus in quo loquitur Christus, demonstrat scribens ad Corinthios: *Si quis frater est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumere.* Et item. *An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Et ad Galatas: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non cōsequentur,* nisi per debitos pœnitētię fructus antequam exeant de corpore ea cooperiant, & devotis precibus, eleemosynis, jejuniis, fletibusq; & hostiæ salutaris oblationibus abluere illa curaverint. Abrenuntiat enim baptizandus omnibus diaboli pompis, id est, spiritalibus vitiis, ut sunt ambitio, arrogantia, vana gloria, ostentatio, & cetera hujusmodi, quæ de superbiæ fonte procedunt. Pompa quippe proprie dicitur publica ostentatio cum multa ambitione. Ambitio quippe phantasia dicitur Græce, quo nomine designatur multiplex apparatus & pompa regalis officii, & hac conditione post abrenuntiationem, ut præmisimus, oleo sancto linitur.

IX. Et sic fonte verbis solennibus consecrato, adstante baptizando juxta fontem, obsequente patrono interrogat eum sacerdos, si credit in Deum patrem omnipotentem, & reliqua secundum morem, & respondente illo secundum ecclesiasticam consuetudinem, post supradictam trinam diaboli & pomparum ac operum abrenuntiationem, postque trinam veræ fidei confessionem, quia non potest quisque nisi trina abrenuntiatione & trina confessione purgari, trina mersione baptizatur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, ut sicut interior homo, qui ad imaginem sanctæ Trinitatis conditus est, per invocationem sanctæ Trinitatis ad eamdem revocatur imaginem, & qui tertio gradu peccati, id est cogitatione, locutione, & operatione cecidit in mortem, tertio elevatus de fonte per gratiam resurgat ad vitam; & sicut interior homo in fide sanctæ Trinitatis ad imaginem sui conditoris reformandus est, ita & exterior trina mersione abluendus est, ut quod invisibiliter spiritus operatur in anima, hoc visibiliter sacerdos imitetur in aqua. Nam originale peccatum tribus modis actum est, delectatione, consensu, & opere, ita & omne peccatum aut cogitatione, aut locutione, aut operatione efficitur; ideo triplici generi peccatorum trina videtur ablutio convenire, vel propter originale peccatum, quod in infantibus valet ad perditionem, vel propter illa quæ in provectioris ætatis hominibus voluntate, verbo, vel facto adduntur; & quia secundum sanctam scripturam unus Deus, una fides, unum baptisma, ter baptizandus mergitur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, ut Trinitas unum appareat sacramentum; & non baptizatur in nominibus Patris & Filii & Spiritus sancti, sed in uno nomine quod intelligitur Deus, juxta apostolum: igitur unus est Deus, una fides, unum baptisma: sed duæ sunt pactiones quæ in baptismate paciscuntur, quas patroni suis susceptis cum ad intelligibilem ætatem pervenerint insinuare sollicite & inculcare debent; quarum pactionum una est qua diabolo abrenuntiatur, & omnibus operibus ejus, & omnibus pompis ejus, & altera qua quisque baptizatus professus fuit se credere in Patrem & Filium & Spiritum sanctum, quas necesse est inconvulsæ mentis intentione servare fidelibus, & ut intemerate custodiri possint, illius semper adjutorium requirere, cujus gratia in baptismate sunt renati.

ISAAC EPISCOPI LINGONENSIS CANONES.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Titulus in veteri codice nullus est. eum indidimus, quem suggerebat chronicum sancti Benigni, ubi hujus operis fit mentio his verbis: *Composuit idem B. Isaac episcopus librum qui dicitur Canones Isaac, eoque ex libris canonum utiliora quæque eligendo in unum volumen coartavit.* Excerpsit autem ex libris capitularis, ut vocat: præcipue vero ex tribus libris posterioribus, quos Benedictus Levita ad Ansegisi abbatis collectionem adjecit. Et quamquam quæ in his libris continentur, omnia, ut idem Benedictus sub finem libri VII. tradit, per sedis apostolicæ legatos fuerant confirmata; constat tamen, ad Bonifacium & Zachariam non omnia, quod innuere sequens præfatio videtur, sed ea tantum pertinere, quæ initio libri V. descripta sunt.

PRÆFATIO.

Cum opportunitas ecclesiastica exegerit, ut contra delinquentes & errantes pastoralis sententia proferatur, frequenter evenit, ut remedia quæ summo caritatis & pietatis ardore a patribus anxiis præparantur, a filiis ægrotantibus ad suam perniciem respuantur. Et quia nec affectum medentium, nec suum ut expedit periculum damnationis perpendunt, oblata quæque fastidiunt, & velut inefficacia, quia sunt domestica, medicamenta contemnunt. Idcirco ego Isaac indignus Lingonensis episcopus, propter quorumdam minus acquiescentium desidiam, & querelam contra pastoralem solicitudinem, atque improborum insolentiam, qui omnia, quæ ad emendationem vel ad suam cautelam dicuntur, a nobis ficta & excogitata garriunt & inventa, utile duximus, quędam saluberrimarum capitula sanctionum, quæ sanctæ Romanæ & apostolicæ ecclesiæ legatus Bonifacius venerabilis Maguntiacensis archiepiscopus Zachariæ papæ, una cum orthodoxo Karlomanno Francorum principe, in duobus episcoporum conciliis ad honorem & profectum ecclesiæ Dei conscripsit, quæque etiam idem papa Zacharias sub anno incarnationis dominicæ DCCXLII. auctoritate apostolica confirmavit, & omnibus ecclesiæ Dei fidelibus irrefragabiliter observanda constituit, revolvere, & ad meam meorumque utilitatem quædam ex his, quæ in quæstionem sæpissime veniunt, colligere, & in unum corpusculum aggregare: quatinus si nostra calumniaverint, vel sinistra interpretatione labefactare tentaverint, apostolica pariter & regali auctoritate compressi de cetero conticescant, & salutiferis curationibus vel inviti cum causa exegerit acquiescant.

De mallis vel placitis sæcularibus, quibus temporibus observari non debeant.

Volumus omnibus comitibus, omnibusque reipublicæ ministris firmiter denuntiare, ut a quarta feria ante initium quadragesimæ, nec in ipsa quarta feria, usque post in octavas paschæ, mallum vel placitum publicum, nisi de concordia & pacifi-

& pacificatione discordantium, tenere non præsumant. Similiter etiam a quarta feria ante nativitatem domini, usque post consecratos dies observent. Nec non & in jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus, & in diebus pentecostes, simili observatione eosdem feriatos dies venerari omnimodis studeant.

Vt in immunitatibus ecclesiarum mallum vel plasitum publicum nemo tenere præsumat.

Placuit ut nullus comes, neque aliquis ex judiciaria potestate, mallum aut placitum in immunitatibus vel atriis ecclesiarum tenere, aut quemquam de familia earumdem ecclesiarum quacumque occasione aut temeritate injuriare præsumat. Quod si fecerit, bannum dominicum persolvat, & insuper Deo & ecclesiæ quam læsit secundum canonicam institutionem in omnibus satisfaciat. Quam etiam si facere distulerit, tamdiu a cœtu fidelium arceatur, donec pœnitentia accepta reatum quem commisit emendet.

De mansis uniuscujusque ecclesiæ.

Sancitum est, ut unicuique ecclesiæ unus mansus integer absque aliquo servitio attribuatur, & presbyteri in eis constituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis vel hortis juxta ecclesiam positis, neque de præscripto manso, aliquod servitium faciant præter ecclesiasticum. Et si aliquid amplius habuerint, inde senioribus suis debitum impendant.

INDEX TITVLORVM.

TITVLVS I.

DE POENITENTIBVS.

Cap. I. *De pœnitentibus non cogendis vinum bibere.*

Ex libro v. capitularis cap. LIV.

Vt nullus presbyter, aut laicus, pœnitentem cogat vinum bibere, aut carnem manducare, nisi ad præsens pro ipso unum vel duos denarios juxta qualitatem pœnitentiæ dederit.

Cap. II. *De homine publicam pœnitentiam agente interfecto.*

Ex eodem libro cap. CVII.

Qui hominem publicam pœnitentiam agentem interfecerit, bannum nostrum in triplo componat, & vvirgildum proximis ejus solvat.

Cap. III. *De pœnitente cujus crimen pervulgatũ est.*

Ex eodem libro cap. CXVII.

Lib. v. cap. 53.

In concilio Carthaginensi de hac re præcipitur, ut si cujusquam pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod universam commoverit ecclesiam, ante absidem manus ei imponatur. Et alibi in canonibus vel decretalibus Leonis papæ, præcipitur de eadem re, ut absolutio pœnitentium per manus impositionem episcoporum supplicationibus fiat. Et reliqua multa talia, & horum similia.

Cap. IV. *De pœnitentibus qui eucharistiam acceperint in infirmitate.*

Ex eodem libro cap. CVIII.

V. 54.

Pœnitentes qui in infirmitate viaticum eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint.

Cap. V. *De pœnitentium absolutione, ut per manus impositionem episcoporum, vel sacerdotum precibus fiat.*

Ex eodem cap. CXX.

V. 56.

Si quis in periculo, vel * pace, aut infirmitate pœnitentiam acceperit, si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus eucharistia.

Cap. VI. *Vt pœnitens ostensis pœnitentiæ fructibus communionem recipiat.*

Ex eodem cap. CXXI.

V. 57.

Vt pœnitens ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione percipiat.

Cap. VII. *Vt pœnitentes, tempore quo pœnitentiam petunt, super caput cilicium a sacerdote consequantur.*

Ex eodem cap. CXXII.

V. 58.

Pœnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput, a sacerdote, sicut ubique constitutum est, consequantur.

Cap. VIII. *Vt omni tempore jejunii manus pœnitentibus a sacerdote imponatur.*

Ex eodem libro cap. CXXIII.

V. 59.

Omni tempore jejunii manus pœnitentibus a sacerdote imponantur.

Cap. IX. *Vt lapsi per manus impositionem episcopi absolvantur.*

Ex eodem cap. CXXIV.

V. 60.

Ne absolutos lapsos in fide credamus, nisi per impositionem manus episcopi.

Cap. X. *Vt pœnitentes communicent qui ante reconciliationem moriuntur.*

Ex eodem cap. CXXV.

V. 61.

Placuit his qui accepta pœnitentia ante reconciliationem migrant ad Deum communicari, pro eo quod honoraverunt pœnitentiam. Qui si supervixerint, stent in ordine pœnitentium: ut legitimam communionem statuto tempore reconciliatione & manus impositione episcopi, vel ejus jussu presbyteri, recipiant.

Cap. XI. *Vt criminalia peccata multis jejuniis, & crebris manus impositionibus a sacerdote purgentur.*

Ex eodem cap. CXXVI.

V. 62.

Criminalia peccata multis jejuniis, & crebris manus sacerdotum impositionibus, eorumque supplicationibus, juxta canonum statuta, placuit purgari. Ita ut nemo sine manus impositione episcopi, aut ejus jussu alicujus presbyteri, se credat esse a suis facinoribus absolutum. Non est mirandum, si absolutio peccatorum per manus impositionem precibus fit sacerdotum, cum dominus in veteri lege super caput hostiæ manum sacerdotis præceperit imponi. Etenim sicut tunc per illam hostiam, ita nunc invocatione sancti Spiritus, qui est remissio peccatorum, per manus episcoporum, vel eorum auctoritate reliquorum sacerdotum, impositionem, vel supplicationibus eorum remittuntur peccata. Nam quando dominus Lazarum suscitavit, ait suis discipulis: *Tollite lapidem*, subauditur, ut mortuus resurgat. dans exemplum, ut sicut ipsi manibus tollunt lapidem, ut mortuus surgat, ita & ipsi, & successores eorum,

Ioan. 11.

rum, manus pœnitentibus imponant, ut per impositionem manuum suis precibus mortuum de sepulcro, id est, peccatorem de vitiis surgere & relevare faciant. Et sicut illi Lazarum institis, id est, funibus, colligatum jubente domino solvunt, qui ait: *Solvite eum, & sinite abire*: ita isti eorum supplicationibus auxiliante domino, & comitante Spiritu sancto, qui in his semper operatur, per manus impositionem peccatorum solvant vincula, eosque tempore a sanctis patribus constituto sacra eucharistia communicent, & absolutos ire permittant.

Cap. XII. *Ut pœnitentibus juxta canonicam auctoritatem pœnitentia detur, & ante suspensos a communione excubare faciant ad ecclesiæ officium.*

Ex eodem cap. CXXVIII.

Ut secundum formam canonum pœnitentibus detur pœnitentia: & prius eos a communione suspensos ad officium ecclesiarum excubare faciant, & inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebro recurrere. Expleto autem satisfactionis tempore, sacerdotali prece per manus impositionem, juxta ordinem sacramentorum & canonum, reconcilient pœnitentes, & sacra communione confirment.

Cap. XIII. *De his qui separati a communione fuerint pœnitentibus.*

Ex eodem libro cap. CXXIX.

Qui a communione separantur, in locis quibus seclusi fuerant per manus impositionem recipiant communionem. Nec se quisquam a peccatis absolutum sine reconciliatoria manus impositione credat: sed per manus impositionem precibus sacerdotum reconcilietur, sicut auctoritas habet ecclesiastica.

Cap. XIV. *Ne in confinio mortis pœnitens a reconciliatione diutine suspendatur.*

Ex eodem cap. CXXX.

Qui pœnitentiam in mortis agit periculo, non diutine a reconciliationis gratia differendus est; sed si pro certo mortis urget periculum, pœnitentia per manus impositionem accepta, statim & reconciliatio adhibenda est: ne prius ab humanis rebus æger abscedat, quam donum reconciliationis accipiat; sicque superstitibus quodammodo doloris videatur esse perpetui, si præcisum ab ecclesiæ membris eum, qui utique reconciliationis non meruit gratiam, raptim e præsenti vita mortis natura subduxerit. Unde juxta papæ Leonis edictum: His qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, præsidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei nec mensuras ponere possumus, nec tempora definire.] De his autem qui accepta pœnitentia antequam reconcilientur ab hac vita recesserint, quamquam diversitas præceptorum de hoc capitulo habeatur, illorum tamen nobis sententia placuit, qui multiplici numero de hujusmodi humanius decreverunt, ut & memoria talium in ecclesiis commendetur, & oblatio pro eorum dedicata spiritibus accipiatur.

Cap. XV. *De pœnitentibus qui ex gravioribus levioribusque commissis pœnitentiam gerunt.*

Ex eodem cap. CXXXI.

De pœnitentibus, qui sive ex gravioribus commissis, sive ex levioribus, pœnitentiam gerunt, si nulla intervenit ægritudo, quinta feria ante pascha eis remittendum Romanæ ecclesiæ consuetudo demonstrat. Ceterum de pondere æstimando delictorum sacerdotis est judicare; ut attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigendi. ac tum jubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem. Sane si quis ægritudinem inciderit, atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus paschæ relaxandum, ne de sæculo absque communione discedat.

Cap. XVI. *Ut pœnitentes, qui ex gravioribus peccatis pœnitentiam gerunt, tribus annis sint inter audientes, si veram pœnitentiam gesserint.*

Ex eodem capite CXXXII.

Pœnitentes, qui ex gravioribus commissis pœnitentiam gerunt, si ex corde pœniteant, sicut Nicæna synodus de lapsis constituit, tribus annis sint inter audientes, quinque vero vel septem annis subjaceant inter pœnitentes manibus sacerdotum, duobus etiam oblationes non sinantur offerre, sed tantummodo populis in oratione socientur. Non confundantur Deo colla submittere, qui eum non timuerunt abnegare. Quod si, ut pote mortales, intra metas præscripti temporis cœperit vitæ finis urgere, subveniendum est implorantibus, seu ab episcopo qui pœnitentiam dedit, seu ab alio, qui tamen datam esse probaverit, aut similiter a presbytero, jussu aut permissu tamen proprii episcopi, per manus impositionem, absolutione precum sacerdotalium, viaticum abeuntibus de sæculo non negetur. Pueris autem, quibus a puritate vocabulum est, seu clericis, seu laicis, aut etiam similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur ætatis, aliquamdiu sub manus impositione detentis reddenda communio est. Quod si ante præfinitum pœnitentiæ tempus despecti a medicis, aut evidentibus mortis pressi indiciis, recepta communionis gratia convaluerint, servemus in eis quod Nicæni canones ordinarunt, ut habeantur inter illos qui in oratione sola communicant, donec impleatur spatium temporis eisdem præstitum.

Cap. XVII. *Ut qui pœnitentiam publice gerunt uno anno cum cilicio sint inter audientes.*

Ex eodem cap. CXXXVI.

Qui pœnitentiam publicam gerunt, debent uno anno esse cum cilicio inter audientes, vel usque ad magnum diem: & populum, quando intrat ecclesiam, perfusi lacrymis debent veniam postulare, precarique eum humiliter, ut pro eis dignetur orare. Tribus vero annis subjaceant inter pœnitentes manibus sacerdotum in loco retro ostium ecclesiæ pœnitentibus constituto, & seorsum infra ipsam ecclesiam populo secluso, tamen jam non in terram prostati, sed vultu & capite humiliato, humiliter & ex corde, ut supra dictum est, veniam postulent, & pro se orare exposcant. Duobus etiam annis oblationes modis omnibus non sinantur offerre, sed populis tantummodo in oratione socientur, ut perfectionem septimo in cœna domini consequantur, id est per episcopi, vel ejus jussu, si ipse abest, aliorum sacerdotum manus impositionem, absolutione sacerdotalium precum communionis catholicæ gratiam recepturi. In his vero septem annis multipliciter jejuniis, orationibus, fletibus, & eleemosynarum, prout melius potuerint, exhibitionibus & lacrymis persistant. & ne ulterius eis talia contingant admodum caveant, ut merean-tur

Ioan. 8. tur illam domini vocem audire inquientem: *Vade & amplius noli peccare.*

Cap. XVIII. *De pœnitentibus transgressoribus.*

Ex eodem libro cap. CXXXVII.

V. 72. Ut hi qui frequenti prævaricatione peccant, vel pœnitentiam iterant, frequenti sententia, nisi per satisfactionem quæ prævaricati sunt emendare nitantur, coerceantur vel condemnentur, ut hæc quæ voluntarie non diluerunt inviti emendent. Quod si aliquis renuerit, & præceptis sui sacerdotis inobediens apparuerit, secundum modum culpæ excommunicetur. Si quis autem his ante reconciliationem, & eorum satisfactionem, absque proprii episcopi licentia communicare præsumpserit, simili excommunicationi subjaceat. Sacerdotes autem, ad quos pertinere noscuntur, si eos quolibet munere, aut fauore, vel negligentia admonere noluerint, aut per satisfactionem reverentes non susceperint, aut contemnentes de ecclesia non rejecerint, simili sententia plectantur, quousque vel emendationis, vel eorum damnationis sententia promulgetur.

Cap. XIX. *De negligentioribus pœnitentibus.*

Ex eodem cap. CXXXIX.

V. 74. Ut negligentiores pœnitentes tardius recipiantur.

Cap. XX. *De eo qui pœnitentiam in infirmitate petit.*

Ex eodem cap. XL.

V. 75. Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuit, vel in phrenesin versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus eucharistia. Si supervixerit, commoneatur a supradictis testibus petitioni suæ satisfactum, & subdatur statuto pœnitentiæ tempori, quamdiu sacerdos qui pœnitentiam dedit probaverit.

Cap. XXI. *Ut pœnitentes non se credant absolutos sine manus impositione.*

Ex eodem capite XLI.

V. 76. Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum eucharistiæ acceperunt, non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint.

Cap. XXII. *De pœnitentibus qui antequam leges pœnitentiæ exequantur, si casu in itinere aut in mari mortui fuerint.*

Ex eodem cap. XLII.

V. 77. Pœnitentes, qui antequam leges pœnitentiæ exequantur, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ubi eis sacerdos subvenire non potuerit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.

Cap. XXIII. *Ut nullus vitam sine communione finiat, nec unctione benedicti olei careat.*

Ex libro VI. cap. LXXV.

VI. 75. Si in infirmitate deprehensus quis fuerit, vitam sine communione non finiat, nec unctione sacrati olei careat: & si finem perspiciat, sacrosancto corpore Deo anima ejus a sacerdote precibus commendetur.

Cap. XXIV. *Ut nullus presbyter amplius quam unam ecclesiam sibi vindicet.*

Ex eodem capite LXXVI.

VI. 73. Quapropter omnibus placuit, ut nullus presbyter amplius quam unam ecclesiam sibi vindicet: quia sicut unusquisque sæcularis non amplius quam unam habere debet uxorem, ita unusquisque presbyter non amplius quam unam habere debet ecclesiam.

Cap. XXV. *De non recipiendis alienis pœnitentibus.*

Ex eodem libro cap. CXXXI.

Lib. VI. cap. 11. Qui pro delicto suo a communione separantur, placuit ut in quibuscumque locis fuerant exclusi, eisdem locis communionem consequantur.

Cap. XXVI. *Ut tempus pœnitentium in consideratione episcopi consistat.*

Ex libro VII. cap. V.

Lib. VI. cap. 3. Penes episcopos erit potestas, modum conversationis pœnitentium probantes, vel humanius erga eos agere, vel amplius tempus adjicere. Ante omnia vero, præcedens eorum vita, & posterior inquiratur: & ita eis impartiatur humanitas.

Cap. XXVII. *De pœnitentium conversatione & fide.*

Ex eodem libro cap. VI.

VII. 4. Conversatio pœnitentium & fides tempus abbreviat.

Cap. XXVIII. *De satisfactione pœnitentiæ.*

Ex eodem cap. XX.

VII. 12. Satisfactio pœnitentiæ non est tam temporis longitudine, quam cordis compunctione pensanda.

Cap. XXIX. *De mensura pœnitentiæ.*

Ex eodem cap XXI.

V. 68. Tempora pœnitudinis habita moderatione & arbitrio sunt constituenda, prout conversorum animos sacerdotes viderint esse devotos: pariter etiam habentes ætatis senilis intuitum, & periculorum quorumque aut ægritudinum respicientes necessitates.

Cap. XXX. *De arbitrio episcopi erga pœnitentes.*

Ex eodem libro cap. XXX.

VII. 18. Pœnitentibus secundum differentiam peccatorum episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

Cap. XXXI. *De remissione pœnitentiæ.*

Ex eodem cap. XXXVI.

V. 67. Pœnitentes, quicumque ex gravioribus sive ex levioribus culpis pœnitentiam gerunt, si nulla intervenit ægritudo, quinta feria ante pascha eis est remittendum. Ceterum de pondere æstimando delictorum sacerdotis est judicare.

Cap. XXXII. *Quod pœnitentibus nulla lucra negotiationis exercere conveniat.*

Ex eodem capite LXVIII.

VII. 4. Nulla lucra negotiationis pœnitentibus exercere convenit, quia difficile est inter vendentis ementisque commercium non intervenire peccatum.

Cap. XXXIII. *Ut nemo pœnitentem alterius parochiæ absolvat.*

Ex eodem cap. LXXVII.

VII. 4. Nullus sacerdos in alterius civitate, vel diœcesi, pœnitentem, vel sub manu positum sacerdotis, vel qui reconciliatum se esse dixerit, sine consensu & literis episcopi, vel presbyteri, in parochia presbyter, aut episcopus in civitate suscipiat.

Cap. XXXIV. *De his qui pœnitentia accepta moriuntur.*

Ex eodem cap. CXXXVIII.

VII. De his qui recedunt de corpore pœnitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eis communicare. quod morientis sufficit consolationi, secundum definitiones patrum, qui hujusmodi communionem congruenter viaticum nominarunt. Quod si supervixerint, stent in ordine pœnitentium, ut ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus

bus legitimam communionem cum reconciliato- A ria manus impositione recipiant.

Cap. XXXV. *Ut nullus presbyter pœnitentes inconsulto episcopo reconciliare audeat.*

Ex eodem lib. cap. CIII.

43. Statutum est, & in sanctis canonibus prohibitum, ut nullus presbyter pœnitentem publice inconsulto episcopo reconciliare præsumat, nisi morte forte periclitantem: sed omnes publice pœnitentes quinta feria ante pascha, quæ est cœna domini, ad civitatem in cinere & cilicio in præsentiam episcopi prostrato vultu conveniant. & ibi ab episcopo canonice & ordinabiliter, sicut in sacramentario & in Romano ordine continetur, B reconcilientur atque dijudicentur, consolenturque & prædicentur, quid deinceps agere, quidve vitare debeant instruantur: atque insuper divinis precibus per manus impositionem ab episcopo sanentur. Nullo namque tempore presbytero in publica missa pœnitentem reconciliare sine licentia episcopi concessum est. Si quis hoc facere præsumpserit, canonica correctione mulctetur.

Cap. XXXVI. *Qui luget abstinere debeat a conviviis.*

Ex eodem cap. CCXLIII.

43. Qui luget abstinere a conviviis, ac ornamentis C & alba veste.

Cap. XXXVII. *De pœnitentibus, qualiter pœnitentiam debeant accipere.*

Ex eodem cap. CCCX.

31. Pœnitentes, tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manus & cilicium a sacerdote consequantur; & si aut comas non deposuerint, aut vestimenta non mutaverint, abjiciantur: & nisi digne pœnituerint, non recipiantur. Iuvenibus etiam non facile pœnitentia committenda est, propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte positis non denegandum.

Cap. XXXVIII. *De pœnitentibus, quæ defunctis viris aliis nubere præsumunt.*

Ex eodem cap. CCCXVII.

237. Pœnitens, quæ defuncto viro alio nubere præ- D sumpserit, & quæ vel suspecta, vel interdicta familiaritate cum extraneo se conjunxerit, cum eodem a liminibus ecclesiæ arceatur. Hæc etiam & de viro in pœnitentia posito placuit observari.

Cap. XXXIX. *De confessionibus fidelium accipiendis, qualiter pro modulo & qualitati sit pœnitentia temporis institutio.*

Ex eodem cap. LXXVIII.

294. Quærendum namque est, cum accipit cujuslibet fidelis confessionem peccatorum, qualiter primo peccatum perpetratum, aut si postea iteratum, aut frequenter actum sit: si sponte, si coacte, si per ebrietatem, aut quodlibet ingeniū factum sit. E & cum invenerit unde radix illius peccati processit, tunc congruam adhibeat medicinam. Qualis vero peccati adhibenda sit medicina, secundum canonum authenticorum & sanctorum patrum esse debet institutionem, & non secundum placitum hominis, sed secundum Dei voluntatem: nec in hac parte voluntas aut gratia hominis sectanda est, sed voluntas Dei in omnibus exquirenda, quatinus dignis precibus & pœnitudine digna placare possit omnipotentis Dei vindictam, quam suo vitio provocavit.

TITULUS II.

DE HOMICIDIIS.

Cap. I. *De presbyteris occisis.*

Ex libro V. cap. CLXXXVI.

Lib. IV. cap. 15. Presbyteri interfecti episcopo, ad cujus parochiam pertinent, solvantur secundum capitulare gloriosi Caroli genitoris nostri. ita videlicet, ut medietatem vvirgildi ejus episcopus utilitatibus ecclesiæ cui præfuit tribuat, & alteram medietatem in eleemosyna illius juste dispenset. quia nullus nobis ejus heres proximior videtur, quam ille qui ipsum domino sociavit.

Cap. II. *De homicidiis in ecclesiis vel in atriis eorum perpetratis.*

Ex eodem cap. CCXX.

IV. 15. Si quis aut ex levi causa, aut sine causa, hominem interfecerit in ecclesia, de vita componat. Si vero foris rixati fuerint, & unus alterum in ecclesiam fugerit, & ibi se defendendo eum interfecerit, si hujus facti testes non habuerit, cum duodecim conjuratoribus legitimis, per sacramentum affirmet se defendendo eum interfecisse: & posthæc DC. solidos ad partem ecclesiæ, quam illo homicidio polluerat, & insuper bannum nostrum solvere cogatur: is vero qui interfectus est absque compositione jaceat. ac deinde interfector secundum judicium canonicum congruam facinoris, quod admisit, accipiat pœnitentiam. Si servus hoc admiserit, judicio aquæ ferventis examinetur, utrum hoc sponte, an se defendendo fecit. & si manus ejus exusta fuerit, interficiatur: si autem non fuerit, dominus illius juxta quod vvirgildus illius est ad ecclesiam persolvat, aut eum si voluerit eidem ecclesiæ tradat. De ecclesiastico, & fiscalino, & beneficiario servo, volumus ut pro una vice vvirgildus ejus pro eo componatur, altera vice ipse servus ad supplicium tradatur. hereditas tamen liberi hominis, qui propter tale facinus ad mortem fuerit judicatus, ad legitimos heredes illius perveniat. Si in atrio ecclesiæ, cujus porta reliquiis sanctorum consecrata est, hujuscemodi homicidium perpetratum fuerit, simili modo emendetur vel componatur. Si vero porta ecclesiæ non est consecrata, eo modo componatur quod in atrio committitur, sicut componi debet quod emunitate violata committitur.

Cap. III. *De homine publicam pœnitentiam agente interfecto.*

Ex eodem cap. CCXXXIV.

IV. 18. Qui hominem publicam pœnitentiam agentem interfecerit, bannum nostrum in triplo componat, & vvirgildum proximis ejus persolvat.

Cap. IV. *De homicidiis prohibendis.*

Ex eodem cap. CCXXXVI.

IV. 20. Quicumque hominem aut ex levi causa, aut sine causa interfecerit, vvirgildum ejus iis, ad quos ille pertinet, componat: ipse vero propter talem præsumptionem in exilium mittatur ad quantum tempus nobis placuerit, res tamen suas non amittat.

Cap. V. *De occisione clericorum, & sacerdotum, atque monachorum.*

Ex eodem cap. CCLXI.

III. 25. Qui subdiaconum occiderit, CCC. solidos componat: qui diaconum, CCCC. solidos: qui presbyterum, DC. solidos: qui episcopum, DCCCC. qui monachum, CCCC. solidos culpabilis judicetur.

Cap. VI. *De eo qui propriam relinquit uxorem, vel sine culpa interficit, & aliam ducit.*

Ex eodem cap. CCC.

Quicumque

V. 149. Quicumque propria uxore derelicta, vel sine A culpa interfecta, aliam duxerit, armis depositis publicam agat pœnitentiam: & si contumax fuerit, comprehendatur a comite, & ferro vinciatur, & in custodiam mittatur, donec res ad nostram notitiam deducatur.

Cap. VII. *Ut non sit sanguinis Christianorum temeraria effusio.*

Ex eodem cap. CCCXXXII.

V. 180. Volumus atque præcipimus nostra auctoritate denuntiari omnibus, imo & a sacerdotibus prædicari, ne tam temeraria Christianorum sanguinis effusio in regno nostro fieri sinatur. semper illud attendentes quod dominus post diluvium dixit B famulo suo Noe: *De manu hominis, & de manu viri & fratris ejus, requiram animam ejus. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Et in lege: *Qui occiderit hominem morte moriatur.* & apostolus: *Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bono. Si autem malum feceris, time, non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit.* De illo enim specialiter divina auctoritas dicit: *Gaudium Dei portat ad vindictam malorum*, non de quolibet alio. Econtra vero nescimus qua inventione a nonnullis usurpatum est, ut hi qui nullo ministerio publico C fulciuntur, propter sua odia, & diversissimas voluntates pessimas, indebitum sibi usurparint in vindicandis proximis & interficiendis hominibus vindictæ ministerium. Et quod rex saltem in uno exercere debuerat propter terrorem multorum, ipsi impudenter in multis perpetrare non metuunt propter odium: & putant sibi licere ob inimicitiarum vindictas, quod nolunt ut rex faciat propter Dei vindictam.

Gen. 9. Levit. 24. Rom. 13.

Cap. VIII. *De eo qui occiderit clericum, aut monachum, ut arma relinquat.*

Ex lib. VI. cap. XC.

VI. 90. Qui occiderit monachum aut clericum, arma relinquat, & Deo in monasterio serviat cunctis diebus vitæ suæ, nunquam ad sæculum reversu- D rus, & septem annorum spatio publicam pœnitiam gerat.

Cap. IX. *De sacerdotibus & levitis atque monachis interfectis vel debilitatis.*

Ex eodem cap. XCVIII.

VI. 97. Si quis sacerdotem, vel levitam, aut monachum interfecerit, vel debilitaverit, juxta statuta priorum capitulorum, quæ legi Salicæ sunt addita, componat, & insuper bannum nostrum, id est, LX. solidos, nobis persolvat, arma relinquat, atque in monasterio diebus vitæ suæ sub ardua pœnitentia Deo serviat, nunquam postmodum sæculo vel sæcularibus militaturus, neque uxori copulaturus.

Cap. X. *Quod homicidæ ante Deum deputentur, qui res ecclesiæ vastant.*

Ex eodem cap. CCCCXXI.

VI. 324. Volumus omnes scire, quod qui Christi & ecclesiæ pecunias auferunt, resque ejus fraudant, rapiunt, vastant, vel diripiunt, homicidæ apud Deum esse deputantur, quia res pauperum, quos ecclesia pascere debet, diripiunt.

Cap. XI. *De homicidiis infantum.*

Ex libro VI. cap. CLXVI.

VII. 121. Si quis infantem necaverit, ut homicida teneatur.

Cap. XII. *De homicidis quid agendum sit.*

Ex eodem libro cap. CCLV.

VII. 183. De homicidis ita jussimus observare, ut quicumque ausu temerario alium sine causa occiderit, vitæ periculo feriatur, & precio se redimere nunquam valeat: & si convenerit, ut ad compositionem quisque descendat, nullus de parentibus aut amicis eum quidquam adjuvet. Quod si fecerit, suum vvirgildum omnino componat.

Cap. XIII. *De his qui prius non habentes odium, sed se defendentes, aliquem occiderint, qualiter corrigendi sint.*

Ex eodem cap. CCCLXX.

VII. 29. Si quis quiete gradiens per viam, aut si etiam in domo sua fuerit, aut in platea civitatis, aut in villa, subito ab alio sit superventus, aut litis commotione, volens se defendere, non habens contra illum ante odium, interfecerit hominem, septem annis secundum canonicam institutionem pœniteat: tres vero a communione privetur. quatuor autem in communione orationum & oblationum susceptus, in sacerdotis pendeat arbitrio, utrum dignus sit corpus Christi accipere, aut usque ad plenitudinem pœnitentiæ ab eo separari. Abstinentia ciborum in providentia sacerdotis erit, secundum possibilitatem pœnitentis, & devotionem, & affectum.

Cap. XIV. *De mulieribus & viris infantes opprimentibus.*

Iuxta prætitulatum caput.

VII. 2. Mulier, quæ dormiens filium suum oppresserit, & mortuus fuerit, sex annis pœniteat: vir ejus, si in domo illius fuit, quatuor; si vero in uno lecto, simili modo pœniteat. duos in pane & aqua, reliquos quatuor, secundum quod sacerdos viderit, abstinentiam imponat ciborum.

TITVLVS III.

DE ADVLTERIIS.

Cap. I. *De eo qui habet mulierem legitimam; si frater ejus adulteraverit cum ea.*

Ex libro V. cap. XXI.

V. 19. Si quis homo habens mulierem legitimam, si frater ejus adulteraverit cum ea, ille frater, vel illa femina, qui adulterium perpetraverunt, interim quod vivunt, nunquam habeant amplius conjugium: ille vero, cujus uxor fuit, si vult potestatem habet uxorem accipere aliam.

Cap. II. *De his qui virginibus Deo sacris se sociant.*

Ex libro VI. cap. CCCCII.

* De his qui sacris virginibus se sociant, ita in decretis papæ Gelasii cap. XX. continetur: Virginibus sacris temere se quosdam sociare cognovimus, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera sacrilegaque miscere. Quos protinus æquum est a sacra communione detrudi, & nisi pu- E blicam probatamque egerint pœnitentiam, omnino non recipi. aut his certe viaticum de sæculo transeuntibus negatur. Si vero de copulatione sacrarum virginum tam severe feriuntur, quanto severius feriendi sunt qui eas rapiunt? Ideo sicut præmissum est, necesse est ab omnibus in Christiana religione consistentibus rigore auctoritatis divinæ vel humanæ hoc malum radicitus amputari.

Cap. III. *Quod blasphemiam Deo inferat, qui se cum Deo sacrata miscuerit.*

Ex eodem libro cap. CCCCIII.

VI. 3 Scire vos convenit, quia blasphemiam Deo irrogat,

irrogat, qui cum Deo sacrata, vel cum velata femina se commaculaverit.

Cap. IV. *Si clericus cum Deo sacrata se commiscuerit.*

Ex eodem libro cap. CCCCIV.

Si clericus cum velata femina, vel cum Deo sacrata se maculaverit, proprio honore privetur.

Cap. V. *Quod sacrilegi & violatores juxta apostolum sunt, qui violant sacratarum feminarum corpora.*

Ex eodem cap. CCCCV.

Sciendum est omnibus, quia Deo sacratarum feminarum corpora per votum propriæ sponsionis, & verba sacerdotis, Deo sacrata templa esse scripturarum testimoniis comprobantur: & ideo violatores earum sacrilegi, ac juxta apostolum filii perditionis esse noscuntur.

Cap. VI. *Quod fornicatio omnibus peccatis periculosior esse perhibetur.*

Ex eodem cap. CCCCVI.

Quod pene omnibus peccatis gravior & deterior sit fornicatio, & veraciter dici potest laqueus mortis, & puteus inferni, ac vorago perditionis, eo quod adulteri vel luxuriosi propter cordis inopiam perdunt animas suas. Nam, ut ait scriptura: *Precium scorti vix unus est panis.* &: *Qui se jungit meretrici, unum corpus efficitur.* &: *Qui luxuriatur, mortuus est in corpore vivente.*

Cap. VII. *De sæcularibus qui suas uxores derelinquunt.*

Ex libro VII. cap. CCCV.

Hi vero sæculares, qui conjugale consortium absque culpa graviore dimittunt, vel etiam dimiserunt, nullas culpas discidii probabiliter proponentes, & propterea sua matrimonia dimittunt, ut aut illicita aut aliena præsumant, si antequam apud episcopos comprovinciales discidii causas dixerint, & priusquam uxores judicio damnentur abjecerint, a communione ecclesiæ, & sancti populi cœtu, pro eo quod conjugium & fidem maculant, præcidantur.

Cap. VIII. *De muliere quæ duobus fratribus nupserit, & de viro ejus.*

Ex eodem libro cap. CCCLXXXI.

Mulier quæ duobus fratribus nupserit, abjici debet usque ad diem mortis, sed propter humanitatem in extremis suis sacramentis reconciliari oportet: ita tamen ut prius solvatur conjugium, & maneat innupta, & vir ejus absque uxore simili pœnitentiæ sit subditus. Quod si duo fratres cum una femina fornicati fuerint nescientes ad alterutrum fornicationem, statim ut cognoverint adulterium, qui eam habet uxorem dimittat. Et ille quidem post actam pœnitentiam, si uxor defuncta fuerit, potest alteri sociari; illa vivente, nequaquam. Illa vero nunquam ulterius poterit in conjugium assumi, & jugi pœnitentiæ summissa ad exitum vitæ communionis gratiam percipiat.

Cap. IX. *De muliere quæ adulteravit virum suum: similiter & de viro, qui uxorem suam adulteraverit.*

Ex eodem cap. CCCLXXXII.

Mulier habens virum, si adulterium perpetraverit, & occulte ad confessionem venerit, septem annis pœniteat; tres in pane & aqua, ceteros quatuor in providentia erit sacerdotis, qualiter eam viderit posse, & ita ei ciborum abstinentia imponatur. Similiter & vir habens uxorem, si adulterium perpetraverit, faciat, id est, per triennium ut non communicet. Si cujus uxor adulterium perpetraverit, & hoc a viro deprehensum fuerit & publicatum, dimittat uxorem si voluerit propter fornicationem: illa vero, secundum quod superius insertum est, publice agat pœnitentiam: vir vero ejus, illa vivente, nullatenus habeat licentiam aliam ducere uxorem. Quod si voluerit adulteram sibi reconciliare, licentiam habeat: ita tamen, ut pariter cum illa pœnitentiam agat, & exacta pœnitentia ad communionem, sicut superius continetur insertum, utrique accedant. Similis forma & in muliere servabitur. Si enim vir ejus adulteraverit, habet potestatem dimittendi virum propter fornicationem. maneat tamen innupta, quamdiu vir ejus vixerit: quia nec ille habet potestatem aliam accipere prima vivente, nec illa primo; habent tamen potestatem semetipsos reconciliare.

TITVLVS IV.
DE INCESTIS.

Cap. I. *De incestis.*

Ex libro V. cap. IX.

Si homo incestum commiserit cum Deo sacrata, aut cum matre sua, aut cum matrina sua de fonte aut confirmatione, aut cum matre & filia, aut cum duabus sororibus, cum matris filia, aut cum sororis filia, aut cum nepta, aut cum consobrina aut sobrina, aut cum amita vel matertera, aut cum his quibus canones prohibent copulari, de istis criminibus pecuniam suam perdat, si habuerit. Et si hoc emendare noluerit, nullus eum recipiat, nec cibum donet, & si fecerit, LX. solidos domno regi componat, usquedum ipse homo se correxerit. Et si pecuniam non habuerit, si liber est, mittatur in carcerem usque ad satisfactionem: si autem servus aut libertus est, vapuletur plagis multis. Et si dominus suus eum permiserit amplius in talem lapsum incidere, ipse LX. solidos domno regi componat. De reliquis vero propinquis, juxta constituta sanctorum patrum, & juxta decreta canonum judicetur.

Cap. II. *De incestuosis.*

Ex eodem lib. cap. XCI.

De incestuosis, ut canonice examinentur, & nec propter alicujus amicitiam quidam relaxentur, quidam vero constringantur.

Cap. III. *Item de incestuosis.*

Ex eodem libro cap. CLXV.

Ut episcopi incestuosos puriter investigare studeant omnino præcipimus. Et si pœnitere noluerint, de ecclesia expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur.

Cap. IV. *Ut episcopi incestuosos emendent & corrigant.*

Ex eodem cap. CCCIII.

Ut episcopi incestuosos homines emendent, & magnam diligentiam habeant ex eis, seu & de viduis infra suam parochiam potestatem habeant ad corrigendum.

Cap. V. *Ut incesti & parricidæ canonice coerceantur.*

Ex lib. VI. cap. LXXI.

De incestuosis & parricidis ut canonice coerceantur, sicut de illo judicatum est, qui matertera suæ filiam stupravit, ut conjugium ultra non repetat, & militiæ cingulum derelinquat, & aut monasterium petat, aut si foris remanere voluerit, tempora pœnitentiæ secundum canones plene exolvat.

Cap. VI. *De incestis & criminosis, ac de infirmis & pœnitentibus, atque de jejunio quatuor temporum.*

Ex eodem capite CVI.

VI. 105.

Vt de incestis & criminosis maximam curam habeant sacerdotes, ne in suis pereant sceleribus, & animæ eorum a districto judice Christo eis requirantur. Similiter de infirmis ac pœnitentibus, ut morientes sine reconciliatione & viatico non deficiant. & ut quatuor temporum jejunia a fidelibus diligenter custodiantur.

Cap. VII. *De eo qui se incestuoso ordine his personis, quibus a regulis prohibitum est, conjunxerit.*

Ex eodem cap. CCCC.

VI. 306.

Si quis non eo gradu, sed incestuoso ordine cum his personis quibus a divinis regulis prohibitum est conjunxerit, usquequo pœnitentiam sequestratione testentur, utrique communione priventur: & neque in palatio habere militiam, neque in foro agendarum causarum licentiam habebunt. Nam si se quoquomodo prædicto incestu conjunxerint, episcopi seu presbyteri, in quorum diœcesi vel pago actum fuerit, regi vel judicibus scelus perpetratum denuntient, ut cum ipsis denuntiatum fuerit, se ab eorum communione aut cohabitatione sequestrent. Res autem eorum ad primos parentes usque ad sequestrationem perveniant, sub ea conditione, ut antequam segregentur, per nullum ingenium, neque per parentes, neque per emptionem, neque per auctoritatem regiam, ad proprias perveniant facultates, nisi præfatum scelus sequestrationis separatione & pœnitentia fateantur.

Cap. VIII. *Ex libro legum Theodosii tertio cap XII. De incestis.*

Ex eodem libro cap. CCCCI.

VI. 307.

Quod incesti non sint legitimi heredes, sed infamia sint notatæ utræque personæ.

Cap. IX. *Vt devotam Deo virginem, vel viduam, nullus conjugem accipiat.*

Ex eodem cap. CCCCII.

VI. 308.

Vt deinceps, sicut canones ecclesiastici prohibent, nullus Deo devotam virginem, nullus sub religionis habitu consistentem, sive viduitatis continentiam professam, vel sui proximam generis, aut etiam de cujus admixtione incestivæ notam possit subire infamiæ, illicito connubio, aut vi aut consensu accipiat conjugem: quia nec verum poterit esse conjugium, quod a meliori proposito deducitur ad deterius, & sub falsi nominis copula incestiva pollutione & fornicationis immunditia perpetratur. Hoc vero nefas si agere amodo cujuslibet gentis homines sexus utriusque tentaverint, insistente sacerdote vel judice, etiamsi nullus accusator, ab invicem omnimodis separati exilio perpetuo relegentur.

Cap. X. *De incestis quid agendum.*

Ex libro VI. cap. CCLVII.

VII. 185.

Vt incestum nullus sibi unquam societ conjugium. Quod si contigerit, ab episcopo loci illius separentur, & publicam septem annorum juxta canonicos gradus agant pœnitentiam. Qui autem hoc agere noluerint, anathema ab omnibus habeantur.

Cap. XI. *De his qui cum pecoribus coitu mixti sunt, aut more pecudum usque ad affinitatis lineam cum consanguineis incestum commiserunt, sive cum masculis concubuerunt.*

Ex eodem cap. CCCCLVI.

VII. 273.

In hoc titulo Græca verba posita sunt, id est, περὶ τῶν ἀλογευσαμένων, ἢ καὶ ἀλογευομένων. quod nos Latine possumus dicere, *De his qui irrationabiliter versati sunt, sive versantur.* In qua sententia sensus duplex est. id est, De his qui cum pecoribus, aut more pecudum cum consanguineis usque ad affinitatis lineam incestum commiserint, aut cum masculis concubuerint, quisquis ex his unum egerit, aut capite puniatur, aut si ei vita concessa fuerit, juxta Ancyrani concilii sententiam, quæ in capitulo XVI. continetur, pœnitentiam veraciter agat.

Cap. XII. *Vt incesti a sacerdotibus & Deum timentibus hominibus fideliter perquirantur, & canonice puniantur.*

Ex eodem cap. CCCLXXVII.

VI. 292.

De incestis omni studio perquirendum est sacerdotibus per homines veraces, & timorem Dei ante oculos habentes: & si reperti fuerint, statim aut per se emendare studeant, aut cum adjutorio archidiaconi sui episcopi hoc ipsum exstirpare satagant, ne tanto flagitio & scelere & illi polluantur & pereant, & alii in eorum vicinitate omnipotentis Dei iram incurrant.

Cap. XIII. *Quod incestum committit, qui se consanguineæ suæ usque ad affinitatis lineam conjungit.*

Ex eodem cap. CCCCXXXII.

VII. 331.

Nullus fidelium usque ad affinitatis lineam, id est usque ad septimam progeniem, consanguineam suam ducat uxorem, vel eam quoquomodo incesti macula polluat. Si quis vero hoc scienter temerare præsumpserit, si liber est, bannum nostrum, id est LX. solidos, fisco nostro persolvat, & insuper canonice ut incestus luat, ac publice juxta canonicos gradus pœniteat. Si autem servus vel ecclesiasticus fuerit, publice flagelletur ac decalvetur, & juxta proprii episcopi jussionem pœnitentiam publice & canonice gerat. Quod si aliquis, tam liber, quam servus, aut ecclesiasticus vel fiscalinus, episcopo proprio, vel suo sacerdoti, aut archidiacono inobediens vel contumax, sive de hoc, sive de alio quolibet scelere extiterit, omnes res ejus a comite & a misso episcopi ei contendantur, usque dum episcopo suo obediat, aut canonice pœniteat. Quod si nec se ita correxerit, & ad episcopum & canonicam pœnitentiam venire distulerit, a comite comprehendatur, & in carcere sub magna ærumna retrusus teneatur, nec rerum suarum potestatem habeat, quousque episcopus jusserit. Quod si comes, vel ejus ministri hæc adimplere distulerint, canonice ab episcopo, vel a suo ministro excommunicetur, & usquedum hæc pleniter comes adimpleat, semper communione catholicorum careat, usque dum ipsi episcopo humanius erga eum aliquid agere placuerit. Si vero, quod non optamus, ipse comes, aut de prædictis causis, aut de ipsa excommunicatione inobediens, aut negligens suo episcopo apparuerit, honore comitatus pariter & communione careat, usque dum ambo in nostram præsentiam veniant, ut nos illum episcopali auctoritate, atque imperiali metu, ita corrigamus, ut ceteri timorem habeant, nec deinceps talia committere ullatenus audeant.

Cap. XIV. *Vt incesti, quamdiu in scelere manent, non fidelium Christianorum, sed tantum aut gentilium, aut catechumenorum, vel energumenorum locum teneant.*

Ex eodem libro cap. CCCCIV.

VII. 3[illegible]

Incesti, dum in ipso detestando atque nefando scelere manent, non inter fideles Christianos, sed inter gentiles, aut catechumenos, vel energumenos habeantur. id est, cum Christianis non cibum

cibum sumant, non potum; non in eodem vasculo edant aut bibant, sed soli hoc faciant: non osculentur, aut salutentur ab eis. Et si suis sacerdotibus inobedientes extiterint, & a tam nefandissimo scelere segregari, atque ad publicam pœnitentiam redire noluerint, inter eos habeantur qui spiritu periclitantur immundo, vel etiam inter eos, de quibus ipsa Veritas dicit: *Si te non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Nam cum fidelibus non debent orare, nec in ecclesiam intrare, sed ad januam ecclesiæ excubare, & intrantibus in eamdé, atque exeuntibus ex ea, vultu in terram prostrato veniam postulare, & ut pro se orare non dedignentur flagitare, & lacrymis perfuso vultu, contrito corde, atque humiliato spiritu omnibus apparere; usque ad satisfactionem ecclesiæ, & proprii episcopi canonicam reconciliationem manere, & ad pristinum incestum nunquam redire: nec sæcularia negotia exercere, nec placitis aut accusationibus vel testimoniis interesse: sed crebris sacerdotum precibus, manusque pontificis proprii impositionibus, eleemosynarum largitionibus, atque ceterorum bonorum omnium exhibitionibus, eos purgari sanarique oportet.

Cap. XV. *Item, De incestis.*

Ex eodem libro cap. CCCCXXXIV.

Incestos nullo conjugii nomine prævelandos esse censemus.

TITULUS V.
DE RAPTORIBUS.

Cap. I. *De raptu viduarum.*

Ex libro V. cap. VI.

Qui viduam intra primos XXX. dies viduitatis vel invitam vel volentem sibi copulaverit, bannum nostrum, id est LX. solidos, in triplo componat. & si invitam eam duxit, legem suam ei componat: illam vero ulterius non attingat.

Cap. II. *De raptis & earum raptoribus.*

Ex eodem libro cap. CCXXIII.

De raptis & de raptoribus, quamquam specialiter decrevimus quid pati debeant qui hoc nefas deinceps facere tentaverint; quid tamen de his sacri canones præcipiant hic inserendum necessarium duximus, quatinus omnibus pateat quantum malum sit, & non solum humana, sed & divina auctoritate constricti, abhinc hoc malum caveatur.

Cap. III. *De puellis raptis necdum desponsatis.*

Ex eodem cap. CCXXIV.

De puellis raptis necdum desponsatis in concilio Calchedonensi, ubi DCXXX. patres adfuerunt, capitulo XXVIII. ita habetur: Eos qui rapiunt puellas sub nomine simul habitandi, cooperantes & conniventes raptoribus, decrevit sancta synodus, siquidem clerici sunt, decidant gradu proprio, si vero laici, anathematizentur, (Quibus verbis aperte datur intelligi qualiter hujus mali auctores damnandi sunt, quando participes & conniventes tanto anathemate feriuntur.) & juxta canonicam auctoritatem ad conjugia legitima raptas sibi jure vindicare nullatenus possint.

Cap. IV. *De desponsatis & ab aliis raptis.*

Ex eodem cap. CCXXV.

De desponsatis puellis & ab aliis raptis, ita in concilio Ancyrano cap. X. legitur: Desponsatas puellas, & post ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi quibus ante fuerant desponsatæ, etiamsi eis a raptoribus vis illata constiterit. Proinde statutum est a sancto conventu, ut raptor publica pœnitentia multetur. Raptæ vero, si sponsus eam recipere noluerit, & ipse ejusdem criminis consentiens non fuerit, licentia nubendi alii non negetur. Quod si & illa consensit, simili sententia subjaceat. Quod si post hæc se conjungere præsumpserint, utrique anathematizentur.

Cap. V. *De raptu alienarum sponsarum.*

Ex eodem libro cap. CCXXXVIII.

Si quis sponsam alienam rapuerit, aut patri ejus, aut ei qui legitimus ejus defensor esse debet, cum sua lege eam reddat. Et quidquid cum ea tulerit, semotim unamquamque rem secundum legem reddat. Et si hoc defensor ejus perpetrari consensit, & ideo raptori nihil quærere voluerit, comes singula de unaquaque re freda nostra ab eo exactare faciat, & quanto tempore nobis placuerit in exilio maneat, & illam feminam ei habere non liceat.

Cap. VI. *Ut nullus occultas nuptias aut raptum faciat, vel quam propinquus habuit ducat uxorem, sed dotatam & a parentibus traditam, per benedictionem sacerdotum accipiat quam vult habere uxorem.*

Ex libro VII. cap. LXXVIII.

Sancitum est, ut publicæ nuptiæ ab his qui nubere cupiunt fiant, quia sæpe in nuptiis clam factis gravia peccata, tam in sponsis aliorum, quam & in propinquis, sive adulterinis conjugiis, & quod pejus est dicere, cum consanguineis, accrescunt vel accumulantur. Ex his autem procreari solent cæci, claudi, gibbi, & lippi, sive aliis turpibus maculis aspersi. Et hoc ne deinceps fiat omnibus cavendum est. Sed prius conveniendus est sacerdos, in cujus parochia nuptiæ fieri debent, in ecclesia coram populo: & ibi inquirere una cum populo ipse sacerdos debet, si ejus propinqua sit an non, aut alterius uxor, vel sponsa, vel adultera. Et si licita & honesta omnia pariter invenerit, tunc per consilium & benedictionem sacerdotis, & consultu aliorum bonorum hominum, eam sponsare & legitime dotare debet. Scribit namque de legitimo matrimonio beatus Augustinus ita: Sit casta in virginitate, & dotata legitime, & a parentibus tradita sponso, & a paranymphis accipienda, & ita secundum legem & euangelium publicis nuptiis honestata in conjugio licite sumenda, & omnibus diebus vitæ suæ, nisi ex consensu & causa vacandi domino, nunquam propter hominem separanda. Et si fornicata fuerit, & vir ejus voluerit, dimittenda, sed illa vivente altera non ducenda, quia adulteri regnum Dei non possidebunt, & pœnitentia illi accipienda. Nolite vos viri habere uxores, quarum priores mariti vivunt: adulterina enim sunt ista conjugia.] Et hoc, ut diximus, omnino providendum est, ne ejus sit propinqua, quia scriptum est: *Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus.* (Levit. 18.) Similiter scriptum est: *Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis ejus commixtione maculaberis.* (Ibid. 20.) Et in decretalibus papæ Gregorii legitur: Si quis diaconam, aut monacham, aut commatrem spiritalem, aut fratris uxorem, aut neptam, aut novercam, aut nurum suam, aut consobrinam, aut de propria cognatione, vel quam cognatus habuerit, duxerit uxorem, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis viduam rapuerit, vel furatus fuerit in uxorem, vel consentientes ei, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit. Et si quis virginem, nisi desponsaverit eam, rapuerit vel furatus fuerit in uxorem, vel

vel consentientes ei, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit. Et alibi in canonibus præceptum est, ut nemo usque ad affinitatis lineam ex propinquitate sui sanguinis connubia ducat, neque virginibus sine benedictione sacerdotis quis nubere præsumat. Oppido enim ista omnia cavenda sunt ne fiant. Sed postquam ista omnia probata fuerint, & nihil impedierint, tunc si virgo fuerit, cùm benedictione sacerdotis, sicut in sacramentario continetur, & cum consilio multorum bonorum hominum, publice & non occulte ducenda est uxor, ut boni ab his filii domino miserante procreentur, & non tales sicut superius dictum est.

Cap. VII. *De raptoribus viduarum vel virginum, & ut feminæ sacris altaribus non ministrent.*

Ex eodem cap. CCXLVIII.

Sancitum est, ut raptores viduarum, vel virginum, ab ecclesiæ communione pellantur, & ut feminæ sacris altaribus non ministrent, vel aliquid ex his quæ virorum sunt officiis deputata præsumant.

Cap. VIII. *De his qui rapiunt feminas, ut eas non habeant uxores. & qualiter de raptis agendum sit.*

Ex eodem cap. CCCXCV.

VII. 311. Placuit, ut hi qui rapiunt feminas, vel furantur, aut seducunt, ut eas nullatenus habeant uxores, quamvis eis postmodum conveniat, & eas dotaverint, vel nuptialiter cum consensu parentum suorum acceperint. Si quis autem uxorem habere voluerit, canonice & legaliter eam accipiat, & non rapiat. Qui vero eam rapuerit, vel furatus fuerit, aut seduxerit, nunquam eam uxorem habeat, sed propinquis suis eam legibus reddat, & in triplo plenum bannum dominicum componat, & insuper canonice publicam pœnitentiam gerat. Ad quod omnes una voce clamaverunt dicentes: Ista omnes tenere firmiter volumus, & in perpetuum ab omnibus conservari optamus.

TITVLVS VI.
DE RAPACIBVS.

Cap. I. *De his qui infra regnum per vim aliquid rapuerint.*

Ex libro V. capitulo CCCXLI.

Lib. V. 189. Si quis in exercitu infra regnum, sine jussione dominica, per vim hostilem aliquid prædari voluerit, aut fenum tollere, aut granum, sive pecora majora vel minora, domosque infringere vel incendere, hæc ne fiant omnino prohibemus. Quod si ab aliquo præsumptiose factum fuerit, LX. solidos, si liber est, sit culpabilis, & omnia similia restituat, aut duodecim testibus se purget. Si vero servus hoc fecerit, capitali crimini subjaceat, & dominus omnia similia restituat, quia servum suum non correxit, nec custodivit, ut talia non perpetraret. Quod si nos ipsos comedimus, cito deficiemus. Vnusquisque tamen custodiat exercitum suum, ne aliqua deprædatio infra regnum fiat.

Cap. II. *De his qui rapinas infra regnum faciunt.*

Ex libro VI. cap. XCVII.

VI. 96. Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam nostro fideli ejusque homini aliquid vi abstulerit, in triplo cui aliquid abstulit legibus componat, & insuper bannum nostrum, id est LX. solidos, nobis persolvat. Postmodum vero ante nos a comite adducatur, ut in bastonico retrusus usquedũ nobis placuerit pœnas luat. Nam si publice actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam juxta sanctorum canonum sanctionem. Si vero occulte, sacerdotum consilio ex hoc agat pœnitentiam. quoniam *raptores*, ut ait apostolus, *regnum Dei* nisi veram egerint pœnitentiam, *non possidebunt.* (1. Cor.) Qui vero de rebus ecclesiarum aliquid abstulerit, gravius inde judicetur, quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur, qui ex eis aliquid aut abstulerit, aut rapuerit. Infames quoque tales personæ usque ad satisfactionem ecclesiæ, quam læserunt, sunt habendæ.

Cap. III. *Vt socios suos nominet apud quem pars rapinæ fuerit inventa.*

Ex eodem cap. CCCLV.

VI. 1[3]. Apud quem scelus agnoscitur, & pars rapinæ fuerit inventa, statim socios suos nominare cogatur. Quod si nominare noluerit, teneatur ad vindictam. Quod si honestior persona est, pro se rationem reddat, & quæ ablata vel eversa fuerint, in quadruplum restituat. Quod si certe apud servum rapinæ pars reperiatur, centum quinquaginta flagella publice extensus accipiat, & socios suos nominare non differat.

Cap. IV. *De his qui diripienda indicare reperiuntur.*

Ex eodem cap. CCCLVI.

VI. 1[3]. Quicumque ingenuus, vel servus, aliquid diripiendum indicaverit, ut cujuscumque res evertatur, aut pecora, aut jumenta diripiantur, & hoc certis probationibus publice convictus inveniatur, pro eo quod indicavit, si ingenuus est, ea quæ ablata vel eversa sunt in duplo restituat, & nobis bannum nostrum, id est LX. solidos componat. Si vero servus vel colonus fuerit, CL. flagella, ut supra, publice extensus bene pressa accipiat, & insuper ea quæ ablata sunt secundum suam legem restituat.

Cap. V. *De eo qui facultatem deprædationis dederit.*

Ex eodem libro cap. CCCLXXV.

VI. 2[8]. Si quis scelerata factione facultatem deprædationis dederit, vel si quis factam diviserit, comburatur vivus.

Cap. VI. *Vt hi qui res ecclesiæ invadunt, vastant, vel diripiunt, si monente episcopo non se correxerint, communione priventur.*

Ex libro VII. cap. CCLXVII.

VI. 1[3]. Si quis cujuscumque munuscula ecclesiæ sanctis scripturarum titulis collata, nefaria calliditate abstulerit, fraudaverit, invaserit, retentaverit, atque suppresserit, & non statim a sacerdote commonitus Deo collata reddiderit, ab ecclesiæ catholicæ communione pellatur.

Cap. VIII. *De his qui res ecclesiæ traditas invadunt, vel vastant, aut absque proprii episcopi consensu accipiunt.*

Ex eodem cap. CCLXXV.

VII. [...] Si quis res ecclesiæ debitas, vel proprias sacerdotis, horrendæ cupiditatis instinctu occupaverit, retinuerit, aut a potestate ex competitione perceperit, si eas non restituerit, communione privetur. Quod si agnito jure ecclesiastico non statim ecclesiæ vel sacerdoti reformaverit, aut ut ipsum jus agnoscere possit in judicium electorum venire distulerit, tamdiu a communione ecclesiastica suspendatur, quamdiu restitutis rebus tam ecclesiam quam sacerdotem reddat indemnem.

Cap. VIII. *De his qui oblationes defunctorum retinent.*

Ex eodem cap. XX.

VII. [...] Similis etiam his qui oblationes defunctorum ecclesiis

ecclesiis vel sacerdotibus legaliter dimissas quoli- bet modo assignare tardaverint, vel retinere præsumpserint, districtionis ecclesiasticæ juxta priores canones forma servetur. Cui etiam sententiæ subjacebit quisquis sibi quolibet ordine, quod pro devotione sua ecclesiis dedit, revocare præsumpserit.

Cap. IX. *De abbatibus, presbyteris, vel reliquis ministris rebus ecclesiasticis non alienandis.*

Ex eodem cap. xxxvi.

Abbatibus, presbyteris, ceterisque ministris, de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio traditis, nihil alienare vel obligare absque permissione & subscriptione episcopi sui liceat. Quod si præsumpserint, degradentur communione concessa, & quod temere præsumptum vel alienatum est, ordinatione episcopi revocetur.

TITVLVS VII.
DE SACRILEGIS.

Cap. I. *Quod prædones ecclesiæ sacrilegi sint, sicut scripturæ testimonio comprobatur.*

Ex libro VI. cap. CCCLXXXV.

Sacrilegi sunt ecclesiæ prædones. unde & in concilio Agathensi sub quarto capitulo decretum habetur ita: Amico quidpiam rapere furtum est, ecclesiæ vero fraudari, vel abstrahi, subripique, sacrilegium. Omnes enim contra legem facientes, resque ecclesiæ diripientes, vel ecclesias sacerdotesque contra divinas sanctiones vexantes, sacrilegi vocantur, atque indubitanter infames sacrilegique habendi sunt.

Cap. II. *Quod ea quæ domino consecrantur ad jus ecclesiasticum pertinent.*

Ex eodem cap. CCCLXXXVI.

Ea quæ domino offeruntur vel consecrantur, ad jus pertinent sacerdotum, & sacrilegi sunt omnes, qui ea auferunt, vel in aliud transferunt.

Cap. III. *Vt si quis dignitatem præsumpserit, quam non meruit, a principe vel justo seniore, sacrilegus habeatur.*

Ex eodem libro cap. CCCLXXXVII.

Si quis præsumpserit, quam non meruit, a principe vel seniore justo, dignitatem, sacrilegus habeatur. Homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos magosque cucurrerint, nullatenus erunt ad accusationem vel ad testimonium admittendi.

Cap. IV. *De sacrilegis, quod fures sint teste scriptura.*

Ex eodem cap. CCCXCV.

Omnibus sciendum est, quod sacrilegi fures sint cuncti qui res ecclesiæ diripiunt, vastant, invadunt, vexantque, aut a jure ecclesiarum, quibus traditæ fuerant, injuste alienant. Vnde & beatus Augustinus in homilia XLVIII. evangelii Ioannis ita dicit: Ecce inter sanctos est Iudas, ecce fur est Iudas, & ne contemnas, fur & sacrilegus: non qualiscumque fur, sed fur loculorum, sed dominicorum: loculorum, sed sacrorum. Si crimina discernuntur in furto, non qualiscumque fur, sed peculatus. Peculatus enim dicitur furtum de re publica, & non sic judicatur furtum rei privatæ, quomodo publicæ: quanto vehementius judicandus est sacrilegus fur, non undecumque tollere, sed de ecclesia tollere? Qui aliquid de ecclesia aufert vel furatur, Iudæ perdito comparatur.] Nota quod aliquid de ecclesia tollere furtum esse beatus Augustinus asseverat, & patratorem tanti furti furem sacrilegum appellet, nec non & Iudæ perdito æquiparet. Et post pauca; Quare, inquit, loculos habuit, cui angeli ministraverunt? nisi quia ecclesia ipsius loculos habitura erat?] Ecce quibus tanti doctoris documentis instruimur, quia quod in capite præcessit, in corpore ejus quod est ecclesia videtur impletum. Porro Christum & ecclesiam unam personam esse non nescimus. & ideo quæ ecclesiæ sunt, Christi sunt, & quæ ecclesiæ offeruntur, Christo offeruntur, & quæ ab ecclesia tolluntur, procul dubio Christo tolluntur. Ergo futurum erat ut ecclesia Christi nummos haberet. si nummos, utique & prædia, & mancipia, & diversarum specierum innumera ornamenta. Et quia illicitum sit ea quæ conferuntur ecclesiæ auferri, beati Hieronymi scribentis in expositione Matthæi euangelistæ verba testantur. Omnes, inquit, qui stipe templi, & his quæ conferuntur in usus ecclesiæ, abutuntur in aliis rebus, quibus suam expleant voluntatem, similes sunt scribarum & sacerdotum redimentium mendacium & sanguinem salvatoris.

Cap. V. *Quod quidquid offertur domino sanctum sanctorum sit, & ad jus pertineat sacerdotum.*

Ex eodem cap. CCCXCVI.

Nulli liceat ignorare, quod omne quod domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, vel quidquid semel Deo fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit domino, & ad jus pertinet sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui ea quæ domino & ecclesiæ competunt, aufert, vastat, invadit, vel diripit, usque ad emendationem, ecclesiæque satisfactionem, quod sit sacrilegus, & non tantum sacrilegus, sed etiam fur sacrilegus.

Cap. VI. *De his sacrilegis, qui ecclesiæ ejusque sacerdotibus injurias inferunt.*

Ex eodem libro cap. CCCXCVII.

Si quis in hoc genus sacrilegii proruperit, ut in ecclesias earumque res irruens, sacerdotibus & ministris, vel ipso cultui aut loco aliquid importet injuriæ, vel inferat ad divini cultus injuriam, convictos sive confessos reos capitali sententia noverit vindicandos. Nec expectetur ut episcopus injuriæ propriæ ultionem deposcat, cui sanctitas ignoscendi solam gloriam dereliquit: sitque cunctis non solum liberum, sed etiam laudabile, factas atroces sacerdotibus aut ministris injurias, veluti publicum crimen, persequi, ac de talibus reis ultionem mereri.

Cap. VII. *Quod omnia quæ domino offeruntur procul dubio & consecrantur.*

Ex eodem libro cap. CCCXCVIII.

Omnia quæ domino offeruntur procul dubio & consecrantur: & non solum sacrificia, quæ a sacerdotibus super altare domino consecrantur, oblationes fidelium dicuntur: sed quæcumque ei a fidelibus offeruntur, sive in mancipiis, sive in agris, vineis, silvis, pratis, aquis, aquarumque decursibus, artificiis, libris, utensilibus, petris, ædificiis, vestimentis, pellibus, lanificiis, pecoribus, pascuis, membranis, mobilibus & immobilibus, vel quæcumque de his rebus, quæ ad laudem Dei fiunt, vel supplementum sanctæ Dei ecclesiæ, ejusque sacerdotibus, atque ornatum præstare possunt, domino ecclesiæque suæ a quibuscumque ultro offeruntur, domino indubitanter consecrantur, & ad jus pertinent sacerdotum. Et quia

quia Christum & ecclesiam unam personam esse veraciter agnoscimus, quæcumque ecclesiæ sunt, Christi sunt; & quæ ecclesiæ, vel in supradictis, vel in quibuscumque speciebus, sive pollicitationibus, sive pignoribus, sive scriptis, sive corporalibus rebus offeruntur, Christo offeruntur. Et quæ ab ecclesia ejus quocumque commento alienantur, vel tolluntur, sive alienando, sive vastando, sive invadendo, sive minorando, sive diripiendo, Christo tolluntur. Et si ab amico quidpiam rapere furtum est, præcipue Christo domino nostro, qui est rex regum, & dominus dominantium, aliquid auferre vel alienare, subripere vel vastare, sacrilegium est. Omnes namque ecclesiæ prædones manifestissime sunt sacrilegi, & nullus sacrilegus, nisi per puram probatamque atque publicam pœnitentiam, & per ecclesiæ satisfactionem, episcoporumque per manus impositionem juxta canonicas sanctiones reconciliationem, regnum Dei possidebit. Et non solum a regno Dei fit alienus, sed etiam a liminibus sanctæ ecclesiæ, & præcipue ab illius, quam læsit, usque ad prædictam satisfactionem extorris efficitur. Talium vero scelerum patratoribus, nisi post prædictam satisfactionem, nec vivis, nec mortuis communicare debemus. Quia qui rapit pecuniam proximi sui iniquitatem facit: qui non solum sacrilegi, sed etiam fures sacrilegi, & lupi atque homicidæ, pauperumque necatores sunt, & insuper anathematis vinculo damnati coram Deo & sanctis ejus efficiuntur.

Cap. VIII. *Ut omnes agnoscant quantum malum sit Deo sacratas, vel reliquas incestare.*

Ex eodem libro cap. ccccxv.

VI. 319. Iubemus omnes scire, omnibusque populis a sacerdotibus prædicari, quantum malum & quam maximum flagitium sit, cum Deo devotis feminis viduis vel virginibus, sive cum velatis, sive cum Deo devotis, maximeque cum sanctimonialibus & sacratis Deo virginibus vel viduis, tam in monasteriis, quam extra monasteria, commisceri. Nam hoc peccatum duplex esse non dubium est. Verbi gratia dicamus, cujus vindictæ reus sit puer ante dominum suum, qui uxorem domini sui adulterio violaverit: quanto magis ille, qui sponsam Christi creatoris cæli & terræ putredine suæ libidinis commaculaverit? dicente beato Paulo apostolo (1. Cor. 6.): *An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, quia neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt.*

Cap. IX. *Ut capitali sententia multentur qui sacrilegia, adulteria, prædationes aut devastationes exercuerint.*

Ex eodem capite ccccxxii.

VI. 325. Sub pœna capitali sacrilegia, adulteria, prædationes, vastationesque in regno nostro a quibuscumque fieri prohibemus. ita ut si voluntarie quis ex his unum fecerit, de vita componat, & omnes res ejus, tam mobiles quam immobiles, fisco nostro socientur, vel ecclesiæ, cujus res vastaverit, vel alienaverit, aut abstulerit, tradantur. Maximum enim sacrilegium est, oblationes fidelium, quæ sunt res ecclesiarum, auferre, vastare, alienare, invadere, vel subripere. Nam, ut ait scriptura, *neque sacrilegi, neque adulteri*, neque prædones, vel vastatores, *regnum Dei possidebunt.* Et si hi qui res fratrum diripiunt, a regno Dei alieni sunt, quid super his fieri putatis, qui res Deo dicatas diripiunt vel auferunt? Nam quanto gravius quis in hoc sæculo peccat, tanto gravius in inferno torquebitur.

Cap. X. *De plebe adversus sacrilegos custodienda.*

Ex libro VII. cap. LV.

VII. 37. Ante tribunal domini de reatu negligentiæ se non poterit excusare, qui plebem suam contra sacrilegæ persuasionis auctores noluerit custodire.

TITULUS VIII. DE IURAMENTIS.

Cap. I. *De sacramentis leviter non jurandis.*

Ex lib. V. cap. CCCXLIX.

Lib. V. cap. 197. Volumus ut sacramenta cito non fiant: sed unusquisque judex prius causam veraciter cognoscat, ut eum veritas latere non possit, ne facile ad sacramentum veniant.

Cap. II. *De perjuriis cavendis.*

Ex libro VI. cap. CCLXXVII.

III. 10. Præcipimus ut perjuria caveantur, nec admittantur testes ad juramentum antequam discutiantur: & si aliter discuti non possint, separentur ab invicem, & singulariter inquirantur. Et non licet soli accusatori testes eligere absente suo causatore. Et omnino nullus nisi jejunus ad juramentum vel ad testimonium admittatur. Si vero aliquis refutatur, dicat ille qui eum refutat, & probet quare illum recipere nolit. Et de ipso pago non de altero testes eligantur. nisi forte longius extra comitatum causa sit inquirenda. Et si quis convictus fuerit perjurii perdat manum, aut redimat.

TITULUS IX. DE EXCOMMUNICATIS.

Cap. I. *Cum excommunicatis non licere communicare.*

Ex libro V. cap. XXV.

Lib. V. cap. 23. Cum excommunicatis non licere communicare, nec cum his, qui per domos conveniunt devitantes orationes ecclesiæ, simul orandum est. Ab alia ecclesia non suscipiatur qui in aliena minime congregatur.

Cap. II. *De eo qui excommunicatus pro suo neglectu fuerit.*

Ex eodem libro cap. CCXXXVIII.

V. 28. Si quis excommunicatus pro suo neglectu fuerit, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam.

Cap. III. *De his qui cum excommunicato communicaverint.*

Ex eodem libro cap. LXXV.

I. 36. Ut qui cum excommunicato præsumptiose communicaverit excommunicetur & ipse.

Cap. IV. *De his qui episcoporum vocationem vel correptionem contempserint.*

Ex libro VI. cap. LXXXVIII.

VI. 88. Si quis sæcularium tam majoris ordinis, quam & inferioris, peccatum egerit, & vocatus sui episcopi auctoritate ad emendationem ac pœnitentiam venire distulerit, tamdiu sit ab ecclesia extorris, & catholicorum consortio sequestratus, quousque quod commisit emendet, ac reatum suum usque ad satisfactionem canonice diluat, atque reconciliatione proprii episcopi divinis precibus indulgentiam consequatur, & per veniam ecclesiæ gremio, a cujus utero deviaverat, peracta satisfactione ab eodem melioratus episcopo canonice reddatur.

Cap. V.

Cap. V. *De his qui episcopo aliquam injuriam vel dehonorationem fecerint.*

Ex eodem libro cap. XCIX.

Si quis episcopo aliquam injuriam aut injustam dehonorationem fecerit, de vita componat, & omnia quæ habere visus fuerit ecclesiæ, cujus episcopus præesse dignoscitur, integerrime socientur; & nobis in triplo bannum nostrum, id est LX. solidos, persolvat, aut ipse in servitio fisco nostro serviturus semper societur, usque se redimere in triplo juxta vvirgildum suum potuerit. Sancta vero ecclesia in sacerdotibus constat. Idcirco magna pœna plectendi sunt, qui episcopis vel reliquis sacerdotibus injuriam vel contumeliam fecerint. Nam detractio sacerdotum ad Christum pertinet, cujus vice legatione in ecclesia funguntur.

Cap. VI. *De non parvipendenda excommunicatione sacerdotum.*

Ex eodem cap. CCXLVIII.

Placuit, ut fideles ne parvipendant excommunicationem sacerdotum illorum: quoniam si hoc fecerint, juste segregabuntur a cœtu Christianorum.

Cap. VII. *Vt quicumque synodalem excommunicationem transgressus fuerit, in alia synodo spem recuperationis non habeat.*

Ex lib. VII. cap. IX.

Si quis episcopus damnatus a synodo, vel presbyter aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint de sacro ministerio aliquid contingere, sive episcopus juxta præcedentem consuetudinem, sive presbyter aut diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis. sed & communicantes ei omnes abjici de ecclesia: & maxime si postquam didicerint hoc factum esse, communicare tentaverint.

Cap. VIII. *Quod excommunicati a sacerdote, antequam canonice reconcilientur, non possint majores natu accusare.*

Ex eodem cap. CLXXX.

Vt excommunicatus a sacerdote, quamdiu in ipsa est excommunicatione, majores natu accusare non præsumat. Quod si præsumpserit, non recipiatur, sed aut majori excommunicationi subjaceat, aut ab ecclesia pellatur.

Cap. IX. *De modis excommunicationis tam de clericis, quam de laicis.*

Ex libro V. capite LXIII.

Si quis presbyter ab episcopo suo degradatus, vel excommunicatus fuerit, & ipse per contemptum postea aliquid de suo officio sine commeatu facere præsumpserit, & postea ab episcopo correptus & excommunicatus fuerit, qui cum ipso communicaverit scienter, sciat se esse excommunicatum similiter. Quicumque clericus, aut laicus, vel femina, incestum commiserit, & ab episcopo suo correptus se emendare noluerit, & ab ipso excommunicatus fuerit, qui postea cum ipso communicaverit, similiter excommunicetur. Et ut sciatis, qualis sit modus istius excommunicationis, in ecclesiam non debet intrare, nec cum ullo Christiano cibum vel potum sumere, nec ejus munera quisquam accipere debet, vel osculum porrigere, nec oratione se jungere, nec salutare, antequam ab episcopo suo sit reconciliatus. Quod si aliquis se reclamaverit quod injuste sit excommunicatus, licentiam habeat ad metropolitanum episcopum venire, ut ibidem secundum canonicam institutionem dijudicetur, & interim suam excommunicationem custodiat. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & episcopus hoc emendare minime potuerit, regis judicio condemnetur.

Cap. X. *Item, De eadem re.*

Ex eodem libro capite LXIV.

Hæc vero per singula capitula in statutis Nicæni concilii legere potestis, seu in aliis sanctorum patrum synodalibus edictis, & in Antiocheno concilio, quod hi qui damnati sunt a synodo, vel a suo episcopo, & postea ministrare præsumunt, præcipitur ut nullus audeat eis communicare. Si quis vero eis communicat, simili sententia subjaceat, sicut & damnatus.

TITVLVS X.

DE STABILITATE SACERDOTVM IN TITVLIS PROPRIIS.

Cap. I. *Vt clericus in ecclesia in qua prætitulatus est permaneat.*

Ex libro V. capite XXVIII.

Clericum permanere oportet in ecclesia, cui initio ab episcopo prætitulatus ac sortitus est, & ad quam confugit quasi ad potiorem. Hoc autem refutantem revocari debere ad suam ecclesiam in qua primitus ordinatus est, & ibi tantummodo ministrare. Si quis hanc definitionem transgressus fuerit, decrevit sancta synodus a proprio gradu decidere. (Lib. V. cap. 26.)

Cap. II. *Vt in titulis, in quibus presbyteri consecrantur, ante suam promotionem stabilitatem promittant.*

Ex eodem capite LXXV.

Vt presbyteri, qui in titulis consecrantur, secundum canones, antequam ordinentur, promissionem stabilitatis loci illius faciant. (V. 108.)

TITVLVS XI.

INCIPIVNT ALIA CAPITVLA EX QVINTO, SEXTO, ET SEPTIMO LIBRO

capitularis collecta satis ecclesiasticis utilitatibus congrua.

Cap. I. *De eo qui filiastrum aut filiastram ante episcopum tenuerit.*

Ex libro V. capitulo VII.

Si quis filiastrum aut filiastram ante episcopum ad confirmationem tenuerit, separetur ab uxore sua, & alteram non accipiat. Similiter & mulier alterum non accipiat. (Lib. V. c. 5.)

Cap. II. *De eo qui filiastram suam contra voluntatem ipsius dederit ingenuo vel servo.*

Ex eodem libro cap. XIX.

Si quis homo filiastram suam contra voluntatem ipsius, & matris, & parentum, dederit viro ingenuo, aut ecclesiastico, vel servo, & illa noluerit habere illum, & reliquerit eum, potestatem habeant parentes illius dare illi alium maritum. (V. 17.)

Cap. III. *De presbytero suspicioso.*

Ex eodem cap. XXXVI.

Sacerdos si suspiciosus aut incredibilis suo episcopo, aut reliquis suis consacerdotibus, sive bonis & justis de suo populo vel de sua plebe hominibus fuerit, ne in crimine, aut in prædicta suspicione remaneat, cum tribus aut quinque vel septem bonis ac vicinis consacerdotibus, exemplo Leonis papæ, qui duodecim episcopos in sua purgatione

gatione habuit, vel eo amplius, si suo episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi id esse perspexerit, & cum aliis bonis & justis hominibus, se sacramento coram populo super quatuor euangelia purgatum ecclesiæ reddat. Si quis autem scire desiderat, quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quid de accusatore faciendum sit, pleniter in canonibus reperiri poterit.

Cap. IV. *Vt presbyteri chrisma diligenter custodiant.*

Ex eodem libro cap. CLXV.

V.80. Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ vel maleficii donare præsumant. Quod si fecerint, honore priventur.

Cap. V. *Item unde supra in eodem.*

Cap. CIV.

Vt presbyter qui sanctum chrisma donaverit ad judicium subvertendum, postquam de gradu suo depositus fuerit, manum amittat.

Cap. VI. *Vt malum ebrietatis omnino vitetur.*

Ex eodem cap. CLXI.

V.96. Magnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant, modis omnibus cavere præcipimus. Qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum eum esse decrevimus usque ad emendationem congruam.

Cap. VII. *De ecclesia ædificanda.*

Ex eodem libro cap. CCCLXXXII.

V.229. Nemo ecclesiam ædificet antequam civitatis episcopus veniat, & ibidem crucem figat publice, & ante præfiniat qui ædificare vult, quid ad luminaria, & ad custodiam, & ad stipendia custodum sufficiat, & facta donatione sic domum ædificet.

Cap. VIII. *De non judicando quemquam absque legitimo accusatore.*

Ex eodem cap. CCXCVIII.

V.244. Iudicis non est quemlibet judicare, vel condemnare, absque legitimo accusatore. quoniam & dominus Iudam furem esse sciebat: sed quia non est accusatus, ideo non est ejectus.

Cap. IX. *Quod laicis non sit de religione præsumendum.*

Ex eodem libro cap. CCCCIII.

V.249. Laicis quamvis religiosis, nulla tamen de ecclesiasticis facultatibus, vel de Deo dicatis hominibus, aliquid disponendi attribuatur facultas.

Cap. X. *Si quis episcopus, presbyter, diaconus, vel subdiaconus, ad bellum processerit, deponatur.*

Ex libro VI. cap. LXI.

VI.61. Si quis episcopus, presbyter, diaconus, vel subdiaconus, ad bellum processerit, & arma bellica indutus fuerit ad bellicandum, ab omni officio deponatur, in tantum ut nec laicam communionem habeat.

Cap. XI. *De his qui volunt aquam consecratam in sabbato sancto accipere.*

Ex eodem libro cap. LXXXII.

VI.77. Quod in sabbato sancto paschæ, vel in sabbato pentecostes, si qui velint aquam consecratam ad aspersionem in domos suas accipere, ante chrismatis accipiant infusionem.

Cap. XII. *De confirmatione episcoporum a plebe solicite quærenda.*

Ex eodem cap. LXXIII.

VI.82. Vt omnes maximam curam habeant, ne sine confirmatione episcopi quis vitam finiat, animaque periclitetur.

Cap. XIII. *De viro & muliere in matrimonio copulatis. & postea dicente ea non posse eum nubere cum ea.*

Ex eodem cap. XCI.

VI.55. Si vir & mulier conjunxerint se in matrimonio, & postea dixerit mulier de viro, non posse nubere cum ea, si potuerit probare quod verum sit, accipiat alium, eo quod juxta apostolum non potuit illi reddere vir suus debitum. (1. Cor. 7.)

Cap. XIV. *De raptoribus & raptis virginibus & viduis.*

Ex eodem cap. XCVI.

VI.95. Si quis alterius sponsam, virginem aut viduam, necdum desponsatam rapuerit vel furatus fuerit, placuit ut, sive eam postea sponsaverit, sive dotaverit, sive non, sive cum parentum ejus voluntate quocumque commento ipsam accipere vel tenere potuerit, nunquam illam uxorem habeat: sed raptori aut furi auferatur, & proximis suis alio viro tempore congruo, si ipsa hoc malum non consenserit, nuptura legibusque acceptura reddatur. Raptor vero, sive fur, omnesque ei consentientes, publica pœnitentia juxta canonicam auctoritatem multentur: & proximis illius quidquid injuste in tam nefando scelere egerint in triplo componant, & unamquamque rem semotim legibus in triplo restituant. Ipsa autem quæ rapitur, si aut primo, aut postmodum, tam nefario sceleri libens consenserit, nunquam postea nubat, sed publica pœnitentia multetur, & sub tali custodia ponatur, ut ei nullatenus luxuriari cum quodam liceat. Taliter enim memorata flagitia puniantur, ut omnes cognoscant, quoniam nec sæculi leges tam nefandis conjunctionibus consentiant, nec sacri canones concilium ullum præbeant.

Cap. XV. *De his qui in domo sua oratorium fecerint.*

Ex eodem libro cap. CII.

V.101. Qui in domo sua oratorium habuerit, orare ibidem potest, missas tamen in eo celebrare non audeat, nec agere cuiquam permittat, sine permissu & dedicatione episcopi illius loci. Quod si fecerit, domus illius fisci viribus addicatur. Comes vero, qui hoc cognovit, & non prohibuit, publica pœnitentia multetur, vel honore privetur

Cap. XVI. *De expositis infantibus ac collectione eorum.*

Ex eodem cap. CLIV.

VI.141. Si expositus ante ecclesiam cujusquam fuerit miseratione collectus, contestationis ponat epistolam: & si is qui collectus est intra decem dies quæsitus agnitusque non fuerit, securus habeat qui collegit. Sane qui post prædictum tempus ejus calumniator extiterit, ut homicida, ecclesiastica districtione damnabitur, sicut patrum sanxit auctoritas.

Cap. XVII. *De quorum baptismate absque dissimulatione dubitatur, ut rebaptizentur præceptum est.*

Ex eodem cap. CLXXXIV.

VI.18. De quibus dubium est utrum sint baptizati an non, omnimodis absque ullo scrupulo baptizentur: his tamen verbis præmissis, Non te rebaptizo, sed si nondum baptizatus es, baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Cap. XVIII. *Quot sint dies purificationis mulieris.*

Ex eodem cap. CCVII.

VI.2 Cum enixa fuerit mulier, post quot dies debeat ecclesiam intrare, testamenti veteris præceptione didicimus, ut pro masculo diebus XXXIII. pro femina

mina LXVI. debeat abstinere. Quod tamen, ait A sanctus Gregorius, sciendum est quia in mysterio accipitur. Nam si hora eadem qua genuerit actura gratias intret ecclesiam, nullo peccati pondere gravatur. Voluptas etenim carnis, non dolor, in culpa est. In carnis autem commixtione voluptas est, in prolis vero prolatione gemitus. Unde & ipsi primo matrimonio dicitur: *In doloribus paries.* Si itaque ipsam mulierem prohibemus ecclesiam intrare, ipsam ei pœnam suam culpam deputamus.

Cap. XIX. *De conservanda fide inter virum & uxorem.*

Ex eodem cap. CCCCXXIV.

Scire omnes volumus, sicut & sæpius a dominis episcopis, & a reliquis Dei servis admoniti sumus, quod viri uxoribus suis, & uxores similiter viris suis, veraciter fidem & dilectionem servare debent, & non in aliquo ab his declinare: & quod non liceat conjugatis, neque pellicem, neque concubinam habere.

Cap. XX. *De sacerdotibus qui ministerium suum adimplere non valent.*

Ex libro VII. cap. CXXXVII.

Sacerdotes qui rite non sapiunt adimplere ministerium suum, nec discere juxta præceptum episcoporum suorum pro viribus satagunt, vel contemptores canonum existunt, ab officio proprio sunt removendi, quousque hoc pleniter emendatum habeant.

Cap XXI. *Ut nullus judex neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum, sine conscientia episcopi sui distringat.*

Ex eodem cap. CXXXIX.

Ut nullus judex neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum, aut juniorem ecclesiæ sine conscientia pontificis per se distringat, aut condemnare præsumat. Quod si fecerit, ab ecclesia, cui injuriam fecit quam irrogare dignoscitur tamdiu sit sequestratus, donec reatum suum cognoscat, & emendet.

Cap. XXII. *Ut presbyteri in ecclesiis inconsulto episcopo non constituantur, vel de ecclesiis expellantur.*

Ex eodem cap. CXLV.

Sancitum est, ut sine auctoritate vel consensu episcoporum presbyteri in quibuslibet ecclesiis nec constituantur, nec expellantur. Et si quis deinceps hoc facere tentaverit, synodali sententia districte feriatur.

Cap. XXIII. *Ut illicitus accessus feminarum ad altare non fiat, nec ullæ feminæ vasa sacra, aut corpus & sanguinem domini contrectare præsumant.*

Ex eodem libro cap. CXC.

Statutum est, ut illicitus feminarum accessus ad altare non fiat, quia contra omnem auctoritatem divinam & canonicam institutionem est, feminas sanctis altaribus se ultro ingerere, aut sacrata vasa impudenter contingere, sive indumenta sacerdotalia presbyteris ministrare, aut corpus & sanguinem domini contingere, populisque porrigere: quod omni ratione caret, & ne ulterius fiat omnimodis prohibitum est. Et quæcumque feminæ deinceps hoc facere præsumpserint, judicio canonico usque ad satisfactionem subdantur. Quod autem mulieres ingredi ad altare non debeant, in concilio Calchedonensi, & in decretis Gelasii papæ copiosissime invenitur.

Cap. XXIV. *De violatoribus sepulcrorum.*

Ex eodem capite CXCII.

Qui sepulcra violaverint puniantur, tam ingenui, quam servi. Si major persona in hoc scelere fuerit deprehensa, amissa medietate bonorum suorum perpetua notetur infamia: si clericus, depositus omni honore clericali perenni exilio deputetur. Si judex hoc persequi aut implere distulerit, facultatibus & honore privetur. [VII.158.]

Cap. XXV. *De clericis, si ebrietatem non vitaverint, aut excommunicentur, aut verberentur.*

Ex eodem cap. CCLXX.

Ante omnia clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix est, nec quis potest liberum corporis sui ac mentis habere judicium. Qui est captus vino a sensu probatur esse alienus, & proclivius ad judicium mens labefacta ducitur: ac plerumque solet peccatum aut crimen dum nescit incurrere. Ignorantia vero talis non potest effugere pœnam, quam ex voluntaria amentia manasse constiterit. Itaque quemcumque ebrium fuisse constiterit, ut ordo patitur, aut XL. dierum spatio a communione statuimus submovendum, aut corporali subdendum esse supplicio.

Cap. XXVI. *Ut testes, priusquam de causa interrogentur, sacramento constringantur.*

Ex eodem cap. CCLXXXIII.

Testes priusquam de causa interrogentur, sacramento debere constringi, ut jurent se nihil nisi rei veritatem esse dicturos. Hoc etiam jubemus, ut honestioribus magis, quam vilioribus testibus, fides potius admittatur. Unius autem testimonium, quamlibet splendida & idonea videatur esse persona, nullatenus audiendum. [VII.207.]

Cap. XXVII. *Ut mancipia, quæ Judæi emerint aut circumciderint, ab eorum potestate auferantur.*

Ex eodem cap. CCLXXXVI.

Si quis Iudæorum Christianum servum, vel cujuslibet alterius sectæ, emerit vel circumciderit, a Iudæi ipsius potestate sublatus in libertate permaneat. [VII.209.]

Cap. XXVIII. *De vagis & levibus sacerdotibus ac clericis.*

Ex eodem cap. CCXCVI.

Hoc etiam placuit, ut vagus atque instabilis clericus, sive etiam in diaconali ministerio, vel presbyterali officio constitutus, si episcopi, a quo ordinatus est, præceptis non obedierit, ut in delegata sibi ecclesia officium dependat assiduum, quousque in vitio permanet, communione & honore privetur. [VII.117.]

Cap. XXIX. *De castitate eorum qui conjugio sunt copulati.*

Ex eodem libro cap. CCCLXXXIX.

Sciendum est omnibus, & firmiter retinendum, quod hi qui uxores ducere voluerint, sicut eas castas & incorruptas cupiunt invenire, sic ad eas casti & incorrupti debent accedere, easque cum benedictione sacerdotis, sicut in sacramentario continetur, accipere: sed prius eas dotali titulo debent colligare. [VII.305.]

Cap. XXX. *De his qui a chorepiscopo confirmati sunt.*

Ex eodem libro cap. CCCCII.

Si quis non ab episcopo, sed a chorepiscopo, qui non est episcopus, sed vicarius episcopi, priusquam prohibiti essent, fuerit confirmatus, reiterari aliis benedictionibus debet. Nam chorepiscopi, ante apostolicam atque synodalem prohibitionem, non ex numero apostolorum, sed ex [VII.317.]

ex LXX. discipulorum, ut sacri canones testantur, ordine erant, quos nunquam Spiritum paracletum tradidisse novimus. Sed quia olim, ut dictum est, jam dicti chorepiscopi prohibiti sunt, ideo modo nihil sunt, nec Spiritum paracletum ullo unquam tempore tradere potuerunt, nec modo possunt.

Cap. XXXI. *Item de chorepiscopis.*

Ex eodem libro cap. CCCCXXIII.

VII. 328. Placuit ut sicut Leonis papæ & omnium episcoporum nostrorum, atque reliquorum fidelium generali & synodali consultu decrevimus, nullus chorepiscopus per manus impositionem Spiritum sanctum tradere, aut sacerdotes, vel Levitas, aut subdiaconos sacrare, vel virgines velare, aut sanctum chrisma conficere, vel ecclesias vel altaria sacrare, aut benedictionem in publica missa populis tribuere præsumat. Quæ omnia summis pontificibus, id est, cathedralibus episcopis debentur, & non chorepiscopis, vel presbyteris, quorum formam juxta sanctorum decreta chorepiscopi gerunt. Si autem hi aliquid ex his agere tentaverint, irrita erunt quæ ab eis geruntur, & ipsi omni ecclesiastico honore funditus priventur.

Cap. XXXII. *De his qui seipsos necant.*

Ex eodem cap. CCCCXLII.

VII. 144. Quicumque se propria voluntate aut in aquam jactaverit, aut collum ligaverit, aut de arbore præcipitaverit, aut ferro percusserit, aut cuilibet voluntariæ se morti tradiderit, istorum oblatio non recipiatur.

Cap. XXXIII. *Qualiter hæc statuta servanda sint: & de his qui hæc contempserint, sive clericis sive laicis, quid agendum sit.*

Ex eodem cap. CCCCLXXVI.

VII. 375. Has omnes constitutiones ecclesiasticas, quas summatim breviterque perstrinximus, sicut plenius in canonibus continetur, manere perenni stabilitate sancimus. Si quis ergo clericus, aut laicus, harum sanctionum inobediens esse voluerit, si clericus fuerit, excommunicationi subjaceat; si vero laicus, & honestioris loci persona, medietatem facultatum suarum amittat fisci viribus profuturam: si vero minoris loci persona est, amissione rerum suarum multatus in exilio deputetur.

ANNO CHRISTI 858.

CAPITVLA HERARDI ARCHIEPISCOPI TVRONENSIS.

Capitula excerpta ex corpore sanctorum canonum pernecessaria; ab Herardo sanctæ Turonicæ sedis archiepiscopo, nutu divino in sancta ipsius synodo tenenda memoriter ab omnibus ipsius parœciæ sacerdotibus, & clericis, omnibusque volentibus.

In nomine Dei solius. Ego Herardus immerito Turonensium pontifex, anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII. ordinationis quoque nostræ III. indictione VI. cernens ecclesiam mihi commissam partim negligentia, torpore, vel desidia, partim præsidentium incuria sacerdotum atque ignavia, variis & innumeris cladibus affici, excidiis concuti, &, quod dictu actuque gravius fore comperimus, diversis animarum laqueis ac quotidianis erroribus deperire, instinctu, ut credimus, miserationis supernæ, perpaucula, eaque admodum necessaria sacrarum admonitionum collecta capitula, sacerdotum totius nobis creditæ parœciæ generali in urbe sedis nostræ coadunata XVII. Kalend. Iunii synodo, publice recitari, & ut ad omnium præsentium notitiam & intelligentiam pervenire valerent, coram cunctis perlegi fecimus, & revolvi. Et quoniam auctoritas sacra canonum nulli sacerdotum canones ignorare permittit, ne quemquam in reliquo nobis commissorum hujus ordinis expertem noverimus canonum, decrevimus, pariterque injunximus, excerpta per nostri laboris studium hæc modica succinctaque capitula unumquemque habere in posterum.

CAPITVLA.

I.

Vt in synodo prius generales causæ, quæ ad normam totius ecclesiæ pertinent, finiantur: postea speciales ventilentur.

II.

De die dominica, ut a vespera usque ad vesperam celebretur: & ut servilia opera, & verba turpia, atque mercata, causarum audientiæ, conventusque publici absque ecclesiasticis prohibeantur.

III.

De ignotis angelorum aliorumque sanctorum nominibus, ut non recitentur: & de maleficis, incantatoribus, divinis, sortilegis, somniariis, tempestuariis, & brevibus pro frigoribus, & de mulieribus veneficis, & quæ diversa fingunt portenta, ut prohibeantur, & publicæ pœnitentiæ multentur.

IV.

Vt clerici per tempora constituta ad ordinationem gradatim veniant, & non confuse: & ut fides & vita eorum, libertas, & tempora inquirantur.

V.

De usuris omnibus fidelibus prohibendis, clericis ac laicis: & de mensuris & ponderibus, ut justæ & æquales habeantur.

VI.

Vt nec clerici, nec monachi, ad sæcularia negotia transeant.

VII.

Vt si clerici, aut monachi, inter se habent negotia, apud episcopum finiantur, & non apud sæculares: sin alias, excommunicentur.

VIII.

Vt nullus laicorum quemquam clericorum, absque permissu episcopi, compellat ad causas ire ad publicum: & qui fecerit, donec corrigat, ab ecclesiæ societate pellatur.

IX.

Vt fides prædicetur omnibus fidelibus a presbyteris, incarnatio, passio, resurrectio, & ascensio, Spiritus sancti datio, peccatorumque remissio, quæ fit in eodem Spiritu, & in aqua baptismatis in gremio sanctæ matris ecclesiæ: & vitia, maximeque criminalia, vetentur, virtutesque doceantur.

X.

De jejuniis quatuor temporum, & aliis pro diversis necessitatibus constitutis, ut non solvantur, nisi certis infirmitatibus.

XI.

De his qui irrationabiliter peccant, aut cum consanguineis, ut acrius judicentur, quatenus hujusmodi vitia abscidantur.

XII.

De perjuriis, sacrilegiis, & ebrietatibus prohibendis: & ut testes jejuni jurent, ac prius de perjurio moneantur, ut nullus infra annos XIV. testis suscipiatur: & quod semel perjurati ad testimonium non recipiantur.

XIII.

XIII.

De honore & adjutorio parentibus exhibendo.

XIV.

Ut incesta omnia, juxta modum culpæ, absque exceptione personæ, a presbyteris judicentur: & ut tempore opportuno publica crimina ad notitiam episcopi deducantur: maximeque in die magno cœnæ reconciliandi, vel adhuc suspendendi, per proprium presbyterum, vel per legatum ipsius, eumdemque presbyterum, cui causa ipsius criminis bene habeatur cognita, ad præsentiam episcopi deferantur. ne anima fratris, negligentia vel otio sacerdotis, absque reconciliatione permanens ejus periculo pereat.

XV.

Ut vaniloquia omnisque tumultus in ecclesia caveantur: & ante missam completam non exeant: & verbum Dei intente audiant.

XVI.

De oratione dominica, & symbolo, ut memoriter omnes teneant, & Gloria Patri, ac Sanctus, atque credulitas, & Kyrie eleison, a cunctis reverenter canatur. Psalmi similiter distincte a clericis. Et ut secreta presbyteri non inchoent, antequam Sanctus finiatur, sed cum populo Sanctus cantent.

XVII.

Ut scholas presbyteri pro posse habeant, & libros emendatos.

XVIII.

Ut hospitalitatem ante omnia diligant: & ut viduarum, peregrinorum, orphanorum, atque infirmorum curam & solicitudinem habeant.

XIX.

Ut conversationem feminarum, earumque accessum & administrationem detestentur. Sin alias, velut contemptores canonum ab ordine deponantur. & quibus ministrare necessaria decernunt, longe eis domos prævideant, in quibus non per se, sed per ministros subsidia porrigant.

XX.

De vasis & vestimentis ecclesiasticis pro pignoribus absque licentia episcopi non dandis, & datis recipiendis.

XXI.

Ut in infirmitate positi absque dilatione reconcilientur, & viaticum viventes accipiant; & benedictione sacrati olei non careant.

XXII.

Ut pro chrismate annis singulis de omni ministerio duo presbyteri veniant, ut si unus infirmatur, alter sufficiat. & ut pariter sacra officia ejusdem diei persolvant. & ut chrisma pro subvertendis judiciis nemini detur, & ut sub sigillo custodiant.

XXIII.

Ut nulla femina veletur sine licentia episcopi: & ut ante xxx. dies non veletur, & hoc cum consilio parentum ac vicinorum.

XXIV.

De mulieribus, ac laicis, ut ad altaria non accedant: & ut sacramenta & panes sanctorum, exceptis quæ offerunt, non tangant.

XXV.

Ne leviter aut passim quisquam excommunicetur. & nullus cogat bibere, vel inebriare.

XXVI.

Ut nullus pœnitentem cogat manducare vel bibere, nisi redemptio permissa sit: ita tamen, ut prius procedonet coram ipso redemptionem.

XXVII.

Ut patres & patrini filios vel filiolos erudiant & enutriant: isti quia sunt patres, & isti quia fidejussores.

XXVIII.

Ne presbyter solus missam canat. Non enim potest dicere, Dominus vobiscum, Sursum corda, & cetera.

XXIX.

Ut nullus presbyter alterius parœcianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, absque licentia sui presbyteri ad missam recipiat, vel solicitare præsumat.

XXX.

Ut suis terminis contentus unusquisque existat, nec ex alienis quidquam expetat.

XXXI.

Ut nullus precium pro baptismo accipiat: & ut certis temporibus paschæ & pentecoste baptismata fiant, & hoc in vicis, excepta causa infirmitatis.

XXXII.

Ut ecclesiæ antiquitus constitutæ nec decimis, nec ulla possessione priventur, nisi summa exposcat utilitas.

XXXIII.

De ecclesiis, vel altaribus ambiguis, similiter de infantibus, ut consecrentur & baptizentur: quia quod non constat factum, nulla ratione videtur iteratum.

XXXIV.

Ut in domibus ab episcopo non consecratis nemo missam quacumque necessitate celebret: "ex vasis & vestimentis similiter nemo missam cantet.

" f. sine

XXXV.

Ut decimæ & fideliter a populis dentur, & canonice a presbyteris dispensentur; & annis singulis rationem suæ dispensationis episcopo, vel suis ministris reddant: ne forte damna fraudium subigant, aut necatores pauperum subtrahendo utilia, quod absit, existant.

XXXVI.

Ne in quinta vel sexta generatione copuletur conjugio, & usque ad septimam generationem progenies, observetur.

XXXVII.

Quod non liceat mulieri velum, aut sponte, aut coacte semel susceptum quacumque ratione rejicere, licet in domibus propriis vestes mutarit.

XXXVIII.

Ut nullus filium vel filiam a fonte suscipiat, nec eam ducat; cujus filium tenuit. quod si inventi sunt, separentur.

XXXIX.

Ut doceantur plebes nulla contra episcopos graviter vel leviter agere, nec ipsis detrahere: sed humiliter ac reverenter in cunctis obedire. & quod eorum injuria referatur ad Deum, cujus summa legatione funguntur. Et ut reges vel principes, pro quibus orare, quibusque propter Deum subdi præcipimur, nullus maledicere vel detrahere præsumat.

XL.

De manso integro unicuique ecclesiæ, absque censu vel temporali servitio, dando: & quod omnes dotes ecclesiarum ad jura pertinent episcopi.

XLI.

Quicumque viduam infra xxx. dies viduitatis invitam vel volentem acceperit, ultra eam non attingat; & adulterii pœnas luet.

XLII.

Ut incestuosi, & qui decimas non dant; non constringantur per guadios, vel sacramenta, sed ecclesiastice corrigantur.

XLIII.

Ut presbyteri per mercata non discurrant, nec indiscrete domos circumeant, & comessationibus & ebrietatibus non inserviant, ne famam malæ opinionis incurrant.

XLIV.

Ut res quas in sacris ordinibus acquisierint propriis ecclesiis derelinquant: hereditarias vero juxta arbitrium propriæ voluntatis distribuant.

XLV.

Ut presbyteri aquam benedictam cum suis populis in circuitu ecclesiarum deferant: & ut scrutinia in locis & temporibus constitutis non negligant.

XLVI.

De ædificationibus ecclesiarum, ut nullus antea fundamentum jaciat, donec episcopus veniat, & in medio crucem figat: & sic accepta dote construendi licentiam tribuat.

XLVII.

Ut episcopus vel presbyter de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat: nec quisquam inferioris ordinis clericus.

XLVIII.

Si presbyter aut diaconus deserit ecclesiã suam, deponatur, nisi petitione populi, licentiaque episcopi, & utilitate majori.

XLIX.

Ut presbyter non amplius quam unam ecclesiam habeat, sicut & vir unam uxorem.

L

Ut presbyteri & diaconi, si in bella cum armis processerint, ita deponantur, ut nec laicam communionem habeant.

LI.

Si quis a synodo, vel a proprio fuerit excommunicatus episcopo, & ex ministerio sacro quidquam contigerit, nullatenus spem restitutionis inveniat.

LII.

Ut qui aquam consecratam vult accipere in sabbato sancto vel pentecoste, ante infusionem chrismatis sumat. nam illa chrismatis mixtio ad regenerandos pertinet.

LIII.

Ut populus prædicetur, ut oblationes Deo offerant, & ut tertia dominica vel quarta communicent, abstinentes se a luxuria propriisque uxoribus, & reliquis illicitis: nisi forte criminalibus culpis sint impliciti.

LIV.

Ut signa pulsentur horis canonicis. & ut nullus se per ambitionem alteri præferat: sed omnes agnoscant tempus suæ ordinationis.

LV.

Ut nemo a sacro fonte aliquem suscipiat, nisi orationem dominicam & symbolum juxta linguam suam & intellectum teneat. & omnes intelligant pactum quod cum Deo fecerunt.

LVI.

Ut presbyteri chrisma, oleum & eucharistiam semper habeant, ut parati inveniantur.

LVII.

Ut omnes primitiæ frugum benedictionis gratia ad ecclesiam deferantur.

LVIII.

Ut exequiæ mortuorum cum luctu secreto, & cordis gemitu fiant & psalmos ignorantes, Kyrie eleison ibi canant: & ut xxx. diebus amici & parentes pro eis agant.

LIX.

Ut presbyteri de occultis jussione episcopi pœnitentes reconcilient: & sicut supra præmisimus, infirmantes absolvant, & communicent.

LX.

Mulier post partum statim ut voluerit, nisi forte sit adultera, intret ecclesiam, ac Deo referat gratias.

LXI.

De festivitatibus anni, quæ feriari debeant, id est, natali domini, sancti Stephani, sancti Ioannis, & Innocentium, octavis domini, epiphania, purificatione sanctæ Mariæ, & assumptione, ascensione domini, & pentecoste. Missa sancti Ioannis Baptistæ, apostolorum Petri & Pauli, sancti Michaelis, atque omnium sanctorum, sancti Martini, & sancti Andreæ, & eorum, quorum corpora ac debitæ venerationes in locis singulis peraguntur.

LXII.

Ut diebus festis jejuniorum a conjugibus se abstineant. & quia non est concessa uxor causa libidinis, sed filiorum, & omnia prohibeantur illicita, parcaturque a licitis.

LXIII.

Ut privilegia ecclesiis concessã maneant incorrupta: & qui corruperit, pœnas luat sacrilegii.

LXIV.

Laicis quamvis religiosis de ecclesiæ negotiis disponendis nulla tribuatur facultas, quia ad ipsorum damnationem pertinet.

LXV.

Omnia quæ Deo offeruntur consecrata habentur, in vineis, silvis, utensilibus, vestimentis, pecoribus, & reliquis possessionibus. ut quæ ecclesiæ sunt, sine dubio Christi, qui sponsus ejus est, sint.

LXVI.

Quod conjunctio spiritalis commatris maxime sit peccatum, & ideo separandum, & capite vel exilio damnandum.

LXVII.

Quod debeant viri uxores suas diligere, eisque ut vasi inferiori custodiam & omnia necessaria providere.

LXVIII.

Quod omnis ordo clericorum episcopo suo subjectus maneat, & ad ejus judicia concurrat, nihilque sine eo præsumat. quod si fecerit, degradetur.

LXIX.

Ut excommunicatis nemo communicet, nec perturbatoribus ecclesiarum se misceat.

LXX.

Ut criminosus locum accusandi non habeat, & qui unum crimen non approbat, ad aliud non admittatur.

LXXI.

Ut nullus accusationem suscipiat priusquam rebus suis restituatur.

LXXII.

Nemo accipiat ecclesiam sine datione, & consensu proprii episcopi.

LXXIII.

Ut discendi gratia ad civitatem, vel ad loca constituta, presbyteri veniant quadragesimali tempore.

LXXIV.

Ut de incestis, infirmis, pœnitentibus, & mortuis, omnem solicitudinem & curam habeant presbyteri, & concubinas omnino prohibeant.

LXXV.

LXXV.

Vt jejuni ad confirmationem veniant perfectæ ætatis, & moneantur confessiones dare prius, ut mundi donum sancti Spiritus valeant accipere.

LXXVI.

Vt omni anno parochias episcopi gyrent: & ut presbyteri rationem sui ministerii, ac creditorum omnium ipsi reddant.

LXXVII.

De venditionibus sepulcrorum, & de his qui pro sepulturis munera exigunt, severiter puniantur & distringantur.

LXXVIII.

Ne presbyter benedictionem publice fundere super populum præsumat.

LXXIX.

Qui ecclesiam tricennarii jure possederit, nulli deinceps subtrahere liceat.

XXC.

Quod eamdem pœnam passurus sit accusator, si convincere non potest, quam reus, si victus fuerit.

XXCI.

Qui res ecclesiæ invadunt, vastant, vel diripiunt, si monente episcopo non se correxerint, excommunicentur.

XXCII.

Vt laici infra cancellos non stent; & ut oblatio populi foris septa recipiatur.

XXCIII.

Qui sabbato paschæ usque ad noctis initium non jejunant excommunicentur, & a paschali communione secernantur.

XXCIV.

Quod in omni causa capitali, seu status, non per advocatum, sed per personam sit agendum.

XXCV.

Vt presbyteri ab omnibus vitiis se caveant, & subjectis ducatum cælestis vitæ præbeant.

XXCVI.

Vt presbyteri domos religiosas habeant, & nitida vestimenta.

XXCVII.

Vt regulariter pœnitentias dent, & in judicando æquitatem habeant, & munera inde non exigant.

XXCVIII.

Mulier quæ dormiens filium suum opprimit, sex annis pœniteat: vir ejus si in domo fuerit, quatuor; si in uno lectulo, simili modo. duos in pane & aqua, reliquos ad arbitrium sacerdotis, juxta qualitatem personæ, & fletum pœnitentis.

XXCIX.

Vt sponsus & sponsa cum precibus & oblationibus a sacerdote benedicantur, & legibus sponsetur ac dotetur, & a paranymphis custodiatur, & publice solenniterque accipiatur. biduo ac triduo abstineant; & doceatur eis, ut castitatem inter se custodiant, certisque temporibus nubant, ut filios non spurios, sed hereditarios Deo & sæculo generent.

XC.

De his qui missas canunt & non communicant, quomodo possunt dicere: Sacramenta quæ sumpsimus, *&c.*

XCI.

Vt bis in anno concilia celebrentur, & nemo plus in unoquoque, quam quindecim diebus remoretur.

XCII.

De interdictis, quod qui interdicta canonica servare contempserit, gradus sui periculo subjacebit. Item, si quis sacerdotum vel clericorum contra interdicta canonum fecerit, a suo est officio submovendus.

XCIII.

De pascha annotina, ut rememoretur.

XCIV.

De letania Romana VII. Kalendas Maii, ut rememoretur.

XCV.

De diebus rogationum, ut reverenter ac studiose absque turpibus jocis & verbis celebrentur. ut nullus in eis prandia, comessationes, diversasque potiones per diversa loca præsumat.

XCVI.

De lectionibus vigiliæ paschæ & pentecostes.

XCVII.

De octo diebus paschæ, qualiter feriari debeant, & de pentecoste.

XCVIII.

De dilatione temporum erga eos qui ad sacros ordines provehuntur. Qui se divinæ militiæ mancipari desiderat, sive inter lectores, sive inter exorcistas, quinquennio teneatur. exinde acolytus vel subdiaconus quatuor annis stet: & sic in benedictione diaconatus si meretur accedat. in quo ordine quinque annis, si inculpate se gesserit, hærere debebit, & postea probatus sacerdos efficietur.

XCIX.

De confessione scelerum, manifestum est eum confiteri crimen, qui indulto & delegato sibi judicio purgandi se ratione non utitur. Nihil enim interest, utrum in præsenti examine omnia quæ de eo dicta sunt comprobentur, quod ipsa ejus absentia pro confessione consistat.

C.

Quod pœnitenti nulla lucra negotiationis exercere conveniat, & ut injusta populi petitio effectu careat.

CI.

Accusatores calumniosos, vel suspiciosos, nemo suscipiat, nemo audiat.

CII.

Accusatores & accusationes, quas sæculi leges non admittunt; canonum quoque decreta removent.

CIII.

Quorum fides, vita & libertas nescitur, non possint sacerdotes accusare, nec viles personæ, nisi in propriis causis.

CIV.

Si quis clericus in criminali vel leviori causa pulsatur, vel in discrimen capitis accersitur, non statim reus æstimatur qui accusari potuit, nec subjectam innocentiam facimus. sed quisquis ille est qui crimen intendit, ad judicium episcopale veniat, nomen rei indicet, vinculumque inscriptionis arripiat, cognoscat similitudine habita prius dignitatis æstimationem. nec sibi fore licentiam rei mentiendæ. calumniantes ad similem vitam poscat similitudo supplicii.

CV.

Vt presbyteri modum proprium recognoscant: id est, quæ alterius sunt non appetant. nec altaria submoveant, vel cetera prohibita agant. & ut ecclesiæ luminibus, ceterisque decorentur ornatibus. & ut presbyteri missas cum sandaliis celebrent.

CVI.

Vt sacerdotes de incognitis sibi rebus nihil judicare

dicare præsumant priusquam cuncta quæ gesta A sunt veraciter audiant, & neminem lædere vel detrahere. nec quemquam ante justum judicium damnent, nec proprio arbitrio judicent. prius probent, & sic judicent. Non enim qui accusatur, sed qui convincitur, reus est. & neminem lædere vel detrahere sine causa concedant, exemplo Mariæ, quæ Moysi propter Æthiopissam detraxit, & lepræ immunditia multata est. & David in Saul unctum, licet nosset a Deo abjectum & reprobatum, manum mittere timuit. Similiter & nos vituperationis manum ab omnibus fidelibus subtrahamus.

CVII.

Ut presbyteri sicut ordine sanctiores, ita verbo, incessu, & actu sint reverentiores: quia celsitudo graduum graviorem peccati facit cumulum. B

CVIII.

Ut presbyteri & clerici ante se joca turpia fieri non permittant: sed pauperes & indigentes ad mensas secum habeant, & legatur eis lectio.

CIX.

In ecclesiis, vel in domibus, earumque atriis, placita sæcularia minime fiant.

CX.

Qui rapiunt feminas, furantur, vel seducunt, licet ipsis & parentibus conveniat, eas uxores non habeant.

CXI. C

Ne ullus laicorum plusquam duas uxores habeat. quod vero extra est, ad adulterium pertinet. similiter & mulier.

CXII.

Ut in Christianorum non saltetur nuptiis. & a quinquagesima usque octavas paschæ non fiant nuptiæ.

CXIII.

Ut clerici in quacumque seditione arma detulerint, post depositionem gravi pœnitentiæ in carcere retrudantur. aliter si armis, sagis, vel sabeis usi fuerint, deponantur.

CXIV.

Quando populus ad ecclesias venerit per dies D solennes, aut communiter Kyrie eleison cantent, aut singulariter orationem dicant. & in ecclesia cum silentio stent, & pro se, & pro omni populo Dei orent, corda semper ad cælum habentes erecta. & moneantur ut luminaria, incensum, & buccellas, & fructuum primitias afferant, sicut scriptum est: *Honora dominum de tua substantia.* (*Prov. 3.*) Et in eisdem sanctis diebus, nec in plateis, nec in domibus cantica turpia vel luxuriosa, saltationes; vel lusa faciant diabolica. sed aliquem sapientem & bonum hominem conveniant, & ibi bonis lectionibus, quæ ad animæ salutem pertinent, intendant. Revertentes de ecclesia similiter cantent, & eorum pastores exeuntes vel redeuntes ad campos, ut vera Christianitas in eis agnoscatur.

CXV.

Moneantur omnes fideles de caritate & hospitalitate, ut noverint, quia vera est caritas, Deum diligere plusquam se, & proximum tamquam se, & qui nihil vult facere alii, quod sibi non vult fieri. Qui enim in cibo & potu, dandis & accipiendis rebus caritatem putat, errat dicente apostolo: *Regnum Dei non est esca & potus, sed justitia & pax.* (*Rom. 14.*) Sed & si ipsa cum studio caritatis fiant, bona sunt, & inter virtutes computanda: aliter sæculi actus sunt.

CXVI.

De orationibus, & eleemosynis & missarum celebrationibus pro fidelibus defunctis agendis, quibus impii carere debent, quoniam nec eorum eleemosyna a sacerdotibus vel reliquis fidelibus accipienda est, nec sepultura fidelium tribuenda.

CXVII.

Quod non valeant scripturæ contra decreta canonum, vel sancita pontificum.

CXVIII.

Ut lites & contentiones, rixæ & jurgia, sicut discordiæ & odia prohibeantur, & pax & concordia prædicetur.

CXIX.

Ut diffinita crimina nullus refricare audeat.

CXX.

Quod pœnitentes a conviviis, & ornamentis, atque alba veste abstinere debeant: & discordes pellantur ab ecclesia, donec ad pacem redeant.

CXXI.

De his quos presbyter excommunicaverit, ut alius eos non recipiat.

CXXII.

Ut Christiani ab otioso sermone, & juramentis se caveant.

CXXIII.

Qui contra statuta canonica fecerit, laicus communione, clericus privetur honore.

CXXIV.

Ut fideles se abstineant a coitu prægnantium uxorum, & menstruo tempore.

CXXV.

Ut presbyteri compotum discant.

CXXVI.

Ut superbi clerici & laici excommunicentur: & ut patientia & humilitas, castitas & humanitas ab omnibus prædicetur.

CXXVII.

Si quis potentum quemlibet exspoliaverit, vel oppresserit, per prædicationem sacerdotum revocari debet.

CXXVIII.

Ut unusquisque in eo loco, in quo constitutus est, ibi maneat, nec ad alia transeat.

CXXIX.

De reis ad ecclesias vel ad earum atria confugientibus, ut inde non abstrahantur.

CXXX.

Ut nullus occulte nuptias faciat, nec virginem vel viduam sacratam ducat.

CXXXI.

Clerici tardi ad officium aut flagellentur, aut excommunicentur.

CXXXII.

Nullus sacerdotum decimas cum lite & jurgio suscipiat, sed prædicatione & admonitione.

CXXXIII.

Ut vocati ad synodum imprætermisso occurrant. si alias, condemnentur. E

CXXXIV.

De his qui sibi quacumque negligentia mortem inferunt, aut pro suis sceleribus puniuntur, nulla pro eis fiat oblatio, nec cum psalmis ad sepulturas ducantur.

CXXXV.

De his qui decimas abstrahunt ecclesiæ ad quam pertinent, & propter munera vel aliquam occasionem, alteri dant; donec restituant, ab ecclesiæ societate pellantur.

CXXXVI.

Laicus non debet in ecclesia publice lectionem

nem recitare, nec alleluia, sed psalmos & responsoria.

CXXXVII.

Vt ad prædicationem & confirmationem episcopi omnes devote conveniant, eique fideliter ministrent & obediant.

CXXXVIII.

De his qui ecclesiis vim inferunt, aut clericos injuriare præsumunt, ut anathematizentur.

CXXXIX.

Vt qui alium in culpa sua defendere vel excusare nititur, excommunicetur.

CXL.

Vt nullus sacerdotum ignoret, quid sit in synodo constitutum, sed omnibus cognitis certatim obtemperent.

Hæc vero brevitatis studio, ut prælibavimus, a nobis collecta omnibus nostris sacerdotibus habenda statuimus: quoniam ipsis & subjectis ovibus hæc eadem bene habita & intellecta omnimodis profutura cognoscimus.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Capitula Herardi.*] De his chronicum Vindocinense: *Anno* DCCCLVIII. *Domnus Herardus Turonensium archiepiscopus generali synodo in Turonica civitate habita, quædam necessaria sanctorum canonum capitula excerpsit, quæ firmius custodienda sanxit* XVII. *Kalendas Iunii.*

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Ab Hincmari, Isaaci, atque Herardi capitulis, canonibusque alienum non est Vvalterii Aurelianensis episcopi opusculum quod R. P. Ludovicus Cellotius S. I. ex mss. codice Rivipollensi exscripsit, edidítque post concilium Duziacense I. atque eruditis notis illustravit. Nam si tempus & sæculum spectes illis æquale est: si episcopalis officii & ecclesiasticæ disciplinæ studium pene idem. *Neque dubito,* inquit Cellotius, *si notum habuisset Sirmondus, quin illud in conciliis Galliæ Hincmaro & Isaaco Lingonensi adjunxisset.* Nos ne quod pereat ecclesiasticæ antiquitatis monumentum, illud Herardi Turonensis capitulis hoc loco subjungemus.

CAPITVLA A VVALTERIO REVERENDO

pontifice compresbyteris promulgata in synodo apud Bullensem fundum II. Ordinationis suæ anno VIII. Kal. Iunii celebrata.

Caput I. *Quomodo archidiaconi presbyteros discutiant.*

Vt archidiaconi per sibi commissas parochias, diligenter [1] discutiant presbyterorum fidem, baptisma, & missarum celebrationem: quatenus rectam fidem teneant; baptisma catholicum observent; & missarum preces bene intelligant: Psalmos digne secundum divisiones versuum modulentur; [2] & dominicam orationem cum symbolo & fide catholica ipsi intelligant, & omnibus bene pronunciare diebus feriatis insinuent ad intelligendum: ut sciat unusquisque quid petat ad dominum. Et ut gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, [3] & Credo in unum Deum, apud omnes ad missam decantetur. Et ut ipse sacerdos cum sanctis angelis & populo Dei una voce Sanctus, Sanctus, Sanctus ad missam decantet. Et omnimodis dicendum est presbyteris [4] ut arma non portent; sed magis se confidant in defensione Dei quam in armis.

II. *Quomodo per archidiaconos vita & doctrina presbyterorum cardinalium investigetur.*

Vt per archidiaconos [5] vita, intellectus, & doctrina cardinalium presbyterorum investigetur. Vita scilicet modestiæ, & sobrietatis, ac studium religiosæ conversationis in cunctis eorum actibus. Intellectus vero, quomodo sit idoneus unusquisque suos fratres in fide sanctæ Trinitatis erudire: ut credant Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum unum esse Deum omnipotentem, æternum, invisibilem, qui creavit cælum, & terram, mare & omnia quæ in eis sunt: & unam esse Deitatem, & substantiam, & majestatem in tribus personis Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Et quemadmodum Filius Dei incarnatus est de Spiritu sancto, & Maria semper virgine pro salute, & reparatione humani generis: Passus, sepultus, & tertia die resurrexit, & ascendit in cælos: & quomodo iterum venturus sit in majestate divina judicare vivos ac mortuos, secundum merita propria. Et quia una erit resurrectio mortuorum; & quod impii propter scelera sua cum diabolo in ignem æternum mittantur: & justi cum Christo & sanctis angelis in vitam æternam. In doctrina vero, qualiter eos qui tardiores sunt, de fide, spe, caritate, ceterisque virtutibus verbo & probabili exemplo eos qui indigent, possit instruere, secundum euangelicam & apostolicam, atque canonicam instructionem, qualiter indeclinabiliter vivant, & a quibus vitiis eos oporteat abstinere, ne cum diabolo in æternam damnationem demergantur.

(Capit. Car. M. l. 6. c. 155. & 173.)

III. *De mulierum conversatione presbyteris vitanda.*

[6] Vt juxta sanctorum interdicta patrum nullus sacerdotum quamlibet sexus muliebris in domo sua cohabitare permittat: neque sine arbitris, vel testibus idoneis cum aliqua solus loqui præsumat: ne forte sibi, aut alicui famulorum derogationis suspicio oriatur.

(Concil. Nicæn. can. 3. Theodulph. epist. ad cler. c. 12.)

IV. *Vt presbyter omnia munda habeat.*

Vt unusquisque presbyter, sicut munditiam animæ & corporis habere salubriter admonetur, [7] ita quibus Deo ministrandum est indumenta, & altaris ornamenta, [8] absidamque circa altare, vel potius, imo totam ædem ubi sacramenta tractantur: & ubi sanctorum semper est præsentia angelorum, nitidissime & reverenter custodienda prævideant: ne forte cum missi e latere nostro una cum archidiacono illuc venerint, aliquid reprehensibile inveniant, unde severius fraternitatem cujuspiam redarguere compellamur.

(Theodulp. epist. ad cler. c. 4.)

V. *Vt vasa sacra non dentur in pignus.*

[9] Vt nullus sacrum vas, aut aliquid Deo sacratum loco pignoris dare præsumat: nisi causa redimendorum captivorum, aut in restauratione sarta tectorum ecclesiæ. Et hoc ipsum ne fiat nisi per licentiam episcopi. Et ut res ecclesiæ quæ a fidelibus sunt oblatæ, nullus distrahere præsumat.

(Capit. Car. M. l. 1. c. 94. Herard. capit. 20.)

VI. *Vt unusquisque presbyter clericum & scholam habeat.*

[10] Vt unusquisque presbyter suum habeat clericum, quem religiose educare procuret. Et si possibilitas illi est, scholam in ecclesia sua habere non negligat: solerterque caveat, ut quos ad erudiendum suscipit, caste sinceriterque nutriat.

(Hincm. capit. an. 874. c. 5.)

VII. *De*

VII. *De libris ecclesiasticis, & de eucharistia semper habenda.*

VT libros ecclesiasticos, missalem videlicet, euangelium, lectionarium, psalterium, antiphonarium, martyrologium, & homeliarium, per quos se & alios informare debent, habeant. Et per libros bene correctos emendent, ne opus Dei cum desidia facere videantur. Vt unusquisque capitula de majoribus vel minoribus vitiis, seu etiam virtutibus, * per quæ cognoscere possit, vel prædicare subditis suis ut caveant ab insidiis diaboli. [11] Et ut semper eucharistiam presbyter habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, aut parvulus ægrotaverit, statim eum communicet, ne sine viatico moriatur.

Vt libri canonici veraces habeantur. Capit. Car. M. l. 6. c. 227. Capit. Car. M. l. 1. c. 161.

VIII. *De hospitalitate exercenda.*

VT hospitalitatem in invicem, & in omnes alacriter exerceant: quia ipse dominus dicturus erit in remuneratione magni diei, *Hospes eram, & collegistis me.* Apostolus inquit hospitalitatem laudans, *Per hanc quidam placuerunt Deo, angelis hospitio susceptis.* Quod si quis presbyter pro paupertate hospitalitatem dicit viantibus exhibere non posse, saltem in domo sua eum libenter recipiat, salvamentum, focum, aquam, stramen ad lectum ei præstet, & ad emendum quæ ei necessaria sunt, ei quærere adjuvet. Nam ipsa veritas per se loquens, ait. *Si quis dederit calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.*

Capit. Car. M. l. 5. c. 221. Theodulph. epist. ad cler. c. 25. Matt. c. 25. Hebræor. c. 13. *Tectum quo ab injuriis aeris salvi sint.* Matt. c. 10.

IX. *Vt presbyteri dotem habeant.*

VT presbyteri qui necdum dotem, juxta quod in capitularibus domini ac senioris nostri, Caroli videlicet gloriosissimi regis, nec non & avi, & patris illius capitulo LXXXV. continetur, ad suas ecclesias consequuti sunt, ad nos referant; & divino adjutorio nostroque consilio a senioribus suis impetrent: & si aliquid amplius habuerint, debitum servitium suis senioribus impendant.

X. *De curis sæcularibus vitandis, & usura.*

VT presbyteri sive diaconi fidejussionibus, & venationibus non deserviant, neque conductores existant, nec usuras exerceant, aut fieri permittant. Vsura etenim est ubi amplius requiritur quam datur. Verbi gratia, si dederis x. solidos, & amplius requisieris: vel si dederis modium vini, frumenti, & iterum super alium * exigeris.

Capit. Car. M. l. 2. c. 37. l. 5. c. 107. 112. & alibi. Ibid. l. 1. c. 125. & 130. * exegeris.

XI. *De juramentis vetandis.*

[12] VT plebibus suis denuncient ne juramentis assuescant.

XII. *De vitandis excommunicatis & facinorosis.*

VT nemo cum excommunicatis & prædonibus manifestis, sive raptoribus seu homicidis & sacrilegis communicet, nec missam cantet, nec Ave in via * ei dicat: sepulturam non præbeat, nec ullo modo, nisi corrigendi causa cum eis loquatur. Et omnibus in suis parochiis morantibus diebus dominicis ad missam pronuncient, ne talibus se conjungant. Si quis aliter fecerit, sciat se damnatum, nisi pœnitentia interveniente, ab omnibus conciliis canonice institutis: nec non & a CCCXVIII. pontificibus in Nicæna synodo Spiritu sancto præordinante congregatis. Nam & de his Paulus, vas electionis, protestatur dicens, *Quia rapaces regnum Dei non possidebunt.* Ioannes quoque apostolus de hoc ipso loquitur, *Quia qui dixerit ei Ave, communicat operibus ejus malignis.* Scimus enim quia nulla pars Christo cum Belial: quia unusquisque cujus opera agit, ejus filius appellatur.

Capit. Car. M. l. 3. c. 25. 42. &c. Isaac tit. 9. * l. eis. Concil. Nicæn. can. 5. 1. Cor. 6. Ioan. ep.

XIII. *De observatione jejuniorum.*

[13] VT jejunia a pastoribus injuncta diligenter observent, ne, quod absit, propter inobedientiam culpabiles inveniantur.

Capit. Car. M. l. 7. c. 9. & l. 6. c. 18. 184.

XIV. *De operibus misericordiæ exercendis.*

VT operibus misericordiæ, hoc est, eleemosynis & orationibus subditos adsuescere doceant: quoniam his duabus alis propitiatio Dei obtinetur.

Theodulph. epist. ad cler. c. 32.

XV. *De opere servili diebus dominicis prohibendo.*

VT mercata diebus dominicis, aut carrigationes fieri permittant: sed a vespera usque ad vesperam resurrectio domini honoretur.

Capit. Car. M. l. 1. c. l. 6. c. 186. Theodulph. cit. c. 24. Herard. c.

XVI. *De tabernis & scurrilitatibus fugiendis.*

VT presbyteri, vel reliqui ordinis ecclesiastici in tabernis non bibant, nec scurrilitatibus cachinnum moventibus consuescant: scientes quod de omni verbo otioso rationem reddent, hi maxime quorum sermo omni tempore sale debet esse conditus: ut verbo & opere exemplo sint, & forma cunctis cernentibus, præstentque gratiam audientibus.

Capit. Car. M. l. 1. c. ex concil. Laodic. can. 24. & Carth. II can. 27.

XVII. *Quomodo in consortiis & conviviis gerere se debeant.*

[14] VT quando ad conventum, quod ipsi consortia appellant, veniunt, religiose equitent: juniores prioribus fratribus debitum honorem impendant. Si quando autem in cujuslibet anniversario ad prandium presbyteri invitantur, cum omni pudicitia & sobrietate a procaci loquacitate & rusticis cantilenis caveant. Nec saltatrices in modum filiæ Herodiadis coram se turpes facere ludos permittant. Sed in unum convenientes, sicut reliquos cibi & potus ministros, ita lectorem sanctæ ædificationis constituant: quatinus sacerdotalem reverentiam laudabili maturitate exhibeant, & in eorum sanctis moribus honorificetur Deus per Iesum Christũ.

Hincm. Capit. an. 852. c. 14. Herard. c. 108.

XVIII. *De sanctorum festivitatibus indicendis & observandis.*

[15] VT celebres sanctorum festivitates solenni cultu observent, & observandas suis plebibus antea cognitent. Hoc est, natale domini, B. Stephani, S. Ioannis euangelistæ, innocentium, octavas domini, epiphania, nativitatem S. Mariæ, purificationem S. Mariæ, assumptionem S. Mariæ, sabbato sancto; paschæ dies VIII. letania majore, ascensio domini, pentecosten, S. Ioannis baptistæ, S. Petri, S. Pauli, S. Martini, S. Andreæ. Nostrorum præterea patrum, quorum piis apud dominum patrociniis vicinis juvamur, B. Euurtii de transitu, B. Aniani de transitu, B. Benedicti, B. Maximini, B. Lifardi similiter de transitu; de inventione salutiferæ crucis, de exaltatione ejusdem vivificæ crucis.

Capit. C. M. l. 1. l. 2. c. 35. c. 186. *Denunc. & cogn. faciant.*

XIX. *Quod*

XIX. *Quod convenientes ad synodum litigare non debeant.*

Vt quando ad synodum bis in anno, sicut sacri canones impraevaricabiliter docent, convocantur, sæculares querelas & altercationes debitorum ita coram prioribus fratribus, aut coram archidiaconibus suis sopitas & rationabiliter diffinitas habeant: quatinus tunc non litigia, aut quasi forenses querimoniæ accusantium & defendentium actitentur: sed solummodo quæ ad sacrum ministerium pertinent eo tempore tractentur, ut aut discamus aliquid, aut doceamus in alterutrum.

XX. *De ritibus sacramentorum, & gradibus ecclesiasticis memoriter discendis, & coram episcopo recitandis.*

Vt singuli sacerdotum sacramenta quæ circa initiandum baptismate Christianum agenda sunt, & quæ ad visitandum & reconciliandum infirmum pertinent: & quæ defunctorum exequiis impendenda sunt, & canones [16] memoriter coram nobis recitare, & exponere valeant. Gradus quoque ecclesiasticos similiter memoriæ commendatos habeant. Et unde unicuique gradui in veteri testamento origo fuerit, & quomodo novum in idipsum concordet: & quemadmodum salvator eosdem gradus in se compleverit, sano intellectu, noverint explanare.

XXI. *Vt alumnos nonnisi dignos ad gradus offerant.*

Vt quoscumque presbyteri de suis alumnis in quolibet gradu promovendos obtulerint, sicut probabilis illorum vitæ testes idonei esse debent, ita in suprascriptorum tenore sacramentorum & graduum edoctos exhibeant, quatinus & memoriter ea tenere, & intellectuose sciant explanare.

XXII. *De computo discendo.*

[17] Vt omnes presbyteri calculandi peritiam habeant, & suos in idipsum studiose erudiant.

XXIII. *Vt canones non ignorent.*

[18] Sacros præterea canones nulli sacerdotum ignorare permittitur, nec quicquam facere quod patrum regulis possit esse contrarium.

XXIV. *Vt contra canones nihil agatur.*

Vt nullus contra canonum statuta quicquam agere permittatur: quoniam sicut in decretalibus Zosimi papæ capitulo habetur secundo, *Si quis interdicta despexerit, gradus sui periculo subjacebit.*

Itaque, beatissimi patres, & carissimi filii, in omnibus vigilanter, auxiliante divina gratia, cavete ne per istorum seriem capitulorum aliquam reprehensionis noxam incurratis, qua interdicti laqueo, quod absit, impediamini.

LVDOVICI CELLOTII IN VVALTERII AVRELIANENSIS CAPITVLA NOTÆ.

Horum capitulorum auctor Vvalterus, sive Gualterus Aurelianensis episcopus, in concilio nostro Duziacensi cum ceteris judex sedit, & sententiam dixit adversus Laudunensem Hincmarum, subscriptusque in eo legitur *Vvalterus humilis Aurelianorum episcopus*: quemadmodum postea in Pontigonensi, *Vvalterus humilis Aurelianensis ecclesiæ episcopus*: Vnde viri optimi modestiam, & ex modestia ceterarum virtutum cumulum intelligimus. Ex hac autem synodo pastoralem solicitudinem, & ecclesiasticæ disciplinæ observationem habemus, qua majorem nec Hincmarus ipse, nec Isaac Lingonensis Parduli olim diaconus eodem argumento posteritati transmiserunt: ut ex his capitulis patet, quæ cum aliis aut committi aut conjungi, tibi lector, spero injucundum non fore. Quibus etiam Theodulphum adjiciemus & ipsum Aurelianensem, cujus epistolam ad clerum ecclesiæ suæ scriptam ex editore Baronio suos in annales Carolus Saussëius transtulit. Quamquam suo antea loco non defuerat Sirmondus.

Car. Sauss. annal. eccl. Aurel. l. 6. Sirm. tom. 2. concil. Gall.

De tempore ejus sedis, & hujus synodi.

Ad tempus collectæ diœcesanæ hujus synodi, & latorum capitulorum quod attinet, nihil certum possumus edicere, deficiente in titulo & dominicæ incarnationis, & indictionis nota, quam religiose ætas illa signavit. *Secundo*, inquit, *ordinationis suæ anno*. De primo quid divinabimus? Agius quem horum temporum frequentissima concilia fecerunt celebrem, non ultra Suessionense III. subscriptus reperitur anno 866. Illi successit in Aurelianensi throno Anselmus, solo nomine notus, in nullo concilio, ne Tricassino quidem anno 867. repertus, quamdiu sederit, penitus obscurum est. Qui octo annos sedis assignant, & usque ad annum ejus sæculi 76. extendunt: qui Vvalterum anno 885. assigunt, si de sedis initio volunt intelligi, extra lineam currunt: & utrique ex concilio nostro Duziacensi manifeste refelluntur, in quo Vvalterius sententiam dixit. Itaque si justis terminis Anselmi sedem circumscribere volumus, ad investigandum Vvalterii exordium, faciamus anno sæculi ejus 67. ipsum ad pontificatum adiisse, anno saltem 69. desiisse debuerit. Vt eum Vvalterus 70. inchoet, & sequente in Duziacensi concilio sedeat. Iam quo Christi anno capitula hæc ediderit, pronuntiare facile est. *Anno secundo ordinationis suæ*, ait titulus: ergo anno Christi 71. ante celebrationem concilii Duziacensis, quæ mense Augusto facta, non ægre Aurelianensi episcopo spatium concessit convocandæ synodi diœcesanæ mense Maio. Et hæc ex conjectura, donec certius aliquid de Anselmi obitu doceat historia.

1. *Discutiant presbyterorum fidem.*] Non multum discedit hoc capitulum ab Hincmariano item primo; atque universe quid archidiaconi a presbyteris exigere debeant, & episcopo renunciare singulis annis quando parochias obeunt visitando, Hincmarus idem articulis 20. complectitur. Vult præterea ut *sermonem Athanasii de fide, cujus initium est, Quicumque vult salvus esse, memoria quisque commendet, & sensum illius intelligat, & verbis communibus enunciare queat.* Herardus Turonensis idem præcipit in capitulis, eaque omnia non tantum a presbyteris, sed etiam ab ipso populo memoria teneri cupit, & cani publice. *De oratione dominica & symbolo, ut memoriter teneant, & Gloria Patri, ac Sanctus, atque credulitas, & Kyrie eleison a cunctis reverenter canatur. Psalmi similiter distincte a clericis.* Quæ sit illa credulitas, si distinguitur a symbolo apostolorum, dici non potest alia, meo judicio, quam symbolum Athanasii.

Tom. 3. concil. Gall. p. 623.

Herard. capit. 16. tom. 3. conc. Gall. p. 112.

Oratio dominica & symbolum memoria teneatur.

2. *Orationem dominicam cum symbolo.*] Apostolorum videlicet, non eo de quo mox in missa recitando. De quo & in capitulari Caroli magni præcipitur, *Vt annuntient presbyteri omnibus fidelibus sibi subjectis symbolum & orationem dominicam, ut Spiritu sancto illustrante salventur.* Et mox ut nemini liceat infantes de sacro fonte suscipere, nisi qui *memoriter symbolum & orationem dominicam tenuerint*: Quod ad eorum explicationem pertinet populo tradendam, vult idem capitulare, *Vt nullus sit presbyter qui in ecclesia publice non doceat lingua.* Vide & Theodulphi Aurelianensis epistolam eadem omnia suadentem.

Capit. Car. M. l. 6. c. 171. Ibid. c. 172. Theod. ep. ad cler. c. 22.

De symboli recitatione ad missam.

3. *Et credo in Deum, apud omnes ad missam decantetur.*] Est enim æquum, ut ad mysterium fidei conficiendum & percipiendum publica fidei professione animos nostros comparemus. Ita Christus dominus beneficium sanitatis rogantes sæpe ad fidei exercitium provocavit, ut in muliere Chananæa, in centurione, in Lazari sororibus videre est, & in patre pueri lunatici, exclamante, *Credo domine, adjuva incredulitatem meam.* Ceterum de symboli recitatione, ut nova, & nondum apud omnes usu corroborata præcipit auctor capitulorum, quam tamen Vvalafridus Strabo videtur ut antiquissimam agnoscere, & a Græcis ad Romanos, ac deinde ad Hispanos profectam: apud Gallos autem & Germanos, Caroli magni tempore, damnata per Hispanias Felicis Vrgelitani hæresi, idem symbolum *latius & crebrius in missarum cœpisse officiis iterari.* Antea igitur aliquibus saltem in locis, licet rarius, usurpabatur. Græcos denique Constantinopolitanos, concilii sui symbolum, Nicæno prætulisse, quia & aptius est ad modulationem, & *ut contra hæreticorum venena, in ipsis etiam sacramentorum celebrationibus medicamenta apud regia suæ urbis sedem confecta fidelium devotio celebraret.* Verum Berno Augiensis in causa ejus canendi cum eo convenit, in tempore longe discedit, cum narrat absque ulla Græcorum mentione,

Mart. 9.

Vvalfr. Strab. l. de reb. eccles. c. 22.

Bernol. de quibusd. reb. ad miss. pertinentibus c. 2.

mentione, Benedicti III. tempore ab Henrico I. imperatore interrogatos Romanos clericos, cur a symbolo inter missarum solennia recitando abstinerent? respondisse, *Quod Romana ecclesia non fuisset aliquando ulla hæreseos fæce infecta, sed secundum sancti Petri doctrinam, in soliditate catholicæ fidei permaneret inconcussa: & ideo magis his necessarium esse, illud symbolum sæpius cantando frequentare, qui aliquando ulla hæresi potuerunt maculari.* Quibus auditis institit, atque impetravit a Benedicto pontifice imperator, ut in posterum Romæ symbolum ad publicam missam decantaretur: Id factum est anno Christi 1014. Henrico a coronatione sua adhuc recente.

Quo tempore cani inceperit.

Itaque cum ex illis auctoribus exploratam habeamus ejus moris causam, non sine ingenti Romanæ ecclesiæ principis & magistræ ecclesiarum omnium gloria, quam per Liberium & Honorium obscurare conantur hæretici, tempus illius institutionis, aut potius celeberrimæ frequentationis in ecclesia Gallicana sumendum videtur ex eo congressu legatorum cum Leone III. pontifice, quos Carolus Magnus Romam ad eum misit, referturque a Baronio: cujus summa hæc est, toleratam fuisse ab ipso Leone potestatem canendi apud Gallias symboli, at non addendæ in eo vocis *Filioque*, quæ contentionem crearet. Quamobrem dedisse consilium, *Vt paulatim in palatio,* inquit, *quia in nostra sancta ecclesia non cantatur, cantandi consuetudo ejusdem symboli intermittatur: sicque fiat ut quod id ipsum ut cantaretur, non qualibet imperantis auctoritas, sed potius audiendi id fecerat novitas, si dimittatur a vobis, dimittetur ab omnibus.* Addunt annales non tantum eam symboli recitationem non fuisse tunc a papa probatam, sed etiam publica ejus Græce & Latine in æs incisi testificatione monstratum, non placere sibi quatuor syllabarum additionem, ut intelligamus jam tum retinentissimam antiquitatis fuisse Romanam ecclesiam, nationem vero nostram novitatis amantissimam. Tam parum enim persuasit nostris hominibus Leo quod optabat, omitti symbolum, ut potius clarissimi antistites illud ubique ab omnibus cantari jusserint: eventu quidem felicissimo & gloriosissimo, cum utrumque secuta deinde sit & Romana & universalis ecclesia, ut & symbolum decantetur ad missam, & particula *Filioque* addatur, de qua in concilio Florentino multa disputantur: sed fatendum est periculosam semper esse novitatem, & non raro in ea inducenda peccari.

Baron. ad ann. 809. tom. 9.

Arma clericis prohibita.

4 *Vt arma non portent.*] *Nos enim qui reliquimus sæculum* (ut ait Moguntinum concilium) *id modis omnibus observare volumus, ut arma spiritalia habeamus, sæcularia dimittamus.* Militares igitur animos qui bellis assiduis undique circumstrepentibus in clerum irruperant, episcopi necesse habuerunt infringere, & ex clericorum omnium manibus arma excutere, ut factum Meldensi concilio, cui Hincmarus recens ad episcopatum evectus interfuit, quo decretum est, *Vt quicumque ex clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incedant: sed professionis suæ vocabulum religiosis moribus, & religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tamquam sacrorum canonum contemptores, & ecclesiasticæ sanctitatis profanatores, proprii gradus amissione mulctentur: quia non possunt simul Deo & sæculo militare.* Quapropter severe interdictum, ne in seditione arma sumant. *Vt clerici qui in quacumque seditione arma volentes præsumpserint, reperti amisso ordinis sui gradu in monasterio pœnitentiæ contradantur.* Et quoniam per ea tempora episcopis & presbyteris initio non erat prælio interdictum, notabile est laicos ipsos & milites supplicare imperatori Ludovico, *ut episcopi deinceps, sicut hactenus, non vexentur hostibus, sed quando vos nosque in hostem pergimus ipsi propriis resideant in parochiis, Deoque fideliter famulari studeant. Quosdam enim ex eis in hostibus & præliis vulneratos vidimus, & quosdam periisse cognovimus. Novit dominus quando eos in talibus videmus, terror adprehendit nos, & quidam ex nostris timore perterriti propter hoc fugere, & inimicis terga vertere solent,* &c. *Quam formam & de sacerdotibus tenere optamus, id est, ut nec illi in hostem*, nisi benedicti, & ipsi electione atque permissione propriorum episcoporum, qui tamen tales sint, de quorum scientia & vita ac conversatione omnes securi esse possimus.* Vetat igitur Vvalterius ne quis clericus tutelæ suæ prætextu arma ferat, quibus alteri nocere possit.

Concil. Mogunt. c. 17.

Concil. Meldense can. 37.

Capit. Car. M. l. 6. c. 248.

Ibid. c. 285.

* deest *pergant.*

Presbyteri cardinales.

5 *Vita, intellectus, & doctrina cardinalium presbyterorum investigetur.*] Cardinales presbyteri, sunt addicti & incardinati ecclesiis, in quibus moventur quidem ut omnibus provideant: sed ita tamen ut ab illis non moveantur. Et quia cardo rerum omnium præcipua pars dicitur, præcipui & primarii earum ecclesiarum presbyteri sunt, quos parochos sive curatos appellamus. In eorum vitam sive mores, & intellectum, atque doctrinam vult episcopus diligenter inquiri. Hæc duo quemadmodum recte distinguat, equidem non video. Nam quod dici potest, intellectus ad propriam scientiam pertinere, quam peritus sit, quam catholice mysteria fidei mente complectatur: doctrina vero, ad erudiendam plebem, quam facile, quam illuminate & aperte animi sui sensa inter concionandum explicet; refellitur ex eo, quod in utroque capite popularem institutionem requirat. Si tamen capituli verba diligenter attendimus, intellectum, speculationi dabimus & fidei mysteriis: doctrinam, virtutum praxi: quæ utræque partes ad docendum populum sunt necessariæ: ut bene credendo, & agendo Christiani nomen quod præfert, expleat. Quæ licet impropria sit verborum significatio, non est tamen in corrupta Latinitate cur meliorem requiramus.

Intelle[ctus] & do[ctrina] quomo[do] disting[uan]tur.

Tria igitur in intellectu parochi indagabit archidiaconus, ut peritus sit, quod habet a libris & studio: ut bene de catholicis mysteriis sentiat, quod a vera theologia accipit: ut quæ bene sentit intelligenter diserteque enunciet, cujus facultatis potissimam matrem naturam agnoscimus. In paucis presbyteris fuisse primum ut credamus, facit illa, si sic loqui fas est, religionis per ea tempora barbaries, librorum penuria, bellorum assiduæ clades, armorum circumstrepentium tumultus: quæ omnia nemo non videt quam sint literarum studiis inimica. In secundo, peccarunt gravissime Colluthus & Arius apud Alexandriam privatarum ecclesiarum rectores, qui præfecturæ suæ abusi potestate, parochianos suos primum schismate ab invicem, deinde hæresibus ab ecclesia diviserunt. Et Colluthiana quidem factio in ipsis pene incunabulis oppressa parum nocuit. Arius autem pertinacior & furiosior, externa modestiæ specie, pellaci affabilitate, ementita benignitate sacras primum virgines magno numero, tum sacerdotes duodecim, suis dementavit erroribus: demum ad episcopos ipsos penetrans, totam pessumdedit ecclesiam, quæ omnia fusius narrat Epiphanius. Tertium sine dubio iis defuit de quibus Caroli magni capitulare sic decernit. *Nullus sit presbyter qui in ecclesia publice non doceat lingua quam auditores intelligant, fidem omnipotentis Dei in unitate & trinitate simpliciter credere. Si vere ipse verbis manifeste explicare non poterit, petat sibi ea a doctore taliter transcribi, qualiter aperte legat, quod qui audiunt intelligant: & qui amplius non poterit, vel his verbis admoneat. Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum.* O stupendam sæculi imperitiam! ac nisi tum disciplinarum studia in claustris conservassent monachi, atque illustres doctrina episcopos urbibus & provinciis dedissent, qualem habuissent majores nostri ecclesiam?

Qua[lis] in eis [requi]sita.

Epiph[an.] hæres[...]

Capi[t.] M. l. [...]

Doctrina, qualem vult hic auctor, præcipuum habet in moribus & vita fundamentum. Nemo enim virtutem alios bene umquam docebit, qui prior eam non exerceat: & *tardiores* bubulci & agasones ad quorum animos verba auribus commissa non penetrant, oculis non ægre percipiunt faciendum esse, quod fit a prælatis. Qui proinde tenentur pastorem & episcopum animarum nostrarum imitari, qui *cœpit facere* primum, tum *docere.* Hoc pervidit Herardus Turonensis, qui omissa scientia quam in presbyteris alii desiderant, in vera vitæ sanctitate pedem figit, *Vt presbyteri sicut ordine sanctiores; ita verbo, incessu, & actu sint reverentiores: quia celsitudo graduum graviorem peccati facit cumulum.*

Doctr[ina] paroc[hi] qualis.

Hera[rd.] cap. 1[...]

6 *Vt juxta sanctorum patrum interdicta.*] Putidæ fuerit diligentiæ interdicta illa conquirere, & in fascem unum colligere, cum numero sint infinita, & in pervolutandis conciliis quocumque te verteris occurrant canones indebitum feminarum accessum presbyteris prohibentes. Non revoco ἐπισάκτους illas tantopere primis temporibus a concilio Nicæno, ab Augustino, Hieronymo, Gregorio, innumeris aliis improbatas. Taceo relictarum post susceptos ordines conjugum periculosam conversationem, cujus exemplum illustre dedit Genebaudus Laudunensis, *vir carne nobilis, tamque sacris quam sæcularibus literis eruditus,* qui, ut præclare narrat Flodoardus, *de anteacta vita nimium gradusque sublimitate confidens, ab uxore quam reliquerat, incaute, quasi pro instruenda ea visitari se permisit. Sed contigit ut frequentes mulieris visitationes blandaque colloquia, durum validumque contra libidinem pectus emollirent episcopi, & quasi rupem de loco sanctitatis ad cœnum transferrent luxuria.* Hæreo in nostris. Capitulare Caroli Magni admonet, *Statutum esse ab episcopis, de presbyteris qui feminas secum indiscrete habitare permittunt, ut si admoniti non se correxerint, velut contemptores sacrorum canonum canonica invectione feriantur. De accessu & frequentatione, ac cohabitatione clericorum cum feminis,* ait Hincmarus noster, *Vnde secundum sacros canones in omnibus synodis specialiter interdiximus, firmiter & expresse atque solicite a nobis & a comministris nostris est inquirendum.* Quam in rem non pauca subjungit more suo. Et alio in capitulari postea queritur ea monita nihili a parochis fieri. *Iam vobis capitulum ex sanctis scripturis & catholicorum dictis donavi, de inconvenienti accessu, & indebita familiaritate ad feminas. Sed video quosdam vestrum illud parvi pendere:*

S. Gen[ebau]di lap[sus].

Flod[oard.] l. 1. h[ist.] cap. 1[...]

Capi[t.] M. l. [...]

Hinc[m.] Capi[t.] 852. c. [...]

Idem an. 87[...]

pendere: unde iterum in conventu vestro volo recitari. Et quæ sequuntur. Herardus Turonensis brevius. *Vt conversationem feminarum, earumque accessum & administrationem execrentur. Sin alias, velut contemptores canonum ab ordine deponantur. Et quibus ministrare necessaria decernunt, longe eis domos provideant, in quibus non per se, sed per ministros subsidia porrigant.* Plura vide apud collectionem Antonii Augustini, & omnia in opere peculiari Theophili Raynaudi viri undecumque doctissimi, qui hoc argumentum religiosis æque ac sæcularibus presbyteris necessarium, totum penitusque nuper exhausit. Inscribitur quippe, *Dissertatio de sobria alterius sexus frequentatione, per sacros & religiosos homines.*

7 *Ita quibus Deo ministrandum est, indumenta.*] Hoc ad decorem domus Dei tanti facit Hincmarus, ut in parochorum per decanos interrogatione duos ea de re formet articulos. *Qualia sint indumenta altaris, quot nova, & quot vetusta, qualiter nitida.* Et mox, *Qualia aut quot sacerdotalia vestimenta habeat, & qualiter sint nitida, aut in nitido loco collocentur.* Capitulare Caroli Magni eodem honoris divini amore jubet, *Vt presbyteri per parochias suas feminis prædicent, ut linteamina altaribus præparent.*

8 *Absidamque circa altare.*] Apsidam melius sive chorum ecclesiæ, ut modo vocamus, quo altare continetur & clauditur, vult esse quam mundissimum, tum quia in eo maxime sacramenta tractantur, tum quia sacramentis præsentes angeli semper assistunt. Tertiam rationem possumus addere, quia eo loco sanctorum reliquiæ collocari solent. Sic enim apud Gregorium Turonensem Tetricus Lingonensis episcopus præcessori suo S. Gregorio condendo *ante altare Basilicæ fundamenta jacit, erectamque apsidem unico opere construit & transvolvit. Ea vero transvoluta disruptoque pariete, arcum ædificat. Quod opus cum esset perfectum atque ornatum, postquam in media apside locum fodit quo corpus beati patris transferre volebat,* &c. Apsis autem sive apsida, dicitur a fornice & arcu, sive quia in modum arcus erotundatur locus ille, sive quia fornice desuper contegi & concamerari solet. Neque alium credidi semper esse locum qui Constantinopoli Trullus vocatus est, ubi concilium illud famosum celebratum in Trullo. Non est dubium quin fuerit erecta in apside sedes episcopi, ut etiamnum hodie in cathedralibus ecclesiis eminere solet: neque negari debet ad eam apsidem gradibus conscensum fuisse, ut *apsida gradata* bene nominentur ab Augustino; sed probare non possum, quod eo Augustini loco sic utuntur plerique, ut credant ipsam apsidem esse cathedram, cum utrumque manifeste distinguat, scribens episcopo Donatistæ Maximino ad infringendam schismatici superbiam, ex dignitate & sæculari pompa profectam. *Transit honor hujus sæculi, transit ambitio. In futuro Christi judicio, nec absida gradata, nec cathedra velata, nec sanctimonialium occursantium atque cantantium greges adhibebuntur ad defensionem, ubi cœperit accusare conscientia, & conscientiarum arbiter judicare.* Et alibi ad Albinam religiosam feminam de tumultu in ipsa ecclesia excitato, *Ad nostra subsellia, relicta turba redieram.* Et mox. *Dicebam ego quibus poteram, qui ad nos in apsidem honoratiores & graviores ascenderant.* Certe in cathedram episcopi non ascenderant, sed in locum ubi constituta erat, ut apsis cathedram contineat, neque nisi figurate pro cathedra sumatur. Sic explicandus canon concilii Carthaginensis. *Cujuscumque pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est quod universa ecclesia noverit, ante absidem ei manus imponatur.* Vt peccato publice noto publica respondeat satisfactio, non descendat ad pœnitentium locum episcopus, quasi verecunde reconciliaturus, sed ad episcopum reus ascendat in apsidem eminentem, ibique spectantibus omnibus e cathedra sua episcopus manum reconciliatoriam imponat.

9 *Vt nullus sacrum vas.*] Sic Herardus Turonensis. *De vasis & vestimentis ecclesiasticis pro pignoribus absque licentia episcopi non dandis, & datis recipiendis.* Idem vetat aliis verbis Hincmarus, *De sacris ministeriis ad vvadium non dandis. Vt nullus presbyter præsumat calicem, vel patenam, aut pallam altaris, vel vestimentum sacerdotale, aut librum tabernario, vel negotiatori, vel cuilibet laico, vel feminæ in vadimonium dare.* Idque probat non licere a pari. Sacerdos cum sacris vestibus ad profanum populi colloquium progredi vetatur: non potest per canones tabernas ingredi ad bibendum: Vasa sanctificata prohibetur dare immundis ad contingendum: quanto minus in vadimonium? Et hæc omnia ex capitulari Caroli Magni ducta pravam consuetudinem corrigente. *Quæ transgressio*, inquit Ludovicus Pius, *& tempore genitoris nostri, & nostro, in conventibus episcoporum, secundum auctoritatem canonicam prohibita, sed necdũ ad correctionẽ plene est perducta.* Quid est igitur quod nonnulli historici scribunt a sanctissimo regum nostrorũ e Syria in Franciam redeunte, relictam Saracenis hostibus sacrosanctam hostiam in pignus? Scio id a Ioinvillæo reticeri, negari præcise ab aliis. Non desunt tamen qui affirment in ejus facti memoriam vulgo in tabernis meritoriis per Palæstinam pictam videri eucharistiam, & ejus figuræ rationem quærentibus, Franci regis factum enarrari ab incolis. Quod in medio relinquimus.

10 *Vt unusquisque presbyter suum habeat clericum.*] Vitæ socium, sacrorum ministrum, scholæ Magistrum, successorem futurum. Et hoc quæri vult a parocho Hincmarus. *Si habeat clericum, qui possit tenere scholam, aut legere epistolam, aut canere valeat, prout necessarium sibi videbitur.* Ejusmodi clericos, nutritos vocat alibi. *Si vos bene viveretis, & vestros nutritos in bona vita & in bona conscientia nutriretis, non vobis esset necesse & vestra perdere, & vos ipsos in damnationem mittere.* Nec minus Herardus scholas vult a presbyteris institui. *Vt scholas presbyteri pro posse habeant, & libros emendatos.* Theodulphus autem gratuitas vult esse scholas ejusmodi, summa cum caritate conjunctas. *Cum ergo eos docent, nihil pro hac re ab eis pretii exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes caritatis studio sua eis voluntate obtulerint.*

Presbyter habeat clericum. Hincm. capit. ad Decan. *Nutriti qui.* Idem capit. an. 874. Herard. capit. 17. Theodulph. epist. ad cler. c 20.

11 *Et semper eucharistiam presbyter habeat.*] Quanto studio curatum sit ut nemo Christianus, quantumlibet antea legitime abstentus, absque viatico moreretur, & canones innumeri docent, & Hincmarus in concilio nostro solenniter repræsentat. Eoque processit Africanorum fidelium simplicitas, ut etiam mortuos eucharistia donarent. Quod concilio Carthaginensi vetatur. *Item placuit ut corporibus defunctorum eucharistia non detur. Dictum est enim a domino, accipite & edite. Cadavera autem nec accipere possunt, nec edere.* Et quoniam in Græca ejus canonis translatione dicitur ἵνα τοῖς σώμασι τελευτώντων εὐχαριστία μὴ δοθῇ, quæ vox morientes significat, monet Balsamo, illa τοῖς ἤδη τελευτήσαντας, οὐχὶ τὰ ἔσχατα πνέοντας intelligi oportere. Ob eam rem jubet Hincmarus parochum interrogari, *Si habeat pixidem ubi congrue possit recondi sacra oblatio reservanda ad viaticum infirmis.* Addit quoque loco eodem, quod notandum est, ut *ipse presbyter infirmos communicet per se, & non per quemlibet; nec tradat communionem cuiquam laico, ad deferendum in domum suam causa cujuslibet infirmi.* Qua lege opus non esset, si contra vulgo non peccaretur. Quod tamen in vetere usu ecclesiæ usurpari semper non potuit. Serapion enim ille senex Alexandrinus apud Eusebium, imminente morte postulavit quidem sibi sacram eucharistiam ab aliquo e presbyteris deferri, sed oblatam accepit a puero.

Viaticum morientibus datum. Concil. Carth. III. can. 5. Balsam. in hunc can. Hincm. capit. an. 852. Euseb. l. 6. hist. eccl. c. 36.

Quod autem non tantum infirmis, sed etiam parvulis ægrotantibus vult porrigi eucharistiam, ad opinionem S. Augustini videtur accedere, non minorem in eucharistia, quam in baptismate necessitatem fidelibus omnibus ad salutem consequendam collocantis; quam existimat magnus doctor ex apostolica traditione ecclesiis insitam esse. Imo communiter in Galliis receptam fuisse tum temporis docet capitulare Caroli Magni, unde sumpsit Vvalterius, jubens *Vt presbyter semper habeat eucharistiam paratam, ut quando quis infirmaverit, aut parvulus infirmus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur.* Quod universalis ecclesia nunquam recepit, licet infantem puellam Carthagine Christi corpori & sanguini participasse narret sanctus Cyprianns libro de lapsis, referatque Augustinus, absque nota novitatis.

De communione parvulorum. August. l. 1. de peccat. merit & remiss. c. 24. Capit. Car. M. l. 1. c. 161. Cyprian. l. de lapsis. August. epist. 23.

12 *Vt plebibus suis denuncient.*] Idem præcipere videtur quod Herardus Turonensis, *Vt Christiani a verbo otioso, & a juramentis se caveant.* Ne temere jurent, ne cum perjurio. Quod tam frequenter inculcat Chrysostomus homiliis suis ad populum Antiochenum, neque tacet capitulare Caroli Magni, cum auctoritate sacræ scripturæ vetat *assumi nomen domini Dei in vanum.* Sunt & in eodem capitulari alia juramenta vetita, hominibus videlicet, præterquã regi, &, ut vocant, senioribus. *De juramento, ut nulli alteri per sacramentum fidelitas promittatur, nisi nobis, & unicuique proprio seniori ad nostram utilitatem, & sui senioris: exceptis his sacramentis, quæ juste secundum legem alteri ab altero debentur.* Subjiciuntur paulo post alia juramenta, quæ a testibus fiunt in judicio, quod capitulum refert Isaac Lingonensis, in quo vetatur omnino quemquam *nisi jejunum ad juramentum, vel ad testimonium admitti.* Idem jubet Herardus, *Vt testes jejuni jurent, ac prius de perjurio moneantur.* Imo & judices ipsos lex jubet esse jejunos, *Nec placitum comes habeat*, inquit capitulare, *nisi jejunus.* Theodulphus postquam perjurii scelus graviter amplificavit, reprehensis presbyteris qui illud *parvipenderent, & levem quodammodo perjuris pœnitentiæ modum imponerent*: admonet & a falso testimonio abstinendum, *scientes & hoc gravissimum scelus esse, quia summa ne dicam stultitia, sed nequitia est, pro cupiditate argenti & auri, aut vestimentorum, aut cujuslibet rei, aut quod celeberrime contingere solet, propter ebrietatem, in tam grave scelus corruere, ut aut septem annis in arcta ærumna sit; aut ab ecclesia repulsus.*

Iuramenta cavenda. Herard. capit. 22. Capit. Car. M. l. 6. c. 2. Ibid. l. 3. c. 8. Ibid. c. 10. Isaac tit. 8. c. 2. Herard. capit. 12. Capit. Car. M. l. 3. c. 38. Theodulph. epist. ad cler. c. 26. 27. *Pœnitentia falsi testis.*

13 *Vt jejunia a pastoribus injuncta.*] Quæ sint illa, docet capitulare, primum minora, videlicet *Quatuor temporum, hoc est mense Martio, Iunio, Septembrio, & Decembrio.* Deinde majora, *ut legitima tria jejunia in anno agantur, id*

Capit. Car. M. l. 6. c. 183. 184.

est XL. *dies ante nativitatem domini,* & XL. *ante pascha, ubi decimas anni solvimus,* & *post pentecosten* XL. *dies. Quamquam enim nonnulla ex his canonica priventur auctoritate, nobis tamen omnibus simul propter consuetudinem plebis,* & *parentum nostrorum, morem hunc observare, ut superius comprehensum est, convenit.* Præterea stata per hebdomadam adduntur, *Præter hac autem legitima tempora jejuniorum, omni sexta feria propter passionem domini jejunetur. Sed* & *sabbati dies a plerisque, propter quod in eo Christus jacuit in sepulchro, jejunio consecratus habetur.* Ex his omnibus quid ecclesia in usu suo retinuerit superfluum est dicere: sed omnino probrosum & a majorum nostrorum religione perquam alienum, pauca illa quæ supersunt, tantopere a Christianis negligi, & videntibus scientibusque pastoribus propalam violari.

Quomodo autem sint observanda, vel potius tum temporis fuerint observata, in cibis, & in esus tempore, narrat Theodulphus, distinguendo jejunia quæ vidimus ex traditione per ecclesiam imperata, ab iis quæ moribus publicis inducta, magis pendent a voluntate singulorum.

Theodulph. epist. ad cler. c. 37.

Quadragesima, inquit, *cum summa observatione custodiri debet,* & *jejunium in ea nullatenus resolvatur, quia ipsi dies decima sunt anni nostri. Alio tempore solet jejunium caritatis causa dissolvi; isto vero nullatenus debet: quia in alio jejunare, præceptum Dei transcendere est.* Vocat autem non jejunare, ante vespertinum officium cibum solvere. Sic enim inferius.

Ibid. c. 39.

Solent plures qui se jejunare putant, mox ut signum audiunt ad nonam, manducare. Qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint antequam vespertinum celebretur officium. In eo comestionis tempore majus jejunii momentum ponit, quam in cibis ipsis.

Ibid. c. 40.

Qui ovis, caseo, piscibus & *vino abstinere potest, magna virtutis est: qui autem his aut infirmitate interveniente, aut quolibet opere, abstinere non potest, utatur: tantum* & *jejunium usque ad vesperum solenniter celebret;* & *vinum non ad ebrietatem, sed ad refectionem corporis sui sumat.* Itaque *concurrendum est ad missas,* & *auditis missarum solennibus, sive vespertinis officiis, largitis eleemosynis ad cibum accedendum est.*

Ibid. c. 39.

Facienda eleemosyna ex cibo & potu *quo quisque uti debuit si non jejunaret: quia jejunare* & *cibos prandii ad cœnam reservare, non mercedis, sed ciborum est incrementum.*

Ibid. c. 38.

Et hæc universe de jejunio.

Quomodo transigenda quadragesima.

De quadragesima, quod sanctissimum est Christianæ abstinentiæ tempus, hæc præcipit quæ referre non tantum ad imitationem, sed etiam ad novantium quorumdam revincendos errores conducit.

Ibid. c. 36.

Hebdomada una ante initium quadragesimæ, confessiones sacerdotibus danda sunt, pœnitentia accipienda, discordantes reconciliandi, & *omnia jurgia sedanda,* & *dimittere debent debita invicem de cordibus suis.* Qualis autem ea pœnitentia est? an ea quæ a sacro altari removeat, & abstinentiam a sacra communione imperet?

Ibid. c. 41.

Singulis diebus dominicis in quadragesima, præter hos qui excommunicati sunt, sacramenta corporis & *sanguinis Christi sumenda sunt,* & *in cœna domini,* & *in parasceve, in vigilia paschæ,* & *in die resurrectionis domini penitus ab omnibus communicandum.* Eo tempore cessare debent lites omnes & contentiones.

Ibid. c. 42.

Arguit enim eos qui contentiones & *lites quadragesima tempore exercent,* & *qui debita a debitoribus exigunt, dominus per prophetam dicens, Ecce in diebus jejunii vestri,* &c. Illis etiam sacratissimis diebus *abstinendum est*

Ibid. c. 43.

a conjugibus, & *caste* & *pie vivendum: ut sanctificato corde* & *corpore, isti sancti dies transigantur. Quia pene nihil valet jejunium quod conjugali opere polluitur,* & *quod orationes, vigilia,* & *eleemosyna non commendant.* Hæc ex uno Theodulpho ad nostram utilitatem descripsimus, quorum pleraque per capitulare sparsa sunt.

14 *Vt quando ad conventum.*] Nonnulla hic breviter perstringenda. Privatum est, quod de tabernis non adeundis edicit, post infinitos & canones, & ejus vitii censores. Publicum, quod in conventibus presbyterorum & confratriis desiderat hoc loco.

Consortia quæ.

Consortia vocantur, quia virorum consortium, & eadem vitæ officiique conditione parium congregationes sunt.

Gildoniæ.

Gildonias pro iisdem habet Hincmarus, *Vt de collectis quas Gildonias,* & *confratrias vulgo vocant*, quæ fiunt collata a singulis pecunia & symbola.

Concil. Laodic. can. 55.

Hæc convivia canon Laodicenus vetat tam a laicis, quam a clericis celebrari, ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς ἐκ συμβολῆς συμπόσια ἐπιτελεῖν, ἀλλ᾽ οὐδὲ λαϊκούς, ebrietatis metu, quam consequuntur petulantia & insolentia, inquit Balsamo. Malunt Latini agapes illas permittere. Sed quia secundum Cassiodori dictum *inter consortes assolet indisciplinatio nasci*, eam ob rem legibus quibusdam regendi & constringendi sunt.

Cassiod. l. 7. ep. 3.
Concil. Nannet. c. 15.

Eas decernit Nannetense concilium in calcem tomi III. conciliorum Galliæ conjectum, ex quo sine dubio & Hincmarus, & noster Vvalterius hauserunt. Spectantque omnes ad temperantiam, modestiamque sacratis hominibus dignam commendandam.

Hincm. capit. ann. 852. c. 14. 15. 16.

Pastos, pastellos & *comessationes* in illis multum improbat Hincmarus, *quia inhonestum est* & *onerosum.* Vetat invitare se poculis, & *precari in amore sanctorum, vel ipsius anima, bibere, aut alios ad bibendum cogere: quia in talibus comessationibus* & *potationibus, sicut irreligiosi faciunt, semper se immiscet diabolus.*

A spectaculis abstinendum.

Rusticas cantilenas, turpes ludos, saltatrices ab illis conviviis abesse jubet Vvalterius, primum ex veteris ecclesiæ disciplina, clericos ab spectaculis quæ in conviviis nuptialibus exhibentur, removentis canone Laodiceno,

Concil. Laodic. can. 54.
Syn. in Trullo can. 24.
Balsam. in

sed *priusquam ingrediantur thymelici surgere* & *secedere.* Quem renovat synodus in Trullo posteaquam ludos omnes curules, & scenicos spectari vetuit a clericis. Eum scribit Balsamo sic explicari a quibusdam, ut a mimis & ludis scenicis abstinere omnino cogantur; non autem ab equestribus omni ex parte, cum eorum aliqui permissione ecclesiastica fieri videantur. Sed eum tractatum concludit patriarcha memorabili sententia. Plures & longe religiosiores, quibus & ipse assentitur, distinctiones ejuscemodi non admittere, cum dicant ὀφείλειν τοὺς κανόνας πρὸς τὸ ψυχωφελέστερον ἑρμηνεύεσθαι, οὐ μὴν πρὸς τὸ ἐκλελυμένον καὶ ἀδιάφορον.

Quomodo canones explicandi.

Debere canones juxta id quod magis anima conducit, non autem secundum id quod dissolutius & *indifferens est exponi.* Deinde ex nimia temporum illorum licentia hæc omnia prohibentur a piis episcopis, quæ fusius prosequitur Hincmarus.

Hincm. capit. ann. 852. c. 14.

Nec plausus & *risus inconditos,* & *fabulas inanes ibi referre, aut cantare præsumat: nec turpia joca cum urso, vel tornatricibus ante se facere permittat: nec larvas dæmonum, quas vulgo talamascas dicunt, ibi anteferre consentiat, quia hoc diabolicum* & *a sacris canonibus prohibitum.*

Lectio ad mensam.

Hincm. Herard. capit. 10.

Ei malo medebuntur qui ex illorum consilio sacra lectione cibos condient. Quod cum Vvalterio nostro suadet Hincmarus eodem loco. *Aliquis de illorum clericis aliquid de sancta lectione legat.* Quod & placet Herardo, *Vt presbyteri* & *clerici ante se joca turpia fieri non permittant, sed pauperes* & *indigentes ad mensas secum habeant,* & *legatur eis lectio.* Sic Augustinus *in ipsa mensa magis lectionem aut disputationem, quam epulationem potationemque diligebat; contra pestilentiam humanæ consuetudinis*

Possid. in vita Aug. c. 22.

Sive pestilens illa consuetudo fuerit in ciborum lautitia, & edendi bibendique immoderata cupiditate: sive in convivalium sermonum pravitate & nequitia. *Ideo omnem convivam a superfluis* & *noxiis fabulis,* & *detractionibus sese abstinere debere admonebat.* Sed mos ille, ut & plerique alii apud ecclesiasticos viros olim usitati, modo septis religiosorum claustrorum continetur, neque in publicum prodire audet.

Theod. ep. ad cler. 13.

Theodulphus, conventus istos ne nominat quidem, sed modestiam tamen & temperantiam a presbyteris exigit. *Neque cum feminis, aut cum quibuslibet impuris personis convivia exerceatis. Nisi forte paterfamilias quilibet vos ad domum suam invitaverit,* & *cum conjuge sua* & *prole velit vobiscum spiritali gaudio lætari,* & *verborum vestrorum refectionem accipere,* & *vobis refectionem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim, ut si quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis, a vobis reficiatur epulis spiritalibus.*

De festivitatibus annuis.

15 *Vt celebres sanctorum festivitates.*] Festorum dierum quos publice celebrari necesse est, duos facit ordines; publicos, toti ecclesiæ vel regno communes; & privatos, suæ diœceseos peculiares: priores habet a capitularibus regum, posteriores in usu ecclesiæ Aurelianensis. Vtrosque percurro.

Dies dominicus:

Capit. M. l. 6. c. 202. Theodulph. ad cler. 24.

Diei dominici nulla denunciatio est, summa religio; quia cum sit ejus aperta cognitio, non docetur populus quando recurrat, sed quomodo transigendus sit: quod capitulari Caroli Magni, & in Theodulphi epistola egregie traditur. videndus est & Barnabas Brissonius vir eruditissimus ad legem Dominico.

Natalis domini.

Capit. M. l. 6. 106.

Natalem domini diem, cum tribus sequentibus omnes denunciari jubent, atque is est unus ex tribus celeberrimis, quibus episcopus judices publicos monere debet, *ut quicumque miserrimi vinculis detinentur, relaxari debeant:* & *judex si pastorem commonentem despexerit, quamdiu loci illius episcopo visum fuerit, ab ecclesiæ liminibus arceatur.*

Ibid. c.

Alii duo æque noti sunt pascha & pentecoste. *Octavas domini*, quem diem nomine suo *circumcisionem domini,* & *Kal. Ian.* appellat uno loco capitulare, solenni cultu celebrant Christiani, ex quo prostrata idololatria orbem totum occupavit Christi religio, cum antea jejuniis & silentio transigeretur; ut pluribus in martyrologio docet Baronius.

Baron martyr. ad Kal.

Nativitas S. Mariæ.

Baron. martyr. ad 8. Sep.

Nativitatem S. Mariæ.] Vnus ex omnibus nominat noster Vvalterius. Nam ex silentio concilii Moguntini sub Carolo Magno, & capitularium inde eductorum, judicat Baronius ætate Caroli & Ludovici imperatorum eam festivitatem in ecclesia Gallicana fuisse ignoratam. Quod si diligentissimo rerum ecclesiasticarum investigatori credimus, huic certe auctori debemus primam ejus celebritatis apud Francos notitiam, ut ea laus ecclesiæ Aurelianensis sit, quod sub Carolo Calvo, instituente Vvalterio episcopo incœpit in Galliis, unica diœcesi primum contenta, quando neque Turonensis Herardus, neque Remensis Hincmarus, neque Isaac Lingonensis, neque Theodulphus

Concil. Mogunt. sub Car. c. 36.

dulphus & ipse Aurelianensis ejus meminerunt. Nominat A quidem Ado Viennensis non uno loco, sed ut celebrem non jubet indici.

Sabbatum sanctum.] Ab aliorum quoque catalogis abesse video: nisi forte quando capitulare jubet solennitatem paschalem a vespera sabbati inchoari, *Sicut vesperascente sabbato sanctum pascha celebratur.* Apud auctores ecclesiasticos celebrius est ejus diei jejunium, imo & tridui totius, quod paschalem festivitatem præcedit: fuitque apud Græcos usitatissimum. Sed in his non immoror.

Pascha dies VIII.] Miror in primis in Herardi catalogo reginam hanc Christianarum solennitatum prætermitti: quod sola amanuensium incuria potuit evenisse. Hoc deinde annoto, apud plures octo dierum ferias adjungi magnæ dominicæ, quod Vvalterius exprimit. Et apertissime capitulare Caroli Magni, ubi legimus, *Diem dominicum paschæ cum omni honore & sobrietate venerari: simili modo totam hebdomadam illam observare decrevimus.* Quod ex antiquo jure, & lege Theodosii servatum voluit Carolus Magnus. Quid est ergo quod in eodem capitulari legi- B mus. *In pascha domini, usque in octavas paschæ, post dominicam dies* III. An jubet integram paschæ hebdomadam feriari, ac præterea sequentis hebdomadæ dies tres dominicæ in albis subditos? Minime gentium: sed hoc vult, dies illos octo qui communi jure, ut diximus, olim festi erant, præsenti lege contrahi ad tres paschatis dominicæ vicinos. Quod etiamnum quibusdam in locis observatur. Et utique duos saltem admodum solennes habemus, Ita pro temporum, pietatisque ratione, veteres leges aut antiquantur, aut constringuntur. Ea tamen dispensatio semel ubique recepta non est, quando in Herardo Turonensi legimus, *de octo diebus paschæ quomodo feriari debeant.* Qua in re cum Aurelianensi nostro rite convenit.

Letania majore.] Quid Letaniæ nomine majores nostri significarint, docet Moguntinum concilium sub Carolo Magno. *Litaniæ græco nomine appellantur, quæ latine dicuntur rogationes. Inter litanias autem & exomologeses hoc differt, quod exomologeses pro sola peccatorum confessione aguntur: litaniæ vero indicantur propter rogandum Deum,* C *& impetrando in aliquo misericordiam ejus. Sed nunc jam utrumque vocabulum sub una designatione habetur:* cum & litania ad pœnitentiam agendam sit composita, ut mox videbimus.

In appellatione *majoris* plusculum difficultatis occurrit. Nam litaniam majorem ordo Romanus nuncupat eam quæ auctore Gregorio Magno VII. Kalendis Maii celebratur ad festum sancti Marci. Minorem vero illam quæ per triduum rogationum a Mamerto Viennensi episcopo instituta, *apud nos usque hodie pro diversis calamitatibus devotissime recolitur*, ut ait idem ordo. Non assentientibus nostris scriptoribus; qui priorem simpliciter Romanam nominant, & in Galliæ usu ægre retentam subindicant: ut in Herardo videre est, *De letania Romana* VII. *Kal. Maii, ut rememoretur.* Vt videlicet ejus commemoratio fiat, quæ nisi studiose commendata, dilaberetur. Majorem autem litaniam non aliam habent, quam triduum rogationum: & manifeste hanc nominat capitulare Caroli Magni ex concilio Moguntino. *Placuit nobis, ut litania major observanda sit a cunctis Christianis, diebus tribus.* Vvalafridus autem Strabo, utrique, tum Romanæ, tum isti Galli- D canæ *majoris* nomen attribuit.

Sed hoc leve & indifferens, modo debita religione servetur. Concilium Moguntinum citatum monet ut eam celebremus, *sicut legendo reperimus, & sicut sancti patres nostri instituerunt, non equitando, nec pretiosis vestibus induti, sed discalceati, cinere & cilicio induti, nisi infirmitas impedierit.* Videtur concilium ad ordinem Romanum respectare, a quo per id pœnitentiæ tempus omnia sæcularis lætitiæ signa prohibentur. *Nullus autem his diebus vestimenta pretiosa induatur: quia in sacco & cinere lugere debemus. Prohibeantur ebrietates & comessationes quæ fiunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare præsumat, sed discalceatis pedibus omnes incedant. Nequaquam mulierculæ ducant choros: dies enim abstinentiæ sunt, non lætitiæ.* Similia præcipit & Herardus.

Ascensio domini.] In capitulari scribitur, *Diem ascensio-* E *nis domini pleniter celebrare.* Fuerunt olim festi dies media tantum parte culti, ac post meridiem laboribus externis profanati: de quorum numero videtur fuisse dies ascensionis: quam pravam consuetudinem antiquare satagit Carolus imperator, & totum, atque integrum vult rite celebrari.

Pentecosten.] Nulla alia peculiari ratione pentecostes celebritatem auget Vvalterius, quam tamen paschali æquandam constituunt alii, jubente Caroli capitulo, *ut annuncient presbyteri eodem modo, sicut vesperascente sabbato sanctum pascha celebratur, & ipsum diem pentecostes similiter celeberrimum habeant, ut sanctum pascha, & jejunium, & missam, & baptismum.* Vnde jejunii illius antiquitas apparet, quod adolescentibus nobis apud sæculares exoletum, revocata pietate, religiosorum maxime exemplo instauratum est, & nunc communiter viget in ecclesia. Repugnabat nihilominus per ea tempora nonnullorum explicatio dicti euangelici, *Non possunt lugere filii sponsi, quamdiu cum illis sponsus est*: ad quam respexisse mihi videtur ordo Romanus, cum in commendatione rogationum, notavit expresse, servari abstinentiam a carnibus, non autem jejunium.

Ordo Rom. l. 1.

Festivitas omnium SS.

Inter singularia autem sanctorum festa, omittit noster dedicationem sancti Michaelis, & natalem sancti Remigii, quæ quidem in aliis nominantur, quamquam non constanter. Ex adverso Herardus, & quidem omnium solus, festum sanctorum omnium adjicit, quod Ludovici Pii tempore a Gregorio IV. pontifice maximo in Gallias illatum est, ut refert Ado Viennensis, *Monente sanctæ recordationis Gregorio pontifice, piissimus Ludovicus imperator omnibus regni & imperii sui episcopis consentientibus, statuit ut solenniter festivitas omnium sanctorum in prædicta die annuatim perpetuo ageretur.*

Ado in martyr. Kal Nov.

Privata festa urbis Aurelianensis.

Nostrorum præterea patrum.] Sequuntur peculiares diœceseos Aurelianensis festivitates, episcoporum qui præcipua sanctitate, & pastorali solicitudine illam ecclesiam illustrarunt: vultque illas *in transitu*, sive in obitu illorum constitui, non autem in translatione: cujus rei causas expendere necessarium non videtur. Hic autem mirum mihi accidit, inter eximios illos antistites, omitti Aurelianensium apostolum; & nobilis ecclesiæ fundatorem Altinum, ne sua quidem in ecclesia, martyrem scilicet & apostolicorum virorum discipulum nominari, & ab Euurtio sive Euortio commemorationis ejusmodi duci exordium: longe autem Altino inferior fuit Euortius, & medios habuit præcessores non celeberrimos. Isti debet urbs clarissima templi sanctæ crucis structuram, eoque celebrante dedicationem, emissa e nubibus Christi domini manu, & figuram crucis ter deformante, ut referunt historici Aurelianenses.

Car Sauss. annal. eccl. Aurel. l. 2.

Respondet autem hæc additio, illi conclusioni Turonensis Herardi. *Et eorum quorum corpora & debitæ venerationes in locis singulis peraguntur.* Quæ expressior est in capitulari, *& illas festivitates martyrum vel confessorum, observare decrevimus, quorum in unaquaque parochia sancta corpora requiescunt.* Nam cum regum nostrorum pietas multis sanctorum pignoribus Galliam universam locupletaverit, æquum esse censuerunt, eos illic venerari, quo transire dignati sunt. Neque aliam ob causam sancti Benedicti festum hic memoratur, nisi quia ejus corpus per translationem in Floriacensi monasterio in diœcesi Aurelianensi conditum est, ut narrat & probat Carolus SaussEius in annalibus ecclesiasticis Aurelianensibus. Hinc est quod apud Marculphum in formulis, Tractoria monachis aut clericis peregrinantibus concessa, sic præfert. *Ego in Dei nomine, episcopus, vel abba de civitate illa, vel de monasterio illo, ubi pretiosus martyr, sive confessor Christi humanitus corpore requiescit.*

Herard. capit. 61. Capit. Car. M. l. 2. c. 39. cit.

Car. Sauss. annal. eccl. Aurel. l. 4. Marculph. form solenn. 33.

Recitanda memoriter.

16 *Memoriter coram nobis recitare & exponere valeant*] Duo a presbyteris exigit: alterum ut necessaria quælibet ad rite conferendum sacramenta memoriter ediscant, & in specimen memoriæ, coram episcopo recitent. Idem Hincmarus, sed apud episcopum recitandi necessitatem non imponit. *Distincte & rationabiliter memoriæ commendet* Item mox. *Orationes quoque eidem necessitati competentes, memoriter discat.* Alterum, ut has cærimonias aperte & ad popularem captum dilucide interpretentur, & explicent, ejusque rei specimen coram episcopo exhibeant. Theodulphus autem Aurelianensis, quasi hæc omnia omnibus parata esse existimet, alia quædam a convenientibus postulat, & ipsa suo illorumque gradui valde congruentia. *Cum vero domino opitulante ad synodum in unum convenerimus, sciat nobis unusquisque dicere, quantum domino adjuvante laboraverit, aut quem fructum acquisierit. Et si quis forte nostro indiget adjutorio, nos cum caritate admoneat, & nos eum caritate nihilominus ei pro viribus adjutorium ferre non differemus.* Herardus quoque præclarum synodi ordinem constituit in causis primum ecclesiæ toti communibus, ac deinde privatis, quæ personales esse solent, examinandis. *Vt in synodo primum generales causæ, quæ ad normam totius ecclesiæ pertinent, finiantur: postea speciales ventilentur.* Felicia tempora quibus illi tractatus materiam synodorum *cum caritate* faciebant!

Hincm. capit. an. 852. c. 3. 4.

Theodulph epist ad cler. c. 28.

Herard. capit. 1.

Computi ecclesiastici peritia.

17 *Vt omnes presbyteri calculandi peritiam.*] Dici vix potest quanta cum solicitudine curatum sit per ea tempora, ut presbyteri notum haberent computum ecclesiasticum, pene non minus quam orationem dominicam, & symbolum apostolicum. Vnde strictum capitularis imperium. *De compoto, ut veraciter discant omnes.* Breviter & Herardus. *Vt presbyteri compotum discant.* Quod non omittit Hincmarus, *Compoto etiam necessario, & cantu per*

Capit. Car. M. l. 6. c. 226. Herard. capit 125. Hincm. capit. an. 852. c. 8.

per anni circulum plenissime instruatur. Hinc laudata illa computi peritia in Beda, in Rabano Mauro, aliisque, quæ magnam scientiæ partem eo sæculo facere visa est. A

18 *Sacros praterea canones.*] Non omnes profecto canones ecclesiæ in memoriam cogentur mittere parochi, sed ad bene perfecteque regendum commissam plebem necessarios, ut opifici cuilibet nota esse debent suæ artis instrumenta. Sic explicandum est, quod in capitulari, episcopis & sacerdotibus edicitur, ex Innocentii primi decretalibus, *ut nulli sacerdoti liceat ignorare sanctorum canonum instituta.* Quamobrem periti antistites, ut labori sumptuique suorum parcerent, ex infinita canonum segete, manipulos quosdam collegerunt, qui memoriæ commendati sufficerent. Capitulare quidem plenum est iis conciliorum & pontificum Romanorum decretis, quæ in usum præcipue ex omnibus revocata voluerunt imperatores Christianissimi. Sic Herardus Turonensis. *Quoniam auctoritas sacra canonum, nulli sacerdotum canones ignorare permittit, decrevimus,* inquit, *pariterque injunximus, excepta per nostri laboris studium, hac modica succinctaque capitula unumquemque habere in posterum.* Sic in civitate Remensi, *inter cetera monita saluberrima, dum de legibus atque rebus ecclesiasticis ab Hincmaro prasule tractaretur, hac in ultimo prolata sunt, memoria commendanda & summopere observanda.* Isaac Lingonensis, exemplo Bonifacii Moguntini excitatum se dicit, ad epitomen canonum suorum concinnandam. Suos quoque Theodulphus obsecrat, *ut hac capitula qua ad emendationem vita breviter digessit, assidue legant, & memoria commendent.* B

Sacrorum canonum peritia.

Capit. Car. M.l.1.c.55.

Herard. Præfat.

Hincm. capit. an.852.

Theodulph epist ad cler.præfat.

Iubet Hincmarus præterea presbyterum quemque *studiose legere & intelligere homilias* XL. *Gregorii, ut & cognoscat ad formam* LXXII *discipulorum, in ministerio ecclesiastico esse promotum, sermonem pradicti doctoris de* LXXII. *discipulis a domino ad pradicandum missis plenissime discat, & memoria tradat.* Neque liberi sunt ab illa cura episcopi, si consilium salubre audiunt synodi Turonensis III. sub Carolo Magno. *Nulli episcopo liceat canones, aut librum pastoralem a B. Gregorio papa editum, si fieri potest, ignorare: in quibus se debet unusquisque quasi in quodam speculo, assidue considerare.* O tempus! o mores quibus in sacerdotum confessibus hæc sancta quærebantur! C

Hincm. cit. c.8.

Concil.Turon III. c.3.

ANNO CHRISTI 858.

a CONCILIABVLVM CONSTANTINOPOLITANVM, SIVE PHOTIANVM I.

In quo, Ignatio jam exturbato, Photius a Gregorio Syracusano schismatico inauguratus est, anno domini DCCLVIII. tempore Nicolai papæ. D

a *Conciliabulum.*] Cum Ignatius sanctissimus patriarcha Constantinopolitanus Bardæ patricio propter repudium innocentis uxoris, & consuetudinem quam cum cognata habebat turpissimam, ecclesiæ ingressum interdixisset, petentemque die quodam epiphaniæ sacræ eucharistiæ participationem ab ecclesia ejecisset: ille de venia impetranda desperans Ignatio vindictā parat, eumq; ab ecclesia expellere procurat. Et ne videatur rem illam tyrannice magis quam juste conari, duas illi objicit accusationes: Primam, quod imperatori, cum juberetur Theodoram matrem invitam in monacham tondere, non obtemperasset: secundam, quod Gebum quemdam hominem stupidum, qui se imperatricis Theodoræ ex alio viro filium esse dicebat, patriarcha eduxisset. Has ob causas Ignatius patriarcha injuste condemnatus in insulam cui nomen Terebinthus, relegatus fuit. Cumque exulantem ibidem sæpius ad episcopatum resignandum per episcoporum & patriciorum comminationes frustra solicitasset, hæc pseudosynodus episcoporum auctoritate Bardę patricii congregata exturbato Ignatio patriarcha sanctissimo, Photium eunuchum ex laico indigne suffecit. Hæc ex v. epistola Nicolai, & ex vita Ignatii apud Nicetam, Baronius anno 858. numero 49. & 50. Vide Raderi notas præambulares in synodum VIII. E

Causa conciliabuli.

Duæ calumniæ Ignatio objiciuntur.

Relegato & condemnato Ignatio Photius substituitur.

ANNO CHRIS 858.

** SYN. CONSTANTINOP. IN PALAT.

Ex libello synodico.

ΜΕΘΟΔΙΟΥ δὲ τοῦ παμμάκαρος πρὸς κύριον ἐκδημήσαντος Ιγνάτιος μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος ὑπὸ Μιχαὴλ καὶ Νικηφόρου γεγονὼς, τῶν φιλοχρίστων αὐτοκρατόρων, κανονικῶς ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναβιβάζεται· καθ᾽ οὗ φιλαρχίας κενοδοξίᾳ, ἐπίσκοποί τινες καὶ μονάζοντες κυφιζόμενοι, οὐ μετρίως χρόνῳ μακρῷ ἐστασίασαν. Οἱ δὲ Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως λαβόμενοι τῆς κουφότητος, ἐξελαθῆναι τοῦ θρόνου ἀρχοντικῇ χειρὶ τὸν πατριάρχην Ιγνάτιον παρεσκεύασαν, ἐν Τερεβίνθῳ τῇ νήσῳ αὐτὸν ἐξορίσαντες· ἐν δὲ παλατίῳ συνόδον ἀφελῆ ποιησάμενοι, τὸν πρωτοασηκρῆτιν Φώτιον προεχειρίσαντο· * πολλὰ μὴ ἀκουσθέντες λόγῳ παραιτήσεως πρὸς Ιγνάτιον πρεσβευσάμενοι.

METHODIO autem sanctissimo ad dominum profecto Ignatius, qui monachus & presbyter sub Michaele & Nicephoro Christiamantibus imperatoribus fuerat, legitime in thronum elevatur. Adversus quem dominandi studio & ambitione, episcopi quidam & monachi elati, haud mediocriter longo tempore sunt tumultuati: quin & Michaelis imperatoris levitate abusi, imperatoria manu dejiciendum de throno patriarcham Ignatium curarunt, in Terebintho insula loco exilii ei constituto. In palatio etiam synodo vili coacta, Photium, qui primus a secretis fuerat, surrogarunt.

SYN. CONSTANTIN. IN BLACHERNIS.

Ex eodem libello.

ΦΩΤΙΟΣ οὖν παρὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας τοῦ θρόνου ἐπιλαβόμενος, οὐκ ἐστοίχει τῷ ἡσυχάσαι, * οἷάπερ ὠλίσθησεν. ἀλλ᾽ εἰς θυμὸν κινήσας τὸν αὐτοκράτορα, μυρία δεινὰ * ἐξορίζει πρὸς τῇ νήσῳ Μιτυλήνῃ τὸν ἀθῶον Ιγνάτιον. Καὶ συναθροίσας πονηρευομένων ἐν Βλαχέρναις συνέδριον· καθαιρεῖ μὲν παρόντα τὸν ἀδικούμενον, καὶ τοὺς ἀπαρνουμένους καθυπογράψαι τοῖς πονηροῖς αὐτοῦ νεύμασι, καὶ τῆς κοινωνίας ἀντέχεσθαι, πάσης κακουργίας εἰργάσατο καταγώγια· περιορίσας ἔνθα, καὶ ὡς ἠβούλετο.

PHOTIVS igitur, cum præter divinos & sanctos canones, thronum conscendisset, non quieti operam dedit: * sed imperatore ad iram concitato, infinitis malis Ignatium affecit, tamdemque in insulam Mitylenem, innocentem relegavit: & malignantium conventiculo in Blachernis congregato, ipsum præsentem injuste deposuit: eosque etiam, qui pravis ipsius nutibus subscribere, eique communicare detrectabant, infinitis malis affecit: in exilium agens, quo & quomodo vellet.

SYNOD. CONSTANTINOPOLITANA IN TEMPLO APOSTOLORVM.

Ex eodem libello.

ΕΤΙΓΕ μὴν καὶ πρὸς τὸν Ρώμης πάπαν τὸν μακαρίτην ἐξαπέστειλε Νικόλαον· ἑκουσίως παραιτησάμενον διὰ γῆρας λιπαρὸν καὶ ἀσθένειαν σώματος, Φώτιος ἀνεδίδασκε τὸν Ιγνάτιον· καὶ πρὸς

πρὸς ἀποβολὴν τελείαν τῆς τῶν εἰκονομάχων αἱρέσεως, τοποτηρητὰς πεμφθῆναι αὐτοῦ, μεγάλως ἱκέτευσεν· Ἰγνατίῳ δόλῳ πραγματευόμενος τὴν κατάκρισιν. Ῥωδοάλδου δὲ καὶ Ζαχαρίου Ῥωμαίων ἐπισκόπου τοποτηρητῶν καταλαβόντων Κωνσταντινούπολιν· Φώτιος ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων Χριστοῦ, ἀθετούντων σύνοδον ποιησάμενος, ἀγώγιμον πρὸς αὐτὴν γενέσθαι τὸν ἱεράρχην Ἰγνάτιον παρεσκεύασε· ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἀγελαίοις παρασκευασάμενος ψευδομάρτυρας· πείθων αὐτοὺς λαϊκοὺς ὄντας, ἀπειλὰς παρενείρων ταῖς ὑποσχέσεσιν, ἐπὶ πάσης θείας ὀμόσαι δυνάμεως, μὴ ἐψηφίσθαι, χρόνους ἕνδεκα, μῆνας τέσσαρας, καὶ ἡμέρας εἴκοσι, ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατριάρχου διαδραμόντα Ἰγνάτιον· ἐπαναγνοὺς τῇ συνελεύσει ἀποστατικῆς αὐθεντίας ἀποτομίαν, ἔχουσαν οὕτως· Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς ἐκκλησίας ἐγένετο, καθαιρείσθω· ἀποσιωπήσας τοῦ κανόνος τὸ ἐπαγόμενον, καὶ διὰ τοῦτο μόνον αὐτοῦ ἀποφηνάμενος τὴν καθαίρεσιν.

PRÆTEREA vero & ad Romanum papam, bonæ memoriæ Nicolaum Photius misit: cum quidem ostenderet, Ignatium propter ingravescentem ætatem & corporis infirmitatem ultro abdicasse: & ad dejectionem absolutam hæreseos Eiconomachorum, locum tenentes ab illo mitti plurimum rogavit: Ignatio interim fraudulente condemnationem machinans. Postea quam vero Rodoaldus & Zacharias Romani episcopi locum tenentes Constantinopolin appulissent: Photius in templo sanctorum & clarissimorum apostolorum Christi, synodo eorum, qui Ignatium deposuerant, convocata, adduci ad eam sacrorum antistitem Ignatium curavit: & septuaginta duobus e plebis fæce falsis testibus productis: iisque qui laici essent, minas promissionibus innectendo persuasis, ut per omnipotentiam Dei jurarent, Ignatium, qui annos undecim, menses quatuor, dies viginti, thronum patriarchæ occupasset, electum nunquam fuisse: recitata etiam conventui recisa cujusdam canonis improbatæ authoritatis particula, quæ sic habet: Si quis episcopus mundanorum principum usus opera, per eos ecclesiam obtinuerit, deponatur: dissimulato interim eo, quod in canone proxime sequitur: propter istam solam causam, depositionem ei decrevit.

SYNODVS ROMANA NICOLAI.

Ibidem hisce verbis exprimitur.

ΟΠΕΡ μαθὼν ὁ ἐν ἁγίοις πάπας Νικόλαος· οὐ γὰρ ἦν εἰκὸς λαθεῖν τὴν οἰκουμένην, ἔργον κακίας εἰς μέσον γενόμενον· τοὺς οἰκείους τοποτηρητὰς ἀκριβῶς ἀνακρίνας, καὶ ἀπὸ τῶν στομάτων αὐτῶν δωροληψίας εὑρόμενος, καθαιρέσει διηνεκεῖ Ῥοδόαλδον καὶ Ζαχαρίαν ὑπέβαλεν· καὶ θείαν καὶ ἱερὰν σύνοδον ποιησάμενος Φώτιον ὡς μοιχὸν ἀναθεματίζει καὶ ἐπιβήτορα· τὰ εἰς αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ πραχθέντα ὁρισάμενος μένειν ἀπρόσδεκτα, καὶ ἀφορισμὸν τοῖς αὐτῷ κοινωνοῦσι Μιχαὴλ ἀποστειλάμενος αὐτοκράτορι, ἀρχομένοις καὶ ἄρχουσι, καὶ τοῖς λοιποῖς ὁσίοις πατριάρχαις διέπεμψε.

QVOD cum sanctus papa Nicolaus percepisset: neque enim latere poterat orbem tantum maleficium publice commissum: in locum tenentes suos accurata inquisitione facta, cum ex propria eorum confessione reperisset, munera ipsos accepisse, perpetuæ depositioni Rodoaldum & Zachariam subjecit: divinaque & sacra congregata synodo, Photium, ut adulterum & invasorem anathemate notavit, quæque ab eo & sub eo acta essent, minime recipienda esse definivit: quin & omnibus, qui ei cōmunicarent, Michaeli ipsi imperatori, subditis, principibus, & reliquis sanctis patriarchis, depositionem denunciavit.

EPISTOLA EPISCOPORVM E SYNODO APVD CARISIACVM MISSA ad Ludovicum regem Germaniæ.

ANNO CHRISTI 858.

Cum is ad occupandum Caroli fratris sui regnum seditiosorum impulsu venisset.

HÆC QVÆ SEQVVNTVR CAPITVLA miserunt episcopi provinciarum Rhemensis & Rotomagensis a Carisiaco palatio, quo convenerant, per Vvenilonem Rotomagensem archiepiscopum & Erchanraum Catalaunensem episcopum, Hludouvico regi in Attiniaco palatio consistenti, anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII. in mense Novembrio.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Excusant cur ad conventum Rhemensem venire non potuerint.*

II. *Queruntur quod eorum monitis & consiliis hactenus non paruerit.*

III. *Quod sæpius illum ad ineundam cum fratre concordiam hortati sint.*

IV. *Vt consideret cur in fratris regnum venerit, & utrum talia sustinere velit qualia facit.*

V. *De iis quæ crudeliter & impie qua transibat fiebant, ut ea prohibeat & compescat.*

VI. *Vt contra Paganos potius arma convertat, & eos qui ab illis fugiunt, vexari a suis non sinat.*

VII. *Vt privilegia & immunitates ecclesiarum conservet, rectoresque illarum non inquietet, nec possessiones diripi permittat.*

VIII. *Vt monasteria laicis a Carolo concessa religiosis personis restituat.*

IX. *Vt rectores monasteriorum solicite provideant, ut servi & ancillæ Dei secundum ordinem vivant.*

X. *Vt hospitalia peregrinorum ad hoc ad quod deputata sunt, episcoporum consilio a rectoribus suis administrentur.*

XI. *Quod regem ita vitam instituere conveniat, ut omnibus sit exemplo.*

XII. *Quomodo domesticos regere, quid Deo, quid subditis reddere, & quales palatii ac reipublicæ ministros constituere debeat.*

XIII. *Vt eos qui propter has seditiones excommunicati sunt, ad ecclesiæ pacem revocare studeat.*

XIV. *Iudices villarum regiarum quales constituendi sint.*

XV. *Vt synodus episcoporum regni expectetur, in qua quid facto ipsis opus sit deliberent. Quanta reverentia regibus debeatur: & quod episcopi ad sacramenta adigendi non sint.*

CAPITVLA.

CAPITULA.

I.

Domino Hludouvico regi glorioso episcopi Rhemorum diœceseos atque Rothomagensis, qui adesse potuimus.

LITERAS dominationis vestræ quique nostrum habuimus, quibus jussistis, ut vobis VII. Kalendas Decembris Rhemis occurreremus; quatenus ibi nobiscum & cum ceteris fidelibus vestris de restauratione sanctæ ecclesiæ, & de statu ac salute populi Christiani tractaretis. Sed nos ad placitum illud occurrere non potuimus, & propter incommoditatem & brevitatem temporis, & propter inconvenientiam loci, & quod est lugubrius propter confusionem tumultus exorti. Sed & divinis legibus, quas & vos observaturos cum vestris fratribus nobis denuntiastis, cautum esse dignoscitur, quia sicut nec archiepiscopi sine coepiscopis, ita nec episcopi sine archiepiscoporum consensu vel jussu, nisi quæ ad proprias pertinent parochias debent præsumere: & in tam angusto tempore archiepiscoporum literas non valuimus de conventu habere. Quapropter noverit vestra sublimitas, quia mandatum vestrum nostra non contempsit humilitas: sed sicut longe est ante nos dictum, Qui jubet impossibilia, facit se contemptibilem.

II.

Sed & tractatum de restauratione sanctæ ecclesiæ, & statu ac salute populi Christiani, quod nunc vos nobiscum habere velle dicitis, justius & rationabilius illud haberi potuisset, si nostris, quin potius divinis consiliis, & observationibus atque obtestationibus superno respectu obtemperare voluissetis. quia non nostra scripsimus, mandavimus, diximus: sed quæ dictante caritate quæ Deus est, in literis sacris invenimus, & quæ scripsimus, mandavimus, diximus, acta sunt vel aguntur, naturalis legis morbus & vitium etiam a minus sapientibus esse dignoscitur. Qua de re prudens quisque resipiscat & sapiat quam granditer Deus offenditur, quando in sic grandibus & apertis non ignoranter peccatur. Unde scriptum est: *Descendant in infernum viventes*, id est, labantur in peccatum scientes. Quæ divina permissione merito mundi patientis propter communia peccata nostra, pastorum scilicet & gregum, propter delicta regis & regni eveniunt, sicut scriptum est: *Immissiones per angelos malos. Viam fecit dominus semitæ iræ suæ.* Tamen sicut Veritas protestatur, non erit sine ultione vindictæ nec ipsa virga furoris domini. Sic legimus, sic audivimus, & pro certo sic cito videbimus, quoniam licet peccatores simus, sed pœnitentes, & in divina clementia fortiter confidentes, ministerium sacrum operante Spiritu sancto suscepimus, sine quo sacra non ministramus, & nobis dictum a Veritate veraciter scimus: *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.*

Psal. 54. Psal. 77. Isa. 10. Matth. 10.

III.

Et licet dominatio vestra melius noverit de quibus scriptis, mandatis, & dictis dicamus, tamen non ab re est, si etiam & nos illa ad memoriam vestram reducamus. Primo quidem per Hildegarium venerabilem episcopum scriptis & dictis: Secundo per Æneam honorabilem episcopum literis & verbis. deinde per Hincmarum Rhemensem, & Vvenilonem Rothomagensem archiepiscopos. Iterum per eosdem cum aliis quos ipsi vocastis; ea quæ saluti fuerunt congrua sufficienter audistis. Quando sicut & ante petivimus, ut frater vester & omnes fideles illius ante vestram fideliumque vestrorum præsentiam in rationes loco & tempore congruo venissemus, & quæ male gesta forent, vestro consilio & auxilio cum Dei adjutorio fierent emendata. Pro quibus omnibus dictis valde non obaudientibus timemus quod dicitur: *Si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt*, & reliqua, quæ dominus comminatur. Et si illa non sunt exaudita, putari potest & nec ista, quæ vos dicitis apud nos velle quærere & audire, exaudientur. Videturque quibusdam, ut sicut dominus, quando quæsivit ficulnea cui maledixit, cum non esset teste euangelio tempus ficuum, aliud voluerit significari: ita & in hoc citato & incongruo conventu, remota dominationis vestræ sinceritate, de qua nihil contra puritatem volumus autumare, alia quædam possint intelligi. Et quia beatus Petrus omnem monet episcopum, ut paratus sit ad satisfactionem omni poscenti se rationem, quæ nunc videmus pro tempore damus fideliter dominationi vestræ consilia.

Ioan. 15. Matth. 21. 1. Petr. 3.

IV.

Primo quidem in ipsa radice cordis adventum vestrum in hoc regnum inspicite, & coram oculis domini, cui secundum psalmistam cogitatio hominis confitetur, statera æquitatis ponderate. & quidquid hortatores, & consiliarii ac laudatores vestri vobis dicant, ad cor redite: & quidquid ad accusationem & commendationem adventus vestri invenire & dicere potueritis, vestram conscientiam interrogate; & si talia sustinere vultis qualia facitis judicate. Et illam horam, quam certi estis quia nullomodo poteritis effugere, quando anima vestra de corpore exiet, ante mentis oculos ponite, quando totum mundum, & omnem potestatem, & omnes divitias, & ipsũ corpus derelinquet. & sine adjutorio uxoris ac filiorum, & sine solatio & comitatu drudorum, atque vassorum, nuda & desolata exibit, & quidquid cogitavit & ordinare disposuit infecta dimittet, sicut dicit scriptura: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* & videbit omnia peccata sua, & sentiet videns diabolos se constringentes & coartantes. & quidquid contra caritatem, & fidem debitam cogitavit, parabolavit, & fecit in isto sæculo, & per dignos pœnitentiæ fructus non emendavit, ante oculos semper habebit, & effugere volet & non valebit. Nam certum est, quia ad omnes homines, quando egrediuntur de corpore, veniunt diaboli, & ad justos, & ad peccatores. sed & ad ipsum Christum venit, in quo suum nihil invenit, sicut scriptum est: *Venit princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam.* Et crede nobis veraciter, rex utinam semper bone & Christiane, nec longe est, sed satis & plusquam speretur prope tibi est illa hora. Propterea non te seducant ista quæ vides. In tempore quippe patris vestri vidimus per aliquos incepta & facta, quæ in tempore isto per istos qui ista conficiunt videmus fieri, & per alios videbuntur compleri. Et quando tibi adveniet hora exitus tui, sicut rident nunc, quando per te obtinent quæ volunt in hora voluntatis suæ, sic ridebunt & in hora exitus tui, & quærent quomodo per alium teneant quæ per te obtinuerunt. Quod & fieri potest ut quidam etiam quærant in tempore tuo. Sed & illi, nisi dignam pœnitentiam egerint, miserabiliter ad illam horam

Psal. 75. Psal. 145. Ioan. 14.

ram venient exitus sui, sicut venerunt & illi qui defecerunt a patre tuo cum fratre tuo. Nam ut illi ordinantes seditiones in paternam reverentiam, sic & isti vos excitantes in fraternam dilectionem, nomen pacis & statum ecclesiæ, & salutem ac unitatem populi obtendere studuerunt; & latebat sub melle venenum. Et completum est in illis, completurque in istis psalmistæ dictum: *Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum*, & reliqua quæ sequuntur. Et receperunt illi in sæculo isto quæ nota sunt: & receperunt in sæculo altero, quæ in judicio plenius cognoscentur. Quorum isti intuentes exitum, timere debuerant actionem. Et facient, si illos respexerit dominus, qui respicit humiles, & custodit parvulos. Et sic *pestilente flagellato*, ut scriptum est, *sapientior erit parvulus*. & sapient quia non repellet dominus plebem suam, nec obliviscetur in finem. quoniam *propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit dominus*. Alioqui sicut tunc dixit illis, ita & nunc dicit dominus istis: *Tacui, numquid semper tacebo? quasi parturiens clamabo*. Nondum venit hora mea: sed nunc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi. nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis, quia venient dies in te. Roga tibi quæsumus in tali loco, ubi bene possis intendere, homiliam sancti Gregorii legere in lectione euangelii, *Videns Iesus civitatem flevit super illam*. Precamur vos, domine, ut & diem ante mentis oculos habeatis, quando cum omnibus hominibus anima vestra proprium corpus recipiet, & venietis ante faciem æterni judicis in conspectu omnium angelorum & hominum. In qua die, sicut dicit sanctus Paulus, judicabit dominus unumquemque, non per alienum testimonium: sed occulta uniuscujusque per cogitationes accusantes, aut etiam defendentes: quando recipiet unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Et non despicientur tunc nostra verba, quæ scripsimus, ab eis qui nunc illa contemnunt, quando sine dubio replicata erunt in testimonium in ipso tremendo judicio. & nullus illorum te tunc adjuvabit, qui nec seipsum adjuvare sufficiet: quando ibunt qui talia agunt in ignem æternum, & justi qui injusta patiuntur in vitam æternam.

V.

Quia tanta & talia crudelia & abominanda fieri per parochias quas pertransitis audivimus, & quidam sentimus, quidam sentire timemus, & illis qui senserunt & sentiunt dolemus, quæ calamitatem & miseriam, quam a Paganis patimur, superent: quoniam a Christianis in Christianos, a parentibus in parentes, a rege Christiano in regem Christianum, a fratre in fratrem, contra omnes leges divinas & humanas aguntur. Contra quos clamat ecclesia a Paganis afflicta: *Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt*. Et nos omnes, cunctique patientes: *Sustinuimus pacem & non venit: quæsivimus bona, & ecce turbatio*. Propterea talia prohibete, compescite, & sedate. quoniam palatium vestrum debet esse sacrum, & non sacrilegum. Palatium enim regis dicitur, propter rationabiles homines inhabitantes, & non propter parietes insensibiles, sive macerias. & rex a regendo dicitur, ut se sub Deo, & bonos cum Deo, puritate cordis, veritate oris, firmitate stabilitatis regat, & pravos a pravitate corrigat, & in rectitudinem dirigat. Et si quæ male facta sunt emendare venistis, pejora quam viderimus a Christianis in Christianos fieri, ingerere non debetis. & si pacem facere venistis, pacem pacifice ab auctore pacis obtinere debetis. & si discordiam effugere, & caritatem redintegrare venistis, illam quam Christus per Paulum docuit monstrare debetis. Ait enim: *Caritas non est ambitiosa, non agit perperam, non quærit quæ sua sunt, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati*. quæ est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. quæ operatur per dilectionem, & non per potestatem & indebitam cupiditatem. Sine qua caritate, sicut scriptum est, etiamsi quis tradiderit corpus suum ut ardeat, nihil illi prodest. quam omnibus dominus in signum dedit, ut sciant, si quisque est Christianus, aut si intrabit in regnum Dei an non, dicens: *In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis adinvicem*. Nam qui in primordio fidei discipuli appellabantur, nunc Christiani dicuntur. Et ipsa est vestis nuptialis, quam qui non habuerit, de nuptiis cælestis convivii in futuro judicio ejicietur in tenebras exteriores, & in ignem æternum. Ibi erit fletus, & stridor dentium.

VI.

Ipsa caritas vos contra Paganos accendat. ut quia tunc moti non sunt ad pietatem, ut nobiscum irent contra eos, qui de isto regno amplos habebant & habent honores; quod si facerent, & zelo recto accensi unanimiter vellent, expelli aut disperdi Pagani adjuvante domino poterant: vel nunc quacumque intentione a dominatu illorum per vestram ordinationem sancta liberetur ecclesia; & regnum quod contra eos redimitur, a tributo indebito eripiatur. Sed & qui fugiunt a facie Paganorum, cum in illas partes venerint, in quibus degitis, refugium tranquillum inveniant; & non talem deprædationem, ut nec incolæ vivere, nec fugientibus solatium possint præbere. Quia nunc peccatis nostris exigentibus completur quod olim dictum est per prophetam: *Qui fugerit a facie furoris, irruet in ursum: & cum intraverit domum, & innisus fuerit super parietem, mordebit eum coluber: & cum effugerint arma ferrea, irruent in arcum æreum*. In omni enim parte miseri, proh dolor! afflictionem inveniunt.

VII.

Et si ecclesiam Dei, sicut nobis scripsistis, quæritis restaurare, debita episcopis & sibi commissis ecclesiis privilegia intemerata, sicut divinitus constituta sunt, custodite. Præcepta & immunitates, & honorem earum, sicut avus & pater vester conservaverunt, conservare curate: & quæ frater vester, dominus noster, qui & paterna donatione, & vobiscum, cum vestris vestrorumque fidelium mutuis firmitatibus regni partem accepit, pro cultu & honore ecclesiarum egit, similiter conservate. & rectores ac pastores ecclesiarum ut patres & Christi vicarios colite, sicut sancta scriptura præcipit dicens: *Sacerdotes Dei sanctifica, & magnatis humilia caput tuum*. eorumque spiritalia consilia obaudite, iterum dicente scriptura: *Interroga patres tuos, & annuntiabunt tibi: majores tuos, & dicent tibi*. & item: *Interroga sacerdotes meos legem meam*. Et dominus per Malachiam prophetam: *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia angelus domini exercituum est*. Eosque tempore incongruo & inopportuno nolite inquietare: sed liceat eis ministerium sacrum, ad quod ordinati sunt, in populi salutem peragere. sibique domestica cura subjectos

Margin: ANNO CHRISTI 858. — 1. Cor. 13. — Ioan. 13. — Matth. 22. — Amos 5. — Iob. 20. — Eccl. 7. & 4. — Deut. 32. — Aggai 2. — Malac. 2.

subjectos nolite concutere. & non sinatis dehonestare, sive opprimere. Vt presbyteris honor congruus, & jura debita, quæ canones & capitula avi & patris vestri statuerunt, conserventur satagite. Vt episcopi quietam libertatem suas parœcias circumeundi, & prædicandi, ac confirmandi, atque corrigendi habeant ordinate. Vt missus reipublicæ, id est minister comitis, cũ ipsis si jusserint eat, qui liberos homines incestuosos, si per admonitionem presbyterorum venire ad episcopum noluerint, eos ad episcopi placitum venire faciat commendate. Vt si episcopus pro quacumque necessitate ecclesiastica ad vos direxerit, ad quem suus missus veniat, per quem quæ rationabiliter petierit obtineat, in palatio vestro, sicut comes palatii est in causis reipublicæ, ministerio congruum constitutum habete. Vt temporibus a sacris regulis constitutis comprovinciales synodos cum episcopis, & speciales cum presbyteris habere quiete possint annuite. Res & facultates ecclesiasticas, quæ sunt vota fidelium, precia peccatorum, stipendia ancillarum & Dei servorum, deprædari & ab ecclesiis discindi nolite sustinere: sed fortiter, ut rex Christianus & ecclesiæ alumnus resistite atque defendite. De quibus consecratis Deo rebus, quod habent liberi homines ecclesiis servientes, per dispositionem rectorum ipsarum ecclesiarum, ideo constituerunt apostolorum successores hoc ordinari, ut quia creverunt fidelium vota, & increverunt infidelium mala, augeretur per dispensationem ecclesiasticam regni militia ad resistendam malorum nequitiam: quatenus ipsæ ecclesiæ defensionem haberent & pacem, & Christianitas obtineret tranquillitatem. Quapropter sicut & illæ res ac facultates, de quibus vivunt clerici, ita & illæ sub consecratione immunitatis sunt, de quibus debent militare vassalli. & pari tuitione a regia potestate in ecclesiarum usibus debent muniri. Quia vero Carlus princeps, Pippini regis pater, qui primus inter omnes Francorum reges ac principes res ecclesiarum ab eis separavit atque divisit, pro hoc solo maxime est æternaliter perditus. Nam sanctus Eucherius Aurelianensium episcopus, qui in monasterio sancti Trudonis requiescit, in oratione positus ad alterum est sæculum raptus: & inter cetera quæ domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiore torqueri. Cui interroganti ab angelo ejus ductore responsum est, quia sanctorum judicatione, qui in futuro judicio cum domino judicabunt, quorumque res abstulit & divisit, ante illud judicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus: & recepit simul cum suis peccatis pœnas propter peccata omnium, qui res suas & facultates in honore & amore domini ad sanctorum loca in luminaribus divini cultus, & alimoniis servorum Christi, ac pauperum, pro animarum suarum redemptione tradiderant. Qui in se reversus, sanctum Bonifacium, & Fulradum abbatem monasterii sancti Dionysii, & summum capellanum regis Pippini, ad se vocavit, eisque talia dicens in signum dedit, ut ad sepulcrum illius irent, & si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quæ dicebat vera esse concrederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Carli humatum fuerat, sepulcrumque illius aperientes, visus est subito exisse draco, & totum illud sepulcrum interius inventum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus, qui usque ad nostram ætatem duraverunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis viva voce veraciter sunt testati quæ audierunt atque viderunt. Quod cognoscens filius ejus Pippinus, synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum sancto Bonifacio legatus apostolicæ sedis, Georgius nomine. Nam & synodum ipsam habemus, & quantumcumque de rebus ecclesiasticis quas pater suus abstulerat, potuit ecclesiis reddere procuravit. Et quoniam omnes res ecclesiis, a quibus ablatæ erant, restituere propter concertationem, quam cum Vvaifario Aquitanorum principe habebat, non prævaluit; precarias fieri ab episcopis exinde petiit, & nonas ac decimas ad restaurationes tectorum, & de unaquaque casata XII. denarios ad ecclesiam unde res erant beneficiatæ, sicut in libro capitulorum regum habetur, dari constituit, usque dum ipsæ res ad ecclesiam revenirent. Vnde & domnus Carolus imperator, adhuc in regio nomine constitutus, edictum fecit, ut neque ipse, nec filius ejus, neque successores hujusmodi rem agere attentarent, quod manu propria firmavit: cujus plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro capitulorum ejus, quicumque librum illum habet & legere voluerit, invenire valebit. Hanc etiam relationem, & in scripturis habemus, & quidam nostrum etiam viva voce domnum Hludouvicum imperatorem, patrem vestrum, referre audivimus. Sed & sacri canones Spiritu sancto dictati eos qui facultates ecclesiasticas diripiunt, & res ecclesiasticas indebite sibi usurpant, Iudæ traditori Christi similes computant: & sancti, qui cum Deo in cælo regnant, & in terris miraculis coruscant, divino judicio tamquam necatores pauperum ab ecclesiæ liminibus, & a cælesti regno secludunt. De quibus sacrilegis in prophetia psalmi prædictum est: *Qui dixerunt: Hereditate possideamus sanctuarium Dei Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. & sicut ignis qui comburit silvam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos. imple facies eorum ignominia.*

Psal. 82.

De tota hac narratione quæ Caroli Martelli memoriam infamat. Vide Bar. an. 741. & pag. 47. notarum Sirmondi ad capitula Caroli Calvi.

VIII.

Monasteria etiam religiosa, atque præcipua canonicorum, & monachorum, atque sanctimonialium, quæ ab antiquo tempore sub religiosi habitus rectore vel rectrice fuerunt, & quando parentes vestri primatum regni tenuerunt, & etiam quando sanctus Remigius Francos ad fidem operante domino convertit, & cum rege ipsorum baptizavit, & frater vester domnus noster partim juventute, partim fragilitate, partim aliorum callida suggestione, etiam & minarum necessitate, quia dicebant petitores, nisi eis illa loca sacra donaret, ab eo deficerent, & ipse aliquando per vos, sicut nunc patet, aliquando per fratrem vestrum regnum destitutus ab eis perderet, talibus sicut scitis personis commisit, debito privilegio restituite. Nam idem frater vester, & divina inspiratione, & sacerdotali redargutione, & etiam ab apostolica sede commonitus, ex aliqua parte quæ perpere egit correxerat, quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare posset gemebundus quærebat. Absit autem ut vos, qui pro restauratione sanctæ ecclesiæ huc venistis, aut illa quæ ipse emendavit deterioretis, & sicut ille offendit & vos offendatis; aut quæ ipse necdum emendare potuit, inemendata sinatis. Qui sæpe, sicut & nos testes sumus, fratres vestros de talibus monuistis,

nuistis, & in omni annuntiatione, quam communiter faciebatis, promptissime inde disputabatis. sicut & secus Teudonis villam, in loco qui Iudicium dicitur, capitula quæ habemus, cum vestris fratribus acceptastis, & in chirographo apud Marsnam manu propria confirmastis. Contra quod si forte aliquis egit, non propterea vos immunes eritis, si illud, quod teste domino pepigistis & confirmastis, observare, quod absit, non studueritis. Neminem quippe adjuvat qui aliena mala reprehendit, nisi & ipse illa caveat, quod demonstrat Paulus dicens: *Putas, o homo, quod tu evades judicium Dei, qui eadem agis quæ judicas?*

IX.

Rectores etiam monasteriorum, quibus monasteria committitis, firmiter & obnixe præcipite, ut secundum ordinem, & habitum, & sexum, quo inhabitantes constituti sunt, solicite & solerter provideant, ut secundum debitum ordinem servi vel ancillæ domini vivant, & necessaria stipendia in victu & vestitu, & ceteris quibusque habeant, & domos ac servitores, prout competit, sicut religiosi & habitus & conversationis rectores, eis provideant. Susceptionem etiam hospitum & pauperum nullo modo negligant. Et quia inconvenientes personæ, & res tales quæ religioni non congruunt, monasteria non introducantur, non dicimus: quoniam religiosi rectores providentiam, & curam debitam inde sumere debere non ignoramus.

X.

Hospitalia peregrinorum, sicut sunt Scotorum, & quæ tempore antecessorum vestrorum regum constructa & constituta fuerunt, ut ad hoc ad quod deputata sunt teneantur, & a rectoribus Deum timentibus ordinentur, custodiantur, & dispensentur, obtinete. Sed & rectoribus monasteriorum & xenodochiorum, id est, hospitalium, præcipite, ut sicut canonica docet auctoritas, & capitula avi & patris vestri præcipiunt, episcopis propriis sint subjecti, & monasteria atque hospitalia sibi commissa ipsorum regant consilio. Qui episcopi paternam solicitudinem eis secundum ministerium illorum studebunt impendere. Et quia sæpe unicuique in omni ordine competentem legem & justitiam, una cum fratribus vestris frequenti annuntiatione perdonastis, ecclesiastici & religiosi habitus viri ac feminæ, atque peregrini & pauperes, in quibus specialiter Christus suscipitur, perdonationem vestram sibi sentiant semper adesse.

XI.

Et quia de statu & salute populi Christiani, sicut nobis scripsistis, vultis quærere, primo a vobis ipsis incipite, qui alios debetis corrigere, sicut scriptum est: *Medice cura temetipsum.* & munda debet manus a sordibus esse, quæ alienas sordes curat detergere. & quæ in aliis debetis corrigere, nemo in vobis juste valeat reprehendere. Super quantos enim estis in regni culmine, super tantorum moribus debetis servire, & sicut lucerna super candelabrum in domo posita bonitatis exempla monstrare. quia omnium oculi in vos debent intendere. quos si malo exemplo destruxeritis, qui per vos & a vobis in bonum debuerant ædificari, sub tantis sine dubio in futuro sæculo in pœnis vos necesse erit torqueri. Propterea oportet ut qui rex estis, & dominus appellamini, in illum semper suspenso corde suspiciatis, a quo videlicet regum rege & domino dominorum nomen regis & domini mutuatis. Et sicut ille disponit orbem terræ in æquitate, & ad hoc, sicut in libro sapientiæ dicitur, constituit hominem, ut ipse similiter faciat, imitamini illum, si vultis regnare cum illo. quia qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit & ipse ambulare, qui dicit: *Estote & vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est.* Et si dixeritis, Quomodo possum esse perfectus, cum alia scriptura dicat: *Si quis in verbo non offendit, ille perfectus est vir?* non cadit a perfectione, qui non peccat malitiæ cupiditate: *Septies enim cadit justus & resurgit: impii autem corruunt in malum.* &: *Iustus cum ceciderit non collidetur, quia dominus supponit manum suam.* Qualitercumque vero quis peccat, cupiditatis voluntate, aut fragilitatis necessitate, nemo illi melius prævalet indicare, quam conscientia sua, quæ non potest latere oculos inspectoris sui. Propterea ita oportet vos vivere, judicare, & agere, etiam in occulto, quasi sitis semper in publico. quia sæpe talis vos verbo laudabit, qui corde acriter reprehendet: sæpe etiam illa quæ vobis & in vobis laudaverit, apud alios de vobis reprehensibilia judicabit. Sic autem ut dicimus adjuvante domino vivere, judicacare, & agere prævalebitis, si vos non stimulaverit amor privatus: si non vos inflammaverit cupiditas gloriæ, divitiarum, possessionum, & potentatus: si non plus credideritis alienæ linguæ, quam propriæ conscientiæ. si vos non roserit tinea adulationis: si non vos usserit livor alienæ felicitatis: si vos non vexaverit neglectus animæ & amor carnis: si credideritis regem Christum non pro se, id est, non pro sua necessitate mortuum, sed pro nobis, ut viveremus qui mortui eramus. & vos, rex, plus studeatis aliis vivere in salutis suæ utilitatibus, quam vobis ipsis in propriis voluntatibus. si scieritis vos esse morituros, & vos credideritis de factis propriis rationem domino reddituros, & quæ digne receperitis, sine fine & immutatione aliqua habituros.

Sap. 7.

Matth. 5.

Iac. 3.

Prov. 24.

Psalm. 36.

XII.

Domum vestram domesticam sic nutrite, regite, & disponite, ut quando regni populus ad vos convenerit, in vobis, & in domesticis vestris videant, qualiter se atque domum, cum quanta humilitate atque castitate; quam sobrie, quam juste, quam pie nutrire, disponere debeant, & gubernare. quia sicut quidam sapiens dixit, secundum mores domini erit familia custodita. Et ideo domus regis schola dicitur, id est disciplina. quia non tantum scholastici, id est, disciplinati, & bene correcti sunt sicut alii: sed potius ipsa schola, quæ interpretatur disciplina, id est, correctio, dicitur: quæ alios habitu, incessu, verbo, & actu, atque totius bonitatis continentia corrigat. Et vos, sicut paxillus non bene infixus, nisi in domino virtutum innixi fortiter fueritis, & vos cadetis, & qui in vobis pendent labentur. Quapropter sicut dominus sub potestate constitutos ex tentatorū occasione docuit reddere quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo: ita & vos qui sub Deo estis, & super homines estis, reddite quæ sunt Dei Deo, & sicut Cæsar æquus, quæ subditorum sunt subditis reddite. Reddite Deo puram & immaculatam fidem, & sincerissimum cultum in sacerdotibus, in ecclesiarum privilegiis, in sacris locis; in ecclesiasticis & religiosis viris ac feminis, in defensione ecclesiæ & Christianitatis, in æquitate & justitia populi Christiani, in sublevatione & tranquillitate, & consolatione omnium indigentium, sicut

ANNO CHRISTI 858.

præmisimus, reddite illi quotidianum pensum in A quotidiana oratione, in justis & assiduis eleemosynis. offerte illi devotionem vestram in sacris oblationibus, & lacrymis secundum magnitudinem ac multitudinem quotidianorum peccatorum profusis. Reddite subditis judicium cum misericordia, justitiam cum æquitate. Studete exaltare humiles & Deum timentes, & debellare atque humiliare superbos. Studete a bonis plus diligi, quam timeri. Curate ut mali, si non propter Deum, vel propter timorem vestrum malum agere metuant. Non plus apud vos lingua dolosa, manus plena, obsequium indebitum valeat, quam veritas, æquitas, & sinceritas. scientes scriptum: *Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in* B *excelsis habitabit.* (Isa. 33.) Vnde consequenter intelligi debet, Et non alius. Munus est enim a lingua, favor: munus a manu,* dominatio: munus ab obsequio, indebita subjectio. (* for. donatio:) Constituite ministros palatii, qui Deum cognoscant, ament, & metuant: qui maximam curam gerant, quatenus quicumque necestuosi palatium adierint, & per quos perrexeritis, patrem & consolatorem mirantes, gaudendo vos videre occurrant; non, qualiter dicere nolumus, gemendo & maledicendo refugiant. Constituite comites & ministros reipublicæ, qui non diligant munera, qui odiant avaritiam, qui detestentur superbiam: qui non opprimant, neque dehonestent pagenses: qui messes & vineas, C & prata, & silvas eorum nequaquam devastent. qui eorum pecora & friskingas, vel quæque illorum sunt, non prædentur atque diripiant, & per violentiam ac mala ingenia quæ illorum sunt nullo modo auferant. Qui episcoporum suorum consilio, quæ Dei sunt, & Christianitati conveniunt, faciant. Qui placita non pro acquisitione lucri teneant: sed ut casæ Dei, & viduæ, ac pupilli, & populus justitiam habeant: & plus litigantes ad concordiam salva justitia revocare studeant, quam committere, ut ipsi inde aliquod lucrum possint habere. Quos si pacificare non potuerint, tunc sicut rectum est, justum judicium decerni cum magna solicitudine faciant, scientes scriptum esse: *Indicabo tibi homo quid sit bonum, Id est facere judicium & justitiam, & solicitum ambulare cum Deo tuo.* (Mich. 6.) D id est, ut quod illi placet, tibi placeat, & facias: quod illi displicet, tibi displiceat & non facias. Quod si per fragilitatem feceris, non contumaciter vel pertinaciter in tuo malo facto perseveres: sed statim pedem sicut a ferro calido revoca, & in viam voluntatis domini tui dirige. Et sicut scriptum est: Quia *sunt viæ, quæ videntur hominibus bona, & ducunt ad interitum*, (Prov. 16.) fac sicut scriptura tibi præcipit, quicumque es homo, *interroga de via bona & ambula per eam.* (Ier. 6.) quia, sicut dicitur in euangelio: *Ampla via est quæ ducit ad perditionem, & multi vadunt per eam: & arcta & angusta via est quæ ducit ad vitam, & pauci inveniunt eam.* (Matth. 7.) E Propterea quicumque es homo, audi prophetam, & ora cum propheta: *Legem pone mihi domine viam justificationum tuarum, & exquiram eam semper.* (Psal. 118.) & : *Deduc me in semita mandatorum tuorum, & viam iniquitatis amove a me, & a lege tua miserere mei.* quia si Ieremias propheta dicit: *Non est hominis via ejus, nec viri est ut ambulet & dirigat gressus suos: sed a domino diriguntur gressus viri, & viam ejus volet.* (Ier. 10.) Ipsi comites similiter, quantum potuerint, similes sibi timentes Deum, & justitiã diligentes " per se ministros cõstituant, ("pro) qui sicut seniores suos benignos; & affabiles pagensibus suis viderint, & ipsi pro modulo illos imitari in omni bonitate & justitia certent.

XIII.

Homines etiam & potentes sæculi, qui inter istas seditiones legis jugum & justitiam æquitatis refugerunt, & talia ac tanta fecerunt, pro quibus ecclesiasticam & episcopalem excommunicationem meruerunt, ad leges & justitiæ tramitem revocate, & ut ad suos episcopos humiliter, sicut eis necesse est, veniant jubete vel cogite; & ut ecclesiæ, in quam peccaverunt, aut cum debita necessaria humilitate satisfaciant, aut humiliter & veraciter se excusent, qualiter absolvi a domino per ministerium episcopale valeant, suadete, atque regia potestate præcipite. Et si forte vos, vel quicumque alii de eorum societatis & conjunctionis communione infecti & condemnati sunt, pœnitentiam quisque se recognoscendo faciat: quia teste sacra auctoritate, non poterit absolvi a suis, qui peccatis damnabiliter gravatur externis: sicut orans dominum sanctus propheta David demonstrat dicens: *Ab occultis meis munda me, domine, & ab alienis parce servo tuo.* (Psal. 18.)

XIV.

Iudices denique villarum regiarum constituite, qui non sint cupidi, & non diligant avaritiam, & usuras nec ipsi faciant, nec pecunias regias, vel suas ad usuras donent; neque a suis subditis usuras fieri sinant. Quæ omnia vos super omnes ministros vestros odire debetis, & fugere. Et servos regios judices non opprimant, nec ultra quod soliti fuerunt reddere tempore patris vestri ab eis exigant: neque per angarias in tempore incongruo illos affligant, neque per dolos, aut per mala ingenia, sive inconvenientes precationes, colonos condemnent. quia si per tales, vel alias hujusmodi factiones, pondus argenti vel auri habueritis in arca, majus & gravius pondus erit peccati, quod habebitis in conscientia vestra & anima. Ædificent villas vestras moderatis casticiis, & ut honestas necessaria sit, & familia non gravetur. Laborent & excolant vineas in tempore cum debita solicitudine: solvant & dispensent laborata cum fideli discretione. faciant nutrimenta congrua & necessaria. custodiant silvas, unde habeant pastionem: defendant & excolant prata, unde habeant pabula. quatinus non sit vobis necesse per quascumque occasiones quorumque hortatibus circuire loca episcoporum, abbatum, abbatissarum, & comitum, & majores quam ratio postulat paratas exquirere, & pauperes ecclesiasticos, & fidelium vestrorum mansuarios, & in carricaturis & paraveredis contra debitum exigendis gravare, & peccatum de facultatibus indebite consumptis in animam vestram congerere. Neque a comitibus vel fidelibus vestris plus studeatis, quam lex & consuetudo fuit tempore patris vestri, de hoc quod de francis accipiunt, exquirere. Quin potius habeatis unde sufficienter, & honeste cum domestica curte vestra possitis vivere, & legationes palatium vestrum adeuntes recipere, &, sicut scriptum est, unde possitis de justis laboribus necessitatem patientibus tribuere. quia rex & largus debet esse, & non quod largitur de injustitia vel iniquitate debet conquirere. Iudices vero villarum colonos distringant, & non ecclesiasticos homines, vel francos pauperiores, aut alienos servos propter privilegium regium opprimant, aut silvas vel quæque aliorum sunt in sua vicinitate devastent. Quia rex justus, qui justitiam

tiam debet diligere, ministros aut colonos impios & iniquos non debet habere, sed omnibus in se, & in suis debet imitationem debitam demonstrare. Quia si ipse Deum dilexerit, omnes boni diligent illum. & si ipse Deum timuerit, omnes mali timebunt illum: Et rex atque sui ministri per amorem Dei bonum faciant, & omnes bona facere doceant, & per timorem Dei mala fugiant, & omnes in illis mala fugere discant. Missos etiam tales per regnum constituite, qui sciant qualiter comites, & ceteri ministri reipublicæ, justitiam & judicium populo faciant. qui sicut comitibus præponuntur, ita scientia & justitia ac veritate ei præmineant.

XV.

Et quia literis vestris significastis, quod nobiscum de restauratione sanctæ ecclesiæ, & statu ac salute populi Christiani tractare velletis, dominationi vestræ scripto respondere curavimus, quia & pro inclementia aeris, & pro inconvenientia temporis, & propter imminentem diem domini nostri natalis, venire ad præsentiam vestram nequivimus. Operamini vos interim ista, quæ cum fidelibus vestris sine nostra corporali præsentia operari valetis: & cum tempus congruum, & sacris canonibus designatum advenerit, quando & pro paganorum infestatione, & pro exorti tumultus, ac deprædationum, atque rapinarum miserrima nimis confusione nobis licuerit, cum domnis & fratribus, ac comprovincialibus archiepiscopis & episcopis synodum faciente domino celebrare, quæ his sunt residua cum eis sicuti cum magistris & patribus tractare, & vestræ dominationi debitum consilium dare studebimus. Et si Deus soliditatem & salutem ecclesiæ atque regni in manu vestra adunare, & prosperari decreverit, quæ cum archiepiscopis & episcopis nostris plus congruere divinis dispositionibus viderimus, agere sub famulatu recti regiminis vestri studebimus. Potens est enim Deus minus bonum initium in perfecte bonum commutare processum, cui noscitur esse possibile, quod impossibile solent homines judicare. Si enim sapientia vestra dignum judicat loqui & tractare cum vicino rege, ejusque fidelibus, secedente de ista parte regni domno nostro, fratre videlicet vestro, multo magis nos oportet expectare tempus canonicum, ut cum fratribus & comprovincialibus archiepiscopis & episcopis loquamur, quia generalis causa imminet totius Cisalpinæ ecclesiæ. Maxime autem nobis necesse est loqui cum illis archiepiscopis & episcopis, qui consensu & voluntate populi regni istius, domnum nostrum fratrem vestrum unxerunt in regem sacro chrismate divina traditione: quemque sancta sedes apostolica mater nostra literis apostolicis ut regem honorare studuit, & confirmare. Legite libros regum, & invenietis quanta reverentia reprobatum & abjectum a domino Saul ducere dignum duxit sanctus Samuel, cujus locum in ecclesia nos licet indigni tenemus. Et attendite quam magni pendit sanctus David, in loco illius electus & unctus a domino, mittere manum in christum domini: cum Saul non solum ex alia progenie, verum ex alia tribu erat, & illum rejectum, & se electum a domino cognoscebat, & nihil firmitatis Sauli David fecerat, sed plurimum adjutorium, & devotam servitutem ei impenderat. Et neque bello auferre, neque ingenii dolo illi regnum surripere attentavit. Et cum multos ad hoc suasores & auxiliarios habuisset nulli autem ut hoc moliretur accommodavit: quamvis multas persecutiones, & morti proximas ab eo sæpissime sustinuerit. Insuper & bene scitis quid de illo jusserit, qui, licet mendaciter, pro illius tamen gratia acquirenda se manum misisse in christum, id est unctum domini, nuntiavit. Nam si est aliquis qui hæc ignoret, nos ei dicimus, quia gladio eum interficere jussit. Sic & qui infideliter & contumaciter in unctum qualemcumque domini manum mittit, dominum christorum Christum contemnit, & in anima procul dubio spiritalis gladii animadversione perit. Hæc dicimus, non ut exaggerationes contra dominationem vestram incongruas exquiramus: sed ut evidentius pro qualitate nostri ministerii quid excepta debitâ fide, & beneficentia, nobis in fratre vestro reverendum sit, demonstremus. Talem vos nempe debemus & volumus credere, ut nec vos regni augmentum cum animæ vestræ detrimento velitis habere: neque nos cum tali dedecore ad adjutorium ecclesiastici regiminis & gubernationis recipere, ut sine sacerdotio simus, quo privati erimus, si contra Deum & rationis auctoritatem nos, ecclesiasque nostras, vobis studuerimus committere. Ecclesiæ siquidem nobis a Deo commissæ non talia sunt beneficia, & hujusmodi regis proprietas, ut pro libitu suo inconsulte illas possit dare vel tollere. Quoniam omnia quæ ecclesiæ sunt, Deo consecrata sunt. Vnde qui ecclesiæ aliquid fraudatur aut tollit, sacrilegium secundum sanctam scripturam facere noscitur. Et nos episcopi domino consecrati, non sumus hujusmodi homines sæculares, ut in vassallatico debeamus nos cuilibet commendare, seu ad defensionem & adjutorium gubernationis in ecclesiastico regimine nos, ecclesiasque nostras committere, aut jurationis sacramentum, quod nos euangelica & apostolica, atque canonica auctoritas vetat, debeamus quoquomodo facere. Manus enim chrismate sacro peruncta, quæ de pane & vino aqua mixto per orationem & crucis signum conficit corpus & Christi sanguinis sacramentum, abominabile est, quidquid ante ordinationem fecerit, ut post ordinationem episcopatus sæculare tangat ullo modo sacramentum. Et lingua episcopi, quæ facta est per Dei gratiam clavis cæli, nefarium est, ut sicut sæcularis quilibet super sacra juret in nomine domini, & sanctorum invocatione. nisi forte, quod absit, contra eum scandalum acciderit ecclesiæ suæ: & inde sic temperanter agat, sicut domino docente constituerunt rectores ecclesiæ synodali concilio. Et si aliquando sacramenta ab episcopis exacta, aut acta fuerunt, contra Deum, & ecclesiasticas regulas, quæ Spiritu sancto dictatæ, & Christi sunt sanguine confirmatæ, acta sanctæ scripturæ paginis declarantur; & exigentes atque facientes medicamento exinde salutaris pœnitentiæ indigent. Propterea expectate, domine, patienter, sicut princeps Christianus, & ecclesiæ filius, & honorate ecclesiæ sanctæ rectores, ut vos honoret qui nobis dixit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* & : *Honorantes me honorabo, & qui temnunt me, erunt ignobiles.* & : *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Et in psalmo: *Nolite tangere christos meos, & in prophetis meis nolite malignari*, quoniam *qui malignantur*, id est maligna agunt, *exterminabuntur: sustinentes autem dominum ipsi hereditabunt terram*, hoc est regnum Dei. Et cum venerit tempus & locus, sicut superius diximus, loquemur cum nostris confratribus,

Luc. 10. 1. Reg. 2. Zach. 2. Psal. 104. Psal. 36.

ANNO CHRISTI 858.

fratribus, & sicut domini justi dispositionibus viderimus, sine dubio faciemus. Et non est rationabilis causa, quæ contra hoc quod petimus vos debeat stimulare. quia non sumus hujusmodi homines, ut cum cognoverimus voluntatem domini, velimus aut debeamus quoquomodo resultare, & rixas, & dissensiones, seu seditiones, quas vulgus vverras nominat, debemus commovere, conserere, vel tenere, quos dominus pacis prædicatores & sectatores voluit ordinare. & peccata nostra, atque nobis commissorum, & etiam totius populi, constituit plangere & curare: & bellum cum vitiis, & pacem cum fratribus jussit habere. Nos & quidem pacem, & quietem, non rixas & bella optamus, & quærimus. quia sicut dicit apostolus: *Non sunt nobis carnalia arma, sed spiritalia, & potentia Deo.* quibus simul calciati pedes in præparatione euangelii pacis, induti lorica justitiæ, & galea salutis, accincti lumbos in veritate, habentes scutum fidei, & gladium Spiritus sancti. quia non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cælestibus. Et non militamus terreno regi, sed cælesti, pro salute & nostra, & terreni regis, & totius populi nobis commissi. quorum officium est nulli nocere, contra neminem infideliter agere, omnibus autem velle prodesse. Tandem, domne nobis rex, contra Deum, & contra animam vestram non audiatis illos qui dixerint, si forte vobis dixerint, Non tibi sit curæ, rex, quæ tibi referunt illi fellones atque ignobiles: hoc fac quod tibi dicimus, quoniam cum nostris, & non cum istorum parentibus tenuerunt parentes tui regnum. Nos autem obsecramus dominationem vestram, attendite potius (si Christianus rex estis, sicut &, Deo gratias, estis, & in illum creditis, & per illum regnare vultis, *per quem*, sicut scriptum est, *reges regnant*, & cujus est regnum, imo orbis terræ & plenitudo ejus) quia idem Deus in carne veniens, qui solus rex fieri potuit & sacerdos, & in cælum ascendens, suum regnum, id est ecclesiam, inter pontificalem auctoritatem, & regiam potestatem gubernandum disposuit. & non elegit ad hoc divites & nobiles, sed pauperes & piscatores, & sicut scriptum est: *Ignobilia & contemptibilia mundi elegit, ut confundat fortia.* Et fieri potest, ut tales vobis ista dicant, si forte minus necessario Deum timentes vobis dixerint, cum quorum parentibus diabolus, qui secundum scripturam *est rex super universos filios superbiæ*, regnum Christi quod est ecclesia conturbaverit, & nunc eos in regno suo, id est in inferno retineat, & secum in sæcula retinebit. Pro certo autem sciatis, quia cum nostris parentibus, id est cum apostolis Christus rex regnum suum, id est ecclesiam conquisivit, ampliavit, & rexit: & per nos, & nobiscum, utinam non ad judicium nostrum dicamus, eamdem ecclesiam, id est regnum suum quotidie acquirit, auget, atque gubernat idem dominus Iesus Christus, sicut dictum est a domino ecclesiæ per prophetam: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii*, id est pro apostolis creavi tibi episcopos, qui te regant & doceant. Cum qua ecclesia nobis a Deo commissa, rex Christiane & domne, sicut literis vestris jussistis, jejuniis & orationibus ac litaniis dominum summum gubernatorem in navi sanctæ ecclesiæ fluctuante in hoc mare, id est sæculo naufragoso, peccatis nostris communibus dormientem pulsare & excitare, & pro vobis deprecari studebimus, ut quantocius pro sua ineffabili pietate evigilet, & imperet ventis & mari, id est tentationibus diabolicis, & inquietudinibus sæcularium hominum, & redeat quantulacumque tranquillitas, gratia & misericordia ejusdem domini nostri Iesu Christi, cui est & sit potestas, & honor, & gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

(1. Cor 10.) (Prov. 8.) (1. Cor. 1.) (Job. 41.) (Psal. 44.)

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Epistola episcoporum.*] Prodiit inter Caroli Calvi capitula tit. XXIII. Missam autem e synodo fuisse testatur Hincmarus ad Carolum regem: *Nolite*, inquit, *negligere illa capitula, quæ synodus de Carisiaco per Vvenilonem & Erchanraum transmisit ad hunc Attiniacum præterito anno Hludouvico fratri vestro, & me transmittente Hincmarus frater meus vobis dedit, quando vobiscum in Burgundia fuit. Sed relegite illa diligenter, quia mihi credite plus pro vobis, quam pro illo facta fuerunt.*

1 CONCILIUM METENSE DE INDULGENTIA LUDOVICI REGIS.

HÆC CAPITULA TRACTATA ET confirmata sunt ab episcopis in synodo habita apud Mettis civitatem de indulgentia Hludouvici regis, pro seditione & excessibus in regno fratris sui Caroli perpetratis.

Commonitorium episcopis ad Ludovicum regem legatis a synodo Metensi.

DILECTIS in Christo fratribus & consacerdotibus nostris, legatis videlicet divinæ pacis, ac nostræ unanimitatis, Hincmaro, Gunthario, Vvaniloni archiepiscopis, & venerabilibus coepiscopis nostris Herluino, Hildegario, Adventio, Ebboni, Hincmaro, Erchanrao, episcopi quorum nomina subter habentur ascripta; qui favente domino, & annuentibus gloriosis principibus nostris Carolo & Hlothario, in Mediomatricum civitatem anno incarnationis dominicæ DCCCLIX. indictione VII. v. Kalendas Iunias synodali decreto convenimus.

I.

Nota &, proh dolor! nimis est nota discordia atque calamitatis pernicies, quæ factione quorumdam seditiosorum hominum, nuper inter fratres reges nostros Hludouvicum & Carolum accidit. Vnde tanta ac talia in ecclesia nobis ad regendum divina dignatione commissa, & in hoc regno perpere sunt admissa, ut ipsa etiam auditu horribilia cognoscantur. Et si hæc discordiæ pestilentia diutius operante humani generis antiquo hoste duraverit, quam exitiabilis & mortifera existat melius ipsi scitis. Qua de re memores quid Veritas missis prædicatoribus jusserit, ut divinus Paulus dicit, legatione pro Christo fungentes vos, fratres carissimi, legatos Deo amatæ pacis, quoniam exinde jam gloriosos principes nostros Carolum & Hlotharium episcopali auctoritate monuimus, ad domnum Hludouvicum regem gloriosum mediante domino ordinamus, sicut salvator dicit: *In quamcumque*, inquiens, *domum intraveritis, primum dicite, Pax huic domui; & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illam pax vestra: sin autem, ad vos revertetur.* quia aut erit quisque prædestinatus ad vitam, & cæleste verbum sequetur quod audiet: aut si nullus audire voluerit, ipse prædicator fine fructu non fuerit, quoniam ei a domino pro labore sui operis merces recompensabitur.

(2. Cor.) (Matth.)

II.

II.

Post prædicatam vero & postulatam pacem, legatio vestræ fraternitatis hujusmodi erit conditionis, ut isdem rex nobis, & utinam Deo, semper amabilis admissorum indulgentiam consequatur.

III.

Videlicet si se de omnibus quæ per eum malitiosorum hominum persuasione, atque seductione, in parochiis nostris fratrumque nostrorum perpetrata sunt, veraciter recognoverit, sicut scriptum est: *Juxta est dominus his qui tribulato sunt corde.* & : *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*, quoniam cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Et sicut hi qui ficte Deum quærunt, invenire nunquam merentur, ita prope est dominus omnibus invocantibus se in veritate.

IV.

Et si post veram recognitionem puriter confessus fuerit: (quia iterum dicit scriptura: *Qui abscondit scelera sua non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea misericordiam consequetur.* & : *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & justus ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.*)

V.

Post puram autem confessionem, si promiserit quæ male gesta sunt per dignos pœnitentiæ fructus, præveniente, adjuvante, & subsequente divina gratia, se pro viribus emendaturum: (quia scriptum est: *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* ut tanto majora quærat bonorum operum quisque lucra per pœnitentiam, quanto graviora sibi intulit damna per culpam. Quoniam & illi beati quorum tecta bonis operibus sunt peccata. & ut scriptum est, quia peccavit & populum peccare fecit, tanta sint bona, quæ tanta operiant mala.)

VI.

Deinde si spoponderit, ad pacem & concorcordiam præsentaliter in corde & ore, & quantocius rationabiliter & possibiliter atque convenienter ex communi sensu fieri poterit, etiam præsentia corporis ad pacem & concordiam cum fratre suo Carolo se rediturum, & in pace & caritate Deo placita cum præfatis principibus nostris Carolo atque Hlothario, si ipsi eamdem pacem & concordiam erga eumdem servaverint, permansurum, & in se peccantibus debita dimiserit, sicut sua a Deo debita sibi cupit dimitti. Quia ibidem scriptura dicit: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Et cum mala cuncta bonis sequentibus diluantur, tantum est discordiæ malum, quæ nisi extincta funditus fuerit, bonum nullatenus sequi euangelio teste permittat. Et caritas est, quæ operit multitudinem peccatorum: sine qua etiamsi quis corpus suum tradat ad ignem, nihil ei nisi damnationis judicium proderit. Et dominus dicit: *Si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra.*

VII.

Posthæc si promiserit quod jam ulterius tale vel simile schisma in hac sancta Dei ecclesia, atque in ista Christianitate non reiteret: (Unde scriptum est: *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lavatio ejus?* Baptizatur quippe a mortuo, qui mundatur fletibus a peccato: sed post baptisma mortuum tangit, qui culpas post lacrymas repetit. Et iterum scriptum est: *Canis reversus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti.* quia qui peccatum post pœnitentiam repetit, quasi in lutosa aqua semetipsum volvit: quia dum fletibus suis vitæ munditiam subtrahit, ipsas etiam lacrymas ante Dei oculos sordidas facit.)

VIII.

Tunc demum promittat se ab illorum perditorum hominum tuitione atque favore, per quos tam graviter Deum offendit, disjungere: & qui quasi ad ejus fidem, sed potius infideliter ad eum venerunt ad rectam rationem in proximo placito ante fratrem suum Carolum, & nepotem suum Hlotharium, sicut Deo teste jam apud Marsnam propria manu firmaverat, venire si potuerit faciat. & quemcumque illorum recta ratio dignificaverit, digno honore suo fruatur: & qui per rectam rationem erga seniorem suum justificari non potuerit, & rationabilem misericordiam pro eo expetierit, eamdem rationabilem misericordiam illi obtineat. De illo vero, quem recta ratio & justum judicium condemnaverit, ut rex Christianus cum rege regum Christo concordet, & alienæ perditioni se non commisceat: quia ut Paulus dicit: *Non solum qui faciunt, sed etiam qui male facientibus consentiunt, digni sunt morte.* Unde sanctus Innocentius dicit quia non multum interest inter committentis animum, & consentientis favorem. Addo amplius, plerumque dediscit errare, cui nemo consentit. Et iterum sanctus Paulus cum talibus hominibus nec cibum sumere permittit. Et sanctus David, dum totum se ad fœdera pacis internæ constringeret, testatur quod cum malis concordiam non teneret, dicens: *Nonne qui oderunt te, Deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.* Inimicos etiam Dei perfecto odio odisse est ad quod facti sunt dirigere, & quod faciunt increpare. Hinc Phinees peccantium civium gratia coeuntes cum Madianitis perculit, & iram Dei iratus placavit. Et Iosaphat, qui tot de anteacta vita præconiis attollitur, de Achab regis amicitiis pene periturus increpatur. cui a domino per prophetam dicitur: *Impio prabes auxilium, & his qui oderunt dominum amicitia jungeris: & idcirco iram quidem domini merebaris: sed bona opera inventa sunt in te.* Hinc sacri canones sancto promulgati Spiritu dicunt, ut hi qui post excommunicationem vel interdictum cum excommunicatis communicaverint, condemnati anathema habeantur. Et sanctus Cyprianus regis ministerium esse dicit impios de terra perdere, homicidas, perjuros, adulteros, veneficos, sacrilegos non sinere vivere. Et in libro Regum scriptum est, dicente domino per prophetam: *Quia dimisisti virum morte dignum, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo illius.* Et quam noxia sit indebita erga iniquos misericordia, monstratur in opere Saul ac Samuelis: quoniam cui Saul pepercit offendens dominum, Samuel propheta in frusta concidit. Nam sicut quisque in se peccantibus debet propter Deum dimittere, ita in Deum peccantes, & ecclesiam conculcantes, & regni pervasores, & in Christianitatis depopulatores, & in pacis perturbatores, & in patriæ proditores debet minister domini rex debitam vindictam propter Deũ exercere. Quapropter sciat rex nobis amabilis, quia sicut infirmus sanari non potest qui a medico coquitur, quamdiu ferrum ignitum in illius tenetur corpore: ita & nemo sanari potest a peccato quamdiu in peccato manserit, vel quamdiu in peccato manenti scienter & libenter communicaverit.

IX.

Marginalia: ANNO CHRISTI 859. — Rom. 1. — Psal. 138. — 2. Paral. 19. — 3. Reg. 20.

ANNO CHRISTI 859.

IX.

Tandem si se promiserit adjutorem & cooperatorem Dei pro viribus de cetero & rationabiliter futurum, qualiter ecclesia Dei, quæ in suo regno ac regnis nostrorum principum una est, sicut & unum sacerdotium, secundum qualitatem periculosi temporis in unoquoque ordine restituatur, & sacerdotes Dei debita privilegia, & ecclesiasticum vigorem obtineant, & populus justitiam, & pacem habeat: congregatis vobis, & nostro, imo divino Spiritu, qui est remissio omnium peccatorum, per ecclesiasticam apostolicæ auctoritatis potestatem illi peccata, in nostris parochiis per illum & ab illo commissa, ecclesiastica pietate, & canonico more dimittite, eique indulgentiam postulanti donate: atque illum sacræ communioni, qua ipse se privaverat excommunicatis communicans, restituite.

X.

Et licet multorum annorum, secundum præfixos a sacris canonibus gradus, pœnitentia hæc perpetrata facinora indigerent, tamen confisi de Dei misericordia, apud quem non sic acceptatur mensura temporis ut doloris, nec abstinentia ciborum, sicut mortificatio vitiorum, non præjudicantes patrum sententias, quæ de hujusmodi decreverunt, sed potius eorum sequentes humaniorem definitionem, hæc scribimus: Ait sancta synodus Africana: Pœnitentibus secundum differentiam peccatorum episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora discernantur. Et sanctus Leo apostolicæ sedis pontifex: His, inquit, qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire; apud quem nullas patitur veniæ moras confessio, dicente Dei Spiritu per prophetam: *Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris.* & alibi: *Dic iniquitates tuas prior, ut justificeris:* & item: *Quia apud dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio.* In dispensandis itaque donis non debemus esse difficiles, nec se accusantium gemitus lacrymasque negligere, cum ipsam pœnitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente apostolo: *Ne forte det illis Deus pœnitentiam, ut resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.* Et sanctus Gregorius in euangelii homilia dicit: Veniat foras mortuus, id est, culpam confiteatur peccator: venientem vero foras solvant discipuli, ut pastores ecclesiæ ei pœnam debeant amovere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.

Isa. 44. Psal. 129. 2. Tim. 2.

XI.

His perpensis, fratres carissimi, si ut diximus, jam dictum regem a nobis amabilem ita contemperatum divinæ voluntati & sacræ auctoritati inveneritis, secundum ministerium vobis a Deo traditum cum vestra unanimitate absolvite. Sin alias, vos ullo modo cum eo, quem absolvere non poteritis, ligare nolite: quoniam nec coram Deo, nec in synodo nos inde auctores habebitis, si agere aliter, quod absit, præsumpseritis, vosque & in synodo, & coram Deo pro facto irrito dabitis rationes.

XII.

Et si ipse, quod Deus longe faciat, ea quæ egit, unde illum nunc commonere vos mittimus, reiteraverit, omnia & ante divinos oculos, & ad ecclesiastica judicia, redivivo vulnere curanda vel amputanda noverit revenire. Si quid quoque contra sanctam auctoritatem præsumptum, vel subreptum, sive extortum fuerit, non solum in divinis examinationibus, verum nec in divinis legibus quidpiam prævalebit. Et non sit de cetero immemor idem rex gloriosus quod dicit sanctus Gregorius: Sciendum est, inquiens, quia quisquis illicita nulla commisit, huic jure conceditur ut licitis utatur, sicque pietatis opera faciat, ut tamen si noluerit, ea quæ mundi sunt non relinquat. Quilibet vero tanto a se licita debet abscidere, quanto se meminit & illicita perpetrasse. Neque enim par fructus esse boni operis debet ejus qui minus, & ejus qui amplius deliquit, aut ejus qui in nullis, & ejus qui in quibuslibet facinoribus cecidit: sed tanto quisque majora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto graviora sibi intulit damna per culpam. Unde a vobis nostra, quin potius Dei voce commoneatur, ut sic studeat præteritorum pœnitens, & imminentia atque futura cavens, Deo militare in regno terreno, quatenus mereatur corregnare Christo in regno cælesti.

Hæc quæ sequuntur episcopi peracta legatione renuntiarunt.

De indulgentia sua nobis Hludouvicus rex pridie Nonas Iunias in Vvormatia dixit: Volo vos precari ut si in aliquo vestros animos offendi, ut hoc mihi perdonetis, ut inantea securus vobiscum loqui possimus. Ad hæc Hincmarus, qui primus in ordine ex sinistra parte illius stetit, respondit dicens: Ista causa cito ad effectum pervenire potest, quia quod nos offerimus, hoc vos petitis. & monente Grimoldo, ac Theoderico episcopo, iterum ipse Hincmarus dixit: Nihil contra me fecistis, unde noxium rancorem in mente contra vos teneam: quia si facerem, ad altare ut domino sacrificarem accedere non auderem. Iterum monentibus eisdem Grimoldo, & Theoderico ac Salomone, dicente ipso Theoderico hæc verba: Facite sicut senior noster precatur, parcite illi: respondit ipse Hincmarus hæc eadem verba: Quod in me, id est, in mea persona, offendistis, & peperci & parco. De hoc autem quod in ecclesia mihi commissa, & in populo male est factum, voluntarie vobis dono consilium, & secundum Deum præsto auxilium, ut inde salvi sitis, si vobis placet. Et præfati viri responderunt. Certe bene dicit. & ceteri fratres nostri in hæc verba & senserunt, & prosecuti sunt. Tanta & talis indulgentia illi largita fuit, & non altera, neque amplius. De scripto autem quod confirmatum nobis est traditum, nec ipse a nobis quiddam quæsivit, nec nos illi aliquid diximus: quoniam necdum cum illo ex hujusmodi in ratione eramus. Ipse autem post hæc & alia, dixit nos egisse quod non egimus, ex hoc materiam sumens, quod Guntharius illi familiariter, ut eum instrueret, & ad satisfactionem provocaret, scriptum relegit, ita inquiens: Vos mihi transmisistis vestram epistolam cum capitulis: vos venistis cum causa facta. Nos non sumus hic nisi duo vel tres, qui sine aliis huc exilivimus. In illas causas intrare non possum, antequam cum nostris episcopis, inde tractemus, quia, Deo gratias, nihil sine illorum consilio feci: & postea inde respondeam. Nos autem expectabamus, ut consilium a nobis de sua salute oblatum ipse quæreret: & tunc ei secundum illud scriptum donaremus consilium. Ipse autem de suo

ANNO CHRISTI 859.

ſuo gradu reſpondit, quod in illud ſcriptum non A intraret, antequam cum ſuis epiſcopis conſideraret. Et ſic quidquid in generali cauſa eccleſiæ & populi egit, penes illum remanſit.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Metenſe.*] Capitulorum Caroli Calvi titulo XXIV. Habitum eſt paulo poſt diſceſſum Ludovici regis, qui ſub initium veris, ut eſt in annalibus Pithœanis DCCCLIX. de Gallia rediens Vvormatiæ ſubſtiterat. Itaque Vvormatiæ illum convenere legati a concilio miſſi.

CONCILIUM LINGONENSE

IN ANDEMANTUNNO LINGONUM A Remigio Lugdunenſi, Agilmaro Viennenſi, B Ebbone Gratianopolitano, & aliis epiſcopis, præſente Carolo eorum rege circa Kalendas Iunias celebratum, anno Chriſti DCCCLIX.

Ex *Tullenſi apud Saponarias ſynodo, quæ mox ſequitur, conſtat paucis ante illam diebus habitam apud Lingonas fuiſſe ſynodum alteram ab epiſcopis regni Caroli minoris, fratris Lotharii, conditoſque in ea canones ſeu capitula numero* XVI. *quæ poſtmodum in eadem apud Saponarias ſynodo relecta, illiuſque actis inſerta ſint. Quamquam ergo ſynodi Lingonenſis, ejuſque canonum hic locus erat, ſi ordo ſpectetur, ſatius tamen viſum eſt hos a ſynodo Tullenſi, cujus beneficio ad nos pervenerunt, minime divelli. Quare inter ejus acta proferen-* C *tur. Nunc ſatis ſit monere, de hiſce Lingonenſibus capitulis accipienda illa eſſe, quæ Flodoardus ex Hincmari ad Carolum Calvum regem epiſtola refert libro* XII. *hiſtor. cap.* XVI. Quæ capitula, *inquit*, in conventu epiſcoporum habito in territorio Tullenſi, in villa quæ dicitur Saponarias, ante biduum quam vobis porrecta fuerint, ſunt recitata, proferente & deponente ea ſynodo domno Remigio Lugdunenſium archiepiſcopo: quæ, ſicut dixit, & in epigrammate eorumdem capitulorum continetur, in hoc ipſo anno, in Kalendis nihilo minus ibidem deſcriptis, & in ſuburbio Lingonicæ urbis, ad inſtructionem dominici populi ipſe & comprovinciales epiſcopi edide- D runt.

"** *Hac Sirmondus noſter de ſynodo Lingonenſi, cujus nos locum, diem, menſemque mox adſignabimus.*

"** CONCILIUM IN LINGONENSI

TERRITORIO IN ABBATIA SANCTORUM Tergeminorum Speuſippi, Eleuſippi, & Meleuſippi XIII. Kal. Maii, ind. VII. Caroli Calvi Francorum regis XIX.

Illius ſynodalis celebritatis habetur mentio in diplomate ſeu literis Ionæ epiſcopi Æduenſis ſuper donatione Simponiaci villæ facta canonicis E *ſuæ eccleſiæ, quas in lucem emiſit ex archivis eccleſiæ Auguſtodunenſis R. P. Claudius Perry S. I. pag. 30. probationum hiſtoriæ Cabilonenſis.*

IONAS ſuperna permittente clementia Æduorũ epiſcopus, ſedulo perpendens mortales Deo ſervire diu non poſſe ſine terrenarum rerũ adminiculo, atque paſtoris eſſe officium gregibus ſibi creditis geminam impendere paſtionem, ſpiritualem videlicet & carnalem, quia dum carnalis impenditur, ſpiritualis uberius creſcit, adhibito preſbyterorum diaconorum & ſequentis ordinis ejuſdem eccleſiæ conſenſu ob divini cultus amorem ſuperaddere ſtuduit quæ ratio dictavit atque neceſſaria fore exiſtimavit. Quare licet jam antea quędam res ad canonicorum victum adminiſtrandum a prædeceſſoribus eſſent collatæ, quia tamen pro quantitate ſui & itineris longioris difficultate quotidiani victus ſæpe penuriam paterentur canonici, Simponiacum villam indominicatam cum omni integritate ſua ad quotidianum eorum potum adminiſtrandum conceſſit, beneficium ſuperaddens quod ex eodem fundo Ragopedus habebat, ut idem prædium cum omnibus ad ſe pertinentibus ipſorũ uſibus in omnibus deſerviret, quatenus ad ſupplementũ ſuum ſuffulti in Chriſti militia devotiores exiſtant, nec ſolum pro principibus, ut ſanctus Leodegarius inſtituit, ſed pro rectoribus totius eccleſiæ & univerſo grege jugiter divinam exorent miſericordiam: & quia ſæpiſſime evenire ſolet, ut quæ pie & devote ad divini cultus honorem ordinantur occaſione multifaria cõvelluntur, neceſſarium judicavi privilegium illud auctoritate pontificali firmandum quatenus de ſupradictis vobis occaſione qualibet nihil a ſucceſſoribus auferatur, aut pro eiſdem aliquid terreni ſervitii aut muneris exigatur. Actum in territorio Lingonenſi in abbatia ſanctorum geminorum Speuſippi, Eleuſippi, & Meleuſippi, XIII. Kal. Maii XVIII. Caroli glorioſiſſimi regis, indictione VII.

Teſtes adfuerunt infra ſcripti, quos ſynodalis celebritas convocarat. Remigius " Gratianopolitanus, Godeſcaldus " Cabilonenſis, Grundicus Matiſcenſis, Albamauro Genevenſis, Remigius Dienſis, Ratherus Valentinenſis, Ebrardus chorepiſcopus, Bernardus abbas Melindenſis.

" *Puto deeſſe* verba, Lugdunenſis, Ebbo.
" *al* Godelſadus *ſeu* Godeſaldus

Chartam cõfirmavit Carolus Ludovici Auguſti filius, Caroli item Auguſti nepos, Tuſſiaci XVIII. Kal. Iulii eodem anno quo facta eſt. Confirmavit item Ioannes pontifex procurante Hervæo Hermingardis comitiſſæ Cabillonenſis filio epiſcopo Æduenſi.

CONCILIUM TULLENSE I.

APUD SAPONARIAS.

Quod ab epiſcopis duodecim provinciarum, aſſidentibus Carolo Calvo, ejuſque nepotibus [2] Lothario & Carolo regibus, celebratum eſt in ſuburbano Tullenſi, villa Saponarias, menſe Iunio, indictione VII. hoc eſt anno Chriſti DCCCLIX. Nicolai papæ anno II. Caroli Calvi ejuſdem XIX. nepotum fratrum IV.

INDEX OMNIUM EORUM QUÆ

IN HAC SYNODO CONTINENTUR.

Anno Christi 859.

I.

CANONES SEU CAPITULA XIII.

De iis quæ in hac synodo gesta sunt.

TITULI CANONUM.

I. *De concordia inter fratres Ludovicum & Carolum reges reformanda.*
II. *Ut episcopi mutuo se consilio & auxilio adjuvent, & synodos frequentent.*
III. *De stabili unione principum Caroli & Lotharii atque Caroli regum.*
IV. *De Tortoldo diacono, qui episcopalem potestatem in Bajocensium urbe occuparat.*
V. *De Anscario subdiacono, qui Lingonum sedem vivo ejus episcopo pervaserat.*
VI. *De proclamatione Caroli regis adversus Wenilonem archiepiscopum Senonensem, qui ab eo defecerat.*
VII. *De Attone Virdunensium episcopo, qui contra regulas ecclesiasticas provectus dicebatur.*
VIII. *De literis synodi ad episcopos Britonum, qui a metropolitano suo desciverant, & cum excommunicatis communicabant.*
IX. *De literis synodi ad Britones excommunicatos, quibus, nisi se corrigant, anathema intentatum.*
X. *De capitulis quibusdam in synodo relectis, de quibus inter quosdam episcopos erat controversia.*
XI. *De conservando privilegio monasterii sancti Benedicti.*
XII. *De aliis quæ specialius in eadem synodo statuta sunt.*
XIII. *De precibus, quas inter se condixerunt episcopi, qui ad hoc concilium convenerant.*

HÆC VENTILATA, DEFINITA, atque obtenta sunt in synodo XII. *provinciarum, quæ habita est anno incarnationis dominicæ* DCCCLIX. *indictione* VII. *in territorio* [a] *Tullensi, sub principibus Carolo, Lothario, & item Carolo.*

[a] Quarto a Tullo Leucorum milliario.

I.

Ut caritas fraterna & concordia pacis reformetur inter fratres, principes scilicet ac gloriosos reges nostros Hludouvicum & Carolum: qualiter & schisma, quod ortum est nuper in ecclesia, ad unitatem benignitatis valeat redintegrari, & status ecclesiæ pene collapsus restitui, & pax & justitia in populo Christiano valeat procurari, & qui a fidelitate debita defecerant, judicio & justitia per rectam rationem & rationabilem misericordiam possint salvari, & a perverso conamine ad salubriora converti.

II.

Episcopi namque, secundum illorum ministerium, ac sacram auctoritatem, uniti sint, & mutuo consilio atque auxilio reges regnorumque primores, atque populum sibi commissum in domino regant, & corrigant. Et nemo se a solatio mutuo subtrahat, sed synodales conventus secundum jussionem canonicam frequentare procurent: quatenus ordo ecclesiasticus, qui quasi obliteratus jam fuerat, quoniam synodi propter discordiam regum frequentari non poterant, episcopali collatione ad necessarium ac debitum statum reduci prævaleat. Unde etiam consensum apud reges expetitum obtinuerunt.

III.

Reges nihilo minus ac principes nostri, Carolus, & Hlotharius, atque item Carolus, ad Dei voluntatem, atque sanctæ ecclesiæ statum, suamque salutem, & populi salvationem, gratias Deo, uniti, & in eadem salutari unitate firmati sunt.

IV.

Perventum est ante conventum episcoporum, quemdam diaconum, cui Tortoldus nomen est, episcopalem potestatem in urbe Bajocensium occupasse, & pollicitationibus atque minis solicitare multos ac perturbare. Unde definivit sancta synodus, ut Wenilo Senonum archiepiscopus, cujus diaconus fuit, adjunctis secum tribus aliis, memoratum diaconum evocatum audiant, & secundum auctoritatem canonicam de eo definiant. Si autem refugerit eorum cognitionem, annitente principali potestate venire ad audientiam compellatur. Quod si hanc quoque declinaverit, anathemate feriatur.

V.

De quodam etiam subdiacono Anscario, qui vivo & incolumi episcopo civitatis Lingonum sedem pervasit, simili est sententia definitum. Sed interuenientibus legatis ejusdem subdiaconi humanior est prolata sententia: videlicet ut sacramentum confirmet, se nunquam talia hujusmodi præsumptione facturum. Cujus sacramenti tenorem huic capitulo subnectere dignum duximus: Ego Anscarius subdiaconus confiteor coram Deo, & sanctis angelis ejus, reverentiæ sanctæ paternitatis vestræ, contra voluntatem, & contra canonica statuta temere me fecisse in Isaac venerabilem pontificem, usurpando sedem ecclesiæ sanctæ sibi commissæ Lingonicæ, & solicitando clericos & vassallos ejus, omnemque familiam. Atque ideo, pro tantæ præsumptionis excessu, per sacri ministerii vestri vobis largitam a domino potestatem, veniam mihi pœnitenti largiri suppliciter deprecor. Deinceps vero, nec in eumdem antistitem, nec in alium quemlibet, nec in illa, nec in alia ecclesia, hujusmodi præsumptionem facere tentabo: & neque illi, aut alicui suorum clericorum, aut laicorum, in aliqua re impedimentum faciam pro hac causa, in qua me graviter deliquisse confiteor, neque insidias eis ullius inquietudinis parabo, neque per me, neque per meorum aliquem propin-

propinquorum, nec per quemcumque hominem : sed potius adjutor pro viribus & intelligentia ipsi suisque ero, prout sibi placuerit, & qui sibi pro hoc ipso inimici sunt quos ipse voluerit, si potuero, eidem conciliari procurabo. Sic me Deus adjuvet, & istæ sanctæ sanctorum reliquiæ.

Statuit etiam sancta synodus, ut nunquam ad eamdem Lingonensem ecclesiam, sive ad Ianuacensem, quam jampridem pari modo afflixerat, debeat aspirare: & si ita ut præmisimus jussis episcopalibus obedire refugerit, sententiam superius diacono datam incurrat.

VI.

Deinde gloriosus rex domnus Carolus sacræ synodo libellum appellationis, electorumque judicum inter se & Vvenilonem Senonum archiepiscopum, qui ab eo defecerat, & proclamationis diploma porrexit. Vnde secundum sacram auctoritatem, & induciæ ac dierum dilatio est concessa, & certa accusatio per episcopos, & synodicas literas præfato archiepiscopo est intimata, secundum regulas divinitus promulgatas.

VII.

Mota est etiam quæstio de Attone Viridunensium episcopo, quod oblatione regulari, unde petitio ibidem est præsentata, in monasterio sancti Germani Autissiodorensium extiterit, & contra regulas ecclesiasticas inde discedens, minus provise, quam sancta auctoritas doceat, ad ordinem episcopalem pervenerit. Vnde etiam definitum est, dari sibi commeatus veniendi ad aliam synodum, sicut sacra sancit auctoritas.

VIII.

Ad episcopos siquidem Britonum, qui se contra auctoritatem a metropoli sua moliuntur discindere, synodus literas secundum auctoritatem sacram direxit, quatenus ad suam metropolin redeant, eique debito jure se subdant, nec a canonica & episcopali communione se segregent. Excommunicatis etiam, sicut sacræ decernunt regulæ, nequaquam communicent: & Salomonem commoneant, ut promissam fidem glorioso regi Carolo observet, & ipse, & Britones excommunicatis communicantes ipsi se sacra communione non privent.

IX.

Ad memoratos quoque excommunicatos sancta synodus literas dirigit, eisque usque ad proximam futuram synodum corrigendi spatium tribuit, monens ecclesiastica pietate, ut convertantur & vivant: quia nisi se correxerint, in futura synodo generali unanimitate anathemate terribili punientur.

X.

Relecta sunt den que in eadem synodo quædam capitula, super quibus quorumdam fratrum sensus dissentire probantur. Vnde convenit inter episcopos, ut Deo favente pace ac tranquillitate recuperata simul conveniant, & prolatis sanctarum scripturarum atque catholicorum doctorum sententiis, quæ saniora sunt concordi unanimitate sequantur.

XI.

Tandem postulavit humiliter generalis synodus, se ad terram usque prosternens ante Carolum regem, & Rodulfum Biturigum archiepiscopum, obsecrans & adjurans per crucem & Christi sanguinem, ut privilegium monasterii sancti Benedicti, quod annuente præfato rege firmaverant, quodque idem Rodulfus subscripserat, qui præfatam abbatiam irregulariter retinebat, ratum & inconvulsum servare studerent. Quod si abbas negligens, & sacris regulis inconveniens, per directos missos inventus fuerit, ab eadem paternitate removeatur, & alius qui dignus repertus fuerit substituatur, & privilegii regularis auctoritas in eodem monasterio quacumque occasione non destituatur.

XII.

Hæc de præcipuis in eadem sacra synodo fuere statuta. Ceterum specialia de quibusque parochiis, prout visum fuit, secundum ecclesiasticam auctoritatem definita, & episcopis in propriis parochiis ad exequendum sunt commissa.

XIII.

Placuit omnibus, ut creditur instinctu divino, qui ad universale concilium in vicinia Tullensium confluxerunt, quoniam calamitatum tædio laborabant, quo invenirent aliquid ubi consolationis gratia respirarent. Statuerunt itaque, ut pro se invicem omnes dum adviverent preces hujusmodi frequentarent. Scilicet ut singuli pro cunctis per singulas hebdomadas feria IV. missam celebrarent. Post vocationem autem cujuslibet eorum, superstites obtineant, ut pro eo qui decesserit, in sedibus septenæ missæ, totidemque vigiliæ domino persolvantur: a presbyteris autem monasteriorum, sive villarum, tres missæ, totidemque vigiliæ dependantur. Exitus autem uniuscujusque vicissim piis currentibus literis innotescat. Præsentes etiam abbates in tam profutura societate recepti eadem se conditione junxerunt.

II.

LIBELLUS PROCLAMATIONIS domni Caroli regis adversus Vvenilonem archiepiscopum Senonum, electis judicibus Remigio Lugdunensium, Herardo Turonorum, Vveniloni Rothomagensium, & Rodulfo Biturigum archiepiscopis, in sancta synodo XII. provinciarum apud Tullensem parochiam, in suburbano ejusdem urbis, quod dicitur Saponarias, propria ipsius manu porrectus anno incarnationi domini DCCCLIX. indictione VII. XVIII. Kalendas Julias.

I.

QUIA sicut dicit sanctus Gregorius, & ex consuetudine" olitana cognoscitis, in Francorum regno reges ex genere prodeunt, mihi a domno & genitore meo, piæ memoriæ Ludovico Augusto, pars regni inter fratres meos reges divina dispositione est tradita. In qua parte regni vacabat tunc pastore metropolis Senonum, quam juxta consuetudinem prædecessorum meorum Vveniloni tunc clerico meo, in capella mea mihi servienti, qui more liberi clerici se mihi commendaverat, & fidelitatem sacramento promiserat, consensu sacrorum episcoporum ipsius metropolis ad gubernandum commisi, & apud episcopos, quantum ex me fuit, ut eum ibidem archiepiscopum ordinarent obtinui.

" olitana id est olim atque antiquitus recepta, non abolita aut exoleta, ne quis sibi fingat localem aliquam consuetudinem, quod in editione Pithœana anni 1588. occurrat Olitana.

II.

Post hæc de divisione regni inter me, & fratres meos ratio est exorta notissima, unde partem divisionis cum mutuis, nostris scilicet, nostrorumque fidelium sacramentis, sicut etiam primores regni totius invenerant, tenendam & gubernandam suscepi. Quam divisionem inter me & fratres meos de cetero a me substantialiter tenendam, sicut & alii, qui ibi adfuerunt episcopi, Vvenilo mihi fratribusque meis propria manu juravit: pacem etiam & mutuum adjutorium inter me & præfatum fratrem Ludovicum Vvenilo sacramento firmavit.

III.

Sed & post hoc, electione sua, aliorumque episcoporum, ac ceterorum fidelium regni nostri voluntate, consensu, & acclamatione, cum aliis archiepiscopis & episcopis Vvenilo in diœcesi sua, apud Aurelianis civitatem, in basilica sanctæ crucis, me secundum traditionem ecclesiasticam regem consecravit, & in regni regimine chrismate sacro perunxit, & diademate, atque regni sceptro in regni solio sublimavit. A qua consecratione, vel regni sublimitate, supplantari vel projici a nullo debueram, saltem sine audientia & judicio episcoporum, quorum ministerio in regem sum consecratus, & qui throni Dei sunt dicti, in quibus Deus sedet, & per quos sua decernit judicia: quorum paternis correptionibus & castigatoriis judiciis me subdere fui paratus, & in præsenti sum subditus.

IV.

Denique cum seditiones in regno nostro per homines irreverentes cœperunt crebrescere, consensu episcoporum, ac ceterorum fidelium nostrorum, chirographum invicem conscripsimus, qualiter ego erga eos cooperante domino agere vellem, & qualiter mihi consilio & auxilio iidem fideles nostri abinde postmodum solatium ferre debuissent. Cui scripto Vvenilo apud Baiernam villam propria manu subscripsit, sicut in præsenti videre potestis.

V.

Deinde cum contra Paganos ad insulam loci, qui Oscellus dicitur, cum fidelibus nostris & terreno itinere, & navigio sicut scitis perrexi, quidam a nobis deficientes fuga lapsi sunt. Vvenilo autem, se pro infirmitate sua illuc ire non posse dicens, ad sedem suam reversus est. Dum autem in procinctu eo nos infirmi degeremus, frater noster Ludovicus, sicut scitis, cum manu hostili, & seditiosis hominibus, ex regno suo regnum nostrum irrupit. Ad cujus colloquium, sine mea voluntate atque licentia, Vvenilo venit, quem supplantatorem meum esse cognovi, quod nemo episcoporum ex regno nostro alius fecit.

VI.

De cetero, cum contra prædictum fratrem meum, & inimicos meos ac vastatores ecclesiæ, & depopulatores regni qui cum illo erant, cum fidelibus Dei ac nostris perrexi, nec per seipsum, nec per debitum solatium, quod antecessores mei reges, & ego ipse ex ecclesia illi commissa habere solitus eram, aliquid adjutorii præbuit, præsertim cum hoc devote ab illo petierim.

VII.

Cum autem ratio & necessitas mihi accidit, de villa Breona ut a prædicto fratre meo secederem, & ipse frater meus Ludovicus ad hoc rediit in partem regni mei, ut mihi meum nepotem subriperet, & homines meos mihi subtraheret, ac fideles meos vastanter ' imprimeret, Vvenilo cum quo potuit solatio ad prædictum fratrem meum Ludovicum in meam contrarietatem venit. Cum quo erant excommunicati istius regni, & seditiosi, de quorum excommunicatione coepiscoporum suorum literas accepit: & missas publicas fratri meo, cum quo ipsi seditiosi erant, in palatio meo Attiniaco, & parochia & provincia alterius archiepiscopi fidelis nostri, sine sua licentia, ac coepiscoporum consensu, Vvenilo excommunicatis vel excommunicatorum participibus celebravit. Et in eo concilio atque consilio fuit, quo nepos meus Lotharius per mendacia, quantum ex seductoribus suis, subriperetur, & debitum ac sacramento promissum solatium, atque adjutorium ex illo mihi subtraherent.

' opprimeret

VIII.

Prædictis nihilominus fratris mei consiliatiis, & publicis ac secretis tractatibus, Vvenilo cum specialibus familiaribus, & inter priores ejus familiariter cum episcopali judicio, ut diximus, excommunicatis, & judicio regni dijudicatis, interfuit: quatenus partem regni, quam idem frater meus, & Vvenilo mihi juraverant, & in qua Vvenilo me regem sacraverat, sæpe fatus frater meus obtineret, & ego illam perderem.

IX.

Vvenilo in eo consilio & tractatu fuit, ut episcopi, qui mihi fidei promissæ debitores erant, & consilium atque auxilium manu propria confirmatum ferre debuerant, deficerent, & ad fratris mei Ludovici obsequium & subditionem se verterent.

X.

De abbatia sanctæ Columbæ, & rebus vel honoribus regni mei, apud Ludovicum fratrem meum præceptum obtinuit, & literas ad missos, quo eamdem abbatiam revocarent, Echardum & Theodoricum impetravit. Sed in eisdem literis ad præfatos missos, jussionem fratris mei

mei Ludovici Wenilo obtinuit, ut de muro A castelli Meloduni, quod jus regiæ est potestatis, petras haberent licentiam prehendere. Unde constat, quod in plebe istius regni mihi a Deo collati eum studebat colere & satagebat tenere.

XI.

Wenilo in eo consilio & tractatu cum præfatis excommunicatis fuit, ubi consideratum est, quatenus illi homines qui mihi fideles erant, & mihi sacramento fidelitatem promiserant, sive nolentes, sive volentes fratri meo Ludovico jurarent, ut ei adjutorium ferrent, qualiter regnum meum contra me obtinere potuisset. & non solum consilio Wenilo interfuit, sed & ipse hoc idem consilium fratri meo Ludovico contra meam fideli- B tatem, quam mihi promisit sacramento, donavit.

XII.

Wenilo per se, & per familiares suos, supradictos scilicet excommunicatos, apud fratrem meum Ludovicum obtinuit, ut vacans episcopatus, Baiocacensis scilicet civitatis, propinquo suo, clerico meo, nomine Tortoldo, qui mihi se commendavit, & fidelitatem sacramento promisit, donaretur. qui eumdem episcopatum in mea infidelitate, & contra fidelitatem mihi promissam, consensu Ludovici fratris mei accepit.

XIII.

Tandem postquam mihi Deus vires recuperandi mei, per solatium fidelium meorum, contra C fratrem meum donavit, perrexi prope de civitate Wenilonis, qui me contra fratrem meum ad recuperandum regnum meum pergere scivit, & nullum adjutorium vel per se, promisso ac subscripto consilio, vel per militiam, quæ ex ecclesia sibi commissa solet exire, adjutorium aliquod præstitit.

III.

EPISTOLA SYNODALIS AD WENILONEM ARCHIEPISCOPUM.

DILECTO ET VENERABILI Weniloni Senonum metropolitano, Remigius Lugdunensium metropolitanus episcopus, Rodulfus Biturigum metropolitanus episcopus, Guntharius Agrippinensium metropolitanus episcopus, D *Hincmarus Rhemorum metropolitanus episcopus, Arduicus Vesontionum metropolitanus episcopus, Teutgaudus Treverorum metropolitanus episcopus, Wenilo Rotomagensium metropolitanus episcopus, Herardus Turonum metropolitanus episcopus, Immo Noviomagorum episcoporus, Ionas Aeduorum episcopus, Ungerus Trajectensis episcopus, Ebbo Gratianopolitanus episcopus, Fredebertus Basiliensis episcopus, Arnulfus Tullensis episcopus, Rothadus Suessionum episcopus, Ermenfridus Bellovacensis episcopus, Adventius Metensis episcopus, Atto Virdunensis episcopus,* E *Abbo Antisiodorensis episcopus, Aeneas Parisii episcopus, Rataldus " Argentariensis episcopus, Erpuinus Silvanectensium episcopus, Gislebertus Carnotensis episcopus, Guntbertus Ebrocensis episcopus, Ratbertus Valentinensis episcopus, Franco Tungrensis episcopus, Agius Aurelianorum episcopus, Hildegarius Meldensis episcopus, Hincmarus Laudunensis episcopus, Erchanraus Catalaunensis episcopus, Rotbertus Cenomanensis episcopus, Erloinus Constantia episcopus, Abbo Manrogensis episcopus, Hildebrandus Sagensis episcopus, Airardus Lexoviensis episcopus, Waltbertus Abrincatensis episcopus, Godelsadus Cabilonensis episcopus, Isaac Lingonensis episcopus, Erchambertus Baiocacensis episcopus, Hilmerardus Ambianensis episcopus, & multi alii episcopi, qui ad universale concilium in suburbano Tullensi convenerunt, in domino salutem.*

De instauratione pacis totiusque status ecclesiastici redintegratione conferentibus nobis, gloriosus rex domnus noster Carolus XVIII. Kalendas Iulias submisse unanimitatem nostram adiit implorans, ut quæ a vobis vehementer indebite passus esset cognosceremus, & maculam nostri ordinis justo judicio tergeremus. Imputat, quod cum jurejurando fidei a vobis accepto Senonum præsulatum vobis largitus sit, & in divisione regni juramentum cum aliis feceritis pacis & alterni adjutorii inter se & fratrem Hludouvicum perpetuitate sacramento prius a vobis firmata: cumque vestra electione, & aliorum episcoporum, ceterorumque fidelium consensu, in regem a vobis sit divina gratia consecratus, ac chirographo, quod vestræ fidei qualitatem & immobilitatem erga se continet, illius vero in vos firmam benevolentiam, ad omnes sinistras suspiciones utrimque abolendas composito subscripseritis, quod omnes absque recusatione fecerunt dumtaxat fideles. Post repetita toties sacramenta, in procinctu contra Paganos vestro eum vestrorumque destitueritis auxilio, & Hludouvico fratri, impulsu seditiosorum regnum invadenti, soli omnium episcoporum sponte accedentes, ejus injussu fueritis collocuti. Se vero contra eumdem fratrem, & vastatores patriæ proficiscentem, consueta ecclesiæ vestræ privaveritis militia, quam supplex ipse a vobis poposcerat. & post discessum a Breona, ad fratrem, cum quo erant excommunicati, in ejus damnum accesseritis, & in eo concilio fueritis, quo Lotharius rex nepos confictis mendaciis ejus auxilio subtrahebatur: & familiariter interfueritis Hludouvici fratris consiliis publicis & privatis, quibus ei partem regni parabat subripere, pro qua obtinenda uterque vestrum ei juraverat. Ei quoque, in quo tractabatur, ut episcopi a se deficerent, & ad dominationem Hludouvici transirent. Imputat præterea, quod monasterium sanctæ Columbæ a Hludouvico impetraveritis, & de assignatione ejus literas ad missos Echardum & Theodoricum. Saxa quoque muri Melodunensis castelli a Hludouvico poposceritis. unde satis claruerit eum potius principem, quam se illo vos tempore approbasse atque duxisse. Quod id etiam consilium dederitis, ut fideles ejus sacramento constringerentur, quo occupatum regnum Hludouvico contra se tuerentur: & quod vacantem sedem Baiocacensium Tortoldo propinquo vestro a Hludouvico obtinueritis. & postquam se virtus divina annisu fidelium in regnum restituerit, & id adversus fratrem sibi cœperit vindicare, nullum ei per vos, aut militares ecclesiæ vestræ, præstiteritis suffragium. Hæc plenius in libello comprehensa gloriosus rex nobis obtulit, quæ strictim vobis fide integra expressimus, ne ex improviso objecta amplius perturbarent. Elegit autem terminandæ querelæ judices me Remigium, & Wenilonem Rotomagensium, & Herardum Turonum, & Rodulfum Biturigum episcopos, ceteris nostrum judicium suo consensu approbaturis. Proinde, frater carissime, a tempore quo literas has acceperis, post diem XXX. quocumque evocatus fueris, ita cano-

Anno Christi 859.

nice instructus occurre, ut defensionis tempore ac loco accepto, si conscientiæ, quod plurimum optamus, confidis, suffragante veritate probabiliter objecta dissolvas: sin autem in defensione defeceris, sententias a majoribus institutas excipias.

Accusatus episcopus quemadmodum sit evocandus. ex concilio Carthaginensi cap. XIX.

Aurelius episcopus dixit: Quisquis episcoporum accusatur, ad primatem provinciæ ipsius causam deferat accusator: nec a communione suspendatur cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum judicum die statuta literis evocatus minime occurrerit, hoc est infra spatium mensis, ex ea die qua eum literas accepisse constiterit. Quod si aliquis veras necessitatis causas probaverit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causæ suæ dicendæ intra alterum mensem integram habeat facultatem. verum tamdiu post mensem secundum non communicet, donec purgetur. Sin autem nec ad concilium universale anniversarium occurrere voluerit, ut vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se damnationis suæ sententiam dixisse judicetur. Tempore sane quo non communicat, nec in sua ecclesia vel parochia communicet. Accusator autem ejus, si nunquam diebus causæ dicendæ defuerit, a communione non removeatur. Si vero aliquando defuerit subtrahens se, restituto in communionem episcopo, ipse removeatur a communione accusator: ita tamen ut nec ipsi adimatur facultas causæ peragendæ, si se ad diem occurrere voluisse, sed nō potuisse probaverit. Illud vero placuit, ut cum agere cœperit in episcoporū judicio, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguendum non admittatur, nisi proprias causas, non tamen ecclesiasticas, asserere voluerit.

4. q. 6. Illud vero placuit.

Objectio. In tua conspiratione vita mea periclitata est: & nisi mihi Dei pietas subvenisset, etiam viventi fœda regni accidisset amissio. Primo ex concilio Carthaginensi quærendum est in judicio, cujus sint conversationis & fidei is qui accusat, & is qui accusatur. Deinde ostendendum canonice instructam cognitionem. *Ex concilio eodem.* Felix episcopus dixit: Suggero secundum statuta veterum conciliorum, ut si quis episcopus, quod non optamus, reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas non posse plurimos congregare; ne in crimine remaneat, a XII. episcopis, presbyter a VI. episcopis cum proprio suo episcopo audiatur, & diaconus a III. Tum nisi efficax ei occurrat defensio, inferendum judicium. *Ex concilio Calchedonensi cap.* XVIII. Conjurationis vel conspirationis crimen & ab exteris legibus est omnino prohibitum: multo magis hoc in Dei ecclesia ne fiat admonere conveniet. Si qui ergo clerici vel monachi reperti fuerint conjurantes, aut conspirantes, aut insidias ponentes episcopis aut clericis, gradu proprio penitus abjiciantur.

Cap. 12.

11. q. 1. Si qui clerici.

Objectio. Celebrasti missas excommunicatis præter consensum episcoporum, qui eos propter crimina ab ecclesia removerunt. Item, nisi probabilis reddatur defensio, sequitur judicium. *Ex concilio Carthaginensi cap.* IX. Augustinus episcopus dixit: Hoc statuere dignamini, ut si qui forte merito facinorum suorum ab ecclesia pulsi sunt, & sive ab aliquo episcopo, vel presbytero, fuerint in communionem suscepti, etiam ipse cum eis pari crimine teneatur obnoxius, refugiens sui episcopi regulare judicium. Ab universis episcopis dictum est: Omnibus placet.

Objectio. Sacramenta in causis, quæ tibi opponuntur, sæpissime violasti. Nisi protexerit recipienda defensio, sequitur judicium. *Ex decretis papæ Gelasii.* Comperimus etiam horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretione summota, non solum de factis atrocibus necessariam pœnitudinem non habere, sed nec aliqua correctione penitus succedente ad divinum ministerium honoremque conscendere. Nonnullos autem in ipsis ordinibus constitutos, gravibus delinquentes facinoribus non repelli, cum & apostolus clamet, nemini cito manus imponendas, nec communicandum peccatis alienis, & majorum veneranda constitutio pronuntient, hujusmodi, etiam si forte subrepserint, tam qui ante peccaverunt, detectos oportere depelli, quam sacræ professionis oblitos, prævaricatores sancti propositi procul dubio summovendos.

Cap. 2.

DE ACCUSATO ET ACCUSATORE. *Ex concilio Carthaginensi.* Item placuit, ut accusatus vel accusator in eo loco, unde est ille qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes perducere, ubi causa finiatur.

Can. 30.

DE CONTEMPTU JUDICII. *Ex epistola papæ Bonifacii.* Probat vera esse illa quæ adversum se dicta sunt, qui ad ea confutanda adesse minime vult: & nullus dubitat, quod ita judicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absolvatur qui est innocens quærit. Sed astuta cavillatio eorum, qui versutis agendum credunt esse consiliis, nunquam innocentiæ nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus, quisquis se subterfugere judicium dilationibus putat. Veniet tamen aliquando ille, qui talis perhibetur, in medium: nec proderit illi toties latuisse, toties subterfugisse, quem sui actus & commissa, quocumque fugerit, ea quæ objiciuntur illi, si vera sunt, crimina prosequuntur. Ut si adesse voluerit, præsens, si confidit, ad objecta respondeat: si vero adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur. Nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto & toties delegato judicio, purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest, utrum in præsenti examine omnia quæ dicta sunt comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata toties constet absentia. *Concilium Sardicense.* Gaudentius episcopus dixit: Addendum si placet huic sententiæ, quam plenam sanctitate protulisti, ut cum aliquis episcopus depositus fuerit eorum episcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum sibi negotium in urbe Roma, alter episcopus in ejus cathedra post appellationem ejus, qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in judicio episcopi Romani determinata. *Ex concilio Toletano.* Dignum est, ut vita innocens nulla maculetur pernicie accusatoris. Ideo quisquis a quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio detur, quam accusator præsentetur, atque legum & canonum sententia exquiratur. Quod si indigna ad accusandum persona invenitur, ad ejus accusationem non judicetur, nisi ubi pro capite regiæ majestatis causa versatur.

Epist. II. episcop. Galliæ.

Cap. 4.

Concil. Tolet. IV. II.

*** *Auctor annalium Bertinianorum ad an.* 859. Karlus rex per diversa loca conventus episcoporum agit. Sed quarto a Tullo Leucorum milliario in

in villa Saponarias cum Lothario & Karlo nepotibus suis regibus synodo episcoporum adsistens libellum accusationis adversus Guanilonem Agedinci Senonum metropolitanum episcopum porrigit. Quæ tamen actio propter absentiam ejusdem Guanilonis episcopi dilata est. *Tum paulo post.* Guanilo episcopus Senonum absque audientia episcoporum Karlo regi reconciliatur.

IV.

EPISTOLA SYNODI AD EPISCOPOS BRITONUM, QUI A METROPOLITANO SUO desciverant, & cum excommunicatis communicabant.

Ut se atque alios ab his excessibus revocent, & Salomonem de subditis capitibus commoneant.

Synodus universalis collecta ex Gallia & Germania in suburbio Tullensi, villa Saponarias, Remigius Lugdunensium, Wenilo Rothomagensium, Herardus Turonum, Rodulfus Biturigum, Hincmarus Rhemorum, Guntharius Agrippinensium, Arduicus Vesontionis metropolitani episcopi, cum multis aliis episcopis, Fastcario, Wernario, Garurbrio, Felici, in domino salutem.

QUO plura emergunt in populo Dei noxia, & episcopali diligentia recidenda, ad hoc plures & frequentius necesse est convenire pontifices, ne ministerii sacerdotalis nomen frustra comprobentur gestare. Hac intentione confluximus ad memoratum locum, ut fida collocutione, quid nobis in tantis periculis & tribulationibus agendum sit, solicite quæreremus, & sancto Spiritu demonstrante inveniremus. Ad hanc collocutionem vos, præsertim evocatos, non cucurrisse molestius tulimus. Decuerat enim, ut quorum est unum officium, par studium probaretur. Sacris instituti canonibus non ignoramus, metropolitano vestro, carissimo fratri nostro Herardo, competentem reverentiam vos debere, ita ut præter ejus præsentiam, aut consensum, nullus in regione vestra canonice possit ordinari episcopus, nec vos generale aliquid sine ejus consensu posse sancire. De qua reverentia, salubriter a vobis & a gente vestra metropolitano impendenda, tempore Nomenoii ducis, & reverendissimi papæ Leonis, & successoris ejus Benedicti, scripta docuerunt, & refragantibus apostolicæ auctoritati dignam excommunicationis protulerunt sententiam. Movet etiam nos, quod iis, quos vester metropolitanus cum aliis episcopis, propter diversa crimina excommunicavit, indifferenter vos communicare comperit. In canonibus autem divinitus institutis socii excommunicatorum eorumdem sententia feriuntur. Proinde monemus sanctam nobisque amabilem fraternitatem vestram, ut ab his excessibus ulterius temperetis, & vestra instantia, opitulante Dei gratia, gentem vestram ad olim traditæ disciplinæ ac totius ecclesiasticæ religionis observantiam invitetis, & unanimiter & constanter absque dilatione reducatis. Siquidem etiam illis observandum est, ne damnatorum illicita societate certam sententiam damnationis incurrant. Quæ autem a nobis diligentiore tractatu reperta sunt atque decreta, venerabilis coepiscopi Herardi relatione discetis. Verum, si quod non optamus, ab ejusdem metropolitani solicitudine ulterius resilieritis, & nostris ex caritate manantibus exhortationibus vos constiterit reluctari, ministerii necessitate canonicam in vos cogemur proferre sententiam. Bene valete, & orate pro nobis.

Indiculus quibus de rebus Salomonem commonere debeant.

Placuit universali concilio, ut Salomoni, qui Britannorum tenet regionem, suggeratis, ut quæ pro ejus salute mandamus obedienter audiat, si Deum vult habere propitium, & nostræ unanimitatis tenere consortium. Ut permittat totius Britanniæ episcopos debitam reverentiam metropolitano inferre. Ut facultates ecclesiasticas nec ipse Deo auferat, nec aliis auferre permittat. Ut consideret quanto animæ suæ periculo Britannorum dominationem invaserit, cum domno nostro regi Carolo fidelitatem prius juraverit. Ut recordetur gentem Britannorum Francis ab initio fuisse subjectam, & statutum dependisse tributum, ac per hoc non dedignetur ad nuper omissam reverti consuetudinem. Ut proprietates a parentibus relictas, vel quolibet modo rationabiliter acquisitas, justos possessores habere permittat. Nisi enim se ab hac audacia, & impietate retraxerit, & divina pœnitudine deleverit quod deliquit, nostræ auctoritatis affectu nobis admonentibus, cito ei Deus usurpatam auferet potestatem, & debitam inferet ultionem. Ut pro diversis criminibus canonice excommunicatos ne recipiat suadete; ostendentes divino judicio, si id præsumpserit, pari eum vindicta constringi.

V.

EPISTOLA SYNODI AD BRITONES PROPTER VARIA SCELERA EXCOMMUNICATOS.

Ut desistant; ne, si perstiterint, anathemati subjiciantur.

Universalis synodus ex diversis partibus in nomine domini ad vicinum locum Tullensi urbi, qui dicitur Saponarias, congregata, utinam bonis filiis, Rotberto, Odoni, Heriveo, Truando, Ingelboldo, Frotmundo, item Heriveo, Magenardo, Cadoloni, & ceteris in vestra societate conjunctis, salutarem conversionem.

PROPTER dissensiones, & diversas contentiones, quæ in vestris regionibus exortæ sunt, longum tempus est quod voluimus venire in unum, & dolorem nostrum ostendere: quod propter vestram omnium perversitatem talem vindictam ponit Deus super nos, qualis non est audita ante nos, postquam Deus sua gratia potestatem dedit regibus & genti Francorum. Ipse Deus nos in unum ad hoc adduxit, ut vel flagellati diversis tribulationibus recogitemus peccata nostra, ut nos primum convertamur ad ipsum, & alios ad eum nostra prædicatione & exemplo adducamus. Et oramus omnes cum gemitu, & nimio dolore, & qui possumus cum lacrymis, ut respiciat nos ultimos servos suos ad se volentes redire, & dignetur nobis præstare, ut quod aliis prædicamus, ipsi quoque faciamus. quia sic dicit ipse Salvator noster: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.* Hæc est nostra intentio. Vos nolite attendere, quod reprehensibiles sumus: sed quod ministri Dei sumus. In his quæ bene vobis dicimus audite dominum, præcipientem:

Matth. 7.

ANNO CHRISTI 859.

cipientem: *Quæ dicunt facite*. In his quæ male facimus, audite iterum ipsum præcipientem: *Quæ faciunt facere nolite*. Doctrina enim Dei a nobis indignis bene vobis annuntiata, si obedieritis, vobis proderit, quasi ex beato Petro principe apostolorum eam audieritis, & erit vobis salvatio: nobis autem, si non observaverimus quod aliis præcipimus, erit damnatio. In commune desequimus cultum Dei. Quidam ex nobis mandata Dei, & minas ejus, atque promissiones cognoscimus, sed non timemus, neque amamus: quidam neque cognoscere dignamur. & utrique sumus magno periculo, nisi convertamur, antequam moriamur. Mors nostra incerta est unicuique nostrum, & certa est vindicta Dei, & in proximo, nisi conversio & pœnitentia nobis subvenerit. Propterea nos humiliamus, licet omnes tales non simus, ut vos nobiscum ad dominum attrahamus. Fratres, audite & intelligite quid Deus dicat omnibus suis fidelibus: *Vigilate, quia nescitis diem, neque horam*. Quod propterea dicit, ut suspectam semper habeamus mortem, quam effugere non valemus, & ad eam vincendam semper præparemur, quam scimus nulli esse præcognitam, & omnibus adventuram. Peccata nostra quotidiana sunt, unde quotidie dicimus: *Dimitte nobis debita nostra*: sed non debent esse mortifera, id est criminalia, de quibus dicitur per prophetam: *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur*. & per apostolum Paulum: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur*. Fratres & filii, audite nos nunc pie monentes, ne in judicio Dei, quando non erit pœnitentiæ locus, audiatis, quod ipse Deus avertat, juste & veraciter accusantes. Primo cognoscite, quia in discordia estis, & discordia tam grande est malum, quod oblatio, quæ solet alia peccata delere, non recipitur a Deo, donec discordia deponatur, & ad bonam concordiam redeatur. Hoc vobis notum est ex euangelio. Etiam sapientes mundi intellexerunt, & bene docuerunt, quia parvæ res per concordiam crescunt, & maximæ res per discordiam corruunt. Quod verum esse probatur in nobis, qui regnum Francorum, cum in concordia esset, magnum vidimus, & nunc cum est in discordia, jam pene nullum videmus. Carissimi, videte ne de tanto malo vos sitis capita, ne pro eo cogamini debita sustinere tormenta. Deus dicit in euangelio: *Quisquis scandalizat unum ex pusillis, melius erat ei, ut alligata mola mergeretur in profundum maris*. Vos scandalizatis innumerabilem multitudinem. In quanto & in quam incomparabili estis periculo, & judicio Dei, qui alios inquietatis & opprimitis? In præsenti vita non habetis quietem, nec ullam securitatem: in futuro autem habebitis inevitabilem damnationem. Quæritis quæ sit illa damnatio? Ignis est æternus, quo omnes impii punientur. Sic enim dicit Deus se dicturum impiis: *Ite in ignem*. & non stetit ut finiret sententiam, sed addidit, *æternum*. ut quem non terret tanti supplicii atrocitas, mittat eum in pavorem nunquam finienda supplicii perpetuitas. Per Isaiam de impiis Deus dicit: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur*. & per aliam scripturam: *Vindicta carnis impii, ignis & vermis*. Anima impiorum, credite nobis auctoritatem divinam vobis explanantibus, patietur vermem, id est morsum infructuosæ pœnitentiæ; & corpus impiorum ad augmentum tormenti patietur vermis corporalis morsum, & ignem ipsum corpus semper succendentem, & nunquam finientem. Attendite actus vestros. Nulla lege vivitis: nec illa, quam homines ad conservandam præsentem pacem præfixerunt; nec illa, quam ad tenendam præsentem justitiam, & ad promerendam cælestem gloriam divinæ literæ docuerunt. Omnes absque reverentia rapinam facitis; & apostolus Paulus dicit: *Quia rapaces regnum Dei non possidebunt*. & dives purpuratus non propterea ardet in inferno, quod salvator eum referat crudeliter aliena rapuisse, sed misericorditer propria indigenti non tribuisse. Vnde existimate quanta pœna cruciabitur, qui aliena diripit, si inferni igne damnatur, qui petenti propria denegavit. Plurimi vestrum, abjecto timore Dei, templa violant, vasa Dei & in diversis speciebus thesaurum auferunt, & deposita, id est commendata propter Paganorum incursionem ab aliis ecclesiis, in suos usus transferunt, & sacrilegium jam publice sine timore committunt. Possessiones ecclesiæ, id est villas, quæ datæ sunt Deo ab his qui ante vos Christiani fuerunt propter redemptionem animarum, & propter templorum Dei instaurationem, & eorum victum & vestimentum, qui sine cessatione laudes Deo persolvunt, & propter stipendium pauperum, &, si opus esset, redemptionem captivorum, vos Deo aufertis, & quia statim non vindicat, quasi cum securitate possidetis. Domini est terra & plenitudo ejus, & quicumque Deo aliquid obtulit, nihil ei dedit, nisi quod ab eo accepit. Vt tamen sciamus eum nostram devotionem non fastidire, quasi nostrum accipit, quod ipse dedit. Sic enim dignatur promittere se dicturum pietatem impendentibus proximis: *Hospes fui, & suscepistis me: nudus, & operuistis me: esurivi, & dedistis mihi manducare: sitivi, & dedistis mihi bibere*. quasi ea ex suo largiantur, qui hæc manifeste divino munere perceperunt. Tam nefarium scelus, quo præsentibus & futuris nocetis, jam vindicaret quia justus est, nisi esset & patiens. Sed utinam omnes talia agentes ejus patientia ad pœnitentiam adducat, quia in præsenti tempore secundum apostolum Paulum, patientia Dei ad pœnitentiam vos invitat. Sed si in his & similibus facinoribus perduraverimus, quanto nunc est mitior ejus patientia, tanto erit durior postea inflexibilis vindicta. Dei vox est: *Tacui, numquid semper tacebo?* id est, in hac vita quiesco, in altera vindicabo. Vindictam illaturus quidem dicturus est: Audistis me præcepisse: *Non concupisces rem proximi tui*. rem proximi vestri si concupistis, quia non ausi estis, aliquando non abstulistis; meam non solum concupistis, sed ad meum contemptum audacissime vobis vindicastis; & plus timuistis servum, quam me dominum. Ergo meus contemptus, & vestra, quæ radix fuit omnium malorum, cupiditas vos mergit in Tartarum. Non permittat Deus, ut hæc audiatis in futuro, sed potius audiatis in præsenti, nobis dicentibus in auribus vestris, dominum dicentem in cordibus vestris: Convertimini ad me, & salvi eritis. Plurimi vestrum fornicationes & adulteria sine timore divino, & sine humana verecundia faciunt; audiant apostolum dicentem: *Fornicatores & adulteros vindicabit Deus*, id est damnabit. Audiant etiam eumdem dicentem: *Horrendum*, id est timendum, *est incidere in manus Dei viventis*. Homicidia crudelissime exercent, & creaturam dissipant, quæ facta est ad imaginem Dei, ad ejus injuriam qui creavit. Sancti Dei, qui ante

Marginal notes: Matth. 23. Matth. 25. Matth. 6. Ezech. 18. Gal. 5. Matth. 18. Matth. 25. Isa. 66. Eccles. 7. I. Cor. 6. Matth. Rom. 2. Isa. 42 juxta LXX. Exod. 20. Hebr. 13. Hebr.

ante nos ecclesiam rexerunt, eos qui voluntarium homicidium fecerint, pœnitentiam quamdiu viverent facere statuerunt, & ut nunquam acciperent sanctam communionem, nisi in fine pro viatico decreverunt. De uno homicidio hoc ab illis est confirmatum: nobis quid faciendum est, quibus nuntiatur multos a singulis trucidatos? Incendiarii Christianorum villas incendunt, & plurimorum damnis atque mortibus faciunt se dignos incendio sempiterno. episcopos ad matrem ecclesiam revocantes non auditis, ministros eorum affligitis, monachos & sanctimoniales penuria opprimitis: agricolas, quorum labore vivitis, fame torquetis. a Deo, & bonis operibus, his & aliis inauditis sceleribus vos separatis. Sed video cui vos jungitis. Deus dicit: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Si pacifici estis, filii Dei estis, & eritis: si pacifici non estis, manifestum est, quia nec filii Dei estis. Salvator dicit: *Qui est ex Deo, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Si verba Dei aure corporis auditis, & aure mentis percipitis ut opere compleatis, ex Deo estis: ex Deo autem non estis, si ista negligitis. Absit, ut inter eos immoremini, quibus ipse dominus dicit, *Vos ex patre diabolo estis.* Deus sibi obedientibus dabit seipsum, ut intelligatur, & habeatur, & sit gaudium sempiternum in regno cælorum. Diabolus sibi obedientibus hoc præstabit, ut cum eo mergantur in ignem æternum. Carissimi, dum tempus est, fugite seductorem, & sequimini salvatorem. Sitis illius qui vos fecit, non illius qui vos decepit. Dominus dicit: *Quid prodest homini, si lucretur universum mundum, seipsum autem perdat, & detrimentum sui faciat?* Quod propterea dicit, quia nihil prodest homini, sed multum nocet, si acquirat totum mundum, & perdat seipsum. Quod sine offensione Dei habere non possumus, ut Dei amatores habere nolimus. Ista quæ in hoc sæculo videntur, secundum auctoritatem divinæ scripturæ temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. Ne peccemus in superflua dilectione temporalium, ne amittamus beatitudinem æternorum. Unicuique nostrum Deus dicit: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Si imparati fuerimus, ab his quæ licite amamus invite abstrahemur: & quæ suavia nobis sunt, erunt asperrima. Nihil proderit pompa sæculi: non adjuvabunt propinqui, nec ulli carnales amici, & magna peccata, quæ non deleverimus per pœnitentiam, compellent nos sustinere æternam vindictam. Paterna pietate minas Dei, & promissiones vobis proponimus, ut ab omnibus vitiis, quæ pacem præsentem & futuram gloriam tollunt, cum festinatione recedatis, & ad dominum ex toto corde conversi faciatis bona opera, quibus spem salutis habere possitis. Pro criminibus, quæ superius exposita sunt, vos excommunicatos a quibusdam episcopis comperimus. Sed ipsis intercedentibus damus spatium, ut ad nostram piam admonitionem deponatis mortiferam societatem, & peccatorum consuetudinem: ne forte, si in vestra contumacia perstiteritis, cogamur vos anathemate generali contra nostram voluntatem propter ministerii necessitatem ferire.

ANNO CHRISTI 859.

VI.

DECRETA SEU CANONES SYNODI LINGONENSIS

in synodo apud Saponarias relecti.

HÆC DECRETA SYNODICA obtulerunt eidem conventui, & regibus assidentibus, Remigius, Agilmarus, Ebbo, & ceteri coepiscopi eorum, qui ante quindecim dies in 4 Andemantunno Lingonum, 5 cum rege suo Carolo congregati confirmaverunt.

TITULI CANONUM.

Primi sex iidem sunt cum primis concilii Valentini III.

VII. *Ut concilia episcoporum saltem semel quotannis fiant: & in palatiis saltem semel intra biennium generalis episcoporum conventus agatur.*

VIII. *De ordinationibus episcoporum & sacerdotum.*

IX. *Ut episcopi monasteria strenue visitent & disponant.*

X. *De scholis sacræ scripturæ, & humanæ literaturæ instituendis.*

XI. *De ecclesiis instaurandis.*

XII. *Ut unicuique congregationi professionis suæ liceat habere prælatos.*

XIII. *De nonis ac decimis per eos solvendis, qui ecclesiæ possessiones retinent.*

XIV. *Ut hospitalia usibus ad quos sunt instituta restituantur.*

XV. *Ut miseris per idoneos judices justitia reddatur.*

XVI. *De raptoribus, adulteris, & rapacibus coercendis.*

CANONES.

I.

QUIA doctorem gentium in fide & veritate fideliter commonentem, obedienterque audimus, *&c. ut in synodo Valentina, can. 1.* [a]

II.

Deum præscire & præscisse æternaliter, & bona quæ boni erant facturi, & mala quæ mali sunt gesturi, *&c. ut in synodo Valentina, can. 2.* [b]

III.

Sed & de prædestinatione Dei placuit, & fideliter placet, juxta auctoritatem apostolicam quæ dicit, *&c. ut in synodo Valentina, can. 3.* [c]

IV.

Item de redemptione sanguinis Christi, propter nimium errorem, qui de hac causa exortus est, ita ut quidam, *&c.* [d] *usque ad* Multorum exhaurienda peccata. [6] Porro capitula [e] numero XIX. syllogismis ineptissime ac mendacissime a quodam Scoto conclusa, ubi non argumentum fidei, sed potius commentum perfidiæ paret, nulla omnino philosophiæ arte, ut arroganter a quibusdam jactatur, constructum, sed inani fallacia & deceptione imperitissime confusum, a pio auditu fidelium penitus explo-

[a] Hujus tomi VIII. pag. 134. D.

[b] Supra pag. 135. B.

[c] Ib. pag. 135. E.

[d] Ib. pag. 136. D.

[e] Expunxerunt jam cautiores episcopi illi, quæ Valentiæ infecerant, *Capitula quatuor, quæ a concilio fratrum nostrorum* (Carisiaci congregatorum) *minus pro-*

explodimus, *&c. ut in synodo Valentina*, *can. 4.*"

V.

Item firmissime tenendum credimus, quod omnis multitudo fidelium ex aqua & Spiritu sancto regenerata, *&c. ut in synodo Valentina, can. 5.*"

VI.

Item de gratia per quam salvantur credentes, & sine qua rationalis creatura nunquam beate vixit, *&c. ut in synodo Valentina, can. 6.*"

spectu suscepta sunt praeter inutilitatem, vel etiam noxietatem & errorem contrarium veritati.
"Ibid. pag. 137. A.
" Supra pag. 137 B.
" Supra hujus tomi pag. 137 E. usque ad 138. C.

"** *In ms. Palatino bibliotheca Vaticana interseruntur hac verba*: Quid supplicatum sit piis principibus inter alia.

VII.

Poscendum a Christianissimis & piissimis principibus nostris, ut concilia episcoporum, juxta antiquam ecclesiae observantiam, & studium catholicorum principum, tam patrum suorum, quam etiam eorum qui ante illos extiterunt, nullatenus omittantur: sed per singulas quasque provincias saltem semel per annos singulos, cum eorum favore & pia exoratione celebrentur. In eorum quoque palatiis saltem semel intra biennium generalis episcoporum conventus agatur. Et quod secundum voluntatem Dei, juxta auctoritatem scripturarum & sacrorum canonum, ipso Deo adjuvante invenire potuerint, confidenter statuant & annuntient. Quia maxima omnino pernicies in hoc est, dum neque a sacerdotibus Dei populorum culpae examinantur, neque eis congrua remedia adhibentur, nec a quoquam ecclesiasticum judicium formidatur.

VIII.

Ut hi qui ordinandi sunt, secundum ordinem ecclesiasticum, & institutionem sanctorum patrum ordinentur. Videlicet ut episcopi judicio metropolitanorum, ut eorum episcoporum qui circumcirca sunt, provehantur ad ecclesiasticam potestatem: hi videlicet qui plurimo tempore probantur, tam verbo fidei, quam rectae conversationis exemplo. & juxta excerpta Martini, ut non liceat populo electionem facere, qui ad sacerdotium provocantur, sed judicium sit episcoporum, ut ipsi eum qui ordinandus est probent, si in sermone & fide, & in spiritali vita edoctus sit.

Mart. Brac. cap 1.

IX.

Ut congregationes canonicorum & monachorum, ac sanctimonialium, secundum canonicam institutionem a propriis episcopis strenue visitentur, & eorum religio & habitus exquiretur, si vita & moribus sint probi, ac officii & unanimitatis studio soliciti, a levissimis quoque & perniciosissimis actibus cauti. Subsidia etiam illorum pia dominorum providentia exquirantur & disponantur: quatenus clementia vestra in omnibus fulti, pro vestra in Christo prosperitate, regni quoque vestri sublimatione, domini clementiam eos jugiter exorare delectet.

X.

Ut scholae sanctarum scripturarum, & humanae quoque literaturae, unde annis praecedentibus, per religiosorum imperatorum studium magna illuminatio ecclesiae, & eruditionis utilitas processit, deprecandi sunt pii principes nostri, & omnes fratres & coepiscopi nostri instantissime commonendi, ut ubicumque omnipotens Deus idoneos ad docendum, id est fideliter & veraciter intelligentes donare dignetur, constituantur undique scholae publicae. scilicet ut utriusque eruditionis, & divinae scilicet & humanae, in ecclesia Dei fructus valeat accrescere. quia, quod nimis dolendum est, & perniciosum maxime, divinae scripturae verax & fidelis intelligentia jam ita dilabitur, ut vix ejus extrema vestigia reperiantur. Et idcirco ingenti cura & studio remedium procurandum est.

XI.

Ut ecclesiae sarciantur & restaurentur in aedificiis ab his qui earum rebus utuntur, aut ab unoquoque tale ex earum familia praebeatur adjutorium, per quod si fieri potest reaedificentur. Indignum est enim juxta historiam, domino per prophetam reprobante, nos in domibus laqueatis habitare, & domos Dei esse desertas. Super quo praeceptionem nihilo minus Deo acceptam prudentissimi domini nostri videbunt.

Agg.

XII.

Ut unicuique congregationi Deo vacantium in timore & amore ejus, a discretissimis principibus, secundum auctoritatem divinam, suae professionis liceat habere praelatos.

XIII.

Ut de rebus Deo sacratis saltem nonae & decimae ecclesiis, quibus jure debentur, fideliter ab iis a quibus retinentur ministrentur. Quia si de proprio Deo ex voto decimae offeruntur, multo magis divino in lege praecepto, post redhibitionis oblationem, quinta pars insuper ejus ministris jure offertur. Quod praeceptum qui contempserint, maledictionem legis in his sibi acquirunt. Et ut deinceps nihil ab ecclesiis abstrahatur, sed his modernis temporibus distracta Deo reddantur, humiliter in commune supplicamus.

XIV.

Ut hospitalia, peregrinorum videlicet, &

& aliorum pro remedio animarum receptacula, a piis imperatoribus, * patrum scilicet, & vestrorum in timore & amore Dei præparata, ab omni usu & libitu humanæ temeritatis absoluta, in eos usus, quibus sunt constituta, pietatem prædecessorum sequentes, sub patrocinio vestro dignum est vestro tempore, & vestra solicitudine restaurentur. Qui enim agapen pauperum, & sustentationem peregrinorum, & eleemosynam defunctorum defraudant, apud sanctos patres eorum necatores vocantur.

XV.

Vt justitiæ miserorum ad aures pietatis vestræ clamantium, in omni regno ditioni vestræ subjecto, per ministros a clementia vestra ad hoc institutos, qui Deum timeant, & munera odio habeant, strenue exquirantur, & absque personarum acceptione perficiantur, usquequaque expedit dominis nostris, eorumque fidelibus, & regno. quia per prophetam dicit Spiritus sanctus: *Misericordiam & judicium custodi, & spera in Deo tuo semper.* Etenim sine hac custodia frustra speratur in Deo. Qui vero hanc solicitus habuerit, cum psalmista in via immaculata domino psallit & intelligit, quia ei in laude misericordiam & judicium cantat.

XVI.

Vt raptores, & adulteri, vel rapaces, qui, sicut ait apostolus, *regnum Dei non consequentur*, cum quibus etiam, sicut ipse præcepit, nec cibus sumendus est, censura & severitate principum, qui non sine causa gladium portant, insequantur, quoadusque sacerdotum judicio publice ecclesiasticæ subdantur disciplinæ: quia pro talibus & Deum intelligimus in nos esse offensum, & regnum esse divisum atque dispersum.

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concil. Tullense apud Saponarias.*] Collecta sunt, atque ordine digesta, quæcumque ad hoc concilium attinebant. quorum omnium summam continent canones XIII. qui primo loco exponuntur: reliquorum enim omnium in his canonibus, seu capitulis, fit mentio.

2 *Lothario & Carolo.*] Filiis Lotharii imperatoris, quorum hic Provinciam inter Rhodanum & Alpes cum Burgundia obtinebat: ille regionem universam, quæ ab eo postea regnum Lotharii dicta est. Tertius natu maximus Ludovicus imperium sortitus fuerat cum regno Italiæ.

3 *Relecta sunt denique.*] Capitula sex prima synodi Valentinæ, quæ paucis ante diebus in synodo Lingonensi confirmata, in hac etiam synodo apud Saponarias proferente Remigio Lugdunensi relecta sunt. Quatuor item Hincmari capitula, de quibus jam dictum est: nam hæc etiam postera die in hac synodo relecta fuisse, Hincmarus ipse est auctor in præfatione posterioris operis adversus Gothescalcum. Occasionem porro his omnibus dederant dogmata Gothescalci, de quibus inter episcopos, præcipue inter Hincmarum & Remigium Lugdunensem, variæ fuerunt altercationes & sententiæ.

4 *Andemantunno Lingonum.*] Ita dictum, ut Durocottorum Rhemorum, Lutetia Parisiorum. Nam Lingonum caput Andemantunnum opidum in tabula Peutingeri, & in lapidibus antiquis.

5 *Cum rege suo Carolo.*] Lotharii regis fratre, ut paulo ante dictum est. Hinc vero apparet, ad Caroli hujus regnum pertinuisse Lingones.

6 *Porro capitula num.* XIX.] De his quoque dictum est ad can. IV. synodi Valentinæ. Cur vero de his agens synodus Lingonensis aliter quædam expresserit, quam concepta fuerant in Valentina, & cur quatuor capitulorum mentionem penitus omiserit, causas exquirit atque exagitat Hincmarus cap. XXX. operis suprascripti.

NOTA SEVERINI BINII.

Causa & occasio concilii.

a *Concilium.*] Cum Vvenilo Senonensis archiepiscopus a Carolo rege ad Ludovicum defecisset, ad instantiam regis Caroli duodecim provinciarum episcopi ad Tullum convenerunt; atque præter ea quæ supra in actis synodalibus reperiuntur, fidem catholicam confirmantes, Prædestinatianorum hæresin atque errores Gothescalci condemnarunt occasione ista· Remigius Lugdunensis archiepiscopus capitula quædam haud pridem in conventu Lingonensi scripta in synodali patrum consessu legi curavit: quæ cum lecta fuissent, commoti sunt plurimum episcopi, eo quod viderent in illis Prædestinatianorum hæresin innovari. Cumque parati essent publice reclamare, * cohibiti sunt a Remigio; quia nimirum ille utilius esse judicabat, ut quæ catholicæ fidei essent, ipsi proferrent, atque ista ratione assertiones catholicæ fidei adversantes condemnarent. Acta hujus concilii hactenus numquam edita Baronius ex codice Antonii Augustini emisit in lucem: utinam integra edidisset. epistola enim illa synodalis, qua Vvenilonem a Carolo rege accusatum ad synodum vocarunt, non integram edidit: desiderantur etiam apud eumdem canones sexdecim, quorum septem priores ex concilio Valentino desumptos, reliquos vero ab ipsis superadditos esse commemorat. Si quis ex prædicto codice integre descriptos ad nos transmiserit, causam dabit, ut quam potest fieri citissime ad finem tomi 4. subjungantur.

Hæresis Prædestinatianorum damnata.

* Vide Cellotium de his certiora proferentem.

Acta concilii mutila.

1 COMMONITORIUM HERARDI TURONUM ARCHIEPISCOPI ad Vvenilonem Senonum archiepiscopum.

Venerabili Vveniloni Senonum archiepiscopo Herardus gratia divinæ pietatis Turonensis metropolis immerito licet episcopus, salutem in domino, & perpetuam pacem.

CERTUM habeat vestræ sagacitatis dilectio, legationem totius synodi, quæ in vicinia confluxit Tullensium, nosmet ad vestram paternitatem communi decreto suscepisse. Literas etiam ex synodica vocatione vobis perferendas more ecclesiastico ab eadem synodo nos percepisse. Deinceps vero nostram parvitatem gravi scitote gravatam incommodo. Et quoniam præfatæ synodi institutis pro voto parere non posse nunc nostram constat inertiam, fratrem & consacerdotem nostrum, nostræ sedi officii honore attiguum, Rotbertum Cenomannorum episcopum, nostra vice super injuncta nobis legatione fraterno more remandavimus pariter & postulavimus ad vos pergere: qui omnia nobis a sancta synodo reverenter injuncta intrepide juxta divinitus sibi collatam industriam ad vos exequi procurabit. Et hoc ipsum apud memoratam obtinui synodum, ut si quolibet, ut se humana fragilitas habet, languore, sicut & accidit, detinerer, eumdem nostra vice, accepta ab eadem synodo auctoritate omnium & jussione, vobis dirigerem. Rogamus ergo, & ut patrem carissimum, fratremque familiarissimum, monere præsumimus, ut diligenti cautaque solicitudine, cunctis quæ ad vos deferuntur perspectis, vobis ipsi consulere non detrectetis. Sano quoque & sapienti consilio procuretis, ne vobis, & omni nostro ordini, infamiæ notam prætendatis. Et si quid in his quæ vobis objiciuntur, conscientia teste reprehensibile, aut forte damnabile judicatur, prævenire

ANNO CHRISTI 859.

modis omnibus, & opportune detergere studeatis. Et quoniam omnis gradus pontificalis ordinis, totius quam præmisimus synodi, ex impacta vobis hujusmodi calumnia scandalizatur, compatitur, tristatur, & congemiscit: vos, quem causam hujusce læsionis esse comperimus, & quem oportuerat, secundum apostolum, testimonium habere ab his etiam qui foris sunt, hortamur, fideliterque suggerimus, ut aut uni episcopo pro omnibus, aut pluribus pro cunctis, satisfacere pro tempore non gravemini vestris apicibus sacris: simulque quo regiam dignationem vobis acceptabilem, sicut vobis & omni vestro expedit gregi, satisfaciendo, humiliterque ipsius hilaritatis clementiam impetrando acquirere procuretis, obnixe flagitamus, & in caritate sincera compatiendo precamur. Valere vestram paternitatem votis omnibus postulamus, & ut nostram petitionem efficaciter suscipiatis oramus: utque nostram unanimitatem ex vestri causa ad aliquantulam, quin potius ad integram, perducere certetis lætitiam, supplici postulatione monemus, pater beatissime.

1. Tim. 3.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Commonitorium Herardi.*] In codice sancti Petri Rhedonensis, post capitula Herardi, sequebatur hoc ejus commonitorium: quod ad synodum Tullensem, causamque Vvenilonis in ea discussam pertinere manifestum est.

CONCILIABULUM CONSTANTINOPOLITANUM SIVE PHOTIANUM II.

Adversus Ignatium celebratum anno domini DCCCLIX. tempore Nicolai papæ I. & Michaelis III. imperatoris orientalis.

Quo auctore, quave intentione hoc conciliabulum indictum fuerit.

a *Conciliabulum.*] Post relegatum Ignatium videns quamplurimos adhuc pro Ignatio stare, imperatori Michaeli ministerio Bardæ persuasit, ut congregaret concilium sibi adhærentium episcoporum, qui eumdem Ignatium damnarent, atque hac arte episcopos & populum ab Ignatii affectione divellerent. Quod cum imperatori non ingratum fuisset, *Photius*, inquit Nicetas in vita Ignatii, *congregata sua iniquorum caterva in sacro templo gloriosorum apostolorum privationem promulgat adversus Ignatium absentem, nec non illum anathemate damnat: ipse scilicet accusator factus & judex; & quoscumque videbat huic animo suo & iniqua huic actioni adhærentes, & rebus quæ fiebant subscribentes, inter præcipuos amicos & caros comministros habebat: qui vero huic judicio inique habito se objicientes hæc approbare nolebant, hos prætorio & carceribus variis modis puniendos tradebat.* Cumque acta Photii velut injusta plurimi reprehenderent, ipseque a propria conscientia redargueretur, legationem misit ad Nicolaum papam, per summam fraudem allegans, quod Ignatius propter senium & imbecillitatem ecclesiæ præfecturam resignasset, & in quamdam insulam profectus cum omni honore, cultu & obsequio tum ab imperatore, tum etiam ab universa civitate habitus in monasterio viveret. pietatem quamdam singularem simulate præ se ferens petebat, ut ecclesiam corrigeret, illosque a Christiano nomine rescinderet, qui Iconomachorum hæresin tuerentur: sub quo pietatis simulatæ prætextu hoc interim curabat, ut Ignatii depositionem Romanæ ecclesiæ auctoritate firmiorem redderet. Suasu Photii Michael imperator suam adjunxit legationem, literis, donis, ac muneribus (quæ ab Anastasio supra in vita Nicolai papæ describuntur) instructissimam. Impetratum est hoc unicum dumtaxat, ut Rhadoaldus Portuensis, & Zacharias Anagniæ civitatis episcopi ad causam non tam dirimendam, quam pervestigandam Constantinopolim mitterentur. Quid vero illi hac in re effecerint, infra patebit. Vide Baronium anno 859. numero 54. & 860. numero 1.

Photii fraus.

Rhadoaldus & Zacharias legati sedis apostolicæ.

*** Vide ex synodico supra pag 654. C. & quæ postea observabuntur de conciliabulis Photianis.

CONCILIUM AQUISGRANENSE DUPLEX ANNO DCCCLX. IN CAUSA Theutbergæ uxoris Lotharii regis.

ANNO CHRISTI 860.

THEUTBERGÆ *repudium meditante Lothario, cum divortii causa quæreretur, sparsa est fama Theutbergam flagitium olim ab Hucberto fratre passam fuisse: atque hoc illa crimen, vi ac dolo, ut postea patuit, fateri, vestemque sibi ut mutare liceret petere compulsa est, tum alias deinceps, tum hoc anno primum in duplici episcoporum conventu, quorum alter mense Ianuario, alter Februario habitus est Aquisgrani. Vtriusque mentio est apud Hincmarum Rhemensem, de divortio Lotharii & Theutbergæ resp. 1. Prioris quidem, ex libello* VII. *capitum quem refellit:* Convenerunt, *inquit,* principis jussu, anno incarnationis dominicæ DCCCLX. & regni ejus V. indictione VIII. V. Idus Ianuarii, Aquis palatio, Guntharius summus capellanus, & Theutgaudus archiepiscopi, Adventius & Franco episcopi, Hegil & Odelingus abbates, quibus jubendo monuit, ut de prædicta fama apud eam omnem rei veritatem perquirerent, sicuti & fecerunt. Nam ipsa confessa est eis: ipsique reversi nuntiaverunt regi, quod ad uxorem non liceret illi eam habere. *Posterioris vero, ex actis ipsius synodi, quæ circumferebantur hoc initio:* Anno ab incarnatione domini DCCCLX. indictione VIII. mediante Februario mense, decernentibus gloriosis regibus Hludouvico, Carolo, atque Hlothario juniore, in generali conventu optimatum ex regno almi Hlotharii, actum est concilium episcoporum Aquisgrani palatio, Guntharii Agrippinensis, Theutgaudi Trevirensis, Vvenilonis Rothomagensis, Franconis Tungrensis, Hattonis Viridunensis, Hildegarii Meldensis, Halduini Avinensis. *Et post excerpta quædam aliquot capitum de libello confessionis a Theutberga oblato, & aliis, subjicitur synodi sententia his verbis:* His ergo consideratis, & diligenter perspectis, lugendam incesti pollutionem in publicum exhalatam publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandam decrevimus.

*** *Auctor annalium Bertinianorum ad annum* 860. Lotharius reginam suam Teutbergam irrevocabili odio habitam, ut ipsa coram episcopis confiteretur fratrem suum Hucbertum sibi commixtum. Vnde & pœnitentiæ continuo addicta est, atque in monasterium retrusa. *Tum paulo post.* Vxor Lotharii timens odium viri sui, atque insidias, ad fratrem suum Hucbertum in regno Karli aufugit.

EPISTOLA EPISCOPORUM REGNI LOTHARII, QUI SUPERIORI SYNODO adfuerant, ad Nicolaum papam I.

Exponunt quid in ſynodo actum ſit, orantque ne calumniantibus aures præbeat, priuſquam Lotharii legati in urbem veniant.

Domino vere ſanctiſſimo ac beatiſſimo, totiuſque ſanctæ matris eccleſiæ pii regis Chriſti ſanguine acquiſitæ pontifici, & univerſali papæ Nicolao, archiepiſcopi & coepiſcopi in regno domni ac glorioſiſſimi regis Hlotharii conſiſtentes, in Chriſto paſtorum principe, fidelia orationum vota, ſummæque felicitatis & pacis gaudium.

Apostolicis documentis, & pontificalibus decretis multipliciter informa-B mur, ut veſtri ſanctiſſimi apoſtolatus apicem, principis apoſtolorum fide & nomine conſecratum, quoties ſancta eccleſia aliqua novitate pulſatur, humiliter adeamus: ibique veri conſilii ſaluberrima inſtituta ſinceriter hauriamus, ubi mitis magiſter Chriſtus, & ſummum caput noſtrum, fundamentum eccleſiæ poſuit. Et quia omnipotens Deus noſtris jam periculoſis temporibus miſericorditer nobis veſtræ auctoritatis jubar, fauſtiſſimis divinæ ſapientiæ floribus, & ſanctiſſimis virtutum ſtudiis inſignitum prævidit, illum laudamus qui præſtitit, ejuſque clementiam votis imploramus aſſiduis, ut talem C ac tantum patrem nobis incolumem cuſtodiat temporibus diuturnis. Quippe ſi temporum opportunitas arrideret, veſtræ ſanctitati multum deſideraremus noſtram unanimem exhibere præſentiam. ſed hoc ne fiat malefidis Dei fluctuoſa tempeſtas intercipit, ac multiplex rerum varietas impedire non ceſſat. Ille tamen quiduobus mœſtis in via apparuit, amplitudinem veſtræ caritatis illo dilatare dignabitur, ut tandem aliquando de veſtra deſiderabili præſentia conſolemur. Enimvero nec verbis fari, nec juſtæ æſtimationis poterit compendio ponderari, quanta divinæ legis inſtituta, quantave diu optatæ pacis incrementa, a ſuo paulatim recto tramite exorbitantia, reſtaurari poterant, ſi veſtræ dignationis viſitatione frui mereremur. Revera totius humani generis D inimicus, zizaniorum ſator tanto amplius ovile Chriſti lupina rapacitate circuire non ceſſat, quanto citius ſanctorum gloriam appropinquare conſiderat: eoque largius venena ſuæ perfidiæ ſpargere ſatagit, quo abundare iniquitatem, & multorum caritatem refrigeſcere ſerpentino aſtu intelligit. Hinc eſt quod virulenta ac nefaria vitiorum germina, olim divina animadverſione ſubverſa, imo letheo ac flammivomo barathro juſto Dei judicio deputata, quaſi redivivis radicibus, heu! heu! frondeſcunt in frutice. Porro, quod nos non ſine gravi mœrore deſcribimus, funeſta vulnera divinis oraculis, atque apoſtolico antidoto, in cæca gentilitate ſalubriter procurata, jam male fœtentia ad veſtras iterum re-E deunt manus: impleturque illud propheticum: *Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata.* Sed unde modo pauca ſcripſimus, per fratres noſtros Theutgaudum Treverenſis eccleſiæ venerabilem archiepiſcopum, atque Attonem coepiſcopum latius exponere procurabimus. Per illos ergo veſtræ celſitudini pura & viva voce, verbis ac ſcriptis, fideliter ac veraciter ſignificare deſideramus de quibus veſtram ſanctitatem conſulendam noſtra decrevit unanimitas. De cetero prævios noſtræ humilitatis apices veſtris ſacris obtu-A tibus perferendos direximus, quia quorumdam relatione comperimus, quod veritatis æmuli, noſtrique ſenioris domni Hlotharii evidentiſſimi inimici, admodum adverſa velint in cauſa uxoris ſuæ, & hoc argumento falſitatis non modicas ordiri ſatagunt ſimultates: ſuoſque legatos ad veſtram ſanctam dignoſcentiam mittere non verentur, & noſtram nondum definitam ſententiam ſiniſtra interpretatione pervertere conantur. Præſertim cum noſtra unanimitas de uxore noſtri principis (ſi forte uxor dici debeat, quæ ſe germano inceſtu maculaverat,) nihil aliud hactenus determinaverit, niſi quod perſpecto ſuæ confeſſionis libello, publice confitenti remedio pœnitentiæ ſubvenire decrevimus. Inter hæc illa fuga lapſa. Unde humiliter petimus, ut veſtræ paternitatis, veræque caritatis ancoram ſolido figatis in litore, nullaque mendoſi flatus impulſione veritatis & juſtitiæ libra vacillet: * ſed fidiſſimus almifluentis factus, præſcriptos legatos domni ac ſenioris noſtri Hlotharii glorioſi principis, & dilecti filii veſtri, præſtoletur, ut fucata mendacia nullis ſe gaudeant delituiſſe latibulis. Oramus ſanctiſſimam paternitatem veſtram, ſummo pontificatus apice cælitus ſublimatam, ad cuſtodiam gregis Dei feliciter vigere, ac proſperato temporum curſu æternam nanciſci remunerationem, multum venerande ſemperque deſiderande pater. Amen.

ANNO CHRISTI 860.

* *For. leg.* Sed fidiſſimos amnis fluentis fluctus, &c.

CONCILIUM CONFLUENTINUM, QUO INTER QUINQUE REGES GALLIARUM pax & concordia ſancitæ fuerunt,

Anno domini DCCCLX. *tempore Nicolai papæ I.*

Hæc ſunt nomina epiſcoporum qui anno incarnationis dominicæ DCCCLX. Nonis Iunii, in ſecretario baſilicæ ſancti Caſtoris conſideraverunt cum nobilibus laicis firmitatem, quam glorioſiſſimi reges noſtri Ludovicus, Carolus, atque Lotharius inter ſe fecerunt octavo Idus Iunii in eodem monaſterio, & qui hæc capitula ab omnibus obſervanda acceptarunt: Hincmarus, Iuntherius, Alefridus, Salomon, Adventius, Atto, Theudericus, Leutbertus, Gedebardus, Chriſtianus, Vulfadus abbas, Vuitgarius abbas. Hæc nomina laicorum: Conradus, Everardus, Vicarnarius, * Exſtangarius, Arnulphus, Berengarius, Luitharius, Luthardus, Hunfriardus, Adalbertus, Letulphus, Hernodulphus, Adalardus, Luitfridus, Giſlebertus, Huto, Matfridus, Boſo, Rithuenus, Bernoldus, Burchardus, Heſſi, Arnuſtus, Hynodulphus, Ratbotus, item Chuanradus, Sigeri, Harmainus, Vvigricus, Atto, Chriſtianus, Herimannus, Sigardus.

* Archangarius.

Ludovicus & rex Carolus frater ejus, nepoſque eorum Lotharius cum primatibus ſuis in Confluento caſtello convenientes, pacem inter ſe & fidelitatem mutuam, ſinguli juramento confirmaverunt, cujus ſacramenti ſeries hujuſmodi fuit: Amodo & quandiu vixero, iſtum fratrem meum Carolum, & nepotes meos Ludovicum & Lotharium atque Carolum, ad Dei voluntatem & ſanctæ eccleſiæ ſtatum & honorem atque defenſionem, & ad noſtram communem ſalutem & honorem, & ad populi Chriſtiani nobis commiſſi ſalvamentum & pacem, & ad legis & juſtitiæ & rectæ rationis conſervationem (quantum mihi dominus ſcire & poſſe donaverit, & ipſi me obaudierint) vero conſilio, & ſecundum quod mihi

mihi rationabiliter & salubriter possibile fuerit, recipiens, sincero auxilio adjutor ero ad regnum illorum continendum, & nec in vita, nec in membris, neque in regno illorum eos * fors consiliabo in hoc ut ipsi erga me similem promissionem faciant, & conservent.

al. forconsiliabo

Vt omnium præteritorum malorum, & contrarietatum, & supplantationum, atque malarum machinationum, atque molitionum, seu nocumentorum invicem actorum abolitio ita inter nos & apud nos fiat, & a nostris cordibus penitus avellatur * communi malitia & rancore, & nec in memoriam ad retribuendum dumtaxat mali, vel contrarietatis, atque exprobrationis, seu improperii de cetero exinde quidquam veniat.

** for. deest. cum*

Vt tanta inter nos, domino cooperante, veræ caritatis benignitas abhinc inante semper manet de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta, sine dolo & simulatione, ut nemo suo fratri suum regnum, aut suos fideles, & quod ad salutem, sive prosperitatem ac honorem regum pertinet, discupiat, aut forte consiliet, aut per occultos susurrones libenter composita mendacia, seu detractiones acceptet. Vt unusquisque fideliter suum fratrem, ubicumque necessitas illi fuerit, & ipse potuerit, aut per se, aut per filium, aut per fideles suos & consilio & auxilio adjuvet, ut regnum fidele, prosperitatem, atque honorem regium debite valeat obtinere; & veraciter unusquisque erga alterum certatim demonstret, quia in fratris sui adversitate, si sic venerit, fraterno modo contristetur, & in prosperitate illius lætetur; & talem fidem sicut inter nos modo abhinc inante conservaturos confirmatum habemus, sic unusquisque infantibus fratris sui, si obierit, qui superfuerit conservabit.

Et quia per vagos & tyrannica consuetudine irruentes homines pax & tranquillitas regni perturbari solet: volumus, ut si ad quemcumque nostrum talis venerit, ut in his quæ egit, rationem ac justitiam subterfugere non possit: nemo ex nobis illum ad aliud recipiat & retineat, nisi ut ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur. Et si rationem rectam subterfugerit, omnes in commune in cujus regnum venit, illum persequantur, donec ad rationem perducatur, aut de regno deleatur. Similiter de eo agendum est, qui pro aliquo capitulo & publico crimine, a quolibet episcopo corripitur, & excommunicatur, aut de excommunicatione crimen faciens, regnum, & regis regimen mutat, ne debitam pœnitentiam suscipiat, ut susceptam legitime peragat. Interdum etiam incestam propinquam suam, aut sanctimonialem, & raptam, sive adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens secum duxit: hic talis, cum episcopus, ad cujus curam pertinebit, nobis notum fecerit, diligenter perquiratur, ne morandi & latitandi locum in regno alicujus nostrum inveniat, & Dei ac nostros fideles suo morbo inficiat, sed a nobis & ministris reipublicæ constringatur, ut & simul cum diabolica præda, quam secum duxit, ad episcopum suum redeat, & de quocumque crimine publico pœnitentiam ut susceptam legitime peragat, compellatur.

Vt nemo episcoporum hominem peccantem ab ecclesia Christiana alienet, donec illum secundum euangelicum præceptum, ut ad emendationem & pœnitentiam redeat, commonitum habeat. Qui peccans si commonitus inobediens & incorrigibilis permanserit, & ad emendationem redire noluerit, regiam & reipublicæ potestatem per seipsos, & per ministros suos adeant, ut constringatur, & ad emendationem & pœnitentiam peccator redeat. Qui etiam si ita ad correctionem perduci nequiverit, tunc secundum leges ecclesiasticas, medicinali separatione communionis ecclesiasticæ segregetur.

Vt illis hominibus, qui in talibus perturbationibus (sicut in his præteritis annis accidit) in Deum & in sanctam ecclesiam atque in eos peccaverunt, si ex veritate recognoscentes veniam petierint & deinceps nobis veraciter fideles esse voluerint, & in regnis nostris pacifici & quieti, & legibus ac justitiæ obedientes extiterint, rationabilis misericordia impendatur, non solum in indulgentia commissorum, & in concessione proprietatum; verum etiam & in largitione honorum secundum nostram rationabilem possibilitatem.

Vt de rapinis ac deprædationibus, & de conspirationibus, ac seditionibus, & de raptis feminarum, sicut ecclesiasticæ & Christianæ leges, atque progenitorum capitula continent, ita in omnibus & ab omnibus conserventur.

Vt alia etiam capitula eorumdem progenitorum nostrorum de sanctæ ecclesiæ honore & immunitate ac conservatione, & de regis etiam honore, & populi nobis commissi lege & justitia in omnibus & ab omnibus conserventur.

Vt nostri fideles unusquisque in suo ordine & statu veraciter sint de nobis securi, quia nullum abhinc inante contra legem, justitiam, & auctoritatem, ac justam rationem aut damnabimus, aut dehonorabimus, aut opprimemus, & indebitis machinationibus affligemus, sed illorum scilicet veraciter nobis fidelium communi consilio, secundum Dei voluntatem, & commune salvamentum, ad restitutionem sanctæ Dei ecclesiæ, & ad statum regni, & ad honorem regium, atque pacem populi commissi pertinenti assensum præbebimus in hoc, ut non illi solum non sint nobis contradicentes, & resistentes ad ista consequenda, verum etiam sic sint nobis fideles & obedientes, ac veri adjutores atque cooperatores vero consilio atque sincero auxilio ad ista peragenda quæ præmisimus, sicut per rectum in suo ordine ac statu suo principi & seniori esse debent.

Vt sic simul & conjuncti & nos fratres & nepos noster adinvicem & nos cum fidelibus nostris, & fideles nostri nobiscum, & omnes simul cum Deo nos conjungamus, & ut nobis sit propitius, illi pro devoto munere offeramus, & unusquisque omnium nostrum absque sua propria excusatione & justificatione recognoscamus, in quibus aut sigillatim, aut communiter, aut contra illius mandata, & decreta suorum sanctorum fecimus, aut consensimus in ordine ecclesiastico & statu regni, & per singula in medium illa producamus; & nemo nostrum suo aut amico, aut propinquo & confœderato; imo nec sibi ipsi sæculariter parcat, ut spiritualiter & salubriter parcere possit: quoniam sicut præmisimus in præcedenti capitulo, vero consilio & sincero auxilio illa in commune certatim emendari totis viribus procuremus, quantocius rationabiliter poterimus.

Et si aliquis de subditis in quocumque ordine & statu de hac convenientia exierit, aut se retraxerit, & huic communi decreto contradixerit: seniores cum veraciter fidelibus suis hanc secundum

dum Dei voluntatē & legem & justam rationem, velit, nolit ille qui divino consilio & decreto, & huic convenientiæ resistens & contradicens fuerit, exequantur. Et si aliquis de senioribus de hac convenientia exierit, aut se retraxerit, & huic communi decreto, quod absit, contradixerit: complurium seniorum nostrorum consilio, & episcoporum judicio, ac communi consensu, qualiter de eo qui debite admonitus, incorrigibilis perseveravit, agendum sit, favente domino, decernatur, & ut obnixius suprascripta capitula a nobis, auxiliante domino, inviolabiliter observentur, & nos illa observaturos, ut certius credatur, manibus propriis subterfirmavimus.

Annuntiationes domni Ludovici regis apud Confluentem, lingua Theotisca.

Vos scitis quid in isto regno evenit. Et ideo huc convenimus, ut de Dei voluntate, & sanctæ ejus ecclesiæ statu, & de nostra, ac vestra communi salute & honore, & de pace populi Christiani cum Dei adjutorio; & fidelium nostrorum consilio tractaremus. Et misimus hoc super episcopos & ceteros fideles nostros, ut illi hoc invenirent, qualiter nos ad hæc quæ diximus, exequenda adunaremus. Et volumus, ut sciatis; quia sicut illi invenerunt, & scripto nobis nuntiaverunt, adinvicem adunati sumus sicut fratres * per rectum esse debent, & vos simul cum isto nepote nostro, & ille nobiscum, & etiam suos fratres & nepotes nostros in hac adunationis firmitate nobiscum recepimus, ita tamen ut si ipsi hanc firmitatem erga nos fecerint & observaverint.

Et sciatis quia non volumus, ut ullus inter nos abhinc inante alia verba portet nisi talia quæ Deo sint placita, & ad nostram communem salutem, & ad nostrum honorem pertineant; ut sic simus sicut fratres invicem, & patrui cum nepotibus & nepotes cum patruis esse debent. Et si aliquis fuerit, qui hoc facere tentaverit, perducatur in medium ad rationem, & taliter inde castigetur, ut nemo alius similiter agere tentet.

Volumus ut ecclesiæ & casæ Dei, & episcopi & Dei homines, clerici, & monachi, & nonnæ talem mandeburdem & honorem habeant, sicut tempore nostrorum antecessorum habuerunt.

Et volumus ut vos & ceteri homines fideles nostri talem legem & rectitudinem & tale salvamentum in regnis nostris habeatis, sicut antecessores vestri tempore antecessorum nostrorum habuerunt, & justitia & lex omnibus conservetur, & pauperes homines talem defensionem habeant, sicut tempore antecessorum nostrorum lex & consuetudo fuit, & sicut fideles nostri communiter consenserunt, & scripto nobis demonstraverunt, & nos cum illorum consilio consentimus, & cōmuniter volumus. Et si aliquis hoc perturbare voluerit, a nullo nostrum recipiatur, nisi ad rectam rationem aut rationabilem indulgentiæ concessionem deducatur. Sed de istis rapinis & deprædationibus quas jam quasi pro lege multi per consuetudinem tenent, ab hoc die & deinceps de Dei banno & nostro bannimus, ut nemo hoc amplius præsumat, sed unusquisque intra patriam cum pace & sine oppressione pauperum & circummanentium consistat, & in hostem, & ad placitum, seu ad curtem veniens de suo * sicuvarintæs, " & de domo sua moveat, ut cum pace venire & nobiscum stare, & ad domum suam redire possit. Et qui hoc transgressus fuerit, sicut tempore antecessorum nostrorum fuit, & in illorum capitulis continetur, volumus ut hoc in illis transgressionibus emendetur.

Similiter & de conspirationibus & de raptis feminarum tam viduarum, quam puellarum atque nonnarum, bannimus ex Dei & nostro verbo, ut nullus hoc in nostris * regulis agere præsumat; & si quis hoc præsumpserit, secundum legem, & sicut in capitularibus progenitorum nostrorum continetur, sic hoc emendare cogatur. Hæc eadem Carolus Romana lingua pronuntiavit, & maxima parte lingua Theotisca recapitulavit.

Post hæc domnus Ludovicus ad domnum Carolum fratrem suum lingua Romana dixit: Hoc si vobis placet, vestrum verbum habere volo de illis hominibus, qui ad meam fidem venerunt.

Et domnus Carolus excelsiore voce lingua Romana dixit: Illis hominibus, qui contra me fecerunt, & sicut scitis, ad meum fratrem venerunt, propter Deum, & propter illius amorem, & pro illius gratia totum perdono quod contra me nimis fecerunt, alodes de hereditate & de * conquisima, " & quod de donatione nostri senioris habuerunt; excepto illo quod de mea donatione venit, illis concedo, si mihi firmitatem fecerint, quod in regno meo pacifici sint, & sic vivant sicut Christiani in Christiano regno vivere debent. In hoc si frater meus meis fidelibus, qui contra illum nihilo minus fecerunt, & me quando opus fuit adjuverint, similiter illorum alodes quos in regno illius habent, concesserit: sed & de illis alodibus quos de mea donatione habuerunt, & etiam de honoribus sicut cum illo melius considerabo, illis qui ad me retornabunt, voluntarie faciam.

Et domnus Lotharius lingua Theotisca in supra annuntiatis capitulis se consentire dixit, & se observaturum illa promisit. Et tunc domnus Carolus iterum lingua Romana de pace commonuit, ut cum Dei gratia sani & salvi irent, & ut eos sanos revideret oravit, & annuntiationi finem imposuit. "

" ** *Auctor annalium Bertinianorum ad an.* 860. Ludovicus, Karlus & Lotharius reges Kal. Iunias apud Castrum quod Confluentes vocatur, conveniunt, ibique de pace inter se diu tractantes tandem concordiam atque amicitiam ipsi per se juramento firmant.

CONCILIUM TULLENSE II. APUD TUSIACUM.

AB EPISCOPIS QUATUORDECIM provinciarum in Tullensis territorii[1] villa Tusiaco, Caroli Calvi & Lotharii regum auctoritate celebratum, sub die XI. Kalendas Novembres, indictione IX. id est, anno Christi DCCCLX. Nicolai papæ anno III. Caroli ejusdem regis XXI.

TITULI CANONUM.

PRÆFATIO.

Cum in nomine Dei omnipotentis nos episcopi[2] ex provinciis "XII. Vesontionensi scilicet, Lugdunensi, Trevirensi, Rhemensi, Viennensi,

---

Marginalia: ANNO CHRISTI 860. — * *al.* regnis — " conquisitu *ex Sirm. editione.* — " Plura addidit Sirm. cap. 27. — [1] Valle, *habet ms. c. S. Germani Autissiodorensis.* — "XIV. alibi numerantur in epistolis, &c. — [left margin, cut off:] c Vvar... is : ut ...lit Sirm. ...26. Ca... ...larium ...oli Cal... ...uod con...

ANNO CHRISTI 860.

nensi, Senonica, Agrippinensi, Biturigensi, Turonensi, Burdigalensi, Narbonensi, Rothomagensi, & si qui alii ex aliis provinciis, convenissemus in territorio Tullensi, in villa Tusiaco, anno incarnationis domini nostri Iesu Christi DCCCLX. indictione IX. cœpimus auxilio Dei nostri tractare de statu temporis nostri, & de periculo pereuntis populi sub manu nostra constituti: & quomodo peccatis nostris agentibus omnes leges, tam divinæ, quam humanæ contemptæ sint, omnisque ordo religionis confusus, solumque maledictum, & mendacium, & adulterium, & homicidium inundaverint, & sanguis sanguinem tetigerit, & propterea vorata sit terra, & infirmatus sit omnis qui habitat in ea. Cum igitur de his & similibus tractaremus, juxta manum Dei nostri propitiam nobiscum, ut secundum regulam patrum nostrorum staremus in viis Dei nostri, decrevimus singulis malis emergentibus, zelo canonicæ pietatis, censura districtionis obviare, ac sacrilegos, & flagitiosos, atque facinorosos, de domo Dei nostri flagello disciplinæ cædendo eliminare. Et quia inveteratum vulnus malitiæ plaga desperationis fecit, ferrum sectionis adhibere, ne quod sanum remanserat putredine tabefieret.

CANONES.

I.

In primis igitur propter pertinaciam multorum, qui cum sint sacrilegi, templum Dei in semetipsis corrumpentes, sacras res, ex oblatione & voto fidelium sacris locis contraditas, invadere non timent, statuimus secundum regulam antiquam patrum nostrorum, ut si quis oblationes fructuum, & rerum omnium, quæ ministris ecclesiæ conferuntur, aut collatæ sunt, extra ecclesiam accipere vel dare voluerit præter conscientiam episcopi, vel ejus qui constitutus est ab eo ad dispensanda officio ecclesiastico disposita, tam is qui dat, quamque is qui accipit, anathema sit, judicio omnipotentis Dei, nisi resipuerit, perpetuo damnatus, & dum vivit, ita a cœtu & societate fidelium remotus, a corpore & sanguine domini separatus, ut nec in fine communionem accipiat, neque corpus ipsius more fidelium, cum oblationibus & psalmis atque hymnis ad sepulturam deducatur. Si clericus tanta cupiditate sacrilegii corruptus, aut laicus quicumque hac iniquitate deceptus fuerit, & cognoscens damnationem suam, pœnitentiæ remediis secundum ordinem & dispensationem sui episcopi se submiserit, volumus ut pervasa & præsumpta secundum qualitatem personæ, aut in triplum, aut in quadruplum, ecclesiæ, cui damnum illatum est, primum restituat: inde pro sacrilegio ab episcopo suo consilium salutis, & pœnitentiæ modum suscipiat.

II.

De velatis & sacratis Deo, tam viduis quam virginibus, si clam adulteraverint, vel si publice nupserint, sive de viduis incontinentibus, quæ luxuriando turpissime in domibus suis vivunt; ita ut etiam quædam filias suas lascivis juvenibus in concubinas substituerint, licet a patribus nostris, quorum loca & vices tenemus, sufficienter qua districtione feriantur definitum sit, volumus ut usque ad finem vitæ in ergastulis retrusæ pœnitentiam agant: viri autem, qui vim eis intulerint, & ipsi censura ecclesiastica ad pœnitentiam constringantur. habeantque principes & judices hanc in populo Dei diligentiam, ut ubicumque tales in potestate eorum ab episcopis requisiti fuerint, absque mora eos exhibeant: ne forte, si dissimulaverint, aut mandatum episcopi contempserint, ab ecclesia Dei projecti nec sepulturam cum fidelibus accipiant.

III.

De his quoque, qui jurant & perjurant in nomine Dei omnipotentis mendaciter, quod genus mali nimis prævaluisse dolemus, & de falsis testibus, quorum execrabilis malitia usquequaque prævaluit, quod a sanctis patribus nostris ex eis definitum est servetur, atque duræ & districtæ pœnitentiæ subdantur, quamdiu in crimine manent, foras ab ecclesia projecti, neque nomen eorum inter fideles recitatum habeatur.

IV.

De his etiam qui rapinas exercent, incendia, stupra inaudita committunt, cædes & homicidia perpetrant, res ecclesiarum subtrahunt atque diripiunt, quantum ad judicium nostrum attinet, volumus ut sive auctores tanti criminis, sive fautores eorum qui cum eis collecti participant, a sacro missarum officio, a foribus ecclesiarum, ab omni societate Christiana, usquedum pœnitentiæ se humiliter submittant, removeantur. Invicem sibi episcopi pro his scripta transmittant, quatinus omnes sciant cum talibus damnatis nullam communionem habere: parique sententia teneatur obnoxius, qui post interdictum cum eis communicaverit.

V.

Quia peccatis nostris agentibus plurima loca Deo sacrata incensa & vastata sunt a perfidis Christianis, & a crudeli etiam gente Northmannorum, sub hac occasione multi lascivi clerici & monachi relicto religionis habitu retro abierunt, & absque ulla canonica licentia & reverentia vagabundi feruntur, ab ovili gregis Dei errantes. Ideoque patrum auctoritate volumus, ut talibus omnibus necessitas imponatur, quatinus ad ordinationem & dispositionem episcoporum & abbatum suorum

rum revertantur, & sub disciplina eorum A maneant.

" * * *Post hæc ultima verba in ms. codice S. Germani Autissiodorensis adscripta sunt quæ sequuntur.*

Hæc, fratres carissimi & consacerdotes nostri, quæ unanimi vobis intentione secundum sententiam XL. episcoporum promulgata, tenenda omnino & conservanda sunt, videlicet ut omnes raptores sanctimonialium virginumque atque viduarum, cujuscumque etiam rei prædones, incestos, perjuros, oppressoresque pauperum, invasores per vim ecclesiasticarum rerum, usurarum exactores, hoc videlicet qui judicantes, magis pauperes compellunt reddere quam acceptum fuerat in prima donatione, nec non B subtractores decimarum......*desunt reliqua.*

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Ego Arduicus Vesontionensis episcopus, has constitutiones zelo pietatis perfectas relegi, consensi, & subscripsi.
Ego Wenilo Senonicæ urbis episcopus consensi, &c.
Hincmarus sacræ Rhemorum ecclesiæ episc. consensi, &c.
Ado humilis Viennensis episcopus consensi & subscripsi.
Theutgaudus Trevirorum episcopus consensi, &c.
Guntharius Agrippinensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Rodulfus sacræ Biturigensis ecclesiæ episc. subscripsi.
Herardus Turonum episcopus consensi & subscripsi.
Frotarius Burdigalensium episcopus subscripsi.
Fredoldus Narbonensium episcopus subscripsi.
Remigius Lugdunensis episcopus subscripsi.
Wenilo Rothomagensis episcopus subscripsi.
Hildegarius Meldensis episcopus subscripsi.
Adventius Mediomatricorum episcopus subscripsi.
Æneas Parisiorum episcopus subscripsi.
Atto Virodunensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Erpuinus Silvanectensium episcopus subscripsi.
Hincmarus Laudunensium episcopus subscripsi.
Christianus Autissiodorensium episcopus subscripsi.
Eurus Carcasonensium episcopus subscripsi.
Audesindus " Roscellensium episcopus subscripsi.
Godelsadus Cabilonensium episcopus subscripsi.
Gundebertus Ebrocensium episcopus subscripsi.
Isaac Lingonensium episcopus subscripsi.
Ionas Æduorum episcopus subscripsi.
Breindincus Matisconensium episcopus subscripsi.
Adahulfus Barcinonensium episcopus subscripsi.
Agius Aurelianorum episcopus subscripsi.
Erchanraus Catalaunensium episcopus subscripsi.
Huntfridus Morinensium episcopus subscripsi.
" Rainelmus Noviomagensium episcopus subscripsi.
Erchambertus Baiocacensium episcopus subscripsi.
Hilduinus Avennicorum episcopus subscripsi.
Wisadus Orgellitanus episcopus subscripsi.
Stodilo Lemovicensium episcopus subscripsi.
Stabilis Arvernensium episcopus subscripsi.
Arduinus Vellaunensium episcopus subscripsi.
Engenoldus Pictaviensium episcopus subscripsi.
Dagbertus Agathensium episcopus subscripsi.
Launus Æcolenensium episcopus subscripsi.
Arnulfus Tullensis episcopus subscripsi.
Rataldus Stratburgensis episcopus subscripsi.
Franco Tungrensis episcopus subscripsi.
Teutramnus Darantasiæ metropolitanæ episcopus, &c.
Immo Noviomagorum episcopus subscripsi.
Ebbo Gratianopolitanus episcopus subscripsi.
Ungerius Trajectensis episcopus subscripsi.
Fredebertus Basileensis episcopus subscripsi.
Rothadus Suessonicus episcopus subscripsi.
Irminfridus Bellovacus episcopus subscripsi.
Abbo Autissiodorensis episcopus subscripsi.
Gislebertus Carnotensis episcopus subscripsi.
Ratbertus Valentinensis episcopus subscripsi.
Dodo Andegavensium episcopus subscripsi.
Hilmeradus Ambianensium episcopus subscripsi.
Waltbertus Abrincatensium episcopus subscripsi.
Abbo Maurianensium episcopus subscripsi.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Subscriptiones illæ admonent veteris cujusdam diplomatis, quod jam a tredecim annis memini me publicasse tomo II. Miscellaneorum curiosorum cap. VIII. §. 4. pag. 464. Illud vero depromptum fuit ex archio celeberrimæ toto orbe S. Martini Turonensis ecclesiæ in hæc verba.

" * * Sancta generalis synodus episcoporum XIV. provinciarum: Lugdunensium scilicet, Rothomagensium, Turonensium, Senonensium, Viennensium, Arelatensium, Vesontionensium, Moguntinorum, Agrippinensium, Trevirensiũ, Rhemorum, Biturigensium, Burdegalensium, Narbonensiũ, qui secundum instituta ecclesiastica favore sedis apostolicæ, ac nutu dominorum nostrorum Caroli Calvi & Clotarii regum gloriosorum anno domin. incarnat. DCCCLX. indict. IX. VII. Idus Novembris convenimus in villam Tussiacum Tullensis parochiæ, omnibus ordinibus, potestatibus, personis, ac dignitatibus universis, gratia vobis & pax a Deo patre, & D.N.I.C. vero filio ejus, & a SS. Trinitate individuæ deitatis, &c. Cum apud nos ecclesiæ utilitatis atque necessitatis negotia more ecclesiastico ventilarentur atque definirentur obtulit nobis venerabilis abba Hilduinus privilegia monasterii sancti Martini, quorum tenorem cum primis beatorum episcoporum ac prædecessorum nostrorũ subscriptionibus roborata, inter quæ ostendit nobis testamentum S. Aredii de rebus a se sancto Martino datis, quod ipse manu sua conscripsit, & sub maximis attestationibus confirmavit. Testamenta etiam de Bladonio & de Burgogio, & de Lirado, necnon & præcepta regum atque imperatorum, qui tempore obitus B. Martini ipsum cœnobium honorabiliter coluerunt, & rebus atque donis admodum ditarunt, sacræ synodo præsentavit. Prosecutus est etiam idem venerabilis abba Hilduinus, quoniam infestatione Normannorum, qui ante hos annos monasterium illud incenderunt, quædam tantorum privilegia episcoporum, præcepta regum ex eodem loco sunt perdita, sed plura paucis pereuntibus ministrorum sunt sollicitudine custodita: sed & in commotione regni, quæ mota est nuper seditiosorum hominum factione, quædam loca & villas minus necessario Deum timentes sibi in suam perniciem usurparunt, inter quos & Emenus monasterium S. Aredii, quos etiam tertio & regia potestas & episcopalis auctoritas interdixit, sed diabolica obduratione a suo perverso conatu resipiscere noluit. Suavis quoque & durus conamine & actione in damnationem suam sibi usurpare præsumpsit. Quapropter tantorum episcoporum ac prædecessorum nostrorum, qui cum C domino in cælis regnant, & in terris miraculis coruscant, confirmationis privilegia confirmantes, & obtestantes, ut honoris privilegium, quod cœnobium venerandi semperq; colendi B. Martini pontificis gloriosi tunc temporis habuit, quando domnus Karolus divæ memoriæ imperator ab isto sæculo emigravit, ab orbe conservetur. Res quoque & mancipia, tam in Alemannia quam in Francia, vel in Italia sive Aquitania, seu in Provincia, vel ubi legitimo jure possedit, vel quæ de cetero collata a quoque extiterint, nemo contra statuta canonum sibi usurpare præsumat, sive pessumdet, & præsumptores qui eas nunc indebite retinent, postquam hæc ex divino mandato præceptionis & confirmationis nostra auctoritas ad eorum notitiam venerit, nullatenus contra statuta divina vota fidelium infideli usurpatione sibi evindicent, sed dispositione rectoris monasterii B. Martini, quæ sua sunt licenter & libere ordinari permittant. At si contra hæc statuta forte quisquam præsumpserit; secundum canonicas & apostolicas regulas, ac privilegia beatorum episcoporum, qui nos in domino præcesserunt, & D juxta sancti Aredii testamentum a communione redemptionis nostræ, & omnium fidelium societate, judicio sancti Spiritus alienus efficiatur, donec resipiscat, & quæ monasterio S. Martini sunt tradita cum satisfactione restituat.

Herardus Turonensis metropolitanus episcopus.
Rodulfus Bituricensis archiepiscopus.
Guntharius Agrippinensis ecclesiæ episcopus.
Atto indignus episcopus firmavit.
Launus Æqualesinæ sedis episcopus.
Arduinus Willavæ ecclesiæ episcopus.
Stabilis Taravanensis sedis episcopus.
Raginelmus Tornacensis ecclesiæ episcopus.
Humfredus Morinorum ecclesiæ episcopus.
Ionas Eduorum episcopus.
Christianus Autissiodorensis episcopus.
Hincmarus S. Remensis ecclesiæ episcopus.
Wanilo Dei munere Senonensis episcopus.
E Frotarius Burdegalensis episcopus.
Hado munere divino Viennensis episcopus.
Arius indignus episcopus signavit.
Ercambertus indignus episcopus.
Ercanraus Catalacensis episcopus.
Isaac S. Lingonensis ecclesiæ episcopus.
Baraldinus Matisconsium ecclesiæ episcopus.
Godesalcus Cabilonensium ecclesiæ humilis episcopus.
Adulfus Barcilonensis episcopus.
Hildegarius Meldensis ecclesiæ episcopus.
Gumbertus Ebroicenus ecclesiæ episcopus.
Wisaus S. Mariæ H. episcopus.
Inganardus Pictavensis episcopus.
Æneas Parisii indignus episcopus.
Audesindus Helenensis episcopus.
Ego Alduinus indignus episcopus Arelatensis.
Ego Fridolus indignus episcopus.
Stadilo episcopus.

ANNO CHRISTI 860.

EPISTOLA SYNODALIS CONCILII A EIVSDEM AD RERVM ECCLESIASTICARVM pervasores, & ad pauperum prædatores.

Vnde, & quando, ac qualiter acciderit, ut res ecclesiasticæ domino sint consecratæ, & quantum sit periculum pauperes deprædari.

Anno incarnationis dominicæ DCCCLX. *indictione* IX. XI. *Kalendas Novembres, sancta synodus congregata in villa Tusiaco Tullensis parœciæ, episcoporum* XIV. *provinciarum, Lugdunensium videlicet, Rothomagensium, Turonensium, Senonum, Vsennensium, Arelatensium, Vesontionum, Mogontinensium, Agrippinensium, Trevirorum, Rhemorum, Biturigensium, Burdigalensium, Narbonensium, omnibus Dei fidelibus, & sanctæ ecclesiæ filiis, ad quos hæc divinæ constitutionis notitia poterit pervenire, pacem & salutem optat in domino.*

DEVS omnipotens, summus & verus, unus ac solus, Pater scilicet, & Filius, qui est consubstantiale Verbum ejus, & utriusque Spiritus sanctus, utrique coæternus, ac coæqualis, Trinitas inconfusa atque inseparabilis, qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, quem nemo hominum vidit, nec videre potest, nec locorum vel finito vel infinito spatio continetur, nec temporum vel finito vel infinito volumine variatur; neque enim est in ejus substantia, qua Deus est, quod brevius sit in parte, quam toto; qui sine initio est, & permanet sine fine, incommutabili æternitate vivens; creavit omnia simul, ex quibus currerent tempora, & implerentur loca, temporalibusque & localibus rerum motibus sæcula volverentur. In quibus rebus quædam spiritalia, quædam corporalia, visibilia siquidem & invisibilia condidit: formans materiem, quam nec alius, nec nullus, sed omnino ipse informem ac formabilem instituit, ut formationem suam non tempore, sed origine præveniret: testante scriptura: *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul.* & : *In principio fecit Deus cælum & terram.* & omnia opera sua bona valde, quæ in cælo sunt & quæ in terra. Duas quoque harum creaturarum suarum rationales creaturas, scilicet angelicam & humanam, imaginis & similitudinis suæ dote ditatas, cum libero arbitrio condidit: ut sicut ipse non necessitate, sed natura est bonus & voluntarie, & ita ipsæ rationales creaturæ non constrictæ necessitate, sed bonæ essent, ut natura, ita & voluntarie. Quia si tales essent; ut liberæ voluntatis arbitrio malum vitare, & bonum non possent agere, lapidibus, & ceteris rebus insensibilibus, atque irrationabilibus potius quam Deo similes essent, & merito illius retributione carerent, nec esset unde pro qualitate voluntatis & actionis remunerarentur a Deo. qui ideo bonus est, quia vult, non quia cogitur: quique bonum velle non ex accidenti, sed ut & bonus & omnipotens esset essentialiter habet. Cui secundum quorumdam opinionem sententiæ non repugnat, quod dicit apostolus; *Seipsum negare non potest.* Porro nec peccare, nec mori potest. Et tamen non falso angelus & homo, qui potuere peccare, imaginis & similitudinis ejus dignitate donati leguntur. Quia aliud est similitudo, & aliud signaculum similitudinis: & aliud imaginem esse, & aliud ad imaginem factum esse.

Eccles. 18. Gen. 1. 2. Tim. 2.

Solus quippe consubstantialis Filius essentialiter imago invisibilis, & splendor, & figura est substantiæ Dei Patris. Sic ad omnipotentis hoc vel magis omnipotentiam pertinet: quia aliud non potest quam bonum velle, & aliud quam bonus & omnipotens esse, & seipsum negare, peccare quoque, vel mori, mutari, falli, miser fieri, seu vinci non potest. Hæc atque hujusmodi absit ut possit omnipotens. Sed quia non vult, non potest, quia & velle non potest. Non enim potest justitia velle facere quod injustum est, aut sapientia velle quod stultum est, aut veritas velle quod falsum est. Ac per hoc non solum ostendit veritas omnipotentem non esse, quod ista non possit: sed etiam cogit veritas omnipotentem non esse, qui hæc possit. Volens enim est Deus quidquid est. æternus ergo, & incommutabilis, & verax, & beatus, & insuperabilis volens est. Si ergo potest esse quod non vult, omnipotens non est. est autem omnipotens. ergo quidquid vult potest: & ideo quod non vult, esse non potest, qui propterea dicitur omnipotens, quoniam quidquid vult potest. De quo & psalmus dicit: *In cælo & in terra omnia quæcumque voluit fecit.* Nihil enim in cælo vel in terra fit, nisi quod ipse aut propitius facit, aut fieri juste permittit. Qui vult omnes homines salvos fieri, & neminem vult perire. Sed justus dominus justitiam diligens, & iniquitatem non volens, eis quos ad imaginem & similitudinem suam fecit, nec post primi hominis casum vult tollere violenter suæ voluntatis arbitrium liberum; quibus reddere paratus est meritum, ut scriptura demonstrat: *Quis est*, inquiens, *homo qui vult vitam?* & acsi respondenti, Ego, dominus dicit: *Diverte a malo, & fac bonum.* Et e regione volens salvari dicit: *Voluntarie sacrificabo tibi.* & : *Ex voluntate mea confitebor illi.* De quo scriptũ est: *Quia non privabit bonis eos qui ambulant in innocentia.* Vt autem ambulantes ambulent & perseverent in innocentia, sanat & adjuvat eorum arbitrium gratia; attestante apostolo: *Gratia Dei in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non autem ego, sed gratia Dei mecum.* Quibus & aliis scripturæ sententiis, quoniam post casum primi hominis inest homini ad bene volendum, & ad bonum incipiendum & perficiendum, atque in bono perseverandum, liberum arbitrium, gratia liberatum, & gratia de corrupto sanatum, gratia præventum, adjutum, & coronandum. A bono autem deficiens, & in malo proficiens homo, post casum primi hominis habet arbitrium liberum, scilicet justitiæ liberum, peccati servum: quo qui se elongant a Deo volente congregare filios nolentis Ierusalem, peribunt. Vnde quia gratia Dei est, salvatur mundus: & quia inest liberum arbitrium homini, judicabitur mundus. Ex his namque rationalibus creaturis, angelica videlicet & humana, angelos ad se cognoscendum atque perpetuo collaudandum in cælesti gloria collocavit. Vnde pars quædam angelorum ex superbia debriata per liberum arbitrium cecidit, qui appellantur diaboli. & tales suo vitio sunt effecti, ut jam non velint nec possint meriti esse boni. sicut & illi qui per liberum arbitrium in voluntate conditoris permanserunt, ipsius gratia, & retributione justitiæ, acceperunt in munere, quod creator, cujus signaculum similitudinis sunt, habet essentia, ut non velint, nec valeant esse mali. Hominem vero opifex Deus corpore de limo terræ formavit, cui animam de incomprehensibili

Psal. Psal. Ibid. Psal. Psal. Psal. 1. Cor

incomprehensibili nobis suæ æternitatis opere, in moribus & æternitate ad imaginem & similitudinem suam conditam, in qua, interiore videlicet homine, per fidem in nobis habitat, insufflavit. In quo etsi exterior homo noster corrumpitur, renovamur induentes novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate, & veritate. Et factum eumdem primum hominem in animam viventem, id est factam animam rationalem, factam carnem vivificantem, atque in duabus, & ex duabus, scilicet spiritus ac luti substantiis in unitate personæ subsistentem, in paradiso deliciarum, quem plantaverat ab initio, posuit, ut operaretur eum, vel in eo, sicut & quæ ei præcepit, & custodiret ne illa admitteret, quæ & sicut illi prohibuit. Cui ex latere fabricavit mulierem, dum in somno corporis obdormivit, unde & dixit: *Erunt duo in carne una*, itaque jam non sunt duo, sed una caro, secundum præscientiam suam, qua novit omnia etiam antequam fiant, vero demonstrans indicio, quoniam sine transfusione seminis viri, ex femina ipse venturus esset in carnem, ad redimendum hominem, qui in carne condidit hominem. Et qui eum fabricavit ex pulvere, quo sine seminis transfusione hominem fecit ex homine, homines quoque fabricetur ex semine. Quique corporis morte in cruce pro omnibus mortis debitoribus, solus inter mortuos liber a mortis debito dormiens, prædestinatus Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis, & prædestinatorum omnium caput, ac lumen, atque exemplum factus ex muliere, legisque lator qui legi nihil deberet, factus sub obedientia legis, ut eos, qui sub lege peccati & mortis futuri erant, redimeret; ut adoptionem filiorum, quam in Adam perdituri eramus, reciperemus: de his qui in eum credere voluerint, sive adventum ejus in carne præcesserint, sive etiam forent secuti, (nam *per gratiam*, inquit; *Domini Iesu salvari credimus, quemadmodum & illi*) ædificaturus erat ecclesiam aperto lancea latere, de quo produxit aquam & sanguinem, quibus nunc lavacro rigatur & poculo, id est mundatur aqua baptismatis, & per fidem illi incorporatur potato sanguine redemptionis, justificata spiritu sanctificationis. Hoc sacramentum magnum est in Christo & in ecclesia. quæ eodem Spiritu sancto ab immaculato divini fontis utero suos regenerat natos, quo & de illibata virgine Christus est natus. Isdem namque primus homo, quia & Eva ipsa est Adam, conditus ut dominaretur creaturæ a creatore factæ, & disponeret orbem terrarum in justitia & æquitate, & in directione cordis judicium judicaret, si in accepta lege vitæ & disciplinæ libero arbitrio permansisset; Videlicet si in conditoris voluntate perseverasset ut non peccaret; nec ipse moreretur; nec mortales, neque mortis ac gehennæ filios generaret. Sed merito hujus permansionis, & retributione justitiæ, sicut & sancti angeli acceperunt, accepisset in munere, quod creator, ad cujus imaginem & similitudinem conditus est, habet essentia, ut nec peccare vellet, nec jam cadere posset. Ipsi autem diabolo invidenti quia illuc erat homo terrenus per debitam obedientiam ascensurus, unde ipse cecidit per superbiam angelicus spiritus, & mendacia suadenti plus credens, quam voluntati conditoris sui obediens, abusus arbitrio libero deseruit Deum, & desertus juste a Deo, peccavit ac cecidit, & per malum velle perdidit bonum posse, qui per posse bonum vincere potuit velle malum. Qua de re facta est massa perditionis totius humani generis. De qua si nullus ad salutem eriperetur, irreprehensibilis esset Dei justitia: quia vero multi salvantur, ineffabilis est Dei gratia, qui ab ipso mundi primordio, incipiens ab Abel justo, salutis humanæ præcones mundo in sua infirmitate languenti, & in peccatorum suorum tenebris tabescenti, donec ipse lux mundi adveniret, per patriarchas, & legis doctores atque prophetas, ac justos verbis & prodigiis prædicans, consolando præmisit. Tandem ipse, qui semper unum, & ubique est cum Patre & Spiritu sancto essentia majestatis, propter nos homines & propter nostram salutem, opere conceptus ejusdem Spiritus sancti, natus ex Maria virgine, id est ex virginea maternæ carnis substantia, in duabus & ex duabus naturis atque substantiis, divinitatis scilicet & humanitatis, verus per omnia Deus, & verus homo anima rationali & humana carne in unitate personæ subsistens, ad nos per præsentiam assumptæ veniens carnis, factis & dictis ad aliud in se credentes sæculum invitavit, id est ad gloriam sempiternam, quam angeli sancti habent in cælo, & ad quam obtinendam conditus fuerat primus homo. Et quoniam ad illam pervenire non possumus, nisi sicut nos docuit de quo scriptum est: *Quia sic oportuit pati Christum, & intrare in gloriam suam*, dux & doctor hujus itineris, scilicet per labores ac dolores, quos in primo parente meruimus, promerentes regnum Dei, quia non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis: & in istius agonis scammate certantes, sine viatico non valemus subsistere. primitiva ecclesia, id est fideles in exordio nascentis ecclesiæ vendebant omnia quæ possidebant, & deferebant possessionum suarum precium ad pedes apostolorum, docentes non debere a rationali homine serviri, sed dominari divitiis, & uti eis in transitum, non eas amare pro æterna perventione. De quo precio dividebatur singulis, prout cuique opus erat. Cum autem gratia Dei cœpit multiplicari credentium numerus, ad quorum sustentationem non sufficiebat precii reditus, quoniam omnes ad hoc non dabant, neque valebant compelli, ut a conjugio, & in totum a mundanis vacarent actibus, ne sæculum deperiret; donec omnes qui salvandi sunt, id est omnes prædestinati, veluti scriptum est, filii Dei, qui erant dispersi, id est in massæ generaliter perditæ ex debito relictione conspersi, & ex ea, antequam mundus fieret, prædestinatione Dei, cui nihil præteritum transiit, acciditque futurum, electi, scilicet gratia Dei; congregentur in unum: in plenitudinem videlicet cælestis ac sempiternæ ecclesiæ, ad quam tanti ex hominibus salvatis, & eidem sociandis sunt ascensuri unde diabolus eum suis sequacibus cecidit, quanti illic electi angeli remanserunt: ut unum ovile unius pastoris scilicet, & individuæ Trinitatis perpetua visione, & perfecta cognitione, quæ est non solum hominum, sed & angelorum vita, sine fine gaudeat, societate gloriosa repletum: constituit idem dominus & magister salutis per sanctos suos, in quibus & cum quibus loquebatur, & per quos suam gubernabat, & usque hodie meritis & precibus gubernat ecclesiam; ut credentes non jam ex asse possessiones & prædia venumdarent; sed de ipsis possessionibus domino consecrarent, unde qui quasi specialiter

Luc. 24.

ANNO CHRISTI 860.

specialiter eidem dominorum domino adhærent, & ministri sermonis, & donorum æternæ salutis, atque mediatores inter Deum & homines ope fiunt assiduæ intercessionis, vivant; & in omnibus necessariis, sine quibus humana fragilitas non potest subsistere, eis in eleemosynas eorum, qui easdem possessiones domino consecrarunt, ministretur. ut dum Christi pauperes, atque ministri ecclesiæ, ex his in præsenti subsistunt sæculo, largitores possessionum de sua fideli eleemosyna, sicut & in baptismate, a malo funditus conversi, & cum fide recta perseverantes in bonis operibus, mundentur a peccato, & efficiantur Christo, cui eas devoverant, consortes in cælo, sicut ipse dicit in euangelio: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* & item: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* Quapropter sicut illi, qui seipsos ac divitias & possessiones suas domino fideli mente consecraverunt, heredes Dei & coheredes Christi per prophetas & apostolos, & ab ipso domino appellantur, & fiunt: ita & tales possessiones atque facultates, domino in suis ecclesiis, & in specialibus servorum ipsius usibus consecratæ, propter fideles Christi, qui eis & exinde aluntur, Dei hereditas, cum orbis terrarum & plenitudo ejus ipsius sit, quasi specialiter appellantur. Sicut enim, quando omnis domus Israel domini hereditas vocabatur, tribus tamen Levi, quasi decimatio adhuc etiam in lumbis Abrahæ a Deo electa, cum decimis & primitiis, urbibus & suburbiis, villabus atque possessionibus & facultatibus cunctis, specialis domini hereditas, pars, vel assumptio dicebatur: ita & isti, qui cleros, id est sors vel pars domini appellantur, cum omnibus ecclesiis, id est divinis ovilibus ad se pertinentibus, specialis Christi hereditas dicitur & existit: cum omnes credentes ac credituri, tam ex circumcisione, quam qui ex præputio, Christi hereditas appellentur, dicente propheta: *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam.* & : *Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* De quibus quicumque indebite quodam abutitur, sine ulla dubitatione illa maledictione multatur, & ipsa tenetur obnoxius, quam & cælestis & omnis terrena continue domino decantat ecclesia: *Qui dixerunt,* inquiens, *hereditate possideamus sanctuarium Dei. Deus meus, pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit silvam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos. Imple facies eorum ignominia, ut quærant nomen tuum domine. Erubescant, & conturbentur in sæculum sæculi, & confundantur & pereant, & cognoscant quia nomen tibi dominus, tu solus altissimus in omni terra.* Sanctus quoque Anacletus papa, ab ipso beato Petro apostolo presbyter ordinatus, postea in sede Romana successor illius factus episcopus, cum totius mundi sacerdotibus judicavit: Qui abstulerit, inquiens, aliquid patri vel matri, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit: mater vero nostra ecclesia, quæ in baptismo spiritaliter regeneravit. Ergo qui Christi pecunias & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudatur, homicida est, atque ut homicida ante conspectum justi judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui iniquitatem operatur: qui autem res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & ut sacrilegus judicandus est. Item, sanctus Vrbanus papa & martyr: Res & facultates ecclesiasticæ, oblationes appellantur, quia domino offeruntur, & vota sunt fidelium, & precia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus est damnationis Ananiæ & Sapphiræ, & oportet hujusmodi tradere satanæ, ut spiritus salvus sit in die domini. Item, sanctus Lucius papa: Rerum ecclesiasticarum & facultatum raptores, a liminibus sanctæ ecclesiæ anathematizatos apostolica auctoritate pellimus & damnamus, atque sacrilegos esse judicamus. & non solum eos, sed & omnes consentientes eis: quia non solum qui faciunt rei judicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt. Par enim pœna & agentes & consentientes comprehendit. A qua pœna consensus liberi esse non possunt illi, quorum ministerium est, & qui talia possunt prohibere, comprimere, & emendare, & ea non student corrigere. Et sanctus Gregorius in epistola ad Sabinum subdiaconum: Sacrilegum, inquit, & contra leges est, si quis quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis studiis suis tentaverit compendiis retinere. Et sanctus Augustinus in sermone euangelii sancti Ioannis dicit: Fur sacrilegus loculorum sacrorum & dominicorum est Iudas: & qui aliquid de ecclesia furatur & rapit, Iudæ perdito comparatur. Et item in sacris canonibus a sancto Spiritu dictatis, & Christi sanctione confirmatis, scriptum est: Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperum, aut religiosum exspoliaverit, & mandaverit ad ipsum episcopus, ut eum audiat; si contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provinciæ episcopos, & quoscumque adire potuerit, ut excommunicatus habeatur, donec audiat, & reddat aliena. Et item scriptum est: Clerici etiam, vel sæculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas, retinere præsumpserint, aut id quod ipsi donaverunt ecclesiis vel monasteriis crediderint auferendum, sicut synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, ab ecclesiis excludantur. Vnde summopere caveant potentiores quique, unusquisque in ordine & dignitate sua, ne præsumant in damnationem suam res sibi ecclesiasticas, neque fatigent, vel affligant inconsuetis consuetudinibus Dei ecclesias, & loca sanctorum: scientes quia, ut præmisimus, res ecclesiasticæ vota sunt fidelium, patrimonia pauperum, precia peccatorum; & in tuitione atque defensione Christi consistunt, qui eas terræ principibus atque primoribus ad defendendum & conservandum, non ad affligendum vel usurpandum, sive præsumendum, commisit. Nam, quæcumque prætendatur a quocumque utilitatis, sive necessitatis occasio, ille corda omnium conspicit, qui novit cogitationes hominum, & remunerat actiones, & etiam cogitationes irremuneratas nullatenus derelinquet. Quocirca omnis qui vult salvus fieri, & ab æterna morte liberari, & ad æternam vitam pervenire, attentissima cordis aure exaudiat quid Spiritus sanctus per eos locutus est, quibus dixit dominus: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* & : *Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* & : *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* & : *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis,*

Luc. 11. Matth. 25. Psal. 78. Psal. 2. Psal. 82. Concil. Tolet. can. 11. Concil. Agath. Can. 4. Matth. Matth. Matth. Ioan.

remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. & : *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Dicunt enim illi, qui in cælo & in terra miraculis coruscant, qui & usque hodie nobiscum vivunt, & cum successoribus nostris usque in perpetuum vivent, quoniam apud dominum est merces eorum : Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere, vel dare voluerit, præter conscientiam episcopi, vel ejus cui hujusmodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit. Anathema autem interpretatur in Romana lingua alienatio : quia omnis talia faciens, quamdiu in illis peccatis manet, licet nos episcopi, qui in apostolis, & cum apostolis, non nostro merito, sed gratia divina, ligandi & solvendi potestatem accepimus, interdum tardi, interdum divini sensus ignari, interdum quæ committantur nescientes, aliquando etiam commissa, ut expedit, corrigere non valentes, quæ statuta sunt exequi dissimulemus, vel etiam negligamus, ut talem hominem ab ecclesia, & fidelium societate excommunicantes non segregemus : jam tamen a sacris canonibus excommunicatus & prædamnatus est, donec peccatum illud deserat, & per satisfactionem ecclesiasticam, & sacerdotalem reconciliationem, domini gratiam, & fidelium societatem recipiat. Et quicumque in peccatis suis, & talibus sceleribus implicatus, ante satisfactionem necessariam, vitam istam finierit, communionem & societatem cum electis in regno Dei habere nullatenus poterit; nec de inferni pœnis, & dæmonum societate unquam liberari valebit. Sed sunt forte tales, qui privilegia de locis & rebus Deo dicatis, sanctorum manibus confirmata, parvipendentes sibi, quia volunt, non quia possunt, excommunicationes usurpatoribus rerum & facultatum ecclesiasticarum a sanctis domini intentatas alleviant, dicentes se pro hoc illata damnatione, id est anathematis vinculo, non teneri. De quibus sanctus Gregorius in epistola ad Theoctistam patriciam dicit : Ipsi, inquiens, sibi testes sunt, quia Christiani non sunt, qui ligamenta sanctæ ecclesiæ vanis se æstimant conatibus solvere; ac per hoc nec absolutionem sanctæ ecclesiæ, quam præstat fidelibus, veram putant, si ligaturas ejus valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia per omnia despiciendi & anathematizandi sunt : & unde se fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis veraciter ligantur. Si qui sunt igitur, qui sub nomine Christiano hæc aut prædicare audent, aut taciti apud semetipsos tenere, eos & ego, & omnes catholici episcopi, atque universa ecclesia, anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur. Rapinæ quoque, & deprædationes, quæ in istis regnis jam ex consuetudine sic ab omnibus pene tenentur, quasi peccata non sint, aut quasi levia peccata sint, sanctus Paulus apostolus, per quem locutus est Christus, & qui antequam mortis debitum solveret, ad tertium cælum & paradisum fuit raptus, ubi studuit secreta domini verba, inter mortalia crimina ea posuit dicens : *An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt ? Nolite errare : Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt.* & iterum dicit : *Si quis fornicator est, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumere.* id est cum tali non homine, sed cum tali diabolo, non licet Christi discipulo, id est Christiano homini, ante satisfactionem, id est correctionem atque emendationem, & dignam pœnitentiam, cibum sumere. Sanctus quoque Ioannes apostolus electus & dilectus Christi, qui in cœna supra pectus ejus recubuit, talem hominem etiam salutare vetat : *Nec Ave ei*, inquiens, *dixeris : neque in domum eum receperis. Qui enim dicit ei Ave, communicat operibus ejus malignis.* (2. Ioan. 10.) Et item sanctus Paulus dicit unicuique Christiano : *Nec communicaveris peccatis alienis.* (1. Tim. 5.) Et dominus, quando venturus est judicare vivos & mortuos, & in adventum ejus omnes homines resurgent cum corporibus suis, & reddent de factis propriis rationem, se in judicio dicturum promittit in euangelio, his qui peccata sua eleemosynis redimere cum possent noluerunt : *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus.* (Matth. 25.) Vnde cogitandum est raptoribus, quo ibunt illi qui aliena rapiunt, si in infernum ibunt qui eleemosynas non fecerunt. Et item dominus per Isaiam prophetam dicit raptoribus : *Rapina pauperis in domo vestra.* (Isa. 3.) & : *Lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt : & exclatio ejus super deducentem eas. a maxilla in cælum coram Deo ascendunt; & dominus non delectabitur in illis*, (Eccles. 35.) scilicet viduæ lacrymis, qui pater orphanorum, & defensor viduarum, queritur contra judices dicens : *Causa viduæ non ingreditur ad eos.* (Isa. 1.) Quapropter sciant raptores, in cujus domo sive corporis, sive mansionis, rapina est pauperis, quia non habitat in illa domo Spiritus sanctus, sed spiritus malignus. Et si accedit ad communionem corporis & sanguinis Christi ante dignam satisfactionem, non mundatur per illam communionem a peccato, sed plenius possidetur a diabolo : sicut Iudas, quando in cœnam dominicam plenus rapina, & iniquitate, & avaritia atque cupiditate, communicare præsumpsit de manu domini salvatoris. Et forte tales erunt, cum hæc audierint, qui dicant : Non communicabimus. Sed sciant, quia sicut dominus dixit : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum.* (Ioan. 3.) ita dixit : *Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* (Ioan. 6.) & sicut dixit : *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* (Marc. 16.) ita etiam dixit : *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo : & ego resuscitabo eum in novissimo die, & non morietur in æternum.* (Ioan. 6.) Propterea nullum aliud restat salutis refugium, nisi ut declinet quisquis vult salvus fieri ab istis malis, & ab aliis mortalibus criminibus, & per pœnitentiam reconcilietur Deo, & communicet vivificis mysteriis, ut vivere valeat in æternum. Nihil enim prodest ulli homini si Christianus vocatur, si opera Christi, quæ præcepit ipse Christus, non fecerit. imo etiam magis ad suum judicium Christianus vocatur, qui sub nomine Christi idola colit diaboli. Ipsa enim veritas, quæ Deus est, protestatur, quia qui servit mammonæ (sic enim dæmon divitiarum præpositus appellatur) diabolo servit, vel idola colit diaboli : qui servit luxuriæ, voluntati carnis pro Deo servit. unde scriptum est : *Gloria eorum in confusione est*, (Philip. 3.) id est in genitalibus membris, quæ vulgo verecunda appellantur. Deum quippe scriptura gloriam appellavit, quæ dicit de Iudæis : *Mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.* (Psal. 105.) Sed & de eis, qui gloriantur,

ANNO CHRISTI 860.

gloriantur, quando sua libidine castitatem expugnant, & aliorum toros maculant, hæc quæ supra idem dicit apostolus: *Gloria in pudendis eorum qui terrena sapiunt.* & alibi scriptura: *Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Contra quod præcipit ut *qui gloriatur, in domino glorietur.* Qui servit avaritiæ, idola colit, sicut Paulus dicit: *Et avaritiam quæ est idolorum servitus.* Qui servit gulæ & ebrietati, ventrem pro Deo colit. unde item dicit: *Quorum Deus venter est.* Quæ ita non utique ad dignitatem dominantium, sed ab infelicitate famulantium, sic appellat apostolus. Qui fratrem, id est, Christianum hominem, injuste per potentiam opprimit; aut pro acceptione munerum justitiam facit, diabolum imitatur, & justitiam vendit, quæ Christus est, sicque similis Iudæ est. Qui veritatem pervertit pro invidia, aut veritatem reticet, aut dicit pro muneribus, diabolum imitatur, & Iudæ similis est. Et sic de ceteris vitiis intelligendū est. & cui vitio quisque servit, illi diabolo subjectus est, qui eidem vitio præpositus est, & cum eo sine fine torquebitur, nisi digne antea pœnituerit. Et ne principes terræ, vel quilibet Christiani, dicant: Episcopis, presbyteris & monachis strictiora præcepta dedit Deus; nos qui homines laici, & sæculares sumus, hæc omnia attendere non valemus: audiant quid dominus in euangelio dicat: *Qui est ex Deo, verba Dei audit. propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Et qui non est ex Deo, certum est quia ex diaboli parte est. Et quid lucrabitur, si etiam totum mundum habuerit, & animæ suæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Idcirco quicumque est homo, audiat dicentem sibi dominum per prophetam: *Indicabo tibi homo quid sit bonum: Facere judicium & justitiam, & solicitum ambulare cum Deo tuo.* Hæc fratres & filii, in quocumque ordine, & dignitate sit quisque Christianus, ad vos ex domino mandata dirigimus, qui de omnibus hominibus dicit omni episcopo: *Tu autem audiens nuntiabis eis ex me.* Ex me, inquit, & non, Ex te. Propterea hæc sicut domini mandata suscipite: cujus potentiæ non potestis, & cujus voluntati atque mandato non debetis resistere, si non vultis ut vestri proprii inimici saluti vestræ obsistere. Nos autem talia vobis tacere nec possumus, nec audemus, quibus dominus per prophetam dicit, quod si nō annuntiaverimus vobis, sanguinem vestrum de manu nostra requiret. Et ab illis patribus, & prædecessoribus nostris, quorum vices tenemus in terris, coram domino degradamur in cælis, si non exequimur, quæ illi statuerunt regulis divinitus inspiratis. Quapropter si vos ab his unde commonemini quantocius non correxeritis, sicut illi in cælo, & nos in terra, una cum apostolicæ sedis præsule, & omni sacerdotum unanimitate, vos a Christi & fidelium ejus consortio segregabimus. Quod ne nos agere compellatis, vos pro Christo & vestra salute obnixius deprecamur. Vos autem si mandatis dominicis obedire studueritis, & vestram salutem, præsentem scilicet & futuram agetis; & gloria atque corona nostra coram Deo eritis, qui de vobis reddemus illi in die judicii rationem: sicut & vos de vobis ipsis, & de omnibus vobis commissis rationem estis sine dubio reddituri. Et ideo multo studio satagite, ut in illa tremenda die ab iniquorum consortio segregati sitis. quod tunc erit si modo a diabolicis & malis operibus, atque à perversis hominibus vos separaveritis: vindicantes contra diabolum, & vitia atque peccata, honorem vestrum, qui homines ad Dei imaginem facti estis. Ad hoc enim, sicut scriptum est, ut Deum timeat, & mandata ejus custodiat, factus est omnis homo, propter quem factus est Deus homo, qui cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti vivit & regnat in sæcula sæculorum.

Philip. 3. Prov. 2. I Cor. 1. Coloss. 3. Philip. 3. Ioan. 8. Mich. 6. Ezech. 33.

EPISTOLA HINCMARI

ARCHIEPISCOPI RHEMENSIS, synodi ejusdem jussu & auctoritate scripta ad Rodulfum Bituricensem, & Frotarium Burdigalensem, metropolitanos Aquitaniæ.

De nuptiis Stephani, & filiæ Regimundi comitis.

Hincmarus nomine, non merito, Rhemorum archiepiscopus, ac plebis Dei famulus, reverentissimo Bituricensium archiepiscopo & carissimo fratri Rodulfo, & Frotario fratri & honorabili Burdigalensium archiepiscopo, cum omnibus provinciarum vestrarum episcopis venerabilibus, plurimam optat in salvatore salutem.

NUPER synodo episcoporum XIV. provinciarum, Lugdunensium videlicet, Rothomagensium, Turonensium, Senonum, Viennensium, Arelatensium, Vesontionensium, Moguntinensium, Agrippinensium, Trevirorum, Rhemorum, Bituricensium, Burdigalensium, Narbonensium, apud Tusiacum villam Tullensis parochiæ, anno incarnationis dominicæ DCCCLX. indictione IX. mense Novembrio habita, delatæ sunt literæ querelam Regimundi comitis adversus Stephanum depromentes quia videlicet idem Regimundus filiam suam præfato Stephano legaliter ad conjugii copulam dederit: sed ipse non illa utatur ut conjuge, eo quod, ut fatetur, cum aliqua ejusdem puellæ propinqua quondam carnali commercio se miscuerit: sed cum qua, vel quam proxima affinitate conjuncta, indicare non velit. Hic literarum sensus, si rite remetior, quarum verba non teneo, constitit in synodo recitatus. Unde licet talis accusatio non mereretur synodaliter obtinere responsum, quia nemo quemquam per scripturam absens potest regulariter accusare. & si legaliter filiam suam alteri nuptum tradidit, eam a sua potestate dimisit: pro qua ex hoc negotio, quod forte utrum ita an non sit latere poterat, aut aliter quam sit dictum interpretari, illum cui eam tradidit canonice accusare non poterat. Qua de re accusationem, sive interpellationem adversus maritum suum, si necessitas postulat, uxor debet conserere, consilium autem pater debet pro illa exinde quærere, vel correctionem viri ejus, suadendo, vel suggerendo modis quibus potuerit, & ipse agere satis. Sed quoniam hæc ratio per tres circiter annos a plurimis ventilatur: & ambo viri nobiles & illustres, & juxta sæculi dignitatem potentes, si inter se hinc diutius dissident, maximum scandalum in ecclesia, & detrimentum in regno ob hoc accidere poterit. & quia isdem Stephanus ibidem in domni regis erat obsequio; visum est synodo, ut eum accerseret, & quid de his diceret, per ipsum rescire curaret. Vocato autem ut hæc relata fuere, post quædam suæ responsionis obloquia, petiit ut tantummodo cum episcopis sibi loqui liceret. Et recedentibus aliis, quæ sibi visa fuerunt episcopis intimavit. Cum inter cetera dixerunt episcopi, quia de talibus, ex quibus Regimundi locutæ sunt literæ, & quæ per omnium pene

pene ora in regnis plurimis ventilentur, ei non secretum dare consilium, neque privatum decernere possent judicium. Quapropter & ipse, quod hinc apud se erat, in omnium dixit velle venire notitiam, & necessarium obtinere consilium, & salubre sibi decerni judicium: velle tamen prius, ut synodus patienter ejus audiret sententiam, & tunc demum sibi donaret consilium, & promulgaret judicium. Et ut personam illius inducamus loquentem: Ut assolet, inquiens Stephanus, in fragili juventutis ætate cum quadam femina juvene mihi convenit. Sed & quando tempus mihi advenit, ut more prædecessorum meorum legitimum conjugium peterem, una cum consensu parentum & amicorum meorum, ipsius Regimundi, ut nobilis viri, filiam meis natalibus competentem apud eum in conjugem legaliter petii, & obtentam legaliter desponsavi. In me autem reversus, & sciens quid fecerim, ad confessorem meum perrexi, & consilium ejus quæsivi: ut quoniam juvenis femina, cum qua carnali commercio mixtus fueram, propinqua istius puellæ extitit, & audieram quod a quarto genu, & in reliquum pertinentes sibi copulari non valerent, utrum cum hac desponsata mihi puella sub pœnitentia occulte manens, sine mea & ipsius æterna damnatione, in connubio illam mihi potuissem conjungere. Qui ostendit mihi librum, quem ut spero canones appellavit, & legit coram me, quoniam quamdiu potest affinitatis propinquitas computari, mihi, nec cuiquam Christiano, cum cognata sua, vel quam cognatus habuit, vel cum duabus cognatis salubriter liceret conjungi. & quamdiu in tali incestu maneremus, nec ego, nec illa, fructuosam pœnitentiam agere possemus: neque talis incestus, nisi separatione nostra ab invicem sanari valeret. Interea accidit discordia inter domnum regem seniorem meum, & meam juventutem, in tantum ut in illo regno solide non possem subsistere. Propterea ex utraque parte constrictus, nec frangere desponsalia potui, nec eamdem sponsam meam in conjugem ducere ausus fui: ne cum discordia senioris mei, etiam ipsius Regimundi, & nobilium parentum ejus, accumularetur discordia; & sic aut de regno funditus pellerer, aut si in regno manere vellem, occumberem. Et idcirco per duo placita subterfugi, ne sponsam meam in conjugem ducerem. Tandem autem necessitate compulsus, quia causa mihi de vita instabat, dotavi eam, & publicis nuptiis honoratam accepi. Sed ne illam, quæ adhuc sana erat, mecum perderem, & mihi cumulatius perditionem acquirerem, intactam hactenus conservare disposui. Et quoniam ita se rationis veritas per omnia habeat, & non dolo, neque odio, sive despectu alicujus, aut amore feminæ alterius, nisi sicut vobis modo Deo teste narravi, hoc egerim: qualicumque modo vobis placet, per meipsum, & per parentes atque amicos, seu fideles meos, hoc vobis verum esse sacramento, vel alio quolibet conveniente modo demonstrabo: & si vultis ac quæritis, quantoscumque servos meos decernitis inde in judicium mitto. & quale consilium mihi inde secundum Deum ad meam salutem, & secundum sæculum ad competentem honorem, & ad pacificationem Regimundi, & ad salvamentum & honorem ipsius puellæ dederitis, paratus sum in omnibus, quibus valuero, obedire. Auditum autem eum synodus jussit secedere. & dicentibus singulis, prout cuique visum fuit, decretum est, ut vos comprovinciales archiepiscopi, cum coepiscopis vestris, in regni illius convenienti loco, & tempore synodum condicatis, & placitum fiat, ubi princeps cum primoribus terræ intersit: ne, quod absit, ex utraque parte, cum parentum & amicorum auxilio, illustres isti viri convenientes, operante diabolo seditiosus valeat exoriri tumultus. Et hanc causam rex, cum viris nobilibus, inter viros nobiles pacificare procuret. Vos autem episcopali auctoritate, & canonica diffinitione eam dirimere, & ad debitum atque salubrem terminum studeatis perducere. Revocato autem Stephano, conditio ista illi proposita, & ab eo est gratissime accepta. Hujus autem rei modum, & ordinem diffinitionis, quoniam pusillitas intelligentiunculæ meæ, quid exinde sentiret, jussa synodo suggerere studuit, communi consensu sanctæ unanimitati complacuit, ut ea literis commendaret, & sapientiæ vestræ, sicut tunc fuerunt in concilio acceptata, transmitteret. Et idcirco non quasi nescientibus hæc quæ sequuntur vobis necessaria, nec ut arrogans auctoritatem specialis scientiæ, vel jactans diffinitionis audaciam, sed ut ecclesiæ ac vester omnium videlicet servorum domini servus, & plebis dominicæ famulus, quamquam non ut debui, tamen ut potui, devotionis obedientia colligere, & collecta vobis transmittere procuravi. In quibus nihil de civili judicio, cujus cognitores non debemus esse episcopi, ponere, sed quæ ecclesiasticæ definitioni noscuntur competere, quantum occurrit memoriæ, breviter studui annotare. Ordinem judicii de nondum sponte confessis, vel aperte convictis, quoniam aliter nemo, ut Leo papa decernit, potest regulariter judicari, sanctus Gregorius in commonitorio ad Ioannem defensorem demonstrat dicens: Primum ut judicium ordinabiliter fiat, quatenus sint alii accusatores, & alii testes: deinde ut causarum qualitas, si digna exilio, vel condemnatione sit, exploretur: & præsente eo qui accusatur, sub jurejurando contra eum testimonium proferatur, & scriptis actuum inseratur: & accusatus licentiam respondendi & defendendi se habeat. Sed & de personis accusantium & testificantium subtiliter est quærendum, cujus conditionis, cujusve opinionis; aut ne inopes sint, aut ne forte aliquas contra accusatum inimicitias habeant: & utrum testimonium ex auditu dixerint, aut certe specialiter se scire testati sint: & ut scriptis judicata partibus præsentibus sententia recitetur, & sic omnia solenniter roborentur. De manifesta autem, & nota plurimis causa, vel quæ ita confitetur ut ista, si tamen ita & puella dixerit, ut Stephanus profitetur, quia sæpe inter masculos audimus & feminas, quia quod alter dicit, alter sæpenumero denegat: non sunt quærendi testes, ut sanctus Ambrosius in epistolam ad Corinthios dicit, de fornicatore exponens sententiam apostoli: Iudicis, inquit, non est, sine accusatore damnare: quia & dominus Iudam, cum fur esset, quia non est accusatus, minime abjecit, cognito opere isto pellendum illum fuisse de cœtu fraternitatis. omnes enim crimen ejus sciebant, & non arguebant. Publice enim novercam suam loco uxoris habebat. in qua re neque testibus opus erat, neque tergiversatione aliqua poterat tegi crimen. Et paulo post. Absens facie præsens autem auctoritate spiritus, qui nusquam abest, jam judicavi ut præsens eum qui hoc admisit. Quapropter necesse est, ut Stephanus puellam adducat ad synodum, & pater ipsius puellæ veniat, & inter-

ANNO CHRISTI 860.

interrogetur puella, si verum est quod Stephanus A dicit, se illam hactenus servasse intactam. Et quoniam de altera femina audivimus, quia volens liberari a conjuge, persuasa super se aliqua quæ non erant, ut fertur, jam dixerit: debita ei libertas tribuatur, & periculum indicetur, ne persuasa pro veritate mendacium fateatur. Et si dixerit ita ut Stephanus, tunc si necesse fuerit, credulitas rationi & auctoritati conveniens sacramento exinde suscipiatur, vel per convenientem personam satisfactio, si ita necessitas exigit, judicio expetatur, quia non pro dolo, neque pro alia qualibet causa, Stephanus se a carnali copula puellæ hujus subtraxerit, nisi pro ea quam ipse synodo indicavit: videlicet quia cum puellæ sibi desponsatæ consanguinea, & carnis cognatione propin- B qua, carnaliter concubuerit. Hoc enim sanctus Leo papa, & beatus Gregorius in re dubia a presbytero, vel a quolibet tam viro quam femina, nobili vel ignobili, per sacramentum fieri manifeste decernunt, sicut qui legere voluerit invenire valebit. inter cetera dicente beato juniore Gregorio in epistola per Denualdum presbyterum directa ad Bonifacium Moguntinum episcopum: In causa, inquiens, in qua certi non fuerint testes, qui criminis illati approbent veritatem, jusjurandum erit in medio, & illum testem proferat accusatus de innocentiæ suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia, habeat- C que conscientiæ suæ testem, quem habebit & judicem. Quæ sacramenti purgatio, & in ecclesiasticis, & in exteris legibus usitatissima, & de fidei veritate etiam a primis sæculis esse constat exorta. Iudicium autem, non nisi pro pacis caritatisque concordia, inter coæquales fieri solet: fit autem a subjectis ad satisfactionem majorum. quod in hac causa nisi ex placito fiat, non potest ex auctoritate requiri. Hinc autem cognita veritate, quoniam dictum est nobis, requiri a Stephano, ut feminam designet ex nomine, & certam propinquitatis affinitatem demonstret, pro cujus concubitu huic puellæ se non valet salubriter carnali copula commiscere: quia contra rationem & auctoritatem ecclesiasticam, & Chri- D stianæ devotionis morem, ab eo quæritur, si forte ab eo quæritur, quæ ex hoc apostolica decrevit auctoritas, & catholica tenet ecclesia, hic ponere dignum duximus: Leo universis episcopis per Campaniam, Samnium, & Picenum, atque universas provincias salutem. Magna indignatione commoveor, & dolore multo contristor, quod quosdam ex vobis comperi, apostolicæ traditionis oblitos, & studio sui erroris intentos. Et post aliquanta: De pœnitentia scilicet, quæ a fidelibus postulatur, ne de singulorum peccatorum genere libello scripta professio publicetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei E videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea qui pœnitentiam poscunt non timeant publicare, removeatur improbabilis consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta reserari, quibus possint legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio, quæ primum Deo offertur, tunc etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim plures ad pœnitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia pœnitentis. Et quoniam qualiter debeat iniri conjugium, & vetus & nova lex edocet, domino per Moysem præcipiente, & euangelio demonstrante: *Cum esset*, inquit, *desponsata mater Iesu Maria Ioseph, antequam convenirent*, id est antequam nuptiali celebratione convenirent, sicut in nuptiis celebratis idem ostendit, quas sua præsentia sanctificare, & miraculo ibidem patrato illustrare dignatus est. Sed & sanctus Euaristus, quartus a beato Petro Romanæ sedis episcopus, & sanctus Siricius, & beatus Leo, atque ceteri quique doctores ostendunt. quæ omnia hic ponere propter pluralitatem & longitudinem devitamus. Tantum dicere necessarium duximus, & inter æquales legitima fiunt conjugia, cum a parentibus, quorum interest, petita, & legaliter desponsata, & dotata, & publicis nuptiis honorata femina conjugii copulæ sociatur, & ex duobus unum corpus unaque caro efficitur, sicut scriptum est: *Erunt duo in carne una*. jam non duo, sed una sunt caro. &: *Quod Deus junxit, homo non separet*. De qua conjunctione magnus Leo papa ad Narbonensem scribit episcopum: Non omnis, inquiens, mulier viro juncta uxor est viri, quia nec omnis filius heres est patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos sunt legitima, & inter æquales. Et paulo post: Vnde cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum conjunctionem, haberet in se Christi & ecclesiæ sacramentum: dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Et nos e regione hinc etiam ostendere possumus, quia non omnes nuptiæ conjugalem copulam faciunt, quas non sequitur commixtio sexuum: sicut nec semper illius est filius omnis & heres, cujus esse noscitur heres. Nec habent nuptiæ in se Christi & ecclesiæ sacramentum, sicut beatus Augustinus dicit, si se nuptialiter non utuntur; id est, si eas non subsequitur commixtio sexuum. Nec pertinere poterit illa mulier ad matrimonium, cum qua docetur non fuisse commixtio sexuum: sicut dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Quod ita esse præfatus Leo demonstrat dicens: Vnde cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum conjunctionem haberet in se Christi & ecclesiæ sacramentum. Et item idem: Igitur, inquiens, qui filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi eam conjugato dederit: nisi forte illa mulier & ingenua facta, & legitime dotata, & publicis nuptiis honestata videatur. Paterno arbitrio viris junctæ carent culpa, si mulieres, quæ a viris habebantur, in matrimonio non fuerunt. Quibus sententiis evidenter ostendit, quia tunc est vera legitimi conjugii copula, quando inter ingenuos, & inter quales fit, & paterno arbitrio viro mulier juncta, legitime dotata, & publicis nuptiis honestata, sexuum commixtione conjungitur. Et tunc habent nuptiæ in se Christi & ecclesiæ sacramentum, & tunc pertinere noscitur mulier illa ad matrimonium, in qua & sexuum commixtio, & nuptiale docetur fuisse mysterium. De quo mysterio Paulus apostolus ad Ephesios dicit: *Qui suam*

Matth. 1. Gen. 2. Matth. 19. Ephes.

suam uxorem diligit, seipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam, sicut & Christus ecclesiam. quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus, & de ossibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in Christo & in ecclesia. Hinc sanctus Ambrosius mysterii sacramentum grande in unitate viri ac feminæ esse significat. nec hoc tantum prodit, sed aliam causam, quæ non discordet a memorato mysterio, flagitat, quam scit ad profectum humani generis pertinere, hoc est ecclesiæ & salvatoris. ut sicut relictis parentibus homo uxori suæ adhæret, ita B & relicto omni errore ecclesia adhæreat, & subjiciatur capiti suo, quod est Christus. Quoniam una natura in viro & femina est: idcirco vir quasi seipsum & mulierem diligere commonetur. Naturali ratione mulier portio corporis viri est: ac per hoc vir in muliere seipsum diligit. quomodo si fornicetur in seipsum peccat: quia duo in carne una sunt. Non ergo personæ substantiam dividunt, ut per personas numerus fiat naturæ; sed sunt in unitate naturæ. Et S. Augustinus in libro de nuptiis & concupiscentia dicit: Sane non tantum fecunditas, cujus fructus in prole est, nec tantum pudicitia, cujus vinculum fides est, verum etiam quoddam sacramentum nuptiarum C commendatur fidelibus conjugatis. unde dicit apostolus: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam.* Hujus procul dubio sacramenti res est, ut mas & femina connubio copulati, quamdiu vivant, inseparabiliter conjuncti perseverent: nec liceat, excepta causa fornicationis, conjugem a conjuge dirimi. Hoc enim custoditur in Christo & in ecclesia, ut vivens cum vivente in æternum nullo divortio separetur in civitate domini nostri, in monte sancto ejus, hoc est in ecclesia catholica. Et sanctus Gregorius in epistola ad Theoctistam patriciam dicit: Per se enim veritas dicit: *Quod dominus junxit, homo non separet.* quæ etiam ait: *Non licet dimittere uxorem excepta* D *causa fornicationis.* Scimus enim quia scriptum est: *Erunt duo in carne una.* Si igitur vir & uxor una caro sunt, & religionis causa vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel fortasse ad illicita migrantem, quæ est ista conversio, in qua una eademque caro ex parte transit ad continentiam, & ex parte manet in pollutione? Si vero utrisque conveniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare? quando certum est, quia omnipotens dominus, qui minora concessit, majora non prohibuit. Et post aliquanta: Si vero continentiam, quam vir appetit, uxor non sequitur; aut quam uxor appetit, vir recusat, dividi conjugium non licet: quia scriptum E est: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier.* Et in epistola ad Hadrianum Panormitanum: Nam, inquit, excepta fornicationis causa, virum uxorem relinquere, divina lex nulla ratione concedit: quia postquam copulatione conjugii viri atque mulieris unum corpus efficitur, non potest ex parte converti, & ex parte in sæculo remanere. Et sanctus Augustinus in libro de bono conjugii: Ad hoc enim nuptiæ sunt, ut illa concupiscentia, redacta ad legitimum vinculum, non deformis & dissoluta fluitaret, habens de seipsa irrefrenabilem carnis infirmitatem, de nuptiis autem indissolubilem fidei societatem: de seipsa progressum immoderate coeundi, de nuptiis modum caste procreandi. Debent ergo sibi conjugati, non solum ipsius sexus sui commiscendi fidem, liberorum procreandorum causa, quæ prima est humani generis in ista mortalitate societas: verum etiam infirmitatis invicem excipiendæ, ad illicitos concubitus evitandos, mutuam quodammodo servitutem: ut etsi alteri eorum perpetua continentia placeat, nisi ex alterius consensu, continere non possit. Ad hoc enim uxor non habet potestatem corporis sui, sed mulier: ut & quod non filiorum procreandorum, sed infirmitatis & incontinentiæ causa expetit, vel ille de matrimonio, vel illa de marito, non sibi alterutrum negent; ne per hoc incidant in damnabiles corruptelas, tentante satana, propter incontinentiam vel amborum, vel cujusquam eorum. Et item in eodem libro: Generationis itaque causa fieri nuptias apostolus ita testis est: *Volo*, inquit, *juniores nubere*: & quasi ei diceretur, Ut quid? continuo subjecit: *Filios procreare, matres familias esse*, ad fidem castitatis illud pertinere: *Uxor autem non habet potestatem corporis sui, sed vir: similiter & vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier*, ad sacramenti sanctitatem. & illud: *Uxorem a viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* & : *Vir uxorem ne dimittat.* Hæc omnia bona sunt, propter quæ nuptiæ bonæ sunt, proles, fides, sacramentum. Et in libro de nuptiis & de concupiscentia: In nuptiis tamen bona nuptibilia diligantur, proles, fides, sacramentum: sed proles, non ut nascantur tantum, verum etiam ut renascantur. Nascitur namque ad pœnam, nisi renascatur ad vitam. fides autem, non qualem habent inter se etiam infideles zelantes carnem: quis enim vir, quamlibet impius, vult adulteram uxorem? aut quæ mulier, quamlibet impia, vult adulterum virum? Hoc enim in connubio bonum naturale est quidem, carnale tamen. sed membrum Christiani conjugis adultero conjugi debet timere, non sibi, & a Christo sperare fides præmium quod libet conjugi. Sacramentum vero, quod nec separati & adulterati amittunt conjuges, concorditer casteque custodiant. Solum est enim, quod etiam sterile conjugium tenet jura pietatis, jam spe fecunditatis amissa, propter quam fuerat copulatum. Hæc bona nuptialia laudet in nuptiis: qui laudare vult nuptias. Et in Genesi ad literam, Quod bonum habent nuptiæ, & quod bonæ sunt nuptiæ, peccatum esse nunquam potest. Hoc autem tripertitum est, fides, proles, sacramentum. In fide attenditur, ne præter vinculum conjugale cum altera, vel altero concumbatur: in prole, ut amanter suscipiatur, benigne nutriatur, religiose educetur: in sacramento, ut conjugium non separetur, & dimissus, aut dimissa, nec causa prolis alteri conjungatur. Hæc est tanquam regula nuptiarum, qua vel naturæ decoratur fecunditas, vel incontinentiæ regitur pravitas. Nunc cum his quæ sancti doctores dicunt de nuptiis, conferamus Stephani nuptias, non habentes amorem prolis, sed necessitatem vitandi exilii, sive mortis: non habentes servandæ conjugalis castitatis fidem, sed incurrendi incestus mortiferi non parvipendendum timorem: non habentes incorporationis unitate Christi & ecclesiæ sacramentum, sed superducentes turpitudini velamentum: totumque quod in eis est actum, figmentum simulationis fuit, non veritas. Quæ nuptiæ, licet inter ingenuos & inter æquales, paterno arbitrio despon-

19. | 6. | 1. Tim. 5. | 1. Cor. 6. | 1. Cor. 7.

ANNO CHRISTI 860.

desponsationem atque dotationem præcedente, A fuerunt celebratæ, etiamsi jam sexuum commixtio eas subsequeretur, legitimam conjugii copulam obtinere non possent, nec ratum conjugium stabilire valerent, quin potius irrita omnia fierent: quoniam non sine separatione, propter incestus crimen, quod habere non potest Christi & ecclesiæ sacramentum, vulnera quæ concumbentes inflicta susciperent, medicamento pœnitentiæ in eis sanari non valerent, sicut subsequentes orthodoxorum & ecclesiæ magistrorum sententiæ demonstrabunt. Quapropter tales non mysticæ, neque legales in oculis Dei sunt nuptiæ.. Quia si per Stephani & puellæ, non ante Deum legaliter ductæ, sed magis abductæ, coitum carnalis commixtionis B ex his duobus unum corpus efficeretur, non secundum nuptiale bonum, sed secundum incestale malum, propter incestum Stephani unum corpus efficerent, sicut scriptum est: *Qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur.* Et sic puella ab incestu sana, per coitum juncta Stephano, incestuosi caro fieret: & Stephanus illi junctus, sicut antea fornicator, ita & post conjunctionem illius, quoniam cum propinqua ejus concubuit, quod nondum erat, incestuosus existeret. Et propterea saniore consilio, & puellæ sanitati, quæ needum infirmata erat, intactam eam servans providit, & se, ne gravius offenderet, cautius secundum Deum juxta quod res conjacuit custodivit. Quia sicut C sacri canones dicunt, tale connubium, vel potius adulterium, sine separatione sanari non poterat, si carnaliter miscerentur. Unde ibidem scriptum est: De incestis conjunctionibus nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Incestuosos vero nullo conjugii nomine censemus deputandos, quos etiam designare funestum est. Et S. Gregorius in epistola ad Felicem Siciliensem episcopum, quem audierat perverse interpretari quod B. Gregorius Augustino Anglorum episcopo consilium secundū indulgentiam de Paganis a quarto genu, & in reliquum, ne a fide refugerent, dederat, quodque ipsi venerando papæ suggesserat, ad eumdem Felicem rescribens dicit: Progeniem, inquiens, suam unumquemque, de his qui fideliter edocti, & jam firma radice plantati stant inconvulsi, usque ad septimam observare decernimus generationem, & quamdiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad hujusmodi copulæ non accedere societatem: nec eam, quam aliquis ex propria consanguinitate conjugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere ulli profecto Christianorum licet, vel licebit: quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis domino, & cunctis fidelibus: incestuosos vero nullo conjugii nomine deputandos a sanctis patribus dudum legimus constitutum. Nec hoc quoque in hac solicitudinis parte relinquimus, quod homines incestuosi a liminibus sanctæ ecclesiæ sunt separandi, usquequo per satisfactionem precibus sacerdotum eidem sanctæ ecclesiæ catholicæ reconcilientur. Et in edicto canonico ante corpus beati Petri prolato: Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Et non dubium est huic anathematismo nuptias Stephani subjacere debuisse, si cum ista concumberet, qui se cum cognata ejus concubuisse fatetur. Et item in canonibus scriptum est: De his qui se incesti pollutione commaculant, placuit, ut quousque in ipso detestando & illicito carnis contubernio perseverant, usque ad missam tantum catechumenorum in ecclesia admittantur: cum quibus etiam, nec cibum sumere ullum Christianorum, sicut apostolus jussit, oportet. Et hinc plura ex canonibus potuissemus congerere, si incestu intercedente quod Stephanus devitavit, se & uxorem suam propter hoc necesse fuisset disjungere. Nunc autem, ne nuptiali simulationi superaddatur incestus, quoniam oportet eos, & coram divinis, & coram humanis oculis legaliter ac rationabiliter disjungi, qui non legaliter in divina justitia visi fuere conjuncti; talia sanctorum patrum donemus testimonia, quæ ad agendam causam sint manifestissime pertinentia. S. Ambrosius in epistolam ad Corinthios dicit: Non est enim frater, aut soror, servituti subjectus in ejusmodi. hoc est, non debet reverentiam conjugii, ei qui horruit auctorem conjugii. Non enim ratum est matrimonium quod sine domini devotione est. Et S. Hieronymus in tertio libro commenti epistolæ Pauli ad Ephesios: Quomodo itaque Christo subjecta est ecclesia, sic subjecta sit uxor viro suo. Quem enim habet principatum & subjectionem Christus & ecclesia, huic eidem ordini maritus & uxor astringitur. Sed videndum, ut quomodo in Christo & in ecclesia sancta conjunctio est, ita & in viro & in muliere sancta sit copula. Sicut autem non omnis congregatio hæreticorum Christi ecclesia dici potest, nec caput eorum Christus est; sic non omne matrimonium, quod non viro suo secundum Christi præcepta conjungitur, rite conjugium appellari potest, sed magis adulterium. De quibus ita sacri definiunt canones: Sane quibus conjunctio illicita interdicitur; habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. Et in synodo apud Liptinas habita, cui sub Carlomanno principe Georgius episcopus, & Ioannes saccellarius, ac sanctus Bonifacius, ex præcepto Zachariæ papæ præsederunt, legitur; ut si vir mulieri desponsatæ, dotatæ; ac publicis nuptiis ductæ secundum apostolum debitum conjugale D non potuerit reddere, & hoc aut amborum confessione, aut certa qualibet approbatione fuerit manifestum, ut separentur, & mulier, si se continere nequiverit, alteri viro legaliter nubat. Videlicet; quia secundum diffinitionem sancti Leonis papæ, & traditionem doctorum superius demonstratam, dubium non est, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua conjunctione sexuum non docetur Christi & ecclesiæ sacramentum, hoc est nuptiale fuisse mysterium. Multo magis autem hujusmodi, de quo agitur, separato conjugio, aliam legaliter adire licebit copulam, cui concubitum non contradixit impotentia carnis, sed reverentia mentis. In copula E vero conjugali, in qua desponsatione, dotatione, & nuptiarum sacramento, corporis scilicet, unitate, Christi & ecclesiæ docetur fuisse mysterium, nisi morte corporis intercedente, conjugii non poterit solutio fieri, sicut euangelica & apostolica testatur auctoritas, & omnium catholicorum doctorum chorus. Et beatus Augustinus in libro de adulterinis conjugiis dicit: Quoniam si vel pro intolerabili ac diuturna infirmitate concubitum vir exercere, aut femina sustinere nequiverit, nec etiam pro sterilitate, seu religionis continentia, aut pro alia qualibet excepta fornicationis causa, vir & uxor, legaliter & carnali commixtione conjuncti, separari valebunt. Quapropter hanc legem a domino audientes discipuli dixerunt: Si

1. Cor. 6.

Concil. Epaon can. 30.

Conc. Ilerd. can. 4.

Ann. Chr. 742.

Si hæc causa ita cum uxore habetur, non expedit nubere. Non tamen pro hoc dominus suam mutavit sententiam. Unde & Leo ad Nicetam Aquileiensem episcopum scripsit, ut si per bellicam cladem, & gravissimos hostilitatis incursus, ita quædam fuerint divisa conjugia, ut abductis in captivitatem viris, feminæ eorum remanserint destitutæ, quæ viros proprios, aut interemptos putaverint, aut nunquam a dominatione hostium crediderint liberandos, in aliorum conjugum amplexus solitudine cogente transierint, quia a domino scriptum est: *Iungitur mulier viro.* &: *Quod Deus junxit, homo non separet*, si reversi, vel raptæ reversæ fuerint conjuges, legitima fœdera nuptiarum redintegranda perdocuit. Nec tamen tamquam pervasorem quemquam judicari, qui personam ejus mariti vel uxoris, qui vel quæ jam non æstimabatur, assumpsit: sed inculpabile judicandum quod necessitas intulit, & restituendum quod fides poposcit. Mulieres autem, vel viros, posteriorum virorum vel uxorum delectatione captos, & ad priorum conjugum amorem redire nolentes, communione privari decrevit. Et quia ecclesiasticæ regulæ de his etiam definitionis sententiam proferunt, qui sponsalitiorum fidem infringunt, videtur nobis, non secundum auctoritatem promendo, sed consilium, si forte vobis ita visum fuerit, dando, ut quia Stephanus, si sponsalitiorum fidem fregisset, secundum legem civilem multam eorumdem sponsalitiorum judicaretur componere: & ipsa puella, post desponsalitia dotem acceptam, quam de seipsa, si carnaliter jungeretur, mercari debuerat, ut eamdem dotem habere non debeat, non ipsa, sed Stephanus, ut videtur, commisit; habeat loco multæ sponsalitiorum dotem a Stephano sibi datam, & cum eadem dote patri restituatur, & nubat parentum consilio cui vult, tantum in domino, sitque pax inter parentes ejus & Stephanum. Et ne quis argute his quæ posuimus volens resistere dicat: Si dos manebit, & desponsalitia, atque celebratæ nuptiæ non negantur, quomodo esse poterit, ut & Stephanus maritus, & illa uxor non maneant? aut quomodo ille alteri feminæ, & illa alteri viro se sine adulterio conjungere poterunt? præsertim cum idem sanctus Augustinus in præfato libro de bono conjugii dicat: Si fiat ordinatio cleri ad plebem congregandam, etiamsi plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis ordinatis sacramentum ordinationis: & si aliqua culpa quisquam ab officio suo removeatur, sacramento domini semel imposito non carebit, quamvis ad judicium permanente: sic & in istis desponsatione, dotatione, & nuptiis permanentibus, conjugale vinculum permanebit, & alteri nemo eorum, nisi cujuslibet ex eis morte intercedente, sine adulterio se poterit jungere. Audiat, si quis hæc fuerit conatus opponere, quia de dotalitio puellæ habendo, non nisi propter pacificationem parentum ejus & Stephani, loco multæ fractorum sponsalitiorum diximus, quam multam si dissoluto dotalitio puellæ parentes exigere maluerint, aut utraque indulgere, vel utraque reposcere, ipsi viderint, & legibus civilibus eorumdemque pacificationi exinde conveniat. Nos autem, quod ad nos pertinet, astute forte quærenti respondemus, quoniam hanc comparationem de ordinandis positam beatus Augustinus, non de imaginaria viri & uxoris conjunctione, sed de incorporata per sexuum commixtionem copulatione posuit, sicut in proxime præcedentibus infit: Sequentur, inquiens, agnum pueri cantantes canticum novum, sicut in Apocalypsi scriptum est, qui cum mulieribus se non contaminaverunt, nec ob aliud, nisi quia virgines permanserunt. Nec ideo se arbitrentur meliores esse primis patribus sanctis, qui nuptiis, ut ita dicam, nuptialiter usi sunt. Earum quippe usus se ita habet, ut si quid in eis per carnis commixtionem fiat, quod excedit generandi necessitatem, quamvis venialiter factum contaminatio sit. Et post paululum: Bonum igitur nuptiarum, per omnes gentes atque homines in causa generandi est, & in fide castitatis. quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate sacramenti, per quam nefas est etiam repudio discedentem alteri nubere, dum conjux ejus vivit, nec saltem ipsa causa pariendi, quæ cum sola sit qua nuptiæ fiunt, nec ea re non subsequente, propter quam fiunt, solvitur vinculum nuptiale, nisi conjugis morte. Et statim de ordinatione cleri ad plebem supposuit, sub quo sensu in libro de nuptiis & concupiscentia dicit: Ita manet etiam inter viventes quiddam conjugale, quod nec separatione, nec cum altero copulatione possit auferri. Manet autem ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis; sicut apostatæ anima, quæ de conjugio Christi recedens, etiam fide perdita sacramentum fidei non amisit, quod lavacro regenerationis acceperat. Redderetur enim procul dubio redeunti, si amisisset abscedens. Et in præcedentibus ipsius libri dicit de sacramento nuptiarum: Propterea, inquiens, sacramentum nuptiarum temporis nostri, sic ad unum virum & uxorem redactum est, ut ecclesiæ dispensatorem non liceat ordinare, nisi unius uxoris virum. Quod acutius intellexerunt, qui nec eum, qui catechumenus vel Paganus habuerit alteram, ordinandum esse censuerunt. De sacramento enim agitur, non de peccato. Nam in baptismo peccata omnia dimittuntur. Sed qui dixit: *Si acceperis uxorem non peccasti, & si nupserit virgo non peccat, & quod vult faciat, non peccat si nubat*; satis declaravit nuptias nullum esse peccatum. Propter sacramenti autem sanctitatem, sicut fœmina, etiamsi catechumena fuerit vitiata, post baptismum in Dei virginem consecrari, ita non absurde visum est, eum qui excessit uxorum numerum singularem, non peccatum aliquod commisisse, sed normam quamdam amisisse sacram, non ad vitæ bonæ meritum, sed ad ordinationis ecclesiasticæ signaculum necessariam. Et hinc dicat, si quis ad hæc quæ prædiximus opponere attentaverit, & nunc Stephanus morte præventus fuerit, & illa intacta, sicut hactenus manet, permanserit, & nubere non voluerit, quia catechumena vitiata, post baptismum in Dei virginem consecrari non poterit, utrum hæc in sacram virginem ab episcopo consecrari valebit, qui non nisi virginem in virginitatis professione, vel in legitima conjugii copula, sacrare debet: sicut nec episcopus fieri, qui præter virginem & unam duxit uxorem. Dicat etiam, si post mortem Stephani virgo permaneat, & se continere non potuerit, & nubere magis quam continere elegerit, utrum fratri ejusdem Stephani copulari valebit. Quibus cum contradicere non valebit, aut in quæstione sua deficiat, aut ei nostra solutio satisfaciat. Et hæc in vita Stephani, de consecratione si delegerit, vel de maritatione si maluerit puella, fieri posse ratione & auctoritate monstrante cognoscat. Sciatque

1. Cor. 7.

ANNO CHISRTI 860.

ut traditione majorem docuimus propter talem desponsationem, dotationem, atque pro talibus nuptiis, sicut istæ fuerunt, non esse conjugium; quibus defuit conjunctio sexuum, ac cum prolis spe fidei sacramentum. quæ ut plurimum in omni salutari actione, tum etiamin hoc negotio, in quo per nuptiale mysterium vir & uxor una caro efficiuntur, sed in baptismate operosius operatur, quo per fidei sacramentum, non solum generaliter omnis ecclesia corpus Christi, ut dicit apostolus, & plenitudo fit ejus, verum sigillatim singulus quisque fidelis Christo incorporatus membrum ejus efficitur. Vnde S. Beda in homilia euangelii dicit: Nam videtur, inquiens, qui baptizatur in fontem descendere, videtur B aquis intingui, videtur de aquis ascendere: sola autem fidelium pietas novit, quia peccator in fontem descendit, sed purificatus ascendit. Ceterum oculis insipientium videtur talis exire de fonte qualis intravit, totumque ludus esse quod agitur. Et in hac desponsatione, dotatione, atque in his nuptiis, totum simulatio fuit, non veritas. Propterea sicut sanctus Leo, de his qui formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute susceperunt, decernit ut episcopali confirmatione firmentur: ita hæc non conjugii fides, sed copulationis imago, ecclesiastica functione solvatur, & in eo qui indiget ecclesiaistica medicina sanetur. Ceterum si hæc quæ posuimus studiosis vel curiosis nequaquam sufficiunt, apponere adhuc etiam alia procurabimus. Ait enim beatus Augustinus in libro de nuptiis & concupiscentia: Relinquet homo, inquiens, patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una: quod magnum sacramentum dicit apostolus in Christo & in ecclesia. Quod est in Christo & in ecclesia magnum, hoc in singulis quibusque viris atque uxoribus minimum, sed tamen conjunctionis inseparabilis sacramentum. Quapropter legaliter & nuptialiter copulati excepta causa fornicationis, separari non possunt: & causa fornicationis separati, aut permanere innupti, aut mutuo debent reconciliari, sicut euangelica & apostolica docet auctoritas, & Africana synodus definivit: Placuit, inquiens, ut secundum euangelicam & apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito, alteri conjungatur; sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur. Et quia uxor a marito, vel maritus ab uxore, nisi causa fornicationis, non valet neque debet discedere, ex hac euangelica & apostolica doctrina beatus Augustinus in libro primo de adulterinis conjugiis ad Pollentium dicit: Quis est qui dicat, si discesserit mulier a viro non fornicante, ut innupta permaneat, cum ei nisi a viro fornicante discedere omnino non liceat? Et item: Hanc solam causam fornicationis dominus magister excepit, cum de dimittenda loqueretur uxore: deditque intelligi talem formam etiam a viro esse servandam, quoniam non solum mulier non habet potestatem corporis sui, sed vir, sed similiter & vir non habet potestatem coporis sui, sed mulier. & propterea, nisi ex communi consensu, non valent etiam propter continentiam separari. adeo ut si vir contra voluntatem mulieris conversus tondeatur, aut mulier sine voluntate viri conversa veletur, mulieri vir, vel viro mulier, a sancto Gregorio in epistola ad Secundum Taurominitanum episcopum, & in epistola ad Hadrianum Panormitanum, jubeatur restitui. Si autem ex communi consensu se mutare permiserint, & quilibet eorum se inde retraxerit, ad conversionem suum sequi parem præcipitur. Causa autem fornicationis vir aut mulier ab invicem discedentes, propter sacramentum nuptialis conjunctionis, aut innupti quousque alter eorum moriatur manebunt, aut sibi reconciliari studebunt. Reconciliatio autem, post pœnitentiam & reconciliationem sacerdotalem ejus qui peccavit, fieri debet, ut prius restituatur ecclesiæ sacramento, & postea nuptiali mysterio. Et hinc sanctus Augustinus in secundo libro de adulterinis conjugiis dicit: Licite itaque dimittitur conjux ob causam fornicationis, sed manet vinculum pudoris, propter quod fit reus adulterii qui dimissam duxerit etiam ob hanc causam fornicationis. Sicut enim in se manente sacramento regenerationis excommunicatus cujusquam criminis reus, nec illo sacramento caret, etiamsi nunquam reconcilietur domino: ita si manente in se vinculo fœderis conjugalis; uxor dimittitur ob causam fornicationis, nec carebit illa vinculo, etiamsi nunquam reconcilietur viro: carebit autem, si mortuus fuerit vir eius. reus vero excommunicatus ideo nunquam carebit regenerationis sacramento, etiam non reconciliatus, quoniam nunquam moritur Deus. Remanet itaque ut, si C sapere secundum apostolum volumus, non dicamus virum adulterum pro mortuo deputandum, & ideo licere uxorem ejus alteri nubere. Quamvis enim sit mors adulterium, non corporis, sed quod pejus est, animæ: non tamen de ipsa morte loquebatur apostolus, cum dicebat: *Quod si mortuus fuerit vir ejus, cui vult nubat*: sed de illa sola qua de corpore exitur. Et item in eadem: Hæc namque alligatio quandoquidem non solvitur, etiamsi per repudium conjux a casta conjuge separetur; multo minus solvitur, si non separata mœchetur. Ac per hoc non eam solvit nisi mors conjugis, non in adulterium corruentis, sed de corpore exeuntis. Quapropter si recesserit mulier ab adultero viro, & ei reconciliari non vult, D maneat innupta. & si dimiserit vir adulteram mulierem, & eam non vult recipere, nec post pœnitentiam, custodiat continentiam, etsi non voluntate eligendi potioris boni, certe ex necessitate vitandi perniciosi mali. Et hinc latius in præfatis libris doctor facundissimus disputat, sicut qui intelligenter legerit, nescire non poterit. Sed & in primo libro de nuptiis & concupiscentia dicit, quia lavacro regenerationis, & verbo sanctificationis, omnia prorsus mala hominum regeneratorum mundantur, atque sanantur, non solum peccata, quæ omnia tunc remittuntur in baptismo, sed etiam quæ posterius humana ignorantia vel E infirmitate contrahuntur: non ut baptisma, quoties peccatur, toties repetatur, sed quia ipso, quod semel datur, fit ut non solum antea, verum etiam postea, quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur. Quid enim prodest vel ante baptismum pœnitentia, nisi baptismus sequeretur; vel postea, nisi præcederet? Et in epistola ad Bonifacium scribit: Non aliquid remanet in baptismo, quod non dimittatur, præteritorum omnium peccatorum, si tamen ipse baptismus non frustra foris habeatur, sed aut intus detur, aut si foris datur, non foris cum illo remaneatur. Et quidquid ab eis, qui post acceptum baptismum hic vivunt, humana infirmitate contrahitur quarumcumque culparum, propter ipsum lavacrum dimittitur.

ANNO CHRISTI 860.

1. Cor.

dimittitur. Hinc liquido demonstratur, quia sicut semel acceptum baptismi sacramentum, quo quisque fidelis in unitate catholicæ ecclesiæ Christo incorporatur, postea nulla interveniente causa amittitur: sic & vinculum conjugale, legaliter & nuptialiter celebratum, indissolubiliter manet connexum, licet fornicationis causa vel quacumque de causa videatur separatum. Causa vero fornicationis separatum, si post pœnitentiam fuerit reunitum, non tamen ideo erit reiteratum, quia permanet unum. Sed si in continentia pœnitentiali, quod magis pœnitentibus convenit, manere conjuges non valebunt, reconciliatione medicinali ex consensu mutuo, post ecclesiasticam reconciliationem, indulgentia computabitur esse sanatum: sicut nec baptismum, quoties peccatur, toties reiteratur, sed pœnitentiæ medicamento per reconciliationem ecclesiasticam, non iteratum creditur, sed divina gratia reparatur. Reparari autem de non amisso eo modo dicitur, sicut mens & corpus eucharistiæ perceptione reparari, & satisfactione congrua renovari mentis nostræ spiritus legitur. Et sicut quæ ante baptismum, vel post baptismum humana ignorantia vel infirmitate peccantur, baptismatis munere est ut dignis pœnitentiæ fructibus remittantur: ita nuptiarum bono defenditur, ne crimina habeantur, quæ ab apostolo secundum indulgentiam conceduntur: illa videlicet, quæ concupiscentia impellente non nisi conjugibus conceduntur. tantum ut cum legaliter nuptis naturaliter concumbatur. Naturaliter autem dicimus, quia de Ona legitur, quod cum uxore naturaliter non concumbens interiit percussus a domino. Vnde beatus Augustinus in libro de bono conjugii, & de nuptiis & concupiscentia, & in aliis suis libris, sufficientissime disputat. Sed & ibidem inter alia dicit: Quod ergo præcipiunt apostoli conjugibus, hoc est nuptiarum; scilicet, uxori vir debitum reddat, & uxor viro; & filios procreare; matres familias esse. Quod autem venialiter concedunt, aut quod impedit ad orandum, non cogunt nuptiæ, sed ferunt. Et sicut opera bona ad salutem æternam non prosunt sine baptismatis sacramento: & non est baptismum verum, quia non est secundum scripturam unum, id est, in unitate catholicæ fidei unicum, si catholice non fuerit celebratum: sic & legitimum & verum non potest esse conjugium, in quo docetur nuptiale non esse mysterium, vel quod non docetur nuptialiter copulatum. Vnde & dominus de nuptiis Ioannem volentem nubere, ut tradunt historiæ, non post celebratas nuptias, sed de nuptiis, & ante carnis copulationem, vocando retraxit, qui legem non solvere, sed adimplere venit. De cujus scilicet Ioannis futura uxore, nisi eum dominus, non solum ante carnis unionem, verum & ante nuptiarum percelebrationem, revocaret, sicut de beati Petri uxore, quæ continentissime perseveravit, non legitur utrum in continentia manserit, an secundum legem veterem, ut semen in Israel relinqueret, alii forte nubere delegerit: in cujus arbitrio hoc non maneret, si post legales nuptias fuissent nuptialiter copulati. nec Ioanni esset licitum, secundum evangelii documentum, si desponsatam, dotatam, & publicis nuptiis honoratam duxisset, etiam ante unionem carnis relinquere, si non delegisset ex consensu in continentia permanere, sed aliam ducere. Sicut non licet Stephano istam, quam desponsavit, dotavit, & publicis nuptiis honoravit, licet ei non sit mixtus, relinquere, & aliam cum pœnitentia, vel sine pœnitentia ducere, nisi in istius concubitu incestale malum potuisset intervenire: sed aut ex consensu cum ipsa in continentia Stephanus permaneret, aut si se continere non posset, cum ea nuptialiter copulatus maneret. Si autem sine incestu, cum hoc debito ordine commixti forent, nisi ex mutuo consensu propter continentiam separari non possent, aut propter fornicationem separati, vel innupti permanere, vel sibimet reconciliari deberent. & si cum incestu fuissent conjuncti, separatione eorum ac pœnitentia adulterium secundum auctoritatem canonicam sanari deberet. Et hæc sibimet ita concinere sacra demonstrat auctoritas, dicens de Maria & Ioseph: *Antequam*, inquit, *convenirent*, id est, antequam nuptiarum solennia rite celebrarent. Verbo enim conveniendi, non ipsum concubitum, sed nuptias, quæ præcedere solent concumbendi tempus, insinuat, quando ea quæ prius desponsata fuerat, esse conjux incepit. Et paulo post: *Voluit occulte dimittere eam.* Videns Ioseph sponsam concepisse suam, quam bene noverat a nullo vi fuisse attactam, cum esset justus, & juste omnia vellet agere, optimum duxit, ut neque hoc aliis proderet, neque eam ipse acciperet uxorem, sed mutato occulte nuptiarum proposito, in conditione eam sponsæ manere pateretur ut erat. Sed si eam occulte dimitteret, neque acciperet conjugem, & illa sponsa pareret, nimirum perpauci essent, qui eam virginem, & non potius autumarent esse meretricem, & quasi adultera lapidaretur a Iudæis. Vnde & sacri canones in capitulo, in quo de parentibus, qui fidem sponsalitiorum frangunt, decernentes providentissime statuerunt adjungere: Si tamen, inquiunt, sponsus vel sponsa in gravi crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. quia quod parentes fidei fractæ debuissent judicium punitionis sustinere, ad eos jam qui meruerant pertinebit. Et ut ad superioris exempli ordinem redeamus, propterea consilium Ioseph repente consilio meliore mutatur, ut videlicet ad conservandam Mariæ famam, ipse eam celebrato nuptiarum conjugio conjugem acciperet, sed castus castam perpetuo custodiret, ut sequitur: *Hæc autem eo cogitante, ecce angelus domini in somnis apparuit ei dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* De cujus conjugii genere Siricius ad Himerium Tarraconensem episcopum scripsit, dicens: De conjugii violatione requisisti, si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere. Hoc ne fiat modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur. Et in concilio Ancyrano: Desponsatas puellas, & post ab aliis raptas, placuit eras, & eis reddi, quibus ante fuerant desponsatæ, etiamsi eis a raptoribus vis illata constiterit. Quæ supra taxato ordine non modo sponsæ, verum etiam quasi conjuges factæ, etiam violenter corruptæ, ita sponsis reddendæ sunt, sicut etiam separati, sive fornicationis causa, & absq; mutuo consensu disjuncti conjuges rejungendi sunt: fornicationis autem causa separati, aut innupti manebunt, aut ex consensu sibimet mutuo reconciliabuntur. De nuptiatis autem, sed innuptis, id est de nuptiarum celebratione, in quibus arrhæ sponsaliorum, & benedictio sacerdotalis, & dotationis cõfirmatio, &

Matth. 1. — Matth. 1. — Concil. Elib. c. 54. — Matth. 1. — Cap. 4. — Conc. Ancyr. can. 10.

& Christi atque ecclesiæ mysterium ad completionis perfectionem dirigitur, sed non carnis unione completur, sed consilium bonum, ut de Ioseph diximus, consilio meliore mutatur, ut in continentia perpetuo maneatur, ibidem iterum scriptum est: *Exurgens autem Ioseph a somno, fecit sicut ei præceperat angelus domini, & accepit conjugem suam, & non cognoscebat eam.* Accepit autem ad nomen conjugis, ob causas necessarias quæ tunc imminebant: & non cognoscebat eam ad opus conjugale, sed uterque in continentia permanebant. Quod & Paulus licenter fieri posse in epistola prima ad Corinthios, & Augustinus in libro primo de nuptiis & concupiscentia demonstrat dicens: Quibus vero placuerit ex consensu ab usu carnalis concupiscentiæ in perpetuum continere, absit ut vinculum inter illos conjugale rumpatur: imo firmius erit, quo magis ea pacta secum inierint, quæ carius concordiusque servanda sunt, non voluntariis corporum nexibus, sed voluntariis affectibus animorum. Neque enim fallaciter ab angelo dictum est ad Ioseph: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam,* & reliqua, quæ latius ibidem prosequitur. Qua de re his edocti testimoniis sacræ auctoritatis, quicumque desponsatas, dotatas, publicis nuptiis honoratas uxores ingenuas, vel ob hoc factas ingenuas duxerint, aut in perpetua continentia maneant, aut nisi hoc crimen incestuale, vel aliud quod libet prohibuerit, quod in se vel secum non recipit Christi & ecclesiæ sacramentum, nuptialiter nubant, si se ex consensu continere non poterunt, & non nisi fornicationis causa disjungantur: qui disjuncti, aut innupti permaneant, aut si cõtinere non possunt, sibi post pœnitentiam reconcilientur. Vbi autem, ut in Stephani nuptiis, periculum cum periculo vitandum emerserit, minus periculum ad majus devitandum periculum, ut sanctus Gregorius in libris docet moralium, eligatur: sed & ipsum quod eligitur periculum non negligatur, verum dignis pœnitentiæ fructibus, videlicet piis operibus, & profusis lacrymis, ne æternaliter periculum maneat, sed salutari remedio temperetur, aut penitus evadatur, apud omnipotentis domini misericordiam obtineri modis omnibus satagatur. Nos autem hæc his idcirco interponere necessarium duximus, quia quosdam, etiam qui se doctores esse dicebant, audivimus pertinaci contentione intendere, quasi ex verbis beati Ambrosii, & sancti Augustini, quæ parum diligenter intenderant, virum non fornicantem, & a fornicatore muliere discedentem, aliam illa vivente ducere posse, & quæ causa fornicationis a viro recesserit, non posse reconciliari: illam autem quæ non causa fornicationis, sed alia qualibet recesserit, aut reconciliari, aut innuptam debere remanere. non advertentes, quia sic adulterino sensu interpretabantur verba apostoli, sicut & illi, contra quos olim beatus Augustinus istos libros descripserat, & Africana synodus, quæ præmisimus, definivit, quando & Cælestianos eviscetavit, & ipsas etiam Pelagianorum medullas excussit. Nec mirum. sic enim pravo erant infecti dogmate, sicut & moderni Prædestinatiani, qui veterum Prædestinatianorum hæresim, quasi de sancti Augustini verbis compilatam instaurare laborant. Quorum capita confregit, & verticem capillorum perambulantium in delictis suis conquassavit, atque contrivit beatus Cælestinus papa in epistola decretali ad Venerium, & ceteros Gallicanos episcopos: & isdem beatus Augustinus in libro de correptione & gratia, & de prædestinatione sanctorum, ac bono perseverantiæ. Sed & sanctus Prosper, ex delegatione sedis apostolicæ, in absolutionibus objectionum Gallorum, Vincentianorum, atque Massiliensium, in libris etiam de vocatione gentium, catholico sensu, & perfecta evidentissimæ rationis facundaque doctrina eorum argumenta dissolvit. Verba autem eorumdem auctorum, unde imperiti magistri talia insulsa captarunt, hic poneremus, si non pro solutione nodum cõponere vitaremus. Addendum etiam necessarium duximus, ut his sanctorum sententiis cognoscamus, nuptias, quas concubitus pro quibusdam causis non sequitur, solvi posse, & propter incontinentiam feminas ad alias convolare valere. Sed subtilis investigatio, & rationabilis discretio in his prius est adhibenda, utrum quasi naturalis in viris sit hujusmodi commixtionis impossibilitas, (quia & sunt eunuchi, sicut scriptũ est, qui de matris utero sic nati sunt,) an hoc impedimentum operatione diaboli, sicut fieri assolet, illis accidit. Quod si per sortiarias, atque maleficas, occulto, sed nunquam vel nusquam injusto, domini judicio permittente, & diabolo operante accidit, hortandi sunt quibus ista eveniunt, ut corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusis lacrymis, ac largioribus eleemosynis, & orationibus, atque jejuniis, domino satisfaciant, cujus judicio, pro suo merito, & ab illa benedictione privari inviti meruerunt, quam dominus primis parentibus ante peccatum in paradiso donavit, qua etiam post peccatum genus humanum in totum privari non voluit: & per exorcismos, atque cetera medicinæ ecclesiasticæ munia, ministri ecclesiæ tales, quantum annuerit dominus, qui Abimelech ac domum ejus Abrahæ orationibus sanavit, sanare procurent. Qui forte si sanari non poterunt, separari valebunt. Sed postquam alias nuptias expetierit, illis in carne viventibus, quibus junctæ fuerint, prioribus quos reliquerant, etiamsi possibilitas concumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt. Incestuosas autem nuptias, propter incestus crimen, quod habere non potest, ut prius diximus, & iterum dicimus, Christi & ecclesiæ sacramentum, non debere manere, sed crimen separatione & pœnitentia debere sanari noscamus. Stephani vero nuptias, de quibus agitur, ne incestus admittatur, debere dissolvi modis omnibus cognoscamus: & nuptias quæ nuptiale habent mysterium, non quacumque alia, nisi sola fornicationis causa, posse dissolvi, docente Veritatis auctoritate teneamus. Quoniam etsi communi consensu continentiam voverint conjuges, tanto obnixius, quanto spiritalius in domino juncti manebunt: quorum conjunctioni, ac indivisæ separationi, nulla simulatio in oculis ejus intervenire valebit, qui cordium ac renum scrutator esse dignoscitur. Vnde Stephanus pro fornicatione, de qua, nisi coactus necessitate eam publicaret, secreta confessione pœnitentiam agere poterat, & quia sacro nuptiarum mysterio, licet necessitate compulsus, simulationis culpam superinduxit, sicut ille qui zizaniam tritico superseminare non metuit: & quoniam post tale connubium, antequam legaliter dissolveretur, quod quasi legaliter visum fuit initum, alios pravo exemplo destruens, concubina usus fuisse dicitur, juxta

Matth. 1.

33. q. 1. per sortiarias.

Genes.

juxta modum culpæ, cum pietatis modestia, quia reverentiam Deo exhibuit, ne incestum fornicationi adjungeret, a proprio episcopo secundum ejus arbitrium, quia canones sic decernunt, pœnitentiam regularem suscipiat, & cum dignis pœnitentiæ fructibus peragat, ut qui suo neglectu ecclesiam, & multos ecclesiæ filios scandalizare præsumpsit, ecclesiæ & ejus rectoribus atque filiis satisfaciat, & post satisfactionem, si se continere non poterit, juxta sententiam magni Leonis papæ ad Rusticum Narbonensem episcopum, & secundum decreta sancti Toletani concilii, copulam uxoris legitimæ expetat, ne iterum fornicationis crimen incurrat. In quo tamen, cum eodem patre loquentes sanctissimo, non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus. Nam secundum veram cognitionem nihil magis ei congruit qui pœnitentiam agit, quam castitas perseverans, & mentis, & corporis. Cui ne laqueum injiciamus, remedii manum porrigimus, non imperium actionis imponimus. Quia etiam sanctus Siricius de benedictione sponsarum in decretis suis quædam ponere studuit. De quibus, quod notum est, sacri canones decernunt, & nos exinde aliqua diximus, & plura alia diceremus, si his nuptiis, de quibus loquimur benedictionem sacerdotalem datam fuisse ex more ecclesiastico audiremus. Sed quibus debita fides defuit, locum benedictio sacerdotalis non habuit. præsertim cum scriptum sit: *In quamcumque domum intraveritis, primum dicite; Pax huic domui. & si fuerit in ea filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, pax vestra ad vos revertetur.* & Petrus domino & fidelibus dicit: *Fide purificans corda eorum.* & item scriptum est: *Omnia opera ejus ex fide.* & iterum: *Quod non est ex fide, peccatum est.* Et ubi peccatum manet, ante congruam satisfactionem benedictio locum non habet. Nihil enim, ut beatus dicit Gregorius, prodest oratio, ubi iniqua est actio. Post hæc omnia, si Regimundus filiam suam recipere non voluerit, aut illa in sua libertate manere decreverit, indicandum est eis, quoniam si ipsa stuprum quodcumque consenserit, ad illum, vel ad illam, non autem ad Stephanum, quod perpetratum fuerit pertinebit. Debetis etiam vos, sancti antistites, & Regimundo & Stephano, atque illorum parentibus & amicis, ex divino mandato suggerere, intimare, atque præcipere, ut pacem inter se, quam dominus præcepit, & sine qua eum nisi ad judicium videre non poterunt, habeant: & terræ principes cum primoribus debent satagere, ne pro hac causa in ecclesia, & in regno, scandala & seditiones fiant. Quod qui eorum obedire contempserit, juxta euangelicum præceptum, sicut ethnicus & publicanus efficiatur: & secundum apostolum, qui non obedit verbo notetur, ut nemo ei commisceatur. & qui hanc pacis doctrinam non receperit, nullus ei Ave dicat, ut non communicet peccatis ejus, & sicut canones decernunt, oblatio ejus nec in sacrario recipiatur. & qui ad pacem redire noluerit, tamdiu excommunicatus maneat, quamdiu ad pacem redire contempserit, & ad caritatem, quæ operit multitudinem peccatorum, quantocius redire festinet. Et item in canonibus scriptum est, ut de concilio bini vel terni judices ad quæque diffinienda deligantur atque mittantur, quæ ecclesiastico debent examinari ac deffiniri judicio, & alibi rationabilius atque convenientius

A quam in eodem concilio poterunt definiri. & quisquis probatus fuerit pro contumacia nolle obtemperare judicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum, det literas ut nullus ei communicet donec obtemperet. Qua de re sancta synodus vos, qui primarum sedium regni Aquitanici estis, ad hanc causam diffiniendam, cum coepiscopis vestris, & principibus, ac terræ illius primoribus, eligere studuit, quorum diffinitioni sine suo periculo, & excommunicationis invectione, quisquis vobis obtemperare distulerit, evadere non valebit. Hæc de euangelica veritate, & apostolica atque canonica auctoritate, seu catholicorum doctrina & traditione, sicut synodus sancta jussit, pro mediocritate ingenioli mei colligere studui. De quibus, sicut audivi quoniam quidam faciunt, nemo contra me debet irasci: quia non meo sensu mea verba composui, neque quod meum non est mihi arrogare præsumpsi, neque statuendo vel imperando in hac causa, quod non est meum, quiddam scribere procuravi, nullius præjudicans sanæ sententiæ, nec dehonorans auctoritatem, aut ad obsequendi quemquam cogere volens necessitatem. Sed cum B. Leone scribente ad Rusticum Narbonensem episcopum, dilectissimam atque reverentissimam fraternitatem vestram commoneo, quia sicut quædam sunt, quæ nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari: illa semper conditione servata, ut in his quæ vel dubia fuerint, aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inveniatur adversum.

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Tullense II.*] Synodi hujus decretorum duplex fuit editio, quam utramque repræsentamus. una brevior cum episcoporum subscriptionibus, quam priore loco posuimus: altera prolixior, quæ synodica, quæ mox sequitur, concilii epistola continetur, cujus auctor fuit Hincmarus Rhemensis. Qua in synodo relecta, episcopi ob prolixitatem ipsius alteri breviori subscripserunt. De his ergo inter Hincmarum utrumque fuit controversia. Nam cum ab Hincmaro patruo reprehensus esset Laudunensis, quod breviore illa uteretur, ipse in epistola nondum edita sic respondit: *Quod scripsistis ceterum, carissime frater, ac scedula quasi episcoporum diffinitionem continente in synodo quæ apud Tusiacum fuerat habita, valde miratus sum, ubi & quomodo adinvenisti quam antequam per Hettonem clericum tuum audierim nunquam vidi, vel nusquam audivi: sed nec qui modo adfuerunt episcopi eam se vidisse vel audisse dixerunt. Et ego illud non ab re admiror, si Harduicus episcopus, qui adfuit, eam se non vidisse nec audisse dixit. Nam ab eo illam accepi, & relegens transcribi jussi* Et iterum post alia. *Quod dicitis: Et miranda est tua prudentia, qualiter sic placuit hanc mendacem, & in quibusdam sacris regulis obviantem compilationem habere & mihi transmittere quam veram synodi definitionem, & sacris regulis congruentem habere, & a me qualicumque primate tuo juxta regulas sacras tenendam & sequendam accipere. Illam epistolam, quam vos in eadem synodo a vobis archiepiscopali administratione dictatam recitari fecistis penes me habeo, & reminiscor quia ob prolixitatem ipsius quibusdam satagentibus, huic compendiosius diffinitioni collecta subscripsimus. Nam vestram, tetrastichum domino regi devotivum præmittentes, ita incipitis:* Sancta synodus congregata in villa Tusiaco Tullensis parœciæ. *In hac autem quæ incipit:* Cum in nomine Dei omnipotentis, *primum istud ita inchoat capitulum:* In primis igitur propter pertinaciam multorum, *&c.*

2 *Ex provinciis* XII.] In epistola synodali, atque in altera synodi jussu ab Hincmaro scripta, quatuordecim provinciæ numerantur.

3 *Anno incarnationis.*] Ex Hincmari Laudunensis verbis paulo ante prolatis, atque ex codice Virdunensi, constat initium hujus epistolæ ducendum esse a sequentibus verbis;

verbis: *Sancta synodus congregata*, &c. Quare quæ præcedunt expungenda sunt.

4. *Quod si per sortiarias.*] Hunc locum ex Hincmaro Rhemensi, sed tacito libri nomine, citant Gratianus 33. quæst. I. *Si per sortiarias*, & Ivo Carnotensis parte VIII. cap. 194.

[a] CONCILIABVLVM CONSTANTINOPOLITANVM [b] OECVMENICVM FALSO NVNCVPATUM,

quo [c] trecenti octodecim circiter episcopi, [d] Ignatii injustam condemnationem & Photii illegitimam intrusionem confirmarunt, anno domini DCCCLXI. tempore Nicolai papæ & Michaelis imperatoris.

Acta hujus conciliabuli recitantur summatim infra a Niceta in vita sancti Ignatii patriarchæ, quæ est præfixa actis synodalibus octavæ synodi.

Numerus episcoporum quantus.

[a] *Conciliabulum.*] In hac pseudosynodo a trecentis & octodecim (ut ipsi jactabant) schismaticis episcopis, Ignatius ab exilio ad judicium & sententiam evocatus, iniquissime damnatur, & quasi contra tricesimum canonem apostolorum ordinatus fuisset, a sede patriarchali deponitur & plane degradatur. Legati sedis apostolicæ diu multumque reluctati, horrendis tandem terroribus inducti, iniquæ sententiæ subscripserunt. Cumque nullo supplicio Ignatium inducere possent, ut suam ipsius condemnationem ille propria manu & subscriptione approbaret, subscripsit pro eo Photius ita: *Ignatius indignus Constantinopolitanus confiteor me ingressum esse sine calculis, & his annis non sancte me gessisse, sed tyrannice.* Vnde Nicolaus papa in epistola 9. ad Michaelem imperatorem hanc synodum latrocinalem merito appellat. Primum quod in ea omnia per vim, minas & terrores, nec quidquam secundum ordinem sacrorum canonum gestum fuerit: Secũdo, quia a schismaticis & damnatis episcopis synodus celebrata est: Tertio quia eidem imperator contra canones interfuit & præsedit. Denique quod in ea literæ apostolicæ partim non fuerint recitatæ, partim etiam Photius easdem depravarit & corruperit. Hæc omnia prolixe Nicolaus papa in epistola 9. ad Michaelem imperatorem, & Nicetas prædicto loco. Duæ hujus conciliabuli actiones habitæ fuerunt; una pro cultu sanctarum imaginum: altera in causa Ignatii: ambarum meminit Nicolaus papa in epist. 10. ad orientales. Apud Balsamonem duplex dicta reperitur, non alia de causa, quam quod duæ actiones prædictæ in ea habitæ fuerunt. Idem præ se fert titulus duorum ejusdem pseudosynodi canonum apud eumdem Balsamonem his verbis præfixus: *Canones editi a sancta & magna Constantinopolitana synodo prima & secunda, quæ congregata est in venerabili templo sanctorum & benedictorum apostolorum.* Post hæc meditatus est opus quod Nomocanonem appellari voluit, quodque collectionem sacrorum canonum & sacrorum patrum responsiones continet præter septimæ synodi, aliosve 17. canones. Vide Baronium anno 861. numero 1. & sequentibus.

Ignatius iterum cõdemnatur, quare?

Cõciliabuli acta 2.

An fuerit œcumenicum?

[b] *Oecumenicum.*] Ita apud Theodorum Balsamonem nominatum invenies, idque ob numerositatem episcoporum, & præsentiam legatorum sedis apostolicæ. Quo nomine eam Nicolaus papa appellet, supra dixi.

[c] *Trecentorum octodecim episcoporum.*] Ita Michael cum schismaticis episcopis gloriabatur: epistola enim quinta ad eum reddita hæc scribit Nicolaus papa: *Igitur quia ad instar Nicæni venerandi cœtum concilii, vestrum, qui in depositione Ignatii patriarchæ adfuistis, totidem fere numerari dicitis, miramur. Et quid prodesse consideramus ejus numeri collegium præesse, ubi ipsius sententiæ prævaricantur, cujus & numerus imitatur?* ita Photius veritatis & justæ causæ præsidio destitutus, numero & vi regia vincendum esse putabat.

[d] *Ignatii.*] De Ignatii vita plura reperies infra in concilio œcumenico VIII.

[a] CONCILIVM ROMANVM I. IN CAVSA IOANNIS RAVENNATIS

episcopi celebratum anno domini DCCCLXI. tempore Nicolai papæ & Ludovici secundi imperatoris.

[a] *Concilium.*] Cum Ioannes Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus subditos suos fideles graviter afflixisset, innocentes excommunicasset, peregrinantium studiis & piis operibus restitisset, monitusque hac de causa a pontifice, nequaquam abstinuisset, vel etiam ad synodum vocatus aliquoties non comparuisset, pontifex eum in hoc patrum consessu justa anathematis sententia condemnavit. Cumque ab imperatore Ludovico subsidium & auxilium frustra implorasset, omni præsidio destitutus tandem comparuit, actaque de commissis pœnitentia, in communionem ecclesiæ iterum receptus fuit. Acta hujus concilii tribus actionibus distincta extant apud Burchardum in libris decretorum. Eadem recitantur ab Anastasio in vita Nicolai papæ. Quæ cum " supra excusa inveniantur, hoc loco omittenda esse putavi.

Ioãnes Ravennas episcopus hic concilio damnatur & absolutus.

" pag. ... hujus VI tomi.

[a] ** CONCILIVM SVESSIONENSE IN QVO ROTHADVS EPISCOPVS

Suessionensis episcopali privatus fuit communione, donec obediret.

De eo hæc paucis vetus annalium Bertinianorum auctor ad annum 861. Hincmarus Durocortori Remorum archiepiscopus synodo comprovinciali apud martyrium sanctorum Crispini & Crispiniani secus civitatem Suessionis Rothadum ipsius urbis episcopum regulis ecclesiasticis obedire nolentem episcopali privat communione secundum decreta canonum, donec obediat.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

De variis apud Pistas conventibus, placitis, synodisve, tum politicis, tum ecclesiasticis, ab anno 861. ad 870. necnon de conciliis in causa Rothadi coactis.

Pistæ locus fuit in diœcesi Rothomagensi ad ripam fluvioli Andellæ haud procul Sequana fluvio & Ponte qui dicitur Arcæ situs, atque occasione Normannorum qui in Oscello peninsula sedem fixerant labente æræ Christi sæculo nono celeberrimus. *Pistres*, sive *Pistes*, atque inde subjecta vallis *le Val Pitan* vulgari idiomate nuncupatur, ut jam ab anno 1646. in chronologica conciliorum Galliæ synopsi omnium primi monuimus virisque eruditis Orderici Vitalis, annalium Bertinianorum, Flodoardi, ac Sirmondi ad capitularia Caroli Calvi, aliorumque testimonia subministravimus. Ibi villa regia fiscusve dominicalis aut palatium magnifice extructum extitit, sæpissime a Carolo Calvo Francorum rege, ejusque proceribus, atque episcopis ab anno 861. ad 870. frequentatum, dum collatis operis, totiusque pene regni opibus firmissima munitio adversus subitas Danorum piratarum excursiones jactis in proximum Sequanam molibus castelloque superimposito pararetur. Adjungemus quoque strictim omnia quæ in causa Rothadi Suessionensis episcopi, factione Hincmari Remensis archiepiscopi ac Caroli regis studio depositi, opera vero Nicolai I. papæ in pristinum gradum restituti, gesta fuisse ex certis monumentis accepimus.

I. Si qua fides auctori annalium Bertinianorum anno 861. ut mox docuimus, Rothadus ab Hincmaro in synodo comprovinciali apud martyrium SS. Crispini & Crispiniani secus civitatem Suessionis episcopali communione privatus est.

II. Ex iisdem annalibus constat anno 862. Carolum regem omnes primores regni sui ad locum qui Pistis dicitur ubi ex una parte Andella, & ex altera Audura Sequanam influunt circa Iunii Kalendas cum operariis & carris convocasse, ut in Sequana munitionibus constructis ascendendo vel descendendo navibus aditus intercluderetur.

III. Anno eodem certum est rediisse regem ad Pistas, quo placitum simul procerum & synodum episcoporum ante condixerat, & inter operandum de sancta ecclesia ac regni negotiis cum fidelibus suis tractasse. Ibi Rothadum in synodo provinciali (anni 861) episcoporum communione privatum cum sua se contumacia quatuor provinciarum concilio (apud Pistas scilicet) præsentasse.

In hoc concilio arbitror decreta fuisse capitula quatuor illa longiuscula anno regni Caroli Calvi 22. ind. x. hallucinantur enim qui ad annum 863. post Binium in editionibus conciliorum referunt: duo enim illi characteres omnino repugnant & annum designant præsentem Christianæ æræ 862. ante 20. Iunii aut Kalendas Iulias. Sirmondus annum regni 22. in 23. mutavit, atque in notis meminit privilegii de villa Lirado pro S. Martino Turonensi: *Cum super fluvium Sequanæ in loco, qui Pistas dicitur, unanimiter concilium ageretur anno* DCCCLXII. *& subscriptio, data mense Augusto* 20. *ejusdem mensis.*

IV. Fraternum illum conventum ne Rothadus penitus deponeretur sub appellatione sedis apostolicæ servare disposuisse, sed eumdem post ejusdem concilii (Pistensis) judicium, cum corrigi nollet, in suburbio Suessionum civitatis (a pluribus episcopis eo a rege missis) depositum fuisse. Verba annalium illorum haud dubie corrupta sic se habent: *Sed iisdem*, &c. quæ postea suo loco referentur.

V. Ad synodi illius (in urbe Suessionica, aut vicino aliquo loco jussu regis, ejusque anno 23 hoc est post Kalendas Iulias coactæ) patres diversarum provinciarum atque urbium accessisse Ludovicum San-Dionysiani monasterii abbatem cum monachis suis, ac statuta quædam ad victum vestitumque monasticum spectantia patribus confirmanda obtulisse, quorum maximam partem paulo post proferemus ex Dupletio. Ibidem quoque confirmatum S. Landerici privilegium.

VI. Hincmarum Remensem antistitem veniente Carolo rege in eamdem civitatem accitis comprovincialibus suis episcopis matrem ecclesiam in honore sanctæ Mariæ dedicasse eodem anno 862.

VII. Carolum regem 8. Kalendas Novembris anni 863. synodum in Vermeriensi palatio habuisse, ibique abbatiam S. Karilephi super Robertum episcopum Cenomanicæ urbis, qui eam per apostolicam commendationem jure sui episcopatus mancipatam tenere volebat, legaliter dijudicasse, & Rothadum nuper depositum, sicut domnus papa ei mandaverat cum suis & episcoporum literis atque vicariis Romam misisse.

Hanc vero Vermeriensem synodum præcesserat eodem anno altera synodus in Convicino villa publica propter Silvanectensem urbem, in qua ab Hincmaro variisque episcopis gradu suo dejectus est Rothadus, & in monasterium retrusus, ut ex epistola Nicolai papæ & libello proclamationis Rothadi constat.

Addit Sirmondus & alteram synodum in Suessionicæ civitatis suburbio convocatam, in qua Carolo rege præsente damnatus Rothadus per varia loca distractus vexatusque fit altero in ejus cathedra ordinato episcopo. Verum Suessionicas synodos ante Silvanectensem collocandas arbitror, ex fide annalium Bertinianorum.

VIII Sequenti anno 864. eumdem Carolum regem ex mandato papæ Rothadum Romam direxisse, regnique episcopos cum synodicis suis vicarios suos misisse. Iis Ludovicum imperatorem transitum denegasse Ipsos legatos cum regis tum episcoporum antequam ad propria remearent causas moræ Nicolao cognitas fecisse, Rothadum vero simulata infirmitate Vesontione substitisse, atque ad Ludovicum imperatorem profectum ab eo veniam eundi Romam impetrasse.

IX. Eodem anno 864. Carolum regem Kalendis Iunii Pistis generale placitum habuisse, in quo annua dona receperit & firmitates in Sequana ne Normanni per eum ascendere possent fieri jussisse: tum quoque capitula 37. consilio fidelium suorum constituisse, & ut legalia per omne regnum suum observari præcepisse. Vide titulum 31. capitularium Caroli Calvi a Sirmondo editorum: ubi edictum Pistense dicitur ind. 12. regni 25. vii. Kal. Iulias, sive adnuntiatio domni Karoli apud Pistas, qui inde profectus circa Kalendas Iulii Compendium intravit.

X. Anno 885. memorat idem auctor anonymus Carolum pervenisse ad Pistas, ubi, id est, prope quam villam, in Oscello scilicet peninsula, immorabantur Normanni, deputatisque custodibus qui fluminum ripas custodirent ad Odriacam villam mense Septembrio perrexisse.

Concilium Romanum ordine VII. ipsis fere ejusdem anni primordiis celebratum fuerat, in quo Rothadus oblato proclamationis libello, nullis accusatorum suorum præsentibus, episcopalibus indumentis vestitus die festo S. Agnetis 12. Kal. Febr. in pristinum honorem a papa restitutus est, ut pluribus docet Anastasius, quæque supersunt acta & epistolæ.

ANNO CHRISTI 862.

XI. Normannis mense Iulio anni 866. ab insula S. Dionysii moventibus & per Sequanam descendentibus Carolum hostiliter ad Pistas venisse cum operariis & carris ad perficienda opera, ne iterum piratæ sursum valerent ascendere.

XII. Carolum regem medio mense Augusto anni 868. ad Pistas venisse, & castello mensurato pedituras singulis ex suo regno dedisse. Ad eum locum Hincmarum Remensem ducto secum Laudunensi episcopo nepote suo Hincmaro cum aliis episcopis scriptis & verbis regē adiisse, &c. Quaterniones regi tunc ab archiepiscopo pro ecclesiastica libertate oblatos aliaque eodem spectantia a R. P. Ludovico Cellotio primum edita concilio Duziacensi primo subjiciemus.

XIII. Eumdem principem de centum mansis unum haistaldum, & de mille mansis unum carrum cum duobus bobus ad Pistas mitti præcepisse, quatenus ipsi haistaldi castellum quod ibidem ex ligno & lapide fieri præcepit excolerent & custodirent.

XIV. Miscellaneorum curiosorum a nobis anno 1651. editorum parte II. pag. 471 editum fuit diploma ex cartulario abbatiæ S. Benigni Divionensis datum apud Pistas XII. Kal. Augusti ind. II. anno trigesimo regnante Carolo gloriosissimo Francorum rege, Heriboldo notario ad vicem Gauzleni recognoscente. Qui characteres eumdem annum 869. non 870. designant. Videsis in eamdem rem titulum 34. capitularium Caroli Calvi & constituta Pistis capitula 12. cum adnuntiatione. Synodum certe episcoporum ibidem celebratam eodem anno 869. docet carta donationis ab Egilone Senonensi archiepiscopo factæ monasterio S. Petri, quam suo postea loco proferemus nullo mensis die adscripto.

XV. Idem qui sæpe laudatus a nobis historicus sub finem periochæ anni 873. a continuatore Aimoini libri V. cap. 31. verbatim expressus, testatur Carolum Calvum mense Octobrio ejectis ab Andegavis Normannis per Cenomanensem civitatem & Ebroicense oppidum ac secus Castellum novum apud Pistas Ambianos Kal. Novembris pervenisse. Verum de his pro instituti nostri ratione jam satis, ut quæ sequuntur hactenus intricatissima melius imposterum intelligantur.

CONCILIUM ROMANUM II.

QUO OCCASIONE QUORUMDAM orientalium, hæresis Theopaschitarum iterum pullulans damnata est anno domini DCCCLXII. tempore Nicolai papæ.

ANNO CHRISTI 862.

In epistola septima " *Nicolai papæ duo canones in hac synodo constituti reperiuntur post hoc præambulum.*

" sup. pag. 289. C.

INSUPER autem quid in alia synodo a nobis olim collecta decreverimus adversus eos, qui divinitatem domini nostri Iesu Christi cum Valentino, Manete, Apollinari & Eutyche sectatoribus eorum contra primum pastorem & apostolum, qui Christum carne passum dicit, passibilem ore sacrilego in quibusdam regionibus vestris prædicare dicuntur, subter annexis capitulis declaratur.

I.

Veraciter quidem credendum est, & omnimodis profitendum, quia redemptor noster & dominus noster Iesus Christus Deus & Dei Filius passionem crucis tantummodo secundum carnem sustinuit, deitate autem impassibilis mansit, ut apostolica docet auctoritas, & sanctorum patrum lucidissima doctrina ostendit.

II.

Hi autem, qui aiunt, quia redemptor noster & dominus Iesus Christus Deus & Dei Filius passionem crucis secundum deitatem sustinuit (quod impium est, & catholicis mentibus execrabile) anathema sit.

ANNO CHRISTI 862.

NOTA SEVERINI BINII.

Cur tam multa Romæ concilia sub Nicolao celebrata sint.

a *Concilium.*] Hujus & alterius cujusdam synodi Romanæ meminit Nicolaus epistola 70. his verbis: *Deinde bis facto concilio & lectis profanis gestis quæ prædictus Leo a secretis detulerat*, &c. Cum enim sub Nicolao papa undique magni momenti negotia ab oriente simul & occidente ingruerent, sanctissimus pontifex frequentia voluit congregari concilia, ne quid inconsultis fratribus ageret. Baronius anno 862. numero 1.

a CONCILIUM AQUISGRANENSE III. IN CAUSA THEUTBERGÆ UXORIS Lotharii regis.

In quo permissum est Lothario, ut aliud conjugium iniret.

ANNO DCCCLXII. indictione x. die III. Kalendarum Maiarum, ex vocatione domni Hlotharii gloriosissimi regis, archiepiscopi eorumque coepiscopi Aquis convenerunt: videlicet Guntharius Agrippinensis archiepiscopus, & sacri palatii archicapellanus, nec non & Theutgaudus Trevirensis archiepiscopus, Adventius Mediomatricorum episcopus, Atto Viridunensis episcopus, Arnulfus Tullensis episcopus, Franco Tungrensis episcopus, Hungarius Trajectensis episcopus, Ratoldus Argentoratensis episcopus, ut divina auxiliante clementia, pro utilitate ac necessitate sanctæ matris ecclesiæ, apud memoratum serenissimum principem fideliter ac salubriter pastorali provisione intervenirent. unde nostris jam periculosis temporibus saltem sero pastoralis tuba insonare prophetica admonitione debuerat, ubi dicitur: *Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam.* (Isa. 58.)

I.

Ergo multipliciter & fideliter malefidis Dei discrimina, & senescentis mundi pericula replicantes, non sine gravi gemitu nostro Christianissimo principi ad memoriam reduximus, ut non immemor vocationis suæ, quod nomine censetur opere compleat, ut rex regum Christus, qui sui nominis vicem illi contulit in terris, dispensationis sibi creditæ dignam remunerationem reddat in cælis.

II.

Ad hæc ille, sicut verus Dei cultor, nostræ pariter ac veraciter annuit unanimitati, per omnia irrefragabiliter promittens, nostris se obedire velle consiliis, & rationabilibus obtemperare monitis. Et ut ita diximus, ultra quam credi potest, ita nobiscum suum benignissimum informavit affectum, ut procul dubio pateret, quod suum cor illius amplexatur dextera, in cujus manu corda sunt regum.

III.

Interea de his quæ ad statum sanctæ Dei ecclesiæ, & utilitatem regni, atque salutem populi sibi commissi pertinent, salubribus responsis, & spiritalibus consiliis, nostram consolatus est unanimitatem, se in omnibus paratissimum esse affirmans, ut verus adjutor, atque indefessus auxiliator nostri ordinis, & totius sanctæ religionis existat.

IV.

Posthæc humiliter ac devote pastorale consilium requisivit, " libellum proclamationis, & suæ summæ necessitatis, in manibus nostrorum fratrum imponens: ubi satis lugubriter divinum & pastorale consilium expetiit, suæque imbecillitatis causas querulosis vocibus retractavit, qualiter in quadam femina, Theutberga nomine, factiosis perfidorum hominum argumentis fuerat defraudatus, imo non mediocriter repetebat,

" *in cod. ms. Palatino Bibl. Vaticanæ extat* Contestatio hujus Hlotharii, *quam in fine Actorum subjicimus.*

A quod judicio episcoporum discidii sententiam pertulisset. Quam, si idonea fuisset conjugali toro, & pestifera incestus pollutione fœdata non esset, & vivæ vocis confessione publice condemnata, sponte retineret. Porro se incontinentem esse professus est, & sine conjugali copula juvenilis ætatis ardorem ferre non posse asseruit. Procul dubio replicans, quod illi Theutbergam incestuosam diximus, & ab omni concubina abstinere præcepimus. & quod illi perdifficile est in juvenili ætate taliter permanere. Hinc vero testis adfuit Theutgaudus archiepiscopus, quod juxta divinum atque suum consilium, si aliquid in adhibita sibi concubina deliquit, ecclesiastico medicamine adjutus, secretis jugibusque hoc lacrymis, & vigiliis, ac spiritalis continentiæ macerationibus, insuper eleemosynarum largitionibus salubriter delevit. Et ut de multis pauca dicamus, si læta caro illum traxit ad culpam, afflicta ut credimus reduxit ad veniam.

V.

Igitur pastoralis regiminis cura, ac divinorum eloquiorum documenta, nostrorum fratrum animos solicitare cœperunt, quid nobis agendum, quidve tractandum esset, atque pro hujusmodi querula proclamatione rationabiliter definiendum. illudque ante omnia formidantes, ne forte, quod absit, post dignam satisfactionem, & saluberrimam reconciliationem, fragilitatis noxam tantus princeps incurreret, reversus ad vomitum, & quasi sus lota in volutabro luti, illicitos aliquoties repeteret amplexus.

VI.

Inde actum est, quod pia fratrum solicitudo retractare decrevit, qualiter ecclesiasticæ auctoritatis censuram in præscripta femina Theutberga, sua publica confessione exigente, complevit.

VII.

Allato itaque diversorum conciliorum volumine, ex concilio Ilerdensi capitulum IV. recitari fecimus, ubi ita scribitur: De his qui se incesti pollutione commaculant, placuit, ut quousque in ipso detestando, & illicito carnis connubio persistunt, usque ad missam tantum catechumenorum in ecclesia admittantur: cum quibus etiam, nec cibum sumere ulli Christianorum, sicut apostolus jussit, oportet.

VIII.

Hinc quoque sancti Ambrosii in expositione epistolæ beati Pauli apostoli ad Corinthios capite XXXIII. Hos alloquitur, qui matrimonio juncti sunt, ore dominico: *Uxorem a viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam.* Hoc apostoli consilium est, ut si discesserit propter malam conversationem viri, jam innupta maneat. quod si continere se non potest, quia pugnare non vult contra carnem, suo viro reconcilietur. Non enim permittitur mulieri, ut nubat, si virum suum causa fornicationis dimiserit, aut apostasiæ, aut illicita impellente lascivia vir usum quærat uxoris invertere: quia inferior non omnino hac lege utitur, qua potior. Si tamen apostatet vir, aut usum quærat uxoris invertere, nec alteri potest nubere mulier, nec reverti ad illum. *Et virum uxorem non dimittere.* Subauditur autem, excepta causa fornicationis. Et ideo non subjecit, sicut de muliere dicens, Quod si discesserit, manere sic: quia viro licet ducere uxorem, si dimiserit uxorem peccantem. Non enim ea lege constringitur vir, sicut mulier. Caput enim mulieris

ANNO CHRISTI 862.

mulieris vir est. *Nam ceteris*, inquit, *ego dico, non dominus.* Hoc dixit, ut ostendat quid proprio ore dominus jussit, & quid hujus auctoritate concessit, quia & per istum dominus loquitur, qui ait: *An experimentum quaeritis ejus qui in me loquitur Christus?*

IX.

Ex concilio Agathensi capite LXII. De incestis conjunctionibus nihil prorsus veniae reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Incestos vero nullo conjugii nomine deputandos, quos etiam designare funestum est. ibique post aliqua ita scribitur: Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem.

X.

De cetero his atque hujusmodi canonicis sanctionibus, & sancti patris Ambrosii oraculis liquido perspectis, credimus non illam fuisse idoneam, aut legitimam conjugem, neque a Deo praeparatam uxorem, quae publica, ut dictum est, confessione incestuoso fornicationis crimine denotata probatur. Quocirca glorioso principi nostro, pro sua in divino cultu devotissima affectione, atque victoriosissima regni tuitione, cui non solum nos, verum etiam canonica auctoritas incestuosum conjugium interdicit, legitimum atque idoneum conjugium a Deo illi concessum non denegamus, juxta indulgentiam dicentis apostoli: *Melius est nubere quam uri.*

CONTESTATIO HLOTHARII REGIS, appellantis episcopos de conjugio sibi concedendo.

Vos, o sancti pontifices & venerandi patres, qui estis positi mediatores inter Deum & homines quibus commissa est nostrarum cura animarum qui medicinam praestatis vulneribus peccatorum qui ligandi atque solvendi habetis potestatem, & estis doctores atque ductores nostri, ad vos humiliter proclamo, & vestrum benignum atque fidele consilium fiducialiter expostulo. Regalis enim potestas sublimem debet recognoscere sacerdotalis dignitatis auctoritatem, quibus videlicet duobus ordinibus ecclesiasticorum credetium auctore Deo, & regitur & gubertur. Sed tantum superiorem unum altero novimus, quanto excellentiam caelestis magisterii Deo propinquiorem merito veneramur. Ideo qui vobis propter Deum humana fragilitate delinquimus, aut leviter vel sponte oberramus, ad vestram pastoralem dignitatem solenniter recurrimus atque confugimus. Egomet igitur divina inspirante clementia proprios cognoscens errores, & tantarum maculas culparum expavescens atque exhorrescens suppliciter confitendo veniamque postulando per vos a Christo remedium salutis exquiro. Multum certe de pietate vestra confido, quam me spirituali compassione misericorditer, & discrete suscipi atque tractari minime dubito juxta illud apostoli.

Quis infirmatur & ego non infirmor? Et si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto vos qui spirituales estis instruite hujusmodi in spiritu lenitatis considerans te ipsum ne & tu tempteris, & alia scriptura monet. Calamum quassatum non conterendum. De cetero, patres, immensas vobis gratias referimus quoniam & seniori patri nostro fidem debitam conservastis, ac post ejus obitum nobis in omnibus benigni & fideles extitistis. Et cum multipliciter ac generaliter nostram adolescentiam & labilem aetatem procurastis quoque specialiter, & diligenter circa fraudem nobis in nuncupata uxore illatam vigilastis. de quo siquidem negotio qualiter vestris consiliis actum fuerit scimus quia vos in memoria penitus habetis. Nam ipsam foeminam de infando, & incestuoso fornicationis contagio sponte confessam juxta beati Pauli praeceptum qui ait. Ne commisceamini fornicariis, a nobis vestra jussione sequestravimus. (1. Cor. 5.) Quicquid tamen postea incontinentiae fragilitate commisi sive necessitate sive voluntate, vestrum est oportune & rationabiliter emendare, atque meum est libenter obedire. Vos etenim scitis quia ab infantia seu pueritia inter faeminas conversatus propter castitatis bonum, & impudicitiae malum devitandum, ad portum legitimi conjugii pervenire desideravi. Non ergo ignoro, quia quicquid ex hoc praeter licitam copulam fuerit malo fornicationis & noxae pollutionis ascribi possit. Scio concubinam non esse uxorem, & nolo habere illicitam sed licitam. Vos tamen memores juventutis meae videte quid agendum sit, cui nec uxor conceditur, nec concubina permittitur. Vobis notum est quid apostolus dicat: Vos juniores nubere, filios procreare. Et, qui se non continet nubat. Melius est enim nubere quam uri. (1. Cor. 7.) Et iterum: Unusquisque suam uxorem habeat propter fornicationem. Et Matthaeus apostolus. Deus nuptias benedixit, & permisit amorem dominari in corporibus hominum. Itaque simpliciter loquor fateorque me non omnino posse durare absque aliqua conjugali copula. Veruntamen cupio secundum interiorem hominem ab omni esse fornicatione alienus. Et nunc, carissimi, nos suppliciter vestram imploramus sanctitatem, ac pro illius amore qui nos redemit deprecamur, ut nostro periculo corporis, & animae ad utilitatem sanctae Dei ecclesiae, & regni nobis commissi benigna caritate & devota fidelitate subvenire non differatis, quatenus & de prosperitate ac nostra erga vos promptissima devotione pariter nos in domino gaudeamus & exultemus.

SENTENTIA EPISCOPORUM *Aquisgrani coactorum, qua Lothario regi permissum est ut abjecta Theutberga uxore aliam ea adhuc vivente duceret.*

Ex eodem ms. codice.

Cum ex diversis provinciis totius regni serenissimi regis Hlotharii ad Aquas-Granipalatii archiepiscopi & episcopi convenissemus, ac pastorali cura, & sollicitudine ecclesiastica jura ventilaremus, ejusdem principis nostri causa ad medium deducta est, quae de conjugii sui controversia jampridem nostris in manibus fuerat evoluta. Pastoris igitur summi domini videlicet nostri Iesu Christi, qui venit in hunc mundum peccatores salvos facere, exemplo informati, & auctoritate muniti, peccatoribus terrorem supplicii nisi resipiscant incurrere, veniamque si resipiscant permittere & concedere fiducialiter posse & debere scientes, praefatum regem divina nobis dispositione donatum, & in ipso regni tyrocinio fallaciter sauciatum ut comperimus, acriter condoluimus, eumque laqueis quibus inretitum se ingemiscebat, provide & fideliter erigere decertavimus, juxta illud apostoli: Si quis erraverit ex vobis a veritate & converterit quis eum, scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab (Iac. 5.)

ANNO CHRISTI 862.

ab errore viæ suæ salvabit animam ejus a morte. Quod ergo omnibus impertiri jubemur, regi & principi nostro negare nequaquam debemus, qui priori conventui nostro se humiliter exhibens lamentatus est in conjugii nomine ise horribiliter defraudatum; nec tamen absque tali consortio juventutis suæ conscius consistere se posse adjecit, libellumque proclamationis & viam suæ salvationis deposcentem divinitus aspiratus porrexit. Cujus nos mœrori & anxietati, ut competebat, compatientes intellecto puræ devotionis affectu pœnitentiæ remediis præterita delere peccata & futura bonorum operum exhibitionibus præcavere monstravimus. Quod & ille necessario & libenter amplectens ad exhortationem nostram adhibitis sibi quibusdam ex collegio nostro toto quadragesimæ tempore jejuniis eleemosynis ac reliquis Deo placitis operibus vigilanter insistens congrua satisfactione dominum placare desiderans id se promereri velle etiam discalciatis pedibus incedens patulo ostendit. Deinde in hoc quoque concilio fragilitatis suæ casus enucleavit, & salutis suæ consilium utiliter ac laudabiliter a nobis quæsivit. Itaque secundum petitionem & devotionem suam servata sollertissime humanæ pietatis forma & vigilantissime ministerii nostri moderata censura, qualiter ei prospexerimus memoriæ mandare decrevimus. Fæminam sibi uxoris nomine & improbo conamine injectam potius quam legitime conjunctam pluribus didicimus documentis, & conjugem esse non potuisse quam plurimis attestationibus immo detestationibus ad postremum spontanea confessione sua liquidius agnovimus. Quomodo enim possit matrimonio copulari quam juxta suam assertionem frater non pertimuit constuprare? dicente domino ad Moysen. *Turpitudinem sororis tuæ non revelabis*, & eodem Moyse domino inspirante terribiliter intonante. *Maledictus qui dormierit cum sorore sua filia patris vel matris suæ.* Hinc alia scriptura dicit. *Qui tenet adulteram stultus & impius est.* Hinc & apostolus. *Qui adhæret meretrici unum corpus efficitur.* Hinc & in concilio Agathensi cap. III. ita dictum est. *Qui se incesti pollutione commaculant, placuit quousque in ipso detestando & illicito carnis contubernio perseverant, usque ad missam tantum cathecumenorum in ecclesia permittantur. Cum quibus etiam nec cibum sumere ulli Christianorum sicut apostolus jussit oportet.* Hinc etiam beatus Ambrosius in expositione primæ epistolæ ad Corinthios cap. XXXIIII. scribit. *Postquam in nuptis locutus est, & viduis, hos alloquitur, qui matrimonio juncti sunt ore dominico uxorem a viro non discedere, quod si discesserit manere innuptam. Quod si continere se non potest, quia pugnare non vult contra carnem, suo viro reconcilietur.* Non enim permittitur mulieri ut nubat, si virum suum causa fornicationis dimiserit, aut apostasia aut illicita impellente lascivia, vir usum quærat uxoris quia inferior non hac lege utitur qua potior, si tamen apostata vir non usum quærat uxoris invertere, nec alii potest nubere mulieri, nec reverti causa fornicationis ad illum, & virum uxorem non dimittere. Subauditur autem excepta fornicationis causa. Et ideo non subjecit sicut de muliere discedens, quid si discesserit manere sic: quia viro licet ducere uxorem peccantem quia non ea lege constringitur vir sicut mulier: caput enim mulieris est vir. Nam ceteris ego dico non dominus. Hoc dixit ut ostendat quid proprio ore dominus jussit, & quid hujus auctoritate concessit, quia & per istum dominus loquitur qui ait. An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Christus? Ad hæc forte inter alia quis dicat. Quod Deus conjunxit, homo non separet. Optime nimirum aptissimeque hoc in his observandum quos Deus conjungit, quia a domino, ut alibi scriptum est, præparabitur viro uxor. Sed quis audeat dicere hanc a Deo conjunctam vel præparatam, quæ tot ac tantis veteris, & novi testamenti inhibitionibus non solum non copulanda, sed magis lugenda & in interitum carnis tradenda est ut spiritus salvus fiat ex proprii oris confessione monstratur? juxta illud, *Ex verbis tuis justificaberis & ex verbis tuis condemnaberis*: & David eum qui se Saulem regem interemisse jactaverat, mox jugulare præcepit, dicens: *Sanguis tuus super caput tuum, os enim tuum locutum est ego interfeci christum domini.* Hinc Innocentius papa ad Tolosanos scribens affirmat, nullo modo absolvi posse qui in se aut veri confessione aut testimonio falsitatis dixerit sententiam mortis quæ dicta in alium puniretur, cum omnis qui sibi fuerit mortis causa major homicida sit. Sed & hoc ex epistola Valentini concilii ad Forojulienses, & in concilio Africano cap. XCI. abundantissime demonstratur. His quocirca aliisque divinorum instrumentis eloquiorum non figniter imbutos ac mediocriter fultos si quis nos irrationabiliter, & inconsiderate in omni hoc negotio vel egisse vel definisse dicere præsumpserit, nisi detractionis, & injustitiæ deprehensionis maculā deterserit, noverit se ante tribunal æterni judicis nobiscum de his districtiorem habiturum rationem. Quippe cum nullo livoris toxico aut amaritudinis zelo Deo teste adversus eamdem feminam moti aut alicujus favoris gratia ducti quippiam de ea fecisse aut dixisse nos coram Deo protestemur, nisi quod moderatius, & mansuetius salva canonicæ auctoritatis regula quam violare nullatenus permittimur diligentissimo examine, & studiosissima indagatione agendum reperimus, sicut ex literis discussionis nostræ super hac re a nobis conscriptis dignoscere fas est. Porro eidem principi ac seniori nostro Hlothario post excessuum cognitionem, & errorum suorum convenientem mira afflictione punitionem scientes juxta ejusdem professionem aliam legem in membris ejus repugnantem legi mentis suæ, ne in deteriora labatur, uxorem ducere, filios procreare vetare non possumus, dicente apostolo. *Qui se non continet nubat, tantum in domino, melius enim nubere quam uri.* Et iterum. *Unusquisque propriam uxorem habeat propter fornicationem*: quæ scilicet necessitatis concessio est, non apostolicæ voluntatis, qui rursus ait. *Vellem omnes homines esse sicut & ego.* Et nos ergo idcirco ista non omnimodis inhibere audemus, ut graviora facilius caveantur, & omnis indebita causatio sollicitiori deinceps custodia devitetur. Hujus series rationis in commune a nobis domino inspirante repertæ duobus ex nostris fratribus literis sequestratim commendari injunctum est. Quod nocturno actum tempore primo mane sacro concilio uterque scripturam suam præsentavit, & mira sensuum convenientia redolentem omnis cœtus noster collaudavit, & de concordi sententia domino gratias egit, quod ideo subjiciendum censuimus, ne si alterius scripturæ tenor in verbis discrepans in cujuslibet

Marginalia: Lev. 18. — 1. Cor. 6. — Matt. 12. — 2 Reg. 1. — 1. Cor. 7.

libet manus devenerit non moveatur de dissonantia sermonum quem fidem accommodare compellit consonantia sensuum.

** *COLLECTIO VARIORUM LOCORUM ex sacra scriptura, conciliis, opusculisque patrum a duobus episcopis facta in conciliabulo Aquisgranensi ad solutionem hujus quæstionis :* Si liceat homini uxore dimissa aliam ducere adhuc illa vivente.

SUPER quæstione de qua reverentia vestra præcepit, ut inspectis opusculis patrum, quæ viderentur, vobis describeremus, curavimus ut potuimus breviter & consequenter quæ pertinent ad eam respondere.

Quæstionis summa hæc est. *Si liceat homini uxore dimissa aliam ducere adhuc illa vivente.* In euangelio dominus secundum Matthæum ita dicit: *Dictum est quicumque dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii, ego autem dico vobis quia omnis qui dimiserit uxorem suam excepta fornicationis causa facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit adulterat.* Hic quidem dimitti uxorem posse, sed fornicationis causa dominus testatur. Aliam vero nullam dicit esse causam cur possit dimitti : dimissa vero præter causam fornicationis nubere non potest alii, sed neque duci ab alio. In utroque enim mœchia deprehenditur. An vero is qui mulierem causa fornicationis dimiserit, aliam ducere non possit, in hoc loco non aperte significatur. Alio vero in ejusdem euangelistæ loco manifestius exprimitur : ubi interrogatus dominus a Pharisæis : *Si liceat homini dimittere uxorem quacumque ex causa,* respondet : *Non legistis quia qui fecit ab initio masculum & feminam fecit eos, & dixit : Propter hoc dimittet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Interim videtur præcipere ne uxor dimittatur, qua dimissa unius corporis factam esse divisionem. Cum enim dicit, *jam non duo sunt, sed una caro,* ostendit quicumq; dimiserit, quod unius carnis, id est corporis, faciat solutionem. Apostolus vero inferius : *Dico autem vobis : Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem & aliam duxerit mœchatur, & qui dimissam duxerit, mœchatur.* Quod in sermone obscurius posuit, hic manifestius ostendit : illic enim ait : *Quia omnis qui dimiserit uxorem suam excepta fornicationis causa facit eam mœchari, & qui missam duxerit adulterat ;* mulieris causam si nupserit denotans, & ejus qui dimissam duxerit, ejus vero qui dimiserit non manifestans. Hic vero ait : *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit nisi ob fornicationem mœchatur,* designans quia si dimiserit non liceat ei aliam ducere, si mœchus esse noluerit. Vnam tamen rem posuit quæ faciat quæstionem, dicens *nisi ob fornicationem.* Sed videamus quid alii dicant euangelistæ, in Marco legitur : *Quicumque dimiserit uxorem suam & aliam duxerit adulterium committit, & si uxor dimiserit virum suum & alii nupserit mœchatur.* Nulla interponitur causa sed simpliciter innuitur quod vir si dimiserit uxorem suam & duxerit aliam adulterio polluitur. Quæ res in uxore quoque similiter accipitur, ut si dimiserit virum quacumque de causa & alii nupserit adultera denotabitur. Videmus in isto excludi euangelista, quod in Matthæo positum quæstionem faciebat, Illud videlicet quod interpositum fuerat causa fornicationis, veluti si propter fornicationem mulier dimissa fuerat, quod is qui dimiserat aliam ducere potuisset, sed præsentis testimonii verbis agnoscimus quod nequaquam sive adulterii sive alia quacumque causa dimissa fuerit uxor liceat dimittenti aliam ducere : quod si fecerit adulterii culpa non erit immunis. Lucas vero : *Omnis qui dimittit uxorem suam & ducit alteram mœchatur, & qui dimissam a viro ducit mœchatur.* Gradatim igitur & quod in alio minus aperte in alio manifestius significatur. Matthæus fornicationis causam interponit, qua dimittenda sit uxor. Marcus quod nulla de causa dimittenda sit, quod si dimittitur nequaquam alii copulanda. Lucas vero dimitti posse dicit uxorem, ut intelligatur, sive religionis sive fornicationis causa, alteram tamen nullo modo fore ducendam. Quibus omnibus instruimur uxorem a viro non esse dimittendam, nisi vel fornicationis vel religionis causa intererit: quod si dimissa fuerit nec vir qui dimittit ducere possit alteram, nec dimissa alii nubere donec uterque, id est & qui dimittit & dimissa superstes fuerit. Paulus apostolus : *His autem,* inquit, *qui matrimonio juncti sunt præcipio non ego sed dominus, uxorem a viro non discedere. Quod si discesserit manere innuptam aut viro suo reconciliari, & vir uxorem non dimittat.* Manifeste uxoris determinat causam virum dimittentis ut maneat innupta, aut proprio viro reconcilietur. An vero virum si dimiserit uxorem eadem lege constringat, quæstionem facit propter illud quod in commentario beati Ambrosii legitur: *Quod quia penes vos est non fuit necesse subjicere. Dicimus tamen Paulum nequaquam ab euangelio dissentire, nec aliud docere quam docuit Christus.* Quid sentiant euangelistę testimonia superius posita liquido demonstrant. Vnde quod hic minus positum est ab apostolo super viri conditione dimittentis uxorem, & ex superioribus ipsius apostoli datur intelligi, & ex euangelistarum testimoniis convenerunt de uxore a viro discedente loqueretur, ait : *Quod si discesserit, maneat innupta, aut viro suo reconciliatur.* Ostendit non debere discedere, aut si discesserit innuptam permanere, aut postremo quod restat viro suo reconciliari. Cum vero subjunxit: *Et vir uxorem non dimittat,* nihil ultra addens a superioribus subintelligendum ut ait uxorem non dimittat, aut si dimiserit aliam non ducat, aut postremum quod est, uxori suæ reconcilietur. Quæ sententia tam ipsius apostoli dictorum consequentia quam euangeliorum consonantia confirmatur.

Transeamus ad doctorum ex præsenti loco sententias. Venerabilis Augustinus in sermone domini secundum Matthæum : Non enim qui præcepit, inquit, dare libellum repudii huic præcepit ut uxor dimittatur, Sed qui dimiserit, inquit, det illi libellum repudii ut iracundiam temerariam projicientis uxorem libelli cogitatio temperaret. Qui ergo dimittendi moram quæsivit significavit quantum potuit duris hominibus se nolle discidium. Et ideo ipse dominus alio loco de hoc interrogatus ita respondit : *Hoc Moyses propter duritiam vestram fecit.* Dominus ergo ad illud confirmandum ut non facile uxor dimittatur solam causam fornicationis excepit. Ceteras vero universas molestias si quæ forte extiterint jubet pro fide conjugali pro castitate fortiter sustinere, & mœchum dicit etiam virum qui eam duxerit quæ soluta est a viro. Cujus rei apostolus Paulus terminum ostendit, quia tamdiu observandum dicit *quamdiu vir ejus vivit,* illo autem mortuo

Luc. 16.

1. Cor 7.

Matth. 19.

mortuo dat nubendi licentiam præsens auctor solutionem mulieris a viro faciendam esse non facile dicit, & solàm causam fornicationis esse qua fieri possit, facta vero solutione aut reconciliando sibi invicem aut neutrum alteri jure matrimoniali sociandos.

In commentario Hieronymi secundum Matthæum: *Dictum est, quicumque dimiserit uxorem suam det illi libellum repudii. Ego autem dico vobis: Quia omnis qui dimiserit uxorem suam*, & reliqua. In posteriori parte istum locum plenius salvator exponit: Quod Moyses libellum repudii dari jusserit propter duritiam cordis maritorum non discidium concedens, sed auferens homicidium. Multo enim melius est licet lugubrem evenire discordiam, quam per odium sanguinem fundi. Auctor iste domini fultus auctoritate discidium potius eligit ne homicidium fiat. Ut vero vel dimissus vel dimissa experiri possit denuo alias nuptias utroque vivente non dicit. In eodem commentario: sola fornicatio est quæ uxoris vincat affectum, immo cum illa unam carnem in aliam diviserit, & se fornicatione separaverit a marito, non debet teneri ne virum quoque sub maledicto faciat dicente scriptum: Qui adulteram tenet stultus & impius est. Ubicumque est igitur fornicatio & fornicationis suspicio libere uxor dimittitur. Et quia poterat accidere ut aliquis calumniam faceret innocenti, & ob secundam copulam nuptiarum veteri crimen impingeret, sic priorem dimitti jubet uxorem ut secundam prima vivente non habeat. Non interdicit beatus Hieronymus uxorem dimittendam in adulterio deprehensam, & quod majus est etiam suspicionis infamia denotatam, si non alias mariti potuerit ira frænari: ut tamen excludatur alterius causa ducendæ uxoris & castitatis zelo abjici proprie dicit non esse secundam ducendam qui primam tenere noluerit.

Venerabilis Beda presbyter in commentario euangelii Marci. Una ergo solummodo carnalis causa fornicatio, una spiritualis timor Dei, ut uxor dimittatur sicut multi religionis causa fecisse leguntur. Nulla autem causa est Dei lege præscripta ut vivente ea quæ relicta est alia ducatur. Et hic dimitti posse non negat uxorem sive fornicationis sive religionis causa, aliam vero duci posse vivente priore, sequens auctoritatem majorum non consentit.

Sanctus Ambrosius in explicatione euangelii secundum Lucam. Prius dicendum est arbitror de lege conjugii ut postea de prohibendis divortiis disputemus. Quidam enim putant omne conjugium a Deo esse maxime quia scriptum est: *Quæ Deus conjunxit homo non separet.* Ergo si omne conjugium a Deo, omne conjugium non debet solvi. Et quomodo dicit apostolus: Quod si infidelis discedit, discedat? in quo & mirabiliter noluit apud Christianos causam residere divortii. Et ostendit non a Deo omne conjugium. Neque enim Christianæ gentilibus Dei judicio copulantur cum lex prohibeat. Ex verbis hujus doctoris datur intelligi & non esse omne conjugium a Deo & in quibus hoc sit intelligendum. Videlicet si Christianus infidelem ducat, aut Christiana Iudæo nubat, hujusmodi conjugium quia non est a Deo fore solvendum. Si vero Christianus Christianam ducat, & quæ legaliter fieri debent compleantur, conjugium tale non negat esse a Deo in sequentibus inquit: Noli ergo uxorem dimittere ne Deum tuæ copulæ diffitearis auctorem. Etenim si alienos multo magis uxoris debes tolerare & emendare mores. Audi quid dixerit dominus: *Qui dimittit uxorem facit eam mœchari:* etenim cui non licet vivente uxore mutare conjugium, potest obrepere libido peccandi; itaque qui auctor erroris etiam reus culpæ est. Non esse dimittendam uxorem omnino protestatur: Quod si dimissa vel nupserit vel clanculo se corruperit in eum culpa redundabit auctor discidii qui extiterit. Item in consequentibus: Dimittis vero uxorem, quasi jure sine crimine, & putas id tibi licere, quia lex humana non prohibet, sed divina prohibet. Qui hominibus obsequeris Deum verere, audi legem domini quam obsequuntur etiam qui leges ferunt: *Quæ Deus conjunxit homo non separet.* Tangit hoc loco quod apud sæculi solet homines fieri in uxoribus dimittendis. Lege divina hoc penitus interdicitur, humanæ vero leges concedunt. Sed beatus Ambrosius potius divinis dicit quam humanis legibus obtemperandum. Et cæleste jus humano præferendum esse juri, cui debent etiam ipsi subjici humana qui condunt jura. Item in consequentibus: Paterisne oro vivente te esse liberos tuos sub vitrico aut incolumi matre degere sub noverca? Pone si repudiata non nubat, & hæc tibi debuit displicere cui adultero fidem servat. Pone si nubat necessitas illa tuum crimen & conjugium quod putas adulterium est. Quid enim refert utrum id aperta criminis confessione an mariti specie adulterium admitttas, nisi quod gravius est lege criminis fecisse quam furtim. Plures innectit causas quibus discidium dissuadeat, quod & impium sit & iniquum. Impium si habens ex dimissa liberos & illa nupserit filiique proprii sub vitrico fuerint, quod fieri solet quando una cum matre etiam filii pelluntur, vel certe si sola matre pulsa filii retineantur, & alia ducta uxore filii sub noverca duxerint inliberalem vitam. Hæc quidem omnia impietatem protestantur. Porro si dimissa nubere noluerit continentia sua adulterum virum condemnat. Et iniquum est castam ab incontinente dimitti. Vir quoque si alteram duxerit, nihilo minus iniquum esse quia contra Dei leges facit, & idcirco in hac etiam parte iniquus existit. Docet ergo nullo modo uxorem dimitti, quod si dimissa fuerit alteram duci minime nec liberum posse matrimonium dici aut esse sine peccato, quamvis ex lege sæculi habere patrocinium videatur, quandoquidem contra leges Christi nubitur.

Augustinus in libris de adulterinis conjugiis satis superque disputat: quos qui studiose legerit, nulla quæstionis hujus cunctatio animam illius obtinere valebit. Ex quibus pauca curavimus in præsenti capitulo breviter annotare. Ut qui totius operis plenitudinem vel non valuerit vel noluerit procurare; ex paucis cognoscat quid in hac re auctor ille catholicis a catholicis teneri velit. In libro primo post multa sic ait. Quid si enim secundum Matthæum. Non quidem quod ad hanc rem pertinet dictum est totum, sed ita pars dicta est ut intelligeretur a parte totum quod tanquam explanantes Marcus & Lucas ut clarefieret plenius sententia totum dicere maluerunt. Cum itaque primum non dubitantes verum esse quod apud Matthæum legitur. *Quicumque dimiserit uxorem suam præter causam fornicationis, & aliam duxerit mœchatur,* quæsierimus utrum tantum iste mœchetur ducendo alteram uxorem qui præter causam fornicationis

Marginalia: Math. 19. — Ibidem. — Ibid.

cationis priorem dimiserit, an omnis qui dimissa A uxore alteram duxerit, ut ibi sit etiam ille qui fornicantem dimiserit. Nonne secundum Marcum respondebitur nobis, Quid quæritis utrum ille sit mœchus & ille non sit, quicumque dimiserit uxorem suam & aliam duxerit adulterium committit. Nonne etiam secundum Lucam dicetur nobis, Quid ambigitis utrum ille qui propter causam fornicationis uxorem dimiserit, & aliam duxerit non mœchatur. Omnis qui dimittit uxorem suam & ducit alteram mœchatur. Ac per hoc quoniã fas non est ut euangelistas quamvis diversis verbis de una re loquentes ab uno sensu eademque sententia dissentire dicamus. Restat ut Matthæum intelligamus a parte totum significare vo- B luisse, eamdem tamen tenuisse sententiã, ut dimittens uxorem & alteram ducens quidã mœchetur, id est qui præter fornicationem dimiserit: quidam vero non mœchetur, id est qui propter fornicationem dimiserit. Sed omnis qui dimittit uxorem suam & ducit alterã mœchari minime dubitatur. Nam & illud quod etiã secundũ Lucam sequitur, qui dimissã a viro ducit mœchatur, quomodo est verũ quomodo mœchatur, nisi quia illa quã duxit eo vivente a quo dimissa est adhuc uxor aliena est? Si enim jam suæ non alienæ miscetur uxori, utique non mœchatur: mœchatur autem, aliena est ergo cui miscetur. Porro si aliena est hoc est ejus a quo dimissa est etiamsi propter fornicationis causam dimissa est, nondum dimittentis uxor esse cessavit, sin autem illius esse cessavit, jam hu- C jus est cui alteri nupsit. Et si hujus est non mœchus judicandus est sed maritus; sed quia non eum maritum sed mœchum dicit scriptura, adhuc illa illius est a quo etiam fornicationis causa abjecta est: & ideo quamcumque etiam jam illa dimissa ducit uxorem, quia cum alieno marito concumbit, adultera est. Unde autem fieri potest ut adulter etiam ipse non sit quem constat adulterare cum ea quam duxit? Pluribus rationibus venerabilis ostendit Augustinus quod sive fornicationis causa dimittat quis uxorem, sive præter fornicationem, & alteram duxerit, mœchatur. Et illa quæ sive propter fornicationem, sive fornicationis causa excepta dimissa alii nupserit vivente viro mœchetur, nec tales nuptias legitimi posse D matrimonii esse secundum ecclesiæ leges quas adulterio constat esse solutas.

Item in secundo libro Christianis equidem loquor qui fideliter audiunt, caput mulieris sunt: ubi se agnoscunt duces, illas autem comites esse debere, & ideo cavendum viro illa ire vivendo qua timet uxor sequatur imitando. Sed istis quibus displicet ut inter virum & uxorem par pudicitiæ forma servetur, & potius eligunt maximeque in hac causa mundi legibus subditi esse quam Christi quoniam jura forinseca non eisdem quibus feminas pudicitiæ nexibus viros videntur obstringere. Legant quid imperator Antoninus non utique Christianus de hac re constituerit, E ubi maritus uxorem de adulterii crimine accusare non sinitur cui moribus suis non præbuit castitatis exemplum, ita ut ambo damnentur si ambos pariter impudicos conflictus ipse convicerit. Nam supradicti imperatoris hæc verba sunt, quæ apud Gregorianum leguntur. Sane, inquit, literæ meæ nulla parte causæ præjudicabunt. Neque enim si penes te culpa fuit ut matrimonium solveretur, & secundum legem Iuliam Eustasia uxor tua nuberet. Propter hoc rescriptum meum adulterii damnata erit, nisi constet esse commissum. Habebunt autem ante oculos hoc inquirere an cum tu pudice viveres illi quoque bonos mores colendi auctor fuisti, periniquum mihi videtur esse, ut pudicitiam vir ab uxore exigat quam ipse non exhibet, quæ res potest & virum damnare non ob compensationem criminis mutui rem inter utrumque componere vel causam facit tolerare. Si hæc observanda sũt propter decus terrenæ civitatis, quanto castiores quærit cælestis patria, & societas angelorum. Quæ cum ita sint. Numquid ideo minor est an potius major, & pejor virorũ impudicitia quia inest illis superba, & licentiosa jactantia. Monstratur igitur doctoris auctoritate præsentis parem uxoris maritique culpam communi pœna feriendam non licere viro quod non licet uxori, & sicut illa non servando fidem marito mœchatur, sic & vir fidem non servando uxori mœchus habetur.

His breviter prælibatis qui vult hujus auctoris sententiam super hac re plene cognoscere, libros legat de quibus ista decerpsimus, & videbit quia si uxor dimittitur, alii secundũ euangelicã dactrinã sociari nuptialiter nõ potest, nec tale matrimoniũ appellandum conjugium, sed potius adulterium.

In canonibus apostolorum: Si quis laicus uxorem propriam pellens alteram vel ab alio dimissam duxerit communione privetur. Item in concilio Africano placuit ut secundum euangelicam & apostolicam doctrinam neque dimissus ab uxore neque dimissa a marito altero conjungantur, sed ita maneant ut sibimet reconcilientur, quod si contempserint ad pœnitentiam redigantur, in quam causam legem imperialem petendum promulgari: In decretali Innocentii papæ. Et illud desideratum est sciri cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum contra uxores in consortio adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat, sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud sacerdotes deferre consueverunt, & ideo mulieribus prodito earum crimine communio denegatur. Virorum autem latente commisso non facile quisquam ex suspicionibus abstinetur, recte utique summovebitur si ejus flagitium detegatur. Cum ergo par causa sit, interdum probatione cessante vindictæ ratio conquiescit. Hoc capitulum propterea interpositum est ut videamus in adulterii crimine parem esse pœnam tam viri quam uxoris, quamvis in uxore facilius solet puniri non dispari causa, sed cessante delatore. Duo vero superius capitula cum sententiis patrum suppositis conveniunt videlicet ut uxore dimissa vel marito dimisso aut sibi reconcilientur aut alteri non nubant.

Hactenus quod egimus probare contendimus quod is de quo agitur aut cælebs manere aut uxori debet reconciliari, si tamen divinis literis vel auctoritate patrum maluerit obtemperare. Quod autem opponitur non fuisse copulam illam legitimum matrimonium, quia non virgo nupserit marito, sed corrupta & hoc a fratre, quicquid ante fuerit priusquam nupserit si fidem postquam nupsit marito castitatem tenendo servavit, antiqua corruptela posteriori castitati non præjudicat. Licet fuerit meretrix, licet prostituta, licet multis corruptoribus exposita, si nuptiale incontaminatum fœdus servaverit, prioris vitæ maculas posterior mundicia diluit. Dicit enim apostolus.

lus. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed A sanctificati estis, sed justi facti estis. Hinc beatus Augustinus ad Pollentium scribens ait. Quod autem tibi durū videtur, ut post adulterium reconcilietur conjux conjugi, si fides assit non erit durū. Cur enim adhuc deputamus adulteros quos vel baptismate ablutos vel pœnitentia credimus esse sanatos. Videmus igitur quod prioris vitæ corruptionem sanctimonia conjugali credere debeamus esse mundatam, & quod deletum est vel baptismo vel pœnitentia id est continentiæ professione, cujus testimonium conjugii pacta confirmant, non debet denuo in culpam vocari, nec deputari immundus qui sordes pollutionis abji- B ciens, castitatis mundiciam conjugali fœdere diligenter cōservat. Nec contra apostolicā doctrinam ecclesiæque fidē videamur venire. In cōcilio Agathensi. De incestis conjunctionibus nihil prorsus veniæ reservamus nisi cū adulterium separatione sanaverint. Incestos vero nullo conjugii nomine deputandos quos etiam designare funestum est.

Hactenus ex præsenti capitulo in literis quas meministis positum recognoscitis, volentes qui posuerunt probare quod conjugium de quo agitur, incestum potius quam conjugium sit appellandum. Sed videamus sequentia, hos enim esse censemus: subauditur incestos. Si quis relictam C fratris quæ pene prius soror extiterat carnali conjunctione polluerit. Si quis fratris germanam uxorem acceperit. Si quis novercam duxerit. Si quis consobrinæ se sociaverit. Si quis relictæ vel filiæ avunculi misceatur aut patrui filiæ aut privignæ suæ, aut ex propria consanguinitate aliquam aut quam consanguineus habuit concubitu polluerit aut duxerit uxorem, quos omnes & olim atque sub hac constitutione incestos esse non dubitamus.

Hinc igitur videmus incestum esse vel designari conjugium si consanguineam vel quam consanguineus habuit ducat uxorem, & tales nuptias reprobandas. Personæ vero de quibus agitur nulla sibi sanguinis propinquitate copulantur. Etsi dicitur a fratre polluta non fuit tamen in D uxorem accepta. Et vel latet vel purgata est culpa dum vel nullis certis testibus comprobatur idoneo deficiente accusatore seu manifesta convictione, vel quod delictum est in adolescentia puerili fragilitate purgavit satisfactio emendatione congrua per maritalem confederationem; siquidem in majorum constitutis exempla nos docent adolescentiæ lapsibus quantum indulgeri oporteat, siquidem adolescentem cum sorore lapsum pœnitentiæ remedio dicunt esse sanandum, non a conjugio penitus removendum. Quæ res ex sanctorum dictis manifeste comprobatur. Vnde superiori capitulo nuptiæ quas dicimus E non videntur comprehendi quia remota sunt a sanguinis propinquitate. Nam etsi carnalis quædam per lubricum ætatis pollutio subripuit, *delendum est pœnitentiæ remedio, non puniendum separatione conjugii, nec maritus in uxoris lapsu polluitur, si nec opere nec consensu miscetur. Denique si quemadmodum fertur illa pollutionem incidit, quid ad virum pertinet si cum ea caste vixit? aut quomodo conjugis pollutio conjugem polluere potest? si caste postquam nupta est vixit cum conjuge? nec timendum ne maledicto sit maritus cum tali junctus, propter illud quod Salomon dixit, qui tenet adulteram stultus est, quoniam postquam ei nupsit castitatem servavit, non enim antiqua reputanda sunt delicta, si melior conversatio jam purgavit illa. sicut enim infidelis jam non est infidelis, & sicut humilis jam non est superbus, & sicut sanctus jam non est immundus, sic castus jam non est impurus, sic quoque conjugium continentiæ sanctitate mundum adulterii sordibus non est addictum. Quamvis forte contingat ut priusquam nubant uterque sexus per quædam illicita se polluerit. Vnde quamvis quondam illa contraxerit fortassis priusquam nupserit corruptionem, nupta tamen non legitime vocabitur adultera castitatis fidem si servaverit marito. Quod si ita est quomodo potest fornicationis causa dimitti a marito quandoquidem casta mansit cum ipso, quicquid uterque ante corruptionis pertulerit, & non sit licitum solvi matrimonia nisi fornicationis intercesserit nævum. Nec hujusmodi nuptias esse velut incestas deputandum, quoniam etsi priusfortassis incesta fuit, jam tamen nō est quod fuit, dum legitimum tori fœdus inivit, & vivendo caste cum legitimo conjuge damnavit illud quod ante fortassis per adolescentiam admisit. Nam si volumus perpendere omnem illicitum coitum incestum esse non dubium est, sed canones cum de incestis præscribunt de conjugatis loquuntur non de his qui non licite passim coeunt, quos vel luxuriosos vel adulteros vocari manifestum est. Adulteros si in matrimonio constituti fidem sibi vel unus eorum non servando illicitum cum alieno vel aliena exercet coitum. Ceterum vel qui nondum nupti sunt vel qui intercedente morte separati sunt si concumbunt cum alieno vel aliena, non tales adulterio, sed luxuriæ crimine denotantur. Ac propterea de talibus cum canones loquuntur non incestos vocant, quoniam omnis illicitus coitus incestus est, sed corruptionis libidine pollutos. Qua de re nec ille de quo agitur illam si teneat quæ dicitur a fratre polluta vocabitur incestus vel quasi adulteram tenens quandoquidem illa nondum fuerat adultera nondum habendo maritum quamvis non servando castitatem fuerit polluta, nec cum abnegato facinore conjugii castimoniam delegit, & fidem marito servavit, potest sancta non adultera ita nec incesta vocari. Quicquid enim antequam nupserit egerit, in eam redundat non in maritum, & si se purgavit ab illis, & postquam nupsit casta permansit, non est jam quod fuit. Dicit namque beatus Augustinus in libro de bono conjugali: Mulier si fide conjugali violata fidem servat adultero, utique mala est, si nec adultero pejor est: Porro si eam flagitii pœniteat, & in castitatem rediens conjugalem pacta ac placita adulterina rescindat, miror si eam fidei violatricem vel ipse adulter putabit. Nulli dubium quod mulier adultero juncta polluta sit, sed si rediret ad proprium torum adultero repudiato, & caste vixerit secundum beati Augustini auctoritatem jam non debet vocari adultera, nec is qui ei conjungitur judicabitur tanquam stultus, vel est sub maledicto veluti adulteram tenens, quandoquidem jam non sit adultera adulterii flagitium quæ respuit, & cum viro suo vivere deinceps delegit. Alioquin si quæcumque committuntur ante nuptias postquam nuptum fuerit in crimine detineantur, licentia non modica tribuitur & viro & mulieri solvendi conjugium. Vt de mulieribus taceam, rarus aut nullus est vir qui cum uxore virgo conveniat. Et si propter prioris vitæ maculas liceat maritum in litem constituere judicabitur tanquam adulter, vel quia concubinam habuit

habuit vel quia fortassis fornicatus est antequam nupserit, sed nulla lex hoc dicit neque autor quisquam conatur hoc astruere, immo videtur iniquum & nulla fultum auctoritate ut judicium subeat ex eo quod jam vel pœnituit vel damnavit. Vnde videtur juste retineri posse matrimonium de quo agitur; nec posse judicari maritus tanquam vel incestam vel adulteram retineat, quandoquidem jam non sit nec incesta postquam legitime nupsit, nec adultera possit dici, cum etsi aliter coierit ante, non postquam nupsit, hoc egerit. Et quidem talis coitus luxuriæ sed non adulterii. Hæc quidem rogati sequentes patrum dicta scripsimus, ceterum an recte dicta sint, vos judicabitis.

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Aquisgranense* III.] Triplex de Lotharii & Theutbergæ conjugio habita est synodus Aquisgrani. Priores duæ anno DCCCLX. in quarum altera regi renuntiarunt adulteram ipsum uxorem retinere non posse: in altera publicam Theutbergæ pœnitentiam decreverunt. Tertia hoc anno DCCLXII. in qua Lothario, ut aliud iniret conjugium, permiserunt.

2 *Concilio Agathensi cap.* LXII.] Est canon LXI du numero eorum qui synodo Agathensi postea sunt adjecti, & illi tamen adscribi jam solebant.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium Aquisgranense* III.] Hunc conventum episcoporum Lotharius rex Francorum hac de causa indixit, ut honesto aliquo prætextu Theutbergam uxorem legitimam dimitteret, & Vvaldradam pellicem, quam a pueritia adamaverat, in conjugem duceret. Promiserat Gunthario Coloniensi archiepiscopo Lotharius, teste Reginone, futurum ut ejus neptem acciperet in uxorem: qua vana spe ille elatus, Theutgaudum Trevirensem archiepiscopum in suam sententiam pertraxit. Variis itaque causis repudiandæ uxoris legitimæ excogitatis, per gravem errorem declararunt, quod cum Theutberga adulterii, ac incestus cum fratre Hucberto commissi se ream confiteretur, Lotharius ejusdem conjugio solutus, tamquam innocens, post dimissam adulteram cum alia matrimonium licite contrahere posset. Ad ejusdem regis causam firmius corroborandam, Adventius oblato libello, (qui extat apud Baronium anno 862. numero 29.) longam texuit fabulam, qua conatur probare Vvaldradam Lotharii pellicem, ei jam a tenera ætate matrimonio junctam fuisse; Theutbergam vero postea eidem invito, a patre Lothario Augusto obtrusam esse: ac proinde non Theutbergam, sed Vvaldradam legitimam regis Lotharii uxorem esse. Eos qui concilio interfuerunt Nicolaus pontifex excommunicavit, ut patet ex epistola ejusdem Nicolai, quam in approbationem conjugii falso asserti Vvaldradæ; & in rejectionem Theutbergæ legitimæ uxoris ad suos legatos Metim ablegatos perscripserat. Acta concilii ex pervetusto codice Trevirensi a patre Christophoro Broverio societatis Iesu presbytero accepta & descripta profitetur Baronius anno 862. numero 22. Eadem summatim refert Regino in chronico his verbis: *Non multo post interjecto tempore, iterum conventum synodalem Aquisgrani coadunant, ubi rex libellum suæ proclamationis obtulit, ubi continebatur, qualiter in quadam femina Theutberga nomine factiosis perfidorum hominum argumentis fuerat defraudatus, imo non mediocriter repetivit, quo judicio episcoporum discidii sententiam pertulisset. Quasi idonea esset conjugali toro, & pestifera incestus pollutione fœdata non fuisset, nec vivæ vocis confessione publice condemnata, sponte eam retineret. Porro se incontinentem ipse professus est, & sine copula juvenilis ætatis ardorem ferre non posse. Allatis itaque diversorum conciliorum voluminibus, multa de incestuosis replicata sunt. Quibus recitatis, hanc definitivam sententiam protulerunt: Credimus illam non fuisse idoneam ac legitimam conjugem, neque a Deo præparatam esse uxorem quæ publica confessione incestuoso fornicationis crimine denotata probatur. Quocirca glorioso principi nostro, pro sua in divino cultu devotissima assertione, ac victoriosissima regni tuitione, cui non solum nos, verumetiam canonica auctoritas interdixit incestuosum conjugium, legitimum matrimonium a Deo illi concessum non denegamus, juxta indulgentiam dicentis apostoli:* Melius est nubere quam uri. *His ita patratis, Vvaldrada in publicum procedit stipata obsequentium multitudine: omnisque regia aula resultat, Vvaldradam reginam esse.*

ANNO CHRISTI 862.

a CONVENTVS TRIVM REGVM FRANCORVM ET EPISCOPORVM Galliæ in villa ad Sablonarias dicta, quo inter tres Ludovicum, Carolum & Lotharium fratres & reges Galliæ pax est constituta; anno domini DCCCLXII. tempore Nicolai papæ.

a *Conventus.*] Cum Lotharius apud sedem apostolicam accusaretur, quod Ingeltrudem uxorem Bosonis comitis fugitivam & adulteram, aliosque homines nefarios & scelestos in regno suo contra literas pontificias reciperet, scripta ad reges Galliæ nova epistola hunc conventum congregari mandavit. Laboravit in accelerando conventu rex Ludovicus: ideo imprimis, quod Carolus se a Lothario plane sejunxisset, donec jussa pontificis adimpleret. Res in conventu gestas ex codice Ant. Augustini recitat Baronius anno 862. numero 26. & sequentibus.

*** *De eodem conventu hæc auctor annalium Bertinianorum ad an.* 862.

Ludovicus rex Germaniæ, directis missis blandiloquis ad fratrem suum Carolum, obviam sibi in territorium Tullense venire petit. Et quia Carolus cum Lothario ante alloqui noluit, quam fratri suo causas diceret, quæ ei in Lothario displicebant, non mediocri querela inde sermonibus est conflictum. Tandem Carolus cum episcopis qui secum aderant Ludovico & episcopis qui cum eo erant, scripto capitulatim ostendit, pro quibus Lothario communicare nolebat, nisi profiteretur quod inde aut certam redderet rationem, aut secundum authoritatem dignam ostenderet emendationem. Post quam professionem sub hac convenientia, Carolus & episcopi qui cum eo erant, in communionem Lotharium receperunt, & scriptas, ac a consiliariis recitatas adnunciationes; quas de illorum conventu debuerunt populo nunciare, usi consilio præcipue Ludovicus & Lotharius Chuonradi sui consiliarii, Caroli autem avunculi, qui superciliosa; sed frivola & nec sibi adeo nec pluribus proficua more sueto scientia nitebatur, ne innotescerentur populo causæ, quas Carolus Lothario reputabat, penitus rejecerunt. Verum Carolus contra eorum vota omnibus pleniter notum fecit, quia pro uxore contra euangelicam & apostolicam auctoritatem relicta altera ducta est: & quia uxori Bosonis, & Balduino, qui filiam ejus furatus fuerat in uxorem, excommunicatis communicaverunt, Lothario ante prædictam professionem communicare nolebat. Sicque condicentes placitum sui conventus in futuro mense Octobrio in confinio Mosomagensis & Vonzensis comitatus, ab invicem secesserunt.

Idem author anonymus paulo ante sub ejusdem anni periocha hæc habet plurimum lucis sequentibus conciliis allatura, quæ tum in causa Rothadi Suessionensis episcopi; tum in loco Pistis dicto ab episcopis regnique primoribus celebrata sunt. Cum Iudith relicta Edelboldi regis Anglorum Balduinum comitem ipso lenocinante & fratre suo Ludovico consentiente mutato habitu secuta esset,

ANNO CHRISTI 862.

esset, Karolus rex episcopos & ceteros regni sui primores consulens, post mundanæ legis judicium, canonicum in dictum Balduinum & Iudith, quæ cum fure cucurrit, & adulteri portionem se fecit, secundum edicta beati Gregorii: Vt si quis viduam in uxorem furatus fuerit & consentientes ei anathema sint, depromi sententiam ab episcopis petiit. Indeque Silvanectum perrexit. Vbi dum moraretur, &c.

Primores regni sui ad *locum qui Pistis dicitur, ubi ex una parte Andella, & ex altera Audura, Sequanam influunt*, circa Iunii Kalendas cum multis operariis & carris convenire facit, & in Sequana munitiones construens, ascendendi vel descendendi navibus propter Nortmannos aditum intercludit. Ipse cum uxore super Ligerim, in loco qui Maidunus dicitur, datis per suos sacramentis, cum Carolo filio loquitur; & eo quasi subito, sed voce submissa & animo contumaci, erecto, in Aquitaniam remeante, ipse ad Pistis, quo Placitum simul & synodum ante condixerat, redit, & inter operandum de sanctæ ecclesiæ ac regni negotiis cum fidelibus suis tractat. Vbi Rothadus Suessorum episcopus, homo singularis amentiæ, in synodo provinciali regulariter episcoporum communione privatus, cum sua se contumacia quatuor provinciarum concilio præsentavit. Quem fraternus conventus, ne deponeretur penitus, sub appellatione sedis apostolicæ servare disposuit. Sed isdem post ejusdem concilii judicium inde appellaverat, expetens, * constitutis XII. ab eadem synodo judicii exequendi judicibus, novus Pharao propter sui cordis duritiam & vetera sæcula repræsentans, homo mutatus in belluam propter designatos excessus gestorum * serie continentur, quoniam corrigi noluit, in suburbio Suessorum civitatis deponitur.

locus corruptus. "corrige, qui gestorum serie

Ejusdem Pistensis synodi expressa quoque mentio habetur in diplomate, quod in historia monasterii San-Dionysiani vulgavit Dupletius.

"** Anno ab incarnatione domini octingentesimo sexagesimo secundo, indictione decima, regni vero gloriosissimi domini nostri regis Caroli vigesimo-tertio. Evocatis nobis episcopis, quorum nomina subscriptionibus in fine declarantur, diversarum provinciarum & urbium ad regalem synodum, & jam diu in tractatu rerum ecclesiasticarum occupatis in loco qui dicitur Pistis, rursusque a regia potestate Suessionica urbe conductis pro causis quibuslibet ecclesiæ audiendis: Dilecti filii nostri monachi ex monasterio pretiosorum martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii, assistente reverentissimo & carissimo nobis abbate ejusdem cœnobii Hludouvico, & petitiones eorum consensu firmante, ac pro eorum commodis nos humiliter deprecante, supplicaverunt unanimitatem nostram, quo adversus cupidorum insidias eos præmuniremus, ac auctoritate ecclesiastica fulciremus: ne forte aliquando subsidii corporalis penuria, sancti propositi dispendium animæ eorum paterentur, sed potius divinæ gratiæ affluentia, & regia munificentia largiente, nostræ quoque mediocritatis non nihil suffragante diligentia, suppetentibus necessariis absque ulla excusatione valerent implere quod bonorum omnium auctori voverunt. Denique Hilduinus venerabilis abbas ipsius monasterii ad eorum stipendiis necessaria quondam testamentum concessionis, sub nomine privilegii, eis benigne largitus fuerit, quod subscriptionibus synodalium episcoporum plene admodum roborari fecerat, clementer divæ recordationis Hludouvico serenissimo Augusto annuente, de quibus & ipse piissimus Cæsar, flagitante eodem Hilduino abbate, ipsis fratribus regale præceptum imperatorio jure firmaverat, inibi ad liquidum denominatis, unde stipendialis necessitas eis generaliter subministrari debuisset. Quod privilegium, quia ob regni divisionem & diversarum incommoditatum rationem, ac temporis insperati variatam mutabilitatem, sub constituta lege ex-integro servari non poterat: Placuit Hludouvico venerabili abbati, pro commoditate ipsorum fratrum, cum consensu episcoporum, petentibus eisdem fratribus, quasdam villas concedere ad necessitates eorum supplendas quæ ex edicto Cæsaris Hludouvici, & privilegio Hilduini abbatis minus plene persolvi poterant. Contulit siquidem eis Hludouvicus abba, villam Cormilias in pago Parisiaco sitam: Itemque Cormilias in pago Vilcassino, cum omni integritate, sicut Gailenus regia donatione eamdem villam adeptus partibus sancti Dionysii rebus de ipsa casa Dei in commutatione acceptis, ex integro condonavit. Villam quoque Vvarniacum, &c. Iuxta statutum numerum refectiones fratribus quas piæ memoriæ Hludouvicus (Hilduinus *legendum est*) nobiliter ordinavit atque constituit de præfixis ministerialibus in festivitatibus sanctorum, quorum corpora in eodem loco sunt humata, hoc est sancti Dionysii, sancti Hippolyti, sancti Innocentii, sancti Cucufatis, atque anniversario Dagoberti regis ex Auriciaco & de rebus ecclesiæ irrefragabiliter eis subministrentur. Caritates etiam in anniversariis regum & abbatum de cellario abbatis juxta solitum accommodentur. Item refectionem fratribus de rebus ecclesiæ ac thesauri, veluti Hilduinus ordinaverat, subministrandas, hoc est purificatione sanctæ Mariæ, assumptionis ejusdem, nativitatis, missa sancti Petri apostoli, anniversario Hludouvici imperatoris, festivitate omnium sanctorum, dieque depositionis suæ decernimus. Ex superiori vero curte similiter in anniversariis domni Karoli imperatoris & Hildegardis reginæ ac domnæ Berthæ sicut ipsa de rebus a se datis rationabiliter ordinavit. A parte vero fratrum, &c.

Obnixe denique nos quos sancta ecclesia habet pontifices, & ego Hludouvicus ipsius sancti cœnobii abbas, omnes successores nostros istius sanctæ ecclesiæ futuros prælatos obsecramus ut quod salubri & necessaria devotione ob Dei amorem & istorum sanctorum honorem, ac animarum salvationem, firmavimus, inviolabiliter perpetim observare procurent: & si aliter, quod absit, iniqua scilicet cupiditate seu alicujus pravi consiliatoris hortatu fecerint, se ante tribunal domini nostri Iesu Christi in die terribilis & justi ejus examinis, in conspectu sanctæ & intemeratæ, ac semper virginis genitricis ejusdem Dei omnipotentis, omniumque virtutum cælestium, sanctique apostolorum principis, seu istorum gloriosissimorum martyrum

tyrum in quorum honore monasterium est istud constructum, necnon & sancti Benedicti, hujus sanctæ professionis institutoris; cunctorumque Dei electorum, damnabiliter judicandum cognoscant: sicut e contra, quod optamus potius & oramus, mercedem æternæ beatitudinis sua diligentia noverint recepturi, si in hoc pietatis opere, pro fideli observantia portionem studuerint adipisci. Flagitaverunt igitur sæpe dicti fratres, sicut supra tetigimus, ut post edictum regium continens nominatim prædicta & omnium sumptuum rationes annuatim ab abbate præbendorum, quod a regia potestate domini nostri Karoli, & a largitione serenissimi Augusti Hludouvici, ejus genitoris, dudum obtinuissent, omnibus necessariis ex his duobus præceptis in unum collectis, nostræ auctoritatis privilegium mererentur, ut regali & ecclesiastico freti favore securius domino militarent. Quorum petitionem omnino necessariam justamque judicantes, universa quæ domni Regis Caroli edictum comprehendit, atque indulget, opitulante Deo rata & inviolata semperque servanda decernimus usui famulorum ejus profutura, & ad reddendum intentius debitum obsequium eos accensura, sicut oportet veros ejus cultores. Quod si quis tanti regis, immo Dei beneficium, nostramque benevolentiam fraudulenter ac violenter imminuere vel potius subvertere præsumpserit, & sui periculi competenter admonitus non illico feralis cupiditatis ausum rejecerit, & in statum priorem cuncta redire permiserit, eum velut rapacem atque sacrilegum, a populi Dei societate, justo atque tremendo anathemate, separamus, nisi digna pœnitentia, & subsequenti emendatione quæ perpere egit correxerit.

Hoc autem nostrum decretum sicut est, ut verum esse credatur, & firmissime ab omnibus catholicæ fidei teneatur præsentibus ac futuris, subscriptionibus propriis cuncti roborare studuimus, & ut idem faciant in celebrandis deinceps synodalibus conciliis omnes nostri ordinis obsecramus.

† Ego Vvanilo munere divino Senonensis episcopus, prius per advocatum, postea per memetipsum subscripsi.

† Baltmundus archidiaconus ad vicem domini & patris mei Vvanilonis Senonum urbis archiepiscopi subscripsi.

Hincmarus sanctæ metropolis ecclesiæ Remorum episcopus subscripsi.

† Herardus Turonensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

† Vvanilo humilis Rotomagorum episcopus subscripsi.

† Erpuinus ecclesiæ episcopus Silvanectensis subscripsi.

† Helmeradus Ambianensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

† Hildegarius Meldensis episcopus subscripsi.

† Otmundus diaconus ad vicem domini & patris mei Æneæ Parisii episcopi subscripsi.

Relegens ego ipse Æneas Parisii episcopus subscripsi.

† Ego quidem Hairardus Lixoviensis episcopus subscripsi.

Freculphus Sanctonicensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Vvaltbertus Abrincatensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Actardus Namneticæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

† Hildebrandus Sagensis episcopus subscripsi.

† Guntbertus Ebrocensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ingenandus Pictavorum humilis episcopus subscripsi.

Dodo Andegavensis episcopus subscripsi.

Helias gratuita Dei dispositione Equalismorum episcopus subscripsi.

Guiliborus Catalaunorum episcopus subscripsi.

Folchricus indignus episcopus ecclesiæ Augustætricorum subscripsi.

Raginelmus Tornacensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

† Rodulfus Biturigum episcopus subscripsi.

Hincmarus sanctæ Laudunensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

† Erchenraus episcopus subscripsi.

Odo Bellovagorum episcopus subscripsi.

Hunfridus Morinensis episcopus subscripsi.

Isaac sanctæ Lingonensis ecclesiæ indignus episcopus subscripsi.

Christianus Aurelianensis episcopus subscripsi.

Frotharius Burdegalensis episcopus subscripsi.

† Hludouvicus abbas subscripsi.

Ionas humilis Eduorum episcopus subscripsi.

Godesadus Cabilonensis episcopus subscripsi.

Braidingus Matiscensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Agius humilis Aurelianorum episcopus subscripsi

Angilmodus Suessionicæ ecclesiæ indignus episcopus subscripsi.

Gislebertus Karnutensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

† Erluinus Constantianæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

In Dei nomine ego Lupus abbas monasterii Ferrariensis subscripsi.

Bernardus abbas sancti Benedicti subscripsi.

Frodonus indignus abba Corbionensis monasterii subscripsi.

Engelgarius abba monasterii sancti Karilesi subscripsi.

Gauselmus abba monasterii sanctæ crucis subscripsi.

Guilhlelmus abba Karrofensis monasterii subscripsi.

Ymbertus humilis abba sancti Floriacensis monasterii subscripsi.

Vvaltadus Resbacensis monasterii abbas subscripsi.

Abbo Nevernensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Gualtarius episcopus Aurelianorum subscripsi.

Odo abba Fossatensis monasterii subscripsi.

Arnulfus abba monasterii sancti Sabini subscripsi.

*** Verumenimvero in diplomatis hujus subscriptionibus latere plurima menda observavit Hadrianus Valesius pag. 351. defensionis disceptationis de basilicis, qua de re nos nonnulla in annotationibus.

Ibidem quoque confirmatum fuit privilegium monasterii ejusdem sancti Dionysii episcopi & martyris concessum a Landerico Parisiensi episcopo. Diploma illud editum fuit a D. Luca Dacherio O. B. pag. 377. sexti spicilegii.

*** In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Anno ab incarnatione domini octingentesimo sexagesimo secundo, indictione decima, regni vero gloriosissimi domini nostri Caroli regis XXIII. evocatis nobis episcopis, quorum nomina subscriptionibus in fine declarantur, diversarum provinciarum & urbium ad regalem synodum, & jam diu in tractatu rerum ecclesiasticarum occupatis, in loco qui vocatur Pistis, & rursus a regia potestate Suessonica urbe conductis pro causis quibuslibet ecclesiæ audiendis, dilecti filii nostri monachi ex monasterio pretiosorum martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii, astante reverentissimo & carissimo nobis abbate de eodem cœnobio Hludovico, & petitiones eorum suo consensu firmante, & pro eorum commodis nos humiliter rogante, petierunt unanimitatem nostram, quo adversus cupidorum insidias eos præmuniremus, & ecclesiastica auctoritate fulciremus, ne forte aliquando perversorum infestationibus concussi, sancti propositi dispendium animæ eorum paterentur, sed potius divinæ gratiæ affluentia, & regia munificentia largiente nostræ quoque mediocritatis aliquid suffragante diligentia, omni prorsus & maxime clericorum infestatione seclusa, absque ulla inquietudine valerent implere quod bonorum omnium auctori voverunt. Igitur hoc postulantes obtulerunt nostris obtutibus, præsente etiam domno Carolo rege qui petitionibus prædictorum fratrum piissimo favebat affectu, quædam privilegia sanctissimorum pontificum, necnon & præcepta clarissimorum regum, de libertate prædicti monasterii ab eisdem suis temporibus honorifice confirmata, insuper & apostolica auctoritate inviolabiliter corroborata. Ergo residens idem Deo amabilis rex Carolus in ipsa universali synodo, prædecessorum suorum præcepta & privilegia, seu confirmationes apostolicis auctoritatibus roboratas, maxime autem privilegium Landerici[a] religiosi Parisiorum episcopi sollicite consideratum, quod ut hic regularis ordo inviolabiliter conservaretur, terribiliter & mirabiliter obtestando ob deprecationem D. Hludovici filii Dagoberti inclyti regis factum, & sanctorum qui usque hodie in miraculis coruscant, manibus roboratum ipsi ecclesiæ tradidit, & libertatis eam privilegio honoravit, publice recitari jussit. Quo facto, hortatu pariter ac deprecatione ipsius præcellentissimi regis, Hludovici abbatis, ceterorumque sancti Dionysii monasterii fratrum, petitionibus assensum præbuimus, scilicet, ut ea quæ superius comprehensa sunt nostra qua prævalemus auctoritate roboraremus. Statuentes igitur sancimus, omnes videlicet episcopi qui prædictæ synodo interfuimus, ut ea omnia quæ in prædictis privilegiis seu præceptis continentur, jam dicti monasterii sancti Dionysii monachi, tam ipsi quam successores eorum per ventura tempora absque cujuslibet Parisiacæ urbis episcopi repetitione, seu cujuscumque reclamatione vel contradictione, quiete in perpetuum possideant. Quin etiam ego ipse Æneas, ac si indignus Parisiacæ urbis episcopus, hoc consentiens laudavi, privilegiumque domni Landerici antecessoris mei omnino æquitatis tramite servare approbans corroboravi, corroboratumque nunc & futuris temporibus mandavi, omnibusque successoribus meis per omnipotentem Deum, qui verbo suo cuncta creavit, & spiritu oris sui universa formavit, interdico, ne quicquam ex his omnibus quolibet modo unquam repetere audeant. Si quis autem tanti regis, domni scilicet Caroli, imo Dei beneficium, hujusque universalis synodi benevolentiam fraudulenter seu violenter subvertere præsumpserit, eum velut rapacem atque sacrilegum a populi Dei societate, justo atque tremendo anathemate separamus, nisi digna pœnitentia, & subsequente emendatione quod perpere egit correxerit. Hoc autem nostrum decretum, sicut est, ut verum esse credatur, & firmissime ab omnibus catholicæ fidei cultoribus præsentibus & futuris teneatur, subscriptionibus propriis firmavimus.

[a] Extat pag. 487. B. Tomi VI.

Hincmarus sanctæ metropolis ecclesiæ Remorum episcopus subscripsi.

Angilmoldus Suessionicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Helmeradus Ambianensis episcopus subscripsi.

Herpuinus Sylvanectensis episcopus subscripsi.

Hincmarus Laudunensis episcopus subscripsi.

Odo Belvagorum episcopus subscripsi.

Hunfridus Morinensis episcopus subscripsi.

Raginelmus Tornacensis episcopus subscripsi.

Guiliborus Cathalaunorum episcopus subscripsi.

Vvanilo sanctæ metropolis ecclesiæ Senonensis episcopus subscripsi.

Æneas Parisiensis episcopus subscripsi.

Gislebertus Carnotensis episcopus subscripsi.

Agius Aurelianorum episcopus subscripsi.

Hildegarius Meldensis episcopus subscripsi.

Abbo Nivernensis episcopus subscripsi.

Vvenilo sanctæ metropolis ecclesiæ Rothomagensis episcopus subscripsi.

Hairardus Luxoviensis episcopus subscripsi.

Vvalbertus Abrincatensis episcopus subscripsi.

Gombertus Ebroicensis episcopus subscripsi.

Hildebrandus Sagensis episcopus subscripsi.

Herluinus Constantianæ urbis episcopus subscripsi.

Rodulphus sanctæ metropolis ecclesiæ Bituricæ episcopus subscripsi.

Herardus sanctæ metropolis ecclesiæ Turonensis episcopus subscripsi

Dodo Andegavensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Actardus Nanneticæ civitatis episcopus subscripsi.

Ionas Æduorum episcopus subscripsi.

Godelsaldus Cabilonensium episcopus subscripsi.

Radingus

Radingus Mattiscensium episcopus subscripsi. A

Frotarius sanctæ metropolis ecclesiæ Burdegalensis episcopus subscripsi.

Freculfus Sanctonicensis episcopus subscripsi.

Ingenaldus Pictavorum episcopus subscripsi.

Folcherius Augustætricorum episcopus subscripsi.

Adalgarius notarius ad vicem Gavshleni regiæ dignitatis cancellarii recognovit.

CONCILIUM SILVANECTENSE

IN QUO ROTHADUS EPISCOPUS Suessionensis Hincmari archiepiscopi factione B damnatus, graduque suo dejectus, & in monasterium retrusus est, anno Christi DCCCLXIII.

SYNODUM hanc in Convicino villa publica propter Silvanectum congregatam, in eaque diversarum provinciarum episcopos convenisse, docet Nicolai papæ ad illos rescriptum. Interfuisse præterea Hincmarum archiepiscopum, ac synodo velut omnium dominum præsedisse, narrat in libello suo Rothadus. Qui cum ab Hincmaro, vetere in ipsum odio, id agi videret, ut damnationis in eum sententia, ob presbyterum immerito, ut objectabant, depositum proferretur, sedem apostolicam appellavit: sed ne Romã iret variis artibus prohibitus est. Quin C *& synodo iterum in Suessonica civitatis suburbio convocata, cui rex Carolus interfuit, Hincmaro instigante damnatus, graduque suo dejectus est. Tum & altero in ejus cathedra ordinato, per varia loca distractus vexatusque, vix tandem Nicolai papæ auctoritate, crebrisque epistolis, ut Romam ire liceret consecutus est: Romæ autem pristinæ dignitatis insignia in concilio Romano publice recepit. Synodi porro Silvanectensis acta per Odonem episcopum Bellovacensem Romam missa non extant, sed cujusmodi ea fuerint, intelligi licet ex Nicolai ejusdem papæ responso, quod superius inter illius epistolas repositum fuit.*

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Silvanectense.*] Plurimorum episcoporum concilium fuisse docet Hincmarus, causam suam adversus Rothadum muniens in epistola ad Nicolaum papam, quã recitat Flodoardus lib. III. cap. XII. *Diu illum*, inquit, *non sine timore de periculo animarum sibi commissarum portavi, & cum amplius portare non debui, ad plurimorum episcoporum concilium, ut vel eos audiret, deduxi: quorum non audire consilium, sed adversum me postulare judicium maluit.* De hoc enim concilio intelligit, quod Silvanectense appellavit, quia juxta Silvanectensium civitatem in Convicino villa celebratum est.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium*] Cum Hincmarus Suessionensis concilii confirmationem a Nicolao papa surreptitie obtinuisset, opus quod diu contra Rothadum episcopum Suessionensem mente conceperat, perficere aggreditur, indictoque hoc concilio eumdem episcopatu depositum in monasterium detrusit. Cumque ille ad sedem apostolicam appellaret, eidem non modo nihil honoris detulit, sed etiam alium quemdam in ejus locum surrogavit. Quod factum Hincmari iniquissimum, cum vicini complures detestarentur, non tantum ipsi injuriam Rothado illatam pontifici denuntiarunt, verum etiam libellum supplicem ipsius Rothadi (qui extat supra" post epistolam Nicolai 37.) eidem Nicolao pontifici obtulerunt. Ab ipsa synodo missa est Romam legatio per Odonem Bellovacorum episcopum, quæ peteret auctoritate apostolica confirmari, quæ ab ipsis in hac synodo acta fuissent. Addiderunt synodicam ad eumdem acerbissimam, quibus illi ea, quæ in Metensi concilio consensu legatorum sedis apostolicæ pro illegitimo Lotharii conjugio gesta erant, a Nicolao papa etiam approbata fuisse putantes, eumdem papam rogarunt, ut sententiam suam mutaret, & generale concilium convocaret. Quibus omnibus acceptis, quid pontifex egerit, quidque responderit, ex epistola 32. Nicolai papæ supra patet; & in notis sequentis concili Romani V. subjungam. Vide Baronium anno 863. numero 69.

ANNO CHRISTI

"infra Rom.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Silvanectensis concilii, quodque proxime sequitur, Metensis jacturam utcumque leniunt duæ epistolæ ab episcopis regni Hlotharii scriptæ, in quibus & synodi Metensis dies prius indicta, ac postmodum, ut volunt, mutata designatur; & in laudem Hilduini, qui Hincmari dominus & nutritor fuisse dicitur, atque Rothadi Suessionensis episcopi, multa proferuntur scitu non indigna. Utramque porro ex schedis V. C. Lud. Holstenii descriptam jussu eminentissimi S. R. E. cardinalis Francisci Barberini misit ad nos R. P. Petrus Possinus S. I.

"** EPISTOLA PRIMA.

Optabili in Christo fratri" Igmaro Theodgaudus primas Belgicæ Galliæ, Guntharius Agrippinensis Coloniæ, & Arduicus Vesontionensis ecclesiæ episcopi salutem & pacem.

"Hincmaro.

RELEGIMUS frater, & utinam frater Igmare, libellum tuæ accusationis adversus Hilduinum dilectum filium & fratrem nostrum, ut credimus idoneum virum, in quo ipsum officio pastorali indignum asseveras, & causas te scire, pro quibus isdem electus ordinari non debeat, exclamas. Quamvis ab hac improbitate hoc solummodo te revocare vel temperare debuisset, quod ille tuus domnus & nutritor fuerit carus; si tamen memor & non ingratus fore voluisses, cujus iste & affinitatem refert & nomen. Nunc quoniam delator esse voluisti, quod restat non omittas. Te enim exspoliasti judicio, dum criminationis chartulam, quod tuo officio & honori, ut æstimamus, non competebat, propria manu, quod negare non potes, in conventu regum principi nostro Hlothario inconsulte porrexisti, ac memoratum Hilduinum, nosque pariter suspectos reddidisti. Ergo quia te objecta probaturum promisisti, consequens est, ut exequaris quæ D promisisti: unde & te canonica commonemus auctoritate, ut accusationis tuæ executionem canonice prosequaris. Quod si te accusationi subtraxeris, & probationi defueris, noveris te canonicis de accusatoribus regulis subjacere. Calumniæ vero quas synodalibus decretis obumbrare nisus es, in te atque in æquivocum nepotem tuum, qui ita provecti estis reflectuntur. Quorum neuter ex illa fuit ecclesia, in qua ambitione atque favore potentatus inthronizatus esse dignoscitur. Hac conditione dehinc exigente synodo te adesse oportebit, quæ Idus Martias apud urbem Mediomatricum, Christi favente gratia, celebrabitur: ubi sæpefatus frater aut tua probatione convincatur, aut sua defensione liberetur. Ubi quoque & nos tibi ex omnibus, quæ de ecclesia Cameracensi scribens monuisti & reprehendisti, E rationes reddendo respondere valeamus. In Christo te valere optamus.

"** EPISTOLA II.

Venerabilibus in Christo fratribus archiepiscopis & episcopis in regno eximii regis Hludovici constitutis Theodgaudus Belgicæ Galliæ primas, Guntharius Agrippinensis Coloniæ, Arduicus Vesontionensis, Rotlandus Arelatensis, Tado Mediolanensis ecclesiarum archiepiscopi, eorumque coepiscopi salutem & pacem orant & optant.

DIVERSIS ecclesiam Dei perturbationibus concuti & percelli quotidie exterius cerni-

mus ac suspiramus: interius vero vexari eam atque exuri in suorum dissensione membrorum, videntes nimium perhorrescimus & dolemus. Neque enim dolere & lugere non possumus, quod sanctos Dei sacerdotes, Hincmarum videlicet archiepiscopum religione & sapientia longe lateque vulgatum, & Rothadum longiturnæ & venerabilis conversatione sanctitatis famosum, ita comperimus ab invicem discordasse, ut non veritus sit metropolitanus idem suffraganeo eidem excommunicationis sententiam intorquere, & officio privatum divino custodiæ deputare. Sed quem e duobus magis defleamus admiratione simul ac stupore vallati nescimus. Rothadum scilicet ita a vero exorbitasse, ut ei digne talia infligerentur, aut Hincmarum ita justitiæ & dignitatis limitem transilisse, ut aliquo amaritudinis aut ambitionis zelo devinctus seu devictus sancto, ut credebatur, & annoso episcopo talia inferre minime dubitaret. Ille etenim se injuste damnatum proclamat, qui etiam inter alia excusationum suarum munimina in appellatione Romani perstabat pontificis. Iste autem inter cetera invectionum commenta de contemptu & inobedientia sui juste eum ab officio sacerdotali removere denuntiat. Quod quia nobis per omnia incertum est, quippe qui neutrius causam palam cognovimus, rumoribus nec facile credere audemus, nec absentium dissensiones temere dijudicare debemus. Ob hoc tamen multos, immo pene omnes ad quoscumque hæc fama pervenit, nobiscum scandalum passos non sine gravi mœrore sanctitati vestræ mandamus, orantes & unanimitatem vestram poscentes, ut discordiam prædictorum antistitum animadversis antiqui hostis insidiis, & consideratis humanæ fragilitatis excessibus, qualiter cœperit, & increverit, sollicitius intendatis ac perpendatis. & nobiscum domino mediante convenientes, dubietatis hujus nebulas studiosissima indagine abstergamus, & ad veritatis lucem vera luce revelante perducamus: quo aut Rothadus si juste depositus comprobatur, omnium judicio conticescat, aut Hincmarus de injuste damnato merito erubescat. Et scandalum sive murmur, quod in sancta ecclesia super hac controversia plurimos diverberat, nostra vigilantia destructum atque sedatum fatiscat, ne tantum offendiculum Christianum populum diutius perturbet. Neque ergo ullis hoc debet argumentis prætermitti, aut occasionibus differri, quoniam ut meminisse nos arbitramur, & sedes apostolica quondam suam sententiam in melius commutavit, cum sibi subreptum de quodam perspexit, & Dioscorus, quia sanctum virum dignæ memoriæ Flavianum injuste deposuerat, a sede apostolica damnatus evanuit, remanentibus aliis indamnatis, qui ei non sponte, sed quasi coacte in depositione sancti consenserant episcopi, quos ipse Dioscorus multiformiter & argute fallere callidus argumentator elaboraverat. Nolite jam nunc morari crescente periculo, & insultantibus sancto ordini atque detrahentibus multis, qui gloriantes sibi fiduciam promittunt, quod nobis invicem mordentibus atque dissentientibus, usquequaque nocere valeant. De quibus autem Rothadus queritur, nosque plurimum movet, sanctitati vestræ breviter subter annectimus. Si debeat presbyter aut diaconus a proprio episcopo juste depositus, a metropolitano aut alio quolibet in gradum pristinum sine ejusdem episcopi consensu restitui: cum in concilio Antiocheno cap. 3. de hoc ita habeatur: Si qui presbyteri aut diaconi a proprio episcopo excommunicati, ausi fuerint, &c. Item in eodem concilio cap. 6. Si quis a proprio episcopo communione privatus est, &c. Si debeat presbyter criminatus atque damnatus post quatuor annos reconciliari, cum de hoc in concilio Africano cap. 12. ita habeatur: Si quis infra annum causam suam purgare contempserit, &c. Si debeat quilibet episcopus alterius ordinatum retinere, quanto minus capere vel in carcerem trudere, cum de hoc in decretalibus ita statuatur: Nullus episcopus alterius parochianum præsumat retinere, &c. Et post aliquanta: Si quis metropolitanus episcopus, nisi quod ad suam solummodo propriam pertinet parochiam, &c. Si debeat episcopus alterius episcopi ministros scriptis invitare, aut aliquo modo sollicitare, aut plebes alterius potestati suæ usurpare; cum de hoc in Africano concilio ita dicatur cap. 10. Nullus debet collegæ suo facere injuriam, &c. Multa quinetiam in eodem concilio de his alia promulgantur. Si debeat episcopus minus quam a 12. audiri, quanto magis damnari, quod in Sardicensi concilio evidentius inhibetur. Si debeat damnari vel in locum ejus episcopi subrogari alter episcopus, qui in appellatione perstat Romani pontificis, nisi fuerit causa appellantis in ejus determinata judicio. Si possit suspectum & minus certum judicium renovari, vel si suspectus metropolitanus vicinos provinciæ judices convocare, unde multa in conciliis synodalibus & in decretis Romanorum pontificum continentur. Si debeat innocens vel inauditus damnari. Si debeat damnari eo quod ægritudine detentus synodo occurrere non potuit, cui non pro impossibilitate hoc sed pro contemptu imputatur. Si debeat condemnari pro eo, quod & metropolitanum omnemque conventum suspectum habeat, & contra se conspiratos metuens aut sciens, ad tempus synodi locum ingredi differt, Romanum pontificem semper appellans. Si debeat accusator testis esse vel judex: vel si episcopum hæc universa conveniat agere pariter. Hæc itaque vos sacerdotes domini, comministri Dei nostri, qui in lege domini meditamini die ac nocte, perscrutatis & evolutis divinarum auctoritatum paginis rimari curate, utrum sit hujusmodi sapientia desursum; quæ juxta apostolum primum quidem pudica est, deinde pacifica: an quod absit, ea quam præmisit, terrena, animalis, diabolica. Redeat itaque quantocius pia solertia vestra & labore, sancta ecclesia ac fraterna caritas in pacem, quæ scandalizata videtur aliorum improbitate.

Iac. 3.

I[a] CONCILIUM METENSE IN SYNODO ROMANA MOX DAMNATUM.

De divortio Lotharii & Theutbergæ, conjugioque Vualdradæ, quod coram sedis apostolicæ legatis Radoaldo & Ioanne, ab episcopis regni Lotharii celebratum est, mense Iunio, anno Christi DCCCLXIII.

Coactum Nicolai papæ jussu fuisse hoc concilium, illius epistolæ declarant: cui & præesse legatos suos voluit, ut de Lotharii divortio definirent, sed irrito consilio. Lotharius enim, tametsi sedis apostolicæ judicium expetierat, illudque expectaturus videbatur, antevertit tamen, & Vualdradam rejecta Theutberga sibi copulavit: factumque arguentibus in synodo legatis, consilio & auctoritate episcoporum

episcoporum se fecisse testatus est. Annales incerti auctoris anno DCCLXIII. In regno, *inquiunt*, Lotharii, pro eo quod dimissa uxore legitima alteram duxit, synodus in Mettis congregata est omnium episcoporum ejus; præter Hungarium Trajectensem, quem ægritudo detinuit. Aderant & missi Nicolai Romani pontificis, ob eamdem causam diligenter investigandam directi. In quo negotio ventilato, rex factum suum, propter quod arguebatur, consilio & auctoritate episcoporum se fecisse testatus est. Quod illi non inficiantes, quasdam assertiones rationum verisimilium, quibus gestæ rei qualitatem munire nisi sunt, opposuerunt, easque literis comprehensas, ut legati apostolici suggesserunt, per Guntharium Agrippinæ Coloniæ, & Theutgaudum Trevirensem Galliæ Belgicæ archiepiscopos, apostolicæ sedis pontifici probandas transmiserunt. Qui convocato Romanæ sedis episcoporum concilio, & Metensem anathematizavit synodum, & ad se missos episcopos deposuit, & communione privavit. *Regino legatos pecunia corruptos fuisse scribit: Nicolaus ipse pontifex in prævaricationis barathrum demersos Lothario regi scribens conqueritur. At Regino idem concilium Metense Aquisgranensi præponit, ordine ut res docet præpostero. In Aquisgranensi enim facta est potestas Lothario alterius conjugii ineundi: nondum ergo inierat. At Vualdradam jam duxerat, cum celebratum est Metense. quod & synodi ipsius gesta probant, & Nicolai epistola ad episcopos Galliæ & Germaniæ, in qua Lotharium ait legitima repulsa conjuge, secundam sibi adscivisse, neque sedis apostolicæ judicium expectasse.*

*** Annales Bertiniani ad an.* 863. *de Metensi concilio ac proxime sequenti Romano hæc observarunt.*

Carolus missos domni apostolici Nicolai, Rodualdum scilicet Portuensem episcopum, & Ioannem Ficoclensem episcopum satis honorifice Suessionis in monasterio S. Medardi recipit. Quos aliquamdiu secum retinuit, & concessa Balduino, qui ad limina apostolorum confugia fecerat, indulgentia, pro cujus obtentu venerant, cum epistolis ad apostolicam sedem redire, muneratos absolvit. Idem autem apostolicæ sedis legati Mettis adeunt, synodum habituri ex delegatione apostolica circa medium mensem Iunium pro divortio, quod inter Lotharium & uxorem suam Theotbergam acciderat, & pro superinductione concubinæ Vualdradæ, quam contra leges ecclesiasticas & mundanas in uxorem sibi asciverat. In qua synodo præfati missi corrupti muneribus, epistolas domni apostolici occultantes, nihil de his, quæ sibi commendata fuerunt, secundum sacram auctoritatem egerunt. Ut autem aliquid viderentur egisse, Guntharium Coloniensem archiepiscopum, & Theutgaudum Treverensem æque archiepiscopum, cum veniis quas in eadem synodo subscripserint episcopi, Romam ire jusserunt, ut judicio domni apostolici ipsa diffiniretur. Domnus apostolicus quæ acta fuerant plene cognoscens, & Rodoaldum similiter cupiditate in Constantinopoli cum Zacharia socio suo episcopo nuper corruptum damnare volens, synodum convocavit. Quod sentiens Rodoaldus, noctu fuga lapsus disparuit. Guntharius vero & Theutgaudus Romam pervenientes, primum in synodo, & postea in ecclesia S. Petri, sicut habetur in subditis, ab apostolico sunt damnati.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, reverentissimis sanctissimis confratribus nostris, Hincmaro Remensi, & Vuaniloni Rothomagensi, seu omnibus confratribus nostris, archiepiscopis & episcopis in regno Caroli gloriosi regis consistentibus. Scelus, quod Lotharius rex, &c. *quæ paulo post excudentur.*

ANNO CHRISTI 863.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Metense.*] Præceperat in superioribus epistolis Nicolaus papa, ut synodo Metensi cum legatis interessent bini episcopi ex regno Caroli, totidemque ex Germania & Burgundia, ubi Ludovicus & Carolus alter imperabant. Sed horum nullus adfuit; satagente Lothario ut soli regni ipsius episcopi convenirent, quia consilium suum aliis omnibus improbari sentiebat.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium*] Hic conventus episcoporum, quem Nicolaus papa in epistola synodali concilii Romani subsequentis, synodi nomine indignum esse judicat, congregatus est ista occasione. Post pacem & concordiam in conventu præcedente initam, Lotharius rex, ut fratrem Carolum eluderet, ejusque pœnam & vindictam subterfugeret, ad sedem apostolicam provocavit, rogans pontificem, ut synodum in Galliis celebrandam indiceret, & ad eam legatos mitteret, qui una cum episcopis causam suam cognoscerent & judicarent. Coloniensi enim & Trevirensi archiepiscopis, quos in suas partes pertraxerat, confidebat, eorumque patrocinio suam causam approbandam esse firmiter sibi persuadebat. Detulit appellationi regis sanctissimus pontifex, indixit synodum Metis in Gallia celebrandam, convocavit Galliæ & Germaniæ episcopos, & ad eamdem Radoaldum & Ioannem sedis apostolicæ legatos, dato iis rerum agendarum commonitorio ablegavit. Factum est initium concilii anno 863. per indictionem undecimam, mense Iunio in urbe Metensium. Præter Hungarium Trajectensem, omnes episcopi cum prædictis legatis apostolicis interfuerunt. De legatis hæc Regino. *In Franciam venientes pecunia corrupti magis faverunt iniquitati quam æquitati. Tandem ad regem pervenientes cum ei declarassent legationis suæ causas, tale responsum acceperunt: Se nihil aliud egisse, nisi quod episcopi ipsius regni in generali synodo sibi agendum præmonstrassent. Dederunt autem iidem legati consilium regi, ut illos episcopos, qui illi synodo præfuerunt ad sedem apostolicam destinaret, qui verbis ac scriptis universali papæ satisfacerent.* Hæc de legatis pontificis Regino.

Occasio conciliabuli quæ?

Qui interfuerint?

Tempus conciliab.

De rebus in hoc conventiculo gestis, deque repudio Lotharii injuste comprobato, in annalibus Francorum a Pithœo editis hæc summatim recitantur. *Hoc anno 863 in regno quoque Lotharii pro eo quod dimissa uxore legitima alteram duxit, synodus in Metis congregata est omnium episcoporum ejus præter Hungarium Trajectensem, quem ægritudo detinuit. Aderant & missi Nicolai Romani pontificis ob eamdem causam diligenter investigandam directi. In quo negotio ventilato rex factum suum propter quod arguebatur, consilio & auctoritate episcoporum se fecisse testatus est. Quod illi non inficiantes, quasdam assertiones rationum verisimilium, quibus gestæ rei qualitatem munire nisi sunt, opposuerunt, easque literis comprehensas, ut legati apostolici suggesserunt, per Guntharium Agrippinæ Coloniæ, & Theutgaudum Trevirensem Galliæ Belgicæ archiepiscopos, apostolicæ sedis pontifici probandos transmiserunt.* Hæc annales Francorum. Anastasius bibliothecarius supra in vita Nicolai his addit, quod supradicti episcopi una cum Haganone Bergomensi episcopo non tantum dimittendæ Theutbergæ, & in conjugium sumendæ Vualdradæ auctores extiterint; verum etiam dissolverint illam sententiam, quæ in Ingeltrudem, quæ per septem annos virum suum Bosonem comitem reliquerat, auctore pontifice pronuntiata fuerat. Vide epistolas Nicolai 17. 18. 22. 23. & 28. Item quam una cum commonitorio ad Radoaldum & Ioannem legatos Roma transmissam invenies in appendice epistolarum supra. Vide item Baronium anno 863. numero 18. & sequentibus, & acta concilii Romani III. immediate subsequentis.

a1 CONCILIUM ROMANUM III.

IN QUO SYNODUS METENSIS DAMNATA est, ejusque acta rescissa, & Guntharius ac Theutgaudus archiepiscopi, præcipui Lothariani divortii assertores, depositi sunt, Romæ in Lateranensi palatio celebratum, anno Christi DCCCLXIII. Nicolai papæ VI.

TITULI

ANNO CHRISTI 863.

TITVLI CANONVM.

PRÆFATIO, SIVE EPISTOLA NICOLAI PAPÆ AD VNIVERSOS EPISCOPOS.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, reverentissimis ac sanctissimis fratribus nostris, archiepiscopis & episcopis per Galliam, Italiam, & Germaniam constitutis.

2. q. 1. Scelus quod.

SCELVS quod Lotharius rex, si tamen rex veraciter dici possit, qui nullo salubri regimine corporis appetitus refrenavit, sed lubrica enervatione magis ipsius illicitis motibus cedit, in duabus feminis, Theutberga scilicet & Vvaldrada, commisit, omnibus manifestum est. Sed & dudum episcopos Theutgaudum & Guntharium in tali facto eum habuisse tutores & fautores, pene totus orbis undique ad limina, seu sedem apostolicam confluens referebat, absentibus quoque idipsum scribentibus nostro apostolatui. Quod nos tanto credere renuimus, quanto de episcopis tale quid audire nullatenus sperabamus: donec ipsi Romam tempore concilii venientes, coram nobis & sancta synodo tales inventi sunt, quales fuerant a multis sæpissime prædicati: ita ut scriptura, quam suis stipulaverant manibus, quamque volebant ut nostro roboraremus chirographo, caperentur: & dum muscipulam innocentibus apponere satagerent, insidiis suis illaqueati sunt ipsi. Sicque completum est, Deo auctore, quod in proverbiis legitur: *Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum.* Siquidem ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos vero, qui in hoc flagitium falso cecidisse dicebamur, favente domino, cum justitiæ propugnatoribus resurreximus & erecti sumus. Igitur decernente nobiscum sancta synodo in præsentia depositi, & ab officio sacerdotali excommunicati, atque a regimine episcopatus alienati indubitanter existunt. Vnde vestra fraternitas canonum normam custodiens, & decretorum sanctiones observans, caveat ne hos, quos nos abjecimus, recipere in sacerdotum catalogo præsumat. Depositionis autem sententia quam in prædictos Theutgaudum & Guntharium protulimus, cum ceteris capitulis, quæ sancto concilio nobiscum sanciente promulgavimus, inferius annexa monstratur.

Prov. 1.

CAPITVLA, SEV DECRETA ROMANÆ SYNODI.

I.

Synodum quæ nuper, id est sub piissimo imperatore Ludovico per indictionem XI. mense Iunio in Metensium urbe ab episcopis, qui nostrum prævenerunt judicium, collecta est, quique apostolicæ sedis instituta temere violarunt, extunc & nunc, & in æternum judicamus esse cassatam, & cum Ephesino latrocinio reputatam, apostolica auctoritate in perpetuum esse sancimus damnandam, nec vocari synodum, sed tamquam adulteris faventem, prostibulum appellari decernimus.

II.

II. quæst. Theutgandum.

Theutgandum Trevirensem primatem Belgicæ provinciæ, & Guntharium Agrippinæ Coloniæ archiepiscopos, nunc coram nobis, & sancta synodo, sub gestorum insinuatione, qualiter causam Lotharii regis, & duarum mulierum ejus, Theutbergæ scilicet & Vvaldradæ, recognoverint & judicaverint, scriptum super hoc propriis roboratum manibus offerentes; nihilque se plus vel minus, aut aliter egisse ore proprio multis coram positis affirmantes; & sententiam, quam a sede apostolica in Ingeltrudem uxorem Bosonis sanctissimus frater noster Mediolanensis archiepiscopus Tado, & ceteri coepiscopi nostri petierant emittendam, & nos divino succensi zelo sub anathematis obtestatione canonice protuleramus, publice viva voce se violasse confitentes; in quibus omnibus invenimus eos apostolicas atque canonicas sanctiones in pluribus excessisse, & æquitatis normam nequiter temerasse; ab omni judicamus sacerdotii officio permanere penitus alienos. Et ideo Spiritus sancti judicio, & beati Petri per nos auctoritate, omni episcopali exutos regimine consistere definimus. Quod si juxta præcedentem consuetudinem tamquam episcopi ausi fuerint aliquid de sacro ministerio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis: sed communicantes eis omnes abjici ab ecclesia, & maxime si posteaquam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam, eis communicare tentaverint.

III.

Ceteri autem episcopi, qui complices horum, Theutgaudi scilicet & Guntharii, vel sectatores esse feruntur, si cum his conjuncti seditionem, conjurationes, & conspirationes fecerint, vel si a capite, id est a sede beati Petri, illis hærendo dissenserint, pari cum eisdem ratione teneantur adstricti. Quod si cum sede apostolica, unde eos principium episcopatus sumpsisse manifestum est, sapere de cetero per semetipsos, vel missos ad nos legatos suos cum scriptis suis professi extiterint, noverint sibi a nobis veniam negandam, nec amissionem honorum suorum pro retro

ANNO CHRISTI 863.

actis præsumptionibus aut subscriptionibus, quas pro insanis fecerunt gestis, per nos ullomodo formidandam.

IV.

Ingeltrudem filiam quondam Mattefredi comitis, quæ a Bosone proprio viro relicto, ecce jam per septem circiter annos hac atque illac vagabunda discurrit, nuper cum fautoribus suis regulariter anathematizavimus: sed propter contumaces eam iterum anathematis vinculo duximus innodandam. Sit igitur a Patre, & Filio, & Spiritu sãcto, uno & vero Deo, ab omnibus sanctis patribus, & ab universa sancta Dei catholica & apostolica ecclesia, & a nobis penitus anathema, cum omnibus complicibus & communicatoribus, atque auxiliatoribus suis. ita ut sicut jam decrevimus, si quis ei canonice vel favere in aliquo præsumpserit, si quidem clericus fuerit, eodem vinculo constrictus, officium clericatus amittat: monachi vero, & laici, si inobedientes decreto præsenti fuerint, similiter anathematizentur. Sane si eadem mulier ad virum suum reversa fuerit, vel ad apostolicam beati Petri sedem Romam properans accesserit, veniam ei post dignam satisfactionem procul dubio non negabimus. Verumtamen sub priori vinculo anathematis, quo illam prius & nunc obligavimus, interim constricta permaneat. Si quis autem eidem Ingeltrudi, ad apostolicam beati Petri sedem Romam specialiter properanti vel occurrenti, nescius communicaverit, aut sciens opem in veniendo præstiterit, nullo pro hoc vinculo teneatur innexus.

V.

Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, vel decreta pro catholica fide, pro ecclesiastica disciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione sceleratorum, vel interdictione imminentium vel futurorum malorum, a sedis apostolicæ præside salubriter promulgata contempserit, anathema sit.

**** Execrandam sæculis omnibus Guntharii ejusque adjutoris Theutgaudi insaniam pluribus enarrat auctor annalium Bertinianorum ad annum Christi 864.*

Ludoicus imperator Italiæ nominatus incentore Gunthario ad suam injuriam referens, quoniam Legatos sui fratris Lotharii per ipsius fiduciam & interventionem Romam directos apostolicus, ut supra monstravimus, degradavit: seque ipsum furore non capiens, comitantibus secum Legatis Theutgaudo atque Gunthario, cum conjuge, Romam ea intentione pergit, quatenus aut papa Romanus eosdem restitueret episcopos, aut hoc facere non volenti noxie quodammodo manum mitteret. Quod audiens apostolicus, cum litaniis generale jejunium sibi & Romanis indixit, ut Deus apostolorum suffragiis præfato imperatori mentem bonam & reverentiam ergà divinum cultum, & apostolicæ sedis auctoritatem donaret. Imperatore autem perveniente Romam, & secus basilicam B. Petri degente, clerus & populus Romanus cum crucibus & letaniis jejunium celebrantes, beati Petri memoriam adeunt, & ab hominibus imperatoris, cum gradus ante basilicam beati Petri cœperunt ascendere, in terram prostrati, & variis ictibus flagellati, & crucibus ac vexillis confractis, qui evadere potuerunt fugati sunt. In quo tumultu & crux mirabilis & veneranda a sanctæ memoriæ Helena decentissime fabricata, in qua lignum mirificæ crucis posuit, & sancto Petro munere maximo contulit, confracta & in lutum projecta est, unde a quibusdam ut fertur, Anglorum gentis hominibus collecta, & custodibus reddita est. Quæ flagitia ut apostolicus in Lateranensi palatio degens comperit, & paulo post illum capiendum non incerto nuncio didicit, latenter navem intravit, & per Tyberim ad ecclesiam S. Petri se contulit, ubi duobus diebus ac noctibus sinè cibo ac potu mansit. Interea homo, cujus præsumptione præfata crux veneranda confracta fuerat, moritur, & imperator febre corripitur. Quapropter conjugem ad apostolicum mittit, cujus fidei jussione apostolicus ad imperatorem venit, & habita mutua sermocinatione, sicut inter eos convenit, apostolicus Romam ad Lateranense palatium rediit. Tunc imperator Guntharium & Theutgaudum degradatos, ut secum venerant, Franciam redire præcepit. Tunc Gunthariu hæc diabolica capitula, & hactenus inaudita, quæ cum hac præfatione, quando Romam, ut præmisimus, in Ludoici obsequio rediit, episcopis regni Lotharii misit, per Hilduinum fratrem suum clericum; adjunctis ei suis hominibus, apostolico misit: dans illi in mandatis, ut si apostolicus illa nollet recipere, super corpus beati Petri ea jactaret.

Sanctis ac venerandis fratribus & coepiscopis Guntharius atque Theotgaudus in domino salutem. Rogamus suppliciter carissimam fraternitatem vestram, ut nobis pro vobis assidue orantibus, sanctarum precum solatia impendatis & ne turbemini, neque terreamini pro his, quæ fama forte de nobis ac vobis sinisterius nunciat. Confidimus de domini nostri clementissima bonitate, quia neque in regem nostrum, neque in nos, opitulante Deo, inimicorum prævalebunt insidiæ, neque gaudebunt de nobis adversarii nostri. Nam quamvis domnus Nicolaus, qui dicitur papa, & qui se apostolum inter apostolos adnumerat, totiusque mundi imperatorem se facit, ad illorum instinctum & votum, quibus conspiratus favere dignoscitur, nos damnare voluisset: tamen modis omnibus Christo propitio suæ insaniæ renitentes invenit, & quidquid inde fecit non mediocriter illum postmodum pœnituit. Misimus vobis hæc subscripta capitula, quibus cognoscatis nostram adversus præfatum pontificem querimoniam. Nos autem egressi a Roma, longiusque recedentes, iterum ad Romam revocati sumus. Quo nos incipientes reverti, has vobis literulas scripsimus, ut non miremini quod longiores agimus moras. Dominum regem nostrum tam per vos ipsos, quam per vestros missos & literas sæpius visitate & confortate, eique quoscumque potestis amicos & fideles conciliate: maxime Hludovicum regem admonendo

nendo semper invitate, & cum illo de communi utilitate diligenter inquirite; quoniam in pace eorum regnum erit pax nostra. Æquo animo estote, & tranquillo corde, domini fratres, quia Deo volente talia vobis nunciare speramus, in quibus absque errore poteritis advertere spiritum domini docentem quid & quomodo agere debeatis. Tantum omnimodis præfatum regem commonere curate, ut inter varias suggestiones ita maneat immobilis, donec & ipse rerum causas cognoscat. Ceterum desiderantissimi fratres, necessarium vobis est, & laude dignum, ut promissam regi nostro fidem coram Deo & hominibus inviolabiliter conservemus. Deus omnipotens vos in suo sancto servitio conservare dignetur.

CAP. I. Audi domne papa Nicolae, patres & fratres coepiscopi nostri ad te nos direxerunt, & nos sponte venimus consulere videlicet tuum magisterium super his, quæ pariter, prout vobis visum fuit, & adjicientibus & approbantibus notum esse potuit, judicavimus, auctoritates rationesque, quas secuti fuimus, scriptis ostendentes: ut tua sapientia, perscrutatis omnibus, quid inde sentiret, & quid vellet, nobis demonstraret. Et si illud melius tua sanctitas inveniret, ut nos instrueres & doceres hoc humiliter postulamus: parati quidquid rectius & probabiliter insinuares, una cum confratribus nostris sanis acquiescere documentis.

CAP. II. Sed nos per tres hebdomadas tuum expectantes responsum, nihil certitudinis nihilque doctrinæ nobis expressisti, sed tantum quodam die in publico dixisti, nos excusabiles apparere & innocentes juxta nostri adsertionem libelli.

CAP. III. Ad ultimum nos evocati ad tuam præsentiam deducti sumus, nihil adversitatis suspicantes. Ibique obseratis ostiis, conspiratione more latrocinali facta, & ex clericis & laicis turba collecta & permixta, nos opprimere inter tantos violenter studuisti, atque sine synodo & canonico examine, nullo accusante, nullo testificante, nullaque disputationis districtione dirimente, vel auctoritatum probatione convincente, absque nostri oris confessione, absentibus aliis metropolitanis & diœcesanis coepiscopis & confratribus nostris, extra omnium omnino consensum tuo solius arbitrio ex tyrannico furore damnare nosmet voluisti.

CAP. IV. Sed tuam maledictam [a] sententiam a paterna benignitate alienam, a fraterna caritate extraneam, adversum nos injuste & irrationabiliter contra leges canonicas prolatam, nequaquam recipimus: immo omni cœtu fraterno, quasi maledictum frustra prolatum contemnimus atque abjicimus. Teipsum quoque, damnatis & anathematizatis, sacramque religionem abjicientibus ac contemnentibus faventem & communicantem, in nostram communionem nostrumque consortium recipere nolumus: contenti totius ecclesiæ communione, & fraterna societate, quam tu arroganter te superexaltans despicis, teque ab ea elationis tumore indignum faciens, sequestras.

[a] Hæc omnibus hæreticis familiaria in papam convitia.

CAP. V. Igitur ex tuæ levitatis temeritate propria tibimet sententia anathematis pestem inflixisti, exclamans, *Qui apostolica præcepta non servat, anathema sit*, quæ tu multipliciter violare & violasse dignosceris, divinas simul leges & sacros canones, quantum in te est, evacuans, prædecessorum tuorum pontificum Romanorum vestigia sequi nolens.

CAP. VI. Nunc ergo, quia fraudulentiam & calliditatem tuam experti sumus, non quasi ad illatam nobis contumeliam provocati sumus: sed contra tuam iniquitatem zelo accensi, nec nostræ vilitatis personam attendentes, sed omnem nostri ordinis universitatem, cui vim inferre conaris, præ oculis habentes.

CAP. VII. Quid nostræ specialis propositionis summa fuerit, in paucis replicamus. Lex divina & canonica aptissime probat, etiam venerandæ sæculi leges adstipulantur, quod nulli licet ingenuam virginem alicui viro tradere in concubinatum, maxime si illa puella nunquam illicitæ assentire voluit copulæ. Et quia suo viro parentum consensu, fide, affectu ac dilectione conjugali sociata est, uxor profecto, non concubina habenda sit.

Apostolicus autem præcognitus hæc recipere noluit.

Suprascriptus autem Hilduinus armatus cum hominibus Guntharii, ecclesiam beati Petri apostoli sine ulla reverentia intrans, diabolicum scriptum, sicut suus frater Guntharius ei præceperat, si apostolicus illud nollet recipere, super corpus beati Petri jactare voluit, & a custodibus prohibitus, eosdem custodes cum fustibus tam ipse quam & sui complices verberare cœperunt, adeo ut unus ibidem occisus fuerit. Tunc ipsum scriptum super corpus beati Petri jactavit, seque iisdem, & qui cum eo venerunt, evaginatis gladiis protegentes, de ecclesia exierunt, & ad Guntharium peracto lugendo negotio redierunt. Imperator post paucos dies patratis a comitatu suo multis deprædationibus, & mansionum destructionibus, ac sanctimonialium ceterarumque feminarum constuprationibus, atque hominum cædibus, nec non & ecclesiarum infractionibus, Roma exiens Ravennam venit, ibique pascha dominicum cum tali sicut meruit Dei & apostolorum gratia celebravit. Guntharius autem in ipsa cœna domini Coloniam veniens, missas celebrare & sacrum chrisma conficere ut homo sine Deo præsumpsit. Theutgaudus vero a ministerio, sicut ei fuerat præceptum, se reverenter abstinuit. Ceteris denique episcopis apud Lotharium id satagentibus, episcopatum a Guntharío Lotharius tulit, & suo tantum consilio Hugoni Conradi Caroli regis avunculi & materteræ suæ filio, tonsura clerico, & ordinatione tantummodo subdiacono, moribus autem & vita a fideli laico discrepanti, donavit. Unde motus Guntharius, quidquid de thesauro ecclesiastico in eadem civitate fuit residuum auferens, Romam iterum, ut omnia Lotharii & sua figmenta de Theutberga & Waldrada apostolico ex ordine pandat, regreditur. Sed & episcopi regni Lotharii legatos suos cum libellis pœnitentiæ, & professionibus canonicis, quoniam ab euangelica veritate & apostolica auctoritate, sacrisque regulis in causa Theutbergæ ac Waldradæ non mediocriter deviaverant ad apostolicum dirigunt. Lotharius vero, Ratoldo Argentoratensis urbis episcopo cum scriptis falsa more suo de sua excusatione & voluntaria correctione loquentibus præmisso ad apostolicum ipse per Gundulphi-villam & Romerici-montem obviam fratri suo ad locum qui Urba dicitur, vadit. Carolus cum epistolis per Rodbertum

Rodbertum Cinomannicæ urbis episcopum Romam, sicut apostolicus jusserat, Rothadum dirigit. Sed & episcopi regni ejus vicarios suos cum synodicis literis de causa ipsius Rothadi ad apostolicam sedem mittunt, quibus Ludoicus transitum denegat. Ipsi autem legati tam regis quam episcoporum impossibilitatis suæ causas Romam veniendi clanculo papæ cognitas faciunt. Rothadus simulata infirmitate Vesoncio ceteris patriam repetentibus remanet, & post aliorum regressum per curiam, suffragantibus sibi Lotharii & Ludoici Germaniæ regis fautoribus, Ludoicum imperatorem Italiæ adiit, quatenus ipsius solatio Romam valeat pervenire.

Idem vero anonymus scriptor hæc sub ejusdem anni periocha subjicit.

Nicolaus papa denuo epistolas per omnes archiepiscopos & episcopos Galliarum, Germaniarum, & Belgicæ provinciæ mittit, pro confirmatione depositionis Theutgaudi Treverorum, & Guntharii Coloniensis archiepiscoporum, sed & aliis episcopis, qui ex regno Lotharii in divortio Theutbergæ, & superinductione concubinæ Vualdradæ consenserunt, & ad eum cum professione sua miserunt epistolas suas, indulgentiam largiendo, sicut in scripto superius continente promiserat, dedit. Synodum Romæ convocat circa Kalendas Novembris, indicans se in ea eorumdem olim archiepiscoporum depositionem denuo confirmaturum, & tractaturum de causa Lotharii & Ignatii Constantinopolitani episcopi præcedenti anno depositi. In cujus loco quidam laicus attonsus & mox ordinatus est episcopus. Ad quam synodum prædicti Theutgaudus & Guntharius sponte perrexerunt, putantes Ludoici imperatoris interventu ab apostolico posse restitui.

Nec omittenda quæ ad annum sequentem paulo post annotavit duriora.

Nicolaus papa Arsenium Ortensem episcopum, & consiliarium suum, cum epistolis ad Hludouvicum & Carolum fratres, sed & ad episcopos ac primores regnorum illorum, ea quæ Lotharius per fratrem petierat continentes, non cum apostolica mansuetudine, & solita honorabilitate, sicut episcopi Romani reges consueverant in suis epistolis honorare: sed cum malitiosa interminatione transmittit. Isdem autem Arsenius per Curiam & Alemanniam ad Hludouvicum Germaniæ regem in Franconofurd palatium veniens, epistolas apostolici ei tradidit, & inde in Gundulfi villam ad Hlotarium venit, cui & episcopis ac primoribus regni sui, epistolas papæ dedit continentes, quia nisi uxorem suam Theotbergam reciperet & Vvaldradam abjiceret, renunciante sibi Arsenio, illum ab omni Christianorum societate debuisset rejicere: quem in pluribus epistolis has præcedentibus excommunicatum, & a consortio Christianorum ejectum multoties prædicaverat. Et sic de Lothario ad Carolum circa medium Iulium mensem in Attiniacum palatium Arsenius veniens, uniformes sicuti Ludoico & Lothario regibus, epistolas suas satis honorifice tradidit, & Rothadum canonice a quinque provinciarum episcopis dejectum & a Nicolao papa, non regulariter sed potentialiter restitutum, secum reducens, Carolo præsentavit. Et cum sacri canones dicant, ut si episcopus a gradu dejectus ab episcopis provinciæ ad episcopum Romanum confugerit, scribat Romanus episcopus finitimæ & propinquæ provinciæ episcopis, ut ipsi omnino diligenter causam inquirant, & juxta fidem veritatis diffiniant. Eodem die ipsam Theotbergam reginam Arsenius episcopus & legatus apostolicæ sedis cum prænominatis omnibus archiepiscopis in manibus Lotharii regis reddiderunt atque dederunt, non solum sub eadem obtestatione, ut supra, verum etiam sub adjuratione & excommunicatione, ut si in omnibus, ut superius legitur, non observaverit atque impleverit, non solum in præsenti vita, sed etiam in æterno Dei terribili judicio, cum beato Petro principe apostolorum redditurum rationem, & ab ipso æternaliter in eodem judicio damnandum, & in igne perpetuo concremandum. *Tum quibusdam interjectis.*

Arsenius episcopus impetratis apud Carolum, pro quibus ad eum venerat, ad Gundulfi villam cum Lothario, quo Theotberga eum præcesserat, pergit. Ibi quoque per aliquot dies morans propter Vvaldradam, quæ illuc ad eum deduci, & ab eo in Italiam deduci debebat, Lothario & Theotberga regio cultu paratis & coronatis, in die assumptionis sanctæ Mariæ missas celebrat: & inde cum præfata Vvaldrada versus Vrbam, quo dicebatur Hludouvicus Italiæ imperator obviam Lothario venturus, pergit. Inde per Alemanniam, & Baioariam, pro recipiendis patrimoniis ecclesiæ sancti Petri in eisdem regionibus conjacentibus, Romam rediit.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S.I.

1 *Concilium Romanum.*] Damnati hac in synodo Theutgaudus & Guntharius archiepiscopi, synodi Metensis antesignani, virulento adversus Nicolaum scripto responderunt, quod extat in annalibus Pithœanis: hic vero a nobis edi visum est supervacuum.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium.*] Ea quæ apud acta concilii prolixius recensentur, annales Francorum Pithœi brevissime commemorant his verbis: *Qui* (Nicolaus scilicet pontifex Romanus) *convocato Romanæ sedis episcoporum concilio & Metensem anathematizavit synodum, & ad se missos episcopos* [*Guntharium scilicet & Theutgaudum*] *deposuit, & communione privavit, juste quidem & canonice, ut scriptis suis ipse fatetur: injuste vero, sicut illi scriptis & assertionibus firmare conantur.* Eadem habent Regino in chronico & Anastasius in vita Nicolai, qui præter ea, quæ in actis recensentur, addit eosdem archiepiscopos epistolas pontificis ad libitum falsasse. Vide Baron. an. 863. n. 20. 21. 22. & seqq.

a CONCILIUM ROMANUM IV.

QUO ZACHARIAS APOSTOLICA LEGATIONE in oriente male functus excommunicatur & deponitur: Photius & Gregorius Syracusanus condemnantur: Ignatius sedi Constantinopolitanæ per sententiam restituitur; cultusque imaginum adversus Iconoclastas confirmatur, anno domini DCCCLXIII. tempore Nicolai papæ.

a *Concilium.*] Acta & capitula hujus concilii extant in epistola 7. Nicolai papæ, quæ supra excusa reperitur: de qua hoc observatu dignum est, quod sex dumtaxat synodos œcumenicas citat ideo, quia acta septimæ synodi Romæ extantia, ita ex Græco male reddita &

Cur Nicolaus papa in epistola 7. sex tantum œcumenica concilia nominet.

ANNO CHRISTI 863. " 862

& translata habebantur, ut quantumvis ea ab Hadriano papa I. ejusque successoribus probata & confirmata essent: posteri tamen non eodem præconio, titulo nimirum œcumenico eadem prosecuti fuerint, quoadusque fidelioribus adhibitis exemplaribus ex purissimis fontibus Latinitati darentur: quod præstitit egregie Anastasius bibliothecarius, ut in ejus præfatione ad Ioannem octavum supra in notis VII. concilii prolixius annotavi. Dum itaque Nicolaus in hac epistola de septima synodo tacuit, ex prædicta causa circa ipsam judicium suum dumtaxat suspendit: nunquam vero œcumenicum esse dicendum negavit. Photius calumniator hanc rem in deteriorem partem accipiens, Nicolao papæ, ut infra videbis, negotium facessit, quasi non nisi sex œcumenicas synodos ille reciperet: cum tamen plurimis literis edocuerit, eam semper ab ecclesia Romana receptam atque servatam, universalique ecclesiæ servandam fuisse propositam. Hac de re plura infra dicemus. Vide Baronium anno 863. num. 6.

* CONCILIUM ROMANUM V,

QUO ACTA CONCILII SILVANECTENSIS reprobantur, & Rothadus sedi episcopali, a qua ejectus fuerat, restitui jubetur. celebratum est anno domini DCCCLXIII. tempore Nicolai papæ.

Acta concilii quæ?

* *Concilium.*] Cum judicium Silvanectensis synodi per synodicam ejusdem concilii Nicolao pontifici innotuisset, & supra memoratus libellus appellationis Rothadi Suessionensis episcopi eidem papæ redditus fuisset, accepissetque eas, quas Hincmarus Rhemensis archiepiscopus, & Carolus rex per eumdem legatum miserant epistolas, collecto Romanæ ecclesiæ presbyterio atque vicinis episcopis, adhibita diligenti totius causæ consultatione, acta synodalia Silvanectensis concilii, utpote quæ sacris canonibus adversarentur, omnino improbavit, & simul irrita reddidit. Eadem hac synodo constitutum fuit, ut nisi Hincmarus, aliique complures episcopi ter quaterve moniti Rothadum Suessionensem episcopum iniquissime sede sua amotum spatio triginta dierum restituerint, a missarum celebratione omnes suspensi habeantur, eamdemque pœnam incurrant, quam ipsi Rothado injuste inflixerant. Cumque iidem Silvanectensis concilii patres sua epistola synodali allegassent, Rothadi appellationi non fuisse deferendum ideo, quod ei leges imperiales adversarentur: responderunt pontifex & episcopi hujus concilii, non esse utendum legibus sæcularibus & imperatoriis sanctionibus, quando leges ecclesiasticæ illis contradicunt. Hæc omnia prolixius recensentur in epist. 32. Nicolai papæ quam ad synodum Sylvanectensem rescripsit. Item epist. 25. 29. 31. & 38. ex quibus videre est, quod episcopi primo & secundo moniti adhuc contumaces extiterint. Vide Baronium anno 863. n. 82. & sequentibus.

CONCILIUM IN LOCO QUI DICITUR PISTIS,

AD SEQUANAM FLUVIUM CELEBRATUM, anno Christi DCCCLXIII. " tempore Nicolai papæ I.

" seu potius 862. quæ designant duo characteres, indictio scilicet 10. & annus 22. Caroli Calvi: itaque excisam parte seu titulo 29. capitularium Caroli Calvi a Sirmondo nostro anno 1623 vulgatorum.

Videtur autem potius quidam esse regni procerum conventus, quam episcoporum synodus: sed quia habet quadam digna lectu huc ascripsimus: ita Surius. *Auctor annalium " hujus conventus nusquam meminit, fortasse quia politicus magis quam ecclesiasticus conventus est.*

" Pithoeanorum Fuldensium.

PRÆFATIO.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Carolus gratia Dei rex, & episcopi, abbates quoque & comites, ac ceteri in Christo renati fideles, qui ex diversis * principiis super fluvium Sequanam in locum, qui Pistis dicitur, ubi exigentibus peccatis nostris aliquamdiu sedes fuit Northmannorum, convenimus anno incarnationis dominicæ DCCCLXIII. " anno vero XXII. " regni domini nostri Caroli regis gloriosi, indictione decima.

* f. provinciis

" DCCCLXII. " in e... Sirmo... an. re... dicitur XXIII. ab ex... Iunio ineunt... lio du... tur.

CAPITULA.

I.

Reges & episcopi, qui ante nos fuerunt, ducti amore & timore divino, cum ceterorum fidelium Dei consilio atque consensu plura statuerunt capitula providentes, qualiter sancta ecclesia statum debitum & honorem, & regni habitatores in omni statu & ordine haberent legem atque justitiam. Nos etiam pro qualitate rerum & opportunitate temporum quædam huic causæ convenientia capitula superaddidimus. Sed diabolo satagente, supervenientibus perturbationibus tam a Paganis, quam & a nomine tenus Christianis miserabiliter excitatis, incepta bona defecerunt, & in tantum in hoc regno mala horribilia increverunt, ut in nobis videamus & sentiamus completum, quod olim est per prophetam prædictum: *Terram vestram in conspectu vestro alieni devorant, & erit in vastitate hostili, & pervenit gladius usque ad animam, quoniam alieni insurrexerunt in nos, & fortes quæsierunt animas * vestras, & non proposuerunt Deum ante conspectum suum*, contra quos defensionem paravimus. Sed defensionis auxilio, sicut necesse fuerat, hactenus adjuti non sumus: Unde, compellente cordis dolore, nobis est exclamandum, quod rex bonus obsidionis angustia tribulatus exclamavit, dicens: *Dies tribulationis & blasphemiæ dies iste: venerunt filii usque ad partum, & vires non habet parturiens.* Hæc omnia vidimus, sensimus & dolemus: quia cum hostes irruerunt, defensores nostri præparati sunt, sed ad præparata non convaluerunt, quia illum sanctum Spiritum, qui requievit super adjutorem in opportunitatibus, in tribulatione, Christum dominum nostrum, & quem per impositionem manus episcopalis in consignatione accepimus, contristatum malignis operibus a nobis effugavimus, spiritum scilicet consilii & fortitudinis, quem quia ita, ut nobis necesse fuerat, non habemus, ideo contra inimicos nostros stare viriliter, & vincere fortiter non valemus. Quæ utraque sibi necessario sunt conjuncta, quia neque virtus sine consilio, nec consilium sine virtute utile esse potest. Quid igitur prosunt, qui per consilium præparantur, dum ad prælium fortitudine non procedunt? Filii quippe usque ad partum veniunt, quando apta consilia usque ad desiderium efficiendi operis procedunt. Sed virtutem non habet parturiens, quia dum infirmus quisque consilia concipit,

Isa. ... Psal. ...

* nostras

4. Reg.

Isa. ... Psal. ...

concipit, hæc ad utilitatem aliquantam, per partum operis non producit: videmuſque impletum, quod ad nos eſt ante prædictum populo contra voluntatem ſuam facienti: *Anathema in medio tui, non poteris ſtare coram inimicis tuis:* qui contra placatus, placentibus ſibi dixit: *Nullus ſtabit contra vos.* Sed & ideo terram noſtram in conſpectu noſtro alieni devorant, quoniam alienos a Deo diabolos, effugata gratia ſancti Spiritus, in animas noſtras recepimus. Ideo terra noſtra deſerta eſt, ſicut in vaſtatione hoſtili, quia flores & fructus fidei, ſpei, & caritatis, & humilitatis, & caſtitatis, & ſobrietatis, ac ceterarum virtutum, ab ara cordis noſtri devaſtavimus, & pro illis ſpinas vitiorum, & urticas peccatorum, & cicutas vanitatis in nobis ipſis, etiam laborantes, ut inique agamus, non decreſcere, ſed & incrementare cum ſtudio fecimus. Ideo habitatores terræ occiſi & fugati ſunt, quia noſipſos peccati gladio occidimus, & omnia bona, quæ nobis dominus, ſive in intellectu naturali, ſive in doctrina, ſive in divitiis, ſive in honoribus, ſive in familiaritatibus, quas nobis contulit apud * nobis potentiores, ad carnis voluntatem convertimus, & nos & omnia quæ nobis dominus dedit, ab illius voluntate, pro qua nobis facienda illa donavit, avertimus. Quod unuſquiſque poteſt in ſeipſo recognoſcere, ſi etiam de ſingulis membris ſuis cogitat, quid fecit & quid facit, per id quod Deus ad operandam ſuam ſalutem donavit. Et ſicut de membris corporis inveniet apud ſeipſum, ita de membris animæ poterit invenire, quæ per ſpiritualia vitia diſpergit atque diſperdit, & ſpiritales in ſe virtutes a Deo ſibi collatas, aut effugat, aut conculcat. Ideo eccleſiæ & villæ incenſæ ſunt quia ignis avaritiæ & rapacitatis atque invidiæ & adulteriorum, ac ceterarum immunditiarum, non ſolum per naturalem ſexum, ſed etiam per eum ſexum, qui eſt contra naturam ſine pœnitentia, & ſine reſipiſcentia in nobis exarſit & ardet. & quoniam illum ſpiritum, qui ſuper humilem & quietum, & ſermones ſuos trementem requieſcit, per ſuperbiam & inobedientiam ac præſumptionem a nobis expulimus: ideo ſanctorum ac protectorum noſtrorum corpora, de ſepulcris ſuæ requietionis effoſſa ſunt. Et quia nos ſpiritui maligno, juſta Dei permiſſione poteſtatem habenti, & ſuper nos aſcendenti non reſiſtimus, ut fugiat a nobis: idcirco ſervi & ancillæ Dei de locis ſuis expulſi ſunt, & nos de quiete cæleſtis paradiſi, & de conſortio cæleſtis eccleſiæ, id eſt, angelorum ſanctorum ejecti ſumus niſi per dignos pœnitentiæ fructus ad hæc unde cecidimus redeamus: & quia nos tales efficimur, de quibus dominus per prophetam dixit: *Cauſa viduæ non ingreditur ad eos*, quaſi apud nos facta eſt venalis juſtitia, ut ad eam nemo poſſit pervenire, niſi viam ei aperuerint munera. Ideo vota fidelium & precia peccatorum, quæ ſacris locis collocata fuerunt, propter peccata noſtra de hoc regno ſunt penitus exportata, & vendentes juſtitiam & veritatem, & in his ſcilicet ipſum Chriſtum, qui eſt nobis a Deo factus juſtitia, & qui dixit: *Ego ſum via, veritas, & vita*, niſi digne pœnituerint, cum Iuda traditore Chriſti, æterna expectant incendia, & quia ſanguis ſanguinem tetigit, id eſt, culpæ culpis adjunctæ ſunt, & ſicut ſcriptum eſt, *adulterium, & homicidium, & mendacium, & furtum, & perjurium inundaverunt, & iniquitates noſtræ ſupergreſſæ ſunt capita noſtra:* ideo nobiles noſtri & de epiſcopali "ordinatione (" *ordine*) & de aliis ordinibus interierunt, & capti, cum maximo detrimento & regni & eccleſiæ ſunt aut redempti, aut interempti. Et quia nos per peccata noſtra a terra viventium peregrinati ſumus, idcirco, ſicut ſcriptum eſt: *Propheta & ſacerdos iverunt in terram, quam ignorabant.* (*Ier.* 14.) Et poſt hæc omnia pius pater, cujus multis miſerationibus non ſumus conſumpti, quoniam non defecerunt miſerationes ejus, materna pietate nos flagellat, & expectat, ut ipſa vexatio donet intellectum auditui noſtro, (*Iſa.* 28.) qui illa credere noluimus, quæ per ſcripturas nobis ſe illaturum promiſit, ſi illius voluntatem non faceremus: Et oſtendit nobis in exterioribus vaſtationibus, quæ de interioribus depopulationibus intelligere debeamus, & iis intellectis ad illum redeamus, qui iterum nobis in ſcriptura multipliciter promiſit, inter quæ veraciter ſic veritas dixit: *Revertimini ad me, & ego revertar ad vos, & quare moriemini in peccatis veſtris?* (*Zach.* 1. *Ezech.* 33.) Et quia non credidimus promittenti, credamus tandem aliquando vel juranti. *Vivo ego, dicit dominus, nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat:* (*Ibidem.*) *niſi converſi fuerimus*, ſicut jam videmus, *gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum*, id eſt, vindictam *tetendit, & paravit*, ad exercendam duriorem vindictam, (*Pſalm.* 7.) ſicut item de reprobis ſcriptum eſt: *Ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum.* (*Pſalm.* 10.) Et hoc, quod videmus & ſentimus, pars eſt vindictæ, quia majora & plura & graviora venient ſuper nos, niſi fuerimus converſi, ut ſcriptum eſt: *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos.* (*Sap.* 5.) Vnde ſicut dicit apoſtolus, *ſicut exhibuimus membra noſtra arma iniquitatis peccato, ad ſerviendum immunditiæ & iniquitati, ita exhibeamus membra noſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*, (*Rom.* 6.) *quia ſtipendia*, id eſt, retributio, *peccati, mors: gratia autem Dei* pro bonis operibus donata, *eſt vita æterna.* Et ſicut quando ſolemus de iſtis frequentibus itineribus reverti ad manſiones noſtras detonſi, & decalvati cum drappis & calceamentis depannatis, & tunc nos reficimus & reparamus: ita vel nunc reparemus nos per cor contritum & humiliatum, & per confeſſiones ex puro corde, & per benignitatem meritis, & per concordiam cum Dei voluntate, quia per diſcordiam & regnum iſtud temporale imminutum & pene deſertum, & æternum regnum perditum habemus. Quia nec omnes reges eſſe poſſumus, nec regem ſuper nos a Deo conſtitutum, qui, ſicut ſcriptum eſt: *Impoſuit homines ſuper capita noſtra*, (*Pſal.* 65.) habere ſuſtinemus, non attendentes quia (ſicut dicit apoſtolus) *non eſt poteſtas niſi a Deo, & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* (*Rom.* 13.) Quoniam Deus, qui eſſentialiter eſt rex regum & dominus dominantium, "partitione (" participatione) nominis & numinis Dei, id eſt, poteſtatis ſuæ voluit & eſſe, & vocari regem & dominum pro honore & vice ſua in terris. Et ſicut archangelus, qui nunc eſt diabolus, cum ſuis ſequacibus, quia per humilitatis ſubjectionem conditori ſuo ſubditus eſſe noluit, & per coæqualitatem caritatis coangelis ſuis ſocius eſſe deſpexit, de cælo cecidit: ita & illi, qui poteſtati a Deo conſtitutæ propter Deum & in Deo ſubjecti eſſe nolunt, & patres vel coæquales in regno habere non ſufferunt; per quam debitam ſubjectionem, & parilem æqualitatem, Dei amici & angelorum conſortes eſſe poterant, ſubjecti diabolo,

ANNO CHRISTI 863.

diabolo, & Dei inimici constituuntur. Quapropter de diabolo scriptum est: *Ipse est rex super universos filios superbiæ*, & illius subjectis dominus apud quē non est vicissitudinis obūbratio, quamdiu in ipso malo perseverant, semper in euangelio dicit: *Vos ex patre diabolo estis*, non quia a diabolo sunt facti aut generati, sed quia diabolum imitati. Reparemus ergo nos per pœnitentiam & confessionem, & per eleemosynas, unusquisque secundum possibilitatem suam, & quantū quisque recognoscit se a Deo aruisse per culpas, tantū bibat cōpunctionis suæ lacrymas, & tunc proficient in aqua ista[a] quas facimus firmitates, si per bona opera restruxerimus quas in nobis destruxerunt peccata virtutum munitiones, quæ & tunc proficient, si mala, quæ fecit quis prius, prout poterit emendaverit, aut rapta solvendo, aut per indulgentiam deprecando, atque mala cetera per dignā pœnitentiam abolendo; & tunc proficient, si inanre custodierit, ne de illis se sordidet, de quibus se emendavit, quia scriptum est: *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, dicit dominus. Quiescite agere perverse, discite benefacere.* Quia qui se bonis operibus & lacrymis & orationibus a peccato mundat, & iterum gravia peccata perpetrat, talis est, ut sanctus Petrus dicit, *sicut sus, quæ se jactat in luto, & sicut canis, qui remanducat vomitum suum*: Et timere debet, ne ipsas lacrymas in conspectu Dei reddat immundas, per quas mundari potuit a peccatis. Quæ non dicimus, ut si iterum alius ceciderit post confessionem in peccatis, ut in peccatis quasi desperatus jaceat, sed ut a peccatis, quantum potest, se caveat: & si fragilitate ceciderit, quia scriptum est. *Numquid qui cadet non adjiciet ut resurgat?* dicat: *Nunc cœpi*, & per immutationem dexteræ excelsi semper per pœnitentiam resurgat, ne illum ultimus dies in peccatis inveniat, & sine fine perditus fiat.

Iob. 41. Ioan. 8. [a] Sequana. Isa. 1. 2. Pet. 2. Psal. 40. Psal. 76.

II.

Unde quia solent medici, quando genera infirmitatum, vel morbus in terram venit, generalem medicinam conficere, unde omnes possint sanari: ita nunc communiter hanc medicinam, cooperante & medicante domino, statuimus ad recuperandam & conservandam sanitatem nostram, ne & in isto sæculo gravius affligamur, & in futuro sæculo, quando de isto corpore exierimus, æternis tormentis cruciemur: id est, ut unusquisque episcopus in sua parochia, & missi in illorum missaticis, & comites in illorum comitatibus, cum maximo studio & summa diligentia curam habeant, ut quicumque raptores & prædatores ubi sunt, cujuscumque homines sint, ad rationem reducantur, & secundum legem, quæ ibi male facta habent, emendent, aut solvant secundum legale placitum, aut per indulgentiam sibi impetrent perdonari. Et episcopi secundum qualitatem & quantitatem peccatorum absque acceptione personarum, rapacibus & his similibus vitiis nominatis, & convictis, pœnitentiæ leges injungant, inspecta discretione & qualitate, prout cuique ad salutem viderit expedire. Ad quæ specialiter exequenda, quædam de pluribus capitulis prædecessorum regum & synodalium hic ponere dignum duximus, commonentes episcopos & comites, ut illa capitula, quæ inde ante hos annos in unum collecta fuerunt, & in Carisiaco episcopis & missis nostris per universum regnum nostrum ad exequendum donavimus: sed & illa quæ consensu fidelium nostrorum fieri jussimus, quando confratri nostro Lothario glorioso imperatori apud Valentinianas locuti fuimus, & fidelibus nostris denuntiari, & observare præcepimus, ad præsentiam reducant, & illa relegant. Et quia hæc pauca hic brevitatis causa subscripsimus in talibus rebus, quæ eis advenerint ad emendandum, & * hinc inde si non invenerint, per illa & per alia capitula regia & synodalia quæ emendanda sunt, & emendanda præviderint, emendare procurent. Si vero & juxta diabolicam calliditatem, & secundum humanam fragilitatem nova quæcumq; acciderint, quia nova morborum genera nova quærūt medicamentorū experimenta, morem sequentes prædecessorum nostrorum, sancti Spiritus gratia illustrati, contra venena diaboli ministrare curabimus medicinalia antidota Christi.

* hic indi[...] capitula [...] n. 1.

III.

Communi placito constituimus, ut usque ad missam sancti Remigii, id est, Kalendas Octobris spatium habeant illi, qui in istis temporibus istas deprædationes, & alia malefacta criminaliter & publice fecerunt, ut inde apud dominum, & apud eos, quibus malefecerunt, se pacificent. Et quisquis hoc non fecerit, bannum nostrum dupliciter componat: scilicet & quia postquam rapinas & alia malefacta in Carisiaco, & postea apud Confluentes, cum dilecto fratre nostro Ludovico glorioso rege, & nepote nostro Lothario forbannivimus. Et post istum bannum, per consensum omnium factum illa emendare sicut illis spatium dedimus, noluerunt, & omnia quæ commiserunt, legaliter componere compellantur, & per publicam pœnitentiam, secundum sacros canones, Deo & ecclesiæ, in quam peccaverunt, satisfaciant: quibus si obedire noluerint, aut per fidejussores ad præsentiam nostram perducantur, aut omnia quæ in regno nostro habent, in bannum mittantur, & episcopali auctoritate a communi ecclesiastica & omnium fidelium societate excludantur.

IV.

De honore autem ecclesiarum ac servorum Dei, & de rapinis atque aliis malis seu præsumptionibus, ab ista die, & in reliquum compescendis, capitula avi & patris nostri temporibus constituta, hic subjungere, & ut omnimodis observentur, ex banno nostro præcipere, dignum & necessarium duximus. Scriptum est enim in illis capitulis: Si quis intra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam nostro fideli, ejusque homini aliquid vi abstulerit, in triplo cui aliquid abstulerit, legibus componat, & insuper bannum nostrum, id est, LX. solidos nobis persolvat: postmodum vero ante nos a comite adducatur, ut in bastonico, vel in alio carcere trusus, usque dum nobis placuerit, pœnas luat. Nam si publice actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam: quoniam *raptores*, ut ait apostolus, nisi veram egerint pœnitentiam, *regnum Dei non possidebunt.* Qui vero de rebus ecclesiarum aliquid abstulerint, gravius inde judicentur, quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est: & sacrilegus vocatur, qui ex eis aliquid abstulerit, aut abripuerit. Extorres namque a liminibus matris sanctæ ecclesiæ tales personæ usque ad satisfactionem ecclesiæ, quam læserunt, sunt habendæ atque firmiter denotandæ. Et item sanctus Paulus per quem locutus est Christus, dicit: *Quia neque rapaces, neque homicidæ, neque adulteri regnum Dei possidebunt.* Et iterum: *Si quis fornicator, aut adulter, aut rapax, aut homicida est, cum hujusmodi nec sumere cibum* Christi

Lib. [...] 1. C[...] 1. C[...] 1. C[...]

ANNO CHRISTI 863.

Christi discipulo, id est, Christiano licet ante satisfactionem, id est, correctionem, ac emendationem, & dignam pœnitentiam. Et sanctus Ioannes apostolus, talem salutare, aut in domum recipere vetat, & sacri canones Spiritu sancto per eos dictati qui in cælo cum Deo regnant, & in terris miraculis coruscant, constituerunt dicentes: Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem aut religiosum expoliaverit, & mandaverit ad ipsum episcopus, ut eum audiat, & eos contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provinciæ episcopos quoscumque adire potuerint, ut excommunicatus habeatur donec audiat, & reddat aliena. Et de rebus ac facultatibus ecclesiasticis dicunt: Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere vel dare voluerit, præter conscientiam episcopi, vel ejus, cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec cum ejus agere voluerit consilio, anathema sit. Et item in capitulis avi & patris nostri scriptum est de his, qui in exercitu quoscumque secum ducunt, quod & nos intra patriam volumus observari.

Deinceps omnibus denuntiari volumus, ut unusquisque cognoscat, omnes qui in suo obsequio sunt, sive sui sint, sive alieni, ut ille de eorum factis rationem se sciat redditurum, ut quidquid in pace violanda deliquerint, ad ipsius debeat periculum pertinere, ea scilicet conditione, ut pacis violator primum juxta facinoris qualitatem, sive coram misso nostro dignas pœnas persolvat, & senior qui secum talem duxerit, quem aut constringere noluit, aut non potuit, ut nostram jussionem servaret, & insuper in regno prædas facere non timuerit per illius negligentiam: si autem eum de his non admonuerit, & postquam negligentia contemptoris ad ejus notitiam pervenerit, & eum corrigere, sicut decet, neglexerit, honore suo privetur: ut scilicet neuter illorum sine justa vindicta remaneat. Vos autem episcopi, euangelica & apostolica atque episcopali auctoritate seniorem & regni quemlibet potentem, si commonitus juxta euangelicum præceptum, se suosque homines corrigere noluerit, & licet ipse talia non faciat, tamen si sui vel in suo obsequio manentes talia fecerint, si eos non correxerit, & emendari quæ faciunt non obtinuerit, eosque ad pœnitentiam non perduxerit: ipse excommunicetur secundum sacros canones, donec suos homines ad emendationem & pœnitentiam. reducat quia melius judicavimus illum excommunicari per cujus * fortiam sui talia faciunt, quam omnes illos, qui nec Deum timent, nec episcopos, neque missos reipublicæ, propter ejus * fortiam reverentur, & excommunicati ipsi non corriguntur, & alios suo morbo inficiunt: quia dicente apostolo, *non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.* Non est liber a consensu, qui quod emendare potest, emendare negligit: quapropter sine dubio peccati se participem facit. Si autem ipse potens vel senior satisfecerit episcopo, & missis regiis, quia suos homines ad emendationem & ad pœnitentiam non potest adducere, sed se ipsum vult aut a talibus immunem ostendere, aut digne satisfacere, & hujusmodi maleficos a suo obsequio rejicere, & ut Dei inimicos persequi, tunc aut non excommunicetur, aut ab excommunicatione solvatur. Et item in capitulis imperatorum scriptum est: Comites vero & ministri ecclesiæ in eorum ministeriis, & hoc plenius & de nostris & de se, & de suis hominibus fiant. Et quicumque prima & secunda vice de his a comite admonitus, non se correxerit, volumus ut per eumdem comitem etiam negligentia & ad nostram notitiam perferatur, ut auctoritate quod in nostro capitulari continetur subire cogatur. Et item de pace in exercitali itinere servanda usque ad marcham; hoc omnibus notum fieri volumus, quod quicumque auctorem damni sibi illati nominatim cognoscit ut justitiam de illo quærat & accipiat. Et item: Si quis in exercitu vel infra regnum sine jussione dominica per vim hostilem aliquid prædari voluerit, aut fenum tollere, aut granum, sive pecora majora vel minora, domosque infringere vel incendere, hæc ne fiant omnimodo prohibemus. Quod si ab aliquo præsumptuose factum fuerit, LX. solidos, si liber est, sit culpabilis, & omnia cimelia restituat, aut cum duodecim testibus se purget. Si vero servus hoc fecerit, sententiæ capitali subjaceat, & dominus omnia cimelia restituat, quia servum suum non correxit, nec custodivit, ut talia non perpetraret: quoniam si nosipsos comedimus, cito deficiemus. Vnusquisque tamen custodiat exercitum suum, ne aliqua deprædatio infra regnum fiat. Similiter & collectas, quas Theotisca lingua Herizuph appellat, & infractiones immunitatum, & incendia, & assalituras in domos, & conjurationes, & conspirationes, & seditiones, & raptus feminarum, sicut & divinæ & humanæ leges prohibent, & prædecessores nostri reges prohibuerunt, firmiter ex banno etiam & nos prohibemus. Nos quoque episcopi, auctoritate Dei & sacrorum canonum, sicut sancti pontifices DCXXX. in Calchedonensi concilio conspirationem fieri prohibuerunt: & sicut cetera concilia episcoporum hujusmodi perniciosa facta vetuerunt, & nos prohibemus, quia facientes illa per eorum judicium, qui cum Deo jam in cælo regnant, & a cælesti ecclesia, & a Christianorum societate separati sunt nisi per dignos pœnitentiæ fructus ad hoc redeant, ut sanctæ ecclesiæ possint redonari. Similiter ut hæc capitula, quæ hic annotata sunt, ita per hæc & illa omnia, quæ in suprascriptis locis scilicet in Carisiaco & apud Valentinianas collecta & constituta sunt, observari præcipimus, & omnes communiter confirmamus. Si autem aliquis quicumque inobediens extiterit, cum summa festinatione episcopi, comites & missi nostri notum facere curent, ut quantocius ad nostram præsentiam illum venire jubeamus, & dignam ultionem secundum judicium fidelium nostrorum sustineat, & si, quod absit, talis emerserit, qui Dei timorem postponat, & ecclesiasticam auctoritatem contemnat, & regiam potestatem refugiat, sciat quicumque ille fuerit, quod & secundum canonicam auctoritatem ab omnium Christianorum cœtu, & a sanctæ ecclesiæ consortio, & in cælo & in terra alienus efficietur, & regali potestate, atque omnium regni fidelium unanimitate, sicut Dei & ecclesiæ inimicus, & regni Dei devastator, persequetur usquedum a regno exterminetur. Et si aliquis comes fuerit, qui hoc in suo comitatu fecerit, aut ibi talia increscere permiserit, aut ipse illa non emendaverit, aut nobis nota non fecerit, ut nostra auctoritas talia corrigat; sciat quia talem sententiam inde sustinebit, sicut tempore antecessorum consuetudo fuit. Episcopus autem secundum Toletani concilii " capitulum septimum, ad quem pertinere noscuntur illi, qui talia contra Deum &

Lib. V. 129.

Cap. 17. 11. quæst. 1. Conjurationem.

" VI. 7.

ANNO CHRISTI 863.

& ecclesiæ pacem faciunt, si & eos quolibet munere vel favore aut negligentia admonere noluerit, ut aut revertentes suscipiat aut contemnentes de ecclesia rejiciat, excommunicatus a collegio ceterorum episcoporum habebitur, quousque emendationis vel damnationis eorum ab eo sententia promulgetur: quoniam nisi communiter certaverimus, ut in omnibus justitia & ab omnibus conservetur, nec rex pater patriæ, nec episcopi propitiatores & reconciliatores populi ad salutem æternam, nec qui participatione nominis Christi Christiani vocantur, hoc quod humano ore dicimur, in divinis oculis esse valemus. Vt autem hæc quæ observanda supra scripsimus ac prænominavimus, nunc & de cetero certius & expressius a nobis atque a successoribus inconvulsa serventur, propriis manibus hic subscribere communi consensu decrevimus, ea conditione servata, ut omnis in cunctis ordinibus lex juris debiti, & honor ab omnibus obedienter & fideliter cooperante domino conservetur. Post hæc omnia relecta & collaudata communi consensu decrevimus, ut si aliquis homo propter mala facta, quæ emendare & per legem & per pœnitentiam noluerit, seniorem suum dimiserit, aut ab illo propter hæc ejectus fuerit, ab alio non recipiatur, donec illa quæ male fecit, emendet & per legalem compositionem, & per ecclesiasticæ satisfactionis pœnitentiam.

ANNO CHRISTI 864.

[a] CONCILIVM ROMANVM VI.

QVO RADOALDVS PORTVENSIS EPISCOPVS in legatione apostolica prævaricator inventus, episcopatu depositus & excommunicatus est anno domini DCCCLXIV. tempore Nicolai papæ I.

Causa concilii.

[a] *Concilium.*] Radoaldus Portuensis & Ioannes Ficolensis episcopi, rerum agendarum commonitorio instructi, sedis apostolicæ auctoritate in Galliam ablegati fuerant ad concilium Metense, ut causam repudiatæ legitimæ conjugis Lotharii regis diligenter examinarent. Verum illi, ut supra dixi in notis ejusdem concilii Metensis, a Lothario rege *pecunia corrupti, magis*, inquit Regino, *faverunt iniquitati, quam æquitati*, datoque adulatoribus episcopis consilio, iniquæ sententiæ conciliabuli Metensis cooperati fuerunt. Quare cum actis ejusdem concilii reprobatis, atque Gunthario Coloniensi & Theutgaudo Trevirensi archiepiscopis condemnatis, legati sedis apostolicæ prævaricationis suæ nullam adhuc pœnam retulissent (Radoaldus enim dum cognovisset, Zachariam episcopum Anagninum suum in legatione orientali collegam, sententia sedis apostolicæ damnatum, atque ab episcopatu depositum esse, male sibi conscius & novi criminis patratione pavescens, per loca incognita & invia vagabatur, ut judicium pontificis subterfugeret) hæc synodus auctoritate Nicolai papæ congregata, Radoaldum aliquoties citatum, & contumaciter refugientem, episcopatu simul & communione ecclesiæ privavit. Hæc ex septima & decima Nicolai papæ epistola Baronius anno domini 864.

Cur judicium legatorum prævaricatorum huc usque dilatum:

Radoaldi pœna quæ?

ANNO CHRISTI 865.

[1a] CONCILIVM ROMANVM VII.

IN QVO ROTHADVS EPISCOPVS SVESSIONENSIS in pristinum honorem a Nicolao papa restitutus est die natali sanctæ Agnetis, XII. Kalendas Februarias, anno Christi DCCCLXV.

ANNO CHRISTI 865

Ex Sirmondi conciliis decerpta est observatio.

[1] *Concilium Romanum VII.*] Synodi hujus occasionem, actorumque summam & seriem in Nicolai papæ vita descripsit Anastasius. *Hincmarus*, inquit, *Rhemorum archiepiscopus Rothadum Suessonicæ urbis episcopum, sedis apostolicæ judicium appellantem, contra Sardicensis concilii regulas deposuit, custodiaque arcta servari præcepit. Cujus videlicet depositi ter beatissimus papa libellos cum innocentia suscepisset, ad ipsum archiepiscopum scripsit, monens literis, & præcipiens, ut depositum Rothadum Romam dirigeret cum suis missis audiendum. Sed veniente eo hanc Romanam secundum beati papæ ad urbem, & per novem circiter menses hic commorante, nunquam penitus ex accusantium parte quisquam adfuit, qui coram sanctissimo præsule cum eodem Rothado contenderet. Tunc in die vigiliarum nativitatis domini nostri Iesu Christi, quo secundum olitanam consuetudinem hujus apostolicæ sedis præsul, cum clero & populo, in basilica Dei genitricis Ad præsepe missarum officia celebrare consueverat, convenientes cum omnibus papa benignus, fecit in ambone publice de ipso Rothado sermonem, significans qualiter sedem apostolicam appellans depositus fuerit, & in conspectu suo nullus per tot menses accusatorum occurrerit. Denique consentiente sibi episcoporum, presbyterorum, & diaconorum, omniumque conventu, decrevit ut dignus esset idem Rothadus indui sacerdotalibus indumentis, qui a nemine per tot menses accusabatur, & ad sedis apostolicæ judicium proclamabat, ne honore privaretur. Vbi vestitus episcopali Rothadus indumento, omni tempore se pollicitus est suis infestatoribus responsurum. Rursus expectatis aliquantis diebus, scilicet usque in diem natalitium sacræ virginis Agnetis, qui est XII. Kalendas Februarias, sed nec sic quisquam adfuit adversum Rothadum jam restitutum episcopum aliquid altercans. Conveniente ergo beatissimo præsule cum omnibus, in basilica ipsius virginis, foris muros Vrbis via Numentana, idem Rothadus episcopus excusationis & promissionis suæ, qua pollicitus fuit se omni tempore accusatoribus suis responsurum, libellum summo pontifici tradidit. Qui coram cunctis audientibus jussu præsulis eximii est recitatus: ubi etiam restitutionis ejus forma relecta est. Et post omnium consensum in ecclesia beatæ Constantiæ, juxta eamdem sanctæ virginis basilicam, decreto beatissimi hujus præsulis sæpedictus Rothadus, jam restitutus episcopus, missarum solennia solenniter celebravit. Sequenti vero die, congregata in domo, quæ nuncupatur Leoniana, denuo synodo, excusatoque ipso, sicut in libellis ab eo recognitis, duobusque quaternionibus insertis, atque diverso tempore missis & oblatis, archivoque hujus sedis repositis continetur, Rothadus, ne talia sacerdotes, & maxime sedem apostolicam appellantes, ultra discrimina paterentur, sicut prænotatum est, in gradum pristinum est restitutus, & ad propriam sedem cum apostolicis sanctionibus remissus; quatenus vestitus episcopalibus infulis, si provocatus fuisset de cetero, suis accusatoribus coram sedis apostolicæ præsule responderet. Cum quo & sanctissimus, & a Deo conservandus præsul, tam pro restitutione illius, quam pro abolenda regis Lotharii copula, & pace etiam & concordia regum Galliarum conservanda, Arsenium episcopum, hujus almæ sedis apocrisiarium & missum illico destinavit.* Hactenus Anastasius. Sequuntur deinceps synodi ejusdem monimenta, quæ supersunt: hoc est singulorum fere, quæ ab Anastasio commemorantur, exemplaria. Primum ergo locum obtinet libellus Rothadi episcopi Suessionensis,

ſionenſis, male antehac *Rothadi appellatio* inſcriptus, quaſi in Gallia editus tum fuerit cum ad ſedem apoſtolicam appellavit. Conſtat enim Romæ poſtea oblatum fuiſſe a Rothado, cum is ſextum jam menſem in Vrbe tranſegiſſet. Sequitur deinde ſermo Nicolai papæ in miſſa de cauſa Rothadi. Sic enim appellandum docet Anaſtaſius, cum inter Nicolai epiſtolas epiſtolæ titulum falſo gerat numero XXXVIII. Tertio poſt loco poſitæ ſunt literæ abſolutionis, ſeu reſtitutionis Rothadi. Poſtremo diverſæ Nicolai epiſtolæ ad regem, ad Hincmarum metropolitanum, ad epiſcopos Galliæ univerſos, ad clerum & plebem Sueſſionenſem, & ad Rothadum ipſum pro Rothado ſcriptæ, cum is jam abſolutus honorique ſuo reſtitutus rediret in Galliam.

LIBELLUS PROCLAMATIONIS ROTHADI EPISCOPI, QUEM NICOLAO papæ obtulit, cum Romæ ſextum jam menſem expectaſſet.

Domino meo ſanctiſſimo, atque reverendiſſimo Nicolao ſummo pontifici & univerſali papæ.

Ego Rothadus peccator, Sueſſionenſis eccleſiæ, ſedem appellans apoſtolicam, irregulariter epiſcopatu privatus, calamitatum mearum ſuggero lugubrem hiſtoriam, non omnia quæ C paſſus ſum retexens, quod impoſſibile forſitan erat, & ne nimis faſtidioſa narratio tuis, piiſſime præſul, auribus importuna videretur. Venerabilis igitur metropolitanus Hincmarus, ſanctæ Rhemenſis eccleſiæ antiſtes, quibuſdam occaſionibus exortis, acri circa me infeſtatione certans, diu multis ac variis laboribus meam vexabat exiguitatem. Ego autem, quantum poteram, illum tolerans, in his ei nequaquam pro ſuo libitu acquieſcere volui quæ ſacris perpendebam auctoribus eſſe contraria. Dumque ad ſynodum, juſſu glorioſi regis Caroli, pro utilitate ſanctæ Dei eccleſiæ convocatam, epiſcopi conveniſſemus, & ipſe quaſi omnium dominus præſidens ac prævalens, ſententiam in me damnationis violenter ac D præcipitanter jaculari acceleraret, hanc ego apoſtolicam ſedem, atque apoſtolicum præſulem, univerſalis eccleſiæ ſummum proviſorem, appellare maturavi. Cumque mihi hoc denegare non præſumeret, ſancta ſynodo decernente, ægre tamen eundi præbebat aſſenſum, conſtituens dinumeratos dies, ultra quos omnino non retardarem iter. Inde ego feſtinato curſu ad noſtram civitatem reverſus, de inſtanti itinere moras non patiebar, quam lætus, ſi ad apoſtolorum limina contendere meruiſſem, ut ad domini mei tanti pontificis & piiſſimi patris, omnium ad ſe confugientium tutiſſimi defenſoris ac protectoris, ſacram pervenirem præſentiam. Cumque jam e vi- E cino parati itineris immineret egreſſus, literas domino meo regi, & meo archiepiſcopo dirigere curavi, noſtram illis eccleſiam committens, multumque poſtulans, ut juxta ſuum uterque officium eam dirigere procurarent, donec de me excellentiſſimus Romanæ urbis præſul finem determinaret legitimum. Miſi & literas ad illum olim preſbyterum, pro cujus ego regulari depoſitione, quia in ſtupro fuerat deprehenſus, & abſciſſus a meo judicabar metropolitano, ut & ipſe mecum huc ante tuam, domine papa, audientiam examinandus adveniret. Quarum exemplaria præ manibus habeo, & ſi vobis placet, apoſtolatui veſtro

A offeram. Aliqua quoque capitula conſcripta cuidam noſtro confratri & coepiſcopo tranſmiſi, ſub eodem temporis articulo per eaſdem manus deferens, quæ ut præmiſſum eſt memorato regi & antiſtiti deſtinaveram. In quibus ſane capitulis mea talis poſtulatio continebatur, aliis epiſcopis qui in meam damnationem participare nolebant inſinuanda, ut ipſi parati eſſent, ſicut fraternitatis amatores & ſectatores caritatis, juxta beatiſſimi apoſtoli ſanctionem, meam defendere ac tueri ſalutem. Sed ille meus unanimis frater, cui hanc mei curam committebam, tunc defuit. Hincmarus tamen continuo cauſam perſenſit. Adhuc dominus rex, & iſdem meus prælatus, in eodem loco manebant, ubi ſub una eademque mora meæ B parvitatis epiſtolæ, & illa capitula, uti relatum eſt, præſentabantur. Moxque Hincmarus ipſe archiepiſcopus ſcriptorum portitorem diligenter juſſit inquiri, cur illis non oſtenderet apices quos ſigillatim detulerat. Qui confiteri compulſus reſpondendo ſubjunxit: Quia ille, inquiens, ad quem mihi crediti ſunt perferendi, non hic modo apparet. Nec ceſſavit ille, donec perſuaſo rege ſubito quaſi collecta ſynodo ex ipſis qui ſupererant epiſcopis preſbyterum introduci fecit invitum, ipſum videlicet literarum latorem. Cœperunt hinc & inde in medio poſitum movere, pulſare, & perurgere, ſicuti hoc callide per inſidias argumentatum erat, ut literas, quas Rothadus per eum ſuo ad ſynodum metropolitano direxerat, citius præſentaret. Neque ad ſynodum miſſus ſum, ait, neque a Rothado epiſcopo, cujus nec ego ſum clericus, literas accepi Hincmaro reddendas. Cumque nullomodo preſbyter ipſa vellet capitula prodere, jubente tamen rege coactus reddidit: moxque Hincmarus regem poſtulavit, ut Traſulfum abbatem ad me dirigeret. qui ad noſtram civitatem celerrime perveniens, me jam paratum ut noſtrum iter arriperem invenit. Tunc ipſe abbas in atrio eccleſiæ aſſiſtens, publica voce ex verbo regis, & Hincmari archiepiſcopi auctoritate, prohibere curavit, ut nullus omnino ab ipſa civitate mecum egrederetur, ac ire volentem Romam me proſequeretur. Nequaquam ita faciam, ego ſubintuli: ſed ſicut primum Romanum appellavi pontificem, iter diſpoſitum, Deo auxiliante, minime differam. Hinc ego mirabar, & ſtupebam, quid ſibi vellet talis immutatio, aut cur me a meo itinere retardarent. Sed prius aliquot dies fama vulgabat, quod Hincmarus archiepiſcopus dicere volebat, quaſi ego per aliqua capitula ſcribens renovari mihi judicium petiveram. Quod certe falſiſſimum eſt, cum nec illa capitula ad eum direxi, neque de aliquo tali judicio ibi mentionem egi, nec electorum judicum, ſecundum ſacros canones, aut nomina, aut certe numerum expreſſi. Teſtor Deum creatorem omnium, quia nec in cogitatione mihi ſubripuit, ut appellationem hujus eminentiſſimæ ſedis ad aliam aliquo modo rationem diverterem. Proh dolor! ablata eſt migrandi facultas, & circumſeptus cuſtodia in eadem ſum civitate retentus. Acceleratur itaque de convocanda ſynodo. qua in ſuburbio noſtræ civitatis congregata, rex inclytus a concilio eſt invitatus. Tunc tres Hincmarus archiepiſcopus epiſcopos ad me miſit, mandans ad ſynodum ipſam ut ſine mora venirem. Quibus ego reſpondi, quod non mihi ita liceret, neque ego hoc ullatenus auderem, ut in præjudicio ſanctæ Romanæ eccleſiæ, omnium eccleſiarum matris,

1 Timoth. 6

tris, ejusque excellentissimi rectoris, circa posito cuicumque præbeam aliquo modo assensum. Ad illam summam auctoritatem sine intermissione appello, cui nullus potest contradicere, quæ a domino Iesu Christo per beatum Petrum apostolum tantum meruit principatum. Iudicium ergo illius ad quam proclamavi expeto, nec alibi nisi Romæ judicari consentio, quia præposterus ordo est inferiorem superiori anteferri. His auditis, qui missi fuerant synodo renuntiaverunt. Iterum secundo & tertio me continuatim invitantes, in eadem invenerunt ratione persistere. Novissime vero industriose persuadebant, suam offerentes fidem, nihil incommodi perpessurum, aut saltem domino regi in proximo loco synodi locuturus occurrerem. Quod etiam mihi nostri fratres ecclesiæ nostræ filii jam suadere cœperunt, ut pio principi meæ parvitatis exhiberem præsentiam. Annui ego, & ad locum quo me ducebant transivi, sacerdotalibus vestitus indumentis, sanctum euangelium & lignum sanctæ crucis circa mea pectora gerens. Cumque me in quoddam diversorium pro foribus synodi a nostris omnibus separatum introduxissent, obnixis precibus postulavi per Leudonem diaconum, ut dominus rex locum mihi indulgeret secum loquendi. Qui mox pro sua pietate ad me indignum venire dignatus est, meque benigne audivit, sed exaudire non est permissus. Nam cum illum valde suppliciter anxieque rogarem, ut mihi Romam eundi libertatem, sicut ipse concesserat, non tolleret, sanctamque apostolicam sedem in suis privilegiis honoraret, respondit hoc ad meum specialiter metropolitanum, sanctumque pertinere conventum; se tantum sacris episcoporum monitis ac dispositionibus humiliter obediturum profitebatur. & illico recedens in synodum abiit, ibique resedit. Rursus tres consequenter episcopos ad me miserunt, qui multum fortiter ad synodum ut introirem hortabantur, meque impellebant, nunc blandiendo, nunc minando, me subvertere volentes. Sed ego toto annisu juxta votorum meorum primam intentionem perseverare contendi. Porro cum me perspicerent suis nolle studiis acquiescere, obseratis ostiis in eadem sum cella inclusus; neque egredi omnino poteram, donec de me peccatore, sicut quibusdam tunc placuit, diffinirent. Meus etenim archiepiscopus voluntatis suæ propositum, quantum poterat, implere curavit: factusque est gratis meus ipse accusator, ipse testis, ipseque judex. & sicut me absentem prout voluit culpabat, sic & temere judicare, nec timuit, nec retractavit. Sed inter alia quæ mihi mendaciter objiciebat, hoc unum specialiter ingessit, quod presbyterum, cujus supra feci mentionem, injuste deposuissem. Quod procul dubio falsum est, ut multi idonei testes & episcoporum, & ceterorum clericorum, sive laicorum, & noverunt & noscunt. Quem tamen ipse jam tribus annis transactis, absque meo consensu, seu consultu, in suam receperat communionem, eique sacerdotali officio, quo cum XXXIII. episcoporum judicio legaliter privatus erat, contra canonum statuta fungi præcepit. illum vero presbyterum, quem in locum damnati per tres etiam circiter annos substitutum habebam, per violentiam me ignorante sibi fecit adduci. Nam cum in dominicorum die ipse presbyter paratus esset in ecclesia missarum solennia populo celebrare, jussu archiepiscopi repente ibi homines affuerunt, qui presbyterum extra basilicam dolo educentes subito rapuerunt, & infatigabili cursu citius ad ejus præsentiam pertraxerunt. Quem ipse mox excommunicatum in carcerem retrudi jussit, illumque depositum genitalibus truncatum in meæ parœciæ ecclesia restituit. Hinc quoque mihi contumaciæ & obstinationis imputabat reatum, quoniam sibi in talibus inobediens existerem: hoc a me exigere volens, ut non quasi confrater & coepiscopus, sed ut proprius clericus, ad sua vota famularer. Similiter quod propter indebitam appellationem ad apostolicam sedem suis obtemperare precibus contemnerem; imo, quod ego non opinabar, canonicis institutionibus contrairem. Hæc autem & alia mihi pari modo falsa adscribebat, quæ divina favente gratia, & misericordia opitulante, quasi favilla ad nihilum redigentur, & quasi fumus evanescent, te quidem, domine clementissime & coangelice papa, cum apostolorum meritis cooperante ac suffragante. Non enim meipsum a multis meis excuso peccatis, aut de bonis justifico, cum sciam quod innumera de me dici possint non bona. Verumtamen illa, quæ malitiose ad meam video damnationem esse reperta, Deo teste & judice, qui judicaturus est vivos & mortuos, non vera esse pronuntio.

Denique sæpefatus archiepiscopus meus in eodem concilio tamquam imperator triumphans, & tamquam summus ecclesiæ pontifex decernens, subjugata suo potentatui, & oppressa fratrum humilitate, jam mihi intrepide, & ut reor impie, judicium depositionis emisit: parvipendens quod ulli ulterius inde esset rationem redditurus, & quasi hoc nulli deberet, in seipso confidens. & illud satis innotuit, quando me, quia ipsum solum offenderam, nullius posse alterius sublevari auxilio demonstrare conabatur, totumque mihi noceret, quod aliud sperabam petebamque præsidium. Et ecce tres episcopi, quos Hincmarus hujusmodi simplicitatis esse noverat, sententia excommunicationis, imo conspirationis, ab ipso meo damnatore accepta, ad me violenter inclusum properabant, & sicut illis injunctum fuerat, lacrymosis suspiriis mihi propinabant. Mox ego in terra provolutus orabam, & adjurabam per nomen æterni Dei, ut ab isto judicio cessarent, mihique, ut assidue petebam, Romam proficiscendi licentiam non adimerent. Tunc e vestigio, tamquam in latronem, more satellitum homines in me manus injecerunt, meque rapaciter ad carceralem duxere custodiam. Quantis postea sim affectus injuriis, ac per diversa loca distractus, quanto fuerim labore fatigatus, tædet me, pudetque referre. Ad hoc namque coartare satagebant, interdum aliquos honores, id est, unam abbatiam repromittentes atque spondentes, tantum ut in meam damnationem ego subscriberem. Interea ordinatur episcopus in cathedra viventis, quamvis ne unquam post appellationem Romani pontificis hoc fiat, sacri canones evidenter vetare noscantur. Neque enim, sancte pater, tua mandata per apostolicas epistolas debita reverentia, moreque solenni, sive auditu congruo, fuerunt observata. Denique requirere dignetur vestra sancta pastoralis solicitudo atque diligentia, quale mihi immerito testimonium nostra perhibuit ecclesia, quando vestris venerabilibus legatis, Radoaldo atque Ioanni, obvia fuit turba civitatis nostræ, ac circumjacentis regionis; & quid ab eis expetere magnis clamoribus, multisq; precibus

precibus circa suum pastorem satagebant; licet ab Erchanrao episcopo, meo condiœcesano, magnis minis atque percussionibus admodum prohiberentur, regis atque archiepiscopi mei interdictione denuntiata, ne omnino aliquid hujusmodi clamare præsumerent. Et nunc ego omnium episcoporum minimus, qui tamen apud quosdam non episcopus, sed juxta paternitatis vestræ beatitudinem episcopus vocor, in domino valde confidens, ad præcellentiam vestri præsulatus, piissime domine, confugere elegi, & de magnificentissima bonitate vestra auxilium sperans, ad sanctorum apostolorum sacratissima limina, opem suffragaminis impetraturus, decenter accessi. Ecce jam per dimidium annum ante januam apostolicæ pietatis pulsans assisto, rationem de omnibus, quæ mihi falso & injuste sunt objecta, reddere paratus: nullusque est qui in præsenti aliquam adversum me vocem proferat accusationis. Et quoniam ante vestram dignationem, neque me falsum exhibere, neque negotii mei causas exponere, vel preces meas, ut decuerat, scio perorare: restat ut ipsi de me, secundum sapientiam cælitus vobis donatam, misericorditer quod cœpistis perficiatis, ne se jactitent temeratores, propter meam vilitatem & indignitatem, apostolica jura & canonica prævaluisse infirmare statuta.

SERMO NICOLAI PAPÆ I.

Quem de Rothadi causa ex ambone in missa fecit in basilica sanctæ Mariæ ad præsepe, die vigiliarum nativitatis domini.

PROPTER eos fratres, qui non semper affuerunt nobiscum, necesse est sanctitati vestræ causam Rothadi fratris & coepiscopi nostri, quantum dominus donaverit posse, per ordinem referare. quatenus una nobiscum negotium illius ad liquidum noscens fraternitas & unanimitas vestra, nobiscum etiam, & de privilegiis apostolicæ sedis, seu sanctæ Romanæ ecclesiæ, a quibusdam nequiter imminutis & evacuatis doleat, & zelo ferventiori accensa, de his recuperandis sollicita sit & intenta, ac de tanto viro, Rothado videlicet consacerdote nostro, retractare ac præmeditari studeat; quatenus is, qui semper a finibus terræ, ut ita dicam, ad nos & prius absens clamavit, & beati Petri apostolorum principis memoriam inter sævientium linguas oblivioni non tradidit; sed de monasteriali districta custodia, velut Ionas de ventre ceti, & Daniel de lacu leonum, ad dominum, & ad dilectores vel dilectos apostolos ejus vociferatus est, & deinde abstractus, licet destitutus vel exspoliatus, atque omni ex parte attenuatus, tandem Deo duce præsidium suum, id est sedem Petri, in qua spei ac fiduciæ suæ pedes acsi supra firmam petram statuerat, requisivit, & plurimis difficultatibus & incommodis, atque impedimentorum retinaculis Dei destructis virtute, quod inhianter & anxie desideravit adeptus est; cum consolatione, & auxilio, ac omnis pristini sui status recuperatione, ad exemplum & fiduciam multorum recedat: & privilegia sanctæ Romanæ ecclesiæ, seu sedis apostolicæ, semper intemerata, minime ulterius hæc violare præsumentes, consistant atque permaneant. Denique, fratres, cum præsens Rothadus a multis fuisset retro temporibus a metropolitano suo, & quibusdam sectatoribus suis, etiam a sublimiori sæculi persona incessanter observatus, ut aliquo modo eorum insidiis caperetur, & Dei gratia protectus nunquam omnino capi potuisset: tandem pro quodam presbytero, qui in turpi fuerat flagitio deprehensus, & membris genitalibus detruncatus, materiam inimici ejus adversus eum læsionis sumpserunt, eo quod sceleratum illum presbyterum ab officio removisset, & post tres annos, quod canones non admittunt, minime nullam vocem proclamationis habentem restituere voluisset. Cujus rei gratia facto concilio generali, quod sine apostolicæ sedis præcepto nulli fas est vocandi, vocaverunt hunc episcopi, quos, Hincmari Rhemorum archiepiscopi suggestione, regia fecerat illusio convenire, quatenus rationem de illo presbytero coram synodo redderet. Qui libenter quidem primum perrexit: sed postea, cum vidisset eorum alios quidem timore regis Caroli qui aderat obsessos, alios autem favore Hincmari hostis sui pellectos, judicium ipsorum rationabiliter devitans, utpote quorum hos quidem jam patiebatur infestos, alios autem jam ex præcedentibus judiciis habebat suspectos, sedis apostolicæ judicium postulavit, & in urbe Roma, canonum fultus auctoritate, agendum sibi negotium proclamavit. Quo audito Hincmarus ad modicum quidem licentiam illi Romam veniendi concessit, sed post paululum penitus impedivit. Siquidem rursus convocatis quibusdam episcopis, jussit hunc ad synodum examinandum accedere. Qui hæc audiens respondit se apostolicam sedem appellasse, ac ejus petiisse judicium, & idcirco non posse ad illud convenire judicium: quia non esset licitum a majori ad minorem provocare prorsus auctoritatem. Quamobrem nimis absurdum est, quod Hincmarus fingit dixisse Rothadum, postquam ad judicium sedis apostolicæ provocavit, iterum mutata voce aliorum judicia postulasse. Quod etiamsi ita fuisset, sicut vestra novit fraternitas, ab illo fuerat emendandum, & ne a majoris auctoritatis examine ad minoris valetudinis provocasset judicium, corrigendum. Licet nullis pateat indiciis, a nostro illum ad alterius cucurrisse judicium, quem constat in ipso articulo contra se proferendæ sententiæ, sedem apostolicam appellasse. At qui ab illa se judicari poposcerat, & coram omnibus exclamaverat, justum non foret, si ad eorum se judicia convertisset. quamvis & ipse sedem apostolicam si nullatenus appellasset; contra tot tamen & tanta decretalia se efferre statuta, & episcopum inconsulte deponere, sicut vos bene nostis, non debuerunt. Quomodo vero alios judices elegit Rothadus, cum in illo scripto, per quod fingunt eum a nostro ad suum judicium provocasse, nec nostrum sprevisse, nec illorum petiisse judicium judicetur? præcipue cum si judices præter nos elegisset, & certum numerum eligendorum judicum expressisset, & non utique fraternum solatium sicut per illud scriptum postulavit, solummodo postulasset. Vtrum tamen ipsum scriptum a Rothado missum sit, necne, certissime nescitur: quoniam alterius, & non Rothadi, homo fuisse convincitur, qui scriptum portasse noscitur. Quamquam etsi nunquam provocasset, nunquam omnino præter scientiam nostram deponi debuerit: quia sacra statuta & veneranda decreta episcoporum causas, ut pote majora negotia, nostræ diffiniendas censuræ mandarunt.

EPISTOLA NICOLAI PAPÆ I. AD CLERUM ET PLEBEM ECCLESIÆ ROMANÆ.

Absolutio & restitutio Rothadi episcopi.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, sanctæ Romanæ catholicæ ecclesiæ episcopis, presbyteris, & diaconibus, & cunctæ in Christo generalitati Romanæ plebis.

NOTUM sit dilectioni vestræ, fratres mei & filii carissimi, quod quidam Gallorum episcopi, zeli & invidiæ diaboli facibus accensi, quia mors, sicut scriptum est, per invidiam introivit in orbem terrarum, huic fratri nostro Rothado, venerabili viro insidiantes, & per octo circiter annos, quemadmodum illum proprio privarent episcopatu, judicio meditati sunt. Sed cum diutissime laborantes, nihil discriminis potuissent super eum inducere, novissime mundanis potestatibus usi, depositionis sententiam in eumdem sedem apostolicam appellantem immanissime protulerunt, & in munitionem & abominationem privilegiorum sanctæ Romanæ ecclesiæ, imo beati Petri apostolorum principis, gradu proprio pulsum, carcerali custodiæ manciparunt. Unde istum clamantem ut adducerent, & ad nostrum illum judicium ad quod ante depositionem, & postea, imprætermisse provocaverat, cum suis vicariis, qui illum si valerent accusatione digna appeterent, destinarent, plurimis epistolis eisdem episcopis jussimus, & hortati sumus. Sed ecce, dilectissimi, sicut ipsi scitis, sex mensibus jam præsente Rothado Romæ apud nos manente, & nobis accusatores vel vicarios eorum præstolantibus, nullus qui hunc accusaret adesse videtur. In quo fratres, quid aliud datur intelligi, nisi quod sanctus papa dicit Bonifacius, quia sicut qui est innocens ut absolvatur quærit, ita judicium nocens subterfugit? Verum nos, Deo auctore, beatorumque principis apostolorum Petri apostoli fulti suffragio, decessorum quoque nostrorum secuti vestigia, privilegia sedis apostolicæ, quæ illi male fregisse probantur, recuperare studentes, jam fatum virum, præsentem videlicet Rothadum, pristino gradui, pristinis officiis, ac pristino episcopatui restituimus, & per omnia talem eum reddimus, qualem illum fuisse constat ante excommunicationis & depositionis sententiam in eum prolatam, vel quando sedem apostolicam appellabat, & canonice provocabat.

Epist. 39. *Sap. 2.* *Epist. ad Patroclum & alios.*

EPIST. EIUSDEM NICOLAI PAPÆ I. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Hortatur ut Rothado restituto faveat, & res ejus ecclesiæ ablatas reddi jubeat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Carolo glorioso regi.

QUAMQUAM Rothadum venerabilem episcopum, sedem apostolicam appellantem, domini sacerdotes, qui in regno vestro ecclesias sibi commissas gubernant, in contemptum beati apostolorum principis Petri, per quem apostolatus & episcopatus in Christo cepit exordium, cujusque licet immerito agimus episcopatum, privare nunquam debuerant: tamen quia hoc præsumpserunt, imo conati sunt agere, æquanimiter satis pro vestra deprecatione pertulimus, & ut tantam temeritatem corrigerent, eis hortamenta & præcepta potius quam flagella sæpius adhibuimus. Sed horum, imo hujus contumaciæ, nullus auctor, nisi Hincmarus Rhemorum episcopus extat, qui & prædictum Rothadum, etiamsi nunquam ad nostra provocasset judicia, nequaquam deponere debuit; sed contemptis nobis, quantum ex se fuit, deposuit, & multitudinem jussionum nostrarum ut peripsema duxit. Denique cum nostris auribus fuisset ipsius Rothadi depositio intimata, mox epistolam apostolatus nostri misimus, qua jussimus jam fatum Rothadum, aut honori ecclesiæ propriæ restitui, aut Romam cum aliquibus de episcopis, vel vicariis eorum qui illum damnasse videbantur, in præsentiam nostram dirigi, aut certe, si neutrum fieret, tamdiu post xxx. dierum spatium depositores ejus a missarum solenniis vacarent, quousque nobis super his obedire curassent. De qua etiam epistola vestræ tunc intimavimus excellentiæ: sed hanc frater Hincmarus, quid dicam audire, cum videre illam, more Dioscori velatus, neglexerit? Ne quem vero moveat, quamobrem Rothadum episcopum Romam venire, vel apud nos audiri ac judicari jussimus, noverit canonicam super hoc paternam traditionem, ac specialem prærogativam apostolicæ sedis, nos extitisse zelatos atque secutos. Denique ut pauca de multis commemorem, si adversus provinciæ metropolitanum episcopum vel clericus habeat querelam, juxta Calchedonenses regulas jubetur ut petat primatem diœceseos aut sedem regiæ urbis Constantinopolitanæ, & apud ipsum judicetur. Quod tamen nulli dubium est multo magis apud Romuleam urbem, quam apud Constantinopolitanam, esse penitus observandum. Nam & ipse Rothadus, secundum Sardicense concilium, agendum sibi negotium in urbe Roma clamavit. & beatus Innocentius papa sine præjudicio Romanæ ecclesiæ præcipit, cum causæ vel contentiones inter clericos, tam superioris ordinis, quam etiam inferioris, fuerint exortæ, nulli licere relictis his sacerdotibus, qui in eadem provincia Dei ecclesiam nutu divino gubernant, ad alias convolare provincias. Sed & papa Iulius orientalibus scribens, utramque partem, Athanasii scilicet & adversariorum ejus accelerare præsentiam, quatenus utraque parte præsente audiretur reus, & ab omnibus condemnatus de cetero cohiberetur a sacerdotio. Oportebat, inquam, primum hoc fieri, & tunc vacante loco alterum constitui. In quibus tamen omnibus multipliciter adhuc contempti, per Odonem post hæc venerabilem episcopum, ad eadem rursus inter multa monita misimus, videlicet ut Rothadus eductus de monasteriali custodia, vel prioris ecclesiæ proprio redderetur honori, vel Romam cum vicariis episcoporum, qui depositioni illius consenserant, in conspectu nostro examinandum destinarent, aut post xxx. dies, nec ipse Hincmarus, nec ceteri episcopi, qui eum damnaverant, licentiam faciendi missas haberent. Sed denuo frater noster Hincmarus, in contumelia nostra versatus, non solum non obedire nobis delegit, verum etiam epistolam nostram, quam ad eum, & ad episcopos, qui in depositione Rothadi sibi consenserant, miseramus, apud se per quatuor menses retinens, quæ de Rothado decrevimus, etiam inter hæc diversis aliis pro hac eadem causa nostris epistolis per nonnullos directis crebro contemptis, agere recusavit. Præterea Rothadum de monasteriali custodia eductum, in civili commutari præcepit. Tandem aliquando nobis scribens, misisse una cum ceteris episcopis vicarios suos, qui cum Rothado in nostram præsentiam

Epist. 40. *Conc. Chalc. c. 9.* *Can. 4.* *Epist. ad Victric.* *Epist. 1.*

tiam pervenirent: sed dictum illis esse nullum sibi aditum Italiam penetrandi præ custodibus fore, qua de re unde venerant rediisse. Quo facto quid inanius vel stultius æstimari potest, quam ad solum vacuum sermonem, nulla persona sibi resistente, nulloque sibi adversario certo contradicente, deserere tantum opus, & sine ulla utilitate retroverti? Præsertim cum si certissime eos impeditos, quo minus commissa sibi responsa vel ecclesiastica negotia consummarent, comprehendissemus, zelo competenti succensi, tanto contra hujusmodi temeratores ferventius inveheremur, quanto hanc impietatem ab ipsis fuisse patratam certius nosse utique videremur. Verum hæc lusorie nobis illi vel dicunt, vel operantur: cum ecce biennium transierit, ex quo diversis modis pro jam fato viro laborantes, modo hoc, modo illud eis proponentibus, nihil omnino profecimus: sed adhuc dissimulamus, adhuc operimur, & ut cum beato Simplicio papa dicamus, nolumus exaggerare quod gestum est, ne cogamur judicare quod dignum est. Nam docente sancto æque papa Zosimo, contumeliæ studio fit, quidquid interdictum toties usurpatur. Sane his interim omissis considerare libet, quia prius Odo venerabilis episcopus præsentialiter positus, & inde ceteri nostri legati, nihil accusationis adversus Rothadum episcopum se detulisse testati sunt: & illi episcoporum vicarii, qui ab ipsis suis præsulibus, ut rationem dejectionis Rothadi exponerent, mitti dicebantur, nobis professi sunt, scribentes ab itinere, quod non ad accusandum Rothadum fuerint a suis antistitibus destinati. Præsertim cum sæpedictus Rothadus in apostolica quam petiit sede, ecce octo circiter mensibus sit commoratus, & qui hunc accusaret, nullum nos penitus videre potuerimus. Ergo cum ita sit, restat, ut qui nullum patitur accusatorem, nullo merito sustineat omnino suæ integritatis dispendium. Denique tunc constat accusatorem examen subterfugere, quando se justas posse querimonias habere desperat. Sic nimirum Judæi lapidibus adulteram mulierem obrui debere putabant. ubi ad verum judicium hanc detulerunt, & quod existimabant videre non viderunt, & quod non putabant audire audierunt, confusi & reveriti discesserunt. Sic ergo, sic depositores Rothadi, cum ad examen judicii, in quo iidem inimici fuerunt, ipsi accusatores & judices, venerunt, in faciem ipsius, quem supplantare voluerunt, immobiles perstiterunt. At ubi ad nostrum provocatum est judicium, in quo Deo revelante veritas si exaggeraretur, in lucem clarescceret, omnia falsitatis argumenta destructa sunt, & fabricatores mendacii terga subito converterunt. At vero Rothadus episcopus, conscientia purus, conversatione innocens, columbarum simplicitate ac prudentia serpentis insignis, cum ad examen Romanæ ecclesiæ ventum esse perspexit, ubi nullum suspectum habet, nullum inimicum passus est: ubi, inquam, ut sanctus ait papa Cælestinus, semper catholicis subvenitur, judicium non timuit, examen suum renovari petivit, & quidquid a nobis deliberari cerneret, libenti suscipiendum mente disposuit. quia, ut beatus ait Bonifacius papa, nullus dubitat quod ita judicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absolvatur qui est innocens quærit. Ergo videant accusatores, vel damnatores Rothadi, qua intentione cum eo judicium subire refugerint: quia Rothadus, qui est auctore Deo innocens, concilium sanctorum non solũ nõ subterfugit, sed & magnopere postulavit. Itaque sciat sublimitas vestra, Deo opifice a nobis sæpefatum episcopum pristinæ dignitati & ecclesiæ restitutum. In quo utrum veritate fulciatur quod de vestra dilectione a nonnullis refertur, modo patebit. Si enim millia gemmatum & preciosarum specierum beato Petro daretis, nec illi tam accepta, nec nobis quam si nobis super hoc obediatis profutura existerent: nimirum cum illius sit hominum salutem exquirere, non cumulos thesaurorum coacervare. Favete tandem, quæsumus, nobis pro crebro dicto viro toties adeuntibus, & ecclesiam sibi commissam recipiendi per vos non impedimentum, sed præsidium prorsus inveniat. Ne quæsumus dicatur de nobis procedente tempore, quod nunc de Theodorico scripto profertur. Qui ante patrimonii vel ecclesiarum, quas amiserat, receptionem, papam Symmachum, ut pote Arianus & sceleratissimus rex, cum impugnatoribus suis in disceptationem confligere jussit, cum potestate ejus omnia, quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat, reddenda ab honorabilium Italorum episcoporum concilio jussa fuissent, & legaliter prius statui pristino redditus, tunc veniret ad causam, & si ita recte videretur, accusantium propositionibus responderet. Cujus rei documento, & aliis nonnullis decretis & exemplis imbuti, idipsum de Rothado episcopo nos quoque decrevimus. Quapropter obtestamur & obsecramus, ut piis nostris monitis, non pravorum hominum suasionibus, pareatis: scientes quia si pessimo regi, quod absit, vos æquiparantes, super hoc nobis negotio concordantes obaudire renuitis, vos procul dubio de caritate & memoria nostra deletos. Quoniã ita Dei & apostolorum auctoritate decrevimus & statuimus, ut quicumque sæpe memorato Rothado episcopo ad recipiendam ecclesiam sibi olim commissam, vel ad episcopale ministerium peragendum, aliquatenus impedimento fuerit, donec acquiescat, & ad illi resistendum conatus deponat, a sacrosanctis mysteriis & ab ecclesiæ fieret ingressu remotus, atque ab omni communione fidelium sequestratus. Præterea vestram volumus nosse experientiam, nostris auribus fuisse multis referentibus intimatum, quod diversæ res, & nonnulla præsidia sanctæ Suessonicæ ecclesiæ juri competentia, ab invasore ibidem consecrato extitissent pro libitu disposita, & in beneficium data: vel etiam, eo justo Dei judicio decedente, ab excellentia vestra quibusdam hominibus æque in beneficio collata. Quamobrem etiam, & in hoc dilectionem vestram hortamur atque precamur, ut eadem præsidia, & ipsas res, quæcumque & ubicumque sint, jam fatæ ecclesiæ restitui pia vestra præcipiat eminentia, & ut cuncta juri ejus reddantur, vestra satagat excellentia: ita ut secundum sacrorum canonum sanctionem, in potestate episcopi res omnes ecclesiæ consistant, & ille secundum timorem Dei, quibus voluerit, & quomodo voluerit, illas dispenset. quod tamen vestræ pietatis, pro amore Dei & apostolorum principum, ac nostro, fieri satagat industria. Scientes profecto, quia qui his rebus frui voluerit, & eas præfatæ ecclesiæ reddere forte distulerit, nos hunc ab ecclesiæ finibus, anathematis nexibus irretitum, & sacrosanctis mysteriis sequestratum, veluti profanum eliminamus, & quasi rapacem & impium, & a contubernio fidelium procul dubio abjicimus.

Synod. Rom. 4.

ANNO CHRISTI 865.

EPIST. EIUSDEM NICOLAI PAPÆ I. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM Rhemensem.

Rothadum legitime restitutum ostendit. suam illi ecclesiam, & res ablatas reddi jubet: tum, ubi respirarit, cum eo Romæ confligi, si libeat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro Rhemensi archiepiscopo.

Epist. 41.

SI coram tuæ prudentiæ oculis ullus esset paternorum canonum, vel apostolicæ sedis respectus, nunquam Rothadum Suessonicæ urbis episcopum sine nostræ tentasses scientiæ notione deponere. Præcipue cum negotium, quod merito inter majora connumeratur (de persona scilicet judicare, cujus in ecclesia ceteris ordo major est) ventilanti & multipliciter rimanti tibi adeo de se difficiles exitus daret, ut octo circiter annos ut deponeretur elaboraveris, & in tanta perplexitate causarum, & in tanta intercapedine temporum, nullam beati Petri memoriam prorsus habueris. Cujus contra is qui deponebatur mentionem faciens, tua decernente religiositate proprio gradu caruisse dignoscitur. Et cum in suis opportunitatibus ad sedem apostolicam beatitudo tua scripserit, & ab illa sibi manum porrigi contra falsos fratres poposcerit, & quædam privilegia concedi sibi petierit, in causa Rothadi solum, quasi ejus solatii non indiga, sedis apostolicæ non memor fuit, nec utique visitatrix. Quinimo contra appellantem hanc eumdem venerabilem virum, tanta molimina, tantaque præparare machinamenta minime formidasti: ut postquam data sibi Romam veniendi licentia fuerat, priusquam tibi & regi " valefecerat, postea hunc a nostro examine ad tua, ut ita dicam, tribunalia deduxeris, (quia synodus dici non potest, ubi noster nullus præbetur assensus) & ingredi prætorium nolentem depositioni tyrannico more subjiceres, occasionem sumens de quadam epistola, tamquam Rothadus, postquam ad nostrum appellaverat judicium, rursus ad vestrum mutata voce provocasset examen, quod omnino falsum est. Illa nempe epistola, per quam hoc conaris frui, sicut veritate claret, & apud nos subtili valde investigatione repertum est, fratribus a Rothado mittebatur, quos tecum contra se conspirasse non noverat, ac eos per hoc nec suspectos habebat. In qua videlicet epistola, non nostrum judicium aspernatur, non sedem apostolicam spernit, nec aliena judicia postulat, nec electorum judicum numerum exprimit, quinimo nec nomina memorat; sed solum fratres & coepiscopos de sua certificat innocentia, & hos reddit intentos, quatenus si forte apostolatui nostro, secundum sacrorum indulgentiam canonum, scribere his examinis renovandi gratia in finitima positis placeret; ut ipse illo in tempore nobis suggestum ire meditabatur, & nos quoque acturos putabat, suæ consuleret innocentiæ, ac justo libramine causam suam, secundum dispositionem nostram, sine acceptione personarum exequeretur. Sed arguta sapientia tua, utinam in bono accepta, fomitem judicii, & materiam dispositionis adversus Rothadum assumpsit, & ab itinere sedis apostolicæ revocavit, & continuatim sedem apostolicam appellantem damnavit, & carcerali custodiæ mancipavit: cum etiamsi nullus a vestro judicio provocasset, privilegia tamen apostolicæ sedis vos oblivioni tradere nullatenus debuissetis, quibus venerandi canones judicia totius ecclesiæ ad hanc deferri jubent, & ab illa, sicut Gelasius meminit, nusquam appellari sanxerunt: ac per hoc ipsa de omnibus judicare, ab illa viro nulli est appellare permissum. sed etiamsi ad vestrum provocasset a nostro judicio, a vobis extabat tamquam erroneus corrigendus. quinimo nec ante specialiter fuerat corrigendus, quia vobis peculiarius erat penitus amplectendus. At ubi obdurato mentis intuitu, hæc omnia postposuisse contra spem dolenter audivimus, missis literis nostris præcepimus, ut eum de carceris angustia educeres, & aut mox pristino gradui redderes, aut illum cum vicariis tuis, & episcoporum qui depositioni ejus consenserunt, in nostram præsentiam destinares. Quod si neutrum ageres, post xxx. dies, postquam illa nostra lecta fuisset epistola, nec tu, nec ullus eorum qui in hoc tibi consensum præbuerant, missarum solennia celebraret, donec quæ sibi pro Rothado a nobis fuerant imperata perficeret. Quam contemplatus, etiam solo tactu tuo indignam judicans, Dioscorum in hoc imitatus, saltem hanc legere nullo modo consensisti. Unde Rothado adhuc in custodia demorante, per Odonem venerabilem episcopum eadem tuæ sanctitati, & ceteris complicibus tuis, per epistolas vobis rescribentes injunximus: addentes pariter, quod si nobis de cetero inobedientes essetis, nos jam fatum virum Rothadum pristinæ dignitati, & ecclesiæ redintegraturos, & vobis condignam vicissitudinem reddituros. Quas fraternitas tua IX. Kalendas Iulii, ut fertur, suscipiens, per quatuor circiter menses neminem has passus es intueri. Post hæc autem Rothado, tandem de custodia educto, licentiam Romam veniendi vix quidem dedisti: sed vicarii, quos cum illo mittere debuisti, usquequo voluerunt profecti, suis nobis de itinere significavere, dictum illis fuisse quod nullus præ hostibus penetrandæ Italiæ sibi pateret accessus, & præcipue quod eorum, quorum auxilio fulciri debuerant, frustrarentur obventu. Subdentes insuper, quia si pervenire Romam utcumque valuissent, nullam adversus Rothadum omnino deferrent calumniam. Et his ita gestis, quia primum quidem præsumptiones, prævaricationesque vestras sumus experti, deinde vero inobedientia & tergiversatione tua comperta, atque deinde Rothado penes nos sine ullo accusatore octo circiter mensibus jam retento, & diutius ac subtilius examinato, vobis & vicariis vestris clamantibus, nil vos adversus eum accusationis habere, quid nisi ut, secundum promissionem superius memoratam, tandem pristino episcopatui redderetur, omnino restabat? Quod per nostram mediocritatem jam nunc factum tua nosse poterit prorsus industria. Cui rei monemus omnimodam patientiam exhibere tua non negligat utcumque solertia, ne talionem reddere tibi, sicut dudum promisimus, nostra cogatur auctoritas. Hæc quippe nos in Rothado idcirco noveris operatos, ut privilegia sedis apostolicæ, quæ male a vobis violata esse videbantur, & a nobis tot impensis laboribus, vestra resistente contumacia, recuperari non poterant, auctoritate apostolica, & canonica patrum deliberatione, pristino tandem & proprio decorarentur honore. Ceterum si forte quis adversus Rothadum voces habet, vel si ipse a sanctitate tua justas contra se hactenus susti-

" valefaceret

2. q. 6. Arguta sapientia.

sustineat querimonias, volumus & decernimus, ut utraque parte conveniente, quidquid illud est, coram nostra speciali præsentia dirigatur. Quod si nullus calumniis coram apostolatu nostro sæpefatum virum impetere voluerit, quæ de illo decernimus, illibata & imminuta consistant. Tandem aliquando unum e duobus, quod vult fraternitas tua, sibi a nobis optione proposita eligat: quia utrumque canonicum est, utrumque ad sedis apostolicæ pertinet privilegium. Videlicet aut quæ de sæpefato fratre & coepiscopo nostro Rothado disposuimus adimplens, in nullo refragatrix, sed executrix inveniatur: aut certe Romam coram nobis, seu sancta Romana ecclesia, cum ipso conflictum sumptura, & pro hoc altercatura, properare sine dilatione maturet. Ita dumtaxat, ut prius ipse Rothadus cunctis ablatis, sicut statuimus, recuperatis honoribus, & vires longo tempore fessas priori valetudini redditus resumens, diutius possideat, & suis omnibus perfruatur. Quod si neutrum sine procurata mora fortassis agere volueris, & resultare his quæ de illo statuimus solito more ulterius curaveris, ab omni sis sacerdotali dignitate, Dei per nos judicio, & auctoritate sedis apostolicæ, de cetero sequestratus, ita ut nunquam locum satisfactionis, aut ordinis restitutionem opperiaris.

EPIST. EIVSDEM NICOLAI PAPÆ I. AD VNIVERSOS EPISCOPOS GALLIÆ.

Vt Rothadum a se restitutum benigne suscipiant, ubi multa de sedis apostolicæ privilegiis, & de pontificum Romanorum decretalibus copiose disserit.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris archiepiscopis & episcopis apud Gallias constitutis.

QVAMVIS singularum ecclesiarum, quæ propter diversitatem terrarum multæ esse dicuntur, cum una sit & unica sponso suo, sicut ipse in canticis canticorum dicit; *Vna est columba mea.* & per psalmistam: *Erue de manu canis unicam meam.* pastor, & episcopus, ac pontifex dominus noster Iesus Christus, qui hanc creavit & redemit, existat: ita ut ille veraciter ac principaliter ista sit omnia, juxta quod fidelibus per primum apostolum dicitur: *Conversi estis nunc ad pastorem & episcopum animarum vestrarum.* & juxta quod egregius prædicator de eo loquens: *Talis*, inquit, *decebat ut nobis esset pontifex.* subiturus tamen ad cælos hanc apostolis commendavit, ac per eos, tamquam hereditario jure successoribus eorum, nobis scilicet, quos pastores, & episcopos ac pontifices super ipsam constituit, ejus providentiæ curam indulsit, quatenus pro patribus nati filii, & pro eis constituti principes in omnem terram, imitatores eorum essemus, sicut & ipsius Christi. Verum & inter beatissimos apostolos, sicut & ille magnus Leo scribit, in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut ceteris præmineret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio: & magna dispositione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia. & rursus quidam in majoribus urbibus constituti; solicitudinem ejus susciperent ampliorem: per quos ad unam Petri sedem universalis ecclesiæ cura conflueret, & nihil unquam a suo capite dissideret. Quod nisi quidam ex vobis nullo interiori comprehendissent obtutu, nunquam Rothadum episcopum Suessonicæ urbis sine consensu nostro deposuissent, deprædarentur, & in exilium pulsum monasteriali custodiæ manciparent. Nam quomodo non omnes vobis omnia vendicatis, qui judicia episcoporum, quæ merito inter majora numerantur negotia, vestræ deliberationi tribuistis? An modicum vobis esse videtur, fratres & coepiscopos vestros præter apostolicæ sedis consensum depositioni subjicere? Quod si damnationes episcoporum non inter majora negotia dinumeratis, quorum jam causas inter majora computatis negotia? Quid rogo de presbyteris, vel de inferioris gradus clericis agitur, quorum apud nos quoque causa Calchedonensis concilii regulis, cum ratio exigit, audiri jubetur? Si episcopos tanta facilitate deponitis, quomodo rogo per vos, quorum vel in singulis provinciis habetur prima sententia, vel qui in majoribus urbibus constituti solicitudinem suscipitis ampliorem, ad unam Petri sedem universalis ecclesiæ cura confluit, qui de majoribus deponendis episcopis nihil ad ejus notitiam deferre curatis? An episcopi de universali ecclesia non sunt, ut de illis damnandis per vos aliquid ad unam Petri sedem deferri non curetur? Vel quomodo nil usquam a suo capite dissidet, cum de adjudicandis præcipuis membris ecclesiæ, id est, episcopis, a capite, id est, sede apostolica dissentitis? An sedes apostolica caput non est? Frustra ergo, ut multa prætercam, concilium Sardicense ad Iulium episcopum inter cetera dixit: Optimum & valde congruentissimum esse videtur, si ad caput, id est, ad Petri apostoli sedem, de singulis quibusque provinciis domini referant sacerdotes. Ecce sedem Petri caput appellatam, cui de singulis provinciis domini referre sacerdotes debent. Econtra vos adeo hanc despicitis, ut ad eam nihil de majoribus ecclesiæ negotiis referre curetis, ac episcopum inconsulta & contempta illa deponere præsumatis, & præcipue sedem apostolicam appellantem. Nimis namque absurdum est quod dicitis, Rothadum, qui ad judicium sedis apostolicæ provocavit, iterum mutata voce vestra judicia postulasse. Quod etiamsi ita fuisset, a vestra fuerat fraternitate corrigendus, & quia a majori ad minoris auctoritatis provocasset judicium, emendandus. Licet certis non patere possit ullis indiciis, a nostro illum ad vestra cucurrisse judicia, quem constat in ipso articulo contra se proferendæ sententiæ sedem apostolicam appellasse, & quod se ab illa judicari posceret, coram omnibus exclamasse. Æquum non foret, si ad vestra se judicia convertisset, quamvis etsi sedem apostolicam nullatenus appellasset, contra tot tamen, & tanta vos decretalia efferri statuta, & episcopum inconsultis nobis deponere nullo modo debuistis. Quod tamen vos, ut servata vobiscum medullitus caritate dicam, postposuisse dolemus, & diversorum sedis apostolicæ præsulum decreta in hoc vos contempsisse negotio, non immerito reprehendimus. Absit enim, ut cujuscumque, usque ad ultimum vitæ suæ diem qui in fide catholica perseveravit, vel decretalia constituta, vel de ecclesiastica disciplina quælibet exposita, debito cultu,

Can. 9.

Conc. Sardic. in epist. ad Iulium.

ANNO CHRISTI 865.

cultu, & cum summa discretione non amplectamur opuscula, quæ dumtaxat & antiquitus sancta Romana ecclesia conservans, nobis quoque custodienda mandavit, & penes se in suis archivis, & vetustis rite monumentis recondita veneratur. Absit, ut scripta eorum quoquomodo parvipendenda dicamus, quorum videmus Deo auctore sanctam ecclesiam, aut roseo cruore floridam, aut rorifluis sudoribus, & salubribus eloquiis adornatam. Si enim ipsorum decreto ceterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ita ut quod sedes apostolica probat, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: & quanto potius quæ ipsa pro catholica fide, pro profanis dogmatibus repellendis, pro variis & multifariis ecclesiæ necessitatibus, & fidelium* moribus, diverso tempore scripsit, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus discretione vel dispensatione magistra reverenter assumi? Quamquam quidam vestrum scripserint, haud illa decretalia priscorum pontificum in toto codicis canonum corpore contineri descripta, cum ipsi, ubi suæ intentioni hæc suffragari conspiciunt, illis indifferenter utantur, & solum nunc ad imminutionem potestatis sedis apostolicæ, & ad suorum argumentum" privilegiorum, minus accepta, esse perhibeant. Nam nonnulla eorum scripta penes nos habentur, quæ non solum quorumcumque Romanorum pontificum, verum etiam priorum decreta in suis causis præferre noscuntur. At nunc, ubi suis animis resultare, & privilegia tanto nos, ut in sui status incolumitate persistant, elaborare non cessamus, quanto universæ ecclesiæ profuisse, prodesse, ac profutura semper esse probantur. Dignum ergo est, ut ubi universa fabricæ moles innititur, ibi firmum validumque habeatur in omnibus fundamentum. Porro si ideo non esse decretales epistolas priscorum pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adscriptæ, ergo nec Gregorii sancti, nec ullius alterius qui ante vel post ipsum fuit, est aliquod institutum vel scriptum recipiendum, eo quod in codice canonum non habeatur adscriptum. Ergo doctrinam eorum, & sanctiones de codicibus suis eradant. ut quid vel membranas occupant, postquam non habentur acceptæ? Sed quare multum immoremur, cum nec ipsas divinas scripturas novi & veteris testamenti jam recipimus, si istos duxerimus audiendos? Etenim neutrum horum in codice ecclesiasticorum canonum habetur insertum. Sed responsuri sunt isti, qui non ad obediendum potius quam ad resistendum semper parati sunt, dicentes quod inter canones inveniatur capitulum sancti papę Innocentii, cujus auctoritate doceatur a nobis utrumque testamentum esse recipiendum, quamquam in ipsis paternis canonibus nullum eorum contineatur ex toto insertum. Quibus ad hæc afferendum est, quoniam si vetus novumque testamentum recipienda sunt, non quod codici canonum ex toto habeantur annexa, sed quod de his recipiendis sancti papæ Innocentii prolata videtur esse sententia; restat nimirum, quod decretales epistolæ Romanorum pontificum sunt recipiendæ, etiamsi non sunt canonum codici compaginatæ: quoniam inter ipsos canones unum B. Leonis capitulum constat esse permixtum, quo ita omnia decretalia constituta sedis apostolicæ custodiri mandantur, ut si quis in illa commiserit, noverit sibi veniam negari. Ait enim capitulo V. suorum decretalium: Ne quid vero sit, quod prætermissum a nobis forte credatur, omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita vestræ dilectioni custodiri mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Dicendo vero omnia decretalia constituta, nullum de decretalibus constitutis prætermisit, quod non mandaverit esse custodiendum. Et rursus asserendo omnium decessorum nostrorum, nullum pontificum Romanorum, qui ante se fuerit, excepit, cujus ita non præceperit decretalia constituta ab omnibus custodiri, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Itaque nihil interest, utrum sint omnia decretalia sedis apostolicæ constituta inter canones conciliorum immixta, cum omnia in uno corpore compaginari non possint, & illa eis intersint, quæ firmitatem his quæ desunt, & vigorem suum assignent. Præsertim cum synodalia gesta, inter quæ ipsi canones statuti sunt, in codice canonum non habeantur, sed a nobis omni cultu debito venerentur. Consonat autem huic beatissimo papæ Leoni sanctus & facundissimus in decretis suis papa Gelasius, ita inquiens: Decretales epistolas, quas beatissimi papæ diversis temporibus de urbe Roma, pro diversorum patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus. In quo notandum, quia non dixit decretales epistolas quæ inter canones habentur, nec tantum, quas moderni pontifices ediderunt; sed quas beatissimi papæ diversis temporibus ab urbe Roma dederunt. Dictis autem diversis temporibus, etiam illa tempora vir sanctus comprehendit, quæ crebrescentibus paganorum persecutionibus ad sedem apostolicam deferri causas episcoporum difficillime permittebant. His ita divina favente gratia prælibatis, ostendimus nullam differentiam esse inter ea decreta, quæ in codice canonum habentur sedis apostolicæ præsulum, & ea quæ præ multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur: cum omnia & omnium decessorum suorum decretalia constituta, atque decretales epistolas, quas beatissimi papæ diversis temporibus ab urbe Roma dederunt, venerabiliter esse suscipiendas & custodiendas, eximios præsules, Leonem scilicet & Gelasium, mandasse probavimus. Quamvis & hoc, quod sæpe commemoratus B. Leo, apostolicæ sedis antistes, ad Anastasium Thessalonicensem archiepiscopum scribit, quorumdam vestrorum præsumptionem potentissime ferit, & quod talia negotia nobis inconsultis diffinire minime debeatis, manifeste denuntiat. Ait enim: Nam cum majora negotia, & difficiliores causarum exitus, liberum tibi esset sub nostræ sententiæ expectatione suspendere, nec ratio tibi, nec necessitas fuit, in id quod mensuram tuam excederet deviandi. Et item deinceps: Præsertim: inquit, cum etiamsi quid tale aliquid mereretur, expectãdum tibi fuerit quid ad tua consulta rescriberem. Et paulo post: Sed etiamsi quid grave, intolerandumque committeret, nostra erat expectanda censura, ut nihil esse prius decerneres, quam quid nobis placeret agnosceres. Quod nos quoque de Rothado vobis non irrationabilius dicere possumus: quia dum octo fere annos ventilaveritis, nec ratio vobis, nec

Margin notes: Dist. Si Romanorum. — * al. motibus. — " augmentum — Dist. xix. Si Romanorũ. § Si ideo. — Decr. c. 27. — ANNO CHRISTI 865. — E[...] ep[...] per Can[...] — In Synod. Romana de scrip[...] canon[...] — Epist.

nec necessitas fuit, in id quod mensuram vestram excederet deviandi. Sed etiamsi quid grave, intolerandumque committeret, nostra erat expectanda censura, ut nihil prius decerneretis, quam quid nobis placeret agnosceretis. Sed dicitis judicia episcoporum non esse majora negotia, nec difficiliores causarum exitus. At nos horum merito judicia majora negotia dicimus, & difficiliores causarum exitus judicamus, qui quanto gradus sunt præcipui, & in ecclesia Christi sublimiores, tanto, cum de horum statu vel casu agitur, majora negotia & difficiliores causarum exitus agitari, vel haberi creduntur. Ipsi quippe primi in ecclesia, ipsi arundinem tenentes metiuntur sanctam Ierusalem, ipsi fabricæ Dei præsunt, ipsi speculatores civitatis Dei sunt, ipsi arietes, ipsi pastores gregis dominici, ipsi columnæ domus summi regis existunt. An majora negotia causas inferiorum clericorum esse conjicitis, ut horum causas nobis, & episcoporum vobis negotia tribuatis? Quamvis & inferioris gradus clericorum causas apud nos, cum tempus vel res exegerit, esse finiendas, e diverso procul dubio colligamus, sicut B. papa dicit Innocentius. Si quæ autem causæ vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quam inferioris etiam fuerint exortæ, ut secundum synodum Nicænam congregatis ejusdem provinciæ episcopis jurgium terminetur: nec alicui liceat, sine præjudicio tamen Romanæ ecclesiæ, relictis his sacerdotibus, qui in eadem provincia Dei ecclesiam nutu divino gubernant, ad alias convolare provincias. An majora negotia metropolitanorum tantum esse fatemini? Sed audite rursus quid de episcopis sanctus asseveret Leo. Quibus, inquiens, etsi dignitas communis est, ordo tamen generalis est, & revera unus de septem ecclesiæ gradibus est, metropolitanorum scilicet & reliquorum episcoporum ordo. Et quod dicit apostolus, oportet episcopum irreprehensibilem esse, non video minus metropolitanis, quam ceteris episcopis convenire. Nisi forte episcopatu se privet, quisquis metropolitanorum ad se hoc apostoli dictum non æstimet pertinere. Vnde nos non minoris numeri, nec alterius famæ accusatores, testes, vel judices quærimus in negotiis episcoporum, quam exigimus in causis metropolitanorum. Vnde tam illorum, quam istorum negotiorum nobis exitus reservari merito voluimus, & jure decrevimus. Totius enim ecclesiæ, Deo auctore, generaliter solicitudinem gerimus, & omnium utique qui ecclesiam faciunt cura constringimur, atque omnium quorum nos maxima cura expectat, nostrum præcipue debent promereri judicium, sicut Innocentius ad Alexandrum scribens Antiochenum, non scilicet solum metropolitanorum, sed & omnium omnino sacerdotum, quinimo universorum qui se de ovibus principaliter divinitus Petro commendatis esse non nesciunt: id est, non solum cunctorum, qui de illorum numero sunt de quibus dominus principi apostolorum dixit: *Tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, sed etiam qui de his piscibus sunt, qui intra rete, quod ab ipso ad litus trahi specialiter jussum, esse se recognoscunt. Adhuc tamen percontari propter contentiosos libet, quænam judicia, vel quorum esse majora negotia prædicatis, si episcoporum causas non inter præcipua computatis negotia? An laicorum & vulgarium populorum judicia inter majora negotia ponitis, quos pene quotidie cum vestris, & sine vestris epistolis, ad discutiendos & judicandos suscipimus, & discussos, vel judicatos, vel absolutos dimittimus? Denique aut sæcularium judicia inter majora, & episcoporum inter minora negotia collocabitis, & vobis episcoporum, nobis laicorum judicia reservabitis: aut certe, si episcoporum judicia sunt majora negotia, juxta Leonem liberum vobis esse debuit, hæc sub nostræ sententiæ expectatione suspendere. aut si persona judicandi tale aliquid mereretur, expectandum vobis fuerat quid ad vestra consulta rescriberem. Absurdum est enim, ut laicos quosque & minimos, qui sunt in ecclesiis vestris, nostro mittatis judicandos, & addatis quotidiano labori, & episcoporum, qui præcipua ecclesiæ membra sunt, vestræ subdatis deliberationis arbitrio. His verò tandem omissis, Deo duce, scitote nos, quod temeritate magistra perperam a vobis commissum est, & quod inconsultis nobis in Rothado fratre & coepiscopo nostro præpropere perpetrastis, (etiamsi nunquam sedem apostolicam appellasset) Dei auctoritate, & beatissimorum Petri ac Pauli principum apostolorum, seu omnium decessorum meorum, nec non & sanctorum trecentorum decem & octo patrum, qui apud Nicæam sub Constantino pio principe convenerunt, penitus evacuantes, & in irritum ducentes, præfatum Rothadum pristino gradui, pristinæ dignitati, pristino reddidisse prorsus honori: ita ut divina mysteria conficiendi priorem facultatem adeptus, omnique sacerdotali restitutus officio, sine cujuslibet contradictione, propriæ receptæ libere præsit ecclesiæ, a qua inconsultis nobis expulsus est. Denique cum ante biennium scriptis & verbis instanter egissemus, ut idem Rothadus, aut propriæ redderetur ecclesiæ, aut certe Romam cum vicariis vestris, & ipsius accusatoribus, ad examinandum & judicandum nobis destinaretis, & nihil apud vos impetrare potuissemus, dum modo hoc, modo illud ad excusandas excusationes in peccatis objiceretis: tandem aliquando, Deo inspirante, & Nicænæ nobis synodi decreto suffragante, quo inter cetera præcipitur, ut suis privilegia serventur ecclesiis, ratum duximus, jam fatum Rothadum, memores scilicet privilegiorum apostolicæ sedis, a vinculis quibus illum, ne uteretur officio, nec suæ præesset ecclesiæ, colligastis, quia nos non censuimus, absolvendum. Neque enim tam stolidus, tamve poterit traditionis tramite devius inveniri, qui ceteris ecclesiis privilegia servari, & soli Romanæ ecclesiæ adimi debere perhibeat, quæ omnium ecclesiarum magistra, mater, & caput est. Si quis autem tacita forte, quia non audet aperta mussitatione fateri, Romanæ hujuscemodi ecclesiæ privilegia non fuisse, quibus sedes apostolica aliorum ligata præsulum facultatem habuerit dissolvendi, præter quod prisca rerum probatione, & nonnullarum recitatione scripturarum convincitur, testis est beatus Gelasius, quem idcirco ad testimonium super his perhibendum produximus, quia hunc non solum vita & doctrina plurimum commendat, verum etiam rem, de qua agitur, in paucis adstruit & ostendit. nobis videlicet brevi sermone propinans, quod de multorum voluminum fontibus hausit. Scribens enim episcopis per Dardaniam constitutis, inter cetera: Nec plane, ait, tacemus, quod cuncta per mundum novit ecclesia. quoniam quorumlibet sententiis ligata pontificum sedes beati Petri apostoli jus habeat resolvendi,

Epist. XI.

resolvendi, ut pote quæ de omni ecclesia fas habeat judicandi. Item idem ad episcopos orientales, post quingentos inquit annos constituta Christi eos velle subvertere, cum XXX. annorum lex hominum non possit abrumpi. sanctum Athanasium ideo non damnatum a synodo orientis, quia sedes ista non consenserit, vel sanctum Ioannem Constantinopolitanum, vel sanctum Flavianum. Si ergo hac non consentiente sola, ii damnati a synodo orientis, non potuerunt esse damnati; consequens est etiam, qui eadem sola damnante, sine synodo damnatus fuerit, damnatus sit. In quo inter cetera notandum est, quia si hos, qui post quingentos annos statuta Christi tentabant subvertere, tanta vir sanctus increpatione redarguit, cum XXX. annorum lex hominum non possit abrumpi; quanto magis exprobrandi sunt, qui ea etiam post octingentos, & eo amplius, annos nituntur evellere? Quæ vero statuta Christi dixerit, inferius declaravit, cum sola sede apostolica non consentiente neminem posse damnari, & sola ea consentiente, qui damnatus fuerat, damnatum haberi exposuit. Statuta itaque Christi dixit post quingentos annos subvertere; quia jam quinquies centum circiter anni præterierant, quando venerabilis papa dixit sedem apostolicam hęc statuta Christi promeruisse. Privilegia enim sua a Christo ecclesia Romana per Petrum consecuta est, & ipsa sunt statuta Christi: quæ quidam tunc post quingentos, nunc post octingentos annos exinanire conantur. Ecclesiæ inquam Romanæ adeo sunt antiqua & vetera privilegia, ut Nicæna synodus, sicut "Bonifacius præsul apostolicus episcopis per Thessaliam constitutis scribens ait, non aliquid super eam ausa sit constituere, cum videretur nihil supra meritum suum posse conferri. Omnia denique noverat huic domini sermone concessa. Si omnia, ergo & episcoporum judicia. Perhibente autem beato Bonifacio, quod Nicæna synodus super eam, haud dubium quin Romanam ecclesiam, non ausa sit aliqua constituere, cum videret nihil supra meritum suum posse conferri, omnia denique huic noverat domini sermone concessa: & objurgante sancto Gelasio eos, qui constituta Christi volebant subvertere, cum privilegia Romanæ sedis moliebantur infringere: manifeste datur intelligi, eadem esse constituta Christi, quæ sunt omnia illa, quæ huic ecclesiæ synodus Nicæna noverat domini sermone concessa. A tempore quippe quo synodus Nicæna fuerat consummata, nondum quingenti usque ad Gelasium anni transierant, ut de Nicænæ synodi statutis tantus vir dixisse videatur, eos post quingentos annos statuta Christi velle subvertere. Restat ergo, ut illius temporis mentionem fecerit, a quo quingentorum circiter annorum curricula usque ad se devoluta poterant comprehendi. Christus enim privilegia constituta in Petro disposita vel firmata Romanæ contulit ecclesiæ, super quam nihil synodus quælibet ausa est merito constituere, cum sciat omnia illi domini sermone concessa. Dispensationem quippe redemptionis humani generis ante tempora sæcularia dominus omnipotens penes se ordinatam custodiens, & tempore carnis ostendens, ascensurus ad cælos, in apostoli Petri, per quem & apostolatus & episcopatus sumpsit exordium, confessione curaque præcipue collocavit. qui tunc per se, & deinceps per suæ solicitudinis heredes, circa humanum genus, quæ sibi dominus

" Vide Tomi IV. pag. 1706. A.

A commendavit, non destitit exhibere. Hæc enim ille, hæc successores ejus extunc agere non omittunt, modo verbis, modo decretorum suorum epistolis ab urbe Romana diversis temporibus datis, commissarum sibi ovium providentiam principaliter exercentes. Itaque Rothadum episcopum, de quo hactenus nostris contempsistis obedire mandatis, tandem a nobis, imo a Deo, pristino gradui restitutum benigne suscipite. quia ille euangelicus filius rediens non solum suscipi meruit, sed & dignus paternis complexibus invenitur, & annulum fidei recipit, & stola circumdatur, per quam quid aliud, quam sacerdotii declarantur insignia? Nec probabilis extitit apud B patrem senior filius, quod invidit recepto: nec tantum meriti habuit penes patrem perseverando, quantum noxæ contraxit non recipiendo germanum. Ergo suscipite illum ut fratrem, suscipite, inquam, illum ut mea viscera. Solicitos autem vos pro salute libenter audio: contra caput etiam si faciendum est, non libenter admitto. Cui manus porrigenda est, vobiscum porrigo: cui porrigo, mecum porrigite. Si cui autem aliquid donastis, & ego. Nam & ego, etsi quid donavi propter vos, in persona Christi, ut non possideamur a satana. Non enim ignoramus versutias ejus, qui super discessione lætatur. Apostoli vero declaratæ benignitatis verba sunt, sicut ea viri beatissimi apostolicæ sedis præsules, Innocentius & C Bonifacius, sapientissime replicarunt. Porro quisquis contra hoc nostri apostolatus decretum, post notitiam ejus se efferens, sæpe fato Rothado episcopo, ad recipiendam & regendam Suessonicæ urbis ecclesiam, aliquod palam vel occulte præparaverit offendiculum, vel si personę ipsius quoquomodo insidiatus extiterit; quinimo si quis vestrum ad ecclesiam recipiendam illi, tamquam frater fratri, adjutorium non præstiterit, utpote qui videt fratrem suum necessitatem habere, & claudit viscera sua ab eo, & veluti is in quo caritas Dei non manet, ab ipsa caritate quæ Deus est, D & a corpore & sanguine Christi, & a nobis qui membra illius sumus, habeatur omnimodis alienus. Porro ne justitiam regere nostræ tantum videamur voluntatis arbitrio, ac per hoc æstimemur canonicis legibus contraire, sancimus atque decernimus, quatenus sæpedictus Rothadus, venerabilis episcopus, paratus sit omni regulariter poscenti de se, quia Deo propitio nulli parti favere volumus contra justitiam, coram sedis apostolicæ præsule reddere rationem. Ita dumtaxat, ut secundum majorum diffinitiones, ante omnia, quæ prius possederat integro jure recipiat: adeo ut talis sit in omnibus, qualis ante sententiam contra se prolatam fuisse dignoscitur. Sicque demum, ecclesia recepta, & episcopatu libera securitate possesso, proximis & amicis, rebus, & ipsis E resumptis viribus, vestitus quoque, & spiritualibus armis tectus, accusatoribus respondeat suis, & unde impetitur, plenissima studeat hos qui foris atque intus sunt satisfactione certificare.

EPISTOLA EIUSDEM NICOLAI PAPÆ I.

AD CLERUM ET PLEBEM SUESSIONICAM.

Ut restitutum sibi Rothadum episcopum omni affectu excipiant.

Clero & plebi consistenti Suessioni.

Epist

SICUT piorum parentum est, de orbitate natorum acri valde lamentatione lugere: ita devotorum filiorum proprium est, de patris amissione vehementi

vehementi mœrore affici, & ardore valido cruciari: ac per hoc contra naturam quodammodo agitur, si una pars sine alterius partis societate anxietur & doleat. Sed in hoc vos, carissimi filii, sicut de vobis frequens narrat opinio, nequaquam, Deo gratias, frigidi, nequaquam extitistis ingrati. Denique nullus dubitat quas devotio vestra, proprio destituta præsidio, ipsa quantum ad hominem pertinet orphana remanens, varias & multiplices calamitates pertulerit. Sed ille qui fidelibus discipulis dixit: *Non relinquam vos orphanos*, non solum præsenti sua majestate protexit, sed etiam propitia, quo desolati & destituti eratis, pro sua redonavit pietate rectorem: nobis scilicet, qui in eo vivimus, movemur, & sumus, ad eum vobis reddendum nutu suæ miserationis interius imperans, & competenter erudiens. Ecce enim venerabilem virum Rothadum, fratrem nostrum, & coepiscopum nostrum, vestrum autem patrem, pastorem, atque magistrum, cujus longa jam eruditione instructi, cujus olim sacri verbi pane refecti, cujus diuturnis laboribus & vigiliis circumsepti, cujus magisterio & doctrina Deo estis auctore refecti, prioris infulis sacerdotii, & pristinis redintegratum honoribus; ac omnibus episcopatus officiis restauratum, vestræ alacri devotioni & piæ dilectioni remisimus. Habetis præterea in hoc beatæ recordationis Athanasii prudentissimi sacerdotis exemplum: cujus tolerantia cui non consolationi sit? cui non spem faciat ejus inexpectata reversio? Ejicitur Ario persequente, sed revocandus domino prosequente. Passus est carcerem, passus est angustias. nec mirum, si vir apostolicus ea passus est, quibus se apostolus gloriatur exercitatum. In his tamen omnibus secutus est illum, qui sibi in tribulationibus se placere testatur, fugatus illinc, & in nostris partibus roboratus est. Denique hic ei redintegratus status est, & in hac sede requiem communionis invenit, a qua semper catholicis subvenitur. Sancti autem papæ Cælestini verba sunt hæc, quæ nos Rothado possimus non inconvenienter aptare, præter quod ille reverendi Athanasii, & blasphemi Arii mentionem fecit: in præsentiarum vero Hincmarus prosequens, & Rothadus innocens in causa sunt. Gaudete itaque, fratres in domino, & iterum dico gaudete: modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Exultate filii carissimi, & de reddito vobis patre, Deo immensas gratias persolvite. Lætamini oves dominicæ, ac pro restituto pastore, summo pastori laudum officia canite. Congregamini filii excelsi, exite obviam ei, tripudiantes cum hymnis & psalmis, & canticis spiritualibus, altisona domino præconia concinentes, illum suscipite cum honore, adite eum cum hilaritate, obedite ei sicut patri reverendissimo, sicut magistro, & in omnibus circa eum ut devotissimos vos quietissimosque filios exhibete: scientes divinum præsidium procul dubio non ei defuturum, & quamdiu spiraculum omnipotentis erit, & halitus vitæ spirabit in naribus meis, solatium nostrum in suis opportunitatibus adfuturum. Qua de re rursus apostolatus nostri præceptione vestræ unanimitati jubemus, quatenus taliter agere vestra satagat industria, ut in nullo sine affectione circa jam fatum virum & episcopum vestrum reperiamini: sed ita nostris pro eo monitis pareatis, ut animadversio, quæ de contemptu nostri oriri poterat, in retributionem justæ mercedis concedente domino convertatur.

EPISTOLA EIUSDEM NICOLAI PAPÆ I. AD ROTHADUM EPISCOPUM Suessionensem.

Quod illum ita restituat, ut paratum deinceps esse velit adversariis respondere, si quid conentur objicere.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo Rothado episcopo sanctæ ecclesiæ Suessonicæ.

Epist. 44.

DECESSORUM exempla meorum imitans, mirabiliumque virtutum eorum flagrantiam sequens, oportet omnibus larga me hujus ecclesiæ, quæ mater est omnium Dei ecclesiarum, pietatis ubera præparare, utque universis undique ad eam confluentibus, tamquam fidelem & prudentem summi patris familias servum, apertum ejus exhibere misericordiæ gremium. Et ideo, quia constat sanctitatem tuam metropolitano tuo, & quibusdam ejus sequacibus te impetentibus, nobis inconsultis gradus tui jacturam sustinuisse, & ecclesia propria caruisse; ac deinde nobis etiam decernentibus hanc minime hactenus recepisse, & juxta quod jusseramus, nullam tuæ dilectionis restitutionem habere: Nos hanc depositionem, ut pote quæ sine ulla nostra ratione irregulariter est effecta, depositionem nec fuisse, nec esse deliberamus, cum etiam nec fuerit dies, qua & absentem, & præsentem, non inter episcopos habuerimus, scripserimus, & coluerimus. Et ideo auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium decessorum meorum sedis apostolicæ præsulum, pristino gradui, ac pristinæ reformamus ecclesiæ: ita ut quicumque tibi ad recipiendam ecclesiam olim tibi commissam, vel ad episcopale ministerium peragendum, aliquatenus impedierit, donec acquiescat, & tibi obsistendi conatum deponat, a sacrosanctis mysteriis, & ab ecclesiæ sit ingressu remotus, atque ab omni communione fidelium sequestratus. Quia quem præsentialiter nemo accusat, nos inter damnatos habere nec possumus, nec debemus. Præcipue cum damnatores tuos, vel vicarios eorum, frequentibus apostolatus nostri vocaverimus apicibus, & nullum ipsorum te accusantium videre penitus quiverimus: sed tantum quidam præsens positus, & alii scriptis suis nobis significaverunt, quod nulla te accusatione impetere voluissent, sed nec etiamsi secundum jussionem nostram venire potuissent, adversus sanctitatem tuam accusationes aliquas attulissent. Et proinde, quia per tot curricula temporum, sufficientibus datis induciis, nullus ad tui accusationem accessit, præcipue cum tu ad reddendam rationem paratus semper extiteris, nos te nec damnare possumus, nec inter damnatos relinquimus. Resumat ergo venerabilitas tua officium olim commissum, fruatur beneficio divinitus sibi collato, utatur episcopali ministerio, pristina dignitate resumpta recipiat ecclesiam, quam tibi dominus commendavit, & quam tu quoque bonis initiis percepisti, & veraci ac multiplici fama testimonium tibi dante, dignis successibus adornasti: ita ut sine quacumque & cujuscumque contradictione, vel impedimento, talis habearis in omnibus, qualis ante prolatam in te excommunicationis & depositionis sententiã extitisse agnosceris. Sane ne justitiam regere nostræ tantum videamur voluntatis arbitrio, ac per hoc æstimemur ecclesia-

ANNO CHRISTI 865.

ecclesiasticis legibus obviare, sancimus ut sancti A tas tua, prius receptis omnibus, quæ ante possedisse dignoscitur, & ecclesiæ potestate fruens, & per aliquod tempus inoffense gubernans, resumptis viribus, & sibi ablatis omnibus redintegratis, sic demum, si qui sunt qui tibi aliquid conentur objicere, fortis jam & valida cum ipsis disceptationis luctamina aggrediatur; & juxta quod ratio dictat, & sacræ præcipiunt sanctiones, vestitus cum vestito, & armatus cum armato, ecclesiastico more, tempore a nobis præordinando, coram sedis apostolicæ præsule, contra tuos adversarios conflictum ineas, quidquid regulariter diffinitum fuerit procul dubio suscepturus. Quia vero de sanctæ ecclesiæ Suessonicæ, B vel de sibi competentium diversorum locorum rebus, multi multa detraxisse, ac diverso modo hactenus illis frui dicuntur: sancimus atque decernimus, ut post secundam & tertiam conventionem & admonitionem sanctitatis tuæ, quisquis res præfatæ ecclesiæ, quibus tu aliquando ad usum vel sustentationem illic servientium, vel tibi obsequentium, fruitus fuisse dignosceris, retinere, & sibi ulterius absque voto tuo vendicare tentaverit, & illas qualescumque, & ubicumque, & quantæcumque fuerint possidendas prædictæ ecclesiæ Suessonicæ minime dimiserit, tamquam sacrilegus anathematis reus vinctus, ab ecclesiæ gremio, atque sacro corpore, & pretioso domini nostri Iesu Christi sanguine, donec C præsenti decreto nostro acquieverit, habeatur omnibus modis alienus, & tamquam violentus invasor atque tyrannus, sit Christianorum communione privatus: ita ut qui hujusmodi in communione susceperit, simili pœna teneatur adstrictus. Scripta per manum Petri notarii regionarii, & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Ianuarii, indictione XIII. Bene vale in nomine domini.

NOTA SEVERINI BINII.

Hincmarus Rhemensis episcopus quid in Rothadum.

ª *Concilium*] Hincmarus Rhemensis archiepiscopus cum reliquis Galliarum episcopis, qui Silvanectensi concilio interfuerant; & Rothadum Suessionensem episcopum injusto judicio episcopatu suo amoverant, vinctumque in monasterium detruserant, a Nicolao pontifice ter quaterve moniti (prout 25. & 29 pluresque aliæ Nicolai papæ epistolæ indicant) jussui pontificis tandem obtemperantes, ipsum Rothadum vinculis solverunt, idque pontifici per diaconum & scriptas ad eum epistolas significarunt. Cumque pontifex scripta ad Rothadum epistola trigesimaquarta, eum Romam venire jussisset, Hincmarus vero aliter quam promiserat ab incepto itinere eumdem aliquoties impedivisset, peremptorium terminum sistendi illum Romæ præscripsit: quo devoluto, ille Rothadum libere Romam abire permisit; sed noluit, ut pontifex præceperat, suos legatos mittere, qui adversus eum causam

Causa concilii.

prosequi possent. Cum vero jam octo menses agerentur, ex quo Rothadus Romam veniens accusatores expectaret, nec aliquis omnino compareret, qui pro Hincmaro & universo concilio Silvanectensi causam prosecuturus adesset, Nicolaus pontifex non est passus diutius Romanæ ecclesiæ majestatem adversariorum contumacia traduci. Quamobrem ex sacrorum canonum præscripto ad Rothadi restitutionem judicium præparavit. Quomodo autem id exorsus, atque ad finem usque prosecutus fuerit, Anastasius bibliothecarius supra in vita Nicolai pontificis enarrat his verbis: *Veniente Rothado huc Romanam secundum mandatum beati papæ ad urbem, & per novem menses hic commorante, nunquam penitus ex accusantium parte quispiam*

Acta concilii.

adfuit, &c. His anno domini DCCCLXIV. peractis, sequente anno mense Februario hanc synodum pontifex convocavit, in qua Rothadum per sententiam synodalem post multos labores exantlatos, suæ ecclesiæ plenissime restituit. Quomodo autem ista peracta fuerint, refert Anastasius prædicto loco. Vide Baronium anno 865. num. 1. & 864. num. 17. & 18.

ANNO CHRISTI 866.

ª CONCILIUM SUESSIONENSE III.

NICOLAI PAPÆ IUSSU PRO CAUSA Vulfadi & sociorum ejus convocatum, celebratumque indictione XIV. die XV. Kalendas Septembres, anno Christi DCCCLXVI. Nicolai ejusdem papæ anno VIII. Caroli Calvi regis XXVII.

ELENCHUS OMNIUM QUÆ AD SYNODUM PERTINENT SUPRASCRIPTAM.

D

I.

EPISTOLA NICOLAI PAPÆ I.

AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM Rhemensem.

Qua synodum pro causa Vulfadi, & sociorum ejus, apud Suessionem convocari jubet.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro archiepiscopo Rhemensi.

MULTORUM a partibus Galliarum ad limina vel sedem confluentium apostolicam E relatione didicimus, sanctitatem tuam quosdam clericos, qui de consecratione fuerant Ebbonis quondam Rhemensis antistitis, propriis gradibus pepulisse. Quorum dejectionem audientes, quia etiamsi nullo speciali privilegio ad hanc curandam principaliter incitaremur, oppressis tamen subvenire, & ad exemplum dominicum elisos erigere & compeditos solvere nos oportet, operæ precium duximus in archivis sanctæ Romanæ, cui Deo auctore deservimus, ecclesiæ studiosius quærere, & si scripto forte memoria quælibet apud nos, sive de illis, sive de ordinatore ipsorum esset recondita, diligenter investigare. quod & fecimus. Siquidem ex his quibusdum

dam Deo revelante repertis, nihilo minus etiam A concilii quod nobis ipse misisti, videlicet in quo præsignati clerici degradati sunt, acta relegimus. Sed his omnibus, id est tam illis monumentis, quæ penes nos habentur, quam his quæ sanctitas tua nobis destinavit, rite collectis, enucleanterque recensitis, nondum liquido patet eosdem clericos regulariter gradu proprio caruisse. Verum nos nec hos interim justificamus, nec pro hoc quemlibet condemnamus, nec facile vocem istorum spernimus, nec reverentiam tuam improvide reprehendimus. Illud quidem, ne obturare aures ad clamores pauperum, id est, humilium, dignoscamur: hoc vero, ne de incognitis B immature judicare quippiam videamur. Proinde necessario præsentis epistolæ salubribus fraternitatem tuam hortamur affatibus, uti commemoratos viros, Vvlfadum scilicet, collegasque ipsius, clementi animo & tranquilla studeat ad se magnanimitate vocare, depositaque omni funditus animositate, de restitutione ipsorum secum fraterne tractare, atque misericorditer consummare contendat. Laudabilius quippe judicavimus, ac coram Deo acceptius esse credidimus, si respectu divinitatis interrogata conscientia solus illorum restaurationem sine quavis ipse refragatione admiseris, quam si prius renitens, detecta C tamen justitia cum multis hanc postea fueris amplexatus. Iam vero si flecti ad hoc te munda conscientia non permittit, præcipimus fratres nostros, Remigium Lugdunensem, Adonem Viennensem, Vvenilonem Rothomagensem, una cum ceteris archiepiscopis & episcopis Galliarum & Neustriæ, quibus tamen possibilitas est, in idipsum cum beatitudine tua, & suffraganeorum tuorum, apud Suessionem urbem diœceseos tuæ pariter convenire. Ad quorum venerandum conventum Vvlfadum quoque, cum jam præsignatis paribus ejus, vos accersire procul dubio volumus. Siquidem omnibus, videlicet tam archiepiscopis & episcopis, quam ipsi Vvlfado & sociis ejus, nostras hoc jubentes literas destinavimus. D Vbi canonice per ordinem cuncta, quæ in eis gesta sunt, examinantes & subtilius investigantes, si de illorum reformatione justum quid vel pium senseritis, sine contradictione perficite, & eos in suis ordinibus restituite. Præterea si disceptantibus, vel fortassis alia atque alia decernentibus vobis, præfati dejecti sedem appellaverint apostolicam, & ejus speciali se judicio damnari vel absolvi petierint, præcipimus ut si sanctitas tua, vel si Vvlfadus, aut socii ejus, ad nos venire per se non possunt, vicarios vestros ad hoc negotium ventilandum & finiendum, mox post consummatum concilium xv. Kalendas Septembres E præsentis XIV. indictionis auctoritate nostra collectum, vestras præsentaturos personas, nullam penitus excusationem prætendentes, utrique ad sedem B. Petri emittatis. In quo ne forte sinistra cogitatio subrepat, dicens eosdem remotos clericos nullam jam vocem proclamationis habere, pro eo quod anni metas tempus dejectionis eorum excesserit: sciendum est, nihil tale in canonibus, ubi de appellationibus ad Romanum præsulem legitur, penitus reperiri. alias autem & istos forsitan intra annum provocasse clarebit. Denique, sicut epistola penes nos inventa sanctæ memoriæ quarti papæ Leonis innuit, sedem apostolicam eos appellasse jam nos incunctanter agnovimus. Quamvis longe inter se diversa sit omnimoda depositio, de qua nunc agitur, & suspensa excommunicatio, cujus vocem proterve utique clamantem, non humiliter petentem, post annum non audiendam quædam regula statuit. Quia vero nonnulli, Pharaonem ministrosque ipsius imitantes, sæpe cum senserint oppressos quosque atque dejectos, de suis necessitatibus, sicut olim Israel filios, vociferari, iniquis eos operibus opprimunt, & oneribus exquisitis affligunt: idcirco coram Deo sanctitatem tuam admonemus, ut cum fortassis nostris apicibus animati crebro dicti viri dejectionis suæ causam venire ad examen obtinuerint, nullam ex his quilibet indignationem tuam sustineat, nullum ad cœpta peragenda per suggestionem reverentiæ tuæ patiatur incommodum. Sed dicturus es, sedis apostolicæ te privilegia confirmantia quæ de ipsis statuta sunt viris habere. Bene & argute. Sed si penes te, sicut exemplaria quæ apud nos rejacent, fideliter reservantur, & ea diligenter relegeris, profecto reperies quia summa firmitasque ipsorum in apostolicæ sedis reservata sit arbitrio potestatis. Nimirum quæ sic aliena jura custodit, ut sua non minuat: sic honorem debitum dat, ut suum non tribuat alienis: sicque dilectionem tuam texit ab hoste, ut ipsa se flagitantium exhiberi nequeat hostis. Vnde sicut nos contra cunctos adversantes tibi, Deo juvante, clypeum protectionis nostræ parati sumus opponere: ita fraternitas tua studeat his, qui apostolorum suffragia postulant, benigno semper favore succurrere, & arma quæ contulimus sic pro te sint valida, ut tottus pro nobis, ubi necesse est, non contra nos, roboris firmitatem obtineant. Agat igitur in his fraternitas tua, ut præter debitam obedientiæ reverentiam, quantus sit in mente tua circa nos amor, qui auro & lapidibus preciosis potior est, luce clarius innotescat, & per horum exhibitionem det speciale suæ caritatis indicium: & quæ intus nonnunquam solummodo flagrat, in his propriæ nunc radios suæ claritatis foras amittat. Porro scito nos fratri & coepiscopo nostro Remigio Lugdunensi antistiti præcepisse, ut te prius adiens nostras dilectioni tuæ literas porrigat: & sic demum, si restitutioni præfatorum consentire solius tuæ auctoritatis ausu vereris, ad convocandum statutum sententia nostra jam designatum concilium epistolas nostras sibi delatas quibus a nobis destinatæ sunt mittere satagat. Quidquid vero in concilio fuerit a vobis examinatum atque repertum, sub gestorum serie discretioni nostræ, sicut veneranda decreta statuunt, mittite, & nostræ auctoritati quæ salubria videbuntur roboranda, plena fideliique relatione dirigite. Ad extremum vero provide, ne ullo pacto quod de præfatis remotis clericis sanximus æstimes negligendum cum a nobis incunctanter nosse poteris, si contemptum fuerit, omnimodis ulciscendum. quippe quod nec caritas fraternitatis, nec dispensatio loci, cui Deo auctore præsidemus, quousque regularem finem opitulante ipso capiat, a nobis patitur omittendum. Optamus sanctitatem seu fraternitatem tuam in Christo bene valere. Data III. Nonas Aprilis, indictione XIV.

Alia rursus ad Carolum regem de cogenda synodo eadem Nicolai epistola, sed mutila, legebatur in schedis Nic. Fabri, *inquit Sirmondus in appendice ad III. tomum conc. Gallia.*

ANNO CHRISTI 866.

II.

EPISTOLA CAROLI REGIS AD NICOLAUM PAPAM I.

Paulo ante synodum Suessionensem scripta, ut ecclesiam Bituricensem Vulfado interim committere liceat.

Sanctissimo & reverentissimo patri Nicolao catholicæ atque apostolicæ sedis summo pontifici, & universali papæ, Carolus gratia Dei rex & spiritalis filius vester.

SANCTITATEM paternitatis vestræ si quotidie corporali præsentia, veluti mentis aspectu, videre mereremur, multiplici imo ineffabili gaudio lætaremur, & quem visceribus animi amplectimur, humili devotoque stringeremus amplexu. Sed quia ut cupimus spatia terrarum id facere denegant, nacta occasione ad sublimitatem sanctitatis vestræ sæpe dirigere optamus, ut saltem affamine literarum colloquentes certificari de sancta sospitate vestra mereamur, de qua multi aliis ex partibus varia nuntiantes nos terrere non cessant. Non enim modico lætaremur gaudio, si aliquem vestrorum de vobis prospera nuntiantem frequenter reciperemus. Et quia nobis tantas gratias de receptione unius refertis, quem non ut voluimus, sed ut tunc tempus dictavit, pro honore & amore vestro suscepimus, appareret major devotio, si sæpe hoc agere contingeret. Nam si, quod optamus, & quod Deus omnipotens sua misericordia concedat, celsitudinem sanctitatis vestræ aliquando has in partes recipere, vel illic videre mereremur, tunc vere cognosceretis, quam devoti & fideles erga vos ecclesiamque vobis a Deo commissam existimus. Omnino enim sicut specialem patrem divina dispositio vos universali ecclesiæ suæ præposuit, ita specialiter in caritate Christi sanctam paternitatem vestram diligimus, atque sacris jussionibus vestris obedire desideramus. Quod enim a vobis præcipitur, sapientia & pietate munitur. Quapropter hæc considerantes quidquid nuper vestra sanctitas nobis agere mandavit de causa fidelis ministerialis nostri Vulfadi, sociorumque ejus, qui dejecti sunt propter ordinationem Ebbonis quondam Rhemensis archiepiscopi, prout valuimus executi sumus. atque Hincmaro venerabili archiepiscopo quibuscumque modis potuimus suadere laboravimus, ut consentiret justitiam præceptumque sanctitatis vestræ de ipsis: quod & ille dulcibus promittit verbis, quid tamen sub melle lateat adhuc ignoramus. Sed quia nobis mandastis, si illum ad nos trahere ut vobis obediret non valeremus, solicite caveremus ne ipse nos ad se trahere quibuscumque valeret argumentis, quo aut ne vobis obediret fautorem nos haberet, aut contra memoratos dejectos animum nostrum commoveret: econtra obnixe precamur, ut nullo suadente consentientes quod vos agere pro amore Dei cœpistis dimittatis, & quod nos pro jussione vestra facimus, ad opprobrium & contumeliam evenire non possit. Etenim, sicut jussistis, celebraturi sumus synodum xv. Kalendas Septembres, in qua omnes episcopi & fideles regni nostri parati sunt in restauratione prædictorum dejectorum unanimiter adesse, & quod mandastis perficere, vestrique etiam partem salvare. Et ne miremini, quare nunc sanctitati vestræ talia, & per tales missos inculcamus, dum similia vobis, postquam ad nos misistis, per Ericum hominem carissimi nepotis nostri Hludovici imperatoris mandavimus; ne pro aliqua levitate factum & inconstantia animi deputeris, breviter vobis intimabimus. Rodulfus Bituricensis ecclesiæ archiepiscopus nuper defunctus est, & ipsa ecclesia sapienti, & strenuo virilique pastore indiget, propter quorumdam levitatem morum, & inconstantiam ipsius gentis. Unde consilio accepto omnes episcopi & fideles regni nostri, ipsaque etiam diœcesis, unanimiter in electione prædicti Vulfadi consenserunt. Nam si illum talem non haberemus in regno nostro, trahendus esset ex alio, propter maximam necessitatem ipsius loci. Maxime tamen, quia commendavimus ipsum regnum, ipsamque ecclesiam, dilectissimo filio nostroque æquivoco, cujus infantiam, infirmitatemque, quæ ei peccatis nostris merentibus accidit, considerantes, non potuimus recuperationem similem reperire. Sed quia nondum in futura synodo causa suæ restitutionis definita erat, noluimus antequam vos consuleremus, cui omnia nostra consilia, uxorem, prolemque nostram, regnum, universaque nostra committimus, & per vos sanctis principibusque apostolis, quorum tutamen quotidie imploramus, quorumque auxilium humili deprecatione deposcimus, ullo modo illum prædictæ ecclesiæ præponere. Idcirco nunc tam cito ad vestram remisimus sanctitatem, quia veremur ne aliquo ingenio ordinatio illius ab aliquo dilatari possit. Penitus enim dimittere nec decet, nec justum est: neque nos & episcopi nostri fieri patiemur tantam auctoritatem habentes. Et ideo rogamus, ut auctoritate sanctitatis vestræ, ne diu contra auctoritatem canonicam viduata prædicta ecclesia maneat, possit ordinari in officio presbyteratus mense Septembri, ut mox futurus episcopus agat quæ huic ministerio conveniunt. Alias autem non modica perturbatione potest undique tanta mater ecclesia concuti, pro qua sola necessitate accelerari necessario deposcimus. Si vero hoc vobis displicet, antequam vobis de jam dicta synodo renuntietur, liceat mihi vel ipsam ecclesiam propter sæpedictam necessitatem illi committere, ne undique a pravis concutiatur hominibus. Fatemur enim, si ita vitam illius cognovissetis, veluti novimus, etsi ille nollet, a vobis ad ordinem episcopatus traheretur. Et quia talem illum novimus, ubi maxima necessitas regni nostri imminet, constituere volumus, imo providentia divina, sine cujus nutu nunc nullo modo credimus accidisse, ut talis homo tali præponeretur loco, qui secundum Deum regere posset & sciret. maxima tamen strenuitate laboris agete. Nam si inter barbaras nationes illum mitteremus, nec majorem laborem, nec majorem fructum mercedis acquirere illi valeremus. Et nisi zelo divino tacti, & spe fructuosi sui laboris animati, nullo modo a præsentia nostra separare voluissemus, scientes nostris utilitatibus illum proficuum esse, atque supplemento obsequii ipsius nos ex parte quiescere. Quidquid vero restat, totum sapientiæ sanctitatis vestræ committimus. & sicut sub clypeo protectionis nostræ ipsum sociosque ejus commisistis, ita ipsum collegasque illius vestræ sanctitati commendamus. ne spe frustrata quod ex vobis acceperunt, æternam pro ipsis inter innumera bona recipiatis mercedem.

III.

EPISTOLA NICOLAI PAPÆ I. AD CAROLUM REGEM.

Ut de Vulfado & sociis ejus ante synodi definitionem nihil innovetur.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Carolo glorioso regi.

EXCELLENTIÆ vestræ literas, quæ pro verbis mella stillabant, perlegentes, denuo fidei, qua circa sanctam Romanam flagratis ecclesiam, comperimus patenter insignia: denuo humilitatis & promptissimæ devotionis vestræ reperimus erga sedem apostolicam difficulter exponenda virtutum fastigia. Verumtamen nihil B in illis verbis vestra caritas asserit, nisi quod nostra jamdudum experimento solertia didicit: nihil scriptis ostendere nititur, nisi quod nos pene quotidie factis aspicimus. Quod enim potest esse manifestius summæ devotionis vestræ, ac laudabilis affectus indicium, quam id quod in causa venerabilis abbatis Vulfadi, vel sociorum ejus, vestra studet exhibere benignitas? Denique nos quidem ad eorum auxilium vos primitus incitavimus: sed tanta nunc pietas vestra solicitudine, reverentiam circa primos apostolorum servando, quorum præsidium petunt, pro illis urgetur, ut plusquam nos postulasse visi sumus, modo vestra pia noscatur ex hac anhelare prorsus industria. Siquidem nos tamquam clementissimum principem, & geminam caritatem ha- C bentem, vos ad justam dejectorum relevationem invitavimus, non ad immaturam erectionem eorum improvide provocavimus. Verum qualiter vos hinc simus hortati, prima vobis ex hoc epistola negotio missa luce clarius indicat. Sic ergo vestra, quemadmodum illa dictat nos a vobis postulasse, pro eis exequatur providentia, & vestra sine culpa manebit apud Deum æquissima, sicut credimus, excellentia. Præterea nos alacrem vestram olim nobis præcognitam, & innumeris probatam experimentis, ceu devotissimi filii obedientiam recolentes, & ut in hac quoque causa circa reverentiam principum apostolorum hanc ostenderetis affectantes, scripsimus vobis, utpote carissimo filio, quatenus eos, quorum clamor ad sedem ipsorum pervenerat, D benigno in sua justitia juvantes affectu, vobis quoque nihilo minus per intercessiones eorum acquirere satageretis auxilium: non ut super Dei reprehensionis induceretis ecclesiam seminarium. Talem quippe nos ecclesiam Dei, qui ei per abundantiam supernæ gratiæ præsumus, juxta modum acceptæ distributionis exhibere debemus, qualem hanc auctor ejus proprio sanguine purgans exhibuit: id est, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi. Quomodo autem nunc irreprehensibiliter agi potest, quando penes nos tam de ordinatione ipsius, diversa scripta rejacent, quædam hos accusantia, E quædam etiam defendentia? pro quibus examinandis & discernendis synodum, sicut nostis, isto in tempore reverentissimorum episcoporum in regno vestro jussimus celebrari. Quorum relatione sub gestorum serie, quæ in ea de repulsione præsignatorum virorum reperta fuerint, nobis volumus, quemadmodum decretalia constituta præcipiunt, reserari, sicque demum decernentibus nobis quod Deo placet ordinari. Nam nos, A qui cunctorum hominum, sed præcipue sacerdotum, maturam cupimus fore sententiam, quomodo definitivum de minus cognitis judicium proferamus penitus ignoramus, antequam per memoratos antistites cuncta quæ ventilanda esse ab eis decrevimus, pleniter per ordinem agnoscamus. Iam vero, si priusquam quid de illis inventum fuerit nobis ab episcopis intimetur, dejectorum clericorum aliquem restituamus, & examen ab eis synodice patrandum judicio nostro prævenimus, ut quid eos frustra vexari, ut quid supervacue tanto itinere fatigari volumus? aut quid opus fuit eis tantam injuriam vel confusionem ingerere? Itaque si vultis ut justitiæ ac pietatis negotium, quod cœpimus, Christo duce ad calcem usque sicut dignum est perducamus; quæque in synodo sæpedicta de prænotatis ejectis clericis reperta fuerint, agite quo nobis omnium episcoporum qui conveniunt relatu pandantur: & ita dein quod dominus revelaverit a nobis diffiniendum procul dubio præstolamini. quoniam si sapientia est sicut thesaurus effodiendus, restat ut etiam quæ sapienter agenda sunt omni scrutinio sint, velut obriza, penitus inquirenda. Optamus gloriam vestram nunc & semper in Christo bene valere, dilectissime fili. Data IV. Kalendarum Septembrium, indictione XIV.

IV.

EPISTOLA NICOLAI PAPÆ I. AD HERARDUM ARCHIEPISCOPUM Turonensem.

Præcipit ut nisi Hincmarus Vulfadum & socios suis gradibus ultro restituat, Concilium Suessione ad XV. Kalendas Septembres convocetur, in eoque restituatur.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro[1] Herardo Turonensi archiepiscopo, seu omnibus venerabilibus episcopis diœceseos tuæ.

MULTORUM a partibus Galliarum ad limina vel sedem confluentium apostolicam relatione didicimus, fratrem nostrum Hincmarum Rhemensem archiepiscopum quosdam clericos, qui de consecratione fuerant Ebbonis prædecessoris sui, propriis gradibus pepulisse. Quorum dejectionem audientes, quia etiamsi nullo speciali privilegio ad hanc curandam principaliter incitaremur, oppressis tamen subvenire, & ad exemplum dominicum elisos erigere, & compeditos solvere nos oportet; operæ precium duximus in archivis sanctæ Romanæ, cui Deo auctore deservimus, ecclesiæ studiosius quærere, & si scripto forte memoria quælibet apud nos, sive de illis, sive de ordinatore ' ipsorum, esset recondita, diligenter investigare, quod & fecimus. Siquidem ex his quibusdam Deo revelante repertis, nihilo minus etiam concilii quod nobis ipse misit frater & coepiscopus noster Hincmarus, videlicet in quo præsignati clerici degradati sunt, acta relegimus. Sed his omnibus, id est tam illis monumentis quæ penes nos habentur, quam iis quæ idem antistes nobis destinavit, rite collectis, ' enucleanterque recensitis, nondum liquido patet eosdem clericos regulariter gradu proprio caruisse. Verum nos nec hos interim justificamus, nec pro hoc quemlibet condemnamus: nec facile vocem istorum spernimus, nec reverentiam

' ordinatione

' enucleate

ANNO CHRISTI 866.

reverentiam jam dicti fratris improvide reprehendimus. Illud quidem, ne obturare aures ad clamores pauperum, id est humilium, dignoscamur: hoc vero, ne de incognitis immature judicare quidpiam videamur. Proinde necessario epistolæ nostræ salubribus eumdem communem fratrem nostrum hortati sumus affatibus, uti commemoratos viros, Vulfadum scilicet collegasque ipsius, clementi animo & tranquilla studeret ad se magnanimitate vocare, depositaque omni funditus animositate, de restitutione ipsorum secum fraterne tractare, atque misericorditer consummare contenderet. Laudabilius quippe judicavimus, ac coram Deo acceptius esse credidimus, si respectu divinitatis interrogata conscientia, solus illorum restaurationem sine quavis ipse refragatione benignus admitteret, quam si prius renitens, detecta tamen justitia, cum multis hanc postea sequeretur. Iam vero, si hunc flecti ad hoc munda conscientia non permittit, præcepimus vos, una cum ceteris archiepiscopis & episcopis Galliarum & Neustriæ, quibus tamen possibilitas est, in idipsum, cum prædicto fratre & coepiscopo nostro Hincmaro & suffraganeis ejus, apud Suessonicam urbem pariter convenire. Ad quorum venerandum conventum Vulfadum quoque cum jam præsignatis paribus ejus vos accersere procul dubio volumus. Si quidem omnibus, videlicet tam ipsi crebro nominato antistiti, ac reliquis archiepiscopis & episcopis, quam Vulfado & sociis ejus, nostras hoc jubentes literas destinavimus. Ubi canonice per ordinem cuncta quæ in eis gesta sunt examinantes, & subtilius investigantes, si de illorum reformatione justum quid vel pium senseritis, sine contradictione perficite, & eos in suis ordinibus restituite. Præterea si disceptantibus, vel fortassis alia atque alia decernentibus vobis, præfati dejecti sedem appellaverint apostolicam, & ejus speciali se judicio damnari vel absolvi petierint, præcepimus, si sæpedictus frater & coepiscopus noster Hincmarus, vel Vulfadus aut socii ejus, ad nos venire per se non possunt, vicarios suos ad hoc negotium ventilandum & finiendum, mox post consummatum concilium XV. Kalendas Septembris præsentis XIV. indictionis auctoritate nostra collectum, eorum præsentaturos nobis personas, nullam penitus excusationem prætendentes, utrique ad sedem beati Petri transmittant. In quo ne forte sinistra cogitatio subrepat, dicens eosdem remotos clericos nullam jam vocem proclamationis habere, pro eo quod anni metas tempus dejectionis eorum excesserit, sciendum est nil tale in canonibus, ubi de appellationibus ad Romanum præsulem legitur, penitus inveniri. Alias autem & istos forsitan ante annum provocasse clarebit. Denique, sicut epistola penes nos inventa sanctæ memoriæ quarti papæ Leonis innuit, sedem apostolicam eos appellasse jam nos incunctanter agnovimus. Quamvis longe inter se diversa sint omnimoda depositio, de qua nunc agitur, & suspensa excommunicatio, cujus vocem, proterve utique clamantem, non humiliter petentem, post annum non audiendam quædam regula statuit. Sed ad hæc crebro dictus antistes dicturus est, sedis apostolicæ se privilegia, confirmantia quæ de ipsis statuta sunt viris, habere. Bene & argute. Sed si penes illum sunt exemplaria, sicut jactat, quæ apud nos fideliter reservantur, & ea diligenter relegerit, profecto reperiet, quia summa firmitasque ipsorum in apostolicæ sedis reservata sit arbitrio potestatis. Nimirum quæ sic aliena jura custodit, ut sua non minuat: sic honorem debitum dat, ut suum non tribuat alienis: sicque dilectionem ejus texit ab hoste, ut ipse hanc flagitantium exhiberi nequeat hostis. Nam & arma illi a nobis collata ita volumus pro eo sint valida, ut potius pro nobis, ubi necesse est, non contra nos firmitatem obtineant. Si quidem etiam ab eo privilegiorum apostolicæ sedis decreto non habito, quæ sanctitas ejus statuit, nos violanda non ducimus, nisi forsan sacris legibus inveniantur adversa. Porro scitote nos fratri & coepiscopo nostro Remigio Lugdunensi antistiti præcepisse, ut si restitutioni præfatorum frater coepiscopus noster Hincmarus consentire solius suæ auctoritatis ausu veretur, ad convocandum statutum sententia nostra jam designatum concilium, epistolas nostras sibi delatas vobis, quibus a nobis destinatæ sunt, mittere satagat. Quidquid vero in concilio fuerit a vobis examinatum atque repertum, sub gestorum serie discretioni nostræ, sicut veneranda decreta statuunt, mittite, & nostræ auctoritati quæ salubria videbuntur roboranda plena fidelique relatione dirigite. Optamus fraternitatem vestram in Christo nunc & semper bene valere. Data III. Nonas Apriles, indictione XIV. *Et hoc tenore constantes missæ sunt aliis episcopis diversarum provinciarum.*

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Herardo Turonensi.*] Ejusdem exempli alteram vidimus, *Adoni sanctæ Viennensis ecclesiæ archiepiscopo.* Cum hac autem generali epistola, quæ ad diversos missa fuit archiepiscopos, aliam peculiarem dedit Nicolaus ad Hincmarum Rhemensem, quam in appendice [a] descripsimus.

[a] Vide pag. 80.

V.

SCHEDULÆ SEU LIBELLI QUATUOR SYNODO PER VICES OBLATI ab Hincmaro Rhemensi.

Hæc quæ sequitur schedula prima porrecta est synodo.

Hincmarus Rhemorum episcopus, Remigio, Venniloni, & ceteris archiepiscopis & episcopis, domni papæ Nicolai auctoritate ad synodum, quo & exiguitatem meam cum coepiscopis nostris venire præcepit, in hanc Suessonum civitatem pro causa Vulfadi & collegarum ejus convocatis.

Si vobis visum fuerit per quoscumque ad rei notitiam, secundum seriem literarum domni apostolici, canonice per ordinem cuncta, quæ in suprascriptis fratribus gesta sunt, examinare & subtiliter investigare, ut quod justum & pium sensum fuerit de causa eorum sine contradictione, sicut idem domnus apostolicus & fraternitati vestræ & humilitati meæ scripsit, possitis perficere, devote ac libenter accipiam. Et si hanc quæ sequitur brevem responsionem, quantum ex me est, ad apostolica scripta videritis vobis sufficere, non ingratum forte habebitur, quod ad rem pertinentia succinctissime refero. Videlicet quia Rhemensis ecclesiæ filii de collegio Vulfadi ab Ebbone post depositionem suam ordinati, non meo judicio, nec ab episcopis solummodo Rhemorum provinciæ, primum suspensi & postea dejecti, ut meo vel communi cum eis tantum placito, juxta Nicænos & Antiochenos canones, humaniorem aut alteram suscipere sententiam valeant:

Nicæ. Can.

valeant : sed prius suspensi, & processu temporis a synodo episcoporum quinque provinciarum, ad quam provocaverant, secundum decreta Innocentii ad Rufum & Eusebium, inspectis quæ scripsit ad Marcianum, & juxta Zosimi successoris Innocentii decreta ad Patroclum Arelatensem episcopum, & ad Massiliensem ecclesiam, sed & alias plures ecclesias, de his quos Proculus vitæ suæ conscius, datis literis in abdicationem sui, per professionis atque subscriptionis suæ libellum sacerdotio submotus ordinavit : juxtaque sacros canones, & Leonis ac ceterorum Romanæ sedis pontificum decreta, quæ hic ponere prætermisi, & studio brevitatis, & ut vobis notissima, sunt judicati, & ab ecclesiasticis ordinibus dejecti. præjudicante Leone papa, atque dicente : Omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. In qua, ut regulæ sacræ dicunt, perfecta & canonica episcoporum quinque provinciarum synodo, quoniam ecclesiæ mihi commissæ filii finitimos episcopos pro causa sua interpellarunt; & hujusmodi Africæ provinciæ canones vicinos episcopos audire, & inter eos ac proprium episcopum adhibitos ab eis episcopos jubent querimoniam diffinire : ego Vulfadum & collegas ejus non judicavi, neque ab ordinibus ecclesiasticis pepuli, vel dejeci, nec etiam cum judicibus eorum subscripsi, sicut norunt qui interfuerunt, & ipsa etiam episcopalia gesta, eorum inconvulsis subscriptionibus subnixa, a quibus fuere patrata, præsentialiter monstrant. Unde jubentibus eisdem episcopis tantum bajulus fui, causam videlicet ecclesiæ mihi commissæ ab illis diffinitam ad sedem apostolicam deferendi. Quæ domni apostolici Benedicti privilegio sub anathematis interpositione, ut inde quæstio nullis aliquando temporibus oriatur, sunt confirmata : & demum domni Nicolai papæ confirmatione, sicut sanctæ recordationis Benedictus pontifex illam confirmavit, salvo Romanæ sedis in omnibus jussu atque judicio, sub terribili anathemate, ut quæcumque persona, magna vel parva, temerario ausu contra hoc suum apostolicum decretum agere præsumpserit, anathematis vinculo sit innodatus, sunt roborata : velut hic potestis retexere, & sigilla eorum salva, ac incorruptas scripturas atque subscriptiones valetis inspicere. Et quia sedes apostolica, ut in decretis suorum pontificum legimus, in hoc prorsus sua sibi magnopere jura conservat, & aliena custodit, imo sua propria facit, ut omnis quæstio ad eam relata judicio & suæ confirmationis decisione finem accipiat ; omnem ex hac causa suspicionem querulitatis hæ duorum præclarissimorum luminarium confirmationes atque subscriptiones a nostris regionibus & mentibus abstulerunt. Nunc vero, quia isdem domnus & pater noster Nicolaus papa suis epistolis ex hoc negotio a vobis sanxit refricari judicium, monente apostolo : *Obedite præpositis vestris, & subjacete eis*, quod privilegio apostolicæ sedis de ipsis fratribus decernit vel decreverit, ut competit meæ subditioni, obedio & obediam, sicut hactenus conservavi ea, quæ domni Benedicti & sua fuerunt auctoritate firmata. Et item dicente apostolo : *Idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata*, sicut servavi, usque in præsens quæ prædecessores quorumdam vestrorum cum quibusdam ex vobis regulariter ex iisdem fratribus diffinierunt : ita & quæ de ipsis canonice juxta tenorem epistolarum domni apostolici diffinieritis, priscis, ut dicit Gelasius, pro sui reverentia manentibus constitutis, & reservato per omnia sententiæ ac juris privilegio apostolicæ sedis, regularibus vestris diffinitionibus, solicitus servare unitatem spiritus in vinculo pacis, consentiam. Qui istorum fratrum, de quibus agitur, vel quorumcumque aliorum felicitati non invideo; nec per quamcumque malitiam eos nocere festino : quorum salubrem ac regularem statum & cupivi & cupio, & quæsivi & quæro, & de quorum dejectione dolui satis ac doleo, quia nemo majus dispendium de illorum dejectione habet, quam ego. Quos, sicut mihi domnus apostolicus dignatus est scribere, justum quid vel pium sentiens, sine retractatione in suis ordinibus consensu ac judicio coepiscoporum Rhemensis provinciæ restituere maturarem, si illos ab eisdem gradibus cum eorum tantum judicio dejecissem. Ad quod me, juxta ejus verba discretissima, quia eos non dejeci, flecti munda conscientia non permisit. Et hoc meo ausu facere vereor, quoniam a vobis, aut a decessoribus vestris, quinque videlicet provinciarum episcopis, quorum meo consensu expetierunt judicium secundum sacros canones electorum ex consensu partium diffinitione fuere dejecti. Et idcirco aliorum opus in illorum restitutione nullatenus usurpare præsumpsi: quia, sicut scitis, regulæ sacræ usque ad similem excusationis vindictam decernunt, ut ab aliis dejecti ab aliis non recipiantur, minime autem restituantur : sed aut eorumdem, aut majoris concilii episcoporum discussiones ac judicia præstolentur. Et quia Leo dicit, ut in his quæ vel dubia fuerint, aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inveniatur adversum:& domnus ac pater noster Nicolaus papa vobis, ut mihi videtur, scripsit, quoniam quæ statuta sunt de præfatis viris, violanda non ducat, nisi forsan sacris legibus inveniantur adversa, simplici ac sincera cordis intentione ex regulis sacris perspicue tarditati sensus mei monstrari expecto, utrum quæ diffinierunt fratres & coepiscopi nostri, sicut hactenus observata sunt, de cetero ut regulis concordantia debeant observari, an illorum diffinitio ut inventa legibus sacris adversa debeat refutari. Sed & mihi ostendi expecto apertius, quam in suis sacris literis intelligere valeam, si domni Benedicti, ac ejusdem domni Nicolai super eamdem diffinitionem sub anathemate confirmationis privilegia, nisi forte illa ipse sua singulari auctoritate dissolvenda & immutanda viderit, quorum summam firmitatemque nobis omnibus scripsit in apostolicæ sedis reservatam arbitrio potestatis, nos sine regularum & sedis apostolicæ præjudicio, sineque nostro communi periculo, dissolvere & immutare possimus : Cælestino dicente, quæ a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permissa frangatur? Sed & a nobis non est parvipendenda granditer Leonis papæ ad Leonē Augustū de se scripta sentētia: Si quæ, inquit, destruxi hæc ædifico, prævaricatorem me constituo, & eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ

Decr. cap. 1.

Epistola 95. ad Rusticum Narb.

Epistola 3. ad episcopos Apuliæ & Calabriæ.

Epist. 84.

ANNO CHRISTI 866.

beatæ memoriæ Marciani, sed etiam ego mea confessione firmavi. De quibus ultionum conditionibus quid a sancto Spiritu per concilia provinciæ Africæ, quidve Dei sapientia, qua ut scriptum est conditores legum justa decernunt, legibus sit decretum, melius ipsi scitis. Quod si etiam hoc de se intelligens, & his legum conditionibus subdi tantus papa & primæ sedis pontifex præcavendo refugit, qualiter eisdem ultionum conditionibus subdi præcavendo timere nos debeamus subjecti, patenter ostendit. Sed & de contempto anathemate necessitate, (quanto magis deliberatione?) rite prolato, quod in præfatis privilegiis continetur, quid sanctus Gregorius ad Theoctistam patriciam dicat, sapientiam vestram a Deo doctam non latet. Et Symmachus dicit ad ipsam sacrosanctam catholicam religionem pertinere: cujus omnis potestas infringitur, nisi universa, quæ a domini sacerdotibus semel regulariter statuuntur, perpetua sint. quod alias contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ gesta sunt, faciat rata esse quæ gesserit. Et Gelasius: Patres, inquit, nostri catholici videlicet doctique pôtifices, quidquid pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque apostolica, secundum scripturarum tramitem, traditionemque majorum, facta semel congregatione sanxerunt, inconvulsum voluerunt deinceps firmumque constare: ne in hac eadem causa denuo quæ præfixa fuerant retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt; sapientissime pervidentes, quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosque prorsus errores stabile persisteret ecclesiæ constitutum, ac semper iisdem furoribus redivivis omnis integra diffinitio turbaretur. Hæc itaque de literis divinitus inspiratis accepta, vel pro rei notitia manifestata, non ad resultandum, quod absit, in aliquo domni papæ decretis apostolicis, vel ad resistendum vestris regularibus diffinitionibus profero: sed ut quomodo his quæ in dejectione illorum diffinita sunt hactenus obedivi, sic in eorum restitutione, cujus estis a domno apostolico arbitri constituti, si a vobis fienda canonice inventa & patrata fuerit, quantum ex me est, præfatis regulis sacris, & episcopalibus atque apostolicæ sedis exinde confirmationibus, periculose non obviem; & a præceptionibus, quæ in apostolicis epistolis continentur, a quibus, domino annuente, vel transverso, ut dicitur, ungue scienter & per contumaciam non exorbitabo, in nullo per ignorantiam deviem, & qualiter absque discrimine sequi debeam regularem vestram, quorum ex delegatione sedis apostolicæ interest, diffinitionem, per ipsarum regularum tramitem liquido cognoscere valeam. Ad hoc enim vel maxime ad synodum venit episcopus, ut aut discat, aut doceat, aut corrigatur, aut corrigat. Et Cælestino dicente, ut nulli sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec quidquam facere, quod patrum possit regulis obviare, necesse est ut ea hinc decernatis, ne aut in quæstionem reveniant, aut occasio exinde alicujus præsumptionis exsurgat, aut illa dissolvere temporibus nostris vel successorum nostrorum oporteat. Quanta, inquit Symmachus, vicariis beatissimi Petri apostoli judicabitur esse reverentia, si quæ in sacerdotio præcipiunt eisdem transeuntibus dissolvantur? quia ut idem dicit, non potest ex parte firmum esse quod generalitatis tangit injuriam.

Lib. 9. epist. 79.

Epist. 1. ad Æonium.

Epist. 11. ad Dardanos.

Decret. 20. episcopis per Apuliam, &c.

Epistola 1. ad Æoniū.

HÆC QUÆ SEQUITUR SCHEDULA SECUNDA PORRECTA EST SYNODO,

Clam dicente quodam interdum non depositum, interdum fuisse restitutum Ebbonem.

Hincmarus Rhemorum episcopus sanctæ synodo domni papæ Nicolai auctoritate convocatæ.

I.

De Ebbone, unde quidam loquuntur, qui causam ejus nesciunt, vel scire aut audire non volunt, cum quocumque per contentionem nullam conseram quæstionem, quia nec domnus apostolicus mihi agendum hoc scripsit, nec cum eodem Ebbone in vita sua extiti altercator, nec post mortem ejus illius sum derogator, nec ejus sedis invasor extiti, quam ab eo secundum regulas sacerdotio defuncto quartus, post eos qui eam tenuerunt, canonice in ea electus & ordinatus regendam suscepi. Ratione autem dictante, quam omni poscenti negare non debeo, veritatem proferre licite valeo. Idem namque a se, juxta sacras regulas & traditionem ecclesiasticam, ac decreta sedis Romanæ pontificum, Zosimi, Ioannis, atque Gregorii, sicut ab eis constitutum multoties legitur, per professionis suæ libellum, ea moderatione, quam Leo magnus papa decrevit ad universos episcopos per Samnium, & Picenum, & Tusciam, dictatum & propria manu subscriptum, in synodo se deposuit, & episcopali ministerio spoliavit, atque secundum suam professionem & subscriptionem a quadraginta tribus episcopis judicium depositionis suscepit; sicut ille ipse libellus, quem synodo porrexit, & notitia synodalis, quæ habemus, evidenter ostendunt. Ut enim dicit Gelasius, ideo vocatur ad judicium certa quæcumque persona, ut aut fateatur objecta, aut ut convincatur objectis. Sed hunc & actio pene omni mundo nota convicit, & ipse propria se voce & subscripta professione damnavit. Postea vero sine ulla regulari restitutione idem ministerium episcopale, quo se privaverat, contra sacros canones usurpavit. Et demum sub papa Sergio Romam veniens, ab eo, ut damnatus in laica tantum communione maneret, districta sententia, sicut & gesta ipsius papæ demonstrant, condemnatus fuit. Qui cum metropolis Rhemorum, in qua fuerat ordinatus, per decennium post depositionem ejus pastore vacaret, sed & usque ad terminum vitæ suæ, cum fere decem & septem annos post damnationem suam vixerit, eamdem sedem, qua regulariter se privavit, canonice non repetiit, nec obtinuit, neque ullum canonicæ suæ restitutionis documentum synodo cuilibet, vel principibus terræ, ac populis, qui eum damnatum fuisse noverant, secundum regulas sacras ostendit. Et si quis vult dicere, eum fuisse regulariter consensu episcoporum, vel sedis apostolicæ restitutum, sicut sanctus Gelasius in decretali sua epistola de Acacio dicit, quem sui complices ac fautores restitutum fuisse fingebant: doceat a quibus, & ubi ille consensus restitutionis sit gestus; si secundum ecclesiæ regulas celebratus, si paterna traditione profectus, si majorum more prolatus, si competenti examinatione depromptus, si ad primam sedem, cujus intererat, de sententia quâ tenebatur obstrictus, secundum ecclesiæ regulas est relatū, si eadem quæ ligavit

Leo epist. 86.

In tom. anathe... tis vin...

ligavit absolvit. Si hæc ita gesta non sunt, cum nec a pontificibus legitime & ecclesiasticis legibus fuerit expeditus, nulla sæculari potestate potuit præter ecclesiæ tramitem prorsus absolvi. Nec quisquam ei post depositionem quasi restituto communicare debuerat, in ea dumtaxat causa, unde a seipso & ab episcoporum concilio, insuper & ab apostolica sede excommunicatus extiterat, sine restitutionis suæ canonicis literis, ab eis a quibus fuerat restitutus secundum morem confectis, sicut sacri canones, & decreta Felicis papæ demonstrant. Quapropter, ut Leo ad Theodorum scribit, quod manens in corpore recepit, consequi exutus carne non poterit. Unde taliter visum est de illo tenendum, sicut Gelasius de Acacio dicit: Talis est, inquiens, dictus, qualis ligatus est, talis usque in finem permansit, talis esse non destitit. Ita talis est hodie, qualis est & dictus, non talis esse jam non potest. nunquam igitur talis permanendo solvendus est. Et constat quia comedens fructus viæ suæ, suisque consiliis saturatus, docente Innocentio, qui particeps factus est damnato, quomodo debeat honorem accipere invenire non possum: dimisit reliquias suas parvulis suis. Sed & de eo omnem quæstionem, secundum leges ecclesiasticas & mundanas, quas probat ecclesia, qui damnatus fuit anno incarnationis dominicæ DCCCXXXV. indictione XIII. sub die Kalendarum IV. Nonas Martii, jam tricennale & amplius eo tempus excludit.

II.

Sed dicitur usque ad vitæ suæ terminum episcopale ministerium in omnibus ecclesiasticis muniis peregisse. Quæ præsumptio a sanum sapientibus non sumitur in exemplum: quia & in veteri & in novo sacerdotio vetus hoc artificium est diaboli, & quia plures hoc præsumpserunt, sicut Bonosus, contra cujus morbum Innocentius, & Proculus, adversus quem laboravit non modice Zosimus, & Acacius, quem dejecit Felix, & sequens sacros canones, ac decreta prædecessorum suorum, cum præsumptione & usurpatione sua peremit & extinxit Gelasius. Et plures alii fuerunt, qui in hanc præsumptionis sententiam transierunt, & transeuntibus consenserunt. de quibus in nostro sæculo quosdam audivimus, quosdam etiam qui hoc egerunt vidimus. Sed monente scriptura non debemus turbam sequi ad male agēdum, & ut Innocentius loquens de Bonoso dicit: Quotiens a populis, aut a turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum solet transire: priora ergo dimittenda dico Dei judicio, & de reliquo maxima sollicitudine præcavendum. Et de incongruo sacris scripturis ac sanctorum decretis multorum consensu, item in decretis apostolicæ sedis legitur, quia etsi omnes sacerdotes, & mundus assentiat, damnatio consentientes involuit, non prævaricationem consensus absolvit. Non enim crimen minuitur, sed accrescit, cum generale fit ex privato. Hoc enim Deus omnium indicavit, qui mundum peccantem generali diluvio interemit: & sacrum dicit Nicænum concilium, quia quod irreprehensibile est catholica defendit ecclesia. Nam si hoc impune fuerit licitum, ut hi auctoritatem in sacris ordinibus ministrandi, vel eosdem ordines tribuendi usurpent, qui aut penitus non acceperint, aut contra regulas ordines sacros acceperint, aut quibus regulariter ministerium sacrorum ordinum fuerit interdictum, omnis ordo & vigor ecclesiasticus non tantum nutabit vel confundetur, quam penitus destruetur.

III.

Quia denique in Moguntina provincia ministravit, contra omnem auctoritatem esse cognoscitur. Nam Antiocheni canones de vacante episcopo, & vacante ecclesia regulam præfixerunt: sed & de illo, qui manus impositionem episcopatus accipit & ministrare detrectat; nec non & de illo, qui ordinatus nullo suo vitio ad parochiam, in qua ordinatus fuerat, non accedit. De quibus regulis nulla Ebboni convenit. Et canones Sardicenses de vim injuste patientibus, & pro disciplina & catholica confessione, vel pro defensione veritatis expulsis, vel pericula evadere quærentibus, quid teneri debeat manifeste demonstrant. Sed nec ista regula Ebbonem absolvit: cum & sacerdotes, & omnis pene mundus, & ipsa etiam sedes apostolica, ejus falsis criminibus appetitum, quadam traditione pro honoribus cum juramento exinde acceptis venditum, & ab imperio, atque ab ipso ecclesiæ aditu, pium Augustum Hludovicum satagente ipso abjectum gravissime ingemuerit, & innoxium a criminibus inventum, & justissime restitutum, totus in orbe terrarum mundus gaudio exultaverit, & Ebbonem dejiciendum, qui irreverentius manum in christum domini miserat, ut reum majestatis, una cum ipso clamaverit. Sed neque necessitate cogente, propria amissa provincia, secundum Calchedonenses canones, civitate in qua ordinatus fuerat captivata, pulsus ab hostibus extitit, ut alibi incardinari valeret; sicut in decretis beati Gregorii, & aliorum sedis Romanæ pontificum invenimus: nec injuste & contra regulas sacras dejectus, & regulariter sedi suæ secundum Sardicenses canones jussu sedis apostolicæ refricato judicio restitutus, ullo documento canonico invenitur. Quapropter ab ipsa, ubi immorabatur, parochia contra concilium Africanum appetitus, ut ibi decretum est, potestate judiciaria per rectorem provinciæ protinus excludi, & neque ab ecclesiis quibus præfuit, neque a quolibet homine defensari debuerat. Constat ergo juste dejectus ea quæ sua non fuerant præsumpsisse. cujus non necesse est nos merita actusque discutere, cum habeat conscientiæ & operis sui testem quem habet & judicem. Nam ut Leo dicit, quæ patefacta sunt quærere, & quæ perfecta sunt retractare, & quæ sunt diffinita convellere, quid aliud est, quam de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?

IV.

De mea etiam ordinatione, cui forte si aliqui occulte, quod aperte non audio, derogant, in nullam altercationem contra quemcumque intrabo, quia sicut dicit apostolus, *in mortuis testamentum est confirmatum.* Nam cum Rhemensem ecclesiam Folco fere per novem annos sine ulla regulari Ebbonis reclamatione tenuisset, & post eum Noto pene per annum & dimidium eamdem sedem similiter sine ulla Ebbonis repetitione tenuisset, sub Sergio papa in synodo plurimorum archiepiscoporum & episcoporum apud Bellovacum diœceseos Rhemorum habita, a clero & plebe ipsius metropolis, sed & ab episcopis ejusdem provinciæ petitus, & ab archiepiscopo tunc meo, & proprio

Can. 16. 17. 18.

Can. [illegible]

Can. 20.

Can. 5.

Heb. 9.

Anno Christi 866.

Can. 12.

proprio episcopo, nec non & a coepiscopis ipsius A provinciæ, secundum Laodicense concilium, cum consensu abbatis mei, & fratrum monasterii in quo degebam, episcopis Rhemensis provinciæ, & clero ac plebi ipsius metropolis per canonicas literas traditus, & cum decreto canonico, præsentia vel consensu omnium suffraganeorum ipsius metropolis, & a metropolitano meo, qui me illis tradiderat, sum in eadem ecclesia, omnibus acclamantibus, absque ullius contradictione vel repetitione, canonice, & secundum decreta sedis Romanæ pontificum ordinatus: ipsaque ordinatio mea non solum Rhemorum provinciæ episcoporum, ordinatorum videlicet meorum, secundum Africanum concilium subscriptionibus est roborata, verum & omnium pene Galliarum, atque Neustriæ, nec non & Aquitaniæ episcoporum manibus subscripta epistola ad præfatum Sergium papam unanimiter dirigenda; sed & edicto domni regis Caroli manu propria confirmato, & sigillo ipsius corroborato, est comprobata. Quæ omnia Sergio, antequam mittere ad illum concurrerem, in brevi defuncto, Leoni papæ sunt missa. Indeque a domno imperatore Hlothario suam epistolam eidem Leoni papæ dirigente, in qua scripsit quantum pro restitutione Ebbonis apud Sergium papam sategerit, & nihil obtinere potuerit, favoribus prosecuta, & ab eodem Leone papa & usu pallii, & privilegio sedis apostolicæ, ac pluribus apostolicis suis epistolis, ut videlicet in loco pastoris sacerdotio defuncti, est multoties approbata. Quamque ordinationem meam sanctæ memoriæ gratia & nomine Benedictus, sed & domnus ac pater noster papa Nicolaus, suis privilegiis eam corroborarunt. Quæ in episcopali concilio & ante ordinationem electio, & postea ordinatio canonice patrata fuisse, non contra cujuscumque quæstionem, sed adversus susurrantium atque occulte mussitantium derogationes, ut omnis iniquitas oppilaret os suum, ex sacris regulis est demonstrata. Sed & illud in causa est, cur inde in nullam altercationem contra quemcumque modo intrare non deliberem, quoniam domnus papa suis apostolicis literis mihi non scripsit, ut cuicumque inde per quæstionem debeam D reddere rationem. Quod non de diffidentia dico, quasi documentorum probamentis ad ista deficiam, in quo jure si quis audet, audeo & ego: sed Leonis ad Leonem Augustum verba pro modulo meo sequens, dicentis, quia de rebus & apud Nicæam, & apud Calchedonem, sicut Deo placuit definitis, nullum audemus inire tractatum, tamquam dubia vel infirma sint, quæ tanta per sanctum Spiritum fixit auctoritas. Cum tantus ac tantæ sedis papa se ad hæc dixerit non audere, ego tantillus homuncio super ea quæ tot conciliorum & tantorum pontificum sedis apostolicæ de ordinatione mea qualiscumque plebis Dei famuli, sicut certissima monimenta declarant, approbavit & fixit auctoritas, tamquam de re dubia vel infirma, nullum audeo inire certamen.

Epist. 84.

V.

De his autem fratribus nostris, de quibus nuper nobis communiter domnus apostolicus scripsit, si vobis ad apostolica scripta non sufficit brevis a me data responsio, ecce habetis gesta episcopalia, & privilegia domni Benedicti, & domni Nicolai, quæ vobis demonstrant qua ratione, & quo ordine, quave auctoritate, & a quibus, & ubi, & quando patrata sint quæ in eos acta fuerunt. Quibus omnibus perscrutatis, secundum domni & patris nostri apostolici papæ discretissimum ac regulare mandatum, quod justum & piũ inveneritis, secundum canones sacros decernite, & absque ulla, quantum ex me est, contradictione perficite: quia sicut in præcedenti schedula vobis scripsi, nec illius apostolicis præceptis, nec vestris regularibus definitionibus contradicam.

VI.

Ceterum si vestræ beneplacitæ voluntati necessarium visum fuerit, non ad ullam contentionem, nec adversum alicujus quæstionem, sed ob pleniorem rei notitiam, ut de Ebbonis adhuc lætius regulari depositione, & nulla canonica restitutione, sed & de mea qualiter celebrata sit ordinatione, vel qua ratione fratres & coepiscopi nostri in synodo Meldensi filios Rhemensis ecclesiæ, de quibus agitur, suspenderunt, vel unde accepit Suessonica synodus non debere in gradibus ecclesiasticis eos manere, rationem & ordinem, atque auctoritatem, quæ ibi ostensa, & a solicitudine exiguitatis meæ suscepta sunt, ne offendam reticens dicendam in tempore veritatem, vestræ fraternitati pandere non negabo. Tantum ut non vos morosa, & forte vobis, si nota est, non necessaria ratio tædeat, & sic veritas a me possit ostendi, quatenus vestræ unanimitatis caritas erga me debeat conservari. Qui absque nostro detrimento non solum fratribus, sed & inimicis C prodesse desidero, & apostolicis mandatis quacumque contumacia non resulto, nec fraternis vestris monitis & regularibus diffinitionibus intentionem vel manus obvias tendere paro. ea tamen conditione, quod & vos velle & studere cognosco, ut regularum status & sedis apostolicæ privilegium maneat, & commune periculum nostrum vitari prævaleat.

Post hanc schedulam synodo ostensa sunt gesta episcopalia Suessonicæ synodi, per manus Hincmari Laudunensis episcopi, & gesta synodi Bituricensis provinciæ per manus Raginelmi Tornacensis episcopi: & privilegium domni Benedicti per manus Erchanrai Catalaunensis episcopi, & privilegium domni Nicolai per manus Hodonis Belvacensis episcopi. Et post hæc omnia, data est quæ sequitur schedula, qualiter priscis, ut dicit Gelasius, pro sui reverentia manentibus constitutis, & salvis apostolicæ sedis privilegiis, cum eorum etiam salvamento, qui synodo subscripserunt, in qua fratres de quibus agitur fuere dejecti, per indulgentiam & auctoritatem domni papæ in suis ordinibus recipi & provehi possint absque contradictione, migratis jam omnibus, qui in Ebbonis depositione fuerunt, episcopis, excepto solo Rothado: sed & eis qui illi excommunicato dicebantur communicasse, & aliis in eorum locis substitutis, ac per eos, ut ita dicamus, innumeris ordinatis tantum ut de cetero scandala, quæ hinc valent emergi, domni apostolici auctoritate & E providentia devitentur.

Hincmarus Rhemorum episcopus Remigio, Venniloni, & ceteris archiepiscopis & episcopis, domni papæ Nicolai auctoritate ad synodum, quo & exiguitatem meam cum coepiscopis nostris venire præcepit, in hanc Suessonum civitatem pro causa Vulfadi & collegarum ejus convocatis.

LEGIMUS scribente beato Innocentio, quod de quibusdam observatio prior durior, posterior

Epist. Exup.

posterior interveniente misericordia inclinatior est. Et sanctus Leo dicit, quia sicut quædam sunt, quæ nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum, oporteat temperari. velut & de quodam indulgentiæ jure dicit: In quo, inquiens, non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus. Et facundissimus Gelasius: Priscis, inquit, pro sui reverentia manentibus constitutis, quæ, ubi nulla vel rerum vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodiri; hic procul dubio, qui in ecclesiasticarum narratur altitudine dignitatum, & in cujus virtute bonis operibus corda ponenda sunt, gradibus utique distributis, cunctis Deus noster & rector populis prædicandus est Christianis. ubi nemo sibimet aliquid jam æstimet imminutum, cum & de uniuscujusque gradus perfectione nil deperit, & convenienter retinendo quod cælesti dispensatione collatum est, pariter nobis & cognoscibilem Deum fieri, & tribuit esse rectorem. Nam etsi quid indulgetur de temporum quantitate, moribus aggregata strenuitate pensatur, si vitæ jam proposito continetur, quod protelata fuerat ætate curandum: dummodo illa nullatenus dissimulata subrepant, quorum quodlibet inesse claruerit, merito clericalibus infulis reprobabilem convincat esse personam. Et si illa nonnunquam sinenda sunt, quæ, si ceterorum constet integritas, sola nocere non valeant: illa tamen sunt magnopere præcavenda, quæ recipi sine manifesta decoloratione non possint. Et Africanum concilium de virginum velatione retractans, ita manere constitutionem prioris concilii, ubi nulla perurget necessitas, decrevit, ut non obsit posteriori concilio certis pro causis ea quæ constituta fuerant immutanti: nec posterius concilium priori obviet, ubi nulla illud perurget necessitas immutare. Sed & de Donatistis decrevit, ut consentientibus fratribus & coepiscopis, maxime autem apostolica sede, a quibus inde fuerat diffinitum, quatenus secundum uniuscujusque episcopi catholici voluntatem atque consilium, qui in eodem loco gubernat ecclesiam, si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, sicut prioribus ejusdem divisionis temporibus factum esse manifestum est: quod multarum & pene omnium Africanarum ecclesiarum, quibus talis error exortus est, exempla testantur. Non ut concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissolvatur: sed ut illud manet circa eos qui sic transire ad catholicam volunt, ut nulla per eos unitatis compensatio procuretur. Per quos autem vel omnimodo perfici, vel adjuvari manifestis fraternarum animarum lucris catholica unitas in locis quibus degunt visa fuerit, non eis obsit quod contra honores eorum, quamvis salus nulli interclusa sit, in transmarino concilio statutum est. Unde manentibus statutis, absque regularum & apostolicæ sedis præjudicio, & judicantium ullo discrimine, quos non solum auctoritas Carthaginensis concilii ab omni nævo defendit, si eorum fuerit soluta sententia, qui convinci non possunt vel inimico animo judicasse, aut aliqua cupiditate aut gratia depravati: verum & idem concilium, sed & Antiochenum, atque decreta sedis Romanæ pontificum, Innocentii, Zosimi, atque Leonis, eos commendant, per quæ sua confirmavere judicia, quæ fratres & coepiscopi nostri in Suessonica synodo, Rhemensis ecclesiæ filiis, ab Ebbone post depositionem suam ordinatis, censura ecclesiasticæ severitatis judicaverunt, ubi eos non judicavi, nec cum judicibus eorum subscripsi manente etiam, ut oportet & necesse est, auctoritate privilegiorum domni Benedicti, & domni ac patris nostri Nicolai papæ: si illi placet cui cuncta bona placent, ut decessoris sui Benedicti & sua privilegii a se confirmati sententia de his fratribus propter misericordiam per indulgentiam immutetur, ubi exinde scriptum habetur, salvo Romanæ sedis in omnibus jussu atque judicio: & aliter decretum confirmetur, nobisque tenendum mandetur, juxta moderationem Innocentii, qui observationem priorem duriorem, posteriorem autem interveniente misericordia inclinatiorem dicit. & vestra fraternitas, qui eosdem fratres judicastis, vel quorum decessores illos judicaverunt, unanimi benignitate, justitia, pietate condita consenserit atque decreverit, sicut sacra & mystica Nicæna synodus de Novatianis, & per indulgentiam, in epistola ad universos episcopos per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim constitutos, de Meletio damnato clementi consilio, dum subtili veraque ratione nullam veniam mereretur, & ab eo post damnationem illius ordinatis, quos Meletianos appellat, decrevit. Nam idem Meletius, ut in veraci & recipienda historia legimus, unius civitatis Ægyptiorum episcopus, sub Petro Alexandrinæ civitatis archiepiscopo, qui suscepit Diocletiano imperante martyrium, depositus est, & propter alias multas causas, & maxime quia in persecutione fide negata sacrificaverat. Ergo damnatus habuit multos sequaces, & hæresiarches factus est eorum qui hactenus ab eo in Ægypto Meletiani vocantur, nullam justitiæ satisfactionem habens cur remanserit ab ecclesia separatus. Dicebat quidem injustitiam se passum, & obloquebatur sibi, derogabatque Petro. sed Petrus in persecutione percepta martyrii palma defunctus est. iste vero retulit detractiones in Achillam, qui post Petrum suscepit episcopatum. & rursus in Alexandrum, qui post Achillam noscitur ordinatus. Inter hæc igitur supervenit quæstio Ariana, & Meletius una cum suis defendebat Arium, conspiratione facta cum eo adversus episcopum. De quo Meletio, & ejus complicibus, præfata sacra synodus in præscripta epistola pacis redintegrandæ & unitatis gratia hæc decrevit ad locum: Placuit, inquiens, Meletium quidem clementi consilio, dum subtili veraque ratione nullam veniam mereretur, manere quidem in propria civitate, nullam vero omnimodis habere potestatem neque eligendi, neque ordinandi, nec in provincia, nec in qualibet civitate, purumque nomen tantummodo possidere. eos autem qui ab eo sunt constituti, mystica ordinatione firmatos habere honorem & ministerium, ut tamen sequentes sint modis omnibus universorum, in singulis parochiis & ecclesiis a carissimo & comministro nostro Alexandro consecratorum, ut in his nulla potestas sit placitos sibi eligere, aut nomina eorum præferre, aut omnino aliquid agere præter voluntatem ecclesiæ catholicæ præsulis Alexandri. Gratia namque Dei, & orationibus vestris, in nullo schismate repertos, sed sine macula in catholica & apostolica ecclesia permanentes, dignum est potestatem habere & eligendi quemlibet, & nomina eorum dandi qui clero sunt digni, & absolute facere omnia secundum legem & sanctione

Epist. 2. ad Exuperium.

Can. 8.

Epistola concil Nicæni ad Ægyptios.

sanctiones ecclesiæ. Si quem vero contigerit requiescere in ecclesia, tunc provehi in honorem defuncti eos qui nuper assumpti sunt, solummodo si videantur digni, & populus eos elegerit, condecernente simul & consignante maxime Alexandriæ civitatis episcopo. Hoc itaque aliis quidem concessum est omnibus: in persona vero Meletii nequaquam eadem placuerunt propter priorem indisciplinationem ejus, & propter procacitates ejus, ac petulantiæ voluntatem: ne ulla daretur auctoritas vel potestas homini, qui posset rursus easdemque indisciplinationes instruere. Et Anastasius junior papa ad Anastasium imperatorem scribens de ordinatis a damnato Acacio, recipiendos in suis ordinibus dicit. (Epistola unica.) Quamquam eadem epistola sacris canonibus, & decretis Innocentii, Zosimi, & Leonis, atque Gelasii a quibusdam non convenire dicatur. quia ut ambigua sententia in eadem epistola idem Anastasius scribit, & baptizavit catholice, non canonice, nec secundum sacras regulas, neque secundum ecclesiæ catholicæ consuetudinē sacerdotes vel Levitas damnatus ordinavit Acacius. quia possunt etiam interdum laici catholici baptizati, ut dicit Gelasius, catholice baptizare, & etiam criminosi adhuc sedentes super cathedram, sicut scribæ & Pharisæi, & sicut Iudas pro ministerii dignitate inter apostolos sibi commissa, & nondum judicio aperto amissa, pro suo officio quæ in eodem ministerio operanda sunt operari. Sunt & alia, quæ hic poni poterant, nisi obviari eis ab aliis constitutis sanctorumque decretis manifeste cognoscerentur. quoniam, ut Daniel dicit, *pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia*, (Dan. 12.) aliter de hujusmodi decreta fuisse inveniuntur. Et idcirco ista posuisse sufficiat, quæ indulgentię potius misericordiam sequi, quam censuram justitiæ intentare videntur. His ergo ita se habentibus, quantum ex me est, sedis apostolicæ benignitati, & vestræ fraternitatis beneplacitæ consensioni, solicitus servare unitatem spiritus in vinculo pacis, in fratrum istorum regulari statu non obvio. Quorum, sicut in præcedenti schedula vobis porrecta præmisi, salubrem ac regularem statum & cupivi & cupio, & quæsivi & quæro, & de quorum dejectione dolui satis & doleo, quia nemo majus dispendium habet de illorum dejectione, quam ego. Et hæc quidem scripsi pro mediocritate ingenioli mei, devotionem mentis meæ circa fratres ostendens, priscis, ut dicit Gelasius, pro sui reverentia mentibus constitutis, & reservato per omnia sententiæ ac juris privilegio apostolicæ sedis, & non præjudicans vestræ vel cujuscumque rationabiliori, seu plus tenendæ, ac majoris auctoritatis sententiæ, quam si mihi ostensa fuerit paratus sum sine contradictione aliqua sequi. Illa tamen modis omnibus in istorum statu, si tamen a vobis unanimiter inde consensum, & a domno papa fuerit confirmatum, conditione servata, quam & apostolica sedes pro ecclesiastico vigore ab omnibus petimus faciat conservari, & a vestra fraternitate necesse est provideri, ne hac, quod absit, occasione auctoritatem in sacris ordinibus ministrandi usurpent, qui aut penitus non acceperint, aut contra regulas acceperint, vel quibus regulariter ministerium fuerit interdictum. quoniam si hoc impune fuerit licitum, omnis ordo & vigor ecclesiasticus non tantum nutabit, quantum penitus confundetur. Sunt cum istis & alia, de quibus provide domni apostolici summa auctoritas, & sub ejus magisterio hinc vestra solers considerabit sagacitas, quæ in alio diplomate mea vobis ostendet humilitas, ne sub hujus rei occasione in ecclesia possint emergi. Vestra autem prudentia & hæc clarius, & alia quæ sensus mei paucitas non potest attingere contemplabitur, & domni apostolici supereminens sapientia multo solicitius & videbit quæ providenda sunt, & præsentibus medelam & futuris imponet custodiam.

POST HÆC ISTA QUÆ SEQUITUR SCHEDULA SYNODO EST PORRECTA, sed quibusdam scandalizantibus non est perlecta.

Hincmarus Rhemorum episcopus Remigio, Venilonii, & ceteris archiepiscopis & episcopis domni papæ Nicolai auctoritate ad synodum, quo & exiguitatem meam cum coepiscopis nostris venire præcepit, in hanc Suessonum civitatem pro causa Vulfadi & collegarum ejus convocatis.

QUOD invitus dico, & supprimere in totum non audeo, ne forte mihi ab his qui hoc sciunt imputetur quod calliditate aliqua occultaverim veritatem: & si hæc causa juxta veterum constitutionem judicio synodali decreta, sine diffinitione synodalis sententiæ modo quolibet fuerit refragata, dilecto fratri nostro Vulfado ad noxam cujuscumque redivivo furore valeat deputari. Isdem namque dilectus frater noster, post omnia quæ de sua & collegarum suorum adjudicatione a synodo episcoporum quinque provinciarum diffinita, & a sedis apostolicæ auctoritate sub anathematis interpositione sunt confirmata, sine audientia & consilio episcopalis concilii sacerdotum qui eum judicaverunt, sineque auctoritate Romani pontificis qui ipsa judicia confirmavit, inconsulta etiam Rhemensi ecclesia, extra provinciam ejus, in qua baptizatus, & in clericum tonsus, atque per plures annos in ecclesia publice sacras scripturas legit, ubi sicut Africanum decrevit concilium cap. LVIII. postquam semel legit, ab alia ecclesia inconsulte recipi non debuerat, sicut idem concilium cap. XXI. manifeste demonstrat, Lingonensem ecclesiam pastore viduatam, ut ibi ordinaretur episcopus, sub nomine vocati episcopi usurpare præsumpsit, ejusque facultates, quæ secundum Calchedonense concilium penes œconomum futuro debuerant reservari episcopo, suis suorumque usibus arrogavit. (Can.) decernente ipso concilio, ut eos qui ausi fuerint post diffinitionem magnæ & universalis hujus synodi quidquam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decrevit sancta synodus a proprio hujusmodi gradu recedere. & Antiocheno concilio, de damnatis aliquid præsumentibus de ministerio, (Can.) ut nullo modo liceat eis nec in alia synodo spem restitutionis habere. Et ab hac præsumptione synodali auctoritate, cujus habemus constitutionem, revocatus, jubente domino, *si peccaverit [in te] frater tuus increpa illum, & si pœnitentiam egerit, dimitte illi*, (Luc.) per satisfactionis libellum propria manu firmatum recipere communionem, qua regulariter secundum Nicænos & Calchedonenses canones, ac decreta Gelasii fuerat privatus, promeruit, sicut idem ipse libellus, qui præ manibus habetur ostendit. In quo sub jurejurando per sanctam Trinitatem unius deitatis professus est se nunquam & nusquam ad sibi interdictam

terdictam præsumptionem, & ad graduum ecclesiasticorum administrationem ulterius aspiraturum: neque aliam hujusmodi temeritatem, qua pax ecclesiæ valeat perturbari, & quies sacerdotalis possit inquietari, scienter vel libenter ulterius moliturum. Quem libellum coram episcopis Pardulo Laudunensi, Guntberto Ebrocensi, Ænea Parisii, coramque rege, & quamplurimis aliis nobis judicibus suis a synodo constitutis porrexit. decernente beato Gregorio, ut revertentes a schismate jurejurando profiteantur & subscribant, se nunquam ad schisma quo redierant reversuros. & secundum traditionem Leonis papę scribentis ad Ianuarium episcopum: Saluberrimum est, inquit, & spiritalis medicinæ utilitate plenissimum, ut sive presbyteri, sive diaconi, vel cujuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, prius errorem suum damnari a se sine ambiguitate fateantur: ut sensibus pravis & dudum peremptis nulla aspirandi supersit occasio, nec ullum membrum ecclesiæ talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria cœperit obviare. Et ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum de erroneo ab ecclesiastica disciplina: Si, inquit, fideliter aut utiliter dolet, & quam recte mota sit episcopalis auctoritas, vel sero cognoscit, vel si ad satisfactionis plenitudinem omnia quæ ab eo male sunt sensa, viva voce & præsenti subscriptione damnaverit, non erit reprehensibilis erga correctum quantulacumque miseratio, quia dominus noster verus & bonus pastor, qui animam suam posuit pro ovibus suis, & qui venit animas salvare, non perdere, imitatores nos suæ vult esse pietatis, ut peccantes justitia coerceat, conversos autem misericordia non repellat. Et item ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum de Attico presbytero scripsit, ut remota omni dubitatione Calchedonensis synodi diffinitionem de fide, quam & apostolicæ sedis firmavit auctoritas, profiteatur se per omnia servaturum, adjecta subscriptione manus propriæ, quæ in ecclesia populo præsente recitetur. Quibus constat, eos qui ab ecclesiastica traditione deviant per contemptum, taliter recipi debere: quoniam, ut Hilarus dicit, non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius domini prosilitur. De quibus, si a sua professione vel subscriptione exorbitaverint, Carthaginense dicit concilium: Si quis, inquiens, contra suam professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore privabit. & sanctus Gregorius ad Maximum episcopum Salonitanum de Andrea diacono dicit, quia flagitari judicium non debet de causa quam ipse judicavit. Sed quia contempta fuerat indebita præsumptione, non solum diffinitio synodalis episcoporum, sed & apostolicæ sedis domni Benedicti papæ auctoritas, opportunitate inventa, per venerabilem fratrem & coepiscopum nostrum Hodonem exemplar privilegii domni Benedicti, sub fidei adstipulatione, dirigens domni Nicolai papæ auctoritati, ab eo quod suus decessor firmaverat corroborari poposci. non ad injuriam, quod absit, sedis apostolicæ, quasi ejus adhuc in ambiguum sententia duceretur, & ob id non sufficerent quæ ab ea semel domni Benedicti papæ auctoritate, ut inde quæstio nullis aliquando temporibus oriatur, & aspirantes indebite anhelitus compressi funditus perpetuo maneant, fuerant confirmata: sed quoniam incauta præsumptio ut constitutio geminaretur exegit. quatenus si obstinatio permanere diligeret, se post tot prohibitiones diffinita impune non posse tentare cognosceret. Hæc non per malitiam dicta, sed ne ut putarentur per vafritiem tacita, ad vestram notitiam necessarium duxi perducere, qui canonice cuncta per ordinem, quæ in præfato fratre nostro Vulfado & collegis ejus gesta sunt, secundum præceptionem domni nostri papæ, examinare & subtilius investigare, & si quid justum piumque sensum fuerit, de illorum reformatione debetis perficere, ne quid forte prætermissum videatur, quod vobis scire, & unde a vobis conveniat diffiniri.

VI.

[2] ANNUNTIATIO HERARDI ARCHIEPISCOPI, REGIS AC SYNODI jussu facta.

Ne mirum sit, quod causa jam ante definita iterum in hac synodo retractetur: & cur reginam uxorem suam rex tam sero nunc tandem ab episcopis benedici postulet.

AUCTORITAS sacra, & specula ministerii, unde vobis vestram salutem nuntiare debemus, fratres, nos commonent, ut semper simus parati ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de ea quæ in nobis est spe & fide: ut illa quæ agimus, qua intentione ac fide agamus, & qua spe nobis a Deo remunerari credamus ea quæ recta intentione agimus, ministerio nostro commissis, sive simpliciter, sive non simpliciter quærentibus, vel non quærentibus intimemus, ne aut simplices suspicione sinistra in actibus nostris offendant, aut impuri locum detrahendi nos invenientes delinquant. Hoc enim speculatorum officium est, quo nomine nos episcopi non merito sed gratia nominamur a domino, ut imminentia prospicientes pericula, his quorum salutem suscepere tuendam annuntient. Quapropter, fratres, quorumdam cogitationibus, quorumdam vero verbis satisfacere bonum duximus, qui cogitant forte, ac dicunt, quoniam antea in hoc eodem loco ante aliquot annos quidam nostrum, & quorumdam nostrorum decessores, synodum tenuimus, & eamdem causam, quam tunc diffinivimus, nunc quoque, quasi non fuerit bene diffinita, cum etiam & a sede apostolica sit terminata, mutavimus, & ob id nostra sententia vilis possit haberi, quasi ad mobilitatem humanæ gratiæ nostras sententias immutemus, vel, ut dicamus apertius, venumdemus. Non ita est, fratres, quoniam in episcopali ministerio non est Est & Non, sed semper Est, id est stabilitas in illo est: quia in Christo hoc sacrum ministerium radicatum est, qui nunquam consilium, sed sæpe mutat sententiam, tam per seipsum, quam & per suos fideles, de quorum numero sua clementia nos computamur, quibus veridica voce promisit: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum.* & : *Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, fiet illis.* Et quia Deus sæpe suam mutet sententiam, necessarium vidimus ut de multis unum testimonium nobis omnibus amplectendum dicamus, ait dominus: *Si dixero impio morte morieris, & ille impius conversus fuerit a via sua prava, & fecerit judicium & justitiam, vita vivet & non morietur. omnes iniquitates ejus quas fecit in oblivione erunt coram me.* Nam & post legis duritiam, quam dedit per angelos in manu Moysi, dedit euangelii gratiam

1. Pet. 3.

Matth. 18.

Ezech. 18.

ANNO CHRISTI 866.

Epistola ad Rusticum Narbonensem.

gratiam per apostolos & eorum successores omnibus prædicandam. Quia ut sanctus Leo apostolicæ sedis magnus ornatus dicit, sicut sunt quædam quæ nulla possunt ratione converti, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari: sic tamen, ut quod sequendum fuerit inventum, nec præceptis euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inveniatur adversum. Quod & in hac causa sumus secuti, sicut in sanctis auctoritatibus invenimus, qui in psalmo canimus: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax osculatæ sunt.* & semper superexaltet judicium misericordia: dicente apostolo: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstrabo*, id est caritatem, quæ omnibus desiderat misereri, & cunctis vult in commune proficere. Perfecta enim sunt ea, quæ ad correctionem hominum, & ad censuram debitæ severitatis episcopali sententia proferuntur: sed excellentiora sunt quibus dilectionis benignitate subditorum saluti, & communi ecclesiarum utilitati ac consultui providemus. Vnde manentibus statutis prioribus, quæ secundum auctoritatem constituta sunt per justitiæ severitatem, licitum est nobis per easdem supereminentes auctoritates, quæ impendunt misericordiam, immutare duriores sententias correctione facta per eminentiorem viam, scilicet caritatem. Et sicut de prioribus statutis sedem apostolicam consuluimus: ita & ex hac diffinitione nostra ejusdem matris omnium ecclesiarum responsionem expectamus. quatenus si ita ut præduce illius commonitione, qua ad hunc locum convenimus, his quæ per indulgentiam misericorditer invenimus, concordaverit atque consenserit, ecclesiæ consultibus faveamus. Ceterum, fratres, volumus vos scire, quia domnus & senior noster Carolus rex gloriosus nostræ humilitatis petit devotionem ut auctoritate ministerii nobis a Deo collati, sicut ipse in regem est unctus & consecratus episcopali auctoritate unctione sacra & benedictione, veluti in scripturis legimus dominum præcepisse ut reges ungerentur & sacrarentur in regiam potestatem: ita uxorem suam dominam nostram in nomine reginæ benedicamus, sicut & a sede apostolica, & a nostris decessoribus antea de aliis factum comperimus. Et ut non vobis sit mirum, quare hoc petat, fraternitati vestræ rationem reddere maturamus. Videlicet quia sicut multis est cognitum, Deus omnipotens sua gratia istud regnum in manus suorum antecessorum mirabiliter adunavit, quod ipsi decessores sui nobiliter gubernaverunt, & per successiones sua progenies usque ad hæc tempora rexit. Et isti nostro seniori Deus filios, sicut vobis notum est, dedit. In quorum nobilitate, ad sanctam ecclesiam, & regnum, quod Deus illi ad regendum commisit, fideles illius spem maximam se habere sunt gratulati. De quibus ipse aliquos Deo obtulit, ut etiam de fructu ventris sui oblationem Deo offerret. aliquos Deus adhuc ætate immatura sua gratia de hoc sæculo rapuit, *ne*, ut scriptum est, *malitia mutaret corda eorum.* aliquibus autem, quod vos non latet, suo judicio talem passionem permisit incurrere, sicut fideles illius agnoscuntur dolere. Propterea petit benedictionem episcopalem super uxorem suam venire, ut talem sobolem ei dominus de illa dignetur donare, unde sancta ecclesia solatium, & regnum necessariam defensionem, & fideles illius desiderabile adjutorium, & ista christianitas optabilem tranquillitatem, & legem atque justitiam, cum illis quos adhuc habet, annuente & cooperante domino possit habere. Et de hoc in sanctis scripturis habemus auctoritatem, quia sicut dominus ad Abraham dixit: *In semine tuo benedicentur omnes gentes*, cui jam centenario de nonagenaria uxore Isaac filium dedit; ita & ipsum Isaac uxorem sterilem accipere fecit, ut & in hoc, sicut in multis solet facere, misericordiæ suæ largitatem ostenderet. Et inde dicit scriptura quia *deprecatus est Isaac dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis, & concepit.* Et non sit vobis mirum, cur antea hoc non fecit, quia, sicut sacra scriptura dicit, in primordio conjunctionis masculi & feminæ dixit dominus ad Evam: *Ad virum tuum erit conversio tua, & ipse dominabitur tui.* Et cum jam essent moribus in legitima conjunctione maturi, & provectæ ætatis Abraham & Sarra, & ut sanctus Petrus dicit: *Sarra obediebat Abraham, dominum eum vocans*, dixit dominus ad Abraham, quod antea nec ipsi, nec alio homini legimus illum dixisse: *Omnia quæ dixerit tibi Sarra, audi vocem ejus.* Iam enim & Abraham presbyter merito vocabatur, & defecerant muliebria, id est omnis lascivietas, Sarræ. Et tunc acceperunt benedictionem seminis benedicti a domino, in quo benedicuntur omnes gentes, amen. His ergo fulti auctoritatibus, ad dispensanda Dei dona, qui ab illo ministri ejus sumus ad hoc constituti, ut Leo dicit, non debemus esse difficiles, nec devotorum petitiones negligere: maxime si ipsas petitiones evidentibus judiciis ex Dei viderimus inspiratione conceptas. Quia multiplex misericordia Dei ita saluti humanæ subvenire decrevit, ut præcipue sacerdotum supplicationibus ipsa salus debeat obtineri. Cui operi, ut in sacris literis legimus, ipse salvator intervenit, nec unquam ab his abest quæ ministris suis exequenda commisit dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus.* Et si quid per servitutem nostram bono ordine & gratulando implemus affectu, ut Leo dicit, non ambigamus per Spiritū sanctum nobis fuisse donatum. Et ideo, fratres, quoniam ita est, & nostra pro vobis ministratio & vestra erga nos conjuncta devotio, ut una fiat apud dominū supplicatio, sicut legimus, quia ad hoc constituti sunt sacerdotes, ut prius pro suis, deinde pro populi orent peccatis, & oratio fiebat sine intermissione ad Deum pro Petro, id est, pro omni episcoporū choro, orantibus nobis pro communi nostra, imo pro totius ecclesiæ ac populi necessitate atque salute, commune votum etiam vestra communis prosequatur oratio apud eum qui facit unanimes habitare in domo, & vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 84. — 1. Cor. 12. — Sap. 4. — Gen. 12. — Gen. 25. — Gen. 3. — 1. Pet. 3. — Gen. 21. — Matth. 28. — Act. 12.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1. *Annuntiatio Herardi.*] Prior pars hujus orationis ad Vulfadi sociorumque causam spectat, cujus gratia synodus fuerat congregata, posterior ad Hermintrudis reginæ coronationem in eadem synodo factam, & alio loco editam post capitula Caroli Calvi.

VII. SYNODICA EPISTOLA CONCILII SVESSIONENSIS III. ad Nicolaum papam.

Excusant Hincmarum, qui ausus non sit sua & comprovincialium auctoritate Vulfadum & socios restituere, qui in synodo quinque provinciarum fuerant depositi. Sibi etiam in concilio, tametsi de illorū restitutione assentiuntur, consentaneum visum esse, rem totam pontifici, a quo inchoata est, consummandam reservari.

Reveren-

ANNO CHRISTI 866.

Reverentissimo & sanctissimo domino, patri ac papæ Nicolao, synodus Suessioni habita jussu & auctoritate sanctissimi apostolatus vestri, æternæ felicitatis beatitudinem in Christo.

CONVENIMUS siquidem, ut sacratissimis vestræ paternitatis apicibus nobis injunctum est, xv. Kalendarum Septembrium, xiv. indictionis, Remigius Lugdunensis, Frotarius Burdigalensis, Herardus Turonensis, Vvenilo Rothomagensis, Egilo Senonensis archiepiscopi, cum diœcesanis consacerdotibus, ad præmissam nobisque designatam urbem. Vbi etiam confrater & coepiscopus Hincmarus cum suis suffraganeis, vestris obtemperans monitis, devote suæ sanctitatis nostræ unanimitati exhibuit præsentiam. Nec non e latere frater Vulfadus, & collegæ ipsius, ad idem juxta apostolatus vestri institutum pariter defluxere concilium. Interea Luitbertum Moguntiacensis ecclesiæ archiepiscopum, paternitatis vestræ largitate palliatum, pro sanctitatis ejus reverentia & sapientiæ amplitudine, interventu gloriosissimi domini nostri filii vestri, in eadem synodo nobis associari expetivimus. Dum ergo humilitatis nostræ famulatus, vestræ pietatis institutis, in causa præscripti fratris collegarumque ejus submisse fideliterque intenderet, comperimus fratrem & consacerdotem nostrum Hincmarum, quem salubribus hortari dignati estis affatibus, uti memoratos viros clementi animo & tranquilla studeret ad se magnanimitate vocare, depositaque omni funditus animositate, de restitutione ipsorum fraterne tractare atque misericorditer consummare contenderet, non procaciter renisum, sed neque animositate vel malevolentia declinasse, quin paternitatis vestræ piis consiliis effectum præpropere exhibere maturaret. Sed quoniam, ut illius ore loquamur, ipse nec suæ sedis auctoritate, nec comprovincialium suorum solummodo societate, juxta Nicænos & Antiochenos canones, eos suspendit ac judicavit, sed neque deposuit, nec cum judicibus eorum subscripsit, quos constat a synodo quinque provinciarum Suessionis habita, cujus vos acta relegisse & qualiter præsignati clerici degradati fuerint reperisse, nobis aperire dignati estis: ne scilicet a pauciori numero eorum inconsiderata & minus debita provida fieret restitutio, pro tempore distulisse, & juxta largitionis vestræ decretum, sacræ synodi professus est se præstolatum esse præsentiam. Et ideo ad hoc illum prius flecti munda non permisit conscientia: ne quod tantorum virorum statuerat unanimitas, temere exinaniret unius sedis auctoritas. De illorum autem fratrum reformatione, præcedente pietatis vestræ libramine, qui oppressis misericorditer subvenire, afflictis opem ferre, & innocentes absolvere, solito & indefectivo consuestis opere, postposita quantum ex nobis est totius austeritatis & severitatis censura, dejectioni illorum fratrum vobiscum compatientes, quos ut vestri apostolatus literæ ad gloriosissimum seniorem nostrum regem Carolum, vestrum peculiarem filium, directæ intimavere, non mediocriter moribus & scientia pollere, & proficuos ecclesiæ Christi novimus esse, congregato & devotissime coadunato vobiscum nostro spiritu, quod pium justumque sentitis sentimus, quod decernitis exequimur, & quod deliberaveritis, eorum in omnibus congratulantes restitutioni, efficaciter nos amplectendum fatemur. Et quia de recuperatione eorum a vestræ sapientiæ medela sumpsit exordium, oportet omnino, & æquum fore claret, totius ejusdem negotii summam præstantiæ vestræ consummari decretis. Pium namque & justum videtur, ut quos propria importunitas in subreptione graduum non addicit, benignitatis vestræ efficacia, & nostra mediocritate prosequente, ad famulandum Deo secundum beneplacitum illius, in pristinum statum relevando reformet atque restituat. Et quos non procacia obnoxios fecit, sed obedientia inculpabiliter in adeptionem sacrorum graduum, juxta sincerissimum sagacitatis vestræ intellectum induxit, necesse est per misericordiam Dei præferentiæ vestræ studiis fulciri, atque visceribus sanctæ matris ecclesiæ ordinabiliter reduniri. Præterea præceptionibus vestris ex æquo operam dantes, sicut nobis de præsignatis fratribus apex sanctitudinis vestræ edocuit, sine contradictione perficere, eosque in suis ordinibus restituere maturaremus, nisi privilegiis sanctæ Romanæ sedis, per reverendum confratrem Hincmarum archiepiscopum nostræ unitati prolatis, quæ de ipsis viris quædam statuunt, debita reverentia exhiberetur: quorum summa perfecta & integra firmitas, ut claret & justum est, in apostolicæ sedis reservata est arbitrio potestatis. Nobis enim in horum fratrum dejectione non quidem disceptantibus, nec alia atque alia decernentibus, sed unum idemque sentientibus, ne imperfectio pro inobedientia deputetur, oramus. Sed ut quondam Ioab obsidens urbem Rabbath, David regi fidissimo, † *ne cum a me*, inquit, *vastata & capta fuerit, vobis & non nomini meo ascribatur victoria*: ita & nobis in præsentis rei negotio decertantibus, & quædam deflorantibus, non tamen terminantibus, solummodo magisteriali vestro culmini eorum assignetur restitutio, attribuatur reformatio, ascribaturque redintegratio. Prævio ergo, ut in omnibus competit, excellentiæ vestræ decreto, quæ in ipsis & de ipsis depositis fratribus agenda consideramus, exemplis præcedentium atque majorum institutis edocti, quæ etiam copiosius multoque luminosius celsitudinis vestræ clarent industriæ, vestræ sincerissimæ paternitati submissæ humilitatis obsequiis humiliter intimare curavimus. Papa inquit Innocentius, quod de quibusdam observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatior est. & sanctus Leo, quia sicut quædam sunt, quæ nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari: mirabiliter instituens de virtute omnium matre atque nutrice discretione, ad condimentum agendarum quarumdam definitionum, in utilitatem ecclesiasticorum monumentorum. Et Gelasius: Priscis, inquit, pro sui reverentia manentibus constitutis, quæ, ubi nulla vel rerum vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodiri: hic procul dubio, qui in ecclesiasticarum narratur altitudine dignitatum, & in cujus virtute bonis operibus corda ponenda sunt, gradibus utique distributis, cunctis Deus noster & rector populis prædicandus est Christianis. Vbi nemo sibimet aliquid jam æstimet imminutum, cum & de uniuscujusque gradus perfectione nil deperit, & convenienter retinendo quod cælesti dispensatione collatum est, pariter nobis & cognoscibilem Deum fieri, &

2. Reg. 12. † corrig. quia sensus spurius est, *ne c. a. m.* inquit, *v. & c. f. urbs, nomini meo ascr. v.*

Epist. ad Exuperium.

Epist. ad Rusticum.

Epist. 6. Ad episcopos per Lucaniam.

Ibidem.

ANNO CHRISTI 866.

& tribuit esse rectorem. Nam etsi quid indulgetur de temporum quantitate, moribus aggregata strenuitate pensatur, si vitæ jam proposito continetur, quod protelata fuerat ætate curandum. dummodo illa nullatenus dissimulata subrepant, quorum quodlibet inesse claruerit; merito clericalibus infulis reprobabilem convincat esse personam. Et si illa nonnunquam finenda sunt, quæ, si ceterorum constet integritas, sola nocere non valeant: illa tamen magnopere sunt prævenda, quæ recipi sine manifesta decoloratione non possint. Et Africanum concilium de virginum velatione retractans, ita manere constitutionem prioris concilii, ubi nulla perurget necessitas decrevit, ut non obsit posteriori concilio certis pro causis ea quæ constituta fuerant immutanti, nec posterius concilium priori obviet, ubi nulla illud perurget necessitas immutare. Sed & de Donatistis decrevit, ut consentientibus fratribus & coepiscopis, maxime autem apostolica sede, a quibus inde fuerat definitum, quatenus secundum uniuscujusque episcopi catholici voluntatem atque consilium, qui in eodem loco gubernat ecclesiam, si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, sicut prioribus ejusdem divisionis temporibus factum esse manifestum est. Quod multarum & pene omnium Africanarum ecclesiarum, in quibus talis error exortus est, exempla testantur. Non ut concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissolvatur, sed ut illud maneat circa eos qui sic transire volunt ad catholicam, ut nulla per eos unitatis compensatio procuretur: per quos autem vel omnimodo perfici vel adjuvari manifestis fraternarum animarum lucris catholica unitas in locis quibus degunt visa fuerit, non eis obsit quod contra honores eorum, quamvis salus nulli interclusa sit, in transmarino concilio constitutum est. Unde manentibus statutis, absque regularum apostolicæ sedis præjudicio, & judicantium ullo discrimine, quos mens vestra, non solum auctoritas Carthaginensis concilii, ab omni nævo defendit, si eorum fuerit soluta sententia, qui convinci non possunt, vel inimico animo judicasse, aut aliqua cupiditate aut gratia depravati. Verum & idem concilium, & Antiochenum, atque decreta sedis Romanæ pontificum, Innocentii, Zosimi, atque Leonis, eos commendant per quæ sua confirmavere judicia, quæ fratres & coepiscopi nostri in Suessonica synodo de Rhemensis ecclesiæ filiis ab Ebbone post depositionem suam ordinatis censura ecclesiasticæ severitatis judicavere. Manente etiam, ut oportet & necesse est, auctoritate privilegii domni Benedicti, & vestræ consensionis decreto. Si tamen vobis placet, cui bona cuncta placent, ut de his fratribus auctoritate vestræ sinceritatis præduce immutetur sententia, secundum quod sacra & mystica synodus Nicæna, in epistola fratribus per Ægyptum & Libyam & Pentapolim constitutis directa, de ordinatis a Meletio episcopo damnato decrevit: videlicet ut mystica ordinatione firmati haberent honorem & ministerium, & proveheretur quilibet eorum in honorem episcopi in ecclesia defuncti, si visus foret dignus, & eum populus elegisset, cum consensu Alexandrini episcopi, sub cujus cura præfatæ regiones degebant. Ita & isti per vestræ liberalissimæ ac piissimæ auctoritatis sanctionem in ordinibus suis recipiantur, & si tempus ac locus atque ratio postulaverit, quilibet eorum in locum cujusque defuncti episcopi, si populus eum elegerit, & dignus inventus fuerit, auctore domino regulariter provehatur. His denique reverenter explicitis, devotione unanimitatis nostræ erga præscriptos fratres antistitio vestro reserata, pro ecclesiastico vigore ab omnibus immobiliter conservando, quæsumus providendum, ne hac, quod absit, occasione alii quicumque auctoritatem in sacris ordinibus ministrandi usurpent, qui aut pœnitentiam non acceperunt, aut contra regulam assumpserunt, vel qui regulariter amiserunt. quoniam si hoc impune fuerit licitum, omnis ordo & vigor ecclesiasticus non tantum nutabit, quantum penitus jam confundetur. Postremo supereminens sublimitatis vestræ sapientia hæc & alia, quæ intellectus nostri exiguitas non valet attingere, perspicaci indagatione contemplabitur, multoque solicitius providebit cavenda, nobisque significabit sequenda, ut & præsentibus medelam, & futuris dignanter impendat custodiam. Apostolatus vestri decus præpollentissimum ad ecclesiæ sanctæ sublimitatem & pacem optamus ubique pollere, & perpetua stabilitate ad suffragii nostri munimen atque tutelam vigere. Data anno incarnationis domini nostri Iesu Christi DCCCLXVI. anno regni gloriosissimi regis Caroli XXVII. VIII. Kalendas Septembris.

Concilium Africanum c. 93.

Idem c. 35.

Hæc sunt nomina episcoporum qui præsenti interfuere concilio.

Hincmarus Rhemorum archiepiscopus.
Remigius Lugdunensis archiepiscopus.
Frotarius Burdigalensis archiepiscopus.
Herardus Turonensis archiepiscopus.
Wenilo Rothomagensis archiepiscopus.
Egilo Senonensis archiepiscopus.
* Liutbertus Mogontiacensis archiepiscopus.
Rothadus Suessionensis episcopus.
Erpoinus Silvanectensis episcopus.
Agius Aurelianensis episcopus.
Actardus Nannetensis episcopus.
Hildebrandus Sagiensis episcopus.
Hincmarus Laudunensis episcopus.
Rotbertus Cenomanensis episcopus.
Hunfridus Morinensis episcopus.
Isaac Lingonensis episcopus.
Hildegarius Meldensis episcopus.
Æneas Parisiensis episcopus.
Erchanraus Catalaunensis episcopus.
Hodo Belvacensis episcopus.
Ercambertus Baiocacensis episcopus.
Gislebertus Carnotensis episcopus.
Fulcricus Tricassensis episcopus.
Raginelmus Noviomensis episcopus.
Liudo Æduorum episcopus.
Bernoldus Matisconensis episcopus.
Girboldus Cabilonensis episcopus.
Helias Ecolesinensis episcopus.
Arduinus Vallavensis episcopus.
Sigo Arvernorum episcopus.
Haldo Lemovicensis episcopus.
Hilduinus Ebroiacensis episcopus.
Ioannes Camaracensis episcopus.
Seginandus Constantiacensis episcopus.
Abbo Nevernensis episcopus.

* al. [Liut]bertus

VIII.

VIII.

EPISTOLA ALTERA CONCILII EIVSDEM AD NICOLAVM PAPAM I.

De Britonum infestationibus, & de Actardo episcopo, qui Romam cum actis synodi mittebatur.

Sanctissimo ac reverendissimo domino patri & papæ Nicolao, reverenda synodus Suessionis XV. Kalendas Septembris auctoritate sancti præsulatus vestri habita, æternam in domino felicitatem.

CVM respectus fidelium ad apostolicæ sedis, matris scilicet omnium, pia ubera opportune intendat, fraternitas nostra propter variarum rerum eventus, suæque opportunitatis subsidia, propterque pastoralitatis jura divinitus tanto patri & papæ dignanter collata, frequentibus apicibus apostolatus vestri culmen pulsare decertat: quo & in his, in quibus minus debito sufficit, pastorale solatium sumat, & beneficentiæ vestræ referta, sanctarum etiam institutionum documentis informata, ad majora & meliora quotidianis incrementis Deo sibi miserante proficiat. Vestram siquidem non latere beatitudinis excellentiam novimus, diœcesin Turonicam austeritate Britonum diutino a sua metropoli divulsam penitusque disciſſam: ita ut, sicut idem Turonicus metropolitanus Herardus, pariterque Namneticus Actardus frequenti indagine, nec non etiam in præmissa Suessonica synodo evidenti atque multiplici stylo pariter & sermone nobis intimavere, licet nobis multis præcedentibus indiciis hæc eadem non possent latere, jam vicenus & eo licet paululum adsit annus, quo tyrannica feritate resumpta, nec comprovincialia cum Turonico metropolitano celebrent concilia, nec in episcoporum consecrationibus ad eumdem quidquam respiciant, illi quoque sedi nullo pacto se subdant. Sed neque ad generalitatis nostræ synodum, si quando apostolatus vestri auctoritas nostram fraternitatem pro quibuslibet emergentibus vel imminentibus negotiis aggregandam decernit, illorum præsentiam, legatos, literas, cum infra finum occiduæ Galliæ commorentur, & nec juga montium, nec marinum pelagus, sed neque gravis intercapedo terrarum convolare prohibeat, nostræ unanimitati quemquam habere meruimus. Vnde fit ut nullus cultus religionis inter eos, nullus disciplinæ vigor haberi possit in illis: quoniam cum sint barbari, feritate nimia tumidi, nullis sacris institutis obediunt, nullis præceptionibus sanctorum patrum se subdunt: sed pro libitu insipientiæ, malevolentiæque suæ cuncta peragunt. Frequentibus iidem apicibus matris & magistræ sanctæ sedis Romanæ, decessorumque vestrorum admoniti, & ut feritate deposita, quia sunt nomine tenus Christiani, apostolicis atque canonicis decretis se subderent, sunt vocati, sicut evidenti indicio in archivis sanctæ Romanæ ecclesiæ, si placet, valetis reperire. Sed quidam illorum nec sibi legi, nec passi sunt audire; neque ullo pacto a cœpto pravitatis suæ repressi sunt itinere. Hinc fit, quod hactenus parochiam Namneticam a muro ejusdem urbis præsignato fratri nostro Actardo subreptam habeant: sed & res omnes ejusdem sedis obstinata pervasione detineant. In nullo dissimilia Turonicæ metropoli, & Andegavensi ecclesiæ, pariterque Cenomanensi, in rebus quæ ipsis sunt attiguæ, certum est eos agere. Sed & omnis pene Neustriæ ecclesia crudelem eorumdem feritatem perpetitur, rebusque quibus illis convicinatur cupide denudatur. Quibus autem injuriis, oneribus, atque servitiis utriusque ordinis, conditionis, & sexus homines opprimant, melius viva voce celsitudo beatitudinis vestræ poterit nosse. De episcopis autem ab eisdem temere & irreverenter non solum absque vestri pontificatus notitia, verum etiam absque ullius synodici conventus examine atque consensu ejectis, id est de Salacone Dolense, adhuc quidem licet expulso superstite, cui loco se jactitant sedem metropolim contra fas habere, prædicto quidem fratre expulso, atque duobus in ipsa sede nuncupative subrogatis absque metropolitæ scientia vel consensu: Susanno etiam Venetense adhuc superstite, alioque suæ sedi indebite substituto; frequens ad sanctam Romanam ecclesiam processit mentio, cum adhuc ipsi exules demorentur, licet quosdam idem dux Britannicus infra præsentis anni spatium, vestræ auctoritatis institutis præmonitus, quos [non solummodo] suæ gentis & linguæ esse noverat, absque synodi præsentia, sine ullo reconciliationis vel restitutionis ordine, verbo suo solummodo restituerit. & quomodo qualiterque placuerit sedes amissas recipere, non ecclesiastica determinatione, sed barbarica deliberatione permiserit. Interea ut more præcessorum suorum idem auctor Britonum. fidentissimo filio vestro, domno & seniori nostro Carolo, in cunctis obtemperet, seque omni humiliatione debita colla submittat, annuosque census persolvat, quia isdem specialis filius vester diverso unde secus Northmannorum aliorumve agitatur incommodo, vestris suasionibus & ut expedit redargutionibus quæsumus decernite. Qui si contra hortamenta salubria præcellentiæ vestræ demum aspirare nititur, gladio sancti apostolatus vestri se percellendum debito cognoscat libramine. His ergo ita breviter prælibatis, ne aliquod vestræ pietatis excellentiæ generemus incommodum, a præsenti synodo fratrem & consacerdotem nostrum Actardum vestræ paternitatis aspectibus pertractavimus destinandum, qui viva voce, veroque sibi notissimo sermone ad liquidum hæc, quæ succincte prosequimur, poterit reserare. Cui petimus, humiliterque deposcimus, ut sanctæ benignitatis vestræ sublimitas aurem pietatis clementer accommodet, eique solitæ manum mansuetudinis porrigat. Videlicet ut rebus omnibus, id est sede in qua spes nulla recuperandi sibi est, cum parochia exspoliatus pietatis vestræ adminiculo adjuvetur, & sicut expulsus penitus a propria sede, utriusque gentis Northmannorum & Britonum feritate & continua persecutione censura vestri moderaminis relevetur. Omnibus ergo ad ubera materna convolantibus, opemque sibi ferre poscentibus, sicut semper impendere munificentiæ vestræ benignitate, misericordi largitate suestis, ita & huic petitioni, quam frequenti & necessario stylo vestræ præcellentiæ offerimus, misericorditer subvenire, eorumque de quibus agitur hactenus indomitam feritatem principali mucrone comprimere, & ecclesiæ sanctæ filiis pastorali solicitudine dignamini, quæsumus, efficaciter succurrere, pater & papa beatissime.

ANNO CHRISTI 866.

Hi episcopi præsenti interfuere concilio.

Remigius Lugdunensis metropolis sedis episcopus.
Hincmarus Rhemorum metropolis episcopus.
Herardus Turonorum metropolis episcopus.
Vvenilo Rothomagensium metropolis episcopus.
Egilo Senonum metropolis episcopus.
Leotbertus Moguntionum metropolis episcopus.
Frotarius Burdigalensium metropolis episcopus.
Rothadus Suessionum episcopus.
Erpuinus Silvanectis episcopus.
Hunfridus Morinensium episcopus.
Erchanraus Catalaunensium episcopus.
Hincmarus Laudunensis episcopus.
Odo Bellovacensis episcopus.
Rainelmus Tornacensis episcopus.
Ioannes Camaracensis episcopus.
Actardus Nannetensis episcopus.
Agius Aurelianensis episcopus.
Gislebertus Carnotensis episcopus.
Hildegarius Meldensis episcopus.
Abbo Nivernensis episcopus.
Fulcricus Trecassensis episcopus.
Æneas Parisiacensis episcopus.
Hildebrannus Saicorum episcopus.
Rotbertus Cenomanensis episcopus.
Ercambertus Baiocassium episcopus.
Seginandus Constantinensis episcopus.
Hilduinus Ebrocensis episcopus.
Isaac Lingonensis episcopus.
Liudo Æduorum episcopus.
Girbaldus Gabilonensis episcopus.

IX.

CAROLI REGIS EPISTOLA AD NICOLAVM PAPAM I.

De his quæ facta fuerant in synodo.

Laudans Hincmari obedientiam, clericorum integram restitutionem pontifici a synodo reservatam scribit, & a se interim ecclesiam Bituricensem Vvlfado commendatam.

SANCTÆ paternitatis vestræ reverenter excepimus apices, quibus nobis clamores & gemitus depositorum ab Hincmaro honorando præsule, Vvlfadi scilicet, sociorumque ejus, aures vestræ dignationis penetrasse aperuistis: quin etiam nostram filiolitatem, ut eumdem venerandum antistitem ad hoc hortaremur, & admonere pro Dei amore curaremus, summopere prædicare decrevistis. aientes ut eumdem ad obtemperandum præcellentiæ vestræ solertia nostra decertaret flectere: sin autem, solicite præcavere, ne quibuslibet argumentis in non obediendo vobis nos inclinare valeret. Egimus itaque summo studio, secundum paternitatis vestræ rogatum, & reverenter memoratum antistitem eodem de negotio alloquentes, sicut devotum in reliquis, ita quoque paratissimum in hoc ipso ad obediendum vobis & nobis comperimus, ita ut non solum non resistere, sed etiam primus parere apostolatus vestri promptissime præceptionibus festinaret. Quare autem de restitutione memoratorum virorum, secundum vestram ad eum denuntiationem, cum suffraganeis suis non perfecerit, a synodo præceptione vestra super ipso negotio Suessioni congregata destinata epistola evidentius declarabit. Quod enim de tuitione eorum sanctitudo vestra quæsivit, & nobis filio vestro significavit, si necesse fore apparuisset, magnopere effecissemus. Sed favente Deo idem, de quo agimus, pontifex benigne statutum vestrum excipiens, ut affectuosus pater, cum aliis aggregatis venerabilibus episcopis, eorum causam mitissima deliberatione definivit, libentissime mansuetudinis vestræ obediens omnimodis epistolaribus affatibus: & quos voto pietatis excellentiæ vestræ perspecto, tranquillo, pacifico, atque benigno usque ad præsentiam ejusdem synodi, ut evidenter comperimus, tractavit animo, in cunctis deinceps, fretus vestri moderaminis concilio, præscriptos fratres fulcire, pioque solatiari non destitit auxilio. Quæ omnia consequenter cum reliquis consacerdotibus omnino explere accelerarct, nisi juxta privilegium decessoris vestri domni Benedicti, ac vestrum, summam vobis reservandam cœpti de restitutione docerent negotii. Qua vero sæpedictus antistes altitudini vestræ devotissimus, & apostolico constitutionis vestræ decreto, & nostro etiam hortatui, omnimodis gratantissime paruit, nec in aliquo renuere tentavit, nostra supplici petitione ampliorem gratiæ munificentiam apud vos se percepisse gratuletur, proindeque vobis sese acceptiorem omnino persentiat. Posthæc, quia fratrem illum Vvlfadum, de quo agitur, ut vestræ sanctitatis apices exponunt, moribus & scientia penes nos vigere comperimus, Bituricensem ecclesiam, ceu sanctæ paternitati vestræ aliis literis significavimus, quia dare absque apostolatus vestri determinatione distulimus, commendare sibi eamdem ecclesiam cum rebus sibi pertinentibus acceleravimus. scilicet ut in destructione earum non tantum sæviens valeret quorumlibet pravorum instantia, quærentium diripere non sua, & vastare crudeliter aliena. Quare ut in eodem loco illius valere & vigere queat studiositas, citius reverentia paternitatis vestræ quid sancto animo vestro de eo ceterisque sederit aperire dignetur, efficiatque sublimitas vestra festinantius de ipso, quod pro eo ad vos sæpius nostra poposcit supplex expetitio: quoniam summa necessitate illis urgente melioris voluntatis qui in illo sunt regno hoc ipsum assidua imprecatione deposcunt. Verum multarum perturbationum impedimenta, non solum nostris temporibus, sed etiam prædecessorum nostrorum, aut vix aut nunquam eidem regno defuisse noscuntur. Atque ideo necesse est ut in adjutorium filii nostri, casu vobis notissimo infirmati, & eorum qui sibi sunt nostra fidelitate & sua adhæsi, quo valentius resistere adversariis omnimodis possint, idem de quo flagitamus maturius dirigatur vestræ paternitatis provectibus suffragantibus, domine beatissime & admodum desiderantissime pater & papa.

X.

PRIVILEG. A SYNODO SVESSIONICA CONCESSVM MONASTERIO Solemniacensi.

CVM ecclesiarum omnium prædia, bonorum hominum studiis & votis salubribus singulis titulis condonata privilegiis propriis egeant roboranda, tanto firmius a sæculari cupiditate credimus esse & specialius præmunita, quanto majori

majori ecclesiasticæ dignitatis, sæcularisque potentiæ, fuerint modis omnibus auctoritate firmata. Igitur anno incarnationis domini nostri Iesu Christi DCCCLXVI. indictione XIV. regni autem domni Caroli regis XXVI. dum apud urbem Suessionicam jubente Nicolao urbis Romæ pontifice, synodus ex diversis Galliæ, Neustriæ, atque Aquitaniæ episcopis confluentibus, XV. Kalendarum Septembrium haberetur, ibique per consilia episcoporum, qui ex diversis regnorum partibus advenerant, ea quæ in ecclesiasticis ordinibus constare videbantur, subtiliter tractarentur jussit magna synodus communi tractatu perquirere, qualiter omnis ordo ecclesiasticus in divinis cultibus ageretur, & quomodo actum ministraretur. Talibus ergo dum regia claritudo cum summi ordinis sacerdotibus invigilans deserviret, seseque ad exaltationem ac reparationem in quibusdam membris ecclesiæ piis studiis mancipatus accingeret, venit quidam abba venerabilis, Bernardus nomine, ex monasterio Solemniaco nuncupato, regiam clementiam, & synodalem adiens pietatem, pro privilegiis ipsi monasterio impetrandis, quibus sub tuitione regia atque apostolica & synodali defensione perpetuo muniretur. Talia ergo dum sibi suisque fratribus concedenda humiliter postularet, innotuit regiæ dignitati, nostræque synodo residenti qualiter vir venerabilis atque beatissimus Elegius Viromandensis ecclesiæ episcopus, amore supernæ hereditatis accensus, cœnobium ipsum in Limovicino rure, quod Solemniacus vocatur, in honore omnipotentis Dei, & veneratione beatorum apostolorum Petri & Pauli, ac martyrum Dionysii & sociorum ejus, Crispini atque Crispiniani, nec non & Pancratii, seu & confessorum, Martini, Hilarii, Medardi, Remigii, & Germani, suo opere ædificare sategit, monachosque ibidem instituit, qui & divinam in eodem loco exercerent militiam, & pro ecclesiæ totius statu supernam implorare decertarent clementiam: & quomodo per testamentum firmissimum propria sanctissimaque sua manu, atque aliorum, qui in suo testamento releguntur, episcoporum sanctorum, corroboravit devotissime atque promptissime voluntate, idem monasterium monachis in eodem degentibus, ac successoribus eorum in venturis generationibus jure tradidit ecclesiastico, nec non & hereditario. Eo videlicet tenore, quatinus sub tuitione, atque quem trito sermone mundeburde vocant, Dagoberti regis, qui tunc temporis apicem regni tenebat, & successorum ejus, sine aliqua contradictione, sive aliquorum hominum infestatione, in facultatibus eorum viverent, & normam sancti Benedicti inviolabiliter tenerent: & quomodo Deo dilectus isdem rex Dagobertus, cognitis viri sanctissimi ejusdem episcopi Elegii studiis, præfatum monasterium, cum omnibus rebus juste & legaliter ad se pertinentibus, tam sui donatione quam etiam bonorum hominum collatione, per auctoritatem præcepti sui proprio abbati, atque monasterio degentibus, secundum morem prædecessorum fidelium regum, libentissime confirmavit. His igitur omnibus abbatis venerabilis relatione Bernardi regiæ potestati ac synodali concilio cognitis, obtinuit ipsius abbatis devotissima & veneranda precatio, apud ejus synodique sublimem clementiam, ut nostra præsenti atque inviolabili innovatione, quoniam Northmannorum

A crudelitate grassante priora instrumenta incendio fuerant concremata, hujus prædictæ firmitatis stabilitas muniretur. Residentibus ergo nobis apud urbem superius memoratam, atque de reipublicæ utilitate tractantibus, præmissi abbatis Bernardi petitionem super innovandum prædicto monasterio privilegium humili & digna suggestione accepimus. Cujus piis petitionibus simul cum regia sublimi clementia annuentes, præsens privilegium in honore Dei omnipotentis, & veneratione eorumdem sanctorum, adjecta regiæ præsidentiæ auctoritate decrevimus roborandum, & sicut sequentia manifestant subscriptione propria confirmandum. Quatinus hinc B inde & regali munificentia & auctoritate episcopali convenienter munitum, præsentibus futurisque temporibus valeat inviolabiter permanere illæsum. Et interposita obtestatione per virtutem sanctæ crucis, & sanctorum ipso in monasterio quiescentium, ut eumdem locum a tam sanctissimo viro constructum, nec sibi aliter nisi tutela defensionis ac tuitionis reges usurpent, nec cuiquam clericorum canonici habitus, aut laicorum, quod absit, eum attribuant, Sed sub tutela ac defensione, cum proprio, ut dictum est, ex ipso monasterio & regulari abbate sibi retineant: monachosque in eodem loco degentes sub alis suæ protectionis quietos esse permittant, & Deo secundum C auctoritatem & regulam sancti Benedicti militare, & pro statu universalis ecclesiæ enixius obsecrare concedant. Decedentibus quibuscumque abbatibus successorem ex eodem loco sibi liceat eligere, & sibi regulariter instituere. Si quis vero, quod absit, hujus privilegii destructione fraudulentus violator in posterum emerserit, salutem propriam negligens, aliorumque salutem persequens, regiæ majestatis reus existat, atque hujus concilii, quorum subscriptione roboratum videtur, vinculum anathematis, nisi hæc correxerit, sustineat.

SVBSCRIPTIONES.

D

Vulfadus, etsi indignus, gratia tamen Dei sanctæ metropolis Biturigensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Frotarius Burdigalensis ecclesię episcopus subscripsi.

Remigius Lugdunensis archiepiscopus subscripsi.

Hincmarus sanctæ metropolis ecclesię Rhemorum episcopus subscripsi.

Rothadus humilis Suessionensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Vvenilo sanctæ matris ecclesiæ Rothomagensis archiepiscopus subscripsi.

E

Herardus Turonicæ metropolis archiepiscopus subscripsi.

Egil Senonensis ecclesiæ archiepiscopus subscripsi.

Agius humilis Aurelianorum episcopus subscripsi.

Æneas Parisiensis episcopus subscripsi.

Gislebertus humilis Carnutensis episcopus subscripsi.

Hildebrandus Sagensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ercambertus gratia Dei Baiocacensis ecclesiæ episcopus scripsi.

Fulchrius indignus episcopus Augustæ Tricorum subscripsi.

Odo Belvacensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Huntfredus humilis Morinensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Hilduinus Ebrocensis episcopus subscripsi.
Sigo indignus episcopus subscripsi.
Rainelmus Vermandensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Aldo Limovicæ sedis indignus episcopus subscripsi.
Hildegarius Meldensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Isaac sanctæ Lingonensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Erchenraus Catalaunensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Bernaldus Matiscensis sanctæ sedis episcopus subscripsi.
Liudo Heduensis episcopus subscripsi.
Hincmarus Laudunensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Rotbertus Cenomanicæ urbis episcopus huic privilegio subscripsi.
Helias Æquoalisinorum episcopus consentiendo subscripsi.
Hardvuinus Valavensis urbis ecclesiæ episcopus huic privilegio subscripsi.
Actardus Namnetensis episcopus huic decreti privilegio subscripsi.
Girbaldus Cavilonensis episcopus subscripsi.
Ioannes Camaracensis episcopus huic privilegio subscripsi.
Seginandus Constantinensis episcopus subscripsi.

Singulis episcoporum nominibus in autographo præfixum est de more Christi nominis monogramma; vel crucis effigies. Vulfadi porro subscriptio primo loco extra ordinem post alias adjecta videbatur. inquit Sirmondus.

XI.

EPISTOLA NICOLAI PAPÆ I.
AD EPISCOPOS SYNODI SVESSIONICÆ.

Hincmarum graviter perstringit, quod in causa clericorum dejectorum callide ac dissimulanter egerit, quodque Benedicti papæ literas mutilas & corruptas proferre ausus sit. Quare episcopos iterum convenire,& clericorum historiam accurate perscribere, clericos vero interim suis gradibus restitui jubet. Non probat autem quod Vulfadum ante plenam restitutionem ad episcopatum promoverint.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris archiepiscopis & episcopis, qui per gratiam Dei & decretum nostrum apud Suessonicam urbem convenerunt.

REVERENTISSIMUM fratrem & coepiscopum nostrum Egilonem de vestro sacro collegio ad apostolicam pervenientem sedem, magna cum exultatione suscepimus, & de agnita per eum omnium vestrum status incolumitate lætiores effecti, auctori grates immensas rependimus. Illud præcipue bonum atque jucundum arbitrantes, quoniam vos fratres sicut corpore, ita & mente in unum cohabitasse comperimus, & in dejectorum fratrum relevatione unum cor & unam animam una cum spiritu nostro possedisse cognovimus. Spiritus quippe sancti præsentiam testatur congregatio sacerdotum, & in medio sui dominum habere se monstrant, qui in ipsius nomine conveniunt in idipsum. Nos etenim clamorem eorumdem dejectorum spernere clericorum ratio nulla sivit, & ad vociferationes eorum ad sedem apostolicam etiam sub decessoribus meis frequenter emissas, aures obturare paterna caritas non permisit. Portamus quippe onera omnium qui gravantur, quinimo hæc portat in nobis beatus apostolus Petrus, qui nos in omnibus, ut confidimus, administrationis suæ protegit ac tuetur heredes. Verum cum nonnulla scripta sedi apostolicæ diversis temporibus delata,vel etiam ab ea data,ob hujus reperiendam rei certitudinem diligenter investigaremus: accidit ut etiam, Deo revelante acta concilii, quod auctore fratre & coepiscopo nostro Hincmaro præfatos viros segregasse dignoscitur, ab eodem venerabili antistite nobis dudum transmissa, cum actionibus pro Rothado venerabili episcopo venirent ad manus. In quibus quanta reprehensionum inveniatur congeries, si voluerimus exhibere per singula, facilius chartæ quam verba deficient. Ibi namque falsitas in ipso mox actionum invenitur principio. An non falsitas, cum sponte pervenisse dejecti illi ad ecclesiæ januas pro sua necessitate scribuntur, qui venisse probantur inviti? Præcipue cum Vulfadus ibidem non fuerit, cujus nomen inter petentium nomina fallaciter extitit recitatum? Ibi ante tempus examinis, jam judicatum, & ante legitimum judicium, condemnatum fuisse dignoscitur. Ibi ante audientiam, & ante certum numerum collectorum episcoporum, presbyteri diaconique privationi ministeriorum suorum subduntur. Ibi metropolitanus antistes modo sua jura deponit, modo resumit: modo subest synodo, modo præest, modo quasi accusatus, modo accusator, modo judex accedit: & pro libitu propria vicibus alternantibus cuncta disponens, more cujusdam animantis, non semper unius ejusdemque coloris apparet. Ibi inquam nolentes proclamare, proclamare coguntur, & tamquam accusatores libellum proclamationis porrigere compelluntur: licet tenorem libelli juxta morem gestis frater noster Hincmarus non inseruerit, cum eisdem nonnulla minus etiam necessaria probetur inseruisse. Ibi absens,& ut illic habetur, ægrotus addicitur, & dolor super dolorem apponitur, dum absens Vulfadus libello quasi præsens adscribitur, & in lecto jacens, nunquamque reclamans, societatem habere cum præsentibus reclamatoribus falso prætenditur. In quo considerandum est quia si leges sæculi etiam de rebus pecuniariis, quæ extra nos sunt, ægrotum respondere non cogunt, quanto minus a domini sacerdotibus infirmus quilibet compelli ad querimoniam debuit de negotio, quod in eumdem ipsum conflari dignoscebatur,& quod hunc ad depositionis casum impellere probabatur? quo dolore in hac vita major ubi quæso est? Et ut strictim pene omnia complectamur, ibi sola obedientia subditorum, quam apostolus præpositis exhibere jubet, reputatur in culpam;& qui prelati judicio temere non restiterunt, sed humiliter colla supposuerunt, severissime puniuntur. Ibi qui nulla propria noxa deliquerunt, hæreticorum damnationem tamquam hæretici inciderunt, & qui misericordiam petivere, nec justum judicium percipere meruerunt. Sed quid mirum, si textus & finis ejusdem concilii

concilii accepti non sunt, quando in nomine domini juxta morem inchoatum non est? Nam cum apostolo, omne quodcumque fecerimus in verbo aut in opere, omnia in nomine domini Iesu facienda præcipiente, ritus ecclesiasticus in colligendis conciliis id observet, & in hoc dumtaxat, abdito permittente divino judicio, fuerit prætermissum: constat procul dubio, non eos in nomine domini congregatos extitisse, ac per hoc eum minime in sui medio habuisse, qui tale concilium imo conventicula sua de sanguinibus contra psalmistam congregaverunt, & quoddam animal imitati, non nisi extinctis propriis filiis posse subsistere putaverunt.

Iam vero, si idem concilium ab apostolica sede fuisse prætenditur approbatum, quemadmodum id versuta fuerit cavillatione ab apostolica sede perceptum, fraternitati vestræ breviter intimamus. Denique frater & coepiscopus noster Hincmarus, de memoratis clericis, Vulfado scilicet & collegis ipsius, quod sibi visum est, consummato mox præcessori meo beatæ recordationis Leoni præsuli non semel supplices literas misit, quatenus idem concilium approbans auctoritate apostolica roboraret. Quod ille non solum minime annuit, verum etiam agere solicite tenuit, dicens idcirco se petitiones ejus pro confirmanda synodo, in qua depositi præfati viri fuerant, suspendisse, eo quod per aliquos ex his episcopis, qui synodo resederant, ut dubitatio foret radicitus evulsa, statuta ejusdem synodi destinare debuisset: præcipue cum ibidem legati sedis apostolicæ præsentes non fuerint. Postremo eo quod hi, quos ille auctoritate synodi affirmabat depositos, per proprias literas sedem apostolicam appellaverint, & vellent sua se apostolica audiri præsentia, & tunc, si culpabiles invenirentur, non abnuerent canonicam sustinere censuram. Sed venerabilis Hincmarus, sciens utique concilium istud, ut supra ostensum est, reprehensionibus non paucis respersum, acta quidem illius per neminem episcoporum, qui his interfuerunt, destinavit: ut tamen firmarentur, denuo precibus agere non cessavit. Sed dejectorum iterato clamore crebrescente clericorum, nec sic quod petebatur laudabilis præsul indulsit. Præcepit autem per alteram suæ sanctionis epistolam, ut idem frater Hincmarus ad concilium cum illis occurreret, ad quod suum ipse legatum, Petrum videlicet episcopum Spoletanum, e latere suo direxerat, ad renovandum videlicet judicium vice sua, & congregatis rursus episcopis ad depositorum reclamantium, auxiliante domino, trutinandum ac sopiendum negotium. Ita ut si eisdem dejectis clericis contigisset, ut in ipsa debuissent depositione persistere, & obedire renuissent, sedemque apostolicam iterum expetissent, ne sedis apostolicæ dissolveretur privilegium, illis ad eam veniendi non negaretur licentia. Cum quibus præcepit ut frater Hincmarus, vel missus ejus veniret: quatenus cum fratribus suis episcopis æquum de his judicium conferre potuissent, & utraq; parte conveniente causas eorum eadem sedes sancta canonice diffinisset. Verum ille, qui prius episcopum, legatum videlicet concilii sui, sedis apostolicæ visioni subtraxerat, etiam suam audientiæ ab eo designatæ præsentiam subducens, probavit de se illa quæ dicta sunt: videlicet quod tale concilium statuerit, quale superius strictim monstratum est. Interea eo voti effectu frustrato, apostolicæ sedis pontifex Leo, qui fratris Hincmari propositum noverat, ab hac luce subtractus est. Cumque sanctæ memoriæ Benedictus, vir apostolicus, ei successisset in ordine pontificatus, rursus reverendus Hincmarus arma præparat, & eidem summo præsuli, tamquam suarum inexperto versutiarum, latenter subripit, & in ipso consecrationis ejus principio suadet, ut concilium quidem ad votum unius hominis congregatum firmaret: non tamen ei ullo modo subripi aut suaderi potuit, ut a justæ diffinitionis & discretissimæ moderationis tramite vel aliquantulum declinaret. verumtamen, sicut videre est, & ipsi jam forsitan agnovistis, ita per quoddam ei privilegium concessum illius concilii roboravit institutum, ut auctoritatis summam sedi apostolicæ reservaret, & ut vobis jam scripsimus, ita tribuit honorem alteri, ut sibi quod tribuebat non demeret. Vnde actum est, ut quod male petitum fuerat, Spiritu docente Dei, bene sapiens præsul concederet, & nihil proficeret humana subreptio, ubi pectus tanti pontificis divina replebat infusio: nec obesset cujusdam suasio, ubi antistitis sancti prudens obviavit & providentissima moderatio: dum in ipso privilegio tenorem præmiserit, quod sic decretum est ab eo manenda inconvulsa quæ petebantur, si ita essent per omnia, quæ de illa synodo sibi a fratre nostro Hincmaro referebantur. Interposuit enim ancipitem in eo sententiam dicens: Si ita est nostroque ut scriptis præsulatui intimasti, & gestorum serie demonstrasti, ratas easdem, quin diffinitiones, apostolica promulgamus fore auctoritate. Licet ipse hujus tenoris circumstantiam de collati privilegii textu excipiens, & nostræ visioni subduxerit, & aliorum notioni subtraxerit. Interserens insuper quæ idem summus pontifex aut nunquam, aut aliter sanxerat. Ipse namq; de memoratis diffinitionibus dixit: Ratas easdem apostolica promulgamus fore auctoritate, semperque manere statuimus, & sequentia, quæ ipse quidem aliter posuit, frater vero Hincmarus quædam addens, plura subtrahens, vel commutans, aliter prosecutus est. Sed adhuc & in alio mira fratris Hincmari rursus accedit astutia, & soli proprio voto favens se immiscet prudentia. Denique cum apostolicæ & reverendæ memoriæ decessor noster papa Benedictus ei privilegium, de quo nunc diximus, contulisset, ita quæ in eo continentur firmavit, suspensam sententiam his jungeret, & ut per omnia sedi apostolicæ sua privilegia, sicut jam fati sumus, & auctoritatis propriæ jura, (quem in hoc & nos quoque secuti sumus) inviolabilia reservaret: interponens præterea nodos anathematis in eos, quibus prohibendum censuit, ne quilibet contra eadem canonica constituta, & decreta pontificum Romanorum pertinaciter obviasset: id est, ne quis vel contra illa, quæ fratri Hincmaro concesserat, vel quæ sedi propriæ reservarat, agere tentavisset. Sed ille, quæ horum suo libitui favere conspexit, omnium notitiæ patefecit: quæ autem sedis sunt apostolicæ reservata juri, cunctorum notioni subduxit. Testantur hoc exemplaria ejusdem privilegii, quæ ab eo sunt ad sedem apostolicam diverso tempore missa. Quantum vero talis scriptorum depravatio ac mutilatio noceat, ipsi jam potuistis advertere, qui in concilio videntes quædam ipsius constituti, sicuti vestro relatu didicimus, quædam vero non videntes, cœptum circa oppressos pium laborem deterriti minus perfectum deseruisse nunc dignosceremini, nisi

nisi nostris instructi monitis, & nostris ibidem confortati literis inveniremini. Miserat enim sæpe memoratus antistes, egregiæ recordationis decessori meo per scripta sua, quod iidem clerici ad vicinos episcopos provocaverint, contra se libellum proclamationis dederint, judices sibi ipsi elegerint, & cetera, quæ longum est numerare, significans. At ille divinitus inspiratus, ei rescribens. Si inquit ita est, nostroque ut scriptis præsulatui intimasti, & gestorum serie demonstrasti, (quod frater Hincmarus de textu penitus erasit) ratas easdem (subauditur diffinitiones) apostolica promulgamus, non in omnibus, ut ipse addidit, fore auctoritate, semperque manere statuimus. Deinde subjunctum est, quod ipse longe aliter mutavit scribens, ut inde quæstio nullis aliquando temporibus oriatur. Nunc autem cum ita non fuisse, tam a nobis, quam a sancto concilio vestro extiterit comprobatum, quod suggesserat merito in irritum ductum est, quod contra dejectos non simpliciter impetraverat. Sed ad propositum redeamus. Igitur tandem aliquando clericis sæpe memoratis, qui semper ad apostolicam sedem appellaverunt, etiam nobis literis suis pro dejectione sua querimoniam exponentibus, non fuit dissimulandi, non fuit nobis tacendi libertas, quibus major cunctis Christianæ religionis zelus incumbit. Ac ideo primum quidem fratri & coepiscopo nostro Hincmaro misimus, uti commemoratos viros, Vulfadum scilicet, collegasque ipsius, clementi animo studeret ad se revocare, depositaque omni funditus animositate, de restitutione ipsorum secum fraterne tractaret, atque misericorditer consummare contenderet. alioquin ad concilium vobiscum, quibus & nos quoque pro hoc ipso scripsimus, simul occurreret; quatenus omnes in unum convenientes, causas eorumdem clericorum examinaretis, & non aliqua emergente disceptatione, Deo præ oculis habito, diffiniretis. si vero quælibet inter partes disceptatio proveniret, ad sedem apostolicam nostrum susceptaræ speciale judicium personæ vices tenentes utriusque lateris convenirent. Quo Dei gratiæ juvamine peracto, suscepimus nunc literas amplectendæ dilectionis omnium vestrum, manifestissime significantes, crebro memoratos clericos a totius consona voce concilii dignos graduum suorum receptione pronuntiatos. ubi nulla, sicut eisdem literis vestris reperimus, disceptatio provenit: nulla, sicut putatum fuerat, varietas alia atque alia defendentium accidit: nullus accusator, nullus condemnator repertus est: sed cunctorum una eademque sententia, atque in restitutione ipsorum diffinitio claruit, eisdem innoxiis a cunctorum unanimitate modis omnibus approbatis. Quamquam vos non egeritis solenniter, minime, secundum quod nos decreveramus, sedi apostolicæ plena relatione actionum seriem referantes: adeo ut propemodum ipsius vestri concilii gestis incognitis, ad diffiniendum quid de sæpedictorum clericorum statu pene retraheremur, nisi labor prædecessorum nostrorum, apud nos in rerum gestarum scripturis inventus, nos ad se tandem perficiendum pleniter animasset. Debuistis enim, quidquid de Ebbonis dejectione, relevatione, horum clericorum promotione, & ipsius Ebbonis iterata repulsione, ad aliamque ecclesiam migratione, vel undecumque ibi quippiam ventilatum est, nobis scripto unanimiter, pleniter, ac fideliter intimare: non solum autem nobis intimare, verum etiam monumentis insertum ad pleniorem penes nos notitiam & certitudinem reservare. Sed quia hoc negligentia prætermissum est, saltem nunc omni diligentia procurate, ut quæcumque super hac re scripta, tam a nobis prius & nunc, quam a vobis edita reperiuntur, & quid hinc coepiscopus Hincmarus, & illi dejecti clerici sedi apostolicæ suggesserint atque retulerint: in volumen unum ordine quo missa sunt redigantur, & apostolicæ sedi, ut competens est, vobis eorum exemplaribus reservatis, summo studio dirigantur. Quod cum diligenter actum fuerit, tunc profecto plene scire possumus, cuncta vos in concilio strenue peregisse: & quod hactenus omissum est, hoc ordine Christo juvante recuperabitur. In quo tamen agendo venerabilem Vulfadum præ ceteris abundantiorem convenit curam arripere. Deinde vero volumus vos esse solicitos, ut si de cetero tale quid forte contigerit evenire, pro quo conventum in regionibus vestris fieri sacerdotum præcipiamus, hoc inter cetera nulli penitus oblivioni tradatis: sed post omnia id agere majorum more studiosissime satagatis. Arridet autem huic unanimitatis vestræ sententiæ atque diffinitioni etiam fratris & coepiscopi nostri Hincmari professio: quia non solum eosdem fratres, & antea se minime ab officio suspendisse, vel judicasse, aut a gradibus ejecisse, sive in repulsione ipsorum subscripsisse; verum etiam & nunc ad synodum, sicut nos præcepimus, convenisse, & his quæ de restitutione illorum ceteri antistites consenserunt, paratissime annuisse, & obtemperare curasse testatur. cujus etiam nomen in epistola synodica, (sicut nostra relatio indicat) una cum nominibus vestris, qui simul convenisse dignoscimini, pariter adscriptum inventum est. Illud tamen ridere libuit, quod idem antistes crebro memoratos clericos ab officio se minime suspendisse, vel judicasse, aut a gradibus ejecisse fatetur: præsertim cum hæc non veritate fulta multis esse probatur indiciis, quæ superius summatim tetigimus, & nunc ea vel plura commemorare studio brevitatis omittimus. Nam nisi ille eos, etiam ante omnem audientiam, & adhuc cum ad se non accusantes, sed misericordiam postulantes accesserint, ab officio suspendit; quid est quod in actis concilii sui, quod ipse ad sedem apostolicam misit, ab eo suspensi ab officio fuisse memorantur? quibus cum tacens nihil ipse responderit, quid aliud, nisi vera eos prosecutos, silentio suo tribuit patenter intelligi? Et e diverso illi super quo querelas suas crebro dicto sanctæ memoriæ Leoni papæ mittebant? vel quem, nisi eum, suum impulsorem a gradibus propriis, & infestum sibi, quem circa se veluti patrem benignum debebant cognoscere, frequenti relatione pandebant? Postremo nisi ille in dejectione ipsorum subscripsit, imo nisi totius depositionis eorum seriem ipse scripsit, quid est quod ei in subinde memorato privilegio, quod sibi ab apostolica sede roborari petiit, beatæ memoriæ decessor meus ad eum loquens, quod ipse diffinitiones illas in synodo cum ceteris episcopis collecta, juxta relationem utique suam propriis digitis roboraverit, manifestat? Quod si dicit, nunquam se in illa synodo subscripsisse, ergo nec decessor noster aliquam ei synodum privilegio suo firmavit? quippe cum ipse eam, quam auctoritate apostolica stabilivit, propriis digitis ipsius roboratam specialiter fuisse commemoret.

Igitur

Igitur fratres cariſſimi, nos in præfatorum clericorum reſtitutione gradus, omnibus hactenus argumentis rite collectis, & omnium veſtrum hortatu generalis incitante conſenſus, omnimodam conniventiam præbere potuiſſe cognoſcite. Sed quoniam non ſecundum decretum noſtrum eorum examinatio mera & perfecta diſcuſſio provenit, nec promotio vel abjectio ipſorum in ſynodali conventu qualis fuerit, liquido reperta eſt, nec apoſtolicæ ſedi ſufficienti relatu monſtrata: idcirco paululum a conſummanda reſtitutione ipſorum interim deliberativum conſenſum noſtrum coercere neceſſarium duximus. Verum quia in decernendo & in judicando quod canonice deliberatum eſt, ac in reſtituendis sæpedictis clericis, atque in omnibus, Deo præduce, ſicut decuit & ordo popoſcit, noſtra præceſſit auctoritas; conveniens ac honeſtum eſt, ut juxta poſtulationem veſtram, noſtræ firmationis perfecta ſubſequatur integritas, eo dumtaxat ordine, ut frequentius intimati clerici, qui evidentiſſime irregulariter ab officio graduum ſuorum ſuſpenſi fuiſſe noſcuntur, & hinc ſedem apoſtolicam ſæpiſſime provocaſſe nonnullis indiciis comprobantur, ante omnia priſtinis gradibus & officiis reformati conſiſtant. ita ut prioribus redditi gradibus & ordinibus, & quodammodo ſuis omnibus reveſtiti, vires adverſus impetentes ſe integras habeant. Non enim inermis cum armato rite conflictum inire poterit. Quibus videlicet gradibus ac officiis fruentibus eis, fratri & coepiſcopo noſtro Hincmaro licentia ſit, intra totius hujus capedinem anni, ſæpedictos exhibere clericos ab ordinibus ſuis canonice fuiſſe dejectos: ita ut quidquid habet calumniarum, proſequendi & exequendi ſibi ſit omnino facultas. Quod ſi totius hujus anni circuitu dilapſo, contra eos nullam juſtam apud ſedem apoſtolicam querimoniam compoſuerit, nec illos appetere de quocumque vel cujuſcumque reatu, vel exceſſu, ſeu damnatione ſtuduerit; ipſis quidem deinceps in ordinibus permanentibus, nos profecto nulli torpori dabimus operam, nec ullo pacto a ſumma ceſſabimus diligentia, donec aut ipſe nunc illos juſte comprobet reſtitutos, aut juſte per ſe quondam oſtendat remotos. Alioquin nos ſubſequenter exhibere procul dubio convenit, non ſolum ſæpe fatos clericos præjudicialiter abſque canone ab officio ſequeſtratos, verum etiam ordinatorem eorum inconvenienter, ac ſine conſequentia eccleſiaſtica, regimine præſulari privatum. Quod plane præter eum nullus, ut remur, omnino dubitat, nullus profecto non prædicat. quandoquidem & nobis ita claret, quantum autumare poſſumus, quemadmodum his qui in illo tempore præſto fuiſſe memorantur.

Illud tamen, cariſſimi, prætereundum inter cetera fore non duximus, quod quantum relationis veſtræ ſeries innuit, minus caute quam ſanximus regularia conſtituti noſtri executi ſitis edicta. Nos quippe, etſi appellantium ſedem apoſtolicam clericorum, & ad judicium ejus provocantium cauſam, propter amovendum a vobis prolixioris laborem itineris, illic audiri, vel etiam diffiniri ſtatuimus: non tamen quemquam eorum promovendum, vel ad eminentiorem ordinem provehendum indulſimus, quemadmodum nunc factum eſſe veſtro favore per ſcripta veſtra didicimus. Miramur inſuper, & quærimus, quænam illa ſit ſumma rei, quam vos noſtræ auctoritati reſervaſſe prætenditis, & hanc invenire non poſſumus. Quam enim nobis ſummam reſervaſtis negotii, cujus adeo finem perducere maturaſtis, ut nobis inconſultis, etiam paſtoralem reſtitutis conferre ſolicitudinem pateremini? & qui ad eos priſtino gradui reformandos noſtræ auctoritatis eguiſtis, ad promovendum reſponſum noſtrum nequaquam præſtolari duxiſtis? Quantum autem filius noſter Carolus glorioſus rex id a nobis exegit: ſed nos veſtram caritatem & honorificentiam, quos jam convenire juſſeramus, merito conſervantes, nullo pacto, priuſquam rerum nobis exitus per vos patefieret, conſenſum in hoc præbituros ſemper ei reſcripſimus. quod, fratres, ſaltem ad vicem minime cuſtodientes, laudo vos, ſed in hoc non laudo. Porro ſi quiſpiam ſedem apoſtolicam, per Sergium ſanctæ memoriæ papam, Ebbonem quondam archiepiſcopum indignum clericali communione ſanxiſſe perhibet, noverit quoniam talem ſedes apoſtolica debuit Ebbonem, donec ſynodali ejus examine cauſa diſcuteretur, habere, qualem ab aliis habitum non ignorabat. Statutum quippe in magna & veneranda Nicæna ſynodo legerat, ut de his qui communione privantur, ſeu ex clero, ſeu ex laico ordine, epiſcopis per unamquamque provinciam ſententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur: requiratur autem, ne puſillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet epiſcopi vitio, videatur a congregatione ſeclusus. Donec igitur auctoritate ſua hujuſcemodi puſillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet vitio, examinatio vel dijudicatio proveniret, apoſtolica ſedes nihil agere debuit, niſi quod egit. videlicet ut ab aliis abjectum ipſa nequaquam indiſcuſſe ſuſciperet. Præcipue cum prædictus Ebbo non quaſi pro depoſitione ſua queritans, & legitime reſtitui volens examine præcedente ſedem apoſtolicam appellaverit: ſed, ut codex epiſcopalis indicat, a contumacibus ſuaſus, & his junctus, repente & reconciliari ab ea, & pallio decorari quærens, & quaſi epiſcopus inter epiſcopos, nulla cauſæ diſcuſſione præveniente, communicari poſcens, ad eamdem ſummam ſedem acceſſerit, a qua jam reprobatus ab aliis merito debuit reprobari, donec ſupplex ab ea ſeſe canonice poſceret adjuvari. Nam conſtat, ut ſanctus papa ſcribit Gelaſius, uniuſcujuſque ſynodi conſtitutum, quod univerſalis eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi ſedem præ ceteris oportere, quam primam, quæ & unamquamque ſynodum & ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit, pro ſuo ſcilicet principatu, quem beatus Petrus apoſtolus domini voce perceptum, eccleſia nihilo minus ſubſequente, & tenuit ſemper & retinet. Verumtamen qualiſcumque fuerit, vel quæcumque pertulerit Ebbo, a ſe ordinatis, qui nihil præter humilitatem & obedientiam exhibuerunt, nullum prorſus intulit offendiculum. quoniam & beatiſſimus Leo ad Mauros ſcribens, ita de quodam Maximo præcipit dicens: Maximum quoque, licet reprehenſibiliter ordinatum, tamen ſi Donatiſta jam non eſt, & a ſpiritu ſchiſmaticæ pravitatis alienus eſt, ab epiſcopali, quam quoquomodo adeptus eſt, non repellimus dignitate. Et Anaſtaſius ejuſdem apoſtolicæ ſedis præſul, quod mali bona miniſtrando ſibi tantummodo noceant,

Conc Nicæni c. 5.

Epiſt. 11. ad Dardanos.

Epiſt. 92.

Epiſt. unica.

Anno Christi 866.

ceant, nec ecclesiæ sacramenta commaculent, ad Anastasium principem scribens evidentissima ratione demonstrat. Oramus sanctam fraternitatem vestram in Christo nunc & semper valere. Data VIII. Idus Decembris, indictione XV.

Anno Christi 866.

XII.

EPISTOLA NICOLAI PAPÆ I. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM Rhemensem.

Ejusdem argumenti cum præcedente. Hincmari enim fraudes aperit circa clericos dejectos, & circa literas Benedicti papæ. Sub finem etiam arguit quod pallio concessum ultra modum uti diceretur.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro archiepiscopo Rhemensi.

EPISTOLAM beatitudinis tuæ cum epistola synodi missam per legatum ejusdem vestri sacrati collegii, Egilonem videlicet fratrem & coepiscopum nostrum, suscipientes, & tam ex ipsis epistolis, quam ex verbis ejusdem venerabilis viri, devotionem & supplicem parentiam tuam, quam erga sedem apostolicam habes, etiam nunc agnovimus, perpetuamque benevolentiam tuam, quam circa dejectos fratres & filios alacriter exhibuisse te dicis, laudamus. nimirum qui & secundum apostolum flevisse te cum flentibus indicas, & nunc gaudere cum gaudentibus manifestas. (Rom. 12.) Quorum & nos quoque clamorem clericorum spernere ratio nulla sivit, & ad vociferationes eorum ad sedem apostolicam etiam sub decessoribus meis frequenter emissas, aures obturare paterna caritas non permisit. Portamus quippe onera omnium qui gravantur: quinimo hæc portat in nobis beatus apostolus Petrus, qui nos in omnibus, ut confidimus, administrationis suæ protegit ac tuetur heredes. Verum cum nonnulla scripta sedi apostolicæ diversis temporibus delata, vel etiam ab ea data, ob hujus reperiendam rei certitudinem diligenter investigaremus: accidit ut etiam Deo revelante acta concilii, quod auctore te præfatos viros segregasse dignoscitur, a te nobis dudum transmissa cum actionibus pro Rothado venerabili episcopo, venirent ad manus. In quibus quanta reprehensionum inveniatur congeries si voluerimus exhibere per singula, facilius chartæ quam verba deficient. Ibi namque falsitas in ipso mox actionum invenitur principio. An non falsitas, cum sponte pervenisse dejectos illos ad ecclesiæ januas pro sua necessitate ipse describas. qui venisse probantur inviti? præcipue cum Vulfadus ibidem non fuerit, cujus nomen inter petentium nomina fallaciter extitit recitatum? Ibi ante tempus examinis jam judicatum, & ante legitimum judicium condemnatum fuisse dignoscitur. Ibi ante audientiam, & ante certum numerum collectorum episcoporum presbyteri diaconique privationi ministeriorum suorum subduntur. Ibi metropolitanus antistes modo sua jura deponit, modo resumit: modo subest synodo, modo præest. modo quasi accusatus, modo accusator, modo judex accedit, & pro libitu proprio vicibus alternantibus cuncta disponens, more cujusdam animantis, non semper unius ejusdemque coloris apparet. Ibi inquam nolentes proclamare, proclamare coguntur, & tanquam accusatores libellum proclamationis porrigere compelluntur, licet tenorem libelli juxta morem gestis non inserueris, cum eisdem nonnulla minus etiam necessaria proberis inseruisse. Ibi absens, & ut illic habetur ægrotus addicitur, & dolor super dolorem apponitur; dum absens Vulfadus libello quasi præsens ascribitur, & in lecto jacens nunquamque reclamans, societatem habere cum præsentibus reclamatoribus falso prætenditur. In quo considerandum est, quia si leges sæculi etiam de rebus pecuniariis, quæ extra nos sunt, ægrotum respondere non cogunt, quanto minus a domini sacerdotibus infirmus quilibet compelli ad querimoniam debuit de negotio, quod in eumdem ipsum conflari dignoscebatur, & quod hunc ad depositionis casum impellere probabatur. quo dolore in hac vita major ubi quæso est? Et ut strictim pene omnia complectamur, ibi sola obedientia subditorum, quam apostolus præpositis exhibere jubet, (Hebr. 13.) reputatur in culpam, & qui prælati judicio temere non restiterunt, sed humiliter colla supposuerunt, severissime puniuntur. Ibi qui nulla propria noxa deliquerunt, hæreticorum damnationem tanquam hæretici inciderunt, & qui misericordiam petiverunt, nec justum judicium percipere meruerunt. Sed quid mirum, si textus & finis ejusdem concilii accepti non sunt, quando in nomine domini juxta morem inchoatum non est? Nam cum apostolo, omne quodcumque fecerimus Deo in verbo aut in opere, (Col. 3.) omnia in nomine domini Iesu facienda præcipiente, ritus ecclesiasticus in colligendis conciliis id observet, & in hoc dumtaxat, abdito permittente divino judicio, fuerit prætermissum: constat procul dubio, non eos in nomine domini congregatos extitisse, ac per hoc eum minime in sui medio habuisse, qui tale concilium, imo conventicula sua de sanguinibus contra psalmistam congregaverunt, (Psal. 15.) & quoddam animal imitari, non nisi extinctis propriis filiis posse subsistere putaverunt. Iam vero si idem concilium ab apostolica sede prætenditur fuisse approbatum, quemadmodum id versuta fuerit cavillatione ab apostolica sede præceptum, fraternitas tua non nescit. Denique de memoratis clericis, Vulfado scilicet & collegis ipsius, quod tibi visum est, consummato, mox præcessori meo beatæ recordationis Leoni præsuli non semel supplices literas misisti, quatenus idem concilium approbans auctoritate apostolica roboraret. Quod ille non solum minime annuit, verum etiam agere solicite renuit, dicens, Idcirco se petitiones tuas pro confirmanda synodo, in qua depositi præfati viri fuerant, suspendisse, eo quod per aliquos ex his episcopis, qui in synodo resederant, ut dubitatio foret radicitus evulsa, statuta ejusdem synodi destinare debuisses, præcipue cum ibidem legati sedis apostolicæ præsentes non fuerint. Postremo quod hi, quos tu auctoritate synodi affirmabas depositos, per proprias literas ad sedem apostolicam appellaverint, & vellent iterum sua se apostolica audiri præsentia, & tunc si culpabiles invenirentur, non abnuerent catholicam sustinere censuram. Sed venerabilitas tua sciens utique concilium istud, ut supra ostensum est, reprehensionibus non paucis respersum, acta quidem illius per neminem episcoporum, qui his interfuerant destinavit: ut tamen firmarentur, denuo precibus agere non cessavit. Sed dejectorum iterato clamore crebrescente clericorum, nec

nec sic quod petebatur laudabilis presul indulsit. Præcepit autem per alteram suæ sanctionis epistolam, ut ipse ad concilium cum illis occurreres, ad quod suum ipse legatum, Petrum videlicet episcopum Spoletanum, e latere suo direxerat: ad renovandum scilicet judicium vice sua, & congregatis rursus episcopis ad depositorum reclamantium auxiliante domino trutinandum ac sopiendum negotium. Ita ut si eisdem dejectis clericis contigisset, ut in ipsa debuissent depositione persistere, & obedire renuissent, sedemque apostolicam iterum expetissent, ne ipsius apostolicæ sedis dissolverentur privilegium, illis ad eam veniendi non negaretur licentia. Cum quibus præcepit ut tua fraternitas vel missus ejus veniret: quatenus cum fratribus suis episcopis æquum de his judicium conferre potuisset, & utraque parte conveniente, causas eorum eadem sancta sedes canonice diffinisset. Verum qui prius episcopum, legatum videlicet concilii tui sedis apostolicæ visioni subtraxeras, etiam tuam audientiæ ab ea designatæ præsentiam subducens, probasti de te illa quæ dicta sunt: videlicet quod tale concilium statueris, quale superius monstratum est. Interea te voti effectu frustrato, apostolicæ sedis & beatæ recordationis pontifex Leo, qui fraternitatis tuæ propositum noverat, ab hac luce subtractus est. Cumque sanctæ memoriæ Benedictus vir apostolicus ei successisset in ordine pontificatus, rursus reverentia tua arma præparat, & eidem summo præsuli, tamquam suarum inexperto versutiarum, latenter subripit, & in ipso consecrationis ipsius principio suadet, ut concilium quidem ad votum unius hominis congregatum firmaret: non tamen ei ullo modo subripi aut suaderi potuit, ut a justæ definitionis & discretissimę moderationis tramite vel aliquantulum declinaret. Nam sicut videre est, & ipse liquido nosti, qui eiusdem privilegii paginam penes te habere repositam dignosceris, ita per privilegium tibi concessum illius concilii roboravit institutum, ut auctoritatis summam sedi apostolicæ reservaret. Unde actum est, ut quod male petitum fuerat, Spiritu docente Dei, bene sapiens præsul concederet; & nihil proficeret humana subreptio, ubi pectus tanti pontificis divina replebat infusio; nec obesset cujusquam suasio, ubi antistitis sancti prudens obviavit & providentissima moderatio. dum in ipso privilegio tenorem præmiserit, quod sic decretum est ab eo manenda inconvulsa quæ petebantur, si ita essent per omnia, quæ de illa synodo sibi a sanctitate tua referebantur. Interposuit enim ancipitem in eo sententiam dicens: Si ita est, nostroque ut scriptis præsulatui intimasti, & gestorum serie demonstrasti, ratas easdem, quin diffinitiones, apostolica promulgamus fore auctoritate. Licet tu hujus tenoris circumstantiam de collati privilegii textu minus simpliciter excipiens, & nostræ visioni subduxeris, & aliorum notioni subtraxeris: interserens insuper quæ ille aut nunquam, aut aliter sanxerat. Ipse namque de memoratis diffinitionibus dixit: Ratas easdem apostolica promulgamus fore auctoritate, semperque manere statuimus, & sequentia. Quæ ipse quidem aliter posuit: tu vero addens atque commutans prosecutus es, dicens: Ratas easdem apostolica promulgamus in omnibus fore auctoritate, semperque manere statuimus, ut inde quæstio nullis aliquando temporibus oriatur. Quod quantum inter se discrepet, videlicet quod ille

A promulgavit, & quod tu minuisti, vel adjecisti, vel mutasti, ipse perpendis. Sed adhuc & in alio mira fraternitatis tuæ accedit astutia, & soli proprio voto favens se immiscet prudentia. Denique cum apostolicæ sanctitatis atque memoriæ idem decessor noster papa Benedictus tibi privilegium, de quo nunc diximus, contulisset, ita quæ in eo continentur firmavit, ut suspensam sententiam his jungeret, & ut per omnia sedi apostolicæ sua privilegia, sicut jam fati sumus, & auctoritatis propriæ jura, (quæ in hoc & nos quoque secuti sumus) inviolabilia reservaret. Interponens præterea nodos anathematis in eos, quibus prohibendum censuit, ne quilibet contra eadem canonica constituta & decreta pontificum Romanorum pertinaciter obviasset: id est, ne quis contra illa quæ tibi concesserat, vel quæ sedi propriæ reservarat, agere tentavisset. Sed tu quæ horum tuo libitui favere conspexisti, omnium notitiæ patefecisti: quæ autem sedis sunt apostolicæ reservata juri, cunctorum notioni subduxisti. Testantur hoc exemplaria eiusdem privilegii, quę sunt ad sedem apostolicam diverso tempore missa. Quantum vero talis scriptorũ depravatio aut mutilatio noceat, ipse jam potuisti cum fratribus & coepiscopis tuis advertere. qui in concilio videntes quædam ipsius constituti, sicut relatu ipsorum didicimus, quædam vero non videntes, cœptum circa oppressos pium laborem deterriti minus perfectum deseruisse nunc dignoscerentur, nisi nostris instructi monitis, & nostris ibidem confortati literis invenirentur. Quamobrem jure forsassis te fraudis aliquid in talibus committere fateri possemus, nisi reverentiæ tuæ, quod ipse non speras, parcere nostra moderatio studuisset. Siquidem relationum detruncatio, non solum cognitionem ab hominibus subtrahit, verum etiam audientes in errorem inducit. Ecce enim dicimus, Iustus dominus Deus noster, & non est iniquitas in eo: unde si una sola syllaba subtrahitur, blasphemia protinus in Deum sine cunctatione committitur. Si ergo unius syllabæ tantum in Deum piaculum gignit ablatio, quantum putas tot potest dictionum recisio ignorantibus generare dispendium? Quamvis sit in hoc facto & aliud quoque subtiliter considerandum. Nam cum anathematis interpositio, non solum illos, qui contra beneficia tibi concessa committunt, verum etiam & hoc, qui jura sedis apostolicæ temere dissolvunt, complectendo percellat, & tu ipsam interpositionem anathematis, quæ ad sedis apostolicæ pertinent privilegia tacens, post textum præceptionis tibi concessæ, in eo dumtaxat quod te mulcet commemoraveris, aperte claret te nos hujusmodi argumento callide tetigisse; cum profecto liqueat, sic illud vinculum anathematis decessoris nostri decretum non observantes percellere, ut tamen jus apostolicæ sedis semper maneat illibatum; & si ita esse quod suggerebatur, foret per omnia comprobatum. Quod ergo nos in causa dejectorum egimus clericorum, ad sedis apostolicæ pertinet privilegium, ac per hoc merito inde sumus immunes. Tu vero violationis ejusdem privilegii haberis obnoxius: qui pulsis illis clericis ad sedem apostolicam provocantibus, manum obicem subdole præparasse cerneris, ac per hoc illatam in eodem constituto anathematis pœnam convenientius incidisse crederis. Videlicet dum talem crebro dicti privilegii textum & tenorem additione, detruncatione, ac mutatione tua cunctis ostenderis,

ANNO CHRISTI 866.

ut merito subinde memoratis clericis metum & desperationem posset incutere, ac eos ab inchoata reclamationis voce prorsus avertere. Nam cum nobis, quos nosti utique prisco ecclesiæ Romanæ more in regestis exemplaria scriptorum, quæ a sede dantur apostolica, reservare, & quos conjicere potuisti, cum tempore decessoris mei darentur, ea etiam præsentialiter intuitos esse, sic mutilatum & depravatum idem institutum mittere non formidaveris, quam depravatum & defraudatum nullam hujus experientiam habentibus ad subversionem vim patientium forsitan exhibuisti? Quam profecto rem magnopere, frater carissime, fugere debuisti; veritus videlicet, ne si non adversus sæpedictum tibi collatum privilegium, vel contra principale sedis apostolicæ jus agere videreris, saltem ne in aliquo ipse falsarius, quod absit, a sacerdotali verecundia repereris. Misisti enim egregiæ recordationis decessori meo per scripta tua, quod iidem clerici ad vicinos episcopos provocaverint, contra te libellum proclamationis dederint, judices sibi ipsi elegerint, & cetera quæ longum est dinumerare significans. At ille divinitus inspiratus tibi rescribens: Si, inquit, ita est, nostroque ut scriptis præsulatui intimasti, & gestorum serie demonstrasti, (quod tu de textu penitus erasisti) ratas easdem (subauditur diffinitiones) apostolica promulgamus, non in omnibus, ut ipse addidisti, fore auctoritate, semperque manere statuimus. Deinde subjunctum est, quod tu longe aliter mutasti scribens, ut inde quæstio nullis aliquando temporibus oriatur. Nunc autem cum ita non fuisse, tam a nobis, quam a sancto concilio vestro fuerit comprobatum, quod dudum suggesseras, merito in irritum ductum est, quod contra dejectos non simpliciter impetraveras. Sed ad propositum redeamus. Igitur tandem aliquando clericis sæpe memoratis, qui semper ad apostolicam sedem appellaverunt, etiam nobis literis suis pro dejectione sua querimoniam exponentibus, non fuit dissimulandi, non fuit nobis tacendi libertas, quibus major cunctis Christianæ religionis zelus incumbit. Ac ideo primum tibi misimus, uti commemoratos viros, Vulfadum scilicet, collegasque ipsius, clementi animo studeres ad te revocare, depositaque omni funditus animositate, de restitutione ipsorum tecum fraterne tractares, atque misericorditer consummare contenderes. alioquin ad concilium cum ceteris in illis regionibus constitutis archiepiscopis & episcopis, quibus & nos quoque pro hoc ipso scripsimus, simul occurreres: quatenus omnes in unum convenientes causas eorumdem clericorum examinaretis, & non aliqua emergente disceptatione, Deo præ oculis habito diffiniretis. Si vero quælibet inter partes disceptatio proveniret, ad sedem apostolicam, nostrum suscepturæ speciale judicium personæ vices tenentes utriusque lateris convenirent. Quo Dei gratiæ juvamine peracto, suscepimus nunc literas amplectendæ dilectionis omnium vestrum, manifestissime significantes, crebro memoratos clericos a totius consona voce concilii dignos graduum suorum receptione pronuntiatos. Vbi nulla, sicut eisdem literis vestris reperimus, disceptatio provenit, nulla, sicut putatum fuerat, varietas alia atque alia defendentium accidit: nullus accusator, nullus condemnator repertus est: sed cunctorum una eademque sententia, atque in restitutione ipsorum diffinitio claruit, eisdem innoxiis a cunctorum unanimitate modis omnibus approbatis. Ergo si innoxii sunt illi quondam depositi ab unanimitate omnium approbati, qui deposuerant quomodo sint innoxii jure, nescimus. Arridet autem hujus unanimitatis vestræ sententiæ, atque diffinitioni, etiam tua, quamvis non simplex, summissa tamen professio, qua non solum eosdem fratres, & antea te minime ab officio suspendisse, vel judicasse, aut a gradibus ejecisse, sive in repulsione ipsorum subscripsisse, verum etiam & nunc ad synodum, sicut nos præcepimus, convenisse, & his quæ de restitutione illorum ceteri antistites consenserunt, paratissime annuisse, & obtemperare curasse testaris. Cujus etiam nomen in epistola synodica, sicut ejus relatio indicat, una cum convenientium fratrum & consacerdotum nominibus pariter adscriptum inventum est.

Illud tamen ridere libuit, quod fraternitas tua crebro memoratos clericos ab officio se minime suspendisse, vel judicasse, aut a gradibus ejecisse fatetur: præsertim cum hæc non veritate fulta multis etiam probentur indiciis. Sed quamvis superius summatim tetigissemus quæ gesta sunt, nolumus tamen hæc pleniter exaggerare, ne compellamur quæ digna sunt judicare. Nam nisi tu illos, etiam ante omnem audientiam, & adhuc cum ad te non accusantes, sed misericordiam postulantes accesserint, ab officio suspendisti, quid est quod in actis concilii tui, quod ipse ad sedem apostolicam misisti, a te suspensi ab officio fuisse memorantur? Quibus cum tacens nihil ipse responderis, quid aliud nisi vera eos prosecutos silentio tuo tribuisti patenter intelligi? Et e diverso illi super quo querelas suas crebro dictæ sanctæ memoriæ Leoni papæ mittebant, vel quem nisi te suum impulsorem a gradibus propriis, infestum sibi, quem circa se veluti patrem benignum debebant cognoscere, frequenti relatione pandebant? Postremo, nisi tu in dejectione ipsorum subscripsisti, imo nisi totius depositionis eorum seriem ipse scripsisti; quid est quod in subinde memorato privilegio, quod tibi ab apostolica sede roborari petisti, beatæ memoriæ decessor meus ad te loquens, quod tu diffinitiones illas in synodo cum ceteris episcopis collecta, juxta relationem utique tuam, propriis digitis roboraveris, manifestat? Quod si dicis, nunquam te in illa synodo subscripsisse, ergo nec decessor noster aliquam tibi synodum privilegio suo firmavit. Quippe cum ipse eam, quam auctoritate apostolica stabilivit, propriis digitis tuis te specialiter roborasse commemoret.

Iam vero, quod in epistola tua nobis scripsisti, dicens eorumdem clericorum salubrem ac regularem statum & cupisse te & cupere, & quæsisse & quærere, quis audiens eorum novit qui cursum negotii vel controversiæ hujus novit, non miretur, & non obstupescat? Porro si cupisti, ubi est certamen, quod pro eorum, ut pote filiorum, recuperatione sumpsisti? & si quæsisti, ubi apparet? ubi datur saltem intelligi? Verum ostende tu nobis quando statum eorum cupiveris, vel quæsieris, & nos ostendemus tibi prolixitate dimissa breviter, quod non statum, sed casum semper eorum cupiveris & quæsiveris. Nam quid est quod obtinere modo legatis, modo literis, apud decessores meos, Leonem scilicet & Benedictum beatæ recordationis pontifices te cupere & quærere significas, nisi ut eorum quidem dejectio firmetur, restitutio vero nunquam speretur, casus

casus perpetuo roboretur, status aliquando minime reformetur? Ecce quomodo statum eorum cupivisti, ecce quomodo statum quæsisti. Sed dicis fortasse, te non qualemcumque statum eorum, sed salubrem ac regularem cupivisse atque quæsisse. Verum vel hoc quibusvis exhibe testibus, aut quibus cupis ostende probationibus. Nam tua, nec alia quæ penes nos rejacent, de te tale quid indicant scripta; cum potius ad omnimodam ruinam ipsorum affectum tuum jugiter intentum fuisse patenter insinuent. Ad extremum, si tu eos non dejecisti, quare non cum tui fuerint erexisti? Iam vero, si & id tua sola auctoritate agere nequivisti, quare pro eis apostolicæ sedis auctoritatem non petivisti? quam sic contra eos utinam non petisses. Si quidem ubi est dolor, quem pro eis, ut pote pro filiis, incurristi? ubi est saltem modicus labor, quem pro restituendis illis clementer arripuisti? Quamvis forte verum sit, quod te dejectioni eorum condoluisse & statui gaudere testaris: hoc dumtaxat modo, ut sicut de dejectione ipsorum condolueras, ita nunc de statu congaudeas. quia videlicet nec tunc casui eorum condoluisti, nec nunc statui fortasse congaudes. Sed inter hæc libet ad epistolæ tuæ verba intuitum mentis inflectere, & quam nobis non simpliciter scripseris, strictim ostendere. Indecens quippe est, licet te non pudeat, sedi apostolicæ subdole scribere, nisi astutiæ tuæ argumenta ipsa valeat comprehendere. In illa namque epistolæ tuæ constantia, nihil de abjectione clericorum eorum commemorasti; & quam injuste fuerint depositi, nihil penitus demonstrasti: cum te oportuerit eosdem profiteri clericos, pro consecratione sibi per Ebbonem collata, nullam sui gradus pati debuisse jacturam. præsertim cum ipse cum ceteris fratribus & coepiscopis tuis in synodica epistola, quam ad sedem apostolicam communiter misistis, Ebbonem solam iram principis in sua qualicumque dicta damnatione incurrisse profitearis. Verum si ita sacros canones intellexisti, cum illos judicasti, saltem hoc ipsum diceres, & quod hinc nos censuissemus, utpote majoris auctoritatis, amplecti contenderes. Per talem enim confessionem, quam Ebbo fecisse prætenditur, nemo canonicæ damnationi subjicitur. Quod si tu taces, nos silere non possumus, & quod omnes injustum fatentur, ipse justum, quantislibet utaris argumentis, probare non poteris. Quod si formidatum est, ne injusta damnatio eorum in discrimen redundaret auctoris, & ideo quod injuste fuerit prolata taceatur, non congruum initur consilium. Facilius quippe veniam quis veritate, quam exquisitis & minus aptis adinventionibus, impetrat. Præsertim cum veritas liberet, mendacium vero perdat. maxime cum non sit timendum, ubi timor non est: nec agnoveris nos talem circa te gestare dilectionis affectum, ut quid te velimus incurrere detrimenti, cum potius tui semper avidi fuerimus augmenti. Nam & Ebbonis causa, & istorum clericorum negotium, quæ prima transierunt, ut tibi cautelam non discrimen tribuant, anhelamus. Regiam quippe viam tenentes, sic illis prodesse decrevimus, ut tuæ sanctitati obesse nullo modo videremur: sicque rursum securitatem tibi super hoc præbemus, ut clericis crebro dictis hanc nullatenus adimamus. Ad ultimum vero, epistola, quæ nobis a te nunc missa dicitur, utrum tua fuerit, convenienter ambigitur; cum nec legatum tuum, qui hanc a te

A nobis transmissam ediceret, direxeris, nec eam sigillo tuo secundum morem signare studueris. Vnde mirandum est, cum in dejectionem ipsorum clericorum etiam volumen non breve composueris. quamobrem in restitutionem saltem unam epistolam simplicem non edideris. In quo apparet, quantum ibi alacritatis, quantum hic desidiæ studium fuerit. Quamvis hæc ne nos arbitreris ad discrimen quodlibet tuæ sanctitatis vel dignitatis exaggerasse, cum meliora esse vulnera diligentis, quam fraudulenta odii oscula non nescias: sed ne adeo in privilegiorum tuorum defensionem vel elationem immoderatius erigaris, ut apostolicæ sedis jura quoquomodo temere tetigisse videaris. B Nam mala consuetudo, quæ non minus, quam perniciosa corruptela vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur: & incipiunt prævaricationes & variæ præsumptiones, celerrime non compressæ pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari. Igitur nos in præfatorum clericorum restitutione gradus, omnibus hactenus argumentis rite collectis, & omnium vestrum hortatu generalis incitante consensus, omnimodam conniventiam præbere potuisse cognosce. Sed quoniam non secundum decretum nostrum eorum examinatio mera & perfecta discussio provenit, nec promotio vel abjectio ipsorum in synodali conventu qualis fuerit C liquido reperta est, nec apostolicæ sedi sufficienti relatu monstrata, idcirco paululum a consummanda restitutione ipsorum interim deliberativum consensum nostrum coercere necessarium duximus. Verum quia in decernendo, & in judicando quod canonice deliberatum est, ac in restituendis sæpedictis clericis, atque in omnibus, Deo præduce, sicut decuit, & ordo poposcit, nostra præcessit auctoritas: conveniens ac honestum est, ut juxta postulationem vestram, nostræ firmationis perfecta subsequatur integritas: eo dumtaxat ordine, ut frequentius intimati clerici, qui evidentissime irregulariter ab officio graduum D suorum suspensi fuisse noscuntur, & hinc sedem apostolicam sæpissime provocasse nonnullis indiciis comprobantur; ante omnia pristinis gradibus & officiis reformati consistant: ita ut prioribus redditi gradibus & ordinibus, & quodam modo suis omnibus revestiti, vires adversus impetentes se integras habeant. Non enim inermis cum armato rite conflictum inire potest. Quibus videlicet gradibus ac officiis fruentibus eis fraternitati tuæ licentia sit, intra totius hujus capedinem anni sæpedictos exhibere clericos ab ordinibus suis canonice fuisse dejectos: ita ut quidquid habes adversus eos calumniarum prosequendi & exequendi tibi sit omnino facultas. E Quod si totius hujus anni circuitu dilapso, contra eos nullam justam apud sedem apostolicam querimoniam composueris, nec illos appetere de quocumque vel cujuscumque reatu vel excessu seu damnatione studueris, ipsis quidem deinceps suis ordinibus permanentibus, nos profecto nulli torpori dabimus operam, nec ullo pacto a summa cessabimus diligentia, donec aut tu juste nunc illos comprobes restitutos, aut juste per te quondam ostendas remotos. Alioquin nos subsequenter exhibere procul dubio convenit, non solum sæpefatos clericos præjudicialiter absque canone ab officio sequestratos, verum etiam ordinatorem eorum inconvenienter ac sine consequentia ecclesiastica regimine præsulari privatum:

Dist. 8. Mala consuetudo.

ANNO CHRISTI 866.

quod plane præter te nullus, ut remur, omnino dubitat, nullus profecto non prædicat. quandoquidem & nobis ita claret, quantum autumare possumus, quemadmodum his qui illo in tempore præsto fuisse memorantur. Postremo scire te volumus, nostris auribus intimatum esse, fraternitatem tuam non certis temporibus, & juxta morem aliis metropolitanis antistitibus definitis, pallio a sede apostolica concesso uti. Quod valde displicet, si id a sanctitate tua fuerit elate commissum, ut humilitatis oblita ceteris fratribus suis studeat videri sublimior: quamvis hoc non ad inanem gloriam utendum sit, sed ad ornatum cunctarum virtutum gestandum. Quod bene tempore, quo ipsius pallii usum a sede apostolica percepisti, scripto paginæ more solito tibi ostensum atque præceptum est. Cujus usus si fraternitati tuæ a sede apostolica omni tempore concessus est, licet sit præter ecclesiæ consuetudinem perceptus, ac per hoc rationabiliter amittendus, (nam privilegium meretur, ut sanctus papa Simplicius scribit, amittere, qui concessa sibi abutitur potestate) tamen his nostris admonitus competenter affatibus, stude ita modeste hoc uti, ut nec elatio mentis invadat, nec jactantia inflet, nec vana gloria vulneret, nec modum propriæ dignitatis excedat, nec temperantia, sine qua ceteræ virtutes imperfectæ consistunt, oblivioni tradatur. Optamus fraternitatem vestram nunc & semper bene valere. Data VIII. Idus Decembris, indictione XV."

" Anno Christi 866.

XIII.

EPISTOLA NICOLAI PAPÆ I. AD CAROLUM REGEM.

Respondet ad superiores ejus literas de gestis in synodo Suessionensi.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Carolo glorioso regi.

CUM talem se gloria vestra circa nos semper exhibeat, & frequentibus vel literis vel legatis missis erga pontificium nostrum devotæ visitationis cultum impendat, & decretis nostris obedientiæ sublimia colla gratanti facilitate summittat: non nisi beatum Petrum apostolum dilectorem suum, cujus locum meritis oppido discrepantes observamus, in nobis honorare se debet pro certo cognoscere. imo Deum in suo apostolo venerari, qui & sanctis suis tantam gloriam tribuit, & nos solicitudinis eorum heredes ac successores esse constituit. Sed & nos gratiarum actiones condignas promptæ devotioni vestræ referentes, multo magis ejus omnipotentiæ, per quem & pro cujus nomine talia gerantur, laudes assidue persolvere non cessamus. De cetero, fili carissime, grates piæ benignitati vestræ rependimus, quoniam totum desiderium suum colligens in dejectorum clericorum recuperando statu, studuit delere noxam, quam in depositione ipsorum consensum præbendo contraxerat. Et credimus quod superet merces alacritatis, quam nunc habuistis in receptione, delictum quod commiseratis in eorum dudum repulsione: quoniam istud Dei amore, illud hominis subreptione patratum est. Verumtamen hortamur, & sicut dilectum filium admonemus, cavere vos ne talibus de cetero conniventiam facile tribuatis: quoniam quod hodie committitur, utrum ad emendationem pervenire quandoque valeat ignoratur. Illud præterea commemorare libet, quod inter alia epistolæ vestræ de fratre & coepiscopo nostro Hincmaro textus enuntiat, dicens videlicet, quod omnino consequenter cum reliquis consacerdotibus omnino explere acceleraret, nisi juxta privilegium decessoris nostri domni Benedicti, & nostrum, summam nobis reservandam cœpti de restitutione docerent negotii. Quorum scilicet privilegiorum tenorem si non suatim frater Hincmarus partim celasset, & quædam, quæ illic habentur inserta, quadam astutia cognitioni communi negasset, neminem putamus privilegia nostra a sedis apostolicæ institutis, vel ab obedientia quam exigimus, avertissent. Non enim nos inobedientiam prædicavimus, vel ne obtemperaretur decretis sedis apostolicæ definivimus: cum potius eisdem testantibus privilegiis, salvo Romanæ sedis in omnibus jussu atque judicio, synodum, quam ille pro clericorum dejectione memoratorum collegerat, stabiliter esse manendam censuerimus: & ea conditione ipsius privilegii tenorem ei firmaverimus, si nunquam ille a sedis apostolicæ præceptionibus aliquo tempore discrepasset. Frustra ergo privilegia a sede sibi apostolica concessa, ne sanctiones explere nostras accelleraret, asseverat impedisse: cum constet potius, ut ipsorum textus insinuat, quo magis ad obediendum nobis accelleraret, ea hunc multipliciter admonuisse: atque si rata, quæ sibi collata fuerant circa se sentire voluisset, ad obtemperandum institutis nostris se illa plenius ac abundantius incitasse. Gloriosissimæ præterea caritati vestræ denuo pro Balduino gratias agimus, denuo circa eum exhibitum tantum inclinem vestræ devotionis affectum laudamus, denuo quod deest, oblatis pro eo petitionibus nostris, suppleri per pietatis vestræ munificentiam deprecamur. Iustum enim est, ut bonum, quod pro divinitatis respectu nobis intervenientibus cœpistis, ut obedientiæ ac dapsilitatis vestræ, atque clementiæ merces perfecta sit, consummare benevole satagatis. De cetero, carissime, vigil esto, & solerter intentus circa sanctam Romanam ecclesiam, & erga sedem apostolicam, quemadmodum Dei cultores parentes vestros extitisse nonnulla scripta & probabiles viri testantur: quoniam illæ penitus vestri, dilectorumque vestrorum, penes apostolorum confessiones nullo modo poterunt oblivisci. De restitutis vero clericis quid decreverimus, epistola nostra fratri & coepiscopo nostro Hincmaro missa recitata sapientiæ vestræ auribus poterit intimare. Optamus excellentiam vestram in Christo nunc & semper bene valere, dilectissime fili. Data VIII. Idus Decembris, indictione XV."

XIV.

EPISTOLA NICOLAI PAPÆ I. AD VULFADUM CLERICUM RHEMENSEM, & socios.

Gratulatur de ipsorum restitutione, quam ratam habet, monetque ne injurias ulciscantur, & ut Hincmaro præsertim reverentiam exhibeant.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus clericis, Vulfado scilicet & ceteris qui cum eo dudum depositi, nunc vero decreto sedis apostolicæ ac synodali promulgatione restituti Deo auctore consistunt.

DIVINÆ

DIVINÆ miserationis plenitudinem neminem velle perire, nec de sacrato numero gregis sui casu quolibet decidere, nullus, qui divitias bonitatis ejus considerat, prorsus ignorat, cum etiam proprio Filio non pepercerit, sed pro nobis omnibus tradiderit illum: cujus ovis, quæ perierat, pietatis humeris reportatur ad gregem; cujusque clementiæ viscera nos quoque pro modulo nostro sectantes, non passi sumus voces vestras diu contemnere, nec super contritione ac gemitu vestro compassionis aures obstruere, nec dejectionem, quam a fratre & coepiscopo nostro Hincmaro, seu ceteris episcopis, nullius æquitatis censura pertulistis, sine iteratæ ventilationis examine præterire. Ideoque jussimus fratrum & coepiscoporum nostrorum Galliæ, Neustriæ, vel Germaniæ synodum celebrari, & causam vestram in eodem venerando concilio examinari, & non aliqua emersa disceptatione, Deo præ oculis habito, diffiniri. Quo Dei gratiæ juvamine peracto suscepimus nunc literas synodi, relationem omnium continentes episcoporum, vos innoxios cunctorum unanimitate comprobatos, & a totius consona voce concilii dignos graduum vestrorum receptione pronuntiatos, manifestissime referentes. Vbi nulla disceptatio, nulla varietas alia atque alia defendentium, nullus accusator vel condemnator inventus est: sed cunctorum, una cum jam dicti fratris & coepiscopi nostri Hincmari consensu, una eademque sententia, atque in restitutione vestra par omnium consonantia, similisque pronuntiata definitio claruit. Propterea & nos quoque in restitutione vestra, & receptione graduum vestrorum, conniventiā præbuisse cognoscite, & congratulari vobis pro statu vestro, quemadmodum de abjectione condoluimus, procul dubio credite. Igitur quoniam in decernendo & in judicando quod canonice, deliberatum est, & in restituēdis vobis Deo præduce sicut decuit & ordo poposcit, nostra præcessit auctoritas, conveniens ac honestum est, ut nostræ firmitatis perfecta subsequatur integritas. Ea pro re congaudemus vobis, & ut jam fassi sumus congratulamur, & quæ decreta sunt super status vestri recuperatione, Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum principum Petri ac Pauli, atque per eos nostræ mediocritatis auctoritate roboramus, & ut secundum beneplacitum domini jugi stabilitate faciente Deo maneant libenter oramus. Præterea volumus & hortamur vos, ut tales de cetero in omnibus vos exhibeatis, ut in nullo ingrati circa beneficia domini vobis collata reperiamini. Proinde misericordiæ ipsius gratias agite, & quoniam vos in finem non deseruit semper in mentem reducite, humilitatem præ oculis semper habentes & cor vestrum ad meditandum quæ æterna sunt, infatigabiliter erigentes: ante omnia vero solicite præcaventes, ne memores vestrarum sitis injuriarum, neque succenseatis adversus eos, qui has vobis intulisse probantur. Fratri autem & coepiscopo nostro Hincmaro debitam humilitatem, & competentem reverentiam exhibete: nec sit aliquo tempore vobis licentia contra eum, pro eo quod ab eo fueritis ab officio suspensi, querimoniam componendi, vel sinistram vicissitudinem retribuendi. Quoniam nos in erectione vestra nullius ruinam quæsivimus, nec sic unam partem stabilire volumus, ut partis alterius dignitatis vel juris detrimenta patiamur. Fruimini ergo hujus nostræ præceptionis decreto, & hoc pro vestri munimine, ac graduum stabilimento, contra omnes calumniatores vestros utimini: vobisque semper existat facultas in opportunitatibus ad sedem apostolicam provocare, & ejus judicium secundum canones præstolari. Nolumus tamen vos ignorare, nos fratri & coepiscopo nostro Hincmaro dedisse inducias, ut intra spatium anni hujus licentiam habeat contra vos de dejectione vel restitutione vestra, si velit, apud nos negotium exequendi. Quod idcirco dicimus, ut solicitos vos reddamus, & qualiter si necesse fuerit ei resistatis, ante præsciatis, ut ejus telis arma justitiæ vestræ præparare valeatis. Optamus vos in Christo bene valere. Data VIII. Idus Decembris, indictione XV.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S.I.

3. *Ad Vulfadum & socios* [Vulfadi vicissim, & sociorum, in codice Laudunensi extat epistola ad Nicolaum, in qua gratias agunt de sua restitutione, petuntque ut sibi ad altiores gradus provehi liceat, quam in appendice protulimus.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium.*] Hanc synodum auctoritate Nicolai papæ indictam fuisse, testatur epistola Nicolai papæ ad Herardum Turonensem archiepiscopum, quam ex bibliotheca Nicolai Fabri Parisiensis cum aliis quibusdam hactenus nusquam editis, in fine epistolarum Nicolai supra subjungi procuravi. In eadem hac synodo lectam fuisse epistolam Nicolai papæ de excommunicatione Guntharii & Theutgaudi archiepiscoporum, inscriptio epistolæ 46. præfixa indicare videtur. Quid vero in hoc concilio gestum, factum, dictumve fuerit, supradicta synodalis epistola satis aperte declarat. Vide Baronium anno 866. num. 48, 67. & 72.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Parisiense concilium non recte huic anno Christi 866. assignatur in nupera summa conciliorum ex privilegio supra jam edito pag. .... tomi VII. ad annum Christi 847. indictione decima, quo canonica electio abbatis Corbeiæ ad Somonam fluvium stabilita est ab Hincmaro aliisque episcopis atque abbatibus. Certe ut alia modo non urgeam, Paschasius Ratbertus ipsius monasterii abbas, qui privilegium hoc relegit, ratumque decernens subscripsit, jam abierat pridem ad superos cum Ercenrado Parisiensi episcopo, Freculfo Lexoviensi, aliisque pluribus, ut docent vel ipsæ subscriptiones conciliorum ab anno 847. ad 866 celebratorum.

Porro de synodis Suessionensi ac proxima Trecassina aliisque ad hæc tempora spectantibus nonnulla observatu dignissima memorant annales Bertiniani ad annos 866. & 867.

" ** Carolus mense Augusto Suessionis civitatem adit, & synodo a papa Nicolao convocatæ considet. Vbi secundum prædicti apostolici commendationem, quæstione dirempta de Vulfado & collegis ejus ab Ebone quondam Remorum archiepiscopo post depositionem suam ordinatis, quoniam regulæ sacræ non poterant aperte convelli, pro sui reverentia, & quorumdam respectu, & rege ac quibusdam pro Vulfado nimium satagentibus, schisma & scandalum aliter vitari non potuit, inventum est ut quia synodi episcoporum quinque provinciarum regularis definitio ex præfatorum dejectione, Benedicti papæ & Nicolai subscriptionibus fuerat confirmata, secundum indulgentiam Nicænæ synodi de his quos damnatus ordinavit Meletius, & juxta traditionem Africani concilii de Donatistis, in gradibus reciperentur; si tamen Nicolao papæ placeret suam immutare quā confirmavit sententiam. Indeque synodus congregata per Egilonē Senensem archiepiscopum, cum aliis pro quibus perrexerat, præscripta conditione

ANNO CHRISTI 866.

ditione Nicolao papæ literas mittens, fine sacerdotum discordia est soluta. Et licet juxta Innocentii decreta quod de hujus necessitate temporis quondam reperit, cessante necessitate debuisset utique cessare pariter quod urgebat, quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit, quoniam nil aliud. Sed hoc summopere quærebatur, ut quocumque modo Vulfadus fieri posset episcopus, tolerabilius quibusdam est visum propter vitandam seditionem hanc necessitatem, quæ nunc, sicut & tunc urgebat, iterum in medium devocaret: ac si consilio Iacobi & seniorum Hierusalem, etiam post legis abolitionem circumciso Timotheo cum Paulo legis cerimonias exercere, quam tumultus in ecclesia & in potestate regia concitare. His ita dispositis, Carolus jamdicto Vulfado Bituricensem metropolim, nuper defuncto Rodulpho archiepiscopo, ante causæ diffinitionem arbitratu suo committit. Sed antequam iidem episcopi ab ipsa recederent urbe, Carolus eos petit ut uxorem suam Hirmintrudem in reginam sacrarent, quod & ipso attestante in Basilica sancti Medardi fecerunt, & una cum eo illi coronam imposuerunt. De quo loco idem Rex cum regina Attiniacum palatium obviam Lothario adit. Quo Teutbergam nomine tantum reginam Hlotarii, quæ Romam pergendi licentiam habuit, revocant: & missaticum communiter ordinantes, Carolus per Egilonem Senensem archiepiscopum, & Hlotarius per Adonem Viennensem archiepiscopum, ac per Vvaltarium suum a secretis domesticum, papæ Nicolao quæ sibi visa sunt secretius mandant.

Posthæc Carolus ad consignandam Bituricensem Metropolim Vvlfado, filium suum Carolomannum abbatem monasterii sancti Medardi transmittit. Quo pervenientes post solutam ut præmissum est, synodum, atque post literas ex eadem synodo per Egilonem archiepiscopum Nicolao papæ directas, statim in mense Septembris a quibusdam episcopis legibus ecclesiasticis minus necessario peritis, factione prædicti Vulfaldi emendicatis, & minis a Carolomanno ex auctoritate patris sui flexis, contra omnes leges ecclesiasticas sæpefatus Vvlfadus pro ordinatione episcopali maledictione indutus est sicut vestimento. Cujus exordinator potius quam ordinator Aldo Lemovicensis episcopus, in ipsa ordinatione febre correptus, in brevi moritur.

Caroli filius nomine Carolus, & Aquitanorum rex, plaga, quam in capite ante aliquot annos acceperat, cerebro commoto, diutius * epelemtica passione vexatus, III. Kalend. Octob. in quadam villa secus Bosentiacas moritur, & a Carolomanno fratre suo, atque a Vvlfado, in ecclesia sancti Sulpitii apud Biturigam sepelitur.

* epileptica

Deinde pergens Mettis ad conloquium fratris sui Hludovici regis Germaniæ, XIII. Kalendas Iunii obvium habuit in palatio Salmuntiaco Egilonem Senensem archiepiscopum, cum epistolis Nicolai papæ de restitutione clericorum Remensis ecclesiæ Vvlfaldi scilicet, & collegarum ejus. Pro quibus valde satagens, ut in suis habeantur gradibus restituti, multa Hincmaro Remorum archiepiscopo imposuit in eisdem epistolis, quæ non esse vera manifesta ratione constabant. Attulit etiam præfatus archiepiscopus eidem domno Carolo epistolas prædicti papæ ad Lotharium & episcopos regni ejus, de causa uxorum illius, Theotbergæ videlicet, atque Vvaldradæ, eamdem Vvaldradam mitti Romam præcipiens. Quas Carolus Lothario obviam sibi ad Attiniacum palatium venienti ex parte ipsius apostolici dedit.

Carolus synodum apud Trecas VIII. Kalend. Novembris auctoritate Nicolai papæ indicit, & causa venandi, ac expendendi autumnale tempus, in abbatia sancti Vedasti, & in Audriaca villa, ac circum circa morandi, disponit.

Synodus provinciarum, *Remensis, Rothomagensis, Turonensis, Senonum, Burdegalensium, atque Bituricensium, apud Trecas VIII. Kalend. Novembris convenit. Vbi quidam episcopi, ut assolet, gratia regis Caroli Vvlfado faventes, quædam contra veritatem, ac canonum sacram auctoritatem adversus Hincmarum moliri cœperunt. Sed isdem Hincmarus eorum molitionibus ratione & auctoritate obvians, plurimorum sententia prævalente, rerum gestarum ordinem, de quibus agebatur communi consensu epistola scriptum per Actardum venerabilem Namnetensem episcopum papæ Nicolao, episcopi qui convenerant transmiserunt. Cujus epistolæ tenor idem extitit qui fuit in epistola Hincmari Remorum episcopi, quam per clericos suos sub peregrinorum habitu propter contrariorum vitandas insidias præcedente Iulio mense Romam miserat. Epistolam autem in præscripta synodo factam & archiepiscoporum qui convenerant sigillis signatam, Actardus perferendam suscipiens, cum quibusdam episcopis ad Carolum, sicut ipse præceperat, rediit. Carolus autem immemor fidelitatis atque laborum, quos pro ejus honore, & regni obtentu, sæpefactus Hincmarus per plures annos subierat, camdem epistolam sibi ab Actardo dari exegit, & archiepiscoporum sigilla confringens, gesta synodi relegit. Et quia sicut voluerat in eadem synodo Hincmarus non extitit confutatus, epistolam suo nomine ad Nicolaum papam dictari in contrarietatem Hincmari fecit, quam & bulla sui nominis sigillavit, & cum epistola synodali per ipsum Actardum Romam direxit. Præfati autem *Hincmari clerici in mense Augusto Romam venientes, Nicolaum papam jam valde infirmatum, & in contentione, quam contra Græcorum imperatores Michaelem & Basilium, sed & contra orientales episcopos habebat, magnopere laborantem invenerunt. Quapropter usque ad mensem Octobrium ibidem sunt immorati. Nicolaus vero papa gratanter suscipiens quæ Hincmarus scripserat, ei de omnibus sibi satisfactum esse rescripsit. Sed & alteram epistolam eidem & ceteris archiepiscopis & episcopis in regno Caroli constitutis transmisit, innotescens præfatos Græcorumm imperatores, sed & Orientales episcopos calumniari sanctam Romanam ecclesiam, immo omnem ecclesiam quæ Latina utitur lingua, Quia jejunamus in sabbatis. Quod Spiritum sanctum ex Patre Filioque procedere didicimus. Quia presbyteros sortiri conjuges prohibemus. Dicentes ipsi Græci, quod chrisma ex aqua fluminis Latini conficiamus. Reprehendentes nos Latinos, Quod octo hebdomadibus a casei & ovorum esu more suo non cessamus. Dicentes etiam, Quod in pascha more Iudæorum super altare pariter cum dominico corpore agnum benedicamus, & offeramus.

Adverte hac in [illegible] ardo III. hist. eccl. Rem. c. XVI qui illa hinc des[umpsit].

Succensentes

Succensentes etiam nos, quia clerici apud nos barbas suas radunt. Dicentes, quia diaconus non suscepto presbyteratus officio apud nos episcopus ordinatur. De quibus omnibus per singulas provincias a metropolitanis cum eorum coepiscopis sibi rescribi præcepit, alloquens eumdem Hincmarum in epistolæ fine hoc modo. Tua, inquit, frater Hincmare, caritas cum hanc epistolam legerit, mox ut etiam ad archiepiscopos, qui in regno filii nostri Caroli gloriosi regis consistunt, deferatur, summopere agere studeat: & ut de his singuli in diœcesibus propriis una cū suffraganeis suis, in cujuscumque regno sint constituti, convenienter tractare, & nobis quæ repererint suggerere curent, eos incitare non negligant. Ita ut eorum omnium, quæ præsentis epistolæ nostræ circumstantiæ continent, tu & strenuus executor illic existas, & apud nos verax & prudens scriptorum tuorum serie relator inveniaris. Data x. Kal. Novembris, indictione I. Quam epistolam Hincmarus Idus Decembrias primæ indictionis suscipiens, in Corbonaco palatio consistenti regi Carolo cum pluribus episcopis relegit, & per alios archiepiscopos, sicut in mandato acceperat, dirigere studuit. Nicolaus papa Idus proxime præcedentis mensis Decembris obiit. cui successit Adrianus papa electione clericorum, & consensu Ludoici imperatoris, in pontificatu. Quem Actardus Romam veniens cum supra scriptis epistolis, in apostolica sede jam ordinatum invenit.

Arsenius autem magnæ calliditatis, & nimiæ cupiditatis homo, spe falsa seducens Theutgaudum & Guntharium, de restitutione ipsorum, ut ab eis exenia acciperet, Romam venire fecit. Qui diutius ibi manentes, pene omnes suos amiserunt. Tandem autem Theutgaudus ibidem mortuus est, & Gunttharius vix corporis mortem evasit.

Lotharius Theutbergam uxorem suam Romam misit, ut seipsam criminaretur, quatenus ab ejus conjugio separari valeret. Sed Adrianus papa atque Romani talibus næniis non credentes, jussa est ad virum suum reverti.

Carolus consensu fratris sui Ludoici quosdam episcopos ad Autissiodorum in futuris Kalendis Februarii convenire præcepit, ut de causa Lotharii quædam tractarent.

"** PRIVILEGIUM MONASTERII ATREBATENSIS CONCESSUM IN CONCILIO Vermeriensi circa annum " DCCC. LXVI.

Ex archivo monasterii S. Vedasti Atrebatensis.

HINCMARUS Rhemorum archiepiscopus, ac plebis Dei famulus, omnibus cōfratribus nostris archiepiscopis, & episcopis nunc ad synodum vocatis, atque mecum Vermeriaco palatio constitutis. Gaudendum est nobis, fratres carissimi, ac in domino Iesu Christo exultandum, pro senioris nostri Caroli serenissimi ac gloriosissimi regis ferventissimo studio, quod ob amorem Dei & salutem animæ suæ gerit circa monasteria & loca sanctorum relevanda, instauranda, atque religiose ordinanda. Ad quod negotium ut * ferveret si forte cœperit, nos episcopos conveniret illum admonere. Sed ille, Deo gratia, Spiritu sancto plenus, utilitatibus ac necessitatibus servorum .... pauperum Christi consulens, non solum nos admonet, sed etiam deprecatur, ut in hac re illius adjutores prompta voluntate existamus; videlicet ut quod ille per suum præceptum confirmavit, nos divina auctoritate & nostra episcopali sententia ita corroboremus, ut in æternum nullus mortalium id audeat temerare atque violare. Nunc vero maxime de monasterio sanctissimi confessoris Christi Vedasti, ejusdemque loci monachis, quod dicitur Nobiliacus, curam atque ordinationem præ manibus habet: quam ipsam abbatiam nunc noviter reddente sibi nepote suo Lothario rege, recepit, quam olim post bellum Fontanidum fratri suo Lothario imperatori ob gratiam firmioris inter se amicitiæ præstitit. Quapropter idem dominus rex senior noster * visum quasdam res, villas, prædia, mancipia, cum omnibus suis appendiciis imperiali præcepto suo indidit, auctoritate sigilli sui signavit, atque confirmavit. quarum villarum nomina sunt hæc. Ad matriculam scilicet ecclesiæ, Mainboduillam, Varsenares, Herboronsternam, Pomerias, Herlincurtem, mansos decem, cum omni longo Bicagio; Marnum, Marselle, & Sceldogotheum, Iuventiacum; & in dominica curte mansum. Has villas, cum mancipiis, & omnibus ad se pertinētibus, in usus luminariorum, matriculariorū & ceteris quę in ecclesiis in prefato monasterio positis necessaria fuerint, deputavit, cum omni censu de omnibus precariis monasterii eo modo, ut quidquid etiam ad medicinam opus fuerit, ex præfatis villis suppleatur. Ad necessaria vero fratrum, victus scilicet, & potus, has villas delegavit: Medietatem vici, qui vocatur Novavilla, juxta ipsum monasterium siti, & tabernam unam, Filciacum villam, Dominicam curtem Theuludum, Bigarium, Hernancurtem, & Bernellam. In pago Belvacensi, Mediocanas, Puteas aquas, & Mungisicurtem, mansum indominicatum unum, & alios mansos viginti quatuor, cum ecclesia, & vineis, & ceteris appendiciis. Valles super fluvium Summam, cum camba una, & duobus molendinis, & mansis ad eosdem pertinentibus, Stragas, Salciacum, Atramentarias, Mast, Marcham, Sirogotheum, Pincariam, Emmonis & Tagentarii. Has omnes villas, cum ceteris omnibus usibus fratrum æternaliter deservituras deputavit. Ad cameram vero fratrum præfatorum has villas destinavit: Atheras, Salciacum, Limacum, Campanias; & in Fontanido mansos tres, & mansum unum in Lumbras, & alterum in Hadas, cum homine nomine Godone, & tabernam unam in vico monasterii, cum omnibus appendiciis, familiis, & ecclesiis, & universis ad se pertinentibus. Ad portam vero Vernei, Amvillam; & in Ausinio, mansum unum, cum molendino; & in Ans, mansos quinque, cum molendino, & de *** omnis abbatiæ. Ad hospitale vero pauperum; in Daginvilla, mansos septem; & in Bonejamvillam & Lersales, mansos tres, & quintam partem omnis decimæ quæ ad portam venerit; & de omnibus lignariis omnium villarum quæ ad præpositturam vel ad cameram pertinent, carros decem. Ad domum vero infirmorum, omne teloneum ex mercato. pro remedio namque animæ genitoris & genitricis suæ, ac pro salute sua, & Irmentrudis suæ carissimæ conjugis, dedit has villas fratribus: Trontellicurtem, Silliacum, Lutosum montem, ac Tirgidum; ut in eorum anniversariis, refectio plenissima eis præparetur. Unde nos omnes episcopi, qui synodali evocatione hic adsumus senioris nostri Caroli regis jussu, ex auctoritate Dei omnipotentis & potestate nobis divinitus collata præcipimus & statuimus, ut nullus rex, nullus episcopus, nullaque persona alia de jam fatis rebus, & denominatis villis, prædiis, & mancipiis ipsis monachis deputatis unquam in sequenti tempore ali- quid

* Vox corrupta.

ANNO CHRISTI 867.

quid agere præsumat; sed illarum ordinatio in abbate vel monachis pendeat: nullaque omnino servitia, nec mansionaticos, nec parafredos, nec carricaturas ab illis villis exigat; nec placita in illorum villis quisque teneat. Vt ipsi monachi ab omni seculari inquietudine immunes, libere, religiose, & quiete in monasterio viventes, absque ullius sermonis impedimento ipsas res teneant, dominentur, atque possideant, Deique misericordiam pro senioris nostri, prolisque regiæ sanitate & æterna beatitudine, proque totius suæ ecclesiæ statu ac pace illos fideliter exorare delectet. Monasterium vero ipsum, ejusque custodia, atque omnis ordinatio ad ipsos monachos, & ad abbatem, quem sibi elegerint, pertineant. Neque canonici extra claustrum ad habitandum admittantur ulterius, sicuti hactenus, omnimodis inhibemus; excepto servitores illorum: quia non modicas dissensiones audivimus propter hoc in illo exortas fuisse cœnobio. Siquis vero, quod absit, his nostris præceptis & statutis aliqua levitatis vel avaritiæ, cupiditatis, vel malitiæ præsumptione contraire voluerit, vel aliquod impedimentum supradictis monachis vel abbati beatissimi Vedasti inferre tentaverit quolibet ingenio, qualibet arte, quoquomodo, clam, vel manifeste, omnium nostrum sententia damnatus a Patre & Filio & Spiritu sancto Deo omnipotente, cui injuriam facere non timuit, quia ipse dixit, Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit, anathematis vinculis obligatus a cœtu sanctorum separatus in æternum, cum his quorum vermis non moritur, & ignis non extinguitur, nisi publica satisfactione digne pœnituerit; deposito, si laicus fuerit, sæcularis militiæ cingulo; si clericus, ecclesiastici honoris dignitate. Pax vero & misericordia Dei super illos qui illa custodierint quæ in isto divinæ nostræque auctoritatis privilegio conscripsimus, nostrisque nominibus in Dei nomine firmavimus. Amen. Statuimus denique ut hoc idem privilegium a nobis editum, divinaque auctoritate roboratum per omnes synodos quæ in posterum agendæ sunt, deferatur. Nostrosque oramus humiliter successores, ut pro Dei amore & sancti Vedasti, ipsi quoque subscribendo corroborent quod a nobis constitutum est.

Hincmarus sanctæ metropolis Rhemorum archiepiscopus subscripsi.

Egilo divino munere archiepiscopus Senonensis subscripsi.

Vvenilo Rotomagensis archiepiscopus subscripsi.

Herardus Turonis archiepiscopus subscripsi.

Vvlfadus Bituricensis archiepiscopus subscripsi.

Froterius Burdegalensis archiepiscopus subscripsi.

Ercanraus Catalaunensis episcopus subscripsi.

Hildegarius Meldensis episcopus subscripsi.

Folcridus Augustæ Tricorum episcopus subscripsi.

Hilmeradus Ambianensis episcopus subscripsi.

Helias indignus * episcopus subscripsi. [* Engolismensis.]

Æneas Parisiacensis episcopus subscripsi.

Raginelmus Noviomagensis episcopus subscripsi.

Gumbertus Ebroicensis episcopus subscripsi.

Ercanbertus gratia Dei episcopus * subscripsi. [*Baiocensis]

Ioannes Cameracensis episcopus subscripsi.

Vvalterius Aurelianensis episcopus subscripsi.

Villebertus Carnotensis episcopus subscripsi.

Hincmarus Laudunensis episcopus subscripsi.

Heirardus Lexoviensis episcopus subscripsi.

Christianus Dei gratia episcopus * subscripsi. [* Autodorensis]

Erpuinus Sylvanectensis episcopus subscripsi.

Odo Belvacensis episcopus subscripsi.

Rothadus Suessionensis episcopus subcripsi.

Anselmus Lemovicensis episcopus subscripsi.

Isaac Lingonicæ episcopus subscripsi.

Actardus Nannetensis episcopus subscripsi.

Abbo Nivernensis episcopus subscripsi.

Sigenandus Constantiacensis episcopus subscripsi.

Hildebrandus Saiensis episcopus subscripsi.

Bodo Augustodunensis episcopus subscripsi.

Carlomannus abbas subscripsi.

Hugo abbas subscripsi.

Gauzlenus abbas subscripsi.

Huduinus abbas subscripsi.

Vulfo abbas subscripsi.

Berengarius abbas subscripsi.

Vulfardus abbas subscripsi.

Hildebertus abbas subscripsi.

Odo abbas subscripsi.

Fulco abbas subscripsi.

Ego Cemotenius abbas jussu domini Hincmari archiepiscopi hoc privilegium scripsi & subscripsi.

[a] CONCILIVM TRICASSINVM

NICOLAI PAPÆ I. IVSSV APVD TRECAS ab episcopis, qui præcedenti anno apud Suessiones convenerant, celebratum die VIII. Kalendas Novembris anno Christi DCCCLXVII.

EPISTOLA EPISCOPORVM IN REGNO CAROLI ET LOTHARII ad episcopos in regno Ludovici manentes.

Ad synodum convocantur.

Reverentissimis atque sanctissimis fratribus omnibus archiepiscopis & coepiscopis in regno domini & gloriosi regis Hludovici consistentibus, devotissimi fratres omnes archiepiscopi, & coepiscopi ex regnis dominorum & gloriosissimorum regum Caroli atque Hlotharii summa felicitatis gaudium, pacem, & sempiternam in Deo vero beatitudinem.

CLARET vestræ prudentiæ quod periculosorum temporum series jam jamque illo tendere cernitur, ut sancta mater ecclesia in suis rebus, & ordinibus non modica patiatur discrimina. Quam acerba vero scandala, & quam detestabilia schismata in his regnis, & sanctis Dei ecclesiis magis magisque crebrescant (quod lugubre dicendum est) cuncti pene sanctæ matris ecclesiæ filii acriter sentiunt. Hinc fieri videmus ecclesiarum deprædationes, suarumque rerum rapacissimas mutilationes, pontificum quoque dehonorationes, optimorum conculcationem, subjectorumque importabiles oppressiones, spoliationes, orbationes, captivitates, & ceteras intolerabiles ærumnas, * potest omnia mala, quæ nobis pro nostris peccatis ab impiis inferuntur paganis. Vnde nos, desideratissimi fratres, graviter condolentes, hos lacrymabiles vestræ sanctitati direximus apices, humiliter petendo, ut nobis in tantis miseriarum gurgitibus constitutis, veræ caritatis piæque compassionis auxilium ferre non dedignemini, implentes illud apostoli dictum: *Si patitur unum membrum, compatiantur*

tur necesse est omnia membra.

Et quia unum corpus sanctæ ecclesiæ per orbem diffusæ ab uno pastorum principe regitur, omnium quoque membrorum debet communi ac salubri provisione tueri. Quippe sancta & inviolabilis apostolicæ dignitatis antiquitas a Christo domino nostro in fide fundata totam ecclesiæ successionem salubribus & felicibus instituit documentis; inter quæ decenter inseruit, bis in anno concilia celebrari ut sacræ religionis & canonicæ auctoritatis norma, sanctissimorum præsulum conciliis, & Christianissimorum principum sanctionibus roborata in nullo a suæ rectitudinis statu interpolata varietate rerum exorbitaret. Et quia hoc idem rarius celebratur, non modice persentit ecclesia. Revera malignorum persecutio admodum sæviens ecclesiastica negotia perturbare non cessat. Et ne ad suæ rectitudinis tramitem ullo pacto redire queat, ipsos quoque ministros Christi ab invicem dirimere satagit. Quid itaque inter hæc agendum est, dilectissimi fratres, aut quo nos vertere oportet? quemque invocabimus nisi cælorum principem? quoniam ipse prope est omnibus invocantibus se in veritate. Ipsum suppliciter obsecramus, ut corda quorumlibet schismaticorum ad meliora convertat, & suas justitias in eis ostendat, ne navis ecclesiæ procellosis turbinibus fiat submersa: populusque Christianus, imo ecclesiasticus ordo fiat confusus. Ob quam rem multum, desiderantissimi, fratres, ob illius amorem, cujus Spiritu totum corpus ecclesiæ sanctificatur & regitur, vestræ sanctitatis solertiam ac generalem synodum invitamus; de generali sanctæ ecclesiæ utilitate, officio, & fervido studio tractaturi. Quod quidem non temere ac præsumptuose expetimus, sed potius cum consultu & consensu nostrorum gloriosissimorum principum Caroli, & Lotharii. Unde illi ferventissimo zelo pietatis accensi, petitionibus episcoporum, juxta canonicam institutionem salubriter acquieverunt; imo dilectum fratrem nostrum Adventium sanctæ * mediæ matri.... ecclesiæ episcopum Hludovicum regem, inter cetera legationis verba interpellare sanxerunt, ut & suæ majestatis consensus vestram sanctitatem ad jam dictum concilium venire permittat. Credimus enim, quod Christus Deus noster, in cujus manu corda sunt regum, ejusdem principis cor ad suam & nostram, omniumque fidelium communem, saluberrimam utilitatem vertere debeat, suæque serenitatis consensus, vestram sanctitatem ad statuenda & relevanda ecclesiastica negotia, in eadem synodo dirigere non abnuet.

Porro circa diem 9. Kalendarum Maiarum eamdem synodum in loco qui vocatur Trecas, celebrare disponit nostra in commune omnis ecclesia. Ergo agat vestra sancta unanimitas, & ad concilium divina, ut credimus, dispositione coadunandum, citissime confluat concurrentibus etiam nobis: ut instanter ac perseveranter de credita nobis pastorali cura, auxiliante pastorum principe, decertemus, & si necesse fuerit usque ad mortem agonizemus. Multum equidem prævalebit sancta & concors episcoporum coadunatio, quæ cælos dividit & aperit, animas ligat & solvit, quod & præteritis temporibus multis claruit vicibus. Etenim synodalibus conventibus atque decretis totus orbis Christo dicatus & ab hæreticorum vesania, & schismaticorum violentia, & Iudæorum perfidia, Paganorum quoque * infestigatione factus est immunis & pacatissimus. Multi quippe reges & principes synodalibus decretis colla subdiderunt. Igitur per illustrium pontificum instituta multi infideles ab erroribus sunt erepti, & ad viam veritatis atque canonicæ disciplinæ dignoscentiam transducti, & ad æternæ pacis gaudia sunt sublimati. Cur ergo nos, carissimi & Christo devoti milites, in nostro agone torpescimus? Quare non æmulatores legis, præcedentiumque patrum sumus, ut illorum comparticipes gloriæ efficiamur? Si enim prophetica tuba terribiliter clamat: *Maledictus vir, qui prohibuerit gladium suum a sanguine*, ut quid nostra vox & auctoritas, imo pia unanimitas, ac zeli ardor tepescit, quorum numerositas salus erit ecclesiæ?

Confidimus enim in domino, quia si in unum conglobata fuerit nostra sincera fraternitas, multiplex ecclesiæ Dei propagabitur utilitas, adjuvante domino nostro Iesu Christo, qui suis fidelibus promisit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Quos etiam inter pressuras constitutos spiritali armavit antidoto dicens: *Confidite, quia ego vici mundum.* Verum humiliter contestamur vestram sanctitatem per viventem in sæcula sæculorum, ut hujus epistolæ verba ex affectu veræ caritatis procedentia benigne a vestra sanctitate suscipiantur, & per legatos vestros in manibus omnium archiepiscoporum & coepiscoporum fideliter imponantur. Omnipotens Deus desiderabilem sanctitatem vestram virtutum floribus multipliciter insignitam, ad exaltationem sanctæ Dei ecclesiæ consolari, semperque exaltare dignetur. Amen.

Anno Christi 867.

V. infestatione.

Ierem. 48.

Matth. 28.

Ioan. 16.

EPISTOLA SYNODICA CONCILII AD NICOLAUM PAPAM I.

Totam Ebbonis, ordinatorumque ab eo clericorum historiam accurate, ut jussi fuerant, exponunt: & pallium pro Vulfado petunt.

Reverentissimo & sanctissimo domino patri ac universali papæ Nicolao, episcopi qui præterito anno per gratiam Dei & decretum vestrum apud Suessonicam urbem cum aliis qui tunc nequiverunt adesse, VIII. Kalendas Novembris prima indictione apud Trecas convenimus.

Hæc epistola cum destinata fuisset Nicolao papæ, reddita est Hadriano II. ejus successori.

SERIEM rerum gestarum de Ebbonis quondam Rhemorum archiepiscopi dejectione, sed & de ipsius restitutione, nec non & de fratris Vulfadi ac collegarum ejus promotione, & jam dicti Ebbonis iterata repulsione, ad aliamque ecclesiam migratione, unde a nobis investigari & vobis remandari jussistis, quia his nemo nostrum in ordine episcopali interfuit, nisi frater Rothadus, sicut ex rerum & episcoporum monimentis, atque relationibus, qui interfuerunt, & scriptis suis posteris reliquerunt, breviter collegimus, vestræ sanctissimæ paternitati & præcellentissimæ auctoritati transmittimus. quæ antea colligere, & auctoritati vestræ dirigere, necessarium non putavimus: atque ideo ampliora scribere sagacitati vestræ supersedimus. Nobis in dejectorum fratrum, de quibus scripsistis, restitu-

tione, non quidem disceptantibus, nec alia atque alia decernentibus, sed unum idemque, secundum traditionem majorum, quam discretioni vestræ intimare curavimus, sentientibus, quos non procacia obnoxios fecit, sed obedientia inculpabiles in adeptionem sacrorum graduum, juxta sincerissimum sapientiæ vestræ intellectum induxit, sine contradictione in suis ordinibus restituere maturaremus, nisi privilegiis sanctæ Romanæ sedis, per reverendum confratrem nostrum Hincmarum archiepiscopum nostræ unanimitati prolatis, quæ de ipsis viris quædam statuerunt debita reverentia exhiberetur. Quorum summa, perfecta, & integra firmitas, ut claruit & justum est, in apostolicæ sedis reservata erat arbitrio potestatis: quorumque privilegiorum authenticas chartas cum salvis sigillis & incorruptis scripturis, idem confrater & consacerdos noster, non ad ullam controversiam, sed ad debitam reverentiam sedi apostolicæ, ut dignum est, exhibendam ostendit, cum gestis episcoporum, quorum vos acta relegisse, & qualiter præsignati clerici degradati fuerint reperisse, nobis aperire dignati estis. Nobis quoque in ejusdem rei negotio decertantibus, & quædam deflorantibus, non tamen terminantibus, eo usque causam perduximus, ut solummodo magisteriali vestro culmini eorum assignaretur restitutio, attribueretur reformatio, ascriberetur redintegratio. Unde postea unanimitas nostra in quamcumque partem proterve non declinavit, etsi quidam inevitabili necessitate in aliquo eorum secus quam scripsimus peragere maturarent: urgente quoque devotissimi filii vestri domini nostri pro regni totius discidio regali jussione. Egimus siquidem prout potuimus, in succincta collectione de gestis rerum & episcoporum, ex causa Ebbonis, & ut præcepistis & præsignavimus, vestræ auctoritati transmittimus. Iusto Deo judice permittente, & invidia diaboli operante, olim recolendæ memoriæ Hludovici pii Augusti filii, factione malivolorum hominum, sine consilio atque consensu papæ Gregorii, quem Hlotarius sub obtentu pacificandi cos cum patre Roma promoverat, & secum usque in Elisatium pagum perduxit, patrem imperio pepulerunt, & sub custodia usque ad Suessionis civitatem perduci fecerunt. Et ut populo credibile posset fieri, quod merito fuerat a regno expulsus, in eum quædam crimina conficta fuerunt, pro quibus prætextu publicæ pœnitentiæ ab ecclesiæ liminibus eum excludi quorumdam episcoporum judicio, Ebbone, ut dicebatur in hoc præcipue satagente, obtinuerunt. usque dum Hlotarius territus conventu plurimorum fidelium ejusdem imperatoris, fuga lapsus patrem suum adhuc ab ingressu ecclesiæ sequestratum dimisit, & abscedente illo, qui affuerunt episcopi, imperatorem in ecclesia sancti Dionysii reconciliaverunt, & ecclesiasticæ communioni restituerunt. Quod Ebbo audiens, pondere perpetratæ in imperatorem actionis, quæ illi maxime reputabatur, exterritus, relicta sua provincia, in alteram provinciam; fugam arripuit. ubi aliquamdiu delitescendo se occulere posse putavit, usquequo rerum eventu videret quid sibi salubrius agere posset. Quod imperatorem latere non potuit: & fama vulgante quod contrarias imperatori partes sequi disponeret, per Rothadum coepiscopum suum, & per Ercanraum, in cujus ecclesia latitabat, sed & per alios suos fideles eum ad se imperator sub custodia deduci præcepit. quem in monasterio S. Bonifacii usque ad tempus synodi servari præcepit. Ad quam anno incarnationis dominicæ DCCCXXXV. omnes qui convenerunt episcopi, singillatim libellos de restitutione imperatoris communi consilio atque consensu ediderunt: quos in corpus unius voluminis nobis ostensi congestos propriis manibus subscripserunt, cum quibus & Ebbo libellum manu sua auctoritate archiepiscopali subscriptum edidit, in quo professus fuit, quidquid in ipsius imperatoris dehonoratione atque regni privatione contumeliose gestum fuerat, nec canonice, nec juste factum fuisse. ceterorum etiam episcoporum, qui ad eumdem conventum confluxerant libelli de objectis criminibus in imperatorem compilati non tacent. Et post datos libellos, venientes episcopi cum imperatore, & quam plurimis ejus proceribus atque fidelibus, in urbem Metensium in basilica beati Stephani, inter alia quæ tunc ibi fuere acta, Ebbo publice tam pro imperatoris placanda offensa, quam pro gratia ejus recuperanda, & sua injuria removenda; quædam minus caute, pro sui tamen ereptione, in imperatoris justificatione, & in sua denotatione pronuntiavit. Indeque ad Theodonis villæ palatium cum quibus perrexerat imperatore regresso, in episcoporum synodo Ebbo præsens ab imperatore præsente est acccusatus, quod eum falso fuerat criminatus, & eisdem falsis criminibus impetitum a regno dejecerat, armisque ab eo ablatis, nec confessum, nec convictum, contra regulas ecclasiasticas, ab ecclesiæ aditu ac Christianorum societate eliminaverat. In quo molestissimum in se sentiens domnum imperatorem, petiit Ebbo secessum, quatenus sine præsentia imperatoris liceret ei in synodo episcoporum suam agere causam. Quod obtinens, convocavit ad se quosdam episcopos, & eorum usus consilio, ut & ipse opprobrium vel periculum imminens de impetitis vel impetendis declinaret, & sacerdotalis dignitas insultationem sæcularium devitaret, libellum temperantiæ, juxta decreta Leonis papæ, sicut tunc cautius invenire potuerunt, dictavit, & scribi coram se fecit, ac propria manu subscripsit, eumdemque propriæ ac judicum suorum vocis professione attestatum, synodo in abdicationem sui sponte porrexit. Post cujus libelli recitationem, & episcoporum quibus secretius confessus fuerat responsionem, omnium denuntiatione actum est, ut a pontificali cessaret ministerio. Cujus libelli exemplar papæ Leoni missum auditu didicimus: sed & vestræ auctoritati in altera schedula, cum his quæ eidem libello episcopi superaddiderunt, dirigimus. Quæ qualiter regulis sacris conveniant, vestra trutinabit clarissima sapientia. Sicque sine reclamatione manifesta, in Cisalpinis regionibus idem Ebbo per diversa monasteria commendatione imperatoris deguit, usque ad annum incarnationis dominicæ DCCCXL. & usque ad obitum ipsius imperatoris, qui eodem anno XII. Kalendas Iulii contigit. Defuncto autem eodem imperatore, Hlotharius ab Italia in Franciam venit. Cui ad Vvormatiam civitatem Ebbo, deducente Bosone abbate, cui commendatus ad custodiendum fuerat occurrit, eique Hlotharius post aliquot dies per edictum imperiale, quod in altera schedula vobis mittimus, sedem & diœcesin, consentientibus & cooperantibus non paucis episcopis, sicut ibidem est scriptum

ANNO CHRISTI 867.

scriptum, restituit. Carolo denique a Hlothario Sequanam transmisso, Ebbo 4 Rhemorum ecclesiam recepit, & tenuit, atque episcopale ministerium, suffraganeis ecclesiæ Rhemorum episcopis præsentibus ac conniventibus, agere cœpit: & hos fratres, de quibus agitur, Vulfadum videlicet, & ejus collegas, tempore canonico ordinavit. Qui sicut profitentur, de excommunicatione & restitutione illius tunc aliud nescierunt, nisi quoniam in ecclesia Rhemensi eum ab episcopis, sicut ipse dicebat, regulariter restitutum, nullo contradicente, solenniter sacrum officium & pacifice per annum circiter celebrare viderunt. Et non se ad sacros ordines provehendos importune ingesserunt, sed acclamatione & attestatione ipsius ecclesiæ, ut ordinarentur obedierunt: Et hoc modo, ut diximus, per illud temporis spatium Ebbo Rhemensem ecclesiam tenuit, donec Carolus resumptis viribus & copiis Sequanam transmeavit, & in Belgicam regionem iterum reversus fuit. Quod audiens Ebbo, relicta Rhemensi ecclesia, ad Hlotharium secessit, & in ejus familiaribus obsequiis, vario eventu accidente inter illum & fratres ejus, mansit, & in Cisalpinis regionibus abbatiam sancti Remacli, sed & abbatiam sancti Columbani in Italia apud eum obtinuit. ubi rerum proprietatem precio comparavit: & per idem tempus ipsius imperatoris diversas legationes in diversas partes peregit, usque dum anno incarnationis dominicæ DCCCXLIV. una cum Drogone Metensium episcopo sub Sergio papa Romam adiit. Quorum siquidem adventum moleste Sergius papa accipiens, quid in eum intulerit, sufficienter epistola sancti apostolatus vestri nobis missa edocuit. Demum Roma reversus, quodam processu temporum legationem in Græciam a Hlothario sibi injunctam suscepit, quam exequi detrectavit. Et idcirco sibi ab eodem imperatore abbatiis ablatis, & a se data suprascripta proprietate Hirmingardi imperatrici, Hludovici largitione regis Germaniæ in provincia Moguntina, & regione Saxoniæ, non longe a vicinitate finium Northmannorum, quibus a Paschali papa prædicator fuerat destinatus, episcopium Hildenesheim vacans obtinuit: ubi etiam, auctoritate cujusdam privilegii nobis ostensi, a beato Gregorio papa sibi collati, connivente supra memorata sua restitutione, ministerium pontificale fine tenus exercuit. Hujus quippe exemplar vobis in alia schedula mittimus, quo continetur, in transmigratione alterius parochiæ ut episcopali & prædicationis licenter fungeretur officio. Anno autem incarnationis dominicæ DCCCXLV. Carolus synodum episcoporum regni sui apud Belgivacum civitatem provinciæ Rhemensis convocavit. ubi inter cetera ecclesiæ ac regni negotia necessaria, de Rhemensi ecclesia, quæ Fulcone abbate sive presbytero illam diu tenente, & Nothone eidem in ea succedente, sicut Hlotharius imperator in epistola Leoni papæ, postquam cum fratre suo rediit in concordiam, directa demonstrat, & Ebbone ut præmisimus ad aliam ecclesiam transmigrato tanto tempore, pastore vacabat, cum eis tractare cœpit. Qui auctoritate Damasi papæ de episcopis, etiam in statu suo manentibus, & contra regulas transmigrantibus, sed & Africani concilii, quod missis episcopis quibusdam resultantibus, ecclesiæ diutino tempore pro fuga Equitii destitutæ jussit ordinari episcopum; unanimi consensu, necessitate cogente, & ratione atque auctoritate suadente, decreverunt ut jam post decennium, quam idem Ebbo amotus fuerat, in Rhemensi ecclesia ordinaretur episcopus. Unde a clero & plebe ipsius metropolis, sed & ab episcopis ejusdem provinciæ petitus, sicut petitio eorumdem manibus subscripta declarat, & ab archiepiscopo tunc suo Senonensi, & proprio episcopo Parisiorum, necnon & a coepiscopis aliis Senonensis provinciæ, cum consensu abbatis sui, & fratrum monasterii in quo degebat, favente etiam domno Carolo rege glorioso, episcopis Rhemensis provinciæ, & clero ac plebi ipsius metropolis, per canonicas literas ipsorum subscriptas manibus, quas patenter nobis ostendit, frater Hincmarus est traditus. Sicque de proprio jam ecclesiæ ipsius clero effectus, cum decreto canonico eligentium manibus roborato, judicio metropolitanorum, & eorum qui circumcirca fuerunt, secundum Laodicense concilium, præsentia & unanimi consensu omnium suffraganeorum ipsius metropolis, adstante quoque metropolitano suo qui eum cum consensu coepiscoporum suorum illis tradiderat, omnibus acclamantibus, nullo resultante aut * abdicente, canonice, & juxta decreta sedis Romanæ pontificum, veluti literæ nobis ostensæ, quas Africanum concilium ordinatum ab ordinatoribus suis jubet accipere, monstrant, in ea est ordinatus. Qui juxta sanctionem Carthaginensis concilii, quam & auctoritas vestra apostolicis literis suis inseruit, quamque sanctus Gregorius in epistola ad Galliarum episcopos approbavit, mentis & corporis ad obediendum episcopis & ordinatoribus suis colla supposuit. Emenso autem anno post ordinationem ejus, Hlotharius imperator, pro contentione regni, quam erga fratrem suum domnum Carolum habebat, cujus obsequiis præfatus Hincmarus fideliter adhærebat, erga eum commotus, epistolas a Sergio papa exegit pro refricando judicio de Ebbonis abjectione, quasi discordia esset in Rhemensi ecclesia pro ejus ordinatione. Unde idem papa domno Carolo, sed & Guntbaldo archiepiscopo, & eidem Hincmaro literas misit, ut cum post diem sanctæ resurrectionis missos suos in servitium imperatoris mitteret, Treverim cum episcopis ad hanc discordiam sopiendam convenire studerent. Qui expectatis eisdem missis usque ad condictum terminum, ut ab episcopis illius temporis comperimus, minime venerunt, sicut in literis continetur, Hlotharii imperatoris, & Caroli regis, & episcoporum Cisalpinarum regionum, quas sanctæ memoriæ prædecessori vestro Leoni directas didicimus, & in scrinio sanctæ Romanæ ecclesiæ reservari credimus. Hæc sicut vestra jussit auctoritas, quæ de Ebbonis quondam archiepiscopi, quæ ante triginta & tres circiter annos extitit, abjectione, & post de ipsius restitutione, nec non & de fratris Vulfadi ac collegarum ejus promotione, & jam dicti Ebbonis iterata repulsione, ad aliamque ecclesiam migratione, in eorum qui jam nos ad dominum præcessere scriptis, verum & quæ illorum qui interfuerunt veridicis ut putamus relationibus comperimus, subjungentes quædam de electione reverendi fratris & coepiscopi nostri Hincmari, vestræ auctoritati destinamus. Scripta quoque, quæ hinc a vestra auctoritate directa, & vestræ sanctitati remissa relegimus, ordine quo missa vel remissa fuerunt, secundum vestram jussionem in volumine isto congessimus; & si forte alia

Can. 12.

* id est. contradicente.

Can. 6.

Concil. Afric. can. 45.

ANNO CHRISTI 867.

alia ex hoc negotio aut a vobis aut ad vos missa A fuerunt, nos tamen non legimus. Quæ etiam frater & consacerdos noster Hincmarus nobis vestræ auctoritati mittenda porrexit, secundum quod præcepistis, dicentes inter alia; Quæcumque super hac re scripta a nobis prius & nunc, quam a vobis edita reperiuntur, & quid hinc coepiscopus Hincmarus, & illi dejecti clerici sedi apostolicæ suggesserint, atque retulerint, in volumen unum ordine quo missa sunt redigantur, & apostolicæ sedi, ut competens est, vobis eorum exemplaribus reservatis, summo studio dirigantur, his subjuncta dirigimus. His ergo ita pro B quantitate intelligentiæ nostræ decursis, summissæ devotionis obsequio vestri apostolatus exoramus magnificam beatitudinem, ut sapientissima indagine consideratis utriusque partis relatis, more beatissimorum prædecessorum vestrorum, quæ de statu sacri pontificalis ordinis ab eis statuta & imprævaricabili auctoritate firmata sunt, ut immota de cetero maneant, mucrone apostolico quorúcumque metropolitanorum temeraria præsumptione suppressa, quin etiam reliquorum episcoporum quorumcumque, seu quantorumcumque, audaci conniventia penitus summota, privilegia & decreta servari innovata constitutione decernatis: ita ut nec vestris, nec futuris temporibus, præter consultum Romani pontificis, de C gradu suo quilibet episcoporum dejiciatur, sicut eorumdem sanctorum antecessorum vestrorum multiplicibus decretis & numerosis privilegiis stabilitum modis mirificis extat: videlicet ne aliqua varietate & vilitate summus ordo diaboli administratione nutare aut irregulariter labefactari sinatur, domine beatissime, & omni orbi papa celebrande. Vestram denique inter hæc sanctissimam & præstantissimam ac piissimam paternitatem cum omni supplicationis devotione petimus, ut consulentes laboribus atque afflictionibus nostris assiduis, & ecclesiarum commissarum nobis, fratris & consacerdotis nostri Vulfadi ordinationem, cujus restitutioni & promotioni propitiari D dignati fuistis, largitione quoque usus pallii confirmare & condecorare dignemini, & his omnibus quæstionibus paterna benignitate, incumbente vobis solicitudine totius universalis ecclesiæ, terminum pernecessarium ponere deliberetis. Sacri culminis vestri apostolatus prosperitatem, ad honorem & tutamentum sanctæ suæ ecclesiæ, Christus Iesus diutius conservare dignetur.

Hæc sunt nomina episcoporum, qui huic Trecassinæ synodo interfuerunt.

Hincmarus Rhemorum episcopus.
Herardus Turonum episcopus.
Vvenilo Rothomagensis episcopus.
Frotarius Burdigalensis episcopus.
Hegilo Senonensis episcopus.
Vvlfadus Bituricensis episcopus.
Rothadus Suessonum episcopus.
Actardus Namnetis episcopus.
Hildegarius Meldensis episcopus.
Æneas Parisii episcopus.
Hincmarus Laudunensis episcopus.
Gislebertus Carnotensis episcopus.
Ercănraus Catalaunensis episcopus.
Ercambertus Baiocensis episcopus.
Odo Belgivacensis episcopus.
Folcricus Trecassinensis episcopus.
Liudo Augustidunensis episcopus.
Ioannes Camaracensis episcopus.
Hilduinus Ebrocensis episcopus.
Abbo Nevernensis episcopus.

Et eorum metropolitanorum episcoporum sigillis hoc volumen præstantiæ vestræ directum supersigillari nobis est visum. Data IV. Nonas Novembris indictione prima.

EPISTOLA CAROLI CALVI REGIS AD NICOLAUM PAPAM I.

De Ebbonis causa, ut pontifex per Ansegisum mandarat, uberrime scribit. Excusat deinde acceleratam Vvlfadi promotionem, & pallium pro eo petit. Actardum etiam episcopum legatum suum commendat.

Domino & reverentissimo patri Nicolao, catholicæ & apostolicæ sedis summo pontifici, & universali papæ, Carolus gratia Dei rex, & spiritalis filius vester.

QUAMVIS omnium Deo ministrantium sacerdotum sint exposcenda suffragia, & veneranda fastigia, congruum decentissimumque, pater sanctissime, antistitumque excellentissime, nostra comperit liberalitas, vestræ præ ceteris reverentiæ pontificatus regia colla submittere, vestrisque saluberrimis monitis aurem cordis ad obtemperandum humillima devotione subdere. Quippe quem luce clarius cernimus, ecclesiæ inter mundi turbulentam voraginem fluctuantem solidissimam ancoram constitutum, paxillumque immobilem, in quo sarcinam dependere nostrorum valeamus peccaminum, Dei gratissima clementia credimus attributum. Tanto namque benevolentiam pietatis vestræ nostra ferventius ardescit humanitas, quanto vos perspicimus unicum ad defensionem crudelium belluarum ecclesiam Christi infestissime lacerare volentium extitisse. Igitur quoniam sanctitatis vestræ literis episcopis regni nostri mandastis, ut de causa Ebbonis vobis scriberent quidquid secundum veritatem comperire possent: nobis vero non literis, sed per servum vestrum * Ansigisum monachum, quando hoc anno infirmato Egilone archiepiscopo secundo Romam ad vestram paternitatem rediit, mandastis ut vobis veritatem rei scriberemus, & scripto nostro signaremus. Vt vero vestræ sanctæ paternitati in omnibus pareamus, quæ de ipso vidimus & scimus, fideliter vobis significamus. Nam nullus episcoporum jam superest, præter Rothadum, qui tunc ipsius causæ interfuerit. Ac ne quid præterire patiamur E intactum, primo de natalibus ipsius censuimus exequendum. Ipse igitur Ebbo regii fisci familia oriundo progressus, regia pietate pii ac gloriosi avi nostri Caroli susceptus, palatinis negotiis non mediocriter annutritus, libertate donatus, ad nobilitatem vehementis ingenii, in sacris ordinibus gradatim promotus, genitori nostro Hludovico piissimo Augusto Aquitanicum regnum regenti ab eodē glorioso est ad serviendum deputatus. Quem ipse servitio strenuum, ingenioq; agilem comperiens, non post multum tēporis bibliothecarium constituit. Post obitum vero divæ recordationis avi nostri Caroli excellentissimi

* *a* *seg*

lentissimi imperatoris, genitor noster Hludovicus piissimus Augustus, Deo donante, paternum adeptus imperium, Rhemorum venit ad urbem: ubi præcessor vester sanctæ memoriæ Stephanus summus pontifex ei obviam venit, atque in imperii honorem eum Deo inspirante consecravit. Eo tempore Vulfarius præfatæ urbis venerabilis archiepiscopus valida vexabatur infirmitate, qua & mortuus est. Eo autem defuncto, & ab imperatore, secundum sacrorum canonum institutionem, plebi electione concessa, contigit eos quemdam virum, Gislemarum nomine, ad pontificatus honorem elegisse. Qui dum ante episcopos discutiendus assedisset, oblatus est ei textus evangelicus. Cum autem ipsum aliquatenus legere, nihil tamen intelligere omnes pariter cognovissent, reprobatus ac velut insipiens ab omnibus est dejectus. Tunc vero domno imperatori visum est, ut præfatus Ebbo pro scientiæ capacitate, meritorumque reverentia, ad jam dictum promoveretur episcopatum. Quod cum plebi atque omnibus sane sapientibus esset relatum, placere sibi omnes unanimiter affirmavere: ac sic secundum canonicam institutionem est archiepiscopus ordinatus. Prima vero vice, quando instigante diabolo Francorum populus imperatorem sibi a Deo ordinatum, & ab apostolica sede coronatum, suo sunt moliti propellere imperio, ipse Ebbo in ipsius fidelitate immobilis perstitit, & ut rectum erat, usque ad recuperationem perseveravit. Secunda vero, cum hortatu & molimine Hlotharii fratris nostri omnis populus a piæ recordationis genitore nostro recessit, & eum, uxore ipsius in Italiam, Tardonem scilicet civitatem, abducta, custodia mancipavere, nos quoque, non adhuc decennem, quasi multorum criminum obnoxium, pari custodia Prumia monasterio mancipandum delegavere. Abducto autem imperatore a Hlothario Suessionis monasterium S. Medardi, ipse Ebbo, cum aliis pene omnibus episcopis, quibusdam volentibus, quibusdam invitis, jam dictum imperatorem nec confessum, nec ab aliquo convictum, uxore & filio, & omnibus fidelibus, dignitate privatum, ab ecclesiæ communione removerant. Tandem vero clementia miserantis Dei humilitatem pii imperatoris respiciens, tetigit corda quorum voluit, & ut eum custodia educerent, & imperio restituerent, sua inspiravit misericordia. Quem in monasterio beatissimorum martyrum Dionysii, Rustici, & Eleutherii a custodia reducentes archiepiscopi & episcopi, ut dignum erat, se in eum humiliter deliquisse confitentes, veniam ab eo suppliciter postulaverunt, Hlotharium vero ab imperiali potestate secedere hortati sunt. Unde ipse & qui cum eo erant, ab illo in alias partes recesserunt. His Ebbo compertis, dum Rhemis moraretur, territus Parisiacam fugit ad urbem ad quemdam reclusum, ut saltem cum eo delitescens, imperatoris iram evaderet. imperator namque hoc audiens, quia non longe erat, strenuos & fideles nuntios dirigens, eum comprehendi & custodia mancipari jussit, ecclesiam vero Rhemensem Fulconi venerabili abbati cōmendavit. Inde Mettis civitatem est ductus, ubi in ecclesia sancti Stephani ambonem coram omnibus conscendens, professus est non æquum in gloriosum imperatorem dominum suum intulisse judicium. Ibi etiam idem piissimus imperator ab omnibus episcopis, clero, & populo, est honorabiliter coronatus, & pristino restitutus imperio. Hinc iterum placito generali convocato, præfatum Ebbonem sibi jussit exhiberi, & eum pro illata injuriarum contumelia, ac nonnullis episcopis præsentibus, * episcopi siquidem imperatori satisfacere, & pontificalem reverentiam servare cupientes, obtinuerunt apud eumdem imperatorem, ut non coram laicis, sed in sacrario ipsius Ebbonis causa disponeretur. Ebbo autem omni temporali privatus subsidio, omnique humano destitutus solatio, tempori consulens, accersito quodam recluso, nomine Framegaudo, misit per eum genitrici nostræ Iudith gloriosæ imperatrici annulum, quem ab ea quondam acceperat, quem etiam, quotiescumque aliquo tangebatur incommodo, mittere solebat, & ut sui misereretur flebiliter peroravit. Eumdem vero annulum genitrix nostra in ipso nostræ nativitatis articulo, quia archiepiscopus erat, pro sua religione & sanctitate, ut nostri jugiter in suis orationibus memor esset, ei miserat. Tunc ipsa horum reminiscens, ejusque lacrymabilia suspiria agnoscens, pio suasu apud episcopos, qui illuc convenerant, obtinere curavit, quatenus & imperatoris animum satisfaciendo lenirent, & leges divinas transgrediendo non violarent, ne forte vindictam severitatis exercentes in eum qui in eos deliquerat, non viderentur dignam Deo reddere vicissitudinem, qui eos a tanto periculo misericorditer liberaverat. Statuerat enim animo, ut pro reverentia tanti ministerii nullatenus in depositionem cujusquam episcopi præberet assensum. Et ob hoc apud pium imperatorem obtinuit, ne in ejus depositionem amplius impelleret. quod & secundum moderatissimum ejusdem genitricis nostræ gloriosæ imperatricis consilium satisfacerent piissimo imperatori, & in eumdem Ebbonem non aliam sententiam intulissent, nisi quam ipse scripto ediderat. Hanc autem authenticam scriptionem a præfato Fulcone venerabili abbate, cui tunc ecclesia Rhemensis commissa fuerat, Hincmarus venerabilis archiepiscopus accepit, & vobis eam, ut ipse nobis retulit, transmisit. Sed utrum pure ac simpliciter vobis sit directa ignoramus. Hoc tamen verissime novimus, quod nullus episcoporum eam propria manu subterfirmaverit. Nam idem Ebbo, comperta inevitabili sui discriminis causa, protulit tres testes, tamquam suos confessores, Aiulfum videlicet archiepiscopum, Moduinum, & Badaradum episcopos: qui vicem illius obtinentes dicerent, si ita verum est, ut ipse Ebbo eis confitebatur, consilium ei darent, ut a pontificali ministerio abstineret. Qui etiam sibi alios tres adsciverunt, qui eum illis confitentem viderunt, Nothonem scilicet archiepiscopum, Theudericum & Actardum episcopos. Quibus expletis, reductus est in custodiam. His autem ab episcopis taliter definitis, domnus imperator per Godefridum monasterii sancti Gregorii venerabilem abbatem suæ dignitatis literas prædecessori vestro domno Gregorio venerando papæ dirigit, ejus assensum, si fieri posset, in depositione ipsius Ebbonis expostulans. Ipse vero per præfatum abbatem suæ auctoritatis literas ei remisit, sed quid in ipsis insertum fuerit, omnibus episcopis, & cunctis regni nostri ordinibus habetur incognitum. Sed sanctitatis vestræ solertia per scrinia dignitatis vestræ investigare poterit, quid isdem prædecessor vester senserit inde. Credimus tamen, quia si in abjectionem

ANNO CHRISTI 867.

jectionem prædicti Ebbonis domnus imperator A ipsum prædecessorem vestrum fautorem habuisset, continuo vacanti ecclesiæ illi alium pontificem subrogasset. quod quidem moderatissimo consilio agere differens efficaci egit sagacitate, ut & sic audacia in hujusmodi viris temerariis deinceps comprimeretur, & ecclesiæ status non labefactaretur. Post obitum vero domni imperatoris, præfatus Ebbo ab illo qui eum custodiebat fratri nostro Hlothario ductus est. Quem isdem frater noster venerabiliter & benigne suscipiens, cum episcopis qui cum eo tunc juncti erant, quorum ipse Ebbo usus consilio, dudum libellum suæ confessionis, ut imperatori satisfaceret, communi eorum consensu suis gradibus est restitutus. Nobis autem pro imminentibus negotiis in Aquitaniæ partes recedentibus, ab universo Rhemen- B sis ecclesiæ clero & populo avidissime expetitus, sicque demum a coepiscopis & suffraganeis suis sedi pristinæ est restitutus. Cui tunc omnes qui affuerunt communicaverunt, omnesque suffraganei, qui eo absente ordinati fuerant, annulos & baculos, & suæ confirmationis scripta, more Gallicarum ecclesiarum ab eo acceperunt. Vniversis autem, quibus ad eum præstabatur accessus communicantibus, Vvlfadum & alios quosdam ipsius ecclesiæ filios ibi ordinavit. Hæc de Ebbonis dejectione & restitutione breviter prælibavimus, ut ex his vestræ sagacitatis decernat prudentia, utrum hæc ad Vvlfadi pertineant depositionem, necne. Si quis autem vestræ sanctitati intimavit quod isdem ad Suessonicam synodum canonice vocatus fuerit, & suæ damnationis li- C teras firmaverit, aut porrexerit, sciatis nullatenus verum esse, quia nec ipsi synodo interfuit. His ita gestis, necessarium duximus, nos humillime & devotissime ante conspectum majestatis vestræ nostris apicibus excusabiles reddere, eo quod ante reversionem Egilis reverendi archiepiscopi, vel rescriptionem vestri præsulatus, præfato Vvlfado sedem Bituricensis archiepiscopatus commendavimus, & eum episcopi nulla temeritate, sed magna incumbente necessitate, fisi de magnitudine misericordiæ vestræ, ad honorem episcopatus provexerunt. Ideo enim eum in illas Aquitaniæ partes ad filium & æquivocum nostrum direximus, & ecclesiam illam ei commendavimus, quoniam eum in educatione alterius filii nostri, Carlomanni scilicet servi vestri, D quem vestræ beatitudini specialiter commendavimus, & aliis utilitatibus nostris experti sumus & ingenio strenuum, & moribus probum, & nobis in omnibus fidelissimum. In qua acceleratione si quid vestræ sanctæ serenitatis animo displicuit, a vestra sancta paternitate nobis donari deposcimus. Et quia in eodem regno magna Paganorum persecutio grassabatur, quos misericors dominus per filium nostrum & fideles sæpe prostravit, & ea occasione non minor malorum Christianorum infestatio latius effervebat, sicut hic nostrorum apicum gerulus viva voce vobis indicare potest; ipsa urgente necessitate ipsius E regni excitati episcopi, ne majora mala supercrescerent, & præsentia sedarentur, & quoniam illius regionis sedes illa principatum obtinet, ut ejus prudentia & vigore, auctoritate etiam sedis freti, facilius mala exorta compescerent, tempori consulentes ejus ordinationem maturaverint. In cujus ordinationis maturatione quia vestra licentia, projam dicto imminente periculo, expectata non est, vestra benignissima sanctitate petimus indulgendum. Præterea vestram præ omnibus gloriosam & amplexabilem paternitatem suppliciter exoramus, ut si quid in sanctis promissionibus vestris confidere audemus, hinc appareat nos apud vos plurimum posse, ut quidquid in prædictis dimittendum est dimittatis, & prædictum fidelissimum servum vestrum Vvlfadum pallio apostolicæ auctoritatis exornando decoretis, & decorando confirmetis. Actardum Namneticæ quondam sedis venerabilem episcopum, exilium, vincla, mare, dura pericula passum, sed gratia Dei liberatum, Northmannis nimium Britonibusque vicinum, ac perinde civitas sibi commissa, olim florentissima, nunc exusta & funditus diruta, redacta per decennium cernitur in eremum, fidelem legatum nostrum vestræ sanctissimæ paternitati dirigimus, quod literæ nostræ minus habent, pro tempore & per spatium vobis placens verbo tenus significandum. Cui quia nulla manet spes in propria, si annuit & favet vigilantissima vestræ discretionis solertia, voluntate & mente promptissima optamus vacantis sedis constituatur in cathedra, quo possit injuncta sibi & ordinata peragere ministeria, quoque valeat utilitatibus ecclesiasticis, & obsequiis parere nostris. Qui Romæ destinavit aliquas facere moras, ut adventantibus Britonibus possit coram positus eos convincens, suæ ecclesiarumque vicinarum ab eis perpetrata pandere detrimenta. Vnde synodus Suessionica & Tricassina se monuerat legationem sumere, quatenus gens temeraria, fallax, & barbara, apostolico mucrone a talibus ausis excessibus coerceatur, & præsumptione præsenti. Huic nostro alumno, vestroque clientulo, solito more oramus pietatis vestræ caritosissima viscera patula fore: quo valeat mens diutino quassata mœrore vivis ac salientibus resolidari & recreari fluentis.

CODEX LAVDVNENSIS.

Has proxime præcedentes epistolas Actardus Namneticæ urbis episcopus a synodo apud Trecas habita Romam deferens, Nicolaum defunctum, & Hadrianum ordinatum loco ejus invenit, cui & epistolas tradidit. Ad quas isdem Hadrianus papa istas quæ * sequuntur epistolas rescripsit. duas scilicet ad episcopos, qui præfatæ D synodo interfuerunt, quarum unam detulit Sulpicius missus Vvlfadi, alteram Actardus, simul cum epistolis quæ sequuntur, Carolo regi & Hincmaro Rhemensi episcopo missis.

*ea infr exh mus lo sub dri

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S.I.

1 *Seriem rerum gestarum.*] Quam colligi, & ad se mitti jusserat Nicolaus epistola LIX. rescribens synodo III. Suessionensi

2 *Fugam arripuit*] Parisiacam ad urbem ut est in sequenti epistola Caroli regis. At fusius ista commemorantur in narratione clericorum Rhemensium, cujus supra meminimus: *Morabatur*, inquit, *tunc temporis Ebbo episcopus in monasterio sancti Basoli, infra parochiam Rhemensem, claudus utroque pede, & nimia afflictus infirmitate. Timens vero, quia neccum Lothario exire poterat, nec animum imperatoris adversum se quidquam emollitum habebat, ne sicut tali turbine fieri solet a levibus & indisciplinatis hominibus, quasi pro infidelitate domni imperatoris perderetur, jussit se deportari ad fluvium nomine Maternam, qui propius erat, & mitti in navim, atque Parisius ad quamdam deduci cellulam cujusdam reclusi, sperans sibi tuto latere posse, usque dum aut animum imperatoris quoquomodo placare potuisset, aut recepta sanitate ire post Lotharium valeret. Audiens vero domnus imperator eum illuc transfugisse, misit & jussit eum deduci ad Foldam monasterium*

sancti Bonifacii, ibique servari, & post biennium adduci ad Theodonis villam in parochia Metensi, ubi erat placitum imperatoris publicum.

3 *Per diversa monasteria.*] Clericorum Rhemensium narratio: *Finito autem concilio, reductus est sub arcta custodia ad idem sancti Bonifacii monasterium. Post aliquantum vero temporis, commendatus est similiter ad custodiendum Freculfo Luxoviensi episcopo. Inde Bosoni abbati in monasterio sancti Benedicti, sub cujus manu exulabat, quando domnus imperator viam totius ingressus est carnis.*

4 *Rhemorum ecclesiam recepit.*] Clerici Rhemenses: *Remissus est autem a jam dicto imperatore Lothario, seu a præfato concilio. ad sedem propriam, Rhemensem scilicet ecclesiam. Ad quam veniens* VIII. *Idus Decembris, receptus est ab episcopis suffraganeis suis, Rothado episcopo, Simeone episcopo, Lupo episcopo, una cum legatis omnium aliorum episcoporum Rhemensis diœceseos, qui variis detenti infirmitatibus illuc corporali præsentia occurrere non valentes, suam tamen per ecclesiasticos legatos, & excusatorias literas, illi exhibuerunt præsentiam. Insuper etiam a canonicis & monachis, atque corregionalibus presbyteris totius diœcesis, atque infinita multitudine utriusque sexus. Qui omnes cum ramis palmarum & cereis ardentibus, laudesque Deo intimis cordibus, & excelsissimis vocibus proclamantes, longe ei ab ecclesia obviaverunt, & usque ad ecclesiam indesinenter psallentes eum perduxerunt. Tunc oratione completa, silentioque imposito, ascendit Rothadus episcopus ambonem, ducens secum Ingobertum monachum. Et primo allocutus est gaudente plebe de desiderabili reversione proprii pastoris, & qualiter restitutus a sancto concilio, seu ab imperatore Lothario, eis remittebatur: & jussit Ingobertum monachum alta voce ipsam ejus restitutionem legere. Dederunt etiam, præsente omni ecclesia, legati episcoporum unusquisque assensum proprii sui episcopi & plebis scriptum. qui omnes ab Ingoberto monacho publice recti sunt. His ita peractis, iterum reboantibus signis, & vociferante omni ecclesia* Te Deum laudamus, *ductus est jam sæpe dictus Ebbo episcopus in vestiarium, & indutus episcopalibus vestimentis. similiter etiam alii episcopi, & processerunt cum eo ad celebrationem missæ. Nam Rothadus episcopus dextra manu eum sustentans habuit suæ partis Lupum Catalaunensis ecclesiæ episcopum, & Hirminfredum presbyterum, postea vero Belvacensis ecclesiæ episcopum: sinistra autem manu sustentans eum Simeon episcopus similiter suæ partis habuit Erpuinum episcopum, & Vitaum Cameracensis ecclesiæ chorepiscopum. Et sic ad sanctum altare cum eo procedentes ad propriam sedem deduxerunt, atque cum eo considentes in omni pontificali officio ipsa die ei communicaverunt.* Et alia quæ sequuntur de episcoporum ordinatione datis annulis & baculis confirmata.

5 *Quamvis omnium.*] Extat, tum in codice sanctæ Mariæ Laudunensis, tum in altero sancti Laurentii Leodiensis, in quo alia erant plurima Hincmari opera; quæ conjecturam faciunt, hanc etiam ab Hincmaro regis nomine dictatam epistolam fuisse.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium.*] De rebus in hac synodo gestis Flodoardus in historia Rhemensi libro 3. capite 17. ista scribit: *Anno dominicæ incarnationis octingentesimo sexagesimo, eptimo synodus provinciarum Rhemensium, Rothomagensium, Turonensium, Senonum, Burdigalensium, atque Bituricensium, apud Trecas octavo Kalendas Novembres convenit. Ubi quidam episcopi ut assolet, gratia regis Caroli Vulfado faventes, quædam contra veritatem & canonum sacram auctoritatem adversus Hincmarum moliri cœperunt. Sed eodem Hincmaro eorum molitionibus ratione & auctoritate obviante, plurimorum sententia prævalente, rerum gestarum ordinem de quibus agebatur communi consensu epistola scriptum per Actardum venerabilem Namnetensem episcopum papæ Nicolao episcopi qui convenerant transmiserunt. Cujus epistolæ tenor idem extitit qui fuit in epistola Hincmari Rhemorum episcopi, quam per clericos suos sub peregrinorum habitu propter contrariorum vitandas insidias præcedente Iulio mense Romam miserat. Epistolam autem in præscripta synodo factam & archiepiscoporum qui convenerant sigillis signatam Actardus perferendam suscipiens cum quibusdam episcopis ad Carolum sicut ipse præceperat rediit. Carolus autem immemor fidelitatis atque laborum, quos pro ejus honore & regni obtentu sæpefatus Hincmarus per plures annos subierat, eamdem epistolam ab Actardo sibi dari exegit, & archiepiscoporum sigilla confringens gesta synodi relegit, & quia sicut voluerat in eadem synodo Hincmarus non extitit confutatus, epistolam suo nomine ad Nicolaum papam dictari in contrarietatem Hincmari fecit, quam & bulla sui nominis sigillavit, & cum epistola synodali per ipsum Actardum Romam venientes Nicolaum papam jam valde infirmatum, & in contentione, quam contra imperatores Græcorum Michaelem & Basilium, sed & contra orientales episcopos habebat, magnopere laborantem invenerunt. Quapropter usque ad mensem Octobrem ibidem sunt immorati. Nicolaus papa gratanter suscipiens quæ Hincmarus ei scripserat, de omnibus sibi satisfactum esse rescripsit. Sed & alteram epistolam eidem & ceteris archiepiscopis & episcopis in regno Caroli constitutis transmisit, innotescens præfatos Græcorum imperatores, sed & orientales episcopos calumniari sanctam Romanam ecclesiam, imo omnem ecclesiam quæ Latina utitur lingua, Quia jejunamus in sabbatis: quod Spiritum sanctum ex Patre Filioque procedere dicimus: quia presbyteros sortiri conjuges prohibemus; & quoniam eosdem presbyteros chrismate linire baptizatorum frontes inhibemus, dicentes ipsi Græci quod chrisma ex aqua fluminis Latini conficiamus: reprehendentes nos Latinos quod octo hebdomadibus ante pascha a carnium, & septem hebdomadibus a casei & ovorum esu more suo non cessamus, dicentes etiam quod in pascha more Iudæorum super altare pariter cum dominico corpore agnum benedicamus & offeramus. Succensentes etiam nobis, quia clerici apud nos barbas suas radunt, & dicentes, quia diaconus non suscepto presbyteratus officio apud nos episcopus ordinatur. De quibus omnibus per singulas provincias a metropolitanis cum eorum coepiscopis sibi rescribi præcepit.* Hæc Flodoardus quæ summatim excerpta sunt ex epistola Nicolai 70. suprà.

VITA, EPISTOLÆ ET DECRETA HADRIANI PAPÆ II.

ANNO CHRISTI 867.

HADRIANUS [a] natione Romanus, ex patre Talaro, postea episcopo regionis tertiæ, sedit annos quinque. Hic ex proximitatis genealogia beatæ recordationis Stephani IV. & Sergii junioris pontificum descendens, dum miris polleret actibus, a venerandæ memoriæ Gregorio quarto sedis apostolicæ præsule subdiaconii sortitus est ministerium. Deinde vero in Lateranense patriarchium familiariter assumptus laudabiliter conversatus ad regendum titulum sancti Marci confessoris Christi atque pontificis presbyter ordinatus tam inculpabiliter degit, tam viriliter ministravit, ut non tantum sicut factus presbyter, sed sicut futurus pontifex, reverenter ab omnibus coleretur. Siquidem in eo erat in Christo ejusque genitrice (apud cujus Præsepe jugibus orationibus incumbebat) tanta fiducia, ut benefaciens non deficeret, nec quidquam discriminis, cuncta quæ habere poterat discretissime largiens, incurrere formidaret.

Fit subdiaconus.

Et presbyter.

Nam cum die quadam inter compresbyteros suos a sanctissimo papa Sergio consuetudinaliter denariis quadraginta perceptis domus suæ portas revertens ingredi vellet, ac præ multitudine peregrinorum, quæ ibi fiducialiter more solito velut ad horreum commune confluxerat, omnino nequiret: misericordia motus * equestri suo retulit, nil sine tantis fratribus in tantillis denariis sibi esse commune.

Liberalissimus in pauperes.

* *equestri dispensatori suo.*

Cumque ille neque tertiæ parti pauperum singulos denarios posse sufficere intulisset, in virtute, inquiens, Christi, qui de quinque panibus & duobus piscibus quinque millia hominum satiavit, non singulis singulos, sed ternos singulis denarios erogabo. Et hæc dicens, forinsecus portæ succedens, ac de manu equestris sui suscipiens, peregrinis cunctis egredientibus ternos sigillatim denarios erogavit. In qua redundatione cum miraretur equester non solum non defecisse denarios, quinimo superfuisse, liberalis presbyter, qui supererant demum recipiens, multitudini familiæ suæ ternos nihilo minus personatim nummos largitus est. At cum sex itidem superessent, Vides, inquit, quam largus, & quam suavis sit omnipotentissimus dominus, qui

Miraculose multiplicantur denarii.

qui quadragenariam quantitatem nummorum A & fratribus nostris per ternos distribuit, & mihi ternos, tibique ternos æqua sorte servavit. Erat præterea tantæ hospitalitatis & largitatis, ut non immerito beato Iob in his valeat comparari, nam ab infantia crevit cum eo miseratio, & de utero matris cum ipso egressa est. Non despiciebat prætereuntem, eo quod non haberet indumentum, cujus latera nimirum ovium calefaciebat velleribus, nec buccellam quidem suam comedebat solus, cum hanc cum pupillis & egenis comederet. Quippe qui oculus esset cæco, & pes probabatur existere B claudo, & ut scriptis virtutum ejus multiplicitas referatur, pater erat pauperum & cordis viduæ consolator. Ostium ejus viatoribus patebat, nec erat clausa janua domus ipsius quidpiam postulantibus ab eo, ut ab omni clericali gradu, ab omni senatorio, & populari concordissimo cœtu, sicut post mortem IV. papæ Leonis, ita post obitum III. Benedicti pontificis subire summum pontificium, nisi ipse diversis argumentis, & exquisitis excusationibus verecunde subterfugisset, cogeretur. Sed cum apostolicæ memoriæ sanctissimus papa Nicolaus rebus excessisset humanis, & iste impræsentiarum tertio " quintum & vigesimum annum transiret, omnes urbis Romanæ concives C simul & hi quos extrinsecus tunc adesse contigerat, tam pauperes, quam divites, tam clericalis ordo, quam cunctum populi vulgus, omnis scilicet ætatis, professionis, & sexus, contemptis omnibus ejus excusationibus Hadrianum desiderant, Hadrianum dari sibi præsulem ac pastorem exoptant. Nullusque in totius urbis amplissimo spatio repertus est, nisi vel se, vel suum quemque provehi voluisset, qui non Hadrianum promoveri ad hoc culmen medullitus exoptaret. Proceres vero, licet soluto in duas partes corpore viderentur esse divisi, una tamen mente, parique circa hunc flagrabant ardore, quoniam causam divisionis eorum non nisi nimius in tantum virum facie- D bat caritatis affectus, dum sic alterutra pars sibi præferri gestiret, ut si hunc altera pars deligeret, pars altera penitus dubitaret, nec erat * ibi parti alteri * retinendi voluntas, nisi quia opinabatur eam sua in altum vota dirigere, præsertim cum multi monachorum, plerique religiosorum sacerdotum ac fidelium laicorum cælitus emissis visionibus, multo jam tempore Hadrianum futurum pontificem, non solum non dubitarent, verum etiam apertis vocibus proclamarent. Inter quos quidam Hadrianum in sede apostolica pallio humeris obducto reclinatum videbant. Alii eum cum apostolicis infulis missas celebrantem. Nonnulli more apostolico in basilica Lateranensi aureos erogare. E Plerique in equo, cujus sessione sanctissimus papa Nicolaus ad sanctum Petrum pergens usus fuerat, eum cum pontificali pallio impositum præcedentibus axiomaticis, & subsequentibus reliquis turbis in urbem redire, patriarchiumque subire conspexerant. Verum ubi evidentibus indiciis hunc eumdem utraque diligi claruit, tanta in eum unitas, & animorum, & corporum fuit, ut unum in eis erga eumdem domini sacerdotem cor, & unus spiritus inesse omnibus videretur; ita ut lapis angularis, salva reverentia Iesu Christi domini nostri, quodammodo possit vocari. Quoniam per ostensionem, imo profectionem suam, solvens inimicitias cordium, fecit utraque unum. Collectis igitur omnibus tam episcopis cum universo clero, quam primoribus urbis, cum obsecundantibus sibi populis, ab ecclesia sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, quæ appellatur Ad præsepe, rapitur, trahitur, & ad Lateranense patriarchium certatim, ac procerum & plebis multitudine deportatur. Quod audientes tunc missi principis moleste tulere, indignati scilicet non quod tantum virum nollent pontificem, quem nimirum anxie cupiebant, sed quod se, dum præsentes essent, Quirites non invitaverint, nec optatæ a se futuri præsulis electioni interesse consenserint. Qui accepta ratione, quod non Augusti causa contemptus, sed futuri temporis hoc omissum fuerit omnino prospectu, ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præsulum mos expectandi per hujusmodi fomitem inolesceret, omnem suæ mentis indignationem medullitus sedavere, ac ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accessere.

Cumque patriarchium Lateranense ascenderent, atque descenderent, tantis clamoribus universæ plebis, ut sibi diu desideratus vir ad consecrandum daretur clamitantis obsessi sunt, ut nullus eorum loquentis secum collegæ sui verba posset audire. Erat enim cernere singulos circa consecrandum pontificem tantam dilectionis efficaciam possidere, quantam nec vidisse, nec visurum unquam quis æstimasset. Denique omnes hunc certatim coram eisdem legatis rapere, & ad summum pontificatus apicem provehendum trahere, ac anxie nitebantur portare, nisi blanditiis senatorum, & consiliis aliquantulum sedati fuissent. Quorum omnium unanimitatis desiderium audiens Ludovicus Christianissimus imperator, cognoscens etiam qualiter in eo decretum suis subscriptionibus roboraverunt, valde gavisus est. Et ut tantus domini famulus, cunctisque gentibus videlicet tam Romanis, quam diversis advenis desideratus & desiderabilis Christianæ plebi præficeretur medullitus exoptavit: & mox imperialem scribens epistolam, cunctos Romanos quod dignum tanto elegissent officio præsulem collaudavit, per quam videlicet innotuit, nulli quidpiam præmii fore ex consecratione ipsius quoquo modo pollicendum, cum ipse hanc non suorum suggestione, sed Romanorum potius unanimitate commotus ardentissime cuperet provenire. Maxime cum reddi quæ ablata fuerant, non auferri ab ecclesia Romana, vel deperire quidpiam se diceret amare. Itaque sabbato, peractis rite orationibus, vigiliis, & eleemosynis, dominico secundum morem idem venerabilis sacerdos ab universitate ad ecclesiam sancti Petri apostolorum principis deductus XIX. Kalendarum Ianuariarum indict. I. anno præfati Augusti XIX. per episcopos reverendissimos, scilicet Petrum Gavensem, Leonem Silvæ candidæ, deinde tertio loco Donatum Ostiensem, quia episcopus Albanensis obierat, Formosus vero Portuensis a beatissimo Nicolao ad prædicationem & instructionem Bulgarorum destinatus extiterat, benedictionem summi pontificatus ad consolationem videlicet multorum sanctæ Dei ecclesiæ filiorum, qui factiosorum tyrannide liberius solito sæviente inter unius decessionem & alterius substitutionem pontificis diversis

Marginalia: *Iob. 31.* — Refugit diu pontificatum. — " æt. an. 76. Vide supra p. 178. C. & 195. E. — Omnes cōspirant in Hadrianū. — Dubitant nonnulli proceres. — * ulla * *forte* retinendi — Visiones divinæ de futuro pontifice. — Dist. c. 29 dit. — Imp. app. elec. fact. — Epi. s. ri Ro. — Ha co tur

sis agebantur exiliis, variisque afficiebantur incommodis, suscipere meruit in nomine domini.

Siquidem ad celebritatem missæ ipsius tam incredibilis extitit multitudo, ut certatim de manu ejus omnibus communicare nitentibus Theutgaudus Trevirorum archiepiscopus, & Zacharias Anagninus episcopus, qui a domno Nicolao sacerdotio denudati, etiam communione caruerant, simulque Anastasius, qui dudum a Leone Benedictoque pontificibus presbyterio denudatus inter laicos communicare solitus erat, ecclesiasticam communionem sub congrua satisfactione receperint. Igitur mox ad patriarchium Lateranense reversus est, & consuetudinem ab eo, qua diversorum xeniorum hinc inde confluentium (retentis solum quæ usibus mensarum sufficerent reliquiis) precia capiuntur, exclusit, dicens, non, esse pium quod gratis accipimus precio venumdare, & cariores habere rationalibus fratribus irrationabiles nummos, pro quibus Christi preciosus est cruor effusus. Sed parvipendantur, inquit, obsecro hæc pudenda preciorum commercia, & quod gratis accepimus, gratis, juxta præceptum domini, largiamur, & oblationes Christi cum ejus hospitibus ac inopibus partiamur, propter quos has nobis tribui divinitus scimus. Evestigio etiam Dominicum & Grimoaldum episcopos, quos decessor suus sanctæ recordationis papa Nicolaus in Bulgariam patriam ire præceperat, & a se in ipso articulo sui discessus absolverat, quique videntes tanti patris obitum ire distulerant, eadem fungentes legatione direxit, & quasdam epistolarum, quas ille mittendas delegerat, ut se ejusdem voluntatis & studii fore ostenderet, suo nomine titulari præcipiens, in quantum tempestas fluctuosi temporis permittebat, piissimi patris votum pius heres implevit.

His ab urbe dimissis, continuo exules, Gaudericum videlicet Velitrensem, & Stephanum Nepesinum episcopos, & Ioannem cognomento Simonidem, quos procacissima falsitas, serenissimo Augusto incusans, domo patriaque proscripserat, ab Augusta mansuetudine multis epistolarum documentis requirere studuit, dicens, se bonum ecclesiæ Dei pastorem videri non posse, nisi oves quas fideles sanctæ ecclesiæ infidelis vir per suam surreptionem proscripserat recepisset.

Qua religiosa suggestione lætificatus Augustus, una cum Christianissima coniuge, non solum eos, propter quos summus pontifex miserat, honorifice ad urbem remisit: verum etiam quoscumque privata simultate tamquam reos imperatoriæ majestatis, & in ergastulis quilibet truserat, ut reverterentur, præcepit.

Post hæc summus pontifex basilicam Nicolaitanam quam sanctissimus papa Nicolaus a fundamentis adeo luculenter cum tribus aquæductibus fabrefactis extruxerat, ut omnes Lateranenses basilicas sui pulcritudine superaret, juxta votum decessoris sui picturis variis decoravit.

Cujus ipse conversationis exempla sic solertissime sequebatur, ut ab hostibus sancti Nicolai, qui in omnibus ejus acta penitus infringere nitebantur, Nicolaitanus & scriberetur, & publice diceretur. Quorum scilicet hostium, quia nonnullos parturientes injustitiam, conceptum dolorem effusuros esse cognoscens, penes se, veluti zizania inter frumenta usque ad maturitatis tempus dispensatorie retinebat, rumore fallaciter exurgente creditum est, quod omnia decessoris sui acta, quæ ille zelo divino sanxerat, hostes vero ejus ad proprios libitus infamabant, voluisset infringere. Unde accidit ut omnes occidentalium regionum episcopi solennes ac honorificas literas emittentes religiosam ejus memoriam, utpote orthodoxæ & veræ philosophiæ pontificis excolendam, summo pontifici jugiter inculcarent. A cujus videlicet sanctissimi Hadriani papæ collegio, cum per dies aliquot quidam Græcorum, & aliarum gentium servorum Dei per id tempus Romæ morantium, se clanculo suspendissent, sexta feria LXX. idem sanctissimus antistes eos secundum consuetudinem refectionis gratia solito plures numero convocavit. Quorum omnium manibus per semet humiliter aquam fudit, cibos apposuit, pocula ministravit, & quod nullum pontificum ante se fecisse noverat, ut eos promptiores ad prandium redderet, cum illis discubuit, canticis spiritalibus ibi per totum spatium jugiter laudes concrepantibus.

Suspectus quibusdam quasi contratius sit Nicolao.

Dum surrexisset ab epulis in faciem suam coram omnibus procidit, dicens: Rogo vos, & suppliciter obsecro, patres, fratres, & filii, ut fundatis domino pro sancta catholica ecclesia sua preces, oretis pro Christianissimo filio nostro Ludovico imperatore Augusto, ut ei Deus omnipotens, ad nostram perpetuam pacem, Saracenorum faciat subditam nationem. Oretis etiam pro me fragili & imbecilli, vt det mihi Christus virtutem tantam ecclesiæ suæ multitudinem in sanctitate & justitia regendi, qui commisit beato Petro apostolo cunctos regere quos redemit; quatenus qui curarum sæcularium pulvere caligans, plerumque spiritalia minus luculenter intueor, vestra mihi jugis oratio, quæ tanto purior, quanto ab inquinamentis sæculi remotior est, divinitus suffragetur. Cumque illi pro se magis illum oportere preces fundere clamitarent, qui tanto acceptior apud Deum haberetur, quanto solus pro omnibus in labore ferventior, interna miseratione commotus cum lacrymis ait:

Hadrianus papa humiliat se corã convivis dicta suspicione laborantibus.

Supplex petit orare pro se.

Quia pro valde bonis orare, carissimi, gratiarum actiones Deo persolvere est, peto ut dominum patrem, decessoremque meum sanctissimum, & orthodoxum papam Nicolaum habentes in vestris orationibus communes grates domino referatis, qui eum ecclesiam suam miseratus elegit, & ad excludendum mundi tumidissimos strepitus, sicut Iosue, clypeo protectionis armavit, & gladio spiritalis potentiæ roboravit.

Quo audito cuncti famuli domini, videlicet Hierosolymitani, Antiocheni, Alexandrini, ac Constantinopolitani, quorum aliqui legationibus mundi principum fungebantur, diutino stupore attoniti, in vocem clarissimam prorupere, dicentes: Deo gratias, Deo gratias, qui talem ecclesiæ suæ præficiendum disposuit, qui nosset, sui patris & decessoris reverentiam præ oculis ponens, gregem dominicum in virga & baculo pascere: testamentumque patrum non convellere, sed implere. Deo gratias: Deo gratias, qui in sede sui apostoli non posuit apostaticum papam, qui domus suæ fundamenta posuit non super arenam, sed super firmissimam petram, qui te succedere fecit sanctissimo papæ Nicolao, nec ab ejus decretis abscedere. Eia, cesset invidia, mendax fama recedat. Domino nostro Hadriano a Deo decreto summo pontifici, & univer-

Suspicione quæ erat de Nicolao papa liberatur.

ſali papæ vita: dictum eſt ter. Cumque manu ſilentium innuiſſet, ſummus præſul intonuit, dicens: Reverentiſſimo, ſanctiſſimo & orthodoxo domno Nicolao a Deo decreto ſummo pontifici & univerſali papæ ſempiterna memoria: dictum eſt ter. Novo Heliæ vita perennis & immarceſſibilis gloria: dictum eſt ter. Novo Phinees æterni ſacerdotii infulas merenti ſalus æterna: dictum eſt ter. Sequacibus ejus pax & gratia: dictum eſt ter.

Acclamationes in honorem Nicolai papæ factæ.

Igitur Lampertus Vintonis filius, dux Spoletanus, tempore conſecrationis hujus venerandi pontificis Romanam urbem præter conſuetudinem ſicut tyrannus intravit, non rebellantem ſicut victor ſatellitibus ſuis ad prædandum diſtribuit, majorum domos multis muneribus vendidit, nullis monaſteriis, eccleſiis nullis pepercit, quinimo nobiliſſimi generis puellas tam intra Vrbem, quam extra, ſuis ſatellitibus indifferenter diripiendas conceſſit. Propter quæ apud Auguſtos piiſſimos Romanorum querimoniis prægravatus, ducatum perdidit, iram principum, & invidiam pene cunctorum Gallorum, tamquam revera ſedis apoſtolicæ hoſtis adjudicatus, incurrit.

Dux Spoletanus tyrannus Romam occupat.

Dux Spoletanus privatur ducatu.

Mox Romanus pontifex tanta tyrannide liberatus Hiſtaldum, Vvalterium, Gilpianum, Odonem, & Theupertum, cum cunctis aliis raptoribus & prædonibus, quouſque rapta redderent, ſibique legaliter ſatisfacerent, omni eccleſiaſtica communione privavit. Sed Theupertus quæ rapuerat haud difficulter reddere ſtuduit. Hiſtaldus vero vir Deo devotus, belloque fortiſſimus, ad præſulem ſe percutientem tota humilitate converſus eſt, ejuſque gratiam ſecundum omne Romanorum libitum, ſatisfacturus accipiens, ſpem quoque reſumendæ communionis accepit. Quam nimirum recipere prævaluiſſet, niſi conjurationi Lampertorum poſtea conſcius cum viris excommunicatis ac rebellibus fugiens Beneventum petere maluiſſet.

Papa excommunicat urbis prædones.

His ita compoſitis poſtquam Michael Græcorum imperator Bardam Cæſarem, Photii fautorem, ſuum, ſicut perhibent, interitum machinantem peremit, Baſilium collegam ſibi adoptans imperatorem conſtituit: cumque novus imperator Baſilius a catholicis, tamquam qui ſemper eis faverit, ſummo ſtudio coleretur, Michael a ſpadonibus ſuis (dubium an filii voluntate) peremptus eſt. Moxque Baſilius rerum potitus, primo quidem non ſe fuiſſe conſcium necis Michaelis, ut fertur, omnibus ſatisfecit. Tum vero ſecundum Romanæ eccleſiæ conſtitutum pervaſorem Photium pepulit, & Ignatium patriarcham, populo annitente, patriarchio reſtituit, ac ex utraque parte, Ignatii videlicet patriarchæ, Photiique neophyti, legatos Romam per ſuum ſpatharium Baſilium nomine deſtinavit, qui præſente ſummo antiſtite alternatim confligerent, & juſtitia ſuffragante aut juſtificarent Photium, aut perpetuo condemnarent. Sed divino judicio diſertiſſimam partem Photii pelagus ſorbuit, & ſimpliciſſimam partem Ignatii cum legato imperiali ſalvam ſervavit. Nulluſque ex neophyti parte niſi monachulus, Methodius nomine, ſolus evaſit. Qui poſtmodum neque Photium, pro cujus parte venerat, neque Ignatium, contra quem, ſed neque univerſalis eccleſiæ, ad quam venerat, jura ſuſcipiens, tertio conventus, tertio perfidiæ denotatus, ſemel anathematizatus, abſceſſit.

Photius pſeudopatriarcha pellitur, & Ignatius reſtituitur.

Photii patroni in mari pereunt.

At vero Baſilius legatus imperatoris, & Ioannes metropolita Cæſareæ Cappadociæ Nicolao fuerant deſtinati. Hinc ſanctiſſimo papæ Hadriano cum epiſcopis & proceribus in ſecretario ſanctæ Mariæ majoris juxta morem ſanctæ ſedis apoſtolicæ reſidenti ſe ſatis humiliter præſentarunt; dona & epiſtolas obtulerunt: quibus ſuſceptis ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cujus conamine Conſtantinopolitana eccleſia de ſchiſmate purgata ſurrexerat, multiplices gratias retulere, ac poſt innumera laudum præconia concordi voce dixere: Devotiſſimus filius veſter imperator Baſilius, & patriarcha munere veſtro reſtitutus Ignatius, dum eccleſia Conſtantinopolitana per interventum veſtrum invaſorem Photium propuliſſet, in archivo ejus librum ſumma falſitate congeſtum contra ingenium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſanctiſſimique papæ Nicolai reperere. Quem bullatum quaſi vere contagioſum a ſua urbe penitus propulere, vobiſque utpote ſummo capiti, cui Chriſtus cælo terraque ſolvendi atque ligandi poteſtatem tribuit, miſere.

Quem, precamur, ſuſcipientes rimamini, & fraudulentiam quam inſontibus Conſtantinopolitis noſter verſipellis Photius inferre potuit, ex eo quod in hanc ſanctam Romanam eccleſiam non habentem maculam neque rugam, aut aliquid hujuſmodi, audacem linguam exacuit prorſus advertite. Et quid eccleſiæ Dei de hoc latrocinio ſit ſentiendum, quod ſub nomine ſynodi furtim ab eo confictum eſt, palam omnibus promulgate. Vtrarumque partium confeſſum pontificem annuenti, Romanam contra ſedem apoſtolicam, pontificemque ipſius, quia Photius vocem non habuit, ſententiam forte præcipitare potuit, judicium vero librare non potuit. Sed a ſede apoſtolica bis judicatus biſque damnatus eſt.

Et quia viribus ſuis Photius confidens in ſanctiſſimum pontificem noſtrum Nicolaum falſa garrire non timuit, os ſuum nimirum in cælum poſuit, & linguam ſuam, ut terram pertranſiret, exeruit. Ideoque conciliabuli ipſius librum ſcrutandum admittimus, ut auctor illius & fabricator mendacii, & inventor perverſorum dogmatum tertio judicetur. Egreſſus metropolita librum exhibuit, & in terram præcipitavit, imprecando illi dicens: Tu maledictus Conſtantinopoli, ſis Romæ iterum maledictus. Te miniſter Chriſti Nicolaus novus Petrus veritatis amator attrivit. Et ſpatharius calce ſuo, enſeque librum percutiens, nihilo minus ait: Credo in hoc opuſculo diabolus habitat, quia per os complicis ſui Photii ea, quæ per ſe dicere nequit, eructat.

Nam & ſubſcriptionem Baſilii noſtri imperatoris poſt ſubſcriptionem Michaelis, quem ebrioſiſſimum ſubſcribere noctu ſuaſit, falſiſſime continet, quam ejus non eſſe reſtitutio Ignatii declaravit, & ſatisfactio noſtra, ſi vobis placuerit, jurejurando firmavit. Neque enim unius ſemper catholici Baſilii nomen potuit falſo ſuis feralibus commentis inſerere, qui mutato charactere potuit multorum abſentium epiſcoporum nomina cum paucis complicibus ſuis deſcribere. Quorum videlicet epiſcoporum univerſitas tam immunis eſt hujus ſubſcriptionis, quam tenoris ignara. Siquidem nullus Conſtantinopolitanorum, quando illud conciliabulum collectum fuiſſet (quia revera nec fuit) agnovit, ſed quia Conſtantinopolim comprovinciales, veluti regiam

giam civitatem, pro diversis negotiis instar istius A urbis ascendunt, pervicacissimus Photius mendacium suum veritatis medicamento, sicut ei a primævo fuerat institutum, linivit.

Dum in locum quorumdam sanctissimorum episcoporum cives quidem aliquorum illorum, sed transfugas, ut fama vulgatum est, muneribus excæcatos, subscribere fecit. Inde est, quod subscriptionum istius videntur diversi characteres, & quidam eorum acutiori penna, quidam grossa, nonnulli vero decrepitum simulantes grossiori membranam inquinantes describunt, ut videlicet fraude præsentium, simplicitati absentium illudatur: & illud credat facilius universitas esse verissimum, quod B dissimilibus literis fecerit falsitas esse diversum. At vos illico subscriptionum quidem dissimilitudinem referentes characteres videbitis. Fraudem vero, nisi Constantinopolim, ut omnis illa ecclesia deprecatur, miseritis, minime cognoscetis. Tunc summus pontifex utriusque linguæ peritis librum scrutandum per aliquot dies decrevit, & omnia quæ in eo continebantur coram synodo fideliter propalari; quæ ubique omnia strenue perscrutata est. Nam venerabilis pontifex, annitente omni senatorio popularique conventu, apud beatissimum Petrum apostolum in defensionem suæ ecclesiæ decessorisque sui sacrum concilium convocavit. Et primo quidem per legatos Constantinopoleos veritate luculenter audita, decessoris sui super hujusmodi literas legens, sinistram ipsius famam purgavit. Deinde Photium cum conciliabulo complicibusque suis tertio anathemate perculit. Ad extremum vero ceterorum subscriptionibus & sententiis roboratum, præ foribus graduum nefandi dogmatis librum cunctorum pedibus conculcatum excussit. Quem nimirum rogus, ut fomentum quoddam ignis excepit, & pene, antequam semiustum credi potuisset, cum magno fœtore, piceoque colore consumpsit. Et cum forte focus inundatione pluviæ naturaliter debuisset extin- D gui, & ad pluviam quasi ad guttas olei flamma convaluit, & in laudes Dei, sanctissimique papæ Nicolai, simulque Hadriani summi pontificis miraculi stupor tam Latinorum quam Græcorum corda resolvit. Post hæc cum epistolis decessoris sui, sicut ab eo fuerat ordinatum, Donatum episcopum Ostiensem, & Marinum diaconum Constantinopolim destinavit, deinde ejusdem epistolas suo tantum nomine titulatas, & commonitorium. Sed & Stephanum Nepesinum episcopum sociavit, eisque præcepit, ut omne scandalum ecclesiæ Constantinopolitanæ solerter sopirent, consecratisque a Methodio & Ignatio sub satisfactione libelli, quem de scrinio susceperant, E proprias ecclesias redderent. Photianis vero sub eadem, ac districtiori satisfactione communicarent quidem, sed sacerdotum judicium, usque ad sedis apostolicæ sententiam manente sanctissimi papæ Nicolai judicio protelarent. Itaque multorum anfractuum laboriosos circuitus penetrantes, tandem Christo præduce Thessalonicam veniunt, in quam Basilius imperator Eustachium spatharium candidatum cum suæ salutationis officio sanctæ Romanæ ecclesiæ legatis obviam destinavit.

Qui eos admodum honorifice per contigua itineris loca ducens Sillambriam pervenerunt. Ubi a Sisinnio imperiali protospathario, & Theognisto patriarchali hegumeno, qui Romæ apud sanctissimum papam Nicolaum pro restituendo Ignatio sedulus intercessor extiterat, cum quadraginta equis de stabulo imperiali, & totius mensæ argenteo apparatu, officialibusque, qui sibi ad omnem libitum famularentur, sunt excepti, ad Castrum rotundum, in quo est ecclesia miræ magnitudinis sancti euangelistæ Ioannis nomine dicata, favore Augustali sabbato mansionem suscipiunt. Et dominica, quæ quinta decima dies Septembris erat, indictione tertia, singulos equos cum sellis aureis devotione imperatoria capientes, obviatis omnibus scholis, videlicet spathariorum, candidatorum, stratégorum, mandatorum, ceterorumque palatinorum ordinum, cum omnibus clericorum planetatis ordinibus ad portam Auream veniunt. Ibi a Paulo librorum custode, & Ioseph vasorum custode, simulque Basilio sacellario, ecclesiasticis induti vestibus salutati cum syncellis patriarchæ Constantinopoleos solenniter præceduntur, & ab omni populo cum cereis & lampadibus prosequuntur. Sicque ad Irenes palatium descendentes, in domum, quæ dicitur Magnaura, a Ioanne a secretis, spatharioque candidato, & Strategio spathario candidato, qui subministrationis gratia deputati fuerant, laudabiliter suscipiuntur, per quos imperialia mandata suscipiunt devotissime procul dubio suggesta; ne forte moleste ducerent, quod imperiali natalitio imminente, in C crastinum suscipi non valerent. Quo feliciter celebrato, misit imperator in occursum ipsorum omnes ordines palatinos.

Honorifice excipiuntur Constantinopoli.

Quibus præcedentibus ante imperatorem in chrysotriclinio sibi continuo assurgentem salutabundi conveniunt, apostolicas epistolas imperatori offerunt: quas imperator per semet suscipiens osculatur. De statu Romanæ ecclesiæ, & salute domni Hadriani summi pontificis, deque omni ecclesiasticorum, senatoriorumque ordine ordinabiliter perscrutatur, legatosque amabiliter osculatus, Ignatio patriarchæ jussionem apostolicam perlaturos absolvit. Qui sequenti die ad imperatorem redeunt, a quo taliter alloquuntur: Sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ per ambitionem pervicacissimi Photii diversis schismaticorum fluctibus laceratæ sancta omnium ecclesiarum Dei mater ecclesia Romana, sanctissimi domni & universalis papæ Nicolai (sicut ex eis literis, quarum auctoritate præsens pater noster Ignatius, qui violenter fuerat a Photianis expulsus, sedi propriæ nuper, juvante domino, restitutus est, potest luculenter intelligi) fida provisione consuluit.

Cõveniunt Basilium imperatorem, qui epistolas papæ osculatur.

Absolvit, id est dimisit.

Oratio imperatoris ad legatos.

Quapropter nos cum omnibus orientalibus patriarchis, metropolitanis, atque episcopis, censuram sanctæ matris nostræ Romanæ ecclesiæ per biennium præstolantes, propter Deum petimus, ut Dei negotium viriliter peragatur, & tandem aliquando auctoritate vestri sacri collegii tam pestiferæ Photianæ tergiversationis scandala propellantur; quatenus unitas & tranquillitas optatæ diutius juxta decretum sanctissimi papæ Nicolai restaurentur. Legati sanctæ sedis apostolicæ responderunt: Et nos ideo venimus; ideo missi sumus: sed neminem orientalium vestrorum nunquam in nostram synodum suscipere possumus, nisi oblato libello, cujus formam de scrinio sanctæ sedis apostolicæ sumpsimus, nobis fuerit satisfactum. Imperator & patriarcha dixerunt: Quia novum hoc & inauditum de libello proferendo asseritis, necesse est ut tenoris illius

Responsio legatorum.

formam

formam videamus. Nec mora, libelli forma prolata est, & de Latino in Græcum conversa omnium notitiæ declaratur. Quorum quidam libellum proferentes in sancta synodo resederunt: proferre nolentes extra synodum inglorii relicti sunt, sed dietim fervore sancti Spiritus temperati, præmissa libelli satisfactione ad unitatem sacræ synodi reversi sunt. In hanc synodum Photius ille pervasor de multis criminibus perpetratis rationem redditurus adducitur. Omnes epistolæ sanctæ Romanæ ecclesiæ contra eum prolatæ leguntur. Et depositionis ac anathematis sententia dudum apostolica sede prolata, in eum ab omnibus idemtidem jaculatur, inque ipsius conspectu nefandissimi conciliabuli profanata volumina, quibus contra sanctissimum papam Nicolaum susurra fauce latraverat, igne combusta, veritatis, innocentiæque lampas emicuit. Qui laqueum, quem olim alteri paraverat glorificandus, nunc rationis virtute ad extremam taciturnitatis inertiam devolutus intravit; & apertum sibi communionis ostium, qui sub satisfactione libelli suscipiendus admonebatur, quasi cæcus in meridie declinavit. Denique gestis salubriter omnibus, quæ in decem sessionibus synodi textus complectitur, legati sanctæ Romanæ ecclesiæ textum synodi, ne quid Græca levitas falsum in eam congesserit, Anastasio sanctæ sedis apostolicæ bibliothecario (qui tunc temporis pro causa Ludovici serenissimi nostri Augusti cum Suppone archiministro post eos Constantinopolim, divina ut creditur dispensatione, pervenerat) subtiliter inquirendum, antequam subscribant, committunt. A quo, quia in utrisque linguis eloquentissimus existebat, studiosissime perscrutatus, omne quod ad laudem serenissimi nostri Cæsaris sanctissimus domnus Hadrianus pontifex in epistola sui decessoris Arsenio episcopo imminente adjecerat, resecatum inveniunt.

Hæc fuit VIII. synodus œcumenica.

Photius in synodum accitur & damnatur, libris ejus combustis.

Synodus decem habuit sessiones.

Acta synodi Anastasio bibliothecario Græce perito examinanda dantur.

Quapropter epistolam sedis apostolicæ, fraudulenter corrosam summis clamoribus conqueruntur, fatentes se nullo modo synodalibus actionibus subscripturos, nisi totius epistolæ integritas gestis synodicis jungeretur. Hoc modo Romanis certantibus, Græcis vero, non esse in synodo de laude imperatoris, sed de solius Dei tractandum altisone respondentibus, nomenque Imperialis nostro Cæsari penitus invidentibus; tandem ad hoc usque perventum est, ut interposita conditione voluntatis apostolicæ diffinitis sententiis minus finite subscriberent, ita legentes: Ego ille vices agens domini mei sanctissimi & universalis Hadriani papæ in hac sancta synodo præsidens usque ad voluntatem ejusdem eximii præsulis, ad omnia, ut superius legitur, consensi, & manu propria subscripsi.

His expletis quidam Græcorum imperatorem conveniunt, & Constantinopolitanam ecclesiam per oblatos libellos in potestatem Romanam redactam flebiliter conqueruntur, & dubietate subscriptionum, omnia quæ in synodo decreta fuerant, revolvenda, cunctaque recidivis erroribus confundenda fatentur: & nisi libellos reciperent, libertatem pristinam se non posse recipere fingunt. Et illico quidam libellorum a custodibus, quoniam excellentiorum episcoporum libellos legati sanctæ Romanæ ecclesiæ, futurorum præscii, prorsus occuluerant, defraudantur. Ac per hoc incredibiliter consternati ipsi legati, Supponis archiministri, & Anastasii disertissimi sanctæ sedis apostolicæ bibliothecarii fidelissimis auxiliis innituntur. Quibus diverso modo non sine magno labore periculis imminentibus, libellos quidem vix tandem recipiunt: sed imperatoris iram pro nimia suæ districtione fidei vehementer incurrunt.

Igitur post diem tertium, quo sacratissima synodus cum suis scriptionibus omnino in codice consummata, retractaque est ad omnem elegantiam in ecclesia sanctæ Sophiæ fuerat, ab imperatore in domo, quam cum vicariis patriarcharum, videlicet Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, simulque patriarcha Ignatio, qui cum aliquibus ibi residebat, callide convocati sedere jubentur, & quod principes Bulgarorum eis literas, & dona per Petrum, aliosque direxerint, audiunt.

Bulgarorum le[gati] audiu[ntur].

Quorum legationem imperatore potissimum annuente suscipiunt, sicque post salutationem Petrus Bulgarorum legatus exorditur: Domnus Michael princeps Bulgaricus audiens quod pro utilitate sanctæ Dei ecclesiæ ex diversis partibus auctoritate sedis apostolicæ conveneritis, granter accepit, vobisque, qui ex sede apostolica missi estis, quia in vestro transitu vestris eum literis visitare dignati estis, multiplices gratias agit. Legati sanctæ Romanæ ecclesiæ responderunt. Nos quia vos filios sanctæ Romanæ ecclesiæ novimus, insalutatos vos præterire neque debuimus, neque voluimus: quos nimirum sancta sedes apostolica ut propria membra complectitur.

Bulg[ari] fi[]lii R[omanæ] ec[clesiæ].

Bulgarorum legati dixerunt: Usque hodie pagani fuimus, & nuper ad gratiam Christianitatis accessimus: ideoque, ne in aliquo errare videamur, cui ecclesiæ subdi debeamus, a vobis, qui vices summorum patriarcharum geritis, nosse desideramus. Legati sanctæ Romanæ ecclesiæ responderunt: Sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui per te, o Petre, tuus† senior & beato apostolorum principi Petro cum omni gentis suæ populo se tradidit, a cujus successore, videlicet egregio papa Nicolao, & præcepta vivendi, & episcopos ac presbyteros suscipere meruit: vos & pertinuisse & pertinere debere etiam in eo monstratis, quod postulatos nostros sacerdotes & suscepistis, & hactenus veneratione congrua retinetis.

†Se[nior] est d[ux], rex.

Bulgarorum legati dixerunt: A sancta Romana ecclesia sacerdotes nos petiisse, & suscepisse, & hactenus habere nos confitemur, & eis in omnibus obedire decernimus, verum utrum Romanæ an Constantinopolitanæ ecclesiæ rationabilius subdi debeamus, cum his patriarcharum vicariis deffinite. Legati sanctæ Romanæ ecclesiæ responderunt: Propter quæ nos sancta sedes apostolica cum orientalibus diffinienda mandaverat, domino juvante finivimus; de causa autem vestra non secus quam diffinita est definienda, quia nihil in mandatis accepimus, nihil vel diffinimus, vel in præjudicium sanctæ Romanæ ecclesiæ diffiniendum censemus. Quinimo, quia omnis vestra patria nostris sacerdotibus ubique plena est, nulli vos nisi sanctæ Romanæ ecclesiæ pertinere debere, diffinitiva sententia, quantum ex nobis est, promulgamus.

Vicarii orientalium patriarcharum Bulgaris dixerunt: Quando vos illam patriam cepistis, cujus potestati subdita erat, & utrum Latinos, an Græcos sacerdotes habuerit, dicite?

Legati Bulgarorum dixerunt: Nos illam patriam

triam a Græcorum potestate armis evicimus, in qua non Latinos, sed Græcos sacerdotes reperimus.

Vicarii orientalium responderunt: Si Græcos sacerdotes ibi reperistis, manifestum est, quia ex ordinatione Constantinopoleos illa patria fuit.

Legati sanctæ Romanæ ecclesiæ responderunt: A Græcis sacerdotibus argumentum sumere non debetis: quia linguarum diversitas ecclesiasticum ordinem non confundit. Nam sedes apostolica, cum ipsa Latina sit, in multis tamen locis pro ratione patriæ Græcos sacerdotes & semper & nunc usque constituens, privilegii sui detrimenta sentire nec debet, nec debuit.

Vicarii orientalium patriarcharum dixerunt: Etiamsi Græcorum presbyterorum ordinationem vestri juris fuisse doceatis; illam tamen patriam Græcorum regno pertinuisse nunquam negare poteritis.

Legati sanctæ Romanæ ecclesiæ responderunt: Sicut Bulgariæ nobis diverso modo pertinere ordinationem nos dicentes mendacium non loquimur, ita nimirum eamdem Bulgariam ex Græcorum regno fuisse nunquam negamus. Sed intueri vos decet, quia aliud ordinant jura sedium, aliud patiuntur divisiones regnorum. Nos de divisione regnorum non agimus, sed de jure sedium loquimur.

Vicarii orientalium patriarcharum dixerunt: Illud quod vobis diverso modo Bulgariam pertinere dicitis, addiscere volumus. Legati sanctæ Romanæ ecclesiæ responderunt: Sedes apostolica, juxta quod decretalibus sanctissimorum Romanorum præsulum doceri poteritis, utramque Epirum, novam videlicet, veteremque, totamque Thessaliam, atque Dardaniam, in qua & Dardania civitas hodie demonstratur, cujus nunc patria ab his Bulgaris Bulgaria nuncupatur, antiquitus canonice ordinavit, & obtinuit. Ac per hoc ordinationem, quam tunc paganorum Bulgarorum irruptione amiserat, non a Constantinopolitana ecclesia, ut modo fingitur, abstulit, sed ab his factis modo Christianis recepit. Secundo modo, quia Bulgari, qui jure gentili sibi patriam subjugantes, ecce per tot annos retinent quod ceperunt, sedis apostolicæ semet (ut superius diximus) patrocinio ordinationique specialiter committentes, nobis debent nec immerito subjici, quos ultronea voluntate magistros elegere. Tertio modo, quia eosdem Bulgaros sancta sedes apostolica, jussu quondam sanctissimi papæ domini Nicolai, tam per aliquos nostrum qui hic sumus, illic multas ecclesias dedicantes, sacerdotes creavimus, quam per Paulum, Dominicum, Leopardum, ac Formosum venerabiles episcopos, sed & Grimoaldum coepiscopum nostrum, quem hactenus isti Bulgari cum multis nostris sacerdotibus in conspectu nostro habere se fassi sunt, a diversis erroribus ad catholicæ fidei veritatem multo sudore, Christi gratia præduce, transferens, ecce ultra triennium tenuit, tenet, ordinat, ac disponit. Ideoque consequens non est, ut sine conscientia Romani summi pontificis ecclesia Romana, de quibus præsentialiter vestita cernitur, spolietur.

Vicarii orientalium patriarcharum dixerunt: At quem istorum modorum modo dispensare velitis, edicite. Legati sanctæ Romanæ ecclesiæ responderunt: Sancta sedes apostolica vos, quia revera inferiores estis, super sua causa judices nec elegit, nec per nos eligit, utpote quæ de omni ecclesia sola specialiter fas habeat judicandi: sed neque nobis de hac causa sententiam proferre commisit. Quapropter quod ab ea faciendum non accepimus, ejus cognitionis judicio quæ librorum multiplicitate ad defensionem sui multa proferre prævalet, ex integro reservamus; a qua omnis vestra sententia tanta facilitate despicitur, quanta levitate profertur.

nulla de ipsa.

Vicarii orientalium patriarcharum dixerunt: Satis indecens est, ut vos, qui Græcorum imperium detrectantes, Francorum fœderibus inhæretis, in regno nostri principis ordinandi jura servetis. Quapropter Bulgarorum patriam, quam ex Græcorum potestate dudum fuisse, & Græcos sacerdotes habuisse comperimus, sanctæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, a qua per paganismum recesserat, nunc per Christianismum restitui judicamus.

Orientales contendunt Bulgaros subjectos ecclesiæ Constantinopolitanæ.

Legati sanctæ Romanæ ecclesiæ reclamantes dixerunt: Sententiam quam non electi, neque admissi, sive tumore, seu gratia, vel quidquid illud est, modo præcipitastis potius quam protulistis, auctoritate sancti Spiritus usque ad diffinitionem sanctæ sedis apostolicæ omnino rescindimus, ita ut nullo modo vel nomen habere sententiæ mereatur. Teque adjuramus, patriarcha Ignati, auctoritate sanctorum apostolorum principum coram Deo, suisque angelis, omnibusque præsentibus contestamur, ut secundum hanc epistolam sanctissimi restitutoris tui domni Hadriani summi pontificis, quam tibi ecce offerimus, industria tua ab omni Bulgaria ordinatione immunem te, nullum tuorum illuc mittendo, custodias, ne sancta sedes apostolica, quæ tibi tua restituit, per te sua perdere videatur, quin potius, si, quod non credimus, justam te habere querimoniam æstimas, sanctæ Romanæ ecclesiæ restitutrici tuæ solenniter suggerere non omittas.

Reclamant legati papæ.

Tunc patriarcha Ignatius apostolicam epistolam suscipiens, licet magnopere admonitus eam legere distulisset, respondit: Absit a me, ut ego his præsumptionibus contra decorem sanctæ sedis apostolicæ implicer, qui nec ita juveniliter ago, ut mihi subripi valeat, nec ita seniliter deliro, ut quod in aliis reprehendere debeo ipse committam. Hoc fine collocutio illa finita est.

Ignatius patriarcha cedit legatis.

Sed imperialis commotio, licet spem fronte simularet, augmentum suscepit. Legatos tamen sanctæ Romanæ ecclesiæ ad prandium convocans donis optimis decoravit, eosque Theodosio spathario, non ea qua congruebat solicitudine, deducendi gratia commendavit. Acodyrchanum usque perducti, negligenterque sine ulla provisione dimissi. Post dies aliquot navigantes, in Sclavorum deducti manus, proh dolor, inciderunt, bonisque omnibus, ac authentico, in quo subscriptiones omnium fuerant, exemplari denudati sunt, ipsique capite plexi fuissent, nisi ab his, qui ex illis aufugerant, sibi timuissent. Tandem apostolicis imperialibusque literis ab exilio liberati, & undecimo Kalendarum Ianuariarum die, indictione quarta, Romam reversi, omnia quæ superius diximus coram sanctissimo summo pontifice ac proceribus retulerunt, nihilque aliud scripturarum, quam librum actionis Ignatii, & libellos quos a Sclavis

Legati papæ dimissi non satis decenter.

A Sclavis male tractantur.

Sclavis receperant, & reliquos libellos quos Supponi archiministro, & Anastasio prudentissimo bibliothecario sanctæ sedis apostolicæ (* cujus præscientiæ solicitudine exemplar amissæ synodi, quod sibi scribendum impetraverat, ecclesia Romana suscepit) dudum Constantinopoli commendaverant, ostendere potuerunt.

*forte præsentis

Superiore tempore Formosus Portuensis & Paulus Populoniensis venerabiles episcopi, qui cum ceteris jussu sanctissimi papæ Nicolai causa prædicationis destinati fuerant, remeantes de Christianitate Bulgarorum, ac omnimoda subjectione, qua specialiter sanctæ Romanæ ecclesiæ devotissima colla submiserant, sedem apostolicam recrearunt, & Michaelis Bulgarici regis legatum, Petrum nomine, summo pontifici præsentarunt. Qui legatus cum donis regalibus regias quoque literas obtulit, summum præsulem summopere deprecantes, ut aut Marinum sibi bene compertum diaconum archiepiscopum consecratum remitteret, aut aliquem ex cardinalibus dumtaxat suæ ecclesiæ virum sapientia, persona, vitaque archiepiscopatu dignissimum Bulgaris eligendum dirigeret, quem post approbationem eorumdem, denuo remeantem archiepiscopali ministerio sublimaret. Sed Marino Constantinopolitanum missaticum devotissime, ut diximus, sortito, summus pontifex Silvestrum quemdam Bulgaris eligendum direxit, quem cum Leopardo Anconitano, & Dominico Tarvisiensi episcopis, simul & literas pro archiepiscopo aut Formoso Portuensi episcopo remittendo importunissime deprecantes remittentibus Bulgaris magna sub velocitate recepit. Quibus inter nonnulla rescripsit, ut quemcumque nominatim devotio regalis exprimeret, eum sine dubio pontificalis provisio Bulgaris archiepiscopum commodaret. At vero Bulgarorum rex expectationum moras diutius ferre non valens, ad Græcorum imperatorem natorum Theodoræ occasione alterna regna sibi alternatim rapere machinabantur adductus eumdem Petrum, quem a Roma sine desiderii sui effectu sero receperat, cum aliis e latere suo Constantinopolim requisitionis gratia, cui potissimum Bulgaria pertinere deberet, emisit, ibique a legatis nostris, quod juri Romano pertinerent, sunt convicti, at postmodum per orientales Constantinopolitanosque donis ac promissionibus persuasi Græcos sacerdotes, juxta quod Grimoaldus episcopus, qui ab his se repulsum fatetur, suscipientes nostros ejiciunt, & per eumdem Grimoaldum episcopum, quia sine conscientia sedis apostolicæ, commissum sibi prædicationis officium deserens, Romam ditissimus remeavit, magnum epistolæ volumen frivolis allegationibus tamquam sub prætextu deliberatæ sententiæ synodo præsidentium implicatum apostolicæ sedi super excusatione sua remisit. In quo facto quia episcopus a Bulgaris expulsum epistola tacente se asserit, & presbyteri non se pulsos a Græcis, vel Bulgaris, sed ab episcopo circumventos, profecto dubium, quin mutuæ subsit proditionis imago, donec Christus renum rimator & cordium, in suorum servorum examine hanc in lucem protulerit, non videtur.

Bulgaria Latini sacerdotes pelluntur.

Locus mendosus.

Videntur aliqua deesse sub finem.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Hadrianus.*] Cum ab obitu Nicolai papæ menstruo spatio sedes pontificia pastore destituta fuisset, decimo nono Kalendas Ianuarias Hadrianus erga pauperes munificentissimus, dandisque eleemosynis miraculose illustratus, in thronum apostolicum, quantumvis reluctaretur, evectus fuit communi totius cleri ac populi consensu. Ludovicus imperator electionem Hadriani legatis imperialibus absentibus factam, ea intentione, ne consuetudo expectandi legatos imperatoris electioni apostolicæ præjudicium pareret, non tantum non improbavit, sed legitime factam commendavit, & deinceps ita fieri & usurpari per literas demandavit.

Hadria... pōtifex ...ctus qu... do.

Postquam volumen Photii contra Nicolaum papam confictum accepisset, illudque viris doctis & peritis examinandum tradidisset, convocato concilio Romano, de quo infra, Photium ter anathemate perculit, ejusque volumen igni adjudicavit. Ejusdem auctoritate ad petitionem orthodoxorum orientalium indicta est octava synodus œcumenica, de qua, præter ea quæ in vita Hadriani supra recensentur, plura dicemus infra in notis ejusdem concilii.

Photi... pta co... runtu...

Lotharius rex Galliæ Hadrianum per epistolam rogat, ut quod a Nicolao obtinere non poterat, ipse benigne concedat: nimirum, ut pro sui expurgatione ad urbem venire liceat. Sed cum aliquoties illud petenti papa denegasset, permisit tandem; non sine ingenti orientalium Romæ degentium offensione, quasi ex professo acta sancti Nicolai papæ prædecessoris sui rescinderet omnia, eo ipso, quod quem ille urbis accessu indignum prohibuerat, hic admiserit: quosque ille cum Gunthario Coloniensi relegaverat, aliisve pœnis addixerat, hic ab exilio revocaverit, & a pœnis absolverit. Qua ratione autem ab hac suspicione se liberaverit, refertur in vita Hadriani papæ supra.

Actardum Nannetensis ecclesiæ episcopum literis duarum synodorum Trecensis & Suessionensis commendatum a Northmannis sua ecclesia spoliatum, & a Britannis eadem pessumdata multa perpessum, virum pietate & doctrina insignem, cum Romam venisset, digne excepit, eumque, ut haberet unde viveret providit, atque etiam pallio exornavit. Hæc ex epistolis Hadriani pro Actardo ad diversos scriptis.

Act... quis...

Lothario rege defuncto, Carolus Calvus regnum, quod Ludovico fratri illius jure hereditario debebatur, per tyrannidem invasit. Quod cum pontifex intellexisset, eas quas infra cusas invenies epistolas ad Carolum regem ejusque regni optimates & episcopos scriptas per legatos transmisit: verum pontificis reprehensionem a Carolo bene acceptam, neque infecta legatos dimissos fuisse, cum filium ejus, quem in vinculis detinebat, Carlomannum liberassent, testatur Aimoinus libro quinto capite vigesimo septimo.

Loth... defu... reg... jus... inv...

Ludovicus imperator coronatur Romæ ab Hadriano rex Francorum, & successor fratris germani in illo regno, cujus regem Carolum Calvum jam ante coronaverat Hincmarus Rhemensis episcopus. Quæ res cum Basilio in oriente innotuisset, ille ad eum legatum misit cum literis quibus increpabat usurpantem nomen imperatoris, quod ille e literis Hadriani papæ per legatos Constantinopolim allatis abradi jusserat, quantumvis legati sedis apostolicæ reclamarent. Quibus acceptis, Ludovicus ad eumdem Basilium Autprandum legatum decrevit; cui ad eumdem imperatorem gravem & satis acrem apologeticam dedit epistolam, quæ extat apud Baronium anno 871. num. 51.

Luc... imp... cor... rex...

Ba... me... vic... rat... sit...

Tempore Hadriani papæ ecclesia Anglicana dignum exemplum regis maximi, pii, fideique constantis exhibet: De quo Matthæus Vvestmonasteriensis ista scribit: *Erat rex Æthelredus in tentorio missam audiens, ubi cum sæpe a suis invitaretur ad certamen, constanter affirmavit se non recessurum priusquam presbyter missam complevisset. Quæ fides Christiani regis multum sibi profuit die illa; victo scilicet adversario hoste potentissimo.* Hæc Matthæus.

Ex... co... fid...

Post hæc cum Hadrianus papa sedisset annos quatuor, menses decem, & dies septemdecim, mortuus est anno redemptoris nostri octingentesimo septuagesimo secundo, ipsis Kalendis Novembris: testatur illud Aimoinus hujus temporis scriptor * libro 5. cap. 29. in fine.

H... o...

Is enim qui post Anastasium vitam Hadriani secundi & Stephani sexti descripsit, collector potius, auctore Baronio, quam scriptor vitarum pontificum præteritorum est affirmandus.

Onuphrius Panvinius in Platinam post Nicolaum I. hæc notat: *Ad hunc usque Nicolaum Romanorum pontificum vitas scripsit Anastasius monachus, & sancta Romana eccle-*

sia

sia bibliothecarius, sub quo & ejus successoribus Hadriano II. & Ioanne VIII. in orbe floruit. Quæ sequuntur, concinnavit Guilielmus quidam alter bibliothecarius, quæ in libro, qui sub Damasi nomine circumfertur, extant. Sed cum omnes Vaticanæ bibliothecæ codices Anastasii hujus & quorumdam sequentium pontificum vitas habeant, hanc sententiam Onuphrii divinationem esse putat Baronius anno 88. num. 7.

EPISTOLA I. HADRIANI PAPÆ II. AD BASILIVM.

Laudat imperatorem quod Ignatium restituerit. Nicolai pro Ignatio decreta pollicetur se observaturum. Theognostum exarchum commendat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei dilectissimo filio & Christianissimo imperatori Basilio a Deo protecto semper Augusto.

QVONIAM, tranquillissime imperator, audisti vocem Dei, *&c. Extat infra actione 7. octavæ synodi versionis Anastasii.*

II. AD IGNATIVM.

Miratur quod se de ejus restitutione certiorem non fecerit: pollicetur se observaturum quæ a Nicolao pro eo decreta sunt. Theognostum exarchum, nec non Euthymium imperatoris legatum ei commendat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei honorabilissimo fratri & consacerdoti nostro Ignatio sanctissimo patriarchæ Constantinopolitano.

CONVENERAT sanctitatem tuam, licet nos ad sui adjutorium primum minime provocaverit, *&c. Extat actione 7. octavæ synodi versionis Anastasii.*

EPISTOLA BASILII IMPERATORIS AD NICOLAVM PAPAM.

Brevi repetit quæ alias scripsit de calamitatibus, quibus Constantinopolitanam ecclesiam imperii sui initio vexatam reperit: nuntiatque Photio expulso Ignatium fuisse restitutum. Petit per legatos, ut statuat, quid agendum cum his qui a Photio fuerunt ordinati, vel cum eo communicaverant. Postulat, ut quid ipse pontifex statuerit, per ejus legatos sibi significet.

In nomine Patris, & Filii, & sancti Spiritus unius, & solius, & veri Dei, Basilius fidelis imperator Romanorum, Nicolao sanctissimo papæ Romano, & spirituali quoque patri nostro.

QVALITER se habeat mentis nostræ voluntas super ecclesiasticis negotiis nostris, *&c. Extat infra actione 3. versionis Anastasii, & Græcolatina nova translationis in eadem synodo, actione 3.*

III. AD BASILIVM IMPERATOREM.

Significat legatos ad Nicolaum missos se recepisse. Imperatorem de Ignatii restitutione laudat. Clericorum causas qui Photio adhæserant, vult in synodo Constantinopoli jussu suo celebranda agi: in qua etiam jubet Photii conciliabuli exemplaria comburi, & Romanæ synodi capitula a singulis episcopis subscribi: postremo suos & Ignatii legatos commendat.

A *Hadrianus episcopus servus servorum Dei Deo amabili ac piissimo imperatori Basilio Augusto Christianissimo & desiderabilissimo filio.*

LEGATIONIS excellentiæ tuæ præstantissimos gerulos ad antecessorem meum, *&c. Extat infra prima actione octavæ synodi Latinæ versionis Anastasii, item Græcolatina eadem actione octavæ synodi, sed alterius translationis.*

EPISTOLA IGNATII AD NICOLAVM PAPAM.

Ista epistola missa fuit Nicolao, sed eam, eo defuncto, recepit Hadrianus.

B Gratias agit pontifici, quod Photium, cujus facinora narrat, damnaverit, seque suæ sedi restituendum decreverit, quod ab imperatore executioni mandatum nuntiat: consulitque per legatos pontificem, quid de iis agendum, qui aut a Photio promoti, aut a se ordinati, Photium secuti sunt: præcipue vero commendat archiepiscopum Cæsareæ, qui resipiscens a Photii errore, a quo fuerat ordinatus, multa pro fidei veritate passus est. demum petit, ut his de rebus legatos Constantinopolim mittat.

C *Deo honorabili dilecto fratri & comministro Nicolao sanctissimo papæ senioris Romæ, Ignatius misericordia Dei archiepiscopus Constantinopolitanus.*

EORVM vulnerum atque livorum qui in membris hominis consistunt, *&c. Extat actione 3. VIII. synodi.*

IV. AD IGNATIVM PATRIARCHAM.

Narrat prædecessoris Nicolai diligentiam, quam in ejus restitutione adhibuit, suamque parem voluntatem testatur. Gratulatur de ejus restitutione, qua de causa imperatorem commendat. D Ostendit eos qui a Photio ordinati sunt ab omni ordine esse depositos: eos autem qui ab Ignatio promoti Photio communicaverant, si libellum quem legati deferunt subscripserint, recipiendos decernit. Præcipit ut Romanæ synodi capitula in concilio episcopi subscribant: demum Ioannem metropolitam commendat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei reverendissimo & sanctissimo confratri & comministro nostro Ignatio patriarchæ Constantinopolitano.

NEC scriptura pandere, nec profecto lingua sufficit enarrare, *&c. Extat infra actione 3. octavæ synodi versionis Anastasii, & eadem actione* E *Græcolatina, sed diversæ translationis.*

EPISTOLA SYNODICA EX CONCILIO CONSTANTINOPOLITANO AD HADRIANVM II.

Nuntiat diligentia legatorum omnia recte esse peracta. Imperatorem laudibus effert, & a pontifice confirmationem petit.

Domino sanctissimo & coangelico summo sacerdoti & universali papæ Hadriano, sancta & universalis synodus Constantinopoli congregata, in domino salutem.

OPPORTVNVM est cum sapientissimo Salomone nunc & nos clamare: *&c. Extat in fine octavæ synodi versionis Anastasii.*

V. AD BASILIVM IMPERATOREM.

Laudat ejus religionem. Conqueritur apocrisiarios suos nudos ac deprædatos rediisse. Ægre fert Ignatium Bulgaris antistitem consecrasse. De tribus capitulis quæ in synodo octava manserant indefinita, quæque Ignatius & Basilius imperator per literas ad pontificem scriptas ab eo definiri petiverant, respondet nihil ab eo diversum, quod jam constitutum erat, denuo se posse decernere. Eugnomenum & Theognostum de multa sedulitate commendat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei dilectissimis ac spiritalibus filiis Basilio, Constantino, & Leoni piissimis & tranquillissimis imperatoribus.

LECTIS excellentis imperii vestri literis, *&c. Extat in fine octavæ synodi, ex versione Anastasii.*

VI. AD SYNODVM TRICASSINAM.

Probat illorum in colligendis gestis diligentiam, & pallium concedit Vulfado. Hortatur ut Nicolai nomen scribant in diptychis, caveantque ne quidquam contra ejus acta vel decreta tentetur.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei sanctæ & in Christo diligendæ synodo apud Trecas collectæ.

LEGATIONIS vestræ scripta, beatæ memoriæ decessori meo papæ Nicolao missa, nos jam in sede illius divina dignatione locati suscepimus, promptissimamque obedientiam vestram, quam in colligendis gestis, secundum definitionem prænominati sanctissimi præsulis exhibuistis, laudavimus. Et licet ad seriem rerum gestarum luce clarius agnoscendam non sufficiant, quæ tam de Ebbonis dejectione, quam de his quæ postmodum acta sunt unanimitas vestra descripsit, & nonnulla rationi vestræ desint eorum quæ super his gesta sunt, quæque jam memoratus & semper memorandus pontifex apostolicæ sedi voluit ex integro referari: pium tamen laborem vestræ sanctitatis & studium non solum laudabile, sed & longe lateque prædicabile judicamus. Innocentia quippe jam nunc fratris & coepiscopi nostri Vulfadi & collegarum ejus, quam quidam emergens casus per non brevis temporis intercapedinem obumbraverat, retractatione & refricatione vestræ sacratæ & apostolicæ sedis auctoritate frequenter adunatæ solertiæ, ecce, Deo gratias, venit ad lucem, & justitiæ suæ radios ad omnium omnino certitudinem foras quasi solis splendor extendit. Ideoque nos vestrum judicium, ac vestram sententiam, quam apostolicæ sedis censura, sicut exegit ordo, præcessit, approbamus, admittimus & corroboramus: atque postulationi vestræ, cui quidquam negari difficillimum est, annuentes, ad pleniorem confirmationem, usum pallii jam dicto fratri nostro Vulfado Bituricensi antistiti, secundum priorem consuetudinem, ad genium & decus ecclesiæ sibi commissæ, & instructionem ipsius concedimus. Quod etiam sæpe memoratus decessor noster jamdudum libenter annueret, si quæ nunc misistis ipse reciperet, vel si is qui hoc suscipere conabatur, a Bituricensi missus probaretur ecclesia. Sed quod ille non egit, ecce nos egimus. Quin potius, quod ille perficere deliberaverat, nos ecce Deo auctore supplevimus. Non quippe est diversitas operis, ubi est una eademque concordia voluntatis: præsertim cum debeamus ei in labore succedere, cui successimus in honore. Nimirum qui sumus, ut psalmista canit, *Pro patribus nati filii*, & constituti, quamvis longe meritis impares, super omnem universalis sanctæ ecclesiæ terram. Precamur autem, & obsecramus in domino, ut sicuti nos unanimis fraternitatis vestræ precibus annuimus, & assensum de cetero non solum in hoc, sed & in omnibus præbere disponimus; ita quoque vos meis nunc votis satisfacere procurantes, crebro dictum apostolicæ recordationis papam Nicolaum in codicibus vel diptychis ecclesiarum vestrarum scribi, & nomen ejus inter sacra missarum solennia impætermisse recitari faciatis: ita ut aliis quoque fratribus, & diœceseon vestrarum sacerdotibus, idipsum agere præcipiatis. Nihilo minus vero suadere vestræ dilectioni curamus, & admonemus, ut tam Græcis principibus, quam omnibus omnino clericali fungentibus ordine, contra personam ejus, vel acta seu decreta ipsius, agere vel decernere quidquam tentantibus, tam verbo, quam scripto viriliter obvietis, ac validissime resistatis. Scientes præterea, quia quæcumque hic adversus ejus personam, vel decreta gerentur, me his nunquam præbiturum fore consensum: nec eis a quibuscumque, vel quomodocumque fiant, meum interesse mentis, vel definitionis, aut dispositionis affectum. Quamquam si quilibet apostolicæ sedis misericordiam humiliter postulaverint, circa hos præmissa satisfactione mitius agere nullo modo velimus inflexibiles apparere. Tantum ne hujusmodi homines sic innocentiam suam asserere studeant, ut in accusationem tanti pontificis, maximeque in Dei judicio collocati, quoquo modo prorumpere audeant: præcipue cum illum, dum advixit, nemo impetere præsumpserit, vel eum de injusto judicio arguere, vel tenuiter ausus extiterit; nisi forte hunc quis humiliter adiit, cui ille satisfactione nondum curata jure remittere non consensit. Estote igitur circa hæc vigiles, estote fortes, & ista omnibus ultra Alpes constitutis episcopis nuntiantes, ut & ipsi quoque super his soliciti & intenti propugnatores sint, salutaribus monitis incitate. Quoniam si sedis apostolicæ præsul, vel ipsius decreta, detestationi vel abdicationi habentur, nullius vestrum vel nomen vel institutum firmum aut stabile permanere valebit. Quin potius & dogmatibus, quæ de sancta & individua Trinitate a præsulibus sedis apostolicæ promulgantur, nonnulla possunt fieri detrimenta, si præcedentium quorumque & maxime primæ sedis pontificum statuta vel ulli, quod dici nefas est, quin & ipso auditu prorsus horrendum, a subsequentibus quibusque, imo & inferioribus, abolitioni cuidam vel damnationi subjiciantur, vel impiæ temeritatis ausu saltem soli derogationi prodantur. Sanctam fraternitatem vestram optamus nunc & semper in Christo bene valere. Data IV. Nonas Februarii, indictione prima.

VII.

VII. AD EPISCOPOS SYNODI SVESSIONENSIS.

Actardum episcopum, pro quo scripserant, ecclesiæ quæ vacabit, etiam metropolitanæ incardinari jubet, eique ad afflictionum solatium pallii usum concedit.

Reverentissimis & sanctissimis confratribus & coepiscopis nostris, qui præterito anno apud Suessionicam urbem convenerunt.

INTER cetera quæ apostolicæ sedis auctoritate in idipsum convenientes, de fratre jam & coepiscopo nostro Vulfado, & collegis ipsius præterito anno synodice definistis, etiam apostolicæ sedi causam venerabilis fratris nostri Actardi, Namneticæ quondam urbis episcopi, seu tribulationes exposuistis: simul etiam hunc mirifice commendantes, quo illi a tanta sede subveniretur, unanimiter ac magnopere postulastis. B Quorum relationem, sive suggestionem, tanto gratanter tantoque libenter nos, jam Deo auctore illius sedis licet immerito moderamine potiti, suscepimus, quanto hanc ex fraternæ dilectionis affectu prodiisse luce clarius intelleximus. Præcipue cum ei vobiscum præcessorum meorum, Leonis scilicet & Nicolai sanctissimorum præsulum, recensita scripta non parvipendendum perhibeant testimonium. C Igitur illi omnium qui in concilio Tricassino inventi sunt legatione fungenti, & instantius pro hoc satagenti, pallium fratri & coepiscopo nostro Vulfado sanctæ Bituricensis ecclesiæ, sicuti jam per alia scripta significavimus, deferendum commisimus. Sed quia idem reverendus antistes, ut vestra relatio manifestat, a propria ecclesia diutino jam tempore paganorum persecutione propulsus, hac illacque peregre proficiscitur, huc atque illuc multis jam fessus ærumnis vagabundus incedens, valde dolemus, & ei fraterna vincti caritate compatimur: maxime cum apostolice dictum sit: D *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo?* Illud sane præcipue flentes, quod tantæ scientiæ tantæque morum probitatis viro sub hujuscemodi prætextu vagante, maximum dispendium dominicis ovibus generetur: dum scilicet utilitas, quæ per hunc ecclesiæ Christi provenire poterat, tantis jam temporibus excludatur. Qua de re secuti prædecessorum patrum instituta, & apostolicæ sedis exempla pontificum, præcipueque beati papæ Gregorii, qui circa hujusmodi, quæ nos nunc erga præfatum antistitem Deo favente statuimus, sæpe statuisse dignoscitur, decernimus hunc sanctissimum crebro jam dictum fratrem nostrum & E coepiscopum Actardum ecclesiæ, quæ forte suo fuerit viduata rectore, penitus incardinari: quatenus in ea constitutus, & officia episcopalia, quæ per impositionem manus accepit, exerceat, & pastorale ministerium solenniter agens, oves dominicas sapientiæ sibi divinitus attributæ sale condiat, & de hac lucrum conditori suo sine quolibet impedimento reportet. Si tamen ejus ecclesia, ut ipsius, & metropolitani proprii, ac literarum vestrarum circumstantia innuit, funditus diruta, & per nonnulla curricula jam in solitudinem redacta esse dignoscitur, paganis videlicet non solum transitum, sed etiam stationem ibidem facientibus, ac per hoc depopulatis undique locis habitatore carentibus, A sublatis etiam a Britonibus sibi quæ remanserunt rebus, nec ei minorem quam sua fuerat dari volumus: cum licet hoc minime postulet, ne videlicet alicujus ambitionis fama notetur, etiamsi se metropolis fortassis obtulerit, conveniat consequi potiorem. Nimirum qui inter cetera virtutum suarum insignia barbarorum rabiem sæpe perpessus, Christumque confessus, jam nunc Deo jure dicere debeat: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* (*Psal.* 93.) Pro cujus rei obtinendo prorsus effectu, dilecto filio nostro Carolo glorioso regi preces direximus, & ecce vestram unanimem caritatem, quo pietatis hujus operis favorem & studium curetis indeficiens præstare, præsentibus hortamur affatibus. Et ut nostram vultis erga vos in opportunitatibus esse benevolentiam, ita vestra erga hunc fratrem, cui manum porrigimus, vobis quoque manum porrigentibus, donec quod decrevimus effectum capiat, promptissima patescat industria. Siquidem & nos, illius, multiplici miseriæ, & diutinæ peregrinationi, atque continuo mœrori compatientes, decus illi pallii solo miserationis affectu contulimus. Quod non aliter illi, nec cuilibet absque metropolitis concederemus, nisi multoties hunc exilia, mare, vincula passum, etiam ad capitalem sententiam frequenter tractum fuisse comperissemus: & nisi hoc ipse suis tantis ac talibus detrimentis, quin potius meritis, pro celerrimæ consolationis solatio meruisset, ut scilicet habeat pro exilio & catena pallii ornamenta, non ad ecclesiæ, cui incardinandus est, perpetuum institutum, sed ad suum specialem certique temporis usum. Siquidem indignum ducimus, quemquam ad apostolicam sedem, ubi semper catholicis subvenitur, accedere tribulatum, & non ex quavis parte consolatum recedere. Debet enim nostra compatiendi abundantia aliorum suppleri inopia, quo valeat esse mœrens cum mœrentibus, & cum gaudentibus gaudens, & consolatus jam queat Deo auctore consolari eos qui in omni pressura sunt, per Iesum Christum dominum nostrum. Amen.

VIII. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Respondet literis quas ad Nicolaum de Ebbone scripserat. pallium Vulfado concedit. petit ut Actardo faveat ad vacantem ecclesiam adipiscendam.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Carolo glorioso regi.

ACTARDUS venerabilis quondam Namneticæ urbis episcopus, ad apostolica perveniens limina, vestræ celsitudinis epistolam detulit, quam quidem vos sanctæ memoriæ decessori meo papæ Nicolao destinastis: sed nos jam vice illius in apostolica sede dignatione ac miseratione divinæ magnitudinis ordinati suscepimus. Unde quæ ab illo flagitata sunt, nos pro viribus, indigni licet heredes, supplere, & opitulante Christo forte tamquam non ingrati filii paternum debitum persolvere maturavimus. Quamdiu enim merita beati Petri apostoli Deo, cui omnia vivunt, non moriuntur, nequaquam fidei suæ vel solicitudinis heredes deficient: nec deerunt prorsus qui regulam, quam circa Deum ferventissimæ

ferventissimæ caritatis ostendit, pro quantitate A virium, proque capacitate divinitus collati doni sequantur. Ipse namque quidquid ab indignis ministris negligenter agitur, supplet: ipse locum, quem olim delibatione proprii corporis domino consecravit, quiscumque vel qualiscumque vicarius extet, suæ tamen claritatis lumine hodieque indeficienter illustrat. Cui etsi desunt merita successoris, sed adsunt beneficia decessoris, ac primi sedis ejusdem sessoris. Itaque de Ebbonis quondam Rhemensis archiepiscopi qualiscumque restitutionis negotio benignitatis vestræ literis satis edocti, obedientiam & studium, quod hinc juxta definitionem B apostolicæ sedis exhibuistis, approbavimus, & auctori, a quo cuncta bona procedunt, immensas gratiarum actiones persolvimus. Verum illa si essent, apostolica sedes de Ebbone ad liquidum invenire satagebat, quæ restituendis a fratre & coepiscopo nostro Hincmaro olim dejectis clericis possent aliquid generare discriminis. At vero cum nec idem Ebbo erroris alicujus defensioni, quo hæreticus quis efficitur, dederit operam, nec jam memorati clerici aliud in hoc nisi humilitatem & obedientiam exhibuerint, illa quæ de Ebbone dici possunt; quia, ut opinamur, nihil ad utilitatem proficiant, jam jamque C silentio contegantur: maxime cum & ipse, & omnes episcopi, præter Rothadum, qui causæ illius notitiam habuere, decesserint, & præ longitudine temporis ad liquidum indubie, quæ tunc acta super hoc sunt negotio, sciri non possint, atque de his qui ad dominum migraverunt nobis facile judicare non liceat. Cum enim in manu judicii Dei consistant, si humanis diffinitionibus quidquam de his tribuatur, non solum præsumptionis, sed & damnationis est prorsus indicium. Ille quippe Ebbo suo jam domino aut stat, aut cecidit: quod si stat, quis hunc conetur dejicere? si vero cecidit, quis nitatur erigere? nisi forte is, qui sua divino judicio præponere impia temeritate deliberat. Relinquatur ergo hujusmodi Dei cunctarum intentionum scrutatoris judicio: nimirum qui, secundum apostolum, constitutus est a Deo judex vivorum & mortuorum, quique juxta fidei nostræ stabile fundamentum judicaturus est vivos & mortuos. Præterea non modicas gratias vestræ benignitati referimus, quoniam prælatis restituendis clericis, quibus apostolicam sedem manum porrigere sensit, ipsa quoque ad laudem Dei, & reverentiam principum apostolorum, nec non & honorem sedis ipsorum, manum porrigere alacri studio procuravit. Quamobrem postulantibus jam vobis, ut primus eorum, Vulfadus scilicet frater & coepiscopus noster, pallii usu more decessorum suorum nostræ auctoritatis largitione decorari potuisset, merito condescensionis aures accommodavimus. Et quoniam in restituendis his cum sedis apostolicæ studiis concordastis & concertastis ad percipiendum quoque quod deerat, vestram floccipendere dilectionem satis inconveniens duximus. Innumeras nihilo minus pietati vestræ gratias rependimus, quoniam tanta compassionis viscera circa prædictum fratrem nostrum coepiscopum Actardum, sicut ex relatione ipsius, & ex epistolæ vestræ pio affectu datur intelligi, exhibere contendit, ut dolorum & ærumnarum ipsius maximam partem vos gestare luce clarius innotescat. Verum nos

Act. 10.

votis excellentiæ vestræ consonantes, non ducimus tantum virum, & ecclesiæ Christi pernecessarium, debere tantis involvi miseriis, vel tantis gravari, cum sit etiam ætatis maturitate maceratus, incommodis, præsertim cum & scientia non contemnenda polleat, & hunc vestri regni ecclesiarum præsulum relatio non parvipendenda commendet. Qua de re, si ejus ecclesia, ut ipsius, & metropolitani proprii, ac multorum antistitum, nec non & literarum vestrarum circumstantia innuit, funditus diruta, & per nonnulla curricula jam in solitudinem redacta esse dignoscitur; paganis videlicet non solum transitum, sed etiam stationem ibidem facientibus, ac per hoc depopulatis undique locis habitatore carentibus, sublatis etiam a Britonibus, si quæ remanserant, rebus, aliam ei vacantem dumtaxat concedendam decrevimus. Cujus decreti necessario instituto libenter æquum more solito præbete pro Christi dilectione favorem. Nec ei minorem, quam sua fuerat, dari volumus, cum licet hoc ipse minime postulet, ne videlicet alicujus ambitionis fama notetur, conveniat consequi potiorem. Nimirum qui inter cetera virtutum suarum insignia barbarorum rabiem sæpe perpessus, Christum confiteri, non solum coram hominibus, verum etiam coram paganis & infidelibus non erubuit. Ei ergo, cujuscumque sint numeri, merito possunt oves Christi committi, qui ipsum Christum etiam inter gladios & vincula diversaque pericula prædicare non renuit. Unde & nos illius multiplici miseriæ, & diutinæ peregrinationi, atque continuo mœrori compatientes, decus illi pallii solo miserationis affectu contulimus: quod non aliter illi, nec cuilibet absque metropolitis concederemus, nisi multoties hunc exilia, mare, vincula passum, etiam ad capitalem sententiam frequenter tractum fuisse comperissemus: & nisi hoc ipse suis tantis ac talibus detrimentis, quin potius meritis, pro celerrimæ consolationis so- D latio meruisset: ut scilicet habeat pro exilio & catena pallii ornamenta, non ad ecclesiæ cui incardinandus est perpetuum institutum, sed ad suum specialem certique temporis usum. Potiatur igitur tanti decoris ornatu, qui inter sacerdotum infulas præcipuum tenere locum dignoscitur; quatenus etiam per hoc insigne vestra excellens admoneatur industria, & hujus sacrati muneris reverentia pium cor vestrum solicitius ac salubrius urgeatur, quo tantus vir vestro quoque favore vacantis; etiamsi se metropolis obtulerit, ecclesiæ moderamina consequatur: ad excludenda videlicet cuncta con- E tra se injecta obstacula, & peragenda divinitus sibi collata episcopalia ministeria. Siquidem indignum ducimus quemquam ad apostolicam sedem, ubi semper catholicis subvenitur, tribulatum accedere, & non consolatum recedere: præsertim cum quemdam Romanorum principum, etiam a fide Christi extraneum, non debere quempiam ab imperatore tristem discedere perhibuisse quædam fateantur historiæ. Debet enim nostra compatiendi abundantia aliorum suppleri inopia: quo valeat esse mœrens cum mœrentibus, & cum gaudentibus gaudens, & non in scabellum pedum in personarum acceptione cernuus, sed consolatus queat jam Deo auctore consolari eos qui in omni pressura sunt, per Iesum Christum dominum nostrum.

nostrum. Oramus gloriam nostram nunc & semper in Christo bene valere dilectissime fili. Data VII. Kalendas Martias, indictione prima.

IX. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Laudat Hincmarum, eumque hortatur ut Carolum regem ad constantiam excitet in causa Lotharii, & ut Actardo vacans ecclesia tribuatur.

Reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro archiepiscopo Rhemensi.

LICET frequens sanctitatis tuæ fama, quæ nunquam nisi cum laude semper existit, te nobis dudum fecerit manifestum; tamen ut virtutum probabiliumque morum tuorum prædicamenta liquidius agnosceremus, fratrum nostrorum, videlicet Arsenii venerabilis apocrisiarii sedis nostræ, quin & Actardi, sanctissimorum præsulum, nec non & dilectissimi filii mei, sanctæ sedis apostolicæ bibliothecarii, fecit Anastasii multis præconiis plena delectabilisque relatio. Qua de re sic animam meam tuæ dilectionis ardorem concepisse cognosce, tamquam si millies mutuis frueremur alloquiis. Habeto ergo nostræ repromissionis pignus, & in nobis, ut in nostris antecessoribus, fiducia tota prorsus innitere. Præterea sanctitas tua bene novit, quanta sedes habuerit apostolica in causa Lotharii regis certamina, & per præsules suos, Benedictum scilicet & Nicolaum, quot hinc labores assumpserit. Unde & nos, habentes eumdem spiritum, quem & iidem patres nostri habuisse probati sunt, eadem hinc quæ illi sequimur & decernimus. Quamobrem tuæ fraternitatis industriam specialiter admonemus, uti quod super hoc olim negotio gessisti studium nullatenus enervari consentias: sed vice nostra fretus, coram regibus & præsidibus de testimoniis domini loqui non cesses: ita ut quod auctore Deo destructum est, nullis dolose machinantium reædificari valeat argumentis. In quo videlicet pietatis opere, quia de regibus idem dilectus filius noster Carolus, de sacerdotibus vero tu potissimum sedi apostolicæ sedule laboranti concurristis & concertastis, tuam proprie cohortamur insignem solertiam, quo & ipsa pravis viriliter obviet, & prædictum piissimum regem, uti consummet bonum quod inchoaverat, indesinenter commoneat: quatenus & variarum virtutum vestrarum tunica usque ad talos pertingat, & sacrificium boni vestri operis Deo cum cauda oblatum holocaustum effici mereatur: nec non & illud de vobis dicatur, quod de Iob sancto, dum a divinis non cessaret obsequiis, scriptis asseritur: videlicet ubi non legitur, Quia sic fecit Iob per aliquot dies; sed, *Sic faciebat Iob cunctis diebus.* Nam & sancta animalia non post se, sed ante se gradi visa sunt, cum incederent. Porro Actardum venerabilem episcopum fraternæ caritatis ulnis amplectere, & in opportunitatibus pro beatorum principum apostolorum amore semper auxiliari memento. Verum non hæc ideo dicimus, quasi te ille sibi compassum & misertum fuisse non prædicet: sed ut quod nunc usque proxime fecisti caritatis intuitu, nunc etiam primotum perficias apostolorum, ad quorum limina festinavit, ac præsidium postulavit, dilectionis affectu. Insta igitur opportune, importune, & quia propria caret, apud dilectissimum jam fatum filium nostrum excellentissimum regem Carolum nostra vice impetrare studeto, uti suo quoque favore vacans ei episcopalis, etiamsi se metropolis obtulerit, ecclesia tribuatur. Fortis enim domini bos ipso auctore consistit, & ideo plurimæ segetes ei ad trituram procul dubio comminui debent. Nam scriptum est: *Ubi plurimæ segetes, ibi manifesta fortitudo boum.* Optamus fraternitatem tuam nunc & semper in Christo bene valere. Data VIII. Idus Martii, indictione prima.

Prov. 14.

X. AD HERARDUM ARCHIEPISCOPUM TURONENSEM.

Ut Actardo episcopo concedat monasterium quod in ejus diœcesi olim tenuit. Sibi curæ futurum, ut Britonibus contra ipsius ecclesiæ privilegia nihil concedat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei Herardo archiepiscopo Turonensi.

MISERIAS & diras calamitates Actardi communis fratris & coepiscopi non est exponendi tuæ reverentiæ ulla necessitas. Quippe cum ipsa, utpote in his socia, & pene semper contigua, earum liquidius nobis experientiam habeat: ut sicuti de sanctimonia sua credendum est, imo ut ipso antistite referente comperimus, ejus continuis ærumnis non modice compassa sit & miserta. Verum quia nostris sæpe & apud dilectionem tuam literis adjuvari, & apostolorum principum, quorum præsidia tanto labore tantoque studio requisivit, amoris intuitu sibi quamdam proprie voluit consolationem conferri; caritatem tuam his hortamur & deprecamur apicibus, ut inter alia beneficiorum tuorum sibi collatorum insignia, monasterium illud, quod olim in diœcesi sua tenuisse dignoscitur, tua nunc consequatur ob amorem jam memoratorum apostolorum largiente benevolentia: quatenus qui suis valde destitutus esse comperitur, hinc saltem alienis sustentationibus adipisci queat suæ vitæ subsidium. Quod te negaturum profecto non credimus, si quam sit a fratre frater adjuvandus intenta mente consideres; si quam sit indignum, ut quod a benignitate tua intuitu tantorum apostolorum dilectionis deposcitur, petitor minime consequatur, solerti, sicut decet, perpendet industria. De his vero, quæ de ecclesiæ tuæ, vel diœceseos privilegiis idem venerabilis Actardus præcipue suggessit, Salomoni duci & populo Britannorum sufficienter descripsimus: quod etiam in exemplari, quod secum idem antistes deferet, experientia tua quibit agnoscere: nihilque quod contra rationem postulabunt, si fortassis ad nos eorum aliqui venerint, agnoveris eos a nobis, opitulante domino, fore penitus adepturos. Optamus fraternitatem tuam in Christo bene valere. Data VIII. Idus Martias, indictione prima.

XI. AD ACTARDUM EPISCOPUM.

Pallii usum Actardo consolationis causa concedit.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo Actardo sanctæ ecclesiæ Namneticæ diebus vitæ tuæ tantummodo.

SI secundum divinæ pietatis viscera circa neminem consistit reprehensibilis quantacumque

que miseratio, quanto potius erga illos exhibenda est totius caritatis affectio, qui circa divinum cultum irreprehensibiles apparentes, diversarum dein tentationum exercitia pertulerunt, nec tamen in tentationibus Christo propitio defecerunt? Qua de re benedicimus Deo Patri domini nostri Iesu Christi, Deo scilicet totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt. Tibique, frater Actarde, qui dira fatigatus, & diuturna captivitatis miseria quassatus, nec inter enses infidelium defecisti, quin etiam Dei providentia mirabiliter erutus & liberatus, circumquaque peregrinando procul a propria ecclesia, procul a notis & proximis, propter eorumdem rabiem barbarorum, & continuam Britonum oppressionem, quibus heu nimium vicinus esse nosceris, & pene pejus ab eis quam a piratis insecutionem pateris, curriculis jam multis incedis, decus pallii pro Dei solius amore, quem inter furentium paganorum manus & gladios confessus es, prævidimus concedendum. Quo videlicet pallio, cum fueris auctore Dei nostroque decreto aliquem vacantem adeptus episcopatum, scias a nobis eidem te stabiliter incardinatum: vel si contigerit forsan in proprio, certis valeas uti temporibus. Quod non aliter tibi, nec cuilibet absque metropolitis concederemus, nisi multoties exilia, mare, vincula, passo, etiam ad capitalem sententiam frequenter tracto, teste tuo metropolitano, qui & id nobis literis innotuit, & tibi spem in sede propria non superesse significavit, hoc tua ad celerrimæ consolationis solatia tanta exigerent detrimenta, quin potius merita: ut videlicet habeas pro exilio & catena pallii ornamenta, non in tuæ ecclesiæ perenne decretum, sed ad tuum certo tẽpore vitæque præsentis specialiter usum. Vtere igitur, annuente Deo, pallio a nobis tibi solo miserationis & consolationis affectu collato: &, nisi sedis apostolicæ præsulibus ingratus extiteris, prænotato tenore illius, dum vixeris, ornare decore. Quod tamen fraternitati tuæ ad missarum solennia tantum celebranda concedimus: in die dumtaxat sanctæ ac venerandæ domini nostri Iesu Christi resurrectionis ac nativitatis, seu ascensionis die, & in assumptione beatæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, seu in natalitiis beatissimorum apostolorum, sive in nativitate sancti Ioannis Baptistæ, nec non & in natali sancti Christi confessoris Martini die, pariterque in solennitatis ecclesiæ tuæ die, verum etiam & in ordinationis tuæ natalio concedimus die, sicuti a beatissimo prædecessore nostro Gregorio hujus apostolicæ sedis præsule sancitum est. In secretario vero induere tua fraternitas pallium debeat, & ita ad missarum solennia proficisci; & nihil sibi amplius ausu temerariæ præsumptionis arrogare: ne, dum in exteriori habitu inordinate aliquid arripitur, ordinate etiam quæ licere poterant amittantur. Si quid autem de rebus Namneticæ diœceseos, tam a depopulatione nefandæ gentis Northmannicæ, quam a Britannorum subreptione remansit, ad tuam decernimus pertinere solicitudinem. Porro censemus, apostolicæque institutionis auctoritate definimus, ut nullus metropolitanorum antistitum, vel ceterorum episcoporum, in controversia criminis, si sedem appellaveris apostolicam, vel ejus speciali expetieris audiri vel discuti fortassis examine, præsumat de te proferre, non nostro præmisso decreto, judicium: sed apostolicæ sedis tantum reserveris examinandus vel judicandus incunctanter arbitrio: cujus videlicet decreto vel largitate vacanti ecclesię incardinatus & palliatus esse dignosceris. Scriptum per manum Zachariæ notarii, & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Februario indictione prima. Bene vale. Quinto Kalendas Martias, per manus Anastasii bibliothecarii sanctæ summæ sedis apostolicæ. Imperante domino nostro piissimo perpetuo Augusto Ludovico magno imperatore anno XIX. & post consulatum ejus anno XVIII. indictione prima.

XII. AD LUDOVICUM REGEM GERMANIÆ.

De victoriis Ludovici imperatoris adversus Saracenos, cujus interim & Lotharii fratris quæ sunt, tangi vetat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Ludovico glorioso regi.

Inter exordia divinitus ordinati, licet in indigno ministro, pontificatus mei, pacis studium præ ceteris virtutibus prædicandi suadendique mihi necessitas non inconvenienter incumbit. Nimirum cum etiam in ipsius dominicæ nativitatis principio cælestis exercitus militiæ visæ sint, quæ clamarent: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Vbi profecto solerter intuendum est, quia sicut tunc pastores, qui super gregem suum præ ceteris vigilaverunt, tanti tripudii videre prę ceteris gaudia meruerunt: ita nos tunc procul dubio cælestium bonorum lætitiam adipisci merebimur, si super oves dominicas solicite vigilemus: ne videlicet has vel per insidias odii seu discordiæ vorax lupus invadat, vel per cupiditatem avidus ille leo deglutiat, qui docente apostolorum principe circuit quęrens quem devoret. Ideoque nunc, fili carissime, opportune importune suadeo, admoneo, & instanter adhortor, ut pacis & dilectionis vinculum, quæ major est omnibus virtutibus & holocautomatibus insolubiliter in omnes & invicem observare gloria tua contendat, & inter subjectos medullitus custodiri semper admoneat. In hoc enim regni vestri status poterit incolumis tutius permanere, si vos neminẽ concutientes a nullo concuti dignoscamini. Pręterea nolumus ignorare celsitudinem tuam, dilectissimum & spiritalem filium nostrum Ludovicum, piissimum & a Deo protectum imperatorem, non adversus sanctę religionis filios, ut quidam, pugnare, nec contra fidei Christianæ domesticos, sed adversus filios Belial, & adversus Christi nominis inimicos, pro sanctæ ecclesiæ, & præcipue nostra securitate, proque fidelium liberatione multorum, qui pene jam fine tenus apud Samniũ periclitabantur, ita ut etiam fines nostros infestatio jam jamque Saracenorum invaderet. Egressus a summo sublimitatis proprio solio, & a pacatissimę quietis suæ fundamine, nec corpori parcit, nec æstibus, nec algoribus, nec denique ullis eventibus cedit; sed omnia incommoda, omnia discrimina pro Christi nomine tolerans, nihil est quod pro Christianorum ereptione recuset arripere, nihil est quod pro fidelium quiete ac pace declinet assumere. Denique non modicam ecclesiæ sanctæ quietem per eum divina jam pietas operata est, non modicę paganorum vires fortitudine superna prostratę sunt. Siquidem sępius eosdem tamquam mures e cavernis suis egressos ad sua latibula terga vertere compulit, & brachia contra nostros exer-

Luc. 2.

1. P

ta potenti virtute resolvit. Quin & nobis omnibus, qui longe sumus & qui prope, magnę securitatis præsidium condonavit, dum scilicet nonnullos eorum prostravit, nonnullos etiam ab eorum superstitioso ritu convertens, Christi fidei & veræ religionis itinera sectari perdocuit. Qua de re ratum ducimus vestram commonere magno opere celsitudinem, quo non vestris motibus, non aliorum suggestionibus incitati, quidquam quæ illius sunt concutere præsumatis. Non solum autem quæ illius sunt, verum etiam quæ fratris ipsius, Lotharii videlicet gloriosi regis, consistunt, nullo commovere patiamini prorsus instinctu. Qui enim tangit ea quæ fratris ejus sunt, illa quæ ipsius sunt tangit: & qui illum livore victus commovet, hunc procul dubio commovere dignoscitur. Quamobrem suademus, & dilectionem vestram his apicibus cohortamur, ut iniquis suasionibus non cedatis, nec sinistra machinantibus aures accommodetis: sed unusquisq; vestrum suo jure contentus, quæ alterius sunt usurpare non tentet, nec invadere quocumque modo nitatur, quod invasum non modicum potest invasori generare sine dubitatione discrimen. Provideat ergo prudentia vestra, ne jam fato desiderabilissimo filio nostro semper Augusto, causam Dei exequenti, & hereditatem domini vindicanti, ac ipsius bella prælianti, quodlibet offendiculum præparetur, quo sanctę Dei ecclesię quavis ex parte impediatur, vel profectus fidelium excludatur: sed potius tela vestra paganorum acies paveant, & jacula vestra hi qui sine Deo sunt acuta reperiant. Quin penitus, secundum apostolum, non sit vobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, id est homines, sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cælestibus. Alioquin manum apostolicæ sedis cum eodem piissimo principe fortiter esse cognoscite, & arma nostra illi munimina validissima conferentia, summo agonotheta nobis concertante, & beatorum principum apostolorum intercessione cooperante, præparata sine cunctatione prænoscite. Optamus gloriam vestram nunc & semper in Christo valere, dilectissime fili. Data pridie Idus Februarias, indictione prima.

*** LOTHARII REGIS EPISTOLA AD HADRIANUM PAPAM.

Electionem ad summum pontificatum gratulatur ac de Nicolai decessoris nimia severitate conqueritur.

Sanctissimo & per beatissimo Hadriano summo pontifici & universali papæ Hlotharius divina præveniente clementia rex æternæ beatitudinis & præsentis prosperitatis pacem & gloriam.

INFAUSTA relatio, & in ambiguo hactenus manens, ut ita dicamus, acriter nostræ serenitatis transverberavit aures, intimando quod beatæ memoriæ domnus Nicolaus universalis papa ab hac lacrymarum valle vocante Christo decesserit, cum sanctis, ut credimus, inæstimabiliter coronandus. [unde" nostrę mansuetudinis affectio admodum ingemiscens, gemino dolore concutitur. Videlicet quod mater omnium ecclesiarum Dei, sancta & apostolica ecclesia, tali ac tanto caruit patre, atque in cælesti Hierusalem lucerna ardens & lucens nostris periculosis temporibus a tenebrosis malefidis Dei finibus sit remota] nec differt, ut omnis Christiana religio de tanto pontifice doleat, & omnis ordo ecclesiasticus de prudentissimo ac sanctissimo papa ingemiscat. Revera nos potius deflemus, qui causas nostræ calumnię insolentes & fraudulentas æmulatorum nostrorum querimonias tam benigno patri æquitatis & justitiæ lance ponderandas ac determinandas ad tempus & in parte commisimus. 'Sed quod lugubriter replicamus, plus apud sanctitatem illius valuere nostrorũ inimicorum insidię & simulatę deceptiones, quã nostra simplex & pura defensio. Quippe patienter atque æquanimiter, ultra sufferentiam omnium prędecessorum nostrorum, nostram regiam dignitatem, ac divinitus attributam potestatem, reverentię illius, immo potius apostolorum principis, humiliter submisimus, & ultra quam credi posset, suis paternis monitis fidenter paruimus, ac missorum suorum varia & multiplicia hortamenta sectando propter amorem Dei, & reverentiam sanctorum, in aliquibus a nostro regio 'themate, secus quã oporteret, in parte exorbitavimus. Igitur sperantes & modis omnibus credentes, in sanctissimo pontifice fidum nostræ tuitionis auxilium ponimus. Sed nescimus quibus suggestionibus, aut certe superfluis promissionibus actum est, quod insperata dilatio multiplices peperit simultates; atque ob hoc nostra respublica non modicã usquequaque pertulit læsionem. Nos autem literis & verbis indesinenter proclamantes, & diversis legationibus eadem repetentes, humiliter postulavimus, ut nos & accusatores nostri juxta divinas & humanas leges, sui pontificii audientiam mereremur, ut ratio docet nostram præsentiam exhibendo. Sed toties repulsi tandem multipliciter coacti, judicium ac refugium nostrum in illa collocavimus petra, de qua psalmista confidens aiebat: *Montes excelsi cervis, petra refugium herinaciis.* Porro illud potissimum nostrę mentis acié obnubilavit, quod nos ab ipsa sancta sede repellimur, quorum progenitores & atavi illam sanctam matrem ecclesiam divino auxilio pie ac fideliter patrocinantes protexere. Et quidam ultra quam fari possit, congratulamur, quod Bulgares, & alia Paganorum feritas, ad limina sanctorum apostolorum invitatur, immo quod sancta ecclesia, juxta vaticinium prophetæ, *Dilatat locum tentorii sui, & longos facit funiculos suos, ac pelles tabernaculorum suorum extendit.* Sed non modice contristamur, quod tum crebro illuc anhelando audientia prædecessoris vestri potiri non valuimus. Sed his omissis, ad nostræ mentis propositum, & vestri Deo digni apostolatus excellentiam redeamus, & uti dignũ est gloriã in excelsis Deo resonemus qui roseo proprii sanguinis pretio acquisito gregi misericordissima dignatione prospiciens, vestri pontificis jubar suã electione in sede sanctę matris ecclesiæ collocavit, ad nostram & totius Christianæ plebis salutem. " Et quia omnipotens Deus princeps pastorũ in illa sancta sede, vestri pontificatus apicem sublimavit nostræ serenitatis salubre auxilium, ad defensionem, statum, atque honorem pontificatus vestri, more prædecessorum nostrorum, in omnibus exhibere parati sumus. Et teste rerum omnium conditore, nullus catholicorum regum, nullus Christianorum principum devotior vestræ sanctitati, & promptior vestræ utilitati esse desiderat, quam nostra exiguitas. Nam si tempus arriserit, & auxiliante divina clementia scandala sopita conquieverint, quæ simulate & suggestione æmulorum nostrorum, membrorum videlicet satanæ, enormite remersere, vestrum multipliciter desideramus conspectum, & vestris Deo dignis animari

[Marginalia: ' lugubrius. / ' schemate / Psal. 103. / Esai. 54. / "Regino in pauca contraxit eit. loco. / [left margin, cut off:] ...ilis de... oud ...onem ...I. ...abi ...ui pa... ...n. 868 ...mire ...dicat.]

colloquiis, ac melliflua benedictione potiri. Denique almifluam paternitatem vestram humiliter precamur, ut nullum regiæ dignitatis & nominis nobis consimilem præferre quoquomodo, aut præponere nostræ mansuetudini decernatis, neque etiam apices beatitudinis vestræ nobis porrigendos per aliquem dirigere placeat, nisi aut per nostrum legatum, aut certe per vestrum a vestro sancto latere destinatum, vel per nuntium augustissimi germani nostri Hludovici imperatoris: quia ut vere fateamur, non modica simultas hactenus istis in partibus per hujusmodi factum oritur noscitur, & nisi in posterum caute prævisum fuerit, quoddam poterit generare discrimen. Interim modis omnibus obsecramus, ut de vestra optabili prosperitate literis vestris celsitudinem nostram certam reddentes, caræ filiationis munus nobis impertiri dignemini, " & vestris almifluis precibus nostram apud dominum commendabilem atque veniabilem exerceatis serenitatem: quatenus tanti patris precibus suffulti, creditum nobis regimen, Christo opitulante, gubernare valeamus. Omnipotens Deus vestri pontificis splendifluum jubar, atque angelicam sanctimoniam diu nobis incolumem conservare dignetur. Amen.

" Hæc quoque præcidit Regino.

Observatio Philippi Labbe.

Epistola qua Lothario regi Hadrianus papa respondit non extat integra ullibi quod sciam, unus Regino libro II. chronicorum ad annum 868. hæc posterorum memoriæ paucis commendavit & velut in summa: *Ad hæc supradictus papa respondit: Sedem sancti Petri semper paratam esse dignam satisfactionē suscipere, nec quod divina humanaque leges juste decernunt unquam repulisse. Itaque si immunem ab objectis se sciret cum omni fiducia sedem apostolicam oportere adire, ut expetitam benedictionem perciperet: si culpam autem recognosceret, nihilominus absque hæsitatione venire festinaret condigna pœnitentia remedia suscepturus.*

XIII. AD LOTHARIUM REGEM.

Quod Theutbergam solutionem matrimonii Romæ postulantem ad Lotharium redire jusserit, donec in synodo de ea re statuat. Monet Lotharium ut eam in consortium recipiat, aut si alio in loco interim consistat, promissas illi abbatias ad vitæ subsidia concedat.

QUIA beato Petro apostolorum principi dominus noster oves suas, totam videlicet ecclesiam, pretioso jam sanguine suo redemptam, post passionis vincula, post clavorum vulnera, & crucis ludibria, atque resurrectionis gloriam, tertio commendavit dicens: *Pasce oves meas, pasce agnos meos*, nos vice utique apostolatus illius domino in omnibus cooperante fungentes, in virga æquitatis & justitiæ, in longanimitate benignæ humilitatis & patientiæ, gregem domini pabulo spiritalis vitæ pascendum, & cura solerti custodiendum divina suscepimus voluntate. Os apostolatus nostri, septiformis spiritus gratia plenum, pro regni tui stabilitate, felicitateque perpetua, sempiterna nempe vera animæ salute, qua nunc & in æternum beate securiterque fruaris, o inclyte rex Lothari, vicibus indefessis aperientes, excellentiam tuam paterno monemus affectu, & jure apostolico exhortamur, quatenus malorum hominum consiliis relictis, & mortiferis persuasionibus omnimodo spretis, aurem cordis tui cælesti sane clavigero beato Petro in nobis loquenti aperias, omnique animositate & inclyta mundi dilectione procul abjecta, ea quæ justitiæ ac rectitudini maxime congruunt prædicantes toto desiderio audias, evidentique perficias devotus affectu, quia non auditores, sed factores legis Deus fore justos approbat. Unde sedis apostolicæ salubrem admonitionē & correctionem venerabili sinceraque mente suscipere stude. Duo igitur a te carnis devicto illecebra dudum commissa videntur illicita, quæ ab antecessore nostro piæ memoriæ papa Nicolao censura fuerant emendata canonica. Unum, videlicet nefarium Theutbergæ legitimæ conjugis tuæ divortium: alterum vero, scelestissimus Waldradæ mœchæ concubitus: quæ non solum lex omnis divina reprobat, condēnat, & fieri omnimodis vetat, sed etiam mundana prohibent jura. De quibus nos iterum rescribere nullatenus studeremus, nisi vos a justitiæ tramite per incentiva carnis procul dubio deviasse, bonumque conjunctionis legitimæ vinculum dissolvisse, & ad illicitum ac pristinum stuprum incongruis reverti velle occasionibus agnosceremus. Theutberga itaque illustrissima regina conjux vestra, sanctorū apostolorum Petri & Pauli ad limina veniens, menteque devota orationis desiderium complens, nostram faciem contēplari, causasque suæ necessitatis nobis ore proprio exponere quæsivit. Quæ cum a nobis, pro amore Dei & vestro, & ab omni nostra ecclesia honorifice, sicut oportebat, suscepta fuisset, dixit se propter quamdam corporis sui infirmitatem, & quia non legitimo vobis antea fuerit conjuncta connubio, a vestro velle separari consortio, & ob amorem Deisæculi dignitatem & gloriam abjicere, ac sub leni jugo Christi cervicem cordis submittere. Quibus profecto auditis, & domino auxiliante diligenter consideratis, non modico fuimus turbati stupore; quod se pro talibus a vobis quæreret separare, cū scriptum sit dicente domino: *A Deo jungitur mulier viro*: & iterum: *Quod Deus junxit, homo non separet*. Et cum ipsa, sicut dixit apostolus, sui corporis non habeat potestatem, sed vos, cui domini est voluntate legitimo matrimonio regalique toro conjuncta. Cui sane quamvis cum vestræ voluntatis consensu atque licentia hocce supplici nimis pace deposceret, nostrum in tali voluntatis suæ desiderio consensum nullo modo præbuimus. Licentiam vero illi revertendi ad magnitudinis vestræ consortium, juraque matrimonii regalis illibata custodiendi præcepimus. Super his autem, quibus se a vobis quærit disjungere, tam repente sine multorum fratrum nostrorum consilio, & ingenti examine, finitivam nunc proferre sententiam, aut consensus nostri immaturam date licentiam jure distulimus. Deo autem nobis salutis opem vitamque præbente, tam pro his quam etiā pro aliis ecclesiasticis causis synodum facientes, & talia subtili examine indagantes, ut secundum Deum salvi esse possitis, idonea satis intentione deliberabimus coram Deo salvatore nostro, atque finiemus. Propter quod excellentiam tuam apostolicis monemus alloquiis, & hortamur in domino, ne autem nobilitatis tuæ consiliis impiorum & veritati repugnantium verbis inclines; sed potius dominicis & apostolicis præbens gratanter præceptis, eamdem Theutbergam nobilissimam reginam conjugem tuam dilectionis amore in conjugale consortium lætus recipias, & pro amore Dei & sancti Petri, nostroque simul, honore digno eam retinere, sicuti corporis proprii membrum dilectum, procures. Quod si ob itineris longitudinem & asperitatem, vel aliquam carnis incommoditatem, ad vos usque ipsa pervenire distulerit, elegeritque in aliquo proprietatis suæ loco sibi utili magis consistere, interim, donec synodus, ut prædiximus, fiat, salva & incolumis sub vestra regali tuitione atque defensione secura permaneat; habeat

Ioan. 21.

Matth. 19.

habeatque in potestate sua ipsas abbatias quas ei dare ipse ore proprio promisisti: de quarum sumptibus atque reditibus necessaria possit habere stipendia, dignaque subsidia. Sin vero quilibet vestrum ei aliquam fuerit molitus contrarietatem inferre, aut periculose præsumpserit nocere; sciat se a nobis perpetui anathematis vinculo esse procul dubio innodandum, & ab omni Christianorum consortio separandum. Te autem, si talibus consensum prębueris, omnimodis excommunicandum.

XIV. AD VUALDRADAM.

Vualdradam, quia resipuisse dicebatur, Ludovici imperatoris rogatu, communioni ecclesiæ restituit ea lege, ut ad Lotharii societatem non redeat.

NEMO plane dubitat nullum facinus esse, quod ecclesia data sibi divinitus potestate ab eo desistentibus non possit absolvere, & pœnitentibus relaxare, cui dicitur: *Quæcumque dimiseritis super terram, dimissa erunt & in cælis: & quæcumque solveritis super terram, soluta erunt & in cælis.* In quibuscumque omnia sunt, quantacumque & qualiacumque sint. Quod etiam in sententia tua rationabiliter observandum est, qua licet fueris obligata, quia tamen, sicut multorum, sed præcipue dilectissimi filii nostri Ludovici clementissimi Augusti, cui fides in omnibus adhibenda est, relatione didicimus, a nævo, quo tenebaris obstricta, resipuisse diceris, & ab obstinatione, qua videbaris annexa, discessisse narraris, pietatis tibi viscera noveris & apostolicę sedis aperta, & tam vinculis anathematis & excommunicationis exutam, quam cunctorum Christianorum, Dei & beatorum primorum apostolorum auctoritate, societati redditam, atque communioni te gaude reductam: ita ut deinceps ecclesiam ingrediendi, & orandi, convivandique, seu cum ceteris Christianis loquendi, sit tibi auctore Deo data licentia: præfati dumtaxat regis societati, propter antiqui hostis versutias, nullo pacto penitus adhærendi. Quod tamen beneficium, quamquam hoc moderatio flagitasset ecclesiastica, quæ sicut incorrectis inflexibilis, ita correctis semper debet esse flexibilis, instantiam precum & incomparabilem dilectionem desiderabilis & spiritualis filii nostri jam memorati & jugiter memorandi Augusti, tam tibi celeriter impetrasse cognosce. Cujus scilicet postulatio, sicut non nisi justa creditur, ita quoquo modo postponenda non ducitur. Verum tu sic te de cetero stude munire; ut donum solutionis, quod in terra percipere cerneris, in cælo Deo auctore veraciter capere merearis. Nam si te coram humanis oculis absolvendam exhibes, & coram Dei conspectibus obligata consistis, nec nodo cares, nec veniam impetras, quin imo & pro simulatione potiori nexu ligaberis. Etenim divino fertur oraculo, quia homo videt in faciem, Deus autem cor intuetur. Ergo ne delecteris in infimis, sed superna cordis intuere semper obtutibus. Caduca sunt quæ cernuntur, quæ vero non videntur æterna consistunt. Noli rogo pro terrenis cælestia, pro visibilibus gaudiis perdere gaudia, quæ quidem nec cogitari sufficiunt. Nullus tibi blandiatur, qui enim te beatificant, ipsi te decipiunt. Denique quantiscumque velaminibus justitia & veritas occultetur, quandoque tamen splendorem foras suæ claritatis emittet, nec poterit omnino diutius nubilo scævæ defensionis obduci. Quod favente Deo tam sedis apostolicæ studio, quam rectissimi principis, carissimi videlicet filii nostri, cui nunquam tortitudo quælibet aliquando placuit, sed nec placere quoquo modo poterit, solicitudine, radios suos ut solis candor extendet.

XV. AD EPISCOPOS GERMANIÆ.

Absolutam a se Vualdradam, & congruentibus monitis instructam significat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris archiepiscopis & episcopis in regno Ludovici gloriosi regis constitutis.

SICUT obstinatis & incorrigibilibus debetur vindicta, ita a conversis atque correctis amovenda est ultio & adhibenda curatio. Quapropter nos Vualdradæ, quæ multorum ut refertur attestatione a pristinis & illicitis affectibus ad salutiferum correctionis iter conversa est, remedia miserationis apostolicæ sedis exhibere consensisse, illamque vinculo excommunicationis vel anathematis auctoritate Dei & principum apostolorum absolvisse cognoscite: ita ut deinceps domini ecclesiam ingrediendi, & orandi; convivandique, seu cum ceteris Christianis loquendi sit ei auctore Deo concessa licentia. Cui Vualdradæ videlicet competentia monita destinavimus, & quæ conveniebant literis inculcanda prævidimus: quarum scilicet literarum textum sibi vestra fraternitas exhiberi summopere postulet. Et quoniam ita convenit, a vobis exigendum & agnoscendum decernimus, quatenus per hoc scire valeat vestra sanctitas apostolicæ sedis austeritatis & mansuetudinis, remissionis & refrenationis indicia, & moderantissimæ discretionis prorsus insignia. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere. Data pridie Idus Februarias, indictione prima.

XVI. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Commendat illi ecclesiam Laudunensem, dum Hincmarus episcopus Romam venit: Northmannum vero, nisi ablata restituat, excommunicari jubet.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro archiepiscopo Rhemensi.

ILLUSTREM Hincmarum Lugdunensem episcopum, desiderio visendorum sanctorum apostolorum liminum anhelantem, & libenter amplectimur, & adventum illius non solum non differimus, verum etiam ne ultra Kalendas Augusti stare audeat, gravitate apostolica, scientes illum tali voto spiritaliter posse proficere, prohibemus. Huic ergo in veniendo, sicut auctoritas apostolica, sic faveat & episcopalis humanitas: quatenus episcopatus ejus omni careat per vestram solicitudinem detrimento, dum prædiorum suorum, perverse a Northmanno possessorum, liberalitate vestra per intercessionem nostram fuerit potius augmento. Quapropter & Northmannum scito auctoritate apostolica continuo ab ecclesiastica communione, nisi præsentaliter se omnibus Lugdunensis ecclesiæ rebus exuerit,

per tui oris officium repellendum, & venerabilem virum Hincmarum episcopum, si proposito Romam veniendi abusus, quod bene vovit, reddere non studuerit, transgressoris judicio, quod Deus averterit, puniendum. Quicumque igitur a tempore, quo Romam venire cœperit, usque in id, quo Christo duce ad propria remeaverit, in quibuslibet rebus illius ecclesiæ quodlibet operatus fuerit detrimentum, quoniam episcopatum ejus sanctitati tuæ specialiter post regem servandum committimus, tamdiu se noverit sacramento corporis & sanguinis domini fore privandum, quamdiu sanctæ Lugdunensi ecclesiæ, & tibi, ipsiusque pontifici, legitime, imo canonice fuerit satisfactum. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere.

XVII. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Commendat regi ecclesiam Laudunensem, dum ejus episcopus Romam venit.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Carolo excellentissimo regi.

ILLUSTREM Hincmarum Lugdunensem episcopum, desiderio visendorum sanctorum apostolorum liminum anhelantem, & libenter amplectimur, & adventum illius non solum non differimus, verum etiam ne ultra Kalendas Augusti stare audeat, gravitate apostolica, scientes illum tali voto spiritaliter posse proficere, prohibemus. Huic ergo in veniendo, sicut auctoritas apostolica, sic faveat & humanitas regia: quatenus episcopatus ejus omni careat per vestram solicitudinem detrimento: dum prædiorum suorum, perverse a Nortmanno possessorum, liberalitate vestra per intercessionem nostram fuerit potitus augmento. Sicut enim gaudemus cum serenitatem tuam erga statum ecclesiasticum, more prædecessorum principum, liberalem tam literis audimus quam vocibus: sic nimirum, cum eam in aliquo distrahentem extra consuetudinem suam comperimus, tota valetudine contristamur. Quapropter & Nortmannum scito auctoritate apostolica continuo ab ecclesiastica communione, nisi se præsentialiter omnibus Lugdunensis ecclesiæ rebus exuerit, repellendum; & venerabilem virum Hincmarum episcopum, si proposito Romam veniendi abusus, quod bene vovit, reddere non studuerit, transgressoris judicio, quod Deus averterit, puniendum. Quicumque igitur a tempore, quo Romam venire cœperit, usque in id, quo Christo duce ad propria remeaverit, in quibuslibet rebus illius ecclesiæ quodlibet operatus fuerit detrimentum, quoniam episcopatum ejus gloriæ vestræ specialiter servandum committimus, tamdiu se noverit sacramento corporis & sanguinis domini fore privandum, quamdiu sanctæ Lugdunensi ecclesiæ, & vobis, ipsiusque pontifici legitime, imo canonice fuerit satisfactum. Optamus regiam excellentiam vestram sanctæ sedis apostolicæ scita consuetudinaliter observantem in Christo semper valere.

XVIII. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

De causa Herlefridi presbyteri.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei glorioso Carolo regi.

QUOD præsentem presbyterum Herlefridum, potestate sui præsulis plusquam canonica veritate perculsum, ad sedem apostolicam, utpote caput omnium ecclesiarum, venire passi estis, bene quidem fecistis: sed nunc melius faceretis, si quod in civili concilio apud suum episcopum perperam gestum est, in provinciali synodo apud vos rationabiliter, & apud fratrem nostrum Hincmarum archiepiscopum cassaretur. Quapropter apostolica dilectione gloriam vestram hortamur, ut aut præsentialiter huic Herlefrido presbytero suam ecclesiam cum omnibus suis, usque ad tempus provincialis synodi hanc libere possessuro, pro tempore quod sacri canones definiere, solenniter reddere faciatis, aut Erpuinum episcopum suum legatum nobis, qui hæc plenius veriusque renuntiet, præsentialiter mittere cogatis: quatenus dum luce clarius cuncta noverimus, sciamus in quem apostolicæ animadversionis sententiam proferamus. Deus vos incolumes custodiat, dilectissime fili.

XIX. AD PROCERES REGNI LOTHARII.

Post mortem Lotharii regis, hortatur ut fideles sint Ludovico imperatori illius fratri, cui regnum hereditario jure debeatur.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, omnibus primatibus & gloriosis comitibus consistentibus in regno domni Hlotharii, quondam magni imperatoris, & genitoris domni Hludovici imperatoris.

PERFECTÆ procul dubio caritatis est bonum, secundum apostolum, gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Unde quia Hlotharius quondam rex vester divina de hoc sæculo jussione migravit, vos de obitu ipsius valde tristes effectos, & lugubri doloris ingentis amaritudine, utpote viros fideles, repletos esse cognoscimus, carnalique affectu ejus nunc transitum flere: noster non minus apostolicus animus vobis compatiens & condolens, non solum pro æterna illius requie atque salute, sed etiam pro præsenti consolatione vestra, pro pace, concordia, & unitate, quam vos ex toto corde sequi, & fideli omnino devotione amplecti ceu Christi membra nullam habentia maculam, quæ instantem aut futuram mortis perniciem vobis possit inferre, incunctanter, ut oportet, flebilibus dominum precibus precati sumus. Et quotidie suppliciter exoramus, ut & illi, qui carnali obiit conditione, vitam perpetuam, & vobis misericordiæ largitate consolationis, pacis, & unanimitatis affectum & desiderium inspirare donareque dignetur. Quoniam ipse est, qui nos paterno more virga justitiæ corripit, ac purgationis mœrore affligit, & ipse nos in omni tribulatione nostra clementer consolari dignatur, ut possimus sustinere, nunquamque deficere. Quamobrem, filii carissimi, apostolicæ sedis magisterio plurimum debentes, nos, qui per supernam gratiam apostolorum principis fungimur vice, omniumque ecclesiarum Dei curam & solicitudinem nobis a domino præ ceteris delegatam habentes, antequam antiquus noster adversarius mentes vestras occultis & impiis nequitiæ suæ versutiis corrumpat, & morbo insanabili sauciet,

sauciet, armis præcincti divinis, occurrere, salubribusque vos informare præceptis debemus: quibus humiliter obedientes, sicut omnes qui ab initio Deo placuerunt, salvi esse possitis, dicente domino in euangelio: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Quapropter caritatem vestram, o carissimi in domino filii, apostolica tuba monemus, & cælesti magisterio exoramus, ut pro regni stabilitate, vos nunc in eadem fide, mentisque sinceritate, generaliter omnes satagatis consistere circa dilectissimum ac spiritalem filium nostrum, domnum Hludovicum imperatorem Augustum, quam circa divæ memoriæ quondam Hlotharium imperatorem patrem illius mundo pectore conservastis: ut nullus mortalium, cujuscumque sit dignitatis & gloriæ, vos ab apostolicæ sedis præcepto monituque salubri possit modis aut argumentis quibuslibet revocare, vel a via veritatis in obliquum deflectere, nec ullius præcepta magis, quam beati Petri apostoli, per os nostrum prolata, vobisque utiliora, jucundis percipere auribus studeatis. Quoniam ipsi & paterno & hereditario jure secundum legem & rationem hoc regnum debetur, & per paternæ hereditatis successionem summopere pertinet: quippe cum eum præfatus genitor illius, quondam imperator, constituerit imperatorem, regnique totius heredem præ ceteris sublimaverit natis. Sicut Isaac quondam Iacob filio suo benedicens, dominum illum Esau constituit: ita & huic ceteris prælato totum omnino est a patre concessum imperium. Quem ipse adhuc vivens imperiali voluit & consensit una vobiscum ab apostolica sede diademate coronari, sceptroque potiri sine dubio augustali permisit. Ideo nobilitatem vestram monemus & obtestamur in domino, ut nullatenus ab eodem vos spiritali filio nostro Augusto quibuslibet promissionibus vel minis alicujus separare, dividereque tentetis; sed illi quamdiu superna vixerit voluntate, in omnibus veluti proprio seniori, proprio imperatori, justoque heredi regni obedire, fidemque illæsam more solito conservare, studioque sagaci semper attendite, ut Dei omnipotentis & sancti Petri gratiam, nostramque plenariam habere mereamini benedictionem, & apostolicæ communionis consortium. Nam quem ex vobis contraria tentare nitentem, atque apostolicæ sedis monitis in contemptum beati Petri apostoli cælestis regni clavigeri spretis, ad aliam se partem conferre cognoverimus, velut infidelem, & ecclesiasticæ paci ac saluti contrarium, a nostri apostolatus communione non solum alienum habebimus, sed etiam anathematis vinculo jure meritoque alligare omnino curabimus: & nos secundum apostolicæ privilegium dignitatis & potestatis, ipsum excellentissimum ac spiritalem filium nostrum, domnum Hludovicum imperatorem Augustum, regni hujus provinciæ, scilicet Galliæ totius, regem, dominum & imperatorem, sicuti jam olim a Deo præordinatum esse constat, & ab antecessoribus nostris pontificibus statutum multis videtur indiciis, habemus, & quousque superfuerit ipse, eum habere studebimus. Quod sane regnum si tyrannus aliquis, contra divinam & apostolicam voluntatem, invadere præsumpserit, apostolicæ sine mora sustinebit ultionis censuram. Optamus nobilitatem vestram unanimi devotione consistere, & in insolubili caritatis vinculo manere conjunctos.

XX. AD PROCERES REGNI CAROLI CALVI.

Hortatur ut Carolum regem deterreant, ne invadat regnum Lotharii, & ut Paulum ac Leonem legatos suos benigne suscipiant.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, omnibus gloriosis ducibus, comitibus, & ceteris primatibus in regno Caroli excellentissimi regis constitutis.

Omnes quidem virtutes Christi cultoribus sectandæ sunt, sed nulla utilius quam pax cum dilectione mutua inter omnes, & maxime inter sublimiores personas, custoditur & colitur. Quanto enim quis sublimior, tanto ad mores suos quosque trahendum constat esse facilior. Ideoque his præsentibus opportune moneo, suadeo, & exhortor apicibus, quo pacis bonum in omnes, sed præcipue inter sublimiores mundi principes, ædificare & construere satagatis. In hoc enim dilecti filii mei regis vestri regnum citius poterit incolume permanere, si neminem ille concutiens, a nullo concutiatur. Non autem ignorare vos credo, qualiter desiderabilissimus & spiritalis filius meus Hludovicus, piissimus & a Deo protectus imperator, non ut quidam adversus sanctæ religionis filios, non contra fidei Christianæ domesticos, sed adversus filios Belial, adversus Christi inimicos, præcipue pro nostra securitate, proque multorum liberatione fidelium, qui fine tenus apud Samnium, & circumquaque regiones, jam jamque periclitabantur, ita ut etjam fines nostros infestatio propemodum Satracenorum invaderet, egressus a summo sublimitatis propriæ solio, & a pacatissimæ requiei suæ fundamine, non corpori parcat, non æstibus, non algoribus, non denique ullis eventibus cedat: sed omnia incommoda; omnia discrimina pro Christi nomine tolerans, nihil est qod pro Christianorum ereptione recuset arripere, nihil est quod pro fidelium quiete ac pace declinet assumere. Denique non modicam ecclesiæ sanctæ quietem per eum divina pietas operata est; nec modicæ paganorum vires fortitudine superna prostratæ sunt. Siquidem sæpius hostes, tamquam mures cavernis suis egressos, ad sua latibula terga vertere compulit, & brachia contra nostros exerta potenti virtute dissolvit. Quin & nobis omnibus, qui longe fuimus & qui prope, magnæ securitatis præsidia contulit: dum scilicet nonnullos eorum prostravit, nonnullos etiam ab eorum superstitione convertens, Christi fidei & veræ religionis itinera sectari perdocuit. Qua de re ratum ducimus, vestram commonere dilectionem, quo præfato glorioso regi vestro, & filiis ejus suggerere satagat, & prudenti consilio suadere contendat, quatenus nec suis moribus, nec aliorum suasionibus impulsus, quæ tanti principis & tam pii Augusti sunt, invadere vel solicitare consentiat; eorum videlicet, quæ cum sint in regno gloriosæ memoriæ Hlotharii quondam regis germani sui, ad se suffragantibus cunctis legibus, non tam pro fraterna successione, quam pro paterna dispositione, hereditario jure pertinere probantur. Qui enim concutit fines, & solicitat homines, qui sub moderamine quondam jam nominati regis erant, illa quæ Dei sunt, & ecclesiæ utilitati conveniunt, con-

concutit: & qui hunc avaritia victus commovet, A magnum procul dubio ecclesiæ dispergit augmentum. Iniquum præterea est, ut quod fratres sibi mutuo, pro integra inter se ac nepotes suos custodienda parte regnorum, quam singuli distincta sorte perceperant, juramentis terribilibus spoponderant, impia prævaricatione violetur, vel cujusquam cupidinis fomite temeretur: cum potius pio conveniat affectu fratrem fratri, ac patruos nepotibus, totius præsidium conferre juvaminis, & secundum promissam invicem juramento fidem, omnis auxilium præstare solatii. Præcipue jam fatum inclytum regem vestrum, qui hunc nepotem suum, magnum scilicet Augustum, de patris proprii dextra, cum B omnibus quæ ad eum pertinere viderentur, ad fovendum roborandumque pro viribus veluti secundus pater accepisse dignoscitur. Iniquum autem & instar sacrilegii est, ut qui se ultro pro salute fidelium, & maxime pro sanctæ Romanæ ecclesiæ matris suæ defensione, tot periculis offert, a cœpto pietatis alicujus factione stimulatus recedat opere, atque ad patriam coactus vindicandam procedat hereditatem. Verum quisquis suo vitio tam sancto labori, cupiditatis æstibus accensus, aliquod impedimentum præstiterit, condignam profecto, apostolica sede sanciente, luet cum suis fautoribus ultionem. Unde si quisquam vestrum hujus diabolicæ am- C bitionis auctorem sectatus fuerit, vel ei quoquomodo in rapinis concupiscenti favorem cótulerit, anathematis vinculis innodabitur, ac pro hoc a regno domini separatus, cum impiorum omnium capite, quod est diabolus, merito deputabitur. Attendat ergo rex prudentissimus, vestris quoque probabilibus consiliis adhortatus, ne iniquorum suasionibus cedat, nec sinistra machinantibus aures accommodet: sed proprio jure contentus, quæ sua non sunt usurpare non tentet, nec invadere quocumque modo nitatur, quomodo invasum non modicum potest invasori generare discrimen. Ne itaque jam memorato dilectissimo filio meo, domino semper Augusto, D causam Dei exequenti, hereditatem domini vindicanti, ac ipsius bella prælianti, quodlibet offendiculum præparet, quo sanctæ Dei ecclesiæ quavis ex parte impediatur utilitas, vel profectus fidelium excludatur. Alioquin manum apostolicæ sedis cum eodem piissimo principe fortiter esse comperiat, & arma nostra illi munimina validissima conferentia, summo agonotheta nobis concertante, & beatorum principum apostolorum intercessione cooperante, præparata sine cunctatione prænoscat. Hos præterea missos apostolicæ nostræ sedis, Paulum & Leonem venerabiles episcopos, dilectos consiliarios nostros, quos E pro pace & concordia sanctæ Dei ecclesiæ illuc destinavimus, ob reverentiam principum apostolorum Petri & Pauli benigne suscipite, & ea quæ vobis pro utilitatibus Christianæ fidei atque religionis dixerint, aure cordis percipientes, ad effectum perducere festinate. Optamus gloriam vestram in Christo bene valere. Data Nonis Septembris, indictione III.

XXI. AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI CALVI CONSTITUTOS.

Ut Carolum regem deterreant ab invadendo regno Lotharii, & Paulum ac Leonem missos a se legatos benigne suscipiant.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, reverentissimis & sanctissimis fratribus & coepiscopis nostris in regno Caroli gloriosi regis ecclesiam domini gubernantibus.

INTER exordia pontificatus mei pacis studium præ ceteris virtutibus predicandi suadendique arripuisse memini. Quippe qui noverim, quod in dominicæ nativitatis principio cælestis militiæ visus sit exercitus, qui clamavit: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* (Luc. 2.) Ubi profecto solerter attendendum est, quia sicut pastores, qui super gregem suum præ ceteris vigilaverunt, tanti tripudii videre præ ceteris gaudia meruerunt: ita nos qui pastores dicimur, tunc cælestium bonorum lætitiam adipisci merebimur, si super oves dominicas solicite vigilemus: ne videlicet has vel per insidias odii seu discordiæ vorax lupus invadat, vel per cupiditatem avidus ille leo deglutiat, qui ut princeps apostolorum scribit, rugiens circuit quærens quem devoret. (1. Petr.) Ideoque, fratres carissimi, nunc etiam id ipsum repeto, id ipsum oportune vel importune suadeo, prorsus efflagito. Quamobrem ut pacis seu dilectionis vinculum, quæ major est omnibus virtutibus & holocautomatibus, vestra quoque sanctitas insolubiliter inter omnes, sed præcipue inter sublimiores personas observari doceat, indesinenter adhortor. Quapropter illud a vobis exigo, ut soliciti existentes, si quos senseritis velle filii nostri gloriosi regis vestri Caroli fortassis animos ad invadendum regnum, quod defuncto quondam inclyto rege Hlothario, ad dominum desiderantissimum filium nostrum piissimum imperatorem rediit, jureque hereditario illi debetur, nequiter incitare; vos qui spirituales estis, horum carnales voces, quin potius & ipsum excellentissimum regem, ac filios ejus tamquam veri episcopi, a tanto compescere piaculo studeatis. Quinimo ad favorem & opem ejus hunc inflammantes hortemini, atque sicut eum in fide sua tamquam alter pater suscepit, ita foveat, & hunc ut proprium genitum amplectatur. Iniquum enim, & instar sacrilegii est, ut qui se ultro pro salute fidelium, & maxime sanctæ Romanæ ecclesiæ, matris scilicet omnium Dei ecclesiarum, defensione, tot mortis casibus offert, alicujus factione stimulatus, a cœpto pietatis recedat opere, atque ad patriam vindicandam procedat hereditatem. Non enim debet paternam hereditatem ille dimittere, qui, Deo gratias, non ignorat Naboth Iezrahelitam pro sola paterna vinea, etiam contra regem impium defendenda, usque ad mortem lapidum pervenisse. (3. Reg.) Verum si & labor alicujus ambitione impediatur, quoniam paternum deseri patrimonium surripientibus non oportet, per quem quid tale contigerit, una cum fautoribus & sectatoribus suis, dignam paremque animadversionem exsolvet. Et si quis vestrum tam nefariæ temeritatis auctorem vel tacendo fugerit, vel non resistendo consenserit, non jam pastoris, sed mercenarii nomine se noverit fore censendum: & quia jam non pertinebit ad eum de ovibus, non pertinebit consequenter de pastoralibus dignitatibus. Hos præterea missos apostolicæ nostræ sedis, Paulum & Leonem venerabiles episcopos, dilectos consiliarios nostros, quos pro pace & concordia Dei ecclesiæ illuc destinavimus, ob reverentiam principum apostolorum Petri & Pauli benigne

gne suscipite, & ea quæ vobis pro utilitatibus A Christianæ fidei atque religionis dixerint, aure cordis percipientes, ad effectum ducere festinate. Optamus sanctam fraternitatem vestram in Christo bene valere. Data Nonis Septembris, indictione III.

XXII. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Benevolentiam suam Hincmaro pollicetur; eumque hortatur ut operam suam interponat, ne regnum Lotharii quisquam invadat. Legatos denique Paulum & Leonem commendat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro archiepiscopo Rhemensi.

SANCTIMONIA tua quam fuerit apostolicæ memoriæ papæ Nicolai familiaris, non forte dedit oblivioni. In cujus videlicet familiaritatis sinu nos quoque te recipientes, fiduciam penes apostolatum nostrum fraternitati tuæ gratanti mente offerimus. Præterea noveris misisse nos epistolas quasdam in Gallicanarum partium regiones, tam reges, quam præsules, & omnes omnino regnorum primates, ad comprimendum ambitum, & unicuique jus proprium reservandum, competenter admonentes, cohortantes, suadentes, contestantes, prohibentes, & deterrentes. Cujus rei solicitudinem sanctitas tua speciali quodammodo certamine suscipiens, vice nostra tam reges, quam ceteros Dei vel mundi ministros, admonendo, suadendo, & prohibendo, a cupiditatis vel avaritiæ vitio comprimat & compescat. ut scilicet unusquisque suis contentus alienum non surripiat; non solicitet, non usurpet. Præcipue ut regnum quondam regis Hlotharii, quod carissimo filio nostro domino imperatori jure debetur, vel homines in eo degentes, mortalium nullus invadat, nullus commoveat, nullus ad se conetur inflectere. Quoniam si per hujuscemodi temeritatem caritatem scindere, concordiam dividere, invidentiæ facibus inardescere, cupiditatis æstibus anhelare, propinquitatem telo crudelitatis percellere, scandalum in ecclesia Dei generare non pertimescit, non solum per mediocritatis nostræ ministerium, Deo auctore, viribus infirmabitur, verum etiam vinculis anathematis obligatus, nomine Christianitatis privatus, cum diabolo, quem super hoc imitatur, omnino locabitur. Tua vero reverentia, si in hoc strenue secundum datam sibi divinitus sapientiam laboraverit, nostræ sibi, ut prætulimus, familiaritatis fiduciam non dubitet modis omnibus tribuendam, nec diffidat benevolentiæ nostræ benignitatem, cum necessitas exegerit, suis opportunitatibus adfuturam. Hos præterea missos apostolicæ nostræ sedis, Paulum & Leonem venerabiles episcopos, dilectos consiliarios nostros, quos pro pace & concordia Dei ecclesiæ illuc destinavimus, ob reverentiam principum apostolorum Petri & Pauli benigne suscipe, & ea quæ tibi pro utilitatibus Christianæ fidei atque religionis dixerint, ore cordis percipiens, ad effectum ducere festina. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data Nonis Septembris, indictione III.

XXIII. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Regem increpat, quod Lotharii regnum invaserit, & sedis apostolicæ legatos contempserit: mandatque ut regno illo excedat, & alios legatos benigne suscipiat, Ioannem videlicet, Petrum, Vvibbodum, ac Ioannem, episcopos, & Petrum presbyterum cardinalem.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Carolo glorioso regi.

SACRORUM itaque dogmatum evidentissimis documentis & apostolicis informamur B exemplis, ut mitius agere debeamus cum mitibus, & severius per justitiam delinquentes corripiamus. Sed neque nos Deo placere possumus, si pastoris vicem suscipientes, non opus pastoris, sed mercenarii latibula præstolamur, & veniente lupo fugimus, ne solatium conferamus. Super quibus illud cavere debemus, quod dominus per prophetam loquitur dicens: *Canes muti, non valentes latrare.* & rursum: *Væ pastoribus*, inquit, *qui pascebant semetipsos*; & reliqua. Quod si cunctis pastoribus dominici gregis dominus pro desidia væ generaliter dicit, tanto magis nos illam sententiam formidare debemus, quanto præ omnibus & pro omnibus, non so- C lum honoris, sed etiam oneris in humeris nostris pondera quoque gestamus. An non pro te, rex, rationem coram domino ponere compellemur? si, ut illud interim sileamus, quod missos apostolicæ sedis more regali recipere contempsisti, sanctum tuum non reprehendimus, & spiritali zelo redarguere desistimus, quando contra divinam, sanctorumque patrum auctoritatem, atque contra propriæ fidei sponsionem, qua jurejurando pollicitus es, ne aliena, & præcipue fratrum tuorum regna concupisceres, aut invaderes, regnum quondam Hlotharii imperatoris, quod spiritali filio nostro, domno Hludovico Augusto filio ejus, juxta divi- D nas & humanas leges debetur, præsumpsisti invadere, & in reatum perjurii incidere non formidasti. Numquid a mente excidit, quod vestra vestrorumque juramenta sedi apostolicæ destinata discussimus, roboravimus, & in archivo nostro hodie illa recondita retinemus? Quod si nec tibi ista sufficiunt, tunc ad majoris reprehensionis tuæ cumulum tuis te specialibus sententiis convenimus, & ut ad cor tuum redeas, ex oris tui professionibus incitamus. Quando igitur Hludovici, fratris tui filii, superatus viribus regnum perdidisti, numquid non epistolam, quam habemus præ manibus, sedi apostolicæ direxisti? in qua inter cetera confessus fuisti di- E cens: Cum fratribus nostris post Fontanicum bellum in unum convenimus, & inter nos divisione regnorum facta, pacem fecimus, & jurejurando juravimus, quod nemo nostrum regni alterius metas invaderet. Nunc autem regno meo juramentis spretis invaso atque sublato, misereatur vester apostolatus, & ne nomen Christi blasphemetur in gentibus, sine vindicante facinus non relinquatur. Ecce qualiter aliena tibi concupiscere minime convenit. ecce tibi ostensum est, quod juramenta publice facta contempta sunt. postremo ad fortioris tuæ reprehensionis indicium, aliquantisper monstratum est, quod & te impunitum dimittere non debemus. Qui quod alii facere precabatis, nunc in simili opere

Esai. 56. Ezech. 34.

opere tibi facere justo nos oportet judicio, & te A de tuis actibus increpare: præcipue cum apertius demonstraris, quod labiis tantum, & non corde, devotum sanctæ Romanæ ecclesiæ, veluti in epistolis ad decessores nostros & nobis a te directis continetur, te jactitares esse filium. & nunc adeo devotio fidei tuæ cassata est, ut jam, quia convenientibus responsis missos nostros a te minime dimisisti, nobisque rescribere callide omisisti, missos tuos vel epistolas, quas te missurum indicasti, hactenus ad contemptum apostolicæ sedis non direxisti. Quod si quis alius tale tibi dedit consilium, fidem circa te minime veram servavit: si autem in hoc tuo tantum consilio usus es, minus regalis excellentia quam debuit fecit. De pacis vero & concordiæ unitate, cujus nos inter piissimum Cæsarem & te mediatores esse debere suggesseras, libentissime suscepimus, & agere cœpimus. Sed illi contra hostes Christiani nominis dimicanti, pro liberatione populi Dei multis laboribus insistenti, & bella domini præliando, Sarracenorum multitudinem superanti, ut pax fieret, cedere noluisti: quin potius non ut pacis amator, sed ut scandali concitator, etiam & tyrannidis manifestissimus executor, pacis tempus non es præstolatus: quia postquam hæc illi callide mandare curasti, domni imperatoris regnum magis ac magis invasisti, solicitasti, ordinasti, & homines ipsius regni ad tuam fidelitatem jurare fecisti. Cui talia facere pertimescere, nisi ipse tantis laboribus ad perpetuam pacem sanctæ ecclesiæ diu noctuque pro Christi amore fidenter hæreret. Qui a cœptis bonis, in quibus illi te solamina oportebat conferre magis, quam Christianum populum contra fidem debitam persequi, manum & opus non subtrahens, dubium non est quod omnipotentem dominum ad hæc peragenda sibi propitium faciet, & de hostibus Christiani nominis triumphum cito percipiet. Sed his succincte prolatis, quoniam, ut prædiximus, sicut omnium pondera in humeris nostris gestamus, ita omnium actus prævidere debemus, D ne pro humanis favoribus nos hæc dicere quis existimet, si forte accideret, ut principes nostri, quibus a te pervasum regnum jure debetur, sibi illatas injurias non vindicarent; nos usque ad veram emendationem, quia omnes salvare volumus, perjuria illa, atque invasionum tyrannides impunitas nullo pacto dimitteremus: quia non ambitione regni, sed justitia commovemur, & non terrarum spatia quærimus, sed ex debito vitiis ac pravitatibus quibuscumque resistere vigilamus. Igitur ut interim perpaucis gloriam tuam conveniamus, monemus, & auctoritate apostolica quibus possumus modis spiritaliter suademus, paternoque affectu præcipi- E mus, ut jam tertio monitus ab invasione regni spiritalis filii nostri Christianissimi principis te penitus subtrahas & compescas, aliena non concupiscas, & quod tibi non vis fieri, illi non facias. Noli justis tuis competentibusque tibi rebus injuste captas tyrannice sociare, ne & juste possessas amittas, & injuste pervasas justo Dei judicio te ambisse pœniteat. Nos etenim, quoniam salvum te consistere cupimus, & ut anima corporeque felici successu polleas anhelamus, nisi saltem nunc nostris, aliisve salubribus parueris monitis, ut & prius inobediens nostræ spiritali censuræ constiteris, nullo pacto, nulloque prætermittemus ingenio, quo minus Deo juvante, partes illas nosmetipsi petamus, & quod nostri est ministerii penitus peragamus. Postremo magnopere commonemus, ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, Ioannem videlicet, atque Petrum, Vvibbodum, & Ioannem, reverendos episcopos, nec non & Petrum religiosum presbyterum cardinis nostri, dilectumque familiarem nostrum, pro principum apostolorum ab omnibus præferenda reverentia & amore, benigne suscipias, & utpote a tanta sede digressos, honorifice receptos colas. Ipsis enim, quæ pagina reticuit, tibi dicenda injunximus: & ideo quidquid verbo tenus exposuerint, sine scrupulo prorsus admitte: & ut effi- B caces ad nos reverti valeant, omnimodis vigila. Optamus gloriam tuam in Christo nunc & semper bene valere. Data v. Kalendas Iulii, indictione III.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Sacrorum itaque dogmatum.*] Caroli ad singula hujus epistolæ membra responsionis meminit Hadrianus in epistola XXVIII. Legatos autem, quos a Carolo rege contemptos ait, Paulum & Ioannem episcopos intelligit, de quibus in epistola XV. & duabus sequentibus.

XXIV. AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI CONSTITUTOS.

C Ut regem moneant, ut a regno Lotharii abstineat, & legatos benigne suscipiant.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris archiepiscopis & episcopis in regno Caroli gloriosi regis constitutis.

NUPER apostolatus nostri missis atque epistolis reverentiam vestram salutiferis exhortationibus, ut vobismetipsis consuleretis, monuimus, & juxta quod vos oportuit, fraternitatis affectu non immerito corripuimus. Sed tantum apostolica monita contempsistis, quantum nec nostris epistolis respondistis, nec regem vestrum Carolum grave facinus incurrentem procul dubio doluistis. An non grave scelus incurrit, quando, sicut multi vestrum noverunt, sui oblitus, jusjurandum, quod olim cum fratribus suis pepigit, quo nemo illorum regnum alterius invaderet vel usurparet, ut evidentissime patefactum est, regnum quondam Hlotharii imperatoris, quod jure divo imperatori domno Hludovico filio ejus semper Augusto debetur, spretis juramentis invasit, & perjurii incidit crimen? Unde valde miramur, obstupescimus, & dolemus, ut si vos fidem illi promisistis, quare vosmetipsos perditis, & non eum modo suggerendo, modo illud aut illud opponendo, ut resipiscat circumvenitis: quin potius vobis consentiendo, & illi, tam detestabilia faciendo, quod vestri non fecere parentes, gehennam paratis. Præfatus siquidem imperator, terrena regna non ambiens, pro liberatione populi Dei multis laboribus fatigatus, triumphales in Sarracenorum cervices potius manus, quam in eum regnum suum tollentem extendit. Redite ergo ad vos, dilectissimi, & ut olim fœdera inter seniorem vestrum, fratresque illius, cum juramentis habita, sed modo corrupta reformentur, sine cessationibus laborate. Commonete jugiter illum juxta vestrum ministerium, & ut episcopalis in vobis non refrigescat caritas, providete. Et si eum salvum consistere vultis, ut regni jura

jura ad se non pertinentia desistat invadere, opportune importune insistite. Aliena non concupiscat, aliena non rapiat, & quod sibi non vult fieri, alii prorsus non faciat. Reminiscatur scripturæ dicentis: *Non concupisces rem proximi tui.* & rursum: *Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, eadem & vos facite illis.* Nos enim non tantum regnum cuicumque augendo, quam justitiam requirendo, ista prosequimur, & ne quis pro temporali regnum perdat æternum, non indebite contestamur. Quod si & nunc his salubribus nostris exhortationibus atque monitionibus tam jam fatus rex, quam vos parere contempseritis; scitote quia ducti paterno affectu, ferventissimoque zelo justitiæ, statim Christo opifice partes illas penetrabimus, & in contemptores dignam dabimus ultionem. Postremo magnopere commonemus, ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, Ioannem videlicet, atque Petrum, seu Vvibbodum & Ioannem reverendos episcopos, nec non & Petrum religiosum presbyterum cardinis nostri, dilectumque nostrum familiarem, pro principum apostolorum ab omnibus præferenda reverentia & amore, benigne suscipiatis, & utpote a tanta sede digressos, honorifice receptos colatis. Ipsis enim quæ pagina reticuit, vobis dicenda injunximus. Et ideo quidquid verbo tenus exposuerint, sine scrupulo prorsus admittite, & ut efficaces ad nos reverti valeant, omnimodis vigilate. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere. Data v. Kalendas Iulii, indictione III.

XXV. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Arguit Hincmarum, quod Carolum regem a regni Lotharii pervasione non revocarit, literisque apostolicis non rescripserit. Hortatur ut regem ab eo concilio deterreat, & alios legatos ea de causa missos ei commendat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hincmaro Rhemensi archiepiscopo.

Si beneficiorum domini, quæ sedis apostolicæ instantia consecutus es, memor esses; aut si ita de proximi, sicut de propriis, casibus juxta quod scriptum est condoleres, profecto aut amor Dei, aut timor gehennæ, ad pastoralis curæ ministerium peragendum a somno desidiæ excitaret, & ad annuntiandum iniquo iniquitatem suam vel modicum invitaret. Sed ut in multis cernimus, & oculo mentis nostræ conspicimus, abundante iniquitate, & multorum caritate refrigerante, ipsi pastores mercenariorum morem sequuntur, qui vident lupum venientem, & dimittunt oves, & fugiunt. Primum tamen reminisci debes, si unquam apostolicis epistolis non rescriptum sit, & convenientibus responsis de negotiis unde agebatur, apostolicæ sedi remissum: sicuti tuam reverentiam pro nostro contemptu fecisse penitus constat, quando nuper per nostros missos in Galliarum partes epistolas tam tibi, quam aliis destinavimus, & nullum inde responsum recepimus. Sed quia de his alio loco dicendum est, restat ut te de tuis actibus per justitiam, ex caritate tamen, reprehendere non omittamus. Quis igitur melius te novit, quod filii quondam Hludovici imperatoris in unum convenientes regnum inter se diviserunt, jureque jurando sibi invicem promiserunt, ut nullus eorum regnum alterius fratris sibi usurparet, aut omnino pervaderet? & tunc Carolus rex, sacramentis illis contemptis, regnum, quod Hlothario imperatore defuncto domino serenissimo imperatori filio ejus debetur, invasit, & fidem debitam violavit. Tu vero, quia siluisti, & contra tale facinus saltem leviter non insurrexisti, non solum consors, sed etiam, quod est deterius, hujus tyrannidis auctor esse videris. Et ideo, ne & nosipsi pro taciturnitatis silentio apud Deum redditorem unicuique juxta opus suum, reprehensibiles esse videamur, apostolicis somnolentiam vestram excitamus affatibus, & qui aliter non debemus, ut ad te revertaris præcipimus. Memento quod dominus tales per prophetam increpet dicens: *Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die domini.* Quocirca ut ab invasione regni spiritalis filii nostri Hludovici principis rex vester jam tertio monitus procul recedat, insiste, ut amplius perjurium non incurrat, invigila, & ut pro retro culpis peractis apostolatus nostri jaculis non feriaris, præcave. Quia neque tu, qui honore & dignitate ceteris illius regni episcopis es sublimior, silentiis opprimi debes: neque, si non regi prave agenti restiteris, coram nobis excusabilis poteris inveniri. Mone igitur eum ut se corrigat, regnumque quondam Lotharii imperatoris, quod ad eum non pertinet, invadere jam desistat. Iam vero, si in obstinationis suæ perfidia post vestram conventionem persistere maluerit, quam juxta nostra monita resipiscere, ab illius vos communione atque consortio sequestrate, & secundum apostolum, nec Ave ei dicentes, si nostræ communionis vultis esse participes, præsentiam ejus modis omnibus devitate. Nam & nos ita uniuscujusque justitiam volumus & exquirimus, ut si idem rex nostris apostolicis exhortationibus, salubribusque præceptis mox susceptis his literis non obedierit, & a tantis tyrannicis factionibus non declinaverit, adjuvante Deo, nec mora, continuo iter nostrum nostros subsequetur legatos: & quidquid de talibus tantisque viris, Deum per nos omnino spernentibus, oportet peragere, præveniente gratia sancti Spiritus, præsentualiter peragemus, nullo pacto, nulloque retractationis impedimento, talia sine ultione digna prætermittentes. Postremo magnopere commonemus, ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, Ioannem videlicet, atque Petrum, seu Vvibbodum, & Ioannem, reverendos episcopos, nec non & Petrum religiosum presbyterum cardinis nostri, dilectumque nostrum familiarem, pro principum apostolorum ab omnibus præferenda reverentia & amore, benigne suscipias, & utpote a tanta sede digressos, honorifice receptos colas. Ipsis enim quæ pagina reticuit, tibi dicenda injunximus. Et ideo quidquid verbo tenus exposuerint, sine scrupulo prorsus admitte, & ut efficaces ad nos reverti valeant, omnimodis vigila. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data v. Kalendas Iulii, indictione III.

Exod. 20. 17. — Ezech. 13. — 2. Ioan. v. 10.

XXVI. AD PROCERES REGNI CAROLI CALVI.

Eadem quæ in epistola XXIV. ad episcopos.

Hadrianus

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, omnibus optimatibus regni Caroli gloriosi regis.

NUPER apostolatus nostri missis atque epistolis reverentiam vestram salutiferis exhortationibus, ut vobismetipsis consuleretis monuimus, & juxta quod vos oportuit, paternitatis affectu non immerito corripuimus. Sed tantum apostolica monita contempsistis, quantum nec nostris epistolis respondistis, nec regem vestrum Carolum grave facinus incurrentem procul dubio doluistis. An non grave scelus incurrit, quando, sicut multi vestrum noverunt, sui oblitus, jusjurandum, quod olim cum fratribus suis pepigit, quo nemo illorum regnum fratris alterius invaderet vel usurparet, ut evidentissime patefactum est, regnum quondam Hlotharii imperatoris, quod jure divo imperatori domno Hludovico filio ejus semper Augusto debetur, spretis juramentis invasit, & perjurii incidit crimen? Unde valde miramur, obstupescimus, & dolemus, ut si vos fidem illi promisistis, quare vosmetipsos perditis & non eum modo suggerendo, modo illud aut illud opponendo, ut resipiscat circumvenitis: quin potius vobis consentiendo, & illi tam detestabilia faciendo, quod vestri non fecere parentes, gehennam paratis. Præfatus siquidem imperator, terrena regna non ambiens, pro liberatione populi Dei multis laboribus fatigatus, triumphales in Sarracenorum cervices potius manus, quam in eum regnum suum tollentem extendit. Redite ergo ad vos, dilectissimi, & ut olim fœdera inter seniorem vestrum, fratresque illius, cum juramentis habita, sed modo corrupta, reformentur, sine cessationibus laborate. Et si eum salvum consistere vultis; ut regni jura ad se non pertinentia desistat invadere, opportune insistite. Aliena non concupiscat, aliena non rapiat, & quod sibi non vult fieri, alii prorsus non faciat. Reminiscatur scripturæ dicentis: *Non concupisces rem proximi tui.* & rursum: *Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, eadem & vos facite illis.* Non enim tantum regnum cuicumque augmentando, quam justitiam acquirendo; ista prosequimur, & ne quis pro temporali regnum perdat æternum, non indebite contestamur. Quod si & nunc his salubribus nostris exhortationibus atque monitionibus tam jam fatus rex, quam vos parere contempseritis; scitote quia ducti paterno affectu, ferventissimoque zelo justitiæ, statim Christo opifice partes illas penetrabimus, & in contemptores dignam dabimus ultionem. Prostremo magnopere commonemus, ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, Ioannem videlicet, &c. *usque ad finem ut in epistola* XXIV. *ad episcopos.* Optamus industriam vestram in Christo bene valere. Data V. Kalendas Iulii, indictione III.

Exod. 20. Matth. 7.

XXVII. AD LUDOVICUM REGEM GERMANIÆ.

Commendat legatos suos, & Ludovici imperatoris, propter Lotharii regnum a Carolo invasum missos. Episcopum Coloniæ sine suo consultu ordinatum fuisse conqueritur.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Hludovico glorioso regi.

SICUT sæpe per missos & epistolas vestras comperimus, de exaltatione matris vestræ Romanæ ecclesiæ jucundamini; & cum carissimo filio nostro domino Hludovico Augusto omnem concordiam, omnemque pacis dilectionem & fidei possidetis, & insolubiliter, quemadmodum idem serenissimus imperator nobis innotuit, vos retinere multis coram positis profitemini. Unde gloriosæ vestræ serenitati nonnullas grates referimus, & ut in cœptis bonis perseveretis, apostolicis affatibus, fili carissime, incitamus: quoniam scriptum est: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Sed & laudanda est plane vestra constantia, quæ sui non immemor fidem promissam merito custodivit, & velut frater vester Carolus, alterius regni jura, Hlotharii quondam scilicet imperatoris, quæ juxta divinas atque humanas leges eidem piissimo imperatori filio ejus debentur, nec invasit, nec concupivit. Pro quibus scilicet iniquissimis actibus, quos idem Carolus Deo contempto peregit, & pro juramentis quæ corrumpere non trepidavit, valde obstupescimus & miramur. Quia & illorum, quos deviare cognoscimus, tantum animarum pericula gemimus & dolemus, quantum pro omnibus illi, qui nos suo gregi præesse dignatus est, rationes ponere procul dubio compellemur. Verumtamen missos nostri apostolatus, cum ejusdem spiritalis filii nostri Augusti legatis, tam ad vos, quam ad eumdem Carolum, sicut nos nuper facere proposuimus, ecce direximus. Quos benigne ac honorifice pro amore apostolorum suscipientes, omnes utilitates & opportuna in opere præsenti negotia cum eis tracteris: quatenus, his peractis, sicut nos & sæpe dictus Augustus speramus, iidem missi salvi atque illæ si per vestrum adjutorium, ad prædictum regem, duce Deo, perveniant, & regredi valeant. Iam vero si idem rex ab invasione illa cessaverit, & suæ tyrannidi cesserit, ecce bene. Sin autem, scitote quia per nos illuc iter veniendi accelerabimus, & velut in contemptorem Dei, ac apostolicarum monitionum, ultionem debitam inferemus: ne nobis imputetur, si ille impunitus remanserit, & si se a pravis actibus, perjuriis scilicet ac concupiscentiis; aliisque nefandis sceleribus non correxit, venturus judex eum de manibus nostris requirat, & pro desidia merito reprehendat. Miramur præterea gloriam vestram in præficiendo episcopo Agrippinæ Coloniæ tam indiscrete præbuisse consensum: cum evidentissime scires, quod apostolicæ sedis judicio atque consultu ibidem debuerit ordinari antistes, cujus censura nuper fuerat eadem ecclesia suo privata rectore. Et quidem quod post judicium sedis apostolicæ factum est, dure suscepimus: sed quod tua super hoc devotio, quam circa nos habere probaris, omnimodis tacuit, durius æstimamus. Præcipue quia quia Gunthárii dudum archiepiscopi causam, antequam in locum illius substitueretur episcopus, nos iterum audituros, & vocem ejus admissuros fore spopondimus. Præfatam quippe ordinationem nec confirmamus, nec ratam habere decernimus, quousque ille qui ordinatus est, nostræ exhibeatur præsentiæ, & utraque pars coram nobis discussa, conventus synodalis perpendatur audientia. Postremo magnopere commonemus, ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, Ioannem videlicet, atque Petrum, seu Wibbodum, & Ioannem, reverendos episcopos, nec non & Petrum religiosum presbyterum cardinis nostri, dilectumque nostrum familiarem, pro principum apostolorum ab

Matth.

ab omnibus præferenda reverentia & amore, benigne suscipiatis, & utpote a tanta sede digressos, honorifice receptos colatis. Ipsis enim quæ pagina reticuit, vobis dicenda injunximus. Et ideo quidquid verbo tenus exposuerint, sine scrupulo prorsus admittite, & ut efficaces ad nos reverti valeant, omnimodis vigilate. Optamus gloriam tuam in Christo nunc & semper bene valere. Data v. Kalendas Iulii, indictione III.

XXVIII. AD EPISCOPOS IN REGNO LVDOVICI CONSTITVTOS.

Commendat legatos, monetque ut regi suo perpetuam pacem cum imperatore suadeant.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, omnibus reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris, archiepiscopis & episcopis in regno Hludovici gloriosi regis constitutis, salutem.

GRATIAS agimus Deo omnipotenti pro vobis, quod, sicut fidelium relatione comperimus, ut inter serenissimum principem nostrum domnum Hludovicum Augustum, & gloriosum regem æquivocum ejus & patruum, seniorem scilicet vestrum, firma caritas & pax perpetua maneat, utpote fidei custodes invigilatis, & ut fœdera inter eos habita inconvulsa consistant, suadere curatis. Quocirca, dilectissimi, nostris vos apostolicis monitis exhortamur, ut in hoc semper perseveretis, & idipsum ei suadere puro pectore studeatis. Tam est enim illi invictus Augustus benevolus, quantum erga omnes probatur esse piissimus. State ergo in fide, viriliter agite, & Deo odibilium facta declinate: quia non decet vos fidem vestram corrumpere, sicut illos, qui Carolo regi seniori suo pro humano favore consenserunt, ut regnum ipsius principis nostri pervaderet, & perjurii noxam incurreret. Pro quibus vos merito collaudamus, & ut in cœptis perseveretis, paternitatis affectu præcipimus: quia *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Postremo magnopere commonemus, ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, videlicet Ioannem atque Petrum, seu Vvibbodum & Ioannem reverendos episcopos, nec non & Petrum religiosum presbyterum cardinis nostri, dilectumque nostrum familiarem, pro principum apostolorum ab omnibus præferenda reverentia & amore, benigne suscipiatis, & utpote a tanta sede digressos, honorifice receptos colatis. Ipsis enim quæ pagina reticuit, vobis dicenda injunximus. Ideo quidquid verbo tenus exposuerint, sine scrupulo prorsus admittite, & ut efficaces ad nos reverti valeant, omnimodis vigilate. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere. Data v. Kalendas Iulii, indictione III.

XXIX. AD CAROLVM CALVVM REGEM.

Pro Carolomanno Caroli regis filio, qui a patre vexatus ad pontificem per legatos suos & literas confugerat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, Carolo regi.

INTER cetera excessuum tuorum, quibus aliena usurpando invasisse crederis, illud quoque nihilo minus objicitur, quod etiam bestiarum feritatem excedens, contra propria viscera, id est, contra Carolomannum genitum tuum sævire minime verearis: ita ut more struthionis, quod ex libro beati Iob discimus, obduraveris ad filium tuum, quasi non sit tuus: eum videlicet non solum paterna gratia & beneficiis privans, verum etiam regni finibus eliminans, atque quod impium est, ut excommunioni submittatur, affectans. Verum quia idem Carolomannus sedem apostolicam legatis suis, tamquam quibusdam pedum suorum passibus adiit, & per proprias literas nos appellat, quin potius interpellat: primo quidem ab hujuscemodi conatum tuum intentu auctoritate apostolica refrenamus: deinde vero, ne adversus apostolum ad iracundiam provoces filium tuum, salubriter exhortamur. Atque ideo & gratiam ei tuam sicut convenit redde, & illum, ut revera proprium filium, paternis affectibus suscipe, nec non & pristinis beneficiis ac honoribus restituere satage, donec saltem apostolatus nostri missi ad te veniant, & salvo debito utriusque vestrum honore, quidquid de illo salubrius inventum fuerit, competenti executione ac dispensatione ordinetur ac disponatur. Ergo ne adjicias peccatum super peccatum, sed & de pristinis invasionis & avaritiæ pravitatibus deprecare, & correctionis ostensa perfectione, veniam ecclesiasticam recipere totis medullis exopta, & ne sine tenus pereas, usquequaque decerta: quatenus per hoc finis pravitatum finis animadversionis efficiatur, & præstante Deo, cum termino culpæ terminus accedat & pœnæ. Data III. Idus Iulii, indictione IV.

XXX. AD PROCERES REGNI CAROLI CALVI ET LOTHARII QVONDAM REGIS.

Prohibet ne arma capiant contra Carolomannum.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, omnibus gloriosis comitibus, & ceteris fidelibus in regno Caroli, & in regno quondam Lotharii regnum constitutis.

AVDITVI nostro sonuit, quod Carolus rex etiam belluarum furorem transcendens, contra propria viscera, id est, contra Carolomannum filium suum sævierit, hunc videlicet non modo paterna gratia & beneficiis privans, verum etiam regni sui metis eliminans; quinetiam conetur adversus illum exercitum congregare, & vos omnes adversus eum totis nisibus destinare. Vnde, quia per hujusmodi contentionem atque conflictum sæpe sanguinis effusio contigit, providendum summopere ducimus, ne tale pronefas nostro proveniat tempore, ac per hoc nomen Dei blasphemetur in gentibus. Ideoque pacem & non bella volentes, (nam psalmista domino dicit: *Dissipa gentes quæ bella volunt*) ea quæ pacis sunt inter genitorem & genitum, si potestis, constituite. Porro si non potestis, saltem bellis cedite, prælia dissipate. Alioquin, quisquis vestrum contra Carolomannum castra moverit, arma sustulerit, vel læsionis exercitia præparaverit, ac per id ut effundatur fidelium sanguis construxerit, non solum excommunicationis nexibus innodabitur, verum etiam vinculis anathematis obligatus in gehenna cum diabolo deputabitur. Optamus vos in Christo bene valere. Data III. Idus Iulias, indictione IV.

XXXI. AD EPISC. IN REGNO CAROLI ET QVONDAM LOTHARII CONSTITVTOS.

Prohibet ne Carlomannum excommunicent.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris, archiepiscopis & episcopis in regno Caroli & in regno quondam Hlotharii regum ecclesiam domini gubernantibus.

PRÆSVLATVS nostri auribus intimatum est, Carolum regem Carolomannum filium suum gratia sua privatum, post multa dira simul & dura crudeliter irrogata, beneficiis, & ab ipsis quoque regni sui metis eliminasse: quinimo ut vos etiam in eum excommunicationis spicula jaceretis, sanctimoniæ vestræ nihilo minus suasisse. In quo quid aliud intelligi datur, si rei se ita veritas habet, nisi quod resti delictorum, quam multipliciter extendendo contexuit, adhuc istud quoque impietatis genus velit adjicere, & sese talibus iniquitatum captum funiculis & constrictum gestiat irretire? unde nimirum valde dolemus, & ei affectu spiritali compatimur. Et quamvis exteriorem circa illum pacem solvamus, interiorem tamen integram conservamus. Nam & ideo illum percutimus, ut sanemus: & flagella idcirco extrinsecus adhibemus, ut intrinsecus vulnera delictorum curemus. Verbera namque corrigentis sunt, non pœnæ damnantis. Verum quia idem Carolomannus nos missis suis, quasi quorumdam pedum suorum gressibus, adiit, & per syllabas proprias apostolicam sedem appellat, quin potius interpellat: decernimus, nullam vos in eum excommunicationis jaculaturos omnino sententiam; quousque videlicet nos, qui sacerdotum domini matura volumus esse judicia, universa quæ gesta sunt, veraciter agnoscamus. Alioqui invalidam apostolicæ pondere auctoritatis futuram, contraque reverentiam vestram potius non immerito sævituram. Satius autem, & sine dubitatione præstantius est, ne Carolus proprium filium spernat, ne domesticos seminis sui despiciat, ne jura propinquitatis solito more corrumpat, ne pacis & caritatis fœdera violet, ne caduca mansuris anteferat, ne temporalia æternis præponat. Præterea præfatus Carolomannus insontem quidem se circa patrem mutipliciter asserit. Verum ut nos, non adstruendo, sed ratiocinando, quæ animadvertimus fateamur, quid mirum, si Carolus præcepta Dei, præfixos metis suis terminos transferendo, aliena invadendo, contemnens, ex suis reperit, qui ejus voluntatibus contrairet, & de lumbis suis procederet, qui ipsius nutibus resultaret: cum non ignoremus protoplastum, contra Deum se per inobedientiam erigentem, & vetita contingentem, non solum exteriora quæque rebellantia cognovisse, verum etiam in semetipso quæ sibi obsisterent invenisse? Quod tamen non dicimus, quasi Carolomannum rebellem circa patrem fatentes, aut contumacem genitum erga genitorem fore docentes: sed quid secreto justoque divino judicio fieri possit considerantes, & ut hæc rex Carolus solerter attendat, salubriter admonentes. De quibus omnibus scitote nos ipsi regi Carolo scripta nostra misisse, & exhortatoria pontificatus nostri monita direxisse. Optamus fraternitatem vestram in Christo bene valere. Data III. Idus Iulias, indictione IV.

XXXII. AD EPISCOPOS SYNODI DVZIACENSIS.

Actardum episcopum a Namnetica sede transfert ad Turonicam. Hincmari Laudunensis depositionem improbat, eumque Romam cum adversario ad renovandum judicium venire jubet.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris, archiepiscopis & episcopis qui apud Duziacensem Rhemensis provinciæ synodum convenerunt.

CARITATIS vestræ literas per Actardum venerabilem coepiscopum, & gloriosi regis Caroli legatum, suscepimus, & quid de eo ad suggestionem & deprecationem nostram egeritis, non solum in eis, verũ & per ipsum cognovimus. Egistis enim ut decebat, ostendentes in ipso veræ fraternitatis fervorem, & in nobis ecclesiæ, cui, licet indigni, vicarii tamen dignissimi principis apostolorum præsidemus, debitum cum reverentia honorem. De quo prout significastis, peregimus. Nam sicut synodus expostulavit, plebs & Turonicus clerus eum concorditer elegit, per nostræ apostolicæ auctoritatis decretum constituimus cardinalem metropolitanum, & archiepiscopum Turonicæ ecclesiæ, atque provinciæ: quoniam dicente Antero papa in epistola sua, quibusdam eum de mutatione episcoporum de civitate in civitatem consulentibus: Scitote eam communi utilitate atque necessitate fieri licere, sed non libitu cujusquam, aut dominatione. Petrus namque sanctus magister noster & princeps apostolorum de Antiochia utilitatis causa translatus est Romam, ut ibidem potius proficere posset. Eusebius quoque de quadam parva civitate apostolica auctoritate mutatus est Alexandriam. Similiter & Felix de civitate, qua ordinatus erat electione civium, propter doctrinam & bonam vitam quam habebat, communi episcoporum & reliquorum sacerdotum ac populorum consilio, translatus est Ephesum. Non enim transit de civitate in civitatem, qui non suo libitu hoc facit, aut ambitu, sed utilitate quadam, aut necessitate, aliorum hortatu & consilio potiorum transfertur: nec transfertur de minore civitate ad majorem, qui hoc non ambitu, non propria voluntate facit; sed aut vi a propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci aut populi, non superbe, sed humiliter ab aliis translatus & inthronizatus est, quia homo videt in facie, Deus autem in corde. Et alios nonnullos, sicut tripartitæ historiæ series prodit, legimus pro temporis necessitate de una ecclesia fuisse mutatos in aliam: quia aliter tractanda est necessitatis ratio, aliter voluntatis. Vnde sancti patres Nicæni capitulo secundo dicunt, quoniam plura aut per necessitatem, aut alias cogentibus hominibus, adversus ecclesiasticam facta sunt regulam. Et sanctus Leo papa cap. 44. decretalium suorum dicit, omittendum esse, & inculpabile judicandum, quod necessitas intulit. Ita tamen hoc permittentes, ut Namneticæ ecclesiæ, cui fuerat ordinatus, in eo quod remansit, quod destructa habetur, jura potestatemve nullo modo subtrahamus. Interponentes pastoralis vigoris censuram, ut si quandocumque, vel quicumque alium, ipso superstite, in præfata metropoli, & in ista, vel in earum pertinentiis, locare tentaverit, aut ordinare locare præsumpserit, ecclesiasticæ, dum-

Ex coc... S. Rem... Rheme...

Epist. ... in pri...

Lib. ... cap. ...

Epist. Nico... A qu...

dumtaxat communionis consortio careat. Sane A post ejus decessum, electio canonica, & ordinatio a suffraganeis episcopis ejusdem metropoleos Turonicæ canonicò celebretur ex more. Quod si Namneticæ contigerit ecclesiæ ad priorem Christo auxiliante statum redire, nihil officiat ei hæc necessitatis unitio, quam videlicet exigit paganorum vastatio, quo minus proprium valeat habere pontificem. Sed vidimus eum valde tristissimum propter persecutionem paganorum. Et cum omnes sint pene res ipsius ecclesiæ depopulatæ, vestræ dirigimus fraternitati, ut fraterna eum caritate commoti viribus totis adjuvare, apud excellentissimum regem vestrum humiliter intercedendo, viriliter satagaris: quatinus vestro ingenti certamine Christi ecclesia quieta & secura, & propriis rebus ditata gloriosaque consistat. Igitur de Hincmari Laudunensis episcopi depositione pontificio nostro scripsistis, quatinus de eo secundum quod canonicum est vobis rescribere juberemus. Primo denique vestræ respondemus caritati, quia cum clamaret in synodo se ad sedem apostolicam velle incunctanter venire, atque in præsentia ejus pro objectis sibi ab adversario criminibus respondere, damnationis in eum non erat proferenda sententia. Tamen, sicut ipsius concilii actionibus legitur, quoniam salvo in omnibus judicio sedis apostolicæ, illum ab episcopis fuisse judicatum asseritis, nos, non aliqua contra quoslibet commoti invidia, nec alterius culpam in alterum retorquere cupientes, volumus & auctoritate apostolica, nullius partis favorem aut obsequium, sed rei gestæ veritatem magis invenire cupientes, jubemus ipsum Hincmarum Laudunensem episcopum vestra fretum potentia ad limina sanctorum apostolorum, nostramque venire præsentiam. Quo sane veniente, veniat pariter accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui. Et tunc in præsentia nostra, & totius sedis Romanæ synodali collegio, causa illius prudenti ventilata examine, ac diligenter inquisita, secundum Deum & sacrorum canonum constitutiones spiritu Dei prolatas, sine protelatione aliqua finietur. quoniam gesta synodalia quæ nobis mandastis, & illius judicantur damnatione, dicente nobis beato Gregorio ad Constantium Mediolanensem episcopum de quodam ab eo damnato episcopo, idonee satisfacere non videntur. Ideo temere aliquid de episcopi persona decernere nec debemus, nec possumus, ne (quod absit) reprehensibiles inveniamur in nostris, quibus aliorum jure competit retractare sententias.] Item in alia epistola sua Felici Siciliensi: Nec nos, inquit, contra inauditam partem aliquid possumus definire.] Hinc etiam ad Marinum quemdam scholasticum scripsit dicens: Quia, sicut præfati sumus, causarum origo & qualitas omnino nobis ignota est, pronuntiare aliquid definitive non possumus: ne, quod reprehensibile nimis est, de rebus non bene cognitis proferre sententiam videamur.] Unde & sanctus Leo, sedis & doctrinæ apostolicæ decus, dicit in epistola sua Flaviano Constantinopolitano pro Eutychete presbytero hæretico: Quoniam nos, qui sacerdotum domini matura volumus esse judicia, nihil possumus incognitis rebus in cujusquam partis præjudicium definire, priusquam universa quæ gesta sunt, veraciter audiamus.] Hinc & beatus Iob dicit: *Causam quam nesciebam, diligentissime investigabam.* Inde etiam in Pentateucho dominus dicit: *Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis. descendam & videbo, utrum clamorem qui venit, opere compleverint, an non est ita, ut sciam.* Ecce dominus omnipotens, cui nihil absconditum est, sed omnia ei manifesta sunt etiam antequam fiant, cur hæc & alia multa per se inquirere dignatus est, nisi ut nobis exemplum daret, ne præcipites in discutiendis seu judicandis negotiis essemus, & ne mala quorumquam prius quisquam præsumat credere, quam probare? Cujus exemplo monemur, ne ad proferendam sententiam unquam præcipites simus, aut temere B quoquo modo judicemus. Quibus nimirum exemplis admoniti, aliter in præsenti de prædicto Hincmaro, nisi eum Romam veniendi, vobis mandare distulimus. Nam grave mentibus vestris videri non debet, in præsentia sedis apostolicæ ut illius retractetur judicium; quia veritas exagitata sæpius magis splendescit in lucem, & pernicies revocata in judicium gravius & sine pœnitentia condemnatur. Nam fructus divinus est, justitiam sæpius recenseri; nullumque bonum est, quod non pulcrius elucescat, si plurimorum fuerit sententia comprobatum. Unde quousque causa illius, sicut prætulimus, fuerit iterum refricata atque finita, episcopus in ipsa Laudunensi ecclesia nullatenus C ordinetur. Quapropter quæ vobis salubri & apostolica præceptione facienda mandamus, toto annisu & fideli devotione, sicut filii carissimi, adimplere facereque debetis, si nostro illibate frui apostolico semper desideratis consortio. Generalitatem vestram optamus in Christo bene valere. Data VII. Kal. Ianuarii, indictione V.

Genes. 18.

XXXIII. AD CAROLUM CALVUM REGEM.

Dolet regem sedis apostolicæ monita ægrius tulisse. Hincmari Laudunensis depositionem non probat, eumque Romam ad retractandum judicium mitti jubet. Actardum vero ad ecclesiam transfert Turonensem.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei; dilecto filio Carolo glorioso regi.

LAUDABILIS caritatis & sapientiæ pudicæ ac pacificæ vigore atque decore magnitudinem excellentiæ vestræ, o carissime in domino fili, longe lateque florere, nitide splendere audimus. Sed quia literis vestris, apostolicæ correptionis apices membratim retexendo, adversum paternitatem nostram quoddam indebitæ E reprehensionis murmur, & tumultuosum nobis clamorem misistis; nec sane patienter pontificii nostri monita & correptiones audisse comperimus; liquido patet vos adhuc perfectæ aliquid caritatis minus dumtaxat habere. De illa enim dicit apostolus: *Caritas patiens est, benigna est, non inflatur, non irritatur, non agit perperam, omnia suffert; omnia sustinet.* Omnia igitur quæ vobis a sede apostolica, castissima utiq; matre vestra, cui per Dei gratiam præsidemus, directa sunt, velut aliquo sedule negotio exigente mittuntur, auribus patefactis audire; alacri mente percipere, animoque grato amplecti; sicut filius carissimus debes, & patris verba dilecti, non ex voto male optantis; sed ex radice veræ procedentia caritatis,

1. Cor. 13.

Eccl. 12. caritatis, humili semper debetis intentione recipere: quæ sicut Salomon ait, *quasi stimuli, & sicut clavi in altum defixi esse videntur*; quod culpas delinquentium nesciant palpare, sed pungere. Vnde quoniam te virum perfectum, & per omnia Deo placentem habere cupimus, ceu prudens pater, qui carissimum filium suum, etiam non delinquentem, ne quando securus existens flagitiis se audacter commisceat illicitis, flagello severo affligere non desistit, quia nec propter amorem carnis disciplinali parcendum esse virgæ a sapiente monemur. Hinc etiam de ipso Deo nostro, quem cœtus omnium fidelium patrem quotidie vocat, legimus scriptum: *Quem diligit dominus, castigat, & corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit.* (Hebr. 12.) Quapropter scire vos decet, quia Deo permittente, justo utique; quamvis alto & secreto consilio suo, pro vestri salute talia vestræ serenitati a sede apostolica sæpius monita venire videntur. Ideo magis omnipotenti domino immensas gratias agere, nobisque deinde paternæ laudis grataniter debetis præbere obsequium, & non reprehensionis vel murmurationis modicæ verba dirigere. Nam nos, nullius zelo livoris, nullius subdolæ calliditatis dolo, vel etiam favore alicujus transitoriæ laudis, carissimam vestræ nobilitatis & magnitudinis prudentiam & dilectionem modo affabiliter monere, modo autem pro regiæ potestatis gloria, vobis, quoties necessaria temporis res, vel proximi deposcit necessitas, humilis precator assistere, aliquando vero verbis severioribus fidenter corripere, ut Christi gratia in melius semper proficiatis, studemus. Igitur de Hincmari Laudunensis episcopi depositione pontificio nostro scripsistis; *& cetera quæ sequuntur, ut in epistola præcedenti, usque ad* temere quoquo modo judicemus. Nos in depositione illius, quamdiu vivimus, nullatenus consentiemus, nisi ad nostram ipso veniente præsentiam, causa ejus depositionis nostro fuerit examine diligenter inquisita, atque finita. Quibus nimirum admoniti, aliter in præsenti de prædicto Hincmaro, nisi eum Romam veniendi, vobis mandare distulimus. Actardum denique venerabilem antistitem legatum vestrum, de quo & nos olim vobis mandavimus, & vos vestris apicibus nostræ clementiæ direxistis, sicut & synodus expostulavit, plebs & Turonicus clerus concorditer elegit, jam constituimus per nostræ apostolicæ auctoritatis decretum cardinalem metropolitanum & archiepiscopum Turonicæ provinciæ: sic tamen, ut Namneticæ ecclesiæ, cui fuerat destinatus, in eo quod remansit, quia destructa habetur, jura potestatemve nullo modo subtrahamus. Interponentes pastoralis vigoris censuram, ut quandocumque vel quiscumque alium ipso superstite in præfata metropoli, & in ista, vel in earum pertinentiis locare tentaverit, aut ordinare præsumpserit, ecclesiasticæ communionis consortio careat. Sane post ejus decessum electio canonica, & ordinatio a suffraganeis episcopis ejusdem metropoleos Turonicæ canonice celebretur ex more: & si Namneticæ contigerit ecclesiæ ad priorem redire statum, nihil officiat ei hæc necessitatis unitio, quam exegit paganorum vastatio, quo minus proprium valeat habere pontificem. Sed vidimus eum valde tristem propter persecutionem paganorum; & cum omnes sint pene res ipsius ecclesiæ depopulatæ, precamur largissimam munificentiam & caritatem vestram, ob amorem Dei & sancti Petri, nostramque deprecationem, & hoc sit in memoriale perpetuum, quod concesseritis nobis hoc donum, ut non patiamini tantum locum pessum ire; & in desolationem, præsertim cum fuerit ex antiquo metropolis, & meritis gloriosissimi confessoris Christi Martini honorabilis, semperque venerabilis, & inter Gallicanas eadem vel secunda vel tertia provincia Turonensis, & multis quæ ab ea distractæ sunt, ditata villis, possessionibus, & abbatiis. Et cum aliæ, quæ sub ea sunt, civitates jam sint pene destructæ, harum matrem tantam & metropolim ne patiamini destrui, desolari, & dehonorari vestro in tempore. Quin potius studete eam de rebus vestris propriis, vel procul ab ea positis, vel tutis a paganis, ditare, continere, & extollere. Quia tunc ea vobis in æternum confirmatis, cum quæ ecclesiarum Dei obsequiis condonatis, & reservatis omnibus sua jura metropolitanis. Nostis enim, quia omne monasterium in potestate episcopi consistere debet juxta canonicam auctoritatem: & quia hoc est transgressum, ideo plurima monasteria habentur destructa, sicuti monasterium sancti Medardi Turonis, in quo jacent episcoporum primi Turonensium Lidorius & Gatianus; sicut & Monasterium majus, sicut etiam alia in eadem civitate monasteria, quæ forsitan per episcopale ministerium, & vestrum sapientissimum consilium, & largissimum donum, poterunt redire ad priorem statum. Debent etiam vici omnes ecclesiæ cujuslibet parochiæ in potestate consistere præsulis, sicut moris est ecclesiis plurimis. Res etiam quæ de eadem ecclesia noscuntur fuisse, & olim sunt abstractæ, precamur vos eidem restituere, & sicut precati jam sumus, ad præsens de vestris rebus propriis per præceptum vestrum eam ditare, construere, & vobis in æternum propriam facere, ut non vocetur, ut antiquitus, Cæsarodunum ulterius, sed Karolidonum in perpetuum. Omnipotens dominus serenitatis vestræ regalem excellentiam salvam in omnibus atque incolumem in sui semper amore conservare dignetur.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Laudabilis caritatis.*] His rursum Hadriani literis offensus Carolus prolixam epistolam rescripsit, quæ inter ceteras edita est post Hincmari opuscula, embolo sub finem adjuncto, quod instar habet alterius epistolæ, revera autem ad eamdem ipsam referendum est. Carolum porro Hadrianus, acceptis ejus literis, sequenti epistola XXXIV. placare conatus est.

XXXIV. AD CAROLVM CALVVM REGEM.

Regem asperioribus literis offensum, multa de ejus laudibus prædicans, placare studet. De Actardo ad sedem Turonicam translato. Imperium Carolo post Ludovici obitum promittit. Et de Hincmaro Laudunensi.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectissimo filio & gloriosissimo Carolo regi, conjugique salutem in Christo.

LITERAS vestræ nobilitatis per venerabilem filium & fratrem nostrum Actardum episcopum suscepimus: in quibus multa reclamatoria, resultatoria, & tumultuosa perspeximus, aliter

aliter quam optaveramus murmurantia. Regnum Dei nullus murmurans accipit, nec murmurare poterit accipiens. *Audiens* enim *sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit.* Nos vero, licet indigni, tamen sumus illius vicarii, cui commisit Deus ecclesiam suam, dans ei potestatem ligandi atque solvendi: & qualescumque simus, illius primi sessoris meritis, quamdiu merita ejus in cælis non moriuntur, quod operandum est in ecclesia sibi commissa, ab ipso repletur. Et quidem quia quasi tumores & læsiones vestras palpitare sensimus, has oleo consolationis per melos dulcissimæ caritatis, & sanctæ dilectionis unguentum fovere, lenire, & ad integritatis sanitatem perducere medicamento quo valemus optamus. Cum noverimus omne donum optimum, & omne datum perfectum desursum esse descendens a patre luminum, procul dubio donum sapientiæ diligimus divinitus tibi collatum. Prædicatur enim de te, & longe lateque diffunditur, quod sis sapiens & Deum timens. Scriptum est enim: *Principium sapientiæ timor domini.* Narratur etiam quod sis justus, quod congruit regiæ potestati, cunctisque judicibus, divina prædicante sapientia: *Diligite justitiam qui judicatis terram.* Annuntiatur etiam a pluribus probis, permaxime a comministro & fratre verbo tenus nostro, vestroque, & fratrum nostrorum regni vestri, Duziacensis synodi archiepiscoporum & episcoporum legato, archiepiscopo jam a nobis constituto Turonensibus Actardo, quod sis amator, exaltator, & illustrator specialis in orbe terrarum, & permaximus ecclesiarum Dei: ita ut nullus sit episcopus, nullumque monasterium in regno tuo, quod non auxeris rebus propriis, & restitueris suis perplurimum, optaresque ferventer & desiderares hanc principis apostolorum Petri primam sedem exaltare, honorare, multisque muneribus vicarium ejus, & clerum sibi commissum ditare, & ab omnibus hostibus, prout posse & tempus dictaverit, defensare, Deumque totis visceribus in hoc glorificare, monente propheta ex persona domini: *Qui glorificant me, gloriabor in eis.* Quocirca sapientia præcellentem cum timore Dei, & diligentem justitiam, & glorificantem Deum, quis non diligat? quis non ambiat? quis non desideret? quis non optet revera, sicut regem præcellentem, sicut justitiam moderantem, sicut Deum glorificantem? In veritate credite nobis, quia tales virtutes sic diligo in vobis, sicut animam meam. Scriptum est enim: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* & talem intelligo proximum, quem constat talibus virtutibus repletum: & a die illa, qua vobis per præfatum fratrem nostrum mandavi fideles orationes & certissimas amicitias, nunquam aliorsum declinavi. Et si quædam literę delatæ vobis sunt aliter se habentes in superficie, vel subreptæ, vel a nobis infirmantibus extortæ, vel a qualibet persona confictæ, durius aut acrius mordaciter sonantes: id tamen nobis fixum semper mansit in mente, quod vobis significavimus devote. Nec alienum judicavimus, judicamus, & judicabimus a nostra communione mentis devotione, quem diligimus tota animi intentione, judicantes dignum laude, propheta monente: *Rectos decet laudare.* Quem profecto speramus, si nobis superstes fuerit, nostris omnibus propinquis & amicis manum porrigere consolationis, indolem & fidem ejus cernentes in

A affinitatem propinquorum nostri decessoris. Namque solet sepe uterque parens in prolem opprobria vel maledicta congerere, quam optat sine crimine & læsione manere. Cui simile solet sæpe doctoribus & prædicatoribus contingere. Quapropter non ad sonum, sed oportet ad votum respicere. Præfatum vestrum denique legatum, sicut significastis, & synodus & plebs expostulavit & Turonicus clerus, jam constituimus cardinalem metropolitanum & archiepiscopum Turonicæ provinciæ, per ferulam, pitacium, & annulum, nec non per nostræ auctoritatis literale decretum. Sic tamen, ut Namneticæ ecclesiæ, cui fuerat destinatus: *& cetera, ut in epi-* B *stola præcedenti, usque ad* Karoli donum in perpetuum. Igitur ergo integra fide, & sincera mente, devotaque voluntate, ut sermo sit secretior, & literæ clandestinæ, nullique nisi fidelissimis publicandæ, vobis confitemur devovendo, & notescimus affirmando, salva fidelitate imperatoris nostri, quia si superstes ei fuerit vestra nobilitas, vita nobis comite, si dederit nobis quislibet multorum modiorum auri cumulum, nunquam acquiescemus, exposcemus, aut sponte suscipiemus alium in regnum & imperium Romanum, nisi teipsum. Quem, quia prædicaris sapientia & justitia, religione & virtute, nobilitate & forma, videlicet prudentia, temperantia, fortitudine atque pietate refertus, si contigerit te imperatorem C nostrum vivendo supergredi, te optamus omnis clerus & plebs & nobilitas totius orbis & urbis, non solum ducem & regem, patricium & imperatorem, sed in præsenti ecclesia defensorem, & in æterna cum omnibus sanctis participem fore. De pontifice Laudunensi Hincmaro a præsulibus decem provinciarum deposito, & a metropolitano suo venerabili fratre Hincmaro archiepiscopo, reservato per omnia hujus primæ sedis privilegii judicio, cumulata in synodalibus literis, & præfati metropolitani, & vestris, nec non in libello reclamationis cleri & plebis Laudunensis, seu in libello continenti seriem gestorum D synodi, tanta dictu nefanda, tantaque execranda, & auctorem suum damnantia referuntur, ut incredibilia ab ignorantibus videantur. Sed de his nihil audemus judicare; quod possit Nicæno concilio, & quinque ceterorum conciliorum regulis, vel decretis nostrorum antecessorum obviare. At de his quod præfati canones & decreta decernunt, ipsique cum ipsis una vobiscum congregati cum nostro spiritu similiter decernimus, & quod statuunt, statuimus; & quod judicant, judicamus. Nec in ullo deviantes a tenore canonico, servantes omnibus sua jura metropolitanis, & ut verbis loquamur beati papæ Leonis: Aliter enim, inquit, nobis E commissos regere non possumus, nisi hos qui sunt perditores & perditi persequamur zelo dominicæ fidei, & a sanis mentibus, ne pestis hæc latius divulgetur, severitate qua possumus abscindamus; & quæ male pullulasse noscuntur, radicitus evellantur, & messem dominicam nulla zizania corrumpant. Ita enim fructum uberem quæ sunt sincera præstabunt, si ea quæ natam segetem enecare consuerunt, diligentius amputentur. Sed quia non satis idonea videntur & matura nostris, & huic sanctæ sedi condigna, donec ad hanc sanctissimam & apostolicam, quam appellavit, sedem spatium habeat veniendi: ideo veniat, & ostensis sibi literis, quas nobis misistis, & libello continenti seriem synodi, libellulo etiam cleri &

Marginal notes: [Psal.] 2. — [Levit.] 18. — [Psa]l. 32. — Epist. 1. ad episcopos Italiæ. — Epist. 1. episcopis Campaniæ.

& plebis Laudunensis proclamationem, asserens se injuste damnatum: tunc electis judicibus, non tamen eo prius in gradu restituto, aut ex latere nostro directis legatis, cum auctoritate nostra refricentur quæ gesta sunt, & negotia in qua orta sunt provincia canonice terminentur. Quod si venire detrectaverit, clareat quod idem ipse dederit locum damnationis in semetipsum, nec sacer ordo differendo moram patiatur vel detrimentum. Qualiter autem, aut quomodo, vel quando veniat, vel adducatur, seu interim custodiatur, præfato confratri nostro communi legato Actardo archiepiscopo vobis in mandatis & alia clandestina commisimus manifestanda. Sanctorum apostolorum Petri & Pauli intercessione, nostraque supplicatione, & pro ordine nobis a Deo collato, benedictionem mereamini, vitæ præsentis prosperitatem, regiam & imperialem dignitatem, nostramque & bonorum omnium communionem & societatem, peccatorum omnium remissionem, & æternæ vitæ gloriosissimam resurrectionis felicitatem. Amen.

" ** XXXV. AD ADONEM VIENNENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Nicolaum decessorem suum miris laudibus cumulat seque excusat quod quædam ab eo severius zelo justitiæ pertractata magistra æquitate moderando mitigarit.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri Adoni archiepiscopo Viennensi.

EPISTOLAM sanctitatis tuæ magna cum exultatione suscepi, & relegens innumeras omnipotenti Deo grates exsolvi, quia creditæ speculationis officium non torpori tradere consentis, sed strenue cunctis quam sit in sanctæ ecclesiæ rectoribus sollicitius exercendum, studio non contemnendo demonstras. Ecce enim pro domo Dei non segnis paterfamilias satagis, cujus nimirum zelo comederis. Ecce pro civitate Dei ut fortis propugnator sollicitaris, cujus profecto quæ ad pacem sunt rogare non desinis. Igitur quæ pro privilegiis ecclesiæ Romanæ vel decretis decessoris mei apostolicæ memoriæ papæ Nicolai sine mutilatione servandis hortaris, laudamus, quæ suades admittimus, & quæ mones penitus approbamus. Siquidem acta præfati pontificis tanto a nullo patimur quolibet pacto convelli, quanto ipse nobis post longa tempora inter nubila præsentis vitæ quasi quoddam novum sidus apparens, & vitæ vel doctrinæ suæ fulgore auctore Deo errorum tenebras abigens, non quod abolendum, sed quod imitandum sit & fecit & docuit. Denique quis etiamsi nihil aliud rationis obstaret ejus aliqua cassari permitteret, nisi qui sua quandoque infirmanda docere voluisset. Nam ut beatus papa docet Gregorius, nimis est asperum, & præcipue bonis sacerdotum moribus inimicum, nisi quempiam quacumque rationis excusatione & quæ bene sunt ordinata rescindere, & exemplo suo docere ceteros sua quandoque post se constituta dissolvere. Sane si forte sunt quæ idem sacratissimus & vere Deo plenus antistes pro temporis vel causarum qualitate magistra æquitate gessit, veluti si quemquam zelo justitiæ studio corrigendi percussit, & nos ea rursus pro temporis æque vel causarum imitatione aliter moderando mitigamus, non illa cassare, sed quæ ipse cœpit consummare dignoscimur. Nam etsi ille vulnus aspero medendi genere curare cœpit, & nos leni fomento illud ad sanitatem perducere satagimus, utrique non diversum sed unum studium gerimus. Quia & ille quæ tunc congruere prospexit adhibuit, & nos quod nunc aptum fore consideramus apponere non renuimus. Si igitur ille a lenibus inciperet, non sanaret: Si vero asperis nos dandam filo tenus operam judicaremus, nihilominus ad sanitatis vota nullomodo pertingeremus. Si ergo te scandalizat diversitas medicamentorum, cum magis debeat ædificare una eademque inventio medicorum, immo sanitas ægrotorum. Quia & ipse si curatio languentium accessisset inter sanos & providentia divina curatos hos recipere nullatenus contempsisset. Legerat enim & inter alia hujusmodi documenta pleniter noverat dicente domino: Videte quoniam ego sum Deus. Ego occidam & vivere faciam. percutiam, & ego sanabo. Et certe præfatus Magnus antistes Gregorius scribit: sicut inquiens perseveranti culpæ debetur jure vindicta, ista resipiscentibus est venia concedenda. Verum hinc hoc dixisse sufficiat. Ceterum monemus dilectionem tuam, ut si qua sunt, quæ ad communem ecclesiæ pertinent utilitatem, vel quæ nostræ sedi spiritali genio convenire perspexerit, intente pertractet, & præsulatui nostro actutum scienda denuntiet. Quatinus per hoc, quantum beati Petri memoriam vel sedem diligat, & quantum illi hærere satagat, luce clarius innotescat. Sicque demum in ejus soliditate persistens, nullius auctore Deo fluctus paveat supervenientis incursum. Optamus sanctitatem tuam in Christo nunc & semper bene valere. Data VIII. Idus Maii, indictione prima. "

" An. Chr. 868

" ** XXXVI. AD EUMDEM.

Laudat ejus zelum ingeniique acumen in præcavendis insidiis impiorum.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Adoni Viennensi archiepiscopo.

LEGATUS cum literis a beatitudine tua decessori meo sanctæ memoriæ papæ Nicolao destinatus me in sede illius, quia sic dominus voluit, ordinatum invenit. Et quia noluimus frustrare pium studium tuum, nos illius vice, licet propter legati moram partim de his quæ scripsisti fraternitati tuæ respondimus. Debemus enim ei in labore succedere, cui per Dei gratiam successimus in honore. Igitur de admonitione quam per Vualtarium comitem circa gloriosum regem Hlotharium exercuit sollicitudo tua grates multas rependimus. In eo quippe te præcipue industrium pastorem dominici gregis ostendis, quo insidias lupi præcavendas esse longe positus adhortaris. Perscrutatis præterea quaterniunculis, quos idem legatus detulit, ingenium & acumen sensus tui mirati sumus, & auctorem protinus conlaudamus. Verum sicut exemplaria epistolarum, quæ apostolicæ recordationis decessor noster super hac re in Gallias, & ad omnes episcopos ultra . . . . . positos destinavit, indicant, & sicuti nonnulli primores xx. *&c. quæ in ms. codice desiderantur.*

" ** De

** *De diversis ab Hadriano papa scriptis in Gallias epistolis plura refert auctor annalium Bertinianorum ad annum 868. quæ rerum per ea tempora gestarum memoriam refricant.*

CAROLUS sabbato ante palmas ad monasterium sancti Dionysii rediit, ibique pascha celebravit. Et inde antequam Silvacum adiret, secunda die rogationum Adventio Metensium episcopo, & Grimlando Lotharii cancellario deferentibus epistolas Adriani papæ, accepit unam sibi directam, in qua isdem apostolicus præcepit, ut regno Hludouvici imperatoris, ac regno Lotharii nullam molestiam ingerat. Alteram autem epistolam de absolutione Vvaldradæ ad episcopos regni ipsius Caroli detulerunt, similes dicentes missas episcopis regni Hludouvici atque Hlotharii. Absolutio autem ipsius Vvaldradæ ea conditione est facta, ut Hlothario nullo pacto cohæreat. Silvacum autem Carolus perveniens, Actardum Namnetensem episcopum Roma venientem suscepit, sibi deferentem epistolas, quarum una responsum reddidit de his quæ Nicolao in contrarietate Hincmari mandavit: inter cetera ei inculcans, ut de cetero ac perpetuo talis inutilis quæstio sopita maneret. Alteram autem epistolam Hincmaro detulit, laudibus & fidelitatis directionibus repletam, & ut ejus vice in istis partibus de Lothario fungeretur. Tertiam autem archiepiscopis aliisque episcopis Cisalpinis detulit, ut quia isdem Actardus pro paganorum infestatione & Brittonum oppressione in sua civitate manere non poterat, si locus eveniret, etiam de metropoli isdem Actardus in vacante civitate pastore, auctoritate apostolica ab episcopis provinciæ ipsius incardinetur.

CONCILIVM ROMANVM APPROBATVM.

In quo Photius ter anathemate perculsus est, ejusque volumen contra Nicolaum papam editum, igni est adjudicatum, anno domini DCCCLXVIII. tempore Hadriani papæ II.

Acta hujus concilii extant supra apud Anastasium in vita Hadriani II. item infra actone VII. octavæ synodi Græce & Latine satis perspicue & breviter recitantur tribus allocutionibus seu colloquiis distincta. Incipiunt sic: *Debemus, fratres & dilecti filii, agri dominici cultores esse studiosi*, &c.

CONCILIVM [b] VVORMATIENSE PROVINCIALE EX PARTE REPROBATVM,

Habitum in causa ecclesiasticæ disciplinæ, anno domini DCCCLXVIII. tempore Hadriani papæ II. & Ludovici imperatoris II.

TITVLI CANONVM.

I. *Quibus temporibus debeat sacramentum baptismi exhiberi.*
II. *Ut præter episcopum nullus chrisma conficiat.*
III. *De consecranda ecclesia.*
IV. *Quid in sacrificio offerri debeat.*
V. *De baptismi sacramento.*
VI. *Ut ecclesia cum rebus suis ad episcopi ordinationem pertineat.*
VII. *De oblationibus fidelium, seu de redditu ecclesiæ, quot portiones fieri debeant.*
VIII. *De his quæ prohibentur presbyteris in ecclesiasticis sacramentis.*
IX. *De episcopis ceterisque sacris ministris, ut ab uxoribus abstineant.*
X. *De incriminatis, qualiter expurgari debeant.*
XI. *De sacerdotibus in fornicationem lapsis.*
XII. *De sacerdotibus, quibus crimen fornicationis impingitur.*
XIII. *Ut episcopus pro levibus & parvis causis neminem excommunicet.*
XIV. *De clericis, si excommunicati pro levibus causis, aut innocentes fuerint.*
XV. *Si in monasteriis aliquid furatum fuerit, qualiter ipsi fratres se inde expurgare debeant.*
XVI. *Ut nulli episcopo liceat a synodo, vel ante peractam synodum discedere.*
XVII. *Ut episcopi, presbyteri, diaconi, canes ad venandum, & accipitres habere non debeant.*
XVIII. *De clericis qui sine epistola sui episcopi proficiscuntur.*
XIX. *De vagis & inobedientibus clericis.*
XX. *De feminis sacro velamine consecratis.*
XXI. *De viduis quæ sacrum velamen capiti imposuerunt.*
XXII. *De parvulis a parentibus intra septa monasterii traditis.*
XXIII. *De professione monachorum.*
XXIV. *Ut nullus sæcularium ecclesiam aut clericum fatigare præsumat.*
XXV. *Sub quam cauta consideratione erga pœnitentes sacerdos existat.*
XXVI. *De his qui sacerdotem sponte occiderint.*
XXVII. *De eo qui meditatione odii, vel propter avaritiam paganum occiderit.*
XXVIII. *De eo qui insaniens aliquem occiderit.*
XXIX. *De eo qui arborem incidit, & dum operi necessario insistit, aliquis subtus ipsam arborem deveniens opprimitur.*
XXX. *De patricidis & fratricidis.*
XXXI. *De leprosis fidelibus, si participationem dominici corporis & sanguinis percipere debeant.*
XXXII. *In quota generatione sibi fideles copulantur.*
XXXIII. *De his qui cum duabus sororibus fuerint fornicati, vel cum his personis, de quibus sacra scriptura prohibet.*
XXXIV. *De eo qui cum commatre spiritali, vel cum ea quam de sacro fonte baptismatis susceperit, aut cum illa quam ante episcopum tenuerit, cum sacro chrismate fuerit uncta, fornicationem perpetraverit.*
XXXV. *De mulieribus quæ conceptos utero infantes voluntate excutiunt, vel quæ dormienda filios suffocare videntur.*
XXXVI. *De eo qui viduam in matrimonium susceperit, & cum filia ipsius, quam ex priori marito habuit, concubuerit: vel quæ patri filioque se substernunt, seu de his qui cum duabus sororibus concubuerint.*
XXXVII. *Qui pro diversis erratibus pœnitentiam subierint, si a propriis uxoribus separari debeant.*
XXXVIII. *De his qui servos suos judicibus non judicantibus necant.*
XXXIX. *De domina quæ zeli causa ancillam suam occiderit.*
XL. *Si episcopus servum alterius clericum fecerit.*

XLI.

ANNO CHRISTI 868.

PRÆFATIO.

DUM studio amoris Christi, ac jussione excellentissimi gloriosique domini Ludovici regis, cujus tanta erga Deum devotio extat, ut non solum in rebus humanis, verum etiam in causis divinis maximam semper sollicitudinem gerat, apud Vvormaticam civitatem, anno ab incarnatione domini nostri Iesu Christi DCCCLVIII. indictione prima, XVII. Kalendas Iunii convenissemus, ut de quibusdam ecclesiasticis utilitatibus communis a nobis tractatus ageretur: primum gratias salvatori nostro Deo omnipotenti retulimus, quod nos ob suam immensam pietatem salubri conventu ad tractanda ecclesiastica negotia dignatus est aggregare. Postea communi tractatu ac diligenti consideratione, priorum patrum auctoritatem secuti, capitula in subsequentibus attitulata, a nobis promulganda esse necessarium duximus. Et quoniam generale concilium egimus, oportuit primum nostræ vocis sermonem de Deo esse, ut post professionem fidei nostræ, sequentia nostri operis vota quasi supra fundamentum firmissimum disponerentur.

Professio episcoporum apud Vvormatiensem civitatem XVII. *Kalendarum Iunii in synodali conventu consistentium.*

CONFITEMUR & credimus sanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum Deum naturaliter esse, unius substantiæ, unius naturæ, unius majestatis atque virtutis. Et Patrem quidem non genitum, non factum, sed ingenitum profitemur. Fons ergo & origo ipse est totius Trinitatis. Pater namque ineffabili substantia Filium genuit, nec tamen aliud quam quod ipse est, genuit, Deus Deum, lux lucem. Filium quoque de substantia Patris sine initio ante sæcula natum, nec tamen factum, fatemur. Igitur non sicut Filius a Patre, ita Pater a Filio est: quia non Pater a Filio, sed Filius a Patre generationem accepit. Filius ergo Deus de Patre, Pater autem Deus, sed non de Filio. Si enim Pater semper fuit, semper habuit Filium, cui Pater esset: & ob hoc Filium de Patre natum sine initio confitemur. Spiritum enim sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, unum atque æqualem cum Deo Patre & Filio credimus esse Deum, unius substantiæ, unius quoque naturæ: nec tamen genitum vel creatum, sed a Patre Filioque procedentem, amborum esse spiritum. Nec enim procedit de Patre in Filium, nec de Filio tantum procedit ad sanctificandam creaturam, sed ab utrisque procedere monstratur, quia caritas sive sanctitas amborum esse agnoscitur. Et nec Patris tantum, nec Filii tantum, sed simul Patris & Filii spiritus dicitur. In relativis vero personarum nominibus, Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus sanctus ad utrosque refertur. Quæ cum relative tres personæ dicantur, una tamen natura vel substantia creditur: nec sicut tres personas, ita tres substantias prædicamus; sed unam substantiam, tres autem personas. Quod enim Pater est, non ad se, sed ad Filium: & quod Filius est, non ad se, sed ad Patrem est. Similiter Spiritus sanctus non ad se, sed ad Patrem & Filium relative refertur in eo, quod spiritus Patris & Filii prædicatur. In hac ergo sancta Trinitate tres personas, unum Deum confitemur. Ergo non ipsum qui est

est Pater, dicimus esse Filium, vel Spiritum sanctum: nec ipsum Filium Patrem aut Spiritum sanctum fatemur, nec Spiritum sanctum Patrem vel Filium dicere valemus: sed quod Pater est, hoc esse Filium, hoc esse & Spiritum sanctum sine ulla ambiguitate pronuntiamus: personas enim distinguimus, non naturam deitatis separamus. Tres ergo illas unius atque inseparabilis naturæ personas, sicut non confundimus, ita separabiles nullatenus prædicamus: cum nulla ante aliam, nulla post aliam, nulla sine alia vel extitisse, vel quidpiam * operasse aliquando creditur. Inseparabiles ergo inveniuntur, & in eo quod sunt, & in eo quod faciunt. Habet enim Pater æternitatem sine navitatite, Filius æternitatem cum nativitate, Spiritus vero sanctus æternitatem processionis a Patre & a Filio sine nativitate. De his vero tribus personis, sola Filii persona hominem verum sine peccato, pro liberatione humani generis, ex Maria virgine, novo ordine, novaque nativitate assumpsit. Novo ordine, quia invisibilis divinitate, visibilis monstratur in carne. Nova autem nativitate est genitus, quia incorrupta virginitas & virilem coitum nescivit: & fecunda per Spiritum sanctum, carnis materiam ministravit. Dei enim filius non personam hominis accepit, sed naturam. Naturam quippe nostram in unitatem suæ personæ assumpsit: & idcirco filius Dei, & filius hominis, unus est Christus. In eo namque quod filius est Dei, æqualis est patri: & in eo quod est filius hominis, minor est patre. Qui etiam, ex quo homo est, pro delictis nostris passionem sustinuit: mortique addictus & cruci, veram carnis mortem accepit: Tertia quoque die virtute propria suscitatus, de sepulcro surrexit. Hoc ergo exemplo capitis nostri, in hac carne qua nunc sumus & movemur, resurrecturos nos credimus. Idem autem dominus & salvator noster peracto resurrectionis suæ triumpho, paternam sedem repetiit, a qua per divinitatem nunquam discessit. Inde in fine sæculorum venturus judicabit vivos & mortuos, redderq; singulis prout quisque gessit in corpore, sive bonum, sive malum. Ecclesiam catholicam precio sui sanguinis redemptam, cum eo credimus in perpetuum regnaturam. Credimus & confitemur unum baptisma in remissionem omnium peccatorum. Hanc ergo fidem professionis nostræ inviolatam nos retinere, & ab ea nunquam deviare promittimus: hancque, qui salvus esse cupit, sine ulla ambiguitate retinere studeat.

CANONES.

I.

Sacrosancti autem baptismi sacramentum non nisi in paschali festivitate & pentecoste unusquisque fidelium noverit esse præbendum, exceptis his, quibus mortis urgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remediis subveniri.

II.

Chrisma conficere nullus præter episcopum præsumat: nam illi soli hæc dignitas concessa est.

III.

Placuit, quoties ab aliquo fidelium ad cõsecrandas ecclesias episcopus invitatur, non quasi ex debito munus aliquod a fundatore requirat; sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur. Attamen unusquisque episcopus meminerit, ut non prius dedicet ecclesiam, nisi antea dotem basilicæ & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum accipiat. Nam non levis est ista temeritas, si sine luminaribus, vel sine substantiali sustentatione eorum qui ibidem servituri sunt, tamquam domus privata consecretur ecclesia.

IV.

Cum igitur magister veritatis verum salutis nostræ sacrificium suis commendaret discipulis, panem tantum & calicem sub hoc sacramento præbuisse cognoscimus. Ideoque præter panem & vinum cum aqua mixtum, aliud offerri non debet. Calix enim dominicus vino & aqua permixtus debet offerri. Quia videmus in aqua populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo quando in calice vinum aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei in quem credidit, copulatur & jungitur. Quæ copulatio & conjunctio aquæ & vini sic miscetur in calice domini, ut commixtio illa non possit separari. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Non enim potest calix domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur.

V.

Dum quidam sacerdotes in quibusdam partibus terræ trinam, quidam simplam mersionem faciunt, a nonnullis schisma esse conspicitur, & unitas fidei scindi videtur. Nam dum partes diversæ & quasi contrario modo agunt, alii alios non baptizatos esse contendunt. Proinde quid a nobis in sacramenti diversitate finiendum sit, apostolicæ sedis * informemur præceptis, non nostram, sed paternam institutionem sequentes. Beatæ igitur memoriæ Gregorius Romanæ ecclesiæ pontifex, efflagitante sanctissimo Leandro episcopo, de hac diversitate quid potius esset sequendum, inter cetera rescribens ei, sic ait: De trina vero mersione baptismatis nihil responderi verius potest, quam ipsi sensistis: quia in una fide non officit sanctæ ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ sepulturæ sacramenta signamus: ut dum tertio ab aquis infans educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quod si quis forte etiam pro veneratione summæ Trinitatis æstimet

* al. informetur

met fieri, neque ad hoc aliquid obsistit, baptizandum semel in aquis mergere: quia dum in tribus subsistentiis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus poterit, infantem in baptismate vel ter, vel semel mergere: quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in una potest divinitatis singularitas designari. Quod si nunc usque ab hæreticis infans in baptismate tertio mergebatur, finiendum apud vos esse non censeo, ne, dum mersiones numerant, divinitatem dividant: dumque quod faciebant, faciunt, morem vestrum se vicisse glorientur. Quapropter quia de utroque sacramento, quod fit in sancto baptismo, a tanto viro reddita est ratio, utrumque rectum, utrumque irreprehensibile in sancta Dei ecclesia habeatur. Et ne forte cuiquam sit dubium hujus simplex mysterium sacramenti, videat in eo mortem & resurrectionē Christi significari. Nam in aquis mersio, quasi in infernum descensio est: & rursum ab aquis emersio, resurrectio est. Item videat in eo unitatem divinitatis, & Trinitatem personarum ostendi: unitatem, dum semel mergimus: Trinitatem, dum in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti baptizamus. Panditur hujus singularis baptismatis mysterium etiam sacrarum scripturarum exemplis, Paulo apostolo attestante: *Nolo vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt in nube & mari.* Mare quippe rubrum significat baptismum, Christi sanguine consecratum, per quod populus Dei semel transiit. Ibi tamen erat tota Trinitas, præcedens populum in columna ignis & nubis. In igne quippe significatur Pater, in columna Filius, in nube Spiritus sanctus. Iordanis quippe fluenta cum arca populus Dei semel transit, per quod significatur simpla mersio baptismatis, cujus sacramento ecclesia abluitur, & de sæculi hujus laboribus per baptismum, quasi per Iordanem, ad terram cælestis repromissionis ingreditur.

1. Cor. 10.

VI.

Multi contra canonum constituta ecclesias quas ædificaverint, & ab episcopo postulaverint consecrari, dotem quam eidem ecclesiæ contulerint, ad episcopi ordinationem putant non pertinere. Quod factum & in præterito displicet, & in futuro prohibetur. Ergo omnia secundum constitutionem antiquam jura ecclesiarum ad episcopi ordinationem & potestatem pertineant.

VII.

De reddituvero ecclesiæ, & de oblatione fidelium, quatuor fiant portiones: quarum unam sibi retineat episcopus, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuat, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam ecclesiasticis fabricis noverit reservandam.

VIII.

Igitur presbyteris quamvis cum episcopis plurima mysteriorum communis sit dispensatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam novellis & ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint. Consecratio ergo virginum, & benedictio vel unctio altaris a presbyteris minime fiat. Similiter non liceat eis ecclesias consecrare, nec per impositionem manus paracletum Spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare; sed nec publice quidem in missa quemquam pœnitentium reconciliare. Hæc enim omnia illicita esse presbyteris cognoscuntur, quia pontificatus apicem non habent: quæ tamen omnia episcopis auctoritate canonum conceduntur.

IX.

Placuit ut episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, abstineant se a conjugibus, & non generent filios. Quod si hoc decretum violaverint, ab honore clericatus pellantur.

X.

Si episcopo, aut presbytero causa criminalis, hoc est, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, in singulis missam * celebrare, & secretam publice dicere, & communicare debet, & de singulis sibi imputatis innocentem reddere. Quod si nōn fecerit, quinquennio a liminibus ecclesiæ extraneus habeatur, sicut antiqui canones instituerunt.

XI.

Sacerdotes igitur, si in fornicationis laqueum ceciderint, & criminis manifestus sive ostensus fuerit actus, sacerdotii non possunt habere honorem, secundum canonicæ institutionis auctoritatem.

XII.

Sacerdotes qui in crimine fornicationis fuerint accusati, & crimen illis non fuerit comprobatum, aut ipsi non manifestaverint, quid aliud agendum est, nisi quod in nono Cæsareensis sancti concilii capitulo legitur ac demonstratur? Tamen si ipsi juramento se voluerint purificare, licentiam habeant. Similiter & diaconi, si fuerint accusati, peragant.

XIII.

Ut nullus sacerdotum quemquam rectę fidei hominem pro parvis & levibus causis a communione suspendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri jus-

jusserunt aliquid committentes.

XIV.

Episcopi vero si sacerdotali moderatione postposita, innocentes, aut in minimis causis culpabiles excommunicare præsumpserint, & ad gratiam festinantes recipere fortassis noluerint, a vicinis episcopis cujuslibet provinciæ communio illis usque ad tempus synodi non negetur.

XV.

Sæpe contingit, ut in monasteriis furta perpetrentur, & qui hæc committunt, ignorentur. Idcirco statuimus, ut quando ipsi fratres de talibus se expurgare debeant, missa ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipse abbas præceperit, præsentibus fratribus: & sic in ultima missæ celebratione, pro expurgatione sua corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se esse ostendant.

XVI.

Si quis autem episcoporum synodo neglexerit adesse, aut cœtum fratrum, antequam concilium dissolvatur, reddiderit deserendum: alienatum se a fratrum communione cognoscat, nec eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo fuerit absolutus.

XVII.

Episcopis, presbyteris, atque diaconibus, canes ad venandum & accipitres non liceat habere. Quod si quis harum personarum hac fuerit voluptate detentus, episcopus tribus mensibus se a communione suspendat, presbyter duobus mensibus, diaconus uno mense ab omni officio & communione abstineat.

XVIII.

Presbytero, aut diacono vel clerico, sine antistitis sui epistola ambulandi communionem in officio suo celebrando nullus impendat.

XIX.

Placuit etiam, ut * sive in ministerio diaconii, vel presbyterii officio aliquis constitutus existat, si episcopi a quo ordinatus est, præceptis non obedierit, ut in delegata sibi ecclesia officium dependat assiduum, quousque in vitio permanserit, & communione & honore privetur.

*l. si in diaconi, presby. off.

XX.

[Feminæ scilicet, quæ sacro velamine sunt consecratæ, si fuerint (quod nolumus) fornicatæ, velamen deponere non præsumant: sed pœnitentiæ jugo summopere decertare festinent, ut ad indulgentiæ & remissionis valeant gratiam pervenire.

XXI.

Vidua quidem, quæ sacrum capiti velamen imposuerit, & inter ceteras velatas feminas in ecclesia oraverit, & oblationem cum illis obtulerit: si professa est in eodem habitu permanere, spondens nunquam religionis deponere velamen, a religionis observantia discedere non præsumat. Quod si præsumpserit, & ad id quod spoponderat, revocari non potest, a liminibus sanctæ ecclesiæ segregetur, donec ad emendationis remedia confugiat.

XXII.

Si pater vel mater filium filiamque intra septa monasterii in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, non liceat eis, postquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc ergo omnino devitandum est: quia nefas est, ut oblatis a parentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur. Igitur (ut prædiximus) non liceat eis susceptum habitum unquam deserere: sed convicti quod tonsuram, aut religiosam vestem aliquando habuerint, in religionis cultu habituque velint nolint, permanere cogantur.

Vide synodi Tridentinæ sess. 25. c. 17. & 18.

XXIII.

Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde huic ad mundum reverti intercludimus aditum, & omnes ad sæculum interdicimus regressus.

XXIV.

Si quis vero sæcularium per calumniam ecclesiam aut clericum fatigare tentaverit, & * victus fuerit, ab ecclesiæ liminibus & a catholicorum communione, nisi digne pœnituerit, arceatur.

* conuictus.

XXV.

Pœnitentibus, secundum differentiam peccatorum, sacerdotis arbitrio pœnitentiæ decernuntur. Debet itaque sacerdos in pœnitentia danda singulorum causas singulatim considerare, originem quoque, modumque culparum, & affectus gemitusque delinquentium diligenter examinare, manifesteque cognoscere: temporum etiam & personarum, locorum quoque & ætatum qualitates inspicere, ut etiam pro consideratione locorum, ætatum vel temporum, seu pro qualitate delictorum atque gemituum uniuscujusque delinquentis, a sacris regulis oculos non reflectat.

XXVI.

Qui sacerdotem morti voluntate tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præsumat: jejunet autem usque ad vesperam, exceptis festis diebus atque dominicis. Arma non sumat, & ubicumque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, sed propriis pedibus proficiscatur,

ciscatur. Ecclesiam per quinquennii tempus non ingrediatur, sed cum sacrarum orationum officia, aut missarum solennia celebrantur, ante fores basilicæ perseveret, orans ac deprecans Deum, ut tanto crimine abluatur. Post expletum vero quinquennii tempus ingrediatur ecclesiã, nondum vero communicet, sed inter audientes tantummodo stet, vel dum facultas conceditur, sedeat. Et cum decimi anni cursus fuerit finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equitandi tribuatur medela: maneat autem in reliquis observationibus, & tres dies per hebdomadam jejunet, ut perfectius ad culmen purificationis pervenire mereatur.

XXVII.

Qui odii meditatione, vel propter avaritiam paganum occiderit, quia non levi vitio committitur, ut homicidam convenit pœnitere: quandoquidem nec exteris gentibus, nisi oblatam pacem respuerint, bellum est populo antiquo penitus inferre præceptum.

Deut. 20.

XXVIII.

Si quis insaniens aliquem occiderit, si ad sanam mentem pervenerit, levior ei pœnitentia imponenda est, quam ei, qui sana mente tale quid commiserit. Cui quamvis pœnitentia sit imponenda, quia ipsa infirmitas causa peccati, licet fortassis occulta, contigisse creditur, * tantum tamen levior, quam ei qui sanus aliquem occiderit, quantum inter insanum & sanum, irrationabile & rationabile, constat esse discriminis.

XXIX.

Sæpe contingit, ut dum quis operi necessario insistens arborem incidat, aliquis subtus ipsam veniens deprimatur: & idcirco si voluntate vel negligentia incidentis arborem factum est, ut homicida pœnitentiæ debet omnino submitti. Quod si non voto, non incuria illius, non denique scientia contigit, sed dum ille operi necessario fortassis incumberet, iste insperatus occurrens, sub arborem improvisus devenit, & sub ipsa, nemine valente penitus adjuvare, suppressus est, incisor arboris homicidæ procul dubio non est comparandus.

Dist. 50. Sæpe contingit dum quis.

XXX.

Statuimus ut patricidæ & fratricidæ per unius anni curriculum ante fores basilicæ orantes domini clementiam perseverent. Completo autem anni curriculo, introducantur in ecclesiam: tamen inter audientes, usque dum unius anni spatium finiatur, stent, cum ad missarum solennia vel alia sacra audire officia venerint. His ita peractis, si pœnitentiæ fructus in eis conspicitur, corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi participes fiant, ut desperantiæ non indurentur caligine. Carnem non manducent omnibus diebus vitæ illorum, & jejunent usque ad nonam horam diei quotidie, exceptis festis diebus atque dominicis. Abstineant a vino, medone, atque cervisia mellita tres dies per hebdomadam. Arma gerere non audeant vel sumere, nisi contra paganos. Et ubicumque ire maluerint, nullo vehiculo deducantur, sed pedestri more proficisci studeant. Tempus autem hujus pœnitentiæ in episcoporum ponimus arbitrio, ut secundum conversationem illorum, aut extendere, vel minuere valeant. Ab uxoribus, si habuerint, non separentur. Si autem non habuerint, & se continere non valuerint, legitimas accipiant in conjugio feminas, ne in fornicationis voraginem incidere videantur. Et si finis vitæ illorum venerit antequam duorum prædictorum annorum finiantur curricula, viaticum illis non negetur.

XXXI.

Leprosis autem, si fideles Christiani fuerint, dominici corporis & sanguinis participatio tribuatur: cum sanis autem eis convivia celebrare non permittatur.

XXXII.

In copulatione fidelium, generationis numerum non diffinimus, sed id statuimus, ut nulli Christiano liceat de propria consanguinitate sive cognatione uxorem accipere, usque dum generatio recordatur, cognoscitur, aut memoria retinetur.

XXXIII.

Si quis cum duabus fuerit sororibus fornicatus, aut cum his personis, de quibus sacra scriptura prohibet, si dignam egerit pœnitentiam, & castitatis non valuerit continentiam sustinere, liceat ei legitimam in conjugio uxorem accipere. Similiter & mulier quæ tali fuerit scelere lapsa, ut fornicationis non perducatur ad chaos, perficiat. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus solummodo statuimus.

XXXIV.

Si quis cum commatre spiritali fuerit fornicatus, usque ad dignam pœnitentiam anathematis percutiatur ictibus. Similiter & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de sacro fonte baptismatis susceperit, aut cum illa quam ante episcopum tenuerit, cum sacro chrismate fuerit uncta, fornicationis perpetraverit scelus: legitimam autem, si habuerit, non dimittat uxorem.

XXXV.

Mulieres igitur, quæ ante temporis plenitudinem conceptos utero infantes voluntate excutiunt, ut homicidæ procul dubio judicandæ sunt. Illæ vero, quæ dormiendo filios suffocare videntur, leviter de his judicare oportet: quia nolen-

tes,

tes, & non sentiendo, ad hunc devolutæ sunt casum.

XXXVI.

Si vir viduam in conjugium duxerit, quæ ex priori marito filiam habuit, & cum eadem filia postmodum concubuerit, conjugium modis omnibus dissolvatur, & vir ille pœnitentiæ subjaceat sanctionibus, ita ut per triennii tempus a sacro corpore domini nostri Iesu Christi suspēdatur & sanguine. Carnem non manducet, abstineat a vino, & singulis diebus jejunium celebrare festinet, exceptis festis diebus atque dominicis. Orationibus omni insistere solicitudine, integriterque perficere summopere studeat. Similiter autem de mulieribus, quæ clanculo, patri se in concubitu substernunt, & filio, observandum est. Taliter quidem & de his sancimus, qui duabus se absconse sororibus pollutos cognoscunt.

XXXVII.

Illi scilicet, qui pro diversis erratibus, vel quibuscumque piaculis pœnitentiæ jugo fuerint summissi, legitimo nullatenus matrimonio separentur, ne in fornicationis voragine demergantur: & dum ad alta sublevari sperantur, corruant in cœno.

XXXVIII.

Si quis servum proprium sine conscientia judicum, qui tale quid commiserit, quod morte sit dignum, occiderit, excommunicatione vel pœnitentia biennii reatum sanguinis emundabit.

XXXIX.

Si qua femina furore zeli accensa, flagris verberarit ancillam suam, ita ut intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eo quod incertum sit, voluntate an casu occiderit: si voluntate, septem annos: si casu, per quinque annorum tempora legitimam peragat pœnitentiam.

LX.

Si servus absente vel nesciente domino suo, episcopo autem sciente quod servus sit, diaconus aut presbyter fuerit ordinatus, ipse in clericatus officio permaneat: episcopus tamen eum domino duplici satisfactione persolvat. Si vero episcopus * cum servum esse nescierit, & ita eum ad sacros ordines promovit, qui testimonium de illo perhibebāt, aut eum postulabant ordinari, simili recompensatione teneantur obnoxii.

XLI.

Placuit etiam, ut quicumque odio aut longa inter se lite dissenserint, & ad pacem revocari diutina intentione nequiverint, a civitatis primitus sacerdotibus arguantur. Qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de ecclesiæ cœtu justissima excommunicatione pellantur.

XLII.

Dignum est, ut vita innocentis non maculetur pernicie accusantium. Quisquis igitur a quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio deputetur, quam accusator præsentetur, atque legum & canonum sententia exquiratur; ut si indigna ad accusandum persona invenitur, ad ejus accusationem non judicetur.

XLIII.

Nobis igitur ratio persuadet synodalis decernere, ut quicumque laicorum in adversitate propriæ gentis, aut patriæ, vel regiæ potestatis, ad externas partes se conferendo, noxius fuerit ultra repertus, non solum omni rerum suarum proprietate privetur, sed & perpetua excommunicatione damnato, numquam illi, præterquam in ultimo mortis suæ, communio tribuatur.

XLIV.

Si cujus uxor adulterium fecerit, aut vir alienam uxorem irruerit, septem annos pœnitentiam agat.

NOTA LAVRENTII SVRII CART.

Vsque ad hoc quadragesimum quintum capitulum exclusive omnia superiora capitula, dempto quadragesimo, in quodam vetusto manuscripto exemplari habebantur: ea porro quæ sequuntur, deerant: quæ sane ad hanc synodum pertinere non videntur, cum interdum repetantur, quæ jam superius iisdem pene verbis sancita leguntur. Constat autem sub eodem Gunzone episcopo duas esse Vvormatiæ habitas synodos, alteram anno Christi 858. alteram 868. Vtrum vero illæ duæ synodi conjunctim habeantur, an aliud aliquid in causa sit, quod hæc impressa a manuscripto exemplari discrepant, incertum habemus. Fit autem in decreto Ivonis non semel mentio synodi Vvormatiensis, cum tamen canones inde citati, inter hos omnes typis excusos non extent.

XLV.

Omnium negotiorum ecclesiasticorum curam episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset, nec ei liceat ex his aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei sunt, condonare. Quod si pauperes sunt, tamquam pauperibus subministret, ne eorum occasione ecclesiæ negotia deprædentur.

Canon est apostolorū 39.

XLVI.

Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent. Summa quoque reverentia & timore Dei participet & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis, quam fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis, ita ut in nullo qualibet occasione fraudentur, juxta apostolum sic dicentem: *Habentes victum & tegumentum, his contenti sumus.*

Cap. 40. | 1. Tim. 6.

XLVI.

Quatuor autem tam de * reditibus, quam de oblatione fideliū, prout cujuslibet ecclesiæ facultas admittit (sicut dudū rationabiliter decretū est) convenit fieri portiones: quarum sit una pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta est fabricis applicanda., &c.

12. q. 2. Quatuor autem. Supra c. 7.

ANNO CHRISTI 868.

XLVIII.

De consec. dist. 1. Basilicas.

Basilicas noviter institutas (non petitis ex more præceptionibus) dedicare nemo audeat, nec ambiant sibimet episcopi vendicare clericos potestatis alienæ.

XLIX.

Statutum est, ut sine auctoritate vel consensu episcoporum, presbyteri in quibuslibet ecclesiis nec constituantur, nec expellantur. Et si laici clericos probabilis vitæ & doctrinæ episcopis consecrandos * suis in ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione rejiciant.

* suisque

L

23. q. 8. Sancitum est. Mansus est ager jugerum duodecim.

Sancitum est ut unicuique ecclesiæ unus mansus integer absque alio servitio attribuatur. Et presbyteri in eis constituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus neque de præscripto manso aliquod servitium faciant, præter ecclesiasticum. Et si amplius aliquid habuerint, inde senioribus suis debitum servitium impendant.

LI.

Statutum est, postquam hoc impletum fuerit, ut unaquæque ecclesia suum presbyterum habeat, ubi id fieri facultas, providente episcopo, permiserit.

LII.

Sancitum est de villis, novis ecclesiis in eis noviter constitutis, ut decimæ de illis villis ad easdem ecclesias conferantur.

LIII.

De ecclesiis sane destructis, vel de novis & de decimis, sive de claustris canonicorum qualiter constitui & ordinari a nobis placuerit, aliis capitulis subter adnotavimus.

LIV.

Sed & de ecclesiarum honore, quomodo Deo adjuvante, quantum in nobis est, vigeat, similiter in subter adnotatis capitulis insertum esse dignoscitur.

LV.

Multi contra canonum constituta ecclesias quas ædificarunt, & ab episcopo postulaverint consecrari, dotem, quam eidem ecclesiæ contulerunt, ad episcopi ordinationem putant non pertinere: quod factum & in præterito displicet, & in futuro prohibetur. Ergo omnia secundum constitutionem, ad episcopi potestatem pertineant.

LVI.

Ut presbyteri non ordinentur, priusquam examinentur, ut excommunicationes passim & sine causa non fiant.

LVII.

Ut nullus laicus presbyterum in ecclesia mittere vel ejicere præsumat, nisi per consensum episcopi.

LVIII.

Ut episcopi prævideant, quem honorem presbyteri pro ecclesiis senioribus tribuāt.

LIX.

Ut decimæ in potestate episcopi fiant, qualiter a presbyteris dispensentur.

LX.

In synodo Vasensi, in qua sederunt episcopi octodecim, capitulo * secundo: Per singula territoria presbyteri ab episcopis, non prout libitum fuerit, vicinioribus, sed a suis propriis per annos singulos chrisma petant appropinquante solennitate paschali: nec per quemcumque ecclesiasticum, sed si qua necessitas aut presbyterorum, vel diaconorum occupatio est, per subdiaconum: quia inhonorum est, inferioribus summa committi. Optimum est autem, ut ipse suscipiat, qui eo in tradendo usurus est: & sicut reliquiæ sanctorum deportari solent, ita deportet.

* terti[o]

LXI.

Clericus nequaquam præsumat apud sæcularem judicem, episcopo non permittente, pulsare: sed si pulsatus fuerit, responsum non proponat, nec audeat criminale negotium in judicio sæculari proponere. Si quis vero sæcularium per calumniam ecclesiam aut clericum fatigare tentaverit, & * victus fuerit, ab ecclesiæ liminibus & catholicorum communione, nisi digne pœnituerit, arceatur.

* con[victus]

LXII.

De episcopis & de presbyteris vagantibus, qui parochias non habent, nec scimus ordinationem eorum qualiter fuit, placuit juxta instituta sanctorum patrum, ut in alterius parochia ministrare, nec ullam ordinationem facere debeant sine jussione episcopi, in cujus parochia sunt. Et si hoc facere præsumpserint, ab officio suspendantur interim, quod ad synodum exinde venerint, & ibidem secundum canonicam institutionem accipiant sententiam, nisi tantum pro causa itineris. Et si ullus clericus aut laicus talem episcopum aut presbyterum defensaverit, sine commeatu episcopi cujus parochia est, excommunicetur usque ad emendationem.

LXIII.

Si quis cum matre & filia in adulterio mansit, nesciente matre, quod cum filia mansisset: similiter & filia nescia, quod cum matre mansisset: & postea ille vir si acceperit mulierem, dimittat eam, & usque in diem mortis suæ non habeat uxorem. Et illa mulier, quam reliquerit, accipiat virum: & illa mater & filia, cum quibus in adulterio mansit, ambabus nescientibus, quod cum matre & filia mansisset, habeant viros. Nam in notitiam illarum si venerit hoc scelus, dimittant maritos, & agant pœnitentiam: & illarum mariti & illi posteriores, accipiant mulieres

35. q. [...] Si qu[is cum] mat[re &] filia

mulieres. Similiter & de duabus sororibus, qui cum una in adulterio mansit, & aliam in publico accepit, non habeat mulierem usque ad mortem. Et illæ duæ sorores nescientes, accipiant viros: & si in notitiam eis venerit forma superior servetur. Si quis cum noverca sua dormiret, nec ille nec illa possunt ad conjugium pervenire. Si quis cum filiastra sua dormierit, * similiter sententia potest stare. Qui cum duabus sororibus dormierit & una ex illis antea ei uxor fuerit, nullam uxorem postea habeat, nec illa soror habeat virum. LXIV.

Animal vulneratum a bestiis & gustatum, licitum est manducare, si homo prius illud animal vivum occiderit. Si vero mortuum fuerit prius, dejiciatur caro ejus. Si apes occidunt hominem, occidi debent festinanter: mel tamen manducetur. LXV.

Animalia quæ a lupis seu a canibus lacerantur, non sunt comedenda, nisi porcis & canibus: nec cervus nec capra, si mortui inveniuntur Porci autem, qui sanguinem hominis gustantes tetigerunt, manducentur: sed qui cadaver mortuum lacerantes manducaverint, carnes eorum manducare non licet, usque dum macerantur post annum. Pisces autem licet manducare, quia alterius naturæ sunt. Aves vero & alia animalia, si in retibus strangulantur, non sunt comedenda. LXVI.

Ab universis episcopis dictum est: Si quis presbyter a præposito suo correptus fuerit, debet utique apud vicinos episcopos conqueri, ut ab ipsis ejus causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus se secernendum ab episcopi sui communione duxerit, ac separatim cum aliquibus faciens sacrificiũ Deo obtulerit, anathema sit, & locum amittat. Et si querimoniam justam adversus episcopum non habuerit, inquirendum erit. LXVII.

Item placuit, ut episcopi, presbyeri & diacones non sint conductores, aut procuratores, neque ullo turpi negotio & inhonesto victum quærant: quia respicere debent scriptum esse: *Nullus militans Deo implicat se negotiis secularibus.*

LXVIII.

Placuit ut lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

LXIX.

Item placuit, ut clericus, si commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: si speciem, eamdem speciem, quantam dederit, accipiat. Et ante viginti quinque annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur; & ut lectores populum non salutent. LXX.

Item placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes, qui baptizatos esse sine dubitatione testentur, nec ipsi sunt per ætatem de traditis sibi sacramentis idonei respondere, absque scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione privari. Hinc enim legati Maurorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales a barbaris redimunt.

LXXI.

Rursus constitutum est, ut quoties clericis convictis & confessis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum atque gentilium, si forte causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si vero intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox penitus postea audiatur. LXXII.

Sane quoniam de hoc, sicut de ceteris, consulere voluit dilectio tua, adjecit filius meus Cælestinus diaconus in epistola sua, sic esse a tua dilectione positum illud, quod in beati apostoli Iacobi epistola est conscriptum: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & suscitabit illum dominus. Et si in peccatis fuerit, dimittentur ei.* Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quod ab episcopo confectum, non solum sacerdotibus, sed omnibus ut Christianis licet in sua aut suorum necessitate ad ungendum. Ceterum illud superfluum videmus adjectum, ut de episcopo ambigatur, quod presbytero licere non dubium est: quia episcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum si episcopus aut potest aut dignum ducit aliquos a se visitandos, & benedicere & tangere chrismate sine cunctatione potest, cujus est ipsum chrisma conficere. nã pœnitentibus istud fundi non potest, quia genus est sacramenti. nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur concedi? LXXIII.

Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum, & hoc cum summo libramine. Si vero suscipiens manus impositionem, & aliquantum temporis in ministerio permanens, semetipsam tradat nuptiis, gratiæ Dei contumeliam faciens

Margin notes: [thag. 2. ...] [thag. 3. c. 15.] [Tim. 2.] [thag. 3. c. 19.] [thag. 3. c. ... & c. 4.] Carthag. concil. 5. cap. 6. — Carthag. conc. 5. cap. 12. — Iacob. 5.

ciens, anathematizetur hujusmodi, cum A eo qui eidem copulatur.

LXXIV.

Conjurationis vel conspirationis crimen & ab exteris legibus est omnino prohibitum: multo magis hoc in Dei ecclesia, ne fiat admonere convenit. Si qui ergo clerici vel monachi reperti fuerint conjurantes aut conspirantes, aut insidias ponentes episcopis aut clericis, gradu proprio penitus abjiciantur.

LXXV.

Non licere clericis post obitum sui episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoque canonibus constitutum est. Quod si hoc facere tentaverint, graduum suorum periculo subjacebunt.

LXXVI.

Quoniam quidam metropolitanorum, quantum comperimus, negligentius commissos sibi greges & ordinationes episcoporum facere differunt, placuit sanctæ synodo intra tres menses ordinationes celebrari, nisi forte necessitas excusabilis præparet tempus dilationis extendi. Quod si hoc minime fecerit, correptioni ecclesiasticæ subjacebit. Verumtamẽ redditus ecclesiæ viduatæ penes œconomũ ejusdem ecclesiæ integri reserventur.

LXXVII.

Eos qui rapiunt mulieres sub nomine simul habitandi, vel cooperantes aut conniventes raptoribus, decrevit sancta synodus, ut si quidem clerici sunt, decidant gradu proprio: si vero laici, anathematizentur.

LXXVIII.

Contradicimus quoque, ut in quarta D generatione nullus amplius conjugio copuletur. Vbi autem post interdictum factum inventum fuerit, separetur. Sane eadem quæ in viri, hæc nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum regula custodienda est. Quoniam constat eos duos esse in carne una, ideo communis illis utrimque parentela esse credenda est, sicut scriptum est: *Erunt duo in carne una.* Gen. 2.

LXXIX.

Vt episcopi incestuosos punire & investigare studeant, omnino decrevimus. E Qui si pœnitere noluerint, de ecclesia expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur. Quod si sacerdotum noluerint admonitionibus aurem accommodare, volentes in pristinis perdurare criminibus, oportet eos per sæcularis potentiæ disciplinam a tam prava consuetudine coerceri.

LXXX.

Quæsitum est ab aliquibus fratribus de his qui in patibulis suspenduntur pro suis sceleribus, post confessionem Deo peractam, utrum cadavera illorum ad ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & missæ celebrandæ, an non. Quibus respondimus: Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine secundum canonicum jussum danda est, B cur non etiam eis qui pro suis peccatis pœnam extremam persolvunt? Scriptum est enim: *Non vindicat Deus bis in idpsum.* Nah. Nam dominus ait: *In quocumque die conversus fuerit peccator, peccata ejus non reputabuntur ei.* Ezech. Et iterum ei: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.* Ibid. Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore pœnitentiam denegat: & desperat de misericordia Dei, qui eam ad subveniendum morienti sufficere vel in momento non credit posse. Luc. Latro ergo perdidisset in cruce præmium ad Christi dextrã pendens, si illum unius horæ pœnitentia C non juvisset. Nam cum esset in pœna, pœnituit: & per unius sermonis professionem, habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum conversio in ultimis positorum, mente potius est æstimanda, quam tempore, propheta hoc aliter asserente: *Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris.* Ez.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Concilium.*] Quo tempore hæc synodus celebrata fuerit, initium actorum synodalium aperte indicat. Id quod canone decimo quinto de occultis furibus per eucharistiæ perceptionem explorandis constituitur, erroneum est, & ab ecclesia reprobatum, ut S. Thomas 3. part. quæst. 8. art. 6. ad 3. Bellarminus lib. 2. de concil. cap. 8. Possevinus in apparatu sacro, verbo *Vvormatiense concilium*, ostendunt. Illi qui supra recitantur canones, diversorum conciliorum esse videntur, ut manifeste testatur illa F. Laurentii Surii admonitiuncula supra quadragesimo quinto canoni præfixa, his verbis: *Vsque ad hoc quadragesimum quintum capitulum exclusive omnia superiora capitula*, &c. ut supra.

b *Vvormatiense.*] Sic dictum a Vvormatia, quæ est pervetustum Vangionum oppidum a Treveris (ut quidam putant) originem trahens, & Treverensibus olim ante natum Christum subdita, postea Romanis, donec ab Attila Hunnorum rege excisa est. Hodie inter Germaniæ urbes celebre nomen obtinet. Sedem quondam archiepiscopi habuit, sed ea in Moguntinos translata, modo episcopalis est.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

In manuscripto codice V. C. Nicolai Camuzatii Trecensis canonici nec idem canonum numerus reperiebatur, neque idem ordo. Qui enim in excusis primus occurrit, legitur in ms. sextus; qui secundus locum 30. occupat, qui tertius trigesimi sexti, et sic de aliis: quod monuisse oportuit, ne si in similem illi codicem forte incidas, ab hoc nostro concilio diversum quid te nactum esse arbitreris.

ANNO CHRISTI 869

Η ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ

ΟΓΔΟΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΕΤΑΡΤΗ

ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

SANCTA

SYNODUS OCTAVA GENERALIS,

CONSTANTINOPOLITANA QUARTA.

ADMONITIO EDIT. ROM. ad Lectorem.

Non præponitur, ut in aliis factum est, historia " octavi concilii, quod eam Anastasii præfatio complectatur: qui & eidem concilio, ut ipse testatur, interfuit. Ac propterea Anastasii versio cum ejusdem scholiis hoc loco præcedit sine Græco contextu, quia Græca synodus octava quæ extat, hanc Anastasii versionem, quippe prolixiorem, non exæquabat. Ergo hanc ejusdem Anastasii veterem interpretationem Græca deinceps consequetur editio, cum nova versione nuper recognita, quæ illi respondet.

CAUSÆ ET PRÆFATIO CELEBRATÆ OCTAVÆ SYNODI HISTORICO STYLO DEPROMPTA.

Domino sancto & coangelico patri patrum Hadriano summo pontifici & universali papæ, ego famulus vester Anastasius peccator abbas, & summæ vestræ apostolicæ sedis bibliothecarius.

QUIA superna providentia, quæ singula singulis ita distinguit temporibus, ut sanctos suos veluti splendentia quædam astra non pariter, sed vicibus discretis ad illuminationem ecclesiæ suæ proferat, apostolatum vestrum nostris temporibus quasi quoddam fulgidū sidus produxit, cujus tempore atque auctoritate, sancta universalis & magna synodus octava celebraretur, & sacra doctrina; cælum sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ tenebris errorum depulsis, jubar veri luminis illustratum perciperet: operæ precium duxi, tam ad laudem auctoris, quam ad æternam apostolatus vestri memoriam scripturæ tradere, vestræque dominationi breviter intimare quæ fuerit ejusdem sanctæ synodi materia celebrandæ, vel quod apostolicæ sedis super hæc disponendi studium vel auctoritas: quid etiam ab illa vel tractatum, vel fuerit definitum. Quamobrem quoque vel octava, vel dicatur universalis, quis etiam interpretatus illam extiterit, & ne ipsi synodo præsumptio cujusque quæ in ea definita non sunt, processu temporis addat, solicitos reddere, ac intentos lectores. Quæ videlicet notans, non quasi inscio apostolatu vestro, scribendo refero, sed tamquam horum conscio & teste, historica expositione ad memoriam vestram reduco.

Tempore itaque Michaelis & Theodoræ matris ejus imperatorum, abdicato iconomacho Ioanne, electus & consecratus est patriarcha Constantinopoleos Ignatius, qui Michaele quondam imperatore, cujus filius erat, imperium sponte religionis amore dimittente, eunuchus invidia factus est; deinde monastica vita electa, in cœnobio a primæva ætate miris cluxit morum & virtutum splendoribus, ac per id diuturnis exercitiis eruditus, & in omni scientia & opere bono probatus jam senex, cunctorum unanimitate ad summi sacerdotii petitus & promotus est apicem. Sane restiterunt hujus provectioni quidam perpauci episcopi, inter quos erat Syracusanus Gregorius: eo quod eos propter diffamata & publicata nonnulla crimina in sacerdotio vitæ, ante refricationem in eos illati judicii se non posse recipere, canonica fit, ac miti ratione profatus: propter quæ, quia illa satisfactione non abluerunt, merito postmodum ab eo & synodo abdicati sunt. Favebat autem his quidam senator sæcularis administrationis fungens officio, a secretis, nomine Photius, qui ad patriarchale conscendere fastigium affectans, cum eis seorsum colligebat, & fideles quosque a sanctæ communionis participatione avertens, divinis interesse mysteriis, dum a patriarcha Ignatio celebrarentur, penitus recusabat: nihil habens in causa pietatis, unde pontificem proprium reprehenderet, nisi quod suspicabatur eum vitam decessoris sui, id est, sanctæ me-

moriæ patriarchæ accusare Methodii, cum ille non solum hunc in nullo penitus accusaret, verum etiã miris laudibus semper efferret, quin potius memoriam illius inter sanctos patriarchas, dum divina mysteria gererentur, faceret, & diem anniversarium solenniter & impretermisse super ejus nomine celebraret. Quamvis hoc ipsum idem Photius sicut cetera illius gesta sinistre interpretans, callide facere suis auditoribus prædicaret, alia inquiens eum in corde tenere, alia in opere demonstrare.

Cum igitur Photius sociatus schismaticis, quorum auctor præfatus erat Syracusanus Gregorius, persuaderet cunctis, qui quasi pio circa Methodium (habentes quidem zelum justitiæ, sed non secundum scientiam) affectu flagrabant, quod patriarcha Ignatius derogator esset ejusdem sanctæ memoriæ Methodii, & idcirco quasi parricida foret habendus, fama crebrescit: Bardam scholarem domesticum, & Theodoræ imperatricis germanum, incestu nurum propriam usu fœdare, quem patriarcha criminis redarguit, interminatus excommunicandum, nisi a tanto flagitio cessavisset: cujus redargutionis modum ille non ferens, prænotatis schismaticis ac depositis jungitur, & versutum in patriarcham sarcinat argumentum. Persuasit enim imperatori Michaeli, ut matrem & Theclam sororem suam, quæ & ipsa cum matre ac fratre imperii fuerat sceptra sortita, tondere patriarchæ præciperet, & in monasterio collocaret. quod cum patriarcha renueret, pro eo quod utraque imperatrix hanc interim non eligeret sponte professionem, maxime quia his secundum morem sicut ceteris imperatoribus & imperatricibus juraverat non se ullo in tempore insidiaturum. Bardas protinus ad imperatorem juvenem: Heus, inquit, imperator saltem nunc non advertis Ignatium tuæ spirare neci, & matrem imperii alii gestire, futuro scilicet imperatori, sociare marito. Hæc miserrimus egit, nec propriæ germanæ, imperatrici videlicet parcens, ut & in patriarcham ulcisceretur, & utraque imperatrice, id est, matre ac filia imperio pulsa, ipse vel vivi fieret imperatoris socius, vel eo a se facilius interempto, jam subrogaretur successor. Tunc imperator aure tanti præstigii credulus & iratus, matrem cum sororibus tonsam palatio pepulit, & Ignatium schismaticorum ac Bardæ suggestione a regimine patriarchatus abegit, subrogatusque est pro eo præfati Bardæ favore Photius, de quo supra relatum est, prohibentibus sacris canonibus, & venerandis legibus, neminem ex laicali militia subito ad sacerdotium promoveri. Ignatius vero dum pelleretur, ecclesiam ligavit, ne quisquam absque se in ea sacra celebrare tentaret officia. Quo audito, Bardas adeo eum in insula, in qua erat relegatus, diversis tormentis affecit, ut dentes illius fregerit, & continuis lacerarit colaphis, usque quo se refutare regimen suæ profiteretur ecclesiæ, qua videlicet jam præjudicialiter fuerat exspoliatus, & ante omnem discussionem penitus denudatus.

His ergo compertis, cœperunt nonnulli metropolitani antistites, ac inferioris sacerdotii vel laici, pontificis sui tormentis compatientes, dejectionemque dolentes, rectorem sibi proprium reddi magnopere clamitare: quod Photius sentiens, persuaso imperatore, subministrante Barda, congregavit concilium quorumdam episcoporum, adulatione sibi vel timore faventium, & eumdem Ignatium deposuit, & anathemate perculit, populum ab eo per hoc tamquam a damnato scindere sperans, cui tamen usque ad hoc veluti presbytero divina sacrificia conficiendi præstabat assensum. Quo gesto magis ac magis pietas fidelium accenditur, & eo constantius ab universis ovibus proprius pastor exquiritur, quo versutius lupi crudelitas furit. Præterea Photius in hac parte se frustratum intuens, ad sedem apostolicam mittit, cui magnus tunc decessor vester præsidebat papa Nicolaus; quatenus illa, sicut ipse sperabat, approbante vel decernente, mox omnium ora resistentium obstructa silerent, & aditus sibi progrediendi qua vellet omnes omnino patescerent; ignorans stolidus, quod apud beatum Iob de Deo legitur: *Qui si incluserit hominem, nemo est qui aperiat.* Cujus legationem præfatus summus pontifex suscipiens & pertractans, licet hucusque versutiarum ejus atque gestorum ignarus, pene cuncta quæ ab eo acta fuerant, sagaci deprehendit acumine: & non Ignatium, ut Photius postulaverat, sed potius ipsum Photium repulit, verum tramitem justitiæ sequens, misit Constantinopolim missos, Radoaldum scilicet Portuensem, & Zachariam Anagninum, episcopos, atque literas, quarum tenorem qui legerit, facilius nosse poterit: in quibus, quia & de venerandis iconibus quæstio erat, nonnulla etiam super his conscripta reperiuntur. Pervenientibus igitur missis apostolicæ sedis Constantinopolim, & concilio congregato, Græci epistolas suscipientes, quidquid in eis erat pro Ignatio vel contra Photium, inverterunt, subtraxerunt, & in concilio legi minime pertulerunt: missis Romanis quid legerent, quidve non legerent, nullatenus intelligentibus, vel etiam advertentibus, quin potius præ vi ac timore jam jamque deficientibus. quid plura? Ignatius in medium trahitur, coram missis apostolicæ sedis jam senio fessus statuitur, & denuo damnationi submittitur, quia & sacerdotalibus infulis exspoliatur, quasi validior fieret depositio, ubi sedis apostolicæ per vicarios suos auctoritas adfuisset, cum in his nec illius interfuerit auctoritas, nec missi illi vicariorum more, ut epistolæ dant intelligi, fuerint destinati. Quod sedes apostolica discens, tantam injustitiam impune deferi minime passa est, sed scribit a tali præsumptione cessandum, suoque decreto Photium non obedientem cum complicibus sacra dignitate nudat, & cum omnibus fautoribus anathema fore decernit, jam dictis missis suis primitus sententiam secundum exempla reverendæ memoriæ Felicis papæ in Vitalem & Misenum episcopos similiter excedentes synodaliter inferens, & quam sibi fratris dejectio esset gravis, etiam filiis suis non parcens, palam cunctis dedit intelligi. Cujus censuræ Photio minime parente, sacratus fidelium catalogus magis inflammatur, & ab ejus se communione catervatim sequestrat, horrescens quod nec a tanta sede perculsus corrigi consenserit, quippe cum durior silice, etiam verbera dura impudenti fronte contempserit. quod Photius molestissime ferens acriter indignatur: & licet Bardas, Cæsar postmodum factus, cujus auxilio fulciebatur, digna retributione ab imperatore Michaele fuerit interfectus, nihil tamen sævitiæ suæ minuit: sed alios quidem privatione honorum ac dignitatum, alios vero proscriptione facultatum damnat, hos exilio longo & carceribus relegat, illos tormentis diversis afficit; atque ut breviter omnia comprehendantur, nulla professio sexus, vel ætas ab eo impunita deseritur, nisi consors suæ communionis inventa: adeo ut communionem ejus declinantium nonnullos, quibusdam exceptis, qui contẽplationi operã dantes, clausi habebantur, abstraxerit

xerit; alios vero in monte Olympo eremiticam vitam ducentes fugaverit, eorumque tuguria seu speluncas igni perdiderit; quemdam autem sibi communicare renuentem etiam vivum ex inferiori parte usque ad dimidium corporis sepelierit: &(quod horribilius est) conciliabulum præsidente Michaele imperatore colligit, falsos homines quasi vicarios orientalium sedium format, accusatores muneribus armat, & mendaciis construit, testes eos adsciscit, quos & accusatores opponit. Iudices nonnunquam & in accusati personam admittit, excessus quosdam quasi præfati summi pontificis fingit, impingit, & sicut putabat, damnatione simul & anathemate punit: cunctis qui aderant, exceptis perpaucis, & his fautoribus impietatis, clamantibus non esse justum, in summum & primum pontificem,& præcipue ab inferiori quomodolibet sententiam proferendi; cum id nec canon quisquā admittat, nec aliqua ecclesiæ consuetudo fieri doceat. Verum iste falsarius falsorum excessuum adversus insontem absentem & invictum, mendacem codicem compilat, mille circiter antistitum subscriptiones falsas interserit, sibi nemine prorsus consentiente vel conscribente ex illa numerosa episcoporum multitudine, nisi uno & viginti præsulibus. Vnde jam profusius sancti habitus viri eum fugiunt, & quasi squalorem quemdam declinant, alterum Dioscorum hunc appellantes, & præcursorem antichristi, imo ipsum antichristum existimantes, quem scilicet hominem peccati, filiumque perditionis apostolus appellasset, qui profecto extolleretur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Ceterum construit & aliam technam hic perversorum dogmatum cultor, & persuadet imperatori præcipere, neminem testamentum facere, vel per alterius, nisi per Photii manus suas eleemosynas erogare: quod non ob aliud adinvenit inventor malorum, nisi ut cum acciperet & erogaret substantias divitum, proprias a minus curiosis erogasse putaretur, ac per hoc a cunctis quasi dapsilis & munificus amaretur; simul etiam ut saltem per hoc omnes ei coacti communicarent, quandoquidem conspicerent, nec ipsa se animarum suarum remedia posse, nisi per manus ejus saltem in ipso mortis articulo positos operari. Præterea & aliud iniquitatis suæ retiaculum, quo mentes simplicium caperet, texens, quotquot ad exteriorem ab eo disciplinam instruendi veniebant, proprio scripto spondere cogebat se secundum fidem Photii de cetero credituros; quasi duæ fides essent, una scilicet Christi,& altera Photii:& hoc nihilo minus callide molitus, ut cōmunionis suæ quoscumque vel quomodocumque laqueis irretiret; & esset impossibile se unquam evelli, quem nimirum constaret, tot fixis hærere radicibus, dum his nec aliam fidem, nisi quam ipse teneret, habere quoquo modo licuisset: quod maximum scandalum mortalibus excitavit, dicentibus: itane, si Photius hæresiarcha fuerit, debent filii nostri aut fidei catholicæ desertores esse, aut juramenti vel sui chirographi transgressores? erant enim inter eos nonnulli clarissimis natalibus oriundi: nam & ante annos aliquot idem Photius duarum unumquemque hominem animarum consistere prædicabat. Qui cum a Constantino philosopho magnæ sanctitatis viro fortissimo ejus amico increpatus fuisset, dicente; cur tantum errorem in populum spargens, tot animas interfecisti? Respondit: Non studio quemquam lædendi, talia, inquit, dicta proposui, sed probandi, quid patriarcha Ignatius ageret, si suo tempore quælibet hæresis per syllogismos philosophorum exorta patesceret, qui scilicet viros exterioris sapientiæ repulisset: verū ignoravi me sub hujus fomite propositionis tot animas fore læsurum. Ad quod ille: O sapientia mundi quæ infatuatur & destruitur! Iactasti sagittas in multitudinem copiosæ turbæ, & ignorasti quemlibet ex his omnibus vulnerandū. Certe omnibus liquet, quia sicut oculi quātumlibet sint magni & aperti, si fumus palearum interjacuerit, videre ultra non possunt: ita oculi sapientiæ tuæ quantumlibet sint magni & patuli, avaritiæ tamen & invidiæ fumo penitus obcæcati, tramitem justitiæ videre non possunt: ac per id verum est quod dicis, neminem ictu tuo putasse esse lædendum, cum sic obcæcatum sensum prædictis adversum patriarchā passionibus habens, nec quid emiseris, prævidisti. Interea occiditur Michael, remanet singularis in imperio Basilius. Vnde & nuncupatur ab omnibus monocrator. Incipit inquirere & investigare, quodnam fuerit sedis apostolicæ judicium, vel decretum tam super iconomachis, qui sensim contra sacras imagines garrire rediviva præsumptione videbantur, quam super Ignatio vel Photio promulgatum. Qui cum ei responsum esset, apostolicam sedem ab undecima indictione, sicut ab olim in throno Constantinopolitano Ignatium stabiliisse, Photium vero nullius clericalis ordinis dignum aliquo modo censuisse, atque super his innotescēdis diversa scripta Constantinopolim, ac per omnes orbis terrarū terminos direxisse; protinus eadem scripta curioso satis intentu requirit, & inventa ubi a Photio profundius obruta consistebant, præ oculis veluti specula ponit, & horum lectione magistra, quæ ab eadem summa sede decreta fuerant, celeri consummat effectu: id est, & Photio sacro ministerio post depositionem irregulariter abutenti, throno Constantinopolitano cedere persuadet, & Ignatium hunc recipere adhortatur. Verum quia & Ignatius thronum quo præjudicialiter fuerat expulsus, absque iterata potioris sedis, id est, primæ auctoritate non recipere proposuerat,& imperator tantū (pro nefas) & ubique dispersum a Christi ecclesia generali satagebat eradicare sentētia, visum est utrique, Romā, & ad tria patriarchia fore mittendū orientis,& a Roma quidem decreta dispensatoria, & sicut erant culparum causarumque discretiones, ita & pœnarum qualitates judicandarum, nec non & personas vice fungentes apostolica postulandum. A thronis autem orientalibus consensus nihilo minus & personas ducendum, sane notandum, quod ceteri throni nil, inter Agarenos positi, super hoc negotio sumpsere laboris: sed post Constantinopolim venientes, quod a sede apostolica fuerat elaboratum atque decretum, reverenter admittunt, & præconiis miris attollunt, atque huic addendū, minuēdumve nil omnino decernunt. Mittitur itaque Romam a parte quidem Ignatii, Ioannes metropolita Silei., qui & Perges Pamphyliæ præerat ecclesiæ: a parte vero Photii Petrus metropolita Sardensis, qui contra Ignatium cum jam memorato Gregorio auctor factus fuerat ecclesiasticæ scissionis: porro a principe destinatur regius spatharius Basilius nomine, qui inter utramque partem coram sede apostolica medius haberetur, & fidelis eorum quæ sedes eadem decrevisset, auditor & nuntius: sed Petrus quidem, licet nova navi,& quam ipse sibi elegerat, veheretur, naufragium simul & mortis periculum pertulit; & qui navim Christi, hoc est, ecclesiam sciderat, navis suæ scissionem non inconvenienter incurrit. ceteri sane legati Romam pervenientes, epistolas & profanum codicem, in quo continebantur gesta conciliabuli, quæ Pho-

ANNO CHRISTI 869.

Photius adversus apostolicæ memoriæ papam A Nicolaum falso fuerat commentatus, atque omnia quæ crebro memorato eximio præsuli destinata fuerant, quia ille ad meliorem vitam migraverat, tibi præclaro successori ejus, domine junior Hadriane præsul eximiæ sedis apostolicæ, gubernacula egregiæ moderanti præsentant: qui accingens sicut vir lumbos tuos, * & Danielis pueri spiritum sumens, & nec ad dexteram, nec ad sinistram a via regia declinans, quæ ille decreverat decrevisti, & quæ statuerat statuisti, atque omne providi patris edictum pius heres executus, injurias propriæ sedis protinus vindicasti. Nam synodo mox apud beatum Petrum collecta, profanum codicem illum cremari censuisti, & ita fieri apud Constantinopolim, si quæ exemplaria ejus ibidem B invenirentur, jure mandasti. quod & factum est, & auctorem ejus pro tanta temeritate denuo damnans, hujus paria occultantes censura simili sequestrasti. Missisque cum auctoritate apostolica vicariis & epistolis decretalibus, jussisti fieri Constantinopoli synodum, pro multis quidem necessitatibus ecclesiæ, sed pro his præcipue, quæ hucusque breviter annotata sunt, quæque in hujus synodi gestis inveniuntur, in qua scilicet Photius ob id etiam specialiter condemnatur, quoniam depositionem vel anathema præsumpsit in sanctæ memoriæ papam Nicolaum nominare. Facta est igitur hæc sacrosancta synodus anno imperii Basilii pii principis tertio, quæ universos patriarchales thronos, sicut aliarum ulla in eorum loci servantibus præsules habens, universalis non inconvenienter ab omnibus appellatur. universalis est enim. Primo quia catholica fides in ea & sanctæ leges, quæ non solum a sacerdotibus, sed & ab universis Christianis coli debent & venerari, contra hostes earum consona voce defenditur. Deinde, quia cum Christus in corpore suo, quod est ecclesia, tot patriarchales sedes, quot in cujusque mortali corpore sensus locaverit, profecto nihil generalitati deest ecclesiæ, si omnes illæ sedes unius fuerint voluntatis, sicut nihil deest motui corporis, si omnes quinque sensus integræ communisque fuerint sanitatis. Inter quas videlicet sedes quia Romana præcellit, non immerito visui comparatur: qui profecto cunctis sensibus præeminet, acutior illis D existens, & communionem, sicut nullus eorum, cum omnibus habens. Tertio, quia cum Photius tot excessuum suorum morbo universam ecclesiam maculaverit, universalis curatio adhibita est, ut totum curaretur, quod totum fuerat maculatum. Nam tantum hujus ambitionis pullulavit longe lateque temeritas, ut mox Hierosolymis quidam laicus nomine Salomon extemplo clericus factus, sit ordinatus antistes. quod nunquam factum est etiam ab ipso Iacobo, qui primus illic episcopus extitit; nisi postquam Photius noviter in clero plantatus, & confestim præsul factus auditus est. E Apud Constantinopolim autem nonnulli ex tunc laici etiam virtutibus operam tribuebant, tantum ut ad hanc sacram possent pertingere dignitatem: at ubi compotes fieri nequiverint, mox continentiæ frenis laxatis, in suis * voluptatibus ire cœperunt, & quod non sanctitatis, sed avaritiæ cultores exsisterent, protinus ostenderunt; adeo ut diversis modis a Romanis missis horum quidam obtinere tentaverint, ne regula promulgaretur, quæ tunc de non repente sæcularibus in sacerdotium provehendis, in hac eadem synodo promulgata est. Præterea penes Alexandriam & Antiochiam in tantum radix hujus pestis excrevit, ut a tempore promotionis crebro dicti Photii hactenus evelli non possit. Nec fatendum creditur, quod tunc universalis jure diceretur, si pro fide celebrata cōsisteret, cum & in hac nonnulla quæ ad fidem pertinent, sint definita, & in ceteris universalibus cōciliis multa disposita inveniantur, quæ ad fidei doctrinam non pertinent, quod nō minus in fide quā in legis prævaricatione peccent ex concilio Constantinopolitano acta: quamvis non minus in sanctas regulas quam in catholicam fidem delinquatur, & diabolus non pro fidei pravitate, sed ob perversitatem operum perpetuo maneat cōdemnatus. Nam sicut unicuique sine fide impossibile est placere Deo, ita & fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa: ac per hoc hujusmodi fidei cultores, sicut scriptum est, confitentur quidem se nosse Deum, factis autem negant: & ideo sicut rectæ fidei sinceritatem maculantes, ita sanctę regulam justitiæ violantes, ab omnium sunt unanimitatis æquo libramine corrigendi, vel certe justa sententia puniendi: sicut econtra non solum rectæ fidei, verum etiam sancti operis strenui custodes ab omnibus sunt laudandi, & digna præmiorum cælestium sorte ditandi.

Porro proprium nomen hujus rite quærimus synodi. Nam si hydræ ac hippocentaurorum, qui non sunt, utique nomina dicuntur, quanto congruentius hujus synodi nomen sciri debet, quę utique est, ne videlicet nomine carens, comparetur rebus in maris profundo positis, quæ quidem sunt; sed quia ad notitiam hominum non pervenerunt, C hactenus nomine carent. Itaque si synodus tantum dicatur, non proprie dicitur: habet enim hoc nomē commune cum aliis numerosis conciliis, si synodus universalis appelletur. Nec sic de hac quod singulariter possidet prædicabitur: nam hoc nomine cū generalibus septem synodis utitur. Porro si synodus Constantinopolitana dicatur, non dicetur proprie: sunt enim & aliæ Constantinopolitanæ synodi. Iam vero si synodus universalis Constantinopolitana & octava vocetur, nec sic definitive nomen ejus prædicabitur: non enim est octava, sed quarta synodus earum, quæ Constantinopoli universaliter celebratæ sunt. Nuncupanda est ergo sine omni contradictione synodus universalis octava, ut & appellatio quam cum septem aliis conciliis sortita est, non celetur, & nomen proprium, quod singulariter possidet, designetur.

Igitur cum hæc celebraretur venerabilis synodus, accidit me famulum vestrum missum a Ludovico piissimo imperatore cum duobus aliis viris insignibus interesse, ferentem etiam legationem ab apostolicis meritis, decorato præsulatu vestro, causa nuptialis commercii, quod efficiendum ex filio imperatoris Basilii, & genita præfati Dei cultoris Augusti, ab utraque parte sperabatur simul & parabatur. In tam enim pio negotio, & quod ad utriusque imperii unitatem, imo totius Christi ecclesiæ libertatem pertinere procul dubio credebatur, præcipue summi pontificii vestri quærebatur assensus. Dei ergo nutu actum est, ut tanti negotii cum loci servatoribus apostolicæ sedis & ipse fine gauderem, & veniens fructuum in exultatione portarem manipulos, qui per septennium ferme pro eo indefesse laboraveram, & per totum orbem verborum semina sedulo scribendo dispserseram.

Nam pene omnia, quæ ad præsens negotium pertinent, quæque a sede apostolica Latino sermone prolata sunt, sive quæ in hujus synodi codice, sive quæ in aliis voluminibus continentur, ego summis pontificibus obsecundans, decessori scili-

*al. & decessoris pii zeli spiritum, &c.

*al voluntatibus.

aliqui detur esse.

Hebr. Iac. ... ad T...

cet

cet vestro ac vobis, exposui, & postmodum Constantinopoli pro prædicta causa repertus, non pauca in his vestris loci servatoribus, ut ipsi quoq; testantur, solatia præstiti, qui etiam diversos hominum eventus considerans, gesta hujus synodi, quæ apostolicæ sedis loci servatores in uno volumine secum portaturi conscripserant, in altero codice transcripta Romam usque deferre proposui. Vnde factum est, ut eisdem loci servatoribus in prædones incidentibus, & codicem ipsum cum omnibus supellectilibus suis amittentibus, ego codicem quem detuleram Romam, vexisse dignoscerer; quem sanctitas vestra grato suscipiens animo, mihi ad transferendum in Latinam tradidit dictionem. ad quod opus ego idoneum esse me denegavi, licet in interpretandis ex archivo in Romanum sermonem scripturis præsenti B tempore quoddam conamen arripere nitar, & nonnulla jam ad ædificationem plurimorum, & præcipue vestri decessoris hortatu interpretatus edidisse dignoscar. Verum vicit jussio tanti pontificis, dum non deest obedientia prompti ministri. Interpretans igitur hanc sanctam synodum, verbum e verbo, quantum idioma Latinum permisit, excerpsi; nonnunquam vero manente sensu, constructionem Græcam in Latinam necessario commutavi. Rara præterea interpreti doctiori enucleanda servavi; quædam etiam sicut mihi nota erant, nimirum qui tam Romæ, quam Byzantii positus, in cunctis his solicite laboravi, scholiis in marginibus codicis exaratis annotavi, vel etiam, sicut mihi visum est, explanavi. Sane & hoc notandum, quia quædam scripurarum, quæ C super his a sede apostolica Constantinopolim missæ sunt, deficientibus urbis ejusdem interpretibus, non ex toto recte translata in Græcitatem inveni; quorum ipse nonnulla, & quantum angustia illic morandi permisit temporis, emendavi; partim vero, ut reperi hactenus incorrecta reliqui.

Ad extremum plane monendum est, & pro futurorum cautela temporum arctius memoriæ commendandum, ne forte procedente tempore in Græcis codicibus reperiatur huic sanctæ synodo quidquam a Constantinopolitana suatim additum vel mutatum, nihil minus vel amplius in D eadem synodo definitum fuisse, nisi quæ in Græco ejusdem synodi actionum codice in Romana ecclesia scripta reperiuntur, & in Latinitatem fideli satis stylo translata, in archivo ejusdem ecclesiæ recondita comprobantur, quæque omnium patriarchalium sediumloci servatorum, & ipsorũ quoq; imperatorum atque cunctorum antistitum subscriptionibus roborata, & nunc usque signata consistunt. Sane epistolæ tã synodi, quam patriarchæ & imperatorũ ad Romanum pontificem missæ, quę in codicis actionum ipsius synodi calce habentur insertæ, reverenti sunt cultu recipiendæ. Nam a totius synodi consensu, dum adhuc ageretur, decretæ sunt & expositæ. Cur autem ista præmiserim, breviter annotabo. Siquidem cum rex E Vvlgarorum cum propria gente Christi fidẽ suscepisset per hominem Romanum, id est, quemdã presbyterum Paulum nomine, documentum atq; mysteriũ propositum habuit a sede apostolica, nõ modo fidei regulã, sed & sanctæ legis sumere disciplinam. quod & fecit, non solum a præfato presbyteto, verum etiam per divinam revelationem instructus: quæ sic temporum qualitatem discrevit, ut postremam in priorem reformaret statum & ordinem. Nam tota Dardania, Thessalia, Dacia,

A & utraque Epirus, atque ceteræ regiones juxta Istrum fluvium sitæ, apostolicæ sedis vestræ moderamine antiquitus præcipue regebantur & disponebantur. Sed postquam imperatores Romanorum, qui nunc Græcorum appellantur, variorum fautores vel incentores effecti errorum, sanctam Christi ecclesiam diversis hæresibus scindere minime formidaverunt; Scidit Deus imperium eorum, & in occiduis partibus paulatim regnare, superno decernente judicio, cessaverunt: donec Romanos pontifices suis pravitatibus incurvare conantes, nec valentes, ac per hoc multiplicibus pœnis afficientes, Hesperiæ potestatem jam prorsus amitterent, occidentis etiam amisso imperio, nihilo minus Romanis pontificibus, quia jam jubere nequeunt, suadere nituntur, suis læsis favorẽ sensibus accõmodandum. Sed quia isti cum Petro super petram veræ confessionis stantes pestiferam suggestionẽ audire possunt, obaudire non possunt, mox illi quoniam aliter eos lædere nequeunt, patrios & antiquos terminos transferunt, privilegia sedis apostolicæ corrumpunt, & pene omnia jura disponendarum diœceseon auferunt, atque suis hæc fautoribus consentaneis & sectatoribus conferunt: cum quibus etiam jus, quod sedes apostolica super prædictas regiones habuit, quia juxta se sitæ videbantur, usurpant, & Constantinopolitanæ diœcesi nequiter applicant; cum beatus papa videatur dicete Innocentius ad Alexandrum Antiochenum inter alia scribens: Non ergo visum est ad mobilitatem necessitatum mundanarum, Dei ecclesiam commutari, honores aut divisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit imperator; sed his nec ipsi diu fruuntur, siquidem jam memorata Vulgarorum gens protinus irruit, & universa circa Danubium occupat: sicque Græci principes, quod sedi subripiunt apostolicæ, in duplum quodammodo & secundum legem resarcinant, nam cum jure diœceseos usurpatæ etiam sua, id est, imperii proprii partem potestatis amittunt. Verum tamdem aliquando volens omnipotens Deus, qui olim filios Israel etiam post triginta & quadringentos annos ab affligentium pressuris eripuit, salubremque doctrinam edocuit, has etiam regiones cum populo suo ad rectum fidei tramitem, æquamque justitiæ normam perducere, inspiravit jam memorato principi Vvlgarorum, per merita Petri, cujus in arcto situs interventionem sibi apud Deum adesse precatus est, sicque de numerosis cuneis hostium triumphavit, mittere Romam, & a sede apostolica fidei & sanæ traditionis postulare doctrinas: quod pius princeps non segnis executor effecit, & mittens ad apostolicam sedem cui decessor vester tunc papa egregiæ sanctitatis præsidebat Nicolaus, & non solum dogmata orthodoxæ fidei, verum etiam sanctæ vitæ disciplinam ab ea, quin & ad utrumque idoneos institutores expetiit, & accepit, Paulum scilicet Populoniensem & Formosum Portuensem, sanctæ conversationis antistites. Qui ad principem pervenientes, totamque jam memoratorum Vulgarorum patriam, cujus supra partes commemoravimus, peragrantes, terram cordium linguæ vomere præscindendo, & Christum, extirpatis errorum vepribus, in hominum mente plantando, fluentisque sacri baptismi rigando, atque impositione manuum suarum super capita fidelium, & Deo dicata templa vel altarria incrementum perfectionis per sanctum Spiritum invocando, dum apostolicus ille pontifex, & ut ita dicatur, cælestis homo & terrestris angelus

ANNO CHRISTI 869.

gelus superstes habitus est, minime cessaverunt. Ad cujus imitationem eadem agi strenue tu successor ejus almæ ac summæ magnitudinis præsul, medullitus anhelasti, & in his consummandis satagere non cessasti. In tantum autem pietas creverat principis, & abundabat circa beatum Petrum venerationis affectu, ut quadam die manu propria capillos suos apprehenderet, & contemplantibus cunctis se Romanis missis tradiderit dicens: Omnes primates & cuncti populi Vulgarorum terræ cognoscant, ab hodierno die me servum fore post Deum beati Petri & ejus vicarii.

Quæ Græci de die in diem audientes invident, & tantæ gloriæ avidi, ut eum possit a Romana sede avertere, diversa requirunt ingenia, munera post munera numerosa mittentes, & sophistica ei argumenta creberrime proponentes. At ille ut columna mansit immobilis, donec eorumdem Græcorum fraude deciperetur, scribentium ei, atque dicentiū; quod de patria illa utrum Romano an Constantinopolitano pontifici subdi debeat, inter vicarios Romanos, patriarchamque Ignatium Constantinopoli disceptatio fuisset canonice ventilata; & conjunctis Romanis orientis sediū loci servatores judicaverint Vulgarorum diœcesim urbi fore subjiciendam, cui ante Vulgarorū adventum subdebatur: cum alia sit in mundanis negotiis, alia in ecclesiasticis dispositio juris; & quamvis regio illa Græcis fuerit antea subdita, nullum tamen in ea sibi jus vindicare legitime potuerunt, quam armis olim amissam per tot tempora bellando recipere non valuerant: quamvis & priusquam Græcis fuerit subdita, Romani hanc possedisse patescant, nec illam Græci, ut supra monstratum est, tenuisse memorentur, nisi dum sceptris Romanicis potirentur. quamquam etsi huic Græci principes regioni quantum ad rempublicam attinet, dominati sint, non tamen præjudicare possūnt Dei ecclesiæ juri, quæ quantumlibet illi cum diversis nationibus conflictantes, sive victi, sive victores extiterint, non novit nisi caritatem & pacem. Unde quidam magistrorum ejus exclamat: *Si quis videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei.* licet hoc ipsum an loci servatores orientis decreverint, nullis certis probetur indiciis. Quamvis enim Romani loci servatores & Vulgarorum missi cum imperatore, seu patriarcha, nec non & orientis loci servatoribus convenissent, his tamen omnibus in uno conclavi positis, nulli deforis venienti patebat aditus, nisi cui vel imperator vel patriarcha forsitan permisisset. Unde factum est, ut quidquid Romani assererent, nec orientis loci servatores, nec Vulgares missi intelligerent: & rursus quidquid orientales dicerent, nec Romani loci servatores, nec Vulgarorum missi cognoscerent. Dum videlicet nullus adesset, nisi unus imperatoris interpres, qui nec Romanorum, nec orientalium loci servatorum voces aliter audebat edere, nisi ut jam imperator ad subversionem Vulgarorum imperarat; excepto quod datum est missis Vulgarorum quoddam scriptum Græcis verbis & literis exaratum, continens quasi loci servatores orientis inter loci servatores Romanos & patriarcham Ignatium * arbitros existentes, judicaverint, Vulgarorum patriam quæ in Illyrico constituta est, diœcesi Constantinopolitanæ subjiciendam, cum ab olim in utraque Epiro, Dardania, Dacia, Thessalia, & ceteris in Illyrico sitis provinciis semper sedis apostolicæ dispositio facta clareat, sicut diversæ pontificum Romanorum a Damaso papa

I. Cor. II.

* f. arbitri.

A per easdem provincias missæ testantur epistolæ & has Græcorum principes sola vi, faventibus sibi Constantinopolitanis præsulibus, caussa dumtaxat, quam superius annotavimus, exhortans, ab apostolica sede subegerunt. super quibus recipiendis ideo apostolica sedes nullam reperitur fecisse querelam, quoniam mox has, ut prædictum est, sæpe memorata Vulgarorum natio adit, & sibi jure potestatis omnia vindicat. At ubi religio redit, confestim & diœceseos fas sedi propriæ reformatur. Hæc cum Romani, & his similia, loci servatores summatim Græcorum locutiones advertentes, assererent, etiam hoc persecuti sunt, dicentes: Omnibus liquet, neque nos, neque loci B servatores orientaliū sedium caussa vindicandarū quarumlibet diœceseon veniendi Constantinopolim invitatos, sed controversiam, pro qua disponenda & definienda, vel a piis imperatoribus expetiti, vel a præsulibus nostris destinati sumus (Deo auctore) sane dissolvimus, & propria singuli subscriptione signavimus. super diœcesi autem Illyrici, quam sedes apstolica jure prisco, & impræsentiarum sibi a possessoribus ejus reddito nunc quieta retentione possidet, & regulariter utitur; eadem principalis sedes neque pulsata est, neque ut pro ea mitteret, altercandum ullo modo provocata: sed neque nos personas advocatorum vel assertorum ejus assumimus, neque quid illa si adesset, responderet objectis, agnoscimus; quippe qui nihil hinc ab ea in mandatis accepimus, ac per C hoc disceptare non jussi quidquam non possumus; verū nec loci servatores orientis judicum se personas assumpturos in cōtroversiis, in quibus ab utraque non sunt parte judices appellati vel electi, conjicimus, præsertim cum apostolus perhibeat; Mediator, inquiens, unius non est; & sacri canones non quorumcumque, sed electorum judicum sententiam minime spernendam edoceant, & quidam probabilium patrum dicat: Iustus mediator non est, qui sic unam partem audit, ut alteri parti nihil reservet. Hæc itaque diximus, intentos reddere studiosos curantes, ne forte processu temporis quidquam de subjicienda Constantinopolitanæ diœcesi Vulgarorum terra statutum vel definitum ab universali & octava putetur synodo, vel actionum illius codici a Græcis hinc aliquid D adjici præsumatur. Nam familiaris est illis ista præsumptio, & singularis quodammodo ambitionis indicium: siquidem in secunda synodo contra statuta magnæ Nicænæ synodi, & sanctorum decreta præsulum Romanorum, Alexandrinæ privilegia sedis Constantinopolitano contulere pontifici; & quædam penes illos reperiuntur capitula regularum, quæ illi quidem tertiæ dicunt existere synodi, cum apud Latinos nec in vetustissimis inveniantur editionibus. In quartæ quoque synodi quibusdam codicibus quoddam de privilegiis Constantinopoleos ostendunt capitulū, quod inter canones ejusdem synodi ab universa ecclesia veneratos, nec Latinitas, nec alia E lingua sub sole recipere comprobatur. Quodque licet ab Anatolio, & imperatore, vel fautoribus eorum, post omnia gesta synodi & prolatos canones in absentia Romanorum loci servatorum clam depromptum extiterit, mox tamen ibi ipsum ab eisdem loci servatoribus est repulsum, & a sede apostolica, quæ ut eadem synodus fieret, sola decrevit, solaque jus habuit eos recipiendi, quos synodica decreta protulerant, non solum non admisit, verum etiam continuo respuit; quodque Anatolius vel imperator, quia ut firmaretur a sede

sede apostolica, cui tunc magnus præsidebat Leo, A impetrare non potuit, in ejus positum potestate confessus est. Nihilominus & alia ostendunt regularum numerosa & præsumptuosa satis capitula, priscæ traditioni pene omnia valde contraria, quæ a sexta falso perhibent synodo promulgata; cum sexta synodus nullam protulerit præter fidei regulam: sed quas ejus asseverant regulas, longe post sextam synodum ab ipsis constat esse penes se privatimque depromptas. Porro in septimæ synodi codice, quia sæpe contra canones Constantinopoli ex neophytis antistites provehuntur, & eo tempore Tarasius ex laicis patriarcha fuerat ordinatus, ita epistolam beatæ recordationis papæ Hadriani existimant transcribendam, ut nihil in B ea ex his, quæ ad prædictum præsulem vel contra neophytos idem pontifex sanctissimus scripserat, vel scriptum, vel translatum Græce reperiatur. Sic igitur Græci accepta occasione celebratorum universalium conciliorum, frequenter egisse clarescunt, & nunc minuendo, nunc addendo vel mutando, nunc in absentia sociorum, nunc in abscondito angulorum, nunc extra synodum, nunc post synodum, astutia sua, imo fraude communibus sanctionibus abutuntur, & ad suos libitus cuncta quæ sibi visa fuerint, etiam violenter inflectunt. Itaque quidquid in Latino actionum octavæ synodi codice reperitur, ab omni est fuco falsitatis extraneum: quidquid vero amplius C sive de diœcesi Vulgarica, sive aliunde in Græco ejusdem synodi codice forsitan invenietur, totum est mendacii venenis infectum. Denique disceptatio, quam coram imperatore, vicariis, & Vulgaribus, tantum super Vulgarum terra supra fuisse significavimus actam, post synodum consummatam, canonesque in viginti prolatos & septem tantum capitulis atque terminum fidei depromptum, & omnia hæc in quinque codicibus scripta sive compacta, & omnium subscriptionibus roborata, sed & ipsos codices plumbea bulla munitos, atque sigillatim loci servatoribus traditos, patriarchalibus sedibus deferendos, effecta est. Ne ergo Græcorum suatim astutia, quin potius dolositas etiam circa præsentem synodum D agat: hæc me admonendi causa dixisse sufficiat. Ceterum bene novi quod juxta proverbiatorem: *Frustra jactatur rete ante oculos pennatorum.* Unde quisquis sapientiæ ac prudentiæ pennis ad alta sustollitur, omnes insidiarum muscipulas, quæ a Græcis in infimis tendi poterunt, alto contemptionis saltu transcendet. Divinitas apostolatum vestrum per multos annos servare dignetur, domine beatissime papa.

*BREVIS COMPENDIOSUS MONUMENTORUM A S. ET UNIVERSALI *synodo VIII. per singulas ejus sacratissimas actiones facta pro catholica ecclesia, id est, pro apostolicis & orthodoxis dogmatibus, & ipsius saluberrimo statu.*

PRIMA quidem actio continet præfationem & sessiones, synodi præceptionem, patriarchalium personarum ingressionem, male tractatorum episcoporum, hortatum Romanorum vicariorum, eos ad sedendum jubentem: epanagnosticum ab imperatore missum, assertionem vicariorum & principum, interrogationes Bahanis patricii & præpositi, & responsiones Romanorum vicariorum. Epistolam Hadriani papæ ad Basilium imperatorem, gratiarum actiones synodi post lectam epistolam. Theodosii patriarchæ Hierosolymorum epistolam ad Ignatium patriarcham, approbationes commendatitiarum epistolarum, libellum Romanum, interlocutionem præfati Bahanis, laudes libelli, definitionem Thomæ Antiocheni & Eliæ Hierosolymitani vicariorum capitulatim, secundum statuta papæ Nicolai factam approbationem definitionis, interrogationes *senatus pro Photio, & responsiones vicariorum: harum approbationem, gratiarum actiones & laudes.

Secunda vero continentur actione sessio synodi, ingressio episcoporum qui ceciderant, libellus eorum, interlocutio vicariorum Romanorum pro libello Romano scribendo, lectio & scriptio ejusdem libelli, receptio episcoporum, ingressio presbyterorum, diaconorum, & subdiaconorum, cum libello pœnitentiæ, & horum scripti ab eis Romani libelli receptio: epitoma, eorum qui ceciderunt laus cum interpretationibus versuum.

Tertia autem actione habetur sessio synodi, suggestio Metrophanis & quorumdam coepiscoporum ejus pro legendis epistolis imperatoris Basilii, & Ignatii patriarchæ, Romam missis, exactio vicariorum pro efficiendo Romano libello, aliqui episcopi, qui interim hoc agere renuerunt, sed postea peregerunt. Epistolæ imperatoris prædicti & Ignatii patriarchæ ad Nicolaum papam, epistola Hadriani papæ ad Ignatium patriarcham per Donatum & Stephanum episcopos, & Marinum diaconum: gratiarum actiones & laudes & versus.

Quarta præterea refertur actione sessio synodi, relatio de Theophilo & Zacharia dudum episcopis: interlocutio senatus, Metrophanis metropolitæ, ac Romanorum vicariorum. Ingressio Zachariæ ac Theophili in sanctam synodum, & altercatio ipsorum & Romanorum vicariorum: epistola Nicolai papæ ad Michaelem imperatorem per Radualdum & Zachariam tunc episcopos destinata: interlocutio judicum, & epistola ejusdem pontificis præfato imperatori per Leonem a secretis transmissa: interlocutio Theophili dudum episcopi, & Theodori metropolitæ Cariæ. Epistola papæ Nicolai ad Photium per Leonem a secretis: exhibitio non recepti Photii a patriarchiis: memoria libellorum a Zacharia & Theophilo Romæ factorum: preces cum laudibus.

Porro quinta continetur actione sessio synodi copiosior, annuntiatio Pauli chartophylacis, Zachariam sive Photium adesse nuntiantis. Missio hominum vicariorum cum imperiali homine ad eum, & ipsius cum ipsis sermocinatio: lectio sermonum Photii, & dictatus ad eum synodi per E Eliam syncellum: lectio vocis Photii. Acclamatio synodi ad Photium. Ingressio Photii, & quis esset, & si reciperet constituta patrum. Vicariorum percunctatio Romanorum, silentium, & tandem locutio Photii ac orientalium. Vicariorum responsio, hortatio Romanorum vicariorum: sed rursus Photius tacet. Lectio epistolarum Nicolai papæ, quæ lectæ sunt in quarta actione: sed Photius iterum silet, ante quem & altera Nicolai papæ legitur epistola sibi per Radualdum & Zachariam missa. Allocutio Eliæ vicarii Hierosolymitani. Allocutio Romanorum vicariorum: quæ lecta sunt, approbantur. Hortatio Romanorum vicariorum & Bahanis patricii ad Photium, & ejus responsio. Item Bahanes admonet, &

Anno Christi 869

& Photius tacet, & sibi datis induciis, egreditur, & sæpe dictus Stephanus laudat.

Iam vero sexta scribitur actione sessio synodi, pronuntiatio Metrophanis metropolitæ Smyrnæ, epanagnosticum Romanorum vicariorum. Intromissio episcoporum Photii, ante quos lectæ sunt epistolæ papæ Nicolai ad Michaelem imperatorem & Photium per Leonem a secretis missæ, quasque quarta continet actio: acclamatio Eliæ syncelli, disputatio imperatoris Basilii, & Euchemonis ac reliquorum Photii episcoporum: assertio Zachariæ Photii episcopi, & disputatio imperatoris cum episcopis partis Photii: locutio Eulampii, & indignatio Romanorum vicariorum: imperatoris verbum, & requisitio episcoporum ab Ignatio consecratorum, a Romanis vicariis cum eis loquentibus: contradictio Metrophanis metropolitæ Smyrnæ adversus præscriptum Zachariam, sermo Romanorum vicariorum & admonitio imperatoris ad schismaticos: similiter Romanorum vicariorum & ceterorum ad eosdem iterata imperatoris admonitio, simul & laudes.

Septima sane actio indicatur convenientium sessio, ingressio Photii baculo innixi, quem ab eo Marinus Romanus vicarius jubet auferri: vicariis Romanis Photium ad faciendum libellum hortantibus, & cum omni synodo ad pœnitentiam provocantibus, ille hos econtra cum suis ad pœnitentiam magis impellit; cui contradicit orientalium vicariorum sermo. Bahanis interrogatio, Photii responsio, & ejus episcoporum ingressio, synodi & Photii episcoporum intentio, allocutio ad eos imperatoris per Bahanem præpositum, & hujus cum illis altercatio, & imperatoris assertio. Photii rursus episcoporum & Bahanis dissensio, vicariorum Romanorum pro legenda epistola papæ Nicolai clero missa Constantinopoleos, exhortatio; quod & factum est: item epistola papæ Hadriani ad Basilium imperatorem per Theognostum exarchum, & altera ad Ignatium missa: lectio epistolarum Hadriani papæ ad imperatorem & patriarcham per Donatum, Stephanum & Marinum vicarios destinatarum; quæ in tertia scripta sunt actione: & concilii ab eodem papa in ecclesia beati Petri collecti gestorum subscriptio papæ, episcoporum, presbyterorum & diaconorum: commonitorium Romanorum vicariorum ad Photium, acclamatio Ignatii ad synodum, anathematismus Photii & partis ejus, seu præconia & imprecationes imperatoris & synodi: ac super Photio versus.

Octava quoque memoratur actione synodi sessio, imperatoris allocutio per Bahanem, & Romanorum vicariorum pro abolendis chirographis injustis, & horum cum actis conciliabulorum, a Photio contra papam Nicolaum & patriarcham Ignatium patratorum combustio: libellus Petri monachi, & examinatio falsorum vicariorum, & de hujusmodi beati papæ Martini capitulum: allocutio Metrophanis, Theodori Crithini Iconomachi accersio, & super ipsis discussio: capitulum papæ Nicolai de imaginibus, conversio quorumdam Iconomachorum, imperatoris & & synodi monitis: anathematismus in Iconomachos & in Photium & partem ejus prolatus, preces & laudes.

Ceterum nona nihilo minus actione continetur, post sessionem synodi, suggestio senatus annuntiantis venisse vicarium Alexandrinæ sedis, cujus hortante synodo, epistola commendatitia legitur & ipse receptus, quæ acta sunt, approbat, & ita sensus ejus: recitatur in scriptis examinatio falsorum testium, qui contra patriarcham juraverunt Ignatium, & horum pœnitentia: inde intromissio & discussio vestimenta sacerdotalia induentium, cum essent sæculares, divina quasi celebrant mysteria. Sermo Romanorum vicariorum & alter orientalium: iterata falsorum vicariorum discussio, gratiarum actio, imprecationes & laudes, atque super Photio versus.

Porro decima continet actio synodicam sessionem, considentibus imperatoris occidui, & principis Bulgarici missis; regulas & terminum fidei ab eadem expositum synodo. Interrogatio imperatoris; & totius synodi responsio approbans regulas lectas & terminum, imprecationes quoque ac laudes. Gratifica vox imperatoris ad synodum: sermo ejusdem imperatoris, in quo episcopis bona promittit, & hortatur, ut si quis aliquid contra synodum dicere velit, sine timore fateatur; licet non esse laicis super ecclesiasticis negotiis disponendi jus, magistra ratione demonstret. Monet ut schismata vitent, ut contra hæreses vigilent, ut contentiones declinent ut forma sint subditis. Interrogatio imperatoris, utrum synodo placeat, quod lectum est: quæ omnia approbat, & subscriptione firmare pollicetur. Imperator post omnes episcopos se velle subscribere dicit. Ordo subscriptionis, vox senatus, synodo recipere profitentis: laudes, subscriptiones vicariorum, imperatorum & episcoporum: epistola synodi encyclica, & ad Hadrianum sanctissimum papam, epistola imperatorum ad patriarchas: item epistola patriarchæ Ignatii ad Hadrianum sanctissimum papam, consulentis eum super tribus capitulis: mox post synodum ejusdem sancti concilii consultu transmissa epistola imperatoris Basilii ad eumdem, epistola ejusdem beatissimi papæ rescribentis ad eumdem principem.

Expliciunt capitula, quid unaquæque synodi actio contineat, breviter indicantia.

Gesta sanctæ ac universalis octavæ synodi, quæ Constantinopoli congregata est.

Actio concilii generalis

ACTIO PRIMA.

Dei principale Verbum, quod ipsa Veritas est, Christus videlicet omnium nostrum salvator & dominus, habens nimirum universorum sæculorum in se notionem & circumplexionem, & omnia sciens antequam essent, consulens sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ suæ, male operantium versutias præostendit, ita dicens in euangeliis: *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoscetis eos.* per quos videlicet manifeste notavit formam malignitatis & pravitatis, quæ absconsa est in interiori homine: * qui speciem quidē & formā pietatis demonstrant, actiones vero similes pessimis affectionibus, quæ circa animam sunt, operantur. Propterea mox intulit: *Numquid colligunt de spinis uvam, aut de tribulis ficus? Ita omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor fructus malos facit.* Et ostendens quod impossibile sit, ea quæ alterius sunt generis, in alterius transmutari naturam, continuo intulit: *Non potest arbor*

Matt. … * id … pset … prop … Matt. … Ibid.

arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere: omnis arbor non fructum bonum faciens excidetur, & in ignem mittetur. Itaque a fructibus eorum cognoscetis eos. Photius igitur est etiam temporibus nostris vir malignitate, ac nequam opere plenum interiorem hominem habens, qui propter ambitum & amorem gloriæ, & ut vocaretur Rabbi, bonum se esse fingebat, & habitum & formam pietatis habere simulabat. In quibus & tunc imperantes traduxit atque seduxit: & per humanam machinationem, & regiam potestatem atque potentiam, ecclesiam nostram obtinuit, legitimo & beatissimo summo pastore illius & sanctissimo patriarcha Ignatio inique dejecto atque expulso: sed post paulum & mox figurata persona sublata, & hypocrisi in abolitionem conversa, declarata est rursus ex fructibus arbor etiam eisdem ipsis, qui propemodum imperium retinebant, & inconsulte hunc promovere proposuerunt, ac inutiliter & infructuose postea pœnituerunt: sed & fugiendus & odiendus omnibus; quibus, qui in orbe nostro sunt, piis & industriis etiam magis effectus est, maxime autem & præcipue misericordissima principali & Dei providentia sanctæ Romanorum ecclesiæ & patriarchalibus thronis, qui in oriente sunt, manifestum eum faciente per pessimos pravosque fructus, quos germinavit. Hinc ergo zelator Deus & ultionum dominus, qui adversarios suos & contemptores auferri divinæ justitiæ, veluti alterum Eliam Zeloten reperiens, beatissimum papam Nicolaum excitavit in auxilium veritatis: qui in Spiritu sancto & lupi pellem per ea quæ scripsit, crebro dirupit, & interiorem insaniam & rabiem publicavit, & palam exhibuit, Deique sermonem, qui est discretor cogitationum, & gladium spiritus opponens, confestim ac statim arborem radicitus amputavit; quippe quæ neque bene plantata fuerat, neque fructus bonos emiserat: atque raptorem, & lupum, & grassatorem animarum, tamquam latronem & furem interfecit, & confusionis sacerdotes, qui cum eo erant, pariter interemit; magis autem, quemadmodum alter Petrus, alterum Ananiam furtim auferentem aliena, & Spiritui sancto mentientem, suorum sententia verborum occidit, ministrante videlicet & obsequente divinæ voluntati atque decreto, Christi amico & divinitus gubernato, ac secum ferente * nomen, Basilio Deo amicissimo imperatore nostro, qui universalem synodum congregans, quæ visa sunt Spiritui sancto, pie peregit, reprobato quidem & omnimodis dejecto atque abrogato eo, qui secundum antiphraseos tropum nominatus est *Photius, abdicatis autem & his qui ab eo promoti sunt, & in quocumque gradu ecclesiastico consecrati: quibusdam quidem horum omni tantummodo sacerdotali catalogo privatis, eo quod redarguerint & reprobaverint etiam multum ante consecratorem suum; super his quæ hunc inique ac irregulariter gerere conspiciebant: quibusdam autem una cum ipso abdicatis simul & anathematizatis, eo quod sectatores ejus & consonantes in omnibus ipsius nequam operibus deprehensi sint: insuper & Iconomachi, qui contra sanctas & venerabiles imagines impios & læsos sensus habent; id est, quod & illi existimationis & damnationis acceperunt decretum atque sententiam, corroborato videlicet & incardinato regulariter atque synodice in propria sede Ignatio sanctissimo patriarcha Constantinopolitano, ita ut nunc divinæ scripturæ compleatur eloquium, quod dicit: *Perfectio rectorum deducet eos, & supplantatio reprobantium captivabit eos.*

ACTIO I. CONC. VIII. GENERALIS TOM. II.

INCIPIT ACTIO.

In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Amen. Anno tertio consulatus amicorum Christi & piissimorum imperatorum nostrorum Basilii & Constantini perpetuorum Augustorum, indictione tertia, mense Octobris, die quinta, feria quarta, propositis preciosis & vivificis lignis, & intemeratis salutis nostræ euangeliis in dextris partibus * catechumeniorum nominatissimi templi sanctæ ac magni nominis Sophiæ: convenientibus autem Donato & Stephano, Deo amabilissimis episcopis, & Marino venerabili diacono, locum tenentibus Hadriani sanctissimi ac beatissimi archiepiscopi senioris Romæ, & Ignatio honorabilissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ, & sanctissimis vicariis orientis, Thoma videlicet sanctissimo metropolita Tyri, locum tenente sedis Antiochiæ, eo quod eadem viduata esset ecclesia; & Elia Dei cultore presbytero, & Syncello locum tenente Theodosii sanctissimi archiepiscopi sedis Hierosolymorum. Deinde secundum jussionem amicorum Christi & piissimorum magnorum imperatorum nostrorum Basilii & Constantini, præsentibus & audientibus laudabilissimis patriciis, videlicet Theodoro laudabilissimo patricio & præposito, Hemerio laudabilissimo proconsule ac patricio, Theophilo laudabilissimo proconsule ac patricio, Leone laudabilissimo proconsule ac patricio, Ioanne laudabilissimo patricio ac logotheta * exeosdromi, Leone laudabilissimo patricio & domestico excubitorum, Paulo laudabilissimo patricio & eparcho prætoriorum, Manuele laudabilissimo patricio, Theophylacto laudabilissimo patricio, Petronace laudabilissimo patricio, & Oreste protospathario & domestico * ycanatorum. His ergo congregatis, sanctissimi vicarii senioris Romæ, & Ignatius sanctissimus archiepiscopus Constantinopoleos, & honoratissimi vicarii orientis dixerunt: Ingrediantur episcopi omnes, quotquot laboraverunt & certaverunt pro verbo veritatis, utpote consentanei Ignatii sanctissimi archiepiscopi Constantinopoleos. Et ingredientibus illis, Nicephoro videlicet Deo amantissimo metropolita Amasiæ, Ioanne Deo amantissimo metropolita Silei, Niceta Deo amantissimo metropolita Athenarum, Metrophane Deo amantissimo metropolita Smyrnæ, Michaele Deo amantissimo metropolita Rhodi, Georgio Deo amantissimo episcopo Iliopoleos, Petro Deo amantissimo episcopo Troadis, Niceta Deo amantissimo episcopo Cephaludii, * Anastasio Deo amantissimo episcopo Magnesiæ, Nicephoro Deo amantissimo episcopo Crotonæ, Antonio Deo amantissimo episcopo Alisi, & Michaele Deo amantissimo episcopo Cercyrorum: sanctissimi vicarii senioris Romæ & orientis dixerunt: Sedeant secundum ordinem suum, quia digni sunt, & beatos & ter beatos hos æstimamus. Et sedentibus eis, stans in medio Bahanes famosissimus patricius & præpositus, ad sanctam synodum dixit: Imperator noster sanctus epanagnosticum

* Catechumenia dicuntur loca, in quibus catechumeni instruuntur.

*Ac magistro laudabilissimo patricio, & præposito.

* Prodromi celeris cursus,

* parentum.

* *al.* Athanasio

ANNO CHRISTI 869.

Epanagnosticum dicitur scriptum quod palam legitur. Epi enim Græce non solum super, sed coram interpretatur.

epanagnosticum transmisit, & si jubetis, & placet vobis, recitetur coram sancta synodo. Sanctissimi vicarii senioris Romæ ac orientis dixerunt: Placuit nobis sermo. & accipiens Theodorus vir devotus a secretis legit: Cum divina & benignissima providentia nobis gubernacula universalis navis commisisset, omne studium arripuimus, & ante publicas curas, ecclesiasticas contentiones dissolvendi, & procellas, quæ per multos annos ex invidia odientis bonum satanæ expansæ sunt, in stabilem tranquillitatem per meliorem quamdam provisionem transferendi: hic quidem, munito divinitus imperio nostro semper hoc desiderium gerente, & ita opportunum esse optime perpendente, ac ab aliis patriarchalibus sedibus vicarios adducere, propter jam dictam causam, judicante, cooperatus est intentioni gubernati divinitus imperii nostri solus infinitæ potentiæ rex & princeps pacis, &, ut aspicitis, consilium nostrum complevit, & in idipsum convenire atque concurrere fecit, a seniori quidem Roma episcopos duos, & diaconum unum de definitis septem, prudentia & intellectu ac vita venerabili decoratos; ab oriente vero protothronum Antiochiæ, id est, sanctissimum metropolitam Tyri, omni reverentia plenum: a Hierosolymitana autem sancta Dei ecclesia, sancta videlicet Sion, de qua exiit qui prophetatus est, & nova lex, & discretor omnium gentium domini sermo, sanctissimum syncellum virum apostolicum, & omni sapientia divina & humana refertum. Igitur cooperatione & gratia Christi universorum regis, & Dei cuncta tenentis, his, quæ prava omnibus vobis esse videbantur, in directa, & asperis in vias planas, imperatoria diligentia & studio nostro translatis, commonemus & cohortamur omnes vos, fratres, ut cum multo pudore ac reverentia conveniatis ad sanctam hanc & universalem synodum, tamquam & communem, & universis aptam, atque sine livore medelam, nullam vitiosam motionem vel affectum ferentes, nec ad contentiosam voluntatem respicientes, sed potius vinci bene, quam vincere culpabiliter ac injuste scientes. Sic enim unusquisque, qui vitiatum interiorem patitur hominem, sanitatem & æternam salutem recipiet. At vero & ad vosipsos acclamationem imperii nostri proponimus; quippe qui potestatem synodici judicii divinitus accepistis. Etenim vos veritatis esse ac divinæ justitiæ, secundum quod est possibile, dilectores & imitatores nequaquam quidem ambigimus: sed ut & Deo munitum imperium nostrum, secundum datam sibi potestatis mensuram, in ecclesiasticis negotiis nihil tacuisse patescat eorum, quæ debentur atque conveniunt; deposcimus & religionem vestram, ut omnis gratiæ ac odii nunc maxime superatrix efficiatur; quin potius & impassibili beatæque naturæ ad personam non accipiendam, omni robore, quantum fieri potest, assimiletur; & neque personam potentis per gradum vel per amicitiam accipiat, neque pauperis misereatur in judicio: sic enim secundum consilium utique ac voluntatem Dei, atque tranquillissimi imperii nostri, pacatissima subsequetur ecclesiarum ordinatio. Et post lectionem, vicarii senioris Romæ dixerunt: Ista res universalis est, & pertinens ad utilitatem ecclesiæ: & hoc recitari sanctæ synodo placet, & nobis omnibus. Thomas & Elias sanctissimi vicarii orientis dixerunt: Placuit & nobis similiter. & sacer senatus dixit: Et nobis omnibus placuit. Et surgens iterum Bahanes famosissimus patricius & præpositus dixit: Episcopi petunt una cum senatu, ut certificentur hora ista, unde sitis, & quam potestatem, vel quales literas habeatis. Donatus & Stephanus sanctissimi episcopi, Marinus Deo amantissimus diaconus, vicarii senioris Romæ dixerunt: Hoc nos usque nunc non invenimus in universali synodo factum, ut vicarii senioris Romæ a quolibet perpendantur, utrum talem existimationem habeant. Bahanes famosissimus patricius & præpositus dixit: Et nos propter inhonorantiam apostolici throni non dicimus hoc, sed quia anteriores vestri accedentes missi, Radoaldus scilicet & Zacharias, deceperunt nos, alia in mandatis habentes, & alia facientes. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ergo ut omnem dubitationem emittamus e cordibus vestris, & verbis & operibus certificemus vos, quia secundum ea quæ mandata & jussa sunt nobis, ita disponemus: ecce & epistolas habemus ad imperatorem & patriarcham, & si jubetis, legentur. & rursus iidem ipsi dixerunt: Piissimus & amicus Christi imperator, & sanctissimus Ignatius patriarcha Constantinopoleos, miserunt apocrisarios suos nobilissimos viros & fidelissimos sancti imperii sui & ecclesiæ Dei; Ioannem metropolitam Silei, & Basilium spatharium amplissimum virum, ad beatissimum papam Nicolaum. Sed quoniam ille ad dominum profectus est, suscepit epistolam Hadrianus ejus successor sanctissimus papa senioris Romæ, rogantes eum, ut mitteret apocrisarios suos Constantinopolim, quatenus error & zizania extirparentur de ecclesia Constantinopoleos: & ecce gratia Dei venimus in conspectu sanctorum imperatorum, & reperimus in eadem sancta Constantinopolitanorum ecclesia sanctissimum patriarcham Ignatium, & præ manibus habemus epistolam, quam transmisit imperatori sanctissimus papa Hadrianus, qui etiam potestatem nobis dedit, ut, secundum quod beatissimus papa Nicolaus disposuit de sancta Constantinopolitanorum ecclesia, ita ordinemus, ut moderemur atque firmemus, ut nullus adversus eam pugnare possit; & ut quæ ipse sanctissimus Hadrianus edidit confirmemus. Cujus enim suscepit honorem, suscepit etiam & laborem; quia propter hoc Deus posuit eum in ecclesia sua. Ecce epistola sanctissimi papæ Hadriani, & si vultis, secundum quod prædiximus, legatur. Sancta synodus dixit: Legatur. Et accipiens Marinus Deo amantissimus diaconus sanctæ Romanorum ecclesiæ, epistolam Latine legit magna voce in audientiam omnium, in Græcum eam eloquium transferente Damiano venerabilissimo regio clerico & interprete.

Definitum est enim, ut septem tantummodo sint in ecclesia diaconi, id est, primæ sedis Antiochiæ diœceseos.

ACTIO CONC. V GENER.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, Deo amabili ac piissimo imperatori Basilio Augusto Christianissimo & desiderabilissimo filio.

LEGATIONIS excellentiæ tuæ præstantissimos gerulos ad antecessorem meum apostolicæ recordationis papam Nicolaum destinatos, nos licet indigni, quoniam ita dominus imperavit, vices ejus adepti, suscepimus, innumerasque laudes & gratiarũ actiones tota mente totaque prorsus intentione Deo persolvimus; nimirum, qui facit magna, & inscrutabilia, & mirabilia, quorum non est numerus, quique omnia jura regnorum, omniumque

omniumque continens potestatem, his tuum diebus suscitavit cælitus protectum imperium, per quod apostolica sedes ipso auctore cœptum pro ecclesia Constantinopolitana pietatis opus consummaret, & ejus jam jamque removens funditus casum instauraret, tandem aliquando gratulabunda, qui male ceciderat, statum, & mercenario, quinimo lupo rapace non parcenti gregi, penitus sequestrato, rectorem ei redderet proprium, & pastorem reformaret legitimum. Igitur o quam vobis est illa laudabilis & omnibus veneranda, quam, inquam, est sedes apostolica laudabilis, & merito a cunctis mortalibus efferenda, quæ semper catholicis subvenire consuevit, quæ semper gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus non cessavit! Sed & tu, felix imperator, & multis præconiis dignus, qui verborum semina divinorum, non ut ager petris, aut spinis, aut vepribus occupatus, sed ut terra bona corde bono suscipiens, fructum multiplicem attulisti, & quasi verus ecclesiastes, mox perceptis habenis imperii, ecclesiæ paci consulere magis, quam ad ceteras res humanas attendere procurasti, ac per id alter quodammodo Salomon, id est pacificus, temporibus nostris apparuisti: audisti quippe verba Dei patris tui, & non dimisisti legem ecclesiæ matris tuæ; adeo ut, quod decessori tuo pro ea suggerebatur, ipse perfeceris. Et quia, secundum scripturam, *nemo est qui possit corrigere quem Deus despexerit*, eo incorrecto, divina permissione deficiente, ipse correctiones ejusdem ecclesiæ operari satagis. Intellexisti enim, ut literæ tuæ mansuetudinis innuunt, quibus vulneribus sauciata, te cælitus consecuto imperium, quæ apud vos est, manebat ecclesia; & quod hæc sedes hujuscemodi mederi posset vulneribus, magistris fidei nostræ scrutatis, liquido didicisti. Atque ideo hæc curare cupiens apostolicæ sedis decreti remedium sanissime requisisti: cujus nimirum medicamentis ecclesia Constantinopolitana, sæpe præsulibus ejus languentibus, infirmata, pristinam sospitatem vigoremque resumpsit. Nam quibusdam ipsorum nonnunquam errantibus, quibusdam vero imminentis persecutionis injuriam sustinentibus, hæc semper subvenire non destitit, illis scilicet tramitem directionis ostendens, istis pietatis manum semper extendens. Itaque, fili carissime, & venerabilis semper Auguste, noveris, quidquid erga sanctissimum fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium, vel circa schismaticum Photium, divinitus inspiratum & justitiæ zelo succensum te literis intimas peregisse, nobis & universæ occidentalium ecclesiæ per omnia placuisse; præsertim cum nil egeris,* præter quod apostolica sedes cum totius Hesperiæ præsulibus jamdudum *agendum decrevit, & nulla mora interveniente, perficiendo mandavit: quæ videlicet cum his omnibus propter id cælitus protecto imperio tuo grates multifarias reddunt, & humillimæ obedientiæ tuæ præconia laudibus eximiis* indagare non desinunt. Porro de sacerdotibus, vel ceteris, qui contra pacem ecclesiæ facientes, unitatem ejus scindere præsumpserunt, & in fratrem & coepiscopum nostrum multifariam commisisse probantur: super quibus etiam decretum ab apostolica sede clementia tua more priscorum principum postulat: sciat dilectio tua, quia sicut diverso modo deliquisse referuntur, ita diversis eos definitionibus subjici non in-

convenienter oportere perpendimus. Quorum tamen differentias apostolicæ sedis legatis, una cum fratre & comministro nostro Ignatio convenientibus, quemadmodum nobis desuper datum est, moderandas commisimus. Verum quia pietas tua cum ecclesiastica misericordia nos circa illos ad id quod humanius est exhortatur, te nolumus ignorare, quoniam ultra quam dici possit hinc, fateor, mœrore comprimimur, immensoque dolore constringimur, eos nimirum non solum beatæ memoriæ decessoris mei papæ Nicolai, quibus & ipse subscripsi, justis sanctionibus creberrime percellentibus, verum etiam sanctorum patrum regulis severissime, seu quodammodo peremptorie punientibus. Verumtamen propter pacem ecclesiæ facilius obtinendam, propterque tantam multitudinem, si tamen resipuerint, misericorditer liberandam, ut cum sancto Gelasio papa dicamus: Necessaria rerum dispensatione constringimur, & apostolicæ sedis moderamine convenimur, sic canonum paternorum decreta librare, & retro præsulum prædecessorumque nostrorum præcepta metiri, ut quæ præsentium necessitas temporum restaurandis ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri, temperemus: quod & nos æqua possumus pro lucrandis fratribus ratione prosequi, & temporum necessitati consulendo penitus imitari; Photii dumtaxat ordinationem ab hujus moderamine pietatis interim prorsus excipientes, * eamque passim & præter examen nullatenus admittentes. Dicit enim altisona ecclesiæ tuba, sanctus videlicet sedis apostolicæ papa Leo: cujus sententiam quidquid ubique catholicum est, velut cæleste miratur, celebrat, & veneratur oraculum: Cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non doceatur fuisse collatum? Neque enim inter Photium mœchum, & Maximum Cynicum a synodo secunda damnatum, vel inter ordinationes hujus & illius distinctionis aliquid esse conjicimus. Atque ideo pari fine constringi debere videntur, qui par habuisse cum eo principium modis omnibus comprobantur. Siquidem & juxta quod præfatus magniloquus pontifex universis per Cæsariensē Mauritaniam constitutis episcopis scribit: Difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. & infra: Non ergo in cujusquam persona prætermittendum est, inquit, quod in statutis generalibus continetur, nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerat contra divinæ legis præcepta collatus. Et certe fidelissimus & prudentissimus vir Basilius imperialis spatharius & preces vestras nobis pro his in perceptis ordinibus recipiendis multiplices detulit, & adeo constans & continuus penes nos in precibus perstitit, ut si non legitime recipi posse quoquo modo crederentur, ipsius, ut ita dicamus, insolentia victi, recipiendos esse profecto statueremus.

Verum & circa hos post reversionem missorum nostrorum, postque rerum gestarum nobis expositas differentias, & indagatas liquidius personarum, culparum & provectionum qualitates, atque distantias, si quid miserationis impartiendum, docente Deo, apud quem omnia possibilia sunt, nobis fuerit reseratum, non erimus penitus inflexibiles: nimirum qui semper ad omne bonum cupimus existere suasibiles. Volumus ergo

Margin: ACTIO I. CONC. VIII. GENERALIS; Epist. 6.; * forte eumque; Epist. 92.; * præter quæ ... (agenda); * clama-

ergo, per vestræ pietatis industriam, illic numerosum celebrari concilium, cui nostri quoque missi præsidentes, & culparum personarumque differentias liquido cognoscentes, juxta quod in mandatis acceperunt, singulorum libere discretiones exerceant: in quo videlicet sacro cœtu execrando vanitates concilii, quod adversus sedis hujus actum est prorsus injuriam, cuncta decernimus exemplaria, prorsus a possessoribus suis ablata, in mediumque delata, contemplantibus cunctis, igni cremari; nec superesse apud quemlibet ex his omnibus saltem unum iota, vel unum apicem, nisi forte quis totius clericatus, imo totius nominis Christiani dignitate, anathemate perculsus, carere voluerit. Non enim nos tam detestandum collegium, nisi Ariminensi sub Constantio, vel Ephesino a Dioscoro congregato latrocinio comparandum decernimus. Accendatur circa protectorum tuorum reverentiam, beatorum videlicet apostolorum principum, fili dilectissime, tuæ zelus pietatis, & tantorum ficta commenta præstigiorum remanere nullo modo penes aliquem patiatur: sed & si quisquam hæc defendere, vel occultare, sibique in posterum fortasse reservare tentaverit, tua publicis legibus promulget multiplex sapientia, quid hujusmodi persona post imperiale debeat edictum redargutionis incurrere, vel quantum conveniat, si non correctionis, saltem correptionis incidere; quatenus per hoc, pura de cetero conscientia, cum psalmista veraciter canere valeas: *Odivi congregationes malignorum, & cum impiis non sedebo. Lavabo inter innocentes manus meas,* &c. Insuper exhortamur, & salubri suadere studio procuramus, ut imperatoriæ instantiæ vestræ annisu, sententiarum capitula, quæ synodice in ecclesia Dei, ubi sanctum corpus apostolorum Petri principis requiescit, pro abolendis profanis conciliis, Constantinopoli a Photio, tam adversus sedis apostolicæ reverentiam, quam contra fratris & comministri mei Ignatii pontificium congregatis, communi consonantia promulgavimus, apud vos in synodo cunctorum subscriptione roborentur; & in singularum archivis ecclesiarum provide recondantur. Porro divinitus protectum imperium tuum precamur, ut Basilium, Petrum, Zosimum, & alterum Basilium, qui scelerum suorum conscii, & cupiditatis ardore succensi propositum deseruerunt, & sine commendatitiis literis Constantinopolim properaverunt, ad nos per præsentes apostolicæ sedis missos remittat; quatenus dum professionem, & loca, quæ propter Deum primitus elegerunt, repetierint, & tibi cæleste præmium conferatur, & illis suarum lucrum animarum, divinitate propitia, concedatur: alias autem, si sanctorum patrum regulæ calcari minime, vel contemni tentantur, eos impune profecto nullus penes se retinere prorsus audebit: apud nos quippe a rudimentis ablactati, & sanctæ sunt conversationis habitum consecuti, quin & in monasteriis nostris officium presbyteratus adepti: interim tamen eos, quod sint excommunicati, donec ad nos redierint, tamquam sacrorum violatores canonum, cognoscere volumus. His ita prælibatis, obsecramus divinitus redimitum tranquillitatis tuæ caput, in cœpto pietatis opere circa fratrē & consacerdotem meum Ignatium persistere, atque decretis apostolicæ sedis in nullo quoquomodo deviare, sed promulgationibus ejus arctius hærens, a proposito noli recedere, & quousque unitas fiat ecclesiæ, nulli stude, quæsumus, desidiæ cedere. Nemini quippe profuit unquam bonum ut cœpisse, & minime consummasse. Quamobrem, regnum, quod temporaliter assecutus es, perenniter adipiscaris, coronamque pro corruptibili capias incorruptam, hoc pietatis opus perficere satage, perfectumque coram summo agonotheta Christo repræsentare decerta. Postremo dilectos fratres meos, Donatum scilicet sanctæ ecclesiæ Ostiensis, & Stephanum sanctæ ecclesiæ Nepesinæ reverendissimos & sanctissimos episcopos, atque filium meum Marinum apostolicæ sedis diaconum, consiliarios nostros, tuæ commendantes pietati, precamur ut eos ob amorem præcipuorum apostolorum Petri & Pauli, a quorum sede mittuntur, benigne suscipias, & tamquam nobismetipsis aures credulitatis accommodes; familiaritatis videlicet tuæ fiduciam illis impendens, & præfatos in eis eximios intercessores tuos apostolos reverenter attendens, quos ut celeriter ad nos remittas obnixe deposcimus. Cupimus enim tam de sanctæ ecclesiæ redintegrato statu, quam de incolumitatis tuæ concesso divinitus dono, semper in domino gratulari; ac* per hoc hortamur & deprecamur, ut apud vos nullam moram sustinere faciatis, sed tuæ benignitatis solatio freti velociter de omnibus, quæ illic secundum Deum geruntur, nos adventu suo constituant lætiores.

Psal 25.

Commendamus etiam clementiæ tuæ tam reverendissimum & sanctissimum fratrem nostrum Ioannem metropolitanum Sylæi, qui a fratre & coepiscopo nostro Ignatio ad sedem apostolicam directus est, quam etiam gloriosum & spectabilem virum Basilium imperialem spatharium, qui cum eo a Deo conservando tranquillitatis tuæ imperio destinatus est, qui tanta, postquam illinc profecti sunt, offendicula (ut didicimus pertulerunt, ut nullum properantes pene periculorum, quæ Paulus in epistolis suis dinumerat, evasisse videantur. Quapropter dignis sunt vicissitudinibus a pietate vestra remunerandi, qui pro ecclesia Christi, proque injuncta sibi a pietate tua legationis consummatione tot ac talia subire promptissime consenserunt. Alterum vero nominatum in scriptis tuis metropolitam, domino dispensante, non vidimus; quia enim, sicut iste a reverendo patriarcha Ignatio, ita seorsum ille a Photio tyranno mittebatur. Volens Deus ostendere non in duo ecclesiam suam fore scindendam, quod videlicet malum Ieroboam quondam in Israel rex impius egit. Nolens etiam nos auctoris hujusmodi schismatis nec ipsam quoque visionem percipere, antequam ad nos perveniret, justo judicio suo pelagus cooperuit eum; & qui populum diviserat, Dei divisa est super eum aqua, devenitque in profundum tamquam lapis. Verum si forte movetur a Deo redimitum imperium vestrum, quia præfati legati penes nos diutissime morati sunt, precamur, & obnixe flagitamus, non eis imputetur, nimirum qui, ut dimitterentur, non horis, non momentis, non denique clamantes atque pulsantes ullis intervallis parcere consentiebant, sed instantibus & irremotis laboribus, & solicitudinibus omnium ecclesiarum Dei, quas secundum apostolum circumferimus, adscribatur.

Non enim requies ulla nobis, nec otium fuit a die perventionis eorum, tunc videlicet ecclesiæ, quæ apud vos est, causam tractantibus; nunc aliarum quoque partium mundi negotia* more perpeti

*pr

2. C

3. R

2.

*

perpeti disponentibus; præsertim cum ad hanc solam controversiam, qua pro ecclesiæ Constantinopolitanæ commotione petimur, digne modificandam, licet prolixum fuerit, ipsum tempus non sufficere crederetur revera, quam interius, & omni diligentia nos oportebat examinare, ac eorum quoque qui longe sunt fratrum & coepiscoporum nostrorum super hoc consensus, imo consilia præstolari. *Salus enim*, teste Salomone, *ubi multa consilia*. Non enim in aliquem horum hinc indignetur vestra tranquillitas, nos non propriæ voluntatis impedivit aliqua tarditas, sed multiplex prohibuit numerosarum ecclesiarum per industriam nostram sublevandarum properare necessitas. Piissimum imperium vestrum gratia superna custodiat, eique omnium infidelium gentium ferocitates ad * exaltationem sanctæ ecclesiæ potenti virtute substernat.

Et post lectionem epistolæ sanctissimus archiepiscopus Constantinopoleos Ignatius, & omnes Deo amabilissimi episcopi cum magnificentissimis principibus clamaverunt: Benedictus Deus, qui dignatus est, nos satisfactionem recipere perfectam de sanctitate vestra. Et post hoc sanctissimi vicarii senioris Romæ & tota sancta synodus expetierunt ut legerentur orientalium vicariorum commendatitiæ literæ, ad cognoscendum unde & ipsi venerint, & quam potestatem acceperint a propriis sedibus. Et his taliter factis, stans Helias Deo colendissimus presbyter & syncellus & vicarius Hierosolymitanus in auditionem omnium dixit: Non ignorat Christi amica dilectio vestra, fratres, nec ignoravit, tam a nobisipsis quam a dictatoribus nostris imperatoribus discens, qui sumus, unde, & quales: verumtamen ad pleniorem satisfactionem dicimus & nunc rursus ad vos. Nam sanctissimus quidem Thomas metropolita Tyri, sicut & vobis notum est, primæ sedis existens sedis Antiochiæ: qua patriarcha privata, ipse locum tenet sedis illius, usquedum fiat patriarcha in eadem sede: ob hoc non oportuit eum deferre literas missas ab alio aliquo, cum ipse auctoritatem & potestatem haberet in eadem sede: pro eo vero quod Græce difficile loquatur, ab eo exhortatus hæc nunc dixi. Ego autem, quia syncellus sum sedis Hierosolymitanæ, sequens jussiones Theodosii summi sacerdotis nostri, literas ejus præ manibus habens huc veni, quas & vos audistis. Si vero antea quidam non audierunt, & maxime propter vicarios senioris Romæ, ecce præsto sunt, & legantur, quatenus singuli cum diligentia cognoscentes veritatem, certificamini. Nos autem & aliud quid volumus ostendere Deo amicissimæ caritati vestræ, quia multo tempore hic demorantes, & diutius anxiati, accepimus per supplicationem ad piissimum & sanctum imperatorem nostrum, petentes celerem absolutionem ad propria; qui cum sit compatiens & miserator, atque misericors, annuit lacrymis nostris; & volebat mox satis nobis facere, nosque celerius dimittere hinc, jussit nos denudare sibi scripto nostras super positis negotiis voluntates, & quo modo futuri eramus, venientibus fratribus vicariis senioris Romæ, dicere ac judicare de ecclesiasticis causis. Nos autem † Deo testimonio, qui novit abscondita hominum, & interrogat corda & renes, nihil per gratiam neque acceptationem personæ probantes vel judicantes, per scripta sensus nostros & de præpositis rebus exposuimus, quæ & a nobis lecta, nunc ostendent lucidius & planius eosdem sensus nostros, atque judicia. Legantur igitur primo quæ scripta sunt a patriarcha nostro, atque demum cum Dei adjutorio sensus nostros per expositas a nobis definitiones discetis. Deo amicissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Placuit nobis. Legantur. Similiter & sancta synodus dixit: Legantur. Et accipiens Stephanus Deo amicissimus diaconus sanctæ Constantinorum ecclesiæ & devotus notarius legit:

Per omnia sanctissimo fratri, & comministro domino Ignatio, gubernacula moderanti nominatissimæ Constantinopoleos, universali patriarchæ, Theodosius servus Iesu Christi Hierosolymorum.

HONORABILISSIMIS & cultu dignissimis literis vestræ sanctitatis susceptis, a Deo glorificate, vestris quidem divinitus datis valetudinibus & incolumitatibus magnopere congratulati sumus, prospere conservandos vos ab omni malitia exoptantes: sed dolere nos fecit, & multo mœrore replevit ecclesiæ vestræ negotiorum dissonantia, per membrorum videlicet alternam communionem & consonantiam: quoniam secundum vetustissimum sermonem confluentia una, conspiratio una, & compassio una est in omnibus, quæ sunt orthodoxarum ecclesiarum: sed sicut in membris quædam quidem ad vivendum, quædam autem ad bene vivendum naturaliter effecta sunt conditoria virtute, & stella a stella differt in claritate, ita & circa ecclesias sentiendum est. Id enim, quo inordinate posita est illa, quæ stabilita excellenter & prælata consistit, consequenter contristabit sequentes atque minores, quoniam & majus hinc discrimen efficit: operatrice namque causa aliquantisper a naturali motu commutata, & a plenissimis & multum capacibus locis defluente, ac emanante, plus erit fluxus accedens, quod molestiam inferat. Sic itaque * ex præcipue nobis mœstibilia & tristiora constituerunt, quæ gesta sunt vestræ confusionis causa; sed qui posuit resinam in Galaad, & medicum præparavit illic, ipse enim ad puram serenitatem & pacificam ordinationem reduxit vestra, & reducet in universalem lætitiam, & tranquillam quietem communis domini divinitas, longæva mansuetudine ac sospitate concessa, ut per ejus curam, quam de omnibus gerit, atque solertem providentiam, cum proprio etiam commune prospere gerat, superno nutu consuete conspirante atque coaccedente; per singula vestris quoque divinitus præmium consecute contumeliis, & distractionibus, quas perpessi estis ab his, qui violentius in vobis, & crudelius usi sunt potestate; tristem pariter & gratum affectum accommodavimus, tam videlicet intactam ab omni dolore ac molestia super impositione fore nobilissimam, & honorabilem sanctitatem vestram cupientes; quamquam oppido manifeste scientes, quia fulgentius aurum & lucidius erit, si igni coaptetur, vel si abundantiori conflatione quodam modo extensum ab ea quæ inest sibi commistione pejoris materiæ, expurgetur. Est enim & quando propter insolentem desidiam mentium nostrarum ab integritate animorum partim aversi, & bene disponere, ac agere opinati, a vero utique commisso procul efficimur, semitam, quæ ad rectitudinem ducit, negligentius declinantes, atque perplexione deterioris improvide,

Margin: ACTIO I. CONC. VIII. GENERALIS. — Prov. 11. — * ita. — † hoc est teste. — * ea

improvide, quod melius est, turbulentum statuimus.

Hinc animarum nostrarum sapientissimus medicus apte nobis in tribulatione dilatat appositam caliginem intellectui animarum nostrarum sensim emundans, ad resplendendam illuminationem regni sui, atque justitiæ in cordibus nostris. Ne igitur crucieris neque anxieris, præcedentes tentationes per mentem accipiens. Inexpediens enim & incongruum perfectioni virtutis & mundissimo mundo divinæ ac honorandæ conversationis, & disciplinæ tuæ consistit hujusmodi, sed honorabilé & decentem morem, bene ab infantia usque ad senectutem directum respiciens, omnia longanimiter ac modeste & prompte pati procura. Non autem docendo aut admonendo hæc dicere præsumpsi ad virum verbi & operis perfectione coruscantem, sed caritatis copia detentus suaviter consolatoriis verbis uti proposui. Neque enim fluvius totus semper fluens, fonte quolibet opus habet; honorabilitatem tuam aio divina sapientia plenam. Nosti autem utique, sanctissime, causam, ob quam neque scribere neque mittere potuimus ad vos, ne forte fieremus penes potestatem, quæ nos tenet existimationi malæ vel suspicioni. Etenim multam benevolentiam & compassionem ostendunt in nos, licentiam nobis præbentes ædificandi ecclesias nostras, & tenendi sine prohibitione mores nostros; juste agentes, & in nullo nobis injuriam vel violentiam inferentes.

Quoniam vero tam ab † hamera, qui apud nos est, quam * abhominatoriis literis jussi sumus, transmisimus, sicuti postulavit, oculum nostrum & syncellum apostolici throni nostri ornatissimum & bonum cultorem Heliam, locum, & personam nostram obtinentem, qui distinguere potest & discernere quæ quæruntur secundum rationem. Cum quo & sanctissimum Thomam princeps Saracenorum destinavit, præsulatu fungentem urbis Tyri, qui sedis est Antiochiæ, secundum quod hunc quæsistis mitti per honorabiles literas vestras. Nostis autem utique, sanctissimi, quia multa temeritate ac ausu hos transmisimus, præcipitanter ac audacter ad ereptionem, quasi quorumdam Saracenorum, apud vos in custodia consistentium. Precamur igitur & rogamus, ut loquaris ad aures a Deo coronati & piissimi domini nostri, quo donet nobis quotquot voluerit magnifica ejus dominatio Saracenos, ad satisfactionem nostrorum, & in suspectam repræsentationem meorum, quinimo ad salutem nostram, & tegmen omnium nostrum. Si enim tam ab imperiali, quam vestra providentia non fuerit hoc taliter ordinatum, pavor non modicus erit in omnimodam perditionem nostram, cum opportunitatem invenerint. Præterea sperans penes sacratissimam & solertissimam affectionem tuam impetrare quæ cordi sunt, poderem & superhumerale cum mitra, pontificalem stolam sancti Iacobi apostoli & fratris domini & primi archiepiscoporum, quam antecessores mei patriarchæ circumamicti, semper in sancta sanctorum ingrediebantur, sacerdotio fungentes, videlicet sanctam memoriam vitæ, & sanctum calciare: quæ & ipse ego indutus sum, eadem gerens tuo desiderabili & honorando mihi capiti, ex amore & dilectionis copia transmisi; quatenus sanctifica suavitate, ac tactu sanctorum locorum, ut pote dignus, perfruaris: simul autem & sacrum vas * cimiliorum sanctæ resurrectionis, craterem argenteum cum imaginibus in terra Sylem transmisi, cum devoto præceptore ac syncello Helia † apostolici throni nostri ad sanctificationem nostræ sanctissimæ ecclesiæ, & memoriam nostræ humilitatis. Et post lectionem sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Bona expositio placuit nobis. Et post hoc surrexit Bahanes famosissimus patricius & præpositus, ut ex persona totius Synodi, & dixit: Per formatas quæ lectæ sunt credidimus esse per omnia in perfecta certitudine eos qui missi sunt a seniori Roma ad nos veraces. similiter & orientis duarum sedium, Antiochiæ scilicet & Hierosolymæ, Donatus & Stephanus sanctissimi episcopi, & Marinus honorabilis diaconus locum tenentes sanctissimi papæ Hadriani dixerunt: Legatur libellus quem sancta Romanorum ecclesia exposuit. Sancta synodus dixit: Audiamus eum. Et accipiens eum Damianus reverendissimus Imperialis clericus & interpres, prædictum libellum legit Latine magna voce in audientiam omnium. Et post lectionem libelli ascendens Stephanus Deo amabilis diaconus, devotus notarius legit eumdem libellum Græce.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Imperantibus dominis piissimis & perpetuis Augustis Basilio & Constantino ejus filio, a Deo coronatis pacificis magnis imperatoribus, anno tertio, mense Octobris, indictione tertia.

PRIMA salus est rectæ fidei regulam custodire: deinde a constitutis Dei & patrum nullatenus deviare. Vnum quippe horum ad fidem pertinet, alterum ad opus bonum; sicut enim scriptum est: *Sine fide impossibile est placere Deo*: sic rursus legitur: *Fides sine operibus mortua est.* Et quia non potest domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia, dicentis: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*; hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus: quia in sede apostolica immaculata est semper catholica reservata religio, & sancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo fide atque doctrina separari minime cupientes, & patrum, & præcipue sanctorum sedis apostolicæ præsulum, sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hereses, simul cum Iconomachis. Anathematizamus etiam Photium, qui contra sacras regulas, & sanctorum pontificum Romanorum veneranda decreta, repente de curiali administratione sæcularique militia sublatus, superstite Ignatio patriarcha, in Constantinopolitanam est pervasorie, imo tyrannice, a quibusdam schismaticis vel anathematizatis atque depositis institutus ecclesiam, donec sedis apostolicæ sanctionibus inobediens perseverans, ejus sententiam, tam de se, quam de patriarcha nostro Ignatio, spreverit, & conciliabuli acta, quod se auctore contra sedis apostolicæ reverentiam congregatum est, anathematizare distulerit. Sequimur autem sanctam synodum, & amplectimur, quam beatæ recordationis papa Nicolaus, cui & ipse dominice coangelice summe pontifex Hadriane subscripsisti, ante sacratissimum Petri & * Pauli apostolorum eximii corpus celebravit: simul & quam tu ibi ipse nuper egisti, & omnia, quæ in his statuta sunt, secundum decreti vestri moderationem venerabiliter conservabimus, recipientes quos recipiunt, & damnantes omnes qui in illis damnati sunt, & præcipue jam dictum Photium,

† Hamiram Græci vocant principem Saracenorum: interpretatur autem, ut ferunt, lingua eorum, præpositus.
* fort. a dominatoris.
† reconditorum

ACTIO CONC. GENER. ... rum p... niarum
† Pro Iacob apostolici... dicit.
He...
Iac...
M...

-tium, & Gregorium Syracusanum, patricidas videlicet, qui contra spiritalem patrem suum linguam eximere minime formidarunt; atque perseverantes in schismate sequaces eorum, nec non & qui in illorum communionis societate permanserunt, communionis omnis gratia eos cum ipsis indignos, si tamen vobiscum non obedierint, judicantes. Etenim quorum se quis communioni miscuerit, ipsorum similem meruit in justificatione vel damnatione sententiam. Synagogas vero malignantium, imo speluncam latronum, & conventicula sanguinum, & fabricatorum mendacii, atque inventorum perversorum dogmatum, quas sub Michaele imperatore bis contra beatissimum patriarcham Ignatium, & semel adversus apostolicæ sedis principatum factiose conspiraverunt, insolubilibus anathematis nexibus innodamus, & defendentes ea, vel impia gesta ipsorum celantes, & non potius, si hæc invenerint, concremantes, & anathematizantes usque ad satisfactionem & obedientiam, dignos eadem anathematis sententia judicamus. Porro de venerabilissimo Ignatio patriarcha nostro, & de iis qui ex parte hujus sunt, quod auctoritas apostolicæ sedis vestræ decrevit, tota mente sequimur, & religiosa devotione veneramur, atque pro nosse & posse nostro pia intentione ac spiratali conflictu defendimus. Quoniam, sicut prædiximus, sequentes in omnibus apostolicam sedem, & observantes ejus omnia constituta, speramus ut in una communione quam sedes apostolica prædicat esse mereamur, in qua est integra & vera Christianæ religionis soliditas; promittentes etiam, sequestratos a communione ecclesiæ catholicæ, id est non consentientes sedi apostolicæ, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. Hanc autem professionem meam ego [a] ille episcopus [b] manu propria scripsi, & tibi sanctissimo, ac ter beato, & coangelico nostro [c] summo pontifici, & universali papę Hadriano perlegatos tuos, Donatum videlicet & Stephanum sanctissimos episcopos, atque Marinum sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ diaconum obtuli, [d] mense illo, die illo, indictione quota.

[e] *Subscriptio.*

[f] Ego ille episcopus sanctæ illius huic professionis meæ libello, facto a me in beatissimo Hadriano summo pontifice & universali papa, subscripsi, & testes qui subscriberent rogavi.

Subscriptio testium.

Ego [g] ille basilicos hic, huic libello facto ab illo in Hadriano beatissimo summo pontifice & universali papa, rogatus ab eo testis subscripsi.

NOTÆ IN PRÆCEDENTEM LIBELLVM.

Ex editione Romana.

Notandum est, & memoriæ commendandum, quoniam libelli hujus tenorem beatæ recordationis Nicolaus papa exposuit: sed quia tunc a prævaricatoribus non est admissus, rursus ab Hadriano sanctissimo papa, mutato nomine pontificis Constantinopolim est transmissus, secundum cujus firmationes archiepiscopi metropolitani, & ceteri episcopi Constantinopolitanæ 'diœceseos, nec non & omnes omnino clerici, qui vel in honore vel in communione essent, syngraphum sedi apostolicæ Græce scriptum, & tam propriæ manus scripto, quam testium a se rogatorum testimonio & subscriptione roboravere, nomina & tempus signantes, quo singuli chirographum suum scribebant, & sedis apostolicæ vicariis porrigebant, ita ut nullus vel antistitum vel reliquorum clericorum in synodalem fuerit conventum receptus, qui non secundum exemplar hujus codicilli chirographum scripsit, & missis sedis apostolicæ ecclesiæ Romanæ minime deferendum porrexit. Verum postquam omnes chirographa sua fecerunt, & testibus roborata tradiderunt, surrexerunt quidam eorum, & ad sanctissimum patriarcham Ignatium atque ad Basilium pium imperatorem accedentes, secreto dixerunt, non bene factum fuisse, quod ecclesiam Constantinopolitanam tanta subjectione Romanæ subdi ecclesiæ permiserint, ita ut hanc ei tamquam dominæ ancillam tradiderint. Quibus verbis imperator commotus, jussit primoribus, qui vicariorum apostolicæ sedis obsequio deputaverint unum, illi ad aliquam ecclesiam cum suis pergerent, ipsi mansionem eorum ingressi chirographa illa latenter auferrent: nam eos palam scandalizare penitus recusabat. Cum ergo vicarii, Donatus scilicet & Stephanus episcopi, atque Marinus diaconus ad collocutionem patriarchæ perrexissent, custodes fures facti, penetrantes domum, quamdam partem clanculo ex numerosis illis chirographis abstulere. Quo vicarii reversi comperto, taliter inter alia imperatori dicentes direxere: Nos quidem Romam ob amissa chirographa redire non audebimus, tu tamen inchoatæ pro ecclesiæ statu pietatis nihil omnino mercedis lucraberis Nos autem, qui pro causa nuptialis contractus inter utrumque imperatorem efficiendi aderamus, his ei verbis dicta transmisimus: Non decet imperatoriam potestatem antea facere quæ destruenda sunt, vel destruere quæ non destruenda consistunt. Cum ergo consensu tuo chirographa facta fuerint, si male consensisti, palam pœnitentiam age, & quod fecisti, non clam, sed palam destrue. Iam vero si bene fecisti consentiendo, ut sedi apostolicæ pro futura cautela fierent ab episcopis chirographa, quamobrem ea, pœnitens de bono, sublata tegi consentis? Iam vero si fateris quod non voto tuo factum fuerit ut auferrentur chirographa, respondemus: Tum liquido patebit voto tuo non fuisse tantum piaculum commissum, cum hos distringens, quos vicariis pro custodia dedisti, quæ ablata sunt eos reddere jure coegeris: neque enim alii debent restituere, vel corrigere, si quid vicarii perdiderunt, vel si quid sinistri perpessi sunt, nisi illi qui nos cum suis omnibus ad custodiendum reventer, & salvandum integriter imperatoria pietate receperunt. At vero imperator, his auditis, accersivit vicarios, & eis omnia chirographa reddidit, ita ut nec unum saltem deficere pateretur, dicens: Ego quidem ut magistram ecclesiasticorum negotiorum sedem apostolicam per meos legatos adii, & ideo vestram præsentiam præstolatus sum, ut vestro decreto & solertia ecclesia nostra remedia sanitatis reciperet, & nos non nostris motibus, sed vestræ sententiæ pareremus. Ergo chirographa, quæ a nostris sacerdotibus, ac cunctis clericis salubriter exegistis, recipite, & spirituali patri nostro sanctissimo papæ repræsentate; ita ut si quis eorum per abrupta vitiorum, vel devia pravitatum solito incedere more tentaverit, his quodammodo habenis, ab eo refrenetur, & talibus loris ad rectum justitiæ tramitem revocetur. Quo facto vicarii gavisi, libellos acceptos nobis caute deferendos tradiderunt: qui videlicet antequam remeandi ad patriam iter arripuissent, separati sumus, quia a Dyrrachio navigio venimus Sipontum, deinde terreno itinere Beneventum, posthæc Romam, eosdem libellos portantes: missi vero sedis apostolicæ, a Dyrrachio simili modo navim ingressi, Anconam petebant: sed Exdavenorum piratas incurrentes, omnia quæ possidere videbantur penitus amiserunt, & simul codicem actionum præsentis synodi. Verum ego qui Romanæ bibliothecę curam gerebam, studium habui a Constantinopoli mecum ipsius synodi codicem deferendi, delatumque summo pontifici præsentavi, ac per hæc factum est, ut sedes apostolica, Deo auctore, codicem synodi per nos susciperet, & libellos missis quidem a nobis redditos, sed per nos salvatos haberet, quos nimirum, si missi penes se, ut codicem synodi, & cetera scripta haberent, hos procul dubio perderent. *Hæc Anastasius.*

a *Ille.*] Ex Græco pronomine ὁ δεῖνα, *talis.*

b *Episcopus.*] Sanctæ illius ecclesiæ.

c *Summo pontifici.*] Quamvis Græce summus acrotatus appelletur, quia hoc nomen inusitatum apud illos, & valde absonum idiomati Græcorum apparet, pro summo, Græcus interpres magnum vel maximum posuit. Verumtamen quos illi archiereas dicunt, summos pontifices, vel summos sacerdotes, interpretes nostri, sive principes sacerdotum transtulisse inveniuntur.

d *Mense illo*] Cetera ideo hic tempora posita non sunt, quia non pariter omnes hujus professionis chirographa conscripserunt, sed unusquisque qui se in dignitate sua, vel in ecclesiastica communione, vel in synodali cœtu recipi postulabat, illud tempus chirographo suo inserebat quo veniens id scribebat, & testium a se rogatorum subscriptione roboratum vicariis tradebat.

e *Sub-*

ANNO CHRISTI 869.

e *Subscriptio*] Hic in codice authentico Græco post Latinum libellum positus est idem ipse libellus Græce interpretatus, quamvis pro ignorantia Latinarum literarum jam nunc Latine hunc scribere Græci paulatim omittant. Sed notandum est, quia si hujus libelli aliqua in Græca interpretatione videntur haberi aliter quam in Latina editione, non voluntate, sed necessitate factum est. Interpres enim in quibusdam quidem proprietates Græcæ dictionis minus consequens, in quibusdam vero Latinitatis eloquia liquide nesciens, parum quid ex eodem libello mutasse dignoscitur.

f *Ille*] Non solum diversæ dignitatis episcopi, sed & reliqui sacerdotes, & clerici, ac monachi, sicut chirographum, ita & subscriptionem hujusmodi patraverunt.

g *Basilicos.*] Hic nomen hominis proprium ponitur, sed hoc nomen dignitatis habetur. Basilicos Græce dicitur imperialis natura, aut exspatharii imperialis, aut prospatharii, aut alterius dignitatis. Imperiales homines fuerunt, qui rogati testimonii sui scripto & adstipulatione chirographa sigillatim roboraverunt.

Et post completionem libelli silentio facto, surgens Bahanes famosissimus patricius & præpositus dixit: Imperatores nostri sancti quod justum est quærunt, & canonem adimpleturi sunt, non ad voluntatem suam, sed ad profectum multorum, & sicut Deus reficitur. Vos autem ad hæc convenistis, ut sicut conspicitis, justitiam & veritatem faciatis. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Placet omnibus vobis libellus iste, qui plenus fide, & canonizatus, atque perfectus omni sapientia existat? est orthodoxus gratia divina a Romanorum ecclesia missus. Tota sancta synodus exclamavit: Iuste & convenienter lectus nobis libellus expositus est a sancta Romanorum ecclesia, & propterea omnibus placet. Bahanes famosissimus patricius & præpositus ex persona sacri senatus ad orientis vicarios dicit: Dicite & ipsi manifestius quid videatur vobis super lecto libello? putas concordatis Romanis, an non? Sanctissimi vicarii orientis dixerunt: Concordamus. Legatur autem & definitio quæ hic a nobis exposita est, cujus & superius mentionem fecimus, ut cognoscatis concordiam nostram. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Legatur. Et accipiens † Stephanus Deo amicissimus diaconus & devotus notarius legit:

† Legerant jam isti decreta Nicolai papæ, & quia non putabant vicarios Romá mittendos, idcirco definitionem hanc ante ipsorum adventū exposuerunt, nihil tamen aliud, nisi quod præfatus apostolicę memoriæ papa multo ante decreverat, se sequi penitus demōstrantes.

Definitio Thomæ metropolitæ Tyri [a] *primi sessoris, & primatis sedis Theupoleos Antiochiæ, & Heliæ presbyteri & syncelli throni Hierosolymorum, sanctæ Christi Dei civitatis locum, & personam tenentis Theodosii sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum habita Constantinopoli, priusquam vicarii pervenissent senioris Romæ.*

VESTRIS ecclesiasticis negotiis confusionem patientibus ex instigatione odientis bonum dæmonis, & zizaniorum satoris, omnium procurator atque provisor erexit Romano principatui rectorem Deo amicissimum & veritatis ferventissimum amatorem, piissimum videlicet Basilium magnum imperatorem, per quem ecclesiastica scandala, & offendicula modis omnibus interimere, & omnem Christianum orbem ad meliorem & nitidiorem ordinem adducere voluit: qui secundum intentionem divini consilii omnia & dicere & facere anhelans, convocavit & humilitatem nostram de orientalibus sedibus ac diœcesibus, ut cum his qui putabantur advenire atque concurrere a seniori Roma, sanctissimis vicariis, circumspecte ecclesiastica dissolveremus certamina, propter quod & nunc usque perseverantes, illorum præstolamur adventum. Quoniam vero multa facta est tarditas, & suspicamur ex Agarenorum tyrannica potestate propter tantam moram multas nobis superventuras calamitates atque necessitates, imo vero & nostrum totum genus Christianorum propter talem causam summittendum variis tentationibus, nequaquam eos, qui a Roma venire putabantur, [b] expectare justum putavimus, sed & superfluum & supervacuum arbitramur esse: præsertim cum ea, quæ Romæ regulariter ac synodice gesta sunt, præ manibus habeamus, ita ut hinc constet una nobiscum esse beatissimum papam Nicolaum per literarum suarum voces, adhuc etiam & successorem ejus beatissimum Hadrianum papam per proprias epistolas. Nam & Christum dominum nostrum per euangelium, tamquam per vivam vocem, loqui convenienter arbitramur, & credimus; nec non & apostolum Paulum, & reliquos omnes apostolos, prophetas, atque doctores. Ipsi ergo habentes nobiscum beatissimum papam Hadrianum, ineptum & incongruum omnino putamus despicere fluctuantem Christi & salvatoris nostri ecclesiam per dilationem dispositionis, quæ illi debetur. Hinc ergo velut ex necessitate, nunc vobis denuntiamus justificationem Dei, & divinæ misericordissimæque providentiæ consilium atque judicium, quantum ad capacitatem nostram attinet. Est igitur a nobis editum & sancitum de negotiis quę nunc mota sunt, ut omnimodis obsequantur & obediant definitionibus & decretis beatissimi papæ Nicolai omnes homines; quibus & nos favemus & concordamus, nimirum qui multum ante ipsorum lectionem, & cognitionem, eadem & excogitavimus ac [c] judicavimus, & prędicavimus.

CAPUT I.

Ergo sanctissimus quidem patriarcha Ignatius sit beneplacito Dei Patris, & gratia domini nostri Iesu Christi, & operatione sanctissimi Spiritus, ratus & stabilis in throno suo, a nemine molestiam sustinens, vel coercitus a propria archierarchica dignitate, atque honore, dirigens verbum veritatis.

II.

Episcopi autem, & presbyteri, ac diaconi, seu cujuscumque ordinis clerici, quotquot post iniquam depositionem sanctissimi & comministri nostri Ignatii discesserunt a Photio, & idcirco a suis sedibus sunt remoti, ac depositioni submissi, isti suas recipiant sedes ad fungendum incunctanter sacerdotio, nullatenus aliunde prohibiti: qui enim pro veritate privati sunt iis quæ possederant, non solum illorum, unde ceciderunt, digni sunt esse participes, verum etiam aliorum, quorum quæque possint recompensare digna prioribus afflictionibus.

III.

Qui vero beati Methodii & sanctissimi Ignatii manus impositionem habent episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, aut cujuscumque ordinis clerici, & usque in finem cum Photio sacerdotio fungi passi sunt, in repulsione autem ejusdem Photii ad Dei sanctam & catholicam atque apostolicam ecclesiam concurrerunt, & nunc usque ad terminationem sanctæ synodi concurrere festinaverunt, nec hos communis omnium Christianorum amatrix filiorum ecclesia mater avertit, sed finibus recipiet, materno more circa natos benignitate succensa, & votum * incessabile monstrans,

* se

monſtrans, [d] epitimiis, ut par eſt, ſanctiſſimi patriarchæ Ignatii, quæ ipſe voluerit, hos adoptans, & placate ſuſcipiens. Nam beati termini papa Nicolaus in Photio, & in manus impoſitione ejus ſola, & in Syracuſano Gregorio dedit definitivam damnationem. In reliquis autem prænominatis duabus conſecrationibus poteſtatem ſanctiſſimo patriarchæ Ignatio credidit: oportebat enim eum, qui multis difficultatibus pro credita ſibi divinitus eccleſia tentatus fuerat, portionem aliquam liberalitatis in admiſſione ſacerdotum percipere.

IV.

Photium autem, quemadmodum beatus Nicolaus de illo decrevit, alienum modis omnibus exiſtimamus ab omni ſacerdotali dignitate, operatione ac nomine * uſquam per nullum modum vel tempus accepturum locum ſatisfactionis; ſed & anathemati tranſmittimus, niſi forte obedierit ſynodicæ judicationi papæ Nicolai, & ſententiam noſtram ſuſceperit.

V.

Gregorius præterea Syracuſanus, ut ante depoſitus, & ante damnatus a nobis, etiam ita deputatur depoſitus, & condemnatus: non enim ut contrarii juſti decreti venimus, ſed ut æquorum & a patribus traditorum canonum & ſanctionum confirmatores pariter & fautores. Qui vero ſeducti ſunt, & a Photio manus impoſitionem ſuſceperint, tamquam malis operationibus ejus cooperantes & faventes, atque condecernentes effecti, omni ſacerdotio judicantur indigni: ſicuti & papa Nicolaus adverſus eos ſynodice promulgavit.

VI.

Hæc itaque a nobis ita & edita ſunt, & decreta, & Dei nutu * dicimus fideliter & præſcripta ſunt; hæc & dicimus & prædicamus, atque vobis ſcripto commendamus; & hæc omnes conſervare deliberamus, quotquot Chriſti vocatione cenſentur: & nobiſcum affatur, & monet Iacobus frater domini, primuſque ſummus ſacerdos & præſul Ieruſalem civitatis ſanctæ; ex magna quoque Antiochia, ubi Chriſti hereditas celebratiſſimum cognomen explevit, Petruſque ibidem [e] primus ſacerdotio functus eſt, deinde [f] Ignatius Deifer, & hujus ſucceſſor, hæc conſervare debere, ac nullam prævaricationem prædictorum * præſumere, ne omne jus eccleſiæ reprobare inveniamini, neque * enim modicum eſt quod pene modicum eſt. *Nam & qui omnem ſervaverit legem, in uno autem offendat, factus eſt omnium reus.* Quiſquis ergo a notitia præceptorum beatiſſimi papæ Nicolai, & hoc * ſe judicio noſtro auſus fuerit reprobare aliquid eorum quæ hic proferuntur, vel moleſtiam inferre auditibus potentum ad alicujus reprobationem, vel receperit hujuſmodi, iſte, quiſquis ſit, ſive ſacerdos, ſive laicus, ſive quicumque monachus, ſive cujuſvis ordinis clericatus, anathema ſit a Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, & privatus gloria Dei, & heres æterni tormenti, & coheres diaboli, atque alienatus a Chriſtianorum gratia, tamquam qui irridet Chriſti veri Dei noſtri munificentiam, [g] quam dedit ſacerdotibus, dicens: *Quemcumque ligaveritis ſuper terram, erit ligatus & in cælis: & quemcumque ſolveritis ſuper terram, erit ſolutus & in cælis.* Qui enim verax eſſe Chriſti verbum exiſtimat, & annuntiat, creditque quod ea, quæ ſuper terram ligata ſunt, ligentur & in cælis, & quæ ſuper terram ſoluta ſunt, ſolvantur & in cælis; quæ a ſacerdotibus ligata ſunt, quomodo putas, audebit ſolvere, & * ſolutum ligare? Manifeſtum eſt ergo, quod Deum contemnens, hujuſmodi & divinum magiſterium irridens, & honoranda præcepta reprobans, juſtam non effugiat pœnam. Cum his autem ſubſequetur & alia quædam valde difficilis & cita commotio: at vero ſi reprobaverit ſaltem unum ex his quæ hic ſcripta ſunt, & a beato papa Nicolao ante judicata, fiet æſtus in eccleſia veſtra continuus, & ſimultas eccleſiaſticorum negotiorum, ita ut nunquam videri poſſit in eccleſia quilibet ordo. Vbi enim eſt utique concurſus omnis patriarchalis throni, & ut idipſum dicatur omnis ſacrati catalogi; ſi diabolico conſilio ambiguitatem quis habeat, difficile profecto erit, ut aliquando firmitatem vel pacem poſſideat eccleſiaſticus ordo. Anathema ergo illi qui ſecundum aliquid præſumpſerit reprobare quidquam ex iis quæ hic inſcribuntur a Patre, ſicut jam dictum eſt, & Filio, & Spiritu ſancto. Amen. Ad confirmationem autem præſentis definitionis, ſubſcripſit unuſquiſque noſtrum manu propria, quemadmodum ſubinfertur.

ACTIO I. CONC. VIII. GENERALIS

* forte ſoluta.

NOTÆ IN PRÆCEDENTEM definitionem ex editione Romana.

[a] *Primi ſeſſoris.*] Primum ſeſſorem, id eſt protothronum, ſive primum ſeſſorem dicunt epiſcopum, eorum ſcilicet epiſcoporum qui ad Theopolitanam, hoc eſt Antiochenam pertineant eccleſiam.

[b] *Expectare.*] Quando hæc iſti dicebant, annum integrum Conſtantinopoli morantes habebant: verum nota quia ſine ſedis apoſtolicæ præmiſſis decretis nil agunt.

[c] *Iudicavimus.*] Iudicavimus eo ſenſu dicunt, quo apoſtolus dicit: *Non judicavi me ſcire niſi Chriſtum, & hunc crucifixum:* judicavimus tamen dicunt, non promulgavimus. Hoc enim poſt Romanorum adventum & definitionem egere: nam antea privatim tantum, quod ſic eſſet judicandum, quibuſdam ſignificabant. (1. Cor. 2.)

[d] *Epitimiis.*] Multi quidem increpationes interpretantur, ſed iſto, & multis in locis, pro pœnis ponuntur, quas eccleſia unicuique pro qualitate culparum præcipit obſervandas, ut puta jejunia, fletum, abſtinentiam ciborum, genuflexiones, & his ſimilia.

[e] *Primus ſacerdotio.*] Nota quia non dicitur primum, ſed primus: nam primum a Chriſto pontificatum ſuſcepit, qui poſtea primus epiſcopus Antiochiæ præſedit.

[f] *Ignatius Deifer.*] Tradunt Græci quod parvulus, quem dominus advocatum ſtatuit in medio, dicens: *Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut hic parvulus,* &c. iſte Ignatius fuit, & idcirco hunc Deiferum nuncupent: unde nec apoſtoli auſi fuerint ei, cum ad eccleſiæ præſulatum promoveretur, amplius manus imponere, nimirum quem ore Dei laudatum, & ipſius tactu ſanctificatum cognoverint. (Matth. 18.)

[g] *Quam dedit ſacerdotibus.*] Nota quod apoſtoli ſacerdotes prædicentur a ſancta ſynodo etiam extum quando his dictum eſt: *Quemcumque ligaveritis, vel ſolveritis ſuper terram, erit ligatus, vel ſolutus & in cælis.* Ergo Petrus, qui hoc ſpecialiter ante omnes audire meruit, primum ſacerdos effectus eſt: ceſſit itaque ſermo opinantium Iacobum fratrem domini primum ſacerdotem fuiſſe: verum primus ſacerdos fuit eorum, qui non a domino, ſed ab apoſtolis ordinati ſunt. Primus epiſcopus fuit, ſed eorum qui Hieroſolymis epiſcopatum ſortiti ſunt. (Matth. 16.)

Et poſt lectionem definitionis tota ſynodus dixit: Ecce audivimus & ſententiam orientalium, ſequentem, ac faventem judicio ſanctiſſimi papæ Nicolai, & convenimus in eam. Sanctiſſimi & honorabiliſſimi vicarii ſenioris Romæ dixerunt ad orientis vicarios: Vos fratres noſtri dicite: Veſtra eſt definitio? & ſcriptum hoc, quod lectum eſt, vos dediſtis? Thomas honorabiliſſimus metropolita Tyri & Helias Deo colendiſſimus presbyter & ſyncellus, orientis vicarii, dixerunt: Etiam noſtrum eſt, & nos id ſcripſimus, cum hic eſſemus. Sanctiſſimi vicarii ſenioris Romæ dixerunt: Vere tenetis

ANNO CHRISTI 869.

tenetis sicut audivimus? Thomas & Helias sanctissimi vicarii orientis dixerunt: Ita tenemus placita hæc, quemadmodum audistis. Honorabilissimi vicarii Romæ dixerunt ad sanctam synodum: Placet vobis? Sancta synodus exclamavit: Placet omnibus. Et post hoc sacer senatus per Bahanem famosissimum patricium & præpositum ad honorabilissimos Romanorum vicarios dixit: Rogamus vos, sanate contritionem nostram. Nos quidem acquiescimus iis quæ jussit judicium vestrum, sed convenit ut jubeatis ipsi alia, quæ si audierimus, juvent nos, Photium aliquando non videntes, quomodo eum condemnastis? * Cum quo repertus est coram vobis, quomodo protulistis adversus eum anathema? dicite nobis. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Beato Petro apostolo donavit potestatem Christus, & Deus noster, dicens ei: *Petre, ecce satanas expetivit cribare te, sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Non ergo poterat ter beatissimus & sanctissimus papa Nicolaus in sede illa tantū tendere tempus, ut non confortaret fratres suos, & sanctissimum patriarcham Ignatium. Nam sanctissimus papa Nicolaus, videns literas, & epistolas Photii pervasoris, [a] & absentem, tamquam præsentem, per epistolas ejus & apocrisiarios judicavit eum. Magnificentissimi principes dixerunt: Et quem misit? Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: a Sii jubeatis udire secundum consequentiam, dicemus. Magnificentissimi principes dixerunt: Volumus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Primitus missus est Arsabir legatus Michaelis imperatoris, & cum eo missi sunt quatuor episcopi; ([b] nomina eorum ignoramus) deferens secum & epistolam regiam, significantem in se causam hæreseos imaginum, & in fine literarum illarum ostendentem etiam † emissionem sanctissimi patriarchæ Ignatii. Petebat autem ut mitteret apocrisiarios suos Constantinopolim, & misit Radoaldum & Zachariam quondam episcopos, & venerunt huc, & fecerunt latrocinale concilium, & synagogam malignantium contra sanctissimum virum Ignatium patriarcham, & quasi deposuerunt eum. Tunc reversi sunt Romam cum apocrisiario Leone a secretis, ferente & ipso iterum epistolam regiam, & invasoris & adulteri Photii, & libellum manifestantem synagogam malignantium factam adversus Ignatium sanctissimum patriarcham. Tunc cognoscens diviferus papa Nicolaus scrutatus omnia, fecit synodum, & convocavit omnes occidentales episcopos, [c] archiepiscopos, metropolitas, & omnem clerum sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac totum senatum principum Romanorum, & damnaverunt libellum, & concilium malignantium, quod factum erat adversus sanctissimum virum Ignatium, & deposuit apocrisiarios qui venerant huc, Radoaldum scilicet, & Zachariam, & ab omni honore sacerdotali & communione pepulit eos; quoniam communicaverunt, & consenserunt, & constituerunt invasorem ac adulterum Photium; & abdicavit concilium malignantium. Propter hoc ergo opus damnavit & anathematizavit Photium. His tacentibus, surgens Bahanes famosissimus patricius & præpositus, ut ex persona sacri senatus, interrogavit orientis vicarios: Et vos tempus multum fecistis, hic expectantes a Roma vicarios, quomodo prope habentes Photium, non quæsistis, & vidistis, & ita condemnastis eum? Et surgens Helias Deo colendissimus presbyter & syncellus, locum retinens Theodosii sanctissimi archiepiscopi Hierosolymorum dixit: Nostis omnes, amici Christi, fratres, quia Spiritus sanctus, qui locutus est in prophetis, ipse & in apostolis est affatus, & omnia quæcumque gesta sunt a patribus nostris olim, & in lege posita sunt, & gratia spirituali acta consistunt; & ideo patriarchalia capita in mundo posuit Spiritus sanctus, ut in ecclesia Dei pullulantia scandala per ea exterminentur, & pacifica constitutio in ipsa interveniat, & concedatur. Igitur cum præsidens & præcedens senes senioris Romæ nequaquam receperit Photium, nec etiam orientis tres throni, videlicet Alexandriæ, & Antiochiæ, ac Hierosolymorum, non erat opus vocare illum ad examinationem vel rejudicationem. Hujusmodi enim actiones de iis qui recepti sunt in ecclesiis Dei, & cunctis sedibus, solitæ sunt fieri. De iis autem qui nunquam in seniori Roma & reliquis sedibus recepti sunt, nullum omnino debet iteratum haberi judicium. Hujusmodi enim in semetipsis evidentem habent propriam damnationem, ita ut & nos bene fecerimus eum, qui nunquam a seniori Roma & orientalibus thronis receptus est, nullatenus adducentes ad retractationem examinis: habebat enim hanc secum ferens manifestissimam sui damnationem. Alium itaque nos patriarcham Constantinopoleos neque cognovimus neque recipimus temporibus istis, præter hunc sanctum virum, patriarcham videlicet Ignatium, ex quo thronum Constantinopoleos gratia Dei & electione ecclesiastica tenuit, hunc habuimus receptum in sedibus nostris: & si advenientes huc non invenissemus eum in patriarchio suo, sed in insula exilii sui, alium non susciperemus, sed hunc eumdem appellaremus patriarcham Constantinopoleos. Quoniam vero gratia Dei hunc invenimus in throno suo, communicavimus, & comministravimus, & simul manducavimus, & bibimus cum eo, tamquam qui communicator & comminister noster ab olim usque in hodiernum diem extiterit. Hæc enim etiam a primordiis venientes excelsa voce prædicavimus, ut non existimaremur ab aliquo maligna gerere velle, quasi furtim abstracti adhæserimus sancto viro huic, sed secundum antiquam opinionem, quam habuimus de illo, eamdem haberemus usque in præsens. Quamvis autem non collocuti cum Photio fuerimus facie ad faciem, tamen diversimode & frequenter cum iis, qui unanimes & consentanei ac protectores ejus sunt, convenientes, didicimus ea quæ pro sui defensione videntur esse inutilia, & vana consistere. Quod enim dicunt patriarcham Ignatium post injustam depositionem suam, cum in exilio esset in insula, fecisse refutationem, talem refutationem neque senior Roma, neque nos recipimus, eo quod præter canonem sit ecclesiasticum facta. Si autem dixerint aliqui, quia ii qui manus impositionem Photii fecerunt, & qui simul inventi sunt, digni eadem cum ipso pœna & damnatione sint, hoc non veraciter dixerint: etenim cum simus infirmæ naturæ, non semper ferimus mortem imminentem nobis, & ideo formidantes, nonnunquam etiam ea quæ nolumus agere inviti compellimur. Denique & isti, qui ex consecratione beati Methodii, & sanctissimi Ignatii timoribus subacti, & pavore regio, & potestativa tyrannide incurvati sunt, & concurrerunt propter violentiam; deinde confestim & post pauxillum reprobaverunt quæ ab illo præsumpta sunt contra Ignatium sanctissimum patriarcham, & recesserunt ab

* *alias* Cum repertus est.
* *alias* coram vobis quomodo repertus est?
Luc. 22.
† *id est*, expulsionem.

eo, venia sunt digni: & maxime ii qui mala passi sunt, & diversas ab eo tribulationes, & depositiones, & custodias, & exilia pertulerunt; quos beatos esse & nos quoque judicamus, quemadmodum & ante nos definierunt Nicolaus & Hadrianus sanctissimi patriarchæ Romani. Hæc ergo nos & his similia in posterum cognoscentes, verum & a primordiis comperientes, neque Photium recepimus, neque manus impositiones ejus admisimus; nihil enim incertum factum est nobis tanto hic tempore demorantibus. Hæc quidem velut in compendio diximus, causam demonstrantes qua vocati sumus, & adhæsimus sanctissimo patriarchæ Ignatio, & nequaquam provocavimus Photium ad examen, vel iteratum judicium. Etenim & ipse Photius misit per quemdam imperialis dignitatis ad sanctissimum metropolitam Tyri, si forte aliquando receperit se in throno Antiochiæ: & confessus est, & non negavit, & confessus est quia nunquam suscepimus Photium in throno Antiochiæ. Itaque neque in seniori Roma, neque in throno Hierosolymorum, neque in throno Antiochiæ susceptus Photius, quomodo putas esset apud nos * retractione judicii dignus? Hæc nunc dicimus, sufficienter valentia exhibere voluntatem & responsionem nostram super quibus interrogati sumus. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Ecce contritionem nostram sanastis atque curastis, & omnes confitemur a Deo judicium sanctum sanctarum trium sedium: *ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo*, (Christus ait) *ibi sum in medio eorum.* Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ita moris est sanctæ Romanæ ecclesiæ canonicam diligentiam possidendi, & propter ecclesiasticum ordinem eum, qui per fenestram ingressus est in caulas ovium, ut lupum persequendi; & gaudet sancta hæc synodus de vestra honorabili responsione. Etiam hodie auribus nostris induxistis & ostendistis veram fidem; quod enim ore dicitis opere desideratis finire. Bahanes famosissimus patricius & præpositus dixit: Habet aliquid vestra sanctitas hodie, ut disponat? Deo amicissimi vicarii sanctæ Romanæ ecclesiæ dixerunt: Vellemus ordinare de libello, quantum possemus, sed quia transacta est hora, hujus rei gratia, in alio conventu, Deo favente, faciemus quod debemus. Et surgens sacer senatus dixit: Benedictus Deus, quia meruimus videre sanctam diem istam, & honorabilem cœtum nostrum: ecce hæc omnia secundum rationem veritatis terminata sunt. Deinde stans in medio Stephanus Deo amicissimus diaconus sanctæ Constantinopolitanorum ecclesiæ & devotus notarius laudem hujuscemodi: Multos annos imperatorum Basilii & Constantini: Magnorum principum & imperatorum multos annos: Orthodoxorum imperatorum multos annos: Depositorum injustitię multos annos: Pacificorum imperatorum multos annos: Hostium mendacii multos annos: Amatorum & fautorum veritatis & justitiæ multos annos: Eudoxiæ piissimæ Augustæ multos annos: Nicolai beatissimi papæ Romani æterna memoria: Hadriani orthodoxi papæ Romani multos annos: Ignatii orthodoxi patriarchæ Constantinopoleos multos annos: Orthodoxorum patriarcharum orientis multos annos: Orthodoxi senatus multos annos: sanctæ & universalis synodi æterna memoria.

NOTÆ IN SUPERIORA
ex edit. Romana.

Actio I. conc. VIII. generalis

a *Tanquam præsentem.*] Quamvis totus mundus nosset Photium ex laico subito factum episcopum, & viventis sedem præsulis invasisse; quia tamen absens erat, non eum antea judicavit, quam bis per missos & epistolas ipsius illum noxium comperisset, & rursus hunc per missos suos & epistolas bis ut corrigeretur admonuisset.

b *Nomina eorum ignoramus.*] Vigente illos propositæ locutionis prosecutione, nomina episcoporum eis ad memoriam recurrere tam concite minime potuerunt: quibus tamen nomina erant Methodius metropolita Gangrensium, Samuel Chonorum episcopi, atque Theophilus Iconii, & Zacharias Tauromeniæ pseudoepiscopi, qui legationem & epistolas a Photio sedi apostolicæ detulerunt.

c *Archiepiscopos.*] Licet vocaverit archiepiscopos, nullus tamen excepto Ravennate ob temporis incommoditatem occurrit. Verum ille cum aliquantis & Photium repulit, & Ignatium patriarcham admisit, privilegio scilicet sedis apostolicæ fretus, quæ sola jus habet quorumlibet ligamenta vel solutiones pontificum solvendi vel ligandi; cum utique de omni ecclesia fas habeat judicandi.

ACTIO SECUNDA.

Actio II. conc. VIII. generalis

In nomine domini & dominatoris omnium Iesu Christi vere Dei & salvatoris nostri. Consulatus protectorum & tranquillissimorum imperatorum nostrorum dominorum, Basilii quidem anno tertio, Constantini autem filii ejus anno secundo, perpetuorum Augustorum, indictione tertia, Nonis Octobris, præpositis pretiosis & vivificis lignis ac intemeratis & sanctis euangeliis, conveniente autem sancta & universali synodo, Donato Deo amantissimo episcopo Ostiensi, & Stephano Deo amicissimo episcopo Nepesino, atque Marino reverendissimo diacono sanctæ Romanæ ecclesiæ, locum obtinentibus sanctissimi Hadriani papæ Romani, & Ignatio sanctissimo patriarcha Constantinopoleos, & Thoma sanctissimo metropolita Tyri, locum obtinente sedis Antiochiæ, ac Helia Deo colendissimo presbytero & syncello, locum obtinente throni Hierosolymorum: præsente quoque sacro senatu, videlicet Theodoro magnificentissimo proconsule ac magistro, Bahane magnificentissimo patricio & præposito, Hemerio magnificentissimo proconsule ac patricio, Theophilo magnificentissimo proconsule ac patricio, Leone magnificentissimo proconsule ac patricio, Ioanne magnificentissimo patricio & logotheta okeos dromi, Leone magnificentissimo patricio & domestico excubitorum, Paulo magnificentissimo patricio & præfecto prætoriorum, Manuele magnificentissimo patricio, Theophylacto magnificentissimo patricio, Petronate magnificentissimo patricio, Horeste laudabilissimo protosphatario & domestico ycanatorum: atque sanctissimis episcopis, videlicet Nicephoro Deo amicissimo metropolita Amasiæ, Ioanne Deo amicissimo metropolita Sylæi, Niceta Deo amicissimo metropolita Athenarum, Metrophane Deo amicissimo metropolita Smyrnæ, Michaele Deo amicissimo metropolita Rhodi, Georgio Deo amicissimo episcopo Heliopoleos, Petro Deo amicissimo episcopo Troadis, Niceta Deo amicissimo episcopo Cephaludii, Athanasio Deo amicissimo episcopo Magnesio, Nicephoro Deo amicissimo episcopo Cotronæ, Antonio Deo amicissimo episcopo Alisii, Michaele Deo amicissimo episcopo Cercirorum: his ita convenientibus,

ANNO CHRISTI 869.

tibus, stetit in medio. a Paulus Deo amicissimus b chartophylax, & dixit: Ipsi qui ceciderunt sub Photio venerunt cum libello, quid videtur vobis? expetunt enim ingredi sanctam hanc & universalem synodum. Sanctissimi vicarii senioris Romæ & orientis, & omnis sancta synodus dixit: Ingrediantur. Et ingressi sunt prædicti episcopi præferentes libellum in manibus suis, & adorantes proposita intemerata judicia prociderunt sanctæ synodo. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Qui estis vos qui intrastis huc episcopi, & a quo consecrati estis? Theodorus metropolita Cariæ dixit: A domino nostro sanctissimo patriarcha Ignatio, & beatissimo Methodio. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Et quot estis? Theodorus reverendissimus metropolita Cariæ dixit: Numerum nescimus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quid dicitis? Quid habetis? Quid vultis? Episcopi dixerunt: Procidimus sanctæ & universali huic synodo, pœnitentiam expetentes. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quid est hoc quod fertis? Episcopi dixerunt: Libellus confessionis, super quibus peccavimus in dominum nostrum sanctissimum patriarcham Ignatium. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Confitemini vos peccasse in hac causa? Episcopi dixerunt: Confitemur. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: In libello ita habet ut ore vestro dicitis? Episcopi dixerunt: Legatur libellus, & tum ea quæ de nobis sunt certissime comperietis. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt ad Dei cultores vicarios orientis: Aptum apparet vobis, ac omni sanctæ synodo, ut suscipiatur libellus confitentium se peccasse? Sanctissimi vicarii orientis & tota sancta synodus dixerunt: Si placet sanctitati vestræ, ac honorabilissimo patriarchæ Ignatio, & nobis bonum videtur, ut suscipiatur, & in conspectu synodi legatur. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ergo quoniam omnibus placet, suscipiatur & legatur. Et accipiens Stephanus Deo amicissimus diaconus & notarius sanctæ Constantinopolitanorum ecclesiæ de manibus jam denuntiatorum episcoporum, legit magna voce in audientiam omnium.

NOTÆ IN PRÆCEDENTIA ex edit. Romana.

a *Paulus Deo amicissimus.*] Paulus iste archiepiscopus quondam fuit a Photio consecratus, sed quia cum ceteris, qui a Photio manus impositionem susceperе, secundum sententiam papæ Nicolai condemnatus est, & quoniam is erat utilis pro consolatione damnationis ab Ignatio patriarcha chartophylax effectus est: scripserat enim & papa Romanus ut alia illum, excepto sacerdotio, quantacumque vellet, dignitate ditaret.

b *Chartophylax*] Interpretatur chartarum custos. Fungitur autem officio chartophylax apud ecclesiam Constantinopolitanam, quo bibliothecarius apud Romanos, indutus videlicet infulis ecclesiasticorum ministrorum, & agens ecclesiastica cuncta prorsus obsequia, exceptis illis solis quæ ad sacerdotale specialiter ac proprie pertinere probantur officium. Sine illo præterea nullus præsulum aut clericorum aforis veniens in conspectum patriarchæ intromittitur, nullus ecclesiastico conventui præsentatur, nullius epistola patriarchæ missa recipitur, nisi forte a ceteris patriarchis mittatur, nullus ad præsulatum vel alterius ordinis clericatum, sive ad præpositu-ram monasteriorum provehitur, nisi iste hunc approbet & commendet, atque de illo ipsi patriarchæ suggerat, & ipse præsentet.

LIBELLUS.

† Vox illius libelli so-

SI quidem essent ignota in seniori Roma, quæ dira contigerunt a Photii mente, † impugnatoris ecclesiæ, oporteret humilitatem nostram multum texere sermonem, roborantem quæ circa nos perpetrata sunt, & quibus & quot ab ipso atrocitatibus summissi sumus: quia erat vir alia quidem loquens, & alia cogitans, & operam dans mendacio: ex arte gentilium semper proponebat bona, deveniebat autem in mala, & erat potens ad superandum & decipiendum, ut non est factus, nec fiet ullus hominum. Unde cum talis esset, supplantavit nos, sed sermonem prolixum supra modum facere nolumus, habentes vos eorum quæ dicuntur testes. Nam scitis utique vos, qui meruistis obsecundare sanctissimo papæ Nicolao, lucernæ ecclesiæ, ac luminari totius orbis, & ipsius comministri estis effecti, quia incomparabilis erat in sacerdotibus, vita & sermone resplendens, quem pene nec macula tetigit: sed hic in talem & tantum virum non segnis extitit fingere mente infelicissima detentus (quem non vidit, nec cognovit) maculam plurimam, innumeram & coacervatam: & post multitudinem etiam, magnitudine prævaluit in vanitate sua: & si mendaces, attamen de oriente ex omnibus patriarchis apocrisiarios quasi concordantes, & certissime quæ a se dicebantur noscentes, multo studio duxit, ut hujusmodi virum depositioni submitteret: & habens consentaneos testes falsos, transmisit commenta, mendacia, & viros deceptos, & veniebant ad complendum quæ sibi visa extiterant. Et nisi Deus omnes operibus manuum suarum compeditos ligasset, nos utique cum hujusmodi caderemus; nimirum qui pro pastore lupus esse videbatur. Diximus de Nicolao parum. Non solum autem huic talia operatus est, sed & ipsum sanctissimum sacerdotem ac pastorem nostrum, qui nos impositione sanctarum manuum suarum, cum esset summus antistes, sanctificavit, multis prius studiis, cum sæcularis esset, impugnans, & in nos inspirans postea hypocrisim, cuncta negavit, & omnibus consentaneis suis, vel qui sub ipso eramus, suasit ut se chirographis terribilibus profiterentur eum se habituros patriarcham patriarcharum, & summum sacerdotem summorum sacerdotum; & tunc quidem in nobis ita faciebat. Postera vero die fraudes consuebat adversus eum, & mendaciorum infinitam multitudinem, quasi criminum materiam habentium, quemadmodum & adversus beatissimum Nicolaum gessit: quæ & volebat in omnia patriarchia transmittere; ut sicut ipse post modicum depositionem ac anathematismum in eum fecit, ut olim voluit, ita & ceteri patriarchæ facerent. Sed hujus fraudem non celavit Deus, sed omnibus patefecit; & hi qui dolum manifestum fecerunt, exiliis & proscriptionibus, ac flagris, atque multis tædiis summissi sunt: sed nec sic valuit se reprimere, sed quemadmodum impetum habuit miseri voti sui, depositionem & anathematismum fecit, & in eum, his factis, quid malorum in ipsum ex tunc non egit? Nonne dentes ejus radicitus evulsit, faciens eum in facie percuti? Nonne pedes ejus ferreis vinculis munivit? Nonne cum fuga lapsis, & fugacibus servis, in fœtoribus & sordibus damnavit eum, ut moraretur tempore non pauco? Nonne denudans eum vestimentis, quæ induebat absque prima parvula tunica, hujus crura scidit, & in sepulcro, quod in modum rogi factum est, delusum locari

ACTI. CONC. GENE. lum a manc cario nem dirig

ri fecit, candelas fundens quæ ibidem elucebant, A ne, aquam eis habentibus, cum siti ureretur, ad refocillationem potaretur ex illis? Nonne hunc erectum stare facientes, tulerunt virgam, quam tenens in manibus fulciebatur, senectutis imbecillitatem consolans? Nonne sine cibo ac potu multis eum diebus transigere fecerunt? Nonne exulem illum fecit, ubi fiunt frequenter incursus barbarorum, & rapiuntur homines, qui locis illis inhabitant, & gladii efficiuntur impendium? Sed quæ ab eo sustinuit tantæ multitudinis sunt, ut dinumerare in vanum laborare sit: neque enim sermo valebit hæc enarrare. Et tunc, quem? † Imperatorum filium, & imperatorum nepotem, qui angelicam vitam subiens, habitu monasticæ conversationis indutus est, qui Deo placabilis, & angelis reverendus, atque dæmonibus metuendus apparuit. Ex his, quot B exiguitatem nostram severitatibus submiserit, etsi dicere non possumus, vos colligere ac nosse valetis: si enim talibus summis sacerdotibus, scilicet papæ Nicolao, & sanctissimo patriarchæ Ignatio, talia operatus est, nobis utique humilibus mentis munditia qualia fecerit non ignoratis. Multi enim ex nobis cum infidelibus gentibus in prætorio mulctati sunt, fameque, ac siti, seu ceteris miseriis afflicti, ad secandum marmora pro lignis damnati sunt: alii autem pro eo, ut cum lignis ferirentur, spatha percutiebantur, iis qui feriebant, non ut sacerdotes, neque ut homines carnem ferentes, sed ut inanimata corpora percutientibus. Illud vero, quod calcibus submittebant, & huic pœnæ subjectis viscera evellebant, ut leve tormentum habebant. Id C præterea, quo monilibus ferreis afficiebat, & catenis vinciebat, fenum post multos dies in escam præbens, humanitatem multam esse putabat. Quot autem in tenebrosis & umbra mortis, in fœtoribus mortiferis includebant, nec tegebant, cum facerent? sed gloriantes, & cachinnantes magna voce, nescientibus cum feritate atque jactantia loquebantur, ludentes. Et rogati ut talibus misericordiam præberent, magis insaniebant, ac deterius causabantur. Alios etiam in extremitates orbis, & in alienigenarum loca fecit exiliari. His atrocitatibus submissi nos, & in summum sacerdotem nostrum, & in eos qui cum illo perseverabant, pejora his & sæviora com- D mitti videntes, afflicti & fatigati sumus, videlicet tam in aliis fieri hæc aspicientes, quam ipsi talia patientes; ideoque deterriti incidimus seductionem & errorem atque vim sævissimam; & non sponte fecimus quæ dicere confitentes confundimur. Sed omnia hæc facta sunt in nos, necessitate ab eo & vi non cessante, voluntateque nostra se nullo modo flecti consentiente: lacrymis enim & gemitibus penitus replebamur & facientes, & postquam faciebamus. Sed est nobis spes salutis non ex operibus nostris, neque ex justitia quam fecimus, neque enim fecimus: licet enim restiterimus, & multam vim E perpessi, multisque tormentis subacti simus, in finem tamen in miseriis non substitimus. Est ergo spes ex eo, quo vos estis imitatores Dei, & qui vos miserunt, atque dominus & summus sacerdos noster simili modo. Etenim & Deus luxuriosum filium propterea in paradigma posuit, qui, omni vita sua male consumpta, veniens ad patrem suum, susceptus est, & non utcumque, sed cum symphonia, & epulis & vestitus a proprio patre, pristinum indumentum & primam stolam recepit: ut daret formam temperantiæ ac moderationis faciendæ super nos, qui recidimus: & publicanum humiliatum justificavit, & meretricis lacrymas suscepit, atque latronis confessionem admittens, hunc ipso die in paradisum introduxit. Hos vero qui in vinea pondus totius diei sustinuerunt, & qui una hora tantummodo perseveraverunt, ut media prætereamus, pari fecit dignos mercede: ac ei cui multum debebat, & cui pauca, ex æquo donavit, ut ad majorem dignitatem attraheret, quibus multum dimisit. Cum hujusmodi spe in humilitate animæ, & contritione cordis, ad sanctitatem vestram accedentes, hunc vobis libellum dedimus, non in labiis dolosis, neque in dolo mentis. Ipse Deus testis est, qui etiam vades est noster: sed ex sinceritate ac munditia sperantes in miseratione Dei nostri, qui hominem amat, & intercessiones sanctæ ac intemeratæ Dei genitricis Mariæ, & sanctorum apostolorum, & beatissimi ac sanctissimi papæ † Nicolai, atque sancti patris nostri & summi sacerdotis Ignatii, vestræque beatitudinis orationes, nec non & sanctissimorum vicariorum orientis, jam non taliter nos expavescere, sed manum accipientes a vobis, quæ nos confortet, & in rectitudine statuat; & quantum ex proposito usque ad sanguinem decertare in ecclesiasticis causis, ut & culparum quas fecimus, ex hac correctione, * in satisfactione cordis indulgentiam percipiamus: & non ulterius Photio, vana sapienti, vel consentaneis ejus, dum permanserint in exe- cratione sua, & sanctæ Dei catholicæ ecclesiæ dissonaverint, concordabimus, nec erroris ejus & seductionis turbulenta fluenta gustabimus. Ecce enim ea, quæ ab ipso bibimus, & amarum & dolosum, ac exitiale poculum exspuentes, nosmet in hanc sanctam synodum projicimus, profitentes etiam accepturos nos esse libenter a sanctissimo summo sacerdote nostro epitimium definitum. Si autem post hanc erectionem, quæ in nos sine calliditate atque conturbatione facta est, nos callide agere contra ecclesiam Dei in aliquo voluerimus; sit nobis depositio a Patre, & Filio, & Spiritu sancto, & nulla ad erectionem ulterius revocatio. Donatus sanctissimus episcopus Ostiæ, & Stephanus sanctissimus episcopus Nepæ, & Marinus Deo amicissimus diaconus sanctæ Romanorum ecclesiæ vicarii Romani interrogaverunt episcopos: Cujus estis consecratio? Episcopi dixerunt: Diximus quia beati Methodii, & sanctissimi Ignatii. Sanctissimi vicarii Romani dixerunt: Suscipimus vos secundum præceptionem sanctissimi papæ nostri Hadriani propter confessionem libelli pœnitentiæ vestræ. Reverendissimi episcopi dixerunt: Et nos adoramus vos, & suscipimus vos judices, & judicium vestrum tamquam ex persona Filii Dei habemus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quot estis numero? Illi autem dixerunt: Et antea diximus quia nescimus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ecce sancta Romana ecclesia non claudit viscera sua omnibus vobis, si offertis libellum ex toto corde vestro. Et iterum iidem ipsi sanctissimi vicarii senioris Romæ ad episcopos dixerunt: Detulimus libellum a sancta Romana ecclesia, a sanctissimo papa Hadriano, mandatum ab eo accipientes, exigere a vobis fieri ipsum libellum, & sic vos suscipere: vultis ergo

ACTIO II. CONC. VIII. GENERALIS.

Luc. 18. *Luc* 7. *Luc.* 23. *Matth.* 20. *Luc.* 7.

† Nota quod non solum intercessiones Dei genitricis & apostolorum, verum etiam sanctissimi quondam papæ Nicolai se sperare fateantur.

* *alias* & satisfactione cordis.

ANNO CHRISTI 869.

ergo facere quod jussum est a sanctissimo papa A Hadriano? Episcopi dixerunt: Volumus, & placet nobis, & subscribimus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Volumus & jubemus relegi eum in conspectu omnium. Et accipiens Stephanus Deo amicissimus diaconus & notarius legit libellum Græce, qui a Romano fuerat transmissus, qui etiam in prima lectus est actione. Et post lectionem sanctissimi vicarii senioris Romæ ad episcopos dixerunt: Libellum hunc audistis? Placet vobis? Scribite illum. Suscipitis omnia quæ edita sunt a sancta Romana ecclesia? Reverendissimi episcopi dixerunt: Placet, scribimus, & suscipimus omnia. Donatus reverendissimus episcopus Ostiensis, & Stephanus sanctissimus episcopus Nepesinus, & Marinus reverendissimus diaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ, dixe- B runt: Et scribite eum. Et suscipiens Theodorus Cariæ, scripsit illum. Deinde similiter Euthymius Catanæ, Photius Nacoliæ, Stephanus Cypriorum, alter Stephanus Cilyræ, Theodorus Sinopes, Eustachius Acmoniæ, Xenophon Milassi, Leo Daphnusiæ, Paulus Meles; omnes isti scripserunt Romanum libellum, & dederunt hunc sanctissimis vicariis Romanis, etiam cum subscriptione testium. Et post hoc Thomas & Helias sanctissimi vicarii orientis ad sanctissimos vicarios Romanos dixerunt: Omne quod disposuistis placet nobis. Sanctissimi vicarii Romani dixerunt: Quoniam bonum diligitis, C ideo, fratres nostri venerandi, placet nobis & vestra dispositio. & rursus iidem episcopi ad orientales vicarios dixerunt: Si videtur vobis bonum esse, detur decidentium episcoporum pœnitentiæ libellus. Patriarchæ sanctissimi vicarii orientis dixerunt: Videtur nobis esse bonum. Ignatius sanctissimus patriarcha Constantinopoleos dixit: Ponatur libellus super preciosa ligna, & sancta euangelia, & sic eum accipiant, & dent mihi. Sanctissimi vicarii senioris Romæ una cum orientalibus dixerunt: Ponatur. Et ponentes episcopi libellum super sancta euangelia, & preciosa ligna, & rursus sumentes eum, dederunt Ignatio sanctissimo patriarchæ Constantinopoleos: & sumens patriarcha superhumeralia, tra- D didit eis. Primo autem omnium dedit Theodoro metropolitæ Cariæ, & dixit ei: Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid fiat. Theodorus reverendissimus metropolita Cariæ dixit: Confugimus ad sanctitatem tuam tota anima, & mente munda, tradentes propria manu libellum confessionis nostræ, ac profitentes usque ad totam vitam nostram conservare quæ illic scripta sunt inconvulsa. Ignatius sanctissimus patriarcha Constantinopoleos dixit: Bene ac decenter fecistis, filii dilectissimi nostri. Ecce suscipio vos, sicut misericors & benevolus pater prodigum filium suum reversum ad pœnitentiam; propterea quia & sancta Romanorum ecclesia benigniori affectu mota est erga reveren- E tiam vestram, quibus & concordaverunt etiam orientales sedes. Et post hoc Theodorus reverendissimus episcopus Sinopæ dixit: Non solum epitimiis sumus digni, sed & pœnis; sed misericordia tua magna est domine. Xenophon reverendissimus episcopus Milassi dixit: Cum sim multis pœnis dignus, superhumerale accipio. Et postquam acceperunt superhumeralia sua, sederunt singuli in ordine suo. Et iterum Paulus Deo amicissimus chartophylax stans in medio dixit: Postquam ingressi sunt in hanc sanctam synodum episcopi, qui ceciderunt, ecce præsto sunt & presbyteri, habentes eumdem libellum, & rogantes sanctitatem vestram, ut intrent in hanc sanctam synodum: quid ergo placet sanctitati vestræ? Sancta synodus dixit: Cujus consecrationem habent? Paulus Deo amicissimus chartophylax dixit: Beatissimi Methodii, & sanctissimi Ignatii. Sanctissimi vicarii dixerunt: Intrent. Et intraverunt, Thomas primus presbyterorum, Cosmas secundus atque defensor, Pantaleo presbyter, Ioachim presbyter & defensor, Megistus presbyter, Nicephorus presbyter, Theodosius presbyter, Epiphanius presbyter, Theophylactus presbyter, Sisinnius presbyter, Gregorius presbyter, & paria episcopis facientes, tradiderunt libellum pœnitentiæ: deinde scribentes & ipsi Romanum libellum, susceperunt a patriarcha oraria sua, dicente ad eos: Cognoscite quia verax homo sum, & sermo meus finem habet. Ecce enim magnam meruistis compassionem & veniam a sancta Romanorum ecclesia, & omnibus nobis. Postquam ergo ingressi sunt episcopi ac presbyteri, rursus stans Paulus Deo amicissimus chartophylax in medio dixit: Similiter & diaconi, qui ceciderunt, habentes præ manibus libellum pœnitentiæ, deprecantur sanctam synodum ut introeant. Sancta synodus dixit: Cujus consecratio sunt? Paulus Deo amicissimus chartophylax dixit: Beatissimi Methodii & sanctissimi Ignatii. Sanctissimi vicarii senioris Romæ & orientis, ac sancta & universalis synodus, dixerunt: Introeant. Et introierunt, Constantinus diaconus, Ioannes diaconus, Stephanus diaconus, Michael diaconus, Christophorus diaconus, Leo diaconus, Theodosius diaconus, Nicolaus diaconus, Sophronius diaconus. Et ait Ignatius sanctissimus patriarcha ad eos: Utique ex proposito fecistis libellum quem fertis? Reverendissimi diaconi dixerunt: Deus scit, domine, quia ex multa alacritate illum fecimus; ipse enim novit conscientias nostras quomodo erant circa sanctitatem tuam, cum tyrannidem patereris. Quæ vero Photio fecimus, coacte ac inviti fecimus: sed gratias agimus Deo, & sanctitati tuæ, o domine, quia non retribuisti nobis secundum peccata nostra, & culpas nostras; sed compassus nobis, miseratus & misertus es nostri, & dimisisti nobis peccata nostra. Et facientibus eis similia episcopis, & presbyteris. & accipiens patriarcha oraria ipsorum, reddidit eis. Et post hoc, iterum stans in medio Paulus Deo amicissimus chartophylax dixit: Venerunt & subdiaconi qui ceciderunt in sanctam hanc synodum, eumdem libellum præ manibus habentes, ingredi postulantes. Sanctissimi vicarii senioris Romæ & orientis dixerunt: Ingrediantur, placet enim nobis. Et ingressi sunt. Thomas † domesticus subdiaconorum, Eustachius, Stephanus, Photinus, Ioannes, Paulus, Thomas: & facientibus similia pari modo, dedit & ipsis proprii honoris insignia. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Secundum formam hanc, secundum quam hodierna die suscepimus episcopos & presbyteros, & diaconos, & subdiaconos qui ceciderunt, suscipi deinceps decernimus omnes qui similiter peccaverunt, & pœnitentiam agunt. Et post hæc sanctissimus patriarcha Ignatius dixit: Epitimia quæ indicta sunt iis qui ceciderunt episcopis & presbyteris, & diaconis; & subdiaconis, ab hac sancta & universali synodo, in audientiam omnium legantur; quatenus fiant omnibus manifesta.

Io. 5.

ACTIO ... CONC. GENER.

† sub... no... Gr... mo... vo... qu... ma... tio...

festa. Et accipiens Stephanus diaconus & notarius legit: Sit remedium, & salutem animæ ferens, ac valde discretum epitimium sacerdotum qui per multam consuetudinem ceciderunt, & negaverunt propria chirographa, quæ bene ac regulariter edita sunt ad spiritalem conflictum, & unitatem sanctæ catholicæ ecclesiæ. Si quidem carnibus vescuntur, abstinere se a carne, caseo, & ovo: ii vero qui carnes non comedunt, abstinere a caseo & ovo, & piscibus quarta feria, & parasceve, * legumina & olera cum oleo, & pauco vino, facereque genuflexiones quinquaginta per singulos dies, & dicere Kyrie eleyson, centies, &, Domine peccavi, centies, & Domine ignosce mihi peccatori, centies; recensereque sextum psalmum, & trigesimum septimum, & quinquagesimum: hæc mando tibi custodire usque ad Christi nativitatem, non autem habeas potestatem ministrandi, nec agendi quoquo modo quæ sacerdotum sunt, & tunc in natalitiis magni Dei & salvatoris nostri Iesu Christi recipies sacerdotium tuum, & mecum eris sacerdotio fungens, & ministrans immortali æterno Deo. Et post lectionis epitimiorum completionem, rursus ipse Stephanus collaudavit: Multos annos imperatorum Basilii & Constantini: Magnorum dictatorum & imperatorum multos annos: Orthodoxorum imperatorum multos annos: Pacificorum imperatorum multos annos: Depositorum injustitiæ multos annos: Hostiū mendacii multos annos: Amatorum & fautorum veritatis & justitiæ multos annos: Nicolai beatissimi papæ Romani æterna memoria: Hadriani orthodoxi papæ Romani multos annos: Ignatii orthodoxi patriarchæ Constantinopoleos multos annos: Orthodoxi senatus multos annos: Sanctæ & universalis synodi æterna memoria. † Deus deposuit molimina Photii, quæ incipiunt in divino loco, & simul deposuit eum, ut mendacii amicum & conculcatorem venerandæ figuræ.

ACTIO TERTIA.

IN nomine domini & dominatoris Iesu Christi veri Dei & salvatoris nostri. Consulatus Deo coronatorum dominorum nostrorum, Basilii quidem anno tertio, Constantini autem filii ejus anno secundo, imperatorum perpetuorum Augustorum, indictione tertia, quinto Idus Octobris. Propositis & vivificis lignis, & intemeratis salutis nostræ euangeliis in dextris partibus catechumeniorum opinatissimi templi sanctæ ac magni nominis Sophiæ, convenientibus autem Donato Deo amicissimo episcopo Ostiensi, & Stephano Deo amicissimo episcopo Nepesino, ac Marino reverendissimo diacono sanctæ Romanæ ecclesiæ: locum habentibus Hadriani sanctissimi & beatissimi archiepiscopi senioris Romæ, & Ignatio honorabilissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ, ac sanctissimis vicariis orientis, Thoma scilicet sanctissimo metropolita Tyri, locum habente sedis Antiochiæ, eo quod viduata esset eadem ecclesia, & Helia Deo colendissimo presbytero & syncello, locum possidente Theodosii sanctissimi archiepiscopi sedis Hierosolymorum: Deinde per jussionem amicorum Christi & Dei cultorum magnorum imperatorum Basilii & Constantini; præsentibus & audientibus etiam magnificentissimis principibus, videlicet Christophoro magnificentissimo magistro, Bahane magnificētissimo patricio & præposito, Paulo magnificentissimo patricio & præfecto, Leone magnificentissimo patricio & domestico excubitorum, Ioanne magnificentissimo patricio & logotheta * acuti cursus, Manuele magnificentissimo patricio, Theophylacto magnificentissimo patricio, Petrona magnificentissimo patricio, Oreste famosissimo protospathario & domestico icanatorum: considentibus autem & Deo amicissimis episcopis, id est, Nicephoro Deo amicissimo metropolita Amasiæ, Niceta Deo amicissimo metropolita Athenarum, Metrophane Deo amicissimo Smyrnæ, † Theodoro Deo amicissimo metropolita Cariæ, Euthymio Deo amicissimo metropolita Catanæ, Michaele Deo amicissimo metropolita Rhodi, Photio Deo amicissimo Nacoliæ archiepiscopo, Athanasio Deo amicissimo episcopo Anilii Magnesiæ, Georgio Deo amicissimo episcopo Heliopoleos, Stephano amicissimo episcopo Cibyræ, Niceta Deo amicissimo episcopo Cephaludis, Stephano Deo amicissimo archiepiscopo Cypsallorum, Theodoro Deo amicissimo episcopo Sinopæ, Basilio Deo amicissimo episcopo Pyrgii, Gregorio Deo amicissimo episcopo Mesinæ; Eustathio Deo amicissimo Æmoniæ, Xenophonte Deo amicissimo episcopo Milasi, Leone Deo amicissimo episcopo Daphnusiæ, Petro Deo amicissimo episcopo Troadis, Samuele amicissimo episcopo Antri, Antonio Deo amicissimo episcopo Aliseos, Nicephoro Deo amicissimo episcopo Crotonæ, Michaele Deo amicissimo episcopo Cercyrorum. His ita convenientibus, surgens Metrophanes Deo amicissimus metropolita Smyrnæ, una cum Nicephoro Deo amicissimo metropolita Amasiæ, & Niceta metropolita Athenarum, dixit: Omnia honeste, & secundum ordinem facere Paulus magnus apostolus jubet & sancit. Videtur autem omnibus nobis honestum esse, ac perfecto ordini proximum, ut deinceps hæc sancta & universalis synodus audiat epistolas amici Christi imperatoris nostri, quas misit ad sanctissimum papam Romanum, & orientis præsules; & rursus sanctissimi patriarchæ nostri, deinde beatissimi papæ Hadriani ad sanctissimum dominum nostrum; ut & sancta synodus satisfactionem adhuc majorem accipiens, glorificet Deum, qui cooperatus est piissimo imperatori nostro in conciliis & optimis studiis, gratiasque agat & sanctissimo patriarchæ nostro, & vobis sanctissimis vicariis. Donatus & Stephanus sanctissimi episcopi, & Marinus reverendissimus diaconus, vicarii senioris Romæ dixerunt: Audivimus quia sunt quidam errantes ex consecratione beatissimi Methodii, & sanctissimi Ignatii, & nesciunt quid sit pietas & misericordia sanctæ Dei ecclesiæ atque judicium; & ideo renuunt scribere Romanum libellum, quem misit sanctissimus papa Hadrianus. Ante omnia ergo mandamus bono cultui vestro, ut eatis ad eos; & secundum canonicam auctoritatem accersatis eos, ita dicentes: Sancta synodus advocat vos, ut faciatis quod decretum & censitum est auctoritate, & suscipiamini a sancta synodo; neque enim vult claudere viscera sua; invitat ergo vos venire: ac secundum libelli satisfactionem facite, quemadmodum & ceteri fratres vestri fecerunt; & suscipit vos sancta & universalis synodus. Thomas & Helias sanctissimi vicarii orientalium sedium dixerunt: Secundum solitas & canonicas præceptiones apostolorum ac sanctarum synodorum & nos

ACTIO III. CONC VIII. GENERALIS

* lege velocis.

† Quamvis ipse Theodorus post scriptū Romanum libellum, inducta culpa, quam contra patriarcham Ignatium, ab illo recedendo, & contra subscriptione suam agendo commiserat, per libellum pœnitentiæ acceptus sit; postea tamen deprehensus, quod in depositione ac anathemate papæ Nicolai scripserit; ab universa synodo sola pro hac causa dejectus est, dumtaxat beati Petri judicio reservatus.

ANNO CHRISTI 869.

nos providemus, nutu misericordiæ ducti, ut A adsciscantur ad hanc viam salutis, ad quam & fratres eorum * succurrerunt. Congruum ergo est, ut eatis ad eos, & provocetis illos ad salutem animarum suarum. Dicite itaque eis cum benevolentia & convenienti fraterno affectu: Advocamus vos: si ergo feceritis quæ videntur sanctæ synodo, introite in ea, & suscipiet vos. Et abeuntes metrophanes Deo amicissimus metropolita Smyrnæ, & Nicephorus Deo amicissimus metropolita Amasiæ, ac Niceta Deo amicissimus metropolita Athenarum, dixerunt quæ sibi fuerant impetrata ad Theodulum reverendissimum metropolitam Ancyræ, & Nicephorum reverendissimum metropolitam Nicææ; qui responderunt ita: De B proposita subscriptione rationem reddimus sanctitati vestræ, quia propter rationabiles & irrationabiles subscriptiones, quæ ante factæ sunt, gravati definivimus nos, & vinculum imposuimus non ulterius subscribere, præter id quod subscripsimus, & professi sumus fidei nostræ symbolum, quod jacet in chartophylacio venerabilis patriarchæ, tempore consecrationis nostræ. Propter quod dicimus vobis, & rogamus sanctam synodum, si possibile est, indulgeat nobis quod deliberavimus conservare usquedum viximus. Deo amicissimis metropolitis deferentibus hujusmodi responsionem, sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Legatur responsio eorum in C audientiam omnium. Et accipiens Thomas venerabilis subdiaconus ac devotus vicarius in auditionem sanctæ synodi legit. Et iterum vicarii senioris Romæ dixerunt: Legatur † epistola a Deo muniti imperatoris nostri, quam misit ad sanctissimum papam Nicolaum. Et accipiens Theodorus devotus a secretis legit.

* alias cucurrerūt.

† Ad Hadrianum missam dicunt, quoniam hanc Hadrianus suscepit, quæ tamen ad Nicolaū fuerat scripta.

In nomine Patris, & Filii, & sancti Spiritus unius, & solius, & veri Dei, Basilius fidelis imperator Romanorum Nicolao sanctissimo papæ Romano, & spirituali quoque patri nostro.

QUALITER se habet mentis nostræ voluntas super ecclesiasticis negotiis nostris, o di- D vinum & sacrum atque instar Aaron reverendum caput, in priori epistola innotuimus. Nescientes autem, si sanctis vestris, & secundum Moysen Deo gratissimis, sit posita palmis (multæ namque in longinquo itinere impedientes accidunt causæ) necessarium conspeximus primum quæ in eadem continebantur epistola in brevi commemorare, & nunc quæ defuerunt supplere. Habebat itaque in quibus malis ecclesiam nostram, quando imperii divinis orationibus vestris gubernacula suscepimus, invenerimus male jacentem, insanabiliter languentem, legitimo rectore denudatam, tyrannide detentam, E alieni pastoris servituti subjectam, omnia instar ancillæ patientem magis, quam more reginæ quidquam gerentem. Hæc sunt quæ illa significabat epistola. Et quædam a nobis agenda fore visa sunt, quædam vero paternæ sanctitati vestræ penitus relinquenda. Verum nobis nihil amplius debere fieri visum est, nisi, ut Photius quidem a sede removeretur, & secum quiescere hortaremur: quippe qui multa contra veritatem, & contra sacrum pontificium vestrum commovit; in tantum enim rabies illius profecit. At vero Ignatius sanctissimus & spiritalis pater noster, qui clare injurias & tyrannidem pertulit secundum judicium & justificationem, quæ in diversis epistolis vestris inventa est (quamquam per easdem literas vix nunc omnibus manifestum constituimus: sic enim ipsæ literæ obrutæ, & nullatenus quibusdam ostensæ fuerint ab iis qui ante nos principatum tenuerunt) per æquam & justam veritatem ad proprium thronum revocaretur: reliquis autem finem imponendum, imo vero & hæc eadem approbandum, atque horum sequentia terminandum, spirituali sanctitati vestræ dimisimus. Videlicet de his sacerdotibus qui ex utraque parte peccaverunt, & ante a sanctissimo patriarcha Ignatio consecrati secundum scripturæ suæ confessionem, in veritate minime permanserunt, quam qui a Photio viro impudenti manus impositionem susceperunt: nec non & de his summis sacerdotibus, & sacerdotibus, atque abbatibus, qui diversimode scripserunt: quorum quidem alii vi vel tyrannide, alii vero simplicitate aut levitate, quidam vero seductione ac versutiis, quidam vero muneribus & honoribus diversimode decepti sunt. Pauci enim † superiores laqueo illius prorsus effecti sunt, imo vero dicendum est, quia pene omnes sacrati, tam priores, quam posteriores, qui sub nobis sunt, male, & ut non oportebat tractati sunt. De quibus decretum & judicium mittere paternam sanctitatem vestram * præscribentes poposcimus, & nunc expetimus: addentes huic epistolæ pro his, qui ceciderunt benignissimam postulationem, & maxime de iis qui pœnitentiæ locum requirunt, & ad legitimum summum sacerdotem recurrunt: quatenus non ecclesiæ nostræ summis sacerdotibus, & sacerdotibus qui sub omni regimine nostro consistunt, commune occurrat naufragium, propemodum universis illis de falsis & impotabilibus gustantibus iniquitatis rheumatibus. Super his itaque postulamus compatientissimum sacerdotium tuum, ut manum porrigat humanitatis, & eorum dispenset salutem, qui proprium dumtaxat peccatum pronuntiant, * & veniam accipere de eo qui male ac nequiter ab ipsis molestatus est summo sanctissimo sacerdote deposcunt: eos enim qui permanent in malitia, & nolunt ad veritatis semitam repedare, nullus modus vel ratio a condemnatione liberabit. Ut autem manifesta etiam iis qui ex sorte sunt Photii vestra divina & apostolica fiat sententia, tam de sanctissimo patre nostro & patriarcha Ignatio, quam de miserrimo Photio, destinati sunt ab amabili Christo imperio nostro ad paternam sanctitatem vestram ab utraque parte apocrisiarii; a sanctissimo quidem patriarcha Ignatio Ioannes metropolita Silæi, a Photio vero Petrus metropolita Sardis, cum quibus & a divinitus munito imperio nostro missus est Basilius spatharius; quos volumus ut paterna sanctitas vestra suscipiat, & in conspectu episcoporum, qui ex utraque parte directi sunt, quæ videbuntur sanctitati tuæ ecclesiasticis legibus atque canonibus de summis sacerdotibus, & sacerdotibus sanciat: cum hisque mittat nobis reverendissimos apocrisiarios, ut certificetur expressius & purius sanctissima ecclesia nostra, cujus voluntatis sanctitas tua super utrisque consistat. Ita pater spiritalis, & divinitus honorande summe pontifex, accelera pro ecclesiæ nostræ correctione & conflictu contra injustitiam atque ad veritatis satisfactionem multam nobis congeriem bonorum donare, id est unitatem mundam, compagem spiritalem ab omni contentione ac schismate liberam, ecclesiam

ecclesiam in Christo unam, & ovile uni obsecundans pastori, cujus tu minister ac immolator existis verissimus. Saluto sanctum & desiderabile mihi caput quasi labiis per literas. Vale. Missa est mense Decembris, die undecimo.

Et post lectionem prædictæ epistolæ accipiens Stephanus Deo amabilis diaconus & devotus notarius epistolam sanctissimi patriarchæ Ignatii, quam ad sanctissimum papam Hadrianum miserat, legit:

Deo honorabili, dilecto fratri & comministro Nicolao sanctissimo papæ senioris Romæ Ignatius misericordia Dei archiepiscopus Constantinopolitanus.

EORUM vulnerum atque livorum qui in membris hominis consistunt multos medicos protulit ars; hanc quidem passionem alio accipiente, & alteram altero, & per experientiam amputante, & medente; eorum vero quæ in membris sunt Christi & Dei salvatoris, omnium nostrum capitis, & sponsæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, unum & singularem præcellentem atque catholicissimum medicum ipse princeps summus, & fortissimus sermo, & ordinator, & curator, & solus ex toto magister Deus omnium produxit, videlicet tuam fraternam sanctitatem, & paternam almitatem: propter quæ dixit Petro magno & summo apostolorum: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Et iterum: *Tibi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in cælis & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Tales enim beatas voces non secundum quamdam utique sortem apostolorum principi solum circumscripsit & definivit; sed per eum ad omnes qui post illum secundum ipsum efficiendi erant summi pastores, & divinissimi sacrique pontifices senioris Romæ, transmisit: & ideo ab olim & prisco tempore in exortis hæresibus & prævaricationibus eradicatores & interemptores malorum zizaniorum, & tabefactorum, & penitus insanabiliter ægrotantium membrorum, multi multoties facti sunt eorum, qui sanctitatem & summam paternitatem tuam illic præcesserunt; successores scilicet principis apostolorum, & illius zelum in fide, quæ secundum Christum est, imitantes: & nunc nostris temporibus beatitudo tua digne tractavit datam sibi a Christo potestatem. Et quemadmodum quis peritus belli, & optimus prætor, sanctissime & amantissime frater noster, omnibus potentiorem, & omnia vincentem veritatem, tamquam quædam valde fortia & inexpugnabilia proponens arma, hujus æmulos dejecisti, & cum Christo & per Christum mundum vicisti, & eum qui divina furatus est, & despoliavit aliena, & per fenestram in atrium ovium more latronum intravit, & prædatus est animas multorum, deinde etiam se arroganter extulit, & cervices erexit contra Deum omnipotentem, & intantum jactanter elatus est, ut conventum sine subsistentia & sine persona fingeret contra irreprehensibile & divinissimum & sacrum pontificium tuum, quemadmodum fabula hippocentauros & tragelaphos; quod etiam latenter ad principem misit. Hujusmodi ergo non sanctum operatorem, atque omni opere malo repletum, videlicet eum qui secundum antiphraseos tropum Photius nominatur, opere manus pontificalis, & apostolicæ potestatis tuæ a communi ecclesiæ resecasti corpore, & summo te Petro æquiparans, tamquam novum Ananiam, sententia potentium verborum tuorum occidisti, & privatione spiritalis vitæ, ut alterum Simonem, per anathema morti transmisisti; & nos qui injuriam passi sumus, sicut justissimus & fratrum amicissimus, & juste justificasti, & ecclesiæ, quæ apud nos est, & proprio throno, propter quæ sategisti atque scripsisti, utpote apostolicæ & summæ potestatis susceptor, digne ac rationabiliter restituisti, & fluctum qui hic inerat dissipasti, & tranquillitatem ecclesiis contulisti. A Deo quippe provectus & a Christo dilectissimus & mansuetissimus & justissimus noster imperator, voto & consilio & decreto & judicio tuæ sanctitatis, favens olim, etiam nunc alacriter obediens, ut filius vester proprius, & fidelissimus utrique, quæ digna sunt exhibuit, & multa tribulatione fessam nostram senectutem, adhuc etiam omnes qui pro justitia Dei multas & varias tribulationes sustinuerunt, imperialissima prudentia usus, animavit & consolatus est. Pro quibus omnibus gratificas laudes atque voces referentes super omnia Deo, & vestræ beatitudini, misimus debite Ioannem beatissimum & sanctissimum metropolitam Sylæi, virum Dei cultorem, & divino intellectu repletum, qui etiam per totos novem annos pro verbo veritatis cum nobisipsis persecutionem & mala cetera passus est, & Petrum Dei amantissimum episcopum Troadis, qui eadem & ipse passus est, & pariter decertavit cum † regali homine, rationem simul vobis posituros pro nobis, & quæ epistolæ desunt viva voce adimpleturos & manifestaturos qualem & quantam & quam magnam dilectionem habeat & affectum humilitas nostra circa fraternam sanctitatem vestram: simul autem & de ceteris ecclesiasticis ordinibus accepturos, quæ Deo placeant, & vestro intellectui & sapientiæ & potestati distinctiones, atque dispositiones. Duplex est enim sacerdotalis catalogi consecratio: nam quidam a nobis hanc susceperunt, & propria manu pro nobis sua sponte scripserunt; quidam vero ab iniquo & interfectore Photio. Multi quidem de nostra consecratione, gratia Dei confortati, restiterunt ei fortissime, per nullum modum in inhonorantiam & contumeliam nostram, & in eam quam putant depositionem communicantes; sed & multas & varias tribulationes, & angustias, ac dira exilia, & custodias perpetientes: quos præcipue suscipiens & tua beatitudo, bene scio quod supremis extollat honoribus, ut certatores veraciter pietatis. Plures autem propria chirographa transgressi sunt, & ceciderunt, & pro temporis & utilitatis suæ causa in omnibus Photii temeritatibus & malignis actibus ab initio usque ad finem sectatores & communicatores & cooperatores effecti sunt, frequenter contra nos subscribentes, licet non voluntarie, sed vim & tyrannidem passi. Sunt autem apud eos, qui contra veritatem postea in rabiem versi, & quemadmodum quadam satanæ operatione furentes, validissimam etiam contra nos ostenderunt insaniam. Primum igitur de hujusmodi imploramus dari dispositionem; deinde de his qui ab illo manus impositionem susceperunt, & secundum ea etiam ipsi similiter per omnia frustra nequiter egerunt: insuper de presbyteris, qui ex nostra consecratione consistentes, semel ei communicaverunt, vel fortassis bis & ter ex arcta angustia, non tamen subscripserunt injustitiæ chirographo, &

ACTIO III. CONC. VIII. GENERALIS *Ador. 5.*

16.

† Innuit imperatorem Ludovicum.

& rursus recesserunt, & usque in præsens voluntarie vacant: adhuc etiam de iis qui cum communione etiam subscriptionem gesserunt, mox autem otium complexi sunt: & super hos etiam de his qui manus quidem impositionem a Photio & voluntarie & non voluntarie susceperunt, reveriti tamen, sacerdotio prorsus nullo modo functi sunt. Porro manus impositionem ab eo accepit Cæsareæ Cappadociæ archiepiscopus reverentissimus & perseverantissimus Paulus post concilium vanitatis, quod contra humilitatem nostram tenuit prius: in secunda vero synodo reproborum, ut dicit propheta, viriliter valde propugnans ob veritatem & triumphans, & divulgans eorum interfectricem mentem, & nullo tempore vel modo contra humilitatem nostram subscribens, sed ob idipsum multa passus, & multimodas necessitates sustinens, alio quodam meliori scilicet affectu dignus habebitur a fraternitate vestra. Hæc igitur sunt capitula, pro quibus exposcimus solutionem & ordinationem in scriptis mitti humilitati nostræ. Insuper autem & vicarios vestræ beatitudinis episcopos dignos & rationabiles, ut cum eis bene & convenienter disponamus ecclesiam, quæ apud nos est, quam providentia Dei per intercessionem summi Petri, & instantiam atque interventionem vestram recepimus: & accipiant negotia finem utilem & congruentissimum in gloria Dei, & vestræ fraternæ sanctitatis, Christique imitatricis beatissimæ paternitatis.

Et post lectionem hujus epistolæ, accipiens Marinus reverendissimus diaconus & vicarius senioris Romæ epistolam, quæ missa est a sanctissimo Hadriano papa ad sanctissimum patriarcham Ignatium, legit Latine, voce grandi in audientiam omnium, in Græcum sermonem eam vertente ac interpretante Damiano reverendissimo regio clerico ac interprete.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei reverendissimo & sanctissimo confratri & comministro nostro Ignatio patriarchæ Constantinopolitano.

NEC scriptura pandere, nec profecto lingua sufficit enarrare, quantas, o dilectissime frater, pro ecclesiæ Constantinopolitanæ statu, atque pro tua specialiter erectione, certaminum palæstras decessor meus sanctæ memoriæ papa Nicolaus cum subjecta sibi ecclesia indesinenter exercuit, & usque ad melioris vitæ transitum toleravit, adeo ut in ipso suæ migrationis articulo pro commendanda causa tua, vel ecclesiæ tibi divinitus commissæ, nec scribendo sibi pepercit, nec pro hac, si non loquendo, saltem innuendo, cessaverit; donec officium dumtaxat oris amitteret, & oculos penitus obseraret. Cujus affectum & nos quoque sumentes, sicut divina gratia ei successimus in honore, ita & merito successimus in labore, & sicut sudorum ejus & dispositionum tunc extitimus communicatores, ita quoque nunc optamus & satagimus esse in cunctis observatores. Quanto vero gaudio quantaque simus exultatione repleti, percipientes auditu, quod de sanitatis tuæ recuperatione jugi gestabamus affectu, nec os exprimere, nec calamus prævalet exarare. Unde benediximus Deo, & totius cordis jubilatione laudavimus, excitanti videlicet dilecti filii nostri Basilii principis & Augusti ferventissimum spiritum, non solum ad vindictam malefactorum, verum etiam ad laudem bonorum. scilicet qui eripuit ecclesiam Dei, dum quotidie, quia non consensit adultero, traheretur tam ad corporis, quam ad animæ mortem, instar utique Danielis sanctissimam eripientis Susannam a sententia mortis, quam impudici presbyteri, qui videbantur regere populum domini, non autem regebant, sed potius Photii more perdebant, nequiter extorserunt. Præterea quæ præfatus apostolicæ recordationis pontifex regulariter ac synodice tam de schismatico & mœcho Photio, & ordinatione, imo execratione ipsius, atque Syracusano Gregorio, quam etiam de te specialiter & de compatientibus tibi sanxerit & definierit, tenore valebis ejus epistolarum, quas super his diverso tempore Constantinopolim destinavit, patenter ediscere. Verum si ad notitiam tuæ beatitudinis non pervenerunt, a missis nostris has accipiens, ad instructionem tuam & monumentum futurorum reserva; cognoscens interim, & certissime sciens nos a decretis ejus nullo modo discessuros, sed ejus sicut locum, ita & studium possidentes, ipsius, quantum ratione magistra possumus, vestigia secuturos: quatenus ad lucernam mandatorum ejus in hujus caliginosi sæculi loco gradientes, inoffensis pedibus, Deo duce, incedere valeamus. Quamobrem & in his, super quibus a nobis dispositiones & discretiones exigis, nil sequendum præter ejus divinitus inspirata decreta conspicimus; præ omnibus & super omnia Gregorium Syracusanum; & Photium tyrannum & quos idem Photius in gradu quolibet ordinasse putatus est, ab episcoporum numero vel dignitate, quam usurpative ac ficte dedit, merito sequestrantes. Primo, quia Photius Maximo, & ordinatio ejus, vel potius execratio, istius ordinationi pene in cunctis videtur esse simillima. Secundo, quia sic se habet per decessorem meum apostolicæ sedis decretum, cujus judicium nusquam præcipiunt sacri canones retractari, dum tamen censeant eam in aliorum quæque renovanda seu definienda negotia perscrutari: nosque convenit, ut prætulimus, ejus in omnibus constituta sectari. Tertio, quia Photius vir forensis, curialis, neophytus, invasor, atque adulter, nec non & anathemate condemnatus existens, nihil habuit, * se sequentibus propinaverit. Photio certe, præsidente auctore, dictum est ab anathematizatis: Consecratus non solum non accipit Spiritum sanctum, sed & quod antea habuit flamen aufertur ab eo: verum quamvis hoc tyranni Photii dictum favore, ipseque super hujusmodi sententia delectatus, cum male a se promotis, ei consensum præbuerit, quamvis etiam non iis, de quibus hoc frustra dictum est, valeat coaptari: quia tamen veraciter dictum est, eorum magis damnationi procul dubio congruit, qui ab anathematizato & damnato Photio, per impositionem manus, non lucrum, sed vulnus in capite susceperunt. In quo ergo judicio judicaverunt, secundum evangelium, judicandum est de eis, & in qua mensura mensurati sunt, est eis utique remetiendum, atque pro magno illis habendum, si saltem sero ad te pastorem suum, quem post Christum olim jam, & per Christum utique consecuti sunt, repedantes, ac sine majori temporalique promotione, domino contrito corde, humiliatoque spiritu famulantes, bona studuerint expectare futura. Ceterum de Paulo Cæsariensi, de quo sermo a te multus est habitus,

Dan.

* quod

habitus, interim, quod de ceteris, qui a Photio promoti sunt, decrevimus observandum, jure statuimus. Præterea persecutionum tolerantia, vel palestræ certaminum quas adversus tyrannum vel mœchum pro veritate multipliciter exercuisse testaris, suam habent profecto mercedem, & immarcescibilem præstolantur a cælestium bonorum largitore coronam. Sane cetera ecclesiæ beneficia largissime consequatur, & honore competenti, tam apud sanctimoniam tuam penes omnes, merito perfruatur. De his autem sacerdotibus, vel clericis, qui a beatæ memoriæ patriarcha Methodio, vel a sanctimonia tua consecrati sunt, hæc forma servabitur, ut siquidem sunt inter eos qui gratia Dei confortante invasori Photio restiterunt, per nullumque modum inhonorantiæ vel contumeliæ fraternitatis tuæ, aut putativæ depositioni communicaverunt, sed & varias tecum ob hoc tribulationes & exilia, quin & depositiones pertulerunt; hos beatos, & ter beatos dixerim, & inter Christi confessores connumerandos decreverim; adeo ut habeant insignem in ea, quæ apud vos est, ecclesia locum, & præcipua circa dilectionem tuam fiducia perfruantur: ita ut secundum multitudinem dolorum ipsorum, consolationes tuæ animas eorum lætificent, more scilicet Dei qui reddet singulis secundum opera ipsorum. Porro ceteris qui ex consecratione fraternitatis tuæ sunt, & sive sponte sive vi se ad Photium contulerunt, si sub satisfactione libelli, cujus exemplar missis nostris commisimus, ad te remeaverint, quamvis contra professionem vel subscriptionem suam egerint, ac multipliciter adversus summum sacerdotium tuum, & in contemptum sedis apostolicæ exarserint, eos generaliter in suis gradibus confirmantes, ignoscendum decrevimus. Discipuli enim sumus mitis & misericordis magistri, *qui*, apostolorum principe teste, *passus pro nobis, nobis reliquit exemplum ut sequamur vestigia ejus, qui peccatum non fecit, ut nos scilicet lucrifaceret, nec inventus est dolus in ore ipsius; & tamen cum malediceretur, non remaledicebat; & cum pateretur, non comminabatur.* Si qui autem ex iis sunt, qui aliter vel in Deum, vel adversus constituta patrum, quia & ipsa Dei Spiritu prolata consistunt, deliquisse vel excessisse probantur, hos volumus, adhibita sibi nostra quoque auctoritate, a pontificio tuo regulariter examinari, & paternis definitionibus amodo & deinceps omnino submitti. Cum enim beatus Petrus domino non dicat: *Si peccaverit* in te, sed *in me, frater meus, dimittam ei usque septies?* apte datur intelligi ea nos fratribus impunita posse dimittere, quæ in nos, non quæ in dominum, vel in dominica constituta, patrantur. Dicit enim scriptura: *Si peccaverit homo in hominem, rogabit pro eo sacerdos; si autem in Deum peccaverit, quis rogabit pro eo?* Sane hos, qui in nefando conciliabulo, quod in injuriam & derogationem sedis apostolicæ Constantinopoli factum est, voluntarie subscripsisse probantur, cujuscumque sint ordinis vel professionis, nulla venia dignos esse, nisi multa miseratio eiusdem, quam lædere nisi sunt, apostolicæ sedis occurrat, evidentissima ratio docet, & multifaria majorum sanctio manifeste demonstrat.

Quin & universalis Calchedone habita synodus adeo hujusmodi temeritatem detestata est, ut in sententia quam in Dioscorum protulit, hoc maxime memorare videatur, cum de ipso dicit: Secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcendit: præsumpsit enim & excommunicationem dictare adversus sanctissimum & beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonem. Priorem autem iniquitatem, pravitatem utique dicit hæreticam. Unde nota quod Dioscorus secundis excessibus, quos in excommunicatione Romani papæ dictata patravit, etiam hæresim Eutychianam valde transcendisse refertur. hinc & Anatolius ait: Propter fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit domino archiepiscopo Leoni.

Concil. Calched. act. 3.

Nam & adversus reverentiam tuam inter cetera hanc unam calumniarum in te illatarum, quasi accusationem texuerunt æmuli tui, opinantes videlicet, tamquam in contemptum reverendæ mentionis papæ Benedicti erectus, in contumeliam illius, nec epistolam ejus suscipere, dicti Dioscori more, consenseris. Quia ergo in causa, quam in te impingere fallacibus accusationibus tentaverunt, illi veracibus probationibus inveniuntur obnoxii, idcirco ipsi potius judicium quod judicaverunt subire, & sententiam, quam protulerunt, incurrere, Simonis nexibus irretiti, jure debent. Ergo fraternitas tua curet necesse est, ut sententiarum capitula, quæ synodice in ecclesia Dei, ubi sanctum corpus apostolorum principis Petri requiescit, pro abolendis profanis conciliis, Constantinopoli a Photio, tam adversus sedis apostolicæ reverentiam, quam adversus sanctimoniam tuam congregatis, communi consonantia promulgavimus, apud vos in synodo cunctorum subscriptione roborentur; & in singularum archivis ecclesiarum provide recondantur. Postremo reverendissimum & sanctissimum communem fratrem nostrum Ioannem metropolitam Sylæi beatitudini tuæ magnopere commendamus: de quo videlicet fraternitatem tuam nolumus ignorare, quoniam quibuscumque mœroribus vel molestiis ex tot accidentibus vobis incommodis cor nostrum fuerit vulneratum: quia sicut scriptum est: *Legatus fidelis sanitas*; ita medicamento ipsius fidelis legationis, quod in vobis hinc turbide diuturna hucusque mœstitia sauciaverat, est sanatum: ut pene nil residuum, quod exinde sanitate indigeat, idem vir prudentissimus in pectore nostro reliquerit. Quamobrem consolatione multa dignus habendus, & a sancta fraternitate tua quiete, refrigerio, & omni est veneratione ditandus, atque in ecclesiasticis negotiis diligentissime moderandis irremote tenendus; propter quæ videlicet ipse pericula infinita, non solum per mare, sed & per aridam gradiendo sustinuit; quin potius penes nos demorans, & causa tui jugiter pulsans, & continuas nobis molestias irrogans, neque quaslibet sibi ferias contulit, nec ullam quotidiano labori nostro requiem dedit. Sanctam fraternitatem vestram optamus nunc, & semper, & in Christo bene valere, dilectissime ac sacratissime comminister. Data quarto Idus Iunii, indictione secunda.

Prov. 13.

Et post lectionem epistolæ sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Est canonice ac synodice acta epistola hæc. Sancta & universalis synodus dixit: Canonica, & ordinata, & plena justitiæ est epistola, quæ lecta est sanctissimi papæ Hadriani. Et post hoc surgens Metrophanes Deo amicissimus metropolita Smyrnæ dixit: Ex epistolis quæ nobis lectæ sunt modo, liquidius cognovimus, amici Christi, imperatoris nostri diligentiam, & studium quod habet ad pacificandam eccle-

ecclesiam Dei, & sanctissimi domini nostri & patriarchæ Ignatii humilitatem, & quomodo impleat eloquium scripturæ, quod perhibet: *Omnia cum consilio fac*: nec non & sanctissimi papæ Romani solertem locutionem, & pudorem, quem in divinis, circa divinorum canonum custodiam & observantiam habet, & ejusdem imitantem quantum fieri potest, misericordiam & benignitatem; quos & magnifice suscipientes, omnes gratias egimus Deo, qui dignos nos fecit hujusmodi sanctissimos vicarios contueri.

Et post hoc stans in medio Stephanus Deo amicissimus diaconus & devotus notarius laudavit ita: Multos annos imperatorum Basilii & Constantini; Magnorum imperatorum & dictatorum multos annos: Orthodoxorum imperatorum multos annos: Pacificorum imperatorum multos annos: Depositorum injustitiæ multos annos: Hostium mendacii multos annos Amatorum & fautorum veritatis & justitiæ multos annos: Eudoxiæ piissimæ Augustæ multos annos: Nicolai beatissimi papæ Romanæ æterna memoria: Hadriani orthodoxi papæ Romani multos annos: Ignatii orthodoxi patriarchæ Constantinopoleos multos annos: Orthodoxorum patriarcharum orientis multos annos: Orthodoxi senatus multos annos: Sanctæ ac universalis synodi æterna memoria.

VERSUS IAMBICI.

Chorus patriarcharum honorabilis & magnus
Pessimum inimicum prosequitur, ut lupum,
A thalamo casto, & venerabilibus locis;
Photium aio amarissimum apostatam.

ACTIO QVARTA.

In nomine domini & dominatoris omnium Iesu Christi veri Dei & salvatoris nostri. Consulatus a Deo coronatorum & tranquillissimorum dominorum nostrorum, Basilii quidem anno tertio, Constantini vero filii ejus anno secundo, perpetuorum Augustorum, indictione tertia, tertio Iduum Octobris, propositis preciosis & vivificis lignis, & intemeratis salutis nostræ euangeliis in dextris partibus catechumeniorum opinatissimi templi sanctæ ac magni nominis Sophiæ: convenientibus autem Donato Deo amicissimo episcopo Ostiensi, & Stephano Deo amicissimo episcopo Nepesino, & Marino Deo amicissimo diacono sanctæ Romanæ ecclesiæ, locum retinentibus Hadriani sanctissimi & beatissimi archiepiscopi senioris Romæ, & Ignatio sanctissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ, ac sanctissimis vicariis orientis, videlicet Thoma sanctissimo metropolita Tyri, locum retinente sedis Antiochiæ, eo quod vidua existeret eadem ecclesia, & Helia Dei cultore presbytero & syncello, locum retinente Theodosii sanctissimi archiepiscopi sedis Hierosolymorum: deinde secundum jussionem amicorum Christi & piissimorum magnorum imperatorum nostrorum Basilii & Constantini: præsentibus & audientibus etiam magnificentissimis principibus, videlicet Christophoro magnificentissimo patricio & magistro, Bahane magnificentissimo patricio & præposito, Leone magnificentissimo patricio & proconsule, Leone magnificentissimo patricio & domestico excubitorum, Ioanne magnificentissimo patricio & logotheta oxeos cursus, Manuele magnificentissimo patricio, Theophylacto magnificentissimo patricio, Petronate magnificentissimo patricio, Oreste magnificentissimo protospathario & domestico icanatorum, Sisinnio magnificentissimo spathario: considentibus Deo amicissimis episcopis, id est Nicephoro Deo amicissimo metropolita Amasiæ Niceta Deo amicissimo metropolita Athenarum, Metrophane Deo amicissimo metropolita Smyrnæ, Theodoro Deo amicissimo metropolita Cariæ, Euthymio Deo amicissimo metropolita Catanæ, Michaele Deo amicissimo metropolita Rhodi, Photio Deo amicissimo archiepiscopo Nacoliæ, Stephano Deo amicissimo archiepiscopo Cypsallorum, Athanasio Deo amicissimo episcopo Anilii Magnesiæ, Georgio Deo amicissimo episcopo Helii, Stephano Deo amicissimo episcopo Cibyræ, Niceta Deo amicissimo episcopo Cephaludii, Theodoro Deo amicissimo episcopo Sinopæ, Basilio Deo amicissimo Pyrgii episcopo, Gregorio Deo amicissimo episcopo Mesinæ, Eustathio Deo amicissimo Æmoniæ, Xenophonte Deo amicissimo episcopo Milassi, Leone Deo amicissimo episcopo Daphnusiæ, Petro Deo amicissimo episcopo Troadis, Samuele Deo amicissimo episcopo Antri, Niceta Deo amicissimo episcopo Photiæ, Nicephoro Deo amicissimo episcopo Cercyrorum. His itaque taliter convenientibus, stans in medio Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Sunt episcopi duo, consecrationem habentes beatissimi Methodii, Theophilus & Zacharias vocati, qui Photium recipientes, diffamant, quod recepisset Romanorum ecclesia Photium. Si ergo placet sanctitati vestræ, ingrediantur in sanctam & universalem synodum, & rejudicentur. Donatus Deo amicissimus episcopus Ostiensis, & Stephanus Deo amicissimus Nepesinus, & Marinus Deo amicissimus diaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ, locum retinentes Hadriani sanctissimi papæ Romani, dixerunt ad sanctissimos vicarios sedium orientis, & ad universam sanctam synodum: Si consideretis aptum esse, mittantur aliqui ad prædictos viros, ut interrogent illos, cujus consecrationis sunt, & cui communicant. Sancta & universalis synodus dixit: Aptum est & conveniens. Et missi a vicariis senioris Romæ, Pancratius religiosus clericus, ab orientis vero vicariis, Ananias religiosus clericus, a senatu autem Gregorius inclytus spatharii cubicularius, dixerunt illis: Sancta & universalis synodus misit nos, ut interrogemus vos, cujus consecrationis sitis, & cui communicetis. Theophilus & Zacharias quondam episcopi dixerunt: Nos domini Methodii sumus consecrationis; communicavimus autem domino Photio patriarchæ. Et reversis his qui missi sunt lecta est vox Theophili & Zachariæ dudum episcoporum per Theodorum virum devotum a secretis in medio sanctæ & universalis synodi in audientiam omnium, & sancta synodus exclamavit: Sit portio Theophili & Zachariæ cum Photio. Post hæc magnificentissimi & gloriosissimi principes per Bahanem magnificentissimum patricium & præpositum dixerunt: Imperatores nostri sancti miserunt servos suos, qui senatus vocatur, qui voluntate Dei hic honoratus est secundum omnia, ut simus districti eorum quæ geruntur auditores. Si vultis ergo a nobis, sicut se habet ordo synodicus, in fine sanctæ ac universalis hujus synodi exigere proprias subscriptiones per me indignum servum sanctorum

ctorum imperatorum nostrorum, cuncti fratres mei & compatricii dicunt sanctissimo domino nostro patriarchæ, & sanctissimis vicariis, tam senioris Romæ, quam orientalium sedium: Nisi audierimus & ab ipso Photio in conspectu nostro stante, & ab episcopis ejus, & iis qui habentes consecrationem beatissimi Methodii & sanctissimi Ignatii apostatæ facti sunt, ut in conspectu nostro obstruantur ora ipsorum ex canonicis & synodicis præceptionibus, non scribet manus nostra unam literam in synodo ista: audiant quæ judicata sunt a seniori Roma in conspectu nostro, & si nihil contradicere potuerint, sanabitur mundus ex consensu ipsorum. Si hoc autem factum non fuerit, scimus quia nostri non egetis ad scribendum in fine a vobis gestorum. Quomodo enim subscribemus in hujusmodi judicio, illis clamantibus atque dicentibus: Audiamus depositionem nostram, damnemur, audientibus nobis ut postulat justitiæ ratio, & nullus sermo ipsorum fit? Hoc non est justum, uti nos arbitramur: quid ergo videtur vobis, facite: nos enim, & antequam veniret sanctitas vestra a Deo conservandam in civitatem sanctorum imperatorum nostrorum, eamdem opinionem habuimus, tam de judicio beatissimi papæ Nicolaï, quam de receptione sanctissimi papæ Hadriani, ac certificatione & confirmatione honorabilis sacerdotis sanctissimi domini patriarchæ nostri. Post vicarios autem orientis vidimus & vos, & suscepimus tamquam sanctos apostolos. Rogamus ergo ut hi qui languent sanentur, & corrigamus qui non habent certitudinem veritatis, & erigamus qui deorsum jacent. Nisi enim ita hæc omnia discutiantur, conscientiæ hominum non curabuntur. Metrophanes Deo amicissimus metropolita Smyrnæ surgens, dixit: Divinus apostolus ita inquit: *Prophetias nolite spernere; omnia autem probantes, quod bonum est retinete.* Sanctissimos itaque vicarios senioris Romæ ut prophetas suscipientes, nequaquam spernimus. Probantes autem verba magnificentissimorum principum, invenimus ea justa & congruentia; & propterea etiam episcopi omnes, & sancta hæc synodus, favemus postulationi magnificentissimorum principum, ut examinentur illi, & interrogentur, si recipiant eos judices: & accepto loco satisfactionis, si quidem justificati fuerint, ut cuncti libenter suscipiamus: si vero damnati extiterint, ut omnes acquescant. Nunc ergo exigantur in scriptis fateri, si hanc sanctam & universalem synodum, & quæ ab ea judicantur admittunt, & jure ingrediantur. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Et quos dicitis introduci ignorant quid judicavit sancta Romana ecclesia? Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Ignorant: cum enim non essent ibidem, nec audissent opus vestrum in faciem, qualem certitudinem habere illos ex auditu vultis ad suam * ipsius condemnationem? Donatus & Stephanus Dei amicissimi episcopi, & Marinus reverendissimus diaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ, sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Nobis non licet rescindere judicium sacrorum Romanorum pontificum; hoc enim contrarium est canonicis institutis: quoniam præsentes illic per proprios missos, & Romæ demorantes contra se sententiam & prolatam damnationem in Photium, & in manus impositionem ejus, & audierunt, & liquido didicerunt. Verumtamen ut manifestiorem eis ju-

A stam judicationem sanctæ Romanæ ecclesiæ faciamus, ingrediantur, & exaudiant legi synodicas definitiones, & judicia beatissimi papæ Nicolaï, & certificentur magis ac magis. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Hoc bonum est & optimum: audiant illi judicium beatissimi papæ Nicolaï in conspectu nostro, & si habuerint * quod ad contradictionem, dicent, aut persuasi acquiescent; quod si habent, * contradicendi suscipiant propriam damnationem; si vero non susceperint, tunc fiet quod fuerit visum canonibus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Excusationem quærunt, totus mundus, oriens, occidens, & sancta Con-B stantinopolitana ecclesia, novit quia judicium datum est adversus eos. Ab undecima enim indictione damnavit eos synodice sanctissimus papa Nicolaus, & per tot spatia temporum non cognoverunt sententiam quæ in eos prolata est: non est hoc excusatio; fugere volunt judicium. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Imo non fugiunt judicium, si enim voluissent fugere, non oporteret eos clamare magna voce, Quia judicemur, sed potius oporteret eos seorsum recedere, & fugam arripere; sed quod per multum temporis per voces & sermones absolutos creatura omnis audivit, volunt per opus & ipsa gesta certificari. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ingrediantur, & stent illic deorsum in ultimo loco, & audiant epistolam quam misit ad imperatorem Michaelem C sanctissimus papa Nicolaus per Radoaldum & Zachariam. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Ut jubetis, rogamus autem sanctitatem vestram, ut & convocentur, & ex iis qui Photii sunt saltem tres vel quatuor, ut audiant, vel ut isti sæculares qui stant post nos: bonum habet fieri multum. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Si fateantur tres illi, quod ex omnibus illis veniant, qui sunt ex parte sua, patiemur ingredi eos huc. Bahanes magnificentissimus præpositus & patricius dixit: Roga-D mus ut fiant vel quinque. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ingrediantur, sed nos non propter contentionem advocamus eos, sed ut tantum beatissimi papæ Nicolai epistolam audiant. Et missi quidam assistentium ad convocandum eos, non invenerunt illos. Magnificentissimi & gloriosissimi principes ad vicarios senioris Romæ ac orientalium sedium dixerunt: Nescientes quod quærerentur a sancta & universali synodo, discesserunt, & non sunt inventi: duo autem illi, qui paulo ante interrogati sunt a vestra sanctitate, Theophilus scilicet & Zacharias, præsto sunt, & sicut jubetis. Idcirco enim & illi, ut apparet, discesserunt, eo quod dimiserunt hos duos, E & se, opinati quia nobis opus non habent hodie; ceterum, si jubet sanctitas vestra, negotium duorum quæratur. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Duæ personæ illæ habent libellum quem porrigant, an sermonem tantum habent ad sanctam synodum? Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Non; sed isti sunt illi duo, qui omnimodis lædunt multitudinem illam, eo quod certificent eos hujusmodi, quia comministravit nobis papa Nicolaus. Et in hoc habet satisfactionem multitudo; quoniam si recepit hos duos, & communicavit eis, recepit utique & Photium, & communicavit ei: si autem illum recepit & communicavit, utique una die vocatus est patriarcha: & si vocatus est una

ACTIO IV. CONC. VIII. GENERALIS

* *hoc est* quid dicat
* *id est* contradicere

ACTIO IV. CONC. VIII. GENERALIS

una die patriarcha, habemus quod dicamus multum. Istis autem duobus convictis, quia ea quæ dicunt ad multitudinem suam & mendacia, & inania, seu invalida sunt, ex modico isto fiet utilitas multis. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Absit, quod beatissimus Nicolaus in sancta Romana ecclesia recepisset aliquando Photium patriarcham Constantinopolitanum uno die vel una hora in collegio sacerdotali. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Benedictus Deus: certificentur & isti, ut accedant ad veritatem. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quoniam dicunt se communicasse cum sanctissimo papa Nicolao, ingrediantur, & stent in uno loco, & audiant quod definitum est de illis. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Imo interrogentur & discutiantur, quomodo dicant: Quia communicavimus beatissimo papæ Nicolao; cum omni enim certitudine hoc perhibent. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Intrent. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Vt quis eos afferat? ipsi consecratio sunt Methodii: & omnino expositio libelli vestri sancit eos qui consecrationem habent beatissimi Methodii, & sanctissimi patriarchæ Ignatii, quæcumque, & quantacumque deliquissent & in eum, volentes pœnitere, veniam & justificationem mereri; ac ideo hujuscemodi etiam vos advocantes, nihil peccatis. Donatus & Stephanus Deo amicissimi episcopi, & Marinus venerabilissimus diaconus, sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quoniam pridem commissi sunt ad eos, qui a nobis abierunt, dixerunt illi: Quia cum Photio communicamus, ideo non vocamus illos. Babanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Et multi eorum qui hic sedent episcoporum, Photio communicabant usque in finem. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Attamen isti per libelli satisfactionem recepti sunt. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Sed illi libellum non audierunt; non est malum litigare verbis utiliter. Duodecim discipulos habuit dominus noster Iesus Christus, Thomas vero, qui dubitavit, & incredulus & infidelis damnatur? non. Ad multorum enim certitudinem facta est incredulitas ejus: veniant & isti, si forte magis per infidelitatem impiorum, & verborum impugnationem, lucrum multum per duos multis efficiatur. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ingrediantur. Et intrantibus Zacharia & Theophilo dudum episcopis, dixerunt sanctissimi vicarii senioris Romæ ad sacram synodum, & inclytum senatum: Isti sunt, qui * desideraverunt intrare in sanctam synodum: quid desiderant audire? quid dicunt? Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Interrogentur ipsi, & dicent desiderium suum. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Nomina ipsorum qui vocantur? Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Zacharias & Theophilus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Hi qui petierunt introire in sanctam synodum, faciunt libellum hunc quem exposuit sanctissimus papa Hadrianus, & implent omnia quæ præcepit? Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Interrogentur. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Interrogate illos. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Vt obsecundantes verbo vestro, ex præceptione vestra interrogamus eos, non per potestatem nostram; potestas enim hæc vestra est. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Interrogate illos, si volunt facere libellum qui missus est a sancta Romana ecclesia. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit ad jam dictos dudum episcopos: Desideratis audire libellum? Zacharias & Theophilus dudum episcopi dixerunt: Nec libellum desideramus audire, nec volebamus huc venire: jussit imperator ut inveniremur in palatio, & coram præsentia ejus reperti sumus illic hoc modo, non propter libellum. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Dixistis in palatio: Quia ostendere habemus per omnia, quia ut sacerdotes sanctissimo papæ Nicolao comministravimus? Zacharias & Theophilus quondam episcopi dixerunt: Diximus, & iterum dicimus, quia ut summi sacerdotes suscepti sumus a papa Nicolao, & comministravimus ei, & recepti sumus ab illo. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Absit; mendaces sunt, & non dicunt veritatem. Zacharias & Theophilus dudum episcopi dixerunt: Et si mendaces sumus, ne interrogetis nos. Marinus Deo amicissimus diaconus & vicarius Romanus dixit: Et quid vobis videtur, numquid omnis qui interrogatur, ut profecto verax interrogatur? Theophilus dudum episcopus ad sacram synodum ait, ostendens Marinum reverendissimum diaconum vicarium senioris Romæ: Ipsum qui loquitur mihi interrogate; Romæ erat, cum hæc agerentur, an non? Marinus honorabilissimus diaconus & vicarius senioris Romæ dixit: Ego subdiaconus Romanæ ecclesiæ eram in diebus illis, consecratus a Leone sanctissimo papa Romano, & in ecclesia Romana ministrabam a duodecimo anno temporis nativitatis meæ; & quando isti venerunt Romam cum Arsabir, ego ministrabam in ecclesia Romana sanctę Dei genitricis Mariæ, quæ dicitur Præsepis. Illic eos suscepit sanctissimus papa Nicolaus per satisfactionem libelli, & juramenti, & non contulit eis communionem in loco episcoporum. Si vere contradixerint, ostendant quod susceperit eos in communionem ut episcopos. Theophilus dudum episcopus dixit: Numquid ignotus eram ego? Ab imperatore ac a synodo missus sum. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Detulistis literas, quando ascendebatis cum vicariis Radoaldo & Zacharia? Theophilus & Zacharias dudum episcopi dixerunt: Nescimus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: In hoc cognoscat omnis sancta & sacra synodus, quia mendaces sunt, dicentes: Apocrisiarii missi sumus cum epistolis; & epistolam si detulerimus, ignoramus. Theophilus dudum episcopus dixit. Ego non scrutabar de literis, sed ad accipiendum apocrisiarios perrexi, non ad epistolam. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt Theophilo: Quid habebat epistola, quam Romam portastis? Et Theophilus: Nescio. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Credit sancta hæc & universalis synodus, quia Romana ecclesia nunquam aliquando suscepit patriarcham Photium, nec eos qui manus impositionem habent ab illo. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Et quomodo dicunt quia suscepti sunt? Donatus & Stephanus Dei amicissimi episcopi, & Marinus venerabilissimus diaconus sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quia mentiuntur adversus sanctam Romanam ecclesiam.

* alias petierunt

ecclesiam. Ut autem certificemini quia veritatem dicimus, legantur epistolæ beatissimi papæ Nicolai, tam quæ ad Michaelem imperatorem, & ad ipsum Photium, quam quæ diverso tempore per nonnullos apocrisiarios huc missæ sunt. Et accipiens Stephanus Deo amicissimus diaconus sanctæ Constantinopolitanorum ecclesiæ ac devotus notarius legit:

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Michaeli glorioso imperatori Græcorum.

PRINCIPATUM divinæ potestatis, quem omnium conditor electis suis apostolis largitus est, super solidam fidem apostolorum principis, Petri videlicet, soliditatem constituens, ejus egregiam, imo primam sedem deliberavit. Nam voce dominica ipsi dictum fuerat: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Petrus denique a firmitate petræ, quæ Christus est, structuram universalis ecclesiæ inconcussam, & fidei robore solidatam, ita precibus suis munire non cessat, ut errantium vesaniam rectæ fidei norma reformare festinet, nec non intrepide eam consocians reunire procuret, quatenus portæ inferi, malignorum utique spirituum suggestiones, atque hæreticorum impetus non prævaleant ejusdem ecclesiæ unitatem refringere. Quapropter Deo omnipotenti multiplices referimus grates, qui vestro pectori hoc infundere dignatus est, ut fautores ecclesiæ Dei effecti, concordiæ ipsius desideretis favere, ne quavis rubigine erroris consumatur pulcritudo fidei, & frangatur intellectus apostolicæ traditionis. Ad ejus etenim, sicut ipsi scitis, integritatem observationis multoties conventus factus fuerit sanctorum patrum, a quibus & deliberatum ac observatum extitit, qualiter absque Romanæ sedis Romanique pontificis consensu nullius insurgentis deliberationis terminus daretur. Igitur a vobis Constantinopoli congregatum concilium (ut vestris apicibus nostris intimatum est auribus) hujus tenoris seriem parvipendens, ab institutis prædictis manum considerationis suæ reflectere non trepidavit: adeo ut Ignatium, supra jam nominatæ urbis patriarcham sine Romani consultu pontificis ibidem cœtus conveniens proprio privasset honore. Quod quam sit reprehensione dignum, testes illi qui ei oppositi fuerant manifestant; quia tales, quos in epistola vestra legimus, canonica institutio prohibet, & invidiose datos manifeste claret; quoniam nec ipse proprio ore manifestavit, ut directionis vestræ asserunt literæ, illa quæ ei objiciebantur, neque accusatores illius secundum sacrorum canonum instituta probaverunt. Ceterum, his etiam sic injuste peractis, ad detestabiliora inconsiderationis suæ votum supradictam populi catervam dirigendo, de laicorum habitu qui ei præesset elegit pastorem. O quam præsumptuosa temeritas! ille præponitur ovili divino qui nescit adhuc dominari spiritui suo: nam qui ignorat disponere vitam suam per gradus ecclesiæ minime ductus, quomodo corrigere quibit vitam alienam subito electus? Latuisse vos non credimus, quid apostolorum egerit cœtus post acceptum donum sancti Spiritus. Ecce etenim ipsi visione domini, & locutione illius assidua, ejusdemque resurrectione lætificati, atque gratia spiritalis descensus consolidati, non præsumpserunt de electis septuaginta duobus eligere tam audacter duodecimum, qui Iudæ prævaricatoris suppleret locum, sed per gradus quosdam (ut ita dicatur) de septuagenario binarioque numero elegerunt duos; Ioseph qui vocabatur Iustus, & Matthiam. Et sic ex his quem alteri præponerent interim ignorantes, divinum examen postulavere, electioneque data, qui humanis obtutibus justior videbatur, coram divinitatis conspectu inferior est inventus. Igitur illius congregationis conatus, nihil horum studens exercere, visi sunt a recto itineris tramite declinasse, cum in custodiam dominici gregis non taliter ut decuit studuerunt pastorem præponere. In notitia siquidem sæcularium literarum nemo magistri nomine merito censetur, nisi per gradus disciplinarum procedens fuerit doctus. Verum iste Photius videlicet antea doctor prorupit, quam doctus extiterit: prius magister videri cupiit, quam discipulus audiri. Prius auditor esse debuit, ac deinde institutor: sed hic doctoris e contrario cathedram eligens, docere prius elegit, ac deinde cœpit doceri; prius sanctificare curavit, ac demum sanctificari; prius illuminare voluit, & postmodum illuminari. Hæc itaque catholicus ordo prohibet: & sancta nostra Romana ecclesia talem electionem semper prohibuit per antecessores nostros catholicæ fidei doctores. Quorum nos tenorem observantes, instituta ipsorum esse inviolabilia censemus. Sardicense denique concilium, ut de laicis non eligeretur antistes in capite tertiodecimo per omnia prohibuit, ita inquiens: Si forte aut dives, aut scholasticus de foro, aut ex administratore episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi ante lectoris munere, & officio diaconii, aut presbyterii fuerit perfunctus, ut per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen episcopatus. & reliqua. Cælestinus itidem sanctissimus doctor, & nostræ Romanæ sedis præsul egregius, in decreto suæ sanctionis capite 21. asserens dicit: Audivimus quasdam propriis destitutas rectoribus civitates, episcopos sibi petere velle de laicis, tantumque fastigium tam vile credere, ut hoc illis, qui non Deo, sed sæculo militaverunt, æstiment nos posse conferre: non solum male de suis clericis, in quorum contemptum hoc faciunt, judicantes: sed de vobis pessime, quos credunt hoc posse facere sentientes, quod nunquam auderent, si non quorumdam illic his consentiens sententias cohiberet: ita nihil quæ frequentius sunt decreta proficiunt, ut hoc quasi nunquam de hac parte scriptum fuerit ignoretur. Quid proderit per singula clericos stipendia militasse, & omnem egisse in dominicis castris ætatem, si qui his præfuturi sunt ex laicis requiruntur. Qui vacantes sæculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præpropero alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate transcendere, & in aliud vitæ genus calcata reverentia ecclesiasticæ disciplinæ transire. Talibus itaque, fratres carissimi, qui juris nostri (id est canonum) gubernacula custodimus, necesse est obviemus; hisque fraternitatem vestram epistolis commonemus, ne quis laicum ad ordinationem clericatus admittat, & sinat fieri: unde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutis decretalibus fiat. Leo denique sanctissimus doctor, & apostolicæ Romanæque sedis pontifex egregius, cujus laus in quarta synodo magnificatur, hoc ipsum in decretalibus suis prohibuit capite 5. In civitatibus, quarum rectores obierint,

Margin notes: ACTIO IV. CONC. VIII. GENERALIS. Actor. 1. — Matth. 16. — Cælestinus I. in epist. 2. c. 21. — S. Leo in epist. 88 ad Anastasium Thessalonicensem episcopum.

Actio IV. conc. viii. generalis

rint, de substituendis episcopis hæc forma servetur; ut is qui ordinandus est (etiamsi bonæ vitæ testimonio fulciatur) non laicus, non neophytus, nec secundæ conjugis sit maritus. Et reliqua Gelasius autem supradicti doctoris Leonis videlicet meritis non impar, sanctissimus Romanæ ecclesiæ præsul, non solum episcopos de laicis fieri prohibuit, sed etiam presbyteros, ne talia præsumerent, vetavit in decretalibus suis, cap. 4. ita inquiens: Si vero de laicis quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto solicitius in singulis, quæ superius comprehensa sunt hujusmodi decet examinari personam, quantum inter mundanam religiosamque vitam constat esse discriminis: quia utique convenientia ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconvenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod sacris aptum possit esse servitiis, in eorum querendum est institutis; quanto de tempore quo fuerant hæc assequenda, decerpitur, ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit: ne per occasionem supplendæ penuriæ clericalis vitia potius divinis cultibus intulisse, non legitimæ familiæ reputemur procurasse compendia, quorum promotionibus super anni metas sex menses nihilo minus subrogamus. Quoniam, sicut dictum est, distare convenit inter personam divino cultui deditam, & de laicorum conversatione venientem: quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut illis ecclesiis, quibus infestatione bellorum vel nulla penitus vel exigua remanserint, ministeria renoventur; quatenus his Deo propitio restitutis, in ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus forma servetur: ne contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accidentis defectus remedio providetur. Non adversus scita majorum nova lex proponitur, ceteris ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas pristinam in faciendis ordinationibus convenit tenere sententiam. Quo magis hac opportunitate commoniti observantiam venerandorum canonum propensius delegamus, singulorum graduum conscientias admonentes, ne in illicitos prorumpere moliantur excessus: ne fas esse confidat quisquam pontificum, bigamos, aut conjugia sortientes, aut ab aliis derelicta, sive quoslibet post pœnitentiam, vel sine literis, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ publicarumque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis expectatione discussos, divinis servituros applicare ministeriis, neque pro suo libitu jura studeant aliena pervadere, absque sedis apostolicæ justæ dispositionis mandato. Prædecessor itaque noster, hujus almæ sedis, Hadrianus videlicet, sanctissimus præsul, in epistola quam Constantinopolim pro venerandis imaginibus destinaverat, ita instituit, ut amplius de laicis nullatenus in eadem vestra Constantinopolitana ecclesia ordinaretur antistes: cujus textum si scire vultis in concilio, quod ejus tempore in supradicta urbe celebratum est, invenire potestis, His ita paulisper prælibatis, in supradicti viri consecratione consensum apostolatus nostri præbere non possumus, donec per missos nostros, quos ad vos destinavimus, cuncta, quæ in jam prænominata sæpius urbe de ecclesiasticis causis seu ordinibus peracta sunt, vel agentur, nostris intimata fuerint auribus. Et ut in omnibus rectus ordo servari queat, volumus, o

Epist. 6.

A clemens Auguste, ut Ignatius, quem sedis supradictæ gubernacula propria spontaneaque voluntate deseruisse, & totius plebis congregato concilio depositum esse vestris apicibus nobis intimare curastis, in conspectum veniat nostrorum missorum & universi concilii: vestris quidem imperialibus institutis quatenus perquiratur, quamobrem spreverit traditam sibi plebem, & instituta antecessorum nostrorum sanctorumque pontificum, Leonis videlicet quarti papæ atque Benedicti, parvipendendo contempserit: & in hoc agendum subtili examine a nostræ jussionis legatis depositionis ejus censura perquiratur; quatenus inquirentes invenire queant, utrum canonicus B tenor in eadem observatus fuerit, vel non, manifestum existat: ac deinde, cum nostro præsulatui significatum fuerit, quid de eo agendum sit apostolica sanctione definiemus: ut vestra ecclesia, quæ tantis quotidie quatitur anxietatibus, inviolabilis deinceps & inconcussa permaneat. De imaginibus autem, earumque observationibus, licet nulla necessitas esset scribere, eo quod nostrorum antecessorum venerabilium pontificum sancta solicitudo, catholico ardore succensa, multa & valde utilia ecclesiæ Dei profutura instituit; tamen quia frequens iteratio informationis solet venerabiliorem intentionem reddere audienti, ideoque de eisdem, pro conservanda unitate populo Dei aliquid exponere curamus. Pristinam itaque sanctorum patrum traditionem, quam a prædecessoribus nostris beatissi- C mis & orthodoxis pontificibus, qui post beatum Petrum in ejus apostolica sede resederunt, nobis observandam suscepimus: & hactenus immutilatam hæc sancta catholica & apostolica tenet ac defendit ecclesia. Oportet ergo tota mentis intentione, summique desiderii conamine, venerandas, tam domini nostri Iesu Christi, quam suæ sanctissimæ genitricis, & beatorum apostolorum, atque omnium sanctorum imagines venerari & colere: ut eo quo valemus adnixu contra hæreticorum vesaniam, qui ab earum veneratione D populum prohibent, resistere studeamus. Nam in pace ecclesiæ constitutis nil contrarium esse potest, si sanctorum effigies propriæ depictæ fidelibus augeant incrementum amoris: re vera quia dum eorum vultus aspicitur, & operis actio recolitur, Deus, cujus habitatio in eis esse dignoscitur, perfecte laudatur. Certe si Deus, qui est invisibilis & incorporeus, non per propriam substantiam deitatis, sed per subjectam creaturam mortalium apparuit oculis, ut credentibus summum esset culmen honoris: quare animæ sanctorum, quæ manentes in corpore vultus uniuscujusque habuisse noscuntur, & secundum dispositionem Dei ipsi placentia ope- E ratas esse, non venerentur a nobis magno honore? Cur eorum execremur effigies, per quos agnovimus fidei veritatem? Apparuit nempe Deus Abrahæ patri nostro, non in carne, neque in anima, sed in specie trium virorum: quibus ille aliud cernens, & aliud esse intelligens, pronus in terra adoravit, & dixit: *Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, afferam aquam, & laventur pedes vestri.* Credidit illico Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam, & amicus Dei appellatus est. Apparuit denique Iacob per subjectæ creaturæ speciem, unde & dixit: *Vidi dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* Ecce si incorporeus Deus, & invisibilis per speciem subjectæ creaturæ ita se mortalium voluit videri obtutibus,

An. Chr. 86[...]

Gen[...]

Gen[...]

obtutibus, ut credentibus esset ad gratiam: cur A nobis sanctorum icones, quos corporeos & visibiles fuisse credimus, si illos ut vere Christi veneremur amicos, poterunt esse ad culpam? Nam si eorum effigies execrabiles esse crederentur, profecto & ipsorum reliquiæ, quorum caro corruptionem sensit in tumulo, pro * neutro, quod absit, haberi deberent. Veruntamen si ad eorum consortium venire optamus, profecto hic omnia in honore sanctorum, id est tam reliquias non solum corporum, sed & vestimentorum, seu etiam imagines vultus illorum, in quolibet loco depictas, celeberrimo honore venerari debemus: reminiscentes illud quod Isaias per speciem subjectæ creaturæ se vidisse testatur, dicens: *Vidi Dominum sabaoth sedentem super solium excelsum, & ea quæ sub ipso erant implebant templum*, &c. Accessit itaque Moyses, & Aaron, ut viderent thronum ubi steterat Deus, & erat sub pedibus ejus tamquam opus lapidis sapphiri, & velut firmamentum cæli in claritate fulgoris: & stabat cherubim ex auro mundo. Quæ omnia, secundum quod Salomon postea in templo instruxit, in monte cum domino loquens, imaginata, & præsignata vidit. Hæc & his similia præcedentes patres sciendo, iconas salvatoris nostri Iesu Christi, ejusque sanctissimæ genitricis semperque virginis, omniumque sanctorum, in parietibus ecclesiarum, secundum quod tempus hodie probat, depinxerunt, & pingere pro congruis locis omni dilectione usque in præsens non prohibuerunt. Quid Christiano verissimo nocet, si quod amat & diligit non ad adorandum deificet, sed ad tremendum terribiliter in pariete vel ligno depingit? Verum quid officit, si aspicimus imagines Christi in templo ecclesiæ, & in arcano cordis præmeditamur eum venturum cujus imaginem cernimus, citius vivorum & mortuorum judicem adventurum? Quid fidei nostræ contradicit, quod in centro cameræ super altare ejus figuram, quod verbum caro factum est, & habitavit in nobis, animæ nostræ affectando desiderant, cujus imago nominis titulum retentat? Et quia per [a] naturam Filium adoramus, quare per adoptionem nomen novum scriptum in calculo vel gemmis non adoremus? Altare itaque sanctum, in quo Deo omnipotenti sacrificiorum vota persolvimus, lapis est naturaliter communis, nihil differens ab aliis tabulis quæ parietes nostros & pavimenta adornant. Quia vero sacratum est Dei adjutorio, & benedictionem suscepit, unde & mensa sancta efficitur; panis iterum, qui super eum offertur, panis est quidem communis: sed quando ipse sacramento sacratus fuerit, corpus Christi in veritate fiet & dicitur: sic & vinum modicum aliquid digna existentia ante benedictionem, post sanctificationem Spiritus, sanguis Christi efficitur. Ipsa enim Crucis imago, antequam suscipiat ejus formæ figuram, lignum omnibus commune est; suscipiens autem omnimodo venerandam similitudinem, sacra est, & dæmonibus terribilis, propter quod in eo figuratus est Christus. Hæc brevi stylo transcurrentes, cum multa dicere quivissemus, vestræ serenitati transcripsimus; quia Hadrianus sanctissimus præsul antecessor noster, multa de his in epistolis, quæ hactenus apud Constantinopolitanam habentur ecclesiam, scribens contradidit: in quibus quidquid hujus rei necessitas coegerit, invenire poteritis. Oportet enim vestrum imperiale decus, quod in omnibus ecclesiasticis utilitatibus vigere audivimus, ut antiquum morem, quem nostra ecclesia habuit vestris temporibus restaurare dignemini; quatenus vicem, quam nostra sedes per episcopos vestris in partibus constitutos habuit, videlicet Thessalonicensem, qui Romanæ sedis vicem per Epirum veterem, Epirumque novam, atque Illyricum, Macedoniam, Thessaliam, Achaiam, Daciam " riperensem, Daciamque mediterraneam, Mœsiam, Dardaniam, & Prævalim, beato Petro apostolorum principi contradicere nullus præsumat: quæ antecessorum nostrorum temporibus, scilicet Damasi, Siricii, Innocentii, Bonifacii, Cælestini, Sixti, Leonis, Hilari, Simplicii, Felicis, atque Hormisdæ, sanctorum pontificum, sacris dispositionibus augebatur: quorum denique institutiones ab eis illis in partibus destinatas per nostros missos, ut rei veritatem cognoscere queatis, vestræ Augustali potentiæ dirigere curavimus. Præterea Calabritanum patrimonium, & Siculum, quæque nostræ ecclesiæ concessa fuerunt, & ea possidenda obtinuit, & disponendo per suos familiares regere studuit, vestris concessionibus reddantur: quoniam irrationabile est, ut ecclesiastica possessio, unde luminaria & concinnationes ecclesiæ Dei fieri debent, terrena quavis potestate subtrahantur; sed domui Dei restituta, meritum redditoris multiplicent, & suscipientis votum spiritalis desiderii lucris exerceatur. Inter ista, & superius dicta volumus, ut consecratio Syracusano archiepiscopo nostra a sede impendatur, ut traditio ab apostolis instituta nullatenus vestris temporibus violetur. Destinavimus autem vestræ serenitati reverendissimos & sanctissimos episcopos, Radoaldum videlicet sanctæ Portuensis ecclesiæ, atque Zachariam Anagninæ sanctæ ecclesiæ, fungentes legatione apostolatus nostri: quos ut honorifice suscipiatis, vestram amplitudinem deprecamur; quibus etiam frequens colloquium tribuatis: & eis, quæ de ecclesiastico statu irreprehensibiliter dixerint, credere non ambigatis. Et cum in conventu ecclesiæ sederint pro ecclesiasticis definitionibus, nihil a vobis, vel ab aliis alicujus contrarietatis impetum sentiant. Et cum fas illis fuerit revertendi, vestros concedite missos, & tales, qui in dromonibus congruis eos Romam incolumes, favente Deo, apostolorum precibus, studeant referre; quatenus pro omnibus vestris bonis devotionibus gratias Deo omnipotenti Patri, atque ejus unigenito Filio Domino nostro Iesu Christo, & Spiritui sancto devotius agere valeamus, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen. Data mense Septembrio, die xxv. indictione nona.

" ripensem.

NOTA EX EDITIONE ROMANA.

[a] *Naturam.*] Quam hic naturam simpliciter nominat, naturam designat humanam, quæ & circumscripta est, quamquam nos adhuc in carne positi ex nobis assumptam & divinitati conjunctam, ac per id deificatam, in unam merito adoramus personam: divina enim natura, utpote simplex & incomposita, in spiritu & veritate adoratur a nobis: nomen vero novum nuncupat Iesu Christi nomen, non quod illud novum sit Filio Dei, qui hanc habuit claritatem antequam mundus fieret; sed novum filio hominis, qui fuit mortuus, & resurrexit. Porro adoptionem, gratiam venerationis, quam ex vocabulo tanti nominis pictura præ se fert, appellat; ut scilicet, sicut veneratur principale, id est natura humana deificata, ita veneretur & derivativum ejus, hoc est imago depicta, tamquam ad adorandum per illius sanctificationem & meritum adoptata.

ANNO CHRISTI 869.

Et post lectionem magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Ex his quæ nunc audivimus satisfacti sumus, quia veritatem dixistis. Epistola enim repellit illos, & innotuit nobis, quia Photium & manus impositionem ejus sanctissimus papa Nicolaus non recepit: sed legatur & altera epistola, quæ ad Michaelem imperatorem a sanctissimo papa Nicolao missa est per Leonem a secretis. Et accipiens idem Stephanus diaconus sanctæ Constantinopolitanorum ecclesiæ ac notarius legit.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei piissimo & glorioso ac dilecto filio Michaeli magno imperatori.

SERENISSIMI imperii vestri gloria, quæ super orthodoxæ fidei integritatem firmata constare cernitur, dum aliqua in sancta Constantinopolitana ecclesia, quæ sub vestræ defensionis tutamine consistere videtur, inconvenientia provenerint, hanc sanctam catholicam & apostolicam, caput omnium ecclesiarum, Romanam scilicet ecclesiam, quæ semper sanctorum patrum sincerissimas auctoritates in omnibus suis actibus sequitur, consulere decrevit; ut ejus consultu, quæ ecclesiasticis conveniunt negotiis, agere curaverit; procul dubio quæ agenda aut ambigenda fuerint, irretractabiliter cuncta disponere, ordinare atque definire poterit. Quod vos fecisse in epistolis nuper ad hanc sedem missis recolimus: pro quibus etiam & nostros, secundum vestram petitionem, illas in partes pro quibusdam præsumptionibus, quibus asserebatis fatigari ecclesiam, seu ob dissensiones quæ propter religiosum virum Ignatium patriarcham & Photium emerserant, subtiliter investigandis & nobis renuntiandis, missos direximus. Sed cum ad nos reversi fuissent, nihil nobis, ut illis, & in nostris instituteramus, de reverendissimo viro Ignatio renuntiaverunt apicibus, sed verbis tantum, quæ de eo contra nostræ voluntatis peracta sunt observantiam, retulerunt. Post aliquot autem dies, vestrarum partium prudens & fidelis legatus, nomine Leo a secretis, apostolatui nostro imperialem cum actis apud vos gestis detulit epistolam, quam legi jubentes, cognovimus de memorati viri Ignatii patriarchæ negotio contra præceptum nostrum improvide illatam sententiam, & nihil omnino nostris jussionibus saltem similem, sed magis contrarie perpetratam. Etenim quia dudum in epistolis vestris, quas tenemus præ manibus, illum multis accusationibus affirmabatis obnoxium, ob idque hunc ejectum, Photium elegisse necessario, nostræ sedis legatos, apostolica auctoritate fultos, de pluribus prædicti viri Ignatii patriarchæ criminibus intentatis indagandum, & nobis renuntiandum direximus; suspendentes videlicet sententiam expulsionis reverendissimi viri Ignatii, vel Photii receptionis, non in legatorum nostrorum, sed specialiter in nostro examine. At quia nunc Photium retinentes, prudentissimum virum Ignatium patriarcham absque nostri apostolatus ejecistis judicio; nosse vos omnimodis volumus, nullatenus nos Photium recipere, vel Ignatium patriarcham damnare. Denique considerare libet, quid sibi vult hoc, quod per duodecim fere jam annos regiæ urbis vestræ innocue sacerdotium agere, & sanctis virtutibus pudicitiæ, castitatisque florere dictum Ignatium, non solum ipsi per vestras innotuistis epistolas, verum etiam synodicis vocibus, ejus sub tempore, habitis magnis honoribus, ut epistolæ vestræ fatentur, quas præ manibus tenemus, laudastis jugiter, & extulistis, minime eum ad apostolicam sedem invasoris vel alicujus criminis opinione notantes. Nunc invide damnastis; quod utique indiscretissimum factū sanctæ nostræ generaliter ecclesiæ, nostroque apostolatui, de sanctorum patrum priscæ definitioni omnimodis extat inconveniens. Nos quidem de nobilissimo viro Ignatio patriarcha non tantum hæc, verum & illud comperimus, quod nō solum genere claruit, verum etiam a primævo suæ ætatis per singulos ecclesiasticos gradus ascendens ex monastica vita, omni ecclesiastico cœtu consentiente, sicut in apicibus quos sanctissimo Leoni præsuli prædecessori nostro destinaveratis comperimus, episcopatus culmen promeruit. Photium autem novimus per nullos ecclesiasticos gradus ascendentem, sed tantummodo ex laicali militia episcopum pertinaciter ordinatum. Quamobrem necessario in sententia nostra, qua stetimus, persistimus; & neque venerabilem Ignatium patriarchā in aliquo damnamus, neque Photium modo quolibet suscipimus. Verum quia omnibus accusationibus remotis, quibus strenuum virum Ignatium patriarcham ad apostolicam sedem asserebatis notabilem, unum opponentes tantummodo, quod potentia sæculari sedem pervaserit, vestro speciali deposuistis, damnastis, & expulistis arbitrio, & Photiū ex laicali agmine vobis improvide in ejus loco subrogastis episcopum, æquanimiter ferre omnino non possumus; maxime cum horum duorum negotium investigari, & nobis renuntiari, non definiri mandaverimus. Quapropter, ut diximus, nullo modo prudentis viri Ignatii patriarchæ depositioni, vel Photii subrogationi assensum præbemus, quousque veritas, omni falsitatis fuco nudata, in præsentia nostra elucear. Quia consuetudinem vestram novimus in regia urbe minime apicem archieraticæ potestatis aliquem posse habere sine ecclesiasticæ plebis consensu, atque imperiali suffragio, & ob id Ignatium patriarcham damnare nolumus, nec debemus. Præterea Photii, quem ex militia subito ad tanti culmen regiminis consecrastis, ordinationem ratam haberi decernitis, eo quod † Nectarius non solum ex laico habitu, verum etiam ex Pagano, sancta synodo secunda ordinante, meruerit episcopus fieri: qui tamen Nectarius veræ religionis catholicus, nullius depositionis catholici conscius, sedis gubernacula, sine scandalo, sine vi, sine omni schismate suscepit; quē Spiritus sancti auxilio, & talento sibi credito, hæreticorum perfidiis restitisse, eorumque dogma, quod jam ex longo tempore pullulaverat, & plurimos sui contagione infecerat, destruxisse ipsi recolitis: & idcirco bene & optime sanctæ secundæ synodo, apostolicæ sedis auctoritate fultæ, ita de Nectario placuisse testamur.

Sed & beatus nihilo minus fulgidissimus doctor Ambrosius, quem similiter ex militia & catechumeno asseveratis episcopum, cum divinitus per miraculorum signa ab ipsis cunabulis usque ad consecrationis suæ tempus fuisset evocatus, & a dissidentibus populis, subito in unam sui concordiam provocatis, compelleretur ad regimen ecclesiasticum suspiciendum, minime seditioni, vel schismati studuit; quin potius eas quas reperit, semetipsum non ultro sed coacte populo offerens, repulit & removit. Neque damnationem molitus est alicujus, quam nunquam omnino ob sui culminis consentiret incrementum: sed coactus

ctus atque compulsus, votis eorum consentiens, ecclesiasticarum regularum normam toto vitæ suæ tempore custodivit, omnes hæreses debellans, verbi Dei zelo succinctus. Pro quo æque hæc sancta Romana ecclesia eos rite suscepit: ideoque hoc ad tempus necessitatis probe suscepit, quia contra canonum privilegium sibi concessum nihil novit temere perpetratum. Vos autem non ita horum illustrium virorum comparationem perpendistis, ubi sæpe dictum virum Ignatium patriarcham juste a vobis ordinatum injuste de patriarchatu ejicientes, Photium subito ex laicali militia in episcopali dignitate elevastis: & ob id nihil valere patimur: quia sanctæ Romanæ ecclesiæ nunquam extitit mos improvide vel injuste unum ejicere, & alterum subrogare: sed magis studuit æqua lance omnium librare & juste definire negotia. Igitur quia ad Nicæni venerandi concilii cœtum vestrum qui in depositione Ignatii patriarchæ adfuistis totidem * numeri ferre dicitis, miramur. Et quid prodesse consideramus ejusdem numeri collegium præesse, ubi ipsius sententiæ prævaricantur, cujus & numerus imitatur? Quod non laude magis, quam reprehensione ducimus dignum; quia omnino magis peccatis est cumulus, ubi multipliciter fuerit agmen prævaricatorum. Nos quidem non numerosum tantum sanctorum episcoporum collegium Nicæni & Calchedonensis conciliorum ceterorumque sanctorum patrum synodicas constitutiones sequimur, sed illorum liberales veneramur justas divinitus inspiratas sententias, & non tantũ pro suorũ multitudine observantur a nobis, quia revera multi in personis fuere sed invalidissimis sentẽtiis eos perpẽdimus plures.

Quod autem assevetatis, fatos fuisse legatos nostros post damnationem religiosissimi viri Ignatii patriarchæ, * omnis ejus consecratio debere cassari, damnari, atque evelli; absit ut hoc fieri patiamur; ut, quia neque Ignatium patriarcham damnamus, neque Photium mœchum suscipimus, qui sedem viventis viri, & pudice servantis, temere sibi usurpare præsumpsit, atque, ut ita dicamus, qui contra ordinem in ea conversari non erubesceret, ecclesiæ vestræ scandala multiplicari consentiamus. Quin potius, serenissime fili Auguste, dilectionem vestram monemus, suademus, atque apostolica auctoritate denuntiamus, ut tandem aliquando resistatis illis qui pro libitu suæ voluntatis contra Constantinopolitanæ ecclesiæ se præsulem erigentes, sine examinatione canonica, ignorantibus nobis, crebro unum deponentes, alterum inopinate consecrare nituntur. Unde hæc discussio in orientalibus vestris ecclesiis, heu, plurimum agitatur: sed magis studeatis, quando aliqua emerserint unde schisma possit oboriri, nostræ ecclesiæ consultu peragere; quatenus, sicut jam factum pro sanctis imaginibus novimus, quod juste deliberatum est, maneat apostolicæ sedis auctoritate firmatum: quod autem tantummodo æmulatione voluntatis contra canonicas vel synodicas censuras, inconsulta Romana ecclesia, perpetrari conatur, vestræ religionis brachio arceatur: ne videlicet sanctæ Dei ecclesiæ, ac regiæ urbis gloria, vestro, quod absit, sub tempore in aliquo minuatur. Liceat ergo sanctam ecclesiam, quam Christus sacro suo sanguine a servitute corruptionis redemit, orthodoxam fidem servantem, vestro certamine manere ab omni inquietudine infestatorum tranquillam atque pacatam. Denique ecclesiæ Constantinopolitanæ [illegible] tum, ut tales alere omni religione eruditos [illegible] viros, qui ad honorem cardinis ipsius sanctæ ecclesiæ; suis præsulibus mortuis, vel quolibet casu ac modo decentibus, valeant subrogari: quod non solum in tanto patriarchatu observari omnino debet, verum etiam in singulis quibusque civitatibus ex consuetudine canonica magna cum cautela servatur & custoditur. Sed & hoc vestræ clementiæ intimare curavimus: quia sicut in vestris actis, apostolicæ sedi & nostro pontificio directis, insertum invenitur, nescimus cujus fraude vel dolositate epistola nostra ad vos directa fraudata est: & non solum quia in vestra præsentia secundum illius textum vel ordinem relecta non est, sed plura excerpta, quibus intellectus ipsius epistolæ continebatur, aliud pro alio, ignoramus, quis temerarius coram vestro imperiali conspectu legendo percurrere, vel interpretari præsumpsit; quam si coram vestræ majestatis præsentia scrutari jusseritis, in aliquibus eam mutatam atque fraudatam locis reperietis. Nos autem volentes, clementissime triumphator, excellentiam vestram ab omni labefactionis crimine illæsam consistere, & per diuturna tempora tranquillissimam imperii vestri sublimitatem in Dei sincerissime manere servitio, ut spiritalis pater spiritalem filium commonentes, & ea quæ Deo placabilia sunt apostolicis adhortationibus adimplenda commonemus: & sicut vestri soliti sunt prædecessores, qui in culmine imperiali consistebant, hanc sanctam Romanam ecclesiam pleno devotionis venerari affectu; ita & vos apostolicis perficere oraculis obsecramus; quia ea quæ in præsenti negotio ecclesiasticis procuravimus sancire institutionibus, non invidiæ causa vel aliqua dolositate peregimus, sed volentes vestram imperialem dignitatem, & sanctam Constantinopolitanam ecclesiam illæsam servire, & ab omni reprehensione, ducti ferventissimo zelo caritatis, custodire, sicut in epistolæ serie ad vos missæ reperitur, Deum timentes ordinare decrevimus, & cuncta observanda præoptamus. Omnipotens autem Deus, qui vos ad reprimendas multarum gentium feritates in imperiali culmine eligere dignatus est, piissimum imperium vestrum ad statum & defensionem sanctæ suæ ecclesiæ per multa annorum conservet curricula, & sospite vita semper vos ea, quæ illi sunt placita, vobis velle concedat: quatenus ut in præsenti vobis sæculo feliciter imperandi potestatem tribuat, & in futuro pro bonis actibus, & justitiæ observantia, quæ sub vestro libramine ponderari debet, præmia æternæ felicitatis habere permittat. Data mense Martio, die decimo nono, indictione nona.

Cumque adhuc epistola legeretur, respondit Theophilus dudum episcopus, & dixit: Si damnatur Photius, damnentur & introducentes, & consecrantes eum. Sancta & universalis synodus dixit ad eum: Ergo & tu damnatus es, tamquam qui susceperis, & communicaveris ei. Theophilus dudum episcopus dixit: Ego non damnor, eo quod non adfuerim quando consecratus est, sed inveni eum patriarcham, & ita recepi eum. Post completionem vero epistolarum, surgens Theodorus Deo amicissimus metropolita Cariæ dixit: Usque in præsentem horam ego humilis certitudinẽ habebam in mente mea, & ideo rejiciebam beatissimum papam Nicolaum, & causabar eum, quia credens hominibus istis, putabã quod prius receperit Pho-

ANNO CHRISTI 869.

Photium, & novissime hunc interimere tentavεrit. Sancta & universalis synodus dixit ad Theophilum dudum episcopum: Hæ literæ inde venerunt, an non? Theophilus dudum episcopus dixit: Ego nescio utrum hæ sint, an aliæ. Theodorus Deo amabilis metropolita Cariæ dixit: Unde habes ostendere quia comministrasti papæ Nicolao? & Theophilus: Det mihi verbum imperator in scriptis, hinc huic demonstro (in conspectu Dei dico) quia communicavi ei, & comministravi: etenim iterum dico, & comministravimus ei, & communicavimus ei. Et post hæc sancta synodus hortata est Stephanum Deo amabilem diaconum sanctæ Constantinopolitanorum ecclesiæ & devotum notarium, ut legeret epistolam quæ per Leoné a secretis missa est ad Photiú, & accedens legit.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei prudentissimo viro Photio.

POSTQUAM beato Petro principi apostolorum dominus ac redemptor noster Iesus Christus ex utero virginis pro nostra redemptione, ut erat verus Deus ante sæcula, verus homo in finem sæculorum apparere dignatus est, ligandi atque solvendi in cælo & in terra potestatem tribuit, & januas regni cælestis reserandas concessit, supra soliditatem fidei suam sanctam dignatus est stabilire ecclesiam, secundum illius veridicam vocem, dicentis: *Amen dico tibi: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Ad quam promissionem, sanctæ apostolicæ institutionis cemento, cœperunt hujus fundamenta ex preciosis succrescere lapidibus, & annuente divina clementia, per studium structorum, & apostolicæ auctoritatis solicitudinem, usque ad culmen insolubiliter perducta perpetualiter mansura, sine sinistræ auræ impulsu consistere. Cujus primatum, sicut omnibus orthodoxis manifestum est viris, & ut in superioribus præmodicum declaratum est, beatus Petrus princeps apostolorum & janitor regni cælestis merito promeruit. Post quem & hujus vicarii sincerissime Deo famulantes, carentes nebularum densitatibus, quæ recto ab itinere impedire assolent, dignius perceperunt, & in cura regiminis, quam pro dominicis ovibus susceperant, solicite permanserunt; inter quos & nostram parvitatem omnipotentis Dei misericordia connumerare dignata est. Pro quibus tantum consistimus pavidi, quantum consideramus, quod in æterno examine erimus pro omnibus, & præ omnibus, qui Christi censentur nomine, rationem reddituri. Et quia universitas credentium ab hac sancta Romana ecclesia, quæ caput omnium est ecclesiarum, doctrinam exquirit, integritatem fidei deposcit, criminum solutionem, qui digni sunt, & gratia Deï redempti, exorant; oportet nos, quibus commissa est, solicitos esse, & ad speculationem dominici gregis tantum ferventius anhelare, quantum hunc avidi lupi ad dilaniandum hinc inde patenti ore exquirunt: quod & audiendo cognoscimus, & experiendo comprobamus. Et quos per corporalem ob longinqua terrarum spatia, aut tumentes marinos fluctus, nequimus visitare præsentiam; saltem series apicum quasi viva voce declarent, ut nec a nobis silentii exquiratur culpa, nec auditoris de ignorantia excusandi tribuatur facultas; quia & illud a nobis cavendum est quod per prophetam dicitur: *Canes muti non valentes latrare.* Nam & apostolus ait: *Insta opportune, importune.* Constat enim sanctam Romanam ecclesiam per beatum Petrum principem apostolorum, qui dominico ore primatum ecclesiarum suscipere promeruit, omnium ecclesiarum caput esse, & ab ea rectitudinem, atque ordinem in cunctis civitatibus, & ecclesiasticis institutionibus, quas secundum canonicas & synodicas sanctorumque patrum sanctiones inviolabiliter atque irrefragabiliter retineret, requirere ac sectari. Et ideo consequens est, ut quod ab hujus sedis rectoribus plena auctoritate sancitur, nullius consuetudinis præpediente occasione, proprias tantum sequendo voluntates, removeatur; sed firmius atque inconcusse teneatur. Nam in hoc quo noster apostolatus vestram prudentiam commonuit, quia ex laicali ordine sine canonica approbatione ad patriarchatus dignitatem subito transcendere contra patrum promulgationes non recusastis, sed temere atque impudenter ad tanti honoris culmen accedere præsumpsistis, assumentes vobis quasi a sanctissimo viro Nectario occasionem, quem sancta secunda synodus non ob aliud ad sacerdotalem eligere atque ordinare ex laicali ordine voluit dignitatem, nisi quia magnæ necessitatis contritione anxiabatur, eo quod in sancta Constantinopolitana ecclesia nullus clericorum inveniri poterat, qui pessimæ hæreseos nimbosa caligine non fuerit impeditus. Et ob hoc ne diu jam dicta ecclesia sub destitutione pastoris quasi viduata maneret, prædictum Nectarium expugnatorem hæreticorum, & defensorem, atque gubernatorem ecclesiarum, ad ecclesiasticam curam & dignitatem sacerdotalem jam dicta secunda synodus elegit: sed ut hoc iterum fieret non confirmavit, neque sanxit, aut instituit. Et ideo, licet contra patrum atque canonicas institutiones, quod per necessitatis fieri eventus comprobatur, non in auctoritate tenendum est: sed ne iterum talis proveniat necessitas, magis magisque cavendum, quia omne quod ab aliis reprehendi poterit, convenientius ac decentius videtur existere, si antequam fomes reprehensionis accrescat, emendationis cura succedat. De Tarasii siquidem promotione, qui similiter ex laicali cœtu ad patriachatus extemplo culmen promotus est, quam & vos quasi in auctoritatem vestræ defensionis assumere vultis, si sanctam (quæ apud vos tempore sanctissimi viri domini Hadriani papæ celebrata est) synodum diligentius scrutati fueritis, atque attentius intenderitis, † invenietis quid in ea idem sanctissimus vir consultus decreverit, & quod, dum ejus consecrationis reprehenderet actus, & mœrorem se pro tam præsumptiva factione nimium sustinere profiteretur. Dicit enim, quod nisi in erigendis imaginibus ferventius contra illarum depositores atque conculcatores ut verus miles Christi resisteres, nequaquam vestræ consecrationi assensum præberemus, aut in ordine patriarchatus vestram dilectionem susciperemus: quæ tantum declaratur inordinate promota, quantum comprobatur contra apostolica decreta enormiter præsumpta. Beatissimum quoque Ambrosium clarissimam & splendidissimam lucernam ecclesiæ, qui ex catechumeno, divino præsagio, ad episcopalem per continuos gradus promotus est dignitatem, cur nobis provestro tutamine opponitis & ad vestram illicitá promotionem antefertis? qui non instinctu hominum, sed

Matth. 16.

Esai. 56.

2. Tim. 4.

sed divina vocatione per miraculorum prodigia electus est. Nam cum in infātiæ cunis sub nutricis cura dormiens solicite verteretur, aperto ecce ore examen apum subito adfuit, quod faciem ejus & ora complevit, ita ut ingrediendi & egrediendi vices frequentarent. Quod pater, cum matre vel filia deambulans, ne abigerentur ab ancilla, quæ curam nutriendi infantis susceperat, prohibebat. Sollicita enim erat, ne infanti nocerent: expectabat tamen patrio affectu, quo fine illud miraculum clauderetur. At illæ post aliquandiu volitantes, in tantam aeris altitudinem sublevatę sunt, ut humanis oculis minime viderentur. Quo facto territus pater, ait: si vixerit infantulus iste, aliquid magni erit. Post hæc vero adultus puer, liberalibus artibus imbutus, Mediolanum perrexit, ubi Auxentius Arianorum episcopus cathedram non regendam, sed dilaniandam tenebat episcopalem. Quo defuncto, dum electionem episcopi popularis fieret in ecclesia conglobatio, ecce quidam infans acclamabat, dicens Ambrosium episcopum: ad quam vocem & omnis illa conventio similiter acclamabat Ambrosium episcopum. Quod non humanis fieri credendum est voluntatibus, sed divinis, ad salvationem & ereptionem fidelium de adversarii nostri faucibus, qui tamquam leo rugiens quærit quem devoret, inspirationibus. Qui, dum multis ac variis voluisset occultare argumentis, & a tanto honore delitescere, tandem superatus, ad sacerdotalem ab omni populo & clero divinitus est dignitatem electus, & a catechumeno per singulos gradus ecclesiasticos proficiscens, octavo die ab omni catholicorum, divina annuente clementia, consensu est consecratus episcopus. Attendat igitur prudentiæ vestræ dilectio, & intimo cordis prospiciat oculo, si debent ea, quæ per miraculorum signa fidelibus proveniunt, his æquari, quæ proprio tantum libitu ad dignitatis gloriam percipiendam peraguntur: & sic ad auctoritatis vestræ excusationem præfatos assumite viros. Ecce propter necessitatem & inopiam clericorum Nectarius, ecce propter ecclesiastica dogmata, & hæreticorum expugnationem, qui venerandas deponere imagines præsumpserunt, Tarasius, ecce per miraculorum signa Ambrosius, ad regendas ecclesias promoti sunt. De vobis autem, quibus perplures auctoritates conciliorum atque decreta sanctissimorum pontificum resistunt, quid aliud sentiendum, nisi inopinatam a vobis consuetudinem adolevisse credendum? Et secundum sanctorum patrum sententiam, non solum quia ex laicali ordine contra canonicas auctoritates ad regendam Constantinopolitanam ecclesiam subita transvolastis, sed etiam quia, vivente viro, & incolumi persistente (videlicet religiosissimo Ignatio patriarcha) cathedram illius, scilicet Constantinopolitanam ecclesiam, ut mœchus, surripuistis, & invadere præsumpsistis, postponentes illud, quod scriptum est: *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris*: & ideo vestræ consecrationi æquitatis libramina tenentes, assensum præbere (quia enormiter & contra sanctorum patrum institutiones peracta est) minime præsumimus. Quod vero dicitis, neque Sardicense concilium, neque decretalia vos habere sanctorum pontificum, vel recipere, non facile nobis facultas credendi tribuitur: maxime cum Sardicense concilium, quod penes vos in † vestris regionibus actum est, & omnis ecclesia recipit: qua ratione convenerat; ut hoc sancta Constantinopolitana ecclesia abiiceret, & (ut dignum est) non retineret? Decretalia autem, quæ a sanctis pontificibus primæ sedis Romanæ ecclesiæ sunt instituta, cujus auctoritate atque sanctione omnes synodi & sancta concilia roborantur, & stabilitatem sumunt, cur vos non habere vel observare dicitis, nisi quia vestræ ordinationi contradicunt, & ex laico subito ad culmen patriarchatus transvolare resistunt? contra illud apostolicum: *Nemini cito manum imposueris*. Quod si ea non habetis, de neglectu atque incuria estis arguendi: si habetis, & non observatis, de temeritate estis corripiendi & increpandi. Quod violenter vos ad sacerdotalem dignitatem promotos asseveratis atque protestamini, vestræ consecrationis tempore non ita esse declaratur: qui postquam in patriarchatus throno stabiliti estis, non ut pater in filiis blandus, sed ut immitem in depositione archiepiscoporum per severitatem vos demonstrastis, & in damnatione innocentis Ignatii, quem vos ut depositum habetis, immoderate exarsistis: in cujus depositione, nisi prius veracissime illius cognoverimus transgressionem, vel culpam, inter depositos illum non numeramus neque damnamus; quia valde cavendum est ne sine causa innocens damnetur: & sicut illum in pristino honore mansurum, si ei damnationis crimina non comprobantur, sancta Romana retinet ecclesia; sic vos, qui incaute, & contra paternas traditiones promoti estis, in patriarchatus ordine non recipit, & neque ante justam damnationem Ignatii patriarchæ in ordine sacerdotali vobis manere consentit. Quod non ideo vestra arbitretur dilectio contra vos invidiæ causa, aut exosos vos habendo, id agere, atque incongrue contra vestram ordinationē exardescere: sed ducti zelo paternę traditionis volentes sanctam Constantinopolitanam ecclesiam, quę pro sui stabilitate atque firmitate censura sanctorum patrum ad hanc sanctam Romanam ecclesiam solito more percurrit, sine macula, sine reprehensione, aut aliqua transgressione illæsā consistere, & ea quæ ecclesiasticis regulis obviant resecare: & (maxime hoc quod omni auctoritate canonica revincitur, & tali consecratione contrahitur, quod jam per longam consuetudinem quasi regulariter actum defenditis) omnimodis amputare. A qua, quia vos sicut nos diligimus, per increpationem paterni affectus providentiam vestram procul dubio volumus revocare, imitantes apostolum dicentem: *Filium quem diligit pater, flagellando castigat & corripit*.

De consuetudinibus quidem, quas nobis opponere visi estis, scribentes per diversas ecclesias, diversas esse consuetudines, si illis canonica non obsistit auctoritas, pro qua eis obviare debeamus, nil judicamus, vel eis resistimus: tamen cavere volumus, ne hæc vestra consuetudo, quæ omnium sanctorum patrum promulgatione convincitur, ut ex laico non subito ordinetur episcopus, vires accipiat; aut in vestra ecclesia magis pullulet, operam dare minime cessamus. Quam etiam nostra apostolica tantum abigit censura, quantum hanc temere recognoscit præsumptam. De missis siquidem nostris, quos petitos in servitio beati Petri principis apostolorum pro utilitate sanctæ Constantinopolitanæ ecclesię contra depositores imaginum, vel alias necessitates ingruentes, nec non & pro causa solummodo depositionis sæpefati viri Ignatii inquirenda, illas in partes direximus, silendum non est: qui cum eis, sicut dicunt, per centum dierum spatia omnium, nisi suorum loquendi

ACTIO IV. CONC. VIII. GENERALIS sicut tunc erat quando hæc scribebat commemorat.

1. Tim. 5.

Heb. 12.

quendi facultas fuisset denegata, ut apostolicæ sedis missi non digne suscepti sunt, atque, ut decuerat, retenti. Quod non pro alia gestum putamus te, nisi ut inquirendi locum de depositione præfati viri non invenirent: quia sicut in apostolica nostra insertum fuit epistola, quæ nescimus cujus illusione (sicut in synodo a vobis missa reperimus) fraudata extitit, non illius promotionem, aut ingressionem, sed tantummodo depositionis exitum per nostros audire, vel cognoscere, sicut nunc volumus, missos volebamus: quibus secundum horum relationem longa exilia, & diuturnas pediculorum comestiones, si in tali intentione persisterent, quibusdam nuntiantibus, quod illis a nobis injunctum fuit clam vobis cum sequacibus vestris resistentibus perficere minime potuerunt, aut depositionem dicti Ignatii utrum justa an injusta fuerit, invenire valuerunt. Qua cognita secundum sui modum canonica atque apostolica in eo censura extenderetur. Data mense Martio, die decima octava, indictione decima.

Cumque adhuc epistola legeretur, & de Ambrosii & Nectarii receptione ratio redderetur, respondit Theophilus dudum episcopus: Ego hæc & a Romanis audivi, Romæ attamen dominum Photium receperunt. Theodorus Deo amabilis metropolita Cariæ dixit: Quomodo dicis quia receptus est a papa, cum scribat eum mœchum? Et Theophilus: Et tu quomodo illum recepisti? Theodorus Deo amabilis metropolita Cariæ dixit: Usque ad hesternum diem tecum sapiebam; sed quoniam sanctissimus Nicolaus fiduciali voce promulgat, quia neque Ignatium rejecimus, neque Photium recepimus, ideo adhæsi reverendissimo patriarchæ Ignatio. Theophilus dudum episcopus dixit: Ex hoc discite qualis sit Nicolaus. Et Theodorus: Quomodo habes ostendere quod susceperit vos sanctissimus papa Nicolaus. Et Theophilus: Dixi tibi, quia hodie det mihi verbum impunitatis imperator, ut quos attulero testes nil patiantur, & ostendo. Sanctissimi loci servatores senioris Romæ dixerunt: In hoc potest tota sancta synodus nosse, quia per nullam occasionem rationabilem demonstrare Photius valet, quod receptus aliquando fuerit a Romana sede, sed semper inter laicos eum computabat, & mœchum & invasorem hunc appellabat: & quoniam non audivit verbum apostolici Romanæ ecclesiæ præsulis, obligatus & repulsus ac reprobatus est, sicuti continetur in epistolis quas audistis. Magnificentissimi & gloriosissimi principes ad orientis vicarios dixerunt: Habemus nos quod dicamus etiam ad vos: interrogamus etiam sanctitatem vestram: Utique audistis sententiam Romanorum ecclesiæ, quomodo habet Antiochiensium ecclesia de prædicto Photio? suscepistis eum? misistis ad eum literas receptionis? Et respondens Thomas Deo amabilis metropolita Tyri, & locum retinens sedis Antiochiæ dixit: Non suscepimus aliquando Photium in Antiochiensium ecclesia, neque misimus ei literam receptionis, neque ab illo recepimus. Helias sanctissimus syncellus & locum retinens Theodosii sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum dixit: Si quidem credulus est tam apud Photium, quam apud communicatores ejus piissimus & a Deo coronatus noster imperator, ipse certificabit per proprios & apocrisiarios, Isaiam scilicet & Spyridonem Cyprios cum literis suis, quas ad patriarcham nostrum misit, quia de manu Theodosii sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum extorsit me, cum essem syncellus apostolici throni sancti Iacobi Hierosolymorum. Dico igitur, ac si coram Deo & electis angelis ejus, quia nequaquam recepimus Photium in episcopatu, neque literas ab eo suscepimus, neque ad eum transmisimus. Si vero incredulus est apud eos Dei cultor imperator noster, quod visum fuerit piissimo & justissimo imperio ejus, in eos faciat. Nos enim, quod novimus certissime, hoc & testamur. Metrophanes Deo amabilis metropolita Smyrnæ dixit: Divinam scripturam scimus liquido dicentem: *Omnia manifesta iis qui intelligunt, & recta iis qui inveniunt scientiam.* Et nos itaque intelligentes & scientiam habentes divinarum & humanarum rerum per Christi gratiam, intelleximus & cognovimus ex iis quæ hodie gesta sunt, quia nunquam aliquando admissus est Photius in sancta Romana ecclesia, ut episcopus, neque in aliis patriarchalibus thronis; sed abjectus erat, & reprobatus, atque damnatus ab initio usque in finem. & dixit ad reliquos episcopos: Quid ergo dicitis fratres & vos? Theodorus metropolita Cariæ dixit: Gratias ago Deo, quia per sacram hanc & universalem synodum solutus sum a cogitationibus illis, quæ inquietabant per singulos dies animam meam, utrum receptus Photius in patriarchiis fuerit, necne fuerit? Per apocrisiarios enim ejus, qui primum de his mihi satisfaciebant, & per literas quas misit, & quas recepit, satisfactus sum, quod non fuerit Photius apud ea receptus unquam in episcopatus dignitatem. Ideo confiteor delictum meum, quod errabundus eum secutus sim, & nunc huic sanctæ connumerari synodo merui. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Habetis quid hodie aliud dicere: si jubeatis, interrogemus vos. Mos est in Romana ecclesia ab omni homine hospite libellum fidei exigendi, & ita permitti hunc in sanctum Petrum intrare: fecerunt isti secundum hanc formam, an non? Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ita, fecerunt. Zacharias & Theophilus dudum episcopi dixerunt: Unum, an duos fecimus? Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Duos † libellos fecistis. Zacharias & Theophilus dudum episcopi dixerunt: Ergo non erant ibi. Magnificentissimi & gloriosissimi principes interrogaverunt sanctos vicarios, quid circumferebat libellus? Sanctissimi vicarii Romæ dixerunt: Ut secundum catholicam ecclesiam teneant & defendant veritatem, & per omnia sequantur judicium sanctæ Romanæ ecclesiæ. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Ita confessi sunt & heri in secretariis, ut per omnia consentiant Romanorum ecclesiæ. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Interrogate ergo prævaricatores ipsos, utrum faciant Romanum libellum, necne. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt ad Zachariam & Theophilum dudum episcopos: Facitis libellum, an non? Zacharias & Theophilus dudum episcopi dixerunt: Nec audire illum volumus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Emittite illos foras. Et postquam exierunt, Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Causam Zachariæ non quæsivimus; heri enim confessus est, quia obligatus est a Benedicto papa, ut non haberet potestatem pontificium peragere, donec veniret, & descenderet iterum cum iis qui se absciderant a sanctissimo

Prov.

sanctissimo patriarcha Ignatio, & sumerent judicium, & hoc non custodivit, neque descendit illuc. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Partem habet cum iis qui non concordant cum ecclesia, & comparticeps eorum est qui fecerunt contra ecclesiam Constantinopoleos, & contra sanctissimum patriarcham Ignatium. Sed quoniam hora tarda est, non possumus hodie hoc requirere: in alia vero examinatione id faciemus. Deinde stans in medio Stephanus Deo amabilis diaconus & notarius laudem dixit ita: Multos annos imperatorum Basilii & Constantini: Magnorum imperatorum & dictatorum multos annos: Orthodoxorum imperatorum multos annos: Pacificorum imperatorum multos annos: Depositorum injustitiæ multos annos: Hostium mendacii multos annos: Amatorum & fautorum veritatis & justitiæ multos annos: Eudoxiæ piissimæ Augustæ multos annos: Nicolai beatissimi papæ Romæ æterna memoria: Hadriani orthodoxi papæ Romani multos annos: Ignatii orthodoxi patriarchæ Constantinopoleos multos annos: Orthodoxorum patriarcharum orientis multos annos: Orthodoxi senatus multos annos: Sanctæ ac universalis synodi æterna memoria.

ACTIO QUINTA.

In nomine domini & dominatoris omnium Iesu Christi veri Dei nostri & Salvatoris. Consulatus a Deo redimitorum & tranquillissimorum dominorum nostrorum, Basilii quidem anno tertio, Constantini vero filii ejus anno secundo, perpetuorum Augustorum, indictione tertia, XIII. Kalendas Novembris: propositis preciosis ac vivificis lignis, & intemeratis ac sanctis euangeliis: conveniente autem sancta & universali synodo, Donato Deo amicissimo episcopo Ostiensi, & Stephano Deo amicissimo episcopo Nepesino, & Marino venerabilissimo diacono sanctæ Romanæ ecclesiæ, locum retinentibus Hadriani sanctissimi papæ Romani, & Ignatio sanctissimo patriarcha Constantinopoleos, & Thoma sanctissimo metropolita Tyri, locum retinente sedis Antiochiæ, & Helia Deo colendissimo presbytero & syncello, locum retinente sedis Hierosolymorum: præsente quoque sacro senatu, dicimus autem, Theodoro magnificentissimo patricio & præposito, magistro Bahane magnificentissimo patricio & præposito, Leone magnificentissimo patricio proconsule, ac Leone magnificentissimo patricio & domestico excubitorum, Ioanne magnificentissimo patricio & logotheta okeos dromi, Petronate magnificentissimo patricio, Manuele magnificentissimo patricio, altero Manuele magnificentissimo patricio, Oreste magnificentissimo protospathario & domestico icanatorum: insuper etiam considentibus & Deo amicissimis metropolitis, videlicet † Basilio Deo amicissimo archiepiscopo Ephesi, Barnaba Deo amicissimo metropolita Cyzici, Nicephoro Deo amicissimo metropolita Amasiæ, Niceta Deo amicissimo metropolita Athenarum, Theodoro Deo amicissimo metropolita Cariæ, Metrophane Deo amicissimo metropolita Smyrnæ, Michaele Deo amicissimo metropolita Rhodi, Photio Deo amicissimo archiepiscopo Nacoliæ, Euthymio Deo amicissimo archiepisco Catanæ, Stephano Deo amicissimo archiepiscopo Cypsallorum, Athanasio Deo amicissimo episcopo Magnesiæ, Theodoro Deo amicissimo episcopo Sinopæ, Eustathio Deo amicissimo episcopo Æmoniæ, Theodoro Deo amicissimo episcopo Lacedæmoniæ, Nicephoro Deo amicissimo episcopo Zacynthi, Euthymio Deo amicissimo episcopo Mosynorum, Basilio Deo amicissimo episcopo Pyrgii, Georgio Deo amicissimo episcopo Helii, Petro Deo amicissimo episcopo Troadis, Leone Deo amicissimo episcopo Daphnusiæ, Niceta Deo amicissimo episcopo Photiæ.

Actio V. conc. VIII. generalis in urbe reperti, tunc solum recipiebantur in synodali conventu, cum singuli a suis ecclesiis venientes Romanum libellum manu propria scripsisse patefeceret.

His ita convenientibus, stans in medio Paulus Deo amicissimus chartophylax, dixit: Secundum præcedentem actionem, ut jussit sanctitas vestra, præsens est hic iterum Zacharias solus, sed & Christianissimus imperator noster misit ad synodum Photium. Donatus Deo amicissimus episcopus Ostiæ, & Stephanus Deo amicissimus Nepæ, ac Marinus reverendissimus diaconus sanctæ Romanorum ecclesiæ, locum retinentes Hadriani sanctissimi papæ Romani, dixerunt: Desiderat venire in conspectum nostrum, & sanctæ synodi Photius? Paulus Deo amicissimus chartophylax dixit: Nescimus utrum desideret, an non; sed, si jubetis, discamus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Interrogetur, si desideret venire in sanctam & universalem synodum hanc. Paulus Deo amicissimus chartophylax dixit: Quem jubet sanctitas vestra ire & interrogare eum? Sanctissimi vicarii senioris Romę dixerunt: Laici vadant. Et misit senatus ad Photium Sisinnium gloriosissimum protospatharium, Eutychianum primum mandatorum excubitorum, Georgium primum mandatorum icanatorum, Leonem mundanum hominem vicariorum senioris Romæ, Cyriacum & Ioseph mundanos homines vicariorum orientis; & præceperunt eis ita dicere: Sancta & universalis synodus denuntiat tibi: Vis venire in sanctam synodum, an non? si dixerit quia nolo, interrogate eum quare? Euntibus ergo qui missi fuerant, & facientibus quemadmodum fuerant imperati, respondit Photius ad eos: Me in synodo nunquam aliquando advocastis, & modo miror quia hoc fecistis, & advocastis me. Verumtamen sponte non venio, nunquam enim interrogātes me de synodo hac quam dicitis, quomodo in eam me trahitis? *Dixi: Custodiam vias meas, ut non delinquam in via mea. Posui ori meo custodiam.* & reliquum vos legite. Cumque reversi fuissent præfati viri, jussus est Gregorius devotus notarius divinorum secretariorum, & ascendens legit Photii voces in audientiam omnium. Et post lectionem sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quid dicit ad hæc sancta synodus? Non nos convocamus eum, ut discamus aliquid ab eo, sed ut laborem, quem habuit sancta Romana ecclesia, simul & † orientales ecclesiæ propter eum, nunc terminemus, eodem ipso præsente. Deo amicissimi episcopi dixerunt: Veniat. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Et placet vobis? Deo amicissimi episcopi dixerunt: Placet. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Veniat. Dictata vero sunt ad Photium a sancta synodo per Heliam syncellum hæc: Quoniam conclusione tacita peccatores hanc a Deo electam pronuntiasti synodum, non solum sanctissimorum thronorum vicarios, & summos sacerdotes, verum etiam & honorabilem senatum sanctorum patrum nostrorum, habentem extra tempus, & non apte propheticum dictum inducens, justum est ad hæc dicere, quia

Psal. 38.

† Causa hoc honoris dicunt; nam ante hanc synodum nil orientales sedes in omni controversia laboris assumpsisse videntur: sola namque prima sedes tam per se quam per scripta & missos suos in eum laborasse deprehenditur.

opera

opera tenebrarum habens in temetipso formida- A sti sanctam & universalem synodũ, quæ in lumine veritatis est congregata, ne manifestareris divulgatus per eam, quemadmodum sanctum perhibet evangelium, quia, *Omnis, qui prava agit, odit lucem, & non venit in lucem, ut non arguantur opera ejus.* Sed scriptum est: *In camo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.* De cetero ergo synodica auctoritas imperiali consensu opportune ac apte illud terminabit propheticum. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt ad sanctam synodum: Placet vobis? Sancta synodus dixit: Placet. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Veniat. Euntibus illis qui missi B sunt, eique prædicta acclamatione lecta, Photius ait: Quemadmodum usque modo etiam invitos nos traxistis? hoc si vultis adhuc facere, non debuistis nos ad conveniendum interrogare? sed etiam placuit vobis ab initio imperative ac potestative perficere. Itaque etiam hac voce in synodo lecta, iterum sancta & universalis synodus acclamavit ad Photium ita: Ecclesiasticum ordinem sequentes ultroneam præsentiam tuam per primum sermonem expectavimus; sed cum vere peccator sis & manifestus, injustius in concilium justum sponte ingredi recusasti, ne acciperes evidentiorem damnationem: ejus rei gratia C & nolentem te per secundum sermonem, ut præfati sumus, adducimus. Lecta præterea Photio & hac allocutione, introductus est Photius, & stetit in medio. Et dicunt ad magnificentissimos principes sanctissimi vicarii senioris Romæ: Quis est ille qui in novissimo loco sanctæ hujus synodi adstat? Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Photius. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ille est Photius propter quem sancta Romana ecclesia per septem annos & amplius sustinuit labores multos? qui etiam sanctam Constantinopolitanam ecclesiam funditus subvertit, & non modo has ecclesias conturbavit, verum etiam & orientalium sanctas ecclesias, quæ ab ipso usque in præsens labores perpetiuntur? Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Iste est. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Recipit constituta sanctorum patrum? Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Interrogetur. Et hortatus a principibus Georgius gloriosissimus custos palatii, & Papias ostiarius, interrogavit Photium: Suscipis constituta sanctorum patrum? Et non respondit. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Recipis constituta sanctorum pontificum Romanorum? recipis expositionem quam fecit beatissimus Nicolaus sanctissimus papa Romanorum? Et non respondit: Recipis, quæ denuo fecit sanctissimus Hadrianus successor ejus Romanorum sedis papa? dicat, dicat. Photius vero nihil respondebat. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Audivimus quia homo est † rationabilis, & scimus quia est prævaricator & adulter: dicat, dicat. Photius dixit: Vocem meam, etiam me tacente, Deus audit. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Per silentium non effugies manifestiorem damnationem. Photius dixit: Nec Iesus tacendo euasit damnationem. Sanctissimi vicarii apostolicarum sedium dixerunt: Non dignum est nos responsum tibi reddere de hujusmodi locutione, quoniam iis quæ domini nostri Iesu Christi sunt assimilasti quæ tua sunt. Nulla autem communicatio lucis ad tenebras, neque participatio justitiæ ad iniquitatem, nec conventio Christi ad Belial, neque consensus templo Dei cum idolis. De his autem unde interrogatus es a fratribus & comministris nostris sanctissimis vicariis senioris Romæ? Responde utrum suscipias judicia sanctorum pontificum Romanorum, an non. Et non respondit Photius. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Inclinet cervicem suam, verbo & scripto enuntiet peccatum suum, anathematizet quæ injuriose scripta & acta sunt, quæ contra sanctissimum patriarcham Ignatium bis abrupte gessit; profiteatur se nullam contra eum machinationem, aut commotionem deinceps acturum, sed hunc sicuti verum pontificem suum magno pudore suscepturum, & apostolicæ cathedræ judicia, tam de se, quam de Ignatio patriarcha promulgata, honorabiliter amplectatur. Et Photio tacente, sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ecce homo qui obturavit aures suas, sicut aspidis surdæ, & non audit vocem, quam ei sancta synodus objicit, sed vult per silentium hanc effugere condemnationem, quam sancta Romana ecclesia ante multos annos promulgavit adversus eum. Verum legantur epistolæ quæ de eo missæ sunt a sancta Romana ecclesia. Placet ergo omnibus, ut legantur? Sancta synodus dixit: Placet. Et accipiens Stephanus Deo amicissimus diaconus sanctæ Constantinopolitanorum ecclesiæ & notarius, legit epistolam quæ ad Michaelem imperatorem transmissa est per Rhadoaldum & Zachariam.

Ioan. 3.

Psal. 31.

† id est eloquens,

Et post completionem primæ epistolæ, sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ad hæc quid dicit sancta synodus? est canonica expositione plena epistola hæc, an non? Sancta & universalis synodus dixit: Canonicam legem complet, & synodicam præceptionem & legislationem. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Legatur & alia epistola quæ ad ipsum Photium missa est. Deo amabiles metropolitæ dixerunt: Legatur. Et accipiens prædictus Stephanus, legit.

D

Et post completionem epistolæ sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Propter quod obturavit aures suas, & non respondit ad ea quæ leguntur? Sanctissimi metropolitæ dixerunt ad Photium: Quamobrem non respondes ad hæc? Et non respondit. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Legatur & epistola quæ per Leonem a secretis missa est. Et accipiens Stephanus Deo amicissimus diaconus sanctæ Constantinopolitanorum ecclesiæ ac notarius epistolam quæ missa fuerat ad Michaelem imperatorem, legit.

E

Et post completionem ejusdem epistolæ, iterum sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Sequens & altera, quæ ad Photium est, legatur. Et accipiens idem Stephanus, legit.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Photio Constantinopoleos.

OMNIS utilitas & profectus animarum catholica fide munitur, & dilectione evangelii tuetur, quæ omnes intra se conclusos salvat, extra se positos suos non existimat. Vnde directionis vestræ sumptis apicibus lætificati sumus, quia vos catholicum in eis cognovimus. Nam ibi prudentiæ vestræ utilitatem intelleximus, ideoque multas gratias Deo omnipotenti retulimus, quia vestrum

Psal.

Epi hæc hic est ta a sup 102

E den la ... cta qu ac pa

Et lit sc in ad su re

Vestrum scire de catholico fonte manare expertì sumus : sed rectum vos ordinem minime continuisse doluimus, eo quod non per gradus ecclesiæ ductus ad tantum honorem de laicali habitu vos prosilistis? cum oporteret vestram providentiam ita canonice vixisse in clericali ordine, ut nihil extra canonica instituta agentes, tempore congruo atque assensu legitimo constituereris ecclesiæ pastor. Vos itaque hoc prætermittentes, contra statuta patrum egisse manifestum existit. Nam Sardicense concilium per omnia tantæ temeritatis præsumptionem vetuit, pariter & sanctorum pontificum Romanæ sedis Cælestini doctoris egregii, Leonis sanctissimi, cujus laus in quarta synodo clara existit, seu Gelasii doctrina & meritis æque beatissimi, horum videlicet instituta hoc prohibuerunt, ut talis ordinatio fieri non præsumeretur. Quapropter vestræ consecrationi consentire modo non possumus, donec nostri, qui a nobis Constantinopolim sunt directi, revertantur; qualiter per eos cognoscamus vestræ observationis actus, ecclesiasticæ utilitatis constantiam, & quo studio circa catholicæ fidei defensionem vosmet exerceatis; & tunc, si dignum fuerit, ut tantæ sedis præsulem, ceu convenit, honorabimus, & fraterna dilectione amplectemur. Datum mense Septembrio, die vigesima quinta, indictione nona. Et post completionem epistolæ, Thomas & Helias sanctissimi vicarii orientalium sedium ad magnificentissimos principes dixerunt: Volumus aliquid loqui ad sanctam synodum; placet hoc vobis? Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Hoc in vestra potestate est. Et ascendens Helias Deo colendissimus presbyter & syncellus throni Hierosolymorum in auditionem omnium affatus est ita: In præcedenti die, nobis hic congregatis, amici Christi patres & fratres, paucissima quædam elocuti sumus ad reverentiam vestram: nunc vero & eadem dicimus. Scitis quia in præteritis temporibus imperatores erant qui congregabant † synodos, & ex toto terrarum orbe vicarios ad dispositionem hujusmodi causarum colligebant: quorum more & Dei cultor imperator noster universalem hanc synodum fecit, non in abstruso, neque in clandestino, sed evidenter ac manifeste fecit, videlicet sanctissimorum vicariorum senioris Romæ nostrorumque collegium. Cum enim multa sint & alia quæ nos probent verissimos esse vicarios orientalium sedium, major tamen ac promptissima, evidentissima, & paratissima species est hæc, qua piissimus & Christi amicus imperator noster per multam diligentiam & studium convocavit, & accepit nos ab ecclesiis nostris; quamquam dena millia essent impedimenta prohibitionũ. Ipse ergo testificetur, unde & a quo missis pervenerimus ad vos, & satisfactionem pro nobis idoneam faciat. Nobis autem pervenientibus, & degentibus hic per duos circiter annos, anticipantibus sanctissimos vicarios senioris Romæ, imposuit super colla nostra † encolpium suum, & dixit: Ecce iudicium ecclesiæ exigat Deus a cervicibus vestris in die judicii, ut nihil faciatis per fauorem, neque per gratiam, vel odium. Congruum enim vobis est, ad tantam senectutem pertingentibus, nil facere secundum acceptionem personarum, vel præter justitiam. Scriptum est enim: *Ne miserearis pauperis in judicio, nec accipias personam potentis.* Et nos igitur ab amico Christi imperatore suscipientes * judicium, ita disposuimus extunc usque nunc, ut expetit justitiæ ratio. Neque enim, quoniam sanctissimus patriarcha Ignatius præsidet in hoc throno, & potens est, in tali positus principatu; ideo accipiemus faciem ejus: neque, quia vir iste Photius adstat, & idcirco pauper esse putatur, propterea condemnabimus eum, aut miserebimur irrationabiliter. Itaque profundum silentii ejus aspicitis, pene nil patientis loqui ad sanctam synodum, eo quod abjiciat utique illam, nullo modoque recipiat, sicut etiam per propria verba significavit. Ego autem quoniam Dei gratia per omnes septem annos syncellus sum Hierosolymitanorum ecclesiæ, scio plane quia neque literas suscepimus, neque remisimus penitus ei, sed & iste sanctissimus Thomas metropolita Tyri quid locutus fuerit frequenter audistis; similiter & nunc affirmans dicit quod sedes Antiochena neque susceperit literas a Photio, neque remiserit unquam: & multo ante sanctæ Romanorum ecclesiæ super ipso decretum didicistis, & agnovistis quod beatissimus papa Nicolaus promulgavit: & consequenter successor ejus Hadrianus. Hoc autem in præcedentibus nostris & prædiximus & demonstravimus, & ob hoc etiam nunc dico coram eo, & in facie ipsius, videntibus oculis ejus, & audientibus auribus ipsius. Est condemnatus quippe qui non est receptus apud aliquam patriarchalium sedium, & male ac injuste studuit hodie silentio, ut hinc videatur per taciturnitatem habere quasdam rationes: neque enim habet quod opponat ad sui justificationem. Vniuersi enim scimus, & qualiter vi ac tyrannide thronum Constantinopolitanum insilierit, & quales operatus sit, obtinens adhuc eumdem thronum, inquietudines atque tyrannides. Nunc ergo consilium damus ei, & admonemus, quo cognoscat peccatum suum, & si quidem pœnitentiam egerit manifeste ac sinceriter super injustitiis suis, & omnibus malis quibus orbem replevit, suscipiatur in Christi salvatoris nostri ecclesia, quemadmodum unusquisque fidelium, tamquam habens spem vitæ perennis, & non suscipiat a Deo certitudinem æternæ ruinæ atque damnationis per anathema, quod multo ante datum est ei.

Et post hujusmodi allocutionem magnificentissimus patricius & præpositus Bahanes dixit: Et nos hoc commonemus eum & consiliamur. Deinde accipiens Theodorus devotus a secretis, legit quæ a sanctissimis vicariis senioris Romæ breviter edita sunt, habentia ita: Vidistis fratres, vidistis, & audistis, quæ ex multo tempore dicta & gesta sunt de hujusmodi causa: & apparuit omnibus vobis, quia irreceptibilis erat promotio hujus viri, & depositio sanctissimi patriarchæ Ignatii de sede sua sine justitia & sine legibus fuerat acta. Nos ergo non novum aliquod vel recens judicium judicabimus, aut introducemus, sed vetus ex multo tempore judicatum quidem a sanctissimo & beatissimo papa Nicolao, firmatum autem a sanctissimo papa Hadriano; & non possumus transferri vel commoveri a paternis definitionibus & legibus, neque declinare ad dexteram, vel ad sinistram: scriptum est enim: *Audi fili mi, leges patris tui,*

ACTIO VI. CONC. VIII. GENERALIS

* Id est damnationem imprecantem si a recto quid deviaremus.

Prov. 1.

ANNO CHRISTI 869.

& ne repellas jura matris tuæ. Sed etiam ex fratribus nostris vicariis orientis audistis, quia nunquam aliquando receperunt eum in summum sacerdotem. Quem ergo neque sedes nostra apostolica, neque sedes receperunt orientalium, quis de cetero ulterius, Christianus esse volens, suscipiet. Sed talem conatum abjicimus, & anathematizamus, ne ulterius contra ecclesiam talis quælibet alia forte in omne sæculum maligna introducatur actio, neque temere ac facile a mundana potestate ejiciatur legitimus pontifex, & pro eo subrogetur alter inique ac illegaliter. Quid ergo? placet vobis sensus iste an non? Et si quidem placet, talia sunt nostra, & nostræ sedis: quod si apud vos non fuerint acceptabilia, nos tamen super montem excelsum synodi ascendemus, & exaltabimus in fortitudine vocem nostram, euangelizantes vobis & consequentiam, quæ facta est, & ore promulgata est sanctorum patrum nostrorum a gratia Spiritus sancti. Et post lectionem sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ad hæc quid dicit sancta synodus? Sunt hæc quæ a nobis per lectionem dicta sunt & apud vos accepta? Sancta & universalis synodus exclamavit: Recipimus omnia; valde quippe sunt discreta, & congrua, & consona ecclesiasticis regulis atque legibus. Donatus Deo amicissimus episcopus Ostiæ, & Stephanus Deo amicissimus episcopus Nepæ, ac Marinus reverendissimus diaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ dixerunt: Ergo admonemus eum, uti procidat sanctæ huic synodo, & inclinet cervicem suam sanctissimo patriarchæ Ignatio suo ad pœnitendum super iis quæ gessit, & efficiendum membrum sanctæ ecclesiæ, ac se sociandum Christianorum sanctæ communioni, * uti mos fidelium laicorum, uti fiat in lucrum suæ ipsius animæ atque suorum; licet sint quidam eum sequi proponentes. Bahanes famosissimus patricius & præpositus dixit: Loquere, domine Photi, quodcumque habes justitiæ opus: totus mundus hic est, ne claudat viscera sua sancta & universalis synodus: quo namque vis ex hoc confugere? Romam? Ecce a Roma: In orientem? En ab oriente hic adsunt: vide, ne claudatur janua: si isti clauserint, nemo est qui aperiat. Dic, homo Dei, quam habes justificationem? Photius dixit: Meæ justificationes non sunt in hoc mundo: si in mundo hoc essent, inde videretis. Bahanes laudabilissimus patricius & præpositus dixit: Nos tenemus quia confusione & metu depressus desipis, nesciens quid dicas: propter quod concedit tibi sancta & universalis synodus spatium ad meditandum salutem tuam. Vade, & rursus jubet tibi venire huc. Photius dixit: Spatium quidem non deprecor; ut autem emittar a vobis, vestræ potestatis est. Bahanes laudabilissimus patricius & præpositus dixit: Bonum est tractare tecum, & considerare quod expediat, & procidere huic sanctæ synodo. Iudicium enim non accipiens personam, ac divinitus inspiratum, & sancta universalis synodus non ex uno est tantum, sed, ut prædiximus, ex mundi finibus est, & ideo monemus ut pœnitearis, & solvatur anathematis sententia quæ in te prolata est. Post discessum enim sanctorum vicariorum cuncta inutilia & invalida erunt quæ a te dicta & acta constiterint. Scimus quia nihil potes: quod si habes aliquam justificationem loquere: sine personarum acceptione constat esse concilium. Photius autem crebro compulsus, ut rationem daret, manebat nihil omnino respondens. Deinde dixit sancta & universalis synodus: Vadat, & perpendat quod sibi conveniens sit. Et exivit Photius.

* al. ut unus.

ACTIO CONC. GENER.

Deinde stans in medio Stephanus Deo amicissimus diaconus sanctæ Constantinopolitanorum ecclesiæ & devotus notarius laudavit ita: Multos annos imperatorum Basilii & Constantini: Magnorum principum & imperatorum multos annos: Orthodoxorum imperatorum multos annos: Pacificorum imperatorum multos annos: Depositorum injustitiæ multos annos: Hostium mendacii multos annos: Amatorum & fautorum veritatis multos annos: Eudoxiæ piissimæ Augustæ multos annos: Nicolai beatissimi papæ Romani æterna memoria: Hadriani Orthodoxi papæ Romani multos annos: Ignatii Orthodoxi patriarchæ Constantinopoleos multos annos: Orthodoxorum patriarcharum orientis multos annos: Orthodoxi senatus multos annos: Sanctæ & universalis synodi æterna memoria.

ACTIO SEXTA.

In nomine domini & dominatoris omnium Iesu Christi veri Dei & salvatoris nostri. Imperii a Deo coronatorum & tranquillissimorum dominorum nostrorum, Basilii quidem anno tertio, Constantini vero filii ejus anno secundo, perpetuorum Augustorum, octavo Kalendas Octobrias, indictione tertia: propositis preciosis ac vivificis lignis, & intemeratis salutis nostræ euangeliis; præsidente eodem piissimo & amico Christi imperatore, in dextera parte magni nominis templi magnæ ecclesiæ: conveniente sancta ac universali synodo, id est Donato Deo amicissimo episcopo Ostiensi, & Stephano Deo amicissimo episcopo Nepesino, & Marino reverendissimo diacono sanctæ Romanorum ecclesiæ locum obtinentibus Hadriani sanctissimi papæ Romani, & Ignatio sanctissimo patriarcha Constantinopoleos; & Thoma sanctissimo metropolita Tyri, locum obtinente sedis Antiochiæ, & Helia Deo colendissimo presbytero & syncello, locum obtinente Hierosolymorum: præsente autem & sacro senatu, videlicet Theodoro magnificentissimo patricio & magistro, Christophoro magnificentissimo patricio & magistro, Leone magnificentissimo proconsule ac patricio, Hemerio magnificentissimo proconsule ac patricio, Stephano magnificentissimo patricio & sacellario, Leone magnificentissimo proconsule ac patricio, Marino magnificentissimo proconsule, patricio & protoscriniario, Theophilo magnificentissimo proconsule & patricio, Tarasio magnificentissimo proconsule ac patricio, Paulo magnificentissimo patricio & † eparcho, Barbatio magnificentissimo patricio, Leone magnificentissimo patricio & domestico excubitorum, Manuele magnificentissimo patricio, Theophylacto magnificentissimo patricio, Petronate magnificentissimo patricio, Manuele magnificentissimo patricio: nec non & considentibus Deo amicissimis metropolitis, scilicet Basilio Deo amicissimo archiepisc. Ephesi, Theophilo

† id. præ[fecto]

philo Deo amicissimo metropolita Ancyræ, Barnaba Deo amicissimo metropolita Cyzici, Nicephoro Deo amicissimo metropolita Nicææ, Nicephoro Deo amicissimo metropolita Amasiæ, Niceta Deo amicissimo metropolita Athenarum, Theodoro Deo amicissimo metropolita Cariæ, Metrophane Deo amicissimo metropolita Smyrnæ, Basilio Deo amicissimo metropolita Gangrensium, Cypriano Deo amicissimo metropolita Claudiopoleos, Hilarione Deo amicissimo metropolita Corinthi, Nicolao Deo amicissimo metropolita Synnadorum, Michaele Deo amicissimo metropolita Rhodi, Euthymio Deo amicissimo metropolita Catanæ, Photio Deo amicissimo archiepiscopo Nacoliæ, Stephano Deo B amicissimo archiepiscopo Cypsallorum, Basilio Deo amicissimo archiepiscopo Misthiæ, Theophane Deo amicissimo archiepiscopo Selges, Paulo Deo amicissimo archiepiscopo Apamiæ, Ioanne Deo amicissimo episcopo Cii, Athanasio Deo amicissimo episcopo Anhelii Magnesiæ, Theodoro Deo amicissimo episcopo Sinopæ, Eustachio Deo amicissimo episcopo Æmoniæ, Theodoro Deo amicissimo episcopo Lacedæmoniæ, Nicephoro Deo amicissimo episcopo Zacynthi, Euthymio Deo amicissimo episcopo Mosynorum, Basilio Deo amicissimo episcopo Pyrgii, Georgio Deo amicissimo episcopo Helii, Petro Deo amicissimo episcopo Troadis, Leone C Deo amicissimo episcopo Daphnusiæ, Niceta Deo amicissimo episcopo Photiæ, Basilio Deo amicissimo episcopo Cratiæ, Damiano Deo amicissimo episcopo Miletopoleos, Theophane Deo amicissimo episcopo Trallæ, Leontio Deo amicissimo episcopo Neopoleos, Ioseph Deo amicissimo episcopo Palæorum. & Georgio Deo amicissimo episcopo Adraniæ: his ita convenientibus, surgens Metrophanes Deo amicissimus metropolita Smyrnæ, & in medio sanctæ universalis synodi stans, pronuntiavit magna voce in audientiam omnium ita: Iustitiæ sol, qui est magnum & verum ac divinum principaleque lumen, quique solus est infinitæ potentiæ dominus & Deus noster, qui dixit: D *Fiant luminaria in firmamento cæli ad illuminationem terræ; fecit duo magna luminaria, luminare quidem majus * in principio diei, minus autem in principio noctis, & posuit ea in firmamento cæli, ut præsint diei ac nocti*, & tamquam quædam magna luminaria, videlicet quinque patriarchalia capita in illuminationem totius terræ, quo præsint diei ac nocti, & separent inter lumen & tenebras, id est, inter eos qui agunt opera lucis, hoc est divinæ justitiæ, & inter eos qui agunt opera tenebrarum,, id est injustitiæ; ut quorumdam quidem illuminet magis ac magis gressus, qui secundum Deum sunt; quorumdam vero redarguant, & ostendant atque divulgent absconditos actus tenebrarum, id est, injustitiæ, ac filios Dei ac lucis exhibeant atque demonstrent. Ad tales dicit Christus Deus noster: *Vos estis lux mundi*: tales nominavit & Paulus magnus apostolus luminaria in mundo, verbum vitæ continentia. Tales ergo, magna luminaria piissime & Christo dilectissime, ac divinitus gubernate domine, quemadmodum in magna domo multas lampades, in civitate tua per multam diligentiam & studium ac prudentiam collegisti & congregasti, & splendidiorem temet ostendisti, & jucundiorem conversationem tuam, & Christi ecclesiam nitidorem ex- A hibuisti. Imo vero, piissime domine, per temet, hoc est præsentiam tuam, quasi quoddam maximum orientis luminare sanctæ huic & universali synodo etiam prædicta, & nunc visa luminaria, lucidiora monstrasti. Verum per alia divina eloquia compendiose valde præsentem sanctam synodum figuremus. Hæc enim est olim paradisus, quem plantavit Deus ad orientem, in cujus medio est lignum vitæ: in quem ingreditur, ex † intelligibili Eden fluvius ad irrigandum eum, sicut scriptum est: *Quia fluvius egreditur de Eden irrigans paradisum.* Liquet autem nunc nobis talis fluvius, divinus videlicet ac principalis, & sanctissimus Spiritus, de quo dicit divinum & principale Verbum Christus salvator noster: *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dicebat de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum*, sicut dixit sanctus Ioannes euangelista. Hic est enim Spiritus, de quo dixit propheta David: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*, videlicet sanctam ecclesiam. Iste fluvius segregat impetus suos nunc in quatuor initia, in sanctissimos scilicet vicarios senioris Romæ, & in Constantinopolitanum imitatorem Dei patriarcham Ignatium, atque in eos, qui ex ambabus sedibus orientis advenerunt, sanctissimos vicarios. Hæc itaque sancta & universalis synodus arca salutis est, ad quam confugiunt & introibunt omnes qui præordinati sunt in vitam æternam. Et tu es, amice Christi domine, Noe, justus inventus in conspectu Dei in generatione tua; quia talem arcam fabricasti, benedixitque tibi Deus, & proli ventris tui, & timor tuus & tremor tuus erit secundum veterem Noe super omnes bestias agri, & super omnia volatilia cæli, hoc est super omnia quæ bella amant, & infidelia, quæ scilicet sub universo cælo consistunt. Hæc sancta & universalis synodus est benignus & bonus puteus, quem fodisti tu, Deo amantissime, Abraham servus & amicus Dei excelsi: cui & invident quidem Philistiim, non autem penitus obruent; sed superabuntur operibus & studiis tuis, quemadmodum illi olim amici & beatissimi patriarchæ Abrahæ & sub operibus & studiis. Propter quod etiam sicut ad illum, ita & ad te Deo amicissimum imperatorem nostrum dicit omnium consultor & princeps, per vocem sanctissimi patris tui, & summi pastoris nostri, ac Deo amicissimorum vicariorum: Nisi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli, & sicut arenam quæ est in litore maris, & hereditate possidebit semen tuum & populus tuus civitates adversariorum: ipse enim est Deus noster, qui benedicit benedicentes se, qui solus est benedictus per infinita sæcula sæculo- E rum. Amen.

Et post pronuntiationem hanc, per jussionem amici Christi imperatoris nostri, legit devotus a secretis Leo epanagnosticum sanctissimorum Romanorum vicariorum, cujus initium est hoc:

CREDIMVS nequaquam latere sanctam & magnam hanc synodum, qualiter hic piissimus & Christianissimus & a Deo protectus imperator initio imperii sui, cui monarchiam suam magis præstitit imperator, confestim de statu ac recuperatione sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ, quæ diutius possessa erat ab invasore ac tyranno Photio, cogitare cœperit, quomodo ex eadem illum pelleret ecclesia: sed & divinitus

Margin notes: ACTIO VI. CONC. VIII. GENERALIS — † id est spirituali Eden. — Gen. 2. — Ioan. 7. — Psal. 45. — Gen. 22. — Epanagnosticum vicariorum Romæ. — (left) * pa... — ...5. — ...5.

ANNO CHRISTI 869.

nitus inspiratus, & sanctorum & patrum præcepta in omnibus adimplere desiderans, projecit de ecclesia Dei jam dictum adulterum Photium, & restituit ei sanctum virum senem & bonum cultorem Ignatium beatissimum patriarcham. Post hæc nil moratus, prædecessorum suorum Christianissimorum imperatorum secutus exempla, transmisit legatos suos nobilissimos viros Romam, Ioannem scilicet honorabilissimum metropolitam Sylæi, ac Basilium fidelissimum spatharium suum, deposcens sanctam Romanam ecclesiam sacris etiã literis suis: qui venientes invenerunt in ea præsulatum gerentem sanctissimum & honorabilissimũ Hadrianum, a Deo destinatum pontificem summum, dantes ei literas ipsius magni imperatoris, & exponentes per ordinem etiam verbis, quanta B turbatio & vexatio apud hanc Deo conservandam provinciam a Photio tyranno ac invasore peractæ sunt. Tunc beatissimus Hadrianus papa Romanus, hoc comperto, advocans, quosdam episcopos occidentalium partium, collegit synodum in ecclesia sancti apostoli Petri, non ad destructionem judicii, ac decretorum, quæ decessor ejus beatæ memoriæ papa Nicolaus de jam dicti Photii invasoris expulsione, ac de sanctissimi Ignatii patriarchæ peregit restitutione, sed ad roborandum atque firmandum cuncta decessoris sui mandata; qua pro causa nos famulos suos, & sanctæ Romanæ ecclesiæ, misit huc cum epistolis suis ad piissimum & Christianissimum imperatorem, & ad sanctissimum virum C Ignatium patriarcham hujus sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ, significans in eisdem epistolis, quatenus locum & vicem ejus tenere ac defendere in hac sancta synodo debeamus: qui etiam, duce Deo, salvi & sani in hanc pervenimus regiam provinciam. Etiam patefecimus in præcedentibus actionibus, quid definitum sit de Photio, & de ecclesia Constantinopolitana a sanctissimis & laudabilissimis viris Nicolao beatæ recordationis papa Romano, & ab Hadriano divina gratia successore ipsius; & credimus quia superfluum est frequenter eadem dicere vel repetere. Idcirco petimus a piissimo & Christianissimo imperatore, ut expositio illa quæ delata est sub prævaricatoribus ac protectoribus calumniarum, ne amplius retardetur. Ve- D rumtamen quemadmodum ad Romanam ecclesiam quod nunquam Photius fuerit admissus in patriarchali dignitate manifestum est, ita & ab orientalibus sedibus per honorabilissimos viros literis & verbis jam edocti sumus, Photium mœchum & pervasorem aliquando in patriarchico throno nullatenus fuisse receptum. Ecce, scientes unitatem sanctarum Dei ecclesiarum, ut quid propter injustitiam & verborum conflictum, ab iniquis & non intelligentibus viris exaudiri expectamus?

Et post completionem epanagnostici jussus Theophilus laudabilissimus protospatharius & præpositus ab amico Christi, & magno imperatore nostro, introduxit in sanctam synodum eos qui E episcopi Photii dicebantur: quibus in medio stantibus, confestim jussus Stephanus Deo amicissimus diaconus sanctæ Constantinopolitanorum ecclesiæ ac devotus notarius legit epistolam quam misit sanctissimus papa Nicolaus per Leonem a secretis ad Michaelem imperatorem, & quam ad Photium, quæ præscriptæ sunt in quarta actione. Et post harum lectionem, surgens Elias Deo colendissimus presbyter & syncellus, locum obtinens Theodosii patriarchæ Hierosolymorum, dixit: Dei circa nos bonitatis divitias necessarium est annuntiare & prædicare: non solum enim preciosis

A muneribus vilitatem nostram dignam exhibet, sed & facinorum multifarios compescit & reprimit impetus. Prænoscens enim turbationem quæ inerat huic amicæ Christi civitati, quemadmodum in præsentibus videmus negotiis, piissimum & Christi amicum imperatorem nostrum suscitavit ad stabilitatem & erectionem ecclesiasticarum rerum: cujus cornu exaltet Deus in sempiternum, & perficiat in beneplacito suo, subjiciens ei omnes barbaras nationes. Itaque demorantibus nobis hic, evidenter apparuit, quia Ignatius sanctissimus patriarcha pastoralibus officiis evellere ac recidere injustitiam properans, projectus a throno suo ad novissimum est exilium traditus: pro ipso vero alius quidam Photius, qui apud nos noscebatur, subrogatus est in hoc throno. Piissimus autem imperator noster, ut per se inspector & cognitor causarum existens, & sciens certissime, qualiter facta sint talia, sciens etiam prolatum pro sanctissimo Ignatio & contra Photium judicium a seniori Roma, eum, qui inique ac sine lege a proprio throno dejectus est, per legitimam & justam sententiam rursus ad proprium thronum reduxit, & locum suum pervasori Photio secundum ordinem impertitus est. Quoniam vero cum esset justus & piissimus, volens perfectius ac manifestius veritatem confirmari, bene judicavit & ab omnibus patriarchis vicarios huc colligere. Perfecit dominus Deus bonum consilium ejus ad id quod melius & ecclesiasticæ ordinationi aptius existat, convenientibus videlicet hic senioris Romæ sanctissimis vicariis, ac humilitate nostra. Cuncta namque emergentia perquirentes, didicimus certius, quod, cum esset Ignatius sanctissimus patriarcha in exilio, quod pertulit violentius, & iniquius, ac injustius, diffamatum fuerit, quia thronum Constantinopoleos refutavit: sed ad hoc nos dicimus (quod & nobis sancta Romanorum ecclesia multum ante prædicavit) quia non credimus factam fuisse refutationem: si vero & facta est, irreceptibilis est apud nos, eo quod tyrannice facta fuerit, & coacte, atque invite; siquidem hoc facile perspicit. Itaque incertum non est: neque enim quis, cum sit in exiliis, & extremis pœnis, etiam refutans existimabitur secundum verum refutandi modum. Nam omnimodis vivere desperabat, per singulos dies mortem præstolans, & suæ ipsius vitæ quotidie pati detrimentum expectans: sed propitia Dei misericordia salvavit eum, quatenus benignitas Dei manifestetur, & cognoscatur ab omnibus lucidius, quia qui pro veritate, ac propter Dei justitiam sustinet tribulationes, non oblivioni tradetur in finem. Igitur, ideo huic sanctæ synodo magna voce denuntians, quia nunquam aliquando depositionem sanctissimi patriarchæ Ignatii admisimus, neque literas a Photio recepimus, neque ad eum transmisimus: neque enim a communione sanctissimi patriarchæ Ignatii aliquando scissi fuimus. Et idcirco, etiamsi veraciter dicant, qui dicunt: Coactam violentiam refutationem non existimamus; si vero & ad rationabilem excusationem sui hi, qui Photio hærent, dixerint, quod undique metropolitæ ac episcopi collecti, Photium ad promotionem pertulerint, & idcirco si ille dejectione dignus erat, & illi multo magis, talia dicimus ad eos, quia in secunda sancta & universali synodo, quæ collecta est in hac amica Christi urbe sub Dei cultore Theodosio magno imperatore, Maximus quidam Cynicus, & omnis ejus manus impositio repulsa est, qui autem promovit eum ad præsulatum dejectus non est a sorte sua, Timotheus

theus videlicet Alexandrinorum provinciæ episcopus. Non solum autem ipse minime est repulsus, sed nec quisquam episcoporum Timothei, qui pariter inventi, & in Maximi ordinationem & provectionem cooperati sunt, damnatus est, quin potius honores & præmia meruerunt: quoniam Timotheus primus factus est prædictæ sanctæ synodi præsidens, utpote Alexandriæ patriarcha, & una cum episcopis qui secum erant provexit Nectarium Constantinopoleos patriarcham. Itaque non damnandi apud nos sunt episcopi qui inventi sunt, & consecrationem Photii fecerunt, eo quod maxime coacti ab imperatoria potestate ac potentia ad talem impulsi sunt actionem; maxime cum in prædicto Timotheo Alexandrino patriarcha justiores monstrentur: nihil enim habebat ille quod sibi tyrannidem inferret, & impelleret ad Maximi consecrationem. Verum ille solus, qui ante depositus & anathematizatus est, tam a patriarcha Ignatio, quam ab apostolica Romanorum ecclesia, Gregorius Syracusanus damnatus & depositus est. Neque enim beatissimum & deiferum patriarcham Ignatium alienum a propria cathedra judicavimus aliquando, vel judicamus, neque Photium unquam in summo sacerdotio recepimus. Sanctus enim Spiritus, qui locutus est in sancta Romanorum ecclesia, credimus, quod & in ecclesiis nostris locutus extiterit. Hæc enim plurimi eorum, qui Photii factionis erant, scientes, confugerunt salubriter ac reverenter atque sensate ad sanctam synodum, & convenientem veniam meruerunt: qui autem contentiosius & favorabilius hunc amplectendum putaverunt, fortassis hoc habent in animo, quia propria scripta, & juramenta, & cruces, quas fixerunt, reprobare nolunt. Sanctissimi autem vicarii senioris Romæ, & nos, qui reliquarum sedium vicarii sumus, hæc omnia dissolvimus hodie, gratia Iesu Christi, qui dedit nobis summi sacerdotii potestatem juste ac congrue ligandi atque solvendi, quoniam violenter & coacte omnia facta sunt. Ille enim Photius prænoscens oppido, quod non per ostium intraverit ovium, sed aliunde ascenderit, multitudinem episcoporum ad se per varias machinationes attraxit, opinatus per hoc inconcussum se ac immobilem habiturum proprium præsulatum, se videlicet chirographis & juramentis, quæ ipse confecit, foliis ficulneæ obumbrans, simul & in aera verberans, & frustra pugnans, & aranearum filis semetipsum operiens. Neque enim folia ficulneæ dedecus velare potius quam revelare videntur, cum sint undique scissa sive pertusa. Sententiam ergo, & judicium nostrum coram amico Christi imperatore, ac sancta synodo manifesta fecimus. Pacis autem principem Deum flagitamus, quo tranquillissimum imperium dominationis piissimi imperatoris nostri in sæcula conservet. Amen.

Deinde dicit Basilius amicus Christi & magnus imperator post hujusmodi acclamationem ad episcopos Photii: Ecce audistis sensum patriarchiorum, tam Romani, quam Hierosolymitani, & Antiocheni. Quid vobis videtur ad hæc? Photii episcopi dixerunt: Respondemus ad hæc. Et dixit Euthymius qui fuerat factus a Photio Cæsareæ Cappadociæ episcopus: Domine imperator, novimus ex Deo imperium tuum justum, longanime, ac personas non sumens; & poscimus illud, ut & erga nos humiles, & indignos servos suos hæc agantur, & accipiamus verbum in scriptis ex Deo imperii tui, ut quamcumque habeamus justificationem, sine prohibitione loquamur, & quotquot voluerint nobiscum dicere, non prohibeantur: & speramus in Deum, & in imperium tuum, quod ex Deo est; quia & chartas has & disputationes istas ostendere habemus in vanum fuisse locutas, sed tumultuatas. Basilius piissimus & amicus Christi imperator dixit: Vane locuti estis, ut qui ausi estis dicere vana quæ lecta sunt, eo quod ex talibus & tam magnis patriarchalibus capitibus dicta sint; quemadmodum omnes certissime norunt. Vos principali manu synodos inordinatas soli, ac singulariter, sine patriarchiis thronis facientes, sanctas vocare ausi estis, & huic præsenti, quæ ab omnibus patriarchalibus thronis celebrata est, Dei cooperatione ac gratia; qui imperium nobis commisit, detrahere non erubescitis. Utrique nostis & vos & universitas, quæ sub sole est, quia protectioni veri Dei nostri quinque patriarchia orbis terrarum recta sentiunt, & non est læsio fidei: & ideo quidquid judicant, necessario debetis recipere. Ut autem apparet, non creditis quod ea quæ dicta sunt illinc existunt: si enim credidissetis, non utique judicium eorum reprobare penitus auderetis. Interrogo ergo vos: Diffiditis, an creditis, quod inde sint? Photii episcopi dixerunt: Non diffidimus. Basilius piissimus & Christianissimus imperator dixit: Ergo si creditis, suscipite prolatum ab eis judicium. Si vero non creditis, ego & necessariorum opus præbeo; & ite ad patriarchia, & certificamini, atque denudentur illic negotia. Photii episcopi dixerunt: Hic denudentur negotia. Zacharias a Photio Calchedonensis episcopus dixit: Et papæ Nicolai & ceterorum patriarcharum canon princeps est, & secundum illum agentes, nil faciunt extra id quod docent. Cum vero extra hunc faciunt, sive papa Nicolaus, sive alius quis, non acquiescemus. Etenim Marcellum Ancyranum Iulius Romanus suscepit, & Sardicensis synodus trecentos episcopos habens, justificavit eum; sed usque in præsens ut hæreticus anathemati submittitur: & lugendum Apiarium justificatum a Romanis præsulibus, Africana synodus non justificavit, sed repulit, mittens, ut propria curaret, & extra fines suos non excederet; & alia dena millia paradigmata habemus hujusmodi. Et nunc, siquidem facta sunt hæc a Nicolao cum canone, sequimur, & convenimus & roboramus, & contraria illis non sapimus: si vero facta sunt extra canonem, non nos illa vituperamus, aut projicimus, sed canon: etenim duobus conatibus, quibus utitur contra patriarcham qui consecravit nos, reor neminem dumtaxat promotum posse damnari. Nam in eo quod dicit non debuisse hunc ex laicis provehi, consecrantes quidem cautos reddit, consecratum autem non damnat: & consuetudo canonem illum exuperavit. Etenim Tarasius ita consecratus est, & Nicephorus, & Nectarius, & Thalassius Cæsareæ, ac Eusebius, & Ambrosius Mediolani, atque alii mille. Si ergo sunt illi obnoxii, est & hic; quod si illi innoxii, & iste utique.

Quod autem dicitur, quia a depositis est promotus, primum non opinamur hoc verum esse, neque enim pro criminibus isti depositi fuerunt, sed pro eo quod restiterunt ecclesiæ: uniti autem rursus & apostasiam illam reprobantes, suscipiendi consistunt. At vero etsi Gregorius depositus est qui eum consecravit, non est Photius obnoxius, sed ii qui eum promoverunt obnoxii comprobantur. Verumtamen, licet sit Gregorius depositus, possunt & promoventes eum nullas

ANNO CHRISTI 869.

nullas pœnas hic perpeti. Etenim Flavianus deposuit Eutychem, & Anatolius suscepit eum. Et episcopi, qui quartam fecerunt synodum, comministrum eum habuerunt: sed nequaquam damnati sunt. Sed & Petrus * Moggus depositus est a Proterio, quod esset hæreticus, & quartam non susciperet synodum. Deinde cooperatus est in mortem ejusdem Proterii, & postea post Timotheum factus est patriarcha, sed nullus eorum qui ab eo consecrati sunt condemnatus est; sed & Acacius Constantinopolitanus damnatus est a papa Romano, eo quod cum hæreticis haberet communionem, & ille quidem damnationis sermonem nullum fecit. At vero post eum patriarchæ, * Phaetas & Euthymius, & Macedonius, recipientes eum, suscepti ab ecclesia & sunt & putantur. Et nunc hoc dicimus: Si sit canon qui deponat nos: depositionem recipimus; si vero non est, nequaquam. Etenim Flavianum Antiochiæ patriarcham Romani non receperunt, sed eum canon nullatenus condemnavit. Basilius piissimus & Christi amicus imperator dixit: Omnes casus, quod dicitis, quod facti fuerint per diversa tempora & loca, in ecclesiis ab aliis patriarchis restituti & erecti sunt, & ideo digni receptione judicati sunt, tamquam sanati ab iis qui potuerunt mederi vulneribus ecclesiæ. Vestrum autem casum & vulnera nullus ecclesiasticorum medicorum sanavit: neque aliquis patriarchalium capitum erigere vos ex ruina vestra passus est, aut voluit, sed usque in præsens in peccato vestro estis, & in sepulcro nequitiæ vestræ jacetis mortui, unde omnes summi pastores patriarchæ concorditer vos condemnant. A Deo vero munitum imperium nostrum placidum, & benignum est, & vestri curam gerit, & consulit, ut percipiatis misericordias, quas deliberaverit sancta & universalis synodus. Nam omnes novimus quia laici estis, & non adduximus vos latrare, & sine ordine facere verba; omnia enim vestra mendacia sunt & seductio. Photii episcopi dixerunt: Hoc nec diabolus ausus est dicere. Basilius piissimus, & Christi amicus imperator dixit: Si velletis dicere, quia temporibus, quibus permisit Deus episcopatu vos fungi, & aliud miserabilius permisit fieri propter peccata vestra, quod & videbitis assidue oculis vestris: & hic testimonium perhibet, de Eulampio dicens perfectius & manifestius: Habemus ergo & alios episcopos, & alii quidem patricii sunt, alii autem protospathariorum dignitaté habent, quidam vero & spathariorum, alii vero & stabularii sunt, & si hoc vultis, exhibebo coram vobis, quia Theophilus protospatharius ferens superhumerale ut patriarcha, incensum offerebat summo sacerdoti vestro Photio coram isto; ad quem & dixit: Non videbas eum? Eulampius dixit: Si vidi eum aliquando, domine, destruat me servum tuum dominus Deus de libro vitæ. Verumtamen, domine bone, refutavit dominus Ignatius. Imperator dixit: Quis eum deposuit de throno. Eulampius dixit: imperator eum deposuit. Basilius piissimus & amicus Christi imperator dixit: Et ubi erat, quando fecit refutationem? Eulampius dixit: Foris erat in insula sua, * & eum propter senectutem suam, vel etiam propter languorem. Basilius piissimus & Christi amicus imperator dixit: Utique misit aliquem nuntians imperatori, quia volo refutare. Et rogavit eum: Da nobis personam per quam nuntiavit imperatori. Marinus reverendissimus diaconus & vicarius senioris Romæ dixit: Quis est iste, qui ante conspectum sancti imperii tui adstat & loquitur? Basilius piissimus & Christi amicus imperator dixit: Eulampius est. Donatus, & Stephanus, & Marinus sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Iste est qui depositus & anathematizatus est a sancta Romana ecclesia: & quomodo talia loqui præsumpsit in conspectu imperii tui? nos cum deposito & anathematizato loqui non patimur. Etenim pater noster spiritalis, Hadrianus papa Romanus sancto & a Deo protecto imperio tuo demonstravit legem & judicium, quod sancta Romana ecclesia de nefandis & prævaricatoribus definivit: & nos cum eis colloqui te non patimur, eo quod scriptum sit: *Contradictiones excitat omnis malus.* Volumus autem ut legatur in auribus eorum libellus sanctæ Romanæ ecclesiæ, & si desiderant converti & pœnitere, ut vel communionem tamquam Christiani accipere mereantur. Non enim claudit miserationes suas in hujusmodi contentionibus sancta catholica & apostolica ecclesia ad eos qui sincere pœnitentiam agunt. Persistentibus autem iis, & obturantibus aures suas & corda, & nolentibus audire quæ exposita sunt a sanctis patriarchis; nos nihil aliud facimus: neque subvertimus, neque rejudicamus judicium sanctæ Romanæ ecclesiæ sub undecima indictione factum contra Photium mœchum & tyrannum ac pervasorem, atque sequaces ejus: si voluerint audire nos, quotquot sunt digni, per libelli satisfactionem recipimus eos, & convenientem eis scribimus locum: si vero noluerint, anathematizamus, & maledicimus eis, & ab omni sorte Christianorum separamus, quia non habemus alium sermonem ad eos, sed & ethnicis & publicanis transmittimus eos. Basilius piissimus & amicus Christi & magnus imperator ad sanctissimos vicarios senioris Romæ dixit: Ego crebro & multum rogavi ne perirent, & ideo eos dimisi huc: si nolunt concurrere ad ecclesiam, quidquid judicaverunt patriarchæ, etiamsi noluerint, confirmamus. Nemo enim potest datam eis potestatem a Christo Deo & salvatore nostro reprobare. Sanctissimi vicarii senioris Romæ ad episcopos Photii dixerunt: Qui ex vobis ordinati estis a sanctissimo patriarcha Ignatio? & steterunt in medio Heracliensis, Cretensis, & Celenderensis, & dixerunt: Nos sumus ejus consecrationis, & dicunt eis sanctissimi vicarii senioris Romæ: Subjacetis justo judicio catholicæ synodi, & juxta libellum qui expositus est a sancta Romana ecclesia facitis & scribitis, an non? Qui dixerunt: Ne fiat, Deus. Sed si jusserit imperator noster sanctus audire omnia quæ acta sunt: dicemus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Si non vultis obaudire sanctam synodum, ite ad patres vestros. Et his se ad alios conferentibus, dixit Metrophanes Deo amicissimus metropolita Smyrnæ ad Zachariam Calchedonensem Photii episcopum: Ad ea quæ dixisti respondemus tibi: Leges sanciunt tam ecclesiasticæ, quam civiles, omnem, qui elegerit aliquem judicem, modis omnibus sequi ac obedire præceptis ejus, & nequaquam refutare penitus, ac repellere prolatas ab eo, & depromptas definitiones & leges: cum itaque pars vestra petierit, & proposuerit judicem beatissimum papam Nicolaum, quomodo vos, extra positas ecclesiæ ac reipublicæ leges ac regulas, eum redarguere ac judicare præsumpsistis, asserentes

* Blesus sive Balbus.

* Flavitas.

* forte deest deposuit.

ACTIO CONC. GENERA[L.]

Prov. 6

tentes non secundum canonem egisse, neque secundum justitiæ ac veritatis rationem decrevisse, quæ sibi visa sunt definiendo? Invenimini ergo in parte hac & ecclesiasticas & civiles reprobare leges, pro eo quod quem elegistis & prætulistis judicem nunc abjiciatis. Nemo enim electum a se judicem ex propria optione vice versa judicare vel condemnare penitus debet. Nam nunquam aliquando quis judicatus, dum condemnatus fuerit, firmavit prolatam damnationem: & ideo per nullum tempus vel modum firmum erit judicium. Quoniam vero veluti nullatenus audientes solutiones quæ lectæ sunt literis beatissimi papæ Nicolai de promotione Nectarii & Ambrosii ac Nicephori, memorabilium hierarcharum, iterum illas in paradigma producitis ad justificationem præsulis vestri, dicimus ad vos quia sapiens quidam dicit: Etenim eorum, qui multum inter se distant, manifestæ prorsus diversitates consistunt, porro similitudo valde perspicienda est. Perspiciamus ergo & nos valde compendiose, si secundum similitudinem aliquam jam nominatorum summorum sacerdotum præsul vester promotus est sic, quemadmodum unusquisque illorum receptus. Itaque beatum Nectarium synodus universalis, & sancti patriarchæ diversi, & elegerunt & promoverunt archiepiscopum Constantinopoleos, nullo modo imperatore cogente illos, neque ulla principali manu in causa penitus mediante; sed neque quempiam viventem ab hujusmodi cathedra manus imperialis tyrannice pepulit, & tunc provectus est Nectarius. Similiter etiam & Ambrosius memorandus, Auxentio defuncto Ariano, a synodo, quæ tunc a Mediolanensibus est de orthodoxis dogmatibus congregata, promotus est in episcopum prædictæ civitatis, nullo modo principali manu impellente episcopos in electionem ejus vel promotionem. pari quoque modo & beatus Tarasius ab illo ipso novo confessore Paulo, qui propter orthodoxam fidem sequestratus a cathedra Constantinopoleos, & testimonio approbatus est & promotus; eo illum dignum esse tali throno asseverante, ac omnibus propugnatoribus pietatis, qui tunc aderant, orthodoxæ fidei propter zelum ac irreprehensibilem vitam ejus, sed non tyrannice vel coacte ad receptionem ejus conducti sunt: similiter etiam & post dormitionem beatissimi Tarasii beatissimus Nicephorus patriarcha synodice electus & consecratus est archiepiscopus Constantinopoleos, sponte ac voluntarie collectis episcopis, qui decretum illius & consecrationem fecerunt; in Photio vero nihil omnino tale invenitur, eo quod & ille, vivente legitimo ecclesiæ viro, subrogatus sit, & provehentes eum & consecrantes violenter, & coacti, ac inviti, atque sine proposito ac voluntate in illius & promotionem & consecrationem ex imperatoris necessitate ac tyrannide impulsi sunt & secuti, & nulla patriarchalium sedium in sacerdotio eum recipere passa fuit. Cum ergo diversitas hic omnimoda reperiatur, quomodo in dissimilibus introducis similitudinem? In quibus enim est causæ diversitas, existimationis quoque & opinionis diversitas debet accidere. Quoniam vero ratione morsus, dixisti de beatissimo papa Nicolao: Quod si secundum canonem judicium protulit, & admittimus & amplectimur damnationem nostram; sin autem, nequaquam: & post pusillum dixisti, quia, quod dixit: Non oportuit Photium ex laicis promoveri, eos qui consecraverunt cautos reddit, non consecratum condemnat, & consuetudo regulam illam vicit, in contrariam dissparationem cecidisti; eo quod confessus quidem sis: & ostenderis papam Nicolaum canonice restitisse, ac secundum regulam Photium reprobasse, non autem acquieveris canonico judicio Nicolai, quemadmodum pollicitus es, consuetudinem in subversionem canonis objiciens; quamquam liquido sciens, quia ea quæ raro fiunt, positas leges non subvertunt, neque particularia universalibus & generalibus principantur vel dominantur: & maxime cum plurima esse differentia reperiatur in Photio, & præcedentibus, qui ex laico provecti sunt, sicut & multifarie demonstravimus. Verum & quod dixisti: Multos Romanorum, ecclesia justificante, damnatos arbitramur, & rursus damnante justificatos habemus, falsum est & procul a veritate.

ACTIO VI. CONC VIII. GENERALIS

Denique Marcellum quidem anathematizantem omnem hæresim, & eam maxime quam habere dicebatur, juste ac regulariter Iulius papa Romanus, & Sardicensis synodus recepit. Similiter enim eum facientem & Athanasius magnus & Paulus confessor, turres & columnæ orthodoxæ fidei, & acceptaverunt & comministrum habuerunt. Novissime autem ad proprium vomitum reversum & deprehensum hæreticum, hi, qui circa Silvanum erant, anathematizaverunt, quibus & Liberius per literas suas, qui post Iulium fuit, concordat dicens: Marcellum denuo impie dogmatizantem. Hoc autem non est utique reprobatio judicii Iulii, vel Sardicensis synodi, ob factam Marcello mentis mutationem. Similiter etiam Apiarium, cum esset presbyter ecclesiæ [a] Synicensis Africanæ provinciæ, propter aliquam causam segregavit proprius episcopus Vrbanus: postea vero deposuit omnimodis synodus quæ ibidem collecta est: Zosimus autem papa Romanus recurrentem ad se, & semet insontem exhibentem, justificavit, & ad Africanam synodum mittens cum literis, ut iterum susciperetur, egit rationem reddente synodo per scripta Bonifacio post Zosimum papæ Romano de depositione quæ facta est in Apiariũ, & de iterata justificatione: & quia nunc justificatum eum arbitramur, judicavimus autem non operari eum quæ sunt presbyteri in ecclesia Synicensi propter scandala quæ subsecuta sunt: porro accipientem literas commendatitias a nobis, in omnibus aliis ecclesiis sacerdotio fungi. Invenitur igitur Africana synodus paruisse potius judicio Zosimi papæ Romani, ac per hoc propriam reprobasse sententiam, & justificasse Apiarium, non, ut fassus es, restitisse voto Romanorum pontificum. Porro patriarcham Antiochiæ Flavianum recusabat quidem Romanorum ecclesia suscipere, interim propter magni Eustachii dilectionem Paulinum stabilientes, qui princeps erat eorum qui propter Eustachium resistebant & disjungebantur, ac seorsum colligebantur; non tamen & usque in finem hanc habuerunt mentem. Piissimo enim imperatore Theodosio mediante, acceptum reddiderunt eum & patriarcham habuerunt eum Antiochiæ; ita ut & in hoc mendaciter loquens apparueris. Si enim usque in finem abjecissent eum, bene utique invenireris fuisse locutus. Si vero, lite cum Paulino detenta, restiterunt quidem propter causam, quam dixi, deposuerunt autem hujusmodi contentionem,

[a] Siccensis.

ANNO CHRISTI 869.

contentionem, & receperunt eum, frustra dixisti receptum fuisse Flavianum contra Romanam ecclesiam. Dicere autem Petrum Moggum Alexandriæ depositum esse, quin etiam & Acacium Constantinopolitanum, nequaquam vero depositos eos qui ab utroque manus impositionem acceperunt, nihil confert ad vestram vel Photii justificationem, eo quod aliter ecclesiasticæ leges eos qui ex hæresibus redeunt episcopos iudicant, & aliter eos qui a mœchis & qui sine canone promoventur: eos enim qui libellum dant, & propriam hæresim anathematizant, recipi sanciunt, quemadmodnm & tunc orientis episcopi synodum celebrantes, & Felix post Simplicium papa Romanus synodice Petrum quidem Moggum damnavit, & omnimodis abdicavit: similiter etiam Felix & Acacium abrogavit. Nullatenus autem qui adversus eos ab utroque consecrati sunt, promulgaverunt sententiam, propter evidentes leges, ut dixi, ecclesiæ; & certe Petrus parum, magis autem & Acacius, alterantes circa fidem apparuerunt. Consecratos autem, quemadmodum Photius & vos, nullo modo recipiunt, sicuti sancta & universalis synodus secunda de Maximo Cynico, & iis qui ab eo manus impositionem habuerunt, & egit & censuit. Gregorium autem, qui consecravit Photium, ut dixisti, non tamquam desertorem ecclesiæ deposuit sanctissimus patriarcha Ignatius, sed propter criminales causas. Et bene dixisti, quia: Sive sit depositus Syracusanus Gregorius, innoxii sunt qui Photium provexerunt. Isti enim re vera justificantur propter necessitatem & tyrannidem, atque vim receptionis utriusque, Photii scilicet & Gregorii, secundum paradigma quod tibi datum est depositi & impii Eutychetis, & susceptionis ac sacerdotii functionis Anatolii patriarchæ Constantinopoleos, & eorum episcoporum qui sub ipso erant, quippe recepti & justificati per quartam Synodum habiti sunt: non vero per id & Photius innoxius dicitur, & quod schismaticus fuerit antea multorum scandalorum auctor effectus sit, & multos ab ecclesiastica communione recedere fecerit, & ultroneus ac volens consecrari a Gregorio proposuerit, nulla in hoc necessitate impulsus; sed & protestationem a quibusdam electorum hic consistentium episcoporum accipiens. Et Zacharia dicere etiam denuo tentante, sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt ad amicum Christi imperatorem: Ecce multoties audivimus contradictiones, & verborum pugnas eorum, quæ nihil illis prosunt, eo quod dissonantes sint a recta ratione ac synodicis & regularibus dispositionibus. Nunc ergo dicimus etiam rursus ad eos: Sinite excusare excusationes in peccatis, & in verba malitiæ declinare, atque in vanum laborare, & procidite sanctæ huic Synodo, & salvamini ab anathematis condemnatione: sin autem, ite ad lumen ignis vestri, & flammam quam accendistis. Novit enim omnis sancta & universalis synodus, quæ gratia Dei in ecclesia hac congregata est, quia sancta Romana ecclesia ab undecima indictione, collectis occidentalibus episcopis in ecclesia beati Petri, ubi virtutibus floret, & requiescit, obligavit, & anathematizavit ac projecit Photium pervasorem, una cum omnibus sequacibus ejus, præsulatum adhuc gerente beatissimo papa Nicolao. Iterum autem successor ejus Hadrianus, divinitus constitutus pontifex Romanorum, sicut ille definivit atque præcepit, ita & iste successor ejus definivit & promulgavit, nosque indignos famulos suos direxit ad hanc Deo conservandam urbem, ad manifestationem & certitudinem veri & justi judicii ipsorum in conspectu justi imperii vestri, & hujus sanctæ ac magnæ uniuersalis synodi; ita ut non habeant vocem repedationis, vel appellationis; sed quemadmodum jam judicati sunt & dejecti, in sæculum maneant. Et ecclesiæ orientalium, gratia Dei, nobiscum sentiunt, stabiliunt, damnant & anathematizant similiter usque in consummationem sæculi.

Psal. 140.

ACTIO CONC. GENER.

Et post hæc ascendens Constantinus a secretis, legit exhortatorium sermonem imperatoris, in audienriam omnium.

Epan sticu pera

MVLTÆ quidem communes passiones sunt, quas præcedentibus diebus audiens & intuens a Deo provectum imperium nostrum, lugere ac contristari operæprecium duxit. Majus autem malum, & calamitatum arx, est ecclesiæ tempestas, malignus aspirans adversus eam diaboli turbo, pacis expulsio, & veteris ordinis dissolutio, ausus irruendi junioris in seniorem, & inhonorati adversus honorabilem, ac omnimoda subversio status ecclesiastici, &, apud exteriores quidem in consiliis justitia conversante, apud ecclesiam injustitia fiducialiter agens, amor principatus, ac amor privatus, atque nullius severitatis propter hæc reputatio; nec non & contra spiritalem patrem rabies & insania. Hæc sunt quæ meam obtinebant & turbabant animam, & tamquam nubes crassa obtenebrabant animum, ac oculos cogebant fontes mihi largiri lacrymarum: & divinitatem in auxilium & solutionem existentis mœroris invocabam, & opus erat mihi hæc cogitatio, si forte possem in primis de ecclesiastica curam gerere unitate: quod & factum est, & in effectum devenit, quemadmodum & vos omnes nostis, quotquot ad sacrum hoc convenistis collegium. Alia enim imperii, quod sub me est, dimittens, ad id solum in exordiis acceleravi, & secundum utriusque diffidentium partis petitionem, & priscam ecclesiasticam traditionem perspiciendi causa, etiam judices eorum, quæ in ecclesia nostra gesta sunt, ex reliquis patriarchalibus thronis collegi, rem perficiens cooperatione sancti Spiritus: quam multi quidem ante nos imperantium videre desideraverunt, ex æquo autem omnes minime consecuti sunt: & quotquot pertinent ad ecclesiasticam unitatem ac ordinationem, omnia solerter a me peracta sunt, cum nulla penitus imperiali manu & potentia, ut quidam, parvum vel magnum effecerim. Neque enim, ut sacratissimus patriarcha ad proprium regrederetur thronum, imperii mei opus vel excogitatio facta est. Sed multum ante sanctissimus & beatissimus papa Nicolaus, quæ circa illum erant certissime discens, synodice decrevit, reddi ei jus proprii throni, & anathema cum tota Romanorum ecclesia pronuntiavit contra resistentes hujuscemodi decreto atque sententiæ. Hic autem nos olim scientes & paventes judicium anathematis promulgati, obsecundare synodico judicio Romanæ ecclesiæ necessarium duximus, & hujus rei gratia reddidimus ei proprium thronum. Verum non modo Romanæ, sed & ad orientem solem sitarum sedium, providentia melioris, vicarii pervenerunt, nihil deinceps vel impedire, vel adversari, aut favere utique parati justissimo imperio nostro consensuro. Cujus rei gratia in nullo synodico

synodico judicio inveniri voluit, multorum garrulitates recidens, ne quis dixerit, quod imperialis manus, & gladii, & protectores, ac mundanus potentatus concilium subadulteraverit. Unum solum nobis desiderium, & ad præfatos judices, postquam illos vidimus, supplicatio fuit, ne quemquam permitterent deperire, vel ab ecclesia Dei quemquam, si fieri posset, projici. Hoc solum est † nostrum, si voluerit quis nominare crimen: alia vero omnia canonibus, & iis, quibus imperium synodi creditum est, tradidimus, multum pro præsenti judicio conjurantes & * condemnantes, nil ad gratiam, vel per odium decernendum, humane autem magis circa eos qui ceciderant affectandum; quos non proprie tantum, sed & communiter hodie, omnibus videntibus, deprecamur, manum iis qui compassione opus habent porrigere, & unam ecclesiam celebrantium festivitatem perficere. Ita patres spiritales & veritatis defensores, qui figuratis secundum chrisma, Aaron, & secundum zelum, Phinees, ac secundum judicium, Salomonem; requirite ovem quæ perierat, convertite quæ erraverat, super humerum tollite solitariam, & confractam compassionis vinculis alligate; quæ ulcerata est emplastro condescensionis sanate; quæ extranea & abjecta est a spiritali mandra, nonaginta novem ovibus dispensationis more conjungite: relinquite memoriam sempiternam posterioribus generationibus compassionis vestræ ad imitationem Christi. Et vos quoque, qui curatione indigetis, ac medela opus habetis, preciosa membra Christi, etsi nescio quomodo a malo dæmone detenti, a capite separati estis: *Vitis vera*, quæ propter contentionem importunam, imo vero injustam, *in amaritudinem conversa es*, amici & proximi nostri, etsi propter odium irrationabile ex adverso appropiantes & stantes, ac vanitates respicientes, suscipite admonitionis sermonem; non autem confundor dicere, etiam deprecationis; in id enim nos adduxit misericordia, quam circa vos habemus. Scrutamini intima conscientiæ vestræ, & invenietis vos male ab ecclesia esse disjunctos. Novissima hora est, & judex præ foribus est, fratres; ne præoccupemur ab ejus ecclesia sequestrati, & longe ab illius gloria projiciamur. Nihil turpe ducamus passionem manifestare, & vulnus ostendere, ac locum pœnitentiæ ac medicinæ requirere, atque intra atrium salvantium fieri, ne confusionem obedientiam arbitrando, confusionis æternæ sumamus experimentum. Qualis autem & est confusio, fratres, procidere Deo, & veniam expetere? Deo enim procidunt, qui ecclesiæ & spiritalibus istis patribus procidunt. Confusio quidem re vera est, & maximus pudor, imo vero in Deum dimicatio, nolle unumquemque proprium confiteri peccatum, & humiliari propter Christum, & lucrari & se & multos. Si autem omnino hoc confusionem arbitramini, ego, cui imperii superposita est corona, forma vobis efficiar hujus optimæ humilitatis: ego, qui imperitus, & insipiens sum, bonum initium ero vestrum, qui sapientes estis & clari scientia: qui in peccatis volutatus sum, primus vobis typus fiam, qui mundi estis, & virtuti operam datis: ego primus memet super pavimentum projicio, purpuram & diadema parvipendens. Ascendite ad genas meas, & per oculos meos incedite, nec reputetis magnum imperatoris calcare scapulas, neque vereamini

A pedibus tangere verticem, cui superimponitur a Deo donata corona. Omnia pati promptum habeo, & promptius agere quæ vobis quidem confusionem, mihi autem gloriam & maximam claritatem conferre videantur. Neque enim in hoc curam gero gloriæ meæ; tantum, ut videam communionem, unitatem & unam ecclesiæ festivitatem; tantum, ne animæ detrimentum patiar, & gaudeat super me ille omnium inimicus diabolus captivum sumens. Quod mihi desiderandum est, tantum spei meæ lampas insperate non extinguatur, per quam festinabam omnium illustrari lætitia simul & gaudio. Nescio quod erat satagendum & efficiendum, & non feci: vel B quos proponendos admonitionis & deprecationis sermones non proposui; vos de cetero videbitis: innocens enim sum a perditione vestra. Si vero ad magnum & horrendum illud judicium futuræ diei vos remittitis, quasi pro vobis rationem daturos, noscite quia bene novi quod nullus vobis justitiæ sermo sive hic adest, sive illic aderit, nisi quantum in hac controversia inventum extiterit. Verum si vultis & ante illud judicium conscientiæ vestræ interrogare judicium, discetis amplius nihil, quam quod ab imperio nostro dicitur. Deponite igitur contentionem, fratres, & resumite amorem fraternitatis: fugite dissessionem, & unitatem amplectimini: C odium avertite, & dilectionem in sinu recipite: state cum probabilibus, & capiti conjungimini: recipite per patientiam divinæ communionis gratiam, & nihil ob sæcularia sitis soliciti. Sunt enim apud compatientissimum imperium nostrum susceptionum modi diversi, per quos consolabimur, & incessanter, quæ secundum sæculum vobis opportuna fuerint, faciemus, rursusque multimode decertabimus, obsecrantes, rogantes, & omne ingenium commoventes ad spiritales patres nostros, & patriarchas, ut dispensent quid eorum quæ insunt animo vestro: tantum ne temere contra salutem vestram agatis, neque perditionem vestram amplectamini; non enim est D tempus ad pœnitentiam & receptionem præsenti acceptius: qui namque hodie ligare ac solvere ecclesiæ negotia possunt, præsto sunt. Dimittite importune tempus explorare, & rerum immutationem expectare, quæ & si fiat aliquando, nihil vobis conferet. Etenim, etsi alia tempus immutaverit, hoc commovere non poterit; nam si actio unius viri vestri nil rationabile habens, cum tota erronea esset, tantum æstum operata est, ut hunc vix ac difficile dissolvere quiverimus; actionem, dic mihi, & judicium quatuor patriarchalium sedium quis dissolvere poterit? Ad quem enim effugietis, solutionem obligamenti petentes? ad Romanum præsulem? sed fine tenus vos E condemnavit. ad Antiochenum? sed consentaneus Romano & consonus factus est. ad Hierosolymitanum, vel Alexandrinum? sed & illi vestræ damnationi consenserunt. At etsi thronum aliquando Constantinopolitanum cuncta destruens tempus vobis commiserit, & per vosmetipsos convenire volueritis; quis vos sequetur? vel quomodo aperire oculos, & aspicere quempiam poteritis, impugnati ab omnibus sacerdotibus ac patriarchalibus sedibus? Ne ergo, fratres, ipsi vos decipientes, tempus salutis vestræ perdatis: neque enim tale invenietis aliquando; sed importunas contentiones & obstinationes deserentes, communi medelæ occurrite, & medicinæ remedium sumite; ac adhærete spiritali capiti vestro,

ACTIO VI. CONC VIII. GENERALIS

Actio VI. conc. VIII generalis

vestro, & ecclesiæ Dei communicatores estote; A ut & crimine exuamini, & Deum propitium habeatis, ac ecclesiam lætificetis, imperiumque nostrum exultare ac spiritaliter festivitatem celebrare faciatis, atque rempublicam universam gaudio maximo ac tripudio repleatis; nec non & in communi omnes benedicamus pariter domino gloriæ nostræ, & principi pacis, & auctori dispersa congreganti, & bene coaptanti, intercessionibus sanctæ dominæ Dei genitricis, Deum videntium angelorum, & omnium sanctorum. Amen.

Et post lectionem ascendens Theodorus a secretis vicariorum senioris Romæ, legit: Ecce quomodo sanctissimus & Christi amicus B imperator, divinitus sibi concesso imperio, non vult perire unam ovem a Christo sibi in custodiam creditam, transferens omne exilium, omnem tribulationem, & omnem angustiam in admonitionem, & precem; quas sanctissimi vicarii & fideles ecclesiæ Dei propter Photium invasorem & tyrannum, non suscipientes eum, perpessi sunt: sed invitat vos ut verus pastor ad mandram rationabilium ovium, quatenus ante tribunal Christi digne valeat dicere: *Ecce, Pater, quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam.* (Ioan. 18.) Videte quantam benignitatem, quantam misericordiam, quantam compassionem vobis dat; desiderat enim vos ad sinum sanctæ C communionis suscipere. Thomas Deo amicissimus metropolita Tyri, & Helias Deo colendissimus presbyter & syncellus, vicarii orientalium sedium dixerunt: Dignæ imperatorio & justissimo sensu sunt admonitiones, quas facit bonus imperator noster ad illos, deinde vero & ad omnes qui post nos futuri sunt. Nos autem ad hoc dicimus: *Hominibus quidem suademus, Deo autem manifesti sumus.* (2. Cor. 5.) Porro revereamur cælum & terram, & caniciem nostram, si quid præter divinas leges judicamus vel definimus, quod & piissimus imperator noster denuo commonuit. Et nos quidem si irrationabilia animantia pasceremus, fortasse coacte, ac D violenter tractaremus ea, ducentes etiam quo nollent: quoniam vero rationabile animal est homo, potius admonitionibus ducendum, sufficienter ab imperatoriis admonitionibus instruimini. Si ergo vultis viam nostram, & Christi, arripite, sin autem viam vestram, abite. Basilius piissimus & amicus Christi & magnus imperator dixit: Ecce qualiter & quoties admonuerimus vos, & audistis, & certificati estis, & non est vobis rationis sermo. Si enim vultis subjici admonitionibus omnium nostrum, ecce portus & medicina: quod si non, imperium nostrum præbet vobis inducias septem dierum, ut si quidem curam gesseritis salutis vestræ, bene & optime: E si vero minime, ventura sexta feria, in sancta & universali synodo state omnes, & quidquid definierit sancta & universalis synodus in vos, fiet.

Et post hæc ascendens Stephanus Deo amicissimus diaconus Constantinopolitanorum ecclesiæ & notarius dixit: Multos annos imperatorum Basilii & Constantini, magnorum imperatorum & dictatorum multos annos: Orthodoxorum imperatorum multos annos: Depositorum injustitiæ multos annos: Hostium mendacii multos annos: Amatorum & fautorum veritatis & justitiæ multos annos: Eudoxiæ piissimæ Augustæ multos annos: Nicolai beatissimi papæ Romani æterna memoria: Hadriani orthodoxi papæ Romani multos annos: Ignatii orthodoxi patriarchæ Constantinopoleos multos annos: Orthodoxorum patriarcharum orientis multos annos: Orthodoxi senatus multos annos: Sanctæ & universalis synodi æterna memoria.

Anno Christi 869

ACTIO SEPTIMA.

Act. conc. generalis

In nomine domini & dominatoris omnium Iesu Christi veri Dei & salvatoris nostri Consulatus a Deo coronatorum & tranquillissimorum dominorum nostrorum, Basilii quidem anno tertio, Constantini vero filii ejus anno secundo, perpetuorum Augustorum, indictione tertia, quarto Kalendarum Novembrium: propositis preciosis & vivificis lignis, & intemeratis salutis nostræ euangeliis: præsidente autem eodem piissimo imperatore, in dextera parte magni nominis templi magnæ ecclesiæ: conveniente vero sancta & universali synodo, hoc est donato Deo amicissimo episcopo Ostiæ, & Stephano Deo amicissimo episcopo Nepæ, & Marino reverendissimo diacono sanctæ Romanorum ecclesiæ, locum tenentibus Hadriani sanctissimi papæ Romani, & Ignatio sanctissimo patriarcha Constantinopoleos, & Thoma sanctissimo metropolita Tyri, locum tenente sedis Antiochiæ, & Helia Deo colendissimo presbytero & syncello, locum tenente sedis Hierosolymorum: præsto autem simul existente sacro senatu, videlicet Theodoro magnificentissimo patricio ac magistro, Christophoro magnificentissimo patricio ac magistro, Leone magnificentissimo proconsule ac patricio, Hemerio magnificentissimo proconsule ac patricio, Stephano magnificentissimo proconsule & sacellario, Leone magnificentissimo proconsule ac patricio, Marino magnificentissimo proconsule ac patricio, Theophilo magnificentissimo proconsule ac patricio, Tarasio magnificentissimo proconsule ac patricio, Paulo magnificentissimo proconsule & præfecto, Barbatio magnificentissimo patricio, Leone magnificentissimo patricio & domestico excubitorum, Manuele magnificentissimo patricio, Theophylacto magnificentissimo patricio, Petronate magnificentissimo patricio, Manuele magnificentissimo patricio: considentibus quoque & Deo amicissimis metropolitis, id est Basilio Deo amicissimo archiepiscopo Ephesi, Theodulo Deo amicissimo archiepiscopo Ancyræ, Barnaba Deo amicissimo metropolita Cyzici, Nicephoro Deo amicissimo metropolita Nicææ, Nicephoro Deo amicissimo metropolita Amasiæ, Niceta Deo amicissimo metropolita Athenarum, Theodoro Deo amicissimo metropolita Cariæ, Metrophane Deo amicissimo metropolita Smyrnæ, Basilio amicissimo metropolita Gangrarum, Cypriano Deo amicissimo metropolita Claudiopoleos, Hilarione Deo amicissimo metropolita Corinthi, Nicolao Deo amicissimo metropolita Synnadorum, Michaele Deo amicissimo metropolita Rhodi, Euthymio Deo amicissimo metropolita Catanæ, Photio Deo amicissimo archiepiscopo Nacoliæ, Stephano Deo amicissimo archiepiscopo Cypsallorum, Basilio Deo amicissimo archiepiscopo Misthiæ, Theophane Deo amicissimo archiepiscopo Selges, Paulo Dei amicissimo archiepiscopo Apamiæ, Ioanne Deo amicissimo archiepiscopo Cii, Athanasio Deo amicissimo episcopo Magnesiæ, Theodoro Deo amicissimo episcopo Sinopæ,

Sinopæ, Eustachio Deo amicissimo episcopo Æmoniæ, Theocleto Deo amicissimo episcopo Lacedæmoniæ, Nicephoro Deo amicissimo episcopo Zacynthi, Euthymio Deo amicissimo episcopo Mosynorum, Basilio Deo amicissimo episcopo Pyrgii, Georgio Deo amicissimo episcopo Helii, Petro Deo amicissimo episcopo Troadis, Leone Deo amicissimo episcopo Daphnusiæ, Niceta Deo amicissimo episcopo Photiæ, Basilio Deo amicissimo episcopo Cratiæ, Damiano Deo amicissimo episcopo Miletopoleos, Theophane Deo amicissimo episcopo Trallæ, Leone Deo amicissimo episcopo Neapoleos, Ioseph Deo amicissimo episcopo Palæorum, & Georgio Deo amicissimo episcopo Adrianæ: his ita convenientibus, jubente Basilio piissimo & amico Christi magno imperatore, stetit in medio Bahanes magnificentissimus patricius, & præpositus dixit ad sanctissimos vicarios senioris Romæ, & orientalium sedium: Induciis Photio datis jam completis, duximus eum rursus ad sanctam hanc & universalem synodum. Si jubet ergo sanctitas vestra, introducatur. Sanctissimi vicarii senioris Romæ ac orientalium sedium dixerunt: Introducatur. Et introductus est Photius baculo innixus, & cum eo Gregorius dudum Syracusanus. Marinus Deo amicissimus diaconus sanctæ Romanorum ecclesiæ & vicarius dixit: Tollite baculum de manu ejus, signum est enim dignitatis pastoralis, quod hic habere nullatenus debet; quia lupus est, & non pastor. Et, eo ablato, Donatus Deo amicissimus episcopus Ostiæ, & Stephanus Deo amicissimus episcopus Nepæ, & Marinus reverendissimus diaconus sanctæ Romanorum ecclesiæ, vicarii senioris Romæ, dixerunt: In præcedenti actione venit ad nos vir iste forensis & curialis Photius, & admonuimus illum per apostolicam auctoritatem ad revertendum in ecclesiam per libelli expositionem, ut recipiamus eum in communionem sæcularis. Interrogate illum, si forte intellexit bonum, & conveniens sibi, & vult facere libellum. Et pergens Bahanes famosissimus patricius & præpositus ad Photium, dixit ei: Sanctissimi vicarii senioris Romæ ac orientalium sedium mandant tibi: Facis libellum sanctæ ac universalis synodi, quemadmodum exigit? Photius dixit: Dominus imperatorem nostrum sanctum custodiat in multos annos, & Gregorius, & nos similiter oramus. Imperatori nostro sancto, vicariis autem rationem non præbemus. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit ad Photium. Aliud aliquid ad hoc non dicis? Photius dixit: Si audissent quæ diximus nudius tertius, non utique hanc interrogationem prætenderent: si vero definitionem suam posuerunt in pœnitentia sua, hanc per opera demonstrent. Bahanes magnificentissimus patricius dixit: Quam? Gregorius dixit: Vt ipsi pœnitentiam agant, super quibus deliquerunt. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit ad sanctissimos vicarios senioris Romæ ac orientalium sedium: Iubetis fieri responsum ad sermonem ejus, an non? etiam vere justum est ut respondeatis. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quomodo? Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Pro eo quod dixerunt: Quia ipsi magis vana operamini, & ad pœnitentiam vos hortantur. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt, in Græcum Damiano venerabilissimo regio clerico interpretante: Nos non convenimus ut accipiamus ab eis increpationem vel pœnitentiam, sed ipsi a nobis hæc debent accipere. Hoc ad confusionem ecclesiæ dicunt: nos nihil aliud interrogamus eos, nisi si voluerint facere libelli satisfactionem: propter hoc enim interrogavimus eos; nihil aliud * petimus nos ex illis. Et sancta hæc & universalis synodus ita dicit nobiscum: Nos scimus, quia a pedibus usque ad caput vulnerati sunt propriis injustitiis, & non est super illos integritas, & non respondemus eis. Et post hoc legit Theodorus devotus a secretis, ut ex persona orientalium sedium: Ita primo quidem ingressu tuo, non solum nos, & hos qui nobiscum inventi sunt, sed & sanctum senatum imperatoris peccatorem pronuntiasti, non intelligens neque quæ loquaris, neque de quibus affirmes: nunc autem conclusionem pravæ mentis tuæ evomuisti, admonitiones imperatorias, & sanctæ ac universalis synodi, quæ vociferatæ sunt ad pœnitentiam tuam, in sanctum imperatorem nostrum & sanctam ac universalem synodum transferens, uti nosmetipsos admonentes ad pœnitentiam veniamus: sed non, quia vertiginosis terra moveri videtur, propter hoc & movetur: ergo tu quidem ipse exorsus es etiam antea, nunc vero conclusisti. Ad ea itaque quæ interrogata sunt a sancta & universali synodo * acute responde. Si ergo accesseris sano sensu in quibus vocatus es, quod commodum est tibi ipsi, & iis qui tecum sunt, facies: si vero in hujusmodi pertinacia & contumacia permanseris, audies: *Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem; & fiet pax super Israel.* Et Photius dixit cum aliis: Et hæc accusatio abundavit. Deinde interrogatus est Photius a Bahane magnificentissimo patricio & præposito: Habes quid dicendum ad hæc? Et Photius dixit: Quæ diximus, bene transivimus: addamus & alia: in calumnias nos circumposuerunt, nil tale sentientes. Et post hoc ingressi sunt episcopi Photii. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: In præcedenti actione admonuimus eos, ut faciant libelli satisfactionem, & recipiamus eos in communionem, tamquam sæculares, & non declinent in contrariam viam, sicut magister ipsorum. Interrogate ergo illos sigillatim, utrum faciat quis ex ipsis libellum: aliud nolumus ab ipsis audire; etenim & sanctissimi orientis vicarii, atque nos, eadem dicimus. Pergens itaque Bahanes famosissimus patricius & præpositus dixit ad partem Photii: Facit aliquis vestrum libellum? Episcopi Photii dixerunt: Absit. Amphilochius & Zacharias Photii episcopi dixerunt: Qualem libellum facere exigimur? fidei nostræ? Et pergens Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit sanctissimis vicariis senioris Romæ: Cujusmodi libellum expetitis ab illis? Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quem a sancta Romana ecclesia detulimus, ut reprobent Photium, & omnia acta ejus, & anathematizent Gregorium Syracusanum, & recipiant Ignatium sanctissimum patriarcham, & subiiciantur sub pedibus ejus, & quod sancta Romana ecclesia exposuit, per omnia faciant. Sanctissimi vicarii orientalium sedium dixerunt: Et nos ita sapimus, & ita volumus. Et pergens iterum Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus ad episcopos Photii, dixit eis, ore proprio, sanctissimorum vicariorum vocem. Et respondit Ioannes quondam episcopus Heracliæ: Qui anathemati-

ACT. VIII. CONC. VIII. GENERALIS

* hoc est quærimus

* id est, velociter

Psal. 124.

zat summum sacerdotem istum, sit anathema. Zacharias, qui fuit a Photio Calchedonensis episcopus, dixit: Nos iis quæ * contra rationem facta vel acta aut agenda sunt, parere neque disposuimus, neque volumus: & super quibus nos exigitis, quoniam novimus ea quæ facta sunt, secundum nullum modum suscipimus. Euschemo, qui fuit apud Photium Cæsareæ Cappadociæ episcopus, dixit: Ego iis, quæ per rationem non sunt acta, & qui non sectantur canones sanctorum apostolorum, & sanctarum ac universalium synodorum, non tantum si Romanus vel Hierosolymitanus sit, sed & si angelus de cælo veniat, & non conveniat sano verbo, neque pareo, neque sequor. Sanctissimi vicarii orientalium sedium dixerunt: Quoniam nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Bahanes magnificentissimus patricius ac præpositus dixit ad sanctissimos vicarios senioris Romæ: Sanctus imperator noster vult facere allocutionem ad illos per me indignum servum suum. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Sicut jubet imperium ipsius. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit ad Photium, & ad episcopos ejus: Hortatorie vos alloquitur imperator: Homines, dicite, unde estis? de cælo estis? de abysso estis? an de terra, in qua nos degimus? & ostendite hac hora, quia sive hæresis mota est, sive schisma emersit in qualibet parte, & sensit aliquis extra quatuor patriarchia, & salvatus est? & audio vos. Hodie quatuor patriarchia, imo vero quinque, condemnatione condemnant vos: quid vobis videtur ad hæc? est qui adjuvet vos? dicite? Episcopi Photii dixerunt: Canones sanctorum apostolorum & sanctorum conciliorum. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit, jussus a Basilio amico Christi & magno imperatore, ad episcopos Photii: Dicite qui canon vos adjuvet, & ubi posuerit dominus canones; in ecclesiis suis, an in aliquo alio loco: & ubi ecclesiæ sint hodie, & ubi prædicetur euangelium: est alius locus præter quem tenent sanctissimi isti vicarii? dicite? Photii episcopi dixerunt: Deus custodiat sanctissimum imperium vestrum, verbum petivimus impunitatis, ut diceremus negotia nostra cum fiducia, & non accepimus. Qualiter ergo habemus loqui? Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Sanctus imperator noster admonentis affectu ad vos dicit: Utique Deus ideo audivit deprecationem meam, & adduxit hos sanctos viros ex omnibus partibus mundi, ne quid secundum faciem fiat, sed ex æquo ponatur judicium justissimum: dicitis, Ut accipiatis verbum securitatis: & quando quis a me tristatus vel læsus fuerit, volo ut dicatis. Idcirco sunt hic sanctissimi vicarii omnium sedium, ut quidquid habetis in justificationem vestram loquamini. Photii episcopi dixerunt: Scimus imperium sanctissimum ejus, quia neminem vult contristari: quid volumus dicere? si diximus justitias nostras, non fient. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Propter imperatorem nostrum sanctum, nihil prohibemini; jubet enim & vult, & acquiescit, ut loquamini; sed videntes judices convicia vestra, nec audire vos volunt. Photii episcopi dixerunt: Et nos judices eos non suscipimus. Bahanes famosissimus patricius & præpositus dixit: Et rejicit regula patriarchia, & irrationabiliter judicant? Amphilochius a Photio Cyzici episcopus dixit: Irrationabilissime. Bahanes famosissimus patricius & præpositus dixit: Et extra sensum regulæ ac patriarcharum suorum judicant? Photii episcopi dixerunt: Extra. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Et ite ad patriarchia, & certificamini. Basilius piissimus & amicus Christi dixit: Quotquot dicitis per omnia, quod a patriarchiis venerint homines isti cum commendatitiis literis, & non habetis aliquam ambiguitatem; suscipite illos, & quæ judicantur ab ipsis: quotquot autem dubitatis ad hoc, & non habetis eos justos, neque secundum verbum patriarcharum suorum agentes; ite ad eos, & discite ab illis, & adducite etiam ad nos: imo vero, quo plus certum existat, & disponemus ita. Photii episcopi dixerunt: Nos judicium non vidimus, neque factum audivimus: & quomodo habemus sequi quod nos non vidimus? Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus jussus ab imperatore dixit: Sanctus imperator noster dicit: Ne dicatis, fratres, quod velim vos mittere illuc, ut pereat quis vestrum: testis est Deus, quoniam quem misero illo, in conspectu totius senatus & sanctæ synodi dico, iterum reducam eum huc. Photii episcopi dixerunt: Hic examinentur negotia. Donatus & Stephanus & Marinus sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ecce audivit tota sancta & universalis synodus quæ ab undecima indictione beatissimus papa Nicolaus judicavit cum omnibus occidentalibus præsulibus de Photio tyranno, & mœcho, ac invasore Constantinopolitanæ ecclesiæ, & de omnibus sequacibus ejus, secundum apostolicam & canonicam auctoritatem & sententiam, quam protulit tam contra eumdem Photium, quam eos qui ex parte ipsius erant, hunc videlicet damnans, eo quod invaserit Constantinopolitanam ecclesiam, & rejecerit ac deponere ausus fuerit atque anathematizaverit Ignatium sanctissimum patriarcham. Volumus ergo interrogare & de hoc, ut quid ipse repulsus, & vinctus, ac anathematizatus, atque sæcularis existens, præsumpserit etiam contra magnæ ac primæ sedis summum pontificem depositionem facere, & anathema dicere, ac adversus eum figmenta & præstigia componere? quem & vindicans sanctissimus successor ejus Hadrianus, misit tam ad piissimum imperatorem, quam ad sanctissimum patriarcham Ignatium. Imploramus ut legantur primum quidem beatissimi papæ Nicolai gesta & acta, sicque demum, quæ a sanctissimo papa Hadriano synodice celebrata sunt tam de hujuscemodi infando conciliabulo, quod ab eo factum est, quam de iterata sententia, quæ data est contra eum a sanctissimo papa Hadriano & sancta synodo, quæ ab ipso est convocata. Et post hoc jussus est Stephanus Deo amicissimus diaconus & notarius: & ascendens legit epistolam quam misit sanctissimus papa Nicolaus ad clerum Constantinopolitanum.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, reverendissimis fratribus nostris archiepiscopis, metropolitis, & episcopis Constantinopolitanæ sedi subjacentibus, atque universo venerabili clero Constantinopolitanorum ecclesiæ.

EA quæ nuper apud Constantinopolim gesta sunt, hactenusque geruntur, sanctitatem vestram non credimus ignorare: sed qualiter zelo zelati pro domo domini, quæ est ecclesia Dei

* alias extra

Psal. 81.

Interrogatio imperatoris ad Photium & sectatores per Bahanem.

Dei vivi, columna & firmamentum veritatis, more decessorum meorum solicitudinem omnium ecclesiarum Dei circumferentes, nos de his egerimus, vel disposuerimus, vobis non tam breviter, quam veraciter intimamus. Igitur postquam audivimus, quod quidam vestrum invidiæ facibus accensi, & superbiæ fastu arroganter elati, more Iudæorum contra pastorem & magistrum suum, fratrem videlicet & comministrum nostrum Ignatium, ecclesiæ præfatæ sanctissimum patriarcham, insurrexerint: quidam vero instar viperarum, ac parricidarum parentem proprium, eumdem scilicet beatissimum virum, ferinis dentibus impetierint, & ab ecclesia ipsa, cui jure præsidebat, tyrannidis suæ cornu penitus removerint; acerrimis doloribus angustiati, atque mœroribus vehementibus cruciati, cœpimus qualiter erga eum viscera benignitatis, utpote circa fratrem, ostenderemus sedula meditatione tractare. Scriptum est quippe: *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo?* Maxime cum schisma in jam dicta urbe, & in adjacentibus, propter quemdam Photium ex foro, & sæculari militia & habitu, itaque a palatinis ædibus eductum, ac subito tonsuratum, & in eadem ecclesia contra sacros canones promotum, non modicum audiremus obortum; aliis videlicet Photii promotionem defendentibus, aliis autem hanc, tamquam inconvicto & superstite Ignatio factam, merito detestantibus. Sed dum, quid hinc a nobis fieri debet, vel qualiter tanti rumoris certitudinem nosse possemus, incessanter & anxie cogitaremus, ecce repente cum epistola regia quidam episcoporum, quorum unus erat Gangrensium metropolitanus, cum * Arsabir glorioso spathario, Augustalem ferentes legationem ad sedem apostolicam pervenerunt, accusationes quasdam in scriptis adversus jam fatum consacerdotem nostrum Ignatium, & in verbis excusationes pro Photio deferentes, & ut a sede apostolica missos daremus, qui scandala illa sedarent, & schismata dissiparent, magnopere postulantes. Quibus rite susceptis, & legationis injunctæ sibi, seu epistolæ delatæ imperialis inspecto tenore, mœstitiam, quam prius rumor solus in corde nostro pepererat, casuum evidenter ostensorum certior confestim relatio multiplicavit. Quapropter quia, sicut divinitus inspirata sapientia vestra novit, cunctarum Christi ovium cura constringimur, cum vices illius per abundantiam cælestis gratiæ geramus, cui specialiter a Deo dicitur: *Pasce oves meas.* & rursus: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos;* non potuimus dissimulare, aut negligere, quo minus visitaremus oves dispersas & dissipatas, vel quo minus confirmaremus in fide & moribus bonis fratres nostros & proximos.

Et quia inter cetera, quæ de schismate jam fatæ Constantinopolitanæ ecclesiæ, hi missi fuerant testabantur, maxime eamdem ecclesiam ab Iconomachis recidivam contemptionem excitantibus asserebant vexari, Christumque per singula conventicula blasphemari, idcirco duos episcopos qui nobiscum erant, quique ad hoc tantum perficiendum opus idonei nobis esse videbantur, Radoaldum scilicet & Zachariam una cum ecclesia quæ apud nos est, datis literis tam ad Augustum, quam ad Photium scriptis Constantinopolim, idem nimirum piaculum execrantes, a latere nostro direximus, nihil eis penitus injungentes, nisi ut tantummodo causas Ignatii patriarchæ, qui antea de ecclesia pulsus, quam ab aliquo accusatus extiterat, diligenter investigarent, & sedi apostolicæ plenis & veracibus referrent indiciis. Quemadmodum Iob beatissimus edocet: *Causam*, inquit, *quam nesciebam, diligentissime investigabam.* (Iob. 29.)

Photii vero consecrationem non solum minime interim admittendam esse credidimus, verum etiam ipsis legatis nostris, ne cum illo, nisi quasi cum laico, usque ad notitiam nostram communicarent, frequenti ac omnimoda jussione præcepimus. Quoniam sicut magniloquus Leo papa, scribens ad sanctum Flavianum dicit antistitem: Nos qui sacerdotum domini matura volumus esse judicia, nihil possumus incognitis rebus in cujusquam partis præjudicium definire, priusquam universa quæ gesta sunt veraciter audiamus; tantum eis de venerabilibus domini nostri Iesu Christi, ejusque genitricis semper virginis Mariæ, ac sanctorum ipsius imaginibus, quidquid quæstio afferret, juste ac pie definire licentiam dantes: quæ cuncta ita esse ut dicimus, literæ nostræ, quas augustæ mansuetudini, nec non & Photio per eosdem missos nostros destinaveramus, si ita sunt apud vos, quemadmodum a nobis fuere transmissæ; patenter poterunt indicare. Nam si nos pro definienda controversia fratris nostri Ignatii, tunc legatis nostris quidquam præcepimus, vel etiam damnationi eum subjici decrevimus, ut quid nec sententiam definitivam suscipere, licet non digne, nec legitime decertaverint, attamen quantumcumque & quomodocumque contradixisse, ac ne deponeretur, restitisse probantur? siquidem, ut cetera nunc commemorare differamus, in epistola imperiali didicimus, quomodo illi non solum consensum noluerunt ipsius præbere damnationi, verum etiam qualiter, ne tantum piaculum committeretur, interdixerunt. Cui profecto & ipsi minime contradicerent, si ut depositioni ejus interessent, nos sibi mandatum tribuisse recolerent: & carissimus filius noster pius Augustus, nisi illos præter jussionem nostram egisse clare sciret, eos & nobis commendare, & super hujuscemodi noxa transgressionis excusare nullo modo studeret. Iam vero si dicitis, quamobrem illos deposuerimus, cum eos in damtionem sæpefati patriarchæ consentire noluisse tam manifeste sciatis; respondemus, quia nihil illis bonum profuit inchoasse, & in bonitate minime perdurasse: quoniam, *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* (Matth. 10.) Quid enim proderit alicui pro veritate primum quidem impetum dare, & post paululum aut suasionibus, aut terroribus, aut alio quolibet vitio a veritatis tramite declinare? Porro si Vitalis & Misenus a beato Felice papa honore pariter & communione privati sunt, qui olim ad talia, quemadmodum isti nunc vel impulsi vel dilapsi sunt, quanto potius isti pari debent ultioni succumbere, qui parem quidem prævaricationem, sed non pares, imo nullas Constantinopoli pœnas, sicut illi quondam perpessi sunt? Porro si nos ideo missos nostros destinassemus, ut vice nostra Ignatii essent negotii judices, quemadmodum imperatoria perhibebat epistola, missa per Leonem a secretis, quæ latrocinale illud concilium, in quo Ignatius deponi putatus est, judicium nostrum fuisse non veraciter asserebat; profecto ante totius litis motionem, atque omnis controversiæ ini-

initium, sedem ei propriam restitui procul dubio censuissemus, ut legitime nimirum reciperet, quod nulla lege dictante perdiderat: atque per ecclesiasticum canonem resumeret, quod illi potentia sæcularis ademerat; quatenus sic deinde, sede propria, nec non & omnibus suis ante receptis viribusque resumptis, vestitus jam & armatus, cum accusatoribus suis certaminis campum & litigii conflictum posset arripere. Quod cum in mundanis negotiis legibus fieri censeatur, multo magis, ut in ecclesiasticis atque divinis observaretur, debuit provideri. Præterea quando præfatos missos a nobis direximus, epistolam, quam eis mansuetissimo imperatori, sicut prætulimus, dandam tribuimus, in tribus voluminibus, uno eodemque tenore, ac eisdem syllabis scribi præcepimus. Et unum quidem ex his apud nos pro futuro testimonio retinuimus, suspecti videlicet jam de fraudanda epistola, quod postea probavimus. Aliud vero, ut præmissum est, jam memorato pio Augusto eis dedimus offerendum. Porro tertium eisdem legatis nostris præbuimus, injungentes, ut hoc sibi ad instructionem suam, tamquam speculum præ oculis jugiter habitum reservarent, & cum Constantinopoli conventus fieret sacerdotum, in quo a legatis nostris comminister noster Ignatius fuerat audiendus, si præfatus Augustus nollet, ibidem sibi missum recitari epistolæ nostræ volumen; ipsi hoc, quod illis apud se retinendum dederamus, quodque unius formæ per omnia cum ceteris duobus, quorum jam mentionem fecimus, erat, in ipso conventu legerent, & ad notitiam omnium vestrum quomodocumque perferrent. At illi pervenientes Constantinopolim, minis imperatoriæ potestatis, sicut ipsi postea fatebantur, deterriti, spretis monitis nostris, ac epistolis sibi a nobis coram tota ecclesia nostra datis, imo postposito timore Dei, sicuti postea claruit, in contrarium vertere omnia, quæ sibi fuerant imperata. Denique & cum Photio adultero, ecclesiæ invasore, atque neophyto, quod sibi multipliciter prohibitum fuerat, inter sacrosancta mysteria communicaverunt, & Ignatium virum senem & sanctum, ac duodecim annos innocenter ecclesiam Dei regentem, & nobiscum, & vobiscum, atque cum universali & orthodoxa ecclesia communicantem, Constantinopolitanorum factioni perniciosissime concinentes, damnaverunt, & sacerdotalibus infulis exspoliatum ab ecclesiæ regimine modis omnibus expulerunt. Quem non ita justificamus, ut nihil hunc reprehensione dignum admisisse dicamus; pro quo fortasse merito poterat, legitima discussione facta, quodlibet canonicæ jaculum pati sententiæ: cum scriptum in apostolicis literis confiteamur, dicentes. *In multis offendimus omnes*; & rursus: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* Sed ita volumus, & ita decernimus, istiusmodi pontificem digna pro factis recipere, ut sacerdotale decus penitus non vilescat, nec tam facile pontificalis apex terra tenus incurvetur. Ita, inquam, volumus, & ita decernimus, hunc, imo quemcumque pontificem, justæ subdi sententiæ, ut non a sæcularibus quibuscumque judicetur, non tyrannice propellatur, non ante audientiam ecclesia sua privetur, non ab inferioribus, sed a majoris auctoritatis persona recti calculi sententiam consequatur. Ita denique volumus, & ita decernimus, istius, imo vero cunctorum sacerdotum, causas examinare, culpasve punire, ut paternos terminos non transgrediamur, sacros canones non conculcemus, nec decretalia sedis apostolicæ constituta, quibus ecclesia tota fulcitur atque munitur, quoquomodo violemus. Ad extremum ita volumus, & ita decernimus, pontificem, qualiscumque sit, judicari, ut ecclesiæ, cui præest, jura nulla temeritate, nulla præsumptione frangantur. Nullum quippe poterit ecclesiæ jus dignum servari, si præsul ejus a quibuslibet, vel quandolibet, aut quomodolibet impetatur, & pro libito cujusque tanta facilitate pellatur. Quod cum ita sit, non possumus interim fratrem nostrum Ignatium, qualiscumque sit, non inter sanctissimos & beatissimos patriarchas connumerare: qui licet apud vos sit tot opprobriis, tot persecutionibus fatigatus: attamen non nisi qualis a decessoribus meis est habitus, creditus & veneratus, habetur, creditur & veneratur, nullo quippe nostro examine alicujus criminis reus, nullo est nostro speciali judicio repertus obnoxius; ac per hoc nulla est nostra sententia condemnandus, aut a nostris, ecclesiæ, nostrique communione collegii sequestrandus, aut aliquibus, nisi honorabilibus, vocabulis appellandus; sed ad narrationis ordinem redeamus. Missi præterea nostri tandem reversi, nihil aliud renuntiavere, nisi depositum Ignatium, & Photium in sede Constantinopolitana firmatum. Post duos vero dies legatus a nobis imperialis nomine Leo a secretis susceptus duo volumina obtulit, quorum unum depositionis Ignatii gesta continebat, alterum autem de sanctis habebat imaginibus acta, per quæ videlicet cognovimus, quia nec imperator epistolam nostram, qua fratrem & coepiscopum nostrum ad solam audientiam ante conspectum missorum nostrorum accersiri decreveramus, in depositione ipsius consacerdotis nostri, quæ prius, sicut putatur, facta est, ostendit: nec iidem missi nostri parilem ejus, ac per omnia consimilem, quam eis in episcoporum conventu recitare jusseramus, demonstrare curaverunt. Sed nec, quantum in eisdem voluminibus in Latinum sermonem ex Græco translatis reperitur, ordo legitimus, & a sanctis patribus usitatus, in lectione ipsius epistolæ extitit observatus. Quamvis & in his quæ in conventu, qui posterius pro sacris imaginibus collectus est, ex ea lecta sunt, nonnulla addita, multa commutata, plura subtracta reperiantur, & per omnia talis effecta sit, ut aut nihil, aut parum aliquid nos per eam de crebro dicti comministri nostri Ignatii disposuisse causa videremur. Quidquid enim de ipsius recessu vel præjudicio, quidquid de sententia non a Romano pontifice secundum morem in eum prolata, quidquid de violatis paternis definitionibus, quidquid de Photii scripseramus irregulari promotione, saltu quodam calliditatis transcendentes; etiam sanctorum patrum instituta, quæ sancti Spiritus afflatu sunt edita, ne ad concilii pervenirent notitiam, more suo falsidici transcenderunt: & cum divinitus attributa talenta fuerint, velut in quodam silentii sudario ligata sub terra penitus absconderunt. Quo comperto, moleste tulimus, & quid sine missis nostris actum fuerit confestim intelleximus, qui talia cum missis nostris perpetrata fuisse patenter agnovimus. Aut enim justa fuerunt quæ misimus, sicque consequenter oportuit ea servari; aut si justa putata non sunt, in quo justa non fuerint, per

Iacob. 3.
1. Ioan. 1.

per aliud saltem scriptum exponi, & nobis referri, & summa ratione, debuerunt patenter ostendi. In nullo tamen horum oportuit vel ecclesiam, quæ apud vos est, cognitione privari, vel aliqua falsitatis depravatione fraudari. Detulit præterea ideo Leo imperialis legatus Augustales literas deprecantes, quatenus & in depositione Ignatii, & in confirmatione Photii consensum præberemus, & subscriberemus. At nos, divina docente gratia, dum idem adesset missus, convocata tota, quæ apud nos est, ecclesia, decrevimus, & statuimus, atque professi sumus coram ipso, & coram eadem sancta ecclesia, sicuti & nunc per eam, ac per vos profitemur coram universali sancta Christi ecclesia, pro dejectione Ignatii, vel consecratione Photii nunquam misisse, nunquam missuros esse, & in depositione Ignatii, & promotione Photii, nunquam consensisse, nunquam consensuros esse. Et, his sæpius dictis, & palam annuntiatis, atque in apostolatus nostri epistolis taliter insertis, & eidem Leoni a secretis, tam imperatori, quam Photio ad defendendum datis, hunc a nobis remisimus. Igitur cum hæc gerebantur, nondum Radoaldus & Zacharias episcopi, quos, ut præmissum est, Constantinopolim miseramus, confessione propria, vel synodali examine convicti erant, aut patenter ostensi, quod ipsi deposuissent Ignatium, vel communicassent adultero Photio: quamvis hoc & alia illa concilia quæ imminentibus illis Constantinopoli celebrata sunt, videlicet tam id quod adversus patriarcham Ignatium, quam id quod pro sacris imaginibus collectum est, patenter innuerint, & imperialis epistola clare denuntiaverit, atque præfatus Leo a secretis regius, his negantibus, in facie sæpissime atque constantissime coram nobis & primoribus ecclesiæ nostræ jam dixerit. Sed procedente tempore, murmur multorum, ab illis partibus Romam venientium, quinimo persecutiones a fautoribus Photii commotas fugientium, sensim eosdem cœpit episcopos muneribus fuisse corruptos, diffamare, & quod communicassent Photio, & deposuissent Ignatium, divulgare. Quo audito, nimio mœrore repleti, qualiter ab ecclesia Christi, cui divina dignatione præsumus, non habente maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sinistram procul faceremus suspicionem, videlicet, ne in hanc saltem tenuis subsannandi oriretur occasio, cogitare cœpimus, & mente revolvere. Tunc convocato multarum provinciarum occidentalium regionum sanctissimorum episcoporum cœtu, & collecta sancta synodo in ecclesia Dei, in qua beatus Petrus apostolorum princeps corpore redolet, & virtutibus emicat; deinde propter frigidiorem locum in ecclesia salvatoris, quæ ab auctore appellatur Constantiniana, & quæ prima in toto terrarum orbe constructa est, ibique recitatis omnibus scripturis, de Græco sermone in Latinum conversis, tam videlicet nefanda synodo, quæ per jam fatum Leonem a secretis apostolicæ sedi delata est, quam etiam imperiali epistola, in quibus omnibus æstimata depositio Ignatii continebatur: & deductus in medium Zacharias tunc episcopus, quia Rhadoaldus propter absentiam haberi ad præsens non poterat; & discussus, & diligenter examinatus, inventus est in depositione Ignatii, & communione Photii omnino culpabilis: in quo idem Zacharias se obnoxium recognoscens, proprio ore ac proprio scripto se Constantinopolim a sede

A apostolica directum iisse, & quæ sibi a nobis agenda fuerant injuncta neglexisse, ac quæ sibi fuerant prohibita peregisse, confessus est Ignatium scilicet sine jussione apostolicæ sedis deponendo & Photio contra nostri apostolatus præceptionem communicando. Tunc, decernente sancta nobiscum synodo, depositionis & excommunicationis suæ sententiam præfatus Zacharias accipiens, foveam, quam aliis præparavit, incidit. Alterius, id est Rhadoaldi, examinatione propter absentiam usque ad aliam synodum protelata, ad quam canonice sæpe invitatus, quia non occurrit, depositionis & excommunicationis sententiam, quam complex ejus promeruit, insuper & ana-

B thematis, si cum Photio de cetero communicasset, obligamentum merito non evasit. Dignum quippe fuit ut par iniquitas par gigneret utrique judicium, & æqualitas esset in retributione, quibus parilitas extitit in transgressione. Nam quia idem Rhadoaldus objecta non diluit, vera esse, quæ de illo dicebantur, etiamsi alia nulla constarent indicia, examen subterfugiens, omnino firmavit. Et idcirco jure illo non profuit absentia, quam ipse non casu accedente, sed voluntate propria ministrante, quemadmodum Nestorius quondam atque Dioscorus, sibi procurasse probatus est. Nam, ut sanctus papa Bonifacius in decretali sua docet, manifestum est

C confiteri eum de crimine, qui indulto & toties delegato judicio, purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest utrum in præsenti examine omnia quæ dicta sunt comprobentur, cum ipsam quoque per confessionem procuratam toties constet absentiam. Hinc etiam egregius sedis apostolicæ præsul & magnus ecclesiæ propugnator scribit Hormisda: Soli, inquiens, declinant examen conscientiæ, quæ jussa sunt non tenentes. Sed ut quid multa prosequamur, cum, juxta quod dominus dicit, *in quo judicio judicaverunt, judicatum sit de eis: & in qua mensura mensi sunt, remensum sit eis?* Contigit enim illis, quemadmodum Vitali quondam & Miseno epi-

D scopis, qui sicut isti, Constantinopolim missi, eorum, pro quibus destinati sunt, adversæ parti communicando, non executores, sed impugnatores inventi sunt. De quibus beatus Felix apostolicæ sedis antistes, & Alexandrini Petri seu Constantinopolitani Acacii præsulum damnator, imperatori Zenoni scribens, inter cetera: Vitalem, ait, atque Misenum, cur vel impulsi ad ista consenserint, honore simul & communione apostolica censura privavit; quoniam factum est, sicut ipse Cyrillo abbati Acymetensi scribit, ut eorum prævaricatione deciperetur populus Christianus: qui rursus de eis mentionem faciens, ad jam fatum principem de eorum transgressione dicit: Plebi

E suasum est Christianæ nos talibus præbuisse consensum, quos mox, ut regressi sunt, prævaricatio impune non habuit. Nam eos apud beatum Petrum apostolum sancta mecum synodus residens, dum convicti plura mentirentur, ordine & communione nudavit, ne, eorum incorrecta perfidia, securitas proveniret inimicis. Porro, quæ in superius memorata venerabili & sancta synodo unanimiter ac cōsonanter de Photio usurpatore ac invasore Constantinopolitanorum ecclesiæ, atque fautoribus ejus, seu de fratre ac consacerdote nostro Ignatio patriarcha, vel de his qui ex parte ipsius sunt, nec nō & de sacris imaginibus; canonice, rationabiliter, catholiceq; statuerimus & promulgaverimus, subter annexis capitulis declaratur.

I.

ACT. VII. CONC. VI I. GENERALIS

Epist. 3.

Matth. 7.

ACT. VII. CONC. VIII. GENERALIS

I.

Photius, qui ex schismaticorum, & se a sanctæ communionis participatione avertentium parte esse dignoscitur, & a sæculari ministratione, atque militia, & ex foro subito tonsuratus, a Gregorio Syracusano dudum episcopo a synodo damnato, & ab apostolica sede convicto, episcopus ordinatus est: &, vivente ac superstite consacerdote nostro Ignatio, sanctæ ecclesiæ Constantinopolitanæ patriarcha, sedem ipsius invasit: & in sponsam, quam a Christo sponso immaculatam custodiendam, veluti amicus sponsi, perceperat, non per ostium, quod Christus est, sed aliunde ex adverso in ovile dominicum, more furis, atque latronis, ingrediens, acsi violentus rapax & scelestus adulter irrupit. Deinde cum damnatis & anathematizatis, atque cum his qui ne sacerdotale officium ante audientiam præsumerent, a decessore meo sanctæ memoriæ Benedicto papa fuerant obligati, quotidie ac indifferenter communicans & conversans, contra fidem promissam, contraque suam professionem, qua pollicitus est se adversus jam fatum patriarcham nullum sinistrum consilium esse facturum, congregavit concilium, & una cum sequacibus suis, depositis & damnatis, excommunicatis & anathematizatis, & aliis sine sedibus, atque cum his, a quibus vel ille irregulariter & illicite provectus fuerat, vel quos ipse temere ac indebite provexerat, contra eumdem fratrem, & comministrum nostrum Ignatium depositionem facere, & anathema dicere ausus est. Deinde apostolicæ sedis missos, quos pro causa sacrarum imaginum, & pro inquirenda, & nobis renuntianda jam fati patriarchæ dejectione, & ob inveniendum modum promotionis hujus neophyti, destinaveramus; quibus potuit argumentis a nostris mandatis avertere, more Acacii quondam Constantinopolitani hæretici patriarchæ, præsumpsit, & ad processionem, quæ ei cum comparibus suis habebatur, sicuti eorum professione patefactum est, & sancto Spiritu revelante, venerandæ synodo, quæ a nobis collecta est, claruit; ad damnatorum & schismaticorum communionem, contempta legatione, quæ vel Gentilium more servari debuit, pertraxit, & in illusionem beati Petri apostoli, a cujus sede profecti fuerant, non solum inefficaces redire fecit, sed etiam impugnatores omnium quæ fuerant mandata monstravit. Postremo episcopos, qui ei tamquam adultero & pervasori communicare noluerunt, exilio relegavit, & sui sceleris complices in eorum subrogare locis non timuit. Et usque hodie ecclesiam Dei diversis persecutionibus impugnare non desinit; ita ut fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium sanctissimum patriarcham inauditis pœnis & horribilibus tormentis afficere non quiescat; sed & omnes quotquot pro veritate & fide cum eodem persistere comprehenderit, quibus prævalet modis, perdere imprætermisse moliatur. Hæc & his similia contra euangelica, apostolica, prophetica, atque canonica instituta se efferens, sit Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum principum Petri & Pauli, ac omnium simul sanctorum, atque venerandorum sex universalium conciliorum auctoritate, nec non & Spiritus sancti per nos judicio, omni sacerdotali honore & nomine alienus, & omni clericatus officio prorsus exutus: ita si post notitiam hujus sanctionis, quam divina inspiratione depromptam esse credimus, cum unanimitate & concordia sanctæ synodi sit procul dubio promulgata, tentaverit in Constantinopolitano throno præsidere, aut sæpe fatum venerabilem coepiscopum nostrum Ignatium, quo minus ecclesiam sibi commissam sine quavis inquietudine regere possit, impedierit, vel si ulterius ausus fuerit aliquid de sacro ministerio more sacerdotis contingere, juxta præcedentem consuetudinem, nullo modo liceat ei communionis spem, aut locum habere satisfactionis, sed anathematis vinculis innodatus, una cum communicatoribus suis atque fautoribus perpetuo Dei per nostram mediocritatem judicio ac sententia sacrum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi, non nisi vicino mortis periculo, omnino percipiat: ut hæc unusquisque discens, nequaquam de cetero temeraria præsumptione ex laicis subito in dominicis castris, insperato quodammodo impetu irrepere audeat, & principatus amore ante ducatum præstare velit, quam tironis consummet officium; & ante tentet docere, quam discere, sicut in eadem Constantinopolitana ecclesia sæpe præsumptum esse comperimus. Et rursus, ne contemptis clericis, quorum utpote in tam magna urbe copiosa multitudo est, quippe ab ipsis, ut ita dixerimus, incunabulis imprætermisso labore in ecclesia Christi desudant, & indesinentia domino exhibent servitutis obsequia, is qui deforis est alterius ovilis Christi repente principatum arripiat, & nitatur quos esse suos non recognoscit discerpere, & grex dominicus incipiat eum, utpote extraneum & improvisum, omnino contemnere; præsertim cum perspiciat nil sibi stipendia profuisse meritorum, & alienum suorum cernat consumere fructus laborum.

II.

Gregorium sane, qui Syracusanæ ecclesiæ irregulariter atque Deo contempto præest, eo quod & ipse ex parte schismaticorum sit, & postquam a synodo episcopatus officio privatus, & a decessore meo sanctæ memoriæ papa Benedicto obligatus est, & Photium laicum subito consecrare in episcopum non formidavit, & de sacro ministerio ausus est multa contingere, juxta præcedentem consuetudinem sancimus, & juxta canonicam deliberationem apostolica auctoritate definimus atque statuimus omni sacerdotali carere atque privatum fore ministerio; ita ut nullo modo liceat ei in qualibet synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis. Quod si de reliquo præsumpserit in sacro officio more sacerdotis quovis tempore ministrare, anathema sit: sed & si contra fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium turbas excitaverit, vel ab ejus communione fideles averterit, anathema sit, & omnes communicantes ei ab ecclesia abjiciantur; sed & ipsi anathema sint.

III.

Eos vero quos Photius neophytus & Constantinopolitanæ sedis invasor in quolibet ecclesiastico ordine provexit, quoniam manifestum est eos in omnibus consecratoris sui pravitatibus consensisse, atque ei post invasionem communicasse, omni clericali officio privamus, & apostolica atque canonica auctoritate, & synodali decreto eos penitus sequestramus.

IV.

IV.

Reverendissimum & sanctissimum fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ patriarcham, qui primo quidem imperiali violentia ac terrore proprio throno privatus est, & postea a Photio adultero, prævaricatore ac pervasore sedis Constantinopolitanæ, & ab ejus complicibus, excommunicatis videlicet & anathematizatis atque damnatis, & sine episcopalibus sedibus, & a decessore meo sanctæ recordationis Benedicto papa, obligatis hominibus, anathematizatus est, & postremo ab apostolicæ sedis missis contra nostram præceptionem, ut sanctæ synodo Spiritus sanctus revelavit, & Zacharias dudum episcopus, qui unus de eisdem duobus legatis extitit, propria confessione manifestavit, infulis est sacerdotalibus despoliatus; auctoritate summi judicis domini nostri Iesu Christi promulgamus, sancimus, atque decernimus, unquam nec fuisse nec esse depositum, vel anathematizatum, tamquam qui ab imperiali potentia sit absque ulla canonica auctoritate pulsus ecclesia, & tamquam qui ab obligatis nullo possit haberi vinculo colligatus; & ab eis qui nullam eum judicandi potestatem, vel ab apostolica sede habuerint auctoritatem, nullum sui honoris discrimen pati debuerit. Et ideo illum, id est eumdem fratrem & consacerdotem nostrum Ignatium patriarcham, omni vinculo anathematis ab eo remoto, per potestatem divina voce beatissimo Petro collatam, & per auctoritatem sacrorum canonum & decretalium constitutionum, more sanctorum patrum prolatarum, pristino honori, pristinæ dignitati & sedi, pristino gradui & patriarchio, ac pristinis pontificalibus infulis atque officiis restituimus, statuimus, ac confirmamus: ita ut quicumque post notitiam hujus apostolicæ, atque synodicæ sanctionis, quo minus omnia quæ præmisimus insignia pontificatus recipiat, cum impedierit, & non in omnibus huic decreto obedierit, vel se ab ejus communione separaverit, vel ulterius contra eum aliquod judicium proferre tentaverit, absque sedis dumtaxat apostolicæ præmisso consensu, siquidem clericus fuerit, ab omni clericatus officio coram Deo & hominibus sit alienus, atque perenni pœna, tamquam qui magistrum prodit, cum Iuda traditore constringatur: & nisi a prava intentione recesserit, perpetuo anathemate maneat condemnatus: si vero laicus fuerit ille, quisquis est, huic nostræ constitutioni contraire tentans, & eum sedem & omnem pristinam dumtaxat dignitatem recipere non permiserit; vel si post receptam priorem sedem denuo illum impellere, & a patriarchio expellere tentaverit, vel personæ ipsius, seu sacerdotali honori aliquam molestiam sine hujus primæ sedis consensu intulerit, omni benedictione paterna privetur, & maledictione Chanaan, filii Cham, qui verecundiam patris videns non cooperuit sed irrisit, mulctetur, & cum parricidis æterna pœna, domino judicante, percellatur, & nexibus anathematis, non nisi resipiscens, penitus eruatur.

V.

Eos autem episcopos, seu cujuslibet ordinis clericos, qui post injustam dejectionem fratris & coepiscopi nostri Ignatii, vel in exilio relegati, vel ministerio aut gradu invidiose privati sunt, statuimus, ut exilio dissoluto proprias sedes atque gradus recipiant. Quod si quisquam A huic decreto nostro contraire præsumpserit, & ut sedes vel gradus resumant impedierit, quousque obtemperaverit, anathema sit. Sane si quidam ex eis ab aliis criminantur, decernimus eos antea sedes quidem & proprios gradus recipere; judicari autem nisi a sede Romana non patimur: sed si qua præter regulam forte egisse dicuntur, nostro eos decreto judicandos reservari statuimus, juxta quod & sacri præcipiunt canones.

VI.

Quoniam oportet nos majorum nostrorum statuta B immoto mentis intuitu conservare, & in omnibus sanctorum patrum semper dogmata venerari; definimus de sacris & reverendis imaginibus domini nostri Iesu Christi, ejusque semper virginis genitricis Mariæ, omniumque sanctorum, qui Deo ab Abel justo placuisse creduntur, quæ ecclesia sancta in universo orbe diffusa antiquitus accepit, quæque sedis apostolicæ præsules pro eis decreverunt ac statuerunt illibata persistere, atque intemerata manere. Quapropter Ioannem quondam Constantinopolita- C num antistitem, & sequaces ipsius, qui eas frangendas atque calcandas esse ore polluto asseverant, quamdiu de his nobiscum non senserint, & juxta sanctorum pontificum Romanorum decreta & aliorum catholicorum patrum instituta non sapuerint, sancimus eos a Christo & ab ecclesia catholica atque apostolica esse anathema. Hæc sunt quæ sedes apostolica statuit: hæc sunt quæ synodice regulariterque decrevit: hæc sunt quæ vos tanto studiosius oportet amplecti, tanto solicitius observare, quanto satius nostis, quæ ab ea statuta fuerint, hæc universalem semper ecclesiam tenuisse; ita ut contra singulos errores in ecclesia exortos, prior hæc secundum primatus sui auctoritatem sententiæ termi- D num dederit. Et ita demum universalis ecclesia, licet aliquando per aliquantulum temporis in quibusdam reluctata sit; quæ illa tamen probavit, quandoque probaverit; & quæ illa refutavit, ipsa etiam refutaverit. Verum vos quomodocumque obedieritis vel non obedieritis divinis institutis, vel paternis canonibus; nos tamen in Ignatii fratris & coepiscopi nostri quocumque discrimine, priusquam a nobis specialiter ad iterationem ejus perducatur negotium, quia nec hactenus consensimus, aliquando, Deo nos confirmante, nullo modo consentiemus. Sed nec in Photii sacerdotali provectui præstando favore vota condescensionis nostræ modo quolibet inclinabimus, sed omnibus viribus nostris, atque E conatibus, pro cœptæ justitiæ provectione, pro restaurando videlicet legitimo, & repellendo mœcho, quamdiu vivemus, curare, & quod nostrum est agere nullatenus, auctore Deo, cessabimus, & nunc obsecrando, nunc hortando, nunc increpando, nunc etiam regulariter admonendo. Insuper & auctoritate apostolica eos qui contumaces fuerint feriendo, nunc verbis, nunc literis, quod rectum & justum atque inchoatum est, die ac nocte cum virtute summi opificis consummare studebimus. Ergo fraternitas vestra literarum saltem nunc tenore cognoscat, sedem beati Petri apostoli, neophyto, & mœcho, & Constantinopolitanorum ecclesiæ invasori Photio, olim justeque damnato, ac nihilo minus præsentia synodali nuper eliso, vel fautoribus ejus, nisi a prævaricatione cessaverint, communionis nunquam præbituram esse consensum. Qui, ut cetera

nunc omittamus, a Gregorio Syracusano, vel ceteris schismaticis instructus, imo destructus, contra omne fas nulli præsidere potest ecclesiæ. Nam merito destructus esse creditur, quia destructo ædificari sperans, etiamsi qua alia bona fortassis habuit, nimiæ præsumptionis ejus temeritati communicans, perdidit. Nam Gregorius quomodo quemquam ædificare poterat, qui multipliciter jam noscebatur elisus? Quomodo quemquam in aliquo ecclesiastico poterat ordine stabilire, qui ecclesiæ unitatem scindens, ipse jam videbatur omnino dejectus? Sicut enim ligatus ligare, & dejectus dejicere non potuit, sic destructus construere, & elisus quemquam ordinare nequivit. In summo quippe status sui oportet eum vigore consistere, & firmis inniti per omnia basibus, qui alterum vel prosternere vel conatur statuere. Gregorius ergo, qui canonice ac synodice depositus & anathematizatus erat, quemadmodum posset quemquam provehere vel benedicere, ratio nulla docet. Igitur nihil Photius ex Gregorio percepit, nisi quantum Gregorius habuit: nihil autem habuit, nihil dedit; per eorum quippe, ut legitur, manus impositionem & invocationem dabatur Spiritus sanctus, qui noverat mundas ad dominum levare manus. Ceterum Gregorius, qui transgressor factus est legis, ad iracundiam sui magis, quam ad consecrationem alicujus, Spiritum sanctum per impositionem suæ manus sine dubio provocavit, etiamsi is qui ordinandus erat nullas alias habere sibi regulas obviantes. Hinc enim scriptum est: *Qui obturat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis*: si execrabilis, utique non audibilis: si non audibilis, ergo inefficax: si inefficax, profecto Photio nihil præstans; nimirum qui vulneratum caput per illam manus impositionem potius habere dignoscitur. Porro si prætendit injuste ab Ignatio se fuisse depositum, quid de omnibus qui in synodo illo tempore convenerunt, sententiamque in eum protulerunt, perhibebit? Quod si & illos injuste fecisse dicere præsumit, quare cum eis nunc communicat, & quosdam eorum sacerdotio dignos existimat; quos tamen recte prius non judicasse reprehendit, & sententiæ, quam protulerunt, eos secundum se debere succumbere non nescit. Sed videamus quorum judicio vel quorum auctoritate Gregorius post depositionem & anathema, honorem episcopatus resumpsit, vel officium pristinum recepit. Omnes enim illum & depositum norunt, & anathematis vinculis obligatum, ac per hoc totius ecclesiæ communione privatum. Iam vero si dixeritis, quia ipse sibi Gregorius & honorem resumpsit, & pristinum officium recepit, audite quid apostolus dicat: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron: sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret.* Sed & venerabiles Antiocheni canones præcipiunt: Si quis episcopus damnatus a synodo, vel presbyter, aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint aliquid de sacro ministerio contingere, sive episcopus juxta præcedentem consuetudinem, sive presbyter, aut diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis; sed & communicantes omnes abjici de ecclesia, & maxime si, posteaquam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentaverint. Carthaginenses quoque regulæ excommunicatum, qui ante audientam communicare præsumpserit, ipsum in se damnationem protulisse manifeste denuntiant. Si ergo secundum apostolum nemo sibi honorem accipit, & Christus non se clarificavit, ut pontifex fieret, qui omnes cum Patre, & Spiritu sancto, glorificantes se glorificat; & ipse est pontifex, de quo rursus idem dicit apostolus: *Talem decebat, ut nobis esset pontifex sanctus*, &c. Et si episcopus, qui damnatus a synodo est juxta sacros canones, ausus fuerit aliquid de sacro ministerio juxta præcedentem consuetudinem contingere, & ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit, ita ut nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis, sed & communicantes ei omnes abjici de ecclesia; quanta, putas, Gregorius pœna mulctandus est, qui post damnationem sui & anathema hæc omnia commisisse probatur, id est & super Christum se extulit, & quod ipse non fecit, iste & honorem sibi resumpsit: & ut pontifex esset, se arrogantissime clarificavit, & ante audientiam excommunicatus communicare, & vetita usurpare præsumpsit: & damnatus de sacro ministerio, non solum aliquid, verum etiam multa juxta priorem consuetudinem tetigit: quod certe Gregorius agere omnino non debuit, etiamsi nulla commissa existerent, pro quibus damnari potuisset; quoniam prelati judicium semper inferioribus formidandum est, ne si ei non obedierint, licet ab eo fortassis injuste ligentur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa, id est inobedientia, mereantur. Igitur prælatos damnare indifferenter oportet horrescere. Quicumque vero minores sunt, damnari solicite caveant, nec majorum suorum sententiam transgrediantur: alioquin, licet injuste nonnunquam damnati sunt, ex ipsa temeraria prævaricatione, culpa, quæ nondum forte perpetrata fuerat, & ultio, quam culpa necdum merebatur, procul dubio subsequentur. Nihil quippe lignum vetitum in se mortiferum habuit; sed qui inobedienter ex eo comedit, mortem sibi & posteris propinavit; non quia lignum malum, cum Deus quod fecit totum fecerit bonum, sed quod mala sit transgressio, & nolentis subjici, per eam merito sit orta damnatio. Porro si dicitis Gregorium ab imperatore & ab antistitibus fuisse receptum, percontari libet, o sapientissimi fratres, quibus hoc documentis, quibus canonibus jubentibus, agi rite potest, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis recipiantur; id etiam veneranda universali synodo Nicæna de utraque professione luce clarius inhibente. Nam a sæculari potestate nec ligari nec solvi sacerdotem posse manifestum est; & idcirco affatim approbatur Syracusanum Gregorium per imperialem tantummodo sententiam nullo modo valuisse reconciliari: ubi si pontificum quoque sociatur assensus, quærimus utrum præcesserit, an fuerit subsecutus. Si subsecutus est, nihilo minus ad id reditur, ut absolutio a sæculari potestate percepta valere non possit, pontificumque secutus assensus, adulationis vel terroris fuerit potius, quam legitimæ sanctionis: si præcessit, doceatur a quibus, & ut ille sit gestus, si secundum ecclesiæ regulam celebratus, si paterna traditione profectus, si majorum more prolatus, si competenti examinatione depromptus, si ad majoris auctoritatis sedē quam illa est, a qua Gregorius damnatione tenebatur obstrictus, secundum ecclesiæ regulas est relatum, si ipse præsul qui ligavit, absolvit. Si hæc gesta

Marginalia: Prov. 21. — Hebr. 5. — Cap. 4. — Hebr. — ANNO CHRISTI 869

gesta non sunt, quo more, quo ritu Syracusanus A Gregorius se gloriatur absolutum, cum nec a pontificibus ordine debito, nec ecclesiasticis legibus fuerit expeditus, nec a mundana potestate potuerit, præter ecclesiæ tramitem prorsus absolvi? Iam vero si dicitis: Non imperator absolvit, sed a pontificibus ut solveretur postulavit; e contra illi multo magis ab Augusto postulare debuerunt, ut, si eum vellet absolvi, legitima ecclesiastici tenoris absolutio proveniret; & hæc omnia quæ superius dicta sunt secundum ecclesiæ tramitem servarentur: præcipue cum non ab inferiori vel pari, sed a majori persona, & sicut ex apostolicis canonibus edocemur, solum ab eo qui eum sequestravit, aut certe a prima sede, jure possit absolvi. Inferior quippe vel compar antelatum vel comparem, non annuente majori, absolvere non potest: sola igitur potior inferiorem convenienter absolvit. Proinde inferioris loci pontifices, eos, quos potior suus obligaverat, sine prima sede absolvere non potuerunt. Verumtamen licet contra Nicænos sacros canones, præfatum Gregorium, qui abjectus fuerat, receperint, nunquam tamen eum a vinculo damnationis & anathematis exuerunt, quem absolutione prævaricatoria potius nexuerunt, &, dum hunc solvere nisi sunt, nodis majoribus dediderunt. Quinimo, dum sententiam majoris contemnentes, transgressi sunt, vel etiam suam, tergiversatorio consilio lenique sensu sibimet facti contrarii, destruere sunt moliti, pari prævaricatione habentur innexi, & simili pœna, secundum apostolicos & nonnullos alios canones, tenentur obstricti; ita ut communicantes ei pelli de ecclesia jubeantur: ac per hos reos reum justificare constat minime potuisse, nec ligatos ligatum solvere modo quolibet valuisse. Ecce a quibus, o beatissimi Christi ministri, Photius est institutus: & ecce qualis est Gregorius, qui Dormitantius convenientius poterat dici. Quamobrem cogitate, fratres carissimi, tractate, & vobiscum sedula meditatione perquirite, si stare Photius possit, etiamsi miris virtutibus polleat, etiamsi omni scientia fulgeat; quando qui hunc statuisse tentavit, dudum jam cecidit, & volens erigi, cum conantibus se erigere, nunquam recuperaturus denuo ruit. Consideret ergo vestra divinitus inspirata prudentia, quomodo Photius, etiamsi nihil aliud sibi jure valeat impedire, queat in sacerdotali gradu persistere: quandoquidem institutor suus, cum hic ordinaretur, non solum sacerdotio, verum & ipso carebat Christiano vocabulo. Et sicut etiam exposuimus, nec damnatus justificare, nec depositus erigere, nec ligatus potest quemquam per impositionem manus provehere, impossibile est enim horum aliquid fieri. Quapropter attendite, carissimi, non solum hæc, verum E etiam paternos canones, & præcipue apostolorum, Antiochenos, atque Carthaginenses, & quid de damnatis & excommunicatis, atque de his præcipiant, qui merito facinorum suorum ab ecclesia pulsi sunt, diligentissime considerate, ac studiose recolite: nam nos quod decrevimus, quod statuimus de his, quos recepimus & ereximus, vel de his quos abjecimus, & a sacerdotio vel communione pepulimus, vestræ in Christo fraternitati notum facere canonice procuravimus, juxta quod & magni venerandique Nicæni concilii regulis admonetur, quatenus de his, qui communione quandoque privantur, seu ex clero, seu ex laico ordine, episcopis, per unamquamque provinciam sententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur ab aliis non recipiantur. Ergo nos quod debuimus fecimus; ea videlicet vos scire volentes, quæ, Deo teste, nonnisi zelo rectitudinis egimus, & affectu conservandæ paternæ constitutionis executi sumus: vestrum autem est obedire; alioquin eamdem cum eis sententiam jure meritoque subire, Antiochenis canonibus secundo capitulo præcipientibus ita: Si quis de episcopis, aut presbyteris, aut diaconis, seu quilibet ex clero deprehensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste communione privetur, tamquam qui regulam confundat ecclesiæ. Et rursus capitulo quarto, B quod etiam superius commemoravimus, quid idem dicat antiquitus acceptum concilium, studiose recolite. Cavete ergo, dilectissimi, ne cum his commisceamini, qui sanctis fuerunt inobedientes institutionibus, ne par sententia involvat quos uno communionis glutino invenerit irretitos.

Videte præterea, quia de ignorantia nullum jam potestis excusationis habere præsidium, qui & canonum, Deo inspirante, memores, & nostris edocti jam nunc estis epistolis. Nolite communicare itaque peccatis alienis, nolite nobis inobedientes esse, quoniam inobedientia protoplastum de paradiso expulit. Inobedientia idololatria me- C rito nuncupatur, sicut sanctus Samuel ad Saulem loquitur, dicens: *Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Perpendite ergo, quantum sit execrabile repugnare, quantum detestandum acquiescere nolle, quod ariolandi peccato, scelerique idololatriæ comparatur. Clamat apostolorum princeps: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Et coapostolus ejus Paulus: *Qui resistit,* inquit, *potestati, Dei ordinationi resistit.* Iudicate ergo cui potius obediendum sit, Deo, an hominibus: judicate cui potius resistendum sit, potestati quam in Petro Deus omnipotens ordinavit, quamque super cunctam ecclesiam extulit, an ordinationi Gregorii Syracusani, cui merito malitiæ suæ dicendum est: *Væ homini*, videlicet, D *per quem* in ecclesia Christi *tot scandala venerunt*; quique olim, sicut ipsi scitis, & nos supra retulimus, a fratre & comministro nostro Ignatio, & a synodo quæ sub eo erat, depositus est, &, ut apostolica sedes in ejus damnatione consentiret, ab ipso consacerdote nostro postulata est. Sed decessores mei beatæ memoriæ Leo & Benedictus, sedis apostolicæ moderamina servantes, noluerunt sic unam partem audire, ut aliæ parti nihil penitus reservarent: unius quippe mediator non est. Quamobrem interim depositio ipsius a sede apostolica non suscepta, remansit infirma. Cumque idem Gregorius per legatum suæ partis, Zachariam nomine, sedem agnovisset apostolicam in sua depositione nullatenus consensisse; non gratias egit, non a cœptis in jam dictum fratrem nostrum sævientibus contumeliis conquievit, sed benignitate Dei & patientia sedis apostolicæ in superbiam abutens, in ipsum videlicet Ignatium patriarcham suum rediviva jacula impietatis irreverenter exacuit, & eo superstite neophytum in Constantinopolitana ecclesia consecravit: quin potius & adversus sedis istius decreta contumax esse non destitit, qui pro se, non contra se, ipsius ab ea decreta paulo ante data tamquam ingratus non recolit, & velut tergiversator arma præparat adversus arma, sibi,

1. Reg. 15.

Act. 4.

Rom. 13.

Matth. 18.

ACTIO VII. CONC. VIII GENERALIS.

sibi tutelam salutis non modice conferentia, & A murum destruere nititur, qui ne ipse destrueretur fortissime custodivit. Et agit nunc, quantum in se est, ut ea statuta prorsus habeantur invalida, quæ, cum his ipse egeret, supplex petebat, & ut fortiora essent adamante submissius optabat, atque ut sibi auxiliarentur, humiliter implorabat: nec non & contra ea repugnantes, forsitan tyrannos & sacrilegos judicabat: nisi enim sedes apostolica ei parceret, ille quomodo contra reverendissimum Ignatium posset exercere brachium non haberet. At ille usus est sedis apostolicæ bonitate in malignitatem, & beneficium in patris sui convertit exitium. Dicite igitur, obsecro fratres, cum ita sit, quomodo non debeamus nos Ignatium adjuvare, aut usque ad B audientiam, quantum in nobis est, indemnem non penitus conservare? vel quomodo non possumus Gregorium & hos qui ex parte ipsius sunt merito condemnare? quando Ignatius, nisi a nobis esset impeditus, sic illos canonice forsitan sterneret, ut eum nullo conamine potuissent impellere; istique non nobis hæserunt, quos in adjutorium suum habere promptissimos meruerunt, nec a nobis consilium acceperunt, uti cum patriarcha suo vel pacificari, vel canonice judicari potuissent, sed vires suas a nobis, ne frangerentur, servatas, adversus eum protinus præparaverunt. Unde quæso perpendite, quantum nos nunc Ignatio debitores simus, qui sibi obstaculum, & inimicis ejus facti sumus defensionis um- C braculum: quamvis nos non ideo judicium istorum distulerimus, ut ei nocendi jacula præpararent, sed ut sic sententia in hos prolata valetudinem haberet, ut a nobis examinatio præcederet; & rursus sic ab istis in eum objecta penitus coram nobis admitterentur, ut partis Ignatii persona vocata, vel convicta, nostræ præsentiæ non deesset. Quamobrem dilato parumper judicio, & interim infirmata sententia, missum est utrique parti, sedis apostolicæ præsulis præsentandum obtutibus, ac ejus, ut par est, subjiciendum definitionibus. Sed dum pars Ignatii properandi disponit iter, hostibus ejus viribus resumptis D non jam sedem apostolicam petentibus, non Petri memoriam facere dignantibus, Ignatius trahitur, impellitur, & innumeris malis affectus ab ecclesiæ regimine sequestratur. Et hoc totum factum est, eo quod prædicti pontifices utrique parti æquitatem servantes, & utriusque partis audientiam præstolantes, Ignatii non firmando sententiam, imo vero interim infirmando, inimicis ejus quodammodo manum porrexerint, dum nimirum sententiam in eos prolatam, non interim auctoritate ejusdem sedis apostolicæ roboraverint, sed usque in præsentiam ejusdem deferri decreverint.

Quamobrem, carissimi, quia quasi per nos in- E venta est Ignatii dejectionis materia; idcirco præter id quod frater adjuvari debet a fratre, præter id etiam quod Petro cujus in terris, licet indigni, vicem gerimus, Christi oraculo peculiariter dicitur: *Confirma fratres tuos*, etiam pro hoc specialiter eum non solum adjuvare & confirmare, verum etiam, sicut ipsi potestis advertere, totis nos pro illo nisibus oportet omnia decertare, ut videlicet totum in illo funditus aboleatur, quod per nos lædendi fomitem adversariis ejus reperientibus, ei violentiam inferre monstratur, totumque recipiat, Christo propitio: quod dum nos moderate ac regulariter egimus, ipse præ-

Luc. 22.

judicialiter amisisse dignoscitur; quoniam & præfati decessores nostri, Leo scilicet & Benedictus beatæ recordationis pontifices, si tale quid diebus eorum Gregorius vel complices ejus patrassent, videlicet, ut abusi tanto compassionis & patientiæ sedis apostolicæ circa se beneficio, in Ignatium manus suas injecissent, aut adversus eum, ipsis sanctis præsulibus inconsultis, linguas suas taliter exacuissent; profecto eos tamquam magistros inquietudinis, & ipsos se, sole clarius obnoxios ostendentes, sine quavis retractatione protinus condemnassent, & tantum piaculum impietatis eorum destruere ardentissime studuissent. Sed quia illi divina vocatione ab hac convalle lacrymarum subducti sunt, hanc tyrannidem nondum intuentes, nos debemus in eorum labore succedere, qui successimus in honore, in cujus tempore crudelitas, quæ diebus ipsorum cœpit radices emittere, consummata perpatuit. Proinde nos, primo, quia sedis apostolicæ, de tota ecclesia fas habentis judicare, moderamina retinemus; secundo, quoniam fratribus injuriam passis subvenire debemus; postremo, quoniam, sicut jam diximus, oportet nos in eorum labore succedere, in quorum successimus pontificatus honore; quemadmodum ipsi decessorum suorum exempla secuti sunt, & operis eorum strenui cultores inventi sunt; quod ipsi profecto agerent, adjuvante domino, habentes, quemadmodum illi, eumdem zelum justitiæ, seu privilegium dignitatis, studiose perficere procuravimus; nimirum, quod omittere procul dubio, sicut nosse cunctis clare tribuitur, non valemus; sane, quia Gregorium neophytum consecrasse diximus, ne Photium quidam neophytum, quando quasi in sacerdotem consecratus est, negent; sancti papæ Gregorii, & Anglorum amplissimæ ac fidelissimæ gentis apostoli (nam signaculum apostolatus ejus ipsi sunt in domino) verba commemoremus, qui ait: Sicut autem tunc neophytus dicebatur, qui initio in fidei erat conversatione plantatus, sic modo neophytus habendus est, qui repente in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores sacros irrepserit.

S. G[...] epist[...] 7. in[...] epist[...]

Præterea non omittendum esse credimus, nos commemorare præterito anno, per indictionem videlicet tertiamdecimam, epistolam sub nomine principis conscriptam, per Michaelem imperialem protospatharium suscepisse, quæ tantis erat verbis contumeliosis, imo blasphemiis respersa, ut rescriptor ejus non nisi in gutture colubri calamum tinxisse putetur, & dictatoris labia pro dictionibus venena fudisse videantur; adeo ut si cujuspiam simpliciorum cor penetrent (non enim hæc aures prudentium suscipiunt) hunc continuo necent; nimirum tanto miserabilius, quanto mors animæ magis, quam corporis per illum virulentum haustum admittitur. De cujus immanitate piaculi, licet Augusto per jam fatum legatum jam nos scripsisse recolamus, eadem tamen nunc scribere vestræ beatitudini ratum duximus. Denique opinati sumus, & adhuc nihilo minus opinamur, quod pietas ejus tandem aliquando resipiscat, & de ecclesiæ Constantinopolitanæ restaurando statu nobis salubria suadentibus acquiescat: sicque demum omnia scripta, quæ male sunt compilata, non solum adversus nos & hanc sanctam ecclesiam, verum etiam contra fratrem nostrum & comministrum Ignatium, coram universa imperii sui multitudine igni tradenda decernat. Alioquin

quin jam cunctis ecclesiæ fidelibus quæ foret apostolicæ sedis auctoritas, vel quæ fabricatoribus mendacii, seu inventoribus perversorum dogmatum immineret ultio, profecto patesceret. Impossibile est enim (quamquam nostras nos speciales injurias curare floccipendamus) ut tantorum ac talium sanctorum patrum & propugnatorum catholicæ ecclesiæ, ac destructorum diversarum hæreseon, atque defensorum orthodoxæ fidei, blasphemias æquanimiter sustineamus, vel etiam tantæ sedis, sive tam excellentis ecclesiæ Romanæ, cui Deo deservimus auctore, contumelias perferamus. Verum, quamvis & de nobis humiliter sentiamus, non tamen conscientia dictante vera esse quæ de nobis perhibuit asseveramus, sed, ut, diximus, ea postponentes, illa potius quæ Iesu Christi sunt investigamus, & si qua male congesta adversus ejus famulos, adversus ejus ordinationes, adversus ejus dispositiones stabilita privilegia reperiuntur, nulla patientia toleramus: & non solum hæc destruere totis viribus anhelamus, verum etiam conflatoribus tantæ perversitatis dignam vicissitudinem reddere necessario meditamur: nimirum, ne hos quis impunitos intuens, aut nunc aut futuro tempore deinceps talia præsumat præstigia falsitatis componere, vel commenta blasphemiarum hujuscemodi figmentis contrahere.

Quapropter eidem imperatori sublimissimo per epistolam præsulatus nostri cohortando direximus, in qua etiam vos ad votum nostrum laborare summopere convenit, quatenus diligenter inquirat, atque scrutans, si sua illam non fuisse præceptione tam cœnosam invenerit confectam, imo toxicatis syllabis infectam epistolam (ut interim de tot præstigia texentium pœna taceamus) quæ illos se zelo veritatis flagrantes involvere convenit; salem hujus socia accepta, & palam cunctis igne succensa, per augustales suos tam nobis, quam omnibus ad quorum notitiam pervenit, destinatos apices competenti satisfactione a tam perverso sensu, & tam profanis adinventionibus, quod a sensu suo non fuerint commentis tradita, se exhibeat prorsus immunem. Iam vero si sibi in multis hujusmodi solicitudinibus occupato surreptum est ut alia scribere mandaret, ne pigeat clementiam ejus etiam hoc ipsum humiliter confiteri, & legibus suis, ut hujusmodi scripta nullius habeantur momenti, decernere: ita ut penes quem reperta fuerint, impunito non evadente; ipsius quoque sæpe memoratæ ac semper execrandæ epistolæ, vel exemplaris ejus apices, intemeratis pro reverentia manentibus sacris dictionibus, flammeo dedantur igni vorandi: & ut sinistræ opinionis nævo, quem ex blasphemis scriptis incurreret, carere valeat, & ingratus filius circa matrem suam, ex qua imperandi fastigium ipse & patres sui ordine cælitus disposito percepit, nullatenus appareat. Sin autem, scitote quoniam postquam in hac eum pertinacia persistere fine tenus velle compererimus, primum quidem congregatis cunctarum occidentalium regionum venerabilibus sacerdotibus, dictatores & dispositores, atque præceptores tantæ fallaciæ, seu crudelissimæ derogationis sanctarum vel paternarum traditionum ab omni Christiana compage remotos, apostolica freti auctoritate, diris anathematis vinculis innodabimus: necnon & patrum ac prædecessorum meorum secutivestigia, qui soliti sunt etiam numerosorum concilia nequiter celebrata cassare pontificum, si qua socia sunt, crebro dictæ, vel exemplaria fortassis epistolæ: quin potius non solum hæc, sed & omnia scripta, quæ vel adversus fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium inique confecta, vel adversus nos causam illius canonice prosequentes furiose deprompta sunt, perenni damnationi mandabimus. Deinde vero decernentibus nobiscum, & simul considerantibus eisdem sanctissimis fratribus & coepiscopis nostris, ipsam epistolam in stipite videntibus cunctis suspensam, vasto supposito foco, ad vituperium imperialis apicis coram omnibus nationibus, quæ penes memoriam sancti Petri multiplices inveniuntur, extremę perditioni donabimus, quatenus his rite patratis, discat pius quod amet, & crudelis quod timeat. Nam tot & talia blasphemiarum commenta, quin potius veracium literarum depravationes, audisse & tacuisse, connivisse est.

Quamobrem, venerabiles fratres, valde mihi, sicut ipsi comprehendere poteritis, cavendum est, ne, si nos præstigiorum figmentis minus celeriter obviaverimus, tamquam vera recognita, vel comprobata, hæc admisisse fallaciter apud stolidos existimemur. Nec possumus in ecclesia Dei dissimulando tam spuria relinquere germina, quæ antecessorum nostrorum beatissimorum pontificum tempore, aut nunquam exorta, aut certe si undecumque vel quomodocumque exorta sunt, eorum judicii ligone antequam proficerent, radicitus extirpata sunt. Destruat ergo, etiam vobis hortantibus, ipse, & dissipet illa; alioquin a nobis fore destruenda, seu funditus dissipanda, modo quem prædiximus innotescite: quamvis antequam nos ista vobis scriberemus pro quibus nunc sublimitatem ejus hortamur, hoc ipsum sponte facturum esse putaremus, Sed quia quod putatum est nullum effectum hactenus habuit, idcirco nos salutem ipsius illæsam manere volentes, ut hoc nunc saltem agat affectu paterno monuimus: alioquin, ut jam præfati sumus, sic Deo favente de cetero vigilabimus, & studiis quibus possumus insistemus, ut inter exanimes computentur, qui in auctoritatem Petri non consenserint, imo Dei hanc ordinantis in Petro non intellexerint; ita ut nec ista, quæ perniciose compilata sunt, defendere, nec his similia, ut non dicam scripto tradere, vel in mente volvere quis ulterius audeat. Non enim figmenta, quæ ordinationi Dei resistunt, quæ euangelicis vocibus contradicunt, quæ sanctorum patrum definitionibus obviant, quæ synodicis constitutionibus adversantur; quæ si sic dimittantur, innumera possunt fidelibus auxilia Petri quærentibus inferre dispendia, incolumia sine discrimine nostro valemus deserere: & existimationi nostræ vel post discessum nostrum, tantum, quód absit, nævum ad destructionem simplicium, & mutilationem sedis apostolicæ privilegiorum relinquere. Ceterum caritas unanimitatis vestræ de fratris & comministri nostri Ignatii sanctissimi patriarchæ dejectione nobiscum doleat, & quæ prævalent ei solamina nobiscum exhibeat. Nam si juxta apostolum, *quod patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*; quanto potius compatiendum est illi, quod inter cetera membra præcipuum tenuisse locum dignoscitur? Vnde si non pro unius & specialis personæ præfati fratris nostri repulsione; vel certe pro summi sacerdotis conculcatione dolere, geme-re,

1. Cor. 12.

ANNO CHRISTI 869.

re, flere, currere, ac decertare debetis. Nam si A licitum fuerit sæculari potestati de ecclesiæ domini præsulibus taliter judicare, vel si rursus fas extiterit inferioribus, de prælatis sibi tam temere ista patrare, perpendite ne ad perniciem vestram, imo totius ecclesiæ nunc & futuris temporibus præsumptio talis prævaleat. Quod si attenditis, ecce jam cernitis: nam impietas tantum caput extulit, ut ecclesiarum præsulibus postpositis, & ordine canonico conculcato, laici nunc ecclesiastica moderamina teneant, & pro libitu proprio modo istos removeant, modo illos in locum eorum promoveant, & rursus quos nunc approbant, post modicum mentis victi levitate repellant. Ut enim sæculares ac laici homines quælibet scelera valeant licenter committere, & pro B his a nullo pontificum, qui ex clero promotus hæc summa poterat auctoritate compescere, libere redarguantur. Nec de clericorum catalogo permittunt ad sacros ordines provehi, qui vitam eorum tanto audacius, quanto diutius ac familiarius sub Christo duce forti militantes, fortius comprimere possent: sed ex seipsis eligunt, qui facta eorum tanto minus præsumant arguere, quanto se paulo ante de eorum cœtu favore ipsorum promotos meminerint: quod illis partibus tanto familiarius agitur, ista præsumptio videlicet ut ex laicis subito tondeantur, & in episcopos consecrentur, quanto ex consuetudine hac inolevisse testantur, quam nos econtra tanto studiosius ex ecclesia Dei eradicare volumus, C quanto nimium noxæ jam esse clericis & omni religiosæ plebi supra docuimus, quantoque scimus ex sacris canonibus, quod non minus mala consuetudo, quam perniciosa corruptela vitanda sit: & scimus, quod paulatim crescens jam pestiferæ nequitiæ germine multos invaserit, adeo ut temeritas hæc tantum excreverit, ut jam minime clericis egeant, dum contra sacros canones ex seipsis subito tonsuratum quem voluerint eligant, & ad labores clericorum mentis oculos non inflectant. Ac per hoc fit, ut alienus comedat ipsorum fructus laborum, & stipendia meritorum extraneus hostis insperatus surripiat, ita ut nihil proficiat clericis in castris dominicis militasse, vel gradatim per singulos ecclesiasticos ordines ascendisse, dum alter saltu hos omnes transcendit, & repente principatur eis, qui inter eos nec contra spiritales hostes arma sustulit, nec diversis ecclesiæ adversariis pro veritate prælians aliquando restitit. Quantum autem ne de laicis temere quilibet ad episcopatum eligatur, sacri canones, cum aliis prohibeant, Sardicenses ostendunt, Osio episcopo capite 13. dicente: Et hoc necessarium arbitror, ut diligentissime tractetis, si forte aut dives, aut E scholasticus de fori administratione episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi ante & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus, & ita per singulos gradus, si dignus fuerit ascendat ad culmen episcopatus. Potest enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari qua fide sit, qua modestia, qua gravitate & verecundia, &, si dignus fuerit probatus divino sacerdotio illustretur: quia conveniens non est, nec ratio, vel disciplina patitur, ut temere & leviter ordinetur, aut episcopus, aut presbyter aut diaconus, qui neophytus est: maxime cum magister gentium beatus apostolus ne hoc fieret denuntiasse & prohibuisse videatur: sed hi, quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. Contuemini ergo, & futura, imo urgentia mala conspicite: medici estis, imminentes morbos per præcedentia signa prævidete: episcopi estis, exurgens in ecclesia Christi horrendum exitium perspicite: speculatores estis, in altam mentis arcem conscendite, & in gregem dominicum feram pessimam irruere cupientem a longe contemplamini. Quasi tuba exaltate vocem vestram, & annuntiate populo Dei scelera eorum: super montem excelsum, id est altitudinem virtutum, ascendite. Qui evangelizatis Sion, state in fortitudine, potestatibus hujus sæculi ex adverso ascendite, & murum pro domo Dei opponite, ac quibuslibet potestatibus inique agentibus contraite: sicque fiet, ut nec sicut canes muti de taciturnitate argui valeatis, nec de talenti occultatione districtam domino rationem reddere compellamini; vosque episcopos & consacerdotes nostros, imo ecclesiam Christi illis in partibus constitutam ab ingenti pernicie ac noxia labe ipso juvante laudabiliter eruatis, mirabiliterque regatis. Verum nos de ipsis hæc vobis scripsisse sufficiat. Pax autem Dei, *quæ exuperat omnem sensum*, præcordiorum vestrorum intima penetret: & quam de salute omnium vestrum soliciti simus, vobis Deus omnipotens clementer aperiat: & quomodo vos cupiamus in visceribus Christi, & in ecclesiæ gremio continere, quæ diffusa in orbem terrarum, quasi unus Christi thalamus est, atque in sancta communione una nobiscum persistere, ut unum sapiamus omnes, & non sint in nobis schismata, illuminationis suæ gratia revelare dignetur, ita ut de correptione fidelium congaudentes & congratulantes, uno animo & uno ore glorificemus & collaudemus Deum, Patrem videlicet, & Filium, & Spiritum sanctum per infinita sæcula sæculorum. Amen.

1. Tim. 3. — Isa. 5[8] — Phil. [4] — 1. Co[r.]

Quisquis autem hanc epistolam nostram Constantinopoli legerit, & eorum notioni quibus missam esse intellexerit, quidquam ex iis quæ in ea sunt occultaverit, si locum potest invenire sufficientem, anathema sit. Quisquis etiam interpretatus eam fuerit, & ex ea quidquam mutaverit, vel subtraxerit, aut superaddiderit, præter illud, quod idioma Græcæ dictionis exigit, vel interpretanti scientiam intelligendi non tribuit, anathema sit.

Et post completionem prænominatæ epistolæ, ascendens Theodorus devotus a secretis legit epistolam, quæ delata est per Theognostum reverendissimum exarchum ad Basilium piissimum imperatorem, quæ & missa fuerat ab Hadriano sanctissimo papa Romano.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei dilectissimo filio, & Christianissimo imperatori Basilio a Deo protecto, semper Augusto.

QUONIAM, tranquillissime imperator, audisti vocem Dei, per apostolicæ sedis officium tibi delatam, & honorasti eximios ejus apostolos, & restituisti ecclesiæ Constantinopolitanæ throno proprium pastorem, repellens adulterum, benedictus sis ab omnipotente Deo, & videas subjectionem inimicorum, & temporis longitudinem, ac in solio tuo de lumbis tuis heredem, atque in futuro vitam perpetuam; si tamen ab iis quæ bene cœpisti non discesseris, sed

sed usque in finem in eis perseveraveris, o spiritalis & dilectissime fili; licet, vobis quolibet modo agentibus, a decretis sanctæ memoriæ præcipui decessoris mei papæ Nicolai, quæ de Photii depositione, & recuperatione Ignatii fratris & consacerdotis nostri promulgavit, nunquam quoquomodo discedamus. Tanto enim volumus illius decretis concordare, quanto ipse, cum hæc ageret, divinis præceptis concordare studebat. Nam & hoc necessarium est, ut custodiens prædecessorum meorum decreta, doceam post decessum meum & mea quoque ab iis qui post me fuerint nullo modo violanda. Postquam autem cognovimus, quod misericors Deus imperium vestrum simul & affectum ad hoc erexerit, ut dispersa congreget, & quæ ceciderant erigat, & contrita resolidet; fiducialiter possumus, Deo gratias, deposcere, ut ii, qui abjecti sunt, ab imperio vestro recipiantur, & ii qui dispersi congregentur. Quapropter prudentissimum virum Theognostum honorabilissimum exarchum vestræ fiduciæ remittentes commendamus; qui legatione, tam pro fratre & comministro nostro Ignatio, quam pro ceteris contribulatis functus, per septennium apud principis apostolorum limina ut peregrinus & incola vixit, & eorum confessionibus memoriam vestram assidue commendavit; & a die adventus sui usque ad præsens pietatis vestræ præconia enarrare, & ecclesiæ manifestare vulnera, & horum medelam exigere non destitit. Nunc ergo, quoniam & iste unus ex illis est, qui postquam lupus factus est pastor, continuo dispersi, & a vobis pie omnia regentibus iterum congregati sunt, revocetur & ipse petimus, & in mandra fidelium omnium a clementia vestra locetur, & inter lætantes pios filios paterno affectu post longæ captivitatis reversionem connumerari mereatur; & ob amorem Dei & protectorum vestrorum principum apostolorum honorem, a quorum regimine proficiscitur, mansuetudinis vestræ auxilia sentiat, & post turbationem serenitatem, & post tempestatem tranquillitatem, & post multa adversa optatæ prosperitatis effectum, quatenus per patronorum vestrorum intercessiones, principum videlicet, a quorum sede remittitur; & quorum principatum pro ecclesia vestra, quæ valde fluctuat, die ac nocte interpellare per multa curricula non cessavit: a misericorde Deo, quem in famulis ejus honoratis, & hic vobis felicitas continua, & inimicorum subjectio & in futuro æterna gloria & infinita præmia, insuper & regnum cæleste cum sempiterna vita præstetur. Optamus imperium vestrum in Christo nunc & semper valere, o spiritualis & dilectissime fili. Data Kalendis Augusti, indictione prima.

Deinde post hanc legit Nicephorus devotus notarius epistolam, quam misit idem sanctissimus Hadrianus per jam dictum reverendissimum exarchum ad Ignatium sanctissimum patriarcham.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei honorabilissimo fratri & consacerdoti nostro Ignatio sanctissimo patriarchæ Constantinopolitano.

CONVENERAT, sanctitatem tuam, licet nos ad sui adjutorium primum minime provocaverit, saltem nunc super restitutione sua, quæ facta dicitur, lætificare nos, anhelantem proprias nobis literas destinare. Verum, licet hoc minus studuerit agere, saltem gratiam divinæ miserationis, quæ in te mirabiliter operata est, non taceres. *Secretum enim regis*, secundum quod ab angelo Tobiæ dicitur *celare bonum est, opera vero Dei enarrare, mirificum.* (Tob. 12.) Verumtamen consolatur nos conscientia, quæ non tantum nos, quantum apostolicæ memoriæ decessorem meum beatissimum papam Nicolaum, non tam pro te, quam pro caritatis custodia decertasse testatur. *Si enim, qui diligunt nos tantum dilexerimus, quam mercedem habebimus?* (Matth 5.) At quoniam frater noster es, si viderimus te necessitatem habere, & clauserimus viscera nostra a te, quomodo caritas Dei manet in nobis? (Ioan. 3) Igitur scito, quia in iis quæ decessor meus sanctæ memoriæ papa Nicolaus pro persona tua, & iis qui tecum in tribulationibus non defecerunt, insuper & pro ecclesia Constantinopolitana plurimum laborans statuit & definivit, & nos similiter manemus, & permanebimus: & sicut ipse ad horam mortis suæ usque, tam pro te, quam pro iis qui tecum sunt, in præfata ecclesia nequaquam cessavit procurans, ita & nos, auctore Deo, usque in finem in opere pietatis hujus nulli torpori dabimus operam; debemus enim ipsius sequi laborem, cui gratia Dei, successimus in honore. Præterea communem filium Theognostum, reverendissimum exarchum, & dilectum nobis, ecce ad vos transmisimus, qui ex persequentibus æmulatoribus tuis illinc nudus salvatus, quin & mutato habitu vix huc pertingens vitam lucratus est, deinde apud memorias apostolorum per septem ferme annorum curricula ut hospes & advena demoratus, non tantum propriam miseriam, quantum sanctitatis tuæ pressuram, & Constantinopolitanæ ecclesiæ calamitates pene incessanter deflebat; ita ut non solum antea jam dictum decessorem meū, sed & me postea nocte ac die indeficienter erigere, & pro statu tantæ ecclesiæ, & erectione vestra crebris suasionum stimulis latera percutere; & quemadmodum angelus quondam, *Surge Petre, accipe fortitudinem ad salvandas gentes*, per singulos dies nobis dicere non cessaret; quousque auditum, Deo præstante, suscepit, quod ardenter semper in pectore bajulabat. (Actor. 5.)

Qua de re, frater dilectissime, sanctitati tuæ hunc commendantes, rogamus & deprecamur, quatenus circa se sentiat beneficii tui propositum: & sicut vestrę factus est communicator passionis, ita sit & consolationis; etenim dignus est operarius mercede sua; non autem, ut familiaris noster factus, sed & ut a sede principis apostolorum susceptus, hic debet ob amorem ejus, non qualemcumque in conspectu sanctitatis vestræ gratiam invenire. (1. Tim. 5.) At vero, si ad apostolicam sedem quosdam mittere disposueris, hunc specialiter volumus præ ceteris mitti; ut & de prosperitate tua, quemadmodum & optamus, gratificari, dispositionem & ordinem & causam ecclesię Constantinopolitanæ, secundum diligentiam quam de omnibus nos ecclesiasticis negotiis certissime scire velle cognoscit, apostolatui nostro referre maturet. Commendamus autem sanctitati vestræ & Euthymium gloriosissimum spatharium, qui Romam imperialem ferens legationem, primus nobis, & ecclesiæ nostræ de fraternitate vestra quod semper optavimus annuntiavit; & divinam circa te misericordiam, & sanitatis tuæ recuperationem innotescens, omnes gratulabundos effecit. Pro quo rogamus, ut & iste

ACTIO VII. CONC. VIII. GENERAL.

iste sentiat in opportunitate præsidium vestrum, & affectu amoris nostri protectionis vestræ solamina consequatur. Optamus tuam sanctitatem nunc & semper bene valere, dilectissime frater & comminister. Data Kalendis Augusti, indictione prima.

Sicque lecta est epistola a Leone gloriosissimo protospathario & a secretis, quæ missa est ad Basilium piissimum & amicum Christi imperatorem ab Hadriano papa Romano per Donatum & Stephanum & Marinum honorabilissimos vicarios. *Hæc scripta est in prima actione.* Deinde ascendens Damianus reverendissimus regius clericus & interpres legit epistolam quæ ad sanctissimum patriarcham Ignatium ab Hadriano sanctissimo papa missa est, quæque allata est per jam dictos reverendissimos vicarios. *Et hæc prascripta est in tertia actione.* Et post legit Thomas reverendissimus subdiaconus gesta synodi quæ facta est ab Hadriano sanctissimo Romanorum papa.

Allocutio papæ Hadriani prima ad concilium quod convenit contra Photium, lecta per Ioannem archidiaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ.

CUM debeamus, o fratres & filii dilectissimi, dominici agri strenui & solertes esse cultores, & spiritualibus ad purgationem ipsius cælestium præceptorum uti ligonibus, oportet, ut si quas in eo spinas, si qua germinare venenosa conspicimus, pari labore unanimique zelo hæc radicitus extirpare studentes, arripiamus examinis rastrum, & falcem judicii concordi certamine proferamus, ne quæso in nos exprobrantis affectu dicatur: *Messis quidem multa; operarii autem pauci.* Consonanter autem carissimi, laboremus, & in agro dominico jugiter quidem, sed nunc potissimum operemur, quando videlicet in ecclesia, quæ apertissime dominicus ager appellatur, auctore Photio nova præsumptio & inaudita est orta temeritas. Siquidem hic Photius, cum adhuc mundanus minister esset, genuinam quodammodo semper invidiam adversus fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium Constantinopolitanum patriarcham in pectore gestans; & ad præsulatus culmen non gradatim, vel sensim conscendere, sed præcipitibus eo superstite passibus transilire gestiens, semetipsum ab ejusdem beatissimi præsulis communione fecit extraneum: & per hoc ab universali ecclesia, quæ ipsi beatissimo patriarchæ communicabat, se reddidit prorsus exortem, atque inter schismaticos procul dubio constitutus, contra sacros apostolicos canones sæcularibus usus potestatibus, ecclesiam Constantinopolitanam tyrannica & adulterina temeritate pervasit tandem, videlicet indebitâ usurpando, foras ostendens, quod intus, prohibita concupiscendo, cordis antro gerebat, & simulationis velamine contegebat, nil esse profecto intelligi dans causam scissionis a patriarcha suo, vel desertæ communionis a tota ecclesia, nisi pessimos anhelitus ambiendi pontificatus infulas, & sublimioris obtinendi dignitatis & potestatis habenas: quibus nimirum deinceps abusus, & repente non mente sed habitu mutatus, exilia & diversa discrimina, sed & mortes in Christi sacerdotes, & ceteros fideles, tot ac tantas intulit, ut Diocletiani sævitiam imitari per omnia videretur. Propter quæ vel his similia, sanctæ memoriæ decessor meus Nicolaus hujus apostolicæ sedis antistes fraterna victus caritate, primo quidem non solum per missos, sed & per literas illum merito reprehendens, competenter admonuit, & nullo se pacto in ejus posse promotione præbere consensum, scriptis idoneis patefecit. Deinde vero intuens nihil se proficere; sed magis ac magis ad ulteriora ejus extendi tyrannidem, auctoritate simul divina & apostolica fretus, sedis apostolicæ, cui præsidebat, pontificum morem secutus, *in promptu habens*, secundum apostolum, *omnem ulcisci prorsus inobedientiam*; hunc ad erectionem ab eo elisorum, & innumerabilium refrigerium afflictorum, regulari sententia, quia, sicut ipsi nostis corrigere non potuit, deponendo prostravit, & anathematizando ab ordine, quē latronis more sortitus fuerat, sequestravit. Cujus rei gratia idem Photius inflammatus, non solum non est reversus ad percutientem se, nimirum qui durior silice nec dura verbera sensit, & imitatus diabolum, nec postquam e cælo cecidit, superbire cessavit, verum etiam conventicula malignorum sæpe congregans, synagogam sanguinum, cui ut princeps latronum ipse præsedit, collegit: & ante quidem, ut sævissimus patricida, patrem suum Ignatium reverendissimum patriarcham proprium perculit, & ad lucem pervenire, nisi extinctione parentis, posse desperans, hunc instar atrocis viperæ perimere crudeli morsu non metuit. Post hæc vero posuit in cælum os suum, & lingua ejus transiit super terram, dum videlicet contra divinam ordinationem, cælitus in beati Petri principis apostolorum primatu dispositam, putridi gurgitis guttur aperuit, & adversus ejusdem regni cælestis clavigeri apostolicam sedem, & præcipuam ac summam dignitatem & potestatem, linguam suam more serpentis exacuit; vitam scilicet decessoris mei beatæ recordationis papæ Nicolai lacessere nullo modo metuens, nec nobis, qui ejus vix digni famuli, ut non dicam sequaces, extitimus, parcere utcumque consentiens, sed utrosque maledictis impetere, quantum in se fuit, & blasphemis inficere verbis existimans, falsitatis præstigia fingere conatus; & nescio quæ Pythonica est somnia vel argumenta, compilando procul dubio, commentatus. Et certe quis ille pater noster, vel quantus aut qualis extiterit, omnes, qui morum eius insignia, vel virtutum trophæa recolitis, plenius agnovistis; quomodo scilicet in hujus tetri caliginoso sæculi cursu sero tandem sicut novum sidus apparuerit, quinimo quasi Phœbus in æthere præ cunctis astris effulserit: quomodo hunc nec blanda quæque frangere potuerint, nec aspera perturbare: quomodo etiam nec mundi principibus, Michaeli scilicet & Bardæ contra justitiam faverit; quos nimirum, se murum opponens pro domo domini, sæpe redarguit, & his inique agentibus frequenter intrepide restitit. Ergo, dilectissimi fratres & filii, considerate quid super hujusmodi temeritate sit nobis agendum, vel, quid de conciliabulo illo, vel profanis ipsius actis per ministerium nostrum existat, fore deliberandum, quid etiam de iis qui interfuerunt, vel manu propria subscripserunt, sic ab unanimitate omnium nostrum definiendum, intente tractate, & libere singuli quæ sentitis edicite. Ego tamen pro lege Dei, pro paternis conservandis canonibus, pro veneratione apostolorum, pro privilegiis defendendis sedis ipsorum, proque sanctæ mentionis decessoris mei papæ Nicolai prædicanda memoria, & sequentibus actibus, atque cele-

Matth. 9.

2. Cor.

celebrandis definitionibus; non solum varia incommoda perpeti, verum etiam more sanctorum prædecessorum meorum pontificum in promptu habeo, si necesse sit mortis sustinere discrimen.

Responsio concilii prima, quæ lecta est a Gauderico honorabilissimo episcopo Veliternensium ecclesiæ.

QUIA cor apostolatus vestri gratia sancti Spiritus conspicimus illustratum, repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione; ideoque innumeras laudes & cantica spiritalia domino decantamus, & pontificium vestrum divinæ majestati perpetuo conservandum quotidie commendamus; quia paternarum traditionum strenuus executor, & sedis apostolicæ privilegiorum diligens conservator, atque apostolicę memoriæ decessoris vestri constitutorum ferventissimus, ut cernimus, zelator existis, & ejus quodque salutiferum & apostolicum decretum, tamquam patrum testamentum, utpote pius heres, exequeris. Debes enim ipsius in omnibus flagrare zelo pietatis, cujus nimirum locum possides dignitatis. Ille vero Photius, qui pro eo, quod forensis & curialis reipublicæ minister existens, extemplo in ecclesiæ septa transcendit, & ut lupus rapax gregi non parcens, non solum in alienorum stipendia meritorum quasi prædo sævus irrupit, verum etiam deinde in cathedra * pestilentiarum sedens, tam præsulibus, quam filiis ecclesiarum longa exilia, dira flagella, & ut breviter omnia comprehendamus, extrema pericula, latronis instar, callide præparavit, depositus & anathematizatus existit, concilium convocare non potuit, & damnatus alios damnare nequivit. Sicut etiam, cum sit ipse depositionis ruinæ subáctus, quemquam deponendi jura non possidet, & multiplicis obligationis restibus involutus, neminem quibuslibet innodandi nexibus uti facultate, patenti ratione convincitur. Ergo quia super hoc videmus impletum quod per psalmistam canitur: *Dixit injustus, ut delinquat in semetipso: non est timor Dei ante oculos ejus. Quoniam dolose egit in conspectu ejus: ut inveniret iniquitatem suam & odium. Verba oris ejus iniquitas & dolus: noluit intelligere, ut bene ageret. Iniquitatem meditatus est in cubili suo: astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non andivit. Succendatur sicut ignis zelus tuus*, o domine beatissime papa, *& accinge sicut vir lumbos tuos*, & injuriam sedis apostolicæ ut justus judex ulciscere. Ecce enim angelus domini tua, ut quondam Petri, latera tundens, ut desidiæ soporem deponas, admonet, ut ad salutem gentium cum Petro surgas hortatur. Ecce alius Ananias fallax videlicet Photius, immo damnabilior Anania Photius comprobatur. Quapropter considera, quia si ille de proprio semel mentitus mortis pœnam incurrit; quot Photius mortium reus est qui de eo super quod jus nullum habuit, non semel, sed crebro, non unum, sed plurima falsitatis figmenta composuit? Quapropter oramus te, domine coangelice papa, ut eumdem habens spiritum fidei, eumdemque zelum pietatis, quem & patres tui ferventissimi præsules, conciliabulum cum gestis suis, quod Constantinopoli nuper adversus sedis apostolicæ gremium, imo contra veritatem sub tyrannice imperante Michaele congregatum est, ita sententiæ vestræ falce recidatur, ut nullum de eo monumentum, nullum remaneat omnino vestigium, sed ad sui damnationem vel execrationem Ariminensi synodo vel Ephesino latrocinio sit modis omnibus comparandum. Ii vero qui vel interfuisse vel subscripsisse in eo noscuntur, nec non & ii qui vel ipsius conscripta profani conciliabuli gesta defendūt, vel quoquo modo celare conantur, iterato vinculis anathematis innodentur: & nisi propria voce ac subscriptione illa, quæ in eodem latrocinio fœtidis e faucibus eructata sunt, anathematizarint, nullatenus saltem inter laicos in communione catholicę & apostolicæ ecclesiæ recipi mereantur. Recte namque latrocinio comparari potest, cui Photius fautor, & hujus Michael fautor, videlicet dictus Augustus, auctores & pręsides ad hoc intererant; ut consentientes quidē secundū animam, non consentientes secundum corpus perdere studuissent: quod plane sacerdotes Iudęorū in templo vendentes & ementes olim fecisse feruntur, dum scilicet isto bifario genere mortis, plebem domini dissiparent; unde dominus, domum suam speluncam latronum per hujusmodi machinamentum factam causatus, hos e templo perplexo flagello pepulit, innuens profecto, non ministros suos, sed esse latrones, qui non ad hoc plebibus præsunt, ut has omni studio salvent, sed ut aut spiritali aut corporali prorsus interitu perdant.

ANNO CHRISTI. 869

Allocutio secunda pontificis, quæ lecta est per Marinum diaconum.

QUOD suggessit dilectio vestra valde placet, & quod ita gerendum sit ipse quoque perpendo. Verum quia codex, in quo execrationes illius nefandi conciliabuli scriptæ sunt, quem nobis per apocrisiarios suos, qui adsunt, tam & frater & coepiscopus noster Ignatius, quam etiam piissimus imperator Basilius destinavit, apud nos hactenus retinetur, prævidendum ducimus, quid de illo faciendum ratio dictet, vel quid agendum exempla diversa demonstrent: ego tamen illud interim recolo quod apostolus dixit: *Corrumpunt bonos mores colloquia mala*; & alia scriptura: *Qui tāgit*, inquit, *picem coinquinabitur ab ea*. Ergo quia nihil ab hæreticorum vel schismaticorū pravitatum commentis codex iste actu non dissentit, nimirum qui & ab schismatico, Dioscorum in hoc imitante, Photio fictus, & totus mendaciis, & perversis dogmatibus fabricatus existit; hunc æque, ut illa, perpetuo anathemati duco subdendum, & contemplantibus cunctis, & præcipue Græcorum legatis, igni traditum, in cineres quoque conjicio redigendum; quatenus nec simpliciorum puritas illius contagione polluatur, nec fidelium mentes hujusmodi colluvione quoquo modo saucientur: a planta quippe pedis, ut ita dixerim, usque ad verticem ejus, nulla est in eo sanitas. Honorandū concilium per Formosum episcopum sanctæ Portuensis ecclesiæ exclamavit in hæc verba: Pia consideratio summi pontificis! Iusta sententia universalis ecclesię pręsulis omnibus placet: omnes ita dicimus, omnes ita volumus, omnes hoc rogamus, omnes hoc totis præcordiis consentimus.

1. Cor. 15. Eccles. 13.

Allocutio tertia præfati pontificis, quæ lecta est per Petrum diaconum & scriniarium.

INTOLERABILIS est ista pręsumptio, dilectissimi, & hanc aures pręcordiorū, fateor, sustinere non possunt: quis unquam vestrum tale quid, precor, audi-

audivit, vel quis hujusmodi temeritatis, saltem A lectione, immensitatem invenit? Siquidem Romanum pontificem de omnium ecclesiarum præsulibus judicasse legimus; de eo vero quemquam judicasse non legimus: licet enim Honorio ab orientalibus post mortem anathema sit dictum, sciendum tamen est quia fuerat super hæresi accusatus, propter quam solam licitum est minoribus majorum suorum motibus resistendi, vel pravos sensus libere respuendi: quamvis & ibi nec patriarcharum nec ceterorum antistitum cuipiam de eo quemlibet fas fuerit proferendi sententiam, nisi ejusdem primæ sedis pontificis consensus præcessisset auctoritas. Meminimus interea scriptum quod rege quondam Italiæ Theodorico papam B Symmachum usque ad damnationem impetere volente, & ideo quotquot potuit ex Liguria, Æmilia, Valeria, & ex diversis regionibus, & ex Sicilia insula hujus rei gratia episcopos Romam accurrere præcipiente, & his ad se venientibus dicente, plura ad se de papæ Symmachi actibus horrenda fuisse perlata, & in synodi, si vera esset inimicorum ejus objectio, judicatione constare; venerabiles antistites, ipsum, qui dicebatur impetitus, debuisse synodum convocare perhibuissent, scientes, quia ejus sedi primum Petri apostoli meritum, vel principatus, deinde secuta jussionem domini conciliorum venerandorum auctoritas, ei singularem in ecclesiis tradidit potestatem, nec ante dictæ sedis antistites minorum subjacuisse judicio, in propositione simili, C facile formali * qua testaretur. Ad postremum vero isti ipsi venerabiles præsules, cum vidissent quod non sine sui discrimine potuissent contra caput manus suas erigere, quidquid de sæpefati Symmachi papæ actibus delatum fuerat, totum Dei judicio reservarunt; ita ut singuli quique in subscriptione sua hoc patenter judicent, perhibentes: Laurentius episcopus ecclesiæ Mediolanensis huic statuto nostro, in quo totam causam Dei judicio commisimus, subscripsi; similiter Petro episcopo ecclesiæ Ravennatis, & ceteris episcopis subscribentibus. Verum si hæc Pho- D tius non legit, quia Græce forte non reperit, saltem Ioannem Antiochenum episcopum in Ephesina synodo recolere voluisset, idcirco damnatum, quia Cyrillum anterioris, id est Alexandrinæ sedis antistitem damnare non metuit: unde præfata universalis synodus ad Cælestinum summæ sedis nostræ pontificem scribens, inter cetera dicit: Indignetur ergo tua religiositas cōpetenter pro his quæ facta sunt; si enim data fuerit volentibus licentia, & majores injuriis sedes afficere, & contra eas, in quibus non habent potestatem, contra leges, sic & contra canones proferre sententias, ibunt ad ultimam confusionem ecclesiæ res. His ergo ita se habentibus, exempla majorum quærantur, & secundum hæc temeratores sententiæ proferantur. E

Act. VII. conc. VIII. general.

* aliquid deesse videtur.

Syn. Rom. IV. sub Symmacho.

In epistola concilii Ephes. ad Cælestinū. Habetur in actione 5. ejusdem concilii.

Suggestio concilii ad summum pontificem, qua lecta est per Benedictum notarium & scriniarium.

QVI hanc temeritatem non extrema damnatione dignam existimat, nec euangelium legit, nec apostolum prorsus audivit, in quorum quidem uno, dicente domino, legitur: *Non est discipulus supra magistrum*; in altero autem sane præcipitur, ut omnia secundum ordinem fiant. Quomodo ergo temeratores isti non sunt facti super magistrum, quando adversus apostolicam sedem, quæ ceterarum quoque sedium magistra est, etiam os injurias evomens aperuisse probantur? Quomodo secundum ordinem omnia, juxta Pauli monita, facta sunt, quandoquidem ordine præpostero, primo de secundis, " & de antelato posteriores quique convicia potius quam judicia composuisse narrantur? Et præterea sententia regularis, quæ ita sensit per Africanum concilium, dicens: Vnusquisque nostrum ordinem sibi decretum a Deo agnoscat, & posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant.

Luc. 6. 1. Cor. 14.

Quam profecto regulam sancta tertia generalis synodus sequens Antiochenum damnavit Ioannem; quod jampridem sapientia vestra meminit; quoniam adversus potioris sedis, id est Alexandrinæ, pontificem, prima-sede non consentiente, ausus est proferre sententiam. Quarta deinde magna & universalis synodus adeo hanc temeritatem execrata est, ut Dioscorum Alexandrinum sine restitutione damnaverit. Præsumpserat enim & ipse contra primæ sedis privilegium, contraque jam memoratam regulam agens, cum esset posterior, se anteriori præferre; & ordinem sibi a Deo decretum non recognoscens, de sedis prælatæ pontifice magno, videlicet papa Leone, temere judicare: cum videlicet nec personam synodum convocandi habuerit, ut apostolicæ sedis vicarii in eadem synodo protestantur: quippe qui secundum prælatum canonem, cum esset posterior, inconsulto anteriori agere aliquid præsumere non debuerit; quanto minus generalem sine ipso synodum convocare, aut, quod detestabilius est, adversus eumdem sententiam quamlibet promulgare? Secundum hanc regulam, & ista probabilium patrum exempla, omnes qui vel os aperire, vel manus extendere in illo nefando conventu adversus sedis apostolicæ dignitatem temere præsumpserint, nulla profecto ratione poterunt exilire condignæ pœnæ vindictam, nisi eis divinitus inspirata vestra supernæ clementiæ sequax occurrat apostolica moderatio: nemo quippe fidelium in injuriam beati Petri principatus impune prorupit, in cujus videlicet contumeliam, ut sanctus Bonifacius papa scribit, quisquis insurgit, habitator cælestium non poterit esse regnorum. *Tibi*, inquit, *dabo claves regni cælorum*; in quod nullus absque gratia janitoris intrabit: & rursus: Nemo unquam apostolico culmini, de cujus, inquit, judicio non licet retractari, manus obvias audacter intulit: nemo in hoc rebellis extitit, nisi " qui se voluit judicari. Verumtamen nos, domine beatissime papa & apostolice summe præsul & pontifex, omnes pro his rogamus, omnes unanimiter obsecramus, subveni miseris, erige lapsos, & resipiscentibus concede veniam & miserationem: quam non merentur, adhibe medicinam, quatenus erroris auctore, Photio videlicet amputato, ceteri sedis apostolicæ circa se patula reperiant more solito viscera pietatis; ita ut si qua recte mota sit apostolicæ sedis auctoritas, vel se recognoverint, vel si ad satisfactionis plenitudinem concurrentes, omnia quæ ab his male sunt gesta viva voce & præsenti subscriptione damnaverint, non sit erga eos inflexibilis miseratio, sed sit humana tantæ sedis per omnia moderatio. Denique quamvis Ioannes Antiochenus atque Dioscorus labia contra potioris sedis præsules aperuerint, ac per hoc ambo sen-

ANNO CHR. 869.

" f. les dum se di de mo.

Concil. Africa Can. 5

Concil. Ephes. supra to.

Concil. Calch. act. 3

Mat.

" q

sententiam damnationis subierint, uno tamen A horum, Ioanne scilicet humane recepto, alter damnationem, quam semel meruit, non evasit: cur hoc, nisi quia ille sane resipuit, iste insane desipuit? ille post aliquantum temporis corrigi consulte delegit, iste incorrectus in finem obstinate permansit? Et certe, ut Leo egregius apostolicæ sedis pontifex meminit, dominus noster verus & bonus pastor, qui animam suam posuit pro ovibus suis, & qui venit animas hominum salvare, non perdere, imitatores nos vult esse pietatis, ut peccantes quidem justitia coerceat, conversos autem misericordia non repellat; tunc enim demum fructuosissime fides vera defenditur, quando etiam a sectatoribus B suis opinio falsa damnatur.

Hujus igitur almi beatique pontificis doctrinam beata vestra paternitas hoc circa hos poterit justum piumque tenere libramen, ut scilicet pertinaces & obstinatos justitia comprimat, resipiscentes vero atque obedientes misericordia non repellat. Verum quia quotidianis ecclesiæ negotiis apostolatus vester impeditus, requiei ferias nullas habet, de his omnibus quod sibi fuerit divinitus inspiratum tandem, si placet, statuat, & Constantinopolitanis legatis præsentibus, manifesta promulgatione decernat, nobis subsequenter voti nostri consensum vocis & subscriptionis indicio patenter, ut convenit, ostensuris. Quibus gestis, hæc summus pon- C tifex aperiens os suum dulci est prosecutus alloquio, dicens:

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, unius & veri Dei. Hadrianus episcopus servus servorum Dei.

De profano Constantinopoli conciliabulo congregato penitus abolendo.

CAPUT I.

CONCILIABULUM vanitatis a Photio, D & hujus fautore, Michaele videlicet, tyrannice imperante, Constantinopoli nuper adversus apostolicæ sedis reverentiam & privilegium congregatum, utpote veritatis inimicum, & omni falsitate repletum, quin & sibi consentientium animas interficiens, Ephesino latrocinio comparandum fore statuimus, & ipsius execranda gesta, quibuscumque habeantur monumentis inserta, summi judicis domini nostri Iesu Christi, sanctorumque apostolorum principum Petri & Pauli, nostræque mediocritatis auctoritate, penitus abolenda decernimus; ita ut igni voranda tradantur, & anathemate perpetuo percellantur. Similiter E de ceteris scripturis, quæ, viris jam nominatis auctoribus, contra eamdem sedem tempore diverso sunt editæ, gerendum modis omnibus definimus.

De conventiculis contra Ignatium patriarcham collectis similiter abolendis.

II.

PARI etiam modo de conventiculis ab eisdem viris, Michaele scilicet imperante, seu Photio Constantinopolitano invasore, bis adversus fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium factiose collectis, deliberamus, hæc videlicet tamquam parricidalia medullitus execrantes.

De Photio invasore iterato damnato.

III.

PHOTIUM, qui, licet sit a decessore meo & a nobis pro criminibus ante patratis jure damnatus & anathematizatus, nunc tamen quia recentioribus excessibus priores iniquitates valde transcendit, & ponens in cælo os suum adversus veneranda sedis apostolicæ privilegia nova temeritate prorupit, dum scilicet ordinationi superne, in beati Petri apostoli principatu dispositæ, resistere minime formidavit, & in cathedra non sanitatis, sed pestilentiæ sedens, congregavit conventicula de sanguinibus, cum videlicet sibi faventium simpliciorum animas interfecit, & utpote inventor mendacii, & fabricator perversorum dogmatum, non nisi falsitatis præstigia, & omnis mendacii figmenta solito more congessit, atque tam contra decessorem meum sanctæ recordationis papam Nicolaum, quam etiam contra nos, ac per illum, in apostolicum culmen nec iniqua garrire fauce trepidavit, nec manus obvias, quod nemo unquam præsumpsit, audacter extendere formidavit, apostolicæ auctoritatis censura iterato damnamus, & pro his specialiter anathematis nexibus innodamus, hunc scilicet cum Dioscoro, cujus in hoc imitator extitit, merito socianres, & sanctæ magnæ Calchedonensi synodo, in tam pernicioso puniendo præsumptore, per omnia concordantes. Sane si viva voce, ac proprio scripto, nobis in omnibus, quæ tam per nos quam per decessorem meum statuta sunt, obedire spoponderit, & prædicti profani conciliabuli, ad satisfactionem pœnitentiæ motus, gesta damnaverit, laicæ communionis ei gratiam non negamus.

De consentientibus prædicto conciliabulo, & de imperatoris Basilii mirandis præconiis.

IV.

DE iis vero, qui eidem impio conciliabulo consenserunt, vel subscripserunt, si decreta decessoris mei secuti fuerint, & ad reverendi patriarchæ Ignatii communionem repedaverint, atque idem conciliabulum anathematizaverint, atque monumenta illius, vel exemplaria inventa cremaverint, ecclesiæ communione fruantur; alias autem ne hac digni reperiantur. Sane filium nostrum Basilium, clementissimum & orthodoxissimum imperatorem, quia & illius nomen in ejusdem profani conciliabuli gestis, ut ipsius & sanctissimi Ignatii patriarchæ legatorum relatione didicimus, falso adscriptum est, & in omnibus eum apostolicæ sedis constitutionum diligentissimum conservatorem esse cognovimus; non solum ab omni sinistra sententia extraneum reddimus, verum etiam inter catholicorum & piorum Augustorum numerum & nunc recipimus, &, si sic perseveraverit in finem, recipiendum statuimus.

De iis qui gestorum illius conciliabuli scripta non produnt sed defendunt.

V.

ERGO quamdiu post notitiam hujus apostolicæ sanctionis sibi perlata monumenta vel

vel exemplaria gestorum ipsius execrandi conciliabuli penes se quisquam retinens celaverit vel defenderit, & non potius propalaverit, vel igni tradiderit, tamdiu anathemate constrictus communionis Christi munere careat; quinimo, si clericus est, qui postmodum hæc vel celare vel defendere convictus fuerit, gradum quo potiebatur amittat: similiter & de illo statuimus qui hæc occultare putatur, & ipse hinc impetitus nec respondere, nec decretis apostolicę sedis in hac parte parere consenserit, quę non solum de Constantinopolitanis, sed & Alexandrinis, Antiochenis, Hierosolymitanis, atque de omnibus omnino fidelibus apostolica sanctione decernimus.

Subscriptio papæ Hadriani.

Hadrianus episcopus servus, &c. catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ, his sententiis nostris a nobis promulgatis, sicut superius legitur, manu propria subscripsi.

Ioannes archiepiscopus Pergæ Pamphyliæ apocrisiarius sanctissimi Ignatii patriarchæ Constantinopoleos, locum & personam ejus retinens, & totius sanctæ synodi quæ sub ipso est, propositis sententiis conscripsi, & subscripsi manu propria.

Ioannes sanctæ Fanensis ecclesiæ episcopus, sententiis his, quæ a nobis promulgatæ sunt, sicut superius legitur, consensi, & manu propria subscripsi.

Ioannes episcopus sanctæ Forosemproniensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Dominicus episcopus sanctę Eugubiensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Gerardus episcopus sanctæ Lucarum ecclesiæ similiter subscripsi.

Petrus episcopus sanctæ Gavensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Ioannes episcopus sanctæ Falaritanæ ecclesiæ similiter subscripsi.

Sergius episcopus sanctæ Sabinensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Bonifacius episcopus sanctę Bleranensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Hildericus episcopus sanctæ Tudertinensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Ioannes episcopus sanctæ Ferentinensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Stephanus episcopus sanctæ Nepesinæ ecclesiæ similiter subscripsi.

Hildeprandus episcopus sanctæ Berolanensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Florus episcopus sanctæ Manturianensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Donatus episcopus sanctæ Ostiensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Gandericus episcopus sanctæ Belliternensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Formosus episcopus sanctæ Portuensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Crescentinus episcopus sanctæ Cerensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Petrus episcopus sanctæ * Ternensis ecclesiæ similiter subscripsi.

* alias. Perusinæ.

Abinus episcopus sanctæ Anianensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Adoaldus episcopus sanctę Balneoregiensis ecclesiæ manu propria subscripsi.

Ioannes episcopus sanctæ Triumtabernensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Leo episcopus sanctæ Alatrinensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Stephanus episcopus sanctæ Gallisanæ ecclesiæ similiter subscripsi.

Paulus episcopus sanctæ Albanensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Martinus episcopus sanctæ Narniensis ecclesiæ manu propria subscripsi.

Ioannes diaconus locum retinens episcopatus Urbinensium ecclesiæ similiter.

Petrus episcopus sanctæ Senogalliensis ecclesię similiter subscripsi.

Ioannes episcopus sanctæ Signiensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Iosephus episcopus sanctæ Pensauriensis ecclesiæ similiter subscripsi.

Stephanus episcopus sanctæ Suanensis ecclesiæ similiter subscripsi

Georgius archipresbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sancti Laurentii, qui appellatur Lucinæ, his sententiis a nobis promulgatis, sicut superius legitur, consensi, & manu propria subscripsi.

Romanus presbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctorum Ioannis & Pauli similiter subscripsi.

Maio presbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sancti Cyriaci similiter subscripsi.

Petrus presbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sancti Chrysogoni similiter subscripsi.

Ursus presbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctę Pudentianæ similiter subscripsi.

Romanus presbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sancti Sixti similiter subscripsi.

Ioannes presbyter sanctę Romanę ecclesię tituli sanctę Priscæ similiter subscripsi.

Ioannes presbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sancti Eusebii similiter subscripsi.

Leoninus presbyter sanctæ Romanę ecclesiæ tituli quatuor Coronatorum similiter subscripsi.

Ioannes archidiaconus sanctę apostolicæ sedis his sententiis a nobis promulgatis, sicut superius legitur, consensi, & propria manu subscripsi.

Leontius diaconus sanctæ apostolicæ sedis similiter subscripsi.

Leo diaconus sanctę apostolicę sedis similiter subscripsi.

Marinus diaconus sanctæ apostolicæ sedis similiter subscripsi.

Petrus diaconus sanctę apostolicę sedis similiter subscripsi.

Et post hæc ascendens Niceta Deo amicissimus archidiaconus & notarius legit commonitorium sermonē ad Photium & partē ejus a voce sanctissimorū vicariorum senioris Romæ: Iam manifestū est, o dilectissimi fratres & consacerdotes, in pręcedenti actione hujus sanctæ ac magnæ synodi, quomodo admonitus sit Photius forensis & curialis, & pervasor Constantinopolitanæ ecclesiæ, ut poneret cervicem suam, & verbo & scripto pronuntiaret peccatū suum, & anathematizaret quæ inique acta & scripta sunt ab eo bis contra Ignatium patriarcham suum, & profiteretur nullam machinationem in eum vel commotionem se ultra facturum, sed hunc ut verum pontificem suum cum magna reverentia suscepturum, apostolicæque sedis decreta, tam de se, quam de Ignatio patriarcha

cha prolata, honorabiliter amplexurum. Et A quoniam in his omnibus videmus eum non obedire, sed obturare aures suas ut aspidis surdæ, idcirco non patimur taceri sententiam a beatissimo papa Romano Nicolao ab indictione undecima contra eum prolatam, & nunc iterum pronuntiatam per successorem ejus Hadrianum sanctæ Romanæ ecclesiæ præsulem, cujus nunc nos famuli ejus locum tenemus in hac honoranda synodo, quæ per jussionem sanctorum & a Deo protectorum imperatorum, Basilii scilicet & Constantini, in hac a Deo conservanda regia urbe congregata est, non in subversionem judicii quod de eo factum est in Romana eccle- B sia, sed propter elationem sensus ejus, quam in pectore suo obstrusam conspicimus: & quia neque in communionem cum orthodoxis in ecclesia Dei esse desiderat, propterea proferendam esse iterum super eum anathematis sententiam duximus.

Et post hæc ascendens Stephanus Deo amabilissimus diaconus & notarius, legit acclamatorium Ignatii sanctissimi patriarchæ sermonem.

Acclamatio Ignatii sanctissimi patriarchæ ad sanctam synodum.

FRATRES sancti, & filii dilecti, rogo vos C ego humilis pontifex vester considerare & conspicere completum esse maxime nunc eloquium scripturarum, quod perhibet: *Aspicite ad antiquas generationes, & videte, quis credidit domino, & confusus est: vel quis permansit in timore illius, sed is despexit eum:* arbitror enim, quod nequaquam ignoretis vos qui nobis præsentes estis, & propter dominum hic congregati consistitis, sed nec totus quadratus orbis, quæ in me acta sunt & patrata. Omnes namque norunt quæ & quanta perpessus fuerim ab imperatore injusto, & revera juveni, & per illud tempus D prævalente Barda, scholarium domestico, & pravissimo viro, una cum tunc quasi altero principe sacerdotum Caipha & Anna: nam & illorum isti habebant propositum, cujus non mos gradui, sed gradus mori creditus est: quemadmodum alicubi fatur ille qui a theologia sortitus est nomen: finxerunt enim recentem sanctum, & reverendissimum nominaverunt, nihil scientem, neque verentem, neque gradus dignum aliquid afferentem, præter solummodo velle: sed pariter cum potentia maligni desiderii etiam sapientiorem semet omnibus existimans, per fenestram intravit in caulam ovium, & rapuit aliena, male sciens & sentire, a tyrannica mente sublatus: propterea dictum est ei illud David sacrati psalmographi melos: *Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum: sed speravit in mul-* E *titudine divitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua.* Et ideo destruxit eum Deus in sæculum, & in sæculum sæculi. Misericors enim & omnipotens Deus, erecto alio principe, Dei cultore, recte sapiente, recte sciente, justitiam desiderante, divina exquirente, & meditante in lege Dei sui die ac nocte, eum quidem, qui recedens erat, utpote alium quemdam recens formatum secundum fabulas † gigantem, Photium videlicet, inconsideratum & inordinatum virum, qui a sancta Romanorum ecclesia tabellarius nuncupatur, per pietatem justissimi imperatoris expulit, & a pontificali sede removit, humilitatem nostram, multas & diras tribulationes & pœnas & exilia perpessam, assumpsit, & revocavit ad proprium thronum, & utrique quæ digna fuerunt distribuit. Hæc vero facit sapientissimus & a Deo munitus imperator noster, definitiones & regulas sequens beatissimi papæ Nicolai senioris Romæ, quas ille synodice promulgavit, & per proprias epistolas Constantinopolim destinavit. Quoniam vero universali paci consulens piissimus & prudentissimus imperator noster, multam habuit curam & solicitudinem colligendi sanctissimos vicarios ex cunctis aliis patriarchalibus sedibus, & synodum universalem celebrandi, ad exhibitionem & satisfactionem perfectam, veritate sibi cooperante, Omnipotentis providentia, in finem prosperum adduxit consilium suum: & nunc videtis hos præsentes sanctæ huic universali synodo & sapientia & gratia Dei plenos, atque opere & sermone decoratos & refulgentes. Ergo quoniam quæ desideraverunt audire & videre multi reges & principes, & non viderunt, vos nunc videtis & auditis, atque ante oculos vestros habetis propositos, hos videlicet sanctissimos & sapientissimos vicarios, qui ex finibus orbis terræ profecti sunt, glorificate benignum & misericordem Deum, qui prospere direxit imperatorem nostrum piissimum ad hujusmodi bonorum impletionem. Et nemo illi molestus quoquo modo sit in ecclesiasticis negotiis, dicens male ac inconvenienter: *Ego quidem sum Pauli, ego autem Cephæ, ego vero Apollo.*, & audeat dividere Christum, & dividatur a Christo, & decidat a regno ejus, atque privetur æterna vita. Sed venite omnes simul, state nobiscum, & utpote unius existentes pastoris, & unius ovilis, unum Deum & trium personarum dominum collaudemus concorditer, & magnificemus, quia eum decet gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Continuo vero post hæc idem Stephanus diaconus, & notarius fecit † anathematismum Photii, & sequacium, & cooperatorum ejus, ita se habentem: Photio curiali & invasori anathema: Photio sæculari & forensi anathema: Photio neophyto & tyranno anathema: Photio schismatico & damnato anathema: Photio mœcho & parricidæ anathema: Fabricatori mendaciorum anathema: Inventori perversorum dogmatum anathema: Photio novo Maximo Cynico anathema: Novo Dioscoro anathema: Novo Iudæ anathema: Omnibus sequentibus & fautoribus ejus anathema: Gregorio dudum episcopo Syracusano anathema: Eulampio deposito & schismatico anathema.

Et post hæc omnia, laudes dixit Stephanus diaconus sanctæ Constantinopoleos ecclesiæ & notarius, egresso Photio: Multos annos imperatorum Basilii & Constantini ac Leonis: Magnorum principum & imperatorum multos annos: Orthodoxorum imperatorum multos annos: Erectorum ecclesiarum multos annos: Liberatorum Christianorum multos annos: Quia stupratores perfodit, quia seniores libidinosos & mentientes occidit, quia synodice patriarchas falsos abjecit, Novo Constantino multos annos: Novo Theodosio multos annos: Eudoxiæ piissimæ Augustæ multos annos: Novæ Iudith multos annos: Novæ Helenæ multos annos: Novæ Pulcheriæ multos annos: Nicolai beatissimi papæ Romani æterna memoria: Novi Phinees æterna memoria: Novi Danielis æterna memoria: Novi Martini æterna memoria: Hadriani sanctissimi papæ Romani multos annos: Interemptoris novi Simonis multos annos: Percu-

ACTIO VII. CONC. VIII. GENERAL.

continuo natos, ita reprehenduntur, qui nullis laboribus prævenientibus, repente locum & gradum sanctitatis conantur arripere.

1. Cor. 1.

† Ad exemplum, quo factum fuerat ante synodice in ecclesia Romana sub Hadriano sanctissimo papa.

tientis novum mendacem Ananiam multos annos: Novi Cælestini multos annos: Ignatii sanctissimi patriarchæ Constantinopoleos multos annos: Novi Athanasii multos annos: Novi confessoris Pauli multos annos: Novi Flaviani multos annos: Novi Anatolii multos annos: Sanctissimorum & orthodoxorum patriarcharum orientis æterna memoria: Donati & Stephani & Marini sanctissimorum vicariorum senioris Romæ multos annos: Thomæ sanctissimi metropolitæ Tyri & vicarii Antiochiæ multos annos: Heliæ sanctissimi syncelli & vicarii Hierosolymorum multos annos: Sacri senatus multos annos: Sanctæ ac universalis synodi æterna memoria: Multos annos imperatorum, multos annos.

Versus jambici apud Græcos pro acclamatione concilii.

Photius qui pridem insuperabilem petram
Fraudibus malignis conturbavit insipienter,
Pellitur nunc ut atrocissima fera
A thalamo casto, & venerabilibus templis,
Satanæ pessimo, miserrimisque tenebris
Bene præmissus, & passus digne
A judicibus recte sentientibus atque sanctis,
Beatissimo videlicet Nicolao,
Hadrianoque divino papa Romano,
Et Ignatio martyrium passo,
Et tribus reliquis sedibus orientis
Orthodoxis & sapientibus valde.

ACTIO OCTAVA.

In nomine domini & dominatoris omnium Iesu Christi veri Dei & salvatoris nostri, imperii a Deo coronatorum & tranquillissimorum dominorum nostrorum, Basilii quidem anno tertio, Constantini vero filii ejus anno secundo, perpetuorum Augustorum, indictione tertia, Nonis Novembribus: propositis preciosis & vivificis lignis, & intemeratis salutis nostræ euangeliis: præsidente autem eodem piissimo & amico Christi Basilio in dextera parte magni nominis templi magnæ ecclesiæ, & sancta & universali synodo, id est, Donato Deo amabili episcopo Ostiensi, & Stephano Deo amabili episcopo Nepesino, atque Marino reverendissimo diacono sanctæ Romanæ ecclesiæ, locum tenentibus Hadriani sanctissimi papæ Romani, & Ignatio sanctissimo patriarcha Constantinopoleos, & Thoma sanctissimo metropolita Tyri, locum tenente throni Antiochiæ, & Helia Deo amicissimo presbytero & syncello, locum tenente throni Hierosolymorum: præsente quoque simul & sacro senatu, hoc est Theodoro magnificentissimo patricio & magistro, Christophoro magnificentissimo patricio & magistro, Leone magnificentissimo proconsule ac patricio, Hemerio magnificentissimo proconsule ac patricio, Stephano magnificentissimo patricio ac sacellario, Leone magnificentissimo proconsule & patricio, Marino magnificentissimo proconsule & patricio, Theophilo magnificentissimo proconsule & patricio, Tarasio magnificentissimo proconsule & patricio, Paulo magnificentissimo patricio & eparcho, Barbatio magnificentissimo patricio, Leone magnificentissimo patricio & domestico excubitorum, Manuele magnificentissimo patricio, Theophylacto magnificentissimo patricio, Petronate magnificentissimo patricio, Manuele magnificentissimo patricio: sed & considentibus Deo amabilissimis metropolitis; aio autem, Basilio Deo amabilissimo metropolita Ephesi, Theodulo Deo amicissimo metropolita Ancyræ, Barnaba Deo amicissimo metropolita Cyzici, Nicephoro Deo amicissimo metropolita Nicææ, Nicephoro Deo amicissimo metropolita Amasiæ, Niceta Deo amicissimo metropolita Athenarum, Theodoro Deo amicissimo metropolita Cariæ, Metrophane Deo amicissimo metropolita Smyrnadensium, Basilio Deo amicissimo metropolita Antiochiæ, Theophylacto Deo amicissimo metropolita Iconii, Theodoro Deo amicissimo archiepiscopo Thessalonicensium, Ignatio Deo amicissimo metropolita Hierapoleos, Hilarione Deo amicissimo metropolita Corinthi, Euthymio Deo amicissimo archiepiscopo Catanæ, Gregorio Deo amicissimo metropolita Iperii, Photio Deo amicissimo archiepiscopo Nacoliæ, Stephano Deo amicissimo archiepiscopo Cypsallorum, Basilio Deo amicissimo archiepiscopo Misthiæ, Theophane Deo amicissimo archiepiscopo Selgæ, Paulo Deo amicissimo archiepiscopo Apamiæ, Ioanne Deo amicissimo archiepiscopo Potii, Athanasio Deo amicissimo archiepiscopo Magnesiæ, Theodoro Deo amicissimo episcopo Sinopæ, Eustachio Deo amicissimo episcopo Æmoniæ, Theocleto Deo amicissimo episcopo Lacedæmoniæ, Nicephoro Deo amicissimo episcopo Hiacynthi, Euthymio Deo amicissimo episcopo Mosbynorum, Basilio Deo amicissimo episcopo Pyrgii, Georgio Deo amicissimo episcopo Hylii, Petro Deo amicissimo episcopo Troadis, Leone Deo amicissimo episcopo Daphnusiæ, Niceta Deo amicissimo episcopo Photiæ, Basilio Deo amicissimo episcopo Cratiæ, Damiano Deo amicissimo episcopo Melitopoleos, Theophane Deo amicissimo episcopo Trallæ, Leone Deo amicissimo episcopo Neapoleos, Ioseph Deo amicissimo episcopo Palæorum, & Georgio Deo amicissimo episcopo Adraniæ. His ita convenientibus, jubente Basilio Christi amico & magno imperatore, stans in medio Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Propter multam versutiam & malitiam, præcedentibus temporibus subscripsit sacerdotium & senatus & tota civitas in causis injustis, quas noluerunt: hodie autem vult divinitus gubernatum imperium nostrum, intuens in misericordiam Dei benignissimi & compatientissimi, manibus vestris eas incendi, & sperat in miserationem ejus, & in sanctas orationes vestras, quod ignoscatur omni homini ignorantia hæc, tam a sancta catholica ecclesia, quam a sacro senatu, & tota civitate nostra, simul & ceteris regionibus.

Quid ergo videtur sanctitati vestræ? placet hoc Deo, & vobis? Donatus sanctissimus episcopus Ostiensis, & Stephanus sanctissimus episcopus Nepesinus, & Marinus Deo amicissimus diaconus, sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Deus conservet Christi amicissimum imperatorem per multos annos, qui gubernat ecclesiam ejus; dedit enim ei Deus gubernationem totius mundi, & exaudivit vocem & deprecationem spiritalis patris sui papæ Hadriani per epistolam, quam misit ille, & hodie adimplet desiderium ecclesiæ, sicut nuntiavit ei. Custodiat Deus imperium ejus multis annis ad mundanam gubernationem; quia dirupit vincula chirographorum, quæ ab inimicis Dei exquisita sunt contra omnem

omnem ecclesiam. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Sanctus imperator noster Deo amicabiliter jubet dicere ad vos episcopos qui fecistis injusta chirographa: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* languor & dolor vester meus est; & ideo consilium do, ut quæ male a vobis & vi acta sunt, incendantur & exterminentur, non solum sensibiliter, sed providentia Dei, etiam intelligibiliter. Deo amicissimi episcopi dixerunt: Hodie completur sub a Deo muniendo imperatore nostro divinę scripturę sermo, qui dicit: *Dissolve omnem colligationem iniquitatis, & obligationes violentorum contractuum, & evelle omnem scripturam injustam.* Pro quibus det Deus mercedem animarum nostrarum & corporum Christi amico imperatori, & conservet imperium ejus per multa annorum curricula, donans ei etiam cæleste imperium. Et jubente Basilio Christi amico & magno imperatore, positum est in medio synodi vas æneum ad id aptum, plenum igne: & delati sunt in marsupio a Theophylacto reverendissimo diacono & † referendario omnes tomi chirographorum qui exacti sunt a Photio, ab omni sacrato catalogo, & ordine clericorum, tam magnæ ecclesiæ, quam earum quæ foris sunt: quamque etiam a magnis, & parvis, & omnibus senatoriæ dignitatis, & cunctis aliis, tam illustribus, quam ignobilibus, atque iis, qui in omni arte ac disciplina, & diverso studio esse videbantur, usque ad pellarios, & pisces vendentes, & lignarios, & acus facientes: insuper & libri qui ficte conscripti sunt contra beatissimum Nicolaum papam, & gestorum relationes, ac synodos, quæ contra sanctissimum patriarcham Ignatium factæ sunt a Photio. Et accipiens Georgius reverendissimus orphanotrophus singulos libellos & tomos tribuit hominibus utrorumque sanctissimorum vicariorum, qui miserunt omnia in ignem, & cremata sunt, & redacta in nihilum. Basilius amicus Christi & magnus imperator dixit ad sanctissimos vicarios senioris Romæ: Imperio nostro jubente, adduxerunt falsos vicarios, quos Photius protulit contra beatissimum papam Nicolaum; quid ergo videtur sanctitati vestræ de illis? Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ingrediantur sanctam & universalem synodum. Et intrantibus eis, interrogavit Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus Petrum monachum: Hæc jubet sanctus imperator noster, & tota sancta synodus, interrogari te, quis es? & unde venis? & quid dicis? & quod est opus tuum quod egisti? inventus es in concilio quod fecit Photius contra beatissimum papam Nicolaum? aut dedisti libellum contra eum? Petrus dixit: Neque præsens illic inventus sum, neque hanc conscriptionem novi; etenim numquid ego solus Petrus sum in hanc urbem a Roma ascendens? Alii dena millia ascenderunt Petri; verumtamen legatur iste libellus meus quem defero, & hic manifesta faciet quæ mea sunt. Et accipiens Gregorius devotus notarius divinorum secretorum legit:

Libellus apologeticus Petri monachi.

QUONIAM exiguitatem nostram quidam vestrum opinati sunt adversus sanctam Romanam ecclesiam libellum dedisse, propterea quia mentio nostra in divulgata conscriptione continebatur, hujus rei gratia imperatoribus rationem redditurus veni, sed & in conspectu vestræ reverentiæ sæpe innocentem exhibens, rursus & nunc de eadem interrogatus causa, eamdem ipsam, quam tunc immutabiliter profero vocem; Quod neque libellum dedi, neque imperialibus auditibus molestiam intuli; sed neque synodo congregatæ, si tamen congregata est, præsto repertus sum: & profecto confitebuntur ii qui nomen meum inseruerunt hujusmodi scriptis. Hæc est fiducialis satisfactio mea ad eos qui me dijudicant, & hanc dabo multa confidentia cum munda conscientia, quotiescumque interrogatus extitero; sed vestræ virtutis claritatem obsecro, ut saltem amodo dimittatis me multum fatigatum, precibus vobis oblatis, remeare ad apostolorum vestigia; etenim jam usque, reor, placet sapientibus proceribus matris vestræ deprecationibus inclinare auditum, ut per occasionem redeundi, attrahar * in ea, quæ cooperentur animæ meæ salutem.

*forte ea quæ

Et post lectionem, sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ecce per libellum audivimus quid dixerit iste; alii vero qui illic stant quid dicunt? Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit ad Basilium falsum vicarium: Imperator noster sanctus, cum sanctissimis vicariis, & sacro senatu, & sancta synodo, jubet interrogare te. In falso libro jacet nomen tuum, dic ergo tu; dedisti libellum contra Romanam ecclesiam? sic se veritas habet? Basilius dixit. Absit. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Et anathematiza & eum qui dedit, & qui scripsit. Basilius dixit: Is qui dedit libellum contra Romanam ecclesiam anathema sit. Deinde iterum interrogatus est Basilius: Unde es? Basilius dixit: A sancta civitate veni. Basilius amicus Christi & magnus imperator dixit ad Heliam sanctissimum vicarium Hierosolymorum: Cognoscis eum? Helias sanctissimus syncellus & vicarius Hierosolymorum dicit: Etiam, cognosco eum. Iubente vero Basilio piissimo & magno imperatore, Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit ad Basilium falsum vicarium: Dic, quamobrem ingressus es Constantinopolim? pro qua causa? & quis te misit illic? Basilius dixit: A Tripoli intravi Romam causa orationis, & infirmatus sum in via, & intravi in Venetiam, ut transirem: & veni huc sub papa Benedicto, & feci menses viginti; & non habui quomodo dispensarer: & anno quando exivit patriarcha de throno suo descendi iterum sub domino Nicolao: habeo octo annos, & iterum reversus sum huc. Interrogatus est iterum: Non dedisti libellum? Basilius dixit: Ne faciat Deus; numquid enim familiaris fui Nicolai? Deinde, jubente Basilio amico Christi & magno imperatore, interrogatus est Leontius falsus vicarius Alexandrię per Bahanem magnificentissimum patricium & præpositum: Quomodo inventus es in loco vicarii in ficte composito libro a Photio contra beatissimum papam Nicolaum? Leontius dixit: Dedit mihi auctor & senior antistes meus literas ad imperatores nostros sanctos, neque vicarius sum, neque habeo aliquid in rebus istis. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Iubente Basilio amico Christi imperatore ad sanctam synodum: Quid vobis videtur de his? quemadmodum is, qui primum locutus est, omnem ignorantiam insinuavit, & ita & hic; homines sunt negotiatores, & aliquid nesciunt, nec

vicarii

ACTIO VIII. CONC. VIII. GENERALIS.

vicarii facti sunt: sed Photius finxit ut voluit & A sermones & personas. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt ad falsos vicarios: Facite libellos, & anathematizate eos qui fecerunt libros illos, ut suscipiamini in communionem. Leontius dixit: Neque scripsi in libro hoc, neque cognosco eum. Sancta synodus dixit: Anathematizate qui fecit eum, & conscripsit eum. Falsi vicarii dixerunt: *Habet anathema qui cooperatus est in libro isto. Senatus dixit: Quoniam non vultis anathematizare, apparet quia comparticipes ejus estis; ut aut anathematizemini & ipsi, aut tradamini legibus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quoniam non patiuntur B anathematizare qui fecit malum hoc, quemadmodum scripsit sanctissimus Hadrianus papa ad piissimum imperatorem, tradantur nobis, & descendant nobiscum Romam. Leontius dixit: Anathema & illi, & ei qui scripsit eum. Basilius dixit: Anathema ei qui dedit libellum contra papam Nicolaum. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Imperator noster sanctus admonens, & consilium dans, dicit ad sedentes in hac synodo, & stantes, & ad universum communem populum: Videte, qualiter apparet veritas, & lux in tenebris lucet, & non comprehenditur ab eis: mendacia & seductio C quomodo apparent? & quomodo crevit veritas hodie? quisquis habet scandalum in anima sua, accedat ad sanctam ecclesiam Dei; neque enim habet occasionem qualemcumque. Sic operatur sanctum imperium nostrum, ut excludat omnem occasionem, ut non habeatis cras excusationem. Sancta synodus: Deus conservet piissimum imperatorem. Interrogati sunt metropolitæ qui subscripti erant in libro illo, de propriis scriptionibus quæ erant in libro: Vestræ sunt hæ subscriptiones? Et dixerunt omnes: Absit. Sanctissimi vicarii senioris Romæ flagi- D taverunt Basilium Christi amicum & magnum imperatorem, ut legeretur canon sancti Martini papæ Romani, quem deprompsit de omni falso vicario. Et accipiens Stephanus Deo amicissimus diaconus & notarius, legit hunc canonem in audientiam omnium.

* forte Habeat

CAPUT XX. CONCIL. * LATERANENSIS.

*Vide supra tomi VI pag. 359. B. ubi Græcum textum cum hac antiqua editione reperies.

Si quis, secundum sceleratos hæreticos, quomodocumque, aut verbo, aut tempore, aut loco terminos transmittens illicite, quos posuerunt firmius sancti catholicæ ecclesiæ patres, & sanctæ & universales quinque synodi, novitates temere adinvenire, & fidei alterius expositiones, aut typos, aut leges, aut definitiones, aut libellos, aut relationes, aut epistolas, aut subscriptiones, aut testimonia falsa, aut synodos, aut actus monumentorum, aut ordinationes vacuas, & ecclesiasticæ regulæ incognitas, aut loci servatores, id est vicarios incongruos & sine regula & compendiose dicere, si quid aliud impiissimis hæreticis consuetum est agere per diabolicam operationem, tortuose & callide agit contra pias orthodoxorum catholicæ ecclesiæ, id est paternas ejus & synodales prædicationes ad * peremptionem sincerissimæ in dominum nostrum & Deum Iesum Christum confessionis, & usque in finem sine pœnitentia permanet; hæc impie agens hujusmodi, in sæcula sæculorum sit condemnatus, & dicat omnis populus: Fiat, fiat.

* alias eversionem

Et post completionem canonis, surgens Metrophanes Deo amabilis metropolita Smyrnæ, allocutus est voce grandi in audientiam synodi ita: Veritas est * pecunia cunctis aliis rebus validior & fortior atque robustior: veritas est pecunia intractabilis, & omnibus hominibus ineluctabilis: veritas est omnia vincere, & valde competenter; est enim, extat veritas, & rursus veritas extat, est; hujusmodi namque verissimam opinionem approbat etiam Christus omnium nostrum salvator & dominus, atque principale & Verbum Dei ac Patris utroque se vocabulo nominans. Denique cum olim Deus loquens Moysi salutis exponeret leges & jura, sciscitanti ei, & diligenter interroganti, quod esset nomen ejus, dicit ad eum: *Ego sum, qui sum.* In novissimis autem temporibus incarnatus propter ineffabilem misericordiam, & factus secundum nos, propter nos homo, ita dicit: *Ego sum vita & veritas.* Igitur veritas est cunctis aliis justior pecunia, & omnibus ineluctabilis, & sola quæ vincat omnia. Cujus & ipse amator factus, amice Christi domine, triumphator & victor contra mendacium hodierno die apparuisti, & ab ipsa veritate ductus, & ope fretus, a Christo Deo nostro demonstrasti annihilatam injustitiam, & præstruxisti, ut divina eloquia prophetarum vera manifestius & liquidius ostenderentur etiam nunc omnibus hominibus, de quibus scriptura fatur: *Si justificabitur in statera injustus, & in marsupio pondus doli.* Ex quibus divitias suas impietate repleverunt: & qui habitant eam loquebantur falsa, & lingua eorum exaltata est in ore ipsorum, quemadmodum & alius propheta, Oseas videlicet, evidentius clamat: *Hic est Achab, in manu ejus statera injustitiæ, vim inferre dilexit. Et dixit Ephraim: Verumtamen ditatus sum, inveni refrigerium mihimetipsi: omnes dolores non invenientur ei propter injustitias quas peccavit.* Et iterum idem propheta, figurans mores hominum qui vana & inania loquuntur & scribunt, ita dicit: *Corrupta seminaverunt, & eversio eorum excipit ea: manipulus non habens fortitudinem ad faciendam farinam; si vero & fecerit, alieni comedent eam:* Adimplevisti autem hodie, domine, sermonem beati prophetæ, qui dicit: *Reliquiæ impiorum exterminabuntur;* pro quibus te piissimum imperatorem interemptorem injustitiæ, eradicatorem mendacii, plantatorem pietatis, innovatorem veracium dogmatum, omnium imperator & omnitenens Deus noster roboret, & secundum spiritum, & secundum carnem, & confirmet imperium tuum, & confirmet te prospere semper, & in omnibus per sanctas orationes coangelici & in cælo etiam conversantis E patris, Ignatii videlicet sanctissimi patriarchæ, & ceterorum sanctissimorum vicariorum senioris Romæ, ac orientalium sedium, & subjiciat tibi omnes barbaras nationes, & dignum te faciat cælesti regno suo cum omnibus qui pie regnaverunt, ut glorifices eum indesinenter, quia ipsum decet gloria nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

* Gr. χρῆμα

Exod.

Ioan.

Prov.

Osee

Osee

Psal.

Et post completionem hujus declamationis, Basilius Christi amicus & magnus imperator ad sanctissimos vicarios senioris Romæ, & orientis sedium dixit: Theodorus, qui dicitur Crithinus, cum sit auctor Iconomachicæ hæreseos, per præceptionem pietatis vestræ, adductus est ad sanctam & universalem synodum: Quid ergo videtur vobis de eo? Sanctissimi vicarii

senioris

senioris Romæ dixerunt: Mittantur, piissime domine, ad eum quidam magnificentissimorum principum, & dicant tamquam ex nobis ita: Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Per diversas literas, & nobilissimos & fidelissimos viros, qui missi sunt a sancto & Christi amico imperatore ac principe Basilio ad spiritalem patrem suum sanctissimum papam Hadrianum, rogante per prædictas epistolas suas, quatenus mitteret apocrisiarios suos ad hanc sanctam & a Deo conservandam, & regiam urbem; & exortam in ecclesia Dei temporibus suis seductionem, & errorem exterminaret. Et ecce per gubernationem sancti ejus imperii in hac sancta synodo congregati sumus una cum orientalibus vicariis, qui una nobiscum sentiunt. Audivimus autem vos errare & declinare ab orthodoxa fide, & nolle nobiscum honorare & colere pretiosas iconas domini nostri Iesu Christi, & sanctissimæ matris ejus, & omnium sanctorum ejus, & propter hanc causam admonemus vos, quia nunc ecce adjacet vobis portus salutis, vobis apertus, & suscipit vos sancta ecclesia in ulnis suis per hanc sanctam, honorabilem, & universalem synodum, per satisfactionem & scriptionem libelli, & suscipiemus vos in communionem catholicæ ecclesiæ. Quod si nolueritis exaudire nos, & sanctam & universalem synodum hanc, habebitis tam a nobis, quam a tota sancta Dei ecclesia, & hac universali synodo, sententiam anathematis. Sanctissimi vicarii orientalium sedium dixerunt: Et nos de sacris & sanctis Christi locis, quæ glorificavit dominus apparitione gloriæ suæ, transmissi sumus ab eo ad communem salutem, tam vestram, quam omnium. Rogamus ergo, ut obediatis, & vosipsos a sancta catholica ecclesia minime projiciatis; neque vobismet indeficiens detrimentum in posterum inferatis. Ecce nunc commonemus vos in hanc horam, ne forte obstruatur vobis ostium, & sine pœnitentiæ lucro vos pœniteamini. Bahane itaque magnificentissimo patricio & præposito, & Leone magnificentissimo proconsule ac patricio, per jussionem Basilii amici Christi imperatoris, missis ad prædictum virum Theodorum, qui appellatur † Crithinus, lectæ sunt voces sanctissimorum vicariorum senioris Romæ, & orientalium sedium. At vero Crithino nihil respondente, dedit ei Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus numisma, characterem ferens Basilii Christi amici & magni imperatoris, & dixit ad eum: Imperator noster sanctus mandat ad te, monens: Suscipis numisma characteris mei? Theodorus, qui nuncupatur Crithinus, dixit: Ego indignus sum, sed suscipio illud super millia auri & argenti. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Imperator noster sanctus admonens dicit ad te: Honoras numisma exarationis meæ? Theodorus dixit: Secundum quod oportet honorari numisma regium, honoro. Bahanes magnificentissimus patricius dixit: Iubet imperator & præpositus: Inhonoras illud? Theodorus dixit: Vt quid? non inhonoro illud. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Iubet imperator noster sanctus dicere tibi. Et si imaginem meam, id est mortalis regis, non vis inhonorare, sed honorabiliter suscepisti a manu mea qui sum præpositus; quomodo Dei virilem imaginem domini nostri Iesu Christi, & sanctissimæ matris ejus, quæ proprie ac veraciter est Dei genitrix, & omnium sanctorum, dicis inhonorare? Dic nobis: Inhonoras has, an honoras? Theodorus dixit: Omnes quidem homines Christianos subdi oportet sub sancto & justo imperio tuo, plus autem omnibus me indignum; quia & ex morte liberasti me, & ab exiliis injustis eripuisti me, & a captivitate & fame & exitio adjuvisti; & quia multum debeo pro sancto imperio tuo super omnes Christianos orare: sed & capilli capitis mei & barbæ omnes si fuerint ora, & exoraverint pro sancto imperio tuo, non sufficient: talis est in me benignitas tua, imperator juste & amice Christi. Numisma mihi misisti imperii tui, & suscepi illud, sciens quod tuum fuerit: exigis ut & Christi suscipiam notam & formam, si est hoc Christi præceptum, & Christo placabile, deprecabile sit imperium tuum sanctum, & det dilationes, & det tempus induciarum, & det infirmitati nostræ spatium: & post hæc quando jusserit a Deo decretum imperium tuum, si ostensum fuerit quod sit hoc Christi præceptum, faciam, quidquid jusseris. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Imperator noster sanctus non vos adduxit ad hanc sanctam & universalem synodum ad disputandum, sed ad commonendum.

Nam utique nostis, quia Paulus Christi os liquido monet omnem hæreticum ab una & secunda admonitione devitare: tu autem senescens in malitia tua, & sciens cum omni certitudine tenebras in quibus es, in lumine ignis tui ambulabis, audiens ex quadrifido terrarum orbe, justo decreto sacrorum canonum, anathematis damnationem: quo enim fugies? vel quo ibis? Posuit Deus ecclesiam suam in quinque patriarchiis, & definivit in euangeliis suis, ut nunquam aliquando penitus decidant, eo quod capita ecclesiæ sint: etenim illud quod dicitur: *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam*; hoc denuntiat, quando duo ceciderint, currunt ad tria; cum tria ceciderint, currunt ad duo; cum vero quatuor forte ceciderint, unum, quod permanet in omnium capite Christo Deo nostro, revocat iterum reliquum corpus ecclesiæ: nunc autem toto terrarum orbe concordante, non habes excusationis modum quemadmodum olim factum est. Reversis vero magnificentissimis judicibus, lectæ sunt voces Theodori, qui dicitur Crithinus, in audientia synodi, voce majori; & dixerunt sanctissimi vicarii senioris Romæ, & orientalium sedium: Legatur sanctissimi Nicolai papæ capitulum de imaginibus. Et accipiens Stephanus Deo amabilis diaconus & notarius, legit:

[Margin: 1. Tim. 3. — Matth. 16.]

CAPUT VI. NICOLAI PAPÆ.

Quoniam oportet majorum nostrorum statuta immoto mentis intuitu conservare, & in omnibus sanctorum patrum semper dogmata venerari, definimus de sacris & reverendis imaginibus domini nostri Iesu Christi, ejusque semper virginis Mariæ genitricis, omniumque sanctorum, qui Deo ab Abel justo placuisse creduntur, quæ ecclesia sancta in universo orbe diffusa antiquitus accepit, quæque sedis apostolicæ præsules pro eis decreverunt, ac statuerunt illibata persistere, atque intemerata manere. Quapropter Ioannem quondam Constantinopolitanum antistitem, & sequaces ipsius, qui eas frangendas atque calcandas esse ore polluto

polluto asseverant, quamdiu de his nobiscum non A consenserint, & juxta sanctorum pontificum Romanorum decreta, & aliorum catholicorum patrum instituta non sapuerint; sancimus eos a Christo & ab ecclesia catholica atque apostolica esse anathema.

Et post completionem lectionis hujus, Basilius piissimus & magnus imperator dixit ad sanctissimos vicarios senioris Romæ, & occidentalium sedium: Sunt hic & alii quidam Crithino concordantes; intrent, si videtur sanctitati vestræ, in medium synodi, & interrogentur, si forte velint pœnitere, ac profiteri orthodoxam fidem. Helias Deo amicissimus presbyter & syncellus & vicarius sedis Hierosolymorum dixit: Qui diuturnæ sectæ deserviunt, difficile habent evelli a B mala qua tenentur opinione; etenim ac si quibusdam ferreis compedibus, diabolicis circumventionibus capti, obcæcatam habent propriam mentem, & suspicere ad lucem veritatis non possunt. Hujus rei gratia & hæreticus iste Theodorus, qui vocatur Crithinus, quæcumque audierit ad sui profectum atque salutem, non suscipit; terram infructuosam imitans & spinosam. Ut autem jussit a Deo munita potestas imperii tui, si sint alii aliqui, ingrediantur. Et ingressis Niceta clerico, & Theophilo sæculari, & Theophane tabellione, sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt ad eos: Anathema- C tizatis Iconomachicam hæresim? profitemini sanctæ catholicæ ac apostolicæ ecclesiæ orthodoxam fidem, quæ tradita est in orbis terrarum finibus a Christo & apostolis & omnibus sanctissimis doctoribus ecclesiæ? Nicetas clericus, & Theophilus sæcularis, & Theophanes tabellio dixerunt: Decepti fuimus antea malitiosis sermonibus impiorum hominum, & male sapiebamus: nunc autem sanctæ & universalis hujus synodi concordiam & conspirationem videntes, parvipendimus Iconomachorum hæresim, & anathematizamus omnem qui non adorat sanctas & venerabiles imagines. Et surgens unusquique sigillatim super tribunal excelsum, D anathematizavit heresim Iconomachorum, & primores ejus, & patriarchas, Theodotum videlicet, Antonium, Ioannem, & Theodorum nominatum Crithinum. Deinde advocans Basilius piissimus & magnus imperator unumquemque ipsorum, osculatus est eos, & dixit: Nunc erepti estis a diabolica possessione, & facti estis Christiani verissimi, & salvandi estis cum omnibus orthodoxis a Christo Deo nostro, & vita æterna efficimini digni. Nam nisi hæresim Iconomachorum anathematizassetis, nil vobis Christus prodesset. Helias Deo amicissimus presbyter & syncellus orientis throni Hierosolymorum dixit: Magno beneficio E dignos eos fecit interventio sancti imperii tui hodie, Christi amice domine, & plurimum lætificasti nos, imo Christum, qui tibi donavit imperium, qui & conservet te in zelo pietatis nunc & in sæcula. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Sapientia ineffabilis Christus Deus noster ordinat mundum revera, quia & te piissimum & dominum imperatorem provexit ad correctionem omnium qui erraverunt, & custodiam & conservationem eorum qui recta sapiunt; & gaudet in te sancta Romana ecclesia, hujusmodi zelum tuum pro pietate conspiciens: nunc ergo eum qui noluit intelligere, ut bene ageret, neque pœnitere, & discedere ab impietate propria, Theodorum videlicet, qui nominatur Crithinus, anathematizet sancta hæc & universalis synodus, & omnes consentaneos ejus, tam qui nunc adhuc supersunt, quam qui in eodem sensu & opinione vita excesserunt. Et ascendens Stephanus Deo amicissimus diaconus & notarius, anathematizavit ita: Omnibus hæreticis anathema: Concilio, quod adhuc fremit contra venerabiles imagines, anathema. Et qui recipit impias hæreseos ipsorum ratiunculas, anathema. Iis qui sumunt divinæ scripturæ dicta, quæ sunt adversus idola contra venerandas imagines, anathema: Iis qui non amplectuntur sanctas & venerandas imagines, anathema: Iis qui vocant sacras iconas idola, anathema: Iis qui dicunt quia ut ad deos Christiani ad imagines accesserunt, anathema: Iis qui communicant scienter, anathema: Iis qui conviciantur, & inhonorant venerabiles iconas, anathema: Iis qui dicunt, quod præter Christum dominum nostrum alius quispiam nos liberavit ab idolis, anathema: Iis qui audent dicere catholicam ecclesiam idola aliquando suscepisse, anathema: Anastasio, Constantino, & Nicetæ, qui sub Isauricis præfuerunt hæresibus, ut inepiscopis insacratis, anathema: Theodoro, Antonio, & Ioanni, qui sibi invicem malorum omnium extiterunt conciliatores, & alter alterius sibi impietati successerunt, anathema: Paulo qui in Saulum conversus est, & Theodoro qui dicebatur Gastæ, & Stephano Molatæ, & his similibus, anathema: Theodoro, qui, cùm sine ratione consistat, loqui se rationabiliter fingit, qui & vocatur Crithinus, anathema: Iis qui adhuc dubio quidem sunt sensu, insensati vero sunt ambiguitate: & obsessi quidem a tenebris impietatis suæ, suspicantur a quibusdam consequi reversionem, anathema: Laludio, Leoni, & quisquis hinc similiter sapit, tam in episcopis, & presbyteris, ac monachis quam in iis qui quomodocumque attonsi consistunt, anathema: Photio curiali & invasori anathema: Photio sæculari & forensi anathema: Photio neophyto & tyranno anathema: Photio schismatico & damnato anathema: Photio mœcho & parricidæ anathema: Fabricatori mendaciorum anathema: Inventori perversorum dogmatum anathema: Photio novo Maximo Cynico anathema: Novo Dioscoro anathema: Gregorio dudum episcopo Syracusano anathema: Eulampio deposito anathema: Omnibus sequacibus & fautoribus ejus anathema: Multos annos imperatorum Basilii, Constantini, & † Leonis: Magnorum principum & imperatorum multos annos: Orthodoxorum imperatorum multos annos: Erigentium ecclesias multos annos: Liberatorum Christianorum multos annos: Novo Constantino multos annos: Novo Theodosio multos annos: Novo Marciano multos annos: Eudoxiæ piissimæ Augustæ multos annos: Novæ Iudith multos annos: Novæ Helenæ multos annos: Novæ Pulcheriæ multos annos: Nicolai beatissimi papæ Romani æterna memoria: Novi Phinees æterna memoria: Novi Daniel multos annos: Interemptoris novi Simonis multos annos: Percutientis novum fallacem Ananiam multos annos: Novi Cælestini multos annos: Novi Martini æterna memoria: Hadriani sanctissimi papæ Romani multos annos: Ignatii sanctissimi patriarchæ Constantinopoleos multos annos: Novi Athanasii multos annos: Novi confessoris Pauli multos annos: Novi Flaviani multos annos: Novi Anatolii multos annos: Sanctissimorum

ANNO CHRISTI 870

† Na[...] hæc [...] tur a[...] ipsis [...] phan[...] coto[...] est in[...] rato[...] Leo [...] vicat[...] patri[...] Igna[...]

ſimorum & orthodoxorum patriarcharum orientis multos annos: Donati, & Stephani, & Marini ſanctiſſimorum vicariorum ſenioris Romæ, Thomæ ſanctiſſimi metropolitæ Tyri & vicarii Antiochiæ multos annos: Heliæ ſanctiſſimi ſyncelli & vicarii Hieroſolymorum multos annos: Sacri ſenatus multos annos: Sanctæ ac univerſalis ſynodi æterna memoria: Multos annos imperatorum noſtrorum, multos annos.

ACTIO NONA.

In nomine domini & dominatoris omnium Ieſu Chriſti veri Dei & ſalvatoris noſtri, imperii a Deo coronatorum & tranquilliſſimorum dominorum noſtrorum, Baſilii quidem ac Conſtantini anno tertio, Leonis vero anno primo, perpetuorum Auguſtorum, indictione tertia, pridie Idus Februarii: propoſitis precioſis & vivificis lignis, & intemeratis ſalutis noſtræ euangeliis: in dextris partibus famoſiſſimi templi ſanctæ ac magni nominis Sophiæ: convenientibus autem Donato Deo amiciſſimo epiſcopo Oſtiæ, & Stephano Deo amiciſſimo epiſcopo Nepæ, ac Marino Deo amiciſſimo diacono ſanctæ Romanæ eccleſiæ, locum obtinentibus Hadriani ſanctiſſimi papæ Romani, & Ignatio ſanctiſimo archiepiſcopo almæ Conſtantinopoleos novæ Romæ: & ſanctiſsimis loci ſervatoribus orientis, videlicet Ioſeph Deo amiciſsimo archidiacono Alexandrinorum magnæ civitatis, locum tenente Michaelis ſanctiſsimi patriarchæ Alexandriæ, & Thoma ſanctiſsimo metropolita Tyri, locum tenente ſedis Antiochiæ, eo quod viduata eſſet eadem eccleſia, & Helia Deo colendiſsimo preſbytero & ſyncello, locum obtinente Theodoſii throni Hieroſolymorum archiepiſcopi: præſente quoque ſacro ſenatu, dicimus autem Theodoro magnificentiſsimo patricio & magiſtro, Chriſtophoro magnificentiſsimo patricio & magiſtro, Bahane magnificentiſsimo patricio ac præpoſito, Hemerio magnificentiſsimo proconſule ac patricio, Paulo magnificentiſsimo patricio & præfecto, Theodoro magnificentiſsimo patricio, Barbatio magnificentiſsimo patricio, Manuele magnificentiſsimo patricio, Theophylacto magnificentiſsimo patricio, Petronate magnificentiſsimo patricio, Manuele magnificentiſsimo patricio: quin etiam & conſidentibus Deo amiciſſimis metropolitis, Baſilio ſcilicet Deo amabiliſsimo archiepiſcopo Epheſi, Theodulo Deo amiciſsimo metropolita Ancyræ, Nicephoro Deo amiciſsimo metropolita Nicææ, Baſilio Deo amiciſsimo metropolita Calchedonis, Baſilio Deo amiciſsimo metropolita Gangrenſium, Theodoro Deo amiciſsimo metropolita Theſſalonicæ, Nicolao Deo amiciſsimo metropolita Synnadenſium, Theophylacto Deo amiciſsimo metropolita Iconii, Ignatio Deo amiciſsimo metropolita Hierapoleos, Michaele Deo amiciſsimo metropolita * Hod, Hilarione Deo amiciſsimo metropolita Corinthi, Metrophane Deo amiciſsimo metropolita Smyrnæ, Michaele Deo amiciſsimo metropolita Byziæ, Euthymiano Deo amiciſsimo metropolita Euchartenſium, Ioanne Deo amiciſsimo archiepiſcopo Pompeiopoleos, Theophane Deo amiciſsimo archiepiſcopo Selgæ, Stephano Deo amiciſsimo archiepiſcopo Cypſallorum, Ioanne Deo amiciſſimo archiepiſcopo Cii, Photio Deo amiciſſimo archiepiſcopo Nacoliæ, Icoo Deo amiciſſimo archiepiſcopo Methymnæ, Baſilio Deo amiciſſimo archiepiſcopo Ruſſii, Gregorio Deo amiciſſimo archiepiſcopo Parii, Paulo Deo amiciſſimo archiepiſcopo Apamiæ, Baſilio Deo amiciſſimo archiepiſcopo Pyrgii, Arſenio Deo amiciſſimo archiepiſcopo Aureliopoleos, Georgio Deo amiciſſimo epiſcopo ſanctæ Cyriacæ, Euſtachio Deo amiciſſimo epiſcopo Æmoniæ, Conſtantino Deo amiciſſimo epiſcopo Trallæ, Germano Deo amiciſſimo epiſcopo Citri, Conſtantino Deo amiciſſimo epiſcopo Auguſtopoleos, Nicolao Deo amiciſſimo epiſcopo Documii, Petro Deo amiciſsimo epiſcopo Melitopoleos, Ioſeph Deo amiciſsimo epiſcopo Leriæ, Taraſio Deo amiciſsimo epiſcopo Cineæ, Stephano Deo amiciſsimo epiſcopo Gordoſerbenſium, Philippo Deo amiciſſimo epiſcopo Tabiæ, Ignatio Deo amiciſſimo epiſcopo Iuliopoleos, Conſtantino Deo amiciſſimo epiſcopo Tii, Siſinnio Deo amiciſsimo epiſcopo Bitinopoleos, Xenophonte Deo amiciſsimo epiſcopo Mylaſsi, Leone Deo amiciſsimo epiſcopo Neapoleos, Marciano Deo amiciſsimo epiſcopo Nicopoleos, Marciano Deo amiciſsimo epiſcopo Thebarum, Gregorio Deo amiciſsimo epiſcopo Meſinæ, Ioanne Deo amiciſsimo epiſcopo Poleoſnomii, Theodoro Deo amiciſsimo epiſcopo * Euripi (*al.* Euſippi), Nicephoro Deo amiciſsimo epiſcopo Crotonæ, Nicolao Deo amiciſsimo epiſcopo Nuſæ, Conſtantino Deo amiciſsimo epiſcopo Synai, Gregorio Deo amiciſsimo epiſcopo Tripoleos, Leone Deo amiciſsimo epiſcopo Daphnuſiæ, Conſtantino Deo amiciſsimo epiſcopo * Onumericenſium (*al.* Eduniericenſium), Baſilio Deo amiciſsimo epiſcopo * Adranii (*al.* Eldriani), Theophane Deo amiciſsimo epiſcopo Axanæ, Ioanne Deo amiciſsimo epiſcopo Tampſii, Nicephoro Deo amiciſsimo epiſcopo Aſponæ, Macario Deo amiciſsimo epiſcopo * Elizomenentium (*al.* Elyſomane), Michaele Deo amiciſsimo epiſcopo Cercyrenſium, Nicephoro Deo amiciſsimo epiſcopo Zacynthi, Ioſeph Deo amiciſsimo epiſcopo Aventium, * Theagnoſco (*al.* Theognoſto) Deo amiciſsimo epiſcopo Parnaſſi, Meletio Deo amiciſsimo epiſcopo Heracliæ, Aſaphio Deo amiciſſimo epiſcopo Erythiæ, Conſtantino Deo amiciſsimo epiſcopo Pruſiadis, Coſma Deo amiciſsimo epiſcopo Adrianopoleos, & Ignatio Deo amiciſsimo epiſcopo Timonis: his ita convenientibus, Bahanes famoſiſsimus patricius & præpoſitus ex perſona ſacri ſenatus ad vicarios ſenioris Romæ & orientalium ſedium dixit: Noſtis, patres mei ſanctiſsimi, quia in præcedentibus actionibus eccleſiaſtica diſpoſitio facta eſt a vobis ſanctiſsimis loci ſervatoribus ſenioris Romæ, ac orientalium ſedium, ſecundum congruentiam & ordinem ſynodicum: nunc vero patriarchæ Alexandriæ venit vicarius, & hoc procul dubio Dei cooperatione & voluntate factum eſt. Quid ergo de cetero videtur ſanctitati veſtræ? Sanctiſsimi vicarii ſenioris Romæ dixerunt: Et nos quidem vidimus eum, & locuti ſumus ei, & per ſermonem ejus ſatisfactionem accepimus. Verumtamen juxta canonica præcepta legatur commendatitia ejus epiſtola in audientiam omnium, in hac ſancta & univerſali ſynodo, & ita connumeretur omnibus nobis vicariis patriarchalium ſedium. Deo amiciſsimi epiſcopi, & tota ſancta ſynodus dixit: Bonum & juſtum eſt, & ideo cunctis placet: & hoc manifeſte habetis a conſequentia eccleſiaſtica & ſynodica. Et poſt hoc accipiens Gregorius devotus notarius divinorum ſecretariorum, legit epiſtolam patriarchæ Alexandriæ ad piiſsimum imperatorem miſſam.

ACTIO IX. CONC VIII. GENERAL.

ANNO CHRISTI 870.

Piissimo & magnificentissimo imperatori victori Basilio, Augusto, triumphatori, & Christi Deo placabili famulo, Michael inutilis servus puerorum domini mei Alexandrinus.

Ab olim quidem scribere ad divinitus actam & maximi decoris dictaturam tuam, optime imperator, gestientes, ab alterius tribus formidine inhibiti extitisse dignoscimur. Nunc vero jussi, & quod desiderabamus, & quod metuebamus, impigre peregimus, immortali & supercælesti regi copiosas grates rependentes, qui per occasionem quamdam dispensanter exiguitatem nostram dignatus est adjuvare, quo meum dominum ac dominatorem orthodoxum imperatorem alloqui & exorare meruissem. Etenim mihi magnæ deliciæ hoc apparuit, sanitas, & profectus, & magna gratia divinitus orta: arbiter enim Palæstinorum regionis, & Tiberiadem, ac Tyrum obtinens, & horum præsidatum creditum habens, his diebus mittens ad nos, nuntiavit dominicorum & nobilissimorum apicum ad se destinatorum adventum, jubentium, quo sibi quempiam a sede Alexandrina ad imperia dirigeremus, una cum pausillis literis nostris super dissensione, quæ facta est duorum patriarcharum causa penes regiam urbem; & quod a Deo provectus & opinatissimus imperator anhelet ab exterorum ore audire, qualiter veritas exigat, & quæ sit de his certa & firma cognitio, quæ sic nos movit ad id quod antea desiderabamus, & pro eo quod fieri citius speramus propter viri justitiam, & amore dilectionis pavente potestatem, quæ in nobis potentatum gerit, quempiam eorum, qui apud nos sedulo permanent, mittere; misimus ei contra pro nobis, requirentes hominem olim nostrum, & a multis annis in sua voluntate habitantem, venerabilem existentem, & monasticam conversationem ex mollibus ungulis excolentem monachum, Ioseph nomine; quod & fecit: cum quo etiam hunc vilem codicillum transmisimus indignum existentem, & imperatoriæ allocutioni inconvenientem: hoc autem volenter fecimus, quinimo confidenter præsumpsimus, non tanquam nosipsos odientes, absit, sed nosmet dejicientes, exiguitatem nostram ad eminentem & principantem, ac omnibus dignitatibus sublimiorem dignitatem veraciter comparantes. Neque enim hoc animo agere poteramus, nisi manifeste cognovissemus in te, Deo gratissime imperator, habitare imitatorem Christi & condescendibilem affectum, qui quondam viduæ duo minuta recepit, & hæc pluribus muneribus prætulit. Etenim ait quidam poëtarum. [a] Abest ille qui compedibus constrictus salit ad terminos, equitis more, summumque diligens, vix rejicit, audacter exiliens. De duobus autem patriarchis, domine princeps, & imperator a Deo dirigende, in una sede, uno tempore, bene novit a Deo provecta pietas tua, quod impossibile sit mittere, & corporalibus terminis remotum, discernere tantum ac tale negotium, cum invisum sit & tamquam clanculo gestum, idque nequaquam sciatur a nobis, sed nec primordia ejus, vel media, aut novissima, vel finalia cognoscantur: etenim quidam sapientum jambo loquentium prædixit: Quis enim judex peregrinus quemquam solum usquam audivit, minime accusato præsente, vel judicavit protinus, hoc audito? Si enim ex uno sibi adversantium audire, pravum & nefas veritas æstimat, & hoc ut abominabile non admittit, quanto magis ab horum nemine? qui enim judicant quæ nesciunt, paratam redargutionem in carminibus beatissimi Gregorii reperiunt, & aperte dicitur eis, quod caligo sit quæ loquuntur. Bene autem novimus, quod apud vos sint, dictator & a Deo salvande imperator, summi pastores, præsules, ac abbates, clerici quoque, & † azyges, qui omni sapientia ac scientia, intellectu etiam & discretione atque prudentia decorati consistunt, quorum princeps ac præses & summus doctor tu constitutus es, sancte ac orthodoxe imperator, qui omnes propius existentes, quod opportunum est, scitis, & quod Deo sit acceptum, bene cognoscitis. Vos enim estis radix, ex qua [a] jam & immortalitatis intelligibili oceanus, ex quo cuncti fontes, omneque mare, universi lacus, & fluenta procul emanant, ut exterior poeta Homerus affatur. Ita, domine imperator justissime, inveniemus in quibusdam veterum historiis, quod duo patriarchæ quondam in Christi Dei nostri sancta civitate facti fuerunt, sed hoc modo. Dicit igitur Alexander monachus in historiis suis, quia trigesimus patriarcha Hierosolymis post gloriosam & celebrandam domini nostri Iesu Christi ad cælos ascensionem, Narcissus vocabatur, apostolica gratia splendens, & quieti studens, sacrorum præsulatu relicto, anno duodecimo sui patriarchatus ad loca confugit incognita: sed quæsito a populo, & potestate, ac episcopis provinciæ, nec tamen invento, pro ipso provehitur alius patriarcha, qui vocabatur Dius, qui octo annis vivens, in Christo defunctus est. Post hunc Germanus annis tribus; huic vero Gordius succedit quatuor annis, tum ecce tamquam ex abditis Narcissus rursus apparet, & erat cum consecrato Gordio in uno sensu & consonantia. Gordio vero, qui cum eo erat, defuncto, & Narcisso supra modum senescente (si quidem erat quasi sexdecim & centum annorum) Alexandrum quemdam episcopum, ab alia regione adorationis gratia profectum ad venerabilia loca, per divinam revelationem præsulem Hierosolymorum constituunt, sene Narcisso multum eum rogante, qui & martyrio postea consummatur. Hoc vero solum historice novimus, & de his nobis humilibus tuis famulis sufficiat. Supplicamus autem, ut inutiles servi, & obsecramus te, benignissime imperator, ut eos, qui ad divinitus gubernandam sublimitatem tuam ex nostratibus destinati sunt, beneficiis cumules, non solum autem illos, sed & omnes omnino qui Christi nomine censentur, & cum eis pro eadem redemptione legatione funguntur, ad eripiendum videlicet a suspicione hos qui missi sunt, & nos qui misimus, ut cuncti penes omnes qui apud nos sunt bonam faciem, & temporis redemptionis fructum capessere valeamus: quatenus divinæ bonitatis & Christi amator mundi principatus tuus pro suo voto ac libito jubeat & agat, omnitenentis Dei auxilio ductus, ac continuis & indeficientibus bonis accumulandus, & post vitam plurimam & copiosorum annorum curricula immortali imperio fruiturus, deprecationibus immaculatæ Dei genitricis Mariæ, Marcique mirabilis apostoli, euangelistæ, ac martyris, simul & præceptoris nostri, & omnium sanctorum mandata Dei perficientium. Amen.

† id est ne jugorum licet ... ligu... autē m... chi, qu... pediti... jugibu...

[a] F. ra...

NOTA EX EDITIONE ROMANA.

a *Abest, ille.*] Hi versus sunt apud Græcos quorum quantum ex circumstantia superiori datur intelligi, iste est sensus eorum, ex persona patriarchæ Alexandrini inter Saracenos constituti prolatus, dicit, ut inquit ille, qui compedibus constrictus utcumque, vel undecumque salis, & supra vires repit, eques efficitur; ita & tu imperator, humilitatis ac scientiolę nostræ scripta ut duo viduæ minuta suscipe, licet compedibus nationum, inter quas habitamus, impediti vix hæc ipsa scripserimus. Vel ita: ficut, inquit, qui vincula in pedibus habet, & servatur a potente, si cum aptum repererit tempus, potest quoquo modo equo impositus fugere, secundum poetæ paradigma, Evadit irati principis potentatum, ita & nos licet ligati vi gentium simus, attamen verbum Dei, quod non est alligatum, saltem vix super equum epistolæ nostræ imponentes direximus, quod ita suscipe, tamquam si soluti essemus, ac per hoc majora vobis offerre potuissemus, quæ tamen ideo, ut autumo, scribit obscure; ne, si utcum- B que deperirent, facile ab hostibus intelligerentur.

Commendatitia ergo epistola lecta, Donatus Deo amicissimus episcopus Ostiæ, & Stephanus Deo amicissimus episcopus Nepæ, ac Marinus reverendissimus diaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ, dixerunt: Ecce defert hic honorabilissimus vir commendatitias literas, quas a patriarcha suo Michaele accepit: didicimus, quis sit, & unde venerit, & suscipimus eum ut veraciter loci servatorem Alexandrinæ sedis. Dicant ergo ad hoc & sanctissimi loci servatores orientalium sedium, & sacra synodus, & Deo amabiles episcopi, quid sibi videatur super hoc, & quomodo certificentur in epistola. Sancta & universalis synodus C dixit: Perfecte creduli facti sumus, & certificati sumus omnes ex epistola quæ modo lecta est coram nobis, quia non fictus, sed verissimus vicarius est throni Alexandriæ; propter quod & recipimus eum, & glorificamus Deum universorum, qui quod deerat universali synodo supplevit, & eam nunc perfectissimam demonstravit. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt ad Ioseph reverendissimum diaconum & loci servatorem Alexandriæ: Habemus, pater, sermonem ad sanctitatem tuam loquendi. Priusquam huc perveniret sanctitas tua, factæ sunt actiones octo; tam de sanctissimo patriarcha, quam de Photio prævaricatore atque tyranno, seu de impositione manus ejus, & aliis D quibusdam capitulis. Audisti ex eis quidquam, quomodo judicata sint, vel qualiter deposita fuerint? Didicisti enim de duobus his necessariis capitulis, de receptione scilicet sanctissimi patriarchæ Ignatii, quomodo stabilitus & confirmatus sit, & de abjectione Photii, qualiter dejectus & projectus existat, cum tota promotione, ac manus impositione sua. Ioseph reverendissimus archidiaconus & loci servator Alexandriæ dixit: Audivi, & didici cum multo scrutinio & diligentia cuncta quæ acta sunt. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Ergone placent ea quæ judicaverunt sanctissimi vicarii senioris Romæ ac orientalium sedium? Ioseph reveren- E dissimus archidiaconus & vicarius Alexandriæ dixit: Complacet mihi in omni ecclesiastica actione & dispositione sanctissimorum loci servatorum senioris Romæ, ac orientalium sedium, & quod sancte ac juste disposuerint: & ecce præ manibus in scriptis sensum meum, & si jubetis legatur coram hac sacra synodo; in residuis vero, prout cognovero per gratiam Christi, quod justum & sanctum fuerit, & dicam & agam. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ecce audivimus ea quæ dixisti, & placent nobis omnia, & ideo volumus ut in medio istius sanctæ A universalis synodi legatur opinio quam habes. Et post hoc surgens Ioseph reverendissimus archidiaconus & loci servator Alexandriæ, posuit sensum suum scriptum inter preciosa ligna, & intemerata euangelia: sicque demum jussus Thomas reverendissimus diaconus & devotus notarius, in medio synodi stans, legit:

ACTIO IX. CONC. VIII. GENERAL.

Ioseph monachus & archidiaconus ac vicarius Michaelis sanctissimi patriarchæ Alexandriæ hæc dicit ad sanctam & universalem synodum:

NUNC dignum est dicere cum propheta David: *Voluntatem timentium se faciet dominus, & orationem eorum exaudiet, & salvos faciet eos.* Nam quia per omnia mansuetissimus & piissimus imperator noster Basilius fundamentum & crepidinem in anima sua timorem Dei posuit, cuncta vero studia sua secundum hunc modum produxit; idcirco oculi domini consequenter super eum respiciunt, secundum illum qui dixit: *Ecce oculi domini super timentes eum, & in eos qui sperant in misericordia ejus*: hinc etiam voluntatem suam piissimam & justissimam ad stabilitatem suæ fidei, & catholicæ ecclesiæ ornamentum dirigere deliberavit, & perfecte in completionem prosperam destinavit: ea enim quæ videbantur hominibus esse impossibilia & facilia hic constituta sunt, scriptura dicente: *Ex ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.* Per quatuor testes irreprehensibiles & sine mendacio exhiberi illi dominus voluit veram instantium negotiorum examinationem; ita ut semper satisfactio perfecta iis qui volunt intelligere præbeatur: quia per Deum & apud Deum prosperatur a Deo redimitus imperator noster: & de Hesperiis quidem partibus vicarios sanctæ Romanorum ecclesiæ abduxit; de locis autem quæ tenentur a contrariis nationibus, quæ inimico animo Christianæ tribui adversantur, cooperatores & suffragatores veritatis ostendere diebus imperii sui, & coexcitare dignatus est. Almo enim fratre nostro, Thoma scilicet sanctissimo præsule Tyri primæ metropoleos Antiochensium throni, qui etiam ecclesiasticas res ejus, eo quod non sit ibidem patriarcha disponit? huc accedente, una cum Helia sanctissimo presbytero & syncello apostolici Hierosolymorum throni, putavit, ne forte perfecta non esset universalis synodus, quæ hic congregata erat. Hanc ergo consummare ac opere pleno perfectam exhibere volens Deus, qui super omnia & præ omnibus est perfectus, etiam nos ex meridianis locis attraxit, vicem supplentes apostolici throni magnæ Alexandrinorum ecclesiæ, qui divina gratia & regia inspiratione piissimi imperatoris huc pervenientes, omnia diligenter investigavimus; ita ut nihil lateat nos eorum quæ gesta sunt a fratribus nostris ante perventionem nostram: insuper & causas quæ prius motæ sunt hic inter sanctissimum patriarcham Ignatium & Photium, qui more latronis & mœchi in thronum insiliit Constantinopoleos: quin etiam & de venerabilium & sanctarum imaginum sensu ac opinione, non perfunctorie neque transitorie has examinantes, sed oppido sufficienter, ut decuit, discurrentes, admirati sumus, certius comperientes de hujusmodi rebus, quam manifesta sit vox salvatoris, quæ dicit: *Nihil absconditum quod non sciatur, & in manifestationem veniat.* Et rursus: *Spiritus, ubi vult, spirat.*

Psal. 144. Psal. 32. I. Tim. 5. Luc. 12. Ioan. 3.

ANNO CHRISTI 869.

Et enim veraciter & inextricabiliter a Deo inspi- A rati, & a divina gratia ejus, isti per Deum in hac collecta synodo sanctissimi vicarii senioris Romæ & orientalium sedium omnia lege justitiæ & judicio veritatis disposuerunt, nequaquam reverentes quid legitimorum ecclesiasticæ consequentiæ negotiorum loqui, quemadmodum decet sanctos & sacerdotio decoratos, verbum veritatis amplexos. Non enim in vacuum cucurrerunt, neque in vanum laboraverunt, neque prætulerunt quidpiam aliud congruentis sibi reverentiæ atque clementiæ, quo minus investigatores essent justi Dei judicii. Vnde & nos, hoc liquido ac manifeste agnito, consentimus & convenimus in iis B quæ ab ipsis judicata & jure deprompta sunt, scientes diligenter conservare sententiam domini nostri Iesu Christi, quæ dicit: *Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, sum in medio eorum.* Neque enim in nomine alterius cujusquam, neque propter aliud quid eorum quæ sunt convenerunt Deo amabilia patriarchia tria, sed propter nomen domini nostri Iesu Christi, a quo videlicet mercedem & retributionem percipient. *Vivo enim, dicit dominus, sed glorificantes me, glorificabo. Et qui abjicit me, inhonorabitur.* Cum quibus efficiamur & nos cooperatores eorumdem laborum, participes a Deo tribuendæ mercedum recompensationis in eodem Deo, qui dat salutem imperatoribus nostris, Basilio, & Constantino, & Leoni, & per eos in- C staurat regionem & patriam parochiæ nostræ, quæ pridem per desidiam eorum qui prius imperaverunt ablatæ sunt, orationibus & intercessionibus dominæ nostræ Dei genitricis, & omnium sanctorum. Amen.

Matth. 18.

Prov. 8.

Et post lectionem sancta universalis synodus dixit: Litera, quæ lecta est, certificavit nos super omnia, quod consonet judicio sanctæ Romanorum ecclesiæ, ac orientalium sedium. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Iuste abiit vir iste Deo amabilis, pro eo quod secutus sit, & concordaverit actis quæ prius a nobis disposita sunt: & modo habemus omnes eum, vel- D uti si a prima actione usque in hodiernum diem nobis cooperator extiterit, nobiscumque consonaverit: propter quod & recipimus eum, ut verum & justissimum loci servatorem sedis Alexandrinæ. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt ad sanctissimos loci servatores senioris Romæ, ac orientalium sedium: Modo itaque hoc capitulum terminum accepit, & non est sermo de hoc alius, sed intuemur eum ut nos ipsos. Terminato ergo hoc capitulo, quid consiliamini, vel quid vultis ut ordinetur hodie? Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Per nuntios quorumdam nobilium virorum, & per quædam diffamata verba cognovimus, quia quidam viri mendaciter locuti & testificati sunt contra I- E gnatium sanctissimum patriarcham Constantinopoleos, & si sunt aliqui præsentes hic de viris prædictis, jubemus ut introeant ad hanc sanctam synodum, & cognoscamus quid dixerint, & quid testati sint. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Hoc audistis? Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Et audivimus, & scripto vidimus Romæ per librum qui descendit per Rhadoaldum & Zachariam qui missi sunt huc illo tempore episcopi: & postquam ingressi sumus huc, amplius certificati sumus. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt ad sanctissimos vicarios orientalium sedium: Vos sancti patres nostri audistis de capitulo hoc, de quo locuti sunt sanctissimi loci servatores senioris Romæ: vultis & ipsi quærere capitulum hoc, an non? Ioseph Dei cultor diaconus & vicarius Alexandriæ, & Thomas Deo amabilis metropolita Tyri, & primas Throni Antiochiæ, & Helias honorabilissimus presbyter & syncellus throni Hierosolymorum dixerunt: Radice instantium pravarum rerum, una cum malitia quæ inest illi opportune purgata, congruum est iniquas etiam propagines quæ hic pullulant emundari, & in convenientem bonamque culturam restitui. Cupimus igitur & nos hoc intimari. Et hortatus Stephanus reverendissimus diaconus & notarius a sanctissimo patriarcha Ignatio, stans in medio, ad sanctam synodum dixit: Placet omnibus vobis ut examinetur capitulum hoc? Tota sancta synodus exclamavit: Placet omnibus. Et post hoc per jussionem sanctæ synodi intromissi sunt testes, qui fallaciter juraverunt contra Ignatium patriarcham, coram Rhadoaldo & Zacharia quondam episcopis: & stantibus eis in medio, magnificentissimi & gloriosissimi principes ad sanctissimos loci servatores dixerunt: Quomodo vobis videtur de illis? omnes habetis interrogare communiter, an unumquemque? Sanctissimi vicarii dixerunt: Vnusquisque eorum interrogetur. Et ante omnes interrogatus est Theodorus a sanctissimis vicariis senioris Romæ: Qui vocaris? Qui dixit: Theodorus. Sanctissimi vicarii dixerunt: Et quam dignitatem habes? Theodorus dixit: Protospatharius sum in vita imperatorum. Sanctissimi vicarii dixerunt: Voluntarie venisti ad hanc synodum, an vi? Theodorus dixit: Voluntarie veni. Sanctissimi vicarii dixerunt: & quare venisti? Theodorus dixit: Propter jusjurandum quod juravimus in sanctis apostolis. Sanctissimi vicarii dixerunt: Et de quo fecisti jusjurandum? Theodorus dixit: De Ignatio patriarcha. Sanctissimi vicarii dixerunt: Sponte jurasti, an violenter? Theodorus dixit: Invitus juravi; imperator enim dixit mihi: Quia tum obsequium eras illa die quando factus est patriarcha dominus, & electionem illius non vidisti: intra, & jura. Et intravi, & juravi. Non enim vidi electionem ejus. Sanctissimi vicarii dixerunt: Et utique didicisti quia patriarcha erat duodecim annis, & ex illo communicabas? Theodorus protospatharius dixit: Sciebam quidem, sed dixit mihi imperator, Quia metropolita non es, episcopus non es: & intravi, & juravi. Sanctissimi vicarii dixerunt: Et quomodo jurasti? Theodorus dixit: Iuravi quia non vidi ejus electionem. Sanctissimi vicarii dixerunt: Et nosti quia peccatum faciebas in juramento illo? Theodorus dixit: Sciebam, sed non habebam quod facerem. Sanctissimi vicarii dixerunt: Fecisti confessionem, & accepisti pœnas de peccato illo repœnitens? Theodorus dixit: Etiam. Sanctissimi vicarii dixerunt: Cui confessus es, & a quo accepisti epitimium? Theodorus dixit: Qui dedit mihi epitimium defunctus est. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quis vocabatur? Theodorus dixit: Nescio, id tantum scio quia chartularius erat, & tonsus est, & fecit in columna quadraginta annos. Sanctissimi vicarii dixerunt: Sacerdos erat? Theodorus dixit: Nescio; abbas erat, & habebam fidem in hominem, & nuntiavi ei. Sanctissimi vicarii dixerunt: Et

ACTIO CONC. GENER.

Et custodisti epitimia? Theodorus dixit: Si vult Deus, custodivi ea, quia Christianus sum. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Complesti ea, an non? Theodorus dixit: Ecce homo, compleo illa. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Iuste revocatus est in sedem suam dominus Ignatius? Theodorus dixit: Iuste, si enim noluisset Deus, ut revocetur, non haberet ei vitam dare. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: ergo recipis sanctam hanc synodum, & omnia quæ judicata sunt ab ea? Theodorus protospatharius dixit: Imperator noster sanctus recipit eam, & omnes Christiani, & ego quomodo non suscipio? etiam, suscipio illam, quia orthodoxus sum. Deinde interrogatus est & Leo consul, qui & factus est scriba, a sanctissimis vicariis: Quomodo ingressus es in hanc sanctam synodum? Leo dixit: Nuntiaverunt nobis, & venimus. Sanctissimi vicarii dixerunt: Propter quam causam? Leo dixit: Dixerunt nobis: Quia venite, & accipiatis indulgentiam. Sanctissimi vicarii dixerunt: De quo peccato? Leo dixit: De hoc quod juravi ad sanctos apostolos. Sanctissimi vicarii dixerunt: Quis te duxit illuc? Leo dixit: Imperator illius temporis, & Cæsar. Sanctissimi vicarii dixerunt: Per potentiam & vim, an sponte? Leo dixit: Interrogaverunt me; Quia vidisti electionem patriarchæ Ignatii? Et dixi: Non. Sanctissimi vicarii dixerunt: Sponte fecisti juramentum, an violenter? Leo dixit: Hoc interrogaverunt: Quia fortasse non eras tunc in hac urbe, quando electus est patriarcha; & intra, & jura: & intravi, & juravi. Sanctissimi vicarii dixerunt: Quot anni sunt ex quo consecratus est patriarcha Ignatius? Leo consul dixit: Dico, sunt anni viginti quatuor. Sanctissimi vicarii dixerunt: Antequam jurasis, communicabas cum patriarcha Ignatio? Leo dixit: Etiam. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Et quare, frater, novissime factus es contra eum? in hoc apparet quia tu cucurristi ut occideres patrem tuum & pastorem tuum. Scis quia peccatum fecisti, & pœnitentiam egisti, & accepisti epitimia? Leo dixit: Epitimia non accepi. Sanctissimi vicarii dixerunt: Neglexisti accipere epitimia? communicasti post hæc, an non? Leo dixit: Non. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Recipis patriarcham Ignatium modo? Leo dixit: Quidquid recipit mundus & vos, recipio & ego. Sanctissimi vicarii dixerunt: Vis accipere epitimia? Leo dixit: Si mihi dederitis, accipio. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt. Recipis sanctam hanc synodum? Leo dixit: Recipio eam. Sanctissimi vicarii dixerunt: Anathematizas Photium, & omnes quos synodus anathematizavit? Leo dixit: Quis sum ego, ut anathematizem? Anathematismus in causa fidei fit: at vero Photius orthodoxus est, & ut quid anathematizabo eum? Sanctissimi vicarii dixerunt: Opera ejus pejora sunt omni hæresi, quia diaboli operarius est. Leo consul dixit: Cum vos judicetis fieri & excepta hæresi anathematismum, anathematizo & ego cunctos quos anathematizavit sancta hæc & universalis synodus. Et post horum duorum examinationem virorum interrogatus est Eustachius regius * spatharius candidatus, Constantinus regius spatharius, Basilius regius mandator, Photius spatharius & factus chartularius militaris logothesii, Paulus regius scriba, Christophorus regius spatharius, & secundus vulgi " Prasmorum, Anastasius dudum diaconus,

A * Marinus vestitor & factus epoptes, Constantinus † chartularius, Arsabir regius candidatus, & Constantinus regius protospatharius. Et interrogati admodum & discussi omnes, objiciebant violentiam & timorem regium; & privationem pecuniarum, & exilium, & una voce; quod non sponte ad hujusmodi actum compulsi fuerint, asseveraverunt. quidam quidem ex eis se falsi sunt statim fuisse confessos, & accepisse convenientia epitimia: quidam vero etiam usque in præsens sine pœnitentia permansisse, qui apta epitimia a sancta & universali synodo susceperunt, quemadmodum posthac manifestabitur; cum videlicet omnes hi susceperint sanctam &
B universalem synodum, & anathematizaverint omnia quæcumque hæc anathematizavit, & susceperint similiter animo libenti quæcumque suscepit. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit sicut ex persona senatus ad sanctissimos vicarios senioris Romæ: Omnes viri qui falso juraverunt contra sanctissimum patriarcham, non sunt hic præsentes: quidam enim & mortui sunt, alii propter infirmitatem vel alias causas huic presentiæ desunt: audistis veritatem. Sanctissimi vicarii dixerunt: Volumus audire & ab absentibus quemadmodum ex præsentibus. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit ad sanctam synodum: Quid
C desiderat sancta hæc synodus? judicentur isti sine illis, an non? Sanctissimi vicarii dixerunt: Expectemus eos. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Non potest alia synodus fieri causa illorum: verumtamen, licet alii præsto non sint, epitimium audire habent quod habetis dare; & si quidem cucurrerunt ad pedes vestros, & sanctissimi patriarchæ Ignatii, accipient epitimium definitum a sanctitate vestra: si vero non venerint, sed permanserint in malitia sua, crescet epitimium ipsorum, sicut sanctitati vestræ placuerit. Ignatius sanctissimus patriarcha dixit: Impossibile est ut non discutiantur homines illi, & appareant quales & qui
D sint: multi enim ex eis actuarii, & tabularii, ac equorum medici sunt; propter quod justum est ut veniant in conspectum hujus sanctæ synodi, & arguantur, & confiteantur veritatem, quemadmodum & isti. Magnificentissimi principes dixerunt: Sicuti prædiximus, domine, non potest propter eos qui reperti non sunt alia synodus fieri, sed, si jubeas, coram sanctitate tua & omnium metropolitarum venient. Ignatius sanctissimus patriarcha dixit: Placet. Et post hoc ascendens Stephanus Deo amabilis diaconus & notarius, legit epitimium quod definierunt sanctissimi vicarii, & tota sancta synodus, habens ita:

E CONSIDERANTE pariter hac sancta & universali synodo virorum istorum qui ultro ingressi sunt ad eam, quique contra Ignatium sanctissimum patriarcham mendaciter juraverunt olim sub Michaele imperatore, & Barda domestico, compulsi in ecclesia sanctorum apostolorum in conspectu nefandi concilii, definimus & promulgamus eos qui non pœnituerunt, neque annuntiaverunt, neque epitimium acceperunt, sed permanserunt in duritia cordis sui, & non cognoverunt peccatum quod egerunt; non solum contra sanctissimum patriarcham Ignatium, sed & contra sanctissimam Dei ecclesiam, per septem annos epitimium habere; propter manifestatum peccatum tale, esse illos in duobus annis

ACTIO IX. CONC. VIII. GENERAL.

* al. Marinus,

† Qui fuit ex-logothetæ? [illegible] asino-rum,

" f. gerontocomio p.

ro-us,

asi-

annis extra ecclesiam, & in aliis duobus annis intra ecclesiam audire divinas scripturas usque ad catechumenos, non tamen ullo modo communicare, sed abstinere a carnibus & vino quatuor annis præter dominicos dies, & præter dominicas festivitates; & in aliis tribus annis stare cum fidelibus, & mereri divinam communionem in solis dominicis solennitatibus cum eleemosynis, & orationibus, atque iejuniis; ita ut tribus diebus hebdomadis, secunda videlicet, quarta, & sexta feria, abstineant a carnibus & vino. Peccamen enim ipsorum non fuit modicum, sed, ut jam dictum est, contra Deum magnum, & primum pastorum principem, & per pontificem qui unctus est ab ipso: & quicumque sunt, qui non venerunt hodie in hanc sanctam & universalem synodum, & se occultant, nolentes annuntiare peccatum quod egerunt, & effugere volunt sententiam epitimii, sint omnino ab ecclesia segregati, & anathematis ligamento constricti, donec conversi per pœnitentiam salvi fiant: qui vero accipiunt epitimia prius, & custodiunt, post completum epitimium, digni fiant sanctis & divinis mysteriis.

Et post lectionem magnificentissimi & gloriosissimi principes ad sanctissimos vicarios dixerunt: Iustam constat esse damnationem super iis qui perjuraverunt, & fallaciter juraverunt, & recipiunt epitimium quod datum est a sancta synodo? sed petimus, & rogamus vos, ut veniam ostendatis & compassionem in eos; quia multum tempus positum est epitimii, & quia peccatum propter quod peccaverunt in pastorem & pontificem nostrum patratum est; detur & potestas sanctitati ejus, ut quisquis ierit ad illum contrito corde, quærens misericordiam, sicut Deus deduxerit eum, epitimium minoret. Etenim imitator est illius qui pro eis qui se crucifixerunt oravit: hoc petimus, hoc rogamus sanctitatem vestram, hoc deprecamur vos. Sanctissimi vicarii dixerunt: Nos non solum propter præsentem rem, vel causam, hanc posuimus definitionem, sed & propter futuram cautelam: veruntamen in pastorem in quem peccaverunt committimus hodiernam dispensationem eorum qui in hac causa præsentes existunt. Et prædixerunt ad sanctissimum patriarcham Ignatium: Sancta quidem synodus consonanter dedit eis epitimium eorum, peccato suo condignum, imo vero multæ compassioni propinquum, verumtamen potestatem habet sanctitas tua secundum contritionem cordis uniuscujusque, & fervorem ac studium, pœnitentiæ allevandæ, vel etiam augendi epitimium quod datum est: quoniam in te peccaverunt, & per te in Deum. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Benedictus Deus qui & in hac parte ostendit vos imitatores pietatis suæ. Honorabilissimi episcopi dixerunt: Placet omnibus judicium istud. Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus ad sanctissimos vicarios dixit: Capitulum hoc jam finem accepit. Habetis aliud quid ad disponendum, an non? nam hora præterit: quod si non habetis, dicite. Donatus Deo amicissimus episcopus Ostiæ, & Stephanus Deo amicissimus episcopus Nepæ, & Marinus reverendissimus diaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ, dixerunt: Habemus & aliud quid ad requirendum hodie. Postquam enim ingressi sumus in hanc a Deo conservandam urbem, auditum est a nobis, quia malos homines & contemptores inveniens diabolus

A organa malitiæ suæ, operatus est novam rem & plenam impietate; ita ut laici homines, & senatores vestirentur superhumeralibus, & facerent, quantum putatur, ea quæ sunt sacerdotum. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Voluntas vestra fiat; conspicimus enim & nos hoc justum fore. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Ingrediantur tales. Et ingressi sunt, & steterunt in medio, Marinus spatharius candidatus, & Basilius spatharius, & Georgius spatharius, & interrogati sunt a sanctissimis loci servatoribus: Quemobrem introistis in hanc sanctam synodum, & ut quam causam nuntietis? Marinus & ii qui cum ipso erant dixerunt: Ludum faciebat Michael imperator, mittens nobis B pontificalem stolam, verum non solum nobis, sed & aliis pluribus spathariis. Sanctissimi vicarii dixerunt: Veraciter mittebatis sacerdotalem stolam? Marinus & ceteri dixerunt: Veraciter mittebamus eam. Sanctissimi vicarii dixerunt: Et posuerunt super vestra capita sancta euangelia? Marinus & qui cum ipso erant dixerunt: Veraciter posuerunt ea. Sanctissimi vicarii dixerunt: Et faciebat quis aliquam orationem in vos? Marinus & qui cum ipso erant dixerunt: Etiam. Sanctissimi vicarii dixerunt: Quis? Marinus & reliqui dixerunt: Theophilus protospatharius. Sanctissimi vicarii dixerunt: Vivit, an mortuus C est? Marinus & Gregorius dixerunt: Mortuus est, Deo volente. Sanctissimi vicarii dixerunt: Vtique vere mortuus est, & abiit in infernum. Vos sciebatis quod malum esset: ut quid hoc fecistis? Marinus & qui cum ipso erant dixerunt: Et quid poteramus adversus imperatorem dicere, feminas & pueros & sæculum habentes? Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Et si obtulisset vobis idolum, adorare illud habuistis? Marinus & ceteri dixerunt: Absit. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt? A cunabulis & ab ætate infantiæ ecquis vos induxit in ecclesiam Dei? vel quis vos illuminavit; sacerdotes, an sæculares? Marinus, & ceteri dixerunt: Sacerdotes. D Sanctissimi vicarii dixerunt: Et cur, si sacerdotes induxerunt vos in ecclesiam & in communionem, vos depravastis divina & terribilia mysteria, illusistis, & fecistis ridiculum sacerdotium? Marinus & Basilius & Gregorius responderunt: Diximus, & iterum dicimus: Per diem illam quidquid faciebat imperator, & præcipiebat, nos faciebamus; si enim loqueremur, & resisteremus, moreremur; & tamen quidam ex nostris resistentes cæsi sunt. Sanctissimi vicarii dixerunt: Bonum esset, quoniam inchoastis bonum, etsi cæsi essetis, & permansissetis usque in finem, & servassetis veritatem. Marinus & qui cum eo erant dixerunt. Homines sumus infirmi, & nō tolerassemus mortem. E Verumtamen epitimium accipimus, confitentes sanctissimo domino Ignatio patriarchæ; & interrogetur. Sanctissimi vicarii dixerunt: Et custoditis epitimia? Marinus & ceteri dixerunt: Etiam, Deus scit quia custodivimus ea. Sanctissimi vicarii dixerunt: Quis vobis dedit ea? Marinus & qui cum ipso erant dixerunt: Patriarchæ diximus, & dixit nobis: Ite singuli, ubi habetis satisfactionem, & accipite. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quando hanc pompam, & injuriam, & ridiculum faciebatis in sacerdotium, videbat vos Photius? Marinus & qui cum ipso dixerunt: Nescimus si videbat, an si non videbat; testis autem est Deus, quia totus mundus illud sciebat. Sanctissimi vicarii dixerunt:

Quot eratis? Marinus & ceteri dixerunt: Multi eramus. Sanctissimi vicarii dixerunt: Vere multi fuistis in inhonorantiam & confusionem unius & solius veri Dei nostri: ideo & vos præsentes, & illi absentes epitimium habetis accipere a sancta hac & universali synodo ad indulgentiam impietatis vestræ. Et post hæc ascendens Thomas reverendissimus subdiaconus & devotus notarius, ut ex persona sanctissimorum vicariorum senioris Romæ legit ita:

In novissimis temporibus nova pravitas, & valde reprehensibilis apparuit adinventio. Homines enim laici ad dedecus & confusionem Christi Dei nostri, & ecclesiæ ipsius, ac sacerdotalis dignitatis, amicti sacerdotalibus stolis, & B episcopalibus superhumeralibus, & accipientes orationem sacerdotalem ab aliquo laico, quasi patriarchalem formam habente, præsumpserunt sacerdotio fungi, & agere putativa, veluti digni summi sacerdotes, divinæ administrationis mysteria in derisionem & vituperationem dati a Deo principibus sacerdotum honoris, & detractionem immaculatæ Christianorum fidei: quos coram sancta synodo introducentes, & discutientes, didicimus perfectius adhuc de eisdem ipsis auditam ab aliis impietatem: & ideo justum duximus & hos aptis & convenientibus epitimiis submittere, ut nequaquam amodo hujusmodi nefas in ecclesia Dei, & Christianissimo populo, C & in plenitudine fiat. Volumus ergo componere capitulum de illicito hoc conamine, quod in alio conventu, Deo favente, legetur.

Et post lectionem hanc ascendens Stephanus Deo amabilis diaconus & notarius, ut ex persona orientalium sedium, ita legit: Quoniam sub imperiali timore, & periculo consistebant: quod potius ipse imperator faciens apparebat, & subsequenter illos agere cogebat, non autem talem animum vel sensum gerebant, ut persisterent ad capitalem animadversionem suscipiendam, secundum infirmitatem eorum definietur epitimium in alio conventu.

Et post lectionem magnificentissimi & glo- D riosissimi principes dixerunt: Ecce capitulum hoc convenientem accipit terminum: quid ergo vult sanctitas vestra? Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt, ac duarum orientalium sedium: Volumus falsos vicarios, quos Photius adduxit contra beatissimum papam Nicolaum, quasi ab aliis patriarchalibus sedibus, ingredi hunc, ut cognoscat Photii versutias & fraudes etiam reverendissimus frater noster & comminister Ioseph, vicarius patriarchæ Alexandriæ. Introierunt Leontius, Gregorius, & Sergius. Stantibus autem illis in medio, Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Quis ex vobis est qui a Photio diffamatus est esse vicarius Alexandriæ? E Et factus est propius Leontius & dixit: Ego sum. Ioseph Deo amicissimus archidiaconus & vicarius Alexandriæ ad Leontium dixit: Vnde, & quis es? Leontius dixit: Græcus fui genere, captivus vero perrexi Alexandriam. Ioseph vicarius Alexandriæ dixit: Et a quo emptus es? Leontius dixit: A Michaele patriarcha. Ioseph vicarius Alexandriæ dixit: Vbi est episcopiū patriarchæ? Leontius dixit: Intus ad ecclesiam sanctæ Dei genitricis, apud ea quæ sunt Eulogii. Ioseph vicarius Alexandriæ dixit: Et quomodo intrastis huc? Leontius dixit: Homo eram captivus, & liberum me fecit, & veni huc propter benedictionem. Ioseph reverendissimus archidiaconus & vicarius Alexandriæ dixit: Misit te sanctissimus Michael sicut vicarium? Leontius dixit: Sæpe dixi quia non misit me, sed propter benedictionem ego ipse veni usque huc. Photius autem misit me Romam, ut quidquid dicerent metropolitæ facerem. Deus autem novit quia sicut pecus descendebam, nihil sciens. Sanctissimi vicarii & tota sancta synodus dixit: Hic peccatum suum confitetur, & non jam egemus testibus. Pluribus ergo interrogatus & discussus, nihil aliud dixit, nisi quæ in octava actione in conspectu sanctæ & universalis synodi. Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerunt: Nos vero hæc quæ nunc a te dicta sunt, & antea multoties audivimus, modo vero ideo intromissus es huc, ut videat te verus vicarius patriarchæ Alexandriæ, quia mendax & seductor eras, sicut etiam tu ipse confessus es. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quæ sunt duæ personæ illæ quas videmus? Magnificentissimi & gloriosissimi principes dixerūt: Falsi vicarii. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Nos adhuc non vidimus eos: & veniant ad nos, ut interrogemus illos. Et appropinquantibus interrogaverunt sanctissimi vicarii: Qui estis? & unde venistis? ut vicarii venistis, an ut literarum delatores? pro qua occasione venistis? dicite. Georgius dixit: Vt literarum delator veni tantummodo. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: A quo missus es? Georgius dixit: A Constantino œconomo Antiochensium ecclesiæ: ab eo enim missus sum ad Photium & Michaelem imperatorem, causa benedictionis. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Subscripsistis in libro contra sanctissimum papam Nicolaum, qui a Photio factus est? Georgius dixit: Absit. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Et quomodo descendebatis ad urbem Romam? ad quod opus faciendum? Georgius dixit: Credite mihi, quia ut quid descendebam illuc nescio. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt? Quomodo tenetis? Georgius & qui cum ipso dixerunt: Sicut tenet sancta Dei ecclesia, & Christiani. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Recipitis hanc sanctam synodū? Georgius & qui cum ipso erant dixerunt: Sicut eam recipiunt omnes Christiani, recipimus illam & nos. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Dicite tantum vos, quomodo eam recipitis? Georgius & qui cum ipso erant dixerunt: Diximus quia recipimus eam. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Anathematizatis quos anathematizavit sancta synodus? Georgius & qui cum ipso erant dixerunt: Qui sumus nos ut anathematizemus? Sanctissimi vicarii dixerūt: Et quomodo descendebatis Romam cum libro nefandi concilii? Georgius & qui cum ipso erant dixerunt: Coacti & inviti; dixit enim nobis Photius: Quia apparuerunt Romæ capitula contra papam Nicolaum, ite, & certificamini si sunt veracia. Nos vero diximus ei: Homines rustici sumus, si pervenerimus Romam, quam dabimus rationem? Et ille dixit nobis: Quia docent vos episcopi quæ debeatis dicere. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Vos homines peregrinos & advenas, sicut dicitis, literarum gerulos, oportebat accipere literas, & iterum reverti ad propria, verumtamen anathematizatis concilium quod Romam ferebatis? Georgius & qui cum ipso erant dixerunt? Anathema ei qui fecit, & qui consensit, & qui defendit illud. Sanctis-

ACT. IX. CONC. VIII. GENERAL.

Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Recipitis beatissimum papam Nicolaum, & sanctissimum patriarcham Ignatium? Georgius & qui cum ipso erant dixerunt: Ut recipit eos sancta hæc universalis synodus, recipimus & nos: qui enim sumus nos ut contradicamus tantæ synodo, in qua omnes patriarchæ præsto sunt per loci servatores suos? Donatus Deo amabilis episcopus Ostiæ, & Stephanus Deo amabilis episcopus Nepæ, & Marinus reverendissimus diaconus sanctæ Romanorum ecclesiæ dixerunt ad Ioseph archidiaconum & vicarium throni Alexandrini: Ecce & ipse, carissime frater noster, cognovisti per hæc quæ nunc audisti Photii maligna opera & versutias: & quia dolosus erat & mendax, & veritas non erat in eo. Hos autem homines, cum sint pauperes & peregrini, judicamus venia dignos propter violentiam quam se pertulisse confessi sunt: sed gloria Christo Deo propter omnia, qui dixit: *Quid occultum, quod non manifestabitur?* Qui etiam sanctam hanc & universalem synodum congregare dignatus est in gloriam benignitatis suæ, & sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ pacificam ordinationem. Helias Dei cultor presbyter & syncellus sedis Hierosolymorum dixit: Magna beneficia consecuti in completione sanctæ hujus & universalis synodi a vero Deo & salvatore nostro Iesu Christo, magnas illi quoque gratiarum actiones, & gloriæ laudes referre debemus; quia dignatus est post tot tempora patriarchalia capita invicem adunare ad gloriam benignitatis suæ, & salutem ecclesiæ. Et post hoc ascendens Stephanus diaconus & devotus notarius, laudes dixit ita: Multos annos imperatorum Basilii, Constantini, & Leonis: Magnorum principum & imperatorum multos annos: Eudoxiæ piissimæ imperatricis multos annos: Nicolai beatissimi papæ Romani æterna memoria: Hadriani sanctissimi papæ Romani multos annos: Ignatii sanctissimi patriarchæ Constantinopoleos multos annos: Orthodoxorum patriarcharum orientis multos annos: Sacri senatus multos annos: Sanctæ & universalis synodi æterna memoria.

Matth. 10.

VERSUS.

Scissionibus mundum replentem,
Duas vero fides impie habentem,
Animas autem duas mortalium dicentem,
Et imperium multipliciter incidentem,
Et patriarcham omnem deponentem,
Alienumque thronum invadentem,
Mœchum rursus omnibus exprimentem,
Ignobilemque populum advocantem,
Subscribere invitos minitantem
Compatriarchæ mimi existentem,
Pauperum clerum orphanorumque insontes punientem,
Fideliumque fidem in maledictionem ponentem,
Et Nicolai fidem projicientem,
Et Sacacium in vicis invenientem,
Hujus vero socios ex semitis congregantem,
Et scandalum omnibus excitantem,
Inimicum Dei dixerimus, impie agentem.

ACTIO DECIMA.

ACTIO X. CONC. VIII. GENERALIS

In nomine domini & dominatoris omnium Iesu Christi veri Dei & salvatoris nostri, consulatus a Deo coronatorum & tranquillissimorum dominorum nostrorum, Basilii & Constantini anno tertio, Leonis vero anno primo, perpetuorum Augustorum, indictione tertia, pridie Kalendarum Martiarum, feria tertia: propositis pretiosis & vivificis lignis, & intemeratis salutis nostræ euangeliis, in dextris partibus famosissimi templi sanctæ ac magni nominis Sophiæ: insuperque præsidentibus amicis Christi imperatoribus nostris Basilio & Constantino, & convenientibus Donato Deo amabili episcopo Ostiæ, & Stephano Deo amabili episcopo Nepæ, & Marino Deo honorabilissimo diacono locum retinentibus sanctissimi papæ Hadriani senioris Romæ & Ignatio sanctissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ: & sanctissimis loci servatoribus orientis, videlicet Ioseph Deo amabili archidiacono Alexandrinorum magnæ civitatis, locum retinente Michaelis sanctissimi patriarchæ Alexandriæ, & Thoma sanctissimo metropolita Tyri, & loci servatore sedis Antiochiæ, & Helia Dei cultore presbytero & syncello, locum retinente Theodosii patriarchæ Hierosolymorum: præsentibus quoque sacro senatu, scilicet Theodoro magnificentissimo patricio & magistro, Christophoro magnificentissimo patricio & magistro, Bahane magnificentissimo patricio ac præposito, Ioanne magnificentissimo patricio & protospathario, Stephano magnificentissimo patricio & sacellario, Marino magnificentissimo patricio & logotheta militari, Hemerio magnificentissimo proconsule ac patricio, Theophilo magnificentissimo proconsule ac patricio, Michaele magnificentissimo proconsule ac patricio, Leone magnificentissimo proconsule ac patricio, Palatino magnificentissimo patricio & domestico excubitorum, Paulo magnificentissimo patricio & præfecto, Constantino magnificentissimo patricio, Theodoro magnificentissimo patricio, Barbatio magnificentissimo patricio, Manuele magnificentissimo patricio, Michaele magnificentissimo patricio, Theophylacto magnificentissimo patricio, Manuele magnificentissimo patricio, & Fetronate magnificentissimo patricio. Similiter consederunt in dextera parte gloriosissimi principes & apocrisiarii perspicui Ludovici imperatoris Italorum atque Francorum, videlicet Anastasius Deo amabilis bibliothecarius Romæ, suppoprimus concofamariorum, & consobrinus uxoris ejus, & Eurardus præpositus mensæ ipsius; similiter & gloriosissimi judices Michaelis sublimissimi principis Bulgariæ Stasiszerco borlas nesundicus vagantur il vestrannatabare præstit zisunas campsis, & Alexius Sampsi Hunno: nec non & considentibus Deo amabilissimis metropolitis, id est Basilio Deo amabili archiepiscopo Ephesi, Theodulo Deo amabili metropolita Ancyræ, Barnaba Deo amabili metropolita Cyzici, Nicephoro Deo amabilissimo metropolita Amasiæ, Basilio Deo amabili metropolita Calchedonis, Nicephoro Deo amabili metropolita Amasiæ, Basilio Deo amabili metropolita Gangrensium, Cypriano Deo amabili metropolita Claudiopoleos, Styliano Deo amabili metropolita Neocæsareæ, Niceta Deo amabili metropolita Athenarum, Theodoro Deo amabili archiepiscopo Thessalonicensium, Theophylacto Deo amabili metropolita Iconii, Nicolao Deo amabili metropolita Synnadorum, Nicolao Deo amabili metropolita Myrorum, Sisinnio Deo amabili metropolita Laodiceæ, Metrophane Deo amabili metropolita Smyrnæ, Euthymio Deo amabili metropolita Catanæ, Michaele

ANNO CHRISTI 870.

Michaele Deo amabili metropolita Rhodi, Hilarione Deo amabili metropolita Corinthi, Basilio Deo amabili metropolita Antiochiæ, Ignatio Deo amabili metropolita Hierapoleos, Michaele Deo amabili metropolita Bisiæ, Ioanne Deo amabili archiepiscopo Pompeiopoleos, Stephano Deo amabili archiepiscopo Amastriadis, Stephano Deo amabili metropolita Cypsallorum, Photio Deo amabili archiepiscopo Nacoliæ, Ioanne Deo amabili archiepiscopo Cii, Iacobo Deo amabili archiepiscopo Methymnæ, Hypatio Deo amabili archiepiscopo Garihelæ, Leone Deo amabili archiepiscopo Neapoleos, Euthymio Deo amabili archiepiscopo Euchaitorum, Basilio Deo amabili archiepiscopo Mistiæ, Theophane Deo amabili metropolita Selgæ, Marciano Deo amabili archiepiscopo Thebaium, Paulo Deo amabili metropolita Apamiæ, Gregorio Deo amabili archiepiscopo Parii, Ioanne Deo amabili archiepiscopo Nisæ, Ioanne Deo amabili archiepiscopo Polemani, Paulo Deo amabili episcopo Hyberoium, Anthe Deo amabili episcopo * Hiunopoleos, Theodoro Deo amabili episcopo * Rurreppi, Xenophonte Deo amabili episcopo Mylassi, Basilio Deo amabili episcopo Cratiæ, Arsenio Deo amabili episcopo Aureliopoleos, Gregorio Deo amabili episcopo Iripoleos, Basilio Deo amabili episcopo Adranii, Michaele Deo amabili episcopo Hadramiti, Eustachio Deo amabili episcopo Æmoniæ, Leone Deo amabili episcopo Daphnusiæ, Basilio Deo amabili episcopo Pirgii, Gregorio Deo amabili episcopo Messinæ, Paulo Deo amabili episcopo Baris, Nicephoro Deo amabili * metropolita Crotonæ, Melesio Deo amabili episcopo Heracliæ, Photio Deo amabili episcopo Ypsi, Stephano Deo amabili episcopo Gordoservorum, Euthymio Deo amabili episcopo Sebastæ, Ioanne Deo amicissimo episcopo Tampsii, Nicephoro Deo amabili episcopo Aspinæ, Theognasto Deo amabili episcopo Parnasii, Sisinnio Deo amabili episcopo Berinopoleos, Theophane Deo amabili episcopo Azani, Philito Deo amabili episcopo Tabiæ, Leone Deo amabili episcopo Agroium, Basilio Deo amabili episcopo Adadorum, Constantino Deo amabili episcopo Tii, Michaele Deo amabili episcopo Cercyrorum, Nicephoro Deo amabili episcopo Zacynthi, Athanasio Deo amabili episcopo Magnesiæ, Ignatio Deo amabili episcopo Simmei, Petro Deo amabili episcopo Troadis, Niceta Deo amabili episcopo Cephaludii, Georgio Deo amabili episcopo Diascilii, Ignatio Deo amicissimo episcopo Dorylæi, Stephano Deo amicissimo episcopo Pirgi, Constantino Deo amicissimo episcopo Augustopoleos, Georgio Deo amabili episcopo Cyriacæ, Nicolao Deo amabili episcopo Docimii, Niceta Deo amabili episcopo Photiæ, Paulo Deo amicissimo episcopo Melæ, Tarasio Deo amabili episcopo Cynii, Germano Deo amabili episcopo Cytri, Theophane Deo amabili episcopo Trallæ, Nicolao Deo amabili episcopo Adramiæ, Constantino Deo amabili episcopo Numericorum, Michaele Deo amabili episcopo Leontopoleos, Ioseph Deo amabili episcopo Berræ, Petro Deo amabili episcopo Palæorum, Basilio Deo amabili episcopo Zuruli, Michaele Deo amabili episcopo Metelupoleos, Phoca Deo amabili episcopo Sororum, Constantino Deo amabili episcopo Synai, Ignatio Deo amabili episcopo Basilii, Damiano Deo amabili episcopo Melitopoleos, Theocliro Deo amabili episcopo Lacedæmoniæ, Cosma Deo amicissimo episcopo Adrianopoleos, Constantino Deo amabili episcopo Plusiadis, Macario Deo amabili episcopo Chyzomenæ, Arsapio Deo amabili episcopo Erithreæ, Luca Deo amabili episcopo Magnesiæ, Nicephoro Deo amabili episcopo Neapoleos, Ioseph Deo amabili episcopo Aneorum, & Georgio Deo amabili episcopo Turitunii: his ita convenientibus, jussu Basilii & Constantini magnorum & amicorum Christi imperatorum, stans in medio Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus dixit ad sanctissimos vicarios senioris Romæ, & orientalium sedium: Quid videtur sanctitati vestræ? quid agemus hodie? Sanctissimi vicarii dixerunt: Præ omnibus necessarium arbitramur, ut primum legantur canones, quos debet hæc sancta synodus firmare: si ergo placet ei, dicat. Sancta synodus exclamavit: Placet. Et ascendens Stephanus Deo amicissimus diaconus, & notarius, legit canones in superiori parte synodi, magna voce, in audientiam omnium. Similiter & Thomas reverendissimus diaconus & notarius, & in inferiori parte synodi easdem regulas legit.

REGVLÆ SANCTÆ AC VNIVERSALIS OCTAVÆ synodi quæ Constantinopoli celebrata est."

" Canonum indice hic pro more præfigi oportuerat, verum nihil in vulgatis hactenus editionibus mutare voluimus.

I.

De custodiendis & conservandis omnino expositis antea & traditis ecclesiæ canonibus.

Per æquam & regiam divinæ iustitiæ viam inoffense incedere volentes, veluti quasdam lampades semper lucentes & illuminantes gressus nostros, qui secundum Deum sunt, sanctorum patrum definitiones & sensus retinere debemus. Quapropter & has ut † secunda eloquia secundum magnum & sapientissimum Dionysium arbitrantes & existimantes, etiam de eis cum divino David promptissime canamus: *Mandatum domini lucidum illuminans oculos*; & : *Lucerna pedibus meis lux tua, & lumen semitis meis*; & cum Proverbiatore dicimus: *Mandatum tuum lucidum, & lex tua lux*: & cum magna voce cum Isaia clamamus ad dominum Deum; quia *Lux præcepta tua sunt super terram.* Luci enim veraciter assimilatæ sunt divinorum canonum hortationes & dehortationes, secundum quod discernitur melius a peiori, & expediens atque proficuum ab eo quod non expedire, sed & obesse dignoscitur. Igitur regulas, quæ sanctæ catholicæ ac apostolicæ ecclesiæ, tam a sanctis famosissimis apostolis, quam ab orthodoxorum universalibus, nec non & localibus conciliis, vel etiam a quolibet Deiloquo patre ac magistro ecclesiæ traditæ sunt, servare ac custodire profitemur; his & propriam vitam, & mores regentes, & omnem sacerdotii catalogum

† Secunda eloquia patrum dicit, quia divina prima sunt.

Psal. 18. *Psal. 118.* *Prov. 6.* *Isai. 60.*

ACTIO X. CONC VIII. GENERAL.

gum, sed & omnes qui Christiano censentur vocabulo, pœnis & damnationibus, & e diuerso receptionibus, ac iustificationibus quæ per illas prolatæ sunt & definitæ, subiici canonice decernentes; tenere quippe traditiones, quas accepimus, sive per sermonem, sive per epistolam sanctorum qui antea fulserunt, Paulus admonet aperte magnus apostolus.

2. Thess. 2.

I I.

De conservandis etiam definitionibus synodice a beatissimo papa Nicolao & sanctissimo papa Hadriano Romanis patriarchis pro defensione Constantinopolitanorum ecclesiæ ac restitutione Ignatii sanctissimi patriarchæ, atque neophyti expulsione ac condemnatione Photii expositis.

Heb. 13.

Obedite præpositis vestris, & subiacete illis; ipsi enim pervigilant pro animabus vestris tamquam rationem reddituri; Paulus magnus apostolus præcipit. Itaque beatissimum papam Nicolaum tamquam organum sancti Spiritus habentes, nec non & sanctissimum Hadrianum papam successorem eius, definimus atque sancimus etiam omnia quæ ab eis synodice per diversa tempora exposita sunt & promulgata, tam pro defensione ac statu Constantinopolitanorum ecclesiæ, & summi sacerdotis eius, Ignatii videlicet, sanctissimi patriarchæ, quam etiam pro Photii neophyti & invasoris expulsione ac condemnatione, servari semper & custodiri cum expositis capitulis immutilata pariter & illæsa, & nullum episcoporum, aut presbyterorum, vel diaconorum, aut quempiam de catalogo clericorum evertere, vel reprobare aliquid horum audere. Quisquis autem post hanc definitionem nostram comprehensus fuerit spernens quidquam capitulorum & decretorum quæ ab illis exposita sunt, si quidem sacerdos fuerit, aut clericus, a proprio decidat honore simul & ordine: monachus autem, vel laicus, cuiuscumque sit dignitatis, segregetur, donec pœnitens profiteatur se conservaturum prædictorum editionem.

I I I.

Ut honoretur & adoretur imago domini nostri Iesu Christi, æque ut sanctorum libri euangeliorum, & figura pretiosæ Crucis, similiter & intemeratæ matris eius & Dei genitricis Mariæ, & omnium sanctorum, nec non cælestium ministrorum.

Sacram imaginem domini nostri Iesu Christi & omnium liberatoris & salvatoris æquo honore cum libro sanctorum euangeliorum adorari decernimus. Sicut enim per syllabarum eloquia, quæ in libro feruntur, salutem consequemur omnes, ita per colorum imaginariam operationem, & sapientes & idiotæ cuncti, ex eo quod in promptu est, perfruuntur utilitate; quæ enim in syllabis sermo, hæc & * scriptura, quæ in coloribus est, prædicat, & commendat; & dignum est, ut secundum congruentiam rationis, & antiquissimam traditionem propter honorem, quia ad principalia ipsa referuntur, etiam deriuatiue iconæ honorentur, & adorentur æque ut sanctorum sacer euangeliorum liber, atque typus preciosæ Crucis. Si quis ergo non adorat iconam salvatoris Christi, non videat formam eius, quando veniet in gloria paterna † glorificari & glorificare sanctos suos: sed alienus sit a communione ipsius & claritate: similiter autem & imaginem intemeratæ matris eius & Dei genitricis Mariæ; insuper & iconas sanctorum angelorum depingimus, quemadmodum eos figurat verbis divina scriptura; sed & laudabilissimorum apostolorum, prophetarum, martyrum, & sanctorum virorum, simul & omnium sanctorum, & honoramus & adoramus. Et qui sic se non habent, anathema sint a Patre, & Filio, & Spiritu sancto.

ANNO CHRISTI 870.

* aliàs picturæ

† Hoc dictum Apostoli compara cum illo ad Thess. nicens scribit: Qui dabunt interitu æternos a facie domini & a gloria virtutis eius, venerit glorificari in sanctis

I V.

De eo quod neophytus Photius nunquam fuisse videatur episcopus, neque illi qui in quolibet sacerdotali gradu consecrati sunt, putentur tales esse quales eos ille nominavit, neque dimittendi sunt eis honores, qui ab eo collati sunt, sed subvertenda esse omnia quæcumque ille ad dandum aliis gradum sacerdotii operatus est.

Amorem principatus, utpote quamdam malam radicem exortorum in ecclesia scandalorum, radicibus excidentes, eum qui temere & prævaricatorie ac irregulariter, veluti quidam gravis lupus, in Christi ovile insiliit, Photium scilicet, qui mille tumultibus & turbationibus orbem terræ replevit, iusto decreto damnamus, promulgantes nunquam fuisse prius aut nunc esse episcopum, nec eos qui in aliquo sacerdotali gradu ab eo consecrati vel promoti sunt manere in eo ad quod provecti sunt: insuper & eos qui ab illo consuetas orationes ad præpositurae promotionem susceperunt, ab huiusmodi patrocinio coercemus. Sed & ecclesias quas, ut putatur, tam Photius quam ii qui ab ipso consecrati sunt, dedicaverunt, vel si commotas mensas stabilierunt, rursus dedicari & inthronizari atque stabiliri decernimus; omnibus maxime quæ in ipso, & ab ipso ad sacerdotalis gradus acceptionem vel damnationem acta sunt in irritum ductis. Dicit enim universorum Deus per prophetam: *Quia tu scientiam repulisti, & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi; & oblita es legum Dei tui, & ego obliviscar*

Osee

viscar filiorum tuorum. Si secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi, gloriam ipsorum in inhonorantiam ponam: peccata populi mei comedent, & in iniustitiis suis accipient animas suas. Et iterum dicit: *Quia multiplicavit Ephrem altaria in peccatum, facta sunt ei altaria delicta: scribam in ea † multitudinem.*

V.

Quod non oporteat de senatoria dignitate, vel de aliquo laicorum ordine, nuper tonsum eligi vel suscipi patriarcham, nisi secundum definitionem, quæ prolata est ab hac sancta & magna synodo, inveniatur.

Omnem canonicam stabilitatem in ecclesiis semper manere in Christo providere cupientes, renovamus & confirmamus terminos & * vacationes, quæ olim a sanctis apostolis & beatis patribus nostris editæ, legem in ecclesia posuerunt, non oportere antistitem promovere quemquam, qui est vel secundum fidem, vel secundum sacerdotalem sortem neophytus, *ne inflatus, in iudicium incidat, & laqueum diaboli*, sicut dicit apostolus. Prioribus ergo canonibus concordantes, definimus; neminem de senatoria dignitate, vel mundana conversatione nuper tonsum super intentione vel expectatione pontificatus, vel patriarchatus honoris, clericum aut monachum factum, ad huiusmodi scandere gradum; licet per singulos ordines divini sacerdotii plurimum temporis fecisse probetur: neque enim propter religionem vel amorem Dei, aut propter expectationem transeundi viam virtutum, sed ob amorem gloriæ, ac principatus tonsus huiusmodi reperitur: magis autem coercemus huiusmodi, si ab imperatoria dignitate ad hoc compellatur. Si vero quis per nullam suspicionem prædictæ concupiscentiæ expectationis, sed propter ipsum bonum humilitatis, quæ est circa Christum Iesum, abrenuntians mundo, fiat clericus, aut monachus, & omnem gradum ecclesiasticum transigens, per definita nunc tempora irreprehensibilis inventus extiterit, & probatus, ita ut in gradu lectoris annum compleat, in subdiaconi vero duos, sitque diaconus tribus, & presbyter quatuor annis, bene placuit huic sanctæ & universali synodo eligi hunc & admitti. Circa hos autem qui religiose morati sunt ordine clericorum, & monachorum, digni iudicati sunt pontificatus dignitate pariter & honore; prædictum tempus abbreviamus, nimirum secundum quod episcoporum prælati probaverint qui per tempora fuerint. Si vero præter hanc definitionem nostram quisquam ad iam fatum supremum honorem provectus extiterit, reprobetur, & ab omni sacerdotali operatione prorsus abiiciatur, utpote qui extra sacros canones sit promotus.

ACTIO X. CONC VIII. GENERAL.

VI.

De prolato anathemate contra Photium, etiam propter falsorum vicariorum contra beatissimum papam Nicolaum inventionem, & contra eum ficte ac falso scriptorum libellorum, & quod oporteat omnes qui simile quid egerint abiicere & anathematizare.

Quoniam quidem apparuit Photius post prolatam contra se iustissimam sententiam, & damnationem a sanctissimo papa Nicolao propter nequissimam invasionem Constantinopolitanorum ecclesiæ cum aliis malis operibus suis, etiam quosdam nequam & adulatores de plateis & vicis invenisse, & vicarios hos sanctissimarum trium patriarchalium sedium orientis nominasse ac proposuisse, atque cum his ecclesiam malignantium, & concilium vanitatis colligens, depositorias accusationes & crimina contra beatissimum papam Nicolaum commovisse; & anathema procaciter & audacter contra eum, & cunctos communicantes ei, sæpe promulgasse, quorum quasi monumentorum libros nos quoque vidimus, ab ipso maligno opere ac fallaci dictatione consutos, qui etiam synodice ab igne consumpti sunt: huius rei gratia pro cautela ecclesiastici ordinis anathematizamus quidem primitus prędictum Photium etiam propter huiuscemodi causam: deinde vero & omnem qui amodo in calliditate fraudulenter egerit, & verbum veritatis adulteraverit, & falsos vicarios simulaverit, vel libros dictatus mendacis finxerit, & ad propriorum favorem votorum commentatus fuerit, quemadmodum & fortissimus pietatis athleta Martinus, sanctissimus papa Romanus, tales synodice pepulit.

VII.

Quod non oporteat anathematizatos a sancta & universali synodo honorandas & sanctas imagines pingere, vel docere disciplinas divinæ ac humanæ sapientiæ.

Quod iustum est, & iuste exequendum, deiloquus Moyses evidenter lege promulgat. Cum bonum non sit bonum, nisi secundum rationem efficiatur; bonum ergo profecto & valde proficuum est, sanctas & venerabiles iconas pingere, sed & proximos disciplinas divinæ ac humanę sapientiæ docere: non autem bonum est, nec omnino proficuum, ab indignis horum aliquid fieri. Huius rei gratia nequaquam iconas operari in sacris templis, sed neque in quovis loco docere anathematizatos ab hac sancta & universali synodo definimus & promulgamus, usquequo a propria seductione ac malitia convertantur.

Deut. 16.

Quisquis ergo post hanc definitionem nostram ad picturæ sanctarum imaginum in ecclesiis aut doctrinæ actionem quoquo modo eos admiserit, si quidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur, si vero laicus, separetur, & divinorum mysteriorum communione privetur.

VIII.

Quod non oporteat quemcumque patriarcham sanctæ & Constantinopolitanorum ecclesiæ exigere chirographa a sacerdotali catalogo ad propriam quasi stabilitatem atque securitatem.

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt, omnia mihi licent, sed non omnia ædificant, dicit alicubi Paulus magnus apostolus. Igitur quoniam omnia ad utilitatem & perfectionem sanctæ Dei ecclesiæ, & nihil omnino per contentionem vel inanem gloriam facere debemus; & quoniam auditibus nostris fama sonuit, quod non solum hæretici, & ii qui sanctæ Constantinopolitanorum ecclesiæ sacerdotium sortiti, sed & orthodoxi ac legitimi patriarchæ a sacerdotali catalogo propriæ manus scripta facere ad propriam tutelam, favoremque suum, & quasi stabilitatem exigant & compellant; visum est sanctæ huic & universali synodo, nequaquam id ex hoc a quopiam fieri, excepto eo quod secundum formam & consuetudinem pro sincera fide nostra tempore consecrationis episcoporum exigitur; quod enim aliter fit, omnino non expedit, sed neque ad ædificationem ecclesiæ pertinet. Quisquis ergo ausus fuerit solvere hanc definitionem nostram, aut expetierit, aut paruerit expetentibus, honore proprio decidat.

1. Cor. 6.

IX.

De subvertendo & solvendo vinculo proprii scripti, quod Photio excogitatum & exactum est ab omnibus volentibus exteriorem discere sapientiam.

Variam & diversam malitiam antiquitus in ecclesia Constantinopolitana infelix operatus est Photius. Didicimus enim, quod & multo ante tyrannicum præsidiatum propriæ manus subscriptionibus muniebat adhærentes sibi clientes, ad discendam sapientiam, quæ a Deo stulta facta est, cum manifeste nova esset inventio, & sanctis patribus nostris & magistris ecclesiæ penitus aliena. Igitur quoniam omnem colligationem iniquitatis solvere, & chirographa violentorum contractuum dirumpere præcipimus, definivit sancta & universalis synodus, neminem ex his omnibus a nunc tale tenere vel servare chirographum, sed absque quolibet offendiculo indubitanter & intrepide tam docere, quam discere omnes, qui ad utrumq; consistunt idonei, præter eos qui erroris inveniuntur & hæreticæ impietatis servituti redacti; huiusmodi enim certissime & docere & discernere interdicimus. Si quis autem deprehensus fuerit hanc definitionem nostram spernens atque prævaricans, si quidem clericus est, a proprio gradu decidat; laicus vero sequestretur, utpote qui non credit dominico verbo perhibenti: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.*

Matth.

X.

Vt ante distinctam examinationem, & synodicam iudicationem nullus clericus a proprio episcopo, aut episcopus a proprio metropolita, vel a proprio patriarcha se ullo modo segreget.

Divina manifesto clamante scriptura: *Ante examinationem ne vituperes: & intellige primum, & tunc increpa*; & numquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab eo, & cognoverit quid faciat? iuste & congruenter & hæc sancta & universalis synodus definit & statuit, quod nullus laicorum, vel monachorum, aut aliquis ex catalogo clericorum, ante diligentem examinationem & synodicam sententiam a communione se separet proprii patriarchæ, licet criminalem quamlibet causam eius se nosse prætendat, sed neque recuset nomen ipsius referre inter divina mysteria, vel officia. Similiter autem episcopos & presbyteros, qui in exterioribus civitatibus & regionibus sunt, erga proprios metropolitas affectare mandamus: quod etiam circa patriarcham suum facere metropolitas oportet. Si vero quis adversus hanc sanctam synodum deprehensus fuerit agere, si quidem episcopus aut clericus est, ab omni sacerdotali operatione decidat & honore; monachus autem aut laicus segregetur ab omni ecclesiastica communione atque collegio, quousque conversus per pœnitentiam recipiatur.

XI.

Quod oportet anathematizare omnem qui impie ac læsis sensibus habere hominem duas animas opinatur.

Veteri & novo testamento unam animam rationabilem & intellectualem habere hominem docente, & omnibus Deiloquis patribus & magistris ecclesiæ eamdem opinionem asseverantibus, in tantum impietatis quidam, malorum inventionibus dantes operam, devenerunt, ut duas eum habere animas impudenter dogmatizare, & quibusdam irrationabilibus conatibus per sapientiam, quæ stulta facta est, propriam hæresim confirmare pertentent. Itaque sancta hæc & universalis synodus, veluti quoddam pessimum zizanium, nunc germi-

germinantem nequam opinionem, evellere festinans; imo vero ventilabrum in manu veritatis portans, & igni inextinguibili transmittere omnem paleam, & arcam Christi mundam exhibere volens, talis impietatis inventores & patratores, & his similia sentientes, magna voce anathematizat, & definit, atque promulgat, neminem prorsus habere, vel servare quoquo modo statuta hujus impietatis auctorum. Si autem quis contraria gerere præsumpserit huic sanctæ & magnæ synodo, anathema sit, & a fide atque cultura Christianorum alienus.

XII.

De non recipiendis ullo modo electionibus episcoporum per principale suffragium & potentiam factis.

Apostolicis & synodicis canonibus, promotiones & consecrationes episcoporum & * potentia & præceptione principum factas penitus interdicentibus, concordantes definimus, & sententiam nos quoque proferimus, ut si quis episcopus per versutiam vel tyrannidem principum hujusmodi dignitatis consecrationem susceperit, deponatur omnimodis, utpote qui non ex voluntate Dei, & ritu ac decreto ecclesiastico, sed ex voluntate carnalis sensus ex hominibus & per homines Dei * domum possidere voluit, vel consensit.

XIII.

Quod oporteat in magna ecclesia, in minori gradu constitutos ad majores honores opportune contendere; sed non eos qui foris sunt inter illos admitti, sed nec eos in eadem ecclesia connumerari, aut constitui, qui procurant, seu tuentur proastia, vel sæcularium domos.

Quoniam quidem dicit alicubi divinum eloquium: *Dignus est operarius mercede sua*; hujus rei gratia & nos decernimus, & promulgamus, ut magnæ ecclesiæ clerici, qui in subjectis ordinibus morati sunt, ad majores gradus ascendant, &, si digni claruerint, melioribus perfrui mereantur honoribus; cum aliqui eorum, qui in ipsis sunt, aut per incrementum ad superiora ministeria advocati fuerint, aut per communem naturæ terminum dormientes defuerint; sed non ex illis, qui foris sunt, aliqui se his innectentes, debitas eis, qui multo tempore laboraverunt, dignitates vel honores recipiant; ac per hoc inveniantur ecclesiæ clerici nullo modo proficere. Nullatenus autem habeant potestatem, qui principum domorum, seu suburbanarum rerum curam gesserint, inter clerum magnæ ecclesiæ colligi, vel † constitui: *nemo quippe Deo militans sæculi negotiis implicatur*. Si vero quis præter definitionem quam nunc protulimus promotus fuerit in quocumque magnæ ecclesiæ gradu; reprobetur omnimodis ab omni ecclesiastico gradu, tamquam qui contra magnam synodum provectus exiterit.

XIV.

Quod oporteat eos, qui per divinam gratiam ad episcopale officium convocantur, omnem reverentiam & honorem mereri ab iis qui per tempora aut strategatus ministerium sortiuntur, aut aliter principari videntur.

Eos qui a divina gratia ad episcopale advocantur officium, tamquam imaginem & figuram ferentes sanctorum cælestium hierarcharum, id est angelorum, secundum hierarchicum plane gradum & morem, omni honore dignos ab omnibus principibus & subditis sancimus haberi. Et nequaquam strategis, vel quibuslibet aliis principibus obvios procul ab ecclesiis suis occurrere, sed neque semet a multo spatio de equis vel mulis ejicere, aut cum timore ac tremore procidere ac adorare; sed nec cum sæcularibus principibus ad mensam intrare hora prandii, eosdem quos illi honores strategis exhibentes, sed secundum congruentiam spiritalis dignitatis, ac honoris sui, reddere quidem omnibus debita, cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem: præferri autem & multam a principibus amicorum Christi imperatorum venerationem, & reverentiam promereri confessores eorum, & honoris similis existentes; ita ut fiduciam habeant episcopi arguere strategos multoties, & alios principes, atque omnem sæculi dignitatem, cum injustum & irrationabile agere quid illos invenerint, & per hoc corrigere & reddere meliores. Si vero aliquis episcopus, post definitionem sanctam synodi, debitum & canonice collatum sibi contempserit honorem, & quid secundum veterem & inhumanam ac inordinatam consuetudinem, præter quæ nunc definita sunt, fieri permiserit, sequestretur anno uno, & princeps ille duobus annis non mereatur percipere mysteriorum nec sanctificationum communionem.

XV.

Quod non oporteat alienare cimelia, vel per emphyteusim salaria ecclesiarum tribuere.

Apostolicos & paternos canones renovans sancta hæc universalis synodus, definivit neminem prorsus episcopum vendere vel utcumque alienare cimelia & vasa sacrata, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet quæ accipiuntur in redemptionem captivorum; sed nec tradere salaria ecclesiarum in emphyteutica pacta, nec alias rusticas possessiones venumdare, ac per hoc ecclesiasticos

ecclesiasticos reditus lædere, quos ad propriam utilitatem, & ob escam pauperum & peregrinorum sustentationem esse decernimus: omnem vero ecclesiasticarum rerum potestatem habentem & has meliorare, ac dilatare prout oportuerit ecclesiastica loca, per quæ reditus fiunt; & insuper propriarum rerum dispositionem distribuere, ac committere seu conferre quibuscumque voluerit & judicaverit juxta propriam potestatem ac dominatum. Quisquis autem apparuerit post hanc definitionem nostram contrarium quid huic sanctæ & universali synodo agere, deponatur ut prævaricator divinarum legum & præceptorum, cassata videlicet omnino quæ facta est in scriptis vel sine scriptis ab episcopo venditione, vel emphyteutica traditione, vel alia quavis alienatione, cimeliorum scilicet & salariorum locorum. Qui vero emerit aut perceperit aliquid ex prædictis cimeliis vel salariis, & non restituerit ecclesiæ, iterum, quæ ecclesiæ sunt vel non reddiderit ad incidendam chartam venditionis vel emphyteuseos, sit anathema usquedum fecerit quod ab hac sancta & universali synodo confirmatum est. Si autem episcopus convictus fuerit construxisse monasterium de reditibus ecclesiasticis, tradat ipsum eidem ecclesiæ monasterium; si vero de propriis rebus, aut de aliis quibusdam conventionibus, habeat id secundum propriam potestatem, & voluntatem omni vita sua; & post finem vitæ dimittat & conferat hoc quibuscumque voluerit, non tamen sæculare diversorium fiat.

XVI.

De non utendis penitus adinventionibus ad exhonorantiam sancti sacerdotii. Imperator vero vel princeps, si talia fecerit, redarguatur, & separetur: si autem non pœnituerit, etiam anathematizetur.

Magnis ululatibus & multis lacrymis dignum opus a multis fidelibus ad nostros pervenit auditus: aiunt enim fuisse quosdam laicos sub eo qui nuper imperavit in ordine senatorio, qui secundum diversam imperatoriam dignitatem videbantur † capillorum comam circumplexam involvere atque reponere, & gradum quasi sacerdotalem per quædam inducia & vestimenta sacerdotalia sumere, &, ut putabatur, episcopos constituere, superhumeralibus, id est palliis, circumamictos, & omnem aliam pontificalem indutos stolam; qui etiam proprium patriarcham adscribentes eum qui in adinventionibus risum moventibus prælatus & princeps erat, & insultabant, & illudebant quibusque divinis, modo quidem electiones, promotiones & consecrationes, modo autem acute calumnias, damnationes & depositiones episcoporum, quasi ab invicem, & per invicem miserabiliter & prævaricatorie agentes & patientes. Talis autem actio nec apud gentes a sæculo unquam audita est, ita ut pejores & miserabiliores infidelibus nationibus exhibeat & demonstret hos quos nunc manifestos effecimus: qua de re sancta & universalis synodus definivit & promulgavit, illos quidem malitiæ nixus omnino ut scelestos abominari, neminem autem fidelium qui Christiana censentur appellatione deinceps conari tale quid faciendi, vel admittendi, aut silentio tegendi quemquam eorum qui hujusmodi operantur impietatem. Si vero quispiam imperator, vel potentum, aut magnatum, taliter illudere divinis, & talem ac tantam injuriam impie in divinum sacerdotium facere vel admittere tentaverit, primo quidem arguatur a patriarcha illius temporis, & episcopis qui cum ipso fuerint, & segregetur, & indignus divinis mysteriis judicetur; deinde vero accipiat quosdam alios in duram observantiam labores, & pœnas quæ visæ fuerint: & nisi celeriter se pœniteat, etiam anathema sit ab hac sancta & universali synodo, tamquam qui sinceræ & immaculatæ fidei mysterium dehonestaverit. Si vero, præsumentibus quibusdam hujusmodi nefas operari, patriarcha Constantinopolitanus, & suffraganei ejus episcopi, quod factum fuerit cognoscentes, neglexerint debitum adversus eos ostendere zelum, deponantur, & a proprio sacerdotio ac honore pellantur: qui autem quoquo modo hujusmodi ministraverunt vel ministraturi sunt impiissimæ actioni, & minime confessi acceperint conveniens † epitimium definivimus per triennium sequestratos esse, anno quidem uno extra ecclesiam flentes, alio vero anno intra ecclesiam stare usque ad catechumenos; porro tertio, consistere cum fidelibus, & ita dignos fieri mysteriorum sanctificationibus.

† Ita namque a cervice usque ad capita contorquebant, ut clericali more in rotundum tonsi viderentur.

XVII.

De potestate patriarcharum, & metropolitanorum ad eos adventu.

Sancta & universalis Nicæna prima synodus antiquam consuetudinem jubet servari per Ægyptum, & provincias quæ sub ipsa sunt, ita ut horum omnium Alexandrinus episcopus habeat potestatem, dicens: Quia & in Romanorum civitate hujusmodi mos prævaluit: qua pro causa & hæc magna & sancta synodus tam

tam in seniori & nova Roma, quam in A sede Antiochiæ ac Hierosolymorum, priscam consuetudinem decernit in omnibus conservari, ita ut earum præsules universorum metropolitanorum, qui ab ipsis promoventur, & sive per manus impositionem, sive per pallii dationem, episcopalis dignitatis firmitatem accipiunt, habeant potestatem, videlicet ad convocandum eos, urgente necessitate, ad synodalem conventum, vel etiam ad coercendum illos & corrigendum, cum fama eos super quibusdam delictis forsitan accusaverit. Sed quoniam sunt qui- B dam metropolitanorum, qui ne secundum vocationem apostolici præsulis occurrant a mundi principibus se detineri sine ratione causantur, placuit talem excusationem omnimodis esse invalidam. Cum enim princeps pro suis causis conventus frequenter agat, impium est ut summos præsules ad synodos pro ecclesiasticis negotiis celebrandum impediant, vel quosdam a conciliis eorum prohibeant, licet tale impedimentum, C & fictam prohibitionem metropolitanorum suggestione diversis modis fieri didicerimus. Consueverunt autem metropolitani bis in anno synodos facere, ideoque, sicut dicunt, ad patriarchale penitus non posse concurrere caput. Sed sancta hæc & universalis synodus, nec concilia quæ a metropolitanis fiunt interdicens, multo magis illa novit rationabiliora esse ac utiliora metropolitanorum conciliis quæ a patriarchali sede congregantur; & idcirco hæc fieri exigit: D a metropolita quippe unius quidem provinciæ dispositio efficitur, a patriarcha vero sæpe totius causa diœceseos dispensatur. Ac per hoc communis utilitas providetur, propter quod & speciale lucrum propter generale bonum postponi convenit, cum a majoribus super hæc facta fuerit advocatio: quamvis apud quosdam metropolitanorum antiqua consuetudo, & canonica traditio per contemptum ipsorum postposita videantur, non currentibus eis ad communem E profectum, quos leges ecclesiæ severe condemnantes, omni excusatione remota, subjacere vocationibus proprii patriarchæ, sive cum communiter, sive cum sigillatim factæ fuerint, exigunt. Illud autem tamquam perosum quiddam ab auribus nostris repulimus, quod a quibusdam imperitis dicitur, non posse synodum absque principali præsentia celebrari: cum nusquam sacri canones convenire sæculares principes in conciliis sanxerint, sed solos antistites. Unde nec interfuisse illos synodis, exceptis conciliis universalibus, invenimus: neque enim fas est sæculares principes spectatores fieri rerum quæ sacerdotibus Dei nonnunquam eveniunt. Quisquis ergo metropolitanorum proprium patriarcham contempserit, & vocationem ejus, quæ sive ad unum solum, sive ad plures, sive ad omnes fit absque validissima ægrotatione, vel paganorum incursu, non obedierit, & per totos duos menses post notitiam vocationis, ad proprium venire patriarcham minime festinaverit, vel si quocumque modo latitare, aut non cognoscere nuntium ab illo missum tentaverit, segregetur: si vero intra unum annum eamdem contumaciam & inobedientiam demonstraverit, deponatur omnibus modis, & ab omni sacerdotali operatione decidat, atque a dignitate & honore, qui metropolitanis convenit, propellatur. Is autem, qui huic definitioni non obedierit etiam, & anathema sit.

XVIII.

Quod non oporteat ecclesiarum res ac privilegia violare seu decidere.

Placuit huic sanctæ & magnæ synodo, ut res vel privilegia, quæ Dei ecclesiis ex longa consuetudine pertinent, & sive a divæ recordationis imperatoribus, sive ab aliis Dei cultoribus in scriptis vel sine scriptis donata, & ab eis per annos triginta possessa sunt, nequaquam a potestate præsulis earum quæcumque persona sæcularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta quælibet auferat, sed sint omnia in potestate ac usu præsulis ecclesiæ, quæcumque intra triginta spatium annorum ab ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo sæcularium contra præsentem definitionem egerit, tamquam sacrilegus judicetur, & donec se correxerit, & ecclesiæ propria privilegia, seu res restituerit, & reservaverit, anathema sit.

XIX.

Quod non oporteat archiepiscopos aut metropolitas sub obtentu quasi visitationis proficisci ad alias ecclesias, & subjectos sibi episcopos per avaritiam damnis afficere vel gravare.

Avaritiam utpote secundam idololatriam Paulus magnus execratur apostolus, cunctos videlicet qui Christiano vocabulo censentur ab omni turpi lucro abstinere volens; multo magis ergo iis qui sacerdotio funguntur nefas est coepiscopos & suffraganeos suos per quemcumque modum gravare. Hujus rei gratia definivit sancta hæc & universalis synodus, nullum archiepiscoporum, aut metropolitanorum, relinquere propriam ecclesiam, & sub occasione quasi visita-

ACTIO X. CONC. VIII. GENERAL.

visitationis ad alias accedere, & potestate propria in inferiores abuti, & consumere reditus qui apud illos inveniuntur ad ecclesiasticam dispositionem, & alimenta pauperum, ac per hoc aggravare avaritiæ modo conscientias fratrum & comministrorum nostrorum; excepta hospitalitate, quæ aliquando ex necessario transitu fortassis accesserit; sed & tunc non alia, nisi ex iis quæ ad præsens de compendio præparata inveniuntur, cum reverentia & cum timore Dei dignanter accipiat; & maturius propositum iter perambulet, nihil omnino eorum quæ sunt ecclesiæ illius vel suffraganei episcopi petens & exigens; si enim unumquemque episcoporum ecclesiæ propriæ rebus cum multa parcitate uti, & nullatenus in proprias utilitates importune ac sine ratione dispendere vel consumere reditus ecclesiasticos sacri canones decernunt; qua, putas, impietate judicabitur dignus, qui aliis episcopis commissas ecclesias gravare vel ambire, & per hoc sacrilegii crimen incidere non formidat? Quisquis ergo post hanc definitionem nostram tale quid facere tentaverit, pœnam subeat a patriarcha qui per tempus fuerit, secundum congruentiam injustitiæ ac avaritiæ suæ, & deponatur & sequestretur ut sacrilegus, & aliter ut idololatra factus, juxta magnum apostolum.

XX.

Quod non oporteat quemquam episcoporum apud se vel per se collata loca recipere sine illius judicio qui urbi aut regioni illi præesse dignoscitur.

Et hoc sancta nunc synodus didicit, quod in quibusdam locis quidam propria usi auctoritate, ac sine voluntate illorum quibus hujusmodi dispositiones commissæ sunt, audacter & tyrannice pellunt eos qui per emphyteusim perceperint aliquid ex iis locis quæ possederunt, occasione quasi ruptæ fidei circa pensionis pactum. Non autem licet omnimodis hoc fieri, nisi prius accipiat protestationem per quosdam idoneos & fideles homines is qui emphyteusim contraxit: quod nisi dederit, usque ad tres annos destinatum tributum census, propellatur a locis a se detentis. Oportet enim post trium annorum census retentionem accedere ad præpositos urbis vel regionis illius, & arguere in conspectu eorum eum qui emphyteusim consecutus est, & exhibere contemptum ejus, & tunc sententia & judicio prædictorum recipiat ecclesia propria in possessionem. Sed nequaquam quisquam apud se vel per se faciat prædictorum ablationem locorum; suspectivum quippe tale, quin & multi turpis lucri & avaritiæ consistit indicium Si quis ergo episcopus aut metropolita præter hanc definitionem nostram abstulerit aliquem locum a quoquam, putans quod ecclesiam propriam defendat, sequestretur a proprio patriarcha per aliquod tempus, dans primo quod per potestatem suam abstulit vel subripuit. Si vero contentiosus quis perstiterit, non obediens his quæ sanctæ ac universali synodo visa sunt, deponatur omnimodis.

XXI.

Quod non oporteat papam Romanum, vel quempiam aliorum patriarcharum, a quolibet inhonorari.

Dominicum sermonem, quem Christus sanctis apostolis & discipulis suis dixit, quia: *Qui vos recipit, me recipit, & qui vos spernit, me spernit*, ad omnes etiam qui post eos secundum ipsos facti sunt summi pontifices & pastorum principes in ecclesia catholica dictum esse credentes, definimus, neminem prorsus mundi potentium, quemquam eorum qui patriarchalibus sedibus præsunt inhonorare, aut movere a proprio throno tentare, sed omni reverentia & honore dignos judicare; præcipue quidem sanctissimum papam senioris Romæ, deinceps autem Constantinopoleos patriarcham, deinde vero Alexandriæ, ac Antiochiæ, atque Hierosolymorum; sed nec alium quemcumque conscriptiones contra sanctissimum papam senioris Romæ, ac verba complicare, & componere, sub occasione quasi diffamatorum quorumdam criminum; quod & nuper Photius fecit, & multo ante Dioscorus. Quisquis autem tanta jactantia & audacia usus fuerit, ut secundum Photium, vel Dioscorum, in scriptis, vel sine scriptis injurias quasdam contra sedem Petri apostolorum principis moveat, æqualem & eamdem quam illi condemnationem recipiat. Si vero quis aliqua sæculi potestate fruens vel potens pellere tentaverit præfatum apostolicæ cathedræ papam, aut aliorum patriarcharum quemquam, anathema sit. Porro si synodus universalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de sancta Romanorum ecclesia quævis ambiguitas & controversia, oportet venerabiliter, & cum convenienti reverentia de proposita quæstione sciscitari, & solutionem accipere, aut proficere, aut profectum facere, non tamen audacter sententiam dicere contra summos senioris Romæ pontifices.

XXII.

XXII.

De summorum sacerdotum electione atque decreto.

Promotiones atque consecrationes episcoporum, concordans prioribus conciliis, electione ac decreto episcoporum collegii fieri sancta hæc & universalis synodus definit & statuit; atque jure promulgat, neminem laicorum principum vel potentum semet inserere electioni vel promotioni patriarchæ, vel metropolitæ, aut cujuslibet episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio, vel contentio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quemquam potestativorum vel ceterorum laicorum habere conveniat, sed potius silere, ac attendere sibi, usquequo regulariter a collegio ecclesiæ suscipiat finem electio futuri pontificis: si vero quis laicorum ad concertandum & cooperandum ab ecclesia invitatur, licet hujusmodi cum reverentia, si forte voluerit, obtemperare se asciscentibus; taliter enim sibi dignum pastorem regulariter ad ecclesiæ suæ salutem promoveat. Quisquis autem sæcularium principum & potentum, vel alterius dignitatis laicus, adversus communem ac consonantem atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentaverit, anathema sit, donec obediat & consentiat in hoc quod ecclesia de electione ac ordinatione proprii præsulis se velle monstraverit.

XXIII.

Quod non oporteat quemquam episcoporum alienarum locare possessiones ecclesiarum, sed nec clericum quemlibet in aliena ecclesia sacra celebrare mysteria.

Venit & hoc nunc ad aures nostras, quod quidam episcoporum a quibusdam rogati, possessiones, quæ ad alias ecclesias pertinent, irrationabiliter conferant; & per hoc, quantum possunt, ad propriam voluntatem in aliorum potestatem episcoporum usurpent. Hoc autem & propheticam illis manifeste maledictionem acquiret, quæ dixit: *Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum ad agrum, ut proximo auferatis aliquid;* & criminis eos sacrilegii reos constituit. Hujus rei gratia placuit magnæ huic & universali synodo, quod nullus fratrum & coepiscoporum nostrorum, vel quisquam, talem sibi facere nequissimam locationem roget, vel ab aliquo ipse rogatus quamlibet alienarum & extranearum conferat ecclesiarum possessionem, nec etiam constituat presbyteros aut quemlibet alium clericum in ecclesiis quæ sibi subjectæ non sunt, præter voluntatem episcopi cui ecclesia illa commissa est; sed neque quisquam presbyterorum vel diaconorum, qui sacris officiis dediti sunt, ultro ac per se ecclesias ingrediens, sacrum aliquid operetur, in quibus ab initio sortem minime consecutus est; illicitum enim est hoc & omnimodis a canonicis præceptionibus alienum. Quisquis ergo post hanc definitionem nostram visus fuerit faciens aliquid horum quæ nunc interdicta sunt, separetur aliquo indicto tempore, discisso videlicet & dirupto modis omnibus locatorio pacto, quod sive scripto, sive sine scripto præter canonem factum est. Similiter & presbyter ille vel diaconus segregatus sit, donec ab aliena recedat ecclesia. Quod si & segregationem contempserit, omnimodis deponatur, & ab omni honore sacrato dejiciatur.

XXIV.

Quod non oporteat metropolitas suffraganeis suis episcopis ecclesiastica suæ metropoleos committere ministeria.

Divina scriptura dicente: *Maledictus omnis homo qui facit opus domini negligenter,* quidam metropolitanorum in extremam negligentiam & desidiam delapsi, præceptionibus suis subjectos ad se adducunt episcopos, & committunt eis ecclesiæ propriæ divina officia, & litanias, & cuncta omnino sacra quæ ad se pertinent ministeria ita ut per illos celebrent omnia quæ per semet alacriter agere debuerint, ac per id eos, qui episcopalem dignitatem meruerunt, quodammodo clericos sibi subjectos exhibeant. Vacant autem iidem præter ecclesiasticas leges sæcularibus curis atque dispositionibus, dimittentes perseverare in orationibus & obsecrationibus pro suis delictis ac populi ignorantiis; quod nusquam apud aliquos penitus invenitur, cum sit canonicis nimirum contrarium omnino præceptis: &, quod sævius est, quia suis stipendiis per distinctas mensium vices præcipi dicuntur prædicta perficere ministeria; quod ab apostolico munimine modis omnibus ostenditur alienum. Hæc autem omnia magnis & multis ac vehementissimis damnationibus dignos hujusmodi statuunt; probantur enim tales per hæc quæ faciunt, etiam satanica jactantia & superbia languere. Quisquis ergo metropolitanorum post hanc sanctæ ac universalis synodi definitionem eadem audacia vel superbia & contemptu abusus, non per se cum timore & alacritate, seu conscientia bona, debita ministeria in propria civitate, sed per suffraganeos episcopos suos efficere tentaverit, pœnas exolvat coram proprio patriarcha, & aut corrigatur aut deponatur.

Actio X. conc. VIII. general. — Ier. 48.

ACTIO X. CONC. VIII. GENERAL.

ANNO CHRISTI 870

XXV.

Quid semper depositi teneantur qui consecrationem in quocumque gradu Methodii & Ignatii sanctissimorum patriarcharum habuerunt, & Photio invasori etiam post sententiam quæ synodice facta est Constantinopoli, consenserunt.

Et hoc debite sancta synodus definivit, quatenus episcopi, presbyteri, diaconi & subdiaconi magnæ ecclesiæ, qui consecrationem Methodii & Ignatii sanctissimorum patriarcharum habuerunt, & secundum insolens illud & durissimum cor Pharaonis obdurati sunt, & usque nunc minime cum hac sancta & universali synodo convenerunt, sed nec nobis consonare in verbo veritatis voluerunt, quinimo invasori Photio concorditer consenserunt, depositi sint, & omnino sacerdotali operatione privati, quemadmodum nec multum ante beatissimus papa Nicolaus judicavit; & nequaquam tales in sacerdotii catalogo recipiantur, etiamsi ex hoc converti voluerint; nisi in perceptione * sanctificationum, qua dignos nullatenus eos, nisi per multam misericordiam, judicamus; non enim sunt digni ad priorem honorem restitutionis locum per pœnitentiam invenire, secundum exosum illum Esau, licet cum lacrymis expetisset eam.

* alias mysteriorum,

XXVI.

Quod clericus depositus, vel injuriam passus ab episcopo suo, potestatem habeat recurrere ad majores ecclesiæ catholicæ principes, id est, ad summos pontifices.

Placuit & hoc sanctæ synodo, ut quicumque presbyter aut diaconus a proprio episcopo depositus fuerit, propter aliquod crimen, vel si quamlibet injustitiam se pati dixerit, & non acquieverit judicio proprii episcopi, dicens eum suspectum se habere, & vel propter inimicitiam quam erga se tenuerit, vel propter gratiam quam aliis quibusdam præstare voluerit, idcirco in se fuisse tale quid operatum, potestatem habeat ad metropolitam ipsius provinciæ concurrere, & eam quam putat injustam depositionem, vel aliam læsionem denuntiare: metropolita vero ille libenter suscipiat hujuscemodi, & advocet episcopum qui deposuit, vel alio modo clericum læsit, & apud se cum aliis etiam episcopis negotii faciat examen, ad confirmandum scilicet sine omni suspicione, vel destruendum per * generalem synodum & multorum sententia clerici depositionem. Similiter etiam episcopos concurrere ad patriarchale caput decernimus, qui a metropolitis suis talia se pertulisse fatentur, ut apud patriarcham & metropolitas qui sub A ipso sunt, justam & sine suspicione sententiam quod movetur negotium accipiat. Insuper etiam nullo modo quisquam metropolitanorum vel episcoporum a vicinis metropolitis vel episcopis provinciæ suæ judicetur, licet quædam incurrisse crimina perhibeatur, sed a solo patriarcha proprio judicetur: cujus sententiam rationabilem, & judicium justum, ac sine suspicione fore decernimus; eo quod apud eum honorabiliores quique colligantur, ac per hoc ratum & firmum penitus sit B quod ab ipso fuerit judicatum. Si quis autem non acquieverit iis quæ a nobis edita sunt, excommunicatus existat.

* alias ampliorem

XXVII.

De eo quod non oporteat palliis præter tempora & loca definita vestiri, & de eo quod nequaquam eos, qui ex ordine monachico facti sunt, conveniat schemate ac stola monachicæ conversationis exuere.

Secundum traditas formas per singulas provincias, ac regiones, & urbes, in ecclesiasticis promotionibus & consecrationibus illa quæ indicia & signa sunt ordinis C qui unicuique inesse videtur, retineri decernimus, ita ut episcopi, quibus concessum est palliis uti, certis temporibus, in eisdem temporibus & locis, iis induantur, & tanto & tali non abutantur amictu propter typhum, & inanem gloriam, & humanum placorem, atque sui amorem; omni videlicet tempore divini sacrificii, & omnis alius ecclesiastici mysterii, hunc inepte portantes: illos autem qui reverenter monasticam vitam sectati D sunt, & episcopalem meruerunt honorem, conservare schema, & amictum monachicorum indumentorum, & ipsam beatam vitam decernimus: & nullus omnino habeat potestatem deponere jam dictum schema, propter typhum & arrogantem voluntatem, ne per hoc inveniatur propriorum transgressor pactorum: sicut enim ibi continuus palliorum amictus fastigiosum & suæ gloriæ deditum demonstrat episcopum, ita & hic depositio ac denudatio monachici habitus nihilo E minus eisdem submittit criminibus eum qui hoc fecisse captus extiterit. Quisquis ergo episcopus præter definita sibi scripto tempora se pallio induerit, aut monasticarum vestium schema deposuerit, aut corrigatur, aut a patriarcha proprio deponatur.

Et post lectionem canonum, iterum stans in medio Bahanes magnificentissimus patricius & præpositus per jussionem Christi amicorum imperatorum dixit ad sanctissimos loci servatores: Post lectionem divinorum & sacrorum canonum quid deliberat sanctitas vestra adhuc fieri? Sanctissimi vicarii senioris Romæ ac orientalium

orientalium sedium dixerunt: Subsequatur expositus terminus, in quo cursim omnia continentur quæ acta sunt in hac sancta synodo, & legatur in audientiam omnium, si placet hoc sanctæ synodo. Sancta synodus dixit: Placet, justum enim & bonum est. Et post hoc ascendens Metrophanes Deo amicissimus metropolita Smyrnæ in superiori parte synodi, legit terminum. Similiter & Cyprianus Deo amicissimus metropolita Claudiopoleos in inferiori parte synodi eumdem terminum legit in audientiam omnium.

Terminus sanctæ ac universalis octavæ synodi, quæ facta est Constantinopoli.

SANCTA, magna, & universalis synodus, quæ per divinam voluntatem & gratiam & sanctionem amicorum Christi ac Deo confirmatorum imperatorum nostrorum Basilii & Constantini congregata est in hac a Deo conservanda regia urbe, in famosissimo templo sanctæ ac magni nominis Sophiæ, definivit subter annexa:

Connaturale omnipotentis Dei & Patris Verbum, quod firmavit cælum sicut cameram, & construxit fines terræ ac ceterorum universorum statum, ut insubstantialiter esset, effecit, & regit, & continet, & salvat, qui dicit per Isaiæ prophetæ vocem: *Aspice in cælum, quia cælum, ut fumus, solidatum est; terra autem, ut vestimentum, veterascet: qui autem habitant eam, sicut hæc, morientur: salutare autem meum in æternum erit, & justitia mea non deficiet:* qui propter nos secundum nos factus est, & cælestem justitiam super terram plantavit, & dixit: *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt:* qui dixit ad omnes qui in eum crediderunt: *Si vos transieritis in verbo meo, veri discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Iste solus infinitæ potentiæ dominus & Deus noster multos quidem alios ab olim, & longe ante, homines mancipatos mendacio, & veritatis inimicos, in agro suo, id est in ecclesia, mala zizania secundum euangelicam significationem seminantes, & mundum frumentum divinæ justitiæ operire tentantes, veluti quidem sapientissimus & omnipotentissimus agricola, evulsit atque disperdidit, & ad id quod omnino non est jure convertit: salutare autem suum semper ad monendum præparavit, & justitiam suam firmavit, & manifestiorem exhibuit. Sed nihil minus, & in instantibus temporibus zizaniorum satore, per quosdam pravissimos & piissimos homines ecclesiasticum agrum inutilem reddere tentante, æquali eademque providentia & hunc solicitudine dignum exhibuit, & a sordibus iniquitatis eripuit, atque ad puritatem revocavit antiquam; piissimum enim & tranquillissimum imperatorem nostrum, qui divinæ justitiæ amator, & injustitiæ hostis, & in mandatis ejus manentem discipulum ipsius demonstratum incorruptum & scientem, & conservantem veritatem, excitavit ad injustitiæ confirmationem: qui per supernum auxilium, & gratiam ecclesiastici tabernaculi, architectos a finibus orbis terrarum in hanc a Deo construendam & regiam Urbem convocavit, & universalem synodum congregavit, quæ euangelicarum sanctionum, & Mosaicarum & propheticarum legum, atque apostolicorum ac paternorum, nec non & synodicorum mandatorum munimina custodiens, pietatis terminos renovavit, & veritatem & justitiam in ecclesiasticis atriis prædicavit. Hinc ergo & Christianorum sinceram & immaculatam fidem, & dogma orthodoxæ religionis omnes, qui apud eam convenimus sacrati, roborantes, credimus in unum Deum in tribus consubstantialibus & divinis ac principalibus personis, utputa quemadmodum in tribus † solibus invicem indissimilibus, vel in totidem splendoribus, unam luminis intuemur naturam: unum quidem & singularem Deum secundum rationem substantiæ, trinum autem, vel tria, si eum secundum rationem personarum prædicamus: & neque a se, ut esset factus, neque ab alio quomodolibet hoc accepisse fatemur: sed sine initio & æternum & solum semper existentem, & secundum eadem, & similiter habentem, & nullam commutationem vel conversionem admittentem, factorem & conditorem omnium intelligibilium & sensibilium existentem: sic enim & sancta & magna Nicæna synodus exponens fidei symbolum ait: Lumen de lumine, Deum verum Filium de Deo vero Patre manifeste prædicans, & reliqua, ut catholica ecclesia accepit, quam & nos suscipientes uno sensu, vesanum & veritatis inimicum Arium anathematizamus, & omnes qui cum ipso vel secundum ipsum de thearchica & beata Trinitate τὸ ἑτεροούσιον, id est alteritatem substantiæ, & dissimilitudinem læsis sensibus opinantur; nihilo minus autem & secundam sanctam & universalem synodum suscipientes similiter * pneumatomachum, quinimo * theomachum anathematizamus Macedonium, neque in personarum discretione differentiam substantiæ Patris, & Filii, & divini & principalis Spiritus juxta prædictos hæresiarchas recipientes, neque in una eademque substantia personas secundum amentissimum Sabellium confundentes. Insuper & confitemur unicum Dei Verbum incarnatum, & factum fuisse propter nos, secundum nos. Non enim angelus, non legatus, sed ipse dominus venit, & salvavit nos, & nobiscum factus est Emmanuel: & iste erat Deus verus, Deus Israel, & omnium salvator, secundum divinas & propheticas voces. Unde & sanctissimam & nuptiarum ignaram Mariam, quæ illum peperit, proprie ac veraciter Dei genitricem fatemur, quemadmodum universalis tertia synodus quæ prius apud Ephesum congregata est prædicavit; cum qua & nos hominis cultorem & jactantissimum atque Iudaicum sensum habentem Nestorium anathematizamus, duplicem docentes unum eumdemque Christum & dominum, Deum scilicet perfectum & hominem perfectum in una persona, utriusque naturæ differentia; sed proprietates inconvertibiles & inconfusas perpetuo conservantem, quemadmodum & sancta universalis quarta synodus dogmatizavit: quam cum jam numeratis tribus conciliis, tamquam sanctorum euangeliorum quaternitatem suscipientes, anathematizamus delirum Eutychetem, & vecordem Dioscorum: quin & duas naturas in uno Christo secundum manifestiorem expositionem sanctæ quintæ & universalis synodi prædicantes, anathematizamus Severum, & Petrum, & Zoaram Syrum; Origenem etiam qui vana sapuit, & Theodorum Mospuestiæ; Didymum quoque pariter, & Evagrium, qui etiam secundum easdem & diversas opiniones eodem perditionis

Margin notes: Actio X. Conc. VIII. General. — † Soles dixi, quia id Græco sic reperi, causa necessitatis. — * id est, Spiritum impugnantem. — * id est, Deum impugnantem.

irretiti sunt barathro, & cum prædictis synodis consonantem & eadem sentientem sanctam & universalem sextam synodum suscipientes, quæ in unius Christi duabus naturis consequenter etiam duas operationes ac totidem voluntates sapienter asseveravit. Anathematizamus autem Theodorum, qui fuit episcopus Pharan, & Sergium, & Pyrrhum, & Paulum, ac Petrum, impios præsules Constantinopolitanorum ecclesiæ, atque cum eis † Honorium Romæ, una cum Cyro Alexandriæ, nec non & Macarium Antiochiæ, ac discipulum ejus Stephanum, qui malæ opinionis Apollinarii, & Eutychetis, ac Severi, impiorum hæresiarcharum, dogmata sectantes, sine operatione ac sine voluntate animatam anima rationabili & intellectuabili Dei carnem, sensibus læsis, & revera sine ratione, prædicaverunt. Si enim Deus perfectus & homo perfectus unus idem Christus & Deus extitit, certissimum est, quod nulla secundum partem naturarum, quæ sunt ei, sine voluntate vel sine operatione consistat, sed secundum utramque substantiam volens & operans consummaverit magnum dispensationis mysterium, quemadmodum & omnium deiloquorum chorus, ab apostolis usque ad nos, hoc certissime sciens, etiam imaginem humanæ illius formæ depingens, erexit; impendens utrique parti unius Christi distinctas invicem naturales proprietates: per quas procul dubio significationes, & notiones divinæ ipsius & humanæ naturæ inconfuse permanere creduntur; sicut etiam septimam sanctam & universalem, in Nicæa secundo celebratam, synodum orthodoxe dogmatizasse novimus, unum & eumdem Christum & dominum invisibilem & visibilem professam, & incomprehensibilem & comprehensibilem, & incircumscriptum & circumscriptum, impassibilem etiam & passibilem, atque [a] inscriptibilem & scriptibilem. Cui concordans & sancta hæc & universalis synodus magna voce anathematizat Anastasium, Constantinum, & Nicetam, irrationalem [b] stercoralis nominis præsulatum, vel quod est magis dicendum putredinem, nec non & Theodosium Ephesium, & Sisinnium Pastilam, & Basilium Tricacabum, quin potius & Theodoretum, & Antonium, atque Ioannem quondam præsules novæ Romæ, regiæ civitatis Christianorum, imo Christi calumniatores: quem videlicet nequaquam valuisse idolorum exterminare statuas, ut de eo pronuntiavit prophetarum catalogus, operibus & verbis prædicaverunt: adhuc etiam & Theodorum, qui dictus est Crithinus, quem & hæc sancta & magna synodus convocans, & redarguens, magna voce anathema ipsius auribus intulit: simili quoque modo anathematizamus & omnes consentaneos & fautores eorum, a quibus dicebatur quod sermo divinæ incarnationis per phantasiam & putative factus extiterit, per abolitionem scilicet imaginis Christi & salvatoris nostri, simul etiam sublatæ formæ cum ea, verissimæ illius & deiferæ carnis: bifarie quippe intelligitur omne quod nequaquam imagine comprehenditur, aut velut non existens, aut velut existens quidem, sed minime comprehensibile, utpote invisibile & obstrusum. Si quis igitur horum aliquid forte super Christo omnium nostrum Deo & salvatore perhibuerit, impius liquido declarabitur, quandoquidem unum horum non fuisse factum secundum veritatem hominem Emmanuel ostendit, alterum vero factum quidem fuisse, sed humanis proprietatibus caruisse, & assumptam carnem deposuisse, ad divinam atque incomprehensibilitatem per omnia recursum fecisse demonstrat: quod alienum est ab omnibus divinitus inspiratis scripturis: quæ etiam iterum eum venturum judicem omnium prorsus affirmant, similiterque videndum, quemadmodum visus est discipulis & apostolis suis ad cælos assumptus. Illud autem Manichæica opinione ac impietate plenum est, quo insensate dicitur, de eo divini David eloquium pronuntiatum fuisse, & quod perhibet: *In sole posuit tabernaculum suum*; cum videlicet hæc impietas abjectionem ac depositionem significari per id dominici ac deifici corporis opinetur: sed verbum veritatis & de pheronymo † Manete & de singulis qui cum eo sapiunt, & Iconomachicæ sunt auctores hæreseos, atque de aliis omnibus hæresiarchis ac impiis fiducialiter ait: Non cognoverunt neque intellexerunt, sed in tenebris ambulaverunt. Etenim, O qui derelinquitis vias rectas, & ambulatis in viis tenebrarum: o qui lætamini in malis, & exultatis in eversione mala: quorum semitæ pravæ sunt, & curvi gressus eorum, ut longe faciant a via recta, & alienos a justa sententia. Et rursus: Qui a vento corrupta seminaverunt, & eversio eorum excepit ea. Et iterum: Qui innititur mendaciis, hic pascet ventos. Idem autem ipse persequetur aves volantes; derelinquit enim vias vineæ suæ, in axiis autem agri sui errat: deambulat enim per inaquosum desertum, & terram extensam in siti, congregat autem in manibus suis sterilitatem: propter quod hos omnes transmittit anathemati, & dinumeratas nobis sanctas & universales septem synodos recipiens, & hanc octavam universalem synodum congregavit per gratiam omnipotentis Christi & Dei nostri, & pietatem ac studium tranquillissimi & divinitus roborati imperatoris nostri, ad excidendum & disperdendum per eas exortas propagines injustitiæ, ac iniquos nisus seu promotiones, ad efficiendum pacificum ecclesiæ ordinem & orbis stabilitatem. Non enim sola verorum dogmatum privatio novit perdere male opinantes, & tumultuari ac turbare ecclesiam, sed & divinorum mandatorum prævaricationes nihilo minus eamdem perditionem non vigilantibus excitant, & æstu ac fluctibus implent orbem qui Christi appellatione censentur: quod etiam & per Photii miseri insipientiam & astutiam & malignam operationem per instantia tempora factum est, qui non per ostium, sed per fenestram in caulam ingressus ovium, quasi fur & latro, animarum grassator, quemadmodum dominicus sermo designat, omni tempore ac omni fortitudine furari & mactare ac perdere rationabiles pecudes Christi tentavit, multasque persecutiones operans, plures custodias, & carceres, ac rerum publicationes, atque longissimos exulatus, & super hæc insimulationes, sed accusationes & falsiloquia & scriptiones fictas, contra omnes zelatores pietatis, & propugnatores veritatis, commentando, non destitit justissimum videlicet & legitimum atque canonicum summum sacerdotem Constantinopolitanorum ecclesiæ, sanctissimum scilicet patriarcham Ignatium, ut alter quidam Severus seu Dioscorus, expellere machinans, & instar latronis adulteri sedem illius invadens, & mille depositoriis sententiis ac totidem anathematibus affatim eum submittens, atque multifarie multisque modis

† Maximus egregie Honorium papam defendit in dialogo cum Pyrrho, ut dictum est sup. in VI. synodo act. 13.

Psal. [cut off]

† Ma[…] furia Manic[…] appell[…] sunt, […] recte […] ronym[…] Græce […] tur, […] secum […] nome[…] saniæ […] nes e[…] insani[…] t ligi[…]

Osee […] *Prov.* […]

modis incessantem turbationem & æstum cunctis Christi & salvatoris nostri ecclesiis excitans. Verumtamen non est infatuatum sal terræ, neque oculus ecclesiæ penitus extenebratus, neque luminare, malitiæ spiritibus, pietatis extinctum est; neque ignis divinæ caritatis consumptoriam & incendentem operationem peccabilis & levis materiæ perdidit, neque sermo domini, qui est acutior gladio ancipiti, & cogitationum discretor, inefficax inventus est, neque solidæ petræ fundamentum collusionibus vel inundationibus fluminum & pluviarum demersum concidit; sed lapis angularis & preciosus, qui in Sion, id est in ecclesia positus, super quem fundamentum apostolorum & prophetarum in ædificationem ecclesiæ positum est, multos quidem alios in generatione nostra emisit volubiles lapides super terram, ut † propheta dicit, ab omni ordine catalogi ecclesiastici etiam in regnante urbe, ac Roma nova, confringentes scilicet & conterentes machinamenta eorum qui devastare veritatem & divinam justitiam voluerunt & tentaverunt; potius autem atque præcipue veluti quemdam alterum angularem lapidem illius quodammodo conservantem, quantum fieri potest, imaginalem similitudinem contra Photii propugnacula, tamquam a quodam excelso & perspicuo loco, Nicolaum beatissimum, & c pheronymum papam senioris Romæ desursum misit, qui jaculis epistolarum suarum atque verborum & Photii fautores principes & potentes perculit, & versa vice veteris historiæ, quemadmodum alterum quemdam Madianitam Photium cum Israelitide ecclesia mœchantem, secundum zelatorem Phinees, veritatis mucrone pupugit, & acquiescentem remedia medicinalis disciplinæ suscipere ad adulterii vulneris sanitatem, & cicatricem consequendam, etiam penitus interfecit: atque cum conjuncta ei quasi sacerdotali dignitate per anathema, ut alter Petrus Ananiam & Sapphiram, qui divina furati sunt, morti transmisit. Hujus autem definitionibus ac decretis innixus piissimus & Christi amicus imperator noster, quem cælestis imperator & dominus majestatis in salutem orbis terrarum erexit, Photio quidem convenientem impartitus est locum; sanctissimum vero patriarcham Ignatium ad thronum proprium revocavit; porro ad perfectam discretionem & distinctionem ejus quod bonum esse constat, & expedit. Vicarios etiam ex omnibus patriarchalibus thronis, nec non & omnem episcoporum catalogum, qui sub potestate sua degit, in idipsum collegit: qui videlicet convenientes magnam hanc & universalem celebravimus synodum, & cum multo scrutinio, & probatione, atque tractatu, delimate ac convenienter scandalorum & zizaniorum radices, una cum germinibus, gladio spiritus excidimus, insontem scilicet & sanctissimum patriarcham Ignatium in proprii throni cardine stabilientes, & Photium pervasorem atque adulterum cum omnibus sequacibus suis & nequitiæ fautoribus condemnantes. Dicit enim quodam loco per prophetæ vocem universorum Deus: *Propter malitias adinventionum suarum de domo mea ejiciam eos; & ultra non addam, ut diligam eos. Doluit Ephraim, radices suas aruit, fructum ultra non afferet.* Et iterum: *Chanaan, in manu ejus statera injustitiæ, vim inferre dilexit: & dixit Ephraim: Verumtamen dives factus sum; inveni refrigerium mihi. Omnes labores ejus non inve-*

[margin: ...ophe... hic Zacharia... qui... Quomodo lapides sancti ... ipsius.]

A *nientes. & propter injustitias, quas peccavit.* Et iterum: *Et hereditabunt domus Iacob eos qui hereditate recuperant eos: & erit domus Iacob ignis, & domus Ioseph flamma: domus autem Esau in stipulam, & exardescent in eos & comedent eos, & non erit qui ignem ferat domui Esau, quia dominus locutus est.* Miser namque Photius erat veraciter ut homo qui non posuit Deum adjutorem suum, sed speravit in multitudine versutiarum suarum, & prævaluit in vanitatem malitiarum suarum, secundum veterem illum Ephraim, discedens a divinis justificationibus: quem irridens & subsannans propheticus sermo, ita dicit. *Ephraim factus est subcineritius panis, qui non reversatur, & manducaverunt alieni fortitudinem ejus. Ipse autem non* B *agnovit, & cani effloruerunt ei & ipse non cognovit, & humiliabitur injuria Israel in faciem ipsius, & in omnibus his non est conversus ad dominum Deum suum. Ephraim columba, a mensa Ægypti invocabat, & in Assyrios ibat: cum profecti fuerint, immittam super eos rete meum, sicut volatilia cæli, & attraham & corripiam eos in auditionem tribulationis eorum:* in supremam quippe arrogantiam elatus est contra beatissimum papam Nicolaum senioris Romæ, malitiæ suæ venenum evomuit: & falsos vicarios trium quasi orientalium sedium congregans, & concilium synodale, ut putabatur, constituens, & accusa- C torum ac testium componens nomina, & personas ac verba formans, quæ singulis eorum quasi aptari viderentur, qui in synodica judicatione inveniuntur, & quasi monumenta horum libros falsidicos fingens, & scribens, atque componens, anathematizare præsumpsit prædictum beatissimum papam Nicolaum, & omnes communicatores ejus; ita ut ex hoc etiam universos qui sub cælo erant pontifices & sacerdotes, id est & ceteras patriarchales sedes, & omnem sacrum catalogum qui sub ipsis degit, sub eodem comprehenderet anathemate. Erant enim omnes certissime communicatores prælati pontificis, in quibus eum & qui cum ip- D so sunt propheticus sermo redarguens & diffamans, ita dicit: *Multiplicaverunt, ut impie agerent, & legerunt foris leges, & invocaverunt confessionem.* Et rursus: *Et meditati sunt in corde suo sermones injustos; & posuerunt retrorsum judicium, & justitia longe recessit ab eis: quia consumpta est in viis eorum veritas: & per vias rectas non potuerunt transire, & veritas sublata est: & transtulit mentem suam, ut non intelligeret. Et qui declinat a malo, impugnatur: & vidit dominus, & non placuit ei, quia non erat judicium.* Et rursus: *Hæc dicit dominus, super tribus impietatibus Iuda, & super quatuor non convertam eum, pro eo quod repulerunt legem domini, & præcepta ejus* E *non custodierunt.* Hunc itaque qui sic affectavit, & talibus ac tot conatibus & temeritatibus turbavit & concussit totam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam, & nullatenus converti ac pœnitere voluit, neque subdi decreto & judicio sanctarum patriarchalium sedium consensit, ut eum & multum ante anathematizavit beatissimus papa Nicolaus, ac deinde successor ejus sanctissimus Hadrianus papa, ita & sancta hæc & universalis synodus reprobavit, & anathema magis ac magis mandavit, dicens ad eum ex persona cunctorum Dei per Isaiæ prophetæ vocem: *Quomodo vestimentum in sanguine coinquinatum non erit mundum,* ita nec tu eris mundus, quia ecclesiam Christi adulterasti, & populum domini multis

[margin: ACTIO X. CONC. VIII. GENERAL. Abdias. Osea 7. Isa. 59. Amos 2. Isa. 9.]

multis partibus & multis modis scandalizasti & perdidisti eos autem qui se sic non habent, sed illi faventes adhærent, si quidem episcopi vel clerici sunt, in perpetuum depositos fore præcipimus; monachos autem seu laicos anathematizamus, quousque a sua seductione atque malitia convertantur.

NOTÆ EX EDITIONE ROMANA.

a *Inscriptibilem*]Omne incircumspectum & inscriptibile est; Deus enim incircumscriptus existens nec scribitur: non autem omne inscriptibile etiam in circumscriptum; nam anima hominis inscriptibilis existens, non est incircumscripta: & contra, omne scriptibile etiam circumscriptum est; quidquid enim per colores scribitur, & loco multum ante circumscriptum est. non ergo circumscriptum hoc est quod scriptibile, sicut de anima hominis & similibus sentiendum est.

b *Stercoralis.*] Stercoralis nominis præsulatum ideo appellat hos quos nominavit, quia cum essent Constantini imperatoris, qui dicebatur. Caballinus, tempore Constantinopoleos præsules, hæresi ejus favorem pessime commodabant.

c *Pheronymus.*] Pheronymus dicitur, qui verum & congruum sibi fert nomen. Ergo Nicolaus, qui verum & idoneum actui suo nomen ferre visus est, apte pheronymus dictus est. Nicolaus quippe vincens populos interpretatur, vicit enim quippe recte non sentientes, sed inique agentes.

Basilius piissimus & Christi amantissimus imperator ad sanctam synodum dixit:

DICAT nunc sancta & universalis synodus, si omnibus sanctissimis episcopis concordantibus atque consentientibus præsens terminus sit depromptus. Oportet enim divina quæque cum universorum consensu & consonantia in ecclesiasticis prædicari & confirmari collegiis. Sancta synodus exclamavit; Omnes ita sapimus: Omnes ita prædicamus: Omnes concinentes & consentientes prompte subscribimus: Hoc est veritatis judicium, Hoc est justitiæ decretum: Hæc est canonum expositio: Hæc est ecclesiasticæ ordinationis defensio: Hanc synodum zelator Deus congregavit: Sanctissimos vicarios senioris Romæ & aliarum trium partriarchalium sedium ultionum dominus in idipsum convocavit: Piissimum imperatorem nostrum, & divinitus gubernandum dominum Deus direxit: Nos hæc synodica ligamenta & apostolica sine ulla evacuatione custodimus: Non jam locum habebit tyrannis eorum qui ecclesiæ injuriam inferunt: Non jam timore potentatum tenentium mundi violenter & coacte ad illicita labemur: Hæc sancta & universalis synodus sine scandalo de cetero conservabit ecclesiam per gratiam omnipotentis Dei nostri Iesu Christi: Multos annos imperatorum Basilii, Constantini, ac Leonis; multos annos: Basilii orthodoxi imperatoris multos annos: Amatorem veritatis, domine, conserva: Renovatorem ac custodem divinæ justitiæ, domine, muni: Basilio novo Cõstantino æterna memoria: Novo Theodoro æterna memoria: Novo Marciano æterna memoria: Novo Iustiniano æterna memoria: Eudoxiæ piissimæ Augustæ multos annos: Eudoxiæ novæ Iudith æterna memoria: Novæ Helenæ æterna memoria: Novæ Pulcheriæ æterna memoria: Deus conservet imperium vestrum; per vos universalis ecclesia pacem obtinuit: Princeps pacis Deus pacificet imperium vestrum: Cælestis rex terrestres conservet: Photio invasori & adultero Constantinopolitanorum ecclesiæ anathema: Gregorio Syracusæ, & Eulampio Apamiæ depositis, & veritatis apostatis & hostibus, anathema: Repulerunt divinarum justificationum agnitionem, repulit illos dominus: Hadriani beatissimi papæ Romani & sanctæ ac universalis synodi septimæ Nicææ secundo celebratæ constitutoris æterna memoria: Germani, Tarasii, Nicephori, & Methodii venerabilium patriarcharum æterna memoria: Nicolai beatissimi papæ senioris Romæ æterna memoria: Propugnatoris veritatis æterna memoria: Hadriani beatissimi papæ Romani multos annos: Ignatii sanctissimi patriarchæ Constantinopoleos multos annos: Theodosii sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum multos annos: Michaelis sanctissimi patriarchæ Alexandriæ multos annos. Sanctissimorum vicariorum senioris Romæ & aliorum patriarchalium sedium multos: Sanctæ & magnæ ac universalis octavæ synodi æterna memoria: Photio & Gregorio ac Eulampio triplici funiculo nequitiæ anathema: Vivifica Trinitas trium typhum deposuit: Omnibus consentaneis & sequacibus eorum anathema: Multos annos imperatorum Basilii, & Constantini, & Leonis: Magnorum imperatorum & dictatorum multos annos: Eudoxiæ piissimæ Augustæ multos annos: Orthodoxorum imperatorum multos annos: Deus conservet imperium ipsorum: Quisquis eis tyrannis obsistere tentaverit, vel obsistentes nequam consilium contra eos moventes compериens minime propalaverit, anathema sit a Patre & Filio, & Spiritu sancto, & ecclesia primogenitorum, qui scripti sunt in cælis, & a sanctis & universalibus octo consiliis.

Basilius piissimus imperator ad sanctam & universalem synodum dixit:

LICET manifeste laboraverit sanctitas vestra, tam inter loci capedine, quam temporis mora in munienda divinitus urbe nostra conservata; sed magnis muneribus ac divitiis Christus Deus noster recompensabit vobis condignas vicissitudines, & tranquillissimum & a Deo muniendum imperium nostrum præstabit vobis, quidquid ab eo expetieritis ad ecclesiarum vestrarum commoditatem, & venerationis vestræ consolationem; ut & deinceps orationes & preces semper faciatis ad dominum Deum pro universali statu & continua pace ac salute tranquillissimi & mitissimi imperii nostri. Et post lectionem termini, Basilius piissimus, & Christo amabilis imperator ad sanctam synodum dixit: Utique audistis quæ lecta sunt; quid ergo videtur reverentiæ vestræ? Bene expositus est terminus iste? Placuit vobis canonum expositio? an est aliquid in mente vestra ad ambiguam opinionem pertrahens? veram fecit allocutionem ad sanctam hanc synodum imperium nostrum, & si conspicitis bonum esse, legatur. Sancta & universalis synodus dixit: Quæ pertinent ad utilitatem ecclesiæ Dei legantur. Et ascendens Leo famosissimus regius protospatharius & a secretis, legit:

Basilius piissimus & Christo amabilis imperator dixit:

MULTAM quidem vexationem & laborem vestra divinitus collecta pertulit sanctitas, singulis vobis hincinde confluentibus ad felicissimam urbem nostram, causa ecclesiasticæ ordinationis & constitutionis; pro qua etiam diuturnam in eo moram sustinuistis, & propter quam multi & senectutem contempsistis, & corporalem in firmitatem parvipendistis, &

& * exortes facti eorum, quæ requiei congruunt, tolerastis, & diuturnam separationem spiritualium filiorum vestrorum magnanimiter pertulistis. Sed ecce dolorum & laborum vestrorum videtis quam sit finis suavis, & ecclesiæ Dei valde proficuus. Nam communis concursus, & in Spiritu sancto magnæ hujus & universalis synodi consensus, omne scandalum & offendiculum e medio removit ecclesiæ, hujusque multi temporis procellas compescuit, & ad limpidam tranquillitatem traduxit. Gratias ergo agimus domino, patres venerabiles, de omnibus bonis quæ nobis a Deo concessa sunt, & admittimus etiam zelum vestrum, qui secundum Deum est. & optamus a munificentia magni Dei & regis universitatis opulentam retribui vobis mercedem, B dolores vestros & labores recompensantem: pro quibus & tranquillitas nostra festinabit reficere & animare vos, & omne desiderium vestrum implere. Iustum autem duximus in omnium audientiam expresse fateri, pro communi omnium nostrum munimine, & sanctæ Dei ecclesiæ perseveranti tranquillitate, propter eos qui communi invident felicitati; & vulnerantur quidem sagitta serpentis super ecclesiastica ordinatione, congratulantur autem ejus commotioni & æstui, atque delicias existimant, si viderint eam in tempestate fluctuantem. Talibus ergo expresse hodie dicimus: Quisquis habet aliquid adversus hanc sanctam & universalem synodum dicen- C dum, vel contra hujus canones, aut terminum, stet in medio, & quæ sibi videntur, dicat, sive episcopus sit sive quisquam de ecclesiastico clero, sive laicis, aut ex iis qui civilibus officiis mancipantur, existat; quamquam non datum sit istis secundum canonem dicendi quidquam penitus de ecclesiasticis causis: (opus enim hoc pontificum & sacerdotum est) sed ex abundanti, omne os iniquum obstruere volentes, licentiam præstamus omnibus, ut qui in mente habet quid ambiguum de his quæ decreta sunt ab hac sancta synodo, hoc in medium exhibeat, & suscipiat satisfactionis salubre remedium. Non modicum certamen certavimus, neque labori cuilibet cessimus, ut & ipsi nobiscum nostis, ad congregandum eos qui a Romana & ab orientalibus pa- D triarchalibus sedibus convenerunt: quos conducere multi quidem & ante nos conati sunt, sed nullo modo valuerunt. Non modicam vexationem, & contritionem etiam Deo amantissimi summi sacerdotes sustinuerunt, a longe concurrentes ad sanctæ hujus synodi tractatum: qui ergo habet quid dicendum, dicat, dum hæc celebratur. Nam, soluta sancta & universali synodo, qui apparuerit ecclesiæ Dei contradicens, aut non communicans ei, sive episcopus sit, sive absolute sacerdos, sive dignitate aliqua præditus, vel aliter conversatus, veniam ab imperio nostro minime consequetur; sed juste E condemnabitur, & a civitate nostra pelletur ut corruptor & pestilens, & membrum putridum & inutile, & commune corpus ecclesiæ violans. Vos autem amatores virtutum, & Deo amicissimi summi sacerdotes, qui episcopali decoramini dono, singuli commonere proprium gregem, & ad salutem ducere ne pigritemini, demonstrantes quantum malum sit, eos, ecclesia Dei manente in tranquillitate, ab illa desilire, & contra eos qui præsunt animabus suis insanire, & divinis mysteriis propter irrationabiles seu viles occasiones sese coercere. Et quidem subjectum vobis

A gregem per unumquemque dominicum diem verbis doctrinæ confirmantes, ad divinarum voluntatum dirigite perfectionem: eos vero qui errore hæreseos cujusquam detinentur, tamquam pastores boni convertite. Noverit enim virtutibus plena perfectio vestra, quia si notum fuerit nobis, quod hæresis quæcumque in provincia cujusquam vestrum latitans, non per assiduam doctrinam vestram radicitus evellatur, & omnes ad orthodoxam fidem* manu ducantur, canonice hujusmodi episcopus a proprio patriarcha condemnabitur: & sacris quidem doctrinis atque admonitionibus taliter sacratissimus grex vester per pascua salutaria pascatur. Ipsi autem in alterutrum pacifici estote, & ecclesiæ vinculum indisruptum conservate, in quo laborastis & concordastis, quodque verbo & manu in præsenti sancta & universali synodo confirmastis, ne per contentionem, & pertinaciam mutuam, disruptionem rursus communis ecclesiæ corporis faciatis, & non habeatis veniam in die justissimæ retributionis; sed amicitia vestra & consensus sit ad ordinationem totius ovilis districtissima norma: in vos contemplentur subditi, quemadmodum pictores: ad principalia, & ad vitam vestram & mores, seu conversationem moderari probantur. Sed & qui in clero deputati estis ecclesiæ Dei, eamdem conservate constitutionem, & alternam concordiam, in nullo declinantes, vel præter quæ sancita sunt Spiritu sancto, ab hac magna & universali synodo prædicantes. Nam & ipsi in omnibus convenistis, & sole clarius veritatem resplendere vidistis, in quam & consensistis, & concordantes apparuistis. De vobis autem laicis, tam qui in dignitatibus, quam qui absolute conversamini, quid amplius dicam non habeo, quam quia nullo modo vobis licet de ecclesiasticis causis sermonem movere, neque penitus resistere integritati ecclesiæ, & universali synodo aduersari. Hoc enim investigare & quærere patriarcharum, pontificum, & sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui ligandi & solvendi potestatem habent: qui ecclesiasticas & cælestes adepti sunt claves: non nostrum qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel a ligamento solvi egemus. Quantacumque enim religionis & sapientiæ laicus existat, vel etiam si universa virtute interius polleat, donec laicus est, ovis vocari non desinet: rursusque quantacumque episcopus sit irreverentia & religiositate plenus, & nudus omni virtute; donec antistes est, & veritatis verbum recte prædicaverit, pastoris mentionis & dignitatis damna non patietur: quæ ergo nobis ratio est in ordine ovium constitutis pastores verborum subtilitate discutiendi, & ea quæ super nos sunt quærendi & ambiendi? Oportet nos cum timore & fide sincera hos adire, & a facie eorum vereri, cum sint ministri domini omnipotentis, & hujusmodi formam possideant: & nihil amplius quam ea quæ sunt nostri ordinis requirere. Nunc autem videmus adeo multos malitia in insaniam accendi, ut obliviscentes proprii ordinis, & quod pedes sint minime cogitantes, legem ponere velint oculis, non ut natura se habet, sed ut ipsi cupiunt, & singuli ad accusandum quidem majores existunt semper promptissimi, ad corrigendum autem quidquam eorum in quibus accusantur & criminantur pigerrimi. Sed moneo & exhortor omnes qui tales sunt, ut maledictum & alternum odium avertentes, & judicare judices desinentes

Margin: ACTIO X. CONC. VIII. GENERALIS

* alias reducantur.

ANNO CHRISTI 870.

desinentes, attendant sibi, & secundum divinam A voluntatem conversari contendant. Nam non quiescit supernum judicium, sed contra diffidentes divinus furor stillabit, & ultionem justam opere cunctis ostendet. Oramus autem super omnia sanctum Deum omnes melioratos, & secundum beneplacentem sibi voluntatem clarescentes: non solū a divina ira intent atos mansuros, sed æterna bona consecuturos orationibus & intercessionibus sanctissimæ dominę nostrę Dei genitricis, & omnium sanctorum, & precibus ac obsecrationibus sanctæ hujus & universalis synodi. Amen.

Et post lectionem Basilius amicus Christi & magnus imperator dixit: Dicat nunc, quicumque voluerit ex sedentibus in hac sancta & universali synodo, in quo istorum hæsitet vel ambigat quæ nunc lecta sunt. Sancta synodus exclamavit: Omnibus placent quæ lecta sunt: Omnes eisdem ipsis concordamus: Omnes libenter subscribimus. Sanctissimi vicarii senioris Romæ dixerunt: Quoniam providentia Dei in prosperum finem omnia ecclesiæ devenerunt negotia, oportet nos & in scriptis manu propria hæc roborare, secundum synodicam consequentiam. Vnde volumus ut subscribant primitus Christi amatores imperatores, & deinde secundum ordinem sancta hæc synodus. Basilius piissimus & Christi amicus imperator dixit: Tranquillissimum imperium nostrum securum præcedentes & justissimos imperatores, C Constantinum videlicet magnum, & Theodosium, & Marcianum, ac ceteros, vult subscribere post subscriptionem omnium Deo amabilium episcoporum. Sed quoniam postulat præferri nos sanctitas vestra, subscribam post subscriptionem omnium sanctissimorum vicariorum: edocti enim sumus a Christo vero Deo nostro habere exaltantem humilitatem. Et post hoc accipiens Donatus sanctissimus episcopus Ostiæ, subscripsit in quinque libris, & deinde Stephanus episcopus Nepæ, & Marinus diaconus reverendissimus, & honorabilissimi vicarii senioris Romæ: deinde Ignatius sanctissimus patriarcha Constantinopoleos, deinde Ioseph reverendissimus archidia- D conus & vicarius sedis Alexandriæ, deinde Thomas rẹverendissimus metropolita Tyri, & locum retinens sedis Antiochiæ: & deinceps Helias Dei cultor monachus & presbyter ac syncellus atque vicarius sedis Hierosolymorum. Et post hos piissimi & amatores Christi imperatores Basilius & Constantinus, figentes quidem propria manu in quinque voluminibus preciosæ crucis figuram, Basilio magno imperatore, similiter etiam & Constantino figente crucem pro se & pro fratre suo Leone, subscribente quoque nomina trium imperatorum propria manu, & subscriptionis residuum subscribente Christophoro protoasecretis, & † præposito caniculi: deinde subscri- E pserunt universi episcopi secundum proprium ordinem in quinque voluminibus. Post hæc interrogati magistri & omnes patricii, quid de sancta & universali synodo existimarent, vel quomodo eam subscriberent, Theodorus magnificentissimus proconsul & magister dixit ita: Omnia quæ facta sunt a Photio contra sanctissimum patriarcham nostrum Ignatium, & contra beatissimum papam Nicolaum, anathematizans, & hanc sanctam & universalem synodum suscipiens, recipio quos recipit & anathematizo quos anathematizat. Si vero recepero aliquando quos synodus abjicit, anathema sim a Christo. Similiter Christophorus magnificentissimus patricius & præpositus dixit: Omnia quæ facta sunt a Photio contra sanctissimum patriarcham Ignatium, & contra sanctissimum papam Nicolaum, anathematizans, & hanc sanctam & universalem synodum suscipiens, suscipio quos recipit; & anathematizo quos anathematizat. Si vero recepero aliquando quem synodus abjicit, anathema sim a Christo. Et deinceps unusquisque prænominatorum in sessione patriciorum secundum hæc edidit, ore proprio per vivam vocem, sensum suum, velocibus scriptoribus excipientibus quæ dicebantur ab unoquoque ipsorum, quæ etiam lecta sunt in audientiam omnium per Leo- B nem a secretis, coram sancta & universali synodo voce grandi. Et post hoc stans in medio Stephanus Deo amabilis diaconus & notarius superlaudavit ita: Multos annos imperatorum Basilii, Constantini ac Leonis: Magnorum principum & imperatorum multos annos: Eudoxiæ piissimæ Augustæ multos annos: Multos annos imperatorum.

† Præpositus caniculi apud Græcos est, qui curam & custodiā gerit caniculi, id est atramentarii, ex quo imperator phœniceas literas scribit in chartis.

ACTIO X. CONC. VIII. GENERAL.

SVBSCRIPTIONES.

Ego Donatus gratia Dei episcopus sanctæ Ostiensis ecclesiæ, locum obtinens domini mei Hadriani summi pontificis & universalis papæ, omnia quæ superius leguntur huic sanctæ & universali synodo præsidens usque ad voluntatem ejusdem eximii præsulis promulgavi, & manu propria subscripsi.

Ego Stephanus gratia Dei episcopus sanctæ Nepesinæ ecclesiæ, locum obtinens domini mei Hadriani summi pontificis & universalis papæ, omnia quæ superius leguntur huic sanctæ & universali synodo præsidens, usque ad voluntatem ejusdem eximii præsulis promulgavi, & manu propria subscripsi.

Ego Marinus sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ diaconus, locum obtinens domini mei Hadriani summi pontificis & universalis papæ, omnia quæ superius leguntur, huic sanctæ & universali synodo præsidens, usque ad voluntatem ejusdem eximii præsulis promulgavi, & manu propria subscripsi.

Ignatius misericordia Dei episcopus Constantinopoleos novæ Romæ sanctam hanc & universalem synodum suscipiens, & omnibus quæ ab ea judicata & scripta sunt concordans, & definiens, subscripsi manu propria.

Ioseph misericordia Dei diaconus, & vices agens Michaelis sanctissimi patriarchæ Alexandrię, sanctam hanc & universalem synodum suscipiens, & omnibus quæ ab ea judicata & scripta sunt cōcordans, & definiens, subscripsi manu propria.

Ego Thomas misericordia Dei metropolita Tyry, & vices gerens sedis Antiochiæ, sanctam hanc & universalem synodum suscipiens, & omnibus quæ ab ea judicata & scripta sunt concordans, & definiens subscripsi manu propria.

Ego Helias misericordia Dei presbyter & syncellus, locum complens apostolici throni, ubi patriarcha est Theodosius Hierosolymorum, sanctæ Christi Dei nostri civitatis, instar ceterorum vicariorum, omnibus quæ in sancta hac & universali synodo gesta sunt concordans, & definiens, manu propria subscripsi.

Basilius, Constantinus, & Leo, perpetui Augusti, in Christo Dei fideles principes Romanorum, & magni imperatores, sanctam hanc & universalem synodum suscipientes, & omnibus quæ ab ipsa definita & scripta concordantes, subscripsi manu propria.

Basilius

Baſilius miſericordia Dei archiepiſcopus Epheſi A omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Theodulus miſericordia Dei archiepiſcopus Ancyrorum omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Barnabas miſericordia Dei epiſcopus Cyzici omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Baſilius miſericordia Dei metropolita Calchedonis omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Nicephorus miſericordia Dei metropolita Amaſiæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Baſilius miſericordia Dei metropolita Gangrenſium omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Nicephorus miſericordia Dei metropolita Nicceæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Cyprianus miſericordia Dei metropolita Claudiopoleos omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Ioannes miſericordia Dei metropolita Pergæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Stylianus miſericordia Dei metropolita Neocæſareæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Theodorus miſericordia Dei archiepiſcopus Theſſalonicæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Nicolaus miſericordia Dei metropolita Myrorum omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Siſinnius miſericordia Dei metropolita Laodiceæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Niceta miſericordia Dei metropolita Athenarum omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Nicolaus miſericordia Dei metropolita Synadorum omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Stylianus miſericordia Dei metropolita Iconii omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Hilarius miſericordia Dei metropolita Corinthi omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Michael miſericordia Dei metropolita * Rhodi omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter, &c.

Ignatius miſericordia Dei metropolita Hierapoleos omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Euthymius miſericordia Dei metropolita Lariſſæ, omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Metrophanes miſericordia Dei metropolita Smyrnæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Michael miſericordia Dei archiepiſcopus Biziæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi B manu propria.

Ioannes miſericordia Dei archiepiſcopus Pompeiopoleos omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Paulus miſericordia Dei archiepiſcopus Apamiæ, omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſripſi manu propria.

Gregorius miſericordia Dei archiepiſcopus Parii omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Iacobus miſericordia Dei archiepiſcopus Methymnæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo C judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Stephanus miſericordia Dei archiepiſcopus Amaſtridis omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Ioannes miſericordia Dei archiepiſcopus Cii omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Ioannes miſericordia Dei archiepiſcopus Ruſſii omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Stephanus miſericordia Dei archiepiſcopus Cypſallorum omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria. D

Euphemianus miſericordia Dei archiepiſcopus Euchaitorum omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Baſilius miſericordia Dei archiepiſcopus Miſthiæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Photius miſericordia Dei archiepiſcopus Nacoliæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

E Theophanes miſericordia Dei archiepiſcopus Selgæ omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Marcianus miſericordia Dei archiepiſcopus Thebarum omnia quæ in ſancta & univerſali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Hypatius miſericordia Dei archiepiſcopus Garihelæ omnia quæ in ſancta, &c.

Leontius miſericordia Dei archiepiſcopus

ANNO CHRISTI 870.

Neapoleos omnia quæ in ſancta & universali ſy- A nodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Theophanes miſericordia Dei epiſcopus Tralleos omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Michael miſericordia Dei epiſcopus Adramiti omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Stephanus miſericordia Dei epiſcopus Pyrgi omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Niceta miſericordia Dei epiſcopus Photiæ omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata B ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Nicolaus miſericordia Dei epiſcopus Nyſſæ & omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Ioſeph miſericordia Dei epiſcopus * Anchorum omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

* Aneorum

Athanaſius miſericordia Dei epiſcopus Magneſiæ omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Ignatius miſericordia Dei epiſcopus Timonis omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata C ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Arſapius miſericordia Dei epiſcopus Erythreæ omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Macarius miſericordia Dei epiſcopus * Elizomenæ omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

* Chyſomenæ.

Philetus miſericordia Dei epiſcopus Tabiæ omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Ignatius miſericordia Dei epiſcopus Iuliopoleos omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Nicephorus miſericordia Dei epiſcopus Aſponis omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Siſinnius miſericordia Dei epiſcopus Berinopoleos omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Taraſius miſericordia Dei epiſcopus Nicopoleos omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Nicolaus miſericordia Dei epiſcopus Adramiæ omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Petrus miſericordia Dei epiſcopus Palæorum omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

ACTIO CONC. GENER.

Damianus miſericordia Dei epiſcopus Miletopoleos omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Gregorius miſericordia Dei epiſcopus Tripoleos omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Theodorus miſericordia Dei epiſcopus * Rurippi omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

* al. Rureppi.

Arſenius miſericordia Dei epiſcopus Aurelioeoleos omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Xenophon miſericordia Dei epiſcopus Milaſſi omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Leo miſericordia Dei epiſcopus Daphnuſiæ omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Baſilius miſericordia Dei epiſcopus Hadrani omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Conſtantinus miſericordia Dei epiſcopus Numericorum omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Stephanus miſericordia Dei epiſcopus Gordoſervorum omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Georgius miſericordia Dei epiſcopus Daſcillii omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Paulus miſericordia Dei epiſcopus Hyberorum omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Michael miſericordia Dei epiſcopus Leontopoleos omnia quæ in ſancta & universali ſynodo ju- D dicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Anthes miſericordia Dei epiſcopus * Hiunopoleos omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

* al. mio

Paulus miſericordia Dei epiſcopus Melæ omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Germanus miſericordia Dei epiſcopus * Ectri omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria,

* H al.

Ioſeph miſericordia Dei epiſcopus Berræ omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Baſilius miſericordia Dei epiſcopus Zuruli omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens ſubſcripſi manu propria.

Meletius miſericordia Dei epiſcopus Heracliæ omnia quæ in ſancta & universali ſynodo judicata ſunt & definita libenter ſuſcipiens, &c.

Constantinus misericordia Dei episcopus Tii omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Cosmas misericordia Dei episcopus Hadrianopoleos omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Basilius misericordia Dei episcopus Cratiæ omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Eustachius misericordia Dei episcopus Æmoniæ omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Euthymius misericordia Dei episcopus Sebastæ omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Constantinus misericordia Dei episcopus Synai omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Ioannes misericordia Dei episcopus Tampsi omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Ioannes misericordia Dei episcopus Polemonii omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Nicephorus misericordia Dei episcopus Neapoleos omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Michael misericordia Dei episcopus Melitopoleos omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Theophanes misericordia Dei episcopus Azaneorum omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Ignatius misericordia Dei episcopus Dorylæi omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Constantinus misericordia Dei episcopus Augustopoleos omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Cericus misericordia Dei episcopus Gordoriniæ omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Paulus misericordia Dei episcopus Bareos omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Leo misericordia Dei episcopus Seleuciæ omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Basilius misericordia Dei episcopus Adadorum omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Nicolaus misericordia Dei episcopus Docimii omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter, &c.

A Theognostus misericordia Dei episcopus Parnassi omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria. ACTIO IX. CONC. VIII GENERAL.

Georgius misericordia Dei episcopus Zetunii omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Theoclitus misericordia Dei episcopus Lacedemoniæ omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

B Nicephorus misericordia Dei episcopus Crotonæ omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Nicephorus misericordia Dei episcopus Zacynthi omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Georgius misericordia Dei episcopus sanctæ Cyriacæ omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Gregorius misericordia Dei episcopus Mesinæ omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

C Demetrius misericordia Dei episcopus Scyllatii omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Michael misericordia Dei episcopus Cercyri omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Leo misericordia Dei episcopus Agalassi omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Leontius misericordia Dei episcopus Rhegii omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

Paulus misericordia Dei episcopus Taurianæ omnia quæ in sancta & universali synodo judicata sunt & definita libenter suscipiens subscripsi manu propria.

D

Epistola encyclica sanctæ ac universalis octavæ synodi.

EXULTATE *domino adjutori nostro, jubilate Deo Iacob : & laudationes Dei in portis filiæ Sion annuntiate alacrius & sufficientius.* Debitum est, carissimi fratres, ad reverentiam vestram dicere cum propheta David, & rursus cum propheta Nahum affari : *Quia ecce veloces pedes evangelizantis & annuntiantis pacem : Celebra Iuda festivitates tuas, redde Deo vota tua, pro eo* E *quod non adjicient ultra, ut transeant in vetustatem. Consummatum est, sublatum est, ascendit insufflans in faciem tuam, eximens de tribulatione : eo quod verterit dominus contumeliam Iacob, quemadmodum contumeliam Israel.* Quid enim aliud gratius, vel quæ specialis exultationis ac dilectionis materia, seu conciliatio est, quam videre libere agentem ultionum dominum, & superbis retributionem justam & convenientem, & zelotem dominum vindicantem inimicos suos? Propter hoc enim dicit & psalmista : *Lætabitur justus,*

Psal. 80.

Nahum. 1.

Psal. 57.

ANNO CHRISTI 870.

justus, cum viderit vindictam: lætabitur autem, non profecto quia fidei adversantium caterva perit, & in peccato suo moritur impius; sed quia contritam videt peccatorum virgam, ne & justi manus suas ad iniquitates extendant, tranquillam injustitiam magis, quam divinam justitiam intuentes, & mendacium adversus veritatem continuo prævalere videntes. Ac per hoc veniant ad mentem illam, & cogitationes suas propheta Malachias insinuat dicens: *Quia invaluerunt super me, dicit dominus, verba vestra: Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Et dixistis: Vanus est, qui servit domino: Et quod emolumentum quia custodivimus præcepta ejus, & quia ambulavimus tristes coram domino exercituum? Ergo nunc beatos dicimus arroganter; siquidem ædificati sunt facientes impietatem, & tentaverunt Deum, & salui facti sunt. Tunc locuti sunt timentes Deum, unusquisque proximo suo: Et audivit dominus, & attendit, & scriptus est liber monumenti coram eo, timentibus Deum, & cogitantibus nomen ejus. Et erunt mihi, ait dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium: & parcam eis, sicut parcet vir filio suo servienti sibi: & convertimini, & videbitis quid sit inter justum & impium, & inter servientem domino & non servientem ei.* Iubilet enim universa Christi & salvatoris nostri ecclesia, & gratificans ei glorificationes decantet, iterum clamans cum propheta David: *Fidelis dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Qui enim dixit ad sanctos discipulos & apostolos suos: *Et ecce ego vobiscum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*; & ait ad Petrum apostolorum principalissimam summitatem: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*: multoties alias inferi portas, apertas contra ecclesiam, & devorare eam tentantes, obstruxit, contrivit, atque destruxit, hæreticas videlicet opiniones, & iniqua conamina, quæ in præteritis generationibus per sua tempora sunt exorta, sed nihilo minus & in instantibus temporibus inferno proprium os contra ecclesiam Christi aperiente, & dilatante, simili parique modo protector ejus factus est Christus Deus noster, qui desponsavit eam, & ora loquentium iniqua multifarie multisque modis obstruxit, & hanc ab eorum læsione & pestilentia liberavit. Is enim qui formam quidem pietatis habere simulabat, virtutem autem eius abnegabat, & secundum antiphraseos tropum Photius appellabatur, multa & varia quidem ab ætate impubi contra eam adinvenit molimina, stolidis & nequam schismaticis concordans, atque concinnans, & persuasoriis verbis multos ab ea sequestrans, & in laqueum perditionis attrahens: vocari autem Rabbi præter ætatem tota virtute tentans, quibusdam propriis scriptis & chirographis, sicut se, simpliciores quoque, quin potius leviores sub prætextu quasi discendæ disciplinæ dialecticæ vinciebat: esset profecto ipse insipiens, & omni privatus intelligentia, quemadmodum divina scriptura testatur, evidenter asseverans: *Dixit dominus homini, ecce pietas & sapientia, abscedere autem a malis disciplina.* Et iterum: *Initium sapientiæ timor domini: intellectus autem bonus omnibus facientibus eum.* Non enim tantum ipse non abscessit a malis, vel præter canonicas sanctiones pepercit, cum esset laicus, didascalicum sibi nomen imponere, & separari a Christi ecclesia, sed & Deum colere volentes, omni machinamento usus, alienos constituere a justo voto festinavit; ut in illo impleretur aperte dominicum eloquium, quod asserit: *Væ vobis, scribæ & Pharisæi; quia vos non intratis in regnum Dei, sed intrantes prohibetis*: insuper & peccatum super peccatum copulans, perstruxit ut expelleretur ab ecclesia legitimus & canonicus illius pontifex, & summus pontifex, pastor sanctissimus patriarcha Ignatius: & latronis more, atque adulter, in illius sedem ingressus, multam quidem tempestatem adversus eum commovit: plures autem procellas & æstus contra resistentes sibi, & propugnatores veritatis, & valentiorem turbationem, & tumultum sævissimum, in omnem locum qui sub cælo est dispersit; præ omnibus, in pastorem quidem magnum, deinde vero contra minoresque pastores, secundum propheticum affatum, extendens propriam manum, percutientem eos & flagellantem, & varie ac diverse affligentem, & coarctantem, & modo quidem potentes deponens de sedibus, modo vero carceri & custodiæ mancipans, & per diuturnam famem morti transmittens? nonnunquam etiam longissimis & sævis exiliis relegans, & ad ipsas abigens orbis extremitates: nonnunquam vero cœnosis & fœtidis ac tenebrosis locis, quæ mortis umbram convenit dici, concludens, possessiones diversas auferens, casas in montibus virtuti operam dantium & philosophantium comburens, &, ut absolute dicatur, omnem afflictionem & tribulationem faciens corpori Christi & Dei, qui est caput omnium nostrum: non enim habens ex aliqua beneficentia qualemcumque reverentiam vel ad sui receptionem de hujusmodi conatibus & temeritatibus, stabiliri se præter rationem oportere putabat, cum esset bonorum inexpers, & veraciter imperitus. Nam qui convertit prudentes retrorsum, & consilium eorum infatuat, ut ait propheta, convertit eum, & omnia studia, quæ quasi ad propriam commoditatem paraverat, ad confusionem & opprobrium, & eversionem, atque ruinam: quanto enim ille persuadebat sibi quæ ad propriam securitatem pertinere videbantur, tanto magis omnia prospiciens oculus, ea in contrariam opinionem vertebat, ostendens eum de die in diem, ut terebinthum abjectis foliis, & sicut hortum aquam penitus non habentem. Sed quoniam ad beatissimum papam Nicolaum senioris Romæ epistolas & legatos sæpe mittens, & hunc judicem suum eligens, & proponens, & omnia quæ pertinebant ad justificationem sui, & ad sanctissimi patriarchæ condemnationem, sicut voluit ipse, sine impedimento dicens; quoties misit, toties ab eo reprobatus & condemnatus, & ut thronum Constantinopolitanum, utpote alienus, dimitteret, prorsus audivit, præsertim vivo adhuc legitimo ecclesiæ viro.

Ad extremum autem non obaudiens, a Christo, & ab apostolis accepit anathema. Tunc ergo, tunc amplius furens, & a suis sensibus, & ab omni rationabili mente procul effectus, linguam exacuit etiam adversus eumdem, beatissimum videlicet papam, & quemadmodum fabulæ hippocentauros & tragelaphos fingunt & formant, ita quoque & ipse stercorales quosque & subulcos a plateis, & " cujus conducens viros, & vicarios eos aliarum trium sedium appellans, atque proponens, præsumpsit synodale imaginari judicium personas accusantium & accusatorum & testium, & imperatorum, & magnatum, & metropolitanorum, quasiinsuspectas

Margin notes: Malach. 3. — Psal. 144. — Matth. 28. — Matth. 16. — Psalm. 110 — ACTIO CONC. GENER. — Luc.

suspectas fingens & simulans, & hujuscemodi, ut putabat, deposuit inverecunde, & anathemati submisit beatissimum papam Nicolaum, & omnes illi communicantes, neque summitati ejus, neque, quod magis est, ecclesiæ quæ a finibus usque ad finem constat ullo modo parcens, quæ videlicet Deo accepto illi & Christi imitatori & magno pontifici procul dubio communicabat. Sed scientiarum dominus, & manifestas ejus nequitias, & quæ latenter fecerat opera tenebrarum, id est libros vaniloquos, quos ficte contra beatissimum papam illum conscripserat intuens, unde dicit propheticus sermo: *Oculi domini excelsi aperti in omnes vias hominum, ut det unicuique secundum viam suam, & secundum fructus adinventionum ejus*, commisit imperatorum regnum principatum Basilio pheronymo domino, de quo affari liquido universitatis Deum arbitramur: *Inveni virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*, secundum beatum regem David. Hic enim meditationem ponens in corde suo ambulare secundum viam Dei, & custodire mandata ejus, maxime vero experimentum habens eorum quæ nuper injuste & inique acta sunt, clara quæque & certa sibi eorum quæ non apparebant fecit indicia. Et egregios quidem episcopos, & ductores monachici ordinis, disjunctos hinc & dispersos aspiciens, nec non & eos qui in solitaria vita positi angelicam & cælestem sincere conversationem dirigebant, quinimo & illos qui potestate ac potentatu præditi bonas opiniones ferebant, execrari pervasorem & adulterum, veluti aliam quamdam abominationem desolationis intuens, &, quod omni ratione dignius & præstantius est, videns quod senior Roma projiceret eum, & crebris redargutionis suæ verbis, tamquam quibusdam jaculis, sauciarit, transmisit ocius hunc ad debitum sibi ignominiæ locum, & throno Constantinopoleos proprium pontificem secundum synodicum judicium sanctissimæ Romanorum ecclesiæ restituit: ad manifestiorem autem veritatis satisfactionem, & certitudinem etiam, loci servatores ex omnibus patriarchicis sedibus convocavit, & omnem nihilo minus episcoporum catalogum, qui sub throno Constantinopoleos degit, adduxit, qui gratia & cooperatione domini Christi Dei nostri & sanctione ac solicitudine ejusdem Christi amatoris imperatoris, hanc magnam & universalem celebrantes synodum, & cum multo scrutinio & probatione quæ acta sunt examinantes, reperimus & advertimus, quod injuste, & extra rationem, & præter divinas leges ac jura, sanctissimus patriarcha Ignatius a Constantinopolitanorum ecclesia sit amotus, & injuste, & extra rationem, & præter divinas leges ac jura, in eam pro ipso introductus sit Photius, & e contra rationabiliter, & juste, ac discrete, seu canonice, atque synodice, receperit proprium thronum sæpe memoratus sanctissimus patriarcha Ignatius: & rationabiliter, & juste, ac discrete, seu canonice, atque synodice projectus sit Photius; ita ut opportune audire valeat a prophetæ voce dicente: *Quemadmodum fecisti, ita erit retributio tua*: retribuetur tibi in caput tuum. Igitur sancta hæc & universalis synodus, sæpe adducens pervasorem Photium, & permultas & diversas interrogationes deposcens, quo patenter confiteretur * superationem suam, & humiliaretur in conspectu gloriæ Dei, & magnitudinis patriarchalium sedium, aut, si hoc nollet, loqueretur aliquid, & duceret excusationis verba ad propriam stabilitatem & justificationem; deprehendit eum inexcusabilem in modis omnibus, absque voce, ac per opera sua infirmantem sibi proverbiale dictum, quod perhibet: *Iniquitates suæ capiunt impium, vinculis autem peccatorum suorum unusquisque constringitur.* & adhuc: *Viæ autem impiorum tenebrosæ: nesciunt quomodo offendant.*

Prov. 5. Prov. 4.

Propter hæc ergo cuncta nolentem intelligere, ut bene ageret, neque obedientiam præeligentem, neque confitentem peccatum suum, & iniquissimum præsulatum, sed inobedientem & resistentem sanctæ huic & universali synodo, repulimus, & anathematizavimus, atque a tota catholica & apostolica ecclesia fecimus alienum, per datam nobis potestatem in Spiritu sancto a primo & magno pontifice nostro, & deliberatore ac salvatore cunctorum; quemadmodum scriptum est apud deiloquum Moysen: *Et anima omnis quæ fecerit in manu superbiæ, ab indigenis vel a proselytis domini, iste irritat: & exterminabitur anima illa de populo suo, quia verbum domini depravavit, & mandata ejus dissipavit: contritione conteretur anima illa, peccatum suum in ea*: quemadmodum & dominicus innuit sermo, qui peccantem in proximum, & nequaquam correctum, sed & ecclesiæ Dei non obedientem, monet deputari ac opinari sicut ethnicum & publicanum. Similiter quoque & eos qui ab ipso manus impositionem acceperunt, & arbore putrida fructus putridiores apparuerunt, & neque post stercus meliorari voluerunt, concidimus gladio spiritus: *Omnis enim arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*, secundum sermonem dominicum. Si enim radix sancta, & rami; & si fermentum sanctum, & massa; (quemadmodum Paulus magnus apostolus aperte clamat) manifestum est quod e diverso, si radix polluta, & rami; si fermentum pollutum, & massa: modicum namque fermentum totam massam fermentat. Porro coabjectus est ab hac sancta & universali synodo etiam Theodorus Iconomachicæ hæreseos princeps qui nuncupatus est Crithinus, & quidam alii consentaneorum illius; quosdam vero qui susceperunt verbum veritatis recepimus, & choro orthodoxorum connumeravimus: quosdam autem qui in eadem permansere mente, impios & pravos cum pheronymo Crithino, quemadmodum paleatos & stercorales ex mundissimo frumento ecclesiæ per amplius sequestravimus, & vehementius anathematizavimus: exponentes & canones numero viginti septem pro ecclesiæ commoditate, Christianorumque munimine, ac salute, nec non & universali ordinatione. Hæc autem omnia cognoscentes vos, fratres carissimi, & filii sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, cujuscumque & qualiscumque dignitatis vel moris estis, laudabiliter Deum laudate, protectorem videlicet timentium se, & liberatorem omnium qui sperant in eum: & secundum decretum & judicium sanctæ ac universalis synodi, malos avertite eos qui sunt mali sensus, abominamini injustos, & iniquos odio habetote, libere singuli cum divino David psallentes: *Iniquos odio habui, legem autem tuam dilexi*: scriptum est enim, quia: *Qui dicit impium justum, est maledictus in populis, & odibilis inter gentes a domino.* Et iterum: *Qui justum dixerit injustum, injustum vero justum,*

Num. 15. Matth. 18. Matth. 3. Rom. 11. Psal. 118. Prov. 24. Prov. 17.

ANNO CHRISTI 870.

stum, immundus abominabilis a Deo. Nullatenus A ergo audeat quis eorum qui Christiano vocabulo digni sunt, quique regimen pastorale sortiti sunt: aut ab alio regi videntur, contrarium quidquam gerere sanctæ huic & universali synodo, ac per hoc inveniatur omnium Deo contradicens, & illius consilium & judicium spernens. Dicit enim alicubi Paulus magnus apostolus: *Igitur qui spernit nos, non hominem spernit, sed Deum vivum, qui dedit Spiritum sanctum suum in nos.* Dicit autem & quidam deiloquorum nostrorum: Si quis scissus a veritate fuerit, regnum Dei non possidebit, sed in gehennam condemnabitur. Et rursus: Siquis in aliena sententia ambulat, hic non B est Christi: cum hujusmodi ne commisceamini, ut non cum eo pereatis. Quis enim nesciat quod in medio sanctæ hujus & universalis synodi fuerit incomprehensibilis & incircumscriptus Christus ac dominus qui dixit: *Ubi sunt duo vel tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum*: & voluntate ipsius omnia a Deo mota sancta hæc & universalis synodus & tractaverit & fecerit? Et quoniam dicit omnium Deus per Isaiæ prophetæ vocem: *Et dabo clavem domus David super humerum ejus, & aperiet; & non erit qui claudat: & claudet, & non erit qui aperiat.* Et iterum scriptura Iob dicit: *Si destruxerit, quis ædificabit? si clauserit contra hominem, quis aperiet?* Certum C est, quod quisquis voluerit aperire januam quam sancta hæc & universalis synodus clausit, vel claudere tentaverit quam aperuit, Dei hostis & impugnator invenietur & ostendetur, & super terram & in cælis. Sed fiat, ut omnes qui invocant nomen domini nostri Iesu Christi, caritateque illius freti timorem ejus præ oculis habeant in æquitate veritatis, & fructus justitiæ afferentes inveniantur; quatenus omnes custodiantur, & efficiantur digni, & in præsenti sæculo superna providentia perfrui, & in futuro sæculo percipiamus cælestia & incorruptibilia bona, quæ nobis in promissionibus sunt reposita in eodem Christo Deo nostro, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Prov. 24. Prov. 17. 2. Thess. 4. Matth. 18. Esai. 22. Iob. 12.

Domino sanctissimo & coangelico maximo summo sacerdoti & universali papæ Hadriano, sancta & universali synodus Constantinopoli congregata in domino salutem.

OPPORTUNUM est cum sapientissimo Salomone nunc & nos clamare: *Sapientia in exitibus laudatur, in plateis autem fiduciam agit, in summis murorum prædicatur, in portis autem potentum assistit, in portis autem civitatis confidens dicit: Quanto tempore innocentes abundant justitia, non confundentur; insipientes autem, injuriæ existentes desideratores, impii facti scientiam oderunt:* hic est proverbialis sermo. E Donatus enim Deo amabilis episcopus Ostiæ, & Stephanus Deo amabilis episcopus Nepæ, & Marinus honorabilissimus diaconus sanctæ Romanorum ecclesiæ, sanctissimi vicarii sanctitatis vestræ, cum essent divina sapientia repleti, & sapientiæ columnis propriæ animæ domum fundantes & stabilientes, & Deum omnium, qui in sapientia terram fundavit, præ oculis habentes, fiducialiter egerunt: in plateis profecto divinarum scripturarum, & excelsis, & sublimibus, & fortissimis muris veritatis Dei concilium prædicaverunt, & portis non solum potentum, id est auditibus eorum qui sensus exercitatos ad discretionem melioris ac deterioris, nec non & interiorem hominem perfectum habent, sed & eorum qui imperfecti, & sensibus parvuli sunt in civitate viventis Dei luculenter æquitatem divinæ justitiæ annuntiaverunt; & superioribus quidem manifestati sunt, accusata divinis legibus & præceptis injustitia & malitia: eos vero quos proverbiale dictum innocentes nominavit, per privationem videlicet malitiæ, inconfusos Dei boni cooperatione & gratia conservaverunt. Insipientiæ autem operarios, & æmulatores nequitiæ tamquam conviciorum avidos existentes, & impios factos, argumentis veritatis obnoxios ostenderunt, quemadmodum alios iterum proverbiale fatetur eloquium: *Et examinatio perdit impios*: operibus enim suis præpedierunt eos Deo amabiles vicarii paternæ sanctitatis vestræ, quod hymnidicus David ait: *Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus, timentes autem dominum glorificat.* Nam & quid aliud hos apparuisse opinandum est, quam derivatas imagines? imo vero characteres indissimiles quarumdam bonarum & principalium tabularum Nicolai beatissimi papæ revera fortissimi pietatis certatoris simul & sanctitatis tuæ? Sicut enim ille beatissimus & veraciter homo Dei primitus definivit & promulgavit, nec non & summa paternitas tua firmavit? & synodice roboravit, ita & ipsi hæc annuntiaverunt, & egerunt amborum vestrum sanctissimorum, videlicet senioris Romæ pontificum, nomen & memoriale, instantibus temporibus & cunctis generationibus, quæ deinceps futuræ sunt, efficientes laudabile: ita & unicuique ipsorum aptetur quod dicit in euangeliis Christus omnium nostrum salvator: *Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam eius qui misit illum, hic verax est, & injustitia in illo non est.* Sed & benedictus Deus, qui non dedit nos in captionem dentibus odientium nos, sed eripuit animam nostram sicut passerem de laqueo venantium eam, D & orationes vestras & assiduas redargutiones & admonitiones, quas pheronymus ille & magnus Dei summusque pontifex beatissimus papa Nicolaus. Dilexi enim jugiter ferre labiis illius beati nomen introducens, videlicet, per hoc, & ipsius quoque memoriam, qui per Christum, & cum Christo mundum vicit: & ipse qui & gradus & dignitatis & moris ejus successores, pro ecclesiastica pace alacriter exercuistis, ad expellendum lupum ab ovili Christi, tamquam veri pastores rationabilium ovium Christi, quinimo summi pastores, & principes omnium ecclesiarum. Sed de misero quidem Photio, & iis qui seducti sunt ab eo, & concordaverunt ei, propheticum illud dicendum est: *Quia recta viæ domini, & justi ambulabunt in eis; impii autem infirmabuntur*, vel etiam offendent in illis; suis enim viis delectari utique pernecessarium erat eis, fructus & mala accidere justum erat eis secundum opera manuum suarum, ut quodam in loco dicit magnivocus Isaias. Quis autem amatoris Christi & tranquillissimi imperatoris nostri articularibus insinuare vocibus poterit, in omnibus quidem aliis, sed præcipue in ecclesiasticis rebus atque personis æquanimitatem & exercitium? qui pietatis definitionibus & virtutum proprietatibus omnes supergressus est qui ante se regnaverunt; ita ut magis directionem ejus moribus, quam nostris virtutibus fiduciam capiamus, quem omnipotens Deus & rex universorum, qui per solertiam.

Prov. 1. Psal. Ioan. Psal. Os.

ACTIO CONC. GENER.

lertiam vestram, interventionem, ac judicium, seu synodicam expositionem, tam magnam & universalem synodum congregare dignatus est, & tantum opus ad finem prosperum perducere maluit, custodiat incolumem utrumque per multos annorum circuitus, & det sanctitati quoque vestræ condignam laborum vicissitudinem, & cum Petro & Paulo principibus apostolorum judices vos demonstret, & jam in futuro sæculo multarum gentium & populorum propriis bonis operibus, impios & iniquos judicaturos, quemadmodum & nunc debite fecistis, a Christo gubernacula sumentes ecclesiasticæ navis.

Igitur libenter oppido & gratanter imitatrice Dei sanctitate vestra omnium nostrum conventuum & universalis hujus atque catholicæ synodi consensum & consonantiam recipiente, prædica eam magis, ac veluti propriam, & solicitius confirma coangelicis præceptionibus & admonitionibus vestris, ut per sapientissimum magisterium vestrum etiam aliis universis ecclesiis personet, & suscipiatur veritatis verbum, & justitiæ decretum.

Hæc epistola missa est ad omnes patriarchales sedes.

Basilius, Constantinus, & Leo, in Christo Iesu imperatores Augusti principes Romanorum.

DILIGENTIBUS Deum cooperari omnia in bonum divinitus clamat patenter apostolus; quin & petentem accipere, & quærentem invenire, & pulsanti aperiri spei portas dominica vox admonuit; his ergo dictis & divinitus gubernatum imperium nostrum parens, ut possibile sibi fuit, coronæ datorem suum diligens, non destitit de inventione ecclesiasticæ ordinationis nostræ petendo, quærendo, & pulsando, quousque Deo acceptis orationibus vestris spei fructum adeptum est. Incorruptæ enim columnæ ecclesiarum, sanctissimi videlicet summi pontifices senioris Romæ, multum ante arripientes laborem pro ecclesiastica ordinatione, debitam facultatem nostris contulerunt negotiis, ita ut honoratissimi vicarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, cum reverendissimo loci servatore sanctitatis tuæ, & aliarum patriarchalium sedium, Dei gratia & cooperatione facilius evellerent nequitiæ zizania, & rus exhiberent mundissimum. Nam condemnatione dignos, & turbationis auctores cum horum acephalo capite, regulariter atque synodice irreprehensibili judicio condemnaverunt & reprobaverunt: ei autem qui patenter injustitiam passus est, legitimo scilicet summo sacerdoti, & iis qui circa ipsum sunt, decreverunt & contulerunt triumphum, subtilitatem præterea eorum quæ acta sunt in superius declarata sancta & universali synodo sanctitati tuæ expressius exhibebit gestorum ejusdem synodi series. Gratias ergo agentes omnipotenti Deo pro ecclesiastica constitutione, ac idonea synodi terminatione, beatificantesque & suscipientes sinceram nobis a Christo Deo collatam divinorum canonum custodiam, & conservationem sanctitatis vestræ; quia salvat operibus circa nos benignitatis affectum, manifestum ei præsentamus laude dignum sanctæ hujus & universalis synodi finem, quatenus & ipsa gratiarum Deo una nobiscum offerat actiones largitori, scilicet pacis & totius saluberrimæ ordinationis auctori; orans & pro divinitus muniendo imperio nostro, bene valere sanctissimam paternitatem tuam, tranquillissimum imperium nostrum exoptat, apud Christum mirabilissime. Data indictione tertia.

Postea sequitur altera epistola, cujus initium est:

IN NOMINE PATRIS, ET FILII, & Spiritus sancti, unius & solius veri Dei nostri, Basilius, Constantinus, & Leo, fideles in domino imperatores Romanorum, Hadriano sanctissimo papæ Romano spirituali patri nostro.

INDEFICIENTEM habentes in mente nostra memoriam beatitudinis vestræ, divinamque legem, naturæ hominum conjunctam, honorantes pro viribus, quæ patribus spiritualibus vicissitudine, juxta cultum venerationis, exolvere jubet filios, semper de incolumitate vestra cognoscere volumus, & divinum nobis ac sacrum caput, quoniam non possumus carnalibus, saltem spiritualibus labiis per affatum literarum amplecti: debemus autem hoc, & propter præpositas causas, & propter amorem ejus qui circa nos est; qui zelo veritatis conspersus ostendit quidem quanta sit sua erga Deum pietas, quantaque circa justitiam diligentia, & quanta fraternam erga dilectionem flagrantia. Quoniam vero & literarum gerulum expeditum ad peregrinam profectionem, & magnanimum ad malorum tolerantiam consecuti sumus, id ipsum optabile habentem, principi apostolorum ante promissum causa reddendi votum, eumdemque vestræ paternæ sanctitati commendamus, super hoc quoque multum tranquillitatem vestram rogantem. Idem autem est hic Theognostus, quem & vos bene nostis, Deo amabilis hegumenus superlaudabilis Dei matris † Peges, & vasorum custos magnæ ecclesiæ. Per ipsum ergo quæ nostri desiderii sunt opportune adimplere conspeximus; implorantes coangelicam sanctimoniam vestram, in primis quidem de habitu vestro, qui secundum Deum est, deinde etiam de Deo amabilium apocrisiariorum & vicariorum prospero itinere, literis per eum significari nobis celerius. Iam enim tempus habemus non modicum expectantes, & nescimus evidenter tarditatis causam. Sed & si hactenus deesse clamaverint, saltem sero hoc nobis agnitum fiat. Specialis autem pater noster & magnæ civitatis nostræ patriarcha postulavit a nobis scribere sanctitati tuæ de his lectoribus qui a Photio promoti sunt, multis & innumerabilibus existentibus eis in diversis provinciis: insuper autem & de Paulo reverendissimo bibliothecario verbo & vita præfulgido, ac Theodoro metropolita, qui & ipse nimis ecclesiæ utilis est; quatenus dispensatio fiat a sanctitate vestra super ipsis, quibusdam quidem ad ascensus majores sacrorum graduum, quibusdam vero ad receptionem sedium suarum, ad hoc rogantibus Dei imitatricem virtutem suam; horum quidem multitudinem, hujus vero labores, & pro veritate sudores, illius autem culpæ reprehensionem, & quod ex canonica sit manus impositione promotus considerantem: & pro his & imperium nostrum flagitat pietatem tuam dispensandum aliquid hinc humanius. Bene vale, mi amantissime pater: bene vale, memor imperii nostri in Deo acceptis precibus tuis quæ sunt ad dominum: legimus.

† Peges, id est Fontis: monasterium est apud Constantinopolim sic vocatum.

Transmisimus autem sanctitati vestræ gratia A commemorationis imperii nostri, & dilectionis quam circa illam habemus, quæ per species deferuntur, vestimenta diaspra tria, esophorum dicitrinum cancellatum, id est chasdium crodium, habens ornaturam auream & vellus prasinum, id est vilarni pinninum pro casula facienda, id est usin rubeum ærem habentem, id est usinallum, id est mulchumat, id est planetilia castanea duo.

Subsequens epistola pro tribus capitulis, quæ quidem nec omnes patriarchales sedes cum tota synodo ausæ sunt definire; sed horum dispositionem per patriarcham Ignatium a B sede apostolica consueverunt humiliter postulari.

Per omnia sanctissimo & sacratissimo fratri & comministro Hadriano beatissimo papæ senioris Romæ Ignatius a Deo misericordiam consecutus archiepiscopus Constantinopoleos novæ Romæ in domino salutem.

Dan. 2.

LAPIS, qui de monte abscissus est sine manibus, & percussit imaginem illam magnam impiorum regnorum omnium super pedes testeos & ferreos, & ventilavit eam ut pulverem ab area æstiva, & factus est in montem magnum, & replevit universam terram propria magnitudine & gloria, Christus videlicet, qui est solus infinitæ potentiæ dominus, & Deus noster; & olim quidem illustrem & perspicuam operatus est vestram magnam civitatem Romam per eos sanctos lapides qui ab oriente ad eam devoluti sunt, Petrum aio & Paulum, eximiam principalem apostolorum summitatem: sed nihilo minus & in nostris temporibus, quin potius & illustriorem & clariorem demonstravit per eos quibus in generatione nostra pontificalia gubernacula ejus commissa sunt, sanctos & preciosos revera lapides, Nicolaum videlicet beatissimum & fraternam sanctitatem tuam: qui quemadmodum a quodam sublimi loco contra injustitiæ & mendacii machinamenta demissi & devoluti usque ad urbem nostram per sapientissimas epistolas vestras & sanctiones, sed & sanctissimos & Deo amicissimos loci servatores, contrivistis omnes machinas & munimina adversantium veritati, & nunc pacificam constitutionem agentes per miserationes & gratiam, qui vere princeps pacis & pacificus est Christus Deus noster, & per diligentiam vestram ac excitationem, gratias agimus omnium bonorum auctori & misericordissimo domino, & salvatori ac redemptori universorum, qui sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam desponsavit, & caput se hujus nominare dignatus est, & membra corporis ejus vos & nos in uno spiritu compaginata & convenientia per operationem sancti Spiritus, & alternam consonantiam & conspiramentum exhibuit. Quinimo & beatitudini sanctitatis vestræ gratificas voces debite commendamus, exorantes semper ad Deum, qui est super omnia Deus, quo sanctitatem vestram cælestiis & propriis laboribus & certaminibus dignis & congruis recompenset vicissitudinibus; quippe qui solus est dator & largitor magnarum & vos decentium retributionum. Verumtamen & nostra humilitas memor caritatis vestræ, ac amabilis quem circa nos habet affectus, & ad hoc ipsum voluntatem & meditationem habens, invenit procurantem, ut mitteretur in viam, quæ est ad magni nominis Romam, orationis causa, intimum filium nostrum reverendissimum abbatem Fontis, & scevophylaca magnæ ecclesiæ dominum Theognostum, & idcirco magis studuimus adimplere desiderium vestrum, quem & misimus cum præsenti epistola nostra visitaturum, & salutaturum, ac adoraturum fraternam sanctitatem vestram: nuntiaturum etiam & a Christo nobis donatam incolumitatem in hac vita multis passionibus & tribulationibus plena, quemadmodum ipse voluit & judicavit qui omnia sapienter & congruenter dispensat, & ante in tua piissimorum, & Christo amicorum, ac a Deo gubernatorum, atque divinitus munitorum imperatorum nostrorum prosperitatem & trophæa, & in melius de die in diem rerum Romani imperii translationem, ut & vos gaudentibus nobis congratulemini per mutuam unius corporis membrorum coaffectionem & compassionem, & iterum Dei boni gratia & cooperatione ad mediocritatem nostram maturius remeaturum, & bona nuntia amabilissima vitæ vestræ allaturum ad ecclesiam nostram, ut & in hac parte collætemur vobis, & eum, qui solus est investigabilis dominus, & sapientissimus substantiarum factor, C & continuus procurator universorum, glorificemus & magnificemus, qui magis ac magis roboret sanctitatem tuam, & conservet utrimque immaculatam atque illæsam ad ecclesiasticorum negotiorum personarumque profectum, & utilitatem & gloriam omnitenentis Dei principalis benignitatis eius. Quod autem, sanctissimis vicariis paternæ sanctitatis vestræ adhuc præsentibus, penitus perfectum non est, neque finem accepit, rogamus nunc terminari, & disponi perfecte, ac integre scribi ad humilitatem nostram de his lectoribus qui tonsi sunt a Photii manus impositione: qui cum sint pene innumerabilis multitudinis in universis regionibus & civitatibus ecclesiæ, postulant ex necessi- D tate aliorum fieri sacerdotalem provectum: ut cognoscamus etiam & super hac re vestram voluntatem atque decretum certissime & manifestissime, utrum sint digni promoveri ad majores sacerdotii gradus, an non sint: dubium enim hoc tantum dimiserunt: & adhuc postulamus etiam de intimo filio nostro, & fortissimo veritatis agonista, Paulo videlicet chartophylace, ut, si est possibilis in eum dispensationis aliqua ratio, recipiat dignitatem episcopatus, quemadmodum & antea in literis nostris efflagitavimus. Deinde quoque super Theodoro, qui a nobis quidem consecratus est metropolita Cariæ, multum autem laboravit, & afflictus est ab E initio injustæ ac iniquæ dejectionis nostræ, in novissimis vero cum misero Photio conveniens, propter ejus immensa tormenta quæ sibi resistentibus inferebat, consensit, & usque ad ultimum ipsius diem repœnitens, nihilo minus rursus corde contrito & spiritu humilitatis veniam expetivit. Prohibuerunt enim eum sacerdotio fungi quoquo modo sanctissimi vicarii almitatis vestræ, & quod subscripserit, ut fatebantur in eam, quæ facta est ab infelicissimo Photio quasi depositio beatissimi & optimi patris nostri Nicolai decessoris sanctitatis tuæ. Hæc sunt de quibus rogamus sanctitatem vestram, ut, si possibile sit, utatur verbo dispensationis & misericordiæ in his, cum alia omnia optimum & commo-

commodum finem ac dispositionem susceperint. Ceterum dona nobis sanctas & cum Deo loquentes orationes tuas, sanctissime & imitator Dei frater noster: donet is nobis per multa annorum curricula utrimque incolumes. Indicia vero magnæ & caræ dilectionis nostræ misimus sanctitati tuæ ista, Græcolatinum euangelium diligentissime correctum, orarium deauratum, casulam optimam, theriacam probatissimam. Deus autem qui omnia condidit, & contrariarum qualitatum operationem in unam & eamdem coaptavit substantiam, & continet, & salvat, per sanctas orationes tuas pacificet magis ac magis, & consonantem ac unius opinionis a finibus usque ad fines sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam habere dignetur.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei dilectissimis ac spiritualibus filiis Basilio, Constantino, & Leoni, piissimis & tranquillissimis imperatoribus.

LECTIS excellentis imperii vestri literis, dilectionis vestræ quæ erga nos flagrat indicia & pietatis solita studia non tam cognovimus, quam recognovimus; unde gratiarum multimodas actiones summæ divinitati referimus, & multiplices laudes ejus concinere non cessamus, ob id maxime, quia circa religionis cultum accensi, postpositis ceteris sæcularibus curis, ante omnia ecclesiasticæ paci consuluistis; & quia sedis apostolicæ decreta, sana, priscaque lege super exortis controversiis exquisistis; & in colligendo magno sanctoque collegio pium studium & desiderium ostendistis; in quo, abdicato pravitatis auctore, definitio rectæ fidei & catholicæ ac paternæ traditionis, atque jura ecclesiæ perpetuis sæculis profutura, & satis idonea, fixa sunt & firmata; in quo etiam illud mirabilius & laudabilius sublimitatis vestræ prædicatur insigne, quod non judicum vel assectorum, sed consciorum tantum & obsecundatorum persona usi fuisse dignoscimini: ita ut per humilitatis arcem ad culmen virtutum pervenire dilexeritis potius, quam per imperialis altitudinis fastum ad inanis gloriæ ima delabi consenseritis. Præterea nostri habitus qualitas, quam scire se velle benignitas vestra pio designat affectu, ita se habet, ut superna providentia, quæ cuncta creavit, & continua provisione gubernat, expedire nobis perspicit, & quod expedierit consulte dispensat. Apocrisiarios quoque nostros, super quorum nihilo minus reversione scripsistis, licet sero, post multa tamen pericula, deprædationes, atque propriorum hominum trucidationem, nudos tandem recepimus non cujuslibet hominis fretos auxilio, sed Dei solius præditos adminiculo: unde audientes hæc universi gemunt; & quia isti pertulerunt quæ sub nullo piorum principum quemquam sedis apostolicæ missum pertulisse recolunt, omnes stupefacti mirantur, fitque continui clamoris ab ecclesia nostra murmur, quod ita dispositionis vestræ constitutio improvide prodire potuerit, ut in barbarorum gladios, nullo imperii vestri fulti præsidio, miseranter inciderint. Præsertim cum hos quos ab apostolica sede toto desiderio postulaveritis, & ab ipsis apostolorum principum tectis per legatos vestros salvos acceperitis, salvos rursus, dispositis rite propter quæ missi fuerant, ad propria remittere summa diligentia procurare debueritis, exemplo saltem provocati Michaelis decedentis imperatoris, qui quos ab apostolica sede suscipere meruit, idoneo sociatu prævio, ut nostræ illæsi præsentarentur ecclesiæ solerti cura sategit. Et præterea & aliud quod prima pietatis vestræ opera, vel circa sedis apostolicæ prioris benignitatis indicia contra spem nostram decolorasse convincitur, imo funditus destruxisse probatur: videlicet quia favore vestro frater & coepiscopus noster Ignatius in Bulgarorum regione consecrare præsumpsit antistitem, unde mirati sumus, & quia a pia intentione vestra retro reversi sitis, admodum obstupuimus. Verumtamen saltem nunc iam dictum reverendissimum præsulem ab illius regionis dispositione salubribus monitis, quæsumus, coercete: alioquin nec ipse canonicam effugiet ultionem, nec ii qui præsulatus vel alterius officii sibi nomen illic usurpant, cum excommunicatione, qua iam tenentur astricti, etiam proprii gradus jactura carebunt.

Porro de tribus capitulis, super quibus, præfato postulante sanctissimo fratre & coepiscopo nostro Ignatio, divinitus protectum imperium vestrum nos deprecatum esse dignoscitur; nil possumus ab eo quod jam constitutum est, ordinare diversum vel disponere, maxime de Photii consecratione aliquantisper versum: nisi forte nos, quibusdam ex utraque parte in præsentia nostra repertis, contigerit scire, quæ usque huc nescimus: vel discere quæ nunc penitus ignoramus. Non enim est in nobis est & non est. Et si quæ destruximus, eadem reædificaverimus, prævaricatores nos legis esse constituemus. Satis enim nota sunt quæ cum suo auctore destruximus, & quæ construenda mandavimus. Ab illis quippe sacratissimis constitutis, quæ vel apostolicæ memoriæ prædecessor noster papa Nicolaus antea salubriter sanxit, vel nos postea dispensatorie protulimus, nulla motione vel mutatione discedemus, aut ad dextram vel sinistram quoquo modo declinabimus. Quæ videlicet jam dudum probavit ecclesia, & immutilata servanda nuper gestum universale concilium statuit. Neque enim nobis moris est, ut pro libitu proprio paternis sanctionibus abutamur; quemadmodum quibusdam, qui apud vos summa rerum ecclesiasticarum gubernacula moderantes, tunc synodorum statuta, vel etiam apostolicæ sedis decreta proferunt, cum vel alios lædere, vel se juvare cupiunt: & hæc tunc sub silentio tegunt, quando fortasse contra se, vel pro aliis proponerentur. Si nostra, more priorum, æquitas in vestræ urbis præsules, majorum regulis obviantes, commoveri severius voluisset, quamvis multa instantia, & certamen viri prudentissimi & religiosissimi hegumeni ac sacrorum vasorum custodis Theognosti, qui de pietatis vestræ virtutibus, & probabilium morum insignibus, & trophæorum triumphis, atque de beneficiorum vestrorum pie sibi præstitorum multitudine, nos plurimum relatione sua lætificavit, & qualiter diebus vestris, superno brachio, atque studio, & solertia, vestra Christianitas prosperetur, enarrans, ad multimodas laudes sanctæ Trinitati reddendas, & gratias, alacriores exhibuit, ad postulata divinitus muniendo imperio vestro concedenda, nos supra modum efflagitaverit, & ultra quam dici possit solito & prisco more, ac pro ecclesiasticis utilitatibus frequenter impenso, crebris suggestionibus investigarit. Super

Super quibus tamen propter jam designatam A causam, nec annuere possumus, nec quidquam præter id quod jam euangelizatum est, ullo modo definire.

Deus autem omnipotens, per quem reges regnant, & in cujus manu omnia jura regnorum consistunt, imperium vestrum ad ecclesiæ suæ sanctæ pacificam constitutionem & populi Christiani perpetuam libertatem magis ac magis corroboret, ejusque potentibus plantis cunctarum infidelium nationum cervices inflectat, dilectissimi & desiderabilissimi filii. Data IV. Idus Novembris, indictione V.

NOTA EX EDITIONE ROMANA.

* Quæritur, cur sedes apostolica eos qui a Photio damnato in diversis sunt ecclesiæ gradibus constituti, sine recuperatione deposuerit, cum ab Ebione damnato sacratos, & post astantibus episcopis depositos, instaurari decreverit. Sed sciendum est, quia Photius tamquam neophytus & adulter, qui scilicet ecclesiam viventis invaserit, nunquam fuisse episcopus, dictus & promulgatus est; sed nec ii qui ab eo manus impositionem acceperunt, comparati videlicet Maximo Cynico, & ordinatis ab eo a secunda synodo cum ordinatore repulsis: Ebio autem, licet postea sit depositus, quandoque tamen episcopus fuit, quemadmodum & Acacius, de cujus ordinatione papa statuit Anastasius: ut scilicet quos post damnationem ordinavit Acacius, nulla portio læsionis attingeret. Denique si pater meus adulter est, & ego ex adulterio nascor, profecto ut non legitimus ex hereditate repellor: quod tamen non paterer, etiam si pater meus probaretur veraciter homicida.

ΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΟΓΔΟΗΣ.

QVÆ SANCTAM OECVMENICAM CONSTANTINOPOLITANAM SYNODVM OCTAVAM PRÆCEDVNT.

A

ΒΙΟΣ, ΗΤΟΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Συνεγράφη δὲ παρὰ Νικήτα δούλου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ καὶ Δαυὶδ τοῦ Παφλαγόνος.

ANNO CHRISTI 869.

ΠΑΝΤΩΝ μὲν τῶν ἁγίων τοὺς βίους ἀνατάττεσθαι καὶ διηγεῖσθαι, παιδεύματά τε πρὸς ἀρετὴν καὶ παράκλησιν ταῖς ἐπιούσαις τοῦ βίου παραδιδόναι γενεαῖς, κάλλιστον ὁμοῦ καὶ σωτήριον· μάλιστα δὲ τῶν ἱεραρχίᾳ σεπτῇ κεκοσμημένων· καὶ διὰ τῆς οἰκείας λαμπρότητος τοῦ βίου εἰς ζῆλον ἀκάθεκτον τὸν πικρὸν διώκτην ἀνερεθισάντων καὶ δυσμενῆ· καὶ διὰ τῆς ἀνενδότου τῶν πόνων ὑπομονῆς καὶ γενναιότητος λαμπρὰν ἐπιδεδειγμένων τὴν ἀριστείαν κατ' αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ πρὸς τοῖς ἐσχάτοις, καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς τούτοις ἐγγίζοντες τύχοιεν καιροῖς, πολλῷ μᾶλλον ἀξιομνημονευτότατοι ἂν εἶεν ἁπάντων καὶ ἀξιεπαίνετοι, ὡς πολὺ πλέον οἰκοδομεῖν τῇ ἐγγύτητι δυνάμενοι τὴν ἐκκλησίαν. τὸ γὰρ ἀρχαῖον καὶ πάμπολυ κατὰ χρόνον διεστὸς, εἰ καὶ πιστεύεται τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῆς γραφῆς, ἀλλὰ καὶ θᾶττον ἂν τοῖς πολλοῖς πρὸς τὴν μίμησιν ἀπογινώσκοιτο, λογιζομένοις, ὡς κρεῖττον ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν τῶν πρεσβυτέρων ἐκείνων δυναμένων κατορθοῦν γενεάν. ὅσα δ' ἂν τοῖς καθ' ἡμᾶς κατορθοῦσθαι πιστεύοιτο καιροῖς, μᾶλλον ἂν οἶμαι ταῦτα παρακνίζειν τοὺς εὐσεβεστέρους, καὶ πρὸς τὸν ἴσον τῆς ἀρετῆς διερεθίζειν ζῆλον. διὰ ταῦτά μοι τοῦτον ἐνστήσασθαι * νυνὶ τῷ λόγῳ τὸν ἀγῶνα, καί μοι σφοδρὸς πόθος καταπάρδιος ἀληθινοῖς διηγήμασι, καὶ πάσης προσλήψεως ἀπηλλαγμένοις ψεύδους, τὸν μέγαν ἱεράρχην καὶ ποιμένα τοῦ βασιλίδος Ἰγνάτιον, ὑπό γε θεῷ πνεύματι τῆς ἀληθείας

Al. νῦν ...

VITA, SIVE CERTAMEN SANCTI PATRIS NOSTRI IGNATII ARCHIEPISCOPI Constantinopolitani.

Auctore Niceta servo Iesu Christi, cognomento Davide Paphlagone.

PRÆCLARUM juxta & salutare est, cum ceterorum quidem sanctorum omnium res in vita gestas exponere & enarrare, posterisq; sæculis vitę documenta, paritérq; ad B virtutem incitamenta tradere: tum vero maxime eorum qui fuere prędití venerando pontificatu, quique suo vitę splendore acerbum adversarium ad gravissimam provocarunt invidiam, & cum invicta laborum omnium patientia, animique magnitudine, fortitudinem contra insectatorem eximiam declararunt. Quod si autem eosdem ad extremam & nostram ętatem propius accedere contingat, tum vero multo maxime prę cunctis memorandi, omnique laude prędicandi sint; ut qui propter temporum vicinitatem multo magis ecclesię prodesse possint. Quod enim pervetustum est, longisque temporum intervallis C remotum, etsi fidem propter scribentis auctoritatem mereatur, desperatur tamen a plerisque studium imitandi; ut qui putent, illis majorum nostrorum sęculis multo promptius fuisse quam nostris cum virtute vivere. Quæ vero nostra memoria recte facta creduntur, illa multo acrius, opinor, piorum mentes ad virtutis decus ęmulandum inflammant. Quapropter ingens me desiderium animi impulit ad causam hanc sive certamen oratione prosequendum, duceque & adjutore Deo, Spiritu veritatis, ostendendum nescientibus, qui vir Ignatius, qualisque & quantus hic antistes &

Hujus versionis auctor Matthæus Raderus S. I. quod post Romanos editores Binius & Regius collector tacuerunt.

& regię paſtor urbis in vitę ſuę ratione fuerit: A Ignatius, inquam, iſte, qui ęvo quidem poſterior, noſtra ętate floruit, prioribus tamen illis venerandis pontificibus nihil vel de fide, vel confeſſione, vel decertatione pro juſtitia, laudeve pietatis erga Deum conceſſit. Hujus ego totum vitæ curſum dum ab ipſo exordio ad exitum uſque ſingulari cura exigo, rerumque de illo apud nos teſtatiſſimarum veritatem ſive fama, ſive ſcripto acceptarum, ſine ulla affectus indulgentia & fraude expono, certo mihi perſuadeo futurum, ut primum teſte ipſa vivente ac per ſe ſubſiſtente veritate, ęqua perſcribam; deinde nubem annorum utcumque multorum intercapedine concretam, animoſque tenebris ignorantię involventem, diſcutiam diſſipemque: B ut qui veritatem penitus perſpicere volent, ęquitatis & virtutis cultorem vere noſſe, celebrare laudibus, ęmularique poſſint; malitię vero & improbitatis architectum jure deteſtari. Sed hinc iam nobis eſt exordiendum.

Beatiſſimus hic & divinus antiſtes Ignatius Conſtantinopolim in terris patriam habuit, hanc, inquam, totius ditionis & imperii præclariſſimam regiam: parentes vero, Michaelem imperatorem & Procopiam imperatricem, nobiliſſimos & religioſiſſimos principes. C Atque Michael quidem Theophylacto patricio ſplendidiſſimo viro natus; Procopia vero a Nicephoro pio imperatore procreata eſt. Nicephoro porro ad cæleſte imperium evocato, & Stauracio filio, cum regnum exiguo tempore adminiſtraſſet, extincto; Michael hic Nicephori gener, ut dictum eſt, mortuo Nicephoro, cum inter palatinos (nam curopalates erat) principem locum teneret, auſpice Deo, ſenatuſque decreto imperii ſceptra ſuſcepit. Cujus ego religionem in Deum, omniaque virtutis ornamenta iis narranda relinquo, qui res ab illo geſtas ſigillatim perſequi volent. Nobis ad decus illius memorandum ſufficiat morum lenitas & D clementia, quam minime fucatam factis ipſis declaravit. Etenim cum non toto biennio imperium ſanctiſſime adminiſtraſſet, Leoni Armeno per tyrannidem regnum invadenti libens volenſque ceſſit; quamvis ipſe præfecturam exercitus in oriente illi prius commiſiſſet. Expeditionem tamen cum in Bulgaros ſuſcepiſſet, ibi per inſidias defectionem molienti, ſponte beatus ille imperium conceſſit, ſeſeque ab omni faſtu, belliſque civilibus atque invidia regni ſubduxit; ratus multo ſibi reique publicæ commodiorem utilioremque voluntariam regni abdicationem & pacem, E ut qui paci veræ natus eſſet, fore. Decedit ergo ex urbe cum tota familia, atque in Principes inſulas ſecedit; ibique vitam monaſticam cum conjuge & liberis, non cultu tantum corporis, ſed re ipſa degit, cauſa ſua ſupremo numini permiſſa.

Beato huic Michaeli, omnique admiratione proſequendo, qui terrarum regna cæleſtibus permutavit, quini omnino fuiſſe liberi perhibentur: muliebris ſtirpis gemini, Georgo prima natuque maxima, minima Theophano; quæ virginitatis laude per omnem vitam in religione ſanctiſſime cuſtodita, feliciter obie-

ὑφηγήσει καὶ συλλήψει, τοῖς ἀγνοοῦσιν ὁποῖός τις ἦν, ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν πολιτείας ἀποδεῖξαι· Ἰγνάτιόν φημι τοῦτον, τὸν ὕστερον μὲν τῷ χρόνῳ, καὶ περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ταύτης ἀναδειχθέντα γενεᾶς, οὐδενὸς δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ τιμίων ἱεραρχῶν τὴν πίστιν, τὴν ὁμολογίαν, τὴν ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης ἄθλησιν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐδοκίμησιν ἀπολειπόμενον. τούτῳ τὴν παρακολουθήσασαν ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους βίωσιν μετὰ πλείονος ὑφηγούμενος τῆς ἀκριβείας, καὶ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὸν ἀλήθειαν ἐκ τῶν ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων ἀπροσπαθῶς καὶ ἀνυποστόλως διηγούμενος, πέποιθα πρῶτον μὲν ἐνώπιον τῆς ἐνυποστάτου καὶ ζώσης δίκαια γράφειν ἀληθείας· δεύτερον δὲ, τὸ χρόνοις ἱκανοῖς ἤδη καταπυκνωθὲν τῆς ἀγνωσίας νέφος, καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἀμαυροῦσαν διανοίας, λεπτῦναί τε καὶ σκεδάσαι· ὥστε τοὺς ἐθέλοντας πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν εἰλικρινῶς ὁρᾶν, τὸν ἐργάτην μὲν ἀληθῶς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς εἰδέναι, καὶ ὑμνεῖν, καὶ ζηλοῦν· τὸν αὐτουργὸν δὲ τῆς κακίας καὶ τῆς ἀδικίας ἐνδίκως ἀπωθεῖσθαι. ἀρκτέον δὲ ἐντεῦθεν.

Ἰγνάτιος οὖν ὁ μακαριώτατος καὶ θεῖος ἱεράρχης πατρίδα μὲν ἔσχεν ἐπὶ τῆς γῆς Κωνσταντινούπολιν, ταύτην δὴ λέγω τὴν πάσης χώρας καὶ πόλεων περιφανεστάτην βασιλίδα· πατέρας δὲ Μιχαὴλ καὶ Προκοπίαν, τοὺς εὐγενεστάτους καὶ πιστοτάτους βασιλεῖς. ὧν ὁ Μιχαὴλ μὲν Θεοφυλάκτου πατρικίου μεγαλοπρεποῦς υἱὸς ἦν, Προκοπία δὲ Νικηφόρου θυγάτηρ τοῦ εὐσεβοῦς ὑπῆρχε βασιλέως. τούτου δὲ πρὸς τὰ ἄνωθεν χωρήσαντος βασίλεια, καὶ τοῦ υἱοῦ δὲ Σταυρακίου ὀλίγιστον χρόνον ἐπιβιώσαντος τῇ βασιλείᾳ, καὶ αὐτοῦ μεταναστάντος, Μιχαὴλ ὁ προρρηθεὶς οὗτος, ἅτε γαμβρὸς ὢν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ τετελευτηκότος Νικηφόρου, καὶ τὰ πρῶτα τῶν ἐν τῷ παλατίῳ τιμωμένων ἀποφερόμενος· κουροπαλάτης γὰρ ἦν. ψήφῳ μὲν Θεοῦ, ψήφῳ δὲ τῆς συγκλήτου πάσης, τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ἐγχειρίζεται. τούτου τὴν περὶ τὸ θεῖον εὐσεβῆ γνώμην, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην, τοῖς ἱστορεῖν κατὰ μέρος ἐθέλουσι παρίεμεν· ἡμῖν δὲ ἀρκέσει πρὸς ἔπαινον ἡ τοῦ ἤθους πραΰτης τε καὶ ἐπιείκεια, ἣν ἔργοις ἐκεῖνος, καὶ οὐ πλάσματι μόνον ἐπεδείξατο. διετῆ γὰρ ὀλίγου δεῖν χρόνον εὐσεβέστατα τὴν βασιλείαν διϊθύνας, ἑκουσίως αὐτῆς ἐξίσταται, καὶ τῷ τυραννικῶς ἐπιθεμένῳ, Λέοντι δὴ τῷ Ἀρμενίῳ φημὶ, στρατηγῷ μὲν πρότερον ὑπ' αὐτοῦ τῶν ἀνατολικῶν προχειρισθέντι, κατὰ Βουλγάρων δὲ στρατευσαμένῳ, κἀκεῖθεν τὴν ἐπανάστασιν βουλευσαμένῳ, ὑποχωρεῖ τῆς ἀρχῆς ὁ μακάριος ἑκὼν, καὶ τῆς κοσμικῆς ἀλαζονείας, καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ φθόνων· πολλῷ κρείττω καὶ λυσιτελεστέραν ἑαυτῷ τε καὶ τῷ κοινῷ τὴν ἑκούσιον ὑποχώρησιν καὶ τὴν εἰρήνην, ὡς υἱὸς τῆς ἀληθοῦς εἰρήνης, ἡγησάμενος. ἀπαίρει μὲν τῆς πόλεως πανοικί· πρὸς τὰς Πριγκιπείους δὲ νήσους μετακεχωρηκώς· καὶ τὸν μονήρη βίον ἅμα γυναικὶ καὶ τέκνοις, οὐ τῷ σχήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πράγματι καταδεξάμενος, τῷ παμβασιλεῖ Θεῷ τὴν αὐτοῦ κρίσιν καὶ δίκην ἀνέθετο.

Τούτῳ δὴ τῷ μακαρίῳ Μιχαὴλ, τῷ θαυμαστῶς τὴν ἐπίγειον τῆς οὐρανίας ἀντικαταλλαξαμένῳ βασιλείας, παῖδες οἱ πάντες, πέντε λέγουσι γενέσθαι· ὧν θήλειαι δύο, πρώτη μὲν ἡ καλουμένη Γεωργώ, πάντων δὲ ὑστάτη Θεοφανώ· αἳ καὶ παρθενικῶς τὸν ὅλον βίον καὶ μοναχικῶς διαβιώσασαι, μακαρίως

μακαρίως ἐκοιμήθησαν. ἄῤῥενες δὲ τρεῖς, Θεοφύλακτος, Σταυράκιος, Νικήτας. τούτων Θεοφύλακτος μὲν ὁ πάντων πρωτότοκος, καὶ ὁ Σταυράκιος, ἀμφότεροι τῷ διαδήματι πρῶτον τῆς βασιλείας ἐστεφάνωνται· εἶτα ὁ μὲν κομιδῇ νέος ὢν ἔτι ὁ Σταυράκιος πρὸ τῆς καταβάσεως τελευτᾷ· Θεοφύλακτος δὲ ἅμα τοῖς πατράσιν αὐτοῦ καὶ βασιλεῦσι τότε κειράμενος, εἰς Εὐστράτιον μετωνομάσθη. Νικήταν δὲ πρῶτον μὲν δεκαέτη τυγχάνοντα, τῶν λεγομένων ἱκανάτων παρὰ Νικηφόρου φασὶ τοῦ πάππου προβεβλῆσθαι, δι᾽ ὃν ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα πρῶτον καταστῆναι· τεσσαρεσκαιδεκαέτης δὲ γεγονὼς, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς τοκεῦσι βασίλεια καταλιμπάνων, ἀποκείρεται μὲν καὶ αὐτὸς, Ἰγνάτιος δὲ μετονομάζεται.

Ὁ τοίνυν Λέων ἐκεῖνος, ὁ δυσώνυμος θὴρ, ἣν ὠδίνησεν ἀδικίαν ἐκτετοκὼς, καὶ τῆς βασιλείας τυραννικῇ περιδεδραγμένος χειρὶ, οὐ πρὸς τὸν παντέφορον ἀπέβλεψεν ὀφθαλμὸν, οὐ τὴν ἐπιείκειαν τῶν μακαρίων ηὐλαβήθη φυγάδων, οὐδὲ τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας, ἧς αὐτὸν οἱ μακάριοι παρ᾽ ἀξίαν κατηξίωσαν, ἐπὶ τοσοῦτον τῷ δολερῷ τοῦ κακοτρόπου δελεασθέντες γνώμης, ὥστε καὶ ἀνάδοχον αὐτὸν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς κολυμβήθρας τῶν τῆς βασιλείας ἀναδεῖξαι τέκνων. οὐδὲν τούτων τὴν ἀπηνῆ καὶ θηριώδη κατεδυσώπησε ψυχήν. ἀποστείλας δὲ, διείργει μὲν αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων, ἰδίᾳ κατὰ τὰς νήσους ἕκαστον περιορίζων, καὶ ὑπὸ ἀσφαλεῖ καταπιέζων φρουρᾷ· ἀφαιρεῖται δὲ τοὺς παῖδας καὶ τῶν γεννητικῶν, καταδικάσας ὁ ἀμείλικτος μελῶν εὐνουχίᾳ· ἐντεῦθεν αὐτὸς μὲν πονηρὰν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ καταβαλόμενος ἀρχὴν, καὶ τέλος ἄξιον ἀπηνέγκατο τῆς ἀρχῆς. τὴν γὰρ πάλαι κακῶς μὲν καὶ θεοστυγῶς μελετηθεῖσαν τῶν Εἰκονομάχων αἵρεσιν ὑπὸ Λέοντος ἐκείνου τοῦ δυσσεβοῦς, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ δυσσεβεστέρου κραταιωθεῖσαν υἱοῦ, καλῶς δὲ καὶ εὐσεβῶς διὰ προνοίας θεοῦ καὶ τῆς ἁγίας ἑβδόμης συνόδου καθαιρεθεῖσαν καὶ καταπαυθεῖσαν, ὁ μυσαρὸς οὗτος ὄφις καὶ τῆς ἀληθείας παραλογιστὴς ἀνανεοῦν αὖθις ἐπιχειρεῖ· καὶ τῷ πύργῳ τῆς ὀρθοδοξίας εὐθὺς ἐκραγείς· Νικηφόρος δὲ οὗτος ἦν, ὁ τῆς εὐσεβείας προστάτης, καὶ τῆς βασιλίδος ἱεράρχης· τούτῳ προσβαλὼν θωπείαις καὶ ἀπειλαῖς, ἐπειδὴ στεῤῥοτέρῳ μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν αὐτοῦ περιέπιπτε βουλὴν, ἐξελαύνει μὲν τυραννικῇ τοῦ θρόνου χειρὶ ἐννέα ἔτεσιν ἤδη ἀποστολικῶς ἰθύναντα τὴν ἐκκλησίαν, πρὸς δὲ τοῖς δεξιοῖς τοῦ στενοῦ μέρεσι κατά τι σεμνεῖον αὐτὸν ὁ ἀπηνὴς ὑπορίζει· ὅπου δὴ χρόνον ἑπτακαιδέκατον ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἐν τῇ καλῇ διαβεβιωκὼς ὁμολογίᾳ, πρὸς τὸν θεὸν μετέστη. Θεόδοτον δέ τινα τῶν ἐν πολιτικοῖς φενακιζομένων ἀξιώμασιν, ἄνδρα κοσμικοῖς ἤθεσί τε καὶ πράγμασιν ἐντεθραμμένον, οὐδεμιᾶς δὲ παιδείας, οὐ γνώσεως ἀγαθῆς μετεσχηκότα, μόνον δὲ τῆς χριστιανοκατηγορικῆς τῶν εἰκονομαχούντων αἱρέσεως ζηλωτὴν νομιζόμενον, κληρικὸν ἀποκείρας ὁ παμβέβηλος, τῷ τῆς βασιλίδος ἐνιδρύει θρόνῳ. ἐντεῦθεν διωγμὸν πικρὸν καὶ ἀπάνθρωπον κατὰ τῶν εὐσεβεῖν βουλομένων ἐπανηρημένος, εὗρε δὴ κατὰ πόδας καὶ τὰ τῆς ἁμαρτίας ὀψώνια τὸν θάνατον, ἐν ἑπτὰ μὲν ἔτεσι καὶ μικρόν τι πρὸς τῆς ἀρχικῆς ἐξουσίας συντετμημένης αὐτῷ, ἐν μέσοις δὲ τοῖς ἀδύτοις τοῦ ναοῦ τῆς θεομήτορος, ὃν δὴ Φάρον ἐν τῷ παλατίῳ φασὶ, κυνὸς τρόπον τοῖς ξίφεσιν ὁ δυστυχὴς κατακοπεὶς καὶ καταθανών. ὁ μὲν οὖν οὕτω φιλοτίμως τὰ τῆς ἀσεβείας σπέρματα καταβαλόμενος, ἀναλόγως τῶν αὐτοῦ

runt: tres vero stirpis virilis, Theophylactus, Stauracius, Nicetas: quorum natu maximus Theophylactus, & Stauracius, diademate imperii insigniti sunt: sed Stauracius admodum adolescens ante patris abdicationem oppetiit. Theophylactus autem una cum parentibus tunc in monachum attonsus, Eustratius est appellatus. Nicetam primum decennem ab avo Nicephoro hicanatorum domesticum aiunt creatum, cujus gratia munus illud primo institutum: quartum vero decimum ætatis annum agens, terrestri simul cum bonis parentibus regia relicta, & ipse monachum induit, & Ignatius est cognominatus.

VITA IGNATII PATRIAR.

Leo igitur, illa infausti nominis fera, cum, quam conceperat, peperisset iniquitatem, occupato per vim ac tyrannidem imperio, nullam omnia spectantis oculi rationem habuit, neque beatorum exulum reveritus est modestiam & æquitatem; immemorque erat omnium beneficiorum, quibus beati illi indignum exornarant: a quo improbæ mentis artibus illecti erant adeo, ut imperator regiorum illum liberorum in sacra baptismatis tinctione sponsorem & patrinum designaret. Sed nihil horum immitem illius ferocemque animum potuit flectere. Etenim in exilium amandatos, alterum ab altero separavit, singulisque suam insulam assignavit, firmaque custodia circumsepsit. Filiis porro virilitatem ademit, membrorum castratione plectens, plusquam inhumanus & crudelis. Hinc sane, cum tam impia imperii jecisset fundamenta, vitam, exitu principiis respondente, finiit. Impiam enim invisamque Deo Iconomachorum sectam, ab impio illo Leone quondam meditatam, & a Constantino Leonis filio, patre etiam deteriore, corroboratam, sed divina providentia per sanctam septimam synodum pie recteque sopitam ac sublatam, invisus draco, distortusque veritatis interpres conatus revocare, contra orthodoxæ pietatis propugnaculum, Nicephorum, inquam, religionis tunc antistitem, ac urbis imperantis patriarcham, erectus, illum minis juxta ac blanditiis oppugnat. Sed cum multo firmiorem quam sperarat, experiretur, vi tyrannica de throno deturbatum, ad dexteriorem Steni, id est angusti freti regionem, in monasterium quoddam importunus ejecit (cum ecclesiam apostolice per novennium curasset) ubi beatus ille septenis denis annis in præclara confessione exactis, ad Deum emigravit. In throno vero Constantinopolitano Theodotum quemdam profanis moribus ac negotiis innutritum, atque omnis doctrinæ & liberalis disciplinæ prorsus expertem (hoc tamen uno, quod Christianos calumniantis Iconomachorum hæreseos æmulator haberetur) attonsum profanissimus collocavit. Hinc sæva crudelique piorum vexatione instituta, juxta vias suas, stipendia peccati mortem accepit. Nam intra & paulo plus septennium regia potestate illi præcisa, in mediis Dei matris templi (quod in palatio Pharum nuncupant) adytis, infelix, ritu canis, gladiis confectus est. Ita, quam tanta contentione impietatis sementem fecit, hanc quoque laborum suorum messem collegit.

Etenim

Etenim Michael Balbus, excubitorum tum A præfectus, seu domesticus, de affectato regno delatus, & in custodiam datus, a commilitonibus suis & sociis conjurationis, qui clericorum habitum ementiti, clam summo mane palatium ingressi tyrannum occiderunt, extemplo imperator est consalutatus: qui tyrannum concisum, atque in saccum conjectum, in insula Prota, sine ullo apparatu, contemptim sepeliri præcepit, liberosque castrari & tonderi: uti scriptura teste, conversus sit labor ejus in caput ejus, ac in ejus verticem iniquitas ejus descenderit.

Michael porro Amorianus patria, sectaque B Sabbatianus, sceptris imperii per novennium & semestre tractatis, rectæ religionis curam gessit nullam: subinde tamen veræ pietatis studiosis vim attulit. Theodoto, quem Cassiteram appellitabant, extincto, Michael Antonium, cognomento Byrsodepsam, jam Pergæ metropolitam, & hæreseos participem, tunc cessantem accersit, urbisque regiæ patriarcham pronuntiat.

Secundum Michaelem Theophilus, Michaelis filius, sceptris potitus annos tredecim imperavit; cetera non malus, æquitatis quoque propugnator. Sed in sacrarum imaginum insectatione nullo retro Iconomachorum inferior habebatur, credebaturque: C id vero maxime Ioannis, quem Antonio patriarcham suffecerat, impulsu fecisse.

In hoc rerum statu cum res & civiles & ecclesiasticæ versarentur, ecclesia catholica totos triginta annos periculis innumerabilibus, & ærumnis, cædibusque conflictata, cum impii sancta profanis pedibus conculcarent, & sacra pollutis manibus contrectarent, Nicetas sive Ignatius, velut generosissimus in domo domini surculus plantatus, & in atriis monasticæ vitæ educatus, nec ei qui ipsum plantaverat infructuosus, nec ad speciem foliis tantum copiosis, ut maledicta illa ficulnea, hoc D est, indumentis nihil boni continentibus visendus: sed qui secus cælestium aquarum decursus, & uberrimos Spiritus sancti fontes situs, & vetus omne testamentum, novumque totum meditatus, sanctorum patrum monumentis studiose addictus, illorum & facta imitando, & contemplationes mente revolvendo, totumque interiorem hominem saginando confirmatus, dulcissimos virtutis fructus Deo progignebat. Primum itaque temperantiam in abstinendo, studium in vigilando, psalmis canendis, quando id jubebatur, precandoque proferebat: adde callos in genibus, E lacrymas, pectoris planctus, linguæ continentiam, verberumque tolerantiam a pædagogo tetrico pravique iudicii homine inflictorum, qui illum, ut Iconomachis gratificaretur, dure admodum educavit. Ad hæc lenitatem, animique demissionem, ergaque omnem fraternitatem quæ secundum Deum est, obsequium. Hisce primum rebus factisque dum beatus exercetur, hisce in studiis versatur, & præclare se componit, ordine cum ipsis annis & corpore succrescente, puerilem ætatem ducens ad perfectiora confirmabatur. Deinceps vero perfectiores Deo procreat fructus, fidem inquam, spem, & caritatem: fidem perfectam ex perfecta

A πόνων ἐξύγησε καὶ τὰς ἐπικαρπίας. Μιχαὴλ γὰρ, ὃν καὶ Ψελλόν φασι, δομέστικος τῶν ἐξκουβίτων ὢν τότε, καὶ ὡς τυραννίδα μελετῶν διαβληθεὶς, καὶ κατακλεισθεὶς, διὰ τῶν αὐτοῦ δὲ συνωμοτῶν καὶ συνασπιστῶν λεληθότως τοῖς βασιλείοις ἐν σχήματι κληρικῶν ἐπεισελθόντων ὄρθρου, καὶ τὸν τύραννον ἀνῃρηκότων, αὐτὸς εὐθὺς ἀναγορευθεὶς, τὸν μὲν ἐν σάκκῳ συγκεκομμένον βαλὼν, εἰς τὴν Πρώτην καλουμένην νῆσον ἀτίμως προσέταξε ταφῆναι, τοὺς αὐτοῦ δὲ υἱοὺς εὐνουχισθῆναι καὶ καρῆναι· ὡς ἐπιστρέψαι τὸν πόνον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, κατὰ τὴν γραφὴν, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ τὴν αὐτοῦ ἀδικίαν καταβῆναι.

Αὐτὸς δὲ Μιχαὴλ Ἀμοριανὸς, καὶ τὴν αἵρεσιν Σαββατιανὸς B ὢν, ἐπὶ ἐννέα μὲν χρόνοις καὶ ἥμισυ τὰ σκῆπτρα διεῖπε τῆς ἀρχῆς, οὐδεμίαν δὲ τῆς ὀρθοδοξίας φροντίδα ἐποιεῖτο, ἀλλὰ καὶ βίαν τοῖς εὐσεβεῖν ἐθέλουσιν ἐπῆγεν. Θεοδότου δὲ τοῦ Κασσιτερᾶ λεγομένου τεθνηκότος, τὸν Βυρσοδέψην καλούμενον Ἀντώνιον, μητροπολίτην μὲν ἤδη Πέργης γενόμενον, καὶ τῆς αἱρέσεως κοινωνὸν, σχολάζοντα δὲ, ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ ἀναλαβὼν, ἀρχιερέα Κωνσταντινουπόλεως ἀποδείκνυσι.

Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ Θεόφιλος ὁ υἱὸς ἐπὶ δέκα καὶ τρεῖς χρόνοις ἐγκρατὴς γίνεται τῆς βασιλείας. καὶ ἦν τἄλλα μὲν, ὥς φασιν, οὐ κακὸς, καὶ δικαιοκρισίας ἀντεχόμενος· τὴν ἀθέτησιν δὲ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, καὶ τὸν τῶν ὀρθοδόξων διωγμὸν C οὐδενὸς, ὡς εἰπεῖν, τῶν πρὸ αὐτοῦ διωκτῶν ἐνομίζετο κουφότερος. καὶ τοῦτο ἐπιστεύετο εἶναι καὶ γίνεσθαι ἐξ ὑποβολῆς μάλιστα τοῦ Ἰωάννου, ὃν μετὰ τὸν Ἀντώνιον ἐκεῖνος ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν ὕψωσε θρόνον.

Ἐν τούτοις τῶν τε πολιτικῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐρριμμένων, καὶ ἐπὶ τριακονταέτη χρόνον τῆς ὀρθοτομούσης μὲν ἐκκλησίας μυρίοις ὅσοις κινδύνοις καὶ θανάτοις καὶ θλίψεσι προσπαλαιούσης, τῶν ἀσεβῶν δὲ τὰ ἅγια καταπατούντων βεβήλοις ποσὶ, καὶ ἀκαθάρτοις τὰ θεῖα μεταχειριζομένων χερσὶ, Νικήτας ὁ καὶ Ἰγνάτιος, οἷά τις εὐγενέστατος ὄρπηξ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ φυτευθεὶς, καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς τῆς μοναδικῆς πολιτείας ἐξευθηνηκὼς, οὐκ D ἔμελλεν ἄκαρπος ἐνώπιον τοῦ φυτεύσαντος αὐτὸν ὁρᾶσθαι, οὐδὲ φύλλοις μόνον, εἴτουν ἀπειροκάλοις ἐνδύμασι κομᾷν καὶ στολαῖς, κατὰ τὴν κατηραμένην ἐκείνην συκῆν· παρ' ὕδασι δὲ θείοις καὶ ἀφθονωτάτοις τοῦ πνεύματος μένων ἐπιρροαῖς, καὶ πᾶσαν μὲν παλαιὰν διαθήκην, πᾶσαν δὲ νέαν ἐκμελετῶν, πᾶσι δὲ λογίοις τῶν ἱερῶν πατέρων φιλοπείρως ἐσχολακὼς, καὶ τούτων τήν τε πρᾶξιν μιμούμενος, καὶ τὴν θεωρίαν ἀναλεγόμενος, καὶ τὸν ἐντὸς ἄνθρωπον ὅλως πιαινόμενος ἐν τούτοις καὶ κραταιούμενος, καρποφορεῖ τὸν ἥδιστον τῆς ἀρετῆς καρπὸν τῷ θεῷ. καρποφορεῖ πρῶτον μὲν νηστείαν, ἀγρυπνίαν, ψαλμῳδίαν ἐπιτεταγμένην, καὶ προσευχὰς, E τύλους γονάτων, δάκρυα, στηθῶν ἐπιτίμησιν, γλώσσης ἐγκράτειαν, ὑπομονὴν πρὸς πάσας αἰκίας, τοῦ καθηγεμόνος σκληροῦ τε τὴν γνώμην ὄντος, καὶ τῷ τοῖς εἰκονομάχοις χαρίζεσθαι, σκληρῶς πάνυ παιδαγωγοῦντος αὐτόν· πρὸς τούτοις πραΰτητα, καὶ ταπείνωσιν, καὶ ὑπακοὴν πᾶσαν πρὸς πᾶσαν τὴν κατὰ κύριον ἀδελφότητα. πρῶτον μὲν ταῦτα διὰ πράξεως ὁ μακάριος μετιὼν, καὶ τούτοις παιδοτριβούμενος, καὶ κάλλιστα προτελούμενος, ἀκολούθως τῇ αὐξήσει τοῦ σώματος, καὶ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν προκόπτων κατωρθοῦτο. ἔπειτα καρποφορεῖ τῷ θεῷ τὰ τελειότερα, πίστιν δὴ λέγω, καὶ ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην· πίστιν τελείαν ἐκ τελείας καὶ ὁλοκλήρου

διανοίας

διανοίας τῷ τελείῳ προσαγομένην θεῷ· πίστιν ἀνυπόκριτον, ἐλπίδα ἀκαταίσχυντον, ἀγάπην εἰλικρινῆ ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας πρὸς τὸν θεὸν, καὶ τὸν πλησίον κατὰ τὴν ἐντολὴν κατορθουμένην. Ταῦτα καρποφορῶν ὁ θεῖος Ἰγνάτιος, κἀν τούτοις ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τοῖς κατορθώμασι συζῶν πάντα τὸν χρόνον, ᾧ τὸν θεὸν οἱ ἀσεβοῦντες παρεπίκραινον, αὐτὸς πρὸς τὴν εὐσέβειαν κατορθοῦτο τελειότατα. καὶ γὰρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ καθηγητοῦ τὸν ἀνθρώπινον μετηλλαχότων βίον, πάσης δὲ τῆς ἀδελφῶν ἐπιμελείας, καὶ τῆς ψυχῶν ἐπιστασίας ὡς ποίμνια καλὸν καὶ τῶν λογικῶν προβάτων καθηγητὴν περιϊσταμένης εἰς αὐτὸν, ἔδειξεν ἐν πρώτοις εὐθὺς τὴν ἐσύστερον ἐν αὐτῷ τοῦ πνεύματος δύναμιν ἀναφαινομένην. οὕτω γὰρ ταῖς συνεχέσι τῶν λόγων ὁμιλίαις, καὶ ταῖς σοφαῖς παραινέσεσι τὰς αὐτῶν ἐξέτρεφε ψυχὰς, καὶ ἐπὶ τὰς ἀειθαλεῖς ὡδήγει τοῦ θεοῦ μονὰς, ὡς πολλαπλασιασθῆναι μὲν αὐτῷ τὸ τῆς χάριτος τάλαντον καὶ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας, πολλαπλασιασθῆναι δὲ καὶ τὸ ποίμνιον ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς μηκέτι τούτοις ἑνὶ τόπῳ μηδὲ μιᾷ μονῇ δύνασθαι χωρεῖσθαι, τέσσαρα δὲ τὰ πάντα διὰ τῆς αὐτοῦ σπουδῆς ἀναστῆναι καὶ καταστῆναι μοναστήρια· ἑκάστου τὰς ἁρμοζούσας οἰκοδομὰς, καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν, καὶ τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τὴν περιποίησιν, καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῖς πρέπουσαν κατασκευήν τε καὶ διάταξιν διὰ τοῦ μεγάλου λαμβανόντος ἐπιμελείας· καὶ πάντων ἐπ' ἐκείνῳ καθηγεμόνι καὶ πατρὶ διδασκομένων, ἔργον μὲν ποιεῖσθαι τὴν τοῦ θεοῦ δοξολογίαν καὶ προσευχὴν, ἐν παρέργῳ δὲ καὶ τῆς κατ' αὐτοὺς ἕκαστον ἀντιλαμβάνεσθαι διακονίας, καὶ πάντα ποιεῖν εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.

Πλάτη μὲν οὖν καὶ Ὕατρος τότε καὶ Τερέβινθος, αἱ πριγκίπειοι νῆσοι προσαγορευόμεναι, ταῖς ἐκείνου προνοίαις οἰκιζόμεναι, εἰς ἐκκλησίας κυρίου καὶ εὐαγεῖς μοναχῶν καθίσταντο μονάς. καὶ γὰρ τὴν ἀντικρὺ τούτων κατὰ τὴν ἤπειρον πρὸς τῇ ἀκτῇ κειμένην, ταύτην δὴ λέγω τὴν προκαθημένην τοῦ μεγάλου ταξιάρχου μονὴν, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς αὐτοῦ ζωῆς ὁ μακάριος τελευταίαν ἀνεστήσατο, καὶ καθηγίασε τῷ θεῷ· ἧς τὴν ἐπισημότητα καὶ περιφάνειαν, τοῦ τε ναοῦ ὑπέρκαλον ἀγλαΐαν καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὴν ὅλην ἀγιοπρέπειαν καὶ δόξαν, ὡς λόγου κρείττω, ταῖς ὄψεσι παραχωροῦντες, ἐπὶ τὰ ἑξῆς τοῦ βίου προΐωμεν. ἐν τούτοις τοίνυν ὁ ὅσιος ἐνώπιον εὐαρεστῶν κυρίου, ψήφῳ μὲν θείου πνεύματος, ψήφῳ δὲ τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγωνιζομένων καὶ δεδιωγμένων θεοφόρων ἱεραρχῶν, τῆς ἁγίας ἱερωσύνης ἀξιοῦται· καὶ χειρὶ μὲν Βασιλείου· τῆς κατὰ τὸ Πάριον δὲ οὗτος ἱερᾶς ἐκκλησίας ἀρχιερεὺς ὢν, πλείσταις ὅσαις ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων θλίψεσι τότε προσωμίλει καὶ διωγμοῖς· τούτου χειρὶ τὸ φαινόμενον, αὐτουργίᾳ δὲ τοῦ παναγίου πνεύματος τὸ νοούμενον, πρῶτον μὲν ἀναγνώστης, ἤτοι τῶν θείων ἱεροκήρυξ γραφῶν, εἶτα ὑποδιάκονος, εἶτα διάκονος, καὶ ἱερεὺς μετὰ ταῦτα, τάξει καὶ νόμῳ πνευματικῆς καθίσταται ἀκολουθίας. ἠγωνίζετο δὲ ἀεὶ πολλαπλάσιον τῷ εὐεργέτῃ τὸ τῆς χάριτος τάλαντον ἀποδιδόναι, καὶ μὴ τῇ ὀκνηρίᾳ καταχῶσαι, ἀλλὰ τῇ προθυμίᾳ πραγματεῦσαι. ὥσπερ δὲ τῷ μοναδικῷ βίῳ πολλοὺς διὰ τῆς οἰκείας ἀσκήσεως προσηγάγετο καὶ σπουδῆς, οὕτω διὰ τῆς ἱερατικῆς πάλιν ἀναρίθμητα πλήθη παίδων βαπτίζων ἐσφράγιζε θεῷ. ἐπὶ πολὺ γὰρ τῆς αἱρετικῆς ἀχλύος, οἷα νυκτὸς χαλεπῆς ἐπικρατούσης, καὶ τῆς τυραννίδος δὲ τῶν ἀνιέρων ἐπικειμένης μισθωτῶν,

ac tota mente Deo perfecto offerens: fidem sinceram, spem quæ non confunditur, caritatem non fictam ex puro corde erga Deum & proximum, ex præcepto recte institutam. Hos virtutis fructus dum sacer hic Ignatius producit, atque in his recte factorum studiis a teneris usque annis tempus omne collocat, quo Deum impii ad iracundiam provocabant, ipse ad omnem religionis laudem conscendebat. Patre enim & pædagogo e vita sublatis, statim fratrum sibi animarumque cura & præfectura commissa, in ipso muneris exordio ostendit, quæ sancti Spiritus vis deinceps ex se esset effulsura. Adeo quippe frequentibus concionibus sapientibusque cohortationibus suorum mentes pascebat, semperque ad virentia Dei pascua deducebat, uti mirifice cresceret in illo gratiæ & spiritalis magisterii donum, adeoque augeret suis institutionibus ovile Christi, ut illud nec unus jam locus, nec una domus amplius caperet, sed quaterna illius studio cœnobia excitarentur, constituerenturque; ita ut singulis sua commoda essent domicilia, sacrumque instrumentum, ceteraque ad usum monasterii necessaria. Omnia denique decenti, ipsisque convenienti apparatu suscepta cura, magnus ille instruebat componebatque. Docebantur omnes ab illo magistro & parente, in primis ipsorum esse Deum laudibus celebrare, & orationi vacare: deinde uti singuli sua ministeria obirent, omniaque ad Dei laudem & gloriam referrent.

Itaque Plate, & Hyatros, ac Terebinthus, quas Principes appellant insulas, illius cura & studio inhabitatæ, in ædes sacras & monachorum domicilia sunt conversæ. Nam e regione harum in continente ad mare situm, hoc, inquam, eximium magni cælitum principis Michaelis cœnobium in fine vitæ postremum condidit, Deoque initiavit: cujus nobilitatem templi, magnificentiam, & claritatem, eximiumque splendorem, & ornatum omnem ac majestatem, (quando pro dignitate a me exprimi nullo modo potest) ego spectantium oculis permitto, simulque ad reliqua illius vitæ acta exponenda progredior. His ergo sanctus Deo probatus, Spiritus sancti decreto, sanctorumque pontificum, eorum inquam, qui pro vera pietate pugnabant, extremaque omnia patiebantur, sententia, sacro presbyterii honore insignitur manu Basilii, qui sacræ Pareorum ecclesiæ episcopus, pro sacrarum imaginum cultu casibus innumeris gravissimisq; ærumnis conflictabatur. Hujus, inquam, Basilii manu spectabili, vi autem ac virtute sanctissimi Spiritus, primum quidem lector, sive sacrarum literarum præco sanctus, deinde hypodiaconus, tum diaconus ac sacerdos lege & ordine ecclesiasticorum graduum consecratur. Studebat vero hoc perpetuo, uti largitori gratiæ talentum multiplici fenore auctum redderet, neque per socordiam defoderet. Vt autem, dum in cœnobio viveret, sua pietate studioque multos traxit; ita per sacerdotium iterum innumerum numerum infantium baptismate abluens, Deo consignavit. Perdiu enim hæretica caligine, velut densa nocte, & tyrannide sacrilegorum mercenariorum incumbente, omnes

VITA IGNATII PATRIAR.

omnes prope mortales, qui Constantinopoli A rectam fidem defendebant, quique Bithyniæ oppida colebant, alii alios Ignatium laudibus prædicando excitabant; suosque liberos ad illum deducebant, precabanturque, ut ab illo baptizarentur, Deoque initiarentur. Et erat hunc videre, tamquam aliquem e primis Christi discipulis, cum ad se ventitantes alacriter, ut a Christo missos exciperet, atque institueret: qui quidem documenta illius ita arripiebant, dum doceret singulos & hortaretur, ut sinceram & catholicam religionem propugnarent, atque hæreticorum perversitatem & insaniam aversarentur, omnesque se ab omni mentis & corporis B labe repurgarent, ac virtutis omnis & temperantiæ honestatisque laudem procurarent. Hæc & his similia parentes edocebat, horumque liberos prius rite institutos, Deo per aquam & Spiritum sanctum consecrabat.

Et gravis quidem tum & vehemens ecclesiam tempestas, sacrosque acerba divexatio premebat; quicumque pro Christi imagine ob prototypum sibi periclitandum putaverunt: tranquillus vero & serenus omnibus tempestate jactatis portus a suprema numinis dextra facer hic Ignatius destinatus erat, & domus ejus tota. Ecquis enim pro pietate decertantium, malorum ærumnarumque sua- C rum refrigerium ab eo non percepit? Quis in custodiam datus, quis in exilium ejectus, quis vinculis & fame cruciatus, ab eo non est relevatus, necessariisque auxiliis liberaliter instructus? Nam quicumque tyrannorum vim & rapinas patiebantur, suisque bonis ac fortunis exuebantur, omniumque rerum inopia conflictabantur, præsertim sacri religiosique viri, nullum aliud vitæ & ærumnarum perfugium habebant, quam eximium hunc Ignatium, parentemque Ignatii Procopiam, ac sororem, quæ ævum in multos annos propagabant, adeoque benigne hilariterque opes D effundebant, Deique misericordiam æmulabantur, ut verissime de illis sacrum illud oraculum proditum expleturnque videretur. Tota enim quodammodo die miserabantur & commodabant, & semen eorum in benedictione erat. Atqui is quidem hunc in modum una cum athletis Christi propugnabat, cum dolentibus dolebat, cum afflictis afflictus sustinebat, egentibus opem suggerebat: in precandi studio assiduus, & in eucharistia & communione panis, & sanctorum necessitatibus secundum apostolum communicans, sic ad majora pro virtute certamina sese comparabat; hæc signa gratiæ in futuro patriarchatu exerendæ spectantibus prodebat, ut ingens ille in virtutis palæstra Theophanes, prodigiis & miraculis illustris; ille, inquam, Sigriani seu Agriani E cœnobii conditor, olim peregre ad se advenienti beato illi tum adolescenti, tamquam patriarchæ, manu dextra porrecta jam tum bene sit precatus.

Psal. 36.

Optimis igitur hisce studiis præclare occupato Ignatio, Theophilus decedit, totumq; imperii in Theodoram matronarum religiosissimam, præstantissimamq; & Christianissimam imperatricem, Michaele filio admodum adhuc tenero, devolvitur. Hinc inimica sacrarū imaginum secta conquiescit: sanctificatio autem ecclesiæ sanctæ efflorescit. Hinc Ioannes, imo

πάντες ὀλίγου δεῖν ἄνθρωποι, ὅσοι κατὰ τὸ Βυζάντιον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀντείχοντο, καὶ ὅσοι δὲ Βιθυνίου, καὶ τὰς ἐχομένας κατῴκουν κωμοπόλεις, ἄλλος ἄλλον ταῖς ὑπὲρ τοῦ Ιγνατίου διανιστῶντες εὐφημίαις, τὰ οἰκεῖα τέκνα προσῆγον, καὶ δι' αὐτοῦ βαπτίζεσθαι ταῦτα καὶ ἁγιάζεσθαι κατελιπάρουν. καὶ ἦν ὁρᾶν τοῦτον, ὥσπερ ἕνα τῶν πρότερον Χριστοῦ μαθητῶν, ἔργον τοῦτο ποιούμενον, τοὺς πρὸς αὐτὸν ἰόντας, ὡς ὑπὸ Χριστοῦ πεμπομένους προθύμως καταδέχεσθαι, διδάσκειν τε καὶ νουθετεῖν πάντα ἄνθρωπον, ἀντέχεσθαι μὲν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀπέχεσθαι δὲ τῆς τῶν αἱρετικῶν δυστροπίας καὶ φρενοβλαβείας, καὶ πάσης μὲν ἑαυτοὺς ῥυπαρίας, καὶ παντὸς ἀνακαθαίρειν πνεύματος μολυσμοῦ καὶ σαρκὸς, πάσης δὲ ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι καὶ κοσμιότητος καὶ σωφροσύνης· ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τοὺς πατέρας παιδεύων καὶ νουθετῶν, τὰ τούτων βρέφη προκατηχῶν ὁ μακάριος, δι' ὕδατος καὶ πνεύματος ἡγίαζε τῷ θεῷ.

Ο μὲν οὖν κατὰ τῆς ἐκκλησίας τότε χειμὼν βαρὺς, καὶ ἡ κατὰ ἱερέων δίωξις χαλεπὴ, ὅσοι Χριστοῦ τῆς εἰκόνος διὰ τὸ πρωτότυπον προκινδυνεύειν εἵλοντο δεῖν· εὔδιος δὲ πᾶσι καὶ γαλήνιος ὅρμος τοῖς χειμαζομένοις, ὁ ἱερὸς Ιγνάτιος καὶ ὅλος αὐτοῦ ὁ οἶκος παρὰ τῆς τοῦ ὑψίστου προητοίμαστο δεξιᾶς. τίς γὰρ τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας θλιβομένων οὐχ εὕρισκεν ἐκεῖθεν αὐτάρκη τῶν θλίψεων ἀναψυχήν; τίς τῶν ἐν φυλακαῖς, τίς τῶν ἐν ὑπερορίαις καὶ δεσμοῖς κατεχομένων, καὶ λιμοῖς κατατρυχομένων, οὐ τῆς δεούσης ἐτύγχανε παρρησίας, καὶ ἄφθονον εἶχε τῶν ἀναγκαίων τὴν ἐπιχορηγίαν παρ' αὐτοῦ; οἱ δὲ τὰς τῶν τυράννων φέροντες χεῖρας, καὶ τῶν ἰδίων ὑπάρξεων στερούμενοι καὶ ἐκπίπτοντες, καὶ ἐσχάτῃ πενίᾳ περιπίπτοντες· ὅσοι δὲ τῆς ἱερατικῆς μάλιστα, καὶ ὅσοι τῆς μοναδικῆς ἐτύγχανον ὄντες τάξεως, οὐδὲν ἄλλο τοῦ βίου παραμύθιον καὶ τῶν λυπηρῶν εἶχον ἀπαλλαγήν, ἢ τὸν μέγαν Ιγνάτιον καὶ Προκοπίαν, τὴν αὐτοῦ λέγω μητέρα, καὶ τὴν ἀδελφήν, ἐπιπολὺ τῷ βίῳ παρατεταμένας, καὶ οὕτως ἀφειδῶς τε καὶ ἱλαρῶς τὸν πλοῦτον ἐκκενούσας, καὶ τὸν ἔλεον μιμουμένας τοῦ θεοῦ, ὡς ἐπ' αὐτοῖς ἀληθῶς τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο πληροῦσθαι λόγιον. ὅλην γὰρ ὡς εἰπεῖν τὴν ἡμέραν ἠλέουν καὶ ἐδάνειζον, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν εἰς εὐλογίαν ἦν. ὁ μὲν οὖν οὕτω τοῖς ἀγωνισταῖς συνηγωνίζετο, τοῖς κακοπαθοῦσι συνεπάθει, τοῖς δεομένοις ἐπήρκει, καὶ τῇ θλίψει μὲν τοῖς θλιβομένοις ὑπέμενε συλλυπούμενος· τῇ προσευχῇ δὲ προσκαρτερῶν ἀδιαλείπτως, καὶ τῇ εὐχαριστίᾳ, καὶ τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἄρτου, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων χρείαις κατὰ τὸν ἀπόστολον κοινωνῶν, οὕτω πρὸς τοὺς μείζους ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγῶνας ἡτοιμάζετο. οὕτω δὲ τὴν μέλλουσαν ἐπ' αὐτὸν ἐμφανήσεσθαι χάριν τῆς ἱεραρχίας ὁ θαυμάσιος τοῖς ὁρῶσιν ἐπεδείκνυεν, ὥστε καὶ Θεοφάνην ἐκεῖνον τὸν μέγαν ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσι, καὶ πολὺν ἐν σημείοις καὶ θαύμασι, τὸν τῆς καλουμένης Σιγριανῆς λέγω μονῆς οἰκιστὴν, ἐπιδεδημηκότι ποτὲ πρὸς αὐτὸν τῷ μακαρίῳ νέῳ ἔτι τυγχάνοντι, τὴν δεξιὰν, ὡς λόγος, ἐπιβαλεῖν, καὶ ὡς πατριάρχην αὐτὸν εὐλογεῖν.

Εν τούτοις τοίνυν αὐτοῦ διαπρέποντος τοῖς κατορθώμασι, τελευτᾷ μὲν ὁ Θεόφιλος, εἰς Θεοδώραν δὲ τὴν εὐσεβεστάτην βασιλίδα, τὴν τιμιωτάτην τῶν γυναικῶν καὶ πιστοτάτην, περιίστη τὰ τῆς ἀρχῆς. ἔτι δὲ νήπιος κομιδῆ τότε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς ἦν. ἐντεῦθεν ἡ μὲν κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων αἵρεσις ἐκλείπει· τὸ ἁγίασμα δὲ τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας ἐξανθεῖ. ἐντεῦθεν καὶ Ιωάννης εὐθὺς ὁ δυσώνυμος

ὁ δυσώνυμος Ἰαννῆς, ὃν καὶ λεκανομάντιν ἔλεγον, καὶ τῆς Θεοφίλου πλάνης ὑπαίτιον, τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ τῆς ἱερωσύνης ἐνδίκως καθαιρεῖται, ἀνίσταται δὲ κέρας σωτηρίας τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ Μεθόδιος ὁ καλὸς ὄντως τοῦ Χριστοῦ προβάτων ποιμὴν, καὶ τῶν ὀρθῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων ὀρθοτόμος ὑφηγητής· ὃς πολλοὺς ὅτι μάλιστα πόνους καὶ κινδύνους ὑπὲρ τῶν ἁγίων πρότερον ὑπομεμενηκὼς εἰκόνων, ἀνίσταται μὲν θεοῦ ψήφῳ καὶ τῆς βασιλίδος συνεργίᾳ πρόεδρος τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, καθαιρεῖ δὲ πάντας καὶ κατασπᾷ τῶν ἐκκλησιῶν, ὅσοι τῷ μύσει τῆς αἱρέσεως ὑπήχθησαν· ἀνίστησι δὲ ἐκκλησίαν καινὴν, ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς κατ᾽ αὐτὸν ὀρθοδόξου πίστεως προεχειρίσατο. καὶ γὰρ τῶν αἱρεσιαστῶν, ὡς ἤδη καὶ πρότερον ἐπὶ Ταρασίου τοῦ θείου καὶ ἱεροῦ ποιμένος, καὶ τῆς εὐσεβοῦς Εἰρήνης, ἀνατεθεματικότων μὲν τὴν αἵρεσιν, καὶ οὕτω συγκεχωρημένων, παλινδρομησάντων δὲ, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν αὖθις λύμην ὑπενηνεγμένων· τούτων μὲν εἰς τελείαν καθαίρεσιν καὶ διηνεκῆ Νικηφόρος τε ἔτι τῷ βίῳ περιὼν ὁ μέγας, καὶ αὐτὸς δὲ θεοβουλεύτως ὁ ἱερὸς καταψηφισάμενος Μεθόδιος, καὶ τοῦ θεοφόρου ταῖς ὑποθήκαις Ἰωαννικίου κατὰ πάντων τῶν αἱρεσιωτῶν ἀποφηνάμενος, εὐθεῖαν ἔτι τοῖς ὀρθοτομεῖν ἐθέλουσι τὴν τῆς ὀρθοδοξίας ὑπέδειξεν ὁδόν· ἐπὶ τέσσαρας δὲ χρόνους κάλλιστά τε καὶ ἄμεμπτα τὴν τοῦ κυρίου ποιμάνας ἐκκλησίαν, ἐν εἰρήνῃ πρὸς αὐτὸν μετέστη. πολλῶν τοιγαροῦν εἰς προστασίαν τῆς ἐκκλησίας προχειριζομένων, καὶ ἄλλων δι᾽ ἄλλας αἰτίας διαμαρτανόντων τοῦ σκοποῦ, ἵνα ἡ προορισθεῖσα τοῦ θεοῦ βουλὴ μείνῃ, Ἰγνάτιος ὁ ὁσιώτατος πρεσβύτερος, πλείοσιν ἔτεσιν ἤδη τοῖς τῆς ἱερωσύνης χαρίσμασιν ἐνευδοκιμηκὼς, καὶ βαθμὸν ἑαυτῷ καλὸν ἐν πολλῇ παρρησίᾳ καὶ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πίστει περιποιησάμενος, καὶ ἐν τοῖς ἁπάντων διὰ τοῦτο στόμασιν ᾀδόμενος, καί τοιγε πλεῖστα παραιτούμενος, καὶ τὸν ὄγκον τοῦ ἀξιώματος ἀποδιδράσκων πανευλαβῶς, ὅμως ἐνεργείᾳ μὲν θείου πνεύματος, συνεργίᾳ δὲ καὶ ψήφῳ ἀρχιερέων θεοῦ, τῆς θείας ἱεραρχίας ἀξιοῦται, καὶ τῷ θρόνῳ τῆς βασιλίδος ἐνιδρύεται, καὶ τῇ λυχνίᾳ ὁ λύχνος ἐπιτίθεται. πρὸ πάντων δὲ τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ λαοῦ, τῆς βασιλίδος ἀποστειλάσης, καὶ ἀξιωσάσης διὰ κυρίου γνωρίσαι τὸν ἄξιον, προφητικῶς ὁ μέγας τοῦτον Ἰωαννίκιος ψηφίζεται. καὶ οὕτως διὰ τῆς θύρας ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων εἰσελθὼν, τὰ ἴδια πρόβατα ἐκάλει κατ᾽ ὄνομα, καὶ πάσης μὲν νομῆς θανασίμου καὶ βλαβερᾶς, πάσης δὲ λύμης καὶ ἀπωλείας ἐξῆγεν αἱρετικῆς, πρὸς τὰς ἀειζώους δὲ καὶ ἀειθαλεῖς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ δικαιοσύνης ὡδήγει καὶ εἰσῆγε νομάς. καὶ αὐτὸς μὲν κακίας ἁπάσης τοσοῦτον ἀπείχετο, ὅσῳ πάσης ἀντείχετο δικαιοσύνης· ἐξαιρέτως δὲ πρὸς τὰς τῶν ἀρετῶν κατορθούμενος γενικὰς, τῆς κατ᾽ εὐσέβειαν τελειότητος ἐπεμελεῖτο. φρόνησις μὲν γὰρ αὐτῷ διεσπούδαστο, οὐχ ὥστε πλοῦτον ἑαυτῷ καὶ δόξαν πορίζεσθαι κοσμικὴν, καὶ ποικίλας σώματος ἡδονὰς, ἀλλ᾽ ὥστε τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον ἐν διακρίσεως πνεύματι καλῶς συνιέναι καὶ ποιεῖν. ἀνδρεία δὲ αὐτῷ, τὸ μὴ ἡττᾶσθαί ποτε τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ᾽ ἐλεύθερον εἶναι καὶ δεσπόζειν τῶν δυναστῶν· ἀποτόμως δὲ τὸν ἁμαρτάνοντα κατὰ τὸν ἀποστολικὸν νόμον διελέγχειν, καὶ τοῦτο πολλάκις ἐνώπιον πάντων, καὶ μὴ καθυφίεσθαι δουλοπρεπῶς, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ, φησὶ, φόβον ἔχωσι. σωφροσύνη δὲ, οὐ τοῦ

VITA IGNATII PATRIAR.

infausti nominis Iannes (quem lecanomantin, seu magum dictitabant, a quo Theophilus in errorem actus creditur) sede Constantinopolitana, ipsoque sacerdotio merito spoliatur: erigitur autem cornu salutis populo Dei Methodius vere bonus Christiani gregis pastor, veræque doctrinæ ecclesiæ verus magister; qui multis antea pro sanctarum imaginum defensione laboribus & periculis defunctus, Constantinopolitanæ ecclesiæ præficitur Dei nutu, & imperatricis opera. Exauctoratis ergo omnibus & dissipatis, qui hæreseos labe infecti erant, novam ecclesiam condit, sacerdotes & episcopos in suæ rectæ fidei fundamento collocat. Etenim hæreticis (uti etiam antea sub Tarasio, sacro divinoque pastore, & pia Irene) sectam suam damnantibus, & veniam impetrantibus, atque iterum ad hæreseos perniciem prolabentibus, Nicephorus vir eximius, adhuc superstes, & hic Methodius, divinitus decreta illorum extirpatione, virique divini Ioannicii impulsu in omnes hæreticos declarata, rectam adhuc viam incedere quærentibus, veritatis tramitem ostendit. Sed cum ecclesiam Dei optime sanctissimeque per quadriennium rexisset, ad Deum sempiterna potiturus pace abiit. Multis vero tum ad ecclesiæ administrationem designatis, aliisque alias ob caussas voto frustratis, uti destinata Dei sententia staret; Ignatius sanctissimus presbyter, cum per multos annos sacerdotii muneribus magna cum laude perfunctus esset, bonumque sibi in multa auctoritate, & in Iesum Christum fide jam gradum extruxisset, ac propterea omnium ore celebraretur, quantumvis dignitatis magnitudinem refugiens, vi tamen sancti Spiritus, & antistitum auctoritate & sententia, honore sacro dignissimus judicatus, in imperantis urbis sacra sede collocatur, lucernaque candelabro imponitur, cum ante omnium episcoporum & populi sententias imperatrix ad Ioannicium anachoretam consultum misisset, ecquemnam hoc patriarchatus honore dignum, per dominum cognosceret; Ignatium eximius ille Ioannicius divinitus pronuntiavit. Atque ita bonus pastor per ostium in ovile ovium ingressus, oves proprias vocabat nominatim, quas ex noxiis & pestiferis herbis, omnique hæretica peste & exitio ereptas, ad immortalia semperque virentia rectæ fidei justitiæque pascua deducebat inducebatque. Ipse vero tum ab omni crimine abhorrebat, tum in omne præsertim virtutum principalium & æquitatis studium singulari conatu incumbens, ad perfectæ pietatis culmen enitebatur. Prudentia namque illi curę erat, non ut opulentiam sibi, humanámque gloriam, & voluptates conquireret; sed ut Dei voluntatem sanctam, bene placentem & perfectam, in spiritu recti judicii bene intelligeret & sequeretur. Fortitudo vero erat ipsi, ne unquam servitutis peccato succumberet, sed liber esset, & dominaretur optimatibus, atque ex apostoli præscripto, peccantem acriter castigaret, & hoc sæpe coram omnibus, nec servili modo se subjiceret, ut & ceteri, inquit, in officio per timorem contineantur. Temperantiam autem non tantum

VITA IGNATII PATRIAR.

tantum in corpore coluit suo, quam a teneris annis adeo laboribus sudoribusque assiduis perfecte est assecutus, ut sensum omnem, omnesque cupiditates corporis noxias penitus extinxerit. Non ergo his tantum finibus temperantiæ splendorem circumclusit, sed ecclesiam suam totam, morum & doctrinæ suæ gravitate assiduitateque, ad eam provexit honestatem & verecundiam, ut inter ejus familiares ne nomen quidem fornicationis, vel cujuspiam impuritatis audiretur. Perinde enim ut ipse vias domini rectas ambulabat, ita sponsam domini optimus paranymphus per inculpatam vitæ semitam deducebat. Iam ut fuerit æqui tenax, justitiæve observans, quid dicam? cum ita rigide eam servarit, ut illius causa non raro ab iniquis æquitatis arbitris reprehenderetur, pastorque vere mitis ac divinæ imitator justitiæ, asperrime condemnaretur. Etenim non in civilibus tantum rebus, sed multo magis in ecclesiasticis disceptationibus & judiciis facile agnoscebatur ad veritatis æquitatisque momentum lancemve propendere; contra vero mendacium, & quamlibet injustitiam vehementissime severissimeque insectari. Nec erga plebeios tantum & viliores, in quos, si quid peccent, cuivis facilis & libera est censura; sed adversus principes etiam magistratus ac dynastas, ipsosque imperatores, ardor ac divina dicendi libertas antistitis elucebat: quod mea nunc declarabit oratio.

Bardam illum, quem, uti scio, nostis omnes Theodoræ Augustæ bonæ principis non bonum, sed sævum admodum & crudelem fuisse fratrem. Quamquam enim in rerum ciuilium administratione egregius industriusque esset, rei tamen divinæ atque ecclesiasticæ nemo illum unquam commodum dixit, ut qui nurus suæ amore ita fureret, ut ejus rei fama totam urbem peragraret: nec inter plebem tantum hæreret, sed ad patriarchæ quoque aures facti indignitas deferretur. Quid ergo patriarcha? non hominis dignitatem reveritus, facinus silentio pressit; sed ex lege arguit, reprehenditque, & hortatus est, ut ne salute neglecta, animam suam perditum iret, sed fœdum & enorme scelus expiaret. Ille tamen non modo se ab improbitate sua non abstinuit, sed ipso epiphaniæ die festo in ædem sacram, eucharistiæ mysteria percepturus, impudenter est progressus. Quid hic patriarcha? a sacris arcet, indignum eum judicans corporis dominici participatione. Ille vero diro percitus œstro furit, suumque in exitium armatus, se gladium in antistitis viscera defixurum minitatur. Sed Ignatius contra comminatur, Deum invocans, qui potens esset gladium in illum convertere. Hinc offensionum prima origo: hic fons ecclesiasticæ perturbationis. Hinc gravi Bardas ira odioque concepto, ac altius in pectus demisso, omnem, ut dicitur, rudentem contra Ignatium movebat, ut eum apud imperatorem criminaretur. Patricius tum erat Bardas, & scholarum domesticus, sibique totam imperii administrationem, utpote avunculus Michaelis, vindicabat. Hic aggressus aliquando adolescentem, verbisque insidiosis captans:

A οἰκείου σώματος μόνον ἡ ἁγνότης τε καὶ καθαρότης, ἣν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας οὕτω πόνοις συχνοῖς καὶ ἱδρῶσι κατωρθώσατο, ὡς εἰς ἄκραν αὐτὸν ἀπάθειαν, ἤτοι παντελῆ νέκρωσιν τοῦ σαρκίνου φρονήματος ἐλθεῖν. οὐ ταύτῃ γοῦν μόνον τὸ τῆς σωφροσύνης ὡρίζετο καλὸν, πάσῃ δὲ σπουδῇ καὶ τὴν κατ' αὐτὸν ἐκκλησίαν ἐπὶ τοσοῦτον ἤγιζε, καὶ τῷ ἐμβριθεῖ τε καὶ συνεχεῖ τῆς τοῦ πνεύματος διδασκαλίας ἐσωφρόνιζεν, ὡς μηδ' ὄνομα πορνείας, ἢ τινος ἄλλης ἀκαθαρσίας ἐν τοῖς αὐτῷ πλησιάζουσιν ἀκούεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ αὐτὸς τὴν ἄμωμον ὁδὸν τοῦ κυρίου ἀμώμως ἐπορεύετο, οὕτω καὶ τὴν ἐκείνου νύμφην, ὡς ἀγαθὸς νυμφοστόλος, ἐν ἀμώμῳ προσῆγε πολιτείᾳ. περὶ δικαιοσύνης δὲ τί B χρὴ καὶ λέγειν; ἣν οὕτω στεῤῥῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ὁ μακάριος ἐνεδέδυτο, ὥστε καὶ μέμψιν δι' αὐτὴν ὑπέχειν πολλάκις παρὰ τοῖς ἀδίκοις τοῦ δικαίου διαιτηταῖς, καὶ σκληρότατα καταγινώσκεσθαι τὸν ὡς ἀληθῶς πρᾶον ποιμένα, καὶ θεοῦ μιμούμενον δικαιοσύνην· καὶ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς πολὺ μᾶλλον ἀμφισβητήσεσι καὶ κρίσεσι, τὸ πρὸς ἀλήθειαν μὲν καὶ δικαιοσύνην ἐπιῤῥεπὲς, ὑπερσπιστικὸν δὲ αὐτοῦ καὶ ἀπότομον πρός τε τὸ ψεῦδος καὶ ἀδικίαν πᾶσαν ἐγνωρίζετο. καὶ οὐ πρὸς τοὺς πολλοὺς μόνον καὶ χυδαιοτέρους, πρὸς οὓς ἀδικοῦντας τάχα καὶ ἄλλος ἂν παῤῥησιάσαιτο, ἤδη δὲ καὶ πρὸς C τοὺς τὰς πρώτας περιβεβλημένους δυναστείας, καὶ πρὸς τοὺς βασιλέας αὐτοὺς ὁ τοῦ ἀρχιερέως ζῆλος καὶ ἔνθεος παῤῥησία διεδείκνυτο· δηλώσει δὲ νῦν ὁ λόγος.

Τὸν Βάρδαν ἐκεῖνον οἶδ' ὅτι πάντες ἀκούετε, * ὡς Θεοδώρας μὲν τῆς ἀγαθῆς βασιλίδος ἀδελφὸς ἦν, οὐκ ἀγαθὸς δὲ, ἀλλὰ καὶ λίαν πικρὸς καὶ ἀπάνθρωπος· ὃν σπουδαῖον μὲν εἶναι καὶ δραστήριον περὶ τὴν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων μεταχείρισιν, οὐδεὶς δὲ περὶ τὴν ἐκκλησίαν χρηστὸν ἔφησε γενέσθαι. τοῦτον τῇ ἰδίᾳ φασὶν οὕτως ἐπιμανῆναι νύμφῃ, ὡς ἀνὰ πᾶσαν τοῦτο τὴν πόλιν περιβομβηθῆναι· καὶ οὐκ ἄχρι τῶν πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἀρ- D χιερέως τὴν πονηρὰν φήμην ἐλθεῖν. τί οὖν ἐκεῖνος; οὐ τὸ μέγεθος ηὐλαβήθη τοῦ προσώπου, οὐδὲ συνεσκίασε τὸ ἀμπλάκημα τῇ σιωπῇ, ἀλλὰ καὶ ἤλεγξε κατὰ τὴν ἐντολὴν, ἀλλὰ καὶ ἐπετίμησεν, ἀλλὰ καὶ παρεκάλεσε φείσασθαί τε τῆς ἰδίας ψυχῆς, καὶ τὸ φρικτὸν τουτὶ μῦσος ἀποῤῥίψασθαι. ὁ δὲ οὐ μόνον οὐκ ἀπείχετο τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας· ἑορτὴ δὲ τῶν ἁγίων θεοφανίων ἦν· καὶ αὐτὸς ἀναιδῶς προσῆλθε, τῶν θείων μεθέξων μυστηρίων. τί δὲ ὁ ἀρχιερεύς; ἀποβάλλεται τῆς κοινωνίας, ἀνάξιον τοῦτον τῆς τοῦ δεσποτικοῦ σώματος κρίνων μεταλήψεως. ὁ δὲ μαίνεται μανίᾳ πικρᾷ, καὶ κατὰ τῆς ἰδίας ὁπλί- E ζεται ψυχῆς· ἀπειλεῖ τὸ οἰκεῖον ξίφος τοῖς σπλάγχνοις τοῦ ἱεράρχου καταχῶσαι. ὁ δὲ ἀνταπειλεῖ, τὸν δυνάμενον ἐκκαλούμενος ἐπιστρέψειν τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν. αὕτη γίνεται σκανδάλων ἀρχή· αὕτη πρώτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκαταστασίας ἀφορμή. ἐντεῦθεν βαρὺν ἑαυτῷ χόλον καὶ μῆνιν ὁ Βάρδας ἐκεῖνος ἐναποθέμενος κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, πάντα κάλων ἐκίνει, τὸ δὴ λεγόμενον, τῷ βασιλεῖ τοῦτον διαβαλεῖν. πατρίκιος δὲ τότε καὶ τῶν σχολῶν δομέστικος ὢν, ὅλην τοῦ Μιχαὴλ, ἅτε δὴ θεῖος, εἰς ἑαυτὸν τὴν ἀρχὴν ὑπεποιεῖτο. καί ποτε προσεληλυθὼς τῷ μειρακίῳ, καὶ λόγοις καταγοητεύων ἀπατηλοῖς·

ἵνα τί,

ἵνα τί, ἔλεγεν, ὦ δέσποτα, παραχωρεῖς τὴν βασιλείαν τῇ μητρὶ καὶ ταῖς ἀδελφαῖς; μὴ γὰρ ἔτι νήπιος εἶ; μὴ τὴν ἡλικίαν ἀτελής; ἀλλ' ἰδοὺ, φησὶν, ἐζεύχθης καὶ γυναικὶ, καὶ ἤδη εἰς ἄνδρας τελεῖς. ὀφείλεις καὶ φρόνημα λοιπὸν ἀναλαβεῖν ἀνδρός. τὴν μητέρα δὲ καὶ τὰς ἀδελφὰς, τὸν πατριάρχην μετακαλεσάμενος, ἀποκεῖραι πρόσταξον. σὲ γὰρ βασιλεύειν μόνον λοιπὸν, καὶ τοὺς ἐκ σοῦ τεχθησομένους, καὶ θεῷ καὶ πᾶσιν ἡμῖν ἀρεστόν. αὐτίκα τοίνυν ἐκεῖνος τὸν τίμιον ἱεράρχην μεταπέμπεται. εὐρίπιστον γὰρ ἡ νεότης, καὶ ῥᾳδίως ταῖς κεναῖς τῶν ἐλπίδων μετεωριζόμενον. εἰ δὲ καὶ ἐξουσίας ὑπεροχὴ προσείη, μείζων μὲν ἡ κουφότης, εἰς μείζω δὲ ἄνοιαν καὶ πτῶσιν ὡς τὰ πολλὰ προχωρεῖ. τότε τοίνυν ἀρχὴν ταῖς κατ' αὐτὸν ἀταξίαις καὶ ἀπαιδευσίαις, μᾶλλον δὲ ἀσεβείαις, ὁ Μιχαὴλ καταβαλλόμενος· ταχὺ τὴν ἐμὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς πρὸς τὸν δίκαιον, ἔφη, λαβὼν, ἀποκεῖραι τῷ μοναχικῷ σχήματι ταύτας καταδίκασον. ὁ δὲ παῤῥησιασάμενος· ἀδύνατόν μοι τοῦτο ποιεῖν, εἶπεν, ὑπολαβών· τῆς γὰρ ἐκκλησίας τοὺς οἴακας τὴν ἀρχὴν ἐγχειριζόμενος, ἔγγραφον ὅρκον ἐθέμην, μηδεμίαν τῆς βασιλείας ὑμῶν ἐπιβουλὴν, ἢ οἱανοῦν ἐπήρειαν ποτε διαλογίσασθαι. καὶ νῦν τί τὸ ἀδίκημα τῶν βασιλίδων; καὶ τίς ἡ κατ' αὐτῶν αἰτία, ὅτι τὸ ὑμέτερον κράτος ταῦτα κατ' αὐτῶν διενοήθη; οὕτως εἰπόντος τοῦ ἀρχιερέως, καθοσιώσεως τοῦτον ὁ Βάρδας ἐγράψατο γραφὴν, Γηβοβασιλεύτον ἔναντι τοῦ βασιλέως διαλοιδορούμενος. ἦν δὲ ὁ Γήβων οὗτος ἐπίληπτος ἄνθρωπος, καὶ τὰς φρένας οὐ πάνυ καθεστηκώς· ὃς πρὸ ὀλίγων ἐκείνων ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ Δυῤῥαχίου παρεγεγόνει, σχῆμα μὲν περικείμενος κληρικοῦ, παῖδα δὲ ἑαυτὸν τῆς βασιλίδος Θεοδώρας ἐξ ἀνδρὸς ἑτέρου λέγων· ᾧ οἱ πολλοὶ τοῦ δήμου ὡς βασιλεύειν μέλλοντι προσεῖχον· τότε δὲ ἐν Ὀξείᾳ τῇ νήσῳ ὑπὸ ἀσφαλεῖ συνείχετο φρουρᾷ. ὁ μὲν οὖν πατριάρχης ἐν ὑπονοίᾳ διὰ ταῦτα τῷ Μιχαὴλ καταστὰς, εὐθὺς ὑπενόστει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. ὁ δὲ παραχρῆμα τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς καταγαγὼν, ἐν τοῖς Καριανοῦ λεγομένοις ἀπενεχθῆναι κελεύει καὶ καρῆναι. μετὰ μικρὸν δὲ καὶ αὐτὸν ἀπελαύνει τοῦ πατριαρχείου τὸν Ἰγνάτιον, καὶ πρὸς τὴν νῆσον Τερέβινθον αὐτὸν ὑπερορίζει. κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἡμέραν καὶ Γήβωνα ἐκεῖνον ἀπὸ τῆς Ὀξείας εἰς Πρίγκιπον μετενεγκὼν, τά τε σκέλη καὶ τοὺς βραχίονας ἐξέκοψε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύξας, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, οἰόμενος ταύτῃ τὸν πατριάρχην ἀμύνεσθαι. οὔπω τρεῖς μετὰ τὴν κατάβασιν διεληλύθεισαν ἡμέραι, καὶ παρῆσαν τῶν ἐπισκόπων οἱ νομιζόμενοι λογάδες, λίβελλον ἀποταγῆς, ἤτοι παραίτησιν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν τοῦ καιροῦ κακίαν ἀξιοῦντες λαβεῖν παρ' αὐτοῦ. καὶ ταῦτα τίνες; οἱ ἐγγράφως αὐτῷ πρότερον ὁμωμοκότες, καὶ αὐτῆς ἐκπεσεῖν τῆς ὑπερουσίου τριάδος εὐξάμενοι, εἴγε τὸν οἰκεῖον ποιμένα ἄνευ καταγνώσεως ἀθετήσαιεν κανονικῆς. ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπέστρεφον ἀνήνυτα πεπονηκότες. μετ' ὀλίγας δὲ αὖθις ἡμέρας πατρίκιοι, καὶ τῶν κριτῶν οἱ ἐπιφανέστατοι σὺν τοῖς προλαβοῦσιν ἐπισκόποις ἐξιόντες, πάσαις μηχαναῖς, ὑποσχέσεσί τε καὶ ἀπειλαῖς τὸν θρόνον ἐγγράφως παραιτήσασθαι κατεβιάζοντο, εἴγε μὴ μέλλοι εἰς προφανῆ καθεῖναι κίνδυνον ἑαυτόν. ἔμενε δὲ ἀμετάθετος οὐδὲν ἧττον ἢ πέτρα παράλιος εἰς βάθος γῆς ἐῤῥιζωμένη, καὶ πάσαις ἀνένδοτος κυμάτων ἐπιφοραῖς. ἐπειδὴ οὖν οὐκ εἶχον εὐλόγως παρανομεῖν, οὐδεμιᾶς

Quid, inquit, domine, imperium matri & sororibus permittis? Atqui non es amplius infans, ævique immaturus: imo, inquit, & jam uxore ducta virum agis. debes ergo in posterum virilem animum gerere. Itaque a patriarcha accersito matrem & sorores tonderi velarique jube. Vt enim deinceps solus cum procreandis a te liberis imperes, & numini cælesti placet, & nobis æquissimum videtur. Accersit ergo illico venerandum patriarcham. Est enim inconstans & mutabilis adolescentia, facileque vana spe effertur. Quod si potentiæ quoque fastigium accedat, major etiam est illius levitas, majoremque in amentiam & casum sæpenumero prolabitur. Tunc igitur Michael corruptelarum, morumque depravatorum, & vero magis impietatum suarum principio posito; Matrem, inquit, meam sororesque e vestigio arreptas attonde, & religiosa velatas veste vitæ religiosæ addicito. At libere patriarcha; Hoc, inquit, a me fieri nefas: nam ecclesiæ gubernacula sedemque sacram cum susciperem, fidem jurejurando meam per scriptum astrinxi, nunquam me imperio vestro insidias positurum, vel consilium ejusce modi agitaturum. Et vero nunc, quod reginarum est facinus, quæve in illis causa, ut majestas vestra adversus eas talia machinetur? Hæc memorantem patriarcham Bardas reum majestatis postulavit, & coram imperatore * Gebobasileutum (seu Gebonis pseudo-imperatorii generis similem) per convicium vocavit. Erat Gebo hic stolidus, maleque sanus homo, qui proximis diebus Dyrrachio venerat, veste quidem ecclesiastica indutus, se vero pro filio Theodoræ Augustæ ex alio viro gerebat; cui non pauci ex plebe velut regnaturo adhærebant: tunc vero in insula Oxia, seu Acuta, firma custodia tenebatur. Patriarcha ergo propterea Michaeli suspectus, statim ad ecclesiam se recepit. Michael vero extemplo matrem cum sororibus in Cariani ædes detrusam deportari tonderique imperat. Nec multo post ipsum quoque patriarcham Ignatium pellit, atque in insulam Terebinthum ejicit; eodemque die Gebonem illum ex Acuta in Principes transfert, & cruribus brachiisque præcisis, oculisque erutis, interficit, ratus se hac ratione ultum ire patriarcham. Nec dum triduum a patriarchæ discessu fluxerat, cum adsunt qui putabantur inter episcopos primarii, chirographum sive libellum abdicationis ob præsentium temporum iniquitatem ab eo petentes. Et quinam hi? qui antea illi per scriptum juraverant, se prius supremam Trinitatis majestatem negaturos, quam sine canonica damnationis sententia pastorem suum exauctorari passuros. Verum ii re infecta reverterunt. Intra paucos autem dies patricii, judicumque clarissimi cum iisdem episcopis egressi, omnibus machinis & pollicitationibus, comminationibusque compellebant, ut episcopatu se abdicaret, si in apertum nollet committere se periculum. Sed non minus firmus immotusque stetit, quam maritima cautes altis in terram defixa radicibus, fluctuum insultibus nihil cedens. Ergo cum non haberent, unde illum læderent, nulla per eum data

VITA IGNATII PATRIAR.

* Gebobasileutum, hoc est, Gebonis stolidi hominis, & imperium temere affectantis, parti faventem.

VITA IGNATII PATRIAR.

data causa, cujus rationem reddere non A posset; nudo, quod aiunt, capite, perfrictaque fronte ad omne fas nefasque descenderunt. Et dominus quidem noster Iesus Christus, utpote Deus verus & veri Patris soboles, non solum qua Deus est æternus, omnia antequam sint, prævidit; sed etiam qua homo pro nobis factus, deificata sua mente omnia præsciens: *Necesse est*, inquit, *ut veniant scandala: va autem illi, per quem scandalum venit.* Omnium ergo sectarum, quæ a divina Christi in humanitate præsentia ad hodiernum usque diem in ecclesias cum pernicie irrepserunt, auctores, veluti scandalorum duces, digni sunt, qui B primi malum, quod Christus minatur, participent. Sed non minus, opinor, ii qui nostro ævo maligne egerunt, quam illi prisci & decantatissimi hæresiarchæ, cælestis iram vindictamque numinis sentient, ut qui innumerabilium offensionum & malorum toti terrarum orbi sint auctores. Neque enim propterea justorum albo adscribentur, quod rectis scilicet dogmatibus, & scriptionibus innumeris Deum fateri videantur: sed idcirco damnabuntur, quod, ut est in sacris paginis, Deum factis ipsis negarint, abominabiles facti, & contumaces, & ad omne opus bonum reprobi. Nec quia personam C pietatis, vultumque religionis ementiti agunt omnia efficiuntque, ut justi ab hominibus putentur, ideo sunt justi apud occultorum cognitorem & judicem Deum: sed quod nervo pietatis eliso, mores ad euangelii præcepta non conformarint; quod amore sui cæci, avaritiæ & voluptatibus, ambitionique venundati & emancipati, innocentes omni genere injuriarum, perjuriorum, crucis abnegationum, insidiarum, & maleficiorum opprimentes, optime compositum ecclesiæ statum perturbarint, everterintque; rem autem divinam, nomenque & sacra D sanctæ ecclesiæ tot impietatibus & flagitiis contaminarint, polluerint, profanarint, ut periculum sit (pene dicam) ne pietatis mysterium in verbis nudis potius, quam in rebus ac veritate consistere videatur: idcirco iustissimam damnationis a Deo ferendæ sententiam incurrent.

Tit. 1.

Horum porro malorum omnium stirps & radix, primaque causa & certissima extitit is, qui a principio homicida fuit: qui quod a bono defecit, omnis maleficii artifex effectus, hodieque non cessat venenum in eos suum eructare, quos omnibus sæculis ad id hauriendum paratos habet: eoque largius latiusque virus suum diffundit, quanto ad rem suam aptiores offendit. Permittuntur autem tales sæpe E rerum potiri, terrarumque imperiis extolli, ut ex multorum cordibus, quemadmodum est in divinis oraculis, revelentur cogitationes; utque triticum a paleis secernatur, & iustus igne molestiarum, velut aurum in fornace, coquatur, cælestibusque thesauris reservetur; reiiciaturque, quidquid ut scoria adulterinum est, & cælesti regno indignum. Atque his, opinor, nemo contradicet eorum qui pietatem colunt.

Luc. 2.

Sed videamus porro, quæ deinceps B. Ignatio acciderint; quantaque mala veterator ac hostis sanctorum virorum adversus laten-

ANNO CHRISTI 86[…]

A αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ἀνευθύνου προφάσεως ἐνδεδυμένης, γυμνῇ λοιπὸν τῇ κεφαλῇ, καὶ ἀναιδεῖ προσώπῳ, κατὰ τὸ ᾀδόμενον, πρὸς πᾶσαν ἐχώρησαν ἀδικίαν καὶ παρανομίαν. ὁ μὲν οὖν κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἅτε θεὸς ἀληθινὸς καὶ ἀληθινοῦ πατρὸς ὢν, οὐ τῷ θεὸς εἶναι μόνον προαιώνιος, τὰ πάντα πρὸ τῆς αὐτῶν γενέσεως οἶδεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἄνθρωπος ὑπὲρ ἡμῶν γενέσθαι, τῷ τεθεωμένῳ νοῒ τὰ πάντα προκατανοῶν· ἀνάγκη, φησὶν, ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· οὐαὶ δὲ δι᾽ οὗ ἔρχεται. καθ᾽ ὅλας μὲν οὖν τὰς ἀπὸ τῆς θεανδρικῆς αὐτοῦ παρουσίας μέχρι τοῦ δεῦρο παρεισφθαρείσας αἱρέσεις ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, οἱ τῶν αἱρέσεων ἔξαρχοι, B ὡς τῶν σκανδάλων ἐξηγούμενοι, πρῶτοι ἂν ἀξίως αὐτοὶ μετέχοιεν καὶ τοῦ ταλανισμοῦ· οὐχ ἧττον δὲ οἶμαι τῶν πάλαι θρυλλουμένων αἱρετικῶν καὶ οἱ κατὰ ταύτην πονηρευσάμενοι τὴν γενεὰν, ὡς αἴτιοι σκανδάλων μυρίων τῷ κόσμῳ γενόμενοι, τῆς ἄνωθεν πεῖραν λήψονται ὀργῆς. οὐ γὰρ ὅτι δόγμασιν ὀρθοῖς δῆθεν καὶ συγγραφαῖς ἀμέτροις θεὸν δοκοῦσιν ὁμολογεῖν, διὰ τοῦτο μόνον δικαιωθήσονται. ἀλλ᾽ ὅτι τοῖς ἔργοις, κατὰ τὸν ἱερὸν λόγον, ἠρνήσαντο αὐτὸν, βδελυκτοὶ γενόμενοι καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι, τούτου γε ἕνεκεν κατακριθήσονται. οὐδ᾽ ὅτι μόρφωσιν εὐσεβείας, καὶ σχῆμα γοῦν τι καὶ πλάσμα κενὸν εὐλαβείας περιθέμενοι πάντα δρῶσι καὶ C πραγματεύονται, ὥστε δικαιωθῆναι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, διὰ τοῦτο δίκαιοι καὶ παρὰ τῷ τῶν κρυφίων ἐπόπτῃ καὶ ἐξεταστῇ· ἀλλ᾽ ὅτι τῆς εὐσεβείας τὴν δύναμιν, καὶ τὴν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀπώσαντο ζωὴν, πάσαις μὲν φιλαυτίαις καὶ φιλαργυρίαις, φιληδονίαις τε πάσαις καὶ φιλαρχίαις ἑαυτοὺς ἀπεμπολήσαντες, πάσαις δὲ ἀδικίαις, ἐπιορκίαις, σταυροπατίαις, καὶ κακουργίαις δὲ κατὰ τῶν ἀθῴων καὶ ἐπηρείαις χρώμενοι, πᾶσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐνομίαν διέλυσαν καὶ συνέχεαν· τὸ θεῖον δὲ τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας πρᾶγμα καὶ ὄνομα οὕτω ταῖς ποικί- D λαις αὐτῶν ἀθεσμίαις καὶ παρανομίαις ἐβεβήλωσαν, ὥστε κινδυνεύειν, ὀλίγου δεῖν, ἐν ψιλοῖς ἡμῶν λόγοις, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν ἀληθείᾳ καὶ πράγματι τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον ὑπονοεῖσθαι· διὰ ταῦτα δικαιοτάτης τεύξονται πρὸς θεοῦ τῆς κατακρίσεως.

Τούτων δὲ τῶν κακῶν ἁπάντων αἰτία προκαταρκτικὴ καὶ ῥίζα ὁ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος καθέστηκε δηλαδή· ὃς τῷ ἀποστῆναι τοῦ ἀγαθοῦ, πάσης κακίας γενόμενος δημιουργὸς, οὐ παύεται μέχρι καὶ νῦν τὸν οἰκεῖον ἰὸν τοῖς πρὸς ὑποδοχὴν ἑτοίμοις κατὰ πᾶσαν ἐναπερευγόμενος γενεάν. καὶ τοσούτῳ μᾶλλον τὴν παρ᾽ ἑαυτοῦ κακίαν ἐπιδαψιλεύεται, καθ᾽ ὅσον ἂν E καὶ ἐπιτηδειοτέροις πρὸς τὸν οἰκεῖον περιτύχοι σκοπόν. συγχωροῦνται δὲ πολλάκις κρατεῖν, καὶ κοσμικαῖς δυναστείαις οἱ τοιοῦτοι μεγαλύνεσθαι, ὡς ἂν ἐκ πολλῶν καρδιῶν, κατὰ τὸ θεῖον λόγιον, ἐκφανῶσι διαλογισμοί· καὶ ὥστε τὸν σῖτον διακριθῆναι τοῦ ἀχύρου, καὶ πυρωθῆναι μὲν ταῖς ἐπηρείαις τὸν δίκαιον, ὥσπερ ἐν χωνευτηρίῳ χρυσὸν, καὶ τοῖς οὐρανίοις ταμιευθῆναι βασιλείοις, ἀποποιηθῆναι δὲ, καθάπερ σκωρίαν, ὅσον ἀδόκιμον καὶ ἀνάξιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. πρὸς οὖν ταῦτα οὐκ οἶμαί τινα τῶν εὐσεβούντων ἀντερεῖν.

Ἴδωμεν δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν ἱερὸν Ἰγνάτιον παρηκολουθηκότα, καὶ ὅσα κατὰ τῆς ἐν αὐτῷ κεκρυμμένης ἀληθείας καὶ ἀρετῆς

καὶ ἀρετῆς ὁ τῶν ἁγίων ἐχθρὸς καὶ ἐπίβουλος διὰ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ τῇ κακίᾳ κατεπράξατο. ἀλλὰ πάντα μὲν κατὰ μέρος ἐπεξιέναι ἀμήχανον εἰδὼς, καὶ κρεῖττον ἢ κατ' ἰσχὺν ἐμὴν, τοῖς κυριωτέροις δὲ τὸν λόγον ἐπαφιεὶς, πειράσομαι καθ' ὅσον οἷόν τε πανταχοῦ τῆς ἀληθείας πεφροντικὼς, μηδὲν τῶν ἀξίων μνήμης παραλιπεῖν.

Ἐπειδὴ τοίνυν οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως τότε πολλὰ πειράσαντες, τὸ πρὸς παρανομίαν ἐνδόσιμον οὐχ οἷοί τε ἐγεγόνεισαν παρὰ τοῦ Ἰγνατίου λαβεῖν, γενναίαις ἐνστάσεσι παραιτήσασθαι μὴ καταδεξαμένου, παρ' ἑαυτῶν ἔλαβον τοῦτο λοιπόν· καὶ πλεῖστα καθ' ἑαυτοὺς συσκεψάμενοι, καὶ πᾶσαν κεκινηκότες βουλὴν, Φώτιον πρωτοσπαθάριόν τε ὄντα καὶ πρωτασηκρῆτιν, εἰς ἀρχιερέα τῆς βασιλίδος προχειρίζονται. ἦν δὲ οὗτος ὁ Φώτιος οὐ τῶν ἀγεννῶν τε καὶ ἀνωνύμων, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐγενῶν κατὰ σάρκα, καὶ περιφανῶν, σοφίᾳ τε κοσμικῇ καὶ συνέσει τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ στρεφομένων εὐδοκιμώτατος πάντων ἐνομίζετο. γραμματικῆς μὲν γὰρ καὶ ποιήσεως, ῥητορικῆς τε καὶ φιλοσοφίας, ναὶ δὴ καὶ ἰατρικῆς, καὶ πάσης ὀλίγου δεῖν ἐπιστήμης τῶν θύραθεν τοσοῦτον αὐτῷ τὸ περιὸν, ὡς μὴ μόνον σχεδὸν φάναι τῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ γενεὰν πάντων διενεγκεῖν, ἤδη δὲ καὶ πρὸς τοὺς παλαιοὺς αὐτὸν διαμιλλᾶσθαι. πάντα γὰρ συνέτρεχεν ἐπ' αὐτῷ, ἡ ἐπιτηδειότης τῆς φύσεως, ἡ σπουδὴ, ὁ πλοῦτος, δι' ὃν καὶ βίβλος ἐπ' αὐτὸν ἔρρει πᾶσα· πλέον δὲ πάντων ὁ τῆς δόξης ἔρως, δι' ὃν αὐτῷ καὶ νύκτες ἄϋπνοι περὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἐμμελῶς ἐσχολακότι. ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν, ὡς μὴ ὤφελεν, ἐπεισελθεῖν ἔδει, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διὰ τοῦτο βιβλίων τῆς ἀναγνώσεως οὐ κατὰ πάρεργον ἐπεμελήθη· ἀγνόημα δὲ ἠγνόησεν, ἵν' εἴπω θεολογικῶς, σφόδρα τῆς αὐτοῦ σοφίας ἀνάξιον. οὐ γὰρ ἠθέλησε προσέχειν τὸν νοῦν, ὅτι· εἴ τις θέλει σοφὸς γενέσθαι ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. οὐδὲ τὴν ὁδὸν εἵλετο τῆς ταπεινοφροσύνης, δι' ἧς ἡ μεγάλη τοῦ θεοῦ χάρις, καὶ ἡ ἀληθὴς σοφία δίδοται καὶ κατορθοῦται· οὐδὲ στραφῆναι καὶ γενέσθαι ὡς τὸ παιδίον διὰ τὴν τοῦ θεοῦ βασιλείαν, ὡς ἡ τοῦ κυρίου διαμαρτυρία, κατεδέξατο· ἀλλ' οὐδὲ σκάψαι τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, καὶ βαθῦναι τὴν διάνοιαν διὰ πάσης ὑποταγῆς, κατὰ κύριον, καὶ ἀτιμοτέρας ἀγωγῆς καὶ ταπεινόφρονος, καὶ δι' ἀπαθείας οὕτω τῇ πέτρᾳ προσεγγίσαι Χριστῷ, καὶ ἐπ' αὐτῷ θεῖναι θεμέλιον πίστεως ἀρραγῆ, καὶ δι' ἀγαθῶν πράξεων οὕτω τῆς * σοφίας ἑαυτὸν οἰκοδομεῖν. οὐ ταῦτα διανενόηται ὁ σοφός· πολλοῦ γε δεῖ· καὶ οὐδὲν τούτων ἐπὶ νοῦν ἦλθεν αὐτῷ, ἀλλ' ἐπὶ σαθρῷ θεμελίῳ καὶ ἀμμώδει, τῇ κοσμικῇ σοφίᾳ, καὶ τῇ ἀλαζονείᾳ τοῦ μὴ κατὰ Χριστὸν πεπαιδευμένου λόγου τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν στηρίξας καὶ τὸν νοῦν, καὶ τοῖς κενοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπαίνοις καὶ κρότοις φυσιούμενος, καὶ ἐπὶ πολὺ τῇ κενοδοξίᾳ μετεωριζόμενος, δι' αὐτῆς τῇ ἐχθρᾷ τοῦ θεοῦ ὑπερηφανίᾳ προσεπέλασε, δι' ἧς κακουργίαν τε πᾶσαν, καὶ πᾶσαν σκανδάλων ὑπόθεσιν μυσταγωγεῖται. ὅθεν ἀδόκιμον αὐτοῦ τὴν τῆς ἱεραρχίας καταβαλόμενος ἀρχὴν, ἀκόλουθον ἔσχε τῇ ἀρχῇ τὸ τέλος. οὐ γὰρ παρῃτήσατο τὴν ὡς παρὰ κοσμικῶν ἀρχόντων ἀκόσμως αὐτῷ καὶ ἀθέσμως ἐνδιδομένην ἐκκλησίαν, οὐδ' ὡς ἑτέρῳ ἀνδρὶ καθηρμοσμένην μοιχικῶς ἑαυτῷ κατεγγυᾶσθαι ηὐλαβήθη· τουναν-

*σ. τῇ ...ίᾳ

tem in illo fidem ac virtutem, per suos administros, malitia sua machinatus sit. At vero cum intelligam me sigillatim omnia percensere non posse, rebusque tantis parem non fore, oratione ad res præcipuas enarrandas conversa, nudam rei veritatem ubique studiose persecutus, pro mea virili curabo, uti ne quid rerum quæ sint memoria dignæ, prætermittam.

Postquam igitur administri regii sæpe tentata re, non potuerunt flectere Ignatium ad id quod inique petebant, suam illo dignitatem fortiter & constanter tuente, a se ipsi consilium de cetero petiverunt; rebusque inter se diu agitatis, omnemque in partem versatis, tandem Photium protospatharium, & primum a secretis, patriarcham urbis regiæ designant; hominem sane minime obscurum & ignobilem, sed claris & illustribus oriundum natalibus, rerumque civilium & politicarum usu, prudentiaque & scientia clarissimum. Grammaticæ enim literaturæ, & carminis pangendi, dicendique laude, quin & philosophiæ & medicinæ, & omnium prope liberalium disciplinarum externarum studio cognitioneque tantopere florebat, ut ævi sui facile princeps haberetur, imo & cum veteribus jam certare posset. Omnia quippe in illo concurrerant; aptitudo quædam & naturæ vis ac felicitas, studium, opes, quibus sibi librorum omnium maximam copiam comparabat: &, quod præ cunctis, gloriæ laudisque cupido, qua incensus totas noctes, ut lectioni assidue vacaret, ducebat insomnes. Quoniam vero sacrum etiam (quod utinam nunquam fuisset) thronum ecclesiæ conscensurus erat, sacra quoque & ecclesiastica volumina studiose cœpit lectitare. Verum ut Theologi Nazianzeni ritu loquar, quod sane ipsius sapientia indignum fuit, ignorationem ignoravit. Noluit enim animadvertere, quoniam: *Si quis vult sapiens fieri in hoc mundo, stultus sit, ut sapiens fiat.* Neque viam modestiæ & summissionis ingressus est, qua ad cælestem gratiam, veramque sapientiam pervenitur: neque deposito fastu voluit converti, & fieri ut parvulus, propter regnum Dei, juxta domini vocem: neque animam suam & mentem altius fodere, & omni subjectione demittere, ut jubet dominus, per abjectiorem humilioremque semitam; atque ita per affectuum mortificationem petræ Christo conjungi, & super ipsum inconcussum fidei fundamentum ponere, & piis operibus seipsum domicilium sapientiæ constituere. Nihil horum huic venit in mentem, alia omnia cogitabat: fragili & arenoso, vanæ profanæque sapientiæ fundamento & insolentiæ, non secundum Christum doctrinæ cor suum mentemque confirmans, vanis hominum laudibus & plausibus inflatus, elatusque inani gloria, per ipsam inimicæ Deo superbiæ se conjunxit: ex quo omnis impietatis, omniumque offensionum materiem edoctus est. Ergo jactis sacerdotii sui improbandis fundamentis, extrema initiis consentanea sortitus est. Nec enim repudiavit ecclesiam, tamquam a profanis magistratibus profane & sacrilege sibi demandatam; neque velut alteri viro nuptam, sibi per adulterium despon-

1. Cor. 3.

Matth. 18.

deri

VITA IGNATII PATRIAR.

spondere veritus est: sed contra potius exultabundus, avide impudenterque in illius complexum ruit, alienamque tamquam propriam palam arrogavit, suaque infamia & dedecore gloriabatur, & laudabatur in iniquitate sua; intraque sex non amplius dies, manibus hominum initiatus, concupitam ecclesiæ cathedram invasit. Eratque vere cernere, ut fertur adagio, extemporalem fictitiumque, seu personatum sanctum. Nam primo die monachus ex laico, altero lector, tum hypodiaconus, ac diaconus, & presbyter: sexto deinde, qui fuit Christi natalis, & ipse sacrum conscendens tribunal, pacem populo, nihil vera pace dignum cogitans, nuntiavit.

Erat huic auctor & initiator in omnibus Gregorius ille cognomento Asbesta, quem Syracusanum olim pontificem fuisse ferunt, tum Constantinopoli de maleficiis reum factum, & jam Romæ, quod contra leges & sanctiones ecclesiasticas peccasset, exauctoratum. Hunc Ignatius, cum esset patriarcha consecrandus, ne initiationi suæ interesset, admonuit, donec per otium causa ipsius diligenter cognosceretur. Quod patriarchæ inter initia factum multi, quamvis juste factum, reprehenderunt.

Hinc, o quis ex his paucis verbis ortam cladem illam & noctem explicet? quis turbas & factiones, litesque & improbitatem illius probi Siculi dicendo assequatur? Simulac enim ejus rei nuntium accepit, non se philosophum ostendit, & infamiam suam prudenter dedecusque contexit; sed cereos de Ignatii consecratione acceptos abjecit, & impudentissimo ore innocentem coram universa ecclesia fœdissime conviciatus, lupum pro pastore substitui furiose clamitavit. Quem & Petrus quidam Sardorum episcopus cognomento Miser, & Eulampius Apameæ, aliique e clero * obscuriores, seipsos ab ecclesia sine causa sejungentes, secuti sunt.

* insigniores,

Vndecim igitur ipsis annis Ignatius a recepta primum sede Constantinopolitana, omni ratione conatus, omnique verborum humanitate & liberalitate adhibita, numquam tamen potuit Asbestæ improbitatem extinguere. Etenim potentiorum limina terebat, apud omnes virum nullam ob culpam criminabatur, & acerbe conviciis proscindebat, & sanctum execratus, ne Christiani quidem cognomine dignabatur. Præsertim vero Photio Photianisque gratissimus honoratissimusque, magnus quidam homo Dei credebatur. Quare ab eodem Photius primum est initiatus; qui hominis auctoritate inductus, totum ex illo adversus insontem Ignatium furorem hausit: perinde quasi ad hoc ipsum patriarcha esset consecratus, ut omnibus consiliis, modisque omnibus innoxium iret perditum: sic pugnabat, ut illum non sacerdotio tantum privaret, sed vita etiam, si posset, exueret: licet essent ab eo per metropolitas suos, a quibus est receptus, exacta chirographa, ut paternum Ignatio honorem tribueret, omniaque ex ejus voluntate gereret, nec ulla in re molestus esset: ipse tamen vix post duos a creatione sua menses juramento suo violato, primum Ignatii fa-

ANNO CHRISTI 869.

τίον μὲν οὖν καὶ περιχαρῶς, ἢ ἀναιδῶς μᾶλλον, κατησπάζετο, καὶ ὡς ἰδίας τῆς ἀλλοτρίας σαφῶς ἀντεποιεῖτο, καὶ ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτοῦ ἐγαυρία δοξαζόμενος, καὶ ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἐνευλογεῖτο, καὶ ἐν ἓξ ταῖς ὅλαις ἡμέραις χερσὶν ἀνθρώπων τελειούμενος, τῆς ἐπιθυμουμένης ἐπελαμβάνετο καθέδρας. καὶ ἦν ἀληθῶς ἐκεῖνον ὁρᾷν αὐθήμερον ἅγιον πλαττόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν. πρώτῃ γὰρ ἡμέρᾳ μοναχὸς ἀντὶ λαϊκοῦ, τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀναγνώστης, καὶ ὑποδιάκονος τῇ ἑξῆς, εἶτα διάκονος, εἶτα πρεσβύτερος· ἔπειτα τῇ ἕκτῃ· Χριστοῦ δὲ ἦν τὰ γενέθλια· καὶ αὐτὸς τῷ ἱερατικῷ προσβὰς θρόνῳ, τὴν εἰρήνην τῷ λαῷ προσεφώνει, μηδὲν τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης ἄξιον ἐννοούμενος.

Ἦν δὲ αὐτῷ καθηγητὴς καὶ ἱεροτελεστὴς τὰ πάντα Γρηγόριος ἐκεῖνος ὁ καλούμενος Ἀσβεστᾶς, ὅν ποτε καὶ Συρακούσης μὲν ἐπίσκοπον ἔφασαν γενέσθαι, ἐπ' ἐγκλήμασι δέ τισιν εἰς τὸ Βυζάντιον κατηγορούμενον, ἤδη δὲ καὶ ὑπὸ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας, ὡς παρὰ κανόνας πράξαντα, καθῃρημένον. Ἰγνάτιος ἄρτι πρῶτον χειροτονεῖσθαι μέλλων, μὴ παρεῖναι τοῦτον τῇ χειροτονίᾳ διεπέμψατο, ἄχρις οὗ τὰ κατ' αὐτόν, φησίν, ἐπὶ σχολῆς ἀκριβέστερον διαγνωσθῇ. τοῦτο ὁ πατριάρχης ἐν πρώτοις, οὐ καλῶς μέν, ὥς γε δοκοῦν τοῖς πολλοῖς, πέπραχε δ' οὖν ὅμως ἐν δικαιοσύνῃ.

Ἐντεῦθεν, ὦ τίς ἂν διεξέλθοι τὴν ταραχὴν καὶ τὴν σκοτόμαιναν; τίς τὴν ἀπὸ τοῦ μικροῦ ῥήματος φιλονεικίαν καὶ ἔριν, καὶ μνησικακίαν τοῦ δεινοῦ ἐκείνου Σικελοῦ παραστήσαι; εὐθὺς γὰρ ἀκούσας, οὐκ ἐφιλοσόφησε πρὸς τὴν ἀγγελίαν, οὐ τὴν ἰδίαν ὡς φρόνιμος συνεκάλυψεν αἰσχύνην, τοὺς ἐπὶ χειροτονίᾳ δὲ κηροὺς τῶν αὐτοῦ χειρῶν ἀπορρίψας, καὶ καταναιδευσάμενος, πάσης ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας ἐσχάτως διελοιδορεῖτο τὸν ἀναίτιον, καὶ λύκον ἀντὶ ποιμένος ἐπεισιέναι τῇ ἐκκλησίᾳ μανιωδῶς διϊσχυρίζετο. ᾧ καὶ Πέτρος ὁ Σαρδέων, ὁ λεγόμενος Δείλαιος, πρὸς δὲ καὶ ὁ Ἀπαμείας Εὐλάμπιος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν * ἀσημοτέρων εἵποντο κληρικῶν, ἀλόγως τῆς ἐκκλησίας ἀπορρηγνύμενοι.

* ἀσ. μετρ

Ἐν ὅλοις μὲν οὖν ἕνδεκα χρόνοις τῆς πρώτης αὐτοῦ ἱεραρχίας ὁ Ἰγνάτιος ἀποπειρώμενος, καὶ πᾶσαν μὲν λόγων, πᾶσαν δὲ δωρεῶν προτεινόμενος φιλοτιμίαν, οὐχ οἷός τε ἐγεγόνει τὴν τοῦ Ἀσβεστᾶ κακίαν κατασβέσαι. διήρχετο πάσας οἰκίας τῶν δυναστῶν, μάτην διαλοιδορούμενος καὶ διασύρων πικρῶς, καὶ μηδὲ Χριστιανὸν ὀνομάζειν τὸν ἅγιον ὁ ἐναγὴς ἀξιῶν· μάλιστα δὲ πάντων παρὰ Φωτίῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ συγγενέσι τιμώμενος, μέγας τις ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ χρηματίζειν ἐπιστεύετο. ὅθεν καὶ παρ' αὐτοῦ πρῶτον χειροτονηθεὶς ὁ Φώτιος, ἐκ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ὅλην τοῦ ἀνδρὸς τὴν κατὰ τοῦ ἀναιτίου μανίαν ἐπεσπάσατο. καὶ ὥσπερ εἰς αὐτὸ τοῦτο πατριάρχης προχειρισθείς, ἵνα πάσαις ἐπινοίαις καὶ τρόποις πᾶσι τὸν ἀθῷον τιμωρήσηται, οὕτως ἠγωνίζετο, οὐ τῆς ἱερωσύνης μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς αὐτὸν ἀπαλλάξειν, εἰ δυνατόν, τῆς ζωῆς· καί τοιγε χειρόγραφα παρὰ τῶν καταδεχομένων αὐτὸν πρότερον ἀπαιτηθεὶς μητροπολιτῶν, ὥστε πατρικὴν ἀπονέμειν τῷ Ἰγνατίῳ τιμήν, καὶ πάντα κατὰ βούλησιν αὐτοῦ δρᾷν, καὶ ἐν μηδενὶ τοῦτον παραλυπεῖν. οὔπω δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν δύο μῆνες παρῆλθον, καὶ αὐτὸς τοὺς ὅρκους ἀθετηκώς, πρῶτον μὲν τοὺς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τεταγμένους,

ANNO CHRISTI 869.

VITA IGNATII PATRIAR.

A μένοις, ὅσοις οἰκειοτέροις εὕρισκε τοῦ πατριάρχου, καταπλείων, καὶ αἰκισμοῖς βιαίοις καὶ μάστιξι καταικιζόμενος· καὶ κολακεύων δὲ πάλιν, καὶ δῶρα προτείνων καὶ προκοπὰς, καὶ χειρόγραφα ἀπαιτῶν, καὶ πᾶσι τρόποις ἐπικείμενος, πρόφασιν ἀπωλείας ἐζήτει κατ' αὐτοῦ. ὡς δὲ οὐδὲν εὕρισκε δι' ἑαυτοῦ τοιοῦτον, οἷον ἐπεθύμει, ὑποβάλλει τῷ κακῷ Βάρδα, καὶ δι' αὐτοῦ τῷ κούφῳ Μιχαήλ, ὥστε πέμψαι, καὶ ἔρευναν ἀκριβῆ ποιήσασθαι κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, ὡς αὐτοῦ λάθρα τυρεύοντος κατὰ τῆς βασιλείας. εὐθὺς οὖν ἄρχοντες ἀπηνεῖς καὶ στρατιῶται θρασεῖς τὴν Τερέβινθον καταλαβόντες, καὶ πᾶσαν ποιήσαντες ἐξέτασιν, καὶ πᾶσαν βάσανον τοὺς ὑπ' ἐκεῖνον ἀνθρώπους βασανίσαντες, ἐπειδὴ ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις, B καὶ λοιπὸν οὐδὲν εἶχον, ὥστε δικαίως τιμωρήσασθαι, τῇ ἀδικίᾳ καθαρᾷ χρῶνται. λαβόντες γὰρ τὸν ἱερὸν ἄνδρα μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ πρὸς τὴν λεγομένην Ἱερίαν περάσαντες, δέσμιον τοῦτον εἰς μάνδραν αἰγῶν κατέκλεισαν. ἐκεῖθέν τε πρὸς τὰ Προμήτου λεγόμενα διαπερῶσιν, ὅπου δὴ Λέων ἐκεῖνος ὁ Λαλάκων ἐπονομαζόμενος τῶν Νουμέρων δομέστικος ὢν, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῦ τοῖς ῥαπίσμασι κατέκοψε τὰς σιαγόνας, ὡς δύο μύλας ἐκεῖ τοῦ ἱερωτάτου γέροντος ἐκπεσεῖν. εἶτα δύο μοχλοῖς σιδηροῖς, ἀνδροφόνων τρόπον, τοὺς αὐτοῦ πόδας κατασφαλισάμενοι, καὶ μικρᾷ φρουρᾷ κατακλείσαντες ἀπῄεσαν, δύο παῖδας καὶ μόνον πρὸς ὑπηρεσίας αὐτῷ C καταλιπόντες. ὅλος δὲ αὐτοῖς ὁ ἀγὼν καὶ ἡ ἔπειξις ἦν, ὥστε λίβελλον αὐτοῖς ἀποταγῆς δοῦναι, καὶ ἑκουσίως τοῦ θρόνου παραχωρεῖν. ὁ δὲ τὸν λύκον κατὰ τῆς ποίμνης ἀγρίως ἐπιφορήσαντα θεασάμενος, ὅσον ἦν ἐπ' αὐτῷ, τὴν ἔφοδον ἐξεῖργεν. ἡμερῶν δὲ παρελθουσῶν ὀλίγων, εἰς τὰ Νούμερα τοῦτον περάσαντες, σιδηροδέσμιον ἐγκλείουσιν. εἶτα Αὔγουστος ἐνίστατο μήν, καὶ εἰς πλοῖον αὐτὸν ἐμβαλόντες, εἰς Μιτυλήνην ἐξορίζουσι. πάντας δὲ τοὺς ὑπονοουμένους οἰκείους εἶναι καὶ φίλους αὐτοῦ, οὓς μὲν δαρμοῖς ἀφορήτοις καὶ θανατηφόροις παρεδίδουν πληγαῖς· οὓς δὲ τὸ φιλανθρωπότατον, ὑπερώριζον τῆς πόλεως. ὅτε δὴ καὶ τὸν χαρτοφύλακα Βλάσιον διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας παρρησίαν ἐγλωσσοτόμησαν. ἐν Μιτυλήνῃ δὲ διατρίβον- D τος, ὁ Φώτιος τὴν κατ' αὐτὸν ἐκκλησίαν τῶν πονηρευομένων συναγαγών, καὶ πρὸς τῷ ἱερῷ τεμένει τῶν πανενδόξων ἀποστόλων γενόμενος, καθαίρεσιν ἀποφαίνεται κατὰ τοῦ μὴ παρόντος Ἰγνατίου· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζει καὶ ἀποκηρύττει, αὐτὸς κατήγορος γινόμενος καὶ κριτής. καὶ ὅσους μὲν ἑώρα τῷ αὐτοῦ σκοπῷ καὶ τῇ παραλόγῳ πράξει ταύτῃ συνᾴδοντας, καὶ τοῖς τελουμένοις ὑπογράφοντας, ἐν τοῖς πρώτοις τῶν φίλων καὶ γνησιωτάτων εἶχε συλλειτουργῶν. ὅσοι δὲ τῇ ἀκρίτῳ κρίσει προσοχθήσαντες, συναινέσαι ταῖς ἀλογιστίαις ταύταις οὐκ ἠβούλοντο, τούτους τῷ πραιτωρίῳ καὶ φυλακαῖς πολυτρόποις κολασθησομένους παρεδίδου. πολ- E λῶν οὖν διαγογγυζόντων, καὶ ἐπὶ ταῖς ἀκρισίαις ταύταις Φωτίου καταγινωσκόντων, ὑπό τε τῶν οἰκείων ἔργων ἐκεῖνος καὶ τῆς συνειδήσεως διελεγχόμενος, βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν μᾶλλον ἢ συνετήν. οὐ γὰρ ἀγαθῷ, ἀλλὰ κακῷ τὸ κακὸν ἰάσασθαι διανοεῖται· μᾶλλον δὲ τῷ ἥττονι τὸ μεῖζον ἐπενεγκεῖν. ὥσπερ γὰρ οἱ τὴν ὁδὸν ἀνιέντες τῆς ἀρετῆς, διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ὡς διὰ κλίμακος ἀναβαίνουσι πρὸς τὸν θεόν· οὕτως οἱ τὴν εὐθεῖαν ἀφιέντες, διὰ τῶν πονηρῶν πράξεων τῷ τῆς πονηρίας προσοικειοῦνται πατρί· καὶ κακῷ κακὸν ἐπιπλέκοντες οὐ διαλείπουσιν, ἕως ἂν εἰς τὸν τῶν οἰκείων ἔργων ἐκπέσωσι βόθρον.

miliares conjecit in vincula, diriſque flagris & plagis multavit: deinde rurſus blanditus, muneraque & honores pollicitus, chirographa petiit, & omnibus modis ſtuduit adverſus Ignatium exitii cauſam reperire. Cumque nihil horum quæ ipſe cupiebat, inveniret, ſcelerato Bardæ, perque Bardam Michaeli leuiſſimo ſuggerit, ut mittat, qui in Ignatium velut imperio inſidiantem ſevere inquirant. Ergo crudeles præfecti, atroceſque ſatellites extemplo Terebinthum petunt, omniaque genera quæſtionum inſtituunt, & famulos Ignatii tormentis omnibus excruciant. Poſtquam vero defecerunt ſcrutantes ſcrutinia, nec quidquam deprehenderunt, quo jure in illum animadverterent, aperto ſcelere in eum graſſantur. Arreptum enim virum ſanctum & ſuos in inſulam Hieriam traduxerunt, atque Ignatium vinctum ſtabulo caprario incluſerunt. Inde ad ea loca transferunt, quæ Prometi dicebantur; ubi Leo ille cognomento Lalaco, Numerorum domeſticus, tam immaniter colaphis genas illius cecidit, ut ſacratiſſimo ſeni duos molares excuteret dentes. Deinde vectibus geminis, latronum inſtar, pedes ſtrinxerunt; anguſtoque concluſum ergaſtulo, duobus dumtaxat pueris adminiſtris illi conceſſis, reliquerunt. Tota autem vis hæc & vexatio eo pertinebat, ut Ignatius abdicationis libellum ſcriberet, ſponteque throno patriarchatus cederet. Sed Ignatius, cum lupum in gregem atrociter graſſari cerneret, quantum poterat, impetum reprimebat. Elapſis autem haud multis inde diebus, in Numera deductum, in carcere catenis onerant: dein Auguſto menſe appetente, in navigium conjectum Mitylenem deportant. Porro eos qui habebantur ejus familiares & amici, immaniſſimis cruciamentis, plagiſque lethalibus afficiebant: quos autem humaniſſime tractabant, exilio multabant; Blaſioque chartophylaci ob fidem & dicendi libertatem linguam detruncarunt. Ignatio porro Mitylenæ commorante, Photius eccleſia malignantium ſibi affinium coacta, abſentis Ignatii, in ipſo glorioſiſſimorum apoſtolorum templo, exauctorationem pronuntiat: nec pronuntiat tantum, ſed anathemate Ignatium ferit damnatque; & damnatum idem accuſator, idem judex proclamat. Qui quos factioni ſuæ ſtudere, factiſque inſanis accinere, ac decretis ſubſcribere videbat, hos vero inter intimos amicos ac ſymmyſtas habuit. Qui autem ejus amentia offendebantur, factaque (ut qui ſincero judicio forent) non probabant, prætorio & vinculis peſſime acceptos tradebat. Multis igitur muſſitantibus, improbaque Photii acta damnantibus; quin & ipſe Photius cum ſuis factis & conſcientia reprehenderetur, conſilium improbum potius quam ſapiens capit. Non enim bono malum, ſed malum malo ſanare, minorique malo majus addere cogitat. Nam ut virtutis viam ingreſſi, per bona opera quaſi per gradus ad Deum enituntur: ita improbi relicto recto tramite, per opera mala auctori malitiæ copulantur, ſceluſque ſcelere cumulare non deſiſtunt, donec in profundum malefactorum ſuorum præcipites agantur.

VITA IGNATII PATRIAR.

Legationem ergo & ille Romam veterem A deſtinat, & a Nicolao papa legatos petit, qui in ſpeciem quidem collapſam eccleſiæ diſciplinam emendent, & damnatæ Iconomachorum ſectæ reliquias penitus extinguant; revera autem, ut Romanæ eccleſiæ auctoritate Ignatii exauctorationem firmaret, teſtatioremque redderet. Legat ergo Theophilum Amorii epiſcopum, & Samuelem, qui ad illum diem Chonarum antiſtes Laodiceno ſubjectus, archiepiſcopi honore dignatus eſt a Photio. Per quos egregius ille non veritus eſt ad pontificem maximum mendacia perſcribere; Ignatium ſenio & morbo confectum, corporiſque B invaletudine laborantem, ſe munere abdicaſſe, ſuaque in inſula & cœnobio commorari, & a principibus populoque, & tota eccleſia, omni honore & officiis coli. Pontifex legatis exceptis, rerum Conſtantinopoli geſtarum ignarus, duos legatos, Zachariam & Rhodoaldum epiſcopos ablegat.

Interea athleta Chriſti ſemeſtri Mitylenæ exacto, ab exilio redit: redit autem voluntate principum reſtitutus inſulæ Terebintho, non tam honori, quieti & ſolatio, quam ignominiæ, vexationi, majorique afflictioni. Quanta enim inimicus in eo malignatus ſit, quantaſque ærum- C nas Nicetas regiæ claſſis drungarius cognomento Oryphas, quantas item contumelias, ut Photio & principibus gratificaretur, irrogarit, quæ oratio aſſequatur? Quis ſingillatim impetum, convicia, verbera, tormenta, quæ ille in familiares illius cruenta manu exercuit, exponat? Acceſſit & alia ſancto viro calamitas. Ea tempeſtate Rhoſſi gens Scytharum, a Ponto Euxino ad Stenum excurſione facta, omnem circa regionem, omniaque monaſteria deprædati ſunt: inſulanorum quoque Byzantinorum per populationem vaſa omnia diripuerunt, argentum abſtulerunt, captos D ad unum omnes trucidarunt. Ipſius denique patriarchæ cœnobia barbarico furore & impetu incurſantes, tota ſupellectili direpta, ſpoliarunt, duoſque ſupra viginti ex familiariſſimis captos, in uno navigii trochantere omnes ſecuribus trucidarunt. Quas ille clades cum accepiſſet, unicam hanc in ore vocem ſemper habuit: *Dominus dedit, dominus abſtulit: ſicut domino placuit, ita factum eſt:* & quæ ſequuntur. Ita gratias agens & orationi aſſidue intentus, a Deo judicium & auxilium, nullam a principibus ſalutem expectans, implorabat. Nam illi, ubi hunc tantis E oppreſſum malis & ærumnis audiverunt, tantum abeſt ut dolerent, vel afflictum ſolarentur, ſed moleſte etiam ferrent, cum non cum domeſticis ſuis barbarica vi captum interiiſſe: non magis læti de interemptis, quam triſtes de ſalute juſti viventis. Quod mirum videri non debet. mens enim omni caritate deſtituta, odioque penitus imbuta, velut igne ſubjecto conſumpta, ejus quem odit, exitium, unicum putat mali ſui levamentum. Nec multum temporis fluxit, & rurſum conciliabula, rurſus principum & pontificum adverſus ſanctum conventicula.

ANNO CHRISTI 869.

Διανοεῖται τοίνυν κἀκεῖνος πρεσβευτὰς εἰς τὴν πρεσβυτέραν ἀποστεῖλαι Ῥώμην, καὶ παρὰ Νικολάου τοῦ πάπα τοποτηρητὰς αἰτῆσαι, πρόφασιν μὲν εἰς διόρθωσιν τῆς ἐκκλησίας, εἴτουν ἐκτομὴν τελείαν τῶν ἔτι τῆς χριστιανοκατηγορικῆς τῶν εἰκονομάχων αἱρέσεως ἀντεχομένων· τὸ δὲ ἀληθὲς, ὡς ἂν μετὰ τῶν Ῥωμαίων χειρὸς περιφανεστέραν τοῦ Ιγνατίου ποιήσηται καθαίρεσιν. ἀποστέλλει τοίνυν Θεόφιλον ἐπίσκοπον τοῦ Αμορίου, καὶ Σαμουὴλ ἐπίσκοπον ἄχρις ἐκείνου τῶν Χωνῶν ὑπὸ Λαοδίκειαν τυγχάνοντα, ἀρχιεπίσκοπον τετιμηκώς· δι᾽ ὧν καὶ τὰ ψευδῆ πρὸς τὸν πάπαν γράφειν ὁ γεννάδας οὐκ ὀκνεῖ. γράφει γὰρ, ὡς Ιγνάτιος διὰ γῆρας καὶ νόσον καὶ σώματος ἀδυναμίαν παραιτησάμενος, ὑπεχώρησε τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐν τῇ κατ᾽ αὐτὸν νήσῳ καὶ τῷ μοναστηρίῳ μένων, πάσης τιμῆς καὶ θεραπείας ὑπό τε τῶν βασιλευόντων, ὑπό τε πάσης τῆς πόλεως καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὸν ἐκκλησίας ἀξιοῦται. τούτους ὁ πάπας δεξάμενος, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν ἀγνοῶν, δύο τοποτηρητὰς, Ζαχαρίαν καὶ Ροδόαλδον ἐπισκόπους ἀποστέλλει.

Εν δὲ τῷ μεταξὺ ἐπάνεισι μὲν τῆς ἐξορίας ὁ ἀθλητὴς, ἑξ μῆνας ἐν Μιτυλήνῃ πεποιηκώς· ἐπάνεισι δὲ διὰ τῆς τῶν κρατούντων προνοίας πρὸς τὴν Τερέβινθον ἀποκαθιστάμενος, οὐ πρὸς τιμὴν μᾶλλον ἢ ἀτιμίαν, οὐδὲ πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ παραμυθίαν, ἀλλὰ πρὸς θλίψιν καὶ κάκωσιν περισσοτέραν. ὅσα γὰρ ὁ ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ ἐπονηρεύσατο, καὶ ὅσας αὐτῷ Νικήτας ὁ τοῦ βασιλικοῦ στόλου δρουγγάριος, ὁ Ωρύφας λεγόμενος, θλίψεις ἐπήνεγκε καὶ ἐπηρείας, Φωτίῳ καὶ τοῖς κρατοῦσι χαριζόμενος, τίς λόγος παραστῆσαι δύναται; τίς καθ᾽ ἓν ἀπαγγεῖλαι τὰς ἐπαγωγὰς, τὰς ὕβρεις, τὰς ζημίας, καὶ τοὺς δεσμοὺς, ὅσα χειρὶ μιαιφόνῳ κατὰ τῶν τοῦ μακαρίου οἰκείων ἐκεῖνος ἐτεκτήνατο; ἐπεγένετο δὲ καὶ ἄλλη τῷ ἁγίῳ συμφορά. κατ᾽ ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν τὸ μιαιφονώτατον τῶν Σκυθῶν ἔθνος, οἱ λεγόμενοι Ρὼς, διὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου προσκεχωρηκότες τῷ Στενῷ, καὶ πάντα μὲν χωρία, πάντα δὲ μοναστήρια διηρπακότες, ἔτι δὴ καὶ τῶν τοῦ Βυζαντίου περιοικίδων κατέδραμον νησίων, σκεύη μὲν πάντα ληϊζόμενοι καὶ χρήματα, ἀνθρώπους δὲ τοὺς ἁλόντας πάντας ἀποκτείνοντες. πρὸς δὲ εἰς καὶ τὰ τοῦ πατριάρχου μοναστήρια βαρβαρικῷ καταδραμόντες ὁρμήματι καὶ θυμῷ, πᾶσαν μὲν τὴν εὑρεθεῖσαν κτῆσιν ἀφείλοντο, εἴκοσι δὲ καὶ δύο τῶν γνησιωτέρων αὐτοῦ κεκρατηκότες οἰκετῶν, ἐφ᾽ ἑνὶ τροχαντῆρι πλοίου τοὺς πάντας ἀξίναις κατεμέλισαν. τούτων δὲ τῶν συμφορῶν ἐκεῖνος ἐπακούων, μίαν ἀεὶ ταύτην ἐπὶ στόματος εἶχε φωνήν· ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως καὶ ἐγένετο· καὶ τὰ ἑξῆς· οὕτως εὐχαριστῶν, καὶ ταῖς προσευχαῖς ἀδιαλείπτως πρὸς τὸν Θεὸν ἀνατεινόμενος, τὴν παρ᾽ αὐτοῦ κρίσιν καὶ βοήθειαν ἐπεκαλεῖτο, ματαίαν δὲ πᾶσαν τὴν ἀπὸ τῶν κρατεῖν δοκούντων ἡγεῖτο σωτηρίαν. οἵγε καὶ ἡνίκα τοῦτον τηλικαύταις περιπεσεῖν ἀνίαις ἤκουσαν καὶ θλίψεσι, τοσοῦτον ἀπέχον τοῦ συμπαθῆσαι καὶ παραμυθήσασθαι, ὥστε καὶ λύπης πρόφασιν ἡγήσασθαι, ὅτι μὴ καὶ αὐτὸς τῇ βαρβαρικῇ ἑάλω χειρὶ, καὶ τοῖς οἰκείοις συνανῃρέθη παισίν· οὐ μᾶλλον εὐθυμοῦντες ἐπὶ τοῖς ἀνῃρημένοις, ἢ ἀνιώμενοι ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ δικαίου. καὶ οὐ θαυμαστόν. ψυχὴ γὰρ πᾶσα τῆς ἀγάπης μὲν ἀλλοτριωθεῖσα, τοῦ δὲ μίσους ἀναπλησθεῖσα, καὶ ὡς πυρὸς ὑπ᾽ αὐτοῦ δαπανωμένη, μίαν ταύτης ἡγεῖται τοῦ πάθους ἀναψυχὴν, τὴν ἀπώλειαν τοῦ μισουμένου. οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ πάλιν συνέδρια, πάλιν ἀρχόντων καὶ ἀρχιερέων κατὰ τοῦ ἀθῴου βουλευτήρια·

ὁ μὲν

ὁ μὲν οὖν εἰς τὰ Ποσέως ἐκάθητο, τὴν κατ' αὐτοῦ σκευωρίαν ὑφορώμενος. Φώτιος δὲ τὴν κατ' αὐτὸν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἥκοντας λαβὼν τοποτηρητὰς, τὸν ἱερὸν τῶν ἀποστόλων κατειλήφει ναόν. παρῆσαν καὶ οἱ βασιλεῖς, παρῆσαν καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες· καὶ πᾶσα σχεδὸν ἡ πόλις παρῆσαν ἐκεῖ. ἐπειδὴ οὖν συνεληλύθεισαν, πρῶτον μὲν Βαάνην πραιπόσιτον, τὸν Ἀγγορὴν ἐπικαλούμενον, καὶ ἄλλους δέ τινας ἐξουθενημένους Ῥωμαίους πρὸς Ἰγνάτιον ἀποκρισιαρίους προχειρίζονται. οἳ καὶ παραγγελλόμενοι· ἡ μεγάλη, φασὶ, καὶ ἱερὰ σύνοδος καλεῖ σε πρὸς ἑαυτήν· ἐλθὲ τάχος ἀπολογησόμενος πρὸς τὰ δικαίως ἢ ἀδίκως θρυλλούμενα κατὰ σοῦ. ὁ δὲ μακάριος· εἴπατε, φησὶν, ἀξιῶ, πῶς ἐλεύσομαι; ὡς ἐπίσκοπος, ἢ ἱερεὺς, ἢ θεραπευτής; οἱ δὲ, μὴ εἰδέναι τί πρὸς ταῦτα ἀποκριθῶσιν, εἶπον· ἀλλὰ νῦν ἀπιόντες πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας, βεβαίαν ἀπόκρισιν αὖθις ἰόντες κομιοῦμεν. τῇ οὖν ἐπαύριον οἱ αὐτοὶ παραγγελλόμενοι· οἱ τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας, ἔφασαν, Ῥώμης, Ῥοδοάλδος καὶ Ζαχαρίας, δι' ἡμῶν τῶν ἀναξίων δηλοῦσι τάδε· εἰς τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον ἀνυπερθέτως ἀπάντησον, ὡς ἔχει σου ἡ συνείδησις. εὐθὺς οὖν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν ἐκεῖνος ἐνδυσάμενος, σὺν ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις, καὶ πλήθει πολλῷ μοναχῶν τε καὶ λαϊκῶν, ἀπῄει πεζοπορῶν. πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅπου σταυρὸς ἐν μαρμαρίνῳ κίονι κατὰ μέσον ἀνεστήλωται τῆς λεωφόρου, γενομένῳ, Ἰωάννης πατρίκιος, ὁ Κόξης λεγόμενος, ἀπήντησεν αὐτῷ, λέγων ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἀπεστάλθαι, καὶ ἀπειλῶν, ὡς εἰ μὴ παγανεύων ἐν μοναχικῷ τῷ συνήθει σχήματι προέλθοι, θάνατον ἐπηρτῆσθαι τὴν ζημίαν. ὃ καὶ πεποιηκότα τὸν ἀοίδιμον τῷ συνεδρίῳ παρεστήσαντο. καὶ δὴ παριστῶσιν ἑβδομήκοντα καὶ δύο ψευδομάρτυρας, οὓς ἐκ πολλοῦ προητοιμάσαντο, ἀνθρώπους ἀσεβεῖς πάντας, ἀγελαίους καὶ συγκλητικοὺς, ὧν ἡγεῖτο Λέων πατρίκιος ἐκεῖνος, ὁ Κρητικὸς ὀνομαζόμενος, καὶ Θεοδοτάκιος πατρίκιος μετ' αὐτὸν, ᾧ καὶ τῆς ἐπιορκίας μισθὸν τὴν ἀξίαν μαγίστρου προετείνατο. ἐφ' οἷς καὶ τοὺς λοιποὺς ἀφ' ἑκάστου βαθμοῦ καὶ τοῦ καταδεεστάτου πάντων συλλεξάμενοι, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν λεγομένων διβαπτιστῶν, καὶ ἀπὸ παντὸς, ὡς εἰπεῖν, τάγματος τοὺς αἰσχίστους καὶ μιαρωτάτους τῶν ἀνθρώπων χρυσοῦ τε καὶ ἀξιωμάτων ἐξαγορασάμενοι, ἕνα καθ' ἕνα προσῆγον, ὀμνύοντας, ὡς ὁ δωδεκαετῆ μικροῦ δεῖν χρόνον ἀρχιερατεύσας Ἰγνάτιος ἀψηφίστως χειροτονηθεὶς, ἐκράτησε τῆς ἐκκλησίας. τί οὖν οἱ μάταιοι τῶν τοιούτων κριταὶ, ὧν ἐν χερσὶν αἱ ἀνομίαι, ὧν ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώρων; τί οὗτοι πρὸς τὴν ψευδορκίαν ταύτην ἀνθυπήνεγκαν; τὸν τριακοστὸν εὐθὺς ὑπαναγινώσκουσι κανόνα· εἴτις ἐπίσκοπος, λέγοντα, κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γένηται, καθαιρείσθω. τὸ ἑξῆς δὲ τοῦ κεφαλαίου· ὅτι καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες· κακούργως οἱ δόλιοι παρεσιώπησαν. ἔδει δὲ πάντως, εἴπερ ἀποστολικὸν νόμον ἠγωνίζοντο τηρεῖν, οὐκ ἐκ μέρους, ἀλλὰ τελείως τηρεῖν· καὶ εἰ ἀληθῶς εἶχεν ἡ κατηγορία, ὥσπερ ἐκεῖνον, οὕτω καὶ τοὺς ὑπ' ἐκείνου χειροτονηθέντας, καὶ αὐτῷ κοινωνήσαντας, καθαιρεῖν· καὶ οὕτως ἂν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν οἱ ἁμαρτωλοὶ σαφῶς συνελαμβάνοντο.

VITA IGNATII PATRIAR.

A Atque Ignatius quidem in ædibus Poseos morabatur, insidiosasque contra se machinationes observabat. Photius autem cum sua factione, & missis ab urbe pontificis legatis, sacram apostolorum ædem occuparat. Aderant imperatores, aderant & principes cuncti, totaque prope civitas confluxerat. Frequentes ergo cum adessent, primum Baanem præpositum cognomento Angoram, aliosque nonnullos ex vilioribus Romanis, apocrisiarios ad Ignatium destinant. Qui coram Ignatio, magna, inquiunt, & sacra synodus te citat. Quamprimum ergo ades, caussam de objectis tibi sive veris, sive falsis criminibus dicturus. B Hic beatus: Agite, inquit, obsecro, quomodo veniam? an ut episcopus, an sacerdos, an monachus? Illi hærentes; nunc, inquiunt, abimus, cras ad te certa relaturi. Postridie igitur iidem reversi: Legati, inquiunt, veteris Romæ, Rhodoaldus & Zacharias, per nos indignos hæc nuntiant tibi; uti sine mora ad sanctam & œcumenicam synodum adsis, ut tua conscientia tibi dictat. Ergo (Ignatius) extemplo sacrum patriarchæ ornatum indutus, cum episcopis & clero, magnaque religiosorum frequentia, civiumque concursu & comitatu, viam pedes ingressus, cum ad ædem sancti Gregorii C Theologi; ubi crux in media publica via marmoreæ columnæ imposita est, venisset, Ioannes patricius, Coxes nuncupatus, illi occurrit; seque ab imperatore missum dicit; ac nisi privata & usitata monachi veste prodiret, ei capitis periculum ac supplicium imminere. Paret vir sanctus, synodoque sistitur. Apponunt duos supra septuaginta perjuros testes, quos jam olim impios omnes subornarant, gregarios juxta ac senatorios; quorum dux erat Leo patricius cognomento Creticus, & secundum illum Theodotacius item patricius, cui & perjurii precium magistri dignitas de- D lata est. His reliquos ex unoquoque gradu sorteque vel deterrimos adjunxerunt. Neque hos tantum, sed quos dibaptistas appellitant hæreticos. Atque, ut ita dicam, ex omni hominum fæce & colluvie turpissimos quosque nequissimosque auro dignitatumque pollicitationibus inductos, singillatim produxerunt, qui jurati testarentur, Ignatium, qui patriarcha jam fuerat annos prope duodecim, non rite & ordine creatum, cathedram ecclesiæ occupasse. Quid vero stolidi horum judices, *in quorum manibus iniquitates sunt, & dextera eorum repleta est muneribus?* Quid contra perjurium hoc decreverunt? E Tricesimum subito canonem subjiciunt, qui sic habet: Si quis episcopus sæcularibus potestatibus usus, per ipsos ecclesiam obtineat, deponatur. Quod autem sequitur in eodem capite: ut & omnes communicantes cum illo, &c. fraudulenti malitiose tacuerunt. Oportebat enim, siquidem pro sanctione apostolica propugnabant, non partem, sed totum canonem observare: & si accusationem admisissent, ut Ignatium, ita ab illo initiatos, & cum illo communicantes exauctorare: sicque in operibus manuum suarum peccatores manifeste deprehensi essent.

Psal. 25.

Canon apostol. 29. alias 31.

VITA IGNATII PATRIAR.

Contra jus autem fasq; decernentes, hoc pronuntiarunt tantum, quod pro ipsis ad evertendum Ignatium ab illis sine causa læsum, faciebat. Quod autem sequitur in canone, quo illi ipsi eidem subjiciuntur censuræ, dissimularunt: id quod illis tacentibus opportune patriarcha ipse succlamavit. O improbitatem, o stuporem! Quis enim ignorat Ignatium episcoporum omnium calculis, & totius populi applausu legitime canoniceq; creatum fuisse: ipsum autem Photium potius ab execrato Barda, & sæcularibus armatum principibus, contra leges, magisque per tyrannidem, quam ecclesiasticum ritum, thronum invasisse? Sed non cognoverunt, neque intellexerunt, qui in avaritiæ & ambitionis tenebris ambulant, se iisdem consiliorum laqueis, quos aliis paraverant, comprehendi.

Post longam ergo verborum altercationem, laborem, & cunctationem, sola impotenti freti potentia, præter jus fasque omne, "pontificali cultu pannoso & sordenti primo induunt, rursusque postea a tergo exuunt. Erat autem hypodiaconus quidam Procopius nomine, ab ecclesia ejectus; quippe quem mente insanum, moribusque profanum patriarcha non ita pridem gradu moverat. Hic primus ablato a patriarcha pallio, vesteque reliqua sacra, istud solenne proclamabat: Indignus. Zacharias & Rhodoaldus, nonnullique alii nefarii homines idem vociferantes, impio decreto suffragabantur. Quos tamen omnes brevi cælestis vindicta consecuta est, cum illos sancti vatis Zachariæ falx illa jure optimo demessuit. Photius autem quo pacto suum adversus insontem occultum aliter odium universo orbi proderet, seipsumque longissime a pacifico mitique pastore Iesu abesse ostenderet, quam res ejuscemodi machinando, justoque viro injurias tantas irrogando? Hoc judicium nemo fuit qui non reprehenderet, atque indignitatem rei, aut potius immanitatem non aversaretur. Neque enim illi soli, qui rectam rationem sequebantur, sed ipsius quoque Photii propinqui & familiares ad hanc rerum gestarum infamiam ingemiscebant, augurabanturque, hanc omnem improbitatem in ipsius quondam iniqui judicis caput & exitium redundaturam. Quid vero ille? an homines est reveritus? an timuit diligentem iustitiam & judicium Deum? illoque ex tempore iram posuit? minime vero. Quinimo odium odio, invidiam invidia, scelus scelere cumulans, illum omni ratione vique conabatur non tantum pessumdare, sed, quod est atrocius, veluti noxium, ultimoque supplicio dignum e medio tollere. Itaque tunc, ut cœperant, exauctoratum, publicoque præconio damnatum, immanissimis sceleстissimisque hominibus excruciandum tradidere, quoad sua manu suæ ipsius abdicationi subscriberet. Ergo illum colaphis plectunt, misereque divexant: & cum frigore prope contabesceret, unica tantum tunicula indutum macerant, urunt, atque discruciant. Cumque binas illum hebdomadas in carcere tenuissent, extrema prope fame conficiebant. Imo & Copronymi sepulcrum seu arcam conscendere cogebant, in eaque collocato, ingentia a pedibus saxa suspendebant, sæpeque marmoris acumine sedem

" pan. & sord primo, tum pontif. cultu.

ἀδικώτατα δὲ διανοούμενοι, ὅσον μὲν αὐτοῖς πρὸς βλάβην τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπηρεαζομένου συνετέλει, τοῦτο ἐξεφώνησαν, τὸ ἑξῆς δὲ, ὡς καὶ αὐτοὺς τῇ αὐτῇ ὑποβάλλον ἐπιτιμίᾳ, κατεκρύψαντο· ὃ δὴ καὶ ὁ πατριάρχης αὐτοῖς τότε παρασιωπήσασιν εὐστόχως ἐπιφωνεῖ. ὢ τῆς κακουργίας, ὢ τῆς σκαιότητος. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς Ἰγνάτιος μὲν ψήφῳ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης συναινέσει, κανονικῶς καὶ ἐνθέσμως προκεχείρισται· αὐτὸς δὲ ὁ Φώτιος μᾶλλον τῷ τε δεινῷ Βάρδᾳ καὶ τοῖς κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος συνεργοῖς, ἀκανονίστως καὶ τυραννικῶς μᾶλλον ἢ ἐκκλησιαστικῶς τοῦ θρόνου καθαδράττεται; ἀλλ' οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν οἱ τῷ τῆς φιλαργυρίας καὶ δοξομανίας σκότει διαπορευόμενοι, ὡς ἐν οἷς διαλογίζονται διαβουλίοις, συλλαμβάνονται.

Μετὰ πολλὴν οὖν τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἅμιλλαν καὶ σπουδὴν καὶ τριβὴν, κατ' οὐδένα δικαιοσύνης νόμον, μόνῃ δὲ τῇ ἐξουσίᾳ μανικῶς χρώμενοι, ἐνδύουσι τοῦτον ἱμάτια διερρωγότα καὶ ῥυπῶντα, καὶ τὴν ἱερατικὴν στολὴν περιβαλόντες, ἐκ τῶν ὄπισθεν ἀπαμφιάζουσιν. ἦν δέ τις ἐκκήρυκτος ὑποδιάκονος, Προκόπιος τοὔνομα, τὸν λόγον ἄλογος, τὸν βίον βέβηλος, ὃν ὁ πατριάρχης πρώην διὰ τοῦτο ἔρριψε τοῦ βαθμοῦ. οὗτος πρῶτος ἀναιρούμενος τὸ ὠμοφόριον, καὶ τὴν λοιπὴν ἐσθῆτα, ἐβόα τὸ, ἀνάξιος. Ζαχαρίας τε καὶ Ροδόαλδος, καί τινες ἄλλοι μιαροὶ τὰ ἴσα κραυγάζοντες, τῇ ἀνοσίᾳ ψήφῳ συνεπεψηφίζοντο· οὓς πάντας οὐ μετὰ πολὺ μετῆλθεν ἡ δίκη, καὶ τὸ τοῦ Ζαχαρίου τοῦ θείου δρέπανον ἐνδικώτατα καταπτῆναι συνετέλεσε. Φώτιος μὲν οὖν τὴν ἐνδομυχοῦσαν ἐν αὐτῷ κατὰ τοῦ ἀνεγκλήτου μῆνιν πῶς ἂν ἄλλως τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ κατεστήσατο φανερὰν, καὶ πῶς ἂν ἑαυτὸν ὡς πορρωτάτω τοῦ εἰρηνικοῦ καὶ πρᾴου ποιμένος ἀπέφηνεν Ἰησοῦ, ἢ τοιαῦτα διανοηθεὶς, καὶ οὕτως ἀδικώτατα τῷ δικαίῳ ἐπιθέμενος; ταύτην τὴν κρίσιν οὐκ ἦν ὅστις οὐκ ἐμέμψατο, καὶ τῆς ἀλογιστίας, μᾶλλον δὲ μισανθρωπίας τὸ ὑπερβάλλον ἀπεστράφη. οὐδὲ γὰρ οἱ τῷ μέρει μόνον τοῦ ὀρθοῦ λόγου τιθέμενοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Φωτίου οἱ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι κατεστέναξαν τῶν γινομένων, καὶ εἰς κακὸν ταῦτα περιβήσεσθαι τῷ τῆς ἀδικίας οἰωνίσαντο κριτῇ. τί δὲ ἐκεῖνος; ἆρ' ᾐδέσθη τοὺς ἀνθρώπους, ἢ τὸν δικαιοσύνην ἀγαπῶντα καὶ κρίσιν θεὸν φοβηθεὶς, ἐξ ἐκείνου κατέπαυσε τὴν ὀργήν; οὐδαμῶς· ἀεὶ δὲ φθόνον φθόνῳ, καὶ κακίαν ἐπισυνάπτων τῇ κακίᾳ, ἠγωνίζετο σπουδῇ πάσῃ καὶ μηχανῇ οὐ θανατῶσαι μόνον, ἀλλὰ τὸ τούτου χεῖρον, καὶ ὡς θανάτου ἄξιον αὐτὸν ἀνελεῖν. τότε μὲν οὖν, ὡς ὑπέλαβον, καθαιρήσαντες καὶ ἐκκηρύξαντες, ἀνθρώποις αὐτὸν ὠμοτάτοις καὶ ἀσεβεστάτοις τιμωρεῖσθαι πικρῶς παραδεδώκασιν, ἄχρις ἂν οἰκείᾳ χειρὶ τὴν ἰδίαν καθαίρεσιν ὑποσημήνηται. ἦσαν δὲ οἱ κολαφίζοντες καὶ ταλαιπωροῦντες αὐτὸν, καὶ πήξεως οὔσης δειμείας, ἐνὶ χιτωνίσκῳ πιέζοντες, καὶ σταυροῦντες αὐτὸν, καὶ πυρπολοῦντες, καὶ ἐν δυσὶν ἑβδομάσιν ἐμφρούριον συνέχοντες, καὶ ἀσιτίᾳ τελείᾳ κατατήκοντες. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς αὐτὸν τοῦ Κοπρωνύμου τῆς λάρνακος ἐκάθιζον ἀναβιβάζοντες, καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ κάτωθεν λίθοις ἐξαρτῶντες βαρεῖς, καὶ ἐπὶ πλεῖον τῇ τοῦ μαρμάρου τὴν

ἕδραν

ἕδραν ὀξύτητι πικρῶς ἄγαν πλήσσοντες ἐπέτριβον. οἱ οὖν ταῦτά τε καὶ ἄλλα πλείω ἐνυβρίζοντες εἰς τὸν μακαριώτατον, καὶ λόγοις καὶ ἔργοις ἐμπαροινοῦντες εἰς αὐτὸν, σπέρμα πονηρὸν, ὡς εἰπεῖν, υἱοὶ ἄνομοι, ὁ μωροθεόδωρος ἐκεῖνος, καὶ ὁ Γοργονίτης Ἰωάννης, καὶ ὁ Θεοδούλου Νικόλαος ὁ Σκουτελόψις ἦν.

Μετὰ γοῦν τὰς κολάσεις, ἃς ἤτοι προσήγαγον τῷ ὁμολογητῇ τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τὰς ἀπειλὰς, μετὰ τὰς ἁλύσεις, ἃς κατὰ τῶν τιμίων ἐπέβαλον ποδῶν, μετὰ τὰ ῥαπίσματα, μετὰ τὸ σταυροειδῶς ἐπὶ πρόσωπον κατὰ τῶν μαρμάρων ἐφαπλῶσαι, καὶ ὅλην τὴν νύκτα δεδεμένον τιμωρήσασθαι· μετὰ τὸ ἐπιβιβάσαι τῇ λάρνακι εἰς τὴν ἑξῆς νύκτα πᾶσαν, εἶθ' οὕτως ἀπολῦσαι τῶν δεσμῶν, καὶ κατὰ τοῦ ἐδάφους αὐτὸν ἀκοντίσαι καὶ συντρίψαι, καὶ τῷ αἵματι φοινίξαι τὴν γῆν· μετὰ ταῦτα πάντα μικρὸν τοῦτον ἐμπνέοντα· συνείχετο γὰρ μάλιστα λελυμένη καὶ ἡ γαστήρ· βίᾳ τῆς τοῦ ἁγίου χειρὸς ὁ μωροθεόδωρος κρατήσας, καὶ χάρτην λαβὼν, ἔπηξεν ὡς δι' αὐτοῦ σταυρὸν, ὃν καὶ ἀναγαγὼν ἐπιδέδωκε Φωτίῳ. ὁ δὲ τὸν σταυρὸν λαβὼν, ἐξ ἑαυτοῦ ὑπέγραψεν οὕτως· Ἰγνάτιος ἀνάξιος Κωνσταντινουπόλεως ὁμολογῶ ἀψηφίστως εἰσελθεῖν, καὶ τὰ ἔτη ταῦτα οὐχ ἡγίαζον, ἀλλ' ἐτυράννουν. ταύτης τῆς ὑπογραφῆς τῷ βασιλεῖ πεμφθείσης, ἀφίεται μὲν ὁ μακάριος ἐκείνης τῆς ἐνοχῆς· τὸν μητρικὸν δὲ οἶκον τὰ Ποσέως καταλαβὼν, μικρὸν τέως ἀπὸ τῶν πολλῶν πόνων ἀνέψυχεν ἐκεῖ. ὁ ἐχθρὸς δὲ οὐκ ἐπαύετο δόλους ἐν καρδίᾳ τεκταινόμενος, καὶ πονηρὰ κατὰ τοῦ ἀθῴου διαλογιζόμενος, τοίνυν ὑποβάλλει τοῖς κρατοῦσιν ἐπὶ τὸν τῶν ἀποστόλων αὖθις αὐτὸν ἀναγαγεῖν ναὸν, καὶ βιάζεσθαι, πρῶτον μὲν τὴν οἰκείαν καθαίρεσιν ἀνεγνωκότα ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος ἀναθεματίζειν ἑαυτόν· μετὰ ταῦτα δὲ· ὢ τῆς μιαιφόνου βουλῆς, ὢ τῆς δεινότητος· τούς τε ὀφθαλμοὺς ἐκκόψαι καὶ τὴν χεῖρα, μανιωδῶς ἐβουλευόμεθα. οὕτως αὐτῶν εἰς βάθος τὸ μῖσος καθήψατο, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δικαιοσύνης λόγος παρ' αὐτοῖς οὐδεὶς, καὶ ὁ τοῦ θεοῦ φόβος ἀπῆν, καὶ ὁ τοῦ διαβόλου ζῆλος ἐσπουδάζετο. αὐτὴ συνεπληροῦτο ἡ τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς ἡμέρα. καὶ ἰδοὺ πλῆθος στρατιωτῶν ὁπλοφόρων τὸν οἶκον ἐξαίφνης, ἐν ᾧ κατήγετο, περιεκύκλου. ἰδὼν οὖν ὁ ἅγιος ἐκεῖνος τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὴν ἀδελφοκτόνον μανίαν αἰσθόμενος Ἠσαῦ, βουλὴν βουλεύεται, ἀντίρροπον μὲν τῆς τοῦ καιροῦ κακίας, τῆς αὐτοῦ δὲ συνέσεως καὶ τοῦ ὁδηγοῦντος αὐτὸν θείου πνεύματος ἐπάξιον. τίς δὲ ἡ βουλή; ἀλλοιοῖ μὲν ἑαυτὸν, οἰκτρὰν καὶ λαϊκὴν παρὰ τῶν οἰκετῶν ἀνειλημμένος στολὴν, δύο δὲ σπυρίδας ἐφ' ἑνὸς ξύλου τῶν ἰδίων ἀπαιωρήσας ὤμων, ἀχθοφόρου τινὸς τρόπον ἀπέδρα, τοὺς φύλακας κατὰ μέσας νύκτας λαθών. ἔσπευδε δὲ ἅμα τῷ μαθητῇ Κυπριανῷ, τὴν ἐπὶ τὸ Συβαίτικον διὰ τοῦ ἐμβόλου ποιούμενος πορείαν. τὴν ψυχὴν δὲ συντριβόμενος, καὶ τοῖς δάκρυσι περιρραινόμενος, καὶ σφόδρα κατάπικρος τὴν καρδίαν καὶ κατώδυνος ὢν, ἔτρεχεν ὥσπερ Δαυὶδ ἐκεῖνος ἀπὸ προσώπου διαδρᾶναι Σαούλ. κρείττονι δὲ προνοίᾳ συναντᾷ τούτῳ διὰ τῆς νυκτὸς ἰόντι ἀνήρ τις πάνυ τὴν πρόσοψιν εὐπρεπὴς, τόν τε πώγωνα καὶ τὴν κόμην εὐσταλῶς καθειμένος τῆς κεφαλῆς· καὶ αὐτὸς στολὴν λευκὴν ἐσταλμένος, καὶ ἵππῳ ἐπιβαίνων λευκῷ, τὴν ὡς ἐπὶ Βλαχέρνας ἐβάδιζεν ὁδόν. ἀγνὼς δὲ ὁ ἀνὴρ, ὅτι πυρσὸς οὐδαμοῦ, καὶ τρανῶς ἐκεῖ τοῦτον ἰδεῖν οὐκ ἦν· πλὴν, ὅστις ποτὲ ἦν, πνεύματι θείῳ κινηθεὶς, ἔφη· ὁ θεὸς καὶ ἡ ὑπεραγία, λέγων, θεοτόκος ἀκίνδυνόν σε,

concussam atterebant. Hæc & his plura tormenta, sannas, contumeliasque impium semen, ut sic loquar, & impia progenies viro sanctissimo dictis factisque, & stolidus ille Theodorus, & Gorgonites Ioannes; atque Nicolaus Theoduli Scutelopsis, irrogabant.

Ergo post cruciamenta, quibus Christi confessorem afflixerant, post comminationes, post catenas & compedes venerandis pedibus injectas, post alapas, & postquam eum ad formam crucis in faciem in marmore prostratum ac distentum, tota nocte vinctum insuper torsissent, atque tumbæ impositum totam insequentem noctem cruciassent, tandemque solutum humi proiecissent fodicassentque, ut sanguine etiam terram purpuraret: post hæc, inquam, omnia, cum adhuc modice spiraret, (urgebatur enim & alui solutioris profluvio) tum insanus Theodorus sacra viri manu per vim arrepta, chartaque subiecta, quasi per illum crucem impressit; allatamque Photio porrexit. Qui signo accepto, sua ipse manu subscripsit: Ignatius indignus Constantinopolitanus confiteor, me non lege & suffragiis creatum ecclesiæ thronum invasisse, neque his annis rite & sancte ecclesiam rexisse, sed tyrannidem exercuisse. Hoc pseudochirographo imperatori misso, vir sanctus e custodia est dimissus, maternisque in ædibus Poseos paululum a tot ærumnis respirabat. Sed enim hostis non desiit fraudes animo versare, pessimaque adversus innocentem consilia coquere. Itaque suggerit imperatoribus, ut Ignatius ad ædem apostolorum reductus, primum exauctorationem suam ipse publice pro ambone legat, atque sibiipsi anathema dicat. Deinde, o crudele consilium, o singularem immanitatem! ambo illi effodere lumina, manumque præcidere illa furia meditabatur. Tam altum impii odium conceperant, ut divinæ vindictæ rationem ducerent nullam. Aberat omnis Dei metus, & quidam diaboli furor illos agitabat. Pentecostes sancta dies complebatur, cum ecce tibi armatorum manus domicilium in quo degebat, corona præter omnem expectationem repente cingit. Vir sanctus ubi animadvertit se peti, & parricidæ Esau furorem sensit, consilium contra temporum improbitatem opportunum, suaque sapientia, & Spiritu sancto eius rectore dignum capit. Quodnam illud? Vilem a servis & sæcularem sumit vestem, geminasque sportas ab humeris una a pertica suspensas bajuli ritu gestans, deceptis per noctem custodibus, uno comitatus Cypriano discipulo suo, profugit, iter ingressus per embolum ad Sybaiticum, saucio & afflicto pectore, velut alter David, cum profugeret a facie Saul. Enimvero per tenebras eunti divinitus occurrit vir augusta admodum facie decorus, coma barbaque decenter promissa, veste candida, niveoque vectus equo, quasi Blachernas tenderet. Ignotus autem ille vir, cum propter luminis inopiam eum videre clare non posset, nihilo secius, quisquis ille erat, divino Spiritu impulsus pronuntiavit: Deus, inquit, & sanctissima Dei mater, sacratissime domine, te & comites tuos tueatur. Quam vocem ille cum tamquam oraculum e cælo missum accepisset,

VITA IGNATII PATRIAR.

& loco itinerarii subsidii, quasi viaticum A sibi datum putaret, multo alacrius iter carpebat; & tenui illo ac servili habitu ignotus navigium conscendit, & Principes, Prœconesum, aliasque Propontidis insulas, aliam ex alia permutando, per solitudines in montibus & speluncis, cavernisque terræ, ut cum apostolo loquar, absconditus errabat, egenus, afflictus, angustiatus, victumque rogatoris instar a piis Christianis emendicabat. At Photius amissa, quam spe devorarat, præda, omnia cœnobia, urbemque totam ac suburbia vestigabat, sicubi velut igne evanidum reperiret titionem. Cum ergo nihil eorum B quæ cupiebat, succederet; procurato edicto regio, Orypham illum cum sex cursoribus ad cuncta loca maritima, cunctasque insulas lustrandas amandat; uti quocumque loco deprehensum, veluti perturbatorem eversoremque imperii, de medio tolleret. Itaque venatici illi canes cum sæpius & pluribus in locis in Ignatium ipsum incidissent, servili tunicula decepti non agnoverunt. Quin & ipsum alias medios transeuntem quæritantes, velut Assyrii cæcitate percussi, non senserunt. Abierunt ergo, quod est in parœmia, ut frustrati præda hiantes lupi. Ignatius persolutis salvatori pro tutela votis, per mul- C tas tribulationes ad regnum cælorum contendebat. Atque illi quidem hæc agebant. Quid vero hæc illis molientibus, longanimis, justus, & fortis Deus, qui non irascitur per singulos dies? an diutius extremas has malorum ærumnas potuit dissimulare? minime vero.

Heb. 11.

Augustus instabat mensis, & tremoribus horrificis Constantinopolis quatiebatur: ædes nutabant omnes, omniaque mortalium pectora metu palpitabant. nemo non mortis horrore occupatus clamitabat, unicam plane hujus prodigii seu motus causam esse injuriam & sacrilegium in patriarcham Ignatium commissum. Vrbe autem totos quadraginta dies continuo tremente, usque adeo ferocia & immanitas illorum mitigata est, ut ipsi principes publice jurejurando contestarentur, neque fugam sacro illi exuli, nec hospiti exulis, apud quem delituisset, fraudi futuram; sed absolutum crimine, innocentemque pronuntiatum, sine cujusquam molestia in suo cœnobio secure permansurum. Quod cum Christi athleta accepisset, Petronæ se patricio, materno imperatoris avunculo, aperit: qui preciosum gestamen, quod ad sinum imperatoris pendebat, pro pignore allatum tradit patriarchæ, quo ille de collo suspenso ad Bardam accedit; qui ad patriarcham: Quid, inquit, fugitivi more ex loco in locum profugus oberras? cui Ignatius: Christus, inquit, rex noster ac salvator præcepit: *Si persequentur vos in una civitate, fugite in aliam.* Victus innocentia & virtute viri Bardas, innoxium liberumque in monasterium remitti suum jubet. Statimque moveri terra desiit, & Bulgari providentia Dei, fame urgente, muneribusque ab imperatore deliniti, armis positis, cælestis baptismatis unda sunt lustrati.

Matth. 10.

Legati quoque pontificii a Photio donis

ANNO CHRISTI 869.

A πανίερε δέσποτα, καὶ τοῖς μετὰ σοῦ διαφυλάξαι. τοῦτο τὸ ῥῆμα, οἷάπερ ἐφόδιον ἀγαθὸν ἄνωθεν ἧκον ἐπ' αὐτὸν, ὁ μακάριος ὑποδεξάμενος, προθυμότερον ἐβάδιζε· καὶ τῷ δουλικῷ καὶ πενιχρῷ σχήματι πάντας λαθὼν, καὶ εἰς πλοῖον ἐμβὰς, καὶ τὰς Πριγκιπείους, καὶ Προικοννησίους, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὰς Προποντίους νήσους, ἄλλην ἐξ ἄλλης ἀμείβων, καὶ ἐν ἐρημίαις πλανώμενος, ὄρεσί τε καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς τῆς γῆς, ἀποστολικῶς φάναι, κατακρυπτόμενος ὀπαῖς, ὑστερούμενος, θλιβόμενος, κακουχούμενος, τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὰς ἐπαίτου τρόπον διὰ τῶν φιλοχρίστων ἠρανίζετο. Φώτιος δὲ τῆς θήρας διαμαρτὼν, πάντα μὲν μοναστήρια, πᾶσαν δὲ τὴν πόλιν, καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἀνηρευ- B νᾶτο, εἴ που ἄρα καταλάβοι τὸν ὥσπερ δαλὸν * ἐξηπτασμένον ἐκ προσώπου πυρός. μηδὲν οὖν ἀνύειν δυνάμενος ὧν ἐβούλετο, παρασκευάζει προστάγματι βασιλικῷ, τὸν χαλεπὸν ἐκεῖνον Ὠρύφαν σὺν ἓξ δρομεῦσι πάσας τὰς νήσους καὶ τὴν παράλιον ἀνερευνᾶσθαι, καὶ εἴ που συμβαίη ληφθῆναι τὸν Ἰγνάτιον, εὐθὺς ἀναιρεῖσθαι τοῦτον, ὡς ὅλην ἀνατρέποντα τὴν βασιλείαν: πολλάκις οὖν καὶ κατὰ πλείους τόπους αὐτῷ περιπίπτοντες οἱ θηραταὶ, διὰ δουλικὴν οὐκ ἐπέγνωσαν στολήν. καὶ ἄλλοτε πάλιν διὰ μέσου αὐτὸν παρερχόμενον, ἀορασίᾳ ληφθέντες, ὡς οἱ περὶ τὸν Ἐλισσαιὲ Ἀσσύριοι, τοῦτον οὐκ ἠδυνήθησαν ἰδεῖν. καὶ αὐτοὶ μὲν, ὡς C λύκοι μάτην κεχηνότες, ἀπῄεσαν, κατὰ τὴν παροιμίαν. ὁ δὲ τὰς εὐχαριστηρίους εὐχὰς ἀναπέμπων τῷ σωτῆρι; διὰ πολλῶν θλίψεων τὴν τοῦ θεοῦ βασιλείαν ἐξωνεῖτο. οἱ μὲν οὖν ἐν τούτοις ἦσαν. τί δὲ ὁ μακρόθυμος κύριος, ὁ δίκαιος, ὁ ἰσχυρὸς, ὁ μὴ τὴν ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν; ἆρ' ἐπὶ πολὺ τὰς ὑπερβολὰς τῶν κακῶν ταύτας ἠνέσχετο καθορᾷν; οὐδαμῶς.

* ἴσ. ἐξηνισμένον

Αὔγουστος ἐνίστατο μὴν, καὶ σεισμοῖς ἐξαισίοις ἡ βασιλεύουσα κατεδονεῖτο· καὶ πᾶς οἶκος ἐκλονεῖτο, καὶ πᾶσα καρδία τῷ φόβῳ κατεσείετο· καὶ πᾶς ἄνθρωπος τῷ τοῦ θανάτου δέει συνεχόμενος ἐβόα, μίαν αἰτίαν εἶναι τοῦ σεισμοῦ, μίαν τὴν εἰς τὸν πατριάρχην D Ἰγνάτιον ἀδικίαν καὶ παρανομίαν. ἐν ἡμέραις δὲ τεσσαράκοντα μηκυνόμενος ὁ σεισμὸς ἐπὶ τοσοῦτον αὐτῶν τὴν ὠμότητα καὶ ἰταμότητα κατέκαμψεν, ὡς καὶ τοὺς κρατοῦντας αὐτοὺς ὅρκον προθεῖναι δημοσίᾳ, μήτε αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἱερὸν φυγάδα, μήτε παρ' ᾧ κρύπτεται φανερούμενον, ὑπεύθυνον καθεστάναι λοιπὸν, ἀθωούμενον δὲ εἰς τὴν οἰκείαν ἀνενοχλήτως ἀποκαθίστασθαι μονήν. τοίνυν οὕτως ἀκούσας ὁ ἀθλητὴς, καταδηλοῖ ἑαυτὸν αὐτίκα τῷ πατρικίῳ Πετρωνᾷ· ὃς τοῦ αὐτοκράτορος θεῖος πρὸς μητρὸς ὢν, καὶ τοῦ βασιλέως ἄρας ἐγκόλπιον, εἰς ἐνέχυρον φέρων δίδωσι τῷ πατριάρχῃ. ὁ δὲ τοῦτο τοῦ τραχήλου ἀπαιωρήσας, καὶ πρὸς τὸν Βάρδαν ἀναχθεὶς, ἔστη. πρὸς ὃν ἐκεῖνος· E ἱνατί, φησὶ, τρόπον δραπέτου μιμησάμενος, ἄλλην ἐξ ἄλλης χώραν ἀμείβων περινοστεῖς; ὁ δὲ· Χριστὸς, ἔφη, ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς καὶ πατὴρ ἐνετείλατο· ἐὰν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἡττηθεὶς οὖν τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἐκεῖνος, ἀνεύθυνον τοῦτον καὶ ἄνετον εἰς τὴν αὐτοῦ καταστῆναι κελεύει μονήν. εὐθὺς οὖν καὶ ὁ σεισμὸς ἔστη· καὶ Βούλγαροι δὲ τότε προνοίαις θεοῦ, βιαίῳ καταταπέντες λιμῷ, ἅμα δὲ καὶ τοῖς δώροις τοῦ αὐτοκράτορος θελχθέντες, τὰ ὅπλα καταθέμενοι, τῷ ἁγίῳ προσῆεσαν βαπτίσματι.

Τότε καὶ οἱ προλεχθέντες τοποτηρηταὶ Ῥώμης φιλοφρόνως

λοφρόνως ὑπὸ Φωτίου δωροδοκηθέντες, τὴν Ῥώμην παλινοστήσαντες κατέλαβον. οὓς ὁ πάπας ἀνακρίνας Νικόλαος, καὶ τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον ἠκριβωκὼς, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ὑποδίκοις αὐτοὺς πεφωρακὼς, ὡς ἐπισυστάσεως λῃστρικῆς, ἀλλ' οὐ κανονικῆς συνόδου κατάρξαντας, διηνεκεῖ καθαιρέσει καὶ ἀναθεματισμῷ καθυποβάλλει. καὶ οὐ μόνοις αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν Φώτιον, ὡς ἐπιβήτορα καὶ μοιχὸν, ἀποκηρύττει, καὶ ὑπὸ συνόδῳ κανονικῇ καὶ ψήφῳ πάσης τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίας ἀναθεματίζει καὶ καθαιρεῖ· οὐδὲν αὐτὸν διαφέρειν Μαξίμου τοῦ Κυνικοῦ, τοῦ τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ ἐπιφυέντος, καὶ τὴν ἐκκλησίαν συγχέαντος, ἀποφηνάμενος. ὅθεν αὐτόν τε, ὡς τῶν σκανδάλων αἴτιον, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κεχειροτονημένους, ὡς ὁμόφρονας τούτῳ δηλονότι καθεστῶτας, ἀποστολικῇ κρίσει τῇ αὐτῇ ὑποβάλλει καταδίκῃ. οὐ τοῦτο δὲ ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας Φωτίῳ, αὐτόν τε τὸν βασιλέα καὶ τὴν ὑπ' αὐτὸν πολιτείαν πᾶσαν δι' ἐπιστολῶν ἀφορίζει. ταῦτα δὲ ζήλῳ θείῳ ὁ Νικόλαος καταπραξάμενος, καὶ τοῖς τῆς ἀνατολῆς πατριάρχαις τὴν ἔνθεσμον κρίσιν ταύτην διεπέμψατο.

Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας καὶ ἐμπρησμὸς μέγας σφόδρα εἰς τὰς Σοφίας γενόμενος, ἀμύθητον ὅσην καταφθορὰν καὶ λύμην τοῖς προσοικοῦσιν ἐνειργάσατο. οὐδὲν δὲ τούτων εἰς μεταμέλον ἦγε τοὺς ἀνομεῖν διεγνωκότας· μᾶλλον μὲν οὖν, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν πρόῤῥησιν, ἐπὶ τὸ χεῖρον προέκοπτον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

Βάρδας μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτὸν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν ὑποποιούμενος, πρῶτον μὲν κουροπαλάτης, μετὰ μικρὸν δὲ Καῖσαρ ἀναγορευθεὶς, τῆς τοῦ ἀνεψιοῦ εὐηθείας κατετρύφα, αὐτὸς ἀκρασίας τε πάσης καὶ πάσης ἡδονῆς ἀσελγοῦς ἀνδράποδον ἀποδεικνύμενος. ὁ Μιχαὴλ δὲ νεωτερικαῖς ἐπιθυμίαις ὅλος κατεφθαρμένος τὸν νοῦν, παίγνιον ἔθετο τὰ θεῖα, παίγνιον αὐτὸς ἀκρασίας τε πάσης καὶ ἁμαρτίας, καὶ τοῦ τῆς ἁμαρτίας γεγενημένος πατρός. καὶ δὴ μιαρωτάτους τινὰς ἀνθρωπίσκους, καὶ βεβηλοτάτους, καὶ εὐτραπέλους ἐκλεξάμενος, ἀμοίρους μὲν ἁγίου παντάπασι πνεύματος, τοῦ ἐναντίου δὲ πνεύματος τῆς ἐνεργείας πεπλησμένους, ἀνευλαβῶς τε καὶ ἀπηρυθριακότως ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς κατὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἐναγῆ μίμησιν ὁ ἀνέστατος ἐχειροτόνει· καὶ ἐν αὐτοῖς Θεόφιλόν τινα πρωτοσπαθάριον, ἄνδρα γελωτοποιὸν καὶ μῖμον, καὶ πάντων ἐναγῶν ἐναγέστατον, πατριάρχην ἐπ' ἐκείνοις προχειριζόμενος ὠνόμαζεν, γέλωτα ἑαυτοῦ καὶ καγχασμὸν ἀσελγῆ ὁ κατάπτυστος κατασκευαζόμενος, καὶ καταγέλαστος. δι' ὧν ὑβρίζετο μὲν ἡ ἁγία προσφορὰ, ὑβρίζετο δὲ καὶ ἐβλασφημεῖτο τοῖς ἔθνεσι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ.

Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τῇ ἀλογιστίᾳ ἐνετρύφα ταύτῃ καὶ ἐνεκαλλωπίζετο, ὥστε μηδὲ τοῦτο παῤῥησίᾳ λέγειν αἰσχύνεσθαι· ὅτι ἐμοὶ μὲν πατριάρχης ὁ Θεόφιλος, ὁ Φώτιος δὲ τῷ Καίσαρι, καὶ τοῖς Χριστιανοῖς ὁ Ἰγνάτιος καθέστηκεν. εἰς τηλικοῦτον αὐτὸν ἀφροσύνης μᾶλλον ἢ ἀσεβείας κατενεχθῆναι βόθρον. ὁ μὲν οὖν εἰρημένος βωμολόχος ἐκεῖνος Θεόφιλος οὕτω παῤῥησίᾳ ταῖς βασιλείοις κωμάζων αὐλαῖς, ἀῤῥητοποιΐαις τε πάσαις, καὶ ἀσελγείαις, καὶ εὐτραπελίαις, δι' αἰσχίστης μιμήσεως τῶν ἱερῶν μυστηρίων κατωρχεῖτο καὶ κατέπαιζε· πρᾶγμα μηδὲ τοῖς ἀσεβεστάτοις τῶν Ἑλλήνων πώποτε τολμηθέν. ὁ Φώτιος δὲ τούτων τολμωμένων, καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ πραττομένων, οὐκ ἤλεγξε τὸ τοῦ

A blande corrupti Romam redierunt. Quos Nicolaus pontifex de patriarcha Ignatio interrogatos, & severe inquisitos*, cum suis illos verbis captos convicisset, illos sicariæ potius factionis, quam legitimæ synodi præsides egisse, perpetua exauctoratione damnatos anathemate percussit. Nec legatos tantum; sed ipsum quoque Photium tyrannum & adulterum pronuntiat, & legitimæ synodi sententia totius ecclesiæ suæ anathemate ferit deponitque, ipsumque a Maximo Cynico; qui Gregorio Theologo insultans, ecclesiam turbis omnibus permiscuit, nihil differre declarat. B Quare illum, ut scandalorum auctorem; & ab illo consecratos, apostolica auctoritate, veluti conjuratos, eidem sententiæ subjicit. Nec his contentus, asseclas illius, ipsumque imperatorem cum senatu ejus omni per literas a cœtu fidelium excludit. Quæ Nicolaus cum divino zelo inflammatus egisset, æquissimam judicii sui sententiam ad orientis patriarchas transmisit.

Vita Ignatii patriar.

Per idem fere tempus ingens in ædibus Sophiæ incendium extitit, nec quantam vicinis calamitatem, quantumque exitium attulerit, dicendo explicari potest. Quæ tamen C res eos qui perverse agere decreverant, ad meliorem mentem non reduxit; sed ex apostolico oraculo, in pejus proficiebant, errantes, & in errorem mittentes.

2. Tim 3.

Bardas enim imperium affectans, primum Curopalates, mox Cæsar renuntiatus, imperatoris, sororis filii, stultitia abutebatur, seipsumque omnis intemperantiæ; effusæque libidinis mancipium prodebat. Michael vero animo juvenilibus desideriis corrupto, rem divinam pro fabula seu ludibrio ducebat; ludibrium ipse factus omnis fœditatis & peccati, ipsiusque peccati patris. Etenim D homunciones quosdam impurissimos, & profanissimos, & scurras, divini quidem Spiritus cælestisque gratiæ omnino expertes, pessimisque dæmonis artibus instructissimos, sacrilege impudenterque sacerdotes & antistites ad ecclesiæ profanam imitationem dementissimus consecravit, illisque Theophilum quemdam protospatharium, scurram & mimum, interque profanos profanissimum, patriarcham præfecit, risum sibi & cachinnum improbum detestandus & deridendus quæritans. Per quæ oblationi sanctæ fiebat injuria, nomen vero Dei contumeliis affectum inter gentes blasphemabatur.

E Sed Michael tantopere infamia hac gloriabatur, uti nec publice quidem hæc erubesceret jactare: Mihi Theophilus, Cæsari Photius, Christianis Ignatius est patriarcha. In hoc amentiæne dicam, an impietatis potius, tandem chaos est devolutus? Ita sacrilegus ille scurra, ut dixi, Theophilus, exerta sua petulantia aulas lambens regias, nefandis sceleribus, lascivia & facetiis, turpissima imitatione per contemptum rerum divinarum, mysteria & sacramenta traducebat & illudebat; quod ne gentes quidem quamvis impiæ ausæ sunt aliquando. Quæ Photius, cum coram se geri cerneret, rem indignissimam nec reprehendit, nec restitit impie-

impietati, neque, quod res divina ludibrio haberetur, verbum ullum contra seu grave seu leve edidit. Quod mirum videri non debet: erat enim mercenarius opilio, non germanus pastor: quocirca illi de pereunte grege cura nulla. Ad hæc duo tantum toto pectore intentus: Alterum ut iis qui rerum potiri videbantur, blandiendo, modisque omnibus gratificando & obsequendo, patriarchatum sibi firmaret: Alterum, ut Ignatium, si qua ratione fieri posset, etiam vita exueret. Atque hæc ita se habere, non esse autem verba inania, facta ipsa clamant. Ecquis enim technis illius auditis, atrocem animum non illico perspexit? Nam die quapiam advena quidam prius ignotus omnibus, monachi habitu indutus, Eustratius nomine, recta ad patriarchium properabat, ingressusque binas literas fictas palam promptas porrigebat; quas quidem sapientissimus iste Photius per dolum excogitarat, ut postmodum manifeste patuit: alteras Ignatii nomine ad Nicolaum pontificem datas, quibus statum patriarchatus sui immutatum, & injurias imperatoris exponebat; quas aiebat pontificem ne aspicere quidem voluisse, ac proinde a se reportatas: alteras quasi a Nicolao ad ipsum Photium missas, quibus purgabat priorem inter Photium & pontificem dissensionem, & caritatem amicitiamque in omne reliquum tempus stabiliebat. Has ille turbarum artifex arreptas e vestigio imperatori & Cæsari tradit, contraque innocentem egregie mentiendo principes accendit: Vestram, inquit, majestatem Ignatius ad exteras etiam gentes traducit, vestrique imperii potentiam improbissimus calumniator in crimen vocat. Qui tametsi justam haberet causam, tamen vita illi jure adimeretur, dum hæc in vestram serenitatem machinatur. sed en, inquit, testes perfidiæ literas, & fidem dictis faciant, quæ nobis nihil obfuere, sed profuere; cum papa rei veritatem sit edoctus, & inter nos amicitiam ac benevolentiam etiam confirment. Sed indignum judicavi vestram maiestatem per illum adeo conculcari. Hæc sycophanta Photius. Accersitur satellitium; Ignatius per calumniam circumventus arcta custodia servatur, inquiritur acriter, & quæstiones, an ita se res habeat, exercentur. Adductus quoque in mediam tabellarius ille iubetur indicare, a quo literas ad Nicolaum pontificem acceperit. Tabellarius a Cypriano illo Ignatii discipulo prius se literas & viaticum accepisse respondet. Sed cum nec Cyprianum, etiam toto mense ad investigandum dato, ostendere posset, nec quemquam ex Ignatii comitatu nosse videretur, fraude deprehensa, loris a Cæsare acerrime est multatus: pro quo liberando tametsi omnia faceret Photius, nihil tamen perinde profecit. Tandem ut solaretur hominem, lictorum præfectum creavit. Hac Photii perfidia detecta, nemo fuit, qui improbas has artes non indignissime ferret.

Agebatur non multo post sacer ascensionis Christi dies anniversarius, cum sub vesperam terra tanto motu, quanto nunquam ante, cœpit contremiscere, neque tota inse-

A ἐπιτηδεύματος ἄτοπον, οὐκ ἀντέστη τῇ παρανομίᾳ, οὐ μικρὰν, οὐ μεγάλην ὑπὲρ τῶν ὑβριζομένων θείων ὀργίων ἀφῆκε φωνήν. καὶ οὐ θαυμαστόν· ἦν γὰρ μισθωτὸς, καὶ οὐ ποιμήν· διὸ οὐδεμία τούτῳ περὶ τῶν ἀπολλυμένων προβάτων ἐγίνετο φροντίς. πρὸς δύο δὲ μόνον ὅλως αὐτοῦ συνετέτατο τῆς ψυχῆς ὁ σκοπός· ἓν μὲν, ὅπως τὰ πάντα χαριζόμενος τοῖς κρατεῖν δοκοῦσι, τὸ τῆς πατριαρχείας κράτος μόνιμον ἑαυτῷ διατηρῇ· δεύτερον δὲ, ὅπως καὶ αὐτῆς ἀποστερήσῃ τὸν Ἰγνάτιον, εἰ δυνατὸν, τῆς ζωῆς. καὶ ὅτι ἀληθῆ ταῦτα, καὶ οὐ λόγοι κενοὶ, αὐτὰ βοᾷ τὰ πράγματα. τίς γὰρ ἀκούσας ἐκεῖνο τὸ σκευώρημα, οὐ τὴν φονικὴν παρευθὺ τοῦ ἀνδρὸς B ἐπέγνω προαίρεσιν; καὶ γὰρ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ξένος τις ἄνθρωπος ἄχρις ἐκείνου πρὸς πάντων ἀγνοούμενος σχῆμα δὲ μοναχοῦ περικείμενος, Εὐστράτιος δὲ καλούμενος, τὸν πατριαρχικὸν ἐξαπίνης οἶκον ἐπιβὰς, καὶ εἰσελθὼν, δύο πλασματογραφίας ἐνώπιον πάντων ἀποκαλύψας ἐπεδίδου· ἃς αὐτὸς ὁ σοφώτατος Φώτιος, ὡς σαφὲς ὕστερον ἐγένετο, δολιευόμενος κατεσκευάσατο. μίαν μὲν ἐκ προσώπου τοῦ Ἰγνατίου πρὸς Νικόλαον τὸν πάπαν ἐπιστολὴν, τὴν περὶ αὐτὸν γενομένην καινοτομίαν καὶ ἀδικίαν τοῦ βασιλέως σαφῶς διαγορεύουσαν· ἣν, ὡς ἔλεγε, τοῦ πάπα μηδὲ προσβλέψαι καταδεξαμένου, ἐκεῖθεν αὐτὸν αὖθις ἀνενεγκεῖν· μίαν δὲ πρὸς τὸν Φώτιον αὐτὸν τοῦτον, ὡς ἀπὸ τοῦ Νικο- C λάου αὐτοῦ διεκομίζετο, δύναμιν ἔχουσαν ἀπολογίας ὑπὲρ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν πρότερον παρακολουθήσαντος παροξυσμοῦ, ἀγάπης δὲ τοῦ λοιποῦ καὶ κοινωνίας δῆθεν ἀρρήκτου κυρωτικήν. ταῦτα ὁ ταραχοποιὸς ἐκεῖνος δεξάμενος ἀνὴρ, εὐθὺς τῷ τε βασιλεῖ καὶ τῷ Καίσαρι κατὰ τοῦ ἀναιτίου ἐμφανίζει, καὶ παροξύνει κατ' αὐτοῦ· πονηρεύεται, λέγων, κατὰ τῆς ὑμετέρας βασιλείας Ἰγνάτιος, καὶ διαβάλλει πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ κατηγορεῖ, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἐξουσίας κράτος συκοφαντεῖ· καὶ εἰ πρὸς δίκαιον εἶχεν, οὐδ' ἂν ζῆν συνεχωρεῖτο, τοιαῦτα κατὰ τῆς ὑμῶν διανοούμενος γαληνότητος. καὶ ἡ τῆς κακουργίας, φησὶν, ἀπόδειξις· ἰδοὺ καὶ αὐτὰ μαρτυροῦσι τὰ γράμματα, ἅπερ ἡμᾶς μὲν ἔβλαψεν οὐδὲν, ὠφέλησε δὲ D μᾶλλον, πληροφορηθέντος τοῦ πάπα τἀληθῆ, καὶ ἀγάπην κεκυρωκότος εἰς ἡμᾶς. οὐχ ἡγοῦμαι δὲ δίκαιον εἶναι τὴν ὑμῶν βασιλείαν οὕτως ἐξουθενεῖσθαι παρ' αὐτοῦ. ταῦτα μὲν ὁ συκοφάντης. φύλακες δὲ παρ' αὐτὰ, καὶ φρουρὰ περὶ τὸν ἀναιτίως κατηγορούμενον ἀσφαλὴς, ἔρευνά τε πολλὴ σφόδρα καὶ ἐξέτασις, εἰ ταῦτα τοῦτον γέγονε τὸν τρόπον. παρήγετο τοίνυν εἰς μέσον ὁ γραμματοφόρος ἐκεῖνος, καὶ ἀπῃτεῖτο δεῖξαι, παρὰ τίνος εἴληφε τὴν πρὸς τὸν πάπαν ἐπιστολήν. ὁ δὲ πρότερον εἰρηκὼς, ὡς Κυπριανὸς ἐκεῖνος ὁ τοῦ Ἰγνατίου τά τε γράμματα ταῦτα καὶ ἐφόδια ἐχειροδότησεν ἱκανὰ, οὗτος ἐπὶ μῆνα σχεδὸν ὅλον ἀπαιτούμενος τοῦτον ἐπιδεῖξαι, ἠλέγχετο E μήτ' αὐτὸν εἰδὼς τὸν Κυπριανὸν, μήτε τινὰ ἄλλον τῶν ἀνθρώπων Ἰγνατίου. οὕτω δὲ τῆς σκευωρίας φωραθείσης, μάστιξιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πικροτάταις ἐκεῖνος κατῃκίσθη. ὃν καὶ πολλὰ Φώτιος λυτρώσασθαι διεσπουδακὼς, οὐκ ἠδυνήθη. εἰς παραμυθίαν δὲ μετὰ ταῦτα διωγμιτῶν τοῦτον ἄρχοντα καθίστησι, πλῆθος ῥαβδούχων ὑποτάξας αὐτῷ. ταύτης καταφανοῦς γενομένης τῆς κακοτροπίας, οὐκ ἦν ὅστις οὐ προσώχθισε τῷ κατασκευαστῇ τῶν κακῶν.

Μετὰ ταῦτα τῆς Χριστοῦ μὲν ἀναλήψεως ἐτελεῖτο μνημόσυνον, πρὸς ἑσπέραν δὲ σεισμὸς γίνεται τῶν πώποτε γενομένων ὁ φρικωδέστατος. δι' ὅλης καὶ τῆς ἐπιού- σης

της ἐπεκράτει νυκτός. βοὴ δέ τις καὶ ἄσημος θροῦς ἔκ τε γῆς, ἔκ τε θαλάσσης σφοδρῶς ἀναδιδόμενος, πάντων ἀνθρώπων ταῖς καρδίαις παράλυσιν ἐνεποίει καὶ θραυσμόν. ὅτε δὴ καὶ ἡ στήλη Ἰουστίνου ἐκ τῶν γονάτων κοπεῖσα κατερράγη. τότε καὶ Βασίλειος ἐκεῖνος ὁ πρότερον μὲν Κρήτης ἐπίσκοπος γενόμενος, διὰ δὲ τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν ἔφοδον εἰς Θεσσαλονίκην μετατεθείς· εἰς αἰσχύνην καὶ τοῦτο τῆς βασιλίδος προκαθεζομένου· τολμήσας αὐτὸς προσεισι τῷ Μιχαὴλ, παραινετικῶς ἅμα καὶ διδασκαλικῶς ἀπέχεσθαι τῆς τῶν ἱερατικῶν ἔργων αἰσχρᾶς καὶ ἀνοσίου μιμήσεως παρακαλῶν· ἐντεῦθεν γὰρ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἀνακαίεσθαι διϊσχυρίζετο. ὁ δὲ τοῖς ἐλέγχοις ὑπερβαλλόντως πληγείς, ῥαπίσμασι μὲν ἰσχυροῖς τοῦ τιμίου γέροντος τοὺς ὀδόντας ἐξερρίζωσεν, οὕτω δὲ καὶ τὸν νῶτον κατῃκίσατο, ὡς ὀλίγου δεῖν αὐτὸν ταῖς βασάνοις ἐναποθανεῖν. τούτων δὲ οὐδὲν ἔμελε τῷ μισθωτῷ· ἠρέμα γὰρ καὶ αὐτὸς συνήδετο τοῖς τελουμένοις, καὶ ἅμα τοῖς μιαροῖς μίμοις ἐκείνοις συνεχέστερον τῷ μειρακίῳ συνερχόμενος καὶ συμποσιαζόμενος, οὐδὲ τῆς διατριβῆς ἐκείνων καὶ καταφρονήσεως μακρὰν ἦν. μέριμνα δὲ αὐτῷ καὶ πολλὴ σφόδρα περὶ τοῦ Ἰγνατίου ἐνέκειτο φροντὶς, καὶ ἐγλίχετο κατ᾽ αὐτοῦ ἀκούειν, καὶ ἐκνήθετο τὴν ἀκοήν· καὶ εἴ τινα διαλοιδορούμενον εἰκῇ ἑώρα, ἤ τινα ψιλὴν κατ᾽ ἐκείνου καὶ ματαίαν κατηγορίαν ἐνιστάμενον, φίλον τοῦτον ἐτίθετο πιστὸν, καὶ ἤκουεν ἡδονῇ πολλῇ. καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτως ἡδύνει ψυχὴν ἔχθρᾳ κακῇ καὶ μίσει προκατειλημμένην, ὡς ἡ κατὰ τοῦ μισουμένου λαλιά. ἀεὶ οὖν ἐκ τῶν τοῦ πατριάρχου συνήθων καὶ ὑπηκόων, ὅσους ἠδύνατο, δώροις καὶ ἀξιώμασι κλέπτων καὶ ὑποποιούμενος, δι᾽ αὐτῶν ἐξιχνίαζε, καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ δικαίου ἐθήρευε ψυχήν. τούτων εἷς καὶ Ἰγνάτιος ἦν ἐκεῖνος ὁ τοῦ ἁγίου μαθητὴς, ὃς κατὰ Δημᾶν ἐκεῖνον τὸν πάλαι, τὸν νῦν ἠγαπηκὼς αἰῶνα, Φωτίῳ προσφεύγει· καὶ ἄρχων μὲν τέως τῶν μοναστηρίων τῶν κατὰ τὴν Προποντίδα, ἔπειτα καὶ μητροπολίτης ὑπ᾽ αὐτοῦ τῆς Ἱεραπόλεως καθίσταται. οὗτος τῆς τιμῆς αὐτὸν ἀμειβόμενος· ὦ δέσποτα, ἔφη, θαυμάζω, πῶς τηλικοῦτόν σε τοῦ Ἰγνατίου διέλαθεν ἀτόπημα, καὶ ἀδιόρθωτον παρημελήθη· μέσον γὰρ πλατείας τῆς νήσου ναὸς τοῖς τεσσαράκοντα μάρτυσιν ἐνίδρυται, αὐτοῦ δὲ ἐχόμενα τῆς θεομήτορος εὐκτήριον. τούτου τὴν τράπεζαν πρῴην οἱ Ῥῶς τὴν νῆσον πορθοῦντες κατέβαλον εἰς γῆν, ὁ Ἰγνάτιος δὲ ταύτην αὖθις ἀνεθρόνισε. τί οὖν ἐκεῖνος; ἆρα μικρὸν τοῦτο, ἢ οὐδὲν ἄτοπον ἡγησάμενος παρεσιώπησεν, ἢ μικρὰν ὑπὲρ τούτου ταραχὴν ἀνῆψεν; οὐμενοῦν· ἀλλὰ καὶ τοῖς κρατοῦσιν ὡς μέγα τι καὶ δεινὸν οἷον ἀνέθετο· καὶ τῇ κατ᾽ αὐτὸν ἐκκλησίᾳ κοινωσάμενος, Ἀμφιλόχιόν τε Κυζίκου, καὶ Θεόδωρον τῶν Πατρῶν, μητροπολίτας, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ Πανταλέοντα συγκλητικὸν τὸν ἐπικαλούμενον Βόθρον, εἰς τὴν εἰρημένην ἀποστείλας νῆσον, βεβήλων χερσὶ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο τραπέζιον καθεῖλεν. ἐνετείλατο δὲ πρὸς τῷ αἰγιαλῷ τῆς θαλάσσης καταγαγεῖν, καὶ * τεσσαράκοντα πλύσεις δοῦναι, καὶ οὕτως ἀναγαγεῖν καὶ καθιδρύσαι. τί σου θαυμάσαιμεν ἄνθρωπε;

καὶ καθι-

A quenti nocte constituit. Et obscurus quidam fragor ac mugitus e terra marique ingens editus hominum pectora ita metu fregit, ut pene dissolverentur. Iustini quoque statua a genibus convulsa concidit. Tum Basilius Cretensis antea episcopus; Agarenis autem Cretam invadentibus, Thessalonicam translatus, (non sine Photii tum cathedram Constantinopolitanam occupantis infamia) ausus ipse Michaelem adit, eumque partim admonentis auctoritate, partim docentis, a tam impia & sacrilega rerum sacrarum inimica imitatione & irrisione dehortatur: inde enim numinis iram accendi affirmabat. Qua reprehensione B Michael gravissime offensus, colaphis atrocissimis venerando seni dentes stirpitus elisit, tergumque flagris ita laniavit, ut nihil propius factum sit, quam ut inter tormenta animam ederet. De quo nihil solicitus erat mercenarius opilio, quin ipse paulatim sacrilegiis illis pariter oblectabatur, & una cum impuris histrionibus pueroque consuescebat & comessabatur, neque ab eorum consuetudine & ludibrio procul aberat. Verum ejus cura omnis ad Ignatium opprimendum vertebatur: avebat enim aliquid adversus illum audire, & pruriebant illi aures. Vbi etiam C casu in calumniatorem illius incidebat, qui vel tenuem de illo obviamve calumniam spargeret, hunc vero mox in album amicorum suorum referebat, magnaque cum voluptate obtrectantem audiebat. Nihil quippe ita capit animos invidia odioque occupatos, quam sinistra de eo quem oderint, narratio. Itaque per familiares & subjectos Ignatii, quotquot ex iis donis & honoribus poterat eblandiri, sibique obnoxios reddere, semper investigabat, contraque justi animam causam quærebat. Ex quibus Ignatius, ille hujus S. Ignatii discipulus, erat, qui, ut Demas D olim, sæculum diligens ad Photii castra transiit; & aliquamdiu præfectus cœnobiorum Propontidis, tum ab illo archiepiscopus Hierapolis creatus est. Qui ut beneficium compensaret: Mirari subit, inquit, domine, quonam pacto tantum Ignatii delictum facinusque vel ignores, vel omnino negligas. Nam in media insulæ platea ædes sacra quadraginta martyribus est excitata; junctum vero est illi Dei matris oratorium, cujus aram Rhusi nuper, cum insulam depopularentur, everterunt, quam instauravit Ignatius & reposuit. Quid hic Photius? an culpam aut parvam aut nullam ratus E subticuit? an leve turbarum incendium hanc ob causam excitavit? nequaquam vero; sed rem apud imperatorem, velut immane & inexpiabile facinus, exaggerabat: atque consilio cum factione sua communicato, Amphilochium Cyzici, & Theodorum Patrarum, archiepiscopos, quin & Pantaleonem senatorem cognomento Bothrum in insulam ablegat; qui sacrilegis manibus sanctam illam arulam disturbent. Mandarat insuper Photius, ut ara ad littus maris deportata, * quadragies unda tingeretur, atque ita demum reducta reponeretur. Quid te, mi homo, non demiremur? (nam

VITA IGNATII PATRIARCH.

*al. cod. G. legit. deportata, alia reponeretur.

VITA IGNATII PATRIAR.

ANNO CHRISTI 869.

(nam summa me perversitatis tuæ indignitas, quamvis invitum & alienum, cogit te conviciis proscindere) imo vero quid primum, quid postremum subsannemus? animi ne tui stuporem, an mentis perversæ pravitatem? invidentiæ magnitudinem, an studium ambitiosæ improbitatis? Hæccine te docet diuturna literarum meditatio, & vigilatæ noctes, codicumque prope innumerabilium copia? legentium item & disputantium vicissitudo, proque eruditionis laude assidua concertatio? Istosne tibi fructus ex literis capiendos veteris novæque legis tabulæ, sapientum profanorum dicta, sanctorumque patrum decreta proponunt; uti persequaris hominem inopem & mendicum, & spiritu & corde compunctum quæras ad mactandum? Non satiavit implacabilem animi tui furorem tyrannica de throno dejectio, illicitæ depositiones, iniquissimæ proscriptiones, compedes & vincula, infinita exilia, calumniæ, ærumnæ, vexationes, quibus illum abluisti? revera enim tantopere illum abluisti, quantopere teipsum inquinasti. Nec his contentus, insuper fontem ipsum fluminis altercando studes exhaurire, & ab ipso absolutum numine condemnare, modisque indignissimis circumventum veluti reum noxiumve perdere; ut hoc stultissimo consilio scelerum tuorum judicium possis declinare, perinde quasi rebus humanis nullus præsideat Deus, aut ille suo tempore non sit unicuique redditurus secundum opera sua. Ego vero arbitror te quoque in die visitationis tuæ a Deo dicente auditurum: *Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* & quæ deinceps in sacra pagina sequuntur. Equidem melius actum iri censeo cum homine imperitissimo, omnisque literaturæ & disciplinæ experte, si cum pura conscientia inculpatam vitam degat, quam cum eo, qui omnia divinæ & humanæ sapientiæ oracula ore volvat jactetve, longisque logis & logorum voluminibus laudatus, adversus alterum exitialem nocendi foveat voluntatem. Et tu, audita magni Basilii sententia, nihil reformidas, cum de quopiam admirabundus dixit; nullum ex omnibus totius orbis hæresiarchis, qui fuere quam plures, ausum fuisse resecrare, præter Eustathium Ancyrogalatam, cujus nefarium scelus synodus Gangrensis exponit. Sed ob hæc sapientissimus (noster Photius) non modo nullo pudore suffundebatur, sed magnifice etiam se ostentabat, ratus ex honore id suo dignitateque fore, si qua nova & ab ecclesiastica disciplina aliena excogitaret. Atque ita quidem se gerebat Photius.

Psal. 49.

Vide Basil. epist. ad Enatsenos. & ascetas sub se constitutos.

Sed a me, per somnum Bardæ Cæsari objecta species (neque enim fas est,) silentio præteriti non debet. Quamvis enim multa a negotiis per diem actis vel cogitatis causam trahant, nec pauca a dæmonibus per imagines subjiciantur; est tamen cum etiam a bonis angelis jussu Dei suggeruntur, præsertim magistratibus & regibus, quamvis impiis. Nam spiritus prophetiæ vim suam, sive ad ipsorum principum,

A προάγει γάρ με λοιδορεῖσθαί σοι μὴ βουλόμενον ἡ τῆς κακίας ὑπερβολή. μᾶλλον δὲ τί σου πρῶτον, ἢ τί ὕστατον ἐπιμυκτηρίσαιμεν; τὴν ματαιότητα τῶν λογισμῶν, ἢ τὴν τῆς διανοίας δυστροπίαν; τὴν τῆς μνησικακίας ὑπερβολὴν, ἢ τῆς ἀδικίας τὴν φιλοτιμίαν; ταῦτα ἡ μακρὰ μελέτη, καὶ νύκτες ἄϋπνοι, καὶ ὁ δυσαρίθμητος τῶν βιβλίων ἑσμὸς, καὶ τῶν ἀμοιβαίων ἀναγνωστῶν καὶ συνομιλητῶν αἱ ποικίλαι περὶ τοὺς λόγους φιλοτιμίαι, καὶ διαπρεπεῖς; τοιαῦτά σε καρποφορεῖν αἱ παλαιαὶ διαθῆκαι καὶ καιναὶ, αἱ τῶν ἔξωθεν σοφῶν γνῶμαι, καὶ τῶν ἁγίων οἱ νόμοι καὶ λόγοι παρεγγυῶσιν, ὥστε καταδιώκειν ἄνθρωπον πένητα καὶ πτωχὸν τῷ πνεύματι, καὶ κατανενυγμένον τῇ καρδίᾳ, τοῦ θανατῶσαι; οὐκ ἤρκεσέ σου τὸν ἄμετρον ἀποπλῆσαι θυμὸν ἡ βιαία τοῦ θρόνου ῥίψις, αἱ ἀθεσμόταται καθαιρέσεις, αἱ ἀδικώταται ὑπερορίαι, αἱ κατὰ τῶν ποδῶν ἁλύσεις, αἱ μυρίαι φυγαὶ, καὶ θλίψεις, καὶ συκοφαντίαι, καὶ διαβολαὶ, αἷς αὐτὸν ἔπλυνας; καὶ γὰρ ἔπλυνας ἀληθῶς τοσοῦτον, ὅσον ἐῤῥύπανας σαυτόν. οὐκ ἤρκεσε ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἔτι βιάζῃ ῥοῦν ποταμοῦ μάτην ἀπολέσαι φιλονεικῶν, καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δικαιούμενον κατακρίνειν, καὶ ἀδικώτατα καταδικάζειν ἐπιτιθέμενος, καὶ ταύτῃ τὸν ἔλεγχον τῶν ἰδίων ἀνομημάτων διαδρᾶναι λίαν ἀνοήτως διανοούμενος, ὥσπερ οὐκ ἐφεστώσης Θεοῦ προνοίας τοῖς πράγμασιν, ἢ καιροῖς ἰδίοις ἑκάστῳ πάντως τὴν ἰδίαν ἀποδώσει πρᾶξιν. ἐγὼ λογίζομαι, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς παρὰ τοῦ λέγοντος ἀκούσῃ Θεοῦ· ἱνατί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; καὶ ὅσα τῆς ἱερολογίας ἑξῆς. κρεῖττον γὰρ οἶμαι ἀνδρὶ ἀναλφαβήτῳ πάντῃ καὶ ἀμαθεῖ μετὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἀνεπιλήπτως βιοῦν, ἢ πάντας θείοις καὶ ἀνθρωπίνοις λόγοις σοφίας ἀνελίττοντι διὰ γλώσσης, καὶ μακροῖς λόγων συντάγμασιν ἐπαινουμένῳ, φονικὴν ἀναῤῥιπίζειν κατὰ τοῦ πλησίον βουλήν. πῶς οὐδὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου τῶν λόγων κατακούων ηὐλαβήθης, ἐν ἐκπλήξει περί τινος εἰπόντος, ὅτι πλειόνων ἀκμασάντων αἱρεσιαρχῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, οὐδεὶς ἀναθεματισμοὺς τελέσαι ἐθάῤῥησεν, εἰ μὴ ὁ Ἀγκυρογαλάτης Εὐστάθιος, οὗ τινος τὴν μυσαρότητα ἡ ἐν Γάγγραις ἁγία παρίστησι σύνοδος. ἀλλὰ τούτοις ὁ σοφώτατος οὐ μόνον οὐκ ἐνεκαλύπτετο, ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ ἐνελαμπρύνετο, δόξαν μᾶλλον τὰ ἔργα τῆς αἰσχύνης, καὶ ἰδίαν τιμὴν ἡγούμενος, εἴγε καινοπρεπῆ, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἀλλότρια τεχνάζοιτο. ἀλλ' ὁ μὲν οὕτως.

Οὐ κατασιγήσω δὲ ἐγὼ τὸν τοῦ Καίσαρος ὄνειρον· οὐδὲ δίκαιον. εἰ γὰρ καὶ οἱ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἐκ τῶν μεθημερινῶν φροντίδων καὶ ἐνθυμημάτων ἔχουσι τὰς ἀρχὰς, πολλοὶ δὲ καὶ ὑπὸ δαιμόνων καθεύδουσιν ὑποτυποῦνται· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀγγέλων Θεοῦ ἐστιν ὅτε προστάγματι χρηματίζονται Θεοῦ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἄρχουσι δὲ μάλιστα καὶ βασιλεῦσιν, εἰ καὶ μὴ εὐσεβεῖς εἶεν. ἀλλ' οὖν τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας, εἴτε πρὸς τὰ αὐτοῖς ἐκείνοις,

εἴτε

ANNO CHRISTI 869.

εἴτε τοῖς ὑπηκόοις λυσιτελοῦν, πολλάκις ἐνεργεῖν οἶδεν· ὡς ἐπὶ τοῦ Φαραὼ καὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ μεμαθήκαμεν. οὕτω καὶ Βάρδας ὁ Καῖσαρ οὗτος Φιλόθεον ἐκεῖνον γενικῶν ποτε λογοθέτην, καὶ φίλον αὐτῷ πιστὸν ὄντα προσκαλεσάμενος, λίαν ἐῴκει τεθορυβημένῳ· καὶ ἄσθματι πυκνῷ συνεχόμενος· ὦ Φιλόθεε, ἔφη, ὄραμα εἶδον, καὶ πάντα μου συνέτριψε τὰ ὀστᾶ, καὶ τοὺς ἁρμοὺς τῆς ὀσφύος μου ἔλυσεν. ᾤμην γὰρ κατὰ ταύτην τὴν νύκτα, ὡς δῆθεν προελεύσεως οὔσης, εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ βασιλέως εἰσιέναι· κατὰ πάσας δὲ θυρίδας τὰς ἄνω καὶ τὰς κάτω εἰκόνας ὁρᾶν ἐδόκουν ἀρχαγγελικὰς πρὸς τὸν ναὸν βλεπούσας· καὶ ὅτε πλησίον ἦμεν τοῦ ἄμβωνος, ὤφθησαν ὥσπερ κουβικουλάριοι δύο ἀπότομοι καὶ ἐμβριθεῖς· ὧν ὁ μὲν δέσμιον τὸν βασιλέα λαβὼν, καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ κατασύρων, ἐξωθεῖτο τῆς σολέας, κατακρίνων ὡς ὑπόδικον· ἐμὲ δὲ ὁ ἕτερος ὁμοιοτρόπως διὰ τῶν ἀριστερῶν ἀπῆγεν. ἄφνω δὲ περιβλεψάμενος, ὁρῶ ἐν τῷ συνθρόνῳ τοῦ ἀδύτου καθήμενον ἄνδρα γηραλέον, ἀπαραλλάκτως ἐοικότα τῇ εἰκόνι τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου· καὶ αὐτῷ δύο τινὲς παρειστήκεισαν φοβεροὶ, πραιποσίτων τάξιν ἐπιφαίνοντες. ὁρῶ δὲ πρὸς τοῖς γόνασι τοῦ καθημένου τὸν Ἰγνάτιον ἱκετεύοντα, καὶ πολλοῖς δάκρυσι περιρραινόμενον οὕτως, ὥστε κἀκεῖνον αὐτῷ συλλυπούμενον στενάξαι. καὶ αὐτὸς ἐβόα· κλειδοῦχε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ πέτρα ἐν ᾗ Χριστὸς ὁ Θεὸς τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν ἐστηρίξατο, εἰ οἶδας, ὅτι ἠδικήθην, παραμύθησόν μου τὸ πολύθλιπτον γῆρας. ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· δεῖξον, ἔφη, τὸν ἀδικήσαντά σε, καὶ ὁ Θεὸς σὺν τῷ πειρασμῷ ποιήσει καὶ τὴν ἔκβασιν. καὶ στραφεὶς ὁ Ἰγνάτιος τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἐπέδειξεν ἐμὲ, λέγων· οὗτος περισσότερον πάντων ἐλυμήνατό με· καὶ κόρον τῆς κατ᾽ ἐμοῦ ὕβρεως οὐκ ἔσχεν. νεύσας οὖν ὁ ἐπὶ τοῦ θρόνου πρὸς τὸν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καθεστηκότα, καὶ μικρὰν πάνυ μάχαιραν ἐκβαλὼν, εἰς ἐπήκοον πάντων ἀπεφήνατο· τὸν θεόργιστον Βάρδαν παράλαβε, καὶ πρὸ τοῦ νάρθηκος ἔξω κατάκοψον μεληδόν. αὐτίκα τοίνυν ἑλκόμενος δῆθεν πρὸς θάνατον, εἶδον, ὅτι καὶ τῷ βασιλεῖ τὴν χεῖρα ἐπισείων, ἔκδεξαι, ἔφη, ἀσεβότεκνον· καὶ οὕτως ἐμαυτὸν εἶδον ὡς ὕπαρ κατακρεουργούμενον. ταῦτα μὲν ὁ Καῖσαρ θαμβούμενος ἅμα καὶ κλαίων ἐξηγεῖτο. πρὸς ὃν ἐκεῖνος· φεῖσαι, ὦ δέσποτα, τοῦ ταλαιπώρου γέροντος, εἶπε, καὶ πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ κριτήριον ἀφορῶν, μήτε δικαίως, μήτ᾽ οὖν ἀδίκως ἔτι πονηρεύου κατ᾽ αὐτοῦ. ἀλλ᾽ ὅμως ἐκεῖνος οὐδ᾽ οὕτως ἠβουλήθη συνιέναι τοῦ ἀγαθῦναι· ἀμνηστίᾳ δὲ τὴν φρικώδη ταύτην παραδοὺς ἀπειλὴν, ἔσπευδε τὰς οἰκείας ἀναπληρῶσαι ἁμαρτίας, ἵν᾽ ἔνδικον ἄνωθεν ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐπισπάσηται τὴν ὀργήν. εὐθὺς γὰρ πρὸς αὐταῖς τῶν νηστειῶν ταῖς εἰσβάσεσι, Λέοντα ἐκεῖνον τὸν Πτολεμαῖον ἐπονομαζόμενον, συγγενῆ Φωτίου τυγχάνοντα, μετὰ στρατιωτῶν εἰς τὴν νῆσον ἀποστέλλει, καὶ παραγγέλλει οὕτω τηρεῖσθαι τὸν Ἰγνάτιον, ὡς μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ παντάπασι τὴν ἱερὰν ἀναφέρειν λειτουργίαν, μήτ᾽ οὖν εἰσιέναι τινὰ πρὸς αὐτὸν, μήτ᾽ ἐξιέναι συγχωρεῖσθαι. ἐπὶ τρεῖς δὲ μῆνας ἡ τοιαύτη περὶ αὐτὸν ἐστερεοῦτο φυλακὴ, καὶ οὕτως ἡ τοῦ ὀνείρατος ἔφθασεν ἀπόφασις.

A sive illis subjectorum salutem novit sæpe exerere: id quod Pharaoni & Nabuchodonosori accidisse didicimus. Ita Bardas Cæsar familiarem suum certumque amicum Philotheum, quondam genicorum logothetam, perturbatissimus accersivit; multumque anhelans: mi Philothee, inquit, somnium vidi, quod omnia ossa mea contrivit, omnesque corporis nervos dissolvit. Hac nocte enim videbar tanquam in publica pompa cum imperatore ad magnam basilicam prodire, videreque archangelorum effigies per fenestras omnes superiores & inferiores in templum respicere: & cum ad ambonem venissemus, spectati sunt veluti duo a cubiculis, B severi ac truces: quorum alter ipsum imperatorem vinctum capiens, ad dextrum latus tractum, e pavimento cancellis proximo velut noxium damnatumque pellebat: alter vero me pari modo ad sinistram partem abducebat. Et dum repente circumspicio, animadverto in throno patriarchali in adytis virum principi apostolorum Petro forma simillimum, geminosque illi assistentes, sane formidabiles, qui præpositorum dignitatem præ se ferebant. Ad sedentis porro genua procumbentem cerno Ignatium supplicem, multisque lacrymis perfusum; adeo ut ipse quoque Petrus Ignatii vicem miseratus ingemuerit. Porro Ignatius clamitabat: Claviger cælestis regni, & petra super quam Christus Deus C ecclesiam suam firmavit, si quidem tibi ignotum non est, quam inique mecum actum sit, solare afflictissimam senectam meam. Cui B. Petrus: Ostende vexatorem tuum, & Deus faciet cum tentatione proventum. & conversus Ignatius manu me indicabat; &: Hic, inquit, plus omnibus me afflixit, ut quem nulla satietas mei cruciandi ceperit. Tum qui in throno considebat, cum annuisset illi qui ad dextram assistebat, educta sicula, palam omnibus audientibus sententiam pronuntiavit. Hunc, inquit, invisum Deo Bardam prehende, & foris in atrio frustatim concide. Ex- D templo ergo ad supplicium abreptus, vidi quod & imperatori minaci manu diceret: Expecta impie fili. Atque ita mihi visus sum re vera concidi. Hæc Cæsari attonito & cum lacrymis narranti, Theophilus: Parce, inquit, domine infelicissimo seni, & ad Dei tribunal respiciens, eum neque jure, neque injuria lædas. Sed Bardas ne sic quidem voluit intelligere, ut bene ageret; sed formidandis hisce comminationibus oblivione sepultis, properavit peccata sua adimplere, ut justam Dei vindictam in se concitaret. Statim quippe, ipso solennis jejunii exordio, Leo- E nem illum cognomento Ptaolemen, cognatum Photii, cum satellitio in insulam mittit, adeoque arcte custodiri præcipit Ignatium, ut ne sacris quidem operari posset, neque cuiquam copia fieret illius conveniendi, nec illi exeundi. Cum ad tertium mensem ita circumclusus mansisset, somnii prædictio maturabatur.

VITA IGNATII PATRIAR. Gen. 14. Dan. 2.

Michaele namque expeditionem in Cretam suscipiente, Bardas cum illo jam ad Hortorum locum qui dicitur progressus, quod insidias imperatori struere diceretur (cælesti nempe vindicta illum prosequente) ultimas Deo pœnas exolvit, gladiisque miserandum in modum membratim est dissectus. Tam infami letho extinctus est, ut ipsius quoque familiarissimus in eum inveheretur, quamvis ab eo summis beneficiis affectus, patriarchatus dignitatem accepisset. Sed hunc ille vivum quidem mirifice colebat, suumque quasi vitæ præsidem omnibus præconiis efferebat: perempto vero palinodiam cecinit, ac velut execrandum quoddam piaculum dignum tali morte dictitabat. Hoc ingenio improbus ille veterator & sophista fuit, ut semper foro & tempori, principumque studiis obsequeretur. Qui enim cælesti spiritu ductuque, fide destitutus, non agitur, & spes suas in mortalibus sitas habet, cum vitioso putrique fundamento mente nitatur, tandem inconstans & perfidus in omnes deprehenditur: potentium palpator, calumniator vero pauperum; qui id unum studet, ut placeat potentibus, ne dignitate spolietur.

Imperator tum repente converso itinere Constantinopolim repetit. Erat autem pentecoste, & Basilium patricium cubiculi sacri præfectum, Cæsarem imposito stemmate renuntiat. Sed versutus Photius plurima in Nicolaum pontificem moliens, cum operam lusisset, imperatori multis verbis incitato fit auctor cogendæ synodi, qua Nicolaus pontifex (eadem sententia in illum lata, quam nuper ille in Photium tulerat) exauctoretur. Evocat ergo præclarus ille Photius episcopos omnes sibi subjectos, aliosque nonnullos fœdos & sordidos homunciones, quasi patriarcharum orientis legatos, pseudoque synodum instituit, & exauctorationem, ut putabat, atque anathema nullam ob rationem in Nicolaum papam pronuntiat: regem quoque Franciæ Lodoechum (seu Ludovicum) & Ingelbertam reginam conjugem solicitat, & imperatores Constantinopoli creatum iri pollicetur, si operam navarent ad impium suum conatum exequendum, & virum justum ex ecclesia sua exigendum. Iis vero dicto citius pollicentibus, frustra stultus suam stultitiam ostentabat. Hinc subscriptiones, & vota hominum sacrorum & profanorum, archiepiscoporum & patriciorum: vana omnia, omnia theatralibus fabulis ineptiora. Nam quæ illi a puero adhæserat arrogans sui existimatio, eadem ad summam illum insolentiam extremamque dementiam evectum adducebat, ut talia tam audenter & impudenter auderet. His ille omnibus procuratis, insana & sacrilega (conciliabuli sui) acta per Zachariam Cophum a se Calchedonensem metropolitam creatum, Theodorum translatum a Caria ad Laodicensem episcopatum, in Italiam transmisit. Ipse vero insitum contra sanctum virum odium alebat, ac quotquot ex ejus germanis, aut spuriis potius

Ἐπειγομένῳ γὰρ κατὰ τῆς Κρήτης τῷ Μιχαὴλ καὶ αὐτὸς ὁ Βάρδας ἄχρι τῶν λεγομένων κήπων συστρατεύων, ἐκεῖ δὴ τὴν ἐσχάτην ἔτισε δίκην. πρόφασιν γὰρ ὡς ἐπιβουλεύοντα τῷ βασιλεῖ ἡ θεήλατος αὐτὸν μετῆλθεν ὀργὴ, καὶ ξίφεσι μεληδὸν ἀθλίως κατακοπτόμενος, οὕτω δυσκλεὲς τέλος ἀπηνέγκατο, ὥστε καὶ ὑπὸ αὐτοῦ στηλιτευθῆναι τοῦ φιλτάτου. ὁ γὰρ τὰ μεγάλα εὐεργετηθεὶς, καὶ τὴν πατριαρχικὴν ὑπ' ἐκείνου τιμὴν κληρωθεὶς, ζῶντα μὲν ὑπερτίμα, καὶ προστάτην εἶχε τοῦ βίου, παντοίαις εὐφημίαις ὑπερεπαινῶν· ἀποθανόντι δὲ παλινῳδίας ἦγε, καὶ ὡς ἀλιτήριον τοῦτον καὶ τελεσιακατάρατον, ἄξιον τοιαύτης ἀπεφήνατο τελευτῆς. τοιοῦτος ὁ δεινὸς ἐκεῖνος ἦν σοφιστὴς, ἀεὶ πρὸς τοὺς καιροὺς μεταβαλλόμενος καὶ τὰ πράγματα, καὶ τοῖς τῶν κρατούντων συμπεριαγόμενος θελήμασιν. ὁ γὰρ τῆς θεαρχικῆς βουλῆς καὶ ῥοπῆς δι' ἔλλειψιν πίστεως διαμαρτὼν, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐπηλπικὼς, ἐπειδὴ σαθρῷ θεμελίῳ τὸν νοῦν ἐπερείδεται, ἄπιστός τε πρὸς πάντας καὶ ἀβέβαιος ἐλέγχεται· ὑψουμένοις μὲν συνήγορος, κατήγορος δὲ γινόμενος ταπεινουμένοις· καὶ πρὸς ἓν μόνον ὁρῶν ἀρέσαι τοῖς δυνατοῖς, τοῦ μὴ τῆς κατ' αὐτὸν ἀρχῆς ἐκπεσεῖν.

Τότε μὲν οὖν ὁ αὐτοκράτωρ παρελθὼν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν παλινοστεῖ. πεντηκοστὴ δ' ἄρ' ἦν, καὶ Βασίλειον πατρίκιον ὄντα καὶ παρακοιμώμενον, στέμματι καταχοσμήσας, ἀναγορεύει βασιλέα. ὁ πολύφρων δὲ Φώτιος πάμπολλα κατὰ Νικολάου τοῦ πάπα μηχανορραφῶν, ἐπειδὴ οὐδὲν εἶχεν ἄλλο δρᾶν κατ' αὐτοῦ, πείθει πολλαῖς παραινέσεσι τὸν βασιλέα συναινέσαι, σύνοδον συγκροτῆσαι, καὶ τοῦτον καθαιρῆσαι, καὶ τοῖς αὐτῷ κοινωνοῦσιν ἀφορισμὸν ἀντιστηκοῦντα τῷ παρ' ἐκείνου πρώην πεμφθέντι διαπέμψασθαι. συναγαγὼν οὖν πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόποις ὁ γενναδάς, καί τινας μιαροὺς ἀνθρωπίσκους καὶ ἀσήμους ἐκ τῶν ἀνατολικῶν δῆθεν πατριαρχείων τοποτηρητὰς ἐπαγόμενος, καὶ ψευδοσύλλογον ποιούμενος, καθαίρεσιν, ὡς ἐνόμιζε, καὶ ἀναθεματισμὸν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ποιεῖται Νικολάου. δώροις γὰρ λαμπροῖς ὅτι μάλιστα τὸν ῥῆγα Φραγγίας Λοδόηχον, καὶ Ἠγγιβέργαν δὲ τὴν αὐτοῦ γαμετὴν ὑποποιούμενος, βασιλεῖς τούτους εὐφημεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπηγγέλλετο, εἴγε συνεργήσαιεν αὐτῷ πρὸς τὴν ἄτοπον ταύτην καὶ ἄθεσμον ἐπιθυμίαν, καὶ τὸν δίκαιον ἄνδρα τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας βιαίως ἐξωθήσαιεν. τούτων δὲ ὑπισχνουμένων λόγου θᾶττον, ἀλόγως ὁ μάταιος μάτην ἀπεφαίνετο. ἐντεῦθεν ὑπογραφαὶ καὶ φωναὶ κανονικῶν τε προσώπων καὶ πολιτικῶν, μητροπολιτῶν καὶ πατρικίων· πάντα κενὰ, πάντα τῶν ἐπὶ σκηνῆς θρυλλουμένων ματαιότερα καὶ καταγελαστότερα. ἡ γὰρ ἐκ παιδὸς αὐτῷ παρεπομένη τῆς ψυχῆς οἴησις, εἰς ὑπερηφανίαν τε τοῦτον ἐσχάτην καὶ ἀπόνοιαν μετεωρίσασα, ἀδεῶς τε καὶ ἀναιδῶς ἀνέπειθε τὰ τοιαῦτα τολμᾶν. ὁ μὲν οὖν ταῦτα κατασκευασάμενος, διὰ χειρὸς Ζαχαρίου τοῦ Κωφοῦ, ὃς ὑπ' αὐτοῦ τῆς Καλχηδόνος κεχειροτόνητο μητροπολίτης, καὶ Θεοδώρου τοῦ ἀπὸ Καρίας εἰς Λαοδίκειαν μετατεθέντος, τὰς παραλόγους αὐτοῦ καὶ ἐναγεῖς πράξεις πρὸς Ἰταλίαν ἐξαπέστειλεν. αὐτὸς δὲ τῆς ἐμφύτου κατὰ τοῦ ἁγίου μήνιδος εἴχετο, καὶ τῶν γνησίων αὐτοῦ θεραπευτῶν, μᾶλλον

δὲ

ANNO CHRISTI 869.

δὲ νόθων, ὅσους ἠδύνατο, κλέπτων, καὶ τῇ ματαιότητι τῶν ἀξιωμάτων δελεάζων, δι' αὐτῶν τὴν πτέρναν τοῦ ἀναιτίου ἐπετήρει. ἡμάρτανε δὲ τῶν ἐλπίδων· πάσης γὰρ ὑψηλότερος κατηγορίας ὁ μακάριος ἦν· ἐν τοῖς ἔργοις δὲ τῶν χειρῶν αὐτοῦ κακούργων συνελαμβάνετο. ἀγνοῶν δὲ ἀληθῶς εἰς τίνα τὸ κράτος τῆς βασιλείας περιΐσταται, ποτὲ μὲν πρὸς τὸν Μιχαὴλ διέβαλλε Βασίλειον, αὖθις δὲ τοῦτον πρὸς ἐκεῖνον, ἀμφοῖν, ὡς ἐνόμιζε, φιλίαν καταπραττόμενος, ὁ ἀμφοτέρων τὴν φιλίαν οὐκ ἐν ἀληθείᾳ ὑποκρινόμενος, καὶ οἰόμενος, ὡς ὁποῖος ἂν τούτων μονοκράτωρ ἀναδειχθῇ, τοῦτον εἰς οἰκειότητα προσστήσεται. οὐκ ἤρεσκε δὲ τῷ Βασιλείῳ ταῦτα, πάνυ δὲ ταῖς πανουργίαις προσώχθισε τοῦ σοφοῦ. μικρὸν τὸ ἐν μέσῳ, καὶ αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ πρὸς τῷ τεμένει τοῦ μάρτυρος Μάμαντος δολοφονεῖται, ἀξίαν τῆς ἀνοίας, εἴπουν ἀδικίας αὐτοῦ καὶ ἀσεβείας δεξάμενος τελευτήν· χρόνοις μὲν πεντεκαίδεκα καὶ μησὶν ὀκτὼ συμβεβασιλευκὼς τῇ μητρί, ἐννέα δὲ παρὰ βραχὺ μόνος ἔτη κεκρατηκώς, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας κυρίου πεποιηκώς, τελευτᾷ. πρώτην μὲν ἰνδικτιὼν εἶχεν ἀρχήν, εἰκάδα δὲ καὶ τετάρτην ὁ Σεπτέμβριος, καὶ ὁ Βασίλειος πρὸς τὰ βασίλεια καθιδρυνόμενος, αὐτοκράτωρ ἀνηγορεύετο. παρευθὺ δὲ πέμψας εἰς καταδρομήν, τοὺς περὶ τὸν Ζαχαρίαν Καλχηδόνος ἐκ μέσης ἀπέστρεψε τῆς ὁδοῦ. τῇ ἑξῆς δὲ μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν, τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν Φώτιον καταβιβάζει, καὶ ἐν μοναστηρίῳ τινὶ καλουμένῳ Σκέπη τοῦτον εὐθὺς ὑπορίζει· καὶ τῇ ἐπαύριον Ἠλίαν τὸν περιφανέστατον τοῦ βασιλικοῦ στόλου δρουγγάριον σὺν τῷ βασιλικῷ δρόμωνι πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἀποστέλλει πατριάρχην, ὅπως αὐτὸν ἐκ τῆς νήσου πρὸς τὴν βασιλεύουσαν μετὰ τῆς πρεπούσης ἀνενέγκῃ τιμῆς· καὶ τέως μὲν ἐν τοῖς γονικοῖς αὐτοῦ παλατίοις τοῖς καλουμένοις Μαγγάνοις ἀποκαθίστησιν αὐτόν.

Ἵνα δὲ πᾶσα ἡ κατὰ τοῦ ἁγίου γένηται πονηρία καταφανής, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, πολυπλόκων δὲ βουλὰς ἐξιστῶν, αὐτὸς ἐμβάλλει καὶ τῷ αὐτοκράτορι Βασιλείῳ λογισμόν· καὶ ἀποστέλλει πρὸς Φώτιον· τὰ ἰδιόχειρα πάντα, ὅσα ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου κατιὼν ἔλαβεν, ἀνυπερθέτως αὐτῷ πέμψαι παρακελευόμενος. ὁ δὲ ὅρκοις ἐψεύδετο, μηδὲν τοιοῦτον ἐκεῖθεν λαβεῖν, τῷ κατεπείγεσθαι πρὸς τὴν κατάβασιν. ὡς οὖν ταῦτα παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν πραιπόσιτον Βαάνην ἐλέγετο, οἱ αὐτοῦ θορυβούμενοι θεράποντες ἑπτὰ σάκκους πλήρεις ἐσφραγισμένους μολίβδῳ εἰς τὸν πλησίον ἐνίεσαν καλαμῶνα κατακρύβοντες· οὓς οἱ περὶ τὸν πραιπόσιτον ἰδόντες, καὶ τῆς χειρὸς ἀφαρπάσαντες, πρὸς τὸν βασιλέα ἀπεκόμισαν. ἀνοίξαντες δὲ τούτους, δύο εὑρίσκουσι βιβλία χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ σὺν ὀξέσιν ἐνδύμασιν ἔξωθεν κεκοσμημένα, ἔσωθεν δὲ φιλοκάλως καὶ ἐπιμελῶς γράμμασι γεγραμμένα τερπνοῖς. περιεῖχε δὲ τὸ ἓν πράξεις ἑπτὰ συνοδικάς, τὰς μηδέποτε οὔσας, ἢ γενομένας, κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, μάτην δὲ κακοδαίμονι μόνον ἀναπεπλασμένας διανοίᾳ. ἐν ταῖς ἀρχαῖς δὲ τούτων ἐφ' ἑκάστης πράξεως, αὐτουργίᾳ τοῦ Συρακουσίου Ἀσβεστᾶ· ἦν γὰρ καὶ ζωγράφος ὁ γεννάδας, εἰς προσθήκην τῶν αὐτοῦ κακῶν, οἶμαι· διὰ χρωματικῆς ζωγραφίας ἐνεγέγραπτο Ἰγνάτιος. καί, ὢ τῆς ἀκαθέκτου λύσσης, ὢ μανίας οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἀπολειπούσης.

VITA IGNATII PATRIAR.

A sectatoribus poterat, furtim ad se trahebat, dignitatibusque vesaniæ suæ illiciebat, per quos innocentis calcaneo insidiabatur. Sed enim spe frustrabatur, quod beatus ille jam extra omnem esset aleam calumniarum: Photius autem in operibus manuum suarum malignans capiebatur. Qui cum dubius hæreret, ad quem tandem summa imperii esset perventura, subinde apud Michaelem carpebat Basilium, & vicissim apud Basilium obtrectabat Michaeli, ratus amborum se ita amicitiam sibi comparaturum, dum erga utrumque benevolentiam simularet, ut uter tandem ex illis solus imperium obtineret, illum B sibi devinctissimum haberet. Atqui non probavit se Basilio, qui admodum veteratoris illius strophis offendebatur. Nec ita multo post ipse Michael ad sancti Mamantis martyris ædem per insidias mactatur, merito dignoque sua amentia, scelere & impietate, fato perfunctus; cum imperium una cum matre annos quindecim, menses octo, solus novem prope annos administrasset: cumque malum fecisset in conspectu ecclesiæ Dei, periit. Initio autem indictionis primæ, nono Kal. Octobris, Basilius regia occupata imperator est consalutatus: qui missis ad revocandum C ex itinere Zachariam, illum e media via retraxit. Posteroque die quam renuntiatus erat imperator, Photium de throno deturbatum, in cœnobium Scepen appellatum ejicit; postridieque Eliam splendidissimum regiæ classis drungarium cum dromone regio, seu celoce, ad sanctissimum patriarcham ex insula Constantinopolim ea qua par est honoris pompa reducendum mittit: qui illum tantisper in paternis ædibus suis, quas Mangana appellant, collocat.

Vt vero improbæ artes omnes contra virum sanctum omnibus pateant, qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & D consilium pravorum dissipat, ille etiam imperatori injecit eam mentem, ut ad Photium mitteret, juberetque, omnia quæ a patriarchio sumpsisset, manu sua scripta, quamprimum sibi transmitti. Sed pejerabat ille, nihil se ex patriarchio secum accepisse, eo quod urgeretur ad discessum. Dum hæc ad Baanem præpositum dicerentur, famuli præpositi a tumultuantibus inter se Photii servis, septem saccos refertos, plumboque signatos, in proximum arundinetum condendos ferri animadvertunt, manuque injecta ereptos ad imperatorem deportant. Et dum resignant, E duo volumina auro argentoque bracteata, sericoque extrorsum velata, introrsum vero eleganter & scite literis venustis exarata reperiunt. Alterum continebat actiones septem synodicas contra Ignatium, quæ nec sunt, nec fuerunt unquam celebratæ, sed gratis astuta dumtaxat mente confictæ. In quarum singulis initiis, manu ipsius Syracusani Asbestæ (egregie enim, ad cumulum, reor malorum, & pingendi artificium didicerat) coloribus artificiosis expressus erat Ignatius. O rabiosum furorem, o furiosam rabiem, cui nihil addi possit!

VITA IGNATII PATRIAR.

Atque in prima quidem actione raptatum & verberatum Ignatium effinxit, supraque caput inscripsit: Diabolus. Numquid non maledicti exhorrescitis atrocitatem? Sed non est, quod miremini. Nam si patremfamilias appellarunt Beelzebub, domesticos ejus quomodo appellarent? In altera actione sputis fœdatum, magnaque vi tractum efformavit, cum hoc elogio: Principium peccati. In tertia, de throno deturbatum, cum hoc titulo: Filius perditionis. In quarta, vinculis colligatum & exterminatum, itaque inscriptum: Avaritia Simonis Magi. In quinta, collari furca inclusum, cum hac calumnia: Qui se extollit supra omne id quod dicitur aut colitur Deus. In sexta depinxit quasi jam damnatum, cum dicto: Abominatio desolationis. In septima & ultima finxit raptatum, capiteque multatum; & inscriptio erat: Antichristus. Quæ ego per veritatem sine pudore neque pronuntio, neque in mentem revoco: ob eamque caussam sciatis, velim, me silentio præteriturum fuisse, nisi viderem horum auctores, auctorumque asseclas hæc non solum non erubescere, sed in his palam etiam gloriari, Photioque sanctitatis opinionem falso tribuere. Sed verax ille non mentitur, qui dixit: *Impius cum in profundum venerit, contemnit*: sed sequitur eum ignominia & opprobrium. Iuraverunt per timorem domini, & gloriam fortitudinis ejus, qui in sacrilegarum actionum illarum lectione adfuerunt, duo supra quinquaginta capita ad B. Ignatii calumniam perscripta fuisse omnium confessione falsa, & ex impia potius quam furiosa mente conficta. Relinquebant & in singulis accusationibus versum ad finem vacuum, ut si quem laqueo dignum donorum & dignitatum largitione irretiissent, mendacio is subscribendo haberet locum. Et hæc quidem alter diaboli continebat liber. Alter vero synodicus in Nicolaum pontificem Romanum tela torquebat, omnisque generis calumnias & atrocia maledicta in illius sancti exauctorationem & damnationem complectebatur, impie & tragico prope modo concinnatus; sane ipse quoque dictantis Stygii doctoris magisterio & Photii ministerio dignus. Hos eodem exemplo libros cum impudens bis describendos curasset, geminos quidem libros Zachariæ & Theodoro supra indicatis, cum singularibus laudum encomiis, multisque ac splendidissimis muneribus ad Ludovicum Franciæ regem deferendos dedit, ut is Nicolaum pontificem velut exauctoratum de throno deturbaret: duos penes se retinuit. Hæc quatuor volumina imperator illa erepta, prius ad senatum totamque ecclesiam palam detulit: atque ita omnes Photii machinationes & impiam conscientiam omnium oculis totique reipublicæ spectandam proposuit. Quibus visis & auditis attoniti omnes obstupuere, non solum propter perversam sophistæ mentem, versutamque verbositatem, sed etiam ob incredibilem Dei patientiam & diuturnam vindictæ dilationem. Hosce libros ad œcumenicam postea synodum delatos, auctorique præsenti cum probro ob os obtrusos, igni tradiderunt.

Prov. 18.

A κατὰ τὴν πρώτην μὲν πρᾶξιν συρόμενόν τε αὐτὸν καὶ ῥαβδιζόμενον ἐμόρφωσεν, ἄνωθεν δὲ τῆς κεφαλῆς ἐπέγραψεν· ὁ διάβολος. ἆρ' οὐκ ἐφρίξατε τὴν ὑπερβολὴν τῆς βλασφημίας; ἀλλὰ μὴ θαυμάσητε. εἰ γὰρ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, τί πρὸς τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; κατὰ τὴν δευτέραν δὲ ἐμπτυόμενον, καὶ βιαίως ἑλκόμενον αὐτὸν, καὶ ἡ ἐπιγραφή· ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας. κατὰ τὴν τρίτην δὲ καθαιρούμενον, καὶ, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἐπιγεγραμμένον. δεσμούμενον δὲ καὶ ἐξοριζόμενον κατὰ τὴν τετάρτην πρᾶξιν εἰκόνισεν αὐτὸν, καὶ πλεονεξίαν τοῦ μάγου Σίμωνος, ἐπέγραψε. κατὰ τὴν ἀρχὴν δὲ τῆς πέμπτης κλοιοὺς αὐτὸν σχηματίζει περικείμενον, καὶ B ἡ λοιδορία· ὁ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα Θεὸν καὶ σέβασμα. κατὰ τὴν ἕκτην δὲ εἰς καταδίκην αὐτὸν ἐμβαλλόμενον εἰκόνισεν· ἡ δὲ κατ' αὐτοῦ * ἀργολογία· βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως. κατὰ τὴν ἑβδόμην δὲ καὶ τελευταίαν πρᾶξιν, συρόμενον αὐτὸν καὶ καρατομούμενον διεζωγράφησε· καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὐτοῦ, ἣν ἔγραψεν, ἦν· ὁ Ἀντίχριστος. Ταῦτα ἐγὼ μὲν αἰσχυνόμαι νὴ τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ γλώσσης ἄγων, καὶ εἰς μνήμην τούτων ἰών· καὶ διὰ τοῦτο παντάπασιν, εὖ ἴστε, κατεσίγησα ἄν, εἰ μὴ ἑώρων τοὺς C ταῦτα καταπραξαμένους, καὶ τοὺς αὐτῶν οἰκείους, οὐ μόνον ἐν τούτοις οὐκ ἐγκαλυπτομένους, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπιζομένους, καὶ δόξαν ἁγιωσύνης ἐπιψευδομένους αὐτῷ· ἀψευδὴς γὰρ ὁ εἰπών· ὅταν ἔλθῃ ἀσεβὴς εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ· ἐπέρχεται δὲ αὐτῷ ἀτιμία καὶ ὄνειδος. ὤμοσαν κατὰ τοῦ φόβου κυρίου, καὶ κατὰ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, οἱ ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῶν ἐναγῶν πράξεων ἐκείνων εὑρεθέντες, πεντήκοντα καὶ δύο ἀναμφίβολα, καὶ πᾶσιν ὡμολογημένα ψευδῆ κεφάλαια γεγράφθαι, ἐξ ἀσεβοῦς μᾶλλον ἢ μανικῆς διανοίας εἰς κατηγορίαν τοῦ μάκαρος Ἰγνατίου προσφερόμενα. ἑκάστης δὲ κατηγορίας πρὸς τῷ τέλει ἄγραφον στίχον κατελίμπανον, εἴ τινά ποτε τῶν ἀξίων ἀγχόνης δώροις ἢ ἀξιώμασιν ἀπατῆσαι δυνηθεῖεν, ἵν' ἔχῃ τόπον ἐγγράψασθαι τῷ ψεύδει. καὶ ταῦτα μὲν ἡ μία τοῦ διαβόλου περιεῖχε βίβλος. ἡ ἑτέρα δὲ συνοδικὴ κατὰ D Νικολάου τοῦ πάπα Ῥώμης κατεσκεύαστο, πᾶσαν συκοφαντίαν καὶ βλασφημίαν ἄτοπον εἰς καθαίρεσιν ἀνδρὸς ἁγίου καὶ ἀναθεματισμὸν ἀθέως καὶ πονηρῶς δραματουργοῦσα, ἀξία καὶ αὐτὴ τῆς τε τοῦ πονηροῦ δαίμονος ὑπαγορείας, καὶ τῆς τοῦ Φωτίου ὑπουργίας. ἀπαραλλάκτως δὲ ταύτας ὁ τολμητίας δὶς ἀναγραψάμενος, τὰς δύο μὲν Ζαχαρίᾳ παρέσχετο καὶ Θεοδώρῳ τοῖς προειρημένοις, μετ' εὐφημιῶν καὶ δώρων πολλῶν καὶ λαμπρῶν πρὸς τοὺς τῆς Φραγκίας βασιλεῖς ἀπενεγκεῖν, τοῦ τὸν πάπαν Νικόλαον E ὡς καθῃρημένον ἐξώσασθαι τοῦ θρόνου· τὰς δύο δὲ παρ' ἑαυτῷ κατεῖχε. τούτων τῶν τεσσάρων βιβλίων δεξάμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ τῇ συγκλήτῳ πρότερον καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ποιήσας καταφανεῖς, τὴν ὅλην οὕτω Φωτίου σκευωρίαν καὶ κακίστην συνείδησιν ὑπ' ὄψιν ἁπάσῃ τῇ πολιτείᾳ κατεστήσατο. ἐξέστη πᾶς ἄνθρωπος ὁρῶν καὶ ἀκούων ταῦτα, οὐ μόνον ἐπὶ τῇ κακονοίᾳ καὶ παντορρημοσύνῃ τοῦ σοφιστοῦ, ἀλλὰ καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῆς μακροθυμίας καὶ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ ταύτας μὲν τὰς βίβλους ὕστερον ἐνεγκόντες ἐπὶ τῆς συνόδου, καὶ κατὰ πρόσωπον τῷ αὐτουργῷ αὐτῶν παραστήσαντες καὶ παραδειγματίσαντες, οὕτω παρέδωκαν τῷ πυρί.

ANNO CHRISTI 869.

*al. ἀπολογία.

Τότε

Τότε δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος σιλέντιον ἐπὶ τοῦ παλατίου Μαγναύρας ποιούμενος, καὶ τὸν πατριάρχην ἀγαγὼν, καὶ πολλοῖς τοῦτον ἐπαίνοις κατέστεψε. κυριακὴ μὲν τῶν ἡμερῶν ἦν, εἰκάδα δὲ καὶ τρίτην εἶχε Νοέμβριος, ὥσπερ καὶ ὅτε πρότερον ἐξωρίζετο· καὶ αὐτὸς ὑπερασπισμῷ καὶ χρηστότητι τοῦ Θεοῦ δι' ἐννέα τελείων χρόνων τελείαν ἄθλησιν ὑπὲρ ἀρετῆς ἐπιδειξάμενος, ἀποκαθίσταται τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ὁ λύχνος λαμπρότερον ἀναφθεὶς, περιφανέστερον ἢ πρότερον τῇ λυχνίᾳ ἐπιτίθεται· καὶ ὁ ποιμὴν ἐπέγνω τὰ πρόβατα, καὶ αὐτὸς τοῖς προβάτοις σαφέστερον ἐπέγνωσαι. πάσης οὖν σχεδὸν φαίνεται τῆς πόλεως ἐπευφραινομένης αὐτοῦ τῇ ἀναβάσει, προαγούσης τε καὶ ἑπομένης ἐν ἀγαλλιάσει, αὐτὸς μὲν διὰ τοῦ ἁγίου φρέατος ἀνάγεται· πρὸς τοῖς ὑπερῴοις δὲ τοῦ μεγάλου ναοῦ διὰ τῆς δεξιᾶς πύλης εἰσιόντι προσυπαντᾷ αὐτῷ τῶν πατρικίων ἡ τάξις προσκυνοῦσα καὶ δεξιουμένη· ἡ ἱερὰ δὲ τότε λειτουργία κατὰ τὸ ἔθος ἐτελεῖτο. ἄξιον δὲ μηδὲ τὴν ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ συμπεσοῦσαν ἱερὰν κληδόνα παραλιπεῖν. ὁ μὲν γὰρ ἐστήκει, οἱ δὲ προσεκύνουν· ὁ ἱερεὺς δὲ, εὐχαριστήσωμεν τῷ κυρίῳ, τὴν ἀναφορὰν ἐν τοῖς ἀδύτοις ποιούμενος ἀνέκραγεν· ὁ λαὸς δὲ, ἄξιον καὶ δίκαιον, ἀπεκρίνατο. οὕτως ὁ ἱερὸς Ἰγνάτιος ὑπ' ἀγαθοῖς συμβόλοις τὸν οἰκεῖον θρόνον ἀπειληφὼς, καὶ τοὺς οἴακας αὖθις τῆς ἐκκλησίας ἐγχειρισθεὶς, εἴργει μὲν τῆς ἱερᾶς λειτουργίας οὐ Φώτιον μόνον, καὶ τοὺς χειροτονηθέντας ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς κεκοινωνηκότας αὐτῷ· ἐκλιπαρεῖ δὲ τὸν βασιλέα οἰκουμενικὴν σύνοδον κροτῆσαι, δι' ἧς ἔσεσθαι τῶν σκανδάλων πάντων ὑπελάμβανε τὴν ἴασιν. εὐθέως τοίνυν Ἰωάννης μὲν ὁ τῆς Πέργης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς θλίψεσιν Ἰγνατίῳ συγκακοπαθῶν, ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κατ' αὐτὸν, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Φώτιον δὲ Πέτρος ὁ τῶν Σάρδεων, πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον ἀποκρισιάριοι προεχειρίζοντο· σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ Βασίλειος ὁ καλούμενος Πινακᾶς ἀπῄει, σπαθάριος τὴν ἀξίαν καθεστώς· καὶ ἀπῄεσαν ἐν δυσὶ δρόμωσι στελλόμενοι τὸν πλοῦν. ἀλλὰ Πέτρος μὲν ὁ καλούμενος Δείλαιος, ἐν τῷ κόλπῳ Δαλματίας κινδύνῳ περιπεσὼν, δείλαιος ὤλετο. Ἰωάννης δὲ σὺν Βασιλείῳ διασωθεὶς Ἀδριανὸν εὗρε πάπαν, τοῦ Νικολάου ἤδη τὴν ἐν σώματι καταλιπόντος ζωήν. οὐ πολὺς οὖν ἐν τῷ μέσῳ χρόνος, καὶ παρῆσαν τοποτηρηταὶ, Στέφανος μὲν καὶ Δονάτος ἐπίσκοποι τοῦ πάπα Ῥώμης, καὶ Μαρῖνος εἷς τῶν ἑπτὰ διακόνων σὺν αὐτοῖς. ἐκ δὲ τῶν τῆς ἀνατολῆς πατριαρχείων, τοῦ αὐτοκράτορος δώροις καὶ γράμμασι τὸν τῆς Συρίας ἄρχοντα παρακαλέσαντος, Ἰωσὴφ μὲν ἀρχιδιάκονος καὶ σύγκελλος, τοποτηρητὴς Μιχαὴλ ἦλθε τοῦ πάπα τῆς κατ' Αἴγυπτον Ἀλεξανδρείας· Θωμᾶς δὲ μητροπολίτης Τύρου τόπον Μιχαὴλ ἐπλήρου τοῦ τῆς Ἀντιοχείας τῆς κατὰ Συρίαν πατριάρχου, Ἠλίας δὲ πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος εἰς τόπον Θεοδοσίου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων παρῆν· οὗτοι πάντες ἅμα Ἰγνατίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ δώδεκα τὸν ἀριθμὸν ἐπισκόποις τοῖς συγκακοπακόσι, καὶ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους συνηθληκόσιν αὐτῷ, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμενείων τοῦ περιωνύμου ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου προεκάθισαν.

Τῶν τιμίων δὲ καὶ ζωοποιῶν ξύλων, τῶν τε ἱερῶν εὐαγγελίων προκειμένων, συμπαρούσης δὲ καὶ τῆς ἱερᾶς

Vita Ignatii patr. ar.

Tunc vero Baſilius imperator adductum in Magnauræ palatium Ignatium, ſilentio indicto, multis laudibus cohoneſtavit. Dies erat dominica, tertia & vigeſima Novembris, quo etiam anni tempore prius in exilium pulſus erat, qui Dei præſidio & clementia fretus, novennalem ac perfectam ex virtutis certamine lauream adeptus, eccleſiæ ſuæ throno reſtituitur: & lampas magis accenſa, clarior quam antea, candelabro imponitur: paſtorque rurſus oves agnoſcit ſuas, & a ſuis viciſſim ovibus clarius agnoſcitur. Ergo tota quaſi urbe triumphante, illumque ad templum aſcendentem a tergo & fronte proſequente, lætitiaque geſtiente, cum per ſacrum puteum ad ſuperiora templi duceretur, dextra parte ingredientem ordo patricius occurſans venerabundus excepit: res vero tunc divina fiebat. Nec par eſt, ut ſacrum omen, quod in ingreſſu Ignatii accidit, prætermittamus. Intrantem namque Ignatium populus quidem ſupplex venerabatur, ſacerdos autem in adytis oblationem domino faciens clamabat: Gratias agamus domino Deo noſtro. & mox populus reſpondebat: Dignum & juſtum eſt. Ita ſacer Ignatius bonis ominibus throno ſuo recepto, & gubernaculis eccleſiæ reſumptis, arcet a ſacris non Photium tantum, & omnes ab illo initiatos, ſed omnes etiam illius ſectatores cum illo communicantes: precatur inſuper imperatorem, ut œcumenicam ſynodum cogat, qua omnia eccleſiæ vulnera ſanari arbitrabatur. Extemplo igitur Ioannes Pergæ epiſcopus, Ignatii in omnes caſus & ærumnas comes, & malorum omnium, quantum in ipſo erat, ſocius: ex Photii vero factione Petrus Sardienſis metropolita, ad Nicolaum pontificem legati mittuntur; quibus allegatur Baſilius cognomento Pinacas, qui ſpatharii dignitatem obtinebat: uſique ſunt gemino dromone, cum ſolverent. Sed Petrus, qui Dilæus, hoc eſt, miſer appellabatur, in Dalmatico ſinu periclitatus, miſer naufragio periit: Ioannes vero cum Baſilio incolumis evaſit, & Nicolao jam vita functo, Hadrianum papam invenit. Nec diu cunctati pontificis vicarii Conſtantinopolim venerunt Stephanus & Donatus epiſcopi, Marino ex ſeptem diaconis adjuncto. Ex orientis vero patriarchiis (imperatore principem Syriæ donis ac literis propitiante) Ioſephus archidiaconus & ſyncellus ex Ægypto, legatus Michaelis patriarchæ Alexandrini; Thomas metropolita Tyri, vicarius Michaelis patriarchæ Antiocheni Syriæ, Elias preſbyter & ſyncellus vicem Theodoſii patriarchæ Hieroſolymitani explebat. Hi omnes præſentes fuere cum ſanctiſſimo patriarcha Ignatio Conſtantinopolitano, & epiſcopis duodenis, perpetuis in omni fortuna & ærumnis ſociis; qui ad dexteram, ubi locus cathecumenorum eſt, templi quod a ſapientia nomen Sophiæ accepit, aſſidente Baſilio imperatore præſederunt.

Propoſitis ergo venerandis vivificæ crucis lignis, ſanctiſque euangeliis explicatis, præſente etiam ſacro ſenatu; primum quidem

quidem missæ ab Hadriano veteris Romæ pontifice, & patriarcharum ex oriente literæ ex ordine lectæ, omnem sacro jure requisitum ordinem, fidem, innocentiam, integritatemque legatorum, nec non jus, & auctoritatem mittentium declarabant.

Deinde postero die sacerdotes & antistites omnes, qui a Methodio & Ignatio sanctissimis patriarchis consecrati erant, artibusque & insidiis, omnique genere tormentorum ad Photii communionem abrepti erant, libellis pœnitentiæ porrectis, cum lacrymis supplices ad sanctæ synodi pedes procubuerunt; & deprecatu imperatoris, quod vim passi essent, de sententia legatorum pontificis Romani venia dignati, præscriptum sibi epitimium seu pœnam susceperunt; perindeque ac alii inculpati, episcoporum sedem locumque receperunt.

Deinceps illa synodus per episcopos duos supra centum celebrata, omnia ordine decenterque, & ratione optima ex legum, & canonicorum decretorum præscripto dicendo agendoque, reum Photium quamvis reluctantem, præsentem adesse cogit. Et severe illi objiciunt consilia exitialia adversus Ignatium inita, factam præter rationem insana mente ejus depositionem; mendacia item, & calumnias, aliaque omnia, quæ clam adversus Nicolaum pontificem fuerat molitus. Deinde quærunt ex eo, quid respondeat ad illam olim Romæ latam contra se damnationis sententiam. * Cum obmutesceret, quod nullam criminum suorum veram defensionem reperiret; a legatis Romanis, ipsoque imperatore & toto senatu admonitus, ut veniam precaretur, & saltem tamquam laicus ad fidelium communionem reciperetur; superbo & contumaci animo consilium penitus repudiavit. Ergo communi omnium æquissimo judicio damnatur, abdicatur, anathemateque percellitur, veluti violator & adulter, maximarumque calamitatum, & infinitarum offensionum ac scandalorum in ecclesia Dei auctor; & pronuntiat synodus juxta Nicolai papæ sententiam, qua primum Photius maturo cum judicio, canonicaque seu synodica fuerat depositione damnatus. Subscripsere (episcopi) depositioni calamis, non nudo atramento, sed, in quo penitus contremiscas (ut eos qui rem norant, asseverantes audivi) ipso salvatoris sanguine tinctis. Ita, inquam, demum Photium exauctorarunt damnaruntque, unaque omnes ab illo sacris initiatos.

* *al.* Cum vero ille respondisset, se nihil habere quod dicat.

Hic ego mihi synodum jure quodammodo reprehensurus videor: reprehendam autem, etsi fortasse audacius, hoc ipsum judicium. Actiones enim omnes & definitos in ea canones, perinde ac in aliis septem œcumenicis synodis, ita in hac quoque ut sanctos, & a Spiritu sancto dictatos valde probo, admittoque. Hoc tantum in hac octava non laudo; non quod (ut aliqui censent) gravius commota, durius in reos decreverit; sed contra potius reprehendenda forsitan sit apud æquum arbitrum,

A συγκλήτου· πρῶτον μὲν αἱ πεμφθεῖσαι παρὰ τοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ ἐπιστολαί, καὶ αἱ παρὰ τῶν ἀνατολικῶν πατριαρχῶν κατὰ τάξιν ἀναγινωσκόμεναι, πᾶσαν, καὶ ἱερὰν εὐθημοσύνην, τό τε πιστὸν, καὶ ἄμωμον, καὶ ἀνεπίληπτον τῶν ἀπεσταλμένων τοποτηρητῶν, τό τε κανονικὸν καὶ ἔνθεσμον τῶν ἀποστειλάντων αὐτοὺς, ἐνώπιον πάντων ἀπεδείκνυσαν.

Ἔπειτα τῇ ἑξῆς ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς πάντες, ὅσοι Μεθοδίου μὲν καὶ Ἰγνατίου χειροτονίᾳ τῶν ἁγιωτάτων ἐτύγχανον πατριαρχῶν, πανουργίαις δὲ παντοδαπαῖς, καὶ ποικίλαις κολάσεσι καὶ ἐπινοίαις, Φωτίου τῇ κοινωνίᾳ συναπήχθησαν· οὗτοι πάντες λιβέλλοις μετανοίας ἐπιδεδωκότες, καὶ μετὰ δακρύων τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ προσπίπτοντες καὶ ἐξομολογούμενοι· καὶ μέν τοι καὶ συγγνώμης κατὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν τοῦ βασιλέως παράκλησιν, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ψῆφον, ὡς βιασθέντες, ἀξιούμενοι, ναὶ δὴ καὶ τῷ διωρισμένῳ θέμενοι ἐπιτιμίῳ, οὕτω τῆς τῶν ἐπισκόπων καθέδρας τοῖς ἀνεγκλήτοις ὁμοίως καὶ αὐτοὶ κατηξιοῦντο.

Ἐντεῦθεν εἰς ἑκατὸν δύο τὸν ἀριθμὸν ἐπισκόποις ἡ σύνοδος ἐκείνη συγκροτουμένη, καὶ πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν, καὶ πάντα σὺν λόγῳ κρείττονι καὶ κανονικαῖς διατάξεσι λέγειν καὶ πράττειν διαλογιζόμενοι, τὸν ὑπεύθυνον Φώτιον παράγουσι μὴ βουλόμενον· καὶ διελέγχουσι μὲν ἀποτόμως τῆς φονικῆς κατὰ Ἰγνατίου τοῦ ἱεράρχου προαιρέσεως, καὶ τῆς παραλόγου καὶ μανιώδους καθαιρέσεως· ἐλέγχουσι δὲ καὶ τὰς ψευδοεπείας αὐτοῦ καὶ δυσφημίας, καὶ ὅσα κατὰ Νικολάου τοῦ πάπα πεφώραται δεδρακώς. εἶτα πυνθάνονται παρ᾽ αὐτοῦ, εἴ τι ἔχει δικαίωμα πρὸς τὴν κατ᾽ αὐτοῦ πάλαι γενομένην παρὰ τῶν Ῥωμαίων κατάκρισιν ἀνθυπενεγκεῖν. * αὐτοῦ δὲ σιωπῶντος τῷ μηδεμίαν εὔλογον ἔχειν ἀπολογίαν πρὸς τὰ ἐγκαλούμενα· ἐπειδὴ ὑπό τε τῶν τοποτηρητῶν αὐτῶν, ὑπό τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συγκλήτου παραινούμενος συγγνώμην αἰτῆσαι, ὥστε κἂν τῆς τῶν πιστῶν κοινωνίας ὡς λαϊκὸς ἀξιωθῆναι, παντάπασιν ἐξ αὐθαδείας ἀπεσείσατο τὴν συμβουλίαν· κοινῇ λοιπὸν ψήφῳ καὶ δικαιοτάτῃ κατακρίνουσι, καθαιροῦσί τε τοῦτον καὶ ἀναθεματίζουσιν, ὡς ἐπιβήτορα καὶ μοιχὸν, καὶ διωγμῶν χαλεπωτάτων, καὶ σκανδάλων μυρίων ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις αἴτιον γενόμενον· καὶ ἀποφαίνονται * σὺν ἅμα Νικολάου τοῦ πάπα καθαιρετικῇ ψήφῳ, τῇ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας πρῶτον καὶ κανονικῆς, ἤτοι συνοδικῆς κρίσεως ἀποφανθείσῃ κατ᾽ αὐτοῦ. ὑπογράφουσι δὲ τῇ καθαιρέσει, οὐ ψιλῷ τῷ μέλανι τὰ χειρόγραφα ποιούμενοι, ἀλλὰ, τὸ φρικωδέστατον, ὡς τῶν εἰδότων ἀκήκοα διαβεβαιουμένων, καὶ ἐν αὐτῷ τοῦ σωτῆρος τῷ αἵματι βάπτοντες τὸν κάλαμον, οὕτως ἐξεκήρυξαν Φώτιον, οὕτως αὐτὸν κατεδίκασαν, καὶ πάντας τοὺς κεχειροτονημένους ὑπ᾽ αὐτοῦ.

* *al.* μηδὲ αὐτοῦ ἔχοντος

* *al.* χρῶ

Ἐνταῦθα γενόμενος, κατηγορήσειν μοι δοκῶ τῆς συνόδου· μέμψομαι γὰρ καὶ τὴν κρίσιν ταύτην, εἰ καὶ τολμηρόν. πάσας γὰρ τὰς πράξεις καὶ τοὺς διωρισμένους ἐν αὐτῇ κανόνας ὁμοίως τοῖς ἐν ταῖς προλαβούσαις ἑπτὰ συνόδοις οἰκουμενικαῖς, καὶ τούτοις ὡς θεοπνεύστοις λίαν προσιέμενός τε καὶ ἀποδεχόμενος, τοῦτο μόνον τῆς ὀγδόης συνόδου ταύτης ἐπιμέμφομαι, οὐχ ὅτι θυμῷ βαρεῖ καὶ μνησικακίᾳ, ὥς τινες οἴονται, τῶν ὑπευθύνων ἀνηλεῶς κατεψηφίσατο, μᾶλλον

μᾶλλον μὲν οὖν τοὐναντίον μεμπτέα τυχὸν αὕτη παρά γε δικαίῳ τῷ τοιούτων κριτῇ, ὅτι φιλανθρωπότερον ἢ ἔδει τὴν κρίσιν ποιουμένη, οὐκ ἀπροσωπόληπτον, οὐδὲ καθαρῶς ἀποστολικὴν ἐπήγαγε ψῆφον· δέον τῷ τριακοστῷ κεφαλαίῳ ᾧ πρῶτον τὸν ἄμεμπτον ὁ συκοφάντης κατεδίκαζεν, ὡς διὰ κοσμικῆς δυναστείας ἐγκρατῆ γενόμενον τῆς ἐκκλησίας, τούτῳ μᾶλλον ἰσχυρίσασθαι νῦν κατ' ἐκείνου, ὡς οὐ ψήφῳ Θεοῦ καὶ ἱερέων, ἀλλ' ὑπερβολῇ φιλαρχίας καὶ δοξομανίας, διὰ κοσμικῆς δυναστείας τυραννήσαντος τῆς ἐκκλησίας. αὐτόν τε διὰ ταῦτα καθαιρεῖν ἔδει, καὶ ὅτι παρὰ καθῃρημένου χειροτονεῖσθαι κατηξίου, καὶ τοὺς κεκοινωνηκότας δὲ αὐτῷ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἀπόφασιν πάντας· καὶ μὴ φιλανθρωποτέρους Θεοῦ, καὶ Θεοῦ γινομένους κρίσεως, τὴν ἀπόφασιν τοῦ παναγίου πνεύματος ἀκυροῦν. τοῦτο τὰ ἄνω, κάτω πεποίηκε. τοῦτο τὸ κρίμα οὐκ ἔστιν ὅσων εἰπεῖν κακῶν αἴτιον καὶ σκανδάλων ἐχρημάτισεν. οἶμαι γάρ, ὡς εἰ ἀποστολικῶς τότε καὶ κανονικῶς κατὰ πάντων ἀπεφήναντο, οὐ τὸν αἴτιον μόνον τῆς διχοστασίας τε καὶ τῶν σκανδάλων, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνήσαντας αὐτῷ πάντας ἐκκηρύξαντες, οὐδεμίαν ἂν ἔτι κατὰ τῆς ἐκκλησίας εἶχε παρείσδυσιν ἡ ἀδικία. ὥσπερ δὲ πρότερον κατὰ τὴν ἐπὶ Ταρασίου τοῦ θείου σύνοδον κατὰ τῶν Εἰκονομάχων γενομένην, ἐπειδὴ συμπαθέστερον μᾶλλον ἢ δικαιότερον ἐχρήσαντο τοῖς αἱρετικοῖς, καιροῦ πάλιν ἐκεῖνοι δραξάμενοι, τὴν οἰκείαν δυσσέβειαν χαλεπώτερον ἀνενεώσαντο· οὕτω καὶ νῦν τῆς συνόδου ταύτης πεφεισμένως, ἀλλ' οὐκ ἀπροσπαθῶς καὶ κανονικῶς τὴν κρίσιν ἀποφηναμένης, εὗρεν αὖθις ἡ πονηρία κατὰ τῆς ἐκκλησίας χώραν. καὶ διὰ τῶν * προειλημμένων ὁ ἀπόβλητος, καὶ διὰ τῶν * ἀποκειμένων ὁ καθῃρημένος, ὡς κοινωνικῶν ὄντων αὐτοῦ, καταδραμών, καὶ αὖθις τὸν ἱεραρχικὸν θρόνον τυραννήσας, καὶ τῶν ἱερῶν καταπαίξας θεσμῶν, καὶ πάντα μὲν ἀποστολικὸν κανόνα, πᾶσαν δὲ παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν καταπεπατηκώς, καὶ πάντας μὲν τῶν οἰκείων ὁμολογιῶν χειρογράφων ἀθετητάς, πάντας δὲ σταυροπάτας, οἷος ἐκεῖνος, γενέσθαι καταναγκάζων, καὶ τῶν πρώτων τὰ ἔσχατα χείρω διαθέμενος, τὰς ἁπάντων συνειδήσεις ἐβεβήλωσε καὶ κατέχρανε. τοῦτο μέν, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, τῆς συνόδου ταύτης τὸ ἐλάττωμα, διὰ τῆς καταδοχῆς καὶ κοινωνίας τῶν παραπεσόντων, καὶ τὸ λύκον, ὡς οὐ προσεδόκα, τοῖς προβάτοις ἐπεισαγούσης. τοῦτο δέ τινες καὶ ἀπὸ τῶν παρηκολουθηκότων τοῖς τότε χρόνοις τεκμηρίων ἐμφρόνως ἐστοχάσαντο. καὶ γὰρ μήπω ταυτησὶ τῆς συνόδου συγκεκροτημένης, ἔτι δὲ ἐλπιζομένης, βούβαλοι ἔξωθέν ποτε ἐλαυνόμενοι, κατὰ μέσης διήγοντο τῆς πόλεως· ἀθρόως δὲ θορυβηθέντες, ὧδε κἀκεῖσε διεσκορπίζοντο. εἷς δὲ αὐτῶν κατὰ τῆς μεγάλης εὐθυδρομήσας ἐκκλησίας, καὶ ἔνδον τοῦ ἱεροῦ γεγονώς, ἄχρις αὐτοῦ τρέχων τοῦ ἄμβωνος κατήντησεν· ὥρα δὲ ἦν ἐνάτη τῆς ἡμέρας· καὶ αὐτὸς οὐκ ἀγαθὸς ἄγγελος τοῖς τὰ τοιαῦτα κρίνειν εἰδόσι κατεφαίνετο. τούτου δὲ μείζων ἀπόδειξις, ὁ φρικωδέστατος σεισμός, ὃς κατ' ἐκεῖνον συνέβη τὸν καιρόν. ἐνάτην εἶχεν Ἰανουάριος, καὶ πολλαὶ μὲν ἐκκλησίαι, ἔμβολοι δὲ πλεῖστοι καὶ οἶκοι ἠδαφίσθησαν, κτηνῶν τε καὶ ἀνθρώπων ἀμύθητος γέγονε πανωλεθρία, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ μέγας τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας οἶκος

A quod multò clementius quam oportebat, judicarit; habita nempe personarum aliqua ratione, non ex lege apostolica sincere lata sententia. Trigesimus canon adhibendus erat, quo innocentem ante Ignatium Photius sycophanta damnarat, quasi per sæcularem potestatem ecclesiam invasisset. Hoc magis nunc innitendum erat in eum, ut qui non Dei, non mystarum sententia, sed incredibili gloriæ & ambitionis furore correptus, per sæcularem potestatem solium vi tyrannica occupasset. Hanc ille ob causam, & præterea, ab exauctorato se consecrari voluerit, de gradu deturbandus erat, omnesque qui cum illo B communicabant, secundum apostolicam sanctionem: nec oportuit eos Deo, Deique judicio clementiores esse, & sacrosancti Spiritus decretum antiquare. Hæc quippe illorum indulgentia omnia susque deque egit. Hoc judicium dici non potest quantum offenderit, quantorumque causam præbuerit malorum. Persuasum enim habeo, si tunc ex apostolorum & canonum auctoritate sententiam rite, & in auctorem schismatis & offensionum, & in totam ejus factionem cum illo communican- C tem, omnibus exauctoritatis, tulissent, futurum fuisse, uti omnis ab ecclesia impietas in posterum excluderetur. Sed quemadmodum ante, divino Tarasio patriarcha, in synodo contra Iconomachos celebrata, cùm indulgentius quam ex præscripto justitiæ, hæreticos tractassent, illi arrepta occasione impietatem suam multo magis confirmarunt: ita nunc synodo hac remissius agente, nec sine affectu, neque ex apostolico canone damnationis sententiam ferente, malitia rursus contra ecclesiam invenit locum. Nam per homines antea corruptos explosus, & per ejectos damnatus quasi familiares, postliminio recurrens, rursus patriarchæ thronum per vim invasit; sa- D crisque legibus & apostolicis sanctionibus elusis, traditionibus omnibus ecclesiasticis proculcatis; cum omnes in sua testimonia & chirographa perjuros, & crucis conculcatores, ut ipse erat, fieri coëgisset, & extrema primis deteriora fecisset, omnium conscientias inquinavit & profanavit. Atque id in hac synodo desideratur, ut ego sentio, quod & lapsi ad communionem recepti, & lupus præter ipsius expectationem in ovile est admissus. Quod & quidam ex signis temporibus illis sapienter visis conjecerunt. Nondum enim hac synodo cele- E brata; sed adhuc sperata, bubalos quondam aliunde huc adductos, perque mediam viam actos, repente furor corripuit; aliisque alio ruentibus, unus recta adversus magnam ecclesiam delatus, irrupit; atque ad ambonem usque curriculo hora diei nona pervenit; qui rem æstimare scientibus visus est malus esse nuntius. Sed majus isto argumentum erat, terrificus plane, qui eadem tempestate nono Ianuarii accidit, terræ tremor, quo multa templa, plurimæ porticus, ædificiaque conciderunt. Hominum ac jumentorum tanta strages edita est, quanta verbis exprimi nullis potest. Quin & ipsum Sophiæ augustum Dei templum multis

VITA IGNATII PATRIAR.

Non damnat Nicena oecumenicū concilium, quasi apostolicos canones violarit: sed ex iis rebus, quæ post concilium evenere, majorem severitatem desiderat: quippe cū clementius egisse videatur, quam per canones ipsos agere licuisset, si summo jure agere cum Photio, Photianisque voluisset.

multis in partibus concussum, nisi cura singularis principum antevertisset, ruinæ periculum adiisset. Atque hæc ante synodum evenere. Post synodum vero mense Octobri jam ineunte, repente tantus venit turbo, tantaque ingruit procella, ut multa templa; multaque palatia, atque ipsius etiam patriarchii plumbeum tectum instar membranæ convolutum in terram dejecerit. Imo & obelisci in hippodromo tetragoni ex perpetuo lapide facti aheneus turbo, seu strobilus ingenti pondere columnæ impositus, procul ejectus & elisus est. Nec vana sane hæc, quæ tum acciderunt, fuere prodigia, sed futuri motus & perturbationis per architectum turbarum dæmonem ecclesiæ impendentis aperta signa & argumenta. Quæ fortasse evenissent nunquam, si causam Photii synodus ex decreto apostolico, ut est dictum, decidisset. Enimvero hæc patriarchæ Ignatii gloriæ labem nullam aspergunt, quod non esset illi auctoritas agendi quæ vellet: Romanis enim pro ecclesiastica antiqua traditione, judicandi potestatem permittebat. Quin & ipsa synodus non tantopere volebat iis qui cum Photio, quamvis inviti & coacti, communicarant, indulgere, quantopere simplicitas, ne dicam levitas, imperatoris, victa nempe hominum precibus, & laudibus inflata humanis, & clementiæ nomine perfecta Dei æquitate penitus destituta. Atque hæc ita tum gesta sunt.

Magnus porro Ignatius denuo gubernaculis ecclesiæ admotus, vel sua sponte cæcutientibus ostendit, quam frustra hostis contra se gloriatus sit. Peritius enim quodammodo, sanctiusque & securius quam antea, ecclesiam administravit; ut qui multis & diuturnis variisque casibus & ærumnis usum regendi majorem sibi comparasset. Incorrupte enim, nullaque personarum habita ratione jus dicebat. Singularem curam in consecrationibus adhibebat; injuria oppressis ferebat auxilium, afflictos solabatur, egentes sublevabat, eorumque inopiam suis copiis, ut poterat, hilariter recreabat. Infirmos quidem fide, aut etiam corpore, confirmabat & solabatur. Pusillanimes vero Spiritus sancti gratia ad spem per doctrinam erigebat. Denique omnibus omnia factus, pro viribus studebat omnes in visceribus Iesu Christi lucrifacere. Geminas semper propositas habebat vias: alteram, qua recta per puras & assiduas preces tendebat ad Deum: alteram ad ecclesiæ suæ ædificationem & profectum referebat: verum eadem simul opera utrumque recte administrabat; non perfunctorie, vel, ut nonnulli, oscitanter, sed accurate & decenter a prima juventa ad ultimam usque senectam sacris operabatur; atque in omnibus templis, & laudatissimæ Dei matri, & divinis apostolis, martyribusque, gestienti corde, cum ea qua par erat, ac divinam decebat majestatem, pietate panegyres diesque festos agitabat. Tam pie vero & religiose, Spiritu nempe sancto illum complente, rem divinam faciebat, ut in ipso altari videre esset aperta Spiritus sancti præsentiæ argumenta.

κατὰ πολλὰ μέρη διεκινδύνευσε τὸ ῥηγνύμενος, εἰ μὴ τῆς ἀξίας πρὸς τὴν κρατούντων ἐτύγχανεν ἐπιμελείας. ταῦτα μὲν περὶ τῆς συνόδου. καὶ μετ' αὐτὴν ἐξαίφνης ἐπῆλθε πνεύματος σφοδρὰ καταιγὶς· Οκτώβριος ἐνίστατο μὴν· καὶ οὕτω βιαίως ἐπέθετο τὸ πνεῦμα, ὡς πολλῶν μὲν ἐκκλησιῶν, πολλῶν δὲ παλατίων, καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ δὲ οἴκου τὸν μόλιβδον οἷα μεμβράνας συνελίσσειν, καὶ εἰς τοὔδαφος κατασπᾶν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοῦ τετραπλεύρου μονολίθου κίονος ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐστηλωμένον χαλκοῦν στροβίλιον βαρύτατον ὂν ὡς πορρωτάτω συνετρίβη πεσόν. οὐκ εἰκῆ δὲ ταῦτα παρηκολούθηκε τὰ σημεῖα, ἀλλὰ τῆς μελλούσης αὖθις ἀκαταστασίας καὶ ταραχῆς διὰ τοῦ ταραχοποιοῦ δαίμονος ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἐνίστατο τεκμήρια σαφῆ· ἅπερ ἴσως οὐκ ἂν συνέπεσεν, εἰ κατὰ τὸν ἀποστολικὸν, ὡς εἴρηται, τὰ κατ' αὐτὸν ἐκείθη θεσμόν. ἀλλ' ὅμως οὐ ῥυπαίνει ταῦτα τὴν τοῦ πατριάρχου δόξαν, ὅτι μὴ αὐθεντικῶς εἶχε πᾶν ὃ ἐβούλετο δρᾶν· μᾶλλον δὲ τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τὴν ἄνωθεν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, τὴν τῆς κρίσεως ἐξουσίαν παρεχώρει. ἀλλ' οὐδ' ἡ σύνοδος ἐκείνη τοῖς κεκοινωνηκόσι Φωτίῳ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα βιασθεῖσι, τοσοῦτον ἤθελε συμπαθεῖν, ὅσον ἡ τοῦ βασιλέως ἁπλότης, ἵνα μὴ λέγω κουφότης, προσώπων ἡττωμένη παρακλήσεσι, καὶ τοῖς παρὰ τούτων ἐπαίνοις ὑποχαυνουμένη, καὶ φιλανθρωπίας ὀνόματι τῆς ἀκριβοῦς τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνης ὡς ἐπίπαν ἀποπίπτουσα. πλὴν ταῦτα μέν τοῦτον γέγονε τὸν τρόπον.

Αὐτὸς δὲ ὁ μέγας Ἰγνάτιος τῶν τῆς ἐκκλησίας οἰάκων τὸ δεύτερον ἐπιλαβόμενος, ἔδειξε καὶ τοῖς τυφλώττειν ἑκουσίως ἐθέλουσιν, ὡς μάτην ὁ ἐχθρὸς ἐνεκαυχήσατο κατ' αὐτοῦ. ἐπιστημονικώτερον γὰρ, καὶ μᾶλλον θειότερόν πως καὶ ἀσφαλέστερον ἢ πρότερον τὴν ἐκκλησίαν ἐκυβέρνα· ἅτε δὴ ταῖς μακραῖς ταλαιπωρίαις καὶ ποικίλαις θλίψεσιν ἱκανὴν ἐμπειρίαν ἑαυτῷ συνειλοχώς· ἀδέκαστος μὲν πάντῃ καὶ ἀπροσωπόληπτος ἐν ταῖς κρίσεσι δεικνύμενος, λίαν δὲ ἀκριβὴς ἐν ταῖς χειροτονίαις, τοῖς ἀδικουμένοις ἐπικουρῶν, τοῖς λυπουμένοις συλλυπούμενος, τοῖς πενομένοις ἐπαρκῶν, καὶ τὴν ἔνδειαν τούτοις ὅση δύναμις ἱλαρῶς παραμυθούμενος· καὶ τοὺς ἀσθενοῦντας μὲν τῇ πίστει ἢ καὶ τῷ σώματι παρακαλῶν καὶ ψυχαγωγῶν, τοὺς ὀλιγοψύχους δὲ τῇ χάριτι τῆς τοῦ πνεύματος ἀνακτώμενος διδασκαλίας· καὶ πᾶσι πάντα γινόμενος, ἐσπούδε κερδαίνειν, ὅσον ἐπ' αὐτῷ, πάντας ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ. δύο μὲν αὐτῷ διὰ σπουδῆς ἦσαν ὁδοί· ἡ μὲν πρὸς Θεὸν ἰθυτενῶς ὁρῶσα διὰ καθαρᾶς τε καὶ ἀνεκλείπτου προσευχῆς· ἡ δὲ πρὸς τὴν τῆς ἐκκλησίας οἰκοδομὴν καὶ περιποίησιν. διὰ τῆς αὐτῆς δὲ σπουδῆς ἀμφότερα κατώρθου, οὐ κατὰ πάρεργον, οὐδὲ ῥαθύμως, ὥσπερ τινὲς, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιμελῶς καὶ συντόνως ἐκ νεότητος ἕως γήρως καὶ πρεσβείου βαθέος ταῖς ἱεραῖς λειτουργίαις ὑπηρέτει, καὶ κατὰ πάντα σεβάσμιον οἶκον τῇ τε πανυμνήτῳ μητρὶ τοῦ Θεοῦ, τοῖς τε θείοις ἀποστόλοις καὶ μάρτυσιν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας θεοπρεπῶς ἐπανηγύριζεν. οὕτω δὲ θεοφιλῶς καὶ πνευματοκινήτως αὔηγε τὴν προσφορὰν, ὡς ἐπ' αὐτῆς ὁρᾶν τῆς θείας τραπέζης ἐναργῆ τῆς τοῦ πνεύματος παρουσίας τεκμήρια.

ὡρᾶτο

ὡρᾶτο γὰρ ὁ θεῖος ἄρτος ὅλος ἠλλοιωμένος, ὅλος ὥσπερ ἄνθραξ οὐράνιος χάριν ἀποστίλβων τοῦ οὐρανίου πυρός. ὤπται ποτὲ κραδαινόμενος καὶ ὁ ὑπεράνω τῆς ἁγίας τραπέζης ἀπαιωρούμενος σταυρὸς, ἠρέμα μὲν πολλάκις σειόμενος ὑψουμένου τοῦ ἄρτου καθωρᾶτο, τὴν τοῦ ἁγίου δηλαδὴ πνεύματος ἐπισκίασιν ὑποσημαίνων. ἐν ἡμέρᾳ δέ ποτε τοῦ πάσχα μάλιστα οὕτω διεκινήθη σφοδρῶς, ὡς πάντας ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων πατριαρχικῶν θρόνων, τὸ μυστήριον ἐκπεπληγμένους, μεγάλῃ φωνῇ δοξάζειν ἐπὶ πολὺ τὸν Θεόν. οὕτως ὁ μέγας ἱεράρχης ἀχράντους θυσίας ἐν τελειότητι πίστεως γνησίως ἀναφέρων, καὶ ταύταις ἱλασκόμενος τὸν Θεὸν, ἱεροπρεπῶς ἱερούργει τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ. ἀεὶ δὲ τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῷ τοιαύταις κατεφώτιζε διδαχαῖς. προσέχετε, λέγων, ἑαυτοῖς ἀδελφοὶ, καὶ βλέπετε, πῶς ἀκριβῶς τοῦ βίου περιπατεῖτε τὴν ὁδὸν, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί· καὶ μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τὰ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ. καὶ μὴ σχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς καὶ εἰδέναι ὅ, τι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον· καὶ τίς ἡ κλῆσις τῆς πίστεως ὑμῶν καὶ τῆς ἐλπίδος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ἤτω ὁ λύχνος τῆς καρδίας ὑμῶν τῷ κυρίῳ πνεύματι ἀεὶ καιόμενος, καθαρὸς, εἰλικρινὴς, ἁπλοῦς ὅλος, διαυγὴς, καὶ φωτοφανὴς, ἵν' ὅλη δι' αὐτοῦ καταυγάζηται ὑμῖν ἡ ψυχή. ἔστω ὁ νοῦς ὑμῶν ἀνατεταμένος ἀεὶ πρὸς Θεὸν, μονότροπος, μονολόγιστος, ἓν ἔργον καὶ μίαν σπουδὴν καὶ μίαν προηγουμένως ἔχων ἐνέργειαν, τὴν θεωρίαν τοῦ ἀγαθοῦ, πρὸς μόνον τὸ φύσει καὶ κυρίως ὂν ἀγαθὸν ἐπεστραμμένος ἀεὶ, καὶ ἐν αὐτῷ ζῶν καὶ κινούμενος καὶ ὢν, αὐτῷ λαμπρυνόμενος καὶ ἀγαθυνόμενος, καὶ κατὰ τὸ ἐφικτὸν ὁμοιούμενος καὶ θεούμενος. οὕτω γὰρ ὑψοῦ τὸν λογισμὸν αἴροντες, καὶ πάντων μὲν αἰσθητῶν, πάντων δὲ νοητῶν κτισμάτων ὑπεραναβαίνοντες, μόνῃ δὲ τῇ τριαδικῇ θεαρχίᾳ, μόνῃ τῇ ἐν ἀπορρήτοις ἑστώσῃ κρυφιότητι καὶ ὑπερουσιότητι τὸν οἰκεῖον ἱδρυσάμενοι νοῦν· καὶ μίαν μὲν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ὥσπερ φύσιν θεότητος, οὕτω καὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν καὶ δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ὁμολογοῦντες καὶ πιστεύοντες· τὸν ἕνα δὲ τῆς τρισυποστάτου θεαρχίας τὸν ἄναρχον καὶ συνάναρχον τῷ πατρὶ λόγον τὸν ἄορατον, τὸν ἀσώματον, τὸν ὁμοφυᾶ τῷ γεννήτορι καὶ ὁμοδύναμον, τοῦτον υἱὸν ἀνθρώπου καθ' ἡμᾶς ἐκ τῆς ὑπεραμώμου γενόμενον θεομήτορος εἰδότες, καὶ ἕνα μὲν τῷ προσώπῳ, διπλοῦν δὲ ταῖς φύσεσι καὶ ἐνεργείαις καὶ θελήσεσι κηρύσσοντες· καὶ ταύτῃ σχολάζοντες ἐπιμελέστερον τῇ θεωρίᾳ τῶν θείων, καὶ θεολογίᾳ, καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς τῶν γραφῶν μελέτης ἀνακαθαιρόμενοι, καὶ δι' ἀενάου προσευχῆς ἁγνιζόμενοι, ὑπεροράσει τῶν ματαίων ὑπερίδωμεν μεριμνῶν, καὶ τοῖς τῆς ἀτιμίας μὴ ὑποκύπτωμεν πάθεσιν, καὶ πρὸς ἀνοήτους φροντίδας μὴ καταπίπτωμεν. καὶ πᾶς θυμὸς θηριώδης, καὶ πᾶσα παράλογος ἐπιθυμία ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν· μᾶλλον δὲ ὁ μὲν θυμὸς ὅπλον ἡμῖν κατὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ τῆς ἁμαρτίας ἔστω πατρός.

Videbatur enim panis divinus penitus immutatus, totusque veluti cælestis carbo, gratiæ radios spargere cælestis flammæ. Crucis quoque signum, quod aræ desuper imminebat, sæpe placide concuti cernebatur, cum sacra hostia extollebatur, sancti Spiritus videlicet significans obumbrationem. Sed ipso die paschæ potissimum adeo vehementer commotum est, uti presbyteri & episcopi omnes, maximeque ii qui ex aliis patriarchiis aderant, mysterio perculsi, ingenti voce diutius numen laudibus celebrarint. Ita sacerdos magnus sacrificium intemeratum perfecta plenaque fide offerebat, Deoque per illud propitiato, populi salutem, ut sacerdoti par erat, operabatur. Eos porro qui ad illum accedebant, hujuscemodi documentis erudiebat. *Attendite*, inquit, *vobis, fratres, & videte, quomodo caute ambuletis, non ut insipientes, sed ut sapientes: & nolite fieri imprudentes, sed intelligentes voluntatem Dei.* &, *nolite conformari huic sæculo, sed transformamini*, secundum apostolum, *renovatione mentis vestræ; ut probetis vos, & sciatis, quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta: & quæ vocatio fidei vestræ, & spei in Christo Iesu domino nostro.* Sit lucerna cordis vestri semper ardens Spiritu sancto, pura, sincera, liquida & splendida, ut illa tota anima vestra illuminetur. Sit vobis mens semper intenta ad dominum, simplex & recta, cujus unicus labor sit & studium, unicusque & primarius finis propositus, boni summi contemplatio. Ad illud, inquam, natura sua verum germanumque bonum mens vestra sit conversa semper, & in illo vivat, moveatur & sit; in illo illuminetur, bonaque reddatur: illi, quoad ejus fieri potest, similis efficiatur, & deificetur. Ita enim animo supra naturam totam seu corporatam, seu intelligentem elevato, mentem nostram in sanctissimæ Trinitatis majestate, quæ sola inexplicabilis, abscondita, supraque naturam evecta omnem per se est existitque, stabiliemus. Sicuti vero unam Patris & Filii & Spiritus sancti naturam divinitatis, ita potentiam, operationem, gloriam & magnificentiam profiteamur & credamus: unum autem divinissimæ Trinitatis intemporaneum, cointemporaneum Patri Verbum, ab oculorum acie remotum, a corporis concretione purum, ejusdem ac Patris essentiæ, potentiæ ejusdem; hunc ipsum scientes hominis quoque filium secundum nostram naturam ex immaculata Dei matre natum, unum quidem persona, gemina porro natura, operatione, voluntate prædicemus: atque his rerum divinarum & theologicarum meditationibus penitus occupati, sacrarumque literarum studiis repurgati, atque assidua oratione lustrati, contemptis humanis rebus, curas inanes negligamus, neque nos fœdis cupiditatibus submittamus, neque ad cogitationes stultas prolabamur. Omnis ferina iracundia, omne desiderium a ratione alienum a nobis excludatur: imo ira telum nobis sit in peccatum, peccatique auctorem.

VITA IGNATII PATRIAR.

Ephes. 5.

Rom. 12.

Ephes. 1.

Luc. 11.

Actor. 17.

VITA IGNATII PATRIAR.

Cupiditas vero ad verum germanumque A bonum translata, ad præcepta domini custodienda nobis adjutrix fiat. Hæc documenta, dilecti, primum quidem a prophetis, deinde a præstantibus Christi discipulis & euangelistis, tum vero a patribus, sive sanctis doctoribus accepta, imo per unum & eundem Spiritum dictata, variisque modis prædicata, ne contemnamus, nec segniter & ignave exequamur, sed acriter & studiose virtutis opus persequamur; ut benignitate in egentes, fideque a peccatis expiati, caritate perfecta, & submissione sincera, ab omnibus animi & corporis inquinamentis defœcati, secundum Dei voluntatem ambulantes, regno B supremi patris in Christo Iesu digni habeamur. Omnes ergo animi vitiositates & malitiæ fibras elidamus, uti puris ad purissimum nobis pateat accessus. Perniciosam ventris ingluviem, veluti pestem virtutis & omnis fontem impietatis, procul habeamus: illius loco temperantiam veluti diploidem induamus; temperantiam, inquam, beatarum mentium sociam, cælitum contubernalem, cælestiumque deliciarum ac voluptatum conciliatricem ac pignus. *Ephes. 5.* Fornicatio autem ne nominetur quidem in nobis, ut non solum opere & facto, sed ne cogitationum quidem C impurarum monstris inquinemur. Totis proinde viribus, omnique connixu, & summa animi depressione, precibusque elementa luxuriæ penitus eradamus, cœnosamque impuritatis scaturiginem, & voluptatis focum intemperantiæ suscitabulum, idolum cordis obscœnissimum evertamus aut minuamus. Sic enim in nobis continentiæ decus efflorescet, sanctumque & divinum spiritalem sponsum ad nos pie sancteque attrahemus. *Colos. 3.* Avaritiam & studium habendi non secus atque idololatriam refugiamus. Idem enim sunt, ut lex apostoli docet, *Ephes 5. 1. Tim. 6.* quando pecuniam appetentes D a fide aberrarunt, seipsosque inseruerunt doloribus multis. Cum ergo nobis fidem salutarem tollat, multasque vitæ calamitates pariat; quomodo non omni ope erit fugienda, & execranda ei qui nolit cauponis more animam vendere? *Phil. 3.* Quapropter si conversatio nostra in cælis est, si cælum cogitamus, atque ad vitam immortalem, ac salutem sempiternam aspiramus, habentes victum & amictum, his contenti simus. *1. Tim. 6.* Sic enim probe instructos expedite arduum virtutis clivum juvabit superare; haud ignaros, ut ales humi retibus implicata ad cælum eniti non potest, ita perinde E fieri nullo modo posse, ut is qui copiis & opibus fortunarum devinctus sit, expedite callem ad cælum ducentem decurrat. *Colos. 3.* Iram vero, ut insaniæ affinem, ignominiæ parentem, malique dæmonis scintillationem, remis velisque fugiamus, ne hoc olim incendio hauriamur. Sed affectemus mansuetudinem, animi æquitatem, patientiam. Hæc enim sunt vera clementiæ Iesu symbola; & hæc ille cum superessentialiter sit, hæc præcipit. Omnia enim propemodum Christi dominica præcepta continent lenitatis & mansuetudinis

A ἡ ἐπιθυμία δὲ πρὸς τὸ κυρίως καὶ ἀληθῶς ἐπιθυμητὸν μετασκευαζομένη πᾶσα, συνεργὸς ἡμῖν γινέσθω πρὸς τήρησιν τῆς δεσποτικῆς ἐντολῆς. τοιαύτας οὖν ἔχοντες παραγγελίας, ἀγαπητοὶ, διὰ προφητῶν μὲν πρῶτον, ἔπειτα διὰ τῶν ὑψηλῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ διὰ τῶν πατέρων δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἱερῶν διδασκάλων γινομένας εἰς ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος λαλουμένας ἀεὶ, καὶ πολυτρόπως κηρυσσομένας ἐν ἡμῖν, μὴ καταφρονῶμεν, μηδὲ ῥαθύμως καὶ ἐκμελῶς, ἐπιμελῶς δὲ τὴν πρᾶξιν καὶ σπουδαίως μετίωμεν τῆς ἀρετῆς, ἐλεημοσύναις μὲν καὶ πίστει πάσης ἁμαρτίας ἀποκαθαιρόμενοι, ἀγάπη δὲ τελείᾳ, καὶ ταπει- B νοφροσύνῃ ἀληθεῖ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος ἀποδιϋλιζόμενοι· ἵνα κατὰ πᾶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ περιπατήσαντες, ἄξιοι τῆς τοῦ ἐπουρανίου πατρὸς βασιλείας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀναφανῶμεν. ἀποθώμεθα τοιγαροῦν πᾶν πάθος, καὶ πάντα πονηρίας ἀποξυψώμεθα λογισμὸν, ἵνα καθαροὶ τῷ καθαρωτάτῳ προσενεχθῆναι δυνηθῶμεν. ἀπορρίψωμεν γαστριμαργίας πάθος ὀλέθριον, ὡς πάσης ἀλλότριον ἀρετῆς, καὶ παντοίας γεννητικὸν κακίας· ἀντ' αὐτῆς δὲ τὴν κοσμιωτάτην ἐγκράτειαν ὡς διπλοΐδα περιθώμεθα, τὴν τῶν ἀγγέλων συνεταῖρον, τὴν τῶν ἁγίων σύσκηνον, τὴν τῆς ἄνω τερπνότητος πρόξενον καὶ ἐνέ- C χυρον φῆς. πορνεία δὲ μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ἡμῖν, οὐ μόνον ἡ κατ' ἐνέργειαν καὶ πρᾶξιν, ἀλλὰ μηδὲ πορνικαῖς φαντασίαις ῥυπαινώμεθα. πάσῃ δὲ μηχανῇ καὶ σπουδῇ, πάσῃ ταπεινοφροσύνῃ καὶ προσευχῇ τὴν κακὴν ῥίζαν προθέλυμνον ἐκτίλλωμεν, τὴν θολερὰν πηγὴν, τὸ τῆς ἡδονῆς ἐμπύρευμα, τὸ τῆς ἀκολασίας ζώπυρον, τὸ πορνικὸν τῆς καρδίας εἴδωλον πρότερον ἐξανέλωμεν ἢ μειώσωμεν. οὕτω γὰρ ἡμῖν τὸ ἱερὸν τῆς σωφροσύνης ἐπανθήσει κάλλος, οὕτω καὶ τὸν νοητὸν νυμφίον καὶ ἅγιον ἁγιοπρεπῶς ἑαυτοῖς ἐπισπασόμεθα. φιλαργυρίαν δὲ καὶ πλεονεξίαν πᾶσαν, ὡς εἰδωλολατρείαν ἀποφύγωμεν. ταυτὸν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ ἀποστόλου πέφυκε νόμον, εἴπερ οἱ ταύτης ὀρεγό- D μενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. εἴπερ οὖν καὶ τῆς σωτηρίου πίστεως ἀλλοτριοῖ, καὶ πολυώδυνον ἡμῖν καθίστησι τὴν ζωὴν, πῶς οὐχὶ φευκτέα μᾶλλον ἁπάντων καὶ βδελυκτὴ τῷ γε μὴ πάντῃ καπηλικῶς τὴν ψυχὴν; οἱ γοῦν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ἀποτιθέμενοι, καὶ πρὸς τὸν ἐκεῖ βίον καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον μεταταττόμενοι, ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκώμεθα. καὶ γὰρ οὕτω κούφους ἡμᾶς καὶ εὐσταλεῖς τῶν ἀρετῶν ἀνιέναι τὴν κλίμακα δεῖ, εἰδότας, ὅτι ὥσπερ ἀμήχανον ὄρνιν ἐπὶ γῆς δεδεμένην ἀναπτῆναι πρὸς οὐρανὸν, οὕτως ἀνένδεκτον εἶναι τὸν E γηΐνοις κτήμασι καὶ χρήμασιν ἐν περιπαθείᾳ καταδεδεμένον, τὴν πρὸς Θεὸν ὑψοῦσαν εὐθυβόλως οἶμον δραμεῖν. ὀργὴν δὲ, ὡς ἐκστάσεως οὖσαν παράφυσιν, ὡς ἀσχημοσύνης μητέρα, καὶ ὡς τοῦ πονηροῦ τυγχάνουσαν ἔξαλμα, φυγῇ φύγωμεν, μήποτε τῇ ταύτης ἐξαναλωθῶμεν φλογί. ἀναλάβωμεν δὲ πραΰτητα, ἐπιείκειαν, μακροθυμίαν. ταῦτα γὰρ τῆς τοῦ Ἰησοῦ γνωρίσματα φιλανθρωπίας, καὶ ταῦτα ὑπερουσίως ἐκεῖνος ὢν, ταῦτα νομοθετεῖ. σχεδὸν γὰρ αἱ ἐντολαὶ πᾶσαι τοῦ κυριακοῦ στόματος, πραΰτητος διδασκαλία καὶ ἀνεξικακίας εἰσὶν, atque in tolerandis malis patientiæ documenta;

di

δι' ὧν καὶ ἡ κορυφαία τῶν ἀρετῶν ἀγάπη συνίσταται καὶ κατορθοῦται. λύπην δὲ καὶ ἀκηδίαν ἐκτρεπώμεθα, ὡς ἐμπόδιά τε καὶ σκῶλα καθεστῶτας τῆς ὁδοῦ. ῥίψωμεν λύπην, τὴν δι' ἀποτυχίαν ἢ ἔλλειψιν γηΐνου πράγματος ἐγγινομένην, καταβαρύνουσάν τε καὶ πυροῦσαν ἡμῶν τὴν ψυχὴν, καὶ οὕτω σκληρῶς ἐκθλίβουσαν καὶ ἐκπιέζουσαν, ὥστε μὴ δύνασθαι πρὸς τὸν δοτῆρα τῆς ἀληθινῆς ἀτενίσαι χαρᾶς, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐν ἀγαλλιάσει πνεύματος ἁγίου δραμεῖν. ῥίψωμεν ἀκηδίαν τῆς κακῆς λύπης ἔγγονον, τὴν ῥαθυμίας μητέρα, τὴν ἀπογνώσεως φίλην, τὴν ἐκλελυμένην, τὴν πάρετον, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐντολὴν θείαν, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμον. ἐνδυσώμεθα δὲ μᾶλλον τὴν κατὰ Θεὸν λύπην, τὴν μητέρα τῆς μετανοίας, τὴν κατανύξεως γέμουσαν, τὴν χαρᾶς πλήρη πνευματικῆς. ἐνδυσώμεθα προθυμίαν, σπουδὴν, εὐσέβειαν πᾶσαν, καὶ ἀρετήν· καὶ τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, δυνηθείημεν ἂν οὕτω καὶ τῆς ἀνοσίας κενοδοξίας, καὶ τῆς ἀνοσιωτέρας ὑπερηφανίας, τῶν ἀκροτάτων παθῶν, τῶν πρωτογόνων τοῦ διαβόλου θυγατέρων ὑπέρτεροι γενέσθαι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· καὶ δι' ἄκρας μὲν ταπεινώσεως τὸν πολύπλοκον δαίμονα τῆς κενοδοξίας ἐκκλινόμενοι καὶ συμπατοῦντες, τὸν κολοφῶνα δὲ τῶν κακῶν τὴν ὑπερηφανίαν ἐν πίστει καὶ δυνάμει Θεοῦ τέλεον ἀνατρέποντες καὶ καταργοῦντες. καὶ οὕτως ὅλον τὸ σμῆνος τῶν πονηρῶν τῆς ψυχῆς ἀναιροῦντες παθῶν, τὴν ἱερὰν ἀπάθειαν, καὶ τὸν τῆς ἀπαθείας Θεὸν καθαρῶς ἐπενδυσόμεθα. καὶ οὕτως ἡμᾶς διὰ πάσης κατηρτισμένους ἀρετῆς ὁ μονογενὴς καὶ ἀγαπητὸς ἠγαπηκὼς ἐλεύσεται μετὰ τοῦ πατρὸς, ὡς ὑπέσχετο, καὶ μονὴν ποιήσει παρ' ἡμῖν.

Τοιαύταις ἀεὶ παραγγελίαις ὁ θεῖος Ἰγνάτιος, τοιαύταις νουθεσίαις καὶ διδασκαλίαις κεχρημένος, καὶ ἰδίᾳ μὲν τοὺς μοναχικοὺς καὶ ἐρημικοὺς, ὡς πρακτικωτέρους ταῖς ἐμπράκτοις ὁμιλίαις ψυχαγωγῶν, καὶ τὸν πόθον αὐτοῖς τῆς ἀσκήσεως ἐπιτείνων· ἰδίᾳ δὲ τοῖς πλουσίοις παραγγέλλων μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδ' ἐπ' ἀδηλότητι πλούτου πεποιθέναι· τοῖς ἄρχουσι μὴ φυσιοῦσθαι, μηδὲ κατεπαίρεσθαι τῶν πενήτων παραινῶν. ἰδίᾳ δὲ πάλιν ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς ὡς ἱεραρχικώτατος καὶ γραφικώτατος ταῖς κανονικαῖς θεσμοθεσίαις ἐπανορθούμενος· καὶ πᾶσι, συνόλως εἰπεῖν, δι' ὧν ἐποίει καὶ ἐδίδασκε, τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον καὶ τὴν ἐντολὴν ὑποτιθέμενος. εἰς λιπαρὸν ἤδη καὶ πῖον ἐληλάκει γῆρας, ἐπεθύμει δὲ τὴν ἀνάλυσιν, καὶ τῶν χρονίων κόπων καὶ νόσων καὶ θλίψεων ἐπόθει τὴν ἀπαλλαγήν. καὶ μέν τοι καὶ τυγχάνει ταύτης, καὶ ἐπ' ἀγαθαῖς ἄγαν ἐλπίσι τοῦ μέλλοντος ἀποτίθεται τὴν παροῦσαν ζωήν. ἐξίσταται θορύβων καὶ ταραχῆς, καὶ φθόνου, μίσους τε καὶ ἀντιλογίας τῶν ἀτόπων ἀνθρώπων καὶ μοχθηρῶν· ἐν εἰρήνῃ δὲ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκοιμήθη καὶ ὕπνωσε· καὶ εἰς χεῖρας κυρίου τὸ πνεῦμα παραθέμενος, προστίθεται τοῖς ὁσίοις ὁ ὅσιος, τοῖς ἱεράρχαις ὁ μέγας ἱεράρχης, τοῖς ὁμολογηταῖς ὁ ὁμολογητὴς, καὶ μεγάλοις πατράσιν ὁ ὑπὲρ δικαιοσύνης Θεοῦ καὶ ἀληθείας οὐδενὸς ἔλαττον ἐκείνων κεκοπιακώς.

Ἄξιον δὲ μηδὲ τὸν τρόπον τῆς αὐτοῦ παραδραμεῖν μεταστάσεως. ἔκειτο μὲν τὰ τελευταῖα πνέων

A per quæ & caput omnium virtutum rite constituitur acquiriturque caritas. Mœrorem autem & acediam detestemur, ut quæ viam paliuris obsepiant claudantque. Abjiciamus mœrorem qui fit propter rerum fluxarum non acquisitarum defectum, qui premit mentem, & urit animum, adeoque divexat & affligit, ut non possit in sinceri gaudii largitorem intueri, ad ipsumque in Spiritus sancti gaudio evolare. Abjiciamus tædium, velut pravi mœroris fetum, ignaviæ parentem, & socium desperationis, solutum, remissum, atque ad omnia divina præcepta operaque bona minus idoneum. B Imo vero illam pœnitentiæ matrem quæ Deo placet, tristitiam induamus, plenam compunctionis, cælestique gaudio delibutam. Induamus alacritatem, diligentiam, omnemque cultum virtutis. Simus spiritu ferventes, domino servientes, spe gaudentes, in tribulatione patientes, in oratione perseverantes; ut possimus vanam & execratam gloriam, atque hac multo deteriorem ac caput scelerum superbiam, principales diaboli filias in Christo Iesu superare: dum per summam animi demissionem, versutum veteratorem vanæ laudis explodimus & conculcamus, vitiorumque omnium reginam superbiam in fide & virtute Dei pro- C sternimus elidimusque: atque ita totam vitiorum animi sentinam exhaurientes, positis omnibus noxiis affectibus mentis, integritatem sanctam & auctorem integritatis Deum pure induemus. Sicque omni virtutum ornatu excultos dilectus Dei unigenitus nos diliget, & ad nos cum patre veniet, ut promisit, & mansionem apud nos faciet.

Hujuscemodi monitis divinus noster Ignatius, hujuscemodi præceptis & documentis utebatur: & separatim quidem religiosos & semotos a turbis viros, ut actioni magis deditos, sermonibus actione fir- D matis alliciebat, amoremque religiosæ disciplinæ in illis incendebat. Seorsum etiam divitibus præcepta vivendi dabat, ne magnifice & superbe sentirent, neque fluxis rebus & incertis fortunis fiderent: principibus, ne fastu turgerent, humilioresque præ se contemnerent. Sigillatim etiam sacerdotes & antistites ipse maximus antistes divinarum & ecclesiasticarum institutionum cognitione erudiebat. Denique per id omne quod agebat & docebat, cælestem legem ac præcepta proponebat. Cumque jam ad extremam ultimamque vergeret senectutem, optabat solvi, multorumque E laborum ac morborum, atque adeo tot ærumnarum finem expectabat, quem tandem etiam est consecutus. Nam spe certa futuræ consequendæ præsentem vitam ponit, turbarumque motus atque invidiæ, odiique & insectationis infelicium & impiorum evadit; atque in pace in idipsum dormit & requiescit, spiritumque in manus domini commendat; atque apponitur ad sanctos sanctus, ad hierarchas magnus hierarcha, ad confessores confessor, ad magnos patres ille pro Dei justitia & veritate non minus atque illi certamine fatigatus.

Enimvero par est, ut quo pacto de statione vitæ decesserit, exponamus. Iacebat sanctus extre-

VITA IGNATII PATR. AR.

Rom. 12.

Ioan. 14.

1. Tim. 4.

VITA IGNATII PATRIAR.

extremum ægrumque trahens spiritum, A dum & ipse, ut † magnus ille, a cælesti choro expectaretur. Iam vocis instrumenta prope tota ceciderant, vitalisque aura defecerat, omnesque artus exanimati erant; ipsa denique anima non nisi profectionem spectabat. Cum ecce tibi minister pro ritu ecclesiæ summa nocte ingenti voce illud solenne: Iube domne benedicere, intonat & proclamat: & beatus sensim manu ora signans, modiceque veneranda labia motans, voce intermortua, quam ægre, qui proximi stabant, percipiebant, quærit, cujus ea die memoria sancti celebretur. Iacobi, inquiunt, domine, fratris domini, cum magno sensu pietatis inquit, mei. Valete B ergo. tum ait: Benedictus Deus noster omni tempore, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen. Simulque cum hymno & gratiarum actione animam edidit, mortalemque vitam reliquit. Statim igitur non tam funus, seu mortem dicas, quam vitam curant: * (vita enim, postquam abiit a morte ad vitam, vita fuit, & mansit vita) illumque sacro patriarchæ ornatu ex more domestici vestiunt, & venerandum Iacobi fratris domini superhumerale cum veneratione illi induunt, quod ante aliquot annos Hierosolymis sibi missum tanta veneratione prosecutus est, ac si ipsum Iacobum apostolum, & primum in eo humerali pontificem C spectaret. Hoc propterea voluit ut secum sepeliretur. Et sane illo ipso die memoriæ sancti Iacobi sacro, ipse quoque Ignatius ex hac vita die tertia supra vigesimam Octobris ad dominum emigravit, certo admodum indicio familiaritatis erga fratrem domini & migrationis ad illum accepto. Atque sic quidem sacrum illud & venerabile pignus sancte & religiose ad funus compositum, ligneo sarcophago clauditur, atque ad principem Sophiæ ædem deportatum, exequiis & justis pro dignitate honoratur.

Tanta vero pietas populum incesserat, D uti & feretri, in quo jacebat, fragmenta reliquiarum loco distraxerit; & velum quo tectus erat, in partes mille discerptum, sacri pignoris loco inter pios sit divisum. Cum ergo corpus ægre e manibus populi esset ereptum, ad nobilem magni martyris Menæ ædem pervenit; ibique aliquamdiu depositum, sacris quoque hymnis honorifice, ut par erat, est exceptum. In quo loco binæ feminæ a malis occupatæ dæmonibus, horrendumque exagitatæ, solo tumbæ contactu, spectante universo cœtu, liberatæ, certissimam sanitatem sunt consecutæ; quæ & ingentes Deo magna voce gratias persolverunt. Hinc vero cum familiares nobilem E hunc reliquiarum thesaurum navi imposuissent, mareque jam ante vehementer intumuisset, & violenta Noti procella fluctus decumanos tolleret, qui navigationem impedituri viderentur, simul ac sacra arca navem attigit, statim mirum quid est dominica virtute factum. nam magno illo antistite procellam invisibiliter increpante, fluctibus leniter cadentibus, placida mare constitit aura. Ergo curatores funeris serenatum mare dominum concelebrando trajiciunt, atque in nobile templum cælestis militiæ principis

† Basilius scilicet, de quo Greg. Naz. sequentia verba protulit orat. fun. in eundem Basil.

*Nam quia migravit ad vitam, & est, & factus est vita.

ὁ ἅγιος, καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν μέγαν ἐκεῖνον ὑπὸ τῆς ἄνω χοροστασίας ἐπιζητούμενος· καὶ τὰ τῆς φωνῆς ὄργανα τούτῳ ἤδη παρείθη, καὶ ἡ ζωτικὴ δύναμις ἔσβη, καὶ τὰ μέλη νεκρὰ πάντα, καὶ ὅλη τῆς ἐκδημίας ἦν ἡ ψυχή. καὶ ἰδοὺ ὁ ὑπηρέτης κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας τύπον· μέσαι δὲ νύκτες ἦσαν· καὶ μεγάλῃ φωνῇ τὸ, εὐλόγησον δέσποτα, βοῶν ἀνακέκραγεν. καὶ ὁ μακάριος ἠρέμα τῇ χειρὶ τὸ στόμα σφραγίσας, καὶ τὰ τίμια χείλη βραχὺ κεκινηκώς· μόλις διακουομένῃ τοῖς ἔγγιστα παρεστῶσιν, ἐπύθετο τῇ φωνῇ, τίνος ἁγίου σήμερον μνήμη; οἱ δὲ, Ἰακώβου, φασὶ, τοῦ ἀδελφοθέου, τοῦ φίλου σου ὦ δέσποτα. ὁ δὲ μακάριος πρὸς αὐτοὺς, τοῦ δεσπότου μου, κατανυκτικῶς ἔφη· λοιπὸν σώζεσθε. εἶτα λέγει· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. καὶ ἅμα τῇ δοξολογίᾳ συναπῆλθε, καὶ τῇ εὐχαριστίᾳ συγκατέληξε τὴν ζωήν. εὐθὺς οὖν κηδεύουσι τὴν ζωὴν, ὡς ἄν τις εἴποι αὐτόν. ζωὴ γὰρ, ἐπεὶ μετέστη πρὸς τὴν ζωὴν, καὶ ἔστι, καὶ γέγονε· καὶ τὴν ἱεραρχικὴν οἱ οἰκεῖοι, ὡς ἔθος, ἀμφιεννύντες στολὴν, ἐπ' αὐτῇ καὶ σεβασμίαν αὐτοῦ ἐπωμίδα τοῦ ἀδελφοθέου σεβασμίως ἐπιβάλλουσιν, ἣν πρὸ χρόνων τινῶν ἐξ Ἱεροσολύμων ἀποσταλεῖσαν αὐτῷ οὕτως ἐτίμα καὶ πανευλαβῶς ἐσέβετο, ὡς αὐτὸν ἐκεῖνον Ἰάκωβον τὸν μέγαν ἀπόστολον καὶ πρῶτον ἱεράρχην ἐν αὐτῇ καθορῶν· ταύτην αὐτῷ διὰ τοῦτο καὶ συνταφῆναι κατεδέξατο. καὶ μέν τοι κατὰ τὴν ἐκείνου μνήμην· εἰκάδι γὰρ τρίτῃ Ὀκτωβρίου· καὶ αὐτὸς ἀπῆρε πρὸς κύριον, ἔνδειγμα τοῦτο σαφὲς τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου οἰκειώσεώς τε αὐτοῦ καὶ μεταστάσεως. οὕτω μὲν οὖν τότε τὸ τίμιον ἐκεῖνο δέμας καὶ ἱερὸν ἱερῶς καὶ τιμίως ἐνταφιαζόμενον, γλωσσοκόμῳ ξυλίνῳ κατακρύπτεται, καὶ πρὸς τῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης Σοφίας πρῶτον κατατεθὲν, τῆς προσηκούσης δοξολογίας τε καὶ προσκυνήσεως καταξιοῦται.

Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τὸ εἰς αὐτὸν σέβας ἀνῆπτε τοῖς λαοῖς, ὥστε καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ σκίμποδος, ἐν ᾧ κατέκειτο, θρᾶνα ἀντὶ λειψάνων διηρπάσθη, καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ δὲ κείμενον πέπλον μυρίοις καταδιαιρούμενον τμήμασιν, εἰς ἁγιασμοῦ δῶρον καταμεμερίσθη τοῖς πιστοῖς. μόγις οὖν τότε τὸ σῶμα τοὺς κρατοῦντας διαφυγὸν, καὶ πρὸς τῷ μεγάλῳ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος καταντῆσαν Μηνᾶ, ἐκεῖ δὴ πάλιν κατατίθεταί τε βραχὺ, καὶ τῆς ἐκ τῶν ὕμνων, ὡς θέμις, τυγχάνει δεξιώσεως. ὅπου καὶ δύο γυναῖκες ὁμοῦ πονηροῖς πνεύμασιν ὀχλούμεναι, καὶ δεινῶς ἀναβρασσόμεναι, ὡς μόνον ἔψαυσαν τῇ τοῦ ἁγίου σορῷ, ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ κατέστησαν ὑγιεῖς, ἀναντιρρήτου τυχοῦσαι τῆς ἰάσεως, καὶ μεγάλῃ φωνῇ δοξολογοῦσαι τὸν Θεόν. ἐντεῦθεν τῶν περὶ αὐτὸν ἐν πλοίῳ κατατιθεμένων τὸν πολύτιμον θησαυρὸν, τῆς θαλάσσης μὲν τότε κορυφουμένης, ἐν ἀνέμῳ δὲ Νότῳ βιαίῳ τῶν κυμάτων εἰς ὕψος αἰρομένων, καὶ ἀπρόσιτον ὑποδεικνύντων τὸν πλοῦν, ὡς μόνον ἡ θεία σορὸς ἐκείνη ἐπιβέβηκε τῆς νηὸς, ἦν ὁρᾶν παραυτὰ γινομένην δεσποτικὴν θαυματουργίαν. ἀοράτως γὰρ ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως τῆς καταιγίδος ἐπιτιμωμένης, ἵστατο μὲν εἰς αὔραν ἡ θάλασσα, τῶν κυμάτων δὲ κατασιγαζομένων, οἱ

οἱ τοῦ ἁγίου θεραπευταὶ ἐν γαλήνῃ διαπεραιούμενοι καὶ δοξάζοντες, καὶ πρὸς τῷ ἱερῷ καὶ παγκάλῳ τοῦ ἀρχιστρατήγου ναῷ τὸν πιστότατον οἰκοδόμον ἐκείνου καὶ λάτριν ἀγαγόντες, πρὸς τοῖς δεξιοῖς σεβασμίως ἐν μαρμαρίνῃ κατατιθέασι σορῷ, νόσων τε παντοδαπῶν ἰατήριον, καὶ πνευμάτων πονηρῶν ἐλατήριον, καὶ συντόμως εἰπεῖν, παντοίων παθῶν ψυχῆς τε καὶ σώματος τοῖς ἐγγίζουσιν ἀλεξητήριον.

Οὕτως ὁ ἱερὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος διὰ πολλῶν θλίψεων ἐν γῇ πειρασθεὶς, καὶ ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ δοκιμασθεὶς, καὶ ἄξιος οὕτως ἀποδειχθεὶς τοῦ Θεοῦ, τῆς οὐρανίου μακαριότητος καὶ τῆς ἐν ὑψηλοῖς τῶν ἁγίων κατηξιώθη τιμῆς. ἐματαιώθη δὲ ἡ σκοτία, διώξασα μὲν τὸ φῶς, οὐ καταλαβοῦσα δέ· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον εὐηργέτησεν, ὅσῳ πλέον ᾠήθη λυπεῖν. διώκουσα γὰρ, ἵνα πατήσῃ καὶ καταχαυχήσηται, ἑαυτῆς μὲν τὸ φεῦγον ἐμάκρυνε, προσεγγίσαι δὲ παρεσκεύασε καὶ μὴ βουλομένη τῷ ἀγαθῷ τοσοῦτον, ὅσον ἑαυτὴν τῷ κακῷ διὰ τῆς πολυμηχάνου στραγγαλιᾶς προσῳκειώσατο.

Δέκα μὲν οὖν ἔτη τὸ δεύτερον, τὰ πάντα δὲ τριάκοντα καὶ μικρόν τι πρὸς, ὁ μέγας ἀρχιερατεύσας Ἰγνάτιος, ὀγδοηκοστὸν δὲ ἤδη γεγονὼς ἔτος, ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὸν ἀρχιερέα τὸν μέγαν ἀνελήφθη Χριστόν.

Ὅσοις μὲν οὖν καὶ ἡλίκοις αὐτὸν τεραστίοις ὁ ἐν αὐτῷ δοξαζόμενος ἐδόξασε κύριος, καὶ ἔτι δὲ δοξάζων οὐ διαλιμπάνει, ἱστορίας ἔργον, καὶ οὐ τοῦ παρόντος ἂν εἴη διηγεῖσθαι καιροῦ. ὀλίγα δὲ ἐκ πολλῶν, καὶ ὅσα τὴν αὐτοῦ μὲν πίστιν, τὴν τοῦ Θεοῦ δὲ ἐν αὐτῷ χάριν μετρίως ὑποδείκνυσιν, ἐπιτόμως ὑπομνήσαντες, τὰ κατὰ μέρος ὡς ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα παρήσομεν.

Παῖς γὰρ ὡς ὀκτὼ ἢ καὶ ἐννέα καθεστὼς χρόνον, συμπτώματι ἀσθενείας πληγεὶς, καὶ ἀθρόως παρεθεὶς ὅλος, οὐ μόνον ἄναυδος πάντη καὶ ἀνήκοος, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀκίνητος ὁλοτελῶς γεγονὼς, καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ βασταζόμενος, τῷ κοινῷ τῶν πιστῶν ἰατρείῳ, τῷ ἱερῷ τοῦ θεοφόρου πατρὸς προσρίπτεται τάφῳ. δι' ἡμερῶν δὲ τεσσάρων τῆς τοῦ ἁγίου καταξιωθεὶς ἐπισκέψεως, ἐξαπίνης ἰδίοις ἐξανέστη ποσὶ, καὶ δι' ἑαυτοῦ τὴν τοῦ ναοῦ πύλην ἀνοίξας, καὶ ὑγιὴς ὅλος ἐξελθὼν ἔξω, ἐλάλει τοῖς παροῦσι καὶ ἤκουεν, εὐλογῶν τὸν Θεὸν, καὶ τὰ θαυμάσια ἀναγγέλλων τοῦ ἁγίου.

Ἄλλος, πλὴν ἐξ ἐπηρείας οἶμαι καὶ τοῦτο τοῦ πονηροῦ, ἐπιληψίας ἑαλωκὼς πάθει, δεινῶς ἐξανέστραπτο μὲν τὸ στόμα, παρῄρητο δὲ καὶ τοῦ κατὰ φύσιν φθέγματος τὴν φωνὴν, ὡς ἐλεεινόν τε αὐτὸν καὶ δυσέντευκτον θέαμα προκεῖσθαι. οὗτος ἐπεὶ ἀδιστάκτῳ πίστει ἐπεκαλεῖτο τὸν ἅγιον, ὁρᾷ μὲν αὐτὸν ὄναρ ὥσπερ τὴν κλεῖδα κατέχοντα τῇ χειρὶ, καὶ ταύτην τῷ στόματι αὐτοῦ ἐπεμβαλόντα, καὶ ὡς δῆθεν θύραν ἀνοίγοντα, συστρέψαι, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν· εἰ οἶδας, τίς εἰμι ἐγώ; τὸν δὲ μὴ εἰδέναι φάμενον, ἀκοῦσαι πρὸς αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς εἴη Ἰγνάτιος πατριάρχης· καὶ ἰδοὺ, φησὶν, ἀπὸ τοῦ νῦν καθέστηκας ὑγιής· ἔξυπνον δὲ τοῦτον γενόμενον, ὑγιῆ παντελῶς ἑαυτὸν εὑρεῖν, ὡς μηδέποτε ἴχνος τοιαύτης ἑωρακότα κακώσεως.

A atque archangeli ædificatorem illius Ignatium & cultorem deportant, atque ad dexteram ædis partem magna cum veneratione marmoreo conditum tumulo reponunt, morborum nempe variorum medicam quasi officinam, ubi & spiritus infesti pelluntur, omnisque generis ægri (ut compendio dicam) tum corporis, tum animi morbis, cum tumulo admoventur, potenter curantur.

VITA IGNATII PATRIAR.

Ita vir Dei in terris multis ærumnis conflictatus, & tanquam aurum in fornace probatus, atque ita dignus Deo exhibitus, cælestem beatitudinem & honorem in excelsis, quo fruuntur sancti, consecutus est. B Stulte vero egerunt tenebræ lumen persecutæ, quod nunquam apprehenderunt: imo tanto magis profuerunt persequendo, quanto magis illud a se vexari putaverunt. Nam dum persequerentur lumen hoc, ut captum conculcarent, & inde illi insultarent, lucem quidem a se quam longissime repulerunt, illamque vel nolentes tanto propius summo bono admoverunt, quanto se magis cum malo extremo deterrimis suis consiliis conjunxerunt.

Ergo Ignatius iterum patriarcha decennio præfuit; tricennium vero, pauloque C amplius, universe magnus antistes solium tenuit; annorumque octoginta in pace ad magnum illum pontificem Christum est profectus.

Porro quot ac quantis illum Deus signis ac prodigiis celebrarit, & celebrare semper in illo celebratus dominus non desinat, non hujus instituti operis est, sed historiæ & justi voluminis labor. Ego de multis pauca (nam singula persequi infinitum sit) quæ tamen Dei gratiam, & ipsius fidem mediocriter declarent, compendio exponam.

Puer octennis, summum novennis, D morbo perculsus, ac totus repente fractus, non solum usum linguæ & aurium amiserat, sed membris omnibus captus, a suisque gestatus, ad communem credentium, sacramque curationum officinam, ad sancti (inquam) patris tumulum projicitur: quartoque die sancti auxilio dignatus, confestim suis insistens vestigiis consurrexit; portaque sua manu aperta, sanus integerque egressus, obviis quibusque loquebatur, & audiebat, immensas Deo gratias agens, & sancti enarrans miracula.

Alius invidia, reor, cacodæmonis epi- E lepsia vehementer correptus, os fœde distorserat, & naturali vocis sonitu orbatus erat, ut miserabile juxta ac triste spectaculum oculis proponeretur. Hic firmissima fide, ope sancti implorata, per nocturnam speciem videt Ignatium manu clavem gestantem, & ori suo admoventem, ac vertentem, quasi inde januam aperiret, ad se dicere: nostin', qui sim? negantem, postea audivisse ab illo, Ignatium esse patriarcham. Et ecce jam nunc, inquit, es curatus. Postea experrectum, adeo salvum & incolumem repertum, uti ne vestigium quidem in se morbi deprehenderet.

Alius

Alius item dysenteria laborans jam in A extremis erat, & a medicis conclamatus: qui tamen, ut sancti opem e longinquo plena fide implorabat, spectat hunc per somnum sibi assistentem, bonumque animum habere jubentem. & illico siccata alvus constitit, cibique orexis reversa, hominem perfectæ restituit incolumitati.

Femina quoque nupta viro, triumque liberorum parens, aridis semper & siccis erat papillis, ita ut statim partus suos cogeretur alienis nutricibus alendos committere; donec propinquis venit in mentem, ut ad sanctum properarent: ubi abstersо e sancti viri coma liquore, & recens enixæ ad sorbendum propinato, subito tanta lactis copia redundare visa est, ut plus quam fuerit necesse, papillæ lactis suppeditarent. Atque B id non ei soli, sed alteri quoque eodem naturæ laboranti morbo narratur accidisse, quæ pariter ex eodem capillamenti illius desumpto liquore sanitatem recuperarit.

Alia nobilis item & illustris matrona, quæ nobili viro in matrimonium collocata, pluribus annis infecunda sterilisque erat, mariti fide ad cineres viri sancti procumbentis, oleoque sancto inde uxori allato, atque ex fide allito; illa magno pontifice suppliciter invocato, fecunda subito reddita; prolem edidit numerosam.

Enimvero non ii dumtaxat, qui sacram complexi tumbam, hæc miracula sunt experti: peregrinis etiam, & ultima terrarum incolentibus, Deo plenus pater adest im- C ploratus. Cujus rei amplissimus testis prætor est Siciliæ, qui id sanctissime juratus affirmavit. In Agarenos (Siciliam invadentes) pugnaturus, cum ingenti cura pavoreque angeretur, magnum Ignatium in auxilium ardentibus votis invocat: qui (inquit prætor) manifestus in aere velut albo insidens equo me monuit, ut in dexteram partem flecterem agmen, illicoque gloriam Dei me visurum. Quod cum præfectus Musilices nomine fecisset, ingenti prælio devictos hostes cepit.

Quo pacto vero feminæ alterius admirandum casum, & stupendum amplius viri sancti in illa auxilium reticebimus? Quæ D cum marem ferret utero, & jam doloribus partus proximis urgeretur, puer in pedes editur, & hærens progredi non potest amplius: parturienti interim acutissimi intolerandique cruciatus augentur. Cumque jam in eo res esset, ut femina simul cum puero interiret, medici vulnerarii adsunt, ut fetum membratim divisum per partes extrahant. Sed meliore providentia numinis, magnum nostrum miraculorum patratorem in memoriam revocant. Et forte quidam ex præsentibus minimam ex reliquiis veli illius partem in E funeris cura ante populis fidelibus distributi profert, Ignatiique ope implorata, ad ilia admovet; feminaque tacta solum, infans repente in caput versus, indeque salvus & incolumis editus, Ignatius a parentibus, ut ab ipso nomine sibi imposito rediret

Ἄλλος πάλιν νόσῳ κοιλιακῇ περιπεσὼν, καὶ πρὸς ταῖς ἐσχάταις ἤγγικὼς δι' αὐτὴν ὥραις, τῆς μὲν ἀπὸ τῶν ἰατρῶν βοηθείας λοιπὸν ἀπέγνω, τὸν ἅγιον δὲ πόῤῥωθεν ἐξ ὁλοκλήρου πίστεως ἀνακαλούμενος, ὁρᾷ μὲν τοῦτον ὄναρ αὐτῷ παρεστῶτα, καὶ εὐθυμεῖν ἐπαγγελλόμενον. αὐτίκα δὲ τῆς ῥύσεως ἀναξηρανθείσης τῆς γαστρὸς, εἰς τροφῆς ἔφεσιν ὁ κάμνων καὶ τελείαν ὑγείαν ἀποκαθίσταται.

Πάλιν γυνή τις ἀνδρὶ νομίμως συνοικοῦσα, καὶ παίδων μήτηρ γεγονυῖα τριῶν, ξηρὰν πάντη καὶ ἀνικμον περιέβαλλε τὴν θηλὴν, ὥστε τὰ ὑπ' αὐτῆς τικτόμενα βρέφη παραυτὰ ξέναις ἐκδίδοσθαι τιθηνεῖσθαι τροφοῖς, ἕως ἐπὶ νοῦν ἦλθε τοῖς οἰκείοις αὐτῆς τῷ ἁγίῳ προσδραμεῖν. καὶ δὴ τῶν ἁγίων αὐτοῦ τριχῶν ἀπομυρισθεισῶν, καὶ τῇ ἀρτιτόκῳ πιεῖν δεδωρημένων, ἐπὶ τοσοῦτον εὐθὺς γαλοῦχος ἀπεφάνθη, ὡς καὶ πολὺ πλέον τῆς χρείας τὸ γάλα τῶν μαζῶν καταῤῥεῖν. καὶ τοῦτο οὐκ εἰς μίαν μόνην φασὶ γυναῖκα γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ εἰς ἑτέραν πάλιν τῷ αὐτῷ κάμνουσαν ἀῤῥωστήματι τῆς φύσεως, διὰ τῆς ὁμοίας τῶν ἁγίων τριχῶν ἀπομυρίσεως τῆς ὁμοίας ἰάσεως τυχεῖν.

Ἄλλη δὲ πάλιν γυνὴ τῶν εὐγενῶν καὶ περιφανῶν, καὶ αὐτὴ νομίμως ἀνδρὶ ἐπιδόξῳ συνοικοῦσα, ἐν ἔτεσι πλείοσι στεῖρα καὶ ἄπαις ἐγνωρίζετο. τοῦ ἀνδρὸς δὲ πίστει τῷ τάφῳ προσαπεπτωκότος τοῦ ἁγίου, καὶ ἔλαιον ἅγιον ἐκεῖθεν εἰληφότος τῇ γυναικὶ, κἀκείνης ἐκ πίστεως ἀλειψαμένης, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως εὐχὴν ἐπικαλεσαμένης, παραυτίκα τῶν τῆς στειρώσεως ἀπελύθη δεσμῶν, καὶ λοιπὸν τέκνων, πλειόνων ἀναδείκνυται μήτηρ.

Ἀλλ' οὐ μόνον τοῖς τῷ ἱερῷ τάφῳ πελάζουσιν αἱ θαυματουργίαι τοῦ ἱεράρχου πηγάζουσιν· ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς ἐπ' ἀλλοδαπῆς γῆς, καὶ τὰ ἄκρα τῆς οἰκουμένης οἰκοῦσιν, ἐπικαλουμένοις ὁ θεόληπτος πατὴρ ἐπιφαίνεται. καὶ τούτου μάρτυς ἡμῖν ἀψευδὴς ὁ τῆς Σικελίας στρατηγὸς, φρικτοῖς ὅρκοις πληροφορῶν, ὡς μέλλων εἰς πόλεμον συμβαλεῖν ἐν Σικελίᾳ τοῖς Ἀγαρηνοῖς, καὶ ἀγῶνι πολλῷ συνεχόμενος, καὶ τὸν μέγαν Ἰγνάτιον εἰς συμμαχίαν θερμῶς ἐπικαλούμενος· εἶδον, φησὶν, αὐτὸν ὀφθαλμοφανῶς ἐπὶ τοῦ ἀέρος ὥσπερ ἐφ' ἵππου λευκοῦ καθήμενον καὶ παρεγγυώμενον, πρὸς τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν ὁδηγεῖν τὸν στρατὸν, καὶ τὴν δόξαν εὐθὺς καθορᾷν τοῦ Θεοῦ. ὃ καὶ πεποιηκότα τὸν στρατοπεδάρχην· Μουσιλίκης δὲ ὄνομα τῷ ἀνδρί· κατακράτος τοὺς ὑπεναντίους ἑλεῖν.

Πῶς δὲ τὸ τῆς γυναικὸς ἐκείνης θαυμάσιον πάθος, καὶ τὴν θαυμασιωτέραν ἐπ' αὐτῇ τοῦ ἁγίου παραδοξοποιΐαν σιωπήσαιμεν; ἥ τις ἄῤῥεν ἐγκυμονοῦσα, καὶ ὠδίνουσα ἤδη πρὸς τὸ τεκεῖν, ἐπειδὴ ἐπὶ πόδας τὸ βρέφος κατηνέχθη, οὔτ' αὐτὸ προελθεῖν ἔτι δυνατὸν ἦν, καὶ τῇ τικτούσῃ ὀξυτάτας καὶ ἀνυποίστους τὰς ἀλγηδόνας προσετίθη. καὶ ἐπεὶ εἰς ἀμηχανίαν περιέστη τὸ πρᾶγμα, ἵνα μὴ καὶ ἡ γυνὴ συναπόληται, παρῆσαν μὲν ἰατροὶ χειρουργεῖν τὸ ἔμβρυον, καὶ ἐξέλκειν τεμνόμενον μεληδόν. προνοίᾳ δὲ θειοτέρᾳ τοῦ καθ' ἡμᾶς ὑπεμνήσθησαν μεγάλου θαυματουργοῦ. καί τις ἐκ τῶν παρόντων λείψανον ἔχων τοῦ πέπλου βραχύτατον, τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς αὐτοῦ κηδείας ἐκ πίστεως καταμερισθέντος τοῖς λαοῖς, καὶ τοῦτο προαγαγὼν, καὶ τὸν ἅγιον ἐπικαλεσάμενος, ἐπειδὴ μόνον τῇ ὀσφύϊ περιῆψε τῆς γυναικὸς, περιέστραπται μὲν τὸ βρέφος εὐθὺς ἐπὶ κεφαλὴν, ἀκινδύνως δὲ λοιπὸν γεννηθὲν, Ἰγνάτιος πρὸς τῶν γεννητόρων κατωνόμασται, εἰς ὑπόμνησιν ἥκων διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπ' αὐτῷ γενομένης

VITA IGNATII PATRIAR.

γινομένης διὰ τοῦ πατριάρχου θαυματοποιΐας. τοῦτο τί τῶν ἀποστολικῶν τεράτων ἀπολείπεται; τοῦτο τί τῆς ἐν Πέτρῳ καὶ Παύλῳ δυνάμεως ἐνδεῖ; ἡ γὰρ ἐν ἐκείνοις ἐνεργοῦσα χάρις τοῦ πνεύματος, ὡς καὶ διὰ τῶν σουδαρίων καὶ σιμικινθίων ἐκείνων τὰ θαυμασιώτατα δρᾷν, αὕτη καὶ νῦν διὰ τοῦ ἀποστολικοῦ τούτου ἀνδρὸς, νέου ὡς ἀληθῶς θεοφόρου, καὶ διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ σκίμποδος ἱματίων τῶν τῷ ἱερῷ λειψάνῳ ἐγγισάντων, καὶ διὰ τῶν σιδηρῶν κλοιῶν, οἷς τοὺς ἱεροὺς πόδας ἄνδρες κατέκλεισαν ἀσεβεῖς, τὰ ὅμοια πιστεύεται δρᾷν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν, καὶ σωτηρίαν τῶν πιστῶν.

Ἐῶ λέγειν, ὅσους νεφριτικῷ τετρυχωμένους νοσήματι, καὶ ἐκτενῶς ἐπικαλεσαμένους ἐθεράπευσεν· ὅσους λεπροὺς καὶ ἐλεφαντιῶντας ἐκαθάρισε, καὶ τυφλοὺς ἐφώτισε, καὶ παρειμένους ἀνώρθωσε, καὶ ξηρὰς χεῖρας καὶ πόδας ἔχοντας ἰάσατο. ἀφίημι καὶ ὅσους ὑπὸ πυρετοῦ καὶ ῥίγους τρυχομένους, καὶ ὅσους ὑπὸ πνευμάτων πονηρῶν ἐταζομένους ἄχρι καὶ τήμερον ἰᾶται, καὶ διὰ τῆς τιμίας ἁλύσεως πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἀποκαθαίρει τῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ πίστει προσφευγόντων τῇ ἁγίᾳ θεραπευτικῇ σορῷ. οὐδὲ γὰρ εἰ βουληθείημεν, ταῦτα τῷ λόγῳ δυνατὸν ἐξαριθμεῖσθαι. ἑνὸς δὲ ἔτι μνημονεύσαντες τῶν θαυμασίων, ὀλίγα τῶν μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου κοίμησιν ἱστορουμένων ἔτι τῷ λόγῳ συνάψομεν. πῶς γὰρ τοῦ Λυδοῦ σακελλαρίου σιωπῇ τὸ πρᾶγμα παραπέμψομεν; ὃς ὑποβολῇ Φωτίου τοῦ ἀναιδοῦς εἰς τὸ μοναστήριον εἰσελθὼν, ὥστε πάντας τοὺς τῷ ἁγίῳ τάφῳ προσλιπαροῦντας ἀσθενεῖς μετὰ μαστίγων ἐξῶσαι καὶ ὕβρεων· καὶ τοῦτο δεδρακὼς, προστίθησι κακὸν τῷ κακῷ, καὶ προστάσσει πλησιαίτατα τοῦ ἱεροῦ τάφου κατορύσσειν, καὶ εἰς βάθος ἀνασκάπτειν τὴν γῆν, πρόφασιν μὲν, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πρῴην ὑπὸ τοῦ πατριάρχου χρυσίου κατακρυβέντος πολλοῦ. τὸ δ' ἀληθὲς, ὡς ἂν ἀτιμίαν τῷ τιμίῳ λειψάνῳ προστρίψαιτο. οὕτως αὐτῷ ὁ φθόνος πάντη κατακεκυριευκὼς τῆς μανιώδους ψυχῆς, οὐδὲ μετὰ τὸν θάνατον ἠρεμεῖν εἴα. ἅμα δὲ τῷ λόγῳ τοῦ ἀθεμίτου ἐκείνου προστάγματος, καὶ θεήλατος τὸν ἀσεβῆ μετῆλθεν ὀργή. ἐνταῦθα μόνον οὐκ ἀνασχομένης ἐπ' αὐτῷ τῆς τοῦ Θεοῦ μακροθυμίας, ἀλλ' ὀξυτάτην ἐνδίκως ὑπενεγκούσης τὴν τομήν. εὐθὺς οὖν μεγάλα βοῶν ὁ σοβαρὸς οἷα σφαγιαζόμενος, ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν τῷ οἰκείῳ αἵματι κρουνηδὸν περιῤῥαινόμενος, καὶ φοράδην οἴκαδε ἀναγόμενος, ἄφωνος ἐν ἡμέραις τέσσαρσιν ἀπέψυξε τιμωρούμενος.

Τοιαῦτα τοῦ ἡμετέρου πατρὸς τὰ διηγήματα. τοιαῦτα τοῦ καλοῦ ποιμένος τὰ προτερήματα. οὕτως ὁ μακαριώτατος καὶ ζῶν ἐπὶ γῆς ἐννομώτατός τε ἦν καὶ χριστοφιλέστατος, πάντα λέγων καὶ πράττων εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας οἰκοδομήν· καὶ πρὸς Θεὸν μεταστὰς, ὠφελιμώτατος καὶ σωτήριος, ὡς ἀμέσως ἐντυγχάνων ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Θεῷ.

Τί δὲ ὁ λεγόμενος Φώτιος; ἆρα τὴν ἐπ' αὐτῷ γινομένην κρίσιν ὡς ἔνδικον καταδεξάμενος, τῶν πολυπλόκων ἀπέσχετο διαβουλίων; ἢ ὑπὸ τὴν κραταιὰν τοῦ Θεοῦ χεῖρα ταπεινωθεὶς, τῆς θείας ἑαυτὸν ῥοπῆς ἐξῆψε λοιπόν; ἢ τέλεον μὲν τῆς αὐτοῦ κακομηχανίας οὐκ ἐξέστη, μετριώτερος δὲ ἑαυτοῦ καὶ ἐπιεικέστερος διὰ τῆς κατακρίσεως κατέστη; οὐδαμῶς. πάντα δὲ τὸν δεκαετῆ χρόνον τῆς ὑπερορίας, μυρίας κατὰ τοῦ ἁγίου κακονοίας κινῶν,

in memoriam miraculi a patriarcha perpetrati, est appellatus. Et hoc cur apostolicis illis prodigiis inferius ducatur? Quid Petri & Pauli virtuti cedit? Vis enim Spiritus sancti in illis efficiebat, ut sudaria & semicinctia, illorum ingentia signa ederent. Hæc eadem modo per apostolicum hunc virum, novum vere deiferum, effecit, ut velamenta feretri, quæ sacras illas reliquias tantum contigerant, compedesque ferreæ, quibus impii homines sacros illius pedes presserant, non minora ad Dei laudem, fideliumque salutem fecisse credantur.

Mitto dicere, quot renum doloribus confectos toto animo rogatus curarit; quot elephantiacos seu leprosos absterserit, quot cæcos illustrarit, fractos & jacentes erexerit, & qua manibus, & qua pedibus aridos restituerit. Prætereo febrientes, aut ab improbis spiritibus tortos; quot sanarit, hodieque sanet, ac per veneranda vincula omnes prope morbos, omnesque ægritudines pellat curetque eorum omnium, qui sincera fide ad sacrum illius tumulum confugiunt. Neque sane, quamvis volens, possim omnia dicendo percensere. Unum tamen illud miraculum adjungentes, pauca ex iis quæ post viri sancti mortem evenisse narrantur, historiæ adjiciemus. Etenim quo pacto Lydi illius sacellarii facinus silentio prætereamus? qui ab impudente Photio submissus in cœnobium venit, ut ægros omnes ad sepulcrum illius supplicantes, conviciis & flagris exigeret. Quo facto scelus addit sceleri: terram enim proximam sacræ tumbæ alte jubet effodi; in speciem quidem, quasi ingentem auri vim patriarcha illic condiderit; reipsa autem, ut sacris ossibus contumeliam irrogaret. adeo animum hominis furiosum invidia occuparat, uti ne post mortem quidem (Ignatii) ab illo cesserit. Simulac enim hoc ille verbo impie edixerat, vindicta numinis impium prosecuta est. hic dumtaxat Dei patientia se diutius continere non potuit, sed e vestigio plagam inflixit. Ergo superbus ille horrendum boans, & tanquam victima supra infraque sanguine diffluens, domumque delatus, elinguis intra quatriduum a Deo punitus expiravit.

Hæ sunt rerum a patre nostro gestarum narrationes. Hæ boni pastoris prærogativæ. Ita beatissimus ille dum in terris ageret, se quam sanctissime religiosissimeque gessit, rebus omnibus ad Dei laudem & ecclesiæ ædificationem relatis: & per mortem ad Deum profectus, nobis apud illum salutaris juxta ac utilissimus est patronus, ut qui Deo præsens citra ullum medium interpellat pro nobis.

Quid autem is qui dicitur Photius? an judicium de se rite factum est veritus, atque impia consilia abjecit? An sub potenti manu Dei humiliatus, divinæ se deinceps voluntati commisit? An perseveravit quidem in improbis machinationibus suis semper, sed ex damnatione sui seipso æquior & modestior est redditus? Nihil minus. Toto illo decennali exilio infinitas technas & insidias adversus sanctum impia mente molitus est,

Cumque illum irretire capereve nullo modo posset, imperatoris animum sibi conciliare tentat. Ergo artibus omnibus strophisque in consilium adhibitis, reperit viam, qua imperatoris simplicitatem levitatemque caperet. & vide quam probabilem, & ipsius ingenio dignam. Observatis enim nominibus singulorum, ipsius, inquam, imperatoris Basilii, & Eudociæ Augustæ conjugis, liberorumque, Constantini, Leonis, Alexandri, Stephani; ex primis singulorum nominum literis compositis componendæ fraudis occasionem arripit. Historiam enim, sive genealogiam, quæ nusquam est, aut fuit, contexens, Tiridatem illum inclytum Armeniæ regem, qui sancti Gregorii martyris ævo imperitavit, stirpis caput fingit. Ex illo, nominibus pro arbitratu excogitatis, gentem deducit, & alios ex alio fabulosa narratione condit. Quando demum ad parentem Basilii pervenit, scripsit, nasciturum ex eo talem plane virum, qualis ipse erat Basilius, eique nomen esse Beclas; quem omnium retro regum felicissime & diutissime regnaturum vaticinatur: innumeraque mendacia, quibus auditorem capi intelligebat, in librum suum concenturiat, & literis Alexandrinis in vetustissima charta ad ipsam antiquitatis speciem expressis conscribit, atque theca, seu tegumento ex antiquissimo codice detracto vestit, atque in illa nobili palatinaque bibliotheca clam reponit.

Administer & fidus illi in hac scena & fabula Theophanes erat, palatinus ea tempestate clericus, habensque apud imperatorem eruditionis opinionem, ac postea in improbæ operæ præmium episcopus Cæsareæ Cappadociæ creatus. Hic commentitium hunc libellum in bibliotheca, uti dictum est, repostum, opportuno tempore extrahit, imperatorique librum, velut ceteris omnibus admirabiliorem & arcanis refertiorem, exhibet: simulatque neque se, neque mortalium quemquam ejus mysteria, præter unum Photium, assequi posse. Ergo extemplo ad Photium mittitur. Prætexit ille, nulli posse arcanum illud, nisi soli imperatori committi, de quo illud ipsum perscriptum esset. Quid igitur? capitur imperatoris facilitas hac fabula, & cum Photio in gratiam redit. Solent enim faustæ, quamvis vanissimæ prædicationes excelsam & gloriæ appetentiorem indolem eludere & enervare, penitusque in suam potestatem redigere. Hæc inter Basilium & Photium origo familiaritatis. Hinc ecclesiæ tranquillus status funditus eversus. Hæc primæ turbæ & dissensionis redintegratio. Hinc assiduus in palatio Photius benevolentiam imperatoris furtim colligebat, & demum suis præstigiis & morum illecebris totum sibi virum vindicavit. Extitit mox & alia necessitudinis occasio, Theodorus ille habitu vesteque in speciem monachus, sed omnium improborum improbissimus, & versutorum versutissimus,

A ἐπειδὴ πανταχόθεν ἀνάλωτον αὐτὸν ἑώρα καὶ ἄληπτον, τοῦ βασιλέως ἐφ' ἑαυτὸν τὴν εὔνοιαν ἐπισπάσασθαι μηχανᾶται· καὶ πᾶσαν μὲν βουλὴν, πᾶσαν δὲ τρίβην λογισμῶν πρὸς τοῦτο κινῶν, εὗρεν ὁδὸν λοιπὸν, δι' ἧς τῆς ἁπλότητος, ἤτοι κουφότητος κατωρχήσατο τῆς βασιλικῆς. καὶ σκοπεῖτε ὡς πιθανὴν, καὶ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἀξίαν. τῶν ὀνομάτων γὰρ ἕκαστον περισκεψάμενος, αὐτοῦ τέ φημι Βασιλείου τοῦ βασιλέως, Εὐδοκίας τε τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, καὶ τῶν παίδων, Κωνσταντίνου, Λέοντος, Ἀλεξάνδρου, καὶ Στεφάνου· ἐξ ἑκάστου δὲ τὸ πρῶτον γράμμα λαβὼν καὶ συντιθεὶς, ἐντεῦθεν λαμβάνει τῆς ἀπάτης τὴν ἀφορμήν. ἱστορίαν γὰρ, ἤτοι γενεαλογίαν τὴν μήτ' οὖσαν, B μήτ' οὖν ποτε γενομένην ἀναπλάσας, Τηριδάτην μὲν ἐκεῖνον τὸν μέγαν Ἀρμενίων βασιλέα, τὸν ἐπὶ τοῦ ἱερομάρτυρος λέγω Γρηγορίου, προπάτορα τίθεται τοῦ λόγου. ἐξ ἐκείνου δὲ τὴν γενεαλογίαν ὀνόμασιν, οἷς ἠθέλησεν, ἐπισυνείρων, καὶ ἄλλους ἐξ ἄλλων τῇ πλασματώδει κατάγων ἱστορίᾳ, ἡνίκα δὴ πρὸς τὸν πατέρα κατῆλθε Βασιλείου, τοῦτον ἔγραψεν, ὡς ἄνδρα γεννήσει τοιοῦτον, οἷος αὐτὸς Βασίλειος ἦν. τὸ δὲ ὄνομα εἶναι Βεκλας· ὃν εὐτυχέστατα καὶ πολυχρονιώτατα τῶν ἐξ αἰῶνος βεβασιλευκότων βασιλεύσοντα προφητεύει. μυρίοις δὲ ψεύδεσιν, οἷς ᾔδει γάννυσθαι τοῦτον ἀκούοντα, τὸ σύγγραμμα καταρτισάμενος, C ἐπὶ παλαιοτάτων μὲν τοῦτο χαρτίων γράμμασιν Ἀλεξανδρίνοις, τὴν ἀρχαϊκὴν ὅτι μάλιστα χειροθεσίαν μιμησάμενος, γράφει· ἀμφιέννυσι δὲ καὶ πτύχαις παλαιοτάταις, ἐκ παλαιοτάτου βιβλίου ἀφαιρούμενος, κἀντεῦθεν τῇ μεγάλῃ τοῦτο τοῦ παλατίου ἀποτίθεται βιβλιοθήκῃ.

Ὁ καὶ ταῦτα δὲ πιστῶς ὑπηρετούμενος, καὶ τὴν ἀπάτην αὐτῷ τοῦ δράματος συγκατασκευαζόμενος, Θεοφάνης ἐκεῖνος ἦν, κληρικὸς μὲν τότε βασιλικὸς, καὶ δόξαν σοφίας ἱκανῶς ἔχειν παρὰ τῷ βασιλεῖ νομιζόμενος, ὕστερον δὲ Καισαρείας Καππαδοκίας ἐπίσκοπος γεγονὼς, ἆθλον δηλαδὴ τοῦτο τῆς κακοτεχνίας ταύτης λαβών. λαβὼν γὰρ τὸ πλασματῶδες D ἐκεῖνο βιβλίον, καὶ τῇ βιβλιοθήκῃ, καθὼς εἶπον, ἀποθέμενος, εἶτα ὥρας εὐθέτου δραξάμενος, ἐπιδείκνυσι τῷ βασιλεῖ, ὡς πάντων καὶ βιβλίων θαυμασιώτατον καὶ μυστικώτατον ὄν. σκήπτεται ἀπορεῖν, οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλ' οὐδ' ἄλλος τις, φησὶν, ἀνθρώπων, ἢ Φώτιος, τοῦτο διαγνῶναι δυνήσεται ἄν. τοίνυν εὐθὺς ἀποστέλλεται πρὸς αὐτόν. σχηματίζεται ἐκεῖνος, μὴ δύνασθαι πρὸς ἄλλον εἰπεῖν τὸ μυστήριον, ἢ πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ οὗ καὶ γέγραπται τοῦ βασιλέως. τί οὖν; ἡττᾶται λοιπὸν τῆς ῥᾳδιουργίας ταύτης ὁ Βασίλειος, ἀποτίθεται τὴν δυσμένειαν, καὶ εἰς καταλλαγὰς ἐντεῦθεν χωρεῖ. οἶδε γὰρ ἡ ἀγαθὴ πρόῤῥησις, κἂν ὅτι μάλιστα ψευδὴς ᾖ, καταχαυνοῦν καὶ ἐκλύειν καὶ ὅλην ἑαυτῆς ποιεῖ- E σθαι τὴν μεγαλόφρονα καὶ φιλοδοξοτάτην ψυχήν. τοῦτο πρὸς Βασίλειον τῆς τοῦ Φωτίου φιλίας ἀρχή· τοῦτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης κατάλυσις, καὶ τῆς πρώτης ἀκαταστασίας ἀνανέωσις. ἐντεῦθεν συνεχῶς τοῖς βασιλείοις ὁ πολυμήχανος ἐπιχωριάζει, κλέπτων μὲν τὴν εὔνοιαν τοῦ κρατοῦντος, ὅλον δὲ πρὸς ἑαυτὸν τὸν ἄνδρα ταῖς γοητείαις τῶν λόγων καὶ αἱμυλίαις τῶν τρόπων κατασκευαζόμενος. ἐπεγένετο δὲ καὶ ἄλλη τις εὐθὺς οἰκειώσεως ἀφορμή. Θεόδωρον γὰρ ἐκεῖνον ἄχρι τοῦ σχήματος τῶν ἱματίων ἀββᾶν, πάντων δὲ δεινῶν ὄντα δεινότατον, καὶ πανούργων πανουργότατον,

τὸν

τὸν Σανταβαρηνὸν οἶδ' ὅτι πάντες ἀκούετε. τοῦτον οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ Φώτιος εὑρηκὼς· καὶ γὰρ τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ, κατὰ τὴν παροιμίαν, προσκολληθήσεται ἀνήρ· ὡς ἄνδρα ἅγιον, καὶ διορατικώτατον, καὶ προφητικώτατον, ταῦτα μὲν οὐκ ὄντα, πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· μαντικῆς δὲ, μᾶλλον δὲ μαγικῆς, φασὶ, καὶ ὀνειροκριτικῆς, ἤτοι δαιμονιώδους σοφίας καὶ ψυχικῆς μετεσχηκότα τῷ αὐτοκράτορι προσάγει, καὶ μυρίοις ἐπαίνοις προσοικειοῖ· καὶ ἐγκόλπιον αὐτῷ ποιησάμενος, τῷ πατριάρχῃ μὲν ἐπεβούλευε, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου ῥίψιν δι' αὐτοῦ βαθέως ἐπάγειν ἐπειρᾶτο, ἑαυτῷ δὲ αὖθις ἀνόμως τὴν ἀνάβασιν ἐμνᾶτο. ἐπεὶ δὲ τοῦτο συνεῖδε σκληρὸν ὄν, φανερῶς εἰς ἱερωσύνην παρὰ τοῦ ἁγίου δεχθῆναι, πᾶσαν ἐμηχανᾶτο μηχανήν. ἀλλ' ὁ πατριάρχης κανόσι Θεοῦ καὶ θεσμοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀκολουθῶν, καίτοιγε πολλὰ παρενοχληθεὶς, οὐ κατεδέξατο, οὐδὲ τῷ φονίῳ λύκῳ κατὰ τοῦ ποιμνίου πάροδον παρέχειν, ἵνα μὴ αὐτὸς ἑαυτῷ περιπεσὼν, καὶ ταῖς ἰδίαις ἐναντιωθεὶς ὁμολογίαις, ἐνδίκως ἀποστερηθῇ τῆς τιμῆς. τὸν γὰρ ὑπὸ συνόδου κανονικῶς καθῃρημένον, οὐ μερικῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰκουμενικῆς, μᾶλλον δὲ ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐνθέσμως τῆς ἱεραρχίας ἁψάμενον πλέον αὐτὸν ἀποκεκηρυγμένον, ἀμήχανον εἶναι διετείνετο ἄνευ συνόδου μείζονος καὶ κυριωτέρας ἀθωοῦσθαι. ἀλλ' ἐκεῖνος οὐδενὸς λόγον κανόνος ἢ νόμου ποιούμενος, ἑαυτῷ τὰ τῆς ἱερωσύνης ἐπέτρεψε· καὶ ἤδη πρὸς τοῖς βασιλείοις ἐπὶ τῇ καλουμένῃ Μαγναύρᾳ καταμένων, ἐξάρχους τε προεβάλλετο, καὶ χειροτονίας ἐπετέλει, καὶ ὅσα πρὸς ὕβριν μὲν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, θλῖψιν δὲ τοῦ πατριάρχου, ἀπώλειαν δὲ τῆς ἰδίας ψυχῆς, ἀνόσιος ὁ ἀνοσιώτατος εἰργάζετο. οὕτω τῆς βασιλικῆς εὐηθείας κατεφρόνει, μᾶλλον δὲ τῆς ἀνοχῆς τοῦ Θεοῦ καὶ μακροθυμίας ὁ δοξοχαρὴς ἐκεῖνος καὶ σκανδαλοποιὸς ἄνθρωπος ὑπερφρονῶν, καὶ πᾶν τὸ περὶ τὸν βασιλέα θεραπευτικὸν καὶ οἰκίδιον ὑποποιούμενος, καὶ τὴν ἐνδομυχοῦσαν αὐτῷ κακίαν καὶ πονηρίαν πολὺ μᾶλλον ἢ πρῴην ἐντονωτέραν ἐπιδεικνύμενος, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς κοσμικῆς δυναστείας πολλῷ πλέον προσλαμβανόμενος ῥοπήν· οὔπω τρίτη μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου παρῆλθε μετάστασιν ἡμέρα, καὶ τὸν πατριαρχικὸν ἐπικαταλαμβάνει θρόνον, καὶ τὴν πάλαι λῃστρικὴν αὐτοῦ καὶ τυραννικὴν γνώμην, καὶ τὴν κατὰ τοῦ ἁγίου λύτταν ἀνανεούμενος, πάντας μὲν τοὺς οἰκείους ἐκείνου θεράποντας φυλακαῖς καὶ πληγαῖς καὶ ἐξορίαις καὶ θλίψεσιν ἀνηκέστοις περιέβαλεν· πάντας δὲ τοὺς ἀντιλέγοντας αὐτοῦ τῇ ἀνόδῳ, ὡς οὐ κανονικῶς, ἀλλ' ἀθέσμως καὶ παρανόμως γινομένῃ, μυρίαις ἐπινοίαις κατεστρατήγει· οὓς μὲν δώροις καὶ ἀξιώμασι, καὶ θρόνων μεταθέσεσι πρὸς τὴν μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν ἐπαγόμενος· οὓς δὲ συκοφαντῶν, καὶ ἐπ' αἰσχρουργίαις ἀρρήτοις διασύρων τὸ πρῶτον, καὶ πικρῶς διαλοιδορούμενος, εἴ τις αὐτῶν αὐτῷ μετὰ ταῦτα κοινωνεῖν ἀνωμολόγησεν αὔεχις φέρειν ἐξαπίνης ἐκεῖνα πάντα παρεχώρει. καὶ συλλειτουργὸς αὐτῷ σήμερον ὁ ἱερόσυλος χθές· καὶ ἱεροφάντης μέγας καὶ τίμιος ὁ κλέπτης καὶ πόρνος καὶ βέβηλος πρῴην ὑπ' αὐτοῦ μεθ' ὅρκων ἀποδεικνύμενος.

VITA IGNATII PATRIAR.

Santabarenus, inquam, de quo, opinor, audivistis omnes. Hunc nescio quomodo repertum, (nam pares, ut dicitur, cum paribus facile congregantur) ut virum singulari sanctitate, præscientia, rerumque futurarum cognitione pollentissimum: quibus tamen virtutibus non solum caruit omnibus, sed contra, ut aiunt, magicis præstigiis, & ariolandi, conjectandi, incantandi, animasque evocandi artibus insignis habebatur: hunc imperatori sistit, immensisque celebratum laudibus commendat. Cumque jam imperatore intimo familiarissimoque uteretur, Photius per eum patriarchæ Ignatio insidiatur, sedemque amissam occulte recuperare conatur, sibique denuo reditum sacrilege comparat. Quod tamen ubi fore difficile sensit, aperte, ut in sacerdotium restitueretur, a viro sancto omni ope contendit. Sed patriarcha canonum divinorum, legumque ecclesiasticarum observantissimus, tametsi vehementer solicitatus, illum tamen haud admisit, nec grassanti lupo reditum ad Christi caulam indulsit, ne secum ipse pugnaret, suasque oppugnaret subscriptiones, meritoque deinde de gradu dignitatis deturbaret. Nam a synodo rite exauctoratum, non modo provinciali, sed etiam generali, imo qui nec ab initio quidem unquam legitime sedem sacram occupasset, atque insuper publice damnatus esset, sine majore & amplioris auctoritatis synodo non posse absolvi contendebat. At ille canonibus legibusque contemptis, ultroque sibi sacerdotio denuo arrogato, sedebat in regia Magnaura dicta, constituens exarchos, & sacros ordines conferens. Nam quidquid ad ecclesiæ contumeliam, virique sancti afflictionem, suumque ipsius exitium spectabat, sacrilege profanissimus audebat. adeo imperatoris simplicitate, imo longa Dei patientia & pœnitentiæ expectatione abusus homo ambitiosus pessimique exempli, & palatinis omnibus sibi conciliatis, suasque in partes traductis, latente intus scelere multo quam antea magis apertiusque prodito, multoque majore quam antea vi sæcularis potestatis comparata, non toto, quam Ignatius obierat, triduo elapso, tribunal patriarchale, revocata pristina & parricidali tyrannicaque mente, occupavit; & furore adversus sanctum renovato, cunctos illius domesticos ac servos custodiis, verberibus, exiliis, aliisque intolerandis malis & ærumnis oppressit. Provectioni porro illius contra leges & sanctiones ecclesiasticas factæ quicumque repugnabant, hos mille artibus expugnavit. Alios quippe muneribus & honoribus permulcendo, vel sedium episcopalium permutationibus, ad societatem & communionem attraxit. Alios primum criminationibus inauditisque calumniis traducendo, graviterque lancinando; quos tamen eosdem mox, si se ad ejus partes adjunxissent, causa tota ventis commissa, absolvit. Ita qui modo illi sacrilegus erat, is eidem mox symmysta & comminister fiebat. Qui prius fur, adulter, & profanus ab illo juratissimo probabatur, ille mox eidem magnus & venerandus sacrorum antistes habebatur.

VITA IGNATII PATRIAR.

Quos autem in sententia firmos, suam communionem penitus aversari videbat: aversabantur autem omnes qui vere Christiani erant, quique persuasum habebant, se cum eo qui a sancta & œcumenica synodo rite sancteque damnatus esset & depositus, sine summo salutis periculo & exitio communicare non posse: neque cum illo in unum Christi corpus coalescere, qui millies venerandam Christi crucem pedibus conculcasset, aliosque omnes per chirographa vi extorta conculcare coegisset: hos, inquam, omnes quotquot vinculis flagrisque frangere non poterat, affini suo Leoni cognomento Catacalo, biglæ, seu vigiliarum præfecto, quam ipse ad eam dignitatem provexerat, homini sævissimo immanissimoque tradebat: qui ut se de beneficio gratum exhiberet, missos ad se cunctos (ut brevi carnificinam illam comprehendam) Liciniana quadam immanitate excruciabat. Ex quibus multos pro veritate ad necem usque propugnantes sustulit: plures tamen intolerandis victos tormentis, præclari muneris loco, mittenti remittebat. Quis, per Deum immortalem, temporis hujus tempestatem & iniquitatem; imo quis tortuosi draconis illius insidias & machinationes dicendo assequatur? Multos veterator ille perjura lingua calumniatus, aut per falsas criminationes exauctoratos, mox ut cum eo rursum communicabant, commendatos restituebat, & nonnunquam ad majores dignitates transferebat. Deinde si quis iterum vesana illius insania offensus, se denuo ab illius societate abstinuisset, hunc rursum damnabat; & damnatum, si cessisset, mox admittebat. Tanta gloriæ dominandique siti æstuabat, ut illius causa per furiosam ambitionem leges divinas, jura omnia, sacraque permisceret. In primis autem hoc agebat, ut ordinationes patriarchæ transmutaret, atque ab eo damnatos sedibus restitueret. Sed cum id imperatori non probaretur, videte quid tentarit. Consecratos a sancto Ignatio resecrare conatur. Quod cum æque parum succederet, omnesque indignissime ferrent, atque execrarentur; ne ita quidem defecit iniquitas. Humeralibus & orariis, & aliis status sacerdotalibus coemptis insignibus, secreto preces super ea quasdam, (si tamen preces, & non potius diræ execrationes appellandæ sunt) pronuntiabat: sicque ea singulis loco muneris largitionisque dabat. Atque ut peccatum fieret supra modum peccans, ubique jurisjurandi sacramenta, ubique chirographa exigebat, sive initiaret, sive honores & dignitates ecclesiasticas conferret, sive episcopatus permutaret. Quibuscumque demum se beneficium præstre censebat, hos sibi obstringebat, & testatissimis chirographis exactis sibi cavebat, ubique suam dumtaxat gloriam affectando, novisque rebus studendo. Neque Dei nutu vel providentia sibi bene fore unquam credebat, aut sperabat; sed per multiplex ingenium suum seu artificium, imo maleficium, sese communiebat: adeoque totum ecclesiæ statum permiscebat, omniumque mortalium animos pessimis exemplis offendebat; atque ut Christi nomen blasphemaretur, impiis artibus suis efficiebat.

οὓς δὲ πρὸς τὴν αὐτοῦ κοινωνίαν ἑώρα στεῤῥῶς ἀνθισταμένους· ἐνίσταντο δὲ πάντες, ὅσοι ἀληθῶς τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀντείχοντο, τῷ ὑπὸ ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου κανονικῶς ἀνατεθεματισμένῳ καὶ καθῃρημένῳ ἐπικινδυνότατον λογιζόμενοι καὶ ὀλέθριον κοινωνεῖν, καὶ εἰς ἓν σῶμα τούτῳ συγκεκρᾶσθαι, τῷ μυριάκις τὸν τίμιον τοῦ Χριστοῦ καταπεπατηκότι σταυρὸν, καὶ πάντας καταπατεῖν διὰ τῆς τῶν χειρογράφων ἀπαιτήσεως καταβιαζομένῳ. τούτων οὖν ὅσους φυλακαῖς καὶ μάστιξι πείθειν οὐκ εἶχε, τῷ ὠμοτάτῳ πάντων ἀνθρώπων καὶ ἀπηνεστάτῳ παρέπεμπε γαμβρῷ· Λέων δὲ οὗτος ἦν ὁ καλούμενος Κατάκαλος, τῆς βίγλας δρουγγάριος ὑπ᾽ αὐτοῦ προβιβασθείς· ὃς τῆς τιμῆς αὐτὸν ἀμειβόμενος, πάντας τοὺς πρὸς αὐτὸν πεμπομένους· ἵνα μικρῷ λόγῳ τὴν μιαιφονίαν φράσωμεν· ἴσα Λικινίῳ τῷ πάλαι τῇ κατὰ τῶν ἁγίων ὠμότητι ἐχρῆτο. καὶ πολλοὺς μὲν ἀνεῖλεν ἄχρι τέλους τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἔνστασιν ἐνδειξαμένους· πλείους δὲ τῶν ἀνυποίστων βασάνων ἡττωμένους, ὡς δῶρα τίμια πρὸς τὸν πέμποντα τούτους ἀντεπέστελλεν. τίς ἱκανῶς τοῦ τότε καιροῦ τὴν κακίαν, μᾶλλον δὲ τίς τοῦ σκολιοῦ δράκοντος ἐκείνου τὰς ἐνέδρας ἐξείποι καὶ μηχανάς; πολλοὺς πολλάκις ὁ δόλιος δολίᾳ γλώσσῃ συκοφαντῶν, ἢ ἐπ᾽ ἐγκλήμασι δῆθεν καθαιρῶν, εἰ συνέθεντο μετὰ ταῦτα κοινωνεῖν, τούτους αὖθις ἀποκαθίστη συνιστῶν, καὶ ἐπὶ μείζους ἐνίοτε θρόνους μεθιστῶν. καὶ μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν εἴ τις αὐτοῦ προσοχθικῶς ταῖς ἀπονοίαις ἀπείχετο τῆς κοινωνίας, αὖθις καθῄρει τοῦτον, καὶ ὑποκύπτοντα προσίετο πάλιν. οὕτως ἔτρεχεν ἐν δίψει πάντα κανόνα θεῖον, καὶ πᾶσαν θεσμοθεσίαν ἱερὰν διὰ τῆς αὐτοῦ φιλαρχίας συγχέαι καὶ δοξομανίας. περὶ τούτων δὲ πάντων πειρᾶται τὴν τοῦ πατριάρχου προχείρισιν μεθιστᾶν, καὶ τοὺς κατ᾽ αὐτὸν καθῃρημένους ταῖς ἐκκλησίαις ἀντικαθιστᾶν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἤρεσκεν οὕτως τῷ βασιλεῖ, ὁρᾶτε οἷον ἐτόλμα. τοὺς ὑπὸ τοῦ ἁγίου τετελεσμένους ἐπειρᾶτο ἀναχειροτονεῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο τῶν ἀτοπωτάτων ἔδοξε καὶ ἀπευκτῶν, οὐδ᾽ οὕτως ἠπόρησεν ἡ πονηρία· ὠμοφόρια δὲ καὶ ὡράρια ὠνούμενος, καὶ ὅσα τῆς ἱερατικῆς σύμβολα χρηματίζει τελειώσεως, καὶ τούτοις ἐν μυστηρίῳ οἰκείας ἐπιλέγων εὐχάς· εἴγε ταύτας εὐχὰς, ἀλλ᾽ οὐ δυσφημίας ἐναγεῖς ὀνομάζειν χρεών· οὕτως ἑκάστῳ λόγῳ φιλοτιμίας ἐδίδου καὶ χαρίσματος. ἵνα δὲ καθ᾽ ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς γένηται ἡ ἁμαρτία, πανταχοῦ ὅρκος, πανταχοῦ τῶν χειρογράφων ἀπαίτησις, ἐν χειροτονίαις, ἐν ἀξιώμασιν, ἐν μεταθέσεσιν· ἐν πᾶσιν οἷς εὐεργετεῖν ἐνομίζετο, κατεδεῖτό τε καὶ ἰδιοχείροις ἰσχυροτάτοις ἠσφαλίζετο, πανταχόθεν τὴν ἰδίαν δόξαν ζητῶν, καὶ χαίρων ταῖς καινοτομίαις· καὶ οὐ διὰ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ διὰ τῆς ἐκείνου συστῆναί ποτε προνοίας ἢ πιστεύων, ἢ προσδοκῶν, διὰ τῆς οἰκείας δὲ πολυτεχνίας ἢ κακοτεχνίας ἑαυτὸν ἐπιχειρῶν συνιστᾶν, καὶ πᾶσαν οὕτω συγχέων ἐκκλησίαν, καὶ πᾶσαν οὕτω σκανδαλίζων ψυχὴν, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ βλασφημεῖσθαι διὰ τῆς αὐτοῦ κακομηχανίας παρασκευαζόμενος.

Μετὰ γοῦν τι τὸν θρόνον τὸ δεύτερον καταχεῖν, Θεόδωρον ἐκεῖνον, ὃν ἐν ἐξορίᾳ καθήμενος αὐτὸς μὲν εἰς τὰς Πάτρας ἐχειροτόνησε μητροπολίτην· Ἀφαντοπόλεως δὲ τοῦτον ἀστείως οἱ παρ' ἐκείνῳ κατωνόμαζον· τοῦτον πρὸς Ἰωάννην τὸν πάπαν ἀποκρισιάριον προεχειρίσατο γράψας, ὅτι βίᾳ πολλῇ τῆς ἐκκλησίας ὅλης καὶ τῆς πολιτείας ἀναγκασθεὶς, ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνῆλθε καὶ μὴ βουλόμενος. ἵνα δὲ βεβαιώσηται τὸ ψεῦδος τῶν ἐπιστολῶν, διὰ τοῦ μυστογράφου Πέτρου, ὃς καὶ τὰς Σάρδεις ὕστερον ἔπαθλον τῶν πλασμάτων ἠνέγκατο, δι' αὐτοῦ κλέπτει μὲν τὰς σφραγῖδας τῶν βουλοτηρίων τῶν ὅλων μητροπολιτῶν· συναρπάζει δὲ καὶ αὐτοὺς μὴ εἰδότας ὑπογράψαι τῷ λιβέλλῳ, πρόφασιν ὡς ἐπὶ μυστικῇ ἀγορασίᾳ. τοσοῦτος τὴν πανουργίαν ἐκεῖνος, καὶ τηλικοῦτος ὑπῆρχε τὴν δεινότητα. πῶς δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Εὐφημιανὸν ἐκεῖνον παρέλθωμεν σιωπῇ; ὃς Εὐχαΐτων μὲν ἐπίσκοπος ἦν, ἐπειδὴ δὲ ὁ Σανταβαρηνὸς τῆς ἐπισκοπῆς ἐκείνης ὡς γείτων ὠρέγετο, τὸν μὲν βίᾳ σχολάζειν ἀναγκάζει, τὸν δὲ ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐπισκοπὰς ἐκ τῶν γειτνιαζουσῶν μητροπόλεων, ὅσας ἐκεῖνος ἤθελεν, ἀφαιρεῖται, καὶ δίδωσιν αὐτῷ. καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ παρ' ἑαυτῷ καθίζων πρόθρονον τοῦτον κατωνόμαζεν. καὶ Νικηφόρον μὲν Νικαίας μητροπολίτην ὄντα βιάζεται παραιτησάμενον ὀρφανοτρόφον εἶναι, Ἀμφιλόχιον δὲ τὸν Κυζίκου πρὸς τὴν Νίκαιαν μεθίστησι. καὶ ταχὺ θανόντος αὐτοῦ, τὸν Συρακούσιον ἀντικαθίστησι Γρηγόριον· ὃν καὶ αὐτὸν μετ' οὐ πολὺ θανόντα οἵοις ἐσέμνυνεν ἐπιταφίοις, ὡς τῶν μεγάλων πατέρων ἐφάμιλλον βεβιωκότα βίον, δι' οὐδὲν ἄλλο τοσοῦτον, ὅσον ὅτι κατὰ τοῦ ἁγίου καθώσπερ ξυρὸν ἄχρι τέλους τὴν γλῶσσαν ὁ δύστηνος παρέθηξε.

Διὰ ταῦτα καὶ ἔτι πλείω τούτων ἀτοπώτερα ἦλθεν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας καὶ εὐθὺς μὲν τότε τῷ βασιλεῖ τέθνηκε Κωνσταντῖνος ὁ τριπόθητος καὶ πρωτότοκος υἱὸς, ὃν καὶ ἅγιον ὁ τολμητίας οὗτος εἰς τὴν τοῦ πατρὸς χάριν δι' ἑαυτοῦ χειροτονῶν, μοναστηρίοις τε καὶ ναοῖς ἀνθρωπαρεσκίᾳ τιμᾷν οὐκ ηὐλαβεῖτο.

Αὐτίκα δὲ καὶ ἡ μεγάλη πόλις Συράκουσαι τὴν φρικτὴν ὤλετο πανωλεθρίαν· καὶ πᾶσα νῆσος, καὶ πᾶσα πόλις καὶ χώρα προνομεύεται καὶ καταφθείρεται μέχρι καὶ τήμερον τοῖς ἐχθροῖς, οὐδεμιᾶς ἐκ τῶν ἱερᾶσθαι δοκούντων ἱλεουμένης τὸν Θεὸν προσευχῆς· ἀλλὰ κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐγενόμεθα ὄντως πρόβατα, οἷς οὐκ ἔστι ποιμήν. χρονίσασα γὰρ ἡ κακία, καὶ πολλοῖς ὑποδείγμασι παγιωθεῖσα, νόμος νενόμισται τοῖς ἀνόμοις, καὶ τὸ ἄθεσμον ἔθος εἰς φύσιν τρόπον τινὰ τοῖς καταφρονηταῖς καταστὰν, ὅλην ἐπισπᾶται τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργήν.

Ἀλλὰ τὸ μὲν καθέκαστον ἐπεξιέναι τὰς καινοτομίας καὶ παρανομίας αὐτοῦ τε Φωτίου τοῦ προστάτου τῶν ὑποκριτῶν καὶ σταυρομάχων, καὶ πάντων καθεξῆς τῶν αὐτοῦ διαδόχων καὶ τῆς φιλαρχίας κοινωνῶν, ἱστορίας ἔργον, καὶ οὐ τοῦ παρόντος τῷ λόγῳ σκοποῦ.

Ἡμεῖς δὲ τὴν ἀπαράμιλλον μακροθυμίαν καὶ ἀνοχὴν ὑμνοῦντες τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, εὐχόμεθα

VITA IGNATII PATRIAR.

Ergo ubi iterum patriarchatum invasit, Theodorum illum (quem ipse exul Patrarum metropolitam creavit, quem quidam facete Aphantopolis, hoc est, nusquam extantis civitatis metropolitam nuncupabant) hunc, inquam, Theodorum ad Ioannem papam apocrisiarium destinavit; per quem scripsit, se per vim a tota ecclesia, totaque republica coactum, tribunal sacrum denuo perinvitum consedisse. Atque ut mendacium in epistola scriptum stabiliret, per Petrum a secretis, qui postea ob figmenta Sardium pontifex præmii loco dictus est, omnium metropolitarum signa furatur; adeoque ipsos sibi metropolitas suffuratur ignaros se libello subscripsisse, cum arcanam fundi emptionem prætendisset. Tantus ille & tam insignis fraudum omnium & nequitiarum artifex erat. Sed qua ratione taciti causam Euphemiani illius Euchaitarum episcopi dissimulabimus; cujus episcopatum propter vicinitatem Santabarenus appetebat? Hunc ergo episcopatu cedere cogit, & illi Santabarenum sufficit. Neque id tantum, sed episcopatus etiam, quoscumque ille expetebat, vicinis metropolitis ereptos, huic donat: insuperque juxta collocatum primatem nominabat. Præterea Nicephoro Nicææ metropolitæ, per vim abdicato orphanotrophi curam ac tutelam pupillorum committit. Amphilochium vero Cyzici præsulem Nicæam transfert; cui mox extincto Gregorium Syracusanum subrogat: quem & ipsum mox sublatum hujusmodi Photius epitaphiis ornavit, ut magnis illum patribus vita & virtute æquarit: nec id aliam ob causam, quam quod infelix linguam suam sicut novaculam acuerit in sanctum Ignatium usque in finem.

Has, & his multo plures ac deteriores ob causas venit ira Dei super filios diffidentiæ. Subito namque imperatori filius & carissimus & natu maximus Constantinus est ereptus; quem audax Photius in gratiam imperatoris, per se in sanctorum censum relatum, templis cœnobiisque, ad aucupandam hominum gratiam, colere nihil veritus est.

Deinde etiam magna Syracusanorum civitas horrenda clade periit: insulæque omnes, & cuncta oppida, & omnis provincia hostili manu fœde etiamnum hodie vastatur, diripitur & pessumdatur, nullo ex iis qui rem sacram administrare videntur, Deum precibus placante: sed, ut scriptum est: *Facti sumus sicut oves errantes sine pastore.* Etenim inveterata tempore iniquitas, multisque exemplis corroborata, pro lege impiis & exlegibus habetur ipsoque usu & consuetudine corruptelarum in morem & naturam abit, atque adeo iram in se Dei provocat universam.

Matth. 9.

Enimvero sigillatim percensere omnia quæ novata & impie gesta sunt a Photio architecto & magistro hypocritarum hostiumque crucis, & omnibus successoribus illius & sociis ambitionis, justæ sit opus historiæ, non hujus loci argumentum.

Nos vero infinitam Dei patientiam clementiamque memorantes, dominum universorum

VITA IGNATII PATRIAR.

sorum deprecemur, uti nos a sorte eorum qui tot scandalorum offensionumque & dissensionum cupiditatibus suis pessimis auctores extitere, ereptos, sortis sanctorum, qui per fidem & caritatem Dei, humilitatem & mansuetudinem, regno & sacerdotio sancto Dei, qui sanctorum caput est omnium, sunt dignati; precibus intemeratæ purissimæq; Dei matris, selectorumq; cælitum angelorum, gloriosissimorum apostolorum victorumque nobilissimorum martyrum, sanctorumque omnium; cumque omnibus nostri sancti patris Ignatii patriarchæ CP. vere novi confessoris ac deiferi patris, consortes efficiat in Christo Iesu domino nostro: cui laus, honor, adoratio cum æterno patre, pariterque æterno & vivificante ipsius Spiritu, nunc & semper, & in omnes omnium sæculorum æternitates. Amen.

A τῆς μερίδος ἐξαιρεθῆναι τῶν τὰ σκάνδαλα καὶ τὰς διχοστασίας διὰ τῆς κακίστης αὐτῶν ἐπιθυμίας κατεργαζομένων, κοινωνοὶ δὲ γενέσθαι τοῦ τῶν ἁγίων κλήρου, τῶν διὰ πίστεως καὶ ἀγάπης Θεοῦ, ταπεινοφροσύνης τε καὶ πραΰτητος, τῆς ἐπουρανίου βασιλείας καὶ ἱεραρχίας ἁγίας τοῦ ὑπεραγίου καταξιουμένων, πρεσβείαις τῆς ὑπεραγνοῦ καὶ παναμώμου θεομήτορος, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν καὶ ἱερῶν ἀγγέλων καὶ τῶν πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ τῶν πανενδόξων ἀθλοφόρων, καὶ ὅλων τῶν ἁγίων ταῖς εὐπροσδέκτοις καὶ ἱεραῖς ἱκετηρίαις. πρὸς τούτοις πᾶσι δὲ καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ νέου ἀληB θῶς ὁμολογητοῦ καὶ θεοφόρου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις ἅμα τῷ ἀνάρχῳ πατρὶ, καὶ τῷ συνανάρχῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ENCOMIUM IGNATII PAPAE.

EX ENCOMIO S. IGNATII patriarchæ Constantinopolitani,

A Michaele monacho, presbytero & syncello composito.

Eodem interprete Matthæo Radero S.I.

ALTER hic & eximius, deifer Ignatius, nobilis ex nobilibus, illustris ex illu- C stribus, sanctusque ex sanctis oriundus parentibus Augustis fuit. Nam pater hujus Michael Rhangabus cognomento, avus illi maternus Nicephorus Genicorum fuit; amboque imperium Romanum administrarunt. Sanctus porro Ignatius post ejectum & abdicatum imperio parentem exectus a Leone est Armeno, qui Michaele sceptris exuto, imperium vi occupavit. Ignatius erepta sibi virilitate monachum induit, multisque annis in rerum divinarum studio, & frangendis corporis cupiditatibus desudavit. Mater huic erat Procopia, digna plane, propter excellentem animi virtutem, tali filio D mater; quæ & ipsa cum viro suo Michaele Augusta religiosa admodum fuit: patria vero hæc ipsa magna urbs Constantinopolis. Ferunt Ignatium, postquam creatus est patriarcha, divi Iacobi domini fratris superhumerale nactum, sæpe dum viveret eo ornatum, in eoque sacris operatum esse, & cum eodem post mortem sepultum. Leo tyrannus Ignatium jam viro spoliatum præceptori commisit improbo, & hæresiarchæ truculento, qui modis illum omnibus exagitavit, sævaque imperia præscripsit; quæ si propter corporis imbecillitatem non exhausisset, plagis, nempe non tam ob neglectum officium, quam quod ab illius dogmatis a vera pietate alienissimis abhorreret, re- E ctamque religionem testis admiratione dignus defenderet, crudeliter cædebatur. Deinde tyranno vitæ curriculum demenso, ferulæ subductus, nunquam destitit cum Ioannicio prophetiæ dono præstante viro, & Theophane cœnobii Agriani præfecto, confessione fidei & miraculis illustri, familiariter versari; qui illum patriarcham creatum iri, uti factum est, jam ante denuntiarant. Etenim beatissimo Methodio solium vitamque relinquente, Theodora pia Augusta celebrato sanctorum patrum conventu, præsente quoque senatu & universo clero, Ignatium

ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΥ ΤΟΥ ΕΙΣ τὸν ἅγιον Ἰγνάτιον τὸν γεγονότα πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως,

Συντεθέντος παρὰ Μιχαὴλ μοναχοῦ πρεσβυτέρου καὶ συγκέλλου.

C Ο ΝΕΟΣ οὗτος καὶ μέγας θεοφόρος Ἰγνάτιος, εὐγενὴς ἐξ εὐγενῶν, περιφανὴς ἐκ περιβλέπτων, ἅγιος ἐξ ἁγίων γονέων γεγένητο βασιλέων χρηματισάντων. τούτου γὰρ πατὴρ ὁ Μιχαὴλ ἐχρημάτισεν, ᾧ τὸ ἐπίκλην Ῥαγγαβέ· πάππος δὲ πρὸς μητρὸς Νικηφόρος ὁ ἀπὸ Γενικῶν. καὶ ἄμφω δὲ βασιλεῖς Ῥωμαίων γεγόνασι. γέγονε δὲ ὁ θεῖος οὗτος Ἰγνάτιος μετὰ τὴν τῆς βασιλείας ἔκπτωσιν τοῦ πατρὸς ἐκτομίας, τοῦτο παθὼν παρὰ Λέοντος τοῦ ἐξ Ἀρμενίων, ὃς τυραννίδι τὸν Μιχαὴλ τῆς βασιλείας ἀπώσατο. μετὰ γοῦν τὸ ἐκτμηθῆναι τὰ παιδογόνα, ἐκείρατό τε τὴν τρίχα, καὶ ἐπὶ μακρὸν ἀσκητικοῖς ἱδρῶσι τὸ σαρκίον ἐD δάμασε. τούτῳ μήτηρ ἡ Προκοπία, ἀξία τοῦ υἱοῦ διὰ τὴν πρέπουσαν αὐτῷ ἀρετήν· ἡ δὲ βασιλὶς καὶ αὐτὴ σὺν τῷ ἀνδρὶ Μιχαὴλ πάνυ εὐσεβὴς γέγονε. καὶ πατρὶς αὕτη ἡ Κωνσταντίνου ἡ μεγαλόπολις. ἐπεὶ δ' ὕστερον εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνήχθη θρόνον, λέγεται τὸ τοῦ θεαδέλφου οὗτος Ἰακώβου, ὠμοφόριον κτήσασθαι, κἀκείνῳ ζῶν τε κοσμεῖσθαι, καὶ οὕτως ἱερατεύειν Θεῷ, καὶ θανὼν τῷ τάφῳ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ὠμοφορίου ἀποτεθῆναι. τοῦτον μετὰ τὴν τῶν παιδογόνων εὐθὺς ἐκτομὴν ὁ τύραννος Λέων κακόφρονι παραδίδωσι καὶ δεινῷ αἱρεσιάρχῃ καθηγεμόνι, ὃς καὶ παντοίως ἐκάκου αὐτὸν, ὑπηρεσίας ἐπιτάττων βαρείας, καὶ εἰ μὴ ἤνυε ταύτας δι' ἀσθένειαν σώματος, μαστίζων αὐτὸν ἀφειδῶς· καὶ μᾶλλον ὅτι οὐδὲ τοῖς δόγμασιν ἐκείνου ὁ ἅγιος συνετίθετο, ἀλλοτρίοις οὖE σι τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρθῆς πίστεως· καὶ μάρτυς ὁ θαυμαστὸς Ἰγνάτιος ἐχρημάτισεν. εἶτα τοῦ τυράννου Λέοντος τὴν ζωὴν ἐκμετρήσαντος, ἀδείας λαβόμενος οὐ διέλιπεν ὁμιλῶν τῷ τε διορατικῷ Ἰωαννικίῳ, καὶ τῷ θαυματουργῷ καὶ ὁμολογητῇ Θεοφάνῃ τῷ τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ· οἳ καὶ ἀρχιερέα τοῦτον γενήσεσθαι προεφήτευσαν, ὃ δὴ καὶ γέγονε· τοῦ γὰρ τρισμακάρος Μεθοδίου τὸν πατριαρχικὸν θρόνον θανάτῳ ἀπολιπόντος, ἡ χριστόφρων Θεοδώρα συνόδον πατέρων ποιησαμένη, μετά γε τῆς ἐν συγκλήτῳ βουλῇ καὶ τοῦ κλήρου παντὸς, τὸν Ἰγνάτιον πατριάρ-

πατριάρχην καθίστησι. ποιμαίνει τὸ ποίμνιον ἐπὶ πολυετίᾳ ὁ ὅσιος καλῶς τε καὶ θεαρέστως. εἶτα τί φθονεῖ ὁ διάβολος; κατὰ τοῦ καλοῦ ποιμένος ἐγείρει ἄνδρα τῶν παραδυναστευόντων τὸν κράτιστον τὸν Καίσαρα λέγω Βάρδαν, ὃν τῆς μυστικῆς καὶ φρικτῆς ἀπεῖρξε κοινωνίας, ἀθέσμως γυναικὶ συμμιγνύμενον· διὸ καὶ τοῦ θρόνου ἐκρίπτεται, καὶ ἐξορίᾳ παραδίδοται· εἶτα δὴ φρουρᾷ περικλείεται, καὶ σιδηροπεδεῖται, καὶ λιμαγχονεῖται. γῆ τότε ἐσείσθη νεύματι τοῦ παντουργοῦ δεσπότου Θεοῦ, εἰς τὸ ἀναστεῖλαι τοὺς ματαιόφρονας, τοὺς κατὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καταδικαζομένων ἱερωμένων τοιαῦτα ψηφιζομένους. ἀλλ' οὐκ ἦν ὁ συνιών. καὶ ὁ μὲν δόλος τῶν κρατούντων, καὶ ἡ κατὰ ἁγίου καταδίκη φανερὰ ἦν διὰ μυσαρὰν μοιχοζευξίαν· ἡ δὲ κεκρυμμένη ῥᾳδιουργία, ὅτι μὴ τὴν μητέρα καὶ τὰς τοῦ ἄνακτος ἀδελφὰς ἀποκείρειεν. ἀλλ' οὗτοι μὲν δικαιοτάτῃ κρίσει Θεοῦ πικρὸν δεδώκασι θάνατον. ὁ δὲ ἀδίκως καταιρεθεὶς μετ' εὐφημίας τῷ ἱερατικῷ θρόνῳ ἀποκαθίσταται, τοῦ ἐκ Μακεδόνων Βασιλείου τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τηνικαῦτα παρειληφότος. ὃς καὶ παρευθὺ τὸν μέγαν καὶ νέον θεοφόρον Ἰγνάτιον ἐκ τῆς πολυετοῦς ἐξορίας ἀνακαλεῖται, καὶ τῇ τοῦ λαοῦ παντὸς αἰτήσει πεισθεὶς, λαμπρῶς καὶ μεθ' ὅσης εἰπεῖν οὐκ ἔνι τιμῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀναβιβάζει θρόνον. ὃ δὴ μαθόντες καὶ οἱ τῶν ἄλλων πατριαρχικῶν θρόνων προεστῶτες, σφόδρα ἡδύνθησαν.

Οὕτως οὖν τοῦ λαμπροῦ τῆς οἰκουμένης φωστῆρος πάλιν τὸν θρόνον ἀπολαβόντος, καὶ ἐπὶ χρόνοις τὸ μέγα Χριστοῦ ποιμάναντος ποίμνιον, μικρὰ ἐπελθοῦσα νόσος τὸν ἤδη παντοίως καταπεπονημένον κοιμίζει τὸν κατὰ Θεὸν ὕπνον, καὶ προστίθησι τοῖς πατράσιν αὐτοῦ ἐν γήρᾳ βαθεῖ, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ θεαδέλφου Ἰακώβου, καὶ κατατίθεται ἐν τῇ τοῦ Σατύρου μονῇ, ἣν αὐτὸς ἐδομήσατο. ὅτε δὴ καί τι τοιοῦτον τεθαυματούργηται. τῆς γὰρ θαλάσσης ἀγριουμένης· διὰ γὰρ ταύτης ἔδει μετακομισθῆναι τὸ ἱερώτατον λείψανον· ἀθρόον γαλήνη ἐγένετο, καὶ οὕτως ἐν ἱλαρότητι τὸ πανδήμιον πλῆθος τὸ συνεπόμενον διεπεραιώθη πρὸς τὴν τοῦ Σατύρου μονήν. τούτῳ δὴ ἔτι ζῶντι καὶ ἕτερον ἀξιάγαστον ἐθαυματουργήθη. ἐν γὰρ ταῖς ἐξορίαις κατατρυχομένῳ, καὶ ἄλλον ἐξ ἄλλου τόπον ἀμείβοντι, καὶ κατὰ Μιτυλήνην γεγονότι, ἐπεὶ ἐν αὐτῇ ποταμός τις Λύκος οὕτω καλούμενος, ὑπερχειλὴς τηνικαῦτα ἔρρει, καὶ δυσδιάβατος ἦν, ἄραντι τὰς χεῖρας ὕψου, δι' εὐχῆς τὸ πολὺ τοῦ ὕδατος ἀθρόον κατεστορέσθη. εἰ δ' ὅσα ζῶν τε καὶ μετὰ θάνατον τεράστια ὁ τοῦ Θεοῦ μιμητὴς διεπράξατο, διηγήσασθαι ἐγχειρήσω, οὐκ ἂν δυνηθείην, ὡς οὐδὲ ἄμμον θαλάσσης διαμετρῆσαι. ἀλλ' ὦ Θεοῦ ὄντως ἄνθρωπε· πρὸς σὲ γὰρ τὸν λόγον τρέψω· νῦν ἄνωθεν ἐποπτεύοις ἡμᾶς, ὁ μηδὲ ἀποδέων ἀγγέλου, ἅτε μᾶλλον τοῦ σώματος λελυμένος, καὶ τὰς πέδας τῆς ἰλύος ἀποβαλών. εἰ γὰρ ἔτι τῇ σαρκὶ ὡς παραπετάσματι καλυπτόμενος, βασιλικῶς διὰ τοῦ νοὸς περιαθρεῖν εἶχες τὰ ἄξιά σου θεάματα, πῶς καὶ τὸν μέγαν τῆς οἰκουμένης λαμπτῆρα τὸν Ἀθανάσιον καὶ τοὺς κατ' αὐτὸν διδασκάλους, οὐκ ἂν νῦν ἡμᾶς ἐποπτεύειν δυνήσαιο; καὶ ἡ ψῆφος γὰρ Θεοῦ

ENCOM. VM IGNATII PATRIAR.

A patriarcham dicit. Is Christi gregem multis annis sancte præclareque pascit. Quid demum facit invidia stimulatus cacodæmon? adversus pastorem bonum, virum concitat præpotentem, Bardam, inquam, Cæsarem, quem a sacris tremendis arcuerat, quod contra jus fasque cum femina inconcessa consuesset. Qua de causa Ignatius throno deturbatur, exilio damnatur, arcta custodia tenetur, vinculis oneratur, inedia fameque torquetur. Tum mundi conditor Deus ingenti tremore nutu terram concussit, ut patriarchæ, eorumque qui patriarchæ causa e clero damnati erant, adversarios talia decernentes coerceret, B percelleretque. Sed non erat qui intelligeret. Fraus quidem, & damnationis sententia principum in sanctum propter incestos Bardæ thalamos, aperta erat: sed occulta rei perficiundæ causa, quod patriarcha imperatoris matrem & sorores tondere recusarit. Enimvero hi justo Dei judicio dira cæde pœnas dedere; iniqua vero sententia damnatus Ignatius, ingenti cum gloria saerum tribunal recuperavit, simulac Basilius Macedo imperium accepit: qui continuo eximium & novum hunc deiferum Ignatium, ex diuturno exilio revocatum, permotus universi populi postulatis, summo C cum honore, summaque veneratione in patriarchium restituit. Quod cum reliqui orientis antistites accepissent, ingenti omnes gaudio sunt perfusi.

Cum ergo clarissimum orbis terrarum sidus thronum recepisset, ac postea aliquot insuper annos magnum ovile Christi pavisset, laboribus immensis exhaustum tenuiculus morbus in domino quiescentem sopivit, patribusque suis ultima confectum senecta, ipso die memoriæ S. Iacobi quem fratrem domini appellamus, extinctum apposuit, & in Satyri cœnobio, quod ipse condiderat, deposuit. Quo tempore hoc miraculum acci- D disse ferunt. Mari sæva tempestate concitato (nam per hoc sanctissimi corporis exuviæ transportandæ erant) subito successit summa serenitas, adeoque ingenti cum lætitia populus universus sacrum funus prosecutus, ad Satyri ædem sacram trajecit. Quin & vivo alterum quiddam admiratione dignum evenit. Dum in exilio afflictus degeret, & locum ex loco mutaret, atque Mitylenæ versaretur, Lycus amnis vocitatus, ripis effusus late stagnabat, ægreque vadari poterat; cum sublatis hic in cælum manibus, statim precibus suis ingens agmen aquarum repressit. Quod si cuncta quæ Dei imitator vivus mortuusque signa prodigiave patra- E vit, coner exponere, non minus id quam arenam numerare possim. Sed o vere vir cælestis (nam te mea compellat oratio) qui nihil admodum a beatis angelorum differs cœtibus, jamque ab omni concretione corporis liber, corporis nempe seu limi compedibus expeditus; e cælo nos modo respice. Etenim si corporis nube tectus, regia tamen mente circumspicere cuncta potuisti, quæ te spectacula decebant, quomodo non ex magni Athanasii publicæ mundi facis aliorumque doctorum sententia, jam & non possis respicere? Nam Dei voluntate

LIBELLVS IGNATII.

voluntate coacta ſynodus olim hoc decre- A rat, cum ita cenſeret: Si quis non ipſos ſanctos nobis apparere, ſed horum dumtaxat angelos dicat, anathema ſit. Sed tu reſpice nos, ac tuere.

συγκροτηθεῖσα σύνοδος πάλαι τοῦτο προεθέσπισεν, οὕτω γράψασα· εἴ τις οὐκ αὐτοὺς λέγει τοὺς ἁγίους ἡμῖν ἐπιφαίνεσθαι, ἀλλὰ τοὺς τῶνδε, φησὶν, ἀγγέλους, ἔστω ἀνάθεμα. ἀλλ' ἐπόπτευε καὶ συντήρει ἡμᾶς.

Libellus de tota Ignatii cauſa miſſus ad Nicolaum papam Romanum, Ignatii patriarchæ nomine a Theognoſto monacho & archimandrita veteris Romæ, & exarcho Conſtantinopolitano ſcriptus.

Λίβελλος περιέχων πάντα τὰ κατὰ τὸν μέγαν Ἰγνάτιον, πεμφθεὶς πρὸς Νικόλαον πάπαν Ῥώμης, προσωποποιηθεὶς ὑπὸ Θεογνώστου μοναχοῦ καὶ ἀρχιμανδρίτου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐξάρχου Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ὄνομα Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου.

Ignatius tyrannide oppreſſus, multiſque ærumnis conflictatus, & qui mecum infelicia tem- B pora experti ſunt, metropolitani decem & quindecim epiſcopi, cœnobiarcharum inſuper ac presbyterorum, monachorumque infinita multitudo, ſanctiſſimo domino noſtro & beatiſſimo præſidi, cunctarum ſedium patriarchæ, S. Petri principis apoſtolorum ſucceſſori, œcumenico papæ Nicolao, epiſcopiſque illius ſanctiſſimis, & ſapientiſſimæ eccleſiæ Romanæ univerſæ in domino ſalutem.

Ἰγνάτιος ὁ τυραννηθεὶς, καὶ πολλοῖς πειρασμοῖς προσωμιληκὼς, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ τούτων τῶν καιρῶν πεῖραν λαβόντες, δέκα μητροπολῖται, δέκα πρὸς τοῖς ε' ἐπίσκοποι, ἡγουμένων τε καὶ πρεσβυτέρων καὶ ἑτέρων μοναχῶν πλῆθος ἄπειρον, τῷ δεσπότῃ ἡμῶν τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ προέδρῳ καὶ πατριάρχῃ πάντων τῶν θρόνων, καὶ τοῦ κορυφαίου διαδόχῳ, καὶ οἰκουμενικῷ Νικολάῳ πάπᾳ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις, καὶ πάσῃ τῇ σοφωτάτῃ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ierem. 9.

QVis dabit capiti meo, ut eſt in ſacris literis, aquam, & oculis meis fontem lacrymarum; & deplorabo mala quæ acci- C derunt mihi, & eorum qui me perſequuntur, barbaricam immanitatem? Frigore enim & nuditate, fameque & extremis malis omnibus infeſti me hoſtes & alaſtores exagitarunt. Quindecim ipſos dies acerrimo frigore, locoque gelidiſſimo, ergaſtulo me occulto tenebricoſoque rebus deſtitutum omnibus incluſerunt, vinculiſque conſtrinxerunt, ita ut ad me adire nemini viſendi cauſa liceret, morbo jam alias gravi laborantem: crudelem inſuper in modum ceciderunt, omneſque artus meos verberibus afflixerunt. Cauſam porro, ex qua hæc in me mala redundarunt, ecce jam totam ex- D pono.

Verſabar in palæſtra & lucta cum imperatoris avunculo tyrannidem exercente Barda, quem ego gladio ſpiritus, ſeu verbo Dei everberare non deſinebam; qui contra me minis inſidiiſque appetebat.

Argumentum & cauſa reprehenſionis erat Herodianum in Barda exemplum & inceſtus. Eum contumacem, neque reſipiſcentem ab eccleſia rejeci. Deinde imperator ipſe modo pro illo deprecabatur, modo atrociter minabatur, niſi avunculum in gratiam reciperem. Poſtquam vero impulſus a Barda ſtatuit matrem cum ſororibus a palatio ſubmovere, præcepit mihi ut illas attonderem: quas ego invitas tondendas non exiſtimavi. E Has ergo ob cauſas a throno deturbatus ſum, & pulſatus atque eliminatus, & in cuſtodia vinculiſque, cum iis qui mecum fuere ſenſeruntque, eadem paſſis, detentus ante judicium veſtrorum adventum. Cum autem ad vos literas, quibus epiſcopos ſtatum rerum omnium docebamus, per Laurentium preſbyterum & duos Stephanos dediſſemus (quorum aliter ſubdiaconus, alter laicus) illos etiam ſacramento adegimus, uti eas ipſi manu ſua tuæ ſanctitati porrigerent, nihil egere.

Eodem Radero interprete.

ΤΙΣ δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, κατὰ τὸ λόγιον, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων· καὶ κλαύσομαι τὰ συμβεβηκότα μοι κακὰ, καὶ τὴν τῶν διωκόντων με βαρβάρων ἀπήνειαν; ἐν ψύχει γάρ με καὶ γυμνότητι καὶ λιμῷ καὶ παντοίοις ἄλλοις κακοῖς ἐξήτασαν οἱ ἀλάστορες. δεκαπέντε ἡμέρας ἐν καταψύχῳ καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἔν τινι παρ' αὐτοῖς ἀπορρήτῳ ἐγκατακλείσαντες δωματίῳ ἀδάπανόν τε καὶ ἀνεπισκόπητον, κατεδέσμευσαν, καὶ ταῦτα νόσῳ βαρείᾳ προκατειλημμένον, αἰκίζοντές τε δεινῶς, καὶ πᾶν μέλος συνθλῶντες ῥάβδοις. ὅθεν δὲ ταῦτά μοι συνεκύρησεν, ἰδοὺ γράφω.

Περιϋπῆρχον ἐν πάλῃ καὶ μάχῃ πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως θεῖον Βάρδαν τὸν τυραννήσαντα, καὶ παίων τοῖς τοῦ πνεύματος λόγοις οὐκ ἐπαυόμην· ἀντετυπτόμην δὲ ταῖς ἀπειλαῖς καὶ ἐπιβουλαῖς.

Ἡ δ' αἰτία, ὅτι ἤλεγχον τοῦτον διὰ τὴν Ἡρωδιακὴν χαμαιτυπίαν· καὶ μὴ πειθόμενον ἔξω ἐθέμην τῆς ἐκκλησίας. ἐπὶ τούτοις ὁ κρατῶν ποτὲ μὲν ἐδυσώπει με, ποτὲ δ' ἠπείλει τὰ δεινὰ, εἰ μὴ πεισθείην δέξασθαι τὸν θεῖον αὐτοῦ. ὡς δὲ τούτῳ πεισθεὶς ὁ κρατῶν ἠβουλήθη τήν τε μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς ἐξοστρακίσαι τῶν βασιλείων, ἐγκελεύεταί μοι κεῖραι αὐτάς. ἐγὼ δ' οὐκ ἐπειθόμην, διὰ τὸ τῶν γυναικῶν περὶ τὴν κουρὰν ἀκούσιον. διὰ ταῦτα γοῦν καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπηλάθην, εἶτα καὶ ἐτύφθην, καὶ ἐξωρίσθην, καὶ δέδεμαι, καὶ κέκλεισμαι πρὸ τῆς τῶν καθ' ὑμᾶς κριτῶν ἐνδημίας· καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ δὲ ταὐτὰ πεπόνθασιν· αἱ δὲ παρ' ἡμῶν δοθεῖσαι τοῖς ἐπισκόποις ἔγγραφοι πίστεις, ἤγουν ἐπιστολαὶ, διὰ τοῦ πρεσβυτέρου Λαυρεντίου καὶ τῶν δύο Στεφάνων, τοῦ τε ὑποδιακόνου καὶ τοῦ λαϊκοῦ, οὓς καὶ ἐνωρκώσαμεν, ταῖς χερσὶ τῆς σῆς ἁγιότητος αὐτὰς ἀποδοθῆναι, ἄπρακτοι μεμενήκασι.

Ως

Ὡς δὲ παραστῆναι ἐκελεύσθημεν εἰς τὸ Καϊαφαϊκὸν ἐκεῖνο κριτήριον, ἐκεκράξαμεν ἐπὶ τῆς ὑμῶν ἁγιότητος προσκαλούμενοι κριθῆναι. ἀλλ' οὐδεὶς ἦν ὁ ἀκούων. μετὰ τοῦτο μετάκλητοι πάλιν γενόμενοι ἠρωτήσαμεν· πῶς κελεύετε ἡμᾶς, ὦ πατέρες, πρὸς ὑμᾶς παραγενέσθαι; ὡς μοναχοὺς καὶ καταδίκους, ἢ ὡς κριθησομένους; καὶ ἀντέπεμψαν ἡμῖν· ὅτι ὡς ἐστὲ ἄξιοι. ἐφορέσαμεν οὖν τὰς ἱερατικὰς στολὰς, καὶ οὕτως ἐχωροῦμεν πρὸς τὸ συνέδριον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν λῃστήριον. καὶ ὡς πλησίον γεγόναμεν, πέμψας ὁ τύραννος ἐπὶ τῆς λεωφόρου, τὴν ἱερὰν ἀποδύει στολήν, εἶτα ὡς ἔνδον τοῦ ναοῦ συνωθήθημεν, ἀποστέλλονται πρὸς ἡμᾶς οἱ προῤῥηθέντες τρεῖς τῶν κριτῶν ὑπηρέται, ὅ, τε Λαυρέντιος καὶ οἱ δύο Στέφανοι, καὶ εἶπον πρὸς μέ· τί ὅτι κατεγνωσμένος ἐπὶ τοσαύταις αἰτίαις καὶ καθῃρημένος, τὴν ἱερὰν ἐτόλμησας περιβαλέσθαι στολήν; ἀποσπάσαντες οὖν με τῶν σὺν ἐμοὶ βίᾳ, μόνον τῷ κρατοῦντι παρέστησαν. καὶ κρατῶν εὐθὺς ὕβρεσι πλύνει με. ἐμοῦ δὲ φιλανθρωποτέρας τὰς ὕβρεις τῶν βασάνων εἰπόντος, μικρὸν κατέπαυσε τὸν θυμὸν, καὶ εἰς ξυλόσκαμνον καθεσθῆναί με ἐκέλευσε. καὶ διαλόγου μεταξὺ γεγονότος, Ῥαδούαλδον καὶ Ζαχαρίαν ἐζήτουν προσαγορεῦσαι τοὺς τοποτηρητάς. καὶ ἐνδοθέντος μοι, προσηγόρευσα· οὓς καὶ ἠρόμην τὴν ἐπιδημίας τῆς σφῶν αἰτίαν. οἱ δὲ εἶπον· τοποτηρηταί ἐσμεν Νικολάου πάπα Ῥώμης, καὶ ἀπεστάλημεν κρῖναι τὰ κατὰ σέ. πάλιν ἠρόμην, εἰ γράμμα μοι κεκομίκασι τῆς ἁγιωσύνης σου. οἱ δὲ εἶπον, μὴ ἔχειν, διὰ τὸ μηδὲ πρὸς πατριάρχην ἔρχεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς οἰκείας συνόδου καθαιρεθέντα, καὶ ἕτοιμοί ἐσμεν τὰ κατὰ κανόνας πράττειν. οὐκοῦν, ἔφην ἐγὼ, πρότερον ἐκ μέσου τὸν μοιχὸν ποιήσατε· εἰ δὲ μὴ τοῦτο δύνασθε, οὐδὲ κριταί ἐστε. ἐκεῖνοι δὲ ἀντέφησαν πάλιν, δείξαντες τῇ χειρὶ τὸν κρατοῦντα· οὕτως θέλει ἐκεῖνος. ἐπὶ τούτοις πρὸς παράκλησιν μετέπεσον οἱ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ τὴν ἀπόταξιν ἐζήτουν, ποτὲ μὲν παραινοῦντες, ποτὲ δὲ καὶ ἀπειλοῦντες· ἀλλ' οὐκ ἔπειθόν με. διὸ καὶ πρὸς τοὺς μητροπολίτας ἐτράπησαν, ἄλλοις ἄλλως διαβάλλοντες καὶ αἰτιώμενοι, ὅτι τὴν ἀπόταξιν τὴν ἐμὴν τάχα αὐτοὶ ἔφερον, καὶ πῶς πάλιν ζητοῦσί με πατριάρχην; πρὸς οὓς οἱ μητροπολῖται ἀντεῖπον· ὅτι δύο κακῶν προκειμένων, τοῦ τε βασιλικοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς τοῦ πλήθους ἐπαναστάσεως, τὸ κουφότερον ἐξελεξάμεθα τότε. ἀλλ' ὑμεῖς οἱ περὶ τὸν βασιλέα ἀπόδοτε τὸν θρόνον τῷ πατριάρχῃ, καὶ περὶ ἡμῶν μὴ φροντίσητε. ἀλλ' ἐν τούτοις πάλιν πρὸς παράκλησιν ἐχώρουν οἱ βασιλικοὶ, αἰτοῦντες ἐμὲ καθαρῶς ἀποτάξασθαι, καὶ οὕτω τὸν μοιχὸν τὴν ἐκκλησίαν ἀδεῶς κατέχειν. ὡς δ' οὐκ ἐπειθόμην, παρῆλθεν ἡ ἡμέρα ἐκείνη. ἐπὶ τούτοις διελύθη τὸ σύστημα· τὸ αὐτὸ δὲ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐποίουν. ὡς δὲ τοῦ σπουδαζομένου ἀπέτυχον, ἐπὶ ἕτερον μηχανῆς εἶδος τρέπονται, καὶ τοὺς προῤῥηθέντας τῶν κριτῶν λειτουργοὺς πέμψαντες, εἰς τὸ συνέδριον προσκαλοῦνταί με. ἐγὼ δὲ ἔφην, ὅτι κἀκεῖ οὐκ ἔρχομαι· οὐδὲ γὰρ οἶδα ὑμᾶς τοὺς κριτὰς κατὰ βαθμὸν ἐκκλησιαστικόν τι πράττοντας, ἐπεὶ οὐδὲ τὸν ἐπιβήτορα ἐκ μέσου πεποιήκατε, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ συνεσθίετε τούτῳ, καὶ τὰ δῶρα αὐτοῦ μακρόθεν ἐδέξασθε. κατὰ γὰρ τὴν Ῥαιδεστὸν ὑμῖν αὐτὰ ἀπηντήκασιν, ἱμάτιά τε καὶ φελώνια, καὶ ἐγκόλπια. ὑμᾶς ἐγὼ κριτὰς τοιούτους οὐ δέχομαι, ἀλλὰ πρὸς τὸν πάπαν με ἀπαγάγετε, κἀκεῖθεν τὴν κρίσιν ἀσμένως δέχομαι.

Nos vero ut jussi sumus ad tribunal Caiphano non absimile comparere, ad sanctitatis vestræ judicium magno clamore provocavimus. Sed non erat qui nos audiret. Deinde rursum citati rogavimus: Quomodo nos, o patres, jubetis comparere? ut monachos & damnatos, an ut judicandos? Qui renuntiarunt: Perinde ut digni estis. Sacro igitur ornatu induti ad concilium, imo latrocinium, perreximus: cumque jam prope abessemus, submisit tyrannus in publicam viam, qui sacris nos vestibus exuerent. Cumque jam ad templum protrusi essemus, tres prædicti judicum viatores, Laurentius & duo Stephani ad nos mittuntur. qui ad me: Quid tu, inquiunt, tot ob crimina damnatus exauctoratusque, sacram tamen stolam ausus es induere? Ergo me per vim a meis avulsum solum ad imperatorem sistunt, qui me contumeliis extemplo onerat. Respondente porro me, convicia paulo mitiora esse tormentis, paululum repressit furorem, jussitque in ligneo scamno me sedere. Interim cum verba ultro citroque fierent, rogavi ut Rhodoaldum & Zachariam legatos tuos liceret mihi salutare. factaque potestate eos consalutavi, atque interrogavi, quid adessent. Legati, inquiunt, sumus Nicolai papæ Romani, causæ tuæ cognoscendæ gratia missi. Quærenti rursum, an a sanctitate tua literas ad me haberent, responderunt, nullas se habere; eo quod, aiebant, non ad patriarcham, sed ad eum qui in provinciali concilio suo damnatus esset, veniremus, parati omnia ex canonum decretis definire. Ergo, inquam, prius adulterum removete: quod si facere non potestis, ne judices quidem estis. Qui manu imperatorem indicantes: Ita imperat, inquiunt, ille. Deinde palatini ad me conversi hortantur, exiguntque nunc consulendo, nunc minitando, abdicationem: sed frustra. Ergo ad metropolitanos versi, alios aliis calumniis & criminationibus insectantur, cur scilicet, qui jam depositioni meæ non repugnassent, nunc denuo me patriarcham peterent? Quibus metropolitæ: Duobus, inquiunt, malis propositis, ira nempe imperatoris, ac populi seditione, minus scilicet elegimus. At vos palatini proceres reddite nunc patriarchæ nostro dignitatem suam, & de nobis nihil laborate. Hic rursum regia factio me impellit, uti mea sponte me palam patriarchatu abdicem, atque ita securus adulter ecclesiam teneat. Recusante me, cum dies abiisset, conventus est dimissus. Idem postea cum sæpius frustra tentassent, ad alias artes se convertunt, supraque nominatos judicum ministros ad me ablegant, atque ad conciliabulum citant. Ego vero, inquam, non compareo, neque video vos judices quidquam ex præscripto ecclesiæ agentes, Photio tyranno non ejecto, ad cujus etiam mensam accumbitis, & cujus munera procul etiam stantes accepistis. Ad Rhædestum enim urbem vobis missæ vestes, planetæ, ornamenta ad sinum pendentia. Hujuscemodi ego judices non agnosco: ad papam provoco; lubens judicium illius subibo.

Libellus Ignatii.

LIBELLVS IGNATII.

ANNO CHRISTI 869.

A Hoc idem qui mecum erant magna voce clamitarunt. Deinde, ut dictæ epistolæ legerentur, postulavimus, quæ canonicas Innocentii papæ pro sancto Chrysostomo sanctiones continebant, Ioanni concilium judicum non prius esse subeundum, quam is loco suo throno que esset restitutus. Et in Sardicensi concilio canon quartus: Si quis episcopus fuerit depositus, dicatque se habere defensionem; non prius sufficiatur in ejus locum alius, quam de eo Romanæ ecclesiæ pontifex decernat. Hæc & alia id genus multa illis epistolis continebantur, quæ uti quæras legasque, te patrum & antistitum reverendissime, B fratrumque amantissime, rogamus. Cum vero nihilo minus adhuc nos urgerent, uti ad se veniremus, ita testati sumus: Vt apparet, patres mei, neque canones legistis, neque decretum ecclesiasticum nostis. Lex enim est hæc, ut citatus a synodo episcopus, per duos episcopos vocetur, & hoc iterum ac tertio. Vos autem per duos me accersitis, diaconum alterum, alterum laicum. Et nos quidem hæc excusabamus. Illi vero testes produxere, qui dicerent, se paratos esse jurejurando confirmare, me non rite & lege creatum consecratumque esse. Hic ego: Qui sunt, inquam, illi? C quis illis credat? Quis vero canon decernit, ut imperator testes producat? Ergo, si ego archiepiscopus non sum, ne tu quidem imperator es, neque isti episcopi, sed neque mœchus. omnes enim vos indignis manibus meis precibusque estis consecrati. Si adulter membrum esset ecclesiæ, vel mea sponte annuerem: nunc vero alienum quomodo pastorem ovium Christi constituam? Multa huic adversantur. Primum, ex iis quod sit, qui ab ecclesia damnati, & anathemate præcisi. qui quidem id non a nobis dumtaxat passi sunt, & aliis quoque patriarchis, sed & ab ipsa vestra potestate, D cum illis per nefarium Zachariam interdictum esset, ne sacris operarentur, neve communicarent, aut sacris quemquam initiarent: qui tamen his contraria omnia, priusquam censura solverentur, factitarunt. Alterum est, Photium forensem seu militarem & laicum, prius creatum esse pastorem, quam fuisset ovis. Præterea, eumdem ab excommunicato & exauctorato consecratum. Quin etiam quando metropolitanis persuasit ut suas partes sequerentur, dedit postulantibus chirographum de me, & juratus scripsit, nihil se præter mea dicta veluti germani patris esse facturum. Nec omnino dies quadraginta ab ejus inauguratione E fluxerant, cum ille me publice quamvis absentem deposuit, & anathemate damnavit. Archiepiscopo quoque Cyziceno, mandato Photii, digiti fracti, exemplumque, ut is putavit (sibi satis esse) chirographi surreptum; & ipse de throno dejectus est. Alios vero vexando, alios donis placando adduxit, ut chirographum quod de me scripserant, pessumdarent. Ad quæ tyrannus respondit nihil, sed subornatos ad jusjurandum edendum contra me, perinde quasi non rite sanctèque promotus & consecratus essem, testes produxit. Hic ego præsentes episcopos magna voce appellavi:

A Τοῦτο καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἐξεβόησαν. εἶτα τὰς προδηλωθείσας ἐπιστολὰς ἀναγνῶναι ἐζητήσαμεν αὐτούς. κανονικαὶ γὰρ ἀποδείξεις ἐν αὐταῖς ἐνεφέροντο τοῦ Ἰννοκεντίου πάπα ὑπὲρ τοῦ ἐν ἁγίοις Χρυσοστόμου· ὅτι οὐ δεῖ Ἰωάννην εἰς τὸ δικαστήριον εἰσελθεῖν, πρὶν αὐτὸν εἰς τὸν οἰκεῖον ἀποκατασταθῆναι θρόνον. καὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ κανὼν δʹ. ὡς ἐάν τις ἐπίσκοπος καθαιρεθῇ, καὶ λέγῃ πάλιν ἔχειν ἀπολογίαν, μὴ πρότερον εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἕτερον ἀντικατασταθῆναι, πρὶν ἂν τὸν τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον ὅρον περὶ τούτου ἐξενεγκεῖν. καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ τοιαῦτα ταῖς ἐπιστολαῖς ἐνεγέγραπτο, ἃ καὶ ζητῆσαί σε δυσωποῦμεν, πατέρων καὶ προέδρων αἰδεσιμώτατε καὶ B φιλαδελφότατε, καὶ ἀναγνῶναι. ἐπεὶ δὲ καὶ ἔτι ἐνέκειντο ζητοῦντες ἐλθεῖν ἡμᾶς πρὸς αὐτούς, καὶ ταύτην πεποιήκαμεν τὴν ἀπολογίαν· ὡς ἔοικε, πατέρες μου, οὔτε κανόνας ἀνέγνωτε, οὔτε ὅρον ἐκκλησιαστικὸν οἴδατε. ὅρος γάρ ἐστι τοιοῦτος, ἵνα ὁ καλούμενος ἐπίσκοπος ἀπὸ συνόδου, διὰ δύο ἐπισκόπων καλῆται, καὶ τοῦτο γίνηται δὶς καὶ τρίς. ὑμεῖς δὲ ἀπὸ δύο, διακόνου καὶ λαϊκοῦ, ἡμᾶς προσκαλεῖσθε. καὶ ἡμεῖς μὲν τοιαῦτα ἀπελογούμεθα. ἐκεῖνοι δὲ παρήγαγον μάρτυρας τοὺς λέγοντας, ἑτοίμους εἶναι ὀμόσαι, ὡς ἀψήφιστος παρεβλήθην καὶ C ἐχειροτονήθην. πρὸς ὅπερ ἐγὼ πάλιν ἀντεῖπον. τίνες οὗτοι; καὶ τίς πιστεύσει αὐτοῖς; ποῖος δὲ κανὼν παρακελεύεται, μάρτυρας τὸν κρατοῦντα παράγειν; ἀκουοῦ εἰ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἀρχιερεύς, οὐδὲ σὺ βασιλεύς, οὐδ' οὗτοι ἐπίσκοποι, ἀλλ' οὐδὲ ὁ μοιχός. πάντες γὰρ ὑμεῖς τῶν ἀναξίων μου χειρῶν καὶ εὐχῶν ἐστε ἀποτέλεσμα. εἰ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἦν ὁ μοιχός, συνένευσα ἂν καὶ ἑκὼν αὐτῷ· νῦν δὲ ἀλλότριον πῶς καταστήσω ποιμένα τῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων; πολλὰ τούτῳ τὰ ἐναντία πρόσεστιν. ἓν μέν, ὅτι ἐκ τῶν ἀκοινωνήτων καὶ ἀναθεματισμένων ἐστίν. οὐ μόνον δὲ παρ' D ἡμῶν τοῦτο πεπόνθασι, καὶ τῶν λοιπῶν θρόνων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς ὑμῶν ἐξουσίας ἐπιτιμηθέντες διὰ τοῦ φαύλου Ζαχαρίου, μὴ ἔχειν αὐτοὺς ἐξουσίαν λειτουργῆσαι, ἢ κοινωνῆσαι, ἢ χειροτονῆσαι, τοὐναντίον ἅπαν πεποιήκασι πρὶν λυθῆναι αὐτούς. ἕτερον δέ, ταξεώτης ἦν καὶ ἐκ λαϊκοῦ τάγματος, καὶ πρὶν γένηται πρόβατον, ποιμένα ἐχρημάτισεν. ἔτι γε μήν, ὅτι καὶ παρὰ ἀναθεματισθέντος καὶ καθαιρεθέντος ἐχειροτονήθη. ἀλλὰ καὶ ὅτε τοὺς μητροπολίτας ἔπεισε συνελθεῖν αὐτῷ, ἀπητήθη παρ' αὐτῶν ἰδιόχειρον περὶ ἐμοῦ, καὶ ἔγραψεν ἐνωμότως, μηδὲν πράττειν παρὰ τὸν ἐμὸν λόγον, E ὡς οἰκείου πατρός. καὶ οὔπω τεσσαράκοντα ἡμέραι μετὰ τὴν χειροτονίαν παρῆλθον, καὶ καθῄρησέ με δημοσίως, καὶ ἀνεθεμάτισε μὴ παρόντα. κατέθλασαν δὲ καὶ τοὺς δακτύλους τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυζίκου κατ' ἐπιτροπὴν αὐτοῦ, καὶ ἥρπασαν, ὡς ἐνόμισε, τὸ ἴσον τοῦ ἰδιοχείρου αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον καθῄρησε· καὶ οὓς μὲν κακῶς διέθετο, ἐφ' ᾧ πατῆσαι τὸ πρὸς με χειρόγραφον· οὓς δὲ δώροις ἐδεξιώσατο. ἀλλ' ὁ τύραννος πρὸς ταῦτα μὴ ἀποκριθεὶς, ἀντεπέφερε τοὺς προθυμουμένους ὀμόσαι, ὅτι ἀψήφιστος προεβλήθην καὶ ἐχειροτονήθην. ἐγὼ δὲ πρὸς τοὺς παρόντας ἐπισκόπους ἀνέκραξα.

δέξασθε

δέξασθε πατέρες μίαν τοῦ ταπεινοῦ γέροντος δέησιν, καὶ δεῦτε πρὸς ἡμᾶς. λαβόντες οὖν με μόνον οἵ τε κριταὶ καὶ οἱ τύραννοι, καὶ τῶν λοιπῶν ἀποδιαστήσαντες, πάλιν ἐξελιπάρουν με περὶ τῶν προτέρων. ὡς δ' οὐδὲν ἤνυον, πρὸς ἀπειλὰς ἐχώρουν· εἶτα κατέλειψαν τοὺς ἐπισκόπους οἱ δήμιοι σὺν ἐμοί, καὶ ὑπεχώρησαν· καὶ οἱ ἐπίσκοποι τοῖς αὐτοῖς ἐνεχείρουν. ἐγὼ δὲ ἔλεγον, ὅτι χρὴ αὐτοὺς μαθεῖν τὰ κατ' ἐμέ, καὶ τότε ἀπαιτεῖν με ὃ ἀπαιτοῦσι. πόθεν δὲ μαθεῖν ἔχουσιν, ἢ ἀπ' ἐμοῦ μόνου; ἄλλος γὰρ οὐ τολμᾷ ἀπὸ τοσούτου πλήθους τῶν ἡγουμένων, τῶν ἱερέων, τῶν μοναχῶν τε καὶ λαϊκῶν πεπαρρησιασμένως λαλῆσαι. εἶδον γὰρ ἐκεῖνοι τὸν μητροπολίτην Ἀγκύρας ἀνακράξαντα τὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὐτόχειρ ὁ βάρβαρος τῷ κουλεῷ τοῦ ξίφους κατὰ κεφαλῆς ἔπληξε, καὶ αἵματος τὴν ἐκείνου στολὴν ἔπλησε, καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ὅσα ἔπραξε τὰ δεινά. ταῦτα εἶπον ἐγώ, καὶ συνθεμένων ἐκείνων τῇ ὑστεραίᾳ ἐλθεῖν, διέστημεν ἀπ' ἀλλήλων οἴκαδε. καὶ μετὰ δεκάτην ἡμέραν τῷ Καϊαφαϊκῷ συνεδρίῳ ἀνάρπαστόν με παρέστησαν, καὶ τοὺς καταμαρτυροῦντας, ὅτι ἀψήφιστος προεβλήθην, παρέστησαν. καὶ ὅσας μοι τότε πληγὰς ἐπέθεντο, τί χρὴ λέγειν; ἐν ἑπτὰ γὰρ οὕτω κολασθέντα ἡμέραις ἄσιτον, ἄϋπνον, ἀκάθιστον διαμεῖναι ἐβίασαν. ταῦτα ἐν ὀλίγῳ ἐδήλωσα. σὺ δὲ ἁγιώτατε δέσποτά μου δεῖξον ἐν ἐμοὶ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, καὶ κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον εἰπὲ καὶ αὐτός· τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; ἐνθυμήθητι τοὺς πρὸ σοῦ πατριάρχας, λέγω δὴ Φαβιανόν, Ἰούλιον, Ἰννοκέντιον, Λέοντα, καὶ ἁπλῶς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κατὰ τῆς ἀδικίας ἀνδρισαμένους· καὶ ζήλωσον τούτους, καὶ εἰς τὴν ἡμῶν τῶν ἀδικηθέντων τοσαῦτα ἐκδίκησιν διαναστῆθι.

A Admittite, patres, abjectissimi senis unicam hanc petitionem, atque huc ad nos venite. Ergo sevocatum me a reliquis tum judices, tum tyranni rogarunt denuo, ut juri meo renuntiarem, atque cederem. Recusanti minitari cœperunt. Tunc carnifices illi episcopos mecum reliquerunt, & se subduxerunt. Episcopi vero rursum agere mecum instituerunt. (de libello nempe renuntiationis) quibus ego respondebam, oportere illos statum causæ meæ cognoscere, ac tum demum a me exigere quod postularent: nec illos aliunde, nisi a me uno res meas posse dicere; quod aliorum nemo de tanta multitudine hegumenorum, sacerdotum, monachorum & laicorum B auderet libere loqui. Viderant enim Ancyranum metropolitanum, quod in concilio liberius pro veritate locutus esset, a nefario ipso patricida vagina gladii secundum caput ita vulneratum, ut ejus vestem sanguine perfunderet. Viderant quæ item in alios immaniter idem ausus esset. Hæc ego cum commemorassem, illi conventum in sequentem diem indixerunt. Et separati domum petivimus. Post decimum vero diem me ad Caiphanum tribunal raptatum abduxerunt, testesque qui me non legitime creatum dicerent, apposuere. Quid hic dicam me tot plagis afflictum? septemdiali inedia, vigi- C lia, statione que perpetua cruciarunt. Hæc summa causæ compendio exposita. Tu sanctissime domine, ostende in me viscera miserationum, & cum magno apostolo & ipse dicas: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Intuere majores tuos patriarchas, Fabianum, inquam, Iulium, Innocentium, Leonem, & omnes denique qui pro fide & veritate viriliter decertarunt: illosque æmulare, & vindex pro nobis tam indigna passis exurge.

Epistola Nicol. papae. — *2. Cor. 11.*

D Ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς συνόδου τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ.

Νικόλαος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας, πᾶσι τοῖς τῆς ἀληθοῦς θρησκείας λειτουργοῖς, τοῖς ἁγιωτάτοις τε καὶ εὐλαβεστάτοις πατριάρχαις, καὶ μητροπολίταις, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς, καὶ πᾶσι πιστοῖς τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην καὶ Λιβύην συνεστῶσι.

ΓΝΩΣΤΟΝ προφέρομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ περὶ τῶν παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἀποστελλομένων γραφῶν, ὅτι τοιοῦτον αὐτῶν ἐστι τὸ ὕφος μετὰ προσηκόντων γραφικῶν τε καὶ κανονικῶν ἀποδείξεων.

α'.

E Ἐν πρώτῳ μὲν τόπῳ ἐστὶ προοίμιον ἐν συντόμῳ δηλοῦν ἀνέκαθεν ἅπαντα τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδεδραμηκότα· ὅτι Μιχαὴλ ὁ περιβόητος, καὶ Βάρδας ὁ τούτου μητράδελφος Καῖσαρ, τὸν σοφὸν αὐτῶν ἀρχιερέα τῆς ἰδίας μετέστησαν ἕδρας, οὐ τῆς ἀρχιερωσύνης· μένει γὰρ ἀρχιερεὺς παρὰ τῷ Θεῷ· οἳ ἔστειλαν πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολὴν μετὰ ἀποκρισιαρίου, κατηγοροῦσαν ἔν τινι τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ ἐπισκόπου Ἰγνατίου, ἅμα δὲ διηγουμένην καὶ περὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, καὶ ὅτι ἀπεστείλαμεν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῆς καθέδρας ἀποκρισιαρίους καὶ συνεπισκόπους δύο, ἐντειλάμενοι αὐτοῖς τὰ πρακτέα.

Ex actis synodi sanctissimi papæ Romani.

EPISTOLA NICOLAI.

Nicolaus episcopus sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ, omnibus veræ pietatis cultoribus, sanctissimis & religiosissimis patriarchis, metropolitis, & ceteris episcopis clericisque; & omnibus qui sunt in Asia, Europa, Libya fidelibus.

NOTUM facimus caritati vestræ de scriptis nostris, quæ ad vos mittuntur, illorum ejusmodi esse contextum & filum, cum demonstrationibus quæ ibi fiunt ex scripturis sacris & canonibus.

I.

Primo quidem loco procemium est, quod summatim complectitur omnia prius Constantinopoli transacta; a Michaele nempe illo famoso, & Barda ejus avunculo Cæsare, eorum patriarcham Ignatium virum sapientem a sede sua, non patriarchatu (nam patriarcha vere est apud Deum) dejectum; missasque ab illis ad nos cum legato literas, quibus fratrem nostrum & episcopum Ignatium de nonnullis accusarunt, simulque de venerandis imaginibus egerunt. A nobis autem missos esse duos sedis nostræ coepiscopos legatos, quibus quæ agenda essent, præcepimus.

EPISTOLA NICOL. PAPAE.

II.

A Alterum ſcriptum geminas continet epiſtolas, quas ad ſereniſſimum imperatorem Michaelem miſimus, quomodo & quam ob cauſam frater noſter & ſymmyſta Ignatius fuerit exactus, itemque de imaginibus ſacris. Ad Photium quoque ſcripſimus, eum a nobis nullo modo inter clerum admitti, quoad accurate per noſtros apocriſiarios tota illius cauſa excutiatur, nobiſque ſignificetur.

III.

Tertio exponitur, legatos a nobis miſſos, duos epiſcopos, cum imperatoris apocriſiario reverſos, nobis explicaſſe acta B concilii, ſeu potius latrocinii, nec non vim & tyrannidem adverſus fratrem noſtrum Ignatium exercitam.

Vt ergo ſacrilege acta didicimus, præſente legato imperatoris, cum tota noſtra eccleſia & concilio impiam hanc actionem anathemati ſubjecimus, Photiumque nunquam a nobis in communionem & ſacerdotium receptum iri declaravimus.

IV.

In quarto capite rurſus epiſtola eſt ad imperatorem, in qua teſtamur, vim Ignatio perinique illatam nullo modo nobis probari. Altera epiſtola ad Photium eſt, C illum ad nullum ſacerdotii gradum a nobis recipi.

V.

In quinto exponitur, epiſcopos a nobis ſynodice exauctoratos excommunicatoſque eſſe, & Photium adulterum ac raptorem, ſanctæque eccleſiæ Conſtantinopolitanæ invaſorem. Primum, quod in factione ſchiſmaticorum fuerit, qui ſua ſponte ab eccleſiæ ſocietate, & Ignatii coepiſcopi noſtri communione diſceſſerunt, poſtquam ſæpius exauctorati atque a communione reſecti fuerunt. Deinde quod Photius neophytus ex militarium & laicorum cœtu fuerit promotus. Tertio, quod a ſchiſma- D ticis ante dictis fuerit ordinatus. Præterea, quod in ſuum ipſius chirographum metropolitis pro Ignatio datum perjurus extiterit. Has & alias plures ob cauſas Photium abdicamus, & Photianos. Quod ſi depoſitionem modeſte non ferant, etiam anathematizamus.

Reſtituimus autem Ignatium in ſuam ſedem, omneſque cum illo ejectos in ſuos quemque thronos reducimus.

VI.

In ſexto capite de Theopaſchitis, noſtraque vera religione tractatur.

VII.

E In ſeptimo de Rhadoaldo prævaricatore agitur.

VIII.

In octavo eſt admonitio, ne quis veſtrum latrocinali ſynodo contra Ignatium conſentiat & abripiatur, ſed noſtram ſententiam ſequatur. Itemque nos nihil veritos, ne male judicaverimus, hæc ſcripſiſſe. Nam ſedes Petri a nemine judicatur, niſi ab eo qui illi claves regni dedit. Sed vos ut antiquum morem ſervetis, neque judicetis, neque approbetis quidquam ſine noſtra auctoritate. Hæc autem eo ſcripſi vobis,

ANNO CHRISTI 869.

β'.

Ἐν δευτέρῳ δὲ, ἡ γραφὴ περιέχει ἐπιστολὰς δύο, ἃς ἐπέμψαμεν πρὸς τὸν γαληνότατον βασιλέα Μιχαὴλ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰγνατίου, πῶς καὶ διὰ τί ἐξεβλήθη, καὶ περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων. ἀλλὰ καὶ πρὸς Φώτιον, ὅτι οὐδόλως αὐτὸν ἐν κλήρῳ ἀποδεχόμεθα, ἕως ἂν ἀκριβῶς παρὰ τῶν ἡμετέρων ἀποκρισιαρίων τὰ κατ' αὐτὸν ἐξετασθῇ, καὶ ἡμῖν δοθῇ εἴδησις.

γ'.

Ἐν τρίτῳ χωρίῳ ἔγκειται, ὅτι ὑπέστρεψαν οἱ παρ' ἡμῶν πεμφθέντες δύο ἐπίσκοποι μετὰ καὶ ἀποκρισιαρίου τοῦ βασιλέως. οἱ δὴ ἐπίσκοποι ἐδήλωσαν ἡμῖν τὰ τῆς λῃστρικῆς συνόδου, καὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἰγνατίου τυραννίδος.

Ὡς ἔγνωμεν παρανόμως γενέσθαι τὰ πραχθέντα, κατ' ὄψιν τοῦ ἀποκρισιαρίου μετὰ πάσης τῆς ἐκκλησίας ἀνεθεματίσαμεν τὴν τοιαύτην ἄθεσμον πρᾶξιν, καὶ ὡς οὔποτε τὴν Φωτίου χειροτονίαν ἢ κοινωνίαν δεξόμεθα.

δ'.

Ἐν τετάρτῳ δὲ κεφαλαίῳ ἐστὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστολὴ, πῶς οὐκ ἐδεξάμεθα τὴν βίαν τὴν ἄδικον, τὴν κατὰ Ἰγνατίου· καὶ πρὸς τὸν Φώτιον ἑτέρα ἐπιστολὴ, ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ τάξει τῆς ἱερωσύνης αὐτὸν ἀποδεχόμεθα.

ε'.

Ἀλλὰ καὶ ἐν πέμπτῃ τάξει, ὅτι τοὺς ἐπισκόπους συνοδικῶς ἐκαθῄραμεν καὶ ἀφωρίσαμεν, καὶ Φώτιον ὁμοίως τὸν μοιχόν τε καὶ ἐπιβήτορα τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἁγίας ἐκκλησίας. πρῶτον μὲν, ὅτι τοῦ μέρους ὑπῆρχε τῶν ἀποσχιστῶν, τῶν ἑαυτοὺς ἀποσχισάντων, μετὰ τὸ πολλάκις καθαιρεθῆναι τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, καὶ τῆς τοῦ συνεπισκόπου ἡμῶν Ἰγνατίου κοινωνίας. δεύτερον, ὅτι καὶ νεόφυτος, καὶ ἐκ ταξιωτικοῦ καὶ λαϊκοῦ τάγματος προήχθη. τρίτον, ὅτι ἀπὸ τῶν προειρημένων ἀποσχιστῶν ἐχειροτονήθη. ἔτι γε μὴν ὅτι καὶ ἐναντίως τοῦ ἰδιοχείρου ἔπραξεν, ὃ πρὸς τοὺς μητροπολίτας ἐποίησε περὶ τοῦ Ἰγνατίου. ἀλλὰ καὶ δι' ἕτερα πλείονα καθαιροῦμεν τὸν Φώτιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ· εἰ δὲ μὴ στέργουσιν ἡσύχως τῇ καθαιρέσει, καὶ ἀναθεματίζομεν.

Ἀποκαθίσαμεν δὲ τὸν Ἰγνάτιον εἰς τὸν οἰκεῖον θρόνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐκβεβλημένους εἰς τοὺς οἰκείους εἰσάγομεν θρόνους.

ς'.

Ἐν ἕκτῃ δὲ ἐρρέθη γραφῇ τὰ περὶ τῶν Θεοπασχιτῶν, καὶ περὶ τῆς ἡμῶν ὀρθῆς πίστεως.

ζ'.

Καὶ ἐν ἑβδόμῃ, τὰ περὶ τὸν παραβάτην Ῥαδούαλδον.

η'.

Καὶ ἐν ὀγδόῃ, παραινέσεις, ἵνα μή τις συναπαχθῇ ὑμῶν τῇ κατὰ Ἰγνατίου λῃστρικῇ πράξει, ἀλλ' ἕπεσθαι τῇ ἡμετέρᾳ γνώμῃ. καὶ ὅτι οὐ δεδιότες ἡμεῖς ὡς παρακρίναντες, ταύτας ἐγράψαμεν, οὐδὲ γὰρ ὁ Πέτρου θρόνος ὑπ' ἄλλου κρίνεται, ἢ ἀπὸ τοῦ δεδωκότος αὐτῷ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας· ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς κατὰ τὸ ἀρχαῖον διαφυλάττητε μὴ κρίνειν, ἢ συναινεῖν ἄνευ τῆς ἡμῶν παραδόσεως. τοῦτο δὲ ἔγραψα,

διὰ

διὰ τὸ κατὰ τὸν παρελθόντα χρόνον ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς βασιλικὸν σπαθάριον μετὰ καὶ ἐπιστολῆς βασιλικῆς, ἐγκαυχώμενον, ὅτι σύνοδον εὐτρεπίζει ὁ βασιλεὺς, διὰ τὸ μὴ καταδέξασθαι ἡμᾶς τὴν γεγραμμένην ἀδικίαν.

θʹ.

Ἐν ἐνάτῃ περιοχῇ, ὅτι ἐὰν μὴ πείθωνται τοῖς θείοις θεσμοῖς, ἵνα ἀποστείλῃ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Ἰγνάτιον μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ τὸν Φώτιον, * ὡς ἀναδέξασθαι· καὶ μετ' αὐτοῦ κριθῶσιν ἐν καθαρῷ καὶ ἀπροσωπολήπτῳ συνεδρίῳ· πῶς γὰρ ἄν τις δικαίως κριθήσεται παρὰ τῶν κατηγόρων αὐτοῦ;

ιʹ.

Δέκατον καὶ τελευταῖον συμπέρασμα, ἵνα δέξησθε τοὺς διακόνους τῶν μακαρίων ἀποστόλων καὶ τῆς ἡμῶν εὐτελείας· καὶ ἔνθα ἂν ἐξαιτῶνται τὴν ὑμῶν βοήθειαν, ἐπαμύνητε αὐτοῖς κατὰ τὸ ὑμῖν δυνατὸν, μάλιστα εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα. κοινὸς γὰρ ἀγὼν, ἡ τῶν πλανωμένων ἀδελφῶν ἐπιστροφὴ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπίγνωσις, τῶν Ἀρμενίων δηλονότι.

Νικόλαος ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων, τῷ ἁγιωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Ἰγνατίῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως.

ΦΡΑΣΑΙ οὐχ οἷόν τε, ἀδελφὲ τιμιώτατε, ὁπόσοις ὀδυρμοῖς καὶ ἀνίαις ὑπὲρ τῶν ἀμετρήτων ὑμῶν συνεχόμεθα διωγμῶν. τοιγαροῦν μετὰ τὸ τοὺς ἀποκρισιαρίους ἡμῶν Ῥαδούαλδον καὶ Ζαχαρίαν, τούς ποτε ἐπισκόπους, οὓς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπέμψαμεν, ὑπέρ τε τοῦ ζητῆσαι τὴν αἰτίαν τῆς ἀποκινήσεως ὑμῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, πρὸς ἡμᾶς ἐπιστρέψαι, καὶ τῇ αὐτῶν ἀναφορᾷ μαθεῖν ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ ἀποκρισιαρίου, ὡς αὐτοὶ ἀπόφασιν καθ' ὑμῶν ἐξεφώνησαν, πολλῇ ὀδύνῃ περιεβλήθημεν, διὰ τὸ πρᾶξαι αὐτοὺς ἐναντία οἷς ἐνετάλθησαν. διὸ καὶ παρόντος τοῦ βασιλικοῦ ἀποκρισιαρίου συγκαλεσάμενοι πᾶσαν τὴν παρ' ἡμῖν ἐκκλησίαν, καὶ ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν τῶν δυτικῶν χωρῶν ἁγιωτάτους ἐπισκόπους σφόδρα πολλοὺς, πρῶτον ψήφῳ κοινῇ τὸν Ζαχαρίαν καθαιρέσει ὑπεβάλομεν. περὶ δὲ τοῦ Ῥαδουάλδου, διὰ τὸ μὴ παρεῖναι τότε αὐτὸν, τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ ἀνηρτήσαμεν. ὕστερον δὲ οὐδὲ αὐτὸς τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον ἐξέφυγεν.

Ἔτι γε μὴν καὶ τὸν Φώτιον καθείλομεν, προσεπισκήψαντες, ὡς ἐὰν μετὰ τὴν καθαίρεσιν ταύτην εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον προσεδρεύσῃ, ἢ ὑμῖν πρὸς τὸ ἀπολαβεῖν τὴν ἐκκλησίαν ἐμποδίσῃ, ἢ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἐφάψηται, ἀνάθεμα ἔστω. ὁμοίως καὶ τὸν χειροτονήσαντα αὐτὸν, Γρηγόριον τὸν τῆς Συρακουσῶν ἐκκλησίας ἐπίσκοπον, ὑπὸ ἀνάθεμα τίθεμεν, εἰ μετὰ ταῦτα ἱερουργίας οἱασδήτινος ἅψηται. καὶ οὓς δὲ ὁ Φώτιος ἐχειροτόνησε, πάσης τῆς τῶν κληρικῶν ἐγυμνώσαμεν τάξεως. καὶ ταῦτα μὲν περὶ ἐκείνων ὡρίσαμεν. ὑμᾶς δὲ τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ μεγάλου κριτοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐθεσπίσαμεν, μηδέποτε εἶναι καθῃρημένους, ἢ ἀναθέματι ὑποβεβλημένους. πάντα δὲ τὸν μὴ τῇ παρούσῃ ἡμῶν κρίσει ὑπείκοντα, ἢ ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ὑμῶν κοινωνίας ἀφορίζοντα, ἢ ἐσχάτως καθ' ὑμῶν τινα κρίσιν χωρὶς τῆς τοῦ

quod non ita pridem venerit ad nos palatinus spatharius cum imperatoris epistola, qui gloriabatur ab imperatore synodum adornari, eo quod nos jam perscriptam injuriam (Ignatio factam) noluerimus approbare.

Epistola Nicol. papae.

IX.

In nono, si divinis non parent sanctionibus, ut mittant Romam fratrem nostrum Ignatium cum episcopis illum sequentibus, & Photium, ut audiantur, & inter se sincero & incorrupto judicio dijudicentur. Quo pacto quis enim justam ab adversariis sententiam impetret?

X.

In extremo continetur, ut beatorum apostolorum, nostræque tenuitatis diaconos recipiatis, illisque vestrum auxilium ubicumque implorantibus pro viribus succurratis, præsertim in communi certamine. communis enim omnium labor est in reducendis (Armeniis dico) fratribus in viam, atque ad meliorem Dei cognitionem informandis.

Nicolaus servus servorum Dei sanctissimo fratri & comministro nostro Ignatio patriarchæ Constantinopolitano.

EXPRIMERE verbis non possum, reverendissime frater, quibus lacrymis, quantoque luctu ob tuas immensas afflictiones & ærumnas afficiar. Etenim posteaquam apocrisiarii nostri Rhadoaldus & Zacharias olim episcopi, Constantinopolim, ut causas depositionis tuæ cognoscerent, & de sacris imaginibus quærerent, missi redierunt, nosque ex illorum relatione, atque ab ipso imperatoris legato didicimus, quemadmodum ipsi contra te damnationis sententiam pronuntiarint, magno sane dolore afflicti sumus, quod contra quam illis imperavimus, fecerint. Quapropter præsente apocrisiario regio, vocato nostræ ecclesiæ concilio, atque evocatis etiam ex multis occidentalium regionum provinciis, sanctissimis plurimisque episcopis, primum Zachariam de communi sententia damnavimus: Rhadoaldi autem exauctorationem, quod tunc abesset, distulimus. Qui tamen postea sententiam damnationis non effugit.

Præterea vero Photio dignitatem abrogavimus, denuntiavimusque, ut si post damnationem istam thronum Constantinopolitanum denuo audeat ascendere, aut tibi quo minus ad tuam sedem redeas, impedimento sit, aut sacra contingere tentarit, anathema sit. Pariter etiam Gregorium Syracusanum, a quo Photius ordinatus est, anathemate percellimus, si posthac sacra quæcumque administrarit. Præterea quoscumque Photius sacris initiavit, gradu clericorum omni privamus ac dejicimus. Atque hæc quidem de illis decrevimus. Te autem auctoritate supremi judicis domini Dei salvatoris nostri, nec depositum, nec anathemate vinctum unquam fuisse declaramus. Quicumque vero sententiæ nostræ repugnaverit, aut se a tua communione separaverit, aut demum adversum te sine aposto-

EPISTOLA NICOLAI PAPAE.

apostolicæ sedis auctoritate sententiam tulerit, clericus omni honore dignitateque clerici coram Deo & hominibus exutus esto: laicus omni benedictione paterna careto: qui nisi resipuerit, anathemate quoque ferietur. Episcopos vero, quicumque tua causa exulant, aut solio suo honoreque privati sunt, sedibus suis & dignitati restitui jubemus. Quicumque huic nostro decreto resistere conabitur, anathema esto, quoad nobis ille se subjiciat. Si qui vero per criminationem sunt ejecti, illos ad suas revocandos ecclesias statuimus, causamque eorum ad tribunal Romani pontificis decidendam. Hæc sunt frater, quæ in una fratrum & consacerdotum nostrorum, diversis ex provinciis evocatorum, majorum nostrorum instituta sequentes, synodo constituimus, tuæque beatitudini significare voluimus, ut nostrum erga te animum perspectum haberes.

A ἀποστολικοῦ θρόνου συναινέσεως ἐκφέροντα, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, πάσης τῆς τῶν κληρικῶν τάξεως ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων εἴη ἀλλότριον· εἰ δὲ λαϊκὸς πάσης εὐλογίας πατρικῆς στερηθήσεται, καὶ εἰ μὴ μεταμεληθῇ, καὶ ἀναθεματισθήσεται. τοὺς δὲ ἐπισκόπους, ὅσοι ἢ ὑπερορίᾳ συνέχονται, ἢ τῆς λειτουργίας, ἢ τοῦ βαθμοῦ ἕνεκεν σοῦ * ὑστερήθησαν, ὡρίσαμεν τὰς ἰδίας ἐκκλησίας καὶ τοὺς βαθμοὺς ἀπολαβεῖν. καὶ εἴτις τούτῳ ἡμῶν τῷ θεσπίσματι ἐναντιωθῆναι τολμήσει, ἀνάθεμα ἔστω, ἕως οὗ πειθαρχήσῃ. εἰ δέ τινες κατηγορηθέντες ἐξεβλήθησαν τῶν οἰκείων ἐκκλησιῶν, ὡρίσαμεν τούτους τὰς μὲν ἐκκλησίας ἀπολαβεῖν, κριθῆναι δὲ ὑπὸ τοῦ, B τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ῥωμαίων ἱεράρχου. ταῦτά εἰσιν ἀδελφὲ, ἅπερ ἐν τῇ μιᾷ συνόδῳ τῶν ἀδελφῶν καὶ συνιερέων ἡμῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῶν δυτικῶν, ἑπόμενοι τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν τῇ παραδόσει, ἐπράξαμεν· καὶ διὰ τοῦτο τῇ μακαριότητι ὑμῶν γνωρίσαι διενοήθημεν, ὅπως γνῷς τὴν ἡμετέραν ὑπὲρ ὑμῶν διάθεσιν.

* ἴσ. ἐστερήθησαν.

EPIST. II. NIC. PAPAE.

Epistola altera ejusdem papæ ad senatum Constantinopolitanum, ut ne probent Ignatii damnationem, sed Photium pellere studeant.

Ἐπιστολὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ πάπα πρὸς τοὺς συγκλητικοὺς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἂν μὴ συνευδοκήσωσι τῇ καθαιρέσει Ἰγνατίου, ἀλλὰ τὸν Φώτιον σπουδάσωσι διωχθῆναι.

C

Alia item epistola ad sanctissimos orientis patriarchas, & potissimum Hierosolymitanum, qua declarat, quæ tractarit ipse papa in synodo Romana de Ignatii depositione & Photii damnatione. Hortatur vero, ut idem omnes secum sentiant.

Καὶ ἄλλη ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς κατὰ ἀνατολὴν ἁγιωτάτους πατριάρχας, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων, δηλοῦσα, ὅσα συνοδικῶς ἔπραξεν ὁ αὐτὸς πάπας περὶ τῆς καθαιρέσεως Ἰγνατίου, καὶ τῆς ἀποβολῆς Φωτίου, καὶ παραινοῦσα τῆς αὐτῆς γνώμης εἶναι καὶ αὐτούς.

Epistola Epiphanii archiepiscopi Cypri ad Ignatium patriarcham Constantinopolitanum, post ipsius reditum.

Ἐπιστολὴ Ἐπιφανίου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου πρὸς Ἰγνάτιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ.

ETSI perindignus atque abjectissimus domini mei sacratissimi & coangelici servus sim, ausus sum tamen scribere. Apprehenderunt quidem & tuam sanctam ac divinam mentem, sacratissime, tentationes dæmonis omnis mali auctoris, qui tentat omnes qui volunt secundum Deum vivere. Quod vero illæ te omnibus probatiorem firmioremque ostenderint, atque ut aurum in fornace excoctum splendidiorem illustrioremque reddiderint, nemini est obscurum. Revera in vanum laboravit & vigilavit, qui te custodiendo, ad tuam constantiam veluti petram offendit. Ecce veritatis calumniatores evanuere: sidus autem orbis terrarum splendorem recepit suum. Quapropter convolat, & lætitia gestit ob restitutionem tuam universus orbis, ipsæque adeo beatæ mentes mortalibus applaudunt. Vehementerque sane & nos, quamquam peccatores & abjecti, ultimam hanc insulam incolentes, tui gaudii participes esse cupimus, spiritalibusque donis repleri. Sed timore & reverentia prohibemur, ne temeritatis arguamur, si id agamus injussi. Indignum enim censemus, hoc sine religiosorum justorumque, & magnorum principum nostrorum, tuæque sanctitatis imperio, tentare.

D

ΤΟΛΜΩΝ ὁ ἀνάξιος καὶ πανευτελὴς τοῦ πανιέρου καὶ ἰσαγγέλου δεσπότου μου δοῦλος γράφω. ἥψαντο μὲν καὶ τῆς ὑμετέρας ἁγίας καὶ θεοειδοῦς ψυχῆς, ἱερώτατε, παρὰ τοῦ πειράζοντος πάντας τοὺς κατὰ Θεὸν ζῶντας ἀρχεκάκου δαίμονος οἱ πειρασμοί. ὅτι δὲ δοκιμώτερον καὶ κραταιότερόν σε ἀνέδειξαν, καὶ ὥσπερ χρυσὸν ἐν καμίνῳ πυρώσαντες, λαμπρότερον καὶ φαιδρότερον κατέστησαν, πᾶσιν εὔδηλον. ὄντως εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων, τῇ ὑμετέρᾳ στερρότητι, πέτρᾳ προσκρούσας. ἰδοὺ οἱ συκοφάνται τῆς ἀληθείας παρῆλθον, καὶ ὁ φωστὴρ τῆς οἰκουμένης αὖθις τὴν ἰδίαν ἀπέλαβε δόξαν. διὸ καὶ συντρέχει καὶ συνευφραίνεται ἐπὶ τῇ ἀποκαταστάσει σου πᾶσα ἡ οἰκουμένη, E καὶ συνεορτάζουσι τούτοις καὶ αἱ ἄνω δυνάμεις. πάνυ δὲ καὶ ἡμεῖς ἐφιέμεθα οἱ ταπεινοὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ, οἱ τὴν ἐσχατιὰν ταύτην οἰκοῦντες, τῆς περὶ σὲ εὐφροσύνης κοινωνῆσαι, καὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων ἐμφορηθῆναι· ἀλλὰ κεκωλύμεθα φόβῳ καὶ αἰδοῖ μήπως καὶ προπετείας κριθῶμεν, ἀκελεύστως τοῦτο δράσαντες. ἀνάξιον γὰρ ἡγούμεθα, ἄνευ τῆς προστάξεως τῶν εὐσεβῶν καὶ δικαίων μεγάλων βασιλέων ἡμῶν, καὶ τῆς ὑμετέρας δεσποτικῆς ἁγιωσύνης, τοῦτο κατατολμῆσαι.

Verumtamen etsi corpore absumus, animo tamen una gaudemus, & communicamus, & approbamus omnia quæ a vobis & vestra sa-

Πλὴν εἰ καὶ τῷ σώματι οὐ πάρεσμεν, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ καὶ συνευφραινόμεθα, καὶ συγκοινωνοῦμεν, καὶ συνευδοκοῦμεν πᾶσι τοῖς ὑφ᾽ ὑμῶν καὶ τῆς ἱερᾶς

ρας ὑμῶν συνόδου δεδογμένοις· καὶ συντάττομεν ταύτην ταῖς ἁγίαις ἑπτὰ συνόδοις ταῖς παρελθούσαις· καὶ τοὺς ταύτην μὴ δεχομένους ἀποβαλλόμεθα.

cra synodo sunt decreta. Atque septem prioribus apponimus, omnesque qui hanc non recipiunt, repudiamus.

Acta VI. I. synodi.

ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ οἰκουμενικῆς ὀγδόης συνόδου, ὧν τὸ προοίμιον τοῦτο.

Ὁ ΘΕΑΡΧΙΚΩΤΑΤΟΣ λόγος Χριστὸς, καὶ πάντων ἡμῶν σωτήρ τε καὶ κύριος, καὶ πάντα εἰδὼς πρὶν ταῦτα γενέσθαι, τὰς τῶν κακούργων πανουργίας προδεδήλωκεν, οὕτως εἰπών· προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵ τινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. γέγονε τοίνυν κἀν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀνὴρ πανουργίας καὶ κακουργίας πεπληρωμένον ἔχων τὸν ἐντὸς ἄνθρωπον, διὰ δὲ φιλαρχίαν καὶ κενοδοξίαν τὴν μόρφωσιν τῆς εὐσεβείας σχηματιζόμενος. ὅθεν καὶ τοὺς τηνικαῦτα κρατοῦντας ἀπεβουκόλησε, καὶ οὕτω τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ἐκράτησε, τοῦ νομίμου ἀρχιποίμενος ταύτης τοῦ παμμακάρος Ἰγνατίου παρανόμως ἀποβληθέντος. ἀλλὰ θᾶττον τοῦ προσωπείου περιαιρεθέντος, κατεφωράθη ἀπὸ τῶν καρπῶν τὸ δένδρον· καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς παραδυναστεύουσι, καὶ τοῦτον προχειρισθῆναι παρασκευάσασι, συγητὸς γέγονεν, ἀλλὰ δὴ καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην εὐσεβέσι, διαφερόντως δὲ τῇ ἁγιωτάτῃ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς κατ' ἀνατολὴν πατριαρχικοῖς θρόνοις. διὸ καὶ ὁ τῶν ἐκδικήσεων κύριος, καθάπερ ἄλλον Ἠλίαν ζηλωτὴν, τὸν μακαριώτατον πάπαν Νικόλαον διήγειρε κατ' αὐτοῦ, ὃς καὶ τὸν ἅρπαγα καὶ λύκον ὡς λῃστὴν καὶ κλέπτην ἀνεῖλε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τῆς αἰσχύνης ἱερεῖς, διακονησαμένου καὶ καθυπουργήσαντος τῇ θείᾳ βουλῇ καὶ ψήφῳ τοῦ φιλοχρίστου καὶ θεοκυβερνήτου μεγάλου Βασιλέως ἡμῶν Βασιλείου. οὕτως γὰρ οἰκουμενικὴν σύνοδον συναθροίσας, τὰ δόξαντα τῷ ἁγίῳ πνεύματι θεοσεβῶς ἀπεπλήρωσεν, ἀποδοκιμασθέντος μὲν τοῦ κατ' ἀντίφρασιν Φωτίου, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων· βεβαιωθέντος δὲ εἰς τὸν ἴδιον θρόνον τοῦ θειοτάτου Ἰγνατίου.

ΠΡΑΞΙΣ α.

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου πάντων Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ὑπατείᾳ τῶν θεοστέπτων καὶ γαληνοτάτων ἡμῶν δεσποτῶν, Βασιλείου μὲν ἔτους τρίτου, Κωνσταντίνου δὲ υἱοῦ αὐτοῦ ἔτους δευτέρου. ἰνδικτιῶνι γ'. πρὸ δύο νονῶν Ὀκτωβρίου.

Προτεθέντων τῶν τιμίων ξύλων, καὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμενείων τοῦ περιωνύμου ναοῦ τῆς ἁγίας καὶ μεγαλωνύμου Σοφίας. συνελθόντων Δονάτου καὶ Στεφάνου τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, καὶ Μαρίνου τοῦ θεοφιλεστάτου διακόνου ἐπεχόντων τὸν τόπον Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης· καὶ Ἰγνατίου τοῦ τιμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, καὶ τῶν ἁγίων τοποτηρητῶν τῆς ἀνατολῆς, δηλονότι Θωμᾶ τοῦ ἁγιωτάτου μητροπολίτου Τύρου, τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, διὰ τὸ χηρεύειν τὴν αὐτῶν ἐκκλησίαν· καὶ Ἠλία τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ συγκέλλου, τὸν τόπον ἐπέχοντος

EX ACTIS S. OECVMENICÆ synodi octavæ, quorum hoc est prooemium.

DIVINISSIMVM * verbum Christus omnium nostrum dominus & salvator, qui hæc ante quam fierent, omnia norat, scelestorum versutias prædixit, cum ait: *Attendite vobis a pseudoprophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Fuit ergo & nostra tempestate homo, interiore quidem homine ex fraude & scelere compositus, qui propter ambitionem, gloriæque cupiditatem, pietatis persona velatus, imperatores inde a grege Christi abstraxit, nostræque ecclesiæ thronum invasit, germano ecclesiæ hujus & beatissimo principe pastorum Ignatio ejecto. Sed celeriter persona deposita, e suis fructibus arbor est cognita. Quin & iis ipsis qui tunc magna auctoritate pollebant, & quorum potentia evectus erat, odiosus evasit, atque adeo bonis omnibus ac religiosis, præsertim vero sanctissimæ Romanæ ecclesiæ, atque orientis patriarchis. Quapropter Deus ultionum, quasi alterum Eliam zeloten, beatissimum papam Nicolaum contra illum excitavit, qui raptorem hunc & lupum, furem & latronem, una cum infamiæ suæ ministris sive sacerdotibus sustulit, subserviente, atque administrum se præbente Dei consilio Christi amante, atque a Deo gubernato magno imperatore nostro Basilio. Coacto enim generali concilio, quod est Spiritui sancto visum, pie executus est; Photio quidem tenebricoso condemnato cum omnibus ab eo consecratis, sacratissimo vero Ignatio in suo throno confirmato.

* Matthæi Raderi S.I. interpretatio a Romanis editoribus qq. in locis interpolata.

Matth. 7.

ACTIO PRIMA.

IN nomine domini & dominatoris omnium Iesu Christi Dei nostri, consulatus serenissimorum imperatorum nostrorum a Deo coronatorum, Basilii anno tertio, Constantini filii ipsius secundo. Indictione III. III. Nonas Octobris.

Propositis (S. crucis) lignis, ac sanctis euangeliis, in dextra parte catechumeniorum celeberrimi sanctique & magnifici templi Sophiæ. Convenientibus Donato & Stephano Dei amantissimis episcopis, & Marino dilectissimo Dei diacono, Hadriani sanctissimi veteris Romæ archiepiscopi legatis: Ignatio reverendissimo magnificæ urbis Constantinopolitanæ novæ Romæ archiepiscopo, sanctisque vicariis orientis, nempe Thoma sanctissimo metropolita Tyri, locum tenente sedis Antiochenæ, eo quod ille thronus tum vacaret; & Elia religiosissimo presbytero & syncello, vices gerente sanctissimi Theodosii

Actio I. conc. VIII. generalis.

ACTIO I. CONC. VIII. GENERALIS.

Theodosii episcopi Hierosolymorum præsentibus etiam jussu Christianissimorum imperatorum, clarissimis patriciis, Theodoro patricio & magistro, Baane præposito, Hemerio, Theophilo, Ioanne logotheta dromi, Leone domestico excubitorum, Paulo præfecto prætorio, Manuele, Theophylacto, Petrona, Oreste protospathario & domestico hicanatorum. His igitur collectis, sanctissimi legati veteris Romæ, & Ignatius sanctissimus patriarcha Constantinopolitanus, & reverendissimi orientis vicarii dixerunt.

Ingrediantur episcopi, quotquot pro verbo veritatis Ignatio adjuncti depugnarunt, & desudarunt. Ergo cum ingressi consedissent, Baanes clarissimus patricius & præpositus ad sanctum concilium dixit: Pius imperator noster misit epanagnosticum; quod legatur, si placet sanctæ synodo.

Sanctissimi legati veteris Romæ & orientis dixerunt: Recitetur.

Theodorus devotus a secretis legit.

Cum divina & benignissima Dei providentia nobis orbis terræ gubernacula commiserit, omnem dedimus operam, ut etiam ante communes reipublicæ curas ecclesiasticæ controversiæ componantur. Quarum causa censuimus aliorum quoque patriarcharum vicarios accersendos, qui ductu Dei adsunt.

Ergo, fratres, monemus & hortamur, uti cum omni modestia & reverentia ad sanctam & œcumenicam synodum, veluti ad publicam & instructam medicamentis officinam, positis omnibus affectibus & dissidiis, partiumque studiis, accedatis, neque ad contentiosas altercationes declinetis; sed sciatis bene potius vinci, quam culpabiliter vincere. Ad vos autem judices ita dicimus: esse quidem vos veritatis amantes, minime ignoramus; nos tamen pro data nobis potestatis mensura non tacebimus quæ pro rebus ecclesiasticis dicenda nobis videbuntur. Quapropter vestram pietatem obsecramus, ut sine omni partium gratia affectioneque judicium hoc peragatis.

Lecta admonitione legati dixerunt: Recte sacri imperatores nostri monuere. Tum rursus Baanes clarissimus præpositus surrexit, & ad legatos dixit: episcopi cum senatu intelligere cupiunt, qua cum potestate a sanctissimis patriarchis missi sitis.

Donatus & reliqui veteris Romæ legati dixere: Nusquam reperimus Romanos legatos unquam in concilio œcumenico examinari. Baanes respondit: Non ex contemptu hoc fit, sed propter Rhadoaldum & Zachariam, qui paulo ante huc advenientes nos deceperunt, aliaque quam quæ iis fuerant imperata, fecerunt.

Legati dixere: Ecce vobis propterea literas ad imperatorem & patriarcham exhibemus. Postquam enim legati imperatoris & patriarchæ Ignatii Romam ad

Θεοδοσίου τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων· καὶ κατὰ κέλευσιν τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, συνακρωμένων τῶν πανευφήμων πατρικίων, Θεοδώρου πατρικίου καὶ μαγίστρου, Βαάνους τοῦ πραιποσίτου, Ἡμερίου, Θεοφίλου, Ἰωάννου λογοθέτου τοῦ δρόμου, Λέοντος δομεστίκου τῶν ἐξκουβίτων, Παύλου ὑπάρχου τῶν πραιτωρίων, Μανουὴλ, Θεοφυλάκτου, Πετρωνᾶ, Ὀρέστου πρωτοσπαθαρίου καὶ δομεστίκου τῶν ἱκανάτων. τούτων οὖν συναθροισθέντων, οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ Ἰγνάτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἱ τιμιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς ἀνατολῆς εἶπον.

Εἰσελθέτωσαν οἱ ἐπίσκοποι πάντες, ὅσοι κεκοπιάκασι καὶ ἐνήθλησαν ὑπὲρ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, ὡς ὁμόφρονες Ἰγνατίῳ. καὶ εἰσελθόντων, καὶ καθισάντων αὐτῶν, Βαάνης ὁ πανεύφημος πατρίκιος καὶ πραιπόσιτος εἶπε πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον· ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὁ ἅγιος ἐπαναγνωστικὸν ἀπέστειλε· καὶ εἰ κελεύετε, προσφωνηθήτω τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ ἀνατολῆς εἶπον· ἀναγνωσθήτω.

Καὶ λαβὼν Θεόδωρος ὁ καθωσιωμένος ἀσηκρῆτις ἀνέγνω.

Τῆς θείας καὶ φιλανθρώπου προνοίας τὰ πηδάλια τῆς οἰκουμενικῆς ὁλκάδος ἡμῖν ἐγχειρησάσης, πᾶσαν ἐθέμεθα σπουδὴν καὶ πρὸ τῶν δημοσίων φροντίδων τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἔριδας διαλῦσαι. κεκρίκαμεν οὖν ἀπὸ τῶν ἄλλων πατριαρχικῶν θρόνων τοποτηρητὰς ἀγαγεῖν διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, οἳ καὶ συνήχθησαν τῇ συνεργίᾳ Θεοῦ.

Διὸ καὶ παρεγγυώμεθα, καὶ παραινοῦμεν πᾶσιν ὑμῖν, ἀδελφοὶ, μετὰ πολλῆς αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας προσεληλυθέναι τῇ ἁγιωτάτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ὡς πρὸς κοινὸν καὶ ἄφθονον ἰατρεῖον· μηδεμίαν ἐπιφερομένους κίνησιν ἐμπαθῆ καὶ διάθεσιν, μηδὲ πρὸς ἐριστικὴν ἀποβλέποντας γνώμην, ἀλλ' εἰδότας μᾶλλον ἡττᾶσθαι καλῶς, ἢ νικᾷν ἐπισφαλῶς καὶ ἀθέσμως. καὶ πρὸς ὑμᾶς δὲ τοὺς κριτὰς οὕτω φαμέν· ὅτι ἀληθείας μὲν ἐραστὰς ὑμᾶς εἶναι οὐκ ἀγνοοῦμεν· πλὴν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ δοθὲν ἡμῖν μέτρον τῆς ἐξουσίας, ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν οὐ παρασιωπῶμεν ἃ ὀφείλομεν λέγειν. διὸ καὶ ἀξιοῦμεν τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν, ἐκτὸς πάσης προσπαθείας τὴν κρίσιν ποιήσασθαι.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν εἶπον οἱ τοποτηρηταί· καλῶς ἐκέλευσαν οἱ βασιλεῖς ἡμῶν οἱ ἅγιοι. μετὰ τοῦτο πάλιν ἀνέστη Βαάνης ὁ πανεύφημος πραιπόσιτος, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς τοποτηρητάς· οἱ ἐπίσκοποι αἰτοῦνται ἅμα τῇ συγκλήτῳ ἰδεῖν, πῶς ἀπεστάλητε παρὰ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν.

Δονάτος οὖν καὶ οἱ λοιποὶ τῆς Ῥώμης τοποτηρηταὶ εἶπον· ὡς οὐχ εὑρήκαμεν ἐν οἰκουμενικῇ συνόδῳ τοὺς τοποτηρητὰς τῆς Ῥώμης ἀνακρινομένους. Βαάνης εἶπεν· οὐχ ἕνεκεν ἀτιμίας τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ διὰ τὸ τὸν Ῥαδοὺαλδον καὶ τὸν Ζαχαρίαν τοὺς πρὸ μικροῦ ἐλθόντας ἐξαπατῆσαι ἡμᾶς, καὶ ἄλλα ποιῆσαι παρὰ τὰ προσταχθέντα.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· καὶ διὰ τοῦτο ἰδοὺ δίδαμεν τὰς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὸν πατριάρχην. ἐπεὶ γὰρ ἀποκρισιάριοι τοῦ τε βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου ἦλθον εἰς Ῥώμην πρὸς τὸν τιμι-

τίμιωτάτου πάπαν Νικόλαον, ἐκεῖνος δὲ πρὸς κύριον ἀπεδήμησεν, ἐδέξατο τὰς ἐπιστολὰς ὁ μετ' αὐτὸν πάπας Ἀδριανὸς, καὶ ἔπεμψεν ἡμᾶς μετὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων.

Ἀδριανὸς ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ.

Τῷ θεοφιλεῖ καὶ εὐσεβεστάτῳ αὐτοκράτορι Βασιλείῳ Αὐγούστῳ, τῷ Χριστιανικωτάτῳ καὶ ποθουμένῳ μοι τέκνῳ.

ΤΗΣ ὑπερφυοῦς σου πρεσβείας τοὺς ὡραιοτάτους ἀποκομιστὰς, τοὺς τῷ προκατόχῳ μου τῆς ἀποστολικῆς Ῥώμης πάπᾳ Νικολάῳ ἀποσταλέντας ἡμεῖς ἀπελάβομεν, καὶ εὐχαριστίας τῷ Θεῷ ἀνεθέμεθα, ὅτι ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις διήγειρε τὴν σὴν θεοφρούρητον βασιλείαν, τοῦ καταπραΰνασαι τὸν σάλον τὸν ἔτι κινούμενον κατὰ τῆς ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. συνῆκας γὰρ, καθὼς τὰ γράμματα τῆς σῆς πραότητος διαγορεύουσι, ποίοις μώλωψι τετραυμάτισται ἡ παρ' ὑμῖν οὖσα ἐκκλησία, καὶ ὡς αὕτη ἡ καθέδρα ἰατρεύειν δύναται τὰ τοιαῦτα ἕλκη. καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα θεραπευθῆναι ἐπιποθῶν, τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῇ ἐκθέσει τὴν θεραπείαν ὑγιῶς ἐξεζήτησας. γνῶθι οὖν τέκνον ἠγαπημένον καὶ τιμιώτατον, Αὔγουστε, ὅτι εἴτι ἂν περὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεπίσκοπον ἡμῶν Ἰγνάτιον, καὶ περὶ τὸν σχισματικὸν Φώτιον θεόθεν ἔδρασας ἐμπνευσθεὶς, καλῶς ἔδρασας, καὶ καθὼς ἡ ἀποστολικὴ καθέδρα μετὰ πάντων τῶν ἑσπερίων προέδρων ἐθέσπισε. καὶ γινωσκέτω ἡ ἀγάπη σου, ὅτι ὥσπερ διαφόρῳ τρόπῳ ἥμαρτον οἱ κατὰ Ἰγνατίου φρονήσαντες, οὕτω διαφόροις αὐτοὺς τρόποις ὅρον ὑποβληθῆναι οὐκ ἀσκόπως χρῆναι νομίζομεν. τούτων μέν τοι τὰς διαφορὰς τοὺς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρέσβεις ἅμα τῷ ἀδελφῷ ἡμῶν καὶ συλλειτουργῷ Ἰγνατίῳ συνερχομένους * προθυμῆσαι συνείδομεν. ἐὰν μέν τοι ἀνανήψωσι, χρηστοτέροις * οἰκονομηθήσονται, ὥστε κατὰ τοῦ ἁγίου πάπα Γελασίου εἰπεῖν καὶ ἡμᾶς, τὰ ἀναγκαῖα τῶν πραγμάτων τῇ οἰκονομίᾳ συνεχόμεθα. χρὴ οὖν καὶ ἡμᾶς εὔθετον λόγον ὑπὲρ τοῦ κερδῆσαι τοὺς ἀδελφοὺς ἀποδοῦναι, τὴν τῶν καιρῶν ἀνάγκην προσορῶντας. τὸν Φώτιον μέν τοι ἀναντιῤῥήτως ἀπὸ τῆς εὐσεβείας * παντάπασιν ἀφορίζομεν. βουλόμεθα δὲ διὰ τῆς ὑμετέρας εὐσεβοῦς σπουδῆς οὐκ εὐαρίθμητον ἐν τοῖς αὐτόθι τελεσθῆναι συνέλευσιν, ὡς ἂν οἱ ἡμέτεροι ἀποκρισιάριοι προκαθεσθέντες, καὶ τὰς τῶν πταισμάτων τε καὶ προσώπων διαφορὰς σαφέστερον διαγνόντες, ὁλικῶς τὰ τοῦ ἀνοσίου συνεδρίου ὑπομνήματα παραχρῆμα ἐκ τῶν κατεσχηκότων αὐτὰ ἀφαιρεθέντα κατακαύσωσι. τὸ γὰρ τοιοῦτον συνέδριον οὐδὲν διαφέρειν οἰόμεθα τοῦ ἐν Ἀριμίνῳ ὑπὸ Κωνσταντίου, τοῦ ἐν Ἐφέσῳ παρὰ Διοσκόρου συναθροισθέντος. ἀλλὰ καὶ εἴ τις ταῦτα ὑποκρύψαι πειραθείη, ἢ ἐκδικῆσαι, τοῖς δημοσίοις ὑποπεσέτω νόμοις. τούτων οὕτω τεθεσπισμένων, δυσωποῦμεν τὴν θεοφρούρητον τῆς γαληνότητός σου κεφαλὴν, εἰς τὸ ἐναρχθὲν τῆς εὐσεβείας ἔργον περὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ συνιερέα μου Ἰγνάτιον διαμεῖναι, καὶ ἀπὸ τῶν ἐνταλμάτων τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου μὴ παρεκκλῖναι, φροντίσαι δὲ τάχιον ἐλθεῖν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀποκρισιαρίους ἡμῶν, ὡς ἂν δι' αὐτῶν μάθωμεν πᾶν ἀγαθὸν περὶ τῆς ἁγίας σου βασιλείας. τὸ εὐλαβέστατον

Actio I. conc. VIII. general.

Nicolaum tum pontificem, qui interim ad dominum emigrarat, venerunt, Hadrianus successor illius literas accepit, & nos cum literis huc legavit.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei.

Deo amabili & religiosissimo imperatori Basilio Augusto Christianissimo desideratissimoque filio.

CELSITUDINIS tuæ præclarissimos legationis nuntios ad apostolicæ sedis antecessorem meum papam Nicolaum missos excepimus nos, Deoque gratias persolvimus, quod nostris temporibus tuum a Deo custoditum excitarit imperium, quod tempestatem adversus sanctam & apostolicam ecclesiam Constantinopolitanam adhuc sævientem pacaret. Intellexisti enim, quemadmodum literæ clementiæ tuæ docent, quibus vulneribus cruentata sit ecclesia vestra, quodque hæc nostra cathedra hujuscemodi ulceribus mederi possit. Quapropter cum hæc curari cuperes, apostolicæ sedis decreto medicinam sanissime requisisti. Noveris ergo, dilecte fili venerabilis Auguste, te, quidquid erga fratrem nostrum & coepiscopum Ignatium, vel circa Photium schismaticum divinitus inspiratus statuisti, bene fecisse, & sicut apostolica hæc cathedra cum totius Hesperiæ præsulibus sanxit: sciatque caritas tua; ut variis modis erraruut, qui contra Ignatium senserunt, ita nos existimare diversa quoque ratione decreto sententiæ nostræ non inconvenienter subjiciendos. Horum certe discrimina sedis apostolicæ legatis convenientibus una cum fratre nostro & comministro Ignatio moderanda commisimus. Si tamen ad meliorem mentem redierint, mitius agetur cum eis, ut cum sancto Gelasio papa dicamus & nos, necessaria rerum dispensatione constringimur. Oportet igitur & nos, æqua pro lucrandis fratribus ratione temporum necessitati consulendo, hoc imitari: Photium dumtaxat ab hujusmodi moderamine pietatis prorsus excipimus. Volumus autem per vestræ pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrari concilium; cui nostri quoque legati præsidentes, delictorum hominumque discrimine perspecto, statim cuncta impii conciliabuli exemplaria, ab iis qui illa retinent, ablata, ignibus concremanda tradant. Hujuscemodi enim conventiculum nihil distare putamus vel ab Ariminensi per Constantium imperatorem, vel ab Ephesino per Dioscorum coacto. Sed & si quis hæc occultare vel defendere conabitur, publicis legibus judicandus subjiciatur. His ita decretis, obsecramus divinitus redimitum tranquillitatis tuæ caput, ut in cœpto pietatis opere erga fratrem meum & consacerdotem Ignatium perseveres, neque a decretis apostolicæ sedis recedas; curesque ut nostri legati quamprimum ad nos redeant, ut per illos intelligamus felicissimum imperii tui statum. Piissimum imperium

Epist. Gelasii c.1.n.1.

imperium vestrum suprema gratia custodiat, omnesque gentes a fide alienas illi substernat.

Tum lectus est libellus patriarchæ Hierosolymorum ad patriarcham Ignatium, cujus hæc extrema est clausula.

Haud nescis sanctissime domine causam, cur ad te neque scribere, neque literas mittere possimus, ne apud principes nostros in suspicionem aliquam vocemur. Nam & benevolentiam erga nos declarant singularem, & templorum excitandorum, & tenendorum sine impedimento morum nostrorum securitatem præstant. Nunc vero nostri Amirani jussu scripsimus. Rogamus autem ut imperatori nostro a Deo coronato suggeras, uti nobis quotquot placuerit, Sarracenos concedat, ut his offerendis eis qui in nos dominantur, ipsorum sævitiam mitigemus. Misimus tibi, venerande & dilecte domine, poderem & superhumerale cum mitra, pontificalem habitum sancti Iacobi apostoli fratris domini; sacrum item vas ex cimeliis sanctæ resurrectionis, craterem argenteum cum imaginibus expressum, ad sanctificationem ecclesiæ vestræ.

Lecta epistola placuit libellum legi, quem Romana exposuit ecclesia. lectusque est primum Latine, deinde Græce in hæc verba.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Imperatoribus religiosissimis dominis nostris, Basilio & Constantino ejus filio semper Augustis, anno III. mense Octobri, indictione III.

Prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, deinde a constitutis Dei & patrum nullatenus deviare: quæ nos secuti anathematizamus omnes hæreses simul cum Iconomachis. Anathematizamus etiam Photium, qui adversus sacros canones repente de curiali administratione, & sæculari militia, superstite sanctissimo patriarcha Ignatio, Constantinopolitanam ecclesiam latronum more per quosdam intrusus schismaticos invasit. Amplectimur & sanctam synodum, quam beatæ recordationis papa Nicolaus celebravit; cui tu quoque domine coangelice summe pontifex Hadriane subscripsisti: recipimusque omnes quos recipit illa; damnamus omnes quos damnavit illa, præsertim Photium & Gregorium Syracusanum, parricidas videlicet, qui contra spiritualem patrem suum linguas exerere minime formidarunt; sectatorem item eorum in schismate perseverantes, quique cum illis in communionis societate permanent. Ecclesias vero malignantium, & perversorum dogmatum adinventiones sub Michaele imperatore bis contra beatissimum patriarcham Ignatium, & semel adversus sedis apostolicæ principatum coactas, insolubilibus anathematis nexibus innodamus, unaque omnes qui eas (synodos) defendunt, aut impia earum acta occultant.

De Ignatio porro reverendissimo patriarcha, & iis qui cũ illo sentiunt, quidquid apostolici throni decrevit auctoritas, tota mente complectimur. Hanc ergo professionem ego

A κράτος ὑμῶν ἡ ἀνωτάτω χάρις διαφυλάξῃ, καὶ πάντα τὰ ἄπιστα ἔθνη ὑποτάξαι αὐτῷ.

Μετὰ τοῦτο ἀνεγνώσθη καὶ τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων, τὸ πρὸς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον, ὃ περὶ τὸ τέλος ἔχει οὕτως.

Οὐκ ἀγνοεῖς ὁσιώτατε δέσποτα τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὔτε γράφειν, οὔτε ἀποστέλλειν δυνάμεθα πρὸς ὑμᾶς· μήποτε γενώμεθα πρὸς τὴν κρατοῦσαν ἡμῶν ἐξουσίαν ἐν ὑποψίᾳ καὶ ὑπονοίᾳ. καὶ γὰρ εὔνοιαν πολλὴν ἐνδείκνυνται εἰς ἡμᾶς, ἄδειαν παρέχοντες οἰκοδομεῖν τὰς ἐκκλησίας ἡμῶν, καὶ κρατεῖν ἀκωλύτως τὰ ἔθη ἡμῶν. καὶ νῦν δὲ καὶ διὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς Αμηρᾶ ἐκελεύσθημεν γράψαι. ἐκλιB παροῦμεν τοίνυν λαλῆσαι εἰς τὰ ὦτα τοῦ θεοστέπτου ἡμῶν δεσπότου, τοῦ χαρίσασθαι ἡμῖν ὅσους ἂν βούλοιτο Σαρρακηνούς· ὡς ἂν διὰ τῆς τούτων προσαγωγῆς ἐξημερώσωμεν τὸ ἀγριαῖνον τῶν ἐξουσιαζόντων ἡμῶν. στείλαμεν τὸν ποδήρη καὶ τὴν ἐπωμίδα σὺν τῇ μίτρᾳ, τὴν ἱεραρχικὴν στολὴν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, τῇ σῇ περιποθήτῳ καὶ τιμίᾳ κεφαλῇ· ἅμα δὲ καὶ ἱερὸν σκεῦος τῶν κειμηλίων τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως, κρατῆρα ἀργύρεον ἐν εἰκόνι διάγλυφον, πρὸς ἁγιασμὸν τῆς καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίας.

C Μετὰ τὴν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀνάγνωσιν, ὡρίσθη ἀναγνωσθῆναι τὸν λίβελλον, ὃν ἡ ἁγία τῶν Ρωμαίων ἐκκλησία ἐξέθετο. καὶ ἀνεγνώσθη πρῶτον μὲν Ρωμαϊστὶ, εἶτα δὲ καὶ Ἑλληνιστὶ, ἔχων οὕτως.

Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. βασιλευόντων τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν εὐσεβεστάτων καὶ αἰωνίων Αὐγούστων Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ αὐτοῦ, ἔτους γ'. μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἐπινεμήσεως τρίτης.

Πρώτη σωτηρία ἐστὶ, τοὺς τῆς ὀρθῆς πίστεως κανόνας διαφυλάττειν, καὶ ἀπὸ τῶν διατάξεων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν πατέρων μηδαμῶς ἐκκλίνειν. ταύταις οὖν ἑπόμενοι καὶ ἡμεῖς, ἀναθεματίζομεν πάσας τὰς αἱρέσεις, καὶ αὐτὴν τῶν Εἰκονομάχων. ἀναθεματίζομεν καὶ Φώτιον, τὸν ἐναντίως τῶν ἱερῶν κανόνων ἄφνω ἀπὸ D τῆς βουλευτικῆς ὑπηρεσίας καὶ κοσμικῆς στρατείας προαχθέντα, ἐνυπάρχοντος Ἰγνατίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, εἰς τὴν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίαν λῃστρικῶς παρά τινων σχισματικῶν. ἑπόμεθα δὲ καὶ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἣν ὁ τῆς μακαρίας μνήμης πάπας Νικόλαος ἐτέλεσεν· ἐν ᾗ καὶ αὐτὸς δέσποτα ἰσάγγελε ἱεράρχα Ἀδριανὲ ἐγράψας· ἀποδεχόμενοι οὓς ἐκείνη ἀποδέχεται, καὶ κατακρίνοντες τοὺς ἐν αὐτῇ κατακριθέντας· κατ' ἐξαίρετον Φώτιον καὶ Γρηγόριον τὸν Συρακούσης, τοὺς πατροκτόνους δηλαδὴ, τοὺς κατὰ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς αὐτῶν τὰς γλώσσας κινήσαντας· καὶ E τοὺς ἐμμένοντας ἐν τῷ σχίσματι ὀπαδοὺς αὐτῶν, καὶ οἵτινες εἰς τὸ τῆς κοινωνίας αὐτῶν μετοχὴν ἐμμένουσι. τὰς δὲ συναγωγὰς τῶν πονηρευομένων, καὶ τὴν ἐφεύρεσιν τῶν διεστραμμένων δογμάτων ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως δὶς κατὰ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἰγνατίου, καὶ ἅπαξ κατὰ τοῦ κορυφαιοτάτου τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ἀλύτοις ἀναθέματος δεσμοῖς συνέχομεν, καὶ τοὺς διεκδικοῦντας αὐτὰς, ἢ τὰς ἀσεβεῖς αὐτῶν πράξεις ἀποκρύπτοντας.

Περὶ δὲ τοῦ τιμιωτάτου Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου, καὶ περὶ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ φρονούντων, ὅπερ ἡ αὐθεντία τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἐξέθετο, ὅλῃ διανοίᾳ ἀκολουθοῦμεν. ταύτην οὖν τὴν ὁμολογίαν ἐγὼ

ὁ δεῖνα

ὁ δεῖνα ἐποίησα ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας, ὁ δεῖνα, ἐκκλησίας· καὶ χειρὶ οἰκείᾳ ἔγραψα, καί σοι τῷ ἁγιωτάτῳ δεσπότῃ καὶ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ καὶ οἰκουμενικῷ πάπᾳ Ἀδριανῷ διὰ τῶν ἀποκρισιαρίων ἐπιδέδωκα.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἀναστὰς Βαάνης ὁ πανεύφημος πραιπόσιτος· οἱ βασιλεῖς εἶπεν, ἡμῶν οἱ ἅγιοι τὸ δίκαιον ζητοῦσι.

Καὶ οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· ἀρέσκει πᾶσιν ὁ λίβελλος οὗτος.

Οἱ δὲ τοποτηρηταὶ τῆς ἀνατολῆς ἐζήτησαν ἀναγνωσθῆναι καὶ τὸν παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντα ὅρον, ὃς καὶ ἀνεγνώσθη παρὰ Στεφάνου ἐπιγεγραμμένος οὕτως.

Ὅρος Θωμᾶ μητροπολίτου Τύρου πρωτοθρόνου καὶ ἐξάρχου, καὶ τοποτηρητοῦ τῆς Θεουπόλεως, καὶ Ἠλία πρεσβυτέρου καὶ συγκέλλου τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων, ἐκφωνηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ τοῦ τοὺς τοποτηρητὰς ἀφικέσθαι τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Τῶν καθ' ὑμᾶς ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων σύγχυσιν πεπονθότων ἐξ ἐπηρείας τοῦ μισοκάλου δαίμονος, ὁ πάντων κηδεμὼν κύριος ἀνέστησε τῇ Ῥωμαϊκῇ ἀρχῇ βασιλέα θεοφιλέστατον, τὸν εὐσεβέστατον Βασίλειον, δι' οὗ τὰ ἐκκλησιαστικὰ σκάνδαλα ἀνελεῖν ἠβουλήθη· ὃς μετεκαλέσατο καὶ τὴν ἡμετέραν ταπείνωσιν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων καὶ διοικήσεων, ἵνα μετὰ τῶν προσδοκωμένων ἀφικέσθαι ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν περιεσκεμμένως τὰς ἐκκλησιαστικὰς διαλύσωμεν ἔριδας. ἐπεὶ δὲ πολλὴ γέγονεν ἡ ἐκείνων βραδυτὴς, δι' ὑποψίαν τῆς ἐκ τῶν Ἀγαρηνῶν τυραννικῆς ἐξουσίας, καὶ φόβον τοῦ μὴ παθεῖν ἡμᾶς καὶ ὅλον τὸ τῶν Χριστιανῶν γένος τὰ ἀνήκεστα, καὶ πρὸ τῶν ἐκ Ῥώμης ἐλευσομένων τότε τὴν γνώμην ἡμῶν ἐγγράφως δεδώκαμεν.

Ἔστι τοίνυν ἡμῖν δεδογμένον περὶ τῶν νῦν κινουμένων ὑμῖν πραγμάτων, ἐξ ἅπαντος ἕπεσθαι καὶ πειθαρχεῖν τοῖς ὅροις τοῦ μακαριωτάτου πάπα Νικολάου πάντας ἀνθρώπους, οἷς καὶ ἡμεῖς συνηγοροῦμεν καὶ συμφθεγγόμεθα. καὶ ἔσται ὁ μὲν ἁγιώτατος Ἰγνάτιος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, οἱ δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ φρονοῦντες πάντες καὶ αὐτοὶ ἀποκατασταθήσονται, ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον τάγμα. ἀλλὰ καὶ οἱ τῷ Φωτίῳ συνιερουργεῖν ἀναχόμενοι, ἐὰν ἐν τῇ καθαιρέσει ἐκείνου τῇ ἐκκλησίᾳ προστέδραμον, ἢ προσδράμωσι μέχρι τῆς περαιώσεως τῆς ἁγίας συνόδου ταύτης, δεχθήσονται, ἐν ἐπιτιμίοις ὑποβληθέντες τοῖς δοκοῦσι τῷ πατριάρχῃ Ἰγνατίῳ. τὸν δὲ Φώτιον παντάπασιν ἡγούμεθα τῆς ἱερατικῆς ἐνεργείας καὶ ὀνομασίας ἀλλότριον, καὶ ἀναθεματίζομεν, ἐὰν μὴ πειθαρχήσῃ τῇ συνοδικῇ κρίσει. ὁ γοῦν ἀπὸ τῆς διαγνώσεως τῶν ἐνταλμάτων τοῦ μακαριωτάτου πάπα Νικολάου, καὶ τῆσδε ἡμῶν ἐπικρίσεως, κατατολμήσων ἀθετῆσαί τι, ἢ παραδέξασθαι τοὺς τοιούτους, ὅστις ἂν εἴη, ἀνάθεμα ἔστω.

Μετὰ γοῦν τὴν τοῦ τοιούτου ὅρου ἀνάγνωσιν, οἱ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τοποτηρηταὶ εἶπον· ἀρέσκει ἡμῖν ὁ ὅρος. συνεφθέγξαντο δὲ οἱ λοιποὶ πάντες οἱ ἐν συγκλήτῳ τε καὶ συνόδῳ.

Ἠρώτησε δὲ ἡ σύγκλητος διὰ Βαάνους πραιποσίτου τοὺς τοποτηρητὰς Ῥώμης· τὸν Φώτιόν ποτε μὴ ἰδόντες, πῶς καθείλετε, καὶ ἀνεθεματίσατε;

A N. sanctæ ecclesiæ N. episcopus feci, & manu mea subscripsi, ac tibi sanctissimo domino & magno pontifici, œcumenicoque papæ Hadriano per apocrisiarios tradidi.

ACTIO II. CONC. VIII. GENERALIS.

Lecto libello, Baanes præpositus amplissimus surrexit; & sacri, inquit, nobis imperatores, quod æquum est, quærunt.

Legati dixerunt: Placet omnibus hic libellus.

Vicarii autem orientis postulaverunt, ut ab ipsis quoque exposita definitio recitaretur; quæ & lecta est a Stephano diacono, cujus hic erat tenor.

B *Sententia sive definitio Thomæ metropolitæ Tyri primatis & exarchi, & Eliæ presbyteri & syncelli ecclesiæ Hierosolymorum; pronuntiata Constantinopoli antequam legati veteris Romæ venissent.*

IN summa vestrarum rerum ecclesiasticarum perturbatione, quæ per invidiam cacodæmonis omnis boni hostis concitata est; excitavit omnium curator dominus Romano imperio principem Dei amantissimum, religiosissimum Basilium, per quem ecclesiæ offensiones & scandala tollere voluit: qui & nos ex orientis sedibus & C diœcesibus excivit, ut cum expectatis veteris Romæ sanctissimis legatis prudenter ecclesiasticas controversias componeremus. Postquam vero illi diu cunctati sunt, nos propter suspectam Agarenorum tyrannicam potestatem, & metum, ne quid nobis gravius accideret, totumque Christianorum genus in summum discrimen veniret, non expectato Romanorum adventu, nostram sententiam scripto consignatam tradidimus.

Est igitur nobis de rebus modo agitatis visum, beatissimi papæ Nicolai decretis omni ex parte standum ab omnibus & parendum esse, quibus & nos suffragamur D & assentimur. Sanctissimus Ignatius patriarcha Constantinopolitanus esto, cunctique illum secuti, singuli in suas sedes & dignitatem restituentur. Quin & qui cum Photio conspirarunt, si in exauctoratione Photii ad ecclesiam confugiant, aut dum sancta synodus celebratur, confugerint, epitimiorum censuræ subjecti ad Ignatii patriarchæ judicium, recipientur. Photium autem a sacerdotali officio & nomine penitus alienum judicamus, & anathemati tradimus, nisi in synodi potestate esse voluerit. Quicumque igitur post cognita beatissimi papæ Nicolai præcepta, & E hoc nostrum judicium, his refragatus, in sententia contumax perstiterit, aut contumaces receperit, quicumque ille sit, anathema esto.

Perlecta hac sententia, veteris Romæ legati dixere: Placet nobis sententia. acclamaruntque ceteri omnes, cum ex ordine senatorio, tum universi qui in synodo erant præsentes.

Quærebat deinde per Baanem præpositum senatus ex legatis Romanis: Qua ratione Photium nunquam vobis antea visum damnavistis, & anathemate perculistis?

Legati dixerunt: Sanctiſſimus papa Nicolaus cum vidiſſet literas & epiſtolas Photii qui thronum invaſit, abſentem, tamquam per ipſius literas præſentem, & per apocriſiarios ipſius, damnavit. Erant enim apocriſiarii ipſius & imperatoris, quorum ſcripta continebant Ignatii ejectionem, petebantque uti legatus Conſtantinopolim mitteretur. miſſique ſunt Rhadoaldus & Zacharias: qui tamen cum contra Nicolai imperium & mandata feciſſent, poſt reditum in urbem a Nicolao papa agnoſcente omnia quæ contra Ignatium acta eſſent, contra canones fuiſſe peracta, exauctorati ſunt. Hæc legati veteris Romæ.

Rurſum Baanes præpoſitus ad legatos orientis: Vos autem hic diu morati, quare vicinum habentes Photium ejus acta non indagaſtis, demumque (poſt indagationem) condemnaſtis? Hic cum ſyncellus, patriarchæ Hieroſolymorum legatus, ſurrexiſſet: Haud, inquit, ignoratis patriarcharum vertices in orbe propterea a Spiritu ſancto eſſe inſtitutos, uti pullulantia in eccleſia mala & ſcandala per illos opprimerentur. Quapropter cum Romanæ eccleſiæ prima ſedes Photium non receperit, neque tres orientis throni, Alexandrinus, Antiochenus, Hieroſolymitanus, non opus erat eum in quæſtionem & judicium denuo vocari; uti & nos minime male fecimus, cum a Romana eccleſia & orientis eccleſiis non receptum ad inquiſitionem non adduximus: clara enim illius cauſa erat & damnatio. Et nos quando Conſtantinopolim venimus, & quando exulabat adhuc Ignatius, patriarcham eum, quamvis ſuo pulſum ſolio, agnovimus. Et quamquam cum Photio coram non egerimus, cum ſectatoribus tamen illius diverſis congreſſi ſumus, vanaſque illius defenſiones excuſationeſque indagavimus. Aiebant enim Ignatium ejectum in exilium ſeſe abdicaſſe. Quod ſi qui vero cenſent, eos qui Photium conſecrarunt, eadem ſententia damnandos eſſe, non recte ſentiunt. Etenim cum natura infirmi ſimus, mortis metum nobis imminentis non ferebamus. Quapropter & nos, qui metu (tyrannorum) capita ſubmiſimus, mox tamen illa rurſum execrati ſumus quæ ille auſus eſt (Photius) adverſus Ignatium, venia digni ſumus. Hæc ab ipſis Photianis audita legati orientis expoſuerunt. At vero magnificentiſſimi & glorioſiſſimi principes hac ratione accepta immortales Deo gratias perſolverunt, quod omni dubitatione eſſent exſoluti; conciliumque illo die cum fauſta imperatorum acclamatione dimiſerunt. Statim enim Stephanus ſacer notarius exclamavit:

Multos annos Auguſtis
Baſilio, Conſtantino, Leoni,
Eudociæ piiſſimæ Auguſtæ.
Nicolao papæ Romano memoria ſempiterna.
Hadriano multos annos.
Ignatio multos annos.
Patriarchis orientis multos annos.

Καὶ εἶπον οἱ τοποτηρηταί· ὁ ἁγιώτατος πάπας Νικόλαος ἰδὼν τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστολὰς Φωτίου τοῦ ἐπιβήτορος, καὶ ἀπόντα ὡς παρόντα διὰ τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν ἀποκρισιαρίων ἔκρινεν αὐτόν. ἦσαν γὰρ ἀποκρισιάριοι ἐκείνου καὶ τοῦ βασιλέως, καὶ αἱ γραφαὶ περιεῖχον τὴν ἐκβολὴν τοῦ ἁγίου Ιγνατίου, ἤτουν δὲ σταλῆναι καὶ ἀποκρισιάριον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. καὶ ἀπεστάλησαν Ραδούαλδος καὶ Ζαχαρίας, οἳ καὶ πεποιηκότες παρὰ τὰ ἐντεταλμένα ἀπὸ τοῦ πάπα, καθῃρέθησαν παρ' αὐτοῦ, μετὰ τὸ ἐκεῖσε ἐπιδημῆσαι, ἐπιγνόντος πάντα τὰ πραχθέντα ἐν τῇ καθαιρέσει Ιγνατίου παράνομα. ταῦτα εἶπον οἱ τοποτηρηταὶ Ρώμης.

Πάλιν οὖν πραιπόσιτος τοὺς ἀνατολικοὺς ἤρετο τοποτηρητάς. ὑμεῖς δὲ πολὺν ἐνταῦθα διαγαγόντες καιρὸν, πῶς ἐγγὺς ἔχοντες τὸν Φώτιον, οὐκ ἐξητάσατε τὰ κατ' αὐτὸν, καὶ οὕτως κατεκρίνατε; καὶ ἀναστὰς ὁ σύγκελλος, ὁ τὸν τόπον τοῦ Ιεροσολύμων ἐπέχων· γινώσκετε πάντες, εἶπεν, ὅτι διὰ τοῦτο τὰς πατριαρχικὰς κεφαλὰς ἐν τῷ κόσμῳ ἔθετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ ἀναφυόμενα σκάνδαλα δι' αὐτῶν ἀφανίζωνται. τοιγαροῦν τοῦ προκαθημένου θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης μηδαμῶς ἀποδεξαμένου τὸν Φώτιον, μήτε μὴν τῶν τῆς ἀνατολικῆς τριῶν θρόνων, τοῦ Αλεξανδρείας, τοῦ Αντιοχείας, τοῦ Ιεροσολύμων, οὐκ ἦν χρεία μετακαλεῖσθαι αὐτὸν εἰς ἐξέτασιν καὶ ἀνάκρισιν. ὥστε καὶ ἡμεῖς καλῶς ἐποιήσαμεν, τὸν μηδέποτε τῇ πρεσβυτέρᾳ Ρώμῃ, ἢ τοῖς ἀνατολικοῖς θρόνοις ἀποδεχθέντα, μηδαμῶς ἀγαγόντες εἰς ἐξέτασιν· εἶχε γὰρ πρόδηλον τὴν καταδίκην. καὶ ὅτε δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν παρεγενόμεθα, * Ιγνάτιος ἐξόριστος ἦν, καὶ ἡμεῖς τότε αὐτὸν εἴχομεν πατριάρχην, κἂν ἔξω ἦν τοῦ οἰκείου θρόνου. καὶ τῷ Φωτίῳ δὲ εἰ οὐ συνετύχομεν αὐτοπροσώπως, ἀλλὰ διαφόροις τοῖς ὁμογνώμοσιν αὐτοῦ συνετύχομεν, καὶ ἐμανθάνομεν τὰς ἀπολογίας αὐτοῦ ματαίας. ἔλεγον γὰρ, ὅτι μετὰ τὸ ἐξορισθῆναι τὸν Ιγνάτιον, παρῃτήσατο. εἰ δὲ λέγουσί τινες, ὅτι οἱ τὴν χειροτονίαν Φωτίου ποιησάμενοι, ἄξιοί εἰσι τῆς αὐτῆς αὐτῷ κατακρίσεως, τοῦτο οὐ καλῶς λέγουσι. καὶ γὰρ φύσεως ἀσθενοῦς ὑπάρχοντες, οὐκ ἐφέρομεν τὸν θάνατον ἐπιόντα ἡμῖν. διὸ καὶ οἱ διὰ φόβον ὑποκύψαντες, εἶτα μετ' ὀλίγον ἀπαρεσθέντες τοῖς παρ' αὐτοῦ τετολμημένοις κατὰ Ιγνατίου, συγγνώμης ἐσμὲν ἄξιοι. τοιαῦτα ἀπὸ φωνῆς τῶν περὶ τὸν Φώτιον εἶπον οἱ ἀνατολικοὶ τοποτηρηταί. οἱ δὲ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες θεραπευθέντες ἐκ τοῦ τοιούτου λόγου, ἐφ' οἷς ἠπόρουν, ηὐχαρίστησαν τῷ Θεῷ, καὶ ἔπαυσαν τὸν σύλλογον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, συγκλείσαντες τὸν λόγον εἰς εὐφημίαν τῶν βασιλέων. εὐθὺς γὰρ Στέφανος ὁ καθωσιωμένος νοτάριος εἶπε.

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων
Βασιλείου, Κωνσταντίνου, καὶ Λέοντος,
Εὐδοκίας τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης.
Νικολάου πάπα Ρώμης αἰωνία ἡ μνήμη.
Αδριανοῦ πολλὰ τὰ ἔτη.
Ιγνατίου καὶ τῶν τριῶν ἀνατολικῶν πατριαρχῶν πολλὰ τὰ ἔτη.

ΠΡΑΞΙΣ

A

ΠΡΑΞΙΣ β'.

ΕΝ ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος: νονῶν Ὀκτωβρίου, συνελθόντων τῶν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει ὑπογεγραμμένων ἱερέων καὶ συγκλητικῶν, ἔστη ἐν τῷ μέσῳ Παῦλος ὁ θεοφιλὴς χαρτοφύλαξ, καὶ εἶπεν· οἱ παραπεπτωκότες ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Φωτίου ἐπίσκοποι ἦλθον μετὰ λιβέλλων, καὶ αἰτοῦσιν εἰσαχθῆναι.

Εἶπον οὖν οἱ τοποτηρηταὶ Ῥώμης καὶ τῆς ἀνατολῆς· εἰσαχθήτωσαν.

Καὶ εἰσῆλθον οἱ ἐπίσκοποι, αἰτοῦντες ἀναγνωσθῆναι τοὺς λιβέλλους. B

Καὶ λαβὼν τούτους Στέφανος, ἀνέγνω ἕνα αὐτῶν ἔχοντα οὕτως.

Εἰ μὲν ὑπῆρχον ἄγνωστα ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ τὰ ἐπισυμβάντα δεινὰ παρὰ τῆς τοῦ Φωτίου διανοίας εἰς τοὺς τῆς ἐκκλησίας προμάχους, ἔδει τὴν ἡμετέραν μετριότητα πολλὴν ἐξυφᾶναι λόγον ἐκτραγῳδοῦντα τὰ καθ' ἡμᾶς. ἐπεὶ δὲ τοιοῦτος ἦν ὁ ἀνὴρ, οἷος οὐδέποτε εἰς κακόνοιαν γέγονεν, ὑπεσκέλισεν ἡμᾶς, συναγαγὼν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν πάντων πατριαρχικῶν θρόνων, ὡς δῆθεν ἀποκρισιαρίους συμφρονοῦντας αὐτῷ κατὰ τοῦ ἠγιασμένου Ἰγνατίου, καὶ οὕτως ἡμεῖς περιεπέσαμεν. C ὁ δὲ εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον καὶ μέγαν ἀρχιερέα Ἰγνάτιον τοσαῦτα κακὰ σκαιωρήσας, ἐξορίας, αἰκισμοὺς, περιορισμοὺς, λιμαγχονήσεις, καὶ ὅσα ἄλλα οὐκ ἀγνοεῖτε, πῶς ἡμῶν τῶν εὐτελῶν ἔμελλε φείσασθαι ὁ σκοτεινὸς Φώτιος; διὸ καὶ ὑπήχθημεν ἄκοντες διὰ φόβον· καὶ ἐξομολογούμεθα αἰσχυνόμενοι, καὶ ἔχομεν ἐλπίδα σωτηρίας, οὐκ ἐκ τῶν ἔργων ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑμᾶς ὑπάρχειν θεομιμήτους. μετὰ γοῦν τῆς τοιαύτης ἐλπίδος, ἐν ταπεινώσει ψυχῆς καὶ συντριβῇ καρδίας εἰς τὴν ὑμῶν ἁγιωσύνην προσερχόμενοι, τὸν παρόντα λίβελλον ἐπιδεδώκαμεν, οὐκ ἐν χείλεσι δολίοις, ἀλλ' ἐξ εἰλικρινοῦς καθαρότητος· ὡς οὐκέτι Φωτίῳ τῷ ματαιόφρονι, D ἢ τοῖς ἐκείνου ὁμόφροσι προσκολληθῶμεν, ἕως ἐμμένωσιν εἰς τὴν κακίαν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐπιστρέφωσιν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ καθολικὴν ἐκκλησίαν. ὁμολογοῦμεν καὶ λαμβάνειν καὶ τὸ διωρισμένον ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιερέως ἡμῶν ἐπιτίμιον ἀσμένως.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, οἱ τοποτηρηταὶ, δεχόμεθα ὑμᾶς, εἶπον.

Δοθήτω δὲ ὁ λίβελλος, πάντες ἐξεβόησαν, τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Ἰγνατίῳ.

Εἶπεν οὖν ὁ πατριάρχης· τεθήτω ὁ λίβελλος εἰς τὰ τίμια ξύλα, καὶ οὕτως αὐτὸν λάβωσι, καὶ E δώσουσί μοι αὐτοί. οὗ γεγονότος, ἔλαβεν ὁ πατριάρχης τὰ ὠμόφορα τῶν ἐπισκόπων, καὶ δέδωκε τούτοις, εἰπὼν πρὸς Θεόδωρον τὸν Καρίας· ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. καὶ ἐκάθισεν ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν τάξιν μετ' εὐχαριστίας πολλῆς.

Πάλιν οὖν ὁ θεοφιλὴς χαρτοφύλαξ εἶπε καὶ περὶ πρεσβυτέρων ὁμοίως λιβέλλους ἐπιφερομένων καὶ ζητούντων εἰσελθεῖν· ὃ καὶ ἐπετράπη. καὶ εἰσῆλθον κἀκεῖνοι μετὰ τῆς αὐτῆς τῶν ἐπισκόπων ταπεινώσεως καὶ ἐξομολογήσεως, καὶ ἔτυχον τῆς αὐτῆς συμπαθείας.

ACTIO SECVNDA.

Actio II. Conc. VIII. Generalis.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Nonis Octobribus, coactis in concilium iis qui priore actione descripti sunt, sacerdotibus & senatu, in medium progressus Paulus Deo amabilis chartophylax, dixit: Episcopi, qui dum Photius thronum occuparet, ceciderunt, adsunt cum libello supplici, & cupiunt admitti.

Romani, orientisque legati dixerunt: Introducantur.

Ingressi episcopi libellos legi petiverunt.

Stephanus acceptum unum, & in hunc modum scriptum legit.

Si quidem Romæ ignota essent quæ Photius indigna in ecclesiæ antistites excogitavit, esset cur nostra tenuitas longam pertexeret orationem, qua res nostras graviore querimonia deploraremus. Sed cum ejusmodi is homo fuerit, cui nemo unquam ingenii pravitate & scelere par esset, imposuit nobis, ut qui ex omnibus orientis sedibus fictitios legatos subornarit, qui secum contra sanctum Ignatium conspirarent; & nos hunc in modum ab illo circumventi sumus. Ille vero cum in virum Dei sacrumque antistitem Ignatium tanta mala machinatus esset, exilia nempe, verbera, carceres, extremam famem, & quæ ipsi alia non ignoratis, quomodo nobis vilissimis abjectissimisque tenebricosus ille Photius pepercisset? Quapropter metu oppressi coactique, illi suffragati sumus: quod sane haud absque rubore confitemur; speramusque nos, haud nostra tamen virtute & factis, sed per vos Dei imitatores, salutem esse consecuturos. Hac ergo spe freti, in humilitate animæ nostræ & contritione cordis ad vestram sanctitatem provoluti, hunc libellum porreximus, non in labiis dolosis, sed ex sincera & integra mente, ut numquam amplius insipienti Photio adhæsuri, neque Photianis consensuri simus, dum in prava animi sui contumacia perstiterint, neque ad ecclesiam catholicam revertentur. Profitemur etiam nos constitutam a sanctissimo antistite nostro pœnam libenter accepturos.

Lecto libello, veteris Romæ legati dixerunt: Recipimus vos.

Exclamarunt omnes: Detur libellus sanctissimo patriarchæ Ignatio.

Patriarcha dixit: Ponatur libellus super preciosa ligna, & sic receptum mihi porrigant. Quo facto, patriarcha accipiens episcopalia superhumeralia, iis dedit, & Theodoro episcopo Cariæ dixit: *Ecce sanus factus es, jam noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat.* (Ioan. 5.) singulique suo quisque loco assederunt, actis immensis Deo gratiis.

Rursus Deo amabilis chartophylax etiam de presbyteris pariter libellum supplicem offerentibus, audientiamque petentibus, retulit. Admissi eadem cum animi submissione & culpæ confessione, quam antea episcopi adhibuerant, ingressi sunt, eamdemque clementiam sunt experti.

Quod idem & a diaconis & reliquis clericorum ordinibus est factitatum.

Tum patriarcha dixit: Præscripta epitimiorum pœna cunctis lapsis, audientibus omnibus legatur.

Acceptam ergo Stephanus notarius legit: Qui carnibus vescuntur, pœna esto, ne carnibus, caseo, ovo vescantur. Qui alias a carnibus abstinent, abstineant ab ovo, caseo, pisce, feria quarta & sexta; oleraque & legumina comedant cum modico oleo & vino, In genua procumbant quotidie quinquagies, & illud, Domine ignosce mihi, inclament centies, recitentque psalmos, sextum, & trigesimum septimum, & quinquagesimum. Hæc observari volo usque ad natalem domini, quando simul recipietis sacerdotii dignitatem. His lectis, usitatis rursus acclamationibus in Augustos factis, actio finita est.

ACTIO TERTIA.

In nomine domini, domini Iesu Christi; & quæ sequuntur, more priorum actionum. Indictione tertia, v. Idus Octobres. Præsentibus legatis & senatu, reliquisque episcopis, in quorum cœtu surrexerunt Metrophanes Smyrnæ, Nicephorus Amasiæ, Nicetas Athenarum, episcopi, qui: Par, inquiunt, est, ut hæc sancta & œcumenica synodus audiat epistolas imperatoris ad pontificem Romanum, & antistitum orientis, nostrique patriarchæ.

Romani legati dixere: Audivimus quosdam episcopos ex iis quos S. Methodius & sanctus noster Ignatius consecrarunt, in errore versari. Vestræ ergo pietati mandamus, ut ex auctoritate canonica illos accersitum eatis, ut faciant quod decretum est a veritate, atque a sancta synodo suscipiantur, fidem in libello supplici promissam præstantes, uti & ceteri fecerunt. Idem jussere reliqui orientis legati. Ergo nuncupati metropolitæ ad Theodulum Ancyræ, & Nicephorum metropolitam Nicææ abiere, synodique mandata exposuere. Qui responderunt: De propositis subscriptionibus affirmamus, nos propter præteriti temporis & æquas & iniquas subscriptiones vexatos, inter nos cavisse & vinculo devinxisse, nunquam nos amplius subscripturos aliud quam quod subscripsimus, atque in symbolo fidei nostræ professi sumus: quod & in chartophylacio, cum consecraremur, reconditum est. Quamobrem & sanctam synodum rogamus, ut si fieri possit, permittat a nobis ea quæ professi sumus, observari. Quæ cum metropolitani ad legatos retulissent, imperarunt legati, ut eadem synodo publice renuntiarent. Quod ubi factum, legati dixere:

Legatur epistola imperatoris ad papam Nicolaum; quam devotus notarius in hunc sensum scriptam legit.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, unius & solius veri Dei, Basilius fidelis Romanorum imperator Nicolao sanctissimo papæ Romano.

A τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς διακόνοις γέγονε, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῦ κλήρου τάγμασιν.

Εἶπε δὲ μετὰ τοῦτο ὁ πατριάρχης· τὰ ὁρισθέντα ἐπιτίμια πᾶσι τοῖς περιπεπτωκόσιν εἰς ἐπήκοον ἀναγνωσθήτωσαν.

Καὶ λαβὼν Στέφανος νοτάριος ἀνέγνω. ἔστω τὸ ἐπιτίμιον τῶν μὲν κρεωφαγούντων, ἀποχὴ κρέατος, τυροῦ καὶ ὠοῦ· τῶν δὲ μὴ κρεωφαγούντων, τυροῦ, καὶ ὠοῦ, καὶ ἰχθύος, τετράδα καὶ παρασκευήν· ἐσθιέτωσαν ὄσπρια καὶ λάχανα μετὰ ἐλαίου βραχέος καὶ οἴνου· ποιεῖν τε γονυκλισίας καθ' ἡμέραν, ν'. καὶ τὸ, κύριε συγχώρησόν μοι, κράζειν, ρ'. B καὶ στιχολογεῖν τὸν ς' ψαλμὸν, τὸν λζ', καὶ τὸν ν'. ταῦτα ἐντέλλομαι φυλάττειν ἄχρι τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ὁπότε δὲ ἀπολήψεσθε καὶ τὴν τῆς ἱερωσύνης ἀξίαν. μετὰ τὴν τοιαύτην ἀνάγνωσιν πάλιν ἐγένοντο αἱ συνήθεις εὐφημίαι τῶν βασιλέων, καὶ ἐπαύθησαν.

ΠΡΑΞΙΣ γ'.

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς πράξεσιν. ΙΝ. Γ. πρὸ πέντε εἰδῶν Ὀκτωβρίων. ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν τε τοποτηρητῶν, καὶ τῶν συγκλητικῶν, καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων. τούτων συνελθόντων, ἀναστὰς Μητροφάνης ὁ Σμύρνης, Νικηφόρος Ἀμασείας, C καὶ Νικήτας Ἀθηνῶν, εἶπον· εὔσχημόν ἐστι τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον ἀκοῦσαι τὰς ἐπιστολὰς τοῦ βασιλέως, τὰς πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης, καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς προέδρων, καὶ αὖθις τοῦ πατριάρχου ἡμῶν.

Εἶπον οἱ τοποτηρηταὶ Ῥώμης· ἀκηκόαμεν, ὅτι εἰσί τινες ἐπίσκοποι πλανηθέντες, χειροτονία ὄντες τοῦ μακαριωτάτου Μεθοδίου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου. ἐντελλόμεθα τῇ εὐλαβείᾳ ὑμῶν πορευθῆναι πρὸς αὐτοὺς, καὶ κατὰ τὴν κανονικὴν αὐθεντίαν προσκαλέσασθαι, ἵνα ποιήσωσι τὸ κεκριμένον καὶ δεδογμένον τῇ ἀληθείᾳ, καὶ δεχθῶσι παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, ποιήσαντες κατὰ τὴν τοῦ λιβέλλου πληροφορίαν, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ ἐποίησαν. D τοῦτο εἶπον καὶ οἱ λοιποὶ τοποτηρηταί. καὶ ἀπῆλθον οἱ εἰρημένοι μητροπολῖται πρὸς Θεόδουλον Ἀγκύρας, καὶ Νικηφόρον μητροπολίτην Νικαίας, καὶ εἶπον τὰ ἐντεταλμένα. οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν· περὶ τῆς προκειμένης ὑπογραφῆς λέγομεν, ὅτι διὰ τὰς προγεγενημένας παραλόγους καὶ εὐλόγους ὑπογραφὰς βαρυνθέντες, ὡρίσαμεν ἑαυτοῖς, καὶ δεσμὸν ἐπιτεθείκαμεν, μηκέτι ὑπογράψαι, πλὴν τοῦ, ὅ, τι ὑπεγράψαμεν καὶ ὡμολογήσαμεν, δηλαδὴ τοῦ τῆς πίστεως ἡμῶν συμβόλου, ὃ ἀπόκειται ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἡμῶν. διὸ παρακαλοῦμεν τὴν ἁγίαν σύνοδον, ἐὰν E ἐστὶ δυνατὸν, ἵνα παραχωρήσῃ ἡμῖν φυλάξαι ὅπερ ὡρίσαμεν. ἀπήγγειλαν ταῦτα τοῖς τοποτηρηταῖς οἱ μητροπολῖται. οἱ δὲ εἶπον, καὶ πρὸς τὸ κοινὸν αὐτὰ λαληθῆναι. οὗ γεγονότος, πάλιν εἶπον οἱ τοποτηρηταί·

Ἀναγνωσθήτω ἡ ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον. καὶ λαβὼν ταύτην ὁ καθωσιωμένος νοτάριος ἀνέγνω ἔχουσαν οὕτως.

Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ· Βασίλειος πιστὸς βασιλεὺς Ῥωμαίων Νικολάῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Τῆς

Τῆς ἡμετέρας γνώμης ὅπως ἔχει τὸ βούλευμα περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ὦ θεία καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, ἐν τῷ πρὸ τούτου παρεδηλώσαμεν γράμματι· συνείδομεν δὲ καὶ νῦν ὥσπερ ἐν κεφαλαίῳ τὰ αὐτὰ ἐπιμνησθῆναι, καὶ τὰ λείποντα προσθεῖναι. ἐκεῖνο τὸ γράμμα εἶχεν, ἐν ποίοις κακοῖς τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν εὑρήκαμεν, ἄρτι τῆς βασιλείας ἁψάμενοι, ἐννόμου ποιμένος γεγυμνωμένην, ὀθνείῳ ποιμένι δεδουλωμένην. ἔτι εἶχεν, ἃ μὲν ἡμῖν πέπρακται· ἃ δὲ τῇ ὑμετέρᾳ πατρικῇ ὁσιότητι καταλέλειπται. ἡμεῖς μὲν γὰρ τὸν Φώτιον τοῦ θρόνου μετεκινήσαμεν, ὥστε πρὸς ἑαυτὸν ἡσυχάζειν· Ἰγνάτιον δὲ τὸν ἀδικηθέντα, κατὰ τὴν ἐν διαφόροις ἐπιστολαῖς ὑμῶν κρίσιν, ἃς οἱ προκατάρξαντες ἡμῶν ἀποκρύψαι ἐσπούδασαν, ἐπὶ τὸν ἴδιον θρόνον ἀποκατεστήσαμεν. τοῖς λοιποῖς δὲ τὸ πέρας ἐπιθεῖναι, μᾶλλον δὲ καὶ ταῦτα ἐπισφραγίσαι τῇ σῇ ὁσιότητι καταλελοίπαμεν· φαμὲν δὴ περὶ τῶν ἡμαρτηκότων ἱερέων, καὶ ὅσους ἀπάτῃ καὶ πανουργεύμασιν ὁ Φώτιος ἐφενάκισεν. ὀλίγοι γὰρ παντελῶς ἀνώτεροι τῆς ἐκείνου παγίδος γεγόνασι, περὶ ὧν ψῆφον καὶ κρίσιν τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην ποιήσασθαι ᾐτησάμεθα, καὶ νῦν δὲ αἰτούμεθα· προστεθέντες τῷ γράμματι περὶ τῶν μετανοούντων, ὡς ἂν μὴ τοῖς τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ἀρχιερεῦσι κοινὸν ἀπαντήσῃ ναυάγιον. ἵνα δὲ φανερὰ καὶ τοῖς τῷ Φωτίῳ προσκειμένοις ἡ ὑμετέρα ἔνθεος καὶ ἀποστολικὴ γένηται γνώμη περὶ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἰγνατίου, καὶ τοῦ παναθλίου Φωτίου, ἐστάλησαν ἐξ ἀμφοτέρων μερῶν ἀποκρισιάριοι, καὶ παρ' ἡμῶν ἕτεροι, ὥστε ἐνώπιον αὐτῶν τὰ δοκοῦντά σοι διορίσασθαι, συναποστεῖλαί τε καὶ ἀποκρισιαρίους πρὸς ἡμᾶς εἰς πληροφορίαν τῆς ὅλης ἐκκλησίας. ἀσπάζομαι τὴν ὁσίαν καὶ πεποθημένην ἐμοὶ κεφαλὴν ὡς χείλεσι τοῖς γράμμασιν. ἔρρωσο.

Quis noster animus & consilium de rerum ecclesiasticarum apud nos statu (sancte divineque pontifex) sit, prioribus literis exposuimus. Visum autem est, & nunc quasi summatim eadem in mentem revocare, & quod ibi præteritum est, hic adjicere. Prior epistola docebat, in quibus malis ecclesiam nostram offenderimus, cum imperium susciperemus, suo nempe germano pastore viduatam, alienoque mercenario oppressam. Quid præterea a nobis sit ea in re tentatum, quid item vestræ paternæ sanctitati relictum. Nos enim Photium gradu movimus, ut in ordinem redactus sibi vivat; Ignatium vero injuria affectum, ut judicio vestro variis in epistolis vestris declarastis, quas qui ante nos imperaverunt, supprimere conati sunt, solio suo restituimus. Vt reliquis vero rebus finis imponatur, atque ut hæc ipsa confirmentur, sanctitati tuæ integrum reliquimus: de lapsis, inquam, sacerdotibus, & quicumque artibus Photii & insidiis circumventi sunt. Perpauci quippe reperiuntur, quos ille cassibus suis non irretiverit: de quibus ut sententia & judicium a sanctitate tua feratur, petivimus, & vero nunc petimus, hoc de resipiscentibus adjecto literis nostris capite; ne ecclesiæ nostræ antistites commune naufragium patiantur. Vt autem sanctitatis tuæ divinum & apostolicum judicium de sanctissimo patriarcha Ignatio, & infelicissimo Photio, Photianis quoque palam fiat, ab utraque parte, atque alii quoque a nobisipsis missi sunt legati; ut præsentibus illis causa a te definiatur, tuique legati una cum nostris certissimam toti ecclesiæ fidem facturi mittantur. Sacrum tuum ac desideratum caput per literas non secus ac ore exosculor & complector. Vale.

Μετὰ τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν ἀνεγνώσθη ἡ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον, ἔχουσα οὕτως.

Lecta imperatoris epistola, legitur & Ignatii patriarchæ ad papam Nicolaum in hanc sententiam scripta.

Τῷ θεοτιμήτῳ ἠγαπημένῳ μοι ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ, Νικολάῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, Ἰγνάτιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης.

A Deo honorato, dilecto fratri & symmystæ Nicolao sanctissimo papæ veteris Romæ.

Ignatius Dei miseratione archiepiscopus Constantinopoleos novæ Romæ.

Τῶν ἐν τοῖς μέλεσιν ἀνθρώπων παρυφισταμένων τραυμάτων τε καὶ μωλώπων πολλοὺς ἰατροὺς ἡ τέχνη προεχειρίσατο· τῶν ἐν τοῖς μέλεσι δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος, τῆς πάντων ἡμῶν κεφαλῆς καὶ νυμφίου τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἕνα καὶ μόνον ἐξῃρημένον τε καὶ καθολικώτατον ἰατρὸν αὐτὸς ὁ θεαρχικώτατος καὶ παναλκέστατος λόγος προεχειρίσατο, τὴν σὴν δηλονότι ἀδελφικὴν καὶ πατρικὴν ὁσιότητα, δι' ὧν φησι Πέτρῳ τῷ τιμιωτάτῳ καὶ κορυφαιοτάτῳ τῶν ἀποστόλων· σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ πάλιν· σοὶ δίδωμι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας, καὶ ὃ ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἂν λύσῃς, ἔσται λελυμένον. τὰς δὲ τοιαύτας μακαρίας φωνὰς οὐ κατά τινα πάντως ἀποκλήρωσιν τῷ κορυφαίῳ μόνῳ περιέγραψεν, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ καὶ πρὸς πάντας τοὺς κατ' ἐκεῖνον ἱεράρχας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης παρέπεμψε. καὶ τούτου χάριν ἔκπαλαι καὶ ἀνέκαθεν

Ad artus humani corporis plagis & vulneribus saucios curandos, medendi ars magnam medicorum copiam suppeditavit; in membris autem Christi Dei ac salvatoris, omnium capitis ac sponsi catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, unum tantum ac solum selectum ac universalissimum medicum, tuam nempe fraternam paternamque sanctitatem, supremum & fortissimum Dei Verbum constituit, cum Petro supremo sanctissimoque apostolorum vertici dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Et rursum: *Tibi dabo claves regni [cælorum,] & quod ligaveris super terram, ligatum erit in cælis; & quod solveris, erit solutum.* Hujuscemodi enim beatas voces non soli apostolorum principi privata quadam sorte transcripsit & assignavit; sed per ipsum ad omnes Romanæ sedis pontifices illi successuros transmisit. Hinc retro olimque semper, cum

Matth. 16.

cum hæreses & scelera pullularent, noxias A illas herbas & zizania apostolicæ sedis vestræ successores extirparunt; & nunc tua beatitudo digne tractans acceptam a Christo potestatem, veritatis hostes fudit, & latronum more in Christi ovile per fenestram ascendentem, contraque Deum adeo se per arrogantiam surrigentem, ut etiam adversus sacrosanctam & inculpatam tuam potestatem synodum refingeret, & clanculum † regem per legatos solicitaret, medica manu sancrosanctæ & apostolicæ auctoritatis a communi ecclesiæ corpore præcidisti, & nos ab illo per scelus oppressos, ut amantissimus frater recte innocentes pronuntiasti, nostræque nos ecclesiæ per literas restituisti. B Nam divinitus evectus imperator noster, ut fidelissimus filius vester, tuæ sanctitatis sententiam & decretum executus, utrumque (me inquam & Photium) pro æquitate causæ tractavit. De quibus omnibus Deo votis rite persolutis, virum religiosissimum Ioannem Sylæi metropolitam misimus, qui & nostram causam tueatur, & simul rerum ecclesiasticarum deinceps administrandarum rationem, quæ Deo vestræque sapientiæ probabitur, accipiat.

† imperatorem Ludovicum.

Etenim cum duplex sit sacrorum hominum consecratio; aliorum quidem, qui a nobis initiati sunt, quique pro nobis sponte chirographa conscripserunt: aliorum C vero qui ab scelestissimo Photio consecrati, chirographa vel lubentes, vel coacti scripsere: rogamus, ut de his omnibus aliquid decernatur. Demum petimus, ut vestræ sanctitatis legati ad nos mittantur idonei, quibuscum ecclesiæ nostræ statum bene & convenienter disponamus.

Deinde lecta est epistola Hadriani papæ ad patriarcham Ignatium.

Epistola Hadriani papæ.

Neque scribendo explicari, neque dicendo exprimi potest, dilectissime frater, quantos certaminum labores is qui me præcessit, sanctæ memoriæ papa Nicolaus D cum subjecta sibi ecclesia, tum pro ecclesia Constantinopolitana componenda, tum pro te restituendo, subierit. Cujus affectum & nos, quemadmodum & illi suffecti sumus, induimus, eosdemque pro te labores suscipiemus. Ceterum quidquid modo nominatus Nicolaus apostolicæ memoriæ pontifex de schismatico & adultero Photio, nec non de te speciatim, deque iis qui tecum mala perpessi sunt, synodice canoniceque decrevit, illa & ego decerno.

De quibus vero judicium nostrum & sententiam rogasti, nos omnino decretis Nicolai antecessoris nostri stamus, & ante E omnes Gregorium Syracusanum, & Photium tyrannum, & quoscumque ille in quocumque clericorum gradu collocavit, merito exortes communionis facimus. Photius enim iste, homo profanus & forensis, curialis & neophytus, qui ut adulter ecclesiam invasit, olimque anathemate damnatus, nihil habuit, nihil dedit. Tuarum vero ærumnarum socios ob animi constantiam, quam pro veritate declararunt, complectimur: ac par est, ut horum virtutes pro meritis compenses;

A ἐν ταῖς ἀναφυείσαις αἱρέσεσι καὶ παρανομίαις ἐκριζωταὶ τῶν πονηρῶν ζιζανίων γεγόνασιν οἱ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ὑμῶν διάδοχοι. καὶ νῦν δὲ ἡ σὴ μακαριότης ἀξίως διαπεθεῖσα τῆς δεδομένης σοι Χριστόθεν ἐξουσίας, τοὺς τῆς ἀληθείας ἀντιπάλους κατέβαλε, καὶ τὸν διὰ τῆς θυρίδος εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων λῃστρικῶς εἰσελθόντα, καὶ καταλαζονευσάμενον τοῦ Θεοῦ τοσοῦτον, ὥστε καὶ σύνοδον ἀναπλάσαι κατὰ τῆς σῆς ἀνεπιλήπτου ἱεραρχίας, καὶ πρὸς τὸν ῥῆγα λανθανόντως ἐκπέμψαντα, τῇ χειρουργίᾳ τῆς ἱεραρχικῆς σου καὶ ἀποστολικῆς ἐξουσίας, τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας ἐξέτεμες σώματος, καὶ τοὺς ἠδικημένους ἡμᾶς ὡς φιλάδελφος ἐδικαίωσας δικαίως, καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ, δι' ὧν B ἔγραψας, ἀποκατέστησας. ὁ γὰρ θεοπρόβλητος ἡμῶν βασιλεὺς, τῇ γνώμῃ καὶ ψήφῳ τῆς σῆς ὁσιότητος ἐξυπηρετούμενος, ὡς τέκνον ὑμῶν πιστότατον, ἑκατέρῳ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν. ἀνθ' ὧν ἁπάντων τῷ Θεῷ τὰς εὐχαριστηρίους εὐχὰς πέμψαντες, πεπόμφαμεν Ἰωάννην τὸν εὐλαβέστατον μητροπολίτην Συλαίου, ἅμα μὲν ἀνθ' ἡμῶν ἀπολογησόμενον, ἅμα δὲ καὶ περὶ τῶν ἐφεξῆς ἐκκλησιαστικῶν διοικήσεων ληψόμενον τὰς δοκούσας Θεῷ καὶ τῇ ὑμετέρᾳ σοφίᾳ διατάξεις.

Διττῆς γὰρ οὔσης τῆς τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου χειροτονίας· καὶ τῶν μὲν ἐξ ἡμῶν αὐτὴν δεδεγμένων, καὶ χειρογραφησάντων ὑπὲρ ἡμῶν αὐθαιρέτως, C τῶν δὲ παρὰ τοῦ ἀνοσιωτάτου καὶ παλαμναίου Φωτίου, ἄλλων μὲν ἑκόντων, ἄλλων δὲ βιαζομένων παρ' ἐκείνου· περὶ τούτων πάντων ἀξιοῦμεν δοῦναι διάταξιν. ἔτι γε μὴν ζητοῦμεν καὶ τοποτηρητὰς τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ἐπισκόποις ἀξιολόγοις ἐλθεῖν, ἵνα σὺν αὐτοῖς καλῶς καὶ προσηκόντως διοικήσωμεν τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν.

Μετὰ τοῦτο ἀνεγνώσθη ἐπιστολὴ τοῦ πάπα Ῥώμης Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον.

Οὔτε γραφὴ διασαφῆσαι, οὔτε γλῶσσα ὁλικῶς ἐπαρκέσει διηγήσασθαι, ὦ ἠγαπημένε ἀδελφὲ, ὁπόσας ὑπέρ τε συστάσεως τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὑπὲρ τῆς σῆς ἀποκαταστάσεως παλαίστρας ἀγώ- D νων ὁ προκάτοχός μου, ὁ τῆς ἁγίας μνήμης πάπας Νικόλαος ἅμα τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ ὑπέστη. οὗ τὴν διάθεσιν καὶ ἡμεῖς ἀναδεξάμενοι, καθὼς τοῦτον διαδεξάμεθα, οὕτω καὶ τοὺς ὑπὲρ σοῦ καμάτους διαδεξόμεθα. λοιπὸν ἅπερ ὁ προλεχθεὶς τῆς ἀποστολικῆς μνήμης ἀρχιερεὺς κανονικῶς τε καὶ συνοδικῶς περὶ τοῦ σχισματικοῦ καὶ μοιχοῦ Φωτίου, καὶ περὶ σοῦ εἰδικῶς, καὶ περὶ τῶν συγκακοπαθησάντων σοι ὥρισεν, ἐκεῖνα διατάττομαι καὶ αὐτός.

Καὶ περὶ ὧν δὲ ἡμᾶς οἰκονομίαν καὶ κρίσιν ἐζήτησας, τοῖς αὐτοῖς ὅροις ἑπόμενοι τοῦ μακαριωτάτου προκατόχου ἡμῶν, πρὸ πάντων Γρηγόριον τὸν Συρακούσης, καὶ Φώτιον τύραννον, καὶ οὓς E αὐτὸς ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ προεβάλετο, ἀφορίζομεν ἐπαξίως. οὗτος γὰρ ὁ Φώτιος ἀνὴρ ἀγοραῖος, βουλευτικὸς, νεόφυτος, ἐπιβήτωρ καὶ μοιχὸς, καὶ ἀναθεματισμένος, οὐδὲν ἔσχεν, οὐδὲν ἔδωκεν. τοὺς δὲ σὺν σοὶ κακοπαθήσαντας καὶ ἀποδεχόμεθα τῆς προθυμίας ἣν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐνεδείξαντο· καὶ ἀμείψασθαί σε τούτοις ἀξίως πρέπει, ὥσπερ καὶ τοὺς παροργίσαντάς ποτε εἰς σὲ,

ἢ ἑκόντας ἢ ἄκοντας, ἐὰν μετὰ τῆς προσηκούσης μετανοίας προσέρχωνται, χρῆναι δεχθῆναι λέγομεν· καὶ ἁπαξαπλῶς ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὅροις τοῦ πρὸ ἡμῶν ἁγιωτάτου πάπα ἐπεσθαι κρίνομεν. περὶ δὲ τῶν ἐν τῷ ἀθεμίτῳ συνεδρίῳ τῷ ἐφ' ὕβρει καὶ ἀτιμίᾳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἐν Κωνσταντινουπόλει γεγενημένῳ ἑκουσίως ὑπογραψάντων, ἧς τινος εἶεν τάξεως ἢ ἐπαγγελίας, μηδεμιᾶς χρηστότητος ἀξίους εἶναι κρίνομεν, εἰ μὴ ἡ πολλὴ εὐσπλαγχνία τῆς αὐτῆς καθέδρας, ἣν βλάψαι ἐπεχείρησαν, προφθάσῃ. ὅπερ καὶ ἐν τῇ οἰκουμενικῇ συνόδῳ τῇ κατὰ Καλχηδόνα γέγονεν. ἐτόλμησε γὰρ τότε ὁ Διόσκορος καὶ ἀκοινωνησίαν συνθεῖναι εἰς τὸν ἁγιώτατον πάπαν τῆς μεγάλης Ῥώμης Λέοντα. ἐντεῦθεν καὶ Ανατόλιος φάσκει, ὡς οὐ περὶ πίστεως κατακέκριται Διόσκορος, ἀλλ' ὅτι ἀκοινωνησίαν ἐπήγαγε τῷ μακαρίῳ πάπᾳ Λέοντι. οὕτω τῶν ἐπιστολῶν ἀναγνωσθεισῶν, εἰς εὐφημίαν τῶν βασιλέων ἐξάπτησαν, καὶ τὸν σύλλογον διέλυσαν.

A ut eos etiam qui in te seu volentes, seu inviti aliquando pejerarunt, si cum ea pœnitentia, cum qua decet, accesserint, recipiendos dicimus, ac demum omnia prædecessoris nostri sanctissimi papæ decreta servanda. Illos vero qui in impio conciliabulo Constantinopoli in sedis apostolicæ contumeliam & dedecus celebrato sponte subscripserunt, cujuscumque sint ordinis aut professionis, nulla venia clementiaque dignandos judicamus, nisi ejusdem, quam offendere conati sunt, ecclesiæ ingens eos præveniat commiseratio. Quod & in generali concilio Calchedonensi factum est, cum B Dioscorus sanctissimo papæ magnæ urbis Romæ Leoni est ausus excommunicationem impingere. Hinc & Anatolius dixit, Dioscorum non propter fidem condemnatum esse, sed quod excommunicationem Leoni papæ fecerit. Lectis in hunc modum epistolis, ad imperatorum acclamationes versi, conventum solverunt.

Actio IV. Conc. VIII. General.

ΠΡΑΞΙΣ δ'.

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου πάντων Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ τὰ λοιπὰ τὰ κατὰ τὰς παρελθούσας πράξεις. ἰνδικτιῶνος γ'. πρὸ γ'. εἰδῶν Οκτωβρίων. τούτων οὕτω συνελθόντων, στὰς ἐν μέσῳ Βαάνης ὁ πανεύφημος πραιπόσιτος· εἰσὶν ἐπίσκοποι, εἶπε, χειροτονίαν ἔχοντες τοῦ μακαριωτάτου Μεθοδίου, Θεόφιλος καὶ Ζαχαρίας, οἱ τὸν Φώτιον ἀποδεχόμενοι. εἰ οὖν δοκεῖ, εἰσελθέτωσαν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον.

Εἶπον οὖν οἱ τῆς συνόδου· ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐλθεῖν ἐκείνους. καὶ ἀπεστάλησαν ἐκ μὲν τῶν τοποτηρητῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Παγκράτιος ὁ εὐλαβέστατος κληρικός· ἐκ δὲ τῶν τῆς ἀνατολῆς, Ανανίας ἕτερος κληρικός· ἀπὸ δὲ τῶν τῆς συγκλήτου Γρηγόριος σπαθαροκουβικουλάριος. καὶ εἶπον τοῖς ἐπισκόποις. καλεῖ ὑμᾶς ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος. οἱ δὲ εἶπον· ἡμεῖς τοῦ κυρίου Μεθοδίου ἐσμὲν χειροτονία, καὶ κοινωνοῦμεν τῷ κυρίῳ Φωτίῳ τῷ πατριάρχῃ. καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀποσταλέντες εἶπον ἃ ἤκουσαν. ἐξεβόησεν οὖν ἡ ἁγία σύνοδος· ἡ μερὶς Θεοφίλου καὶ Ζαχαρίου μετὰ Φωτίου. μετὰ ταῦτα οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· οἱ βασιλεῖς ἡμῶν οἱ ἅγιοι ἀπέστειλαν τοὺς δούλους αὐτῶν, τὴν καλουμένην σύγκλητον, ἵνα ὦμεν ἀκριβεῖς τῶν πραγμάτων ἀκροαταί. εἰ βούλεσθε οὖν, παρελθέτωσαν ὅ, τε Φώτιος καὶ οἱ ἐπίσκοποι αὐτοῦ, ἵνα ἐνώπιον ἡμῶν φραγῶσιν αὐτῶν τὰ στόματα ἐκ συνοδικῶν καὶ * τοπικῶν διατάξεων. εἰ γὰρ μὴ οὕτω γένηται, οὐ γράψει ἡ χεὶρ ἡμῶν ἓν γράμμα εἰς τὴν σύνοδον ταύτην. Μητροφάνης ὁ θεοφιλὴς μητροπολίτης Σμύρνης ἀναστὰς εἶπεν· ὁ θεῖος ἀπόστολός φησι· προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε. τοὺς ἁγιωτάτους τοποτηρητὰς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὡς προφήτας ἀπεδεξάμεθα, καὶ οὐκ ἐξουθενοῦμεν· δοκιμάζοντες δὲ τοὺς λόγους τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, εὑρίσκομεν τούτους δικαίους.

Καὶ λέγει ἡ ἁγία σύνοδος· ὁρίζομεν, ἵνα ἐκεῖνοι μετακληθῶσιν, ὡς ἂν ἐνώπιον αὐτῶν ἀπολογουμένων ἡ κρίσις γένηται.

ACTIO QVARTA.

In nomine domini, domini nostri Iesu Christi: & quæ more priorum actionum sequuntur. Indictione III. III. Idus C Octobres. Cum episcopi convenissent, in medium progressus clarissimus patricius Baanes præpositus dixit: Sunt consecrati a sancto Methodio episcopi Theophilus & Zacharias, qui cum Photio communicarunt: si videtur, ingrediantur ad sanctum œcumenicum concilium.

Patres dixere: Omnino oportet ut veniant. Missi ergo ex legatorum veteris Romæ comitatu Pancratius religiosissimus clericus; ex orientis vero legatorum societate, Ananias, alter clericus; ex ordine senatorio Gregorius spatharocubicularius; renuntiarunt episcopis: sancta & œcumenica synodus vos accersit. Nos, inquiunt D illi, a domino Methodio consecrati pro patriarcha Photio stamus. Reversi qui missi erant, exposuerunt quid responsum esset. Exclamavit ergo sancta synodus: Pars Theophili & Zachariæ cum Photio. Deinde magnificentissimi amplissimique proceres dixere: Sanctissimi imperatores nostri miserunt nos servos suos, senatum, uti rerum quæ aguntur, attenti spectatores simus. Si placet ergo, advocentur cum Photio episcopi quoque Photiani, ut præsentibus nobis, ex synodicis & canonicis sanctionibus obturentur ora eorum. Quod nisi fiat, literam in hac synodo ma- E nu nostra scribemus nullam, ut subscribamus. Metrophanes Deo dilectus metropolita Smyrnensis surgens dixit: Divinus apostolus dicit: *Prophetias nolite spernere: omnia autem probate; quod bonum est tenete.* Sanctissimos veteris Romæ legatos tamquam prophetas recipimus, neque spernimus: probantes vero magnificentissimorum procerum petitionem, æquam esse judicamus.

1. Thes. 5.

Sancta synodus dicit: Statuimus ut illi citentur, ac præsentes facta defendendi potestate judicentur.

ACTIO IV. CONC. VIII. GENERAL.

Legati veteris Romæ dixerunt: Hi quos dicitis, ignorant quid sancta Romana ecclesia decreverit?

Baanes dixit: Ignorant, neque enim Romæ fuerunt.

Legati dixerunt: Nobis haud fas est Romanorum pontificum judicium rescindere. Quo autem pacto ignorant, qui per suos apocrisiarios præsentes fuere, & quidquid ibi gestum est, cognovere? Verumtamen ingrediantur: excusationem sane quærunt. nemo enim ignorat, illos a sanctissimo papa Nicolao jam inde ab undecima indictione condemnatos: & qui per tantum temporum intervallum pronuntiatam in illos sententiam potuerunt ignorare? Sed nempe judicium illos declinare patet. Proceres dixere: Si declinare judicium animus esset, non, ut de se judicium ferretur, clamitarent.

Legati dixere: Ingrediantur, & extremo in loco stent, audiantque epistolam a sanctissimo papa Nicolao ad Michaelem imperatorem per Rhadoaldum & Zachariam missam.

Principes dixere: Rogamus ut cum Photio tres aut quatuor ingrediantur, ut audiant saltem ut hi laici, qui pone nos consistunt.

Legati dixere: Ingrediantur; si tamen illi tres loco omnium, qui ex factione Photiana sunt, venire se profiteantur. Verumtamen non disputandi aut contendendi causa hos citamus, sed ut audiant dumtaxat. Missi ergo nonnulli ex concilio eos non invenerunt. Reperti soli Theophilus & Zacharias, qui Photii partes tuebantur, plebemque depravabant, & jactabant Nicolaum papam secum communicasse. Quare populus aiebat: Si hosce duos papa in communionem recepit, recepit igitur & Photium.

Legati dixere: Absit ut sanctissimus papa Nicolaus Photium in ecclesiæ Romanæ communionem receperit. Et qui dicunt se cum sanctissimo papa Nicolao communicasse, ingrediantur.

Principes dixere: Vestri libelli declaratio sancit, ut omnes a Methodio vel Ignatio consecrati omnium in eum commissorum delictorum venia donentur, si resipiscant.

Legati dixere: Quæ vero illa sit pœnitentia, cum paulo ante professi sint, se Photium sequi?

Baanes dixit: Atqui multi ex his qui hic assident, adhuc semper cum Photio communicarunt.

Legati dixere, illos per libellum copiose satisfecisse.

Tandem Theophilo & Zacharia ingressis;

Legati dixere: Legatur libellus illis audientibus. Illi contra: Nos, inquiunt, neque libellum audire volumus, neque huc venire volebamus. Imperatore vero nos ad regiam citante, comparebamus.

Baanes dixit: Affirmastis in palatio, vos planum facturos, quod tamquam sacerdotes cum papa Nicolao sacris operati sitis. Illi, & idem, inquiunt, rursum affirmamus.

Εἶπον οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης· οὓς λέγετε, ἀγνοοῦσι τί ἔκρινεν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἁγία ἐκκλησία;

Βαάνης εἶπεν· ἀγνοοῦσιν, οὐδὲ γὰρ ἦσαν ἐκεῖ.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀνατρέπειν τὴν κρίσιν τῶν τῆς Ῥώμης ἱεραρχῶν. πῶς δὲ ἀγνοοῦσιν οἱ διὰ τῶν ἰδίων ἀποκρισιαρίων ἐκεῖ ἐνδημοῦντες, καὶ τὰ γεγονότα μαθόντες; ἀλλ᾽ ὅμως εἰσελθέτωσαν· πρόφασιν δὲ ζητοῦσιν. οὐδεὶς γὰρ ἀγνοεῖ, ὡς ἀπὸ τῆς ια΄. ἐπινεμήσεως κατέκρινεν αὐτοὺς ὁ ἁγιώτατος πάπας Νικόλαος. καὶ διὰ τῶν τοσούτων καιρῶν οὐκ ἔγνωσαν τὴν ἀπόφασιν τὴν ἐξενεχθεῖσαν κατ᾽ αὐτῶν; ἀλλ᾽ ἔοικεν, ὅτι φυγεῖν ζητοῦσι τὴν κρίσιν. οἱ ἄρχοντες εἶπον· εἰ ἤθελον φυγεῖν, οὐκ ἂν ἐβόων ἵνα κριθῶσιν.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· εἰσελθέτωσαν, καὶ στήτωσαν εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, καὶ ἀκουσάτωσαν τὴν ἐπιστολὴν τὴν πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ἀπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Νικολάου διὰ Ῥαδουάλδου καὶ Ζαχαρίου.

Οἱ ἄρχοντες εἶπον· παρακαλοῦμεν, ἵνα συνεισέλθωσι Φωτίῳ κἂν τρεῖς ἢ τέσσαρες, ὡς ἂν ἀκούσωσι, κἂν ὡς οὗτοι οἱ κοσμικοὶ, οἱ ἱστάμενοι ὀπίσω ἡμῶν.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· εἰσελθέτωσαν, ἐὰν ὁμολογῶσιν οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ἀντὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἔρχεσθαι τῶν ἐκ τοῦ μέρους αὐτῶν ὄντων. πλὴν οὐ φιλονεικίας ἕνεκα προσκαλούμεθα τούτους, ἀλλ᾽ ἵνα μόνον ἀκούσωσιν. ἀπεστάλησαν οὖν τινες τῶν παρεστώτων προσκαλέσασθαι ἐκείνους· ἀλλ᾽ οὐχ εὗρον αὐτούς. εὑρέθησαν μόνοι ὅ, τε Θεόφιλος καὶ ὁ Ζαχαρίας, οἱ ὑπὲρ Φωτίου φρονοῦντες, οἳ καὶ τὸ πλῆθος ἦσαν διαστρέφοντες. ἔλεγον γὰρ, ὅτι συνελειτούργησεν ἡμῖν ὁ πάπας Νικόλαος. διὸ καὶ τὸ πλῆθός φασιν, ὡς εἰ ἀπεδέξατο τούτους τοὺς δύο ὁ πάπας, καὶ ἐκοινώνησεν αὐτοῖς, ἀπεδέξατο ἄρα καὶ Φώτιον.

Οἱ τοποτηρηταὶ Ῥώμης εἶπον· μὴ γένοιτο, ὅτι ὁ μακαριώτατος πάπας Νικόλαος εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν ἐδέξατο τὸν Φώτιον. καὶ οἱ λέγοντες κοινωνῆσαι μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Νικολάου, εἰσελθέτωσαν.

Οἱ ἄρχοντες εἶπον· ἡ ἔκθεσις τοῦ λιβέλλου ὑμῶν θεσπίζει, τοὺς χειροτονίαν ἔχοντας Μεθοδίου καὶ Ἰγνατίου, συγγνώμης ἀξιωθῆναι καὶ δικαιώσεως εἰς ὅσα ἐπλημμέλησαν εἰς αὐτὸν, εἰ μετανοοῦσιν.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· ποία μετάνοια τῶν πρὸ μικροῦ εἰπόντων, ὅτι κοινωνοῦσι Φωτίῳ;

Βαάνης εἶπε· καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα καθημένων μέχρι τέλους ἐκοινώνουν Φωτίῳ.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον, ὡς οὗτοι διὰ τῆς τοῦ λιβέλλου πληροφορίας ἐδέχθησαν.

Οψὲ γοῦν εἰσελθόντων Θεοφίλου καὶ Ζαχαρίου.

Εἶπον οἱ τοποτηρηταί· ἀναγνωσθήτω ὁ λίβελλος ἐπ᾽ ἀκροάσει αὐτῶν. ἐκεῖνοι εἶπον· ἡμεῖς οὔτε λίβελλον θέλομεν ἀκοῦσαι, οὐδὲ ἠθέλομεν ὧδε ἐλθεῖν. ἐκέλευσε δὲ ὁ βασιλεὺς, ἵνα εὑρεθῶμεν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ἀπήλθομεν ἐκεῖ.

Βαάνης εἶπεν· εἴπατε εἰς τὸ παλάτιον, δύνασθαι ἀποδεῖξαι, ὅτι ὡς ἱερεῖς αὐτοὶ τῷ ἁγιωτάτῳ Νικολάῳ συνελειτουργήσατε. ἐκεῖνοι εἶπον· καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ λέγομεν.

Οἱ

Οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης εἶπον, ψεῦσταί εἰσιν· A ἵνα δὲ πληροφορηθῆτε, ἀναγνωσθήτωσαν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ πάπα Νικολάου πρὸς Μιχαὴλ τὸν βασιλέα, καὶ πρὸς τὸν Φώτιον.

Καὶ λαβὼν Στέφανος ὁ καθωσιωμένος νοτάριος ἀνέγνω τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως.

Νικόλαος ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τῷ ἠγαπημένῳ τέκνῳ Μιχαὴλ, τῷ δεδοξασμένῳ αὐτοκράτορι.

ΤΗΝ ἀρχὴν τῆς θείας ἐξουσίας, ἣν ὁ πάντων δημιουργὸς τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ ἀποστόλοις B ἐδαψιλεύσατο, τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων Πέτρῳ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἔδωκεν, εἰπών· σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πάλιν εἶπε πρὸς τὸν Πέτρον· καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου. ὁ τοίνυν Πέτρος τὴν ἁπανταχοῦ ἐκκλησίαν περιέπειν οὐ διαλείπειν κελεύεται. καὶ γὰρ πολλάκις συνέλευσις γέγονε τῶν ἁγίων πατέρων, ἀλλ' ἄνευ τῆς τῶν Ῥωμαίων καθέδρας καὶ τῶν ταύτης ἀρχιερέων οὐδὲν ἰσχύσθη. νῦν δὲ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθὲν συνέδριον, ὡς ἐξ ὑμῶν ἐμάθομεν, τοῦ τοιούτου θεσμοῦ τὴν ἔκθεσιν παρελογίσατο, καὶ Ἰγνάτιον τὸν ταύτης ἀρχιερέα ἄνευ C τῆς τῶν Ῥωμαίων ἱεραρχῶν συμβουλίας ἡ τοιαύτη σύνοδος τῆς οἰκείας ἰδιώτευσε τιμῆς, μηδενὸς ἀποδειχθέντος κατ' αὐτοῦ ἀληθινοῦ κατηγορήματος. τὸ λοιπὸν δὲ τούτων οὕτως ἀδίκως τελεσθέντων, ἡ τοῦ λαοῦ πληθὺς ἐκ τοῦ τῶν λαϊκῶν σχήματος τὸν ταύτης προεστησόμενον ἐξελέξατο· τὸν Φώτιον λέγω, ὃς πρὶν διδαχθῆναι προεχειρίσθη διδάσκαλος, καὶ πρὶν φωτισθῆναι φωτίζειν ἠθέλησε. ταῦτα δὲ ἡ καθολικὴ διάταξις, καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία ἐκτρέπεται. ἀλλὰ καὶ Καιλεστῖνος ὁ ἁγιώτατος πάπας Ῥώμης οὕτω φησίν· ἀκηκόαμεν τινὰς τῶν πόλεων αἰτούσας ἐπισκόπους ἐκ λαϊκῶν· ὅπερ πάσης βδελυρίας ἐστὶν ἀνάμεστον, τὸ τοὺς κληρικοὺς παροραθῆναι, καὶ τοὺς λαϊκοὺς προτιμηθῆναι. D ὁμοίως καὶ Λέων ὁ ἁγιώτατος τῆς ἀποστολικῆς τῶν Ῥωμαίων καθέδρας ἀρχιερεὺς, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῇ δ'. συνόδῳ πολὺς, τὸ αὐτὸ ἐπικρίνει, λέγων· ἐν ταῖς πόλεσιν, ὧν οἱ ἡγεμόνες τελευτήσουσιν, ὑπὸ τῶν ἐφεστώτων ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι ἕτερον· πλὴν κἂν ἀγαθοῦ βίου ἐστὶν ὁ ψηφιζόμενος, ἀλλ' οὐκ ἔσται λαϊκὸς, ἢ νεόφυτος, ἢ δευτέρου συνοικεσίου ἀνήρ.

Τούτων οὕτω τεθεσπισμένων, εἰς τὴν τοῦ ἀνωτέρω λεχθέντος ἀνδρὸς χειροτονίαν συναινέσαι οὐ δυνάμεθα, μέχρις ἂν διὰ τῶν ἡμετέρων ἀποκρισιαρίων, οὓς πρὸς ὑμᾶς ἀπεστείλαμεν, ἅπαντα τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραχθέντα πραγμάτων καὶ πραττόμενα μάθωμεν, ὦ ἐπιεικέστατε Αὔγουστε· ὅπως Ἰγνάτιος ἔλθῃ ἐνώπιον τῶν E ἡμετέρων ἀποκρισιαρίων καὶ παντὸς τοῦ συνεδρίου, καὶ ζητηθῇ τὰ κατ' αὐτὸν, εἰ ἄρα κατὰ κανονικὸν θεσμὸν ταῦτα γέγονε, καὶ οὕτω τῇ ἡμετέρᾳ προεδρίᾳ διαγνωσθῇ, ὅ, τι ἂν περὶ αὐτοῦ πραχθῆναι μέλλῃ.

Τὰ ἑξῆς ἐπιστολῆς ταύτης διαλαμβάνει περὶ τῆς τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκυνήσεως. ἐν τέλει περιέχει καὶ ταῦτα. Βουλόμεθα ὡς ἂν ἡ χειροτονία τοῦ Συρακουσῶν ἀρχιεπισκόπου παρὰ τοῦ ἡμετέρου θρόνου ἐκπέμπηται, ὅπως ἡ παράδοσις ἡ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ὁρισμένη μηδαμῶς ἐν τοῖς ὑμετέροις χρόνοις μειωθῇ,

Legati dixere : Mentiuntur. quod ut aperte cognoscatis, legatur epistola Nicolai papæ ad Michaelem imperatorem, & ipsum Photium.

Stephanus devotus notarius acceptam ad imperatorem epistolam legit, quæ sic habet.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Michaeli augustissimo imperatori.

PRINCIPATUM divinæ potestatis, quem conditor omnium Deus electis apostolis suis largitus est, principi apostolorum Petro præ ceteris tradidit, cum dixit : *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Et rursum ad Petrum : *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Petrus igitur universam administrare ecclesiam perpetua successione jubetur. Sæpenumero enim conventus a sanctis patribus celebratus est ; sed sine Romanæ sedis & hujus pontificum auctoritate confectum est nihil. Nunc autem Constantinopoli concilium coactum, ut ex vobis intelleximus, hujusmodi auctoritatem & sanctionem neglexit, Ignatiumque patriarcham non consultis Romanis pontificibus honore suo privavit ; cum nullus eum de ullo vero crimine convicerit. His ita contra jus fasque perpetratis, popularis factio e laicorum habitu creavit, qui ecclesiæ præesset : Photium, inquam, qui doctor est constitutus antequam disceret, & prius illuminare voluit, quam illuminari : id quod institutio catholica, Romanaque ecclesia aversatur. Quin & sanctissimus papa Cælestinus in hæc verba loquitur : Audivimus quasdam propriis destitutas rectoribus civitates episcopos sibi petere de laicis : quod sane impudentissimum est, ut contemptis clericis laici præferantur. Similiter & Leo sanctissimus apostolicæ Romanæ sedis pontifex, cujus magna est in quarto œcumenico concilio laus, judicat, cum dicit : In civitatibus, quarum rectores obierint, a præsidentibus episcopis alter ordinetur ; sed ita ut etiam si bonæ vitæ testimonio fulciatur, non laicus, non neophytus, nec secundæ conjugis sit maritus.

Matth. 16.

Quæ cum ita constituta sint, (æquissime Auguste) in electionem supradicti viri consentire non possumus, quoad per nostros apocrisiarios ad vos missos, omnia quæ Constantinopoli in rebus ecclesiasticis gesta sunt & geruntur, intelligamus : ut Ignatio coram nostris legatis & toto consessu veniente quæratur, an quæ de illo acta sunt, rite & ex ecclesiasticis institutis facta sint ; & sic tandem auctoritate nostra, quid de illo statuendum sit, decernatur.

Quæ sequuntur in epistola, de sacrarum imaginum cultu disserunt. Tandem & hæc subjiciuntur : Volumus ut ordinatio Syracusano archiepiscopo a sede nostra impendatur, ut traditio ab apostolis accepta nulla ratione vestris temporibus violetur.

ACTIO IV. CONC. VIII. GENERAL.

Misimus autem vestræ serenitati reverendissimos episcopos Rhadoaldum & Zachariam, quibus apostolatus nostri legationem commisimus: quos & studiose accipiatis, & quæ de statu ecclesiastico irreprehensibiliter dixerint, credere non ambigatis. Et quando in conventu ecclesiæ sederint, non reperiant, qui se illis opponant.

Lecta epistola, magnificentissimi principes dixerunt, satis constare ex hac epistola, Photium, & ordinationem ejus a sanctissimo papa Nicolao nullo modo receptam esse.

Lecta est & alia epistola ejusdem papæ ad eumdem imperatorem, quæ idem de Photio asserebat. qua lecta, Theophilus quondam episcopus dixit: Si damnatur Photius, damnandi sunt & ii qui Photium promoverunt & consecrarunt.

Synodus dixit: Quin & tu damnatus es, qui cum illo communicasti.

Theophilus dixit: Ego damnatus non sum, quia cum consecraretur, abfui, & illum jam patriarcham factum recepi.

Lectis omnibus epistolis, metropolita Cariæ dixit: Adhuc omnino credebam Photium a Nicolao receptum: idcirco ipsum papam non recipiebam. Deinde decretum est ut ejusdem papæ epistola ad Photium legeretur, cujus hæc sunt verba.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Photio viro prudentissimo.

Post prooemium hæc dicit.

CUM universa credentium multitudo ab sancta Romana ecclesia, quæ omnium caput est ecclesiarum, doctrinam exquirat, integritatem fidei deposcat, delictorum veniam postulet; necessarium est, ut magnam nos curam, qui ad hoc vocati sumus, adhibeamus, & lupum ecclesiam invadentem arceamus. Intelleximus enim te ex laicorum ordine sine ecclesiastica & legitima probatione ad patriarchalem dignitatem repente pervenisse, existimantem tibi ansam talem esse, qualis in sanctissimo Nectario erat; quem sancta II. synodus non aliam ob causam ad sacerdotium delegit, quam quod in Constantinopolitana ecclesia nemo ex clericis inveniretur, qui non exitiali hæresi esset infectus: Nectarius vero erat egregius veritatis propugnator. Quod autem in Tarasio accidit, qui simili modo ex laico ad patriarchalem dignitatem est evectus, ad tui facti defensionem non est satis. Sanctissimus enim papa Hadrianus cum id intellexisset, indignissime tulit, dixitque, se nisi vidisset virum ad Iconomachorum hæresim reprimendam idoneum, in episcopum recepturum non fuisse. Sed & beatissimum Ambrosium ex catechumeno divino oraculo ad episcopatum promotum, nihil est quod exempli causa proferas (etenim ibi satis est divina, non humana jussio)

A ἀνεπέμψαμεν δὲ τῇ ὑμετέρᾳ γαληνότητι τοὺς αἰδεσιμωτάτους ἐπισκόπους Ῥαδουάλδον καὶ Ζαχαρίαν, ἐγχειρίσαντες αὐτοῖς τὴν πρεσβείαν τῆς ἀποστολῆς ἡμῶν· οὓς καὶ ἐντίμως ἀποδέξασθε, καὶ ἃ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως * ἀκαταλήπτως εἴπωσι, πιστεῦσαι μὴ ἐνδοιάσητε. καὶ ὅταν ἐν τῇ συνελεύσει τῆς ἐκκλησίας καθεσθῶσιν, οὐκ ὀφείλουσιν εὑρεῖν τινὰ τὸν ἐναντιούμενον.

ANNO CHRISTI 869

* ἴσ. ἀ[...] λήπτως reprehensibiliter ut An[...] sius v[...]

Μετὰ τὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς ἀνάγνωσιν οἱ μεγαλοπρεπέστατοι ἄρχοντες εἶπον, πληροφορηθῆναι ἐκ ταύτης, ὅτι Φώτιον καὶ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ὁ ἁγιώτατος πάπας Νικόλαος οὐ κατεδέξατο.

B Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ ἡ ἑτέρα ἐπιστολὴ ἡ πρὸς τὸν αὐτὸν βασιλέα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πάπα, καὶ ἐδήλου κἀκείνη τὸ αὐτὸ περὶ Φωτίου. καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτης ἀπεκρίθη Θεόφιλος ὁ ποτε ἐπίσκοπος· εἰ κατακρίνεται Φώτιος, κατακριθήτωσαν καὶ οἱ εἰσαγαγόντες καὶ χειροτονήσαντες αὐτόν.

Ἡ σύνοδος εἶπε· λοιπὸν καὶ σὺ κατακέκρισαι, ὡς κοινωνήσας αὐτῷ.

Καὶ ὁ Θεόφιλος· ἐγὼ οὐ κατακέκριμαι, διότι οὐ παρήμην ὅτε ἐχειροτονήθη, ἀλλ' εὑρὼν αὐτὸν πατριάρχην, ἐδεξάμην αὐτόν.

Μετὰ δὲ τὴν τῶν ἐπιστολῶν συμπλήρωσιν, ὁ μητροπολίτης Καρίας εἶπεν· ἕως ἄρτι ἐπίστευον, ὅτι ὁ
C πάπας Νικόλαος ἐδέξατο τὸν Φώτιον· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εἶχον τὸν πάπαν ἀποδεκτόν. μετὰ τοῦτο ὡρίσθη ἀναγνωσθῆναι τὴν πρὸς τὸν Φώτιον τοῦ αὐτοῦ πάπα ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως.

Νικόλαος ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τῷ φρονιμωτάτῳ ἀνδρὶ Φωτίῳ.

Καὶ μετὰ τὸ προοίμιόν φησι ταῦτα.

ΕΠΕΙ ἡ πᾶσα πληθὺς τῶν πιστῶν ἀπὸ ταύτης τῆς ἁγίας τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας, ἥτις κεφαλὴ πασῶν ἐστι τῶν ἐκκλησιῶν, τὴν διδαχὴν ἐκ-
D ζητεῖ, τὴν ὁλοκληρίαν τῆς πίστεως ἐξαιτεῖ, τὴν τῶν ἐγκλημάτων ἀπαλλαγὴν ἐπεύχεται· χρὴ ἡμᾶς τοὺς προκεχειρισμένους εἰς τοῦτο πολλὴν φροντίδα ποιεῖσθαι, εἰς τὸ ἀποσοβεῖν τὸν λύκον τὸν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ὁρμῶντα. ἐμάθομεν γὰρ ὡς ἐκ λαϊκοῦ τάγματος, χωρὶς κανονικῆς δοκιμασίας, πρὸς πατριαρχικὴν ἀξίαν ἀθρόον ἤχθητε, ὑπειληφότες ὡσαύτως ἀφορμὴν ἔχειν, οἵαν ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ ἀνδρὶ Νεκταρίῳ, ὃν ἡ ἁγία δευτέρα σύνοδος οὐ δι' ἕτερόν τι πρὸς ἱερωσύνην ἐξελέξατο, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ ἐν τῇ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίᾳ μηδένα τῶν κληρικῶν εὑρίσκεσθαι τῆς πονηρᾶς αἱρέσεως ἀμέτοχον·
E ὁ δὲ Νεκτάριος ἱκανὸς ἦν τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος. τὸ δὲ εἰς τὸν Ταράσιον γεγονὸς, τὸν ὁμοίως ἀπὸ λαϊκοῦ πρὸς πατριαρχικὴν ἀναχθέντα ὑπεροχὴν, οὐκ ἀρκεῖ ὑμῖν εἰς ἀπολογίαν. ὁ γὰρ τηνικαῦτα ἁγιώτατος πάπας Ἀδριανὸς μαθὼν τοῦτο, σφόδρα ἐδυσχέρανε, καὶ εἶπεν, ὡς εἰ μὴ εὗρε τὸν ἄνδρα ἱκανὸν εἰς τὸ ἀντιπεσεῖν τοῖς Εἰκονομάχοις, οὐκ ἂν ἐκεῖνον εἰς ἀρχιερέα ἐδέξατο. ἀλλὰ καὶ τὸν μακαριώτατον Ἀμβρόσιον, τὸν ἐκ κατηχουμένου θείᾳ ἀποκαλύψει πρὸς ἐπίσκοπον ἀναχθέντα, οὐ χρὴ προφέρειν ὑμᾶς· ἀρκεῖ γὰρ ἐκεῖ ἡ θεία, καὶ οὐκ ἀνθρωπίνη κέλευσις·

οὐ

οὗ ἔτι ἐν βρεφικοῖς σπαργάνοις κοιμωμένου, πλῆθος μελισσῶν αἰφνίδιον ἐπελθὸν ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον ἐκείνου, καὶ τὸ στόμα ἐπλήρωσε, τῶν μὲν εἰσερχομένων, τῶν δὲ ἐξερχομένων. τοῦτο ἰδὼν ὁ πατὴρ, σημεῖόν τι εἶναι ἡγήσατο, καὶ προσεκαρτέρησε τὸ τέλος ἰδεῖν. καὶ ὀψέ ποτε ἀποστᾶσαι τοῦ βρέφους, τοσοῦτον ἦσαν πλῆθος, ὡς πεταθεῖσαι τὸν ἀέρα καλύψαι. καὶ ὁ πατὴρ προφητικῶς ἔφη· εἰ ζήσεται τὸ βρέφος, μέγα τι ἔσται. τοῦτο ἀνδρωθὲν τὴν Μεδιολάνων κατέλαβεν, ἐπισκόπου τηνικαῦτα χηρεύουσαν. ὡς δὲ ὁ λαὸς συνήχθη πρὸς ἐκλογὴν ποιμένος, ἰδοὺ παῖς τις ἐβόα, λέγων τὸν Ἀμβρόσιον ἐπίσκοπον. ὡς δὲ ὁ λαὸς οὐκ ἀθεεὶ τὸν λόγον ἐδέξατο, καὶ ὥρμησαν συλλαβεῖν τὸν ἄνδρα· ἐκεῖνος πᾶσαν σπουδὴν ἔθετο, ἵνα φύγῃ καὶ ἀποκρυβῇ. ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη, παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου τοῦτον ψηφισαμένου. καὶ ἐκ κατηχουμένου καθ' ἕκαστον βαθμὸν ἀναγόμενος ἐκκλησιαστικὸν, τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ παρὰ πάσης καθολικῆς συναινέσεως ἐχειροτονήθη τῇ θείᾳ ψήφῳ ἐπίσκοπος, καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνους τοιαῦτα. περὶ ὑμῶν δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν ὑπονοῆσαι, σοῦ τε τοῦ Φωτίου, καὶ τῶν κατὰ σὲ, ἢ ὅτι δι' ἀνθρωπίνην δόξαν, καὶ ζῶντος τοῦ θαυμαστοῦ Ἰγνατίου, τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἡρπάσατε λῃστρικῶς. διὸ οὐδαμῶς τολμῶμεν συναινέσαι τῇ τοιαύτῃ χειροτονίᾳ. ὅτι δὲ βιαίως ὑμᾶς πρὸς ἱερατικὴν ἀξίαν προβληθῆναι λέγετε, ψεῦδός ἐστιν. ἐξ ὅτου γὰρ εἰς τὸν θρόνον ἀνήχθητε, οὐχ ὡς πατὴρ ἐν τέκνοις συνανεστράφητε, ἀλλ' ὡς ἀνεπιεικεῖς εἰς καθαίρεσιν ἀρχιερέων ὡρμήσατε, καὶ εἰς κατάκρισιν τοῦ ἀθῴου Ἰγνατίου. ὃς εἰ μὴ ἐν τῇ προτέρᾳ τιμῇ ἀποκατασταθῇ, καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ δοκιμασθῶσιν, οὐκ ἄλλως ἐκβληθήσεται, εἰ μὴ μετὰ καταδίκην· καὶ τὸν προχειρισθέντα ἀντ' αὐτοῦ ἀδοκιμάστως οὐ δέχεται ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία. καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς ὡς ἑαυτοὺς ἀγαπῶμεν, δι' ἐπιτιμήσεως πατρικῆς τὴν ὑμετέραν σύνεσιν βουλόμεθα ἀνακτήσασθαι, κατὰ τὸν ἀπόστολον φάσκοντα, ὅτι υἱὸν ὃν ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, ἐπιμελῶς παιδεύει. περὶ δὲ τῶν ἀποκρισιαρίων ἡμῶν, οὓς ἐστείλαμεν, καὶ ὑπὲρ ἄλλων μὲν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ τὴν αἰτίαν μονοτρόπως τῆς καθαιρέσεως τοῦ μακαριωτάτου Ἰγνατίου ἐκζητῆσαι ἐν τοῖς αὐτόθι μέρεσιν, οὐ σιγήσομεν, ὅτι μετὰ ἑκατὸν ἡμερῶν διάστημα ὡς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἀποκρισιάριοι ἀξίως οὐ παρεδέχθησαν.

Ἔτι τῆς ἐπιστολῆς ἀναγινωσκομένης ἀπεκρίθη Θεόφιλος ὁ ποτὲ ἐπίσκοπος· ἐγὼ ταῦτα καὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἤκουσα ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ κατὰ τὸν Ἀμβρόσιον καὶ Νεκτάριον. ἀλλ' ὅμως τὸν Φώτιον ἐδέξαντο.

Θεόδωρος ὁ Καρίας εἶπε· πῶς ἀπεδέχθη παρὰ τοῦ πάπα ὁ μοιχὸς παρ' αὐτοῦ κληθείς;

Οἱ δὲ μεγαλοπρεπέστατοι ἄρχοντες πρὸς τοὺς τῆς ἀνατολῆς τοποτηρητὰς εἶπον· ἰδοὺ ἠκούσαμεν τὴν ἀπόφασιν τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας· μαθεῖν θέλομεν καὶ περὶ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας, πῶς ἔχει περὶ τὸν Φώτιον.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Τύρου Θωμᾶς ὁ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, εἶπεν· οὐκ ἐδεξάμεθά ποτε Φώτιον, οὔτε ἀπεστείλαμεν αὐτῷ γράμματα ἀποδοχῆς, οὔτε ἐξ αὐτοῦ ἐδεξάμεθα.

Ἀλλὰ καὶ Ἡλίας ὁ σύγκελλος τοῦ θρόνου Ἱεροσο-

Actio IV. Concil. VIII. General.

cujus adhuc infantis in cunis jacentis examen apum repente advolans, vultum obsedit, atque os ingredientibus aliis, aliis egredientibus implevit. Quod pater cum videret, omen aliquod ratus, finem rei expectavit: ac tandem cum ab infante recederent, tantam fuisse copiam animadvertit, ut aerem ipsum volando involverent. Et pater: Si vixerit (præsagus inquit) infans, magnus olim erit. Qui postea adultus Mediolanum perrexit, tunc episcopo destitutum. Cum autem populus ad electionem pastoris convenisset, ecce tibi infans quispiam Ambrosium episcopum proclamavit. Populus vocem non sine numine missam arripuit, simulque ut virum raperet, irruit. Subducebat ille se, omnique ratione latebras quærebat; tametsi latere non potuit; populo illum toto cum clero simul deligente. Ergo ex catechumeno per singulos gradus ecclesiasticos progressus, octavo demum die, tota catholica consentiente ecclesia, divino jam oraculo designatus, episcopus est consecratus. Et hæc quidem de illis. At de vobis nihil horum licet suspicari, neque de teipso, Photio, inquam, neque de sectatoribus tuis; nisi quod per ambitionem, vivo adhuc dignoque omni admiratione Ignatio, sedem ipsius latronum more invaseritis. Quapropter nullo modo talem præsumimus electionem comprobare. Quod autem dicis, te vi coactum dignitatem ecclesiasticam suscepisse, falsum est: occupato namque throno, non ut pater inter filios versatus es, sed immaniter ad episcoporum ejectionem proruisti, & ad innocentis Ignatii condemnationem. Qui nisi priori dignitati suæ fuerit restitutus, & quæ illi objecta sunt, fuerint examinata, de sede sua nunquam, nisi post condemnationem, ejicietur; nec injuste suffectum illi ecclesia Romana recipit. Quoniam vero te ut nosmetipsos diligimus, paternam per increpationem, prudentiam tuam, secundum apostolum qui dicit, quod pater filium quem diligit, castiget, volumus revocare. De legatis nostris cum alias ob causas, tum ut de beatissimi Ignatii depositione tantummodo quæstionem haberent, illas in partes missis, non tacebo, illos post spatium centum dierum non fuisse cum ea, qua par erat apostolicæ sedis legatos, dignitate acceptos.

Hebr. 12.

Dum epistola legeretur, Theophilus quondam episcopus: Ego, inquit, hæc ipsa a Romanis, cum Romæ essem, de Ambrosio & Nectario audivi. Illi tamen Photium receperunt.

Theodorus Cariæ respondit: Quomodo receptus qui ab ipso papa mœchus appellatus est?

Et ad orientis vicarios amplissimi principes dixerunt: Ecce Romanæ ecclesiæ sententiam intelleximus. Antiochenæ quoque ecclesiæ animum erga Photium nosse cupimus.

Thomas Tyri metropolita, vicarius Antiochenæ sedis, dixit: Photium recepimus nunquam, neque literas illi admissionis ullas misimus, nec ullas ab eo accepimus.

Elias Hierosolymitani throni syncellus dixit;

cit, eadem Theodosio patriarchæ Hierosolymorum videri.

Metrophanes Smyrnæ surgens dixit: Intelleximus & cognovimus omnes ex hujus diei actione, Photium nunquam a sanctissima Romana ecclesia, nec ab aliis patriarchiis pro episcopo receptum, sed rejectum & condemnatum.

Deinde ad ceteros: Quid vos, inquit, sentitis fratres.

Theodorus Cariæ dixit: Deceptus sum, cum illum ab ecclesia Romana arbitrarer esse receptum: sed Deo meritas persolvo grates, cum isthoc ab errore me expedivit.

Amplissimi magistratus dixere: Solet Romana ecclesia ab omnibus advenis professionem fidei exigere, ac tum demum ad sancti Petri ædem admittere. Servaruntne isti hanc formam, an non?

Legati Romani dixere: Servarunt.

Zacharias & Theophilus quondam episcopi dixerunt: Nos unum libellum fecimus.

Romani dixere: Imo duos.

Principes dixere: Quid vero continebat libellus; (Legati dixere.) Vt secundum ecclesiam catholicam teneant, veritatemque defendant, Romanæque ecclesiæ judicium sequantur.

Baanes dixit: Sic & heri in secretariis professi sunt.

Legati dixere: Interrogate prævaricatores, an secundum libelli Romani formam faciant. Interrogati, nec audire libellum se velle responderunt.

Dixere legati: Ejicite eos foras. & ejecti sunt.

Et quia tempus fluxerat, post consuetas acclamationes consurrexerunt.

ACTIO QVINTA.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: & quæ sequuntur more priorum actionum. Indictione tertia, XIII. Kalendas Novembres.

In eorumdem patrum consessu Paulus Deo dilectus chartophylax dixit: Vt sanctitas vestra priore mandavit actione, adest rursum Zacharias. Sed & Dei amantissimus imperator ad synodum misit Photium.

Legati Romani dixere: Si vult Photius, ingrediatur.

Chartophylax dixit: Mittite qui eum accersant.

Legati dixere: Laici mittantur.

Misit senatus laicos qui illum advocarent.

Quibus advenientibus Photius dixit: Quomodo quod adhuc non fecistis, hodie facitis? Ego sponte non venio, sed coactus: *Dixi enim: Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam.* Et quod sequitur, vos ipsi legitote. Nuntiatum est hoc legatis.

Psal. 38.

Legati dixerunt: Quid ad hæc sancta dicit

A λύμων τὰ αὐτὰ εἶπε δοκεῖν Θεοδοσίῳ τῷ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων.

Μητροφάνης ὁ Σμύρνης ἀναστὰς εἶπε· συνήκαμεν πάντες καὶ διεγνώκαμεν ἀπὸ τῶν πραχθέντων κατὰ τὴν σήμερον, ὅτι οὐδέποτε Φώτιος ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἀπεδέχθη ὡς ἐπίσκοπος, οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις πατριαρχικοῖς θρόνοις, ἀλλ᾽ ἀποβεβλημένος ἦν καὶ κατεγνωσμένος.

Καὶ εἶπε πρὸς τοὺς λοιπούς· τί λέγετε ἀδελφοὶ καὶ ὑμεῖς;

Θεόδωρος ὁ Καρίας εἶπεν· ἐπλανώμην οἰόμενος δεχθῆναι τὸν Φώτιον παρὰ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας· καὶ εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ τῷ ῥυσαμένῳ με ἐκ τῆς B πλάνης.

Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι ἄρχοντες εἶπον· ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ πάντα ἄνθρωπον ἐπιξενούμενον ἀπαιτεῖν τὸν λίβελλον τῆς πίστεως αὐτοῦ καὶ ἐᾶν αὐτὸν εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον εἰσέρχεσθαι. ἐποίησαν οὗτοι κατὰ τὸν τύπον τοῦτον, ἢ οὔ;

Οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης εἶπον· ἐποίησαν οὕτως.

Ζαχαρίας καὶ Θεόφιλος οἵ ποτε ἐπίσκοποι εἶπον· ἕνα ἡμεῖς πεποιήκαμεν.

Οἱ τῆς Ῥώμης εἶπον· οὐχ ἕνα, ἀλλὰ δύο.

Οἱ ἄρχοντες εἶπον· καὶ τί περιεῖχεν ὁ λίβελλος; ἵνα κατὰ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν κρατῶσι, καὶ ἐκδικῶσι C τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀκολουθῶσι τῇ κρίσει τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας.

Βαάνης εἶπεν· οὕτως ὡμολόγησαν χθὲς εἰς τὰ ἀσηκρῆτις.

Οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης εἶπον· ἐρωτήσατε τοὺς παραβάτας, ἐὰν καὶ κατὰ τὸν Ῥωμαϊκὸν λίβελλον ποιῶσιν. οἱ δὲ ἐρωτηθέντες, οὐδὲ ἀκοῦσαι θέλειν εἶπον τὸν λίβελλον.

Εἶπον οἱ τοποτηρηταί· ἐκβάλετε αὐτοὺς ἔξω. καὶ ἐξεβλήθησαν.

Καὶ ἐπεὶ ἡ ὥρα βραδεῖα ἦν, εὐφημίαν τῶν βασιλέων ποιησάμενοι ἀνέστησαν.

ΠΡΑΞΙΣ ε´.

D

ΕΝ ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ἐν ταῖς προηγησαμέναις πράξεσιν. ΙΝ. γ´. πρὸ ιγ´. καλανδῶν Νοεμβρίων.

Τούτων οὕτω συνελθόντων, Παῦλος ὁ θεοφιλὴς χαρτοφύλαξ εἶπε· κατὰ τὴν προλαβοῦσαν πρᾶξιν ὡς ἐκέλευσεν ἡ ἁγιωσύνη ὑμῶν, πάρεστι πάλιν ἐνταῦθα ὁ Ζαχαρίας. ἀλλὰ καὶ ὁ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς ἀπέστειλε πρὸς τὴν σύνοδον τὸν Φώτιον.

Οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης εἶπον· εἰ θέλει ὁ Φώτιος, εἰσελθέτω.

E Ὁ χαρτοφύλαξ εἶπε· στείλατε τοὺς καλουμένους αὐτόν.

Οἱ τῆς Ῥώμης εἶπον· λαϊκοὶ ἀπελθέτωσαν.

Καὶ ἀπέστειλεν ἡ σύγκλητος λαϊκοὺς μετακαλουμένους τὸν Φώτιον.

Ὧν ἀπελθόντων ἀπεκρίθη Φώτιος· πῶς ὃ μέχρι νῦν οὐκ ἐποιήσατε, ποιεῖτε σήμερον; ἐγὼ προαιρέσει οὐκ ἔρχομαι, βίᾳ δὲ ἐλεύσομαι. εἶπα γάρ· φυλάξω τὰς ὁδούς μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν με ἐν γλώσσῃ μου. ἐθέμην τῷ στόματί μου φυλακήν. καὶ τὸ λοιπὸν ὑμεῖς ἀνάγνωτε. ἠγγέλη τοῦτο τοῖς τοποτηρηταῖς.

Καὶ εἶπον ἐκεῖνοι· τί λέγει πρὸς ταῦτα ἡ ἁγία σύνοδος;

σύνοδος; ἡμεῖς οὐ δι' ἕτερόν τι προσκαλούμεθα αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα ἐνώπιον αὐτοῦ περατώσωμεν τὰ πεπραγμένα. καὶ εὐθὺς ὑπηγορεύθη πρὸς Φώτιον ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου διὰ Ἠλία συγκέλλου ταῦτα· ἐπεὶ συμπεράσματι σιωπηρῷ ἁμαρτωλῷ ὑπέφηνας τὴν ἁγίαν ταύτην σύνοδον, καὶ τὴν τιμίαν σύγκλητον, ἄξιον πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· ὅτι, τὰ ἔργα τοῦ σκότους ἔχων ἐν ἑαυτῷ, δέδοικας τὴν ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας συγκροτηθεῖσαν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἵνα μὴ φανερωθῇς καὶ στηλιτευθῇς δι' αὐτῆς. ἀλλὰ γέγραπται· ὅτι ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας ἄγξαις τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ. τὸ λοιπὸν ἡ συνοδικὴ αὐθεντία τῇ βασιλικῇ γνώμῃ περατώσει τὸ προφητικὸν εὐκαίρως. τῆς οὖν τοιαύτης προσφωνήσεως Φωτίῳ ἀναγνωσθείσης, ἔφη ὁ Φώτιος· οὐκ ὀφείλετε ἡμᾶς ἐρωτᾶν· τὸ προσταχθὲν ποιεῖτε. πάλιν οὖν μαθοῦσα ἡ σύνοδος τὴν ἀπόκρισιν, εἶπε· τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἑπόμενοι τὴν ἑκούσιον παρουσίαν ἀπαιτοῦμεν. ἀλλ' ἐπεὶ ἁμαρτωλὸς ὢν, εἰς δίκαιον δικαστήριον οὐκ εἰσέρχῃ, ἄκων ἐλεύσῃ, ἵνα δέξῃ προδηλοτέραν τὴν κατάκρισιν. εἰσήχθη οὖν εἰς τὸ μέσον ὁ Φώτιος, καὶ ἔστη εἰς τὸν ἔσχατον τόπον. καὶ εἶπον οἱ τοποτηρηταί· οὗτός ἐστιν ὁ Φώτιος, δι' ὃν ἡ ἁγία τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία ἐν ἑπτὰ ἔτεσι καὶ πλέον ὑπέμεινε κόπους πολλοὺς, ὁμοίως δὲ οἱ ἀνατολικοὶ θρόνοι, καὶ ἡ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησία ἀνάστατος γέγονε; καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, εἰ ἀποδέχεται τὰς διατάξεις τῶν ἁγίων πατέρων· ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη. καὶ πάλιν ἐρωτηθεὶς εἶπε· τῆς φωνῆς καὶ σιγῶντος ὁ Θεὸς ἀκούει.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· διὰ τῆς σιωπῆς οὐκ ἐκφεύξῃ τὴν προδηλοτέραν κατάκρισιν.

Ὁ Φώτιος εἶπεν· οὐδὲ Ἰησοῦς σιωπῶν ἐξέφυγε τὴν κατάκρισιν.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· οὐκ ἄξιόν ἐστιν ἀπολογήσασθαί σοι, ἐπεὶ τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰ σὰ παρωμοίωσας· οὐδεμία κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος. περὶ ὧν ἠρωτήθης ἀπόκριναι. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη.

Οἱ τοποτηρηταὶ πάλιν εἶπον· ἀναθεματισάτω τὰ ἀθέσμως γραφέντα καὶ πραχθέντα κατὰ τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς Ἰγνατίου· ἐξαγγειλάτω μηδεμίαν κατ' αὐτοῦ κίνησιν ποιήσειν, ἀλλὰ τοῦτον ὡς ἀληθινὸν ἀρχιερέα δέξασθαι, καὶ τὰς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας περὶ αὐτοῦ κρίσεις στέρξαι. Φωτίου δὲ ἔτι σιωπῶντος, ὠρίσθη ἀναγνωσθῆναι τὰς περὶ αὐτοῦ πεμφθείσας ἐπιστολὰς ἀπὸ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας, αἳ καὶ ἀνεγνώσθησαν· προσέτι δὲ καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν τὸν Φώτιον ἀπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Νικολάου.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν πασῶν τῶν ἐπιστολῶν Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων· οἴδατε πάντες, εἶπεν, ὅτι ἐν τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις οἱ βασιλεῖς ἦσαν οἱ συγκροτοῦντες τὰς συνόδους. αὐτὸς οὖν ὁ βασιλεὺς μαρτυρησάτω, πόθεν καὶ παρά τινος ἀποσταλέντες ἀφίγμεθα. ἡμῶν δὲ παραγενομένων ἐνταῦθα, καὶ διατριψάντων ἐπὶ δυσὶ σχεδὸν ἔτεσι πρὸ τοῦ καταλαβεῖν τοὺς ἁγιωτάτους τοποτηρητὰς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἐπιτέθεικε τοῖς ἡμετέροις ὁ βασιλεὺς τραχήλοις τὸ ἐγκόλπιον αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· ἰδοὺ τὸ κρίμα τῆς ἐκκλησίας ἀπαιτήσει ὁ Θεὸς ἐκ τῶν τραχήλων ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἵνα μηδὲν κατὰ προσπάθειαν

A synodus? Nos non aliam ob causam illum citavimus, quam ut illo præsente acta terminaremus. Ergo a sancta synodo statim per Eliam syncellum Photio renuntiata sunt hæc: Quoniam per decretum tibi silentium, sanctam hanc synodum cum inclyto senatu velut iniquam declarasti, par est, ut tibi contra objiciatur: Te, quoniam opera tenebrarum in temetipso habeas, sanctam hanc & in lumine veritatis congregatam œcumenicam synodum reformidare, ne per illam in lucem protraharis, publicaque infamiæ nota mulceris. Verum scriptum est: *In chamo & freno maxillas eorum constringes, qui* B *non approximant ad te.* Ceterum synodi auctoritas imperiali consensu propheticum hoc opportune exequetur. Hac denuntiatione Photio perlecta, Photius dixit: Non est quod nos interrogetis; quod in mandatis habetis, exequimini. Qua responsione concilio renuntiata, synodus dixit: Ecclesiasticas sanctiones secuti, voluntariam præsentiam exigimus. Sed quoniam iniquus cum sis, ad æquum tribunal non accedis, accedes invitus, ut evidentiorem damnationem excipias. Introductus ergo Photius ultimo constitit loco. Legati ergo: Hic, inquiunt, ille est C Photius, cujus causa Romana ecclesia amplius septennio multas pertulit molestias; pariterque orientis sedes, & Constantinopolitana ecclesia est eversa? Interrogatus dein, an sanctorum patrum decreta reciperet, tacuit. secundo interrogatus respondit: Etiam [a] tacente lingua Deus audit.

Legati dixere: Per silentium non effugies manifestiorem damnationem.

Photius respondit: Neque Iesus tacendo evasit damnationem.

Legati dixere: Non dignum est responsum tibi reddere, quoniam iis quæ do- D mini nostri Iesu Christi sunt, assimilasti quæ tua sunt: nulla enim communicatio luci cum tenebris. De quibus es interrogatus, responde. Nec quidquam respondit.

Rursum legati: Damnet quæ contra virum sanctum Ignatium impie scripsit egitque: promittat se nullas turbas amplius contra eum concitaturum, sed pro germano antistite habiturum, & apostolicæ sedis de ipso sententias secuturum. Photio in silentio perseverante, legi jussæ sunt literæ a Romana ecclesia de illo missæ; quæ & lectæ sunt. Præterea ipsa etiam ad ipsum data Photium E Nicolai papæ epistola lecta est.

Lectis omnibus epistolis, Elias religiosissimus presbyter & syncellus patriarchii Hierosolymitani: Nostis, inquit, omnes præteritis annis ab imperatoribus synodos esse coactas. Ipse imperator contestetur, unde, & a quo missi pervenerimus. Nobis autem jam præsentibus, & duos fere annos hic antequam sanctissimi legati veteris Romæ advenirent, versantibus, imposuit ipse imperator cervicibus nostris encolpium suum cum hoc dicto: En ecclesiæ judicium ac rationem exiget Deus a vestris capitibus in die judicii, ut nihil ex gratia vel

Margin: ACTIO I. CONC VIII. GENERAL. — Psal. 31. — [a] tacentis vocem

ACTIO V. CONC. VIII. GENERAL.

vel affectu faciatis. Nos ergo ex Christum amantis imperatoris obtestatione ita fuimus hactenus affecti, ut justitiæ ratio postulabat. Quoniam igitur altum Photii silentium cernitis, & ego probe novi, nos neque literas ab eo ullas accepisse, nec ullas item ad eum dedisse: quod hic sanctissimus Tyri metropolita Thomas idem de Antiochena sede testatur: Ego nunc eo præsente aio, damnatum ipsum esse, utpote nunquam ab ullo patriarcha receptum; hodieque improbe tam altum silentium affectare, ut hinc videatur propter ipsum silentium habere aliquas sui defendendi rationes. nihil enim habet quo innocentiam suam & æquitatem propugnet, quando omnes novimus, per vim eum ac tyrannidem patriarchium Constantinopolitanum invasisse. Nunc ergo consilium damus ei, peccatum ut suum agnoscat; quo, si pure sincereque de illo doluerit, pœnitentiamque egerit, in ecclesiam Christi ut unus de numero fidelium recipiatur; nec a Deo suscipiat certitudinem æternæ ruinæ atque damnationis per anathema, quod multo ante datum est ei.

Baanes præpositus dixit: Et nos idem hortamur.

Tum Theodorus a secretis legit hæc a legatis Romanis conscripta: Cernitis fratres, & intelligitis quæ jam pridem de hac re dicta sunt. Visum omnibus est vobis, hominis promotionem nullo modo admittendam, & iniquam esse Ignatii depositionem. Neque nos sane novam de illo judicii sententiam ferimus, sed jam olim a sanctissimo papa Nicolao, & successore illius Hadriano pronuntiatam, quam nequaquam possumus immutare. Ergo quem neque nostra sedes, neque orientis sedes recepere, quisnam eum in posterum Christianus recipiat amplius? Quapropter hujuscemodi conatus rejicimus & damnamus, uti ne quis unquam ullis sæculis quidquam tale contra ecclesiasticam disciplinam tentet.

His lectis sancta & œcumenica synodus exclamavit: Admittimus omnia, quippe quæ cum ecclesiasticis institutis & decretis omnino consentiant.

Legati Romani dixerunt: Igitur admonemus eum, ut a sancta synodo supplex veniam petat, cervicemque suam sancto patriarchæ Ignatio submittat, membrumque ecclesiæ fiat, & in cœtum fidelium Christianorum ut laicus adscribatur.

Baanes præpositus dixit: Loquere domine Photi, quid pro te affers?

Photius dixit: Meæ justificationes non sunt in hoc mundo.

Baanes dixit: Confusio tibi mentem eripuit modo. idcirco sancta synodus spatium tibi de salute tua cogitandi indulget. Abi ergo modo, & ubi quid sit e re tua consideraveris, veni: judicium enim æquissimum, ut quod non ab uno, sed ab omnibus quatuor fit patriarchis. Muta ergo animum & pœnitentiam age, ut prolata in te anathematis sententia revocetur. Nam post sanctissimorum legatorum discessum invalida loqueris. Ad hæc Photius respondit nihil. Consessus patrum pro more ad acclamationes conversus, simul est dimissus.

A ἢ ἐμπάθειαν ποιήσητε. καὶ ἡμεῖς τοίνυν κατὰ τὴν τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως κατάκρισιν οὕτω διετέθημεν μέχρι τοῦ νῦν, ὡς ἀπαιτεῖ τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος. τοιγαροῦν ἐπεὶ τὴν βαθεῖαν σιγὴν Φωτίου ὁρᾶτε· καὶ ἐγὼ μὲν οἶδα, ὅτι οὔτε γράμματα παρ' αὐτοῦ ἐδεξάμεθα, οὔτε ἀπεστείλαμεν αὐτῷ· καὶ οὕτως δὲ ὁ ἁγιώτατος Θωμᾶς ὁ Τύρου τὰ αὐτὰ λέγει περὶ τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας· λέγω νῦν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, ὡς κατακεκριμένος ἐστὶν, οἷα μὴ παραδεχθείς τινι τῶν πατριαρχικῶν θρόνων· καὶ κακῶς ἐπιτηδεύσει σήμερον τὴν τοσαύτην σιγὴν, ἵν' ἐντεῦθεν δόB ξῃ κατὰ τὸ σιωπώμενον ἔχειν τινὰς ἀπολογίας. οὐ γὰρ ἔχει τι προβάλλεσθαι πρὸς ἰδίαν δικαιοσύνην· ἐπεὶ πάντες ἴσμεν, ὡς βίᾳ καὶ τυραννικῶς εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνεβέβηκε. καὶ νῦν συμβουλεύομεν αὐτῷ ἐπιγνῶναι τὴν ἰδίαν ἁμαρτίαν· καὶ εἰ μὲν μετανοήσῃ καθαρῶς καὶ φανερῶς, ἵνα δεχθῇ τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, καθὼς ἕκαστος τῶν πιστῶν, καὶ μὴ λάβῃ βεβαίωσιν τῆς αἰωνίας ἐκπτώσεως ἀπὸ Θεοῦ, καὶ κατάκρισιν διὰ τοῦ δοθέντος αὐτῷ πρόπαλαι ἀναθέματος.

Βαάνης ὁ πραιπόσιτος εἶπε· καὶ ἡμεῖς τοῦτο παραινοῦμεν.

Εἶτα Θεόδωρος ἀσηκρῆτις ἀνέγνω τὰ παρὰ τῶν τοC ποτηρητῶν τῆς Ῥώμης γραφέντα· ταῦτα εἴδετε ἀδελφοὶ, καὶ ἠκούσατε τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου λαληθέντα περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. καὶ ἐφάνη πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι ἀπαράδεκτος ἡ προβολὴ τούτου τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἡ καθαίρεξις Ἰγνατίου ἐκ τοῦ θρόνου ἄθεσμος· καὶ ἡμεῖς οὐ κρίσιν πρόσφατον κρίνομεν, ἀλλὰ τὴν πάλαι κριθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Νικολάου, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Ἀδριανοῦ, καὶ οὐ δυνάμεθα παρασαλεῦσαι ταύτην. ὅνπερ οὖν οὔτε ὁ θρόνος ὁ ἡμέτερος, οὔτε οἱ θρόνοι τῶν ἀνατολικῶν παρεδέξαντο, τίς λοιπὸν ἔτι Χριστιανὸς παραδέξοιτο; ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἐγχείρημα ἀποβαλλόμεθά τε καὶ ἀναθεματίD ζομεν, ἵνα μηκέτι κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας εἰς τὸν αἰῶνα τοιαῦτα τολμήσῃ τις.

Τούτων ἀναγνωσθέντων ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐβόησεν· ἀποδεχόμεθα πάντα ὡς σύμφωνα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καὶ θεσμοῖς.

Οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης εἶπον· οὐκοῦν παρεγγυώμεθα αὐτῷ τοῦ προσπεσεῖν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ, καὶ ὑποκλῖναι τὸν αὐχένα τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Ἰγνατίῳ, καὶ γίνεσθαι μέλος τῆς ἐκκλησίας, καὶ συναφθῆναι τῇ τῶν Χριστιανῶν κοινωνίᾳ ὡς ἕνα τῶν πιστῶν λαϊκῶν.

Βαάνης ὁ πραιπόσιτος εἶπε· λάλησον κύριε Φώτιε, τί ἔχεις δίκαιον;

E Φώτιος εἶπε· τὰ ἐμὰ δικαιώματα οὐκ εἰσὶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Βαάνης εἶπεν· ἀνοητεύεις Φώτιε νῦν ἀπὸ αἰσχύνης. διὸ παρέχει σοι ἡ ἁγία σύνοδος ἐνδόσιμον τοῦ μελετῆσαι τὴν σωτηρίαν σου. ἄπελθε οὖν, καὶ σκεψάμενος τὸ συμφέρον ἐλθέ· ἀπροσωπόληπτος γὰρ ἡ κρίσις, ὡς οὐκ ἐξ ἑνὸς μόνου θρόνου, ἀλλὰ τῶν τεσσάρων πατριαρχικῶν γινομένη. καὶ μετανόησον, ἵνα λυθῇ ἡ κατὰ σοῦ ἐνεχθεῖσα τοῦ ἀναθέματος ἀπόφασις. μετὰ γὰρ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν μάταια λαλήσεις. ἐπὶ τούτοις ὁ Φώτιος οὐδὲν ἀπεκρίνατο. καὶ ὁ σύλλογος διελύθη, κατὰ τὸ σύνηθες εἰς εὐφημίαν τῶν βασιλέων τραπείς.

ΠΡΑΞΙΣ ς'.

A

ΠΡΑΞΙΣ ϛʹ.

ΕΝ ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου πάντων Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν. βασιλείας τῶν θεοστέπτων καὶ γαληνοτάτων ἡμῶν δεσποτῶν, Βασιλείου μὲν ἔτους γʹ. Κωνσταντίνου δὲ υἱοῦ αὐτοῦ ἔτους δευτέρου, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν Νοεμβρίων, ΙΝ. γʹ. προτεθέντων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων καὶ τῶν τιμίων ξύλων, προκαθημένου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ μεγαλωνύμου ναοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τουτέστι, τῶν τοποτηρητῶν τῆς τε παλαιᾶς Ῥώμης καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς θρόνων, καὶ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἰγνατίου· συμπαρούσης καὶ τῆς ἱερᾶς συγκλήτου, ἤγουν τῶν πατρικίων καὶ μαγίστρων πέντε πρὸς τοῖς δέκα· ἔπειτα μὴν συγκαθεζομένων καὶ τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, καί τινων ἐπισκόπων ἀριθμουμένων τῶν ὅλων εἰς λϛʹ. τούτων οὕτω συνελθόντων, ἀναστὰς Μητροφάνης ὁ Σμύρνης, καὶ στὰς ἐν μέσῳ τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς συνόδου, προσεφώνησεν οὕτως.

B

Ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος, ὁ μόνος ἀπειροδύναμος κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν, ποιήσας τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν μέγαν εἰς ἀρχὴν τῆς ἡμέρας, τὸν δὲ ἐλάσσω εἰς ἀρχὴν τῆς νυκτός· καὶ θέμενος αὐτοὺς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ἔθετο κἀν τῷ στερεώματι τῆς ἐκκλησίας, οἷόν τινας μεγάλους φωστῆρας, τὰς εὐθεῖς πατριαρχικὰς κεφαλὰς εἰς φαῦσιν πάσης τῆς γῆς, ὥστε ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους, τουτέστιν, ἀνὰ μέσον τῶν πραττόντων τὰ ἔργα τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους. τούτους οὖν τοὺς μεγάλους φωστῆρας, εὐσεβέστατε δέσποτα, καθάπερ ἐν μεγάλῃ οἰκίᾳ πολλοὺς πυρσοὺς, ἐν τῇ σεαυτοῦ πόλει συνήγαγες, καὶ λαμπρότερον σεαυτὸν ἀναπέφηνας, καὶ τὴν πολιτείαν σου φαιδροτέραν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ φαεινοτέραν. μᾶλλον μὲν οὖν διὰ τῆς σαυτοῦ παρουσίας, οἷόν τις μέγιστος ἀνατείλας φωστὴρ τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, καὶ τοὺς εἰρημένους τούτους καὶ βλεπομένους φωστῆρας τηλαυγεστέρους ἀπέδειξας.

C

D

Ἡ τοιαύτη προσφώνησις εἶχε τῇ μὲν τῆς συνόδου ἐγκώμιον, τῇ δὲ τοῦ βασιλέως· καὶ οὕτως εἰς εὐχὴν ὑπὲρ ἐκείνου ἐτελειοῦτο.

Μετὰ ταύτην ἀνέγνω Λέων ἀσηκρῆτις ἐπαναγνωστικὸν τῶν τοποτηρητῶν τῆς Ῥώμης ἔχον οὕτως.

Πεπείσμεθα, ὡς οὐ λανθάνει ταῦτα τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον· ἣν ἔθετο ὁ θεόστεπτος ἡμῶν βασιλεὺς περὶ τῆς συστάσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, τῆς ἐπιπολὺ κατεχομένης καὶ κυμαινομένης ὑπὸ τοῦ ἐπιβήτορος καὶ τυράννου Φωτίου· ὃν καὶ ἐξέωσε κατὰ τὰς τῶν πατέρων διατάξεις, καὶ τὸν ἁγιώτατον ἀποκατέστησεν Ἰγνάτιον. καὶ μετὰ ταῦτα κατ' ἀκολουθίαν τῶν πρεσβυτέρων Χριστιανῶν βασιλέων, μετέπεμψε πρέσβεις αὐτοῦ πρὸς Ῥώμην, οἵτινες ἐλθόντες εὗρον ἐν αὐτῇ προεδρεύοντα τὸν ἁγιώτατον Ἀδριανόν. ὃς καὶ ἐνωτισάμενος ὅσα ὁ μοιχὸς Φώτιος εἰς ταραχὴν τῆς ἐκκλησίας ἐποίησεν, ἐπισκόπων συνήγαγε σύνοδον τῶν δυτικῶν μέσον ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐκκλησίᾳ, οὐ πρὸς ἀνατροπὴν τῆς κρίσεως τοῦ περὶ αὐτοῦ πάπα τοῦ μακαρίου Νικολάου,

E

ACTIO SEXTA.

IN nomine domini, regis omnium Ieſu Chriſti veri Dei & ſalvatoris noſtri. Sereniſſimorum imperatorum noſtrorum a Deo coronatorum dominorum; Baſilii anno tertio, Conſtantini filii ipſius ſecundo, perpetuorum Auguſtorum, VIII. Kalendas Novembres, indictione tertia. Propoſitis ſanctis euangeliis, & precioſis (ſanctæ crucis) lignis, præſidente imperatore in magnificentiſſimi templi magnæ eccleſiæ parte dextra; congregata ſancta & œcumenica ſynodo, hoc eſt, legatis veteris Romæ & orientis patriarcharum, ſanctiſſimoque patriarcha Ignatio; præſente ſacro ſenatu, ſive patriciis & magiſtris quindecim; aſſidentibus Dei amantiſſimis metropolitanis, & quibuſdam epiſcopis ſex ſupra triginta. In hoc conſeſſu cum Metrophanes Smyrnæ ſurrexiſſet, atque in medium ſanctæ ſynodi œcumenicæ progreſſus eſſet, ita declamavit.

Sol juſtitiæ & immenſæ ſolus potentiæ Deus & dominus noſter, qui fecit duo luminaria magna: majus, ut præeſſet diei; minus, ut præeſſet nocti: iiſque in firmamento collocatis, poſuit & alia quædam luminaria magna in firmamento eccleſiæ, rectos nempe vertices patriarcharum ad univerſum terrarum orbem illuſtrandum, ut præſint diei & nocti, & lucem dividant a tenebris; hoc eſt, dividant ac ſeparent facientes opera lucis & tenebrarum. Hæc igitur magna luminaria, religioſiſſime princeps, perinde ac in magna domo multas faces, ita in tua urbe congregaſti; teque ipſum clarius jubar, ac tuum imperium illuſtrius, & Chriſti eccleſiam ſplendidiorem reddidiſti. Quinimo tua præſentia, veluti luminare aliquod ingens ſanctæ huic & œcumenicæ ſynodo exortum, dicta hæc viſaque lumina multo fulgentiora effeciſti.

Hæc oratio partim ſynodi, partim imperatoris continebat laudes, ac tandem in vota pro imperatore exiit.

Poſtea Leo a ſecretis legatorum Romæ libellum legit, cujus hæc ſunt verba.

Perſuaſum eſt nobis, ſanctæ huic & œcumenicæ ſynodo, quam a Deo coronatus imperator noſter de componenda & reſtituenda eccleſia Conſtantinopolitana cogit; haud obſcurum eſſe, quam diu multumque jactatam & oppreſſam invaſor Photius tenuit tyrannus. Quo ex præſcriptis patrum decretis pulſo, ſanctiſſimum Ignatium reſtituit. Dein (imperator) pro more priorum imperatorum Chriſtianorum legatos ſuos Romam miſit, qui ſanctiſſimum Hadrianum Romæ pontificem repererunt. Is cum intellexiſſet quantopere Photius adulter eccleſiam perturbaſſet, evocavit epiſcoporum ex occidente concilium in ſancti Petri eccleſia, non ad beati Nicolai papæ qui præceſſerat, judicium,

ACTIO VI. CONC. VIII. GENERAL.

quo Photium damnavit, rescindendum, sed ad confirmandum & stabiliendum. Quam ob causam nos famulos suos & sanctæ Romanæ ecclesiæ cum literis ad religiosissimum imperatorem sanctissimumque Ignatium allegavit: quæ omnia prioribus actionibus sunt declarata, quid nempe de Photio, pariterque de ecclesia Constantinopolitana sit judicatum; quæ nunc gratis iteranda non sunt. Quid ergo, cum ecclesiarum Dei consensum spectemus, hominum stultorum ineptias audimus?

Inde jussu imperatoris Theophilus Photianos episcopos in synodum introduxit; illisque præsentibus papæ Nicolai epistola illa ad Michaelem imperatorem, de qua supra, est recitata. Tum Elias Hierosolymitani patriarchæ legatus surgens, primum imperatori pro cura ecclesiæ componendæ suscepta gratias egit; deinde causam exposuit, cur Ignatius inique de throno fuerit dejectus, Photiusque perperam invectus: optimeque fecisse imperatorem, qui e sanctissimorum pontificum Romanorum sententia Ignatium restituerit, Photium exturbarit, istamque rem per legatorum magnarum sedium adventum commodissime transegerit: chirographum autem abdicationis patriarchæ Ignatii in exilio factum, nullum esse, proque infecto quod per vim tyrannicam extortum esset, habendum. Tum Elias his ipsis verbis hæc dixit: Si vero Photiani idoneam afferant rationem cur illi adhæserint, quod undique metropolitæ & episcopi coacti Photium ad episcopatum provexerint; ac propterea si rejiciendus iste est, multo magis esse illos rejiciendos; ad acta eos secundæ synodi, quæ in hac Deo dilecta urbe Theodosio imperatore celebrata est, mittimus. Maximus enim Cynicus cum iis quos ipse initiarat, damnatus est: Timotheus autem Alexandriæ episcopus, qui illum consecrarat, quique Timotheum episcopi secuti erant in causa Maximi, non sunt exauctorati. Itaque qui reperti sunt episcopi, & Photii consecrationem fecerunt, apud nos damnati non sunt, quod inviti ab imperatoria potestate ad hoc per vim adacti sint. Vnicus autem ille Gregorius Syracusanus jam ante a patriarcha Ignatio, & ab Romanorum apostolica ecclesia exauctoratus & damnatus, execratus & ejectus esto. Hæc Elia memorante, plurimi ex Photiana factione ad sanctam synodum accurrerunt, & convenientem veniam meruerunt. Ceteri chirographa sua, & jusjurandum, quæ violare nollent, prætexuerunt; eamque ob causam non accesserunt. Sanctissimi porro legati cuncti dixere: Hæc omnia per Iesu Christi gratiam solvimus, qui nobis ligandi & solvendi potestatem dedit: quoniam omnia per vim & tyrannidem sunt acta. Nostram igitur sententiam ac judicium corã Christianissimo imperatore & sancta synodo aperuimus. Principẽ vero pacis Deum

A τὴν ἐπὶ Φωτίῳ ἔκρινεν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κυρῶσαι καὶ βεβαιῶσαι. δι᾽ ἣν αἰτίαν ἡμᾶς τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ καὶ τῆς ἁγίας τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἀνέπεμψεν ἐνταῦθα μετ᾽ ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα, καὶ τὸν ἁγιώτατον Ιγνάτιον. καὶ ἤδη πεφανέρωται ἐν ταῖς προλαβούσαις πράξεσι τὰ περὶ Φωτίου ὁρισθέντα, καὶ περὶ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, καὶ νῦν ἐκ περισσοῦ ἐστι τὰ αὐτὰ λέγειν. νῦν δὲ γνόντες τὴν ἕνωσιν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, ἱνατί λογολεσχίας παρὰ ἀσυνέτων ἀνθρώπων ἀκοῦσαι εἰσδεχόμεθα;

Μετὰ τοῦτο κατὰ κέλευσιν τοῦ βασιλέως εἰσήγαγεν Θεόφιλος ἐν τῇ συνόδῳ τοὺς ἐπισκόπους Φωτίου, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἀνεγνώσθη ἡ ἐπιστολὴ B τοῦ πάπα Νικολάου ἡ πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ, ἥ τις καὶ προεγράφη. εἶτα Ηλίας ὁ τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου Ιεροσολύμων ἀναστὰς, τὰ πρῶτα μὲν ηὐχαρίστησε τῷ βασιλεῖ ὑπὲρ τῆς σπουδῆς, ἧς ἐποιήσατο εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν. εἶτα διηγήσατο τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν ἀθέσμως Ιγνάτιος ἐκβέβληται, καὶ Φώτιος κακῶς ἀντεισήχθη· καὶ ὅτι καλῶς ποιῶν ὁ βασιλεὺς ἀποκατέστησε τὸν Ιγνάτιον κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἁγιωτάτων τῆς Ῥώμης ἀρχιερέων, καὶ τὸν Φώτιον ἀπεδίωξε· καὶ ὅτι τὴν τοιαύτην πρᾶξιν καλῶς τετελείωκε διὰ τῆς ἐπιδημίας τῶν τοποτηρητῶν τῶν μεγάλων θρόνων· καὶ ὅτι τὸ κατὰ C τὴν ἐξορίαν γεγονὸς τῆς παραιτήσεως ἔγγραφον διὰ Ιγνατίου τοῦ πατριάρχου, ἀντὶ μηδὲ γεγονότος ἐστὶν, εἰ καὶ γέγονεν, ὡς τυραννικῶς γεγονός. εἶτα αὐτοῖς ῥήμασιν ὁ εἰρημένος Ηλίας εἶπε καὶ ταῦτα· εἰ δὲ καὶ εἰς εὔλογον πρόφασιν οἱ συγκείμενοι τῷ Φωτίῳ λέγοιεν, ὅτι οἱ πανταχόθεν μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι συνηγμένοι τὸν Φώτιον εἰς ἀρχιερωσύνην προήγαγον, καὶ διὰ τοῦτο εἰ ἐκεῖνος οὐ δεκτέος ἐστὶ, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνοι· λέγομεν πρὸς αὐτοὺς τὰ συνενεχθέντα ἐν τῇ δευτέρᾳ συνόδῳ, τῇ ἐν ταύτῃ τῇ φιλοχρίστῳ πόλει ἐπὶ Θεοδοσίου βασιλέως συγD κροτηθείσῃ. Μάξιμος γὰρ ὁ Κυνικὸς καὶ ἡ αὐτοῦ πᾶσα χειροτονία ἀπεώσθη· ὁ δὲ προβαλλόμενος αὐτὸν εἰς προεδρίαν οὐκ ἀπεβλήθη Τιμόθεος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος, ἀλλ᾽ οὐδέ τις τῶν ἐπισκόπων Τιμοθέου τῶν συμπραξάντων εἰς τὴν τοῦ Μαξίμου χειροτονίαν. ὥστε οὐ κατάκειται παρ᾽ ἡμῖν εἰσιν οἱ εὑρεθέντες ἐπίσκοποι, καὶ τὴν χειροτονίαν Φωτίου καταπραξάμενοι· καὶ ἄκοντες γὰρ εἰς τοῦτο παρὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας συνηλάθησαν. ἐκεῖνος δὲ μόνος ὁ προκαθαιρεθεὶς καὶ ἀναθεματισθεὶς ὑπό τε τοῦ πατριάρχου Ιγνατίου, καὶ τῆς ἀποστολικῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας, ΓρηE γόριος ὁ Συρακούσης καὶ καταχεκριμένος καὶ καθῃρημένος ἔστω. ταῦτα τοῦ Ηλία εἰπόντος, πλεῖστοι τῶν τῆς Φωτίου συμμορίας προσέδραμον τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, καὶ τῆς προσηκούσης συγγνώμης ἠξιώθησαν. ἕτεροι δὲ πρόφασιν εὗρον, ὅτι τὰ ἴδια χειρόγραφα καὶ τοὺς ὅρκους οὐ βούλονται ἀθετῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ προσῆλθον. οἱ δὲ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ πάντες εἶπον· ταῦτα πάντα διαλύομεν χάριτι Ιησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δεδωκότος ἡμῖν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, ἐπεὶ βεβιασμένως καὶ κατηναγκασμένως πάντα γέγονε. τὴν μὲν οὖν ἡμετέραν γνώμην τε καὶ κρίσιν ἐνώπιον τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως καὶ τῆς ἁγίας συνόδου πρόδηλον πεποιήκαμεν. τὸν δὲ εἰρηνάρχην Θεὸν αἰτούμεθα,

αἰτούμεθα, τὸ γαληνότατον τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ἡμῶν κράτος εἰς αἰῶνας διατηρῆσαι. λέγει ὁ βασιλεὺς πρὸς τοὺς ἐπισκόπους Φωτίου· ἴδε ἠκούσατε τὸ φρόνημα τῶν πατριαρχῶν· τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· ἀπολογησόμεθα κατὰ ταῦτα· καί φησιν Εὐθύμιος ὁ γεγονὼς παρὰ Φωτίου τῆς κατὰ Καππαδοκίας Καισαρείας μητροπολίτης· δέσποτα αὐτοκράτορ, γινώσκομεν τὴν βασιλείαν σου μακρόθυμον, καὶ παρακαλοῦμεν ἐνδείξασθαι τὴν αὐτὴν μακροθυμίαν καὶ εἰς ἡμᾶς, ὡς ἂν ἀκωλύτως δικαιολογησώμεθα. καὶ ἐλπίζομεν ὅτι καὶ τοὺς χάρτας καὶ τὰς διαλαλιὰς ταύτας δεῖξαι ἔχομεν μάταια. ὁ βασιλεὺς εἶπεν· ἐματαιολογήσατε τολμήσαντες εἰπεῖν μάταια τὰ ἀναγνωσθέντα· ἐλαλήθη γὰρ ἐκ τοιούτων μεγάλων πατριαρχῶν. ὑμεῖς ἀρχοντικῇ χειρὶ συνόδους ἀτάκτους μόνοι χωρὶς πατριαρχῶν πεποιηκότες, ἁγίας ταύτας καλεῖν ἐτολμήσατε, καὶ ταύτην ὑπὸ πάντων τῶν πατριαρχικῶν θρόνων συγκροτηθεῖσαν τολμᾶτε διαβάλλειν; ἐοίκατε ἀπιστεῖν, ὅτι τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν πατριαρχικῶν εἰσιν. ἐγὼ γοῦν καὶ τὴν ἀναγκαίαν τὴν χρείαν παρέχω, καὶ ἀπέλθετε εἰς τὰ πατριαρχεῖα, καὶ βεβαιώθητε. Ζαχαρίας ὁ παρὰ Φωτίου χειροτονηθεὶς Καλχηδόνος μητροπολίτης εἶπεν· οἱ κανόνες ἄρχουσι καὶ τῶν πατριαρχῶν. εἰ γοῦν ἔξω τῶν κανόνων ποιοῦσιν, οὐ στοιχοῦμεν αὐτοῖς. καὶ γὰρ Μάρκελλον τὸν Ἀγκύρας Ἰούλιος ὁ Ῥώμης ἐδέξατο, καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος· ἀλλ' ἐκεῖνος μέχρι νῦν ὡς αἱρετικὸς ἀναθεματίζεται. καὶ τὸν κλαύσιμον Ἀπιάριον δικαιωθέντα παρὰ τῶν προέδρων τῆς Ῥώμης ἡ ἐν Ἀφρικῇ σύνοδος οὐκ ἐδικαίωσε. καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα εἰσί. καὶ νῦν εἰ ἐγένετο τὰ γινόμενα κατὰ κανόνας, στοιχοῦμεν αὐτοῖς. τὸ λέγειν, μὴ δεῖν ἀπὸ λαϊκῶν προχειρισθῆναί τινα, τοὺς μὲν χειροτονήσαντας ἀσφαλίζεται, τὸν δὲ χειροτονηθέντα οὐ κατακρίνει· καὶ τὸ ἔθος τὸν κανόνα ἐκεῖνον νικᾷ. καὶ γὰρ Ταράσιος οὕτως ἐχειροτονήθη, Νικηφόρος, Νεκτάριος, Θαλάσσιος ὁ Καισαρείας, Εὐσέβιος, Ἀμβρόσιος, καὶ ἄλλοι μυρίοι· καὶ εἰ εἰσὶν ἐκεῖνοι ὑπεύθυνοι, ἔστω καὶ οὗτος ὁ Φώτιος. τὸ δὲ λέγειν, ὅτι παρὰ καθῃρημένων προεχειρίσθη, οὐκ ἔστιν ἀληθές· οὐ γὰρ ἐπὶ ἐγκλήμασιν ἐκεῖνοι καθῃρέθησαν, ἀλλὰ διότι ἀντικείμενοι ἦσαν τῇ εἰρήνῃ τῆς ἐκκλησίας· ἑνωθέντες δὲ, καὶ τὴν * ἔνστασιν ἐκείνην ἀθετήσαντες, δεκτέοι τυγχάνουσιν. εἰ δὲ καὶ ἔστιν ὁ χειροτονήσας αὐτὸν καθῃρημένος, οὐκ ἔστιν ὁ Φώτιος ὑπεύθυνος, ἀλλ' οἱ προαγαγόντες αὐτόν. καὶ ὁ Γρηγόριος δὲ εἰ καὶ ἔστι καθῃρημένος, ἀλλ' οἱ προαγαγόντες αὐτὸν δύνανται εἶναι ἀνεύθυνοι. καὶ γὰρ Φλαβιανὸς καθῄρησε τὸν Εὐτυχῆ, καὶ Ἀνατόλιος ἐδέξατο αὐτὸν, καὶ οἱ τῆς τετάρτης συνόδου ἐπίσκοποι συλλειτουργὸν αὐτὸν εἶχον, καὶ οὐ κατεκρίθησαν. ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὁ Μογγὸς καθῃρέθη παρὰ Προτερίου, ὡς μὴ τὴν τετάρτην δεχόμενος σύνοδον, καὶ ὕστερον μετὰ τὸν Τιμόθεον ἐγένετο πατριάρχης· πλὴν οὐδεὶς τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων κατεδικάσθη. καὶ Ἀκάκιος δὲ ὁ Κωνσταντινουπόλεως κατεδικάσθη παρὰ τοῦ πάπα Ῥώμης, ὡς συγκοινωνῶν τοῖς αἱρετικοῖς. καὶ ἐκεῖνος μὲν τῆς καταδίκης οὐκ ἐφρόντισεν, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν πατριάρχαι Φαΐτας καὶ Εὐθύμιος καὶ Μακεδόνιος ἀποδεξάμενοι αὐτὸν, οὐκ ἠτιάθησαν. καὶ Φλαβιανὸν τῆς Ἀντιοχείας πατριάρχην οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ'

precamur, ut serenissimum & religiosissimum imperatorem nostrum in perpetuum servet. Dein imperator episcopos Photianos allocutus: Ecce audistis, inquit, sententiam patriarcharum. quid vobis videtur? Episcopi, respondebimus, inquiunt, ad hæc. Ergo Euthymius metropolita Cæsareæ Cappadociæ a Photio creatus: Domine imperator, inquit, novimus majestatis tuæ patientiam, rogamusque ut eamdem nobis exhibeas, ut causam nostram defendere sine interpellatione possimus. Speramus enim nos, & chartas has & disputationes istas vana esse ostensuros. Imperator dixit: Vane locuti estis, dum, quæ lecta sunt, audetis vana dicere: pronuntiata enim sunt a tantis talibusque patriarchis. Vos sæculari manu synodos confusas sine patriarchis celebratas non dubitastis sanctas vocitare: hanc vero ab omnibus patriarcharum thronis celebratam calumniari audetis? Videmini mihi non credere, ea quæ dicuntur, a patriarchis esse profecta. Ego sumptus vobis necessarios suppeditabo: ite, & omnia patriarchia obite, fidemque vestram stabilite. Zacharias Calchedonensis metropolita a Photio consecratus dixit: Canones supra patriarchas etiam sunt. Quando ergo hi in canones peccant, eos non sequimur. Etenim Marcellum Ancyræ episcopum Iulius pontifex Romanus recepit, unaque Sardicense concilium: qui tamen hodieque ut hæreticus damnatur. Lugendum item Apiarium a præsulibus Romanis absolutum synodus Africana non justificavit. Aliaque multa hujus generis exempla sunt in promptu. Et nunc si ex canonum præscripto facta sunt hæc, sequimur. Illud quod dicitur, ex laicis neminem esse promovendum, initiatores quidem cautos reddit, initiatum autem non damnat: & legem illam consuetudo antiquavit. Ita enim consecratus est Tarasius, ita Nicephorus, Nectarius, Thalassius Cæsareæ, Eusebius, Ambrosius, & alii sexcenti; qui si rei sunt, etiam Photius esto. Nec verum est, illum a depositis consecratum esse: nec enim ob flagitia ulla depositi sunt, sed quod pacem ecclesiæ perturbarent: reconciliati vero pervicacia rejecta, recipiendi sunt. Quod si Gregorius Syracusanus qui illum consecravit, depositus, Photius tamen extra culpam est: illi rei sunt, qui illum provexerunt. Imo etsi Gregorius depositus est, illi tamen qui eum promoverunt, culpandi non videntur. Etenim Flavianus deposuit Eutychem, & Anatolius recepit, quem in IV. concilio episcopi symmystam habuere, nec damnati sunt. Petrus quoque Moggus a Proterio depositus est, quod IV. synodum non reciperet: qui tamen Timotheo patriarchæ successit; nec quisquam ab eo ordinatus, est condemnatus. Acacius item patriarcha Constantinopolitanus a pontifice Romano quasi cum hæreticis communicasset, damnatus, & ipse pariter damnationem contempsit. At qui ei sunt postea subrogati, qui pro legitimo illum patriarcha agnoverunt, Phaïtas, Euthymius, Macedonius, accusati non sunt. Flavianum Antiochiæ patriarcham Romani rejecerunt: eumdem

ACTIO VI CONC. VIII. GENERAL.

tamen canon minime damnavit. Et nos ergo canone damnemur. Imperator respondit: Omnia quæ dicitis errata ab aliis patriarchis emendata sunt; indeque ipsi postea recepti, ut ab iis qui curare poterant, sanati. Vestrum autem peccatum ab omnibus œcumenicæ ecclesiæ patriarchis nunquam curatum manet. Omnes quippe antistites primarii uno consensu vos condemnant; nostra autem clementia de vobis solicita, pacem vos & veniam a sancta synodo œcumenica definiendam cupit impetrare. Neque vos huc, ut latretis, citati estis. Vestra enim omnia sunt fraudis ac mendaciorum plena.

Episcopi dixere: Hoc ne ipse quidem diabolus ausus est dicere. interim tamen dominus Ignatius se abdicavit.

Imperator dixit: Postea quam per vim de throno deturbatus, in exilium ejectus, & in ipso exilio de abdicatione solicitatus est, quomodo illa abdicatio firma, & non per vim potius ab illo exorta est?

Legati dixere: Is qui cum tua majestate loquitur, depositus, & a sancta Romana ecclesia anathemati subjectus est. Neque nos possumus cum tali homine colloqui. Volumus autem, ut his audientibus sanctæ Romanæ ecclesiæ libellus legatur: & si quidem pœnitentiam egerint, ut vel in communionem tamquam Christiani admittantur; si minus, anathematizamus eos, atque ab omni Christianorum sorte separamus. Deinde Metrophanes Smyrnensis metropolita Zachariam a Photio creatum Calchedonensem metropolitam compellavit. Ad ea quæ disseruisti, respondemus. Leges ecclesiasticæ & civiles sanciunt, ut qui judicem aliquem delegit, eum ne rejiciat, neque illa quæ ab ipso fuerint judicata. Cum igitur pars vestra judicem postulaverit sanctissimum papam Nicolaum, cur jam vos, quæ ab eo sunt definita, non recipitis? Quoniam vero quasi ne omnino quidem audieritis ea, quæ respondentur in literis beati papæ Nicolai de promotione Nectarii & Ambrosii & similium, ita rursus eorum exempla producitis; perpendendum est, an eodem modo quo illi, hic vester antistes thronũ occuparit. Nectarium œcumenica synodus, pluresq; patriarchæ rite creaverũt; nec ulla principũ violenta manus, aut regia vis intervenit; nec tum per vim quisquam ejectus est, & ille provectus. Eodemq; modo & Ambrosius sedi impositus est. Simulac enim Auxentius Arianus mortem obiit, a synodo Mediolanensi per orthodoxos sine ulla vi consecratus est. Eademque ratione beatus Tarasius, tum ejus ipsius Pauli novi confessoris testimonio comprobatus est, qui se ab ecclesiæ administratione subduxerat, quod se illo throno affirmaret indignum; tum ceterorum omnium orthodoxorum suffragiis est promotus: quippe qui grassantem Iconomachorum hæresin posset profligare. Quin & post mortem Tarasii sanctissimus Nicephorus ex decreto synodi sine ulla vi ab episcopis designatus est. In Photio autem nihil horum animadvertas. Ignatius enim per vim exactus est, illoq; superstite thronum Photius violenter invasit; & qui eum initiarunt, ab ipso per vim id agere compulsi sunt. Deinde vero

A ὁ κανὼν αὐτὸν οὐ κατεδίκασε. καὶ ἡμᾶς οὖν ὁ κανὼν καταδικασάτω. ὁ βασιλεὺς εἶπε· πάντα τὰ παραπτώματα ἃ λέγετε, παρ' ἑτέρων πατριαρχῶν διωρθώθησαν, καὶ διὰ τοῦτο παρεδέχθησαν ὡς ἰαθέντες παρὰ τῶν δυναμένων ἰατρεύειν τὰ τοιαῦτα. τὸ δὲ ὑμέτερον παράπτωμα πᾶσαι αἱ κεφαλαὶ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας ἀνίατον καταλελοίπασι. πάντες γὰρ οἱ ἀρχιποίμενες συμφώνως ὑμᾶς κατακρίνουσιν. ἡ δὲ βασιλεία ἡμῶν κηδομένη ὑμῶν, φροντίζει, ἵνα τύχητε ἐλέους, οἵου ὁρίσῃ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος. καὶ οὐκ ἠγάγομεν ὑμᾶς ὑλακτεῖν· πάντα γὰρ τὰ ὑμῶν ψευδῆ εἰσι καὶ ἀπάτη.

B Οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· τοῦτο οὐδὲ ὁ διάβολος ἐτόλμησεν εἰπεῖν. τέως δ' οὖν καὶ παρῃτήσατο ὁ κύριος Ἰγνάτιος.

Ὁ βασιλεὺς εἶπεν· ὁ μετὰ τὸ κατενεχθῆναι βίᾳ, εἶτα ἐξορισθῆναι, καὶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ παραιτησάμενος, πῶς ἰσχυρὰν παραίτησιν, καὶ οὐ βιαίαν ἐκείνην ἐποίησεν;

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· οὗτος ὁ λαλῶν μετὰ τῆς βασιλείας σου, καθῃρέθη, καὶ ἀνεθεματίσθη ὑπὸ τῆς ἁγίας Ῥωμαίων ἐκκλησίας· καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ τοιούτου ὁμιλεῖν οὐ δυνάμεθα. θέλομεν δὲ ἵνα ἀναγνωσθῇ ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτῶν ὁ λίβελλος τῆς ἁγίας τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας· καὶ ἐὰν μετανοήσωσιν, ἵνα κἂν κοινωνίας ὡς Χριστιανοὶ καταξιωθῶσιν· εἰ δὲ μὴ, ἀναθεματίζομεν τούτους, καὶ ἀπὸ πάσης κληρουχίας C τῶν Χριστιανῶν ἀφορίζομεν. τότε Μητροφάνης ὁ Σμύρνης πρὸς Ζαχαρίαν τὸν παρὰ Φωτίου χειροτονηθέντα Καλχηδόνος μητροπολίτην εἶπε· πρὸς ἃ ἔφης ἀποκρινούμεθά σοι. νόμοι θεσπίζουσιν ἐκκλησιαστικοὶ καὶ πολιτικοὶ, τὸν ἐκλεξάμενόν τινα δικαστὴν μὴ παραιτεῖσθαι αὐτὸν, ἢ τὰ κριθέντα ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ καθ' ὑμᾶς οὖν μέρους αἰτησαμένου δικαστὴν τὸν πανάγιον πάπαν Νικόλαον, πῶς ὑμεῖς νῦν τὰ παρ' αὐτοῦ κριθέντα οὐ δέχεσθε; ἐπεὶ δὲ ὡς μηδόλως ἀκηκοότες τὰς ἀναγνωσθείσας λύσεις ἐν τοῖς γράμμασι τοῦ μακαρίου πάπα Νικολάου περὶ τῆς προχειρίσεως Νεκ- D ταρίου καὶ Ἀμβροσίου, καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς, πάλιν ἐκείνους εἰς παράδειγμα προάγετε, χρὴ σκέψασθαι, εἰ καθ' ὁμοιότητα ἐκείνων ὁ καθ' ὑμᾶς πρόεδρος ἐνεβλήθη. τὸν μὲν οὖν Νεκτάριον σύνοδος οἰκουμενικὴ, καὶ πατριάρχαι διάφοροι ἐψηφίσαντο, οὐδαμοῦ δὲ ἀρχοντικὴ χεὶρ ἢ βία βασιλικὴ ἐμεσολάβησεν· οὐδὲ ἐξεβλήθη βίᾳ τις, καὶ εἰσήχθη ἐκεῖνος. ὡσαύτως καὶ Ἀμβρόσιος μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Αὐξέντιον τὸν Ἀρειανὸν, ὑπὸ τῆς ἐν Μεδιολάνῳ συνόδου παρὰ τῶν ὀρθοδόξων προεχειρίσθη ἀβιάστως. παραπλησίως δὲ ὁ μακάριος Ταράσιος ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ νέου ὁμολογητοῦ Παύλου, ὑποχωρήσαντος τῆς ἐκκλησίας E διὰ τὸ λέγειν ἑαυτὸν ἀνάξιον τοῦ θρόνου, ἐμαρτυρήθη, καὶ προεχειρίσθη ὑπὸ πάντων τῶν ὀρθοδόξων, ὡς δυνάμενος τὴν τότε κρατοῦσαν τῶν Εἰκονομάχων αἵρεσιν ἀπώσασθαι. ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν αὐτοῦ θάνατον ὁ ἁγιώτατος Νικηφόρος συνοδικῶς ἐψηφίσθη ἑκουσίως, καὶ οὐ κατὰ βίαν, παρὰ τῶν τηνικαῦτα ἀρχιερέων. ἐπὶ δὲ τῷ Φωτίῳ οὐδὲν τοιοῦτον εὑρίσκεται. καὶ ὁ Ἰγνάτιος γὰρ ἐξεβλήθη βίᾳ, καὶ ἔτι ζῶντος ἐκείνου εἰσῆλθε Φώτιος διὰ τῆς αὐτοῦ βίας, καὶ οἱ προχειρισάμενοι αὐτὸν ἐκ τῆς αὐτοῦ βίας συνωθοῦντο· καὶ μετὰ τοῦτο οὐδεὶς

AN. CHR. 86[illegible]

Actio VI.

οὐδεὶς τῶν πατριαρχῶν εἰς ἱερωσύνην αὐτὸν ἐδέξατο. ἐπεὶ δὲ εἴπατε, ὅτι ὁ κανὼν τοὺς ἀπὸ λαϊκῶν χειροτονηθέντας οὐκ ἀποτρέπεται, τοὺς δὲ χειροτονήσαντας ἀσφαλίζεται, καὶ τὸ ἔθος τὸν τοιοῦτον κανόνα ἐνίκησεν, εἰς ἀντίφασιν περιπεπτώκατε. καθωμολογήσατε γὰρ τὸν πάπαν Νικόλαον κανονικῶς ἐνίστασθαι καὶ ἀποδοκιμάζειν τὸν Φώτιον, ὡς ἐκ λαϊκοῦ, οὐ στοιχεῖτε δὲ τῇ κανονικῇ κρίσει τούτου, ἀλλ' τὸ ἔθος εἰς ἀνατροπὴν τοῦ κανόνος προβάλλεσθε, οὐκ εἰδότες ὅτι τὰ σπανίως γινόμενα τοὺς νόμους οὐκ ἀνατρέπουσι· καὶ ταῦτα πολλῆς οὔσης τῆς διαφορᾶς τῶν ἁγίων ἀνδρῶν ἐκείνων καὶ τοῦ Φωτίου. ἀλλὰ καὶ ὅτι πολλοὺς μὲν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία ἐδικαίωσεν, ἡμεῖς δὲ κατακρίτους ἡγούμεθα, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, ψεῦδός ἐστιν. τὸν γὰρ Μάρκελλον ἀναθεματίσαντα πᾶσαν αἵρεσιν, δικαίως καὶ κανονικῶς Ἰούλιος πάπας Ῥώμης, καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος ἀπεδέξατο· ἀλλὰ καὶ Ἀθανάσιος ὁ μέγας καὶ ὁ ὁμολογητὴς Παῦλος τὸν Μάρκελλον οὕτως ἐδέξαντο· ἐσχάτως δὲ πρὸς τὸν ἴδιον ἔμετον ἐπιστρέψαντα οἱ περὶ τὸν Σιλβανὸν ἀνεθεμάτισαν· οἷς καὶ Λιβέριος διὰ τῶν ἰδίων συγγραμμάτων συμφωνεῖ. ὡσαύτως γε μὴν καὶ τὸν Ἀπιάριον τὸν πρεσβύτερον τῆς ἐκκλησίας Σικένσης τῆς ἐν ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀφρικῆς, διά τινα αἰτίαν ἀφώρισεν ὁ ἴδιος ἐπίσκοπος, εἶτα καθῄρησε τοῦτον παντελῶς ἡ ἐκεῖ συγκροτηθεῖσα σύνοδος· Ζώσιμος δὲ ὁ πάπας Ῥώμης ἀναδραμόντα πρὸς αὐτὸν καὶ συστήσαντα ἑαυτὸν ἐδικαίωσε, καὶ κατὰ τὴν ἐν Ἀφρικῇ σύνοδον ἀποστείλας μετὰ γραμμάτων, δεχθῆναι πάλιν αὐτὸν παρεσκεύασεν, ἀπολογησαμένης τῆς συνόδου δι' ἀντιγράφων Βονιφατίῳ τῷ μετὰ Ζώσιμον πάπᾳ Ῥώμης περὶ τῆς κατὰ Ἀπιάριον καθαιρέσεως, καὶ τῆς αὖθις δικαιώσεως. καὶ ἕως νῦν δεδικαιωμένον αὐτὸν ἡγούμεθα, κεκρίκαμεν δὲ μὴ ἐνεργεῖν αὐτὸν τὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Σικένσῃ διὰ τὰ παρακολουθήσαντα σκάνδαλα, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἐκκλησίαις ἱερουργεῖν. εὕρηται τοίνυν ἡ ἐν Ἀφρικῇ σύνοδος πειθαρχήσασα μᾶλλον τῇ κρίσει Ζωσίμου.

Τὸν δὲ πατριάρχην Ἀντιοχείας Φλαβιανὸν παρῃτεῖτο μὲν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία δέξασθαι μέχρι τινὸς, διὰ τὴν πρὸς τὸν μέγαν Εὐστάθιον ἀγάπην· τοῦ δὲ βασιλέως Θεοδοσίου μεσιτεύσαντος προσήκατο αὐτὸν, καὶ πατριάρχην εἶχεν Ἀντιοχείας.

Τὸ δὲ φάναι Πέτρον τὸν Μογγὸν Ἀλεξανδρείας πατριάρχην καθῃρημένον ὄντα, καὶ μέν τοι καὶ Ἀκάκιον Κωνσταντινουπόλεως, μηδαμῶς δὲ καθαιρεθῆναι τοὺς ὑφ' ἑκατέρου χειροτονηθέντας, οὐδὲν συντελεῖ πρὸς ὑμετέραν ἢ τοῦ Φωτίου δικαίωσιν· διότι ἄλλως οἱ τῆς ἐκκλησίας θεσμοὶ τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας ἐπισκόπους εὐθύνουσι, καὶ ἄλλως τοὺς ὑπὸ μοιχῶν καὶ παρανόμων ἀκανονίστως προχειρισθέντας. τοὺς μὲν γὰρ λίβελλον διδόντας, καὶ τὴν ἰδίαν ἀναθεματίζοντας αἵρεσιν θεσπίζουσι μὲν δέχεσθαι, καθὼς καὶ οἱ τηνικαῦτα τῆς ἀνατολῆς ἐπίσκοποι σύνοδον συγκροτήσαντες, καὶ Φῆλιξ ὁ μετὰ Σιμπλίκιον πάπας Ῥώμης συνοδικῶς Πέτρον μὲν τὸν Μογγὸν κατεδίκασεν, ὡσαύτως γε μὴν ὁ Φῆλιξ καὶ τὸν Ἀκάκιον ἀπεκήρυξεν· οὐδαμῶς δὲ κατὰ τῶν χειροτονηθέντων ὑφ' ἑκατέρου προδηλοτάτην ἀπεφήνατο ψῆφον, διὰ τοὺς προδήλους νόμους, ὡς ἔφην, τῆς ἐκκλησίας· καί τοι κ. Πέτρος σχεδὸν, μᾶλλον δὲ ὁ Ἀκάκιος,

nemo ex patriarchis ejus consecrationem probavit. Quoniam vero dixistis, ecclesiasticis legibus eos non rejici, qui ex laicis initiantur, initiantes autem cautos reddi, & consuetudine canonem vinci, vobiscum ipsi pugnastis. Nam papam Nicolaum confessi estis Photii electioni ex ecclesiasticis legibus obstitisse, eumque jure damnasse, quippe qui ex laicorum numero promotus esset: ipsius tamen Nicolai canonico judicio & sanctioni non subscribitis, sed ad canonis eversionem consuetudinem prætexitis: ignoratisque ea quæ raro fiunt, legibus non officere, neque legum vim enervare; cum præsertim ingens discrimen sit inter Photium & sanctos illos viros. Illud quoque falsum est, multos a Romanis absolutos esse, quos pro damnatis nos habeamus, & contra. Nam Marcellum anathematizantem omnem hæresim merito & Iulius papa, & synodus Sardicensis recepit. Quin & magnus Athanasius & Paulus confessor Marcellum pariter receperunt. Tandem vero ad vomitum reversum Silvanus anathematizavit. Cum quibus & Liberius per suas literas consentit. Eadem ratione Apiarium Sicensis ecclesiæ, quæ in Africana provincia est, presbyterum, loci illius episcopus quamdam ob causam a cœtu fidelium exclusit, eumdemque postea synodus ibi coacta penitus deposuit: quem Zosimus papa Romanus ad se confugientem, suamque causam illi probantem absolvit, & cum literis ad synodum remissum recipiendum curavit. Rationem vero reddens per apologeticum scriptum synodus Africana Apiarii depositi, & rursus justificati causa, apud Bonifacium papam Romanum Zosimi successorem; Apiarium, inquit, etiam hodie absolutum judicamus: censuimus tamen ei, propter scandala consecuta, in ecclesia Sicensi presbyteri officium non esse obeundum, at in aliis ecclesiis rem ei divinam facere licere. Synodum ergo Africanam Zosimi judicio potius obtemperasse compertum est.

Flavianum vero Antiochiæ patriarcham ecclesia Romana ob amorem in eximium Eustathium tantisper recusavit, dum imperatore Theodosio sequestri eumdem admisit, & pro Antiocheno patriarcha agnovit.

Quod vero dicitur Petrum Moggum Alexandriæ patriarcham depositum fuisse, pariterque Acacium Constantinopolitanum, ab illis tamen ordinatos nequaquam depositos fuisse; nihil vestræ causæ Photioque patrocinatur. Nam aliter ecclesiasticæ leges episcopos ab hæresi reductos judicant, & aliter eos qui a mœchis & sacrilegis contra leges sunt initiati. quæ leges illos per libellum hæresim suam ejurantes sanciunt recipiendos; quemadmodum & tunc orientis episcopi synodum coegerunt, & Felix qui Simplicio in pontificatu Romano successit, Petrum Moggum in synodo damnavit, & Acacium abrogavit. Contra ordinatos vero ab utroque nulla expresse lata est sententia, quod, ut dixi, leges ecclesiasticæ omnibus essent exploratæ. Petrus sane, & forte plus Petro Acacius,

circa fidem hæsitare & claudicare visi sunt. A ordinatos autem, ut Photius, & cum Photio vos estis, nequaquam leges recipiunt; quemadmodum secundum sacrosanctum & œcumenicum concilium de Maximo Cynico & ab eo consecratis egit.

Gregorium vero Syracusanum, qui Photium consecravit, Ignatius patriarcha deposuit, non ut ecclesiæ desertorem, sed propter criminales causas. Et ipse quidem Gregorius Syracusanus episcopus rite abdicatus judicabitur semper; exortes vero criminis erunt, qui per vim & tyrannidem Photii & Gregorii coacti, illum inviti promoverunt. Nec idcirco Photius extra culpam B erit: erat enim & schismaticus, multosque ab ecclesiæ gremio abstraxit, ultroque voluit a Gregorio consecrari.

Ad hæc cum adhuc Zacharias respondere conaretur, legati ad imperatorem dixerunt: En quoties jam vana illorum & contumacia responsa audivimus. Ergo jam nunc illos rursus admonemus: Nolite vos excusare *ad excusandas excusationes in peccatis*: sed subjicite vos sanctæ synodo, ut ab anathematis sententia expediamini. Sancta enim Romana ecclesia cum tota occidentis synodo jam inde indictione undecima ligavit, anathemati subjecit, & ejecit C Photium. Et hoc primus fecit papa Nicolaus; deinde Hadrianus, qui Nicolao successit; a quo nos huc ad pronuntiandam confirmandamque veri justique judicii sententiam, præsente justa potentia majestateque vestra, missi sumus. Quemadmodum ergo hi damnati proscriptique sunt, ita damnati in omnem æternitatem permanebunt. Postea a secretario lecta est imperatoris adhortatio, quæ ita habet.

Psal. 140.

Multa quidem sunt mala communia, quæ præteritis diebus nostrum a Deo provectum imperium deploravit. Sed gravius malum, omniumque adeo malorum caput, D est ecclesiæ tempestas. Pax enim profligata, vetus ecclesiæ disciplina collapsa, præclarus ille ordo deletus. Iunior partes senioris invadit, infamis rapit munus optimatis, optimusque ecclesiæ status penitus est convulsus. Nam in civilibus quidem judiciis jus recte administratur; at in ecclesia impune regnat improbitas. Hæc dudum premebant turbabantque animum meum, perpetuisque torquebant curis, uti scandala e medio tollerem.

Partium ergo ambarum causam, ad acceptam ab antiquis ecclesiæ normam, exigendam decidendamque judicibus omnia coram cernentibus commisi; illis nempe, qui a patriarchiis legati venerunt: & E hoc quidem peractum nunc est. Patriarcham vero sacratissimum ad suam regredi sedem, non mei opus imperii, nec consilium fuit: sed sanctissimus papa Nicolaus, causa Ignatii diligenter excussa, ut ille restitueretur, sanxit; atque ex totius ecclesiæ Romanæ decreto omnes qui resisterent, anathemate perculit. Hinc illum suo throno reddidimus. Postquam vero præsentem causam & Romanorum legati & reliquarum ecclesiarum quæ ad orientem habitant, Dei providentia susceperunt,

ἀμφοτερίζοντες κατὰ τὴν πίστιν ἐφάνησαν. τοὺς δὲ χειροτονηθέντας, καθάπερ ὁ Φώτιος καὶ ὑμεῖς, κατ' οὐδένα παραδέχονται τρόπον· καθὰ καὶ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ δευτέρα σύνοδος ἐπὶ Μαξίμου τοῦ Κυνικοῦ, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων ἐποίησε.

Γρηγόριον δὲ τὸν Συρακούσης, τὸν χειροτονητὴν Φωτίου, οὐ διὰ τὸ διαστῆναι αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας καθῄρησεν ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος, ἀλλ' ἕνεκα ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος Συρακούσης καλῶς ἔσται καθῃρημένος, ἀνεύθυνοι δ' ἔσονται οἱ προαγαγόντες αὐτὸν διὰ τὸ ἀκούσιον, καὶ τὸ τυραννικὸν καὶ βίαιον Φωτίου καὶ Γρηγορίου. οὐ παρὰ τοῦτο δὲ καὶ Φώτιος ἀνεύθυνος ἔσται· ἦν B γὰρ καὶ σχισματικὸς, καὶ πολλοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀπέστησε, καὶ ἑκὼν χειροτονηθῆναι παρὰ Γρηγορίου προείλετο.

Ἐπὶ τούτοις ἔτι τοῦ Ζαχαρίου λέγειν πειρωμένου, οἱ τοποτηρηταὶ Ῥώμης εἶπον πρὸς τὸν βασιλέα· ἰδοὺ πολλάκις ἠκούσαμεν τῶν ματαίων αὐτῶν ἀντιῤῥήσεων. νῦν οὖν λέγομεν πάλιν πρὸς αὐτούς· ἄφετε προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, καὶ προσέλθετε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, καὶ σώθητε ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος. ἡ γὰρ ἁγία τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία ἀπὸ ια'. ἐπινεμήσεως, μετὰ πάσης τῆς δυτικῆς συνόδου, ἐδέσμευσε καὶ ἀνεθεμάτισε, καὶ C ἀπεβάλετο Φώτιον. καὶ τοῦτο πρῶτος ἐποίησε Νικόλαος ὁ πάπας· εἶτα ὁ μετ' αὐτὸν Ἀδριανὸς, ὃς ἔπεμψεν ἐνταῦθα ἡμᾶς πρὸς φανέρωσιν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀληθοῦς καὶ δικαίας κρίσεως ἐνώπιον τῆς δικαίας ὑμῶν βασιλείας. καθὼς οὖν οὗτοι κατεκρίθησαν καὶ ἀπεβλήθησαν, εἰς τὸν αἰῶνα οὕτως ἔσονται ἔχοντες. μετὰ ταῦτα ἀνεγνώσθη διὰ τοῦ ἀσηκρῆτις παραινετικὸν τοῦ βασιλέως ἔχον οὕτως.

Πολλὰ μὲν τὰ κοινὰ πάθη, ὡς ταῖς παρελθούσαις ἡμέραις τὴν ἡμετέραν θεοπρόβλητον βασιλείαν πενθεῖν τε καὶ σκυθρωπάζειν. τὸ μεῖζον δὲ κακὸν καὶ τῶν συμφορῶν ἡ ἀκρόπολις, ὁ τῆς ἐκκλησίας D χειμὼν, ἡ τῆς εἰρήνης ἀπόθεσις, καὶ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας κατάλυσις, καὶ τῆς εὐταξίας ἀπαλοιφή· τὸ συμπίπτειν τὸν νεώτερον ἐπὶ τὸν πρεσβύτερον, καὶ τὸν ἄτιμον ἐπὶ τὸν ἔντιμον· τὸ ἀνεστράφθαι δόλου τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, καὶ παρὰ τοῖς ἔξω δικαιοσύνην ἐμπολιτεύεσθαι, παρὰ δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν ἀδικίαν παῤῥησιάζεσθαι. ταῦτα τὴν ἐμὴν συνεῖχε καὶ ἐθορύβει ψυχὴν, καὶ μέριμνα ἦν μου διηνεκὴς τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου ποιήσασθαι.

Τὴν γοῦν τῶν στασιαζόντων μερῶν ἐξέτασιν κατὰ τὴν ἄνωθεν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἐπόπταις καὶ κριταῖς ἀνεθέμην, τοῖς ἐκ τῶν λοιπῶν πα- E τριαρχικῶν θρόνων ἀπεσταλμένοις. * καὶ τοῦτο μὲν νῦν. τὸ δὲ τὸν ἱερώτατον πατριάρχην ἐπὶ τὸν ἴδιον ἀνακάμψαι θρόνον, οὐ τῆς ἐμῆς βασιλείας ἔργον τότε ἢ ἐπινόημα γέγονεν· ἀλλ' ὁ ἁγιώτατος πάπας Νικόλαος τὰ περὶ αὐτοῦ μαθὼν ἀκριβῶς, τὴν ἀποκατάστασιν ἐποιήσατο, καὶ ἀναθέματι καθυπέβαλε μετὰ πάσης τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας τοὺς ἀνθισταμένους τῇ τοιαύτῃ ψήφῳ· καὶ τὸν ἴδιον θρόνον τούτῳ ἀποδεδώκαμεν. ἐπεὶ δὲ τὰ νῦν τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ῥωμαίων, καὶ τῶν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον προμηθείᾳ Θεοῦ κατέλαβον τοποτηρηταὶ,

συν

οὐκέτι ἐναντιωθῆναι κατά τι ἡ δικαιοτάτη βασιλεία μου βούλεται. διὰ δὲ καὶ μίαν ἄλλην συνόδον τούτων εὑρέθη ἡ βασιλεία μου, ἵνα μή τις ἔχῃ λέγειν, ὅτι βασιλικὴ χεὶρ ἢ ἐξουσία τὸ κριτήριον ὑπενόθευσεν. ἓν οὖν μόνον ἡμῖν καταθύμιον καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς κριτὰς ἱκέτιον, μηδένα συγχωρῆσαι παραπολέσθαι, εἰ οἷόν τε. τοῦτο μόνον ἔστω ἡμέτερον ἔγκλημα, τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα τοῖς κανόσιν ἑπόμενα· παρακαλοῦντες φιλανθρώπως πρὸς τοὺς παραπεσόντας διατεθῆναι.

Ναὶ πατέρες πνευματικοὶ, καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀληθείας ἔκδικοι, οἱ τυποῦντες κατὰ χρίσμα τὸν Ἀαρὼν, καὶ τὸν ζῆλον τὸν Φινεὲς, καὶ τὴν κρίσιν τὸν Σολομῶντα· ἐπιζητήσατε τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον, ἐπιστρέψατε τὸ πεπλανημένον, τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα προβάτοις οἰκονομίας τρόπῳ συγκαταμίξατε. καὶ ὑμεῖς οἱ τῆς θεραπείας δεόμενοι, τὰ τίμια μέλη Χριστοῦ, τὰ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ δαίμονος τῆς κεφαλῆς χωρισθέντα, δέξασθε παραινέσεως λόγον, οὐκ αἰσχύνομαι δὲ εἰπεῖν καὶ παρακλήσεως· εἰς τοῦτο γάρ με κατηνέγκεν ὁ πρὸς ὑμᾶς ἔλεος. ἐρευνήσατε τὰ ταμεῖα τῆς συνειδήσεως, καὶ εὑρήσετε κακῶς ὑμᾶς τῆς ἐκκλησίας διϊσταμένους. οὐκ αἰσχρὸν τὸ πάθος φανερῶσαι, καὶ τόπον μετανοίας καὶ ἰατρείας ἐπιζητῆσαι. οὐδεμίαν αἰσχύνην ἔχει, ἀδελφοὶ, τὸ προσπεσεῖν τῷ Θεῷ. ἐκείνῳ προσπίπτουσιν οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς πνευματικοῖς πατράσιν ὑποπίπτοντες. εἰ ὅλως τοῦτο αἰσχύνην ἡγεῖσθε, ἐγὼ τύπος ὑμῖν γενοίμην ταύτης τῆς ταπεινώσεως, ὁ ἀνεπιστήμων καὶ ἄσοφος τοῖς σοφοῖς καὶ ἐπὶ γνώσει σεμνυνομένοις. ἐγὼ ὁ ἐν ἁμαρτίαις κατειλημμένος, ὑμῶν τῶν καθαρῶν καὶ ἀρετῆς ἐπιμελουμένων, πρῶτος ἐμαυτὸν ἐπ᾽ ἔδαφος ῥίπτω· ἐπίβητε πρὸς τὰς ἐμὰς παρειὰς, καὶ διὰ τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν ὁδεύσατε. μὴ ἡγήσησθε μέγα βασιλέως πατῆσαι μετάφρενα. πάντα παθεῖν πρόθυμος ἐγώ· μόνον ἴδοιμι κοινὴν ἕνωσιν, μόνον ψυχὴν μὴ ζημιωθῶ, καὶ ἐπιχαρῇ ὁ κοινὸς ἐχθρὸς ὁ διάβολος. ταῦτα ἐγὼ μὲν παρακαλῶ· εἰ δὲ οὐ πεισθήσεσθε, ὑμεῖς ὄψεσθε· ἀθῷος ἐγὼ τῆς ὑμῶν ἀπωλείας. καταλείψατε τὸ καιροσκοπεῖν, ἀδελφοὶ, καὶ πραγμάτων ἀλλοίωσιν ἀναμένειν. ἐὰν πρᾶξις ἑνὸς ἀνδρὸς ὑμετέρου, οὐδὲν εὔλογον ἔχουσα, ὅλη δὲ πεπλασμένη τυγχάνουσα τοσαύτην ζάλην εἰργάσατο· πρᾶξιν τεσσάρων πατριαρχικῶν θρόνων τίς λῦσαι δυνήσεται; καὶ πρὸς τίνα καταφεύξεσθε, τὴν λύσιν αἰτούμενοι τοῦ δεσμοῦ, ὑπὸ τῶν τεσσάρων τούτων θρόνων κατακρινόμενοι;

Μετὰ τὴν τούτων ἀνάγνωσιν οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης τὴν βασιλικὴν ταύτην πρόσρησιν ἐπαινέσαντες, καὶ αὐτοὶ παραίνεσιν οἰκείαν προέθεντο. ἀλλὰ καὶ Θωμᾶς καὶ Ἠλίας οἱ τοποτηρηταὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων ὁμοίως τὴν βασιλικὴν παραίνεσιν ἐγκωμιάσαντες, εἶπον· ἡμεῖς εἰ ἄλογα ζῶα ποιμαίνοντες ἦμεν, ἀναγκαστικῶς καὶ βιαίως διετιθέμεθα πρὸς αὐτά. ἐπεὶ δὲ λογικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος, παραινέσει μᾶλλον ἀγόμενον, ἀρκούντως ὑπὸ τῶν βασιλικῶν παραινέσεων κατηχήθητε· καὶ ὃ βούλεσθε, ἐπιλέξασθε. ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς ἐνδόσιμον ἑπταήμερον παρασχὼν, ἔλυσε τὸ συνέδριον, καταντήσαντος τοῦ τέλους εἰς τὴν συνήθη εὐφημίαν τῶν βασιλέων.

nostrum imperium statuit, nihil amplius repugnare. Quapropter nostrum imperium in nulla alia hujus concilii actione seu consessu adfuit, ne quis diceret, a regia potentia manuque judicium fuisse corruptum. Hoc unum nobis curæ est, & hæc una apud vos judices deprecatio, uti ne quemquam, si fieri possit, perire patiamini. Hoc, si quod est, nostrum unius sit peccatum: cetera omnia relinquimus ecclesiæ sanctionibus; obsecrantes, ut lapsos clementer tractetis.

Ita spiritales patres, atque ecclesiæ & veritatis vindices, ad formam Aaronis chrismate delibuti, pro exemplo zeli Phinees, ad judicii normam figurantes Salomonem; quærite ovem perditam, errantem reducite, & dispensatorum more illis nonaginta novem hanc adjungite. Vos porro, quibus medico opus, nobilia Christi membra, sed mali dæmonis opera a capite sejuncta, admittite admonitionis, imo, neque enim dicere erubesco, tanta vestri miseratione teneor, deprecationis orationem. Descendite in conscientiæ vestræ penetralia: reperietis profecto, haud probe vos ab ecclesia disjungi. Nequaquam turpe ducendum est, morbum aperite, & medicinæ pœnitentiæque locum dare. Nullum, fratres, dedecus est supplicem esse Deo. Supplices illi sunt, qui ecclesiæ & spiritualibus patribus procidunt. Quod si omnino hoc ignominiam arbitramini, ego vobis ipse exemplum summissionis efformabo, stultus & insipiens sapientibus, & iis qui ob sapientiam in veneratione estis. Ego in peccatis volutatus, vobis qui puri estis virtutisque cultores, primus me in terram abjicio: per calcatum pergite os meum, incedite per oculos meos; pro nihilo ducite humeros imperatoris pede premere: omnia ultima lubens volens subibo, dummodo vos videam ad concordiam redire, dummodo ne animæ detrimentum patiar, & communis humani generis hostis diabolus triumphet. Hæc ego etiam atque etiam obtestor. Vos si contumaces in sententia perstiteritis, ipsi videritis: innocens ego sum a perditione vestra. Desinite alias quærere opportunitates, rerumque immutationem expectare. Si factum unius hominis vestri, quod omni ratione caret, & ex fraude doloque compositum, tantam excitavit tempestatem; judicium quatuor patriarcharum quis rescindere poterit? Ad quem, ut ab anathematis censura expediamini, confugietis, qui in quadruplici hoc patriarcharum foro damnamini?

His lectis, Romani legati laudata imperatoris allocutione, etiam suos ipsi addidere stimulos. Thomas quoque & Elias orientis legati patriarcharum, pari modo deprædicata imperatoris adhortatione: Nos, inquiunt, si pecudum & ferarum pastores essemus, ita erga eas afficeremur, ut ipsas per vim vel repugnantes cogeremus. At quoniam homo rationis est compos, qui admonitione potius ducitur, satis imperatoris admonitionibus instituti estis. Iam quod placet deligite. Imperator dato illis septem dierum ad deliberandum spatio, concilium solvit, quod imperatori de more feliciter in fine acclamavit.

ACTIO

ACTIO VII. CONC. VIII. GENERAL.

ACTIO SEPTIMA.

IN nomine domini, domini noſtri Ieſu Chriſti, veri Dei & ſalvatoris noſtri. Conſulatu imperatorum noſtrorum a Deo coronatorum Baſilii & Conſtantini; indictione III. IV. Kalendas Novembres, propoſitis venerandæ crucis lignis, ſacriſque euangeliis, præſidente ad dextram magnæ eccleſiæ partem imperatore; ſancta ſynodo œcumenica congregata, juſſu imperatoris Baanes præpoſitus dixit: Ad præſtitutam diem Photius adeſt, ſi ergo placet ſanctitati veſtræ, introducatur.

Legati dixere: Ingrediatur.

Introducto Photio ſcipioni innixo, una cum Gregorio Syracuſano epiſcopo, Marinus Romanæ eccleſiæ legatus dixit: Tollite illi de manu baculum; eſt enim dignitatis ſymbolum paſtoralis, qua ille indignus eſt. Ablatus ergo ab illo eſt baculus, rogatuſque a Baane, an libellum ſanctæ ſynodi faceret. Photius reſpondit: Deus ſervet in multos annos ſanctum imperatorem noſtrum.

Idem dixit Gregorius. Ad legatos vero: Nihil, inquiunt, reſpondemus, ſi ob quæ noſtra cauſa ipſi definierunt, pœnitentia ducuntur, ipſi corrigant quæ peccaverunt, factiſque id ipſis oſtendant.

Legati per Damianum palatinum clericum, interpretem, dixere: Hoc ad eccleſiæ contumeliam prolocuti ſunt. Nos aliud non quærimus, quam utrum velint libellum offerre. Deinde Theodorus a ſecretis in perſona patriarcharum orientis ita legit.

Primo ingreſſu Photius non ſolum nos comiteſque noſtros quos nobiſcum reperit, ſed ſacrum quoque ſenatum imperatoris peccati damnavit; nunc autem ſtultæ menti ſtabilimentum adjecit. Adhortationes imperatoris & ſanctæ ſynodi pronuntiatas ad pœnitentiam ejus, in ipſum imperatorem & ſynodum retorſit. Quod ſi ergo in ea animi pervicacia perſeveraverit, audiet illa: *Declinantes autem in obligationes adducet dominus cum operantibus iniquitatem.* (Pſalm. 129.) Rogatus iterum a Baane Photius, an haberet quod diceret: Si, inquit, iſti ad calumniandum nos adduxerunt, quid nobis relinquitur ut dicamus? Interrogati a Baane epiſcopi an libellum reciperent, quærunt, quis iſte ſit libellus. Subjiciunt legati Romani: quem ab eccleſia Romana nobiſcum attulimus, ut damnetis Photium, omniaque illius acta anathematizetis una cum Gregorio Syracuſano, Ignatium vero patriarcham recipiatis. Ioannes a Photio conſecratus Heracleæ epiſcopus: Quiſquis, inquit, anathemate ſuum ferit pontificem, anathemate feriatur.

Ceteri Photiani dixerunt: Quæ contra rationem fiunt, non comprobamus.

Rurſum Baanes ex imperatoris perſona dixit: Oſtendite hac hora, quod ſive hæreticus, ſive ſchiſmaticus diverſa a quatuor patriarchis ſentiens non fuerit damnatus.

ΠΡΑΞΙΣ ζʹ.

ANNO CHRISTI 869.

ΕΝ ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου πάντων Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν. ὑπατείας τῶν θεοστέπτων δεσποτῶν Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου. ΙΝ. γʹ. πρὸ δʹ. καλανδῶν Νοεμβρίων, προκειμένων τῶν τιμίων ξύλων καὶ τῶν τιμίων εὐαγγελίων, προκαθημένου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ναοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· συνελθούσης τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς συνόδου, κελεύσει οὖν τοῦ βασιλέως Βαάνης ὁ πραιπόσιτος εἶπε· τῆς δεδομένης τῷ Φωτίῳ προθεσμίας ἤδη πεπληρωμένης, πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον ὁ Φώτιος ἦλθεν. εἰ κελεύει οὖν ἡ ἁγιωσύνη ὑμῶν, ἀχθήτω.

Εἶπον οἱ τοποτηρηταί· εἰσελθέτω.

Καὶ εἰσήχθη Φώτιος βακτηριζόμενος, καὶ σὺν αὐτῷ Γρηγόριος ὁ Συρακουσίων ἐπίσκοπος. Μαρῖνος δὲ ὁ τοποτηρητὴς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, ἄρατε, εἶπε, τὴν βακτηρίαν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ· σημεῖον γάρ ἐστιν ἀξίας ποιμαντικῆς, ἧς αὐτὸς ἀνάξιος. ἀφῃρέθη οὖν αὐτήν, καὶ ἠρωτήθη διὰ τοῦ Βαάνους, εἰ ποιεῖ τὸν λίβελλον τῆς ἁγίας συνόδου. ὁ δὲ Φώτιος εἶπε· ὁ Θεὸς φυλάξαι εἰς πολλὰ ἔτη τὸν βασιλέα ἡμῶν τὸν ἅγιον.

Τοῦτο εἶπε καὶ Γρηγόριος. τοῖς δὲ τοποτηρηταῖς, εἶπον, ἀπολογίαν οὐ παρέχομεν. εἰ εἶπον ἐπὶ ἰδίᾳ μετανοίᾳ τὸν προδιορισμόν, ὃν ἔθεσαν χάριν ἡμῶν, δι' ἔργων ἐπιδειξάτωσαν, καὶ μετανοησάτωσαν αὐτοὶ ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησαν.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον διὰ τοῦ ἐξελληνίζοντος Δαμιανοῦ βασιλικοῦ κληρικοῦ· τοῦτο πρὸς αἰσχύνην τῆς ἐκκλησίας εἶπον. ἡμεῖς οὐδὲν ἕτερον ἐρωτῶμεν, εἰ μὴ ἐὰν βούλωνται ποιῆσαι τὴν τοῦ λιβέλλου πληροφορίαν. εἶτα ἀνέγνω Θεόδωρος ἀσηκρῆτις ἐκ προσώπου τῶν ἀνατολικῶν θρόνων οὕτως.

Τῇ πρώτῃ εἰσόδῳ ὁ Φώτιος οὐ μόνον ἡμᾶς καὶ τοὺς σὺν ἡμῖν εὑρεθέντας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἁγίαν σύγκλητον τοῦ βασιλέως ἁμαρτωλοὺς ἀπεφήνατο· νῦν τὸ ἐπισφράγισμα τῆς ἀτόπου διανοίας ἠρεύξατο· τὰς παραινέσεις τὰς βασιλικὰς καὶ τῆς ἁγίας συνόδου, τὰς ἐκφωνηθείσας εἰς μεταμέλον αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν βασιλέα ἡμῶν τὸν ἅγιον καὶ τὴν ἁγίαν σύνοδον μετήνεγκεν. εἰ γοῦν τῇ τοιαύτῃ ἀπειθείᾳ καὶ ἀπονοίᾳ διαμένει, ἀκούσεται· τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιὰς ἀπάξαι κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. πάλιν οὖν ἠρωτήθη παρὰ Βαάνους ὁ Φώτιος, εἰ ἔχει τι εἰπεῖν. ὁ δὲ εἶπεν· οὗτοι εἰς συκοφαντίας ἡμᾶς ἤγαγον, καὶ τί λοιπὸν χρὴ λέγειν; ἠρωτήθησαν παρὰ Βαάνους οἱ τοῦ Φωτίου ἐπίσκοποι, εἰ ποιοῦσι τὸν λίβελλον. ἐκείνων δὲ ἐρωτησάντων, τίς ἐστιν ὁ λίβελλος; οἱ τοποτηρηταὶ Ῥώμης εἶπον· ὃν ἀπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας ἐκκλησίας ἠγάγομεν, ἵνα ἀθετήσητε τὸν Φώτιον καὶ πάντα τὰ πρακτικὰ αὐτοῦ ἀναθεματίσητε, καὶ Γρηγόριον τὸν Συρακούσης, καὶ δέξησθε τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον. εἶπεν Ἰωάννης ὁ Ἡρακλείας χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος παρὰ Φωτίου· ὁ ἀναθεματίζων τὸν ἀρχιερέα αὐτοῦ, ἔστω ἀνάθεμα.

Οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι Φωτίου εἶπον· τοῖς παραλόγως πραττομένοις οὐ συναινοῦμεν.

Καὶ πάλιν Βαάνης ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως εἶπε πρὸς αὐτούς· δείξατε τὴν ὥραν ταύτην, ὅτι εἴτε αἱρετικός τις, εἴτε σχισματικὸς ἐν οἱῳδήποτε τόπῳ ἐφρόνησεν ἔξω τῶν τεσσάρων πατριαρχῶν, καὶ διεσώθη.

Ii

εἰ γοῦν σήμερον τὰ τέσσαρα πατριαρχεῖα, μᾶλλον δὲ τὰ πέντε κατακρίνουσιν ὑμᾶς, τίς ὁ βοηθήσων ὑμῖν;

Οἱ τοῦ Φωτίου εἶπον· οἱ κανόνες οἱ ἀποστολικοί. τοὺς τοποτηρητὰς ἡμεῖς κριτὰς οὐ δεχόμεθα.

Ὁ βασιλεὺς διὰ Βαάνους εἶπεν· ἀπέλθετε πρὸς τὸν πατριάρχην, καὶ ἀγάγετε ἄλλους πρὸς ἡμᾶς.

Οἱ τῆς Ῥώμης τοποτηρηταὶ εἶπον· ἰδοὺ ἤκουσε πᾶσα ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ὅτι ἀπὸ τῆς ια'. ἐπινεμήσεως ὁ μακαριώτατος πάπας Νικόλαος ἔκρινε μετὰ πάντων τῶν δυτικῶν ἐπισκόπων περὶ Φωτίου καὶ πάντων τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν καὶ κανονικὴν αὐθεντίαν· καὶ κατέκρινεν αὐτὸν διὰ τὸ ἐπιβῆναι τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, καὶ ἐξῶσαι, καὶ καθαιρῆσαι, καὶ ἀναθεματίσαι τὸν ἁγιώτατον Ἰγνάτιον.

Ἐρωτῶμεν οὖν, τίνος ἕνεκεν αὐτὸς ἀπωσμένος, καὶ δεδεμένος, καὶ ἀνατεθεματισμένος, καὶ κοσμικὸς ὑπάρχων ἐτόλμησε τοιαῦτα. ἀξιοῦμεν οὖν ἀναγνωσθῆναι τὰ παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πάπα Νικολάου τελεσθέντα, καὶ τὰ παρὰ τοῦ μετ' αὐτὸν ἁγιωτάτου Ἀδριανοῦ.

Καὶ ἀνεγνώσθη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ πάπα Νικολάου πρὸς τοὺς μητροπολίτας, ἀρχιεπισκόπους, πρεσβυτέρους, καὶ κληρικοὺς Κωνσταντινουπόλεως, ἔχουσα οὕτως.

Τὰ παρὰ τῇ Κωνσταντινουπόλει πραχθέντα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν πραττόμενα, τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην οὐ πεπείσμεθα ἀγνοεῖν. ἀλλ' ὁποίῳ ζήλῳ ἐζηλώσαμεν ὑπὲρ τοῦ οἴκου κυρίου, ὅς ἐστιν ἡ ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, τῷ ἔθει τῶν προγενεστέρων ἡμῶν τὴν μέριμναν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν περιφέροντες, οὐδὲ τοῦτο ἀγνοεῖτε. ἀκούσαντες γὰρ ἡμεῖς, ὅτι τινὲς ὑμῶν φθόνῳ καὶ ὑπερηφανίᾳ ὁρμώμενοι κατὰ τοῦ ποιμένος καὶ διδασκάλου αὐτῶν, τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰγνατίου, ἐπανέστησαν, καὶ ἐξέωσαν τῆς ἐκκλησίας αὐτὸν, ἐν μερίμνῃ γεγόναμεν· καὶ μάλιστα ὅτι σχίσμα ἐν πάσῃ τῇ εἰρημένῃ ἐπαρχίᾳ, καὶ ταῖς ὑποκειμέναις αὐτῇ πόλεσι, διά τινα Φώτιον ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ κοσμικῆς στρατιᾶς καὶ σχήματος, καὶ τῶν ἀνακτορείων οἴκων τυγχάνοντα, καὶ αἰφνίδιον καρέντα, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ ἐναντίως τῶν ἱερῶν κανόνων προβληθέντα, οὐ σμικρὸν ἀκηκόαμεν ἀναφυέν. περὶ τούτων δὲ φροντιζόντων ἡμῶν, ἐξαίφνης μετ' ἐπιστολῆς τινες τῶν ἐπισκόπων βασιλικῆς κατέλαβον εἰς ἡμᾶς, πρεσβείαν φέροντες πρὸς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, καὶ κατηγορείας κατὰ τοῦ συνιερέως ἡμῶν Ἰγνατίου, καὶ ἐν λόγοις παραχώρησιν ἀπὸ Φωτίου προσφέροντες, οὓς αἰτίως ἀπεδεξάμεθα. ἤγγελλον δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς τῶν Εἰκονομάχων αἱρέσεως. τούτων γοῦν ἕνεκα δύο τῶν σὺν ἡμῖν ἐπισκόπων, Ῥαδούαλδον καὶ Ζαχαρίαν ἀπεστάλκαμεν, δεδωκότες γράμματα πρός τε τὸν Αὔγουστον καὶ τὸν Φώτιον, ὑποθέμενοι αὐτοῖς τὰς αἰτίας ἐξιχνιάσαι τὰς κατὰ Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου, καὶ τῇ ἀποστολικῇ καθέδρᾳ ἀπαγγεῖλαι. τὴν γὰρ τοῦ Φωτίου χειροτονίαν οὔπω * ἐμάθομεν γεγονυῖαν, καὶ τοῖς ἀποκρισιαρίοις δὲ αὐτοῖς ἐνετειλάμεθα, ὡς λαϊκῷ κοινωνῆσαι Φωτίῳ. ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, δηλωθήσεται ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἡμῶν τῶν πρὸς τὸν Αὔγουστον καὶ τὸν Φώτιον πεμφθέντων. ἡμεῖς οὐκ ἐκπληρῶσαι τὰς κατὰ

ACTIO VII. CONC. VIII. GENERAL.

A Quando ergo vos hodie quatuor, imo quinque patriarchæ damnant, quis vos absolvet?

Canones apostolici, inquiunt Photiani. Legatos autem judices non recipimus.

Imperator per Baanem dixit: Abite ad patriarcham, & alios nobis adducite.

Legati veteris Romæ dixerunt: Ecce tota sancta œcumenica synodus audiit, Photium & Photianos omnes a beato papa Nicolao cum omnibus occidentalibus episcopis undecima indictione ex apostolicarum sanctionum auctoritate damnatos esse. Damnatus vero propterea Photius est, quod ecclesiæ Constantinopolitanæ cathedram invaserit, sanctissimum Ignatium exegerit, deposuerit, anathematizarit.

B Quærimus ergo, quam ob causam profanus ipse & laicus, censuraque ecclesiastica constrictus ac anathematizatus, hujuscemodi sit ausus perpetrare. Petimus ergo, ut beatissimi papæ Nicolai, & sanctissimi Hadriani qui Nicolao successit, acta recitentur.

Lecta igitur est epistola Nicolai papæ ad metropolitas, archiepiscopos, presbyteros, & clericos Constantinopolitanos, in hæc verba conscripta.

C Quæ apud Constantinopolitanam urbem gesta sunt, hodieque geruntur, sanctitatem vestram non arbitramur ignorare. Sed quali zelo pro domo Dei zelati sumus, quæ est ecclesia Dei viventis, more majorum nostrorum solicitudinem omnium ecclesiarum circumferentes, etiam probe scitis. Postquam enim accepimus quosdam superbiæ fastu inflatos, & invidiæ facibus inflammatos, contra pastorem suum & doctorem, comministrum nostrum Ignatium insurrexisse, atque ex ecclesia pepulisse, magna sane cura affecti sumus, ob eam potissimum causam, quod schisma in illa urbe & provincia, & omnibus subjectis illi civitatibus, propter Photium quemdam a foro profectum, & sæculari militia & habitu, & ex palatinis ædibus subito attonsum, atque in ecclesiam reclamantibus sacris canonibus traductum collocatumque, non modicum audiremus obortum.

D Hæc nobis anxie cogitantibus, repente adsunt cum regia epistola quidam episcopi ad apostolicum thronum missi, qui Ignatii consacerdotis nostri accusationem deferebant, verbisque nomine Photii excusationes prætendebant: qui a nobis rite excepti, nuntiarunt quoque de hæresi Iconomachorum; quorum causa binos ex nostris episcopos, Rhadoaldum & Zachariam, datis ad Augustum & Photium literis, cum mandatis misimus, ut Ignatii patriarchæ causam diligenter cognoscerent, atque ad apostolicam sedem referrent. Photii enim consecrationem non credidimus admittendam, & legatis nostris præcepimus, ut cum Photio non aliter atque cum laico communicarent. Quod ita esse ex literis nostris ad Augustum & Photium datis planum fiet. Nos tentatas adversus

E

Ignatium insidias nequaquam jussimus approbari. Ex epistola vero imperatoris cognovimus eos non solum consensum ullum in judicium adversus Ignatium noluisse præbere, sed etiam, ne tantum scelus designaretur, repugnasse. Et dilectus filius noster pius Augustus, illos contra nostrum mandatum egisse haud ignarus, pro culpanda legatorum prævaricatione ad nos solicite scripsit. Si quis vero dicat, cur eos qui lapsi non sunt, deposuerimus. Respondemus, illos cœpisse quidem Photio & Photianis resistere, sed tandem cessisse, manusque dedisse, eamque ob causam esse a nobis exauctoratos. Porro si ad causam B Ignatii judicandam missi essent, omnino prius quam judicaretur, ex nostra sanctione illum dignitati suæ thronoque restitutum oportuisset; ut quod per sæcularem potentiam admisit, per ecclesiasticas sanctiones recuperaret. Quin & cum nostros apocrisiarios mitteremus, epistolam ad Augustum missam eamdem ter eodem exemplo descripsimus; cujus unum exemplum ipsi servavimus, alterum Augusto transmissum est, tertium legati instructionis causa apud se retinere jussi sunt; qui postquam Constantinopolim pervenere, regiam formidantes potentiam, ut ipsimet aiunt, mandata nostra neglexerunt, & cum C Photio mœcho in sacris communicarunt, Ignatiumque virum ætate juxta ac sanctitate venerandum damnaverunt, atque de dignitatis gradu deturbarunt. Atque ita quidem legati se gesserunt. Nos autem sic statuimus, ut episcopus quicumque sit, a sæcularibus non judicetur, neque per vim & tyrannidem pellatur, nec ante cognitam causam sede sua privetur, sed a majoribus & summis personis ex æquo judicio sententiam accipiat. Legati porro nostri illinc reversi aliud nobis nihil renuntiarunt, nisi depositum Ignatium, & Photium in throno Constantinopolitano D collocatum. Post biduum vero nobis legatus imperatoris duo volumina exhibuit; quorum altero continebatur, cur Ignatius esset depositus; alterum de sacris imaginibus acta complectebatur. Ex quibus aperte cognovimus, literas nostras ad Ignatium datas, ab imperatore Ignatio nunquam fuisse redditas, neque a nostris legatis exemplum synodo episcoporum ostensum. Quo deprehenso, moleste tulimus, indeque quidquid cum nostris apocrisiariis factum, aut sine illis, statim intelleximus. Præterea idem legatus imperatoris literas Augusti nobis porrexit, quibus rogabamur, ut Ignatii depositionem, Pho- E tiique suffectionem ratam haberemus. At nos præsente ipso legato convocata tota nostra ecclesia, declaravimus in Ignatii depositionem aut Photii promotionem nunquam nos consensisse. Quando autem hæc agebantur, Rhadoaldus & Zacharias missi a nobis legati episcopi, nondum propria confessione dixerant a se abdicatum esse patriarcham Ignatium, aut se cum Photio communicasse: sed progressu temporis didicimus episcopos illos muneribus corruptos, ita demum in acta contra Ignatium conspirasse:

A Ἰγνατίῳ συσκευὰς ἐνετειλάμεθα. ἐν τῇ ἐπιστολῇ δὲ τῇ βασιλικῇ δεδιδάγμεθα, ὡς αὐτοὶ οὐ μόνον συναίνεσιν οὐκ ἐβουλήθησαν δοῦναι ἐν τῇ τοιαύτῃ κρίσει, ἀλλὰ καὶ ἀντέλεγον μὴ προβῆναι τὸ τοσοῦτον ἀνόσιον. καὶ ὁ ἠγαπημένος ἡμῶν υἱὸς ὁ εὐσεβὴς Αὔγουστος, εἰδὼς παρὰ τὴν ἡμετέραν κέλευσιν ἐκείνους πράξαντας, ὑπὲρ τῆς ὑπευθύνου τούτων παραβάσεως γράψαι ἐφρόντισεν. εἰ δέ τις λέγει, καὶ διὰ τί τοὺς μὴ πταίσαντας ἐκαθῄρεσαμεν· λέγομεν, ὅτι ἤρξαντο μὲν ἀντιλέγειν, διότι δὲ οὐ μέχρι τέλους ἐνέμειναν, ἀλλ' ἐνέδωκαν, διὰ τοῦτο καθῃρέθησαν. εἰ γοῦν διὰ τὸ κρῖναι Ἰγνάτιον ἀπεστάλησαν παρ' ἡμῶν, ἄρα ἂν πρὸ πάσης δίκης τῷ θρό- B νῳ αὐτοῦ ἀποκατασταθῆναι ἀναμφιβόλως ἐθεσπίσαμεν, ὡς ἂν ὅπερ παρανόμως διὰ κοσμικῆς ἐξουσίας ἀπώλεσεν, δι' ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος εὑρήσῃ. ἀλλὰ καὶ ἡνίκα τοὺς ἀποκρισιαρίους ἡμῶν ἐστέλλομεν, τὴν πρὸς τὸν Αὔγουστον ἐπιστολὴν ἐν τρισὶ τόμοις ὁμοίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐχαράξαμεν· ὧν ὁ μὲν εἷς παρ' ἡμῖν ἔμεινεν, ὁ δὲ ἕτερος ὡρίσθη ἀποκομισθῆναι πρὸς τὸν Αὔγουστον, τὸν δὲ τρίτον ἐνετάλθησαν ἔχειν παρ' ἑαυτοῖς οἱ ἀποκρισιάριοι εἰς οἰκείαν ἀσφάλειαν. αὐτοὶ δὲ καταλαβόντες τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν πτήξαντες, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, ἠθέτησαν τὰς ἐντολὰς C ἡμῶν, καὶ μετὰ Φωτίου τοῦ μοιχοῦ τῶν ἁγίων ἐκοινώνησαν μυστηρίων, καὶ Ἰγνάτιον τὸν γηραιὸν ἄνδρα καὶ ἅγιον κατέκριναν, καὶ τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἐξήλασαν. κἀκεῖνοι μὲν οὕτως ἐποίησαν. ἡμεῖς δὲ οὕτως ἐκτιθέμεθα, τὸν οἱονοῦν ἱεράρχην μὴ ὑπό τινων κοσμικῶν κρίνεσθαι, μὴ τυραννικῶς ἐξωθεῖσθαι, μὴ πρὸ ἀκροάσεως τῆς ἰδίας ἐκκλησίας στερεῖσθαι· ἀλλ' ὑπὸ μειζόνων ἀρχικωτάτων προσώπων τῆς εὐθείας ψήφου ἀπόφασιν ἐπιδέξασθαι. οἱ μέντοι ἀποκρισιάριοι ἡμῶν μετὰ ταῦτα ἐκεῖθεν ὑποστρέψαντες, οὐδὲν ἕτερον ἀνήγγειλαν, ἢ καθαιρεθέντα μὲν τὸν Ἰγνάτιον, τὸν Φώτιον δὲ ἐν τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως κυρωθέντα. μετὰ δὲ δύο D ἡμέρας πρέσβυς βασιλικὸς δύο ἡμῖν τόμους ἐκόμισεν· ὧν ὁ μὲν εἷς τῆς καθαιρέσεως Ἰγνατίου τὴν αἰτίαν περιεῖχεν, ὁ δὲ ἕτερος τὰ περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων. δι' ὧν σαφῶς ἐπέγνωμεν, ὅτι οὔτε ὁ αὐτοκράτωρ τὴν πρὸς τὸν συνεπίσκοπον ἡμῶν Ἰγνάτιον ἐπιστολὴν ὑπέδειξεν, οὔτε αὐτοὶ οἱ ἀποκρισιάριοι ἡμῶν τὸ ἴσον αὐτῆς συνελεύσει τῶν ἐπισκόπων ἐνεφάνισαν. καταλαβόμενοι γοῦν τοῦτο ἠδολεσχήσαμεν, καὶ εἴτι ἄνευ τῶν ἀποκρισιαρίων ἡμῶν ἐπράχθη, ἢ μετὰ τῶν ἀποκρισιαρίων, παραχρῆμα συνήκαμεν. ἀλλὰ μετὰ ταῦτα προσήγαγεν ὁ αὐτὸς βασιλικὸς πρέσβυς βασιλικὰ γράμματα δυ- E σωποῦντα, ὅπως ἐν τῇ καθαιρέσει Ἰγνατίου, καὶ τῇ κυρώσει Φωτίου συναινέσωμεν. ἡμεῖς δὲ ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ ἀποκρισιαρίου συγκαλεσάμενοι τὴν παρ' ἡμῖν ἅπασαν ἐκκλησίαν, ἐξεφωνήσαμεν ἐν τῇ καθαιρέσει Ἰγνατίου, ἢ τῇ προβολῇ Φωτίου μηδέποτε συναινέσαι. ἡνίκα τοίνυν ταῦτα ἐπράττετο, Ῥαδοάλδος καὶ Ζαχαρίας οἱ ἀποσταλέντες, ὡς εἴρηται, παρ' ἡμῶν ἐπίσκοποι οὐχ ὡμολόγησαν, ὅτι καθῄρησαν τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον, καὶ ἐκοινώνησαν τῷ μοιχῷ Φωτίῳ· ἀλλὰ παρερχομένου χρόνου ἐνενοήσαμεν τοὺς ἐπισκόπους ἐκείνους δώροις παραφθαρῆναι, καὶ οὕτω ποιῆσαι ἃ εἰς Ἰγνάτιον καὶ τὸν Φώτιον γέγονε.

συγκαλε-

συγκαλεσάμενοι οὖν ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν τῶν δυτικῶν μερῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων ἄθροισμα, καὶ σύνοδον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ποιησάμενοι, ἠγάγομεν εἰς τὸ μέσον Ζαχαρίαν· ὁ Ραδοάλδος γὰρ οὐ παρῆν· καὶ ἐρευνηθεὶς ἀκριβῶς Ζαχαρίας, εὑρέθη ἐν τῇ καθαιρέσει Ἰγνατίου καὶ τῇ κοινωνίᾳ Φωτίου παντελῶς ἐπταισμένος. διὸ αὐτὸς ὁ Ζαχαρίας ἰδίῳ στόματι ὡμολόγησε, καὶ διασκέψει τῆς τηλικαύτης συνόδου καθῃρέθη. ὁ μέντοι Ραδοάλδος τὰ αὐτὰ πείσεται εἰς ἑτέραν ἀπαντήσας καὶ ἄκων σύνοδον. ἅπερ δὲ συνοδικῶς περὶ Φωτίου τοῦ ἅρπαγος καὶ τῶν ὑπασπιστῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων ὡρίσαμεν, ἐν τοῖς ὑποτεταγμένοις κεφαλαίοις ἐκφέρονται.

α'.

Φώτιος ὁ ἀπὸ σχισματικῶν γνωσκόμενος, καὶ ἀπὸ κοσμικῆς ὑπηρεσίας καὶ στρατείας, καὶ ἐκ τῆς ἀγορᾶς αἰφνίδιον καρεὶς, καὶ ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Συρακουσῶν ἐπισκόπου καθῃρημένου χειροτονηθεὶς, ζῶντος τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰγνατίου τοῦ βιαίως ἐκβληθέντος, καὶ μετὰ τῶν κατακρίτων καὶ ἀναθεματισμένων, καὶ μετὰ τῶν παρὰ τοῦ προκατόχου ἡμῶν τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου δεσμευθέντων κοινωνῶν καὶ ἀναστρεφόμενος, μεθ' ὧν καὶ συνύφανε τὰ κατὰ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου· καὶ διαστρέψας τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποσταλέντας ἐπισκόπους, ὥστε συνδικῆσαι αὐτῷ, καὶ μέχρι νῦν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ συστρέφων, καὶ κολάζων αὐτόν τε τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κολάσεσιν ἀφορήτοις· ἔστω τῇ τοῦ παντοδυνάμου ἐξουσίᾳ Θεοῦ, καὶ τῶν μακαρίων ἀποστόλων καὶ κορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου; καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἁγίων, καὶ τῶν τιμίων καὶ οἰκουμενικῶν ἓξ συνόδων αὐθεντίᾳ, πάσης ἱερατικῆς τιμῆς καὶ ὀνόματος ἀλλότριος, καὶ παντὸς τάγματος κληρικοῦ ἀπόβλητος. ἐὰν δὲ μετὰ τὴν διάγνωσιν ταύτην πειραθῇ εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀνελθεῖν; ἢ παρεμποδίσαι τῷ συλλειτουργῷ ἡμῶν Ἰγνατίῳ, ἢ ἱερατικοῦ τινος ἐφάψασθαι ἔργου, ἀκοινωνησίᾳ παντελεῖ κατακριθήσεται, καὶ ἀναθεματισμῷ ὑποπεσεῖται μετὰ τῶν συγκοινωνῶν αὐτοῦ. ἐκ τούτου γὰρ ἕκαστος μανθάνων, οὐδαμῶς τοῦ λοιποῦ ἐκ λαϊκῆς καταστάσεως εἰς τὴν ἱερατικὴν αἰφνίδιον ἔλθῃ χώραν· ὅπερ ἐν τῇ αὐτῇ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίᾳ πολλάκις τολμηθὲν ἔγνωμεν. καὶ οὕτω καταφρονοῦνται οἱ κληρικοὶ, ὧν ἄπειρον τὸ πλῆθος, ἐκ νηπίας ἡλικίας τῇ ἐκκλησίᾳ δουλεύοντες.

β'.

Γρηγόριον δὲ τὸν τῆς Συρακουσίων ἐκκλησίας ἀκανονίστως προστάντα· ἐδεσμεύθη γὰρ ἀπὸ Βενεδίκτου τοῦ πρὸ ἡμῶν ἁγιωτάτου πάπα· καὶ Φώτιον τὸν λαϊκὸν ἀθρόον ἐκ λαϊκοῦ χειροτονήσαντα, θεσπίζομεν καὶ ἀποφαινόμεθα πάσης τοῦτον ἱερατικῆς στερεῖσθαι ὑπηρεσίας, καὶ μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ ἐκ μηδεμιᾶς συνόδου ἀποκαταστάσεως ἔχειν ἐλπίδα. εἰ δὲ ἀπὸ τοῦ νῦν τολμήσει ἱερατικοῦ ἔργου ἅψασθαι, ἢ κατὰ Ἰγνατίου μελετήσει, ἀνάθεμα ἔστω, καὶ πάντες οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ.

γ'.

Οὓς δὲ Φώτιος ὁ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας μοιχὸς ἐν οἱᾳδήποτε ἐκκλησιαστικῇ τάξει προεχειρίσατο, ὡς συναινοῦντας τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τούτους παντάπασιν ἀναθεματίζομεν ἀποβαλλόμενοι.

A Ergo nos evocatis ex multis occidentis provinciis episcopis, in ecclesia Dei concilium, adducto in medium Zacharia (nam Rhadoaldus aberat) celebravimus; in quo examinatum accurate Zachariam in Ignatii ejectionem consensisse, & in Photii communionem prolapsum fuisse deprehendimus, quare ipse Zacharias ore suo confessus est: quam ob causam synodus illum deposuit. Idem Rhadoaldus alia in synodo quamvis invitus patietur. Quæ vero in nostra synodo de usurpatore, ejusque satellitio, deque Ignatio patriarcha & iis qui sunt partes Ignatii secuti, nec non de B sacris imaginibus decreverimus, in sequentibus capitibus exponuntur.

I.

Photius a schismaticis & sæculari ministerio, a curia, militarique seu forensi functione repente attonsus, atque a Gregorio Syracusano episcopo damnato, vivo adhuc comministro nostro Ignatio per vim pulso; consecratus, & cum damnatis anathematisque vinculis a sancto Benedicto qui nos præcessit, constrictis communicans & conversans; cum quibus insidias Ignatio patriarchæ concinnavit, nostrosque legatos episcopos ad suam pertrahen- C do sententiam pervertit; qui etiam hodie ecclesiam Dei perturbat, & patriarcham Ignatium illique adhærentes in tolerandis cruciamentis affligit; Dei omnipotentis auctoritate, & beati Petri & Pauli principum apostolorum, omniumque sanctorum, & venerandarum sex œcumenicarum synodorum, omni sacerdotali honore & nomine sit alienus, & omni clericatus officio prorsus exutus. Quod si post cognitam hanc sententiam thronum denuo Constantinopolitanum occupare tentaverit, aut Ignatium comministrum impedierit, aut functionem ullam prorsus ecclesiasticam D attigerit, nullam habebit spem communionis, & una cum sectatoribus suis anathemati subjicietur. Ex hoc enim singuli intelligent, de cetero nemini subito ex laico statu ad episcopatum aspirandum: id quod in Constantinopolitana ecclesia sæpius præsumptum comperimus. Inde enim fit, ut passim contemnantur clerici, quorum maximus numerus a tenera usque ætate in ecclesia desudat.

II.

Gregorium vero Syracusanum, qui thronum contra canones tenuit, (nam a Benedicto papa prædecessore nostro sanctissimo ligatus est) Photiumque laicum repente ex laico consecravit; omni ecclesiastica fun- E ctione privatum esse decernimus & declaramus, sic ut nullam ab ulla synodo spem recuperandæ dignitatis habeat. Quod si vero ab hoc tempore ullum munus ecclesiasticum obire præsumpserit, aut adversus Ignatium aliquid molitus fuerit, anathema esto ipse, & quicumque cum ipso communicaverint.

III.

Quos vero Photius ecclesiæ Constantinopolitanæ mœchus in quocumque gradu ordine ecclesiastico collocavit, eos omnes, veluti causæ illius faventes, ejicimus omnino atque damnamus.

ACTIO VIII. CONCIL. VIII. GENERAL.

IV.

A Ignatium porro omni veneratione prosequendum, primum vi regia de throno suo deturbatum, deinde a Photio & Photiana factione ornatu pontificio exutum, magni Dei & domini nostri Iesu Christi auctoritate sancimus nunquam pro deposito habendum esse, sed patriarcham Constantinopolitanum legitimum censendum: cui si quis non paruerit, clericus quidem omni clericorum gradu & ordine spoliatus esto; laicum vero omni paterna benedictione privamus. Nec quisquam huic sine primæ sedis principis apostolorum Petri auctoritate repugnare ausit. B Episcopos autem & cujuscumque ordinis clericos patriarchæ causa vexatos, ab exilio revocari, suisque sedibus & loco, quo prius erant, restitui volumus. Quod si quis huic nostro decreto resistere tentaverit, donec obsequatur, anathema esto. Si qui vero ex illis de aliis rebus accusentur; suas tamen cathedras obtineant, donec in Romanæ sedis tribunali de iis judicium fiat.

Sancimus etiam de imaginibus sacris domini nostri Iesu Christi, & semper virginis genitricis Dei, omniumque sanctorum usque ab Abele justo, Deo gratorum, C quemadmodum per orbem terræ universum ecclesia antiquitus accepit, integre sancteque colendis. Ob quas Ioannem quondam Constantinopolitanum antistitem, ejusdemque sectæ asseclas, quoad nobiscum sentiant, damnatos declaramus. Hæc apostolica cathedra decrevit, quæ a vobis etiam sanctissime sunt observanda. Si quis pro defensione dicat, Photium a Gregorio Syracusano quondam episcopo, a synodo exauctorato, & anathemate damnato, mandato tamen imperatoris ad id faciendum impulso, consecratum esse; dicat hic, qua lege id fecerit. Sæculari potentia neque ligari, neque solvi sacerdotem posse statutum est. D Quo pacto igitur depositus post depositionem consecravit? Quod si rursus dicat Gregorius, se ab episcopis absolutum esse; frustra est: neque enim ab inferioribus, vel æqualibus, sed a superiore, & ut ex apostolicis sanctionibus discimus, ab eo ipso qui illum communione privarat, vel certe a primæ sedis potestate absolvendus est. Ab inferiore enim vel æquali prælatus aut æqualis, non annuente majore, absolvi nullo modo potest. Ad hæc considerate fratres, an stare possit Photius, E etiamsi miris efflorescat virtutibus, etiamsi summa scientiæ laude præstet; cum is ipse qui illum erigere voluit, prostratus humi jaceret.

Nos ergo fratres, quod oportuit, fecimus, ut hæc vos moneremus, vos vero videre, nullam vos ignorationis excusationem habere posse. Canones enim Deo inspirante vobis ante oculos versantur, & per literas nostras jam edocti estis. Quapropter cavete, ne communicetis alienis peccatis. Gregorius jam olim a patriarcha Ignatio, & synodo ab illo celebrata, quemadmodum non ignoratis, depositus est:

δ΄.

Τὸν δέ γε αἰδεσιμώτατον Ἰγνάτιον τὸν πρότερον μὲν βασιλικῇ βίᾳ τοῦ οἰκείου στερηθέντα θρόνου, μετὰ δὲ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Φωτίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τῆς ἱερατικῆς γυμνωθέντα ἀμπεχόνης, τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ θεσπίζομεν, μηδέποτε τῶν καθῃρημένων λογίζεσθαι, ἀλλ' εἶναι ἀρχιερέα τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας δικαιοῦμεν. τὸν δὲ τολμῶντα μὴ ὑπείκειν αὐτῷ, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, πάσης τῆς τῶν κληρικῶν τάξεως ἀπογυμνοῦμεν· εἰ δὲ λαϊκὸς, πάσης εὐλογίας πατρικῆς στεροῦμεν αὐτόν. οὐδεὶς γὰρ ἀντιστῆναι τούτῳ τολμήσει, ἄνευ τοῦ προσταχθῆναι τῇ πρώτῃ καθέδρᾳ τοῦ B κορυφαίου ἐν ἀποστόλοις θρόνου Πέτρου. τοὺς δὲ ἐπισκόπους, ἢ οἱασδήποτε τάξεως κληρικοὺς τοὺς ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου παθόντας, ὁρίζομεν τῆς τε ὑπερορίας ἀπολυθῆναι, καὶ τοὺς ἰδίους θρόνους καὶ βαθμοὺς ἀπολαβεῖν. καὶ ὅστις ἂν τούτῳ τῷ διακρίματι ἐναντιωθῆναι τολμήσει, ἀνάθεμα ἔστω, ἕως οὗ πειθαρχήσῃ. εἰ δέ τινες ἐξ αὐτῶν περὶ ἑτέρων κατηγοροῦνται, τὰς μὲν οἰκείας καθέδρας ἐχέτωσαν, κριθήσονται δὲ ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων καθέδρᾳ.

Ὁρίζομεν δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων τοῦ C κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀειπαρθένου μητρὸς [illegible] τε τῶν ἁγίων τῶν τῷ Θεῷ ἀπὸ Ἄβελ τοῦ δικαίου εὐαρεστησάντων, καθὼς ἡ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησία ἀρχῆθεν ἐδέξατο, ἀμείωτα διατελεῖν. διὸ καὶ Ἰωάννην τὸν τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν προστάντα, καὶ τοὺς τῆς αὐτῆς ὄντας αἱρέσεως, θεσπίζομεν εἶναι ἀναθεματισμένους, μέχρις ἂν ἡμῖν περὶ τούτου ὁμονοήσωσι. ταῦτα ἡ ἀποστολικὴ καθέδρα ὥρισεν, ἃ καὶ ὑμᾶς χρὴ φυλάττειν ἀπαρεγχείρητα. εἴ τις εἰς δικαιολογίας προφέρει τὸ καλῶς ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Συρακουσῶν ποτε ἐπισκόπου, τοῦ καθαιρεθέντος ὑπὸ συνόδου καὶ ἀναθεματισθέντος, χειροτονηθῆναι τὸν Φώτιον, προσταχθέντος τοῦτο πρᾶξαι τοῦ Γρηγορίου ἀπὸ βασιλικῆς D ἐξουσίας· εἰπάτω ὁ τοιοῦτος, ἐκ ποίων κανόνων τοῦτο παρέλαβεν. ὑπὸ κοσμικῆς ἐξουσίας οὔτε δεσμεῖσθαι, οὔτε λύεσθαι ἱερέα κεκανόνισται. πῶς γοῦν ὁ καθῃρημένος ἐχειροτόνησε μετὰ τὴν καθαίρεσιν; εἰ δὲ λέγει πάλιν ὁ Γρηγόριος, ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων λυθῆναι· μάταιος. οὐ γὰρ ὑπὸ τῶν ὑποδεεστέρων, ἢ τῶν ἴσων, ἀλλ' ὑπὸ μείζονος προσώπου, καὶ ὡς ἐκ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων μανθάνομεν, ὑπὸ τοῦ αὐτὸν ἀφορίσαντος, ἢ προδήλως ὑπὸ τῶν τοῦ πρώτου θρόνου δικαίων ἔμελλε λυθῆναι. ὑποδεέστερος γὰρ ἢ ὁμοταγὴς προτεταγμένον ἢ ὁμοταγῆ, μὴ ἐπινεύοντος τοῦ μείζονος, λῦσαι οὐ δύναται. ἐπὶ τούτοις E ἀναλογίσασθε ἀδελφοὶ, ἐὰν στῆναι ὁ Φώτιος δύναται, κἂν θαυμασταῖς ἀρεταῖς ἐξανθῇ, κἂν πάσῃ γνώσει διαλάμπῃ, ἡνίκα ὁ αὐτὸν στῆσαι δοκιμάσας, τῶν χαμαὶ κειμένων ἦν.

Ἡμεῖς μὲν οὖν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν, τὸ ὑμᾶς ταῦτα διδάξαι. ὑμεῖς δὲ ὁρᾶτε, ὅτι περὶ ἀγνοίας οὐδεμίαν δύνασθε παραιτήσεως ἔχειν ἀφορμήν· ὅτι περ καὶ τῶν κανόνων θείᾳ ἐμπνεύσει μνήμονές ἐστε, καὶ ταῖς ἡμετέραις διδακτοὶ γεγόνατε ἐπιστολαῖς. διὸ μὴ κοινωνήσητε ἀλλοτρίαις ἁμαρτίαις. Γρηγόριος πάλαι, καθὼς αὐτοὶ ἐπίστασθε, ἀπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου καὶ τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου καθῃρέθη·

ἡ δὲ

ἡ δὲ καθαίρεσις αὐτοῦ καὶ παρὰ τοῦ προκατόχου ἡμῶν Λέοντος, καὶ τοῦ Βενεδίκτου βεβαιωθῆναι ἐζητήθη· ἀλλ' ἐκεῖνοι μονομερῶς τοῦτο οὐκ ἐποίησαν. ὁ δὲ Γρηγόριος ἔκτοτε πολλὰ δεινὰ εἰς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον κατειργάσατο, καὶ αὐτοῦ περιόντος νεόφυτον τὸν Φώτιον εἰς τὴν τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίαν ἐχειροτόνησεν. ὅθεν αἰτούμεθα διασκέψασθαι ὑμᾶς, πόσον ἡμεῖς τῷ Ἰγνατίῳ χρεωστοῦμεν, οἵτινες αὐτῷ ἔνστασις, καὶ τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ γεγόναμεν ἐπισκίασις. εἰ καὶ ἡμεῖς οὐ διὰ τοῦτο τὴν κρίσιν τούτων ἀνεβαλόμεθα, ὥστε αὐτῷ τὴν βλάβην ἑτοιμάσαι· ἀλλ' ἵνα οὕτως ἡ γνώμη ἡ ἐν αὐτοῖς προαχθεῖσα ἰσχὺν ἔχῃ, διὰ τοῦ παρ' ἡμῶν τὴν ἐξέτασιν προελθεῖν· καὶ πάλιν οὕτως τὰ παρ' αὐτῶν εἰς αὐτὸν ἐγκληθέντα ὁλοκλήρως ἐνώπιον ἡμῶν προβληθῶσιν, ὡς ἂν τοῦ μέρους Ἰγνατίου πρόσωπον προσκληθὲν παρουσίᾳ ἡμῶν μὴ ὑστερήσῃ. ἐν τῷ εὐτρεπίζεσθαι δὲ τὸ μέρος Ἰγνατίου πρὸς τὴν ὁδὸν, οἱ πολέμιοι αὐτοῦ μηκέτι τοῦ θρόνου τοῦ ἀποστολικοῦ δεόμενοι, Ἰγνάτιον ἕλκουσι, καὶ ἐξωθοῦσι, καὶ ἀναριθμήτοις κακοῖς κατεργασθέντα ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποίμνης ἐκβάλλουσι. διὰ τοῦτο ἀδελφοὶ, ἐπεὶ ἐξ ἡμῶν εὑρέθη τῆς Ἰγνατίου ἐκβολῆς ἡ ὑπόθεσις, βοηθῆσαι τούτῳ ὀφείλομεν. διὸ οἱ λεχθέντες προκάτοχοι ἡμῶν Λέων καὶ Βενέδικτος, ἐὰν τοιαῦτά τινα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ὁ Γρηγόριος καὶ οἱ συνασπισταὶ αὐτοῦ ἐξειργάσαντο, καταχρώμενοι τῇ τοσαύτῃ συμπαθείᾳ καὶ μακροθυμίᾳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου εἰς τὰ Ἰγνατίου κακὰ, αὐτίκα ἂν τοὺς τοιούτους κατέκριναν, καὶ τὸ ἐγχείρημα τῆς ἀσεβείας καθελεῖν διαπύρως προεθυμήθησαν. ἀλλ' ἐπεὶ θείᾳ κλήσει εἰς οὐρανοὺς ἐκεῖνοι ὑπεχώρησαν, τὴν τοιαύτην τυραννίδα μὴ θεασάμενοι, ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀναπληρῶσαι τὸν τόπον αὐτῶν, καὶ κατὰ τὸ προνόμιον τῆς ἀξίας ἐπιμελῶς τελειῶσαι.

Οὐ παροπτέον δέ ἐστιν ἐπιμνησθῆναι ἡμᾶς, ὡς τῷ παρελθόντι χρόνῳ τῆς ιγ'. ΙΝ. ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἐπεδεξάμεθα, ἥτις πολλῶν ὑπῆρχε λόγων ὑβριστικῶν ἀνάπλεως· καὶ οἶμαι τὸν γραφέα αὐτῆς εἰς φάρυγγα ὄφεως τὸν κάλαμον βάψαι. ἀντεγράψαμεν δὲ πρὸς τὸν Αὔγουστον τηνικαῦτα, ὑπολαμβάνοντες ὃ καὶ ἔτι ὑπολαμβάνομεν, ὡς ἡ εὐσέβεια αὐτοῦ ποτε ἀνανήψαι, καὶ τῇ σωτηριώδει ἡμῶν νουθετήσει πεισθήσεται, καὶ τὰ πάλαι κακῶς γραφέντα ἐξαφανίσει, οὐ μόνον καθ' ἡμῶν ὄντα, ἀλλὰ καὶ τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰγνατίου. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῷ ἐξοχωτάτῳ βασιλεῖ ἐπιστολὴν τῆς προεδρίας ἡμῶν ἀνεπέμψαμεν, καὶ ὑμᾶς πρὸς τὴν ἔντευξιν ἡμῶν παρακινοῦμεν, ὡς ἂν ἐξετάσῃ τὰ τῆς ἐφυβρίστου γραφῆς· καὶ ἐὰν ἐν ταῖς αὐτοῦ πολλαῖς τοῦ κόσμου φροντίσιν ἐνασχολεῖσθαι ὑφηρπάσθη, ὥστε τοιαῦτα γράψαι, μὴ κατοκνήσῃ τοῦ ταπεινοφρόνως ὁμολογῆσαι, καὶ τὸ ἴσον τῆς τοιαύτης γραφῆς πυρὶ παραδοῦναι, ἵνα μὴ ἀχάριστος υἱὸς εὑρεθῇ περὶ τὴν ἰδίαν μητέρα, ἐξ ἧς ἔσχε τὴν βασιλείαν αὐτός τε καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ. νῦν οὖν γινώσκετε, ὅπερ ἐὰν μὴ ταύτης τῆς προπετείας ἀναστῆναι μέχρι τέλους βουληθῇ συναθροίσομεν πασῶν τῶν δυτικῶν χωρῶν τοὺς τιμιωτάτους ἱερεῖς, καὶ τοὺς διδασκάλους καὶ ἐπιστάτας τοῦ τοσούτου ψεύδους, καὶ τοὺς ἀποστάτας σφοδροῖς ἀναθέματος δεσμοῖς καθυποβαλοῦμεν, καὶ τὴν ἐπιστολὴν εἰς μεγίστην ἐνθέντες πυρὰν, τελευταίᾳ παραδώσομεν ἀπωλείᾳ· ὡς ἂν τούτων εὐλόγως πραχθέντων, διδαχθῇ ὁ εὐσεβὴς ὅπερ ἀγαπᾷ, καὶ ὁ ὠμότατος ὅπερ φοβῆται.

quam exauctorationem ut comprobarent, a Leone & Benedicto, qui ante nos Romanam cathedram administrarunt, est postulatum: quod illi altera parte non audita non fecerunt. Eo ex tempore Gregorius in patriarcham multa atrocia machinatus est, quo superstite Photium neophytum in Constantinopolitano throno collocavit. Quocirca volumus a vobis accurate perpendi, quantum Ignatio debeamus; qui illi obstaculum, adversariis vero ejus fuerimus umbraculum. Quamquam judicium horum non hanc ob causam distulerimus, ut illi inde incommodum crearetur; sed potius ut prolata in hos sententia robur haberet, si per nos præcederet examinatio; & vicissim sic objecta illi ab istis coram nobis integre exponerentur, ut partis Ignatii persona vocata nostræ præsentiæ non deesset. At vero dum Ignatius legationem adornat, ejus adversarii contempta apostolici judicii auctoritate, Ignatium de gradu deturbatum pellunt, infinitisque malis affligant. Quapropter, fratres, quoniam ex nobis Ignatii pellendi occasio capta est ab adversariis, a nobis merito adjuvandus est. Itaque si nostrorum prædecessorum Leonis ac Benedicti temporibus talia in Ignatium a Gregorio Syracusano & fautoribus ejus perpetrata essent, abutentibus ad Ignatii calamitatem tanta apostolicæ sedis indulgentia & longanimitate, continuo eos condemnassent, & piaculum impietatis destruere ardentissime studuissent. Quia vero ex hac illi vita in cælum a Deo evocati migrarunt, neque tyrannidem hanc spectarunt, nobis illorum vices sunt gerendæ, opusque pro dignitatis privilegio studiose perficiendum.

Neque illud nobis contemnendum, superiore anno indictione XIII. ab imperatore Michaele literas ad nos missas plenas contumeliæ: arbitrorque a scriptore calamum draconis faucibus fuisse tinctum. Respondimus tum Augusto, rati futurum (id quod adhuc speramus) ut pietas ejus aliquando resipiscat, monitisque nostris salutaribus flectatur, & quæ male sunt scripta non contra nos tantum, sed contra comministrum quoque nostrum Ignatium, igni tradat. Hanc enim ob causam epistolam præsulatus nostri ad augustissimum imperatorem misimus, pro qua etiam vos ut laboretis, adhortamur, ut imperator contumeliosissimi scripti causam perpendat; & si illi per negotiorum tumultum publicorum ac civilium obrepsit, ut hæc scriberet, non cunctetur modeste & submisse hoc ipsum profiteri, & exemplum literarum igni cremandum tradere; ne filius in suam matrem ingratus reperiatur, a qua & ipse & maiores ejus imperium acceperunt. Nunc ergo sciatis, nos, si obfirmatus in hac persistere contumacia volet, evocaturos ex toto occidente honoratissimos sacerdotes, & doctores & dispositores tantæ fallaciæ, apostatasque arctissimis anathematis vinculis constricturos, ipsamque demum epistolam in rogum maximum conjectam exusturos; ut his rite patratis discat pius quod amet, & crudelis quod timeat.

ACT. VII. CONC. VIII GENERAL.

ANNO CHRISTI 869.

Ceterum caritas unanimitatis vestræ de Ignatii fratris nostri ejectione, deque sanctorum patrum contemptione doleat nobiscum. Impietas enim tam alte cervices sustulit, ut ecclesiastici præsules facile a laicis dimoveantur. Nam laici, ut securi quod prava suadet voluntas, exequi possint, nec ab episcopis reprehendantur, non ex clericorum classe, sed ex suo ordine ad pontificiam administrationem promovent, qui illorum studiis obsequantur. Hoc sane apud vos ibi impune fieri solet, ut ex laicis quempiam subito attonsum, episcopum creent: quod a sacris canonibus est alienum. Formidate futuram a Deo condemnationis sententiam. Medicorum partes agitis: latentia ergo ulcera per signa precedentia inspicite. Speculatores estis: excelsam mentis speculam conscendite, & feram in gregem dominicum invadere meditantem procul inde prospicite. Quasi tuba exaltate vocem vestram, & annuntiate populo Dei scelera eorum. Hæc vobis hactenus scripsisse sufficiat. Pax autem Dei quæ exuperat omnem sensum, intima cordium vestrorum penetret, & non permittat in nobis schismata; sed una mente & uno ore digne glorificemus Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Amen.

Isai. 58.

Lecta hac epistola, lecta est epistola Hadriani papæ ad imperatorem Basilium in hæc verba.

Quoniam, serenissime imperator, vocem Dei ab apostolica sede delatam audivisti, exactoque mœcho ecclesiæ Constantinopolitanæ germanum pastorem reddidisti; ab omnipotente Deo es benedictus, si quidem a bene cœptis non destiteris, sed ad finem usque perseveraris. Ego quoque tibi hæc agenti omnino præsto ero. A decretis enim sanctæ memoriæ papæ Nicolai de Photii ejectione & Ignatii restitutione desciscam nunquam. Quare fiducialiter deposco, ut ejecti a tua pietate recipiantur, dissipati revocentur: inter quos est prudens vir * Theodosius clarissimus exarchus, qui nomine fratris nostri & comministri Ignatii legatione functus, septem totos annos ad limina apostolorum velut incola & peregrinus vixit: quem sane oportet dignam referre compensationem. Deus te & hic semper præstet felicem, hostiumque victorem, & in futuro gloriam det sempiternam, regnumque nullis sæculorum temporibus finiendum.

* Theognostus

Deinde lecta est ejusdem papæ epistola ad patriarcham Ignatium, hunc in modum scripta.

Par erat nos, si minus antea provocari ad tui auxilium, saltem nunc ob restitutam tibi dignitatem lætificari. Nam quando noster frater es, si intelligamus te necessitatem habere, & claudamus viscera nostra a te, quomodo caritas Dei in nobis manet? Scias ergo, omnia a sanctissimo antecessore nostro Nicolao tua tuorumque & ecclesiarum tuarum causa decreta nos custodituros. Insuper censemus

A Τὸ λοιπὸν δὲ ἡ ἀγάπη τῆς ὁμοψυχίας ὑμῶν περὶ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ιγνατίου ἐκβολῆς μεθ' ἡμῶν ἀλγησάτω, καὶ περὶ τῆς τῶν πατέρων καταφρονήσεως. ἡ γὰρ ἀσέβεια τοσοῦτον τὴν κεφαλὴν ὑπερῆρεν, ὥστε τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς προέδρους ῥαδίως παρὰ τῶν λαϊκῶν μετατίθεσθαι. οἱ γὰρ λαϊκοὶ ἵνα ἔχωσιν ἀδεῶς πράττειν τὰ οἰκεῖα κακὰ θελήματα, καὶ μὴ παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐλέγχωνται, οὐκ ἐκ τοῦ κλήρου πρὸς τὰς ἀρχιερατικὰς τάξεις προάγουσιν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἐκλέγονται τοὺς τὰ καταθύμια τούτοις πράξοντας. τοῦ-
B το δὲ ἐν τοῖς αὐτόθι μέρεσιν ἀδεῶς πράττεται, τὸ ἐκ λαϊκῶν τινα αἰφνίδιον κείρεσθαι, καὶ εἰς ἐπίσκοπον χειροτονεῖσθαι· τοῦτο δὲ τοῖς θείοις κανόσιν ἀπότροπαιον. φοβήθητε τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ κατάκρισιν. ἰατροί ἐστε, καὶ τὰ ἀφανῆ ἕλκη διὰ τῶν προερχομένων σημείων ἐπισκέψασθε. ἐπόπται ἐστέ· εἰς τὸ ὑψηλὸν ὑπερῷον τοῦ νοὸς ἀνάβητε, καὶ ἐν τῇ ποίμνῃ τῇ κυριακῇ τὸ πονηρὸν θηρίον ἐπιβῆναι ἐπιθυμοῦν πόρρω σκοπήσατε. ὡς ἐν σάλπιγγι ὑψώσατε τὴν φωνὴν ὑμῶν, ἀναγγείλατε τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ τὰς ἀνομίας αὐτῶν. ταῦτα ὑμῖν ὡς ἀρκοῦντα ἐγράψαμεν. ἡ δὲ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, τὰ ἔγκατα τῶν καρδιῶν ὑμῶν ἐμβατεύσοι,
C καὶ μὴ ἐάσῃ ἐν ἡμῖν σχίσματα, ἀλλ' ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ ἑνὶ στόματι καταξιωθῶμεν δοξάσαι τὸν Θεὸν καὶ πατέρα, καὶ τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀμήν.

Μετὰ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἀνεγνώσθη ἡ τοῦ Αδριανοῦ πάπα ἐπιστολὴ πρὸς τὸν βασιλέα Βασίλειον, ἔχουσα οὕτως.

Επεὶ γαληνότατε αὐτοκράτορ, ὑπήκουσας τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ τῆς διὰ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἐξενεχθείσης, καὶ ἀπέδωκας τῷ τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ τὸν οἰκεῖον ποιμένα, ἀπωσάμενος τὸν μοιχὸν, εὐλογημένος εἶ παρὰ τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ, ἐὰν ἀπὸ τῶν καλῶς ἐναρχθέντων μὴ ἀποστῇς, ἀλλὰ μέχρι τέλους ἐν αὐτοῖς ἐγ-
D καρτερήσῃς. κἀγὼ δέ σοι ταῦτα πράττοντι συνέσομαι παντὶ τρόπῳ. ἀπὸ γὰρ τῶν θεσπισμάτων τοῦ τῆς ἁγίας μνήμης πάπα Νικολάου, τῶν περὶ τῆς κατενέξεως Φωτίου καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως Ιγνατίου, οὐδέποτε ἀποστήσομαι. διὸ καὶ τεθαῤῥημένως δυσωπῶ, ὅπως οἱ ἐκβεβλημένοι ἀποδεχθῶσι παρὰ τῆς ὑμῶν εὐσεβείας, καὶ οἱ διεσκορπισμένοι ἐπισυναχθῶσιν. ἐν οἷς ἔστω καὶ ὁ συνετὸς ἀνὴρ * Θεοδόσιος ὁ τιμιώτατος ἔξαρχος· ὃς τῇ πρεσβείᾳ τῇ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ιγνατίου ὑπηρετούμενος, ἑπταετίαν ὅλην παρὰ τὰς τῶν ἀποστόλων φλιὰς ὡς ἀπόδημος καὶ παρεπίδημος ἔζησε· καὶ χρὴ αὐτὸν ἐπαξίαν τὴν ἀμοιβὴν κομί-
E σασθαι. ὁ δὲ Θεὸς δοίη σοι ἐνταῦθα μὲν εὐτυχίαν διηνεκῆ, καὶ τῶν ἐχθρῶν ὑποταγὴν, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι δόξαν αἰώνιον καὶ βασιλείαν τὴν ἀτελεύτητον.

* Al. legit. Θεόγν.

Μετὰ ταῦτα ἀνεγνώσθη ἡ τοῦ αὐτοῦ πάπα ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πατριάρχην Ιγνάτιον, ἔχουσα οὕτως.

Προσῆκε τῇ σῇ ἁγιότητι, εἰ καὶ μὴ πρὸς βοήθειάν σου πρότερον συγκαλέσασθαι ἡμᾶς, ἀλλά γε νῦν, ἵνα συγχαρῶμεν τῇ ἀνακλήσει σου. ἐπεὶ γὰρ ἀδελφὸς ἡμῶν εἶ, ἐὰν ἴδωμέν σε ἀνάγκην ἔχοντα, καὶ συγκλείσωμεν τὰ σπλάγχνα ἡμῶν ἀπὸ σοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μένει ἐν ἡμῖν; τοιγαροῦν γίνωσκε, ὅτι περ ἐν οἷς ὁ προμακάριστος μου ἁγιώτατος Νικόλαος ὑπὲρ σοῦ καὶ τῶν σὺν σοὶ, καὶ ὑπὲρ τῶν κατὰ σὲ ἐκκλησιῶν ὥρισεν, ἐν αὐτοῖς μένομεν καὶ ἡμεῖς. ἐπὶ τούτοις τὸ κοινὸν τέκνον

Θεόγνωστον

Θεόγνωστον τὸν εὐλαβέστατον ἔξαρχον, ὑπὲρ σοῦ πολλὰ κοπιάσαντα, ἀξιοῦμεν ἀμοιβῆς ἀξίας τυχεῖν. εἰ δὲ πρὸς ἡμᾶς πέμψαι βουληθείης, οὗτος πάλιν ἐλθέτω, ἀναγγέλλων ἡμῖν περὶ τῆς εὐοδώσεώς σου, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Πρακτικὰ συνόδου γενομένης παρὰ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ κατὰ Φωτίου.

Διαλαλιὰ πρώτη ἐν Ῥώμῃ.

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝ, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἠγαπημένα, τοῦ κυριακοῦ ἀγροῦ ἐπιτήδειοι εἶναι ἐργάται· καὶ ἐὰν ἐν αὐτῷ ἀκανθώδη τινὰ ἢ φθοροποιὰ ἀναδιδόμενα κατανοήσωμεν, ἐπιμελῶς ἐπειχθῶμεν ἐκριζῶσαι αὐτά. ἐπεὶ γοῦν ὁ Φώτιος, ἔτι κοσμικὸς ὤν, ἐνεκυμόνησε φθόνον κατὰ τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰγνατίου, καὶ πρὸς τὴν τῆς προεδρίας κορυφὴν, οὐ κατὰ βαθμὸν καὶ κατὰ μικρὸν, ἀλλ' ἀτάκτως ἐπεπήδησε, καὶ τῆς κοινωνίας ἑαυτὸν τοῦ οἰκείου προέδρου ἠλλοτρίωσε, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας τῆς τῷ αὐτοῦ πατριάρχῃ κοινωνούσης ἑαυτὸν ἔδειξε παντελῶς ξένον, ὡς σχισματικὸν, ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας ἀποσχίσας ἀπὸ τοῦ οἰκείου πατριάρχου· ὑπερορίας τε καὶ διαφόρους τιμωρίας, ἀλλὰ μὴν θανάτους εἰς τοὺς ἱερεῖς Χριστοῦ, καὶ τοὺς λοιποὺς πιστοὺς εἰς τοσοῦτον ἐργασάμενος, ὡς καὶ τὸν Διοκλητιανὸν ὑπερακοντίσαι. διὸ ὁ πρὸ ἡμῶν ἁγιώτατος πάπας Νικόλαος καὶ δι' ἀποκρισιαρίων καὶ διὰ γραμμάτων παρῄνεσεν. ἔπειτα θεωρῶν, ὡς οὐδὲν ὠφέλησεν ἡ παραίνεσις, ἀποτεμόμενος τοῦτον ἀφώρισε, καὶ ἀναθεματίσας, τῆς ἐκκλησίας ἠλλοτρίωσεν, ἧς ἐπέβη λῃστρικῶς. τούτου χάριν Φώτιος οὐ μόνον οὐκ ἦλθεν εἰς μετάνοιαν, ἀλλὰ καὶ συνήθροισε συναγωγὰς πονηρευομένων· καὶ τούτων προκαθεσθεὶς, πρῶτον μὲν ὡς ὠμὸς πατροκτόνος τὸν ἴδιον πατέρα Ἰγνάτιον ἐξέωσεν. εἶτα ἔθετο εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τῆς θείας εὐταξίας τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ἄτοπα συσκευάσας πολλά. ἀλλὰ καὶ τὸν βίον τοῦ μακαρίου πάπα Νικολάου διαβαλεῖν οὐκ ὤκνησε. τί γὰρ χρὴ λέγειν ὅσα καὶ περὶ ἡμῶν συνεφόρησε, πλασμάτων ψευδηγορίας συνθέμενος, καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου πάπα ἐκείνου τοῦ κατὰ τὸν ἥλιον λάμψαντος ἐν τῷ σκοτεινῷ βίῳ τούτῳ, καὶ μὴ τοῖς κοσμικοῖς ἄρχουσι, τῷ Μιχαὴλ δηλονότι τῷ βασιλεῖ καὶ Βάρδᾳ τῷ Καίσαρι ὑποπεσόντος παρανομοῦσι. τοίνυν ἀγαπητοὶ διασκέψασθε, τί ὑπὲρ τῆς τοιούτου τρόπου παρανομίας ἡμᾶς χρὴ διαπράξασθαι.

Ἀπολογία τῆς συνόδου πρὸς τὸν πάπαν.

Ἐπεὶ τὴν καρδίαν σου ὁρῶμεν πεφωτισμένην τῇ χάριτι τοῦ ἁγίου πνεύματος, εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, ἐπὶ τῶν πατρικῶν διατάξεων σπουδαῖος ὀπαδὸς, καὶ τῶν τοῦ θρόνου προνομίων ἀκριβὴς φύλαξ ὑπάρχεις. ὁ Φώτιος οὖν ὁ ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ βουλευτικῆς τῶν δημοσίων πραγμάτων ὑπηρεσίας ὤν, καὶ ἀθρόον εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀναβιβασθεὶς τάξιν καθάπερ λῃστὴς, καὶ πολλὰ δεινὰ τῇ ἐκκλησίᾳ πάσῃ καὶ τῷ ταύτης προέδρῳ διαπραξάμενος, ἀπόβλητος καὶ ἀναθεματισμένος ἐστίν.

Theognostum exarchum religiosissimum, & communem nostrum filium, tua causa plurima perpessum, digna compensatione remunerandum. Quod si legatum ad nos mittere voles, hunc ipsum velim mittas, qui nobis de felici tuo progressu, tuæque ecclesiæ Constantinopolitanæ statu nuntium ferat.

Acta synodi ab Hadriano papa contra Photium Romæ coacta.

Allocutio prima.

DEBEMUS, fratres & dilecti filii, agri dominici cultores esse studiosi. Quod si animadvertamus in illo vel spinas, vel alias noxias herbas pullulare, conemur eas diligenter extirpare. Cum igitur Photius adhuc profanus & sæcularis adversus comministrum nostrum Ignatium invidiam concitarit, & ad præsulatus culmen non per gradus & stata temporum intervalla, sed nullo ordine servato insilierit, atque a suo antistite defecerit, & idcirco ad universali ecclesia, quæ eidem suo patriarchæ communicat, seipsum prorsus alienum declararit, nullam ob causam a suo patriarcha divulsus: exilia quoque & varia tormentorum genera, mortem præterea Christi sacerdotibus, aliisque fidelibus intulerit, ita ut Diocletianum immanitate superarit. Ea de causa sanctissimus decessor meus papa Nicolaus per legatos & literas illum admonuit. Postquam vero intellexit sua monita nihil proficere, illum ab ecclesia quam latronis more invaserat, præcidit, anathemateque multavit. Qua pœna Photius affectus, tamen non resipuit, sed synagogas malignantium congregavit, illarumque præses ipse, primum velut immanis parricida suum patrem Ignatium ejecit. Deinde posuit in cælum os suum, & lingua ejus transivit in terra, contraque divinam ordinationem cælitus in ecclesia nostra dispositam multa nefarie molitus, famam ipsam beatissimi papæ Nicolai traducere, & vitam calumniari non dubitavit. Quid enim dicam quæ in nos contulerit, quæque mendaciorum monstra fabricatus sit in illum papam (Nicolaum) qui in tenebricosa hac vita velut sidus aliquod & sol alter effulsit; qui nec mundi principibus, Michaeli scilicet & Bardæ Cæsari contra justitiam favit. Videte igitur dilectissimi, quid super hujusmodi temeritate sit nobis agendum.

Psal. 72.

Responsio synodi ad papam.

Quoniam cor tuum sancti Spiritus gratia illustratum cernimus, meritas Deo gratias persolvimus, quando majorum instituta studiose complecteris, & apostolici throni principatum acriter tueris. Photius ergo a rebus forensibus & curialibus functionibus repente velut latro in ecclesiasticum intrusus ordinem, multa in totam ecclesiam & hujus ausus præsidem, depositus est atque anathematizatus.

Accendatur

Accendatur igitur, beatissime papa, velut ignis zelus tuus, & accinge veluti vir lumbos tuos, atque hanc apostolico throno irrogatam justus judex contumeliam vindica, & conciliabulum una cum actis suis nuper Constantinopoli contra sacrosanctam sedem apostolicam & ipsam veritatem a Michaele imperatore vi tyrannica coactum, ita falce tuæ sententiæ præcide, ut memoria ejus extet nulla; nisi ut ad turpitudinis ejus condemnationem, vel Ariminensi, vel Ephesinæ illi latrocinantium synodo comparetur. Qui autem vel interfuisse, vel subscripsisse, vel defendere hujusmodi scripta reperti fuerint, anathematis vinculo teneantur, quoad viva voce & subscriptione acta illius concilii damnarint: alioqui ne in laicorum quidem numero ab ecclesia catholica habeantur.

Alterum colloquium.

Quod vestra caritas censuit, placet vehementer. Sed quoniam liber, in quo nefaria conciliabuli acta perscripta sunt, quem nobis per legatos suos coepiscopus noster Ignatius & religiosissimus imperator Basilius transmiserunt, adhuc apud nos est, videndum est, quid de eo sit agendum. Atque ego quidem censeo, quandoquidem hic liber nihil ab hæreticorum & schismaticorum commentis differt, ne per hunc ceteri fallantur, moresque eorum corrumpantur; qui quantus quantus est, ex mendaciis & perversis dogmatis est consutus; illum æternis anathematis execrationibus devovendum, & inspectante universo concilio, Græcorumque legatis, igni tradendum.

Altera responsio.

Pium pontificis nostri & universalis ecclesiæ præsidis consilium placet omnibus: idem omnes dicimus: idem omnes toto pectore ut fiat rogamus & comprobamus.

Tertium colloquium ejusdem papæ.

Intolerabilis est hæc audacia, dilecti fratres, adeoque aures cordis mei eam ferre nullo modo possunt. Inauditum hactenus est, Romanum pontificem a ceteris ecclesiis esse judicatum; sed alios omnes ab illo judicari scimus. Nam quamvis Honorius post mortem ab orientis episcopis anathemate sit affectus, manifestum tamen est, illum de hæresi fuisse accusatum, qua sola in causa licet inferioribus in superiores insurgere. Quamvis & ibi nec patriarcharum quisquam, nec aliorum ullus antistitum sententiam pronuntiare potuerit, nisi ejusdem primariæ sedis accedente ad eam rem auctoritate. Præterea meminimus, regi Theodorico, cum Symmachum papam, evocatis ex diversis regionibus & regno Siciliæ episcopis, Romamque ire jussis, reum in judicium vellet adducere, diceretque a papa Symmacho multa mala esse perpetrata, quæ episcoporum judicio committeret,

Ἀναφθήτω οὖν ὡς πῦρ ὁ ζῆλός σου μακαριώτατε πάπα, καὶ περιζώσαι ὥσπερ ἀνὴρ τὴν ὀσφύν σου, καὶ τὴν ὕβριν τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ὡς δίκαιος κριτὴς ἐκδίκησον, καὶ τὸ συνέδριον μετὰ τῶν πρακτικῶν αὐτοῦ, τὸ πάλαι ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τῆς αἰδεσιμωτάτης καὶ ἀποστολικῆς καθέδρας, καὶ κατὰ τῆς ἀληθείας ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως τυραννικῶς συναθροισθὲν, οὕτω τῇ τῆς ἀποφάσεως δρεπάνῃ ἔκκοψον, ὡς μηδεμίαν αὐτοῦ μνήμην εἶναι, ἀλλὰ πρὸς κατάκρισιν τῆς αὐτοῦ αἰσχρουργίας τῇ ἐν Ἀριμίνῳ συνόδῳ, ἢ τῇ ἐν Ἐφέσῳ λῃστρικῇ συμπαραβληθῆναι. οἱ δέ γε παρευρεθέντες ἢ ὑπογράψαντες, ἢ τὰ τοιαῦτα συγγράμματα διεκδικοῦντες, ταῖς ἐνοχαῖς τοῦ ἀναθέματος συσχεθήτωσαν, ἕως ἂν οἰκείᾳ φωνῇ καὶ ὑπογραφῇ τὰ γενόμενα ἀναθεματίσωσι, μηδὲ ἐν τῇ τῶν λαϊκῶν κοινωνίᾳ παρὰ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ παραδεχόμενοι.

Διαλαλιὰ δευτέρα τοῦ αὐτοῦ πάπα.

Ὅπερ ἡ ἀγάπη ὑμῶν διηγόρευσεν, πάνυ ἀρέσκει. ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἡ δέλτος, ἐν ᾗ αἱ αἰσχρουργίαι τοῦ συνεδρίου ἐγράφησαν, ἣν ἡμῖν διὰ τῶν ἀποκρισιαρίων αὐτοῦ ὁ συνεπίσκοπος ἡμῶν Ἰγνάτιος καὶ ὁ εὐσεβέστατος αὐτοκράτωρ Βασίλειος κατέπεμψαν, ἔτι παρ᾽ ἡμῖν ἐστι, διασκέψασθαι χρὴ, τί ἐπὶ ταύτῃ διαπραξόμεθα. ἐγὼ μὲν οὖν φημι, ἵνα μὴ καὶ ἕτεροι διὰ ταύτης ὑποπλανῶσι καὶ διαφθαρῶσι τὰ ἤθη· ἐπεὶ οὐδὲ τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν πλασμάτων ἡ βίβλος αὕτη διΐσταται· ὅλη γὰρ ψευσμάτων καὶ διαστρόφων δογμάτων γέμει· ταύτῃ χρείαν τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι καθυποβληθῆναι, καὶ ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου παντὸς καὶ τῶν Γραικῶν ἀποκρισιαρίων πυρὶ παραδοθῆναι.

Ἀπολογία δευτέρα.

Ἡ εὐσεβὴς διάσκεψις τοῦ ἀρχιερέως ἡμῶν καὶ προέδρου τῆς οἰκουμενικῆς καθέδρας πᾶσιν ἀρέσκει· ἅπαντες οὕτως λέγομεν· πάντες τὸ αὐτὸ ὅλῃ καρδίᾳ παρακαλοῦμεν καὶ συναινοῦμεν.

Διαλαλιὰ τρίτη τοῦ αὐτοῦ πάπα.

Ἀνύποιστός ἐστιν ἡ τόλμα αὕτη, ἠγαπημένοι μοι ἀδελφοὶ, καὶ ταύτην τὰ ὦτα τῆς καρδίας μου ὑπενεγκεῖν οὐ δύναται. οὐδέποτε τὸν τῶν Ῥωμαίων ἀρχιερέα ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν ἀνέγνωμεν κρινόμενον, ἀλλὰ πάντας ὑπ᾽ ἐκείνου κρινομένους οἴδαμεν. καὶ γὰρ εἰ καὶ τῷ Ὀνωρίῳ ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν μετὰ θάνατον ἀνάθεμα ἐῤῥέθη, ὅμως γνωστόν ἐστιν, ὅτι ἐπὶ αἱρέσει κατηγορήθη, δι᾽ ἣν καὶ μόνον ἔξεστι τοῖς ὑποδεεστέροις τῶν μειζόνων καθεξανίστασθαι. ἀλλὰ κἀκεῖ οὔτε πατριαρχῶν, οὔτε ἑτέρων τις προέδρων ἐξενεγκεῖν ἠδυνήθη ἀπόφασιν, εἰ μὴ ἡ τῆς αὐτῆς πρώτης καθέδρας αὐθεντία συνῄνεσεν ἐπὶ τούτῳ. ἔτι μεμνήμεθα, ὅτι ῥηγί τινι Θευδερίχῳ βουλομένῳ τὸν πάπαν Σύμμαχον εἰς κατάκρισιν ἀγαγεῖν, καὶ συγκαλεσαμένῳ ἐκ διαφόρων χωρῶν ἐπισκόπους, ἔτι γε μὴν καὶ ἀπὸ Σικελίας τῆς νήσου, καὶ πρὸς τὴν Ῥώμην τούτοις ἀπελθεῖν ἐντελλομένῳ, καὶ λέγοντι πολλὰ παρὰ τοῦ πάπα Συμμάχου πεπραγμένα κακὰ, καὶ εἰς τὴν αὐτῶν κρίσιν ταῦτα παραπέμποντι,

οἱ

οἱ ἐπίσκοποι τὸν πάπαν τὴν σύνοδον ὀφείλειν συγκαλέσασθαι ἐμαρτύρησαν· εἰδότες ὅτι ἡ αὐτοῦ καθέδρα πρώτη τῇ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου τετίμηται κορυφαιότητι, διὰ τὸ τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης τῇ τῶν ἐλαττόνων μὴ ὑποκύπτειν κρίσει. οὕτως οἴδαμεν πάντες τὴν τῆς Ῥώμης ἐκκλησίαν κρίνειν, μὴ κρίνεσθαι δέ.

Ταύτῃ τῇ ἐκθέσει πάντες ὑπέγραψαν. ἐὰν οὖν οὗτος ὁ Φώτιος οὐκ ἀνέγνω ταῦτα, ὡς μὴ τυχὸν γραικιστὶ γεγραμμένα, κἂν Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχέων ἐπισκόπου ἔδει μνησθῆναι, διὰ τοῦτο γὰρ ἐκεῖνος κατεκρίθη, ὅτι Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας κατέκρινεν. ἐντεῦθεν γὰρ ἡ προρρηθεῖσα οἰκουμενικὴ σύνοδος πρὸς Καιλεστῖνον τὸν τῆς μεγάλης ἡμῶν καθέδρας ἱεράρχην ἔγραψε ταῦτα· ἀγανακτήσει τοιγαροῦν ἡ σὴ ὁσιότης ἁρμοζόντως ὑπὲρ τῶν γεγονότων. ἐὰν γὰρ δοθῇ τὸ τὰς μείζονας καθέδρας ὑπὸ τῶν βουλομένων ὕβρεσιν ὑποβάλλεσθαι, κινδυνεύσονται πρὸς ἐσχάτην σύγχυσιν τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα. οὐδὲ γὰρ ἔξεστι τοῖς μὴ ἔχουσιν ἐξουσίαν ἐναντίως τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανόσιν ἀπόφασιν ἐκφέρειν. τούτων οὕτως ἐχόντων, τὰ τῶν μειζόνων ἐκζητείσθωσαν ὑποδείγματα, καὶ κατὰ ταῦτα εἰς τοὺς ἀποτόμους ἡ ἀπόφασις ἐξενεχθήτω.

Ἱκετηρία τῆς συνόδου πρὸς τὸν πάπαν Ἀδριανόν.

Ταύτην τὴν ἀποτομίαν ὁ μὴ ἐσχάτης κατακρίσεως ἀξίαν εἶναι λογιζόμενος, οὔτε εὐαγγέλιον, οὔτε ἀπόστολον ἤκουσεν. λέγει γὰρ ὁ κύριος· οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον. καὶ ὁ ἀπόστολος· πάντα κατὰ τάξιν γινέσθω. πῶς οὖν τολμηταὶ οὗτοι γεγόνασιν, ὡς κατὰ τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἥ τις ἐστὶ τῶν λοιπῶν θρόνων μείζων καὶ διδάσκαλος, διανοῖξαι στόμα ὕβριν ἐρευγόμενον πᾶσαν; πῶς κατὰ τάξιν ταῦτα γέγονε, κατὰ Παῦλον, ὁπότε κατὰ τοῦ πρώτου ὁ δεύτερος ἀποφαίνεται; ἕκαστος ἡμῶν ἣν ἔλαχε τάξιν, γινωσκέτω. τούτῳ τῷ κανόνι ἡ ἁγία τρίτη κατακολουθήσασα σύνοδος, τὸν Ἀντιοχέα κατέκρινεν Ἰωάννην, διότι κατὰ τοῦ μείζονος θρόνου τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, τῆς πρώτης μὴ συναινούσης καθέδρας, ἐτόλμησεν ἐξενεγκεῖν ἀπόφασιν. ἡ δὲ τετάρτη οἰκουμενικὴ σύνοδος διὰ τοῦτο Διόσκορον τὸν Ἀλεξανδρείας ἀπεβάλετο, καὶ κατέκρινε τοῦ μηδόλως ἀποκατάστασιν ἔχειν. ἐτόλμησε γὰρ καὶ αὐτὸς κατὰ τῶν τῆς πρώτης καθέδρας προνομίων, ἐναντία τῷ μνημονευθέντι κανόνι πράττων, ἐν τῷ εἶναι ἔσχατος, τῷ προϊόντι ἐναντιωθῆναι, καὶ τὸν μέγαν πάπαν Λέοντα ἀποτόμως κρῖναι· καί τοι μηδὲ πρόσωπον πρὸς τὸ σύνοδον συγκαλέσασθαι ἔχων, ὡς οἱ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τοποτηρηταὶ ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ διαμαρτύρονται. κατὰ ταῦτα τοίνυν τὰ ὑποδείγματα, οἱ εἴτε τὸ στόμα ἀνοῖξαι, ἢ χεῖρας ἐκτεῖναι ἐν τῷ ἀθεμίτῳ ἐκείνῳ συνεδρίῳ κατὰ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τολμήσαντες, οὐκ ἐκφεύξονται τὴν ἀξίαν ἐκδίκησιν. πλὴν μακαριώτατε πάπα, πάντες ὑπὲρ τούτων παρακαλοῦμεν· βοήθησον τοῖς ταλαιπώροις, ἀνόρθωσον τοὺς καταρραγμένους, καὶ τοῖς ἐπιστρέφουσιν ἐπίδος συγχώρησιν· ὡς ἂν τοῦ τῆς πλάνης ἀρχηγοῦ Φωτίου ἐκκοπέντος, οἱ λοιποὶ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας περὶ αὐτοὺς ἀνεῳγμένα ἐννοήσωσι τὰ τῆς εὐσεβείας σπλάγχνα, ἐὰν πρὸς τὴν τῆς πληροφορίας μετάνοιαν δράμωσι, καὶ πάντα τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν κακῶς πραχθέντα ἐγγράφως ἀθετήσωσιν.

A ab episcopis esse responsum, a papa synodum esse cogendam: quod non ignorarent, primam ejus cathedram apostoli Petri honoratam esse fastigio, quod apostolica Romana ecclesia minorum judicio subjecta non sit. Ita igitur novimus universi, ecclesiam Romanam aliorum esse judicem, ab aliis autem non judicari.

Huic declarationi omnes subscripserunt. Ergo si Photius hæc non legit, quod scripta forte Græce non sit nactus; at debuit vel Ioannis Antiocheni patriarchæ meminisse, qui propterea damnatus est, quod Cyrillum Alexandriæ patriarcham damnarit. Inde enim dicta synodus œcumenica B ad Cælestinum magnæ sedis nostræ pontificem hæc scripsit: Iure igitur sapientia tua ob ea facta indignabitur. Nam si permittatur, ut majores cathedræ pro cujusque voluntate aliorum contumeliis subjiciantur, ad extremam rerum omnium confusionem ecclesiæ status devolvetur. Neque enim fas est, ut qui auctoritatem non acceperunt, contra leges & sanctiones sententiam pronuntient. Quæ cum ita se habeant, majorum exempla quærantur, secundumque illa in temerarios sententia pronuntietur.

C *Supplicatio synodi ad Hadrianum papam.*

Qui hanc temeritatem non ultima damnatione dignam censet, neque euangelium, neque apostolum novit. Etenim dominus dicit: *Non est discipulus super magistrum.* & apostolus: *Omnia secundum ordinem fiant.* Quam projectæ sunt ergo audaciæ, qui contra apostolicam ecclesiam, magistram & præsidem reliquarum, rictus pandunt, omnisque generis convicia ructant? An ex sententia Pauli hæc ordine fiunt, quando secundi in primos exurgunt? Vnusquisque nostrum quem ordi- D nem sortitus sit, intelligat. Hac sanctione tertia synodus œcumenica Ioannem patriarcham Antiochenum damnavit, quod contra digniorem sedem Alexandrinæ ecclesiæ, prima cathedra non approbante, sententiam ferre sit ausus. Quarta autem synodus œcumenica ea de causa Dioscorum ejecit, censuitque ut ne unquam throno suo restitueretur, quod & ipse primæ sedis privilegia, canoni supra memorato contraria ausus, oppugnarit: quippe qui cum esset ultimus, primo tamen reluctaretur, atque in papam Leonem Magnum præfractam ac temerariam damnationis E sententiam pronuntiaret, cum nulla esset illi potestas synodi cogendæ, ut in eodem concilio apostolici vicarii contestantur. Ad horum igitur exempla quicumque in illo impio conciliabulo contra sedem apostolicam vel os aperire, vel manum protendere ausi sunt, justam ultionem non effugient. Enimvero beatissime papa, pro his te omnes rogamus: opitulare miseris, erige lapsos, resipiscentibus ignosce; ut Photio erroris duce præciso, ceteri apostolicæ sedis aperta erga se pietatis viscera sentiant, si ad veram & sinceram pœnitentiã cõfugerint, omniaq; perperam a se facta scripto damnarint.

Acт. VIII. CONC. VIII. GENERAL.

Matth. 10. 1. Cor. 14.

A Etenim quamvis Ioannes Antiochenus patriarcha item ut Dioscorus in majorum ecclesiarum præsidem cathedram linguam exeruerit, eoque nomine ambo damnationis sententiam subierint; tamen altero illorum perhumaniter recepto, alter irrogatam sibi damnationis sententiam non evitavit: quod Ioannes quidem ex animo resipuerit, Dioscorus vero insane desipuerit. Quia rerum ecclesiasticarum quotidiana administratione & negotiis occupati convenire non possumus, quidquid tibi de ecclesia Constantinopolitana Deus suggesserit, omnes approbabimus.

B *Horum supplicationi cedens Hadrianus papa, hæc deinceps capita pronuntiavit.*

CAPUT I.

VANITATIS conciliabulum a Photio & ejus fautore Michaele imperatore per vim & tyrannidem contra venerandam Romanam ecclesiam, & ejus auctoritatem nuper Constantinopoli coactum, uti veritatis inimicum & omni falsitate refertum, Ephesino illi latrocinio comparamus; impiaque acta illius, ubicumque habeantur, penitus abolenda decernimus, C ignique pabulum & diris execrationibus devovemus. Idemque de ceteris eorumdem auctorum contra eamdem sedem (apostolicam) quocumque tempore scriptis judicium esto.

II.

Idem de illis quæ contra Ignatium nostrum comministrum ab eodem imperatore, & Photio scripta actaque sunt, decernimus. Hos enim qui talia patrarunt, veluti parricidas execramur.

III.

Photium ab antecessore nostro, nobisque de criminibus propositis damnatum & anathematizatum, posteaque priora D scelera novis superantem, & contra venerandam summamque apostolicæ sedis auctoritatem sese ingerentem, novaque mendaciorum & pravorum dogmatum figmenta concinnantem, atque adversus antecessorem nostrum sanctissimum papam, & contra nosipsos latrare ausum, & rursum damnamus, & hac de causa speciatim anathemate percellimus. Verumtamen si viva voce, suoque scripto & manu promittat se omnia a nobis & antecessore nostro decreta subiturum, dictique conciliabuli acta damnaturum, a laicorum gratia & communione non excludemus.

E IV.

Illi vero qui huic tam impio conciliabulo vel assenserunt, vel subscripserunt, si decretis antecessoris nostri sanctissimi papæ Nicolai obtemperaverint, & ad sanctissimi Ignatii communionem redierint, & conciliabuli commenta flammis inventa tradiderint, ecclesiastica communione non privabuntur: alias, nec ad illam quidem admittentur. Filium autem nostrum imperatorem Basilium, clementissimum & orthodoxissimum, quoniam illius nomen in dicti impietatis conciliabuli

εἰ γὰρ καὶ Ἰωάννης ὁ τῆς Ἀντιοχέων πρόεδρος ὁμοίως τῷ Διοσκόρῳ χεῖλη κατὰ τῶν μειζόνων προέδρων καθέδρας ἐκίνησε, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφότεροι τὴν ἀπόφασιν τῆς καταχρίσεως ἔλαβον, ὅμως τοῦ ἑνὸς αὐτῶν φιλανθρώπως ἀποδεχθέντος, ὁ ἕτερος τὴν καταδίκην ἀπεδέξατο, οὐ διέφυγεν· ὅτι ἐκεῖνος μὲν ὁλοκλήρως ἀνένηψεν, οὗτος δὲ οὐχ ὑγιῶς συνενόησεν. ἐπεὶ δὲ ἐν ταῖς καθημεριναῖς τῶν ἐκκλησιῶν πραγματείαις σχολάζοντες, συνελθεῖν οὐ δυνάμεθα, ὅπερ σοι θεόθεν ἐμπνευσθῇ περὶ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, οὕτω συνεψόμεθα πάντες.

Τούτων τῇ ἱκετηρίᾳ εἴξας Ἀδριανὸς ὁ πάπας, τὰ ἑξῆς διηγόρευσε κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΤΟ συνέδριον τῆς ματαιότητος, τὸ ὑπὸ Φωτίου καὶ τοῦ συνασπιστοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως πάλαι ἐν Κωνσταντινουπόλει τυραννικῶς κατὰ τῆς αἰδεσίμου Ῥωμαίων ἐκκλησίας, καὶ τῶν ταύτης προνομίων συναθροισθὲν, ὡς τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν καὶ πάσης ψευδηγορίας ἀνάμεστον, τῷ Ἐφεσίῳ λῃστρικῷ παραβάλλομεν· καὶ τὰς αὐτοῦ μιαρὰς πράξεις, ἐν οἷς ἂν ὦσι, παντάπασιν ἀφανισθῆναι ὁρίζομεν, καὶ παρανάλωμα πυρὸς γενέσθαι, καὶ ἀναθεματισθῆναι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν συγγραμμάτων ὁρίζομεν, τῶν κατὰ τῆς αὐτῆς καθέδρας καιροῖς συγγεγραμμένων παρὰ τῶν αὐτῶν ἀρχηγῶν.

β'.

Τὰ ὅμοια δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ Ἰγνατίου τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Μιχαὴλ καὶ Φωτίου γεγραμμένων καὶ πεπραγμένων διορίζομεν. τοὺς γὰρ ταῦτα πράξαντας ὡς πατροκτόνοις βδελυσσόμεθα.

γ'.

Φώτιον τὸν ὑπὸ τοῦ προκατόχου ἡμῶν, καὶ ὑφ' ἡμῶν ὑπὲρ τῶν προκειμένων ἐγκλημάτων καταχρισθέντα καὶ ἀναθεματισθέντα, εἶτα τὰς προτέρας ἀνομίας ὑπερβάντα, καὶ κατὰ τῶν αἰδεσίμων τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου προνομίων εἰσφρήσαντα, καὶ ἐφευρέσεις ψευσμάτων καὶ διεστραμμένων δογμάτων διαπραξάμενον, καὶ κατὰ τοῦ πρὸ ἡμῶν ἁγιωτάτου πάπα καὶ καθ' ἡμῶν ὑλακτῆσαι τολμήσαντα, καὶ αὖθις κατακρίνομεν, καὶ ὑπὲρ τούτων ἰδικῶς ἀναθεματίζομεν. πλὴν ἐὰν ζώσῃ φωνῇ καὶ οἰκείᾳ γραφῇ πρὸς πάντα τὰ ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τοῦ προκατόχου ἡμῶν ὁρισθέντα ὑποταγῆναι ἐπαγγέλληται, καὶ τὰ τοῦ προλεχθέντος συνεδρίου πρακτικὰ ἀθετήσῃ, τῆς τοῦ λαϊκοῦ κοινωνίας τὴν χάριν αὐτῷ οὐκ ἀποκωλύσομεν.

δ'.

Περὶ δὲ τῶν τῷ τοιούτῳ ἀσεβεῖ συναθροίσματι εἴτε συναινεσάντων, εἴτε ὑπογραψάντων, ἐὰν τοῖς θεσπίσμασι τοῦ προκατόχου μου ἁγιωτάτου πάπα Νικολάου κατακολουθήσωσι, καὶ εἰς τὴν τοῦ τιμιωτάτου Ἰγνατίου κοινωνίαν ἐπιστρέψωσι, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν εὑρισκόμενα κατακαύσωσι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀξιωθήσονται· ἑτέρως δὲ οὐδὲ ταύτης. τὸ δὲ τέκνον ἡμῶν τὸν βασιλέα Βασίλειον, τὸν ἐπιεικέστατον καὶ ὀρθοδοξότατον, ἐπεὶ τὸ αὐτοῦ ὄνομα ἐν ταῖς εἰρημέναις τοῦ ἀθέσμου συνεδρίου πράξεσι

πράξεσι μεμαθήκαμεν ψευδῶς ἐγγεγράφθαι, πάσης ἐναντίας ὑπολήψεως ἀλλότριον τιθέμεθα, καὶ ἐν τῷ τῶν εὐσεβῶν Αὐγούστων ἀριθμῷ τάττομεν, ἐὰν οὕτω διαμείνῃ μέχρι τέλους.

ε'.

Εἴ τις τοίνυν μετὰ τὴν διάγνωσιν ταύτην τὰ προειρημένα ὑπομνήματα τῶν πρακτικῶν τοῦ αὐτοῦ βδελυροῦ συνεδρίου ἢ ἀποκρύψει, ἢ ἐκδικήσει, καὶ μὴ μᾶλλον φανερώσει, καὶ πυρὶ παραδώσει, ἐπὶ τοσοῦτον τῷ ἀναθέματι συνεχόμενος, τῆς τοῦ Χριστοῦ κοινωνίας στερηθήσεται. εἰ μέν τοι κληρικός ἐστιν οὗτος, τοῦ οἰκείου βαθμοῦ ἐκπεσεῖται. ταῦτα δὲ πάντα οὐ μόνον περὶ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν Ἀλεξανδρέων, καὶ Ἀντιοχέων, καὶ Ἱεροσολυμιτῶν, καὶ περὶ πάντων ἁπλῶς τῶν πιστῶν δι' ἀποστολικῶν ἐκθέσεων θεσπίζομεν.

Αἱ ὑπογραφαί.

Ἀδριανὸς ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας ταύταις ταῖς ἀποφάσεσι ταῖς παρ' ἡμῶν ἐκτεθείσαις χειρὶ οἰκείᾳ ὑπέγραψα.

Καὶ ἑξῆς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοποι κθ'. ὑπέγραψαν. ὁμοίως καὶ ἱερεῖς τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας θ'. ὁμοίως ὑπέγραψαν, καὶ διάκονοι πέντε. καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεγνώσθη παραινετικὸν πρὸς Φώτιον καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ, ἀπὸ φωνῆς τῶν τοποτηρητῶν, ἔχον οὕτως.

Ἤδη πεφανέρωται, ὦ ἠγαπημένοι ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ, ἐν τῇ προλαβούσῃ πράξει ταύτης τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου πῶς παρῃνέθη ὁ Φώτιος ὁ ἀγοραῖος καὶ βουλευτικὸς, καὶ ἐπιβήτωρ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, τοῦ ὑποκλιθῆναι, καὶ λόγῳ καὶ γραφῇ ἐξαγγεῖλαι τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ, καὶ ἀναθεματίσαι τὰ παρανόμως γραφέντα καὶ πραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ δὶς κατὰ Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου αὐτοῦ, καὶ ὁμολογῆσαι μηδεμίαν μηχανὴν ἢ συγκίνησιν ἔτι ποιῆσαι, ἀλλὰ τοῦτον ὡς ἀληθῆ ἀρχιερέα αὐτοῦ μετὰ μεγάλης αἰδοῦς ἀποδέξασθαι· τῆς τε ἀποστολικῆς καθέδρας τὰς ἐκθέσεις τὰς περὶ αὐτοῦ, ἢ περὶ Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου ἐξενεχθείσας τιμίως προσπτύξασθαι. καὶ ἐπεὶ ἐν τούτοις πᾶσιν ὁρῶμεν αὐτὸν μὴ ὑπείκοντα, οὐκ ἀνεκτὸν ἦν παρασιωπῆσαι τὴν ἀπόφασιν τὴν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης Νικολάου ἀπὸ ΙΝ. ια'. κατ' αὐτοῦ ἐξενεχθεῖσαν, καὶ νῦν αὖθις ἐκφωνηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ἀδριανοῦ, οὗ ὑμεῖς νῦν ἐσμὲν οἰκέται καὶ τοποτηρηταὶ παρὰ ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, τῇ συγκροτηθείσῃ κελεύσει τῶν ἁγίων βασιλέων Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει. διὰ τοῦτο γοῦν ἐξενεχθῆναι καὶ πάλιν τὴν ἀναθέματος ἀπόφασιν κατὰ Φωτίου λέγομεν.

Μετὰ ταῦτα ἀνεγνώσθη προσφωνηματικὸν Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου πρὸς τὴν σύνοδον, ἔχον οὕτως.

Ἀδελφοὶ ἅγιοι καὶ τέκνα ἠγαπημένα, παρακαλῶ ὑμᾶς ἐγὼ ὁ μέτριος ὑμῶν ἀρχιερεὺς, νῦν ἐννοῆσαι τὸ γραφικὸν τὸ φάσκον· ἐμβλέψατε εἰς τὰς ἀρχαίας γενεὰς, καὶ ἴδετε, τίς ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ, καὶ κατῃσχύνθη. οἶμαι γὰρ μηδαμῶς ἀγνοεῖν ὑμᾶς, ἀλλ' οὐδὲ πᾶσαν τὴν τετραπέρατον οἰκουμένην, τὰ εἰς ἐμὲ πραχθέντα παρὰ βασιλέως ἀταλάλου καὶ ὄντως νεωτέρου, καὶ τοῦ παραδυναστεύοντος αὐτῷ Βάρδα καὶ τοῦ τότε δῆθεν ἀρχιερέως, ὡς ἐξ ἄλλου Καϊάφα καὶ Ἄννα, ὃς διὰ τῆς θυρίδος εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων· καὶ διὰ

actis falso inscriptum cognovimus, alienum prorsus ab omni suspicione mala declaramus, atque in albo piorum Augustorum, si ad finem usque perseverarit, reponimus.

Act. VII. conc. VIII. general.

V.

Si quis igitur post hanc declarationem & sententiam, dicta hæc execrandi conciliabuli monumenta actorum vel absconderit, vel propugnarit, & non potius palam fecerit, atque in rogum conjecerit; eodem modo anathemati subjectus, a Christi societate ejicietur. Si clericus tamen fuerit iste, gradu suo dejicietur. Hæc autem omnia non solum de Constantinopolitanis, sed etiam de Alexandrinis, & Antiochenis, atque Hierosolymitanis, & de omnibus denique Christianis apostolica sanctione decernimus.

Subscriptiones.

Hadrianus episcopus sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ his sententiis a nobis promulgatis manu propria subscripsi.

Et deinceps Romanæ ecclesiæ episcopi XXIX. sacerdotes ejusdem ecclesiæ novem, diaconi quinque pari modo subscripserunt. Post hæc ad Photium & Photianos a legatis in hæc verba commonitorium recitatum est.

Iam, dilecti fratres & consacerdotes, in proxima hujus magnæ & sanctæ synodi actione declaratum est, quo pacto Photius, qui a foro & curia profectus, ecclesiam Constantinopolitanam per vim invasit, admonitus sit, uti se submitteret, verboque & scripto delicta sua fateretur, scriptaque impia & acta bis contra sanctum patriarcham Ignatium detestaretur; promitteretque se nihil in posterum contra illum moliturum moturumve, sed hunc pro germano antistite magna cum veneratione recepturum; apostolicæ vero sedis decreta, aut de se, aut Ignatio prolata, amplexurum. Et quia nunc cernimus, illum omnia contumaciter respuere; non ferendum esset, si judicium a Nicolao sanctissimo papa Romano, indictione undecima in illum prolatum, & nunc ab Hadriano successore illius, cujus nos in hoc sancto concilio, imperio sacrorum Augustorum Basilii & Constantini in hac imperatoria urbe coacto, famuli & legati sumus, denuo pronuntiatum silentio opprimeremus. Quapropter anathematis sententiam in Photium denuo promulgandam dicimus.

Deinde lecta est Ignatii patriarchæ ad synodum acclamatio in hanc sententiam.

Fratres sancti dilectique filii, obsecro vos ego humilis vester patriarcha, ut nunc perpendatis divinam scripturam quæ dicit: *Respicite filii nationes hominum, & scitote, quia nullus speravit in domino, & confusus est.* Arbitror enim nec vos, nec quemquam per omnes quatuor orbis plagas ignorare quæ in me tentarit impius imperator, & revera junior; pariterque Bardas, qui magna apud illum auctoritate pollebat; & qui tum scilicet patriarcha fuit, nempe velut alter Caiphas & Annas, qui per fenestram in ovile ovium est ingressus: quem

Eccl. 2. Psal. 30. & 70.

propterea Deus ejecit, qui & alterum imperatorem Dei amantissimum, rectæque fidei observantissimum excitavit. Hic imperator Photium expulit, quem Romana ecclesia utpote virum conscientiæ expertem, & inordinatum appellat tabellarium; nostram vero humilitatem multa perpessam in thronum proprium revocavit. Quæ ille (imperator Basilius) ex beatissimi papæ Nicolai decretis, quæ papa in synodo ediderat, & per literas huc miserat, fecit. Deinde omnem operam dedit, ut ex aliis patriarchis legatos evocaret, conciliumque generale cogeret: eamque rem perfecit. Cum ergo præsentes hos spectemus, sanctoque huic concilio præsidentes, omni sapientia gratiaque cælesti cumulatos, bonum clementemque Deum laudibus celebrate, qui religiosissimum nostrum imperatorem ad hujuscemodi bonorum studium exitumque deduxit. Quare nemo illi molestus sit, dicatve: *Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ*: sed una omnes huc nobiscum adeste, & velut unius omnes pastoris, uniusque ovilis, unum Deum hymnis celebremus, magnificeque prædicemus.

1. Cor. 1.

Photio curiali & invasori anathema.

Photio sæculari & forensi anathema.

Photio neophyto & tyranno anathema.

Photio schismatico & damnato anathema.

Photio architecto mendaciorum anathema.

Photio mœcho & patricidæ anathema.

Novo Dioscoro anathema.

Novo Iudæ anathema.

Omnibus sectatoribus & propugnatoribus ejus, & Gregorio Syracusano quondam archiepiscopo, & Eulampio deposito & schismatico anathema.

Egresso dein Photio, imperatoribus feliciter acclamatum est. Postremo † versus Iambici bis seni in Photium admodum inconcinni lecti sunt.

† Extant supra in versione Anastasii circa finem actionis VII.

ACTIO OCTAVA.

IN nomine domini, regis omnium Iesu Christi. Dominis imperatoribus nostris a Deo servatis Basilio & Constantino, indictione III. Nonis Novembris; proposite sancta cruce, sanctisque euangeliis, præsidente imperatore in eodem ecclesiæ magnæ loco: in consessu eorumdem legatorum, quemadmodum in prioribus conventibus erat consuetum.

Ergo his præsentibus, imperatoris jussu Baanes præpositus in medium progressus dixit: Per improbitatem singularem, & artes fraudulentas circumventus annis superioribus clerus & senatus, adeoque universa civitas vi coacta iniquis actionibus subscripsit. Hodie vero divinitus gubernatum imperium nostrum hæc chirographa vult flammis tradi: & ignoscatur omni homini propter hanc ignorantiam. Quid ergo sanctitati vestræ placet? Hoc, inquiunt omnes, placet & Deo & nobis.

Rursum Baanes præpositus: Sanctus, inquit, imperator noster dicit: Concilium do, ut male acta concrementur & aboleantur.

τοῦτο καθεῖλεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, ὃς καὶ ἐξήγειρεν ἕτερον βασιλέα θεοφιλέστατον καὶ ὀρθοδοξότατον. οὗτος ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν Φώτιον καθεῖλεν, ὃν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία τὸν ἀσυνείδητον καὶ ἀκατάστατον προσαγορεύει ταβελλάριον· τὴν δὲ ταπείνωσιν ἡμῶν πολλὰ δεινὰ παθοῦσαν ἀνεκαλέσατο εἰς τὸν ἴδιον θρόνον. ταῦτα δὲ πεποίηκε τοῖς ὅροις ἐξακολουθήσας τοῦ μακαριωτάτου πάπα Νικολάου, οὓς ἐκεῖνος συνοδικῶς ἐξεφώνησε, καὶ δι' ἐπιστολῶν ἐνταῦθα ἀπέστειλεν. ἐπεὶ δὲ μετὰ τοῦτο πολλὴν ἔσχε φροντίδα συναγαγεῖν τοποτηρητὰς ἐκ τῶν ἄλλων πατριαρχικῶν θρόνων, καὶ σύνοδον συστήσασθαι οἰκουμενικὴν, εἰς πέρας ἤγαγε τοῦτο. καὶ νῦν ὁρῶντες τούτους παρόντας καὶ προκαθεζομένους τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου, σοφίας πάσης πεπληρωμένους καὶ θείας χάριτος, δοξάσατε τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον Θεὸν, τὸν καταξιώσαντα τὸν εὐσεβέστατον ἡμῶν βασιλέα πρὸς τὴν τῶν τοιούτων ἀγαθῶν ἐκπλήρωσιν. καὶ μηδεὶς αὐτῷ παρεχέτω κόποις, λέγων· ἐγώ εἰμι Παύλου, ἐγὼ Ἀπολλὼ, ἐγὼ Κηφᾶ· ἀλλὰ δεῦτε ὁμοῦ πάντες ἐστὲ, μεθ' ἡμῶν, καὶ ὡς ἑνὸς ὄντες ποιμένος, καὶ μιᾶς ποίμνης, τὸν ἕνα Θεὸν ἀνυμνήσωμεν καὶ μεγαλύνωμεν.

Φωτίῳ τῷ βουλευτικῷ καὶ ἐπιβήτορι ἀνάθεμα.

Φωτίῳ τῷ κοσμικῷ καὶ ἀγοραίῳ ἀνάθεμα.

Φωτίῳ τῷ νεοφύτῳ καὶ τυράννῳ ἀνάθεμα.

Φωτίῳ τῷ σχισματικῷ καὶ κατακεκριμένῳ ἀνάθεμα.

Φωτίῳ τῷ τέκτονι τῶν ψευσμάτων ἀνάθεμα.

Φωτίῳ τῷ μοιχῷ καὶ πατροκτόνῳ ἀνάθεμα.

Τῷ νέῳ Διοσκόρῳ ἀνάθεμα.

Τῷ νέῳ Ἰούδᾳ ἀνάθεμα.

Πᾶσι τοῖς ὀπαδοῖς αὐτοῦ καὶ ὑπασπισταῖς, καὶ Γρηγορίῳ τῷ ποτε ἀρχιεπισκόπῳ Συρακουσῶν, καὶ Εὐλαμπίῳ τῷ καθῃρημένῳ καὶ ἀποσχιστῇ ἀνάθεμα.

Καὶ ἐξελθόντος Φωτίου γέγονεν εὐφημία τῶν βασιλέων. εἶτα ἀνεγνώσθησαν στίχοι ιβ'. Ἰαμβικοὶ κατὰ Φωτίου ἀκαλλεῖς πάνυ.

ΠΡΑΞΙΣ η'.

ΕΝ ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου πάντων Ἰησοῦ Χριστοῦ. βασιλείας τῶν θεοσώστων δεσποτῶν Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου, ΙΝ. γ'. νόναις Νοεμβρίαις, προτεθέντων τῶν τιμίων ξύλων καὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων, προκαθεσθέντος τοῦ βασιλέως ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· ἐπὶ συνελεύσει τῶν αὐτῶν τοποτηρητῶν, καθὼς καὶ ἐν ταῖς προλαβούσαις συνόδοις.

Τούτων οὕτω συνελθόντων, κατὰ κέλευσιν τοῦ βασιλέως ἔστη ἐν μέσῳ Βαάνης ὁ πραιπόσιτος, καὶ εἶπε· διὰ πολλὴν κακουργίαν καὶ κακεντρέχειαν, ἐν τοῖς προλαβοῦσι χρόνοις ὑπέγραψεν ἡ ἱερωσύνη καὶ ἡ σύγκλητος, καὶ πᾶσα ἡ πόλις βίᾳ εἰς ὑποθέσεις ἀδίκους. σήμερον δὲ βουλήσει Θεοῦ ἡ θεοκυβέρνητος ἡμῶν βασιλεία κατακαῦσαι ἠβουλήθη αὐτά· καὶ συγχωρηθείη παντὶ ἀνθρώπῳ τὸ ἀγνόημα τοῦτο. τί οὖν δοκεῖ τῇ ἁγιωσύνῃ ὑμῶν; εἶπον πάντες· ἀρέσκει τοῦτο τῷ Θεῷ καὶ ἡμῖν.

Πάλιν Βαάνης ὁ πραιπόσιτος εἶπεν· ὁ βασιλεὺς ὁ ἅγιος λέγει· συμβουλεύω, ἵνα τὰ κακῶς πραχθέντα καυθῶσι καὶ ἀφανισθῶσιν.

Οἱ

Οἱ ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι εἶπον· νῦν πεπλήρωται τὸ φάσκον λόγιον· λύε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, καὶ στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, καὶ διάσπα πᾶσαν γραφὴν ἄδικον. καὶ κελεύσαντος τοῦ βασιλέως προσετέθη μέσον τῆς συνόδου σκεῦος χαλκοῦν πλῆρες πυρὸς, καὶ ἤχθησαν ἐν μαρσίππῳ πάντες οἱ τόμοι τῶν ἀπαιτηθέντων ἀπὸ Φωτίου χειρογράφων, ἀπὸ παντὸς ἱερατικοῦ καταλόγου, καὶ παντὸς τάγματος κληρικοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἔξω, μεγάλων τε καὶ μικρῶν, καὶ πάντων τῶν τῆς συγκλητικῆς ἀξίας, καὶ πάντων τῶν ἄλλων περιφανῶν τε καὶ ἀφανῶν, καὶ πάσῃ τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ καὶ παντοίῳ ἐπιτηδεύματι θεωρουμένων, σκυτέων, ἰχθυοπρατῶν, ξυλάδων, βελονάδων, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τοιούτων. ἔτι γε μὴν καὶ τὰ βιβλία τὰ πλαστογραφηθέντα κατὰ τοῦ μακαρίου πάπα Νικολάου, καὶ τὰ ὑπομνήματα τὰ κατὰ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου, τὰ γεγονότα παρὰ τῆς λῃστρικῆς συνόδου Φωτίου. ἕκαστον οὖν τῶν τοιούτων διὰ τῶν ὑπηρετούντων τοῖς τοποτηρηταῖς εἰς τὸ πῦρ ἐνεβλήθη, καὶ καυθέντα ἠφανίσθησαν.

Εἶτα ὁ βασιλεὺς πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς τῆς Ῥώμης εἶπεν· ἡ βασιλεία ἡμῶν ἤγαγεν ἐνταῦθα τοὺς ψευδοτοποτηρητὰς, οὓς ὁ Φώτιος προσελάβετο κατὰ τοῦ μακαριωτάτου πάπα Νικολάου. εἰ δοκεῖ γοῦν, εἰσαχθήτωσαν.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· εἰσαχθήτωσαν.

Εἰσήχθη οὖν Πέτρος, καὶ διὰ Βαάνους πραιποσίτου ἠρωτήθη· εὑρέθης εἰς τὴν σύνοδον, ἣν ἐποιήσατο Φώτιος κατὰ τοῦ πάπα Νικολάου, ἢ ἐπέδωκας λίβελλον κατ᾽ αὐτοῦ; Πέτρος εἶπεν· οὐδὲν τοιοῦτον οἶδα. ἀναγνωσθήτω οὖν ὁ λίβελλός μου, καὶ οὗτος δηλώσει τὰ κατ᾽ ἐμέ.

Καὶ ἀνεγνώσθη ἔχων οὕτως:

Ἐπεὶ τὴν ἡμετέραν εὐτέλειαν τινες ὑπειλήφασι κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας λίβελλον ἐπιδεδωκέναι, διὰ τὸ τὴν ὀνομασίαν ἡμῶν ἐν τῇ πολυθρυλλήτῳ συγγραφῇ περιληφθῆναι, λέγω πάλιν, ὡς οὔτε λίβελλον ἐπιδέδωκα, οὔτε βασιλικὰς ἀκοὰς διηνώχλησα· ἀλλ᾽ οὐδὲ εἰ γέγονε σύνοδος, παρευρέθην. αὕτη μου ἡ τεθαῤῥημένη ἀπολογία, καὶ ταύτην οὐ παύσομαι λέγων ἀεί. ὑμᾶς δὲ παρακαλῶ ἀπὸ τοῦ νῦν κἂν ἀφεθῆναί με παλινδρομῆσαι πρὸς τὴν Ῥώμην.

Μετὰ τοῦτον ἠρωτήθησαν ἕτεροι, ἐν οἷς καὶ ὁ Βασίλειος, πρὸς ὃν εἶπον· σὺ ἐπέδωκας λίβελλον κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας; ὁ δὲ εἶπε· μὴ γένοιτο. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· ἀναθεμάτισον καὶ τὸν δόντα καὶ τὸν γράψαντα. Βασίλειος εἶπεν· ὁ δοὺς λίβελλον κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, ἀνάθεμα ἔστω. ἐγὼ δέ εἰμι ἀπὸ τῆς ἁγίας πόλεως. ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς τὸν τοποτηρητὴν Ἱεροσολύμων· γινώσκεις τοῦτον; καὶ εἶπε, ναί. καὶ πάλιν ἠρωτήθη Βασίλειος, δι᾽ ἣν αἰτίαν εἰσῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. ὁ δὲ εἶπεν· ἦλθον ὧδε ἐπὶ τοῦ πάπα Βενεδίκτου, καὶ ἐποίησα μῆνας εἴκοσι, καὶ οὐκ εἶχον τὰ πρὸς διοίκησιν. καὶ ὅτε ἐξεβλήθη ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος, ἀπῆλθον εἰς Ῥώμην ἐπὶ τοῦ πάπα Νικολάου· καὶ πάλιν ὑπέστρεψα ὧδε, καὶ οὔτε λίβελλον ἔδωκα κατ᾽ ἐκείνου, οὔτε σύνοδον οἶδα. τί γάρ; ἐγὼ οἰκειακὸς ἐγενόμην τοῦ Νικολάου; μετὰ τοῦτον ἠρωτήθη Λεόντιος ὁ ψευδοτοποτηρητὴς Ἀλεξανδρείας, καὶ εἶπε μηδὲν τῶν λεγομένων εἰδέναι.

Sanctissimi episcopi dixerunt: Nunc sacrum illud oraculum impletum videtur; quod ait: *Dissolue colligationes impietatis, fasciculos iniustorum commerciorum; omnem scripturam iniquam disrumpe.* Ergo jussu imperatoris in medio synodi spatio expositum est vas æneum igne plenum, allataque sunt in sacculo omnia volumina eorum, a quibus chirographa Photius exegit: ab omni nempe sacrorum hominum ordine & numero, sive sacerdotum, sive clericorum magnæ ecclesiæ, extraque illam, a majoribus juxta ac minoribus; a toto præterea senatu, omnibusque aliis æque claris & obscuris, quocumque opificio, quocumque demum studio ac professione spectarentur, cerdonibus, salsamentariis, sive ichthyopolis, lignatoribus, acuariis, ceterisque id genus opificibus. Præterea scripta contra Nicolaum papam beatissimum conficta. Monumenta insuper contra patriarcham Ignatium a synodico illo latrocinio Photii conscripta. Singula ergo hæc per legatorum ministros in rogum conjecta, exusta, & penitus abolita sunt.

Deinde imperator ad Romanos legatos dixit: Imperium nostrum adduxit vobis etiam supposititios illos legatos, quos Photius contra beatissimum papam Nicolaum subornarat. Si videtur ergo, introducantur.

Legati dixerunt: Introducantur.

Introductus est ergo Petrus, & a Baane præposito interrogatus: Fuisti in synodo Photiana contra papam Nicolaum inita; aut contra illum, libellum obtulisti? Petrus dixit: Nihil horum mihi conscius sum. Legatur libellus meus, & quid a me factum sit, planum fiet.

Lectus igitur est libellus in hæc verba.

Quoniam nonnulli suspicati sunt nostram tenuitatem adversus Romanam ecclesiam libellum tradidisse, quod in illo decantatissimo scripto nostra nomina sint expressa; aio denuo, neque libellum a me porrectum esse, neque imperatoriis auribus me obstrepuisse: imo nec synodo, si tamen facta est, interfuisse. Hæc mea certissima est defensio, quam semper adhibebo. Vos autem rogatos velim, uti rursum mihi Romam adeundi fiat potestas.

Tum & ceteri sunt rogati, inter quos Basilius fuit, ad quem dixere: Tune libellum adversus Romanam ecclesiam tradidisti? Absit, inquit ille. Ergo, inquiunt, anathematiza & eum qui dedit, & qui scripsit. Basilius respondit: Qui libellum adversus ecclesiam Romanam tradidit, anathema esto: ego vero sum e sancta civitate. Interrogavit legatum Hierosolymitani patriarchæ imperator: Nostine hunc? Etiam, inquit ille. Rogatus iterum Basilius, cur adiisset Constantinopolim? Sub Benedicto, inquit, huc veni, & hic menses viginti commoratus, jam destituebar rebus ad vitam necessariis. Et quando ejectus est patriarcha Ignatius, Romam ego sub papa Nicolao profectus, inde rursus huc redii; nec libellum illum contra ullum dedi, neque quidquam de synodo novi. Quid enim? egone domesticus fui Nicolai? Deinde interrogatus Leontius commentitius Alexandrini patriarchæ legatus, respondit nihil se scire de rebus quæ dicerentur.

ACT. VIII. CONC. VIII. GENERAL.

Isai. 58.

Baanes præpoſitus ad ſynodum dixit: A Quid vobis videtur? Illi ſe rerum omnium ignaros dictitant. Photius igitur & libellos & perſonas finxit.

Sanctiſſimæ Romanæ eccleſiæ legati ad pſeudolegatos dixere: Facite libellos, & in auctores illorum libellorum anathema pronuntiate, ut in ſocietatem eccleſiæ recipiamini.

Leontius dixit: Neſcio quis ille libellus ſit, nec ego ſubſcripſi illi.

Sancta ſynodus dixit: Anathema auctori & ſcriptori illorum dicite.

Pſeudolegati dixere: Habet anathema, qui libellum hunc ſcripſit, & ſcribentem B adjuvit.

Sacer ſenatus dixit: Quando recuſatis damnare, videmini affines culpæ: & vos quoque anathemati eſtis obnoxii.

Legati Romani dixere: Quoniam ex præſcripto Hadriani papæ nolunt anathematizare, Romam nobiſcum proficiſcantur.

Leontius dixit: Anathema ſint & ſcripta & auctor.

Idem Baſilius dixit.

Baanes præpoſitus dixit: Imperator noſter conſilium dans omnibus, ad ſedentes in ſancta ſynodo, & ſtantes, univerſumque populum ait: Advertite, ut eluceſcat C veritas, & lux in tenebris luceat: Si quis ex vobis offenſus eſt, accedat hodie ad ſanctam Dei eccleſiam, ne vobis cras ſit excuſatio.

Sancta ſynodus dixit: Deus ſervet religioſiſſimum imperatorem noſtrum. Interrogati ſunt in libello illo (Photiano) ſubſcripti metropolitæ, an ſubſcriptionis illius ſibi eſſent conſcii. Abſit hoc, inquiunt illi, non ſubſcripſimus.

Romanæ eccleſiæ legati poſtularunt, ut Martini papæ Romani canon de pſeudolegatis legeretur; qui in hæc verba eſt perlectus.

Si quis more ſceleſtorum hæreticorum D quocumque modo, aut verbo, aut tempore, aut loco tentaverit aut terminos removere, quos poſuerunt ſancti eccleſiæ patres, aut ſanctæ & univerſales quinque ſynodi, aut novitates temere excogitare, & alias fidei expoſitiones, aut libellos, aut ſynodos, aut geſta, aut loci ſervaturas, & omnino ſi quid aliud impiis hæreticis conſuetum eſt agere, & uſque in finem ſine pœnitentia permanet hæc impie agens; talis in ſæcula ſæculorum condemnatus ſit.

Deinde Metrophanes metropolita ſurrexit, & magna voce (imperatori) acclamavit: Veritas rebus omnibus validior eſt, & E res ipſa inexpugnabilis, & dominus noſter Ieſu Chriſtus ipſe veritatem ſe appellat; cujus ardens cultor, Chriſti amantiſſime imperator, effectus, ipſe quoque clara victoriæ trophæa, ab ipſa domini noſtri Ieſu Chriſti veritate firmatus, hodierna luce retuliſti. Per ſanctas ergo cælitum æmuli, civiſque cæleſtis, patris, inquam, noſtri Ignatii, & reliquorum ſanctitate conſpicuorum legatorum orationes, largiatur tibi Deus diuturnam vitam, gentium omnium imperium, regnumque cæleſte.

Βαάνης ὁ πραιπόσιτος πρὸς τὴν σύνοδον εἶπε· τί ὑμῖν δοκεῖ; πᾶσαν ἄγνοιαν λέγουσιν ἔχειν· ὁ Φώτιος οὖν ἀνέπλασεν, ὡς ἤθελε, καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ πρόσωπα.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης πρὸς τοὺς ψευδοτοποτηρητὰς εἶπον· ποιήσατε λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίσατε τοὺς ποιήσαντας τὰ βιβλία ἐκεῖνα, ἵνα δεχθῆτε εἰς κοινωνίαν.

Λεόντιος εἶπεν· οὐκ οἶδα τὸ βιβλίον, οὔτε ὑπέγραψα ἐν αὐτῷ.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· ἀναθεματίσατε τὸν ποιήσαντα αὐτὰ καὶ συγγραψάμενον.

Οἱ ψευδοτοποτηρηταὶ εἶπον· ἔχει τὸ ἀνάθεμα ὁ συγγραψάμενος καὶ συνεργήσας εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο.

Ἡ ἱερὰ σύγκλητος εἶπεν· ἐπεὶ οὐ θέλετε ἀναθεματίσαι, φαίνεσθε εἶναι αὐτοῦ συμμέτοχοι, καὶ ἀναθεματίζεσθε καὶ ὑμεῖς.

Οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης εἶπον· ἐπεὶ οὐκ ἀνέχονται ἀναθεματίσαι, καθὼς ἔγραψεν ὁ πάπας Ἀδριανὸς, κατελθέτωσαν μεθ' ἡμῶν εἰς τὴν Ῥώμην.

Λεόντιος εἶπεν· ἀνάθεμα καὶ αὐτὰ καὶ τὸν συγγραφέα τούτων.

Βασίλειος ὁμοίως εἶπε.

Βαάνης ὁ πραιπόσιτος εἶπε· ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὁ ἅγιος συμβουλεύων, λέγει πρὸς τοὺς καθημένους ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, καὶ τοὺς ἱσταμένους, καὶ τὸ κοινὸν ἅπαν τοῦ λαοῦ· βλέπετε πῶς φαίνεται ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει· εἴ τις ἐξ ὑμῶν σκάνδαλον ἔχει, προσελθέτω τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ σήμερον, ἵνα μὴ ἔχητε αὔριον ἀπολογίαν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὁ Θεὸς φυλάξαι τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα ἡμῶν. ἠρωτήθησαν οἱ ὑπογεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ ἐκείνῳ μητροπολῖται, εἰ οἴδασι τὰς ὑπογραφάς. καὶ εἶπον πάντες· μὴ γένοιτο, οὐχ ὑπεγράψαμεν.

Οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης ᾐτήσαντο ἀναγνωσθῆναι κανόνα Μαρτίνου τοῦ πάπα Ῥώμης περὶ τῶν ψευδοτοποτηρητῶν· καὶ ἀνεγνώσθη ἔχων οὕτως.

Εἴ τις κατὰ τοὺς ἐναγεῖς αἱρετικοὺς καθ' οἱονδήποτε τρόπον, ἢ λόγον, ἢ καιρὸν, ἢ τόπον ἐπιχειρήσει ἢ ὅρια μετακινῆσαι, ἃ ἔθεντο οἱ ἅγιοι τῆς ἐκκλησίας πατέρες, ἢ μᾶλλον αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ πέντε σύνοδοι, ἢ καινοτομίας ἐπινοεῖν, καὶ πίστεως ἑτέρας ἐκθέσεις, ἢ λιβέλλους, ἢ συνόδους, ἢ πράξεις, ἢ τοποτηρησίας, καὶ ἁπλῶς ὅσα τοῖς ἀσεβέσιν αἱρετικοῖς εἴθισται πράττειν, καὶ μέχρι τέλους ἀμετανόητα τὰ τοιαῦτα δυσσεβῶς ἐνεργεῖ, ὁ τοιοῦτος εἰς τοὺς αἰῶνας εἴη κατακεκριμένος.

Μετὰ τοῦτο ἀναστὰς Μητροφάνης μητροπολίτης προσεφώνησε μεγαλοφώνως· ἡ ἀλήθεια ὑπὲρ πάντα τὰ χρήματα πέφυκεν ἀλκιμώτατον καὶ ἀχείρωτον χρῆμα· καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀλήθειαν ὠνόμασεν ἑαυτόν. ἧς ἐραστὴς γεγονὼς καὶ αὐτὸς, φιλοχριστότατε βασιλεῦ, τροπαιοφόρος ἐπεφάνθης τὴν σήμερον, ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνισχυόμενος. καὶ διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν τοῦ ἰσαγγέλου καὶ οὐρανοπολίτου πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων τοποτηρητῶν, δώη σοι ὁ Θεὸς μακρότητα ἡμερῶν, ὑπόταξιν πάντων ἐθνῶν, καὶ βασιλείαν τὴν ἐπουράνιον.

Μετὰ

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς προσφωνήσεως ταύτης, ὁ βασιλεὺς πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς εἶπεν· Θεόδωρος ὁ ἐπιλεγόμενος Κρίθινος, ἔξαρχος ὢν τῆς Εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως, ἤχθη πρὸς τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον. τί οὖν δοκεῖ ὑμῖν περὶ αὐτοῦ;

Οἱ τοποτηρηταὶ πάντες εἶπον· ἀποσταλήτωσαν πρὸς αὐτόν τινες τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, καὶ εἰπάτωσαν αὐτῷ ὡς ἀπὸ τῶν τοποτηρητῶν τῆς Ῥώμης, ὅτι διὰ γραμμάτων τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως πρὸς τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν πάπαν Ἀδριανὸν γεγονότων, παρεκλήθη ὁ αὐτὸς ἁγιώτατος πάπας. καὶ ἔστειλε τοποτηρητάς· καὶ ἰδοὺ συνηθροίσθημεν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει ἅμα τοῖς τοποτηρηταῖς τῶν ἀνατολικῶν θρόνων, καὶ μετακαλούμεθά σε, ἵνα τῆς συνεχούσης ὑμᾶς πλάνης ἀπαλλαγὴν ὑμῖν περιποιησώμεθα. ταῦτα δὲ λέγομεν καὶ ἡμεῖς οἱ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων τοποτηρηταί.

Βαάνης τοίνυν ὁ πραιπόσιτος, καὶ Λέων ὁ πατρίκιος, κατὰ κέλευσιν τοῦ βασιλέως ἀπῆλθον, καὶ εἶπον τὰ ἐντεταλμένα. ὡς δὲ ὁ Κρίθινος οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη, Βαάνης ὁ πραιπόσιτος δέδωκεν αὐτῷ νόμισμα φέρον τοῦ βασιλέως τὴν εἰκόνα, καὶ εἶπε· δέχῃ τὸ νόμισμα τοῦτο; Θεόδωρος εἶπε· δέχομαι τοῦτο καὶ τιμῶ, καθὼς δεῖ τιμᾶσθαι βασιλικὸν νόμισμα. Βαάνης εἶπε· εἰ τὴν εἰκόνα τοῦ θνητοῦ βασιλέως οὐκ ἀτιμάζεις, πῶς τὴν θεανδρικὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ τῆς ὑπεραγίας αὐτοῦ μητρὸς, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τολμᾷς ἀτιμάζειν; Θεόδωρος εἶπεν· ὃ ἔδειξάς μοι νόμισμα, ἀναμφιβόλως οἶδα, ὅτι φέρει εἰκόνα τοῦ βασιλέως. ἀπαιτεῖς με καὶ Χριστοῦ δέξασθαι χαρακτῆρα καὶ ἐκτύπωμα· ἀγνοῶ δὲ εἰ ἔστι τοῦ Χριστοῦ τοῦτο πρόσταγμα, καὶ ἀρεστὸν ἐκείνῳ. Βαάνης εἶπεν· οὐχ ἕνεκα διαλέξεως ἀπεστάλημεν, ἀλλ' ἕνεκεν παραινέσεως· καὶ εἰ βούλει πεισθῆναι, ἐλθέ· ἀνακαλεῖταί σε ἡ σύμπασα ἐκκλησία. ὡς δ' οὐκ ἐπείσθη ὁ Θεόδωρος, καὶ ἀνηγγέλη τοῦτο τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ·

Εἶπον οἱ τοποτηρηταί· ἀναγνωσθήτω τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Νικολάου τὸ περὶ εἰκόνων κεφάλαιον· ὃ καὶ ἀνεγνώσθη ἔχον οὕτως.

Ἐπεὶ δὲ χρὴ ἡμᾶς τῶν μειζόνων ἡμῶν πατέρων τοὺς ὅρους ἀμετακινήτους τηρεῖν, ὁρίζομεν περὶ τῶν ἱερῶν καὶ τιμίων εἰκόνων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἀειπαρθένου αὐτοῦ μητρὸς, καὶ τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων αὐτῷ ἁγίων, καθὼς ἡ οἰκουμενικὴ ἐκκλησία παρέλαβεν, οὕτω μέχρι τέλους σέβεσθαι τιμητικῶς. τὸν δὲ Ἰωάννην τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προεστῶτα, καὶ τοὺς αὐτοῦ ὀπαδοὺς ἐὰν μὴ μεθ' ἡμῶν ὁμονοήσωσι, θεσπίζομεν τούτους εἶναι ἀνάθεμα.

Μετὰ τοῦτο εἶπεν ὁ βασιλεύς· εἰσὶν ὧδε καὶ ἄλλοι ὁμοφρονοῦντες τῷ Κριθίνῳ· καὶ εἰ δοκεῖ τῇ ἁγιωσύνῃ ὑμῶν, εἰσελθέτωσαν.

Ἠλίας ὁ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων εἶπεν· ἐλθέτωσαν.

Καὶ εἰσῆλθε Νικήτας κληρικὸς, καὶ Θεόφιλος κοσμικὸς, καὶ Θεοφάνης νομικός. πρὸς οὓς εἶπον οἱ τοποτηρηταί· ἀναθεματίζετε τὴν Εἰκονομαχικὴν αἵρεσιν; εἶπον ἐκεῖνοι· ἐξηπατήθημεν πρότερον ταῖς πονηρολογίαις τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων. νῦν δὲ τῆς οἰκουμενικῆς καὶ ἁγίας ταύτης συνόδου τὴν ὁμοφροσύνην καὶ σύμπνοιαν ἰδόντες,

A Post hanc acclamationem imperator ad legatos dixit: Theodorus cognomento Crithinus, princeps Iconomachorum sectæ, ad sanctum hoc œcumenicumque concilium adductus est. Quid placet de eo fieri?

Legati omnes dixerunt: Mittantur ex proceribus honoratissimi ad illum, eique nomine legatorum pontificis Romani denuntient, sanctissimum papam Hadrianum per literas a religiosissimo imperatore ad illum patrem suum spiritalem datas rogatum, legatos misisse: qui nunc cum ceteris patriarcharum vicariis in hac urbe convenimus, & te accersimus, ut vos errore, in quo versamini, liberemus. eadem & nos orientis vicarii contestamur.

B Baanes igitur præpositus, & Leo patricius, jussu imperatoris ad illum adeuntes, quæ in mandatis acceperant, exposuerunt. Sed Crithino nihil ad illa respondente, Baanes præpositus nummum Cæsaris imagine insignitum illi dedit, &: Accipisne, inquit, hoc numisma? cui Theodorus: Ego vero, inquit, accipio, & ut par est imperatoris numisma coli, colo. Si, inquit Baanes, mortalis imperatoris imaginem veneraris, cur audes deivirilem Christi imaginem, & sanctissimæ ejus genitricis, omniumque sanctorum inhonorare? Quod, inquit Theodorus, numisma C mihi exhibuisti, certum imperatoris mihi noti vultum refert expressum. Iubes item, uti & Christi figuram & effigiem venerer; at ignoro, an Christus hoc præceperit, & an illi gratum sit futurum. Non, inquit Baanes, ut disputaremus, huc missi sumus, sed ut admoneremus: & si vis obsequi, veni: vocat te generale totius ecclesiæ concilium. Sed cum Theodorus, ut veniret, adduci non potuisset, idque sacro concilio renuntiatum esset;

Legati dixere: Legatur sanctissimi papæ D Nicolai caput de imaginibus; quod & est in hæc verba recitatum.

Quoniam vero par est, ut majorum patrum nostrorum decreta inviolata custodiamus, statuimus, ut imagines domini nostri Iesu Christi, semperque virginis & genitricis Dei, sanctorumque omnium qui Deo a mundi origine placuere, quemadmodum universalis recepit ecclesia, ita in posterum semper colantur. Ioannem autem episcopum quondam Constantinopolitanum, ejusdemque sectatores, si nobiscum sentire noluerint, anathemati subjicimus.

Deinde imperator dixit: Sunt hic & alii E qui Crithinum sequuntur: si placet sanctitati vestræ, ingrediantur.

Elias Hierosolymorum legatus dixit: Ingrediantur.

Et ingressi sunt Nicetas clericus, & Theophilus laicus, ac Theophanes jurisconsultus. ad quos legati: Damnatis Iconomachorum hæresin? Et illi: Decepti sumus, inquiunt, antea improborũ hominũ sermonibus impiis. Nunc autem cum sancti & œcumenici hujus concilii cõcordiam & consensum videamus,

sectam

ACTIO IX. CONC. VIII. GENERAL.

sectam Iconomachorum damnamus, & execramur quicumque sacras ac venerandas imagines non adorat. Singulique singulatim præcelso suggestu conscenso, hæresim Iconomachorum ejurarunt; ejusque duces ac patriarchas, Theodotum, Antonium, Ioannem, Theodorum cognomento Crithinum damnaverunt: quos (ejerata hæresi) osculatus est imperator. Legati vero ingentibus Augusto gratiis actis, Deum pro illo ut vere pio, recteque de fide sentiente, sunt precati. Crithinum vero & conjuratos illius, vivos mortuosque universa synodus anathemate perculit.

Deinde Stephanus diaconus ac notarius ambonem ascendit, atque hæc anathemata edidit.

Adhuc furenti Iconomachorum conciliabulo anathema.

Impiæ sectæ nugas recipienti anathema.

Qui sacris literis idola detestantibus ad venerandas imagines oppugnandas abutuntur, anathema.

Sacras imagines non colentibus anathema.

Sacras imagines idola appellantibus anathema.

Dicentibus imagines a Christianis ut deos coli, anathema.

Communicantibus cum iis qui sacras imagines contumeliose tractant, anathema.

Anastasio, Constantino, Nicetæ, qui sub Isauricis hæreticis fuere profani & execrati episcopi, anathema.

Theodoro, Antonio & Ioanni, sibi inter se malorum omnium conciliatoribus, & impietatis successoribus, anathema.

Paulo in Saulum converso, Diodoro cognomento Gastæ, & Stephano Moltæ, & eorum similibus, anathema.

Theodoro Crithino anathema.

Basilio, Constantino & Leoni magnis imperatoribus multos annos.

ACTIO NONA.

IN nomine domini, regis omnium Iesu Christi Dei veri. Anno imperii divinitus coronatorum dominorum nostrorum Basilii & Constantini III. Leonis I. indictione III. pridie Idus Februarii, proposita sancta cruce, sanctisque euangeliis ad dextram magnæ ecclesiæ. Congregatis papæ Hadriani legatis, & patriarcha Ignatio, ceterisque Alexandriæ, Antiochiæ & Hierosolymorum vicariis, & sacro senatu: quibus assidebant pone ad dextrum latus excellentissimi splendidissimique principis Bulgariæ Michaelis clarissimi proceres; e regione vero horum, Ludovici perillustris Franciæ (regis & imperatoris) dynastæ: assidentibus insuper Deo dilectissimis episcopis supra centum: amplissimus præpositus sacri senatus nomine ad legatos omnes dixit: Nostis, sanctissimi patres, præteritis actionibus rite & ordine synodico ecclesiasticam administrationem a vobis esse tractatam. Nunc adjuvante Deo Alexandrini patriarchæ legatus advenit. Quid vobis videtur?

A καταγινώσκομεν τῆς τῶν Εἰκονομάχων αἱρέσεως, καὶ ἀναθεματίζομεν πάντα τὸν μὴ προσκυνοῦντα τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας. καὶ ἀνελθὼν ἕκαστος ἰδιαζόντως ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, ἀνεθεμάτισε τὴν αἵρεσιν τῶν Εἰκονομάχων, καὶ τοὺς ἐξάρχοντας αὐτῆς καὶ πατριάρχας, Θεόδοτον, Ἀντώνιον, Ἰωάννην, καὶ Θεόδωρον τὸν ἐπιλεγόμενον Κρίθινον· οὓς καὶ ἠσπάσατο ὁ βασιλεύς. οἱ δὲ τοποτηρηταὶ σφόδρα τῷ βασιλεῖ ηὐχαρίστησαν, καὶ ὑπερηύξαντο αὐτῷ ὡς ὀρθοδόξου καὶ θεόφρονος. καὶ ἀνεθεμάτισε Θεόδωρον τὸν Κρίθινον ἡ σύνοδος πᾶσα, καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ, οὐ μόνον τοὺς ζῶντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τεθνηκότας.

B Εἶτα ἀνελθὼν Στέφανος διάκονος καὶ νοτάριος, ἀνεθεμάτισεν οὕτως.

Τῷ ἔτι φρυαττομένῳ συνεδρίῳ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνάθεμα.

Τῷ δεχομένῳ τὰ δυσσεβῆ τῆς τοιαύτης αἱρέσεως λογύδρια ἀνάθεμα.

Τοῖς ἐκλαμβάνουσι τὰς γραφικὰς ῥήσεις κατὰ τῶν εἰδώλων εἰς τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα.

Τοῖς μὴ ἀσπαζομένοις τὰς ἁγίας εἰκόνας ἀνάθεμα.

Τοῖς ἀποκαλοῦσι ταύτας εἴδωλα, ἀνάθεμα.

Τοῖς λέγουσιν, ὅτι ὡς θεοῖς τούτοις προσέρχονται Χριστιανοὶ, ἀνάθεμα.

Τοῖς κοινωνοῖς τῶν ὑβριζόντων ταύτας ἀνάθεμα.

C Ἀναστασίῳ, Κωνσταντίνῳ, Νικήτᾳ, τοῖς ἐπὶ τῶν Ἰσαύρων τῶν αἱρετικῶν ἀνεπισκόποις καὶ ἀνιέροις, ἀνάθεμα.

Θεοδώρῳ, Ἀντωνίῳ καὶ Ἰωάννῃ, τοῖς ἀλληλοπροξένοις τῶν κακῶν ἁπάντων, καὶ ἑτεροδιαδόχοις τῆς δυσσεβείας, ἀνάθεμα.

Παύλῳ τῷ εἰς Σαῦλον ἐπιστρέψαντι, καὶ Διοδώρῳ τῷ ἐπιλεγομένῳ Γάστῃ, καὶ Στεφάνῳ τῷ Μόλτῃ, καὶ τοῖς ὁμοίοις, ἀνάθεμα.

Θεοδώρῳ τῷ Κριθίνῳ ἀνάθεμα.

Βασιλείου, Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος τῶν μεγάλων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη.

ΠΡΑΞΙΣ θ'.

D ΕΝ ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου πάντων Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. βασιλείας τῶν θεοστέπτων ἡμῶν δεσποτῶν Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου ἔτους γ'. Λέοντος δὲ πρώτου, ΙΝ. γ'. πρὸ μιᾶς εἰδῶν Φεβρουαρίων, προτεθέντων τῶν τιμίων ξύλων καὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. συνελθόντων τῶν τοποτηρητῶν τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ, καὶ Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου, καὶ τῶν λοιπῶν τοποτηρητῶν τοῦ Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ἀντιοχείας, τοῦ Ἱεροσολύμων· συμπαρούσης καὶ τῆς ἱερᾶς συγκλήτου· πρὸς δὲ τούτοις συνεκάθισαν ὄπισθεν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες τοῦ τε Μιχαὴλ τοῦ ἐξοχωτάτου καὶ λαμπροτάτου ἄρχοντος Βουλγαρίας. E ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ μέρει ὡσαύτως ὄπισθεν ἐκάθισαν οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες Λουδοΐχου τοῦ περιφανοῦς Φράγγου· ἔτι γε μὴν συγκαθεζομένων καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ὑπὲρ τοὺς ἑκατόν· ὁ μεγαλοπρεπέστατος πραιπόσιτος ὡς ἐκ προσώπου τῆς ἱερᾶς συγκλήτου εἶπε πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς πάντας· Ἐπίστασθε πατέρες μου ἁγιώτατοι, ὅτι ἐν ταῖς προλαβούσαις πράξεσιν ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις γέγονεν ὑφ' ὑμῶν καθ' εἱρμὸν καὶ τάξιν συνοδικήν. νῦν δὲ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος κατέλαβε καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ὁ τοποτηρητής. τί ὑμῖν δοκεῖ;

Οἱ τῆς Ῥώμης σὺν τοῖς ἀνατολικοῖς εἶπον· ἀναγνωσθήτω ἡ συστατικὴ αὐτοῦ ἐπιστολὴ εἰς ἐπήκοον πάντων.

Οἱ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι εἶπον· τοῦτο καὶ ἡμῖν δοκεῖ.

Ἀνεγνώσθη οὖν ἡ ἐπιστολὴ ἔχουσα οὕτως.

Τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῳ βασιλεῖ νικητῇ Βασιλείῳ Αὐγούστῳ, τροπαιούχῳ, καὶ Θεοῦ θεαρέστῳ θεράποντι, Μιχαὴλ ὁ ἀχρεῖος δοῦλος τῶν παίδων τοῦ κυρίου μου, ὁ Ἀλεξανδρείας.

ΕΚΠΑΛΑΙ μὲν τοῦ γράψαι πρὸς τὴν σὴν θεοδήγητον καὶ μεγαλοπρεπῆ αὐτοκρατορείαν βασιλεῦ ἐφιέμενοι, καὶ δι᾽ ἑτεροφύλων δέος εἰργόμενοι, νῦν δὲ κελευσθέντες, τὸ ποθούμενον καὶ πτοούμενον ἀόκνως πεπράχαμεν, τῷ ἀθανάτῳ καὶ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ ἀπλέτους εὐχαριστίας ἀποδεδωκότες, ὅτι διὰ προφάσεώς τινος οἰκονομικῆς τὴν ἡμετέραν οὐθενότητα κατηξίωσε τῆς πρὸς τὸν ἐμὸν κύριον καὶ δεσπότην ὀρθοδοξοτάτου βασιλέως προσρήσεως ἐπιτυχεῖν. ὁ γὰρ ἐξουσιαστὴς τῆς τῶν Παλαιστίνων χώρας, καὶ Τιβεριάδος, καὶ Τύρου πρὸς ἡμᾶς μεμήνυκε τὴν τῶν δεσποτικῶν καὶ τιμιωτάτων χαραγμάτων πρὸς αὐτὸν ἄφιξιν, κελευόντων αὐτῷ, ἕνα τῶν ἀπὸ τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας τινὰ στείλῃ σὺν ταῖς ἡμετέραις βραχέσι ξυσμαῖς, περὶ διχονοίας γινομένης δύο πατριαρχῶν ἕνεκα κατὰ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν. καὶ ὅτι ὁ θεοσυμβιβαστὴς πανεύφημος αὐτοκράτωρ ἐφίεται πρὸς ξένων ἀκοῦσαι στομάτων, τίς ἡ περὶ τούτου ἀκριβὴς διάγνωσις, κεκίνηκε πρὸς τὸ παρὸν σημαινόμενον. διὸ καὶ ἐστείλαμεν ἄνδρα εὐλαβῆ, πολιτείαν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἠσκημένον, αὐτὸν ἡμῶν, ἀββᾶν Ἰωσὴφ τοὔνομα, μεθ᾽ οὗ καὶ ταύτην τὴν εὐτελῆ δελτίδα πεπόμφαμεν.

Περὶ γοῦν τοὺς δύο πατριάρχας, δέσποτα βασιλεῦ αὐτοκράτορ, ἐν ἑνὶ θρόνῳ κατὰ ταυτὸν εἶναι ὡς ἀδυνατόν ἐστιν, οὐκ ἀγνοεῖ τὸ κράτος σου· πλὴν ἐγὼ ἀνήκοός εἰμι παντελῶς τῶν συμβεβηκότων. καὶ οἱ κρίνοντες ἃ μὴ ἴσασιν, οὐκ οἶδα πῶς εὐστοχήσουσιν. εὖ ἴσμεν, αὐτοκράτορ, ὅτι εἰσὶ παρὰ τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ἀρχιποίμενες καὶ πρόεδροι, καὶ ἡγούμενοι, κληρικοὶ καὶ ἄζυγες πάσῃ σοφίᾳ καὶ γνώσει κεκοσμημένοι, καὶ τούτων ἔξαρχος σύ· οἱ πάντες δὲ πλέον τὸ δέον γινώσκετε. πλὴν ὃ οἴδαμεν καὶ ἡμεῖς ἰδοὺ λέγομεν. εὑρίσκομεν ἔν τινι τῶν παλαιῶν ἱστοριῶν περὶ δύο πατριαρχῶν, ὅτι ποτὲ ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἁγίᾳ πόλει γεγόνασι. τριακοστὸς γὰρ πατριάρχης ἐν Ἱεροσολύμοις μετὰ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάληψιν ἐκαλεῖτο Νάρκισσος, ὃς τὴν ἡσυχίαν ἀσπασάμενος, κατέλειψε τὴν προεδρείαν μετὰ ἔτη ιβ΄. καὶ ἡσύχασεν εἰς τόπους ἀγνώστους· καὶ μετ᾽ αὐτὸν προεχειρίσθη πατριάρχης ὁ Δῖος. ὡς δὲ παρῆλθε καὶ οὗτος θανάτῳ, μετὰ τοῦτον γέγονε Γερμανός. καὶ μετ᾽ αὐτὸν Γόρδιος· ἐφ᾽ οὗ πάλιν ἀνεφάνη Νάρκισσος, καὶ ἦν σὺν αὐτῷ Γορδίῳ ἐν ὁμοφροσύνῃ καὶ ὁμονοίᾳ. τοῦ δὲ Γορδίου τελειωθέντος, καὶ τοῦ Ναρκίσσου ὑπεργηράσαντος· ἦν γὰρ ἐτῶν ρις΄. Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος εἰς προσκύνησιν ἐλθὼν τῶν ἁγίων τόπων, κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν πατριάρχης γέγονεν Ἱεροσολύμων, τοῦ γέροντος Ναρκίσσου πολλὰ τοῦτον παρακαλέσαντος,

Legati veteris Romæ cum legatis ex oriente dixere: Legantur publice cunctis audientibus literæ illius commendatitiæ.

Dilectissimi Deo episcopi dixere: Idem nobis placet.

Lecta igitur in hæc verba est epistola.

Religiosissimo & augustissimo imperatori Basilio victori, Augusto, triumphatori, grato Dei famulo, Michael inutilis servus servorum domini mei, Alexandrinus.

IAM diu, imperator, ad tuam augustissimam atque a cælesti numine gubernatam majestatem scribere cupiebamus, cum metu barbarorum (Sarracenorum) prohibiti sumus. Nunc jussu hoc ipsum, quod optabamus & reformidabamus, intrepide executi sumus; immortalique & cælesti imperatori immensas persolvimus grates, quod is occasione conficiendi negotii nostram tenuitatem suo domini mei, domini Christianissimi imperatoris, alloquio dignatus sit. Dynasta enim Palæstinæ, Tiberiadis & Tyri nobis exposuit, se literas regias & honorificentissimas accepisse, quibus juberetur, quempiam ex Alexandrino patriarchatu cum nostris literis seu brevibus tabellis, propter duorum patriarcharum Constantinopolitanorum inter se dissensionem, mittere. & quia pacis conciliator laudatissimus imperator ex alieno ore cupit audire, quod sit hac de re sincerum judicium & sententia, movit nos ad hoc declarandum. Quapropter legatum pro nobis misimus virum pium, & a prima ætate in vita monastica exercitatum, abbatem Iosephum cum tenui hoc libello adjuncto.

Duo igitur patriarchæ, domine imperator Auguste, ut unam sedem uno tempore occupent, novit potentia tua fieri nullo modo posse: tametsi ea de re nihil prorsus antea quid acciderit, cognoverim. Et quæ judices non norunt, haud scio quomodo rectam de iis sententiam sint laturi. Probe scimus, imperator, apud tuam majestatem esse antistites & præsides, hegumenos & clericos, & in cælibatu viventes, omni rerum cognitione & sapientia præstantes; quos inter & ipse princeps es: qui omnes, quid facto opus sit, plene perspicitis. Verumtamen quod scimus & nos, libere dicimus. Meminimus & veteri historia reperisse nos, in sancta Christi Dei nostri civitate geminos simul fuisse olim patriarchas. Trigesimus enim post Christi in cælum ascensum Hierosolymis patriarcha Narcissus appellabatur, qui vitam quietam amplexus, relicto clam post annos duodecim throno suo, in loca prorsus ignota & deserta secessit; secundumque illum patriarcha creatus est Dius: quo vita functo, suffectus est Germanus patriarcha: post Germanum Gordius; quo ecclesiam administrante rursum apparuit Narcissus qui cum Gordio summa animorū conjunctione & concordia vixit. Decedente vero Gordio, & Narcisso jam annis & senio fesso, (sexdecim enim annos vixerat supra centum) Alexander episcopus, cum ad sancta loca venerationis causa venisset, divinitus patriarcha Hierosolymorū renuntiatus est, Narcisso grandævo illum ad hoc munus subeundum multum deprecāte,

qui & martyrii postea coronam adeptus A est. Hæc scribimus, optamusque majestati tuæ per intemeratæ Dei matris preces, sanctique & venerandi euangelistæ, apostoli & martyris Marci, sanctorumque omnium, post vitam diuturnam regnum immortale. Amen.

Lectis his literis, legati cum Romani, tum orientis, sacerque senatus & episcopi dixere: Nullum nobis relictum est dubium, quin is qui has literas tulit, certissimus sit legatus patriarchæ Alexandrini. Quoniam vero nunc octo synodi actiones celebratæ sunt, par est ut intelligamus, utrum religiosissimus Alexandrini patriarchæ vicarius, quid in iis actum sit, cognoverit. Interro- B gatus ergo, scire se respondit, traditumque libellum rogavit, ut palam legeretur; qui & in hæc verba lectus est.

Iosephus monachus & archidiaconus, Michaelis sanctissimi patriarchæ Alexandriæ vicarius, ad sanctam & œcumenicam synodum hæc dico. Æquum est, ut nunc cum Davide propheta dicamus: *Dominus voluntatem timentium se faciet.* Postquam enim Basilius usquequaque clementissimus fidelissimusque imperator noster basin & fundamentum in pectore suo timorem domini collocavit, idcirco oculi domini super illum respiciunt, & voluntatem C ejus diriget. Et dicente scriptura: *In ore duorum aut trium testium stabit omne verbum:* per quatuor certissimos testes placuit illi firmare fidem, hoc est, legatos veteris Romæ, Antiochiæ, Hierosolymorum: ac demum nos ex meridianis plagis attraxit, ut locum apostolici throni magnæ Alexandrinorum ecclesiæ expleremus. Qui divino beneficio & imperatoris nutu omnia studiosissime pervestigavimus, ne quid nos eorum quæ acta erant a fratribus nostris antequam advenissemus, effugeret: nec non propositas causas de patriarcha Ignatio & Photio ecclesiæ Constantinopolitanæ mœcho, pariterque de sacris & D venerandis imaginibus. Quibus cognitis, mirati sumus, quam perspicua sit vox salvatoris nostri, cum dicit: *Nihil occultum, quod non revelabitur & palam fiet.* Etenim vere cælesti afflati numine patriarcharum legati una cum Romæ veteris legatis, omnia rite perscrutati cognoverunt & composuerunt, veritatemque in lucem protulerunt: ad quos & nos accedimus, illorumque decretis atque judicio nostrum quoque subscribimus.

Psal. 144. *Deut. 17. & 19. Matth. 18. 2. Cor. 13.* *Matth. 10. Luc. 8.*

Lecta hac epistola synodus œcumenica dixit: Lectus hic libellus certiores nos fecit, religiosissimum Alexandrinæ ecclesiæ legatum nostræ sententiæ assen- E tiri.

Magnificentissimi præsides dixere: Hoc caput expeditum est. Quid ergo placet hodie constituere?

Legati Romani dixere: Intelleximus esse quosdam perjuros in patriarcham Ignatium testes, quemadmodum nobis Rhadoaldus & Zacharias episcopi, qui Roma legati prius missi fuerunt Constantinopolim, exposuere. Hi testes perjuri necessario sistendi sunt.

A ὃς καὶ μαρτυρίῳ ὕστερον τελειοῦται. ταῦτα γράφομεν, ἐπευχόμενοι μετὰ πλείστην βιοτὴν τῇ βασιλείᾳ σου τὴν ἀθάνατον βασιλείαν, λιταῖς τῆς ἀμώμου καὶ θεοτόκου Μαρίας, Μάρκου τε τοῦ θεσπεσίου εὐαγγελιστοῦ, ἀποστόλου καὶ μάρτυρος, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

Ταύτης τῆς ἐπιστολῆς ἀναγνωσθείσης, οἱ τοποτηρηταὶ Ῥώμης καὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων, ἥ τε ἱερὰ σύγκλητος καὶ οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· ἐν πιστώσει τελείᾳ γεγόναμεν, ὅτι ἀληθέστατος τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου ἐστὶν Ἀλεξανδρείας ὁ τὴν ἐπιστολὴν κομίζων. ἐπεὶ δὲ ἤδη ὀκτὼ γεγόνασι σύνοδοι πράξεσιν ὅσα πέπρακται, ἀναγκαῖόν ἐστι μαθεῖν ἡμᾶς, εἰ οἶδε B ταῦτα ὁ εὐλαβέστατος τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας. ἐρωτηθεὶς οὖν οὗτος, εἶπεν εἰδέναι ταῦτα· ὃς καὶ ἐπιδέδωκε λίβελλον, καὶ ἠξίωσεν ἀναγνωσθῆναι τοῦτον ἐπὶ κοινοῦ· ὃς καὶ ἀνεγνώσθη ἔχων οὕτως.

Ἰωσὴφ μοναχὸς καὶ ἀρχιδιάκονος, καὶ τοποτηρητὴς Μιχαὴλ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ταῦτα λέγω πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον. νῦν ἄξιον εἰπεῖν μετὰ τοῦ προφήτου Δαβίδ· θέλημα κύριος τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει. ἐπεὶ γὰρ Βασίλειος ὁ κατὰ πάντα πραότατος καὶ πιστότατος βασιλεὺς ἡμῶν θεμέλιον καὶ κρηπῖδα ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔθετο, διὰ C τοῦτο ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπ' αὐτὸν βλέπουσι, καὶ τὸ θέλημα τούτου κατευθύνεται. καὶ τῆς γραφῆς λεγούσης· ἐκ στόματος δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα· διὰ τεσσάρων μαρτύρων ἀψευδεστάτων παραστῆναι αὐτῷ εὐδόκησε τὴν ἀλήθειαν, τουτέστι, τῶν τοποτηρητῶν Ῥώμης, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων· καὶ τελευταῖον καὶ ἡμᾶς ἐκ τῶν μεσημβρινῶν τόπων ἐφειλκύσατο, ἀναπληροῦντας τὸν τόπον τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας. οἵτινες θείᾳ χάριτι καὶ βασιλικῇ ἐπινεύσει πάντα δι' ἐπιμελείας ἀνιχνεύσαμεν, ὥστε μηδὲν ἡμᾶς λαθεῖν τῶν πεπραγμένων τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν πρὸ τῆς ἡμετέρας ἐφόδου· πρὸς δὲ καὶ D τὰς προκινηθείσας ἐνταῦθα ὑποθέσεις περὶ Ἰγνάτιον τὸν πατριάρχην, καὶ Φώτιον τὸν μοιχὸν τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ὡσαύτως καὶ τὰ περὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων. ὧν καὶ ἐν γνώσει γεγονότες τεθαυμάκαμεν, ὅπως ἐναργὴς ἡ φωνὴ τοῦ σωτῆρος ἡ λέγουσα· οὐδὲν κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. καὶ γὰρ ἀληθῶς ἐμπνευσθέντες οἱ τοποτηρηταὶ τῶν πατριαρχικῶν θρόνων σὺν τοῖς Ῥώμης, πάντα καλῶς διέγνων καὶ ᾠκονόμησαν, καὶ τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸ φανερὸν ἤγαγον· οἷς καὶ ἡμεῖς συγκατατιθέμεθα, καὶ στοιχοῦμεν ταῖς αὐτῶν διαγνώσεσι.

Μετὰ γοῦν τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος εἶπε· τὸ ἀναγνωσθὲν γράμμα ἐβεβαίωσεν ἡμᾶς, ὅτι συνᾴδει τῇ κρίσει ἡμῶν ὁ E εὐλαβέστατος τοποτηρητὴς τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας.

Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι ἄρχοντες εἶπον· τοῦτο τὸ κεφάλαιον πέρας εἴληφε. τί γοῦν βούλεσθε διοικηθῆναι σήμερον;

Οἱ τοποτηρηταὶ Ῥώμης εἶπον· ἐμάθομεν εἶναί τινας ψευδῶς μαρτυρήσαντας κατὰ Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου, καθὼς εἶπον ἡμῖν Ῥαδοάλδος καὶ Ζαχαρίας οἱ ἐπίσκοποι, οἱ πρώην ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἀποσταλέντες· καὶ χρὴ τοὺς τοιούτους ψευδομάρτυρας ἀχθῆναι.

Εἶπον

Εἶπον οἱ λοιποὶ τοποτηρηταὶ καὶ ἡ σύνοδος πᾶσα· καλόν ἐστι τελείως καθαρθῆναι τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τῶν σκανδάλων. καὶ εἰσήχθησαν οἱ ψευδομάρτυρες, καὶ ἠρωτήθησαν ἰδίᾳ ἕκαστος. καὶ πρῶτος ἠρωτήθη Θεόδωρος πρωτοσπαθάριος, πῶς ὤμοσε κατὰ Ἰγνατίου· καὶ εἶπεν, ἄκων ὀμόσαι διὰ φόβον τῶν κρατούντων τότε. ὁ δὲ ὅρκος ἦν· ὅτι ἀψήφιστος ὁ Ἰγνάτιος γέγονε πατριάρχης· καὶ ᾔδειν μὲν ὅτι ψευδορκῶ, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθην μὴ ποιῆσαι ὃ προσετάγην. διὸ καὶ προσῆλθον μοναχῷ μ'. ἔτη εἰς στύλον πεποιηκότι, καὶ ἐξηγόρευσα τὸ ἁμάρτημα, καὶ ἔλαβον ἐπιτίμια, καὶ φυλάσσω ταῦτα μέχρι τοῦ νῦν. ἠρωτήθη δὲ πάλιν οὗτος, εἰ ἀποδέχεται τὴν τοιαύτην σύνοδον, καὶ εὐδοκεῖ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν Ἰγνατίου· καὶ κατετέθη τήν τε σύνοδον ἀποδέχεσθαι, καὶ ὡς τὴν τοῦ Ἰγνατίου ἀποκατάστασιν δέχεται εὐχαρίστως. εἶτα ἠρωτήθη Λέων ὕπατος περὶ τοῦ αὐτοῦ ὅρκου· καὶ εἶπε καὶ αὐτὸς τήν τε αἰτίαν τοῦ ὅρκου τὴν αὐτήν· καὶ ὅτι βίᾳ εἰς τοῦτο παρήχθη· καὶ ὅτι εἰ δοθῶσιν αὐτῷ ἐπιτίμια διὰ τοῦτο, λήψεται ταῦτα· καὶ ὅτι ἀποδέχεται τὴν ἀποκατάστασιν Ἰγνατίου. ἀπαιτηθεὶς δὲ ἀναθεματίσαι τὸν Φώτιον, εἶπεν· ὡς οὐκ ἐνδέχεται ὀρθόδοξον ἄνθρωπον ἀναθεματίζεσθαι. ὁ γὰρ ἀναθεματισμὸς ἐπὶ ἀπίστων γίνεται· ὁ Φώτιος ὀρθόδοξός ἐστιν.

Εἶπον οἱ τοποτηρηταί· τὰ ἔργα αὐτοῦ ἄξιά εἰσι πάσης αἱρέσεως χείρονα.

Λέων εἶπεν· ἐπεὶ κρίνετε ὑμεῖς καὶ χωρὶς αἱρέσεως ἀναθεματισμὸν γίνεσθαι, ἀναθεματίζω κἀγὼ πάντας, οὓς ἀνεθεμάτισεν ἡ ἁγία σύνοδος. μετὰ τοῦτο ἠρωτήθησαν ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι, ὁμοίως ψευδορκήσαντες· καὶ πάντες ὡμολόγησαν, καὶ μετανοεῖν συνέθεντο, καὶ ἐπιτίμια κατεδέξαντο.

Ἰγνάτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ ἕτεροι πολλοὶ, οἶδα, εἰσὶν, οἷον βελονάδες, σταυλισιανοὶ, ἱππιατροὶ, καὶ ἕτεροι ὅμοιοι. διὸ δίκαιόν ἐστιν, ἵνα ἔλθωσι πάντες κατ' ἐνώπιον τῆς συνόδου, καὶ ὁμολογήσωσι τὴν ἀλήθειαν, πῶς ψευδῶς ὤμοσαν.

Μετὰ τοῦτο εἰσήχθη ἕτερον τοιοῦτον κεφάλαιον.

Εἶπον οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης· ἀκηκόαμεν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει, ὅτι περ πονηροί τινες καὶ καταφρονηταὶ ἄνθρωποι, λαϊκοὶ καὶ συγκλητικοὶ φοροῦσιν ὠμόφορα, καὶ ποιοῦσι τὰ δοκεῖν τὰ τῶν ἀρχιερέων· καὶ εἰσαχθήτωσαν οὗτοι. εἰσήχθησαν οὖν ἄνδρες ἀξιωματικοὶ, καὶ ἠρωτήθησαν, πῶς τοῦτο ἐποίουν. καὶ εἶπον· Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς παιγνίδια ἐποίει, ἐπιτιθεὶς ἡμῖν ἀρχιερατικὴν στολήν· καὶ μὴ βουλόμενοι ἐποιοῦμεν τὰ προστεταγμένα.

Οἱ τοποτηρηταὶ εἶπον· κακῶς ἐποιεῖτε, καὶ διὰ τοῦτο ἔνοχοι ἐπιτιμίων ἐστέ. ὅτε δὲ ταῦτα ἐποιεῖτε, ἐθεώρει ὑμᾶς Φώτιος; οἱ δὲ εἶπον, οὐκ οἴδαμεν· ἓν μόνον οἴδαμεν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἠγνόει τὰ γινόμενα.

Μετὰ τοῦτο εἶπον οἱ τοποτηρηταὶ Ῥώμης· ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰς μέσον στῆναι τοὺς ψευδοτοποτηρητὰς, πρὸς τὸ διαγνῶναι τὰς τοῦ Φωτίου πανουργίας καὶ δολιότητας καὶ τὸν εὐλαβέστατον τοποτηρητὴν τῶν Ἀλεξανδρέων. παρήχθησαν οὖν, καὶ ὡμολόγησαν καὶ αὐτοὶ, ὅπως παρὰ Φωτίου ἐδιδάχθησαν ὑποκριθῆναι τὴν τοποτηρησίαν τῶν θρόνων τῆς

A

Ceteri legati & universa synodus dixere: Congruum est ecclesiam ab omni offensa & scandalis perfecte repurgari. Introducti ergo mendaces illi testes, singuli seorsim sunt interrogati. Ac primus interrogatus est Theodorus protospatharius, quo pacto contra Ignatium juraverit. Qui respondit, coactum se metu principum juravisse. Iusjurandum autem hoc erat: Ignatium absque calculis non rite creatum esse patriarcham; seque scientem pejerasse: sed aliter, inquit, ac jussus eram, facere non potui. Eamque ob causam adii ad monachum, qui quadraginta annos in columna habitarat, meumque illi scelus confessus sum; a quo pœnam

B

epitimii irrogatam accepi, quam adhuc hodie subeo. Rursus interrogatus, an synodum hanc reciperet, & restitutionem Ignatii ratam haberet: & synodum a se probari, & Ignatii restitutionem libenti gratoque animo recipi confirmavit. Tum Leo consul de eodem jurejurando interrogatus, eamdem juramenti causam excusavit, se item vi adactum; seseque epitimia, si imponerentur, recepturum: simulque se Ignatium restitutum recipere. Iussus vero anathematizare Photium, affirmavit, non posse a se hominem de catholica fide recte sentientem anathematizari. Etenim anathematismum contra non credentes aut perfidos valere, Photium orthodoxum esse.

C

Legati dixere: Opera ejus quavis hæresi sunt deteriora.

Leo dixit: Quandoquidem judicatis anathema etiam sine hæresi esse, & ego omnibus anathema dico, quos sancta synodus anathemate multavit. Deinceps ceteri minime pauci sunt excussi, qui æque perjure testati erant: omnesque suum facinus confessi, datis pœnitentiæ signis, censuras pœnasque subierunt.

Sanctissimus patriarcha Ignatius dixit: Et alios haud paucos esse scio, acuarios, inquam, stabularios, veterinarios, seu medicos equarios, & hoc genus alios. Quare æquum est ut adsint omnes, & apud synodū ingenue se perjurum jusjurandū juravisse fateantur.

D

Postea aliud caput est propositum.

Romæ legati dixerunt: Intelleximus quosdam in hac regia urbe, improbos laicos rerum sacrarum irrisores, & senatores, superhumeralia gestare, episcoporumque ritus & ceremonias imitari: introducantur & isti. Introducti ergo viri primarii, rogatique, quomodo hoc facinus facere essent ausi: Michael, inquiunt, imperator per jocum & ludibrium id factitabat, nobisque stolam pontificiam injiciebat; cujus perinviti imperata faciebamus.

E

Legati dixere: Improbe fecistis, & epitimiis obnoxii estis. Viditne Photius hoc vos factitantes? Nescimus, inquiunt: hoc unum scimus, neminem mortalium, quæ fierent, ignoravisse.

Tum Romæ legati dixere: Necessario in medium adducendi sunt supposititii illi vicarii, ut improbas Photii artes fraudesque etiam religiosissimus Alexandrinorum legatus pernoscat. Adducti ergo & hi aperuerunt, qua ratione a Photio edocti fuerint, ut legatos veteris

Romæ & Alexandriæ, & reliquarum sedium orientis simularent. Rogati, an sanctam hanc synodum reciperent, responderunt: Vt ceteri eam omnes Christiani recipiunt, ita & nos recipimus. Interrogati de papa Nicolao & patriarcha Ignatio, an & hos reciperent, responderunt: Ita recipimus, quemadmodum sancta & œcumenica synodus recipit.

Legati Romani ad legatum Alexandrinæ cathedræ dixerunt: En dilecte nobis frater, intellexisti ex auditis technas & improbitatem Photii. Hos ergo mendicos homines & peregrinos venia dignos ac dimittendos judicamus. Laus Deo qui hanc sanctam & œcumenicam synodum colligere dignatus est, pacemque adeo commode composuit. Et Elias Hierosolymorum legatus Deo gratias egit, quod post tantum temporis intervallum patriarchalia capita inter se ad suam gloriam adunare dignatus sit. Deinde consuetis acclamationibus factis, conventus est dimissus.

Ῥώμης καὶ τῶν Ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν λοιπῶν ἀνατολικῶν θρόνων. ἠρωτήθησαν δὲ, εἰ ἀποδέχονται τὴν ἁγίαν ταύτην σύνοδον. καὶ εἶπον· καθὼς οἱ λοιποὶ πάντες Χριστιανοὶ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἀποδεχόμεθα ταύτην. ἠρωτήθησαν καὶ περὶ τοῦ πάπα Νικολάου, καὶ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου, εἰ ἀποδέχονται αὐτούς· καὶ εἶπον, οὕτως ἀποδεχόμεθα τούτους, καθὼς καὶ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος.

Εἶπον οἱ τοποτηρηταὶ Ῥώμης πρὸς τὸν τῆς Ἀλεξανδρέων τοποτηρητήν· ἰδοὺ καὶ αὐτὸς ἠγαπημένε ἡμῖν ἀδελφὲ, ἔγνως δι' ὧν ἀκήκοας νῦν τὰς τοῦ Φωτίου κακουργίας. τούτους οὖν τοὺς ἀνθρώπους πτωχοὺς ὄντας καὶ ξένους κρίνομεν συγγνώμης ἀξιωθῆναι καὶ ἀπολυθῆναι. δόξα δὲ τῷ Θεῷ τῷ τὴν ἁγίαν ταύτην οἰκουμενικὴν σύνοδον συναθροισθῆναι καταξιώσαντι, καὶ εἰρήνην οὕτω ποιησαμένῳ κατάστασιν. καὶ Ἠλίας δὲ ὁ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων εὐχαριστεῖν εἶπε τῷ Θεῷ, ὅτι κατηξίωσε διὰ τοσούτων χρόνων τὰς πατριαρχικὰς κεφαλὰς ἑνωθῆναι ἀλλήλαις πρὸς δόξαν αὐτοῦ. εἶθ' οὕτως τῆς συνήθους εὐφημίας γινομένης, διελύθη ὁ σύλλογος.

ACTIO DECIMA.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Consulatus dominorum nostrorum a Deo coronatorum Basilii & Constantini anno III. Leonis I. indictione tertia, pridie Kalendas Martias, feria tertia. Propositis venerandis (sanctæ crucis) lignis, sanctisque euangeliis ad dextram sanctæ Sophiæ partem templi, præsidentibus Christo dilectis imperatoribus, legatis, reliquisque eodem, quo priore nona actione sederant, ordine considentibus. His ergo congregatis sancitum est, ut canones recitarentur, quos sancta synodus edidit. Et recitati sunt: quorum hic est primus.

ΠΡΑΞΙΣ ι'.

Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑπατείας τῶν θεοστέπτων ἡμῶν δεσποτῶν Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου ἔτους γ'. Λέοντος ἔτους α'. ΙΝ. γ'. πρὸ μιᾶς καλανδῶν Μαρτίου, ἡμέρᾳ γ'. προτεθέντων τῶν τιμίων ξύλων καὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, προκαθεσθέντων τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, συνελθόντων τῶν τοποτηρητῶν, καὶ τῶν λοιπῶν, καθὼς ἐν τῇ θ'. πράξει. τούτων οὖν συνελθόντων, ὡρίσθη ἀναγνωσθῆναι τοὺς κανόνας, οὓς ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεθέσπισε. καὶ ἀνεγνώσθησαν· ὧν ὁ πρῶτος οὗτος.

CANON I.

Vt rectam regiamque divinæ justitiæ viam sine erroris offensa teneamus, sanctorum patrum decreta, veluti inextinctæ quædam semperque lucentes faces, sequenda sunt. Quapropter sanctiones ecclesiæ catholicæ & apostolicæ per traditionem, tum a sanctis omnique laudis præconio celebrandis apostolis, tum ab orthodoxis œcumenicisque & provincialibus conciliis, aut a quovis deiloquo patre & doctore ecclesiæ acceptas, servandas, custodiendasque profitemur. Traditiones enim sive per sermonem, sive per epistolam majorum nostrorum, qui vitæ sanctitate nobis præluxerunt, acceptas, diserte magnus apostolus Paulus tenendas monet.

ΚΑΝΩΝ α'.

Τὴν εὐθεῖαν καὶ βασιλικὴν ὁδὸν τῆς θείας δικαιοσύνης ἀπροσκόπτως βαδίζειν ἐθέλοντες, οἷόν τινας πυρσοὺς ἀειλαμπεῖς τοὺς τῶν ἁγίων πατέρων ὅρους κρατεῖν ὀφείλομεν. τοιγαροῦν τοὺς ἐν τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ παραδοθέντας θεσμοὺς παρά τε τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, παρά τε ὀρθοδόξων συνόδων οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν, ἢ καὶ πρός τινος θεηγόρου πατρὸς διδασκάλου τῆς ἐκκλησίας, τηρεῖν καὶ φυλάττειν ὁμολογοῦμεν. κρατεῖν γὰρ τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβομεν εἴτε διὰ λόγου, εἴτε διὶ ἐπιστολῆς τῶν προγενεστέρως διαλαμψάντων ἁγίων, παρεγγυᾶ διαρρήδην Παῦλος ὁ μέγας ἀπόστολος.

II.

Quæcumq; a beatissimo papa Nicolao, veluti Spiritus sancti instrumēto, ejusque successore sanctissimo papa

β'.

Τὸν μακαριώτατον πάπαν Νικόλαον, ὡς ὄργανον τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔχοντες, καὶ τὸν ἐκείνου διάδοχον, τὸν ἁγιώτατον πάπαν

Ἀδριανὸν,

Ἀδριανόν, ὁρίζομεν καὶ θεσπίζομεν πάντα τὰ παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντα, καὶ συνοδικῶς ἐκφωνηθέντα κατὰ διαφόρους καιροὺς ὑπὲρ ἐκδικήσεως καὶ συστάσεως τῆς ἁγίας Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, καὶ τοῦ ἁγίου αὐτῆς ἀρχιερέως Ἰγνατίου, καὶ τῆς Φωτίου ἐξωθήσεώς τε καὶ κατακρίσεως, τηρεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι πάντοτε σὺν τοῖς ἐκτεθεῖσι κεφαλαίοις, καὶ μηδένα τῶν οἱουδήτινος τάγματος ἀνθρώπων ἀθετῆσαι τολμᾷν. Εἰ δέ τις μετὰ τοῦτον ἡμῶν τὸν ὅρον φωραθείη ἀθετῶν τι τῶν παρ' ἐκείνοις ἐκτεθέντων κεφαλαίων, ἱερεὺς μὲν ὢν ἢ κληρικὸς, ἐκπιπτέτω τῆς ἰδίας τιμῆς καὶ τάξεως· μοναχὸς δὲ ἢ λαϊκὸς ἀφοριζέσθω, μέχρις ἂν μετανοήσῃ.

γʹ.

Τὴν ἱερὰν εἰκόνα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμοτίμως τῇ βίβλῳ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων προσκυνεῖσθαι θεσπίζομεν. ὥσπερ γὰρ διὰ τῶν ἐμφερομένων ἐν αὐτῇ συλλαβῶν τῆς σωτηρίας ἐπιτευξόμεθα ἅπαντες, οὕτω διὰ τῆς τῶν χρωμάτων εἰκονουργίας καὶ σοφοὶ καὶ ἰδιῶται πάντες τῆς ὠφελείας ἐκ τοῦ προχείρου μεταλαμβάνουσιν. ἅπερ γὰρ ὁ ἐν συλλαβῇ λόγος, ταῦτα καὶ ἡ ἐν χρώμασι γραφὴ καταγγέλλει τε καὶ παρίστησιν. Εἴ τις οὖν οὐ προσκυνεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, μὴ ἴδῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τὴν τούτου μορφήν. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν εἰκόνα τῆς ἀχράντου μητρὸς αὐτοῦ, καὶ τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καθὼς αὐτοὺς χαρακτηρίζει διὰ τῶν λογίων ἡ ἁγία γραφὴ, καὶ προσέτι τῶν ἁγίων πάντων, καὶ τιμῶμεν καὶ προσκυνοῦμεν. καὶ οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες ἀνάθεμα ἔστωσαν.

δʹ.

Τὴν φιλαρχίαν οἷόν τινα πονηρὰν ῥίζαν τῶν κακῶν πάντων πρόῤῥιζον ἀποτέμνοντες, τὸν παραπετῶς καὶ ἀθέσμως, οἷόν τινα λύκον βαρὺν εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον εἰσπηδήσαντα Φώτιον, καὶ ταραχῆς τὴν οἰκουμένην ἐμπλήσαντα, δικαίῳ λόγῳ ἀποφαινόμεθα μηδέποτε γεγονέναι πρότερον, ἢ νῦν ἐπίσκοπον· μήτε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ ἱερατικῷ, ἐν ᾧ προεχειρίσθησαν, μένειν· τοὺς δὲ παρ' αὐτοῦ εἰς ἡγουμενίαν προχειρισθέντας, τοιαύτης προστασίας ἀπείργομεν. λέγει γὰρ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου. ὅτι σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω, κἀγὼ ἀπώσομαί σε τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι.

εʹ.

Κανών ἐστιν ὁ λέγων, μὴ δεῖν ἐπίσκοπον προχειρίζεσθαί τινα νεόφυτον ἢ κατὰ τὴν πίστιν, ἢ κατὰ

Hadriano declarata sunt; quæque diversis temporibus de constituenda componendaque sancta ecclesia Constantinopolitana, deque sancto illius patriarcha Ignatio, ac de Photii ejectione atque damnatione in synodo pronuntiata sunt, ea omnia una cum expositis capitibus servanda & custodienda semper decernimus & sancimus, nemo ut illa cujusvis ordinis infirmare antiquareque possit. Quod si quis deprehensus, post hanc nostram sanctionem, ex iis capitibus quidquam ab illis editum resciderit, sacerdos aut clericus de gradu suo dejiciatur; monachus aut laicus a cœtu Christianorum, quoad eum facti pœniteat excludatur.

III.

Sacram domini nostri Iesu Christi effigiem eadem qua sancta euangelia veneratione colendam statuimus. Vt enim per syllabas in euangelio scriptas salutem consequuntur omnes, ita per imagines arte coloribusque pictas & expressas, docti juxta ac indocti ex objecta re utilitatem capiunt. Quæcumque enim in syllabis oratio, hæc in coloribus pictura docet & repræsentat. Ergo quicumque Christi salvatoris imaginem non adorat, is in secundo Christi adventu non videat ipsius faciem. Eadem ratione intemeratæ genitricis illius effigiem, sanctorumque angelorum, quemadmodum illos sacrarum literarum paginæ describunt, ac sanctorum omniũ veneramur & colimus. Qui aliter sentiunt, anathema sunto.

IV.

Vt ambitionem veluti quamdam malorum omnium malam radicem convellamus, Photium contra jus fasque præcipiti temeritate velut atrocem lupum in gregem Christi insilientem, orbemque terrarum perturbatione complentem, nunquam antea episcopum fuisse, neque nunc ulla ratione esse, justo decreto declaramus: nec ab illo creatos in eo sacerdotii gradu, in quem ab eo promoti sunt, manere. Præfectis quoque monasteriorum ab eo provectis præfecturam abrogamus. Dicit enim universorum Deus: *Quoniam tu scientiam repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi.* Osé. 4.

V.

Canon est qui dicit, non oportere quemquam ex neophyto, sive neophytus sit in Christiana fide, sive in

ACTIO X. CONC. VIII. GENERAL.

Actio X. Conc VIII. General.

Anno Christi 870.

in ordine clericorum, episcopum creari, *ne*, ut Paulus ait, *inflatus incidat in judicium & laqueos diaboli.* Huic ergo convenienter dicimus; neminem ex ordine senatorio & laico gradu recens, eo dumtaxat consilio & animo in clerum aut monachum attonsum, ut episcopi aut patriarchæ dignitatem assequatur, honoris gradum oportere conscendere; etiamsi in unoquoque gradu divini sacerdotii longiori tempore versatus probetur. Neque enim pietatis, sed ambitionis & honoris causa tonsus est. Multo vero magis hunc arcemus, si ad eum honorem ab imperatoria potestate intrudatur. Quod si quis nulla suspicione dictæ ambitionis, vel honoris spe tactus, sed recta honestaque Christi disciplina inductus, in clericum aut monachum attonsus est, perque omnes gradus ecclesiasticos definitis temporibus vitam agendo inculpatam transisse reperiatur, ad episcopatus honorem evehatur, sic ut in lectoris munere annum, in subdiaconi duos, in diaconi tres, sacerdotii quatuor annos expleat. Pie vero, diuque in clericorum & monachorum ordine versatis, tempus ab episcopis qui per tempora fuerint, contrahi potest. Si quis præter hanc sanctionem ad supremum episcopatus honorem provectus fuerit, penitus rejiciatur.

1. Tim. 3.

VI.

Cum Photius post latam a sanctissimo papa Nicolao æquissimam sententiam, quod nequissime Constantinopolitanum thronum invasisset, homines quosdam perditos a trivio arripuisse deprehensus sit, eosdemque pro legatis sanctissimorum patriarcharum supposuerit, & cum his ecclesiam malignantium collegerit, atque calumniosas depositiones & criminationes adversus beatum papam Nicolaum concinnarit, anathemaque clandestine in illum & cum illo communicantes pronuntiarit, (quarum rerum quasi monumenta ex synodi decreto in rogum conjecta sunt) ea de causa, ad ecclesiæ securiorem statum, Photium, de quo dictum est, anathemate ferimus; aliosque qui in posterum quidquam tale ausi fuerint, eamdem ob causam anathemati subjicimus: Quemadmodum & egregius veritatis propugnator Martinus sanxit.

VII.

Sãctas & venerãdas imagines excitari,

τὸν ἱερατικὸν κλῆρον ὑπάρχοντα, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου, καθά φησιν ὁ Παῦλος. συμφώνως τοίνυν τούτῳ λέγομεν, μηδένα τῶν ἀπὸ τῆς συγκλητικῆς ἀξίας καὶ κοσμικῆς ἀγωγῆς προσφάτως καρέντα, καὶ κατὰ σκοπὸν καὶ προσδοκίαν ἀρχιερατικῆς ἢ πατριαρχικῆς τιμῆς γεγονότα κληρικὸν ἢ μοναχόν, εἰς τὸν τοιοῦτον ἀναβιβάζειν βαθμόν, κἂν ἐφ' ἑκάστῳ τάγματι τῆς θείας ἱερωσύνης πλείονα χρόνον ποιήσῃ δοκιμαζόμενος. οὐδὲ γὰρ δι' εὐλάβειαν, ἀλλὰ διὰ φιλαρχίαν κέκαρται. ἔτι δὲ πλέον τοῦτον ἀπείργομεν, εἰ παρὰ βασιλικῆς ἐξουσίας εἰς τοῦτο συνωθῆται. εἰ δέ τις κατ' οὐδεμίαν ὑποψίαν τῆς εἰρημένης ἐπιθυμίας καὶ προσδοκίας ἐκάρη, ἀλλὰ διὰ τὸ καλὸν τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας γέγονε κληρικὸς ἢ μοναχός, καὶ πάντα βαθμὸν ἐκκλησιαστικὸν μετελθὼν κατὰ τοὺς ὡρισμένους χρόνους ἀνεπίληπτος εὑρέθη, προβιβασθήτω εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην, ὥστε ἐν τῷ βαθμῷ τοῦ ἀναγνώστου ἐνιαυτὸν πληρῶσαι, ἐν δὲ τῷ τοῦ ὑποδιακόνου δύο, καὶ ἐν τῷ τοῦ διακόνου τρεῖς, καὶ τέσσαρας ἐν τῷ τοῦ πρεσβυτέρου. ἐπὶ δὲ τῶν χρονισάντων εὐλαβῶς τῷ τάγματι τῶν κληρικῶν τε καὶ μοναχῶν ὁ προειρημένος χρόνος συσταλήσεται παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἐπισκόπων. εἰ δὲ παρὰ τοῦτον τὸν ὅρον προαχθείη τις εἰς τὴν εἰρημένην ὑπερτάτην τιμήν, ἀποδοκιμασθήτω παντάπασιν.

ϛʹ.

Ἐπειδὴ κατεφωράθη Φώτιον μετὰ τὴν ἐξενεχθεῖσαν κατ' αὐτοῦ δικαιοτάτην ἀπόφασιν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Νικολάου διὰ τὴν ἀθεσμοτάτην ἐπίβασιν τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, πονηρούς τινας ἄνδρας ἀπὸ τῶν λεωφόρων ἀγυιῶν εὑρηκώς, καὶ τοποτηρητὰς αὐτοὺς τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχικῶν θρόνων κατονομάσας, καὶ σὺν τούτοις ἐκκλησίαν συστησάμενος πονηρευομένων, καθαιρετικὰς συκοφαντίας καὶ διαβολὰς κατὰ τοῦ μακαρίου πάπα Νικολάου τυρεύσας, καὶ τὸ ἀνάθεμα λαθραίως κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ ἀποφηνάμενος, ὡς τὰ δῆθεν ὑπομνήματα συνοδικῶς πυρίκαυστα γέγονε· τούτου χάριν πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ἀναθεματίζομεν τὸν εἰρημένον Φώτιον καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ νῦν τοιοῦτόν τι τολμήσοντας τῷ αὐτῷ ἀναθέματι ὑποβάλλομεν, καθὼς καὶ ὁ τῆς εὐσεβείας ἀθλητὴς Μαρτῖνος ἐκανόνισεν.

ζʹ.

Τὸ τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας ἀναστηλοῦν,

καὶ τοὺς πλησίον διδάσκειν τὰ μαθήματα τῆς θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης σοφίας, λίαν ὀνησιφόρον· οὐ καλὸν δὲ, τοῦτο μὴ παρὰ τῶν ἀξίων γίνεσθαι. τούτου χάριν μηδαμῶς εἰκονουργεῖν ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τοὺς ἀναθεματισθέντας θεσπίζομεν, μήτε μὴν ἐν οἱῳδήποτε τόπῳ διδάσκειν, μέχρις ἂν ἐπιστραφῶσιν ἐκ τῆς ἰδίας ἀπάτης. Εἴ τις οὖν μετὰ τοῦτον ἡμῶν τὸν ὅρον πρὸς ζωγραφικὴν ἁγίων εἰκόνων ἐν ἐκκλησίᾳ, ἢ διδασκαλικὴν αὖθις ὁπωσοῦν παραδέξοιτο πρᾶξιν, εἰ μὲν κληρικός ἐστιν, εἰς τὸν ἴδιον κινδυνευέτω βαθμόν· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω, καὶ στερείσθω τῶν θείων μυστηρίων.

η'.

Ηλθε φήμη ταῖς ἀκοαῖς ἡμῶν, ὡς οὐ μόνον αἱρετικοὶ καὶ παράνομοι, τῆς ἁγίας Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας προεδρεύειν λαχόντες, ἀλλὰ καὶ ὀρθόδοξοι πατριάρχαι χειρόγραφον ποιεῖν ἀπαιτοῦσι πρὸς ἴδιον συνασπισμόν. ἔδοξεν οὖν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, μηδαμῶς ἀπὸ τοῦ νῦν γίνεσθαι τοῦτο, πλὴν τοῦ κατὰ τύπον καὶ συνήθειαν ὑπὲρ τῆς εἰλικρινοῦς πίστεως ἡμῶν ἀπαιτουμένου κατὰ καιρὸν τῆς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας. Εἴ τις οὖν τολμήσει παραλῦσαι τοῦτον ἡμῶν τὸν ὅρον, τῆς ἰδίας ἐκπιπτέτω τιμῆς.

θ'.

Τῆς θείας ἀναφανδὸν βοώσης γραφῆς, πρὸ ἐξετάσεως μὴ μέμφῃ, δικαίως καὶ συμφερόντως ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος ὁρίζει μηδένα μοναχὸν, ἢ λαϊκὸν, ἤ τινα τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν, πρὸ τῆς ἀκριβοῦς ἐξετάσεως καὶ συνοδικῆς ἀποφάσεως, ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἑαυτὸν ἀφορίζειν τοῦ ἰδίου πατριάρχου, κἂν ἐγκληματικόν τι γινώσκειν διατείνηται πρᾶγμα, παραπλησίως δὲ καὶ τοὺς ἐν ἐξωτικαῖς πόλεσι καὶ χώραις ἐπισκόπους καὶ ἱερεῖς διατίθεσθαι πρὸς τοὺς ἰδίους μητροπολίτας ὁρίζομεν, ὥσπερ καὶ τοὺς μητροπολίτας πρὸς τὸν ἴδιον πατριάρχην. Εἰ δέ τις ἐναντία τῇ οἰκουμενικῇ ταύτῃ συνόδῳ φωραθείη διαπραττόμενος, εἰ μὲν ἐπίσκοπός ἐστιν ἢ κληρικὸς, ἐκπιπτέτω πάσης ἱερατικῆς ἐνεργείας τε καὶ τιμῆς· Εἰ δὲ μονάζων ἢ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ συντάξεως μέχρις ἂν ἐπιστρέψας ἐν μετανοίᾳ δεχθῇ.

ι'.

Τῆς παλαιᾶς τε καὶ καινῆς διαθήκης μίαν ψυχὴν λογικήν τε καὶ νοερὰν διδασκούσης ἔχειν τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάντων τῶν θεηγόρων πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας τὴν αὐτὴν δόξαν κατεμπεδούντων, εἰσί τινες οἱ δύο ψυχὰς ἔχειν αὐτὸν δοξάζοντες καί τισιν ἀσυλλογίστοις ἐπιχειρήμασι τὴν ἰδίαν κρατύνουσιν αἵρεσιν.

A hominesque divinæ atque humanæ sapientiæ disciplinas doceri perquam utile est: sed hoc ut ab indignis fiat, nō decet. Quapropter a damnatis, & ab ecclesia anathemate resectis, sacras imagines in templis nequaquam pingendas, nec literas ab eisdem quocumque in loco, quoad ab errore suo resipuerint, tradendas esse sancimus. Quicumque igitur post hoc decretum nostrum, hujuseemodi ad sacrarum ima- B ginum in ecclesia pingendarum operam, literasque docendas, quocumque modo admiserit, si clericus sit, gradu suo periclitetur: si laicus, a cœtu fidelium exclusus, sacræ communionis mysteriis privetur.

VIII.

Fama ad nos perlatum est, non hæreticos tantum & sacrilegos, qui ecclesiæ Constantinopolitanæ sedem occuparunt, sed orthodoxos etiam patriarchas ad sui defensionem chirographa exigere. Censuit ergo sacra & oecumenica synodus, id de cetero non facien- C dum; excepto eo, quod pro more & forma consueta ad fidei nostræ integritatem declarandam exigitur, cum episcopi consecrantur. Hanc igitur sanctionem nostram quicumque violare tentarit, honore exuatur.

IX.

Cum sacra scriptura aperte clamet, ante causæ cognitionem, neminē vituperandum; sancta & œcumenica synodus recte utiliterque statuit, uti ne D quis monachus, laicusve, aut quicumq; clericus ante accuratam causæ disquisitionem, & synodicam sententiam, sese a communione sui patriarchæ sejungat, etiamsi crimina ejus se nosse prætexat. Eodemq; modo episcopi & presbyteri aliis in urbibus & locis erga suos metropolitas sint affecti, quemadmodū & metropolitæ erga suum patriarcham. Quod si quis synodo contraria fecisse repertus fuerit, episcopus, itemque clericus omni dignitate & fūctione sacerdotii privetur: monachus aut E laicus ab ecclesiastica communione & collegio arceatur, quoad conversus per pœnitentiam recipiatur.

X.

Cum vetus novaque lex testamenti doceat, unicam homini, eamque ratione & intelligentia pollentem, esse animam; eamdemque sententiam deiloquorum omnium patrum & doctorum ecclesiæ doctrina confirmet; sunt tamen qui duas homini esse animas asserant, & quibusdam vitiosis ratiocinatiunculis suam hæresim stabiliant.

Itaque

A Itaque sancta hæc & œcumenica synodus hujus impietatis conditores cum tota secta sua magna voce anathematizat. Qui vero posthac contraria dicere ausus fuerit, anathema esto.

XI.

Qui a divina gratia ad munus episcopi evocantur, eos, ut qui imaginem & figuram sanctorum cælestium hierarcharum gerant, ab omnibus sive principibus, sive subjectis, omni veneratione colendos sancimus; nolumusque eos aut ducibus bellicis, B aut aliis dynastis longius à suis ecclesiis obviam procedere, nec ex equis aut mulis venerationis causa supplices, & metu timoreque abjectos descendere, procumbere, ac adorare. Si quis vero episcopus post editum hoc sanctæ synodi decretum; debitum sibi honorem neglexerit, aut contra sanctionem hanc quidquam fecerit, fierive permiserit, per annum separaretur: princeps autem ille, seu dux per biennium a sanctissimis sacramentis arceatur.

XII

C Perlatum est ad nos, non posse sine principum præsentia concilium agi. Atqui nusquam sacri canones sanciunt, ut ad synodos sæculares principes cogantur, sed soli dumtaxat episcopi. Quare nec alias reperimus eos aliis, nisi œcuminicis conciliis interfuisse. Neque enim fas est, ut sæculares principes rerum quæ Dei sacerdotibus contingunt, spectatores fiant.

XIII.

D Si quis tanta efferatus audacia, quemadmodum Photius & Dioscorus, sive scripto, sive sine scripto insanias quasdam contra cathedram coryphæi apostolorum Petri audeat jactare, eamdem atque illi sententiam damnationis subeat. Si qua vero œcumenica synodo collecta, de Romana etiam ecclesia controversia exstiterit, licebit cum decenti reverentia de proposita quæstione venerant er percontari, responsumque admittere, & sive jurari, sive juvari; non tamen impudenter contra senioris E Romæ pontifices sententiam dicere.

XIV.

Sancimus ut designati ad superhumeralia gestanda episcopi certis statisque temporibus, temporibus illis ea & locis gestent, nec hujusmodi cultu per fastum & superbiam abutantur, aut quovis tempore divini sacrificii, & quacumque ecclesiastica

ἡ τοίνυν ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος τοὺς τῆς τοιαύτης ἀσεβείας γεννήτορας, καὶ τοὺς ὁμοφρονοῦντας αὐτοῖς ἀναθεματίζει μεγαλοφώνως. εἰ δέ τις τὰ ἐναντία τοῦ λοιποῦ τολμήσει λέγειν, ἀνάθεμα ἔστω.

ια'.

Τοὺς ὑπὸ τῆς θείας χάριτος εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν προσκληθέντας διακονίαν, ὡς εἰκόνα καὶ τύπον φέροντας τῶν ἁγίων καὶ οὐρανίων ἱεραρχῶν, πάσης τιμῆς ἀξιοῦσθαι παρὰ πάντων τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων θεσπίζομεν, καὶ μηδαμῶς ἢ στρατηγοῖς, ἢ τισιν ἄλλοις ἄρχουσι προϋπαντᾶν πόῤῥωθεν τῶν ἰδίων ἐκκλησιῶν, μήτε τῶν ἵππων ἢ ἡμιόνων ἑαυτοὺς ἀποῤῥιπτοῦντας, σὺν φόβῳ καὶ τρόμῳ προσπίπτειν καὶ προσκυνεῖν. Εἰ δέ τις ἐπίσκοπος μετὰ τὸν ὅρον τῆς ἁγίας συνόδου τῆς ὀφειλομένης αὐτῷ καταφρονήσοι τιμῆς, καὶ καταδέξοιτό τι ποιῆσαι παρὰ τὰ νῦν ὡρισμένα, ἀφορισθήτω ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἕνα· καὶ ὁ ἄρχων ἐκεῖνος ἐπὶ δύο ἔτεσι μὴ καταξιωθῇ τῆς μεταλήψεως τῶν ἁγιασμάτων.

ιβ'.

Ἦλθεν εἰς τὰς ἡμῶν ἀκοὰς, τὸ μὴ δύνασθαι ἄνευ ἀρχοντικῆς παρουσίας σύνοδον γίνεσθαι· οὐδαμοῦ δὲ οἱ θεῖοι κανόνες συνέρχεσθαι κοσμικοὺς ἄρχοντας ἐν ταῖς συνόδοις νομοθετοῦσιν, ἀλλὰ μόνους τοὺς ἐπισκόπους. ὅθεν, οὐδὲ πλὴν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, τὴν παρουσίαν αὐτῶν γεγενημένην εὑρίσκομεν. οὐδὲ γὰρ θεμιτόν ἐστι γίνεσθαι θεατὰς τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας τῶν τοῖς ἱερεῦσι τοῦ Θεοῦ συμβαινόντων πραγμάτων.

ιγ'.

Εἴ τις τοσαύτῃ τόλμῃ χρήσαιτο, ὥστε κατὰ τὸν Φώτιον καὶ Διόσκορον, ἐγγράφως ἢ ἀγράφως παροινίας τινὰς κατὰ τῆς καθέδρας Πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων κινεῖν, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις δεχέσθω κατάκρισιν. Εἰ δὲ συγκροτηθείσης συνόδου οἰκουμενικῆς γένηταί τις καὶ περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ῥωμαίων ἀμφιβολία, ἔξεστιν εὐλαβῶς καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης αἰδοῦς διαπυνθάνεσθαι περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, καὶ δέχεσθαι τὴν λύσιν, καὶ ἢ ὠφελεῖσθαι, ἢ ὠφελεῖν· μὴ μέντοι θρασέως ἀποφέρεσθαι κατὰ τῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἱεραρχῶν.

ιδ'.

Θεσπίζομεν τοὺς ὁρισθέντας ὠμοφορεῖν ἐπισκόπους ἐπί τισι καιροῖς ἀποκεκληρωμένοις, ἐν τοῖς τοιούτοις περιβεβλῆσθαι ταῦτα καιροῖς καὶ τόποις, καὶ μὴ καταχρῆσθαι τῇ τοιαύτῃ καταστολῇ διὰ τῦφον καὶ κενοδοξίαν, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ τῆς θείας μυσταγωγίας, καὶ πάσης ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς

λειτουργίας

ANNO CHRISTI 870.

λειτουργίας ταῦτα φορεῖν. ἀλλὰ καὶ τοὺς μετιόντας εὐλαβῶς τὸν μονήρη βίον, καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξιωθέντας τιμῆς, φυλάττειν τὸ σχῆμα καὶ τὴν στολὴν τῶν μοναχικῶν ἀμφιασμάτων ὁρίζομεν, καὶ μηδένα τολμᾶν ἀπαμφιέννυσθαι τὸ εἰρημένον σχῆμα διὰ τῦφον καὶ ἀλαζονικὴν γνώμην, κἀντεῦθεν εὑρίσκεσθαι παραβάτην τῆς ἑαυτοῦ συνθήκης. εἴ τις οὖν ἐπίσκοπος παρὰ τοὺς ὡρισμένους αὐτῷ ἐγγράφους ἢ ἀγράφους καιροὺς περιβάλλοιτο τὸ ὠμόφορον, ἢ τῶν μοναχικῶν ἀμφιασμάτων ἀποβάλλοι τὸ σχῆμα, ἢ διορθούσθω, ἢ καθαιρείσθω.

Μετὰ τὴν τῶν εἰρημένων κανόνων ἀνάγνωσιν, ἀνεγνώσθη ὁ ὅρος τῆς αὐτῆς οἰκουμενικῆς ὀγδόης συνόδου, περιέχων τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, καὶ ὁμολογίαν τοῦ στέργειν τὰς προλαβούσας οἰκουμενικὰς ἑπτὰ συνόδους, καὶ ἀναθεματίζειν οὓς κἀκεῖναι ἀνεθεμάτισαν. καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς Βασίλειος τὴν ὀγδόην ταύτην συνήθροισε σύνοδον, καὶ ὅπως ὁ Φώτιος καθῃρέθη τε καὶ ἀνεθεματίσθη, καὶ οἱ τούτου ὁμόφρονες; καὶ ὁ πατριάρχης ἀποκατέστη Ἰγνάτιος. ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τοῦ ὅρου καὶ τὰ περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐντέτακται.

Τούτου δὲ ἀναγνωσθέντος, ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησε· πάντες οὕτω φρονοῦμεν· πάντες οὕτω δοξάζομεν· πάντες συμφρονοῦντες προθύμως ὑπογράφομεν. μετὰ τοῦτο γέγονεν ἡ συνήθης τῶν βασιλέων εὐφημία, καὶ τῶν πατριαρχῶν.

Εἶτα ἀνεγνώσθη προσφωνηματικὸν τοῦ βασιλέως, περιέχον κατ' ἀρχὰς ἐγκώμιον τῶν εἰς τὴν σύνοδον ταύτην συνελθόντων ἐπισκόπων, εἶτα λέγον οὕτω ῥητῶς· δίκαιον δὲ καὶ τοῦτο ὑπειλήφαμεν εἰς ἐπήκοον πάντων σαφῶς ἐξειπεῖν.

Εἴ τις ἔχει τι κατὰ τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου λέγειν, ἢ τῶν ταύτης κανόνων τε καὶ ὅρων, ἴτω εἰς μέσον, καὶ τὰ δοκοῦντα εἰπάτω, κἂν ἱερωμένος εἴη, κἂν λαϊκός. ἐπεὶ λυομένης τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς ὀγδόης συνόδου, ὁ φωραθησόμενος τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἐναντιοῦσθαι, ὅστις ἂν εἴη, συγγνώμην παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν οὐχ εὑρήσει, ἀλλ' ἐνδίκως καταπεισθήσεται, καὶ τῆς πόλεως ἡμῶν ἀπελαθήσεται.

Ὑμεῖς δὲ, ὦ φιλάρετοι καὶ θεοφιλεῖς ἀρχιερεῖς, νουθετεῖν ἕκαστος τὸ ἴδιον ποίμνιον, καὶ πρὸς σωτηρίαν ὁδηγεῖν μὴ κατοκνήσατε, καθ' ἑκάστην κυριακὴν ὁδηγοῦντες αὐτοῖς τὰ σωτήρια; ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν κλήρῳ κατειλεγμένοι τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, τὴν αὐτὴν φυλάξατε κατάστασιν, καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, ἐν μηδενὶ παρὰ τὰ δεδογμένα ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ φρονοῦντες· ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πᾶσι παρίστασθε, καὶ συναινοῦντες εὑρέθητε.

Λαϊκῷ δὲ οἱῳδήποτε κατ' οὐδένα τρόπον ἐξεῖναι λέγω περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων λόγον ἀνακινεῖν, ἢ ἀνθίστασθαι ὁλοκλήρῳ ἐκκλησίᾳ, ἢ οἰκουμενικῇ συνόδῳ. ταῦτα γὰρ ἀνιχνεύειν τε καὶ ζητεῖν, πατριαρχῶν ἔργον ἐστὶ, καὶ ἱερέων, καὶ διδασκάλων, οἷς τὸ λύειν τε καὶ δεσμεῖν δέδοται ἐκ Θεοῦ. ὁ γὰρ λαϊκὸς κἂν πάσης ἐστὶν εὐλαβείας καὶ σοφίας μεστὸς,

ACTIO X. CONC. VIII. GENERAL.

A functione ferant. Eos etiam qui vitam solitariam religiose sunt secuti, & ad episcopatus honorem sunt evecti, ut religiosam vestem suam habitumque monasticum servent; statuimus; nullusque per fastum animique jactantiam hujuscemodi habitum exuere audeat, ne suas inde, quas ipse sibi præscripsit, leges violet. Quod si quis episcopus præter designata sibi seu scripto, seu sine scri- B pto tempora omophoron tulerit, aut monasticam vestem abjecerit, vel corrigatur, vel deponatur.

Post lectos hosce canones, lecta est ejusdem octavæ & œcumenicæ synodi definitio, quæ symbolum fidei, professionemque de septem prioribus synodis, & anathemata eorum, quos illæ synodi damnarunt, complectitur: a Basilio præterea imperatore octavum hoc concilium coactum, Photiumque & Photianos in eo depositos, & anathemati subjectos; Ignatium vero patriarcham restitutum: inter quas san- C ctiones etiam de sacris imaginibus est decretum.

Quibus lectis exclamavit sancta synodus: Omnes ita sentimus: omnes ita censemus: omnes consentientes libenter subscribimus. Tum consueta ad imperatores & patriarchas facta est acclamatio.

Deinde lecta est allocutio imperatoris, quæ ipso procemio episcoporum qui convenerant ad synodum, continebat laudes. Postea hæc ad verbum sunt recitata: Par autem esse existimavimus, uti & hoc publice clareque apud omnes pronuntiaretur.

D Quicumque contra hanc sanctam & œcumenicam synodum habet quod dicat, aut contra ejus canones ac decreta, prodeat in medium, & quæ sentit, aperiat, sive clericus sit, sive laicus. Nam hac sancta & œcumenica, quæ octava est, synodo soluta, quicumque illam postea oppugnaverit, nullam ab imperio nostro veniam consequetur, sed jure damnabitur, & ex urbe nostra pelletur.

Vos autem virtute atque in Deum caritate præstantes antistites, singuli gregem suum hortari, atque ad salutis portum deducere, omnibusque dominicis salutaria tradere documenta ne desistite. Sed E & qui in clericorum classem admissi estis, date operam, ut ecclesiæ statum & mutuam inter vos pacem ne perturbetis, nihilque contra hanc sanctam synodum sentiatis, quando vosipsi jam præsentes omnia comprobastis.

Laico vero cuicumque nulla ratione de ecclesiasticis causis disputandi, aut universam ecclesiam, œcumenicamque synodum oppugnandi fas esse dico. Hæc enim excutiendi, & in utramque partem agitandi, patriarcharum, sacerdotum, & doctorum est officium, quibus a Deo solvendi & ligandi potestas est concessa. Nam laicus etsi omni pietatis & sapientiæ laude præstet,

tamen laicus & ovis, non pastor. Episcopus autem, quamvis omni religionis virtute destitutus ostendatur, tamen pastor est, quamdiu in pontificatus munere versatur; nec oportet, ut oves pastori repugnent.

Ad hæc sancta synodus dixit: Placent quæ lecta sunt universis: omnia nobis probantur: omnes libenter subscribimus.

Legati veteris Romæ dixerunt: Posteaquam divina providentia totus ecclesiæ status & res compositæ sunt, oportet ut hæc nostra manu subscribendo confirmemus.

Subscribant ergo primo loco Christi amantes imperatores.

Imperator Basilius dixit: Nostra serenitas imitata majores nostros, Constantinum Magnum, Theodosium, Marcianum, & ceteros, vult illa quidem post omnes episcopos subscribere. Sed quoniam nos vestra sanctitas tali honore dignatur, secundum omnes demum sanctissimos vicarios subscribemus.

Subscripsit ergo Donatus episcopus Ostiensis quinque exemplaribus: deinde ceteri legati & vicarii patriarcharum, Romæ, Alexandriæ, Antiochiæ, Hierosolymorum, & Ignatius Constantinopolitanus.

Secundum hos Basilius, Constantinus, Leo, imperatores: qui, cum manu sua quinque libris venerandæ crucis signum impressissent, suaque nomina subscripsissent, quod reliquum erat Christophorus protoasecretis & præfectus Caniclii subscripsit. Deinceps ordine omnes episcopi, pro suo quisque gradu & dignitate, quinque libris (seu exemplaribus) synodi subscripserunt. Deinde interrogati magistri & patricii, quid de synodo sentirent, pro se quisque dixit: Quæcumque a Photio contra sanctissimum patriarcham nostrum Ignatium, & beatissimum papam Nicolaum facta sunt, anathematizo, sanctamque hanc & œcumenicam synodum recipio. Quas singulorum professiones notarii exceperunt, publiceque postea sunt recitatæ. Itaque demum more solito imperatoribus fauste acclamatum.

A ἀλλὰ λαϊκὸς καὶ πρόβατον, οὐ ποιμήν. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς κἂν πᾶσαν ἐπιδείκνυται ἀνευλάβειαν, ἀλλὰ ποιμήν ἐστιν, ἕως ἂν ἐν ἀρχιερεῦσι τελῇ· καὶ οὐ χρὴ κατεξανίστασθαι τῶν ποιμένων τὰ πρόβατα.

Ἐπὶ τούτοις ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· πᾶσιν ἀρέσκει τὰ ἀναγνωσθέντα· πάντες αὐτοῖς συμφωνοῦμεν· πάντες ἀσμένως ὑπογράφομεν.

Οἱ τοποτηρηταὶ τῆς Ῥώμης εἶπον· ἐπεὶ τῇ Θεοῦ προνοίᾳ εἰς αἴσιον πέρας ἅπαντα τὰ τῆς ἐκκλησίας κατηύθυνσαν πράγματα, χρὴ ἡμᾶς καὶ οἰκείᾳ χειρὶ ταῦτα βεβαιῶσαι.

B Καὶ ὑπογραψάτωσαν πρότερον οἱ φιλόχριστοι βασιλεῖς.

Ὁ βασιλεὺς Βασίλειος εἶπεν· ἡ γαληνότης ἡμῶν ἐξακολουθοῦσα τοῖς πρεσβυτέροις βασιλεῦσι, Κωνσταντίνῳ τῷ μεγάλῳ, Θεοδοσίῳ, Μαρκιανῷ, καὶ τοῖς λοιποῖς, βούλεται ὑπογράψαι μετὰ τὴν ὑπογραφὴν πάντων τῶν ἐπισκόπων. ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἀξιοῖ προτιμηθῆναι ἡμᾶς ἡ ὁσιότης ὑμῶν, ὑπογράφομεν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν πάντων τῶν ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν.

Μετὰ τοῦτο λαβὼν Δονάτος ἐπίσκοπος Ὠστίας, ὑπέγραψεν ἐν τοῖς πέντε βιβλίοις· καὶ καθεξῆς οἱ λοιποὶ τοποτηρηταὶ τῶν πατριαρχικῶν θρόνων, Ῥώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ Ἰγνάτιος Κωνσταντινουπόλεως.

C

Καὶ μετὰ τούτους οἱ βασιλεῖς, Βασίλειος, Κωνσταντῖνος καὶ Λέων, πηξάντων μὲν ἰδιοχείρως ἐν τοῖς πέντε βιβλίοις τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸν τύπον τῶν βασιλέων, καὶ γεγραφότων τὰς οἰκείας ὀνομασίας· τὸ δὲ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γεγραφότος Χριστοφόρου πρωτασηκρήτου καὶ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου. εἶτα καθεξῆς ὑπέγραψαν ἅπαντες οἱ ἐπίσκοποι κατὰ τὴν ἰδίαν ἀξίαν ἐν τοῖς πέντε βιβλίοις τῆς συνόδου. εἶτα ἠρωτήθησαν οἱ μάγιστροι

D καὶ οἱ πατρίκιοι πάντες, τί λογίζονται περὶ αὐτῆς. εἶπεν ἕκαστος ἰδίᾳ· πάντα τὰ γεγονότα παρὰ τοῦ Φωτίου κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου Ἰγνατίου, καὶ κατὰ τοῦ μακαριωτάτου πάπα Νικολάου, καὶ ἀναθεματίζω, καὶ τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον ἀποδέχομαι. ταύτας τὰς φωνὰς ἑκάστου ἀπεγράψαντο ταχυγράφοι, καὶ ἀνεγνώσθησαν εἰς ἐπήκοον πάντων. καὶ οὕτως γέγονεν ἡ συνήθης εὐφημία τῶν βασιλέων.

CONCILII CONSTANTINOPOLIT. IV. APPENDIX, SEU PARS III.

Epistola encyclica sive circularis sanctæ & œcumenicæ synodi, in qua post exordium hæc de Photio exponuntur.

* Vertit & ista cum sequentibus Matthæus Raderus S. I. interpolarunt Romani editores.

I. PIETATIS personam* simulans, virtutem autem ejus abnegans tenebricosus Photius, multis & variis a prima ætate machinis veritatem oppugnavit; cum hoc omni ratione contenderet, ut ante justam ætatem rhabbi vocaretur, sibique leviores quosque autographis & chirographis devinciret.

E

ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐπιστολὴ ἐγκύκλιος τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου. μετὰ τὸ προοίμιον διηγεῖται τὰ Φωτίου οὕτως.

ΠΡΟΣΧΗΜΑ εὐλαβείας προσποιούμενος ἔχειν, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένος ὁ κατ᾽ ἀντίφρασιν Φώτιος, πολλὰς μὲν καὶ ποικίλας ἐξ ἡλικίας ἀνήβου κατὰ τῆς ἀληθείας ἐπετήδευσε μηχανὰς, τὸ καλεῖσθαι ῥαββὶ παρ᾽ ἡλικίαν παντὶ σθένει πραγματευόμενος, ἰδιογράφοις τε καὶ χειρογράφοις τοὺς κουφοτέρους συνδέων εἰς ἑαυτόν.

οὐ

γὰρ δὴ μόνος αὐτὸς οὐκ ἀπείχετο τῶν κακῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοσεβεῖν βουλομένους πάσῃ μηχανῇ ἀλλοτριοῦν τῆς θεοσεβείας ἐσπούδαζε. διὸ καὶ παρεσκεύασεν ἐξωθῆναι μὲν τὸν ἔννομον καὶ κανονικὸν ἀρχιερέα τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Ἰγνάτιον, αὐτὸν δὲ λῃστρικῶς εἰς τὸν ἐκείνου θρόνον ἀντεισαχθῆναι· καὶ κατὰ τῶν ἀντεχομένων τοῦ ἀληθῶς πατριάρχου τρικυμίας ἤγειρεν οὐκ ὀλίγας, τοὺς μὲν τῶν θρόνων ἐκδιώκων καὶ φυλακίζων, τοὺς δὲ λιμῷ καὶ μάστιξιν ἀναιρῶν. μετὰ τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τοῦ μακαρίου πάπα Νικολάου ἐξώρμησεν. ἐπεὶ γὰρ κριτὴν ἐκεῖνον αὐτὸς ἐξελέξατο, καὶ τὰ συντείνοντα αὐτῷ εἰς δικαίωσιν, ὡς ᾤετο, καὶ κατακρίνοντα τὸν Ἰγνάτιον, ἐξαπέστειλε μετὰ ἀποκρισιαρίων οἰκείων. ὁ δὲ πάπας τὴν ἀλήθειαν ἐξακριβωσάμενος, κατέκρινε μᾶλλον τὸν Φώτιον. τότε δὴ μᾶλλον ἐξεμάνη, καὶ κατ' ἐκείνου τὴν γλῶσσαν παρέθηξεν, ἀγυρτώδεις τινὰς ἄνδρας ἀπὸ τῶν λεωφόρων συναγαγὼν, καὶ τοποτηρητὰς αὐτοὺς τῶν ἄλλων τριῶν θρόνων προσαγορεύσας, καὶ σὺν αὐτοῖς συνοδικὸν ἐσκηνοποίησε κριτήριον· καὶ παρεισήγαγε πρόσωπα κατηγόρων καὶ κατηγορουμένων, μαρτύρων, καὶ κριτῶν, καὶ βασιλέων, καὶ μεγιστάνων, καὶ μητροπολιτῶν, πάντα ψευδῆ καὶ πεπλασμένα συσκευάσας· καὶ οὕτω τῷ δοκεῖν καθαιρήσας καὶ ἀναθεματίσας Ἰγνάτιον. ἔτι γε μὴν καὶ ἀναθέματι καθυπέβαλε τὸν ἁγιώτατον πάπαν Νικόλαον, καὶ πάντας τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ. ἀλλ' ὁ τῶν γνώσεων κύριος τὰς φανερὰς αὐτοῦ κακοπραγίας ὁρῶν, ἐνεχείρισε τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν Βασιλείῳ τῷ φερωνύμῳ δεσπότῃ. εὗρε γὰρ αὐτὸν ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ. ὃς δὴ βασιλεὺς ἀκριβῶς εἰδὼς τὰ κακῶς εἰργασμένα, τοὺς λογάδας τῶν ἐπισκόπων συναγαγὼν, τούς τε καθηγουμένους τοῦ μοναχικοῦ τάγματος, καὶ μέν τοι καὶ προσέτι τοὺς ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυναστείᾳ, τὸν μὲν Φώτιον εἰς τὸν ὀφειλόμενον αὐτῷ τόπον τῆς ἀτιμίας κατήγαγε, τὸν δὲ Ἰγνάτιον εἰς τὸν ἴδιον ἀποκατέστησε θρόνον, κατὰ τὴν συνοδικὴν κρίσιν τῆς ἁγιωτάτης τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας. εἰς προδηλοτέραν δὲ τῆς ἀληθείας πληροφορίαν, καὶ τοποτηρητὰς ἐξ ἁπάντων τῶν πατριαρχικῶν συνεκάλεσε θρόνων, καὶ πάντας τοὺς ὑπὸ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀρχιερεῖς· οἳ χάριτι καὶ συνεργίᾳ Χριστοῦ τὴν μεγάλην ταύτην καὶ οἰκουμενικὴν συγκροτήσαντες σύνοδον, καὶ μετὰ ἐρεύνης καὶ δοκιμασίας τὰ πεπραγμένα ἐξετάσαντες, εὕρομεν, ὡς ἀδίκως καὶ παρὰ κανόνας ὁ πατριάρχης ἐξεβλήθη Ἰγνάτιος, καὶ ὁμοίως ἀντεισήχθη ὁ Φώτιος· καὶ τὸ ἀνάπαλιν, εὐλόγως, καὶ δικαίως, καὶ κανονικῶς, καὶ συνοδικῶς ἀπέλαβε μὲν Ἰγνάτιος τὸν ἴδιον θρόνον, ὁ δὲ Φώτιος ἀπηλάθη. ὃν καὶ πολλάκις προσαγαγοῦσα ἡ σύνοδος, καὶ παραινέσασα τὴν ἰδίαν ἐξομολογήσασθαι ἁμαρτίαν, ἐπεὶ μὴ ἔπεισεν, ἀπεκήρυξέ τε καὶ ἀνεθεμάτισε, καὶ πάσης καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἠλλοτρίωσεν ἐκκλησίας. συνεξελήλαται δὲ παρὰ τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ Θεόδωρος τῆς Εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως ἔξαρχος, ὁ ἐπιλεγόμενος Κρίθινος, καί τινες ἄλλοι τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ. ἐξεθέμεθα δὲ καὶ κανόνας ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς λυσιτελείας, καὶ τῆς οἰκουμενικῆς καταστάσεως. ταῦτα γοῦν πάντα διεγνωκότες ὑμεῖς ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, καὶ τέκνα τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας,

A Non enim tantum ipse a flagitiis non abstinebat, sed Dei etiam & pietatis cultores omni conatu a studio religionis abstrahebat. Hinc & operam dedit, ut legitimum & canonicum antistitem sanctissimum patriarcham Ignatium eliminaret, seipsum autem latronum ritu per vim in solium ejus intruderet, atque contra veri patriarchæ defensores crebras tempestates excitaret, dum alios e sedibus suis ejectos in carceres compingeret, alios fame & verberibus e medio tolleret, ad demum in ipsum beatum papam Nicolaum impetum faceret. Etenim cum illum B ipse judicem delegisset; atque ad sui justificationem, ut putabat, & Ignatii condemnationem scripsisset, legatos ad illum suos cum literis destinavit. Sed papa re diligenter investigata, Photium potius ipsum condemnavit. Tum vero penitus in rabiem actus, linguam in ipsum Nicolaum exacuit. Collectis enim quibusdam præstigiatoribus ex triviis & compitis, illis trium aliorum patriarcharum personas imposuit, synodicumque conciliabulum seu fabulam instar judicii effinxit; accusatorum & reorum, judicum ac testium, imperatorum & optimatum, metropolitanorumque personas per summam C fraudem & mendacium simulavit, & induxit: adeoque in speciem Ignatium deposuit, damnavitque. Quin & ipsum sanctissimum papam Nicolaum, omnesque cum illo communicantes anathemate perculit. Sed enim scientiarum dominus apertas illius nequitias intuitus, imperium Basilio imperatori, qui nomen ab eodem imperii nomine accepit, commisit. Invenit enim eum virum secundum cor suum. Qui imperator cum res perperam gestas optime nosset, evocatis egregiis episcopis & monachici ordinis præfectis, præsidibus insuper & dynastis, juxta synodicum D judicium sanctissimæ Romanæ ecclesiæ, Photium in locum & ordinem dedecoris illi debitum redegit, Ignatium vero throno suo restituit. Ad certiorem autem veritatis fidem faciendam, ex omnibus patriarcharum sedibus legatos, omnesque Constantinopolitanæ sedis episcopos evocavit. Qui Dei gratia & virtute Christi magnam hanc & œcumenicam synodum celebrantes, rebus gestis accurate ac probe perpensis, cognovimus patriarcham Ignatium contra jus fasque & sanctos canones ejectum, Photium intrusum: rursumque Ignatium rite & sancte, legitimeque per synodum throno suo restitutum, Photiumque exterminatum. Quem tamen sancta E synodus sæpenumero ad culpæ confessionem hortata est. cui cum non pareret, ejectus est, & anathematizatus, atque a toto catholico & apostolico ecclesiæ cœtu sejunctus; unaque cum illo ab hac sancta & œcumenica synodo Theodorus Iconomachorum princeps, cognomento Crithinus, nonnullique præterea alii illius sectatores. Canones quoque pro usu communique statu ecclesiæ universalis edidimus. Quibus cognitis, fratres dilecti, sanctæque catholicæ & apostolicæ ecclesiæ filii,

quicumque vel qualescumque vel honore A vel conditione estis; Deum omni laude prædicandum laudibus concelebrate, qui timentes se defendit, & liberat eos qui speraverunt in eo. Neque audeat quisquam eorum qui Christiano nomine censentur, sive præsint, sive subsint, contra ea quæ magna hæc & œcumenica synodus decrevit, aliquid efficere vel conari. Quicumque enim voluerit januam, quam sancta hæc & œcumenica synodus clausit, aperire; aut claudere tentaverit, quam illa aperuit, in Deum ipsum impius pugnabit. Sed faxit Deus, ut omnes qui invocant nomen domini nostri Iesu Christi, ipsius caritate uniti, in æquitate veritatis conserventur in ipso Christo B Deo nostro, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Domino coangelico, sanctissimo pontifici maximo & œcumenico papæ Hadriano, sancta & œcumenica synodus Constantinopoli celebrata, in domino salutem.

OPPORTUNUM est cum sapientissimo Salomone nunc & nos clamare: *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam.* Sanctissimi enim sanctitatis vestræ legati, cælesti sapientia pleni, in divinarum literarum plateis liberam vocem dederunt, & æquitatem divinæ justitiæ aperte annuntiaverunt, & operarios insipientiæ & nequitiæ æmulatores, veritatis argumentis convictos, reos esse demonstrarunt. Quæcumque enim beatus ille vir Dei, papa Nicolaus decrevit, & tua summe coryphæa paternitas per synodum confirmavit, illa in hac synodo promulgarũt, & executi sunt. Sed benedictus Deus, qui non dedit nos in manus odientium nos, sed liberavit animas nostras, ut passerem de laqueo venantium, per preces nempe & hortamenta vestra. De infelici quidem Photio & Photianis propheticum illud dicendum: *Viæ domini rectæ, & justi ambulabunt in eis: impii autem infirmabuntur & offendent.* Ecquis enim Christi amantis & serenissimi imperatoris nostri studium, quod in tuenda veritate ostendit, & in refutandis mendaciis constantiam explicando possit assequi? Qui pietatis cultu & virtutum laude omnes retro imperatores superavit, uti nos præclare factorum illius exemplis potius quam nostris virtutibus niteremur. Quem supremus omnium imperator Deus ut voluit hoc honore dignari, ut vestra prudentia, opera, judicio, synodicisque constitutionibus hanc magnam & œcumenicam synodum celebraret, atque ad finem opus tam illustre perduceret; sic ad multa annorum curricula, triumphatis undique barbaris, salvum velit, incolumemque custodiat. Vos autem conventum omnium nostrum, & consonantiam hujus synodi benevole recipite, & precibus apud Deum vestris confirmate.

Prov. 1. — Psal. 123. — Ose. 14. — Psal. 26.

Deinde perscripta est epistola Basilii, Constantini & Leonis imperatorum, incertum ad quem, quæ & omissa est. Tum literæ Hadriani papæ ad patriarcham Ignatium extant, quæ præter alia, hæc continebant.

A οἵτινες ἄρχετε καὶ ὁποῖοι τὴν ἀξίαν ἢ τὸν τρόπον ἐστὲ, τὸν ὑμνητὸν Θεὸν ἀνυμνήσατε, τὸν ὑπερασπιστὴν τῶν φοβουμένων αὐτὸν, καὶ λυτρωτὴν τῶν ἐπ' αὐτὸν ἠλπικότων. καὶ μηδαμῶς τολμήσῃ τις τῶν τῆς Χριστιανῆς προσηγορίας ἠξιωμένων, καὶ ἢ ποιμαίνειν λαχόντων, ἢ ποιμαίνεσθαι, ἐναντίον τι διαπράξασθαι τῆς μεγάλης ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου. ὁ γὰρ βουληθεὶς διανοῖξαι τὴν θύραν, ἣν ἡ ἁγία αὕτη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἔκλεισεν, ἢ κλεῖσαι πειραθείη ἣν ἤνοιξεν, ἀντίθεος καὶ θεομάχων εὑρεθήσεται. ἀλλὰ γένοιτο πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῇ αὐτοῦ ἀγάπῃ συνεχομένους, ἐν τῇ εὐθύτητι διατηρεῖσθαι τῆς ἀληθείας ἐν B αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Τῷ κυρίῳ ἰσαγγέλῳ, ἁγιωτάτῳ, μεγίστῳ ἀρχιερεῖ καὶ οἰκουμενικῷ πάπᾳ Ἀδριανῷ, ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖσα ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΕΥΚΑΙΡΟΝ ἐστι μετὰ τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος βοῆσαι καὶ νῦν γὰρ ἡμᾶς· σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, ἐν δὲ πλατείαις παῤῥησίαν ἄγει. οἱ γὰρ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, C θείας σοφίας ὄντες ἀνάπλεοι, ἐπαῤῥησιάσθησαν ἐν ταῖς πλατείαις τῶν θείων γραφῶν, διαῤῥήδην τὴν εὐθύτητα τῆς θείας δικαιοσύνης κατήγγειλαν, καὶ τοὺς τῆς ἀφροσύνης ἐργάτας καὶ ζηλωτὰς τῆς πονηρίας τοῖς ἐλέγχοις τῆς ἀληθείας ὑπευθύνους ἀπέδειξαν. ὅσα γὰρ ἐκεῖνος ὁ μακάριος ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὁ πάπας Νικόλαος διώρισε, καὶ ἡ σὴ κορυφαιοτάτη πατρότης συνοδικῶς ἐπεκύρωσε, ταῦτα καὶ διηγγέλκασι καὶ πεπράχασιν. ἀλλ' εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς χεῖρας τῶν μισούντων ἡμᾶς, ἀλλ' ἐῤῥύσατο τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ὡς στρουθίον ἐκ παγίδος τῶν θηρευόντων, διὰ τῶν ὑμετέρων προσευχῶν D τε καὶ παραινέσεων. περὶ μὲν τοῦ ταλαιπώρου Φωτίου καὶ τῶν συναπαχθέντων αὐτῷ, τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο ῥητέον· εὐθεῖαι αἱ ὁδοὶ τοῦ κυρίου, καὶ δίκαιοι πορεύσονται ἐν αὐταῖς· οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἀσθενήσουσι καὶ προσκόψουσι. τίς γὰρ τοῦ φιλοχρίστου, καὶ γαληνοτάτου ἡμῶν βασιλέως διασημᾶναι δυνήσεται τὴν σπουδὴν, ἣν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐνεδείξατο, καὶ τὴν κατὰ τοῦ ψεύδους ἀρίστευσιν; ὅς γε τῆς εὐσεβείας τοῖς ὅροις, καὶ ταῖς τῶν ἀρετῶν ἰδιότησι πάντας ὑπερῆρε τοὺς προβεβασιλευκότας· ὡς μᾶλλον ἡμᾶς τοῖς τρόποις αὐτοῦ τῶν κατορθωμάτων θαῤῥεῖν, ἢ τοῖς ἑαυτῶν κατορθώμασιν. ὃν ὁ παντοκράτωρ Θεὸς διὰ τῆς ὑμῶν συνέσεως, καὶ μεσιτείας, καὶ κρίσεως, καὶ συνοδικῆς ἐκ E θέσεως, τοιαύτην μεγάλην καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον συγκροτῆσαι καταξιώσας, καὶ εἰς πέρας τοσοῦτον ἔργον ἀγαγεῖν, διαφυλάξαι ἐπὶ πολλαῖς ἐτῶν περιόδοις, καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ ἔθνη τὰ βάρβαρα. ὑμεῖς δὲ ἀσμένως δέξασθε τὴν πάντων ἡμῶν συνέλευσιν, καὶ τῆς συνόδου ταύτης τὴν ὁμοφροσύνην, καὶ ἡμᾶς στηρίξοιτε ταῖς εὐχαῖς ὑμῶν.

Μετὰ ταῦτα γέγραπται ἐπιστολὴ τῶν βασιλέων Βασιλείου, Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος, οὐ δηλοῦσα πρὸς τίνα, ἥτις καὶ παρείαθη. εἶτα ἐγράφη Ἀδριανοῦ πάπα πρὸς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον ἐπιστολὴ, ἥ τις μετὰ τῶν ἄλλων εἶχε καὶ ταῦτα.

Ἔγραψας·

Ἔγραψας· ἵνα τὰ πολλὰ παραιτήσωμεν· ὅπως οἱ A πρεσβύτεροι ἡμῶν ἐκ τῆς χώρας τῶν Βουλγάρων μετ' ὀνειδισμοῦ μεγάλου καὶ αἰσχύνης ἐξωθῶσι, καὶ οἱ ἐπίσκοποι οὐ μετὰ μικρᾶς ἐκεῖθεν ἀτιμίας ἀπελαθῶσι· καὶ ταῦτα μηδέποτε γεγονυίας περὶ τούτου κρίσεως ἐνώπιον ὑμῶν· οὐδὲ γὰρ προσεκλήθημέν ποτε εἰς κριτήριον διὰ τοῦτο. εἰ γοῦν λέγεις προτέρους ἡμᾶς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν διοικήσεως εἰς τὴν προῤῥηθεῖσαν χώραν λειτουργεῖν ἀποκωλῦσαι, οὐκ ἀρνούμεθα. ἦσαν τοῦ Φωτίου κοινωνοὶ καὶ συμμύσται, οὓς οὐ μόνον εἰς τὴν Βουλγάρων χώραν, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν ἐκκλησίαν ὡς ἱερεῖς ἐνεργεῖν ἐκωλύσαμεν, καὶ κωλύομεν. ἔδει B οὖν σε εἰδότα τοῦτο, μηδὲν εἰς τὴν τῶν Βουλγάρων τοιοῦτον διαπράξασθαι. ἐμάθομεν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐναντία τῶν πατρικῶν ὅρων ὑμᾶς διαπράττεσθαι, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦτο. τινὰς γὰρ νεωστὶ ἀπὸ τῶν λαϊκῶν ἄφνω διακόνους ἐχειροτονήσατε, ἐναντία μὲν καὶ τοῖς πάλαι πατράσι, ἀλλὰ δὴ καὶ τῇ προσφάτως συναθροισθείσῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ· οὐκ ἀγνοεῖτε δὲ, ὅτι ἡ τοῦ Φωτίου πτῶσις ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν.

Μετὰ ταῦτα εὑρέθη ἐπιστολὴ Μητροφάνους μητροπολίτου πρὸς Μανουὴλ πατρίκιον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου, ἐρωτήσαντα, πῶς καθῃρέθη Φώτιος. ἐνταῦθα διήγησις τῶν κατὰ τὸν Φώτιον.

Ἐπεὶ, μεγαλοπρεπέστατε, τῆς σῆς ἀγάπης οὐδὲν ἀντάξιον κρίνομεν, τούτου χάριν εἴξαντες τῇ προτροπῇ σου, τάδε φαμὲν, ὡς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἄθεσμος καὶ ἀκανόνιστος εὑρίσκεται Φώτιος.

Πρῶτον μὲν, ὅτι λαϊκὸς ὢν, ἀποκήρυκτος ὑπῆρχεν· εἶτα διὰ τὰς παντοδαπὰς καὶ ποικίλας αὐτοῦ παροινίας, δι' ὧν ἀφ' ἑκάστου τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐντελῶν ἰδιόχειρα ἔχειν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ γέγονεν ἀποσχίστης· περὶ δὲ ἀποσχιστῶν ὅσα οἱ κανόνες λέγουσιν, ἐρεύνησον· ἐκ τοσούτων οὖν ἐκκλησιαστικῶν νόμων εὑρίσκεται προδήλως ἀφωρισμένος καὶ ἀναθεματισμένος ὁ Φώτιος. καὶ οὕτως ἔχων, ἔτι ζῶντος Ἰγνατίου, ἐπέβη ὡς μοιχὸς τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, μὴ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων ψηφισθεὶς κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὴν τάξιν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ὑπὸ μόνου τοῦ παραδυναστεύοντος. διὸ τοῦτον ἀποκηρύττοντες πάντες οἱ ἐπίσκοποι, ψήφῳ κοινῇ ἑτέρους τρεῖς ἐψηφίσαντο, καὶ ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις ἐνέμενον τῇ οἰκείᾳ ψήφῳ· εἶτα ὑπεκλάπησαν κατὰ μικρὸν οἱ ὅλοι σχεδὸν, αὐτοῦ πέντε, ἐν οἷς ἤμην κἀγώ. καὶ ὡς εἴδομεν τὸ ἀγελαῖον πλῆθος τῶν ἐπισκόπων ὑπόφθαρεν, ᾠήθημεν δεῖν [illegible] δι' ἰδιοχείρου ὁμολογίας τέκνον αὐτὸν ἀποφῆναι τῆς ἐν Χριστῷ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας, E καὶ τοῦ ταύτης ἀρχιερέως ἁγιωτάτου κοινωνὸν, ἵνα καὶ οὕτω πρὸς τὴν ἐκείνου διάταξιν μηδαμῶς εὑρεθῶμεν διαφωνήσαντες. ἦν γὰρ θεσπίσας, ἐκ τῆς ἐν Χριστῷ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ψηφίσασθαι πατριάρχην. ἐνώπιον γοῦν ἡμῶν χειρογραφήσας ἔχειν ἐκεῖνον ἀκαταιτίατον πατριάρχην, καὶ μηκέτι λέγειν ποτὲ κατ' αὐτοῦ, ἢ τοὺς λέγοντας δέχεσθαι, ἐδέχθη παρ' ἡμῶν ἀκόντων διὰ τὴν τῶν κρατούντων βίαν ὁ Φώτιος. ὃς μετὰ βραχὺ καὶ τὸ ἴδιον ἀφείλετο χειρόγραφον, καὶ καθεῖλεν Ἰγνάτιον· ὁπότε καὶ παρὼν ὁ σύλλογος ἅπας τῶν

Scripsisti (ut alia multa mittamus) ut nostri presbyteri (Constantinopolitani scilicet) jussi sint e regione Bulgarum cum gravi ignominia & dedecore expelli, ipsique illinc episcopi cum non mediocri contemptu exigi; & hoc nullo tanta de re judicio prius apud vos facto, cum in judicium ea de re nunquam vocati simus. Quod si dicas, prius a nobis Constantinopolitanæ diœceseos presbyteros in ea regione sacrificare prohibitos, haud inficias imus: Erant Photiani, illiusque symmystæ, quibus non solum in Bulgarum provincia, sed ubique gentium sacerdotali munere interdiximus, interdicimusque. Quæ cum B scires, nihil tibi in eo regno tentandum fuit. Intelleximus autem & alia multa a vobis contra patrum decreta fieri, inter quæ & hoc est; nuper quosdam contra statuta patrum priscorum, & synodi œcumenicæ proxime celebratæ, ex laicis repente diaconos creatos, cum sciatis Photii casum inde originem traxisse.

Reperta quoque postea est epistola Metrophanis metropolitæ ad Manuelem patricium & logothetam dromi, qui rogaverat, quonam pacto exauctoratus esset Photius. ubi explicantur acta Photii.

Cum nihil amori tuo, magnificentissime C vir, anteponendum judicemus, ea gratia petitioni tuæ satisfacimus libenter, ac dicimus, Photium ab initio ad finem, impium ac nefarium, legibus & canonibus fuisse damnatum.

Nam primum quidem cum adhuc inter laicos ageret, ejectus erat: deinde propter varia & cujusvis generis scelera, cum ab unoquoque episcopo & magistratibus exegerit chirographa, & ab ecclesia defecerit. De schismaticis porro, quæ leges ecclesiasticæ sanxerint, tute cogita. Tot igitur ecclesiasticis legibus aperte proscriptus, & anathemate insuper damnatus est Photius. Qui D cum in eo esset statu, tamen superstite adhuc Ignatio, adulteri more Constantinopolitanum solium invasit, non ab episcopis per suffragia designatus, ex lege & ritu ecclesiæ, sed ab uno dumtaxat (Barda) Cæsare intrusus. Quapropter omnes episcopi, communi sententia illum rejicientes, tres alios designarunt, multisque diebus in ea sententia perstiterunt: deinde sensim per fraudem pene omnes defecerunt, præter quinque, inter quos & ego numerabar. Atque ut animadvertimus rudiorem episcoporum gregem esse corruptum, illum saltem chirographo suo ecclesiæ in Christo nostræ filium esse declarandum, & communioni sanctissimi patriarchæ reddendum existimavimus; E ut hac etiam ratione a patriarchæ decreto non videremur alieni, qui sanxerat ut ex nostra in Christo ecclesia esset, qui patriarcha constitueretur. Ergo cum præsentibus nobis ille chirographo suo contestatus esset, se Ignatium pro inculpato patriarcha habiturum, neq; se quidquam contra illum dicturum, aut dici ab alio passurũ; ab invitis nobis, cum per vim principum urgeremur, Photius est receptus. Qui paulo post & suum ipsius chirographum abstulit, & Ignatium depositione multavit. Quo tempore collectus totus

epiſcoporum ſedis Conſtantinopolitanæ conventus Photium anathematizavit, & a Patre & Filio & Spiritu ſancto depoſitum declaravit. Ita cum epiſcopi omnes adeo votis conſpirarent, ut ſeipſos quoque damnarent, ſi unquam Photium patriarcham confiterentur; & per quadraginta dies in æde ſanctæ Irenes ſynodum celebrarent: interim ille, Barda adjutore, in æde ſanctorum apoſtolorum conventum cogit, iterumque Ignatium abdicat, & anathemate ferit. Quo nos etiam tempore de ſuo illum ſcelere coram arguimus. Qua de cauſa per vim & latrocinium exauctorati ſumus, & in olenti teterrimoque carcere, una cum Ignatio ferreis compedibus vincto, apud Numera multis ſane diebus afflicti: alii vero in prætorio cuſtodiebantur. Deinde educti, patriarcha Mitylenen in exilium, alii vero alio deportati ſumus. Poſt hæc e ſua factione quatuor metropolitas ſeniorem Romam ad beatiſſimum papam Nicolaum Photius legatos miſit, per quos ita ſuam cauſam expoſuit, ut ſibi expedierat ad damnandum Ignatium. Sed divinus ille pontifex, quamvis ex noſtra parte adeſſet nemo qui cauſam noſtram tueretur, quod nobis per adverſarios id facere non licuiſſet, tamen coacto occidentalium epiſcoporum concilio, ex illis ipſis Photii literis illum reprobavit & condemnavit, laicum nominando. Quo etiam tempore, eorum precibus qui tum rerum potiebantur, Zachariam & Rhadoaldum epiſcopos miſit, qui ſtatum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ coram præſentes intuerentur; ac primum quidem Photium gradu moverent, atque Ignatium patriarcham reducerent in patriarchatum. Ac ſi quis in illum accuſator prodiret, audiretur, papæque renuntiaretur. Sed legati poſteaquam Conſtantinopolim venerunt, literaſque imperatori & Photio reddiderunt, per octo menſes urgere atque inſtare non deſtiterunt, uti ſibi liceret legatione pro imperio pōtificis perſungi. Prohibiti, vero, imo vero donis etiam illecti & corrupti, patriarcham Ignatiū præter jus faſque omne exauctorarunt, Photiumque confirmarunt; Photio, quod non rite lectus eſſet Ignatius patriarcha, accuſationem inſtituente, quæ potius in ipſum quadrabat Photium, quippe qui per vim ſolam ac principūm manum, præter mentem ſententiamque epiſcoporum intruſus eſſet. Illud vero de Ignatio ſine ſuffragiis creato penitus falſum erat & confictum. Legatos porro Romam reverſos ſanctiſſimus papa Nicolaus (cum diligenter inveſtigaſſet quæ contra mentem ſuam & mandata feciſſent,) exauctoravit: Photium quoque non parva coacta ſynodo damnavit, atque anathemati ſubjecit; quod non ſolum decretum ſuum ſynodicum, ac judicium, ad quod tamen ipſe ſponte accurrerat, violaſſet, ſed etiam legatos ſuos eluſiſſet. Photius tamen ita in perfidia ſua perſtitit. Qui cum intellexiſſet, legatos pontificis Romani in Bulgariam miſſos confirmationem ejus reprobaſſe, omneſque Bulgariæ principes & ſubjectos chriſmate iterum inunxiſſe; tum vero velut œſtro percitus œcumenicam ſynodum confinxit. Cui confictæ ſynodo, qui tum

A ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας Κωνσταντινουπόλεως ἀνεθεμάτισέ τε αὐτὸν, καὶ καθῃρημένον εἶναι ἀπεφήνατο ἀπὸ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. οὕτω τῶν ἐπισκόπων πάντων συμφωνησάντων, καὶ αὐτοὺς ἀναθεματισάντων, εἴ τις ποτὲ Φώτιον ὁμολογήσει πατριάρχην, καὶ τούτων ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα συνειλεγμένων ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Εἰρήνης, ἐκεῖνος συνεργοῦντος τοῦ Βάρδα, σύνοδον ἐν τῷ τῶν ἀποστόλων ναῷ συγκροτεῖ, καὶ πάλιν καθαιρεῖ τὸν Ἰγνάτιον, καὶ ἀναθεματίζει. ὁπότε καὶ ἡμεῖς τὴν παρανομίαν αὐτοῦ ἠλέγξαμεν κατὰ πρόσωπον, καὶ διὰ τοῦτο λῃστρικὴν καὶ παρανομωτάτην καθαίρεσιν πεπόνθαμεν, καὶ ἔμφρουροι ἐν τοῖς Νουμέροις γεγόναμεν ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις ἐν φυ-B λακῇ δυσωδεστάτῃ· ἔτι γε μὴν καὶ ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος σιδηρόδετος σὺν ἡμῖν ἐφρουρεῖτο, καὶ ἄλλοι ἐν τῇ τοῦ πραιτωρείου φυλακῇ. εἶτα ἐξενεχθέντες ἐξωρίσθησαν, ὁ μὲν πατριάρχης εἰς Μιτυλήνην, οἱ δὲ λοιποὶ ἄλλος ἀλλαχοῦ. ἐπὶ τούτοις ὁ Φώτιος μονομερῶς ἀπέσταλκεν εἰς τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην πρὸς τὸν μακαριώτατον πάπαν Νικόλαον τέσσαρας μητροπολίτας, καὶ μεμήνυκεν αὐτῷ δι' αὐτῶν τὰ συμφέροντα αὐτῷ πάντα πρὸς τὴν τοῦ Ἰγνατίου κατάκρισιν. ὁ δὲ θεοφόρος ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς καί τοι μηδεμίαν παρὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς μέρους ἀπολογίαν δεξάμενος, διὰ τὸ μηδὲ συγχωρεῖσθαι ἡμᾶς παρὰ τῶν ἐναντίων, σύνοδον συγκροτήσας τῶν δυτι-C κῶν ἐπισκόπων, ἐξ αὐτῶν ἐκείνων τῶν τοῦ Φωτίου γραμμάτων ἀπεδοκίμασεν αὐτὸν καὶ κατέκρινε, λαϊκὸν ὀνομάσας τοῦτον· ὁπότε καὶ κατὰ τὴν τῶν κρατούντων ἀξίωσιν τοὺς περὶ τὸν Ζαχαρίαν πέπομφε καὶ τὸν Ῥαδούαλδον ἐπισκόπους, ἐπισκεψομένους τὰ πράγματα τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας· καὶ πρῶτον μὲν καθάξαι τὸν Φώτιον, εἶτα δὲ τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον ἀποκαταστῆσαι· καὶ εἰ εὑρεθῇ τις ἐκείνου κατήγορος, ἀκοῦσαι τῶν λεγομένων, δηλῶσαι τῷ πάπᾳ. οἱ δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν καταλαβόντες, καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἐπιδόντες τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ Φωτίῳ, ἦσαν ἐπὶ μῆνας ὀκτὼ ἐνιστάμενοι ποιῆσαι καθὼς παρηγγέλθησαν. μὴ παραχωρούμενοι δὲ, D ἀλλ' ἐπὶ πλέον καὶ ὑποκλαπέντες δώροις, καθῄρησαν μὲν ἀκρίτως καὶ παρανόμως τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον, ἐκύρωσαν δὲ τὸν Φώτιον, προχειρισαμένου Φωτίου τὴν τοῦ ἀψηφίστου κατηγορίαν, ἥ τις μᾶλλον αὐτῷ ἥρμοζεν, ὡς ἐκ χειρὸς μόνης ἀρχοντικῆς ἀναβιβασθέντι παρὰ γνώμην τῶν ἀρχιερέων. ἐπὶ γὰρ Ἰγνατίου ψευδὲς ἦν τὸ ἀψήφιστον. τούτους δὲ τοὺς τοποτηρητὰς κατελθόντας μετὰ ταῦτα εἰς Ῥώμην ὁ ἁγιώτατος πάπας Νικόλαος καθῄρησε, μαθὼν ἀκριβῶς ὅσα παρὰ γνώμην [illegible] πεποιήκασιν· ἔτι γε μὴν καὶ τὸν Φώτιον ἀπεκήρυξε, σύνοδον οὐκ ὀλίγην συναγαγὼν, καὶ ἀναθέ-E ματι καθυπέβαλεν, ἀνθ' ὧν οὐ μόνον παρέβη τὴν ἐκείνου συνοδικὴν ψῆφον καὶ κρίσιν, ἣν αὐτὸς ἑκὼν ᾑρετίσατο, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοποτηρητὰς αὐτοῦ πεφενάκικεν. ὡς δὲ ὁ Φώτιος καὶ ἔτι ἐπέμενε τῇ οἰκείᾳ κακίᾳ, ἔμαθε δὲ, ὅτι καὶ τοποτηρηταὶ τοῦ πάπα Ῥώμης εἰς Βουλγαρίαν ἀφικόμενοι ἀπεδοκίμασαν τοῦ Φωτίου τὸ μύρον, καὶ πάντας ἄρχοντάς τε καὶ ἀρχομένους τῆς Βουλγάρων χώρας ἐξανεμύρωσαν, οἰστρηλατηθεὶς οἰκουμενικὴν ἀνέπλασε σύνοδον, καὶ τοὺς τηνικάδε κρατοῦντας

δύο

δύο βασιλεῖς, Μιχαὴλ δηλαδὴ καὶ Βασίλειον τὸν ἡμέτερον, προκαθεσθέντας τῆς τῶν πεπλανημένης συνόδου, καὶ τοποτηρητὰς τῶν τριῶν ἀνατολικῶν θρόνων, καὶ πᾶσαν τῶν συγκλητικῶν τὴν πληθὺν, καὶ τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καὶ κατηγόρους παρέστησε, κατολοφυρομένους, καὶ τὰς κακοπραγίας δῆθεν τοῦ πάπα Νικολάου κηρύττοντας, καὶ κρίσιν συνοδικὴν ἐξαιτοῦντας· καὶ μάρτυρας προεβάλετο, βεβαιοῦντας τὰς κατηγορίας. καὶ αὐτὸς μὲν ἀπελογεῖτο, ὡς οὐ χρὴ κρίνεσθαι τὸν ἀπόντα, πλαττόμενος τὴν χρηστότητα ὑπὲρ τοῦ πάπα Νικολάου· λόγους δὲ τῶν παρακαθημένων ἀρχιερέων δῆθεν εἰσῆγε, ὡς ἀντιλεγόντων αὐτῷ κατὰ τοῦ πάπα· ὑφ' ὧν τάχα νικηθεὶς, τὰς κατηγορίας προσήκατο, καὶ τὴν ἐξέτασιν ὑπεισῆλθε. καὶ τελευταῖον κατακρίνει τὸν πάπαν ἐπὶ μυρίοις ψευδέσιν ἐγκλήμασι, καὶ ἀναθεματίζει σὺν τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῷ, ὑπογραφὰς σχηματίσας πάντων τῶν συνειλεγμένων ἐκεῖσε, κατὰ τὴν ἰδίαν ὀνειροπόλησιν δηλαδὴ, καὶ τῶν δύο βασιλέων, καὶ τῶν τοποτηρητῶν τῶν τριῶν ἀνατολικῶν θρόνων, καὶ πάντων τῶν συγκλητικῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡγουμένων καὶ κληρικῶν. οὕτως οὖν πλαστογραφήσας ἰδιοχείρους πάντων ὑπογραφὰς, ἀνηγόρευσε καὶ ἀνεφήμισεν εἰς τὴν ἀναπλασθεῖσαν αὐτῷ σύνοδον βασιλέα τὸν Λοδόηχον, καὶ τὴν Ἰγγελβέργαν Αὐγοῦσταν· πρὸς ἣν καὶ γέγραφεν ἐπιστολὴν εὐφημίας πεπληρωμένην, ὡς ἀξιωθεῖσαν ἀναρρήσεως ἐν οἰκουμενικῇ δῆθεν συνόδῳ τῇ Πουλχερίᾳ παραπλησίως, ὡς ᾤετο. καὶ κατ' ἐπιβολὴν δὲ παρεσκεύαζε καταπεῖσαι τὸν ἴδιον σύζυγον Λοδόηχον, ἀπεῖρξαι τῆς Ῥώμης τὸν πάπαν Νικόλαον, ὡς ὑπὸ συνόδου καθῃρημένον οἰκουμενικῆς καὶ καθολικῆς, ἧς τὸ ἴσον καὶ πρὸς αὐτὴν ἐξαπέστειλε μετὰ δώρων. ἀλλ' ὁ ζηλωτὴς Θεὸς προφθάσας, τῷ θεοφρουρήτῳ ἡμῶν αὐτοκράτορι Βασιλείῳ δέδωκε τὴν βασιλείαν, ὃς τὸ τοιοῦτον ἐγχείρημα κεκώλυκε, καὶ τὸ ἀποστελλόμενον ἴσον τῆς δῆθεν συνόδου ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ ἐνώπιον πάντων προετέθηκεν· ὃ καὶ ἰδόντες πάντες ἐξεπλάγησαν ἐκκλησιαστικοὶ καὶ πολιτικοὶ, καὶ τὸν Φώτιον ἀπεκήρυξαν. πάντες γὰρ διεβεβαιώσαντο μηδὲν εἰδέναι τῶν γεγραμμένων. τὸ τοιοῦτον ἴσον πρὸς τὸν πάπαν Ἀδριανὸν ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Βασίλειος· ὃ καὶ ἰδὼν ἐκεῖνος, μετὰ τῶν δυτικῶν ἐπισκόπων σύνοδον συγκροτεῖ, καὶ τίνα κατάκρισιν ἐπιθήσει Φωτίῳ, ἠρώτα, ὑπὲρ τῶν τοιούτων πλασμάτων, τῷ προφθάσαντι καθαιρεθῆναί τε καὶ ἀναθεματισθῆναι. τῶν δὲ συνειλεγμένων ἐπισκόπων καινότερόν τι ἐπινοούντων, καὶ μὴ εὑρισκόντων, ἐπὶ τὸν πρότερον ἀναθεματισμὸν ἡ σκέψις κατήντησε· καὶ βεβαιοῦσι τοῦτον ἔτι, καὶ ὁρίζουσι μηδαμῶς ὀνομάζεσθαι Χριστιανὸν τὸν Φώτιον. ἐπὶ τούτοις καὶ τοποτηρητὰς ἐξαπέστειλεν. ὁ βασιλεὺς δὲ Βασίλειος τούτοις συνεκάλεσε προκαθεσθέντας ἐπὶ τῆς μεγαλωνύμου Σοφίας μετὰ τῶν ἄλλων τοποτηρητῶν τῶν τριῶν ἀνατολικῶν θρόνων· καὶ σύνοδον ἀληθῶς οἰκουμενικὴν ἐποίησαν, καὶ ὀγδόην ὠνόμασαν. ἥτις μετακαλουμένη τὸν Φώτιον καὶ τοὺς κατ' αὐτὸν πολλάκις, ἐφ' ᾧ ἀπολογήσασθαι εἴ τι ἔχωσιν, ὡς εἶδε μηδὲν λαλοῦντας, ἀπεκήρυξε τὸν Φώτιον, ὡς μηδὲ Χριστιανὸν καλεῖσθαι.

A imperitabant, Michaelem & Basilium nostrum, præsides induxit: orientis etiam trium patriarchiorum vicarios, ac totum senatum palatinum, & Constantinopolitanæ sedis episcopos; nec non accusatores instituit, qui Nicolai papæ scelera videlicet exponerent & deplorarent, judiciumque synodi publicum implorarent: testesque adhibuit, qui accusatorum calumnias confirmarent. Atque ipse quidem ficta erga papam pietate respondebat, non esse absentem judicandum; interimque orationes contra papam assidentium sibi antistitum, quasi repugnantium sibi inferebat: B quibus scilicet victus accusationes admiserit, causamque cognoscere cœperit. Itaque tandem sexcentis obrutum falsis criminibus Nicolaum damnat, atque anathema in illum & communicantes cum illo conjicit, confictis omnium, qui per ejus scilicet somnia erant in conciliabulo, subscriptionibus, imperatorum nempe duorum, & trium vicariorum *orientis, totius senatus, & hegumenorum, & clericorum. Hunc ergo in modum compositis cunctorum subscriptionibus, imperatorem Ludovicum & Ingelbertam in conficta synodo acclamavit Augustam, ad C eamque literas laudum plenissimas dedit, quibus ostendebat illam non minus quam Pulcheriam, dignam fuisse, cujus, ut putabat, præconium in œcumenica videlicet synodo proclamaretur. Obsecrabat etiam & conabatur efficere, ut conjugi suo Ludovico auctor esset Nicolai papæ Romani, velut ab œcumenico & catholico concilio depositi, ab urbe pellendi: cujus concilii exemplum cum donis ad eamdem misit. Sed enim Deus ille zelotes antevertit, atque imperium principi nostro a Deo custodito Basilio commisit, qui hujuscemodi conatus impedivit, exemplarque synodi confictæ missum, in aureo tri- D clinio omnibus spectandum proposuit: quo viso omnes illico tum ecclesiastici, tum laici stupore perculsi Photium explocerunt. Omnes enim affirmarunt, se nihil eorum scire quæ scripta essent. Exemplar illud Basilius imperator ad Hadrianum papam misit. Quod ille cum vidisset, synodum cum occidentis episcopis celebrat, & quam sententiam pro hujusmodi confictionibus ferant in eum, quærit, qui jam ante depositus esset, & anathemate percussus. Episcopi qui convenerant, quid novi in eum decernerent, nec reperirent, ad priora anathemata re- E dierunt, eademque iterato confirmarunt; insuperque adjecerunt, Photium nullo modo Christianum amplius esse appellandum. Ad hæc legatos pontifex Constantinopolim misit, quos Basilius imperator convocaverat; qui in illustri templo Sophiæ cum tribus orientis vicariis præsidentes, synodum germanam vereque œcumenicam celebrarunt, quam octavam nominarunt: quæ sæpius accersito Photio & Photianis, ut pro defensione suaque causa dicerent, si quid haberent; ut eos tacere vidit, pronuntiavit Photio Christiani cognomen abrogandum.

PART. III. CAP. II.

Ergone tu Photium a quinque synodis æquas ob causas & ingentia scelera damnatum, inferisque per anathema devotum, Christiani appellatione omnino afficiendum censes, quique Deo sacris operetur, imo & summum sacerdotium administret?

I.

Primum quippe depositus & anathematizatus est a toto concilio provinciali Constantinopolitano, quando suam ipse subscriptionem perjurus violavit.

II.

Deinde a Romana synodo, quando ipse ad papam Nicolaum scripsit.

III.

Tertio, quando Rhadoaldus & Zacharias Romam reverterunt, in quo concilio ipsi etiam legati sunt damnati.

IV.

Quarto, a concilio quod est a papa Hadriano Romæ coactum.

V.

Postremo, ab octavo legitimo & œcumenico concilio Constantinopolitano. Hæc ergo, sapientissime magnificentissimeque vir, ubi legeris, in penetrali animi tui cautelam adhibe, nullam ut partem aut sortem portionemve cum Photio unquam habeas omnino.

Extat infra Tomo IX. proxime sequenti sub Stephano papa V. sed est alterius versionis.

Epistola Stephani papæ Romani ad Basilium imperatorem, quando, postremo scilicet vitæ suæ tempore, seductus ille a Photio, contra sanctum papam Marinum Romam scripsit.

VESTRÆ serenitatis literas ad Hadrianum prædecessorem nostrum missas accepimus, valdeque mirati sumus magnificentiam tuam, quæ hactenus æquitatis arbitra fuit, talia scribere ausam; præsertim cum pia potentia tua norit, regiam potestatem non esse capacem sacerdotalis atque apostolicæ nostræ dignitatis. Quamvis enim ipsius Christi summam imperando similitudinem in terris geras, tamen res tantum politicas & civiles curare debes; quod etiam ut diutissime facias, optamus. Quemadmodum igitur vobis rerum temporalium principatus a Deo est traditus, ita nobis per coryphæum apostolorum Petrum rerum spiritalium principatus. Accipe quæso optimam in partem quæ subjicio. Datum tibi est ut cures, quo pacto tyrannorum impietatem & immanitatem potentiæ ferro præcidas, subjectis tuis jura administres, leges condas, terra marique exercitum rite componas. Hæc sunt capita curæque imperii vestri. Nostri vero cura gregis tanto præstantior est, quantum est inter cælestia ac terrena discrimen. Audi dominum ad Petrum dicentem: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* De vestro vero imperio quid ait? *Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere.* De credito nobis ministerio quid porro addit? *Tibi dabo claves regni cælorum;* & quæ sequuntur. Obtestor igitur tuam pietatem, ut principum apostolorum instituta sequare, magnaque veneratione prosequare.

Matth. 16.

cap. 10.

cap. 16.

A τὸν οὖν οὕτως ὑπὸ πέντε συνόδων ἐπὶ εὐλόγοις αἰτίαις καὶ μεγάλαις παρανομίαις καταχριθέντα, καὶ παραπεμφθέντα τῷ διαβόλῳ διὰ τοῦ ἀναθέματος, ἄξιον κρίνεις Χριστιανὸν ὅλως ὀνομάζεσθαι, ἢ ὅλως ἱερᾶσθαι Θεῷ, μᾶλλον δὲ τὴν ἀκροτάτην ἔχειν ἱερωσύνην;

α'.

Πρῶτον μὲν καθῃρέθη καὶ ἀνεθεματίσθη ὑπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας Κωνσταντινουπόλεως, ὅταν εἰς τὸ ἴδιον χειρόγραφον παρεσπόνδησε.

β'.

Δεύτερον δὲ ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς συνόδου, ὅταν πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον αὐτὸς ἀπέστειλε.

B

γ'.

Τρίτον δὲ, ὅταν ὁ Ραδούαλδος καὶ Ζαχαρίας ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Ρώμην, ὅταν καὶ αὐτοὶ καθῃρέθησαν.

δ'.

Τέταρτον ὑπὸ τῆς παρὰ τοῦ πάπα Αδριανοῦ συναθροισθείσης ἐν Ρώμῃ συνόδου.

ε'.

Καὶ πέμπτον ὑπὸ τῆς καθολικῆς συνόδου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκουμενικῆς συγκροτηθείσης ὀγδόης· ταῦτα τοίνυν ἀναγνοὺς μεγαλοπρεπέστατε καὶ σοφώτατε, τῷ ταμείῳ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς εἰσάγαγε προφυλακὴν καὶ συντήρησιν, καὶ μερίδα καὶ κλῆρον μὴ σχοίης μετὰ Φωτίου τὸ σύνολον.

C

Επιστολὴ Στεφάνου πάπα Ρώμης πρὸς Βασίλειον τὸν βασιλέα, εἰς τὰ τελευταῖα αὐτοῦ, ὁπηνίκα παροδηγηθεὶς οὗτος ὑπὸ Φωτίου, ἔγραψεν ἐν τῇ Ρώμῃ κατὰ τοῦ ἁγίου πάπα Μαρίνου.

TO γράμμα τὸ παρὰ τῆς ὑμετέρας γαληνότητος ἀποσταλὲν πρὸς Αδριανὸν τὸν προηγησάμενον ἡμῶν ἐδεξάμεθα, καὶ ἐθαυμάσαμεν τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, ὅτι τοιαῦτα ἠνέσχετο γράψαι, σταθμὸς οὖσα δικαιοσύνης· καὶ ταῦτα τοῦ εὐσεβοῦς σου κράτους ἐπισταμένου, ὅτι βασιλικὴ χεὶρ οὐ δέχεται τὸ ἱερατικὸν καὶ ἀποστολικὸν ἡμῶν ἀξίωμα. κἂν γὰρ αὐτοῦ Χριστοῦ τὸ ἀρχικώτατον ἐπὶ γῆς ἐπιφέρῃς ὁμοίωμα, τῶν ἐπὶ γῆς κοσμικῶν μόνον ὀφείλεις φροντίζειν, ὃ καὶ εὐχόμεθα ἐπὶ μηκίστοις χρόνοις κρατεῖν. καθ' ὃν οὖν τρόπον ἐκ Θεοῦ τὸ ἄρχειν τῶν βιωτικῶν ὑμῖν δέδοται, οὕτω καὶ ἡμῖν διὰ τοῦ κορυφαίου Πέτρου τὸ ἄρχειν τῶν πνευματικῶν. δέξαι, παρακαλῶ, εὐμενῶς τὰ ἑξῆς. ἐδόθη σοι φροντίζειν, ἵνα τῶν τυραννούντων τὸ ἄθεον καὶ θηριῶδες τῷ ξίφει τῆς ἀρχῆς διατέμνῃς, ἵνα πράττῃς δίκαια τοῖς ὑπὸ χεῖρα, ἵνα νόμους συγγράφῃς, ἵνα γῇ τε καὶ θαλάσσῃ τὰ πολεμικὰ στρατεύματα διευθετῇς. αὕτη ἐστὶ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς ἡ φροντίς. τὸ δὲ καταπιστευθὲν ἡμῖν ποίμνιον τοσοῦτόν ἐστιν ὑψηλότερον, ὅσον διάφορον οὐρανοῦ πρὸς τὰ ἐπὶ γῆς. ἄκουε τοῦ κυρίου λέγοντος πρὸς τὸν Πέτρον· σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. περὶ δὲ τῆς ὑμετέρας βασιλείας τί φησι; μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. ἀλλὰ καὶ ἔτι περὶ τῆς καταπιστευθείσης ἡμῖν διακονίας φησί· σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ τὰ ἑξῆς. παρακαλῶ οὖν τὴν σὴν εὐλάβειαν, ἐξακολουθεῖν σε ταῖς διατάξεσι τῶν κορυφαίων ἀποστόλων, καὶ φροντίζειν σε τῆς τούτων τιμῆς.

D

E

ἡ γὰρ

ἡ γὰρ κατάστασις καὶ ἀρχιερωσύνη πασῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐκκλησιῶν παρὰ τοῦ κορυφαίου Πέτρου τὴν ἀρχὴν ἐδέξατο, δι' οὗ καὶ ἡμεῖς ἀκεραιοτάτῃ διδασκαλίᾳ πάντας νουθετοῦμεν καὶ διδάσκομεν. ἡ δὲ σὴ βασιλεία μὴ ἀπὸ τῶν ἐλαχίστων στοχαζομένη ἐπὶ τὰ κρείττω τὴν ἔρευναν ποιείτω, ἀλλὰ κατανοείτω, ἐν ποίᾳ δυνάμει ταῦτα πράττειν ἐπιχειρεῖ. ὁ γὰρ τοῦ ἁγιωτάτου Μαρίνου τὰς θεοπειθεῖς ἀκοάς σου καταμιάνας, κατὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βλασφημῆσαι ἐτόλμησε, τοῦ τῷ νεύματι διοικοῦντος τὸ πᾶν. τίς ὁ κατὰ τοῦ ἀμωμήτου αὐτοῦ νυμφίου καὶ ἱερέως, καὶ κατὰ τῆς μητρὸς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν λέγειν τολμήσας; ἀπατᾶται ὁ νομίζων μαθητὴς εἶναι ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, καὶ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἐκπληττόμεθα εἰς τὴν σὴν ἀπηρτισμένην καὶ λελαμπρυσμένην σύνεσιν, πῶς ἐκλάπη, καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς ἐκείνου ἐναντίον τι διενόησεν. ὁποῖος γὰρ ἂν ἦν, κἂν ἡμεῖς σιωπήσωμεν, οἱ λίθοι κεκράξονται. ἄλαλα γενηθήτω τὰ χείλη τὰ δόλια, τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀνομίαν, ἢ τοῦ δικαίου. εἰ πρόβατον τοῦ Θεοῦ ὑπάρχεις, καθὼς εὔχομαι, μὴ ὑπέρβαινε τὰς ὅρους τῶν κορυφαίων ἀποστόλων. εἰπὲ, τίς σε ἠπάτησεν, ἀρχιερέα οἰκουμενικὸν κωμῳδῆσαι, καὶ τὴν ἱερὰν τῶν Ῥωμαίων κακοφημῆσαι ἐκκλησίαν, ἣ μετὰ σεβασμιότητος ὀφείλεις ὑποτάττεσθαι; ἢ οὐ γινώσκεις, ὅτι πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν αὕτη κατάρχει; τίς σε τῶν ἀρχιερέων κριτὴν κατέστησεν; ὧν ταῖς ἱεραῖς διδασκαλίαις κατήρτισαι, παρ' ὧν εὐχαὶ περὶ σοῦ τῷ Θεῷ ἀναφέρονται. οἶδας τὸ φάσκον ῥητόν· μὴ ἅπτεσθε τῶν χριστῶν μου, καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε. τοῦτο περὶ πάντων τῶν ἱερέων εἴρηται. τῷ Θεῷ ἑαυτὸν ἐξισοῖς, ὁ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ κρίναι τολμῶν. λέγει γὰρ ὁ προφήτης· χείλη ἱερέως λαλήσει κρίσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἄγγελος κυρίου παντοκράτορος ἐστί. πῶς κρίνεις τοὺς τῇ τοῦ Θεοῦ ψήφῳ μόνῃ ὑποκειμένους, καὶ λαβόντας μόνους ἐξουσίαν δεσμεῖν καὶ λύειν; βλέπε εἰς ποῖον βόθρον ἑαυτὸν κατηκόντισας. ἀκούω περὶ σοῦ, μεγαλοπρεπέστατε αὐτοκράτορ, τοῦ Ἰὼβ τὴν πρᾳότητα καὶ καρτερίαν κεκτῆσθαί σε, καὶ θαυμάζω πῶς ἐξηνέχθης. ἔγραψας αὐτὸν μὴ εἶναι ἐπίσκοπον· πόθεν ἔγνως; εἰ δὲ οὐκ ἔγνως, πῶς κατέκρινας; μεγάλη τῶν ἀρχιερέων ἡ δύναμις. οὐκ ἀγνοεῖς τὰ κατὰ τὸν μακάριον Ἀμβρόσιον, καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸν βασιλέα Θεοδόσιον. οἱ λέγοντες τὸν Μαρῖνον πρότερον εἶναι ἐπίσκοπον, δειξάτωσαν τοῦτο. ἰδὲ ἠγαπημένε καὶ τιμῆς ἄξιε αὐτοκράτορ· εἰ ἐκωλύετο ὑπὸ τοῦ κανόνος, ὅπερ οὐκ ἦν, τὸ πλῆθος τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ ἡ τούτων αὐθεντία καὶ κρίσις ἠδύνατο τοῦτον ἀποκαταστῆσαι ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ. ἀλλ' ἡ θεία πρόνοια ἐπιγνοῦσα τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας τὴν ὠφέλειαν, τῷ θρόνῳ τοῦτον τοῦ κορυφαίου Πέτρου καθίδρυσε. τί δὲ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, οὐ μετέπεσεν εἰς Ναζιανζὸν, καὶ Μελέτιος Σεβαστείας εἰς Ἀντιόχειαν; καὶ * Δοσίθεος Σελευκείας εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας, καὶ Βερέντιος ἀπὸ τῆς Ἀρχιφοινίκης εἰς Τύρον, Ἰωάννης τῆς Γορδηλίας εἰς Προικόννησον,

*Θεοδόσιος

A Omnium enim in orbe terratum ordo & pontificatus ecclesiarum a principe apostolorum Petro originem accepit, per quem & nos sincera & incorrupta doctrina instruimus omnes & docemus. Tua vero majestas ne ex minimis conjecturam faciens ad majora investiganda gradum faciat: quin perpendat potius, qua hæc auctoritate aggrediatur. Is qui adversus sanctissimum Marinum tuas Deo obsequentes aures inquinavit, contra dominum nostrum Iesum Christum nutu suo cuncta temperantem, execratam linguam ausus est exerere. Quis vero ille est, qui adversus intemeratum illius sponsum & sacerdotem, contraque matrem omnium B ecclesiarum ausus est verbum effutire? Errat, qui existimat discipulum esse supra magistrum, & servum supra dominum. Obstupescimus omnino, dum tuam perspicacem mentem clarissimamque prudentiam circumventam ita cernimus, ut adversus illum sanctum virum alienum quippiam cogitaris. Etenim qui vir ille fuerit, nobis etiam tacentibus lapides clamabunt. Muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversus Deum iniquitatem, aut adversus justum. Si e grege Dei, quod opto, ovis es, limites principum apostolorum ne transilias. Dic age, quis te ita seduxit, C ut œcumenicum pontificem conviciis & scommatis lacesseres, sanctamque ecclesiam Romanam maledictis lacesseres, cui oportet ut summa te cum veneratione subjicias? An non intelligis, hanc omnibus ecclesiis præesse? Quis te pontificum judicem constituit? quorum sacris institutis edoctus es, a quibus ad Deum pro te preces effunduntur. Tenes illud sacrum oraculum: *Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari.* Hoc generatim de sacerdotibus est dictum. Tu teipsum Deo exæquas, qui angelos ejus judicare audes. Nam propheta dicit: *Labia sacerdotis loquuntur judicium, & legem ex ore ejus requirent: angelus enim est domini* D *omnipotentis.* Quomodo judicas eos qui uni Dei judicio sunt subjecti, qui soli potestatem acceperunt ligandi atque solvendi? Vide in quod te barathrum præcipitaris. Aiunt, augustissime imperator, in te Iobi mansuetudinem & patientiam esse: & miror ut sis deceptus & abreptus. Scripsisti illum [Marinum] non esse episcopum. Vnde nosti? si non nosti, quomodo damnasti? Magna pontificum est potestas. Non ignoras historiam beati Ambrosii, quæque sint ejus in Theodosium imperatorem acta. Qui dicunt Marinum antea fuisse episcopum, E [eoque ad aliam sedem non potuisse transferri] ostendant hoc. En dilecte & veneratione prosequende imperator, si erat per canones prohibitus, ut non erat, per sanctorum patrum cœtum, judicium & auctoritatem in primo gradu poterat collocari. Verum divina providentia, cum quod esset e re ecclesiæ nosset, eum [Marinum] in sancti Petri principis apostolorum throno constituit. Quid vero eximius ille Gregorius cognomento Theologus, nonne Nazianzum translatus est, & Meletius Sebaste Antiochiam? * Dositheus Seleucia Tarsum Ciliciæ, Berentius ex Archiphœnice Tyrum, Ioannes Gordolia Prœconnesum,

Psal. 104.

Malach. 2.

* Theodosius.

Theodorus Apamea Selybriam, Alexander Cappadocia Hierapolim, multique alii variis in locis ex suis sedibus in alios thronos sunt translati. Dicat majestas tua, quibus accusatoribus, aut quibus testibus convictum de iis quæ objiciebantur, sanctum Marinum condemnasti? An ignoras quid in prima synodo Nicæna, præsidente ibi sancto Constantino, beatus Silvester papa de non judicando supremo throno (per legatos) pronuntiarit? Quid vero peccavit sancta Romana ecclesia, ut perditi homines te impulerint, ut linguam tuam in illam exereres & vibrares? Nonne illa pro veteri synodorum more, te imperante legatos Constantinopolim misit? nonne pro eadem synodo magnam curam gessit? Quæris, ad quem miserit ecclesia Romana? Vtique ad Photium laicum. Quod si patriarcham haberes, frequentius eum ecclesia nostra reviseret. ° Sed eheu, ejusmodi tam illustrem civitatem, atque in Dei tutela sitam, pastore carere, solaque tua regia præsentia illustrari? Quod nisi nos tui amor & desiderium reprimeret, faceretque ut ecclesiæ nostræ injuriam toleraremus, sane coacti fuissemus graviores pœnas, quam adhuc est ab aliis usitatum, qui nos præcesserunt, in transgressorem Photium constituere, qui in nos tam indigna & impia convicia evomuit. Sed hæc non in tuam contumeliam proferimus, (te enim ubique gentium ut Deo dilectum deprædicamus,) sed ad nostram dumtaxat defensionem, majoremque Photii ignominiam. Marinus summa pietate præditus cum ea sentiret, ea defenderet, quæ decreta erant a prædecessore nostro, doctore sanctissimo papa Nicolao, velletque illa ad unguem exequi, in summum apud vos contemptum venit. Et quia, uti dictum est, cum iis qui aliena sentiebant, consentire recusavit, nec acta synodica, coram tua majestate quondam a se transacta, rescindere & antiquare voluit, ad triginta dies in carcere est habitus; quod ipsum sibi pro veritate passo gloriæ potius quam contumeliæ duxit. Sed tu alter Constantine, cur illum (Constantinum Magnum) non es imitatus, qui libellos contra sacerdotes sibi oblatos igni tradidit, quod se indignum esse diceret, qui sacerdotes judicaret? Quapropter fili spiritalis, te monemus, ne Romanam ecclesiam oppugnes. Cum vero accepissemus e tuo satu natum sacris ordinibus initiatum, magna sane animi voluptate perfusi sumus. Rogo tuam sacram majestatem, uti celoces munias, rebusque necessariis ab Aprili ad Septembrem usque instruas, mittasque qui portus nostros maritimave loca contra Agarenorum populationes tueantur. Cetera taciti sustinemus, cum nobis ne oleum quidem suppetat pro ecclesiæ luminaribus ad cultum Dei necessarium, cui gloria in sæcula. Amen.

Hæc epistola missa quidem est ad imperatorem Basilium, sed vita functo jam parente, Leo Basilii filius eam accepit; qui cum vim & auctoritatem epistolæ perspexisset, pessimis Photii artibus deprehensis, subito sunctos veritatis sacerdotes a damnato

A Θεόδωρος Ἀπαμείας εἰς Σηλυβρίαν, Ἀλέξανδρος Καππαδοκίας εἰς Ἱεράπολιν, καὶ πολλοὶ ἕτεροι ἐν διαφόροις τόποις ἠλλάγησαν ἀπὸ τῶν ἰδίων θρόνων εἰς ἑτέρους. εἰπάτω ἡ σὴ θεοΰψιστος καρδία, τίνων κατηγορησάντων, ἢ ποίων μαρτύρων παραστησάντων πεπραχέναι τὸν ὅσιον Μαρῖνον τὰ λεγόμενα, κατεδίκασας αὐτόν; οὐκ ἔγνως ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ τῇ ἐν Νικαίᾳ, τί ὁ μακάριος Σίλβεστρος ὁ πάπας ἐξεφώνησε, προκαθημένου ἐκεῖσε καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντίνου, περὶ τοῦ μὴ ὑπό τινος κρίνεσθαι τὸν πρωτόθρονον; τί ἡ ἁγία τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία ἥμαρτεν, ὅτι κατ' αὐτῆς ὁρμῆσαί σε καὶ κινῆσαι τὴν γλῶτταν οἱ φθορεῖς πεπείκασι; μὴ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τῶν συνόδων ἐν Κωνσταντινουπόλει B οὐκ ἀπέστειλεν ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας σου; μὴ ὑπὲρ αὐτῆς τῆς συνόδου τὸν λόγον οὐ πεποίηκεν; ἐρωτᾷς δὲ, πρὸς τίνα ἀπέστειλεν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία; πρὸς λαϊκὸν δηλονότι τὸν Φώτιον. εἰ γὰρ εἶχες πατριάρχην, συχνότερον ἂν ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία αὐτὸν ἐπεσκέπτετο. ἀλλ' ὢ, ὅτι ἡ τοιαύτη δεδοξασμένη καὶ ἐκ Θεοῦ φυλαττομένη πόλις ἀργεῖ, καὶ μόνῃ τῇ ὑμετέρᾳ βασιλικῇ παρουσίᾳ λαμπρύνεται. καὶ εἰ μὴ ὁ πόθος ὑμῶν συνεῖχεν ἡμᾶς, ὥστε φέρειν τὴν ὕβριν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας, ἄρα ἂν ἠναγκάσθημεν κατὰ τοῦ παραβάτου Φωτίου, τοῦ καθ' ἡμῶν τοὺς ἀθεμίτους λόγους ἐξερευξαμένου, τιμωρίας πλείονας τῶν πρὸ ἡμῶν ὁρίσασθαι. οὐ ταῦτα δὲ πρὸς ὑμετέραν ὕβριν ἀναφέρομεν· σὲ γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ C τῷ Θεῷ ἠγαπημένον κηρύττομεν· ἀλλ' ἢ μόνον πρὸς ἀσφάλειαν ἡμῶν, ἐκείνου δὲ πρὸς μείζονα ὕβριν. διὰ τὴν ὁμοφροσύνην καὶ ἰσοφροσύνην τοῦ προηγησαμένου διδασκάλου τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Νικολάου, καὶ διὰ τὸ ἐθέλειν τὰ ἐκείνῳ δεδογμένα ἐκπληροῦν, εἰς μεγίστην παρ' ὑμῖν κατέστησε βραχύτητα ὁ θεόφρων Μαρῖνος. καὶ διὰ τὸ, ὡς εἴρηται, τοῖς ἑτεροφρονοῦσι μὴ συναπαχθῆναι, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς βασιλείας ὑμῶν συνοδικῶς πραχθέντα καταλῦσαι καὶ ἀκυρῶσαι. ὃς δὴ Μαρῖνος καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐπὶ τριάκοντα ἡμέραις ἐν τῇ φυλακῇ ἐκρατήθη, εἰς δόξαν μᾶλλον τοῦτο D λογισάμενος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ οὐκ εἰς ὕβριν. ἀλλ' ὦ νέε Κωνσταντῖνε, πῶς οὐκ ἐμιμήσω ἐκεῖνον, ὃς τοὺς κατὰ τῶν ἱερέων λιβέλλους δεξάμενος τῷ πυρὶ παρέδωκεν, ἄξιον ἑαυτὸν μὴ εἶναι λέγων ἱερεῖς κρῖναι; διὰ τοῦτο πνευματικὸν ἡμῶν τέκνον, νουθετοῦμέν σε, μὴ κατὰ τῆς ἁγίας τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπανίστασθαι. μαθόντες δὲ ὡς ἐκ τοῦ ἁγίου σου σπέρματος πρὸς ἱερωσύνην ἀνιέρωσας, πολλῆς θυμηδίας ἐπλήσθημεν. παρακαλῶ δὲ τὸ ἅγιον ὑμῶν κράτος, * Χελάνδιον ἐξοπλίσαι μετὰ καὶ τῶν χρειῶν αὐτοῦ ἀπὸ μηνὸς Ἀπριλίου ἕως Σεπτεμβρίου, καὶ ἀποστεῖλαι, ὅπως φυλάττωσι τὰ πρὸς θάλασσαν E ἡμῶν ἀπὸ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἐκπορθήσεως. περὶ δὲ τῶν λοιπῶν σιωπῶμεν, ἐπεὶ οὐδὲ ἔλαιον εἰς φωταυγίαν ἔχομεν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν ὀφειλομένην τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

* ἴσ...

Αὕτη ἡ ἐπιστολὴ πρὸς βασιλέα μὲν ἀπεστάλη τὸν Βασίλειον, ἐδέξατο δὲ ταύτην Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ διὰ τὸ τελευτῆσαι τὸν πατέρα· καὶ μαθὼν τὴν δύναμιν αὐτῆς, καὶ ἐρευνήσας πάσας τὰς κακοπραγίας Φωτίου, εὐθέως ἀνεκαλέσατο πάντας τοὺς ἱερεῖς τῆς ἀληθείας, τοὺς ὑπὸ

Φωτίου

Φωτίου τοῦ ἀνατεθεματισμένου πικρῶς διωχθέντας, ἐκδιώξας τὸν τύραννον καὶ ἐπιβήτορα Φώτιον, καὶ εἰσαγαγὼν Στέφανον τὸν γνήσιον ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ Λέοντος. καὶ προσκαλεσάμενος Στυλιανὸν Νεοκαισαρείας μητροπολίτην τὸν Μάπαν, καὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ διωγμῷ συναθλήσαντας ἐπισκόποις, ἡγουμένοις, πρεσβυτέροις, διακόνοις, καὶ λοιποὺς ζηλωτὰς τῆς εὐσεβείας, φησὶ πρὸς αὐτούς· ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία ἡμῶν τὴν ἀλήθειαν ζητήσασα, τὸν παράνομον ἄνδρα τοῦ θρόνου ἀπήλασε, καὶ τὸν καθ' ὑμῶν διωγμὸν ἔπαυσε· καὶ οὐ βιάσομαί τινας ἐξ ὑμῶν παρὰ προαίρεσίν ποτε κοινωνῆσαι· ἐν παρακλήσει δὲ μᾶλλον προτρέπω τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν, ἵνα συνέλθητε τῷ ἀδελφῷ μου, καὶ γένηται μία ποίμνη. ἐὰν δὲ ἄνευ τῶν Ῥωμαίων τῶν δεσμευσάντων Φώτιον οὐ θέλετε συνελθεῖν τῷ ἀδελφῷ μου, διὰ τὸ χειροτονηθῆναι διάκονον ὑπὸ Φωτίου, δεῦτε γράψωμεν καὶ ἀποστείλωμεν ὁμοῦ παράκλησιν εἰς τὴν Ῥώμην πρὸς τὸν πάπαν, καὶ οἰκονομήσει τὴν λύσιν τοῦ δεσμοῦ τῶν ὑπὸ Φωτίου χειροτονηθέντων. ἔγραψεν οὖν διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πάπαν· ὁμοίως καὶ οἱ περὶ τὸν Μάπαν τὸν μητροπολίτην Νεοκαισαρείας ἐποίησαν. ἔχει δὲ ἡ τοῦ μητροπολίτου ἐπιστολὴ οὕτως.

Photio acerbe divexatos revocavit; ejectoque tyranno Photio, qui per vim thronum invaserat, Stephanum germanum suum in patriarchio collocavit; & vocato Styliano Neocæsareæ metropolita cognomento Mapa, ceterisque episcopis, monasteriorum præpositis, presbyteris, diaconis, aliisque eximiis pietatis propugnatoribus, qui una cum eo gravia fuerant in illa persecutione perpessi, ad eos in hunc modum verba fecit: Nostrum a Deo profectum imperium, re bene prius agitata, virum impium de throno deturbavit, juxtaque vos a tyrannide illius liberavit; cum quo ut inviti communicetis, nequaquam ego vos urgebo: quin potius vestram pietatem oro obsecroque, ut cum fratre meo sentiatis, unumque ovile fiat. Quod si absque Romanæ ecclesiæ auctoritate, quæ Photium anathemate damnavit, cum fratre meo, ut qui a Photio diaconus sit consecratus, communicare recusetis; agite, Romam scribamus, libellumque supplicem ad papam mittamus, ut anathematis censura absolvat eos qui a Photio sunt initiati. Scripsit igitur imperator ad papam, unaque Mapa Neocæsareæ metropolita cum sociis, cujus epistola est hujuscemodi.

PART. III. CAP. IV.

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ Στεφάνῳ, δεσπότῃ καὶ οἰκουμενικῷ πάπᾳ, Στυλιανὸς ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας τῆς Εὐφρατησίας χώρας, δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ· καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐπίσκοποι, καὶ πάντες ἐπίσκοποι, καὶ πρεσβύτεροι, καὶ διάκονοι τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πάντες οἱ κατὰ τὴν δύσιν καὶ ἑῴαν ἡγούμενοι καὶ πρεσβύτεροι, μονασταὶ καὶ ἡσυχασταί.

Longe sanctissimo beatissimoque Stephano, domino & œcumenico papæ, Stylianus Neocæsareæ Euphratesinæ provinciæ episcopus, servus servorum Dei, & qui mecum sunt episcopi, omnesque reliqui episcopi, presbyteri & diaconi sanctissimæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, omnesque ad orientem & occidentem cœnobiorum præfecti, presbyteri, monachi & anachoretæ.

Extat etiam infra tomo IX. sequenti sub Stephano papa V. sed est alterius versionis.

Ἡ τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία ἀεὶ ὑπερισχύει τῶν αὐτὴν πολεμούντων. γέγραπται γάρ, ὅτι κύριος ἀσθενῆ ποιήσει τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ· καὶ ὁ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν πολεμῶν, ἐκείνου ἐστὶ πολέμιος. ποικίλη μὲν οὖν, ὦ ἱερὰ σεβασμιότης, ἡ τοῦ πονηροῦ πέφυκεν ἀπάτη, κατὰ διαφόρους καιροὺς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἄλλως ἄλλοις ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἐπὶ τρίβους σκολιὰς ὑποσύρουσα. τοῦτο δὲ μάλιστα ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ποιεῖν αὐτῷ σύνηθες, ὅπου καὶ τὸ κατόρθωμα ἀξιεπαίνετον, καὶ τὸ παράπτωμα φρικωδέστατον. τοιγάρτοι πολλὰ εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν δοχεῖα κατάλληλα τῆς αὐτοῦ σκαιότητος εὑρών, τὴν εἰκονικὴν σεβασμιότητα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς παναγνοῦ τούτου μητρός, καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων, ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας ἀπήλασεν. ἀλλὰ Θεοῦ χάριτι διὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία τὴν ἑαυτῆς ὡραιότητα νῦν ἀπείληφε, καὶ τὸ θεοστυγὲς δόγμα τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως ἀπελήλαται· τί δὲ ὁ μισόκαλος δαίμων; ἑτέραν πάλιν ἤγειρε τρικυμίαν· πάλιν γὰρ ἤγειρε Γρηγόριον τὸν ἐπιλεγόμενον Ἀσβεστᾶν, καὶ Εὐλάμπιον, καὶ Πέτρον, καὶ τοὺς περὶ αὐτούς· καὶ δι' αὐτῶν τὰ μέλη Χριστοῦ διασπᾶν ἀπ' ἀλλήλων καὶ τοῦ ἁγιωτάτου Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου οὐκ ὤκνησεν.

Catholica Dei apostolicaque ecclesia semper de suis oppugnatoribus triumphat. Etenim scriptum est: *Franget Deus adversarium ejus*; & qui adversatur ecclesiæ ejus, hostis Dei est. Varia sane & multiplex, sacer & venerabilis pontifex, variis ætatibus mali dæmonis ars fallendi homines fuit, cum alios aliter a recto calle ad avia & obliqua avertit. Hoc vero potissimum in Dei ecclesia facere consuevit, ubi quod recte fit, laudandum; quod impie, maximopere formidandum. Itaque cum in ecclesia Dei opportuna quædam receptacula impietatis suæ reperisset, imaginum sacrarum venerationem & cultum, tum Christi, tum intemeratæ genitricis ejus & famulorum Dei, ex bene constituto ecclesiæ statu sustulit. Sed jam Dei beneficio ecclesia nostra splendorem suum per imperatorum pietatem recuperavit, sectæque Iconomachorum invisum Deo dogma exterminatum est. Quid vero recti bonique omnis inimicus dæmon? Aliam rursus per Gregorium cognomento Asbestam, Eulampium & Petrum, horumque sectatores, tempestatem concitavit; per quos membra Christi inter se distrahere, & a sanctissimo patriarcha suo Ignatio avellere non dubitavit.

IV.

Quos tamen patriarcha cum sæpius ad synodum citatos, & quanta poterat humanitate tractatos curare vellet, ne ab ecclesia Dei resecti malo insidiatori præda fierent, sanare non potuit. Quapropter depositos anathemati subjecit. Qui legatos cum literis ad sanctissimum papam Romanum beatum Leonem, qui tum pontificatum gerebat, miserunt, illum sibi, ac si essent læsi, ultorem petentes. Papa ergo datis ad Ignatium literis voluit, ut patriarcha suo nomine legatum Romam destinaret, per quem de schismaticorum causa cognosceret. Nec diu moratus patriarcha, Lazarum monachum & fidei confessione clarum, qui omnia quæ ad Gregorium pertinebant, optime noverat, cum literis misit, qui papæ causam diligenter exposuit. Itaque eamdem in schismaticos sententiam tulit, quam antea in eosdem tulerat Ignatius. Leone dein ex humanis sublato, rursum illi Benedicto, qui Leoni successit, de eisdem rebus molesti fuerunt. Enimvero & ipse Benedictus vir sanctissimus, re diligenter excussa, sententiam adversus illos secundum Ignatium pronuntiavit. Qui Photio postea Constantinopolitanæ ecclesiæ perduelli & schismatico, politicoque magistratu fungente, socio & adjutore usi apud Bardam Cæsarem & Michaelis imperatoris avunculum, qui & ipse ab Ignatio patriarcha ob incestas nuptias arguebatur, Ignatium de throno per vim detrahunt, non paucis in eum confictis criminibus, & imperatori imponunt: qui, pulso Ignatio, Photium a schismaticis designatum, subitoque uno eodemque die a Gregorio deposito consecratum, intrusit. Quo tempore simul & antistites, & lectissimus quisque sacerdotum, & quicumque insignes erant in ecclesia, (in quibus & ego postremus eram) propter sacrilegam hanc Photii in ecclesiam irruptionem avulsi sunt. Multos tamen ille suis partibus adjunxit, cum alios donis, alios minis, alios tormentis fractos circumvenisset. Præterea sua manu per scriptum testatus est, nullam se adversus Ignatium, aut sacerdotes ab eo consecratos, accusationem instituturum. Sed non ita multo post violato suo chirographo, concilium, vel potius latrocinium in nobili sanctorum apostolorum æde cogit, atque mœchus legitimum patriarcham Ignatium gradu motum anathemati devovet. Insuper cum suam ipsius impietatem abunde firmare vellet, Romam veterem vestram ad sanctissimum papam Nicolaum, qui tum ad ecclesiæ clavum sedebat, episcopos assentiente imperatore misit, legatosque ab eo petivit, qui Constantinopolim venirent, & acta a se contra Ignatium observarent. Quod & factum est, missique cum literis commendatitiis ad Michaelem imperatorem & Photium Rhadoaldus & Zacharias: qui cum Constantinopolim appulissent, synodus celebrata est; corruptique legati Romani a Photio donis, minis ab imperatore territi, mandata pontificis neglexerunt; damnatoque

A οὓς ὁ πατριάρχης οὗτος πλειστάκις συνοδικῶς προσκαλεσάμενος, καὶ ὅσον ᾔδει, θεραπείας ἀξιώσας, ἵνα μὴ ἐκκοπέντες τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, θήραμα τοῦ πονηροῦ γένωνται, θεραπεῦσαι οὐκ ἴσχυσε· διὸ καθαιρέσει καὶ ἀναθέματι αὐτοὺς καθυπέβαλεν. ἐκεῖνοι δὲ γράμματά τε ἀπέστειλαν καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν τηνικαῦτα ἁγιώτατον πάπαν Ῥώμης τὸν μακάριον Λέοντα, ζητοῦντες τὴν παρ' αὐτοῦ ἐκδίκησιν, ὡς δῆθεν ἠδικημένοι. καὶ ὁ πάπας πρὸς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον ἔγραψεν, ἀξιῶν ἀποστεῖλαί τινα ἐκ προσώπου αὐτοῦ πρὸς τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην, ὡς ἂν δι' αὐτοῦ ἀναμάθῃ τὰ περὶ τοὺς σχισματικοὺς ἐκείνους. καὶ ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος τοῦτο πρᾶξαι
B οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλ' ἀπέστειλε Λάζαρον τὸν μοναχὸν καὶ ὁμολογητὴν μετὰ γραμμάτων, ὡς ἀκριβῶς εἰδότα τὰ περὶ τὸν Γρηγόριον· ὃς καὶ ἐδίδαξε τὸν πάπαν ταῦτα. διὸ καὶ αὐτὸς κατεψηφίσατο καὶ κατέκρινεν ὁμοιοτρόπως τοὺς παρὰ Ἰγνατίου κατακριθέντας, ὡς σχισματικούς. τελειωθέντος δὲ τοῦ μακαρίου πάπα Λέοντος, ἐκεῖνοι τῷ μετ' αὐτὸν Βενεδίκτῳ τῆς Ῥώμης πάπᾳ πάλιν δι' ὄχλου γεγόνασι περὶ τῶν αὐτῶν. ἀλλ' ὁ ἁγιώτατος Βενέδικτος ἀκριβῶς καὶ αὐτὸς ἐξετάσας τὸ πρᾶγμα, τὴν κατ' αὐτῶν κρίσιν Ἰγνατίῳ ἐκύρωσεν. οἱ μὲν τοῦτο Φωτίῳ τινὶ σχισματικῷ ὄντι τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ ἐν ἀρχοντικῇ
C τάξει τελοῦντι, συνεργῷ χρησάμενοι πρὸς Βάρδαν τὸν παραδυναστεύοντα καὶ θεῖον Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως, ἐλεγχόμενον καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου ἐπὶ αἰσχρογαμίᾳ, τὸν Ἰγνάτιον τοῦ θρόνου βιαίως καταβιβάζουσι, συκοφαντίας οὐκ ὀλίγας πλασάμενοι κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν βασιλέα δι' αὐτῶν συναρπάσαντες. ὃς δὴ βασιλεὺς τὸν Φώτιον ἀντὶ Ἰγνατίου εἰσήγαγε παρὰ τῶν σχισματικῶν ψηφισθέντα, καὶ ὑπὸ τοῦ καθαιρεθέντος Γρηγορίου χειροτονηθέντα αὐθήμερον. ὁπότε καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ λογάδες τῶν ἱερέων, καὶ ὅσοι περιφανεῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀπερράγησαν διὰ τὴν τοῦ σχισματικοῦ Φωτίου ἀκανόνιστον εἰσαγωγήν, ἐν οἷς κἀγὼ ὁ ἐλάχιστος. πολλοὺς
D δὲ κἀκεῖνος εἰς ἑαυτὸν ἐπεσπάσατο, τοὺς μὲν φοβῶν, τοὺς δὲ κακουχῶν, τοὺς δὲ δώροις ἐξαπατῶν. εἶτα δὲ καὶ ἰδιόχειρον ἐγγέγραφε, τοῦ μηδέποτε κατὰ Ἰγνατίου ἢ τῆς κατ' αὐτὸν ἱερωσύνης κατηγορίαν συστήσασθαι. οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ καταφρονήσας τοῦ οἰκείου χειρογράφου, ἐν τῷ περιβλέπτῳ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων συνέδριον λῃστρικὸν συστησάμενος, καθαιρέσει καὶ ἀναθέματι τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον ὁ μοιχὸς καθυπέβαλεν. εἶτα τὴν οἰκείαν παρανομίαν ἐκ περιουσίας συστῆσαι βουλόμενος, πρὸς τὴν καθ' ὑμᾶς πρεσβυτέραν Ῥώμην, καὶ τὸν τηνικαῦτα ἁγιώτατον πάπαν Νικόλαον ἐξαπέστειλεν ἐπισκόπους μετὰ
E βασιλικῆς συναινέσεως, καὶ ἐξῃτήσατο τοποτηρητὰς παρ' ἐκείνου σταλῆναι πρὸς τὴν τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίαν, ἐπιτηρήσοντας τὰ παρ' αὐτοῦ κατὰ Ἰγνατίου πραχθέντα. ὃ δὴ καὶ γέγονε· καὶ ἀπεστάλησαν Ῥαδούαλδος καὶ Ζαχαρίας μετὰ καὶ συστατικῶν γραμμάτων πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ καὶ τὸν Φώτιον. τούτων δὲ τῶν τοποτηρητῶν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀνελθόντων, σύνοδος συνεκροτήθη, καὶ ὑποκλαπέντες οὗτοι οἱ τοποτηρηταί, δώροις μὲν παρὰ Φωτίου, ἀπειλαῖς δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως, οὐκ ἐποίησαν κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀλλὰ κατεψηφίσαντο μὲν Ἰγνατίου,

Ἰγνατίου, τὸν δὲ Φώτιον παρὰ τὴν διάταξιν τοῦ πάπα καθίδρυσαν· καὶ οὕτως παρὰ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ὑπέστρεψαν, μετὰ καὶ βασιλικῶν γραφῶν, καὶ τῶν τοῦ Φωτίου. ὁπότε καὶ ζήλῳ κινηθεὶς ὁ μοναχὸς Θεόγνωστος ὁ ἀρχιμανδρίτης, καὶ διὰ κοσμικῆς στολῆς λαθραίως καὶ αὐτὸς εἰς Ῥώμην ἐπιδημεῖ, καὶ τὰ κατὰ τοῦ Ἰγνατίου διδάσκει τὸν ἁγιώτατον πάπαν Νικόλαον· ὃς καὶ σύνοδον συγκροτήσας τότε, τοὺς μὲν οἰκείους ἀποκρισιαρίους Ῥαδουάλδον καὶ Ζαχαρίαν, ὡς πεποιηκότας παρὰ τὰ διατεταγμένα, καθῄρησε. πάλιν δὲ σύνοδον ἑτέραν συγκροτεῖ, καὶ Φώτιον τὸν μοιχὸν καὶ ἐπιβάτην ἀναθεματίζει, τὸν δὲ Ἰγνάτιον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀνηγόρευσε, διὰ γραμμάτων τε τὸ παρ' αὐτοῦ πραχθὲν τῷ Μιχαὴλ βασιλεῖ καὶ τῷ Φωτίῳ πεποίηκε γνώριμον. ἐπεὶ δὲ μετὰ τοῦτον εἰς Βασίλειον ἡ βασιλεία μετεκυλίσθη, φιλοθέῳ ζήλῳ ἐκεῖνος κεκίνητο, καὶ τὴν πρᾶξιν τὴν ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ παρὰ τοῦ πάπα Νικολάου γεγονυῖαν περὶ τῆς ἀποβολῆς Φωτίου καὶ τῆς τοῦ Ἰγνατίου ἀποκαταστάσεως ἐπεκύρωσε, τὸν Ἰγνάτιον ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακαλεσάμενος, καὶ καταγαγὼν τὸν Φώτιον. καὶ δὴ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τοῦ τε Ἰγνατίου καὶ τοῦ Φωτίου ἀποκρισιαρίους μετὰ καὶ βασιλικῶν ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, συναποστείλας καὶ τὸν ἀναπλασμὸν τὸν παρ' αὐτοῦ γεγονότα τοῦ Φωτίου κατὰ τοῦ πάπα Νικολάου, ὃς καὶ εὑρέθη τελευτήσας παρὰ τῶν ἀποσταλέντων. Ἀδριανοῦ δὲ διαδεξαμένου αὐτόν, ὑπεδείχθησαν ἐκείνῳ τὰ ἀποσταλέντα. πάλιν οὖν ὁ πάπας Ἀδριανὸς σύνοδον τοπικὴν συνεκρότησε, καὶ τὰ αὐτὰ τῷ πάπᾳ μακαρίῳ Νικολάῳ κατὰ Φωτίου ἐθέσπισε. καὶ ἐπιλεξάμενος ἄνδρας εὐλαβεῖς, ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου συγκροτηθείσης παρουσίᾳ καὶ τῶν τοποτηρητῶν τῶν ἀνατολικῶν πατριαρχῶν, ἀπόφασις πάλιν κατὰ Φωτίου γέγονεν, ὡς μοιχικῶς ἐπιβάντος τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, καὶ καθαιροῦσα τοῦτον καὶ ἀναθεματίζουσα, καὶ τὸν Ἰγνάτιον ἀποκαθιστῶσα. ἐν τούτοις δὲ πάλιν ὁ Φώτιος οὐχ ἡσύχασε· παρανόμους γὰρ ἄνδρας γόητάς τε καὶ ἀπατεῶνας συνήγαγε, καὶ συκοφάντας ψευδεῖς πλασάμενος, τὸν τρισμακάριστον Ἰγνάτιον τῆς ζωῆς δυστήνως ἀπαλλαγῆναι παρεσκεύασεν. οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἐν τῷ οἰκείῳ θρόνῳ Ἰγνατίου καθημένου, ὁ ὑπὸ οἰκουμενικῆς συνόδου ἐκκήρυκτος καὶ ἀναθεματισμένος Φώτιος ἐν τῇ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐπαρχίᾳ χειροτονίας διαφόρους ἐποίησεν· ἀλλὰ μετὰ στρατιωτικῆς χειρός, καθάπερ ὁ πάλαι δυσσεβὴς Μακεδόνιος, εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν εἰσεπήδησε, τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν τὴν θείαν μυσταγωγίαν ἐν τῷ περιβλέπτῳ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας ἐπιτελούντων· οἳ καὶ θεασάμενοι αὐτὸν ἀναισχύντως εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσιόντα, καταλιπόντες ἡμιτελῆ τὴν λειτουργίαν, ἔφυγον. ὁ δὲ Φώτιος τοὺς ἱερεῖς κυρίου καὶ συλλειτουργοὺς ἡμῶν μετὰ πολλῆς βίας καὶ μαστίγων πολλῶν πρὸς ἑαυτὸν ἐπεσπάσατο καὶ ἄκοντας. ἐγὼ δὲ καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, καὶ πάντες οἱ κατὰ τὴν δύσιν καὶ ἑῴαν ἡγούμενοι, μοναχοί τε καὶ ἡσυχασταί, πλῆθος οὐκ εὐαρίθμητον, τῇ θείᾳ χάριτι διεφυλάχθημεν ἀπαράτρεπτοι, μήτε πρότερον, μήτε ὕστερον κοινωνήσαντες τῷ Φωτίῳ. ὃς ἐπεὶ ἀκανονίστως, ὡς εἴρηται, ἐπέβη πάλιν, ἀμφιβολίαν

Ignatio, Photium contra pontificis decretum in patriarchali throno collocarunt; atque ad apostolicam cathedram cum regiis & Photianis literis reverterunt. Hic monachus & archimandrita Theognostus rei indignitate commotus, veste mutata, clam & ipse Romam sæculari habitu properavit, causamque Ignatii sanctissimo papæ Nicolao totam exposuit: qui mox coacta synodo suos legatos Rhadoaldum & Zachariam, ut qui contra decreta fecissent, honore episcopatus exuit. Aliaque rursum celebrata synodo Photium adulterum & invasorem anathemate vinxit, Ignatiumque patriarcham germanum renuntiavit, actaque omnia Michaeli & Photio transmissa declaravit. Postquam autem imperium ad Basilium est devolutum, divino ille concitatus Spiritu acta Romæ a papa Nicolao de Photii exauctoratione, & Ignatii restitutione rata habuit, Ignatiumque ab exilio revocavit, Photiumque dejecit, & legatos ad apostolicum thronum, ex Ignatii & Photii, suaque parte misit, atque synodicum Photii contra Nicolaum volumen ex fabulis & mendaciis conflatum adjunxit. Sed Nicolao mortuo, legati Hadrianum successorem offenderunt, apud quem legationem totam exposuerunt. Hadrianus papa rursum indicto concilio provinciali, eadem beati papæ Nicolai contra Photium decreta confirmavit, selectosque religiosos viros Constantinopolim misit: ibique concilio generali coacto, præsentibus etiam patriarcharum orientalium vicariis, rursus est in Photium damnationis sententia pronuntiata, ut qui more adulteri ecclesiam Constantinopolitanam invasisset, deponens eum & anathemati subdens, Ignatiumque restituens. Sed nec dum Photius impietatis consilia abjecit aut quievit, sed impios quosdam præstigiatores & impostores conduxit, perjurosque calumniatores apposuit, atque sanctissimum Ignatium indignissimis modis vita spoliandum curavit. Quin & Ignatio suo adhuc in throno residente, ille ab œcumenico concilio exauctoratus execratusque Photius in provincia Constantinopolitana complures ordinationes fecit: & cum armata manu, quemadmodum impius olim Macedonius, in ecclesiam Dei, symmystis nostris in augusto Sophiæ templo Deo operantibus, insiliit. Quem cum sacrificantes in locum sacrificii irrumpentem cernerent, rem sacram inchoatam reliquerunt, indeque profugerunt. Photius autem sacerdotes domini symmystas nostros renitentes, multis plagis afflictos ad se pertraxit vel invitos. Ego vero & qui mecum erant episcopi, presbyteri, diaconi, juxtaque mecum omnes ad orientem & occidentem cœnobiorum præsides, vitæque monasticæ & solitariæ cultores, quos nemo facile numeraverit, Dei beneficio integri intactique permansimus, penitusque nos ab ejus societate sejunximus, nec antea, nec postea communione illius inquinatos. Is vero cum, ut dictum est, patriarchatum contra canonicas sanctiones iterum invasisset, multos

PART. II. CAP. IV.

A multos reddidit perplexos, qui asserebant a se non receptum iri Photium, donec a Romana & apostolica sede esset confirmatus. Quod cum ille advertisset, simpliciores in hunc modum circumvenit. Paulum & Eugenium episcopos Ioannes papa ad patriarcham Ignatium de causa Bulgaricæ provinciæ miserat: quos defuncto jam Ignatio Photius excepit, partimque donis corrupit, partim regiis minis perculsos impulit, ut in conventu cleri, episcoporum & universi populi testarentur, se a papa Ioanne adversus Ignatium missos, ut Ignatium anathemate ferirent, & Photium patriarcham renuntiarent. Atque hinc factum est, ut plurimi symmystarum nostrorum sint ab illo decepti. Photius porro cum & vestro apostolico throno vellet imponere, Ignatii patriarchæ nomine symmystarumque illius, libellum composuit, quo sacram apostolicæ sedis sanctitatem rogitabant, uti Photium reciperet; & hunc libellum ad vos misit. Hinc Petrus presbyter a vobis huc ad urbem regiam missus, re cum Paulo & Eugenio communicata, Photium velut jam ab apostolica sede receptum una cum illis proclamavit. Inde Photius omnia impune ausus, politicas quoque curas suscipere, atque ita & ipsam regiam potestatem sibi sensim usurpare cœpit. Abbatulum enim quemdam obscurum & ignobilem, præstigiatorem insuper & magum sibi adjunxerat, cujus pater cognomento Santabarenus, secta Manichæus, arte magus erat: qui & deprehensus ne etiam comprehenderetur, ad Bulgaros adhuc idolorum dæmonumque cultores profugit, ubi fidem & Christum ejuravit. Hujus ergo quem dixi filius Abbatulus in urbe regia Constantinopoli relictus, a Barda Cæsare admodum adolescens in Studitarum cœnobium traditus est, ibique detonsus. Cumque adolevisset, omnique scelere pectus imbuisset, Photio moribus simillimo adhæsit, quem Photius in priore patriarchatus tyrannide sacerdotem consecravit. Photio vero post factam ab œcumenica synodo publicam sui exauctorationem de throno dejecto, Abbatulus, de quo sæpe dictum, Santabareni filius suggerit, ut aliquem ex palatinis imperatori familiaribus venetur: per illum enim Photium posse restitui affirmabat. Repertus ergo Nicetas a cubiculo, cognomento Clæusa, qui plurimis captus donis, comparata a Santabareno præstigiatore pharmaca, esculenta & poculenta medicata imperatori apponit; invisumque prius Photium, carum illi gratumque reddit. Ergo Ignatio adhuc in patriarchio sedente, Photium imperator e loco qui Stenum dicitur, in regiam accersit, atque in palatio contubernium assignat; ut Photius patriarcha potius esset quam Ignatius, quamvis thronum teneret. Quare, ut supra narrabamus, etiam consecrationes celebrabat, adeoque imperatori invisum reddidit Ignatium, ut illum etiam male perditum iret. Ignatio igitur ita per scelus sublato, continuo Photius thronum invasit, secum habens Santabarenum, quem etiam imperatori familiarissimum

πολλοῖς ἐνέβαλε, λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἀποδεχόμεθα τοῦτον εἰ μὴ συναινέσῃ καὶ ὁ ἀποστολικὸς θρόνος Ῥώμης τῆς πρεσβυτέρας. ὃ δὴ μαθὼν ἐκεῖνος, τοὺς ἁπλουστέρους οὕτως ἠπάτησε. Παῦλον γὰρ καὶ Εὐγένιον τοὺς ἐπισκόπους παρὰ τοῦ πάπα Ἰωάννου ἀποσταλέντας πρὸς Ἰγνάτιον τὸν πατριάρχην περὶ τῆς Βουλγαρικῆς ἐπαρχίας, καὶ εὑρόντας ὅτι ὁ μακάριος Ἰγνάτιος τέθνηκε, παραλαβὼν ὁ Φώτιος, δώροις ἠπάτησε καὶ βασιλικαῖς ἀπειλαῖς, εἰπεῖν ἐνώπιον τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἐπισκόπων, καὶ τοῦ λοιποῦ λαοῦ, ὅτι κατὰ Ἰγνατίου ἀπεστάλησαν παρὰ τοῦ πάπα Ἰωάννου, ὥστε ἀναθεματίσαι μὲν αὐτὸν, τὸν δὲ Φώτιον πατριάρχην ἀναγορεῦσαι.

B διὸ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν ἠπατήθησαν. ἐκεῖνος δὲ καὶ τὸν ὑμέτερον ἀποστολικὸν θρόνον ἀπατῆσαι βουληθεὶς, γραμμάτιον συνεγράψατο ὡς ἐκ προσώπου Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν αὐτοῦ συλλειτουργῶν, ὡς δῆθεν παρακαλούντων τὴν ἱερὰν ὁσιότητα τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὥστε δεχθῆναι τὸν Φώτιον· καὶ τοῦτο πρὸς ὑμᾶς ἐξαπέστειλεν. διὸ καὶ Πέτρος ὁ πρεσβύτερος ἐξ ὑμῶν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἀνελθὼν, καὶ συνελθὼν Παύλῳ καὶ Εὐγενίῳ, τὸν Φώτιον ὡς ἀποδεδεγμένον παρὰ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἐκήρυξεν. ἐντεῦθεν ἀδείας δραξάμενος, καὶ πολιτικὰς

C φροντίδας εἰς ἑαυτὸν ἀνελάβετο, καὶ οὕτω καὶ αὐτὴν τὴν βασιλείαν ἐξουσίαν ὑφαρπάσαι ἐπειρᾶτο. καὶ γὰρ Ἀββάδιον ἀγενὲς καὶ ἄσημον, γοητικόν τε καὶ μαγικὸν ᾠκειώσατο, οὗ ὁ πατὴρ τὸ ἐπίκλην μὲν Σανταβαρηνὸς, Μανιχαῖος δὲ τὴν αἵρεσιν, καὶ γόης τὸ ἐπιτήδευμα ἦν· ὃς καὶ ἐπιγνωσθεὶς καὶ κινδυνεύων κρατηθῆναι, πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἀπῆλθεν ἔτι νοσοῦντας τὴν ἀθείαν τε καὶ ἀσέβειαν, ὅτε κἀκεῖνος τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐξωμόσατο πίστιν. ὁ δὲ δὴ τούτου παῖς τὸ ῥηθὲν Ἀββάδιον εἰς τὴν βασιλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν ὑπολειφθεὶς, νεάζον ἔτι τὴν ἡλικίαν, παραδίδοται τῇ Στουδίου μονῇ παρὰ Βάρδα τοῦ Καίσαρος, κἀκεῖ τὴν τρίχα ἐ-

D κάρη. εἰς μέτρον δὲ ἡλικίας ἐλάσαν, καὶ πᾶσαν κακουργίαν διαπραξάμενον, προσκολλᾶται τῷ ὁμοιοτρόπῳ Φωτίῳ, ὃν καὶ ἐχειροτόνησε Φώτιος ἱερέα ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ βιαστικῇ εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν ἀνόδῳ. ὡς δὲ ἀπεβλήθη Φώτιος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, μετὰ τὴν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου ἀποκήρυξιν, ὑποτίθησιν αὐτῷ ὁ τοῦ Σανταβαρηνοῦ υἱὸς πολλάκις τὸ προῤῥηθὲν Ἀββάδιον εὑρεῖν τινα τῶν τοῖς βασιλείοις ᾠκειωμένων· δυνάσθαι γὰρ ἔλεγε διὰ τούτου ἀποκαταστῆσαι πάλιν τὸν Φώτιον. εὑρέθη οὖν Νικήτας κοιτωνίτης ὁ ἐπιλεγόμενος Κλαίουσα, καὶ δώροις πλείστοις ἀπατηθεὶς, τὰ κατασκευασθέντα παρὰ τοῦ

E γόητος Σανταβαρηνοῦ μαγικὰ, ὕδατά τε καὶ βρώματα τῷ βασιλεῖ παραθεὶς, πεποίηκε φίλον αὐτῷ τὸν μεμισημένον Φώτιον. καὶ τοῦ ἁγιωτάτου Ἰγνατίου τὸν θρόνον κατέχοντος, τὸν Φώτιον ἐκ τοῦ λεγομένου Στενοῦ ἀνεκαλέσατο πρὸς τὰ βασίλεια, καὶ ἐν τῷ παλατίῳ εἶχε σύνοικον, ὡς μᾶλλον τοῦτον πατριάρχην εἶναι ἢ τὸν Ἰγνάτιον, κἂν ἐν τῷ θρόνῳ καθίδρυτο. διὸ, ὡς ἀνωτέρω ἔφθημεν εἰπεῖν, καὶ χειροτονίας ἐποίει, καὶ τοσοῦτον τὸν βασιλέα κατὰ τοῦ Ἰγνατίου διήγειρεν, ὡς καὶ τὸ ζῆν αὐτὸν κακῶς ἀφαιρεθῆναι. οὗ καὶ κακῶς οὕτως ἀποθανόντος, εὐθὺς ὁ Φώτιος εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐκάθισεν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Σανταβαρηνὸν, ὃν καὶ τῷ βασιλεῖ σφόδρα ᾠκείωσε,

καὶ

καὶ ἐπίσκοπον Εὐχαΐτων ἐποίησε· μοναστήριά τε περιφανῆ ἐν ἑτέραις ἐπαρχίαις διακείμενα, καὶ ἑτέροις ἐπισκόποις ὑποκείμενα, ἐξ ἐκείνων μὲν ἀφείλετο, τῷ Σανταβαρηνῷ δὲ ἐπέδωκεν, ὡς προστεθῆναι ταῦτα τῇ τῶν Εὐχαΐτων ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐπισκόπους ἐν αὐτοῖς παρὰ τοῦ Σανταβαρηνοῦ χειροτονηθῆναι. οὗτος σὺν τῷ Φωτίῳ κατὰ τοῦ νῦν ἡμῶν βασιλεύοντος πανευσεβεστάτου Λέοντος βουλεύονται βουλὴν πονηρὰν, ὑποβαλόντες κατ' αὐτοῦ τὸν πατέρα Βασίλειον, ὡς ἐπιβούλου καὶ ἐναντίου τῶν πατρικῶν θελημάτων. ἐπεὶ γὰρ ἐνόσησεν ὁ Βασίλειος νόσον δυσίατον, καὶ πρὸς τὸ θανεῖν γέγονεν, ὑπέλαβον, ὡς ἐκείνου θανόντος, καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκποδὼν γινομένου, αὐτοὶ καθέξουσι τὴν βασιλείαν, ἢ δι' ἑαυτῶν, ἢ δι' ἑτέρου, οἵου βούλονται, προσώπου ταύτην οἰκονομοῦντες. ἀλλ' οὐκ εἴασεν εἰς τέλος ἐκβῆναι τὴν πονηρίαν αὐτῶν ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια. κἂν γὰρ ἐν ἰδιώταις ἀπελύθη διὰ τοῦτο ὁ υἱὸς Λέων παρὰ τοῦ πατρὸς Βασιλείου, καὶ ἐν φυλακῇ ἦν φρουρούμενος, ἀλλ' εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἀνήχθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός. οὗτος τὸν μὲν Φώτιον εὐθὺς ἐξωθεῖ, ὡς παράνομα καὶ ἄθεσμα πολλὰ διαπραξάμενον, ἡμᾶς δὲ τοὺς μὴ πειθομένους ἐκείνῳ, καὶ διὰ τοῦτο πεῖραν πολλῶν λαβόντας δεινῶν, ἐλευθέρους ἐκείνων ἀπέδειξεν.

Ἐπεὶ δὲ ἴσμεν, ὅτι ἐκ τοῦ ἀποστολικοῦ ὑμῶν θρόνου τὸ ἰθύνεσθαι καὶ κανονίζεσθαι ἔχομεν, τούτου χάριν διὰ τοῦ εὐτελοῦς ἡμῶν γράμματος τὴν ὑμετέραν παρακαλοῦμεν σεβασμιότητα, καὶ σπλαγχνισθῆναι ὑμᾶς δεόμεθα εἰς λαὸν, τὸν μὴ χωρὶς εὐλόγου αἰτίας τὴν τοῦ Φωτίου χειροτονίαν δεξάμενον· καὶ πρότερον μὲν * τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἡμῶν τοὺς ἀποκρισιαρίους Ῥαδουάλδον καὶ Ζαχαρίαν, τοὺς τὸν Φώτιον ἀπ' ἀρχῆς καθιδρυκότας εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, εἶτα δὲ καὶ Εὐγένιον καὶ Παῦλον, τοὺς τὸ δεύτερον τῷ αὐτῷ Φωτίῳ κοινωνήσαντας, μὴ τῇ τοῦ Φωτίου ἀπωλείᾳ συναπολέσθαι, μηδὲ ἕτερον ἀναρίθμητον πλῆθος ἐκδιωχθῆναι· τοῦτο γὰρ σύνηθες τῇ ἐκκλησίᾳ ἐστίν. ἡ γὰρ οἰκουμενικὴ τετάρτη σύνοδος τὸν μὲν ἔξαρχον τῆς δυσσεβείας Διόσκορον τὸν φονέα Φλαβιανοῦ τοῦ μακαρίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καθῄρησεν ὡς φονέα καὶ αἱρετικὸν, καὶ ἀκοινωνησίαν τολμήσαντα ἐπαγαγεῖν τῷ ἁγιωτάτῳ πάπᾳ Λέοντι· τοὺς δὲ ὑπὸ Διοσκόρου εἴτε χειροτονηθέντας, εἴτε ὑποπεσόντας, ἀλλὰ μὴν διώκτας τῆς εὐσεβείας γεγονότας, διὰ μετανοίας ἐδέξατο. καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ δὲ ἑβδόμη σύνοδος τοὺς ἀρχηγοὺς μὲν τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως ἀπεκήρυξε, τοὺς δὲ ἀκολούθους αὐτῶν διὰ μετανοίας ἐδέξατο. ὅθεν χρὴ καὶ τὴν σὴν ἐνάρετον τελειότητα, τὸν μὲν Φώτιον, ὡς ἐξ ἀρχῆς σχισματικὸν, καὶ παρ' ὁμοίων τὴν χειροτονίαν ἀκανονίστως εἰληφότα, καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα ἃ εἰργάσατο ὅμοια, ἀποδιῶξαι. τοὺς γε μὴν ἐξ αὐτοῦ ὡς ἐξ ἀπάτης φενακισθέντας, συμπαθείας οἰκονομικῶς ἀξιωθήσεσθαι πρεσβεύομεν, ὡς ἂν γένηται εἰρηναία κατάστασις τῇ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίᾳ· ἵνα μὴ οἱ μὲν Ἀπολλῶ, οἱ δὲ Κηφᾶ, οἱ δὲ Παύλου ὦσι, καὶ οὕτω διαιρῆται τὸ ἓν σῶμα τῆς ἐκκλησίας· ἀλλ' ἵνα πάντες ὁμοθυμαδὸν ὡς μίαν ἔχοντες κεφαλὴν, τὸν πάντων Χριστὸν Θεὸν τὸν σωτῆρα ἡμῶν, κοινῇ τούτῳ τὸν ὕμνον πέμπωμεν, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ ὁμοίως κηρύττωμεν· μὴ δι' ἕνα ἄνθρωπον ἁμαρτόντα τοσοῦτον πλῆθος ἀπόληται.

* διὰ τοῖς ἀποστολι[κοῦ] θρόνου.

reddidit, atque Euchaitorum episcopum creavit; cœnobiaque illustria aliis in provinciis sita, aliisque episcopis subjecta ipsis eripuit, & Santabareno tradidit; ita ut Euchaitorum ecclesiæ jungerentur, suosque episcopos a Santabareno initiatos acciperent: Hic una cum Photio contra religiosissimum imperatorem, qui nunc rerum potitur, Leonem init consilium pessimum, patremque Basilium a filio tamquam insidiatore, & patris voluntati repugnante, alienissimum reddit. Nam cum Basilius exitiali morbo correptus esset, jamque in ultimis versaretur, putaverunt (Photius & Santabarenus) se, Basilio mortuo, filioque procul amoto, facile regnum occupaturos, illudque vel per se, vel per alium, quem vellent, administraturos. Sed enim Dei providentia consilia eorum, antequam ad exitum perducerentur, dissipavit. Quamvis enim Leo filius a patre Basilio in ordinem redactus privatus ageret, & in custodia teneretur, patre tamen extincto imperium tenuit, & Photium multa impie nefarieque ausum de throno mox dejecit, & nos multis ærumnis (quod ei non obsequeremur) afflictos in libertatem vindicavit.

Cum autem sciamus, nos ab apostolica vestra sede regi, & gubernari debere, propterea nostris exiguis literis vestram venerandam dignitatem rogamus, uti populo, qui non sine gravi causa Photium admisit, veniam misericordiamque indulgere velit. Nam prius Rhadoaldi & Zachariæ legatorum vestrorum auctoritate inductus hoc fecit, qui Photium ab initio patriarcham in sede Constantinopolitana collocarant; deinde Eugenii & Pauli, qui Photium denuo ad communionem admiserunt; ne una cum Photio in exitium trahatur, & infinita vis hominum aliorum ab ecclesia proscribatur. Hoc enim in ecclesia usu receptum est. Nam quartum concilium generale impietatis antesignanum Dioscorum, beatissimi Flaviani patriarchæ Constantinopolitani interfectorem, tamquam hæreticum & parricidam, quique ausus esset in sanctissimum papam Leonem excommunicationem torquere, exauctoravit; consecratos autem a Dioscoro, aut illum secutos & lapsos, factosque fidei persecutores, per pœnitentiam recepit. Nicæna quoque VII. synodus Iconomachorum duces quidem damnavit; verumtamen eorum sectatores, cum eos impietatis pœniteret, admisit. Quapropter par est, ut & tua singularis virtus Photium quidem jam tum a principio schismaticum, & a schismaticis contra sacras leges inauguratum, aliaque multa facinora ausum proscribat. Sed per fraudem ab illo circumventos, rogamus, ut commiseratione veniaque per dispensationem prosequare, ut ecclesiæ Constantinopolitanæ pax reddatur, & non sint alii quidem Apollo, alii vero Cephæ, alii demum Pauli, & ita corpus ecclesiæ quod unum est, distrahatur; sed omnes Christum Deum velut unum caput, communemque omnium nostrum salvatorem uno ore celebremus, mandata ejus pariter prædicemus; ne propter unius scelus tanta hominum multitudo funditus intereat.

Etenim

Etenim nos, ut diximus, cum jussu Deo dilectorum principum Constantinopolim evocati venissemus, multis nos ad Photianorum communicationem hortantibus, jurantibusque, ab apostolica sede per dispensationem illis permissum esse, ut rite sacerdotum munere fungi possint; fidem tamen illis nequaquam habendam putavimus, donec a tua sanctitate certius aliquid & firmius afferatur. Nullus porro eorum, venerande pontifex, vel ipso Deo teste, qui cum Photio communicarunt, sua id voluntate fecit, sed vi compulsus eorum qui tum rerum potiebantur. Quamobrem rogamus tuam sanctitatem, uti desperabundi populi miserearis. Rogat te ipse Petrus, cujus locum thronumque, ut administres, sortitus es, qui a communi cunctorum domino etiam iis qui scientes volentes peccant, septuagies septies didicit ignoscere. Exaudi nos: sic tute etiam supernam Dei clementiam experiaris, ut deprecatu sanctissimæ Dei genitricis, virtutum cælestium, apostolorum, prophetarum, martyrum, confessorum ac beatorum omnium, quam diutissime apostolicam ecclesiam administres.

Epistola, qua respondetur ad superiorem, cujus hæc est inscriptio.

Extat infra tom. IX. sub Stephano papa V. sed est alterius versionis.

V.

Stephanus servus servorum Dei cunctis ubique terrarum degentibus episcopis & clericis reliquis.

CATHOLICA Christi Dei nostri ecclesia ædificata supra firmam petram, quæ est apostoli Petri confessio, etsi quam plurimis tempestatum fluctibus & turbinum procellis agitetur, tamen solidatur magis & crescit. Nec mirum videri debet, si malignus ecclesiæ membra tentamentis aggrediatur, quando idem caput ecclesiæ dominum nostrum Iesum Christum tentare non dubitavit. Quare mirandum non est, si satis invisum ab ecclesia Photium ejecistis, qui ipsam quoque vivificam crucem, per quam omnia sacra sacerdotii ministeria peragantur, a qua ipse fons sacri baptismatis sanctitatem accipit, ludificatus est. Si ergo is quem modo dixi, laicus (Photius) viam regiam instituisset, & a patrum decretis & sanctionibus non recessisset, nunquam in tantam insaniam incidisset. Hinc illi qui humilitatem Christi, hoc est, venerandam ejus crucem irriserunt, non secus ac primogenita Ægypti percussi sunt. Tunc quidquid Israelis signatum erat, salvum fuit. Quid enim sanguis agni in Israelitarum postibus erat aliud, quam crux patientis Christi, qua credentium frontes insigniũtur? Qui ergo salutarem crucem contemnit, euangelico gladio mactatur. Sed de Photio vos quidem ita scripsistis: Nos vero lectis imperatoris literis, eas plurimum a vestris discrepare animadvertimus. Ita enim illæ: Photium vitam privatam & quietam amplexum, sponte animi per chirographum sese patriarchatu, humilitate superbiæ anteposita, id quod privata ejus testatur vita, abdicasse. Hinc nos ancipiti cogitatione distracti hæremus: multum enim differt voluntaria abdicatio a violenta ejectione. Quare nos absque diligenti totius rei indagatione nullam pos-

καὶ γὰρ ἡμεῖς, ὡς φθάσαντες ἔφαμεν, τῇ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων κελεύσει τὴν Κωνσταντινούπολιν καταλαβόντες, πολλῶν ἡμᾶς πρὸς τὴν κοινωνίαν ὠθούντων, καὶ διομνυμένων τούτοις παρὰ τῆς ἀποστολικοῦ θρόνου οἰκονομίας χάριν ἐᾶσθαι εἰς τὸ τὰ τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἀκωλύτως διατελεῖν, οὐδαμῶς αὐτοῖς ἐπιστεύσαμεν, τὸ πιστὸν καὶ ἀναμφίλεκτον παρὰ τῆς σῆς ἁγιότητος ἐκδεχόμενοι. οὐδεὶς, ὦ τιμία κεφαλὴ, ἐπὶ Θεῷ μάρτυρι, τῶν τῷ Φωτίῳ κοινωνησάντων ἰδίᾳ γνώμῃ τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ βίᾳ τῶν τότε κρατούντων. διὸ δεόμεθα, τὴν σὴν ὁσιότητα ἐλεῆσαι λαὸν ἀπεγνωσμένον. δυσωπεῖ σε Πέτρος, οὗ τὸν θρόνον ἔλαχες διέπειν, ὃς συγχωρεῖν ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ παρὰ τοῦ πάντων δεσπότου καὶ τοῖς ἐν γνώσει ἁμαρτάνουσιν ἐδιδάχθη. ἐπάκουσον ἡμῶν· καὶ λήψῃ καὶ αὐτὸς ἐκ Θεοῦ τὴν ἄνωθεν εὐμένειαν, καὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὸ ἰθύνειν τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῶν νοερῶν δυνάμεων, ἀποστόλων, προφητῶν, μαρτύρων ὁσίων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων.

Ἐπιστολὴ ἀντίγραφος πρὸς τὴν ἀνωτέραν ἐπιστολὴν, ἧς ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως.

Στέφανος ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τοῖς ἐν ἑκάστῳ κλίματι ἐπισκόποις καὶ λοιποῖς κληρικοῖς.

ΗΚΑΘΟΛΙΚΗ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐκκλησία ἡ τεθεμελιωμένη ἐπὶ τῇ στερεᾷ πέτρᾳ, τῇ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ὁμολογίᾳ, κἂν πλείσταις ταραχαῖς καὶ καταιγίσιν ἀνέμων ταράττηται, ἀλλ' οὖν ἔτι καὶ στερεοῦται καὶ αὔξει. οὐ θαυμαστὸν, εἰ ὁ πονηρὸς τὰ μέλη τῆς ἐκκλησίας πειράζειν ἐπιχειρεῖ, ὁ καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν μὴ ὀκνήσας πειράσαι. τοίνυν τὸν ἱκανῶς μεμισημένον Φώτιον οὐ θαυμαστόν ἐστιν εἰ τῆς ἐκκλησίας ἐκκήρυκτον πεποιήκατε, τὸν καταπαίξαντα καὶ τὸν ζωοποιὸν τοῦ κυρίου σταυρὸν, δι' οὗ δὴ τιμίου σταυροῦ πάντα τὰ χαρίσματα τῆς ἱερατικῆς ὑπηρεσίας πληροῦται, καὶ ἡ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος κολυμβήθρα ἐν αὐτῷ ἁγιάζεται. τοίνυν ὁ προῤῥηθεὶς λαϊκὸς εἰ ὁδῷ βασιλικῇ ἐπορεύετο, καὶ τοῖς παρὰ τῶν πατέρων πεπηγμένοις ὅροις συνεσφίγγετο, εἰς τοσαύτην μανίαν οὐκ ἂν ἦλθε. διὸ οἱ τὴν ταπείνωσιν τοῦ Χριστοῦ, τὸν τίμιον δηλονότι σταυρὸν καταπαίζοντες ἐπατάχθησαν, ὥσπερ τὰ πρωτότοκα τῆς Αἰγύπτου. τότε γὰρ τὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐσφραγισμένα ὄντα διεφυλάχθησαν. τί δὲ ἄρα ἦν τὸ αἷμα τοῦ ἀμνοῦ τοῦ ἐν ταῖς τῶν Ἰσραηλιτῶν φλιαῖς, εἰ μὴ ὁ σταυρὸς τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ ἐν τοῖς μετώποις τῶν πιστῶν ἐνσφραγίζεται; ὁ γοῦν τὸν σωτήριον σταυρὸν εἰς οὐδὲν λογιζόμενος, τῷ εὐαγγελικῷ ξίφει ἀναιρεῖται. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ Φωτίου οὕτως ὑμεῖς ὑπεγράψατε· ἡμεῖς δὲ τὸ βασιλικὸν γράμμα ἀναγνόντες, πλεῖστον ἀπὸ τοῦ ὑμετέρου διϊστάμενον εὕρομεν. περιεῖχε γὰρ οὕτως, ὅτι Φώτιος ἡσυχαστικὴν διαγωγὴν ἠρετίσατο, καὶ ἐνυπογράφως τὸν θρόνον παρῃτήσατο, καὶ ἰδίως * τὰ περὶ ἑαυτοῦ συνεφώνησε, ταπείνωσιν ἀντὶ ὑπερηφανίας ἑλόμενος. οὗ δὴ χάριν ἐν ἀμφιβολίᾳ ἐγενόμεθα· πολὺ γὰρ διαφέρει τὸ παραιτήσασθαι τοῦ ἐξωθῆναι. ἡμεῖς τοίνυν ἄνευ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τὴν οἱανοῦν ἐπενεγκεῖν

* ἴσ. στέργοντα.

διὸ καὶ ἀρτίως τὴν ψῆφον παρεδράμομεν, καὶ χρεία ἐστὶν ἑνὸς ἑκάστου μέρους εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους ἀποσταλῆναι, ὡς ἂν ἐξεταζομένης πάσης ἀμφιβολίας, καὶ ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς ἀληθείας φανερουμένης, εἰπεῖν δυνησόμεθα ὃ ὁ Θεὸς δώσῃ. καὶ γὰρ ὡς κάτοπτρον καὶ ὑπόδειγμα ἡ ἁγία τῶν Ρωμαίων ἐκκλησία ταῖς λοιπαῖς ἐκκλησίαις καθίσταται. καὶ εἴτι ἂν ὁρίσῃ εἰς τὸν αἰῶνα ἀκλόνητον διαμένει· καὶ χρὴ μετὰ ἐξετάσεως τὰς κρίσεις φέρειν.

Ετέρα ἐπιστολὴ παρακλητικὴ, πεμφθεῖσα μετὰ ἔτη τρία παρὰ τοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου Νεοκαισαρείας πρὸς τὸν αὐτὸν Στέφανον πάπαν Ρώμης, ὅτε καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων μερῶν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ πάπα μητροπολίτης καὶ βασιλικὸς ἄνθρωπος μετὰ καὶ γραμμάτων βασιλικῶν ἦλθον.

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ Στεφάνῳ, καὶ οἰκουμενικῷ πάπᾳ, Στυλιανὸς ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐπίσκοποι, Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ, Ιωάννης ἐπίσκοπος Κομάνων, Ιωάννης ἐπίσκοπος Λεοντοπόλεως, καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι οἱ ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ προγραφέντες.

TA θεῖα καὶ ἱερὰ γράμματα τῆς ὑμῶν ἀξιοπρεποῦς καὶ ἐξοχωτάτης ἀρχιερωσύνης ἡ ἡμετέρα μετριότης δεξαμένη, ἥσθη ἐν τούτοις. καὶ μετὰ τὸ προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς, ἐν ᾧ καὶ ἐγκώμιον τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, γέγραπται ταῦτα ῥητῶς. περιεῖχε τὸ σεβάσμιον τῆς σῆς ἐνθέου ἀρχιερωσύνης, ὅτι διαφωνία εὑρέθη ἐν τοῖς γράμμασι τῶν τε γαληνοτάτων ἡμῶν βασιλέων, καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος· ἡ δὲ αἰτία τῆς διαφωνίας ἐστὶν αὕτη. οἱ παραιτήσασθαι γράψαντες τὸν Φώτιον, αὐτοὶ τοῦτον καὶ ἱερέα ἐδέξαντο. ἡμεῖς δὲ οἱ μηδόλως τοῦτον ἴχνος ἱερωσύνης ὁμολογοῦντες ἔχειν κατὰ τὴν ἔννομον καὶ κανονικὴν κρίσιν τῶν ἀοιδίμων, τοῦ τε μακαρίου πάπα Νικολάου, καὶ τοῦ Αδριανοῦ, καθὼς καὶ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖσα παρὰ τῶν τοποτηρητῶν τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς θρόνων τριῶν, πῶς ἠδυνάμεθα τὸν οὕτω κατακριθέντα ὡς παραιτησάμενον γράφειν; ἐθαυμάσαμεν δὲ καὶ πῶς, ὃν ἔγραψας ἀποκεκινημένον ἀπὸ τῆς στερεᾶς πέτρας τοῦ Χριστοῦ ἐν προοιμίοις τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον ἐν τῷ ταύτης τέλει ὡς ἔννομον ἀρχιερέα κριθῆναι ὀφείλειν ἔγραψας. πῶς ὁ ἀπόβλητος κριθήσεται; οὕτω γὰρ τὰ τῶν προκατόχων θεοφόρων ἀνδρῶν θεσπίσματα περὶ αὐτοῦ ἀθετοῦνται. ὅμως ὅσον τις ἐθέλει τὰ περὶ τὸν Φώτιον ἐξετάζειν, πλέον οἶμαι τὴν κατάκρισιν αὐτοῦ αὐξάνεσθαι. οὖν τἄλλα ἐάσωμεν· ἃ δὲ κατὰ τοῦ ἀνεπιλήπτου τῷ ὄντι καὶ ἁγιωτάτου πάπα Μαρίνου συνέπλασε, ποῦ θήσεις; ἃ οὐκ ἀγνοεῖν σε οἴδαμεν, καθὼς ἡ πρὸς τὸν ἀοίδιμον Βασίλειον καὶ βασιλέα ἡμῶν γραφή σου δηλοῖ. ἀλλ' ἡμεῖς πάλιν τῶν προτέρων δεήσεων ἐχόμεθα περὶ τῶν δεξαμένων τὸν Φώτιον κατὰ βίαν, καὶ παρακαλοῦμεν ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς πέμψαι πρὸς τοὺς πατριαρχικοὺς τῆς ἀνατολῆς θρόνους, ὡς ἂν καὶ αὐτοὶ τὴν παρ' ἡμῶν οἰκονομίαν δεξάμενοι, συνασμενίσωσι καὶ ἐπισφραγίσωσι, καὶ

sumus sententiam proferre. quapropter & nuper sententiam distulimus; & oportet, ut ab utraque parte reverendissimi episcopi legati mittantur, ut omni discussa dubitatione, veritateque ex omnibus partibus explorata, quod Deus suggesserit, judicare possimus. Etenim sancta Romana ecclesia velut speculum quoddam & exemplar ecclesiis ceteris proposita est: quæ si quid definierit, id omnibus sæculis firmum inconcussumque manet. Par est ergo, ut absque causæ cognitione judicium & sententia non pronuntietur.

Alia deprecatoria ejusdem metropolitæ Neocæsareæ post triennium ad eumdem Stephanum papam Romanum missa, quando ex præscripto papæ ab adversaria parte metropolita, homoque palatinus cum literis imperatoriis Romam venerunt.

Longe sanctißimo beatißimoque Stephano papæ œcumenico, Stylianus episcopus Neocæsareæ, meique symmystæ episcopi, Eusebius episcopus Nazianzi, Ioannes episcopus Comanorum, Ioannes episcopus Leontopolis, ceterique episcopi in superiore epistola præfixi.

DIVINAS sacrasque sanctæ magnificæque & excellentissimæ pontificiæ dignitatis vestræ literas nostra tenuitas accepit, magnamque inde voluptatem percepit, &c. Post exordium epistolæ, quo apostolici throni illustre elogium continetur, hæc diserte præscripta sequuntur. Continebat veneranda pontificatus tui majestas literis suis, serenissimorum imperatorum nostrorum literas cum nostris non consensisse. Hujus rei causa hæc est. Qui Photium sponte renuntiasse dignitatem scripserunt, illi ipsi Photium ut sacerdotem receperunt. Nos autem nullum in Photio agnoscentes vestigium sacerdotii secundum legitimum & canonicum laudatissimorum pontificum Nicolai & Hadriani judicium, quemadmodum & sancta ac œcumenica synodus Constantinopoli a legatis apostolicæ cathedræ, & trium orientis thronorum vicariis celebrata promulgavit; quomodo potuimus in hunc modum damnatum, tamquam spôte abdicatum scribere? Illud vero mirari subiit, quo pacto, quem a firma Christi petra rejectum in exordio epistolæ scripseras, eumdem postea in fine epistolæ, tamquam legitimum antistitem judicandum scripseris. Quonam modo is qui rejectus est, judicabitur? Nonne sic patrum sanctorum prædecessorum decreta infringuntur? Tamen si quis in Photium curiosius velit inquirere, is, opinor, damnationem ejus magis etiam confirmabit. Vt enim alia mittamus, illa quæ contra integerrimum & revera sanctissimum papam Marinum confinxit, quo loco ponis? quæ te tamen non ignorare certo scimus, quemadmodum & literæ tuæ ad laudatissimum Basilium imperatorem nostrum declarant. Sed nos rursum ad preces conversi, pro illis qui Photium vi receperunt, deprecamur & rogamus, ut encyclicas literas ad oriëtis patriarchas mittas, ut ipsi quoque dispensationem nostram ratam habeant, confirmentque & obsignent; præ-

ſertim cum ſapientiſſimus noſter imperator A roget, qui nos ex tenebris & umbra mortis eduxit, lumenque libertatis impertivit. Non eſt contra canones, Photium quidem eſſe damnatum, eos vero qui inviti eum receperunt, per pœnitentiam in gratiam recipi. hoc enim & magnus ille Athanaſius patriarcha Alexandrinus ad Rufinum ſcripſit: In conciliis hæreſiarchas dumtaxat, & auctores ſchiſmatum eliminandos, ceteros autem per diſpenſationem recipiendos. Pax toti mundo & nobis in Chriſto Ieſu per glorioſiſſimæ dominæ noſtræ Dei genitricis, & deiformium angelorum, & clariſſimorum apoſtolorum, B ſanctorumq; omnium preces multiplicetur.

διὰ τὴν ἀξίωσιν τοῦ σοφωτάτου ἡμῶν βασιλέως τοῦ ἐξαγαγόντος ἡμᾶς ἐκ σκότους καὶ σκιᾶς θανάτου, καὶ δωρησαμένου ἡμῖν φῶς ἐλευθερίας. οὐκ ἔστιν ἀκανόνιστον τὸ, τὸν μὲν Φώτιον καθῃρημένον εἶναι, τοὺς δὲ βίᾳ τοῦτον δεξαμένους καὶ νῦν μετανοοῦντας δεχθῆναι. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας πρὸς Ῥουφῖνον ἔγραψεν· ὅτι δεῖ ἐν ταῖς συνοδικαῖς συνελεύσεσι τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ μόνον τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν σχισμάτων ἀπορρίπτεσθαι, τοὺς δὲ λοιποὺς οἰκονομίας τρόπῳ ἐπαναλαμβάνεσθαι. εἰρήνη τῷ κόσμῳ καὶ ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πληθυνθείη πρεσβείαις τῆς ὑπερενδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῶν θεοειδῶν ἀγγέλων, τῶν πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων.

Epiſtola, qua ad præcedentem reſpondetur, data a ſanctiſſimo papa & ſucceſſore beati Stephani Formoſo ad eumdem Stylianum. Illo enim morte prævento Formoſus reſpondit.

Ἐπιστολὴ ἀντίγραφος πρὸς ταύτην τὴν ἀναγεγραμμένην, γραφεῖσα παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα καὶ διαδόχου τοῦ μακαρίου Στεφάνου πρὸς τὸν αὐτὸν Στυλιανὸν Φορμώσου. ἐκείνου γὰρ μὴ φθάσαντος ἀντιγράψαι, ἔγραψε Φόρμωσος.

VII. LITERAS ſanctitatis tuæ ad ſedem apoſtolicam datas ſane quam libenter accepimus. Et poſt multa alia quæ continebat epiſtola, hæc ſequuntur: Petis miſericordiam, & non addis, quomodo, aut cuinam; laico, an ſacerdoti. Si laico, C venia dignandus eſt, ut qui a laico dignitatem acceperit. Si ſacerdoti, non perpendis, honorem ab illo nullum tribui poſſe, qui ipſe honore careat. Photius nihil dare potuit præter damnationem, quam per impiæ manus impoſitionem habuit, damnationemque dedit. Quomodo dignitatem accipiat is, qui damnato ſocius adhæret? Cave ne dum pro conſecrato rogas, conſecrantem potius foveas; id quod a domino dictum eſt: *Aut facite arborem bonam, & fructus ejus bonos: aut facite arborem malam, & fructus ejus malos. Numquid poteſt ficus uvas proferre, aut vitis ficos?* Æquum ergo eſſet ab hac eccleſia, ad quam talia ſpectant, graviſſimas conſtitui pœnas, per quas eccleſia veſtra perfecte repurgaretur. Sed cohibet nos clementia & benignitas, ut alia quidem toleremus, alia vero ſtirpitus convellamus. Quapropter a latere noſtro religioſiſſimos epiſcopos Landulphum Capuanum, & Romanum miſimus, quibuſcum ut tua ſanctitas conveniat, hortamur; Theophylactum quoque Ancyræ metropolitam, & Petrum fidelem noſtrum. Ita tamen, ut ante omnia, ſententia damnationis ab anteceſſoribus noſtris œcumenicis pontificibus in ſynodis, in prævaricatorem & legum violatorem Photium pronuntiata, atque a noſtra inſuper humilitate confirmata, in perpetuum inconcuſſa immutataque permaneat. In eos vero qui a Photio conſecrati ſunt, clementem ſententiam tulimus, ut datis libellis ſupplicibus fateantur ſe peccaſſe, veniam per pœnitentiam petant, polliceanturque nihil ſe amplius hujuſmodi peccaturos. His ita peractis, tua ſanctitas ex noſtro mandato, una cum ſupradictis legatis, cetera omnia tranſigat,

Matth. 12.

ΤΑ τῆς σῆς ἁγιωσύνης γράμματα πρὸς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ἀποσταλέντα ἀσμένως ἐδεξάμεθα. καὶ μετὰ πολλὰ τὰ ἐν μέσῳ, ἃ περιέχει ἡ τοιαύτη ἐπιστολὴ, γράφει καὶ ταῦτα· αἰτεῖς ἔλεος, καὶ οὐ προστίθης ὅπως, καὶ τίνι· λαϊκῷ, ἢ ἱερεῖ. ἐὰν εἴπῃς λαϊκῷ, συγγνώμης ἄξιος, ὡς παρὰ λαϊκοῦ ἔχων τὸ ἀξίωμα· ἐὰν εἴπῃς ἱερεῖ, οὐ προσέχεις, ὅτι τιμὴν οὐκ ἠδύνατο δοῦναι, ὅστις τιμὴν οὐκ εἶχεν. οὐδὲν ἠδυνήθη δοῦναι Φώτιος ἐκτὸς κατακρίσεως, ἧς εἶχε διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς σκολιᾶς χειρὸς, καὶ ἐγκατάκρισιν δέδωκε. πῶς ὤφειλε λαμβάνειν τιμὴν ὁ μέτοχος γεγονὼς τοῦ κατακριθέντος; ἐπεὶ τὸν χειροτονηθέντα ἐλεηθῆναι δυσωπεῖς, σκόπει ὅτι τὸν χειροτονήσαντα πλέον περιθάλπεις, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ κυρίου εἰρημένον· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ καλούς· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ σαπρούς. D μήτιγε δύναται ἡ συκῆ σταφυλὴν ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; ἔδει τοίνυν ἵνα ἡ ἐκκλησία αὕτη, εἰς ἣν τὰ τοιαῦτα ἀνάκειται, προσφέρῃ ἐκδίκησιν χαλεπωτάτην, ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης ἐκδικήσεως ἡ ἐκκλησία ὑμῶν καλῶς καθαρισθῇ. ἀλλὰ συνέχουσιν ἡμᾶς ἡ πρᾳότης καὶ ἡ φιλανθρωπία, καὶ πείθουσιν, ὥστε τινῶν μὲν ἀνασχέσθαι, τινὰ δὲ παντελῶς ἀφελεῖν. διὸ καὶ ἀπεστείλαμεν ἐκ τῆς ἡμετέρας πλευρᾶς τοὺς εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους Καπουανὸν Λανδοῦλφον καὶ Ῥωμανὸν, μεθ' ὧν συνελθεῖν καὶ τὴν σὴν ἁγιωσύνην παραινοῦμεν, καὶ Θεοφύλακτον μητροπολίτην Ἀγκύρας, καὶ Πέτρον τὸν ἡμέτερον πιστόν. E οὕτω μέντοι, ἵνα περὶ πάντων ἐν τῷ Φωτίῳ, τῷ καὶ παραβάτῃ καὶ ἀθεμίτῳ, ἡ ἀπόφασις ἡ ἀπὸ τῶν προηγησαμένων καὶ οἰκουμενικῶν ἀρχιερέων ἐξενεχθεῖσα συνοδικῶς, ἔτι δὲ ἐπικυρωθεῖσα καὶ παρὰ τῆς ἡμετέρας χθαμαλότητος, εἰς τὸ διηνεκὲς διαμείνῃ ἀμετάθετος. καὶ τοὺς χειροτονηθέντας παρὰ Φωτίου ἐλεοῦντες, ἐκρίναμεν, ἵνα καὶ προσφερομένων λιβέλλων ἡμαρτηκέναι ὁμολογήσωσι, καὶ διὰ μετανοίας συγγνώμην αἰτήσωσιν, ὑπισχνούμενοι μηδέποτέ τι τοιοῦτον ἁμαρτήσειν. ἑξῆς τούτων οὕτω διαπραχθέντων, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐντάλματι διατεταγμένα μετὰ τῶν προειρημένων προσώπων ἡ σὴ ἁγιωσύνη περαιωσάτω,

μήτε

μήτε πϱοϛεθειμένη τι, μήτε ὑφελομένη, μήτε ἐναλλάξασα τούτων. οὕτω γὰρ παρ' ἡμῶν καὶ τῆς σῆς σεβασμιότητος ἐν τῇ τῶν θεοπίστων κοινωνίᾳ τούτων ἀποδεχθέντων, ὡς λαϊκῶν, τὸ σκάνδαλον ἀφανισθήσεται. τούτων δὲ ἀποτελεσθέντων, εἴ τις αὐτῶν ἀπαναίνεται τὸ κοινωνῆσαι, γινωσκέτω ἑαυτὸν μὴ εἶναι μέτοχον τῆς ἡμετέρας κοινωνίας. ἐν Χριστῷ ἔῤῥωσθε.

A nihilque in his addat dematve, neque immutet. Ita enim illis ut laicis, a nobis & tua reverentia in fidelium communionem receptis, offensa omnis & scandalum tolletur. Quibus confectis, si quis illorum vobiscum communicare recusaverit, sciat se a nostra communione exclusum. Valete in Christo.*

PART III. CAP. VIII.

* Vlterius non progreditur Romana collectio.

ADDITIO EORUM QUÆ IN ROMANA EDITIONE DESIDERANTUR, EX MATTHÆI RADERI S. IESU, EDITIONE INGOLSTADIANA ANNI MDCIV. DESUMPTA.

Ἐντεῦθεν δείκνυται * πολλάκις οἱ Σταυροπάται τοὺς ἰδίους σταυροὺς ἠθέτησαν.

*Hic ostenditur, quoties * Photiani episcopi contra suas ipsi cruces perjuri extiterint.*

*Σταυροπάται, qui crucem seu fidem datam violant.

α'.

B

Καὶ πρῶτον μὲν ὅταν Βάρδας ὁ Καῖσαρ ἐπεχείρησε καταβιβάσαι τοῦ θρόνου τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον, ἐκεῖνος δὲ ἵνα μὴ ἀτίμως καταβιβασθῇ, ἑκὼν ὑποχωρῆσαι ἠβούλετο. οἱ τηνικαῦτα ἀρχιερεῖς ὁμολογίαν καθ' ἑαυτοὺς ἐποίησαν, ὡς, ἐὰν εἰς τὸν πατριάρχην βίαιόν τι πρᾶξαι ἐπιχειρήσῃ ὁ Βάρδας, πρότερον αὐτοὶ ἀποθανοῦνται, ἢ τοιοῦτόν τι παραχωρήσουσι γενέσθαι. καὶ οὕτως ἐπέσχον τῆς ὁρμῆς τὸν Ἰγνάτιον, εἶτα τοῦ Βάρδα πρὸς βίαν ἐξωθήσαντος ἐκεῖνον, οἱ ἀρχιερεῖς τῆς μερίδος τοῦ Βάρδα γεγόνασι, καὶ ὑπὸ ἀναθέματι πεπτώκασιν, ὃ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐπέθεντο.

I.

Ac primum quidem quando Bardas Cæsar Ignatium patriarcham de suo dejicere throno aggressus est, Ignatius ne cum ignominia pelleretur, malebat sponte cedere. Sed episcopi statim per seipsos professionem ediderunt, se, si quam vim Ignatio Bardas intentaret, potius ultima passuros, quam hoc fieri permissuros. Ita Ignatium a sua voluptate cohibuerunt. Sed Barda postea Ignatium per vim exturbante, episcopi cum Barda se conjunxerunt, atque in anathema, quod ipsi sibi decreverant, C inciderunt.

VIII.

β'.

Εἶτα αὐτοῦ τοῦ Φωτίου τυραννικῶς ἀναβιβασθέντος, ἀπῄτησαν οἱ ἀρχιερεῖς αὐτὸν ἔγγραφον, ἵνα ἐν πάσῃ τιμῇ καὶ ἀνενοχλησίᾳ ἔχῃ τὸν Ἰγνάτιον· καὶ ἐποίησε τὸ τοιοῦτον ἔγγραφον ὁ Φώτιος· καὶ μετὰ μικρὸν ἠθέτησε τοῦτον, καὶ σύνοδον λῃστρικὴν συναθροίσας, καθῄρησε καὶ ἀνεθεμάτισεν Ἰγνάτιον.

II.

Deinde Photio per vim intruso, episcopi a Photio petiverunt, ut sua manu per scriptum testaretur, se Ignatium omni honore prosecuturum, nullaque in re violaturum. Photius ergo hujusmodi chirographum confecit, sed paulo post violavit, conciliumque, seu latrocinium celebravit, in quo Ignatium exauctoravit, & ab ecclesia per anathema seclusit.

γ'.

Μετὰ τοῦτο ἠνάγκασεν ὁ Φώτιός τινας τῶν ἀρχιερέων ἀναθεματίσαι Ἰγνάτιον, συμψήφους γενομένους αὐτοῦ, οἳ πρώην ὑπὲρ αὐτοῦ ὄντες, παρέβησαν τότε τοὺς οἰκείους σταυροὺς καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτόν.

III.

Præterea nonnullos episcopos sibi adD hærentes Photius ad Ignatii damnationem per vim adegit, qui eumdem tamen antea defenderant, tunc vero prævaricati in crucem, illum condemnarunt.

δ'.

Καὶ πάλιν ἑτέρα σύνοδος κατ' αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἠθέτησαν τοὺς οἰκείους σταυρούς. τοῦτο δὲ πέπρακται μέχρις ἐννάτης ἀθετήσεως τῶν οἰκείων ἰδιοχείρων, ἃ ἐποίησαν διὰ προσταγῆς τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ μοναχοί, καὶ ὁ κοινὸς λαὸς ἐκ βίας.

IV.

Insuper altera synodo cruces suas conculcarunt: & hoc usque novies accidit, ut ipsi in sua chirographa prævaricationem committerent.

En quoties perjuri facti sint in Ignatium Photiani.

Μετὰ δὲ τὸ ἀπελαθῆναι τῆς ἐκκλησίας τὸν Φώτιον, καὶ γενέσθαι τὴν μεγάλην καὶ ἁγίαν ὀγδόην σύνοδον, τῶν πέντε πατριαρχικῶν θρόνων, ἐν τῷ ναῷ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας προκαθημένων τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, προσῆλθον τῇ συνόδῳ ἐπίσκοποι, ἱερεῖς, διάκονοι, αἰτοῦντες μετὰ δακρύων συμπάθειαν, ὡς ἀθετήσαντες τὸ ἰδιόχειρον, ὃ ἐποίησαν πρὸς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον, ἐπιφερόμενοι καὶ λίβελλον ἔνορκον ἐξομολογήσεως, ὃν ἔθεντο ἐπάνω τῶν τιμίων ξύλων, καὶ λέγοντες φόβῳ καὶ βίᾳ ποιῆσαι ἃ ἐποίησαν.

Postquam tandem ejecto Photio magnum, & sanctum concilium octavum generale, quinque patriarcharum legatis præsentibus, in magna ecclesia præE sidentibus, piis imperatoribus celebrata est, in medium prodiere episcopi, sacerdotes, diaconi, & a synodo veniam cum lacrymis petivere, ut qui contra chirographum suum, quod pro Ignatio scripserunt, perjuri extitissent; libellumque professionis jurejurando firmatum obtulere, quo supra sacrosanctæ crucis ligna posito, dixere, se per vim metumque coactos omnia fecisse, quæ facta essent. Quare

Quare & misericordiam impetrarunt, pœna legitima epitimiorum suscepta: sed ea ege, ut ne unquam cum Photio communicarent, & pollicerentur se libellum Roma missum, quo Photii abdicatio, damnatioque Photianorum cum Ignatii laudatione & restitutione continebatur, observaturos.

Scripta vero sunt quinq; omnino ejusdem prorsus exempli volumina, & ad quinque patriarchas missa. Subscripsere huic synodo episcopi, qui rem catholicam libere sunt professi, bini supra centum: & uniuscujusque subscriptio hæc est.

Formula subscriptionis.

Ego N. Episcopus N omnibus in hac sancta & œcumenica octava synodo decretis a me libenter receptis subscripsi. Eodemque modo imperatores Basilius, Constantinus & Leo subscripserunt. Magistri vero & patricii qui in synodum venerant, assederantque singuli & ipsi, quemadmodum & reliqui divini suffragatores dixere. Quidquid a Photio contra Ignatium & beatissimum papam Nicolaum dictum factum, anathematizo, sacramque hanc œcumenicam synodum probo, & recipio quos illa recipit; & anathematizo quos illa anathematizat. Et si recepero quos illa damnavit, a Christo anathema fiam.

Talibus tantisque ab * utraque parte subscriptionibus chirographorum editis, rursum tamen permissu Dei thronum patriarchalem Photius conscendit; evocatisque omnibus, alios quidem vi, alios vero præmiis induxit, ut chirographa sua antiquarent, aliaque his contraria componerent. Quid ergo qui toties in crucem perjuri extiterunt, in illo decretorio judicii die facient, quo ipsam venerandam crucem quam proculcarunt, intuebuntur, quæ veluti regium sceptrum, ante formidandum regem & judicem Christum comparebit.

* ἑκατέρων

Quod si a sanctissimo Methodio propter unius chirographi violationem nonnulli exauctorati sunt; nec hi tantum, sed symmystæ illorum, quive cum illis sacris operabantur: quanto magis isti episcopi (erunt condemnandi) qui non semel, sed sæpius, quique ipsi suis calculis se devoverant, si contra fecissent? Quis ergo deinceps fidelium ab illis signaculum, aut communionem ab execratis illorum manibus accipiat? *Facientes enim*, inquit propheta, *prævaricationes odivi*.

Psal. 100.

Quin & Romani quo pacto ausi sunt violare, quod suæ manus subscriptione firmarant? Nam & illi omnes in duabus synodis Romæ a Nicolao & Hadriano celebratis chirographa ediderant, quibus Ioannes archidiaconus, qui Nicolao (post Hadrianum) in pontificatu successit; manu sua subscripsit. Posueruntque omnes chirographa sua supra tumulum sancti Petri, testati se Photium ecclesiæ adulterum, aut ordinationem illius, aut eos qui dictis duabus synodis auctoritatem abrogarunt, nunquam recepturos. Eodemque modo Constantinopolitani suas subscriptiones super veneranda crucis ligna posuerunt, jurati se nunquam cum Photio aut Photianis communicaturos, synodumve œcumenicam quæ duas Romanas secuta est, nunquam violaturos.

Romanorũ pontificum nullus Photium recepit, nisi Ioannes VIII. deceptus a Photio, quem & ipse mox publicitus pro ambone damnavit. Pessime tamen audivit Ioannes ex priore facto.

διὸ καὶ συμπαθείας ἔτυχον μετὰ τῶν προσηκόντων ἐπιτιμίων, ἀσφαλισάμενοι, μηδέποτε Φωτίῳ κοινωνῆσαι, καὶ καταθέμενοι φυλάττειν τὸν ἀπὸ Ῥώμης πεμφθέντα λίβελλον, καὶ περιέχοντα καθαίρεσιν Φωτίου καὶ ἀναθεματισμὸν, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ συναίνεσιν τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου τῆς ἀποκαταστάσεως.

Ἐγράφησαν δὲ καὶ πέντε βιβλία τῆς συνοδικῆς πράξεως, ἴσα τὰ ὅλα, καὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὰ πέντε πατριαρχεῖα. ἐν οἷς βιβλίοις ὑπέγραψαν ἐπίσκοποι οἱ παρρησιάσαντες εἰς τὴν τοιαύτην σύνοδον, ρβʹ. καὶ ἡ ὑπογραφὴ ἑκάστου ἔχει οὕτως.

Ὁ δεῖνα ἐπίσκοπος ἅπαντα τὰ ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ ὀγδόῃ συνόδῳ κριθέντα ἀσμένως ἀποδεχόμενος ὑπέγραψα. τὴν αὐτὴν ὑπογραφὴν ὑπέγραψαν εἰς τὰ πέντε βιβλία καὶ οἱ βασιλεῖς, Βασίλειος, Κωνσταντῖνος καὶ Λέων. οἱ δὲ μάγιστροι καὶ πατρίκιοι, οἱ εἰς τὴν σύνοδον εὑρεθέντες συγκαθήμενοι, ἕκαστος τῶν θείων συμβόλων, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ εἶπον οὕτως. ἅπαντα τὰ παρὰ Φωτίου γεγονότα κατὰ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου, καὶ κατὰ τοῦ μακαριωτάτου πάπα Νικολάου, ἀναθεματίζων, τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ταύτην σύνοδον ἀποδέχομαι * οὓς ἀποδέχεται, καὶ ἀναθεματίζω οὓς ἀναθεματίζει. καὶ ἐὰν δέξωμαί ποτε οὓς ἀπεβάλετο ἡ σύνοδος, ἀνάθεμα ἔσομαι ἀπὸ Χριστοῦ.

Τοσούτων καὶ τηλικούτων ἰδιοχείρων, παρ' ἑκατέρων τῶν μερῶν γενομένων, πάλιν παραχωρήσει Θεοῦ ἐπέβη τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ Φώτιος, καὶ προσκαλεσάμενος πάντας, τοὺς μὲν βίᾳ, τοὺς δὲ χρείᾳ ἔπεισεν ἀθετῆσαι τὰ οἰκεῖα χειρόγραφα, καὶ ἕτερα ἐναντία ἐκθέσθαι. οἱ γοῦν ἀθετήσαντες τοσαυτάκις τοὺς ἰδίους σταυροὺς, τί ποιήσουσιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅταν ὄψωνται αὐτὸν τὸν τίμιον σταυρὸν, ὃν κατεπάτησαν, προπορευόμενον ὥσπερ σκῆπτρον βασιλικὸν ἔμπροσθεν τοῦ φοβεροῦ κριτοῦ καὶ βασιλέως Χριστοῦ.

Ἐὰν ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου Μεθοδίου, διὰ τὸ παραβῆναι ἓν ἰδιόχειρον, τινὲς καθῃρέθησαν· οὐ μόνον οὗτοι, ἀλλὰ καὶ οἱ συλλειτουργήσαντες * τούτου· πόσῳ μᾶλλον οἱ νῦν ἐπίορκοι οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις, οἳ καὶ καθ' ἑαυτῶν αὐτοὶ τὴν ψῆφον ἐπήνεγκαν, ἀναθεματίσαντες ἑαυτοὺς, εἰ παραβαῖεν; ποῖος οὖν τῶν πιστῶν ἐκ τότε σφραγῖδα λαμβάνει ἢ κοινωνίαν ἐκ τῶν ἀκαθάρτων χειρῶν; ποιοῦντας γὰρ, φησὶ, παραβάσεις, ὁ προφήτης, ἐμίσησα.

* ἴσ. τ

Ἀλλὰ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πῶς ἔχουσι κατατολμῆσαι ἀθετῆσαι τὰ ἰδιόχειρα αὐτῶν; καὶ γὰρ κἀκεῖνοι πάντες ἰδιόχειρα ἐποίησαν ἐπὶ τῶν γεγονυιῶν ἐκεῖσε δύο συνόδων Νικολάου καὶ Ἀδριανοῦ· ἐν οἷς ὑπέγραψεν Ἰωάννης ὁ ἀρχιδιάκονος ὁ μετ' αὐτὸν γενόμενος πάπας. καὶ ἔθηκαν ἅπαντες τὰ ἰδιόχειρα αὐτῶν ἐπάνω τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου Πέτρου, τοῦ μὴ ἀποδέξασθαί ποτε τὸν μοιχὸν τῆς ἐκκλησίας Φώτιον, ἢ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, ἢ τοὺς ἔχοντας ἀθετῆσαι τὰς εἰρημένας δύο συνόδους αὐτῶν. ὡσαύτως καὶ οἱ Κωνσταντινουπολῖται ἔθηκαν τὰ ἰδιόχειρα αὐτῶν ἐπάνω τῶν τιμίων ξύλων, τοῦ μὴ κοινωνῆσαί ποτε Φωτίῳ ἢ τῇ χειροτονίᾳ αὐτοῦ, ἢ ἀθετῆσαι τὴν ὀγδόην σύνοδον τὴν ἐξακολουθήσασαν ταῖς εἰρημέναις δύο συνόδοις τῶν Ῥωμαίων.

Πολλὰ

Πολλὰ ζιζάνια ἀνεφύησαν ἐν τῷ τῆς ἐκκλησίας ἀγρῷ. ἥ γὰρ πρώτη χειροτονία, ἡ τοῦ ἐκκηρύκτου Φωτίου· ἡ δευτέρα, ἡ μετὰ τὸν ἄλυτον αὐτοῦ ἀναθεματισμὸν γεγονυῖα. διαφέρει γὰρ ἑτέρα τῆς ἑτέρας. τὴν πρώτην αὐτοῦ χειροτονίαν ἀπέρρηξαν οἱ τῶν Ρωμαίων πρόεδροι, καὶ ἡ οἰκουμενικὴ ὀγδόη σύνοδος. διὸ οὐ δέεται ἡ δευτέρα ἐξετάσεως. ἀλλὰ καὶ οἱ πρῶτοι σταυροπάται, καὶ οἱ δεύτεροι διαφέρουσιν ἀλλήλων. οἵ τε διὰ μανίας τοῦ Βάρδα ποιήσαντες, καὶ οἱ αὐτοὶ πάλιν ἐπὶ τῆς συνόδου μετὰ τὸ συγχωρηθῆναι, καὶ ὅτε συνέβη καὶ τὸ δεύτερον πάλιν ὁ Φώτιος τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, προσελάβοντο αὐτὸν, οἵ τινές εἰσιν ἀναπολόγητοι. τινὲς δὲ ἐχειροτονήθησαν ἀπὸ τῆς ἁγίας ὀγδόης συνόδου, καὶ οὐκ ἐποίησαν ἰδιόχειρα, καὶ συνῆλθον τῷ ἀνατεθεματισμένῳ Φωτίῳ μετὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ λῃστρικὴν ἀνάβασιν, οἱ μὲν βίᾳ, οἱ δὲ ἑκουσίως. καὶ κατεδέξαντό τινες αὐτῶν λαβεῖν ἐξ αὐτοῦ ἐπιτίμια ιε'. ἡμερῶν, ὡς ἀναθεματίσαντες αὐτόν. τοὺς πλείστους δὲ αὐτῶν καὶ ἀνεχειροτόνησε, μυστικὴν χειροτονίαν καλέσας αὐτήν. τινὲς δὲ μέχρι πολλοῦ ἐνστάντες ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ διωχθέντες, καὶ παρὰ τοῦ δεινοῦ Φωτίου πολλὰ παθόντες, καὶ μὴ φέροντες τὰς ἀνυποίστους κολάσεις, λειποτακτήσαντες συναπήχθησαν τῇ παρανομίᾳ Φωτίου· εἰς οὓς δεῖ πάντως δεῖξαι τὸν πάπαν τὴν οἰκονομίαν, διὰ τὸ ἀκουσίως συναπαχθῆναι· ἵνα φυλάττηται καὶ σώζηται ἀκεραία καὶ ἡ σύνοδος, καὶ ἡ οἰκονομία δείκνυται. τὴν δὲ λοιπὴν χειροτονίαν Φωτίου, καὶ τὴν πρώτην, καὶ τὴν δευτέραν, καὶ τὸν δὶς ἐπιβήτορα Φώτιον πρὸ πάντων ἀποβαλέσθαι, καὶ αὐτὸν ὡς παραβάτην ἀναθεματίζειν, καὶ τοὺς πλειστάκις σταυροπατήσαντας, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀναχειροτονηθέντας ἀθέσμως, ἐξαιρέτως Θεοφάνην τὸν ἐκλεγόμενον φρενοδαίμονα, τὸν πολλάκις σταυροπατήσαντα, καὶ πλαστογραφήσαντα μετὰ Φωτίου τὸ κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Νικολάου βιβλίον, παντελῶς ἀποβαλέσθαι. φησὶ γὰρ ὁ διάδοχος Νικολάου πάπας Αδριανὸς, τοὺς ὑπογράψαντας κατ' ἐκείνου οὐδεμιᾶς συμπαθείας ἀξιοῦσθαι. ἣν ἀπόφασιν ἐξ ἅπαντος χρὴ φυλαχθῆναι, καὶ τῆς οἰκουμενικῆς ὀγδόης συνόδου πάσας τὰς ἀποφάσεις. τῆς γὰρ συνόδου ταύτης παραλυομένης, οὐδεὶς ἱερεὺς οὐδὲ ἐνταῦθα, οὐδὲ ἐν Ρώμῃ.

A Multa in ecclesiastico agro zizania repullularunt, & in prima Photii damnati inauguratione, & in secunda quæ post anathematismum nunquam solvendum facta est. Differt enim altera ab altera. Primam enim ejus electionem Romani pontifices & concilium œcumenicum VIII. resciderunt: Quapropter de altera ejus ordinatione nihil opus est disputare. Sed enim & primi qui in subscriptionibus signa crucis violarunt, & ultimi inter se differunt. Primi namque per Bardæ vim & furorem id fecere: qui tamen ipsi rursum, postquam in synodo veniam impetrarant, cum Photius denuo thronum ecclesiæ occuparet, eum receperunt, qui quidem nullam criminis defensionem sibi B reliquerunt. Quidam vero a sancta octava synodo consecrati, sine subscriptionum chirographis, cum damnato Photio, postquam secundo patriarchatum invaserat, alii quidem vi coacti, alii volentes libentes communicarunt. Et quidam impositas ab eo pœnas ecclesiasticas, quindecim dierum, ut qui illum antea damnavissent, susceperunt. Plurimos vero illorum denuo consecravit, vocavitque illam mysticam consecrationem. Quidam vero diu multumque pro fide & veritate propugnantes, a Photio acerbe vexati, ultimaque omnia passi, cum tot tormentis ferendis non essent, fracti tandem C cesserunt, illique prævaricatori sese nolentes subjecerunt. Erga quos omnino æquum est ut papa se clementem exhibeat, cum per vim tempestatis abrepti sint; lapsisque veniam impertiat: ut incorrupta illibataque synodus custodiatur & servetur, dispensatio ostenditur. Alias autem Photii initiationes, primamque & ultimam, ipsumque Photium, qui bis thronum invasit, præ reliquis cunctis eliminandum, ipsumque grassatorem omnibus diris devovendum, ac perjuros illos qui toties crucem proculcarunt; neq non & eos qui ab illo denuo sacrilege consecrati sunt: speciatim vero Theophanem D cognomento Phrenodæmonem, qui sæpius signum crucis perjurio violavit, librumque contra sanctissimum papam Nicolaum commentus est, penitus exterminandum judicamus. Hadrianus enim Nicolai successor subscribentes contra Nicolaum nulla ait misericordia dignos videri. Quæ sane sententia, uti & omnia synodi octavæ œcumenicæ decreta, firmissime custodienda est. Nam si hæc synodus violetur & deleatur, nullus neque Romæ, neque Constantinopoli sacerdos legitimus reperietur.

Συνοδικαὶ ἀποφάσεις κατὰ τοῦ παραβάτου Φωτίου ἐν ἐπιτόμῳ τῶν προέδρων τοῦ θρόνου Ρώμης Νικολάου, Αδριανοῦ, Ιωάννου, Μαρίνου, Στεφάνου καὶ Φορμώσου.

E *Synodica pontificum Romanorum Nicolai, Hadriani, Ioannis, Martini, Stephani, Formosi, in Photium prævaricatorem decreta summatim comprehensa.*

Εκ τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς τοῦ πάπα Νικολάου, τῆς γενομένης ἐπὶ τῆς συνόδου, ἣν ἐποίησε σὺν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἐπισκόποις, ὅτε καθῄρησε Ραδοάλδον καὶ Ζαχαρίαν τοὺς πλανηθέντας ὑπὸ Φωτίου, καὶ ἀπεφήνατο κατ' αὐτοῦ οὕτως.

Ex synodica papæ Nicolai epistola concilii centum & septuaginta episcoporum, in quo Rhadoaldum & Zachariam episcopos a Photio corruptos exauctoravit, sententiamque his verbis in Photium tulit.

ΦΩΤΙΟΣ ὁ ἀπὸ σχισματικῶν καὶ ἀπὸ κοσμικῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἐκ τῆς ἀγορᾶς αἰφνίδιον καρεὶς, καὶ ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Συρακουσῶν τοῦ καθῃρημένου ἐπίσκοπος κατασταθεὶς, καὶ ζῶντος τοῦ

IX. PHOTIVS schismaticus & palatinus minister, ac forensis repente attonsus, & a Gregorio Syracusano exauctorato episcopus creatus, qui superstite adhuc

PART. III. CAP. X. ANNO CHRISTI 870.

A symmysta nostro Ignatio thronum velut adulter invasit, atque cum damnatis a Benedicto, qui me in pontificatu præcessit, communicavit, suaque professione quam pro Ignatio ediderat, violata, contra illum conciliabulum coegit, damnationisque & anathematis sententiam in illum tulit; illos vero qui secum communicare recusabant, omni genere tormentorum excruciavit, hodieque ecclesiam turbat; sit omnipotentis Dei, ac beatorum & principum apostolorum Petri & Pauli, & omnium simul divorum & Spiritus sancti per nos judicio, ab omni honore sacerdotii & nomine repulsus, omnique dignitate ecclesiastica exutus. B Quod si his cognitis adhuc thronum Constantinopolitanum retinuerit, aut in Ignatium restitutum insurrexerit, vel munus ecclesiasticum obierit, vinculis anathematis obnoxius erit. Gregorius vero ab Ignatio per synodum abdicatus, & anathemate constrictus, qui postea tamen Photium consecravit, ab omni clericorum functione & ordine exclusus est; quique illum receperit, anathemate feritor.

Ex synodica Hadriani papæ epistola, quam edidit in concilio centum viginti episcoporum a se celebrato, cum ex communi omnium sententia ita decrevit. C

X. PHOTIVM a foro, curia, tabulario profectum, neophytum, grassatorem & mœchum anathemate percellimus, & cum omnibus ab illo initiatis illumque sectantibus defendentibusque exauctoramus, quemadmodum is qui me præcessit beatus Nicolaus papa declaravit. Consecrati vero a duobus patriarchis Methodio & Ignatio, si inviti & per vim coacti, aut etiam sua voluntate cum Photio communicarunt, sed resipiscant, & libellum pœnitentiæ, quem probavimus, offerant, simulque suas D subscriptiones quas in sanctum Ignatium composuerunt, damnent, suos illos honoribus sedibusque & gradibus bona fide securitateque restituendos clementer decernimus. Qui vero contra Nicolaum, qui nos præcessit, subscripserunt, illos nulla indulgentia prosequendos judicamus. Photium autem adulterum, uti diximus, ecclesiæ, damnamus, nisi viva voce, suaque manu omnibus decretis nostris, nostrique prædecessoris, sese obtemperaturum promittat, omniaque acta conciliabulorum, quæ bis adversus Ignatium, & semel in Nicolaum E coegit, ad plenam veræ pœnitentiæ fidem revocarit resciderítque: tunc illi enim laicorum communione non interdicimus. Qui vero sanctiones papæ Nicolai, vel nostras violare tentaverit, Photiumve aut initiationem ejus receperit, quicumque fuerit, a Patre & Filio & Spiritu sancto anathema esto.

Hanc sententiam papa Hadrianus pronuntiavit, quando archidiaconus illius Ioannes, qui illi in pontificatu postea successit, velut omnium ore ad illum ita exclamavit. Videmus sanctissime & œcumenice domine pontifex, in Photio expletum illud psalmi oraculum: *Dixit peccator ut delinquat*

Psal. 35.

A συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰγνατίου, καὶ τοῦ θρόνου ἐπιβὰς ὡς μοιχὸς, καὶ συνιερουργῶν τοῖς κατακρίτοις παρὰ τοῦ προκατόχου μου Βενεδίκτου, καὶ παραβὰς τὴν πρὸς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον ὁμολογίαν, καὶ συναγαγὼν κατ' αὐτοῦ συνέδριον, καὶ καθαίρεσιν καὶ ἀνάθεμα ἐπαγαγὼν, καὶ τοὺς μὴ κοινωνῆσαι αὐτῷ βουληθέντας παντοίᾳ κολάσει ὑποβαλὼν, καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὴν ἐκκλησίαν κυκῶν, ἔστω τῇ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, καὶ τῶν μακαρίων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἁγίων, ἔτι γε μὴν καὶ τῇ τοῦ πνεύματος δι' ἡμῶν κρίσει πάσης ἱερατικῆς τιμῆς καὶ ὀνόματος ἀλλότριος, καὶ παντὸς B τάγματος κληρικοῦ ἀπόβλητος. εἰ δὲ μετὰ τὴν διάγνωσιν ταύτην πειραθῇ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον κατασχεῖν, ἢ * Ἰγνάτιον ἐπιφυῆναι ἀποκαταστάντι, ἢ ἱερατικόν τι ὅλως ἐνεργῆσαι, δεσμοῖς ἀναθέματος ὑποβληθήσεται. καὶ Γρηγόριος δὲ, ὃν Ἰγνάτιος συνοδικῶς καθῄρησε καὶ ἀνεθεμάτισεν, ὁ μετὰ ταῦτα Φωτίῳ χειροτονήσας, παντὸς κληρικοῦ τάγματος ἐξωθήσεται, καὶ ὁ δεξάμενος τοῦτον ἀναθεματισθήσεται.

* ἴσ. Ἰ[illegible] τίφ-

Ἐκ τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς τοῦ μακαρίου πάπα Ἀδριανοῦ, τῆς γενομένης ἐπὶ τῆς συνόδου, ἣν ἐποίησε σὺν ρκ΄ ἐπισκόποις, ὅτε ἀπεφήνατο μετὰ κρίσεως πάντων οὕτως. C

ΦΩΤΙΟΝ τὸν ἀγοραῖον, τὸν βουλευτικὸν καὶ ταβουλλάριον, τὸν νεόφυτον καὶ ἐπιβήτορα καὶ μοιχὸν ἀναθεματίζομεν καὶ ἀποκηρύττομεν, καὶ μετὰ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας καὶ τῶν αὐτοῖς ἀκολουθούντων καὶ ἐκδικούντων αὐτοὺς, καθὼς καὶ ὁ προκάτοχός μου ὁ μακάριος πάπας Νικόλαος ἀπεφήνατο. οἱ δὲ χειροτονηθέντες ὑπὸ τῶν δύο πατριαρχῶν Μεθοδίου καὶ Ἰγνατίου, ἐὰν ἀκουσίως καὶ βίᾳ, ἢ ἑκουσίως τῷ Φωτίῳ συνῆλθον, μετανοοῦσι δὲ καὶ ποιοῦσι τὸν λίβελλον, ὃν ἐδεξάμεθα, D καὶ ἀναθεματίζουσι τὰς ὑπογραφὰς, ἃς κατὰ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ἐποίησαν, τούτους συμπαθητικῶς εἰς τοὺς ἰδίους βαθμοὺς κυρωθῆναι θεσπίζομεν, μετὰ ἀσφαλείας πολλῆς. τοὺς δὲ ὑπογράψαντας κατὰ τοῦ προκατόχου μου Νικολάου, οὐδεμιᾶς χρηστότητος ἀξίους εἶναι κρίνομεν. ἀναθεματίζομεν δὲ Φώτιον τὸν μοιχὸν τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἔφημεν· πλὴν ἐὰν ζώσῃ φωνῇ καὶ οἰκείᾳ γραφῇ πρὸς πάντα τὰ ὑφ' ἡμῶν καὶ τοῦ προκατόχου ὁρισθέντα πειθαρχῆσαι ἐπαγγέλληται, καὶ τὰ τῶν προλεχθέντων ἀθεμίτων συνεδρίων πρακτικὰ, ἃ ἐποίησε δὶς κατὰ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου, καὶ ἅπαξ κατὰ τοῦ μακαρίου πάπα E Νικολάου, πρὸς πληροφορίαν πάντων εἰς μετάνοιαν ἐλθὼν ἀθετήσῃ, τότε τῆς λαϊκοῦ κοινωνίας τὴν χάριν αὐτῷ οὐκ ἀποκωλύσομεν. ὁ δὲ τολμήσων ἀθετῆσαί τι τῶν παρὰ τοῦ πάπα Νικολάου ἢ παρ' ἡμῶν διορισθέντων, ἢ παραδέξασθαι Φώτιον, ἢ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, ὅστις ἂν εἴη, ἔστω ἀνάθεμα ἀπὸ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος.

Ταύτην τὴν ἀπόφασιν ἐξεφώνησεν ὁ πάπας Ἀδριανὸς, ὅτε ἀρχιδιάκονος αὐτοῦ Ἰωάννης, ὁ καὶ διάδοχος αὐτοῦ, ὡς ἐκ φωνῆς πάντων πρὸς αὐτὸν ἐξεβόησεν οὕτως. ἐν τῷ Φωτίῳ πληρούμενον καθορῶμεν, δέσποτα ἁγιώτατε καὶ οἰκουμενικὲ πάπα, τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο· φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἁμαρτάνειν

ἐν

ἑαυτῷ, οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. ἔθετο γὰρ εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ δυσωδέστερον φάρυγγα Φώτιος ἤνοιξε κατὰ τοῦ κλειδούχου τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας. ἀναφθήτω οὖν ὡς πῦρ ὁ ζῆλός σου, καὶ περίζωσαι ὥσπερ ἀνὴρ τὴν ὀσφύν σου, καὶ τὴν ὕβριν τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ὡς δίκαιος κριτὴς ἐκδίκησον, καὶ τῇ δρεπάνῃ τῆς ἀποφάσεώς σου ἔκκοψον αὐτοῦ τὴν μνήμην, καὶ οἱ τούτῳ κατακολουθοῦντες καὶ διεκδικοῦντες, ταῖς ἐνοχαῖς τοῦ ἀναθέματος συσχεθήτωσαν, καὶ εἰ μὴ οἰκείᾳ φωνῇ καὶ ὑπογραφῇ ἀναθεματίσωσιν αὐτὸν, μηδὲ ἐν λαϊκῶν κοινωνίᾳ παραδεχθήτωσαν. ὁ ταῦτα εἰπὼν Ἰωάννης, ἐπεὶ τὸν θρόνον Ἀδριανοῦ διεδέξατο, ἀνεθεμάτισε Φώτιον, ὅτε ἀπεπλάνησε τοὺς περὶ Εὐγένιον διὰ τὴν Βουλγαρίαν ἐλθόντας. λαβὼν γὰρ τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ἀνελθὼν ἐν τῷ ἄμβωνι, πάντων ἀκουόντων ἔφη· ὁ μὴ ἔχων τὸν θεοκρίτως ἀναθεματισθέντα Φώτιον, ὡς ἀφῆκαν αὐτὸν Νικόλαος καὶ Ἀδριανὸς οἱ ἁγιώτατοι πάπαι, οἱ προκάτοχοί μου, ἔστω ἀνάθεμα.

Τόμος περιέχων ἐν συντόμῳ τὴν ὀγδόην σύνοδον, γεγραμμένος ἐν τῷ δεξιῷ ἐμβόλῳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

ΔΟΝΑΤΟΣ καὶ Στέφανος ἐπίσκοποι, καὶ Μαρῖνος διάκονος, οἱ τὸν τόπον ἔχοντες τοῦ θρόνου τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, ἤτοι τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ, σὺν τῇ ἀθροισθείσῃ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ ἐν ταύτῃ τῇ πανευδαίμονι Κωνσταντινουπόλει, εἰς τὸν περιώνυμον ναὸν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὡρίσαμεν, κατὰ τὴν ἤδη προγεγονυῖαν κρίσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ παρὰ τοῦ μακαρίου πάπα Νικολάου, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Ἀδριανοῦ, σὺν Ἰωσὴφ τῷ εὐλαβεστάτῳ διακόνῳ καὶ τοποτηρητῇ τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας, καὶ Θωμᾷ μητροπολίτῃ Τύρου τὸν τόπον ἐπέχοντι τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, καὶ Ἡλίᾳ τῷ πρεσβυτέρῳ καὶ συγκέλλῳ τὸν τόπον ἐπέχοντι τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων, τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν. τὸν δὲ τυραννίδι καὶ βίᾳ τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως δραξάμενον Φώτιον, καὶ ὑπὸ καθῃρημένων καὶ ἀναθεματισμένων χειροτονηθέντα, καὶ χρόνοις πλείοσι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ταράξαντα, αὐτόν τε καὶ τὴν αὐτοῦ χειροτονίαν ἀπόβλητον εἶναι ὡρίσαμεν, καὶ γυμνὴν πάσης ἱερωσύνης. Ἰγνάτιον δὲ τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀδίκως τοῦ ἰδίου θρόνου κατενεχθέντα, ἔνθεσμόν τε ἀρχιερέα ὑπάρχοντα, μετὰ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας καὶ τῆς τοῦ ἁγιωτάτου Μεθοδίου, τοῦ πρὸ αὐτοῦ πατριάρχου, ἐκυρώσαμεν. ἀνεπίληστα δὲ ταῦτα τῷ βίῳ εἶναι βουλόμενοι, καὶ συνοδικῇ γραφῇ παραδεδώκαμεν. ὁ δὲ τῇ συνόδῳ ταύτῃ ἐναντιούμενος ἕως ἂν ἐμμένῃ τῇ ἀπονοίᾳ, ἔστω καταδεδικασμένος ὑπὸ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος, καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων ἀνάξιος. ὡρίσαμεν δὲ γραφῆναι καὶ τὰς τῶν πατρικίων φωνὰς, ἀνδρῶν ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν, οἱ εἶπον οὕτως.

Προκειμένων τῶν τιμίων καὶ ζωοποιῶν ξύλων καὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων, προκαθεζομένων Βασιλείου, Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος τῶν εὐσεβε-

in semetipso, non est timor Dei ante oculos ejus. Posuit enim in cælo os suum, & rictum deterrimum (qui Photius est) contra clavigerum apostolicumque thronum aperuit. Accendatur ergo velut ignis zelus tuus, & accingere veluti vir femur tuum, & contumeliam apostolicæ sedi irrogatam velut justus judex ultum eas, falceque sententiæ tuæ memoriam ejus rescinde, omnesque qui illum sequuntur vel tuentur, anathematis nexibus stringantur; & nisi viva voce manuque sua illi anathema dicant scribantque, nec ad laicorum quidem cœtum admittantur. Hæc qui pronuntiavit Ioannes, cum Hadriani thronum successor occupasset, idem ipse Photium eumdem damnavit, quando Eugenium & alios in Bulgariam missos Photius per fraudem circumvenit & corrupit. Nam Ioannes accepto euangelio ambonem conscendit, cunctisque audientibus dixit: Quicumque Photium non justo Dei judicio condemnatum judicat, quemadmodum nempe illum hi qui me præcesserunt, Nicolaus & Hadrianus sanctissimi papæ damnatum reliquerunt, anathema esto.

PART. III. CAP. XI.

Psal. 72.

Psal. 44.

Ioannes VIII. anathemate ferit Photium.

Breviarium synodi octavæ ad ingressum magnæ ecclesiæ, seu in porticu perscriptum.

XI.

Epitome synodi VIII. œcumenic.

DONATVS & Stephanus episcopi, Marinus diaconus, legati veteris Romæ, sive Hadriani papæ, una cum sancto & œcumenico concilio in hac florentissima civitate Constantinopolitana in perillustri æde magnæ ecclesiæ celebrato, ex sententia & judicio jam ante in Romana ecclesia a papa Nicolao & Hadriano illius successore facto, una cum Iosepho religiosissimo diacono & vicario patriarchæ Alexandrini, & Thoma Tyri metropolita patriarchæ Antiocheni locum tenente, & Elia presbytero & syncello Hierosolymitanæ sedis legato, venerandarum imaginum cultum sancimus. Photium autem, qui per vim & tyrannidem Constantinopolitanum solium invasit, quique a damnatis & execratis est consecratus, qui pluribus annis ecclesiam Christi perturbavit, Photium inquam, & inaugurationem ejus prorsus damnamus, omnique dignitate & honore sacerdotii privamus: Ignatium vero sanctissimum patriarcham Constantinopolitanum contra jus fasque de gradu suo deturbatum, ut legitimum antistitem una cum ordinatione sanctissimi Methodii, qui illum in patriarchatu præcesserat, confirmamus. Quæ ut nulla unquam oblivione delerentur, voluimus hæc omnia synodico scripto consignare. Quicumque autem huic synodo adversabitur, quoad quidem in hac amentia perstiterit, a sancta & consubstantiali Trinitate damnatus esto, sacrisque omnibus una cum sacra communione privatus. Sancimus etiam ut patriciorum sententiæ, quorum viginti supra fuere numerati, perscribantur, quæ sic habent.

Imaginum cultus sancitur.

Photius damnatur.

Ignatius confirmatur.

Propositis venerandis & salutaribus sanctæ crucis lignis, sanctisque euangeliis, præsidentibus Basilio, Constantino, Leone, religiosissimis

Procerum & patriciorum professio.

PART. III. CAP. XI.

ANNO CHRISTI 870.

ſiſſimis imperatoribus, & ſanctiſſimo patriarcha noſtro Ignatio, ſanctiſſimiſque legatis Romanis & ceteris orientis vicariis, in hunc modum profeſſionem ediderunt.

Omnia acta Photii contra ſanctiſſimum patriarcham Ignatium, & beatum papam Nicolaum, anathemate damnamus. Sanctam & œcumenicam ſynodum octavam recipimus, admittimuſque quos illa admittit, & damnamus quos illa damnat. Et ſi quando receperimus eos quos ſynodus ejecit, a Chriſto anathema ſimus. * His nullus, quicumque papa ſucceſſerit, conabitur adverſari, aut Photium a tot ac tantis damnatum, illiuſve ordinationem, aut inficiatores cruciſque conculcatores recipiet. Photius quadraginta quinque annis ad hodiernum uſque diem, a papa nempe Leone uſque ad Formoſum, excommunicatus fuit. Nam annos undecim adhuc politicus excommunicatus fuit, quod cum Gregorio Syracuſano communicaret; & alios quatuor ſupra triginta annos, poſtquam ſacris initiatus eſt. Etenim Leo, Benedictus & Nicolaus Gregorium propter varias & graves noxas anathemate damnarunt. Ubi vero Photius a damnato conſecratus eſt, cum propter alia illius facinora, tum quod ſacris a Gregorio eſſet initiatus, a novem pontificibus Romanis, Leone, Benedicto, Nicolao, Hadriano, Ioanne, Marino, Hadriano III. Stephano & Formoſo anathematis fulmine eſt ictus. Nec ullus ex iis qui Nicolaum ſunt ſecuti, illos (Gregorium & Photium) abſolverunt: nec enim poteſtatem habuerunt. Ioannes Eugenium & allegatos in Bulgarorum cauſa ſuperſtite adhuc Ignatio Conſtantinopolim miſerat, quos (mortuo jam Ignatio) comprehenſos Photius miris modis vexavit, donec communicando cum Photio omnibus imponerent. Qui Romam reverſi a Ioanne papa in ambone publicitus ſunt damnati & exauctorati. Iſti igitur novem pontifices, & alii ſex patriarchæ quatuor catholicorum patriarchiorum, Ignatius Conſtantinopolitanus, Sophronius & Michael, Alexandrini, Nicolaus Antiochenus, Sergius & Theodoſius Hieroſolymorum, illos excommunicarunt. Præterea qui ad VIII. ſynodum convenerant patriarcharum legati, ubique denique communi omnium conſenſu Photium & Gregorium, illorumque inaugurationes damnaverunt. Hos igitur a tot patriarchis damnatos unum † patriarchium abſolvere non poteſt, qui totos quadraginta quinque annos nunquam ſoluti fuerunt, quos & † civilis lex ad decennium aut tricennium conſtringit. Photium porro qui ſeipſum ſolverat, quomodo uni abſolvere licebit? Imo quomodo non arctius conſtringendus erit, ut qui cenſuras ipſas † contemnat? Sunt vero qui dicant Photium injuriæ Ignatio patriarchæ factæ pœnituiſſe, patriarchamque ad illum dixiſſe: Si quid in me peccaſti, Deus tibi remittet: quæ autem in eccleſiam peccaſti, Deus indulgebit, ſi poſthac illam non perturbaris, nullaque ſacra ſacerdotum officia attigeris.

* *Quis ex ſequioribus pontificibus tam audax erit, ut his reſiſtat, & recipiat Photium, &c.*

Photius 45. annis in excommunicatione vixit.

Photius a novem pontificibus damnatus.

N. *Ioannes enim VIII. qui abſolviſſe videbatur, de integro damnavit, ut ſupra dictũ.*

† *Hoc de Romano pontifice intelligit. Sed cur nõ poſſit patriarcharũ patriarchapontifex Romanus? vide notas infra adjunctas.*

† *Vide Euſtathium anteceſſorem de intervallis Cod. Græco Romano.*

† *Cõtumax nunquam abſolvi poteſt.*

A ςάτων βασιλέων, καὶ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἡμῶν Ἰγνατίου, καὶ τῶν ὁσιωτάτων τοποτηρητῶν τῆς τῶν Ῥωμαίων, καὶ τῶν λοιπῶν ἀνατολικῶν θρόνων, ὡμολογήσαμεν οὕτως.

Ἅπαντα τὰ γεγονότα παρὰ Φωτίου κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἰγνατίου, καὶ κατὰ τοῦ μακαρίου πάπα Νικολάου, ἀναθεματίζομεν. τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον τὴν ὀγδόην ἀποδεχόμεθα, ἔτι γε μὴν ἀποδεχόμεθα καὶ οὓς ἀποδέχεται, καὶ ἀναθεματίζομεν οὓς ἀναθεματίζει. καὶ ἐάν ποτε δεξώμεθα οὓς ἀπεβάλετο ἡ σύνοδος, ἀνάθεμα ἡμῖν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. τούτοις ποῖος τολμηρὸς πάπας μεταγενέστερος ἐναντιωθῆναι ἐπιχειρήσει, καὶ δέξασθαι τὸν ὑπὸ B τοσούτων ἀναθεματισθέντα Φώτιον καὶ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, ἢ τοὺς ἀρνητὰς σταυροπάτας; μέχρι τῆς σήμερον, με΄. ἔτη ἀναθεματίζεται Φώτιος, προδήλως ἀπὸ τοῦ πάπα Λέοντος ἕως τοῦ Φορμώσου. ἕνδεκα γὰρ ἔτη ἀνεθεματίζετο κοσμικὸς ὤν, κοινωνικὸς τῷ καθῃρημένῳ καὶ ἀνατεθεματισμένῳ Γρηγορίῳ τῷ Συρακούσης, καὶ ἄλλα λδ΄. ἔτη ἀφ᾽ οὗ ἐγένετο ἀββᾶς. ὁ γὰρ πάπας Λέων, καὶ ὁ Βενέδικτος, καὶ ὁ Νικόλαος τὸν Γρηγόριον ἀνεθεμάτιζον κατὰ πολλὰς τὰς ἀτόπους αἰτίας. ἐπεὶ δὲ ὁ Φώτιος παρὰ τοῦ καθῃρημένου ἐχειροτονήθη, καὶ δι᾽ ἄλλα μὲν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ δέξασθαι παρὰ τοιούτου τὴν ἱερωσύνην, ἀναθεματίζεται ὑπὸ τῶν ἐννέα προέδρων τῆς Ῥώμης, C Λέοντος, Βενεδίκτου, Νικολάου, Ἀδριανοῦ, Ἰωάννου, Μαρίνου, Ἀδριανοῦ ἑτέρου, Στεφάνου καὶ Φορμώσου. καὶ οὐδεὶς τῶν μεταγενεστέρων Νικολάου ἔλυσεν αὐτοὺς, ἢ τὰς χειροτονίας αὐτῶν· οὐδὲ γὰρ εἶχον ἐξουσίαν. ὁ Ἰωάννης τοὺς περὶ Εὐγένιον διὰ τὴν πρόφασιν τῆς Βουλγαρείας ἀπέστειλεν ἔτι ζῶντος Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου· καὶ κρατήσας αὐτοὺς ὁ Φώτιος, καὶ βιασάμενος ποικίλως, ἔπεισε κοινωνῆσαι, πρὸς τὸ πλανῆσαι πάντας. οἳ καὶ ἀπελθόντες ἐν τῇ Ῥώμῃ καθῃρέθησαν παρὰ Ἰωάννου ἀναθεματίσαντος ἐπὶ ἄμβωνος. οὗτοι οὖν οἱ θ΄. καὶ ἄλλοι ς΄. πατριάρχαι τῶν δ΄. καθολικῶν θρόνων, Ἰγνάτιος Κωνσταν- D τινουπόλεως, Σωφρόνιος καὶ Μιχαὴλ Ἀλεξανδρείας, Νικόλαος Ἀντιοχείας, Σέργιος καὶ Θεοδόσιος Ἱεροσολύμων ἀνεθεμάτισαν αὐτούς. καὶ οἱ ἐν τῇ η΄. συνόδῳ συναθροισθέντες ἀποκρισιάριοι τῶν πατριαρχικῶν θρόνων, καὶ πανταχοῦ ἐδέσμευσαν καὶ ἀνεθεμάτισαν συμφώνως τὸν Γρηγόριον καὶ Φώτιον, καὶ τὰς χειροτονίας αὐτῶν. τοὺς γοῦν ἀπὸ τοσούτων πατριαρχῶν δεσμευθέντας ἓν πατριαρχεῖον λῦσαι οὐ δύναται, τοὺς μὴ λυθέντας ἐν ὅλοις τοῖς τεσσαράκοντα πέντε χρόνοις, τούτους καὶ ὁ πολιτικὸς νόμος ἀ- E ποκλείει μέχρι δεκαετίας ἢ τριακονταετίας. καὶ τότε τὸν ἑαυτὸν λύσαντα Φώτιον πῶς "ἔνι λῦσαι; ἢ μᾶλλον τοῦτον ἐπὶ πλέον ἔξεστι δεσμεῦσαι, ὡς καταφρονήσαντα τοῦ δεσμοῦ; λέγουσί τινες, ὅτι μετάνοιαν ἔβαλεν ὁ Φώτιος εἰς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον, καὶ ὁ πατριάρχης εἶπε πρὸς αὐτόν· εἴ τι ἐποίησας εἰς ἐμὲ, ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι· τὰ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι, ἐὰν ἀτάραχον ἀπὸ τοῦ νῦν διατηρήσῃς ταύτην, καὶ οὐδὲν ἱερατικὸν ἐνεργήσῃς. κἀγὼ

" f. ἐξ.

κἀγὼ δὲ γράψω παράκλησιν εἰς τὰ πατριαρχεῖα, A καὶ ἐὰν λύσωσί σε τοῦ δεσμοῦ, οἰκονομεῖ καὶ τὸ πνεῦμά μου. ἀλλ' ὁ Φώτιος ἐκώλυσε διὰ τοῦ βασιλέως τὴν πρὸς τὰ πατριαρχεῖα γραφὴν, γινώσκων ὅτι ἀδύνατόν ἐστι λυθῆναι αὐτὸν, ὥστε ἱερουργεῖν. ἔκτοτε οὖν οὐκ ἐπαύσατο πολέμους ἐγείρων κατὰ τοῦ πατριάρχου. ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Μαγναύρᾳ τοῦ παλατίου καθήμενος, ἐποίει χειροτονίας ὡς πατριάρχης, καὶ κατὰ τῶν ἀνθισταμένων * αὐτῶν μεγάλας κολάσεις ἐπάγων καὶ ἐξορίας. παρεσκεύασέ τε τὸν βασιλέα παραγγεῖλαι, ἵνα μηδεὶς τῶν ἀρχόντων παραγένηται εἰς τὴν κηδείαν αὐτοῦ τελευτήσαντος πικρῶς, ἀπὸ ἐπιβουλῆς αὐτοῦ. καὶ εὐθέως μετὰ τρίτην ἡμέραν τῆς B τελευτῆς Ἰγνατίου, εἰσῆλθε μετὰ λιτῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ὅτε οἱ λειτουργοῦντες ἱερεῖς καὶ διάκονοι ἰδόντες αὐτὸν ἔφυγον, ἀτελῆ τὴν λειτουργίαν καταλιπόντες, καὶ τὰ ἅγια ἀπημέλητα κείμενα.

Et ego viciſſim tua cauſa libellum ſupplicem ad patriarchas reliquos ſcribam, qui ſi ſolverint te, ego quoque tecum diſpenſabo. Sed Photius ipſe per imperatorem Ignatium impediit, quo minus ad patriarchas ſcriberet, ut qui ſciret, fieri non poſſe, ut impetrata abſolutione ad ſacerdotii functiones denuo admitteretur. Ex illo igitur tempore nunquam deſtitit Photius, quo minus hoſtes in patriarcham concitaret. Quin & in Magnaura palatio verſatus, ordinationes tamquam patriarcha inſtituebat, magnaſque pœnas exigebat ab iis qui conatibus ſuis repugnarent, exiliaque addebat. Imperatorem quoque impulit ut ediceret, ne quis ex magiſtratu funus illius proſequeretur, cum per inſidias illius patriarcha acerbe extinctus eſſet. Statimque triduo poſtquam vitam finierat, in eccleſiam cum ſolenni ſupplicationis pompa intravit. Quod ubi myſtæ qui ſacris operabantur, animadverterunt, ſemiperactis ſacrificiis aufugerunt, ſanctaque neglecta reliquerunt.

PART. III. CAP. XI.

Τούτων δὲ πάντων γενομένων ὑπὸ Φωτίου, πῶς οὐ ψεύδονται οἱ λέγοντες λυθῆναι αὐτὸν παρὰ τοῦ πάπα Ἰωάννου; τὸν παρ' ἑτέρου δεσμευθέντα ἕτερος λῦσαι οὐ δύναται, ὥσπερ οὐδὲ ὁ πάπας Ἰωάννης τὸν Φώτιον προδεσμηθέντα παρὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ, οὐδὲ οἰκονομικῶς τοῦτο γενέσθαι δώσει τις. ὁ γὰρ Χρυσόστομός φησιν, οἰκονομητέον ἔνθα οὐ παρανομητέον· C καθὼς καὶ αὐτὸς ἐποίησε, παραχωρήσας τοῖς Ἐφεσίων ἐπισκόποις μετὰ τὴν καθαίρεσιν, διὰ τὰ σιμωνιακὰ λήμματα, τιμῆς ἕνεκα τὴν ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου μετάληψιν, ἀπολογησαμένοις * συνήθει κρατησάσῃ ἐνεχθῆναι εἰς τὸ ἀτόπημα. διὰ ταῦτα πάντα, ἀδύνατόν ἐστί ποτε τὴν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν δέξασθαι εἰς ἱερωσύνην οἰκονομικῶς τοὺς ἀναθεματισθέντας ἀκριβῶς παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν ἐπὶ με'. χρόνοις, μέχρι καὶ νῦν. καλὸν τὸ εἰρηνεύειν πρὸς πάντας, φησὶν ὁ μέγας Μάξιμος, ἀλλ' ὁμονοοῦντας πρὸς τὴν εὐσέβειαν· κρεῖττον γὰρ τὸ πολεμεῖν, ὅταν τὸ εἰρηνεύειν τῆς ἐπὶ τὸ καλὸν συμφωνίας ἐργάζηται. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο D καλείτωσάν τινες οἰκουμενικὴν εἰρήνην ἀλλὰ μᾶλλον κατατομήν. ἐγὼ τότε φημὶ κρατύνεσθαι τὸ τῆς εἰρήνης ὄνομά τε καὶ πρᾶγμα, ὅταν μὴ τῶν ἁγίων πατέρων γνώμαις ἀντιπαττώμεθα, μηδὲ τοῖς ἐκείνων ὅροις ἀντιπράττωμεν. τί λέγεις; ὅτι ὀρθόδοξοί εἰσιν οἱ τότε ἀναθεματισθέντες, καὶ διὰ τοῦτο χρὴ αὐτοὺς νῦν δεχθῆναι εἰς ἱερωσύνην μετανοοῦντας; ἄπαγε· πολλοὶ γὰρ ὀρθόδοξοι παρανομήσαντες ἀνεθεματίσθησαν, ἀλλ' εἰς ἱερωσύνην οὐκ ἐπανῆλθον. καὶ προτρέπεται πάντας ἡμᾶς καὶ παραινεῖ ὁ θεῖος Χρυσόστομος οὕτως· χρὴ καὶ λαϊκοὺς καὶ ἱερεῖς ὑπὲρ ἀληθείας φθέγγεσθαι, καὶ κατὰ παραβατῶν ἀγωνίζεσθαι, κατὰ τὴν γραφὴν E τὴν λέγουσαν· ἕως θανάτου ἀγώνισαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ κύριος ὁ Θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ.

Quæ omnia cum a Photio perpetrata ſint, quomodo non mentiuntur, qui affirmant illum a papa Ioanne fuiſſe abſolutum? Qui ab altero ligatus eſt, ab altero ſolvi † non poteſt. Quemadmodum neque papa Ioannes Photium a priore pontifice ligatum abſolvere potuit. Neque per modum diſpenſationis fieri poſſe quis cōcedat. Etenim divus Chryſoſtomus ait, ibi eſſe diſpenſandum, ubi non ſit prævaricandum; quemadmodum & ipſe fecit, cum Epheſinis epiſcopis propter ſimoniam damnatis ſacramentorum uſum in ſacrario indulſit, cum ob rem ſacram munera accepiſſent, quod ſe defenderent, id ſe ex diu jam uſurpato more factitaſſe, atque in id criminis incidiſſe. Has omnes ob cauſas, fieri non poteſt, ut eccleſia Romana eos qui ad quadrageſimum quintum annum uſque ab ipſis patribus excommunicati manſerunt, hodieque manent, per diſpenſationem in ſacerdotium reſtituat. Pulcrum eſt, inquit magnus ille Maximus, pacem colere. Recte; ſed cum iis qui in religione ſeu fide conveniunt: tum enim præſtat bello pax, cum pax ad honeſtam & æquam concordiam ducit. Ne vero mihi hanc tu concordiam appellites, ſed diſcordiam potius & ſectionem. Tunc enim pacis nomen atque rem valere judico, cum ſanctorum patrum decretis & auctoritati non repugnamus, aut contraria molimur. Quid dicis? orthodoxos fuiſſe tum, cum excommunicarentur, atque idcirco illos nunc reſipiſcentes ſacerdotio reſtituendos? Apage. Multi orthodoxi prævaricati ſunt, & anathemate mactati, ſed ad ſacerdotii gradum nunquam redierunt. Cunctos ſane hortatur, omneſque commonet divus Chryſoſtomus in hæc verba: Pro veritate laicis & ſacerdotibus certandum, contraque impios pugnandum, ut ſacra oracula loquuntur: *Ad mortem uſque pugna pro veritate, & dominus Deus pro te pugnabit.*

† *Si non reſipiſcat, ſed res in eodem qui prius erat ſtatu perſiſtat.*

Eccli. 4.

Εἶχε τὸ βιβλίον, ἐξ οὗ τὰ παρόντα μετεγράφησαν, ἐν τῷ τέλει ἀπαρίθμησιν τῶν ἁγίων ἑπτὰ οἰκουμενικῶν συνόδων· καὶ ἐδήλου διὰ ποίαν αἵρεσιν ἑκάστη αὐτῶν γέγονε, καὶ ἐν ποίῳ τόπῳ, καὶ ἐπὶ τίνων βασιλέων, καὶ τίνες ἦσαν οἱ ἐν αὐταῖς ἐξάρχοντες ἀπὸ τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ μετὰ τὴν τούτων ἀπαρίθμησιν συνέταξεν ὁ συγγραφεὺς ὀγδόην τὴν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μακεδόνος συστᾶσαν κατὰ Φωτίου, λέγων οὕτως.

Continebat hoc volumen, unde hæc deſcripta ſunt, ſeptem ſynodorum œcumenicarum recenſionem; ſimulque declarabat, quam ob ſectam unaquæque illarum celebrata ſit, quoque in loco, quibuſque imperantibus, quique e ſanctis patribus illis præfuerint. Et poſt harum enumerationem auctor his verbis adjunxit, octavam ſub Baſilio Macedone contra Photium indictam.

Menæa Græcorum vide 16. Iulii. Photiū de ſeptem ſynodis, Bellarminum de conciliis.

PART. III. CAP. X.

Octava autem sancta & œcumenica synodus, Constantinopoli celebrata est imperantibus Basilio tribusque illius filiis, Constantino, Leone & Alexandro: Hadriano papa Romano, & Ignatio altero illo deifero & confessore patriarcha Constantinopolitano, & sacratissimis legatis veteris Romæ, reliquorumque patriarchalium thronorum, atque centum & duorum episcoporum, synodum auspicante gratissimo Dei archidiacono Marino, qui postea pontificatum gessit, contra Photium prævaricatorem, perjurum, crucisque violatorem, divinarumque legum contemptorem, profanum & adulterum ecclesiæ, quam bis per vim invasit, & latronis more bis Constantinopolitanam cathedram occupavit, & prope gentium more in ecclesiam Dei persecutionem movit, atque incurrit, & fere omnes ad sinceræ fidei nostræ signum, crucis inquam symbolum certissimum, & sui cujusq; chirographi negationem adegit, atque vanitatis conciliabulum coegit, fictitios legatos supposuit, criminationes & calumnias in beatissimum papam Nicolaum, inculpatumque patriarcham Ignatium, atque omnes veræ pietatis propugnatores concinnavit, qui ab illius immanitate & errore, cum hominem duas habere animas assereret, abhorrebant. Hunc Photium a Gregorio Syracusano olim episcopo, tamquam ab exauctorato & excommunicato, subito & repente tonsum ac consecratum (qui germanum sedis antistitem Ignatium per tyrannidem ejecit, soliumque vi occupavit, acerbissimumque vexatorem egit, novum quoque & perversum de duplici hominis anima dogma procudit) omnesque sectatores illius & inaugurationes sancta synodus ad præscriptum judicii prius a ter beatissimo Nicolao papa, qui Hadrianum præcessit, in synodo Romana facti, proscripsit & damnavit, simulque sanctum septimum concilium, Nicænum inquam secundum confirmavit, & summa auctoritate Theodotum Antoniumque sedis Constantinopolitanæ successores, qui rem ecclesiasticam male curarunt, damnationis sententia jugulavit. His adde & Theodorum cognomento Crithinum, qui invisam superis Iconomachorum sectam revocare conabatur.

Venerandarum vero imaginum cultum clarissimo præconio promulgavit, unamque dumtaxat animam inesse homini ratione & intelligentia pollentem, ex utriusque veteris & novi testamenti auctoritate docuit & sanxit.

Decrevit etiam, nullum amplius ex civili magistratu, aliove quocumque politico statu vel ordine, subito in pontificium thronum evehendum. Similiter declaravit, uti nulli ad sacerdotii dignitatem recipiendam reditus pateret, qui unquam signum & chirographum crucis perjurio violare, aut cum Photianis communicare, aut quocumque modo Photianos, imo mœchianos seu adulteros pro sacerdotibus rursum agnoscere recipereve ausus fuisset, postquam in Constantinopolitana synodo sententia adversus illos est pronuntiata,

ANNO CHRISTI 870.

Ὀγδόη δὲ ἁγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου καὶ τῶν τριῶν υἱῶν αὐτοῦ, Κωνσταντίνου, Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου· ἐπὶ Ἀδριανοῦ πάπα Ῥώμης, καὶ Ἰγνατίου τοῦ νέου θεοφόρου καὶ ὁμολογητοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν ἱερωτάτων τοποτηρητῶν τῆς τε πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ τῶν λοιπῶν ἀνατολικῶν πατριαρχικῶν θρόνων καὶ ἐπισκόπων, ἐξάρχοντος τῆς συνόδου Μαρίνου τοῦ θεολήπτου ἀρχιδιακόνου τῆς ἀποστολικῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας, τοῦ μετὰ ταῦτα γεγονότος πάπα· συνήθροισται δὲ κατὰ Φωτίου τοῦ παραβάτου καὶ σταυροπάτου καὶ καταφρονητοῦ τῶν θείων ἐνταλμάτων, καὶ κοσμικοῦ καὶ μοιχοῦ τῆς ἐκκλησίας καὶ δισεπιβήτορος, ὡς λῃστρικῶς τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἐκ δευτέρου κρατήσαντος, καὶ διωγμὸν ἐπεγείροντος παραπλήσιον τῆς ἑλληνικῆς καταδρομῆς εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, καὶ ἐξάρνους πάντας σχεδὸν γενέσθαι τοῦ συνεκτικωτάτου τῆς καθ' ἡμᾶς εἰλικρινοῦς πίστεως σταυρικοῦ καὶ σεβασμίου τύπου καὶ τῶν ἰδίων ὑπογραφῶν βιασαμένου, καὶ συνέδριον ματαιότητος μετὰ ψευδοτοποτηρητῶν συστησαμένου, καὶ συκοφαντίας καὶ διαβολὰς κατὰ Νικολάου τοῦ ἁγιωτάτου πάπα, καὶ κατὰ τοῦ ἀνεπιλήπτου πατριάρχου Ἰγνατίου, καὶ κατὰ πάντων ζηλωτῶν τῆς εὐσεβείας, τῶν μὴ κοινωνούντων τῇ μιαιφονίᾳ αὐτοῦ, καὶ δύο ψυχὰς ἔχειν τὸν ἄνθρωπον δυσσεβῶς δογματίσαντος. τοῦτον τὸν Φώτιον, ὡς ὑπὸ καθῃρημένου καὶ ἀναθεματισμένου Γρηγορίου τοῦ ποτε Συρακούσης ἐπισκόπου αὐθήμερον καὶ προσφάτως ἀποκαρέντα καὶ χειροτονηθέντα, καὶ τοῦ θρόνου τὸν ἔνθεσμον ἀρχιερέα Ἰγνάτιον τυραννικῶς ἐξωθήσαντα, καὶ τὸν θρόνον κατασχόντα, καὶ διώκτην πικρότατον γεγονότα, καὶ ἐφευρόντα τὸ ἐνδιάστροφον τῆς διψυχίας δόγμα, καὶ πάντας ὁμόφρονας αὐτοῦ καὶ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ἡ ἁγία σύνοδος ἀπεβάλετο καὶ ἀνεθεμάτισε κατὰ τὴν ἤδη προγεγονυῖαν κρίσιν συνοδικῶς ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπὸ τοῦ τρισμακαριωτάτου πάπα Νικολάου τοῦ προκατόχου Ἀδριανοῦ. ἐπεκύρωσε δὲ καὶ τὴν ἁγίαν ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον, ἑβδόμην σύνοδον, καὶ μεγάλως ἀνεθεμάτισε Θεόδοτον καὶ Ἀντώνιον τοὺς καταδιαδόχους, τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως κακῶς προεδρεύσαντας· ἔτι γε μὴν καὶ Θεόδωρον τὸν ἐπιλεγόμενον Κρίθινον, τοὺς ἀνακαινίσαι πειραθέντας τὴν τῶν Εἰκονομάχων θεοστυγῆ αἵρεσιν.

Καὶ ἐκήρυξε διαπρυσίως τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν, καὶ ἐδόξασε μίαν ψυχὴν λογικήν τε καὶ νοερὰν ἔχειν τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς παλαιᾶς τε καὶ καινῆς διαθήκης.

Ὥρισε δὲ, μηκέτι ἐξὸν εἶναι ἐξ ἀρχοντικῆς, ἢ ἄλλης τῆς οἱασοῦν κοσμικῆς τάξεως, λαϊκὸν ἀθρόως ἀναβιβάζεσθαι εἰς τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον. ὡσαύτως ἀπεφήνατο καὶ τὸ μὴ ἔχειν πρὸς διόρθωσιν τῆς ἱερωσύνης ἐπανάκλησιν τοὺς κατατολμήσοντας ποτε σταυροπατῆσαι καὶ συγκοινωνῆσαι, ἢ ὡς ἱερεῖς ὁπωσοῦν τοὺς Φωτιανούς, μᾶλλον δὲ μοιχιανοὺς ἀποδέξασθαι πάλιν, μετὰ τὴν κατ' αὐτῶν ἐξενεχθεῖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνοδικῶς ἀπόφασιν.

Ἐπὶ

PART. III. CAP. XI.

Ἐπὶ τούτοις ἰστέον, ὅτι ὁ Μάπας ὁ μητροπολίτης Νεοκαισαρείας ὁ Στυλιανὸς, μετὰ τὸ δέξασθαι, καθὼς γέγραπται ἐν τοῖς προλαβοῦσιν, ἑπτὰ χρόνων παραδραμόντων, χαυνωθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν, καὶ καταλιπὼν τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἐπὶ τὰ ἐναντία τῶν δεδογμένων ἐτράφη, καὶ ἔγραψε πρὸς τὴν Ῥώμην, αἰτούμενος πεμφθῆναι ἐκεῖθεν χειροτονίαν αὐτοῦ, καὶ ἐπιτροπὴν ἐκεῖθεν λαβεῖν τοῦ συγκοινωνῆσαι αὐτοῖς. ὁ δὲ πάπας Ἰωάννης δεξάμενος καὶ πεμψάμενος τὴν τοιαύτην τοῦ Μάπα αἴτησιν, ἐσκέψατο, μή ποτε κατ' εἰρωνείαν τοιαῦτα ἔγραψε, πρὸς τὸ ἐξουθενῆσαι τοὺς Ῥωμαίους, εἰ τοῦτο ποιήσουσι. διὸ οὔτε ἐπέτρεψεν, οὔτε τὸ ἰδιόγραφον ἀπέστειλεν· ἀλλ' ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν γράμμα ἔχον οὕτως.

Ἀξίας χάριτας, τιμιώτατε ἀδελφὲ, τῇ σῇ ἀγάπῃ ἀναφέρομεν, ὅτι οὐδέποτε ἀπὸ τῆς σῆς μητρὸς τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας παρεκκλῖναι ἠθέλησας. οὐδέ τινες γὰρ βάσανοι, ἢ ἐξορίαι, ἢ ἀπάται τῶν πορνοβοσκησάντων ἠδυνήθησαν σὲ σχίσαι ἀπὸ τῆς σῆς μητρός. μέντοιγε πιστεύω τῇ θάλψει τῆς σῆς εὐχῆς καταμαλαχθῆναι τὴν τῶν καρδιῶν σκληρείαν τῶν μελλόντων σωθῆναι, καὶ τὴν ἐκζητουμένην εἰρήνην προσκαλέσασθαι· ὃ βεβαίοις φαίνεται τεκμηρίοις· καὶ τὸ σχίσμα τῶν μ΄ σχεδὸν ἐτῶν εἰς τὴν προτέραν ὑγείαν ἐπανελθεῖν. ἃ γὰρ ἡ σὴ μήτηρ ἠθέτησε μέχρι τῆς δεῦρο, καὶ σὺ ἠθέτησας· καὶ οἷς ἐπένευσεν, ἐπένευσας καὶ αὐτός.

Βουλόμεθα οὖν καὶ νῦν ὅπως κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν αἱ διατάξεις τῶν ἁγιωτάτων πρὸ ἡμῶν ἀρχιερέων ἀπαράσπαστοι διαμένοιεν. διὸ καὶ Ἰγνάτιον, Φώτιόν τε, Στέφανον καὶ Ἀντώνιον, καθὼς ὁ ἁγιώτατος πάπας Νικόλαος, καὶ Ἰωάννης, καὶ ἕκτος Στέφανος, καὶ πᾶσα ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία μέχρι τοῦ νῦν ἐκράτησε, καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς τῇ αὐτῇ ἀποδεχόμεθα καὶ κρατοῦμεν τάξει: καὶ αὐτοῖς τοῖς περιοῦσι τῆς αὐτῶν χειροτονίας τῇ αὐτῇ τάξει χεῖρα ὀρέγομεν, καὶ ἵνα σὺ μεθ' ἡμῶν ὡσαύτως χεῖρα ὀρέξῃς, παραινοῦμεν. καὶ εἰρήνης καὶ κοινωνίας εὐλογίαν αὐτοῖς ἀποδώμεν, καὶ αὐτῶν οὕτως δηλονότι φυλαττόντων τὰς τάξεις.

Τὸ δὲ σὸν χειρόγραφον, ὃ ἐποίησας ἡμῖν, πλεῖστα ἐκζητήσαντες, οὐχ εὕρομεν.

ΣΧΟΛΙΟΝ

Σκοπητέον τὰ τῆς τοιαύτης ἐπιστολῆς προκειμένα ῥήματα. καὶ γὰρ οὐδὲ οὗτος ὁ πάπας ἔλυσεν ἢ ἀπεδέξατο Φώτιον, ἢ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπεβεβαίωσε τὰς κρίσεις τῶν προκατόχων αὐτοῦ. εἰπὼν δέ· οὐδέ τινες βάσανοι, ἢ ἐξορίαι, ἢ ἀπάται τῶν πορνοβοσκησάντων ἠδυνήθησαν σε ἀποσχίσαι τῆς μητρός σου τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας· τύραννον καὶ διώκτην, καὶ πορνοβοσκὸν ἐνέφηνε δηλαδὴ τὸν Φώτιον. παρακατιὼν δὲ ἀπέδειξε καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν μὴ σεσωσμένους, μήτε ὑγιαίνοντας ἐπὶ ἔτη μ΄. τῷ λόγῳ τῆς ἱερωσύνης· καὶ ἐντέλλεται ἀπαρασπάστως φυλαχθῆναι τὰς διατάξεις τῶν προκατόχων αὐτοῦ, τὰς θεσπισθείσας δηλονότι κατὰ Γρηγορίου τοῦ Συρακούσης, καὶ Φωτίου, καὶ τῶν χειροτονιῶν αὐτῶν. εἰπὼν ὡς ταύτῃ τῇ προωρισμένων ἐκείνων κρίσει καὶ τάξει, καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς ἀποδεχόμεθα καὶ κρατοῦμεν·

Neque ignorandum præterea, Mapam illum Neocæsariensem metropolitam Stylianum, † septennio post quam epistolam a Formoso, de qua supra scriptum est, acceperat, stolida per amicos & cognatos superbia elatum, relicto veritatis tramite (nempe communicando cum Photianis) in contraria versum dogmata, scripsisse Romam, petivisseque ordinationem ipsius, & facultatem communicandi cum Photianis. Papa vero Ioannes cum hujusmodi Mapæ petitionem accepisset, perpendissetque; veritus ne forte per irrisionem & contemptum hæc scripta essent, neve Græci luderent Romanos, si illorum petitioni satisfecisset; neque concessit quod petivit, neque sua manu (ad Stylianum) rescripsit: sed ad illius literas in hunc modum respondit.

† *Septem annos* CC. A. & B. *habent. Bar. novem ponit.*

Ioannes IX. *hic fuit.*

Epistola Ioannis IX. *P. M. ad Stylianũ.* A. C. DCCC. XCV. *ut Bar. habet; ut nostri codices.* DCCC. XCIII.

Gratias quas par est, honoratissime frater, tuæ caritati habemus, quod nunquam a matre tua, sancta inquam & catholica apostolicaque Romana ecclesia deficere volueris. nulla quippe tormenta, exilia nulla, nec artes & lenocinia ulla te ab ecclesia matre tua avocare potuerunt. Omnino tamen spero tuarum ardore precum dura illorum pectora, qui ad beatam destinati sunt vitam, flexum iri, pacem diu expetitam postliminio redituram, (quod sane perquam certis futurum argumentis apparet) & schismatis dissidium, quod ad quadragesimum jam annum duravit, ad pristinam sanitatis concordiam reductum iri. Quæcumque enim hactenus tua mater ecclesia damnavit, & tu damnasti; quæ probavit, & tu probasti.

Quapropter & nunc sanctissimorum pontificum, qui nos præcesserunt, decreta eodem esse loco; incorrupteque volumus observari. Itaque Ignatium, Photium, Stephanum & Antonium eodem nos loco, quo sanctissimus papa Nicolaus, & Ioannes & Stephanus sextus, totaque ecclesia Romana habuerunt, habemus, recipimus & tenemus. Et quicumque ex ordine ab illis consecratorum supersunt, manum præbemus, atque ut tu pariter nobiscum illis manum porrigas, monemus. Pacem quoque illis & communionis gratiam reddimus, si tamen ipsi leges a nobis præscriptas observarint.

Sed chirographum tuum, quod fecisti, licet diu multumque a nobis quæsitum, reperire tamen nusquam potuimus.

Considerand a sunt porro probe meditata hujus epistolæ verba. Neque enim hic papa absolvit aut recepit Photium, illiusve ordinationem; sed priorum pontificum sententias confirmavit. Cum autem dixit; Nulla tormenta, vel exilia, vel fraudes, vel lenocinia adulterorum te a matre tua ecclesia Romana potuerunt avellere; tyrannum utique & persecutorem, & lenonem seu adulterum insinuavit Photium. Vlterius vero progressus ostendit, nec eos qui Photio in patriarchatu successerunt ad quadragesimum usque annum, salvos, sanave secutos fuisse, soloque nomine sacerdotes extitisse. Præcepitque priorum pontificum decreta contra Photium & Gregorium Syracusanum edita, nulla ratione violanda esse. Cum rursus dixit: Eodem nos loco, quo priores pontifices, habemus ac tenemus;

PART. III. CAP. XII.

ANNO CHRISTI 870.

Ignatium quidem conſecratum aperte dicit, ceteros autem perinde quaſi pro non conſecratis habendos. Sextus porro (Stephanus fuit) a Nicolao, qui Nicolaus I. Photium damnavit, & Ignatium abſolvit: ſecundus, Hadrianus: tum Ioannes (VIII.) deinde Marinus : quintus, Hadrianus III. poſtea Stephanus VI. hunc Formoſus; Formoſum alii quatuor ſunt ſecuti, Bonifacius, Stephanus (VII.) Romanus, Theodorus, & poſt hos omnes Ioannes (IX.) qui hæc ſcripſit. Cum porro dixit: Quemadmodum tota eccleſia ad hodiernum uſque diem tenuit) complexus eſt omnes qui ſe præceſſerunt & ſecuti ſunt pontifices, quorum decretis ſe quoque ſtare dicit. Vt fieri non poſſit hæc duo ſimul vera eſſe, ut decreta illorum ſervet, & per illorum decreta exauctoratos ad ſacerdotium omnino recipiat. Sed pacis dumtaxat & communionis gratiam ritu laicorum illis impertiendam ſignate declaravit.

Optima declaratio.

A τὸν μὲν Ιγνάτιον καθωσιωμένον προδήλως, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀκαθοσιώτους. ἕκτος δὲ ἀπὸ Νικολάου, ὁ κατακρίνας τὸν Φώτιον, καὶ δικαιώσας Ιγνάτιον. εἶθ᾽ οὕτως Αδριανὸς, καὶ μετ᾽ αὐτὸν Ιωάννης, καὶ μετὰ τοῦτον Μαρῖνος, καὶ μετὰ Μαρῖνον Αδριανὸς ἕτερος, καὶ ἕκτος Στέφανος, ἔπειτα Φόρμωσος, καὶ μετὰ τοῦτον ἄλλοι τέσσαρες ἦσαν, Βονιφάτιος, Στέφανος, Ρωμανὸς καὶ Θεόδωρος, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς Ιωάννης ὁ ταῦτα γράψας. εἰπὼν δὲ, ὅτι καθὼς καὶ πᾶσα ἡ τῶν Ρωμαίων ἐκκλησία μέχρι τῆς δεῦρο ἐκράτησε, συμπεριέλαβε πάντως καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτὸν πατριάρχας, ὧν τὰς διατάξεις εἶπε κρατεῖν καὶ αὐτόν· ὡς ἀδυνάτον εἶναι τὰ δύο γενέσθαι, καὶ τὰς διατάξεις ἐκείνων κρατεῖν, καὶ τοὺς ἀποβληθέντας B παρὰ τῶν διατάξεων ἐκείνων δεχθῆναι εἰς ἱερωσύνην τοσοῦτον. ἀλλὰ μόνον εἰρήνης αὐτοὺς καὶ κοινωνίας εὐλογίαν ἀπολαβεῖν, οἷα λαϊκοὺς, ὡς ἀριδήλως δεδήλωκεν.

De eodem Photio ſummatim ex hiſtoria Ioannis Thraceſii cognomento Scylitzæ.

Εκ τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ Θρακησίου Ιωάννου, τοῦ καὶ Σκυλίτζη ἐπιλεγομένου παρὰ τοῦ αὐτοῦ Φωτίου κατ᾽ ἐπιτομήν.

XII. IGNATIVS Nicephori imperatoris ex filia nepos, Michaelis ex-imperatoris filius, virilitate adempta fit monachus. Deinde virtute illius longo tempore explorata, ad patriarchatus dignitatem evehitur. Hic Bardam, quod innocentem conjugem repudiaſſet, & nurum inceſtaſſet, a ſacris ſacramentis arcuit. A quo cum Bardas ſæpius fruſtra veniam poſtulaſſet, ille Ignatium per vim de ſolio dejectum, variiſque & intolerandis cruciatibus afflictum Mitylenem exulatum miſit. Quin & alii epiſcopi ultima quæque paſſi ſunt, quod Bardæ acta non probarent. Enimvero tandem alii partim minis, partim præmiis ſolicitati ceſſere. Tum Bardas Photium eruditionis laude præſtantem, qui imperatori primus a ſecretis erat, extemplo ad patriarchatus culmen extulit. Poſtquam deinde veteris Romæ legati contra Iconomachos Conſtantinopolim miſſi venerunt, illi quoque inducti ſunt, ut Ignatium damnarent. Quare, in ſacra apoſtolorum æde conciliabulo coacto, revocatum ab exilio Ignatium publica exauctoratione deponunt.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ ὁ Νικηφόρου μὲν τοῦ βασιλέως θυγατριδοῦς, υἱὸς δὲ τοῦ Μιχαὴλ τοῦ ἐκπεπτωκότος τῆς βασιλείας, μετὰ τὴν πατρικὴν ἔκπτωσιν C τὰ παιδογόνα μὲν ἀφαιρεῖται μόρια, γίνεται δὲ μοναχός. καὶ μετὰ τοῦτο διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐπιμαρτυρηθεῖσαν αὐτοῦ ἀρετὴν, εἰς τὸν τῆς πατριαρχείας θρόνον ἀνάγεται. οὗτος τὸν Βάρδαν ἐπὶ τῇ τῆς γυναικὸς ἀναιτίῳ ἀποβολῇ, τῇ δὲ τῆς οἰκείας νύμφης περιπλοκῇ, τῆς ἐκκλησίας ἀπεῖργεν. ὃν ἐπεὶ πολλὰ λιτανεύων καὶ δυσωπῶν ὁ Βάρδας συγχωρήσεως ἀξιωθῆναι οὐκ ἔπεισε, τῆς ἐκκλησίας βίᾳ ἐκβάλλει, καὶ μετὰ πολλὰς καὶ αἰνυποίστους κολάσεις ὑπερόριον ἐν Μιτυλήνῃ ποιεῖ. ἔπαθον δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων τὰ χείριστα, ὅτι μὴ ἠρέσκοντο τοῖς γινομένοις· ἀλλ᾽ ἐνέδωκαν ὕστερον, D οἱ μὲν ἀπειλαῖς, οἱ δὲ ὑποσχέσεσιν. ὅθεν ὁ Βάρδας Φώτιον ἄνδρα ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμον, πρωτασηκρήτης ὄντα, τηνικαῦτα προχειρίζεται πατριάρχην. ἐπεὶ δὲ παρῆσαν καὶ τοποτηρηταὶ τοῦ πάπα Ρώμης κατὰ τῶν Εἰκονομάχων σταλέντες, πείθουσι καὶ αὐτοὺς Ιγνατίου καταψηφίσασθαι. διὸ καὶ ἐν τῷ τῶν ἀποστόλων θείῳ τεμένει συνέδριον ἠθροικότες, δεδημοσιευμένῃ καθαιρέσει καθυποβάλλουσι τὸν Ιγνάτιον, τῆς ἐξορίας μεταπεμψάμενοι.

Hæc ex Michaelis Theophili filii hiſtoria: quæ vero ſequuntur, ex Baſilii Macedonis, deprompta ſunt; quorum hæc eſt ſententia. Neque ſtatum eccleſiaſticum imperator ulla ratione immutavit, ſed curavit tantum. Ejectum enim ex patriarchatu quem invaſerat, Photium per ſynodum in ordinem redegit, quoad juſtis creatum ſuffragiis Ignatium Deus ipſe e vita evocaret, qui contra jus faſque a Barda Cæſare exturbatus erat, quem Baſilius in ſedem Conſtantinopolitanam reduxit, pacemque & tranquillitatem eccleſiæ reddidit. Dein poſt aliam quamdam narrationem hæc ſubjungit.

Aliter Zonaras de cauſa Ignatii reſtituti & Photii ejecti diſſerit, cum quo facit Hamartolus.

Ταῦτα ἐκ τῆς τοῦ κατὰ Μιχαὴλ τὸν υἱὸν Θεοφίλου ἱστορίας περιείληπται· τὰ δὲ ἑξῆς ἐκ τῆς τοῦ E μετ᾽ αὐτὸν Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος βασιλέως. ἔχει δὲ καὶ ταῦτα οὕτως. οὐδὲ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐπιστροφὴν παρ᾽ οὐδὲν ὁ βασιλεὺς ἔθετο, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπεμελήθη. ἐκβαλὼν γὰρ τῆς ἀρχιερωσύνης μετὰ καὶ συνόδου τὸν ἐπιπηδήσαντα τῇ ἀρχῇ Φώτιον, αὐτὸν σχολάζειν ἐκέλευσεν, ἕως ἂν τὸν δικαίως ταχθέντα πρὸς ἑαυτὸν μεταστήσῃ ὁ Θεὸς τὸν Ιγνάτιον. τὸν παρανόμως ἐκβληθέντα παρὰ Βάρδα τοῦ Καίσαρος, ὃν καὶ κατέστησεν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ οὕτως γαληνιᾶν τὴν ἐκκλησίαν παρεσκεύασεν. καὶ πάλιν μετά τινα ἑτέραν διήγησιν γράφει οὕτως.

Ιγνατίου

Ἰγνατίου δὲ τοῦ πατριάρχου τὴν παροῦσαν ἀνταλλαξαμένου ζωὴν, ἀποδέδωκεν αὖθις Φωτίῳ τὴν ἐκκλησίαν ὁ βασιλεύς. μοναχός τις ἦν τῶν πάνυ φιλουμένων καὶ πιστευομένων Βασιλείῳ τῷ βασιλεῖ· ἦν δ' οὗτος καὶ ἱερεὺς, ὃν Σανταβαρηνὸν κατωνόμαζον. περὶ τούτου οἱ πολλοὶ τῶν τηνικαῦτα ἀνθρώπων οὐκ ἀγαθὴν δόξαν ἔτρεφον. διὸ ἐστὶν οὗ καὶ παρὰ Λέοντος τοῦ σοφοῦ τοῦ βασιλέως διεκωμωδεῖτο, ὡς ἀπατεὼν καὶ γόης, καὶ τὸν βασιλέα τῶν καθηκόντων ἐξάγων λογισμῶν, ὑφ' ὧν δακνόμενος ὁ Σανταβαρηνὸς τὴν ψυχὴν, καὶ ἀνταμύνεσθαι θέλων καὶ ἀποδύων τὸν λυποῦντα, φιλίαν ὑποκρίνεται πρὸς αὐτὸν, καὶ συμβουλεύει τὰ μὴ προσήκοντα· ὁ δὲ πείθεται. καὶ ὁ Σανταβαρηνὸς, οἷς * ὡς Λέων ἐποίει κατὰ συμβουλὴν ἐκείνου, τούτοις εἰς διαβολὴν αὐτοῦ ἐχρήσατο πρὸς τὸν * πατέρα Βασίλειον, κἀντεῦθεν παροξύνει αὐτὸν κατὰ τοῦ υἱοῦ· καὶ ἔν τινι τῶν βασιλείων οἴκων, ὃς Μαργαρίτης κατονομάζεται, ἔμφρουρον τοῦτον πεποίηκεν ὁ πατὴρ, ἀφαιρεῖται δὲ καὶ τὰ τῆς βασιλείας παράσημα. καὶ εἰ τὸ ὅλον τῷ Σανταβαρηνῷ ἐπείθετο, καὶ πηρῶσαι τὸν υἱὸν εἶχεν· ἐπεὶ δὲ ἐχρόνισεν ὁ Λέων ἐν τῇ εἱρκτῇ, μόλις οὗτος ἐκβάλλεται.

Ignatio præsentem vitam cum futura commutante, reddidit imperator Photio sedem. Monachus erat quidam, cui plurimum fidebat imperator, Santabarenus nomine, qui passim male audiebat. Vnde & a Leone sapiente imperatore veluti præstigiator & impostor, ut qui imperatorem Basilium a sana mente & consiliis abduceret, carpebatur. Quæ cum illius animum morderent, ultum iturus, qui sibi molestus erat, Leonem, adversus illum simulat amicitiam, illique pessimorum consiliorum auctor existit, quæ Leo admittit. Santabarenus vero iis quæ Leo se auctore faciebat, contra Leonem abusus, illum apud Basilium accusat, patremque graviter in filium per calumnias concitat: quem pater in quodam palatii domicilio, quod Margarites nominatur, inclusum custodiendum curat, regiaque insignia detrahit. Quod si imperator plenam Santabareno fidem adhibuisset, filium penitus exoculasset. Sed postquam aliquamdiu Leo in carcere detentus fuit, tandem Santabarenus, quamvis ægre, ab aula exturbatur.

PARS. III. CAP. XIII.

Hic finiunt ea quæ ex Radero Romanæ editioni addita sunt, de quibus vide notas infra.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΠΟ ΦΩΤΙΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ψευδοσυνόδου τοῖς ἐντευξομένοις.

Τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ὀγδόης συνόδου συγκροτηθείσης, ὁ μὲν θεῖος Ἰγνάτιος εἰς τὸν ἴδιον θρόνον ἀποκατέστη, καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη τὸ δεύτερον θεαρέστως τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει διίθυνεν ἐκκλησίαν. Φώτιος δὲ καθαιρέσει τε ὑποβληθεὶς, καὶ ὑπερορίᾳ κατακριθεὶς, ἐν τούτῳ πάσῃ μηχανῇ τὴν Βασιλείου τοῦ αὐτοκράτορος εὔνοιαν ἑαυτῷ ἐμνηστεύετο, ἔκ τε τῆς ὑπερορίας ἀνακληθῆναι ἐσπούδαζεν. καὶ δὴ βιβλίον πλαστογραφήσας, ψευδῆ τινα γενεαλογίαν τοῦ βασιλέως ἐμυθολόγησε, τὸ Βασιλείου κράτος εὐτυχέστατόν τε καὶ πολυχρονιώτατον μαντευόμενος παλαιοῖς ταῦτα χάρταις γράμμασιν Ἀλεξανδρείνοις ἐγχαράξας, ὅπως δόξαν ἀρχαιότητος τὸ σύγγραμμα φέροιτο· καθυπουργοῦντος δὲ αὐτῷ Θεοφάνους τινὸς, ἀνδρὸς παρά γε τῷ βασιλεῖ μέγα δυναμένου ἐπὶ σοφίας ὀνόματι, λάθρα τῇ τοῦ παλατίου βιβλιοθήκῃ τὸ τοιοῦτον σύγγραμμα ἐναπέθετο. εἶτα ὁ Θεοφάνης καιροῦ λαβόμενος, τὸ βιβλίον τῷ βασιλεῖ ὑποδείκνυσι, πολλὰ φάσκων ἐν ἐκείνῳ ἀσαφῆ τε καὶ μυστηριώδη ἐναποκεῖσθαι, μὴ ἂν ἄλλως ὑφ' ἑτέρου σαφηνισθῆναι δυνάμενα, ἢ μόνου Φωτίου. ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς ἀποκρύφου ταύτης γνώσεως τῷ πόθῳ ὑπερζέσας, ἄφετον εὐθὺς ἐκεῖνον ἀπὸ τῆς ἐξορίας μετεκαλέσατο. πρὸς τούτοις καὶ ὁ Σανταβαρηνὸς ἀνὴρ γόης καὶ πανουργίᾳ διαφέρων, Φωτίῳ δὲ εἰς τὰ μάλιστα ᾠκειωμένος, φίλτροις καὶ φαρμακείαις τὸν βασιλέα καταγοητεύσας, τὴν πρὸς τὸν Φώτιον ἐκείνου δυσμένειαν εἰς εὔνοιάν τε μετέβαλε καὶ οἰκείωσιν. ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ Στενοῦ, ἔνθα ἐξόριστος διέτριβεν, ἐπανέρχεται Φώτιος εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ μηδόλως παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰγνατίου δυνηθεὶς εἰς κοινωνίαν παραδεχθῆναι, τὰ τῆς ἱερωσύνης ὅμως ἐν τοῖς βασιλείοις ἐπετέλει μυστήρια, ἐνέδραις συνεχέσι καὶ σκαιωρίαις τῷ ἱερωτάτῳ ἐπιβουλεύων ἀνδρὶ, καὶ εἰς τὸν ἐκείνου θρόνον εἰσπηδῆσαι λαθραίως ἀποπειρώμενος.

ADMONITIO AD LECTOREM de pseudosynodo Photii.

XIII. *Quæ hic initio de Photio dicuntur, ex Niceta fere omnia excerpta sunt in vita sancti Ignatii. Vide ea quæ notavit Severinus Binius in conciliabulum Constantinopolitanum pseudooctavum sub Ioanne VIII. papa tomo concil. IX. sequenti.*

Octavo generali concilio peracto, sanctus Ignatius pristinæ patriarchali sedi restitutus, per decem annos sanctissime Constantinopolitanam rexit ecclesiam. Quo tempore Photius, qui a concilio damnatus, atque in exilium erat ejectus, omnem dedit operam, ut & Basilii imperatoris animum sibi reconciliaret, & ipse ab exilio revocaretur. Quamobrem librum confecit, in quo fabulosam imperatoris genealogiam pertexens, Basilii imperium non modo felicissimum, sed etiam diuturnum fore prædicebat: quæ in vetustissima charta ad antiquitatis speciem exprimendam Alexandrinis literis descripsit, & cujusdam Theophanis opera, qui apud imperatorem propter doctrinæ existimationem plurimum auctoritate valebat, clam in palatina bibliotheca collocandum curavit. Opportuno deinde tempore idem Theophanes imperatori librum ostendit, affirmans multa in illo arcana & obscura contineri, quæ ab uno Photio declarari possent. Magna flagrans cupiditate imperator cognoscendi quæ in confecto libro continebantur, illum statim ab exilio accersiri jussit. Santabarenus etiam magus ac scelestissimus, Photii vero amicissimus, esculenta quædam & poculenta pharmaca imperatori apposuit, quibus Photium imperatori antea invisum, carum illi acceptumque reddidit. E Steno igitur, ubi tunc exulabat, Constantinopolim reversus Photius, tametsi nunquam a sancto Ignatio, ut ad communionem admitteretur, impetrarat, in regia tamen domo ecclesiastica munera obire, eidem viro sanctissimo insidiari, clamque ejus invadere sedem non desistebat,

PART. III. CAP. XIII. *In epist. ad Stephanum papam.*

Paulo post cum beatus Ignatius ad cæle- stem patriam esset evocatus, cui mortem a Photio scribit Stylianus fuisse comparatam, post triduum patriarchale fastigium iterum Photius occupat, in sancti Ignatii familiares desævit, sancta ejus instituta rescindit, legitimos deponit episcopos: omnia denique per vim ac tyrannidem exercet. Per idem tempus ad Ioannem VIII. summum pontificem mittit legatum Theodorum episcopum, per quem ei se ab universa Constantinopolitana ecclesia coactum, patriarchalem sedem iterum conscendisse per summam impudentiam mendaciumque significat. Mittit idem imperator legatos, enixe a pontifice petens, ut Photium in communionem admittat, & ejus electionem sua auctoritate confirmet: asserens hac tantum ratione posse Constantinopolitanam ecclesiam diu schismate laborantem, ad ecclesiasticam pacem, & unitatem redire. Imperatoris precibus adductus pontifex, ut pax sit ecclesiæ Constantinopolitanæ, dispensat cum Photio, ut in Ignatii locum subrogetur: ea tamen lege, ut in synodo, hac de re celebranda, veniam postulet, & ut Bulgaricam diœcesim ecclesiæ Romanæ restituat. Decernit etiam, ne deinceps ullus e laicis in ecclesia Constantinopolitana subito episcopus ordinetur, ut in octava generali synodo Hadriano II. pontifice maximo celebrata congruenter fuerat promulgatum. Hæc ex Ioannis pontificis Latinis literis ad imperatorem, ad Photium & alios datis constant: quæ literæ in antiquissimo codice habentur Vaticanæ bibliothecæ, Longobardicis characteribus exaratæ. Legatos quoque constituit Ioannes Eugenium & Paulum episcopos, atque una cum iis Petrum presbyterum cardinalem, ut hæc sua mandata exequerentur. At his non contentus Photius, cum Ioannis pontificis auctoritate vellet omnia contra se tum Romæ, tum Constantinopoli acta rescindi, seque legitimum patriarcham semper fuisse declarari; ad usitatum artificium rediit, legatos corrumpendi, literas apostolicas depravandi, novaque scripta confingendi: atque ut antea in Nicolai literis multa addiderat, multa mutaverat, multa subtraxerat, ut Nicolaus ipse testatur; sic in hujusmodi Ioannis literis factum videmus. Nam, ut alia omittantur, in suis epistolis Ioannes adscripsit, Photium debere misericordiam in synodo petere: in Græcis vero ac depravatis, debere Dei omnipotentis misericordiam in synodo prædicare. Præterea in Latinis literis erat scriptum, congruentissime in synodo Constantinopoli tempore Hadriani II. habita fuisse promulgatum: Ne quis e laicis repente ordinetur episcopus. In Græcis vero decretum hoc non ad octavam synodum sub Hadriano secundo, sed ad synodum septimam sub Hadriano primo,

In epist. 9.

A μετ' οὐ πολὺ δὲ μεταστάντος Ἰγνατίου τοῦ μάκαρος εἰς τὴν ἀγήρω ζωήν· καίτοι ἔργον Φωτίου τὸν ἐκείνου θάνατον γενέσθαι Στυλιανὸς μαρτυρεῖ· μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν πάλιν αὖθις θρόνον ἐπεισέφρησε Φώτιος, ὠμότητα μὲν καὶ λύτταν κατὰ τῶν οἰκείων Ἰγνατίου θεραπευτῶν ἐνδεικνύμενος, τὰς ἱερὰς δὲ λύων ἐκείνου θεσμοθεσίας· καὶ τοὺς μὲν κανονικῶς καταστάντας ἐπισκόπους ἀποκινῶν, πάντα δὲ βιαίως καὶ τυραννικῶς ἐργαζόμενος. εἶτα καὶ Θεόδωρον ἐπίσκοπον πρὸς Ἰωάννην ἀποστέλλει τὸν πάπαν ἀποκρισιάριον, δι' ἐκείνου δηλῶν, ὡς ὑφ' ὅλης τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας ἀναγκασθεὶς τὴν πατριαρχικὴν αὖθις ἀναλάβοι ἀξίαν, ψευδολογίας καὶ ἀναιδείας ὑπερβολὴν μηδεμίαν ὑπολιπών. στέλλονται B καὶ παρὰ βασιλέως πρεσβευταί, πολλὰ τὸν πάπαν ἐκλιπαροῦντος κοινωνίας τε μεταδοῦναι τῷ Φωτίῳ, καὶ τὴν ἐκείνου προβολὴν αὐθεντικῶς ἐπικυρῶσαι· ταύτῃ μόνον εἰρηνεύσειν διαβεβαιουμένου τὴν Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίαν σχίσματι πολυχρονίῳ τεταραγμένην. ὁ γοῦν πάπας ταῖς βασιλικαῖς δεήσεσιν ἐπινεύσας, πρὸς εἰρηναίαν τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης κατάστασιν Φωτίῳ μὲν συγχωρεῖ διαδέξασθαι τὸν Ἰγνάτιον, προσδιορίζεται δ' οὖν ὅμως ταῦτα· ἵνα συγγνώμην Φώτιος αἰτήσηται ἐπὶ τῆς συνόδου, ἣν ἐπὶ τούτῳ ἔδει συγκροτηθῆναι· καὶ ὥστε τὴν Βουλγαρικὴν ἐπαρχίαν ἀποδοῦναι τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ. ὁρίζει δὲ πρὸς τούτοις, μηδένα τοῦ λοιποῦ λαϊκὸν C ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίᾳ ἀθρόον εἰς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα προβιβάζεσθαι, κατὰ τὸ πρώην νομοθετηθὲν ὑπὸ τῆς οἰκουμενικῆς ὀγδόης συνόδου, ἀρχιερατεύοντος Ἀδριανοῦ τοῦ δευτέρου. ἃ δὴ πάντα δῆλα καθέστηκεν ἐκ τῶν Λατινικῶν Ἰωάννου τοῦ πάπα πρός τε τὸν βασιλέα καὶ τὸν Φώτιον, καί τινας ἄλλους, γραμμάτων· ἅπερ εἰς τόδε διασώζεται ἔν τινι τεύχει τῆς ἀποστολικῆς βιβλιοθήκης παλαιοτάτῳ, Λογγιβαρδικῷ χαρακτῆρι γεγραμμένα. προεχειρίσατο δὲ καὶ τοποτηρητὰς ὁ Ἰωάννης Εὐγένιον καὶ Παῦλον, καὶ σὺν τούτοις Πέτρον πρεσβύτερον καὶ καρδινάλιον, τοῖς D αὐτοῦ προστάγμασι διακονησομένους. ἀλλὰ Φώτιος τούτοις μὴ ἀρκούμενος, τῇ δὲ Ἰωάννου τοῦ πάπα βουλόμενος αὐθεντίᾳ τὰ κατ' αὐτοῦ πραχθέντα εἴτε ἐν Ῥώμῃ, εἴτε ἐν Κωνσταντινουπόλει πάντα ἀκυρωθῆναι, καὶ αὐτὸν ἔννομον ἀναγορευθῆναι πατριάρχην ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, πρὸς τὴν φίλην καταφεύγει πολυτεχνίαν. καὶ δὴ τοὺς μὲν τοποτηρητὰς ὑποκλέπτει δώροις, παραχαράττει δὲ τοῦ πάπα τὰ γράμματα, καὶ νέα διαπλάττει· καὶ ὥσπερ πρότερον τὰ Νικολάου λαβὼν γράμματα, προσθήκαις αὐτά, καὶ μεταβολαῖς, καὶ ἀφαιρέσεσιν E ἐκιβδήλευσεν, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ ὁ Νικόλαος, παραπλησίως καὶ τὰ Ἰωάννου διέθετο γράμματα. αὐτίκα γὰρ ὡς ἐν παραδείγματι, ἵνα τἄλλα ἐάσωμεν, ὁ μὲν πάπας ἐν ταῖς ἑαυτοῦ ἐπιστολαῖς γράφει, χρῆναι Φώτιον αἰτήσασθαι ἔλεον ἐνώπιον τῆς συνόδου. ἐν δὲ ταῖς ἑλληνικαῖς, δηλαδὴ ταῖς παραφθαρείσαις αἱ φωναὶ παρεποιήθησαν οὕτως. ἀξιοῦμεν τὴν σὴν ἀδελφότητα μὴ ἀπαξιῶσαι ἐπὶ τῆς συνόδου ἀνακηρύξαι τὸ εἰς σὲ τοῦ Θεοῦ ἔλεος. καὶ ἐν μὲν τοῖς Λατινικοῖς γράμμασιν ἐλέγετο, ἁρμοδιώτατα τεθεσπίσθαι ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ δευτέρου γενομένῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει, μηδένα ἐκ λαϊκῶν χειροτονεῖσθαι ἀθρόον ἐπίσκοπον. ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς δὲ ὁ κανὼν οὗτος ἀναφέρεται οὐ πρὸς τὴν ὀγδόην σύνοδον ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ δευτέρου, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἑβδόμην ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ πρώτου,

πατριαρχεύοντος

πατριαρχεύοντος Ταρασίου. μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ δευτέρου ὀγδόη σύνοδος ἀποδοκιμάζεται καὶ ἀκυροῦται. εὐστόχως οὖν Γρηγόριος ὁ πρωτοσύγκελλος ἐν τῇ ἀπολογίᾳ πρὸς τὴν Μάρκου τοῦ Ἐφέσου ὁμολογίαν, πολὺ φησὶν ἔχειν τὸ ὕποπτον τὴν Ἰωάννου τοῦ πάπα ἐπιστολὴν, τὴν ἑλληνικῶς ἐν ταύτῃ τῇ ψευδοσυνόδῳ φερομένην, ὡς Ἑλληνικὸν δῆλον, οὐχὶ Λατινικὸν ἰδίωμα σώζουσαν.

Οὕτως οὖν προδιαφθείρας ὁ Φώτιος τούς τε τοποτηρητὰς καὶ τὰ γράμματα, σύνοδον συνεκρότησεν, ἣν καὶ οἰκουμενικὴν ἐπεφήμισεν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν αὐτοῦ κανόνων. φέρεται δὲ ἐν πολλοῖς ἀντιγράφοις ἑλληνικοῖς τὰ πρακτικὰ τοῦ τοιούτου ψευδοσυλλόγου· ἐν ᾧ τῶν ἐκεῖσε συνελθόντων ἐπισκόπων ὁ ἀριθμὸς μέχρι τριακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα κορυφοῦται. πῶς δὲ οὐ θαυμαστὸν, εἰ πολυάνθρωπος οὕτω γέγονε σύλλογος, οὐδεὶς δὲ τῶν ἀρχαιοτέρων ἱστοριογράφων, εἴτε Γραικῶν, εἴτε Λατίνων, αὐτοῦ μνημονεύει, καί τοι ἁπάσας ἀπαριθμοῦντες τὰς οἰκουμενικὰς συνόδους, καὶ τὰς μὴ τοσοῦτον πεπληθυσμένας; ἀλλ' ὡς ἔοικε, Φώτιος πολλαπλασιάσαι δοκεῖ κἀνταῦθα πεπλασμένως τῶν ἐπισκόπων τὰ ὀνόματα, ὥσπερ ἐν τῷ κατὰ Νικολάου τοῦ πάπα συνεδρίῳ πάλαι ὀπαδοὺς ἔχων ἕνα μόνον πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἐπισκόποις, περί που χιλίων ὑπογραφὰς ἐψεύσατο, ὡς μαρτυρεῖ ὁ βιβλιοθηκάριος Ἀναστάσιος. ἐν ταύτῃ γοῦν αὐτοῦ τῇ ψευδοσυνόδῳ Φώτιος αὐτὸς προκαθεζόμενος φαίνεται, οὐχ οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ πάπα· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ συνελθούσης ἤδη τῆς συνόδου αὐτοὶ παραγγελλόμενοι καὶ εἰσελθόντες, συγχωρήσαντος τὴν εἴσοδον τοῦ Φωτίου, παρὰ κανόνας, παρὰ τὴν ἀρχαίαν ἁπασῶν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων συνήθειαν. ἦν δὲ αὐτοῦ σκοπὸς ἐκεῖνος ἐξαίρετος, διὰ τῆς συνόδου ταύτης ἀπαλεῖψαί τε καὶ ἀκυρῶσαι πάνθ' ὅσα κατ' αὐτοῦ πώποτε δεδογμένα ἐτύγχανεν. ἐπ' αὐταῖς γοῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ διαφθαρέντες λεγάτοι διαβεβαιοῦνται, σπουδὴν εἶναι τοῦ πάπα, τοὺς Φωτίου ἀποσχιζομένους καταστεῖλαι· περὶ δὲ τοῦ τὴν Φωτίου προβολὴν ἐπικυρωθῆναι, οὐδεὶς αὐτοῖς λόγος. καί τις Καλχηδόνος μητροπολίτης Ζαχαρίας πολλοῖς πρότερον ἐγκωμίοις τὸν Φώτιον ἐξυμνήσας, τολμᾷ λέγειν, οὐχ ὑπὲρ Φωτίου, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας εἶναι τὴν σύνοδον, ἵνα μὴ παρὰ τῶν σχισματικῶν διασύρωνται οἱ Ῥωμαίων ἀρχιερεῖς, ὡς ταραχῶν καὶ στάσεων ἀρχηγοί. ὅλως γὰρ ὁ Ζαχαρίας τὴν αἰτίαν πᾶσαν οὐχὶ τῷ Φωτίῳ, ἀλλὰ τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ λεληθότως ἀνάπτει. πρὸς τούτοις αὕτη ἡ ψευδοσύνοδος βεβαιοῦται, Φώτιον οὐ λῃστρικῶς, ἀλλὰ συμφωνίᾳ πάντων, μᾶλλον δὲ βίᾳ βασιλικῇ ἀνελθεῖν εἰς τὸν θρόνον. ἅπερ διεξοδικώτερον Φώτιος αὐτὸς ἐξηγούμενος, περὶ ἑαυτοῦ ἀνερυθριάστως λέγει, ὡς οὐδέποτε γέγονεν ἐν ἐπιθυμίᾳ τοῦ θρόνου ἐκείνου, οὔτε μὴν τυραννίδι καὶ ἀρχοντικῇ δυναστείᾳ χρησάμενος, ἀλλὰ ψήφων ὁμοφωνίᾳ πάσης τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, καὶ ἀπαραιτήτῳ βίᾳ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνεβιβάσθη θρόνον. ὅθεν ἀδίκως, φησὶν, ἐκβληθεὶς ἐνεκαρτέρησε στέργων καὶ φέρων ἐν εὐχαριστίᾳ τὴν ἐξορίαν, τὰς βασιλικὰς μηδέποτε ἀκοὰς περὶ ἀποκαταστάσεως ἐνοχλήσας, ἀλλ' ὡς μισοῦντος ἐκείνου ἐλέῳ τοῦ βασιλέως πολλῷ τῷ ὑπερορίας κατηνέχθη, καὶ ὅτι ἕως πέρας ἦν τῷ βίῳ Ἰγνάτιος,

ac Tarasii tempore celebratam refertur: imo vero octava synodus sub Hadriano secundo damnatur, atque rescinditur. Quare non immerito Gregorius protosyncellus in responsione ad fidei confessionem a Marco Ephesino expositam, hasce Ioannis papæ literas Græcas, quæ sunt in hac pseudosynodo, valde suspectas habuit; quod, inquit, Græcam plane phrasim & non Latinam redoleant,

Corruptis igitur tum legatis, tum epistolis, synodum coegit Photius, quam generalem in sua canonum collectione appellat: quæ synodus, seu potius conciliabulum in plerisque Græcis manuscriptis codicibus extat. In cujus initio trecenti & octoginta numerantur episcopi. Sed mirum est, si tantus fuisset episcoporum numerus, cur nemo ex paulo antiquioribus Græcis aut Latinis historicis ejus synodi mentionem fecerit, cum aliarum omnium generalium, nec ita frequentium meminerint synodorum? Sed ut in ea synodo quam contra Nicolaum Photius prius habuerat, cum unus & viginti tantum interfuissent episcopi, mille circiter in ea fuisse mentitus est, ut Anastasius in præfatione octavæ synodi testatur: ita in hoc conciliabulo a Photio multa episcoporum nomina esse conficta, valde verisimile videtur. In hac igitur seu pseudosynodo Photius ipse, non Romani legati præsederunt; imo coacta synodo advenisse illi dicuntur, & a Photio ad synodum admissi, contra canones, contraque veterem omnium generalium conciliorum consuetudinem: ejusque præcipuum consilium illud fuit, ut omnia quæ contra se ante decreta fuerant, hujus synodi auctoritate antiquarentur. Quare initio tum ipse, tum corrupti legati se a pontifice missos aiunt, non ad ejus electionem confirmandam, sed ad eos qui Photio obedire recusabant, reprimendos. Imo vero Zacharias quidam [a] metropolita, post miras Photii laudes celebratas, dicere audet, non pro Photio, sed pro Romana ecclesia synodum esse congregatam, ut scilicet a schismaticorum injuriis liberaretur; quod illi Romanos pontifices schismatis Constantinopolitanæ ecclesiæ auctores fuisse affirmarent. quippe Zacharias culpam omnem non in Photium, sed subobscure in Romanam rejicit ecclesiam. Hæc præterea pseudosynodus affirmat, Photium non ulla vi, sed omnium consensu, & ab imperatore compulsum episcopatum accepisse: quæ fusius ipse Photius persequens, dicere non erubuit, se nunquam episcopatum ambiisse, nec vi aut sæculari potentia innixum, sed ab universa Constantinopolitana ecclesia coactum, patriarchale fastigium conscendisse: atque inde postea injuste ejectum, æquo ac libenti animo exilium passum, neque unquam de revocatione cum imperatore egisse, sed illius pietate revocatum: amicitiam sibi cum Ignatio fuisse,

[a] Calchedonis.

neque

neque se unquam eo vivo episcopatum invadere voluisse; quamvis eum multi ad id agendum impellerent. Verum eo mortuo, se omnium consensu, atque adeo ab imperatore ipso etiam coactum, Constantinopolitanam sedem recepisse. Hæc sunt quæ Photius & Photiani affirmarunt. Quæ omnia quam falsa, quam a veritate aliena sint, tum ex iis quæ diximus, tum ex octavæ synodi actis, & Nicolai pontificis maximi epistolis liquido constat. In quibus ostenditur Photium per vim, atque imperatoris potentia fretum, Constantinopolitanum episcopatum arripuisse: contra vero, sanctum Ignatium injuste dejectum, omnium consensu suæ sedi restitutum. Addunt præterea Photiani, a Photio multos hæreticos & barbaras gentes ad fidem catholicam esse traductas. Testes (inquiunt) sunt Armeniorum provincia, & Mesopotamia, & integræ nationes barbaræ: per barbaras autem nationes videntur intelligere Bulgaros & Ruthenos, ut ipsemet Photius in sua encyclica epistola innuit. Verum ea quoque hinc falsa esse ostenduntur. Nam Armeni etiam tempore Photii, atque adeo post illum in suis erroribus perdurarunt; donec a sancto Nicone, qui post Photii tempora floruit, ad veritatem catholicam perducti sunt. Bulgaros vero non Photii opera ad fidem esse conversos, sed a Nicolao pontifice eorum regem petiisse, ut in Bulgariam mitteret, qui eos Christianis præceptis imbuerent, testatur Anastasius. Extant hac de re Nicolai, Adriani & Ioannis octavi summorum pontificum epistolæ; & e synodi octavæ actis colligitur. Rutheni præterea quo tempore, & cujus opera sint Christianam fidem complexi, Curopalates in Basilio narrat. Rhos (ita Russos vocat) percussocum illis, Græcis videlicet, fœdere, ut salutaris baptismi participes essent, auctor fuit Basilius imperator, misso ad eos archiepiscopo. Cui cum non ante se suosque fidem habituros diceret eorum princeps, quam miraculum aliquod cerneret; ut liber euangelii conjiceretur in ignem, postulavit. quod si non deflagraret, se cum suis illico Christianam religionem suscepturum. Conditione accepta, & fusis ab episcopo ad Deum precibus, conjectum sacrum volumen in ardentem fornacem, post aliquot horas illæsum est inventum. Quo miraculo permoti ad baptismum barbari confugere. Eadem quoque recensent Zonaras, Cedrenus & Nicephorus. Nullus tamen ex hisce scriptoribus ullam Photii mentionem facit.

S. Nico in ep. de error. Armenior. quæ extat in 3. tom. bibliothecæ patrum. in præfat. 8. synod.

In Basilio.

Leguntur præterea Ioannis octavi pontificis literæ Græcæ (ut diximus) at corruptæ. Verumtamen ut suum virus contra Romanam ecclesiam Photius evomeret, neque corrupta omnino, quæ in illis continebantur, a synodo admitti voluit, sed ea tantum quæ pro sui confirmatione erant constituta. Nam recitatis literis cum legati synodum interrogarent: Num reciperent ea, quæ illis continebantur: respondit synodus: Quæcumque justa & legitima continentur, & ad

τήν τε πρὸς ἐκεῖνον φιλίαν ἠσπάσατο, καὶ τὸν οἰκεῖον θρόνον οὐκ ἐδέχετο περιόντος ἐκείνου ἀπολαβεῖν, καί τοι πολλῶν, φησὶν, ὄντων τῶν εἰς τοῦτο καὶ ἀνάγκην ἐπαγόντων. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος τῶν ἀνθρωπίνων μετέστη, πάντων συμφωνησάντων, καὶ τοῦ βασιλέως κατεπείγοντος, εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀνῆλθε θρόνον. ταῦτά ἐστιν, ἃ Φώτιος εἶπε, καὶ οἱ Φωτιανοὶ προσεμαρτύρησαν. εἶναι δὲ ὅλως πλαστὰ καὶ πόῤῥω που τῆς ἀληθείας, εὔδηλον ἐξ ὧν τε ἡμεῖς ἔφθημεν εἰπόντες, ἔκ τε τῶν πρακτικῶν τῆς ὀγδόης ἱερᾶς συνόδου, καὶ ἐκ τῶν Νικολάου τοῦ πάπα ἐπιστολῶν· ἐν αἷς ἀποδέδεικται Φώτιος μὲν χειρὸς βασιλικῆς δυνάμει δραξάμενος τοῦ θρόνου τυραννικῶς, ὁ δὲ θεῖος Ἰγνάτιος μετὰ τὸ παρανόμως ἐκβληθῆναι, συναινέσει πάντων ἀποκαταστὰς τῷ οἰκείῳ θρόνῳ. ἔτι πρὸς τούτοις λέγουσιν οἱ Φωτιανοὶ, ὅτι Φώτιος καὶ αἱρέσεων καὶ πλάνης ῥύσαιτο τοὺς ἀνθρώπους. καὶ μάρτυς, φασὶν, ἡ Ἀρμενίων χώρα, ἥτε Μεσοποταμία, καὶ ἔθνη ὁλόκληρα βαρβαρικά· τοὺς Βουλγάρους ἴσως αἰνιττόμενοι καὶ τὸ καλούμενον Ῥώς· τοῦτο γὰρ καὶ Φώτιος αὐτὸς ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ ἐπιστολῇ σημαίνειν δοκεῖ. ἀλλὰ κἂν τούτοις αὐτοὺς μὴ ἀληθεύειν, δῆλον ἐντεῦθεν· ὅτι οἱ μὲν Ἀρμένιοι καὶ ἐπὶ Φωτίου καὶ μετ᾽ αὐτὸν τῇ κακοδοξίᾳ ἐνέμειναν, ἄχρις οὗ διὰ Νίκωνος τοῦ ἁγίου· ἤκμασε δὲ οὗτος μετὰ τὸν Φώτιον· τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μετεδιδάχθησαν. τοὺς δὲ Βουλγάρους οὐχ ἡ Φωτίου διδασκαλία τῆς πλάνης ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ δεήσεσι Μιχαὴλ ἄρχοντος τῶν Βουλγάρων Νικόλαος ὁ πάπας διὰ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ πρὸς ἐκείνους ἀποσταλέντων τὴν τῶν Χριστιανῶν θρησκείαν ἐμύησε. τούτου μάρτυς Ἀναστάσιος, καὶ αἱ Νικολάου, Ἀδριανοῦ καὶ Ἰωάννου ἄκρων ἀρχιερέων ἐπιστολαί. καὶ ἐκ τῶν πρακτικῶν δὲ τῆς ὀγδόης συνόδου αὐτὸ τοῦτο συνάγεται. τὸ δὲ Ῥὼς καλούμενον ἔθνος πότε καὶ διά τινος μετετέθη πρὸς τὴν εὐσέβειαν, ἱστορεῖ ὁ Κουροπαλάτης ἐν τῷ Βασιλείου βίῳ· τούτοις, φάσκων, τὸν βασιλέα σπεισάμενον πεῖσαί τε τῷ σωτηρίῳ βαπτίσματι προσελθεῖν, καὶ ἀρχιεπίσκοπον ἐπὶ τούτῳ ἐκπέμψαι. τοὺς δὲ ἀποθέσθαι τὴν πλάνην μὴ βουλομένους, ἕως μὴ παράδοξόν τι σημεῖον θεάσωνται, ἐξαιτήσασθαι τὴν ἱερὰν τοῦ εὐαγγελίου βίβλον εἰς πῦρ βληθῆναι· κἂν μὴ, φησὶ, γένηται τῆς φλογὸς παρανάλωμα, τὴν εἰς Χριστὸν αἱρήσεσθαι πίστιν. ἐπὶ τούτοις τὸν ἀρχιεπίσκοπον προσευξάμενον τὴν θείαν βίβλον ῥῖψαι εἰς τὸ πῦρ· ἣν, φησὶν, ἐφ᾽ ἱκανὰς ὥρας ἐν τῇ πυρᾷ θεασάμενοι οἱ βάρβαροι ἀβλαβῆ καὶ ἀλώβητον, τῷ χριστιανισμῷ εὐθέως προσέφυγον. σύμφωνα δὴ τούτοις ἀφηγεῖται Ζωναρᾶς, ὅ, τε Κεδρηνὸς καὶ ὁ Νικηφόρος, οὐδεμίαν ὅλως μνείαν ἐν τούτῳ Φωτίου ποιούμενοι.

Ἀνεγνώσθησαν ἑλληνικῶς ἐν τῷ συνεδρίῳ τούτῳ καὶ αἱ τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ ὀγδόου ἐπιστολαὶ, ἀλλ᾽ ὡς εἴρηται, νενοθευμέναι. πλὴν Φώτιος τὸν κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἰὸν ἐξεμέσαι βουλόμενος, οὐδὲ νενοθευμένας ἐφῆκεν ὑπὸ τῆς συνόδου ὁλοκλήρους παραδεχθῆναι, ἀλλ᾽ ὅσα μόνον ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς αὐτοῦ ἦν ὡρισμένα. μετὰ γοῦν τὴν τῶν γραμμάτων ἀνάγνωσιν πυνθάνονται οἱ τοποτηρηταὶ, εἰ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα ἀποδέχονται. ἡ δὲ σύνοδος ἀπεκρίθη· ὅσα τῷ αἰσίῳ καὶ ἐνθέσμῳ λόγῳ περιέχεται, καὶ εἰς τὴν

τὴν ἡμετέραν ἀνήκει μετριότητα καὶ γνώμην, στεργόμενον καὶ ἀποδεχόμεθα. καίτοι ἐν πάσαις ταῖς οἰκουμενικαῖς συνόδοις τὰ ἀποστολικὰ γράμματα τοιαύτης ἀποδοχῆς ἀξιοῦνται, ὡς εἰ τῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου προεφέροντο στόματι· καὶ πάντα τὰ ἐν ἐκείνοις τυπούμενα τοῖς ἑαυτῶν ὅροις αἱ σύνοδοι ἐντιθέασι. τῶν δὲ τοποτηρητῶν πρὸς ταῦτα εἰπόντων, οὐδὲν περιέχεσθαι ἔξω τοῦ προσήκοντος λόγου· Προκόπιός τις Καισαρείας Καππαδοκίας ἀρχιεπίσκοπος ἀποκρίνεται ἀντὶ πάντων· περιέχεσθαι, ὥστε ἀπὸ λαϊκοῦ μηδένα προάγεσθαι εἰς ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, καὶ ὅτι αἰσχύνη ἐστὶ τοῖς τοῦτο ποιοῦσιν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο αὐτοῖς τὸ διάταγμα ἐδόκει κατὰ τῆς Φωτίου προβολῆς γεγενῆσθαι, πολλαχῶς αὐτῷ ἀντιλέγουσι. καὶ πρῶτον μὲν τὸν κανόνα τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου, τὸν αὐτὸ τοῦτο διορίζοντα, κωλύειν οὐ πάντα φασὶ λαϊκὸν, ἀλλὰ τὸν ἀπὸ ἀγορᾶς πλούσιον, καὶ τὸν ἀπὸ ἀγορᾶς σχολαστικόν· οἷον ἡ Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησία, φασὶν, οὐδέποτε ἐδέξατο. ἀλλ' εἰ καὶ κανὼν ἦν, φασὶ, κωλύων ἅπαντα καθάπαξ λαϊκὸν, ἐπειδὴ ἀντιμαχόμενον ἔχει τὸ ἔθος τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, κατεκράτησεν ἤδη τὸ ἔθος τῶν κανονικῶν διατάξεων. ποῖος δὲ, φασὶ, λόγος ἐπιτρέπει, κληρικὸν ἢ μοναχὸν ἀλλοτρίως τοῦ ἐπαγγέλματος πολιτευόμενον προκρίνεσθαι λαϊκοῦ ὀρθῶς πολιτευομένου; ὅθεν δὴ τὸν κανόνα τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου φασὶ μὴ κωλύειν τὸν ἱκανὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἔργα παρεσχηκότα λαϊκὸν εἰς τὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἀναβιβάζεσθαι θρόνον· οἷος ὑπῆρχε Νεκτάριος, ὃν ἡ δευτέρα σύνοδος πατριάρχην ἀπέδειξε, καὶ Ἀμβρόσιος, καὶ ἄλλοι. τούτοις προστιθέασιν, ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῶν Ῥωμαίων τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκ λαϊκῶν τινες εἰς ἀρχιερατικὸν κατέστησαν θρόνον. πρὸς ταῦτα δὲ τῆς Φωτιανῆς ψευδοσυνόδου τὰ δικαιολογήματα μίαν ἀρκεῖ καὶ μόνην ἀντιπαραγαγεῖν αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ Φωτίου μαρτυρίαν· τὸν κανόνα δηλαδὴ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας καλουμένης συνόδου, ἣν αὐτὸς κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰγνατίου συνήγαγεν. ἑπτακαιδέκατος δὲ ὑπ' αὐτοῦ ὁ κανὼν ἐν τῷ Νομοκάνονι ἀριθμεῖται, ἔχων ἐπὶ λέξεως οὕτως· ἐν πᾶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας φροντίζοντες, καὶ τοῦτο ὁρίσαι ἀναγκαῖον ἐθέμεθα, ὥστε τοῦ λοιποῦ μηδένα ἐκ λαϊκῶν ἢ μοναχῶν ἀθρόον εἰς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὕψος ἀνάγεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βαθμοῖς ἐξεταζόμενον πρότερον, οὕτω τῆς ἐπισκοπῆς τὴν χειροτονίαν ὑποδέχεσθαι. εἰ γὰρ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τῶν λαϊκῶν ἢ μοναχῶν τινες ἀπαιτούσης χρείας παραυτίκα ἄξιοι γεγόνασιν ἐπισκοπῆς, ἀρετῇ τε διαπρέψαντες, καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίαν ὑψώσαντες· ἀλλά τί γε σπάνιον οὐδαμοῦ νόμον ἐκκλησίας τιθέμενοι, ὁρίζομεν τοῦ λοιποῦ μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι· εἰ μὴ κατὰ λόγον ὁ χειροτονούμενος διὰ τῶν ἱερατικῶν προέλθοι βαθμῶν, ἐν ἑκάστῳ τάγματι τὸν νενομισμένον χρόνον ἀποπληρῶν. ἡ ἐν Σαρδικῇ γὰρ σύνοδος οὐ τοῦτό φησιν, ὅπερ αὐτοὶ κακούργως ἐνόησαν· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς, τῆς κοσμικῆς δηλονότι διαγωγῆς, κἄν τε πλούσιος εἴη, κἄν τε σχολαστικὸς, περὶ λόγους δηλαδὴ σχολάζων, ἀξιοῖτο γίνεσθαι ἐπίσκοπος, τοῦτόν φησι μὴ πρότερον καθίστασθαι, ἐὰν μὴ καὶ ἀναγνώστου, καὶ διακόνου, καὶ πρεσβυτέρου ὑπηρεσίαν ἐκτελέσῃ διὰ τῆς μηκίστου χρόνου δοκιμασίας. ἐπειδὴ, φησὶ, καὶ ὁ μακαριώτατος ἀπόστολος, ὃς καὶ τῶν ἐθνῶν ἐγένετο διδάσκαλος, φαίνεται κωλύσας ταχείας γίνεσθαι τὰς καταστάσεις.

A nostræ facultatis mensuram, amplectimur & recipimus. At vero in generalibus conciliis omnibus apostolicæ literæ summo omnium consensu a patribus non secus recipiuntur, ac si sancti Petri ore proferrentur: & omnia quæ in eis præscribuntur, a synodis definiuntur. Cum vero legati dixissent, nihil in epistolis pontificis contineri, quod a justo alienum esset; respondit aliorum nomine Procopius quidam Cæsariensis episcopus, in epistolis contineri, ut nemo ex laico ad episcopalem dignitatem promoveatur; eosque non decere, qui hoc faciunt. Et quia propter Photii electionem decretum hoc videbatur editum, conantur illud multis argumentis infringere. Et primum quidem Sardicensis concilii canonem, qui hoc idem confirmat, non de quocumque laico, sed de forensi & curiali loqui contendunt; cujusmodi nunquam a Constantinopolitana ecclesia receptum esse. Deinde si canon de quovis laico loqueretur, cum contraria esset Constantinopolitanæ ecclesiæ consuetudo, canonibus asserunt jam esse derogatum: quia nulla ratio clericum potius aut monachum improbum, quam probum laicum deligi sinit. Quare dicunt Sardicensem canonem non prohibere laicum probatæ vitæ atque eximiæ virtutis, episcopum deligi; qualis fuit Nectarius a secunda synodo electus, sanctus Ambrosius, & alii. Addunt præterea in Romana ecclesia laicos quoque ad pontificalem sedem esse promotos. Sed hæc omnia, quæ a Photiana pseudosynodo dicta sunt, uno vel ipsius Photii testimonio refelli possunt. Nam in synodo quam habuit adversus Ignatium, canone XVII, ut in ipsius Photii Nomocanone habetur, hæc statuit: In omnibus boni ecclesiastici curam gerentes, hoc quoque definire necessarium duximus; ut nullus deinceps laicus, vel monachus repente ad episcopalem altitudinem eveheretur: sed in ecclesiasticis gradibus primum examinatus, sic episcopalis dignitatis ordinationem susciperet. Etsi enim adhuc quidam ex monachis & laicis exigente necessitate, episcopali honore statim digni facti sunt, qui & virtute excellenti fuere, & suam ecclesiam in altum extulere; id tamen quod raro evenit, ecclesiæ legem nequaquam statuentes, decernimus ut deinceps id minime fiat: nisi is qui rite ordinatur, per gradus sacerdotales processerit, in unoquoque ordine tempus præstitutum adimplens. Sardicensis vero concilii non is est sensus, quem illi perperam asserunt: sed si quis, inquit, e foro, hoc est sæculari statu, sive dives ille sit, sive studiis vacans, dignus habeatur episcopatu, hunc minime provehendum esse, nisi prius & lectoris & diaconi, & presbyteri ministerio fungatur per longissimi temporis probationem; quandoquidem & beatissimus apostolus, inquiunt, qui doctor etiam gentium fuit, prohibuisse videtur, ne celeres fiant ordinationes.

ANNO CHRISTI 870.

PART. III. CAP. XIII.

1. Tim. 3.

Cum ergo apostolus omnem excludat absolute neophytum, perspicuum est, Sardicensem quoque canonem de quovis laico pronuntiare. Et si qui etiam ex laicis vel catechumenis facti sunt episcopi, id tamen raro, & vel necessitate urgente, ut Nectarius in secunda synodo; vel divina aliqua inspiratione, ut in sancti Ambrosii electione accidit: id quod Nicolaus in epistola sexta, quæ habetur in octava synodo, satis aperte demonstrat. Quod autem raro accidit, (ut ipsemet Photius confitetur) id universalis ecclesiæ legem abrogare non poterit. Quare cum idem Photius canonem hac de re in Constantinopolitana ecclesia jam edidisset, falsum est quod Photiani dixere, canonem hunc in Constantinopolitana ecclesia locum non habere.

Act. 4.

Quod autem in Romana ecclesia laicus aliquando sit pontifex electus, falsum omnino est. Nullus enim reperitur ante Photii tempora laicus ad summum pontificatum evectus. nam Constantinus schismaticus fuit, ut Anastasius in Stephani papæ IV. vita fusius narrat. Ergo ab eodem Stephano propter hujusmodi Constantini factum constitutum fuit, ut summus pontifex ex presbyteris aut diaconibus cardinalibus eligeretur.

Alterum caput, quod in epistolis continebatur, erat, ut ex Constantinopolitana ecclesia, non aliunde, deligeretur episcopus: quod etiam Photiani conantur infringere. Negant enim id locum habere, nisi quis idoneus repertus fuerit in Constantinopolitana ecclesia, qui eligi possit. Verum cum tales ordinandi sint clerici, ut in iis facile queat reperiri qui ad episcopalem dignitatem merito promoveatur, præsertim in magna aliqua civitate, qualis est Constantinopolis; jure summus pontifex statuit ut Constantinopolitanus patriarcha ex ejus ecclesiæ clericis deligatur. Quod item Cælestinus primus ante decreverat. Vt scilicet tunc alter de altera eligatur ecclesia, si de civitatis ipsius clero, cui est episcopus ordinandus, nullus dignus (quod evenire non creditur) poterit reperiri.

Epist. 1.

σκόπου χηρευούσης μηδείς, ὅπερ ἀπίθανον,

Tertium caput, in Ioannis literis erat, ut Bulgaricam diœcesim Romanæ ecclesiæ Photius restitueret. Respondent Photiani, ad imperatorem hoc spectare: sed immerito hoc dicunt. Quod enim jus habet imperator in episcoporum diœcesium finibus distinguendis, præsertim cum eo tempore imperatori Bulgaria non pareret? Quod autem addunt, illam synodum non propter fines diœcesium distinguendos esse coactam, nihil ad rem facit. Neque enim vult pontifex, ut in synodo de hac re agatur; sed tantum præcipit, ne extra suos fines patriarcha Constantinopolitanus episcopos ordinet. Talis erat Bulgaria. Reliqua duo capita, quæ in corruptis illis epistolis continebantur de Photii electionis confirmatione, summopere laudant & recipiunt.

A ἐπειδὴ οὖν ὁ ἀπόστολος ἀπολελυμένως πάντα νεόφυτον ἀποκλείει, δῆλον ὅτι καὶ ὁ τῆς ἐν Σαρδικῇ κανὼν περὶ λαϊκοῦ παντὸς ἀποφαίνεται, ὥστε μὴ ἀθρόον εἰς ἐπισκοπὴν προβιβάζεσθαι. εἰ δὲ καὶ ἀπὸ κατηχουμένων ἢ νεοφωτίστων τινὲς προεβλήθησαν, τοῦτο σπανίως γέγονεν, ἢ χρείας κατεπειγούσης, ὡς ἐπὶ Νεκταρίῳ· ἢ κατὰ θείαν ἐπίπνοιαν, ὡς ἐπὶ Ἀμβροσίῳ τῷ θείῳ· περὶ ὧν ἡ Νικολάου τοῦ πάπα ἕκτη ἐπιστολή, ἥτις τῇ ὀγδόῃ συνόδῳ ἐμφέρεται, ἀκριβῶς διαλαμβάνει. τὸ δὲ σπανιάκις γινόμενον, συνομολογοῦντος καὶ τοῦ Φωτίου, οὐ δύναται τῆς καθόλου ἐκκλησίας ἀκυρῶσαι τὸν νόμον. εἰ δὴ οὖν Φώτιος περὶ τούτου κανόνα ἐξενηνόχει ἐν τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἐκκλησίᾳ, ψευδὲς ἄρα ὅ φασιν οἱ Φωτιανοί, τὸν κανόνα τοῦτον ἐκεῖ χώραν μὴ ἔχειν, ὄντος αὐτοῦ ἐναντίου τοῦ ἐπιχωρίου ἔθους.

B

Κἀκεῖνο δὲ παντελῶς ψευδές, ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ προβιβασθῆναί ποτε ἐκ λαϊκῶν ἀρχιερέα. πρὸ γὰρ τῶν Φωτίου χρόνων οὐδεὶς ἀπὸ λαϊκῶν εὕρηται τῆς ἄκρας ἐπιλαβόμενος ἀρχιερωσύνης. εἰ δὲ λέγοι τις τὸν Κωνσταντῖνον· ἀλλ' οὗτος σχισματικὸς γέγονε καὶ ψευδοπάπας· ὅπερ πλατύτερον ἱστορεῖ Ἀναστάσιος ἐν τῷ Στεφάνου τοῦ τετάρτου βίῳ. ἐκτοτε οὖν ὁ αὐτὸς Στέφανος διὰ τὸ πραχθὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου ἐθέσπισε, τὸν ἄκρον ἀρχιερέα ἐκ τοῦ τάγματος τῶν καρδιναλίων πρεσβυτέρων τε καὶ διακόνων προβάλλεσθαι.

C

Δεύτερον ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς κεφάλαιον περιείχετο, δεῖν εἰς ἀρχιερέα Κωνσταντινουπόλεως προάγεσθαι ἐκ τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, καὶ οὐχ ἑτέρωθεν· οἱ δὲ Φωτιανοὶ ἀντιφέρονται καὶ πρὸς τοῦτο, μὴ βουλόμενοι τὸ ῥηθὲν παραδέξασθαι, ἀλλ' ἢ μόνον, εἰ παρείη ἐν τῷ Κωνσταντινουπόλεως κλήρῳ ὁ δι' ἀρετὴν ἀξίως χειροτονηθῆναι δυνάμενος. ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἰκότως διωρίσατο ὁ πάπας. ἐπειδὴ γὰρ τοιούτους χρὴ τῷ κλήρῳ ἐγκαταλέγεσθαι, ἐξ ὧν ἄν τις δύναιτο ῥᾳδίως εἰς ἀρχιερωσύνην ἀνάγεσθαι κατ' ἀξίαν, ἄλλως τε ἐν πόλει τινὶ πολυανθρώπῳ, οἵα τυγχάνει οὖσα ἡ Κωνσταντίνου, ἐν δίκῃ ἂν τὸ πατριαρχικὸν ἀναδέχοιτο ἀξίωμα ὁ κληρικὸς ἐκείνης τῆς ἐκκλησίας. τοῦτ' αὐτὸ πάλαι προδιώριστο καὶ ὑπὸ Καιλεστίνου πάπα τοῦ πρώτου, ὥστε ἐξ ἑτέρας ἐκκλησίας λαμβάνεσθαί τινα εἰς ἐπίσκοπον, ἡνίκα ἐν τῷ κλήρῳ τῆς πόλεως τῆς ἐπι-

D

ψηφισθῆναι ἄξιος εὑρεθείη.

Τρίτον κεφάλαιον, ὥστε τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας ἀποδοθῆναι παρὰ Φωτίου τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ. ἀποκρίνονται οἱ Φωτιανοί, τοῦτο ἀνήκειν τῷ βασιλεῖ καὶ ταῖς βασιλικαῖς διοικήσεσιν· ἀλλὰ παρὰ τὸ πρέπον τοῦτο φασί. ποία γὰρ δέδοται τῷ βασιλεῖ ἐξουσία τοῦ διαστέλλειν τῶν ἐκκλησιῶν τὰς ἐνορίας, καὶ ταῦτα τῆς Βουλγαρίας τότε τῷ βασιλεῖ μὴ ὑποκειμένης; κἀκεῖνο δὲ ὃ προστιθέασιν οὐκ ἐπὶ τὸ διαστέλλειν ἐνορίας συναθροισθῆναι ταύτην τὴν σύνοδον, οὐδὲν πρὸς τὸ προκείμενον. οὐ γὰρ ἐκεῖνο βούλεται ὁ πάπας, ἵνα σκέψηται ἡ σύνοδος περὶ τούτου. ἀλλὰ προστάττει, τὸν Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχην μήτε χειροτονεῖν, μήτε ὠμόφορον ἀποστέλλειν ἔξω τῆς ἑαυτοῦ ἐνορίας· ἔξω δὲ ἦν ἡ Βουλγαρία. τὰ λοιπὰ δύο κεφάλαια τῶν διεφθαρμένων ἐπιστολῶν περὶ τῆς καταστάσεως καὶ ἐπιβεβαιώσεως τοῦ Φωτίου, καὶ ὑπερεπαινοῦσι καὶ ἀποδέχονται.

E

Ἀνεγνώσθησαν

Ἀνεγνώσθησαν μετὰ ταῦτα τῶν πατριαρχῶν αἱ ἐπιστολαὶ, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, καὶ τῆς Ἱεροσολύμων. εἰσάγονται δὲ καὶ τούτων οἱ τοποτηρηταὶ διαβεβαιούμενοι, τοὺς κατὰ τὴν ἁγίαν ὀγδόην σύνοδον τοποτηρητὰς, Σαρρακηνῶν γενέσθαι ἀποκρισιαρίους, παρ' οὐδενὸς δὲ τῶν πατριαρχῶν ἀποστάλθαι· ὅπερ ἄν τις οὐκ ἀπεικότως διεστραμμένης φαίη ψυχῆς ἐνθύμημα. Θεοδόσιος γὰρ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἰγνατίῳ τῷ μακαρίῳ ἐπιστέλλων, μετὰ δέους πολλοῦ φησι πεπομφέναι Ἠλίαν τὸν ἑαυτοῦ τοποτηρητὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὴν σύνοδον, διὰ τοὺς Σαρρακηνούς· καὶ σκῆψιν ἐπιφημίσαι τῆς ἀποστολῆς ταύτης, ὡς ἀφίκοιτο Ἠλίας ἐπὶ ἀναῤῥύσει Σαρρακηνῶν αἰχμαλώτων. παρὸ καὶ ἀντιβολεῖ Ἰγνάτιον, δωρηθῆναί οἱ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ὁπόσους βούλοιτο Σαρρακηνοὺς, πρὸς τὸ ἐξευμενίσαι τὴν τῶν κρατούντων ἀθέων δυσμένειαν. ταύτην οὖν διαστρέφειν τοῦ πατριάρχου τὴν οἰκονομίαν, καὶ καταχρῆσθαι ἐπὶ διαβολῇ τῆς ἁγίας συνόδου, πόσην ἐξελέγχει τοῦ Φωτίου κακοτροπίαν; μᾶλλον μὲν οὖν αὐτὸς ὁ Φώτιος ψευδοτοποτηρητὰς ἀνεπλάσατο, λῃστρικὴν σύνοδον κατὰ Νικολάου τοῦ πάπα ἐξεικονίσας, καὶ λόγοις ἐν αὐτῇ καὶ πρόσωπα μυθικῶς δραματουργήσας, ὡς κατὰ τὴν ὀγδόην τῆς ἁγίας ὀγδόης συνόδου πρᾶξιν λαμπρῶς διεγνώσθη. καθὸ δὴ πρεπόντως ὑπὸ τῆς αὐτῆς συνόδου τέκτων τῶν ψευσμάτων ἐπωνομάσθη. ὅλως γὰρ ἀνένδεκτον δοκεῖ, παρόντος βασιλέως καὶ πολλῆς ἐπισκόπων ὁμηγύρεως, ἀντὶ πατριαρχικῶν πρέσβεων εἰσαχθῆναι τοὺς Σαρρακηνῶν ἀποκρισιαρίους. τούτων μὲν οὖν οὕτω πραχθέντων, ὁ Φώτιος ἐν τῇ πέμπτῃ πράξει τῆς συνόδου ταύτης, ἀναθεωρῶν δῆθεν τὰ καλῶς παρὰ τῆς ὀγδόης συνόδου ἐπικυρωθέντα, προὔθηκε δεῖν ταῖς λοιπαῖς ἓξ συνόδοις οἰκουμενικαῖς συναριθμηθῆναι τὴν ἑβδόμην· ἐπειδὴ, φησὶν, ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία, καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς θρόνοι ἀμφιβάλλουσι τοῦ συναριθμεῖν αὐτὴν ταῖς λοιπαῖς ἁγίαις συνόδοις, ὡς ἡ φήμη, φησὶ, περιήγγελλεν. ἀλλὰ καὶ αὕτη ἀκριβεστάτη ψευδολογία τυγχάνει. τὴν γὰρ ἑβδόμην ἁγίαν σύνοδον ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης οὐ μόνον ἐξ ἀρχῆς ἀποδέδεκτο, ἀλλὰ καὶ Ἀδριανὸς ὁ πρῶτος ἀπολογίαν ὑπὲρ ἐκείνης συνεγεγράφει δι' ἐπιστολῆς, πάντα τὰ κατ' αὐτῆς προβαλλόμενα διαλύων. ἐπὶ τούτοις κανόνες τρεῖς ἐξεδόθησαν οὓς ὁ Φώτιος τῷ Νομοκάνονι παρενέθηκε· τούτων ὁ πρῶτος· ὥρισε, φησὶν, ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ὥστε τοὺς ἐξ Ἰταλίας κληρικοὺς, ἢ λαϊκοὺς, ἢ ἐπισκόπους ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἢ Εὐρώπῃ, ἢ Λιβύῃ διατρίβοντας, ὑπὸ καθαίρεσιν ἢ ἀφορισμὸν γενομένους παρὰ τοῦ πάπα, εἶναι καὶ παρὰ Φωτίῳ ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας ὅρῳ. καὶ αὖθις δὲ τοὺς ὑπὸ Φωτίου κληρικοὺς, ἢ λαϊκοὺς, ἢ ἀρχιερατικοῦ τάγματος ἐν οἱᾳδήποτε παροικίᾳ ἀφορισμῷ, ἢ καθαιρέσει, ἢ ἀναθεματισμῷ ὑποπεσόντας, εἶναι παρὰ τῷ πάπᾳ ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας κρίματι. οὕτω Φώτιος οὐ μόνον τῆς ἴσης ἀπολαύειν ἐξουσίας τῷ πάπᾳ διϊσχυρίζεται, ἀλλὰ καὶ ἑαυτῷ μὲν τὴν ὑφήλιον ἅπασαν, τῷ δὲ πάπᾳ μόνους ἀποδίδωσι τοὺς ἐξ Ἰταλίας. εἶτα διὰ τοῦ κανόνος τούτου καὶ τὰς πρὸς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ἐκκλήτους δοκεῖ ἐκκόπτειν, εἴγε τοὺς ὑπὸ Φωτίου καταχεκριμένους λῦσαί τε καὶ ἀθῳῶσαι μὴ ἐξῇ τῷ πάπᾳ. ὅπερ ἐστὶ παντὸς δικαίου καὶ τῶν κανόνων ἀνατροπὴ, κατ' ἐξαίρετον δὲ τοῦ πέμπτου τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου, ἔνθα περὶ τῶν εἰς τὸν

Leguntur deinde epistolæ patriarcharum Alexandrini, Antiocheni & Hierosolymitani. Admittuntur etiam eorum legati, qui affirmant legatos qui fuerant in synodo octava contra Photium habita, non fuisse veros legatos patriarcharum, sed Sarracenorum. Quem sane non immerito dixerit quispiam perversi animi sensum. Nam Theodosius Hierosolymorum patriarcha scribens ad Ignatium, multa se ait cum formidine misisse Constantinopolim vicarium suum Eliam ad synodum propter Sarracenos; & eo nomine missum divulgasse, quo scilicet captivos redimeret Sarracenos. Quapropter Ignatium rogat, ut sibi ab imperatore, quotquot vellet ipse, Sarraceni donarentur, ad leniendos impiorum animos, qui rerum potiebantur. Hoc ergo non sine prudenti consilio patriarchæ factum in alios detorquere sensus, ad elevandam auctoritatem sanctæ synodi, quantam fuisse in animo Photii declarat improbitatem? falsos ipse Photius induxit vicarios, cum nefaria synodo in Nicolaum papam celebrata, & personas & verba fabulose confinxit, ut plane constitit actione VIII. synodi octavæ. quare etiam ab eadem synodo mendaciorum artifex jure est appellatus. Et omnino verisimile non videtur, imperatore præsente, coram magno episcoporum cœtu, pro patriarcharum legatis Sarracenorum nuntios admissos esse. His peractis, in quinta hujus synodi actione proposuit Photius, quasi non esset jam definitum, synodum septimam ab omnibus esse recipiendam: Cum, inquit, Romana ecclesia, & orientales sedes dubitent, num illa sit cum reliquis sanctis synodis connumeranda, ut fama, inquit, fertur. sed hoc falsissimum est. Non solum enim septimam synodum Romana ecclesia recipit, sed etiam Hadrianus primus omnes objectiones contra synodum in epistola hac de re scripta refellit. Tres præterea sanciuntur canones, quos in Nomocanone posuit Photius. Ex quibus primus est: Statuit sancta & universalis synodus, ut qui ex Italiæ clericis, vel laicis, vel episcopis, in Asia, vel Europa, vel Libya versantes, depositi vel excommunicati fuerint a papa, habeantur etiam a Photio iisdem censuris innodati. & rursus clericos, aut laicos, aut pontificalis ordinis viros a Photio in quacumque provincia excommunicatos, depositos, aut anathemati traditos, habendos esse innodatos a papa iisdem pariter censuris. Ita Photius nititur non modo parem sibi ac pontifici tribuere potestatem, sed sibi quidem provincias omnes, pontifici vero solos ex Italia clericos assignat. Videtur etiam tollere appellationes ad apostolicam sedem, ut scilicet absolvere non possit Romanus pontifex quos Photius condemnavit: quod contra omne jus est & canones, præsertim vero contra Sardicensis concilii canonem V. ubi de appellationibus ad

PART. III. CAP. XIII.

ANNO CHRISTI 870.

Romanum pontificem ſtatuitur. Subſecutæ ſunt, poſt canonum editionem, epiſcoporum ſubſcriptiones, cum deteſtatione omnium ſynodorum quæ contra Photium habitæ ſunt, juxta mandata quæ in corruptis ab ipſo Ioannis pontificis literis habebantur. Recitatum eſt etiam poſtremo Conſtantinopolitanum ſymbolum;

. . . .

& ne quid ab aliquo adderetur, niſi hæreſis aliqua diabolica machinatione ſuboriatur conſtitutum. Quibus verbis innuere videtur Photius illam additionem ſymbolo factam de Spiritus ſancti a Filio proceſſione, quam etiam palam in ea ſynodo impugnare non eſt auſus. Hæc ſunt, quæ in hac pſeudoſynodo Photiana continentur; & quidem (ut oſtenſum eſt) maxima ex parte falſa, vel conficta. Iam vero non legitimam ſynodum, ſed conciliabulum fuiſſe, hiſce etiam argumentis demonſtrari poteſt.

Et primum quidem: Cum tota hæc ſynodus Ioannis epiſtolarum auctoritate nitatur, eas a Photio corruptas, ex collatione Latinarum cum Græcis epiſtolis demonſtratur. Atque, ut Nicolaus ex eo probat ſuas epiſtolas fuiſſe corruptas, quia eſt, inquit, apud nos ſocia illarum duarum, quam apud nos retinuimus, pro futuro ſcilicet teſtimonio: ita magno Dei beneficio ſinceræ ac germanæ Ioannis epiſtolæ extant in antiquiſſimo codice, ad hujus rei veritatem comprobandam. Nemo vero eſt qui neget, veras pontificum epiſtolas Latinas eſſe, cum ſemper Latine ſummi pontifices etiam ad Græcos ſcribere ſoliti ſint. Photium itidem epiſtolas conſueviſſe corrumpere, ex Nicolai & Hadriani literis & octavæ ſynodi generalis actis omnibus patet: quod vel Græci ipſi teſtantur, ut Stylianus in epiſtola ad Stephanum pontificem, Nicetas in vita ſancti Ignatii, Metrophanes in epiſtola ad Manuelem patricium, & alii. Deinde hoc idem Styliani auctoritate comprobatur. Scribit enim in epiſtola ad Stephanum, Eugenium & Paulum Ioannis legatos a Photio partim minis, partim donis fuiſſe corruptos. Et ſubdit Petrum preſbyterum Roma miſſum, re cum illis communicata, velut a ſede apoſtolica receptum Photium proclamaſſe. Tertio: Antiquus Græcarum epiſtolarum collector, quæ poſt octavam ſynodum

Epiſt. 9.

παπῶν ἐκκλήτων διώρισαν. μετὰ τοὺς κανόνας ἐξετέθησαν αἱ ὑπογραφαὶ τῶν ἐπισκόπων, μετὰ τῆς ἀποβολῆς πασῶν τῶν κατὰ Φωτίου γενομένων συνόδων, κατὰ τὴν ὑφὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γε τοῦ Φωτίου διεφθαρμένων ἐπιστολῶν τοῦ πάπα Ἰωάννου. ἔσχατον ἀνεγνώσθη τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύμβολον. περὶ δὲ τῆς τούτου ἐκφωνήσεως προοιμιαζόμενος ὁ Φώτιος κατὰ λέξιν φησίν· οὕτω περὶ τούτων φρονοῦντές τε καὶ κηρύττοντες, τὸν ἄνωθεν ἐκ πατέρων καὶ μέχρις ἡμῶν κατεληλυθότα τῆς ἀκραιφνεστάτης τῶν Χριστιανῶν πίστεως ὅρον καὶ διανοίᾳ καὶ γλώσσῃ στεργόμενόν τε, καὶ πᾶσι διαπρυσίᾳ φωνῇ περιαγγελλόμενον, οὐδὲν ἀφαιροῦντες, οὐδὲν προστιθέντες, οὐδὲν ἀμείβοντες, οὐδὲν κιβδηλεύοντες. ἡ μὲν γὰρ ἀφαίρεσις καὶ ἡ πρόσθεσις, μηδεμιᾶς ὑπὸ τῶν τοῦ πονηροῦ τεχνασμάτων ἀνακινουμένης αἱρέσεως, κατάγνωσιν εἰσάγει τῶν ἀκαταγνώστων, καὶ ὕβριν τῶν πατέρων ἀναπολόγητον. καὶ τὰ ἑξῆς. δι' ὧν ὁ Φώτιος αἰνίττεσθαι δοκεῖ τὴν ἐν τῷ συμβόλῳ παρὰ τῶν Γραικῶν καλουμένην προσθήκην· πρὸς ἣν τότε μὴ ἀντιφερόμενος, ὕστερον ἀντηνέχθη, τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν ἀντιλυπῆσαι βουλόμενος. ἃ μὲν οὖν, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, ἡ ψευδοσύνοδος αὕτη τοῦ Φωτίου περιέχει, ταῦτά ἐστι, ψευδῆ, ὡς δέδεικται, τὰ πλείω καὶ πεπλασμένα· καὶ δύο τὰς τελευταίας πράξεις οὐκ ἀληθείᾳ γενομένας, ἀλλὰ παρὰ Φωτίου πλαστογραφείσας, ὡς μαρτυρεῖ ἀνδρὸς ἀρχαίου ἐπισημείωσις ἐν ταῖς βίβλοις τῆς συνόδου ταύτης ἐπιγεγραμμένη. ὅτι δὲ ψευδοσύλλογός ἐστι, καὶ οὐ σύνοδος γνησία, σαφὲς μὲν ἐξ ὧν εἰρήκαμεν, ἀποδείκνυται δὲ καὶ ἄλλοις λόγοις.

Πρῶτον μὲν γὰρ σύνοδος αὕτη ὡς θεμελίῳ ἐπιστηρίζεται ταῖς Ἰωάννου τοῦ πάπα ἐπιστολαῖς. ταύτας δὲ παραπεποιῆσθαι ὑπὸ Φωτίου πρόδηλον, εἴ τις τὰ Λατινικά τε καὶ Ἑλληνικὰ γράμματα πρὸς ἄλληλα συμβάλλοι. καὶ ὥσπερ Νικόλαος ὁ πάπας ἐκεῖθεν ἐπιδείκνυσι νενοθευμένα τὰ ἑαυτοῦ γράμματα, ὅτι παρ' ἡμῖν, φησὶν, ἐστὶ τὰ ἀδελφὰ τῶν γραμμάτων ἐκείνων, ἃ παρακατέχομεν εἰς μαρτύριον τῆς ἀληθείας· οὕτω μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ γέγονεν ἔτι περιεῖναι τὰς Ἰωάννου ἐπιστολὰς ἐν βίβλῳ ἀρχαιοτάτῃ, εἰς ἐπίδειξιν τῆς ἀληθείας. δῆλον δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενον, τὰ αὐθεντικὰ τῶν ἄκρων ἀρχιερέων γράμματα εἶναι Ῥωμαϊκά· Λατινικῶς γὰρ ἦν ἔθος ἐκείνοις γράφειν καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Γραικούς. γνωστὸν δὲ πᾶσι κἀκεῖνο, ὅτι φίλον ἦν Φωτίῳ παραφθείρειν τὰ γράμματα. καὶ τούτου μάρτυρες αἱ Νικολάου καὶ Ἀδριανοῦ τῶν ἄκρων ἀρχιερέων ἐπιστολαὶ, καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς ὀγδόης οἰκουμενικῆς συνόδου, προσμαρτυρούντων τοῦτ' αὐτὸ καὶ τῶν Γραικῶν, Στυλιανοῦ ἐν τῇ πρὸς Στέφανον τὸν πάπαν ἐπιστολῇ, Νικήτα ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰγνατίου, καὶ Μητροφάνους ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς Μανουὴλ τὸν πατρίκιον. δεύτερον μαρτυρεῖ ὁ Νεοκαισαρείας Στυλιανὸς Στεφάνῳ τῷ πάπᾳ ἐπιστέλλων, τοὺς περὶ Εὐγένιον καὶ Παῦλον παρὰ τοῦ πάπα Ἰωάννου πρὸς Ἰγνάτιον ἀποσταλέντας δώροις ἐξηπατῆσθαι ὑπὸ Φωτίου, καὶ βασιλικαῖς ἀπειλαῖς. εἶτα καὶ Πέτρον φησὶ τὸν πρεσβύτερον ἀνελθόντα ἐκ Ῥώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ συνελθόντα ἐκείνοις, ἀνακηρύξαι τὸν Φώτιον ὡς ἀποδεδεγμένον παρὰ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου. τρίτον ἱστορεῖ ὁ τὴν συλλογὴν πάλαι ποιησάμενος τῶν μετὰ τὴν ὀγδόην σύνοδον ἐπιστολῶν,

ἐπιστολῶν, τοὺς περὶ Εὐγένιον διὰ τὴν Βουλγαρίαν ἐλθόντας ἀποπλανηθῆναι ὑπὸ Φωτίου. διὸ καὶ Ἰωάννην τὸν πάπαν λαβόντα τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ἀνελθόντα ἐν τῷ ἄμβωνι, πάντων ἀκουόντων φάναι· ὁ μὴ ἔχων τὸν θεοκρίτως ἀναθεματισθέντα Φώτιον, ὡς ἀφῆκαν αὐτὸν Νικόλαος καὶ Ἀδριανὸς οἱ ἁγιώτατοι πάπαι οἱ προκάτοχοί μου, ἔστω ἀνάθεμα. τέταρτον, γράφει Στέφανος ὁ πάπας ἐν τῇ πρὸς Βασίλειον τὸν βασιλέα ἐπιστολῇ, ὅτι Μαρῖνος, ὁ καὶ ἄκρος ἀρχιερεὺς ὕστερον χρηματίσας, ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ ῥηθέντι βασιλεῖ ἀντέστη, βουλομένῳ καταλῦσαι καὶ ἀκυρῶσαι τὰ παρ᾽ αὐτοῦ δὴ τοῦ Μαρίνου πρότερον συνοδικῶς πραχθέντα ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, δηλαδὴ τὰ τῆς ὀγδόης συνόδου. καὶ ἐπειδὴ ὁ Μαρῖνος οὗτος τὸν Ἰωάννου θρόνον διεδέξατο ἀμέσως, ἀνάγκη τοῦτο γενέσθαι ἐπὶ Ἰωάννου, μεθ᾽ ὃ Φώτιος ἐπανελθὼν τὴν ὀγδόην ἀπεκήρυξε σύνοδον. εἰκὸς δὲ τὸν Μαρῖνον ἀποσταλῆναι παρὰ Ἰωάννου ἀποκρισιάριον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε καὶ ἀντεῖπε τῷ βασιλεῖ. πέμπτον, οὐ μόνον ὁ ὄγδοος Ἰωάννης, ἀλλὰ καὶ οἱ μετ᾽ αὐτὸν ἀρχιερεῖς τῆς Ῥώμης, Μαρῖνος, Στέφανος, Φόρμωσος, καὶ Ἰωάννης ὁ ἔνατος, τὸν Φώτιον οὐχ ὡς πατριάρχην, ἀλλ᾽ ἀνίερον εἶχον λαϊκὸν παρὰ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου καθῃρημένον, ὡς αἱ τῶν αὐτῶν ἀρχιερέων ἐπιστολαὶ ἔτι σωζόμεναι μαρτυροῦσιν.

Διὸ δὴ τοῦ βασιλέως ἐκδημήσαντος Βασιλείου, Λέων ὁ τούτου υἱὸς τὸν Φώτιον ἐξωθήσας, ὑπερόριον ἐποιήσατο, ἔνθα ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέστρεψε· Στέφανον δὲ ἀντ᾽ ἐκείνου τὸν οἰκεῖον ἀδελφὸν ὁ βασιλεὺς παρεσκεύασε ψηφισθῆναι πατριάρχην, καὶ ἐπικυρωθῆναι τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ πάπα. μνημονεύει δὲ τούτου Στυλιανὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι ἐν τῇ πρὸς Στέφανον τὸν πάπαν ἐπιστολῇ. τὸν δὲ Ἰγνάτιον ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ὡς ἅγιον καὶ ἔννομον πατριάρχην ὁσίαις ἔκτοτε γεραίρει τιμαῖς, καὶ τὴν αὐτοῦ μνήμην οἱ Γραικοὶ ἐν τῷ μηνολογίῳ διαπρυσίως τελοῦσι. πλεῖστα δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ θαυματουργηθῆναι ἱστορεῖ Νικήτας ὁ τὸν ἐκείνου βίον γραφῇ παραδούς. ἀσύστατον ἄρα καὶ ψευδὲς ὅπερ εἴρηκεν ὁ Ἐφέσου Μάρκος ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῆς Φλωρεντίας κατὰ τὴν ἕκτην συνέλευσιν, τὰ τῆς ὀγδόης δηλαδὴ συνόδου τῆς ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ πάπα ἀκυρωθῆναί τε καὶ ἀναστραπῆναι, τὴν δὲ Φώτιον ὑπὸ τῆς γενομένης ἄλλης συνόδου ἀνορθωθῆναι, ἐπιστολάς τε τοῦ πάπα Ἰωάννου εὑρίσκεσθαι ὑπὲρ τοῦ Φωτίου. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅπερ ἀναγινώσκεσθαί φησιν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίᾳ οὕτως· ἅπαντα τὰ κατὰ τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Φωτίου καὶ Ἰγνατίου γραφέντα ἢ λαληθέντα, ἀνάθεμα· χώραν ἔχει. εἰ γὰρ Ἰγνάτιος γνήσιος καὶ ἅγιος ἐχρημάτισε πατριάρχης, καθ᾽ ὃ δὴ αἰσίως τὰ κατ᾽ αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνει πάντα κατάκειται καὶ ἀδόκιμα, ἀνάγκη πᾶσα τὰ κατὰ Φωτίου διωρισμένα ὑγιᾶ τε εἶναι καὶ ἀκατάκειτα, ἐπείπερ ὁ Φώτιος πάντα πέπραχεν ἐπὶ διαβολῇ καὶ ἀποκηρύξει Ἰγνατίου, καὶ τῆς αὐτοῦ καταστάσεως. πῶς δὲ ἡ Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησία λόγοις μὲν ἀναθεματίζει τὰ κατὰ Ἰγνατίου καὶ Φωτίου, ἔργοις δὲ τὴν μὲν ὑπὲρ Ἰγνατίου ἁγίαν καὶ ἀληθῆ καὶ κυρίως οἰκουμενικὴν σύνοδον οὐκ ἐπιγινώσκει, ἐπιδέχεται δὲ δύο ψευδοσυνόδους τοῦ Φωτίου, τὴν κατὰ Ἰγνατίου προτέραν καὶ δευτέραν καλουμένην, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα συστᾶσαν, ἐν ᾗ Φώτιος τὰς Ἰωάννου τοῦ πάπα διέφθειρεν ἐπιστολάς, ἥν τε αὐτὸς ψευδωνύμως ἐπωνόμασεν ὀγδόην; δῆλον οὖν ἐκ τούτων ἁπάντων καθέστηκε, τὴν ἀληθῆ καὶ γνησίαν οἰκουμενικὴν ὀγδόην σύνοδον εἶναι τὴν ἐν

habentur, a Photio ait Eugenium & alios per fraudem circumventos atque corruptos: ac postea Ioannem VIII. pontificem accepro euangelio ambonem conscendisse, cunctisque audientibus dixisse: Quicumque Photium non justo Dei judicio condemnatum judicat, quemadmodum nempe illum, qui me præcesserunt Nicolaus & Hadrianus sanctissimi papæ damnatum reliquerunt, anathema esto. Quarto, Stephanus in epistola ad imperatorem Basilium scribit, Marinum (qui postea summus pontifex fuit) Constantinopoli imperatori restitisse, qui octavæ synodi acta rescindere & antiquare volebat. Quæ intelligi minime possunt de primo Marini Constantinopolim adventu, quando ipso imperatore postulante, magno omnium consensu synodus octava est celebrata, & cui Marinus legatus præfuit. Neque vero post Ioannis obitum intelligi queunt, cum proxime illi in pontificatu successerit. Ergo necessario sequitur, post Photii reditum, & post damnatam a Photio octavam synodum, imperatori, qui Photio favebat, Marinum restitisse: & verisimile valde est, tunc legatum a Ioanne pontifice Constantinopolim fuisse destinatum. Quinto, non solum Ioannes octavus, sed qui post illum pontifices fuere, Marinus, Stephanus, Formosus & Ioannes nonus Photium non ut patriarcham, sed ut laicum, & a sede apostolica damnatum, habuerunt. Extant hac de re eorumdem pontificum epistolæ.

Quare mortuo Basilio imperatore, Leo Basilii filius Photium de sede depulsum, in exilium ejecit, in quo tandem misere periit: ac Stephanum suum fratrem patriarcham eligendum curavit, & summi pontificis auctoritate confirmandum. Extant hac de re Styliani & aliorum episcoporum ad Stephanum papam epistolæ. Ignatium vero ut sanctum & legitimum patriarcham ecclesia universa semper coluit, & adhuc colit, ejusque memoria solennis in Græcorum menologio habetur. Atque adeo plurima scribit Nicetas in ejus vita ab eo patrata divinitus esse miracula. Liquet igitur falsum esse, quod Marcus Ephesius in concilio Florentino asseruit, octavum concilium Ioannis octavi temporibus fuisse rescissum, & aliud pro Photio celebratum, & extare Ioannis papæ epistolas pro Photio. Neque vero damnari possunt acta omnia quæ contra Photium & contra Ignatium habita sunt, ut in Constantinopolitana ecclesia idem Marcus Ephesius fieri testatur. Si enim Ignatius verus fuit ac sanctus patriarcha, atque ideo omnia contra illum acta jure damnantur; necessario sequitur non posse damnari quæ contra Photium statuta sunt. nam Photii actis sancti Ignatii & vita & electio reprobatur atque rejicitur. Præterea si canones Photianæ pseudosynodi Constantinopolitana ecclesia recipit, quare etiam non recipit octavam generalem synodum pro Ignatio celebratam? Ex his omnibus constat, veram ac germanam octavam generalem synodum eam esse, quæ est Hadriani secũdi auctoritate (Basilio imperante) Constan-

Sess. 6.

IOANNES VIII. P. EPISTOLA GERMANA. Sessione 39.

ANNO CHRISTI 870.

Constantinopoli celebrata, & quæ in fidei A professione Romanorum pontificum, atque in concilio Constantiensi, una cum aliis œcumenicis conciliis enumeratur, & a Gregorio septimo citatur. Imo vero veteres tum Græci, tum Latini historici, dum Hadriani secundi summi pontificis ac Basilii imperatoris acta recensent, ejus quoque synodi mentionem faciunt. In iis præcipue Anastasius bibliothecarius, qui Ludovici secundi imperatoris nomine orator ad Basilium missus concilio interfuit, & omnia ejus acta Latinitate donavit, scholiis illustravit, ejusdemque synodi historiam in præfatione fuse prosequitur. Extat etiam Græce hæc synodus, sed in B compendium videtur redacta, in qua tredecim tantum canones reperiuntur, tametsi septem ac viginti habet Anastasius in sua interpretatione, quare præter Anastasii versionem, alia quæ Græco textui respondeat, apposita est. In Græcis etiam codicibus post concilii acta extant, quasi appendix ejusdem concilii, Stephani sexti ac Formosi summorum pontificum, & aliorum quorumdam epistolæ, quæ multum ad concilii confirmationem faciunt, ab antiquo & ejus temporis auctore collectæ.

Κωνσταντινουπόλει κατὰ Φωτίου συστᾶσαν δι' αὐθεντίας Ἀδριανοῦ πάπα τοῦ δευτέρου ἐπὶ αὐτοκράτορος Βασιλείου· ἥ τις ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως τῶν Ῥώμης ἀρχιερέων, καὶ ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Κωνσταντίας ταῖς λοιπαῖς ἁγίαις οἰκουμενικαῖς συναριθμεῖται συνόδοις· ἧς τε Γρηγόριος πάπας ὁ ἕβδομος μέμνηται, καὶ οἱ ἀρχαῖοι τῶν ἱστοριῶν συγγραφεῖς Γραικοί τε καὶ Λατῖνοι, ἐν οἷς τὰς Ἀδριανοῦ πάπα τοῦ δευτέρου καὶ Βασιλείου τοῦ αὐτοκράτορος ἀφηγοῦνται πράξεις· μάλιστα δὲ Ἀναστάσιος ὁ βιβλιοθηκάριος, ὁ τηνικαῦτα Λουδοΐκου αὐτοκράτορος τοῦ δευτέρου πρεσβευτὴς πρὸς Βασίλειον, τῇ τε συνόδῳ ταύτῃ παρουσιάσας, καὶ πάντα ἐκείνης τὰ ὑπομνήματα εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν μεταφράσας διάλεκτον, σχολίοις τε διασαφήσας· ὃς καὶ ὅλην τοῦ πράγματος τὴν ὑπόθεσιν ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς μεταφράσεως διεξέρχεται. φέρεται καὶ Ἑλληνικῶς αὕτη ἡ σύνοδος, δοκεῖ δὲ συντετμῆσθαι καὶ σύνοψις εἶναι· ἐν ᾗ τρεισκαίδεκα μόνον εὕρηνται κανόνες, εἰ καὶ Ἀναστάσιος ἐν τῇ μεταφράσει ἐκτίθεται ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. διὸ τοῖς ἑλληνικῶς γεγραμμένοις παράκειται ἄλλη ἑρμηνεία παρὰ τὴν τοῦ Ἀναστασίου, τὰ συνοπτικῶς ἱστορηθέντα διασαφοῦσα. προσκεῖται δὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς βίβλοις μετὰ τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου, ἐπιστολῶν Στεφάνου τοῦ ἕκτου καὶ Φορμώσου ἄκρων ἀρχιερέων, καί τινων ἄλλων συλλογή, πολύ τι συμβαλλομένη εἰς ἐπιστηριγμὸν τῆς συνόδου, ἀρχαίου ἀνδρὸς καὶ συγχρόνου τῇ συνόδῳ φιλοπονίᾳ πεποιημένη.

Visum est hoc loco Ioannis octavi lite- C ras, quarum supra facta est mentio, collocare: tum Græce, ut sunt a Photio depravatæ, Latina versione apposita: tum Latine, prout a pontifice maximo fuere conscriptæ: quarum vetustissimum exemplum diximus in Vaticana bibliotheca reperiri; quibus vicissim Græca est adjecta interpretatio: quo facilius & Photii fraus, & rei totius veritas elucescat.

Εὔθετον δὲ πάντως ἔδοξε παραθεῖναι ἐνταῦθα τὰς Ἰωάννου τοῦ πάπα ἐπιστολάς, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν· καὶ Λατινικῶς μέν, ὡς παρὰ Ἰωάννου τοῦ πάπα ἐγράφησαν καὶ εὕρηνται ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ, ὡς εἰπόντες ἔφθημεν, βίβλῳ τῆς ἀποστολικῆς βιβλιοθήκης, παρακειμένης αὐταῖς τῆς Ἑλληνικῆς ἑρμηνείας· ταὶ μὴν καὶ ἑλληνικῶς, ὡς παρὰ Φωτίου παραπεποίηνται, παρακειμένης ὡσαύτως τῆς Λατινικῆς μεταφράσεως· ὅπως ἂν ἐμφανέστερον ἥ τε Φωτίου ῥᾳδιουργία, καὶ ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια πᾶσιν ἔκδηλος γένηται.

D

IOANNIS PAPÆ VIII. epistolæ germanæ, in codice Vaticano repertæ.

Dilectissimis ac excellentissimis spiritalibus filiis nostris, Basilio, Constantino & Alexandrino gloriosissimis imperatoribus semper Augustis.

Extat utraque Ioannis epistola, hac germana simul & corrupta infra sequenti tomo IX. conciliorū pag. 130. D 134. E. & sequētibus cum notis Severini Binii.

INTER claras sapientiæ & mansuetudinis vestræ laudes, o Christianissimi principes, aliquod cum puriore luce summæ E devotionis lumen longe lateque resplendet, quod amore fidei, quod caritatis studio disciplinis ecclesiasticis edocti, Romanæ sedi reverentiam more præcessorum vestrorum piissimorum imperatorum conservatis, & ejus cuncta subjicitis auctoritati. Ad cujus auctorem, hoc est apostolorum omnium principem, domino loquente, præceptum est: *Pasce oves meas*. Quam esse vere omnium ecclesiarum Dei caput, & beatorum patrum præcipuæ regulæ, & orthodoxorum principum statuta declarant, & pietatis vestræ reverēdissimi apices attestantur.

Ioan. 21.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΠΑ ΤΟΥ ΟΓΔΟΟΥ ἐπιστολαί, ὡς αὐθέντοι ἐφευρέθησαν.

Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ ἐξοχωτάτοις πνευματικοῖς ἡμῶν τέκνοις, Βασιλείῳ, Κωνσταντίνῳ καὶ Ἀλεξάνδρῳ βασιλεῦσιν ἐξοχωτάτοις καὶ αἰωνίοις Αὐγούστοις.

ΤΗΣ ὑμετέρας σοφίας τε καὶ πρᾳότητος λαμπραὶ μὲν αἱ εὐφημίαι, χριστιανικώτατοι βασιλεῖς, αὐγὴ δέ τις ἐν ταύταις καθαρωτέρῳ φωτὶ μεγίστης εὐλαβείας πανταχόσε περιαστράπτει, ὅτι πόθῳ περὶ τὴν πίστιν, καὶ ἀγάπης σπουδῇ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν ἐκδιδαχθέντες, τῷ Ῥώμης θρόνῳ αἰδῶ καὶ τιμὴν ἀπονέμετε κατὰ τὸ ἔθος τῶν προβεβασιλευκότων εὐσεβεστάτων αὐτοκρατόρων, καὶ πάντα ὑποτάσσετε τῇ ἐκείνου αὐθεντίᾳ. οὗ τινος τῷ καθηγεμόνι, τῷ ἐξάρχῳ δηλαδὴ ξυμπάντων τῶν ἀποστόλων, Χριστοῦ προσφθεγγομένου, κεκέλευσαι· ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. ὃν ἀληθῶς δὴ θρόνον εἶναι πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ κεφαλήν, καὶ τῶν μακαρίων μάλιστα πατέρων οἱ κανόνες, καὶ τῶν ὀρθοδόξων βασιλέων ἐμφαίνουσι τὰ διατάγματα, καὶ μὴν καὶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας αἱ τίμιαι κεραῖαι προσμαρτυροῦσιν.

οὐδὲν

οὐδὲν γὰρ ἐν τῷ βασιλεύοντι διαυγέστερον ἐκλάμπει, ὡς εὐσεβὴς διάθεσις, καὶ ὀρθὴ πίστις. ἐπεὶ οὖν τὸ αἰδέσιμον τῆς ἡμετέρας ἀρχιερωσύνης ἐκτενῶς τοιαύτῃ διανοίας ζέσει, τοιαύτῃ εὐσεβείας σπουδῇ, τοῖς μελιρρύτοις ὑμῶν γράμμασιν ἐκλιπαρεῖτε, ποθοῦντες ὅπερ συντείνειν πεπιστεύκατε πρὸς εἰρήνην καὶ λυσιτέλειαν τῆς ἁγίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίας, τοῦτο ἡμᾶς πρέπον ἐκτελέσαι ἀποστολικῷ δικαίῳ, κατιδόντας τοῦ καιροῦ τὴν φορὰν ἢ τὴν ἀνάγκην, συναινοῦντος καὶ συνευδοκοῦντος τοῦ ἐμπιστευθέντος ἡμῖν ἀποστολικοῦ θρόνου. ᾐτήσασθε τοίνυν ἡμᾶς, ἵνα τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ὑπανοιγούσης τὰ σπλάγχνα τῆς οἰκείας φιλανθρωπίας, Φώτιον τὸν εὐλαβέστατον ἀποδεξώμεθα εἰς πατριάρχου τιμήν, εἰς ἄκρας ἱερωσύνης ἀξίαν, εἰς συνάφειαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καταλόγου, καὶ μέτοχον αὐτὸν τῆς ἡμετέρας ποιησώμεθα κοινωνίας, μὴ τὴν ἐκκλησίαν ἀνεχόμενοι τοῦ Θεοῦ τοσοῦτον ἤδη χρόνον τεταραγμένην ἐπιπλέον διαμένειν ἐν τῷ σχίσματι καὶ τῇ ζάλῃ τοῦ σκανδάλου. διόπερ ἡμεῖς τῆς ὑμετέρας γαληνότητος τὴν ἱκεσίαν εὐλόγως προσδεχόμενοι, ἐπειδὴ ἔγνωμεν τὸν τῆς μακαρίας μνήμης πατριάρχην Ἰγνάτιον μεταλλαχέναι τὸν βίον, ὑπολογισάμενοι τὸν καιρόν, οὕτω θεσπίζομεν πρὸς συγγνώμην ἀφορᾶν, ὅπερ ἀρτίως περὶ αὐτοῦ τοῦ Φωτίου, εἰ καὶ αὐτὸς μηδὲν εἰς τὸν ἡμέτερον θρόνον ἀναγαγὼν τῆς ἀπηγορευμένης αὐτῷ ἐργασίας ἐδράξατο, πάντες ἴσασι πεπρᾶχθαι, τοὺς ἀποστολικοὺς θεσμοὺς οὐδαμῶς παραβαίνοντες, ἢ τῶν μακαρίων πατέρων τοὺς κανόνας διαλύοντες, μᾶλλον δὲ ῥητοῖς αὐτῶν πολλαπλασίοις ἐπιθαρροῦντες· προδηλότατα γάρ φασιν ἐν τῷ δευτέρῳ κανόνι τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου· ἐπειδὴ πολλὰ ἤτοι ὑπ' ἀνάγκης, ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων, ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν. ὅθεν καὶ Γελάσιος ὁ πάπας φησίν· ὅπου ἀνάγκη οὐ προσβιάζεται, τῶν πατέρων οἱ θεσμοὶ τηρείσθωσαν ἀπαράβατοι. καὶ Λέων ὁ ἅγιος τῷ αὐτῷ διακελεύεται πνεύματι, παραλιμπάνεσθαι, καὶ ἀκατηγόρητον κρίνεσθαι τὸ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπαγόμενον. διὸ καὶ Φῆλιξ ἀρχιερεὺς ἡμέτερος προκάτοχος ἐν τῇ κανονικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ συμφώνως λέγει, ἄλλως εἶναι μεταχειριστέα τὰ τῆς ἀνάγκης, καὶ ἄλλως τὰ τῆς προαιρέσεως. ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Ἀφρικῇ ἁγία σύνοδος ἐν τῷ λε΄. κεφαλαίῳ, τοὺς κληρικοὺς τῶν Δονατιστῶν διὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας εἰρήνην καὶ χρησιμότητα, εἰ διορθουμένης τῆς βουλῆς πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα μετελθεῖν θελήσαιεν, ἐὰν τοῦτο συμβάλλεσθαι τῇ τῶν Χριστιανῶν εἰρήνῃ φανείη, ἐν ταῖς ἰδίαις τιμαῖς ἀναδεχθῆναι κελεύει· οὐχ ἵνα ἡ σύνοδος ἡ ἐν τοῖς περαματικοῖς μέρεσι περὶ τούτου τοῦ πράγματος γενομένη διαλυθῇ· ἐν ᾗ δηλαδὴ συνόδῳ ὡρίσθη, ἵνα οἱ χειροτονηθέντες ἐν τῷ μέρει τῶν Δονατιστῶν, ἐὰν πρὸς τὴν καθολικὴν πίστιν μετελθεῖν θελήσαιεν, μὴ δεχθῶσιν ἐν ταῖς οἰκείαις τιμαῖς. περὶ τούτου καὶ Ἰννοκέντιος ὁ μακάριος πάπας ἐν κεφαλαίῳ νε΄. λέγει, τοὺς ὑπὸ Βονώσου τοῦ αἱρετικοῦ χειροτονηθέντας διὰ τοῦτο δεχθῆναι, μὴ ὅπως σκάνδαλον ἐπιμείνῃ τῇ ἐκκλησίᾳ. οὐκοῦν συμφωνούντων τανῦν ὁμοψύχως, καὶ συμψήφων ὄντων τῶν ἄλλων πατριαρχῶν, τοῦ Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ἀντιοχείας, τοῦ Ἱεροσολύμων, καὶ πάντων τῶν μητροπολιτῶν, καὶ ἐπισκόπων, καὶ ἱερέων, καὶ παντὸς τοῦ κλήρου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας, τῆς χειροτονίας ὄντων Μεθοδίου καὶ Ἰγνατίου τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ εὐλαβεστάτων πατριαρχῶν, Φώτιον τὸν ῥηθέντα,

A Nihil etenim est, quod lumine clariore præfulgeat, quam pia devotio, & recta fides in principe. Et quia pontificii nostri reverentiam hoc ardore mentis, hoc religionis studio luculenter vestris mellifluis literis exoratis, quod paci & utilitati sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ creditis expedire; id nos ratione, seu temporis necessitate inspecta, cum sedis apostolicæ nobis commissæ consensu & voluntate perficere jure apostolico decet. Igitur petistis a nobis, quatenus, sede apostolica suæ pandente viscera pietatis, Photium reverendissimum in patriarchatus honore, in summi B sacerdotii dignitate, & in ecclesiastici collegii societate reciperemus, nostræque communionis participem faceremus; ne ecclesiam Dei tanto jam tempore perturbatam pateremur amplius manere divisam, scandaloque commotam. Nos itaque serenitatis vestræ preces congrua ratione admittentes, quia Ignatium piæ memoriæ patriarcham de præsenti vita jam migrasse cognoscimus, temporis ratione perspecta, hoc modo decernimus ad veniam pertinere, quod nuper de ipso Photio, licet ipse absque consultu sedis nostræ officium sibi interdictum usurpaverit, gestum C constat fuisse. Nos statutis apostolicis non præjudicantes, nec beatorum patrum regulas resolventes, quin potius multiplicibus earum auctoritatibus freti, qui Nicæni concilii capitulo secundo apertissime dicunt: Quoniam plura aut per necessitatem, aut alias cogentibus hominibus adversus ecclesiasticam facta sunt regulam. Hinc & Gelasius papa dicit, quod ubi nulla perurget necessitas, constituta patrum inviolata serventur. Et sanctus Leo eodem spiritu præcipit omittendum esse, & inculpabile judicandum, quod necessitas intulit. Inde & Felix præsul decessor noster in sua decretali epistola voce D consona dicit, aliter tractandam esse necessitatis rationem, & aliter voluntatis. Id etiam sanctum concilium apud Africam gestum capitulo XXXV. jubet, ut clerici Donatistarum in ecclesia propter ecclesiæ pacem & utilitatem, si correcto consilio ad catholicam unitatem transire voluerint, si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur; non ut concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissolvatur: in quo videlicet concilio statutum est, ut ordinati in parte Donati, si ad catholicam partem transire voluerint, non suscipiantur E in honoribus suis. De hoc etiam beatus papa Innocentius dicit capitulo LV. quod ii, qui a Bonoso hæretico ordinati sunt, propterea sint recepti, ne scandalum remaneret ecclesiæ. Nunc itaque aliis patriarchis, Alexandrino videlicet, & Antiocheno, & Hierosolymitano, atque omnibus archiepiscopis metropolitis, episcopis & sacerdotibus, cunctoque clero Constantinopolitanæ sedis, qui de ordinatione beatæ memoriæ Methodii & Ignatii reverendissimorum patriarcharum existunt, una voluntate, parique voto consentientibus, eumdem Photium satisfaciendo, misericor-

IOANNIS VIII. P. EPISTOLA GERMANA.

Epist. 6.

Felix III. epist. 6.

Epist. 17.

IOANNIS VIII. P. EPISTOLA GERMANA.

misericordiam coram synodo secundum consuetudinem postulantem, in vera dilectione fratrem, in pontificali officio comministrum, atque coram synodo misericordiam quærendo in pastorali magisterio consacerdotem, pro ecclesiæ Dei pace & utilitate, amodo, Christo favente, recipimus & habemus, Quia & vos Christianissimi imperatores Augusti, qui sanctæ reipublicæ clementissimo affectu gubernatis imperium, pro Christo fungi legatione videmini, dum pro pace rogatis ecclesiæ: & nos, quibus secundum apostolum, omnium ecclesiarum Dei sollicitudo incumbit, controversiam aliquam in ecclesia Dei amplius remanere nolentes, hunc ipsum patriarcham cum omnibus sive episcopis, sive presbyteris, seu ceteris clericis, & omnibus laicis, in quos judicii fuerat censura prolata, ab omni ecclesiasticæ sanctionis vinculo absolvimus, sanctæque Constantinopolitanæ ecclesiæ judicamus recipere sedem, dominicique gregis esse pastorem; illa scilicet potestate fulti, quam ecclesia Dei toto terrarum orbe diffusa credit nobis, in ipso apostolorum principe, a Christo Deo nostro esse concessam; eodem salvatore beato Petro apostolo præ ceteris specialiter delegante: *Tibi dabo claves regni cælorum; & quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis; & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Sicut enim ex his verbis nil constat exceptum, sic per apostolicæ dispensationis officium, & totum possumus procul dubio generaliter alligare, & totum consequenter absolvere: præcipue cum ex hoc magis præberi cunctis oporteat apostolicæ miserationis exemplum. Nam & legati sedis apostolicæ ab antecessore nostro, Hadriano videlicet almifico præsule, Constantinopolim directi, synodo ibidem peractæ usque ad voluntatem sui pontificis, vigilanti studio subscripserunt ..... nec ab apostolico manere: quia sedes beati Petri cælestis regni clavigeri potestatem habet, ligata quælibet pontificum congrua æstimatione absolvere. Quippe cum constet multos jam patriarchas, hoc est, Athanasium & Cyrillum Alexandrinos, Flavianum & Ioannem Constantinopolitanos, & Polychronium Hierosolymitanum, synodice damnatos, per apostolicæ sedis postmodum absolutionem restitutos incunctanter fuisse. Eo tamen tenore ista statuentes, apostolica dumtaxat auctoritate, & sanctorum patrum venerabilibus institutis, decernimus, ut post hujus patriarchæ obitum nullus de laicis vel curialibus in patriarchatus eligatur vel consecretur honore, nisi de cardinalibus, presbyteris & diaconibus Constantinopolitanæ sedis, secundum sacros canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos: quia nec præpropere contra canones ecclesiasticos, decretaque majorum, cito quilibet lector, cito acoluthus, cito diaconus, cito sacerdos vel episcopus fiat: quia in minoribus officiis, si diu perdurent, & vita eorum pariter & obsequium comprobatur:

2. Cor. 5.
2. Cor. 11.
Matth. 16.

ANNO CHRISTI 870.

A πληροφορίαν διδόντα, καὶ ἔλεον μετὰ τὸ ἔθος αἰτοῦντα ἔμπροσθεν τῆς συνόδου, ἐν ἀληθινῇ ἀγάπῃ ἀδελφὸν, ἐν τῇ ἀρχιερατικῇ ἀξίᾳ συλλειτουργὸν, ἐν τῇ ποιμαντικῇ διδασκαλίᾳ συνιερέα τὸ ἀπὸ τοῦδε, ὑπὲρ εἰρήνης καὶ ὠφελείας τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς Χριστοῦ βοηθείας δεχόμεθά τε καὶ ἔχομεν. καὶ ὑμεῖς γὰρ Χριστιανικώτατοι βασιλεῖς Αὔγουστοι, οἱ τῆς ὁσίας πολιτείας τὸ κράτος φιλανθρωπότατα διέποντες, ὑπὲρ Χριστοῦ πρέσβεις εἶναι δοκεῖτε, ἐν ᾧ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καθικετεύετε. καὶ ἡμεῖς δὲ, οἷς κατὰ τὸν ἀπόστολον ἐπίκειται ἡ μέριμνα πασῶν τοῦ Θεοῦ τῶν ἐκκλησιῶν, μηδεμίαν τοῦ λοιποῦ ἀμφισβήτησιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διαμεῖναι βουλόμενοι, αὐτὸν τοῦτον τὸν B πατριάρχην μετὰ πάντων εἴτε ἐπισκόπων, εἴτε πρεσβυτέρων, εἴτε ἄλλων κληρικῶν, καὶ μετὰ τῶν λαϊκῶν ἁπάντων, ἐφ᾽ οἷς ἐπήχθη τὸ κρίμα τῆς ἐπιτιμίας, ἀπὸ παντὸς δεσμοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως λύομεν, καὶ λαβεῖν τὸν θρόνον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας ἐκκλησίας κρίνομεν, καὶ ποιμένα εἶναι τῆς τοῦ κυρίου ἀγέλης· ἐκείνῃ δηλαδὴ τῇ ἐξουσίᾳ ἐπιστηριζόμενοι, ἣν δέδωκεν ἡμῖν ἐν αὐτῷ τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ πεπίστευκε, τοῦ σωτῆρος αὐτοῦ τῷ μακαρίῳ ἀποστόλῳ Πέτρῳ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους κατ᾽ ἐξαίρετον ἐπιτρέψαντος ἐν οἷς ἔφη· σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. C καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὥσπερ γὰρ δῆλον καθέστηκε, μηδὲν τῶν ῥημάτων τούτων ἐξαιρεῖσθαι, οὕτω διὰ τοῦ ἔργου τῆς ἀποστολικῆς οἰκονομίας ἀναμφιβόλως καὶ τὸ πᾶν δυνάμεθα καθόλου δῆσαι, καὶ τὸ πᾶν ἀκολούθως διαλῦσαι· καὶ μάλιστα δέον ἐκ τούτου μᾶλλον χορηγεῖσθαι πᾶσιν ὑπόδειγμα τῆς ἀποστολικῆς συμπαθείας. καὶ οἱ τοποτηρηταὶ γὰρ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, οἱ σταλέντες εἰς Κωνσταντινούπολιν παρὰ τοῦ προκατόχου ἡμῶν Ἀδριανοῦ τοῦ θεσπεσίου ἀρχιερέως, τῇ συστάσῃ ἐκεῖ συνόδῳ μέχρι τῆς τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως βουλήσεως ἐπαγρύπνῳ σπουδῇ ταῖς οἰκείαις συνέθεντο ὑπογραφαῖς ..... οὐδὲ παρὰ τοῦ ἀποστολικοῦ μένειν. καὶ γὰρ τοῦ D μακαρίου Πέτρου ὁ θρόνος, τοῦ κλειδούχου τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐξουσίαν ἔχει τὰ ὑπὸ ἀρχιερέων δεσμευθέντα, ὁποῖ᾽ ἂν ᾖ, λύειν εὐλόγῳ διαγνώσει. πρόδηλον γὰρ, ὅτι πολλοὶ πατριάρχαι, οἷον Ἀθανάσιος καὶ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Φλαβιανὸς καὶ Ἰωάννης Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Πολυχρόνιος Ἱεροσολύμων, συνοδικῶς καθαιρεθέντες, μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς λύσεως τυχόντες, ἀνυπερθέτως τοὺς οἰκείους θρόνους ἀπέλαβον. ταῦτα δὲ ὁρίζοντες, ἀποστολικῇ δήπου ἐξουσίᾳ, καὶ τοῖς σεβασμίοις τῶν ἁγίων πατέρων διατάγμασι, θεσπίζομεν οὕτως, ὥστε μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦδε τοῦ πατριάρχου μηδένα ἐκ λαϊκῶν ἢ βουλευτικῶν εἰς τιμὴν πατριαρχικὴν E ψηφίζεσθαι ἢ προβιβάζεσθαι, εἰ μὴ ἐκ τῶν καρδιναλίων πρεσβυτέρων τε καὶ διακόνων τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τοὺς πνεύματι Θεοῦ ὁρισθέντας, καὶ εὐλαβείᾳ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης καθιερωθέντας· ἵνα μήτις ἄφνω ἐναντίον τῶν τῆς ἐκκλησίας κανόνων, καὶ τῶν πατρικῶν διατάξεων, ταχέως ἀναγνώστης, ταχέως ἀκόλουθος, ταχέως διάκονος, ταχέως ἱερεὺς ἢ ἐπίσκοπος χειροτονῆται. ἐν τάγμασι γὰρ αὐτῶν ὑποδεεστέροις χρονιζόντων ὅ, τε βίος δοκιμάζεται καὶ ἡ ὑπηρεσία· ὅπως

ὅπως δοκιμασθέντων πρότερον καὶ τοῖς τεταγμένοις ὑπὸ τῶν πατέρων χρόνοις τῶν τρόπων, καὶ τῆς καλοκἀγαθίας διαλαμπούσης, τότε εἰς τὸ ἀκρότατον ὕψος τῆς ἀρχιερωσύνης ἀνάγωνται. οὐ δεῖ γὰρ ἀθρόον προαρπάζειν ἢ ἐξιδιοποιεῖσθαι τὸ ὀφειλόμενον τῇ πολυχρονίῳ δοκιμῇ τοῦ βίου. εἰ γὰρ ἐν οἱῳδήποτε τῆς ἐκκλησίας βαθμῷ προνοητικῶς ἐστὶ φροντιστέον, ἵνα μηδὲν ᾖ ἄτακτον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ κυρίου, πόσῳ μᾶλλον διαπονητέον, ὅπως ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ ἀνερχομένου ἐπάνω πάντων τῶν βαθμῶν μηδὲν ἐξαμαρτάνηται; τοῦ γὰρ παντὸς οἴκου τοῦ κυρίου σαλευθήσεται ἡ κατάστασις καὶ ἡ τάξις, εἴπερ μὴ προσείη τῇ κεφαλῇ, ὃ ζητεῖται ἐν τῷ σώματι· καὶ γίνηται ἐκ τούτου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἁπάσης εὐταξίας κατάλυσις, καὶ ἁπάσης τάξεως σύγχυσις. καὶ διὰ τοῦτο ὅπερ ἡμεῖς νῦν διὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἑνότητα καὶ εἰρήνην, ἣν ἡμῖν Χριστὸς ὁ κύριος ἡμῶν ἔδωκε φυλακτέαν, ὁπωσοῦν ἀνεχόμεθα συγγνωστὸν εἶναι, ἀνεκδίκητον εἶναι μετὰ ταῦτα οὐ δυνήσεται, εἴ τις τοῦθ' ὅπερ παντελῶς ἀπαγορεύομεν, ὑφαρπάσοι. ἡ γὰρ ἄφεσις τοῦ πλημμεληθέντος οὐ δίδωσιν ἐξουσίαν τοῦ αὖθις ἐξαμαρτεῖν· οὐδ' ὅπερ ἅπαξ λόγῳ τινὶ δεδυνήται συγχωρηθῆναι, θεμιτὸν ἔσται εἰς τοὔμπροσθεν ἀτιμωρήτως γίνεσθαι. ἔτι δὲ ταῦτα, τῆς ὑμετέρας ὑπεροχῆς ταῖς δεήσεσι παρακληθέντες, οὕτω γίνεσθαι προστάττομεν, ἐὰν αὐτὸς ὁ πατριάρχης τὴν τῶν Βουλγάρων διοίκησιν, ἥν τινα ὁ τῆς ἁγίας μνήμης προηγησάμενος ἡμῶν Νικόλαος, Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως αὐτῶν δεομένου, ἀποστολικαῖς ἐδίδαξε διδαχαῖς, καὶ δι' εὐλαβεστάτων αὐτοῦ ἐπισκόπων ἀπέπλυνε τῷ θείῳ λουτρῷ τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἦ πάντα ὥσπερ ἐχρῆν ἐκκλησιαστικὸν τύπον καὶ διδασκαλίαν παρέδωκε, τὸ ἀπὸ τοῦδε διεκδικεῖν ἑαυτῷ ἢ σφετερίζεσθαι μηδόλως τολμήσῃ, καὶ οὐδεμίαν ἡστινοσοῦν τιμῆς αὐτόθι χειροτονίαν ποιήσηται. ἀθεμίτως ἐκεῖ ἐχειροτονήθησαν ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς ..... τῷ ἀρχιεπισκόπῳ ἢ τοῖς ἐκεῖ οὖσιν ἐπισκόποις τολμήσῃ αὐτὸς ὁ πατριάρχης ἱερὸν ὠμόφορον ἀποστεῖλαι, ᾧ χρῆσθαι τὰ θεῖα ἱερουργοῦντες οἱ ἀρχιερεῖς εἰώθασιν. ἐπεὶ δὲ τοσαύτας πέπονθε ταραχὰς πολὺν ἤδη χρόνον ἡ καθ' ὑμᾶς ἐκκλησία, τὴν αὐτοκρατορικὴν ὑμῶν εὐσέβειαν συντόνως ὑπομιμνήσκομεν, ἵνα τῷ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχῃ τὴν ἀξίαν ἀεὶ τιμὴν ἀπονέμοντες ὡς πνευματικῷ πατρὶ, καὶ ἐξαιρέτῳ ὑμῶν τε καὶ τοῦ Θεοῦ μεσίτῃ, τά τε θεῖα ὑμῖν ἐπιμελῶς καταγγέλλοντι, δι' ὧν εἰς τὴν ἀΐδιον καταντήσετε βασιλείαν, διὰ παντὸς αὐτὸν σέβησθε καὶ εὐλαβῆσθε, τιμῶντες ἐν ἅπασιν, ὡς εἰκός. αὐτὴ γὰρ προσκαίρου τιμῆς, ἣν αὐτῷ προσάγετε, καὶ τὴν πρόσκαιρον κτήσεσθε ὑμεῖς ἐνθάδε, καὶ τὴν ἐσαεὶ διαμένουσαν πάντως λήψεσθε πολλαπλασίω, παρ' ἐκείνου δηλονὸς τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας ἔφη δοξάσειν. μὴ δὴ οὖν ἀκούειν ἀξιούτω ἡ ὑμετέρα βασιλικὴ μεγαλοπρέπεια τὰς ψευδολογίας τῶν ὑποσπείρειν ἐπὶ τὸ περιφανὲς τοῦ κυρίου λήϊον τῶν σκανδάλων τὰ ζιζάνια μὴ διαλειπόντων· μηδὲ διὰ τοὺς ψιθυρισμοὺς τῶν τοιούτων, οἳ σπεύδουσι διηνεκῶς τὴν θείαν ἑνότητα διασχίζειν, τὸν χιτῶνα τοῦ κυρίου, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ,

IOANNIS VIII. P. EPISTOLA GERMANA.

ut per tempora a majoribus instituta comprobatis prius moribus, & bonæ vitæ meritis refulgentibus, ad summum sacerdotium postmodum veniant: quoniam non est subito præripiendum, vel usurpandum, quod vita diu probata meretur accipere. Nam si in quibuslibet ecclesiæ gradibus providenter curandum est, ut in domini domo nihil sit inordinatum; quanto magis elaborandum est, ut in electione ejus qui supra omnes gradus ejus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non sit in capite; & inde fiat, ut omnis ecclesiastica disciplina resolvatur, omnis ordo turbetur. & ideo hoc, quod nos modo pro ecclesiastica unitate & pace, quam Christus dominus noster nobis dedit habendam, utcumque patimur esse veniale, inultum postmodum esse non poterit, si quisquam id quod omnimodo interdicimus, usurparit: quia remissio peccati non dat licentiam iterum delinquendi: nec quod potuit aliqua ratione semel concedi, fas erit amplius impune committi. Hoc etiam modo ista, excellentiæ vestræ precibus moti, fieri jubemus, si ipse patriarcha Bulgarorum diœcesim, quam piæ memoriæ Nicolaus præcessor noster, Michaele ipsorum rege petente, apostolicis doctrinis docuit, & per venerabiles episcopos suos sacri lavit unda baptismatis, omnique ecclesiastica regula & disciplina, prout oportebat, instruxit, amodo suo juri vendicare, vel remittere nullo modo præsumpserit, nec aliquam cujuscumque honoris ibidem ordinationem fecerit. Ibidem sunt illicite ordinati episcopi, vel sacerdotes ..... archiepiscopo, vel episcopis, qui ibidem videntur existere, sacrum pallium, quo inter sacra missarum solennia uti pontificibus solitum est, ipse patriarcha mittere præsumpserit. Porro pro tantis perturbationibus, quibus ecclesia vestra longo jam tempore manet turbata, vestræ augustali pietati obnixe suggerimus; ut Constantinopolitanum patriarcham digno semper honore venerantes, quasi patrem spiritualem, & utpote inter vos & Deum mediatorem præcipuum, divina vobis, per quæ ad regnum perveniatis æternum, sedule annuntiantem pio semper affectu colatis, &, ut condecet, in omnibus honoretis: quia pro temporali, quem illi præbetis, honore, vos & hic temporalem honorificentiam habebitis, & in æternum multiplicem procul dubio recipietis, ab illo nempe qui glorificantes se glorificare testatur. Nec eorum verba falso prolata, qui scandalorum zizania super conspicuam segetem domini seminare non cessant, vestra imperialis dignetur audire majestas: nec pro talium susurrationibus hominum, qui semper student scindere unitatem Dei, vestem domini, ecclesiam Christi;

IOANNIS VIII. P. EPISTOLA GERMANA.

quique linguis suis semper dolose agere non cessant, venenum aspidum portantes sub labiis suis, animum clementiæ vestræ adversus eum aliquatenus commoveatis, & summum sacerdotem vestrum Dei providentia in ecclesiæ Christi regimine constitutum, sic facile exhonoretis: quod nimirum vestro sancto imperio valde inhonestum & indecens esse videtur. Præterea mandamus etiam, ut omnes episcopos & sacerdotes, seu cujuscumque ordinis clericos, qui de consecratione Ignatii bonæ memoriæ patriarchæ consistunt, sive in ipsa regia urbe manentis sive alicubi extra longe, seu prope retrusos, clementi animo ad gremium & unitatem sanctæ ecclesiæ revocetis, & ulnis extensis paterno affectu recipiatis & amplectamini, propriasque unicuique illorum jubeatis reddi sedes: ut sicut una est fides, unum in nobis baptisma, & omnes unum sumus in Christo; ita & isti, qui ad unitatem & societatem ecclesiæ Dei, & corporis Christi redierint, & id ipsum dicentes, perfectique existentes in eodem sensu & in eadem scientia, unus grex efficiantur, & unus pastor; nec audeant amplius dicere, ego quidem sum Cephæ, ego Pauli, ego autem Apollo, sed unius Christi veri Dei nostri, qui est pax nostra, & fecit utraque unum, veniensque cælestia cum terrestribus pacificare dignatus est: qui idcirco semel pro peccatis nostris mortuus est, ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. Nec enim poterit unitatis eorum firma esse compago, nisi eos ad inseparabilem soliditatem vinculum caritatis adstrinxerit; quatenus, Deo favente, absque omni perturbatione, vobis regnantibus salvi & securi persistentes, pro salute vestra, & pro statu reipublicæ jugibus semper votis dominum valeant deprecari. Quod si forte quidam extiterint cum eodem patriarcha communicare nolentes, admoneantur secundo ac tertio, ut sanctæ ecclesiæ se unire procurent. Quod si acquiescere noluerint, in sua pertinacia manere volentes, sacra eos communione his præsentibus missis nostris una cum synodo jussimus privare, quousque ad suum redeant patriarcham, & ad sanctæ ecclesiæ unitatem ..... cum præcipue ipsi episcopi a nobis sint canonice excommunicati. Et ideo si eos in consortium suum receperit, aliquamve cum eis communionem habuerit, simili modo eumdem patriarcham cum ipsis episcopis ecclesiastica communione judicamus esse privatum. Data mense Augusto, indictione XII.

Psal. 13. & 139.

Ephes. 2.

A καὶ ταῖς ἑαυτῶν γλώτ͂ταις οὐ παύονται ἀεὶ λαλεῖν δολίως, ἰὸν ἀσπίδων φέροντες ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν, κινείσθω τῆς φιλανθρωπίας ὑμῶν ἡ γνώμη κατ᾽ ἐκείνου ὁποσονοῦν· μηδ᾽ εὐχερῶς οὑτωσὶ ἀτιμαζέσθω ὁ θείᾳ προνοίᾳ μέγας ὑμῖν ἱερεὺς καταστὰς πρὸς διοίκησιν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. αἰσχρὸν γὰρ τοῦτό γε καὶ ἀπρεπὲς τῇ ἁγίᾳ ὑμῶν βασιλείᾳ. παρεγγυώμεθα δὲ πρὸς τούτοις, ἵνα πάντες οἱ ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς, καὶ οἱουδήποτε τάγματος κληρικοὶ τῆς χειροτονίας ὄντες τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης Ἰγνατίου, εἴτε ἐν τῇ βασιλίδι διατρίβοντες, εἴτε ἐκτὸς πόῤῥω που ἢ ἐγγυτέρω B ἐξωσθέντες, προσηνῶς παρ᾽ ὑμῶν ἀνακληθῶσιν εἰς τὸν κόλπον καὶ τὴν ἑνότητα τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, προσδεχομένων αὐτοὺς ὑμῶν καὶ περιπτυσσομένων χερσὶν ὑπτίαις, στοργῇ πατρικῇ, καὶ τοὺς οἰκείους ἑκάστῳ τούτων θρόνους ἀποδοθῆναι κελευόντων· ἵν᾽ ὥσπερ μία πίστις καὶ ἓν ἐστι βάπτισμα ἐν ἡμῖν, καὶ πάντες ἓν ἐσμὲν ἐν Χριστῷ, ὡσαύτως καὶ οὗτοι πρὸς τὴν ἑνότητα καὶ τὸ πλήρωμα τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας καὶ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐπανερχόμενοι, καὶ τὸ αὐτὸ λέγοντες, καὶ τέλειοι ὄντες ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ τῇ αὐτῇ γνώσει, μία ποίμνη γένηται καὶ εἷς ποιμήν· καὶ μὴ τολμῶσι C τοῦ λοιποῦ λέγειν, ἐγὼ μέν εἰμι Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλώ, ἀλλ᾽ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ὅς ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, καὶ ἐποίησε τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ ἐλθὼν καταλλάξαι τά τε ἐπὶ γῆς καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς οὐκ ἀπηξίωσεν· ὃς διὰ τοῦτο ἐφάπαξ ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἵνα τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα εἰς ἓν συνάξῃ. οὐ γὰρ εἶναι δυνήσεται τῆς συναφείας αὐτῶν ἑδραία ἡ συμβίβασις, ἣν μὴ αὐτοὺς συσφίγξῃ ὁ δεσμὸς τῆς ἀγάπης πρὸς στεῤῥότητα ἀδιάσπαστον. οὕτω γὰρ Θεοῦ συνεργοῦντος ἄνευ ταραχῆς οἱασοῦν ἐπὶ τῆς βασι- D λείας ὑμῶν σῶοι καὶ ἀκίνδυνοι διατελοῦντες, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν σωτηρίας καὶ ἁπάσης τῆς πολιτείας ἐκτενέσιν εὐχαῖς ἀεὶ πρὸς τὸν Θεὸν πρεσβεύσουσιν. εἰ δέ τινες ἴσως παραιτήσωνται τὴν πρὸς τὸν πατριάρχην κοινωνίαν, δεύτερον καὶ τρίτον νουθετείσθωσαν, ὥστε τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἑαυτοὺς ἑνῶσαι. μὴ βουλομένους δὲ συνελθεῖν, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ ἐμμένοντας ἀπειθείᾳ, παρηγγείλαμεν τοῖς ἡμετέροις ἀποκρισιαρίοις, ἵν᾽ ἅμα τῇ συνόδῳ αὐτοὺς ἀφορίσωσι τῆς ἀχράντου μεταλήψεως, ἕως ἂν ἐπιστρέψωσι πρὸς τὸν ἴδιον πατριάρχην, καὶ τὴν ἑνότητα τῆς ἁγίας ἐκκλη- E σίας .... ἄλλως τε τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν κανονικῶς παρ᾽ ἡμῶν ἀφορισμῷ ὑποβληθέντων. διὸ εἴπερ αὐτοὺς εἰς κοινωνίαν παραδέξηται, ἢ τῆς πρὸς αὐτοὺς ὁμιλίας ὁπωσδήποτε μεθέξηται, παραπλησίως τὸν αὐτὸν πατριάρχην σὺν τοῖς ἐπισκόποις ἐκείνοις κρινόμενον εἶναι τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀφωρισμένον. ἐδόθη μηνὶ Αὐγούστῳ, ἰνδικτιῶνος ιβ´.

Missa per Petrum presbyterum.

Ἐστάλη διὰ Πέτρου πρεσβυτέρου.

ΙΩΑΝΝΟΥ

A

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΠΑ ΤΟΥ ΟΓΔΟΟΥ ἐπιστολαὶ, ὡς παρὰ Φωτίου ὑπενοθεύθησαν.

Ἰωάννης δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τοῖς γαληνοτάτοις ἀγαπητοῖς ἡμετέροις πνευματικοῖς υἱοῖς, καὶ Θεῷ ἠγαπημένοις, Βασιλείῳ, Λέοντι καὶ Ἀλεξάνδρῳ, νικηταῖς, τροπαιούχοις, βασιλεῦσι καὶ αἰωνίοις Αὐγούστοις.

ΤΟ καθαρὸν καὶ ὑπέρλαμπρον τῆς ἐν τῇ πίστει ὀρθοδοξίας ὑμῶν καὶ τῆς σοφίας, καὶ τὸ ἐν τοῖς τρόποις ὑμῶν κατανοούμενον χρηστὸν καὶ ἐπιεικὲς, ὦ χριστιανικώτατοι καὶ μέγιστοι βασιλεῖς Ῥωμαίων, φωτὸς δίκην ἐν μέσῳ τῆς γῆς ἐκλάμπον, πάντα τὰ πέρατα, εἰς ἃ ἡ οἰκουμένη παρατείνεται, περιαυγάζει. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐν μόνῃ τῇ πίστει σεμνυνόμενοι, περὶ τ' ἄλλα εἰς ῥαθυμίαν ἀντὶ τῆς σπουδῆς διάκεισθε· ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἀμωμήτῳ θρησκεύματι ὑμῶν ἐποικοδομεῖτε οὐ ξύλον, οὐδὲ χόρτον, οὐδὲ καλάμην, ἀλλὰ λίθους τιμίους, χρυσὸν, ἄργυρον· ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντα ὑμῖν μετὰ τῆς ἐν σπουδῇ καλλονῆς * ἐξαινύετε, ἐν οἷς γινώσκετε τὸ θεῖον θεραπευόμενον. θεραπεύεσθαι δὲ μάλιστα τὸ θεῖον διαγινώσκεται ἐπὶ τῷ τὰς ἐκκλησίας αὐτοῦ πάσας, ὅσας ὁ ἥλιος ἐφορᾷ, ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ διατελούσας, εὐχαριστηρίους αὐτῷ φωνὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναφέρειν. διὸ ταύτην τὴν ὁμόνοιαν καὶ ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ ὁρᾶσθαι καὶ πρυτανεύεσθαι ἐπιποθοῦντες, τὴν τῶν Ῥωμαίων ἁγίαν ἐκκλησίαν διὰ τῶν ἀποκρισιαρείων ὑμῶν καὶ θειοτάτων γραμμάτων ὑμῶν κατελάβετε, συνεργὸν εἰς τὸ σπουδαζόμενον ὑμῖν ἐσομένην, καὶ οὐ ῥαθυμοῦσαν πεπιστευκότες· οὐκ αὐτοὶ πρῶτοι ἀρξάμενοι εἰς τοῦτο τὸ ἐπινόημα ἐλθεῖν, ἀλλ' ἔθει τῶν πρὸ ὑμῶν εὐσεβῶς βεβασιλευκότων εἴκοντες καὶ κατακολουθοῦντες. ἀλλὰ γὰρ ἐκ ποίου διδασκάλου ταῦτα παρελάβετε ποιεῖν, ἄξιον διερωτῆσαι. ἢ δῆλον ἐκ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, ὃν κεφαλὴν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τέθεικεν ὁ Χριστὸς εἰπών· ποίμαινε τὰ πρόβατά μου; οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἁγίων συνόδων καὶ διατάξεων· ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν καὶ ὀρθοδόξων καὶ πατρικῶν ὁσίων θεσπισμάτων τε καὶ διαταγμάτων, καθὼς καὶ αἱ θεῖαι καὶ εὐσεβεῖς ὑμῶν συλλαβαὶ μαρτυροῦσι. τοῦτο δὲ ποιεῖτε, ἵνα πλέον τὸ στερρὸν τῆς πίστεως ὑμῶν διαβοώμενον ἐκλάμψῃ, καὶ ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη ἀκέραιος καὶ ἀμάραντος ἀναδειχθῇ. οὐδὲν γὰρ πέφυκεν ἄλλο προσφυέστερον ἢ οἰκειότερον εἶναι τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ καὶ μεγίσταις ἀρχαῖς καθεστηκόσιν, ἢ τῇ καλλονῇ καὶ ὡραιότητι τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἀγάπῃ σπουδάζειν σεμνύνεσθαι, καὶ τὸ πάντας ὁρᾶν τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ πίστει τῷ Θεῷ λατρεύοντας, τῷ τῆς ἀγάπης συνδέσμῳ περιπλεκομένους τε καὶ συσφιγγομένους. ἐγκύψαντες δὲ τοῖς ὑμῶν γράμμασι, καὶ τοῖς ἐν αὐτοῖς μελιρρύτοις φθέγμασι καθηδυνθέντες, καὶ ἐξαφθέντες πυρσοῦ δίκην, καὶ μετὰ πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας ὁμονοήσαντες καὶ συμφωνήσαντες, διανέστημεν εἰς τὸ τὰ παρ' ὑμῶν ἅπαντα γραφέντα προθύμως καὶ ἐπιχαρῶς πεπληρωμένα δεῖξαι· μάλιστα τοῦ παρόντος καιροῦ ἐπιτηδειοτάτου ἡμῖν, καὶ τῆς τῶν πραγμάτων φορᾶς εἰς τοῦτο γεγονότων. ἐγρα[illegible] υἱὲ ἡμῶν ἠγαπημένε, ἵνα ἀποστολικὰ καὶ συμπαθῆ σπλάγχνα ὑπανοίξαντες,

* ἐξαινύετε ἐν οἷς [illegible]

IOANNIS PAPÆ VIII. epistolæ a Photio corruptæ.

Ioannes servus servorum Dei; tranquillissimis nostris spiritalibus a nobis & a Deo dilectis filiis Basilio, Leoni & Alexandro, victoribus; triumphatoribus, imperatoribus semper Augustis salutem.

SINCERITAS & splendor orthodoxæ fidei vestræ ac sapientiæ; quinimo præstantia & æquitas vestrorum morum, Christianissimi & maximi imperatores Romano- B rum; instar luminis in medio terræ effulgens, illustrat omnes fines orbis terrarum. Quin etiam non sola fide gloriantes, oscitanter affecti estis in alias res; sed studium adhibentes, ad sincerum & ab omni labe purum cultum vestrum superædificatis non ligna, non fenum, neque stipulam, sed lapides preciosos, aurum, argentum. Et ut summatim dicam, perficitis studiose ac pulcre omnia illa, ex quibus agnoscitur cultus divini numinis. Maxime autem Dei cultura cognoscitur in ea re, cum omnes ejus ecclesiæ, quascumque sol aspicit, in orthodoxa fide, & mutua in se pace viventes, gratiarum actiones quotidie Deo referunt. C Quamobrem hanc concordiam & in vestra ecclesia servari cupientes, sanctam Romanam ecclesiam per nuntios & literas vestras adiistis; sperantes illam non segnem, sed adjutricem futuram vestris studiis: quippe qui non ipsi primi hoc concilio uti cœpistis, sed eorum qui ante vos pietatem colentes regnaverunt, consuetudinem secuti estis. Operæ precium autem est considerare, ex quonam magistro hæc didiceritis. An non manifestum est, a principe apostolorum Petro hæc vobis tradita esse, quem caput omnium ecclesiarum posuit Christus, cum ei dixit: *Pasce oves meas*? non solum autem a Petro ipso, verum etiam a sanctis synodis & con- D stitutionibus edocti estis: quin etiam a sacris orthodoxis & patriis edictis ac præceptionibus, quemadmodum divinæ ac piæ vestræ literæ testantur. Hoc autem facitis, ut fidei vestræ firmitas celebrata magis elucescat, vestraque in Deum caritas sincera & incorrupta ostendatur. Nihil enim congruentius aut peculiarius debet esse his qui sunt in potestate & maximis imperiis constituti, quam in orthodoxa fidei pulchritudine, & sinceræ in Deum caritatis studio assidue versari, atque omnes eadem fide Deo servientes videre caritatis vinculo conjun- E ctos atque constrictos. Vestras igitur literas attendentes, & mellifluis earum vocibus delectati, simulatque accensi instar facis, una cum tota nostra sancta Romana ecclesia concordi animo & voce excitati sumus ad complenda libenter & alacriter omnia illa quæ a vobis scripta sunt; cum præsens tempus maxime nobis opportunum videatur, & status ipse rerum nos adhortetur. Scripsistis nobis dilecti filii, ut apostolica viscera & misericordem sinum aperientes, omnes

Ioan. 21.

omnes quotquot in vestra ecclesia propriis A manibus subscribentes prævaricationi, aut alio quovis modo canonicis pœnis subjecti sunt, amplectamur, pacis & concordiæ curam gerentes. Quin etiam ante hæc illud postulastis, ut Photium venerabilem pontificem nostræ communionis participem atque consortem & comministrum factum ad magnam sacerdotii dignitatem & patriarchatus honorem restituerem us, ut non amplius ecclesia Dei schismatum, quæ Deo sunt invisa, & pravarum offensionum aut scandalorum fluctuationibus perturbetur. Nos autem vestræ serenitatis supplicationem admittentes, ut rationi B consentaneam, justam & Deo gratam; & temporis opportunitatem talem nacti, qualem antea optabamus; conveniens esse ducentes ecclesiam Dei pacificare, misimus legatos nostros ad implendam petitionem vestram. ac licet vestra pietas vim Photio intulerit, & restituerit illum ante nos, hoc est, priusquam missi a nobis legati istuc venirent; nos tamen id curamus, non ex nostra auctoritate, quamvis faciendi hoc potestatem habeamus; sed ex apostolicis constitutionibus & paternis decretis demonstrationes proferentes: non leges ecclesiæ jam olim traditas irritas facientes, sed quibus in rebus earum seve- C ritas, si permaneat immutabilis, integrum ecclesiæ statum dissipat, atque corrumpit, ad id quod magis expedit, omnia redigere ab eadem edocti. Synodus enim Nicæna secundo capitulo dicit: Quoniam sæpe sive per necessitatem, sive ex quacumque causa urgente homines, contingit ecclesiasticos canones non servari. Gelasius quoque papa ait: Vbi necessitas non est proposita, immutabilia permaneant patrum decreta. Similiter & sanctissimus Leo papa eodem spiritu præcipit dicens: Vbi nulla præcedit vis, nullo modo violentur sanctorum patrum statuta: ubi ve- D ro necessitas fuerit & vis, ibi ad utilitatem ecclesiarum Dei, qui potestatem habet, ea dispenset: ex necessitate enim, ut sentit divinus apostolus, fit mutatio legis. Cum his convenit & Felix papa, cum hæc dicit: Illud considerare oportet, ubi necessitas occurrit, sæpe constitutiones patrum non servari. Quinimo Carthaginensis concilii caput 35. sic habet: Præcipimus, ut clerici Donatistarum in ecclesiam rursus recipiantur, licet a synodo antea depositi fuerint. Et synodus synodum solvit propter unitatem & pacem ecclesiæ. Quamobrem & Innocentius papa in quin- E quagesimoquinto capitulo dicit: Qui promoti sunt a Bonoso hæretico, recipiantur, ne rursus scandala in ecclesia pullulent. Non solum autem pro hæresi depositis hæc apostolica sedes paci ecclesiasticæ studens, adjutricem manum porrexit; sed & orthodoxis sacerdotibus atque patriarchis ad eam confugientibus, sicut & nunc reverendissimus Photius fecit, ejus opem implorantibus subvenit. Nostis omnino quemadmodum magnum Athanasium Alexandrinum episcopum, Cyrillumque & Polychronium Hierosolymorum episcopos,

A πάντας τοὺς τῆς καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίας, ὅσοι γεγόνασιν ἢ ἰδιοχείρως ἐν παραβάσει, ἢ ἄλλως πως κανονικαῖς ὑπέπεσον ἐπιτιμίαις, δεξώμεθα, καὶ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας φροντίδα ποιησώμεθα· οὐ μὴν ἀλλά γε καὶ περὶ τούτων Φώτιον τὸν θεοσεβέστατον ἀρχιερέα τῆς πρὸς ἡμᾶς κοινωνίας μέτοχον καὶ κληρονόμον καὶ συλλειτουργὸν ποιήσαντες, εἰς τὸ μέγα τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καὶ τὴν τιμὴν τῆς πατριαρχείας πάλιν ἀποκαταστήσωμεν· ὡς ἂν μὴ ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ πολὺν χρόνον ταῖς τῶν θεοστυγῶν σχισμάτων καὶ πονηρῶν σκανδάλων τρικυμίαις ταραττομένη διαμένῃ. ἡμεῖς δὲ τῆς ὑμετέρας γαληνότητος τὴν ἱκεσίαν προσδεξάμενοι, ὡς εὔλογον οὖσαν καὶ δικαίαν καὶ θεάρεστον, B τόν τε καιρὸν ἐπιτήδειον ὄντα, οἷον καὶ πρὶν ἐπεζητοῦμεν καὶ ηὐχόμεθα, εὑρόντες· καὶ νομίσαντες ἁρμόδιον εἶναι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ εἰρηνοποιεῖν, ἀπεστείλαμεν ἀποκρισιαρίους ἡμῶν, ἐκπληροῦντας τὸ θέλημα ὑμῶν· εἰ καὶ ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια τὸν ἄνδρα ἐκβιασαμένη ἔφθασεν ἀποκαταστήσασα καὶ πρὸ ἡμῶν, ἤτοι πρὸ τοῦ παραγενέσθαι τοὺς ἡμετέρους τοποτηρητὰς ἐν τοῖς αὐτόθι· ὅμως ἡμεῖς τοῦτο θεραπεύομεν, οὐκ ἐκ τῆς ἡμετέρας αὐθεντίας, καίπερ ἔχοντες ἐξουσίαν τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων καὶ πατρικῶν θεσπισμάτων τὰς ἀποδείξεις φέροντες· οὐ τοὺς θεσμοὺς τῆς ἐκκλησίας τοὺς ἀνέκαθεν παραδεδομένους λύοντες, ἀλλ' C ἐν οἷς ἡ τούτων ἀκρίβεια ἀπαράτρεπτος διατηρουμένη διασπᾷ καὶ λυμαίνεται τὴν ὁλοκληρίαν τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, πρὸς τὸ συμφέρον ἄγειν πάντα παρ' αὐτῆς ἐκείνης διδαχθέντες. καὶ ὁ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου δεύτερος κανὼν οὕτως λέγει· ἐπειδὴ πολλάκις εἴτε ἀπὸ ἀνάγκης, εἴτε ἄλλως πως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων, παραβαίνεσθαι τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας συμβαίνει. ἔτι δὲ καὶ ὁ πάπας Γελάσιος περὶ τοῦ αὐτοῦ λέγει, ὅτι ὅπου βία οὐ πρόκειται, ἀμετάτρεπτοι διαμενέτωσαν οἱ τῶν ἁγίων πατέρων θεσμοί. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Λέων ἐν τῷ αὐτῷ διακελεύεται πνεύματι λέγων· ὅπου οὐ προηγεῖται βία, ἀσάλευτοι διαμενέτωσαν οἱ θεσμοὶ τῶν ἁγίων πατέρων· ὅπου δὲ ἀνάγκη D καὶ βία εὑρίσκεται, ἐκεῖ πρὸς τὸ συμφέρον ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ ὁ τὴν ἐξουσίαν ἔχων οἰκονομείτω. ἐξ ἀνάγκης γὰρ, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. καὶ Φῆλιξ δὲ ὁ πάπας τούτοις συνηγορεῖ, λέγων· καὶ περὶ τούτου χρὴ σκέψασθαι, ἵν' ὅπου ἀπαντήσῃ ἀνάγκη, πολλάκις αἱ συστάσεις τῶν πατέρων παραβαίνωνται. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν Καρθαγένῃ ἐν τῷ λε'. κεφαλαίῳ λέγει· κελεύομεν, ἵνα οἱ κληρικοὶ τῶν Δονατιστῶν πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀνακάμψωσιν, καίπερ πρότερον ὑπὸ συνόδου καθαιρεθέντες. καὶ σύνοδος ὁρᾶται σύνοδον λύουσα διὰ τὴν ἕνωσιν καὶ ὁμόνοιαν τῆς ἐκκλησίας. καὶ Ιννοκέντιος δὲ ὁ πάπας λέγει E ἐν τῷ νε'. κεφαλαίῳ· οὗτοι οἱ χειροτονηθέντες ὑπὸ Βονώσου τοῦ αἱρετικοῦ δεχέσθωσαν, ἵνα μὴ πάλιν σκάνδαλα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναφυῇ. καὶ οὐ μόνον ἐν τούτοις, καίπερ οὖσι τοιούτοις, καὶ ἐξ αὐτῶν οὖσιν ἐξ αἱρέσεως, ἡ ἀποστολικὴ αὕτη καθέδρα καθαιρεθεῖσι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης φροντίδα ποιουμένη, χεῖρα βοηθείας ὤρεξεν· ἀλλὰ καὶ ὀρθοδόξοις ἱεράρχαις καὶ πατριάρχαις εἰς αὐτὴν καταφυγοῦσιν, ὥσπερ καὶ νῦν ὁ εὐλαβέστατος Φώτιος, τὴν βοήθειαν αὐτῆς ἐπικαλεσαμένοις ἐπήμυνεν. οἴδατε πάντως τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας, Κύριλλόν τε καὶ Πολυχρόνιον Ἱεροσολύμων,

Ἰωάννην

Ἰωάννην ὃν ἡ ἀγάπη ὑμῶν Χρυσόστομον ὀνομάζει, καὶ Φλαβιανὸν τὸν Κωνσταντινουπόλεως· τούτους γὰρ ὑπὸ συνόδων καθαιρεθέντας καὶ ἀποκηρυχθέντας, καὶ τὴν ἁγίαν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν ὑποστραφέντας, ὁ ἀποστολικὸς οὗτος θρόνος συνέστησε, καὶ πρὸς τὴν προτέραν τιμὴν ἐπανήγαγεν. εἰ οὖν οἱ ἐκ Δονατιστῶν, καὶ οἱ ἐκ Βονώσου τὴν χειροτονίαν δεξάμενοι, καὶ τῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας περιβόλων ἀπελαθέντες ὑπὸ συνόδου πολυανθρώπου, ὑπὸ ἑτέρας συνόδου δέχονται, καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἱερέων τάττονται, διὰ τὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἀδιάσπαστον, καὶ σχισμάτων καθαρὰν καὶ ἐλευθέραν διαμένειν. οὐδὲν γὰρ οὕτω βδελυκτὸν καὶ μεμισημένον τοῖς ὀφθαλμοῖς καθορᾶται τοῦ Θεοῦ, ὡς σχισμάτων ἑσμὸς παρυφιστάμενος ἐν ἐκκλησίαις Θεοῦ· καὶ οὐδὲν τερπνότερον ἢ προσφιλέστερον τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι, ὡς ἐκκλησία τὴν αὐτῆς ὁλοκληρείαν ἔν τε τῇ πρὸς Θεὸν ἀγάπῃ, καὶ τῇ πρὸς τὸν πλησίον ὁμοφροσύνῃ διασώζουσα. πολλῷ μᾶλλον ἄνδρας τοὺς ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει διαπρέποντας, βίου τε σεμνότητι καὶ ἀκριβεῖ πολιτείᾳ πεφημισμένους, καὶ σχεδὸν μηδὲ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἐπιτιμίας ἔργα διαπράξασθαι, οὐ χρὴ παρορᾶσθαι ὡς ὑπευθύνους τῷ τῆς ἐπιτιμίας βαρυνομένους ζυγῷ, ἀλλ' ἐπὶ τὴν προτέραν αὐτοὺς ἐπανάγειν τιμήν. καθάπερ γὰρ ὁ ἀποστολικὸς οὗτος θρόνος λαβὼν τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν παρὰ τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου ἀρχιερέως Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, εἰπόντος πρὸς αὐτόν· σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃν ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένος ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃν ἂν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένος ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἔχει ἐξουσίαν καθόλου δεσμεῖν τε καὶ λύειν, καὶ κατὰ τὸν προφήτην Ἱερεμίαν, ἐκριζοῦν καὶ καταφυτεύειν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου χρώμενοι, μετὰ πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας παρεγγυώμεθα ὑμῖν, καὶ δι' ὑμῶν τοῖς τε ἁγιωτάτοις ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς ἡμῶν πατριάρχαις, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, καὶ τοῖς λοιποῖς ἀρχιερεῦσί τε καὶ ἱερεῦσι, καὶ παντὶ τῷ πληρώματι τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπολιτῶν, ὁμονοῆσαι καὶ ὁμοφρονῆσαι ἡμῖν, μᾶλλον δὲ τῷ Θεῷ ἐν πᾶσιν οἷς ὑμεῖς ἐξῃτήσασθε. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέξασθε Φώτιον τὸν θαυμασιώτατον καὶ εὐλαβέστατον ἀρχιερέα Θεοῦ καὶ πατριάρχην, ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συλλειτουργὸν, καὶ τῆς κοινωνίας τῆς πρὸς τὴν ἁγίαν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν σύμμοιρόν τε καὶ συμμέτοχον καὶ κληρονόμον, διά τε τὴν ἄλλην ἀρετὴν τὴν προσοῦσαν αὐτῷ, καὶ τὸ τὰ σκάνδαλα ἐκποδὼν γενέσθαι, καὶ τὸ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγάπην τὴν εἰς ἀλλήλους ἐν ὑμῖν φυτευθῆναι. δέξασθε δὲ αὐτὸν ἀδιστάκτῳ γνώμῃ καὶ ἀναμφιβόλῳ, καὶ ἀγάπῃ καὶ πίστει, πάντα κακίας καὶ δολιότητος ἰὸν, καὶ διψυχίας καὶ ἀμφιβολίας ἐκ τῶν καρδιῶν ὑμῶν ἀπελαύνοντες, καθὼς αὐτὸν ἀπεδέξατο καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία. ἀναμανθάνομεν γὰρ σχεδὸν παρὰ πάντων τῶν πρὸς ἡμᾶς ἐκ τῶν αὐτόθι φοιτώντων, τὸν ἄνδρα πᾶσι προτερήμασι τοῖς κατὰ Θεὸν κομᾷν· τοῦτο δὲ μὲν σοφίᾳ καὶ συνέσει τῇ περὶ τὰ θεῖα, καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάντων διαφέρειν, τοῦτο δὲ περὶ τὴν ἄλλην πρακτικὴν ἀρετὴν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν θείων ἐνταλμάτων ἀνεπαίσχυντον ἐργάτην διαβοώμενον· καὶ οὐ δίκαιον ἐκρίναμεν εἶναι, τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἄνδρα ἀργὸν καὶ ἄπρακτον διαμένειν,

& Ioannem, quem caritas vestra Chrysostomum vocat, & Flavianum, Constantinopolitanos a synodo depositos atque abdicatos, & ad sanctam Romanam ecclesiam confugientes apostolica sedes hæc amplexa est, & in pristinum honorem restituit. Si igitur qui a Donatistis & a Bonoso ordinationem acceperunt, & a liminibus orthodoxæ ecclesiæ a plenaria synodo sequestrati, rursus ab alia synodo recipiuntur, & in catalogo sacerdotum habentur, ut ecclesia Dei permaneat indivulsa, & a schismatibus pura & libera. Nihil enim ita execrabile atque exosum divinis oculis esse perspicitur, ut schismata quæ in ecclesiis Dei suboriuntur: contra nihil jocundius est aut gratius ejus bonitati, quam cum ecclesia integram caritatem in Deum, & concordiam ac pacem cum proximo perpetuo conservat. Multo magis orthodoxa fide insignes viros, vitæ honestate & moribus tam laudabiles, ut ne reprehensione quidem dignum aliquid commiserint, non ita contemnere oportet, quasi correctionis pœnæ subjici jugoque gravari debeant, sed ad pristinum honorem revocare. Sicut enim apostolica sedes hæc, cum semel acceperit claves regni cælorum a primo & magno illo pontifice Iesu Christo per principem apostolorum Petrum, cui dixit: *Tibi dabo claves regni cælorum; & quemcumque ligaveris super terram, erit ligatus & in cælis; & quemcumque solveris super terram, erit solutus & in cælis*: habet potestatem universaliter ligandi & solvendi, & ut est apud Ieremiam prophetam, evellendi & plantandi: ita & nos ejusdem potestate principis apostolorum Petri utentes, cum omni sancta nostra ecclesia significamus vobis, & per vos sanctissimis fratribus & consacerdotibus nostris patriarchis Alexandriæ, Antiochiæ & Hierosolymorum, & ceteris archiepiscopis, episcopis, & omni plenitudini Constantinopolitanæ ecclesiæ, convenire & nobiscum sentire, imo vero cum Deo, in omnibus quæ a nobis postulastis. Ac primum recipite reverendissimum ac summe admirabilem virum Photium in patriarcham, fratrem & consacerdotem nostrum, communionis cum sancta Romana ecclesia participem atque consortem, tum ob ejus virtutes, tum ut scandala removeantur, & pax Dei atque caritas mutua in vobis componatur. Recipite igitur illum amota omni ambiguitate ac disceptatione in caritate & fide, omnem malitiæ ac fraudis livorem, nec non perfidiæ & hæsitationis, ex vestris cordibus expellentes, quemadmodum & ecclesia Romana illum recepit. Audivimus enim ab omnibus fere, qui veniunt isthinc ad nos, virum hunc omnibus virtutibus quæ sunt secundum Deum, florere; ac partim sapientia, divinarumque & humanarum rerum intelligentia omnibus præstare; partim vero ea virtute quæ in actione versatur; & in divinorum præceptorum observantia ita celebrem, ut quemadmodum ait apostolus, dici possit operarius inconfusibilis. Neque justum judicavimus, talem ac tantum virum segnem atq; otiosum manere,

IOANNIS VIII. EP. A PHOTIO CORRVPTAE.

Matth. 16.

IOANNIS VIII. EP. A PHOTIO CORRVPTAE.

ſed in ſublimi veſtræ eccleſiæ ſede rurſus A collocatum ac fulgentem, ſibi conſueta & Deo accepta, ſacerdotibuſque ac pontificibus ſolita opera perficere. Quamobrem eamdem repetentes orationẽ, vobis omnibus dicimus: Recipite virum hunc omni prætextu depoſito. Nemo iniquas contra ipſum factas ſynodos excuſationem ſibi paret. Nemo cauſetur, ut quidam faciunt ex eorum numero qui ſimpliciores ſunt, beatorum pontificum prædeceſſorum noſtrorum Nicolai & Hadriani contra ipſum decreta. non enim probata ſunt ab illis quæ contra ſanctiſſimum Photium quidam machinati erant. Nemo contra eum ſubſcriptiones veſtras occaſionem ſchiſmatis adverſus illum & in B voſipſos habeat. Omnia enim deſierunt, ac remota ſunt: omnia facta ſunt irrita & inania. Per nos minimos quæcumque ſunt contra eum, in manibus principis apoſtolorum poſita ſunt, & per illum in humeris Ieſu Chriſti agni Dei, qui tollit peccata mundi. Recipite igitur expanſis manibus fratrem noſtrum & conſacerdotem. Recipite pontificem Dei irreprehenſibilem. Recipite patriarcham veſtræ eccleſiæ. confirmate in eum caritatem, fidem; & cum reverentia obedientiam illi, & per ipſum ſanctæ Romanæ eccleſiæ præſtate. Qui enim illum non accipit, is ſcilicet neque illa accipit, quæ C a nobis & ſancta Romana eccleſia de Photio ipſo decreta ſunt. neque adverſus nos bellum ſuſcipit, qui hæc facit, ſed contra ſanctiſſimum apoſtolum Petrum, quinimo contra Chriſtum Dei Filium, qui tanto honore & gloria decoravit apoſtolum ſuum, ut conferret poteſtatem ligandi atque ſolvendi. Hortamur autem vos pii imperatores, ut illud etiam recordemini, quam multo tempore ſcandala & ſchiſmata, quæ in eccleſiam veſtram irrepſerunt ejus ipſius integritatem læſerint. Horum autem malorum non alia fuit cauſa, niſi D quod vos imperatores blaſphemias & calumnias admittitis contra epiſcopos & patriarchas veſtros & reliquos ſacerdotes Dei; quodque negligenter vos geritis in præſtanda illis fide, caritate, honore ac reverentia. Quamobrem rogamus ſacrum veſtrum imperium, ut poſthac veſtras aures clauſas habeatis ad audiendas pravorum & ſeditionibus gaudentium hominum calumnias, quas inferunt in ſacerdotes Dei: atque ut piaculum & abominabile ſcelus ipſos, & prava ejuſmodi ſermonum eorum jacula omnino averſemini; honoretiſque patriarchas veſtros; & patrum loco il- E los habentes, ut mediatores Dei & hominum revereamini. Ipſi enim vigilant pro animabus veſtris, quæ ad ſalutem veſtram pertinent, ſemper a Deo poſtulantes: quin etiam pro peccatis veſtris quæ committitis offendentes Deum, ſacrificia offerunt pro veſtra reconciliatione, placabile vobis numen efficientes. Non ſolum autem hæc faciunt, verum etiã pro ſtabilitate & conſervatione imperii veſtri, pro victoria de hoſtibus & trophæis, & ſalute omniũ Chriſtianorum apud benigniſſimum Deum noſtrum intercedunt. Quin etiam interpretes ſunt & doctores veſtri: quippe qui vos admonent ea facere,

A ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὑψηλοῦ τῆς καθ᾽ ὑμᾶς ἐκκλησίας πάλιν ἀνατεθέντα καὶ ἀναλάμψαντα, τά τε αὐτῷ συνήθη καὶ Θεῷ φίλα, ἱερεῦσί τε καὶ ἀρχιερεῦσιν * ἔργα διαπράττεσθαι. διὸ πάλιν τὸν αὐτὸν ἐπαναλαμβάνοντες λόγον, πρὸς ὑμᾶς ἅπαντας λέγομεν· δέξασθε τὸν ἄνδρα ἀπροφασίστως. μηδεὶς προφασιζέσθω τὰς κατ᾽ αὐτοῦ γενομένας ἀδίκους συνόδους. μηδεὶς, ὡς τοῖς πολλοῖς τῶν ἀγελαιοτέρων δοκεῖ τὰς τῶν περὶ ἡμῶν μακαρίων ἀρχιερέων, Νικολάου τέ φημι καὶ Αδριανοῦ καταψηφίσεις αἰτιάσθω. οὐ γὰρ ἀπεδέχθησαν παρ᾽ αὐτῶν τὰ κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου τυρευθέντα. * μηδεὶς εἰς τὰς κατ᾽ αὐτοῦ χειρογραφίας ὑμῶν ἀφορμὴν τῶν πρὸς B αὐτόν τε καὶ πρὸς ἀλλήλους σχισμάτων ποιείτω. πάντα γὰρ πέπαυται καὶ ἐξωστράκισται. πάντα γὰρ τὰ κατ᾽ αὐτοῦ ἠκύρωται καὶ ἠχρείωται. πάντα δι᾽ ἡμῶν τῶν ἐλαχίστων ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ κορυφαίου τέθειται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἐν τοῖς ὤμοις Ιησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. δέξασθε οὖν αὐτὸν ὑπτίαις χερσὶν ἀδελφὸν ἡμέτερον καὶ συλλειτουργόν. δέξασθε ἀρχιερέα Θεοῦ ἀμεμπτον. δέξασθε πατριάρχην τῆς καθ᾽ ὑμᾶς ἐκκλησίας. κυρώσατε πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, πίστιν, καὶ τὴν μετ᾽ εὐλαβείας ὑπακοὴν, καὶ δι᾽ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἁγίαν τῶν Ρωμαίων ἐκκλησίαν. ὁ γὰρ ἐκεῖνον μὴ C ἀποδεχόμενος, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὰ παρ᾽ ἡμῶν καὶ τῆς ἁγίας τῶν Ρωμαίων ἐκκλησίας περὶ αὐτοῦ ψηφισθέντα δέχεται. καὶ οὐ πρὸς ἡμᾶς ὁ τοιοῦτος τὸν πόλεμον ἀναλαμβάνεται, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἁγιώτατον Πέτρον τὸν ἀπόστολον, μᾶλλον δὲ πρὸς Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν οὕτως τιμήσαντα καὶ δοξάσαντα τὸν αὐτοῦ ἀπόστολον, ὡς ἔχειν αὐτὸν ἐξουσίαν δεσμεῖν τε καὶ λύειν. καὶ τοῦτο ἀναμιμνήσκεσθαι παρακαλοῦμεν τὴν ὑμῶν βασιλείαν, ἐκ πόσου χρόνου τὰ σκάνδαλα καὶ τὰ σχίσματα ἐν τῇ καθ᾽ ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ παρεισελθόντα, τὴν ταύτης ὁλοκληρίαν λυμαίνεσθαι. τούτων δὲ τῶν κακῶν αἴτιον οὐδὲν D ἄλλο καθέστηκεν, ἀλλ᾽ ἢ τὸ παραδέχεσθαι ὑμᾶς τοὺς βασιλεῖς βλασφημίας καὶ συκοφαντίας κατὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν ὑμῶν, καὶ τῶν λοιπῶν ἱερέων τοῦ Θεοῦ· καὶ τοῦ ὀλιγώρως ἔχειν ὑμᾶς περὶ τὴν εἰς αὐτοὺς ἀγάπην, καὶ πίστιν, καὶ τιμὴν, καὶ εὐλάβειαν. διὸ ἱκετεύομεν τὸ θεῖον ὑμῶν κράτος, ἀπὸ τοῦ νῦν κλεῖσαι τὰ ὦτα τῆς θεοψηφίστου βασιλείας ὑμῶν ταῖς τῶν πονηρῶν ἐκείνων καὶ χαιρεκάκων ἀνθρώπων κατὰ τῶν ἀρχιερέων τοῦ Θεοῦ διαβολαῖς καὶ συκοφαντίαις· καὶ ὡς ἄγος καὶ μῦσος καὶ ἀποτρόπαιον αὐτούς τε, καὶ τὰς πονηρὰς βολίδας τῶν λόγων αὐτῶν ἀποπέμπεσθαι· τιμᾶν τε τοὺς πατριάρχας ὑ- E μῶν, καὶ σέβεσθαι, καὶ ὡς πατέρας οἰκείους λογίζεσθαι, καὶ ὡς μεσίτας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων εὐλαβεῖσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, τὰ πρὸς σωτηρίαν ὑμῖν ἀεὶ ἐξαιτούμενοι παρὰ Θεοῦ· ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὡς εἰκὸς σφαλλομένων ὑμῖν ἐν προσκρούσματι Θεοῦ, θυσίας αὐτῷ προσφέρουσιν ὑπὲρ τῆς πρὸς ὑμᾶς καταλλαγῆς, εὐίλατον ὑμῖν τὸ θεῖον καθιστῶντες. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ εὐσταθείας καὶ διαμονῆς τοῦ κράτους ὑμῶν, καὶ τῆς κατ᾽ ἐχθρῶν νίκης καὶ τροπαιοφορίας, καὶ σωτηρίας πάντων τῶν Χριστιανῶν, αὐτοὶ πρὸς τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν ἡμῶν πρεσβεύουσιν. ἀλλὰ καὶ εἰσηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι ὑμῶν χρηματίζουσιν, ἐν οἷς παραινοῦσι πράττειν ὑμᾶς ταῦτα,

ἃ καὶ

* λείπ. ἴσ. ἀνήκοντα

* ἴσ. μηδεὶς τὰς κατ᾽

NO
RISTI
70.

ἃ καὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς βασιλείαν ὑμῖν προξενοῦσι. πρὸς τούτοις καὶ φιλοῦντες ὑμᾶς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους γινώσκονται. οὐ γὰρ τὴν κολάκων φιλίαν ἐπίστανται φιλεῖν ὑμᾶς· ἀλλ' ἣν ἐδίδαξεν αὐτοὺς Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀποστόλων. οὐ χρὴ οὖν παρορᾶσθαι τοὺς πατριάρχας ὑμῶν διά τε τὰ ἄλλα, ἃ προείπομεν, καὶ διὰ τὸ οὕτως ὑμᾶς φιλεῖν, ὡς ὁ κύριος ἐνετείλατο. καὶ γινώσκετε, ὅτι τοῦτο ποιοῦντες καὶ εὐλαβῶς εἰς αὐτοὺς διακείμενοι, οὐκ αὐτοὺς τιμᾶτε καὶ σέβεσθε, ἀλλὰ τὸν ταῖς ἐκείνων χερσὶν ἱερουργούμενον, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ παντὸς ἁμαρτίας προσφερόμενον τῷ Θεῷ καὶ πατρί. ὁ γὰρ ἐκείνους τιμῶν, τὸν Θεὸν τιμᾷ· καὶ ὁ ἐκείνους ἀποστρεφόμενος, τὸν Θεὸν ἀποστρέφεται. τὰς ψευδεῖς οὖν κατ' αὐτῶν ὁμιλίας καὶ ψιθυρισμούς, δι' ὧν τὰ ζιζάνια καὶ σχίσματα καὶ σκάνδαλα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ παρεισφέρονται, καὶ μερίζουσι τὸν ἄνωθεν ὑφαντὸν χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἰὸν ἀσπίδων ἡ ὑμετέρα εὐσεβὴς ἐκτρεπέσθω βασιλεία· καὶ μᾶλλον συναγωνιζέσθω τῷ ἁγιωτάτῳ Φωτίῳ τῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν εἰς πᾶν ὃ συντελεῖ εἰς καταρτισμὸν τῆς ἐκκλησίας. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀτιμάζοντας αὐτὸν ἐπίπληττε, ἵνα σωφρονῶσιν. οὓς γὰρ πολλάκις ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος καὶ ἡ πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβεια οὐκ ἐσωφρόνισε, βασιλέων καὶ ἡγεμόνων καὶ ἀρχόντων ἀγανάκτησις ἐπελθοῦσα ἐπιεικεστέρους εἰργάσατο. καὶ τοῦτο ποιῶν εὖ ἴσθι προμνηστευόμενος σεαυτῷ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ τὴν εἰσαεὶ τοῦ κράτους διαμονήν, καὶ τὴν εἰρηναίαν τῆς βασιλείας ὑμῶν κατάστασιν· ἐπεὶ ἐὰν τοῦτο μὴ ποιῆτε, γινώσκετε, ὅτι οὐδέποτε σχίσματα λήξουσιν ἐν τῇ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίᾳ. καὶ τοῦτο θεσπίσαι παραινοῦμεν τὴν ὑμῶν θεοφρούρητον βασιλείαν, ἵνα μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν καὶ ἀδελφοῦ μηδεὶς ἀπὸ κοσμικῶν ἀξιωμάτων εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν τάξιν ψηφίζηται καὶ χειροτονῆται, ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τῶν καρδιναλίων, ἤγουν τῶν ἐγκατατεταγμένων ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐκ τῶν ταύτης διακόνων, ἢ ἐξ ἄλλων ἱερέων τῶν τελούντων ὑπὸ τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας· ὡς ἂν μὴ ἐναντίως τῇ ἐκκλησιαστικῇ εὐταξίᾳ, καὶ τοῖς πατρικοῖς κανόσι τὰ καθ' ὑμᾶς διαπράττηται. προέρχεσθαι δὲ τὸν τοιοῦτον βουλόμεθα καθ' ἕκαστον βαθμὸν τῆς ἐκκλησίας δοκιμαζόμενον· πρῶτον ἀναγνώστην, ἔπειτα ἀκόλουθον, εἶτα διάκονον, αὖθις πρεσβύτερον, μετὰ ταῦτα ἐπίσκοπον· δηλονότι μεμαρτυρημένον ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ λόγων μελέτῃ. ὅτι ἐν τοῖς ὑποδεεστέροις τάγμασι τοῦ τοιούτου χρονίζοντος, δοκιμάζεται ἥτε ἀρετὴ αὐτοῦ καὶ ἡ λοιπὴ καλοκαγαθία. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ δεῖ τοὺς καθ' ὑμᾶς πατριάρχας προέρχεσθαι, καὶ μὴ αἰφνίδιον προαρπάζειν ἕκαστον βαθμόν· ἵνα ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου μηδὲν εὑρεθῇ ἀσύνθετον, μήτε ἄτακτον. ὁ γὰρ ἐπάνω πάντων τῶν βαθμῶν ἀνερχόμενος, ἀκατάγνωστος ἐν πᾶσιν ὀφείλει εὑρίσκεσθαι· μή πως ἐκ τούτου κατάλυσις ἀναφυῇ πασῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν διδαχῶν. καὶ μὴ διότι ἡμεῖς πρόνοιαν ποιούμενοι καὶ φροντίδα τῆς ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ εἰρηνικῆς καταστάσεως, Φώτιον τὸν θεοσεβέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν ἀπεδεξάμεθα, ὥσπερ καὶ ὁ πάλαι Ἀδριανὸς Ταράσιον τὸν αὐτοῦ θεῖον, ἤδη τοῦτο ὑμῖν εἰς συνήθειαν καὶ κανόνα λογιζέσθω·

IOANNIS VIII. EP. A PHOTIO CORRVPTAE.

quæ regnum etiam illud quod in cælis est, vobis concilient. Ad hæc ipsi vos diligere comprobantur plusquam alii. Non enim sciunt diligere eo modo, quo adulatores diligunt; sed dilectionem illam præstant, quam Iesus Christus per sanctos apostolos suos eos docuit. Non sunt igitur vobis contemnendi patriarchæ vestri, tum ob alia omnia quæ prædiximus, tum quod vos ita diligant, ut dominus præcepit. Illud etiam scitote, quod cum hoc facitis, & reverenter in sacerdotes Dei vos geritis, non eos honoratis & reveremini, sed illum ipsum qui eorum manibus sacrificatur, & pro omnium peccatis offertur Deo & patri. Qui enim illos honorat: Deum honorat: qui autem aversatur illos, aversatur Deum. Falsa igitur contra ipsos colloquia, susurros atque obtrectationes, quibus zizania, schismata & scandala inferuntur in ecclesias Dei, & scinditur desuper contexta Christi tunica, imperii vestri pietas ut venenum aspidum aversetur; & concertet potius cum sanctissimo Photio fratre & consacerdote nostro ad omnia illa quæ pertinent ad resarciendum ecclesiæ statum. Castiget etiam illos qui illum despiciunt, ut modeste se gerant. Quos enim sæpe Dei timor & divinarum rerum reverentia non correxit, eos regum, ducum & principum indignatio modestiores effecit. Quod si vos feceritis, scitote illud futurum, ut concilietis vobis regnum cælorum, perpetuam imperii vestri stabilitatem, & pacificum regni statum. Sin minus, scitote numquam defutura schismata in ecclesia Constantinopolitana. Illud etiam admonemus vestrum a Deo custoditum imperium sanciat, ut post mortem sanctissimi Photii fratris & consacerdotis nostri nullus ex mundanis dignitatibus ad patriarchalem ordinem promoveatur & ordinetur, sed ex presbyteris cardinalibus ejusdem ecclesiæ, vel diaconis, aut ex aliis sacerdotibus qui sub ecclesia Constantinopolitana consistunt, ut divini & sacri canones præcipiunt: ne scilicet contra rectam ecclesiastici ordinis constitutionem & paternos canones aliquid apud vos agatur. Volumus autem, ut talis promoveatur per singulos gradus ecclesiasticos probatus; ut sit primum lector, deinde acoluthus, postea diaconus, tum presbyter, post hæc episcopus: cujus videlicet pietas & disciplinæ meditatio testimoniis comprobata sit. Nam per inferiores ordines diu progrediendo, virtus & probitas ejus probatur. Hoc modo vestros decet patriarchas promoveri, non repente præripere singulos gradus; ut in domo Dei nihil inveniatur incompositum aut inordinatum. Qui enim supra omnes gradus ascendit, in omnibus sine culpa debet inveniri; ne scilicet ex ea re totius ecclesiasticæ disciplinæ oriatur dissolutio. Neque quoniam nos providentiam & curam gerentes pacifici vestræ ecclesiæ status, Photium religiosissimum fratrem nostrum recipimus, sicut & Hadrianus papa Tarasium ejus patruum recepit, propterea hoc vobis pro consuetudine & canone futurum est.

Privilegia

IOANNIS VIII. EP. A PHOTIO CORRUPTAE.

Privilegia enim paucorum communem legem non faciunt. Nam a domino Iesu Christo viscera misericordiæ accipientes, compassi sumus vobis in hac parte; & petitionem vestram de hoc, sicut & de aliis sacerdotibus qui sunt ex alia ordinatione, complevimus. Si quis vero tale quid posthac facere præsumpserit, sine venia erit illi ex canone & nobis pœna atque condemnatio. Petimus etiam hoc a vestra pietate, ut neque frater & consacerdos noster sanctissimus Photius, neque quisquam alius ejus successor ex hoc tempore ordinationem faciat in Bulgaria, neque propria manu, neque per pallii missionem; neque vendicet sibi prædictam provinciam Bulgarorum, quasi ad illum pertineat. In alieno enim fundamento non decet alios superædificare. siquidem beatæ memoriæ prædecessor noster Nicolaus rogatus a principe Bulgariæ Michaele, apostolicam doctrinam gentem illam erudivit, & per reverendissimos episcopos suos baptizavit; omnesque ecclesiasticas formas atque canones, quæque pertinent ad Christianorum religionem, omnia perfecte illis tradidit: licet quidam abripuerint a nobis provinciam nulla ratione ad ipsos pertinentem; qui & ordinationes, consecrationesque ecclesiarum, & ut summatim dicam omnia fecerunt, quæ non erant facienda. Quamobrem hoc etiam præter jam dicta admonemus, ut cum nos eos qui nunc sunt illorum episcopi, criminis alicujus reos deprehenderimus, & canonicis censuris ac pœnis subjiciemus, non habeant vos patrocinium, ad quos confugiant; sed inveniamus vos nobiscum ad id collaborantes, a nobis non dissentientes, sed sequentes nos. Præterea hortamur vos Christi amantes imperatores, ut congregetis episcopos, presbyteros, & cujuscumque ordinis, sive ecclesiastici, sive politici illi sint, qui videantur a vobis dissidere, ubicumque constiterint intra vestros fines: illos inquam, ad vos congregate, & admonete, ut ad unionem ecclesiæ Dei revertantur, & Photii sanctissimi patriarchæ fratris & consacerdotis nostri. Quibus ad unionem redeuntibus pontificales suos & sacerdotales honores & gradus reddetis, viscera misericordiæ illis aperientes: ut sicut est unus Deus, unum baptisma, una fides, & nosipsi unum sumus in Christo; ita & ipsi per vestram divinam doctrinam & admonitionem unum nobiscum sint in plenitudine ecclesiæ Christi, constructi, compacti & connexi nobiscum in sanctissimo Christi corpore: ut eadem mente & voluntate viventes glorificemus Deum qui est super omnia; & nemo de cetero dicat: *Ego sum Cephæ, ego Pauli, ego vero Apollo*: sed omnes idem dicamus, quod omnes Christi sumus, crucifixi & mortui pro nobis omnibus, qui per passionem suam pacificavit & reconciliavit quæ in terris, quæque in cælis sunt; & coaptavit nos & colligavit per seipsum Deo & Patri, mutuaque inter nos caritate atque communione. Quod si vobis illos congregantibus, admonentibus atque hortantibus ad unionem ecclesiæ

1. Cor. 1.

ANNO CHRISTI 870.

τὰ γὰρ σπάνια ἀγαθὰ οὐ δύναται νόμος εἶναι τοῖς πολλοῖς. ἀπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν Χριστοῦ σπλάγχνα καὶ αὐτοὶ συμπαθείας δεξάμενοι, συνεπαθήσαμεν ὑμῖν ἐν τούτῳ τῷ μέρει, καὶ τὸ αἴτημα ὑμῶν καὶ περὶ τούτου, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἱερέων τῶν ἐξ ἑτέρας χειροτονίας ὄντων ἐπληροφόρησαμεν. ὅστις δὲ ἀπὸ τοῦ νῦν τολμήσῃ τοῦτο διαπράξασθαι, ἀσυγχώρητος αὐτῷ ἔσται ἡ ἐκ τοῦ κανόνος καὶ παρ᾽ ἡμῶν ἐπιτιμία καὶ κατάκρισις. ἀξιοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο τὴν ὑμῶν εὐσέβειαν, μήτε ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Φώτιος ὁ ἁγιώτατος, μήτε τις τῶν αὐτοῦ διαδέχων ἀπὸ τοῦ νῦν χειροτονήσῃ εἰς Βουλγαρίαν, μήτε αὐτοχειρία, μήτε δι᾽ ὠμοφόρου ἀποστελλομένου· μήτε διεκδικῇ τὴν εἰρημένην ἐπαρχίαν τῶν Βουλγάρων, ὡς ἰδίαν αὐτοῦ. ἐπ᾽ ἀλλοτρίῳ γὰρ θεμελίῳ οὐ δεῖ ἐποικοδομεῖν ἄλλους. ὁ γὰρ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ ὁ προηγησάμενος ἡμῶν Νικόλαος ταῖς δεήσεσι τοῦ ἄρχοντος Βουλγάρων Μιχαὴλ, ἀποστολικαῖς διδαχαῖς τὸ τοιοῦτον διέθρεψεν ἔθνος, καὶ διὰ τῶν εὐλαβεστάτων αὐτοῦ ἐπισκόπων ἐβάπτισε· καὶ πάντας τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς τύπους καὶ κανόνας, καὶ ὅσα εἰς τὴν τῶν Χριστιανῶν θρησκείαν συντελεῖ, παραδεδωκὼς ἐτελείωσεν· εἰ καί τινες τολμηρῶς ἀφήρπασαν ἀφ᾽ ἡμῶν τὴν μὴ προσήκουσαν αὐτοῖς ἐπαρχίαν, καὶ χειροτονίας, καὶ καθιερώσεις ἐκκλησιῶν, καὶ ἁπλῶς πάντα ὅσα οὐκ ἐχρῆν, ἐποίησαν. διὸ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ τοῦτο ὑμῖν παρεγγυώμεθα, ἵνα ὅταν ἡμεῖς τοὺς νῦν ἐπισκοποῦντας * εἰς αὐτοὺς ἐγκλήματι ἑαλωκότας φωράσωμεν, καὶ κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποβάλωμεν, μὴ εὑρίσκωσιν ὑμᾶς καταφύγιον· ἀλλ᾽ ἵνα εὕρωμεν καὶ ὑμᾶς εἰς τοῦτο συμπνέοντας καὶ κατακολουθοῦντας ἡμῖν, καὶ μὴ διαφωνοῦντας. ἔτι δὲ παρακαλοῦμεν τὴν φιλόχριστον ὑμῶν βασιλείαν, ἵνα συνάξητε τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους, καὶ τοὺς οἱουδήποτε τάγματος, εἴτε ἐκκλησιαστικοῦ, εἴτε πολιτικοῦ, τοὺς δοκοῦντας ἀφ᾽ ὑμῶν ἀποδιΐστασθαι, ὅπου δ᾽ ἂν ὦσιν ἐντὸς τῶν ὑμετέρων ὁρίων, καὶ ἀγάγητε αὐτοὺς πρὸς ὑμᾶς, καὶ παραινέσητε ἑνωθῆναι αὐτοὺς τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ, ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν. καὶ ἑνουμένων αὐτῶν, τὰς οἰκείας ἀρχιερατικὰς τιμὰς καὶ τοὺς βαθμοὺς ἀποδώσετε, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν εἰς αὐτοὺς ἀνοίγοντες. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐστὶν εἷς Θεὸς καὶ ἓν βάπτισμα, καὶ μία πίστις, καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς ἓν ἐσμεν ἐν Χριστῷ· οὕτω καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς ὑμετέρας θείας διδασκαλίας καὶ παραινέσεως ἓν σὺν ἡμῖν ἔσονται ἐν τῷ πληρώματι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, συναρμολογούμενοι καὶ συμβιβαζόμενοι σὺν ἡμῖν εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ πανάγιον σῶμα· ἵνα ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ θελήματι διατελοῦντες δοξάζωμεν τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν, καὶ μηδεὶς τοῦ λοιποῦ λέγῃ· ἐγὼ μέν εἰμι Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλώ· ἀλλ᾽ ἵνα πάντες ταυτὸ λέγωμεν, ὅτι Χριστοῦ ἐσμεν πάντες τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, τοῦ διὰ τοῦ πάθους αὐτοῦ εἰρηνοποιήσαντος καὶ καταλλάξαντος τά τε ἐπὶ γῆς, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ συνάψαντος ἡμᾶς καὶ συνδήσαντος δι᾽ ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ καὶ κοινωνίᾳ. ἐὰν δὲ ὑμῶν συναγόντων αὐτοὺς καὶ προσκαλουμένων, προτρεπομένων τε καὶ παρακαλούντων εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας, συμβιβασθῆναι

* ἐν.

συμβιβασθῆναι ὑμῖν, οὐχ ἅπαξ καὶ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, μὴ βουληθῶσιν ἡμῖν ὑπακοῦσαι, μήτε τοῖς ἡμετέροις γράμμασι πειθαρχῆσαι, καὶ τὴν οἰκείαν καρπώσασθαι σωτηρίαν, ἀλλ' ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτῶν αὐθαδείᾳ καὶ ἀλαζονείᾳ διαμείνωσι, τούτους κελεύομεν τῆς ἀχράντου μεταλήψεως τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀλλοτρίους εἶναι, ἕως ἂν ἑνωθῶσι τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ, τῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν. καὶ εἶθ' οὕτως τὰ λοιπὰ τῆς δικαίας αὐτῶν καταδίκης ἐν μὲν τοῖς πρὸς ὑμᾶς γράμμασιν οὐκ ἐγράψαμεν, ἵνα μὴ πλέον τοῦ μέτρου μηκυνθῇ· ἀλλ' ἐν κομμονιτωρίῳ γράψαντες, διὰ τοῦ θεοσεβεστάτου Πέτρου πρεσβυτέρου καὶ καρδιναλίου καὶ ἀποκρισιαρίου ἡμῶν ἀπεστείλαμεν τοῖς περὶ Εὐγένιον καὶ Παῦλον θεοσεβεστάτοις ἐπισκόποις· ἵνα σὺν αὐτοῖς καθίσαντες ἅμα τῇ ἐνδημούσῃ συνόδῳ, καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Φωτίῳ τῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν, τὸν τὰ πάντα ἐφορῶντα ἀνύστακτον ὀφθαλμὸν πρὸ τῶν οἰκείων ὀφθαλμῶν ἔχοντες, καὶ τὴν ἀναπόδραστον παρὰ Θεοῦ δικαιοκρισίαν, καὶ τὴν συνείδησιν αὐτῶν ἀνεπιθόλωτον καὶ ἀπαρασάλευτον συντηροῦντες, πάντα τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπολιτῶν πράγματα, τά τε νῦν ἐπιδεόμενα διορθώσεως, καὶ τὰ ὡς εἰκὸς ἀνακύπτειν μέλλοντα, ἐπὶ τῷ καλῷ καὶ συμφέροντι τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ διαπράξωνται. τὸ θεοσεβὲς κράτος ὑμῶν ὁ οὐράνιος φυλάξαι βασιλεὺς, καὶ πάντων τῶν ἐθνῶν τοὺς αὐχένας τοῖς ὑμετέροις ποσὶν ὑποτάξαι.

Πᾶσι τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις καὶ συναδέλφοις τοῖς ὑπὸ τὸν θρόνον τελοῦσι τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας, καὶ ταῖς λοιπαῖς τρισὶ πατριαρχικαῖς ἐκκλησίαις.

ΕΚΟΜΙΣΑΜΕΘΑ, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, ἅπερ ἐξ ὑμῶν τινὲς ἀπέστειλαν γράμματα, καὶ τὴν ἐν τῷ μέρει Φωτίου συμφωνίαν τε καὶ ὁμόνοιαν ἐν αὐτοῖς καθαρῶς εὕρομεν. διόπερ πάνυ σφόδρα ποθοῦντες, ἵν' ὅπερ ἐς τόδε μερικῶς, τοῦτο κανονικῶς ἀεὶ καὶ καθόλου, κατά τε τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐχὶ τὰ ὑμέτερα, εὐσεβεῖ γνώμης διαθέσει τὸ αὐτὸ φρονοῦντες, ἵνα μὴ σχίσμα ᾖ ἐν ὑμῖν, ζητῆτε, κρούητε, καὶ εὑρίσκητε· τῇ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου συμπαθείᾳ ἡμεῖς ὥσπερ ἐπὶ τοῖς διὰ φιλονεικίαν διεστῶσι, καὶ τοῖς διὰ πλάνην διεσχισμένοις ἀλγοῦμεν, οὕτω χαίρομεν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, καὶ τῇ στερεᾷ συναρμογῇ τῆς ἀγάπης τὴν ὑμῶν ἀδελφότητα συνέχεσθαι ἀδιαλείπτως ἐν ἀκεραιότητι. φρονεῖτε τὸ αὐτὸ κατὰ τὸν ἀπόστολον, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἐν ᾧ δὲ συντόνῳ φροντίδι αἰτεῖται ἡ ὑμετέρα ἀγάπη, ὅπως δι' αὐθεντίας τοῦ μακαρίου ἀποστόλου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου καταδεξώμεθα ὑμῖν Φώτιον τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως εἶναι πατριάρχην, ἐκεῖνο ταῖς ὑμῶν διανοίαις φωτὸς λαμπρότερον κατέχετε, ὅπερ ὁ κύριος τῷ ἀρχιποίμενι ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φησίν· ἐδεήθην περὶ σοῦ Πέτρε, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου· καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου. ταύταις ἀναφλεγόμενοι ταῖς παραινέσεσι, μᾶλλον δὲ ἐνδυναμούμενοι, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα προσβοηθεῖν, ἐν μηδενὶ ἀξιολόγῳ προσκρούοντες, πᾶσί τε τοῖς ἱερεῦσι τοῦ κυρίου, καὶ τῷ καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην χριστωνύμῳ λαῷ, οὐδέποτε διαλείπομεν, ἑπόμενοι τῶν πρὸ ἡμῶν ἀρχιερέων τοῖς παραδείγμασιν· ἐξ ὧν τοῦ τῆς ἁγίας μνήμης πάπα Ἀδριανοῦ, ἐν τῇ

convenire, idque non ſemel aut bis, ſed ſæpe facientibus noluerint obedire; neque noſtris literis parere, & propriam ſalutem conſequi, ſed in ſua priori arrogantia & contumacia perſtiterint; hos jubemus ab immaculata communione corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti prohiberi, quoad redierint ad unionem ſanctæ Dei eccleſiæ & Photii ſanctiſſimi patriarchæ, fratris & conſacerdotis noſtri. Reliquas cenſuras juſtæ condemnationi debitas in his ad vos literis non ſcripſimus, ne ultra modum fierent prolixæ; ſed in commonitorio ſcriptas per Dei amantiſſimum Petrum presbyterum cardinalem & apocriſiarium noſtrum miſimus ad Eugenium & Paulum religioſiſſimos epiſcopos; ut una ipſi ſedentes cum præſente ſynodo & ſanctiſſimo patriarcha Photio fratre & conſacerdote noſtro, omnia inſpicientem oculum illum qui nunquam dormitat, atque inevitabilem Dei juſtitiam præ oculis habeant; & conſcientiam ſuam ſine labe atque integram conſervantes, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ res omnes, tam quæ nunc indigent correctione, quam quæ, ut veriſimile eſt, denuo poſſunt emergere, pro bono & utili eccleſiæ Dei diſponant. Pium imperium veſtrum cæleſtis cuſtodiat imperator, & omnium gentium colla veſtris ſubjiciat pedibus.

Reverendiſsimis & ſanctiſsimis omnibus epiſcopis & confratribus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſedem reſpicientibus, ſeu tribus aliis [a] principalibus eccleſiis, Hieroſolymitanæ &c.

QVORVMDAM ſane veſtrum, fratres cariſſimi, ſcripta ſuſcipientes, unanimitatem atque conſenſum in parte Photii in eis plene reperimus: indeque obnixe optantes, ut quod particulariter hactenus, hoc canonice ſemper & generaliter, atque ſecundum ea quæ ſunt Chriſti Ieſu, & non quæ veſtra, pia animi devotione idipſum, ut non ſit in vobis ſchiſma, ſapiatis quærere, pulſare & invenire: nos autem moderatione ſedis apoſtolicæ, ſicuti diviſa contentione, atque ſciſſa errore dolemus, ita gaudemus in vinculo pacis ac caritatis compagine ſolida fraternitatem veſtram ſine intermiſſione inviolate perſiſtere, juxta apoſtolum: *Idem ſapite, & Deus pacis erit vobiſcum.* Quod vero ſolicita intentione veſtra petit dilectio, uti auctoritate beati apoſtoli principis apoſtolorum Petri, vobis Photium patriarcham in regia urbe Conſtantinopolitana fore conſentiamus, illud animo luce clarius retinetis, quod in euangelio primo paſtori dominus ait: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* His hortatibus ſuccenſi, imo potius corroborati, in quantum ſine gravi offenſione valemus auxilium ferre tam cunctis domini ſacerdotibus, quam univerſo in orbe terrarum Chriſtiano populo, nunquam deſinimus, ſequentes prædeceſſorum exempla, de quibus ſanctæ memoriæ Hadriani papæ in

Margin: IOANNIS VIII. EP. A PHOTIO CORRVPTAE. — [a] *patriarchalibus* — 2. Cor. 13. — Luc. 22. — In epiſtola Hadriani I. ad Conſtātinum & Irenen imp. habetur in ſept ſynodo act. 2.

IOANNIS VIII. EP. A PHOTIO CORRUPTAE.

Tarasii nuperrime regiæ urbis patriarchæ A confirmatione, hæc interim ponimus verba, inter reliqua, inquit: Ipse enim Tarasius regiæ urbis patriarcha misit nobis synodicam, priscam adimplens consuetudinem; quam suscipientes, & liquidius indagantes, & tam de confessione rectæ fidei ejus, quam dogmatum sanctarum sex synodorum, & venerandarum imaginum ovantes, nimis iterum conturbati ac contristati sumus, quia ex laicorum ordine & imperialibus obsequiis deputatus, repente in patriarchatus culmen electus est, & † Apocaligus contra sanctorum canonum censuram factus est patriarcha. B Et quod dicere pudet, & grave tacere est, qui regendi adhuc & docendi sunt, doctores nec erubescunt videri, nec metuunt, ducatumque animarum impudenter assumunt, quibus via omnis ignota doctoris est, quo vel ipsi gradiantur, ignari sunt. Quod quam pravum, quamve sit temerarium, sæculari ordine & disciplina monstratur. Nam dum dux exercitus non nisi labore & solicitudine expertus eligitur, quales animarum duces esse possunt, qui in episcopatus culmen immatura cupiunt festinatione conscendere? Hujus saltem rei comparatione considerent, & aggredi repente inexpertos labores abstineant; quippe qui non didicerint quod C doceant. unde canonica instituit censura, nequaquam ex laico ad sacerdotium repente transire. Et nisi per ejus fidelem concursum pro sanctarum imaginum erectione, ejus consecrationi assensum omnimodo tribuere nequivimus. Porro & nos ac vos fratres carissimi lege constringimur, ut si deinceps apud cunctam ecclesiam quæ in vobis est, a paternis regulis per similem prævaricationem nunquam spondeatis delinquere, id est, ne neophytum repente ad honorem ascendere: & si parochiam Bulgariæ gentis, quæ D Deo auctore, beati Petri apostoli intercessione, atque decessorum nostrorum labore, ad Christum conversa est, subducta quam ibi fecistis, illicita ordinatione, reddideritis: & abjectos quosque fratres, ac discordantes vestro labore * studio cum prædicto Photio, quem patriarcham in regia urbe desideratis habere, aliisque piis operibus offensionem quam coram Deo & sanctis canonibus contraxistis in hac parte, recompensaveritis: venerabilem fratrem Photium, coram synodo misericordiam quærendo, & patriarchatus honore fungi volumus, & nostræ communionis, imo & beatorum apostolorum, seu omnis E ecclesiæ fore domini miseratione participem. Hoc exemplo roborati maxime, quo egregius prædecessor noster Innocentius sanctissimus papa Photinum restaurare dignatur, dicens: Veniam nunc ad maximum, quasi quoddam thema, Photinum. & inter alia: Quia res ad salutarem rediit veniam, hunc in tantum vobis annitentibus, post condemnationem more apostolico subrogamus, tantisque vestris assertionibus, vobisque tam bonis, tam caris non dare consensum, omnibus duris rebus durius arbitramur.

† In epistola Hadriani est a caliga militari.

Videtur locus depravatus.

* f. deest reconciliaveritis.

Epist. 27.

A ἐπιβεβαιώσει Ταρασίου τοῦ προσφάτως ἐν τῇ βασιλίδι γεγονότος πατριάρχου, ταύτας δὴ τὰς λέξεις παρατιθέμεθα. λέγει γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα· καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων πατριάρχης Ταράσιος συνοδικὴν ἀπέπεμψεν ἐπιστολὴν πρὸς ἡμᾶς, τὸ ἀρχαῖον ἔθος ἀποπληρῶν· ἣν τινα δεξάμενοι, καὶ εἰλικρινέστερον ἀνερευνήσαντες, ἐπί τε τῇ αὐτοῦ ὁμολογίᾳ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῶν ἱερῶν δογμάτων τῶν ἓξ συνόδων καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων περιχαρέντες, λίαν αὖθις διεταράχθημεν καὶ ἐλυπήθημεν, ὅτι ἀπὸ λαϊκοῦ τάγματος καὶ βασιλικῆς ὑπηρεσίας ἀθρόον εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐψηφίσθη ἀκρότητα, καὶ γέγονε πατριάρχης ὁ ἀπὸ B καλίγων παρὰ τὰς διατάξεις τῶν θείων κανόνων. καὶ ὅπερ εἰπεῖν μὲν αἰσχρὸν, σιωπῆσαι δὲ ἐπαχθὲς, οἱ κυβερνήσεως ἔτι καὶ μαθήσεως χρήζοντες, διδάσκαλοι δοκεῖν οὔτ᾽ αἰδοῦνται, οὔτε δεδίασι· καὶ ψυχῶν ἡγεμονίαν ἀναισχύντως λαμβάνουσιν, οἷς ἐστιν ἄγνωστος πᾶσα διδασκαλίας ὁδὸς, οἵγε μὴ εἰδότες ὅπη ποτὲ καὶ αὐτοὶ πορεύονται. ὅπερ φαῦλόν τε καὶ αὔθαδες εἶναι δείκνυται ἐκ τῆς κοσμικῆς τάξεως καὶ ἀγωγῆς. ὅπου γὰρ στρατηγὸς οὐ προβιβάζεται, εἰ μὴ ὁ μόχθῳ καὶ φροντίδι πεῖραν μεταχὼν, ὁποῖοι ψυχῶν ἡγεμόνες εἶναι δύνανται οἱ προώρῳ σπουδῇ ποθοῦντες ἀνελθεῖν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπισκοπῆς; κἂν τῇ ἀντιπαραβολῇ ταύτῃ σκεψάσθωσαν, καὶ ὧν οὔπω πεῖραν εἰλήφασι πόνων, ἀφνω τούτοις μὴ ὑπεισερχέσθωσαν, οἷα μὴ μαθόντες ἃ διδακτέον. C ὅθεν ὁ κανονικὸς θεσμὸς διατάττεται, λαϊκὸν μὴ διαβαίνειν ἀθρόον εἰς ἱερωσύνην. καὶ εἰ μὴ πιστῶς συνέτρεχεν ὑπὲρ τῆς ἀναστηλώσεως τῶν σεπτῶν εἰκόνων, οὐκ ἂν αὐτοῦ ἐδυνάμεθα συνευδοκῆσαι τῇ χειροτονίᾳ. καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, τούτῳ ὑμᾶς τῷ προσδιορισμῷ δεσμεύομεν, ἵνα εἰ τοῦ λοιποῦ ὑπόσχησθε ἐν πάσῃ τῇ καθ᾽ ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ μὴ παραβαίνειν τοιούτοις πλημμελήμασι τοὺς τῶν πατέρων κανόνας, τουτέστι νεόφυτον μὴ προάγειν ἀφνίδιον εἰς τιμὴν· καὶ εἴπερ τὴν Βουλγαρικὴν ἀποδῶτε ἐπαρχίαν, D ἣν ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ μακαρίου ἀποστόλου Πέτρου, καὶ μόχθου τῶν πρὸ ἡμῶν ἀρχιερέων προσήγαγε τῷ Χριστῷ, ἀφαιρεθείσης τῆς ἀθεμίτου χειροτονίας, ἣν ἐκεῖ ἐποιήσασθε· καὶ πάντας τοὺς ἐκβληθέντας ἀδελφοὺς καὶ ἀσυμφωνοῦντας δι᾽ ὑμετέρας σπουδῆς Φωτίῳ καταλλάξητε, ὃν πατριάρχην ἔχειν ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει ποθεῖτε, καὶ ἑτέραις χρησταῖς πράξεσιν ἀντισηκώσητε τὸ πταῖσμα, δι᾽ οὗ τῷ Θεῷ προσεκρούσατε καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι· Φώτιον τὸν αἰδέσιμον ἀδελφὸν, αἰτοῦντα ἔλεον ἐνώπιον τῆς συνόδου, βουλόμεθα καὶ τὴν πατριαρχικὴν μετιέναι ἀξίαν, καὶ τῆς ἡμῶν κοινωνίας, ναὶ μὴν καὶ τῆς τῶν μακαρίων ἀποστόλων, καὶ E ξυμπάσης τῆς ἐκκλησίας, ἐλεοῦντος τοῦ Θεοῦ, μέτοχον εἶναι. ἐκείνῳ μάλιστα τῷ ὑποδείγματι κρατυνθέντες, ᾧ Φωτεινὸν ἀποκαταστῆσαι οὐκ ἀπηξίωσεν ὁ θεσπέσιος ἡμῶν προκάτοχος Ιννοκέντιος ὁ ἁγιώτατος πάπας, οὑτωσὶ φάσκων· ἐλεύσομαι νῦν εἰς τὸ μέγιστον οἷόν τι πρόβλημα τὸν Φωτεινόν. εἶτα ἐπιφέρει· ἐπειδήπερ τὸ πρᾶγμα ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὴν σωτηριώδη συγγνώμην, τοῦτον μετὰ τὴν κατάκρισιν ἀποκαθίσαμεν κατὰ τὸ ἀποστολικὸν ἔθος, τοσοῦτον ὑμῶν ἐγκειμένων, καὶ τοσαῦτα διαβεβαιουμένων. ὑμῖν δὲ τοῖς οὕτω χρηστοῖς τοῖς οὕτω φίλοις μὴ συγκαταθέσθαι ἡγούμεθα τῶν ἀποτόμων ἁπάντων ἀποτομώτερον,

τοιγαροῦν

ANNO CHRISTI 870.

[margin: ...NO ...RISTI ...70.]

τοιγαροῦν ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, κατὰ τὴν ὑμετέραν δοκιμὴν καὶ γνώμην καὶ αἴτησιν, ἔχετε Φωτεινὸν ἐπίσκοπον. θεμιτόν ἐστιν οὕτω θεσπίσαι, ὡς καθικετεύετε· καὶ τὴν ἡμετέραν κρίσιν διὰ τοῦ ὑμετέρου πόνου, ἢ καὶ τῆς μαρτυρίας τραπεῖσαν ἐπὶ τὸ βέλτιον δέξασθε, τυχόντες τοῦ ποθουμένου. φροντίζοντας γὰρ ὑπὲρ σωτηρίας ἀσμένως ὑμᾶς ἀποδέχομαι· ᾧ χεῖρα ὀρέγετε, μεθ' ὑμῶν ὀρέγω· ᾧ δ' αὖ ὀρέξω, ὀρέξατε σὺν ἐμοί. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ φανερωθεῖσα πρὸς Κορινθίους ἀποστολικὴ εὐμένεια, ἵν' οἱ ἀγαθοὶ τὴν ἐπενεχθεῖσαν, καὶ αὖθις ἀκυρωθεῖσαν ἀπόφασιν ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ἀεὶ δέχωνται ἀδιαφόρως. ἐδόθη μηνὶ Αὐγούστῳ, ἰνδικτιῶνος ιβʹ.

Ἐστάλη διὰ Πέτρου πρεσβυτέρου.

Φωτίῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως.

ΠΕΙΡΑ σαφεστάτῃ μαθόντες διὰ τῶν πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀρχιερωσύνην ἀποσταλέντων γραμμάτων τὴν ἐν σοὶ φρόνησιν, ἀνυμνήσαμεν τὸν ἄνω βροντὰς ἐπαφιέντα Θεὸν, εὐσεβεῖς αὐτῷ ἀναπέμποντες εὐχαριστίας, τῷ πᾶσι τοῖς αἰτοῦσι διδόντι σοφίαν, καὶ ἐν τῷ κατοικίζειν ἐν οἴκῳ τοὺς μονοτρόπους, σώζοντι πάντας τοὺς ἐλπίζοντας εἰς αὐτὸν, καὶ περισκέποντι τοὺς ἐν ἀληθείᾳ αὐτὸν ζητοῦντας· τῷ μήτε τοὺς ἀγαθοὺς ὑπευθύνους, μήτε τοὺς δυσσεβεῖς ποιοῦντι τυράννους, δικαίᾳ δὲ ὅμως κρίσει τοῖς τε μακαρίοις οὐρανίαν χαριζομένῳ ἀντίδοσιν, καὶ τοὺς δυστυχεῖς, χορηγουμένου μεταξὺ πρὸς μετάνοιαν χρόνου ἣν μὴ ἀνανήψωσιν, αἰωνίᾳ παραδιδόντι κολάσει. ἐν τοῖς προῤῥηθεῖσι δὲ γράμμασι τὰ εἰς ἡμᾶς ἐγκώμια ἀναγνόντες, τὴν σὴν διάθεσιν ἔγνωμεν· καὶ ὅπως νῦν πρὸς ἡμᾶς εὐλαβῶς διάκεισαι, προφανέστατα εὕρομεν. πλὴν ἐφ' ὅσον οὐκ ἔχομεν προσόντα ἡμῖν ὀρθὰ πολιτεύματα, τῷ Θεῷ παραλείπομεν· καὶ ἐν οἷς θεσπεσίοις ἐπαίνοις ὁστισοῦν ἡμᾶς πειρᾶται ἐπαίρειν, τὸ ἀδρανὲς τῆς ἡμετέρας φύσεως, τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῖν ὄντος, μετὰ πλείστου δέους κατανοοῦμεν. οἴδαμεν γὰρ αὐτὸν λέγοντα, ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. ὃ δὲ λέγεται, τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίαν ἐκκλησίαν ὁμονοεῖν ἐπὶ σοὶ, σέ τε τὴν χηρεύουσαν ἀπολαβεῖν ἐκκλησίαν, τοὺς δὲ ἡμῶν ἀποκρισιαρίους μὴ θελῆσαι συλλειτουργεῖν σοι· περὶ μὲν τῆς πάντων συμφωνίας εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ ἀναπέμπομεν, τοῖς ἀποκρισιαρίοις δὲ οὐδὲν περὶ τούτου ἐνετειλάμεθα, ὅτι βέβαιον ἡμῖν οὐδὲν ἐγνώσθη, ὅπως εἶχεν ὁ θρόνος. νῦν δὲ ὥσπερ χαίρομεν πάνυ ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ καὶ ὁμοφροσύνῃ τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας, οὕτως ἐπὶ τῇ διχονοίᾳ τῶν μὴ βουλομένων εἰρηνεῦσαι λυπούμεθα. κατὰ τὸν Σαμουὴλ, ἁμαρτία τῆς μαντείας τὸ προσερείζειν, ἡ δὲ ἀνομία τῶν εἰδώλων τὸ ἀπειθεῖν. πλὴν ἐπὶ τῇ παραλήψει τοῦ χηρεύοντος θρόνου πρὸς ἡμᾶς ἐχρῆν πρότερον ἀναδραμεῖν· ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου ἡμῶν Ἰγνατίου τὸν βίον ἀπολιπόντος, σὲ προεστάναι τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως ἠκούσαμεν, δι' αὔξησιν μόνον τῆς εἰρήνης καὶ κατάπαυσιν τῶν φιλονεικιῶν πολυτρόπως τῷ Θεῷ εὐχαριστοῦμεν. σὺ δὲ τὰς πάντων γνώμας καταπραΰνων, πάντας ἐγκολπιζόμενος περιλάμβανε, τοὺς διεσκορπισμένους πάντας συναγείρων μὴ παύου, πάντας συνάξαι σπουδαίως φρόντιζε. ὡς γὰρ ὁ ἅγιος πάπας Λέων ὁ μέγας γράφει, τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἡ ἐπιείκεια ταύτην φυλάττει τὴν συμμετρίαν, ὥστε καὶ αὐστηρὰν

[margin: IOANNIS VIII. EPI. A PHOTIO CORRVPTÆ.]

Pro vestra ergo approbatione fratres carissimi, & sententia ac postulatione, episcopum Photinum habetote. Licitum est ita constituere, ut deprecamini; & nostram in melius conversam sententiam laborare vel testimonio vestro, compotes voti suscipite. Solicitos enim vos pro salute libenter admitto: cui manum porrigitis, vobiscum porrigo: cui porrigo, mecum porrigite. Hæc enim est ad Corinthios apostolica declarata benignitas; ut in uno spiritu ductam ac reductam sententiam boni semper indifferenter sequantur. Data mense Augusto, indictione duodecima.

Missa per Petrum presbyterum.

Photio patriarchæ Constantinopolitano.

[margin: Extat utrâque tam germana quam corrupta infra t. 9. concil. cum notis Severini Binii.]

EXPERIENTIA tuæ prudentiæ, literis pontificio nostro delatis, satis ubertim comperta, altitonantem dominum, piissimas ei grates agentes, laudavimus; qui postulatus dat omnibus sapientiam, & in domo faciens unanimes habitare, salvat omnes in se sperantes, & protegit se in veritate quærentes: qui neque probos reos, neque facit pios tyrannos; tamen juste judicans, beatis quibuslibetætherea præmia, & infelicibus, reservato interim pœnitudinis tempore, nisi resipuerint, æterna confert supplicia. In prædictis vero literis præconia nostra legentes, affectum tuum cognovimus, & quam sis nunc erga nos devotus, satis evidenter reperimus. Verum in quo nobis nostra merita non suffragantur, Deo dimittimus: & in quo nos humanis laudibus quicumque mortalium elevare conantur, fragilitatem naturæ nostræ cum summa formidine, eodem Deo præ oculis habito contemplamur. Scimus enim ipso dicente, quia *qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.* Quod dicitur autem sanctam Constantinopolitanam ecclesiam in te convenire, teque privatam sedem recipere, missosque nostros tecum minime * consecrare; de adunatione omnium Deo gratias agimus; sed missis nostris ideo de hoc mandatum non dedimus, quia nil certitudinis, qualiter ipsa sedes haberet, antea comprobavimus. Nunc vero sicut de pace & adunatione ipsius ecclesiæ valde gaudemus, ita & de dissensione nolentium acquiescere contristamur: quia Samuele testante, *quasi peccatum ariolandi est repugnare, & sicut genus idololatriæ, nolle acquiescere.* Verum super receptione privatæ sedis nos debuimus antea consuli: tamen quia obeunte fratre & coepiscopo nostro Ignatio, te Constantinopolitano throno præsidere audivimus, tantum ut pax augeatur, & jurgia cessent, multimodas Deo gratias agimus. Tu autem omnium mentes demulcens, omnes patulis ulnis amplectere, omnes dispersos congregare non desine, omnes colligere solicite stude. Quia sicut sanctus papa Leo Magnus scribit, sedis apostolicæ, inquiens, moderatio hanc temperantiam servat, ut & severius

[margin: Matth. 23. Luc. 14.]

[margin: * f. consentire.]

[margin: Eccl. 4. 1. Reg. 15.]

[margin: Epist. 15.]

IOANNIS VIII EP. A PHOTIO CORRUPTAE.

agat cum obduratis, & veniam cupiat A præstare correctis: & cum non sit reprehensibilis erga correctum quantacumque miseratio, si satisfaciens coram synodo misericordiam secundum consuetudinem postulaveris, ac si evidenti correptione uteris, & peritiæ tuæ non obliviscens, nullius damna moliaris: quin potius exilia eorum qui tibi non velle consentire dicuntur, studiose dissolveris, eosque suis ecclesiis & honoribus restitueris. Et si (quia spiritualis filius noster Basilius Christianissimus imperator apud nos pro te multis precibus intervenit) omnes uno voto, uno consensu, & una concordia in tua restitutione B convenerint, veniam pro pace sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ tibi concedimus, communionem quoque & gradum, coram synodo misericordiam quærendo, nihilo minus reddimus; & ut sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ digne præesse debeas, consentimus: ita tamen, ut deinceps de laicis in eadem ecclesia episcopus contra sanctorum patrum statuta nullatenus ordinetur, & omnis illa mala consuetudo abinde penitus amputetur, juxta capitulum, quod super hac re in venerabili synodo, tempore scilicet decessoris nostri Hadriani junioris papæ Constantinopoli habita, est congruentissime promulgatum. C Reliqua vero, quæ literæ tuæ a nobis fore censenda, vel finienda expectant, dato commonitorio, nostris legatis, Petro venerabili presbytero cardinis nostri, dilectisque consiliariis nostris, quædam scriptis, quædam autem verbis injunximus; qui juxta censuram nostri apostolatus instructi de omnibus, cuncta, Deo præ oculis habito, contemplantes, & admittenda, ubi fas est, admittere studeant, & corrigenda sub æquitatis libramine corrigant. Præterea sicut vestra pars suum velle conatur jus vires accipere, ita & nos diœcesim nostram Bulgariam, D quam apostolicæ recordationis sanctissimique domini papæ Nicolai certamine sedes apostolica receperat, ac Hadriani æque beatissimi præsulis tempore possederat, summa nobis celeritate restitui volumus. Et de cetero omnem ordinationem ecclesiasticam ab ecclesiæ Constantinopolitanæ præsulibus in eadem diœcesi Bulgarica auctoritate apostolica amputamus: ipsos autem ordinatos ibidem episcopos, & omnes alios inferioris ordinis clericos, ut inde se subtrahant, & ab invasione Bulgaricæ nostræ diœcesis se omnino compescant, decertare procures. E Quibus si tu aut pallium dederis, aut quamcumque illic ordinationem feceris, vel donec nobis obediant, cum eis communicaveris, pari excommunicatione cum eis teneberis annexus.

Can. 5. in act. 10. VIII. synod.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, Photio sanctissimo fratri & comministro, patriarchæ Constantinopolitanæ ecclesiæ, salutem.

SAPIENTIAM, & vestræ fraternitatis prudentiam in vestris literis quas misistis, perspicientes instar tonitrui de cælo resonantem, a Deo provenientis, ac sonitu

A ἑαυτὴν τοῖς σκληρυνομένοις παρέχειν, καὶ ποθεῖν τοῖς διορθωθεῖσι διδόναι συγγνώμην. καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἔχει μέμψιν τὸ ἐλεεῖν ὁποσονοῦν τὸν ἐπιδιορθωθέντα, εἴπερ ἐνώπιον τῆς συνόδου τὸ ἱκανὸν παρεχόμενος, ἐλεηθῆναι ζητήσῃς, ὡς εἴθισαι, χρήσῃ τε σαφεστάτῃ ἐπιτιμήσει, καὶ τῆς σῆς παιδείας μὴ ἀμνημονῶν, οὐδεμιᾷ μηχανῇ μηδενὶ ἐνεδρεύσῃς, μᾶλλον δὲ λῦσαι σπουδάσῃς τὰς ὑπερορίας τῶν μὴ θέλειν ὁμοφρονῆσαί σοι λεγομένων, καὶ ταῖς οἰκείαις αὐτοῖς ἐκκλησίαις καὶ τιμὰς ἀποδῷς. καὶ εἴγε πάντες, καθότι ὁ πνευματικὸς ἡμῶν υἱὸς Βασίλειος ὁ χριστιανικώτατος αὐτοκράτωρ πολλὰς ὑπὲρ σοῦ πρὸς ἡμᾶς κατεβάλετο δεήσεις, B μιᾷ ψήφῳ, μιᾷ συμπνοίᾳ, καὶ μιᾷ συμφωνίᾳ τὴν σὴν ἀποκατάστασιν δέχωνται, παρέχομέν σοι, ἵν' ἡ ἁγία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησία εἰρηνεύῃ, συγγνώμην, καὶ ἀποδίδομέν σοι τήν τε κοινωνίαν καὶ βαθμὸν, ἐνώπιον μέντοι τῆς συνόδου ἔλεον αἰτοῦντι· καὶ συγκατατιθέμεθα, ὥστε σε προΐστασθαι ἀξίως τῆς ἁγίας τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας· οὕτω μέντοι, ὥστε ἀπὸ τοῦ παρόντος μηδένα ἐκ λαϊκῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον παρὰ τοὺς ὅρους τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ πᾶσαν ὅλως ἐκεῖθεν τὴν φαύλην ἐκείνην ἀποκοπῆναι συνήθειαν, κατὰ τὸν κανόνα τὸν ἁρμοδιώτατα περὶ τοῦ πράγματος τούτου ἐκδοθέντα ἐν τῇ σεβασμίᾳ συνόδῳ C τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσῃ ἐπὶ τοῦ πρὸ ἡμῶν ἀρχιερατεύσαντος Ἀδριανοῦ τοῦ νεωτέρου πάπα. τὰ δὲ λοιπὰ, ἃ διορισθῆναι παρ' ἡμῶν ζητεῖς ἐν τοῖς γράμμασι, διὰ κομμονιτωρίου δοθέντος τοῖς ἡμετέροις ἀποκρισιαρίοις, Πέτρῳ τῷ αἰδεσίμῳ πρεσβυτέρῳ καρδιναλίῳ, καὶ τοῖς πεφιλημένοις ἡμῶν συμβούλοις, τὰ μὲν ἐγγράφως, τὰ δὲ διὰ φωνῆς παρηγγείλαμεν. οἵ τινες κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ἀποστολικῆς ἡμῶν ἀξίας ἅπαντα διδαχθέντες, τοῦ τε Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῖς ὄντος, πάντα κατανοοῦντες, καὶ τὰ παραδεκτέα, ᾗ θέμις, παραδέξασθαι σπουδάσωσι, καὶ τὰ διορθωτέα ἐπανορθώσωσι τῇ στάθμῃ τῆς ἐπιεικείας. πρὸς τούτοις καθάπερ ὑμεῖς τὰ ὑμέτερα κρατύνειν D πειρᾶσθε, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἀποδοθῆναι τὴν ταχίστην βουλόμεθα ἡμῖν τὴν Βουλγαρικὴν ἡμῶν ἐπαρχίαν, ἣν ἡ ἀποστολικὴ καθέδρα παρειλήφει δι' ἀγῶνος τοῦ τῆς ἀποστολικῆς μνήμης ἁγιωτάτου πάπα κυρίου Νικολάου, καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ ἐπίσης μακαριωτάτου Ἀδριανοῦ ἀρχιερέως ἐκέκτητο. τοῦ λοιποῦ δὲ πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν χειροτονίαν τῶν Κωνσταντινουπόλεως προέδρων ἐν τῇ αὐτῇ διοικήσει τῆς Βουλγαρίας ἀποστολικῇ ἀποκόπτομεν αὐθεντίᾳ. αὐτοὶ δὲ οἱ χειροτονηθέντες ἐκεῖ ἐπίσκοποι, οἵ τε λοιποὶ πάντες ὑποδεεστέρου βαθμοῦ κληρικοὶ, ἵν' ἐκεῖθεν ἀναχωρήσωσι, καὶ τοῦ τῆς Βουλγαρικῆς ἡμῶν κατακρατεῖν E ἐπαρχίας ἀπέχωνται τοπαράπαν, αὐτὸς ἐπιμελέστατα φροντίσεις. οἷς εἴπερ σὺ ἢ ὠμόφορον ἀποστείλῃς, ἢ ποιήσῃς ἐκεῖ ἡντιναοῦν χειροτονίαν, ἢ συγκοινωνήσῃς αὐτοῖς, ἕως ἂν ἡμῖν ὑπακούσωσι, τῷ ἴσῳ ἀφορισμῷ σὺν αὐτοῖς καὶ σὺ ἔνοχος ἔσῃ.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ, πατριάρχῃ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας.

ΤΗΝ σοφίαν καὶ φρόνησιν τῆς ἐν ὑμῖν ἀδελφότητος ἐν τοῖς ὑμετέροις ἀνιχνεύσαντες, οἷς ἀπεστείλατε γράμμασιν, ὥσπερ βροντὴν ἀπηχοῦσαν ἐξ οὐρανοῦ, πεμπομένην τε ἐκ Θεοῦ, καὶ πάντα τὰ πέρατα τοῦ ἤχου

τοῦ ἤχου πληρώσαντα, εὐσεβεῖς εὐχαριστίας καὶ ἐπαίνων ὕφος ἀνεπέμψαμεν τῷ Θεῷ, τῷ πᾶσι τοῖς αἰτοῦσι κατὰ τὴν αἴτησιν διδόντι σοφίαν, καὶ κατοικίζοντι ἐν ὁμονοίᾳ οἴκῳ, σκέποντί τε καὶ σώζοντι τοὺς ἐν ἀληθείᾳ τὴν ἑαυτῶν ἐλπίδα ἀνατιθέντας εἰς αὐτόν· τῷ μήτε τοὺς πονηροὺς εἰς τέλος ἀπωθουμένῳ, μήτε τοὺς ἀγαθοὺς ἐμπίπτειν εἰς τυραννίδα ὑπὲρ * δύσιν συγχωροῦντι· ἀλλὰ δικαιοσύνης ὁσιότητι καὶ ζυγῷ κριμάτων τὰ ἀνθρώπινα πάντα διευθύνοντι καὶ κατευοδοῦντι. καὶ μακάριος, ὅστις ἂν προθύμως ἐν τῷ νῦν καιρῷ διὰ μετανοίας διανιστῶν τοὺς πεσόντας, ἐν οὐρανοῖς θησαυρίσῃ. οὗτος γὰρ ἐν μακαριότητι διαμένων, ἀπολαύσει τῆς εἰς τὰ μέλλοντα αἰώνια ἀναφαινομένης λαμπρότητος. τοίνυν τοῖς προρρηθεῖσι γράμμασιν ἐπιεικέσιν ὑμῶν ἐπιβαλόντες, καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς ὕφος τῶν ἐπαίνων ἡμῶν καταμαθόντες, τήν τε διάθεσιν ἣν πρὸς ἡμᾶς φέρεις, ἔγνωμεν, καὶ ὅπως πρὸς ἡμᾶς εὐσεβῶς καὶ ὑγιῶς διάκεισαι· εἰ τὰ ἔργα τῆς πολιτείας ἡμῶν πρὸς τοὺς ἐπαίνους, οὓς ἔγραψας, εἰς ἡμᾶς διαφέρονται. ἐν θνητότητι γὰρ καὶ τρεπομένῃ φύσει τὸν βίον ἔχοντες, οὐ πάνυ τὸ βέβαιον ἐν τοῖς ἐπαίνοις τοῖς καλοῖς ἔχομεν· καὶ δειλιῶμεν, καὶ τῷ φόβῳ συνεχόμεθα τοῦ πάντα βλέποντος τὰ ὄντα ὀφθαλμοῦ, καὶ ἐφορῶντος τὰ κρυπτὰ καὶ τὰ φανερὰ, μή πως τοῖς ἀνθρώποις ἄλλως νομιζόμενοι, ἐνώπιον αὐτοῦ ἕτεροι ὀφθῶμεν· καὶ ἀντὶ τοῦ τυχεῖν ἐπαίνων ἀληθινῶν καὶ δόξης ἐπιθυμητῆς, αἰσχύνην αἰωνίαν καρπωσώμεθα. ἀλλὰ ταῦτα παραχωρήσωμεν τέως τῷ τὰ πάντα εἰδότι Θεῷ, καὶ μηδὲ τὴν ἡμετέραν ἄγνοιαν ἔχοντι. γινώσκομεν γὰρ αὐτὸν λέγοντα· ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται. ἔγραψας ἡμῖν, ὅτι ἡ ἁγιωτάτη τοῦ Θεοῦ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησία ἐν σοὶ συνεφώνησε καὶ συνῆλθέ σοι· καὶ ὅτι τὸν θρόνον ὃν ἐστερήθης, ἀπέλαβες, ὃς ἦν ἴδιός σου. ὑπὲρ τούτων, λέγω δὴ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς σου, ἣν εἰς τὸν ἴδιον θρόνον κατέστης, Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ δυνάμεως ἀνεπέμψαμεν. ἔτι δὲ περιεῖχε τὸ γράμμα τῆς ὑμῶν εὐλαβείας, ὅτι οἱ ἀποκρισάριοι ἡμῶν εὐθέως οὐκ ἠθέλησαν συλλειτουργῆσαί σοι. καὶ λέγομεν τοῦτο συμβῆναι, διὰ τὸ μὴ παραχωρῆσαι ἡμᾶς * ἃ προσετάξαμεν ποιῆσαι αὐτούς. ἐπεὶ εἰ ἐντολὴ ἡμῶν προῆλθεν, οὐδεὶς ἂν δισταγμὸς ἐν αὐτοῖς εὑρέθη, οὐδὲ λύπην τινὰ εἶχον ἂν προξενῆσαι τῇ εὐλαβείᾳ σου· πλὴν οὐδὲ ἡμεῖς πληροφορηθέντες περὶ τῆς σῆς ἀδελφότητος, ὅτι τέλεον ὁ Θεὸς ὑπέστρεψέ σε εἰς τὸν θρόνον σου, καὶ ὅτι ἀπέλαβες αὐτόν· ἐπεὶ τὸ καθῆκον ποιοῦντες ἀπεστείλαμεν ἂν καὶ παραμυθούμενοί σε, καὶ συγχαίροντες εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ θρόνου σου. καὶ ἐν τούτῳ μηδὲν ἀγανακτήσῃς· τὸ γὰρ ὑστέρημα καὶ ὑπερπερισσοῦ ἀνεπληρώθη. ἐμάθομεν δὲ καὶ τοῦτο, ὡς εἰσί τινες σχισματικοὶ ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ καθεύδουσιν, ἀλλὰ μοχθοῦσι μόχθον μάταιον, καὶ ἀγῶνα διαβολικὸν καταβάλλονται, κατὰ τὸν λέγοντα προφήτην· διεσχίσθησαν, καὶ οὐ κατενύγησαν, ὥστε ἀποσπᾶν καὶ διαστρέφειν ἑαυτοῖς τινας τῶν ἁπλουστέρων. καὶ ὅσον εὐφράνθημεν ἐπὶ τῇ καταστάσει σου, ἣν ὁ Θεὸς ἀποκατέστησέ σε, καὶ τῇ ἑνώσει τῇ γεγενημένῃ τῆς ἐκκλησίας, τοσοῦτον ἠλγήσαμεν ἐπὶ τῇ ἐκείνων τῶν σχισματικῶν ἀπωλείᾳ. ἀλλ' αὐτὸς τῇ ἐνούσῃ σοι σοφίᾳ καὶ συνέσει,

A omnes mundi fines complentis, pias gratiarum actiones & laudum præconia ad Deum misimus, qui omnibus petentibus pro voto dat sapientiam, & habitare facit in domo concordiæ, protegitque ac salvat eos qui in veritate suam ipsorum spem in illo reponunt: qui nec malos ad finem usque repellit, nec bonos tyrannide premi supra vires permittit; sed justitiæ sanctitate, & judiciorum trutina humana omnia dirigit, ac prospere ducit. Et beatus quidem est, qui prompto animo præsenti tempore per pœnitentiam erigendo lapsos, thesaurizat sibi in cælis: ubi in beatitudine B permanens fruetur sempiterno splendore in futuris illis æternis sæculis. Cum vestras igitur prædictas literas attente legeremus, quæque in illis continentur, nostrarum laudum seriem perspiceremus, tuam in nos benevolentiam cognovimus, & quam pie ac sincere in nos affectus sis: si tamen vita & mores nostri non distent a laudibus quas in tuis literis nobis tribuisti. Cum enim in natura mortali & mutabili vitam degamus, non ita firmiter consistimus, ut veras laudes habere possimus: quinimo formidamus & valde timemus oculum illum qui omnia perspicit, tam quæ C occulta, quam quæ manifesta & aperta sunt; ne scilicet aliquo modo hominibus videamur alii, quam qui in conspectu Dei sumus: & pro veris laudibus & gloria illa valde appetenda, dedecore afficiamur sempiterno. Sed hæc relinquamus omnia scienti Deo, neque quidquam nostrarum rerum ignoranti. Scimus enim illum dixisse: *Qui se exaltat, humiliabitur.* Scripsisti nobis, sanctam Constantinopolitanam ecclesiam in te concordem jam factam convenisse, & sedem qua privatus fueras, tibi restitutam fuisse, quæ tua erat. His de rebus, hoc est de ecclesiæ concordia, & resti- D tutione tuæ sedis, Deo gratias egimus quam maximas potuimus. Præterea continebant literæ pietatis vestræ, apocrisiarios nostros noluisse statim una tecum ad missarum solennia convenire: quod accidisse dicimus, propterea quod præter nostra mandata quidquam agere iis non permiseramus. Nam si mandatum nostrum habuissent, nulla de ea re in ipsis fuisset dubitatio, neque ullam tristitiam pietati tuæ attulissent. Nam neque certi quidquam erat ad nos perlatum de tua fraternitate, quod Deus tibi tuam sedem restituisset, at- E que ipsam recepisses. Alioquin quod fieri conveniebat, agentes misissemus, & consolati te essemus, gratulantes tibi sedis restitutionem. Hoc igitur non moleste feras: quod enim defecerat, abunde suppletum est. Audivimus etiam esse apud vos schismaticos quosdam, qui non dormiunt, sed inanem laborem sumunt, & certamen diabolicum adhibent, juxta illud prophetæ dictum: *Dissipati sunt, & non sunt compuncti*; ut abstrahant ac pervertant aliquos simpliciores. Itaque quantum lætati sumus te restituto, & facta ecclesiæ unione, tantum doluimus illorum qui adhuc in schismate sunt, perditione. Sed ipse pro ea quæ in te est sapientia ac prudentia, &

IOANNIS VIII. EP. A PHOTIO CORRUPTAE.

Matth. 23.

Psal. 34.

IOANNIS VIII. EP. A PHOTIO CORRVPTAE.

ANNO CHRIS 870.

A & gratia a Deo tibi concessa, (quid enim habes quod non accepisti? scimus quod non gloriaris, quasi non acceperis) da operam, ut omnes tibi reconcilies; qui a te alienati sunt ac dispersi, eos ad te congregare non dedigneris, aperiens humanitatis viscera, & miserationum benignitate illos complectens. ut quemadmodum sanctissimus & magnus Leo papa scribit, eos qui quærunt humiliari coram Deo, & concordiam habere nobiscum student, amplectamur; in eos vero qui obdurescunt corde, & nos duri simus: similiter etiam & pœnitentiam quærentibus, quæ lapsos erigit, manum auxilii porrigamus. B Non enim est condemnatio pœnitentibus, & misericordiam implorantibus non est dedecus. Quamobrem & tuam fraternitatem rogamus, ut Christi morem & ejus humilitatem attendens, quam sustinuit propter salutem humani generis, non dedignetur in synodo prædicare Dei misericordiam & opem in se ostensam, & sanctæ Romanæ ecclesiæ protectionem ac laborem, quem pro tua dilectione, affectu & caritate suscepit. Doce omnes de concordia quæ inter nos est, ac de nostro consensu; quod videlicet sicut petiisti, ita & a sancta Romana ecclesia impetrasti, C cujus mos est, omnibus injuste aliquid patientibus opem ferre: cujus auxilii neque tu expers fuisti, sed adjuvante Deo, & hujus ipsius, quam diximus, ecclesiæ labore ac studio in sedem tuam restitutus es. Tuæ autem consuetæ lenitatis atque commiserationis, quam re & factis quotidie ita ostendisti, ut ejus fama in omnes pervulgata sit, noli oblivisci, sed illam serva: ut nullius hominis jacturam fieri patiaris, neque quemquam a misericordiæ sinu repellas; eorum videlicet, qui ad hanc usque cum pietate tua unionem habere aut consentire noluerunt. Sed magis labora & stude, partim docendo, D hortando ac patienter admonendo; partim hilari & blando vultu alliciens, ut ex apostoli sententia aut omnes, aut saltem plures studeas lucrifacere & tibiipsi conciliare, ac per teipsum Deo. Illis autem ad te & per te ad Deum redeuntibus concede, ut sacerdotales honores & ecclesias suas recipiant, quemadmodum spiritalis noster filius & Christianissimus imperator Basilius pro te nos rogavit; & nos imperatoris honestæ & justæ & Deo gratæ petitioni assentientes, fecimus cum pietate vestra: ita & te rogamus, ne succenseas his qui a te abalienari sunt; sed redeuntes illos ex animo expansis manibus veneranda pietas tua colligere non gravetur: E ut omnes, quemadmodum fas est, consentientes in sedis tuæ Constantinopolitanæ restitutione, & in unum convenientes, communem hilaritatem & diem festum agamus, & exultationis panegyrim celebremus. Hoc etiam rogamus fraternitatem tuam, ut una nobiscum prohibeas, ne posthac quisquam ex laicis repente promoveatur in eximiam episcopatus sedem; quippe quæ formidabilis est ac mediatrix Dei & hominum; sed per gradus & ordinem ad ministerium progrediatur. Qui si proprias per singulorum graduum ascensionem virtutes ostenderit,

A καὶ τῷ δοθέντι σοι παρὰ Θεοῦ χαρίσματι· τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; οἴδαμεν, ὡς οὐ καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών· πάντας μετέρχου οἰκειοῦσθαι πρὸς σὲ, καὶ τοὺς ἀπὸ σοῦ μακρυνθέντας καὶ διασκορπισθέντας, φιλανθρωπίας αὐτοῖς ὑπανοίγων σπλάγχνα, καὶ οἰκτιρμῶν χρηστότητι περιλαμβάνων, συναγαγεῖν μὴ ἀπαξιώσῃς, ἵνα ὡς ὁ ἁγιώτατος πάπας Λέων ὁ μέγας γράφει, τοὺς μὲν ζητοῦντας ταπεινωθῆναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁμόνοιαν ζητοῦντας πρὸς ἡμᾶς, δεχώμεθα· πρὸς δὲ τοὺς σκληρυνομένους τῇ καρδίᾳ σκληρυνώμεθα· ὡσαύτως καὶ τοῖς μετάνοιαν ζητοῦσιν, ἢ τις ἀνιστᾷ τοὺς B πεσόντας, χεῖρα βοηθείας ὀρέγωμεν. οὐ γάρ ἐστι κατάγνωσις τοῖς μετανοοῦσι, καὶ τοῖς αἰτοῦσιν ἔλεον οὐκ ἔστιν αἰσχύνη. διὸ καὶ τὴν σὴν ἀδελφότητα ἀξιοῦμεν, Χριστομίμητον ἀναλαμβάνουσαν τρόπον, καὶ τὴν αὐτοῦ ταπείνωσιν, ἣν ὑπέστη διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν, μὴ ἀπαξιῶσαι ἐπὶ τῇ συνόδῳ ἀνακηρύξαι τὸ εἰς σὲ τοῦ Θεοῦ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν, καὶ τῆς ἁγιωτάτης τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας τὸν ὑπερασπισμὸν καὶ τὸν κόπον, ὃν ὑπὲρ τῆς σῆς ἀγαπητικῆς διαθέσεως καὶ φίλτρου κατεβάλετο· πληροφορῶν ἅπαντας ἐν τῇ ὁμονοίᾳ τῇ πρὸς ἡμᾶς, καὶ τῇ ἡμετέρᾳ συγκαταθέσει, ὅτι καθὼς ᾐτήσω παρ' αὐτῆς C καὶ ἔλαβες· καὶ ὡς ἔστιν ἔθος αὐτῇ βοηθεῖν πᾶσι τοῖς ἀδίκως τι πάσχουσιν, οὐδὲ αὐτὸς τῆς παρ' αὐτῆς βοηθείας ἠμοίρησας, ἀλλὰ τῇ συνεργίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῷ ταύτης μόχθῳ καὶ ἀγῶνι εἰς τὸν θρόνον σου ἀποκατέστης. τῆς δὲ ἐξ ἔθους σοι βοηθείας καὶ συμπαθείας, ἣν δι' αὐτῶν τῶν ἔργων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιδεικνύμενος, εἰς πάντας τὸν ἦχον αὐτῆς ἐκπέμπεις, μὴ ἐπιλανθάνου, ἀλλ' ἔχου αὐτῆς· καὶ μηδένα ζημιωθῇς, μηδὲ ἐκ τῶν σπλάγχνων τοῦ ἐλέους ἐξωθήσῃς, οἵτινες ἕως τοῦ παρόντος οὐκ ἠθέλησαν τὴν ἕνωσιν τὴν πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν, οὐδὲ ὁμοφρονῆσαι· μᾶλλον δὲ μόχθον καὶ ἀγῶνα καταβαλοῦ, τοῦτο μὲν διδασκαλίᾳ καὶ λόγοις καὶ μακροθύμῳ παραινέσει, τοῦτο δὲ ἱλαρῷ καὶ προσηνεῖ τῷ D ὄμματι· ἵνα κατὰ τὸν ἀπόστολον, ἢ τοὺς πάντας, ἢ τούς γε πλείονας σπεύσῃς κερδῆσαι, καὶ σεαυτῷ προσαγαγεῖν, καὶ διὰ σεαυτοῦ τῷ Θεῷ. ἐρχομένων δὲ αὐτῶν πρὸς σὲ, καὶ διά σοῦ πρὸς τὸν Θεὸν, ὑπολαμβάνειν αὐτοὺς εὐδόκησον τάς τε ἱερατικὰς τιμὰς καὶ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν· καθ' ὃν τρόπον ὁ πνευματικὸς ἡμῶν υἱὸς καὶ χριστιανικώτατος βασιλεὺς Βασίλειος περὶ σοῦ ἠξίωσεν ἡμᾶς, καὶ εἴκοντες τῇ εὐλόγῳ καὶ δικαίᾳ καὶ Θεῷ ἀρεσκούσῃ ἀξιώσει αὐτοῦ, πεποιήκαμεν μετὰ τῆς εὐλαβείας σου· τὸν αὐτὸν τρόπον καί σε παρεκαλέσαμεν μὴ μνησικακῆσαι εἰς τοὺς μακρυνθέντας ἀπὸ σοῦ, ἀλλ' ὑποστρέφοντας ὁλοψύχως καὶ ἡ σὴ ἐν τιμῇ E γνωριζομένη εὐλάβεια ὑπτίαις χερσὶν ὑποδέξασθαι καταξιωσάτω· ἵνα πάντες αἰσίως ὁμονοήσαντες καὶ ὁμοψυχήσαντες εἰς τὴν σὴν ἐπαναστροφὴν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ θρόνου, καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες, κοινὴν εὐφροσύνην καὶ ἑορτῆς ἡμέραν, καὶ ἀγαλλιάσεως πανήγυριν ἐκτελέσωμεν. καὶ τοῦτο δὲ ἀξιοῦμεν τὴν σὴν ἀδελφότητα σὺν ἡμῖν θεσπίσαι, ἵνα ἀπὸ τοῦ παρόντος ἐκ λαϊκῶν μηδεὶς ἀθρόον ἐπὶ τὸν μέγαν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον, ὅς ἐστι φοβερὸς, καὶ Θεοῦ μεσιτείαν ἐπέχων, ἀναβιβάζηται· ἀλλὰ κατὰ βαθμὸν καὶ τάξιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν προβαίνων, καὶ τὴν οἰκείαν καθ' ἑκάστην βαθμοῦ ἀνάβασιν ἐπιδεικνύμενος ἀρετὴν,

οὕτως

οὕτως τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τὴν καθίδρυσιν λαμβάνῃ. ὁ γὰρ ἑτέρως ἀγόμενος, ἐναντίον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν κανόνων ποιεῖ. καὶ βουλόμεθα τοῦτο τὸ ἔθος, ὅπερ οὐκ ἔστιν αἴσιον, οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ εὑρημένον, ἀπὸ τοῦ νῦν ἄπρακτον διαμένειν. τοῦτο δὲ λέγομεν κατὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκτεθέντα συνόδῳ ἐν τοῖς καιροῖς Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα, καὶ Ταρασίου τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. τὴν δὲ γενομένην κατὰ τῆς σῆς εὐλαβείας σύνοδον ἐν τοῖς αὐτόθι ἠκυρώσαμεν, καὶ ἐξωστρακίσαμεν παντελῶς, καὶ ἀπεβαλόμεθα διά τε τὰ ἄλλα, καὶ ὅτι ὁ πρὸ ἡμῶν μακάριος πάπας Ἀδριανὸς οὐχ ὑπέγραψεν ἐν αὐτῇ. τὰ δὲ λοιπὰ πάντα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ὅσα διηγόρευσεν ἡ ἐπιστολὴ ὑμῶν, ἐν κομμονιτωρίῳ γράψαντες, ἐν ᾧ καὶ πάντες ὑπεγράψαμεν εἰς τὴν σὴν ἀποδοχὴν, καὶ ἐπιδεδωκότες Πέτρῳ τῷ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ καὶ καρδινάλει καὶ τοποτηρητῇ ἡμῶν, ἀπεστείλαμεν τοῖς περὶ Εὐγένιον καὶ Παῦλον θεοσεβεστάτοις ἐπισκόποις καὶ τοποτηρηταῖς ἡμῶν· ἵνα τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ τὴν συνείδησιν αὐτῶν ἀνεπιθόλωτον συντηροῦντες, πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τῇ καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ σὺν ὑμῖν διοικήσωσιν. ὁ Θεός σε διαφυλάξαι εἰς τέλος ἀδελφὲ ἀγαπητὲ, ὁσιώτατε καὶ συλλειτουργέ.

A in episcopali sede collocetur. Nam qui alio modo promovetur, contra ecclesiasticos nostros canones facit. Volumus ergo morem hunc & injustum, & in vestra ecclesia non ab initio servatum, deinceps irritum esse. Hoc autem dicimus secundum canonem editum in synodo sub Hadriano sanctissimo papa, & Tarasio beatæ memoriæ patriarcha Constantinopolitano. Quæ vero synodus in urbe ista contra reverentiam vestram habita est, eam nos irritam fecimus, atque omnino abrogavimus & rejecimus, tum ob alia, tum etiam quod qui fuit ante nos beatæ memoriæ papa Hadrianus non subscripsit synodo illi. B Reliqua vero omnia ecclesiastica negotia, quæ literis vestris continebantur, in commonitorio, cui omnes subscripsimus pro te recipiendo, scripta atque assignata Petro reverendissimo cardinali & legato nostro, misimus ad Eugenium & Paulum reverendissimos episcopos & legatos nostros; ut Dei timorem præ oculis habentes, & conscientiam puram servantes, omnia quæ ecclesiæ vestræ expediunt, vobiscum una disponant. Deus te conservet ad finem usque frater dilecte, ac sanctissime comminister.

IOANNIS VIII. EP. A PHOTIO CORRVPTAE.

Ἰωάννης δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τοῖς εὐλαβεστάτοις, ἁγιωτάτοις πᾶσιν ἐπισκόποις, ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς ἡμῶν τῆς ἐκκλησίας τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν, καὶ πᾶσι τοῖς αὐτὴν ἀποδεχομένοις, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἄλλαις πρώταις ἐκκλησίαις, Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ τοῖς αὐτῶν τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων προεστῶσιν.

C *Ioannes servus servorum Dei, reverendissimis & sanctissimis omnibus episcopis, fratribus & comministris nostris ecclesiæ Constantinopolitanæ, & omnibus ad illam spectantibus, nec non reliquis aliis primis ecclesiis, Hierosolymorum, Antiochenæ, Alexandrinæ, & earumdem sedium præsulibus.*

Τὰ ὑγιαίνοντα ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, δεξάμενοι τῆς ἑνώσεως καὶ ὁμονοίας ἐν τῷ μέρει Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου γράμματα, πάνυ ἐν αὐτοῖς ἐχάρημεν· ἵνα ὁμοίως πάντες ἐν κοινωνίᾳ πνεύματος, καὶ οἰκουμενικῇ συμφωνίᾳ τὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ φρονῶμεν καὶ στέργωμεν, καὶ ἃ πρέπει τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβεῖ διαθέσει, καὶ ὁσιωτάτῃ ψυχῇ καθέστηκεν ἁρμόδια· ἵνα μὴ ὦσιν ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἀλλ' ἵνα γινώσκητε ζητεῖν, καὶ κρούειν, καὶ εὑρίσκειν. ἡμεῖς δὲ τῇ συμπαθείᾳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου κινούμενοι, ὥσπερ συμπάσχομεν καὶ συναλγοῦμεν ἐπὶ τοῖς διεστῶσι καὶ ἀπεσχοινισμένοις τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ φιλονεικοῦσι τὰ τῆς στάσεως καὶ πλάνης μᾶλλον, ἢ τὰ τοῦ Χριστοῦ κρατεῖν· οὕτω χαίρομεν ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης τῆς ἀδελφότητος ὑμῶν, καὶ εὐχόμεθα πάντοτε ἀδιαλείπτως, ἵνα ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι διαμένητε κατὰ τὸν ἀπόστολον, καὶ ἵνα διὰ παντὸς ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης εἴη μεθ' ὑμῶν. τοιγαροῦν ἀληθῶς ἡ πολυφρόντιστος ὑμῶν ἐπ' ἀγαθῷ φιλονεικία ᾐτήσατο ἀγάπην δι' ἀποδείξεως τοῦ μακαρίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, ὥστε Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἐπαρχίας τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας ἀποκατασταθέντα ἀσπασώμεθα τε καὶ συναποδεξώμεθα. τοῦτο δὲ προθύμῳ καὶ λαμπροτάτῃ ψυχῇ, κατέχοντες τὸ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εἰρημένον τῷ πρωτοποίμενι, ᾧ ὁ κύριος λέγει· ἐγὼ παρεκάλεσα περὶ σοῦ Πέτρε, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στερέωσον τοὺς ἀδελφούς σου·

Cvm vestras sana mente scriptas literas, fratres dilectissimi, acceperimus de sincera unione & concordia cum Photio reverendissimo patriarcha, multum illis gavisi sumus: quod scilicet omnes in communione spiritus, & universali concordia ea quæ sunt domini nostri Iesu Christi sentiamus atque amplectamur, & quæ sunt vestro pio affectu, animarum vestrarum D sanctitati consentanea: ut non sint in vobis schismata, sed ut sciatis quærere, pulsare, & invenire. Nos vero apostolicæ sedis affectu commoti, sicut compatimur & condolemus his qui dissident, & a Christi corpore sunt abscissi, atque contendunt ut seditio potius & error prævaleant, quam Christi præcepta; ita gaudemus vinculo pacis & caritatis fraternitatis vestræ: & sine intermissione oramus Deum, ut sitis sine querela & simplices filii Dei, quemadmodum inquit apostolus; & ut semper Deus pacis sit vobiscum. Igitur ve-E stra vere multa solicitudo & in bono perseverantia petiit beati principis apostolorum Petri caritatem vobis impertiri, ut Photium sanctissimum patriarcham in regionibus Constantinopolitanæ ditionis ecclesiæ restitutum amplectentes, vobiscum una recipiamus. Nos in corde & animo retinentes quod in euangelio dictum est primo illi pastori, cui dominus dixit: *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos:* libenter

Luc. 22.

IOANNIS VIII EP. A PHOTIO CORRVPTÆ.

ANN. CHRIS. 870.

libenter complevimus petitiones vestras. His enim divinis eloquiis excitati, & potestatem habentes a Deo corroboratam, & orbi terrarum cognitam, quatenus a culpa & condemnatione liberi, Christianis omnibus opem & auxilium afferre possimus; libenter annuimus petitioni vestræ, præcipue vero sequentes exempla eorum, qui nos præcesserunt pontifices Dei, Hadriani inquam beatæ memoriæ: quippe qui opem tulit Tarasio sancto patriarchæ, quo tempore nonnulli tumultum ac seditionem adversus illum commoverunt. Etenim ille sanctus patriarcha Constantinopolitanæ urbis Tarasius misit tunc synodales literas, consuetum sequens ac servans morem. Quas cum legerimus, & rectitudinem fidei quam habebat tum in aliis dogmatibus, tum de sanctis & venerandis imaginibus, perspexerimus; cum denique literas ipsas sanctis sex universalibus conciliis congruentes invenerimus, amplexi sumus, & cum illis consensimus: licet non sine molestia & perturbatione illud tulerimus, quod a sæculari ordine & regali ministerio atque a caligis ad magnam sedem ascenderit, neque secundum nostros canones patriarcha effectus sit. Itaque loqui erat difficile, tacere vero periculosum. Decet enim pastores esse tales, qui non doceri habeant, sed docere alios possint; quique non antequam didicerint, vocentur magistri; sed qui animadvertunt, quomodo ipsi non percipiant fructus peccatorum, quæ commiserint animæ sibi creditæ; neque in gradum illum insilire studeant, cujus dignitas quantam sapientiam postulet, ignorant. Scire enim oportet, quam absurdum, superbum ac terribile sit, divinarum rerum imperitum & inscium hominem a mundanis negotiis & sæculari conversatione ad docendi gradum ascendere. Ecquis enim imperator exercitum ducere poterit, nisi omnium testimonio comprobatus fuerit, posse labore ac diligentia sibi commissum exercitum servare? Si hoc ita se habet, quanto magis ad episcopatus altitudinem promoveri non debet, aut illi animarum cura credenda non est, qui ecclesiasticæ disciplinæ ignarus est, atque in militia & politicis rebus se commiscens, repente ad ecclesiastici gradus fastigium ascenderit? ubi positus, cum ecclesiasticarum legum nihil cognoverit, qua ratione ille poterit alios docere? Quamobrem canonica constitutio præcepit atque injunxit, ne is qui ita imperitus est, ac pasci ipse nescit, ad pastoris & magistri dignitatem statim promoveatur. Quapropter & supradictus sanctissimus Tarasius cum ex laico ad patriarchatum promotus esset, turbavit quosdam. Sed fidelissimo suo cursu, hoc est sanctarum imaginum restitutione, hac de causa omnes tunc in ejus patriarchatum consentientes, ejus promotionem comprobavimus; quemadmodum & nunc in præsenti negotio, Photii, inquam, fratris & consacerdotis nostri. Sed quod raro fit, non est habendum pro lege: neque quoniam præter opinionem isti effulserunt, propterea tamquam regula servari hoc debet in aliis. Sed conveniens est, fratres dilectissimi, antiquam legem servari, ut ex præsenti tempore in sancta vestra

ἀπεπληρώσαμεν. τούτοις γὰρ διαναστάντες τοῖς θείοις λογίοις, καὶ ἐξουσίαν ἔχοντες ἐνδυναμουμένην, ἐφ' ὅσον ἄμεμπτοι καὶ ἀκατάγνωστοι δυνάμεθα διαμεῖναι, βοήθειαν καὶ συνεργίαν φέρειν πᾶσι Χριστιανοῖς, τὴν ἐξηχηθεῖσαν εἰς πάντα τὰ πέρατα· μάλιστα δὲ ἑπόμενοι τοῖς τῶν πρὸ ἡμῶν ἀρχιερέων Θεοῦ παραδείγμασι· λέγω δὴ Ἀδριανοῦ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ πάπα, καθὼς ἐκεῖνος ἐποίησε, συνεργήσας Ταρασίῳ τῷ ἐν ἁγίοις πατριάρχῃ, ὁπηνίκα τινὲς πρὸς αὐτὸν ταραχὰς καὶ στάσεις ἐποίουν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ ἐν ἁγίοις πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ταράσιος ἀπέστειλε τότε συνοδικὰ γράμματα, πληρῶν τὸ κατ' ἔθος. ἃ ἡμεῖς δεξάμενοι, καὶ τὸ ὀρθὸν τῆς αὐτοῦ πίστεως, ὅπερ εἶχε περί τε τὰ ἄλλα δόγματα, καὶ περὶ τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας, μαθόντες, καὶ εὑρόντες σύμφωνα τῶν ἁγίων ἓξ οἰκουμενικῶν συνόδων, ἠσμενίσαμέν τε καὶ συνεφρονήσαμεν· εἰ καὶ οὐκ ἀλύπως ἠνέσχομεν, οὐδὲ ἀταράχως, ὅτι ἀπὸ κοσμικοῦ τάγματος καὶ βασιλικῆς ὑπηρεσίας, ἀπὸ καλίγων εἰς τὸν μέγαν θρόνον ἀνῆλθε, καὶ οὐ κατὰ τοὺς παρ' ὑμῖν κατέστη κανόνας πατριάρχης. καὶ τὸ μὲν λαλῆσαι ἦν χαλεπὸν, σιωπῆσαι πάλιν ἐπικίνδυνον. δεῖ γὰρ τοὺς ποιμένας μὴ διδασκομένους εἶναι, μηδὲ περὶ τοῦ μαθεῖν καλεῖσθαι διδασκάλους· ἀλλ' ἵνα θεωρῶσιν, ὥστε μὴ θερίσαι αὐτοὺς ἁμαρτίαν ἐκ τῶν ψυχῶν, ὧν ἐπιστεύθησαν· μηδὲ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς σοφίας, οὗ τὴν ἄγνοιαν ἔχουσιν, ἀναπηδᾷν σπουδάζωσι. δεῖ γὰρ εἰδέναι, ὅσον αὔθαδες καὶ φοβερόν ἐστιν, ἀμαθῆ τῶν θείων ὄντα καὶ ἀνεπιστήμονα, ἐκ κοσμικῆς πραγματείας καὶ ἀγελαίας συναναστροφῆς εἰς διδασκαλίας ἀναβαίνειν βαθμόν. ποῖος γὰρ στρατηγὸς στρατοῦ καθηγεῖσθαι δύναται, ἐὰν μὴ μαρτυρηθῇ παρὰ πάντων, ὅτι δύναται μόχθῳ καὶ φροντίδι τὸ καταπιστευθέντα αὐτῷ σώζειν λαόν; εἰ δὲ τοῦτο, πόσῳ μᾶλλον ψυχὰς οὐκ ἐμπιστευθήσεται, καὶ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπισκοπῆς ἀνέλθοι, ὁ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μάθησιν ἀγνοῶν, καὶ στρατείαις καὶ πολιτικοῖς συμφυρόμενος πράγμασιν, εὐθέως εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως τῆς κορυφαίας ἀναδραμεῖται; εἶτα ἐκεῖ ἀναβὰς, καὶ μηδὲν ἐπιστάμενος τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, πῶς ἄλλους δύναται διδάξαι; διὰ τοῦτο ἡ κανονικὴ πρᾶξις συνεστήσατο καὶ παρήνεσεν, ἵνα μὴ οὕτως ὁ ἀμαθὴς καὶ μὴ εἰδὼς ποιμαίνεσθαι, εἰς ποιμένας εὐθὺς καὶ διδασκάλους ἀναβαίνῃ. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ προῤῥηθεὶς ἁγιώτατος Ταράσιος ἀπὸ λαϊκοῦ εἰς ἀρχιερωσύνην ἐλθὼν, ἐθορύβησε τινάς. ἀλλὰ διὰ τοῦ πιστοτάτου αὐτοῦ δρόμου, τουτέστι διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἁγίων εἰκόνων, τούτῳ χάριν ἅπαντες οἱ τηνικάδε εἰς τὴν αὐτοῦ ἀρχιερωσύνην ὁμονοήσαντες, συνευδοκήσαμεν καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης ὑποθέσεως, λέγομεν δὴ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ συλλειτουργοῦ. ἀλλ' οὐ χρὴ τὸ σπάνιον νόμον γίνεσθαι· οὐδὲ διότι παραδόξως οὗτοι ἐξέλαμψαν, κανόνα τοῦτο ποιεῖσθαι καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. ἀλλὰ πρέπον ἐστὶν, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, τὸν παλαιὸν νόμον συσφίγγε- ἵνα ἀπὸ τοῦ παρόντος εἰς τὴν καθ' ὑμᾶς ἁγίαν τοῦ

Θεοῦ

Θεοῦ ἐκκλησίαν τοῖς ὁμοίοις τρόποις μὴ παραβαίνωνται τῶν πατέρων οἱ κανόνες ἐν τούτῳ, μηδὲ αἰφνίδιον εἰς τὴν μεγάλην ἀξίαν τινὲς ἀνατρέχωσι. παρακαλοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο τὴν ὑμετέραν ἀδελφότητα, ἵνα τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας, ἣν ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, καὶ τοῦ κόπου καὶ μόχθου τοῦ προηγησαμένου ἡμῶν, εἰς Χριστὸν ἐπέστρεψεν, ἀποδώσητε ἡμῖν. θέλομεν δὲ καὶ τοῦτο, ἵνα ἐὰν ᾖ τις δεδιωγμένος ἢ ἀποσχίσης, διὰ τοῦ ὑμετέρου κόπου μοχθήσαντες ὑμεῖς μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου, ὑπὲρ οὗ καὶ τὸν πόθον διεχαράξατε, μετὰ πάντων ὑμῶν τῶν εὐσεβῶν ἔργων καὶ αὐτοὺς κερδήσητε· ὡς ἂν καὶ ἐν τούτῳ ἄμεμπτοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εὑρεθείητε. ὁ δὲ ἁγιώτατος καὶ θεοσεβέστατος ἀδελφὸς ἡμῶν Φώτιος ὁ πατριάρχης μὴ ἀπαξιώσῃ ἐνώπιον τῆς συνόδου τὴν χάριν καὶ τὴν σπουδὴν ἡμῶν, μᾶλλον δὲ τὰ σπλάγχνα τῆς τῶν Ρωμαίων ἐκκλησίας ἀνακηρύξαι· ὥσπερ καὶ ἡμεῖς χάριτας αὐτῷ ἀδελφικὰς κατεθέμεθα, πατριάρχην αὐτὸν ἀποδεξάμενοι ἐννομώτατον καὶ κεκανονισμένον, συγκοινωνόν τε τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου· καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία τῶν Ρωμαίων σπλάγχνα πατρικὰ ἐπεδείξατο εἰς αὐτὸν, παραδείγμασιν ἐπακολουθήσασα τῶν τε ἄλλων προηγησαμένων ἡμῶν, μάλιστα δὲ τοῦ μακαριωτάτου Ιννοκεντίου, καὶ Γελασίου, καὶ πολλῶν ἁγίων ἀρχιερέων Ρώμης. χρὴ γὰρ ὅσα εἰς κοινὴν σωτηρίαν συντελεῖ, πάντα προθύμως ποιεῖν. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀρχιερέων τοὺς οἰκείους θρόνους ἀδίκως ἀποβαλόντες, καὶ διωχθέντες ἐξ αὐτῶν, τῇ ἀποστολικῇ διαθέσει τοὺς ἰδίους θρόνους ἀπέλαβον. ὑμῶν δὲ ἀγαθῶν ὄντων, καὶ ἐπ᾽ ἀγαθοῖς τὴν αἴτησιν ποιουμένων, καὶ ἐπὶ συμφέροντι κοινῷ τῆς οἰκουμένης, τίς οὕτω σκληρὸς καὶ ὠμὸς εὑρεθείη, ἵνα πρὸς τὴν ὑμετέραν αἴτησιν, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, ἀπαυθαδιάσῃ, καὶ ἀποδοκιμάσῃ τὴν κοινὴν τῶν ἐκκλησιῶν σωτηρίαν; ἰδοὺ τοίνυν ὑπηκούσαμεν καὶ ὑπακούομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀξιώσει, ἐπικυροῦντες καὶ ἐπιβεβαιοῦντες τὸν ποιμένα ὑμῶν Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην. καὶ δυσωποῦμεν τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν, ἐν καλῇ ἀναστροφῇ διαμεῖναι, καὶ ἵνα μὴ ὦσιν ἐν ὑμῖν σχίσματα· ἀλλ᾽ ἀποδεξάμενοι αὐτὸν αἰσίως ἅπαντες σὺν εἰλικρινεῖ προθέσει, ἀδιστάκτῳ γνώμῃ καὶ ἀδόλῳ καρδίᾳ, καθὼς καὶ διεσημάνατε, τὸν αὐτὸν σύνδεσμον καὶ τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἐν Χριστῷ τῇ πάντων κορυφῇ συνάψατε· καὶ μηδεὶς μηκέτι ἐν ὑμῖν στασιάζῃ. ὁ γὰρ αὐτὸν μὴ ἀποδεχόμενος, οὐκ ἔχει μέρος μεθ᾽ ἡμῶν· ὥσπερ ὁ δεχόμενος αὐτὸν, καὶ ἡμᾶς δέχεται. δεῖ γὰρ ὑμᾶς, ᾧ τινι χεῖρα ἡμεῖς ὀρέγομεν, μεθ᾽ ἡμῶν ὀρέγειν· ἵνα καὶ ἡμεῖς, ᾧ τινι χεῖρα ὀρέγετε, μεθ᾽ ὑμῶν ὀρέγωμεν. οὕτω γὰρ πληροῦται καὶ τὸ, ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν τὸ πάντιμον ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

A Dei ecclesia simili modo non violentur, in hoc paterni canones, neve repente ad magnam dignitatem aliqui promoveantur. Rogamus etiam fraternitatem vestram, ut Bulgariæ provinciam, quam Deus ipse intercessionibus beati Petri apostoli, & studio ac labore prædecessoris nostri ad Christi fidem convertit, nobis restituatis. Volumus etiam, ut si quis est qui persecutionem patiatur, vel in schismate adhuc persistat, una cum sanctissimo patriarcha Photio, pro quo desiderium significastis, laboretis pro his qui sunt hujusmodi; ut cum aliis piis operibus hoc quoque perficientes, illos etiam lucrifaciatis; ut & in hoc B sine culpa inveniamini coram Deo. Ipse vero sanctissimus & piissimus frater noster Photius non dedignetur in conspectu synodi gratiam & studium nostrum, vel potius viscera Romanæ ecclesiæ prædicare; quemadmodum & nos gratiam illi fraternam contulimus, ut patriarcham eum suscipientes legitimum omnino & canonicum, & cum sancto apostolo Petro communicantem. Itaque tota Romana ecclesia paterna illi aperuit viscera, eorum qui nos præcesserunt, sequens exempla, præcipue beatissimorum Romanorum pontificum Innocentii, Gelasii, & aliorum. Oportet enim omnia quæ ad communem salutem pertinent, libenter facere. Nam multi epi- C scopi, qui fuerant injuste a suis sedibus ejecti, apostolica dispositione sunt restituti. Vos autem cum sitis boni, & honesta postuletis cum communi ecclesiæ bono, quis erit tam durus & inhumanus, ut vestræ petitioni, fratres dilectissimi, contradicere, aut communem ecclesiarum salutem reprobare audeat? En igitur vestræ petitioni auscultavimus & auscultamus, approbantes & confirmantes vobis pastorem Photium sanctissimum patriarcham. Rogamus autem pietatem vestram, ut in bona conversatione perseveretis, & non sint in vobis schismata, sed recipientes ipsum omnes sincero animo, certa scientia, puroque corde, sicut vos facturos significastis, eodem D vinculo & caritate in Christo qui est omnium caput, connexi sitis; neque quisquam amplius in vobis seditiose agat. Qui enim ipsum non recipit, non habet partem nobiscum: quemadmodum qui eum recipit, & nos recipit. Oportet enim cui nos manum porrigimus, & vos porrigere: ut & nos, cui vos porrigitis, vobiscum una porrigamus. Ita enim fit, ut uno spiritu & uno corde glorificetur honorabile nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

JOANNIS VIII. EP. A PHOTIO CORRUPTÆ.

IN [a] CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM IV.

E [b] OECUMENICUM SEU UNIVERSALE [c] octavum [d] approbatum, [e] centum & duorum episcoporum, quo [f] Ignatius ab exilio cum dignitate revocatus, sedique Constantinopolitanæ restitutus est, [g] Photio cum 45. [h] Photianis, omnibusque Iconomachis exauctoratis & anathemate damnatis; anno domini 869. die 5. Octobris inchoatum, [i] anno autem sequente 870. ultimo Februarii absolutum sub Hadriano papa II. & Basilio imperatore.

ANNO CHRISTI 870.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Hęc ſancta ſynodus ab Hadriano papa indicta eſt.

a *Concilium.*] Hanc ſacroſanctam ſynodum Hadrianus pontifex indixit, Baſilius vero imperator auxilio & opera ſua promovit. Nam epiſtola, quam hac de re Hadrianus papa ſcripſit ad Baſilium imperatorem, diſertis verbis iſta continet: *Volumus ergo per veſtræ pietatis induſtriam numeroſum celebrari concilium, cui noſtri quoque miſſi præſidentes, & culparum perſonarumque differentias liquido cognoſcentes, juxta quod in mandatis acceperunt, ſingulorum libere diſcretiones exerceant,* &c. ut ſupra actione 1. verſionis Anaſtaſii. His literis acceptis tres legati ſedi apoſtolicæ, Donatus & Stephanus epiſcopi cum Marino diacono Conſtantinopolim profecti, ſummo cum triumpho ab imperatore Baſilio recepti fuere. Cumque ipſi extirpationem ſchiſmatis deprecanti reſpondiſſent, ſe ideo veniſſe, ideoque a ſede apoſtolica Conſtantinopolim miſſos eſſe, ut eccleſiam Conſtantinopolitanam ſchiſmate purgarent, neminemque orientalium ſuſciperent, niſi qui prius oblato libello (quem ſupra in actis ſynodalibus invenies) ſubſcripſiſſet, ad petitionem Baſilii imperatoris prolata eſt forma libelli, & de Latino in Græcum converſa, omnium notitiæ intimata fuit. Hæc de iis quæ ante ſynodum contigerunt in vita Hadriani ſecundi ſupra Anaſtaſius, qui Conſtantinopoli his temporibus agens, hæc omnia præſens vidit & deſcripſit. De rebus in ſynodo geſtis infra agemus.

An fuerit œcumenicum.

b *Oecumenicum*] Anaſtaſius hiſtorica præfatione ad hanc octavam ſynodum ſcripta ad Ioannem papam: *Nuncupanda eſt*, inquit, *ſine ulla contradictione ſynodus univerſalis octava, ut & appellatio, quam cum aliis conciliis ſortita eſt, non celetur, & nomen proprium, quod ſingulariter poſſidet, non veletur.* Formula profeſſionis fidei, quæ in ordinatione epiſcoporum & Romanorum pontificum ex more uſurpari ſolet, hanc ſynodum Conſtantinopolitanam œcumenicam eſſe teſtatur. Et quidem merito œcumenica cenſetur eſſe ſynodus, quam Romanus pontifex indixit, cuique convocatis ex toto orbe Chriſtiano epiſcopis, per Donatum Oſtienſem, Stephanum Nepeſinum epiſcopos, & Marinum ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconum, apoſtolicæ legationis munere fungentes, ideoque primum loquentes, primumque ſubſcribentes, præſedit. Imperator Baſilius adfuit quidem: ſed in fine concilii aperte teſtatus eſt longa oratione, non eſſe ſuum, nec ullius hominis laici miſcere ſe eccleſiaſticis judiciis. Et tandem poſt omnes patriarchas non definiens, ſed ſuſcipiens & conſentiens ſubſcripſit cum illa præfatiuncula & proteſtatione prævia, ſe debuiſſe ſubſcribere poſt omnes epiſcopos, ut olim fecerunt Conſtantinus, Theodoſius & Martianus: tamen ſe immediate poſt patriarchas ſubſcripſiſſe, quia tali eum honore epiſcopi afficere voluerunt. Oecumenica igitur ſynodus eſt iſta unica, quæ tali tempore Hadriani papæ II. & Baſilii imperatoris, anno domini 869. celebrata eſt Conſtantinopoli in cauſa viventis adhuc Ignatii ejuſdem Cōſtantinopolitanæ eccleſiæ patriarchæ. Scio quod in cauſa Ignatii plures ſynodi Romæ & Conſtantinopoli ſub Nicolao I. Hadriano II. & Ioanne VIII habitæ fuerint: verum ex iis tres tantum legitimæ, reliquæ autem omnes damnatæ habentur. Cum hac unica Conſtantinopolitana legitimæ ſunt duæ Romanæ, quarum altera ſub Nicolao, altera ſub Hadriano II. Romæ celebrata eſt. Reliquæ pſeudoſynodi ſunt omnes, atque ideo eaſdem non aliter quam conciliabuli ſuo loco a me nominata invenies.

Imperator ſynodo nō præſedit.

In cauſa Ignatii quot concilia habita fuerint.

Matthæus Raderus e ſocietate Ieſu, qui hanc ſynodum cum Vaticanis & Antonii Auguſtini codicibus collatam a Græco Latine tranſtulit, & doctiſſimis, quæ meis annotationibus inſeruntur, ſcholiis illuſtravit, hac de re iſta notavit.

Porro quatuor concilia œcumenica reperio, quibus pontifex Romanus vel per ſe, vel per legatos interfuit: quæ omnia locum octavi œcumenici & nomen ſibi tranſcribunt.

Primum eſt anno Chriſti 861. Conſtantinopoli celebratum, in quo, ut ſupra diximus, Ignatius eſt publice exauctoratus. Nicetas enim his verbis citatum ait Ignatium. Legati antiquæ Romæ, &c. ſignificant tibi, ut ad ſanctam & œcumenicam ſynodum extemplo venias. Sed hoc locum potius octavi, quam nomen obtinuit, damnatumque poſtea a Nicolao & Hadriano fuit.

Octavum legitimum.

Alterum verum & germanum eſt œcumenicum, ſub Hadriano ſecundo Conſtantinopoli, a Baſilio & legatis pontificiis celebratum, in quo reſtitutus eſt Ignatius. Et hoc eſt œcumenicum octavum legitimum anno Chriſti 869.

Tertium eſt quod ſchiſmatici pro octavo numerant, in quo per fraudem Photius ſedem recepit, anno Chriſti 880. Hujus etiam in Florentino fit mentio.

Concilium Florentinum.

Quartum eſt Ferrarienſe ſeu Florentinum, quod in quinto conciliorum volumine VIII. appellatur, ſed interpretis inſcitia. probatum illud quidem, ſed numero ſextumdecimum. Hæc Raderus.

c *Octavum.*] Quid de octavæ ſynodi titulo actis ſynodalibus concilii Florentini male inſcripto ſentiat Baronius, declarat ipſe tom. 10. annalium, anno 869. num. 64 his verbis ſequentibus:

Cum autem hoc ſtatu, de octava ſynodo œcumenica comprobata, & numquam reſciſſa, monſtrata acta illa concilii Florentini remanſiſſent, magna interpretis temeritate atque audacia, ſicut & imperitia factum eſt (fuit is Abrahamus Cretenſis) ut eidem concilio Florentino inditum illud ſit nomen, ut octava ſynodus nominetur, cum id factum decreto ipſius ſynodi dici non poſſit, ſicut nec debuit; cum nulla ratio ſubſit, ut illa dici queat octava, eum locum in ordine numeri vendicante ſibi hac ipſa legitima octava, eademque œcumenica celebrata ſub Hadriano, dicta jure Conſtantinopolitana octava, quam (ut audiſti) una cum aliis œcumenicis profiteri ſolerent omnes electi Romani pontifices conſecrandi: ut antiquata nullo modo dici poſſit, quæ per ſingulos ſucceſſores Romanos pontifices ſolenni ritu profeſſione fidei innovaretur. Cum igitur nec in Florentinæ ſynodi decretis, vel actis, nec in Eugenii papæ diplomatibus de ipſa datis, concilium illud octavum ut dicatur, cautum aliquo modo inveniatur, interpretis Abrahami explodēda omnino penituſque temeritas eſt, qui eidem octavæ ſynodi nomen perperam indidit; cum alioqui, etſi hæc de qua agimus, octava ſynodus (quod dicere ſacrilegium eſt) fuiſſet abolita, adhuc tamen nec Florentino concilio illa nota numeri competit, ut dicatur octavum, cum plures aliæ ante ipſum celebratæ inveniantur ſynodi œcumenicæ. Aboleatur igitur (iterum clamo) aboleatur omnino nomenclatura mendax a Cretenſe mendace præſumpta, Latinis tradita, & inconſiderate deſcripta, cuſaque oſcitantia collectoris.

Abrahamus Cretenſis interpres concilii Florentini quare redarguendus.

Atque hæc de concilio octavo œcumenico ab eccleſia Latina probato & recepto, Baronius prędicto loco.

An fuerit approbatum.

b *Approbatum*] Hoc concilium a Græcis orthodoxis fuiſſe receptum oſtendit breviarium octavæ ſynodi, quod ex Radero acceptum Gręce & Latine ſubjungendum putavi in additamento eorum quæ in Romana editione deſiderantur. Ab Anaſtaſio in vita Hadriani ſecundi, ſancta & approbata ſynodus merito appellatur: utpote quod auctoritate Hadriani pontificis confirmata, inter alias œcumenicas annumerari, & in fidei profeſſionibus ex more fieri ſolitis poſt alias ſeptem œcumenicas publica lectione & profeſſione approbari meruerit. *Conſtat*, inquit Baronius prædicto loco, *quod etiam ipſi Romani pontifices in eorum ordinatione profitebantur una cum aliis ſynodis œcumenicis, hanc quoque dictam octavam Conſtantinopolitanam œcumenicam ſe recipere, ut patet ex ſolenni fidei profeſſione ab eis recitari ſolita, cum in pontificem electi eſſent jam conſecrandi, quæ ſic habet.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Amen.

Ego N. ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus vel preſbyter aut epiſcopus cardinalis electus, ut fiam per Dei gratiam hujus ſanctæ apoſtolicæ ſedis humilis miniſter, profiteor tibi beate Petre apoſtolorum princeps, cui claves regni cæleſtis ad ligandum atque ſolvendum in cælo & in terra creator & redemptor dominus noſter tradidit, inquiens: *Quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis:* ſanctæque

ſanctæque tuæ eccleſiæ, quam hodie tuo præſidio regendam ſuſcipio, quod quamdiu in hac miſera vita conſtitutus fuero, ipſam non deſeram, non relinquam, non abnegabo, non abdicabo aliquatenus, nec ex quacumque cauſa, cujuſcumque metus vel periculi occaſione dimittam; nec me ſegregabo ab ipſa, ſed veræ fidei rectitudinem, quam Chriſto auctore tradente per beatiſſimum tuum coapoſtolum Paulum, & per diſcipulos ſucceſſores veſtros uſque ad exiguitatem meam prolatam in tua ſancta eccleſia reperi, totis conatibus, uſque ad * ſanguinem cuſtodire, tam de ſanctæ & individuæ Trinitatis myſterio, quæ unus eſt Deus; quam de diſpenſatione, quæ ſecundum carnem facta eſt unigeniti filii Dei domini noſtri Ieſu Chriſti. Et de ceteris eccleſiæ dogmatibus, ſicut in univerſalibus conciliis & conſtitutionibus apoſtolicorum pontificum, probatiſſimorumque eccleſiæ doctorum ſcriptis ſunt commendata, id eſt quæ ad rectitudinem noſtræ veſtræque orthodoxæ fidei a te traditionem recipiunt, conſervare, ſanctaque octo univerſalia concilia, id eſt Nicænum, Conſtantinopolitanum, & Epheſinum primum, Calchedonenſe, quintum quoque & ſextum item Conſtantinopolitana, & ſeptimum item Nicænum, octavum quoque item Conſtantinopolitanum uſque ad unum apicem immutilate ſervare, & pari honore & veneratione digna habere: & quæ prædicaverunt, & ſtatuerunt, omnimode ſequi, prædicare: quæque condemnaverunt, condemnare ore & corde.

Diligentius autem & vivacius quamdiu vixero, omnia decreta canonica prædeceſſorum apoſtolicorum noſtrorum pontificum, quæcumque ipſi ſynodaliter ſtatuerunt & probata ſunt, confirmare, & indiminuta ſervare, & ſicut ab eis ſtatuta ſunt, in ſui vigoris ſtabilitate cuſtodire: quæque vel quoſcumque condemnaverunt, vel abdicaverunt, ſimili ſententia condemnare, vel abdicare. Diſciplinam & ritum eccleſiæ, ſicut invenimus a ſanctis prædeceſſoribus meis canonice traditum, quamdiu vita in iſtis comes fuerit, illibate cuſtodire, & indiminutas res eccleſiæ conſervare, neque alienare, ſeu in feudum, cenſum, vel emphyteuſim dare quomodolibet ex quacumque cauſa; & ut indiminute cuſtodiantur, operam dare. Nihil de traditione, quam a probatiſſimis prædeceſſoribus meis canonice traditam & ſervatam reperi, diminuere vel mutare, aut aliquam novitatem admittere; ſed ferventer, ut eorum vere diſcipulus & ſequipeda, totis mentis meæ conatibus quæ tradita canonice comperio, ſervare & venerari. Si qua vero emerſerint contra canonicam diſciplinam, communicatione filiorum meorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, cum quorum conſilio, directione & rememoratione miniſterium meum geram & peragam, emendare, aut patienter (excepta fidei & Chriſtianæ religionis gravi offenſione) tua & beatiſſimi tui coapoſtoli Pauli procurante interceſſione, tolerare, ſacroſque canones & ſacrorum pontificum conſtituta, ut divina & cæleſtia mandata, Deo auxiliante, cuſtodire. Utpote Deo & tibi ſciens me redditurum de omnibus quæ profiteor, & quamdiu vixero, egero, vel oblivíſcar, diſtrictam in divino judicio rationem. Cujus ſanctiſſimæ ſedi divina dignatione, te patrocinante, præſideo, & vicem interceſſionibus tuis adimpleo. Eris autem mihi

A in illa terribili die hæc conanti, & diligenter ſervare curanti propitius. Adjutorium quoque ut præbeas, obſecro, in hac corruptibili vita conſtituto, ut irreprehenſibilis appaream ante conſpectum judicis omnium domini noſtri Ieſu Chriſti, dum terribiliter de commiſſis advenerit judicare, ut faciat me dexteræ patris participem, & inter fideles diſcipulos & ſucceſſores tuos eſſe conſortem. Hanc autem profeſſionem meam per notarium & ſcriniarium ſanctæ Romanæ eccleſiæ me jubente ſcriptam, propria manu ſubſcripſi, & tibi apoſtole Petre, & apoſtolorum omnium principi, pura mente & devota conſcientia ſuper ſanctum corpus tuum & altare tuum ſinceriter offero. Actum, &c. *Hactenus profeſſio pontificia.*

B Quod audiſti, lector, octo ſynodos œcumenicas recipi ab omnibus Romanæ eccleſiæ thronum conſcenſuris, ipſamque octavam ſynodum œcumenicam, Conſtantinopolitanam dici, nec aliam quam hanc quæ ſub Hadriano ſecundo eſt celebrata: hinc valde miramur, cur concilium Florentinum, octava ſynodus œcumenica dicta & inſcripta in ipſius actis typis excuſis habeatur. Pace dictum ſit Iuliani cardinalis, qui in diſputatione habita cum Marco Epheſino ſeſſione ſexta Ferrariæ, eidem nimis viſus eſt indulgere iſta dicenti de octava hac de qua agimus, ſynodo, cum ea carens Iulianus; & a Græcis eamdem petens, Epheſinus hæc attulit in excuſationem: *Concilium illud inter generalia connumerandum non eſt, quandoquidem non modo non ſuſceptum, verum etiam antiquatum fuiſſe conſtat. Ioannis enim & Hadriani ſummorum pontificum tempore convocatum fuit, ac Photium Conſtantinopolitanum antiſtitem condemnavit. Is deinde Ioannes aliud concilium habuit, quod idem appellavit octavum, quod acta ipſius concilii, quod vos octavum fuiſſe dicitis, improbavit,* C *Photiumque reſtituit. In quo plane concilio inter alia fuerat decretum, ut hæc eadem ſymboli additio tolleretur: quod vos non ignorare putamus. Si quidem igitur ipſius concilii acta reprobata videntur, non eſt congruum rationi, ut de his aliqua mentio fiat, cum alterum octavum concilium ſequi potius deberemus. Propterea tempore ex eo in Conſtantinopolitana eccleſia hucuſque ſolet ita celebrari: Quæcumque in ſanctos patriarchas Ignatium & Photium ſcripta vel dicta ſunt, anathema ſunto.*

Concil. Flor. act. 6. in princ. Marci Epheſ. mens ſubdola. Mendacia Marci Epheſ.

Hucuſque Marcus Epheſius, veteratoria arte Latinos exuens tanto concilio œcumenico; ipſa, inquam, octava ſynodo ſolenni ritu ſub Hadriano pontifice Conſtantinopoli celebrata: turpiter mentiens quidem & multipliciter, ut ex iis quæ ſuperius ſunt dicta, & quæ ſuo loco in Ioanne papa dicentur, quilibet facile poterit intelligere. Procul enim abeſt, ut octava ſynodus ſub Hadriano abrogata fuerit a Ioanne Romano pontifice: longeque longius a vero diſcrepat, ut Ioannes ſynodum D Photianam damnantem octavam eamdem legitimam eſſe & œcumenicam ſynodum comprobarit. Falſum quod ait, quod œcumenica eadem octava ſynodus ſub Ioanne etiam pontifice fuerit congregata, quam inchoatam & abſolutam vidimus ſub Hadriano. Rurſum quas citat literas Ioannis contra octavam ſynodum, eas falſatas fuiſſe a Photio, ex teſtificatione ejuſdem Ioannis literarum luce meridiana clarius ſuo loco demonſtratur, ut de his nulli prorſus poſſit eſſe aliqua dubitatio.

Marcus Epheſius redarguitur.

Præterea non fuit juris ac poteſtatis eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, anathemati tradere quæcumque tranſacta ſunt inter Ignatium patriarcham atque Photium, cum ea publica fuerint; & quæ pro Ignatio contra Photium facta ſunt, eadem auctoritate Romanorum pontificum habita atque comprobata fuiſſe noſcantur. Ad poſtremum, cum ambos Ignatium atque Photium nominet patriarchas atque ſanctos, eum neceſſario mentitum oportuit in E alterutrum, cum de patriarchatu pugnantibus invicem uſque ad mortem plane dicendum eſt, quod ſi legitimus patriarcha fuit dum vixit Ignatius, Photius tunc temporis eſſe non potuerit. Sed & ſi ſanctus fuit Ignatius, quam jure meritoque tam orientalis quam occidentalis eccleſia inter ſanctos allegit: neceſſe eſt dicere, ut ejus perſecutor acerbiſſimus Photius in anathemate diem claudens extremum, ſanctus neutiquam dici poſſit, ſed maledictus, reprobus, inter damnatos & excommunicatos annumerandus. Tanta iſta cum potuiſſet atque debuiſſet in plena ſynodo contra Marcum reſpondendo Iulianus afferre, & inſultantem Græcum, retundens mendacia veritate, perſtringere & cohibere, & loquacem elinguem reddere, procacemque reprimere: iſta omnia prætermittens, puto ignoratione rerum geſtarum, iſta tantum Marco, omnibuſque ſimul

Græcis respondit: *Hoc autem metu vos libero, præstantissimi patres. nam nihil de ipso concilio, octavo scilicet, recitabitur. Sed quoniam in eo volumine nonnulla sexti, septimique concilii acta sunt scripta; idcirco ea videre vellemus. nam de octavo concilio nobis cura non est.* Hactenus Iulianus: atque ea actione de octava synodo posthac silentium.

Iuliani incuria in re tanta.

Sic ipse quasi per transitum (ut dici solet) rem agens, cuncta quæ objicienda erant in Marcum, omittens, ad præcipuam quæstionem, cujus causa synodus illa fuerat convocata, se contulit. Ceterum res tanta, ipsa octava œcumenica synodus, mea sententia minime sic fuerat relinquenda Ephesii dicacitate prostrata, attrita mendaciis, atque penitus condemnata. Cum alioqui non levioris fuerit culpæ, caruisse tunc ibi Latinos in tanto patrum conventu ipsa legitima octava æque œcumenica synodo, quam Græce scriptam, & Latinitate a se donatam Anastasius bibliothecarius in sanctæ Romanæ ecclesiæ archivum intulisset, & jam ex autographo descripta complura exemplaria essent in diversis bibliothecis recondita, ut opus esset a Græcis schismaticis illa petere, vel negatam ita relinquere indefensam: cum Iulianus una simul telum & clypeum visus sit abjecisse tanta jactura catholicæ ecclesiæ, quæ jam per ipsum non stetit, [quin dispendium passa sit synodi octavæ œcumenicæ, ejusdemque germanæ atque legitimæ. At in sequenti sessione, quod Iulianus inconsiderate prodegerat, Andreas Colossensis episcopus vir doctissimus æque ac maxime pius restituit, qui omnino negavit, per Ioannem octavum abolitam esse octavam synodum œcumenicam sub Hadriano secundo Romano pontifice habitam. *Hac Baronius.*

An Græci synodum octavam receperint.

Latina igitur ecclesia una cum Græca catholica hanc synodum octavam legitimam, sanctam & œcumenicam judicavit, nec ab illa unquam sententia deflexit. Dixi a Græca catholica ecclesia hanc synodum receptam fuisse, quia non inviti concedimus, prout ex libello Photii & Ioanne Psello de septem synodis constat, quod Græci schismatici, quos in concilio Florentino Marcus Ephesinus sequitur, hanc synodum octavam cum sequentibus non tantum non recipiant, verum etiam omnino rejiciant, & quamdam pseudosynodum Photianam sub pontifice Ioanne octavo Constantinopoli post obitum Ignatii celebratam substituant: quodque eosdem imitatus Zonaras, in sua canonum collectione & interpretatione, loco œcumenicæ octavæ sacrilegam Photianam synodum posuerit, ipsamque, tribus ejusdem canonibus recitatis, Theodorus Balsamon universalem appellaverit: adeoque grandi miraculo pro germana synodo octava, synodus Photiana a Græcis accepta fuerit. Non immerito taxatur a Baronio Gratianus, quod male consultus canonem quemdam Photiani conciliabuli ex Balsamone desumptum, sub nomine legitimæ octavæ synodi inter alia decreta retulerit, cum tamen idem canon odio Photii impostoris plane exsufflandus fuisset.

Refellitur objectio.

" Neque Ademarus est neque alius ab authore annalium Bertinianorum qui monachus, clericus, laicusve fuerit, nescimus

* al. Maximum Marinum lege.

Mentitur Iconomachus.

Impudens mendaciũ.

*Dices: In auctario Aimoini Benedictinus quidam monachus, sive Ademarus ", sive quis alius, ut est in Pithœi ad miscellam historiam præfatione, contra hanc octavam œcumenicam synodum palam ita scripsit: Hadrianus papa secundum quod Nicolaus decessor ejus dispofuerat, missos suos, Donatum scilicet Ostiensem episcopum, & Stephanum Nepesinum episcopum, & * Martinum diaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ, ad Basilium imperatorem, & ad filios ejus Constantinum & Leonem Augustos Constantinopolim direxit: cum quibus & Anastasius bibliothecarius Romanæ sedis, utriusque linguæ peritus, perrexit: & synodo congregata (quam octavam universalem synodum illuc convenientes appellarunt) exortum schisma de Ignatii depositione, & Photii ordinatione sedaverant, Photium anathematizantes, & Ignatium restituentes. In qua synodo de imaginibus adorandis aliter quam orthodoxi doctores ante definierant, statuerunt; quædam etiam pro favore Romani pontificis, qui eorum votis de imaginibus adorandis annuit, & quædam contra antiquos canones, & contra ipsam synodum constituerunt, sicut qui eamdem synodum legerit, patenter inveniet.*

Ad hanc objectionem in promptu responsio est, inquit Raderus, *Benedictinum illum, seu Ademarum, seu Aimoinum, fuisse Iconomachum: sacrilegumque & impudentissimum esse mendacium, in octava synodo aliter de sacris imaginibus decretum esse, quam antea orthodoxi definierint. Qui enim erant illi orthodoxi huic monacho, nisi Iconomachi & Iconoclastæ? Nonne idem est definitum in octava synodo de imaginibus colendis, quod antea in secunda Nicæna, quæ fuit septima œcumenica, quam Romana semper & Græca, atque catholica ac schismatica ecclesia sacrosanctam habuit, erat definitum? Sed audi columen ecclesiæ Baronium nostræ sententiæ assertorem.* Porro, inquit, de octava synodo accipe delirium Aimoini ita dicentis, dum de ipsa paucis agit: In qua synodo de imaginibus adorandis aliter quam orthodoxi doctores ante definierant, statuerunt, &c.

Ex quibus (Aimoini) plane qualis ipse fuerit, cujusve dogmatis, manifestatur, nempe ex Gallis illis unus, qui negabant cultum sanctarum imaginum, de quibus & Anastasius in præfatione ad eamdem octavam synodum meminit, quos nos superiori tomo abunde satis confutavimus. Porro in hac synodo nihil præterea de cultu sacrarum imaginum esse decretum, quam quod in pluribus Romanis conciliis & in œcumenico Nicæno secundo statutum erat, certum est. *Hac Baronius.*

Si quid ergo contra decretum est, quid illud? quis canon, quod verbum repugnat prioribus conciliorum ac patrum decretis? Sed nimirum quotquot ab ecclesia Romana auctoritate discesserunt, pasti sunt, & pascuntur hodie mendaciis, qui non solum veritatem, sed imaginem quoque veritatis amiserunt.

Refellitur 2. objectio.

Præterea objici posset, quod ipsi veritatis magistri catholici parum constanter de hac synodo loquantur, cum vel personas episcoporum, vel ipsas synodos de Photio & Ignatio habitas inter se confundunt, & ex duabus unam faciunt.

His, inquit Raderus, *merito est ignoscendum, cum hactenus, codicibus & exemplaribus octavæ synodi caruerint, cum tot præsertim in una causa concilia, quæ octavum sibi locum usurpabant, fuissent habita. Tametsi in re erret nemo, sed in numero dumtaxat episcoporum. Omnes enim fatentur illam esse legitimam, qua restitutus est Ignatius, & pseudo patriarcha Photius dejectus. Sed Photianum illud sacrilegum sub Ioanne octavo celebratum, a Photio corruptum multis imposuit, cum exemplaria deessent, & titulus esset speciosus, & artes frausque Photii notari perspicique non possent. Ego sane simul ac Græcum codicem illius Photiani concilii legi, tuli damnationis in illud sententiam, quod statim animadverterem plurima in illo penitus corrupta, repugnare priori œcumenicæ synodo octavæ: eaque de re ad Iacobum Gretserum, priusquam decimus tomus annalium Baronii appareret, perscripsi.*

Sed nimirum improbissimus Photius has huic synodo octavæ œcumenicæ, legitimæ ac germanæ tenebras offudit, quas ingressi postea schismatici Photiani pro luce coluerunt, cum illud in sua ecclesia dictum celebrarent: Quæcumque in sanctos patriarchas Ignatium & Photium scripta vel dicta sunt, anathema sunto. Hoc schismaticorum fuit anathema, non catholicorum. Octava enim synodus diserte contra veteratorem Photium celebrata, nunquam antiquata est, in qua & diris omnibus devotus & confixus est Photius. Cum enim Ignatianam aliter abolere non possent schismatici, per speciem ἑνώσεως, tenebras luci miscuerunt, & schismaticum suum Photium cum catholico Ignatio composuerunt.

Qui qve episcopi interfuerint.

e *Centum & duorum episcoporum.*] Non plures synodo universali interfuisse vel subscripsisse, post Nicetam ipsa acta concilii attestantur: in quorum fine post imperatores centum episcopi & unus subscripti numerantur. Vbi Anastasius teste Baronio hæc notat in margine:

Non te scandalizet subscribentium paucitas, quia dum Photius diu tyrannidem exercuisset, & pene omnes a piis decessoribus suis sacratos deposuisset, & in loca eorum fautores suos tantummodo provexisset, quorum nullus in hac synodo receptus est: isti soli ex priorum patriarcharum consecratione superstites sunt inventi. Verum quotquot sub Nicolao & Hadriano sanctissimis pontificibus episcopi fuerunt, huic synodo consenserunt; licet hæc paucitas illi gregi pro sui justitia comparetur, cui dominus dixit: Nolite timere, pusillus grex, &c. Hæc ipse qui interfuit Anastasius, *&c.*

Legati apostolici.

Ex horum numero legatione apostolica fungebantur Donatus Ostiensis, Stephanus Nepesinus, episcopi, & Marinus

Marinus sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus: aliarum patriarchalium sedium episcopi vel per se, vel per suos locum tenentes interfuerunt & subscripserunt. Imperatores Augusti una cum pluribus patriciis viris clarissimis præsto fuerunt, non ad præsidendum vel aliquid decidendum, sed potius ad tutandam synodum, omnemque inordinationem ab ea propulsandam: qua intentione alii imperatores aliis œcumenicis conciliis interfuerunt. Consessus episcoporum locusque evangelii in medio constituti idem fuit haud dubie, qui ceterarum synodorum. Quid vero confidentibus hoc ordine episcopis deinceps actum fuerit, infra dicemus.

f *Ignatius.*] Ignatius anno domini 798. tempore Leonis III. Constantinopoli Nicephoro & Michaele imperatoribus, quorum alter avus, alter parens erat, prognatus, anno ætatis 16. in monasterium detrusus est, ibique a pædagogo quodam Iconomacho male habitus, in omni virtutum genere & disciplina religiosa plurimum profecit. S. Theophanes eum in monasterio degentem visitans, eidem patriarchatum prædixit. Cum sacros ordines a Basilio fortasse Thessalonicensi per intervalla suscepisset, Methodio Constantinopolitano patriarcha defuncto, communi omnium decreto ex S. Ioannicii oraculo suffectus anno domini 847. tempore Leonis IV. & patriarchalem sedem adeptus, Gregorium Syracusanum coacto concilio exauctoravit: Michaeli imperatori Theodoram Augustam in monasterium detrudere conanti restitit, Bardæque Cæsari propter nurum incestuose violatam sacris interdixit. Qua de causa ille per calumniam reus majestatis accusatus, de solio ejectus est in exilium, passusque ea omnia de quibus supra. Damnatus a Photio quinque diversis conciliis: quorum primum habitum est Constantinopoli contra Ignatium jam exturbatum anno redemptoris nostri 858. tempore Nicolai primi. Secundum est a Photio indictum anno Christi 859. tempore ejusdem Nicolai papæ, ut ab Ignatio episcopos, aliosque illi faventes abstraheret. Tertium rursus Constantinopoli præsentibus Rhadoaldo & Zacharia pontificiis legatis prævaricantibus celebratum est, in quo reductus ab exilio Ignatius, & in concilio Caiphano contra jus omne publice cum summa ignominia, non tam Ignatii, quam pontificiorum legatorum, abdicatus & penitus exauctoratus est. Quarto Photiano conciliabulo, quod habitum fuit anno Christi 864. ipsum quoque Nicolaum papam anathemate percussit. Quintum est illud pseudooctavum & œcumenium indigitatum, anno Christi 879. tempore Ioannis papæ VIII. celebratum, in quo mortuo Ignatio, Photius corruptis legatis pontificiis Paulo & Eugenio, denuo sedem Constantinopolitanam malis artibus occupat, epistolas Ioannis pontificis maximi corrumpit, omnes synodos priores sub Nicolao & Hadriano pro Ignatii restitutione Romæ & Constantinopoli celebratas antiquat, suumque ad nutum imperatorem, legatos & concilium fingit & refingit; ut ex notis ejusdem conciliabuli sub Ioanne VIII. infra pluribus invenies. Raderus in præfatione hujus concilii ista scribit.

Quod ad Ignatium attinet, nescio, quid primum vel postremum in hoc cælesti heroe & athleta mirer: fidemne erga Deum, & Dei sponsam ecclesiam, quam omnibus modis violatus, violare ipse nunquam voluit: an summam in malis ultimis patientiam: an denique perpetuam cum in virtute colenda, religione augenda, tum hostibus & ecclesiæ perduellibus frangendis repellendisque constantiam.

Nullum hominum genus fuit, quod hujus Iobi tolerantiam non tentarit. Primum, admodum puer a Leone illo atrocissimo viro spoliatus, & regiæ successionis spe dejectus, atq; in monachum attonsus est. Deinde patriarcha creatus, a Gregorio episcopo Syracusano omnibus machinis oppugnatus. Mox a Barda Cæsare a solio dejectus, atque in insulam deportatus, omni genere ærumnarum exercitus est. cui tamdiu Photius insidiatus est, quamdiu Bardas Cæsar & Michael imperator superstites fuere: imo quamdiu vixit Ignatius. Ipsi quoque pontificii legati, a quibus solis opem & auxilium expectare poterat, minis imperatoris fracti, & donis a Photio propitiati, fidem prodiderunt, innocentissimumque virum proscripserunt & exauctorarunt.

Neque restituto a Basilio licuit pace frui, donec per insidias Ignatius imperatoris nepos, imperatoris filius, patriarcha sanctissimus e medio tolleretur.

Merito igitur defunctum, miraculisque coruscantem, ecclesia Romana juxta ac Græca in divorum censum relatum, ad x. Kalendas Novembris votis publicis anniversaria celebritate colit.

Nec quisquam Græcorum historicorum est, qui non de Ignatio veluti viro sanctissimo honestissime summaque cum veneratione loquatur & scribat: quod ejus sanctimonia tantopere eluxerit, ut schismaticorum quoque factio famam illius lædere formidaret, imo certatim celebraret.

S. Theophanes adolescenti patriarchatum prædixit.

Ioannicius de eo consultus, patriarcham nominavit.

Nicetas Paphlago cognomento David, cujus mentionem facit Curopalates, totam ipsius vitam panegyrico laudavit.

Michael syncellus, & sapientia & religione clarissimus, encomium ejusdem conscripsit. Metrophanes Smyrnensis metropolita illius causam in concilio œcumenico octavo suscepit, & post concilium quoque egit. Ioannes Thracesius Scilizza curopalates ejusdem ærumnas & patientiam non tacuit. Zonaras quamvis schismate infectus, sanctum appellat, nec laudes ejus & acta dissimulat.

In menæis Græcorum ejusdem dies, & res gestæ narrantur.

Glycas, Constantinus Manasses, Stylianus Neocæsareæ metropolita, illius casus dolenter exponunt.

Theognostes archimandrita & exarchus coram pontifice & per literas illum defendit.

Epiphanius archiepiscopus Cypri eidem restituto gratulatur.

Michael ipse imperator adhuc sanus summis laudibus apud pontificem Romanum celebrat, cum eumdem in solium extollit.

Theodora Augusta postea divinis adscripta, ut Ignatius patriarcha fieret, enixe contendit.

Basilius imperator pulsum cum triumpho restituit.

Pontifices Romani omni ratione defenderunt, laudarunt, restituerunt. Illius causa octavum œcumenicum concilium Hadrianus secundus indixit.

Nicolaus primus, Hadrianus secundus.

Nicolaus primus tota qua valuit & potuit auctoritate & potestate, fulminato Photio, Ignatium adjuvit.

Anastasius œcumenicum nobis concilium salvum ex Græcorum fraude eripuit, Latine fecit, & Ignatium ab omni injuria suspicione vindicavit, ubique prædicavit.

In Hadriano secundo Baronius testis.

Laudatur quoque Ignatius in serie & syllabo patriarcharum Constantinopolitanorum exquisitis verbis. Ἰγνάτιος ὁ ἁγιώτατος, ἐπὶ τῶν αὐτῶν βασιλέων Θεοδώρας καὶ Μιχαὴλ, ἔτη ιά, μῆνας β΄. *Quod postremum tamen de quatuor annis & duobus mensibus falsum est. Nam undecim annos & menses quinque primum patriarcha præfuit, deinde 9. & amplius annos exul. iterum patriarcha sub Basilio annis undecim (ut recte ipse catalogus a. 1. refert) ecclesiam administravit, ita ut tota annorum summa contineat triginta, & hoc amplius, annos.*

In codice Græco Romani juris apud Leunclavium.

g *Photio.*] Præter ea quæ supra in notis conciliorum sub Nicolao & Hadriano celebratorum dixi, de Photio in apparatu Possevinus scribit ista quæ sequuntur.

Photius patriarcha Constantinopolitanus in locum Ignatii viri sancti, qui vivebat, quique duodecim prope annis in eo throno digne sederat, per Bardam, quem Ignatius excommunicaverat, subrogatus est contra fas usque anno 858. De Photio autem scribit Nicetas in beati Ignatii vita, eum fuisse nobilitate insignem, protospatharium dignitate, munere

ANNO CHRISTI 870.

munere a secretis imperatori inservisse, divitiis pollentem, scientiis secularibus disertissimum, antiquis etiam ex hac parte comparandum, sacrarum vero literarum expertem, sed qui (sero licet) ubi eum invasit libido spiritualis præfecturæ, hanc non qua decet animi submissione aggressus, nullo usus magistro, magistrum qui alios docere posset, statim professus est, homo gloriæ appetentissimus, sexque diebus ex laico transformatus in patriarcham; nimirum (ut inquit ipse Nicetas) prima die ex laico monachus, secunda efficiatur anagnostes, tertia subdiaconus, quarta diaconus, quinta presbyter; sexta denique patriarcha sedem patriarchalem conscendens, alta voce populo pacem annuntiavit, nihil pace dignum cogitans. Hæc Nicetas. At Baronius cardinalis annalium suorum decimo tomo pergit reliqua intexere, quem scelestissimum & immanissimum persecutorem ecclesiæ Christi, ac deteriorem fuisse quibusvis aliis sive schismaticis, sive hæreticis, sive gentilibus, plenissime demonstrat.

Sed & qualisnam fuerit, paucis quidem, verum graphice delineatus est duodecim iambicis versibus, quorum mentio fit in actione 7. synodi veræ octavæ œcumenicæ, ad finem in codice Græco pronuntiatorum adversus eumdem Photium, qui ab Anastasio redditi Latine, extant ibi.

Photius igitur dictus Constantinopolitanus patriarcha, qui octavæ synodi tempore multorum in ecclesia malorum & turbarum auctor fuit, quique fraudulenter a sede patriarchali abdicavit præcessorem suum, ac proinde a Nicolao hujus nominis primo pontifice ut summo, sic sanctissimo, & ab octava generali synodo damnatus est anathemate, ac patriarchali spoliatus dignitate, schisma inter Græcam & Latinam ecclesiam fovit & auxit: cum etiam in populo Constantinopolitano perniciosissimum sereret errorem, quo asserebat duas esse in homine animas. Qua de re acriter a Constantino philosopho Christiano reprehensus est, quemadmodum Anastasius bibliothecarius inquit in præfatione octavæ synodi generalis, cui interfuit, & quam mandato Hadriani pontificis Romani e Græco Latinam fecit: sub quo quidem pontifice eadem synodus finita fuit. Hic igitur bibliothecam scripsit, quæ inscripta est, μυριόβιβλος, in qua tamen ducenti septuaginta novem tantummodo auctores censentur. Hujus tamen scribendæ occasio hæc fuit. Dum in Assyria legationis munere fungeretur pro Basilio, qui rerum orientis eo tempore potiebatur, Tarasius, quo ipse familiarissime utebatur (hic etiam, ut quibusdam placet, patriarchali dignitate fuit ornatus) amici absentiam ægre ferebat: quamobrem per literas a Photio petiit, ut quando communi studiorum & amicitiæ suavitate ac fructu frui minus posset, efficeret saltem, ut quæ ipse legeret subsecivis horis, & quæ a legationis munere, aliisve negotiis liberæ illi superessent, sibi significaret. Photius autem ut amico gratificaretur, quæ casu legerat, nullo servato ordine, nullaque methodo, ea quæ commentariorum instar annotarat, Tarasio misit. In quibus tamen omnibus cum aliquando styli suavitate præstet, ac judicio valere videatur, fusius tamen aliqua, concisius multa, nonnulla vero erroribus aspersa inseruit, a quibus cavendum est maxime. Quinetiam opera beati Dionysii ut pseudepigrapha videntur ab eo notari: aliorum autem citat libros, qui non solum hæretici, sed & hæresiarchæ sunt habiti; præterquam quod major librorum pars, qui in Photii bibliotheca proponuntur, non extant apud alios auctores, aut ne alibi quidem, quod sciam.

Verumtamen istis sublatis, sciant studiosi, non minimum aliquando pondus habitura, quæ ex ipso Photio afferri possunt testimonia, dum in eo tot encomia & panegyricos legimus de sancto Cælestino papa, de sancto Leone & sancto Gregorio, aliisque summis pontificibus & sanctis patribus, de majestate item pontificia, deque apostolicæ sedis auctoritate, & aliis hujusmodi, eo futuris efficacioribus argumentis, quo sedi apostolicæ ille fuit infensior, ut non tam hostium dona, quam spolia de ipsius manibus eripiamus.

Ceterum, non multos ante annos Patavii bibliothecam hanc Græce manuscriptam assecuti a viro clarissimo Vincentio Pinello, deinde Romæ, quam Antonius Carrafa cardinalis, & alteram quæ extat auctior in Vaticano; postea & illius in Latinum versionem a Federico Metio episcopo Thermulanorum factam, sed non evulgatam: denique & aliam a viro nobilissimo & eruditissimo Marco Velsero Augustanæ reipublicæ duumviro, ejus cura emendatam, & pulcerrimis typis Græcis Augustæ Vindelicorum excusam relegentes, id excerpsimus, quod variis in locis hujus apparatus nostri ita locavimus, ut eadem opera, quod inde selectius visum est, depromeremus.

Verumtamen & Photius librum quem Nomocanonem prænotavit, collegit, in quo sacros canones, & sanctorum patrum responsa contexuit, septimæ autem synodi canonibus adjecit alios numero decem & septem diversorum argumentorum hujuscemodi pseudosynodi canones, ultimo loco ponens, quem de promotione laicorum, cujus reus erat, conceperat ipse canonum perversor. Vide Baronium cardinalem 10. *tomo sub annum* 861. *Ceterum, Nomocanon iste cum commentariis Theodori Balsamonis, Gentiano Herveto interprete, extat in tomo sexto bibliothecæ sanctorum patrum Bignæi. Scripsit etiam septem actiones synodicas (quæ nunquam extiterunt, neque actæ sunt) & eas quidem adversus beatum Ignatium legitimum patriarcham Constantinopolitanum, diabolico consilio frustra contextas: quarum & singularum initio beatus Ignatius erat depictus opera impii Syracusani Gregorii cognomento Asbestæ, cum impiis contumeliis.*

Quin & literas doli plenas, mendaciisque refertas scripsit ad Nicolaum pontificem maximum, quas in bibliotheca cardinalis Sirleti, nunc Columnensi, & in Latinum redditas a Petro Morino theologo Parisiensi, inseruit suis annalibus 10. *tomo Baronius cardinalis sub annum* 859.

Atq; Photii ejusdẽ epistola encyclica, data an. 866. *ad patriarchales sedes orientis, adversus Nicolaum pontificem maximum, quæ extabat Romæ in Vallicellana bibliotheca, & in codice collegii Græcorum, quod est Romæ, a Federico Metio in Latinum versa, intexta est eidem decimo tomo annalium Baronii cardinalis. Quæ sane ostenditur non fuisse Sisinnii (ut aliqui putarunt) quod quidem liquido constat ex iis quæ in illa tractantur de Bulgaris & Ruthenis ad fidem conversis.*

Octava autem synodus quonam modo falsata fuerit a Photio, non solum ipse Baronius cardinalis perspicaciter eodem in decimo tomo indicavit apertius, sed & post illum Matthæus noster Raderus, qui eam synodum, vitamque beati Ignatii patriarchæ Græce ac Latine editam, doctis scholiis illustravit. Itaque vera vere ecclesiæ catholicæ synodus restituta est.

Raderus in præfatione synodi circa finem eumdem admodum graphice describit his verbis. *Quid porro scelestius*

stus Photius egit, posteaquam per fraudem iterum solium occupavit?

Ab ecclesia mox se Latina totum, secumque orientem abstraxit, contra Latinos scripsit, aliaque fecit, quibus orbi terræ non minus quam ullus Arius nocuit, cum errores suos & schisma in omnem Græcorum posteritatem propugnavit: unde divinitus factum est, ut, cum Spiritui sancto suum ex Patre & Filio procedendi fluxum & modum negarent, ipsi a Spiritu sancto ipsis " pentecostes feriis totum simul cum vita imperium amitterent.

Hic nempe fuit ille serpens Photius, quem gravida ejus mater per nocturnam vidit speciem se utero ferre, qui totam illam regionem, ac totum fere imperium orientis pestifera lue venenaret. Hoc est quod eidem matri cum uterum ferret, a pluribus viris sanctitatis opinione & rerum futurarum prædictione claris, significatum fuit, illam ecclesiæ pestem & perduellem utero gestare. Quibus illa perculsa vaticiniis, sæpe mortem sibi fœtuique adferre conabatur, cum interim a marito custodiretur, & a sanctis ab ea mente deduceretur, moneretur que, divinæ ut se providentiæ permitteret.

Lege de hoc plurima si libet apud Divum Antoninum parte 3. chronicorum tit. 22. cap. 13. parag. 10. de nona divisione Græcorum a Latinis ubi multa sane de Photio, quæ tamen pleraque in octava œcumenica synodo & adjunctis scriptis continentur, refert. Addit etiam ipsum Photium Beclas nominatum propter insignem illam imposturam, qua per hanc vocem βέκλας Basilium fascinavit, & sibi conciliavit, penitusque a Romani pontificis auctoritate avulsit.

Primus ergo Photius aperte se ab ecclesia Romana sejunxit, qui non mediocrem ansam præbuit posteris, ut in schismate perseverarent. Quamvis enim sæpius reconciliati, a Latinis tamen identidem deficiebant, præsertim Constantinus Monomachus imperator, cum Leoni nono papæ Romano iratus, Michaelem patriarcham suum œcumenicum papam creavit, cui eumdem ipse habuit honorem, quem Romano papæ imperatores habent occidentis. Quamquam eum mox facti pœnituit, cum sibi formidaret, ne olim ab illo excommunicatus imperium perderet, illum rursus præsente toto populo potestate pontificali privavit, sibique in omnibus obnoxium reddidit, patriarchæ nomen & papæ reliquit. Et sic, inquit Antoninus, justo Dei judicio factum est, ut patriarcha careret propriis, qui aliena jura invaserat. Ex tunc imperatores Græci ita habent suos patriarchas & tenent subjugatos, quia quando volunt, deponunt, & quem volunt, & quando volunt, instituunt. Sed bis adhuc reconciliata, tandem in duodecima dissensione ipsum imperium orientis a Turca occupatum est Ecclesia vero ab eo tempore nunquam ad concordiam & pacem cum Romana rediit, quam vere Pater & Filius & Spiritus sanctus ab ecclesia catholica tandem separavit, cum toties contumeliosa in Patrem & Filium & Spiritum sanctum extiterit, nec sese emendari passa sit. Cujus prima summaque causa nequissimus ille i ado Photius extitit, Græci prorsus ingenii homo, in quo nulla unquam fides, perfidia summa, crudelitas, contumacia, & intolerandum supercilium; cui vere ut poeta Arpinas canit:

Ingenium velox, audacia perdita, sermo
Promptus, & Isæo torrentior, ede quid illum
Esse putes?
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, alastor,
Augur, adulator, medicus, magus; omnia novit.

Non ῥιπεικάστων hoc dico; Nicetam Paphlagonem in Ignatio lege; perlege acta synodi octavæ, & præcipue actionis nonæ; Metrophanis item & Styliani epistolas: invenies hujusmodi mendaciorum & perjuriorum, corruptelarumque monstra, qualia ab orbe condito visa nunquam vel audita. Corruperunt alii e Græcorum natione pro more, ut Romani pontifices scriptoresque quiritantur epistolas pontificum, alii nonnulla conciliorum act . Corruptum III. IV. V. VI VII. imo & octavum concilium: sed Photius non corrupit tantum, verum ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς, a vertice, inquam, usque ad extremum unguem, novum & œcumenicum concilium finxit & procudit, falsos legatos ex urbe, falsos ex omnibus patriarchiis vicarios supposuit. Duo præterea alia, quæ item œcumenica dici poterant, si fraus abfuisset, corrupit. Alterum sub Nicolao primo, in quo ipsos legatos pontificios Dorica arte circumvenit, impulitque ut sanctissimum virum Ignatium abdicarent. Alterum sub Ioanne VIII. ubi non solum legatos pontificios in fraudem illexit, sed ipsi quoque pontifici imposuit, ex quo ille non mediocrem infamiæ labem contraxit. Postremo non tacendum ex vita Ignatii patriarchæ & hoc concilio œcumenico, aliquammulta passim ex versione Friderici Metii reverendissimi Thermularum episcopi extare apud cardinalem Baronium decimo tomo annalium, quæ cum nostra interpretatione non usquequaque semper conveniant, quod ex Græcorum codicum inter se variantium scriptura potuit accidere: quamquam non admodum etiam differant, si non verba, sed sententiam spectemus.

Vide Baron. anno 879.

h *Photianus.*] Qua ratione ista contigerint, ex actis synodalibus meo more breviter & compendiose referam.

Primæ actionis epitome.

Prima actione, quæ die quinta mensis Octobris celebrata fuit, postquam legati sedis apostolicæ cum imperatoribus Augustis eo ordine, quo supra dixi, consedissent, jussi sunt ingredi episcopi gloriosi confessores, qui nunquam ab Ignatio desciverant, sed ejus causa multa perpessi fuerant, numero tantum duodecim: quibus hortatu legatorum ordine debito sedentibus, jussa est legi imperatoris Basilii ad synodum exhortatio, epanagnosticon dicta, qua monuit eos, quæ recta sunt judicare. His peractis, Bahanes famosissimus patricius & præpositus, qui in synodo judicis cognitoris munus gerebat, rogavit legatos apostolicos, ut mandatum ejus a quo missi essent, ostendere non gravarentur: non quod eo ipso apostolicæ sedi quidquam derogatum vellent, sed potius quia anteriores legati Rhadoaldus & Zacharias alia quam mandatum erat, agentes, fraude doloque Constantinopolitanam sedem decepissent. Legati qui primo hortatu id facere recusabant, hac ratione persuasi, obtulerunt legendas Hadriani papæ literas ad imperatorem datas, quibus, quæ ipsis mandata erant, continebantur. Epistolam Hadriani idiomate Latino quo scripta erat, legatorum inferior Marinus diaconus legit: translatam a regio interprete deinceps recitari mandarunt. Cumque pro tanto beneficio pontificis Ignatius patriarcha aliique episcopi gratias egissent, legati sedis apostolicæ exegerunt legi eas epistolas, quas vicarii ceterorum patriarcharum orientalium Thomas & Elias a suis patriarchis scriptas accepissent Obtemperatum est petitioni legatorum, & recitatæ sunt literæ, quas sedes orientales vicariis suis dederant. Addita est lectio istius libelli, quem Theodosius Hierosolymorum patriarcha ad Ignatium patriarcham Constantinopolitanum transmiserat.

Hic libellus postquam recitatus fuisset, de que eodem totius synodi sententia rogata esset, una voce omnium est laudatus; adjunctaque est recitatio definitionis legatorum Antiochenæ & Hierosolymitanæ ecclesiarum, quæ ante legatorum sedis apostolicæ adventum habita est Constantinopoli, cum morantes diu venire ab urbe legatos diutius expectare recusarent, qui jam integrum annum, ut habet Anastasius, illic morati erant. Porro eorum definitio non alia fuit, quam ut in omnibus obediretur Nicolai papæ decretis. Approbata ista legatorum definitione, ad petitionem Bahanis patricii, iidem legati sedis apostolicæ edisseruerunt, quomodo Nicolaus papa absentem Photium condemnasset, & quare ipsi Constantinopolim venientes, Photium non convenerint, sed ut execrabilem habuerint: nimirum quod legitima aucto-

ricate

ANNO CHRISTI 870.

ritate a Romano pontifice juste condemnatum, & a nulla patriarchalium sedium receptum, plane vitandum esse putaverint. Et cum ista responsione ipsum conciliabulum Photii adversus Nicolaum Romanum pontificem celebratum (cui legatos orientalium patriarcharum interfuisse & scripsisse mentiebatur) falsitatis redargutum esset, factæque essent acclamationes in synodis fieri consuetæ, primæ actioni finis impositus fuit.

Actionis 2. compendium.

Secunda actio celebrata est septima die mensis Octobris, qua per oblationem libelli supplicis, episcopi illi qui a S. Methodio & Ignatio ordinati, partes Photii secuti fuerant, ad veniam & ecclesiæ communionem recipi petiverunt, & impetrarunt cum ea conditione, ut libellos ab ecclesia Romana synodo oblatos acceptarent, impositosque super lignum sanctæ crucis, & sancta evangelia quatuor isthinc sumerent, suoque patriarchæ Ignatio offerrent: idcirco haud dubie, ut ista ratione fidem prædicto libello contentam approbarent, ipsumque Photium cum suis artibus execrarentur. Quæ cum illi paratissimo animo præstitissent, Ignatius superhumeralibus episcoporum ipsis impositis, consensu totius synodi eosdem in ecclesiam recepit. Simili modo qui post ad pœnitentiam secuti sunt presbyteri & diaconi, redditis iis orariis tamquam insignibus, ab Ignatio ecclesiæ reconciliati sunt. Post hos pœnitentes subdiaconi, per intercessionem sanctissimæ Dei genitricis, sanctorum apostolorum, & sanctissimi ac beatissimi Nicolai papæ, rogantes ad veniam recepti, & ad ecclesiæ reconciliationem admissi fuerunt ista lege, ut ob lapsum subirent pœnam epitimii in hunc modum a synodo præscriptam: *Sit remedium & salutem animæ ferens ac valde discretum epitimium sacerdotum qui per multam consuetudinem ceciderunt*. &c. ut supra apud Anastasium. Qua perlecta, consuetis acclamationibus secundæ actioni finis impositus fuit.

Formula epitimii.

Actionis 3. compendiosa descriptio.

Tertia actio habita legitur undecima mensis Octobris, qua duo refractarii archiepiscopi Ancyræ & Nicææ eam quam petiverunt, veniam non sunt adepti, ideo quod libellum a pontifice missum ad satisfactionem suscipere noluissent. Insuper jussu legatorum sedis apostolicæ recitatæ sunt epistolæ Basilii, Ignatii ad Nicolaum, nec non Hadriani ad Ignatium: quibus lectis & collaudatis, tertia actio finita fuit.

Actionis 4. compendium.

Decimatertia Octobris quartam actionem celebraturi patres ad eumdem sacrum consessum convenerunt, in qua duo legatorum illorum, qui ex parte Photii ad Nicolaum papam missi fuerant, ad synodum intromitti & audiri petiverunt. Patres concilii supplicantibus initio restiterunt, propterea quod qui sententia Nicolai papæ condemnati fuerant, nequaquam in synodum intromitti & audiri deberent. Verum cum senatores qui aderant, pro iis audiendis intercederent, ex indulgentia & gratia in consessum synodalem intromissi, ultimo loco stantes dixerunt, se una cum Photio non tantum a Nicolao papa, verumetiam a patriarchalibus ecclesiis receptos esse. Quod cum Marinus apostolicæ sedis legatus diaconus testimonio legatorum orientalium ecclesiarum & lectione epistolarum a S. Nicolao papa de Photio non semel condemnato scriptarum manifeste refutasset, opifices mendaciorum pseudoepiscopi magno cum dedecore foras ejecti fuerunt. Atque ita peracta est actio quarta, cum post ejectos Photianæ partis legatos, Metrophanes Smyrnensis archiepiscopus coram omnibus testatus esset, se ea de causa seductum a Photio, quod ille se a Romano pontifice omnibusque patriarchis receptum assereret.

Actionis 5. compendium.

Quinta actione, quæ solito ritu solenni celebrata est XIX. Octobris, monitu imperatoris jussus est accedere ipse Photius. Per ministros laicos, qui ex laico per saltum factus fuerat episcopus, primo citatus, secunda autem vice vocatus, cum se vi protestaretur & accedere recusaret, introductus est. & in medio synodi constitutus, quamtumvis ipse reluctaretur. Interrogatus a legatis, an constituta sanctorum patrum susciperet: non se ea suscipere respondit. Cumque iidem urgerent, an constitutis Romanorum pontificum acquiesceret: plane obmutuit, nec verbum ullum respondit, ne si affirmaret, suo se judicio condemnaret: si negaret, famæ suæ periculum incurreret. Et cum responsum urgerent, se cum judicaretur Christi exemplo tacere, non sine magna fraude & vafritie respondit. Sciebat enim se a Nicolao pontifice non semel damnatum fuisse: quare si rescripta pontificum approbasset, suo seipsum gladio interfecisset. Cumque de communione apostolicæ aliarumque patriarchalium sedium aliquoties gloriatus fuisset, summam turpitudinis notam sibi intulisset, si constitutiones pontificum in pleno patrum consessu recepisset. De auctoritate igitur sedis apostolicæ quæsitus, non tam exemplo Christi, quam instinctu diaboli tacuit, ut universo synodali consessui, ipsiusque, si posset, Spiritus sancti judicio imponeret. Sed detecta est impostoris fraus & versutia, recitatæ sunt ipso præsente epistolæ Nicolai papæ, audita sunt testimonia legatorum orientalium: quibus omnibus ille mendacio & efficta sedium patriarchalium communione convincebatur, & a pontifice damnationis & depositionis sententiam retulisse ostendebatur. Quare cum turpiter convicto tempus ad resipiscendum illi patres synodi benigne concessissent, illeque oblatam gratiam respuisset, merito e consessu synodali cum quadam ignominia foras ejectus fuit.

Actionis 6 compendium.

Sexta actione, quæ XXV. Octobris habita fuit, Metrophanes Smyrnensis episcopus habuit orationem: qua absoluta, legati sedis apostolicæ ab imperatore petierunt executioni mandari, quæ contra Photium definita fuissent. Ad confirmandam Photii condemnationem relectæ sunt literæ Nicolai, quibus sententia damnationis in eum Romæ prolata continebatur. Orientales iterum aperta voce contestati sunt coram imperatore, Photium ab orientalibus sedibus nunquam fuisse receptum. Quæ cum plures episcopi partis Photianæ in synodum admissi coram audivissent, eosque imperator quæsivisset, an manifesto communique omnium judicio de causa Photii acquiescerent, illi non tantum non accesserunt ad communem totius ecclesiæ sententiam, verum potius defendendi Photii veniam sibi concedi petiverunt. Qua impetrata, unus ex iis nomine Zacharias Calchedonensis episcopus prolixa oratione, sed a ratione vacua, Ignatii depositionem justam fuisse conatus est ostendere: sed frustra. Nam Metrophanes Smyrnensis episcopus singula ab eo proposita argumenta resumpsit, eaque vana esse ostendit. Quod cum factum fuisset, sperabatur fore ut veritati cederent, monitisque imperatoris, eorum ordinationem vitiosam (qua alii ex laicis & curialibus & patriciis, alii ex spathariis & stabulariis creati erant episcopi) reprehendentis & graviter taxantis, omnino acquiescerent: sed restiterunt illi, & summa imperatoris clementia abuti perrexerunt. Qua de causa legati sedis apostolicæ interlocuti dixerunt, excommunicatis in synodo loqui negatum esse, nihilque aliud licere, quam ut libellum ab ecclesia Romana oblatum, si velint, accipiant, & sic veniam petant. Cumque illi pertinaces esse pergerent, oblatamque reconciliationis gratiam recusarent, imperator eos hortatus est ad pœnitentiam, & quadam mirabili benignitate eosdem ad resipiscentiam provocavit illa oratione ad perditissimos pseudoepiscopos Photianos habita, quæ aureis literis merito exaranda extat apud Anastasii versionem supra.

Hanc orationem dum pius imperator absolvisset, ejus erga lapsos pietatem & misericordiam universa synodus admirata deprædicavit, & plurimum collaudavit. Schismatici vero instar aspidis surdæ aures suas obturarunt, nullumque piissimi imperatoris exhortationi locum dederunt. Antequam vero synodali judicio damnarentur, ad resipiscendum concessa est decem dierum dilatio, & tunc post solitas acclamationes sexta actio finita fuit.

Actionis 7 compendium.

Decem his diebus elapsis, actione VII. (quæ habita est 29 Octobris) Photius baculo innixus cum Gregorio Syracusano introductus est in concilium. Dempto e manu ejus, quo innitebatur, baculo, interrogatus est a legatis sedis apostolicæ, an pœniteret, & libellum supplicem offerre paratus esset. Respondit, ipsos potius legatos pœnitere debere. Ob quod responsum pertinax cum a legatis acriter reprehensus fuisset, interrogati sunt episcopi partis Photianæ, rogatique de libello pœnitentiæ offerendo, magis obstinati quam antea sunt reperti, adeo ut imperator his verbis eos compellandos esse statueret. *Dicite unde estis? De cœlo estis, an de terra in qua nos degimus? Et ostendite ab hac hora. Quis, sive hæresis mota est, sive schisma emersit in qualibet parte, & sensit aliquis extra quatuor patriarchia, & salvatus est? Et audio vos hodie. Quatuor patriarchia, imo vero quinque, condemnatione condemnant vos. Quid vobis videtur ad hac? dicite.* At illi stulte provocantes ad canones, synodi judicium conati sunt subterfugere. Tunc apostolicæ sedis legati repetitum a Romano pontifice Nicolao judicium, quo Photius condemnatus erat, recitari jusserunt. Quo recitato, addita est lectio epistolarum, quibus ejusdem concilii acta ab Hadriano confirmabantur: item acta synodalia illius concilii Romani, quo sub Hadriano papa conciliabulum Photii cum omnibus ejus scriptis igni adjudicatum fuit. Post hæc Nicetas archidiaconus nomine legatorum apostolicorum instituit, ut quæ contra Photium ejusque scripta in commonitorio continebantur, executioni mandarentur. Deinde subsecuta est declamatio Ignatii patriarchæ ad synodum facta, qua cum summa gratiarum actione Dei beneficia inter plurimas passiones sibi collata commemoravit. Qua absoluta, per Stephanum archidiaconum in fine actionis in astantem Photium anathematismi ex Romano concilio tempore Hadriani celebrato (ut in margine notat Anastasius) recitati fuerunt.

Quibus

Quibus absolutis, plenissimæ & felicissimæ acclamationes dictæ sunt in Nicolaum & Hadrianum pontifices Romanos, reliquosque aliarum sedium patriarchas; & Iambi in Photium recitati sunt, qui supra leguntur in fine actionis septimæ, versionis Anastasii.

Actione octava, quæ habita est quinta Novembris, imperator rogationem proposuit de comburendis chirographis scriptisque omnibus, quæ Photius vel ab omni hominum genere extorserat, vel contra Nicolaum in publicum emiserat. Cum imperatoris rogationi utilissimæ legati sedis apostolicæ consensissent, in medio synodi vase æneo extructus est ignis amplissimus, eoque combusta sunt omnia scripta & volumina, quæ vel ab ipso Photio publicata, vel ejus importunitate ab aliis clericis & laicis extorta fuerant. Post hæc introducti sunt Petrus & Basilius, quibus impegerat Photius, quasi ipsi Roma Constantinopolim profecti, in suo conciliabulo adversus Nicolaum libellos obtulissent. Hac de reexaminati plane negaverunt, quod Photius dolose utrique imposuerat. Idem respondit Leontius, quem tamquam Alexandrini patriarchæ apocrisiarium suo conciliabulo subscripsisse simili impostura vulgaverat. Detectis ergo his Photii fraudibus, legati sedis apostolicæ mandarunt recitari vigesimum canonem concilii Lateranensis, sive Romani, ea haud dubie intentione, ut Photius qui in eamdem canonem multis modis deliquerat, non nisi in fine vitæ ad pœnitentiam reciperetur. His absolutis introducti sunt Iconomachi, quorum caput erat Theodorus quidā [a] Christinus cognominatus, qui cum assereret se imagines sacras ideo non venerari, quod non inveniretur ea de re aliquod Christi preceptum; responsum est illi, id a Christo preceptum esse, quod ab universa ecclesia catholica est definitum. Cumque ille in impietate perseveraret, duo alii Iconomachi Nicetas clericus & Theophilus laicus pœnitentiam agentes, non tantum ad ecclesiam reversi, verumetiam ab imperatore osculo excepti fuere. Post hæc anathematismi quidam prolati sunt in Iconomachos: quibus absolutis repetiverunt eosdem, quos in Photium tulerunt actione præcedente: atque ita collaudato ex more acclamationibus imperatore atque universa synodo, finita est actio octava & ultima anno redemptoris nostri 869.

Anno domini nostri Iesu Christi 870. duodecima mensis Februarii solito loco, solisque ritibus sacris patres convenerunt, nonamque actionem concilii a legato Michaelis patriarchæ Alexandrini, qui nuper advenerat, omniaque acta concilii rata habuit & approbavit, inchoarunt. Post hęc plurimi jurati testes in Ignatium coram plena synodo confessi sunt, & pœnitentiam epitimii, de qua supra act. 2. a legatis sedis apostolicæ & universa synodo sibi impositam acceperunt.

Post hæc suggestione legatorum sedis apostolicæ tres laici illusores sacerdotii, qui in urbe Constantinopoli sacerdotalibus indumentis vestiti per urbem progressi, & sacra ludicra facere consueverant, in consessum episcoporum introducti sunt, deque ea re interrogati, confessi sunt se id mandato Michaelis imperatoris egisse: petentibus vero ad pœnitentiam recipi responsum est, ut futura sessione redirent. Cumque hæc scelera Photius pro suo munere & officio non corrigeret, appellatus est a synodo compatriarcha mimi post alios infamiæ titulos, qui hac eadem actione in notis versionis Anastasii supra reperiuntur expressi.

Post hæc jussi sunt synodum ingredi falsi vicarii seu legati, quibus contra Nicolaum usus est Photius: qui cum falsitatem sua sponte confiterentur, magna cum admiratione & detestatione Photii finis impositus est actioni nonæ.

Antequam vero synodus absolveretur, legatio duplex, teste Anastasio in præfatione ad octavam synodum: Constantinopolim adveniens, intromissa est in synodum, una a Ludovico occidentalis orbis imperatore pro conjugio ineundo inter ejus filiam atque Basilii imperatoris orientalis primogenitum: altera a rege Bulgarorum. Quid vero post absolutam synodum in causa utriusque legationis actum fuerit, videre est apud Anastasium in vita Hadriani, & præfatione ad octavam synodum supra.

Eodem anno 870. die ultima Februarii cœpta est decima & ultima actio hujus synodi, in qua præter nominatos supra magistratus, præsentes fuerunt legati Ludovici imperatoris, & qui a Bulgarorum rege missi fuerant: quorum nomina idem qui interfuit Anastasius in notis, seu scholiis ad dictam synodum a se additis ita recenset.

Hic similiter consederunt in dextera parte gloriosissimi principes & apocrisiarii perspicui Ludovici imperatoris Italorum atq; Francorum, videlicet Anastasius Deo amabilis bibliothecarius Romæ. Suppo primus contofanariorum & consobrinus uxoris ejus, & Everardus præpositus mensæ illius: similiter gloriosissimi judices Michaelis sublimissimi principis Bulgariæ Stasiszereo, Nesundicus, Vagartus, &c.

Quod autem pertinet ad res hac actione gestas, primum omnium jussi sunt legi canones a patribus constituti omnes numero XXVII. *apud Anastasii versionem extantes, quibus in primis Constantinopolitanæ ecclesiæ opportunitatibus consultum est.*

Horum canon primus est de apostolorum, pontificum, patrum & ecclesiæ canonibus decretis & traditionibus ad unguem observandis.

2. *De perpetuo conservandis, quæ a sanctissimis Romanis pontificibus pro Ignatio contra Photium definita essent.*

Vt cultus sacrarum imaginum firmus consisteret.

4. *Vt quæ collata sunt Photio, & ipse in alios contulit sacra ministeria, nullius sint efficaciæ.*

5. *Ne quis laicus in episcopalem provehatur dignitatem, nisi in ordine lectoratus annum unum, duos in subdiaconatu, in diaconatu tres, in presbyteratu autem quatuor annos exegerit.*

6. *Vt cunctæ res gestæ per Photium, potissimum in Nicolaum Romanum pontificem, nullius sint roboris.*

7. *Ne sacras imagines anathematizati pingere audeant.*

8. *Ne chirographa ab episcopis exigantur, nisi ex more, tempore consecrationis. Hac enim arte Photius suam roboravit tyrannidem.*

9. *Vt extorta per Photium hujusmodi chirographa nullius sint roboris.*

10. *Itemque, ne quis ante sententiam separetur a communione proprii patriarchæ.*

11. *Anathematizati etiam ubi sunt omnes cum Photio credentes duas in uno corpore esse animas.*

12. *Statutum est etiam istud admodum ecclesiæ Dei proficuum, ne favore principum eligantur episcopi. Sunt ista canonis verba: Apostolicis,* &c. ut supra apud Anastasium.

13. *Vt non nisi qui in eadem ecclesia militarunt, ad majores gradus promoveantur, & non aliunde petiti.*

14. *Ne promoti ad episcopatum indecentia obsequia exhibeant magistratibus: nimirum ne obviam prodeant procul ab ecclesiis suis: non se dimittant ab equis vel mulis, vel procidant & adorent; nec intrent ad principes hora prandii, ubi indebita persolvant obsequia. Sed veneratione digni habeantur, & qui libere errantes principes valeant redarguere.*

15. *Vetantur omnes decimoquinto canone alienare cimelia ecclesiæ, ornamenta scilicet, possessiones vendere, vel dare in emphyteusim.*

16. *Decimosexto canone vehementer prohibetur sacrilegus ille usus a Michaele imperatore introductus, quo laici lusus causa, sacra indumenta gestarent sacerdotum; de quo sæpe superius, gravissimis pœnis ejus criminis reos afficientes.*

17. *Decimusseptimus sancitur canon, quo patriarcharum jura in convocandis metropolitanis illibata servari vult: execraturque sancta synodus omnes dicentes, invalidas esse synodos, quibus non intersit persona principis: monens ut non intersint nisi conciliis œcumenicis principes. Sunt hæc canonis verba: Illud autem tanquam perosum,* &c. ut supra apud Anastasium.

18. *Inde statutum est, ut privilegia ecclesiarum conserventur.*

19. *Vtque visitationes ecclesiarum sine omni avaritiæ suspicione peragantur.*

ANNO CHRISTI 870.

20. *Itidem ne sibi jus dicat episcopus in rebus ecclesiasticis.*

21. *Vigesimus primus autem sancitus est canon de exhibendo honore & reverentia omnibus patriarchis, præcipue vero Romanæ ecclesiæ summo pontifici, de quo speciatim ista: Neminem debere conscriptiones contra sanctissimum papam senioris Romæ, ac verba complicare, atque componere sub occasione, quasi diffamatorum quorumdam criminum, quod nuper Photius fecit, & ante Dioscorus. Quisquis autem,* &c. ut supra in versione Anastasii.

22. *De summorum sacerdotum electione promotiones & consecrationes episcoporum,* &c. ut supra in versione Anastasii.

23. *Insuper statutum, a rebus & personis & sacris actionibus alienæ diœcesis quemlibet abstinere debere.*

24. *Item illud: Ne archiepiscopi per alios suas ecclesias curent suffraganeos.*

25. *Ne qui hactenus adhærentes Photio episcopi consecrati a Methodio sive Ignatio, etiamsi resipiscant, spem ullam habeant restitutionis episcopatus.*

26. *Insuper ut beneficium appellationis ad majores sedes sit cuique clerico liberum.*

27. *Vltimo vero loco definitum, ne episcopi pallio utantur, nisi loco & tempore congruo: & ne monachi ad episcopatum assumpti, monasticum habitum deponant.*

His statutis & comprobatis, facta commemoratione septem aliorum œcumenicorum conciliorum præcedentium, eorumque confirmatione adhibita, Manichæorum & Iconomachorum hæresibus, quæ adhuc alibi vigebant, damnatis, repetitaque sententia contra Photium prolata, sacrosancta synodus omnium consensu felicissime absoluta fuit. Et cum Basilius imperator binas ad episcopos & laicos orationes recitasset, primo omnium sedium patriarchalium legati subscripserunt: post illos Augusti imperatores jussu legatorum * alios episcopos suam subscriptionem non atramento, sed potius rubramento, sive literis phœniceis expressam actis synodalibus apposuerunt.

* *f.* ante alios

Quo tempore.

i *Anno domini,* &c.] Sicut de numero episcoporum, ita de tempore hujus sacrosanctæ synodi, doctores gravissimi errarunt: quem errorem facile evitassent, si acta germana vidissent.

DE HIS QVÆ CONC. ANNEXA SVNT.
Ex præfatione Raderi.

Epistola quidem encyclica ad ipsum concilium pertinet, quemadmodum & ipsius quoque synodi epistola ad Hadrianum pontificem, a quo concilium petit decretorum in concilio confirmationem, & pontificiam auctoritatem; haud ignarum, absque pontificis Christi vicarii, sancti Petri successoris auctoritate & sententia concilii majestatem & fidem concidere.

Iam illa Hadriani ad Ignatium epistola post concilium data, ad controversiam tantum pertinet, quæ Romanæ ecclesiæ cum Constantinopolitana de diœcesi Bulgarum intercedebat, in qua durius a pontifice Ignatius sæpe est acceptus, cui & anathematis fulmen postremo intentavit. Sed Ignatium post mortem miraculis clarum res ipsa excusavit, & Baronius eumdem merito defendit, cum illum aliter agere, nisi salutis admittendæ periculum adiret, non potuisse dicit.

AnnoChristi 878.

Extat & Metrophanis ad Manuelem patricium epistola, qua acta Photiana egregie exponuntur.

Deinde Stephani papæ ad Basilium a Photio iterum pseudopatriarcha penitus perversum, in qua Marinus pontifex defenditur, & Basilius imperator acriter perstringitur.

Sequitur postea Styliani Neocæsareæ metropolitæ prolixa admodum ad eumdem Stephanum papam epistola, qua Photii artes improbæ deteguntur, quemadmodum Romanos legatos Nicolai & Ioannis octavi circumvenerit, & bis per fraudem & vim thronum occuparit, Ignatium Basilio tam invisum per Santabarenum reddiderit, ut illi per insidias occultas vitam ademerit.

Rogat etiam Stephanum pontificem Stylianus, uti populo ignoscat, qui per fraudem Photii & legatorum deceptus, Photio rursus, Ignatio defuncto, adhæserat.

Ad has Styliani, & simul Leonis, qui Basilio patri jam mortuo successerat, Stephanus respondet; literas imperatoris a literis Styliani dissentire, quod † alteræ affirmarent, Photium fuisse ejectum a catholicis, † alteræ, illum sponte abdicatum, privatam & religiosam vitam sectari. Petit ergo pontifex ab utraque parte, Leonis, inquam, qui ejecto Photio germanum suum Stephanum in solium patriarchii induxerat, & Photii qui ejectus erat, ad se legatos mitti. Non quod pontifex causam Photii dudum damnati probaret, sed quod Stephanum quoque videret, non ordine creatum esse, & quod in abdicato Photio literæ dissentirent, quæ res merito pontifici suspecta fuit. vide notas concilio subjectas. Ad hanc Stephani epistolam respondet Stylianus, & pontificem quasi in se pugnantem & contraria in eadem epistola parte dicat, jure Photium exactum & ejectum, cum in postrema eumdem affirmet pro legitimo antistite habendum. Sed pontifex Stephanus non affirmarat legitimum esse Photium patriarcham, vel pro legitimo habendum: sed cum contraria essent de eo perscripta, alterius patriarchæ promovendi causa, hoc per legatos transigi apud se debere. Quamquam obscurius literæ pontificiæ loquantur. Postremo rursum petit Stylianus pro Photianis dispensationem.

† Styliani † Leonis

Plura in notis.

Styliano respondit Formosus pontifex, cum Stephanus jam decessisset; generaque lapsorum distinguit, & quibus ignoscendum sit docet, omniaque cum legatis pontificiis, Capuano, Landulpho & Romano transigenda dicit. Subjicitur deinde scriptum, quo Stauropatarum, hoc est, episcoporum contra jusjurandum & chirographum suum peccantium perfidia proponitur & notatur. Quotque sint, & quæ genera hominum seu episcoporum, qui cum Photio communicarunt.

Hoc scriptum caute legendum est. Videntur enim ipsi pontifices notari, quod Photium post mortem Ignatii ad patriarchium admiserint: quod Baronius quoque observavit. Ioannem enim octavum eo nomine pessime vulgo audisse, papissamque appellatum, quod ab eunucho Photio se circumveniri decipique passus sit. Id quod ipse pontifex probe sensit: unde in publicum ambonem publice progressus, Photium, veteri anathemate renovato, novo insuper mactavit.

Anno Christi 879.

Ioannes papa damnat Photium antea restitutum.

Exprimuntur deinde synodica pontificum decreta ἐν ἐπιτομῇ in Photium edita.

Additur postremo octavæ synodi œcumenicæ breviarium, quod Constantinopoli in porticu ad ingressum magnæ ecclesiæ legebatur.

In hoc quoque breviario quædam animadversione & censura digna reperiuntur, ubi nempe asseritur, eum qui ab uno pontifice sit ligatus, ab altero solvi non posse; quodque Ioannes Photium absolvere non potuerit. quod tum demum verum est, cum eadem causæ in lapso hærent, ob quas antea fuerat damnatus.

damnatus. Photius autem etiam secundo sedem Constantinopolitanam per fraudem occupavit, malisque artibus impetravit dispensationem; cum Paulum & Eugenium episcopos, postea a Ioanne octavo damnatos corrupisset, & Ioanni ipsi fucum fecisset. Unde factum est, ut catholici Græci Photium nunquam pro absoluto & restituto, legitimoque patriarcha agnoscerent, Latini vero & Romani pontifices omnibus modis execrarentur.

Stylianus porro tandem etiam corruptus, a pontificia auctoritate descivit: ad quem Ioannes nonus pontifex maximus epistolam dedit, qua breviarium sequitur, & post epistolam, epistolæ ipsius declaratio cujusdam scholiastæ Græci, qui Photium a duodecim pontificibus damnatum ait, quorum primus fuit.

Nicolaus I.	1
Hadrianus II. alter.	2
Ioannes VIII. tertius.	3
Marinus I.	4
Hadrianus III.	5
Stephanus VI. dictus V.	6
Formosus.	7
Bonifacius VI.	8
Stephanus VII. dictus VI.	9
Romanus I.	10
Theodorus II.	11
Ioannes IX. qui anno Christi nongentesimo obiit.	12

Auctarium demum concluditur paucis ex Scilitza seu Curopalate de eodem Ignatio & Photio, Basilioque & Leone desumptis.

"** IN EAMDEM CONSTANTINOP. & octavam œcumenicam synodum

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Hisce verbis Latine dumtaxat habetur expressa in libello synodico, toties a nobis hactenus laudato, sive ejus appendice a Io. Pappo addita: exciderunt enim Græca: ἐξίτηλον ἦν τέλος ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος, evanuit præ venustate finis, aut nescio quo alio fato, Timeo quippe Danaos &c.

",** Synodus œcumenica octava, Constantinopoli celebrata; anno tertio piissimorum imperatorum, Basilii & Constantini: in qua præsentibus Donato & Stephano episcopis, & Marino diacono, locum tenentibus Hadriani archiepiscopi senioris Romæ, in locum pristinæ dignitatis restitutus est Ignatius: estque judicatum, nefaria occupatione solium patriarchæ tenuisse, & restituendum esse Ignatium. Tum & execratione damnatus Photius: & hoc decretum factum est, consecrationes & promotiones episcoporum, clericorum electione ac decreto, & episcoporum collegio fieri debere, hæc sancta & universalis synodus definit & statuit: atque jure promulgavit, neminem laicorum principum vel potentum, semet inserere debere electioni vel promotioni patriarchæ, vel metropolitani, aut cujuslibet episcopi.

"** Græcum synodicon vulgato auctius habet V. C. Leo Allatius, unde quæ sequuntur G. & L. exhibuit pagg. 179. & 188 doctissimis exercitationæ XVI. in Roberti Chreigtoni Angli præfationem ad lectorem Florentinæ synodi Syropulianæ infinitis erroribus ab homine historiæ recentis rerumque Græciæ parum perito fœdissime conspurcatam. Idem quoq; synodicon integrum, cum hæc typothetæ traderentur excudenda, commodavit mihi V.C. idemque amicissimus Emericus Bigotius descriptum ex ms. codice bibliothecæ Florentinæ S. Laurentii, collatum cum altero in optima charta exarato Danielis Mauclerc, doctoris medici Victoriacensis.

ANNO CHRISTI 870.

"** Φώτιος γοῦν τὸ καθ᾽ ἑαυτοῦ γνοὺς Νικολάου τοῦ πάπα διάπυρον Μιχαὴλ συναρπάσας βασιλέα, τὴν᾽ ἄλλα προέσταλλον κρυφηδὸν συγγραψάμενος ψευδοσύνοδον, καὶ δῆθεν τοποτηρητὰς τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν συστησάμενος, φωνὰς καὶ ὑπογραφὰς πάντων ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ἡγουμένων τῶν ὑπ᾽ αὐτοῖν κατεγράψατο, καὶ πατρικίων μὴ καθόλου εἰδότων πότε καὶ πῶς καὶ διατί συγκεκίνηται. δι᾽ ὧν ἁπάντων καθαίρεσιν καὶ ἀναθεματισμὸν τῷ πάπᾳ Ῥώμης Νικολάῳ τῷ θεοσόφῳ ἀπέστειλε διὰ χειρὸς Ζαχαρίου μητροπολίτου Καλχηδόνος καὶ Θεοδώρου Καρίας μετελθόντος εἰς Λαοδίκειαν.

Ἀλλ᾽ ἐν ὅσῳ ταῦτα ἠνύετο, Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως θείᾳ δίκῃ τὸν βίον τελέσαντος, Βασίλειος ὁ φιλόχριστος αὐτοκράτωρ μέγας Ῥωμαίων ἀναγορευθεὶς, καὶ ζήλῳ κυρίου πυρούμενος, ἵνα τὴν Χριστοῦ ἐκκλησίας πάντα ἐξάρῃ τὰ σκάνδαλα, θείαν καὶ ἱερὰν οἰκουμενικὴν ὀγδόην σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθῆναι ἐθέσπισε σύνοδον, ἧς ἐξῆρχον προκαθεζόμενοι Ἀδριανοῦ τοῦ πάπα Ῥώμης, Νικόλαος γὰρ πρὸς κύριον ἐξεδήμησε, τοποτηρηταὶ Στέφανος, καὶ Δονάτος ἐπίσκοποι, καὶ Μαρῖνος διάκονος, Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης Ἰγνάτιος, Μιχαὴλ διάκονος χαρτοφύλαξ καὶ σύγκελλος, Μιχαὴλ τοῦ πάπα Ἀλεξανδρείας τὸν τόπον ἐπέχων, Θωμᾶς ἐπίσκοπος Τύρου Νικολάου Ἀντιοχείας Συρίας, καὶ Ἡλίας μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος Θεοδοσίου Ἱεροσολύμων, Βασίλειός τε, καὶ Κωνσταντῖνος οἱ εὐσεβέστατοι αὐτοκράτορες. ἥτις ἁγία σύνοδος τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς ἑπτὰ συνόδους, καὶ τοὺς ἀνέκαθεν αὐτῶν διὰ μέσου πατέρας μακαρίους ἀνακηρύξασα, Νικολάου, καὶ Ἀδριανοῦ πάπα Ῥώμης τὰ συνοδικὰ ἐπεκύρωσε, καὶ τὸν Φώτιον ἀναθεματίσασα, καὶ τὰ εἰς αὐτὸν, καὶ δι᾽ αὐτοῦ, καὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ πάντα γενόμενα, δικαίοις ὅροις ἐκκλησιαστικῆς ἀπεβάλωτο παραδόσεως, καὶ οὕτω θεοπρεπῶς τετελείωτο ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι γενομένη τῆς ἁγίας μεγάλης τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἥνπερ σοφίαν κατονομάζειν " ἐξεπαιδεύθημεν.

Photius igitur agnoscens Nicolai adversus semetipsum concitatam, atque exardescentem iracundiam, ad se malitiose Michaele imperatore tracto, & clanculum versuta illa pseudosynodo concinnata, & ac si reliquorum patriarcharum oratores adessent, vocibus ac inscriptionibus effictis, necnon omnium episcoporum, sacerdotum, diaconorum & abbatum, qui in ditione illius erant: patriciorum item qui prorsus ignorabant quando, & quomodo, & quare motus ille exortus fuisset, depositionem & anathematismum Nicolao divinitus instructo papæ Romano per Zachariam Calchedonis metropolitam, & Theodorum Cariæ in Laodiceam promotum misit.

Interim dum ista peragantur, & Michaele imperatore divino judicio vita defuncto, Basilius Christi amans, magnus Græcorum imperator declaratur, qui divino zelo incensus, ut e Christi ecclesia omnia scandala ejicerentur, divinam & sacram œcumenicam synodum in urbe Con-

 stantinopolitana

Marginal notes: "In exemplari Bigotiano ἐῶντ referas ad Michaelis versatile ingenium. — * ἁπαντᾷ — CLV. — CLVI.

ſtantinopolitana cogi mandavit, in qua præerant præſidentes Hadriani papæ Romani, Nicolaus enim ad dominum migraverat, locum tenentes Stephanus & Donatus epiſcopi, & Marinus diaconus: Conſtantinopolitanus patriarcha Ignatius papa Alexandrini locum tenebat Michael diaconus chartophylax, & ſyncellus: Antiocheni Syriæ Nicolai Thomas Tyri epiſcopus; Hieroſolymorum Theodoſii Elias monachus presbyter, & ſyncellus, Baſilius, & Conſtantinus piiſſimi imperatores. Quæ ſancta ſynodus ſanctas & œcumenicas ſeptem ſynodos, & a longinquo tempore inter ipſas beatos patres præconis inſtar deprædicans Nicolai & Adriani papæ Romæ ſynodica confirmavit, & Photium anathemati tradens, quæ in ipſum & per ipſum, & ab ipſo omnia facta, tentataque, juſtis eccleſiaſticæ traditionis definitionibus, rejecit: & ſic, ut Dei cultoribus addecet, per- A acta, in dextris ſanctæ magnæ ſalvatoris Chriſti eccleſiæ partibus, quam Sapientiam nuncupare didicimus, abſoluta eſt.

OBSERVATIO ALIA PHILIPPI LABBE, S. I.

Photius in commentariolo de ſynodis, octavam iſtam ſynodum omnino prætermiſit, ut ſibi ignominioſam, nec aliam quæ apud Græcos pleroſque ſub falſo octavæ ſynodi nomine invaluit, ſubſtituere auſus umquam fuit. Verum eo longe impudentior Nilus metropolita Rhodi ſchiſmaticus in libello de ſynodis, præterita per ſummum nefas octava œcumenica ſynodo, Photianum conciliabulum imprudentibus ſobjecit, ut monebimus infra commodiori loco, neque hoc tacere debuerant Nili editores. Ejuſdem porro octavæ loco Ioannes Zonaras, ac B Theodorus Balſamon in ſuis canonum atque antiquarum ſynodorum collectionibus, quas commentariis explanare conati ſunt, Latrocinalem illam ſynodum a Photio adverſus S. Ignatium celebratam ſubſtituerunt, quæ a Græcis prima & ſecunda dici ſolet, ob eam cauſam quam ſequens Zonaræ præfatio declarabit.

SYNODVS IN TEMPLO SS. apoſtolorum habita, prima & ſecunda nuncupata.

Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΕΝ ΤΩ͂ι ΝΑΩ͂ι, τῶν ἁγίων ἀποστόλων συστᾶσα ἡ πρώτη καὶ δευτέρα λεγομένη.

IOA. ZONARÆ PRÆFATIO CVI SVBSCRIBIT DE MORE TH. BALSAMON.

ᵃ Hæc Zonaræ & Balſamonis pſeudoſynodus, quam Latrocinalem appellat Nicol. pap. ep. 8 & aliis potius una in duas actiones diviſa dici debuit, quam 1. & 2. vocitari. In qua Ignatius depoſitus, atq; a Photio cōtra fas omne peſſime mulctatus. Nicetas in ejus vita. Legatis pontificiis mina ac terrores intentati. Nicol. epiſtol. 6. & 9 Pontificia litera qua recitarentur paſſim interpolata a Græcis ac depravata. Nicol. ep. 9. Subjectos canones 17. Photius ipſe compoſuit, ut teſtantur Zonar. & Balſ. in quo ultimum illum, ut ſibi conſuleret, adtexuit.

SYNODI hujus inſcriptio ita ſe habet. Sancta, & magna prima, & ſecunda ſynodus Conſtantinopolitana, in templo ſanctorum, & glorioſiſſimorum apoſtolorum congregata. Apud eos ergo qui hanc inſcriptionem legunt, dubitatio exoritur, qua ratione una cum ſit, prima, & ſecunda hæc ſynodus nuncupetur. Igitur, in templo ſanctorum apoſtolorum, quod diximus, ſynodum celebratam, ibique inter orthodoxos, & adverſæ factionis homines habitam diſputationem fuiſſe, ac in ea ſuperiores orthodoxos extitiſſe memorant. Cum vero de iis quæ ultro, citroque diſputata fuerant, ſcripto exarandis conſtitutum eſſet, hæreticos, quippe qui ſe victos, atq; e conventu fidelium eliminandos exiſtimari nollent, quæ decreta fuerant, ſcriptis conſignari, ſeditione etiam ob eam cauſam excitata, minime paſſos. Quam quidem ſeditionem eouſque proceſſiſſe, ut eductis quoque gladiis, complures interfecti ciciderint, atque hoc pacto, congreſſum illum, nullo videlicet rei exitu, diremptum. Hinc ruſum temporis intervallo alterum in eodem templo conventum habitum, iterumque de iiſdem rebus diſputatum, dogmaticaque decreta literarum monumentis commendata tum demum fuiſſe. Atq; ex hoc factum aiunt, ut hæc licet una ſynodus, tamen ob patres bis convocatos, prima, & ſecunda merito nominata fuerit. In ſecunda itaque congreſſione, iis quæ diſputata, atque omnium conſenſu decreta fuerant, ſcripto commendatis, ſubjecti quoque canones promulgati fuere.

C Ἡ ΣΥΝΟΔΟΣ αὕτη ἐπιγέγραπται οὕτως, ἡ ἁγία καὶ μεγάλη πρώτη καὶ δευτέρα σύνοδος ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συστᾶσα ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων. ἀπορεῖν τοίνυν ποιεῖ τοὺς τὴν ἐπιγραφὴν ἀναγινώσκοντας, αὕτη πῶς μία οὖσα πρώτη καὶ δευτέρα καλεῖται. λέγεται τοίνυν σύνοδον ἐν τῷ ῥηθέντι ναῷ ἁγίων ἀποστόλων συγκροτηθῆναι, καὶ διαλεχθῆναι τοὺς ὀρθοδόξους τοῖς ἑτεροδόξοις, καὶ δόξαι τοὺς ὀρθοδόξους ἐπικρατεστέρους, μέλλειν τε γραφῇ παραδοθῆναι τὰ λαληθέντα, τοὺς δ' αἱρετικοὺς μὴ ἀνασχέσθαι γραφῆναι τὰ δόξαντα, ἵνα μὴ φανεῖεν ἡττηθέντες, καὶ ἐκκηρυχθῶσι τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως, καὶ στασιάσαι διὰ D τοῦτο, καὶ ἐς τοσοῦτον τὴν στάσιν αὐτοῖς προελθεῖν, ὡς καὶ μέχρι ξιφουλκίας καὶ φόνων χωρῆσαι, καὶ οὕτω διαλυθῆναι τὴν πρώτην ἐκείνην συνέλευσιν, μὴ σχοῦσαν δῆλόν τι ἀποτέλεσμα. εἶτ' αὖθις παραῤῥυέντος καιροῦ δευτέραν τῷ αὐτῷ ναῷ γενέσθαι συνέλευσιν, καὶ πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν γενέσθαι διάλογον, καὶ τότε συγγραφῆναι τὰ λαληθέντα περὶ δογμάτων, καὶ διὰ τοῦτο φασὶν αὐτὴν μίαν οὖσαν κυρίως πρώτην καὶ δευτέραν ὀνομασθῆναι, ὡς δὶς γεγονυίας τῆς συνελεύσεως τῶν πατέρων, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ συγγραφέντων τῶν λαληθέντων καὶ συνδοξάντων, E ὅτε καὶ οἱ ὑποτεταγμένοι κανόνες ἐξεφωνήθησαν.

CANON I.

RES adeo veneranda, & honorabilis, & a beatis, & ſanctis patribus noſtris jam olim pulchre excogitata, monaſteriorum ædificatio, hodie male geritur. Nonnulli enim ſuis copiis, & facultatibus nomen monaſterii imponentes, & eas Deo ſanctificare profitentes, ſe eorum quæ ſunt conſecrata dominos eſſe inſcribunt, & ſola appellatione Deo dedicare machinari decreverunt. Eamdem

ΚΑΝΩΝ α'.

ΠΡΑΓΜΑ σεμνὸν οὕτω καὶ τίμιον καὶ τοῖς μακαρίοις καὶ ὁσίοις πατράσιν ἡμῶν πάλαι καλῶς ἐπινοηθὲν ἡ τῶν μοναστηρίων οἰκοδομὴ κακῶς ὁρᾶται πραττόμενον σήμερον. τινὲς γὰρ ὄνομα μοναστηρίου ταῖς οἰκείαις περιουσίαις καὶ ὑπάρξεσι περιτιθέμενοι, καὶ Θεῷ καθαγιάζειν ταύτας ἐπαγγελλόμενοι κυρίους τε τῶν ἀφιερωθέντων ἑαυτοὺς ἀναγράφουσι, καὶ μόνῃ τῇ προσηγορίᾳ τὸ θεῖον ἀφοσιοῦν, ἐκμηχανᾶσθαι διεγνώκασι. τὴν αὐτὴν

γὰρ

γὰρ ἐξουσίαν καὶ μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν οὐκ ἐρυθριῶσι σφετερίζεσθαι, ἣν ἔχειν οὐκ ἐκωλύοντο πρότερον. καὶ τοσαύτη καπηλεία περιτρίβει τῷ πράγματι, ὥστε πολλὰ τῶν ἀφιερωθέντων παρ' αὐτῶν γε τῶν ἀφιερωσάντων καθορᾶται πιπρασκόμενα, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἔστιν αὐτοῖς μεταμέλεια, ἐφ' οἷς τῶν ἅπαξ ἀνατεθειμένων Θεῷ τὴν ἐξουσίαν ἑαυτοῖς ἐπιτρέπουσιν, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ταύτην ἀδεῶς παραπέμπουσιν. ὥρισεν οὖν διὰ ταῦτα ἡ ἁγία σύνοδος, μὴ ἐξεῖναι μοναστήριον οἰκοδομεῖν, ἄνευ τῆς τοῦ ἐπισκόπου γνώμης καὶ βουλῆς· ἐκείνου δὲ συνειδότος καὶ ἐπιτρέποντος, καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐπιτελοῦντος εὐχήν, ὡς τοῖς πάλαι θεοφιλῶς νενομοθέτηται, οἰκοδομεῖσθαι μὲν τὸ μοναστήριον, μετὰ πάντων δὲ τῶν αὐτῷ προσηκόντων σὺν αὐτῷ ἐκείνῳ βρεβίῳ ἐγκαταγράφεσθαι καὶ τοῖς ἐπισκοπικοῖς ἀρχείοις ἐναποτίθεσθαι, μηδαμῶς ἄδειαν ἔχοντος τοῦ ἀφιεροῦντος, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ἑαυτὸν ἡγούμενον, ἢ ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον καθιστᾶν. εἰ γὰρ ἅπερ τις ἀνθρώπῳ χαρίζεται, τούτων οὐκέτι κύριος εἶναι δύναται, πῶς ἅπερ τις Θεῷ καθαγιάζει, καὶ ἀνατίθησι τούτων ὑφαρπάζειν τὴν κυριότητα παραχωρηθήσεται.

A enim poteftatem etiam poft confecrationem fibi ufurpare non erubefcunt, quam prius habere non vetabantur: & tanta rei cauponatio adhibita eft, ut multa eorum quæ funt confecrata, ab iis ipfis qui confecrarunt vendita cernantur, & admirationem, & odium iis qui ea vident afferentia: & tantum abeft ut ullam agant pœnitentiam ob id, quod eorum quæ Deo dedicata funt, fibi poteftatem attribuant, ut etiam eam ad alios fine metu tranfmittant. Propterea ergo fancta definiit fynodus, ut nemini liceat monafterium ædificare abfque epifcopi fententia, & confilio. Illo autem fciente, & permittente, & eam quam debet orationem peragente, ut ab an- B tiquis pie ac religiofe cautum eft, monafterium quidem ædificetur: omnia autem quæ ad ipfum pertinent, cum illo ipfo in brevi infcribantur, & in epifcopalibus archivis reponantur, nullo modo poteftatem habente eo qui confecrat, fe ipfum præfectum, vel pro fe alium conftituere. Si enim eorum quæ quis homini largitur dominus amplius effe non poteft, quomodo eorum quæ quis Deo fanctificat, & dedicat, fibi dominium arripere finetur?

ΚΑΝΩΝ β'.

ΕΠΕΙΔΗ τινες τὸν μονήρη βίον ὑποδύεσθαι σχηματίζονται, οὐχ ἵνα Θεῷ καθαρῶς δουλεύσωσι, ἀλλ' ἵνα τῇ σεμνότητι τοῦ σχήματος δόξαν εὐλαβείας προσλάβωσι, καὶ τῶν οἰκείων ἐντεῦθεν ἡδονῶν ἄφθονον εὑρήσωσι τὴν ἀπόλαυσιν· τῶν τριχῶν γὰρ μόνον τὴν ἀποβολὴν ποιούμενοι, ἐν τοῖς οἰκείοις οἴκοις παρεδρεύουσι, μηδεμίαν τῶν μοναχῶν ἀποπληροῦντες ἀκολουθίαν ἢ κατάστασιν· ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, μηδένα τῶν πάντων τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἀξιοῦν ἄνευ παρουσίας τοῦ ὀφείλοντος αὐτὸν εἰς ὑποταγὴν ἀναδέχεσθαι, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ ἡγεμονίαν, καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας τὴν πρόνοιαν ἐπαγγέλλεσθαι, ἀνδρὸς ὄντος δηλονότι θεοφιλοῦς, καὶ μονῆς προεστηκότος, καὶ ἱκανοῦ σώζειν ψυχὴν ἀρτίως τῷ Χριστῷ προσαγομένην. εἰ δέ τις φωραθείη ἀποκείρων τινὰ χωρὶς παρουσίας τοῦ εἰς ὑποταγὴν αὐτὸν ὀφείλοντος ἀναλαμβάνειν ἡγουμένου, τοῦτον μὲν καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι, ὡς ἀπειθοῦντα τοῖς κανόσι, καὶ τὴν μοναχικὴν εὐταξίαν διαλύοντα· τὸν δὲ παραλόγως καὶ ἀτάκτως ἀποκαρέντα, ἐν ὑποταγῇ καὶ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ ἂν ὁ κατὰ τὸν τόπον ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, παραδίδοσθαι. αἱ γὰρ ἄκριτοι καὶ ἐπισφαλεῖς ἀποκαρσεῖς καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἠτίμωσαν, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα βλασφημεῖσθαι πεποιήκασιν.

CANON II.

C QVONIAM nonnulli fe vitam monafticam fubire præ fe ferunt, non ut Deo pure ferviant, fed ut propter habitus honeftatem, pietatis opinionem confequantur, & ea ratione propriis voluptatibus uberius fruantur (folorum enim pilorum jactura facta, propriis domibus affident, nullam monachorum vitæ adminiftrationem, vel conftitutionem implentes) ftatuit fancta fynodus, ne ullus ex omnibus monaftico habitu dignus cenfeatur, fine præfentia ejus, qui illum debet ad obedientiam fufcipere, & fe principatum in illum obtenturum, & ejus animæ falutis curam gefturum profiteri: qui fcilicet eft vir pius, & D præeft monafterio, & eft idoneus ad fervandam animam, quæ Deo offertur. Si quis autem deprehenfus fuerit aliquem tondens fine præfentia ejus, qui ipfum debet ad obedientiam fufcipere, præfecti, ille quidem depofitioni fubjiciatur, ut qui canonibus non pareat, & monafticum ordinem bene compofitum diffolvat. Qui vero inordinate, & præter rationem tonfus eft, in fubjectionem, & monafterium, in quo illius loci epifcopus melius effe duxerit, tradatur. Citra judicium enim factæ, & temerariæ ac præcipites tonfuræ, monafticum quoque habitum ignominia affecerunt, & ut Chrifti nomen blafphemiis appeteretur effecerunt.

ΚΑΝΩΝ γ'.

E

ΚΑΙ τοῦτο κακῶς πραττόμενον, καὶ πολὺ δὲ χεῖρον παρορᾶσθαι καὶ ἀμελείᾳ παραπεμπόμενον τυχεῖν ἐκρίθη διορθώσεως, ἵνα εἴ τις μονῆς προϊστάμενος τοὺς ὑπ' αὐτὸν τελουμένους μοναχοὺς ἀποδιδράσκοντας, οὐ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἐπιζητοίη, ἢ εὑρίσκων οὐκ ἀναλαμβάνοιτο, καὶ τῇ προσηκούσῃ καὶ καταλλήλῳ τοῦ πταίσματος ἰατρείᾳ τὸ νενοσηκὸς ἀνακτᾶσθαι,

CANON III.

ID quoque quod male fit, & multo pejus defpicatui, & negligentiæ mandatur, correctionem oportere affequi judicatum eft. Si quis ergo qui præeft monafterio, eos qui ei fubjecti funt monachos non cum multa diligentia requirat, vel inveniens non recipiat,

& conveniente lapsuique congruente medicina id quod morbo affectum est non recuperat, & confirmare contendit, statuit sancta synodus eum segregationi subjici. Si enim, cui animalium ratione carentium præfectura credita est, gregem negligit, id non impune aufert, is cujus fidei Christi pecoris imperium commissum est, & socordia ac negligentia eorum salutem venundat, quidni audacis ejus incepti pœnæ ab eo exigentur?

A καὶ ἐπιῤῥωννύειν ἀγωνίζοιτο, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἀφορισμῷ ὑποκεῖσθαι. εἰ γὰρ ζώων ἀλόγων τὴν προστασίαν ἐγχειριζόμενος, καὶ τοῦ ποιμνίου καταμελῶν, οὐκ ἀτιμώρητος καταλιμπάνεται, τῶν Χριστοῦ θρεμμάτων τὴν ποιμαντικὴν ἀρχὴν καταπιστευθεὶς, καὶ ῥαστώνῃ καὶ ῥαθυμίᾳ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ἀπεμπολῶν, πῶς οὐ δίκας τοῦ τολμήματος εἰσπραχθήσεται;

CANON IV.

Multis modis malignus monasticum venerabilem habitum probrosum efficere contendit, & magnum eam ad rem auxilium invenit ejus, quæ præcessit, hæresis tempus. Propria enim monasteria hæresis necessitate relinquentes monachi, hi quidem ad alia, illi vero etiam ad sæcularium virorum habitacula se transferebant. Verum enim vero, quod tunc ab illis propter pietatem factum, eos laudandos beandosque efficiebat, in mores a ratione alienos conversum, eos jure deridendos efficit. Cum enim jam ubique terrarum propagata sit religio, & ecclesia a scandalis & offensionibus liberata, quidam adhuc e suis monasteriis exeedentes, & tanquam fluentum aliquod, quod cohiberi non potest, nunc huc nunc illuc se conferentes, & confluentes, monasteria quidem multa immodestia replent, & multam sibi confusionem petulantiamque afferunt, obedientiæque honestatem convellunt ac perdunt. Sed eorum instabilem & non ferendam appetitionem resecans sancta synodus, statuit, ut si quis monachus a proprio aufugiens monasterio, vel se in aliud monasterium conferat, vel in sæculare habitaculum ingrediatur, ipse & qui eum suscepit segregatus sit, donec qui aufugit, in id monasterium a quo improbe recesserat, revertatur. Sed si episcopus quidem de nonnullorum monachorum pietate & vitæ probitate ab idoneis testibus certior factus, in aliud monasterium ad ejus constitutionem eos transferre voluerit, vel in domum sæcularem, ad eorum, qui inhabitant, salutem, traducendos eos censuerit, vel in alio quovis loco præficiendos ceteris duxerit, hoc neque iis, qui suscipiunt, nec ipsis monachis fraudi erit.

ΚΑΝΩΝ δ'.

ΠΟΛΥΤΡΟΠΩΣ ὁ πονηρὸς τοῦ μοναχικοῦ σχήματος τὸ σεβάσμιον ἐπονείδιστον θεῖναι ἠγωνίσατο, καὶ πολλὴν εὗρεν εἰς τοῦτο συνδρομὴν, τῆς παρελθούσης αἱρέσεως τὸν καιρόν. τὰς γὰρ ἰδίας μονὰς τῇ ἀνάγκῃ τῆς αἱρέσεως οἱ μονάζοντες καταλιμπάνοντες, οἱ μὲν εἰς ἑτέρας, οἱ δὲ εἰς κοσμικῶν ἀνδρῶν μετέπιπτον καταγώγια. ἀλλὰ γὰρ ὅπερ αὐτοῖς δι' εὐσέβειαν τότε πραττόμενον μακαριστοὺς ἀπέφαινεν, εἰς ἔθος ἄλογον μεταπεσὸν, καταγελάστους παρίστησι. πανταχοῦ γὰρ νῦν τῆς εὐσεβείας ἐξηπλωμένης, καὶ σκανδάλων τῆς ἐκκλησίας ἀπηλλαγμένης, ἔτι τινὲς τῶν οἰκείων μοναστηρίων ἀποφοιτῶντες, καὶ καθάπερ τι ῥεῦμα δυσκάθεκτον ὧδε κἀκεῖσε μεταβιβαζόμενοί τε καὶ μεταῤῥέοντες, πολλῆς μὲν πληροῦσι τῆς ἀκοσμίας τὰ μοναστήρια, πολλὴν δὲ τὴν ἀταξίαν ἑαυτοῖς συνεισκωμάζουσι, καὶ τῆς ὑποταγῆς τὸ σεμνὸν διασπῶσί τε καὶ καταλυμαίνονται. ἀλλὰ τούτων τὸ ἄστατον τῆς ὁρμῆς καὶ ἀνυπότακτον ἡ ἁγία σύνοδος ἀνακόπτουσα, ὥρισεν, ἵνα εἴ τις μοναχὸς τῆς ἰδίας ἀποδράσας μονῆς εἰς ἕτερον μεταπέσῃ μοναστήριον, ἢ εἰς κοσμικὸν εἰσκωμάσῃ καταγώγιον· αὐτός τε καὶ ὁ τοῦτον ὑποδεξάμενος ἀφωρισμένος εἴη, ἕως ἂν ὁ ἀποφυγὼν ἐπανέλθῃ, ἐξ ἧς κακῶς ἐξέπεσε μονῆς. εἰ μέντοι γε ὁ ἐπίσκοπός τινας τῶν μοναχῶν ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ βίου σεμνότητι μαρτυρουμένους, εἰς ἕτερον μοναστήριον ἐπὶ καταστάσει τῆς μονῆς ἐθελήσοι μετακομίσαι, ἢ καὶ εἰς κοσμικὴν οἰκίαν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἐνοικούντων δοκιμάσει καταστῆσαι, ἢ ἀλλαχόσε εὐδοκήσει ἐπιστῆσαι· τοῦτο, οὔτε τοὺς ὑποδεχομένους, οὔτε τοὺς μοναχοὺς ὑποδίκους ποιεῖ.

CANON V.

Quæ temere, & sine judicio ac probatione fiunt, renunciationes, bono monastico ordini magnum afferre incommodum invenimus. In monasticam enim vitam se facile injicientes, & ad asperam, & laboriosam exercitationem se segniter gerentes, ad carnalem, & voluptariam vitam rursus misere revertuntur. Propterea ergo statuit sancta synodus, ut nemo monastico habitu dignus putetur, prius quam triennii tempus ad experientiam eis relictum, eos esse probatos & tali esse vita dignos ostenderit: Et hæc omni modo observari præcepit, præterquam si gravis aliquis morbus incidens probationis tempora contrahi coegerit, vel si nondum quis sit vir religiosus, & tamen vitam monasticam in habitu sæculari peragat. Tali

ΚΑΝΩΝ ε'.

ΤΑΣ ἀκρίτους καὶ ἀδοκιμάστους ἀποταγὰς ἐπὶ πολὺ τὴν μοναχικὴν εὐταξίαν λυμαινομένας, εὑρίσκομεν. προπετῶς γάρ τινες εἰς τὸν μονήρη βίον ἑαυτοὺς ἐπιῤῥίπτοντες, καὶ πρὸς τὸ τραχὺ καὶ ἐπίπονον κατολιγωροῦντες τῆς ἀσκήσεως, ἐπὶ τὸν φιλόσαρκον καὶ φιλήδονον βίον, ἀθλίως πάλιν ἐπαναστρέφουσιν. ὥρισεν οὖν διὰ τοῦτο ἡ ἁγία σύνοδος, μηδένα τοῦ μοναχικοῦ καταξιοῦσθαι σχήματος, πρὶν ἂν ὁ τῆς τριετίας χρόνος εἰς πεῖραν αὐτοῖς ἀφεθεὶς, δοκίμους αὐτοὺς καὶ ἀξίους τῆς τηλικαύτης βιοτῆς καταστήσῃ, καὶ τοῦτο κρατεῖν παντὶ τρόπῳ παρεκελεύσατο, πλὴν εἰ μή πω τις προσπεσοῦσα βαρεῖα νόσος, τὸν χρόνον ἀναγκάσῃ συστεῖλαι τῆς δοκιμασίας, ἢ εἰ μή πω τις εἴη ἀνὴρ εὐλαβὴς καὶ τὸν μοναχικὸν βίον ἐν τῷ κοσμικῷ διανύων σχήματι. ἐπὶ γὰρ

γὰρ τοῦ τοιούτου ἀνδρὸς εἰς ἀπόπειραν παντελῆ, καὶ ὁ ἑξαμηνιαῖος ἀρκέσει χρόνος, εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα διαπράξεται τὸν μὲν ἡγούμενον τῆς ἡγουμενείας ἐκπίπτοντα, παιδείαν τῆς ἀταξίας τὴν ἐν ὑποταγῇ διαγωγὴν ἐφευρίσκειν· τὸν δὲ μονάσαντα ἐν ἑτέρᾳ μονῇ τὴν μοναχικὴν ἀκρίβειαν φυλαττούσῃ παραδίδοσθαι.

ΚΑΝΩΝ ϛ'.

ΟΙ μοναχοὶ οὐδὲν ἴδιον ὀφείλουσιν ἔχειν, πάντα δὲ τὰ αὐτῶν προσκληροῦσθαι τῷ μοναστηρίῳ. φησὶ γὰρ ὁ μακάριος Λουκᾶς περὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καὶ τὴν τῶν μοναχῶν πολιτείαν διατυπούντων, ὡς οὐδείς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. διὸ τοῖς ἐθέλουσι μονάζειν ἄδεια δίδοται περὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς διατίθεσθαι πρότερον, καὶ οἷς ἂν βούλοιντο προσώποις μὴ κεκωλυμένοις δηλονότι παρὰ τοῦ νόμου τὰ αὐτῶν παραπέμπεσθαι. μετὰ γάρ τοι τὸ μονάσαι, τῶν προσόντων αὐτοῖς ἁπάντων, τὸ μοναστήριον ἔχει τὴν κυριότητα, καὶ οὐδὲν περὶ τῶν οἰκείων φροντίζειν ἢ διατάσσεσθαι τούτοις παρακεχώρηται. εἰ δέ τις φωραθείη κτῆσίν τινα, ἥτις οὐκ ἀπεκληρώθη τῷ μοναστηρίῳ ἰδιοποιούμενος, καὶ φιλοκτησίας πάθει δουλούμενος, ταύτην μὲν παρὰ τοῦ ἡγουμένου ἢ τοῦ ἐπισκόπου ἀναλαμβάνεσθαι, καὶ πολλῶν παρουσίᾳ πιπρασκομένην, πτωχοῖς καὶ ἀπόροις διανέμεσθαι. τὸν δέ γε τὴν τοιαύτην κτῆσιν κατὰ τὸν παλαιὸν Ἀνανίαν ὑποσυλᾷν μελετήσαντα, τῷ προσήκοντι ἐπιτιμίῳ ἡ ἁγία σύνοδος ὥρισε σωφρονίζεσθαι. δῆλον δὲ ὡς ἅτινα περὶ μοναζόντων ἀνδρῶν ἡ ἁγία σύνοδος ἐκανόνισε, τὰ αὐτὰ καὶ περὶ μοναζουσῶν γυναικῶν κρατεῖν ἐδικαίωσεν.

ΚΑΝΩΝ ζ'.

ΠΟΛΛΑΣ τῶν ἐπισκοπῶν ὁρῶμεν καταπιπτούσας, καὶ ἀφανισμῷ τελείῳ κινδυνευούσας παραδίδοσθαι, ὅτι περ οἱ τούτων προεστηκότες τὴν περὶ αὐτῶν φροντίδα, καὶ ἐπιμέλειαν, εἰς νεουργίας μοναστηρίων καταναλίσκουσι, καὶ τὸν σφετερισμὸν τῶν εἰσόδων ἐκμηχανώμενοι, τὴν ἐκείνων ἐπαύξησιν πραγματεύονται. ὥρισεν οὖν διὰ τοῦτο ἡ ἁγία σύνοδος, μηδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξεῖναι μοναστήριον ἴδιον ἐπὶ καταλύσει τῆς ἰδίας ἐπισκοπῆς νεουργεῖν. εἰ δέ τις φωραθείη τοῦτο τολμῶν, αὐτὸν μὲν τῷ προσήκοντι ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλεσθαι, τὸ δὲ νεουργηθὲν ὑπ' αὐτοῦ, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν μοναστηρίου δίκαιον ἀπειληφὸς, ὡς ἰδιόκτητον τῷ ἐπισκοπείῳ προσκυροῦσθαι. οὐδὲν γὰρ τῶν παρανόμως καὶ ἀτάκτως παρυφισταμένων τὸ πρόκριμα τῶν κανονικῶν συνισταμένων ἀποφέρεσθαι δύναται.

ΚΑΝΩΝ η'.

Ο Θεῖος καὶ ἱερὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, τοὺς ἐκτέμνοντας ἑαυτοὺς αὐτοφονευτὰς κρίνει, καὶ ἱερεῖς μὲν ὄντας, καθαιρεῖ, μέλλοντας δὲ καὶ τῆς ἐπὶ ἱερωσύνην προκοπῆς ἀπείργει, δῆλον ἐντεῦθεν καθιστῶν, ὡς εἴπερ ὁ ἑαυτὸν ἐκτέμνων αὐτοφονευτής ἐστιν, ὁ ἕτερον ἐκτέμνων πάντως

enim viro ad absolutam experientiam tempus semestre sufficerit. Si quis autem præter hæc fecerit, præfectus quidem præfectura excidens, perperam observati ordinis correctionem, in obedientia, & subjectione conversationem inveniat. Qui est autem in alio monasterio monachus, alii monasterio tradatur, quod monasticam disciplinam accurate perfecteque observet.

CANON VI.

MONACHI nihil debent habere proprium : sed omnia eorum monasterio adscribi. Dicit enim beatus Lucas de iis qui credunt in Christum, & monachorum institutionem describunt, quod nemo quidquam eorum quæ aderant, proprium esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et ideo iis qui monachi esse volunt, prius datur facultas de suis rebus testandi, ac disponendi, & quibuscumque velint personis, lege scilicet non prohibitis, sua transmittendi. Postquam enim monachi facti fuerint, omnium bonorum dominium monasterium habebit, & nullam de rebus propriis curam gerere vel disponere eis permissum est. Si quis autem deprehensus fuerit, possessionem aliquam, quæ monasterio non adscripta fuerit, sibi privatim attribuere, & acquirendarum possessionum cupiditati servire, ea quidem ab episcopo seu præfecto recipiatur, & in multorum præsentia vendita, pauperibus & mendicis distribuatur. Eum autem qui eam possessionem, ut olim Ananias, surripere meditatus est, convenienti pœna castigandum esse sancta synodus statuit. Clarum est autem, quod quæ de viris monachis sancta synodus canonice constituit, ea in monachis quoque fœminis valere, & observari æquum censuit.

CANON VII.

MVLTOS episcopatus ruere, & perpetuo exitio tradi videmus, quod qui eis præsunt, omnem de eis curam, & solicitudinem in recentes monasteriorum extructiones conferunt, & eos divellentes ac distrahentes, & ut ad se pertineant reditus molientes, ut ipsa augeantur, laborant. Hoc ergo statuit sancta synodus, nulli licere episcopo privatum monasterium ad proprii episcopatus perniciem recens excogitare. Si quis autem hoc audere deprehensus fuerit, ipsum quidem convenienti pœnæ subjici : quod ab ipso autem recens extructum est, ut quod nec est ab initio jus monasterii sortitum, ut privatum episcopatui adscribit. Nihil enim eorum quæ præter leges, & inordinate consistunt, iis quæ canonice constituta sunt, præjudicium afferre potest.

CANON VIII.

DIVINVS, & sacer sanctorum apostolorum canon, eos qui seipsos castrant esse sui homicidas judicat. Et si sint quidem sacerdotes, deponit, si non sint autem, ne ad sacerdotium promoveantur prohibet, ex eo aperte statuens, quod si is qui seipsum execat, sui est homicida, qui alium execat, est omnino homicida,

homicida. Merito autem ſtatuerit quiſpiam eum quoque in opificium contumelioſum videri. Quamobrem decrevit ſancta ſynodus, ut ſi quis epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus, caſtrare aliquem convictus fuerit, vel manu propria, vel ſuo juſſu, is depoſitioni ſubjiciatur: ſi ſit autem laicus, ſegregetur, præterquam ſi morbus, qui alicui accidit, ad eum execandum, qui caſtratus eſt, coegerit. Quemadmodum enim Nicænæ primæ ſynodi canon, eos qui in morbo execti ſunt, non punit, propter morbum: ſic, & nos, nec ſacerdotes, qui ægrotos caſtrari mandant, condemnamus, nec laicos, qui propriis manibus ad caſtrationem utuntur, reprehendimus. Hoc enim morbi eſſe medelam, non autem creaturæ inſidias fieri, vel opificium injuria affici exiſtimamus.

CANON IX.

Cum apoſtolicus & ſacer canon ſacerdotes, qui verberare aggrediuntur, vel fideles, qui peccarunt, vel infideles qui injuriam fecerunt, depoſitioni ſubjiciat: ii qui ſuæ iræ mederi moliuntur, & apoſtolicas conſtitutiones detorquent, eos intellexerunt, qui ſua manu verberant, nec canone tale quid ſignificante, nec recta ratione hoc intelligere permittente. Etenim revera ineptum, & valde lubricum, ut qui ſua quidem manu ter, vel quater percuſſerit, deponatur, data autem facultate juſſu verberandi, eum qui immaniter, & uſque ad mortem ſupplicium inflicturus eſt, impune id ferre negligi. Quamobrem canone ipſum verberare abſolute puniente, nos quoque ſimul cum eo ita decernimus. Oportet enim Dei ſacerdotem doctrinis, & admonitionibus, nonnunquam autem & pœnis canonicis eum qui ſe immodeſte & inſolenter gerit, inſtituere, ſed non flagellis, & verberibus in hominum corpora inſultare. Si qui autem ſunt morem omnino non gerentes, & pœnarum correctioni non cedentes, eos per vocationem ad ejus loci magiſtratus nemo caſtigari prohibet. Antiochenæ enim ſynodi canon v. eos qui tumultus excitant, & ſeditiones in eccleſia introducunt, per manum externam converti oportere ſtatuit.

CANON X.

Qui ſeipſos tradunt animi perturbationibus, non ſolum quod a ſacris canonibus intentatur ſupplicium non horrent, ſed eis etiam inſultare auſi ſunt. Ipſos enim torquent: & ad ſuam animi perturbationem eorum quoque voluntatem adulterant: ut propter animi ſui motus contentionem, ut inquit Gregorius Theologus, non ſolum ſit eorum malum correctioni non obnoxium, ſed divinum quoque exiſtimetur. Apoſtolicum enim canonem, qui dicit, Vas aureum, vel argenteum, ſanctificatum, vel velum lineum, nemo in ſuum uſum accipiat: eſt enim præter leges. Si quis autem deprehenſus fuerit, ſegregatione mulctetur. Eum ad ſuorum delictorum patrocinium adſumentes, dicunt eos non oportere judicari depoſitione dignos, qui venerandum ſanctæ menſæ indumentum in propriam tunicam, vel in aliquod aliud veſtimentum transformant.

φονευτής ἐστι. θείη δ' ἄν τις τὸν τοιοῦτον δικαίως καὶ τῆς δημιουργίας αὐτῆς ὑβριστήν. διόπερ ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, ὡς εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος δύναχίζων τινὰ ἐλεγχθείη, ἢ αὐτοχειρίᾳ, ἢ διὰ ἐπιτάγματος, τοῦτον καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζεσθαι, πλὴν εἰ μήπω νοσήματι περιπεσὼν, πρὸς ἐκτομὴν τοῦ πεπονθότος ἐκβιάζοιτο. ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου πρῶτος κανὼν τοὺς ἐν νόσῳ χειρουργηθέντας οὐ κολάζει διὰ τὸ νόσημα· οὕτω καὶ ἡμεῖς, οὔτε τοὺς ἱερεῖς ἐπιτάσσοντας τοὺς νοσοῦντας δύναχίζεσθαι κατακρίνομεν, οὔτε μὴν τοὺς λαϊκοὺς αὐτοχειρίᾳ πρὸς τὴν ἐκτομὴν χρωμένους αἰτιώμεθα. τοῦτο γὰρ ἰατρείαν τοῦ νοσήματος, ἀλλ' οὐκ ἐπιβουλὴν τοῦ πλάσματος, ἢ τῆς πλάσεως ὕβριν λογιζόμεθα.

ΚΑΝΩΝ θ'.

Τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ θείου κανόνος τοὺς ἱερεῖς τύπτειν ἐπιχειροῦντας πιστοὺς ἁμαρτήσαντας ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι διορίζομένου, οἱ τὸν οἰκεῖον ἀποθεραπεύειν μηχανώμενοι θυμὸν, καὶ τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις, παραχαράσσοντες τοὺς αὐτοχειρίᾳ τύπτοντας ἐξειλήφασι, μήτε τοῦ κανόνος μηδὲν τοιοῦτον ὑποσημαίνοντος, μήτε τοῦ ὀρθοῦ λόγου τοῦτο ἐπιτρέποντος. μάταιον γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ λίαν ἐπισφαλὲς τὸν αὐτοχειρίᾳ μὲν τρὶς ἢ τετράκις πλήξαντα, καθαιρεῖσθαι, ἀδείας δὲ διδομένης, διὰ ἐπιτάγματος τύπτειν τὸν ἀπηνῶς καὶ μέχρι θανάτου τὴν τιμωρίαν ἐπαύξοντα, παρορᾶσθαι ἀτιμώρητον. διόπερ τοῦ κανόνος τὸ τύπτειν ἁπλῶς κολάζοντος, καὶ ἡμεῖς οὕτω συμψηφιζόμεθα. χρὴ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἱερέα καὶ διδασκαλίαις, καὶ νουθεσίαις, ἔσθ' ὅτε καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίοις, τὸν ἀτακτοῦντα παιδαγωγεῖν, ἀλλὰ μὴ ταῖς μάστιξι καὶ ταῖς πληγαῖς εἰς τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα ἐπιπηδᾶν. εἰ δέ τινες εἶεν παντελῶς ἀνυποτακτοῦντες καὶ τῷ σωφρονισμῷ τῶν ἐπιτιμίων μὴ ὑπείκοντες, τούτους διὰ τῆς πρὸς τοὺς κατὰ τὸν τόπον ἄρχοντας ἐγκλήσεως, οὐδεὶς κωλύει σωφρονίζεσθαι. καὶ γὰρ ὁ τῆς ἐν Αντιοχείᾳ συνόδου πέμπτος κανὼν, τοὺς θορυβοῦντας καὶ στάσεις τῇ ἐκκλησίᾳ παρεισάγοντας, διὰ τῆς ἔξωθεν χειρὸς ἐκανόνισεν ἐπιστρέφεσθαι.

ΚΑΝΩΝ ι'.

Οἱ τοῖς πάθεσιν ἑαυτοὺς ἐκδότους παρασχόντες, οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων τιμωρίαν οὐ φρίττουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐκείνων καταρχεῖσθαι τετολμήκασι. στρεβλοῦσι γὰρ αὐτοὺς, καὶ πρὸς τὸ ἐμπαθὲς αὐτῶν ἀποκιβδηλεύουσι τοῦ θελήματος, ἵνα τῇ φιλοτιμίᾳ τῆς ἐμπαθείας κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, μὴ μόνον ἀνεύθυνον αὐτοῖς ᾖ τὸ κακὸν, ἀλλὰ καὶ θεῖον νομίζοιτο. τὸν γὰρ ἀποστολικὸν κανόνα τὸν λέγοντα· σκεῦος χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν ἢ ὀθόνην, μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρείαν σφετεριζέσθω, παράνομον γάρ. εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ. τοῦτο οὖν εἰς συνηγορίαν τῶν οἰκείων παρανομημάτων ἐκλαμβάνοντες, οὔ φασι δεῖν καθαιρέσεως ἀξίους κρίνεσθαι τοὺς τὴν σεβασμίαν τῆς ἁγίας τραπέζης ἐνδυτὴν εἰς οἰκεῖον χιτῶνα, ἢ εἰς ἕτερόν τι τῶν ἀμφίων μετασχηματίζοντας· οὐ μὴν

οὐ μὴν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τοὺς τὸ ἅγιον ποτήριον· ὢ τῆς ἀσεβείας· ἢ τὸν σεπτὸν δίσκον, ἢ τὰ τούτοις παραπλήσια εἰς ἰδίαν ἐκδαπανῶντας χρείαν, ἢ καταχραίνοντας. ὁ γὰρ κανών φησι τοὺς εἰς τοῦτο περιπίπτοντας ἀφορισμῷ μὲν καθυποβάλλεσθαι· ἀλλ᾽ οὐ καθαιρέσει ἐδικαίωσεν. ἀλλὰ τίς ἂν ἀνάσχοιτο τῆς τοσαύτης παραποιήσεως καὶ δυσσεβείας τὸ μέγεθος; τοῦ γὰρ κανόνος τοῖς τὸ μόνον ἁγιασθὲν εἰς χρῆσιν, ἀλλ᾽ οὐκ εἰς τελείαν ἁρπαγὴν σφετεριζομένοις τὸν ἀφορισμὸν ἐπιπέμποντος, αὐτοὶ δὲ τοὺς καθαρπάζοντας καὶ ἱεροσυλοῦντας τὰ τῶν ἁγίων ἅγια, ἐλευθεροῦσι τῆς καθαιρέσεως; καὶ τοὺς εἰς βρωμάτων ὑπηρεσίαν, ὅσον γε τῇ ἐφ᾽ ἑαυτοὺς κρίσει τοὺς σεβασμίους δίσκους, ἢ τὰ ἱερὰ ποτήρια καταμολύνοντας ἀκαθαιρέτους εἰσάγουσι, καί τοι φανεροῦ καθεστηκότος τοῦ μιάσματος. καὶ δῆλον ὄν, ὡς οἱ τὰ τοιαῦτα πράττοντες οὐ μόνον καθαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐσχάτης δυσσεβείας τῷ ἐγκλήματι περιπίπτουσι· διόπερ ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος τοὺς τὸ ἅγιον ποτήριον, ἢ τὸν δίσκον, ἢ τὴν λαβίδα, ἢ τὴν σεβασμίαν ἐνδυτὴν, ἢ τὸν λεγόμενον ἀέρα, ἢ ἁπλῶς τοὺς ἕν τι τῶν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἱερῶν καὶ ἁγίων σκευῶν ἢ ἀμφιασμάτων εἰς ἴδιον κέρδος ὑφαρπάζοντας, ἢ εἰς χρῆσιν ἀποχρωμένους ἀνίερον παντελεῖ καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι. τὸ μὲν γάρ ἐστι βεβηλῶσαι, τὸ δὲ συλῆσαι τὰ ἅγια. τοὺς μέντοι τὰ ἔξωθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἀφωρισμένα σκεύη τινὰ, ἢ ἄμφια εἰς χρῆσιν ἀνίερον ἑαυτοῖς ἢ ἑτέροις παρέχοντας, τούτους δὲ ὁ κανὼν ἀφορίζει δὲ ἡμεῖς συναφορίζομεν· τοὺς δὲ παντελῶς ἀφαρπάζοντας, τῇ τῶν ἱεροσύλων καταδίκῃ καθυποβάλλομεν.

A Sed neque eos qui ſanctum calicem, o impietatem, vel venerabilem diſcum, vel ea quæ ſunt iis ſimilia, in proprium uſum inſumunt, vel polluunt. Canon enim, inquiunt, eos qui in hoc incidunt, eſſe ſegregationi non depoſitioni ſubjiciendos æquum cenſuit. Sed quis tantæ perverſitatis, & impietatis magnitudinem ferat? Cum enim canon, eos qui quod ad uſum ſolum eſt ſanctificatum, & id non ad perfectam rapinam ſibi vendicant, ſegregationi ſubjiciat, ipſi eos qui ſancta ſanctorum rapiunt, & ſacrilegis manibus auferunt, depoſitione liberant: & eos qui ad ciborum miniſterium, ſuo quidem certe judicio, venerabiles diſcos & ſacros calices inquinant, B deponendos judicant, non, quamvis ſit apertum piaculum. & clarum eſt, quod qui hæc faciunt, non ſolum in depoſitionem, ſed in extremæ etiam impietatis crimen incidunt. Et ideo ſtatuit ſancta ſynodus, eos qui calicem, aut diſcum, aut fuſcinulam, aut velum, aut unum aliquod in altari ſacrorum & ſanctorum vaſorum, vel veſtimentorum, ad proprium uſum rapiunt, vel ad profanum uſum convertunt, abſolutæ depoſitioni ſubjici. Hoc enim eſt profanare: illud vero ſurripere. Eos quidem certe, qui extra altare, vaſa quædam ſegregata, vel veſtes, ſibi vel aliis præbent, eos canon quoque ſegregat: & nos una quoque ſegregamus. Eos autem qui plane ſurripiunt, ſacrilegorum condemnationi ſubjicimus.

ΚΑΝΩΝ ια΄. C

ΤΟΥΣ πρεσβυτέρους ἢ διακόνους κοσμικὰς ἀρχὰς ἢ φροντίδας ἀναδεχομένους, ἢ τὰς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἀρχόντων λεγομένας κουρατωρείας, οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες, καθαιρέσει καθυποβάλλουσι. τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς ἐπικυροῦντες, δὲ περὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν κλήρῳ κατειλεγμένων διορίζομεθα, ὡς εἴ τις αὐτῶν κοσμικὰς ἀρχὰς μεταχειρίζοιτο, ἢ τὰς ἐν τοῖς τῶν ἀρχόντων οἴκοις ἢ προαστείοις λεγομένας κουρατωρείας ἀναδέχοιντο, τοῦτον τοῦ οἰκείου κλήρου ἐκδιώκεσθαι. οὐδεὶς γὰρ δύναται κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν αὐτόλεκτον δὲ ἀψευδεστάτην φωνὴν, δυσὶ κυρίοις δουλεύειν.

CANON XI.

PRESBYTEROS, vel diaconos, ſæculares magiſtratus vel curas ſuſcipientes, vel eas quæ in magiſtratuum ædibus dicuntur, curationes, divini, & ſacri canones depoſitioni ſubjiciunt. Hoc ergo nos quoque confirmantes, de reliquis quoque qui ſunt in clericorum catalogo decernimus: Quod ſi quis eorum ſecularia officia aſſumat, vel eas quæ in magiſtratuum ædibus vel in ſuburbanis dicuntur, curationes ſuſcipiat, is ex clero expellatur. Nemo enim poteſt, ut eſt Chriſti veri Dei noſtri vox ab ipſo prolata, eaque longe veriſſima, duobus dominis ſervire.

ΚΑΝΩΝ ιβ΄. D

ΤΗΣ ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις ἔνδον οἰκίας οὖσι, λειτουργοῦντας ἢ βαπτίζοντας κληρικοὺς παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου καθαιρέσει καθυποβαλλούσης, καὶ ἡμεῖς τούτῳ συμψηφιζόμεθα. τῆς γὰρ ἁγίας ἐκκλησίας ὀρθοτομούσης, καὶ τὸν ἀληθῆ πρεσβευούσης λόγον, δὲ τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας συντηρούσης τε δὲ ἐνδιδασκούσης, ἀπηχὲς δὲ ἀνόσιον παραχωρεῖν τοὺς ἀπαιδευσίᾳ καὶ ἀναρχίᾳ συζῶντας, εἰς τὰς οἰκίας ὑποδυομένους, τὴν ταύτης εὐταξίαν διασπᾶν, E καὶ πολλῆς ταραχῆς καὶ σκανδάλων ἀποπληροῦν. διόπερ ἡ νῦν ἱερὰ καὶ θεοσυνέργητος σύνοδος τῇ οἰκουμενικῇ καὶ ἁγίᾳ ἕκτῃ συνόδῳ συμφωνοῦσα, ἀποκεκληρωμένους εἶναι τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις ἔνδον οἰκίας οὖσι λειτουργοῦντας, διωρίσατο, τῆς ἀποκληρώσεως, δηλονότι, παρὰ τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου αὐτοῖς ἀπονεμηθείσης.

CANON XII.

CVM ſancta, & univerſalis ſancta ſynodus, clericos, qui in oratoriis, quæ ſunt intra domum, celebrant, vel baptizant, præter epiſcopi voluntatem, depoſitioni ſubjiciat, nos quoque idem decernimus. Cum enim ſancta eccleſia recte diſpertiat, veramque rationem defendat, & venerabilem ac honeſtam bonæ inſtitutionis formam doceat, & conſervet, inconcinnum eſt, & ineptum, ut qui in petulantia, & inſolentia ac in inobedientia vitam agunt, domos ſubeuntes, bonum ejus ordinem convellant, & multa perturbatione, & offenſionibus impleant. Et ideo ſacra nunc, & divinitus coacta ſynodus, univerſali ſextæ ſynodo conſentiens, eos qui in oratoriis, quæ ſunt intra domos, celebrant, clero amotos eſſe ſtatuit, a clero videlicet amotione eis ab ejus loci epiſcopo edita.

Si qui autem præter eos, non conſentiente epiſcopo in domos irruentes, celebrationis miniſterium attingere audeant, ii quidem deponantur : qui vero eorum communionis ſunt participes, ſegregationi ſubjiciantur.

εἰ δέ τινες παρὰ τούτους, τοῦ ἐπισκόπου μὴ εὐδοκοῦντος εἰς τὰς οἰκίας εἰσπίπτοντες ἅπτεσθαι τῆς λειτουργίας ἀποτολμῶσι, τούτους μὲν καθαιρεῖσθαι· τοὺς δὲ τῆς αὐτῶν κοινωνίας μετασχόντας, τῷ ἀφορισμῷ καθυποβάλλεσθαι.

CANON XIII.

Hæreticorum zizaniorum ſemina in Dei eccleſia malignus dejiciens, & eas videns gladio ſpiritus excindi radicitus, ad aliam venit inſidiarum viam, ſchiſmaticorum inſania Chriſti corpus dividere aggrediens. Sed & has ejus inſidias ſancta ſynodus reprimens, omnino definiit deinceps, ut ſi quis preſbyter, vel diaconus, ut qui utique ob aliqua crimina proprium epiſcopum condemnarit, ante ſynodalem cognitionem, & examinationem, & perfectam ejus condemnationem, ab illius communione diſcedere auſus fuerit, & ejus nomen in ſacris celebrationum precibus, ut eccleſiæ traditum eſt, non referat, is depoſitioni ſubjiciatur, & omni ſacerdotali honore privetur. Qui enim eſt in ſacerdotali ordine collocatus, & metropolitanorum judicium præripit, & ante judicium, ipſe quantum in ſe eſt, proprium patrem, & epiſcopum condemnat, is nec preſbyteri honore, nec nomine dignus eſt. Qui autem eos conſequuntur, ſi ſint quidem ex iis qui ſunt ſacris initiati, ipſi quoque a proprio honore excidant: ſin autem ſint laici vel monachi, ex eccleſia omnino ſegregentur, donec cum ſchiſmaticis conjunctionem reſpuentes, ad proprium epiſcopum reverſi fuerint.

ΚΑΝΩΝ ιγʹ.

Τὰς τῶν αἱρετικῶν ζιζανίων ἐπισπορὰς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ὁ παμπόνηρος καταβαλών, καὶ ταύτας ὁρῶν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος τεμνομένας προῤῥίζους, ἐφ' ἑτέραν ἦλθε μεθοδείας ὁδόν, τῇ τῶν σχισματικῶν μανίᾳ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα μερίζειν ἐπιχειρῶν. ἀλλὰ καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἐπιβολὴν ἡ ἁγία σύνοδος ἀναστέλλουσα παντελῶς ὥρισε τοῦ λοιποῦ, ἵνα εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ὡς δῆθεν ἐπ' ἐγκλήμασί τισι τοῦ οἰκείου κατεγνωκὼς ἐπισκόπου πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως καὶ ἐξετάσεως, ἀποστῆναι τολμήσῃ τῆς αὐτοῦ κοινωνίας, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν λειτουργιῶν εὐχαῖς κατὰ τὸ παραδεδομένον τῇ ἐκκλησίᾳ μὴ ἀναφέροι, τοῦτον ὑποκεῖσθαι καθαιρέσει, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀποστερεῖσθαι τιμῆς. ὁ γὰρ ἐν πρεσβυτέρου τάξει τεταγμένος, καὶ τὴν τῶν μητροπολιτῶν ἁρπάζων τὴν κρίσιν, καὶ πρὸ κρίσεως αὐτὸς κατακρίνων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ τὸν οἰκεῖον πατέρα καὶ ἐπίσκοπον, οὗτος οὐδὲ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου ἐστὶν ἄξιος τιμῆς, ἢ ὀνομασίας. οἱ δὲ τούτοις συνεπόμενοι, εἰ μὲν τῶν ἱερωμένων εἶέν τινες, καὶ αὐτοὶ τῆς οἰκείας τιμῆς ἐκπιπτέτωσαν· εἰ δὲ μοναχοὶ, ἢ λαϊκοὶ, ἀφοριζέσθωσαν παντελῶς τῆς ἐκκλησίας μέχρις ἂν τὴν πρὸς τοὺς σχισματικοὺς συνάφειαν διαπτύσαντες, πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον ἐπιστραφεῖεν.

CANON XIV.

Si quis epiſcopus metropolitani crimen prætexens, ante ſynodalem cognitionem, ſeipſum ab ejus communione ſubduxerit, & nomen ejus, non, prout divini myſterii celebrationi eſt conſuetum, referat, ſancta ſynodus eum depoſitum eſſe ſtatuit, ſi tantum convictus fuerit a proprio metropolitano receſſiſſe, & ſchiſma feciſſe. Oportet enim unumquemque proprias partes cognoſcere, & nec preſbyterum proprium epiſcopum contemnere, nec epiſcopum proprium metropolitanum.

ΚΑΝΩΝ ιδʹ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐγκλήματος πρόφασιν ποιούμενος τοῦ οἰκείου μητροπολίτου πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἀποστήσῃ ἑαυτὸν τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ εἰθισμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος καθῃρημένον εἶναι, εἰ μόνον ἀποστὰς τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, σχίσμα ποιήσῃ. δεῖ γὰρ ἕκαστον τὰ οἰκεῖα μέτρα γινώσκειν, καὶ μήτε τὸν πρεσβύτερον καταφρονεῖν τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, μήτε τὸν ἐπίσκοπον τοῦ οἰκείου μητροπολίτου.

CANON XV.

Quæ de preſbyteris, & epiſcopis, & metropolitanis conſtituta ſunt, multo magis etiam in patriarchis conveniunt. Quamobrem ſi quis presbyter, vel epiſcopus, vel metropolitanus a ſui patriarchæ communione recedere auſus fuerit, & nomen ejus non, ut in divini myſterii celebratione conſtitutum eſt, & ordinatum, referat, ſed ante ſynodale decretum, & perfectam ejus condemnationem, ſchiſma fecerit, ſtatuit ſancta ſynodus eum eſſe ab omni ſacerdotio alienum, ſi in hoc ſolum deliquiſſe convictus fuerit. Et hæc quidem conſtituta, & obſignata ſunt, de iis qui aliquorum criminum prætextu a propriis præſulibus recedunt, & ſchiſma faciunt, & eccleſiæ unionem convellunt. Qui enim propter hæreſim aliquam a ſanctis patribus vel ſynodis condemnatam, ſe a præſulis communione ſeparant,

ΚΑΝΩΝ ιεʹ.

Τὰ ὁρισθέντα ἐπὶ πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ πατριαρχῶν ἁρμόζει, ὥστε εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ μητροπολίτης τολμήσειεν ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ διατεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς, καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως σχίσμα ποιήσῃ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθείη τοῦτο παρανομήσας. καὶ ταῦτα μὲν ἐσφράγισται, καὶ ὥρισται, περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων, καὶ σχίσματα ποιούντων, καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας ποιούντων. οἱ γὰρ δι' αἵρεσίν τινα παρὰ τῶν ἁγίων συνόδων ἢ πατέρων κατεγνωσμένην τῆς πρὸς τὸν πρόεδρον κοινωνίας ἑαυτοὺς διαστέλλοντες,

ἐκείνου

ἐκείνου τὴν αἵρεσιν δηλονότι δημοσίᾳ κηρύττοντος, καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐπ' ἐκκλησίᾳ διδάσκοντος, οἱ τοιοῦτοι οὐ μόνον τῇ κανονικῇ ἐπιτιμήσει οὐχ ὑποκείσονται πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἑαυτοὺς τῆς πρὸς τὸν καλούμενον ἐπίσκοπον κοινωνίας ἀποτειχίζοντες, ἀλλὰ καὶ τῆς πρεπούσης τιμῆς ὀρθοδόξοις ἀξιωθήσονται. οὐ γὰρ ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων, καὶ ψευδοδιδασκάλων κατέγνωσαν, καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσασθαι.

A illo hæresim scilicet publice prædicante, & nudo capite in ecclesia docente, ii non solum canonicæ pœnæ non subjicientur, ante synodalem cognitionem, seipsos a communione ejus, qui episcopus dicitur, sejungentes: sed & honore qui orthodoxis convenit, digni habebuntur. Non enim episcopos, sed pseudepiscopos doctores condemnarunt: & non schismate ecclesiæ unionem consciderunt, sed a schismatibus, & divisionibus ecclesiam liberare studuerunt.

ΚΑΝΩΝ ιϛʹ.

Δ ΙΑ τὰς φιλονεικίας τε καὶ ταραχὰς τὰς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ συμβαινούσας, καὶ τοῦτο ὁρίσαι ἀναγκαῖον ἐστί. τὸ, μηδενὶ τρόπῳ ἐπίσκοπον καταστῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἧς ἔτι ὁ προεστὼς ζῇ, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ συνίσταται τιμῇ, εἰ μὴ αὐτὸς ἑκὼν τὴν ἐπισκοπὴν παραιτήσεται. καὶ γὰρ χρὴ πρότερον τὴν τοῦ μέλλοντος τῆς ἐπισκοπῆς ἐκδιώκεσθαι, κανονικῶς ἐξεταζομένην εἰς πέρας ἄγεσθαι, εἶθ' οὕτως μετὰ τὴν αὐτοῦ καθαίρεσιν ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προβιβάζεσθαι. εἰ δέ τις τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ ἰδίᾳ συνιστάμενος τιμῇ μήτε παραιτεῖσθαι βούλοιτο, μήτε τὸν οἰκεῖον ἐθέλοι ποιμαίνειν λαὸν, ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἀποστὰς ἐπισκοπῆς ὑπὲρ τὸ ἑξάμηνον ἐν ἑτέρῳ διατρίβοι τρόπῳ, μήτε βασιλικῷ προστάγματι κατεχόμενος, μήτε ταῖς τοῦ οἰκείου πατριάρχου λειτουργίαις ὑπηρετούμενος, μήτε μὴν ὑπὸ νόσου χαλεπῆς τὴν ἀκινησίαν ἐμποιούσης, παντελῆ συνεχόμενος, ὁ τοιοῦτος οὖν ὁ κατὰ μηδεμίαν τῶν εἰρημένων προφάσεων κωλυόμενος, τῆς οἰκείας ἀφιστάμενος ἐπισκοπῆς, καὶ ὑπὲρ τὸν ἑξαμηνιαῖον χρόνον ἐν ἑτέρῳ τόπῳ χρονοτριβῶν τῆς τοῦ ἐπισκόπου τιμῆς τε καὶ ἀξίας ἀλλοτριωθήσεται παντελῶς. τὸν γὰρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ καταμελοῦντα ποίμνης, καὶ ἐν ἑτέρῳ ὑπὲρ τὸ ἑξάμηνον χρονοτριβοῦντα τόπῳ, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, δι' ἧς ποιμαίνειν ἐτάχθη, παντελῶς ἀλλότριον καθεστάναι, καὶ εἰς τὸν αὐτοῦ τῆς ἐπισκοπῆς τόπον ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ καταλέγεσθαι.

CANON XVI.

B PROPTER contentiones & tumultus, qui in Dei ecclesia contingunt, hoc quoque est definire necessarium, ut episcopus nullo modo constituatur in ecclesia, cui qui præest, adhuc vivit, & est adhuc in proprio honore constitutus, nisi episcopatui sua sponte renunciaverit. Oportet enim causam ejus, qui est episcopatu expellendus, canonice examinatam ad finem prius deduci: deinde post ejus depositionem, alterum in ejus episcopatum provehi. Si quis autem episcopus in proprio honore constitutus, nec vult renunciare, nec proprium populum pascere, sed a suo episcopatu recedens, plusquam sex mensibus in alio loco degat, nec regio jussu detentus, nec sui patriarchæ ministerio deserviens, neque a C gravi morbo, & qui ut omnino moveri non possit efficiat, retentus, is nulla ex supra dictis causa prohibitus, & a suo episcopatu absens, & ultra semestre tempus in alio loco degens, ab episcopi dignitate & honore omnino alienabitur. Eum enim qui suæ fidei commissum gregem negligit & in alio loco supra semestre tempus degit, statuit sancta synodus, ut a sacerdotio, per quod pascere ordinatus est, alienus omnino constituatur, & in ejus episcopatus locum, alius pro ipso promoveatur.

ΚΑΝΩΝ ιζʹ.

D

ΕΝ πᾶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας φροντίζοντες, καὶ τοῦτο ὁρίσαι ἀναγκαῖον ἐθέμεθα, ὥστε τοῦ λοιποῦ μηδένα τῶν λαϊκῶν ἢ μοναχῶν ἀθρόον εἰς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὕψος ἀνάγεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βαθμοῖς ἐξεταζόμενον πρότερον, οὕτω τῆς ἐπισκοπῆς τὴν χειροτονίαν ὑποδέχεσθαι, εἰ γὰρ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τῶν λαϊκῶν ἢ μοναχῶν τινες ἀπαιτούσης χρείας παραυτίκα τιμῆς ἄξιοι γεγόνασιν ἐπισκοπικῆς, ἀρετῇ τε διαπρέψαντες, καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίαν ὑψώσαντες, ἀλλὰ τὸ σπάνιον, οὐδαμοῦ νόμον τῆς ἐκκλησίας τιθέμενοι, ὁρίζομεν τοῦ λοιποῦ μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι· εἰ μὴ κατὰ λόγον ὁ χειροτονούμενος τῶν ἱερατικῶν προέλθοι βαθμῶν ἐν ἑκάστῳ τάγματι τὸν νενομισμένον χρόνον ἀποπληρῶν.

CANON XVII.

IN omnibus boni ecclesiastici ordinis curam gerentes, hoc quoque definire necessarium duximus, ut nullus deinceps laicus, vel monachus repente ad episcopalem altitudinem eveheretur, sed in ecclesiasticis gradibus primum examinatus, sic episcopalis dignitatis ordinationem susciperet. Etsi enim huc usque quidam ex monachis & laicis, exigente necessitate, episcopali honore statim digni facti sunt, qui & virtute excellenti fuere, & suam ecclesiam in altum extulere, id tamen quod raro evenit, E ecclesiæ legem nequaquam statuentes, decernimus, ut id deinceps minime fiat, nisi is qui rite ordinatur, per gradus sacerdotales processerit, in unoquoque ordine tempus præstitutum adimplens.

CANONES EDITI A SANCTA SYNODO,

Quæ in celeberrimo templo, cui nomen a vera Dei sapientia inditum, congregata fuit, & septimam œcumenicam synodum confirmavit, omnesque schismaticorum, ac hæreticorum errores depulit.

CANON I.

Hæc alia est pseudosynodus octava, de qua multa item mendacia Photii impostoris circunferūtur. Celebrata fuit anno Christi 879. Ioannis papæ 8. qui in hac synodo tanta facilitate usus, ac delusus a Photio eunucho est, ut ex eo fœmina, quam viro similiorem esse adversarii sint calumniati. In hac synodo Photius restitutus, & octava germana synodus sub Hadriano quantum in ipso Photio fuit, infirmata Act. Syn. Ioann. epist. 199. 200. 202. 203. Damnata fuit apertissime ab eodem Ioanne cum ipsomet Photio. Io. ep. 250 & 251. Hoc canone quē Græci lambunt, & liguriunt, intercepta appellationes ad pontificem, totaq; auctoritas apostolicæ sedis sublata, nimirum commento, & vanitate Photii callidissimi veteratoris.

Statuit sancta & universalis synodus, ut si qui ex Italiæ clericis, vel laicis, vel episcopis, in Asia, vel Europa, vel Libya versantes, sub vinculo, vel depositione, vel anathematizatione apud sanctissimum papam Ioannem fuerunt, ut ii quoque sint ejusmodi etiam apud Photium sanctissimum patriarcham Constantinopolitanum in eadem pœnæ definitione, id est, vel depositi, vel anathematizati, vel segregati. & quos Photius quidem sanctissimus noster patriarcha, clericos, vel laicos, vel episcopalis, vel sacerdotalis ordinis, in quacunque parochia, segregationi, vel depositioni, vel anathematizationi subjecerit, sanctissimus quoque papa Ioannes, & sancta Dei Romanorum ecclesia eosdem in eodem pœnæ judicio habeat, privilegiis, quæ adsunt sanctissimæ Romanorum ecclesiæ sedi, & ejus antistiti, nihil penitus innovatis, nec nunc, nec in posterum.

CANON II.

Etiam si hucusque nonnulli antistites, qui ad monachorum habitum descenderant, ut in episcopali fastigio manerent, vim adhibuerunt, & cum hoc facerent, neglecti sunt: sancta tamen, & universalis hæc synodus, hanc negligentiam quoque corrigens, & ad ritus ecclesiasticos hanc inordinatam actionem redigens, statuit, ut si quis episcopus, vel aliquis alius ex pontificali dignitate, voluerit ad vitam monasticam descendere, vel pœnitentiæ locum implere, ne amplius antistitis dignitatem usurpet. Monachorum enim professiones, subjectionis, & discendi cupiditatis rationem habent, non autem doctrinæ vel primatus: nec alios pascere, sed ipsos pasci profitentur. Et ideo quemadmodum prædictum est, decernimus, ut nemo eorum, qui in episcopalem pastorumque catalogum relatus est, ad eorum qui pascuntur, & agunt pœnitentiam, locum sedemittat. Si quis autem hoc facere ausus fuerit, post denuntiationem, & declarationem hujus editæ sententiæ, ipse, qui seipsum episcopali gradu privavit, non amplius ad priorem, quam factis despicatui habuit, dignitatem revertetur.

CANON III.

Si quis laicus auctoritate usus, divinis quidem, & regiis jussis contemptis, reverendisque ecclesiæ ritibus, & legibus irrisis, aliquem episcopum verberare ausus fuerit, vel in custodiam tradere, vel sine causa, vel aliqua conficta causa, is sit anathema.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΚΤΕΘΕΝΤΕΣ ΠΑΡΑ τῆς ἁγίας συνόδου.

Τῆς ἐν τῷ περιωνύμῳ καὶ ἐπωνύμῳ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου σοφίας συστάσης, καὶ τὴν ἑβδόμην οἰκουμενικὴν σύνοδον ἐπιβεβαιωσάσης, πᾶσαν δὲ σχισματικὴν καὶ αἱρετικὴν πλάνην ἀπελασάσης.

ΚΑΝΩΝ α'.

Ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, ὥστε εἴ τινες τῶν ἐξ Ἰταλίας κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν, ἢ ἐπισκόπων, ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἢ Εὐρώπῃ, ἢ Λιβύῃ διατρίβοντες, ὑπὸ δεσμὸν, ἢ καθαίρεσιν, ἢ ἀναθεματισμὸν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα ἐγένοντο Ἰωάννου, ἵνα εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι καὶ παρὰ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας ὅρῳ, τουτέστιν ἢ καθῃρημένοι, ἢ ἀναθεματισμένοι, ἢ ἀφωρισμένοι, οὓς μέντοι Φώτιος ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν πατριάρχης κληρικοὺς, ἢ λαϊκοὺς, ἢ τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ ἱερατικοῦ τάγματος, ἐν οἱᾳδήποτε παροικίᾳ ὑπὸ ἀφορισμὸν, ἢ καθαίρεσιν, ἢ ἀναθεματισμὸν ποιήσῃ· ἵνα ἔχῃ αὐτοὺς καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἁγία τοῦ Θεοῦ Ῥωμαίων ἐκκλησία ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας κρίματι μηδὲν τῶν προσόντων πρεσβείων τῷ ἁγιωτάτῳ θρόνῳ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, μηδὲ τῷ ταύτης προέδρῳ τὸ σύνολον καινοτομουμένων, μήτε νῦν, μήτε εἰς τὸ μετέπειτα.

ΚΑΝΩΝ β'.

Εἰ καὶ μέχρι νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρεωρῶντο, ἀλλ' οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος αὕτη, καὶ τοῦτο ῥυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν, ὥρισεν, ἵνα εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ εἴ τις ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσειε κατελθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοιοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς ἐπέχουσι λόγον, καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας ἢ προεδρίας, οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ἐπαγγέλλονται. διὸ, καθὰ προείρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων, εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν καταβιβάζειν. εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσειε πρᾶξαι μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ οὐκέτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἀναστρέψαι.

ΚΑΝΩΝ γ'.

Εἴ τις τῶν λαϊκῶν αὐθεντήσας, καὶ καταφρονήσας μὲν τῶν θείων καὶ βασιλικῶν προσταγμάτων, καταγελάσας δὲ καὶ τῶν φρικτῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν τε καὶ νόμων τολμήσειεν ἐπίσκοπόν τινα τύψαι ἢ φυλακίσαι, ἢ χωρὶς αἰτίας, ἢ καὶ συμπλασάμενος αἰτίας, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ANNO CHRISTI 869.

a CONCILIVM APVD VERMERIAM, IN QVO ACCVSATVS HINCMARVS EPISCOPVS Laudunensis ad sedem apostolicam appellavit, anno DCCCLXIX.

HINCMARO Laudunensi, Hincmari Rhemensis nepoti, tria maxime, ut ex variis utriusque scriptis liquet, objici solebant, excommunicationes quædam immoderatæ & injustæ, sacramenta regi non observata, & beneficia per vim & injuriam quibusdam ablata. Infensum autem præ ceteris habuit Hincmarum patruum, tum Hincmaro instigante, Carolum quoque regem. Quare in hac primum synodo accusatus, cum difficilem sibi exitum fore sentiret, ad sedem apostolicam appellavit. Romam tamen, quo etiam ab Hadriano papa vocabatur, ut ire liceret, non obtinuit. De hac itaque synodo accipienda sunt, quæ Hincmarus senior adversus nepotem c. 8. scribit his verbis: Nam & quando principalis potestas, nec non & omnis præfectura totius regni sui, insolentia tua exigente, contra te fuerunt commotæ in Vermeria palatio, iterum inde scriptum quod legisti, porrexi. *Appellationis vero suæ apud Vermeriam, Romanaque professionis inhibitæ, meminit Hincmarus ipse in pittacio, quod ad patruum de ea re scripsit post synodum Attiniacam.* Unde vos nunc, *inquit*, pro amore Dei omnipotentis, & reverentia sancti Petri, exposco, sicut & in eadem synodo in eadem Attiniaco a vobis convocata, quod & impetrare non valui, expostulavi, & jam etiam per integrum efflagitavi annum, & præcipue in synodo apud Vermeriam palatium olim ab horno habita obsecrando declamavi, nunc quoque & obsecro, & item declamo, ut & hactenus egi; quo vestra archiepiscopali auctoritate apud domini nostri gloriosissimi regis Caroli clementiam obtineatis, quatenus domni & universalis papæ Hadriani præceptis ac institutionibus ecclesiasticis mihi, ut omnibus expedit, veluti ei qui de omni ecclesia fas habet judicandi, liceat obedire; videlicet ut limina sanctorum apostolorum, Petri scilicet ac Pauli, merear, ut devovi, & ab eodem insuper vocatus sum, penetrare. Alioquin me vobis abhinc, ut archiepiscopo coepiscopus obtemperare debet, canonice sciatis obsequi non posse.

** PRÆCEPTORVM REGIORVM in favorem Carrofensis monasterii confirmatio in conventu apud palatium Vermeriam Remensis provinciæ, sive, ut in ipso instrumento dicitur, diœcesis, anno Christi DCCCLXIX.

CUM canonum sanctionibus cohibentibus & serenissimo regum Carolo orthodoxo annuente & invitante, anno incarnationis dominicæ DCCCLXIX. indictione II. regni supradicti principis 29. convenissemus nos suffragante Christi gratia episcopi, quorum nomina subter habentur, in Rhemensem diœcesim apud palatium Vermeriam, prætaxatusque rex pridie Kalendas Maii medio nostrum sancta resideret in synodo, venerabilis Carrofensis monasterii abbas Guillelmus nostro conventui præcepta obtulit, qualiter ipse rex ad deprecationem Gumbaldi & Valafredi abbatum tria monasteria integra prædicto monasterio concesserat: quorum unum dicitur Colonus in pago Alninse situm: alterum in honore S. Saturnini constructum in

A pago Andegavensi: tertium in pago Sanctonico in honore S. Florentii martyris, & præterea villas Fraxinidum & Montiniacum confirmaverat. Quæ omnia recitata in synodo confirmantur episcopis manu propria subscribentibus.

Hincmarus Rhemorum archiepiscopus.
Vvanilo Rotomagensis archiepiscopus.
Egilo Senonensis archiepiscopus.
Frotarius Burdegalensis archiepiscopus.
Herardus Turonensis archiep.
Remigius Lugdunensis archiep.
Arduinus Vesuntionensis archiep.
Vulfadus Bituricensis archiep.
Odo Belvacensis episcopus.
B Ercambertus Baiocensis episcopus.
Seginandus Constantiensis episc.
Æneas Parisiensis episc.
Fulcricus Tricassensis episc.
Rothadus Suessionensis episc.
Abbo Nivernensis episc.
Hilmeradus Ambianensis episc.
Erpuinus Silvanectensis episc.
Hildegarius Meldensis episc.
Actardus Nannetensis episc.
Isaac Lingonensis episc.
Helias Engolismensis episc.
Raginelmus Noviomagensis episc.
Christianus Autissiodorensis episc.
Ioannes Cameracensis episcopus.
C Vvalterius Aurelianensis episc.
Vvillebertus Catalaunensis episc.
Hildebrandus Sajensis episc.
Hilduinus Ebroicensis episc.
Gislebertus Carnotensis episcopus.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

a *Concilium apud Vermeriam.*] Quibus de rebus, & quam grave Hincmari senioris adversus nepotem discidium fuerit, intelligi licet ex libro ° c. 55. & ex prolixa epistola, cujus partem recitat Flodoardus lib. 3. cap. 21. Extant & Hincmari Laudunensis epistolæ, aliaque opuscula nondum edita, quibus causam suam tueri ac munire conatus est. In his queri inter cetera solet, unum sibi infensum Hincmarum, ab eoque uno accusatum fuisse. Sic enim quodam loco scribit: D *De eo quod me rogabant subscribere, ut sacrilegus essem, & post subscriptionem promittebant mihi reddere officium meum & episcopatum, cum nullus me accusaret tunc, nec accuset, nisi Hincmarus.*

° Extat editus anno 1615 a Cordesio, atque a Sirmondo recognitus tomo II. a pag. 377. ad 593. epistola vero pag 597.

NOTA SEVERINI BINII.

n *Concilium.*] Præceperat Hadrianus papa secundus, ut Hincmarus Rhemensis archiepiscopus, aliique Galliarum episcopi, Northmannum, qui a Carolo rege bona ecclesiastica in beneficium acceperat, excommunicarent. Cumq; Hincmarus senior Rhemensis archiepiscopus huic sedis apostolicæ mandato non obtemperaret, Hincmarus junior Laudunensis episcopus, illius senioris nepos, præcepto pontificis satisfaciens, Northmannum excommunicavit. Quo facto Hincmarus senior cum rege plurimum offensus, hanc synodũ congregavit, qua nepotem suum, quasi metropolitano suo inobediens foret, cōdẽnavit. Laudunẽsis episcopus injuste dãnatus appellabat E ad Romanum pontificem: sed delatum non est illius appellationi, utpote quod hoc facto, ut aiebat, contra canones egisset. Cumque ille per literas apud sedem apostolicam suam interpositam appellationem prosequeretur, atque pontificis rescriptum pro se obtinuisset, Hincmarus Rhemensis adversus nepotem suum Hincmarum Laudunensem prolixam scripsit epistolam apologeticam, qua ille hujus synodi acta pro arbitrio conscripsit: ideoque damnatum fuisse denuntiavit, quod non esset obediens suo metropolitano, quodque ob privatas injurias suas omnes Laudunenses excommunicasset, & sacros ministros omnes a sacris ministeriis, sacramentorumque prohibitione suspendisset. Hæc ex Flodoardo & epistolis Hadriani ad Hincmarum & Carolum, Baronius anno 870. num. 37. & 38.

Causa concilii.

ANNO CHRISTI 869.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Quæ in annalibus Bertinianis ad ecclesiasticam illorum temporum historiam spectantia in periochis annorum 868. & 869. deprehendimus, ea in unum veluti fascem collecta, quanta fieri poterit brevitate, subjiciemus, ut inde lectoribus major lux affulgeat ad conciliorum Vermeriensis hujus, ac sequentium Metensis, Attiniacensis, Duziacensis, aliorumque accuratiorem notitiam.

"** Carolus per cortes regias in pago Laudunensi consistentes pergens, Hincmarum Laudunensem episcopum, nullo episcopo suæ provinciæ conscio, jussit ut ad causas suas, id est, ad sæculare judicium advocatum suum daret, pro eo quod beneficia quibusdam suis hominibus abstulit. Isdem autem episcopus se reclamans, quod relicto ecclesiastico iudicio non auderet sæculare adire judicium, sicut ei jussum fuerat, ad locum nominatum sæcularis judicii non venit, sed causas suæ impossibilitatis regi mandavit. Rex autem Carolus jubens inde quasdam judicare etiam infames personas, quia personam præfatus episcopus non misit, qui juraret quod illuc venire non posset, & quoniam advocatum suum de se in judicio sæculari non dedit, prædictarum personarum judicio quidquid isdem episcopus de rebus, & facultatibus ecclesiasticis in usibus episcopii specialiter habebat, proscriptum est. Sicque idem rex ad Pistas medio mense Augusto veniens. annua dona sua ibidem accepit: & castellum mensurans, pedituras singulis ex suo regno dedit.

Hincmarus autem Rhemorũ archiepiscopus, Hincmarum episcopum Laudunensem secum ducens, apud Pistas cum aliis episcopis scriptis & verbis regem adiit, ostendens quantum præjudicium & episcopalis auctoritas, & universalis ecclesia in tali facto patiebatur. Et obtinuit ut revestito episcopo quibus fuerat spoliatus, sicut sacræ leges præcipiunt, in provincia, ubi hæc causa judicanda erat, electorum judicum judicio, & si necesse foret post hoc synodali terminaretur examine. Sed & eodem placito rex Markiones, Bernardum scilicet Tolosæ & iterum Bernardum Gothiæ, itemque Bernardum alium suscepit.

Carolus rex Kalendas Decembris Carisiacum veniens, quosdam Primores tam ex episcopis, quam ex aliis regni sui, obviam sibi accersivit: & commotus contra Hincmarum Laudunensem episcopum, quia Romam sine illius conscientia miserat, & epistolas pro quibus non convenerat obtinuerat. Eidem vero episcopo contumaciter sibi resistenti valde infensus erat. Vnde isdem episcopus sine illius licentia, cum sæpe ab eo evocatus fuerat, & ad illum venire distulisset, ad sedem suam perrexit, & amplius quam episcopalis gravitas postulat, eumdem regem contra se excitavit. Carolus autem Compendium veniens, ibidem nativitatem domini celebravit.

Et quoniam isdem episcopus etiam per alios episcopos evocatus, ut ad illum veniret, jussionem illius implere detrectavit, scaram ex quamplurimis comitibus regni sui confectam Laudunum misit, ut ipsum episcopum ad eum violenter perducerent. Isdem autem episcopus cum clericis suis juxta altare resedit, & quibusdam episcopis satagentibus, actum est ut ipsi, qui missi fuerant, de ecclesia eum non extraherent. Sed sine illo ad Carolum redierunt, omnesque homines ipsius episcopii liberos sibi sacramenta fieri fecit. Carolus autem valde commotus, synodum omnium episcoporum regni sui VIII. Kalend. Maii secundæ indictionis apud Vermeriam condixit, quo eumdem Hincmarum episcopum vocari præcepit.

ANNO CHRISTI 870.

Lotharius mittens ad eum, sed & ad Ludoicum, petiit ut in suo regno nullum impedimentum ei facerent, donec ipse Romam rediret. A Carolo autem nullam firmitatem accepit. sed a Ludoico, sicut dicitur, firmitatem inde suscipiens Romam perrexit, locuturus prius cum Ludoico fratre suo imperatore: ut tunc, si posset, per eũ apud Hadrianum papam obtineret, quatenus Theutbergam rejiceret, & Vvaldradam resumeret. Ipsamque Theutbergam post se Romam ire præcepit. Sed, ut dicebatur, Ludoicus imperator ab obsessione Saracenorum pro fratris sui petitione non debuisset discedere, cui amplius quam ducentas naves rex Græcorum in auxilium contra eosdem Sarracenos festinato mittebat.

Lotharius iter, quod tempore inconvenienti, scilicet mense Iunio, causa uxorum suarum, in parte Romæ cœperat, contendens perficere, usque Ravennam venit, ubi missos fratris sui obvios habuit, per quos ei contradixit, ut nec in antea procederet, nec diutius in eodem regno immoraretur, sed ad suum regnum rediret, & tempore commodo & opportuno loco simul convenirent, & de quibus vellet cum eo satageret. Lotharius autem Romam rediens a latere ad suum fratrem in Beneventum usque pervenit, & apud eum per Engelbergam multis petitionibus & muneribus, atque inconvenientiis * obtinuit ut ipsa Engelberga cum eo usque ad monasterium S. Benedicti, quod in monte Cassino situm est rediret. Quo etiam Hadrianum papam eidem Engelbergæ, & sibi ex jussione imperatoris venire fecit, & apud eum datis illi multis muneribus per ipsam Engelbergam obtinuit, ut idem papa illi missam cantaverit, & sacram communionem hac convenientia ei donaverit. Si, postquam Nicolaus papa Vvaldradam excommunicavit, nullum cum ea contubernium, vel carnalis copulæ mercimonium, quin nec conloquium quoddam habuerit. Ipse autem infelix more Iudæ simulata bona conscientia, & impudenti fronte, eamdem sacram communionem sub hac conventione accipere non pertimuit, nec recusavit. Sed & sui fautores cum eo ab ipso papa percepere communionem. Inter quos & Guntharius, auctor & incentor hujus publici adulterii, communionem inter laicos ab eodem Hadriano papa accepit, data illi prius coram omnibus professione, quæ ita habetur.

Profiteor ego Guntharius coram Deo, & sanctis ejus, vobis domino meo Hadriano summo pontifici & universali papæ, ac venerandis tibi subditis episcopis, reliquoque conventu, quoniam judicium depositionis in me a domno Nicolao canonice datum non reprehendo, sed humiliter porto. Vnde nec ulterius sacrum ministerium contingere præsumo, nisi per misericordiam mihi subvenire volueritis. Nec aliquando contra sanctam Romanam ecclesiam aut ejus pontificem aliquod scandalum, vel quidquam adversi movere volo: sed devotum me eidem sanctæ matri ecclesiæ ejusque præsuli exhibere, atque obedientem permanere protestor. Ego Guntharius huic professioni a me factæ manu propria

propria subscripsi. Data Kalendas Iulii, indictione II. in ecclesia S. Salvatoris, quæ est in monasterio S. Benedicti in Cassino.

Accipiens autem isdem papa a Gunthario consistente inter laicos hanc professionem, relectam inter laicos ab ipso publice coram omnibus, dixit illi: Et ego tibi concedo laicam communionem, ea conditione ut ita quamdiu vixeris, observes, sicut modo professus fuisti.

Engelberga denique redeunte ad suum imperatorem, Hadrianus papa Romam reversus est. Quem e vestigio Lotharius est prosecutus, & Hadriano papa Romam ingrediente, Lotharius ad ecclesiam beati Petri venit, ubi nullum clericum obvium habuit: sed tantum ipse usque ad sepulchrum S. Petri cum suis pervenit: indeque solarium secus ecclesiam beati Petri mansionem habiturus intravit, quem nec etiam scopa mundatum invenit. Putavitque in crastina subsequente videlicet dominica (nam sabbato ad basilicam S. Petri pervenit) sibi cantari debere missam. Sed a præfato pontifice hoc obtinere non potuit. Inde secunda feria Romam ingrediens, in palatio Lateranensi cum ipso apostolico prandidit, & datis ei muneribus in vasis aureis & argenteis, obtinuit ut ei ipse pontifex leenam, & palmam, ac ferulam daret, sicut & fecit. Quæ munera ita ipse & sui interpretati sunt, videlicet ut per leenam de Vualdrada revestiretur, per palmam victorem se in his quæ cœperat demonstraret, per ferulam episcopos suæ voluntati resistentes obsistendo distringeret. sed aliter ab eodem papa & Romanis fuere disposita. Nam idem pontifex Formosum episcopum, & alium etiam cum eo episcopum, in has Galliarum partes mittendos disposuit; ut cum pluralitate episcoporum de his, quæ Lotharius petebat tractarent, & illi Kalend. Martii quæ inventa forent in synodo renunciarent, quam Romæ in ipsis Kalendis Martii denunciavit. Quo etiam quatuor episcopos ex regno Ludoici regis Germaniæ cum ipsius legatis; & quosdam episcopos ex regno Lotharii, cum epistolis suis hac conditione venire præcepit, ut quæ in synodo vel examinanda, vel gerenda forent in personis aliorum confirmarent, tam ex occidentalibus partibus, quam ex orientalibus. Vnde missos suos, quos nuper Constantinopolim pro contentione, quam orientales cum Nicolao papa habebant, miserat, tunc venturos sperabat.

Lotharius vero Roma lætus promovens usque Lucam civitatem venit, ubi febre corripitur: & grassante clade in suos, quos in oculos suos coacervatim mori conspiciebat, sed judicium Dei intelligere nolens usque Placentiam VIII. Idus Augusti pervenit. Ibique dominica die superdiurnans, circa horam nonam inopinate exanimis pene effectus est & obmutuit, atque in crastina hora diei secunda moritur, & a paucis suorum qui a clade remanserant, in quodam monasteriolo secus ipsam civitatem terræ mandatur.

[a] CONCILIVM METENSE,

QVO REGNVM GALLIÆ A LVDOVICO II. imperatore, qui Lotharii fratris legitimus successor habebatur ut sanguine proprior, ad Carolum Calvum utriusque patruum Francorum regem fuit translatum anno Christi DCCCLXIX. tempore Hadriani papæ II.

ANNO CHRISTI 869.

Mortuo in Italia Lothario, Carolus a regni ejus proceribus accitus, ut regnum capesseret, iter confestim ingressus est, Virdunique Hattonem episcopum, Metas veniens Adventium ejus civitatis præsulem, & Franconem Tungrensem, atque alios plurimos in fidem suscepit. Mox ibidem v. Idus Septembres, in basilica sancti Stephani, ab episcopis qui adfuerunt, præmissis annuntiationibus quæ sequuntur, publice coronatus est.

** *Auctor annalium Bertinianorum ad ann. 869. synodo Metensi ista præfixit:* Carolus, mortem Lotharii, apud Silvanectis civitatem degens non incerto comperiens nuntio, ab ipsa civitate movens, Attiniacum venit. Vbi a quibusdam episcopis, sed & ab aliquibus primoribus regni quondam Lotharii missos directos suscepit ut ibi resideret, & in regnum quod Lotharii fuerat non intraret, donec frater suus Ludoicus rex Germaniæ ab expeditione hostili de Vvinedis, cum quibus præsenti, & præterito anno sæpe cominus sui congredientes, aut nihil aut parum utilitatis egerunt, sed damnum maximum retulerunt, reverteretur. Petierunt ergo ut in palatio Ingilheim residens ad eum missos suos dirigeret, & ei mandaret ubi & quando simul convenirent, & de regni ipsius divisione tractarent. Plures autem saniori consilio illi mandaverunt, ut quantocius commode posset usque Mettis properare satageret, & ipsi tam in itinere quam ad ipsam civitatem ei occurrere maturarent. Quorum consilium Carolus acceptabilius & salubrius esse intelligens, juxta eorum suggestionem agere festinavit. Veniens ergo usque Viridunum, plurimos de eodem regno, sed & Hatonem ipsius civitatis episcopum, & Arnulphum Tullensis urbis episcopum sibi se commendantes suscepit. Indeque Metis nonas Septembris veniens, Adventium ipsius civitatis præsulem, & Franconem Tungrensem episcopum, cum multis aliis in sua commendatione suscepit. Sicque v. Idus ipsius mensis ab episcopis qui adfuerunt, coeuntibus omnibus in Basilica beati Stephani hæc quæ sequuntur denuntiata & gesta fuere hoc modo.

AN. INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXIX. indictione II. v. Idus Septembris, Metis civitate in ecclesia sancti Stephani martyris, hæc quæ sequuntur capitula Adventius episcopus ipsius civitatis, coram rege & episcopis qui adfuerunt, publice populo & scripto & verbis denuntiavit.

CAPVT I.

Vos scitis, & multis in plurimis regnis est cognitum, quantos & quales eventus tempore senioris nostri, quem hactenus habuimus, pro causis notissimis communiter sustinuimus. & quanto dolore, quantaque angustia de illius infausta morte nuper cordibus perculsi sumus. Vnde unicum refugium, & singulariter salubre consilium, rege & principe nostro destituti ac desolati, nobis omnibus esse consideravimus, ut jejuniis & orationibus ad eum nos converteremus, qui est adjutor in opportunitatibus in tribulatione, & cujus est consilium, ac cujus est regnum, & ut scriptum est, cui voluerit dabit illud; & in cujus manu corda sunt

Annuntiationes hæ, sub Caroli Calvi in regno Lotharii coronationem ab episcopis habitæ, inter ejus capitula editæ sunt titulo 35.

Dan. 4.

ANNO CHRISTI 869.

sunt regum, & facit unanimes habitare in domo, solvens medium parietem, & faciens utraque unum: deprecantes ipsius misericordiam, ut daret nobis regem ac principem secundum cor suum, qui in judicio & justitia nos in omni ordine ac professione regeret, salvaret atque defenderet juxta voluntatem ejus, & corda omnium nostrorum unanimiter in eum inclinaret atque uniret, quem ipse ad salutem & profectum nostrum præscitum & electum atque prædestinatum habeat secundum misericordiam suam.

II.

Quia denique voluntatem Dei, qui voluntatem timentium se facit, & deprecationes eorum exaudit, in concordi unanimitate nostra videmus, hunc regni ejus heredem esse legitimum, cui nos sponte commisimus, domnum videlicet præsentem regem ac principem nostrum Carolum, ut nobis præsit & prosit: videtur nobis, si vobis placet, ut sicut post illius verba vobis manifestabimus, signo certissimo demonstremus, quia illum a Deo electum & nobis datum principem credimus, & eidem largitori Deo ex suis beneficiis non simus ingrati; sed gratiarum actiones illi referentes, oremus quatenus & eum nobis ad salutem & defensionem sanctæ suæ ecclesiæ, & ad auxilium atque profectum omnium nostrum cum salute ac pace, & tranquillitate nobis conservet diutius, & nos fideli devotione illi obsequentes, atque optata salvatione fruentes, sub illius administratione in suo gubernet servitio.

III.

Et si illi placet, dignum ipsi & necessarium nobis esse videtur, ut ex ejus ore audiamus, quod a Christianissimo rege, fideli & unanimi in servitio illius populo, unicuique in suo ordine convenit audire, ac devota mente suscipere.

Post hæc rex Carolus hæc quæ sequuntur per se in eadem ecclesia cunctis qui adfuerunt denuntiavit.

Quia sicut isti venerabiles episcopi unius ex ipsis voce dixerunt, & certis indiciis ex vestra unanimitate monstraverunt, & vos acclamastis, me Dei electione, ad vestram salvationem & profectum, atque regimen & gubernationem, huc advenisse, sciatis me honorem & cultum Dei atque sanctarum ecclesiarum, domino adjuvante, conservare, & unumquemque vestrum, secundum sui ordinis dignitatem & personam, juxta meum scire & posse honorare & salvare, & honoratum ac salvatum tenere velle, & unicuique in suo ordine, secundum sibi competentes leges tam ecclesiasticas, quam mundanas, legem & justitiam conservare: in hoc ut honor regius & potestas, ac debita obedientia, atque adjutorium ad regnum mihi a Deo datum continendum & defensandum, ab unoquoque vestrum, secundum suum ordinem & dignitatem atque possibilitatem, mihi exhibeatur, sicut vestri antecessores fideliter, juste & rationabiliter meis antecessoribus exhibuerunt.

ET POST HÆC HINCMARUS Rhemorum episcopus hæc quæ sequuntur capitula; jubente ac postulante Adventio ipsius civitatis episcopo, & ceteris episcopis Trevirorum provinciæ, Attone scilicet ecclesiæ Viridunensis episcopo, & Arnulfo Tullensis civitatis episcopo, & Francone Tungrensis civitatis episcopo, conhibentibus provinciæ Rhemorum episcopis, coram episcopis & rege, cunctis qui adfuerunt in eadem ecclesia publice denuntiavit.

CAPUT I.

Ne alicui forte videatur, incongrue ac præsumptiose me ac provinciæ nostræ venerabiles coepiscopos facere, quoniam de altera provincia ordinationi & causis hujus provinciæ nos immiscemus; sciat nos contra canones sacros non agere: quoniam Rhemensis & Treverensis ecclesiæ in hac regione Belgica commissis ecclesiis sorores & comprovinciales habentur, sicut auctoritas ecclesiastica, & antiquissima demonstrat consuetudo. Ac per hoc unanimi consensu & synodalia judicia exercere, & quæ a sanctis patribus constituta sunt, debent concorditer custodire, hac privilegii conditione servata, ut qui prior de Rhemensi & Treverensi episcopis fuit ordinatus, prior etiam habeatur.

II.

Et lex divinitus inspirata præcipit dicens: *Si transieris per messem amici tui colligens spicas, manu confricabis ad manducandum, falcem autem non mittas*, vel, *falce non metas*. Messis est populus, ut dominus monstrat in euangelio dicens: *Messis quidem est multa, operarii autem pauci: rogate dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* quia vos pro nobis episcopis debetis orare, ut vobis digna possimus loqui. Messis autem amici, est populus in provincia alteri metropolitano commissa. Unde vos hortando, quasi manu operis confricando, ad Dei voluntatem & vestram salutem in corpus unitatis ecclesiæ valemus & debemus trajicere. In parochianos autem provinciarum aliis metropolitanis commissarum falcem judicii non mittimus: quia nec est unde, nec nostrum esse consideramus.

Deut. 23.

Matth. 9.

III.

Est & alia causa: quia isti venerabiles domini & confratres nostri, provinciæ istius episcopi, non habentes metropolitanum episcopum, exiguitatem nostram sic in suis, sicut & in specialibus nostris causis, nos fraterna caritate jubent & commonent agere. Est ita, domini fratres? Et responderunt ipsi episcopi: Ita est.

IV.

Præter ea quæ domnus episcopus & frater noster Adventius vobis ex sua, & ceterorum suorum ac nostrorum fratrum & venerabilium episcoporum voce dixit, in hoc etiam animadvertere potestis voluntatem Dei esse, ut præsens domnus & rex noster, qui in parte regni, quam hactenus tenet & tenuit, & nobis ac ecclesiis nostris, & populo sibi commisso utiliter præest ac præfuit, & salubriter prodest & profuit, inde ad hunc locum domino ducente pervenerit. Quo etiam vos ejus inspiratione confluxistis, & ipsi vos sponte commendastis, cujus instinctu animantia omnia in arcam

arcam Noe, significantem ecclesiæ unitatem, nullo cogente convenerunt. Quia sanctæ memoriæ pater suus, domnus Hludouvicus Pius imperator Augustus, ex progenie Hludouvici regis Francorum incluti, per beati Remigii Francorum apostoli catholicam prædicationem cum integra gente conversi, & cum tribus Francorum millibus, exceptis parvulis & mulieribus, "vigilia sancti Paschæ in Rhemensi metropoli baptizati, & cælitus sumpto chrismate, unde adhuc habemus, peruncti, & in regem sacrati, exortus per beatum Arnulfum, cujus carne idem Hludouvicus Pius Augustus originem duxit carnis, & a Stephano papa Romano ante sanctæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ altare Rhemis in imperatorem est coronatus: & demum factione quorumdam terreno imperio destitutus, in prædictam regni partem, unanimitate episcoporum & fidelis populi, ante sepulcrum sancti Dionysii eximii martyris, ecclesiæ sanctæ est redditus, & in hac domo, ante hoc altare protomartyris Stephani, cujus nomen interpretatum resonat, coronatus, per domini sacerdotes, acclamatione fidelis populi, sicut vidimus qui adfuimus, corona regni est imperio restitutus. Et quia, ut in historiis sacris legimus, reges, quando regna obtinuerunt, singulorum regnorum sibi diademata imposuerunt, non incongruum videtur istis venerabilibus episcopis, si vestræ unanimitati placet, ut in obedientia regni, unde vos ad illum sponte convenistis, & vos ei commendastis, sacerdotali ministerio ante altare hoc coronetur, & sacra unctione Deo consecretur. Quod si vobis placet, propriis vocibus consonate. Et in hoc conclamantibus omnibus, dixit idem episcopus: Agamus ergo unanimiter Deo gratias, decantantes, Te Deum laudamus.

"** *Pergit idem auctor Anonymus ex codice celeberrimi sancti Bertini, in Audomaropolitana civitate cœnobii descriptus, cujus sæpe hactenus meminimus.* Et post hæc ab episcopis cum benedictione sacerdotali est idem rex coronatus.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Concilium.*] Cum Carolus Calvus rex Francorum occupasset Lotharii regnum, quod jure hæreditario ejus fratri Ludovico imperatori debebatur, neque frequentibus ejusdem Ludovici expostulationibus ac monitis ullum locum dedisset, ille sedem apostolicam interpellans, impetravit, quod Hadrianus papa decerneret legationem ad Carolum, de qua ista apud Aimonium: *Carolus legatos Hadriani*, &c.

Eidem legationi addidit epistolas, quas supra invenies, plures; quarum una ad Carolum, altera ad episcopos, tertia ad Ludovicum regem Germaniæ scripta erat. Antequam vero ista legatio ad Carolum pervenisset, habita est ista Metensis synodus, qua Carolus regni coronam injuste accepit, ideoque non immerito synodus prædatoria nominatur. Absoluta synodo, Carolus legationem cum oblatione duarum coronarum aurearum gemmis intextarum pro duobus regnis quæ possidebat, misit ad Hadrianum papam. Qui munera oblata respuens, novam legationem ad Carolum & Ludovicum destinavit; de qua fit mentio in epistola quadam ad Carolum, cujus initium, *Sacrorum itaque dogmatum*, &c.

" PISTENIE CONCILIUM a plurimis episcopis præsente Carolo Calvo Francorum rege celebratum anno 869. regni ejus 29. indictione 2. exhibet nobis diploma Senonense a D. Luca Dacherio editum II. Specilegii pag. 712. ex Clarii O. B. monachi chronico sancti Petri Vivi Senonensis.**

ANNO ab incarnatione domini nostri Iesu Christi DCCCLXIX. gloriosi regis Caroli XXIX. indictione secunda, positis nobis diversarum urbium episcopis cum eodem rege in Pistis, qua ad componendum regni sui statum accesserat, Reverendissimus nobisque dilectissimus Egil gratia Dei archiepiscopus Senonicæ civitatis, propter insidias & cupiditatem successorum impetrato regali præcepto de quadam villa sui episcopatus nomine Seuriaci, in comitatu Senonico sita, cum mansis omnibus in Villamari, & Septempiri, & Longumpiri, & cunctis ad eamdem villam pertinentibus plena integritate, cuidam ejusdem episcopatus monasterio ad orientalem plagam præfatæ urbis in honorem sancti Petri dicato, ubi turma monachorum jugiter Deo famulatur, ob Dei ejusdemque sancti Petri amorem & honorem, per suæ authoritatis præceptum restitueret vel donaret, & restituens, vel dans perpetim habendam confirmaret. Postulavit insuper, ut quamdam ecclesiam ejusdem episcopatus in honore sancti Petri constructam, cum omnibus ad eam pertinentibus in eodem pago Alsonis sitam, eidem monasterio sancti Petri æternaliter concederet, atque concedens delegaret. Cujus petitionem libenter suscipiens, libentissimeque perficiens restituit quæ juris illarum esse dicebantur. Et dedit vel largitus est authoritate & potestate regis quod pie a memorato antistite postulatum est, ut quia locum suæ sepulturæ in eodem monasterio præparare decreverat, ex eadem ecclesia luminare ibi continuatim ministraretur, & præfata villa cum suis appendiciis, usibus monachorum ibi degentium deserviat. Hoc igitur præceptum flagitavit carissimus & dulcissimus Egil coepiscopus, ut nostræ fraternitatis conventus privilegio nostræ authoritatis roboraret atque confirmaret: neque abnuimus.

Igitur statuimus ut hæc restitutio vel largitio nostri senioris, atque præfati antistitis perpetualiter observetur, neque a successoribus suis ullo modo violetur, sed semper ad usus fratrum, & ad lumen sufficiendum pro sua sepultura teneatur: non modo hæc, verum etiam omnia quæ in tempore videntur habere, vel quidquid deinceps acquirere potuerint, seu a fidelibus eis collatum fuerit causa eleemosynæ, insolubiliter ab illis possideatur. Quod si quis nostram exiguitatem contemnendo per aliquam cupiditatem, vel subreptionem, hoc nostrum decretum infregerit, secundum authoritatem quam in beato Petro accepimus, dicente domino: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*: cum juste ac rationabiliter anathematis vinculo obligamus, qui cœca cupiditate hæc Dei servorum stipendia etiam post nostram prohibitionem auferre præsumpserit. Atque ut hæc constitutio vera credatur, & profutura Dei famulis omni tempore inviolabiliter conservetur, manus nostræ subscriptionibus eam universi firmavimus: & insuper tam absentes quam futuros nostri ordinis cooperatores,

ANNO CHRISTI 870.

ratores, ſeu quoſlibet veræ religionis ſectatores poſcimus, ut hanc tanti pontificis largitionem cum legerint, vel audierint, voto & ſubſcriptione eam nobiſcum roborent.

Ego Egil indignus archiepiſcopus Senonenſis eccleſiæ hanc donationem & conſtitutionem a me factam ſubſcripſi.

Fulcarius Tricaſſenſis epiſcopus.

Ego Chriſtianus Autiſſiodorenſis eccleſiæ epiſcopus.

Æneas Pariſienſis epiſcopus.

Hildegarius Meldenſis epiſcopus.

Abbo Nevernenſis.

Gualterius Aurelianenſis.

Guenilo Rothomagenſis.

Iſaac Lingonicæ civitatis epiſcopus.

Hincmarus metropolitanus Rhemenſis.

Vvlphadus Bituricenſis.

Ayrardus Turonenſis metropolitanus epiſcopus, &c.

1 a CONCILIVM APVD ATTINIACVM.

SYNODVS DECEM PROVINCIARVM, in qua Hincmarus epiſcopus Laudunenſis iterum accuſatus ad ſedem apoſtolicam iterum appellavit, menſe Maio, anno DCCCLXX.

In hoc conventu primum auditi ſunt a Carolo rege duodecim legati Ludovici regis Germaniæ, pro diviſione regni Lotharii ab eo miſſi. Deinde, 2 *ubi ſynodalia ventilari cœperunt, iterata eſt accuſatio Hincmari Laudunenſis. Poſtremo acta cauſa Carlomanni filii Caroli regis. Tria enim hæc apud Attiniacum tractata docet Aimoinus* ᵃ *libro 5. capite 24.* Menſe Maio, *inquit*, Carolus rex ad Attiniacum palatium venit: ubi & duodecim legatos fratris Ludovici pro diviſione regni accepit. *Et poſt alia.* Interea poſt de multis impetitus, præcipue autem de inſubjectione regiæ poteſtati, & inobedientia erga ſuum archiepiſcopum, Hincmarus Laudunenſis epiſcopus, ut ſe ab impetitis expediret, in ſynodo epiſcoporum decem provinciarum libellum propria manu ſubſcriptum porrexit hæc continentem: Ego Hincmarus Laudunenſis epiſcopus, amodo & deinceps domno ſeniori meo Carolo regi ſic fidelis & obediens ſecundum miniſterium meum ero, ſicut homo ſuo ſeniori, & epiſcopus per directum ſuo regi eſſe debet: ac privilegio Hincmari metropolitani provinciæ Rhemorum eccleſiæ ſecundum ſacros canones, & decreta ſedis apoſtolicæ ex ſacris canonibus promulgata, pro ſcire & poſſe me obediturum profiteor. Et ſubſcripſit. Carlomannus etiam regis filius, & plurimorum monaſteriorum abbas, reputatus quoniam inſidias erga patrem ſuum infideliter moliretur, abbatiis privatus, in civitatem Silvanectenſem eſt cuſtodia mancipatus. *Sed quod ad Hincmari Laudunenſis cauſam attinet, narrat illum Hincmarus ſenior in epiſtola quam recitat Flodoardus libro 3. capite 21. cum ab epiſcopis propter injuſtas excommunicationes, a rege ob violata ſacramenta, a Northmanno denique propter beneficia vi adempta impeteretur, ut ſynodicam cenſuram evaderet, regi & ſibi ſupraſcriptum profeſſionis libellum dediſſe. Deinde cum electos judices expetiiſſet, deſignatoſque Arctardum, Ragenelmum & Ioannem epiſcopos ſuſcepiſſet, ante ſynodi definitionem fuga lapſum exceſiſſe, tum pittaciolum, cujus in ſynodo Vermeriaca mentio facta eſt, miſiſſe quo Romam eundi licentiam poſtulabat. Qua de re Hincmarus idem in eadem epiſtola:* ᵃ Quod dicis, *inquit*, te in ſynodo apud Vermeriam, indeque apud Attiniacum licentiam eundi Romam petiiſſe, & impetrare non potuiſſe; omnes epiſcopi qui in eiſdem ſynodis fuerunt, liquido ſciunt, quoniam cum de tuis inſolentiis increpabaris, timens regulare judicium, vel regis caſtigationem, licentiam eundi Romam petebas. Cum vero videbas, quia & rex & epiſcopi erant tibi placabiles, de ipſa licentia nihil dicebas, ſicut nec modo facis, donec aliquam novitatem, ut ſicut, quam ſemper timendo expecto, iterum facias, de qua compellatus ſolitam cantionem de licentia tua recantes. *At contra Laudunenſis in apologia* ᵃ *nondum edita, qua ſuperiori epiſtolæ reſpondet, ſingula refellens, & objecta crimina diluit, & profeſſionis libellum per vim fraudemque ſibi extortum, & fugam neceſſariam fuiſſe demonſtrat, retentumque ſe, ne ad Romanam, quam appellarat, ſedem iret, vehementer conqueritur.*

ᵃ Aimoini continuator anonymus deſcripſit cũ pluribus aliis ex annalibus Bertinianis ad ann. 870. quos conſule.

ᵃ Vide pa[g.] 605. tom[.] II. oper[um] Hincmar[i] Rhemenſ[is] archiepiſcopi.

ᵃ Illam a[…] no poſtm[…] dum 16[…] publici […] ris fecit […] R. P. S[ir]mondus […] mo II. o[pe]rum Hi[nc]mariano[rum] a pag. 6[…]

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium apud Attiniacum.*] Decem provinciarum ſynodum paſſim appellat Hincmarus Rhemenſis, in eaque libellum ab Hincmaro nepote ſubſcriptum ait, quem Hincmarus ipſe Laudunenſis in ſynodo habita in Attiniaco per vim & fraudem ſibi extortum ſcribit in epiſtola apologetica, cujus initium eſt: *Relegi curſim ſcripta veſtra celſitudinis.*

2 *Vbi ſynodo ventilari*] Cum Hincmarus idem junior in altera epiſtola, cujus initium: *De his quæ vobis per Hittonem*, &c. *Vocaſtis me*, inquit, *literis veſtræ auctoritatis Attiniacum ad ſynodum. Tractata ſunt in eodem Attiniaco a domno rege per aliquot dies quæ viſa ſunt. Cum autem deſignaretur nobis dies certus, in quo ſynodalia tantum debuiſſent ventilari, qui futurus erat ſexta feria, adveni.*

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium*] Cum Hincmarus Laudunenſis epiſcopus ob cauſam præcedente conciliabulo expreſſam reſcriptum Hadriani papæ pro ſe impetraſſet, illudque Hincmaro Rhemenſi archiepiſcopo & Carolo regi inſinuaſſet, ex odio erga Laudunenſem uterque decrevit, ut hæc ſynodus, quæ latrocinalis dicitur, cogeretur. Præfuerunt illi Remigius Lugdunenſis, Ardovicus Veſontienſis, Bertulfus Trevirenſis archiepiſcopi, una cum ſubjectis ſibi epiſcopis. In ea Hincmarus Rhemenſis epiſcopus una cum Carolo rege accuſatorem agebat adverſus Hincmarum nepotem ſuum, quem jam antea epiſcopum Laudunenſem conſecraverat. Cauſa denuntiandi Hincmarum erat iſta; quod ille jura ſedis apoſtolicæ contrariis ſcriptis defenderat, quæ Rhemenſis archiepiſcopus impugnare & evertere nitebatur: quodque contra juramentum fidelitatis, quo regi erat obſtrictus, eumdem Carolum regem apud Romanum pontificem accuſaſſet, atque ſine ejus licentia adverſus ipſum ſcripta miſiſſet. Cumque Hincmarus Laudunenſis jam, prout mandatum erat a pontifice, itineri accinctus eſſet, ut Romam pergeret, ab hoſtibus captus & ſpoliatus, introductus eſt in hanc pſeudoſynodum. Auditis querelis ſupra commemoratis omnibus, obtulit ille libellum defenſionis ſuæ: ſed rejectus eſt, & nequaquam legi permiſſus. Qua de re cum ille viciſſim ad ſedem apoſtolicam provocaret, non modo non ejuſdem appellationi detulerunt, verumetiam humi proſtratus, defenſioniſque locum ſibi dari expoſtulans, nequaquam eſt exauditus. Ferentes ſententiam eum epiſcopatu depoſuerunt, vinctumque duriſſimis & ferreis vinculis in exilium ejecerunt; atque demum, quod omnem crudelitatem ſuperat, oculis evulſis excæcari fortaſſe procurarunt, ut redeundi ad epiſcopatum ſpem omnem illi adimerent. Hæc ex libello Trecenſis concilii ſub Ioanne VIII. celebrati Baronius anno 870. num. 35. & 36.

OBSERVATIO

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Nacti sumus ineditas aliquot Hincmari utriusque epistolas quæ ex codice Vaticano desumptæ, & ad nos huc ab Em. cardinale Fr. Barberino transmissæ plurimum lucis afferre queunt iis quæ de Vermeriensi, atque Attiniacensi synodis præmissa sunt: sed ne ordinem editionis regiæ in pluribus violare videamur, satius visum fuit eas tantisper differre, nec prius publicare, quam quæ subjecit Cellotius noster Duziacensi concilio Hincmari utriusque opuscula fuerint excusa.

a CONCILIVM COLONIENSE IN CAVSA ECCLESIASTICÆ DISCIPLINÆ celebratum VI. Kalendas Octobris, anno domini DCCCLXX. tempore Hadriani papæ II.

a *Concilium.*] Vetus Francorum chronicum imperatorum a Pithœo editum refert, quod anno 870. VI. Kalendas Octobris agente rege Ludovico synodus quædam Coloniæ Agrippinæ acta fuerit, in qua quidem complura etiam ad ecclesiasticam disciplinam spectantia pertractata sint: insuper ab eisdem, qui convenerunt, episcopis dedicata fuerit ecclesia S. Petri. De reliquis actis ibidem nihil aliud extat.

a CONCILIVM DVZIACENSE, IN QVO HINCMARVS EPISCOPVS Laudunensis tertium accusatus episcopali gradu dejectus est, apud Duziacum villam mense Augusto celebratum, an. Christi DCCCLXXI. Hadriani II. papæ anno IV. Caroli Calvi regis XXXII.

TERTIA *hæc synodus contra Hincmarum Laudunensem. nam tribus in synodis convictum fuisse Carolus rex Hadriano papæ rescripsit. Quo autem pacto ad synodum hanc perductus, & quam acerbe in ea tractatus, atque ab episcopali remotus sit officio, tum deinde in exilium missus, ferro vinctus, ac denique oculis cæcatus, fuse narrat Hincmarus ipse in libello proclamationis, quem Ioanni papæ postea oblatum suo loco reddemus in synodo Tricasina. Hujus vero synodi acta, quæ ad Hadrianum papam missa fuerant per Actardū, non extant: extat tamen Hadriani rescriptum ad synodum, in quo Hincmari depositionem improbat, eumque in urbem iterandi judicii gratia mitti jubet. Hadriani porro epistola ad synodum Duziacensem, excusa est supra* pag. 932. *inter alias ejusdem epistolas num. 32. ad quam concilium tale rescriptum edidit.*

RESCRIPTVM EPISCOPOR. SYNODI DVZIACENSIS, ad epistolam XXXII. Hadriani papæ II.

DOMINO SANCTISSIMO AC reverendissimo patri Hadriano sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ primæ sedis papæ, episcopi diversarum provinciarum, qui in synodo apud Duziacum provinciæ Rhemensis in nomine Christi convenimus, quorum nomina & subscriptiones in gestorum ejusdem synodi serie continentur, quam per venerabilem consacerdotem nostrum Actardum vobis direximus; & quibus per eum paternitatis vestræ literas remisistis.

VENIENS ad nos prædictus venerabilis frater & consacerdos noster Actardus

A tradidit nobis epistolam a vestra paternitate filiolitati nostræ directam, quam cum in conventu nostro fecimus recenseri, quædam in ea invenimus, quæ stuporem mentibus nostris non mediocriter induxerunt, feceruntque nos non modicum dubitare, utrum aliter putaremus, an illa ita essent posita, quemadmodum personabant. Quæ cum sæpius repeti jussimus, ac præfati fratris & coepiscopi nostri relatione impedimenta vestræ sanctitatis, & occupationes ministrorum sedis apostolicæ pro diversis & maximis negotiis audivimus, gesta synodi ab exiguitate nostra sublimitati vestræ per eumdem fratrem nostrum secundum canones sacros directa, ab eo, cui nobis inde jussistis, B sicut ipsæ literæ monstrant, rescribere; ex integro relecta non fuisse advertimus. Sed & epistolam nostram de eisdem actionibus auctoritati vestræ transmissam studio necessario eum non relegisse comperimus. Scriptum est enim in epistola sanctitatis vestræ nobis directa hoc modo: Igitur de Hincmari Laudunensis ecclesiæ episcopi depositione pontificio nostro scripsistis, quatenus de eo secundum quod canonicum est, vobis rescribere juberemus. Primo denique vestræ respondemus caritati, quia cum clamaret in synodo, se ad sedem apostolicam velle incunctanter venire, atque in præsentia ejus pro objectis sibi ab adversa- C rio criminibus respondere, damnationis in eum non erat proferenda sententia. Tamen sicut in ipsius concilii actionibus legitur, quoniam salvo in omnibus judicio sedis apostolicæ illum ab episcopis fuisse judicatum asseritis: nos autem, non aliqua contra quoslibet commoti invidia, nec alterius culpam in alterum retorquere cupientes, volumus & auctoritate apostolica, quia nullius partis favorem aut obsequium, sed rei gestæ veritatem magis invenire cupientes, jubemus ipsum Hincmarum Laudunensem episcopum ad limina sanctorum apostolorum, nostramque venire præsentiam. Quo sane veniente, veniat pariter accusator D idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui; & tunc in præsentia nostra, & totius sedis Romanæ synodali collegio, causa illius prudenti ventilata examine ac diligenter inquisita, secundum Deum & sacrorum canonum constitutiones spiritu Dei prolatas, sine protelatione aliqua finietur. A qua reprehensione nostra, quod accusemur, quia cum clamaret in synodo, se ad sedem apostolicam velle incunctanter venire, atque in præsentia ejus pro objectis sibi ab adversario criminibus respondere, damnationis in eum non erat proferenda sententia, beati Petri apostolorum primi pro modulo nostro imitantes exemplum, per quem sumpsimus religionis exordium, nos E minores apud vos potiores humiliter excusare satagimus; quia ille, ut in sacra historia legimus, reprehensus a minoribus suis, cur ad gentiles intrasset, & comedisset cum eis, & cur eos in baptismate recepisset, querelam minorum suorum humili ratione placavit, atque in causa reprehensionis suæ testes adhibuit dicens: *Venerunt autem mecum sex fratres isti.* Act. 11. Quam excusationis nostræ satisfactionem tanto vos placabilius acceptare confidimus, quanto nos in ea ipsius exemplū sequi velle cognoscetis, cujus sedi divino consilio præsidetis. Vnde nūc nobis non esset necessarium excusare, si is quem no-

ANNO CHRISTI 871.

bis juſſiſtis reſcribere, ad locum in geſtorum A ſynodalium ſerie legiſſet, quod ibi antequam damnationis in Hincmarum proferretur ſententia, ſcriptum eſt ita: Tunc lectæ ſunt in ſynodo ab Adalgario diacono ſententiæ canonum, ita eo dicente: Sardicenſes canones decreverunt, ut ſi aliquis epiſcopus judicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, ut iterum concilium renovetur: ſi vobis placet, ſancti Petri apoſtoli memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his qui cauſam examinaverunt Iulio Romano epiſcopo: & ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur, & det judices. Si autem probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decrevit confirmata erunt. Et Innocentius papa decrevit, ut ſi majores cauſæ in medio fuerint devolutæ, ad ſedem apoſtolicam, ſicut ſynodus ſtatuit, & vetus conſuetudo exigit, poſt judicium epiſcopale referatur. Et Bonifacius papa dicit: Nos per omnes provincias literas dirigemus, ne excuſationem ſibi ignorationis Maximus obtendat, ut ad provinciam venire cogatur, & illic ſe conſtituto præſentare judicio. Quidquid autem veſtra caritas de hac cauſa duxerit decernendum, cum ad nos relatum fuerit, noſtra, ut condecet, neceſſe eſt auctoritate firmetur. Et S. Leo papa decrevit: Si quæ, inquiens, aliæ emerſerint cauſæ, quæ ad ſtatum eccleſiarum, & ad concordiam C pertineant ſacerdotum, illic ſub timore domini volumina ventilentur, & de componendis atque compoſitis omnibus ad nos relatio plena mittatur, ut ea quæ juxta eccleſiaſticum morem juſte & rationabiliter fuerint definita, noſtra quoque ſententia roborentur. *Cetera deſiderantur.*

Conc. Sardic. can. 3.

Decret. cap. 10.

Decret. cap. 3.

Decret. cap. 49.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

Concilium Duziacenſe.] Synodi hujus menſem & locum indicat Hincmarus junior in reclamatione quam Ioanni papæ obtulit in ſynodo II. Tricaſſina: *A Rhemorum*, inquit, *archipieſcopo ad ſynodum ſum vocatus ad Duziacum villam, quam conſtituit hebdomada prima menſis Auguſti, & monuit me de certis cauſis paratum eſſe ibidem ut reſponderem.* Nomen hodieque retinet locus ultra Moſam, haud procul Moſomo, in finibus Rhemenſis diœceſis. Olim Duodeciacus vocabatur.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium.*] De rebus in hac ſynodo geſtis Aimoinus lib. 5. cap. 24. in fine hæc ait: *Interea poſt de multis impetitus, præcipue autem de inſubjectione & inobedientia erga ſuum * archiepiſcopum, Hincmarus Laudunenſis epiſcopus, ut ſe ab impetitis expediret, in ſynodo epiſcoporum decem provinciarum libellum propria manu ſubſcriptum porrexit, hæc continentem.*

**regem Carolum.*

Iuramentum Hincmari Laud. epiſcopi.

Ego Hincmarus eccleſiæ Laudunenſis epiſcopus amodo & deinceps domino ſeniori meo Carolo regi ſic fidelis & obediens ſecundum miniſterium meum ero, ſicut homo ſuo ſeniori, & epiſcopus per directum ſuo regi eſſe debet, ac privilegio Hincmari metropolitani Rhemorum eccleſiæ, ſecundum ſacros canones & decreta ſedis apoſtolicæ ex ſacris canonibus promulgata, pro ſcire & poſſe me obediturum profiteor. Et ſubſcripſit. Hucuſque Aimoinus. Facta ſunt hæc in ſynodo Duziacenſi in Rhemenſi provincia congregata. Sed quoniam nec iſta ſatis fuere ipſi, ne damnaretur ab epiſcopis, hac de cauſa ſedem apoſtolicam appellavit, quam ne adiret, tum rex, tum epiſcopi, a quibus damnatus fuerat, aliquamdiu impedimento fuere. Quæ cum Hadrianus audiſſet, cum rege & epiſcopis ſtudioſe literis egit, ut ſineretur idem Hincmarus Romam ſe conferre: qua etiam pendente cauſa (ut dictum eſt) idem rex Carolus legatum Romam miſit Actardum ad Hadrianum pontificem.

Duæ legationes Actardi epiſcopi.

Porro hanc legationem revera eſſe diverſam a priori, ne quid dubites, illud certum reddit, quod illa contigit anno domini octingenteſimo ſeptuageſimo: hæc autem hoc anno, ut ex ejuſdem Hadriani literis ſupra excuſis intelliges, quæ datæ habentur hoc anno, ſeptimo Kalendas Ianuarii, indictione quinta inchoata.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Nec plura de prima hac Duziacenſi ſynodo poſt Binium Sirmondus publicam emiſit in lucem anno 1619. Verum anno 1645. cum me præſente luſtraret inſtructiſſimam V. C. Alexandri Petavii ſenatoris Pariſienſis integerrimi manuſcriptorum codicum bibliothecam, incidit in theſaurum hactenus ſibi ignotum, petitaque ac impetrata ab humaniſſimo ſenatore deſcribendi licentia, a tenebris concilii hujus acta feliciter vindicavit, & poſt aliquot annos R. P. Ludovico Cellotio, hiſtoriæ Goteſcalcanæ ſcriptori toto orbe celeberrimo publicanda conceſſit: quod anno tandem 1658 peractum eſt, typis B Cramoſianis in 4. Vnde tibi quæ ſequuntur, lector, plena manu liberalique animo communicamus non ſervato tamen in omnibus eodem quem collector ſequutus eſt ordine.

*** LVDOVICI CELLOTII PARIS. S. I.

PRÆFATIO IN ACTA CONC. DVZIACENSIS I.

QVOD hic vides (benevole lector & catholice) ſpolium vetuſtatis eſt, non obſoletæ; munus novitatis, non delicatæ: Gallicanæ opus eccleſiæ; nec florentis, ut procul a primitiva, neque languentis, ut noſtris moribus non propinquæ. Ætas Chriſtum inter, & nos media huic operi & materiam fecit, & formam. Locum in conciliis Galliæ deſignavit editor Iacobus Sirmondus ὁ μακαρίτης, non dedit. Concilium Duziacenſe verbo tenus appellavit, paucas ejus partes, neque omnes integras deſcripſit. Acta Romam miſſa per Arctardum non extare profeſſus eſt, & quidem veriſſime. quis enim extare putet ſcripta tineis ſolis blattiſque expoſita ad rodendum? Fecit Deus poſt illam editionem ut in ejus manum feliciter tali librorum generi obſtetricantem, venirent, dum Petavianam bibliothecam reconditioris doctrinæ apothecam excutit & indagat. Præterierat collocandi cum ceteris conciliis occaſio; exquiſitis, pro more, notis illuminare non ſinebat ætas ingraveſcens; prælo committere rudem maſſam, atque imperfectam vetabat elegans hominis genius. Dum ipſe jam affectis vacat opuſculis, & eruditum ſibi ſepulcrum ſtruere pergit, poſtremo vitæ anno, iſtud, quaſi exceptum hereditati, donatione inter vivos ad nos tranſire voluit, ne periret poſteritati, quacumque tamdem manu publicaretur. Et hæc literarum jactura eſt, prodire non a Sirmondo. Habe, lector, vel a me, & munus æſtima, non donantem.

Vnde & quomodo prodeat hoc concilium.

Conc. Gall. tom. 3.

D Ejus vero ſuſceptorem te advoco, & hunc diem operi per te luſtricum eſſe cupio. Dic, amabo, quo nomine velis appellari? Concilium, an hiſtoriam, an apologiam? Certe concilium eſt, hortatu pontificis ex octo, vel ſi mavis, decem provinciis Galliæ pro cauſa eccleſiaſtica legitime coactum, cui metropolitanus præfuit, rex interfuit, recto ordine juxta canones omnia geſta, per epiſcopum legatum Romam miſſa. In iis ſi nævus aliquis Hadriano II. diſplicuit, tamen poſtea ex aſſe Ioanni VIII. probata ſunt. Hiſtoria nihilominus cenſeri poteſt, & debet, temporum perturbationem, tumultus ab improbis excitatos, bonorum ſtudium laboremque in iis componendis, jucunda rerum varietate aperto ſtylo deſcribens: quæ quia ſcriptoribus hactenus fuit incognita, næ illi graves in errores impegerunt. Nam læſos aliorum injuria, ſuo inſuper judicio cruentant: Eccleſiæ regnique perduellibus laudum encomia plenis manibus largiuntur, viros ſanctiſſimos infamia ſchiſmatis dedecorant, E pacis & tranquillitatis publicæ perturbatores pene martyrii titulo cohoneſtant. Has calumniarum nebulas concilii narratio diſſipat, & facta omnia, doteſque ſingulorum in aperta veritatis luce conſtituit.

Eſt verum concilium provinciale.

Admodum utile hiſtoria eccleſiaſtica.

Hinc apologia clarorum hominum virtuti atque innocentiæ comparata, Caroli Calvi regis Chriſtianiſſimi, Hincmari ſenioris Rhemenſis archiepiſcopi, epiſcoporum triginta qui per ſe ipſi, vel per legatos concilium fecerunt, e quorum nominibus infamiæ labem abſtergere, & memoriam debito ſplendori reſtituere, publicæ rei, & morum bonorum intereſt. Nam pro ſchiſmatico traducitur a quibuſdam, hujus ipſius concilii gratia, Carolus Calvus, ut qui ne pilum quidem boni viri habeat, cujus patientiam in injuriis ab homine eccleſiaſtico illatis, obſervantiam adverſus ſacros antiſtites, magnificentiam in ornandis eccleſiis hoc in concilio miraberis: ac deinde ab eo qui concilium probavit pōtifice ſic compellatum audies. *Vere enim, filiorū cariſſime, cor veſtrum in manu Dei eſt, quia ejus* * *conſulta*

Ex quo multorum innocentia cognoſcitur.

Carolus Calvus non fuit ſchiſmaticus.

Ioan. VIII. ep. 23.

**conſulta univerſa diſponitis, & ſapienter imperium vobis collatum moderari ſtudetis: quia ex utero matris crevit vobiſcum ſapientia, & rectitudo fuit dilecta amica veſtra.* Hincmaro archiepiſcopo Rhemenſi Ianſeniana factio in primis infenſa, ob Gotteſcalcum patriarcham virgis ſuppoſitum, conciliorum tyrannum, omnimodæ nequitiæ architectum, nepotis epiſcopi carnificem, ex hoc concilio appellat; quem modis omnibus a nepote peſſumdatum, in cauſa capitali recuſatum, in ſententia dicenda poſtremum leges in actione concilii. Concilium totum accuſant alii contemptæ apoſtolicæ ſedis, imminutorum jurium Romani pontificis, damnati contra jus faſque reclamantis epiſcopi, & Romam appellantis: in quo frequenter audies hortantes epiſcopos ut Romam appellet; objurgantes quod religioſum iter, ne invitante quidem pontifice, aggrediatur; monentes ut quam ferunt ſententiam in reum convictum, ea ſalvo per omnia ſedis apoſtolicæ judicio privilegioque ſubdatur. Non credidit nobilis ille conſeſſus, in quo plurimos videbis ſanctitatis gloria ſuis in eccleſiis celebres, veram appellationem dici oportere, quæ multis nominibus illuſoria eſſet, quæ ab homine ſeditioſo, ad audaciam confirmandam, contra regni tranquillitatem, honorem eccleſiæ, ſacrarum legum intentionem, jam tertio, in procinctu damnationis, fruſtra & inaniter objiceretur judicibus, non ſemel ante deluſis. Habebat in ore canones a conciliis prioribus, & pontificibus Romanis conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, quos accurate ſequeretur: & ab Hincmaro concilii præſide vix quicquam abſque citata canonis auctoritate factum reperies, qui etiam prædeſtinatianum monachum ſecundum *canones & regulas* vapulare juſſit in ſynodo.

Quam igitur ob rem, inquis, ex hoc concilio nata eſt inter Carolum regem, cum antiſtitibus ſuis, & pontificem Hadrianum diſcordia? Cur acerbiores ultro citroque ſcriptæ epiſtolæ? Quare concilii judicium, ſi fuit ad canones exactum, reſcidit ſupremus judex, cauſam omnem ad ſuum tribunal revocavit, & factus eſt de judice defenſor & patronus? Audi pacate dum ſatisfacio. Primo aſpectu jus ſacrum, ab incunabulis eccleſiæ uſitatum, Romam appellandi, læſum eſſe credidit pontifex, hinc ſententiæ in appellantem dictæ ſuſpenſio, & graves ad regem & concilium literæ. Doluerunt iſti vehementer ea pontificis voluntate, & rebellis epiſcopi pervicacia, qua liberari ſperaverant, referri ſe in præteritos tumultus; deſperarunt ullo modo quietem regno, atque eccleſiæ poſſe reſtitui, ſi pontifex Hincmarum patrocinio, Hincmarus perduellionem impunitate foveret. Sic iracundius reſponſum Hadriano. Eſt autem de hiſtorico quopiam pontificibus parum æquo dictum, quod vulgo probatur ab omnibus: *Quis illi non parcat ſi ſcripſit iratus?* quod ad anteriores illos referre quid vetet?

Video animum tuum, Lector, hiſtorica licentia de veterum geſtis arbitrium dicere geſtientem, ut utrimque plus æquo humanitati eſſe indultum pronuncies. Potuit enim animadvertere pontifex, cauſam ſibi reſervatam, reum ad appellationem invitatum eſſe a patribus, promiſſum a rege ſubſidium ad ejus proſecutionem, abuti furioſum hominem appellationis nomine, qui rem non ſemel antea contempſiſſet: rogare ſuppliciter concilium, ut res judicata perſiſteret. Quæ hic ſuſpicio contemptus, quæ umbra ſchiſmatis? Quid eſt igitur cauſæ cur tantopere pontifex excandeſcat? Ex adverſo debuit expendere concilium, quid exigeret Hadrianus, quid concederet? Iudicio peracto probabant antiſtites Galli appellationem ab Laudunenſi opponi, ſuis etiam regiiſque facultatibus juvare parati. Hoc ipſum erat quod poſtulabat pontifex, retractari apud ſe judicium, quodque in Rothado & Vvlfado olim fecerat Nicolaus. Optaverant alterutrum præſules, ut aut ex omni parte ſententia confirmaretur a pontifice; aut certe ſi quid mutatum vellet, pendente lite, depoſitionem non tangeret; non attigit pontifex, contentus vetare, ne quis ſucceſſor in locum ita depoſiti ſubrogaretur. Actardum Namnetenſis epiſcopatus bonis hoſtili manu exutum, legatum delegerunt patres, qui ſimul & acta concilii deferret ad pontificem, & ab eo alicujus beneficii gratiam emereretur: archiepiſcopum Turonenſem creavit pontifex, vel eo facto teſtatus non damnari a ſe concilium, cujus legatum extolleret. Vnde igitur in ſacrum caput tantæ animis cæleſtibus iræ.

Sed hæc nubecula fuit, gratiorem cælo Gallico ſerenitatem mox factura. Nam paulo poſt, imperium pontifex placato regi promiſit, ſucceſſor contulit. Carolus Hincmarum depoſitum turbare pergentem ſupplicio coercuit, tacente Hadriano. Profectus eſt Romam Carolus, venit in Galliam Ioannes VIII. Concilium Trecis habuit, ad quod amantiſſime Rhemenſem Hincmarum invitavit. Et dubitas quin plurimi cum eo Duziacenſis concilii patres advenerint, cum Hodonem Belvacenſem ab eo invitatum ſcribat Flodoardus? Audita eſt illa in ſynodo depoſiti Laudunenſis querimonia, & rejecta: confirmatus in ſede ſucceſſor, antea juſſus eligi: cæcus ad partem unam ſacerdotalem pontificia commiſeratione admiſſus, non tam diu vixit privatus, quam ſero mortuus eſt miſer. Hic finis ingentis illius ſchiſmatis, quod aliqui horrere ſe dicunt. Eo devenerunt illa diſſidia, quæ Gallicanam eccleſiam a Romana, eccleſiarum omnium matre & magiſtra, creduntur avellere potuiſſe.

Anno Christi 871.

Quæ omnis apologia pro concilio, de ipſo concilio deprompta eſt, quod proinde funditus noſſe neceſſarium eſt. Ab eo tamen ſi digredimur ad Gratiani collectionem, ejuſque gloſſam, in ea nihil admodum parebit, quod efficaciter opponi debeat: quin potius juvabunt plurima, & majores noſtros omni ſchiſmatis ſuſpicione liberabunt. Ibi enim appellatio definitur proprie, *Provocatio iniquæ ſententiæ querelam continens.* Poſt latam ergo ſententiam aſſumenda, quod unum volunt Duziacenſes. Eſt *remedium quo cauſa vitiata ſublevetur.* Quid autem in ſynodo vitii deprehendere poteſt Laudunenſis? imo quid in vita ipſius vitii non reprehendit ſynodus? *Ad Romanam eccleſiam ab omnibus, maxime tamen ab oppreſſis appellandum eſt, & concurrendum quaſi ad matrem; ut ab ea omnes oppreſſi auxilium, & injuſte damnati reſtitutionem petant.* Lecto concilio tuum erit judicium, Lector, ſitne oppreſſus ab aliquo Laudunenſis, an alios oppreſſerit? ſitne damnatus injuſte, qui juſtam trium ſynodorum damnationem arte effugit? *Quicumque non confidentia juſtæ cauſæ, ſed cauſa afferendæ moræ, ne contra eum ſententia proferatur, appellaverit hujuſmodi appellationes non recipiuntur.* Quid autem aliud tribus in ſynodis fecit Hincmarus? *Ceterum ſi cauſa fruſtratoriæ dilationis appellaverit, a judice ad quem provocatum fuerit, condemnabitur.* Quæ vero magis eſſe poteſt appellatio fruſtratoria, vel quæ eo nomine dignior, quam Hincmariana illa toties interjecta, nunquam tentata? *A judicibus quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare.* At provocavit Hincmarus apud Attiniacum, & quidem, quod nefas eſt, ab eccleſiaſticis ad laicos abſque metropolitani conſenſu. *Ei qui appellat impertitur annus, intra quem ſecundum ſe communiter cum adverſario litem exequatur: aut ſi juſta cauſa interceſſerit, annus alius indulgeatur, quo tranſacto, lite non completa, rata manet ſententia.* Quæ cauſa Laudunenſem coegit ultra triennium domi reſidere, & ne pontificis quidem invitatu, non regis conceſſione, non metropolitani hortatu religioſum iter aggredi?

In jure multa favent huic concilio.

2. q. 6. tota.

Dies me deficiet ea colligentem ex Gratiano, aliiſque canoniſtis, quibus Hincmari appellatio debilitetur, atque adeo Duziacenſium patrum facto robur addatur. Neque quicquam illis nocere poteſt Hincmari Rhemenſis, qui concilio præſedit, producta in Gratiano vehemens reprehenſio, a graviſſimo pontifice Nicolao I. facta: quando & aliter decernenti pontifici ſumma animi demiſſione paruit archiepiſcopus, & illud judicium per calumniam exprobranti nepoti ſapienter reſpondit avunculus, ut hoc in concilio perſtringitur, & nos in hiſtoria Gotteſchalci fuſius explicuimus. Neque vero cauſa Rothadi, vel omnino caſus ullus a Gratiano ſignificatus, huic Laudunenſis contumaciæ ſimilis eſt. Recte autem Fulbertus Carnotenſis illorum temporum pene æqualis, pronunciavit, *nihil valere exemplorum inductionem, ubi neque perſonarum, neque negotiorum ſimilitudo conſequitur.* Quamobrem, ut tandem deſinam præſtanti concilio patrocinari, hac gemma ſi bene te novi (Lector catholice) venenum ſchiſmatis non bibes, ut aut notam ullam majoribus noſtris inuras, aut de Romanæ ſedis jure ac dignitate, tali abuſus exemplo quicquam detrahas.

Non nocet Hincmari Rhemenſ. reprehenſio per Nicol. I.

Quod ſi me quoque dignum apologia judicas, quod ad piorum ſcandalum obducta vetuſtate vulnera hujus concilii editione refricentur, & in ſacratiſſimi ordinis dedecus Laudunenſis epiſcopi ſcelera publicentur. Reſpondeo expeditiſſime, Rhemenſis Hincmari ſcriptis, & hiſtoria Flodoardi, aliiſque libris ante jam editis culpam illam, ſi quæ eſt, fuiſſe contractam: poſſe ſæculo noſtro vulgari, quod nono ab ipſis epiſcopis in luce totius Galliæ publico judicio geſtum eſt. Hiſtoriam accuſari a te quæ facta narrat, ut hominem excuſes, qui fecit peſſime. Sua quemq; dedecorant crimina; nihil eſt privatorum vitiis cum ordinis ſanctitate commune: niſi fortaſſe regum omnium intereſſe vis, quod adulterium homicidiumque Davidis ſcriptura propalat: aut regum filios in Ammonis inceſtu, vel Abſalonis fratricidio, ac perduellione partem aliquam habere arbitraris. Morum ſcientia præceptis, hiſtoria exemplis, humanitatem totam explicant, virtutibus vitiiſque conſtantem. Leges divinæ atque humanæ præmio pœnaque propoſitis quid ſequi, quid cavere debeamus, edocent. Paucorum impietas vindicata, omnium diſciplina eſt. Quæ peccavit Hincmarus in oppido, improbarunt plurium provinciarum epiſcopi ſanctiſſimi, & etiamnum damnat poſteritas. Illud beneficii genus

Hujus concilii editio non eſt improbanda.

ANNO CHRISTI 871.

debemus historiæ. Supremum in homines, &, mea quidem sententia, longe gravissimum improborum supplicium est, posteritatis memoria: illam horrent etiam in sui similibus scelerati, nec ullus succenset historiæ, nisi qui de se prior confitetur.

Quædam omissa sunt jam ante excusa.

Quæris ad extremum, totum-ne concilium, quale ac quantum est, exhibeam? & repetundarum accusas si quid de-raho. Non possum dissimulare, quod invitissimus patior, minutum capite produci, quod temporis latrocinium est, ab ipso fortasse aliquando restituendum. In fine truncando, fateor ingenue arbitrii mei plusculum reperiri. Quamvis enim vetet indicis Tridentini regula *in libris catholicorum veterum mutari quicquam*, duplicem tamen laciniam oculis tuis sciens volensque subduco, infirmioribus animis aliquo modo suspectam, nullo necessaria n. Prior est, contentiosa illa de qua dictū, Caroli regis ad pontificem Hadrianum epistola, quam in rhapsodis aliis poteris aliquando legere; quam ex hac quidem cum Laudunensi contentione natam, & post istud concilium scriptam fatemur, sed non solius occasione synodi, quando rex mitissimus collectam ex longo iracundiam a turbulentissimi hominis nequitia excitatam, eo scripto videtur profudisse. Posterior est, Rescriptum episcoporum Duziacensium ad literas Hadriani, quibus causam Laudunensis jubet retractari, & latum in appellantem judicium non probat. Nam cum ejus responsi prima pars a Sirmondo primum sit edita, deinde in concilia regia immissa; tertia lacunis fœde hiantibus ne divinationi quidem criticæ pervia, operæ pretium non putavi in media parte describenda tempus ponere, quæ merum Hincmari multiloquium complectitur.

V. Baron. ad an. 871. Tom. 9.

Hadrian. ep. 32. al. 27.

Sirm. tom. III. concil. Gall. Conc. reg. tom. 23. in fine.

Nova alia ad demensum addita.

Verum qualis eacumque jactura est, cumulatissime compensatur apposita coronide ex opusculis Hincmari utriusque pro ecclesia, proque Laudunensis episcopii possessionibus adversus vim aulicam certantis: quæ quia serius in manus meas venerunt, de iis post concilium suo tantum ordine locoque dicetur. Vnum addo, partium & capitum sectiones quæ parent in concilio ex MS. vel apographo non esse, sed a me tædii vitandi gratia esse additas, non sine scriptorum aliorum frequentibus exemplis. Fruere, lector, hoc labore, & veritati constanter lita.

TESTIMONIA VETERVM AD CONCILIVM DVZIACENSE I. & Hincmarum Laudunensem episcopum spectantia.

HADRIANVS II.

Epist. ad episcopos concilii Duziacensis.

Hadr. epist. 32. in Sirm. 27.

HADRIANVS episcopus servus servorum Dei reverendissimis & sanctissimis confratribus nostris archiepiscopis & episcopis, qui apud Duziacensem provinciæ Rhemensis synodum convenerunt. Caritatis vestræ literas, per Actardum venerabilem coepiscopum & gloriosi regis Caroli legatum suscepimus: & quid de eo ad suggestionem & deprecationem nostram egeritis, non solum in eis, verum & per ipsum cognovimus. *Et infra.*

Igitur de Hincmari Laudunensis episcopi depositione, pontificio nostro scripsistis, quatinus de eo secundum quod canonicum est, vobis rescribere juberemus, *&c.*

Idem epist. ad Carolum Regem.

Hadr. ep. 34. in Sirm. 29.

Subscripti tantum octo reperiuntur archiepiscopi.

De pontifice Laudunensi Hincmaro, a præsulibus decem provinciarum deposito, & a metropolitano suo, venerabili fratre Hincmaro archiepiscopo, reservato per omnia hujus primæ sedis privilegii judicio, cumulata in synodalibus literis, & prefati metropolitani, & vestris, nec non in libello reclamationis cleri & plebis Laudunensis, seu in libello continenti seriem gestorum synodi, tanta turpia, tanta dictu nefanda, tantaque execranda & auctorem suum damnantia referuntur, ut incredibilia ab ignorantibus, *&c.*

CAROLVS REX.

Epistola ad Hadrianum papam.

ApudHincmar. ep. 43. Tom. 2.

Valde mirati sumus ubi hoc dictator epistolæ nobis per Actardum episcopum delatæ scriptum invenerit, esse apostolica auctoritate præcipiendum, ut rex corrector iniquorum, & districtor reorum, ac secundum leges ecclesiasticas atque mundanas ultor criminum, reum legaliter ac regulariter pro excessibus suis damnatum, sua fretum potentia Romam dirigat. Maxime autem illum, qui & ante depositionem contra custodiam publicam, & contra quietem moliri in tribus synodis extitit deprehensus, sicut in gestis episcopalibus paternitati vestræ directis continetur: & post depositionem suam, & per se, & per quoscumque potuit, a sua pervicacia non quievit, *&c.*

IOANNES VIII.

Epistola ad Hincmarum Rhemensem.

Ioan. ep. 314. in Sirm. 2.

Quamvis de sanctitatis tuæ judicio nihil dubitavissemus: quia tamen carissimus filius noster Carolus invictissimus imperator, a nobis diligentissime percunctatus, circumstantiam judicii a beatitudine tua coepiscopisque suis in Hincmarum dudum Laudunensem episcopum prolati, apostolatui nostro retulit, agnovimus justum fuisse omnino judicium. Neque enim tantus princeps nisi veritate fultum quicquam poterat affirmare, *&c.*

HINCMARVS IPSE LAVDVNENSIS

Proclamatione ad Ioannem in synodo Tricassina.

A Rhemorum archiepiscopo ad synodum sum vocatus ad Duziacum villam, quam constituit hebdomada prima mensis Augusti, & monuit me de certis causis paratum esse ibidem, ut responderem. Ad quam cum festinassem, *&c.*

FLODOARDVS IN HIST. RHEMENSI.

De epistolis Hincmari Rhemensis ad diversos.

L. 3. c.

Item convocans eum ad synodum, ubi Hadriani papæ mandata tractanda erant.

Ibid.

Item pro conventu synodali super responsione ad epistolam Hadriani papæ.

Item pro ordinatione Hedenulphi secundum jussionem Ioannis papæ, ad episcopatum Laudunensem, diu pastore vacantem.

Item cum Vvaltero, Gisleberto, & Angelino episcopis, ut convenirent secum ad peragendam jussionem præfati papæ Ioannis, inter Hedenulphum & Hincmarum Laudunenses episcopos, cum sacrorum observatione canonum.

Item pro mandatis papæ Ioannis, de Hincmaro Laudunensi, ad eumdem Atulfum ab eodem papa directo, quid illi sit observandum.

Hedenulfo, quem post Hincmarum Laudumi ordinaverat episcopum, pro quibusdam diaconis quos ei dirigebat ad sacerdotium provehendos.

Ibid.

Vt secundum sacras regulas, cum consilio coepiscoporum & visitatoris episcopii Laudunensis, quia tunc episcopus ibi non habebatur, inde domino aspirante decernatur.

Ibid.

Isemberto illustri viro amico suo, precans pro Hincmaro nepote suo, quem miserum appellat, utpote qui pro excessibus suis tam gravia sustinebat, petensque ut illum in suis necessitatibus adjuvaret.

Ibid.

Item de Nicæna synodo, & de abjectione vel restitutione Hincmari Laudunensis episcopi.

ANNALES BERTINIANI AD AN. DCCCLXXI.

Hincmarus Laudunensis nomine tantum episcopus, homo insolentiæ singularis, contra veritatem euangelicam & apostolicam, atque ecclesiasticam auctoritatem contra regem rebellans, &c. *quæ suo loco descripta sunt.* Vt rex synodum in mense Augusto apud Duziacum conduceret, quatenus de illius pravitatibus regulare ibi agitaretur judicium, *&c.*

AIMOINI SVPPLEMENTVM L. V. C. XXIV.

De concilio apud Attiniacum.

Interea post de multis impetitus (præcipue autem de insubjectione regiæ potestatis, & inobedientia erga suum archiepiscopum) Hincmarus Laudunensis episcopus, ut se ab impetitis expediret, in synodo episcoporum decem provinciarum libellum propria manu subscriptum porrexit hæc continentem. Ego Hincmarus ecclesiæ Laudunensis episcopus, &c. *Habetur suo loco.*

ADO [a] VIENNENSIS IN FINE CHRONICI.

De concilio Tricassino.

Quo tempore Ioannes papa in Gallias venit, & apud civitatem Trecas diu moratus est, habuitque synodum episcoporum, in qua * Immaurus Lauduni * Davitti episcopus, post avulsionem oculorum, episcopatu est donatus.

[a] Imo continuator. * l. Hincmarus * clavati

PARS PRIMA CONCILII,

SIVE, PROCLAMATIO CAROLI REGIS adversus Hincmarum Laudunensem episcopum in synodo porrecta.

PARS SECVNDA,

SCEDVLA, SIVE LIBELLVS EXPOSTVLATIONIS Hincmari Rhemensis adversus Hincmarum Laudunensem in synodo recitatus.

PRÆFATIO.

PARS TERTIA,

SIVE, RESPONSA EPISCOPORVM ad proclamationem regis.

PARS QVARTA,

SIVE, ACTA SYNODI CVM HINCMARO Laudun. episcopo canonice vocato & præsente.

IV. Tandem

ANNO CHRISTI 871.

IV. *Tandem præsens interrogatus in synodo, recusat respondere, & regem calumniatur.*

V. *Convincitur in synodo, spoliati thesauri Laudunensis ecclesiæ.*

VI. *Iussus ad objecta respondere, Hincmarum metropolitanum judicem recusat per calumniam; quæ statim publice revincitur.*

VII. *Interrogatus de singulis accusationis capitibus, neque ad illa respondens, testibus convincitur.*

VIII. *Hincmarus metropolitanus patres rogat sententiam.*

IX. *Patres concilii adversus Hincmarum Laudunensem episcopum sententiam dicunt.*

X. *Hincmarus metropolitanus adversus Hincmarum Laudunensem sententiam depositionis pronuntiat ex scripto.*

Subscriptiones episcoporum.

PARS QUINTA,

SIVE, EPISTOLÆ.

Epistola synodalis ad Hadrianum papam.
Epistola Hincmari Rhem. ad eundem.

** CONCILIUM DUZIACENSE I.

IN QUO HINCMARUS EPISCOPUS LAUDUNENSIS tertium acccusatus, episcopali gradu dejectus est,

Apud Duziacum villam, mense Augusto celebratum, anno Christi 871. Hadriani papæ II. anno 4. Caroli Calvi regis 32.

Ex codice M S. Alexandri Petavii senatoris ampliss. paulo ante obitum descriptum à R.P. Iacobo Simondo S.I. & opera Ludovici Cellotii ejusdem societatis presbyteri primum in lucem editum anno 1658. apud Sebastianum Cramosium cum amplissimis atque eruditissimis notis.

PARS I.

[1] *Petitio proclamationis domni Caroli regis adversus Hincmarum Laudunensem episcopum in synodo porrecta.*

Multa desunt e principio.

* * * * * * * * *

Ex c. 4. libelli Petitionis Caroli regis.

Quas habeo, profitetur, mihi concessit, ut eas Nortmanno beneficiarem. De quibus, post talia & tanta sacramenta, & subscriptionis suæ professionem, sicut præmisi, antequam me inde cum archiepiscopo, vel ceteris coepiscopis suis, in synodo Rhemorum provinciæ, cum plures synodi in eadem provincia habitæ fuerint, compellaret; latenter me ad sedem apostolicam ut distractorem rerum ecclesiasticarum, per calumniam accusare, missum suo nomine Celsanum, & literas suas transmisit: ipsæ literæ domni apostolici, quas mihi idem Hincmarus in Carisiaco, coram suo archiepiscopo, & aliis archiepiscopis, & episcopis, & pluribus fidelibus nostris obtulit. Quæ ipsius Hincmari adversum me accusationem, apud apostolicam sedem demonstrant: dicente in his mihi domno apostolico. [2] *Sicut enim gaudemus cum serenitatem tuam erga statum ecclesiasticum more paradoxorum .... liberalitatem tuam tam literis .... quam vocibus. Sic nimirum cum eam in aliquo distrahentem extra consuetudinem suam consuetudinem suam comperimus, tota cordis valetudine contristamur.* Dominus namque dicit, sicut audio, judico: ita & domnus apostolicus, manifeste demonstrat,

Hadrian. ad regem epist. 12.

legend. videtur *orthodoxorum*

quia sicut ex hac causa per Hincmarum literis & vocibus audivit, de distractione rerum ecclesiasticarum, ita etiam scripto mihi mandavit. Et Hincmarus in scripto suo, quod mihi direxit, ita dicit: *Hanc autem villam idcirco per eum,* id est, per apostolicum, *recuperandam ecclesiæ, cui indignus præsideo, dignum duxi, quia omnibus cassus, ut præmisi, rebus, omni consequenter deinceps exteram vestræ liberalitatis spe destitutus. Et tacere ulterius non fui ausus, cum per octo transactos penitus annos, nonoque fere completo, satagens pro ea recipienda, defecerim. Ac per hoc quod ad modicum sine dispendio profuturo, tempus præfixo rationis modo indulseram rebus, damnandus assensor judicarer, si meo negligeretur torpore, quasi concessa abrogatione, quod vestra erogatum fuerat devotione. Nihil vero in hoc saluti vestræ contrarium, nihil vestræ regiæ dignitati, domne dignissime, fecisse me putavi, vel puto obliquum, quoniam Romam misi,*

ANNO CHRISTI 871.

Laudun. ad regem

Villam P... liacum.

Et idem in scripto suo dicit, quia *episcopi verba aut vera sunt, aut sacrilega.* Sed cum domnus apostolicus mihi scripserit, quia cum *distractorem me erga statum ecclesiasticum, tam literis, quam vocibus accepit, & comperit, tota cordis valitudine contristatur.* Quæ verba nostræ regiæ saluti, atque regiæ dignitati sunt profecto obliqua: quæ domnus apostolicus non de se protulit, sed sicut ab ejus scriptis vel vocibus a misso suo, ex sua parte prolatis accepit, rescribere procuravit. Et leges sacræ decernunt, scriptura, vel testibus quemquam jure posse convinci. Ecce scripturam quæ eum convincit, me ad sedem apostolicam mendaciter accusasse, quia distraxerim statum ecclesiasticum: cum ipse Hincmarus in scriptis suis confiteatur, mihi ad petitionem Chuonradi & Rodulfi easdem res præstitisse, ut illas Nortmanno beneficiarem: & Celsanus ipsam epistolam a sede apostolica se detulisse negare non potest, in qua domnus apostolicus, sicut literis & vocibus de me audivisse comperit, se mandasse manifestavit. Cujus testimonio, ut rectum est, credimus, quoniam non mandavit, nisi velut & literis & verbis Hincmari per missum ejus accepit: & sancta scriptura ostendit, duorum vel trium testimonio sententiam confirmari.

Mend... & cal... arguitu... Hinc. l... Cap. c... p. 534.

Cum Hincmarum sæpissime literis, & frequentibus tam ecclesiasticis, quam & reip. missis venire ad me vocaverim, & venire ad me contempserit: & ad me relatione verisimili pervenerit, quoniam cum Hlotario nepote meo illi convenerit, ut ecclesiam & plebem sibi commissam desereret, & in regno illius honores acciperet; unde in scriptis ejusdem Hincmari quæ habeo, significationes inveni: ad Laudunum missos meos direxi, & homines libero de ipso episcopio, quibus ut ad me perventum erat, Hincmarus non permisit ad me venire, quatenus ad me perducerentur: de ipsis hominibus qui sacramento firmaverunt, ut de regno meo, sine mea licentia non exirent, & in mea fidelitate verbis vel scriptis in regno meo vel extra regnum meum, missaticum non portarent; misit Walconem & Bernonem, qui illud sacramentum juraverunt, ad sedem apostolicam furtim & latenter, atque mendaciter iterum me accusare, sicut ipsa epistola domni apostolici manifeste demonstrat pro villa Pauliaco, & pro aliis quæ hic audire potestis, [3] & obtinuit talem epistolam in meam contrarietatem & inhonorationem;

Item ... ctionis ... ge & ... rii.

tionem; qualem a sede apostolica nullus antecessorum meorum regum Francorum accepit. Et non suffecit illi quia in tantis sacramentis, sicut audistis, se perjuravit, & contra suam professionem, & subscriptionem fecit: sed & prædictos suos homines perjurare fecit.

CAPUT V.

De inobedientia erga regem.

Isdem Hincmarus anno incarnationis dominicæ 870. 16. Kal. Iul. tertiæ indictionis, in synodo episcoporum decem provinciarum, quorum habemus nomina, dedit mihi libellum manu sua scriptum, qui ita se habet. *Ego Hincmarus ecclesiæ Laudunensis episcopus; amodo & deinceps domno seniori meo, Carolo regi sic fidelis & obediens ero, sicut homo suo seniori, & episcopus per rectum suo regi esse debet.* Et postquam hujusmodi libellum in synodo mihi dedit, sine mea licentia noctu fuga lapsus ab Attiniaco palatio nostro discessit. quem ad me venire mandavi, ut diceret, qua ratione aufugerit. Et ipse mihi per Bertharium clerum suum literas misit hæc continentes: *Sine mora, instanterque vestræ dominationi occurrerem, sicut pro posse agere consuevi, nisi recidiva febri retinerer: & maxime dum nudo solis fervore perfundor ex rubea in me accenditur cholera, totumque corpus exæstuare compellit. Pronus igitur cordis supplicatione ad vestros devolutus pedes efflagito, ut nulli meorum credatis clanculum, quia palam non audet, suggerenti inimico, quasi me velle in aliquo a vestra fidelitate deviare: de qua in quibuscumque pro scire & posse, ut dignum est, cupio decertare: tantum ut mihi canonicæ institutionis legem, sine qua subsistere nequeo, conservare dignemini. Illustret igitur superni fomitis instinctus vestri serenissimi cordis aulam, ut licentiam ac liberam pro Christi clavigeri amore facultatem ejusdem mihi adeundi limina, ad apostolicam etiam præsentaliter concedatis deprecationem. In quo labore ab hac febrium vexatione me liberari quantocius confido; quoniam ab hac eadem olim erutus sum hoc devovendo: & idcirco me repetit recidiva, ut implere non tardem bene devota. Supersidet quoque, ne si secus egero, etiam ob inobedientiam apostolica, ut scitis, auctoritate vocatus, merito judicer, ac ecclesiasticis ictibus feriar.*

Cui remandavi, quod mirabar valde, de eo quod mihi mandabat, se ad me venire non posse, in loco proximo febre detentus, & se posse Romam ire cum eadem febre, ut ab ea absolveretur, mandabat. Veniret autem ad me, & sic contra rationem, & auctoritatem illi Romam eundi licentiam non denegarem. Sed tunc ipse venire non voluit. Postea autem circa Kalendas sequentis mensis Septembris, in Silvacum ad me veniens, nihil mihi inde dixit. Deinde mense Octobrio Remi mecum veniens; ubi & domni apostolici missi, & archiepiscopus ejus fuit, nihil inde loquutus est. Postea in mense Febroario Compendio per aliquot dies mecum fuit, & nihil inde petiit. Inde in mense Iunio, sicut & suus archiepiscopus, & alii ejus coepiscopi, in Silvaco ad me venit, & nullam significationem de suo itinere Romam ostendit. Et non solum de die in diem, sed & de hora in horam, quando sibi videtur, & pro quibus sibi videtur, apostolicam sedem appellat, & se invitatum ab apostolico, & a me sibi licentiam dari obtinere non posse proclamat. Verum & alia quæ mihi modo longum est enarrare, in suis scriptis meæ personæ imponit. Vnde a vestra episcopali auctoritate, consilium & auxilium diu fatigatus exposco, quatenus vel tandem ab illius vexationibus valeam requiescere.

CAPUT VI.

Quod regiæ potestati restitit.

Insuper hæc omnia, postquam eumdem Hincmarum, literis regio more, ad hanc synodum convocavi, ad quam eum & suus metropolitanus, & auctoritate domni apostolici, & sua metropolitana solicitudine regulariter evocavit: quia comiti & misso meo præcepi, ut quosdam liberos homines de regno meo sibi commendatos, qui de infidelitate mea reputantur, & sicut ad me perventum est, aufugere de regno meo parabant, ne ad rationem venirent, præcepi ut secundum legem Francorum, & antiquam consuetudinem prædecessorum meorum regum, per fidejussores mitteret, donec ad rationem legaliter venirent: isdem Hincmarus tam liberos, quam & colonos, & servos secum degentes contra meam regiam potestatem armari, & missis meis resisti fecit: ut quod secundum legem præceperam, missus meus legaliter implere non posset. Et missum suum Heribrandum ad me misit, qui hæc penitus non denegavit: per quem mihi mandavit, ut episcopos & missos meos obviam illi transmitterem, cum quibus libere & secure ad me venire posset. Et in sequenti nocte eosdem homines, sicut & ipse missis meis dixit, a se emisit; & sicut manifestum est, ne ad rationem venirent, fugam arripere in mea infidelitate præcepit. Quam rem novam, nec ante visam exhorrui: cum de sub isto cælo non legimus, ut episcopus militari manu, & in regno pacifico, regi resisteret, ut leges non adimpleret. Et sacri canones dicunt, quomodo episcopus provincialis regulariter evocatus ad synodum venire debeat: & si pro certa causa venire nequiverit, apud primatem suum, & non apud alios, sicut Hincmarus postposito metropolitano suo facit, per vicariam personam, cum tractoria suam excuset personalem præsentiam, suumque regularem repræsentet consensum. Quod si secus egerit, manifestum est quid inde sacri decernant canones.

Et hac perlecta, obnixe domnus rex petiit episcopos, ut quia Hincmarus eatenus venire ad synodum detrectabat, quid de his qui in sua petitione continentur, scripturæ sacræ & leges ac regulæ dicant, in unum colligerent, & scriptis alligarent: quatenus si forte Hincmarus veniret ad synodum, legaliter ac regulariter inter se ac ipsum Hincmarum discernerent.

SCEDULA SIVE LIBELLUS

expostulationis Hincmari metropolitani Rhemensis adversus Hincmarum Laudunensem episcopum, in synodo recitatus.

PRÆFATIO.

Sanctus Cælestinus synodo apud Ephesum scripsit, *Spiritus sancti præsentiam testificat congregatio sacerdotum. Certum est enim quod legimus, quia*

Margin notes: Pars I. — [Epistola] Atti[niaco] pa[lati]o. — [Ep]istola [Lau]dun. [ad r]egem. — [Simul]at Romam profi[ciscendi]. — [Demon]strativa [app]ellatio. — Homines regi infideles clanculum emittis. — Libellus hic offertur episcopis expendendus. — Pars II. — Nonnihil deesse videtur. Cælest. epist. 8.

PARS II.

Matth. c. 18.

quia non potest veritas nostra mentiri, cujus in evangelio sententia ista est, ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum. Quod certissimum retinens, vestræ sanctæ congregationi consilium, & auxilium, sicut & jam feci apud eos qui conventibus interfuerunt, scilicet in Vermeria, deinde in Gundulfi villa, & postea in Attiniaco, porrecta in synodo scedula de fratre & coepiscopo nostro Hincmaro expostulo: quem multis epistolis, quarum habeo exemplaria, ut a pertinaci contumacia sua, erga metropolis suæ privilegium resipisceret, corripui; sed corrigere non prævalui. Nam post multas commonitiones, quibus apud eum nihil profeci, nuper 4. Id. Junias præsentis 4. indictionis, de his quæ in hac scedula breviter collecta sequuntur: sed & de petitione Bertharii diaconi Laudunensis, mihi adversus eum directa, cujus exemplar hic habeo: pro loci mei officio, illum ad proxime futuram synodum invitans, scripto commonui, volens illum statuere contra faciem suam: ut illa quæ coram Deo tecta, & coram hominibus oblita penitus cupiebam, alligata literis, & ad memoriam ejus reducta legeret, ac se intelligeret, ne quando eum regulare judicium raperet, quod effugere non valeret. Et in indiculo quo ad hanc synodum eum vocavi, sicut & ceteros provinciæ Rhemorum episcopos, illi superaddidi: *Sciat etiam tua fraternitas, eos qui adversum te anno præterito apud me querelas suas deposuerunt, & de quibus in synodo fuisti apud Attiniacum impetitus, quoniam quæ conventa ibi fuerant, non es regulariter prosecutus, nunc iterum suas querelas deponere. Unde moneo fraternitatem tuam, ut ita inde præcogitatus & præparatus ad denunciatam synodum venias, quatenus querimoniæ indecentes episcopo sopiantur: ne nomen bonum quod apostolica regula jubet habere episcopum, in tua opinione notetur; & sicut idem dicit apostolus, non vituperetur ministerium nostrum. Dat. Prid. Id. Maii præsentis 4. indict.*

Laud. frustra sæpe admonitus.

Bertharius diaconus. vide notas.

Monetur ut ad respondendum se comparet.

Unde exardescens sicut ignis in spinis, mihi more suo prolixissimam rotulam 16. Kal. Julias præsentis 4. indict. per hominem suum nomine Chunibertum, exprobrationibus repletam, & calumniis respersam direxit. Cui hoc modo per compresbyterum nostrum rescriptum direxi: *Domnus apostolicus Hadrianus misit mihi epistolas de causis nostræ diœceseos, quas oportet in synodo leg. Propterea auctoritate ipsius domni apostolici, te ad proxime futuram synodum in Duziaco Rhemensis parochiæ, Non. Augusti præsentis 4. indict. venire commoneo. Data 3. Non. Julias præsentis quartæ indict.* Igitur quoniam per me corrigere nequeo, vestram consultationem ac consolationem inde similiter adeo, si forte Spiritus sanctus, qui ubi vult spirat, & cujus præsentiam sancta congregatio vestra testificatur, vestris salubribus monitis, & Deo dignis orationibus, eum tandem aliquando corrigat, aut regulari medicamento insolentiam ejus compescat: quoniam diutius eum sine correctione, & propter Deum, & propter metropolitanam solicitudinem indigno mihi commissam, sustinere non audeo. Præsertim cum & domnus papa Hadrianus me nuper apostolicis suis literis hinc commonuerit. Quæ ita se habent.

Vice satisfactionis mittit collectionem quæ extat p. 347.

Vocatur ad synodum Duziacensem auctoritate pontificia.

ANNO CHRISTI 871.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, reverentissimo confratri nostro Hincmaro archiepiscopo: Fidelium relatione comperimus quod tua fraternitas debitum vigorem in provincia Rhemensi non agitans, multa reprehensione dignissima a tuis comprovincialibus convalescant. Cujus rei gratia negligentiam vestram his apostolicis affatibus excitamus, ut secundum venerandorum canonum regulas ita omnium omnino comprovincialium tuorum synodice, salvo sanctæ Romanæ ecclesiæ privilegio reseces vitia, ut privilegii tui coram Deo, nostroque judicio non merearis sustinere jacturam. Optamus fraternitatem tuam in Christo bene valere. Data 8. Kal. April. Et hæc quidem, sed & alia quæ sequuntur, non de propriis & specialibus meis injuriis vice accusatoris, sed solicitudine privilegium metropolis Rhemorum provinciæ, per sacros canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos decretum, & auctoritate apostolicæ sedis confirmatum, contra convellentem illud, evindicantis & contra professionem & subscriptionem suam erga sanctos sanctorum conciliorum canones, & decreta sedis apostolicæ, ex eisdem canonibus promulgata, ergaque sacras leges, quibus una cum canonibus moderatur ecclesia, ejus contemptum monstrantis, & ei per scripturam falso illatas mihi calumnias refellentis, inculco. Quia ut beatus Cælestinus dicit, *merito nos causa respicit, si silentio faveamus errori. Quæ enim a nobis res digna servabitur, si decretorum norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permissa frangatur. Non est agentium causa solorum: universalis ecclesia quacumque novitate pulsatur.* Novum est enim quod provincialis episcopus qui non in civitate quæ ex antiquo inter provinciales sedes fuerit computata, sed in municipio Lauduni a Marcobrio prætore condito, ut produnt historiæ; quod ab exordio sui nunquam inter sedes provinciales Rhemorum provinciæ in paganismo, vel in Christianismo nomen vel locum habuit, donec S. Remigius XV. Rhemorum archiepiscopus, certis quibusdam accidentibus causis primus ibidem ordinavit episcopum, & eidem municipio de rebus Rhemensis metropolis satis superque ditato, ipsum comitatum in quo consistit, partem scilicet ex Rhemensis parochia delegavit: sed semper fuit Rhemensi parochiæ municipium, sicut hodieque & alia municipia in Rhemensi parochia, quæ in subjectionis loco ac nomine permanent, privilegium sibi arrogat, & contra privilegium metropolis suæ rebellat. Cum S. Leo diffiniat scribens ad Maximum Antiochenum episcopum: *Etsi enim diversa nonnunquam sunt merita præsulum, jura tamen permanent sedium; quibus possunt æmuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem.* Quapropter non queror adversus hunc fratrem speciali causa mearum injuriarum, sed contempti privilegii Rhemorum metropolis, quod sacri canones mystici Nicæni concilii sedibus singularum provinciarum servari irrefragabiliter decreverunt. De quibus item Leo ad Anatolium diffinivit, *ut omni penitus auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diversum.*

Epistol. Hadriani II. ad Hincm. Rhemēsem.

Hincmarus non est accusator, sed vindex.

Cælest. ep. 1. & 3.

Episcopatus Laudun. erectio. V. l. 55. Ca. c. 16. p. 4.

S. Leo ep. 66.

Idem ep. ad Anat. Vide & ep. 55. ad Pulcher. Au.

CAPUT

ANNO CHRISTI 871.

CAPUT I.

Quod palatii regii & abbatiæ administrationem contra canones obtinuit.

CUM sacri Antiocheni canones præcipiant, ut præter metropolitanum nihil agere debeat, secundum antiquam a patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad suam parochiam pertinent; possessionesque subjectas: sine mea vel coepiscoporum conscientia administrationem in palatio domni regis obtinuit. Quam administrationem illi 7 coram eodem domno rege, & aliis qui adfuerunt, ex sacris regulis interdixi. Postea iterum per exteras potestates, id est, sæcularium interventione, contra Sardicenses canones, eamdem administrationem in palatio cum abbatia in tertia provincia, ultra Rhemensem provinciam, sine mea conscientia impetravit, & per aliquot annos tenuit: donec contra domnum regem in tantum se, sine ratione, contumaciter erexit, ut & administrationem palatinam, & ipsam abbatiam illi auferret. Contra quæ Sardicenses canones dicunt: *Scimus enim & ipsi sæpissime propter paucorum impudentiam religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum.* Et post aliquanta in hujusmodi literis subscribi, & talem in communione recipi vetant.

CAPUT II.

Quod ad eamdem abbatiam sine licentia metropolitani contra canones perrexit.

AD quam abbatiam quoties sibi placuit, sine licentia mea perrexit: & quamdiu illi placuit, ibidem commoratus fuit; contra Hilari papæ decreta dicentis: *Illud non potuimus præterire, quod sollicitudine diligentiore curandum est, ne præter metropolitanorum suorum literas aliqui episcopi ad quamlibet provinciam audeant proficisci. Quod etiam in omni genere officii clericalis per singulas debet ecclesias custodiri.* Et sic antea Zosimus, & postea S. Gregorius decrevit, scribens ad * Vincentium, & ceteros episcopos: *Hortamur*, inquit, *fraternitatem vestram, ut si quemquam vestrum pro causis propriis ubicumque longius compulerit ambulare necessitas, a metropolitano vestro, secundum inditam a sanctis patribus regulam, petere licentiam debeatis, nec eum postponere in aliquo debeatis.* Et reliqua.

CAPUT III.

Quod ad ordinationem episcopi Cameracensis vocatus venire, aut vicarium mittere, contempsit.

PRÆTEREA quoque literis canonicis certum diem & locum designantibus, & ad ecclesiam suam ex more directis, quarum exemplar habeo, evocatus ad ordinationem episcopi in ecclesia Camaracensi provinciæ nostræ, pastore destituta, unde apostolica sedes, me suggerente non modice laboravit, nec ipse venit, nec pro se vicariam personam, vel literas sui consensus ad me, sicut præcipiunt regulæ sacræ, direxit. Qua de re, ordinatio electi fuit dilata. Unde iterum istiusmodi literas ad ecclesiam suam ex more direxi: *Hincmarus Rhemorum episcopus dilecto fratri Hincmaro & venerabili coepiscopo nostro, salutem. Sicut jam altera vice literis dilectioni tuæ mandavi, clerus ac plebs Camaracensis ecclesiæ cum decreto canonico petierunt sibi ordinari episcopum Ioannem presbyterum, virum boni testimonii: ad ejus ordinationem nonis Iulii convenimus secus Belvacum. Sed quia tua fraternitas illuc non convenit, nec pro se personam aut literas sui consensus direxit, ordinationem illius distulimus. Propterea, quoniam sicut ipse scis, eadem sedes, diu in multorum periculum vacat pastore, 12. Kalendas Augusti conveni cum ceteris fratribus in monasterium quod dicitur Isla, in parochia Belvacensi ad eumdem fratrem nostrum ex more ordinandum episcopum. Data 3. Id. Iulii.* Et convenientibus nobis ad prædictum locum prædictis Kalendis, nec ipse venit, nec pro se vicariam personam, vel literas sui consensus, ad me, sicut præcipiunt sacræ regulæ, direxit. Nos autem qui convenimus, auctoritate Nicæni concilii, decernentis ut in ordinando episcopo, si communi cunctorum decreto rationabili, & secundum regulam ecclesiasticam comprobato, duo aut tres propter contentiones proprias contradicant, obtineat sententia plurimorum, eumdem venerabilem fratrem Ioannem episcopum ordinavimus. De contemptu autem fratris Hincmari, ut ad ordinandum coepiscopum nostrum conveniret, & secundo literis commonitus venire contempsit, Symmachus papa ad Æonium ita ex sacris regulis promulgavit: *Ut si quilibet episcopus metropolitano pontifici juxta canonicam diffinitionem vocatus obtemperare noluerit, noverit succidendum se, quod non optamus, ecclesiastica disciplina.* Sed dehinc a me conventus, nullam satisfactionem, nec etiam humile responsum, mihi ac coepiscopis nostris reddidit.

CAPUT IV.

Quod regem sine ratione vel necessitate offendit, & aliorum episcoporum parochianos excommunicavit.

POSTEA intervenit diutinum scandalum inter domnum regem & illius pertinacem contumaciam: eo quod homines sui ad domnum regem se reclamaverunt, quia beneficia eorum ab eis injuste abstulerit. Unde domnus rex semel ac secundo me, una cum coepiscopis nostris, & aliis missis suis, inter eos habere audientiam jussit; sed illum ad rationem & obedientiam debitam flectere non potuimus. Quapropter jussit domnus rex, ut ad Pontigonem palatium suum in Rhemensi provincia, quo plures episcopi, & alii fideles ejus conventuri erant, aut ipse veniret, aut ita personas pro se instructas dirigeret, ut ipsæ quærimoniæ finem acciperent. Ipse autem illuc non venit, nec ita instructas pro se personas direxit, qui legalem finem eisdem querimoniis imponerent. Qua de re domnus rex ei mandavit, ut ipsis hominibus sua beneficia tenere permitteret, usque dum juste & rationabiliter causæ de quibus apud eum reclamabatur, diffinirentur.

Isdem autem sine misso regis, vel metropolitani, absentibus illis qui contra eum querebantur, contra leges publicas & ecclesiasticas, septem

Marginalia: Conc. I. 55. Ep. c. 2. 91. Conc. Antioch. c. 9. — Sacerdotalis libertas Hincmari. — Concil. Sardic. — Id. c. 2. 95. — Hilarus ep. ad diversos episcopos Galliæ. — Zosimus ep. 5. 9. 11. Greg. l. 7. ep. 8. l. Innocentium. — Id. c. 2. 95. — Nicol. I. ... epist. p. 244. — PARS II. Epist. Hincm. Rhemens. ad Laudun. — Ioannes electus Cameracensis episcopus. — Conc. Nic. c. 6. — Symmach. epist. 10. ad Cæsarium non ad Æonium. * Vide supra p. 1311. A. tom. IV. — Conventus Pontigonensis. — Hinc epist. 35. p. 598.

PARS II.

septem homines quod sibi fuerat visum, interrogavit, & quod domnus rex ei mandaverat, non obaudivit. Et veniens demum ad domnum regem adeo illum commovit, ut & suprafatam abbatiam, & administrationem palatinam ab eo auferret. Et post hæc, quia sicut ei præcepit ad domnum regem venire, non voluit, nec advocatum suum qui de rebus pecuniariis, contra conquirentes adversus eum rationem redderet, misit, nec electorum judicium juxta leges & regulas expetere voluit, nec mihi suo metropolitano, ut ecclesiasticos judices, quorum judicio causæ finiuntur, sicut leges & regulæ jubent, illi delegarent, quiddam mandavit, domni regis erga se animum non mediocriter exaggeravit. Cujus benignitatem ad eum veniens, adjunctis mecum nostris coepiscopis, sicut antea, & postea sæpius egi, placabilem ei feci. Sed frater Hincmarus more sueto iterum atque iterum domni regis animum sine ulla ratione vel necessitate contumaciter recommovit: & sine ipsius licentia ab eo recedens, Laudunum per noctem aufugit. Quem domnus rex literis & missis tam ecclesiasticis quam & sæcularibus ut ad eum veniret sæpe vocavit: qui ad eum venire contempsit. Et quoniam pervenit ad domnum regem, quia cum Hlotario illi conveniret, ut ecclesiam & plebem sibi creditam desereret, & in regno ipsius honores acciperet. Qui & in literis domno regi directis scripsit dicens: *Deo teste vobis loquor: potius eligo extra vestrum degere regnum, quam in vestro talis apparere, quosdam nosco susurrare.* Tunc domnus rex necessitate compulsus mandavit, ut quia ipse venire nolebat, liberi homines de episcopio Lauduni ad eum Compendio palatio venirent. Quo aliqui ex eis venerunt: quibusdam vero, ut ad regem perventum est, Hincmarus venire non permisit. Et ideo domnus rex duos episcopos Rhemorum provinciæ, Hodonem scilicet & Vvillebertum ad eum misit, mandans ut jam tandem ad eum veniret. Et misit reipublicæ ministros, ut liberos homines, qui ad eum, sicut mandaverat non venerunt, & cum Hincmaro degebant, aut voluntarios aut invitos ad eum venire facerent.

Idem l. 55. Cap. c. 2. p. 393.

Nepote regis, rege Austrasiæ.

Epist. Laud. ad regem.

Belvacensem & Catalaunensem episc.

Hincmarus audiens eorum adventum, sicut etiam ipse in scripto suo demonstrat, antequam reip. ministri ad eum directi, Laudunum pervenirent, inauditam antea nostris temporibus excommunicationem in meos, & multorum archiepiscoporum & episcoporum parochianos, non de criminibus quibuscumque accusatos, vel confessos sive convictos, sed nec euangelice vel regulariter commonitos, in parochia sua perpetratis, sine mea conscientia, contra sacras regulas jaculavit. Vnde maximum scandalum & regi & regno, & istis Cisalpinis ecclesiis intulit. Excommunicatio vero, quin potius maledictio, quam furia exagitatus intorsit, hoc modo se habet. *Apostolica, imo divina auctoritate per virtutem hujus ligni,* (videlicet sanctæ crucis) *cooperantibus meritis sanctæ hujus genitricis Mariæ, cum auctoritate beatissimi principis apostolorum Petri, tam omnes hujus loci invasores, quam parochiæ meæ, omnesque hujusmodi contaminatores cunctosque eis consentientes, anathemate damnamus, & a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ extorres virtute Spiritus sancti decernimus, atque ab omni Christianorum consortio alienos adjudicamus.* Et mox subsequitur in suo scripto.

Ibid. c. 3. p. 395.

Formula excommunicationis.

Responditque omnis clerus, Anathema sint: tenentibus presbyteris in manibus sancta euangelia, lignumque sanctæ crucis.

ANNO CHRISTI 871.

Præfati vero episcopi ad eum venientes, nihil de obedientia erga regem, quam illi super sacrosancta juravit, obtinuerunt Reip. autem ministri a rege directi, nullam ei aut cuiquam violentiam inferentes, homines liberos episcopii Laudunensis ad regis fidelitatem sacramento confirmaverunt, & sic ad regem redierunt. Ipse vero me postposito, in tali excommunicatione suis est libitibus usus: cum sacri Africæ provinciæ canones præcipiant, ut posteriores episcopi anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Et lex prohibeat, ut per alienam messem transiens falcem non mittat, sed manu spicas conterat & manducet. *Falcem,* inquit beatus Gregorius ad Augustinum, *judicii mittere in ea segete non potes, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum boni operis frumenta dominica vitiorum suorum paleis exspolia, & in ecclesiæ corpus monendo & persuadendo, quasi mandendo, converte* Et item S. Gregorius ad Ianuarium episcopum, qui Isidorum V. Cl. causa suæ injuriæ excommunicaverat, scripsit, dicens: *Quia, si ita est, nihil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam te habere conversationem significas, dum pro vindicta propria injuriæ, quod sacris regulis prohibetur, maledictionem anathematis invexisti. Vnde de cetero omnino esto circumspectus, atque solicitus, ne tale cuiquam pro defensione injuriæ tuæ inferre denuo præsumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.* Et sanctus Augustinus in libro de pœnitentia: *Auferte malum a vobis ipsis. Quibus verbis satis ostendit, non temere, & quomodolibet; sed per judicium auferendos malos ab ecclesiæ communione. Noluit enim apostolus hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato judicio: sed potius ex lege Dei, secundum ordinem ecclesiæ, sive ultro confessum, sive accusatum atque convictum. Alioquin illud cur dixit, Si quis frater, nominatur aut fornicator aut idolis serviens, &c. nisi quia eam nominationem intelligi voluit quæ fit in quemquam, cum sententia ordine judiciario, atque integritate profertur. Nam si nominatio sufficit, multi damnandi sunt innocentes; quia falso sæpe in quoquam crimen nominatur.*

Cod. can. eccl. Afr. can. 86.

Deuteron. c. 23.

Greg. l. 11. epist. 31. ad Augustin.

Idem l. 2. ind. 10. ep. 34.

Episcopus proprias injurias ne persequatur.

August.

Excommunicatio ferenda legitime.

CAPUT V.

Quod ecclesiæ suæ presbyteros & ministros illicite excommunicavit.

De qua præsumptione coram coepiscopis nostris, quia publice illam admiserat, eum corripui: sed non adquievit ullo modo corrigi. Vnde iterum causa suæ injuriæ, me inconsulto, & sine consensu coepiscoporum Rhemensis provinciæ, sicut petitio a clericis Laudunensis ecclesiæ mihi porrecta demonstrat, & in synodo apud Attiniacum habita demonstravi, presbyteros, & ministros ecclesiæ excommunicavit, ut nemo in eadem parochia missarum officia celebraret. Vnde S. Augustinus doctor famosissimus, & ab apostolica sede receptissimus, qui Carthaginiensi concilio interfuit, & constitutiones ipsius plenissime novit, in epistola ad clerum & plebem Hipponiensium, inter alia dicit: *Nuper in concilio episcoporum constitutum est, nullum clericum qui nondum convictus est, suspendi a communione debere, nisi ad causam suam examinandam non se præsentarit.*

L. 55. Cap. c. 28. p. 49[illegible]

Concil. Carthag. 19. 20.

Aug. epist. 137.

Et

Et S. Gregorius Augustino tempore posterior, & loco prior, ex sacris legibus ad Martinum, & ad Sicilienses episcopos, promulgavit, *ut nemo sine cognitione damnetur.* Et de inlicita excommunicandi ratione lex Iustiniani catholici imperatoris, quam probat & servat ecclesia catholica, constitutione 118. capitulo 441. decrevit, ut nemo episcopus, nemo presbyter excommunicet aliquem, antequam causa probetur, propter quam ecclesiastici canones hoc fieri jubent. Si quis autem adversus ea excommunicaverit aliquem, ille quidem qui excommunicatus est majoris sacerdotis auctoritate ad gratiam sanctæ communionis redeat, is autem qui non legitime excommunicavit, in tantum abstineat a sacra communione tempus, quantum majori sacerdoti visum fuerit, ut id quod injuste fecit, ipse juste patiatur. Et hinc S. Gregorius ad Ioannem episcopum injuste excommunicantem, inter cetera scripsit, dicens: *Cassatis prius, atque ad nihilum redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis, ex beati Petri apostolorum principis auctoritate, decernimus 30. dierum spatio sacrate communione privatum, ab omnipotente Deo nostro tanti excessus veniam cum summa pœnitentia & lacrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram cognoverimus implesse remissius: non jam tantum injustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognosces, juvante domino, severius puniendam.* Et item idem quosdam episcopos excedentes, post inquisitionem, utrum excessus exilio, vel depositione cujusque sit dignus? in sex mensibus dominici corporis & sanguinis communione privatos agere pœnitentiam in monasterio decrevit; ea conditione, ut si communione privatis mortis contigerit imminere periculum; benedictio eis viatici non negetur. *De qua causa*, ut idem alibi, & aliunde dicit, *ostensa est nobis ira quam sequamur, apposita forma cui imprimamur.*

CAPVT VI.

Quod infantes in sua parochia baptizari prohibuit.

PROHIBVIT quoque ut nemo parvulos in sua parochia, etiam in mortis urgentis periculo constitutos, baptizaret; sicut in petitione præfata continetur: cum veritas dicat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum.* Et, *Non venit filius hominis animas perdere, sed salvare.* Et item: *Sinite parvulos venire ad me, & nolite prohibere eos.* Obviam etiam decretis Siricii, Leonis, Gelasii, & Africani concilii. Nam de infantibus baptizandis, qui nondum baptizati noscuntur, quoties necessitas exegerit, regula ecclesiastica per B. Siricium est prolata: cujus regulæ conclusio constat hoc modo: *Nunc præfatam regulam omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab apostolicæ petra, super quam Christus universalem construxit ecclesiam, soliditate divelli.* Et S. Leo hujus salutis singulare præsidium nullo tempore unquam denegari decrevit.

CAPVT VII.

Quod pœnitentiam & viaticum morientibus dari vetuit.

NVLLVM siquidem etiam ad ultimam pœnitentiam suscipi, & nulli viatico munere subveniri, contra Nicænos & Africanos canones & decreta Siricii, & Innocentii atque Cælestini, nec non & Leonis, vetuit, sicut in sæpefata petitione habetur. Cum per se veritas dicat: *Venit filius hominis quærere & salvare quod perierat; qui non venit justos, sed peccatores vocare in pœnitentiam.* Multis voce domini reclamantibus, & ecclesiæ catholicæ doctoribus, ut præsidium regenerationis & pœnitentiæ, sacræque communionis in mortis periculo positis & petentibus, a quoquam nullatenus denegetur. Et sacrum Nicænum concilium decrevit, *Generaliter*, inquiens, *omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui, episcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.* Et de præfatis apostolicorum pontificum ex hac causa decretis S. Leo papa judicium protulit, *ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.*

CAPVT VIII.

Quod sepulturam mortuis in parochia sua denegari præcepit.

SEPVLTVRAM etiam mortuis, sicut in memorata petitione continetur, nimia inhumanitate contra sacras scripturas, sacrosque canones denegari præcepit. Cum sicut in historia veneranda libri Regum legimus, etiam eorum corpora qui ad consultum domini propter peccatum Saul, ob quod facta est fames in diebus David tribus annis jugiter, crucifixi fuerant, laudabiliter sunt custodita a concubina Saul, ne lacerarentur ab avibus per diem, neque a bestiis per noctem, donec stillaret aqua super eos de cælo: sicque sepulta sunt cum ossibus Saul & Ionathæ. Et in euangelio legimus, quia petente Ioseph, Pilatus jussit reddi corpus domini Iesu; quem quasi nefarium petentibus Iudæis crucifigi adjudicavit: unde & *cum iniquis*, secundum scripturam, *deputatus est.* Et Iudæi, ne remanerent etiam sceleratorum corpora in cruce die sabbati, inhumata, obtinuerunt a Pilato, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. Et antiquorum patrum regulæ, etiam eorum corpora qui sibi quolibet modo mortem intulerunt, vel qui pro suis sceleribus puniuntur, ad sepulturam, licet sine hymnis & psalmis, deferri præcipiunt, & non sepultura in ventre matris omnium, id est, terræ, carere etiam talium cadavera præceperunt.

CAPVT IX.

Quod de his excessibus monenti metropolitano suo obedire neglexit.

QVÆ audiens vehementer exhorrui, & proinde ad eum metropolitana solicitudine semel & secundo literas misi, monens & hortans illum ut tam exitiabilem excommunicationem, & impietatis colligationem in suum & multorum periculum intentatam, quantocius solveret. Sed ad obediendum, eum invitare non valui. Cum S. Bonifacius explanans capitulum Nicæni concilii ad Hilarium Narbonensem episcopum dicat: *Advertat caritas, adeo nos canonum præcepta servare, ut ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus metropolitani sui unaquaque provincia in omnibus rebus ordinationem semper expetat.* Et Leo ad Theodorum Forojuliensem episcopum: *Solicitudinis*, inquit, *tuæ is ordo esse debuerat, ut cum metropolitano tuo de eo quod quærendum*

Margin notes (left): Lib. 7. ep. 61. — itime mmunis, excommuni- — g.lib. 2. 11. ep. — e. l. 55. c. 31. p. c. 47 p. — n. c. 5. — c. 9. — t. c. 19. — c. epist. l Himem. — eo epist. ad Ru-. — nem. c. p. 511.

Margin notes (right): Pars II. — Luc. c. 19. — Matt. c. 9. — Concil. Nicæn. c. 13. — S. Leo ep. 12 ad episc. — Hinc. lib. 6. 33 p. 514. — 2. Reg. 21. — Matt. c. 27. — If. c. 53. — Luc. c. 23. — Hinc. ep. 55 p. 599. — Bonif. ep. 3. — Concil. Nicæn. c. 13.

PARS II.

quærendum esse videbatur, conferres: quia in causis quæ ad generalem observantiam pertinent, omnium domini sacerdotum, nihil sine primatibus oportet impleri. Certum est enim quoniam illa quæ de baptizandis parvulis, & de ultima pœnitentia, & viatico munere ac mortuorum sepultura nulli deneganda, ex sacris regulis ad eum scripseram, ad generalem observantiam domini sacerdotum pertinent. Contra quæ præsumere non debuerat, & inconsulto præsumens etiam ad primam commonitionem ex euangelica veritate, & apostolica atque canonica auctoritate, & ex decretis apostolicæ sedis pontificum promulgatam, mihi qualicumque metropolitano suo suadenti, ut easdem conligationes impietatis dissolveret, obaudire debuerat, S. Leone decernente, *Qui*, inquiens, *scit se quibusdam præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat. Et sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alii importabile pondus imponere.* Et non debuerat oblivisci professionis & subscriptionis suæ, ante ordinationem episcopalem: qui coram altari S. Mariæ, & cunctis qui adfuerunt, non solum de Rhemensi ecclesia, & de Laudunensi parochia, verum & de Rhemorum provincia episcopis, & aliis diversi ordinis viris, secundum morem Rhemensis ecclesiæ, sicut soliti erant episcopi ordinandi subscribere, post catholicæ fidei professionem, de obediētia sua secundum sacras regulas erga Rhemorum metropolim propria manu subscripsit; unde sacri canones dicunt: *Si quis contra suam professionem ac subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore privabit.*

Idem.

Sacramentum episcopi in ordinatione sua.

CAPUT X.

Quod professioni cuidam subscripsit cum consensu episcoporum aliarum provinciarum, postposito metropolitano.

DEINDE sine mea, & coepiscoporum Rhemensis provinciæ conscientia, in altera provincia consensu episcoporum aliarum provinciarum professioni subscripsit, & regi dedit: quæ ita se habet: *Ego Hincmarus Laudunensis episcopus de hora ista in antea fidelis ero seniori meo Karolo, sicut homo per rectum seniori suo debet esse, & episcopus regi suo: & sic obediens quomodo homo per rectum seniori suo debet esse, & episcopus Christi secundum meum sapere & posse ad Dei voluntatem, & ad regis salutem, & ad statum .... ad meam ipsius salutem H.* Cum Africæ provinciæ canones dicant: *posteriores episcopi anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant.* Et canones Antiocheni decerni metropolitanum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum ceteros episcopos agere, secundum antiquam a patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad suam diœcesim pertinent, possessionesque subjectas. Et si pro aliqua erga se causa, vel contentione sedanda huic professioni subscripsit, sine metropolitani tamen & coepiscoporum Rhemensis provinciæ conscientia id agere non debuerat. Unde S. Innocentius ad " Victoricium episcopum decrevit dicens: *Si quæ causæ vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ, ut secundum synodum Nicænam congregatis ejusdem provinciæ episcopis jurgium terminetur; nec alicui liceat (sine præjudicio tamen Romanæ ecclesiæ, * cui in omnibus causis debetur reverentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem provincia Dei ecclesiam nutu divino gubernant, ad alias convolare provincias. Quod si quis forte præsumpserit, & ab ordine cleri submotus, & injuriarum reus ab omnibus judicetur.*

Sacramentum regi oblatum a Laudunens.

Cod. can. eccl. Afric. can. 86.

Conc. Antioch.

Innocent. epist. I.

" Victricium

ANNO CHRISTI 871.

*al. cujus omnibus causis deb

Quid sit autem reum injuriarum judicari in l. 5. sententiarum Pauli ostenditur: *Qui per calumniam*, inquit, *injuriæ actionem instituit, extra ordinem puniatur. Omnes enim calumniatores, exilii, vel insulæ relegatione, aut ordinis amissione puniri placuit.* Et in lib. I. sententiarum ejusdem Pauli: *Calumniator est, qui sciens prudensque per fraudem negotium alicui comparat; & in * præfatis, & in publicis judiciis omnes calumniosi pro qualitate admissi plectantur.* Interpretatio. *Qui aut apud * cinctos, aut apud privatos judices fuerit calumniæ objectione convictus, non expectata ordinis sententia, prout causa fuerit, supplicio subdatur.* Et in suprascripto capitulo beatus Innocentius dicit: *Si autem majores causæ in medio fuerint devolutæ: ad sedem apostolicam, sicut synodus statuit; & vetus consuetudo exigit, post judicium episcopale deferantur.* Et sanctus Gregorius ad * Vincentium & ceteros episcopos, ait: *Ut nemo coepiscoporum metropolitanum suum postponere in aliquo præsumat: excepto si contra eumdem metropolitanū eos habere aliquid causæ non contigerit: ut ob hoc sedis apostolicæ judicium, si qui petere festinant, licentiam habeant, quod per canones etiam, antiquorum patrum est institutione permissū.* Nā de quibus canonibus & Innocentius & Gregorius hoc dicant, manifestissime claret; scilicet de Sardicensibus, de quibus & Gelasius. *Ipsi sunt canones qui appellationem totius ecclesiæ ad hujus sedis examen voluere deferri: ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere senserunt.* Claret igitur ex his sanctorum pontificum sententiis, quia, me postposito, judicio vel hortamento aliorum, & aliarum provinciarum episcoporum, Vvenilonis Rotomagensis archiepiscopi, & Æneæ Parisiorum episcopi, sine mea & coepiscoporum Rhemensis provinciæ conscientia, præfatæ professioni subscribere, & regi dare non debuit. Nam etsi contra me aliquid habebat, aut apostolicam sedem adire, aut petitionem veritate sub..... debuerat mittere, & non me postposito, judicio vel consilio episcoporum aliarum provinciarum in altera provincia professionem & subscriptionem regi porrigere.

Injuriarum reus qui calumniator.

* forte privatis.

* for. cincos.

Quotem re Roma appellan

* al. Innocentium Greg. I. ind. 2. ep. Vide no

Gelas. monit. Faust.

leg. vid *subnixa*

CAPUT XI.

Quod ineptam decretorum collectionem composuit, eidemque indebite subscripsit.

POST hæc quærens adinventiones ut se a metropolitana subjectione posset exuere, libellum de antiquorum patrum scriptis ante sacros Nicænæ synodi, & aliorum sanctorum canones editis collegit: in quibus sententias inter se dissonas, & contra euangelicam, & apostolicam atque catholicam, & apostolicæ sedis auctoritatem immiscuit; & eidem libello sine metropolitani, & coepiscoporum Rhemensis provinciæ conscientia & consensu subscripsit, & a clericis ecclesiæ suæ, nec non & a parochianis presbyteris subscribi fecit; cum Africæ provinciæ canones dicant: *Posteriores episcopi anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant: & qui putaverit spretis majoribus aliquid*

De r. ctione fusissim Hinc. ep p. 600. betur 347.

Hinc. p. 599.

Conc. c. 53. vit. ca Cod. eccl. A can. 86

aliquid præsumendum, competenter esse ab omni concilio coercendum. Et Antiochenum concilium decernit, *Metropolitanum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum ceteros episcopos agere, secundum antiquam regulam a patribus constitutam, nisi ea tantum quæ ad suam diœcesim pertinent, possessionesque subjectas.* Et S. Leo ad Theodorum Forojuliensem episcopum decrevit: *Quia in causis quæ ad generalem observantiam pertinent, omnium domini sacerdotum, nihil sine primatibus oportet impleri.*

In quo libello cum aliis diversis, & sibi aversis sententiis subscripsit, & a clericis parochiæ subscribi fecit, quia non possunt episcopi humano condemnari examine, quos Deus suo reservavit judicio. Et item, ut *vocato episcopo canonice in loco omnibus congruo, tempore synodali, ab omnibus comprovincialibus episcopis in sua provincia audiatur. Qui concordem super eo proferre debebunt sententiam.* Quod & Antiocheni canones apertissime decreverunt. Et item subscripsit, & subscribi a clericis suis fecit, ut *delatori aut lingua capuletur, aut convicto caput amputetur.* Et subjungens Leonis sententiam, qua dicit: *Hæc itaque admonitio nostra denunciat, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire temptaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum: nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius noluit esse disciplinæ. Ne quid vero sit quod prætermissum a nobis forte videatur, omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.* Et ita subscripsit: *Hincmarus Deo miserante, ecclesiæ Laudunensis episcopus his sanctorum apostolicæ sedis patrum decretis obtemperandum subscripsi. Qui quoque mihi eodem Deo auctore commissi sunt, & in his similiter sentiunt, soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis, hac mecum pace potiantur. Si vero aliqui secus, nolẽtes fieri socii hujusmodi disciplinæ, nec habeãtur participes cõmunionis nostræ.* Quæ præmissæ definitiones ab eo subscriptæ, quam sint contrariæ inter se, atque adversæ euangelicæ veritati, & apostolicæ auctoritati, nemo qui dubitet: cum sint de episcopis certa & manifesta in regulis sanctis judicia. Et *delatori aut lingua capuletur, aut convicto caput amputari*, sicut hic potestis videre subscripsit, & qui ex suis secus, nolentes fieri socii hujus disciplinæ, non haberentur participes communionis suæ. 13 Cum Cyprianus in abusionum gradibus, & Innocentius in decretis suis ex apostolica sententia judiciariæ potestati gladium legaliter vindicem doceant esse permissum, quem ecclesiasticis ministris vel in bello, vel in seditione corripere, vel etiam portare, a majoribus nostris legimus non esse concessum. Et dominus dicit: *Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Et Petrus, *non reddentes malum pro malo, vel maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes.* Et Paulus, *non vos defendentes carissimi, sed date locum iræ.* Et S. Gregorius in epistola ad Sabinianum diaconum Constantinopolitanum: *Breviter suggeras serenissimis dominis nostris, quia si ego in mortem Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec regem, nec duces, nec comites haberet, atque in summa confusione esset. Sed quia Deum timeo, in morte cujuslibet hominis miscere formido.* Et S. Augustinus ad Bonifacium Africæ Procos. *Fas*, inquit, *non est, ut reus episcopi suggestionibus occidatur, qui veniæ, si pœnituerit, reservatur.* 14 Si non est fas ut reus episcopi suggestionibus occidatur, qui veniæ, si pœnituerit, reservatur; nefas est ut reus, qui veniæ, si pœnituerit, reservatur, ab episcopo ad mortem adjudicetur, & in mortis ejus judicio subscribatur: & episcopus, qui contra ecclesiasticum ordinem, & regularem disciplinam subscripsit, ut sacri altaris ministri huic mortis disciplinæ nolentes fieri socii, non habeantur participes communionis suæ: videtur se hujus judicii subscriptione a communione ecclesiastica separasse, a cujus communione si se ministri altaris, subscribentes mortis judicio, separassent, solidius in communione disciplinæ ecclesiasticæ perstitissent.

Vnde B. Ambrosius in epistola ad Valentinianum imperatorem, qui petebatur contra religionem Christianam legi subscribere. *Convenio iterum fidem tuam, convenio mentem tuam, ne vel respondendum secundum hujusmodi petitionem gentilium censeas, vel in ejusmodi responsa sacrilegium subscriptionis adjungas: vox enim tua, manus tua, & subscriptio tua opus est tuum.* Et antiquorum patrum canones decreverunt dicentes: *Sæpe principes contra quoslibet majestatis obnoxios sacerdotibus negotia sua committunt: & quia sacerdotes Christi ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant regibus judices, ubi jurejurando supplicii indulgentia committitur, non ubi discriminis sententia præparatur. Si quis etiam sacerdotum contra commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, ut reus effusi sanguinis apud Christum, & apud ecclesiam perdat proprium gradum.* Hic autem nullo comminante neque jubente, gratis subscripsit, ut delatori aut lingua capuletur, aut caput amputetur, & qui noluerit fieri socius hujus disciplinæ, nec habeatur particeps communionis suæ. Et non suffecit illi ut subscriberet, quatenus convicto delatori caput amputetur; verum & ministros ecclesiasticos suæ parochiæ, huic perversæ sententiæ fecit subscribere. Reclamante Gelasio in epistola ad Anastasium imperatorem. *Dicit apostolus, qui* * *non solum non facienda faciunt, reos videri, etiam qui consentiunt facientibus. Legibus certe vestris criminum conscios, susceptoresque latrocinantium* * *par judiciorum pœna constringit: nec expers facinoris æstimatur, qui licet ipse non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdusque receperit.* Hic autem & fecit, & facientes ad agendum contra regulas quosdam impulit, quibusdam persuasit. Hinc apostolus: *Sic enim peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis: & peribit infirmus in tua scientia frater, pro quo Christus mortuus est.* Et B. Gregorius in regula pastorali: *Scire*: inquit, *Prælatus debet, quia si perversa unquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Vnde necesse est ut tanto se cautius a culpa custodiant, quanto per prava quæ faciunt, non soli moriuntur.* Et item Gelasius in decretis ad episcopos per Dardaniam constitutos, ac si de his loquatur, quos secum fecit subscribere: *Sicut*, inquit, *in simili conditione constricti, non possunt complicem suum judicare non jure damnatum, neque*

Margin notes: Anno Christi 871. — Concil. Antioch. c. 9. — Leo ep. — Electionis... — 360. — c. Antioch. c. 14. — Leo ep. 1. episc. — 374. — ...nula subscriptio... habetur ...5. Cap. p. 526. — ... c. 24. ...75. — Ecclesia... non... — Augustinus. — ...c.6. — ...tr. 3. — ...a. c. 12. — Greg. l. 7. ...1. — Pars II. — August. — De clericis qui subscripserunt. Ambros. — Gelas. epist. 10. — * al. non solum qui nõ facienda faciunt. — * al pari judiciorum pœna constringuntur. — 1. Cor. 8. — Gregor. — Gelas. epist. 11. sub fin.

PARS II. ANNO CHRISTI 871.

*neque * rei reum possunt competenter absolvere: sic illo juste prævaricatore damnato, isti quoque pari jacent damnatione prostrati: neque inde nisi resipiscentes poterunt prorsus absolvi; quia sicut per unum scribentem eorum omnium vulgata transgressio est; qui in eamdem perfidiæ ceciderant actionem; sic in uno eodemque qui pro omnibus scripserat, vel scribendo omnium prodiderat voluntates, transgressio est punita cunctorum.*

* al. redundat rei

Contra canones nihil movendum. S. Leo epist. 55.

Et quia sacrum Nicænum concilium metropolitanos singularum provinciarum episcopos privilegium habere decrevit. Unde Leo ad Anatolium dicit: *Illa*, inquiens, *Nicænorum canonum per sanctum vere Spiritum ordinata conditio in nulla est parte solubilis.* Sed & alia catholica concilia ita ab omnibus teneri diffinierunt: quia eorũ immobilibus decretis contraria subscripsit, se, sibiq; complices a catholica cõmunione segregasse videtur. Sicut item Leo in epistola ad Pulcheriam Augustam manifeste demonstrat dicens: *Contra statuta canonum paternorum, quæ ante longissimæ ætatis annos in urbe Nicæna spiritualibus sunt fundata decretis, nihil cuiquam audere conceditur: ita ut si quis diversum aliquid decernere velit, se potius minuat, quam illa corrumpat.* Et quia, ut ipse B. Leo, & ante illum Damasus, & Bonifacius, & post eum alii apostolicæ sedis pontifices scripserunt, iidem sacri canones, mansuræ scilicet usque in finem sæculi leges, Spiritu Dei sunt conditi. Qui scilicet Spiritus, juxta euangelicam & apostolicam veritatem Spiritus est Patris, Spiritus est Filii, quia æqualiter a Patre procedit & Filio, & totus est Patris, ac totus est Filii Spiritus; & Pater, & Filius, & idem Spiritus sanctus, quorum est una substantia, una voluntas, & operatio; scilicet ipsa sancta Trinitas unus est Deus, ac dominus. Constat quia a Patre, & Filio, & Spiritu sancto, tota videlicet Trinitate, uno Deo & domino ipsi canones sunt conditi: a quibus qui per contemptum pertinaciter deviat, in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum Deum ac dominum peccat. Et in hac subscriptione apostoli est sententia * Hincmarus, in qua solicitus non fuit servare unitatem Spiritus in vinculo pacis: sed solicitus fuit dissolvere unitatem Spiritus, contra vinculum pacis. Dicit enim apostolus, cujus sententiam subscriptioni suæ perversæ inseruit: *Soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis; unum corpus, unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ.* Unde B. Gregorius: *Ad unam igitur vocationis spem nequaquam pertingitur, si non ad eam unita cum proximis mente curratur. Est, inquit dominus ad Moysem, locus penes me, & stabis supra petram.* Locus quidem apud dominum est sanctæ ecclesiæ unitas, in qua super petram statur, dum confessionis ejus soliditas utiliter tenetur. Hi enim in loco qui penes dominum est, & super petram stant, qui per hæreses, & per schismata ab unitate se ecclesiæ non dividunt. Quia ut S. Hilarus papa dicit: *Non minus in sanctarum traditionum sanctiones committitur, quam in injuriam ipsius domini prosilitur.* Et B. Leonis decernentis, quia in causis quæ ad generalem observantiam pertinent omnium domini sacerdotum, nihil sine primatibus oportet impleri, non fuit socius disciplinæ: unde timendum est, ut non sit etiam consors communionis suæ: a cujus communione si fuerit alienus, cum his qui præfatis synodis interfuerunt, & quorum decreta convelli fecit, ac per hoc, cum ecclesia catholica communionem habere non poterit. Et in edicto quinti concilii scriptum est: *Miramur eorum dementiam qui divinæ scripturæ contraria agunt, evidenter dicenti, quia æqualiter horribilia sunt apud Deum impius & impietas ejus. Actio enim cum actore punietur.* Si autem similiter impietas horribilis est Deo, & ille qui impie agit, certe separatus est talis a Deo, & anathemati juste subjicitur. Anathema enim nihil aliud significat, nisi a Deo separationem: sicut in veteri, & in novo testamento judicium de anathemate significat.

Idem epist. 55. Hinc. ibid. c. 36. p. 528. Ephes. c. 4. Gregor. Hilar. ep. 4. S Leo cit. Quinta synodus in confess. fidei Iustiniani. *Anathema quid sit.*

CAPUT XII.

Quod in ea collectione, sanctorum patrum dicta sensusque corrupit.

Et in eo, de quo agitur, libello, sed & in illo, quem per Wenilonem quondam archiepiscopum mihi misit, quem paulo infra commemorabo (eum enim præ manibus habeo) verbis B. Gregorii, de quatuor errorum capitulis, de quibus ad Theoctistam patriciam scripsit, quibus dicit: *Si qui vero sunt qui dicunt, quia compulsus quisquam necessitate se anathematizaverit, anathematis vinculo non tenetur:* verbis suis imposuit, immittens, & superadjiciens, *aut contra ea quæ sub anathemate prohibita sunt, præsumpserit.* In eodem autem loco, ubi dixit: *Si qui sunt igitur, qui sub nomine Christiano, hæc quæ prædiximus errorum capitula, aut prædicare audent, aut taciti apud semetipsos tenere:* detruncavit, & pervertit ad suum sensum dicens: *Si qui sunt igitur qui sub nomine Christiano hæc prædicare audent.* Non timens sententiam sanctæ sextæ synodi in duodecima actione prolatam hoc modo: *Inveteratum Macarium in impietatis dogmatibus, & non solum universam Christo amabilem plebem, quæ hanc a Deo conservandam regiam urbem inhabitat eversione turbulenta potantem; testimoniaque sanctorum & probabilium patrum falsantem, & quædam quidem abscidentem, quædam vero addentem, & secundum quod ei videbatur, in devio mittentem, piissimum & a Deo coronatum principem per oblata ab eo codicia, sed & a Solis ortu usque ad occasum per literas suas, & per homines quos mittebat, universos perturbantem, & a fide vera segregantem, & juste atque rationabiliter a pontificali habitu denudatum, nullatenus divina regula de cetero suscepit in doctoris sede residere: ne ex hoc propriæ suæ hæreseos musto jam recrudescere faciat intelligentiam, & fiant, juxta quod scriptum est, novissima illius hominis deteriora prioribus.* Et Macedonius Constantinopolitanus episcopus ab imperatore Anastasio legitur expulsus, quoniam euangelia falsasset, & maxime illud apostoli dictum: *Quod apparuit in carne, justificatum est in spiritu;* & pervertisse ut legeretur, *ut esset Deus, apparuit per carnem.* Quales redarguit Paulus apostolus de se, & suis sociis dicens: *Non, enim sumus,* inquit, *sicut plurimi adulterantes verbum Dei. Adulterare est,* inquit B. Gregorius, *verbum Dei, aut aliter sentire quam de illo est, aut ex eo non spiritales fructus, sed adulterinos fœtus quærere laudis humanæ.* Unde Gelasius ad episcopos per Dardaniam constitutos, de hujusmodi prave sentientibus scripsit: * *Quia majores nostri necessario præcaverunt, ut contra unamquamque hæresim * quod acta semel synodus pro fidei communione, &*

Greg. lib. epist. 39. fin. Hinc. Lau. p. 573. Ibid. Sexta syn. act. 12. *Macarius Antiochenus scripturarum corruptor.* Macedo. CP. 1. Tim. 3. 2. Cor. Gregor. Gelas. epist. 13. sub in. * al. Quia majores nostri divina inspiratione cernentes * coacta synodus

*ne & veritate catholica atque apostolica promulgasset, non finerent novis post hac retractationibus * nubilari: ne pravis occasio praeberetur, quae medicinaliter fuerant statuta, pulsandi: sed auctore cujuslibet insaniae ac pariter errore damnato, sufficere judicarunt, ut quisquis aliquando hujus erroris communicator existeret, principali sententia damnationis ejus esset obstrictus, quoniam manifeste quilibet vel professione sua, vel communione posset agnosci.* Et post aliquanta: *Quoniam idem ipse error, qui semel est cum suo auctore damnatus, in participe quolibet pravae communionis effecto, execrationem sui gestat & poenam.*

Post praefati denique monstruosi libelli a se monstruose collecti suam suorumq; subscriptionem, literis quarum exemplar habeo, denuo illum commonui, ut ea quae in parochia sua contra rationem & auctoritatem egerat, studeret corrigere. Sed admonitioni meae non paruit: cum dicat apostolus: *Obedite praepositis vestris in domino.* Et S. Leo decernat, ut *qui scit se quibusdam praepositū, non moleste ferat aliquem sibi esse praelatū.*

CAPUT XIII.

Quod frequenter admonitus excusare culpas maluit, quam corrigere, & accusatus in synodo, non expectato fine judicii, fugam arripuit.

DEINDE ex epistolis Romanae sedis pontificum ante Nicaenam synodum scriptis libellum a se collectum, & 20. versiculis, in nomine domni regis Caroli titulatum, per venerabilem quondam archiepiscopum Wenilonem, in Gundulfi villa coram episcopis qui adfuerunt, mihi direxit. De quo, illi, scripto respondi, cujus exemplar hic habeo: monens illum, ut sacris canonibus & apostolicae sedis decretis ex eisdem sacris canonibus promulgatis fidem accommodaret, & debitam obedientiam illis dependeret. Inde in Attiniaco Rhemensis parochiae, illi coram episcopis, qui adfuerunt, dedi libellum in 55. capitulis, 44. versibus titulatum, auctoritates ecclesiasticas continentem, contra illa quae in praefatis suis duobus libellis collegerat: monens ut a talibus hujusmodi reprehensionibus se cohiberet; & se sacris regulis subdens, pacem & sanctimoniam, secundum apostolum, sequi studeret. Is autem nullam inde meae admonitionis satisfactionem exhibuit. Quin potius rotulam prolixissimam de quadam capella, unde eum saepe literis, pro reclamatione ad me hominum ex sua parochia, monui: sed nihil profeci: & fabulis de Fimo presbyteri parochiae suae, & villae ecclesiae nostrae; sed & de aliis mendaciter compositis, de quibus se ipse presbyter ad me non reclamavit, nec in aliqua synodo comprovinciali ullam rationem inde commovit, contextam, in eodem concilio mihi porrexit. De qua rotula loqui, in aliud tempus dignum duxi differre, ne vobis taedium deliramenta sua inferant, & ad necessaria vos deliberanda impediant. Sed & praefatum suum monstruosum libellum, a se & a suis subscriptum, in eadem synodo protulit: quem ibidem accipiens, hactenus servo.

Et cum me vidi post tot admonitiones nihil apud eum posse proficere, scedulam porrexi in synodo decem provinciarum, ab eisdem venerandis episcopis quaerens consilium quid contra suam pertinaciam contumaciam agere possem: & quae illi..... suae contra colligationes suae impietatis direxeram, contra illis nota feci. Unde

& ab eadem synodo conventus, quoniam injuste ac irregulariter tantas & tales excommunicationes facere praesumpsit, dedit mihi in eadem synodo professionis suae libellum de regulari obedientia sua, quem habeo, qui ita se habet: *Privilegio Hincmari metropolitani provinciae Remorum ecclesiae secundum sacros canones & decreta sedis apostolicae ex sacris canonibus promulgata, pro scire & posse me obediturum profiteor, & subscribo.* Et ex eo quod sui homines se ad regem reclamaverunt, quoniam ab eis sua beneficia, quae apud antecessores suos, & apud eum proservierunt, injuste & irrationabiliter abstulisset, post datum mihi libellum in synodo de regulari obedientia sua, electos judices episcopos apud me expetivit: & tres, secundum Africanum concilium, scilicet Actardum, Ragenelmum, atque Ioannem a me sibi designatos suscepit; & eorum, atque aliorum Deum timentium judicio, in domni regis, sicut postulavit, praesentia, de quibusdam decretum fuit, ut beneficia sua quae irrationabiliter perdiderunt, recuperare deberent. Tota autem eorum causa, usque ad alium tractatum, certis intervenientibus causis non diffinita, sed die alia diffinienda, remansit. Et ante diffinitionem contra sacros canones, sine ulla necessitate vel ratione, noctu fuga lapsus, regularem diffinitionem expectare contempsit. Unde sacri canones Africani concilii de Quodvultdeo, qui antequam aut judices electos expeteret, aut etiam in rationem contra conquirentem adversum se introisset, rationem subterfugiens discessit, decreverunt dicentes: *De Quodvultdeo,* inquiunt, *episcopo Centuriensi, * quoniam adversarius ipsius cum se petisset introduci ad concilium nostrum, interrogatus vellet cum eo apud episcopos experiri; primo promiserat; & alia die respondit, hoc sibi non placere, atque discessit. Placuit omnibus episcopis, ut nullus eidem Quodvultdeo communicet, donec causa ejus qualem potuerit terminum sumat. Nam adimi ei episcopatum, antequam causae ejus exitus appareret, nulli Christiano videri jure * potuit.* Et item dicit, *ut per episcopos judices causa finiatur, sive quos eis [quin inter se conquirentibus] primates dederint, sive quos ipsi vicinos ex consensu delegerint. Si autē ex communi placito vicinos judices elegerint, aut unus eligatur, aut tres: aut si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum. A judicibus autem, quos communis consensus elegerit, non liceat provocare: & quisquis probatus fuerit pro controversia nolle obtemperare judicibus, cum hoc primae sedis episcopo fuerit probatum, det literas ut nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet.* Et Carthaginense dicit concilium, *ut quisquis episcoporum accusatur, ad primates provinciae ipsius causam deferat accusator.* Et post aliquanta: *Verum tamdiu post mensem secundum non communicet, donec purgetur. Si autem ad concilium universale anniversarium occurrere noluerit, ut vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se damnationis sententiam dixisse judicetur. Tempore sane quo non communicat, nec in sua ecclesia, vel parochia communicet.* Et jam transactus est annus, ex quo a me, suo metropolitano, praefatos judices electos expetiit, & accepit; & causam suae accusationis regulariter executus non fuit. Et dilata est hactenus ex eo sententia Africani concilii, de Maximino episcopo promulgata: *De Maximino,* inquit, * *Bacagensi, & ad eum, & ad ipsam plebem placuit de concilio literas dari, ut & ipse ab episcopatu discedat, & illi sibi alium requirant.*

GGggg CAPUT

[Margin notes: Anno Christi 871. | * al. nutilari. | * al. quisque | Hinc. epist. p. 600. | Hebr. c. 13. | Hinc. ibid. 55. Capit. praefat. | 55. ... tum. 83. | villa in ... a curte | ... Cap. | extat. | extat ... illa. | Pars II. | Professio Laud. Hinc. | Electi judices dati Laudunensi. Hinc. ep. 35. cit. p. 604. | Noctu fuga lapsus. | Concilium Afric. c. 54. Cod. can. eccl. Afric. can. 87. | * ab. quomodo | * al. potuisset. | Conc. Milev c. 21. Conc. Afr. c. 87. Cod. can. eccl. Afric. can. 121. & 122. | Formula judices eligendi. | Conc. Carthag. III. c. 7. Cod. can. eccl. Afric. can. 19. | Con. Afric. c. 55. Cod. can. eccl. Af. can. 88. | * al. Maximiano Bagaiensi.]

PARS II.

CAPVT XIV.

Quod fugam illam infirmis rationibus excusare conatur.

Hinc. Laud. epist. *De his quæ vobis* p. 610.

ET cum hæc ita se habeant, idem frater mihi rescribens, multis allegationibus se necessitate compulsum, & persecutionem declinantem fugisse asseverat, sicut sua scriptura quam hic habeo, prodit. Videlicet, [10] quia omnes homines sui banniti fuerunt ad causas, ita ut nec unus, dum rediret ad mansionem, illum sequi permissus sit: Nortmanno hoc agente pro villa Pauliaco, eo quod illam concessione regia, & apostolica etiam, ut scirem, auctoritate recipiens, illum iidem sui homines in eamdem villam secuti sunt. Et in eisdem suis allegationibus ponit testimonia ex epistola Iulii papæ in Athanasii pro fuga defensione: *Quia dominus quando Pharisæi consilium fecerunt adversus eum ut eum occiderent. Sciens autem Iesus discessit inde. Et discipuli propter metum Iudæorum recesserunt, celantes seipsos. Et Paulus in Damasco a principe gentis quæsitus de muro in sporta depositus est, & manus quærentis effugit.* Sed utrum pro eo [17] si Franci homines ad judicia suis legibus vocabantur, ut quod contra legem fecisse quærebantur, aut legibus emendarent, aut legaliter defenderent, fugere illum oportuit, an non, causa in promptu est. Et utrum præmissa testimonia, suæ quam dicit persecutioni, suæque causæ ac personæ, vel persecutoris sui personæ, quam specialiter signat, sed & aliis personis se persequentibus a se designatis conveniat, an non, ratio manifeste demonstrat. De fuga vero Athanasii, & quando, ac qualiter, vel pro quibus, episcopis vel ministris ecclesiasticis fugiendum sit, B. Augustinus in epistola ad Honoratum episcopum inter alia dicit: *Fortasse quis dicat ideo debere fugere Dei ministros talibus imminentibus malis, ut se pro utilitate ecclesiæ temporibus tranquillioribus servent. Recte hoc fiet a quibusdam, quando non desunt alii, per quos suppleatur ecclesiasticum ministerium, ne ab omnibus deseratur. Quod fecisse Athanasium supra diximus. Nam quantum necessarius fuerit ecclesiæ, quantumque profuerit quod vir ille mansit in carne, catholica fides novit, quæ adversus Arianos hæreticos ore illius & amore defensa est. Sed quando est commune periculum, magis timendum est ne quisquam id facere credatur non consulendi voluntate, sed timore moriendi: magisque fugiendi obstet exemplo, quam vivendi prosit officio: nulla ratione fugiendum est.* Et item post aliquanta: *Quicumque igitur isto modo fugit, ut ecclesiæ necessarium ministerium non desit, facit quod dominus præcepit, sive permisit. Qui autem sic fugit, ut gregi Christi ea quibus spiritaliter vivit alimenta subtrahantur, mercenarius ille est, qui videt lupum venientem & fugit, quoniam non est ei cura de ovibus.*

Ibid. p. 613. Ep. 1. ad orientales. 2. Cor. 11. Refellitur. Quando fugere liceat. August. ep. ad Honor. Athanasii fuga utilis ecclesiæ. Matt. c. 10. Ioan. c. 10.

CAPVT XV.

Quod res ecclesiæ quæ controvertuntur, regi concessit Nortmanno tradendas.

Hinc. epist. 35. p. 603.

DE eo quod scripsit, me scire eamdem villam illi concessione regia, & apostolica etiam auctoritate sibi redditam, quod in ejus literis legi, hoc me scire non denego. [6] Dicit enim ibi, ad petitionem virorum venerabilis memoriæ Chonradi, & Rodolfi, se eamdem villam concessisse regi, ut eam Nortmanno, qui antea illam tenuerat, beneficiaret. Superadjiciens in responsione sua, quia si ipsam villam in alodem haberet, quidquid regis esset voluntatis ex ea facere gauderet; quia illud voto regis non obviabat, nec inde ei periculum animæ imminebat. Ceterum quando illam concessionem de rebus ecclesiæ suæ fecit, nec mea conscientia, vel coepiscoporum Rhemensis provinciæ; sed nec cum consensu presbyterorum ac diaconorum Laudunensis ecclesiæ, sicut præcipiunt canones, fecit. Sed & hoc inde scio, quod in domni apostolici epistola exinde legi. Et quia quando Nortmanno ipsam epistolam ostendam, dicens illi, quia nisi ab ipsis rebus Laudunensis ecclesiæ quas invaserat, se mox exueret, illum secundum jussionem domni apostolici excommunicarem: coram plurimis episcopis mihi respondit, ut pro amore, & honore Dei, & S. Petri, ac domni apostolici illum non excommunicarem, quia nec meus parochianus erat, & ipsas res non invaserat; & habebat inde auctorem, qui illi eas beneficiavit: & si ipse suus auctor eas illi contradiceret, nihil postea se inde præsumeret.

ANNO CHRISTI 871. *Laudunensis res ecclesiæ sua regi male concessit.* *Nortmannus excommunicationem deprecatur.*

CAPVT XVI.

Quod falso dicit se detentum fuisse ne Romam, quo appellabat, adiret.

Hinc. Laud. p. 613.

DICIT etiam in eodem scripto suo Hincmarus, ideo se ab Attiniaco fugisse, quia *Silvaci memor fuerat, ubi & ego adfui, quod illi nihil profuit, sed obfuit: quia pro eo solummodo retentus fuit, ne Romam domni apostolici præceptis obediens iret: quod a sæculo non est de episcopo ab episcopis auditum.* Vnde respondi, quia nec tunc, sicut pro certo scio, & illi mecum sciunt qui adfuerunt, nec umquam, prout reminisci valeo, illum Romam appellasse pro quacumque causa audivi. Tunc autem ad synodum, quæ in proximo futura erat, invitatum audivi. Sed & multorum divulgabatur oribus quia cum Hlotario agebat, quatenus ecclesiam sibi commissam, & oves sibi creditas desereret, ut ad Hlotarium iret, & in regno illius honores obtineret. Verumtamen ex hac causa nullam rationem tunc cum domno rege habui; sed & domnus rex nihil inde tunc mihi dixit.

Laudunensis defectionem a rege cogitat.

CAPVT XVIII.

Quod post fugam Hincmaro Rhemensi per literas significavit se Romam evocari a pontifice, quibus ab eodem Rhemensi responsum est. Et quod contra suam professionem venit.

Hinc. ep. 35.

IS autem frater Hincmarus, postquam electos judices, a me regulariter, ut scripsi, datos sibi suscepit, & incaute ac inhoneste noctu fuga lapsus abscessit, [19] pitaciolum inrationabiliter confectum, & manu sua subscriptum; ac præfatæ professioni suæ usquequaque contrarium, per Ermenoldum diaconum suum 6. Non. Iul. 3. indict. mihi transmisit, quod ita se habet.

Reverendissimo Rhemorum archiepiscopo Hincmaro, sanctæ Laudunensis ecclesiæ Hincmarus Deo miserante episcopus, debitam in Christo devotionem. Vos scitis quia ab universali sanctæ Romanæ ecclesiæ papa, patre quoque nostro & magistro Hadriano bis vocatus existo. Et vos ipsi in quaternionibus mihi a vobis in Attiniaco palatio coram archiepiscopis, & episcopis qui affuerunt datis, quod ad eamdem sedem venire totidem vocatus detractem, me reprehendistis: si vitio scriptoris pro detrectem, quod est dissimulem,

Epist. Hincmari Laudunensis ad Rhemensem.

dissimilem, vel differam, detractem, quod valde tractem non ab re accipi potest, intercharaxatum non fuit. Unde vos nunc pro amore Dei omnipotentis, & reverentia S. Petri exposco, sicut & in eadem synodo in Attiniaco a vobis convocata, quod impetrare non valui, expostulavi; ac jam etiam per integrum efflagitavi annum: & præcipue in synodo apud Vermeriam palatium olim ab horno habita obsecrando declamavi. Et quæ sequuntur. *Ego Hincmarus S. Laudunensis ecclesiæ episcopus sponte subscripsi.*

De quo pitacio latius in quaterniunculis, ut supra dixi, ei datis respondi: & quia nunquam vel nusquam apostolicam sedem eum adire prohibui. Insuper etiam illum, sicut & ipse scripsit, cur jussionem invitationis domni apostolici prosequutus non fuerit, reprehendi. Qui undicunque sibi visum fuit, cum de suis insolentiis increpatus est, licentiam eundi Romam petit, vel sedem apostolicam appellat. Quando vero rex, & episcopi sunt sibi placabiles, de ipsa licentia nihil dicit, nec sedem apostolicam appellat: cum sacri præfigant canones qualiter, & unde, & ubi appellare debeat episcopus apostolicam sedem. Et anno præterito, postquam in Attiniaco libellum de sua regulari obedientia mihi porrexit in synodo, sedem apostolicam non appellavit, nec de licentia illuc eundi aliquid dixit. Sed cum commotus inhoneste inde discessit, præmissum pitaciolum de licentia Romam eundi, circa Kalend. Julias mihi direxit. Postea vero nihil mihi inde mandavit, nec quando mecum locutus fuit, inde aliquid dixit. Sed & cum domno rege in subsequenti mense Septembrio in Silvaco, & in mense Octobrio Remi, ubi & ego fui, & domni apostolici missi ibi fuerunt, & inde nihil dixit. Deinde mense Februario in Compendio cum domno rege per aliquot dies fuit, & ego etiam illic fui. Postea vero mense Aprili apud Silvanectis cum domno rege fuit. Et demum in Silvaco per aliquot dies cum domno rege fuit, & ego etiam ibi fui, & nihil inde dixit. Et jam plures Kalendæ mensis Augusti pertransierunt ultra placitum quod ei domnus apostolicus misit, mandans ut ultra illas Kalendas non remoraretur quin Romam pergeret. Scripsi etiam illi, quia insulse scripserit, quoniam si licentiam ei eũdi Romam apud regem non impetrarem, *Abhinc ut archiepiscopo coepiscopus obtemperare debet, canonice mihi obsequi non posset.* Et quia contra rationem hoc dixit, ei ex epistolis B. Leonis ostendi; & ut decretales epistolas quas beatissimi papæ diversis temporibus ab urbe Roma pro diversorum patrum consolatione dederunt, de quibus (ut a metropolitano privilegio contra canones & decreta sedis apostolicæ ex eisdem sacris canonibus promulgata se possit exuere, contumacia pertinaci contendit) illum commonui, ut secundum dictum B. Gelasii venerabiliter susciperet, & sacra concilia, ut Gelasius, & ceteri catholici videlicet, doctique pontifices decreverunt, inviolabiliter conservaret, illi suasi.

Et de eo quod scripsit, quia *quod apostolica sedes de eo voluit, ac disposuit, Remigio & Arduico archiepiscopis committere, commisit:* scilicet ut per eos domni apostolici epistola, unde illi mandavi, ad domnum regem perveniret, & ipsi ejus causam agerent: illi non credo: quoniam epistola domni apostolici mihi directa aperte demonstrat, illam de qua oblique sategit, mihi misisse, ut ego illius, videlicet suffraganei mei, causam agerem apud regem: quatinus & apostolica sedes vigorem proprium retineret, & a se concessa aliis jura sua non demeret.

Et his, ut præmisi, subscribens, illi professioni & subscriptioni quam coram episcopis decem provinciarum in synodo apud Attiniacum professus fuerat, & manu propria subscripserat; scilicet, quia privilegio metropolitano provinciæ Remorum ecclesiæ secundum sacros canones, & decreta sedis apostolicæ ex sacris canonibus promulgata pro scire & posse se obediturum, contraria profitendo subscripsit. De qua professione atque subscriptione in eadem synodo mihi data, S. Leo in epistola ad Septimum episcopum dicit: *Saluberrimum est*, inquit, *& spiritalis medicinæ utilitate plenissimum, ut sive presbyteri, sive diaconi, * vel cujuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, errorem suum, & ipsos erroris auctores damnari a se sine ambiguitate fateantur; ut sensibus pravis, & dudum peremptis * nulla adspirante supersit occasio, nec ullum membrum ecclesiæ talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria cœperit obviare.* In qua professione & subscriptione sua confratres & venerabiles coepiscopi nostri, consulentes duritiæ animi sui, & supportantes eum in caritate, noluerunt eum exaggerare de præteritis; sed tantum futuram correctionem profitendo & subscribendo promitteret. Attendẽtes quod B. Gregorius in pastorali regula dicit: *Quia plerumque quos fortis pigmentorum potio curare nõ valuit, ad salutem pristinam aqua tepens reduxit: & nonnulla vulnera quæ curari incisione ferri nequeũt, fomentis olei sanantur: & durus adamas incisionẽ ferri minime recipit, sed leni hircorũ sanguine mollescit.*

Et hac professione quam subscripsit, quia si ei licentiam eundi Romam, quo illum vel quemquam nunquam vel nusquam volentem ire prohibui, apud domnum regem Carolum non impetrarem, mihi ex tunc, ut archiepiscopo coepiscopus obtemperare debet, canonice scirem illum obsequi non posse: subjungens, *Ego Hincmarus S. Laudunensis ecclesiæ episcopus sponte subscripsi*: illam quam in synodo decem provinciarum apud Attiniacum habitam mihi dedit, quantum in ipso fuit, destruxit. Sicut B. Leo in epistola ad Leonem Augustum, etiam tantus pontifex de se dicens, ostendit: *Secundum apostolum si quæ destruxi, hæc ædifico, prævaricatorem me constituo, & eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Martiani, sed etiam ego mea consensione firmavi.* Destruxit enim in præfata synodo inobedientiæ præteritæ insolentiam, ædificans profitendo & subscribendo futuram secundum sacros canones erga suæ metropolis privilegium obedientiam. Quam iterum hac prævaricationis suæ professione atque subscriptione destruere, & adnullare sategit, & pristinam suam insolentiam, redivivo furore resuscitavit: ac per hoc se prævaricatorem constituit.

Quas omnes professiones & subscriptiones suas sapientia vestra insimul conferat, & quod de subscriptione vel professione subscribentis ac profitentis, & negligentis atque refragantis sanctus Spiritus, per eos in quibus locutus est, & qui cum Deo in cælo regnant, & in terris miraculis coruscant, decreverit, solicita mente recogitet atque dijudicet. 20 Ait enim sacrum Carthaginense concilium: *Si quis contra suam professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore privabit.* Quid enim in hac novissima subscriptione

PARS II. subscriptione sua sacris canonibus & suprascriptis professionibus & subscriptionibus suis contraria, congruentius referri potest, qua dixit, Ego Hincmarus contra meam professionem, vel subscriptionem veniens, sponte me honore privavi?

Sed forte dicet, alias subscriptiones se invitum, atque coactum fecisse. Et quid dicet de illa subscriptione, qua libello compilationum suarum, nullo petente, vel sperante, subscripsit, & ab aliis quibusdam invitis subscribi fecit? Illi nempe qui de verborum differentiis loquuntur, sicut Nonius Marcellus Peripateticus, in libello de compendiosa doctrina, dicit: *Hoc distare inter confiteri & profiteri autumant, quod confiteri voluntatis est, profiteri necessitatis, & coacti.* Sed non illi hoc ad voluntatem suam succurrit, qui contra suam professionem & subscriptionem venit. Cum S. Leo, sicut multoties in illius invenitur epistolis, ab unanimitate catholicæ pacis exorbitantes, professionem cum absolutissima subscriptione coram omni clero, & universa plebe, * clare præcipiat. Et S. Gregorius in epistola ad Theoctistam patriciam, de his qui dicebant, [21] quia si compulsi aliqui de quibus juste reprehendebantur, anathematizare se, dicerent, anathematis vinculo nullo modo teneri, manifestissime dicat: *Et si sunt*, inquiens, *qui certissime talia sentiunt vel tenent, quia Christiani non sunt, dubium non est: eosque & ego, & omnes catholici episcopi, atque universa ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur.*

Nonius Marcel. c. 5.

* dare

Greg. l. 9. p. 39.

CAPUT XVIII.

Quod scedulam fictam quasi ab episcopis concilii Tullensis conscriptam obtulit, cui rescripsit Rhemensis adhortans ad patientiam, & maturam rerum cognitionem.

Hinc. epist. 34. p. 595.

DENIQUE ad hæc 15. Kalend. August. 3. indictionis, misit ad me apud Pontigonem, Heddonem ecclesiæ suæ præpositum, & per eum [22] scedulam quamdam mihi direxit, quam habeo sub chirographo: cujus partem coram episcopis qui adfuerunt, Remigio scilicet, Harduico, Francone, Hodone, atque Vuilleberto, & aliis ecclesiasticis viris referendam illi donavi; ne postea mihi eamdem scedulam, si vellet, misisse negare valeret. Quæ confecta est quasi ex nomine synodi apud Tusiacum: quam antequam per Heddonem clericum suum acceperim, nunquam vidi, & nunquam vel nusquam audivi; sed nec qui adfuerunt episcopi, eam se vidisse & audisse dixerunt. Cui scedulæ ab episcopis qui præfatæ synodo interfuerunt, multifarie multisque modis: sed & a se asserit esse subscriptum; quæ in quibusdam, sacris regulis contraria, & suæ excommunicationi quam fecerat in parochia sua, est consona. Dicitur enim ibi de damnato, ut *dum vivit, ita a cœtu & societate fidelium remotus, a corpore & sanguine domini separatus, ut nec in finem communionem accipiat, neque corpus ipsius more fidelium cum oblationibus & psalmis atque hymnis ad sepulturam deducatur.* Et aliquanto inferius: *Habeantque principes & judices hanc in populo Dei diligentiam, ut ubicumque tales in potestate eorum ab episcopis requisiti fuerint, absque mora eis exhibeant, ne forte si dissimulaverint, aut mandatum episcopi contempserint, ab ecclesia Dei projecti, nec sepulturam cum fidelibus recipiant.* Et aliquanto supra istam sententiam: *Si clericus tanti cupiditate sacrilegii corruptus, aut laicus quicumque hac iniquitate deceptus fuerit, & cognoscens damnationem suam pœnitentiæ remediis secundum ordinem & dispositionem sui episcopi se summiserit, volumus ut pervasa & præsumpta secundum qualitatem in simplum, aut in duplum, aut in triplum, aut in quadruplum ecclesiæ cui damnum inlatum est, primum restituat. Inde pro sacrilegio ab episcopo suo consilium salutis, & pœnitentiæ modum suscipiat.* Quæ constitutio restitutionis, salvo legum jure contraria esse dignoscitur decretis beati Gregorii ad Augustinum Anglorum episcopum interrogantem: *Obsecro quid pati debeat, si quis aliquid de ecclesia furto abstulerit?* Responsio beati Gregorii hinc post aliquanta: *Addis etiam quomodo ea quæ furto de ecclesiis abstulerint, reddere debeant? Sed absit ut ecclesia cum augmento recipiat, quod de rebus terrenis videtur amittere, & lucra de vanis quærat.*

Extat in Concilio.

ANNO CHRISTI 871.

Greg. epist. ult. l. 11. ad August. interrog. 4.

Quæ scedula, ut ostendi, ecclesiasticis ordinationibus contraria, etiam & ex hoc mendax esse patenter ostenditur, quia eorum episcoporum nomina ibi habentur subscripta, qui nondum erant episcopi: & etiam duorum episcoporum nomina ex una civitate, & uno tempore ibi sunt posita: & eorumdem episcoporum nomina qui successerunt ante nomina suorum decessorum ibi ponuntur. Habetur enim ibi nomen Christiani Autisiodorensium, & longe post Abbonis item Autisiodorensium, cui Christianus successit. Et inscribitur ibi nomen Rainelmi Noviomagensium, qui nondum erat episcopus: deinde longe post, nomen Immonis Noviomagorum inscribitur, cui Rainelmus successit. Et aliorum episcoporum ibi habentur nomina, qui eidem synodo non interfuerunt. Et nos qui interfuimus, sed & se nobiscum his subscripsisse mendaciter dicit, quibus non subscripsimus. Unde videndum est si illi conveniat, quod Africanum decrevit concilium, de episcopo qui Donatistis se communicasse mentitus fuerit: ut *si probatum fuerit eum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse, quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam episcopatum amittat.*

Refellitur scedula ex navis subscriptionis, quæ extat.

Conc. Afric. p. 91. Cod. can. eccl. Afric. can. 124.

Et postquam idem præpositus Heddo mihi præfatam scedulam dedit, dixit inter cetera, seniorem suum mihi mandasse, quia non posset dimittere, ut homines suos qui res de sua ecclesia tenebant per potestatem & verbum regis, non excommunicaret. Quoniam altera vice quando domno apostolico mandavit de Nortmanno, hoc ei remandavit domnus apostolicus, ut prius inde fecisset suum ministerium, & tunc se reclamasset. Et hoc ideo hactenus dimiserat, donec hoc mihi mandaret, ut scirem quia nunc inde suũ ministerium faceret. unde inter cetera ei scripsi: *Age frater carissime, quod episcopalem condecet gravitatem, expectans donec provincialem synodum, cujus jam tempus in proximo est, conveniamus; in qua favente ac cooperante domino, secundum decreta B. Gregorii, & de * indecentibus causis disceptatio, & sit salubris de ecclesiastica observatione conlatio, quatenus dum per hoc & præterita corrigentur.* Et quæ sequuntur in epistola Hincmari 34. usque ad finem.

Hinc. epist. 34. p. 594.

* al. incidentibus

Ibid. p. 596. Superfluum visum est reliqua describere jam excusa.

CAPUT

CAPUT XIX.

Quod post fugam ab Attiniaco, relicto ecclesiæ judicio sæculares judices a rege expetiit, & judicata retractari fecit.

Et evoluto duorum circiter mensium spatio, postquam noctu aufugit ab Attiniaco, ante diffinitionem causarum, de quibus apud metropolitanam auctoritatem electos judices expetivit: quibusdam machinationibus exquisitis ab eo jussio est principalis elicita, ut de quibus electos judices, secundum sacros canones acceperit, non solum eorum querela, quorum causa usque ad alium tractatum diffinienda remansit, verum, & quæ, ut dixi, in domni regis præsentia electorum judicum sententia decisa fuerunt, sine metropolitani conscientia, sineque canonico & episcopali judicio, per judices sæculares, Helmigariū scilicet mercati palatii te lonearium, & Flotarium, ac Ursionem villarum regiarum majores refricarentur, Contra canones, qui ab ecclesiasticis ad majoris auctoritatis ecclesiasticos judices, & non a majoribus ad minores, nec ab ecclesiasticis ad sæculares; neque a consensu partium electis provocari permittunt. A quibus sæcularibus judicibus a se petitis, quædam ex diffinitis refricata & immutata, quædam vero ex diffiniendis sunt diffinita, adinventitia reputatione, sicut ab ipsis qui in eodem placito fuerunt, dicitur de non necessariis & inconvenientibus juramentis reperta: & ab eo, coram prædictis judicibus ipsis, sive accusatoribus, quos contra electos judices, sicut expetierat, suscepit, proposita: quatenus & is, de quo legaliter ac regulariter diffinitum fuerat, ut beneficium suum haberet, quod contra rationem & æquitatem perdiderat, eadem adinventione dimitteret: & illi quibus judicatum fuerat, ut quoniam is post expetitum electorum judicium, idem judicium subterfugit, beneficia sua usque ad legalem diffinitionem tenerent, beneficia ipsa desererent, & ipse quod incœperat, evindicaret. Cum sicut ei non licet, de accusatione sive criminalis, sive civilis causæ, relicto ecclesiastico, publico purgari judicio; ita etiam non licet illi postposito, vel contempto ecclesiastico judicio, ad sæcularia judicia convolare: vel quemcumque, vel etiam laicam personam pertrahere; neque ad forum suum sequi, si ipsa persona laica consenserit ecclesiastico subire judicio. Sicut lex Valentiniani, quam probat ecclesia, demonstrat dicens: *Clericus si aliquem lite pulsaverit, in foro illius quem ad judicium provocat, audiatur. Si tamen pulsatus non adquieverit ad presbyteri & episcopi venire judicium.* Et S. Leo " ac Romana synodus in epistola Sarmationi, Caratoni, Desiderio, episcopis & presbyteris omnium ecclesiarum intra provinciam *Tertiam" constitutis directa, dicit: *Si clerus laicum pulsat, prius se audiri ab episcopis poscat: tum si petitioni suæ laicum viderit obviare, ex* permisso episcopi sui in sæculi * moderatoris disceptatione confligat.* Videlicet, non per se, sed per advocatum, sicut leges & regulæ sacræ decernunt. Et quod non licet cuiquam clerico, minime autem licet episcopo. Quoniam ut sanctus Hilarus papa in suis decretis dicit, *reatu majore delinquit qui potiore honore perfruitur: & graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.* Et Africanum concilium decrevit: *Placuit,* inquiens, *ut quicumque,* scilicet clericorum, cum quibus & episcopalis ordo connumeratur, *ab imperatore cognitionem judicum publicorum petierit, honore proprio privetur. Si autem episcopale judicium ab imperatore postulaverit, nihil ei obsit.* Et Carthaginenses canones in III. concilio: *Cui,* inquiunt, *ad eligendos judices undique ecclesiæ patet auctoritas, ipse se indignum ecclesiæ consortio judicat, qui de universa ecclesia male sentiendo, de judicio sæculari poscit auxilium: cum privatorum Christianorum causas apostolus etiam ad ecclesiam deferri, atque ibidem terminari præcipiat.* Et item Carthaginenses canones præcipiunt, *ut quisquis episcoporum, presbyterorum, & diaconorum seu clericorum, cum in ecclesia ei fuerit crimen* institutum, vel civilis causa fuerit commota, si relicto ecclesiastico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat; & hoc in* criminali: in civili vero, perdat quod evicit, si locum suum obtinere maluerit.*

[Conc. Carthag. III. can. 9.]

[Ibidem.]

[* al. intentatum.]

[* al. crimin. judicio:]

Unde sanctus Leo cum synodo Romæ habita prædictis episcopis Sarmationi, Caratoni, Desiderio, & presbyteris omnium ecclesiarum intra provinciam * Tertiam constitutis, suis subscriptionibus hæc quæ sequuntur; misit: *Tantam sæculi potestates circa sacerdotalem ordinem* reverentiam prævalere voluerunt, etiam hi quos sub imperiali nomine terris divina potentia præesse præcepit, ut jus* distringendorum negotiorum episcopis sanctis juxta Divalia constituta permiserint. Quod cum & juris antiqui edictis, & * inlatis frequentius sit legibus confirmatum, præsenti tempore a plerisque invenimus fuisse calcatum. Nam prætermisso sacerdotali judicio, passim ad examen* sæcularium transierunt. Quocirca nobis visum est, ut hanc & * sacrarum legum, & nostri ordinis contumeliam, & ad præsens ulcisceretur plena districtio, & observandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque, ut quicumque prætermisso sacerdote ecclesiæ suæ, ad disceptationem venerit sæcularium, sacris liminibus expulsus, a cælesti arceatur altario; neque ullus post hanc diffinitionem, quæ communi sedit arbitrio, quicquam sibi ultra præscriptum vindicare nitatur. * Ita fieri, ut & hi qui ante erraverunt, congrua emendatione se corrigant, & qui sub observatione clericali, cælesti probatur servire officio,* ex clerico habendum, si prætermisso sacerdotum judicio, sæcularium adierit potestatem. Quod ideo singulos universosque volumus agnoscere, ut quod pleno justitiæ & juris ordine constitutum est, effectum totius firmitatis* ex omnibus clericorum negotiis sortiatur.* Et paulo post: ** Leo episcopus subscripsi. Victorius episcopus subscripsi. Eustachius episcopus subscripsi.* Sic & ceteri qui adfuerunt episcopi subscripserunt.

[Notabile decretum synodi Romanæ sub Leone Magno, ep. 96. cir.]

[*Thraciam]

[* al. tanta reverentia prævalere, etiam hi]

[* al. distinguendorum]

[*al. illibatis]

[* al. sæculare]

[* al. sacræ legis,]

[* al. & ita fiet,]

[* al. ex clero abjiciendum,]

[* al. in omnibus]

[* al. Leo episc. scribit. Victorius episc. scribit. Eustach. episc. scribit.]

De his autem quæ, ut præmisi, diffinita fuerunt, & irregulariter sunt retractata, S. Leo in epistola ad Leonem Augustum per Philoxenum agentem in rebus directa dicit: *Quæ patefacta sunt, quærere; & quæ perfecta sunt, retractare; & quæ diffinita sunt, convellere, quid aliud est, quam de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?* Unde attendendum est, de tanta exaggeratione, quam sit grave quod admisit, in obtentis, quæ patefacta sunt, quærere, & quæ perfecta sunt, retractare, & quæ diffinita sunt, convellere. Quod tantæ sapientiæ, & sanctitatis atque auctoritatis vir aposto-

[Semel judicata ne retractentur.]

[S. Leo ep. 78.]

[Philoxeni agentis in rebus fuis nulla mentio, sed infra ep. 99.]

PARS II. Rom. c. 5. apostolicæ sedis pontifex reatui comparavit, qui, ut docet apostolus, *in omnes homines pertransivit*, & non nisi morte filii Dei potuit expiari. Et videndum si tale commissum sine ultione delata, absque periculo eorum quorum interest, valeat pertransire.

CAPUT XX.

Quod excommunicationi complicum Carlomanni post quartam admonitionem non subscripsit.

Aimoinus l. 5. hist. c. 24. & seq. DENIQUE postquam Carlomannus a domno nostro Carolo rege glorioso inconvenienter ac perniciose discessit, & multis filiis Belial sibi consociatis, regnum ejusdem domni nostri est deprædatus: unde quantum potuimus, fideles illius qui in hoc regno commorabamur, sategimus. Sed & domnus noster rex postquam huc rediit, promissionibus paternis ac blanditiis, atque indulgentiarum largitione non modice laboravit, quatenus eundem filium suum Deo & sibi restitui, & complices ejus salvare valeret. Sed cum ipse & nos episcopi regni ejus qui adfuimus, nec terrores divini judicii, nec promissiones regni æterni ac temporalium honorum, apud eum & complices ejus proficere vidimus: episcopale ministerium, quia ipse de Rhemorum diœcesi non erat, sed diaconus provinciæ Senonum existebat, in complices ejus qui de nostris parochiis erant: sed & in eos qui in iisdem parochiis nostris multa scelera perpetrarunt, sententiam excommunicationis ecclesiasticæ, usquedum resipiscerent, jaculavimus. Quam sententiam ad archiepiscopos diversarum provinciarum dirigendam decrevimus, quæ ita se habet. [Flodoard. l. 3. c. 26.]

Excommunicatio complicum Carlomanni. *Hincmarus Remorum episcopus, ac plebis Dei famulus, cum Remorum diœceseos venerabilibus consacerdotibus nostris, Remigio reverendissimo Lugdunensium archiepiscopo, & ipsius diœceseos venerandis episcopis, salutem. Carlomannus domni nostri Caroli regis gloriosi carne filius in diœcesi Remorum ex aqua & Spiritu sancto regeneratus, & a patre sacro altari oblatus, religiosis divini servitii obsequiis mancipandus, ac in clericum tonsus; in diœcesi vero Sennensi, & in parochia Meldensi ab Hildegario ejusdem civitatis religioso episcopo, per singulos gradus usque ad ordinem diaconatus provectus, nuper a patre, post plurima benignitatis ac beneficentiæ dona sibi conlata, fuga lapsus, congregavit secum plurimos filios Belial.* [Meldensis clericus.]

Et quæ sequuntur apud Hincmarum, epistola 32. usque ad illa verba. *Cuiquam illorum imminens urgentis mortis periculum ingruerit, secundum præfatam sacrarum regularum formam. poscenti, ultima pœnitentia, & viatici muneris communio non negetur. Quæ idcirco vestræ reverendæ fraternitati innotescere procuravimus, ut vobis commissos talium ante correctionem vitare perniciosum consortium secundum sacram regulam denuncietis, ne illorum pestilenti contagione maculentur. Nomina autem vobis eorum omnium de quibus agitur, adnotata, propter pluralitatem mittere non valuimus; sed signa vobis certissima designamus; quia sicut Christus suis dixit: In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem: ita & vos cognoscetis illos a discipulatu Christi, qui suos docuit esse pacificos, fore per insolentiam alienos, & ab unitate ipsius ecclesiæ separatos, qui Carlomanno & suis complicibus in apostasiæ obstinatione perseverantibus, pertinaciter adhærere decreverunt. Valete fratres carissimi, semper in domino, memores nostri: quia nos vestri oblivisci non possumus.* [Et hæc describere supersedimus; quia extant in Hinc. ep. 32. p. 353. Hæc desiderantur in excusis.] [Ioan. c. 13.]

[23] Et quia frater Hincmarus Compendio fuerat, quando adhuc de Carlomanni & complicum ejus conversione tractabatur: & sine conscientia mea inde recessit: consilio & consensu coepiscoporum nostrorum, qui ibidem mecum fuerunt, istiusmodi literas ei, sed & aliis episcopis Remorum provinciæ, qui corpore tunc nobiscum non erant, direxi. *Hincmarus Rhemorum episcopus, ac plebis Dei famulus, Hincmaro dilecto fratri, & venerabili coepiscopo nostro, salutem. Te latere non potest quanta mala Carlomanni complices in Rhemorum diœcesi fecerunt. Propterea cum fratribus & consacerdotibus nostris qui adfuerunt, tenore subjuncto eos excommunicandos decrevimus. Et ideo his, quæ subter adnotantur, relectis, præsentialiter mihi per comministrum literas tui consensus in hac excommunicatione canonica mitte; ut per singulos archiepiscopos diversarum provinciarum eam concurram dirigere, antequam malum quod cœperunt, gravius grassari, & longius ac latius serpendo possit excrescere. Data Prid. Kal. Febr. præsentis 4. indictionis.* Et direxi ei præfatam huic subjunctam epistolam. Deinde v. Non. Februarias, venit ad me Heddo præpositus suus, & quia sicut ei mandaveram, literas sui consensus in hac excommunicatione canonica non direxit, per eum illi easdem literas mihi dirigendas verbo mandavi. Et evolutis plusquam triginta diebus, ex quo inde literas accepit, remisi ad eum iterum literas, mandans, ut velut anteriores, & ordinatione posteriores sui, & etiam de longinquioribus partibus literas sui consensus obedienter miserunt, diutius & ipse mittere non differret: aut certam & regularem rationem mihi rescriberet, cur jam tertio commonitus eas mihi mittere detrectaret. Ad quas mihi rescripsit hoc modo. [*Hincmar Rhemens. epist. ad episcopos absentes.*] [Refertur ab ipso Laudun. p. 352.] [Flodoard l. 3. c. 21.] [*Solus detrectat subscribere.*]

*Venerabili Remorum archiepiscopo Hincmaro, episcoporum minimus sanctæ Laudunensis ecclesiæ Hincmarus, salutis Christicolæ magnificentiam. Quia adeo literas mei consensus in excommunicatione a vobis facta requiritis, remandate literis mihi quoque vestris, si ea in eadem addidistis etiam, quæ tantillitati meæ videri rationi & auctoritati congruere per Heddonem parvitatis meæ legatum & comministrum mihi, ecclesiæ quin etiam cui indignus præsideo, præpositum, non ab re * utique reor, vobis intimavi. Et equidem ipse demum de meo consensu, prout res deposcit, * coapto tempore suscepto, quod omni sub sole adjacet rei, locoque prospecto, nihilominus regulariter congruo, funditus, & despective, non detrectative * tractanda pertractans, literis, dante Deo, canonicis rescribendo respondere, voto compote, & vita comite, cum actutum, tum accuratim procurabo. Alioquin reminiscor & in hoc negatio illius sapientis, cujus crebro agitis mentionem, * dicentes: qui jubet impossibile, ipse se facit contemptibilem.* [*Responsio Laudunensis ad Rhemens.* habetur apud te epist. 30. p. 644.] [* al. *ut utique*] [* al. *coapto*] [* al. *tractandam*] [* al. *dicentis*]

Unde inter cetera illi rescripsi hoc modo: *Frater Heddo, quando ad me venit, nihil mihi innotuit quæ in literis de præfata excommunicatione superaddere debuissem. Verum nec fratres & coepiscopi nostri, qui mecum præsentes fuerunt, ibi* [*Rescriptum Rhemensis ad Laud.*]

ibi tunc quiddam addendum viderunt: nec etiam illi qui corpore tunc non adfuerunt, & ætate ac ordinatione tui præcessores ac successores habentur, quando mihi consensum suum inde regulariter, & obedienter miserunt, ibi superaddendum aliquid mandaverunt. Præsertim cum eadem excommunicatio secundum euangelicam, & apostolicam, atque canonicam, & decretorum apostolicæ sedis auctoritatem habeatur contexta: sicut in epistola tibi directa, vel tenuiter intelligens sine difficultate potest advertere. Verumtamen quia Deus sæpe juniori revelat, & S. Gregorius B. Petri apostolorum principis in apostolica sede successor, ad quemdam episcopum scribit: Ego, inquiens, & minores meos quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultum est enim qui in eo se primum existimat, ut bona quæ viderit, discere contemnat. Rescribe mihi planis verbis, & non tortuoso, sicut soles, sed recto & aperto sensu, quæ tibi in tenore præfatæ excommunicationis tibi directa, videntur juxta sanctarum scripturarum tramitem, traditionemque majorum superadjicienda, vel detrahenda, seu immutanda: & voluntarie a te, vel a quoquam alio, salubriter discam quod nescio: & secundum euangelicam, & apostolicam, atque ecclesiasticam regulam, si quid perpere cum fratribus & coepiscopis nostris Rhemorum diœceseos in hac causa, quod adhuc non recognosco, decrevi, corrigere procurabo.

Tandem vero de eo quod scripsisti: Alioquin reminiscor & in hoc negotio illius sapientis, cujus crebro agitis mentionem, dicentis: qui jubet impossibile, ipse se facit contemptibilem: non videtur mihi ut rationabiliter illud dictum, quod nec sacris scripturis, nec ecclesiasticis regulis continetur, (licet in communi colloquio forte, ut dicis, me hoc audieris dicere) in auctoritate ad contemnendam metropolitanam commonitionem mihi debueris proponere. Et me hujus causæ jussione apud te non feci contemptibilem, videlicet ad conserviendum habilem, quia nihil tibi contra fidem & bonos mores, contra sacras regulas & ecclesiasticam constitutionem, seu consuetudinem scripsi: ac per hoc nihil contemptibile, & ideo nihil impossibile jussi scribens, ut in meis literis tibi directis continetur, quatenus veluti anteriores, & ordinatione tui posteriores, ac etiam de longinquioribus partibus obedienter miserunt, diutius mihi mitere consensum tuum non differres, aut certam & regularem rationem mihi rescriberes, cur ecce jam tertio commonitus, & evolutis plusquam 30. diebus ex quo inde literas accepisti, metropolitano mandato in hac causa obedire detractares: non immemor sententiæ B. Leonis qua dicit: Qui non vult gravis oneris sarcinam ferre, non audeat alii importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri, dicentis: Discite a me quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Et tu, frater, sequere sententiam sancti Spiritus, per eumdem ibidem dictam: Qui scit se quibusdam præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum; sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat.

Quapropter nunc tibi iterum, frater, scribo, non pueriliter sermonibus per glosulas exquisitis, ut studes, quo sine ullo intelligentiæ ac instructionis fructu a fatuis inanes admirationis rumusculos capias: nec quasi aerem verberans, vel mundanæ sapientiæ verbis, aut sæculari militia tecum pugno, sed virtute dispositionis divinæ: quia ut S. Leo ostendit, etiam & inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis; & cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut ceteris emineret. De qua forma, episcoporum quoque est orta distinctio, & magna ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent; sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia; quoniam etsi ordo generalis est omnibus sacerdotibus, non tamen communis est dignitas omnibus. Te coram Deo & Christo Iesu, & electis angelis ejus in virtute Spiritus sancti, quem per manus impositionem humilitatis meæ, in episcopali ordinatione creditum est te accepisse, commoneo & obtestor ut resipiscas a cœpta contumacia, & obedias secundum sacros canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, tuæ metropolis privilegio. Iuxta quod redargutus de insolentiæ tuæ frequenti ac periculosa inobedientia, manu propria coram multis testibus professus es ac subscripsisti, & mihi porrexisti in synodo plurimarum provinciarum, quatenus canonicum non subires judicium, ante oculos mentis habens quod de hujusmodi transgressoribus, qui contra suam professionem vel subscriptionem venerint in aliquo, sacri canones præfigant. Et quæ hinc sacra historia, & in ipsius sententiæ expositione B. Gregorius apostolicæ sedis pontifex diffiniat. Melior est, inquiens, obedientia quam victimæ, & auscultare magis quam offerre adipes arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare; & quasi scelus idololatriæ, nolle adquiescere. Hinc B. Gregorius: Obedientia victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro; per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto igitur quisque citius Deum placat, quanto ante ejus oculos repressa arbitrii sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo contra ariolandi peccata inobedientia dicitur, ut quanta sit virtus obedientiæ demonstretur. Ex adverso ergo melius ostenditur quod de ejus laude scribitur. Si enim quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle adquiescere: sola est quæ fidei meritum possidet obedientia; sine qua quisque infidelis convincitur, etiamsi fidelis esse videatur. Data 13. Kalend. Maii.

CAPUT XXI.

Quod deinde semel ac iterum eadem de re monitus obedire contempsit, & concilii Antiocheni canonem indiscrete exponit.

POSTEA 3. Nonas Maii venit ad me clericus suus, nomine Teutlandus, quædam mihi de parte illius referens, quæ hic causa brevitatis omitto. Et dixi ei, ut episcopo suo diceret, quatenus sicut & literis & verbis jam illi mandaveram, literas sui consensus in excommunicatione complicum Carlomanni mihi mitere diutius non differret: unde tunc quinta vice eum commonebam. Postea sexta vice literis, quarum exemplar habeo, illum commonui, quatenus consensus sui literas in excommunicatione canonica complicum Carlomanni mihi mittere diutius non differret. qui obedire mihi more suo dedignatus fuit. Insuper in memorata rotula sua inter alia hinc mihi rescripsit: *Cujus conti dedignamini concilio, petere non operæpretium habetis consensum. Et miror cur in hoc meum requiritis consensum, cujus non quæsistis; imo sprevistis consilium. Cum Antiochenum decernat concilium: Nec archiepiscopus sine ceterorum agat consilio sacerdotum: quod nullum excludit coepiscopum.*

Non

Marginalia (left): Lib. 2. — mari ... lia. — Leo ep. — dem. — quarto admonet & ... testatur subscri... t. — Leo ep. Dist. 21. Sacro-

Marginalia (right): Pars II. sancta Hinc. l. 55. Cap. c. 15. p. 425. — 1. Reg. c. 15. — Greg. lib. 35. in Iob. c. 10. — Obedientiæ commendatio. — Memoratur ab ipso Laudunensi, ep. 34. pag. 593. — Non extat. — Laudunensis parum modesta oratio ad Rhemensem.

PARS II. *Ius metropolitani.* Conc. Antioch. can. 9.

Non attendens quam indiscrete sententiam ipsius exponat concilii; quam discrete idem decrevit concilium, dicens: *Placuit præter metropolitanum ceteros episcopos nihil amplius agere secundum antiquam a patribus nostris regulam constitutam.* Et reliqua. Quæ sit autem antiqua regula a nostris patribus constituta, sancta Nicæna synodus patenter ostendit, decernens, ut quoniam primatus & solicitudo omnium ecclesiarum in principatu beati Petri domini ore percepto, pertinet ad primæ & sanctæ Romanæ sedis pontificem, ut Alexandrinus episcopus omnium sibi commissorum habeat potestatem. Similiter & apud Antiochiam, ceterasque provincias sua privilegia serventur ecclesiis. De quibus autem ecclesiis dicat, & quæ, & qualiter privilegia illis servari debeant, præfatum Antiochenum demonstrat concilium: *Per singulas*, inquit, *regiones episcopos convenit nosse, metropolitanum episcopum solicitudinem totius provinciæ gerere: propter quod ad metropolim omnes undique qui negotia videntur habere, concurrant.* Et Africanum concilium: *Decreta*, inquit, *Nicæna sive inferioris gradus clericos, sive episcopos ipsos suis metropolitanis apertissime commiserunt.* Et reliqua. Et S. Bonifacius scribit: *Convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicænæ, quæ ita* incipit, (ut eadem proprie verba ponamus) Per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere debere; nec cuiquam duas esse subjectas. Quod illi (quia aliter credendum non est) servandum sancto Spiritu suggerente, sibimet censuerunt.* Et paulo post: *Quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua, adeo nos canonum præcepta servare, ut ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus metropolitani sui unaquaque provincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.* Distincte igitur Antiochenum decrevit concilium, ut *præter metropolitanum ceteri episcopi nihil amplius agant, nisi ea tantum quæ ad suam diœcesim pertinent, possessionesque subjectas.* Hic diœcesis pro parochia, sicut & alibi, ponitur. Et post aliquanta: *Nec metropolitanus sine ceterorum gerat consilio sacerdotum:* Et non addidit in hac sententia, quod in præcedenti præposuit: nihil amplius sine ceterorum gerat consilio sacerdotum: quoniam sacrum Nicænum concilium noverat decrevisse, ut si duo aut tres provinciales episcopi propter contentiones proprias contradicunt, obtineat sententia plurimorum.

Conc. Nicæn. can. 6. al. 8.

V.l 55. Cap. c. 4. p. 401. &c.

Conc. Antioch. c. 9. cit.

Concil. Afric. c. 105. & Cod. can. eccl. Afr. can. 138.

Bonifac. papa ep. 3. *al. *præcipit*

Concil. Nicæn. can. 6.

Officium metropolitani.

Claret igitur fratrem Hincmarum aliter quam debuerat, ad suum sensum inflexisse sententiam Antiocheni concilii, quam idem concilium, sed & S. Bonifacius papa intellexerunt sententiam sacri Nicæni concilii: cum idem S. Bonifacius in eodem concilio promulgaverit, *quatenus metropolitani sui unaquaque provincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.* Et non decrevit, quia non debuit, contra Nicænum & Antiochenum concilium, ut in omnibus rebus metropolitanus omnium coepiscoporum provinciæ consilium semper expectet: quoniam de omnium negotiis, qui de provincia ad metropolitanum undique concurrunt, semper omnium coepiscoporum consilium expetere vel expectare metropolitanus non potest, verum nec debet. Sed sicut sanctus Leo ad Anastasium Thessalonicensem scribens: *Secundum sanctorum Patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decrevit, ita ut a regulis præstitutis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant.* Privilegium suæ sedis metropolitanus eo modo debet exercere, ut ea singulis servari præcipiat; sicut item Leo ad Hilarium Narbonensem episcopum scribit: * *Quæ nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inveniatur adversum.* Et hoc est a præstitutis regulis nulla aut negligentia, aut præsumptione discedere: videlicet ut præstituta pro viribus exequi metropolitani non negligant, neque præsumptione convellant. Quæ autem secundum præstitutas regulas singulis pro negotiis convenientibus præcipiens, quorumcumque rebellionem vel præsumptionem non potuerit corrigere, sua præceptione debet aut per judices a se datos, aut ex consensu partium electos, corrigere: aut in comprovinciali synodo, secundum sacras regulas, quæ neglecta, vel præsumpta sunt, cum consilio episcoporum provinciæ emendare.

ANNO CHRISTI 871. Leo ep. ad Anast.

Idem ep. 92. ad Rusticum Narbon. * *quod.*

Quas sententias sacrorum canonum ab omnibus omnium provinciarum episcopis, præter eum, in istis regionibus observatas, ante mentis oculos habens, non sæpe memoratam excommunicationem canonicam in Carlomanni complices, sine ceterorum qui adfuerunt, & adesse voluerunt, vel adesse potuerunt consilio vel consensu exerui; & aliorum qui tunc adesse non potuerunt, consensum & consilium requisivi, & obedienter ab illis datum, & missum recepi. Ab eo autem qui adesse potuit, & adesse non voluit, quique de tractatu ex causa Carlomanni & complicum ejus sine conscientia mea discessit, consensum requisivi: & sicut ab antecessoribus & successoribus ejus in ordinatione obtinui, apud illius contumaciam hactenus obtinere non potui.

Solus Laudunensis non observat canones.

Ex cócilio apud Attiniacum.

CAPUT XXII.

Quod in quibusdam Rhemensem ipsum male reprehendit, & de pœna inobedienti irroganda.

SCRIPSIT etiam mihi se miratum valde fuisse, si eum per suum clericum commonere potuissem. Non attendens quia si ipsius metropolitanus est qui sedet in Remorum metropoli, & clerici sui est metropolitanus, ad quem secundum sacros canones, totius provinciæ debent convenire omnes qui videntur habere negotia: & ipse præcipere singulis, & in commune omnibus quæ nec præceptis evangelicis contraria, nec decretis sanctorum inveniantur adversa: & corrigere in singulis singula si quæ fortassis emerserint. Quibus constat etiam per clericum suum metropolitanus eum prævalet commonere, & apud quem, juxta Carthaginenses canones, si est utile, debet & prævalet provincialis episcopus accusari. Et presbyteri, & diaconi, & ceteri inferiores clerici in causis quas habuerint, si de judiciis episcoporum suorum questi fuerint, & ab eis, atque a vicinis episcopis ad primatem provinciæ appellaverint, ejus auctoritate suos episcopos regulariter commonere valebunt. Nam & coepiscopi Rhemensis

Metropolitanus episcopum provincialem per quemlibet potest commonere.

Anno Christi 871.

Rhemensis provinciæ in longinquioribus partibus constituti, ex antiquo, metropolitanis literis per vicinorum episcoporum missos ad synodum vel ordinationem regulariter & jure, sed & de aliis quibusque monentur.

Et subsequitur, *Quod tamen synodali agendum erat tempore, & judicio, si esset digna ratio unde commoneret. Nam istæ tales vestræ præceptiones non illiusmodi commonitiones sunt: neque mihi aut alicui episcopo per loca diversa, quæ pro vestra commoditate aditis, si impetiar respondendum est, sed in synodo.* Non videns, vel potius arrogantia cæcus videre non valens, quia aliud est, si a quoquam impetitur vel accusatur; & aliud est, si pro reclamatione alicujus ex sua parochia a metropolitano commonetur, ut ea quæ * prope egit, provincialis episcopus emendare monetur, aut pro causis necessariis consensus illius requiritur. Nam pro omnibus omnium negotiis, qui undique juxta canones ad metropolim suam conveniunt, ad eum commonendum non debet, nec valet metropolitanus synodum convocare.

Reprehendit etiam me, quia Carlomanno, & suis, quibus excommunicationem intentaverat, sed adhuc eam, sicut & ipse scribit, in illos non protulerat, & qui se profitebantur velle corrigere, in sua parochia publice sine suo consensu, benedictionem petentibus dedi. Dicit de quibusdam scriptura: *Docuerunt linguam suam loqui mendacium: ut inique agerent, laboraverunt; sed labor labiorum illorum operiet eos.* 24 Quando fideles senioris nostri qui convenimus tam episcopi, quam abbates, & comites, & ceteri ejus fideles ad conlocutionem Carlomanni, atque suorum, & persuasimus eis, ut datis & acceptis utrinque obsidibus, a malis quæ perpetrabant in regno senioris nostri, quiescerent, & pacifice ibi degerent, quousque ad senioris nostri indulgentiam pervenirent: cum solvenda erat conlocutio, & quique nostrum ad sua redire pararent, tam senioris nostri fideles, quam & Carlomannus & sui, profitentes de correctione sua, benedictionem sibi dari a me, sed & ab aliis qui adfuerunt episcopis, petierunt. Et præmissa sententia domini, qua præcepit discipulis suis dicens: *In quamcumque domum intraveritis, dicite, Pax huic domui; & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super eum pax vestra: sin autem, pax vestra ad vos revertetur.* orando, ut confirmaret hoc Deus, quod operatus erat in nobis, & per nos in illis: benedictionem, ut fidelibus, & voluntatem, ac devotionem fidelitatis habere profitentibus, dedimus. Docente S. Gregorio ex legali sententia, ut *per alienam messem transiens, manu spicas conterat & manducet; ut de segete quæ alteri videtur esse subjecta, per effectum boni operis, frumenta dominica vitiorum suorum paleis * exspolietur, & in ecclesiæ corpus monendo & persuadendo, quasi mandendo convertat.* Et canones sacri dicunt, ut episcopus alienam civitatem quæ non est illi subjecta, non adeat, nec ad possessionem accedat, quæ ad eum non pertinet super ordinatione cujusquam; quod nec me fecisse intelligo; cum iidem sacri canones dicant: Per singulas regiones episcopos convenit nosse, metropolitanum episcopum solicitudinem totius provinciæ gerere. Vnde in quacumque parochia totius provinciæ visum mihi fuerit, sicut & in Laudunensi parochia sæpe jam egi, secundum Calchedonenses canones & decreta sedis Romanæ pontificum, libere possum synodum convocare, & corrigere singula, si quæ fortassis emerserint. Non ergo alienam civitatem, quæ non est mihi subdita, adii; nec ad possessionem quæ ad me non pertinet super ordinatione cujusquam accessi. Quæ etsi Laudunensis parochia mihi in privilegio metropolitanæ sedis non esset subjecta; de segete quæ alteri videbatur esse commissa, per effectum boni operis frumenta dominica vitiorum suorum paleis exspoliare, & in ecclesiæ corpus monendo & persuadendo, quasi mandendo, libere possem convertere.

[Margin: Non extat hæc epistola Laudun.; legendum hic tur propere; Carloman. & complicibus danda benedictio ab episcopis.; Luc. c. 10.; Gregor. l. 12. ep. ult. interrog. 9.; Deuteron. 23.; exspoliet,; Concil. Antioch. c. 22 Vide Antiochen. & Calched. 4. pontific. 30.]

Sed & quod scripsimus in epistola de excommunicatione complicum Carlomanni, per diversos archiepiscopos dirigenda, dicentes: *Ea videlicet conditione,* 25 *ut secundum formam mystici Nicani concilii, & Africæ provinciæ canonum, juxtaque apostolicæ sedis decreta pontificum Siricii, Innocentii, Cælestini, Leonis, ubicumque fuerint, ultima pœnitentia, & necessarii viatici communio petentibus non negetur.* Secundum suam singularem sapientiam corrigit, scribens in sua rotula: *De viatico autem illis concedendo, non nisi per professionem; etiamsi in ultimo sint positi; videlicet ut si postea convaluerit, quisquis eorum viaticum in infirmitate positus petierit; profiteatur non ulterius se talia acturum, neque talia agentibus se participaturum. Quoniam in suis ita sanctus papa Gelasius instituit constitutis; sententia præfigitur, vel præfixa est semper errori. Quæ sententia huic errori præfixa, nunquam omnino resolvetur.* Qua de re quid est nobis agendum, nisi intremus apud illum in scholam, & nos magistrali ferula doceat, quod patres qui in Nicænum concilium convenerunt, & canones spiritu Dei conditos, mansurasque usque in finem sæculi leges præfixerunt? 26 Sed & episcopi Africæ provinciæ, inter quos & famosissimus Augustinus, non parva Christi portio, & ecclesiæ catholicæ institutio, atque defensio, extitit, nescierunt, vel obliti fuerunt? Sed & Siricius, Innocentius, Cælestinus, & Leo percipere non potuerunt? Verumtamen quia nobis de hac causa sufficit tantorum, quorum formam præmisimus, catholica & salutaris doctrina; cui ex superfluo, vel potius ex angustia quiddam, quasi dissimulando, superaddere voluit ac præsumpsit; quoniam eum repercussit, contra quam in sua perniciosa excommunicatione agere non pertimuit: & ideo sui consensus literas in præscriptis canonum & decretorum apostolicæ sedis pontificum diffinitionibus mittere mihi ausus non fuit. Et accidit illi quod scriptum est; Qui fugerit arma ferrea, irruet in arcum æreum. Dum enim vitare voluit, ne contra suæ perniciosæ excommunicationis præsumptionem in consensu sibi mandato a me, scriberet, & de ipsa præsumptione inlicitæ excommunicationis, & de contempto privilegio suæ metropolis, & de inobedientia contra suam professionem & subscriptionem, in judicium sacrarum legum, & canonum & decretorum apostolicæ sedis pontificum inruit. Et ut statueret suam sententiam, posuit in eodem suo scripto testimonium contra se beati Augustini ex libro de fide & operibus, de discretione correptionis & excommunicationis; & quasi fugiens a facie leonis, inruit in ursum; & in domo innisus parieti, momordit eum coluber. Id est, testimonium contra se a se ipso in scripto suo positum ex scripturis illius, qui exaltatus est in cruce, sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto.

[Margin: Pars II.; Exceptio de ultima infirmitate.; Corrigitur a Laudun.; Ridicule.; Augustini encomium.; Cur refugiat subscribere excommunicationi.; Testimonium sibi repugnans allegat.]

Non est, inquit Augustinus in testimonio ab Hincmaro posito, *contrarius apostolus domino, quia dixit, Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant: cum ille dicat, Corripe eum inter te & ipsum solum. Vtrumque enim faciendum est, sicut infirmitatis diversitas admonet eorum, quos utique non perdendos, sed corrigendos curandosque suscepimus.* Quæ verba testimonii a se in scripto suo positi si attenderet, illam perniciosam excommunicationem ad perditionem multorum, quos non perdendos, sed corrigendos curandosque suscepit, intentare nequaquam præsumeret. Quo contra Salomon dicit: *Sicut spina in manu temulenti: sic & in ore stulti parabola.* Vt enim temulentus spinam in manu gerens seipsum vulnerat; ita qui incautus est ad loquendum, sententia sua se percutit. Et item in eodem testimonio beatus Augustinus dicit: *Ita etiam est ratio dissimulandi, & tolerandi malos in ecclesia: & est rursus ratio castigandi, corrigendi, non admittendi, vel a communione removendi. Errant autem homines non servantes modum; & cum in unam partem proclives ire cœperint, non respiciunt divinæ auctoritatis alia testimonia, quibus possunt ab illa intentione revocari, & in ea quæ ex utrisque temperata est, veritate & moderatione consistere.* Et si hanc discretionem corripiendi & excommunicandi, aut dissimulandi & tolerandi malos in ecclesia, quam beatus Augustinus dixit, & ex verbis sacri eloquii ratissimam demonstravit, frater Hincmarus attendens a metropolitano suo semel & secundo ex euangelica veritate, & apostolica atque canonica auctoritate, & decretis apostolicæ sedis commonitus, ut eamdem perniciosam excommunicationem resolveret, in pertinaci contumacia sua in suum periculum non persisteret.

PARS II Aug. lib de fide & operibus c. 1. Timot. 5. Matt. c. 18.

Iterum de excommunicatione suorum clericorum.

Proverb. c. 9. *Quomodo si spina nascatur.*

Contra cujus inobedientiam, qui mihi, suo metropolitano, literas sui ex hac causa consensus contumaciter mittere recusavit, quid sacræ leges & regulæ dicant, subjungam: Honorius & Theodosius Augg. in legali edicto suo, directo Aurelio Carthaginensi archiepiscopo, decreverunt dicentes: *Religio itaque tua competentibus scriptos universos episcopos faciat admoneri, scituros diffinitione sanctimonii tui hanc sibi diffinitionem esse proscriptam, ut quicumque damnationi supra memoratorum, quo pateat mens pura, subscribere, impia obstinatione neglexerint, episcopatus amissione mulctati, interdicta in perpetuum, expulsi civitatibus, communione priventur.* Et paulo post: *Vna enim eademque culpa est eorum qui aut dissimulando conhibentiam, aut non damnando favorem noxium præstiterunt.* Et hinc S. Gregorius ad Felicem episcopum in Sardica: *Qualiter, inquit, obedientia, vel sit reverentia præpositis exhibenda, ex tuis quoque subjectis ipse non ambigis. In qua re valde est utile, si id quod disciplinæ vigor imponit, nullo cogente humilitas laudanda servaverit. Pervenit ad nos itaque quod fraternitas tua Ioanni fratri nostro, primæ Iustinianæ episcopo secundum morem* constitutum parere despiciat, & nec decreto ejus, nec* relationi, juxta consuetudinem, voluisset subscribere. Quod si ita est, contristamur, quia superbiæ de te manifeste præbes indicium: quod quam sit, præsertim in sacerdote, culpabile, * divinæ clementiæ monitionis eloquitur. Propterea hortamur, ut mentis tumore deposito, antedicto fratri & coepiscopo nostro humilem te exhibeas, & parere non desinas: quatenus & Deus gaudeat in fraternitatis vestræ concordia,*

Inobedientia pœna.

Greg. l. 4. epist. 7.

* al. abest *constitutum*
* al. *relationi quam ad nos dixit*,
* al. *divinæ admonitionis clamant eloquia*

& alii de te sumant bonitatis exemplum. Nam si, quod non credimus, te in superbia permanere contigerit, districtam canonicamque disciplinæ correctionem contumaciæ tuæ scito sacros canones ulciscenter imponere. Bene ergo facis talem te sponte salubri consideratione præbere, qualis esse canonica * coercitione compelleris. Nam nec tibi denuo post hanc nostram admonitionem licebit ad tua voluntatis arbitrium, contra morem, majoribus tuis inobedientem existere: nec nos tantæ indisciplinationis ecclesiasticam cognoscas dissimulare vel differre vindictam.* Vnde attendentes judicii comminationem beati Gregorii, contra inobedientiam archiepiscopo suo, qua dicit: *Denuo post hanc nostram admonitionem nec tibi licebit ad tuæ voluntatis arbitrium, contra morem, majoribus tuis inobedientem existere: nec nos tantæ indisciplinationi ecclesiasticam cognoscas dissimulare, vel differre vindictam.* Discerpite utrum quod in terris consistens, & conversatione in cælis habitans intentavit; & adhuc nobiscum in suis constitutionibus vivens, de cælo in hujusmodi creditur intentare, post tot commonitiones, vindictam tantæ indisciplinationi istius regularum contemptoris dissimulare, vel differre diutius debeamus, nos qui per Dei gratiam ad cælestia suspiramus.

ANNO CHRISTI 871.
*al. *nos scito ulciscenter imponere.*
* al. *coercitione exigente.*

CAPUT XXIII.

Quod Hincmaro eidem Rhemensi traditionis crimen per calumniam imponit.

POST tantas denique, & alias plures, quas vitando prolixitatem prætereo, commonitiones & sacras auctoritates a me illi prolatas; sicut dominus de rebellante adversum se populo queritur: *Curavimus Babylonem, & non est sanata.* Et, *versa est mihi domus Israel in scoriam*; accidit mihi ab illo, quod Salomon dicit: *Acetum in nitro ei qui cantat carmina corde pessimo. Acetum*, inquit Gregorius, *si mittatur in nitrum, fervescit nitrum protinus, & ebullit: & perversa mens quando per increpationem corripitur, nec per prædicationis dulcedinem ad bona suadetur, & correptione fit deterior, & inde in murmurationis iniquitatem succenditur, unde debuit ab iniquitate compesci.* Vnde subsequitur in rotula nuper 16. Kal. Iulias præsentis 4. indictionis mihi directa.

Ierem. c. 5. *Mali homines exasperantur correptione.* Ezech. c. 22. Proverb. 25. Greg.

Nulla, inquiens, *consanguinitatis pietate restricti, sed neque aliqua archiepiscopalitatis præstabilitate aut probitate, ab * orgis justitiam non operante retenti, suadentes, ac inimo compellentes me tradendo, ut a regia potestate manciparer custodiæ, scribentes literis vestris ad eum ita: Et cum Silvanectis venerit, habe tales homines strenuos ac peritos, sicut opus est ad talem bestiam capiendam. Et ad Odonem complicem vestrum, sic, ut quando ad synodum venerimus, Deus poterit dare nobis quid loquamur: usquedum de isto indomabili unicornio, & inquieto animali nos liberabit. Hæc autem perficere laborare non cessastis, a tempore quo synodum in Suessionica civitate pro depositione Rothadi habuistis: eo quod renitebar substitui contra sacras regulas in ejus loco episcopum, antequam universalis papa pro tanto consuleretur, ut auctoritas se habet, negotio. Quod dum ante efficere non valuistis, quia nondum venerat hora mea, in Silvaco compote estis potiti voto. Et hoc vos egisse Rhemi mihi negastis; quod tamen tunc vobis aperte dicere nolui.*

Laud: ad Rhemensem.
* fort. *ira*

De

De quibus scribo. Lex Iustiniani dicit, ut *metropolitanus vel primas provinciæ, de ecclesiastico jure, vel de aliis negotiis inter conquirentes audiat: & quod ecclesiasticis canonibus & legibus nostris consentaneum sit, hoc diffiniat, & nulla pars valeat calculo ejus contradicere.* Et hinc beatus Gregorius sæpenumero in suis ex Regesto decretis præcipit, ut *secundum leges & canones ecclesiastica judicia terminentur.* Et sacræ leges, quas ecclesia catholica recipit, dicunt: *Quoniam confiteri quisque in judicio, non tantum sua voce, sed & literis, & quocumque modo potest: convinci autem non nisi scriptura aut testibus potest.* Et de clericis, in posteriori lege Majoriani abrogatum demonstrant, ut *clerici per compromissi vinculum non adeant episcopale* judicium. Et item leges sacræ dicunt, ut in criminalibus causis nec accusator, nec accusatus per procuratorem, aut aliam personam defensare se permittantur, nisi ingratum libertum patronus accuset. Et in causa capitali nemo damnatur, neque absens per alium accusare aut accusari potest; nisi forte accusatus legaliter ac regulariter evocatus (quia, ut scribit Gelasius, *Ita vocatur ad judicium certa quacumque persona, ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis*) ad purgandum se, contra evocationis regulam venire distulerit, ut secundum leges, & decreta Gregorii, in eum, quasi in contumacem proferatur sententia. Et secundum leges & canones, ut dicit Felix, *respondere diffidens, objecta confirmat*: quatenus ut Bonifacius papa decrevit, *dilationem sententiæ de absentia non lucretur.* Cujusmodi judicio & accusator secundum leges & canones subjacebit, si accusationem suam legalem, ac regularem prosequutus non fuerit; ut aut quæ objecit, legaliter ac regulariter comprobet, aut falsitatis reus judicio legali ac regulari subjaceat. Sicut in legis Theodosianæ lib. 9. c. 26. & 27. in Carthaginensis concilii c. 19. & Africani concilii c. 27. evidenter ostenditur. Sed & conspirans cum propria plebe, & nonnunquam vocatus ad concilium venire detractans, putans sibimet plebem suam posse sufficere, fraterna dilectione contempta; non tantum diœcesim amittere, verum & auctoritate publica ab ipsa principali cathedra removeri, & propriis carcere, ut rebellis, præcipitur: sicut in 20. Capitulo Africani concilii continetur.

Ceterum, quia gravissima ex hoc crimine judicia & in legibus sacris, & in ecclesiasticis regulis demonstrantur, tam in accusatum, quam in per calumniam accusantem, & non probantem; sive præsens in judicio Hincmarus a se objecta prosequatur; vel objectis sibi respondeat; sive sæpius regulariter evocatus adesse neglexerit: necesse erit ex utrisque partibus veritatem inquiri, & quæ inventa fuerint, juste & rationabiliter deffiniri. Dicit namque suum me traditorem, id est, proditorem, videlicet episcopum episcopi delatorem. Et historiæ, ac chronicæ ecclesiasticæ adstruunt, præcipue chronica Prosperi, Cæciliano ecclesiæ Carthaginensis episcopo objecta crimina non probata fuisse; maxime quod a traditoribus divinarum scripturarum fuerit ordinatus. Et non leve crimen est, si ego qualiscumque archiepiscopus per me domino consecratum episcopum tradidi. Unde & signa literarum mearum, quibus recognoscerem me suum tra-

A ditorem mihi isdem frater noster ad comprobationem producere*. Sicut & de traditore domini nostri scriptum est; quia traditor eis, quibus eum tradebat, dedit signum, ut quemcumque osculatus fuisset, ipsum tenerent. De quo idem dominus ad Pilatum dicit: *Qui tradidit me tibi, majus peccatum habet.* Duarum quoque epistolarum mearum verba mendose, ac si duos testes adversum me in testimonium protulit: ut & in accusatione summi capitis nostri factum fuisse legimus. *Omnes*, inquit Gregorius, *electi, quia summi capitis membra sunt, caput quoque suum in passione sequuntur, ut ipsos adversarios in sua morte sentiant, de quorum vita præsumebant;* B *& tanto eis crescat merces operis, quanto eis virtutis lucrum proficit & ex aliena damno caritatis.*

Sanctus autem Zosimus papa ad Aurelium, & ad universos episcopos per diversas provincias constitutos scribens, ostendit quantum scelus sit traditionis, dicens: *Lazarus dudum in Taurinensi concilio* præmissorum episcoporum sententiis pro calumniatore damnatus, cum* Briccii innocentis episcopi vitam falsis objectionibus appetisset. Post vero* indebite ab eodem Proculo, qui inter ceteros in* synodo damnationi ejus adsenserat, sacerdotium consequutus est, a quo se ipse vitæ suæ conscientia datis literis in* abdicatione sui sua sponte summovit.* Et in lib. 8. Theodosianæ legis c. 29. de calumniatoribus scriptum est, C *Gratianus, Valentinianus, Theodosius A A A. Hellibico comiti, & ministro utriusque militiæ. Non est ratio qua manifesti calumniatoris supplicium differatur. Non enim patimur frequenter iterari, quæ consistere prima accusatione non quiverint; atque alienam innocentiam securitatemque sine crimine, damnabili appetitione terreri. Data 3. Kal. Iun. Merobaude & Saturnino Conss.* Iidem Augusti Menandro Vicario Asiæ: *Nostris & parentum nostrorum constitutionibus comprehensum est, eos qui accusationem alienis nominibus præsumpsissent, delatorum numero esse ducendos. Atque ideo calumniosissimum caput & personam judicio irritæ delationis infamem deportatio sequatur: quo posthac singuli universique cognoscant, non licere* D *in eo principum animos commoveri, quod non possit ostendi. Data Idus Maias, Arcadio & Bautone Conss.* Et item Arcadius & Honorius A A. Victuro proconsuli Africæ: *Innocentes sub specie falsæ criminationis non patimur callidorum impugnatione subverti: qui si tentaverint, intelligant sibimet severitatem legum pro commissis facinoribus incumbere. Data 4. Id. Mart. Mediolano. Honorio August. III. & Eutychiano Conss.* Et item ibi post alia: *Calumniatores etiam sunt, qui falsa deferentes contra cujusque innocentis personam, principum animos ad iracundiam commovere præsumunt; qui omnes infames effecti, in exilio detrudentur.* Et in lib. 10. c. 5. de delatoribus lex E promitur, quam idem frater in suis compilatis quaternionculis synodo apud Attiniacum præsentatis subscripsit, & subscribi a suis clericis fecit. Quæ quia ecclesiasticis judiciis de ministris ecclesiasticis non convenit, hic eam mittere supersedi.

CAPUT XXIV.

Illa calumnia tabulis testibusque productis a Rhemensi dissipatur.

27 Et quia dixit, *suadente, ac immo compellente me tradendo, ut a regia potestate manci-*

Pars II. * deest *debet.*
Matt. c. 26.
Ioan. c. 19.
Greg.
Zosim. ep. 6. t. 2. concil.
* al. *gravissimorum*
* al. *Brissi*
* al. *indebitum*
* al. *synodo dãnationis ejus accesserat,*
* al. *abdicationem*
Leges imperatoriæ contra calumniatores.
Hinc. l. 55. Cap. c. 40. p. 536.

manciparetur custodiæ, domnus rex præsens, A si dignatus fuerit, veritatem coram vobis hinc dicere potest, quia nullus eo melius scit, si ipsum fratrem nostrum tradidi, & ei suasi, vel consilium illi dedi, sive consensum præbui, ut eum regia potestas manciparet custodiæ. Nam quando suis jussionibus resultabat, & adversus eum rebellabat, domno regi misit literas suas, quas mihi dominatio sua direxit, mandans ut apud Silvacum ad eum venirem; & antequam illuc venirem, literariam responsionem de literis Hincmari remandarem. Et quoniam mihi contra fidem, & bonos mores nihil mandavit, & apostolica regula nobis præcipit, ut *subjecti simus regi, tanquam præcellenti*, feci de jussione B illius ut potui, & istiusmodi literas exinde illi direxi.

Epist. Rhemens. ad regem.

Domino glorioso sit semper salus & vita. Carißima & reverentißima dominatio vestra, exiguitati meæ literas Hincmari ad vos missas, & vestras illi remissas direxit, jubentes ut de his considerarem: sed non jußistis ut inde responderem. Iußistis etiam ut apud Silvacum ad vos venirem: sed qua die Calendarum illuc venirem, non mandastis. Nunc autem iterum dominationis vestræ literis rogastis ut ad Silvacum veniam, sed diem non mandastis quando veniam. Mandastis etiam, ut antequam ad Silvacum veniam, literariam responsionem de literis Hincmari, vobis remandem. Et non demonstrastis utrum vobis quid mihi ex literis Hincmari videatur, respondeam; an quid Hincmaro ex his respondendum sit, quod mihi videtur, scribam. Vnde dominationi vestræ quod mihi ex literis videatur, scribo. Videlicet quia spiritu superbiæ illum agi, sicut & antea, mihi videtur: & hoc, quantum video, laborat, ut nulli subjectus sit, & maximam habet fiduciam, ut per sedis Romanæ potestatem omnia quæ cupit, evincat. Veniam autem, si dominus permiserit nunc Kalend. Iun. ad Codiciacum, & in crastino ubi vos esse audiero. Et si benigno vestro sederit animo, multum cupio ut fidelis vester, filius noster Hodo episcopus vobiscum sit, quando ad vos venero; ut quod ex his quæ dominatio vestra injunxerit, pro me agere nequivero, ipse perficiat. Sed & si esse poßit, multum vellem ut etiam alii de fidelibus vestris sociis nostris episcopis ibi adessent, qui periti sunt ad hanc bestiam capiendam ad ipsius salutem, ne in perniciem suam captionis retia transilire, & sibi periculum, & aliis impedimentum, & sacerdotali ministerio vituperium poßit aliquod facere.

(*Ville en Selme.* — Hinc. ibid. c. 27. p. 492. — *Coucy.*)

Laudunẽsis impostura.

Ego ita sicut hic posui, me scripsisse non denego. Quo contra ipse scribit, me scripsisse domno regi cum Silvanectis venerit, habere tales homines strenuos & peritos, sicut opus est ad talem bestiam capiendam. Et quomodo ad tradendum eum scriptura mea conveniat, quæ salutem illius, & non traditionem quæsivit? vos judicate. Et alteram domno regi ex eo direxi prolixam epistolam, cujus exemplar hic habeo: in qua continetur ad locum.

Fragmentũ alterius epistolæ ad regem.

Ego autem sic hæc quæ acta sunt, progredi timeo, & sic doleo; licet isdem Hincmarus sicut ad me pro certo per eos qui ab ipso audierunt, & ejus frendentes motus cum de me loquitur, vident, perventum est, mihi hoc totum reputat, quod vos a me provocati, quicquid contra eum egistis & agitis, dicens quod hæc omnia meo consilio & instinctu agatis. Quod non esse verum, melius ipsi scitis. Et item ad locum in eadem epistola:

Hincmarus non probat detẽtionem Laudunẽsis.

E *Quod autem jußistis ut consilium qualiter contra contumaciam Hincmari vobis agendum sit remandare procurem, cum venia vestræ dominationis respondeo, hoc mihi non modo difficile, verum etiam mihi videtur impoßibile.* Et paulo post: *Sicut vobis sufficienter est cognitum, sacros præcipere canones de causa episcopi, maxime unde regia vestra potestas læsam se queritur: & apostolicæ sedis auctoritas contentiose, sicut mihi relatum est, in medium devocatur, sine coepiscoporum tractatu atque consensu sententiæ consilium dare, vel quiddam diffinire non valeo.*

Hodoni autem epistolam pro eo, misi, interroganti quid vellem, ut Hincmaro daret consilium: unde illi prolixas literas misi, quarum exemplar hic habeo. alteram autem eidem fratri Hodoni pro Hincmaro misi epistolam, cujus exemplar & hic habeo, in qua continetur. *Quantum potes animum domni regis modifica, ne talia faciat in sancta ecclesia, & in episcopali ordine, unde tunc pœniteat, quando illa facta habere nolebit. Et reduc ei in memoriam quod B. David de Nabal stulto faciendum juraverat, sed ad intercessionem unius sapientis mulieris, in vaginam ultionis gladium revocavit. Et dic ei, quod per ipsum David Spiritus sanctus decantavit, quod iste senior noster sedulo cantat, & cantare debet, & omnis catholica cantat ecclesia:* C *Irascimini & nolite peccare. Et in libro Iob scriptum est: Non te superet ira, ut aliquem opprimas. Et hæc non dico pro persona Hincmari; quem utinam non vidissem! & quem non, sicut Deus Iudam per providentiam, sed sicut homo per improvidentiam ordinavi: sciens a domino dictum: Si oculus dexter, aut manus, aut pes scandalizaverit te, projice illa abs te. Sed pro ipso seniore nostro, ne in suo ministerio, & in ecclesia, & in generali ordine episcopali, & in his qui alterius socordia perire possunt, ipse taliter peccet, & in Deum, quod absit, offendat.*

(*Non extat Hincm. Rhem. ad Hodonem pro mitigando rege adversus Laudunensem.* — 1. Reg. 25. — Psal. 4. — Iob. c. 36. — Matth. c.)

Tertiam quoque eidem fratri pro eo misi epistolam, cujus exemplar hic habeo: in qua continetur: *Multum timeo ac doleo, ne forte* D *isdem filius meus, ac frater noster propter arrogantiam a domino per electionis judicium nesciatur, quem per humilitatem ipse scire non appetit. Quia de arrogantibus dominus queritur, dicens: Tenentes legem nescierunt me: & ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi. Et nesciri se ab hujusmodi dominus queritur; & nescire se principatum nescientem protestatur: quoniam qui eum per humilitatem nesciunt, a domino nesciuntur. Hæc autem cordis dolore constrictus de illo per vocem luctus emitto, dicens quod pius dominus clementer perituræ civitati flendo dixisse legitur: Quia si cognovisses & tu. Subauditur, fleveras. Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Tandem si istius indebitam pertinaciam Deus converterit ad debitam humilitatem, & ad bonum finem mala cœpta illius perduxerit, de his quæ in synodo apud Vermeriam futura sunt, sufficienter nobis responsiones dabit, qui unicuique fideli in se fideliter credenti repromisit: Aperi, inquiens, os tuum, & ego adimplebo illud. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.*

(*Alia Rhem. epistola ad Hodonem.* — Ierem. c. — Osee c. — *Rhemensis pietas in Laudun.* — Luc. c. 19. — Psal. 80. — Matt. c.)

Ego sic scripsi. Et Hincmarus dicit me ad complicem meum Hodonem scripsisse, ut *quando ad synodũ venerimus, Deus poterit nobis dare quid loquamur, usque dum de isto indomabili unicornio, & inquieto animali nos liberabit.* Quæ scripturæ quantum inter se discordent, ratio manifesta demonstrat.

Laudunẽsis impostura.

demonstrat. Nam etsi ita, ut dicit Hincmarus, ad Hodonem scripsissem: non tamen ibi colligere poterat illius traditorem me fore: cum etiam in literis suis me dicat dixisse: *Quando ad synodum venerimus, Deus poterit nobis dare quid loquamur.* Quæsivi enim inter exemplaria literarum exemplar epistolæ in qua hæc verba quæ dicit, contineantur, sed invenire non potui. Et licet eum unicornem, scilicet indomabilem bestiam in meis literis appellarem, non criminaliter peccatum committerem. Cum B. Gregorius exponens sententiam domini ad Iob dicentis: *Nunquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo?* de suo imperatore dicat: *Sæpe*, inquiens, *vidisse me memini quod cum se ad feriendum graviter hic rhinoceros accenderet, quasi elevato cornu bestiolis minimis mortis exilia, damnationemque subjectis immensis terroribus intentaret, repente fronti signo crucis impresso, omne in se incendium furoris extinxit.* Et utinam hic rhinoceros noster signum crucis fronti & cordi imprimeret, & e suæ contumaciæ ferocitate semetipsum extingueret, & se alterum faceret: ut cum apostolo dicere posset: *Vivo ego, jam non ego; vivit autem in me Christus.* Vnde Gregorius: *Extinctus quippe fuerat sævus ille persequutor, & vivere cœperat pius prædicator.* Adferat autem literas meas de quibus hic scripsit, & proferat eum qui eas illi dedit, & cognoscatur inde veritas. Nam quod dicit, mihi restitisse de Rothado: subscriptiones manus suæ, quas habeo, inde mendacii eum redarguunt, ostendentes, quia nihil de Rothado decrevi, vel de ordinando alium in locum ejus feci, quod mecum ipse non fecerit: sicut & synodalia gesta apostolicæ sedi directa, quibus ipse subscripsit, patenter ostendunt.

Ceterum veni ad domnum regem ad Solarium in Cippido, & ei literarum responsionem de suis & Hincmari literis detuli. Quam responsionem coram me, & Hodone episcopo, & Ottulfo, atque Hildeboldo tunc presbyteris, sed & coram Eirico comite; & non recordor aliorum nomina qui ibidem affuerunt, Hincmaro dedit, & * locum super noctem ad legendum concessit. Et in crastina ad regem reversus, quia in solita contumacia pertinaciter perstitit, ut nec ego, nec frater Hodo, nec etiam qui adfuerunt alii, quiddam rationis, vel humilitatis, aut episcopalis gravitatis obtinere apud eum potuimus: licentiam apud domnum regem petii: & quia satis infirmus eram, ad mansionem secessi. Si autem quiddam de traditione illius, vel de custodiæ mancipatione cum domno rege aliquid loquutus fui, non solum domnus rex hoc melius sapit: verum & isti religiosi episcopi Hodo, & Ottulfus, & Hildeboldus, veritatem nobis pro amore ipsius veritatis possunt edicere, & me aut noxium, aut innoxium de hac calumnia pronunciare. Scriptum est enim: *In ore duorum aut trium testium stabit omne verbum.* Et apostolus accusationem sub duobus, vel tribus testibus adversus presbyteros, recipi posse ostendit. Et Nicænum concilium, Neophytum episcopum a duobus vel tribus testibus redargutum, abstinere a clero præcipit, si aliquod delictum animæ circa personam reperiatur hujusmodi Sed & quia, ut supra posui, sacræ leges dicunt, quia convinci nemo potest, nisi scriptura vel testibus: audistis scripturas & suas, & meas, de quarum certitudine cum domni regis, & istorum episcoporum attestatione legaliter ac regulariter potestis discernere, atque decernere, si præfata judicia legum, & Zosimi, in eum qui me falso est calumniatus, recidere debeant; quæ in me procederent, si me per calumniam delatorem suum probare valeret.

Quæ, & alia, de aliis mihi ab eo illatis, non causa mearum injuriarum dico: sed zelo Dei & ecclesiasticarum regularum, atque divinæ ordinationis, secundum paternas constitutiones: ne pro loci mei officio damnari ex negligentia debeam: sed, sicut B. Gregorius in regula pastorali demonstrat, eumdem zelum postmodum, inter me & illum, fortem munitionem habeam, ne tunc ad vindictam sim destitutus, si nunc in correctiones fuero dissolutus. Necnon ut & de me veritas, & literarum illius falsitas, cunctis ejus accusationes & meas excusationes legentibus liqueat. Et si fortassis idem frater Hincmarus ideo subscripsit, & subscribi ab ecclesiasticis ecclesiæ suæ ministris fecit, ut delatori, juxta forenses leges, aut lingua capuletur, aut caput amputetur, quatenus in me, quem suum delatorem postea scripsit, hæc vindicta procederet: egit præpropere, & contra ecclesiasticam disciplinam, ut antequam me confessum, vel ordine regulari convictum videret: judiciali me sententia, & illa maxime, quam non recepit censura ecclesiastica, condemnaret.

CAPVT XXV.

Aliam nepotis calumniam de contemptu pontificiæ excommunicationis dissipat avunculus.

ALIAM quoque rotulam nimis prolixam præterito anno, Idibus Novembris, 4. indictionis, per Clarentium presbyterum suum direxit, in qua contra me scriptum habetur. *Non mihi*, inquit Hincmarus, *videtur dignum excellentia vestra fuisse, ut diceretis Berthario quod mihi renunciavit vos dixisse: Si eos præsignatos meos excommunicassem homines, qui talia agerent, & adhuc agunt, non eos excommunicatione teneri, videlicet anathematis vinculo non ligari. Sed non est mirum, si parvitatis meæ excommunicationem parvipenditis; ac forte inrationabilem judicatis, quando apostolicæ sedis excommunicationem & pro nihilo ducitis, & pro nihilo ducendam, utpote absurdam, judicatis.*

De qua calumnia mihi inlata, quia S. Gregorius in libro ex Regesto frequentissime dicit, secundum leges & canones, causas investigari debere, & judicia terminari, legantur leges & canones. Dicunt enim antiquorum patrum nostrorum regulæ: *Dignum est, ut vita innocentis nulla maculetur pernicie accusatoris. Ideo quisquis a quolibet criminetur, non ante accusatus supplicio detur, quam accusator præsentetur, atque legum & canonum sententiæ exquirantur. Quod si indigna ad accusandum persona invenitur, ad ejus accusationem non admittatur. Et, quod si episcopus aliquem de crimine putat esse damnandum, accusatoris vice discutiendum se sciat. Fas est enim ut quæ uni probantur, probentur & omnibus.* Quos canones si, ut solet ea quæ contra illum faciunt, refutare voluerit: audiat, quid hinc Leo papa ad Maximum Antiochenum episcopum dicat: *Quicquid, inquiens, * propter speciales causas synodalium conciliorum ad examen episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem, si nihil de eo est a sanctis patribus apud Nicæam diffinitum. Nam quod ab illorum regulis & * constitutionibus*

Margin: Pars II. — Accusare non intendit Hincmarus. — Gregor. — Habetur apud Hincm. post ep. 35. Pag. 617. — Responsio. — Ex concil. Tolet. 3. q. 9. c. Dignum est. — S. Leo epist. 62. * al. præter — (left margin, partly cut:) c. 39. Gregor. — ...o crucis ...edatur. — ...t. c. 2. ...gor. — ...c. lib. 55. ...c. 5. p. — ...es pra... s in ...ilio ap... t. ...pidum, ...pe. — ...rte no... super ...m — ...t. c. 16. ...m. 5. — ... conc. ... 2.

PARS II. ANNO CHRISTI 871.

* al. *constitutioneque* * *obtinebit*

constitutionibus discordat, apostolicæ sedis nunquam poterit obtinere consensum.* [28] Et Antiochena synodus, perfectum illud esse concilium, ubi interfuerit metropolitanus antistes. Et Zosimus papa in epistola ad universos episcopos per diversas provincias constitutos, provincialem Gallicanorum episcoporum synodum adprobat, dicens: *Lazarus*, inquit, *dudum in Taurinensi concilio gravissimorum episcoporum sententiis pro calumniatore damnatus, cum Briccii innocentis episcopi vitam falsis objectionibus appetisset.* Et Africæ provinciæ canones: *Causæ*, inquiunt, *quæ communes non sunt, in suis provinciis judicentur.* Et Africanum concilium decrevit, ut *quotiescumque clericis, cum quibus & episcopi numerantur, ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipsis, de quo prius egerit, probare non valuerint, ad cetera non admittantur.* Et sacræ leges dicunt, quia nemo convinci nisi scriptura, aut testibus potest. Et Gelasius in Commonitorio Fausto legatione fungenti dato, de episcopis prævaricatoribus: *Quid tamen dicerent, si non chartis suis in omnibus vincerentur?* Et Africanum dicit concilium: *Testes ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt: vel etiam quos ipse accusator de domo sua produxerit.* Et item sacræ leges dicunt: Vnius testimonium, quamlibet splendida, & idonea videatur esse persona, nullatenus audiendum.

Concil. Antioch. can. 20. Vide notas. Zosim. cit. Conc. Afr. c. 97. Cod. can. eccl. Afric. can. 130. Gelas. Cōmonit. Conc. Afr. cap. 98. Cod. can. eccl. Afric. can. 131.

Offert se legitimo judicio.

Vnde quia scriptura quam frater Hincmarus calumniatus est, impræsentiarum habetur: aut producantur ab accusatore adversum me legales & regulares testes, vel scriptura, qua me de hac calumnia, qua dicit, excommunicationem apostolicæ sedis & pro nihilo me ducere, & pro nihilo ducendam, utpote absurdam, prædicare. Quod si agi ab eo, vel a quoquam nequiverit: leges & regulæ de calumniatore sententiam proferent. Et veniet frater Bertharius diaconus, in præsentiam vestram, quem sibi Hincmarus renunciasse dixit, me illi dixisse, quod si præsignatos suos homines excommunicasset, qui talia scilicet contra leges ecclesiasticas egerunt, & adhuc agunt, non eos excommunicatione teneri, videlicet anathematis vinculo ligari. Et quia discreta est ista Hincmari in scriptura sua sententia, quia de sua excommunicatione a me annullata ad Bertharium se reclamat, liceat mihi legaliter ac regulariter in præsentia vestra confligere cum eodem Berthario.

Hinc. l. 55. Cap. c. 29. p. 501. & c. 55. p. 521.

CAPVT XXVI.

Sensum suum catholicum de summa sedis apostolicæ in solvendo ligandoque potestate publice profitetur Hincmarus.

Pap. 617. cit.

De eo autem quod dicit idem Hincmarus: *Sed non est mirum, si parvitatis meæ excommunicationem parvi penditis, ac forte irrationabilem judicatis,* [29] *quando apostolicæ sedis excommunicationem & pro nihilo ducendam, utpote absurdam, prædicatis;* cum eo legaliter, ac regulariter est mihi, consilio & auxilio vestro agendum. Qualiter autem de apostolicæ sedis, quæ est omnium ecclesiarum in toto orbe terrarum mater & magistra, & cujus pontifex, patriarcha est patriarcharum, & primas primatum cunctarum provinciarum, ligatione atque solutione sentiam atque teneam, ut sciatis mendaciter hinc me ab Hincmaro calumniatum: quam decernat Africanum concilium, *ut quotiescumque clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipsis, de quo prius egerit, probare non valuerint, ad cetera jam non admittantur:* coram vobis expono, sicut corde credo ad justitiam, & ore confiteor ad salutem.

Can. Afric. cit.

Petri privilegium. S Leo serm. 3. in anniverſ. assumpt. Matt. c. 16.

Et sicut ex doctrina beati Leonis, ejusdem sanctæ & primæ sedis pontificis didici, qui in sermone sui natalis, inter cetera dicit: *Quod dicitur beatissimo Petro, Tibi dabo claves regni cælorum, & quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis, & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis: transivit quidem etiam in alios apostolos jus istius potestatis, & in omnes ecclesiæ principes decreti hujus constitutio commeavit: sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis ecclesiæ rectoribus Petri forma proponitur.* Manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur æquitate judicium: nec nimia est vel severitas vel remissio, ubi nihil est ligatum, nihil solutum, nisi quod B. Petrus aut ligarit, aut solverit: qui regem cælorum, ut Augustinus & ceteri doctores exponunt, majore præ ceteris devotione confessus est; merito præ ceteris ipse conlatis clavibus regni cælestis munere donatus est: ut constaret omnibus, quia absque ea confessione ac fide regnum cælorum nullus possit intrare. Claves autem regni cælorum, ipsam discernendi scientiam, potentiamque judiciariæ potestatis nominat, qua dignos recipere in regnum, indignos secludere debet a regno. Vnde dominus manifeste subjunxit: *Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis.*

Toti ecclesiæ datum. Ioan. c. 20.

Quæ solvendi ac ligandi potestas, quamvis soli Petro data videatur a domino; absque ulla tamen dubietate noscendum est, quia & ceteris apostolis datur, ipso teste, qui post passionis resurrectionisque suæ triumphum apparens eis *insufflavit & dixit* omnibus, *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Nam sicut interrogatis generaliter omnibus, Petrus respondit unus pro omnibus; ita & quod Petro dominus respondit, in Petro omnibus respondit: Necnon etiamnunc in episcopis ac presbyteris omni ecclesiæ officium idem committitur, ut videlicet agnitis peccantium causis, quoscumque humiles ac vere pœnitentes respexerit, hos jam a timore perpetuæ mortis miserans absolvat: quos vero in peccatis quæ egerunt persistere cognoverit, illos per * omnibus suppliciis obligandos insinuet. Vnde alias dominus, de correpto semel & iterum, ac tertio, sed non pœnitente fratre, præcepit dicens: *Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Et ne leve quisque putaret ecclesiæ se judicio condemnari, mox terribiliter adjunxit, *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Omni igitur electorum ecclesiæ, juxta modum culparum, vel pœnitentiæ, ligandi ac solvendi datur auctoritas. Sed idem B. Petrus, qui Christum vera fide confessus, vero est amore sequutus, specialiter claves regni cælorum, & primatum judiciariæ potestatis, & curam pascendarum ovium dominici ovilis accepit; & in primatu illius successores ipsius in sede ejus acceperunt: ut omnes per orbem credentes intelligant,

* deest *æt.* Matt. c. 18.

Sed Petro primatus.

gant, quia quicumque ab unitate fidei, vel societatis illius quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi, nec januam possunt regni cælestis ingredi.

De qua obligatione vel solutione episcopali, quod nobis apostolicæ sedis filiis ac discipulis, satis tremendum, & cavendum, atque observandum est, S. Gregorius in homilia evangelii dicit: *Sæpe in ligandis ac solvendis subditis pastor suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Unde fit ut ipsa hac ligandi & solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subjectorum moribus exercet. Unde recte per prophetam dicitur: Mortificabant animas, quæ non moriuntur: & vivificabant animas, quæ non vivunt.* Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat; & non victurum vivificare nititur, qui reum supplicio absolvere conatur: ac sæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatos solvat. Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque solvendi potestas exercenda.

Ceterum sicut B. Augustinus, & ceteri catholici doctores dicunt, non sunt ligamenta vel solutiones sanctæ ecclesiæ, quæ contra sanctam ecclesiam fiunt; vel ab his fiunt, qui contra dogmata catholicæ ecclesiæ sentientes, contraria ipsi ecclesiæ ligant, vel solvunt. Sancta quippe ecclesia dicit: *Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Odivi ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Lavabo inter innocentes manus meas.* In cujus solius catholicæ ecclesiæ unitate, quæ per hæreses & schismata non est divisa, ut vera sunt sacramenta, ita vera sunt ligamenta atque solutiones; quæ ædificata est super petram: quæ unica columba appellatur: quæ sponsa pulchra sine macula & ruga: & hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ vivæ, paradisus cum fructu pomorum, locus penes Deum in quo solide statur, & locus auro in quo confletur; & domus Dei quæ claves regni cælorum accepit, ac potestatem ligandi & solvendi. Hanc domum si quis corrigentem corripientemque contempserit, præcipitur a domino ut *sit sicut ethnicus & publicanus.*

Ita de ligatione & solutione sanctæ catholicæ ecclesiæ, & apostolicæ sedis pontificis, sed & subjectorum sibi episcoporum ex ejusdem apostolicæ sedis doctrina credendum, & tenendum, atque sequendum accepi: & ita credo, teneo, & sequor. Et qui aliter de me dixit atque dixerit, ostendet se esse malivolum, & me probare non poterit non esse catholicum: se autem comprobabit mendacem criminatorem, & non criminis esse me reum. Quæ autem mihi discenda sunt, & libenter & obedienter ab illius summæ sedis catholica doctrina paratus sum discere, tenere, & loqui; quæ in primatu B. Petri, cui dominus trina repetitione pascendas suas oves commisit, & ut confirmaret fratres suos præcepit, privilegium primatus omnium ecclesiarum in toto orbe terrarum accepit.

CAPUT XXVII.

Quod plura falso narrat de literis apostolicis secum non communicatis.

Isdem etiam frater noster Hincmarus, mihi literis suis impegit noxam non levem; si verum diceret, me commisisse contra eamdem sanctam & apostolicam sedem, dicens: *Vocastis me literis vestræ auctoritatis Attiniacum ad synodum, intimantes quia literæ domini apostolici domino regi Carolo, & regni ipsius episcopis directæ fuerunt, de quibus sine synodali consultu respondere non poterat: Quamvis has literas in Gundulfivilla suscepissetis, ubi & præsens adfui: quas mihi ibidem nullatenus ostendistis. Cum autem Attiniacum veni, dedistis mihi quasi exemplar earumdem, legere me rogantes; & sic statim inde me respondere, & ut perlegens idipsum exemplar vobis protinus redderem, præcepistis. Sicut autem postea per aliud didici exemplar, plura in indiculo vestro mihi ostenso defuerunt.*

PARS II. Ibid p. 613.

vel Hundulfi villa, Houdilcourt

Quæ dicta illius non sunt vera. Nam ipsa die quando missi domni apostolici, in Gundulfivilla ejus epistolas in præsentia regis & episcoporum, & ceterorum fidelium qui ibi aderant, mihi dederunt: sicut & domnus rex scit, & episcopi, ac ceteri in quorum præsentia epistolas illas accepi, antequam de ipsa domo exirem, audiente rege, & audientibus episcopis, & ceteris qui ibidem fuerunt, eas relegi. Et si Hincmarus ibi fuit, & audire eas voluit, sicut & ceteri eas audierunt, audire modis omnibus potuit. Quod dicit, quoniam quasi exemplar earumdem, quando Attiniacum venit, illi dedi, & legere rogavi, & sic statim respondere, non dicit verum. Exemplar secundum tenorem authenticum epistolæ illi ad legendum dedi, sicut & Erardo, & Vvaniloni, & Vulfado, & ceteris archiepiscopis domni Caroli ex integro misi, & eamdem epistolam in synodo apud Attiniacum relegi. Quod dicit, me jussisse illum ut statim responderet: non sic dixi: sed ut legeret illud exemplar, & videret quid inde respondere. Quod dicit, quia per aliud exemplar didicit plura in indiculo meo sibi ostensa defuisse: integrum exemplar epistolæ illi legendum dedi. In indiculo autem a me collecto, & regibus, & episcopis relecto & dato, quantum de ipsa epistola, sed & de illa quam domnus apostolicus misit, necessarium ad mittendum vidi, misi, & exemplar ipsius indiculi domno apostolico ex epistola mea direxi. Et ipsam epistolam domni apostolici, sed & memoratum indiculum, sed & scripta ipsius fratris Hincmari, hic habeo: quibus probari potest me verum dicere, & illum a vero deviare.

Revincitur falsi.

Turonensi, Rothomagensi, Bituricensi.

Nihil istorum extat.

CAPUT XXVIII.

Quod vane gloriatur, excommunicationem a se factam a sede apostolica probatum iri.

Scribit etiam in rotula quam per Clarentium presbyterum suum mihi transmisit hoc modo: *Tam intentative in Attiniaco de excommunicatione a me in parochia mea facta interrogatus sum. Tantummodo hoc interea pando, eo quod vos inauditam illam, ac contra apostolicam doctrinam, & contra ecclesiasticam veritatem fuisse asseratis factam. Non aliam illam feci, quam a vestra vivæ vocis doctrina faciendam didici, & vos ea quæ jure destruxistis, ab re ædificare non debetis. Immo & quam in Romana sede apostolica auctoritate cognovi præinditam, & de qua eamdem mihi sedem declamo fore auctricem: cujus interest & de illa a me facta excommunicatione judicare, & de vestra resolutione decernere.*

Hinc. Laud. ibid. p. 632.

Ad quæ rescribo. Majores ac doctores nostri dixerunt, quædam esse nomina, quæ in femininum

Refellitur.

PARS II.

ninum flecti non possunt, ut auctor, cursor. Et iste novus doctor, qui noviter adinvenit quod diceret de ipsa excommunicatione, apostolicam sedem se reclamat fore *auctricem*. Sed me auctorem non habebit, de eo quod super me dicit, *quia non aliam illam excommunicationem parochia sua fecit, quam a meu viva vocis doctrina faciendam didicit*. Et quod mox subsequitur. *Quoniam ea quæ jure destruxi, ab re ædificare non debeo*, verum esse confirmo. Nam per euangelicam veritatem, & apostolicam atque canonicam auctoritatem; necnon & per apostolicæ sedis doctrinam atque decreta, suam perniciosam excommunicationem destruxi: quam ab re ædificare non debeo, nec volo, nec valeo.

Falsum est Romana ecclesia exemplo id factum.

In eo vero quod dicit, quia non aliam illam excommunicationem fecit, *quam in Romana sede apostolica auctoritate cognovit præinditam*; id est, ante insertam, ante impositam, ante immissam: nimis audacter posuit in cælum os suum. Et ideo non est mirum si lingua ejus transivit in terram, ut de me peccatore diceret: *non aliam illam feci, quam a vestra viva vocis doctrina faciendam didici*. Sed sicut apostolica sedes a nobis accusari non debet, nec valet: ita excusatione nostræ humilitatis non indiget. Verumtamen quod non ab incertis relatoribus inde audivimus, cum venia ipsius sedis libere dicere possumus. Audivimus namque, quia sanctæ memoriæ Nicolaus papa, sancta Romana ecclesia in afflictione posita, auctoritate veteris & novi testamenti, in jejunio, & fletu, ac planctu, in cinere & cilicio litanias indixerit. Sed a nullo audivimus, quia causa suarum injuriarum & ipsius sedis apostolicæ, parvulos in discrimine mortis positos baptizari, & obeuntibus atque petentibus ultimam pœnitentiam, & viatici muneris communionem, & mortuis sepulturam negari præceperit. Et quod de illa excommunicatione perniciosa quam fecit, eamdem sibi sedem *fore*, sermone vitioso, atque calumnioso dicit *auctricem*, non credimus. Absit enim ut, sicut hic frater Hincmarus in pernicioso scripto suo improprie dicens declamat, suæ consigationibus impietatis apostolica sedes consentiat; minime autem *auctrix* existat. Quæ per B. Cælestinum universo mundo apostolice intonat, *Obsecrationum, inquiens, sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab apostolis tradita, & in toto mundo, atque in omni catholica ecclesia uniformiter celebrantur: ut legem credendi, lex statuat supplicandi. Cum enim sanctarum plebium præsules mandata sibimet legatione funguntur, apud divinam clementiam humani generis agunt causam; & tota secū ecclesia congemiscente postulant & precantur, ut infidelibus donetur fides*. Et sic pro omnibus exorare dominū catholicā ecclesiam debere demonstrat, ut erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum filii caritatis suæ: & ex vasis iræ, faciat vasa misericordiæ: qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat: & qui vult omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; & neminem vult perire. Absit, inquam, ut auctor sit sancta sedes apostolicæ istius pertinacis crudelitatis tantorum hominum, qui per baptismum, vel per sacerdotalis ministerii reconciliationem salvari, & per viatici muneris communionem ab æterno poterant liberari interitu mortibus reo: quia non poterat fieri ut in tam ampla parochia, sicut illa est, quæ specialiter subjacet Lauduni municipio, per quinque circiter dies, quibus eo modo, sicut præmisi, fuerat conligata, quia eam antea metropolitana solicitudine, euangelica, & apostolica, atque canonica, & apostolicæ sedis auctoritate absolvere non concurri, plures sine baptismo, & absque communionis gratia, non obierint: de quibus quicumque salvati sunt, salvantis est donum; qui autem perierunt, perditoris & pereuntium fuit meritum.

Nicolaus papa litanias indixit.

Cælestin.

Coloss. c. 1. *Rom. c. 9.* *Ezech. c. 33.* *1. Timot. 2.*

aliquid deest. *Quinque dies tenuit*

Anno Christi 871. excommunicatio.

Attamen licet, velut sanctus Ambrosius in fidei devotione Valentiniani, & beatus Augustinus disputando demonstrat, ut sicut in illo latrone cum domino crucifixo & credente, & confitente, quod ei ex baptismi sacramento defuerat, complevit omnipotentis benignitas: 30 ita forte parvulis quibus baptismum denegari jussit, parentum vel patronorum corde credentium, & etiam parvulis fideli confessionis verbo baptisma expetentium, sed non impetrantium fides, & fidelis postulatio prodesse potuerit: donante eo, cujus spiritus, quo regeneratio fit, ubi vult spirat; & etiam ante baptismum se baptizandis infudit, sicut in sacra historia legitur. Similiter & de his qui ultimam pœnitentiam, & viatici muneris communionem petierunt, & impetrare pro sua interdictione non potuerunt, gratia ejus, cui ab omni fideli dicitur: *Gemitus meus a te non est absconditus*: & quibus singulis dominus dicit: *Mox ut ingemueris, salvus eris*, ad salutem prodesse valuerit. Ipse tamen de eorum perditione securus esse non potest, si aliqui sine eisdem sacramentis per suam jussionem abierunt, ut non districte inde judicetur.

Opinio singularis Hincmari. *Ambros. de obitu Valentin. August.*

Psal. 37.

Et si vult dicere de excommunicatione Nortmanni, quam mendaciter per subreptionem a sede apostolica elicuit, suggerens Nortmannum res suæ ecclesiæ invasisse, quas ipse aut regi, aut Nortmanno beneficiandas concessit, aut filio Nortmanni beneficiavit, sicut scripta sua demonstrant: respondendum ab eadem sancta & discretissima sede credimus: *Fiat tibi secundum fidem tuam*. Et, *ex verbis tuis condemnaberis*. Et quod B. Augustinus in serm. 7. euangelii Ioannis dicit: *Iuris*, inquiens, *forensis est, ut qui in precibus mentitus fuerit, non illi prosit quod impetravit. Dixisti enim quod voluisti: & cui dixisti, nescivit an verum sit, dimisit te adversario tuo convincendum, ut si ante judicem convictus fueris de mendacio, quia non potuit ille nisi præstare, nesciens an fueris mentitus, ibi careas beneficio rescripti, quo perduxisti rescriptum*. Et hoc jus in corpore libri Theodosianæ legis haberi legimus. Ceterū, sicut de Deo omnipotente, cum omnia possit, scilicet quæ omnipotentiæ illius conveniunt, recte dicit apostolus: *Seipsum negare non potest*: ita & nos de illa sancta sede dicimus, quia sibi ipsi, præsertim in tam manifestissimis & maximis causis, & humanæ redemptionis atque salutis singularibus præsidiis, contraria nullo modo esse potest: & quæ secundum euangelicam veritatem, & apostolicam traditionem, atque canonicam auctoritatem, per Siricium, Innocentium, Cælestinum, Leonem irrefragabiliter constituit, refragari a quoquam impune nulla ratione dimittet. Cujus interest, sicut isdem frater Hincmarus scribit, *de illa a se facta excommunicatione judicare, & de mea resolutione decernere*.

Occurrit objectioni excommunicatione Nortmanni.

Matt. c. 9. *Matt. c. 12.*

Mentitus precibus nihil impetrat.

2. Timoth.

Verumtamen, sicut ex concilii Sardicensis canonibus SS. Innocentius, Bonifacius, & Leo promulgaverunt, prius majores causas, quæ ad statum

Prius in provincia judicandum, deinde Romam referendum.

tum ecclesiarum, & ad concordiam pertinent sacerdotum, apud nos, sub timore domini, convenit ventilari; & de componendis, quæ forte nostro nequiverint sopiri judicio; & de judicio nostro compositis post judicium oportet ad sedem apostolicam plenam rationem transmitti: ut ea quæ juxta ecclesiasticum morem juste & rationabiliter apud nos fuerint diffinita, ipsius apostolicæ sedis sententia roborentur. Sic enim & S. Ambrosius scribens ad Theophilum Alexandrinum episcopum, sacras leges, & canones, ut post judicium ad sedem apostolicam relatio referatur, & qui legaliter evocatus, judicio adesse neglexerit, dilationem sententiæ proferendæ, sicut in contumacem, de absentia non lucretur, se intellexisse demonstrat dicens: *Cum sancta synodus cognitionis jus unanimitati tuæ, cæterisq; ex Ægypto consacerdotibus nostris commiserit, iterum oportet fratrem nostrum Flavianum convenias, ut si in eo perseveraverit, quo veniendum non putet, salvis concilii Nicæni, etiam synodi Capuensis statutis, inlibata pace universorum ita consulas, ut non videamur destruere quod ædificatum est. Si enim quod ædificavi destruo, prævaricatorem me ipse constituo; ac si quæ destruxi, iterum ædificem. Servetur ergo impertita pacis gratia inter universos, & nihilominus declinatio partis alterius frustrandi effectum habere non possit. Sane referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanæ sacerdotem ecclesiæ; quoniam præsumimus ea te judicaturum, quæ etiam illi displicere non queant. Ita enim utile erit consultum sententiæ, ita pacis & quietis securitas, si id vestro statuatur consilio, quod communioni nostræ dissensionem non afferat; ut nos quoque accepta vestrorum serie statutorum, cum id gestum esse cognoverimus, quod ecclesia Romana haud dubie cōprobaverit, læti fructū hujusmodi examinis adipiscamur.*

CAPUT XXIX.

Quod similem excommunicationem ab ipso Rhemensi factam esse falso criminatur.

De hac etiam excommunicatione mihi in Gundulfi villa per venerabilem quondam archiepiscopum Vvenilonem mihi mandavit, sicut domnus Adventius, & ceteri qui adfuerunt episcopi, sciunt, quia quod de illa excommunicatione fecit, ego illi insinuavi, dicens se habere quamdam villam in mea parochia, & quia homines ejusdem villæ rogavit, ad illam ecclesiam dare illorum decimam, ad quam eam dare debebant, excommunicaverim illos: & habebat inbreviatos, quot infantes sine baptismate, & quot homines sine communione inde obierint: quæ mihi in publicum objicere nollet, ne postea illi improperarem. Quod si alia mala de me sciret, illa etiam diceret. Unde illi statim per eumdem Vvenilonem remandavi, quia & inde, & de quibuscumque vellet, quæ illi viderentur, objiceret. Sed de hac causa verum non diceret, & contra canones se confitebatur egisse, qui me postposito ordinationem decimæ in mea parochia usurpavit.

Et postea inde illi scripto respondi, cujus exemplar hic habeo: in quo continetur, tria me considerasse in hoc quod dixit, me illi insinuasse quod de illa excommunicatione fecit. Primum quidem, quoniam si ratio inter illum & clericos Laudunensis ecclesiæ agitanda foret, de petitione ex causis in eo continentibus ab eisdem mihi porrecta, utrum esset an non veritate subnixa, nullam quæstionem deberet recipere, postquam suæ confessionis attestatione firmatur. Aliud vero, quia silentio suppressis bonis quæ illi insinuavi, atque insinuari feci, imputando mihi quod male illi de hac excommunicatione quam perpetravit, insinuaverim, reum se confessus est; quia scienter male fecit. Ac per hoc, secundum decreta Hilari papæ, suum contra regulas factum deberet ipse dissolvere. Quod si nollet, per sententias canonum, & apostolicæ sedis decreta, quæ nulla possunt ratione convelli, auctoritas metropolitana illud deberet annihilare. Tertium, quia ut secum me possot inlaqueare, si forte, ut assolet improvisæ menti accidere, illi statim hæc falsa de me rejiciendo imparatus & ira commotus non responderem, & se jactare valeret, me in aliquo inde concredidisse; voluntarie sibi de tali confessione laqueum studuit injicere. Et pro bonis mala retribuens, non ut quondam proditorum primicerius simulando pacem osculo, quam non habebat in pectore, sed exerto linguæ gladio, me aperte, ac impudenter decrevit impetere: & quasi me qualicumque patrono, ac benefactore, atque ordinatore suo tradito, talis confessionis de tantis impietatibus laqueo se suspendere. Sed benedictus dominus, qui secundum promissionem suam, qua dixit, *a flagello linguæ absconderis*, liberando animam meam a labiis iniquis, & a lingua dolosa, adjuvit me, & consolatus est me: mox telum falsitatis, scuto veritatis, respondendo rejeci.

Quæ animi dolore compunctus, non animi livore stimulatus, dixi, sciens capiti ac salvatori nostro mendaciter multa fuisse objecta: sed & productos adversus eum falsos testes fuisse. Nam & Romanæ sedis pontificibus Damaso, Sixto, & Leoni III. verum & aliarum insignium ecclesiarum pontificibus, Athanasio scilicet Alexandrino, Ioanni Constantinopolitano, Cæciliano Carthaginensi, sanctitate fidei & operationis atque scientiæ doctrinæ præclaris: necnon & quamplurimis aliis venerandis episcopis, ab hominibus invidis, & eorum locum, ac bonæ opinionis famam obtinere volentibus; sed non habere meritum illorum studentibus, mortalia & nefaria crimina falso impacta, & usque ad ecclesiastica judicia, & cognitionem publicam fuisse perducta legimus. Sunt enim hujusmodi viperæ nequitiæ homines, qui licet prius eorum mentes propria rodat invidia, in hoc tamen suas tegere posse iniquitates putant, si alios infamia modo quolibet maculare curaverint: quorum criminationes iidem viri sancti patientissime toleraverunt, & constantissime, adjuvante domino, revicerunt. Et horum, sicut scriptum est, intuens exitum, conversationis fidem mihi necesse est imitari: & ita compertus, & de illo in me prorsus expertus, quia phreneticus sæpe nulli majorem alapam dare solet, quam ipsi medico, qui eum curare volet. Sed & multum me miratum scripsi illi, ubi sensum suum habuit, quando de me, tantæ auctoritatis, & sapientiæ, atque religionis viro, sicut domnus erat Vvenilo, dixit, & ad plurimorum episcoporum notitiam pervenire fecit, quod si in judicio regulari dixisset, probare non posset: præsertim se reum de hoc ipso confessus, & confitendo se talia egisse, quæ etsi non confiteretur perpetrasse, negare non posset, seipsum inlaqueasse videre non potuit. Et quia mendacium erat quod dixit, me excommunicasse

Marginalia: Pars II. — Alium accusando crimen suum fatetur. — Confertur cum Iuda proditore. — Iob c. 5. — Viris maximis impositæ sunt calumniæ. — Vvenilo Rothomagensis. — Mendax est ejus objectio. — (left margin, partly cut:) ...tenus ...ctum. — ...mentū ...la Rhe... ...sis ad ...dunens. non ex...

PARS II. communicasse homines villæ de ipsa rusticana A parochia, & infantes sine baptismate, & homines sine communione in ea excommunicatione inde obiisse; mox illi remandavi, quoniam nulli unquam in mea parochia, postquam fui ordinatus episcopus, baptismum, vel viatici muneris communio, a me, vel a quoquam comministro meo denegata fuere: sicut omnes in parochia mea tam ecclesiastici, quam & sæculares, tam viri quam & feminæ sciunt.

CAPUT XXX.

Quod postulavit ut avunculus sua adversus ipsum scripta igni absumeret. Iterum de superiore calumnia, propter quam non debet ad accusationem admitti.

Hinc. l. 55. Cap. c. 4. p. 396.

MANDAVIT etiam mihi per præfatum venerabilem quondam archiepiscopum Wenilonem, ut si scripta quæ illi & ecclesiæ sibi commissæ, de excommunicatione qua agitur ab eo intentata suæ parochiæ, transmisi, quæque ibi secum habebat, coram aliis incenderem, & annullanda dicerem, meque contra rationem & auctoritatem fecisse profiterer, mecum pacem habere vellet. Unde illi pro tempore, cum aliis quæ mihi occurrerunt, per eumdem archiepiscopum, & Adventium gloriosum episcopum remandavi. Et postea illa ipsa, & alia, scriptis, quorum hic habeo exemplaria, inculcavi, quoniam in quocumque conventu me adire, mihique pacis osculum, sicut & domnus rex, & episcopi, ac ceteri illustres, ac mediocres qui conveniebant, dare nolebat, nec etiam ullo verbo me alloqui dignabatur, de quibus hic quædam studui replicare. Scripsi nempe inter cetera illi, quomodo ei in sensum suum venire potuerit, ut talia mihi mandaret? Nam diabolus loquens ad primos parentes nostros, sed & ad redemptorem ac salvatorem nostrum, non ex dejectione, sed ex provectu, & ex sublimitatis avaritia eos temptavit. Isdem autem supergressus, sic dici fas est, diaboli malignitatem, oblitus scriptum esse, quod *malignitates exterminabuntur*, me stultissime ex dejectione temptavit: sciens quia quæ illi, & ecclesiæ sibi commissæ in eisdem scriptis direxi, de euangelica veritate, & apostolica atque prophetica, necnon & canonica auctoritate, sed & de apostolicæ sedis constitutione, sicut acceperat eadem sancta sedes, beatissimorum apostolorum traditione constaret esse conscripta. Et sanctarum scripturarum traditores & incensores inter sacrilegos legimus computatos. Si ergo illa quæ de euangelio, & apostolis, atque prophetis, necnon & de sacris regulis spiritu Dei conditis, sine admixtione alicujus hæreseos, vel schismatis, conscripsi, videlicet E mensuram tritici a comburendis paleis & zizania puri, revera de horreo dominico in tempore illi ac ecclesiæ sibi commissæ, & solicitudine meæ subjectæ prolata incenderem, & vera negarem: sine dubio Christum qui in eis prænunciatus & ostensus est, & per quæ Christum cognovimus, quique illa loquutus est, me nosse, & in eum credere, ac per hoc me Christianum negarem. Et si sacros canones, & decreta catholicæ ecclesiæ incenderem & abdicarem: me procul dubio ab episcopatu non solum ipse dejicerem, verum & ab ecclesia catholica divisum, & alienum, id est, schismaticum & anathematizatum, publicis & ecclesiasticis legibus

Adventius Metensis.

Pacis osculum.

Argumentũ epist. Rhem. ad Laudun. quæ non extat.

C

D

Psal. 36.

Qualis collectio Rhem. Hincmari.

efficerem. Sicut S. Leo papa scribens ad Leonem Augustum etiam de se dicit: *Si secundum apostolum*, inquit, *quæ destruxi, hæc ædifico, prævaricatorem me constituo, & eis me conditionum ultionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Marciani, sed etiam ego mea consensione firmavi.*

ANNO CHRISTI 871. Leo ep 7[illegible]

Quapropter etsi me infirmum ac fragilem, atque imbecillem, ut revera sum, adeo æstimavit, ut minis vel promissionum blanditiis ad hæc agenda trahi, vel invitari valerem: non tamen episcopus dubitare debuerat verum esse, quod ab eo qui perficit in infirmitate virtutem, ore veridico promittitur: *Dominus*, inquit, *dabit virtutem multam euangelizantibus verbum*: & episcopus mihi qualicumque episcopo mortiferum ad bibendum non debuerat propinare; scilicet, ut eloquia sacra, gratia sui incenderem. Et licet hinc me Deus gratia sua servaverit, qui in se credentibus repromisit, dicens: *Et si mortiferum quid biberint, non eos nocebit. Dum pestiferas*, inquit B. Gregorius, *suasiones audiunt, & tamen ad operationem pravam minime pertrahuntur, mortiferum quidem est quod bibunt; sed non eis nocebit.* Ipse tamen nisi pœnituerit ex hac perniciosissima suasione, studii sui luet judicium. *Tardius*, inquit B. Gregorius, *peccatum solvitur, quod & per consilium solidatur. Nisi enim mens omnimodo æterna despiceret, in culpa ex judicio non periret.*

B

Hinc. c. 4[illegible] p. 563.

Marc. c.[illegible]

Gregor. homil. [illegible] in euang[illegible]

Pastor. [illegible] admon [illegible]

Et quia dicit apostolus: *avaritia, quæ est idolorum servitus*: & B. Gregorius, ex provectu avaritiæ primos parentes nostros tentatos & superatos demonstrat, ostendens avaritiam, non solum pecuniæ, sed etiam altitudinis esse: & quia recte avaritia dicitur, cum super modum sublimitas ambitur: scripsi ei ex verbis beati Augustini de scripturæ sacræ auctoritate dicentis, contra Donatistas schismaticos, qui se sine causa a compage unitatis catholicæ separaverunt, dicentes quod probare non potuerunt, Cæcilianum a traditoribus sacrarum scripturarum fuisse ordinatum; ut cognosceret quam grave peccatum sit idololatria, quod ex ambitu altitudinis admisisse videtur, dum nulli subjectus esse velit, qui cunctis præesse non valet. Et quia gravius est peccatum incensio divinorum eloquiorum, ad quod me traducere voluit: & quoniam gravissimum sit peccatum schisma, quo se a fraterna nostra unanimitate per suam perniciosam subscriptionem separavit: sicut scripto ostendi in libello suo monstruoso, a se, & a clericis parochiæ suæ subscripto: ubi quibusdam subscriptis quæ euangelicæ veritati, & apostolicæ auctoritati, & decretis sanctorum conciliorum, quæ universalis ecclesiæ probavit adsensus, & apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, inveniuntur adversa. Ait enim beatus Augustinus loquens ad Donatistas de his tribus capitulis: *Non afferamus*, inquit, *stateram dolosam, ubi appendamus quod volumus, & quomodo volumus, pro arbitrio nostro dicentes, hoc grave, hoc leve est. Sed afferamus divinam stateram de scripturis sanctis, tanquam de thesauris divinis, & in illa quid sit gravius, appendamus: imo non appendamus, sed a domino appendente recognoscamus. Tempore illo, quo dominus priora delicta recẽtibus pœnarum exemplis cavenda monstravit, & idolum fabricatum, atq; adoratum est, & propheticus liber ira regis cõteptoris incensus, & schisma adtẽptatum, idololatria gladio punita est; exustio libri,* bellica

Hinc. ib[illegible] pag. 56[illegible] Coloss. c[illegible]

Ibid. p.[illegible]

August. [illegible] de bapt. [illegible]

Ierem. c[illegible]

bellica cæde & peregrina captivitate; schisma, hiatu terræ sepultis auctoribus vivis; & ceteris cælesti igne consumptis: quis jam dubitaverit hoc esse sceleratius commissum, quod est gravius vindicatum?

Sed quia illi non sufficit me calumniari, quod tam nefariam & exitiabilem excommunicationem illi agendam exemplo docuerim, nisi etiam nunc me scripto calumniaretur, non aliam illam excommunicationem se fecisse, quam a mea vivæ vocis doctrina faciendam didicerit: respondendum mihi contra mendacem illius calumniationem ex sacris auctoritatibus necessarium video; ne quasi tacendo consentiens, reus pariter cum illo dijudicer. Sicut in petitione, quam clerici Laudunensis ecclesiæ mihi dederunt, continetur, & sicut in synodo coram illo apud Attiniacum habita demonstravi, omnes sacerdotes totius parochiæ suæ conligavit, ut nemo eorum in ea sacerdotali ministerio tandiu uteretur, usquedum ille ipse iterum cum eis viva voce loqueretur, aut literæ a sede B. Petri apostoli eis mitterentur: & ne baptizarent pueros, ne visitarent infirmos, ne reconciliarent cum viatico munere pœnitentiam petentes, ne sepelirent mortuos, penitus ab his omnes eos prohibuit. Et in sua rotula mihi scripsit, non aliam illam fecisse, quam a mea vivæ vocis doctrina faciendam didicit. Quod mendacium esse profiteor. Et quia manifestum est, eum illas conligationes impietatis admisisse: quæ si crimina esse possunt, sicut S. Gregorius esse ostendit, criminaliter illas admisit: ostendendum est ex sacris auctoritatibus, si criminosus alium criminari, & reum criminis facere possit. Sacræ quippe leges, quas ecclesia catholica recipit, dicunt, quia jure & legibus constitutū est, ut *spontanea professione reus, reū non faciat, neq; illi de altero credatur, qui se criminosum esse confessus est.* Et itē. *Non credendum est contra alios eorum confessioni, qui in criminibus accusantur, nisi se prius probaverint innocentes: quia periculosa est, & admitti non debet rei adversus quemcumque professio.* Et sacri canones dicunt, ut *ad accusationem non admittantur, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt.* Et quotiescumque clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipsis de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cetera non admittantur. Et item sacræ leges Theodosianæ dicunt: *Si episcopus, vel presbyter, diaconus, & quicumque inferioris loci Christianæ legis ministri, apud episcopos, siquidē alibi non oportet, a qualibet persona fuerint accusati, sive ille sublimis vir honoris, sive ullius alterius dignitatis, qui hoc genus inlaudabilis intentionis arripuerit, noverit docenda documentis se debere inferre. Si quis ergo contra hujusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate hujus sanctionis intelligat se jacturæ famæ propriæ subjacere: ut damno pudoris, existimationisque dispendio discat sibi alienæ verecundiæ impune insidiari, saltem dicere non licere.* Et Africanum dicit concilium, *Omnes infamiæ maculis adspersos ad accusationem non admitti, nisi in causis propriis.* Et de episcopo qui Donatistis se communicasse mentitus fuerat, idem decrevit concilium, ut *si probatum fuerit eum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eis se communicasse, quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam episcopatum amittat.*

Vnde vestra fraternitas inter me & illum discernat, atque decernat, ut si ego, licet mendaciter me talia illum docuisse vel hortatum fuisse, sicut ipse dicit, confiterer, reus criminis episcopatum deberem amittere: quid ille mereatur qui mendaciter me calumniatur, non solum participem, verum & auctorem in his suis impiis excommunicationibus esse. Vnde etiam antiquorum patrum canones sanxerunt, scribentes ad episcopos per Gallias & quascumque provincias constitutos, hoc modo: *Nec illud, fratres, scribere alienum ab ecclesiæ utilitate censuimus, ut sciretis, quicumque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterii, vel episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, a supradictis ordinationibus submovendos: reos scilicet vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neque enim absolvi potest, qui in seipso dixerit mortis causam, quæ dicta in alium puniretur; cum omnis qui sibi fuerit mortis causa, major homicida sit.* Quod enim in hac sententia canonum dicitur, *Quicumque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterii, vel episcopatus, mortali crimine dixerint se esse pollutos a supradictis ordinationibus submovendos;* nemo sanum sapiens hæc de sola luxuria, & immunditia, vel pollutione carnis dictum intelligit, cum scriptum sit: *Dispersit superbos mente cordis sui. Deus qui superbis resistit.* Et in euangelio dicit: *Quæ de corde exeunt, hæc coinquinant hominem.* Et S. Gregorius dicit, quia *per humilitatis custodiam servanda semper est munditia castitatis.* Et item dicit, quia *aliquando minus est in corporis corruptionem cadere, quam in cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare. Neque enim rex Babyloniæ tunc reus de elatione extitit, cum ad elationis verba pervenit: Quippe qui ore prophetico & ante, cum ab elatione tacuit, sententiam exprobrationis audivit. Nam districtus judex prius invisibiliter vidit, quod post publice feriendo, reprehendit. Vnde & in inrationabile hunc animal vertit, ab humana societate separavit, agri bestiis mutata mente conjunxit; ut districto videlicet, justoque judicio homo quoque esse perderet, qui magnum se ultra homines æstimasset.* Et item scriptura dicit: *Initium omnis peccati superbia:* quæ mater est inobedientiæ, & regina omnium vitiorum, qua de cælo cecidit archangelus, & factus est diabolus, *qui est rex super universos filios superbiæ.* Mortale igitur peccatum esse superbiam, nemo qui nesciat. Sed & inobedientiam, propter quam homo est ejectus de paradiso, & de qua hic frater arguitur, omnes mortale peccatum novimus. De qua etiam scriptura dicit: *Quasi peccatum ariolandi est, repugnare; & quasi scelus idololatriæ, nolle adquiescere.* Vnde S. Gregorius: *Sola est,* inquit, *quæ fidei meritum possidet obedientia, sine qua quisque infidelis convincitur, etsi fidelis esse videatur.*

CAPVT XXXI.

Quod excommunicationem a se factam frustra excusare conatur.

Et frater Hincmarus, excommunicationem, de qua agitur, se egisse in suis rotulis confitetur. Quam mortalem fuisse, & in plurimorum perditionem, in nullius autem salvationem a se absque ulla discretione intentatam denegare non potest. De qua satis egit, ut se valeret contegere tam de apostolicæ sedis calumnia, dicendo ab eadem sancta sede illam excommunicationem præinditam, & sibi fore auctricē: quam & dicendo super me falsa: quasi ego illi & exemplo faciendam ostenderim, & verbo agendam docuerim; quatenus exitiabiliter egisse &

Margin notes: NO ...RISTI 71. — ...scribit ...plo a... ...uli se ...os suos ...muni... — ...reum ...non — ...pist. 2. — c. ac... ...ones. ...ccusa... — Afric. 30. — ...7. c. Si episco... — ...c. Afr. 129. — c. 124. — PARS II. — Explicatur canon. — Luc. c. 1. — 1 Petr. 5. — Matt. c. 15. — Gregor. — Nabuchodonosoris superbia. — Dan. c. 4. — Eccli. c. 10. — Superbia & inobedientia mortalia crimina. — Iob. c. 41. — 1. Reg. 15. — Gregor.

PARS II. me non posset redargui. Sed quo fructu, ac cujus mercedis intuitu illam fecerit, in rotula per Clarentium mihi directa manifeste denudat, dicens, ad excusandas excusationes in peccatis, ut impleat peccata sua semper. *Docet quidem papa Alexander in fine suæ epistolæ, quod non tantum adtendenda sunt quæ fiunt, quantum quo animo fiunt. Nempe cum hoc examussim tam in vobis, quam in me fuerit perscrutatum, patebit illico inde æquitatis emolumentum.* Et quæ sequuntur usque ad hanc sententiam: *Quod non me, pro me dicere reamini, quasi propria instigatum injuria. Quia, Deo teste, pro cavendo potius ecclesiastici ordinis detrimento, vobis scribo, uti scriptum est: Nolite locum dare diabolo.*

Habentur apud Hinc. Laudun loco ep. 636.

Ephes. c. 4.

Refellitur.

Quibus verbis aperte ostendit, se sustinere non velle, ut auctoritas metropolitana, secundum regulas, excessus illius corrigendi ullam habeat potestatem: & quem violatorem apostolicæ sedis decreta, & delinquentem contra omnes leges tam divinas quam humanas significet, qui legit, vel audit, intelligat: & cui væ propheticum imminere ea docenti, per quæ hæc fieri quoquomodo a quibuscumque præsumantur: & quem in ipso sacrosanctam religionem prævaricatum fuisse convictum dicat, aperte in superiori capite demonstravit, in quo me suum traditorem vocavit. Verba quoque S. Alexandri corrupte interpretatus est. Vbi enim idem sanctus dicit: *Non tantum adtendenda sunt quæ fiunt, quantum quo animo fiant.* Paulo post subsequitur, inquiens: *Vnde & illud est, quod dominus ad munera Abel respexit, & non ad Cain. quia magis intendit ad offerentis animum, quam ad ea quæ offeruntur.* Hinc B. Gregorius: *Ab omnipotente Deo munus non accipitur, quod corde obligato in malitia offertur: quia omne quod Deo datur, ex dantis mente pensatur, quia in his quoquo animo gerantur, ignoratur a proximis. Apud Deum igitur bona vera commendat intentio pura: quoniam non est arbor mala faciens fructum bonum. Arbor namque homo, fructus autem opera sunt ipsius.* In apertis autem malis non est necesse intentionem requirere cordis: quia non est arbor bona, quæ facit fructus malos. Dicit enim apostolus: *Manifesta autem sunt opera carnis*; post quorum eumeratione subdit spiritus fructus. Inconvenientem ergo interpretatione præcepti domini ad primos parentes nostros, non humilitatem quacumque simulatione conlectam; sed nudam superbiam frater Hincmarus se excusando de sua perniciosa excommunicatione ostendit: quia, ut beatus dicit Gregorius: *Veræ humilitatis testimonia sunt, & iniquitatem suam quemq; cognoscere,* & cognitam voce confessionis aperire. At contra, usitatum humani generis vitium est, & labendo peccatum committere, & commissum negando defendere, * & convictum defendendo multiplicare.*

Gregor.

Galat. c. 5.

Greg. in Ps. pœnit. Ps. 3.

* al. *& nūciatam satisfactione pœnitentiæ delere.*

* al. *& vulgatum defend. multiplic.*

Similiter & apostoli sententiam ad suum sensum violenter inflectens, dicit: *lex propter transgressores posita est.* Quæ juxta ipsius sensum ad quem illam retorsit, ita exponi potest; ac si diceret. Transgressus sine timore legē, contra legem, excommunicationis posui legem, quam rex timeret, & me contingere non auderet: & prædicans non furandum, furari non timui; & abominans idola, sacrilegium feci. Deinde ponens Gregorii verba dicentis: *Qui non corrigit resecanda, committit.* Ac si patenter diceret: in me resecanda, in multos excommunicando commisi, ut hoc facto nemo in me resecanda auderet corrigere. Demum subsequitur: *Deo teste, pro cavendo potius ecclesiastici ordinis detrimento vobis scribo.* Quibus verbis evidenter ostendit, qua intentione illam excommunicationem fecerit: videlicet suæ irrationabilitatis castigationem, vocans ecclesiastici ordinis detrimentum, ut rex illam excommunicationem pertimesceret, & illum rebellantem contra se contingere non auderet: & ipse, qui pro Dei timore se non cohibebat, nec distringi a quoquam hominum revereretur, & propriæ voluntatis motus ut libenter, ita etiam exequi posset licenter. Tandem addidit: *pro cavendo ecclesiastici ordinis detrimento vobis scribo, ut scriptum est: Nolite locum dare diabolo.* Quod apostoli testimonium, dum non apostolico, sed apostatico sensu in alium jaculare voluit, in seipsum retorsit. Sicut ipse apostolus ad Ephesios aperte demonstrat, dicens: *Irascimini, & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Per iram*, inquit Gregorius, *lux veritatis amittitur; quia cum menti iracundia confusionis tenebras incutit, huic Deus radium suæ cognitionis abscondit.* Ipse ergo in se locum diabolo principi tenebrarum, scilicet iniquitatum, donavit, qui radium cognitionis Dei, qui lux est, per iracundiam menti suæ confusionis tenebras incussit, ut videre non posset, quam magnum malum in sua perniciosa excommunicatione, de qua se excusando accusat, perpetrare non metuit: ille ecclesiasticas, immo divinas leges transgressus est, & locum diabolo dedit, ut sine baptismo & communione mortuos homines raperet; ne locum contingendi eum contra suam voluntatem quis habere auderet. Veruntamen secundum suam intelligentiam, eamdem apostoli sententiam adulterino sensu hic posuit: qua de causa in synodis plures fuisse damnati leguntur.

Greg. lib. 7. epist. 6.

ANNO CHRISTI 871.

Psal. 4. Ephes. c. 4. Gregor.

CAPUT XXXII.

Refertur magna pars epistolæ Hincmari Laudunensis de subscriptione quam fecit in synodo apud Attiniacum.

Et in rotula quam mihi 16. Kalend. Iulias misit, ita scribit: *Quia me sæpe de subscriptione redarguitis, quam in eadem synodo* (scilicet apud Attiniacum habita) *primo violenter per regiam potestatem, & postea fraudulenter a me extorsistis, cōpendiose aliqua nunc respondebo, plura, si necesse fuerit, suo reservans in tempore. Nam sicut jam vobis rescripsi, ad illam synodum pro responsione ad literas domni apostolici me vocastis: ad quam veniens non illam me introire permisistis, sed extra fores ut privilegio vestræ sedis subscriberem, mandastis. Et ego respondi, quia nūquam contra privilegium vestrum fecissem: unde nec necessitas, nec ratio erat, ut a me illam subscriptionem requireretis. Dum autem ex hoc magis ac magis in crastinum fatigarer, reclamavi me per epistolam papæ Leonis ad Anastasium Thessalonicensem episcopum directam,* qui ait ad locum; non enim necessarium fuerat, ut obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso jam voluntarii adventus probabat officio. Deinde cū nec hoc adjuvaret, proclamavi per libellū, de quo superius memoravi, legens capitulū istud. Quotiescumque episcopi se a suis comprovincialibus, vel a metropolitano putaverint prægravari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent sedem:*

Epistola Laud. quæ incipit, & *legi cursim* habetur post ep. 350.

Leo ep. 8. * al. quæ

*sedem: & sic usque ad finem capitis percurri, quod & superius integrum descripsi. Legi meæ vocationis a domno apostolico literas. Quod neutrum mihi profuit. Me autem hæc agente, domnus rex vestra factione instigatus, qui priori die dixerat, se mihi nihil ex sua parte discredere; minatus est, quia tantum me meosque oneraret, quantum plus valeret, nisi illam subscriptionem facerem. De me autem mihi parum erat. Videns autem quia mei homines cogerentur revadiare, quod me in villam Pauliacum sequuti fuerant, cum jam domum cum Harduico archiepiscopo iturus essem, accessit Frotarius archiepiscopus ad me, alloquens cur non adquiescerem ut subscriberem, quia nihil mihi periculi erat: cui respondi, quia aliter hoc non facerem, nisi & vos debito ecclesiæ meæ privilegio mihi *subscriberetis servando, uti Antiochenum constituit concilium: ne demum mihi, quasi pro occasione hujus subscriptionis aliquod præjudicium niteremini inferre. Qui respondit: certe hoc ille nullatenus tibi contradicet. Et spopondi eo tenore * mihi hoc esse facturum. Et petii mihi ipsam subscriptionem ostendi. Quam dum mihi ostenderetis, quædam quibus non acquievi, deleta sunt, & quædam addita: videlicet, ut ibi haberetur, secundum decreta sedis apostolicæ. Est autem ipsa subscriptio talis: Ego Hincmarus Laudunensis ecclesiæ episcopus amodo & deinceps domno seniori meo Carolo regi sic fidelis & obediens secundum ministerium meum ero, sicut homo suo seniori, & episcopus per rectum suo regi esse debet. Ac privilegio Hincmari metropolitani provinciæ Rhemorum ecclesiæ secundum sacros canones & decreta sedis apostolicæ, ex sacris canonibus promulgata, pro scire & posse me obediturum profiteor. Quam mecum deferens domum, hanc mihi a vobis * scribendam dictavi. Et ego Hincmarus Rhemorum archiepiscopus tibi Hincmaro Laudunensis ecclesiæ * episcopo, tuum debitum, sacris præcipientibus canonibus privilegium conservabo; & in quibuscumque ecclesiasticis negotiis indigueris, secundum sacras regulas, debitum tibi jure adjutorium archiepiscopali auctoritate adhibebo. Hanc autem vobis per Fredericum Harduici archiepiscopi presbyterum misi: & remandastis mihi per eumdem, quia voluntarie illud faciebatis: & sic in synodo relegi, & subscripsi. Vos autem penitus subscriptionem, quam promiseratis, dimisistis: sed verbis fuistis professi quod in quibuscumque me juste, & rationabiliter possetis secundum vestrum ministerium adjuvare, fecissetis. Ego autem nunquam contra privilegium sedis vestræ quicquam egi; neque contra ullius episcopi privilegium, Deo propitiante, unquam acturus ero.*

Margin: II ... 49 & p. 361. — *subscribe- — me — *professio Hincmari Laudunē- — *subscribendam — *cœpi-

Contra quæ scriptum est: *Filius stultus dicit se esse justum, sed exitum suum non abluit.* Et aliis interpositis ad hanc suam subscriptionem resilivit, dicens:

Ac si etiam in subscriptione illa aliquid haberetur, quod forte intolerabile foret, beatus papa Alexander, quintus post principem apostolorum Petrum, mihi manum porrigeret, qui suis ita inquit decretis, ad locum. Similiter si hujusmodi personis quædam scripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel ut se liberare possint, 32 quæcumque ab eis conscripta, aut roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præjudicium aut nocumentum; provenire censemus: neque ullam eos infamiam vel calumniam, aut a suis sequestrationem bonis, unquam auctore domino, & sanctis apostolis, eorumque successoribus,

Margin: ...d. p. 352. Alexand. ...st. 1.

sustinere permittemus. Confessio vero in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet: ipso adtestante qui ait: Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemiæ, & cetera, quæ sunt ad hæc pertinentia. Nec tantum adtendēda sunt quæ fiunt, quantum quo animo fiant. Si non sunt tantum adtendenda quæ fiunt, quantum quo animo fiunt: quo animo ego illud fecerim, neque parum sciens potui ignorare: qui etiam multo plura tunc essem facturus, ut meos qui innoxii erant, & causa mei opprimebantur, possem liberare.

*Et ne solus hic sanctus papa Alexander hæc decrevisse putetur: quid beatus Gregorius, quem venerabiliter suscipitis, de hoc sentiat, apparet, ad Constantium Mediolanensem episcopum de Pompeio episcopo scribens ita. Nunc igitur, quoniam illa quæ contra eum dicta sunt, & gesta quæ exinde apud fraternitatem vestram confecta sunt, neque ad condemnationem, neque ad absolutionem ejus probantur, posse sufficere: non levis * res igitur incaute, vel in transcursu non debet diffiniri. Nam grave est satis, & indecens, ut in re dubia, certa dicatur sententia. Et hæc gesta quidem esse poterant ad diffiniendum * idonea, si accusati ea confessio sequeretur: si tamen eamdem confessionem subtilitas examinis ex occultis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret: quæ frequenter hoc agit, ut noxios se fateri etiam cogantur innoxii. Nam postquam præfatus episcopus, ut dicitur, * cruciari, cremarique fame * se asseruit, * scire debemus, si ita est, * utrum noceat, si sic fuerit extorta confessio. Certe si non nocet extorta confessio, non nocet extorta subscriptio.*

Margin: ANNO CHRISTI 871. — Matt. c. 15. — Greg. l. 8. ep. 30. — * al. res agitur ut inc. vel in trāsc. debeat definiri. — * al. satis idonea. — * al. cruciari custodia. — * al. se asseruit, — * scire debetis — * al. ut non noceat.

CAPUT XXXIII.

Hincmarus archiepiscopus superiores objectiones vera rerum gestarum narratione dissolvit.

Cujus verba singillatim recenseamus. Dicit in eadem synodo, primo violenter per regiam potestatem, & postea fraudulenter a me fuisse ab illo ipsam subscriptionem extortam. Domnus rex, Deo gratias, & ætatem, & sapientiam, & virtutem, & locum pro se respondendi habet: & de hoc facto plures habet & archiepiscopos, & episcopos veridicos testes.

Margin: *Resp. ad 1. object.*

33 Quod dicit postea, illam a me fuisse ab eo fraudulenter extortam, non est verum. Nam soluta synodo illa die, in crastinum conveniendā, postquam domnus rex ab ea domo abscesserat, & quidam episcopi in eadem domo, sicut cuique convenit, cum suo fratre loquebatur: & ego juxta quamdam fenestram stans cum fratre Odone loquebar, venit ad me Frotarius archiepiscopus, & Æneas episcopus, & dixerunt mihi coram Odone, quia frater Hincmarus vellet professionis libello subscribere, & de domni regis obedientia: & essemus inter nos pacifici sicut pater & filius, ac archiepiscopus & episcopus esse debent. Quod ego gratanter recepi; & ab alia fenestra, juxta quam stabat Hincmarus cum aliis episcopis, adduxerunt eum ad me: & ipse Hincmarus petiit, ut liceret illi loqui solo mecum solo. Et secessi cum eo juxta parietem domus; & dixit mihi, quod pro me nihil dubitaret in illa subscriptione, sed pro eo qui post me erit in illa sede metropoli. Et ego ei respondi, ut ille ipse libellum dictaret sicut vellet; & petiit ut ego illum dictarem.

Margin: *Ad. 2.* — *Festiva narratio de professione composita & subscripta.*

Et reversi sumus simul ad fenestram juxta quam Æneas & Odo stabant: & dixi Odoni ut acciperet suas tabulas, & exciperet in illis libellum cui Hincmarus deberet subscribere. Et excepit Odo, sicut tunc simul dictavimus. Et dixi illi, ut quicquid ibi vellet aut mutare, aut subtrahere, aut addere, faceret: sicut & factum est. Et dixi ego Odoni, ut in crastino illum apportaret scriptum, & in synodo ei Hincmarus subscriberet. Hincmarus autem respondit, quia febris illum tangebat, & statim se inde vellet deliberare, ut sanguinem posset minuere. Ego autem jussi Odonem ire ad Cancellarium regis, & accipere ab illo pergamenum, & atramentarium, & scriberet illum cito. Interea dixi Æneæ, cui tunc auscultabat Hincmarus, quod melius esset ut in crastina expectaret; & persuadente Ænea adquievit ita Hincmarus. Et in crastina veniens in synodo professus est secundum quod in illo libello continetur. Et porrigente sibi Odone pennam, coram omnibus, sicut tunc paruit, eidem libello sponte subscripsit; & regi, & mihi manu sua porrexit. Et tunc domnus rex pacem illi dedit: & ego post illum. In crastino autem antequam in domum intrarem, in quam episcopi convenire debebant: Harduicus episcopus in alia domo mecum loquens, secretissime dixit mihi, quod Hincmarus mihi mittebat unum parvulum scriptum, petens ut ei subscriberem. Et occulte illum mihi dedit; ego autem illum suscepi, & in sinum meum misi. Quem postea non legi, antequam in via essem, qua ad mansionem meam redibam. Et coram Odulfo episcopo qui mecum ibat, primum idem scriptum relegi; postea nec Hincmarus, nec aliquis alius inde mecum rationem habuit. Verum & Fredericus presbyter Harduici, unquam de illo libello mecum ullam rationem non habuit. Et per talem fraudem, sicut auditis, eandem subscriptionem ab eo extorsi.

Ad 3. Quod dicit illam professionem, antequam ei subscriberet, suam domum portasse, non est verum. Quia postquam Odo episcopus eam in tabulis suis excepit, scriptam Hincmarus illam non vidit; usquequo 16. Kal. Iul. 3. indictionis eidem professioni in synodo coram omnibus qui adfuerunt episcopis, & coram domno rege subscripsit: & domno regi, ac mihi porrexit, & ei in synodo exemplar illius donavi. In crastino autem, id est, 15. Kal. Iulias domnus Harduicus archiepiscopus, tali modo sicut præmisi, libellum ab eo mihi directum dedit. Et nihil postea, quamdiu in Attiniaco fuimus, inde Hincmarus vel verbo, vel scripto quiddam mihi dixit. Qui etiamsi mihi aliquid inde dixisset, responderem illi ex Iacobo: *Petis, & non accipis, eo quod male petis.* Quia injustum atque inrationabile est, ut archiepiscopus a sacris canonibus exorbitans, excedenti episcopo suffraganeo, & a se ordinato, professionis ac subscriptionis suæ libello satisfaciat. Sicut enim secundum scripturam, minor a majore benedicitur: ita prorsus minor a majore, & non major a minore judicatur, ligatur, & solvitur: sicut & in decretis B. Gelasii demonstratur.

Hinc. epist. 35. p. 601.

Ad 4. De eo quod subsequitur: *Nam sicut jam vobis rescripsi, ad illam synodum pro responsione ad literas domni apostolici me vocastis: ad quam veniens, non illam me intrare permisistis; sed extra fores, ut privilegio vestræ sedis subscriberem, mandastis.* Dicat, per quem hoc illi extra fores mandavi; & ostendat, quomodo verum esse possit, quoniam ad synodum veniens, non illum eam ego intrare permiserim. Nam postquam ad Attiniacum venit, quandocumque in synodo fuimus, & ipse interfuit: & coram illo in synodo ea quæ semel & secundo pro dissolvendis ipsius impiis conligationibus ad eum ex euangelica veritate, & ex decretis apostolicæ sedis decreveram, relecta fuerunt. Et in synodo coram illo, omnibus audientibus, Otulfus episcopus dixit, eum sæpe dicere, sicut & alii cum eo audiebant episcopi, quod plenam buccam de aqua non valerent illa quæ legebantur.

Ad 5. Quod dicit se respondisse, quia nunquam contra privilegium meum, quod in metropolis civitatis dignitate accepi, fecisset: vos judicate, si contra privilegium metropolitanum in his quæ audistis quoquo modo fecerit.

Ad 6. Quod dicit se sedem apostolicam appellasse: dicat quis ei contradixit, ut suam appellationem non prosequeretur.

Ad 7. Quod dicit, qua domnus rex mea factione instigatus, qui priori die dixerat, se nihil illi ex sua parte discredere; & postea illum minatus est: domni regis responsio valebit sufficere.

Ad. 8. Quod dicit, quia sui homines cogerentur revvadiare, quod illum in villam Pauliacum secuti fuerant: si revvadiabant, quia inrationabiliter eum in Pauliacum sequuti erant, negare non potest se esse auctorem ipsius irrationabilitatis.

Pauliacus villa, *Baulcourt, ou Poilcourt.*

Ad 9. Quod dicit, si etiam in subscriptione illa haberetur aliquid, quod forte intolerabile foret, B. papa Alexander illi manum porrigeret. Videamus quomodo illi conveniat, & manum illi porrigat quod S. Alexander decrevit. Ait enim in epistola omnibus orthodoxis per diversas provincias domino famulantibus: *Est etiam & hoc ad hanc sanctam perlatum sedem quod pudet dicere; & non solum sacerdotali, sed etiam omni Christiano nomini est inimicum. Id est, quod nonnullos episcopos aut sacerdotes aut metu compellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt, *aliquos confessionis suæ in alteram partem quam debeant, aut pro suarum non requisitione rerum; aut, quod deterius est, *alieni erroris sectas, scripturas facere, & propriis manibus roborare, & coram populis recitare atque confiteri. Aliquos dicunt carceribus & ergastulis recludi, ut saltem his territi insidiis devient domini sacerdotes, & suis faveant voluntatibus.* Et plurimis capitulis interpositis iterum hinc dicit ad locum, quæ Hincmarus adulterantium modo in rotula sua posuit: *Similiter si hujusmodi personis quædam scripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel ut se liberare possent, quocumque ab eis conscripta vel roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præjudicium aut nocumentum provenire censemus: neque ullam eos infamiam, aut calumniam, aut a suis sequestrationem bonis, unquam auctore domno, & sanctis apostolis eorumque successoribus, sustinere permittemus. Confessio vero in talibus non compulsa sed spontanea fieri debet: ipso attestante qui ait: Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemia, & cetera, quæ sunt ad hæc pertinentia. Nec tantum attendenda sunt quæ fiunt, quantum quo animo fiant.* Et paulo post: *Unde*

Alexand. epist. 1.

* al. aliqu[os]

* al. pro a[l]ieni erroris secta,

Hincm. Laud. cit. p. 352.

Matt. c. 15

Unde & illud est, quod dominus ad munera Abel respexit, & non ad Cain; quia magis adtendit ad offerentis animum, quam ad ea quæ offeruntur.

Conferamus verba B. Alexandri cum professione, ac subscriptione Hincmari. Alexander dicit nonnullos episcopos vel sacerdotes, aut metu compelli, aut vi extorqueri, aut fraude decipi, aliquas confessionis suæ in alteram partem quam debeant, aut pro suarum non requisitione rerum, aut, quod deterius est, alieni erroris sectas, scripturas facere, & propriis manibus roborare, & coram populis recitare atque confiteri. Et Hincmarus professus est, atque subscripsit hoc modo: *Ego Hincmarus Laudunensis ecclesiæ episcopus amodo & deinceps domno seniori meo Carolo regi sic fidelis & obediens secundum ministerium meum ero, sicut homo suo seniori, & episcopus per rectum suo regi esse debet. Ac privilegio Hincmari metropolitani provinciæ Rhemorum ecclesiæ, secundum sacros canones & decreta sedis apostolicæ ex sacris canonibus promulgata, pro scire & posse me obediturum profiteor, & subscribo.* In qua professione & subscriptione nihil continetur de his quæ servari non debent: nec aliquid ibi sonat de confessione in alteram partem quam debeat, neque pro suarum non requisitione rerum; neque de sectis alieni erroris: nec eum quisquam, ut subscriberet, aut in carcere, aut in ergastulo reclusit, ut his territus insidiis, domini deviaret sacerdos, & voluntatibus alienis faveret.

CAPUT XXXIV.

Ejusdem refutationis continuatio.

De eo quod ibidem subsequitur: *Si non sunt tantum adtendenda quæ fiunt, quantum quo animo fiant; quo animo ego illud fecerim, neque parum sciens poterit ignorare: qui etiam multo plura tunc essem facturus, ut meos qui innoxii erant, & causa mei opprimebantur, possem liberare.* Paulus apostolus dicit: *Lex non est posita justis, sed injustis.* Et hinc S. Leo dicit scribens ad Ravennium: *Insto quippe ideo dicitur lex non esse posita, quia normam præceptionis implet judicio voluntatis.* Si sui qui eum ad Pauliacum sequuti fuerunt, revvadiaverunt per legem, quod contra legem commiserunt, innoxii non erant; & domnus rex ut noxios distringere jussit: quantum audemus dicere, contra regium ministerium fecit. Si judices regii contra legem innoxios, velut noxios distrinxerunt, prævaricatores legis fuerunt: si * arbitros innoxios, velut noxios judicaverunt, auctoritatem & locum judicii amittere meruerunt. Quia vero nec ipse, nec aliquis suorum, se tunc in judicio pati præjudicium reclamavit: & S. Gregorius sæpe juxta leges & canones terminari decrevit judicia: & ex interpretatione legis Honorii & Theodosii dicitur, quoniam *quicumque quod in judicio adversario præsente non repetiit, postea de eadem re litem aliam non poterit inchoare. Legem conculcat, qui contra legem, legaliter judicata, etiam scripto, rediviva lite condemnat.* Et quia personas privatas suos homines contra legem distrinxisse, vel judicasse Hincmarus probare non potest: constat, si sui homines legaliter revvadiarunt, quod contra legem commiserunt, innoxii non fuerunt. Et qui * se conduxisse illos, ut eum ad commissum illud quod revvadiaverunt, sequerentur, qui noxii fuere probati: innoxius rite dici non potest, & noxius innoxios facere suo testimonio nequit.

De hoc quod dicit, S. Gregorium scripsisse a Pompeio episcopo *cruciato, crematoque fame * extorta confessione*: nos in illa synodo satis superque illum vidimus corpulentum, atque confersum; & non cruciatum neque necatum fame ut profiteretur ac subscriberet, vidimus vel audivimus.

De hoc quod dicit: *Certe si non nocet extorta confessio, non obest extorta subscriptio.* Puto clamare nunc contra illum de cælo, & clamaturos in divino judicio ducentos quatuordecim sanctos episcopos, qui in Carthaginensi concilio decreverunt, ut *si quis contra suam professionem, vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore privabit.* Et dicentem ex sua persona: *Certe si non nocet extorta confessio, non obest extorta subscriptio*: nisi pœnitentiam egerit, credo illum inter alia de hoc mendacio ab eisdem sanctis episcopis judicandum. Sed & a beato Gregorio condemnandum, qui scripsit ad Theoctistam patriciam: *Si qui sunt qui dicunt, quia compulsus quispiam necessitate se anathematizaverit, anathematis vinculo non teneri, ipsi sibi testes sunt, quia Christiani non sunt: quia ligamenta sanctæ ecclesiæ vanis se æstimant conatibus solvere: ac per hoc nec absolutionem sanctæ ecclesiæ, quam præstat fidelibus, veram putant; si ligaturas ejus valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia per omnia despiciendi & anathematizandi sunt, & unde se fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis veracius ligantur.* Et aliquanto superius: *Et quia si compulsi aliqui de quibus reprehendebantur, anathematizare se dicerent, anathematis vinculo nullo modo teneri. Et si sunt qui certissime talia sentiunt, vel tenent, quia Christiani non sunt, dubium non est. eosque & ego, & omnes catholici episcopi, atque universa ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur.* Sed & mihi alia mendaciter impingit: sed & super scriptum quædam dicit, contra quæ longum esset mihi scribere, & vobis audire.

CAPUT XXXV.

Quod tertio vocatus ad synodum non respondit; & ideo tractari debet ut contumax.

Ecce audivit vestra fraternitas, quomodo & in quantis scriptura fratris Hincmari sit mendax. Et sicut sacræ leges dicunt, quia hoc in omnibus causis statutum est, ut scripturam prolator affirmet: nã si is qui scripturam protulit, ejus non astruxerit veritatẽ, ut falsitatis reum esse retinendum. Et in concilio Ephesino, & Calchedonensi, sed & in quinta, ac sexta synodo, propriis scripturis & subscriptionibus suis convictos, nullorumque aliorum accusationem vel testificationem requisitam, secundum sacras leges, dicentes quoscumque convinci scriptura vel testibus, legimus damnatos fuisse.

Sed & tertio vocatos, & venire detractantes, (quanto magis post tot ac tantas commonitiones?) omni sacerdotali officio etiam absentes invenimus fore privatos. Sed & Ioannem Antiochiæ tertiæ sedis episcopum, quia blasphemias contra Cyrillum secundæ sedis archiepiscopum

Marginalia: PARS II. — Conf. c. 4. [...]ditur in Alexandri. — [...]16. [...]nem. [...]d. ibid. — [...] Timot. 1. — ep. 90. — * fort. ar[bitri] — * f. dicit — Ad 11. * fort. extortam confessionem. — Ad 12. — Conc. Carthag. cit. — Greg. l. 9. ep. 39. cit. — *Tertio vocati ad synodum, si non parent, damnantur.*

PARS II.

ANNO CHRISTI 871.

episcopum per libellos emisit, tertio vocatum, & non adeuntem Ephesinam synodum legimus ibidem fuisse excommunicatum. Necnon & Dioscorum secundæ sedis Alexandrinæ episcopum inter cetera, quoniam adversus regularem ordinem & ecclesiasticam egerit disciplinam: insuper etiam quia multos libellos plenos iniquitatibus contra archiepiscopum suum primæ sedis magnæ Romæ sanctissimum & sapientissimum Leonem, sæpius ecclesiasticos conculcans canones in concilio obtulit; privatum omni sacerdotali ministerio, ab eodem beatissimo Leone per vicarios suos in eadem magna synodo Calchedonensi; & tertio vocatum, quia synodo se præsentare contempsit, absentem legimus fuisse damnatum. Verum de trina commonitione sacræ leges dicunt, quicumque tribus auctoritatibus judicis conventus, vel tribus edictis ad judicem fuerit provocatus, aut uno pro omnibus peremptorio, id est, quod causam extinguit, fuerit evocatus, & præsentiam suam apud eum judicem, a quo ei denunciatum est, exhibere noluerit, adversus eum quasi in contumacem judicari potest. Quin immo nec retractari per appellationem negotia possunt, quoties in contumacem fuerit judicatũ ab ea sententia quæ adversus contumaces data est; neque appellari, neque in duplum revocari potest. Et hinc S. Gregorius ad Maximum Salonitanum episcopum: *Ita, inquit, fac, ut ad veniendum amplius jam moras non ingeras: ne ipsa te magis absentia obnoxium his quæ dicuntur, adsignet: & nos * inter hæc reo non solum propter dicta crimina quæ purgare subterfugis, sed etiam propter inobedientiæ culpam, durius, scilicet ut in contumacem cogat ex concilio ferre judicium.* Et S. Cælestinus de trina vocatione ad Nestorium ita scripsit: *Itaque quamvis jam frater Cyrillus * secundis te epistolis asserat esse conventum, intelligas volo post primam & secundam illius, & hanc correptionem nostram, quam constat esse jam tertiam, ab universitate collegii & conventu Christianorum te prorsus esse sejunctum; nisi mox ea quæ male dicta sunt, corrigantur, nisi in eam viam redeas, quam * Christus esse testatur.* Et item in eadem epistola: *Persequar plane domini mei * fidelis servus inimicos: cum propheta asserat, eos odio se odisse perfecto. Moneor rursus altero loquente, ne parcam.* Quem vis ergo respiciam, cui honoris aliquid servem, quando agitur ut mihi totius spei meæ causa tollatur?* Ipsius in euangelio verba sunt domini, quibus ait non sibi patrem, non matrem, non filios, non aliquam necessitudinem debere præponi. Est enim frequenter talis pietas ex qua nascatur impietas: cum vincente earum affectu carnis caritati illi quæ Deus est, caritas præponitur corporalis. Et S. Ambrosius in psalmo 118. *Est justa misericordia, & est etiam injusta misericordia. Denique in lege scriptum est de quodam, Non miserebitur illius. Et in libro regnorum legis, quia Saul propterea contraxit offensam, quia miseratus est Agag hostium regem, quem prohibuerat sententia divina servari. Et si quis latronis filiis deprecantibus motus, & lacrymis conjugis ejus flexus, absolvendum putet, cui adsit latrocinandi affectus, nonne innocentes tradit exitio, qui liberet multorum exitia cogitantem? Certe si gladium reprimit, vincla dissolvit; cur laxat exilia, cur latrocinandi quæ potest clementiore via non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere non potuit? Deinde inter duos, hoc est, accusatorem & reum, pari periculo de capite decernentes, alterum si rem probasset, alterum si non esset ab accusatore convictus, non id quod justitiæ est judex sequatur; sed dum miseretur rei, damnet probantem, aut dum accusatori favet qui probare non possit, addicat innoxium. Non potest igitur hæc dici justa misericordia. in ipsa ecclesia ubi maxime misereri decet, teneri quam maxime debet forma justitiæ, ne quis a consortio communionis abstentus, brevi lacrymula, atque ad tempus parata, vel etiam uberioribus fletibus communionem, quam plurimis debet postulare temporibus, facilitati sacerdotis extorqueat. Nonne cum uni indulget indigno, plurimos facit ad prolapsionis contagium provocari? facilitas enim veniæ, incentivum tribuit delinquendi. Hoc eo dictum est, ut sciamus secundum verbum Dei, secundum rationem, dispensandam esse misericordiam debitoribus. Medicus ipse si serpentis interius vulneris inveniat cicatricem, cum debeat resecare ulceris vitium, ne latius serpat, tamen a secandi urendique proposito lacrymis inflexus ægroti medicamentis tegat, quod ferro aperiendum erat: nonne ista inutilis misericordia est, si propter brevem incisionis vel ustionis dolorem corpus omnino tabescat, vitæ usus intereat? Recte igitur & sacerdos vulnus, ne latius serpat, a toto corpore ecclesiæ, quasi bonus medicus, debet abscidere, & prodere virus criminis quod lateat, non fovere: ne dum unum excludendum non putat, plures dignos faciat, quos excludat ab ecclesia. Iure ergo apostolus divino nos hortatur exemplo, dicens: Vide ergo bonitatem & severitatem Dei; in eos quidem qui ceciderunt, severitatem; in te autem bonitatem, si permanseris in bonitate.* Et sanctus Gregorius in regula pastorali: *Malorum, inquit, cum incaute amicitiis cingimur, culpis ligamur. Unde Iosaphat qui tot de anteacta vita præconiis attollitur, de Achab regis amicitiis pæne periturus increpatur: cui a domino per prophetam dicitur: Impio præbes auxilium, & his qui oderunt dominum, amicitia jungeris; & idcirco iram quidem domini merebaris; sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Iudæ.* Et in homilia euangelii: *Multum, inquit, est, quod carnales affectus intentionem mentis diverberant, ejusque aciem obscurant: sed non declinant a recto itinere, qui arcam Dei portant in mente.*

Et ne quis dicat, beatum Cælestinum de tertia commonitione scripsisse ad Nestorium hæreticum: attendendum est quod Hilarus papa dicit: *Quia non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius domini prosilitur.* Et hujusmodi præsumptor, qui in sanctarum traditionum pertinaciter sanctiones delinquit, non inter catholicos est computandus, sed cum schismaticis est condemnandus: quia sicut in decretis apostolicæ sedis scriptum est, quisquis schismatico assenserit, schismaticus esse negari non poterit. Quod etsi omnes sacerdotes, & mundus assentiat, damnatio consentientes involvit, non prævaricationem consensus absolvit. Non enim crimen minuitur, sed roborescit, cum generale fit ex privato. Hoc enim Deus omnium judicavit, qui peccatorem mundum generali diluvio interemit. Et his beatus Gelasius concinit in decretis suis: sicut manifeste ex ejus verbis hic possem ostendere, si prolixitatem non devitarem.

Conclusio

Marginal notes: *Ad trinam commonitionem qui non convenit, contumax est.* — Greg. l. 5. epist. 103. — * al. in te hæc res — Cælestin. epist. 5. — * al. epistolis suis — * al. se Christus esse — * al. boni domini — Psal. 138. — * al. quem hic ego respic. — Matt. c. 10. — Ambros. in psal. 118. — 1. Reg. 15. — *Misericordia injusta.* — *Pœnitentia diuturna.* — *Severitas in ecclesia necessaria.* — Rom. c. 11 — Gregor. pastor. curæ, parte 3 c. 1. admonit. 23 — 2. Paralip. 19. — Idem in euang. — *Objectioni respondet.* — Hilarus ep. 2.

Conclusio qua monstratur non obstante appellatione ferri posse sententiam.

HÆC omnia suprascripta, ut sæpe commemoravi, non causa mearum injuriarum, sed evindicatione dignitatis mihi commissæ metropolis, contra fratrem Hincmarum contexui: nec sacras leges & regulas collegi adversus eum in causis propriis intentando judicium, sed ostendendo qualitatem, ac quantitatem suorum excessuum, & mearum commonitionum; & quibus ac quantis constitutionibus pertinacem objecit contemptum. Vestra vero Deo placita unanimitas, coram se recitata vigilanti discernat libramine: quia licet sacerdotibus canones ignorare non liceat; levior tamen fuerat error, si per ignorantiam deliquisset, quam nunc, quia sciens & prudens ex consilio & studio sacrarum regularum per contumaciam transgressor existit, quarum custodiam & observationem professione ac subscriptione sua firmavit. Duplici ergo reatu tenetur adstrictus; qui non solum contra venerabilium patrum, sed etiam contra sua venisse decreta temere comprobatur. Vtrum igitur Deo medio prolata sententia, eum debeat percellere; an veraciter recognoscentem, & humiliter supplicantem absolvere, salvis sanctorum conciliorum statutis, & apostolicæ sedis pontificum ex eisdem sacris canonibus promulgatis, & reservato per omnia primæ & apostolicæ sedis privilegio, ac Rhemorum metropolis jure: quod ex me est, consilio, & judicio vestræ unanimitatis committo: pro modulo meo sequens dicta B. Cælestini ad Cyrillum episcopum de Nestorio: *Studeo*, inquit, *quieti catholicæ, studeo pereuntis saluti, si tamen voluerit ægritudinem confiteri. Quod ideo dicimus, ne volenti* * *corrigere, forsitan deesse videamur. Nam* * *si & nobis sustinentibus uvam, spinas sibi addiderit, impleatur manentibus statutis prioribus sui fructu judicii, colligat quod sulco diabolico seminavit; non nostro consilio, sed se periturus auctore.* * *Probat nos veloces pedes ad effundendum sanguinem non habere, quando sibi etiam remedium cognoscat oblatum.* Et hæc dico non præjudicans vestræ deliberationi, utrum juxta hæc B. Cælestini verba veraciter recognoscens, & humiliter supplicans, absolvi; an pro tam diutina pertinaci in contemptu sanctarum regularum permansione debeat percelli. Quia sicut a regulis præstitutis de certis & manifestis causis quæ in nullo nobis sunt dubia vel obscura nulla aut negligentia aut præsumptione debemus discedere, sicut Leo ad Anastasium scribens decrevit: ita de quibus diffinitivas sententias, quæ nulla possunt ratione convelli, a sanctis patribus promulgatas habemus, non debemus novum inire tractatum, vel novum expectare consilium.

Nec etiam sedem apostolicam in requirendo inquietare, sicut S. Innocentius scribens ad Macedones episcopos dicit: *Cum sæpius*, inquit, *repeti fecissem (quin scripta vestra) adverti sedi apostolicæ, ad quam relatio, quasi ad caput ecclesiarum, missa currebat, fieri injuriam, cujus adhuc in ambiguum sententia duceretur.* Et ad Felicem Nucerianum episcopum. *Stupuimus prudentem virum de his voluisse consulere, quæ omnibus sunt certa ratione comperta.* Et S. Zosimus: *Sciat quisquis hoc, postposita patrum*, *& apostolicæ sedis auctoritate neglexerit, a nobis districtius judicandum, & loci sui minime dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impune posse tentari. Contumeliæ enim studio fit, quicquid interdictum toties usurpatur.* Et S. Cælestinus: *Quæ enim a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permissa frangatur?* Et item: *Quæ enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per severitatem congruentem regulis vindicemus. Et* * *ideo omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus: ut, si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.* Et Gelasius: *Satis indignum est, quemquam vel pontificem, vel ordinum subsequentium, hanc observantiam refutare, quam B. Petri sedem videat edocere: satisque conveniens sit, ut totum corpus ecclesiæ in hac sibimet observatione concordet, quam illic vigere conspiciat; ubi dominus ecclesiæ totius posuit principatum.* Et item: *Non opus fuit nova synodo; cum veteris constituti sufficienter hac forma præscriberet.* Et item: *Nunquam cessisse manifestum est, qualibet necessitate cogente, noviter, quæ fuerant salubriter constituta, temerasse.* Et S. Gregorius ad Sergium defensorem: *Si homo esses, aut aliquam* * *districtionem habuisses, ita regularis disciplinæ debuisses custos existere, ut ea quæ illic inlicita committuntur, ante vindicta corrigeret, quam ad nos eorum nuncius perveniret.* Et post pauca: *Nam si quolibet modo in hac re negligens, vel lentus extiteris, ita in te districtissime noveris vindicandum, ut quod ex te nescis, pœna possis* * *secante cognoscere.* Et domnus Hadrianus papa in epistola, sicut audistis, nuperrime directa: *Fidelium*, inquit, *relatione comperimus, quod tua fraternitas debitum vigorem in provincia Rhemensi non agitans, multa reprehensione dignissima a tuis comprovincialibus convalescant. Cujus rei gratia negligentiam vestram his apostolicis affatibus excitamus, ut secundum venerandorum canonum regulas, ita omnium omnino comprovincialium tuorum synodice, salvo sanctæ Romanæ ecclesiæ privilegio, reseces vitia, ut privilegii tui coram Deo, nostroque judicio non merearis sustinere jacturam.*

Et quia frater Hincmarus sæpe non in canonico judicio, nec pro certis causis, sed pro animi sui motibus, inregulariter sedem apostolicam appellavit, & prosequi appellationem suam, etiam inregularem neglexit: si regulariter nunc appellare voluerit, sic summisse & temperate legum & canonum sunt exequendæ sententiæ, ut & ipse comedat fructus viæ suæ, suisque consiliis saturetur, & sedes apostolica secundum sacros canones, ut dignum est, honoretur; & nos pro dissolutione regularis disciplinæ redargui non mereamur. Nam de appellatione Constantinus Aug. ad Catulinum decrevit hoc modo. *Moratorias dilationes, frustratoriasque non tam appellationes quam ludificationes admitti non convenit. Nam sicut bene appellantibus negari auxilium non oportet; ita his contra quos merito judicatum est, inaniter provocantibus differri bene gesta non decet.* Et ex interpretatione legis Valentiniani, Valentis, & Gratiani Auggg. ad Claudium: Lex ista hoc dicit:

Marginalia: [left, cropped] ...no ...isti ... o se ...tre Rhe... s. — ...stin. ...apud ...n. an. — ...se cor... ...eisi & — Probet — ep. 84. — ...rebus ...defini... ...non est ...ulenda ...apostolo... — c. I. 55. ... c. 34. ...ocent. ...17. ... ep. 3. — ...m ep. I. [right] PARS II. — Cælestin. ep. II. — Ibidem. — * S. Leo. — Leo ep. ... — Gelas. ep. II. — Greg. I 7. epist. 16. — * al. discretionem — * al. resecante — Hadriani II. epistolâ ad Hincm. jam relatâ. — Irregularis Hincmari appellatio. — Frustratoriæ appellationes.

PARS II. Cronopium episcopum a multis episcopis fuisse damnatum, & studuisse eum, ante judicium, sententiam quæ proferebatur, appellatione suspendere: a qua sententia, quia juste prolata fuerat, appellare minime debuisset. In qua eum gravi mulcta, id est, 50. libras argenti addictum fuisse dicit. Quæ tamen summa ipsius mulctæ, non fisco prodesse jussa est, sed pauperibus erogari. Vnde apostolica sedes discernet, si appellans episcopus bonam causam habebit. velut decrevit Sardicense concilium: *Si*, inquiens, *aliquis episcopus judicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, ut iterum concilium renovetur, si vobis placeat, sancti Petri apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his qui causam examinarunt, Iulio Romano episcopo: & si judicaverit renovandum esse judicium, renovetur, & det judices. Si autem probaverit talem esse causam, ut non refricentur ea quæ acta sunt: quæ decreverit, confirmata erunt.* Et hinc in c. 4. & 7. ordo appellationis episcopi post episcopale judicium ad apostolicam sedem describitur. Quem eodem modo exequendum Innocentius, Bonifacius, & Leo in decretis suis ex eisdem sacris canonibus apertissime promulgaverunt. Vnde & Gelasius scribit: *Confidimus quod nullus jam veraciter Christianus ignoret uniuscujusque synodi constitutum, quod universalis ecclesiæ probavit assensus, * nullam magis exequi sedem * oportere, quam primam, quæ & unamquamque synodum sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus apostolus domini voce perceptum, ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper, & retinet.* Quam synodum Sardicensem apostolica sedes per Osium Cordubensem, & Gentium Capuensem, & Calepodium Neapolitanum episcopos, suos vicarios confirmavit: & ecclesia nihilominus subsequente confirmatam tenuit semper, & retinet.

Conc Sardic. can. 5.

Gelas. ep. 11.

* al. *non aliquam*
* al. *præ ceteris oportere*,

PARS III. *RESPONSA EPISCOPORVM ad libellum proclamationis Caroli regis contra Hincmarum Laudunensem episcopum.*

CAPVT I.

Præfatio episcoporum.

De his quæ contra fratrem nostrum Hincmarum proclamans domnus rex nobis proposuit, unde spatium ad respondendum petivimus, pro temporis brevitate quæ juxta sanctarum scripturarum tramitem, traditionemque majorum, & auctoritatem sacrarum legum & canonum invenimus, capitulatim proferimus.

CAPVT II.

De juramentis præstitis & refragatis.

Primo quidem de juramentis illi præstitis, & ut in petitione sua invenimus, refragatis. Vnde catholicæ ecclesiæ doctores atque rectores ita dixisse legimus, quantum temeritatem jurandi vitare debeamus, & ipse dominus in euangelio, & Iacobus in epistola sua docet, dicens: *Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum: sit autem sermo vester, est, est, non, non, ut non sub judicio decidatis:* illo videlicet judicio sub quo decidit Herodes, ut vel pejerare, vel perjurium cavendo, aliud necesse haberet patrare flagitium. At si aliquid forte nos incautius jurasse contigerit, quod observatum scilicet pejorem vergat in exitum, libere illud consilio salubriori mutandum noverimus; ac magis instante necessitate pejerandum nobis, quam pro vitando perjurio in aliud crimen gravius esse divertendum. Sed quia in juramentis, quæ frater noster Hincmarus regi juravit, nihil invenimus, sicut in ejus petitione relegimus, quæ non debuerit observare: quæ juramenta, sicut prolata scripta, & domni apostolici, suggestione Hincmari elicita, & ipsius Hincmari scripta demonstrant, quoniam postea non servavit, a reatu perjurii illum innoxium pronunciare non possumus. Scriptum est namque in Exodo: *Non assumes nomen domini Dei tui in vanum. Nec enim insontem habebit dominus eum, qui assumpserit nomen domini Dei sui frustra.* In vanum quippe, & frustra, non ut nihil sit, sed ut ei qui nomen domini Dei sui in vanum & frustra acceperit, nocivum, ut criminis reo, sit. Item in Leuitico dominus dicit: *Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen domini Dei tui. Ego dominus.* Et sanctus David in psalmo: *Qui jurat proximo suo, & non decipit.* [Iurare est, inquit Cassiodorus, hominem sub testatione divina aliquid polliceri. Iurare enim dictum est, quasi jure orare, id est, juste loqui. Tunc autem quispiam juste loquitur, quando ea quæ permittit, implentur.] Et sanctus Ambrosius in epistola ad Valentinianum imperatorem: *Quid est jurare, nisi ejus quem testaris fidei tuæ præsulem divinam potentiam confiteri?* Et item dicitur in psalmo: *Nec juravit in dolo proximo suo.* Per dolum itaque jurat, quisquis aliter facturus est, quam promittit: credens perjurium non esse, decepisse nequiter credentis errorem. Et hinc S. Hieronymus: *Multi sunt*, inquit, *qui dolose jurant, ut decipiant proximum. Quod abominatur pater luminum, dicente Petro: Non es hominibus mentitus, sed Deo.* Et in libro regum scriptum est, quia quando *facta est fames in diebus David tribus annis jugiter, & consuluit David oraculum domini, dixit dominus: Propter Saul, & domum ejus & sanguinem, quia occidit Gabaonitas.* Filii quippe Israel juraverant eis, & voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel, & Iuda, dicens, Iosue gratis eosdem Gabaonitas vivere permisisse. Hinc patet, quanta impietas est perjurium, cui dominus tantam reposuit ultionem. Et Ieremias propheta: *Ecce vos confiditis vobis in verbis mendacii quæ non proderunt vobis, furari, occidere, adulterare, jurare mendaciter.* Hinc ergo pensandum est, quantum crimen sit jurare mendaciter, quod adulterio, & homicidio, ac furto conjunxit propheta: quorum perpetratores apostolus regnum Dei dixit non possidere. Et Hieronymus in expositione ejusdem prophetæ: [Poterat fieri ut aliqui invenirentur in populo Dei, qui simularent cultum Dei, & jurarent per dominum. Hoc prævenit, quod nequaquam Deus vanis sermonibus, sed veritate fidei delectetur, & dicet: Non eos diligo qui jurant per me, & jurant in mendacio; sed quorum corda labiaque consentiunt.] Et in Zacharia propheta: *Quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur: & omnis jurans ex hoc similiter judicabitur.* Educam

Hincm. opusc. 2. ad Carol. c. 3.
Matth. c. 5.
Iacob. ep. c. 5.

ANNO CHRISTI 871
Marc. c. 6.
Exod. c. 20.
Levit. c. 19.
Psal. 14.
Iurare quid.
Cassiod.
Ambros.
Psal. 23.
Hieron.
Act. c. 5.
2. Reg. 21.
Ierem. c. 7.
1. Cor. 6.
Hieron.
Zach. c. 5.

Educam illum, dicit dominus exercituum; & veniet ad domum furis, & ad domum jurantis in nomine meo mendaciter, & commorabitur in medio ejus, & consumet eum, & ligna ejus. Et in Ezechiele propheta: *Vivo ego, dicit dominus, quoniam in loco regis qui constituit eum regem, cujus fecit irritum juramentum; & solvit pactum quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.* [Spreverat enim, inquit Hieronymus, Sedechias juramentum, ut solveret fœdus. Et cum omnia hæc fecerit, non effugiet.] Et iterum Hieronymus: [Ecce, inquit, dedit manum suam regi Ægypti, & tradidit se, & perjurii contra Deum commisit sacrilegium.] Et hinc item Hieronymus: [Ne putaremus juramentum, & fœdus, & pactum regis esse Babylonii, vel Sedechiæ, qui fecerat: sequitur, in prævaricatione qua despexit me. Ergo qui contemnit juramentum, illum despicit per quem juravit: illique facit injuriam, cujus nomini credidit adversarius... Quicquid igitur contra Sedechiam fecit Nabuchodonosor, non suis fecit viribus, sed ira Dei, in cujus nomine fuerat perjuratus. Legimus enim Sedechiam captum, ductum esse in Reblatha, ibique interfectis filiis excæcatum: & instar feræ clausum cavea translatum in Babylonem.] Et sanctus Cyprianus in nono abusionis gradu, regis ministerium dicit esse impios de terra perdere, parricidas & perjuros vivere non sinere. Et S. Gregorius homilia euangelii de martyribus: [Ad extincta, inquit, eorum corpora viventes ægri veniunt, & sanantur: perjuri veniunt, & a dæmone vexantur: dæmoniaci veniunt, & liberantur.] Hinc ergo colligendum est, quantum peccatum sit perjurare in nomine Dei, & sanctorum ejus: quod & sacrilegium, ut præmisimus, dicit esse sanctus Hieronymus.

CAPVT III.

De seditione.

DE seditione, lib. 9. Theodosianæ legis, capitulo 23. De his qui plebem audent contra publicam colligere disciplinam: ex interpretatione legis Gratiani, Valentiniani, & Theodosii decretum est: *Si quis populum ad seditionem concitaverit, damnis gravissimis subjacebit.* Et in lib. 5. sententiarum Pauli, capitulo 3. scriptum est (quæ non sunt nostri judicii) de his quæ per turbam fiunt: *In eos qui turbam seditionemque alicui dederint, damnave curaverint, si quidem res pecuniaria est; æstimatione dupli sarciatur. Quod si ex hoc corpori alicujus, vitæ, membrisque noceatur, extra ordinem vindicetur.* Interpretatio. *Si aliquis collecta multitudine, vel concitata seditione damnum cuicumque intulerit, si pecunia damnum fiat, dupli redhibitione componatur. Nam si corpus alicujus vel membra cæde pulsata fuerint, hujusmodi admissum a judice vindicetur. Quicquid ex incendio, rapina, naufragio, navique expugnata, raptum, susceptum, suppressumve erit, eo anno in quadruplum ejus rei quam quis suppresserit, celaverit, rapuerit, convenitur: postea vero simplum.* Sunt & hinc alia & graviora judicia, ad rem publicam pertinentia, & ab ecclesiastica mansuetudine aliena, quæ in suis locis lector poterit invenire, & hic commemoranda duximus: ut quantum sit commissum seditio, eorum ultione colligatur.

In canonibus autem Africæ provinciæ concilii IV. * capitulo 72. de seditionariis aut usurariis, ne clerici fiant, scriptum est ita: *Seditionarios numquam ordinandos clericos; sicut nec usurarios, vel injuriarum suarum ultores.* Et si tales ordinandi non sunt: colligendum est quid mereantur, qui post ordinationem admittere talia non formidant. Et antiqui patrum canones in synodo, cui plurimi metropolitani cum suis suffraganeis interfuerunt, decernente Antiocheno concilio, perfectum concilium illud esse, ubi interfuerit metropolitanus antistes, concordi sententia decreverunt, ut *clerici qui in quacumque seditione arma volentes sumpserint; reperti; amisso ordinis sui gradu, in monasterio pœnitentiæ retrudantur.* Et sacram euangelii historiam patres catholici exponentes, de his qui concitaverunt turbam ad comprehendendum, & crucifigendum dominum, eos esse potius reos homicidii, qui auctores damnationis Christi fuerunt, dicunt. Et clericus qui ad seditionem arma contra ministerium corripi facit; immunis a reatu ipsius seditionis judicari non potest. *Ipse*, inquit sanctus Ambrosius ad Theodosium, *facis, quicquid fieri jussisti.* Et dominus in euangelio prælia & seditiones conjunctim posuit, dicens: *Cum audieritis prælia & seditiones, nolite terreri.* Hinc beatus Gregorius: *Pensanda sunt verba redemptoris nostri, per quæ nos aliud interius, aliud exterius passuros denuntiat: bella quippe ad hostes pertinent, & seditiones ad cives. Vt ergo nos indicet interius exteriusque turbari, aliud nos fatetur ab hostibus, aliud a fratribus perpeti.* Vnde pensandum est, quam gravissimum sit admissum, ab episcopo seditionem incitari, vel seditionibus se commiscere, quæ a Christo bellis hostium conjunctæ proferuntur. Et S. Hilarus in decretis suis: *Reatu*, inquit, *majore delinquit, qui potiore perfruitur; & graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.* Et S. Gelasius in decretis suis dicit: *Quamvis enim membra ipsius, id est, veri regis atque pontificis, secundum participationem naturæ magnificæ, utcumque in sacra generositate summissa dicantur, ut simul regale genus, & sacerdotale subsistant: quoniam Christus memor fragilitatis humanæ, quod suorum saluti consuleret, dispensatione magnifica temperavit: sic actionibus propriis, dignitatibusque distinctis officia potestatis utriusque discrevit, suos volens medicinali humilitate salvari, non humana superbia rursus intercipi: ut & Christiani imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro temporalium cursu, rerum imperialium dispositionibus uterentur: quatenus spiritalis actio a carnalibus distaret incursibus, & ideo militans Deo, minime se negotiis sæcularibus implicaret; ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus: ut & modestia utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffultus, & competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur.*

Quibus omnibus rite collectis, satis evidenter ostenditur, quam gravissimum sit commissum, episcopum contra ecclesiasticam disciplinam, & episcopalem gravitatem, & sanctitatis modestiam, atque mansuetudinem, seditionarium esse; cum regiæ sit potestatis hostes depellere, & seditiosos comprimere, vel punire; & episcopalis sit ministerii, cælestibus sacramentis insistere; & orationi atque doctrinæ,

Margin notes: PARS III. Canones contra seditiosos. *al. c. 67. — Ambros. — Luc. c. 21. — Greg. hom. 35. in euang. — Hilar. cit. — Gelas. — [left margin, partly cut:] ...c. 17. — ...on. — ...supe- — ...rian. — ...gor. — ...s Augu- contra ...tiosos. — ...amni ...pensatio.

ceterisque pietatis officiis indesinenter incumbere, qui prorogandis venerabilibus est attributus mysteriis. *Christus*, inquit Petrus, *passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus: qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti se injuste: qui peccata omnium in se pertulit in suo corpore super lignum: ut peccatis mortui, justitiæ vivamus: cujus livore sanati estis.* Et item: *Cum modestia & timore, conscientiam habentes bonam, ut in eo quod detrahunt de vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam conversationem.* Quæ qui observat, seditionem non incitat.

1. Petr. 2.

Ibid. c. 3.

CAPUT IV.

De pervasione.

Leges imperatoriæ contra pervasores.

DE pervasione siquidem sacræ leges, quibus una cum sacris canonibus, & decretis apostolicæ sedis sancta moderatur ecclesia, dicunt in constitutione legum Novellarum Valentiniani August. *Episcopi seu pro pervasione rei alicujus, seu pro quibuscumque gravibus injuriis, si ad judicium fuerint provocati, licet in criminalibus causis per alium nulli liceat respondere, episcopis tamen & presbyteris hac lege præstatur, ut in talibus causis misso procuratore respondeant; sine dubio ut ad nos redeat sententia judicati. In reliquis vero criminalibus causis, ubi de scelere convincenda persona est, suam in judicio præsentiam exhibere procurent. Quod si tertio conventi per executorem, ad judicium venire noluerint, sententiam excipiant contumacis.* Et hinc Gregorius ad Malchum episcopum ex legibus & sacris regulis promulgavit: *Præterea*, inquiens, *fraternitatem tuam præsenti præceptione curavimus admonendam, ut Stephanum episcopum ad eligendum compellas venire judicium: & quicquid inter Ioannem virum magnificum, & supradictum episcopum electorum fuerit sententia diffinitum*, (quin secundum sacras leges, ut multoties scribit) *ad effectum perducere non omittas.* Et in lib. 4. Theodosianæ legis, capitulo 19. ex interpretatione legis Gratiani, Valentiniani, & Theodosii Auggg. ad Potitum: *Quicumque causam suam non ita agere voluerit, ut adversarium suum publice patefacta actione conveniat, & [a] dominum possessoris aliqua ratione conturbaverit: ita negotio ipso careat, ut eam causam nunquam valeat reparare, qui prius rem voluit auferre, quam speraret a judice ut deberet audiri. Similiter & ille omni causa privetur, qui judicis ordinatione suppressa, judicium se habere dicens, alienam possessionem sua præsumptione pervaserit.*

Greg. l. 1. epist. 36.

Codex Theodos.

[a] f. dominii

Leges ecclesiasticæ contra pervasores.

Et hinc Africanum concilium capitulo 88. *Item placuit, ut quicumque episcopi plebes, quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ita repetunt, ut causas suas episcopis judicantibus agant, sed alio retinente irruerint, sive volentibus, sive nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicumque hoc jam fecerunt, si nondum est inter episcopos finita intentio, sed adhuc inde contendunt: ille inde discedat, quem constiterit prætermissis judiciis ecclesiasticis irruisse. Nec sibi quisque blandiatur, si a primate, ut retineat,* A *literis impetrarit: sed sive habeat literas, sive non habeat, conveniat eum qui tenet, & ejus literas accipiat, ut eum appareat pacifice tenuisse ecclesiam ad se pertinentem. Si autem aliquam quæstionem retulerit, per episcopos judices causa finiatur, sive quos eis primates dederint, sive quos ipsi vicinos ex consensu delegerint.* Et in lib. 4. Theodosianæ legis, suprascripto capitulo, ex interpretatione legis Valentiniani, Theodosii, & Arcadii Auggg. ad Messianum: *Cognovimus rem fisci nostri violenter aliquos invasisse. Sed nos evidenti lege præcepimus, ut si quis aut fiscalem rem, aut privatam, ante sententiam a judice prolatam invaserit, & noluerit expectare litis adventum, perdat negotium qui noluit expectare judicium. Ille vero* B *qui præsumpsit invadere, quod per justitiam apud judicem non poterat obtinere, habita existimatione talem aliam rem illi domino restituat, qualem noscitur ante judicium pervasisse.* Et in 4. lib. capitulorum domni Caroli, & Hludovici Pii impp. cap. 34. *Si quis proprium nostrum, quod in vestitura genitoris nostri fuit, alicui quærenti sine nostra jussione reddiderit; aliud nobis tantum de suo proprio cum sua lege componat: & quicumque illud scienter per malum ingenium adquirere tentaverit, pro infideli teneatur: quia sacramentum fidelitatis quod nobis promisit, irritum fecit.* Et reliqua. Et in decreto synodali anno 13. imperante Mauricio, sanctissimus atque sapientissimus Gregorius papa, cap. 3, de pervasione hoc C decrevit judicium: *Præsenti*, inquiens, *decreto constituo, ut si quis ecclesiasticorum unquam titulos ponere, sive in rustico, sive in urbano prædio sua sponte præsumpserit, anathema sit. Et responderunt omnes, anathema sit.* Et item ibidem cap. 4. *Is autem qui præest ecclesiæ, si hoc vel ipse fieri præcipit, vel sine sua præceptione factum digna puniri animadversione neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes, anathema sit.* 35 Et hinc ad Petrum subdiaconum & rectorem patrimonii in Sicilia scripsit, in capitulo commonitorii quinto: *Si quid juste conspicis juri ecclesiastico posse competere, cave ne unquam hoc manu studeas de-* D *fensare: maxime quia & decretum sub anathematis interpositione constitui, ne unquam nomine ecclesiæ urbano, vel rustico prædio tituli debeant imponi. Sed quicquid ratione pauperibus competit, ratione etiam debet defendi; ne dum bona res non bene agitur, apud omnipotentem Deum etiam quod juste a nobis quæritur, de injustitia redarguatur.* Et item idem in altero commonitorio ad eumdem: *Præterea cognovi quia quasdam res * per plures fundorum alieni juris esse cognoscis; sed pro quorumdam obtestatione vel metu dominis suis restituere reformides, qui si veraciter Christianus esses, plus Dei judicium, * quam homines timeres: * quia ego quoque te hac de re indesinenter admoneo. Quod si implere neglexeris, etiam &* E *meas voces contra te in testimonium habebis.* Et in epistola ad Vitalem defensorem Sardiniæ, inter cetera dicit: *Pro requirendis*, inquiens, *rebus ecclesiarum, vel monasteriorum, sive piarum causarum quod scripsisti, prius quidem hi quorum interest, admonendi sunt, ut ab his te insistente, atque solatiante modis omnibus requirantur. Quod si forte vel ipsi negligentes extiterint, vel certe qui eas requirere debeant, inventi non fuerint, tunc omnia ipse perquire, atque ita reperta recollige, ut manu aliquod judicium inferre cuiquam minime videaris.*

Habetur sine epist[olarum] l. [...] al. l. 4. [...] 44.

Greg. l. [...] epist. 30.

* al. vel plures

* al. quam voces hominum

* al. atte[n]de, quia

Gregor. [...] 11. ep. 30.

Ecce quod judicium de pervasione apostolicæ sedis

ANNO CHRISTI 871.

sedis pontifex S. Gregorius, qui adhuc nobiscum in suis constitutionibus vivit, in pervasores rerum alienarum protulit, dicens: *Præsenti decreto constituo, ut si quis ecclesiasticorum unquam titulos ponere sive in rustico, sive in urbano prædio sua sponte præsumpserit, anathema sit. Et responderunt omnes, anathema sit.* Et in 4. capitulo: *Is autem qui præest ecclesiæ, si hoc vel ipse fieri præcepit, vel sine sua præceptione factum digna punire animadversione neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes, anathema sit.* Cujus judicium nos refragari non possumus, dicente beato Gelasio in decretis suis, de secundæ sedis antistite, quod ab inferioris sedis pontifice non possit absolvi: *Nec ab inferiore*, inquiens, *qualibet, sed a prima sede jure possit absolvi; inferior quippe potiorem absolvere non potest. Sola ergo potior inferiorem convenienter absolvit. Proinde inferioris loci pontifices, qui nullatenus se noverunt potiorem sibi, sine prima sede posse resolvere, præcipue quem ejus sententia noverunt obligatum, prævaricatoria absolutione potius non illum penitus exuerunt, sed se prævaricatione potius nexuerunt.* Et idem Gelasius ad episcopos per Dardaniam constitutos: *Quod acta*, inquit, *semel synodus pro fide, communione, & veritate catholica, atque apostolica promulgavit, majores nostri non siverunt novis post hæc retractationibus mutilari, ne pravis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta, pulsandi, sed auctore cujuslibet insaniæ, ac pariter errore damnato, sufficere judicaverunt, ut quisquis aliquando hujus erroris communicator existeret, principali sententia damnationis ejus esset obstrictus.* Et post aliquanta: *Quoniam idem ipse error qui semel est cum suo auctore damnatus, in participe quolibet pravæ communionis effectum execrationem sui gestet & pœnam.* Et in commonitorio, Fausto magistro militum fungenti legationis officio Constantinopolim dato: *Decessorem*, inquit, *meum executorem fuisse veteris constituti, non novæ constitutionis auctorem. Quod non solum præsuli apostolico facere licet, sed & cuicumque pontifici.* Si non licet, juxta documentum B. Gelasii, nobis solvere quod per B. Gregorium apostolica sedes ligavit, & licet exequi veteris constituti decretum: non nobis est exequi negligendum, quod est a sede apostolica judicatum.

[Margin: ...as. in ...o de anathematis ...ulo.]

[Margin: ...n epist.]

[Margin: ...a majores nostri di... ...a inspi... ...one cer... ...tes ne... ...rie pra... ...runt, ...ontra u... ...iquam ... hæresim ...ta syno... pro fide.]

CAPVT V.

De eo quod ecclesiæ bona regi tradidisse confitetur.

DE eo quod frater Hincmarus in scriptis suis profitetur, deprecantibus Rodulfo, & Chuonrado, regi res ecclesiasticas, Laudunensi ecclesiæ a rege redditas, & etiam traditas, concessisse, ut eas Nortmanno, qui eas ante habuit, beneficiaret. Videndum est quid sacri canones dicant: *Vnusquisque*, inquiunt, *episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem, & providentiam gerat omnis possessionis, quæ sub ejus est potestate.* Regat, inquit, possessiones juxta reverentiam regulis competentem, & non abroget contra reverentiam incompetentem. Et item Antiocheni canones dicunt, *ut res & facultates ecclesiæ episcopus non sine presbyterorum conscientia, diaconorumque pertractet: sed quæ sunt ecclesiæ sub omni solicitudine & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat, judicatque, serventur.* Serventur quidem, & non sine ratione atque auctoritate aliis, nisi ecclesiæ sibi commissæ subjectis, ab episcopo concedantur, vel sine regulari consultu committantur. Et item canones dicunt: *Si autem & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri qui cum ipso sunt, quod ea quæ pertinent ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate, sibimet usurpent: ita ut pro hoc affligantur quidem pauperes; criminationi vero & blasphemiis tam sermo prædicationis, quam hi qui dispensant taliter, exponantur: & hos oportet corrigi a sancta synodo, id quod condecet approbare.*

[Margin: ...copus ...t res ec... ...a.]

[Margin: ...c. Antioch. can. 9. ...e can. ...st. c. 39.]

[Margin: ...l. can.]

[Margin: PARS III.]

[Margin: Ibid. can. 25.]

Videtur namque viam ceteras ecclesias lædendi, eum in hac causa contra sacros canones dedisse: quia nisi hoc pro divino respectu dimiserit, potest princeps apud alios episcopos petere possessiones ecclesiarum, ut eas concedant a sibi commissis ecclesiis abrogari: & illum in exemplum donans sicut ipse fecit, aliis in beneficium dari. Quod si fecerint, faciant contra canones: si autem non fecerint, scandalum ipsis, & ecclesiis illorum, fratre Hincmaro prævio, diversas afflictiones sustineant. Nam & in literis quas canones ordinatos ab ordinatoribus suis jubent accipere, traditione sedis apostolicæ scriptum habetur: *Ministerium*, inquit, *ornatum, vel patrimonium atque reditus, vel facultates ecclesiæ, prout leges divinitus promulgatæ præfigunt, stude conservare, ampliare, augere, vel dispensare.* Vnde videndum est, qualiter hæc, cum his quæ in scripto suo dicit, eum ad petitionem Rodulfi, & Chuonradi concessisse, ut domnus rex Nortmanno easdem res quas suæ ecclesiæ reddidit, sive tradidit, beneficiaret, conveniant. S. Cælestino adversus illius consensum, suamque actionem clamante: *Nulli sacerdoti suos * liceat canones ignorare, nec quicquam facere quod patrum possit regulis obviare. Quæ enim a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur?*

[Margin: Exemplum noxium.]

[Margin: Literæ in ordinatione data.]

[Margin: Cælest. ep. 3. * al. licet]

Dicit etiam scripto suo, quia si taceat, & non clamet, si non quibus valet viribus insistat, ut eamdem villam recipiat, sacrilegium a se fieri reputet. *Par enim pœna*, (sicut scribit) ut ait beatus papa Lucius, *& agentes & consentientes comprehendit.* Considerandum est, si sacrilegium faceret, si taceret, ut eamdem villam non reciperet: quid fecit, quando illam contra competentem reverentiam a sibi commissa ecclesia irregulariter abrogavit. Contra quem consensum, immo factum suum Antiocheni canones dicunt: *Quæ sunt ecclesiæ sub omni solicitudine, & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat, judicatque, serventur.* Contra quæ patet, quia ipsi villa sub omni solicitudine & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, ab illo non est suæ ecclesiæ conservata; nec regulariter & humiliter, sicut debuerat se recognoscere, ab eo est repetita: donec commotus contra principem suum, & contra præfatum Nortmannum diu sibi familiarissime amicissimum, eam sua factione, & quasi per forciam, & non per justitiam, vindicare curavit. Cum antiqui Carthaginenses canones concilio IV. ex auctoritate euangelica & apostolica dicant, *ut episcopus nec provocatus pro rebus transitoriis litiget.* Sunt enim advocati & defensores ecclesiarum, quos sacri canones & leges, quibus moderatur ecclesia, episcopos habere jubent, quorum

[Margin: Sacrilegii se ipse convincit.]

[Margin: Conc. Antioch. cit.]

[Margin: Vi non jure.]

[Margin: Episcopus non litiget.]

[Margin: Defensores ecclesiarum.]

rum hujusmodi est officium, ut per leges, quæ sunt ecclesiæ aut defendant, aut conquirant; & non violenter aut sua præsumptione, aut episcopi jussione quæ ecclesiæ dicuntur, vel putantur esse, pervadant. Et quia hæc frater Hincmarus observare neglexit, contra ipsius actionem S. Gregorius ad Victorem, & Columbum episcopos dicit: *Quanto cordi nostro lætitiam ecclesiasticus ordo inculpabiliter custoditus infundit, tanto rescissus tædium doloris imponit; quod pravitatis temeritas in eversionem disciplinæ tentat, & quæ sunt olim laudabiliter statuta, dissolvere, & quæ fortius punienda, præsumere.* Et post aliquanta: *Accendat ergo vos zelus æquitatis, accendat justitiæ rectitudo; ad custodiendam in cunctis antiquam ecclesiastici ordinis dispositionem operam instanter impendite; districtos solicitosque vos inter culpas & innocentiam exhibete: quatinus & * justitia cum habentibus magna de rectitudinis vestræ zelo sit fiducia, & inquietis de futuro omnis excedendi amputetur occasio.*

Greg. l. 7. indict. 1. ep. 15.

* *justitia causam*

CAPUT VI.

De calumnia apud pontificem regi imposita.

De eo quod in petitione regis humilitati nostræ porrecta continetur, quia post tanta & talia sacramenta, & professionis suæ subscriptionem, antequam de ipsis rebus eum cum archiepiscopo vel ceteris coepiscopis suis in synodo Rhemorum provinciæ, cum plures synodi in eadem provincia habitæ fuerint, compellaret, latenter illum ad sedem apostolicam, ut distractorem rerum ecclesiasticarum per calumniam accusare, missum suum nomine Celsanum, & literas suas transmisit: sicut ipsæ literæ domni apostolici, quas regi idem Hincmarus in Carisiaco, coram suo archiepiscopo & aliis archiepiscopis & episcopis, & pluribus fidelibus suis obtulit, quæ ipsius Hincmari adversum eum accusationem apud sedem apostolicam evidenter ostendunt. Attendendum nobis videtur, quid inde sacræ leges & canones venerandi decernant. Decernunt enim leges, scriptura vel testibus quemquam convinci. Et Gelasius in commonitorio Fausto legatione fungenti dato, De episcopis prævaricatoribus: *Quid tamen dicerent, si non chartis suis in omnibus vincerentur?* Et in legis Valentiniani, Gratiani, & Valentis interpretatione, ad Antonium dicitur: *Quicumque scripturam in audientiam protulerit, veritatem ejus probare videatur: quia hoc in omnibus causis statutum est, ut scripturam prolator adfirmet. Nam si is qui scripturam protulit, ejus non adstruxerit veritatem, ut falsitatis reum esse retinendum.* Necesse est igitur fratri Hincmaro, ut probet ea esse vera, quæ in epistola a se per missum suum a sede apostolica obtenta continentur: quam domno regi coram suo archiepiscopo, & aliis archiepiscopis & episcopis, & pluribus fidelibus suis in Carisiaco obtulit: quia domnus apostolicus, sicut per Hincmari petitionem de accusatione domni regis audivit, ita etiam rescripsit. Et si isdem frater Hincmarus scripturæ, quam sua petitione obtinuit, & in audientiam protulit, veritatem probare nequiverit, oportet ut falsitatis reum illum esse tenendum.

Scriptura vi in judiciis. Gelas. in commonit.

CAPUT VII.

De accusatione regis ante compellationem.

De accusatione quoque ante compellationem, qua regi, ut sua petitio continet, contra sacras leges, & venerandos canones præjudicium fecit: sacræ leges dicunt, ut *ultra provinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur. Oportet enim illic criminum judicia agitari, ubi facinus dicitur admissum.* Et ex interpretatione legis ipsius: *Criminum discussio ibi agitanda est, ubi crimen admissum est: nam alibi criminum reus prohibetur audiri.* Et ex interpretatione legis Martiani: *Si quis adversarium aut repetitione, aut criminis objectione pulsaverit, in provincia in qua consistit ille qui pulsatur, suas exerat actiones: nec æstimet adversarium suum alibi, aut longius ad judicium pertrahendum.* Et secundum has leges decrevit sacrum Carthaginense concilium ut accusatus, vel accusator in eo loco unde est ille qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat, quo non sit difficile testes producere, ubi causa finiatur. Nam etsi forum reipublicæ non habebat quo regem per procuratorem suum accusare valeret, debuerat eum synodali sententia convenire: & si vel decreto synodi quæ suæ ecclesiæ jure competebant, obtinere nequiret, tunc prosequentibus episcopalibus literis, suam proclamationem ad sedem apostolicam rationabiliter valuisset proferre. Sicut Innocentius ad Victoricium Rothomagensem episcopum decrevit, ut *secundum synodum Nicænam, congregatis ejusdem provinciæ episcopis jurgium terminetur: nec alicui liceat, sine præjudicio tamen Romanæ ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri, relictis his sacerdotibus qui in provincia ecclesiam nutu divino gubernant, ad alias convolare provincias. Quod si quis facere præsumpserit, & ab officio cleri summotus, & injuriarum reus ab omnibus judicetur. Si autem majores causæ in medio fuerint devolutæ, ad sedem apostolicam, sicut synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, post judicium episcopale, referatur.* Et quamquam idem B. Innocentius præmiserit in capite hujus capituli, ut *si quæ causæ vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ:* & reliqua quæ præscripsimus: non ab re tamen idem capitulum ad regiam potestatem, & episcopalem auctoritatem derivandum putavimus. Cum B. Gelasius ad Anastasium imperatorem scribat: *Duo sunt*, inquiens, *Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum, & regalis potestas.* Et Leo ad Anastasium: *Si forte inter ipsos qui præsunt, de majoribus, quod absit, peccatis causa nascitur, quæ provinciali nequeat examine diffiniri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus curabit instruere; ut si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem, quicquid illud est, transferatur.*

Accusatio ubi facinus patratũ est. V. Anton. August. 3. p. l. 30. tit. 7.

Rex potuit compellari apud synodum.

Prima cognitio in provincia est. Innoc. ep. ad Victricium.

Appellatio & majores causæ ad pontificem referuntur.

Gelas. ep. 8.

S. Leo ep. 83.

Debuerat ergo frater Hincmarus de his quæ per se non poterat obtinere, regiam potestatem prius in comprovincialis synodi convenire judicio; & si coram positis partibus nec nostro foret res sopita judicio, nostris literis ad sedis apostolicæ cognitionem, quicquid illud erat, transferre. Quod quia non fecit, juxta decretum B. Innocentii & ab officio cleri summotus, & injuriarum

riarum reus debet ab omnibus judicari. Quid sit autem reum injuriarum judicari, leges sacræ manifeste demonstrant, dicentes: *Qui per calumniam injuriæ actionem instituit, extra ordinem puniatur. Omnes enim calumniatores exilii, vel insulæ relegatione, aut ordinis amissione puniri placuit.* Et hinc sanctus Gregorius in commonitorio ad Ioannem defensorem euntem in Hispanias, in causa contra episcopum mota, sive probata, jubet requiri, utrum exilio, vel depositione sit digna?

CAPUT VIII.

Quæ sit pœna calumniatori constituta.

De eo quod in petitione regis continetur, eum ad sedem apostolicam, ut distractorem rerum ecclesiasticarum per calumniam accusare misisse: sicut ipsæ literæ domni apostolici patenter ostendunt. In lib. 9. Theodosianæ legis cap. 29. de calumniatoribus scriptum est: *Gratianus, Valentinianus, Theodosius AAA. Ellebico comiti, & magistro utriusque militiæ. Non est ratio, qua manifesti calumniatoris supplicium differatur. Nec enim patimur frequenter iterari quæ consistere prava accusatione non quiverint: atque alienam innocentiam securitatemque sine crimine, damnabili appetitione terreri. Data 3. Kal. Iun.* Merebando, & Saturnino Coss.* Idem Augustus *Minandro vicario Asiæ: *Nostris & parentum nostrorum constitutionibus comprehensum est, eos qui accusationem alienis nominibus præsumpsissent, delatorum numero esse ducendos: atque ideo calumniosissimum caput, & personam judicio irritæ delationis infamem deportatio sequatur: quo posthac singuli universique cognoscant, non licere in eo principum animos commoveri, quod non possit ostendi. Data Idibus Maii. Arcadio & Bautone Coss.* Et item Arcadius & Honorius Augusti, Victuro procos. Africæ: *Innocentes sub specie falsæ criminationis non patimur callidorum impugnatione subverti: qui si tentaverint, intelligant sibimet severitatem legum pro commissis facinoribus incumbere. Data 4. Idus Mart. Mediolano. Honorio Aug. III. & Eutychiano Coss.* Et item ibi post alia: *Calumniatores etiam sunt, qui falsa deferentes, contra cujusque innocentis personam, principum animos ad iracundiam commovere præsumunt. Qui omnes infames effecti in exilio detrudentur.* Et S. Zosimus papa ad Aurelium, & ad universos episcopos per universas provincias constitutos, ostendit quantum scelus sit calumnia, dicens: *Lazarus dudum in Taurinensi concilio gravissimorum episcoporum sententiis pro calumniatore clamatus est, cum Briccii innocentis episcopi vitam falsis objectionibus appetisset.* Quia sicut leges publicæ mortem inferunt delatoribus, id est, calumniatoribus: ita ecclesiastica censura ecclesiasticos ministros gradu privari debere decernit.

CAPUT IX.

De eo quod post sacramentum homines suos sine regis licentia emisit e regno.

De his, sicut in petitione regis continetur, quod post sacramentum illi præstitum, ut de regno suo sine ipsius licentia non exirent: & in sua infidelitate verbis vel scriptis, in regno ejus, aut extra regnum suum, sine ipsius licentia non exirent: & post illud sacramentum, ad sedem apostolicam furtim & latenter, atque mendaciter iterum eum accusare pro Pauliaco villa Hincmarus eos direxit: regiæ benignitatis interest, utrum eis aut legaliter reputare, aut misericorditer parcere velit. Et tunc demum ipsi, quorum parochiani sunt, eos secundum modum culpæ, modo pœnitentiæ subdere procurabunt. Verumtamen sicut dominus ad Pilatum dicit: *Qui tradidit me tibi, majus peccatum habet:* qui eos ad peccandum vel suasit, vel pellexit, vel impulit, vel pertraxit, majus illis exinde peccatum habet: *Plus*, inquit Ambrosius, *astringitur qui labi infirmum coegerit;* unde & apostolus: *Sic enim peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis: & peribit infirmus in tua scientia frater, pro quo Christus mortuus est.* Et B. Gregorius in regula pastorali dicit: *Scire enim debent prælati, quia si perversa unquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Unde necesse est, ut tanto se cautius in culpa custodiant, quanto per prava quæ faciunt, non soli moriuntur.* Et S. Gelasius ad Anastasium imperatorem scribens: *Cum dicat*, inquit, *apostolus, qui non solum non facienda faciunt, reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus. Legibus certe vestris criminum conscios susceptoresque latrocinantium per judiciorum pœna constringit: nec expers facinoris æstimatur, qui licet ipse non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdusque receperit.* Ut ille igitur, de quo scriptum est, *qui peccavit, & peccare fecit Israel*, duplici reatu frater Hincmarus constringitur: in eo quidem quod ipse pejeravit, & in eo quod alios pejerare fecit.

CAPUT X.

De inobedientia ejus erga regem.

De eo quod in petitione regis continetur, quia isdem Hincmarus in synodo episcoporum decem provinciarum dedit ei libellum nomine suo subscriptum, qui ita se habet: *Ego Hincmarus ecclesiæ Laudunensis episcopus, amodo, & deinceps domno seniori meo Carolo regi sic fidelis & obediens secundum ministerium meum ero, sicut homo suo seniori, & episcopus per rectum suo regi esse debet.* Et postquam hujusmodi libellum in synodo illi dedit, sine sua licentia noctu fuga lapsus ab Attiniaco palatio suo discessit. Quem ad se venire mandavit, ut diceret qua ratione aufugerit. At ipse ad eum, sicut jam & aliis vicibus, venire contempserit. Contra inobedientiam ejus sacra scriptura dicit: *Melior est obedientia quam victimæ, & auscultare magis, quam offerre adipes arietum. Tanto*, inquit Gregorius, *Deum quisque citius placat, quanto ante ejus oculos repressa arbitrii sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo contra ariolandi peccatum inobedientia dicitur, ut quanta sit virtus obedientiæ demonstretur. Si enim quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle adquiescere: sola est quæ fidei meritum possidet obedientia, sine qua quisque infidelis convincitur, etiamsi fidelis esse videatur.* Et sacri Sardicenses canones, invitatum vel evocatum episcopum a religioso principe ad comitatum ire præcipiunt. Et in evangelio legimus dominum solvisse tributum Cæsari, ut nobis perpetuæ libertatis gratiam donaret. Unde catholici doctores: *Servivit*, inquit, *Dei Filius homini regi*,

Margin notes: Ioan. c. 19. — Ambros. — 1. Cor. 8. — Gregor. — Gelas. ep. 8. cit. — 3. Reg. 14. — 1. Reg. 15. — Gregor. in Iob. l. 35. c. 10. — Conc. Sardic. can. 7. — Matt. c. 17. — (left margin, partly cut off:) ... l. 11. ... 52. — ... de calumniatori... — ... Merobau... — ... Menan... — Calumniatores qui? — ... Zosim. ep. — Calumniatores deponendi.

PARS III. *Regibus obtemperandum.*

regi, qui divinæ servitutis ignorabat obsequium, ut nobis per hoc etiam humilitatis formam tribueret: insinuans videlicet quantum per caritatem servire debeamus invicem, cum ipse non despexerit ei qui veræ caritatis erat nescius, impendere servitium. Ubi hoc quoque suo præmonstravit exemplo, quia postmodum per apostolorum principis erat verba docturus: *Subditi*, inquit, *estote omni humanæ creaturæ propter Deum; sive regi, quasi præcellenti; sive ducibus tanquam ab eo missis.* Hinc S Augustinus in serm. 6. euangelii Ioannis: *Apostolus voluit serviri regibus, voluit honorari reges, & dixit: regem reveremini. Noli dicere, quid mihi & regi? Quid ergo tibi & possessioni? Per jura regum possidentur possessiones. Dixisti, quid mihi & regi? Noli dicere possessiones tuas; quia ipsa jura humana renunciasti, quibus possidentur possessiones.*

1. Petr. 2.

August.

Cum igitur & dominus suo exemplo, & apostolica regula, regem honorare, regique subjacere præcipiat: & frater Hincmarus ostendere nequeat, ut domnus rex contra fidem vel bonos mores præceperit: & sacra scriptura inobedientiam idololatriæ atque ariolationi comparet; non mediocriter in judicium B. Gregorii decidit, qui hujusmodi hominem adeo infidelitate denotavit, ut diceret: *Sola est quæ fidei meritum possidet obedientia; sine qua quisque infidelis esse convincitur, etiamsi fidelis esse videatur.* De professione autem & subscriptione sua refragata, sacri Carthaginenses canones decreverunt, ut si quis contra suam professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore privabit. Et S. Leo ad Rusticum Narbonensem episcopum, de sacerdotibus quocumque crimine lapsis dicit: *Scriptum est, sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo? unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei, privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa.*

Greg. cit.

S. Leo ep. 95.

CAPUT XI.

De eo quod regiæ potestati armata manu resisti fecit.

His autem quæ domnus rex in petitione sua in synodo humilitati nostræ porrecta dicit, fratrem Hincmarum egisse. Videlicet quia cum hominibus, tam liberis, quam & colonis vel servis secum degentibus armatis, contra regiam potestatem missis suis resisti fecit: ut quod secundum legem præceperat, missi ejus legaliter implere non possent: id est, ut quosdam liberos homines de regno suo Hincmaro commendatos, qui de infidelitate regis reputantur, & rationem diffugere velle dicebantur, secundum legem & antiquam consuetudinem fidejussione constringerentur. Apostolus contra dicit: *Omnis*, inquiens, *anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo. Quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim est minister tibi in bonum. Si autem male feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in ira ei qui malum agit. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed propter conscientiam. Ideo enim & tributa præstatis: ministri enim Dei sunt in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorē, timorem; cui honorem, honorem.* Et hinc S. Innocentius ad Exuperium Tolosanum episcopum: *Legimus a Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictam noxiorum, gladium fuisse permissum; & Dei ministrum esse datum in hujusmodi vindicem. De his ergo ita ut hactenus servatum est, sic habemus, ne aut disciplinam evertere, aut contra auctoritatem domini venire videamur.* Et S. Cyprianus in 9. abusionis gradu dicit: *Regem correctorem iniquorum esse oportet.* Et item idem: *Undecimus abusionis gradus est plebs sine disciplina: quæ dum disciplinæ exercitationibus non servit, communi se perditionis laqueo constringit. Ira etenim domini absque disciplinæ rigore non evaditur. Sicut enim tunica totum corpus tegitur præter caput: ita disciplina omnis ecclesia præter Christum: quia ecclesia & sub disciplina ejus protegitur, & ornatur. Ipsa vero tunica contexta desuper fuerat per totum; quia eidem ecclesiæ disciplina a domino de cælo tribuitur & integratur. Tunica enim corporis Christi, disciplina ecclesiæ est. Qui autem extra disciplinam est, alienus a Christi corpore est. Non scindamus igitur illam; sortiamur de illa: non solvamus quicquam de mandatis Christi; sed unusquisque in quo vocatus est, in eo permaneat apud Deum.*

Rom. c. 13.

PARS III.

Innocent. ep. 2.

Cyprian. de 12. abus. c. 9. 11.

Tunica Christi, disciplina ecclesiæ.

Et quia sanctus Leo ad Rusticum Narbonensem episcopum scribens decrevit, ut id noverimus sequendum, quod nec præceptis euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inveniatur adversum: & sanctus Gelasius decrevit servanda quæ sunt secundum tramitem sanctarum scripturarum, traditionemque majorum: frater Hincmarus non mediocriter in hoc facto contra regulas sacras excessit. Qui enim in ecclesiasticis regulis legit, quas, ut Cælestinus scribit, nulli sacerdoti licitum est ignorare, a principibus terræ leges ab ecclesia, & pro ecclesia petitas, & promulgatas, non debuerat leges dissolvere, vel eis, minime autem militari manu, contraire. Dicit enim beatus Ambrosius in epistola contra Auxentium: *Repugnare non novi, dolere potero, potero flere, potero gemere: adversus arma, milites, Gothos quoque, lacrymæ meæ arma sunt. Talia enim sunt munimenta sacerdotis. Aliter nec debeo, nec possum resistere.* Et item: *Habeo defensionem, sed in orationibus pauperum. Cæci isti & claudi, debiles & senes, robustis bellatoribus fortiores sunt. Denique munera pauperum, Deum obligant: quia scriptum est, qui largitur pauperi, Deo fœnerat. Præsidia bellatorum divinam sæpe gratiam non merentur.* Quid igitur obaudientius potest esse, quam ut Christi sequamur exemplum, qui specie inventus ut homo, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem. Denique omnes per obedientiam liberavit. *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt plurimi; ita per unius obedientiam, justi constituentur multi.*

Ambros.

Rom. c 5.

CAPUT XII.

De eo quod regi infideles a se fraudulenter emisit.

De eo quod in præfata petitione domni regis continetur, quia, sicut frater Hincmarus missis suis dixit, ipse a se homines suos, qui de infidelitate regis reputantur, emisit: sentiendum videtur, quod S. Gelasius in epistola ad Anastasium imperatorem dicit: *Apostolus*, inquit,

Gelas. ep. 8. cit.

quit, *qui* * *non solum non facienda faciunt, reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus. Proinde sicut non potest perversitatis communicatore suscepto, non pariter perversitas adprobari: sic non potest refutari perversitas complice sectatore perversitatis admisso. Legibus certe vestris criminum conscios, susceptoresque latrocinantium par judiciorum pœna constringit: nec expers facinoris æstimatur, qui licet ipse non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdusque receperit.* Et S. Cyprianus: *Duodecimus abusionis gradus est, populus sine lege: qui dum* * *edicta, & legum scita contemnit, per diversas errorum vias eundo, perditionis laqueum incurrit. Utique multæ perditionionis viæ* * *incidunt, cum una regalis via, lex Dei videlicet, quæ neque ad dexteram, neque ad sinistram declinat, per negligentiam deseritur. Igitur populus sine lege, populus sine Christo est.* * *Non fiamus ergo sine Christo, in hoc tempore transitorio, ne sine nobis Christus esse incipiat in futuro.* Non leviter igitur frater Hincmarus excessit, eosdem homines virtute defensans, & a se fraudulenter emittens; ne secundum leges constringerentur, ut aut per legem liberarentur, aut per legem judicarentur. Quia, sicut Hilarus papa dicit, *reatu majore delinquit, qui potiore honore perfruitur: & graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.* Et si, ut Cyprianus dicit, *Populus sine lege, populus sine Christo est:* Episcopus legem conculcans exhonorare videtur Christum, qui dicit: *Per me reges regnant, & conditores legum justa decernunt.* Unde timendum illi est, quod B. Cyprianus dicit: *Non fiamus ergo sine Christo, in hoc tempore transitorio, ne sine nobis Christus esse incipiat in futuro.*

[margin: ...ian. 12. ... Dei di... tunc ...untur, Non ... nos ... sine ... c. 8.]

CONCLUSIO.

Quorumdam criminum recapitulatio, & quod leges ecclesiasticæ servandæ sint.

De fidelitate autem contra juramenta a se præstita, & contra professiones, & subscriptiones suas refragata, egimus. Sed & de seditione, sufficienter supra responsum putamus. Hoc tamen superadjiciendum vidimus, ut in B. Ambrosio contempletur, quantum cavere debuerat, ut in tot seditionibus a se commotis, sicut multi se nosse dicunt, humanus sanguis effundi non posset. Ait enim de se idem B. Ambrosius: *Dominica post lectiones, atque tractatum, dimissis catechumenis, symbolum aliquibus competentibus in baptisterii tradebam basilica. Illic nunciatum est mihi, comperto quod ad Portianam basilicam de palatio decanos misissent, ut vela suspenderent: populi partem eo pergere. Ego tamen mansi in munere, missam facere cœpi. Dum offero, raptum cognovi a populo Castulum quemdam, quem presbyterum dixerunt Ariani: hunc autem in platea offenderant transeuntes. Amarissime flere, & orare in ipsa oblatione Deum cœpi, ut subveniret, ne cujus sanguis in causa ecclesiæ fieret effusus. Certe ut meus sanguis pro salute non solum populi, sed etiam pro ipsis impiis profunderetur. Quid multa? missis presbyteris & diaconibus eripui injuriæ virum.* Hæc sunt enim episcopi: quia *nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit:* & non militari manu regi resistere; ac per hoc, ut apostolus monstrat, Dei ordinationi resistere.

[margin: ...ressi ...tio. ...usa ec... ...sa san... ...ne fun... ...r. ...imot. 2.]

Et quisquis clericorum, in quibus connumerantur episcopi, contra tramitem scripturarum, traditionemque majorum contumaciter venit, ordinis sui detrimentum patenter incurrit: quia nemo judicum ecclesiasticorum, ecclesiasticarum regularum judiciis audet, aut prævalet obviare. Cum S. Leo decernat, * ut secundum sanctorum patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos, jus traditæ sibi antiquitus dignitatis, intemeratum habere: ita ut a regulis præstitutis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant. Et S. Augustinus in libro de vera religione dicit: *Æternam legem mundis animis fas est cognoscere, non est fas judicare; In istis autem temporalibus legibus, quamquam de his homines judicent, cum eas instituunt, tamen cum fuerint instituta, atque firmata, non licebit judici de ipsis judicare, sed secundum ipsas.* Et S. Cælestinus: *Quæ*, inquit, *a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permissa, frangatur?* Et si imperatores Romanorum suas leges æternas vel perpetuas appellaverunt, multo magis leges illæ æternæ, atque perpetuæ sunt, quæ sunt sancto Spiritu promulgatæ. Unde Leo ad Anatolium scribens dicit: *Sancti illi & venerabiles patres, qui in urbe Nicæna sacrilego Ario cum sua impietate damnato mansuras usque in finem sæculi leges ecclesiasticorum canonum condiderunt, & apud nos* * *in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt: & si quid usquam, aliter quam illi statuere, præsumitur, sine cunctatione cassatur: ut quæ ad perpetuam utilitatem* * *instituta sunt, nulla commutatione varientur.* Et sacrum Carthaginense concilium sub Grato episcopo dicit: *De quibus apertissime divina scriptura sanxit, non differenda sententia est, sed potius exequenda. Nemo contra prophetas, nemo contra euangelia, nemo contra apostolos facit sine periculo.* Et: *Quæ facta, vel dicta superius comprehensa sunt, vel aliis conciliis conscripta, quæ secundum legem inveniuntur, custodire nos oportet. Si quis vero statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putaverit, si laicus est, communione; si clericus est, honore privabitur.* Et S. papa Hilarus dicit: *Quia non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius domini prosilitur.* Et Dei virtus, ac Dei sapientia per Salomonem præcepit dicens: *Ejice derisorem, & exibit cum eo & jurgium, cessabuntque causæ & contumeliæ* Et per semetipsam dicit: *Omnis plantatio, quam non plantavit pater meus calestis, eradicabitur. Neque enim qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, nisi incrementum det Deus.*

[margin: Pars III. redundat ut. Aug. l. de vera relig. c. 31. Hinc epist. 29. ad Carol. regem; p. 332. S. Leo ep. 56. * al. & in toto *al. generaliter instituta Conc. Carthag. sub Grato. c. 13. Idem c. 14. Hilarus ep. cit. Prov. c. 22. Matt. c. 15. 1. Cor. 3.]

ACTA SYNODI

Cum Hincmaro Laudunensi episcopo, canonice vocato & præsente.

[margin: Pars IV. concilii.]

CAPUT I.

Ter vocatus ad synodum tamdem comparet.

Et dum hæc omnia præmissa legebantur in synodo, 36 quoniam isdem Hincmarus non in angusto tempore, & regis & metropolitani sui literis ad eamdem synodum regulariter evocatus: & quia de certis causis, certæ personæ, querelarum petitiones adversus eum deponebant, a metropolitano suo venire præmonitus, venire contempsit: per ter, ternis episcopis, ac ternis presbyteris, ternisque diaconibus ad eamdem synodum est iterum vocatus hoc modo.

Prima citatio Hincm. Laudun.

Directis ad eum Hildeboldo Suessionicæ urbis episcopo, & Adelulfo presbytero, atque Hadeberto diacono, ei dicentibus: Frater Hincmare, domnus apostolicus Hadrianus misit, Hincmaro metropolitano nostro epistolas, de causis Rhemorum diœceseos: sed & tibi specialem mittit epistolam: quas in synodo coram fratribus nostris, sed & coram te recitari oportet. Nec non & certæ personæ de certis causis petitiones adversum te porrexerunt in synodo. Propterea sancta synodus, quæ apud Duziacum parochiæ Rhemensis convenit: sed & prædictus metropolitanus noster, mandant tibi auctoritate domni apostolici, & sacrorum canonum, ut quantocius ad synodum convenias, & ibi mandata domni apostolici audias. Sed & his quæ per libellos proclamationum contra te deponuntur, sicut regulæ jubent, respondeas. Isdem vero Hincmarus obtulit eis prolixam rotulam deferendam in synodo, & sedem apostolicam appellare se dixit. Cui præfatus episcopus, presbyter, & diaconus responderunt. Veni ad synodum, ad quam regulariter es convocatus; & audi mandata domni apostolici; & responde de his regulariter, quæ opponuntur tibi: & tunc, si necesse tibi fuerit, secundum regulas, sedem apostolicam appellare, sicut præcipiunt canones, appellationem tuam prosequare. Et si tibi appellare necesse non fuerit, & aut voluntarius, aut a sede apostolica vocatus illuc ire volueris: cum fraternitatis unanimitate religiosum iter aggredere. Et insuper præfatus episcopus, presbyter, & diaconus addiderunt. Mandant tibi omnes episcopi, qui ad illud concilium convenerunt, ut ad synodum illorum, ad quam regulariter es vocatus, venire non dubites: quia pro ullius personæ respectu tibi nullum præjudicium contra sacras regulas inferent: sed sicut justius & rationabilius, domino revelante, scire potuerint, de his quæ adversum te proponuntur, æquali lance secundum sacras regulas, & leges, judicia proferent.

Non extat.

Securitas data.

Iubetur Haimeradum presbyterum suum repræsentare.

37 Et quia quemdam presbyterum suæ rusticanæ parochiæ, de villa Rhemensis ecclesiæ, nomine Haimeradum secum habebat, Romam mendaciter proclamare ducendum, de rebus inutilibus, de quibus nec ad metropolitanum, nec in synodo comprovinciali se reclamavit; cum plusquam centies in eadem villa ubi est Haimeradus presbyter ordinatus, cum metropolitano fuerit, & plures synodi in eadem provincia, & in sua vicinitate habitæ fuerint, postquam Hincmarus Laudunensis fuit ordinatus episcopus. Sed nec de his se reclamavit apud synodum, quæ a longo tempore diffinita manserunt, & usque ad nuperrima Hincmari Laudunensis tempora obtinere non potuit: cum leges dicant, ut res olim judicata post longum silentium in judicium deduci non potest: & longum tempus inter præsentes decennium computatur: & canones etiam inter episcopos diffiniant, ut si quisquam aliquem locum per triennium obtinuerit, nemine repente, si tamen per ipsum triennium obtinuerit, nemine repetente, si tamen per ipsum triennium fuit episcopus, qui posset repetere, & tacuit, ulterius non repetatur. Et item leges atque canones, & decreta Gelasii diffiniunt, ut ultra 30. annos nulli liceat pro id appellare, quod legum tempus excludit. Et parochia de qua isdem presbyter queritur, per septuaginta & amplius annos sine altercatione fuit: donec conhibente, & ut quidam dicunt, instigante Hincmaro isdem presbyter ea quæ sua non fuerũt, obtinuit: unde hactenus villani homines adversus eum, sed & adversus Hincmarum reclamant. Quapropter præfatus episcopus, presbyter, & diaconus adjecerunt, dicentes: metropolitanus etiam noster Hincmarus, & coepiscopi Rhemensis provinciæ mandant tibi, ut Haimeradum presbyterum parochiæ tuæ, quem tecum habes, ad hanc comprovincialem synodum in Rhemensi parochia venire jubeas: quatenus ibi de omnibus querimoniis ejus, de quibus Haimerado absente, & in Laudunensi parochia commorante Hincmaro metropolitano nostro, in synodo apud Attiniacum Rhemensis parochiæ anno præterito rotulam dedisti, quam secum habet, sicut præcipiunt canones, regularia judicia præsente ipso Haimerado determinentur. Quia secundum sacras leges, neque accusator per alium accusare, neque reus per alium defendi potest; nisi ingratum libertum patronus accuset; aut in absentia defendatur. Et canones jubent, qui se læsos existimant, comprovincialibus synodis adesse debere, ut synodi experiantur examen.

Longum tẽpus quod sit?

Citatur ipse vatim Haimeradus.

Sed & Hincmarus metropolitanus Hairoardũ diaconem suum, ad eumdem Haimeradum presbyterum misit vocans eum ad synodum, hoc modo: Haimerade, Hincmarus metropolitanus Rhemorum episcopus, & coepiscopi Rhemensis provinciæ, mandant tibi ut venias ad hanc comprovincialem synodum in Duziaco Rhemensis parochiæ, si te læsum existimas: quatenus ibi de querimoniis tuis, de quibus tuus episcopus Hincmarus, Hincmaro metropolitano episcopo, in synodo apud Attiniacum, te absente, rotulam contextam donavit, quam secum habet, ut secundum sacros canones de his te præsente regularia judicia terminentur.

Secunda tertia citatio.

Et quia nec sic vocati isdem Hincmarus episcopus, & Haimeradus presbyter, venerunt ad synodum, iterum eodem modo per Ioannem episcopum Camaracensem, & Vvinefridum presbyterum, ac Bernonem diaconum, isdem Hincmarus episcopus est vocatus. Et per Hildradum diaconum Rhemensis ecclesiæ, præfato modo Haimeradus presbyter est vocatus. Similiter & tertio per Rainelmum Tornacensem episcopum, & Vvanilonem presbyterum, ac Bernonem diaconum Hincmarus vocatus, tamdem venit ad synodum. Presbyter autem Haimeradus non venit.

CAPUT II.

Accipit a synodo petitionem regis, & literas Hadriani.

Et Hincmaro præsente in synodo, iterum domnus rex Carolus petitionem proclamationis adversus eum porrexit: quæ coram eo est relecta, & per Hodonem Belgivacorum episcopum illi data, ut diligenter eam inspiceret: & haberet inducias, quatenus his quæ ibi continentur, singillatim ad singula regulariter in synodo responderet. Sed & epistola domni Hadriani papæ in synodo est illi data: & ipso jubente, & inspiciente, ab Hodone episcopo relecta: ne more suo Hincmarus denegaret ea in illa contineri, quæ ibi continentur. Cujus & exemplar his gestis dignum duximus inserendum.

Hadriani epistola ad Hincmarum Laudun.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, Hincmaro Laudunensi episcopo. Solicitudine pastorali super

ANNO CHRISTI 871.

super tua remorationis negotio liquidius perscrutantes, reperimus te sanctæ sedis apostolicæ promissa visitatione, ambitus propriæ voluntatis, quo satis tergiversatorie uti diceris, tepidum reddidisse: & aut numquam visitare sanctorum apostolorum limina voluisti; aut dominum vota tua non audire credidisti; aut & dominum cui vovisti, & nos a quibus vocari voluisti, procul dubio contempsisti. Ergo ne forte, ut credimus, occasione adeundæ sedis apostolicæ fretus, a reverentissimi fratris nostri Hincmari metropolitani tui debita subjectione altorsum declinans, tanto liberius libita per abusum pertinaciæ tuæ committas, quantum & metropolitano regulariter subjici, & ad nos de die in diem differendo venire detrectas: auctoritate sancti Spiritus tibi præcipimus, ut memor sacrorum canonum, qui jubent per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere debere, metropolitano tuo per omnia, secundum sacros canones, subjectus existas: neque moleste feras hunc tibi esse prælatum, qui te nosti tuis ovibus esse præpositum. Quin potius, obedientiam quam a tuis exigis, etiam ipse metropolitano tuo, salvo dumtaxat apostolicæ sedis synodico proclamandi judicio, canonica lege dependens vota tua, si vere vota fuerunt, procrastinando tamdiu non differas, ne existimationis tuæ merearis, quam non optamus, sustinere jacturam.

CAPUT III.

Denuo vocatus ter ad synodum, tandem advenit.

SEQUENTI autem die synodus Actardum episcopum, & Vvinefridum presbyterum, & Adalgarium diaconem, ad eumdem Hincmarum direxit, mandans illi hoc modo: Frater Hincmare, mandat tibi sancta synodus, ut si præparatus es breviter & capitulatim reddere rationem de his, quæ pridie opposita sunt tibi per scripturam a domno rege, de quibus jamdiu fuisti impetitus, & non in angusto tempore a metropolitano tuo præmonitus, vade ad synodum, & propone tuam defensionem & justificationem* præparandam; qualiter te exuere possis ab his quæ opposita sunt tibi: & proxima die sabbati veni ad synodum, & sicut tibi supradictum est, responde capitulatim de tibi oppositis. Quia, ut dicit B. Gelasius, *ideo vocatur ad judicium certa quæcumque persona, ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis.* Isdem autem Hincmarus ad se missis prolixam rotulam obtulit synodo deferendam. Qui responderunt, ut ipse per se in synodo responderet objectis.

[Margin: Amplianda inducia respondendum. / *Fort. præparatam; / Gelasius. / ...eatur ite... / ...n appa... / ...tia cita...]

Deinde missi sunt a synodo ad Hincmarum Rainelmus episcopus, & Vvanilo presbyter, & Berno diaconus, dicentes illi hoc modo: Frater Hincmare, quia non in angusto tempore primum, & regiis literis, & metropolitana solicitudine, insuper & auctoritate apostolicæ sedis, ad certum locum, & diem, de præsignatis tibi rebus regulariter evocatus ad synodum, venire detractasti; iterum ab hac synodo evocatus, usque dum tibi fuit visum, distulisti venire: quo tandem te perveniente denuo domnus rex in tua præsentia eamdem petitionem porrexit in synodo, quæ ibi coram te fuit relecta, & a synodo per venerabilem coepiscopum nostrum Hodonem, tibi data, ut diligenter inspiceres quæ tibi objiciuntur; & inde ad singula capita singillatim & capitulatim in synodo responderes. Deinde synodus die sequenti, per venerabilem coepiscopum nostrum Actardum, & Vvinefridum presbyterum, & Adalgarium diaconem, tibi mandavit, ut, si præparatus eras breviter & capitulatim rationem de his, quæ tibi sunt per scripturam a domno rege opposita, respondere, ires ad synodum. Sin autem, haberes inde die illo, & in crastina inducias ad præparandam tuam responsionem; & hodie ita præparatus venires ad synodum, quatenus de his quæ objiciuntur tibi, responderes. Quapropter post has inducias, si ad respondendum de his quæ objiciuntur tibi, ita es præparatus, sicut synodus tibi mandavit: vade ad synodum, & de his quæ tibi opposita sunt, redde regulariter rationem. Quia, ut dicit S. Gelasius, *ideo vocatur ad judicium certa quæcumque persona, ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis.* De prolixis tuis rotulis ex eis causis contextis, de quibus metropolitanus tuus pro loci sui officio ad correctionem tuam præmonuit, quas relegendas in synodo agis, & ipse fers, nec tibi est ratio synodo eas offerre; nec legaliter, vel regulariter eas synodus ad legendum, vel quamcumque tuam proclamationem ad discernendum vel decernendum potest recipere, donec de his, quæ tibi sunt per scripturam opposita, legaliter & regulariter rationem reddas in synodo: nec potes legaliter ac regulariter quemquam de quacumque causa in judicio synodali impetere, usque dum legaliter ac regulariter exutus fueris ab his, quæ sunt tibi opposita. *Neganda est*, inquiunt sacræ leges, *accusatis licentia criminandi, priusquam se crimine, quo premuntur, exuerint. Nam sanctionum veterum conditores adimendam licentiam omnibus censuerunt, in accusatores suos invidiosam dicendi vocem. Nullam itaque obtineat auctoritatem in judiciis periclitantium furor; qui si latius evagetur, nec ipse quidem cognitor tutus erit, aut quæstionem securus agitabit; qui exequendo juris severitatem, non potest illorum quos punit, odium evitare.* Et sacrum Africanum decrevit concilium, ut ad accusationem non admittantur, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt.

[Margin: PARS IV. / Gelasius. / *Reus accusare vel criminari non potest.*]

CAPUT IV.

Tandem præsens interrogatus in synodo, recusat respondere, & regem calumniatur.

TANDEM 19. Kalend. Augusti, 4. indictionis, residentibus episcopis qui convenerant, cum presbyteris, & diversarum ecclesiarum legatis, adstantibus diaconibus, cum laicis fidelibus, domnus rex eidem synodo præsentavit, ut proclamationem suam legaliter ac regulariter prosequeretur. Vocatus est autem & frater Hincmarus ad synodum. Quo veniens cum presbyteris & diaconibus Laudunensis ecclesiæ, dixit ei metropolitanus suus Hincmarus Rhemorum episcopus: Frater Hincmare, tu scis quam petitionem proclamationis adversum te domnus rex* de certis clausis huic sanctæ synodo porrexit, quæ & coram te relecta, & tibi data est, ut eam diligenter inspiceres, & singillatim ad singula regulariter responderes. Propterea acceptis ad respondendum induciis, de his unde non in angusto tempore fuisti præmonitus; videlicet de his, quæ anno præterito in synodo apud Attiniacum fuisti impetitus, quoniam ea, sicut ibi conventum fuerat, non es regulariter prosequutus: profer eamdem petitionem, & responde, sicut præcipiunt regulæ, de singulis tibi objectis.

[Margin: *Iubetur respondere ad regis petitionem.* / Conferenda sunt hæc omnia cum Hincmari proclamatione. / V. Notas.]

PARS IV. *Fraudulenter appellat ad papam.*

38 Cui frater Hincmarus respondit: Spoliatus sum omnibus rebus & facultatibus meis, & ideo nihil in hac synodo respondebo. Et protulit quaterniones de sinu suo, & cœpit legere sententias de appellatione episcoporum. Cui dixit Hincmarus metropolitanus episcopus: Frater Hincmare, habemus Sardicenses canones a sede apostolica confirmatos, qui dicunt, de quibus, ac qualiter episcopus appellare debeat sedem apostolicam. Hæc quæ legis, ubi invenisti: Qui respondit: Felicis papæ sunt verba. Cui synodus sancta dixit: Responde in hac synodo, sicut præcipiunt regulæ, de tibi objectis: & tunc si necesse tibi fuerit, secundum regulas sedem apostolicam appellare, sicut præcipiunt canones, appellationem tuam prosequere. Et si tibi appellare necesse non fuerit, & aut voluntarius, aut a sede apostolica vocatus, illuc ire volueris, cum licentia domni regis, & fraternitatis nostræ unanimitate religiosum iter illud aggredere. Ad hæc frater Hincmarus respondit: Spoliatus sum omnibus rebus & facultatibus meis: nihil ad hæc, quæ objiciuntur mihi, respondebo.

Hinc. Laud. in collect. pag. 349. & 361.

Iubetur certas personas nominare.

Cui synodus sancta respondit: Dic, frater, certas personas, quæ te exspoliaverunt rebus & facultatibus tuis. Qui respondit: Isti mei clerici sciunt, quis me exspoliavit. Synodus illi respondit: Tu ipse potes dicere, ætatem enim habes, & licentiam respondendi. Qui respondit: Isti mei clerici dicant. Et conjuratus Fagenulfus presbyter Laudunensis ecclesiæ, ut memor ordinis sui, veritatem & corde, & ore inde proferret, quem sciret episcopi sui a sede, & rebus, & facultatibus ecclesiasticis spoliatorem esse. Qui dixit: Etiam, de se nullam potestatem habet. Cui rex dixit: Dic certas personas, quæ eum exspoliaverunt: & ego faciam inde, secundum legem, justitiam. Cui Fagenulfus dixit: Vos illum exspoliavistis. Tunc rex surgens, synodo dixit: Non dicit iste frater verum.

Calumnia in regem.

Ab ipso rege confutatur.

Regiis literis, more præcessorum meorum, Hincmarum Laudunensem episcopum ad hanc synodum convocavi: & post eamdem convocationem, certa relatione fidelium meorum comperi, quia homines liberi de regno meo sibi commendati, mihi infideles erant, unde etiam comprobati fuerunt. Et jussi comiti, & meis missis, sicut in petitione mea continetur, ut eosdem homines, secundem legem & antiquam consuetudinem, per fidejussores mitterent, usque ad rationem reddendam. Et iste Hincmarus episcopus tam liberos, quam & colonos, & servos secum degentes, contra meam regiam potestatem armari, & missis meis resisti fecit; ut quod secundum legem præceperam, missus meus legaliter implere non posset. Quod cum mihi nunciatum fuit, quoniam eum, sicut & ceteros episcopos qui ad synodum convocati fuerunt, cum paucis hominibus venire jusseram, ut alii eorum homines parati essent ad patriæ defensionem, contra Nortmannos: & Hincmarus cum omni plenitudine suorum hominum, armata manu veniebat ad synodum: direxi missos meos ad ipsos homines, & mandavi eis ut parati essent, sicut & antea jusseram, quatinus, mox ut eis mandarem, ad locum ubi militia de ipso episcopio Laudunensi contra paganorum infestationem ad custodiam esse solebat, irent: & decem vel duodecim de ipsis * casatis hominibus, præter clericos & servientes, cum Hincmaro venirent ad synodum; qui & illi veluti seniori obedirent, & ei servirent, & ad sua custodienda sufficerent.

Venit ad synodum cũ armatis.

* *domesticis de casa sive domo.*

ANNO CHRISTI 871.

Denique nunciatum est mihi certa relatione, quia ipsos homines, & propinquos suos qui de mea infidelitate reputantur, & quos per fidejussores mittere jussi, usque ad rationem reddendam, a se Hincmarus latenter cum facultatibus ecclesiasticis, ne ad rationem venirent, emisit, & fugam arripere fecit. Post quos, & ipse, sicut & jam sæpe fecerat, & fuga lapsus ne veniret ad synodum, vellet abscedere. Et insuper facultates ecclesiasticas, & vasa sacra, & vestimenta, sed & alia, quæ ego, & uxor quondam mea, ecclesiæ sanctæ Mariæ Laudunensis episcopii in nostra eleemosyna dederamus, & bonæ memoriæ prædecessor suus Pardulus episcopus, eidem ecclesiæ reliquerat, fraudulenter secum asportabat. Et ideo misi fidejussores, ut satagerent ne isdem Hincmarus cum thesauro & facultatibus ecclesiasticis fugam arripere posset. Et si ad synodum venire vellet, libere eum venire permitterent, & nullam violentiam, vel dehonorationem illi facerent: & sui clerici, ac sui vassalli & servientes, illi debitum obsequium, sicut seniori & episcopo, exhiberent: mei autem homines, quos ad præfatam custodiam miseram, a longe in circuitu illius custodiæ agerent, ne ipse cum eis quæ sunt ecclesiæ, post fugitivos a se emissos, effugere posset.

Direptis ecclesiæ suæ facultatibus fugam meditatur.

Pardulus episcopus bonæ memoriæ.

Hincmarus autem post tertiam regularem evocationem venit ad synodum, & noluit ire ad mansiones, quas sui homines præmissi acceperant, & ad quas dispensa sua adducta fuerat: sed dixit mihi, quia non haberet mansionem. Et dixi illi, ut si vellet, iret ad suas mansiones: sin autem, maneret in mansione juxta ecclesiam in corte mea. Et respondit, se ita velle. Et præcepi custodi nostro Bernoni, ut eum cum honore exciperet, & sua scrinia cum Hincmari clericis & hominibus custodiret, si Hincmarus sic vellet. Sed Hincmarus ad mansiones suas perrexit: & sua scrinia salva & inviolata ei fuere delata. In quibus & crux aurea cum gemmis pretiosis, quam uxor mea bonæ memoriæ Yrmintrudis sanctæ Mariæ ecclesiæ Laudunensis donavit, cum aliis ecclesiasticis rebus, adhuc in eisdem habetur scriniis: & nullus meorum fidelium illi vel suis contradixit, ut quando vellet, ad ecclesiam ire non posset. Et ecce clerici religiosi, & laici nobiles, cum quibus hæc ita esse possum probare.

Nihil ipsi per vim ereptum.

Yrmintrudis uxor Caroli Calvi.

Et productis utriusque ordinis testibus, probata sunt hæc ita se habere. Sed & ipse Fagenulfus, ac ceteri clerici Laudunensis ecclesiæ, hæc ita esse dixerunt. Hincmarus autem more suo, *quandoquidem confitebatur, quandoquidem vero negabat.

Testibus res probatur.

* *quandoque.*

CAPUT V.

Convincitur in synodo spoliati thesauri Laudunensis ecclesiæ.

Et probatum est coram omnibus in synodo, quia calicem onychinum de ipsa ecclesia auro & gemmis ornatum, & patenam onychinam, quam domnus rex sanctæ Mariæ Laudunensis ecclesiæ dedit, auro & gemmis ornatam, de scriniis suis, ne in suis scriniis invenirentur, ipso die presbytero suo Yrminoni latentius jussit accipere: sicut & ipse Yrmino ibidem fuit confessus: sed & reliquias, quæ & ab antiquo tempore in eadẽ fuerunt ecclesia, & quas decessor illius Pardulus,

Anno Christi 871.

Pardulus, rege & plurimis aliis largientibus, ipsi ecclesiæ contulit, cum præfata cruce, quam Yrmintrudis quondam regina ecclesiæ Laudunensi donavit: sed & præcepta & * strumenta chartarum, de rebus ipsius ecclesiæ, secum asportare est accusatus. Crucem quoque auream cum ligno sanctis crucis, quam Pardulus decessor suus sanctæ Mariæ dedit, ipse Hincmarus ibidem secum habebat. Quæ cum ab eo fuit repetita, dixit, ut si Hincmarus metropolitanus suus ei præciperet, utique illam redderet.

Chartas ...ationum e privile... rum instrumenta.

Hincmarus autem metropolitanus, intelligens quod de exspoliatione, sicut & de aliis, more suo eum falso insimulare vellet, proferens librum canonum, dixit: Non aliter tibi reddere aliqua jubeo, nisi veluti hæ regulæ dicunt. Et jussit has regulas in synodo recitari: *Quæ sunt ecclesiæ sub omni solicitudine, & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat, judicata serventur. Quæ etiam dispensanda sunt judicio & potestate pontificis, cui commissus est populus, & animæ quæ intra ecclesiam congregantur. Manifesta vero sunt quæ pertinere videntur ecclesiæ, cum notitia presbyterorum & diaconorum, qui circa ipsum sunt: ita ut cognoscant, nec ignorent quæ sint ecclesiæ propria; nec eos aliquid lateat: ut, si contigerit episcopum migrare de sæculo certis existentibus rebus, quæ sunt ecclesiæ, nec ipsæ conlapsæ depereant, nec quæ propria probantur episcopi sub occasione eorum pervadantur ecclesiæ. Iustum namque & acceptum est coram Deo & hominibus, ut sua episcopus quibus voluerit derelinquat; & quæ ecclesiæ sunt, eidem conserventur ecclesiæ: ut nec ecclesia aliquod patiatur incommodum; nec episcopus sub occasione proscribatur ecclesiæ.*

...ncmari ...emensis ...dentia. Conc. Antioch. sæpe.

Qua perlecta sententia, domnus rex dixit: Iste Hincmarus Laudunensis episcopus, est de nihil habentibus: quia quando est ordinatus episcopus manifestum est, quia nec unum habebat denarium. Nam avunculus suus eum de rebus & facultatibus pascebat & vestiebat Rhemensis ecclesiæ, in qua eum totondit, & nutrivit, & per singulos gradus ecclesiasticos ordinavit. Et Hincmarus Laudunensis episcopus respondit, quia res, & mancipia habebat. Quod constat esse mendacium. 39 Nam nec unam rigam de terra, nec ullum habebat mancipium proprium, nisi quantum avunculus suus Hincmarus apud propinquos & coheredes suos, sed & apud matrem suam, aviam scilicet istius Hincmari, eo modo de rebus & mancipiis quædam illi tradi obtinuit, ut ipsa in vita sua illa haberet, & post suum discessum Hincmarus ea possideret: quæ avia illius easdem res, & mancipia in sua potestate per annum & amplius quam quatuor menses habuit, postquam Hincmarus Laudunensis episcopus ordinatus fuit. Sed & pater ejusdem Hincmari Laudunensis episcopi res & mancipia suæ hereditatis; sed & res & mancipia matris ipsius Hincmari olim defunctæ, in sua potestate habebat: qui per aliquot annos in corpore vixit, postquam Hincmarus fuit ordinatus Laudunensis episcopus: & nec quantum valet unus denarius, de omnibus rebus suis se melioratam sensit hactenus Laudunensis ecclesia. Et quid de nihil habentibus in clerum ordinatis decernant Africæ provinciæ canones, constat esse notissimum.

Hincmarus Laudunensis ...ops ante episcopatū. Conc. Carthag. III. can. 32.

Et quia propinqui ipsius Hincmari sunt, qui cum aliis facultates ecclesiasticas fuga lapsi asportaverunt: & per diversa loca libri & facultates de ipsa ecclesia ab Hincmaro per diversos latenter dicebantur esse commendata, lecta est etiam hæc quæ sequitur sententia canonum. *Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reverentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis, quam fratrum qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturus: ita ut in nullo qualibet occasione fraudentur, juxta sanctum apostolum sic dicentem: Habentes vitam & tegumentum, his contenti simus. Quod si contentus istis minime fuerit, convertat autem res ecclesiæ in suos usus domesticos; & ejus commoda, vel agrorum fructus, non cum presbyterorum conscientia diaconorumque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiisque committat, ut per hujuscemodi personas occulte cetera lædantur ecclesiæ: synodo provinciæ pœnas iste persolvat. Si autem & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri qui cum ipso sunt, quod ea quæ pertinent ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate, sibimet usurpent: ita ut, ex hac affligantur quidem pauperes; criminationi vero & blasphemiis tam forma prædicationis, quam hi qui dispensant taliter, exponantur: & hos oportet corrigi a sancta synodo, id quod condecet approbante.* Et post hanc lectionem, Hincmarus Laudunensis episcopus de sinu suo producens præfatam crucem, reddit eam * Yrmioni thesaurario Laudunensis ecclesiæ.

Pars IV. res ecclesiæ in suos & propinquorum usus possit convertere. Conc. Antioch. can. 25. 1. Timot. 6. * Cor. Trminoni

CAPUT VI.

Iussus ad objecta respondere, Hincmarum metropolitanum judicem recusat per calumniam, quæ statim publice revincitur.

Et his quæ supra diximus legaliter ac regulariter probatis atque ostensis, Hincmarus metropolitanus episcopus Hincmaro Laudunensi episcopo dixit. Frater Hincmare post tantas commonitiones, sicut præcipiunt regulæ, ad objecta tibi responde: quia sicut sanctus dicit Gelasius, *ideo ad synodum vocatur certa quæcumque persona, ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis.* Frater Hincmarus respondit. Tua jussione non respondebo, nec judicium tuum recipiam, quoniam adversum te habeo, unde apostolicam sedem appello. Cui Hincmarus metropolitanus episcopus respondit. Non habes contra me aliquid causæ, ut me aliquo postponere debeas, & recipere judicium meum non debeas: quia licet te sæpissime verbis & scriptis de certis causis commonuerim, ut resipisceres; & de certis causis te præmonuerim, ut præparatus esses ad objecta tibi in synodo respondere: nullum tamen tibi præjudicium intuli, nec adhuc te in synodo judicavi, ut ob hoc, sedis apostolicæ judicium, bonam te putans habere causam, per antiquorum patrum canones expetere debeas: sicut B. Gregorius ad * Vincentinm & ceteros episcopos ex sacris canonibus promulgavit. Et accusatus in synodo per scripturam a certis personis, & de certis causis, non potes legaliter ac regulariter me, vel quemcumque alium de quacumque causa in judicio synodali impetere, usque dum legaliter ac regulariter exutus fueris ab his quæ sunt tibi opposita, prout sacræ regulæ

Greg. l. 7. indict. 2. epist. 8. * al. Innocentium.

 regulæ ac leges demonstrant. Suscipies igitur A de quibus opposita sunt tibi, si ab eis exuere te non poteris, regulare judicium: reservato per omnia juris privilegio, atque judicio Romanæ sedis pontificis, sicut sacri Sardicenses præcipiunt canones: & post judicium, si appellare volueris, cum tua appellatione ad illius examinis perges diffinitionem, nobis ei scribentibus, qui juxta sacras regulas causam examinavimus. Quia sic consonantes regulis, domni Hadriani mihi & tibi epistolæ directæ præcipiunt. Et ecce epistola, quam mihi direxit: & exemplar istius epistolæ, quam tibi direxit. Et relectæ sunt in synodo ipsa epistolæ.

Iterum Hadriani lecta epistola.

Post quarum lectionem, dixit Hincmaro synodus. Frater Hincmare, secundum præceptionem domni Hadriani papæ, esto obediens B juxta sacras regulas tuo metropolitano, & ad objecta responde: salvo sedis apostolicæ proclamandi judicio, sicut ipsa domni papæ jubet epistola: & sic tua vota, si vere vota fuerunt, implere non differes. Ad hæc Hincmarus respondit. In ista habetur epistola mihi directa, ut vota mea eundi Romam amodo non differam, & ad ipsam apostolicam sedem me ire velle appello. Cui synodus respondit. Inspice ordinem epistolæ ipsius domni papæ, & secundum ordinem in ea taxatum tua vota implendo ad apostolicam sedem perge; id est, sicut in eadem continetur epistola, *metropolitano* C *tuo per omnia secundum sacros canones subjectus existe: neque moleste feras hunc tibi esse prælatum, qui te nosti tuis ovibus esse præpositum. Quin potius obedientiam, quam a tuis exigis, etiam ipse metropolitano tuo, salvo dumtaxat sedis apostolicæ synodico proclamandi judicio, canonica lege dependens*, responde ad tibi objecta, sicut metropolitanus tuus, & hæc sancta synodus, auctoritate sacrorum canonum, & domni apostolici Hadriani papæ jubet. Et tunc si necesse tibi fuerit, secundum regulas, sedem apostolicam appellare, sicut præcipiunt canones, & epistola ipsius domni papæ, appellationem tuam prosequere. Et si tibi appellare necesse non fuerit, D & aut voluntarius, aut a sede apostolica vocatus, illuc ire volueris, sicut jam tibi dictum est, 40 cum licentia domni regis, & nostræ fraternitatis unanimitate religiosum iter illud aggredere. Ad hæc Hincmarus respondit. Nulli objectioni in hac synodo respondebo, & meum metropolitanum judicem non recipiam, quoniam adversum illum habeo, quia me a rege in custodiam mitti fecit.

Calumnia revincitur testimonio regis.

Tunc Hincmarus metropolitanus episcopus surrexit, & coram synodo, domno regi dixit. Domne rex, peto dignationem vestram, ut coram ista sancta synodo dignetur clementia vestra dicere, si meo consilio, vel meo consensu, E sicut frater Hincmarus super me dicit, eum in custodia aliqua religastis, vel misistis. Ad quem domnus rex cum multa obtestatione nominis domini, & in fide sua quam Deo debet, testificatus est, quod nec consilio, nec consensu ipsius Hincmari metropolitani episcopi, Hincmarum Laudunensem episcopum in quacumque custodia religavit, vel misit, nec eum inde aliquid interrogavit: sed si pro ejus reverentia hoc non dimisisset, jam duo anni transierunt quod in artissima, & longissima a Laudunensi ecclesia custodia eum religaret; quia suas insolentias sufferre non poterat. Et nisi ipse illum insolentem episcopum a suis quamplurimis fidelibus eripuisset, ipsi illum etiam de palatio suo violenter abstrahere, & aut membrorum demptione deturpare, aut usque ad mortem cædere disposuerunt, propter suas insolentias, & dehonorationes ac violentias, quæ non solum illis, sed & suæ regiæ dignitati adeo tam multipliciter ac frequenter inferebantur, sicut nullus episcoporum unquam in isto regno aut regi, aut regni primoribus hactenus intulit. Et licet, sicut S. Leo, ad Anatolium scripsit, *sufficere posset attestatio principis Christiani causæ cui tam venerabilis * assertio accesserit*; idem tamen Hincmarus metropolitanus episcopus, conversus ad episcopos, Hodonem scilicet, & Hildebaldum, qui tunc ibi erant, sicut & Otulfus, qui ad synodum propter infirmitatem venire non potuit, precatus est eosdem episcopos, ut in amore veritatis quæ Christus est, quid inde scirent, veraciter synodo responderent. Qui coram synodo testificati sunt, in veritate & sacerdotio suo, quia consilio, vel consensu, seu hortamento Hincmari metropolitani episcopi, Hincmarus Laudunensis episcopus a domno rege custodiæ mancipatus non fuit. Similiter & Sigemundus presbyter & abba, & Agenulphus presbyter, & Angelramnus, atque Eiricus comites, & illustres viri, & alii quamplurmi testificati sunt, qui tunc cum rege fuerunt, quando eumdem Hincmarum, ut corrigeretur, & a gradu non caderet, rex custodiæ mancipavit: quoniam ab eo nec hoc potuit obtinere, ut vel verbo diceret, si ad synodum tunc proxime futuram, venire debuisset: & multorum oribus dicebatur, quia ecclesiam & plebem sibi commissam vellet deserere, & ad Hlotarium nepotem suum ire, & in regno suo vellet honores obtinere.

Hinem. I. 55. cap. 40. p. 536.

ANNO CHRISTI 871.

Rex & optimates Hincmaro Laudunensi propter Rhemensem pepercerunt.

S. Leo epi 71.

* *al. assertor*

Convincitur testimonio Episcoporum,

Clericorum, comitum, & aliorum.

41 Et post tantorum ac talium virorum testificationem, quia Hincmarus Laudunensis episcopus falso metropolitanum suum calumniatus erat: judicavit synodus, Hincmarum metropolitanum episcopum ab hac calumnia exutum, & purgatum; & Hincmarum Laudunensem episcopum, ut calumniatorem judicari debere: & quia ejusdem metropolitani sui judicium regulare non posset rejicere.

Hincmarus Rhemensis absolvitur, & Laudunensis calumniator judicatur.

CAPUT VII.

Interrogatus de singulis accusationis capitibus, neque ad illa respondens, testibus convincitur.

TUM sancta synodus dixit Hincmaro metropolitano episcopo, ut jubeat Hincmarum episcopum Laudunensem, quatenus ad objecta sibi regulariter respondeat. Et a synodo monitus Hincmarus metropolitanus episcopus dixit Hincmaro Laudunensi episcopo: Frater Hincmare, profer petitionem proclamationis adversum te a domno rege synodo porrectam, & responde regulariter ad tibi objecta. Hincmarus autem Laudunensis episcopus dixit, eamdem petitionm in sinu suo habere: quam dum proferre non vellet, exemplar ipsius petitionis Hincmarus metropolitanus episcopus per singula jussit relegi in synodo.

Regis petitio tertio publice recitata.

Et primum relecto tenore juramenti a se domno regi præstiti, interrogavit eum Hincmarus metropolitanus episcopus, si tale juramentum domno regi fecisset? Qui noluit respondere

De juramento regi præstito.

respondere utrum ita jurasset, an non: 42 sed tantum dixit, quia non * fuerit ibi, quando juravit, quatuor euangelia. Unde a multis ibidem probatum fuit, quia non verum dixerit. Deinde dixit, quia fidelitatem regi juravit, quam & attendit. Dixit etiam se scriptum habere qualiter juravit. Et jussus proferre idem scriptum, dixit se illud secum non habere; nec habere cum quibus se idoneum posset reddere, de his quæ illi objiciebantur: cum presbyteros & diaconos suæ ecclesiæ, sed & liberos laicos plures secum haberet.

Et superadjecit, 43 ut quilibet illi quæcumque vellet objicere, iret cum illo Romam, & in domni apostolici judicio quæ voluerit illi diceret. Et hoc etiam in suis scriptis dicit. Quod quam sit contra leges & canones dictum, nemo qui nesciat. Dicunt enim leges, ut ultra provinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur. oportet enim illic criminum judicia agitari, ubi facinus dicatur admissum. Et Carthaginenses canones: *Placuit ut accusatus, vel accusator in eo loco, unde est ille qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere, ubi causa finiatur.* Quod capitulum sanctus Gregorius in regesto, & Africanum concilium ad Cælestinum scribens, non pro accusato, sed pro ab accusatore testibus producendis decretum fuisse demonstrant: cum ostenditur ratum judicium esse debere, quo testium necessariæ personæ, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, vel pro aliis impedimentis, ad locum proximum possunt adduci: quia convinci nemo nisi aut scriptura, aut testibus potest. Et Sardicenses canones, episcopum a congregatis regionis episcopis de gradu suo dejectum, a finitimis episcopis cum ejusdem provinciæ episcopis, apostolicæ sedis auctoritate, vel cum a latere suo directo, in provincia in qua causa ventilata, & judicata est, jubent audiri. Et hinc sanctus Gregorius ad Columbum Numidiæ episcopum dicit: *Indicamus*, inquiens, *sanctitati vestræ venisse ad nos * quemdam, Petrum nomine, qui se asserit fuisse episcopum; atque causæ suæ a nobis remedium postulasse. Et prius quidem retulit, quæ digna miseratione esse potuissent: sed requirentes postea, multo aliter quam indicavit, invenimus: & vehementer nos ejus actio tristavit. Sed quia causæ ejus interna subtiliter nequaquam addiscere tam longo itineris intervallo disjuncti potuimus: eam, incerti quippe, diffinire nequivimus.* Et paulo post. *Quia ergo præsentes, subtilius causam potestis scire, hortamur ut ita eidem Petro servare quicquid justum canonicumque fuerit debeatis: quatinus & rectitudinis vigor a vobis in omnibus impleatur, & causa ipsius secundum Dei timorem, & ecclesiæ videatur regulas judicata.* Quia vero leges pro ecclesia & ecclesiasticis, vel de ecclesia & ecclesiasticis, seu ecclesiæ ac ecclesiasticis, ab imperatoribus & regibus promulgatas, regulæ sacræ ab ecclesiastica judiciis non repellunt: sed ubi ab ecclesiastica religione non discordant, conjunctim in judiciis proferre, & secundum eas judicari præcipiunt: S. Leo in epistola ad Leonem Augustum etiam tantus pontifex de se dicit: *Secundum apostolum*, inquiens, *si quæ destruxi, hæc ædifico, prævaricatorem me constituo, & eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Marciani, sed etiam ego mea consensione firmavi.* Et sanctus Gregorius ad Natalem archiepiscopum. *Quæ sunt legibus canonibusque placita decernantur.* Et sic multoties in regesto idem beatus inculcat Gregorius.

Et licet idem Hincmarus in familiari sua contumacia permanens fateri noluisset, quod ita, ut in petitione domni regis habetur, jurasset: multorum tamen testium idoneorum testimonio est comprobatus ita jurasse: quia coram episcopis, & presbyteris, & diaconibus, & quamplurimis laicis juramentum illud peregit.

De subscriptione autem suæ professionis interrogatus, si hanc professionem a se subscriptam, regi, sicut in petitione illius continetur, donaverit? Respondit: *Si forte eidem petitioni subscripsi, utique attendi.* Sed suis actibus, & idoneorum testium est testimonio comprobatus, professionis suæ subscriptionem non conservasse.

De aliis autem singillatim interrogatus, respondere nihil voluit: sed ex verbis, & scriptis, ac subscriptionibus suis, & idoneorum testium testificatione, de singulis quæ in eadem petitione continentur, est coram synodo comprobatus atque convictus. Scilicet quia, sicut in scriptis suis, quæ habemus, ipse fatetur, & testium veridicorum testimonio in synodo est comprobatum, auctor, & incentor seditionum extitit: & post juramenta domno regi præstita, & subscriptionem illi datam de fidelitate & obedientia ei servanda, rerum proprietatis ejus pervasor, & suis verbis, ac scriptis, & testium idoneorum testimonio comprobatus, perjurii reatu revictus, & contra subscriptionem suam, quam domno regi de servanda fidelitate, & obedientia dedit, venisse probatus est. Sed & post juramenta domno regi præstita, & professionem ac subscriptionem illi datam, de fidelitate & obedientia ei servanda: de rebus episcopii Laudunensis, ab eodem episcopio a longo tempore abstractis, & suo præcepto eidem episcopio redditis, insuper & aliis suæ proprietatis rebus traditis, quas laicorum petitione, sicut ipse Hincmarus in suis scripris fatetur, sine conscientia sui metropolitani, ac coepiscoporum Rhemensis provinciæ, vel comministrorum ecclesiæ, contra sacras regulas eidem regi concessit, ut eas Nortmanno beneficiaret, latenter & mendaciter per calumniam ad sedem apostolicam eum accusare direxit: sicut & in scriptis suis, quæ habemus, & veridicorum testium testimonio in synodo est comprobatum. Sed & homines suos liberos, contra juramentum domno regi præstitum, perjurare fecit, & sacrilegum se esse in suis scriptis ipse professus est. Et de inobedientia post sacramenta præstita, & professiones ac subscriptiones a se regi datas, quia denegare non potuit, comprobatus extitit. Regis quoque infideles, contra ecclesiasticam auctoritatem armata manu defendit, ne secundum leges ad reddendam rationem venirent: ipsosque infideles fraudulenter ac latenter a se cum facultatibus ecclesiasticis emisit. In synodo etiam decem provinciarum episcoporum est comprobatus, quia omnes presbyteros & ministros ecclesiæ sibi commissæ, non accusatos, nec confessos atque convictos de quocumque crimine, sed causa suæ injuriæ excommunicavit,

Marginalia (left): ANNO CHRISTI 871. *al. fuerit.* — *Una causa cognitio a provinciam non est.* — Canones hic citati. Anton. August. l. tit. 7. — Greg. l. 5. 36 & l. epist. 13. Concil. Afric. ad Cælestin. pap. *testium infirmitas.* — Conc. Sard. c. — S. Gregorius causam remittit ad provinciam. l. 5. ep. 36. *al. quemdam hominem.* — S. Leo sæpe citat.

Marginalia (right): PARS IV. — Greg. l. 1. indict. 11. ep. 8. — *De subscriptione professionis.* — *De seditione.* — *De pervasione.* — *De distractione rerum ecclesiasticarum.* — *De calumnia in regem.* — *De sacrilegio.* — *De inobedientia erga regem.* — *De infidelitate.* — *De inlicita excommunicatione.*

Signature: III

ut missam presbyteri non cantarent: & nemo parvulos, etiam in mortis urgentis periculo constitutos, baptizaret: nemo ad ultimam pœnitentiam aliquem susciperet, necnon viatico munere ulli subveniret: nulli mortuo sepulturæ humanitatem exhiberet. Et inde literis a metropolitano suo ter commonitus, ut hanc impietatis ligationem solveret: obedire illi, contra suam professionem, contempsit: sicut in literis, quæ ante gestorum seriem præmittuntur in hoc opusculo, demonstratur.

De inobedientia erga metropolitanum. Non extát.

Libellum etiam idem Hincmarus Laudunensis episcopus in synodo episcoporum decem provinciarum obtulit: cui sine metropolitani ac coepiscoporum Rhemensis provinciæ conscientia & consensu, contra sacras regulas subscripsit, & a clericis ecclesiæ suæ, ac a parochianis presbyteris subscribi, contra professionem ac subscriptionem suam veniens, fecit. Quem libellum & præterito, & hoc anno, in synodo inspeximus; & subscriptionem suam, ac suorum conspeximus. Sed & ipse se eidem libello subscripsisse, in scriptis suis non denegat. In quo inter cetera subscripsit, *ut delatori aut lingua capuletur, aut convicto caput amputetur.* Et defendi, & protegi se obtendit de verbis S. Innocentii, qui dicit, gladium vindicem judicibus traditione apostolica permissum a Deo. Cum licet S. Cyprianus & Innocentius ex apostolica sententia judiciariæ potestati gladium legaliter vindicem dicentes esse permissum; non tamen ipsi, vel quisquam catholicorum episcoporum, sicut Hincmarus, subscripsit, ut qui suæ disciplinæ (scilicet ut delatori aut lingua capuletur, aut convicto caput amputetur) socius fieri nollet, suæ communionis particeps non esset. In eodem etiam libello, sed & in alio a se collecto, & a sua professione, adulterator verborum & scripturarum catholicarum est comprobatus. Sed & contemptor privilegii suæ metropolis, contra sacram Nicænam synodum, contraque cetera sancta concilia, & decreta sedis apostolicæ, multipliciter & suis scriptis ac subscriptionibus, & verbis, & epistolis sui archiepiscopi est comprobatus: & contumax contra sacras regulas, & domni apostolici mandata revictus. Præterea quæ multifarie multisque modis, & in epistolis commonitoriis sui metropolitani, & in suis ipsis scriptis quæ habemus, & coram nobis relecta sunt, & in plurimorum petitionibus continentur: de quibus, his nostris judiciis nihil inseruimus, exceptis his de quibus in nostra synodo fuit revictus & comprobatus: quia propter brevitatem temporis, & varias occupationes, tantum in synodo remorari nequivimus, ut de singulis singillatim ejus pertinax contumacia legaliter ac regulariter revinceretur.

De irregulari libelli subscriptione.

De adulteratione librorum.

De contemptu metropolis.

De contumacia.

De calumnia regi Carolo & Hincmaro archiepiscopo in ipsa synodo, imposita, nihil hoc loco.

44 Et quia isdem Laudunensis Hincmarus, sine ratione & auctoritate, non solum sine episcopali gravitate, verum etiam sine Christiana modestia, suis clamoribus synodo obstrepebat: iterum atque iterum synodus Hincmaro metropolitano dixit, ut ei regulariter præciperet, ad objecta sibi, secundum sacras regulas respondere. Cui isdem Hincmarus metropolitanus dixit: Frater Hincmare, hæc sancta synodus, & mea humilitas, auctoritate Dei, & sacrorum canonum, & domni Hadriani papæ, & metropolitana solicitudine, tibi præcipimus, ut secundum sacras regulas ad objecta tibi respondeas. Et respondente Hincmaro, quia nulli objectioni in eadem synodo responderet: usque tertio Hincmarus metropolitanus episcopus Hincmaro Laudunensi episcopo hæc eadem inculcavit: & eodem Hincmaro Laudunensi in sua pertinacia contumaciter permanente, sancta synodus dixit, dignum esse ut in eumdem Hincmarum Laudunensem episcopum sententia contumacis proferretur. Sicque Hincmarus metropolitanus episcopus sanctæ synodo dixit.

Synodo per contumaciã obstrepit.

CAPUT VIII.

Hincmarus metropolitanus patres rogat sententiam.

SANCTITAS vestra, domini fratres, audivit quid in petitione domni regis adversus Hincmarum Laudunensem episcopum contineatur: quam, detrectante venire eodem Hincmaro ad hanc synodum, ad quam tertio regulariter fuit evocatus 8. Idus Augustas præsentis 4. indictionis, porrexit in synodo. Quæ iterum per ter, ternis, episcopis, ac ternis presbyteris, ternisque diaconibus * eumdem Hincmarum ad hanc synodum evocatum, in præsentia illius est a domno rege porrecta, & coram eo relecta, atque data, ut eam diligenter inspiceret, & singillatim ad singula regulariter responderet. Et post datas sibi inducias nunc regulariter respondere contemnit. Audistis etiam ex scriptis, & subscriptionibus, ac verbis ipsius Hincmari, per quanta & qualia contra episcopalem ordinem, & ecclesiasticam disciplinam excessit: & adversus quanta & qualia regularum sacrarum judicia per plures annos, ab ipso etiam ordinationis suæ initio, multoties ac multipliciter correptus, sed non correctus: quin potius adversus sacros canones se pertinaciter erigens, canonicam in se proferri sententiam elicuit. Unde quid vestræ sanctitati videatur, edicite.

* deest po[...]

CAPUT IX.

45 *Patres concilii adversus Hincmarum Laudunensem episcopum sententiam dicunt.*

HARDUICUS Vesontionensium archiepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, contra regulam apostolicam dicentem, *Nemo militans Deo, implicet se negotiis sæcularibus,* auctor & incentor seditionum, & suis verbis, ac scriptis, & testium veridicorum testimonio comprobatus, depositione dignus a sacris regulis judicatur: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Iudicatur ut seditiosus. 2. Tim. 2.

Frotharius Burdegalensium archiepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, post juramenta domno regi præstita, & subscriptionem illi datam de fidelitate & obedientia ei servanda, rerum proprietatis ejus pervasor, & suis verbis, ac scriptis, & testium veridicorum testimonio comprobatus: perjurii quoque reatu revictus: & contra subscriptionem suam, quam domno regi de servanda fidelitate & obedientia dedit, venisse probatus, secundum tramitem sanctarum scripturarum traditionemque majorum juxtaque sacros canones, non solum gradus amissione dignus a sacris regulis & legibus judicatur, sed & secundum decreta Gregorii, anathema esse decernitur.

Ut pervasor & perjurus.

Vulfadus

Vulfadus Biturigensium archiepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, post juramenta domno regi præstita, & professionem, ac subscriptionem illi datam, de fidelitate & obedientia sui ei servanda, & de rebus episcopii Laudunensis ab eodem episcopio a longo tempore abstractis, & suo præcepto eidem episcopio redditis: insuper & aliis suæ proprietatis rebus traditis, quas laicorum petitione, sicut ipse Hincmarus in suis scriptis fatetur, sine consensu sui metropolitani ac coepiscoporum ecclesiæ suæ, contra sacras regulas, eidem regi concessit, ut eas Nortmanno beneficiaret: latenter, & mendaciter per calumniam, antequam eumdem regem inde in synodo episcopali compellaret, ad domnum apostolicum, missum suum Celsanum, ut distractorem rerum ecclesiasticarum accusare direxit: sicut & in scriptis suis, & veridicorum testium in synodo coram nobis est testimonio comprobatum. Quapropter secundum sacras regulas & leges, ut calumniator, episcopalis gradus amissione multari debet: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Bertulfus Trevirensium archiepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus post juramenta domno regi præstita, & subscriptionem illi datam de fidelitate & obedientia ei servanda, homines liberos qui fidelitatem eidem domno regi juraverunt, & quod de regno illius sine sua licentia, & in sua infidelitate non exirent, & ullum missaticum in illius infidelitate usquam non portarent, in ipsius domni regis infidelitate, falso eum accusare misisse manifestissimis documentis est comprobatus. Quapropter secundum sanctarum scripturarum tramitem, traditionemque majorum, gradus episcopalis depositione dignus addicitur: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Adalardus Rothomagensium archiepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, in scriptis suis dicit, quia si taceat, & non decertet, si non quibus valet viribus insistat, ut villam Pauliacum recipiat, sacrilegium a se fieri reputet, ipse prodit se sacrilegium perpetrasse, quando ad petitionem laicorum, sicut ipse scribit, eamdem villam sine conscientia sui metropolitani, & coepiscoporum, ac suæ ecclesiæ ministrorum, contra regulas abrogavit: & manifestus sacrilegus tractare sancta in episcopali officio a sacris regulis non permittitur: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Ansegisus Sennensis archiepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, post juramenta domno regi præstita, & professionem manu sua subscriptam in synodo decem provinciarum, de fidelitate & obedientia illi servanda, sine sua licentia fuga lapsus ab Attiniaco ejus palatio discedens, ab eo mandatus, ut veniret, & rationem redderet, de his unde accusatus erat, & ad regem, sicut jam & aliis vicibus obedire illi ut veniret contempsit: non solum inobedientiæ & infidelitatis notam, sed & alia crimina pertinaci contemptu incurrit: sicut sacra scriptura, & sanctus demonstrat Gregorius: *Quasi ariolandi peccatum est*, inquit, *repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle adquiescere*. Et, *sola est quæ fidei meritum possidet obedientia, sine qua quisque infidelis convincitur, etiamsi fidelis esse videatur*. Quibus revictus verbis isdem frater in episcopali ordine regulariter manere non potest: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Acthardus provinciæ Turonensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus contra professionem, & suam subscriptionem, quam in synodo decem provinciarum porrexit, veniens comprobatus, ipse a sacris canonibus se honore privasse decernitur. Unde post tot, & tantos excessus, sicut admisisse probatur, velut S. Leo decernit, *ad promerendam misericordiam Dei, est illi expetenda secessio: unde & satisfactio si fuerit digna, fit etiam fructuosa*: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Franco Tungrensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, regiæ potestati, & jussis ejus armata manu restitisse, ne liberos homines qui de regia infidelitate reputabantur, secundum legem, & antiquorum consuetudinem per fidejussores mitterentur, & suis verbis, & testium veridicorum testimonio in synodo comprobatus, apostolico beati Pauli judicio condemnatur: qui præcepit ut *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*. Et hinc sanctus Innocentius decrevit, potestatibus ad vindictam noxiorum ab ecclesiasticis non resistendis *, *ne disciplinam evertere, aut contra auctoritatem domini venire videamur*. Quibus decretis & apostoli, & apostolicæ sedis pontificis, quoniam isdem frater contraire præsumpsit, ipse in se damnationis sententiam proferri elicuit: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Hildegarius Meldensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, post juramenta domno regi præstita, & professionem, & subscriptionem illi datam de fidelitate & obedientia ei servanda, homines liberos, qui de infidelitate regia reputabantur, emisisse a se suis verbis in synodo comprobatus, apostolico, & apostolicæ sedis pontificis Gelasii judicio percellitur: qui scripsit ad Anastasium, *apostolus*, inquit, * *qui non solum non facienda faciunt reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus. Legibus certe vestris criminum conscios, susceptoresque latrocinantium par judiciorum pœna constringit; nec expers facinoris æstimatur, qui licet ipse non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdusque receperit*. Unde isdem frater, qui infideles ne ad rationem venirent abduxit, perjurii, & infidelitatis, ac refragationis suæ professionis & subscriptionis triplici reatu revictus, episcopi ordine est privandus: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Adventius Metensium episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, in synodo episcoporum decem provinciarum coram nobis est comprobatus, quia omnes presbyteros, & ministros ecclesiæ sibi commissæ, non accusatos, nec confessos, neque convictos de quocumque crimine; sed causa suæ injuriæ excommunicavit: ut missam presbyteri non cantarent, & ministri nullum ministerium ecclesiasticum exhiberent. Et inde literis a suo metropolitano ter commonitus, ut hanc tam inregularem excommunicationem solveret, contra

Marginalia: [left] ...regi in...is. — sacrile... — regi in...diens. — ...egor. [right] PARS I. — Ut sua professionis violator. — S. Leo ep. 92. — Ut qui regi restitit armata manu. — Rom. c. 13. — Innocent. ep. 2. — * leg. resistendum. — Ut perjurus & infidelis. — Gelas. ep. 8. cit. — * al. non solum qui — Ob injustam excommunicationem, & inobedientiam erga metropolitanum.

ANNO CHRISTI 871.

contra suam professionem, quam ante ordinationem suam coram multis testibus, de fidei catholicæ & sacrorum canonum observatione & obedientia erga suæ metropolis privilegium ordinatori suo porrexerat, obedire illi contempsit. Qua de re juxta sacras regulas debet honore privari: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Ob easdem causas. Gislebertus Carnotensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, in synodo episcoporum decem provinciarum coram nobis est comprobatus, quia contra euangelicam veritatem, & apostolicam traditionem, contraque sacras regulas prohibuit, ut nemo parvulos in sua parochia, etiam in mortis urgentis periculo constitutos, baptizaret: nemo ad ultimam pœnitentiam aliquem susciperet: nemo viatico munere ulli subveniret: nulli mortuo sepulturæ humanitatem exhiberet. Et inde literis a metropolitano suo ter commonitus ut hanc impietatis conligationem solveret, obedire illi contra suam professionem contempsit. Qua de re juxta sacras regulas debet honore privari: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Quia mortis judicio subscripsit. Hodo Belgivacensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, libellum coram nobis obtulit in synodo episcoporum decem provinciarum, cui sine metropolitani ac coepiscoporum Rhemensis provinciæ conscientia & consensu, contra sacras regulas subscripsit; & a clericis ecclesiæ suæ atque a parochianis presbyteris subscribi contra professionem, & subscriptionem suam veniens fecit. Et in eodem libello, qui in præsenti habetur, contra euangelicam, & apostolicam, atque canonicam auctoritatem subscripsit, & subscribi a comministris ecclesiæ suæ fecit, ut delatori aut lingua capuletur, aut convicto caput amputetur. Et S. Ambrosius ad Valentinianum imperatorem scripsit, *Vox*, inquiens, *tua, manus tua; & subscriptio tua, opus est tuum.* Et quia mortis judicio subscripsit, & subscribi contra episcopalem ordinem fecit, ipse in corpore vivens* defungi sacerdotio debet adjudicari: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Ambrof.

* privari, separari, cadere a

Vt adulterator sacrorum librorum. Ragenelmus Tornacensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, in eodem libello, qui in præsenti habetur, sacrarum scripturarum sensum adulteravit, & verba catholicorum imposturavit. Vnde sententiam depositionis, quam in sanctis conciliis adulteratores & imposturatores sacrarum scripturarum ac verborum catholicorum susceperunt, meretur suscipere: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Vt contemptor metropolis suæ. Engenoldus Pictavensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus privilegii suæ metropolis, contra sacram Nicænam synodum, contraque cetera sancta concilia & decreta sedis apostolicæ, contemptor, ab episcopali regimine deponi debet: qui non vult obedientiam quam a suis subditis exigit, prælato suo dependere: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Vt indisciplinatus & irreligiosus. Ioannes Camaracensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus die constituta ad synodum, ad quam regulariter primum regiis literis, & metropolitana solicitudine, insuper & apostolicæ sedis auctoritate ad certum locum & diem, de præsignatis sibi a metropolitano suo pro loci sui officio rebus, non in angusto tempore fuerat evocatus; non venit. Domnus rex Carolus petitionem proclamationis adversus eum porrexit in synodo, quæ coram eo relecta fuit. * Propterea per ter, ternis episcopis, ac ternis presbyteris, ternisque diaconibus tandem iterum vocatus venit. In cujus præsentia domnus rex iterum suam petitionem in synodo adversus eum porrexit, quæ coram eo relecta fuit. Vnde non sicut ecclesiasticus, sed sicut indisciplinatus quilibet, ibi loquutus fuit: neque cum debita religione se continuit; sed in calumnias, & contumeliationes atque convicia quorumdam episcoporum exarsit: & ea de quibus reputabatur, quandoquidem confitebatur, & quandoquidem iterum denegabat. Sed & de aliis talibus a se perpetratis, quibus transgressus est terminos, quos statuerunt patres nostri, se indignum episcopali ordine judicavit, & judicandum se a nobis exegit: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

PARS IV.

* leg. videtur Praterea

Ob plures excessus. Vvaltharius Aurelianensis episcopus dixit. Fratrem Hincmarum Laudunensem episcopum de pluribus excessibus comprobatum, de quibus sancti patres nostri, per quos Spiritus sanctus sacras regulas promulgavit, in quibus de eisdem excessibus canonica præfixere judicia, eum jam judicatum habent. Vnde necesse est, ut & nos eorum prosequamur, & exsequamur judicia: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Vt contumax post plures correptiones. Vvillebertus Catalaunensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, quia post tantas, sicut in promptu est, correptiones, a sua contra regulas sacras pertinacia corrigi non potest, dicente domino, ut quilibet frater post tertiam correptionem non correctus, sit nobis sicut ethnicus & publicanus, ab episcopali ordine dejici est judicandus: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Quod contemnat ad objecta respondere. Hildebaldus Suessionensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, quia dicente Gelasio, ideo ad judicium vocatur certa quæcumque persona, ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis, quoniam ad objecta sibi legaliter respondere contemnit, oportet, ut secundum sacras regulas atque leges sententiam suscipiat contumacis: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Vt domni apostolici contemptor. Berardus Viridunensis episcopus, dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, quoniam sicut domnus Hadrianus papa auctoritate sancti Spiritus illi mandavit per epistolam suam, quæ ei est in hac synodo data atque relecta, secundum sacras regulas, salvo sedis apostolicæ synodico proclamandi judicio, metropolitano suo obedire contemnit, dignum est ut etiam de contemptu ipsius domni apostolici, salvo sedis apostolicæ synodico proclamandi judicio, sicut & ipse scripsit, ejus auctoritate damnetur: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Vt scandalosus. Ingilvvinus Parisiacensis episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis episcopus, in episcopali ordine nomine manens, agendo multoties contra sacras regulas traditionemque majorum, sicut ex suis scriptis ac subscriptionibus, & certissimis patet documentis, se ab episcopalis disciplinæ societate discrevit: & ecclesiæ ac ecclesiasticis votis, atque regi & regno sæpe scandala non mediocriter intulit.

Colligat

Colligat sui fructum judicii, sicut Dei metus, & Dei sapientia per Salomonem præcepit, *Ejice*, inquiens, *derisorem, & exibit cum eo & jurgium, cessabuntque causæ & contumeliæ.* Et per semetipsam dicit, *Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur. Neque enim qui plantat, aut rigat, est aliquid, nisi incrementum det Deus*: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

Birico Tungrensis chorepiscopus dixit. Fratrem Hincmarum Laudunensem episcopum multoties contra regulas sacras agentem, & in sua diutina contumacia permanentem, quia, sicut sanctus dicit Gregorius, *qui non corrigit resecanda, committit*, metropolitanus & ordinator illius judicet eum primus, & nos ejus judicium regulariter prosequemur: salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.

CAPUT X.

Hincmarus metropolitanus adversus eundem Hincmarum Laudunensem, sententiam depositionis pronunciat ex scripto.

HINCMARUS Rhemorum episcopus dixit. Nunquam vellem in eum me judicare oporteret: & utinam nec ordinare contigisset, de quo semper timui, quod nunc video, postquam eum sibi sæculum rapuit, & ei frequenter scriptum prædixi: *Qui mentis est duræ, corruet in malum.* Sed quia ipse sibi judicium ferri exegit: vestra unanimitas dicat, si ego pro præmissis causis eum judicavero, utrum vos illum mecum unanimiter judicabitis, an non? Et singillatim episcopis respondentibus, se illum una cum eo judicaturos: Hincmarus Rhemorum episcopus dixit. Et postquam ego judicio, secundum morem ecclesiasticum subscripsero, subscribetis mecum eidem judicio? Responderunt, quia quod cum eo judicaverint, se juxta morem ecclesiasticum fore subscripturos.

46 Et tunc lectæ sunt in synodo ab Adalgario diacono sententiæ canonum, ita eo dicente. Sardicenses canones decreverunt, *ut si aliquis episcopus judicatus fuerit in aliqua causa, & putet se bonam causam habere, ut iterum concilium renovetur, si vobis placet sancti Petri memoriam honoremus, ut scribatur ab his qui causam examinarunt, Iulio Romano episcopo, & si judicaverit renovandum esse judicium, renovetur, & det judices: si contra probaverit talem esse causam, ut non refricentur ea quæ acta sunt; quæ decreverit, confirmata erunt.* Et Innocentius papa decrevit, ut *si majores causæ in medio fuerint devolutæ, ad sedem apostolicam, sicut synodus statuit, & * vetus consuetudo exigit, post judicium episcopale referatur.* Et Bonifacius papa dicit. *Nos per omnes provincias literas dirigemus, ne excusationem sibi ignorationis jure Maximus obtendat, ut ad provinciam venire cogatur, & illic se constituto præsentare judicio. Quicquid autem vestra caritas de hac causa duxerit decernendum, cum ad nos relatum fuerit, nostra, ut condecet, necesse est auctoritate firmetur.* Et S. Leo papa decrevit. *Si quæ*, inquiens, *alia emerserint causæ, quæ ad statum ecclesiarum, & ad concordiam pertineant sacerdotum, illic sub timore domini volumus ventilentur: & de componendis atque compositis omnibus ad nos relatio plena mittatur: ut ea quæ juxta ecclesiarum morem juste & rationabiliter fuerint diffinita, * nostra quoque sententia roborentur.*

[margin: Anno Christi 871. Proverb. Matth. c. 15. 1. Cor. 3. — Hincmarus judicium metropolitani. — Hincmarus judicans Hincmari sententia depositionis. — Proverb. — Conc. Sardic. can. 3. — Innocent. epist. 1. — Al. beata consuetudo. — Bonifac. epist. 2. — Leo ep.]

[margin: Pars IV. * al. mea. Sententia in Hincmarum Laudunensem.]

Tunc Hincmarus metropolitanus Rhemorum episcopus legens, dixit. Hincmarus Rhemorum episcopus Hincmarum hactenus ecclesiæ Laudunensis episcopum euangelicæ veritati, atque apostolicæ auctoritati in pertinacia præsumptionis inlicitæ excommunicationis repugnatorem; & sanctorum canonum venerandorum conciliorum, & decretorum sedis apostolicæ, ex eisdem sacris canonibus promulgatorum, transgressorem; & ecclesiastici ordinis ac regularis disciplinæ in contemptu privilegii suæ metropolis contra sacram Nicænam synodum, contraque cetera sancta concilia, & decreta sedis apostolicæ novum impugnatorem: veternosis fæcibus corruptum, seditionis scilicet Choræ, ac post Nicænæ synodi constitutionem, quorumdam subjectorum rebellionis contra potiores suos resuscitatorem; & contra ordinem ecclesiasticum ac regularem disciplinam professorem ac subscriptorem; necnon & canonicæ professionis ac subscriptionis suæ prævaricatorem; sacræque scripturæ adulteratorem, & verborum catholicorum interversorem, & imposturatorem. Regiæ siquidem subjectioni, & honorificentiæ contra regulam apostolicam resultatorem; perjurum quoque, seditiosum, & rerum alienarum ac facultatum pervasorem, calumniatorem, ac injuriarum reum; & post tertiam vocationem a metropolitano suo ad synodum evocatum; itemque ab ipsa synodo per ter, ternis episcopis, ternisque presbyteris, ac ternis diaconibus iterum evocatum, in diutina contumacia sua pertinaciter persistentem, & non resipiscentem; & ad objecta sibi regulariter respondere contemnentem. Per dominum nostrum Iesum Christum, cujus euangelicæ veritati, pertinaci præsumptione perniciosæ excommunicationis repugnavit, judicio sancti Spiritus, qui loquutus est in beatissimis apostolis, & apostolicæ sedis pontificibus, quorum doctrinæ, atque decretis causa suæ injuriæ crudeliter & contumaciter obviavit, secundum sacros sanctorum conciliorum canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, quibus sæpe correptus, & non correctus, multotiens resultavit: & ideo ipse contra se elicuit canonicam damnationis proferri sententiam: episcopali honore ac dignitate privatum judico, 47 & omni sacerdotali officio spoliatum decerno: reservato per omnia juris privilegio domni & patris nostri Hadriani, apostolicæ ac primæ sedis papæ: sicut sacri Sardicenses canones decreverunt, & ejusdem apostolicæ sedis pontifices Innocentius, Bonifacius, Leo, ex eisdem sacris canonibus promulgaverunt.

48 SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Hincmarus Rhemorum episcopus judicans subscripsi.

Harduicus Vesontionensis episcopus judicans subscripsi.

Remigius Lugdunensis episcopus relegi, consensi, & subscripsi.

Frotharius Burdegalensis episcopus judicans subscripsi.

Vulfadus Biturigensis episcopus judicans subscripsi.

Bertulfus Trevirensis episcopus judicans subscripsi.

Adalardus Rothomagensis episcopus judicans subscripsi.

Ansegisus Sennensis episcopus judicans subscripsi.

Acthardus episcopus judicans subscripsi.

Franco Tungrensis episcopus judicans subscripsi.

Hildegarius Meldensis episcopus judicans subscripsi.

Adventius Mettensis episcopus judicans subscripsi.

Gislebertus Karnutensis episcopus judicans subscripsi.

Hodo Belgivagorum episcopus similiter judicans subscripsi.

Ragenelmus Tornacensium episcopus judicans subscripsi.

Ioannes Camaracensis episcopus judicans subscripsi.

Vvaltherus humilis Aurelianorum episcopus judicans subscripsi.

Vvillebertus Catalaunorum episcopus judicans subscripsi.

Hildeboldus Suessionicæ ecclesiæ episcopus judicans subscripsi.

Berhardus Viridunensis episcopus judicans subscripsi.

Ingilvinus Parisiorum episcopus judicans subscripsi.

Birico chorepiscopus subscripsi.

Gerholdus presbyter ad vicem domni & patris mei Helmeradi Ambianensis ecclesiæ episcopi, subscripsi.

Frothardus presbyter ad vicem domni & patris mei Erpoini Silvanectensis episcopi subscripsi.

Ageteus presbyter ad vicem domni & patris mei Erchamberti Baiocagensis episcopi subscripsi.

Ego Leuderius [monogram] vice patris mei Arnulfi Tullensis episcopi subscripsi.

Eudo [monogram] ad vicem Liudonis sanctæ Æduensis ecclesiæ præsulis subscripsi.

Helias presbyter legatus patris mei Ottulfi Augustæ Trecorum episcopi subscripsi.

Heliseus archidiaconus, ad vicem patris mei Christiani præsulis ecclesiæ S. Stephani Autisiodorensis, subscripsi.

Ansoldus archidiaconus, ad vicem patris mei Abbonis Nivernensium episcopi, subscripsi.

Sigloardus Rhemensis ecclesiæ archipresbyter, sive servans locum archidiaconi, subscripsi.

Hrodoldus archipresbyter Rhemensis ecclesiæ subscripsi.

Reinfredus Burdegalensis archidiaconus subscripsi.

Dodo Biturigensis archidiaconus subscripsi.

Fredegisus Vesontionensis ecclesiæ presbyter subscripsi.

Rado Suessionensis ecclesiæ [monogram] subscripsi.

Frotgerus Carnotensis ecclesiæ archidiaconus subscripsi.

Vvillebertus sacerdos subscripsi.

EPISTOLA SYNODALIS
ejusdem concilii ad Hadrianum papam.

DOMINO sanctissimo, ac reverentissimo patri Hadriano, sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ primæ sedis papæ, Hincmarus, Harduicus, Remigius, Frotarius, Vvlfadus, Bertulfus, Adalardus, Ansegisus, Franco, Hildegarius, Adventius, Gislebertus, Hodo, Rainelmus, Engenoldus, Ioannes, Vvaltharius, Vvillebertus, Hildeboldus, Berardus, Ingilvvinus, episcopi, qui cum diversarum ecclesiarum legatis, in synodum apud Duziacum Rhemensis parochiæ, in nomine Christi convenimus. Diutinis, ac multis, gravissimisque, atque frequentibus, ab insolentiis Hincmari Laudunensis, vexationibus fatigati, quem nec metropolitanus suus, qui orfanum benigne illum nutrivit, in clericum totondit, literis erudivit, per singulos gradus, electione cleri & plebis Laudunensis ecclesiæ, cum favore domni regis Caroli, ad apicem episcopatus provexit, multifarie multisque modis & verbis, & scriptis commonitum, corrigere non potuit. Quem domni nostri regis Caroli benignitas multorum beneficiorum largitionibus, & castigationibus, ad episcopalem mansuetudinem, & gravitatem attrahere non prævaluit: & nec ipse, neque metropolitanus suus ad hoc eum compellere potuerunt, ut clericis ac laicis, quibus injuste fecerat, quod lex, & justitia dictabat, restitueret. Sed potius quicumque ad regem, vel ad metropolitanum suum se contra eum reclamavit, nequaquam cessavit, donec eos penitus exterminavit. Cui etiam synodales invectiones, ut a contumacia & levitate sua resipisceret, & bonum nomen, quod apostolica regula episcopum etiam ab his qui foris sunt, habere jubet, morum probitate, & ordinis sui religione obtinere, & bonorum operum exemplum demonstrare studeret, persuadere non potuerunt. Quem etiam humana verecundia a suis reprehensibilibus, & improbabilibus actibus, ut non vituperaretur ministerium nostrum extrahere nequiverunt. Quem vestræ postremo apostolicæ epistolæ, obtestationes, & commonitiones corrigere, & ad obedientiam debitam flectere non potuerunt.

Hincmarus Laudun. sæpe & a plurimis frustra monitus.

1. Tim. 3.

Tandem quod non sine gemitu & cordis dolore dicimus, quoniam aliud medicamentum quo sanaretur, reperire nequivimus, ab ordine sacerdotali removimus: sicut in gestorum serie sanctitas vestra inveniet, 49 quam per hunc fratrem, & venerabilem coepiscopum nostrum Actardum, qui nobiscum resedit in synodo, auctoritati vestræ dirigimus. Quia diutius nec sibi commissa ecclesia, quæ sub eo veluti sub gravissimo fasce gemebat, illum portare; nec aliarum ecclesiarum rectores, sine reprehensione insolentias ejus ferre; nec regiæ dignitatis potestas, vel regni unanimitas, ejus inquietudinem ac dehonorationem sustinere valebat. De quibus quædam, & juxta pluralitatem aliorum excessuum in præfata gestorum serie pauca invenietis: quia & pro temporis brevitate, quoniam isdem Hincmarus constituta sibi die noluit venire ad synodum; 50 & domnus rex cum quibusdam episcopis ad colloquium fratris sui, pro reconciliatione filiorum

Ideo depositus a synodo.

Pauca de multis crimina in synodo discussa sunt.

ANNO CHRISTI 871.

filiorum ejus, ad patrem illorum & fratrem suum festinare accelerabat; ne commota seditione carne propinquos inter se compugnantes Christianorum parricidalis sanguis * effunderetur; & hac de causa ecclesiarum Dei res scinderentur, & sacerdotum ac servorum Dei facultates diriperentur, & pauperes depopularentur. Verum & ipsum Hincmarum ad hoc perducere multum laborantes non potuimus, ut secundum rationem & auctoritatem ad objecta sibi redderet rationem. Sed obstrependo clamoribus, & inconditis vocibus, ea quæ verbis confitebatur, & in scriptis suis professus fuerat, iterum denegabat, & ea quæ negaverat, iterum fatebatur.

legend. funderet

Propterea * præmissis aliis, quæ in gestorum serie invenietis, & quæ in plurimis sui metropolitani epistolis, & quæ in ipsius Hincmari scriptis habentur: intermissis etiam quamplurimis plurimorum querelis, qui datis petitionibus in synodo adversus eum querebantur, tam de clericis & laicis ecclesiæ suæ, quam & de parochianis presbyteris, & liberis hominibus, non solum suæ parochiæ, verum & aliarum parochiarum. Intermissa nihilominus ratione de auro, & gemmis quamplurimis & pretiosis; & multis ac variis ornamentis ex auro & gemmis compositis, quibus Pardulus episcopus decessor illius altare sanctæ Mariæ Laudunensis ecclesiæ pulchre satis ornavit: quod iste defabricavit: & sicut ministeriales ipsius ecclesiæ dicunt, 51 inde umgas ad spatas, & balteos, & calcaria, atque ligaturas hosarum, quas hosobindas dicunt, fieri jussit; & suo fratri, & quibus sibi placuit dedit. Sed & de auro purissimo ex calice, quod præfatus decessor suus eidem ecclesiæ contulit. Necnon & de alio auro, verum & de argento ipsius ecclesiæ; sed & de casulis pretiosis, quas dedit quibus sibi visum fuit. Necnon & de sacrato panno optimo ex altare sanctæ Mariæ, quem ad sæculares usus dedit: & alia plurima, quæ ad rationem, & judicationem mittere non concurrimus.

fort. præmissis · *Iura sacrilegia.*

Sicut nec de seditionibus aliis, præter eam de qua rex eum accusavit per scripturam, præsens præsentem in synodo: in quarum una ipse fuit, & veniens cum pluribus armatis hominibus, & permixta vulgi multitudine, cum gladiis & fustibus ad mansum ubi mulier comitis regis, nomine Nortmanni, de partu more femineo jacebat, ejecit eam inde, & omnia quæ ibi habuit, aurum, argentum, vestimenta, pannos plurimos, annonam, vinum, 52 & generis diversi ac sexus pecuniam, sine misso, vel literis, aut verbo regis, in sua parochia, & missatico, illi per violentiã abstulit: sicut in petitione ipsius Nortmanni nobis porrecta in synodo continetur. In altera vero seditione quæ ipsius jussione fuit concitata, sicut illi dicunt qui in ea fuerunt, unus homo fuit occisus. Nam quia domnus rex cuidam vassallo de Laudunensi episcopio, nomine Amalberto, cui beneficium reddere jussit, quod ab eo injuste tulerat, præcepit hominibus suis & familiæ episcopii Laudunensis illuc ire cum armis & fustibus, & inde illum ejicere: sicut & factum est; & fugato eo, unus homo ibi fuit occisus.

[V]aria seditiones. · *Amalbertus [iniu]sta ab eo [ir]regulari[ter] excommunicatus. [Co]nc. lib. 55. [ca]p. c. 2. & p. 548.*

Sed & plura sunt alia, quæ nobis longum est scribere: tantum de his quæ in petitione domni regis contra eum in synodo data continentur, judicia terminavimus: reservato per omnia ju- A ris privilegio apostolicæ sedis, ac vestro judicio: sicut sacri Sardicenses canones, & decreta sedis apostolicæ pontificum, Innocentii, Bonefacii, & Leonis, ex eisdem sacris canonibus promulgata decernunt. Ea vero quæ metropolitanus suus & jam in altera, & nuper in ista synodo ad correctionem illius, quem per se non valebat corrigere, legenda obtulit, idcirco auctoritati vestræ dirigimus, ut expressius & certius, seu plenius, fastum & animi ejus duritiam, & irrevocabilem ipsius Hincmari pertinaciam cognoscatis; & non præpropere, vel immature, ac inconsulte, sed satis coacte nos in eum, B ipso compellente, damnationis sententiam protulisse.

PARS V. · *Non extat scedula oblata synodo apud Attiniacum.*

Unde obnixe precamur vestram auctoritatem, ut a tanto hujus incorrigibilis pestis tædio, nos etiam suo judicio, quem longius supportare nequivimus, liberet: secundum decreta Bonefacii & Leonis, ea quæ juxta ecclesiasticum morem, prout intelleximus, non inimico animo, vel aliqua cupiditate, aut gratia depravati, juste & rationabiliter diffinivimus, vestra quoque sententia roborando. Et si forte, quod non putamus, visum vobis necessario fuerit, ut secundum Sardicenses canones renovetis judicium, & detis judices, scribendo episcopis qui in finitimis & vicinis provinciis sunt, ut & ipsi diligenter C omnino requirant, & juxta fidem veritatis diffiniant. Vel si decreveritis mittere a latere vestro habentes auctoritatem vestram, qui cum episcopis judicent, eo in gradu adhuc non restituto, sicut sacri Sardicenses canones præcipiunt, non abnuimus. Licet, quantum possumus, redire ad laborem quo diu vexati sumus, refugere cupiamus: & ea quæ propter verecundiam sacerdotalis reverentiæ tegi potius, quam publicari optamus, si valuerimus, ad plurimorum notitiam deferri modis omnibus resultemus. Verumtamen quanta possumus devotionis humilitate deposcimus, ut etiam in hac causa nobis canonicam diffinitionem servetis. Videlicet ut si, quod non credimus, ea quæ regulariter diffini- D vimus, prout sacras regulas intelleximus, vobis præsentaliter non placuerit vestra sententia roborare; non antea communione sacerdotali, a qua separatus est, restituatur, antequam secundum regulas & leges, in provincia, in qua causæ gestæ, & judicatæ sunt, requirantur. Quia usque ad nostra tempora nulla patrum diffinitione hoc ecclesiis Gallicanis & Belgicis est derogatum: præsertim quia decreta Nicæna, sive inferioris gradus clericos, sive episcopos ipsos, ut Africanum scribit concilium, suis metropolitanis aptissime commiserunt. Sicut & S. Bonefacius exponit, scribens ad Hilarium Narbonensem episcopum. *Convenit nos*, inquit, *paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli* E *etenim videtur incognita synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, ut eadem proprie verba ponamus. Per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere debere; nec cuiquam duas * esse subjectas. Quod illi, quia aliter credendum non est, sancto Spiritu suggerente sibimet, censuerunt.* Et paulo post. *Quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua, adeo nos canonum præcepta servare, ut ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatinus metropolitani sui unaquæque provincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet. Prudentissime enim sancti patres nostri justissimeque viderunt,* ut Africanum concilium ad Cæ-

Petunt confirmari sententiam. · *Saltem ut ante retractationem judicii non restituatur.* · *Laudunensis separatus a communione sacerdotali.* · *Numquam derogatum est Gallicanis ecclesiis.* · Bonifac. ep. 3. · *al. posse esse

PARS V. Conc. Afr. ep. ad Cælest.

lestinum papam scripsit, *quacumque negotia in suis locis ubi orta sunt, finienda: nec unicuique provinciæ gratiam sancti Spiritus defuturam, qua æquitas a Christi sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissime teneatur.* Maxime autem cum diffinitione ac patrocinio sanctæ & apostolicæ sedis, secundum leges & Africæ provinciæ canones, illud ratum haberi posse ostendatur judicatum, *ubi testium necessaria persona absque sexus, vel senectutis, seu infirmitatis, vel multorum aliorum excusatione impedimentorum, possunt adduci.* Quoniam nemo nisi aut scriptura, aut testibus, legaliter ac regulariter potest convinci: sicut Hincmarus suis scriptis, ac subscriptionibus, & idoneis testibus est in synodo coram nobis convictus.

Petunt servari privilegia ecclesiæ Gallicanæ.

Quia ergo nos, quantum scimus & possumus, privilegium sanctæ ac primæ sedis Romanæ, & conservare, & obaudire, & extollere cupimus, atque satagimus, *pro suo scilicet principatu, quem B. Petrus apostolus domini voce perceptum, ecclesia nihilominus subsequente & tenuit semper & retinet:* servet vestra paternitas, & a Deo in prima sede constituta auctoritas, nobis, filiis & subjectis sibi episcopis ecclesiastica privilegia, a sacris canonibus, & vestris decessoribus ac prædecessoribus, nostris decessoribus, ac prædecessoribus conservata. Quatenus & apostolica sedes proprium vigorem retineat, & a se concessa aliis sua jura non minuat. Sicut B. Gregorius scribens ad Dominicum Carthaginensem episcopum. *De ecclesiasticis*, inquit, *privilegiis quod vestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat, quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque ecclesiis sua jura servamus: nec cuilibet favente gratia, ultra quam meretur impertior; nec ulli hoc quod sui juris est, ambitu stimulante * derogabo: sed fratres meos honorare per omnia cupio, sicque studeo eos * in honores subvehi, dummodo non sit, quod alteri jure ab altero possit opponi.* Et ad Natalem Salonitanum episcopum. *Quod vero dicitis * vestris temporibus debere servari, quæ a * decessoribus quoque tradita & custodita sunt: absit a me ne statuta majorum consacerdotibus meis in qualibet ecclesia infringam: quia mihi injuriam facio, si fratrum meorum jura perturbo.*

Greg. l. 1. epist. 39.

* al. *derogo*
* al. *honore singulos subvehi.*
Idem l. 2. indict. 10. ep. 37.
* al. *nostris temporibus*
* al. *a meis quoque decess.*

Curam abjiciunt Hincmari, si judicium ipsorum irritatur.

Et si forte, quod absit, cujuscumque suggestione vel postulatione, apostolicæ sedi surreptum fuerit, ut idem contemptor & conculcator sacrorum canonum in gradu restitutus, aut in nostras provincias ad audientiam remittatur, aut sine audientia in restitutione manere jubeatur, ut cum venia vestra dicamus, ulterius, quod isdem ab ipsis ordinationis suæ primordiis semper quæsivit, ut in nostris provinciis, nullius coercitionis respectu quicquid vellet, licenter agere posset, sciens nos de singulis Romam mittere non posse: usquequo iidem sancti patres nostri, qui adhuc nobiscum in suis constitutionibus vivunt, & secundum tramitem sanctarum scripturarum, traditionemque apostolorum, præventi, ac inspirati gratia sancti Spiritus, de hujusmodi factis, quæ insolens, & transgressor sacrarum legum, ac regularum Laudunensis Hincmarus noscitur perpetrasse, certa præfixere judicia, cum domino inde judicaturi adveniant, de ipsius in episcopali cum ma... ordine perpetratis, ac perpetrandis excessibus, sicut hactenus actibus ejus conhibendo non communicavimus; ita in postmodum nulla de eo judicia decernemus, vel quamcumque proclamationem apud quemcumque faciemus. Vivat sibi sicut vult, consolante nobis ac consulente apostolo, qui dicit: *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis & redarguite.* Egimus enim de illo pro modulo nostro. Quia sicut B. Augustinus exponit, *duobus modis nos non maculat malus, scilicet, si non consentiamus ejus operibus malis; & si ea redarguamus.* Non consensimus quidem: imo & ejus opera redarguimus; & quem corrigere non potuimus, judicatum a nobis Dei mediante sententia, diffinitionis vestræ judicio reservavimus: & sub gestorum serie, quæ acta sunt per venerabilem episcopum nostrum Actardum, qui synodalibus diffinitionibus nostris interfuit, paternitati vestræ dirigimus. 53 Quod & de Rothado faceremus, si legatis nostris facultas transeundi Alpes in illis temporibus concederetur. Credite ergo fidei nostræ, quia non inimico animo, vel aliqua cupiditate, aut gratia depravati eum judicavimus: sed ipso multis & maximis, atque diutinis excessibus nos compellente: ac per hoc credite, juxta Sardicenses canones, posse sufficere, sicut regulariter negotio terminum imposuimus, nostrum judicium vestra roborante sententia.

Ephes. c. 5.

August.

Locus corruptus.

54 Venerabilem denique fratrem, & coepiscopum nostrum Actardum, quem clerus & plebs metropolis ecclesiæ Turonensis, in eadem ecclesia baptizatum, tonsum, & nutritum, ac per singulos gradus ad ordinem episcopatus provectum, sibi incardinari deposcit: quemque vestra paternitas nobis incardinandum, etiam si locus eveniret in nostris regionibus in metropoli recommendavit, auctoritati vestræ remittimus. Quatenus illum in præfata metropoli, eo, si vobis placet, tenore archiepiscopum incardinetis, ut post decessum illius præfatæ metropoli ecclesiæ cleri ac plebis electione, sicut regulæ sacræ præcipiunt, & vetus consuetudo exigit, a suffraganeis & provincialibus episcopis ibidem metropolitanus ordinetur episcopus. Quem licet, juxta Antiochenos canones perfecto concilio, atque secundum apostolicas vestras literas vacanti ecclesiæ incardinare possemus: quia tamen Turonensis ecclesia ex antiquo metropolis, & B. Martini meritis famosissima & honorabilis sēper extitit, & præfatus frater noster Actardus venerabilis episcopus 55 genio pallii a benignitate vestra est honoratus: rationabilius vidimus, ut petitione cleri ac plebis ipsius ecclesiæ, & consensu nostræ unanimitatis, ac favore domni nostri Caroli regis gloriosi, ac vestra auctoritate eidem incardinetur ecclesiæ. Deus noster sanctitatem vestram ævo longiore orantem pro nobis custodiat, domine reverentissime pater in domino. Data VIII. Idus Septembr. præsentis 4. Indictionis.

Rogans Actardum sedi Turonensi præfici.

Flodoard. l. 3. c. 21.

Hadrian. ep. 2. ad episc. synod. Suession.

Hadrian. epist. 28. ad Carol.

Genium pallii vocavit Gregor. dotes ejus & significationes. Lib. 7. epist. 151.

EPISTOLA 56 HINCMARI RHEMORUM archiepisc. ad Hadrianum papam.

DOMINO sanctissimo & reverentissimo patrum patri Hadriano, primæ sedis apostolicæ, & universalis ecclesiæ papæ, Hincmarus, nomine non merito Rhemorum episcopus, ac plebis Dei famulus. Venerabilem fratrem, & coepiscopum nostrum Actardum, sicut vestra dignatio exiguitati meæ literis suis præcepit, in gremio dilectionis suscepi, 57 & a paganis Nortmannis,

Auspicatur ab Actardi commemoratione.

Hadrian. epist. 4. ad Hinc.

mannis, necnon & a pseudochristianis Britonibus de suâ sede expulsum, consensu coepiscoporum Rhemensis provinciæ, ac favore domni nostri Karoli regis gloriosi, in vacante ecclesia* diœceseos nostræ locum sacrificandi, & episcopale ministerium peragendi concessi: & secundum Sardicenses canones immorandi licentiam dedi: & de rebus ac facultatibus ejusdem ecclesiæ, larga benevolentia humanitatem exhiberi præcepi: usque dum aptus & conveniens sibi locus eveniret, ubi secundum præceptionem vestram posset incardinari. 58 In qua vacante ecclesia diœceseos nostræ secundum apostolicas literas vestras, incardinari non potuit; quia res ecclesiæ Namnetensis a Paganis residuæ, longe ab ecclesia Morinensi Rhemorum provinciæ distant, & in duabus provinciis regulariter conscribi non poterat. Nunc autem quia clerus & plebs metropolis ecclesiæ Turonensis, in eadem ecclesia baptizatum, tonsum, & nutritum, ac per singulos gradus ad ordinem episcopatus provectum, sibi eum incardinari deposcit, quem vestra paternitas nobis incardinandum, etiam si locus eveniret in nostris regionibus in metropoli, commendavit, auctoritati vestræ remittimus: quatinus illum in præfata metropoli, eo, si vobis placet, tenore archiepiscopum incardinetis, ut post decessum illius, præfatæ metropoli ecclesiæ, cleri & plebis electione, sicut regulæ sacræ præcipiunt, & vetus consuetudo exigit, a suffraganeis & provincialibus episcopis, ibidem metropolitanus ordinetur episcopus. Quem licet juxta Antiochenos canones perfecto concilio, atque secundum apostolicas vestras literas vacanti ecclesiæ incardinare possemus: tamen quia Turonensis ecclesia ex antiquo metropolis, & beati Martini meritis famosissima, & honorabilis semper extitit; & præfatus frater noster Actardus venerabilis episcopus, genio pallii, a benignitate vestra est honoratus: rationabilius vidimus, ut petitione cleri ac plebis ipsius ecclesiæ, & consensu nostræ unanimitatis, ac favore domni nostri Caroli regis gloriosi, a vestra auctoritate eidem incardinetur ecclesiæ.

De causa vero fratris Hincmari, sufficienter vobis gestorum series, quam per hunc venerabilem fratrem & coepiscopum nostrum Actardum, synodus in parochia Rhemensi nuper habita, vestræ auctoritati transmittit, plenam notitiam intimabit. Cui post omnia gesta, quæ de illo gerenda fuere, cum aliis episcopis & confratribus nostris, 59 apud domnum regem * obtinuit, ut quicumque de clero, vel de familia Laudunensis ecclesiæ cum illo pergere vellet, licentiam haberet. Quem utinam non vidissem, minime autem illum me ordinare in episcopum contigisset, per quem tantum scandalum in nostrarum provinciarum ecclesiis, & in regno in quo degimus, sine ulla necessitate commotum, & diutino tempore hactenus est perduratum. Adeo ut non inconvenienter de eo dicere possem: Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille: qui pro eo ut ad episcopalem gradum provectus in religione proficeret, sub qua nutritus fuerat, pompas & inlecebras sæculi cœpit sequi, & familiaritates, ac contubernia sæcularium delectari; de negotiis sæcularibus sermocinationes frequentare; cupiditatem & avaritiam, non solum pecuniæ, sed & altitudinis, ac turpis lucri emolumenta sectari; meas, & quorumcumque correptiones aspernanter, & indignanter accipere, & in sensu, ac sapientia suâ confidere; sicut multi, pro dolor! in nostris regionibus sciunt. Et ut alia plurima specialiter computare omittam, quæ per plures annos in timore, & cordis dolore, de illius moribus & improbabilibus actibus, & etiam humana verecundia de insolentiis ejus sustinui: sæpissime illum & verbis, & scriptis, familiariter & per me, & per communes familiares nostros corripiens, & ad recognitionem, vel correctionem adducere non valens; de his pauca commemorabo, quæ ante quadriennium in pejus proficiens, & excrescens, cum virtute laborare cœpit, ut caderet.

Cœpit enim clericos & laicos, qui eum elegerant, per varias occasiones affligere; & ab eis, quæ habebant, vel adquirere poterant, per diversa ingenia surripere, &, ut dicam apertius, rapere: indeque illos de loco, in quo nutriti fuerant, exterminare, & alios pravæ opinionis ex diversis provinciis recipere. Unde afflicti tam clerici, quam laici de sibi commissa ecclesia, cœperunt se reclamare ad domnum regem, & ad meam exiguitatem: pro quibus satis superque laboravi: sed aut parum, aut nihil profeci. Isdem autem pro reclamatione suorum hominum contra domnum regem commotus, de rebus a Nortmanno invasis, quas ipse regi sine meo ac coepiscoporum meorum consensu concesserat, ut eas Nortmanno beneficiaret, sicut & ipse in suis scriptis fatetur: misit illum apud vestram auctoritatem, me inscio, sine ulla necessitate accusare, per missum suum Celsanum. Et mandavit mihi, quod domnus rex eum, & omne episcopium Laudunensis ecclesiæ, exceptis principali ecclesia, & episcopii domo, & claustro fratrum, proscripserit & confiscaverit, quia ipse sæculare judicium adire noluerit. Ego autem illi ut episcopo credens, scripsi inde domno regi plura, & minus caute, reprehendens illum de injusto judicio. 60 Et quia non ita se res habebat, sicut idem Hincmarus mihi mandaverat, & postea ipse dixerat: assumpto eo mecum, veni ad domnum regem, & una cum coepiscopis nostris, sicut antea, & postea sæpius egi, domnum regem ei placabilem feci. Postea vero sine mea conscientia, vel consensu, misit iterum ad vestram auctoritatem, non solum regem, sed & me accusare, sicut in sanctitatis vestræ literis inveni. In quibus inter cetera continetur, *Quare ministerio juris episcopalis in regionibus istis abutar, & Hincmarus nepos, & æquivocus meus, venerabilis dumtaxat episcopus, sicut audistis, non minima in ecclesiâ sua sustinet detrimenta: si me tepescente nullam potuit consolationem invenire.* Unde jure vestræ auctoritati rescripsi, quod non est modo necesse repetere.

Sed ipse Hincmarus unde cautior & humilior esse debuerat, scilicet de mea intercessione, & domni regis benignitate, inde elatus in superbiam, & amarus animo effectus, non solum se non correxit, sed malis pejora semper adjecit. Et quia suis pravis actibus & improbabilibus moribus consentire non volui, & incaute suis mendaciis fidem accommodare vitavi; immo & illum redarguere cœpi: etiam contra me irremediabiliter se commovit; & plura & majora scandala & regi, & regno, & mihi, ac coepiscopis nostris, & ecclesiæ suæ tam clericis quam laicis semper accumulavit.

[Margin notes: ANNO CHRISTI 871. — Morinensi — Conc. Sardic. can. 3. & 21. — Ecclesia Turonensis. — De Hincm. Laudunen. vita & moribus. — Leg. videtur obtinui — PARS V. Hincmar. l. 55. cap. c. 45. & 52. ep. 55. — Subditos suos vexat. Hincm. lib. cit. c. 51. — Hinc. epist. 29. ad Carol. regem. — Fragmentum epistolæ Hadriani ad Hincmarum Rhemensem. — Non extat. — Beneficiis avunculi nepos exasperatur.]

 Hincmari apologia, quod nepotem ordinarit.

L.55. Capit. c.42 p.538.

1. Reg. 9.

Et horum scandalorum, licet non apertis vocibus, scandalizati ab eo, ut audivi, me auctorem esse dicebant: quoniam eum scilicet nepotem meum episcopum ordinaveram. Non attendentes, quia non ut Iudam electum præsenti justitia apostolum, & Saul regem postea reprobatum, de quo scriptum est, *Erat vir electus & bonus, & non erat vir de filiis Israel melior illo*, Deus omnia sciens ordinavit, & nihil culpæ contraxit, quia peccare non potuit: sed ut homo nesciens quod futurum erat, istum per improvidentiam ordinavi, & divini judicii non injusti minister extiti: quia, sicut timeo, aliis peccatis meis hoc esse promerui. Quamquam & sancti apostoli cum B. Stephano, & aliis diaconibus, Nicolaum ordinaverint, nec tamen dictis & factis illius improbabilibus postea manifestis, per manuum suarum impositionem communicaverunt. Sicut nec Samuel culpam contraxit in ordinatione Saul: quem divina jussione a se ordinatum, & a domino postea abjectum diutissime flevit, veluti sacra narrat historia. Quia autem dicebant quod nepotem meum episcopum ordinaverim, non attendebant quia & alii per me sunt episcopi ordinati, qui non sunt mihi carne propinqui: & quia non impedit ad quemquam ordinandum carnis propinquitas, si ordinandus fuerit electus, & peritus secundum ecclesiasticas regulas. Nam & dominum a quo, & per quem cœpit episcopatus, carne sibi propinquos legimus ordinasse episcopos.

Actor. c. 6.

1. Reg. 15.

Gravior est ejus quam per externi cujuslibet impugnatio.

Sed licet in isto nepote meo egerim unde gemo, quia nescio qualiter de hoc, & de aliis meis factis *terribilis in consiliis super filios hominum* in occulto suo judicio, *qui posuit tenebras latibulum suum* disponet: scio tamen omnipotentem advocatum, & misericordem judicem, *ante quem est omne desiderium meum, & gemitus meus non est absconditus.* Consolatur enim me, quia recepi pro illo & per illum duplicia. Quoniam sicut sanctus dicit Gregorius. *Quos plus ceteris diligimus, cum ab eis adversa patimur, majorem dolorem mala nobis ingerunt, quam quæ ab externis inferuntur: & plus in nobis ea tormenta sæviunt quæ ab illis patimur, de quorum mentibus præsumebamus; quia cum damno corporis mala nos cruciant amissæ caritatis. Hinc est enim quod de Iuda traditore suo per psalmistam dominus dicit: Et quidem si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique; & si is qui oderat me, super me magna loquutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo unanimis, dux meus, qui & notus meus, simul mecum dulces capiebas cibos: in domo domini ambulavimus cum consensu.* Et rursum: *Homo pacis meæ in quo sperabam, & qui edebat panes meos, magnificavit adversum me supplantationem.* Ac si de traditore suo apertis vocibus dicat: transgressionem ejus tanto gravius pertuli, quanto hanc ab eo qui meus esse videbatur, sensi.

Greg.

Psal. 54.

Psal. 40.

Multis scriptis illum corrigere studuit.

[61] Cui multa & multipliciter ut se corrigeret, scripsi: quæ si in unum corpus fuerint congregata, non puto minoris fore voluminis, quam quinque sunt libri Moysi. Et ideo ad scribendum illi me contuli, quia sufferre non poterat, quæ illi a me dicebantur. Sed nec de ullo homine patienter aliquid potest audire, ut semper non ipse loquatur; nisi ea illi quis dixerit, quæ in suo corde versantur. [62] Contra quæ etiam scripta ipse multa multipliciter, & irrationabiliter mihi rescripsit: nolens ea quæ illi scribebam sic intelligere, sicut scripta erant: sed me, & ipsa scripta reprehendere, & calumniari, atque refellere laborabat.

Incorrigibilem deserit conctus.

Psal. 77.

Gregor.

Per quæ intelligens illum esse incorrigibilem, statui in corde meo, ulterius me apud illum non inaniter laboraturum: videns in eo impleri, quod de domino psalmista dicit, *Immissiones per angelos malos, viam fecit semitæ iræ suæ. Cor*, inquit Gregorius, *dominus prioribus meritis aggravatum, juste permittit etiam subsequentibus malignorum spirituum persuasionibus falli: quod dum digne in culpa trahitur, reatus jam in pœna cumulatur. Unde & iræ suæ domino viam facere, est in eos qui punire in se causas recte noluerunt, districte judicando dilatare: ut qui inluminati agere recta noluerunt, juste cæcati adhuc faciant unde amplius puniri mereantur. De quibus dicit apostolus, ut impleant peccata sua semper.* Et hinc voce angeli ad Ioannem dicitur: *qui nocet, noceat adhuc; & qui in sordibus est, sordescat adhuc.* Et hinc David ait: *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, & non intrent in justitia tua.* Et hinc per Moysen dicitur: *Nondum completa sunt peccata Amorrhæorum.* Hinc per eumdem Moysen dominus dicit. *Ex vinea enim Sodomorum, vitis eorum; & propago eorum ex Gomorrha: Uva eorum uva fellis; & botrus amaritudinis ipsis. Furor draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis? In die ultionis reddam eis.* Et quia multa eorum mala narravit, tamen illico adjunxit. *In tempore quo lapsus fuerit pes eorum.* Et atrocissima peccata illorum describuntur: & tamen ad ultionis diem adhuc subsequens lapsus adipiscitur, quo eorum culpæ cumulentur. Habent jam quidem, unde feriri mereantur: sed sustinetur tamen adhuc peccatum crescens, ut peccantes possit acrior culpa cumulare. Iam meretur supplicium peccatum, & causa peccati: sed expectatur adhuc, ut augmentum supplicii subroget peccatum & pœna peccati. Quæ in illo compleri videns, pro modulo meo sequi decrevi quod dominus dicit. *Non audivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi: & dimisi eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinventionibus suis.* Et, *vocavi & renuistis, & despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Comedent igitur* hujusmodi, *fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur.*

1. Thessal. 2.

Apoc. 22.

Psal. 68.

Genes. c. 15.

Deut. c. 32.

Psal. 80.

Prov. c. 1.

Licet carne propinquum & dilectum.

Matt. c. 5.

Luc. c. 14.

Greg. homil. 37. in evangel.

1. Reg. 6.

Et quia ipse dominus dicit: *Si oculus tuus dexter, vel manus tua dextera scandalizat te, projice ea abs te*: & odire nos proximos nostros præcipit, adhuc autem & animam nostram. Unde beatus dicit Gregorius, quia amandus quilibet in hoc mundo nobis est adversarius: sed in via Dei contrarius non amandus est nobis, etiam proximus. Quia licet amandi sint proximi, & impendenda caritas omnibus, & propinquis & extraneis; non tamen pro eadem caritate in Dei est amore flectendum. Quia pro affectu carnali, sicut nec vaccæ quondam portantes arcam Bethsames, non declinant a recto itinere, qui arcam Dei portant in mente: cognoscentes quia compassio proximis, & rectitudo debetur vitiis. Quæ idcirco vestræ sanctissimæ auctoritati scribens, dolore cordis constrictus, de illo per vocem luctus emitto: ut sciatis, quanta non solum ego, sed & ecclesiæ Cisalpinarum regionum, & rex, ac regnum nostrarum partium per illum hactenus sustinuerunt. Suggero enim paternitati vestræ, quia quamdiu in hac mortali carne vixero, sicut metropolitanus cum episcopo rationem habere debet,

bet, quantum ex me est, nec de parochia, nec de quacumque causa, metropolitana solicitudine, cum illo ullam rationem habebo: quem diutius insolentem sufferre non valeo. Et tolerabilius mihi est, etiam corporaliter, oculum, aut manum, aut pedem abscissione amittere, quam cum illo, quem spe gaudens dilexi, & ea gemens diligo propter Deum, de suis insolentiis contentiones sine ulla utilitate conserere. Iam enim in multis, & per plures ab eo vexato, necesse est mihi, ut non rixas, sed quietem exquiram. Quatenus qui jam terminum meum expecto, vel in eodem termino, per Dei misericordiam dicere possim: *Nunc dimittis servum tuum domine, secundum verbum tuum in pace.*

[63] Ceterum vestræ paternitatis auctoritas nuper mihi literas misit de presbytero parochiæ nostræ, nomine Trisingo, præcipiens ut plenariis scriptis remitterem vobis notitiam de causa ipsius. De quo sicut se rei veritas habet, vestræ auctoritati rescribo.

Quædam libera femina, soror hominis nomine LIVULFI, de ipsa villa in qua præfatus Trisingus presbyter fuerat ordinatus, accepit maritum fratrem ipsius Trisingi presbyteri: & hac familiaritate idem Trisingus cœpit frequentare domum fratris sui. Et, sicut idem Livulfus, qui in ipsa villa manebat, & parochiani atque vicini ejusdem presbyteri dicebant, cum filia uxoris fratris sui, quam de altero marito susceperat, cœpit concumbere. Et quadam die ipse presbyter, atque præfatus Livulfus perrexerunt ad castellum, quod Mosomus dicitur, & inebriaverunt se in quadam taberna [64] contra nostrum episcopale interdictum: qui presbyteris nostris in omnibus synodis interdicimus, ut sicut canones Africani diffiniunt, *Clerici edendi, vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.* Et iste presbyter, gulæ non peregrinationis necessitate, ad inebriandum se tabernam intravit: quia idem castellum non amplius quam quatuor milliaria a mansione ipsius presbyteri distat. Revertentes autem idem presbyter & Livulfus, ebrii, de præfato castello, cœperunt * verbosare inter se, sicut ebrii solent facere, & illorum verbosatio eousque processit, ut de ipsa sua nepte improperaret presbytero; & e contra ipse presbyter opprobria quæ invenire potuit, eidem Livulfo retulit. Idem autem Livulfus fuste, quem in manu portabat, bis percussit Trisingum presbyterum. Tunc ipse presbyter irruens super filium Livulfi, qui spatam ad collum portabat, extraxit camdem spatam; & volens percutere eum per medium caput, ut illum occideret, levavit idem Livulfus manum contra spatam, & suscepit spatæ ictum, & abscissi sunt illi duo digiti de eadem manu: & cadente illo de caballo, putavit presbyter illum esse mortuum, & saliens in caballum illius perrexit domum suam.

Ego vero per multos hoc audiens, vocavi eum ad me, in præsentia clericorum ac comministrorum nostrorum, & interrogavi eum, ac veritatem. Qui de femina de qua reputabatur, negavit quod cum ea non concubuerit. De voluntate autem, quia eo ordine sicut præmisi, ipsum hominem occidere voluerit, confessus fuit: qui juxta vocem Ioannis apostoli homicida convincitur. Ego autē, sicut B. Augustinus de presbytero suæ parochiæ Xantippo primati suo scripsit, quæ negavit, Deo dimisi; quæ occultare permissus non est, judicavi; & eum ab officio sacerdotali removi, donec ad synodum comprovincialem veniret, & ibi cum certo episcoporum numero, sicut Carthaginenses præcipiunt canones, causa ipsius certum finem acciperet. Isdem autem, cum plures synodos in provincia nostra habuerimus, ad synodum postea nullam venit. Quem per annum & sex menses expectavi, & pro se in synodo nihil sategit. Et decernentibus sacris canonibus, ut *quotiens clerici convicti, & confessi in aliquo crimine, si forte causa adesse voluerint, & innocentiam suam adserere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si vero intra annum causam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiatur.* Post annum & sex menses reclamantibus parochianis ecclesiæ ipsius, in qua idem presbyter fuerat ordinatus, se non habere presbyterum *: nam quia Romam perrexerit, ignoravi, donec post tres menses, quam in loco ejus fuit presbyter ordinatus, Roma veniens mihi literas vestræ sanctitatis attulit.

In canonibus autem Africæ provinciæ concilii quarti capitulo 67. De seditionariis & usurariis, ne clerici fiant scriptum est ita. *Seditionarios numquam * ordinandos, vel injuriarum suarum ultores.* Et si tales ordinandi non sunt, colligendum est, quid mereantur qui post ordinationem, admittere talia non formidant. Et antiqui patrum canones in synodo, cui plurimi metropolitani cum suis suffraganeis interfuerunt, decernente Antiocheno concilio perfectum illud esse concilium, ubi interfuerit metropolitanus antistes, manifesta sententia decreverunt, *ut clerici, qui in quacumque seditione arma volentes sumpserint reperti, amisso ordinis sui gradu in monasterio pœnitentiæ detrudantur.* Et Zacharias papa Bonefacio episcopo Moguntino scripsit, ut episcopos, presbyteros, aut diaconos sanguinem Christianorum seu Paganorum effudisse repertos, ab eisdem ecclesiasticis gradibus removeret. Et jam plusquam duo sunt anni, ex quo præfatus Trisingus suprascriptum Livulfum volens occidere, demembravit, quando hanc relationem, ut jussistis, vestræ auctoritati transmitto. Et quia populus sine presbytero tamdiu manere sine periculo dimitti non potest, vestra sapientia sufficientissime novit. Deus omnipotens sanctitatem vestram ad doctrinam & correctionem sanctæ suæ ecclesiæ in suo cœpto servitio per annorum multa curricula conservare dignetur, domine sanctissime, & reverentissime patrum pater in domino.

VITA HINCMARI IVNIORIS EPISCOPI LAVDVNENSIS,

ad notitiam concilii Duziac. I. & II. &c.

Auctore eodem Ludovico Cellotio societ. IESV.

HINCMARVM Laudunensem episcopum Rhemensis Hincmari nepotem, alumnum, adversarium, ad synodos regias tractum fuisse, rebus suis spoliatum, non semel clausum custodia, denique dejectum de gradu, ejectum in exilium, oculis privatum, cum maxime sedem apostolicam appellaret: inde vero eductum carcere, Trecas ad magnum concilium ægre advenisse, & supplici querelarum libello causam suam commendasse pontifici, narrat temporum historia. Facti atrocissimi auctorem nullus veterum appellat de nomine; ne offensus quidem ipse, inimicus, & supplex. Placuit tot post sæculis nostratium

Marginal notes: Pars V. — Canon. Afric. c. 95. Conc. Carthag. III. can. 8. — Conc. Carthag V. can. 12. — * Deest aliquid adsumum. — Conc. Carthag. IV. can. 66. — * al. ordini clericos. — Concil. Tolet. IV. can. 45. habetur 23. q. 8 Clerici qui. — Zachar. ep. ad Bonifac. — Ratio edendi hujus concilii. — (left margin, partly cut:) ...atio de ...go ...tero. — c. Afr. — ...prendre ...aroles. — ...fingus officio ...ensus. — ...guft.

tium novitati, crimen ex eo facere, quod supplicium fuit; & actori tragœdiæ, Hincmari tyranni nomen imponere. Itaque Gilberti Mauguini historica dissertatio, quam in historia Gottescalci nuper edita decurrimus, *summa*, ut profitetur, *fide, nec minima diligentia*, extra instituti sui metas provecta, invidiosissimo epilogo in eam sententiam clauditur; ponitque tanquam indubitatum, agentis partes in ea fabula sustinere avunculum Hincmarum. Si falso, per intolerabilem calumniam: si vere, per magnam credulitatis nostræ fiduciam, sine auctore, sine teste, sine argumento ullo, vel topico. quin potius contra certissimas rationes secundo Hincmarianorum operum tomo liberaliter sparsas. Quo istud animo dicat scriptor, aut a nobis credi percupiat, nemo jam quærit, qui genium novitatis agnoscat. Si quibus fortasse persuasit, excusationem habent ab ignorantia, quam hujus concilii latebræ hactenus permiserunt.

Calumnia in Rhemensem Hincmarum.

Histor. dissert. epil.

Ex iis igitur emergit modo & veritas, & clarissimi antistitis innocentia, concilio Duziacensi I. ex bibliotheca Alexand. Petavii senatoris amplissimi, & vetustatis studiosissimi, per Sirmondum educto, quo causa tota continetur, & quid in ecclesiastico tribunali, & quamobrem, & quomodo passus sit Laudunensis Hincmarus, edocemur. Magna sane causa, in qua reus episcopus, rex accusator, quæsitor avunculus; quæstio de tempore modoque Romanæ appellationis; exitus reo funestus, indecorus judici, turbulentus actori. Atque cum tamdem appellationem prosequuturus, libellum proclamationis Ioanni pontifici obtulit Laudunensis; in eo de solo hoc cōcilio quæstus est, quia cetera evaserat. Suas tamen calamitates ita in eo narrat, & describit, ut omnino ad horum actorum fidem, velut ad Lydium lapidem admovenda sit proclamatio, cui omnes hactenus qui solam habuerunt cognitam, ut Sibyllæ folio crediderunt. Ne annales quidē ecclesiasticos excipio, quibus quia fax ista non præluxit, visum est Hincmarum unum Laudunensem toto regno ecclesiasticorum jurium & bonorum assertorem & vindicem; Carolum autem regem consiliis senioris Hincmari, fœda episcoporum omnium assentatione, oppressorem & schismaticum extitisse. Non erit tibi, lector, ut spero, injucundum, nobile vetustatis monumentum, ad vindicandam Hincmari archiepiscopi famam, & sincerum veritatis testimonium; ut a synodo; & quidem plurium provinciarum. Illud igitur accipies, non ut nudam rerum gestarum narrationem, sed ut justam regis Christianissimi, & ecclesiæ Gallicanæ defensionem, non parum pro temporum iniquitate, Hincmaro duce tum florentis, & in ætatis ferreæ confinio adhuc argenteæ. Quam ut majori cum animi voluptate percenseas, fusius tibi collectam ex avunculi præcipue scriptis, notitiam nepotis prælibo.

Quantum conferat ad historiam.

Proclamatio Laudunēsis Hincmari falsa continet.

Baron. ad año 878. tom. 10.

§. I.

Hincmari junioris educatio, studia, mores.

HINCMARUS junior in agro Bononiensi natus, matre Hincmari archiepiscopi sorore, patre nobis ignoto de nomine, nobilibus, at non copiosis parentibus, matre amissa in ipso pueritiæ limine, in avunculi sinum nutriendus, & bonis artibus instituendus convolavit. Admodum puero id contigisse oportuit, quando *linguam in qua natus est*, adeo ignoravit, ut etiam in episcopatu eam *non solum loqui, verum nec intelligere, nisi per interpretem posset*. Hanc autem educationem sumptibus ecclesiæ Rhemensis factam, atq; adeo peculiarem ejus fuisse clericum profitetur avunculus, *quem Rhemensis ecclesia ab ipsis, ut ita dicam, cunabulis, dulci benignitate nutrivit, & pannis infantiæ eluit, atq; exuit; & ad virum perduxit, atq; ad episcopatum provexit*. Animum puer attulit ad facultates grammaticæ poeseosq; propensum; sed plane quales ea colebant tempora, ut in ejus epistolis, & versibus videre est. Prodidit se statim in puerilibus studiis natura, novitatis, jactantiæ, vanitatis affectatrix, cum obscuram orationis vetustatem affectavit: cum sermonem ex plurium gentium linguis, tamquam centonem, consarcinavit: cum *verba impropria, veritate sensus carentia, quæ nec ipse intelligebat, studiose conquisivit ad ostentationem*. Invito quidem avunculo, & coercente; sed ne acriori reprehensione discendi ardorem extingueret, & jam tum refractariolum exacerbaret; illius pravitatis correctionē ad maturioris ætatis temperiem remittente. Sed in eo spe sua elusum se demonstrat, cum in verbi unius enucleatione grammaticali per ipsum oblata, exprobrat jam episcopo, *de novo ejus utre grammaticæ artis mustum, & ponderationes verborum ebullire*. Atq; cum alibi solœcissaret, peccare in grammaticorum regulas sibi ait licere, utpote scriptori ecclesiastico, qui magna serio tractet: *Tibi autē*, inquit, *novo grammatico, qui ut frondosa & condensa arbor foliis; ornatus verborum phaleris debes incedere, & tua figmenta grandisonis pompare modis, & in omnem ventum inflatis buccis grammaticas spumas exspuere, hoc dicere non licebit*. Extat earum in dicendo sordium non tenue vestigium, in articulis per Heddonem præpositum ad avunculum missis, in quibus barbariem putes collegisse de triviis & compitis. Præterea jus canonicum, & decreta pontificia libavit, eodem quo reliqua vanitatis ingenio, usque ad avunculi contemptum, in eo doctrinæ genere laudatissimi: quicum & armis illis confligere ausus est,

Vita Hincmari Laudun. in Rhemensi collecta.

Parentes.

L 55. Cap. c 43 p. 547.

Ibid. c. [illegible] p. 536.

Studia.

Ibid. c. [illegible] p. 547.

Ibid. c. [illegible] p. 415.

Ibid. c. [illegible] p. 481.

Epist. 34. 593.

L. 55. Cap. 24. p. 47[illegible]

Infelix puer, atque impar congressus Achilli.

Ex his eminere jam incipiunt mores adolescentis, arrogantes, inquieti, monitoris impatientes, contumaces & refractarii, quos adeo ad episcopatum attulit, nihil ut ipsi magis avunculus Rhemensis identidem objiciat: *Dictum est mihi, quoniam apud plurimos gloriaris, quia mihi potes resistere, & me audes contemnere. Dementia quoq; tua, sic enim vocatur a plurimis, per multorum ora volitat. A multis etiam denotaris, quod superbia efferaris, & vana gloria jactitēris, atq; arrogantia supereris*. Ejusq; rei stolidum profecto, & indecorum episcopo producit exemplum. *De hoc quippe vitio descendit, quod multi te apud plurimos dicunt, de fortitudine, & agilitate corporis tui gloriari, & de præliis, atq; ut nostratium lingua dicitur, de vassalicis, frequenter ac libenter sermonem habere: & qualiter ageres, si laicus fuisses, irreverenter referre: & alia multa quæ tibi non conveniunt dicere, & agere, nec mihi enunciare*. Ridicula sane in eo qui obeso ventre, & adipatis membris fuisse dicitur.

Mores.

Ibid. c. [illegible] 52. &c.

Pag. 590.

Congruit inde tibi, sapiens quod dixerat olim:
Non tenuem sensum venter obesus habet.
Moribus, & factis turgens, ut corpore; corde,
Motibus, atque nimis diceris ore levis.

Resp. pag. 583.

Et in motibus incompositis superbiæ signum est, & omen in puero pessimum: ut in apostata Iuliano deprehendit Nazianzenus. Illud autē intolerandæ arrogantiæ est, nemini quidquam debere velle, & aliena beneficia suis meritis imputare.

Ibid. c. [illegible] p. 590.

C. 50. pag. 583.

Omitto quod pæne semper ipsi objectum est, nemini subesse velle; non regi, non avunculo & metropolitano. In hoc enim omnis controversiæ cardo versatur. Nihil proinde mirum, si censorem omnem a se procul excussit. *Dic frater ac fili, quid aliud a te exegi, postquam episcopus factus es, & divitias terrenas adeptus es, nisi ut Deum haberes placabilem, & episcopaliter vivens, & episcopalem habitudinem gerens, te hominibus faceres venerabilem? Et tibi hoc esse grave videbam: & hoc quidem tibi grave hactenus esse potuit, & propter ætatem; & quia sæculi hujus instabilitatem, & quam mutabile & fragile sit, eatenus non cognovisti. Nunc autem hora est jam nos de somno surgere: & non debemus semper esse juvenes, sicut bos malus semper est vitulus.* Itaque cum juvenem Sacerdotem vocat metro ludens,

Hoc tibi de titulo, juvenis Hincmare sacerdos,
Respondere mihi convenit, arte pari.
Versibus inversis, juvenis Hincmare sacerdos
Reddita sume tuis, fontibus hausta sacris.

Non potius ætatem quam mores perquam immaturos spectare censendus est. Atque id attente considerandum, illam monendi curam in avunculo, fortasse nimiam, aliquando & intempestivam, ex rigido virtutis & disciplinæ zelo, quo semper flagravit, profectam, intenti in contraria nepotis proterviæ & rebellioni quodammodo occasionem dedisse, quam ipse non nisi gravissima sua culpa suscepit. *Hinc quoque te frequentissime monui, & adeo corripui, ut etiam contra me, & mihi fideles inde scandalum sumpseris, & quas vel quantas potuisti insidias moliri studueris.*

Nihilominus ut amicis & propinquis studio favemus non judicio, posteaquam annis maturuit: captata occasione, rebus gerendis idoneum, gerendo reddere studuit, & in publicam lucem educere. Itaque capitula quædam apud Carisiacum per Rhemorum & Rothomagensium provincias Ludovico Germaniæ regi scripta, ipse per nepotem suum ad Carolum misit. De quibus ita scribit. *Et nolite negligere illa capitula, quæ synodus de Carisiaco per Wenilonem & Erchanraum transmisit ad hunc Attiniacum præterito anno Ludovico fratri vestro; & me transmittente, Hincmarus filius meus vobis dedit, quando vobiscum in Burgundia fuit.* Obitam quoque a se legationem in Gothiam regis nomine testatur nepos: sed ejus tempus aut causam non designat. Illud certum habemus, longe ante sacras infulas acquisitas, ad ecclesiasticos honores ardenter aspirasse, *tantum ut vel uno in oppido posset esse episcopus: & etiam si vellet* nutritor avunculus, *& auctoritas & ratio foret, honoris & potestatis cupidus, vicanus fieri cōsentiret episcopus, qui Græce vocatur chorepiscopus.*

§. II.

Hincmarus junior in sede Laudunensi episcopus ordinatur.

COMMODUM autem per ea tempora mortuo Pardulo sedes Laudunensis vacavit, quam statim cleri & plebis electione, regis favore, nepoti impetravit avunculus: opportunam sane suis rationibus, sive locum consideres, Durocortoro Rhemorum vicinum, & metropoli singulariter subditum; sive fidem, ut homini amicissimo, nepos, patroni & educatoris sui beneficio succederet. Quamobrem rex ab itinere debito flectentem revocare conatus, sic eum alloquitur: *Prius te dignum duco monere, ut clerum & plebem tibi commissam, qui te, nullo cogente, sed spe ducti, quia pro amore tui avunculi, qui & nobis, & regno, ac ecclesiæ regni nostri in multis profuit, me videbant te diligere; & quia putabant te illius vestigia secuturum, & consiliis obediturum; & quoniam Laudunense municipium Rhemensi ecclesiæ, in qua nutritus fuisti, unitum antiquitus fuerat; devote elegerunt, & obnixe sibi pastorem ordinari petierunt, debitam eis vicem rependēs, episcopalem ac pastoralem benignitatem impendas.* Ventum igitur ad ordinationem eadem avunculi velificante gratia, & nullo refragante, sine primatis ullius examine, solo avunculi testimonio, præsentibus comprovincialibus episcopis fuit in episcopum Laudunensem consecratus. Quo tempore pro ceterorum more ad altare B. Mariæ metropolitano suo fidem obedientiamque promisit: sæpe deinde ab ipso ruptam, sæpe ab avūculo exprobratam. Nesciebat enim tum profecto senior Hincmarus ea manuum impositione parari sibi segetem curarum, dolorum seminarium, cotem zeli ecclesiastici, scopulū patientiæ. Illudebant animo, & in futurū prospicere vetabant faustæ acclamationes, & publicus favor, bonis omnibus in persona nepotis avunculo, ut fit, certatim gratificantibus. Sic enim illum præterita recordari jubet. *Tandem frater & fili, moneo te, reduc in memoriam, qui nunc es in proverbio, & motione capitis, atque in fabula & cantico tota die, cum quanta quiete a tumultu cogitationum quibus nunc in diversa distenderis, degebas in primis diebus, quando ad episcopatum venisti; cum quanta benignitate a domno rege susciepiebaris; quanta dulcedine mea fruebaris; quanta unanimitate cum fratribus & coepiscopis nostris utebaris, cum quanto amore a palatinis & ab aliis hujus terræ hominibus colebaris; cū quāta amoris reverētia a tibi cōmissis, sed & a nostris a quibus, & cū quibus, & inter quos nutritus fuisti, venerabilis antequā immoderatus amor sæculi tibi irreperet.*

Ordines in eo beneficiis ornando ducere voluit rex Carolus, qui ut antea in senioris Hincmari gratiam ecclesiæ Rhemensis bona in palatinos divisa ecclesiæ ipsi restituerat, sic ad demerēdum juniorem episcopio Laudunensi dudum ereptas facultates reddidit, & speciatim villam Pauliacum ab antiquo divulsam, quæ postea fuit Marathonius campus Hincmari. Profitetur idem Carolus epistola ad Hadrianum pontificem scripta, multis a se prædiis & hæreditatibus ecclesiam Laudunensem amplificatam esse. *Cujus ecclesiæ duo circiter millia māsa, plusquam tempore antecessorum nostrorū habuerit, adauximus; & etiam ipsius tempore (Hincmari) plusquam sexcenta succrevimus.* Administrationem quoque palatinam, etiam inscio avunculo, illi commisit, & externarum sive sæcularium potestatum interventu abbatiam quamdam eidem contulit, in tertia provincia, ultra Rhemensem provinciam. Quo duo licet contra canones facta, propensam tamen in ipsum & regis & aulicorum voluntatem declarant. Cui etiam accedebat ecclesiæ necessitas, & inopia episcopi, quem postea rex probavit in synodo, fuisse de nihil habentibus, qui ad clericalem militiam se adjungunt. Atque ipse Laudunensis clamat, si sibi villa Pauliacus eripitur, *non habere unde suis sufficientia, imo nec subsistentia tribuat, & sibi ab servitia sua peragenda necessaria præparet; & inde itinera tam crebra peragere valeat, & possit regi temporale reddere servitium.* Qua major videri debet regis liberalitas, qui ad hæc omnia sufficientes sumptus suppeditavit.

Nec fuit per hæc tempora omnino inutilis avunculo,

Marginalia (left): 49. pag. 2. — Esp. pag. — 51. pag. — movetur negotia. — Hem. c. 5. pag. — nō 858. — c. Laud. de his. 11. — nores af. — Hem. lib. Cap. c. 437. — copus dunen- ordina- — oli re- ad Hinc. d. ep. l. Cap. c. 586.

Marginalia (right): Hincmarus Rhem regno & ecclesiæ utilis. — Hinc. l. 55. C. præfat. p. 389. — Omnibus per initia miregratus. — L. 55. Cap. 45. p. 554. — A rege beneficiis ornatur. — Flodoard, l. 3. c. 4. — Epist. Caroli MS. ad Hadrian. — Hinc. epist. 35. p. 598. — Conc. Duziac. p. 3. c. 5. — Hinc. Laud. ep. De his pag. 609. — Avunculo

Suffragatur in conciliis.

avunculo, quem in conciliis semper comitatus est. Abierant quidem illæ de dogmatis theologicis cum Gotteschalcana factione contentiones: sed Rothadi & clericorum Rhemensium lites vigebant tum maxime: in quibus nihil minus opis & obsequii a nepote, quam antea a Pardulo sperare debebat avunculus. Tractantem igitur hæc negotia educatorem suum imitatus, omnibus actis subscripsit: cumque postea eo levitate animi processit, ut hæc ejus judicia risu prosequeretur, ut a sede apostolica rescissa, subjecit audacter Rhemensis. *Si hæc dicis, non me tantum, sed & plurimos plurimarum provinciarum episcopos, imo & teipsum, quod non denegas, quia & denegare non potes, coparticipem in omnibus judicio nostro, mendaciter impetis, non videns quo te laqueo strangules.* Et expressius alibi, de Rothadi judicio, sive potius, ut ego interpretor, de subrogatione alterius in ejus depositi locum, ante causam appellantis Romæ cognitam. *De eo quod dicis de Rothado, quia in ejus depositione non consensisti; subscriptiones tuæ manus propriæ te revincunt. Nihil enim inde egi, quod mecum non egeris: nihil subscripsi, quod non subscripseris; habeo enim illas ipsas manus tuæ subscriptiones.* Quamquam & de synodo Tullensi II. apud Tusiacum certantes visuri sumus, affirmante seniore prolixæ suæ epistolæ subscriptum a præsentibus fuisse, negante nepote alteri se subscripsisse, quam brevi cuidam collectioni, non ab ipso confectæ. Qua in re, ut dicemus, cum se in partem Lugdunensium facile duci permisit, avunculo in omnibus oppositorum, quanta fuerit animi levitate, quamq; parum constans in avũculi amicitia & observantia, demonstrare incepit.

L. 55. Cap. c. 4. p. 400.

Ep. 36. pag. 645.

Epist. 34. p. 595. Hinc. Laud. epist. de his pag. 616. Conc. Duziac. 2. p. c. 8.

§. III.

Nondum matura virtute ad eum gradum evectus.

Ipsius in pejus mutatio.

HACTENUS dictum ut de episcopo, ex institutione Hincmari Rhemensis educto. nunc ut de procella & tempestate pluribus agendum est. Si vere sapienterque dictum est olim, vitam hominum quasi fabulam esse, profecto tragœdiam vixit Hincmarus, a lætis initiis per turbulentam epitasim in funestam catastrophen devolutus. Nihil quippe fuit hoc ceppho levius, nihil hoc Proteo mutabilius, nihil Ismaele tali pugnacius, qui episcopatum desideravit, *bonum opus*, tanquam patentem libertatis campum, impatiẽs sessoris equulus: tanquam theatrum & gloriæ, ambitionis mancipium: tamquam aureã messem, avarus & inops animus. Fateri tandem aliquando coactus est avunculus, præcocem fuisse ejus ordinationem, & juvenem qui severa lege apud se noluit proficere, crudam virtutem in sæculum & mundi illecebras propulisse. ut necesse habuerit ad extremum graviter admonere: *Unde frater, & quondam dulcissime fili, qui exigentibus peccatis de nido paterno, velut implumis, citius quam necesse fuerat, evolasti; & antequam soliditate plumarum, id est, humilitatis veste fores protectus, quasi nudus, his animositatum, & sæcularium cupiditatum spinis ac vepribus, quibus laceraris, insedisti.* Hinc illud correctionis, quam differebat, *tempus, ante tempus excessisse* conqueritur. Hinc dolet in deterius statim prolapsam vivendi rationem. *Cum te raptum habuit mundus, sicut solet facere mundus immundus, cunctos quos accepit, decepit; cunctos quibus arrisit, irrisit: & sicut a plurimis dicitur, ad ea te sponte offerre (tantum ut hoc ego nescirem, nullo, nisi forte cupiditate, aut indebito timore cogente, quem non haberes si episcopaliter viveres) exequenda perduxit, quæ in tantum detestabaris, ut antea tibi collum abscinderetur, quam ad illa perducereris agenda, quæ multi dicunt a te etiam iterata.* Nec dissimulat hæc sibi solere a multis objici, *quod te*, inquit, *nepotem meum, gratia propinquitatis ordinaverim: quia talem, sicut & contra divinæ ordinationis dispositionem, & contra regem, & erga me, & erga ecclesiam tibi commissam, & erga plurimos alios effectus es, episcopum ordinaverim.* Quod quamquam & eo loco, & apud pontificem ipsum cogatur excusare, humanum tamen aliquid passus videtur, ut carnem potius & sanguinem in ea ordinatione, quam Dei rationes spectaret, & episcopum consecraret, non *irreprehensibilem*, sed nepotem. At non sine divina vindicta, quæ illo ipso flagello, ut olim Absalone adversus Davidem, ad eum reliqua pæne vita vexandum, uti voluit. Nam verbum S. Hieronymi usurpans, qui suos obtrectatores canes appellabat, *audiant canes mei*, ait, *ipsum de filio in fratrem, inde in coepiscopum, ac postremo in canem suum excrevisse*: qui videlicet dictis, factis, scriptis allatrare, & mordere numquam desierit. Seque alibi consolatur, quod qualemcumque culpam ejus ordinationis eluerit patientia, *quia recepit pro illo, & per illum duplicia.*

Immatura provectio ad episcopatũ.

L. 55. cap. c. 44. p. 552.

C. 43. pag. 547.

C. 45. pag. 554.

Non sine querela in avunculi. C. 42. pag. 537.

Epist. 36. p. 646.

Epist. ad Hadr. post synod.

§. IV.

A rege Carolo passus injuriam, auxilium accipit ab avunculo.

PERSONAS autem quibus sempiternum bellum intulit hominum importunissimus, modo didicimus ex avunculo, quas instituti nostri est ordine speculari. Primus nominatus est rex Carolus, non causa, sed prætextus & occasio jurgiorum. Is non tam suo, quam temporum vitio palatinos sorices ecclesiastica bona corrodentes pati cogebatur, obnitentibus contra episcopis, & ecclesiæ immunitatem, patrimonia pauperũ, pretia peccatorum fortiter, & generose vindicantibus. Dictitabant res ecclesiasticas episcopiorũ in regis esse potestate ut eas largiretur ad libitum: hi sacrorum bonorum pervasores laicos, sacrilegos, pauperum necatores esse clamabant: & Carolum Martellum tanti sacrilegii auctorem, hoc solo nomine æternis cruciatibus addictum asserebant. Pleni sunt conciliorum tomi scriptis episcopalibus, & decretis in eam sententiam, neque zelum suum hac in re desiderari unquam passus est Rhemensis. Atq; inter cetera de Carolo rege suo, scribit cum episcopis duarum provinciarum, ad Ludovicum Germanum ejus fratrem, & regni invasorem. *Monasteria religiosa, & canonicorum atque sanctimonialium, quæ frater vester domnus noster partim juventute, partim fragilitate, partim aliorum callida suggestione, etiam & minarum necessitate, quia dicebant petitores, nisi eis illa loca sacra donaret, ab eo deficerẽt, talibus, sicut scitis, personis commisit, debito privilegio restituite.* Adjicit episcoporum monitis pie obtemperãtem plurima in integrum restituisse. *Nam idem frater vester & divina inspiratione, & sacerdotali redargutione, & etiam ab apostolica sede apostolica sede commonitus, ex aliqua parte quæ perpere egit, correxerat: quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare posset, gemebundus quærebat.* Redargutio illa quod mireris, ad excommunicationem usque processit. Hoc enim videtur idem Hincmarus ipsum redarguens significare. *Et post hæc omnia & alia, quæ sæpe fidelibus vestris, & etiam in Carisiaco, quando veniam petentes ab episcopis qui adfuerũt, manus impositionem accepistis.* Et ad epistolæ finem,

Occasio discordiæ cum rege.

Hincm. opusc. 12. c. 4

Opusc. 4. c. 7.

Cap. Caroli Calvi tit. 23. c. 8.

Ibid.

Carolus ab episcopis excommunicatus. Hinc. epist. 29. p. 332.

læ finem. *Quiscumque violans & convellens constituta divina, ab ecclesiæ corpore separatus, nisi per pœnitentiam, & sacerdotalis indulgentiæ reconciliationem eidem ecclesiæ fuerit reincorporatus, erit ab æterna ecclesia separatus.* Ista quis scribat, nisi censuram ecclesiasticam experto, & reconciliatoria manus impositione donato? ut vel hinc agnoscas pastoralem vigorem exeruisse prælatos nostros, eosque injuria, adulationis & conniventiæ incusari. Carolus autem, nisi eum vel optimatum minæ, vel assentatorum aures prohiberent, ipse per se in ecclesiarum ornatus laudabili religione ferebatur. Testis est utraque ecclesia, Rhemensis & Laudunensis, de qua diximus: & Parisiensis, cui pontem dedit in Æneæ episcopi persona, quem quotidie calcamus. & Actardi hujus synodi legati testimonio didicisse se ait Hadrianus pontifex, universe *quod sit amator, exaltator, & illustrator specialis in orbe terrarum, & permaximus ecclesiarum Dei.* Et Ioannes VIII. post ejus obitum cum vera de regibus prædicantur, *divæ memoriæ tantum adjutorem ecclesiarum domini in orbe Christiano*, appellat: multum proinde remotum a schismate.

Ex his principiis originem duxit bellum ab Hincmaro Laudunensi contra Carolum regem, regiosque purpuratos tanto tumultu gestum, in speciem justum pro tuenda ecclesiæ libertate. Sed interest quo quis animo faciat, quo usque progrediatur; & bonum bene agier jubent sapientes. Primus congressus, quem quidem commemorat historia, fuit anno 868. in placito quodam in ipsa Laudunensi parochia, ubi *causa* nobis incognita, *initio rationabili, scilicet sacris legibus non contrario, & aliquanto progressu, quia cum audientia episcopali, & non in loco publico, sed in privato, & familiari examine cœpta discuti,* derepente Luidonis filius (sive carnalis ante clericatum susceptus, sive spiritalis, quemadmodum & Hincmarum ipsum Laudunensem Rhemensis filium appellare solet) ad regem accedit supplex, deque præsente Hincmaro conqueritur, quod cum dato munere patris sui beneficium ab ipso impetrasset, illo deinde per injuriam ab eodem privatus fuisset, & exclusus. Erat ut summum ea levitas indecora episcopo (nam de dato acceptoque exenio, nullum tunc jurgium, quod tamen inferius revocabitur ab avunculo.) At rex subita ira inflammatus, ultra quam res posceret, in frequenti procerum corona conviciis & opprobriis hominem proscidit, quæ nec episcopum audire, nec regem dicere conveniret. Aliunde commotum fuisse oportuit: quamquam & Luidonem amabat, Parduli veteris amici archidiaconum. Erit qui rem altius speculatus, simoniæ crimen ab hominibus prætermissum, a Deo in Luidonis filio, per episcopum, in episcopo per regem, punitum esse arbitretur. Non enim hic stetit regis offensio. Siquidem Hincmaro diem dixit, quod ad causas suas, hoc est, ad sæculare tribunal se sisteret, facti illius sui rationem redditurus. Excusantis per ecclesiæ jura, & nec advocatum pro se mittentis, bona omnia proscribit: per cancellarium palatii vetat subditorum quemquam domino suo episcopo ullum debitæ servitutis obsequium deferre: quodque supra omne propudium est, judicium illud per infames sacris profanisque legibus personas exercet, quas liberi & sani capitis laici merito recusassent. Neque tamen omni culpa hoc in negotio vacasse Laudunensem Hincmarum, colligimus ex Rhemensi, ad ipsum ita scribente. *Post hæc, more tuæ instabilitatis ac inconstantiæ, contra domnum regem in tantum te sine ratione contumaciter erexisti, ut & administrationem palatinam, & ipsam abbatiam tibi auferret, & a te exaggeratus, duriora ingerenda tibi proponeret. Vnde & scriptis & verbis pro te satagens illum tibi reconciliavi.* Sic & alibi: *Quando pro te & verbis, & scriptis apud domnum regem sategimus, & commotionem illius a te sine causa & irrationabiliter excitatam, placavimus.* quod ita gestum est.

Acceptam a rege injuriam Hincmarus Laudunensis avunculo Rhemensi per literas significat, non tamen sincere, & ad omnes veritatis numeros, unum admonens, proscripta bona ecclesiastica, quod vocatus ad sæculare judicium, venire noluisset: idemque præsenti præsens repetit. Cui senior, ut episcopo credens, sine mora pro juribus ecclesiæ vindex exurgit, & regem gravissimis literis vehementer increpitum, ad officium, & pœnitentiam revocat. Tum assumpto secum nepote regem Pistas abeuntem cum aliis sequutus episcopis, oblatis iterum quaternionibus, & multis verbis *ostendit quantum præjudicium & episcopalis auctoritas, & universalis ecclesia in tali facto patiebatur.* Sic enim auctoritatem in aula comparatam collocabat, qui dicitur aulicus episcopus, effectu non irrito; siquidem obtinuit ut *revestito episcopo, quibus fuerat spoliatus*, & privatim Pauliaco villa reddita, donec legitimo judicio lites omnes terminarentur, pacata starent omnia.

§. V.

Regem Carolum multis modis offendit.

TANTO affectus beneficio juvenis imprudens, graviter & regem, & avunculum, & episcopos omnes offendit, cum præcipiti mentis impetu, nemine consulto, regis facinus pontifici Romano per literas significavit: quod & alias facere non omisit, quoties vexationis nonnihil a regiis ministris passus est. Hoc vero & acerbissime tulit princeps Christianissimus, & absque consensu suo factum improbarunt antistites, ut jure illi Rhemensis exprobret. *Si vim ab aliquo fuisti perpessus, ut ab ea* (provincia Rhemensi) *irregulariter, vel coactus exires, nihil apud me, sicut præcipiunt regulæ, inde questus fuisti: sed antequam scires quid ex eodem negotio acturus esses, vel quid obtinere valerem, sine mea conscientia, sicut & jam altera vice fecisti* (puta in prima regis offensa) *reclamationem ad apostolicam sedem misisti.* Iterum quoque eadem occasione & regem, & archiepiscopum suum apud eumdem pontificem accusavit: illum ut rerum ecclesiasticarum pervasorem, hunc ut in illis injuriis patientem nimis, &, ut dicit scriptura, canem mutum, non volentem latrare. Quamobrem ab eo digressus, nec ipsum, nec ejus deinde legatos benigne excepit. Sed comprovincialibus omnibus episcopis neglectis, ad aliarum provinciarum episcopos in posterum confugit, consilium & præsidium ab iis rogaturus: *Quia cum bis ad te missos & literas miserim, & quidam tuorum tecum loquendi habuerint facultatem, & tecum loquuti fuerint, nec meum, vel coepiscoporum nostrorum expetisti auxilium, nec nostro voluisti uti consilio, sicut jam aliis vicibus egisti.* Et post pauca: *Me quoque postposito, ac relictis*

Margin notes (left): ...p. 332. | ...i ma... ...ntia ...lesiæ. | ...epist. | ...um of... ex re... juria. | ...c. epist. ...p. 316. | ...n sine a... ...a culpa ...udunens.

Margin notes (right): Hinc. epist. 35. p. 598. | L. 55. Cap. c. 7. p. 411. | *Hincmarus Rhem. pro Laudunensi laborat.* | Hinc. epist. ad Hadrian. post concil. Duziac. Annal. Bertin. ad an. 868. in fine. | *Hinc. Laudun. beneficio male utitur.* | L. 55. Cap. c. 7. p. 410. | Hinc. epist. ad Hadrian. post concil. | L. 55. Cap. c. 7. p. 411.

relictis provinciæ tuæ communibus coepiscopis, scilicet meis ac tuis, in alia provincia, & aliarum provinciarum episcoporum inde uti consilio magis, quam nostro contra regulas delegisti; cum ego in vicinitate loci, ubi domnus rex immorabatur, tunc fuerim, & quidam coepiscoporum nostrorum cum rege deguerint. Putas-ne lector, temerarium fore suspicari, episcopos illos aliarum provinciarum fuisse, quibus Lugdunensium nomen inditum est, quibuscum jam inde à concilio apud Tusiacum amicitiæ fœdere conjunctus est: qui vetere in regem Carolum & Hincmarum archiepiscopum odio, quod per Gotteschalcum in quæstionibus theologicis obtinere non potuerunt; per nepotem inquietum in bonis ecclesiasticis consequuti sint, ut perpetua vexatione turbarentur, & vitam traherent curis molestiisque pœnitendam? Quidquid credi oporteat, peccavit Laudunensis, eumque longum & lentum sequutis in negotiis morem semper tenuit, ut neglecto parabili & inter manus posito remedio, quod a metropolitano avunculo, vicinisque episcopis regem perpetuo circumstantibus, sperare potuit, præsidium sibi procul, & trans Alpes quæreret: & inde defensionem suam auspicaretur, ubi tentatis frustra omnibus terminare debebat. Neque hoc intellexit vir incautus, se ab episcopis contemptu offensis derelictum, patere totum injuriæ; & ubi non legibus, sed potestate certatur, subditum hominem unum, nihilo plus esse regi, quam muscam elephanto.

Hincm. in Comitem Normannum gesta. Conc. Duziac. p. 3. c. 5.

Qui maxime nostro in concilio, totaque ista rixa commemoratur, comes aulicus Caroli regis est, Normannus nomine, cui primis annis perdiu *familiarissime amicissimus* fuit Hincmarus, ut loquuntur episcopi. Ad ejus gratiam rogantibus aulicis item duobus Rodulpho, & Chuonrado, Pauliacum villam, & res alias olim ecclesiæ suæ per regem restitutas, eidem regi libens volensque tradidit, ut eas eidem Nortmanno in beneficium daret. De villa autem Pauliaco præcipua lis est (*Bellus Pauliacus villa* ab annalibus Bertinianis dicitur) quam loci venustate forte alliciente, voluntate mutata repetere instituit, atq; a recusante per vim extorquere. Comitem enim, quæ sua esse contendebat, dare abnuentem primum excommunicat: tum apud pontificem accusat, tanquam *raptorem, & sacrarum rerum pervasorem, & sacrilegum.* Literas impetrat ad Rhemensem archiepiscopum, quibus jubetur Nortmannum excommunicare, *nisi præsentialiter se omnibus Lugdunensis ecclesiæ rebus exueret.* Mentem pontificis rite interpretatus Hincmarus Rhemensis, excommunicandum esse, si quid contra jus & æquum ageret, facile respondet, res ecclesiæ non invasisse Nortmannum, sed ab episcopo inconsultis omnibus regi datas, *ut eas Nortmanno suo beneficiaret, sicut plurimi sciunt, & in scriptis suis domno regi, & mihi directis fatetur. Quas quidem res nuper domnus rex ecclesiæ Laudunensi restituit: quasdam res prædictus episcopus, filio Nortmanni sibi commendato in beneficium dedit; quas ab eo receptas tenet.* Leve hoc foret, nisi vehementiore impetu ferociam suam in regis contumeliam, & regiorum purpuratorum injuriam demonstrasset. Nam, ut est expositum in epistola synodali, armatos homines, & permixtum vulgus magna multitudine secum trahens, venit in villam, irruit in domum, in qua Nortmanni conjux de partu jacebat, & direpta omnis generis supellectile, tanquam Troia capta, languentem ejicit, nemine ante monito, inscio rege, stupentibus omnibus. Alio postea die Normannum ipsum imparatum eadem vi occupans, non mitius habet, & omnia quæ supererant illius bona, corradit. ut mirum non sit, tam vehementer accusatum fuisse in synodis Hincmarum a Nortmanno. At ex adverso Laudunensis, velut accepta injuria, & ne quid contra jus & fas moliri videretur, rotulas regi & avunculo suo misit, *in quibus*, inquit iste, *historias altercationum inter te, & eumdem domnum regem, & item inter te & Nortmannum descripsisti, & vocum ac factorum tuorum novitates explicuisti.* Præterea, cuidam Amalberto ereptum beneficium cum rex jussisset restitui, episcopus armata sua familia, illum ex eo ejecit; & nescio quo alio prætextu indecoro, cum magna sua infamia, & avunculi contemptu excommunicavit: *Quam*, ait, *turpis rei episcopo indecentem historiam, pro dolor! multis nimium cognitam, pudet me scribere.* Iuvenis autem episcopus scripturæ suæ admodum liberalis, eidem avunculo rotulam dedit, *in qua fabulam de Amalberto & uxore ejus contexens, plurima in eum captavit.*

Pauliacus villa.

Ann. Bertin. an. 868.

Hinc. Laudun. epist. de his p. 614.

Hadrian. ep. 11.

Hinc. epist. 41. p. 699.

Epist. syn. concil. Duziac.

Hinc. epist. 35. p. 601.

Idem l. 55. Cap. c. 43. p. 540.

Ibid. c. 2. p. 395.

Ibid. c. 43. cit. p. 539.

Aliam quoque ejus seditionem exprimunt patres concilii, in qua hominem occisum fuisse testantur; quod ab episcopali familia remotissimum esse oportet. Quid dicam de regiis ministris ad quosdam ὑπευθύνους pertrahendos ad synodum Duziacensem missis, quos ille armata manu repulit, & eos qui petebantur, noctu emisit, ne rationes suas regi reddere cogerentur: *Quam rem novam*, ait rex in petitione synodali, *nec ante visam exhorrui: cum desub isto cælo non legimus, ut episcopus militari manu, & in regno pacifico, regi resisteret, ut leges non adimpleret.* Omitto meditatam aliquando a rege defectionem, ad ejus nepotem Lotharium, regem ab ipso excommunicatum, & ejusdemmodi sexcenta quadriennio & amplius perpetrata, quod malorum olympiadem non injuria dixeris. Atque horum pleraque post fidem regi datam & sacramenta præstita: quod persæpe amplificat Rhemensis. & ea refert Laudunensis ipse in hæc verba: *Ego Hincmarus Laudunensis ecclesiæ episcopus, amodo, & deinceps domno seniori meo Carolo regi sic fidelis, & obediens secundum ministerium meum ero, sicut homo seniori, & episcopus per rectum suo regi esse debet.* Cui professioni a se subscriptæ, & datæ in synodo Attiniacensi, quia factis repugnavit, contendit rex & concilium, perjurii crimen incurrisse, eoque nomine damnandum, episcoporum aliqui censuerunt. Et hæc pauca de regiis injuriis nemini mortalium tolerandis.

Alia seditiones.

Epist. syn. concil. Duziac.

Conc. Duziac. p. 1. c. 6.

Ibidem. Hincm. epist. 35. p. 599.

Hincmari perjurium.

Idem epist. Relegi. p. 350.

§. VI.

In archiepiscopum avunculum temere incurrit.

IN quibus poscebat prudentia, etiam vulgaris, ut culto, & observato semper avunculo, apud regem & episcopos gratiosissimo, cujus nutu & consiliis omnia in republica gerebantur, tutum sibi perfugium pararet, quo contra regis offensi, & optimatum impetus tegeretur. Verum ejus amicitiam nihil sibi prodesse, imo potius obesse falso exprobrans, cum illo, cui nihil non debebat, beneficiis omnibus præventus,

Hincmari gesta in avunculum.

Idem epist. De his. p. 613.

præventus, bipedum ingratissimus ita certavit dictis, factis, scriptis, ut dici possit tantum cum rege velitatus. Multa hic non dico, quia suum & metropolitanæ sedis contemptum, sane infinitum, & in libro quinquaginta quinque capitum, & aliis epistolis, & in expostulatione apud synodum, infinito & ipse multiloquio Rhemensis prosequitur. Equidem sine stupore non lego, quod nescio utrum exaggeratione rhetorica scribat: *Ab ipsa die tuæ ordinationis tam verbis, quam scriptis, & inordinatis actibus ac motibus tuis, frequentibus adeo sum gravatus lacerationibus atque contusionibus, ut tædeat me vitæ meæ.* Atque utinam qui pro officii gradusque mei ratione tibi sum alligatus, in vastam solitudinem procul a te tuisque possem avolare! *ut aut tua pertinacia contumacis præsentiæ, aut missorum tuorum duriloquiis, aut scripturarum tuarum derogationibus, & inutilibus næniis, quin potius tragœdiis, aut talibus quæ non conveniunt episcopo de te auditionibus, non affligar.* Quod sic interpretor; ut sui juris factus per ordinationem, excussa statim censoris sui reverentia, spretisque monitis sæculares mores induerit, ad opes, ad honores, ad corporis delicias anhelarit, dolente & identidem revocante avunculo: eaque simultas intra privata colloquia, & occulta literarum commercia aliquamdiu steterit; donec tandem in apertum magna omnium offensione prorupit, cum quicquid ab alienissimo, & inimicissimo homine timeri potuit, hoc avunculo nepos, nutritori & benefactori alumnus, ordinatori episcopus intulit.

Qualia sunt hæc, possessiones ecclesiæ Rhemensis invadere: administrationem palatii, & abbatiam eo inconsulto accipere: ad illud monasterium in aliena provincia situm, absque metropolitani literis proficisci, & in eo negotia ad ipsum non pertinentia inconsulte disponere; quæ postea excusare, & a synodali cognitione removere, coactus est avunculus. Semel ac secundo advocatum ad concilium, neque accedere ipsum, neque vicarium mittere cum tractoria. Multorum criminum reos ab ipso excommunicatos, ut Nivinum, & fratrem ejus Bertricum, apud se recipere: ejus subditos, ut Amalbertum, excommunicare, neque tertio admonitum sententiam illam velle rescindere: ut eam ob rem placitum indici oportuerit a Rhemensi; ad quod convenientibus episcopis & laicis cujuscumque ordinis, multa indecora dixit fecitque juvenis Hincmarus. Hujus Amalberti uxorem illam esse puto accusatricem feminam, quam alibi videbimus dici ab episcopis Duziacensibus, ad pontificem Romanum mitti non posse. Ad preces avunculi Senato clerico ordinationem, Hadulfo presbytero, & monacho cuidam a rege misso, per eum excommunicatis, veniam & communionem nolle concedere: quam tamen monachus, aliorum episcoporum rogatu ab eodem facile impetravit. Contempto metropolitano, alterius provinciæ episcoporum exquirere concilium, & stare velle judicio: ne præsentem quidem ipsum salutare vel intueri: vel osculum pacis in concilio dare, quod ab alio nemine recusabatur: nihil denique non agere, quo vexare avunculum, & metropolitani jugum excutere moliretur. *Et studes*, inquit, *tergiversationes exquirere, ut nulli possis subesse, qui non potes cunctis præesse.* Et alibi: *Tu autem cogitans consilia, quæ non poteris stabilire, inobedientiam tuam ne corrigas quæ perpere admisisti, & effrenationem desideratæ libertatis, indebite, ut non sis metropolitano subjectus*, &c. Et hoc præcise ad propositum: *Tu qui quantiscumque potes molitionibus certas, ut tuæ metropolis auctoritatem, ex antiquo per sacras regulas attributam, deroges; ac per hoc omnibus metropolitanis debita jura tollas.* Ea sunt, comprovincialium episcoporum causas primo cognoscere, & judicare: salvo postea appellationis jure ad primam sedem: quæ intempestiva appellatione, ad defugiendum inter notos judicium, & eludendam metropolitani vigilantiam potestatemque, convellebat Hincmarus.

Iam autem ubique famam avunculi carpere: dictitare ejus instinctu atque consilio regem adversum se efferari: insultare tanquam victo duabus in causis, Rothadi, & Vulfadi; postulare ut sua ipse scripta concremaret: clamare degradatione & interdictione a missa celebranda dignum esse, idque se effecturum minari: calumniam impingere, vel quod dictorum veterum scripta adulteret; vel quod id unum agat, ne appellationem suam apud sedem Romanam prosequatur; imo ut jus appellationis ad pontificem abrogetur; quæ calumnia non alteri inter homines quam ipsi venire potuit in mentem. Omitto scripta in Rhemensem mole grandia, fastu turgentia, fabulis & corruptelis inania, *monstruosos libellos, monstruose collectos.* Quorum censuram breviter exsequitur his verbis: *Cum autem mihi vacaverit, succinctius de aliis perversis & incompositis scriptis tuis; in quibus quædam mendaciter, quædam reprehensibiliter me reprehendendo, quædam ficte humiliter, & vere superbe scripsisti, rescribam.* Nam licet tituli & appellationes nonnullæ aliquid reverentiæ præferant, in ironicum tamen sensum accipi oportere demonstrat, dicens: *Et quia patrem me, ut paret, irrisione potius, quam veneratione vocasti.* Denique quantum ab eo molestiarum patiatur, planius exponere non potest, quam cum scribit: *Ne magnitudo miserationum domini, quas de manu illius gratuita gratia sine merito ullo suscepi, extollat me, datus es mihi stimulus recognoscendæ infirmitatis meæ, angelus satanæ, ut me, & matrem tuam Rhemorum metropolim quæ te nutrivit, elatis moribus, & inobedientibus colaphizes.* Et ad extremum ad concordiam illum invitans: *Noli ergo diutius, tanquam civili bello, nostris contra nos erectis signis armisque pugnare, & seditiones a multis, & per multos, & super multos compressas* (in externo bello Gottescalcano) *redivivo furore in perniciem tuam, & ecclesiæ catholicæ commotionem reexcitare. Et noli te extollere contra maternam metropolis tuæ generalem totius provinciæ solicitudinem, & contra paternam nutritoris, & ordinatoris tui benignitatem, quam tibi cum ceteris, sine aliquo detrimento, tantum ut te recognoscas, & metropolis privilegium, & metropolitani dilectio, sine difficultate cupiunt exhibere.*

§. VII.

Ecclesiæ suæ clericos & laicos vexat.

POST regem, & archiepiscopum avunculum offensos, debuit saltem pacata & regulari ecclesiæ Laudunensis administratione subditorum suorum benevolentiam sibi conciliare. Id

Marginal notes: Ab ipso ini- ... episcopa- ... inc. epist. ... p. 597. — 55. Cap. ... 1. p. 389. — ... p. 393. ... id. — 43. p. 540. ... epist. 30. ... 334. — ... p. 395. — ... epist. 31. p. ... & ipse ... udun. e- ... st. Relegi. ... 342. — ... p. 412. — ... 7. p. 411. — ... æfat. p. ... 6. — ... 10. p. 420. — ... 27. p. 492. — c. 16. p. 437. — c. 40. p. 536. — c. 5. p. 399. — c. 4. p. 395. — c. 6. p. 407. — c. 43. p. 539. — c. 45 p. 555. — Epist. 55. p. 600. — c. 43. p. 543. — c. 39. p. 534. — *Angelus satanæ.* — c. 44. p. 555. — *Ecclesiam suam perturbatissime gubernat.*

Id vero quemadmodum præstiterit, videamus. Simoniæ quippe manifestissime convincitur in manuum impositione. *Bene reminisci potes, me jam te commonuisse, quoniam per multos audivi, sed & usque ad aures domni regis pervenit, quia & de impositione manus in ordinatione ecclesiasticorum graduum, etiam a manu munera accipiebas: & de ecclesiarum datione præmia requirebas; & a diffamatis presbyteris, ne discuterentur, redemptionem accipiebas. Unde & ab ecclesia tuæ filiis isdem domnus rex veritatem audire quæsivit: & requisitionem, interveniente tali causa quæ nota est, prosequi destitit; tibique quam terribilius potui, interdixi, ut his facinoribus nullo modo communicares.* Atqui pretio aliquo temporali, vel publice peccantium crimina episcopo tegere, vel minus digne pœnitentiam publice peragentem ad reconciliationem deducere, vel quocumque livore, quemlibet dignius pœnitentem ab eadem reconciliatione removere, serio vetat Hincmarus noster in capitulis, *quia hoc simoniacum & Deo & hominibus abominabile est.* Quanto magis Spiritum sanctum & ecclesiæ ministerium pecunia vendere? Quamobrem Theodulfo comiti viro illustri apud Flodoardum ecclesiam aliquam pretio vendere paranti, graviter scribit: *Scias quia si vel unum denarium tibi aliquis clericus pro ipsa ecclesia, vel pro alia aliqua in mea parochia, per se, vel per immissam personam dederit, per me ordinatus in ea non erit.* Multorum quoque gravaminum in subditos perdiu accusatus est: *Dicitur & a multis quod & clericos, & laicos tibi commissos in multis exeniis, per diversas occasiones graves.* Et post pauca: *A multis enim dicitur, quod vix pauci, aut potius nulli apud te quiddam beneficii, nisi præmii datione prævalent obtinere.* Quod admodum credibile facit inopia quam ad episcopatum attulit, ut antea dicebamus. Atque hanc criminationem ad fœnus & turpem usuram ait a canonibus referri, latis adversus clericos fœnus & turpia lucra sectantes: a quo propudio illum cum aliis rationibus, tum exemplo maxime suo revocat, qui ad instar Samuelis nullum quacumque de causa munus accepit. Quo in temperantiæ genere, ut id obiter adjiciam, mihi semper placuit generosa Theodoreti professio ad Nomum exconsulem. *Viginti quinque jam egi annos* (in episcopatu) *nec a quoquam accusatus, nec alium accusavi. Nec eorum aliquis qui mihi subjiciuntur religiosissimi clerici, tot annis, ne obolum quidem mihi in tribunali oblatum conquestus est: neque vestem a quoquam accepi; panem unum, vel ovum nullus domesticorum meorum accepit aliquando. Præter laceras has vestes quibus vestior, nihil possidere volui.* Redeo ad Hincmarum. Violenter etiam sua in oves proprias usum potestate narrat & avunculi epistola ad Hadrianum, & Caroli regis ad ipsum episcopum, qua admonet, ut clero & plebi sui commissæ, episcopalem, & pastoralem benignitatem impendat: *Et non eos*, inquit, *tam duriter tractes, atque adfligas: neque illis alios quos non nosti, præponas, vel superponas: & de gremio ecclesiæ tibi commissæ, in qua nutriti & educati fuerant, illos, sicut quosdam jam expulisti, vel abscedere compulisti, non projicias, vel cum gemitu ibidem consistere cogas.*

Simoniacus. c. 34. p. 522. Hinc. Cap. tit. 1. n. 13. Flodoard. l. 3. c. 26. L. 55. Cap. c. 51. p. 584. *Fœneratori similis.* p. 587. Theodoreti laudabilis abstinentia. ep. 81. *Hincmari violentia.* Epist. Car. regis ad Laudun. c. 51. p. 586.

Sed funestissima Laudunensis ecclesiæ perturbatio tum accidit, cum nescio qua lacessitus injuria, omnes parochiæ suæ clericos excommunicavit. Erant illi magno numero, in quibus innocentes plurimos extitisse oportet. Poterat utcumque illa ecclesiæ contumelia tolerari, si pauci, accusati, confessi, convicti, fuissent ejecti, si quid in eorum accusatione dubium, aut obscurum foret. *At ubi manifestissime, sicut omnibus constat esse notissimum, sine aliqua ratione vel culpa abjectorum contra omnem auctoritatem trecenti, vel quadringenti, sive quingenti, solo tuo furore, & causa injuriarum tuarum abjecti erant*, &c. Poscebat legum ordo, ut ad me, tuum metropolitanum querelam deponeres, meumque de illa judicium expectares; sed tu præceps iracundia, nemine consulto, rem tantam, tam perniciosam derepente confecisti. Quam multa hic peccata! Injurias privatas spiritali gladio ultum ire, quod canones vehementer improbant: illum absque ullo judicii ordine exercere: plurimos innocentes eo ferire: novum illud & insolens factum absque metropolitani auctoritate aggredi. Sed illud luctuosissimum, quod ea censura constrictis ecclesiæ ministris sequutum est, ut neque baptismus parvulis, quod Pelagio placuit; neque communio morientibus, quod Novati dogma est; neque sepultura mortuis, quæ nimia inhumanitas est, donari posset. Non arbitror equidem adeo crudelem fuisse, & impium, ut ista directe fieri vetaret: sed, quod eodem redit, clericorum neminem reconciliare voluisse, a quo cum tempus & ratio posceret, hæc omnia fierent.

Clericos suos omnes excommunicat. c. 28. p. 495. c. 30. p. 507. p. 508. c. 31. p. 510. c. 32. p. 511. c. 33. p. 51[illegible]

§. VIII.

Excommunicationem ab eo irrogatam solvit avunculus metropolitanus.

Dies quinque tenuit ferale justitium (quibus credibile est & infantibus multis baptismum, & morientibus viatici muneris communionem in parochia satis ampla defuisse.) Dum Laudunenses clerici diuturnioris cladis metu, quod erat in proximo remedium exquirentes, appellant ad metropolitanum *absque schismate & rebellione juxta temporis angustiam, & imminens periculum.* Quid enim opus tum erat Romani pontificis cognitione, ad quam remittebat episcopus, in re certa, & sæpius judicata? De dubiis enim & obscuris tantum consulenda est sedes apostolica, ubi canones deficiunt, aut diversas interpretationes patiuntur. Sic ergo appellatus Rhemensis archiepiscopus, legitimo judicio, licet absque provinciali concilio, & scrupulosa testium interrogatione, clericos censura solvit, & communioni ministerioque suo restituit. Quamquam non tam sustulit inhærentem, quam nullam fuisse judicavit: *Quibus sententiis*, inquit, *sanctarum scripturarum, & sacrorum canonum, atque decretorum sedis Romanæ pontificum fultus atque suffultus, & sicut adhuc in processu ostendam, metropolitana auctoritate execrabilem, atque exitiabilem non excommunicationem, sed maledictionem tuam in eos jaculatam, qui non accusati, nec confessi, nec convicti, nec etiam a te fuere, secundum domini jussionem commoniti: ac de his, pro quibus eos excommunicaveras, sicut non solum mihi, sed & pene omnibus in Rhemensi provincia erat notum, innoxii, & tanti, simul a sacro officio, atque a societate ecclesiæ catholicæ, solo tuo furore, & causa tua injuriæ, ad multorum exitium fuere depulsi,*

Qui solvitur a metropolitano. c. 47. p. 56[illegible] c. 34. p. 51[illegible] c. 30. p. 50[illegible]

depulsi, irritam, & nullius momenti esse decrevi. Ad hæc grandi canonum & veterum patrum collectione, quam nobis injuria temporum invidit, factum suum probavit, & latæ excommunicationis iniquitatem ostendit: illudque scriptum ad ecclesiam Laudunensem transmisit, ut omnes cognoscerent, 1. sic ligata *nullas vires habere, nec ecclesiastica reputari: libere* proinde *potuisse solvere* metropolitanum, *pro officio loci sui, quod ipsi non licuit ligare.* Cui dicto simile est aliud quod a Laudunensi objicitur: *Non mihi videretur dignum excellentia vestra fuisse, ut diceretis Berthario, quod mihi renunciavit vos dixisse, Si hos præsignatos meos excommunicassem homines, qui talia egerunt & adhuc agunt, non eos excommunicatione teneri. videlicet anathematis vinculo non ligari.* Quæ & alia exempla demonstrant, iracundius & frequentius quam deceret ecclesiasticas illas manubias jaculatum fuisse juvenem episcopum. 2. Opus concilio provinciali non fuisse, quia periculi magnitudo præsens auxilium flagitabat: *Quia pro omnibus reprehensibilibus, quæ de te per omnium, ut ita dixerim, ora volitant, & ad me non pervenire non possunt, semper quando easdem reprehensiones tuas audiero, omnes episcopos provinciales, ut eas mecum audiant, congregare non possum.* 3. In publico & vulgatissimo crimine testes non fuisse conquirendos, illudque nulla tergiversatione tegi potuisse: *Cum certissimum, atque notissimum & nobis, & omnibus in hac Rhemensi provincia habeatur, quod nec accusati, nec confessi, neque convicti de aliquo crimine fuerint.* 4. Legitimum ejus non fuisse judicium, & ideo appellari debuisse: *Quia vero certum est te non secundum has regulas judicasse; nec ex consensu partium electus in hac judicatione judex fuisti; a te judice ecclesiastico, ad me majoris auctoritatis judicem ecclesiasticum judicati, sicut & fecerunt, debuerunt provocare: & tua injusta sententia a me est competenter soluta.* Iudicati, inquit, non judicandi & proximam condemnationem præcipientes; quia male judicati, ad juste judicaturum, provocarunt.

Hinc vero bellum intestinum nepotem inter & avunculum recruduit, dum ille se manifesto in crimine deprehensum indignatur: dum collectionem illam sententiæ suæ peremptricem flammis aboleri postulat per Wenilonem Rothomagensem, nunquam alias rediturus in gratiam. Quam conditionem non risu, ut par erat, elevans, sed serio respuens, tanquam *mortiferum* poculum ab ipso *propinatum*, hominem vana spe, & infinita superbia elatum rejecit. Ac denique ad synodos compulit, quarum contentiones ejuscemodi materies fuerunt, excitatis accusatoribus, paratis accusationum libellis, &, quod mirabile est, offensis judicibus omnibus, rege, metropolitano, episcopis. Quapropter eorum judicium vitare conatus est Romana appellatione sæpius repetita, sed fraudulenta & illusoria; de quibus modo dicendum est. Statuit enim tandem aliquando rex Carolus rebellem & calumniantem coercere: certum est Hincmaro metropolis suæ jus & potestatem vindicare: non dubitant antistites Gallicani, quin provinciale judicium appellationi præire debeat. Synodum postulant res & persona. Tres dantur, apud Vermeriam, apud Attiniacum, apud Duziacum. In prima declamat, fugit a secunda, spoliatus venit ad tertiam: convictus in omnibus, appellat ab omnibus, vix ab illa liber aut salvus evadit. Post hæc appellationem prosequitur, sed damnatus: auditur, sed cæcus toleratur ut vivat, non ut imperet: Samson enervis, uni sibi miser, oneri quod tandiu exaggeravit, ad extremum ipse succumbit.

[Left margin: Collectio Hincm. quæ non extat. Epist. 35. p. 9. … 35. p. 521. — Hinc. Laudun. epist. … his. p. 7. — Hinc. c. 35. — p. 28. p. 99. — 29. p. 501. — Id. — de majore discordia utriusque Hincmarum. — Præfat. p. 6. — 47. p. 563 — … synodos … dum per… …cta.]

§. IX.

Prima synodus adversus Hincmarum Laudunensem apud Vermeriam palatium.

PRIMA synodus apud Vermeriam palatium, Pistense colloquium, & descriptam a nobis pacificationem sequuta est, cum Laudunensis Hincmarus crebris a rege literis evocatus adire contempsit, & scriptis ad pontificem Hadrianum literis eum cum metropolitano suo accusavit. *Indeque, sicut sciunt plurimi,* ait Rhemensis, *contra illum te iterum erexisti, & mandata sua ut ad eum venires, contemnens, adeo illum ad iracundiam provocasti, sicut omnes in istis regionibus sciunt, ut coactus te per fideles suos, sicut infidelem appeteret.* Id quomodo gestum sit ab historico repetendum est, annalista Bertiniano, post illa quæ suo loco retulimus, sic narrante: *Et quoniam isdem episcopus etiam per alios episcopos evocatus, ut ad illum veniret, jussionem illius implere detrectavit, scaram ex quamplurimis comitibus regni sui confectam, Laudunum misit, ut ipsum episcopum ad eum violenter perducerent. Isdem autem episcopus cum clericis suis juxta altare resedit: & quibusdam episcopis satagentibus, actum est ut ipsi, qui missi fuerant, de ecclesia eum non extraherent: sed sine illo ad Carolum redierunt, omnesque homines ipsius episcopii liberos sibi sacramenta fieri fecit. Carolus autem valde commotus synodum episcoporum omnium regni sui 8. Kal. Maii secundæ indictionis apud Vermeriam condixit, quo eumdem Hincmarum episcopum vocari præcepit.* Quo tempore illud factum opinor quod in homine vehementis iracundiæ credibile est, & ad eum scribens avunculus supradictis adnectit: *Tu autem ante inauditam excommunicationem in meos, & multorum archiepiscoporum, & episcoporum parochianos, sed & in ipsum regem, sine mea conscientia, contra sacras regulas jaculasti: unde multos scandalizasti; & maximum scandalum, non solum ecclesiæ, sed & regi & regno intulisti.* Putabat Laudunensis ita vindicari jura ecclesiæ, præsulibus ceteris seditionem & pervicaciam interpretantibus, cui proinde dicere poterant: *Ecce tu sapientior es Daniele; omne secretum non est absconditum a te. In sapientia & prudentia tua, fecisti tibi fortitudinem.* Hic novus labor Herculi Rhemensi, ut protervum nepotem cum rege & episcopis, ac deinde per regem cum optimatibus & ceteris revocaret in gratiam, ne recentes injurias synodali judicio persequerentur. *Postquam præsumptionem adhibitis mecum confratribus nostris, te & cum eo pacificavi; & episcopis, quorum parochianos excommunicasti, ut te in synodali sententia non inveherem, persuasi. Sed & eosdem a te excommunicatos, licet non sine labore, adminiculante domno rege, adversum te conquiescere feci.* Quod non verbis solis, sed etiam quibus pollebat scriptis effecit, ad eorum similitudinem, quę paulum ante, apud Pistas regi obtulerat:

[Right margin: *Prima synodus apud Vermeriam.* — Hincm. epist. 35. p. 598. — Annal. Bertin. ad an. 869. — *Bellatorum acies quas vulgari sermone scaras vocamus.* — Hincm. opusc. 9. c. 3. — *Regem, & plurimos alios excommunicat.* — Epist. 35. cit. p. 598. — Ezech. c. 28. — *Regi & omnibus reconciliatur.* — Hincm. epist. 35. cit.]

p. 8. p. 412.

Nam & quando eadem principalis poteſtas, necnon & omnis præfectura totius regni ſui, inſolentia tua exigente, contra te fuere commotæ in Vermeria Palatio, iterum inde ſcriptum, quod legiſti, porrexi.

In ſynodo accuſatus Romam appellat.

Hac, ut credibile eſt, pacificatione ſecurus, venit ad ſynodum Hincmarus. Haud ſcio idemne de Carolo rege dici debeat, lectis apud annales citatos ejus geſtis poſt indictam ſynodum: maxime cum & illa Hincmari reconciliatio ante ſynodum perfici potuerit, & in ea nihil actum appareat, quod præſentiam regis expeteret. Quid autem tum Laudunenſi fuerit objectum, qui fuerint ejus accuſatores, quid reſponderit, nuſquam proditur. Vnum conſtat, objectionibus tanquam laqueis irretitum, non aliter extricari potuiſſe, aliquam interjecta Romana appellatione; cujus licet nulla tum ſit habita ratio, ulterius tamen proceſſum non eſt: ſed abſque effectu prima illa cognitio conquievit. Sic enim ipſe conqueritur:

Laudun. apud Rhem. epiſt. 35. cit. p. 604.

Iam etiam per integrum efflagitavi annum, & præcipue in ſynodo apud Vermeriam palatium, olim ab horno habita, obſecrando declamavi; nunc quoque & obſecro, & item declamo, ut & hactenus egi, quo veſtra archiepiſcopali auctoritate, apud domni glorioſiſſimi regis Caroli clementiam obtineatis, &c. Cui reſpondet avunculus:

Ibid. p. 605.

Quod dicis te in ſynodo apud Vermeriam, indeque apud Attiniacum licentiam eundi Romam petiiſſe, & impetrare non potuiſſe; omnes epiſcopi qui in eiſdem ſynodis fuerunt, liquido ſciunt, quoniam cum de tuis inſolentiis increpabaris, timens regulare judicium, vel regis caſtigationem, licentiam eundi Romam petebas: & quæ ſequuntur. Nam de appellatione, & appellantis luſione opportunius poſt ſynodum Attiniacenſem dicemus, cum ejus artes clarius paruerunt. Certum videtur interim monitum ab ipſo pontificem de illa ſua appellatione, & nonnullis in ſynodo geſtis, cum regis & metropolitani accuſatione, quorum ope gratiaque ab aliorum injuriis tegebatur.

§ X.

A rege mittitur in cuſtodiam apud Silvacum.

Detinetur a rege.

CONSTAT & illud, paulo poſt ſynodum Vermerienſem, detentum fuiſſe a rege, velut in carcere, apud Silvacum in parochia Laudunenſi. cujus facti culpam non obſcure rejicit in avunculum, cum ei ſcribit:

Hinc Laud. epiſt. Relegi. p. 341.

Relegi curſim ſcripta veſtræ celſitudinis, quæ mihi perferenda deſtinatis, inſtante anniverſario mei traditionis, perpetrato mea in parochia, & loco qui dicitur Silvacus. Mei autem, non meæ ſcripſi traditionis, ut removeatur amphibologia ambiguitatis, inter tradentem & traditum, ex poſſeſſivo pronominis. Liquet enim ex primitivo genitivi me traditum fuiſſe, non traditorem extitiſſe. Et expreſſius in concilio publice proteſtatus eſt: *adverſum illum habeo, quia me a rege in cuſtodiam mitti fecit.* Sed hanc eſſe calumniam, & regis in ſynodo graviſſima aſſeveratione, & hic ex Rhemenſi patet, narrationem ſuam ita proſequente:

Concil Duziac. p. 4. c. 6. Hincm. epiſt. 35. cit. p. 599.

Sed tu addens pejora prioribus, ſic domnum regem, ſicut mihi longum eſt enarrare, & multi ſciunt, iterum exaggeraſti, ut cauſa tua caſtigationis, te ſine mea voluntatate, ſineque meo conſenſu, aliquantulum detineri juberet. Notanda vox, *cauſa caſtigationis*; nam modo regiam caſtigationem audiebamus, a regulari, hoc eſt, ſynodali judicio diſtinctam: ut judicium, epiſcoporum ſit; caſtigatio, regis; judicium, res ſacras; caſtigatio, corpus attingat: quemadmodum anno ſequente in Karlomanno, judicium regulare excommunicationem, caſtigatio carcerem Silvanectenſem, ac deinde excæcationem peperit. Novum igitur effectum contumaciæ, & rebellionis crimen advenire oportuit, cuſtodia prohibendum. Id quale ſit, quis divinet, cum enarrare prætermittat Hincmarus?

Concil. Duziac. p. 1. c. 4.

Quid ſi tum perficere conatus eſt, quod ante cogitarat, ut ab eccleſia ſua, & regno Caroli, ad ejus nepotem Lotharium in Auſtraſiam transfugeret? Hoc enim ejus conſilium, & conventionem cum Lothario factam, refert circa ſynodum Vermerienſem Carolus in petitione ſynodali. Diuturnam non fuiſſe detentionem, ſignificat vox *aliquantulum.* Idque epiſcoporum beneficio, & admonitionibus factum licet arbitrari, malentibus epiſcopis cauſam in ſynodo cognoſci, & ſi res poſceret, canonica damnari ſententia, quam regia caſtigatione coerceri.

§ XI.

Secunda ſynodus apud Attiniacum palatium, adverſus eumdem Hincmarum & Carlomannum.

Secunda ſynodus apud Attiniacū.

QVARE anno ſequente hujus ſæculi ſeptuageſimo, apud Attiniacum palatium, habita ſynodus eſt, ſuperiore ut major, ita famoſior: Decem provinciarum vulgo dicta, quod ex totidem provinciis epiſcopi ad eam convenerint: in qua vocati ſunt ad judiciū clerici duo illuſtres, Hincmarus rebellis epiſcopus nepos archiepiſcopi, & Carlomannus perduellis, filius Caroli regis. Ab utroque provocatum Romam, ſed irrito utrinque conatu. Atque ut a Carlomanno ordiamur, eum breviter ita deſcribunt annales Metenſes.

Carolomanni vita. Annal. Metenſes ad an. 870.

Prædictus rex (Carolus) *ex Hirmentrude regina tres filios ſuſceperat; Carolum ſcilicet, & Carlomannū, atque Ludovicum.* Et poſt pauca: *Porro Carlomannus cum eſſet puerulus, juſſu patris attonſus, clericus effectus eſt. Dehinc procedenti tempore ad diaconatus officium, quamvis invitus & coactus, in præſentia genitoris ordinatus eſt: legitque publice euangeliū, & pontifici miſſam celebranti juxta morem miniſtravit. Poſt hæc per apoſtaſiam recedens ab eccleſiaſtica religione, & abjiciens gratiam quæ data erat ei per manus impoſitionem, alter Iulianus efficitur. Collecta namque prædonum non modica turba, eccleſias Dei cœpit devaſtare, & cuncta diripere, & inaudita mala perpetrare. Pro quibus cum crebro a patre correptus fuiſſet, nec a cœpta pravitate ceſſaret, noviſſime ex præcepto patris ei oculi eruuntur: juſto Dei judicio lucem exteriorem amittens, qui interiorem, quæ Chriſtus eſt, a ſuo pectore effugaverat.* Sed hæc poſtea. Quod ad hunc annum ſpectat & ſynodum, breviſſime colligunt annales Bertiniani:

Annal. Bertin. ad an. 870.

Carolomannus etiam Caroli regis filius, & plurimorum monaſteriorum pater reputatus, quoniam inſidias infideliter erga patrem ſuum moliebatur, abbatiis privatus, in Silvanectenſi civitate eſt cuſtodiæ mancipatus. A qua eodem anno rogantibus Ludovici regis Germaniæ legatis eductus, ſequente funeſtiores tragœdias excitavit: iterum a nobis cum Hincmaro, ad quem regredimur, conveniendus.

Hincmari Laudunēſ. ſcripta pro appellatione.

Hincmarus igitur Laudunenſis, Silvacenſi cuſtodia efferatus, ad honeſtam pertinaciæ ſpeciem converſus, appellationem ſuam oſtentat, de appellanda ſede Romana libellum ex veterum

veterum pontificum decretis colligit, sane imperfectum, neque avunculo tantum, sed etiam auctori pudendum. Quare secundis & sapientiotibus curis ad aliam collectionem aggreditur, aliquanto perfectiorem, cui & versiculos dedicationis indices præfigit ad Carolum regem: quam per Vvenilonem archiepiscopum Rothomagensem in Gundulfi villa, cum iis qui aderant episcopis, ad avunculum misit. Neque sibi defuit Rhemensis, quin daret illi cuncta duplicia, pro confusione duplici & rubore, librum videlicet quinquaginta quinque capitum: versus versibus, canones & decreta decretis, admonitiones & exprobrationes pervicaciæ & opprobriis reponens: eumque librum apud Attiniacum Palatium coram episcopis illi tradidit. Sed surdo canebat, & adhuc pugnaci. Venitur ergo ad synodum, in qua rex de ejus rebellione, archiepiscopus de contumacia, Nortmannus comes de vi, clerici Laudunenses de injusta excommunicatione, laici subditi de rapinis queruntur. Ipse autem ex adverso *prolixissimam rotulam, contra veritatem & auctoritatem, ac rationem contextam, in eadem synodo obtulit, & monstruosum suum libellum, a se & a suis subscriptum protulit.* Huic altercationi finis impositus est, per novam fidelitatis, regi & metropolitano iterum præstitæ professionem, publice in synodo datam atque subscriptam. Cujus quia hominem deinde piguit, & eam violare penitus constituit, per vim & metum sibi finxit extortam. Quod figmentum nativa rerum gestarum narratione ita refellit archiepiscopus, ut omnem dubitationis nubem detergat ex animo. Spontaneam quoque fuisse professionem illam, testantur annales S. Bertini, synodum totam in summam contrahentes. *Interea postquam de multis causis impetitus, præcipue autem de subjectione regiæ potestatis* (nimirum violatæ) *& inobedientia erga suum archiepiscopum Hincmarus Laudunensis episcopus, ut se ab impetitis expediret, in synodo episcoporum decem provinciarum, libellum propria manu subscriptum porrexit, hæc continentem: Ego Hincmarus.* Et quæ sequuntur, in concilio legenda, unde historicus videtur hausisse, suoque testimonio actorum nostrorum veritatem confirmare. Atque hic Caroli regis benignitas enituit, qui crimina illa judiciario ordine per testes, per tabulas, objiciendo, interrogando, probari noluit, ne quid dedecoris ecclesia pateretur: *Quod inde tibi in synodo reputatum est, judiciario ordine comprobatum non est: sed regia benignitate intermissum est. omisi hinc regulare judicium ponere, ut te ad conscientiam tuam remitterem.* Id est, apparatum & instrumenta regularis judicii, quibus certo convictus fuisses, nisi tuo & nostro pudori rex optimus pepercisset.

Supererant terminandæ aliorum causæ, Nortmanni, clericorum, aliorum. Eique rei electos tres episcopos Actardum, Ragenelmum, Ioannem designarat avunculus, admiserat nepos. Iamque aliquibus in regis præsentia pacate judicatis, & veris legitimisque possessoribus adjudicatis, maxime villa Pauliaco comiti Nortmanno restituta, quam manifestissime ejus esse judicibus paruit: cum ceterorum causa certas ob rationes comperendinaretur, omnibus ad eventum judicii suspensis, hic juri suo diffisus, ne aliis exueretur, quæ injuste abstulerat, *ante definitionem contra sacros canones, & sine ulla necessitate ac ratione; incaute ac inhoneste fuga lapsus;* avunculo scribit, bis evocatum se a pontifice Romam, reprehensum ab archiepiscopo quod toties vocatus, adire detrectaret, jam tandem obsecrare, & declinare, ut sua ipse archiepiscopali auctoritate licentiam abeundi sibi a rege impetret. Revocanti autem per literas regi, valetudinem excusat, febribus se jactari quæ per æstum augeantur; orare ut Romam solvendi voti causa proficisci liceat. Ridiculum hominem! Rex ait: qui non audeat soli se committere, ut Attiniacum redeat unde discessit; & Romam cogitet æstuante canicula. Respondet avunculus non vetare se quominus Romam eat bonis avibus; licentiam sui arbitrii non esse. Ceterum ejusmodi appellationem vanam esse & ludicram, tectorium pervicaciæ, rimam judiciorum, spem libertatis indomitæ. *Omnes*, inquit, *episcopi liquido sciunt quoniam cum de tuis insolentiis increpabaris timens regulare judicium; vel regis castigationem, licentiam eundi Romam petebas: cum vero videbas quia & rex & episcopi erant tibi placabiles, de ipsa licentia nihil dicebas; sicut nec modo facis; donec aliquam novitatem, ut soles, quam semper timendo expecto; iterum facias; de qua compellatus solitam cautionem de licentia tua recantes.* Neque hic stetit hominis levitas dicam, an improbitas? qui ne putaretur causæ suæ diffidere, sæculares judices a rege impetravit, is qui tanto quondam tumultu judicium sæculare defugerat. Vix quidem excusari potest ea regis concessio, quem canones ecclesiastici, & ecclesiarum privilegia non latent: Episcopum autem a majoribus ad minores, ab ecclesiasticis ad sæculares judices, absque partium consensu provocare quis ferat? Helmigarius tamen mercati palatii telonearius, Flotharius ac Vrsio, villarum regiarum majores, factum novum, & hactenus inauditum! quæ sunt ab episcopis rege præsente judicata, retractant, donata rescindunt, remissa definiunt, & quasi non esset propheta in Israel, de rebus ecclesiasticis agente episcopo, pleno jure decernunt.

Hanc quidem maculam eluere conatur in prolixa responsione ad avunculum: fugam suam ridicule comparat cum fuga Pauli Damaso sese proripientis, & Athanasii furorem Arianorum vitantis: judices episcopos ad dictam diem non adfuisse queritur: nihil se in avunculo præsidii reperisse; nihil secum agi per rationem & auctoritatem, sive majorum decreta & exempla; & id genus alia, rerum gestarum ignaris non incredibilia. Quamdiu enim calamo certare licuit, calamistrata defensione non caruit nepos, qua etiamnum avunculi osoribus Gotteschalcanis possit illudere. Sed præterquamquod in multis falsi & mendacii convincitur a Rhemensi oculatissimo teste, apud eos in quorũ oculis gesta sunt omnia, nemo est qui cum illo non sic agat. Illustri illa fuga cum Athanasio, cum Paulo apostolo, cum Christo domino latitantibus comparanda, quid quæsisti? Iudices? at habebas electos. Iudicium? at inceperat. Rationem & auctoritatem? at ea perturbas. Avunculi præsidium? at præsens erat. Quid opus fuit fugere, ut fugam excusares; appellare, ut luderes; coram sæcularibus litigare, ut ecclesiæ jura perderes? Habes quibus te tuearis? Adveniet alterius synodi tempus; proferes publice Duziaci.

Marginal notes: ...nc. epist. ... pag. ...o. | ...i respon... Rhe-mensis l. 55. ...itum. | ...id. | ...gi & archiepiscopo ...sfacit. | ...onc. Duz... p. 4. ...32. 33. | ...n. Ber... cit. | Hincm. epist. 35. cit. 603. | ...etera causa dum ...dicantur, ...fugit. | ...b. p. 604. | *Romam ad pontificem ridicule appellat.* | Hinc. ibid. p. 605. | *Sæculare tribunal expetit.* | Ib. p. 608. | *Hæc omnia excusat, & defendit.* Epist. *De his.* p. 615.

Quid & hic obmutescis? Rex accusat in synodo: avunculus expostulat apud synodum: vocat te synodus responsurum: patiens est omnium, membrana: dum scribitur, dum rescribitur, obtunditur veritas, convalescunt scelera, perit occasio, testes diffluunt, loquere judicaturis.

§. XII.

Pro appellatione ad sedem apostolicam a se interjecta scribit.

Laudunens. pro appellatione sua certat.

ITAQUE synodo Attiniacensi ad eum modum abrupta, vehementissime pugnatur pro appellatione Romana, declamante Laudunensi, manus apud Silvacum non alio consilio sibi injectas, quam ne Romam invitante pontifice abiret: *Quod a sæculo non est ab episcopo de episcopis auditum*: apud Vermeriam, apud Attiniacum, annum totum obsecrasse, sibi ut permitteretur obedire pontifici, *velut ei qui de omni ecclesia fas habet judicandi*; simul & votum exsolvere, pro recuperanda sanitate ad limina apostolorum: decreta pontificum de jure appellationis ad Romanum pontificem plenis buccis personante: avunculum ubique & apud quoscumque incusante, quod apostolicæ sedis potestati derogaret, jura infringeret: una illa de causa infensum experiri, quod Romanam auctoritatem, adversus illius machinationes, pro extollendis metropolitanis, tueretur: ab eodem avunculo quærente audacter, *an sibi appellanti ad summam apostolicæ sedis auctoritatem, & ab eadem vocato, perque ejus auctoritatis literas præsentialiter legendo reclamanti, deceret privilegium ejus sedis* (metropolitanæ) *illam inferre violentiam?* & sexcenta ejuscemodi magnis clamoribus quaquaversum evulgante: interim pontificem de sua appellatione admonente, & eas literas impetrante, de quibus mox agemus.

Epist. De his. cit. Epist. Vos scitis. p. 315.

Rhemens. l. 55. Cap. c. 45. p. 555.

Laudun. epist Relegi. p. 352.

Respōdente Rhemensi.

Ad quæ graviter solideque respondet Rhemensis avunculus, nihil unquam a se contra Romanæ sedis auctoritatem, potestatem, appellationem dictum: ipsius calumniæ credidisse, vel unquam crediturum sapientem neminem. *Quoniam & ipsa scripta*, inquit, *quæ ad apostolicam sedem sæpissime misi, & illa quæ tibi resultanti sæpe transmisi, te revincent, & in isto sæculo, & in futuro judicio.* Nihil a se factum unquam, quo vel appellare prohiberetur, vel appellationem prosequi. Doluisse tantum, quod augusto illo nomine, & re omnibus veneranda usus esset, ut gladio, quem, cum opus videretur, educeret e vagina; cum postulata obtinuerat, reconderet: ut veste, quam, cum frigus erat, sumeret; cum æstus, abjiceret: qui merus mimus est, & in seriis ludus non ferendus. *Non unde, nec sicut canones sacri præcipiunt, sed pro motibus incompositi animi tui, undecumque & per andronas, de hora, in horam appellas; & illam semel, etiam & secundo ab ea literis evocatus, adire detractas: cum ea quæ voles, & pro quibus te illam fingis appellando abire, quolibet modo apud domnum regem obtines: pro certo sciens adhuc de causis regulari ordine te non compellari, pro quibus appellans in synodo, cum appellatione tua, illam, sicut ipsa per canones præcipit, cures adire.*

Epist. 36. p. 645.

L. 55. Cap. c. 45. p. 555. Hominum habitacula.

De literis pontificis ad Laudunensem.

Quæ sequuntur verba, duas tangunt epistolas, quibus se dicit evocatum. quæ quia non extant (habemus enim alias duas Hadriani ad regem, & ad archiepiscopum, ut veniente Romam voti causa Hincmaro, ejus ecclesia ab injuriis Nortmanni tuta sit) quæ de illis scire nos voluit Rhemensis archiepiscopus, operæ pretium est in memoriam revocare. 1. Emendicatas fuisse, ab ipso, sine teste & censore, quod libuit ad pontificem scribente: *Licet absque rationabili necessitate, quantum ex te constat, literas evocationis tuæ obtinueris, ut ipsam primam & sanctam sedem adires: ceterum ipsa unde, & sicut audit, rescribit.* 2. Finxisse illum iis aliqua contineri, quæ reipsa non legerentur. *Quod autem mihi mandasti, quoniam altera vice, quando domno apostolico mandasti de Nortmanno, hoc tibi remandavit, ut inde prius fecisses tuum ministerium, & tunc te reclamares, non hoc in suis literis invenimus, vel audivimus.*

C. 45. cit.

Epist. 34. p. 696.

§. XIII.

Hadrianus II. acerbas literas regi scribit pro Hincmaro Laudunensi, Romam appellante.

Literæ pontificis ad Carolum regem.

ET quando versamur in Hadriani papæ literis, eadem via perlatæ sunt in Galliam aliæ ad regem, & ad archiepiscopum Hincmarum, graves & acerbæ, quas tradere non ausus ipse Laudunensis, curavit ut per alios in eorum manus pervenirent. Sic enim arguit Rhemensis: *Epistolas quoque domno regi pro reclamatione tua, a domno apostolico per missos tuos directas, non secundum domni papæ jussionem mihi, ut jussa illius exequerer, dari fecisti; sed per aliarum, & etiam longinquarum regionum archiepiscopos domno regi, & mihi, in parochia mea, in qua degebamus, dari obtinuisti.* Remigium & Harduicum alibi nominat, ejus latores. Et hoc verbo declaratur, non tantum precibus obtentas literas, sed etiam perferendarum modum ab uno Hincmaro subtiliter excogitatum, qui mitti nolebat ad regem, ut ille olim, *durus nuncius.* Nam plurimo aceto perfusam fuisse epistolam Hadriani ad Carolum, ex ejus responsione discimus, quam post Duziacense concilium remisit: in qua objici sibi queritur crimina *perjurii, tyrannidis, perfidiæ, impietatis*: quæ demonstrant quo felle fuerint imbutæ Laudunensis Hincmari ad Hadrianum literæ criminatrices, quæ cor humanissimi pontificis, adversus regem optimum tam vehementer permoverunt. Cujus rei causam, præter hominis impotentiam, & præcipitem ad quemlibet lædendum audaciam, eadem nos docet epistola, quod nimirum sibi persuaderet, lancinante conscientia reus, multorum criminum a rege se fuisse accusatum. *Scriptum est etiam nobis, misisse nos vobis epistolam, de Hincmaro accusationes nefandas continentem.... nefandas accusationes vobis de illo non scripsimus: sed quæ multi & episcopi, & alii viri ecclesiastici, & primores regni nostri, & nobiles, & mediocres, & ignobiles de illo tunc fatebantur, & adhuc fatentur, vobis scripsimus: suggerentes ut quia corrigere eum volebamus, ne ad hoc perveniret, ad quod se ipse impegit ut rueret, vobis quisque surriperet, antequam inde veritatem resciretis.* Fatetur ergo rex scripsisse se ad pontificem de Laudunensi episcopo, & quidem per initia contentionum, fortasse statim a Vermeriensi concilio, sed non invidiose contra ipsum, imo potius salubriter pro illo, ut veritate cognita communis

Hincm. c. 8. p. 411.

Epist. Car. regis MS. ad Hadrian.

Rex pontificem monuit de Hincmaro. Ibid.

communis pater præcipitantem filium sustineret.

Et ne dubium esset, cujus instinctu scriberetur epistola regem tantopere commotura, commendabat regi pontifex, Colsanum, Vualcanonem, & Bernonem, Hincmaro Laudunensi addictos, contumeliosos in regem, perjuros, fugitivos. Mox enim sequitur: *Et in eadem epistola nobis scriptum est, ut homines de regno nostro Colsanum, & Vvalcanonem, atque Bernonem, salvos & incolumes cum suis permitteremus consistere: & si aliter egerimus, vestra communionis particeps, usque ad veram satisfactionem esse non valeremus: & non evasuros nos vestram censuram sciremus, si vestra a nobis fuerint amplius decreta, vel monita violata.* Ex his intelligis, lector, quo instigante, & quodammodo dictante, scriptæ literæ istæ fuerint, quas a se scriptas postea negavit pontifex idem, sed *subreptas, extortas, confictas?* Agnoscis spiritum Laudunensis turbinis, post agitatam Galliam, Romanos etiam animos concutientem? Habes interim in epistola regia nondum excusa, pontificiæ præcipua capita, quæ penitus excidit.

Pervidere me arbitror & aliam non benigniorem in historia Flodoardi, significantis ingenti solicitudine vexatum fuisse aliquando Rhemensem Hincmarum, ne literis Roma delatis, rex indignum in modum offensus, grandi malo earum procuratorem, illum, inquam, Hincmarum, seditionis artificem & incentorem mulctaret. Ergo rationes, quibus animum exulceratum demulceret, serio investigantem, Odoni Belvacensi apud regem tum degenti, scripsisse *de presbytero, qui epistolam papa Roma detulerat, ut regem admoneret, modificans ejus animum, ne contra dominum aliquid faciat in ecclesia Dei, vel episcopali ordine: non pro Hincmaro nepote suo se tantum id dicere asserentem, quantum pro ipso seniore suo rege, ne ipse taliter peccaret, unde æternaliter periret.* Aliam a priore dico hanc videri epistolam, quæ sit ab presbytero delata: & ipsam acerbam, quæ justo metu archiepiscopum percelleret, ne quid furor Caroli perpetraret. Quare vix mihi persuadere possum, hanc esse, quæ pro Hincmaro votum simulante scripta est; licet paucis versibus vulnus inferat in Caroli ipsius synodali petitione non neglectum: *Cum eam in aliquo distrahentem, extra consuetudinem suam comperimus, tota cordis valitudine contristamur.* Sed quid frustra quærimus scripta, quæ credibile est periisse? cum constet ex epistola Caroli regis modo citata, frequentibus illum ejuscemodi aculeis punctum fuisse: *Sæpe nobis exprobrationum epistolas mittitis, & crimina nobis incognita, nisi quantum per malivolorum nostrorum ora auditis, nobis impingitis.*

[margin: ...omines ...cmari ...mědan... regi.] [margin: ... litera ...ificis ad ... aspera.] [margin: ...oard. l. 3.] [margin: ...r. epist. ...d Car.] [margin: ...epist. ...cit. ad ...rian.]

§. XIV.

Ejusdem pontificis literæ ad Hincmarum Rhemensem, & hujus ad illum, de Hincmaro Laudunensi.

[margin: ...a pon... ad ...cmarŭ ...něsem.]

EADEM via redditæ sunt Hincmaro metropolitano pontificis literæ, sed non eodem stilo & atramento notatæ. Siquidem universe deprehendo, si quid in Hincmaro reprehendendum habuit Hadrianus, id fecisse lenius & humanius, quam quod modo in rege audiebamus. Nam & hoc ipso anno, cum Carolum Austrasiæ regem Metis coronasset, eaque alieni regni invasio magnopere pontifici displiceret; ad Hincmarum in hæc verba scripsit iratus: *Restat ut te de tuis actibus per justitiam, ex caritate tamen, reprehendere non omittamus.* Vides paternum γαλιάμχεον, quod etiamsi postea minus temperatum propinavit, semel, quod sciamus, id factum, cum literis suis non respondente Hincmaro contemni se crederet. Itaque in causa Laudunensis Hincmari, duas Hadriani epistolas commemorat Rhemensis. Priorem, qua jubetur Nortmannum excommunicare, nisi res ecclesiæ Laudunensi ablatas mox restituat. *Vestra denique auctoritas misit mihi præterito anno epistolam* (post concilium apud Vermeriam) *per missum coepiscopi nostri Hincmari, præcipientem ut oris mei officio Nortmannum, qui res ecclesiæ Laudunensis invaserat, excommunicarem.* Extat illa in tomis conciliorum Gallicanorum. Cui articulo postquam respondit, falso accusatum fuisse Nortmannum, rogat ut in similibus negotiis, jussioni suæ pontifex interponat in posterum: *Si ita est ut vobis innotuit:* ut conditio præcepto addita, remittat ad plenam facti notitiam. Posterior hoc anno ante synodum Duziacensem accepta, paulo commotior videtur: *Alteram siquidem mihi pro negotio ipsius Hincmari direxistis epistolam, dicentes: Miranda est plane vestra fraternitas, quare ministerio juris episcopalis in regionibus illis abutitur, & multorum caritas abundante nequitia refrigescere dicitur,* &c. Reprehendit, at non acerbe, de duobus, quod nepotem & æquivocum suum Hincmarum, pro conservandis ecclesiæ suæ bonis adversus regem regiosque comites laborantem, consilio & auxilio non sublevet. Et quod eumdem Romanum iter aggredi volentem, prohibuerit: quæ sunt manifestæ Laudunensis querelæ: quarum iniquitatem refellere facile fuit innocenti: *Unde humiliter auctoritati vestræ rescribo, quomodo, ut scriptum est, sicut audio, judico; & vos sicut audistis, scripsistis. Sed qui vestræ sanctitati hæc verbis vel literis intimavit, mendacium vobis dixit. Plurimum enim pro eo & apud regem, & apud alios laboravi.* Erat hoc quasi negativum crimen, non adjuvisse laborantem. Sequitur positivum, prohibuisse Romam iturum. *Et sicut illa de quibus mihi pro eo scripsistis, mendaciter dicta sunt, etiam aliquis vobis suggessit, quod eum ire Romam prohibuerim, vel dissuaserim: mendacium vobis nihilominus dixit: sicut & plures in istis regionibus sciunt, & scriptis ad eum sæpe directis possum ostendere.*

[margin: Hadriani. epist. 10. ad Hinc.] [margin: Hinc. epist. 41. p. 699.] [margin: Hadrian. ep. 11. tom. 3. concil. Gallic.] [margin: Hincmar. epist. 41. cit. p. 700.] [margin: Ibid.] [margin: *Rhemensis ad pontificē responsio.*]

Cum autem ab Alexandro illo suo tot sibi mala, & in Gallia, & ex urbe Roma sentiret ostendi, continere non potuit, quin & apud apostolicos legatos querelam vicissim deponeret, & Hadrianum ipsum frigoris & teporis illius ecclesiastici causam edoceret. Id narratur in epistola posteriore ab episcopis Duziacensibus post concilium scripta, cujus initium habetur in conciliis. In parte autem ejus manuscripta, cap. 5, ita legimus: *Et quia metropolitanus Hincmari, quoniam sæpissime verbis, & multiplicibus scriptis, secundum sanctarum tramitem scripturarum, traditionemque majorum eum corripuit, & ad correctionem perducere non prævaluit: apud legatos apostolicæ sedis, Ioannem & Petrum, itemque Ioannem episcopos, & Petrum cardinalem Romanæ ecclesiæ presbyterum, coram Hodone coepiscopo suo, & Ansegiso venerabili tunc abbate, nunc autem archiepiscopo, se de illius contumacia, & variis excessibus reclamavit: & quibusdam eorū scripto illius excessus ostendit;*

[margin: *Rhemensis ad pontificē scribit de Laudunensi.*] [margin: Rescript. episcop. conc. Duziac. MS. c. 5.]

ostendit: & per præfatum Ansegisum, qualiter eum A *tandem de specialibus ejus excessibus castigaverit, scriptis Romam direxit, & ut verbis apud auctoritatem vestram obtineret, quatenus apostolicis eum verbis castigaretis, ut secundum sacras regulas se episcopaliter gereret, & auctoritati suæ metropolis obediret: sicut & vestra paternitas egit, suo metropolitano, & eidem Hincmaro apostolicas literas vestræ auctoritatis per Ansegisum dirigentes.* Vicem igitur negoti suo rependit avunculus, & unde ille literarum fulmina in regem & metropolitanum petebat, inde hic adversus illum dignas ejus contumacia reprehensiones elicuit. quamquam & bruta fuerunt hæc omnia. Pergunt enim patres: *Sed quia monitis vestris isdem protervus* B *Hincmarus obedire non voluit, metropolitanus ejus, & nos cum eo, de illo sic egimus, sicut in epistola paternitatis vestræ in conventu nostro relecta, nobis præcipit. quæ sic habet.* Audiemus & nos illam in concilio, cui conservatam debemus, quamque magno labore vix tamdé evicerunt antistites ipso præsente & patiente perlegi. Meminit Laudunensis ipse literarum regi & episcopis omnibus a pontifice missarum, *de quibus sine synodali consultu respondere non poterat*: quarum exemplar in Attiniaco palatio accepisse se fatetur ab avunculo Sed cum verisimile sit ab istis fuisse distinctas: quales eæ fuerint, divinare non licet: ut neque suas increpatorias simul missas, ad nos pervenire voluit, vere protervus Hincmarus.

Hinc. Laud. epist. de his pag. 613.

§. XV.

Secunda rebellio Carlomanni, cujus excommunicationi subscribere Hincmarus Laudunensis abnuit.

Carlomanni rebellio & ejus complicum excommunicatio.

VIDES, lector, tangere nos digito concilium Duziacense, cui pontificia hæc epistola consensum & auctoritatem solito majorem tribuit: sed eo properantes retinet nos alius horum temporum turbo, Carlomannus perduellis Caroli filius, infelicissimæ nequitiæ princeps. qui e patris latere profugus, collecta perditorum manu, per Belgium primo, deinde per Rhemensem provinciam *tantam crudelitatem & devastationem, secundum operationem satanæ*, inquit historia, *exercuit, ut credi non possit, nisi ab ipsis qui eamdem depopulationem viderunt, atque sustinuerunt.* Carolus rex eam rebellionem & immania flagitia regio, & ecclesiastico judicio certus prosequi, Carlomanni complices & socios morti addicit, eorum bona omnia fisco: *& ordinatis scaris quæ eumdem Carlomannum cum suis complicibus de regno propellerent, judicium episcopale de illis expetiit.* Complices provinciæ suæ vastatores excommunicat Hincmarus, & censuræ formulam ad archiepiscopos aliarum provinciarum, atque ad nepotem suum Hincmarum mittit subscribendam. Carlomannus Senonensis diaconus, juramenti bis patri suo præstiti reus, eidem provinciæ judicandus permittitur. Consentiunt in eam archiepiscopi Rhemensis excommunicationem remotiores archiepiscopi: renuit ter quaterque admonitus subscribere Hincmarus, sive regis & archiepiscopi odio, sive similis causæ societate, quam & simul cognitam vidimus in synodo Attiniacensi; sive ad pontificis Romani gratiam magis ac magis emerendam. Nam Carlomannus episcopi exemplo, quid si & consilio? legatis Romam missis, & appellatione ad pontificis judicium excommunicationem multis nominibus sibi debitam conatur effugere: dum ipse loca terrarum qua transit, qua fugit, fœde depopulatur. Egregium sane par hominum, quibus sacrosanctum jus appellationis patrocinari debuit! quorum causa inter Hadrianum, Carolum regem, & magnum Hincmarum simultates oriri oportuit.

Annal. Bertin. ad an. 871.

Ibid.

Hincmar. Laud epist. Relegi. pag. 352.

Idem epist. *Quia adeo* p 644.
Conc. Duziac. 2. p. c. 20.

Carlomannus ad pontificem provocat.

Hadrianus enim ad eam appellationis vocem excitatus, & principis impii legatione deceptus, (nam is eodem tempore patrem & regem suum pulchra in speciem legatione ludere voluerat) & aliunde ob regnum Austrasiæ occupatum Carolo infensus, ejus patrocinium ardenter suscipit, patrem de cogitata adversus filium vindicta graviter reprehendit: *Inter cetera excessuum tuorum, quibus aliena usurpando invasisse crederis, illud quoque nihilominus objicitur, quod etiam bestiarum feritatem excedens, contra propria viscera, id est, contra Carlomannum genitum tuum, sævire minime verearis: eum videlicet non solum paterna gratia & beneficiis privans, verum etiam regni finibus eliminans, atque, quod impium est, ut excommunicetur, affectans.* Et ad extremum brevis epistolæ, monet: *Ergo ne adjicias peccatum super peccatum: sed & de pristinis invasionis & avaritiæ pravitatibus deprecare, & correctionis ostensa perfectione, veniam ecclesiasticam recipere totis medullis exopta, & ne fine tenus pereas usquequaque decerta.* C Scribit & ad episcopos Carolinos, vetatque excommunicationem in Carlomannum jaculari, *qui se insontem circa patrem multipliciter asserit*, alioquin irritam fore. Tertio & ad regni Proceres, ne a patre vocati ad arma contra filium progrediantur, quisquis fecerit, *non solum excommunicationis nexibus innodabitur, verum etiam vinculis anathematis obligatus in gehenna cum diabolo deputabitur.* Ita de perduelli & apostata filio, mendaciis præventus pontifex. atque exrant eæ literæ apud Baronium, neque ipsum hujus historiæ ad unguem scientem, & in tomis conciliorum Gallicanorum, in quibus de D historia præterea nihil. Fueritne non obstante tali pontificis interdicto excommunicatus Carlomannus, nemo prodidit. Hoc narrant annales nostri, opera Ludovici Germaniæ regis patrui sui, reconciliatum iterum patri eadem emendationis conditione: idque Duziaci factum, post synodum quæ de Hincmaro postrema decrevit.

Hadr. epist. 24. ad Car[...]

Idem epist. 26.

Idem epist. 25.

Baron. ad ann. 870. tom. 10.

Extrema Carlomanni.

Ac deinde ad se redeuntem, itá pater suscepit, ut de eo continendo ad suorum consilium referre promitteret. Omisso igitur ecclesiæ judicio, rem definit in placito apud Silvacum, ut iterum in Silvanectensem custodiam mitteretur, *& ejus complices sacramento suæ fidelitatis per singulos comitatus constringerentur.* Sed perditis E hominibus reip. perturbationem nihilominus per eum affectantibus, concilium rex habet Silvanecti, & ejus frequenti rebellione iterum examinata, de gradu diaconatus dejectus, ad laicam communionem redactus est. Inde miser, tanquam omni solutus tonsuræ obligatione, regnum cogitat, custodiæ repagula per suos infringere molitur, & in spem majorum turbarum inquietos omnes erigit. *Quapropter necesse fuit, etiam illa, de quibus ab episcopis judicatus non fuerat, in medium revocare, & secundum sacrarum legum decreta, pro admissis suis judicio mortis addictum, mitiori sententia, ut locum & spatium pœnitendi haberet, & graviora admittendi*

Annal. Bert. ad ann. 873.

Concil. Silvanectense contra Carlomannum tom. 3. concil. Gall.

Annal. cit.

tendi facultatem, sicut meditabatur, non haberet, luminibus, acclamatione cunctorum qui adfuerunt, orbari: quatenus perniciosa spes pacem odientium de illo frustrata foret; & ecclesia Dei ac Christianitas in regno ejus, cum infestatione paganorum, seditione exitiabili perturbari non posset. Ita narrant iidem annales anno superiore a Ludovico Caroli fratre Restitium Vvinidorum regulum bello captum, & aliquamdiu in custodia detentum, post judicium mortis excæcatum, & in monasterium retrusum fuisse. Aliud paternæ justitiæ exemplum circa hæc tempora Metenses annales nobis exhibent primogenitum regis Bulgarorum filium, qui cum a patre Chagano recens Christiano, & monasticum habitum induto, regnum accepisset, abusus potestate, in vitia omnia præceps ruit, gentilesque suos ad ejuratam nuper idololatriam per vim adegit. Quibus auditis pater, resumpto cultu regio, caris comitantibus, lascivientem juvenem aggressus, oculis privat, & in carcerem detrudit; regnoque minori ejus fratri cum monitis minisque commisso, *similia passurum, si in aliquo a recta Christianitate deviaret*, ad monasticen rediit. Quis credat post hæc etiam novis furiis exagitatum Carlomannum, in Germaniam ad patruum fugisse? qui plus impotentiam animi, quam corporis orbitatem miseratus, monasterium concessit in quo pacate moreretur. Hæc est Carlomanni tragœdia, obstinatæ rebellionis in filio, patientiæ & clementiæ in patre, luculentum exemplum; Hincmarianæ pervicaciæ, illusoriæ appellationis, extremæ cæcitatis spirans imago, ut paria paribus accommodanti facillime apparebit.

al. Bertin. an. ... *Restitius ... Vvinidus.* ... *Bulgarorum cum* ... al. Met. an.

§. XVI.

Qualis sit inter Hincmarum utrumque de appellatione Romana contentio.

AD eum ergo ut reveniamus, synodum adversus illum indictam, post narratam Carlomanni rebellionem, & ejus complicum excommunicationem, ita prosequitur annalista Bertinianus. *Hincmarus autem Laudunensis, nomine tantum episcopus, homo insolentiæ singularis, contra evangelicam veritatem, & apostolicam, atque ecclesiasticam auctoritatem, contra regem rebellans, & in vicinos, ac sibi commissos tam clericos, quam laicos sine ulla reverentia sæviens, & metropolitano suo se inde regulariter commonenti obedire contemnens, adeo & regem suum, & archiepiscopum suum, atque episcopos totius regni erga se commovit, ut rex synodum in mense Augusto apud Duciacum condiceret: quatenus de illius pravitatibus regulare ibi agitaretur judicium. Ipse autem rex Carolus, petentibus nepotibus suis, Ludovici fratris sui filiis, Ludovico & Carolo, per Viridunum obviam eis, loquuturus cum illis, perrexit, & inde ad synodum in Duciaco rediit.* A qua nimirum abesse non debebat, se facturus actorem. Quæ dum paratur, dum episcopi conveniunt, dum accusatio regis, expostulatio archiepiscopi, ceterorum petitiones instruuntur: magnæ quæstionis statum, synodum totam, & quæ illam consequuta sunt animaturæ, diligenter indagemus.

...citur ...das a... Duzia... al. Bertin. ad an.

Hincmaro Laudunensi homini litigioso & inquieto præcipue res est cum rege, & cum avunculo Rhemorum archiepiscopo, ac per ipsum, & propter ipsum, regi, & archiepiscopo, contentio cum pontifice Romano, quem ille per appellationem suas in partes deduxit. Regis disceptatio diutissime de rebus fuit; archiepiscopi de moribus, deque persona. Iudicia duo priora apud Vermeriam & Attiniacum, de rebus & bonis ecclesiasticis cognoverunt: tertium apud Duziacum, de persona & moribus: utrobique victus, utrinque appellat ad pontificem: ut sit quasi duplex appellatio, prior a regis judicio, posterior ab archiepiscopi sententia. Priorem magno non æstimavit Hadrianus, ad expostulationem Hincmari contentus per literas regem admonere, ne bona ecclesiastica pervaderet: episcopum Romam evocare, non ut appellantem & litigaturum; sed ut voto ad limina apostolorum, ob recuperandam sanitatem obligatum. Regi interim ejus ecclesiam commendare, ne in ejus bona per pastoris absentiam sæculares invadant. Contentiosius fuit agitata posterior, ac præcipue post synodum Attiniacensem cœpta, ultra Duziacensem perseveravit. Fateor equidem a neutro disputantium distinctas unquam appellationes istas, vel si mavis, appellandi rationes; sed universe semper, de appellatione ad Romanum pontificem fuisse tractatum. Sed cum constet priores duas synodos in rebus repetendis maxime positas fuisse; & quæsitum, an essent Hincmaro asserendæ, vel Nortmanno aliisque restituendæ? in postrema autem, quam ingredimur, non jam de villa Pauliaco, vel de Amalberti uxore, verum de ipso Laudunensi episcopo Hincmaro, esse cognitum, ut episcopatu dejiceretur, ob mores protervos, & indigna facinora; concludendum omnino est, tertiam istam, ut causam, sic appellationem gravioris esse ponderis & momenti. Quare quod in utroque legimus de appellatione, ita de omnibus tribus synodis intelligemus, ut in postrema potissimum, sensum cogitationemque figamus.

...emari ...dunens. ...llatio ...icatur. Hadrian epist. 11. & 12.

Laudunensis igitur universe appellationem magnis clamoribus objicit, ut fortissimum scutum ad refutandos omnes adversariorum ictus, & judicum interlocutiones infringendas: non ignarus videlicet quanta semper observantia Petri sedem, matrem & magistram ecclesiarum omnium, Franci principes & antistites coluerint. Hoc appellandi jus multis rotulis, & collectionibus stabilire, & in omnium mentibus defigere studet. Sic enim in posteriore earum quæ extant, ad Carolum ipsum regem profitetur:

De appellatione cum Rhemensi disputat.

> *Iste pitaciolus plane depromit & alte*
> *Sedem appellandam libere apostolicam.*
> *Archique pontifici distinguit jusque modumque,*
> *Cum compræsulibus ceu teneat sobrius.*

Hincmar. Laud. præfat. p. 355.

Multa illic proferuntur de Romanæ sedis dignitate, quæ nunquam venit apud eos in quæstionem: de jure appellandi: de judiciorum retractatione: de metropolitanorum coercendo imperio; ne curent aliena, ne quid extra parochiam absque comprovincialibus statuant, ne judicent aut deponant episcopos: & id genus alia ad rem præsentem conducentia. Respondet libro quinquaginta quinque capitum Rhemensis, differre pontificum epistolas a canonibus conciliorum: Decreta quæ producit Laudunensis usu esse antiquata: reduxisse ecclesiam in canones quæ vellet observata: corruptos & truncatos ab eo locorum plerosque, & in pravum sensum detortos: illum contra metropolis suæ privilegia venire: non debuisse

Hincmar. Rem. l. 55. Cap. c. 43. p. 544. c. 10. p. 418. c. 14. p. 476. c. 36. p. 526.

debuisse decreto ulli, præter metropolitani consensum subscribere, longe minus contra metropolitani rationes: ceterum irritam esse subscriptionem, quæ consulis nota careat. Atque cum horum plurima leviora sint, quam ut litis partem facere debeant, cunctum nodo adprimit, & passim multis ostendit, per canones mundi reverentia consecratos, perque decretales pontificum post Nicænam synodum epistolas, inter episcopos primam causæ cognitionem, quam vocamus instantiam, metropolitano deberi; a quo non ante cognitam, latamque sententiam ad pontificem deinde provocetur: sitque in ejus potestate judicium, sive confirmandum, sive infirmandum esse videatur quod multæ Laudunensis compilationis auctoritates & exempla factum esse demonstrant. Et ut rem ex usu nostro clariorem efficiamus, vetera illa cum iis quæ ob oculos posita sunt, licet conferre. Evocationem causæ, ab appellatione forum nostrum distinguit. Evocat enim qui privilegio, vel qua alia ratione negotium suum ab ordinario, & ex sese legitimo tribunali, ad aliud non æque ordinarium traducit. Appellat autem, qui posteaquam ordinario suo tribunali se subjecit, de mala tractatione queritur, & a superiore judice, a quo & tribunal illud pendet, retractari judicium, & refigi sententiam postulat. Istud posterius, jus vocant tribunalia, & æqui bonique consulunt: illud prius privilegium dicunt, & sæpissime injuriam interpretantur. In evocatione prima cognitio supremo & extraordinario tribunali tribuitur, quasi per vim extorta ab inferiore: in appellatione, secunda superiori & ipsi ordinario; bene volente inferiore, quia officio suo perfunctum est.

Ibid. p. 527.

Res exponitur per evocationis ab appellatione discrimen.

Iam ergo nostra in controversia, non tam jurisdictionis conflictus est, quam ordinis: evocationem siquidem postulat Laudunensis; appellationem offert Rhemensis. Romæ judicari volo, ait junior Hincmarus. Prius in provincia, inquit senior, apud metropolitanum judicem tuum ordinarium; ab eo judicatus, si lubet, appella. Sic Rothadus & Vulfadus litigarunt; & lis erat de personis. Instat ille, utor privilegio apostolicæ sedis, quod mea collectione monstravi. At in ea, dicit Rhemensis, legisti tu ipse appellari sedem apostolicam: metropolitanum cum omnium comprovincialium episcoporum instantia causas episcoporum audire debere: accusatum, vel judicatum a comprovincialibus in aliqua causa episcopum appellare, vel adire sedis apostolicæ pontificem: salva auctoritate apostolica, nullum episcopum extra suam provinciam ad judicium devocari: sed vocatum canonice audiendum esse, & concordem canonicamque super eum proferri debere sententiam. Athanasium, Ioannem Chrysostomum, Flavianum nominari, quos ante Romanam cognitionem constat fuisse judicatos: & hujusmodi plura, quæ appellationem loquuntur, non evocationem; secundum quæ vult ipse primus judicare, unde non prohibet appellare.

Status quæstionis constituitur.

Hincmar. Laudunens. collect. p. 356. 359

p. 358.

p. 360.

p. 373.

Falluntur ergo si qui putant statum hujusce quæstionis in nuda appellatione versari, quam nunquam negavit Hincmarus, qui Laudunenses clericos ad suum tribunal appellantes admisit: si credunt tangi privilegia sedis apostolicæ, quæ religiosissime colenda semper docuit: si criminantur iter Romanum ab eo præcludi appellantibus; qui post concilii provincialis judicium, etiam viatico, si fuerit opus, ad appellationis persecutionem promittit instruere. Est igitur unus ille & verus controversiæ cardo: utrum appellatio mature interjecta, causæ cognitionem inferiori judici eripiat; & ad superiorem statim pertrahat, necne? utrum ad appellationis vocem, omnis cognitio statim cesset in provincia & Romam devolvatur, necne? Affirmat Laudunensis, & metropolitani tribunal defugit, in quo certa ejus criminum damnatio est: negat Rhemensis, doletque jus appellationum ad ecclesiasticæ disciplinæ munimen & ornamentum antea adhibitum, modo turbulentissimi hominis contumacia sempiterna, ad ejusdem ecclesiastici ordinis perturbationem & perniciem admoveri. Vterque decretis pontificum instructus est; sed hic peritius canones, & usum tum adhuc florentem advocat. Metropolitani jura defundunt antistites Gallicani: Rex abire vetat, rebellem intra Gallias compressurus. Nullum hic a schismate periculum, apud canonum peritissimos, æqui observantissimos, sedi Romanæ devotissimos Galliarum episcopos; qui salva caritate & obedientia, jura metropolitana canonibus, & pontificum decretis definita, conservare se putant.

Rhemensis non est contrarius appellationi.

§. XVII.

Tertia synodus adversus Hincmarum Laudunensem apud Duziacum palatium.

Itaque sic animo comparati præsules conveniunt ad synodum Duziacensem I. cujus acta per Actardum tunc Nannetensem episcopum Romam missa ad Hadrianum, editioni conciliorum Galliæ adhuc incognita, sed deinde, volente Deo, reperta, editoris Sirmondi vice producimus. Quæ quia prolixitate & Hincmariano multiloquio fastidiosa fortasse alicui videbuntur, in partes quinque secari possunt. Earum prima petitionem sive proclamationem & accusationem Caroli regis adversus Laudunensem continet, sed imperfectam, & primis capitibus mutilam. Secunda, expostulationem Hincmari metropolitani, prolixam admodum, qua omnes suas cum Laudunensi contentiones enarrat. In tertia redit iterum petitio regia, cum episcoporum judicio, & commentariis: siquidem rex de singulis accusationis capitibus episcoporum judicium expetierat, atque illi dierum aliquot spatium ad respondendum rogaverant. Iamdiu inchoata synodo, gestis & lectis illis omnibus, tandem Duziacum advenit Hincmarus, ut quarta pars cum illo conficeretur: ut præsens, interrogatus, auditus, convictus, quantumvis appellans, & recusans judices, condemnaretur. Quod ita narrant annales sæpe citati: *Hincmarus vero tandem cum multa superbia venit in synodum: in qua a rege Carolo secundum regulas ecclesiasticas porrecta petitione de causis certissimis regulariter accusatus atque convictus, depositionis judicium regulare suscepit. Sicut in gestis continetur ipsius synodi, quas eadem synodus per Actardum venerabilem episcopum, qui eidem synodo interfuit, ad apostolicam sedem direxit.*

Tertia synodus Duziacensis.

Partitio actorum synodi.

Annal. Bertin. cit. ad an. 871.

Servata

Servata nihilominus est duobus in capitibus Romanæ potestati & appellationi quæ debebatur reverentia. Primum enim sententiam suam in hæc verba concluserunt patres, *Salvo per omnia apostolicæ sedis judicio.* quæ formula non potuit Hadriano non esse jucundissima; quæ & concilium a periculo temeritatis exemit & schismatis. Respondit enim pontifex, non posse se sententiam in episcopum provocantem ad sedem apostolicam ratam habere; *Tamen, sicut ipsius concilii actionibus legitur, quoniam salvo in omnibus judicio sedis apostolicæ illum ab episcopis judicatum asseritis; nos non aliqua contra quoslibet commoti invidia, nec alterius culpam in alterum retorquere cupientes, volumus*, &c. Deinde in locum dejecti Hincmari, neminem subrogarunt, ut integra omnia decretoriæ pontificis sententiæ reservarent. Meminerat quippe Rhemensis Hincmarus, peccasse se olim in simili, cum deposito Rothado, statim alium suffecit. quod iniquissime tulit Nicolaus, & intrusum illum absque mora ullam episcopalis officii partem attingere vetuit. Quare non falso profitentur in epistola synodali, se, quantum sciunt & possunt, privilegium sanctæ & primæ sedis Romanæ, conservatum & amplificatum cupere.

Hæc est epistola cum aliis quæ partem concilii quintam, eamque postremam facit. Visitato conciliis omnibus more, quoties declarandum aliquid decernitur: cui autem non appareat ejus hac in causa necessitas, cujus defectus in summam appellatæ sedis injuriam redundasset; Alteram præterea privatim adjecit archiepiscopus Hincmarus, cujus fuerant in synodo partes præcipuæ, quemque proxime rei persona tangebat. Utramque damus nondum visam. Servat & tertiam Sirmondi apographum, Caroli regis ad eumdem Hadrianum: quæ quia de pontificiarum literarum acerbitate prolixius queritur, quam de Hincmaro Laudunensi tractat, quæque ad hunc pertinent, ubi se offert occasio, excerpimus, tam longi concilii fastidio victi, ut minime necessariam ad litis hujus cognitionem, describere prætermittimus. Eique libentius labori parcimus, quod ejusdem argumenti stilique alteram habemus in conciliis, inferius memorandam.

Missa Romam ad pontificem hæc omnia per Actardum legatum: acta inquam synodi, petitio regis, expostulatio Hincmari metropolitani duplex, & hæc Duziacensis, & quæ anno superiore apud Attiniacum oblata fuerat: Proclamatio quoque cleri plebisque Laudunensis, licet in eo concilio urgentibus aliis negotiis non lecta. Denique tres epistolæ, synodi, Hincmari, regis. Neque dubito quin per eam opportunitatem Hincmarus ad Anastasium bibliothecarium scripserit, quod jam olim in prima ejusdem Actardi legatione fecerat. Id mihi facile persuadent ipsius Anastasii literæ, per Actardum reducem redditæ, quarum meminit Flodoardus: *Anastasio venerabili abbati, ac bibliothecario sanctæ Romanæ ecclesiæ, gratiarum referens actiones, pro benedictionibus sanctissimis ab eo sibi per Actardum episcopum directis, suas eidem quoque abbati mittens munerum benedictiones. Quædam etiam opuscula, suo labore confecta, ipsi delegans.* Hæc enim literarum commercia frequentabant, ea lege, qua solent eruditi nosse invicem ingenio, si non & vultu. Licebat & Hincmaro deposito Actardum comitari Romam abeuntem: quemadmodum antea se legatis episcoporum Rothadus adjunxerat: atque iter illud avunculus Hincmarus a rege obtinuerat, & ut comites sibi ex episcopio Laudunensi adscisceret, quoscumque collibitum esset. Sed post tale judicium, & cum actis talibus, præsente oculato teste, præcipuæ auctoritatis viro, pontificem, quod solebat, mendaciis fallere desperans, mansit in Gallia; eo, si unquam, facto confirmans, quo consilio Romam antea provocasset, & quanti canones & pontifices faceret, quos ambitiose compilaverat.

[Margin: Senatus Romanus præjudicio appellationis. — Hadrian. ep. 27. — Nicol. epist. ad Hinc. — Epist. syn. Duz. — Epistolis synodi ... — Quæ omnia Romam missa. — Hincm. epist. 57. ad Anastas. — Flodoard. l. 3. c. 24. — Hincmaro licuit Romam proficisci. Hincm. ep. ad Hadria.]

§. XVIII.

Hadriani pontificis de synodo Duziacensi judicium.

Duo postulabat legatio; ipsi legato Actardo Turonensem archiepiscopatum, quem libentissime concessit Hadrianus: & synodi confirmationem, atque depositionis Hincmarianæ approbationem, quod erat legationis caput. Hoc vero constanter recusat pontifex, ut quondam Nicolaus pro Rothado. Arguit quod *cum clamaret in synodo se ad sedem apostolicam velle incunctanter venire, atque in præsentia ejus pro objectis sibi ab adversario criminibus respondere, damnationis in eum fuerit prolata sententia.* Iubet advenire illum, & cum eo *accusatorem idoneum, qui nulla possit auctoritate legitima respui*; ut cum synodali conventu secundum morem judicium retractetur. Vetat interim, *quousque causa illius fuerit iterum refricata atque finita, alterum episcopum in ipsa Laudunensi ecclesia ullatenus ordinari.* Et hæc quidem ad episcopos universe, & ad regem Carolum, privatæ ipsius epistolæ inserta. Hincmaro autem Rhemensi responsum nihil video: fortasse quod jam antea ejus ingenium esset expertus, cum ad pontificis ipsius literas respondit, quibus de non prohibito rege ab invasione Austrasiæ multis arguebatur. Quod vero ad regem privatim attinet, cum ejus offensionem perspexisset in dicta epistola pontifex, conversus ad leniendam iracundiam, miratur ad apostolicæ correptionis verba tantopere commotum fuisse, se & pontificia usum auctoritate, & paterna caritate, ut *carissimum filium* verbis admonuisse: *patris* autem *verba dilecti, non ex voto male optantis, sed ex radice veræ procedentia caritatis, humili semper intentione recipi debere.* Eadem olim ratione Nicolaus Hubertum abbatem Theutbergæ reginæ fratrem placaverat dolenti sibi consolationem a sede apostolica speranti, missam increpationem innocenti. *Quod utique devotio tua*, inquit Nicolaus, *moleste ducere non debuerat: quia patris solers disciplina dilecto filio, etiam minime peccanti, nonnunquam adhibetur, non quo severitate verberum frustra examinetur; sed quo ne in suspectis facinoribus devolvatur, benevola invectione terreatur.* Sed privatis hæc ratio satisfaciat: regibus, quibus vera vitia & raro, & nunquam nisi sericis verbis aperiuntur, non potest non esse molestissima falsorum criminum exprobratio.

Quod cum probe nosset Hadrianus: epistolæ illi quam publicari, & in omnium notitiam venire cupiebat, secretam aliam adjecit eodem tempore; si necessarium foret, si regis & aulicorum animi nondum conquiescerent, reddendam: sed occulte, & paucissimis consciis, *ut sermo sit secretior*, inquit, *& literæ clandestinæ, nullique nisi fidelissimis publicandæ.* In ea pontificiam majestatem divina caritatis arte papa prudentissimus inclinat; & ut regem conservet filium, vere

[Margin: Hadrianus synodum confirmare abnuit. — Hadr. epist. — Hinc. epist. 41 respons. ad Hadr. epist. 25. — Hadrian. ad regem prior epistola 28. — Nicol. 1. epist. 27. — Posteriore epist. pontificis 29.]

vere se patrem exhibet, dignus & ipse ob eam pacificationem Dei filius appellari. Nam in primis regem in titulo salutat & conjugem. Non scripserat quidem ista cum rege, quod sciamus; sed ea compellatio illam, & per eam regem scribenti conciliat. Tum reddita breviter objurgationis suæ ratione, & ad paternæ admonitionis tolerantiam, regem humanissime cohortatus, in ejus laudes & magnificentiam erga omnes regni sui ecclesias ingreditur, eumque locum ita concludit: *In veritate, credite nobis, quia tales virtutes diligo in vobis, sicut animam meam.* Ad hæc, quod observandum maxime, literas increpatorias Roma missas sic excusat, ut a se scriptas neget, sed ab officiis, suo nomine. *Et si quædam literæ vobis delatæ sunt, aliter se habentes in superficie, vel subreptæ, vel a nostris, nobis infirmantibus, extortæ, vel a qualibet persona confictæ, durius aut mordaciter sonantes: id tamen nobis fixum semper mansit in mente, quod vobis significavimus devote.* Cui excusationi viam aperuerat rex ipse suis literis in hunc modum scribens: *Ceterum tales literas & vestro ministerio incongruentes, & nostre regiæ dignitati ac potestati inconvenientes, sicut nobis ex vestro nomine diriguntur, non a vobis, neque a sancta Romana ecclesia in omnibus semper discretissima, atque cautissima dictatas credimus: quia ipsa sancta sedes modestia & discretione semper corripere, & salubriter corrigere, secundum uniuscujusque personam & ordinem solita fuit.* Post multa pontifex eadem epistola mysterium pandit Carolo: si superstes imperatori fuerit nepoti suo Ludovico juniori, neminem alium ab ipso, quolibet oblato pretio evehendum fore in imperium. Postremo devolutus ad Hincmari Laudunensis negotium, longe aliter quam antea de illo censet & loquitur, dum multorum scelerum reum pæne agnoscit: *Tanta turpia, tanta dictu nefanda, tantaque execranda & auctorem suum damnantia referuntur, ut incredibilia ab ignorantibus videantur.* Persistit tamen in conservando appellationis privilegio, & judicii renovandi proposito, sed longe quam antea mitius: *Non tamen eo prius in gradu restituto*, quod rogarant episcopi: *Quod si venire detrectaverit, clareat quod idem ipse dederit locum damnationis in seipsum.* Atqui prius auctoritate apostolica jusserat illum *regis & episcoporum fretum potentia* Romam venire. Demum neque accusatorem idoneum, neque tres episcopos qui omnium vices sustinerent, hac epistola flagitat, ac tandem Carolo inter cetera optat *regiam & imperialem dignitatem, suam & bonorum omnium communionem, & societatem, peccatorum omnium remissionem.* Ubi est ergo schisma illud quod a rege, & ab Hincmaro Rhemensi Baronius pertimescit.

Subrepta, extorta, conficta literæ.

Sedis apostolica discretio in reprehendendo.

In causa Laudunensis Hincmari inclinat in partes regis.

Actardus igitur nova auctus dignitate, & his instructus literis, redit in Galliam: quæ vix publicatæ sunt, cum novam in regis & episcoporum omnium animis tempestatem excitarunt, vetera mala ab Hincmaro Laudunensi metuentium. quid enim non movebit dum lis pendet? quid si quibus pollet artibus & mendaciis Romanæ curiæ illudit, & causam obtinet? Atqui rex literis protestatus erat, se vivo ac regnante nunquam in Laudunensi throno sessurum; Hincmarus, & episcopi curam ejus omnem abjecerant, ut hominis desperatissimæ pervivaciæ. In novos iterum fluctus revolvi tot jam prius emensis? Victoriam de regni & ecclesiæ perturbatore tot scriptis, tot contentionibus, tot synodis partam in manibus infringi? nihil actum annis plurimis, immensis laboribus? Rebus adhuc incertis, spe quasi perdita, perturbatis animis episcopi longa & vehementi epistola respondent Hadriano, deque appellationibus, & metropolitanorum juribus multa scribunt irati. Primam epistolæ partem exhibent concilia Galliæ hoc titulo: *Rescriptum episcoporum synodi Duziacensis ad epistolam 27. Hadriani II. papæ*: secundam servat Sirmondi apographum; ex quo nonnulla, ut se dedit occasio, libavimus: tertiam tineæ corroserunt. Manus & stilus videtur Hincmari; qui pro se nihil singulariter scripsit. Rex quoque pari iracundiæ spiritu concitatus, neglecta deliniente epistola, aut certe dissimulata, fortasse quod promissa in futurum pontificis bona minoris æstimaret, quam imminentem ab Hincmaro Laudunensi molestiam, &, ut sic loquar, persecutionem: ad priorem solam adhæ rescit, eique majore quam alias unquam perturbatione respondet. Extat integra inter Hincmari epistolas, tamquam Hincmari ipsius opus, regis nomine. Cujus partem ex politico scriptore depromptam, tanti fecit Baronius, ut refutatione dignam existimarit: putaritque Carolum eo facto sese *nescientem a filiatione sanctæ ecclesiæ discidisse.* Verum qui se in titulo *spiritualem papæ filium* appellat: qui in appendice, *responsionem hanc non contumaciter, sed mente pacifica contextam* fuisse ait; qui se in priore epistola, *regem qualemcumque, tamen catholicum, & in catholica religione devote manentem* vocat: qua tandem ratione censeri potest schismaticus? quod si priori quam citamus epistolæ, in qua *multa reclamatoria, resultatoria, & tumultuosa perspexisse* se scribit Hadrianus, notam schismatis non affixit, quin potius ea lecta *filium carissimum, sapientia præcellentem, diligentem justitiam, glorificantem Deum* nuncupat: *fideles suas orationes, & certissimas amicitias nunquam aliorsum declinavisse* protestatur: cur hæc epistola ejusdem notæ & stili schismaticum fecisse dicetur? Denique sapientissimus & moderatissimus pontifex, ad omnes has literas ne apicem quidem rescripsit, malum vitans silentio patientiaque, quod aliqui jam putant inchoatum: atque sequenti anno exeunte mortuus, Ioanni VIII. penitus sopiendum reliquit.

Litera pontificis quomodo in Gallia recepta.

Tom. 3. conc. Gall. p. 40[illegible]

Hinc. Rhem. epist. 42. p. 703.

Baron. ad an. 871. t. 10.

Carol. ep. 1. ad Hadr.

Hadr. epist. 29. ad Car.

§. XIX.

Hincmaro deposito, hærente in Gallia, Ioannes VIII. synodum Duziacensem confirmat.

Hic ergo desinunt dicta, scripta, concilia adversus Hincmarum juniorem, quondam episcopum. Vacat Laudunensis sedes, episcopis impetrantibus ne restituatur ejectus; vetante Hadriano papa, ne quis alius subrogetur. Ecclesiæ viduatæ administrationem suscipit metropolitanus Rhemensis: quod ex iis discimus apud Flodoardum, quæ postea Richildi reginæ scripsit, & ipsi tum viduæ, *significans quod quando Laudunensis parochia episcopo vacans in sua specialiter erat providentia* &c. Ipsius autem Hincmari depositi curā nemo gessit, quam episcopi, & Hincmarus avunculus, literis ad pontificē ex synodo scriptis penitus abjecerant. Inde factum, ut quid egerit

Hincmari status post depositionē.

Flodoard. l. 3. c. 27.

rit postea, jaceat in obscuro. Quid autem egisse A credendus est turbulentus animus, quietis impatiens, regi Carolo & ejus episcopis perinfensus? Vno versu ad Hadrianum scripto multa nobis offert cogitanda Carolus, *post depositionem suam*, inquiens, *& per se & per quoscumque potuit, a sua pervicacia non quievit.* Qui tamen quievit ab appellationis prosequutione, ab itinere illo Romano tam ambitiose flagitato, tam liberaliter post Duziacense concilium concesso. Cur illud autem, nisi ut motuum Gallicanorum pars aliqua fieret, convictus in synodo ecclesiæ suæ fœdum in modum spoliatæ, & cogitatæ antea ad Lotharium Caroli nepotem defectionis? B Nunc autem rege Carolo post Ludovici junioris mortem ad occupandum Ioannis pontificis voluntate imperium, in Italiam proficiscente, cum Ludovicus germanus ejus frater irrupit in regnum, quod Hincmarus Rhemensis tamdiu ante præsenserat, & Attiniacum usque penetravit, filios autem duos, cum totidem exercitibus in Italiam misit, imperii Carolini consilium disturbaturos: dubitari non debet, quin depositus Hincmarus novis rebus in tanta opportunitate pro virili studuerit. Nihilominus Carolus Romæ imperium a pontifice accipit, aut, ut annales Metenses loquuntur, *magnis muneribus, & ingenti pretio emit.* Atque ita *Carolus solus qui Calvus dictus est, & regnum Francorum, & imperium Romanorum nobiliter ac strenue rexit,* ait auctor vitæ S. Genulfi. Quibus verbis omnia Fuldensis annalistæ, Carolo semper infensi, convicia refelluntur, licet a Baronio quasi probante descripta, qui dictas Carolo laudes a Ioanne papa in concilio Ticinensi referendas non putavit, quod nimis effusas, & hyperbolicas existimet.

Inter cetera autem negotia, quæ Romæ cum Ioanne confecit Carolus imperator, non postremum fuit concilii Duziacensis, & Hincmarianæ depositionis confirmatio. Siquidem rogatus a pontifice, annales ab homine male gestorum, communes omnium querelas, legitimam synodi cognitionem coram enarravit, & ad illam confirmationem ea luculenter instructum pontificem adduxit. Qui mox ad Hincmarum metropolitanum dat literas, quibus ratum habet ejus judicium, & alium in depositi locum sufficii jubet: *Carolus invictissimus imperator, a nobis diligentissime percunctatus, circumstantiam judicii a beatitudine tua, coepiscopisque suis, in Hincmarum dudum Laudunensem episcopum prolati, apostolatui nostro retulit; agnovimus justum omnino fuisse judicium. Neque enim tantus princeps nisi veritate fultum quicquam poterat affirmare. Vnde nefas esse duximus ejus relationi non præbere incunctanter auditum.* Maxime cum acta synodi, & synodalis epistola imperatoris narrationi consentirent. Itaque curante metropolitano Rhemensi clerus & plebs Laudunensis Hedenulfum eligunt *ecclesiæ suæ filium, & in illa suffragantibus stipendiorum meritis, ad onus usque sacerdotale promotum, vita & moribus ac sancta conversatione approbatum.* Sic enim de illo prædicant in ejus electionis decreto, fitque a Flodoardo epistolarum ab eodem Hincmaro ad Hedenulfum jam episcopum scriptarum mentio, quibus tamen significat archiepiscopus aliquid sacerdotalis vigoris in eo desiderari, quod sequens narratio reddet probabile.

Hincmar. ... c. 42.
Hincmar. ... l. 9.
Carolus imperator. Annal. Metens. ad an. 875. Vitæ S. Genulfi l. 2. c. ... Baron. ad ... Ch. 876.
Synodus Duziacensis confirmata a Ioanne VIII.
Ioan. ep. 2.
Hedenulfus eligitur episcopus Laudunens.
Tom. 3. concil. Gal. p. 431.
Flodoard. l. 3. c. 23. & 17.

§. XX.

Hincmarus ab imperatore Carolo Calvo in custodiam missus, oculis privatur.

AD hæc tempora, reverso in Galliam imperatore Carolo, referenda mihi videtur Hincmari Laudunensis extrema calamitas, qua ejectus in exilium, annos duos egit, aliqua illorum parte constrictus vinculis in custodia; sub finem oculis privatus, ut in reclamatione sua lamentatur. Ita nimirum præteritam rebellionem vindicante principe, ut futuræ potestatem omnem eriperet: in quam tamen, jam miser, sed nondum perdomitus, totis viribus *per se, & alios* incumbebat. Solent exhorrescere ad eam excæcationis mentionem historiæ imperiti, quam ego tibi, lector, ut pulcherrimum clementiæ regiæ munus & vestigium, paucis prænotatis, repræsento.

Memineris enim oportet rebellium, seditiosorum, eorum a quibus publicæ tranquillitati erat aliquid metuendum, illud fuisse supplicium, morte merita mitius, & æque securum. Ita Salomonem Britonum ducem exocularunt Franci, *quos valde afflixerat.* Ita Chaganus Bulgarus apostatam filium repressit. Ita bibliothecarius Anastasius, Romæ suggessit Adalgrinum quemdam C oculis & lingua privandum esse. Id autem modis duobus factum a principe: vel usu meræ potestatis: vel legitimo judicii processu, quo sententia capitis in perduelles decerneretur: quo casu regum clementia capitalem sententiam mitigabat, & oculorum privatione contenta, reis pœnitendi spatium concedebat. Cujus facti nobile exemplū duplex occurrit. Alterum in Ludovico Germaniæ rege, Caroli nostri fratre, qui Resticium Vinidorum regulum judicio procerum morti addictum, excæcari, & in monasterium trudi imperavit. Alterum in Carolo ipso, qui Carlomannum filium, de quo nos supra, in synodo Sylvanectensi exauctoratum, & ad communionem laicam redactum, D apud sæculares judices novorum criminum postulavit, & capitis damnatum, *mitiori sententia,* ut loquitur Aimoinus (*ut locum & spatium pœnitendi haberet, & graviora admittendi locus & spatium, sicut meditabatur, non daretur*) *luminibus, acclamatione cunctorum qui adfuerūt, orbari* jussit.

Hæc, nisi admodum fallor, imago est rei gestæ in causa Hincmari, cum uterque in eadem & rebellionis, & condemnationis cymba naufragiū idem eodem pene tempore passus fuerit. Ac licet splendore natalium principi regis filio cesserit Hincmarus, dignitate tamen ecclesiastica diaconum superavit episcopus. Non affirmo judicium sæculare præcessisse, & latam in eum capitis sententiam: sed E hoc aio, neque crimina defuisse ob quæ in jus a rege vocaretur; neque sive vocatus fuit, sive regia voluntate punitus, jus & æquum ab eo facto abfuisse. Non enim communi supplicio dignum censet Carolus, cum apud Hadrianum pontificem illum describit, *Sacrarum legum prævaricatorem, sancti sacerdotii vituperatorem, regiæ dignitatis contra apostolicam regulam dehortatorem, regni perturbatorem, perjurum, & seditionum auctorem, ecclesiæ sibi commissæ afflictorem, facultatum ecclesiasticarum sacrilegum fraudatorem, & extirpatorem, episcoporum, ac totius populi scandalizatorem, alienarum rerum pervasorem, & veniendo contra subscriptiones, & professiones suas, a seipso damnatum.* Et hæc quidem ante judicium ecclesiasticū; quibus si deinde addidit, eccle-

Hincm. Laud. exilium & excæcatio.
Vsitatum eo sæculo supplicium.
Aimoin. l. 5. c. 31.
Sigebert. in chr. ad an. 865.
Annal. Bertin. an. 868.
Aimoin. ibid. c. 26.
Ann. Fuld. an. 870.
Aimoin. ibid. c. 29.
Iuste ipsi irrogatum.
Epist. apud Hincm. 41. p. 709.

siæ & episcopis jam tertio illusum, cum vanissimæ appellationis ostentatione, novos per regis absentiam *per se & per quoscumque potuit* rebellandi conatus, & sexcenta alia, quæ animus inquies, & exacerbatus infamia moliri potuit, si hæc inquam, vel sæcularibus quæsitoribus probata, vel suo tribunali reservata voluit imperator, dubitas quin summæ fuerit mansuetudinis, vitam talium reo, quantumlibet miseram, donare, & sola luminum amissione mulctato pœnitendi facultatem concedere, nocendi eripere? Non enim jam spectamus episcopum, sed ἁπλῶς imperatoris Francorum subditum, episcopatu dejectum, a fidelium consortio separatum, umbram & inane nomen episcopi.

A rege, non ab avunculo id passus est, contra dissertatorem in epilogo.

Non hęc considerat Iansenianus dissertator, ultimus inimicorum Rhemensis Hincmari, dum epilogo atrocissimo, quem velut colophonem dissertationi fabulosæ imponit, excæcationis illius horrorem in immensum auget, ejusque supplicii auctorem fingit avunculum. Hoc tam grave, tam memorabile historiæ momentum si verum esset, siluissent per ea tempora tot æmuli Rhemensis archiepiscopi; omisisset nepos infensissimus in illa reclamatione, in qua nihil prætermisit ad ejus invidiam; ignorassent posteriorum sæculorum omnes historici; non clamarent etiamnum lapides; Baronius qui Rhemensem habet pro schismatico, non nominaret? Servabatur nimirum illa notitia Iansenianis ingeniis, quæ sibi in omnes ætates veteres, ut & in præsentem quidlibet audendi ad fictionem potestatem arrogarunt.

Cui autem persuadere sperat eo sævitiæ devenisse Hincmarum, severum observatorem canonum, qui nihil tale permittunt episcopo: cum qui tulit indignissime scriptum fuisse a nepote, calumniatori *aut linguam capulandam, aut caput amputandum*: quem videbimus maximopere pugnantem in concilio, ne credatur regem vel verbo impulisse ad nepotem carcere coercendum: cujus reverentia vetitum se profitetur rex Carolus, quo minus *in artissima, & longissima in Laudunensi ecclesia custodia eum religaret*, atque impedisse ne ab aulicis per vim abstractus a palatio, aut membris mutilaretur, aut ad mortem cæderetur? Per gradus ad summa conscenditur: canones sprevisse, & gradum suum dedecorasse probandus est in multis & gravibus causis, ut id factum in eum cadere posse arbitremur.

Concil. Duz. p. 4. c. 6.

§. XXI.

Hincmari cæci proclamatio in synodo Tricassina, ac deinde mors avunculo superstite.

Reclamatio Hincmari in synodo Tricassina.

Ad extremum favit misero Deus, dum qui Romam appellans, & appellatus, adire sæpe noluerat, modo non poterat, Romam ad se accedentem exiguo labore, nonnullo fructu attigit. Ioannes enim pontifex post Caroli mortem delatus in Galliam, cum generale Trecis haberet concilium, inter cetera, ejus reclamatione, quam sæpe citavimus, audita, vehementer rogantibus, & pene cogentibus quibusdam episcopis, eum ab excommunicatione, & irregularitate solvit, & ad canendam missam, si vellet, admisit; attributa ad vitæ sustentationem, aliqua redituum ecclesiæ Laudunensis parte: ea tamen lege, ut Hedenulfus, quantumlibet missionem rogans ob corporis infirmitatem, & otii religiosi appetens, sedem & episcopale officium occuparet. Quam permissionem avide arripientes aliarum provinciarum archiepiscopi & episcopi, non tam fortasse amici Laudunensis Hincmari, quam Rhemensis ex antiquo æmuli, ex insperato, & non consulto pontifice, *vestimentis sacerdotalibus indutum in præsentiam ipsius papæ adduxerunt: indeque sublatum cantantes in ecclesiam illum duxerunt, & signum benedictionis super populum dare fecerunt: Sicque synodus illa soluta est*, ut narrant annales sæpe citati, & ex iis Aimoinus.

Concil. Tricass. II.

Solvitur irregularitate.

Annal. Bertin. ad an. 878. Aimoin. l. 5. hist. c. 37. "Seu ejus continuator.

Non debet dici proprie restitutus.

Factio certe fuit ista, non ratio, ut aiunt iidem eodem loco, alio in proposito historici: quam, qui Laudunensi bene volunt, aut male Rhemensi, habent pro restitutione: at non satis consulte: quippe qui non animadvertunt gratiā hanc esse, non judicium; permissionē, non sententiam; non esse retractatam causam, acta concilii non rescissa, Ioannis ipsius audito imperatore sententiam non mutatam; imo potius confirmatum in episcopali sede Hedenulfum, a qua & successoris possessione, & orbitate sua excludebatur Hincmarus. Omnium pessime chronici Adonis auctarium *episcopatu donatum esse* scribit: quasi exclusus a Laudunensi ad alium episcopatum translatus sit, quod ne per somnium quidem narrant historici. Imo vero inglorius in sua illa sacerdotali parte non multo post obiit: tunc etiam commendatus ab avunculo, qui Hugoni abbati scripsisse legitur, *notificans illi obitum Hincmari nepoti sui Laudunensis episcopi, rogans ut pro ejus animæ remedio per subjectos ac familiares suos domini misericordiam deprecari satagat.* Idem autē Rhemensis Hincmarus illo in concilio plurimis a Ioanne papa honoribus affectus, apologetico generali omnibus suis adversariis satisfecit, de quo non semel Flodoardus in historia: ac demum multis magnisque perfunctus laboribus in senectute bona, æmulis superstes omnibus, migravit ad dominum, anno episcopatus sui septimo supra trigesimum, Christi 882. desinente; laudatus a posteris, ac præsertim a Flodoardo notæ virtutis & integritatis viro, qui flagrante adhuc ejus gestorum memoria scripsit historiam. Et hic finis est tragœdiarum adversus illum excitatarum, & ejus narrationis, quam Duziacensi concilio præmittendam" putavimus.

Ado in chron.

Mors Hincmari. Flodoard. l. 3. c. 24. Idem c. 21. & 29.

" nos subjiciendam.

LVDOVICI CELLOTII, S. I.

NOTÆ IN CONCILIVM

DVZIACENSE I.

Acta hujus concilii mutila. P. 4. c. 7.

Fagit vetustatis injuria, ut nobile concilium demus capite truncum; quippe cui præambulæ desunt epistolæ, quarum in actis synodi occurret mentio: & petitionem, sive accusationem regiam a capite quarto inchoamus, neque ipso integro. Sed eæ partes quam levi jactura effluxerint, longa series querelarum, & cum infinita Hincmari expostulatione sæpius iteratæ repetitiones ostendunt. Nam & metropolitanam epistolam, concilii convocatricem, non omittit Hincmarus describere: & Regiæ petitionis articulos omnes, in rescripto suo expendunt Antistites: & liber quinquaginta quinque capitum omnibus hujusce concilii locis potest plurimum lucis afferre. Ac fortasse initium illud, qualis tandem cumque utilitatis esse putetur, tineis & blattis eripiet aliqua posteritas, nostra ætate vel peritior, vel felicior.

Caroli regis pietas.

1 Itaque ut a Caroli regis accusatione, quam petitionem proclamationis appellant, observandi ducamus exordiū: non possum equidem laudare satis & mirari Christianissimi regis modestiam, & in personas resq; sacras ob reverētiam, qui subditum calumniatorem, invasorem, seditiosum, rebellem, toties elusis synodis semper reum, semper infulas suas dedecorantem, in injuriis inferendis obstinatum, synodali judicio persequi obstinavit: cum mille

mille aliis viis hominum importunissimum pro potestate regia coercere posset, & de medio tollere. Neque id tantum, sed etiam præterea libellum accusationis suæ, à synodo expendi voluit, ne quid contra sacras leges postulare videretur; & ut volente Franci principis pietate, jura imperialia canonibus ecclesiasticis fasces submitterent. Ita paulo post Carlomannum perduellem filium Meldensis ecclesiæ clericum, per episcopos in concilio Silvanectensi congregatos ab ordine dejiciendum curavit, & ad laicam communionem redigi. Cujus acta concilii habent in titulis qui soli supersunt multa nostris simillima; atque istud maxime. *Tria capitula a rege Carolo episcopis data, ubi accusatio adversus Karlomannum, & quæstio consilii de eo tenendi continetur.* Quin etiam eo usque processit regis optimi demissio, ut seipsum, suumque in repub. ordinem episcopali judicio submiserit, cum Vvenilonis Senonensis proditionem accusans in synodo Tullensi apud Saponarias diceret, *a qua consecratione, vel regni sublimitate supplantari vel projici a nullo debueram, saltem sine audientia & judicio episcoporum, quorum ministerio in regem sum consecratus; & qui throni Dei sunt dicti, in quibus Deus sedet, & per quos sua decernit judicia: quorum paternis correptionibus & castigatoriis judiciis me subdere fui paratus, & in præsenti sum subditus.* Privatim quoque Rhemensis Hincmari consilio, plurimis in negotiis usum fuisse Carolum, testis est historia Flodoardi, *ut quiejusdem archiepiscopi de multis requirebat consilium, & per ejus prudentia suggestionem multa industrie disponebat.* Quæ hoc in vestibulo literis uncialibus proscribi oportuit, ut intelligamus quicquid de eo per calumniam ad pontificem Hadrianum scripserit Laudunensis Hincmarus, non potuisse regem sic animo comparatum aut res ecclesiasticas invadere, aut schisma meditari vel fovere.

2 *Sicut enim gaudemus.*] Ejusdem Caroli regis in locupletandis ecclesiis magnificentiam sine exceptione laudat idem pontifex Hadrianus, literis post hanc synodum per Actardum ejus legatum missis, in hæc verba: *Annunciatur etiam a pluribus probis, permaxime a comministro, & fratre verbotenus nostro, vestroque & fratrum nostrorum regni vestri, Duziacensis synodi archiepiscoporum, & episcoporum legato, archiepiscopo jam a nobis constituto Turonensibus Actardo, quod sis amator, exaltator, & illustrator specialis in orbe terrarum, & permaximus ecclesiarum Dei, itaut nullus sit episcopatus, nullumque monasterium in regno tuo quod non auxeris rebus propriis, & restitueris suis perplurimum: optaresque ferventer & desiderares hanc principis apostolorum Petri primam sedem exaltare, honorare, multisque muneribus vicarium ejus, & clerum sibi commissum ditare.* Neque potuit ignorare nepos Hincmarus, in ecclesia Rhemensi a teneris educatus, quam multa eidem ecclesiæ post ordinatum avunculum rex idem restituerit: ut hominem oporteat frontem exuisse, cum Carolum apud pontificem sacri peculatus accusavit, eo tetriore calumnia, quod illas ipsas, de quibus agitur, possessiones jamdiu ecclesiæ Laudunensi ereptas, idem rex Carolus eidem Hincmaro episcopo pie liberaliterque restituerat: ac postea Hincmarus idem in gratiam Nortmanni, quo tum familiarissime utebatur, in manus ejusdem regis transtulerat; ut narratur inferius, estque a nobis fusissime expositum in notitia.

3 *Et obtinuit talem epistolam.*] Ad eam videtur alludere Carolus ipse privata epistola non edita, quam post concilium per Actardum paulo commotior scripsit. *Sæpe nobis exprobrationum epistolas mittis, & crimina nobis incognita, nisi quantum per malivolorum nostrorum ora auditis, nobis impingitis. Quod vestra sanctitatis ministerium non oporteret, neque deceret. Sed neque decessores ac prædecessores vestri, nostris decessoribus at prædecessoribus talia impegerunt, vel mandaverunt.* Et inferius iterum. *Et si omnes epistolas revolvimus quas habemus, ex eo tempore quo Romani pontifices ad reges Francorum cœperunt scribere, nihil tale in eis invenietis.* Quod factum cum sapienter Carolus a pontifice in Laudunensem Hincmarum deoneret, utpote pontificiæ responsionis causam, quam atrox & injusta fuerit ejus delatio, facile potest intelligi.

IN LIBELLVM EXPOSTVLATIONIS Hincmari.

4 SCEDVLA expostulare se de fratre Hincmaro dicit Rhemensis, unde scedulam expostulationis, sive libellum nuncupavimus; & summam capitum addidimus, quæ in apographo distincta sunt. Quid sit autem inter hac expostulationem & superiorem petitionem discriminis, declarat Hincmarus ipse, quod eam producit in synodo, non tanquam actoris accusationem, sed ut læsi & contempti querimoniam nudam & simplicem; ne jus metropolitanæ sedis cui præest, fœdum in morem pervicaci temeritate violatum a Laudunensi, silentio prodere videatur. Non vult ergo ex oratione sua, & objectis criminibus judicium ferri; sed in ferendo post examinatam regis accusationem judicio, illud rogat attendi, ut reus metropolis suæ dignitatem minuere & dedecorare non possit in posterum. Quare stanti in synodo, & jusso respondere, regis petitio perlegitur, & datur in manus, ut expensis articulis singulis responsionem apparet; Expostulatio metropolitani nec recitatur, nec traditur, neque porro exigitur responsio: quia accusatio non censetur: licet ad condemnationem momenti non parum attulerit, & nonnulli judicium ob hæc ipsa quæ Rhemensis narravit, damnādum putaverint. Quod exemplo profano non male potest illustrari P. Servilii Isaurici, qui forum præteriens, cum vidisset testes in reum dari, accessit & ipse; præfatusque, & hominem, & ejus crimen, & æquitatem judicii sibi penitus ignota esse, addidit, sibi iter facienti occurrisse admodum angusto loco, neque equo descendere voluisse. Non erat illa proprie accusatio, neque ob inurbanitatem ejuscemodi judiciorum severitati reum putavit exponendum, quem tamen judices vix auditis ceteris testibus damnaverunt. *Valuit enim,* ut notat historicus, *apud eos, cum amplitudo viri, tum gravis neglectæ dignitatis ejus indignatio; cumque qui venerari principes nesciret, in quodlibet facinus procursurum crediderunt.* Quæ pro rata portione ad utrumque Hincmarum eo justius retuleris, quod archiepiscopus & avunculus nutritor in nepotem alumnum & suffraganeum testimonium dicit.

Hincmarus Rhemensis nepotem non accusat.

Valer. max. l. 8. c. 5.

Non est quod ab isto limine, animum tuum, lector, adversus prolixitatis, verbositatis, repetitionum fastidia comparem: Hincmarum Rhemensem in hoc specimine vel nosces, vel feres. Monere præstat 1. vix aliud quicquam esse hanc expostulationem, quam libri quinquaginta quinque capitum repetitionem. Vnde rerum objectarum veritas testatior apparet; ut quæ privatim & amice Laudunensi objecit Rhemensis, publice etiam, & in celeberrimo concilii judicio repetere non vereatur: quæ autem privata epistola Rhemensi respondit Laudunensis, coram judicibus in synodo iterare erubescat. 2. Rhemēsem Hincmarum singula testimonii sui capita, etiam leviora, ut assolet per canones conciliorum, & decreta pontificum confirmare. Hic vero non tantum dictorum fidem expendi cupio, sed maxime summā adversus pontifices Romanos observantiam, cum & eorum decreta cupide producat, & ingens auctoritas pondus ex apostolicæ sedis majestate illorū dictis accedere perpetuo significet. Quis igitur his lectis schismaticum putabit Hincmarum? 3. Vtrumq; Hincmarū in arenam descendere, tāquam campiones duos, canonibus & decretis armatos: his circumsonare Rhemensis petitiones, refertas ex adverso Laudunensis rotulas, & responsiones: hunc Romam appellare, secundum canones & decreta; illum Romanam appellationem post synodi judicium remittere, juxta canones & decreta: & omnia non semel ab utroque proferri, apud plurimarum provinciarum antistites Gallicanos, in sanctissimo synodorum consessu. Quibus sincere & serio perpensis, cum vides superiorem causa Rhemensem, rejici Laudunensem: dubitas quin iste canonibus & decretis pro se appellatis addat aliquid, aut minuat, sensum adulteret, sitque merus corruptor, &, ut loquuntur, dictorum catholicorum impostor? Rhemensem autem quis arguat parum cultæ sedis Romanæ, si nihil his in judiciis aut postulat, aut assequitur, quod ecclesiæ canonibus, & Romanorum pontificum decretis fideliter productis conforme non fuerit? Quam perverse autem in hoc judicio respondere Laudunensis renuerit, alibi declarabitur.

Quæ fides sit harum objectionum.

Hincmarus Rhemensis Romanorum pontificum observantissimus.

Canonibus & decretis sua dicta recte confirmat.

IN PRÆFATIONEM.

5 SCILICET *in Vermeria, deinde in Gundulfivilla.*] Quid in hac Gundulfivillæ synodo gestum sit adversus Laudunensem, divinare non possumus, cum nulla ejus rei extet memoria. Narrat quidem Rhemensis, missam ad se ab eo, per Vvenilonem Rotomagensem archiepiscopum, secundam canonum collectionem, *in Gundulfivilla coram episcopis qui affuerunt.* Laudunensis autem queritur literas Hadriani papæ sibi non esse redditas ab Hincmaro metropolitano, *quamvis eas literas,* inquit, *in Gundulfivilla suscepissetis, ubi & præsens adfui, quas mihi ibidem nullatenus ostendistis.* Quæ omnia judicialem actionem non ostendunt: ut constanter asserere pergamus, tribus tantum synodis fuisse convictum, apud Vermeriam, apud Attiniacum, & in hac apud Duziacum.

Quid actū in Gundulfivilla.

Hinc. Rem. ep. 35. p. 600.

Hinc Laud. in respons. p. 613.

6 *De petitione Berthariii Laudunensis diaconi.*] Berthario clerico suo commissam à se ad comitatum legationem narrat Laudunensis; quo etiam tempore eidem Berthario dictum à Rhemensi exprobrat, excommunicatos ab episcopo Hincmaro, eo vinculo non teneri. Quæ res alium fuisse persuadet Bertharium hunc, ab illo ejusdem nominis diacono Laudunensi, qui libello episcopum suum apud metropolitanum accusavit, de inlicita, ut arbitror, excommunicatione.

Id. p. 610.

pag. 617.

IN CAPVT I.

Hincmari constantia in conservādis ecclesiæ juribus.

7 CORAM *eodem domno rege.*] Qui Rhemensem Hincmarum aulicùm assentatorem faciunt: ii constantiam hominis in vindicandis ecclesiasticis juribus aut ignorant, aut dissimulant. Hujus libertatis exemplum locus iste continet, cum nepotem, ipso rege præsente, graviter reprehendit, quod se inconsulto, contra sacras regulas, palatinam administrationem a rege accepisset. Ejusdem animi, & infra in isto concilio cui rex semper interfuit, & alibi sæpe in opusculis Hincmarianis occurrunt exempla. In quibus non minus prædicanda est regis modestia, qui & eas reprehensiones non gravate tulit, & potestatem suam ecclesiasticis canonibus voluit esse subjectam, ut quod liceret ageret, non quod liberet.

Cur Hincmarus leviora objiciat.

Et erit fortasse cui priorum capitum objectiones leviores videantur, quam ut exprobrari episcopo, & in tanto consessu audiri debuerint. Sed ista cogitet ab Hincmaro objici, olim disciplinæ monasticæ apud monasterium suum præcipuo reparatore, & legum ecclesiasticarum ad scrupulum usque exactore & observatore. Hincmaro objici, avunculi præceptionibus, exemplis, scrupulis innutrito: qui, quod effrenes adolescentuli solent, quantum sub pædagogo jugum ferret, sequuta statim licentia monstravit. Objici in synodo ex episcopis magnam partem conflata, qui in septis monasticis, & observantia regulari, virtutem antea fuerant adepti dignam infulis & episcopatu. Putas hæc tenuia esse & exilia? Ecclesiæ Gallicanæ sanctitatem laudas, quæ tum etiam parva magni facientes habuit episcopos; & Hincmari probas innocentiam, qui non potuit papulas alienas observare, si fuit ipse ulceribus plenus. Vnde igitur *omnimoda Hincmari nequitia* in Mauguini dissertatione toties, tam invidiose repetita?

IN CAPVT III.

Cameracēsis episcopi electio.

8 VNDE *apostolica sedes me suggerente.*] Laboris illius & studii tum Nicolai papæ, tum Hincmari metropolitani, vestigium jacet in celebri ejusdem Hincmari epistola 17. ex Flodoardo eruta. Neque longe quærenda fuit perniciosæ illius vacationis causa, quando Cameracum in regno Lotharii recensebatur. Sedem vacantem invasit Lotharii voluntate Hilduinus, non ille sub Ludovico Pio archicapellanus palatii: legitime ad eam electus est S. Ioannes, cujus ordinatio Hincmari Laudunensis importunitate comperendinata est. De quo, ut & de ceteris qui synodo huic interfuerunt episcopis, si quid notatu dignum obvenerit, in eorum subscriptionibus commodiore loco memorabitur. Quæ vero de legatione, tractoriaque adjiciuntur, ex iis aperta sunt, quæ in Prudentii tractoria libro Gotescalcanæ historiæ quarto fusissime diximus. Tantum notabimus, hæc omnia contemptus indicia, prius ab Hincmaro Laudunensi processisse, quam de avunculo suo, deque rege ulla ratione queri posset: ut intelligamus, ex quo primum fonte sequentes discordiæ promanarint.

IN CAPVT V.

Hincmari citatio ex memoria.

9 AD *Martinum & ad Sicilienses episcopos.*] Sensum Gregorii sequutus, non verba, epistolam 61. libri 7. Indict. 2. citat ad Martinum scholasticum, hoc est, advocatum, de causis episcoporum maturo judicio cognoscendis. *Quanta cura, quantaque vigilantia episcoporum causa debeant perscrutari, sapientia tua consideret.* Quare paucis questus negotium quod agebatur, ab eo non satis explicatum fuisse, subjicit: *Sed quia causarum origo, vel qualitas, omnino nobis ignota est, pronunciare aliquid definitive non licet, nec possumus: ut ne, quod reprehensibile nimis est, de rebus non bene cognitis, proferre sententiam videamur.* Hinc facile deduci potest ea sententia, *neminem sine cognitione damnandum*, licet iisdem verbis concepta non legatur. Lubet autem mirari neglectam esse hujus loci auctoritatem, adversus Hincmarum in alienas provincias inconsulto metropolitano commeantem, quando & id sibi minime placere declarat Gregorius: *Illud tamen nobis omnino displicet, quod aliquos episcoporum, sine primatis sui epistolis ad comitatum profectos esse, vel conventus significas illicite celebrare.* Vnde quis non temere judicet totum hunc ex memoria, sine librorum auxilio ab Hincmaro fuisse citatum: quod alibi necessario factum a se, vidimus excusantem.

Favet huic conjecturæ, quod mox ubi viaticum morientibus denegatum conqueritur, sequentem statim epistolam, velut ignotam prætervehitur, homo minime parcus in citando, & Gregorii perquam studiosus. In illa enim Ioannem Syracusanum admonet, ut Lucillum Miletinum episcopum criminis reum de gradu dejiciat: presbyteros quoque & diaconos ejusdem conscios & participes in monasterium releget ad pœnitentiam: alios sceleris administros excommunicatione feriat: hac tamen lege, *ut iis qui mortis urgentur periculo, viaticum non negetur.*

Gregor. l. 7. ep. 62.

IN CAPVT VIII.

Sepultura damnatorū ad mortem.

10 ETIAM *corpora eorum qui sibi quolibet modo, &c.*] Videtur ad concilium Aurelianense II. alludere; cujus tamen non omni ex parte sententiam exprimit, quæ sic habet: *Oblationes defunctorum qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censemus: si tamen non ipsi sibi mortem probentur propriis manibus intulisse.* Cujus canonis in Ioannis II. decretis de causa Contumeliosi additur expositio: *Nec illud credimus omittendum, ut iis qui pro scelere suo a præsidibus, seu a rectoribus populi fuerint interempti, & sepulturam in cœmiterio Christianorum habere, & offerentium pro ipsis oblationes juxta statuta canonum, indicamus licentiam non negari.* Quod si eorum oblationes admittit ecclesia, quanto æquius sepeliri permittit? Quis est igitur Laudunensis Hincmarus, qui Christianos, in ecclesiæ sinu, naturali morte fungentes vetat sepeliri? Quæ fuerit autem semper apud gentes omnes sepeliendorum mortuorum religio, nemini est ignotum; ut ethnicos ipsos & barbaros inhumanitas illa superare videatur.

Conc. Aurelian. II. can. 15. Tom. 1. conc. Gall. p. 237.

IN CAPVT X.

Corrigitur locus.

11 SI *contra eumdem metropolitanum, &c.*] Eam sententiam frequenter repetit Rhemensis noster, in quam seu præli, seu aliquo alio errore negans particula irrepsit, boni sensus expers. Vt cum in l. 55. capitum scribit: *Nec me in aliquo postponere debes præsumere, excepto si contra me, aliquid causæ non habueris: ut ob hoc apostolica sedis judicium regulariter expetas.* Et eadem mox pagina: *Cum præcipiant regulæ, ut nullus episcopus metropolitanum suum præsumat postponere, excepto si contra eum causæ aliquid non habuerit, ut ob hoc sedis apostolicæ petat judicium.* Quare hi loci omnino ex ipsis Gregorii magni verbis corrigendi sunt: *Quod etiam si quemquam vestrum pro causis propriis, ubicumque compulerit ambulare necessitas, ab eodem metropolitano vestro, secundum indictam nobis regulam petere cessionem debeatis, nec eum postponere in aliquo præsumatis: excepto si (quod non optamus) contra eumdem metropolitanum vestrum habere vos aliquid causæ contingat, ut ob hoc sedis apostolicæ judicium requiratis. Nam iis qui petere festinant licentiam, quod scitis, per canones, etiam antiquorum patrum institutione, habere permissum est.* Ex his non tantum locum habemus integrum, quem brevitatis causa contraxit auctor: sed etiam accusatoris personam hoc in judicio non sustinere Hincmarum archiepiscopum: neque nepotis recusatione ab hujus causæ cognitione fuisse repulsum. Qua enim fronte ausus esset Gregorii decretum huc advocare, quo jugularetur?

Hinc. l. 55. cap. 6. & p. 410.

Greg l. 7. Ind. 2. ep. 8.

IN CAPVT XI.

Duæ Laud. Hincmari collectiones.

12 LIBELLVM *de antiquorum patrum scriptis, &c.*] Fateor equidem hic me tenebras pati, & ubi de perturbata collectione agitur, multa legere perturbata. Nam in primis, cum duas teneamus junioris Hincmari collectiones canonum & decretorum, & is utramque ad avunculum miserit, ut jus appellationis suæ, & metropolitanæ potestatis limites illi significaret: in quam hoc loco Rhemensis invehitur? In priorem, an posteriorem? Non certe in priorem. Ait enim patres illos ante Nicænam synodum scripsisse Atqui [a] Callistum, Iulium, Felicem, Damasum, magno concilio posteriores, in ea laudatos video. Cum pontificibus illis Leonem magnum ait productum: quem tamen lego in posteriore sola. Idem dico de S. Gregorio, qui penitus in priore non nominatur: idem de multis sententiis pontificum, quas prior non continet, sed tantum posterior. Vis ergo de posteriore totam orationem intelligi? at sequenti capite utramque aperte distinguit, & de sola priore hic tractari declarat: *Et in eo de quo agitur libello: sed & in illo quem per Vvenilonem quondam archiepiscopum mihi misit, quem paulo infra commemorabo.* Hæc est secunda collectio in Gundulfi villa per Vvenilonem Rotomagensem missa. Illa ergo *de qua agitur*, prima collectio est, & brevis, & inefficax, & confusa; *monstruosum libellum* vocat inferius. Hujus libri ea subscriptio est, quæ hic descripta, alibi exagitatur; posteriorem autem de subscriptione nusquam video reprehendi. Hanc in Gundulfi villa non accepit per Vvenilonem, sed ampliorem secundam & paulo distinctiorem. Concludendum est igitur necessario, in priore vexanda modo versari Rhemensem, mox ad posteriorem transiturum. Sed & agnoscendum simul priorem eamdem mutilam & imperfectam ad nos pervenisse; & fortasse

[a] Obiit an. Chr. 224.

fasse amanuenses parum accuratos retulisse in posteriorem locos, qui prioris essent; ac si mavis, repertos in posteriore, a priori abrasisse. Ex adverso autem quæ pertinerent ad posteriorem auctoritates, eas in priorem revocasse quæ scilicet post Nicænam synodum emanarunt in publicum. Hanc conjecturam in re perplexa si æqui bonique consulis, lector, jam non miraberis legem illam sæcularem, qua jubetur delatori aut lingua capulari, sive præscindi, aut caput amputari, quæ magni criminis instar sæpe repetitur & amplificatur, in neutra collectionum inveniri. Quam tamen abfuisse a priore nemo dixerit, quando producta est in judicio, & in ea judicum unus depositionis sententiam fundavit.

...ior valde ...perfecta.

Multa igitur in eo reprehendit Hincmarus: quod *monstruosus sit libellus, ab eo monstruose conscriptus*; quod sententias colligat inter se pugnantes, euangelicæ, apostolicæ, atque catholicæ fidei non consentientes: quod catholicorum in iis dicta corruperit: quod patres Nicæna synodo anteriores ex professo selegerit: quod mortis sententiam, & mutilationis membrorum, probaverit, quod episcopo non licet; quod illi nesciente metropolitano subscripserit, & ad eamdem subscriptionem clericos suos adegerit, quæ res canonibus vetatur.

13 *Cum Cyprianus in abusionum gradibus.*] Copiam auctorum amavit ætas Hincmariana, non delectum: neque unquam receptos vulgo librorũ titulos revocavit in dubium. Quare veteres illas Clementis, Anacleti, & ejuscemodi pontificum epistolas, tanquam omni fide contestatas producit. Et huic de Abusionibus libro aliquoties citato Cypriani auctoritatem adscribere non veretur; cum tamen a melle Cypriani *doctoris suavissimi*, ut loquitur Augustinus, procul absit. Vulgo autem inscribitur liber de XII. Abusionibus sæculi. Qui vero in Augustini opera intruserunt, de XII. abusionum gradibus inscripere, qui titulus Hincmaro nostro magis arridet.

...incmarus ...nius in ...guendo.

14 *Si non est fas ut reus*, &c] Argumentum parium concipere vult Hincmarus. Non licet episcopo, secundum Augustinum, in causa capitis testimonio reum opprimere; ergo nec fas est episcopo subscribere in mortem delatoris convicti, quod fecit, & fieri coegit Hincmarus. At profecto longe aliud est affirmare universe delatores capite minui oportere; aliud in privatum hominem ferre testimonium, & convictum duci jubere. Hoc vetant & ecclesiasticæ regulæ, & exempla ex Gregorio atque Augustino petita; de priori nullum est edictum. Quamobrem gravius & invidiosius quam res exigat, factum istud premere mihi videtur orator.

IN CAPVT XII.

...orruptela ...ctorum ...gienda.

...ua est hæ... ...ticorum.

...inc.l.55. ...p.c.43.

15 VERBIS *suis imposuit immittens & superadjiciens.*] Quanta cum reverentia & religione tractari voluerit auctores uterque Hincmarus, inde manifestum est, quod eorum corruptelam sibi invicem objiciunt: & Rhemensis maxime, non illi tantum, sed etiam Gotteschalco, & hæreticis omnibus. Vnde Macarium Antiochenum in sexta synodo ejus criminis convictum sæpe commemorat, in opere de prædestinatione contra Gotteschalcum, ut & Felicem Vrgelitanum, Hispanum episcopum. Quater id a Laudunensi peccatum fuisse objicit, in duabus videlicet istis collectionibus, & in prioribus rotulis item duabus: neque video in omnibus junioris Hincmari apologiis, qua ratione ictum hunc caveat. Rhemensis autem æquo animo ferre non potest eo telo se peti, confidenterque factum pernegat, certus innocentiæ: *Per plures denique audio, te apud multos me infamare, quoniam sacras scripturas soleam detruncare, & ad meum sensum inflectere. Quod ut pro certo adhuc credo nec in uno loco me egisse, si tamen hoc quod dicis, poteris approbare: & si hoc ad approbationem volueris ducere, ostende coram quantis, & quibus tibi libuerit; & aut patenter ostendam te mea verba bene non intelligere, aut ab aliquo illa falsata fuisse: & si forte me, quod dicis (si tamen dicis) egisse cognovero, quantocyus corrigere procurabo.* Observanda correctio, *Si tamen dicis.* q. d. tam est illa criminatio a meis moribus, ab omnium opinione qui mea norunt scripta, ab omni similitudine veri remota, ut in animum meum non possim inducere, quamquam frontem amisisti, & mendaciis in me totus suffartus es, id a te unquam potuisse proferri. Hæc attentius considerare cupio, & eos qui Rhemensem nostrum falsarium vocant, & qui patrum frustra ad novitatis suæ confirmationem hinc inde corrogantes, nihil minus quam auctorum mentem exprimunt, & simpliciorum ignorantiæ populariter illudunt.

IN CAPVT XIV.

...Hincm. ...ud. ep. ad

16 QVIA *omnes homines sui banniti fuerunt ad causas.*] Laudunensis verba sunt, *Nam præteritis ipsis diebus per bannum regium omnes mei homines in palatio retenti fuerant: ego autem solus ad mansiones Harduici, cum uno suo clerico, & tribus laicis hominibus perrexeram.* Et aliquanto post: *Et nunc in proximo dum hostiliter omnes banniti fuissent in regis servitium; & ipse cum aliis meis venissem hominibus ad Mosomum*: cum ante paulo narrasset: *Immo etiam cum in palatio ad causas pro ipsis, bannus a quodam meo requireretur homine, qui inde nullum ministerium habebat, nisi quia tantummodo ad potestatem S. Mariæ* (Laudunensis ecclesiæ) *eum me jubente revocaverat, ut ceteri mei homines ceteras; & pro eo quod in illa mansa intraverat, ut bannum revvadiaret, interpellaretur, adstitit meus pro his rebus advocatus, qui*, &c. *Qui mox expulsus est, & cum omni violentia coegerunt illum meum alium hominem, ad quem inde nihil pertinebat, ut bannum pro his revvadiaret, & revvadiato banno minati sunt quod ad mortem illum judicarent pro infidelitate regis, nisi præsentaliter talia vadimonia daret*, &c. Semel & paucis excutienda ista barbaries est, ne quis obex rerum gestarum cognitionum intervertat.

Rhem.p. 610.

Bannus quid.

Hincm. Rhem. ep. 29. ad Carol. reg pro Laud. p. 317.

Bannum interpretatur Hincmarus ipse Rhemensis, pro nepote Laudunensi apud regem Carolum agens, confiscationem & publicationem. *Et requisito, & non invento advocato illius, qui de ejus capite ex prædicta causa redderet rationem, excepta ecclesia, & episcopii domo, ac clericorum claustro, quicquid de rebus, & facultatibus ecclesiasticis; sibi in episcopali ordinatione, munere Spiritus sancti, ad gubernandum & dispensandum commissis acceperat, jussione vestra per vicecomitem ipsius pagi in bannum, quod jus lingua Latina proscriptio confiscandi vocatur, est missum. Et postea, sicut audivi, per cancellarium palatii vestri, mandastis vicedomino, & præposito istius ecclesiæ, cum non modica interminatione, ut providerent, quatenus nullum obsequium ab ecclesiæ ipsius hominibus, nullumque subsidium de facultatibus ecclesiasticis per clericum vel laicum ipse episcopus posset habere.* Hic habemus & bannum, & banni effectum; & ei vim similem a rege illatam, quam citato primum loco describit Hincmarus nepos: eo tamen discrimine, quod hæc posterior veram habet narrationem, & culpa regis excita, forti & animosa avunculi actione compressa est. Illam autem rex & Hincmarus ipse habent pro fictitia, neque in judicio probari potuit ab auctore. Sit ergo *bannus* proscriptio & confiscatio, jus regium adversus infidos, *bannire*, erit proscribere, & banniti homines Laudunensis Hincmari, addicti fisco regio, ut in posterum omne regi obsequium, Hincmaro nullum persolvant. Est etiam frequentissima in capitularibus *banni regii* mentio, hoc est, mulctæ regi pendendæ, quæ 60. solidorum est. Hinc bannum regis solvere, bannum componere, & similia. Et quoniam bannire alias, est convocare, congregare, ut bannire exercitum, bannire ad causas, sive ad placitum, vocare in jus: inde heribannus, aut simpliciter bannus, mulcta est eorum qui sic vocanti regi non parent. Gregorius Turon. in historia: *Chilpericus rex de pauperibus & junioribus ecclesiæ, vel basilicæ, bannos jussit exigi, pro eo quod in exercitu non ambulassent: non enim erat consuetudo, ut hi illam exolverent functionem.*

Bannus regius.

Heribannus.

Greg. Turon. hist. Franc. l. 5. c. 26.

Quid est autem bannum revvadiare? Vvadium illud majorum nostrorum lingua scimus esse pignus; & Vvadiare, oppignerare Sic in additione Karoli magni ad legem Salicam: *Liber qui se loco vvadii in alterius potestatem commiserit, ibique constitutus damnum aliquod cuilibet fecerit, qui eum in locum vvadii suscepit, aut damnum solvat, aut hominem in mallo* (majore judicio & placito) *perductum dimittat, pendens simul debitum, propter quod eum in vvadio suscepit. & qui damnum fecit, juxta qualitatem regi cogatur emendare.* Et in formulis Marculfi: *Ita ... ro ipsa causa solidos tantos in pagalia* (persolutione) *nobis dare deberes: quos & in præsente pro vvadio tuo visus es transsolvisse.* Et iterum: *Hac igitur de causa judicatum est ei ab ipso comite, seu ab aliis illius loci pagensibus, ut illam leudem* (compositionem) *quod sunt solidi tanti, pro suo vvadio ponere deberet. quod ita & fecit.* Revvadiare autem interpretantur relaxare, eximere banno, affine consuetudini nostræ qua dicimus, *avoir main-levée, faire lever la saisie.* Sed in hoc etiam pretii aliquid intervenisse colligimus, ex capitulari Ludovici, *ut vassi nostri, & vassi episcoporum, abbatum, abbatissarum, & comitum qui anno præsente in hoste* (exercitu) *non fuerunt, heribannum revvadient, exceptis his qui propter causas necessarias, ... domno rege, & genitore nostro Karolo constitutas, dom... dimissi fuerunt.* Item paulo ante: *Vt de debito quod ad opus nostrum fuerit revvadiatum, talis consideratio fiat, ut is qui ignoranter peccavit, non totum secundum legem componere cogatur, sed juxta quod possibile visum fuerit. Is vero qui tantum mala voluntate peccavit, totam legis compositionem cogatur*

...vadium, Vvadiare,

Addit. Caroli magni, ad l. Salic. n. 8. tit. 1.

Marc. formul. c. 121.

Ibid. c. 224.

Bannum revvadiare.

Capitul. l. 4. c. 70.

Ibid. c. 58.

tur exsolvere. Istiusmodi leges, quæ passim occurrunt in capitularibus, suadent illam banni relaxationem pretio fieri, ut mihi probabilius videatur, revvadiare bannum, esse summam constitutam & taxatam solvere, eaque ratione bannum relaxare. Videtur istud confirmari lege Karoli magni, *de libero homine in hostem bannito;* sive ad exercitum convocato: *Quicumque liber homo in hostem bannitus fuerit, & venire contempserit, plenum heribannum, id est, solidos 60. persolvat; aut si non habuerit unde illam summam persolvat, semetipsum pro vvadio in servitium principis tradet; donec per tempora ipse bannus ab eo fiat persolutus, & tunc iterum ad statum libertatis suæ revertatur.* Itaque si vera narrat Laudunensis, juste queritur hominem suum culpæ omnis expertem, ab ea causa penitus alienum, a Nortmanni satellitibus coactum esse ut bannum revvadiaret, & summam ab aliis debitam persolveret.

Ibid. l. 3. c. 67.

17 *Si Franci homines ad judicia, &c*] Ridiculam ostendit adversarii defensionem, qui fugam suam a synodo, in qua legitime conveniebatur, tegere conatur exemplo Athanasii, Pauli, apostolorum; Christi ipsius Iudæorum invidiam & odium declinantis. Quamvis autem hoc loco Francorum nomen nationem significet, non conditionem; quia tamen Francorum hominum, liberorum hominum, frequens in istis auctoribus memoria legitur, & nos in hac modo versamur grammatica; breviter dicamus, si conditionem spectamus, nihil aliud esse francos, quam liberos, & a pendendo tributo immunes. Id omnino significat Laudunensis noster de Nivino scribens ad Rhemensem; *Illo resultante quod Francus esset, & ut liber se defendere vellet & quiret.* Et Rhemensis ad Hadrianum; *Et nos Francos non jubeat servire, quia istud jugum sui antecessores, nostris antecessoribus non imposuerunt, & nos illud portare non possumus; qui scriptum esse in sanctis libris audimus, ut pro libertate & hereditate nostra usque ad mortem certare debeamus.* Sic autem exponit Siffridus presbyter in chronicis. Cum Valentinianus imperator quosdam populos, qui Alani dicuntur, vincere non posset, fecit edictum, ut qui eos vincerent, decem annos a tributo liberi essent. Vnde Teutones ejus gloriæ cupidi, illos strenue delent, & inde Franci appellati sunt. Hinc *Franca persona*, apud Marculphum. Et in legibus Ripuariorum; *Si quis Ripuarius advenam Francum interfecerit, 200. solidos culpabilis judicetur.* Vbi & gens, & status intelligitur, atque grandi summa mulctatur; cum Alamannus & Burgundio interfecti 160. solidis tantum æstimentur, at Romanus advena, non plus centum.

Francus quid.

Hincm. Laudun. ep. Fateor. p. 335. Hincm. Rem. epist. 41. p. 695. Siffrid. presb. chronic. l. 1. p. 288. Marc. formul. c. 106. Lex Ripuar. tit. 36.

IN CAPVT XV.

18 DICIT *enim ibi.*] Perstringitur hominis imprudentia, qui suo se gladio juguler, dum scripto fatetur se villam ecclesiasticam, de qua tota lis est, regi concessisse. Quo facto bis peccavit, & quod eam cessionem contra canones sacros peregit; & quod peractam, violenter irritat. Regemque, ut invasorem bonorum ecclesiasticorum apud pontificem accusat, qui quod ultro datum est accepit, & bene volente donatore Hincmaro, in beneficium Nortmanno dedit. Ridicule igitur post hæc gesta, cupit sibi eamdem villam dari in alodem; quam antea restitutam a rege ita potuit possidere Alode prædium pleno jure possessum. *Allodium heredstas quam vendere, vel donare possum, ut mea propria.* Monet autem Hincmarus noster apud Flodoardum, cavendum esse *ne villa in alodem verteretur, & ecclesiastica mancipia in servos & ancillas dispertiantur;* atqui de villa Pauliaco tota quæstio est.

Hincmari junioris iniqua postulatio.

Alode, allodium.

IN CAPVT XVII.

19 PITACIOLVM *inrationabiliter conf[...]*] Pitacium, scedula, rotula, quaternio, voce[...]t horum temporum syllabis magis & literis, quam sensibus distinctæ. Nam quod pitacium hoc loco vocatur, mera epistola est, quam describit alicubi Rhemensis. Quam superioribus capitibus *rotulam prolixam* appellavit, *pitaciolum* dixit Laudunensis, & quidem solœcissans.

Pitacium, rotula, &c.

Iste pitaciolus plane depromit, & apte
Sedem appellandam libere apostolicam.

Cui criticus avunculus:

Namque pitaciolum neutro dixere priores:
Et caput hoc languens, cetera fluxa docet.

Libellum etiam supra vocavit, ut & priorem collectionem nepotis: suam autem responsionem, hoc est, librum 55. capitum, in ipso m[...]s vestibulo, *Epistolam* dicit. Quid est autem *scedula*, [...] libellus, qualem hunc videmus in sectiones & capita divisum? Quid quod opus de prædestinatione vegrande tribus libris constans se *commisse scedulis tumultuario sermone* scribit alibi? quaterniones quoque & quaterniunculi, quibus illi pitacio respondit, sunt epistolæ & libelli, quorum partem adhuc manibus versamus.

Hincm. Laudun. p. 355. Remens. p. 583. Ibid. 377. L. de præ-dest. epist. ad regem.

Quod deinde in pitacio Laudunensis legimus *intercharaxatum*, jam est a nobis explicatum in historia Gottescalci, & hic ipse locus in exemplum adductus. Hanc vero grammaticuli criticam adeo neglexit Rhemensis noster, nunquam ut *detrecto* voluerit scribere, sed expressissime *detracto*. Denique quod ait *olim ab horno*, interpretor, longe antehac; est enim *hornus* grammaticis, præsentis anni fructus. Vt *olim ab horno*, sit diu ante præsens tembus. Habitum est autem Vermeriense concilium in quo cœpit accusari, anno 869. istud vero Duziacense biennio post, anno 871.

Intercharaxatum. Detracto. *Olim ab horno.*

20 *Aut enim factum Carthaginense concilium.*] Quia frequentissime canonem istum habet in ore Hincmarus, & ex eo non Laudunensem tantum, sed etiam Prudentium Tricassinum, ut alias videbamus, damnandum esse proclamat; illum semel proferre necesse videtur. Nam concilium Carthaginense, secundum vulgo dictum, quod ad tempora Cæsetini referunt, ad extremum confectis omnibus, subscriptionem episcoporum rogans, sic inter cetera loquitur; *Genedius episcopus dixit*, (erat is concilii præses) *Si, quod non optamur, ab aliquo fuerint violata* (statuta concilii) *quid statuitis, quod fieri debeat? Ab universis episcopis dictum est: Qui contra suam professionem, vel subscriptionem venerit, ipse se ab hoc cœtu separabit.* Hæc verba nihil gravius quam excommunicationem sonare videntur. Aliter tamen intelligit titulus canonis, *ut qui contra professionem ac subscriptionem suam venerit, in concilio deponatur.* Secundum quam expositionem refert Hincmarus verbis aliis, *ipse se honore privabit.* Vt conjectura sit in aliis exemplaribus ita lectum fuisse; quando sibi consentientes habet concilii sui episcopos, & tacentem Hincmarum Laudunensem, quos in tam gravi canonis mutatione mutos esse non oportuit. Ceterum non desunt qui credant ad hoc concilium alludere, aut communi saltem vocabulo includere, Leonem IV. inter receptos ab ecclesia Romana canones numerantem, *Africanensium, Carthaginensium* Quod etsi mihi nondum sit persuasum; si tamen aut admittitur, aut ab Hincmaris creditum unquam est, eo major illius canonis auctoritas esse debuit, quo recentiore decreto in jus canonicum erat immissum.

Canon Carthaginensis explicatur. Concil. Carthag. 2. c. 13. Leo 4 ep. 2 ad episc. Britan. D 20. c. de libellis, & D. 16 c. 11. prima.

21 *Quia si compulsi aliqui.*] Quo modo de varietate exemplarium dicebamus, hac Gregoriana citatione liquido confirmatur, in qua libri nostrates excommunicationem illam ignorant, quæ ab utroque Hincmaro sine dubitatione describitur. Ejus initium recte sic producit junior Hincmarus. *Si qui vero sunt qui dicunt, quia compulsus quispiam necessitate, si anathematizatus fuerit,* (aut contra ea quæ sub anathemate prohibita sunt, præsumpserit) *anathematis vinculo non tenetur, ipsi sibi testes sunt, quia Christiani non sunt.* Et paulo post; *Contra quos diutius non est disputandum, quia despiciendi per omnia, & anathematizandi sunt, ut unde veritatem fallere se credunt, inde in peccatis suis veraciter ligentur.* Ac deinde; *Si qui sunt igitur qui sub nomine Christiano hæc,* (*quæ diximus errorum capitula*) *aut prædicare audent, aut taciti apud semetipsos tenere, hos procul dubio & anathematizavimus.* His verbis immediate subditur; *Ex omnibus tamen capitulis,* &c. Vnde est igitur additamentum illud, quod utrobique legimus in Hincmaris? *Eosque & ego, & omnes catholici episcopi, atque universa ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur?* Profecto ex alio exemplari, sed non sano; cum hæc lacinia, Gregorii stylum minime sapiat.

Locus integer Gregorii l. 9. epist. 39. Laudun. collect. 1. p. 373. *Additio Laudunensis.* *Laudunensis hæc delet quæ parenthesi claudimus.*

IN CAPVT XVIII.

22 SCEDVLAM *quamdam mihi direxit.*] De scedula ista in consilio Tullensi apud Tusiacum conscripta magna est inter Hincmarum utrumque contentio, affirmante nepote scriptam & subscriptam a seipso, & ab aliis episcopis; negante funditus avunculo visam esse in concilio, & a patribus subscriptam. Atque hic dictum suum inde credibile facit, quod multis in partibus vitiosam subscriptionem esse demonstrat. Quæ vitia & nos ipsi legimus in eo concilio, in tomis conciliorum Gallicanorum Illi tamen fidem penitus abrogare difficile est, affirmanti se quam citat scedulam ab archiepiscopo Vesontionensi Harduico viro gravissimo accepisse, & transcripsisse. Ita res videtur extricanda, ut synodi Tullensis apud Tusiacu nomine scripta duo prodierint, verum unum & legitimum, opus senioris Hincmari, quod extat & legitur in tomis conciliorum, germanam & solidam ecclesiæ & beati Augustini de quæstionibus tum agitatis doctrinam continens, teste dissertatore historico, ut in quarto operis libro fusius dictum est a nobis. Hoc agnoscit, & magnam ejus partem producit Hincmarus iste junior, ad librum 55. Capitum

Concilii Tullensis apud Tusiacum canones. Hincm. Laudun. ep. *De his quæ vobis*, p. 616. Tom. 3. conc. Gall. p. 163.

pitum respondens. Sed in eo fallit, quod epistolæ illi synodali *ob prolixitatem* subscriptum non esse commemorat: cum clare testetur senior Hincmarus auctor schedulæ, *authenticam & veram diffinitionem* illam esse, *secundum sacras leges in eadem synodo decretam.* Quomodo autem sine subscriptione dici potuit *authentica*? Alterum scriptum, furtivum, & adulterinum, quod *mendax, & in quibusdam sacris regulis obvians* vocat Rhemensis, ostentat hoc loco Laudunensis, quod incipit, *Cum in nomine Dei omnipotentis*: quod & ipsum extat. Negat tamen archiepiscopus Hincmarus se, aut eos qui concilio interfuerunt episcopos, umquam illud aut vidisse, aut audivisse. Et tamen episcoporum omnium & archiepiscoporum subscripta nomina, quodque mireris, *Hincmari* ipsius *sacra Rhemorum ecclesiæ episcopi*, præfert: & si isti credimus, nonnullorum qui eidem synodo non interfuerunt. Habemus in conciliis falsam hanc collectionem & subscriptionem, ut & veram epistolam synodalem: veram autem, si quæ fuit, collectionem, & veram subscriptionem desideramus. Quibus porro *admonentibus & satagentibus* fraus illa successerit, suo loco aperuimus.

Itaque cum duplex fuerit scriptum, & duplex item subscriptio, ea ex parte conciliari possunt Hincmari duo. Verum hæc superest difficultas, quod uterque animose contendit, uni tantum collectioni fuisse subscriptum, Rhemensis, suæ prolixæ; Laudunensis, alteri *succinctius collectæ*: & uterque se illi synodo interfuisse repetit, ut testi oculato, & auctori subscriptionis credatur. Alterum sane falli necesse est; & æquius videtur, ut pro avunculo stemus, adversus nepotem: non quidem studio partium, sed veritatis. Dicendum enim collectionem cum sua subscriptione a nepote jactatam, fuisse furtim & insciis plerisque concilii patribus factam; quam proinde jure optimo fictam, incognitam, mendacem appellat avunculus, habetque pro infecta. Falsi si quidem convincitur, non solum ex capitibus a Rhemensi notatis: ed etiam ex eo quod Hincmarus ipse, qui nec vidisse, nec audivisse protestatur, si subscriptus legitur cum episcopis aliis, qui idem de se confirmant, cum Rhemigio, Harduico, Francone, quibus præsentibus eam primum accepit & vidit, deferente Heddone Laudunensi præposito: qui profecto si habuissent ante cognitam, Hincmaro stuporem, & dubium omne absterfissent. Deinde, quod magni apud me ponderis est, ea scripti subscriptionisque vanitas & impostura, publice modo audientibus octo provinciarum episcopis proclamatur in synodo, nemine omnium refragante; nemine sibi notam esse affirmante: cum tamen præter Hincmarum Rhemensem, judices hic considerant, Harduicus, Frotarius, Rhemigius, archiepiscopi; Franco, Hildegarius, Adventius, Gislebertus, Engenoldus, episcopi, qui in fictitia illa subscriptione leguntur. Hi omnes si scripto illi in Tullensi concilio vere subscripsissent, illa de tali schedula dicentem Hincmarum non interpellassent, & sibi oblatam, à se subscriptam brevitatis causa, jurassent? Hincmarus ipse Laudunensis, cum stetit præsens in synodo, ejus rei mentionem non potuit inducere, & Harduicum, a quo illam acceperat, contestari, ceteros qui subscripsisse dicuntur, appellare singulatim, ut hoc pro veritate testimonium dicerent, & ex illa metropolitani sui impostura, ejus fidem in reliquis æstimarent? Sit igitur hoc certum pro Rhemensi Hincmaro, schedulam ejuscemodi paucorum dolo fuisse confictam, synodi Tullensis nomine & specie, in concilio nunquam visam, longe minus probatam: non subscripsisse plurimos episcoporum, sed eorum nomina furtim mala manu in eam subscriptionem immissa: epistolam vero synodalem ab Hincmaro *archiepiscopali administratione dictatam*, ut loquitur Laudunensis, vere publice a synodo probatam & subscriptam fuisse. Quod igitur illi figmento, inductus a quibusdam, Ebbone scilicet Gratianopolitano & similibus, Hincmarus nepos subscripsit, contempta synodali epistola, jam tum ostendit, quo animo ferretur in avunculum.

Conc. Rem. 55. p. 595.

Falsa subscriptio.

IN CAPUT XX.

23 **E**T *quia frater Hincmarus.*] De Carlomanni perduellione, ejus complicum excommunicatione, obstinata pervicacia Laudunensis Hincmari, excommunicationem illam æquissimam subscriptione probare refugientis, & reipsa nunquam subscribentis, nihil habeo quod addam ad ea quæ in vita Hincmari præfando retuli. Unum tamen repetere superfluum non est, illa obstinatione cum regis & metropolitani indignationem commeritum fuisse Laudunensem: tum justissimam de rebellionis societate cum illo inita suspicionem dedisse: ut mirum non sit eodem utrumque supplicio postea fuisse punitum.

Laudunensis renuit excommunicationi subscribere.

IN CAPUT XXII.

24 **Q**UANDO *fideles senioris nostri.*] Objicit avunculo nepos factum contra canones, ut Carolomanno ejusque satellitibus in parochia Laudunensi benedictionem, sive a criminibus quæ prædationem comitantur, absolutionem impertiret, cum sua ipsa se parochia Rhemensi continere debuerit. Respondet avunculus, fecisse se, neque solum, sed cum episcopis qui tum aderant: dedisse rogantibus, & pœnitentiam ostentantibus: & hoc jure factum a se, qui sit metropolitanus, & quocumque libuerit provinciæ suæ loco, concilia congregare, & canones ad disciplinam spectantes ferre possit. Quanto magis in Laudunensi parochia, sedi Rhemensi per conditorem Rhemigium peculiariter supposita?

Reconciliationem porro istam in historia non videmus, nisi volumus obscure in ea Bertinianorum annalium narratione contineri: *Quod audiens Carlomannus, cum suis complicibus ad Mosomum perrexit, & ipsum castellum, cum villis circumjacentibus devastavit. Unde quatuor missos suos ficte ad patrem suum direxit, mandans, quod sine honoribus ad illum credens fidei sua veniret, & Deo, & illi de quibus convenerat satisfacere vellet. Tantum ut de his qui cum eo erant, misericorditer tractaret, qualiter salvi esse valerent.* Hic umbra pœnitentiæ apparet, saltem fictæ, quamquam Hincmari & episcoporum reconciliantium nulla fiat mentio. Sequitur: *Carolus autem rex ad eumdem filium suum Carlomannum cum duobus illius missis (nam alios duos secum retinuit) Gauzlinum abbatem, & Balduinum comitem, ipsius Carlomanni sororium misit; mandans illi convenientiam, qua ad eum secure posset venire, si vellet. Ipse autem Carlomannus dolo se simulans ad patrem suum venturum, alios missos impossibilia quærentes ad eum direxit, & ipse in partes Tullenses direxit.* Verum ab hac opinione, ut de ista grassatione perditorum hominum benedictionem illam accipiam, non levia me abducunt, 1. Quod historicus illos negat *a male cœpto vel aliquantulum destitisse*, ac datos obsides, & cessatum a deprædatione profitetur Hincmarus. 2. Illa injuria commotum regem scribit annalista confugisse ad episcopos, & excommunicari satellites filii impetrasse. Atqui reconciliatio Hincmariana illa excommunicatione posterior nulla apparet. 3. Neque mihi placet quod excommunicationem annalista refert ad annum hujus concilii 871. cum & censuram & hanc absolutionem ab hoc tempore remotiorem esse responsio Hincmari significet. Videant igitur indagatores temporum, an hæc conlocutio Karlomanni & benedictio ad primam illius rebellionem pertinere possit: post quam iterum nova molitus apud Attiniacum damnatus sit ad carcerem. Qua de re ipso ejus concilii anno sic agit Bertinianus: *Carlomannus etiam Caroli regis filius, & pluremorum monasteriorum pater, reputatus, quoniam insidias infideliter erga patrem suum moliebatur, abbatiis privatus, in Sylvanectensi civitate est custodiæ mancipatus.* Quod factum non esse prima rebellione potest inde conjici, quod inferius dicitur *post præstita per duas vices sacramenta* pejerasse. Notemus interim, Laudunensem Hincmarum, qui excommunicationi per avunculum dictatæ, & ab omnibus, etiam remotis, episcopis probatæ, contumaciter ad extremum subscribere abnuit, privatam suam in eosdem perduelles intentasse, &, ut videtur, paratam habuisse. Adeo nitimur in vetitum semper; quamquam & dolo id egisse non temere dicatur, ut & regi excommunicationem poscenti satisfaceret, & Carlomanno eam refugienti gratificaretur.

Carlomanni grassatio. Annal. Bertin. ad an. 871.

Annal. iidẽ ad an. 870.

Quod si temporis ratio annalibus Bertinianis hac in narratione non constat: quid dicemus de ultimo ejus ad rebellandum conatu, & eum sequuta excæcatione, quum *secundum sacrarum legum decreta pro admissis suis judicio mortis addictus esset*? Hoc judicium refert hic historicus ad annum 873. Annales autem Metenses, ad synodi apud Attiniacum tempora, anno 870. minus probabiliter. *Per idem tempus*, inquiunt, *Carolus Carlomannum filium suum oculis privavit.* Et relata per compendium frequenti ejus rebellione, & supplicio, addunt: *Orbatus itaque Ludovicum patruum suum adiit, calamitatum suarum ærumnas apud eum lugubriter deplorans. Ille miseratione motu, [a] Absternacum monasterium S. Willibrordi ei ad subsidium vitæ præsentis concessit: ubi non multo post tempore mortuus est, & sepultus.* Hunc ipsum Carlomanni secessum ad Ludovicum Germaniæ regem aliter narrat, & cogitatæ tum etiam defectionis plenum describit Bertinianus annalista: *Sublatum per quosdam homines suos, consentientibus duobus pseudomonachis de Corbeio monasterio* (in quo degebat Ratramnus) & deductum ad patruum, ab illo tandem Luitberto archiepiscopo pascendum in monasterio S. Albani apud Moguntiam commissum esse: eoque facto monstrasse Germanum, quantopere nepotis sui rebellionem, & fœdas depopulationes regionum execraretur. Et hæc de Carlomanno non omnino πάρεργα.

De excæcatione Carlomanni. Annal. iidẽ ad an 873. Annal. Met. ad an. 870.

[a] Epternacum.

25 *Ut secundum formam mystici Nicani concilii.*] Etsi jam antea libellus iste in concilio recitatus *mysticam Nicanam synodum* imo & in libro 55 capitum *sacram & mysticam* Nicanam

Nicanum concilium mysticum.

Nicænam synodum appellaverit, existimo tamen epistolam de qua verba illa decerpuntur, videlicet formulam excommunicationis sociorum Carlomanni, hoc esse scriptum, ex quo sumpta est occasio exponendi, quam ob causam mysticum Nicænum concilium vocetur. Cujus tractatus hæc est thesis: *Quæsitum est, ut a quibusdam mihi dictum est, cur in quodam mea humilitatis scripto, posuerim mysticam Nicænam synodum.* Cum enim scriptum illud tota Gallia, etiam ad Lugdunenses provincias circumlatum fuerit, credibile est illud verbi mysterium, novitate sui, aliis risum excussisse: modestiores autem ignorantiam simpliciter professos, id fusius explicari rogasse: quod peculiari fecit opusculo. Atque ut hoc in vocabulo abstrusiorem doctrinam, absque ulla, ut arbitror, necessitate affectavit, ita brevius respondere potuit, sic loquutum esse Leonem pontificem, ex quo non dubito quin hauserit: *Hoc etiam apud Nicænam mysticus ille patrum numerus definivit.* Vt antiquiores omittam qui tale mysterium in trecentis decem & octo patribus prædicaverunt.

Hincm. Rhem l. 55. cap. c 4.

Idē opusc. 58. p. 816.

Leo epist. 78.

26 *Sed & episcopi Africa provinciæ.*] Celebre & multis nominibus venerandum Africæ concilium 217. episcoporum, in quibus Augustinus, Valentinus, Aurelius, Possidius, Alypius, & sedis apostolicæ legati, Rhemensis Hincmarus vehementer probat laudatque; Laudunensis juvenili levitate contemnit & improbat: uterque ad institutum suum accommodate. Sed jure potiori senior, magnos, & antiquos patres, eorumque decreta veneratur. Quando autem juvenis sciolus de illis scribit: *Nec illud Africanum concilium contra innumerabilia apostolicorum decreta vobiscum valebit*: & postea contemptim: *Si isti non potuerunt, quia forte noluerunt*, nimirum canonem Nicænum de modo appellationum invenire. Hæc, inquam, cum de talibus ac tantis episcopis scribit Laudunensis refractarius, non illos schismaticos facit, sed se contemptibilem & ridiculum. Interest tamen utriusque, quod dixi, ut suam singuli de concilio Africano sententiam tueantur, ob illius cum hoc nostro similitudinem. Nam in illo presbyter Siccensis Apiarius multorum flagitiorum reus & excommunicatus, appellat Romam: appellat & Hincmarus, eludendi judicii gratia. Appellationem Apiarii suscipit Cælestinus papa, & reum absolvit, judicibus suis insultantem: suscipit & Hadrianus Hincmarum, eumque ad se evocat, & advenire vetitum indignatur, interim appellationis interjectæ prætextu sacra omnia & profana violantem, regi, metropolitano, episcopis, conciliis, clericis, laicis, suis, alienis importunum. Hac re permoti patres Africani, negant sic esse appellandum, sic inconsultis ordinariis judicibus recipiendum legitime excommunicatum; hanc appellandi formam concilio Nicæno non contineri; postulant verum canonem sibi ostendi, quem in exemplaribus suis non legunt; rogant Cælestinum, & *impendio deprecantur ut deinceps*, inquiunt, *ad vestras aures hinc venientes, non facilius admittatis, nec a nobis excommunicatos in communionem ultra velitis excipere: quia hoc etiam Nicæno concilio definitum facile advertet venerabilitas tua.* Duziacenses nostri appellatione illusoria negant impediri aut retardari judicium, aut metropolitano primæ cognitionis jus eripi: eamque in rem sibi suffragantes Nicænos, & Africanos istos canones, & plurium pontificum Romanorum decreta producunt. Nemo unquam veterum Africano illi concilio schismatis notam inussit, quia Romani pontificis auctoritate servata, modum appellandi, & appellationem terminandi canonibus sibi notis non congruentem mirabantur. Neque vel istud concilium, vel concilii præses Hincmarus metropolitanus, eam infamiam potest incurrere: eum salvo per omnia apostolicæ sedis privilegio, de tempore solo appellationis disceptetur, & quidem animo sincero, ut effreni turbandi licentiæ frenum potentius injiciatur. Non igitur patres illi schismatici, sed Apiarius, & Hincmarus perperam appellantes, contumaces sunt & rebelles. Vnum deest ad hanc similitudinem: quod Apiarius pœnitentia ductus, scelera palam confessus, a prioribus judicibus veniam petiit & exoravit, totamque illam controversiam feliciter terminavit. Hincmarus autem obstinata contumacia, & deponi, & excæcari, & nunquam in integram restitui meruit.

Concilium Africanum huic simile.

Contemnitur a Laud. Hincm. Laudun p. 618. epist. De his.

Apiarius excommunicatus.

Epist. Cōc. Afric. ad Cælest.

Nullum hic schisma cogitandum.

Apiarius pœnitens.

IN CAPVT XXIV.

27 E*T quia dixit, Suadente.*] Magnum est in hoc capite momentum, & ad causam. Dum enim impudentem nepotis calumniam dissipat avunculus, & scripta sua nobis offert, quæ Sirmondi editoris diligentiam fugerant, & fidem omnem juveni tot mendaciorum convicto eripit. Primum est, quod eius consilio & impulsu, custodiæ mancipatus sit ad Silvacum. Id vero & constantissime negat Rhemensis, & solenni regis testimonio falsum reperitur in concilio, & re adhuc recenti, atque adeo in ipsa doloris acerbitate, avunculum ejus facti non audet insimulare Lugdunensis: ut patet ex e.us epistola expostulatoria. Secundum est, quod epistolas & ad regem, & ad Hodonem episcopum Belvacensem ab avunculo scriptas corrumpat, & invidiosissime interpretetur. Quæ fraus, & impostura, prolatis ipsis literis evidentissime revincitur. Tertium est, quod obstinate declamet, regem adversum se ad iracundiam concitari: cum ex adverso ex literis ad Hodonem scriptis appareat, regis animum jure commotum, ab ipso mitigari, proque ipso Laudunensi, licet immerito, scribi. Quartum est, quod fingat meruisse se avunculi indignationem, quod Rothadum appellantem ad sedem apost. condemnari non probaverit. Hanc vero mendacem esse adulationem, patet ex eo, quod ipse Laudunensis, in synodo Sylvanectensi, Rothadi depositioni interfuit, eamque cum ceteris sua subscriptione firmavit. Nam cum nondum eo devenisset audaciæ, ut hanc discordiæ rationem confingeret, sic eum alloquebatur avunculus: *Tu, si hæc dicis, non me tantum, sed & plurimos plurimarum provinciarum episcopos, immo & teipsum, quod non denegas, quia & denegare non potes, comparticipem in omnibus judicio nostro, mendaciter impetis; non videns quo te laqueo strangules.* Et mox: *Si contra regulas, inimico animo, vel aliqua cupiditate, aut gratia depravatum, nobiscum te judicasse confiteris.* Iudicavit igitur Laudunensis: seque judicasse, perdiu non negavit. neque vero rem, & veram, & omnibus cognitam dissimulare potuit. qua igitur fronte, modo id a se factum negat, & hanc abruptæ amicitiæ causam obtendit? Quintum sequitur proximo capite, quod hoc loco studiosissime confutat, estque duplex: renunciari jussisse Laudunensibus, illos episcopi sui excommunicatione non teneri; & ab ipso sedis apostolicæ excommunicationem pro nihilo haberi. Nemo enim majori observantia Romanos pontifices veneratus est: & Gregorii sententiam ignorare non potuit: *Vtrum juste an injuste obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est: ne is qui subest, & cum injuste forsitan ligatur, ipsam obligationis sua sententiam, ex alia culpa mereatur.* Habebimus & inferius c. 27. evidentem de literis apostolicis calumniam.

Hincmari Laudunensis plures in Rhemensem calumniæ.

Hincm. Laudun. p. 341.

Hincm. Rhem. l. 55. cap. c. 5 p. 400.

Laudunens. p. 617. Greg. hom. 26. in euāg.

IN CAPVT XXV.

28 E*T Antiochena synodus, perfectum illud esse concilium.*] Video id sæpiuscule ab Hincmaro proferri, quod conceptis verbis in Antiochena synodo non video. Multa quidem de metropolitanorum dignitate, juribusque, sapientissime variis canonibus decernit: sed nusquam ait, perfectum illud esse concilium, cui metropolitanus interfuerit. Nisi dicamus sensum canonis 20. expressisse, si non verba. Vbi legimus: *Nullus vero liceat apud se celebrare concilia, præter eos, quibus metropolitana videntur esse jura commissa.* Μὴ ἐξεῖναι δέ τινας καθ' ἑαυτοὺς ποιεῖσθαι (τὰς συνόδους) ἄνευ τῶν πεπιστευμένων τὰς μητροπόλεις Quid etiam prohibet locum hunc iis accensere, qui exemplarium varietate mutantur?

Concil Antioch. can. 20.

IN CAPVT XXVI.

29 Q*VANDO apostolica sedis excommunicationem.*] Etsi multa graviaque negotia Rhemensem Hincmarum cum Nicolao I. papa commiserunt, atque hic illum, agentibus æmulorum criminationibus, asperrime non semel habuerit: de observantia tamen erga sedem apostolicam nihil umquam remisit, neque pontificis censuras neglexisse ullo modo probari potest. Vt ad eumdem pontificem cum omni fiducia non veritus sit scribere. *Perhibente mihi testimonium conscientia mea, licet in aliis sim peccator: tamen in his de quibus me apud auctoritatem vestram audio denotari, non talis sum in oculis divinis, qualis depingor in auribus humanis. De tumore namque erga sedem apostolicam omnium ecclesiarum matrem ac magistram, jam apud sancta recordationis Sergium atque Leonem fueram denotatus: sed debitis obsequiis, cooperante domino, quocumque se locus mihi prabuit, demonstravi quod fidelis & devotus, humilis quoque atque subjectus semper, in omnibus, & ubique, erga sedem apostolicam & ejus rectores extiterim: & modo cum tumore, quem quantum potui ab ineunte ætate vitavi, dolositate, atque crudelitate, apud sanctam & prudentissimam simplicitatem vestram videor denotari.* Et quæ tota illa epistola ad hujus modestiæ confirmationem sparsa sunt. Et alibi: *De dilecto scilicet fratre nostro Vulfado, & ejus collegis, de quibus mihi summa dignitatis vestræ auctoritas, quæ sibi placuit, scripsit, nihil aliud sanctitati vestræ scribere præsumo, nisi quod increpationes vestras non negligenter, sed diligenter suscipio, & præceptiones obedienter obaudio.* Quod & Nicolaus ipse fateri coactus, ad eum in hac ipsa Vulfadi causa scribit. *Tam ex ipsis epistolis, quam ex verbis ejusdem venerabilis viri*, (Egilonis archiepiscopi) *devotionem,*

Hincmarus Rhem. sedē apostolicam sēper coluit.

Hincm. ep. 26. ad Nic.

Idem epist. 27.

Nic ep. 9. ad Hincm. Tom 3. Conc. Gall.

devotionem, & supplicem patientiam tuam, quam erga sedem apostolicam habes, etiam nunc agnovimus. Pontificiarum autem censurarum contemptionem in Rhemensi quo ex vestigio subodorari potuerit, equidem non video, qui etiam in causa Iudith, Caroli regis filiæ, sane impeditissima, laborare jussus, cum aliqua nisi pareret censuræ interminatione, non risit illud fulmen, quod contemptorem decuisset, sed statim cum episcopis suis patrem & matrem illi placare contendit.

[m. ep. ... d Nic.]

IN CAPVT XXVIII.

[Supplendo parvulorum baptismo.]

30 I*TA forte parvulis, quibus baptismum denegari jussit.*] De supplendo parvulorum baptismo, nihil affirmate ponit Hincmarus, sed ad parentum solatium sub dubio humaniorem sensum objicit; a quo tamen in tali consessu patrum, ut ingenue dicam, abstinere consultius fuerat. Nam illa nuda propositione, & qualicumque latronis exemplo, quo credibilem facere nititur, opus Augustini ad Vincentium Victorem, ignotum sibi fuisse testatur. In quo legere debuit, *Noli credere, noli dicere infantes, antequam baptizentur, morte praeventos, pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum.* Quam videtur intelligere nomine *regenerationis* & *spiritus se baptizandis infundentis.* Addit Augustinus: *Exempla enim quæ te fallunt, vel de latrone, qui Christum confessus est in cruce, vel de fratre sanctæ Perpetuæ Dinocrate, nihil tibi ad hujus erroris sententiam suffragantur.* Latronem tamen ex Augustino producit Hincmarus: *Latro quippe ille, quamvis potuerit judicio divino inter eos deputari, qui martyrii confessione purgantur, tamen etiam utrum non fuerit baptizatus ignoras.* Hoc tamen discimus ex dubio Hincmari opinionem illam hac ætate non fuisse ab ecclesia penitus proscriptam, modo peccatum originis non negaretur. Et nostra modo D. Thomæ assectatrix, præcise negat quemquam posse salvari absque baptismo, vel reipsa, vel per totum suscepto, quod de Valentiniano D. Ambrosii creditur. Voti autem capaces non sunt parvuli. Sequitur ergo, ut realis baptismus, absoluta necessitate, quam medii vocant, illis conferendus sit, si salvos esse volumus: neque unquam tolerari potuit in Caietano, quam modo legimus in Hincmaro, sententia. Stare igitur nos oportet veteri sancti Augustini definitione: *Nulla igitur ex nostro arbitrio, præter baptismum Christi, salus æterna promittatur infantibus, quam non promittit scriptura divina, humanis omnibus ingeniis præferenda.* Quod tamen addit eo loco, parem esse participationis eucharistiæ necessitatem in parvulis, non æque admittit ecclesia.

[August. l. 3. de anim. & ejus orig.] *[Vincentii Victoris primus error de baptismo parvulorum.]* *[Th. 3. p. q. 68. a. 2.]* *[Cajet. in D. Th. loco ...]* *[August. l. de pecc. merit. & remiss. c. 23.]* *[Id. c. 24. quid nomine salutis Hincmarus intelligat.]*

Neque prætereunda est Hincmari hac in positione moderatio, qui præter dubium, quo illam enuntiat, ait tantum, fidem parentum vel patronorum *prodesse posse*, qua vero tenus prosit, non explicat: ac non invitus sic intelligi se pro parvulis finit, ut mox pro morientibus, quibus ait gratiam Dei *ad salutem prodesse.* Minorem autem salutem hic arbitror accipi, quam illis temporibus plurimi a regno cælorum distinguebant, ut in historiæ Gottescalci libro quinto notabamus, vitam diuturnitate æternam, tranquillitate doloris omnis expertem, deliciis quibusdam diffluentem, supremæ beatitudini citimam, sed ab ea diversam. Huc transferri credebant etiam adultos flamma purgatoria decoctos, sed inferioris meriti, quam ut ante judicium extremum ad Dei intuitum admittendi viderentur. Quod Hincmarus licet de infantibus absque baptismate, & morientibus absque viatico munere non exprimat hoc loco, non dubito tamen quin *salutis* nomine intelligat. Ecclesia vero mundi invisibilis status conditionesque certius nunc explorans, etsi non jubeat ex Augustini sensu corpoream in igne inferni vexationem infantium credere, neque limbum puerorum cum indolentia aversetur: mediam tamen stationem inter regnum cælorū, & purgatorium omnino repudiat: nec in hac ipsa infantium causa patitur audiri citatus Augustinus. *In cujus regnum non intrabit, nisi quis natus fuerit ex aqua & spiritu: nec præter regnum ejus salutem ac vitam possidebit æternam:* Et mox. *Ecclesia Christi insitum tenent, præter baptismum & participationem dominicæ mensæ, non solum non ad regnum Dei, sed nec ad salutem & vitam æternam, posse quemquam hominum pervenire.* Quem errorem in Vincentio Victore longe vehementius coarguit, quod is crederet, illos interim paradisum incolentes, post extremi judicii diem in regnum cælorum intraturos: quod omnes qui tum fuerunt in Hincmari sententia de mansionum distinctione affirmare oportuit: *Noli credere, nec dicere, nec docere, aliquos eorum qui sine baptismo Christi ex hac vita emigraverint, interim non ire in regnum calorum, sed in paradisum, postea vero in resurrectione mortuorum etiam ad regni calorum beatitudinem pervenire, si vis esse catholicus. Hoc enim eis dare nec Pelagiana hæresis ausa est.* Et paulo post. *Ut excepto errore, quo audes a regno Dei paradisum separare; quibusdam quos reos nasci, sicut catholicus, credis, sine baptismate mortuis, & illius reatus absolutionem, & regnum cælorum non dubites insuper polliceri: quasi contra Pelagium in originali peccato adstruendo, tunc esse possis catholicus verus, si contra dominum fueris in destruenda ejus de baptismo sententia hæreticus novus.*

[D. Th. supplem. q. 69. a. 6. 7.] *[August. l. de pecc. merit. & remiss. ...]* *[Vincentii Victoris secundus error.]* *[Idem. l. de anim. & ejus orig. c. 13.]*

IN CAPVT XXX.

31 S*CRIPSI nempe illi inter cetera.*] Non caret temeritate & audacia, nepotis ad avunculum, juvenis episcopi ad seniorem archiepiscopum legatio, ut si redire secum vellet in gratiam, collectionem qua censuram in clericos Laudunenses latam confutaverat, publice damnaret, igne absumeret, seque contra jus & fas fecisse profiteretur. Quid enim gravius ab hæreticorum perniciosissimo flagitaret ecclesia? Sed ex adverso cum respondet avunculus, immane sibi scelus ab eo suaderi; Christianum nomen hoc facto ejurari; in schisma & anathema sic incurri; ab episcopatu, immo ab ecclesia projiciendum, si tale sacrilegium auderet: cum rem eam comparat cum Africanis illis sub imperatorum tyrannide sacrorum librorum traditoribus: Deo gratias agit, quod ei tentationi non assenserit: Nepotem ad pœnitentiam de perdito illo consilio excitat: hæc, inquam, omnia cum vehementer perorat, nonne in nimiam exaggerationem, cum infinita opusculi sui gloria videtur efferri? Verum hoc tenere nos oportet, agi de mera collectione, quæ Hincmarianum nihil admixtum haberet: eam collectionem ex scripturæ utriusque instrumenti, canonum, & summorum pontificum locis & auctoritatibus fuisse conflatam: postulatum saltem indirecte, ut divinis illis auctoritatibus falsitatem & mendacium contineri protestaretur, illasque eo nomine igni traderet in æternum abolendas. Quod sane sine sacrilegio, & Christianæ religionis abdicatione committi non potuit; neque istud ad gloriam collectoris, sed ad debitam divinis codicibus venerationem pertinet. Atque utinam & omnis illa collectio, & hæc ad Laudunensem epistola, cujus argumentum delibat, ad nos cum ceteris opusculis pervenissent, ut in hujus litis cognitione certius pro alterutra parte versaremur!

[Temeraria postulatio junioris Hincmari.]

IN CAPVT XXXII.

32 Q*VOCUMQUE ab eis conscripta aut roborata fuerint ingenio.*] Cadentis Latinitatis vox est *ingenium* pro arte, machinatione, fraude etiam, & ut communiter loquimur, inventione sumptum: ut in capitularibus, & pœnitentialibus libellis videre est. Qua proinde credi non debet usus esse Alexander papa, qui altero post Christum natum sæculo vixit. Sunt & validiores aliæ rationes, quæ vetustissimas illas decretales primorum pontificum epistolas ponunt in dubio: quia tamen ab istis auctoribus absque scrupulo & ambiguitate recipiuntur, non immerito citantur ab Hincmaro juniore, neque satisfecit senior, adulterinas appellando; sed ea jura quæ ex illis eruuntur, antiquitate desita, & Nicæno concilio priora esse reperendo: quod ante vidimus: aut pernegando pontificis dicta ullo modo ad propositum attinere, quod præstet hoc loco. Quis autem non magnopere miretur, neutri contendentium, nemini judicum vel audientium venisse in mentem, hæc ipsa quæ prolixe referuntur ex Alexandro, in ecclesiam tum adhuc lactentem, & Gentilium tyrannide pæne suffocatam quadrare non posse? Nimirum tam incredibili veneratione sedem apostolicam coluerunt majores nostri, ut quicquid quo tandem cumque modo Romani pontificis nomen præferret, prono mentis impetu indiscussum complecterentur.

[Ingenium.] *[Decretales primorum pontificum epistolæ.]*

IN CAPVT XXXIII.

33 Q*VOD dicit postea illam a me.*] Tota hæc quanta est refutatio Laudunensis apologiæ, tum ejus impudentiam, in coacervandis tot simul mendaciis demonstrat; tum Rhemensis innocentiam, in illo falsi confidenter arguendo, plurimis eorum sedentibus, qui res, cum gererentur, oculis ipsi suis viderant. Debet autem prudenti cuilibet, quæ prima occurrit, placere narratio de professione & subscriptione Laudunensis; in qua non est ea, quam laudat in Cicerone Quintilianus, *callidissima simplicitatis imitatio, qua non solum rebus ipsis vir eloquentissimus, sed verbis etiam vulgaribus, & quotidianis, & arte occulta consecutus est* quod voluit: sed ipsa simplicitas, ab omni fuco remota, usque ad sermonis familiaris utilitatem, res ab Hodone, Frotario, Harduico judicibus spectatas & gestas referens: cui collata junioris Hincmari calumnia, ne pilum quidem verisimilitudinis habere videtur.

[Nepotis in avunculum calumnia.] *[Quintil. institut. orat. l. 4. c. 2.]*

IN CONCLVSIONEM.

34 DICTA *B. Cælestini ad Cyrillum episcopum, de Nestorio.*] Habemus in epistolis Romanorum pontificum, & in communibus conciliorum editionibus unicam Cælestini ad Cyrillum epistolam de Nestorio: ejusdem autem Cælestini ad Constantinopolitanos, & ad synodum Ephesinam singulas de eodem Nestorio. Item ad Nestorium ipsum unam. In quibus omnibus quatuor, locus hic insignis ab Hincmaro citatus non reperitur. At Baronius Ephesini concilii tractans historiam, posteriorem adfert Cælestini ad Cyrillum epistolam *nunquam hactenus editam*, inquit, quæ testimonium istud fuse nobis exhibet. Vt hoc illustri exemplo confirmetur, quod jam ante monstravimus, aliis, & fortasse perfectioribus exemplaribus, quã quæ modo versamus, usum esse Rhemensem.

Epist. pont. tom 1. Concil. general. tom. III. p. 345. seqq. Baron. ad an. Chr. 431.

Licet autem epistola Cyrilli perierit, cui tum respondit Cælestinus: facile tamẽ intellectu est, quid a Romanno scire cuperet Alexandrinus. Nimirum, cum Nestorio decem tantum dies ad resipiscendum & abdicandum errorem essent a Romano concessi, quibus expletis a catholica communione separaretur: dubitavit Cyrillus, an esset immobilis ille terminus, & irrevocabilis sententia? an si post transactos illos dies pœnitentiam & fidem catholicam profiteretur in synodo hæresiarcha, veniam impetrare deberet? Quam quæstionem opportune ad nepotis gesta traducens avunculus, dubitare se ostendit, utrum si jam tandem omnium perperam factorũ pœnitere volet Hincmarus, a synodo possit absolvi? an veterum statuta canonum, quæ illius moribus excommunicationem irrogarunt, sacrosancta esse debeant, & inviolabiliter servari.

IN PARTEM CONCILII TERTIAM, *quæ responsionem episcoporum ad petitionem regis complectitur.*

DE petitione proclamationis regiæ jam ante diximus, quæ ad rem nostram necessaria videbantur. Neque est quod in episcoporum responsione diutius immoremur, cum ea novi nihil ad historiam adferat; aut ullo modo confirmet, vere gesta esse ab Hincmaro quæ rex objicit, quod esset statui causæ conjecturali proprium: sed tantum, rerum veritate supposita, male gesta esse, sacris profanisque legibus declarat: qui status qualitatis vocatur. In quo miraberis lector, nihil leve, nihil indifferens, nihil non gravissimum judicari, ut omnibus illis nominibus, si vel unius reum esse constiterit, damnari mereatur. Ceterum cum in eo scripto satis religiose videantur antistites ad fontes, unde auctoritates hauriunt, digitum intendere: si quando cum vulgatis codicibus eorum citatio minus conveniet, eorum fidei committenda potius visa est, quam tempus in labore inutili collocandum.

IN CAPVT IV.

35 ET *hinc ad Petrum.*] Tituli de quibus hic loquitur Gregorius, sunt locorum, domorum prædiorum inscriptiones, dominum suum declarantes: ut breviter docet Petrus Chrysolog. *Dominum prædiorum limitibus affixi tituli preloquuntur.* & Aug. in Ps. *Vbi potens aliquis invenerit titulos suos, nonne jure rem sibi vindicat? & dicit non poneret titulos meos nisi res mea esset.* Imperatores vela, sive cortinas purpureas suspendebant; modo affiguntur insignia familiæ. Hinc tituli proscriptionis regis jussu ecclesiæ Laudunensis possessionibus affici, cum primum Hincmaro episcopo rex succensuit, narrante Rhemensi: *ut quod antea inauditum est, titulum proscriptionis sustineat, contra decreta omnium sanctorum episcoporum, qui sedi apostolica præsederunt.* Immo vero antea auditum est, cum persequens Ambrosium Iustina *de palatio decanos misit qui vela suspenderent.* Hinc tituli cardinales in concilio Meldensi, cui Hincmarus Rhemensis interfuit, *ut titulos cardinales in urbibus vel suburbiis constitutos episcopi canonice, & honeste, sine retractatione ordinent & disponant.* Ecclesias scilicet cardinum sive regionum urbis, aut suburbii.

Pet. Chrysol. ser. 154. August. in ps. 21. Hincmar. epist. 29. Ambros. epist. 33. Cóc. Meld. can. 54.

IN QVARTAM PARTEM CONCILII, SIVE *Acta synodi cum Hincmaro.*

IN CAPVT I.

36 QVONIAM *iisdem Hincmarus.*] In hac quarta concilii parte res geritur, cujus præcedentia faciunt apparatum: eaque sic gesta narratur, ut omnino synodo toti, non uni reo crimina sua tegenti, & de injuria querenti, nemo sapiens credendum non arbitretur. Quare actorum istorum veritati, opponenda sæpe a nobis erit aut adhuc vigentis vanissima gloriatio; vel jam damnati artificiosa proclamatio, quæ una hactenus apud æmulos Rhemensis Hincmari fidem meruit: quia quod cupiunt ita narrat, ut hactenus falsi revinci non potuerit.

Itaque ut a vocatione ad synodum ducamus exordium, gloriatur apud avunculum nepos, *se neque synodale unquam aut usquam diffugisse judicium.* id quam vere profiteatur, apparet. Nam in tribus synodis accusatus, vix tandem tertia judicium perfici passus est. Ad illam tertiam (quæ hæc nostra Duziacensis est) tertio vocatus a metropolitano, ad extremum ægre Duziacum advenit. Ibi positus, a legatis synodi tertio citatus, intravit in synodum, & regis actionem in scriptis accepit, dato tempore ad respondendum. Postea cum pueriliter procrastinaret, & inducias identidem prorogari postularet, iterum ac tertio revocatus per legatos, jussus est ad synodum regredi, ubi torquente conscientia, & animi levitate, modo respondere noluit, modo respondit; eadem sibi objecta modo negavit, modo confessus est. Hoc nimirum est *nullum unquam synodale judicium diffugere.*

Hincm. Laudunens. ep. Relegi. p. 345.

37 *Et quia quemdam presbyterum.*] Haimeradi presbyteri meminit Laudunensis scribens ad avunculum. *Itaque de causa Haimeradi compresbyteri nostri, eo regulariter & canonice audito rescribam.* Illi contra voluntatem datus erat socius Sigebertus quidam clericus, & ut credibile est, cum aliqua bonorum ecclesiasticorum parte attributa. Id cum gravissime ferret Haimeradus; ad diœcesanum episcopi sui Hincmari, cui apprime carus erat, judicium provocavit, in quo sane litem obtinere perfacile fuit. Vnde libenter episcopus audientiam obtulit Sigeberto; ut *si justam in postmodum se putaret habere querimoniam, loco & tempore congruo & canonico deferret.* Speciose dictum, si sincere. Nam si passus est injuriam Haimeradus, quare ad hanc veram & magnam synodum vocatus, adesse detrectat? nonne vadimonio deserto ipse se damnat, & qui *regulariter & canonice* audiri velle simulat, regulas & canones sibi repugnantes metuit? Fuit autem vetus illa lis, & dudum ante definita; neque prius illam retractari postulavit Haimeradus, quam ad episcopatum pervenisset Hincmarus, ut ex hoc loco discimus, & simul malam fidem tum vetera moventis Haimeradi, tum judicata rescindentis Hincmari.

Haimeradus presb. Laudunens. Hincmar. Laudun ep. Relegi. p. 342.

IN CAPVT IV.

38 CVI *frater Hincmarus respondit*] Interest veritatis & justitiæ, ut totum istud caput conferas, lector, cum prima parte proclamationis Hincmari ad Ioannem in synodo Tricassina. *A Rhemorum archiepiscopo* (neque metropolitanum suum vocare audet, neque vult avunculum) *ad synodum vocatus sum ad Duziacum* villam (pluribus & metropolitani, & regis literis) *quam constituit hebdomada prima mensis Augusti, & monuit me de certis causis paratum esse, ibidem ut responderem. Ad quam cum festinassem* (toties venire jussus) *violentia hostili in medio itinere segregatus sum ab ovibus meis: privatus sum & spoliatus omnibus rebus meis: perductus sum ab eisdem hostibus usque ad præfatam villam.* Si quæ vis hic est, non ab Hincmaro metropolitano, sed ab ipso rege profecta est, quitamen ejus rationem reddit in synodo. *In qua cum consisterem* (in synodo, sex legationibus invitatus & citatus) *jam stabat rex Carolus ante ipsum archiepiscopum meum.* quasi tum primum esset inchoata synodus. Atqui regi & Hincmaro vacaverat libros suos publice recitare: datæ erant episcopis induciæ, ut ad singula regiæ petitionis capita responderent; eaque item responsio in consessu patrum fuerat perlecta, cum in synodo, imo & Duziaci, nondum paruerat Laudunensis. *Tenens in manum scripturam, reputans me esse perjurum, quia Romam sine sua voluntate miserim, & imputans quod eum accusaverim.* Ex omnibus articulis unum deligit, quem scit invidiosissimum, minimeque Romani saporis: atque illum ipsum malitiose depravat: *Ad quæ idem archiepiscopus me respondere jussit. Cui ego respondi, quia pro his de quibus me admonuerat in eadem synodo esse paratum ut responderem, paratus eram scriptis respondere.* Immo vero his in actis præcise negat se responsurum, *ad hæc quæ objiciuntur*, & quæ legit scripta, non responsionem, sed appellationem continent. *Quæ scripta præ manibus tenui: sed ipse non permisit ut synodus scripta mea susciperet.* Legisse tamen hic refertur, & inter cetera, Felicis papæ verba de appellatione. Et si rotulam integram non perlegit, non a metropolitano, sed a synodo interpellatus est, ut ad objecta responderet: *Quia sibi dari jubebat, sed ego suspecto dare nolebam.* Petita & recusata ad eum modum scripta in actis istis non legimus: *De clerico autem meo, nomine Bertario, quem subito requisivit, sed requisitus non adfuit.* Bertarium ne nominant quidem acta

Expenditur proclamatio Hincm.

Hincmar. Laudun in 2. collect. p. 361.

acta, sed Haimeradum. Quem & solenniter requisitum tradunt adesse recusasse: *Respondi, quia ipsi homines mecum veniebant, qui eum comprobaturi essent, si eis venire licuisset.* Hujus responsionis ne apicem quidem acta præferunt. *Sed idem archiepiscopus de his nihil me postea appellavit: sed ad accusationem regis me respondere iterum præcipiebat.* Hic tandem vera loquitur: in ceteris quantæ corruptelæ!

IN CAPVT V.

39 NAM *nec unam rigam de terra.*] Minimum quid terræ non possidebat, quod diceremus vernacule, *pas un seul poulce de terre.* Fulcandus abbas S. Faronis Meldensis, in ejus vita: *Anathematizavit cunctos, qui ex supradicta terra aliquam fraudem facere præsumerent vel usque ad unam rigam minuere.* Quo iniquius est illud Hincmari Laudunensis sacrilegium, quod in concilio Carthaginensi III. de nihil habentibus episcopis & quibuscumque clericis, decernitur, ut *si quid in illo nomine suo comparant, tamquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti in ecclesiam eadem ipsa contulerint.* Quanto minus pretiosam ecclesiæ suæ supellectilem furtim auferre, & chartas alio asportare debuit?

IN CAPVT VI.

40 CVM *licentia domni regis.*] Sine qua nefas optimatibus de regno egredi, aut alios emittere. Sic enim Rhemensis Hincmarus causam reddens cur acta Suessionensis III. concilii Romam missa non sint, *quia nos metropolitani in istis regionibus non habemus potestatem, ut sine consensu, vel jussione regis, aut nos ipsi ire, aut coepiscopos nostros quoquam longius possimus dirigere.* Vnde & Hincmarus ipse per episcopatus initia cum vellet Romam proficisci, a Lothario imperatore, & Carolo rege retentus, *quando valde necessarius eis erat ad sopiendas, quæ tunc exortæ fuerant, perturbationes.* Cum ergo querentem aliquando Laudunensem vidimus, quod appellationem suam prosequi nondum potuerit, & Rhemensem audivimus audacter & serio negantem a se fuisse impeditum: censeri debet regem tetigisse, a quo detineretur: quamquam & rex ipse hominem rideat Romam appellantem: quo nunquam proficisceatur. Sed cum emissarios suos clanculo, & inconsulto rege atque episcopis, ad pontificem legavit, regem accusaturos de bonorum ecclesiasticorum invasione: si non fortasse directe regni jura violavit, at certe contra leges ecclesiæ peccavit, qui sine reclamatione ad synodum id egit, hoc est, rebus quas querebatur ereptas, nondum ecclesiastico judicio in provincia repetitis: peccavit contra caritatem, qui fraternæ correctionis gradus a Christo positos non observavit: peccavit contra veritatem & justitiam, qui contra jus & fas innocentem regem falso calumniatus est.

41 *Et post tantorum ac talium virorum testificationem*] Non potuit tanta calumnia pluribus & gravioribus testibus revinci; recteque judicatum est a synodo, Hincmarum metropolitanum legitimum esse judicem, cujus recusandi & judicium subterfugiendi nulla esset causa probabilis. Post hæc tamen audet scribere Laudunensis in proclamatione: *Sed & addidi, quia non solum suspectum, sed manifestissime illum infestum habebam. Vnde & apostolicam sedem appellavi pro amore Dei, & honore S. Petri, tam de ipsa accusatione regis, quam de præjudicio, quod ab ipso patiebar archiepiscopo.* Fallit in duobus: 1. quod manifestissime apparuit in concilio non infestus, quando & ea calumnia certissime dissipata est, & publice semper protestatus est, non expostulare se tanquam accusatorem, sed tamquam sedis metropolitanæ vindicem. Immo jam ante audierat nepos avunculum ita scribentem: *Ego, crede mihi, non tecum, sed cum tuis improbabilibus motibus, de quibus te sæpe & verbis, & literis reprehendi, & castigavi, & ut doleo, dolui, discordiam habeo. Fac quod salubriter tibi cupio, & tuo convenit ministerio, & me præstabilem ac placabilem in cunctis habebis:* 2. Quod totam suæ appellationis invidiam derivat in metropolitanum, quasi ob solam ejus infestationem, & inimicitiam, coactus sit Romam appellare. Atqui antequam existerent tantæ simultates, in synodo apud Vermeriam, & apud Attiniacum, appellationis scuto vim judiciorum retuderat. At frequenter publice contestatus est Rhemensis, nihil se vetare, quin appellationem suam prosequeretur.

IN CAPVT VII.

42 SED *tantum dixit, quia non fuerit ibi.*] Credo legendum *non fuerint,* ut causetur Laudunensis eo juramento non teneri, quod non tactis evangeliis concepit. Evangelia enim hoc in ritu, qui etiamnum viget, adhiberi solita, quasi Christo ipsi præsenti, & spectanti, fides & reverentia deferretur, norunt vel imperiti. Vnde in legibus Longobardorum, jurare ad evangelia: *Si qualiscumque causa inter homines liberos evenerit, & sacramentum dandum fuerit, si usque ad 20. solidos fuerit causa ipsa, aut amplius, ad evangelia sancta juret, cum 12. aliis suis, id est sacramentalibus. Quod si minor causa fuerit, de 20 solidis, usque ad 12. sibi sextus juret ad arma sacrata. Et si minor fuerit causa de 12. solidis, sibi tertius juret ad arma sacrata.* Ei inferius: *Debitor singulus satisfaciat ad evangelia, vel in arma sacrata.* Formulam jurisjurandi exhibet synodus VI. CP. *Tactis propositis sacrosanctis Dei evangeliis, Georgius Deo amabilis diaconus & chartophylax, juravit hoc modo. Per sanctas scripturas has & Deum qui per eas loquutus est, omnia perscrutatus non inveni,* &c. Credit autem Hincmarus Laudunensis, non dissentiente synodo, totam juramenti religionem in eo contactu & præsentia evangeliorum, aut reliquiarum, esse positam, si vanum & irritum putat esse sacramentum a quo abfuerint evangelia. Nec minore in errore versabantur Græci, qui concepti coram rebus non sacratis, aut pure coram hominibus juramenti nullam vim & vinculum esse arbitrabantur. Sic enim illud Bedæ interpretor in pœnitentiali: *Qui sciens virtutem sacramenti vel perjurit, perjurat in manu episcopi, aut presbyteri, vel altari, vel cruce consecrata, tres annos pœniteat; si vero in cruce non consecrata, annum unum pœniteat. Si autem in manu hominis, apud Græcos nihil est.* Et alibi. *Si quis in manu laici juraverit, apud Græcos nihil est.*

Quod paulo post addit, non habere se cum quibus se idoneum posset reddere. Hoc est, testes locupletes, quorum testimonio vel sacramento purgare se posset de criminibus objectis. Sic in capitulari: *Liceat ei secundum legis ordinem cum sacramento quod posuimus, manu propria singula se idoneum facere: Et si quislibet renuerit venire, & semetipsum idoneum facere nequiverit.* Inde dictum idoniare: *Si quis super missum dominicum cum collecta & armis venerit, & missaticum illi injunctum contradixerit, aut contradicere voluerit, & hoc ei adprobatum fuerit, quod sciens contra missum dominicum venisset,* (quæ omnia sunt Laudunensi objecta, & probata) *de vita componat. Et si negaverit, cum 12. suis juratoribus se idoniare faciat:* Et alibi. *Et liceat ei prima vice per sacramentum se secundum legem idoneare, si potuerit.* Recte vero ibi deprehenditur vana fugitantis hominis tergiversatio, qui magna stipatus suorum caterva, & ante monitus quibus objectionibus esset respondendum, cum in rem præsentem ventum est, negat sibi esse ad manum scripta, & testes, quibus se immunem faciat a crimine.

43 *Vt quilibet illi quacumque vellet objicere.*] Nemo non videt hominem infacetum ridere, & concilio æque ac regi velle illudere. Quare sapienter producuntur canones, qui propter testium opportunitatem judicium intra provinciam fieri jubent, quos in Antonio Augustino collectos habes: præter quosdam hic citatos. Nihilominus Hadrianus pontifex ad episcopos hujus synodi rescribens, idem ipsum, quod Hincmarus, postulat, fortasse ab ipso suggestum: *Rei gestæ veritatem magis invenire cupientes, jubemus ipsum Hincmarum Laudunensem episcopum, vestra fretum potentia, ad limina sanctorum apostolorum, nostramque venire præsentiam. Quo sane veniente, veniat pariter accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui.* Cui diversa respondent antistites nostri manuscripta parte ejus epistolæ quæ incipit *Veniens ad nos*: cujus initium exhibet tomus 3. conciliorum Galliæ.

44. *Et quia isdem Laudunensis Hincmarus.*] Cum istis conferenda est proclamationis ipsius narratio, & de loci utriusque veritate absque affectu judicandum. *Legi manibus tenens auctoritates Iulii papæ, & Felicis papæ.* Id jamdudum factum acta narrarunt, nisi ab obstrepente volumus repetita. *Videlicet ea quæ ipsi in eis præfigunt, de appellationibus episcoporum, quæ mihi servari appellando sedem apostolicam prostrato corpore expetii. Sed nihil horum mea petitio obtinuit. Sed neque litera apostolica quas mihi præsentialiter dederat, quoniam me vocabant, ut procrastinando venire non differrem, si status mei jacturam sustinere non vellem, quicquam prævaluerunt.* Quippe quæ metropolitano per omnia secundum sacros canones subjectum existere jubebant: & occasione adeundæ sedis apostolicæ fretum, ab ea subjectione aliorsum declinare prohibebant. Neque vero dicendæ sententiæ spatium, & perficiendi judicii tantum fuit, ut eum de die in diem differendo, & procrastinando suatim differre cogeret. Ab hoc exemplo, de Rothado judicare difficile non est, & ipso contra Hincmarum apud sedem apostolicam referente: *Mox ego in terra provolutus orabam per nomen æterni Dei ut ab isto judicio cessarent: mihique, ut assidue petebam, Romam proficiscendi licentiam non adimerent; tunc e vestigio tamquam in latronem, more satellitum homines in* me

Margin notes: Leg. Longobard. l. 2. tit. 55. c. 5. — Ibid. c. 10. — conc. 6 œcum. act. 13. sub fin. — Beda l. de remediis peccat. c. 3. Ibid. c. 9. — *Idoneum facere.* Capitul. l. 3. c. 89. — *Idoniare.* Ibid. c. 64. — Ibid. l. 4. c. 26. — *Non proprie judicium Romæ retractatur.* Anton. August. Iur. canon l. 30. tit. 7. — Hadrian. epist. 27. — *Calumnia Hincmari Laudun. in proclamat.* — Rothadus Suession. in proclamat. tom. 3. conc. Gall.

Left margin (partly cut): ...a terra. — ...nc. Carth. III. c. 32. — ...e regis ...tia de ...o non ...e egredi. ...cmar. ...em. ep. ...d Nic. ...doard l. ...10. — ...cmarus ...n. legiti... ...in hac ...doju... — ...em. I. ...ap. c. ...535. — ...re ad ...gelia.

me manus injecerunt, meque rapaciter ad carceralem duxere custodiam.

IN CAPVT IX.

Exponitur proclamatio Hincm.

45 In primis iterum respectandum ad proclamationem Hincmarianam, eaque huic præsenti capiti applicanda: *Iudicium præfatus archiepiscopus super me imposuit, ut ab episcopali removendus essem officio*: auditis viginti circiter archiepiscopis & episcopis illud decernentibus. *Sed alii gemebant flebantque, inter quos nullum merebar pati inimicum.* Quo justius sinceriusque illorum judicium fuisse confitetur. *Scripta quidem ab eodem archiepiscopo ipsis imposita manibus tenentes; sed ore proferre nolentes, inviti vix verba singultiebant.* Tanquam de pueris loquitur, a quibus scholasticum pensum invitis & flentibus Orbilius exigat. Etiamne Remigius Lugdunensis qui tum aberat, postea relegens & subscribens flevit, & singultiit? *Aditum tamen ad sedem apostolicam minime sperantes mihi posse denegari: unde, salvo per omnia sedis apostolicæ judicio, ipsi finem lectionis terminavere.* Quid metropolitanus? nonne & ipse sedis apostolicæ privilegium, & jus appellandi vult reformatum? Ergo si ex ea clausula recte colliguntur alii appellationem comprobasse, quare hic solus impedisse censetur? Quanto magis si formulas ceteras dictavit, eumdem animi sui sensum in omnibus patefecit?

Atque ut per occasionem de hac exceptione modo dicamus: equidem mihi facile persuadeo, additam fuisse ad singulorum sententias consilio & voluntate metropolitani Hincmari synodo præsentis: quod & eam in decretis pontificum, & canonibus legeret, quos summopere venerabatur; & hoc jus esse Romanæ ecclesiæ matris & magistræ ecclesiarum publice omni loco ac tempore prædicaret; & id jucundum fore sciret Hadriano pontifici, in cujus epistola istud ipsum videbat expressum. Quod & evenit, rescribente ad concilii patres pontifice: *Quia cum clamaret in synodo se ad sedem apostolicam vel incunctanter venire, atque in præsentia ejus pro objectis sibi ab adversario criminibus respondere, damnationis in eum non erat proferenda sententia. Tamen sicut ipsius concilii actionibus legitur, quoniam salvo in omnibus judicio sedis apostolicæ illum ab episcopis fuisse judicatum asseritis, nos &c.*

Hadrian. epist. 27. ad episc. conc. Duziac.

De singulorum sententiis.

Ad sententias quod pertinet, singuli, prout cuique libitum est, accusationis capita eligunt, quorum singulorum pœnam, depositionem esse censent: quid si omnia simul unum in cumulum conferantur? Inter quos mihi, ut ingenue fatear, rigidissimus videtur Hodo Belvacensis, qui capitale putat, fuisse approbatam ab Hincmaro legem imperatoriam de resecanda lingua, aut amputando capite delatoribus, si hæc ejus approbatio legem tantum universe & infinite tangebat, non autem privatum quemdam hominem in judicio ejus criminis accusatum, sententia sua premebat, aut testimonio. Quis enim nostrum absque scrupulo non profiteatur, veneficis, exempli gratia, & sepulchrorum effossoribus jure mortis supplicium irrogari? Profecto in hac Hodonis sententia latet reconditum aliquid, quod nostram aciem fugit.

Hodo rigidior.

Quod dictas ex scripto sententias significat proclamator, etsi acta non exprimant, credibile mihi tamen videtur, moderante concilium Hincmaro canonum peritissimo, qui alibi inter ritus proferendæ post accusatores, reos, testes auditos, sententiæ, hunc non omittit ex legibus profanis: *Vt sententia si sine scripto dicta fuerit, nec nomen sententiæ habere mereatur. Quod legale decretum, & in passione domini, super cujus caput posuerunt causam ipsius scriptam, & in martyrum passionibus, quando judicati sunt, observatum multoties legimus: & legatos apostolicæ sedis, auctoritate Leonis papæ, Dioscorum in Calchedonensi concilio; & Felicem, Acacium; & Silverium papam, Vigilium, & ceteros Romanæ sedis pontifices, per scripturam, plures qui resipiscere noluerunt, legimus condemnasse.* Quod & ab ipso in sententia dicunda fuisse observatum habetur inferius. Sic in concilio Tricassino Ioannes papa primum, exinde postulatis induciis episcopi Gallicani Lantbertum & Adalbertum Romanos tyrannos de scripto excommunicant.

Ex scriptis dicta.

Hincm. l. 55. cap. c. 28. p. 501.

Concil. Tricass.

IN CAPVT X.

Cautio Hincmari archiepisc.

46 Et *tunc lecta sunt in synodo.*] Duabus in rebus mox pronunciandæ sententiæ cavet Hincmarus Rhemensis. Primum erga judices confidentes, ut singuli promittant eadem cum ipso judicaturos. Deinde erga pontificem, ad quem appellatur, & acta concilii mittenda sunt, ut absque sedis apostolicæ injuria, canonum & ecclesiarum mores sequutus, in ferenda, nonobstante appellatione, sententia, cognoscatur. Quod enim Innocentii I. Bonifacii I. Leonis magni auctoritate, hortatu, exemplo facit, probandum sperat ab Hadriano II. Et hunc ipsum locum diligenter ab ipso notari cupiunt episcopi nostri, quem ejus reprehensioni tanquam scutum obtendunt. *Vnde nunc nobis non esset necessarium excusare, si is quem nobis jussistis rescribere* (sic papam comiter excusant) *ad locum in gestorum synodalium serie legisset, quod ibi antequam damnationis in Hincmarum proferretur sententia, scriptum est ita. Tunc lecta sunt in synodo ab Adalgario diacono sententiæ canonum, ita eo dicente: Sardicenses canones decreverunt.* Et quæ sequuntur ad finem auctoritatum pontificalium.

Refer ep. Duziac. ad Hadrian in parte edita.

Verum audito Sardicensis concilii nomine, statim apparet erroneum in alterutris illud citantibus judicium. Nam cum sine fine repetat Hincmarus, se in condemnando Hincmaro Laudunensi canonibus Sardicensibus paruisse; Anastasius ex adverso eumdem Hincmarum Rhemensem *contra Sardicensis concilii regulas* egisse scribat, cum Rhotadum, & ipsum *Sedis apostolicæ judicium appellantem, deposuit* necesse est alterutri rationem non constare. Sane in epistola synodali profitentur antistites nostri *juxta ecclesiasticum morem, prout intellexerunt*, judicasse se: quod idem rogatus Anastasius responderet de Rothadi judicio. Eos igitur ut conciliemus, arbitror ego canones Sardicenses ab Anastasio intellectos fuisse de prima cognitione, & judicio ante sententiam episcoporum terminando Romæ a pontifice: ab Hincmaro autem & patribus Duziacensibus acceptos pro cognitione posteriori judicium episcopale subsequente per appellationem. Vtrius autem intelligentia melius Sardicensis concilii, & decretorum pontificalium, quæ ex Innocentio, Bonifacio, Leone citantur, mentem assequatur, ex ipsis verbis promptum est cuilibet judicare. Potest etiam aliter exponi Anastasius, ut *depositionem* intelligat plenam & perfectam, quæ vere ab Hincmaro facta est contra Sardicensis concilii regulat, alium in locum depositi vetantis creari episcopum ante Romani pontificis appellati judicium: contra quem canonem fecit Hincmarus, qui secundum alterum egisse se ceedit.

De canone Sardicensi.

Anastas. in vita Nic. I.

Concil. Sard. can. 4.

Ceterum quando Rothadi mentio ex judicii similitudine inducta est, ex timida illa & verecunda Hincmari cautione, scire volentis a judicibus, an suæ constituerint suffragari sententiæ, debet sapiens quilibet æstimare, verene Rothadus velut tyrannum conciliorum Hincmarum descripserit, qui per vim & metum omnia perturbate ageret. *Denique sæpe fatus archiepiscopus meus, in eodem concilio tanquam imperator triumphans, & tamquam summus ecclesiæ pontifex decernens, subjugata suo potentatus, & oppressa fratrum humilitate, jam mihi intrepide, & ut reor, impie, judicium depositionis emisit: parvipendens quod ulli ulterius inde esset rationem redditurus: & quasi hoc nulli deberet, in seipso confidens.* Hæ querimoniæ nemine contradicente Romæ auditæ, quam procul dissitæ sint ab hoc Duziacensi judicio, in quo summam fuisse Hincmari gratiam pro rege, pro jure metropoleos, pro avunculis nutritoribus contra nepotes alumnos, hoc est, pro jure regni, ecclesiæ, naturæ, adversus ingratissimum, & importunissimum mortalium contendentis, nemo non videt. Ea tamen si moderatissime usus est, quis impotentem dominatum, & vim tyrannicam in prioribus suspicetur.

Calumnia Rothadi in Hincmarū.

Proclamat. Rothadi.

47 *Et omni sacerdotali officio spoliatum decerno.*] Præter abrogationem episcopalis officii & gradus, quam degradationem appellamus, deprimitur etiam ad laicam communionem, ut neque missam cantare, neque cum clericis in choro communicare possit. Hæc enim verba sic interpretari suadet postulatio synodalis epistolæ mox consulendæ, qua rogatur pontifex, *ut non antea communioni sacerdotali, a qua separatus est, restituatur*, quam ejus causa, si retractanda videbitur, in provincia cognoscatur. Huc etiam facit, quod quando Ioannis pontificis miseratione, in synodo Tricassina nonnihil indulgentiæ consequutus est, hoc ejus fautores studiose egerunt, permittente papa, ut missam cantaret, & populo publice benediceret: quo facto nemini dubium fuit, quin communione laica solutus esset, & ad sacerdotalem regressus.

Hincmarus Laudun. ad laicam communionem redactus.

IN SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

48 Occvrrvnt plurima hoc loco non prætermittenda, ut quæ vel ad historiam conferre, vel ex aliquorum animis scrupulos possint evellere. Ac primum quidem universe, fideliter exequi judicantes episcopos, quod Hincmaro promiserunt. De quorum æquitate dubitari non potest, si cogitamus illorum plurimos jam anno superiore in synodo Attiniacensi versatos, causam omnem non tam cognovisse, quam oculis ipsis tetigisse. Atque in ceteris, tres illos electos judices,

ces, Actardum, Rainelmum, & Ioannem episcopos; quorũ tribunal proxime condemnandus effugit. Quid quod jam ante singuli sententiam dixerant; neque aliud synodi præses Hincmarus pœnæ imposuit omnibus rei criminibus in unum collatis, quam quod de singulis decreverant. Quæ res & Hincmari metropolitani moderationem, & concilii concordiam, & judicii æquitatem mirifice commendat. In formula quoque subscriptionis notanda est diversitas inter episcopos, & alios inferioris ordinis clericos, etiam absentium episcoporum legatos, quorum nullus se *judicare* profitetur.

Iam ut ad singulares descendamus: primũ se offert Rhemigius, qui quia cum ceteris sententiam non dixit, ideo *non judicans*, sed *relegens & consentiens subscripsit*. Ne frustra nodum quæramus in scirpo, & simpliciter censeri debet ab ea synodi sessione abfuisse Rhemigius, qua sententia in accusatum lata est. Quæ causa fuerit absentiæ, divinationi relinquitur. Ceterum in synodo *judicasse*, aut post synodi sessionem *relegisse & consensisse*, æque synodi membrum faciunt: ut vere ad eam pertineat Rhemigius, qui & eodem ordine tertius in epistola synodali nominatur. Quamlibet ergo magnificis præconiis virtutem, sanctitatem, doctrinam, sapientiam, gravitatem Rhemigii extollant Gotteschalcani proceres, ea omnia pro Rhemensi Hincmaro, adversus Laudunensem hac in causa militant.

In Bertulfo dignum est observatu, nepotem fuisse S. Adventii Metensis, in metropoli Trevirorum suffectum Theutgaudo, ob synodi Metensis factionem a Nicolao I. excommunicato & deposito. Petente eodem Adventio & Arnulfo, jubente rege Carolo, ad ejus consecrationem adiisse Hincmarum episcopum Laudunensem, Hodonem Belvacensem, & Ioannem Cameracensem, omnes Hincmari metropolitani monitis instructos, *ut a sacris regulis nulla aut negligentia, aut præsumptione in aliquo deviarent.* Ejusdem quoque Bertulfi rogatu, Hincmarus noster Rhemensis *Vuillebertum Catalaunensem misit ad ordinationem Arnoldi Tullensis episcopi: quia eodem Bertulfo infirmitate detento, numerus episcoporum a sacris canonibus præfixus, in ordinatione præsulis, ei non aderat.* Vt inde agnoscas qualis tandem fuerit Vuillebertus qui parebit inferius, quem suum in locum substitui rogat archiepiscopus & primas.

Adalardum, quem Guntbaldi Rothomagensis olim archiepiscopi, qui synodo Meldensi interfuit, nepotem fuisse aiunt, recens creatum fuisse Rothomagensem antistitem oportet, quando apud Attiniacum anno proxime elapso Vvanilo rebus gestis Laudunensis Hincmari adfuerat.

Ansegisus hic prius sancti Michaelis abbas in Bellovacensi episcopatu, deinde Senonensis archiepiscopus est factus anno 871. Geminam obiit legationem Romanam, alteram cum abbas adhuc esset; alteram, cum Senonensis antistes. Vtriusque meminit Aimoinus, l. 5. c. 27. & c. 33. Pridem autem observavit Sirmondus perperam eum confundi cum altero antiquiore Ansegiso abbate Lobiensi, qui Caroli magni & Ludovici Pii capitula in quatuor digesta libros edidit anno 827. De eo in archiepiscopum Senonensem consecrando, scripsit Hincmarus epistolam. Cui tamen postea, imperatore Carolo, Galliæ primatum affectanti generose restitit in concilio Pontigonensi, contraque illum ad episcopos scripsit de jure metropolitanorum.

Adventium Metensem episcopum sanctitatis titulo in ecclesiasticis tabulis illustrem, causæ hujus æquissimum judicem sedisse docet Flodoardi historia, quæ narrat roganti super ea re nonnulla, respondisse Rhemensem: *Item pro his quæ idem Adventius ei mandaverat de Hincmaro Laudunensi episcopo, breviter intimans quæ bona erga ipsum gesserit, & quæ prava ille contra gerebat.*

Hodonem Bellovacensium episcopum non minus quam metropolitanum suum judicem recusasset Hincmarus, si quidem eo ventum foret: ut facile colligi potest ex Rhemensis expostulatione. Verum id profecto injuria. Fuit enim Hodo præclarum hujus sæculi lumen, sive rempublicam spectes, sive ecclesiam; legationibus perfunctus, frequens in conciliis; adversus Græcorum errores & schisma erudite, & ad mentem Hincmari scripsit, & colligendorum operum quæ docti e Gallia viri eadem de re componerent, provinciam sumpsit ab Hincmaro: cujus specimen habemus in opere Ratramni, ad eumdem Hincmarum per Odonem misso. Denique magni apud me momenti est, quod eum Hincmarus pluribus epistolis consiliorum suorum participem facit, in partem rerum agendarum adsciscit, *filium carissimum sæpe vocat*, & magnis negotiis parem existimat.

Ragenelmus sive Ragenelinus, Tornacensis simul atque Noviomagensis episcopus Hincmaro dicitur, pro cujus defuncti eligendo successore, ad Hugonem abbatem scripsit, & ad Ludovicum & Karlomannum Caroli filios, ut canonicam fieri permitterent. Illum vidimus inter electos judices Hincmaro Laudunensi datos apud Attiniacum.

Et ipsi adjunctum Ioannem Cameracensem simul & Atrebatensem episcopum, virum sanctitatis titulo decoratum: pro quo expulsis invasoribus canonice instituendo ad Guntharium Coloniensem archiepiscopum sæpius scripsit Hincmarus. Memorat plures Hincmari epistolas Flodoardus ad Ioannem Cameracensem, quarum nulla apparet residua: nam quæ inter ceteras Hincmari epistolas modo legitur, ea nec in illo catalogo reperitur, nec simile tractat negotium. Ac licet earum una gratiarum referat actiones *pro beneficiis sæpe sibi ab eo impensis*; alia tamen eidem Romam cogitanti recusat commendatitias dare, *quod sine consilio coepiscoporum literas ei dimissorias, maxime pro re incerta dare nequiret.*

Ad hunc locum pertinet Engenoldus Pictaviensis, cujus cum sententiam in concilio supra audiverimus, & nomen in epistola synodica lecturi simus: in hac subscriptione absque amanuensium negligentia prætermitti non potuit.

Ad Hildeboldum Suessionensem cum multa scripserit Hincmarus: duo præcipue rem nostram aliquo modo tangere videntur. Prius, quod eum, cum Vualtero, Gisleberto, & Angelino episcopis invitavit, *ut convenirent secum ad peragendam jussionem papæ Ioannis inter Hedenulfum & Hincmarum Laudunenses episcopos, cum sacrorum observatione canonum.* Quod interpretor, Hincmarum in synodo Tricassina, per papæ Ioannis commiserationem, aliqua redituum ecclesiæ Laudunensis parte donatum, cum Hedenulfo in eadem sede confirmato partiri bona debuisse: eamque curam hercisc ũdæ ecclesiæ metropolitano datam, qui episcopos illos quatuor in consilium advocavit, quo res æquius & magis canonice conficeretur. Posterius, adeo sincere Hildeboldi amicitiam coluisse Hincmarum, ut ille in mortis vicinia constitutus, suam ad hunc confessionem miserit, & absolvi rogaverit. Sic enim historicus: *Item exhortatoriam ad eumdem Hildeboldum corporis infirmitate detentum, in qua juxta petitionem literarum confessionis illius, absolvit eum reconciliando licet per absentiam corporalem.* Cujus facti exemplum aliud illustre habes, anno concilium istud consequente, Rotberti Cenomanensis episcopi, idem ab episcopis in exercitu regio Andegavos obsidente constitutis, per literas postulantis, quas cum episcoporum responsione concilia Gallicana exhibent.

Berhardum Viridunensem episcopum Democharis catalogus post Hattonem ordine trigesimum collocat: Gallia autem Christiana, eo prætermisso in eum numerum Dadonem ipsius successorem insinuat. Sed omnino inter nobilis ecclesiæ præsules recensendum Berhardum, si alia desint testimonia, concilium quod videmus, evincit. Vt ex adverso, in serie Carnutensium antistitum, idem Demochares Gisleberti nostri oblitus est, quem Gallia Christiana pluribus conciliis frequentatis nobilem repræsentat. Inter hæc & similia, quis mirabitur Engenoldum Pictaviensem in hoc subscribentium catalogo, nescio qua incuria, desiderari?

Porro qui paulo ante Angelinus nominatus est ab Hincmaro, quis alius est, quam qui Engilvinus, in Pontigonensi concilio Ingilvvinus scribitur, Parisiensis episcopus, tantæ vir probitatis atque auctoritatis, ut eum Carolus rex a filii sui Ludovici latere nunquam voluerit discedere? Habuerat anno superiore apud Attiniacum Laudunensis Hincmarus amicum Æneam Parisiensem, cujus consiliis regeretur, & foveretur præsidio: judicem modo experitur Angelinum: quia viro gravissimo tanta mentis levitas, morum perturbatio probari non potuit.

Iam alter in Biricone ordo incipit, non dicentium sententiam, sed ab episcopis judicata, subscriptione firmantium. In iis familiam ducit chorepiscopus, qui neque sic antea loquutus est, ut damnaret episcopum, sed ut a metropolitano damnari suaderet. Non enim is erat Hincmarus, qui magnam in synodo, cui præsidebat, auctoritatem chorepiscopos usurpare sineret, quorum officium & institutum numquam magni faciendum putavit. *Sicut & quidam episcopi*, inquit, *etiam a longe præcedentibus temporibus scandalum pro sua quiete, & voluptatibus in ecclesiam intromiserunt, ordinantes chorepiscopos, & eis quæ summis pontificibus conveniunt, agere permittentes. Quos apostolica fides sæpius reprobavit & apostolico mucrone recidit, sicut in decretalibus eorum, qui voluerit recensere, inveniet. Inter quos Damasus papa de talibus dicit episcopis. Illi, inquiens, episcopi, qui talia sibi præsumunt, videntur mihi esse meretricibus similes*, &c.

Sigloardi archipresbyteri meminit Flodoardus, eas enumerans epistolas quas ad ipsum pluribus de negotiis scripsit Hincmarus, quæ declarant parem archiepiscopo suo

Margin notes (left): *Rhemigius Laudunensis.* — *Bertulfus Trevirensis.* — Flodoard. l. 3. c. 21 — *Adalardus Rothomagensis.* — *Ansegisus Senonensis.* — Flodoard. l. 3. c. 23. — Hincmar. opusc. 44. — *Adventius Metensis.* — Flodoard. ibid. — *Hodo Belvacensis.* — Hincmar. epist. 51. — Flodoard. ibid. — *Ragenelmus Tornacensis.*

Margin notes (right): Idem. l. 3. c. 19. 24. — Hincmar. epist. 12. 13. — *S. Ioannes Cameracensis.* — Flodoard l. 3. c. 24. — Hincm. epist. 53. — Flodoard. cit. c. 23. — *Engenoldus Pictaviensis* — *Hildebol. Suessioniensis* — Ibid. — Ib. Hincm epist 40. — *Absolutio data absentis.* — Tom. 3. conc. Gall. p. 405. — *Berardus Virdunensis.* — Democh l. 2. c. 33. — Gall. Chr. — Democh l. 2. cit. c. 18. — *Engilvinus Parisiensis.* — *Birico chorepiscopus.* — *Chorepiscopi improbati* — Hincmar. epist. 45. — Damasi epistola cõtra chorepiscopos. — *Sigloardus archipresbyter.*

Flodoard. l. 3. c. 28.
Hadrian. ep 29. ad Carol. reg.

suo in disciplina ecclesiastica fortitudinem illi defuisse.

Ad extremum omittendum non videtur, scripsisse Hadrianum ad Carolum regem, Hincmarum Laudunensem episcopum *a præsulibus decem provinciarum fuisse depositum.* Interfuerunt certe huic concilio episcopi ex provinciis decem, nimirum archiepiscopi octo cum suffraganeis nonnullis, ac præterea Actardus ex Turonensi provincia, Franco ex Coloniensi. Quemadmodum in synodo Tullensi apud Saponarias, ante decennium & amplius habita, præscriptum est in titulo, *Synodus duodecim provinciarum*, cum in ea octo numerentur metropolitani, & episcopi præterea ex quatuor aliis provinciis, Senonensi, Viennensi, Moguntinensi, Tarentasiensi. Sunt qui hanc synodum octo provinciarum appellent, quod provinciarum numerum dicant ex archiepiscopis, qui synodo intersunt, colligi: in hac autem nostra non plures octo nominentur.

IN QVINTAM CONCILII PARTEM *quæ epistolas complectitur.*

IN EPISTOLAM SYNODALEM.

Actardus synodi legatus.

49 QVAM *per hunc fratrem & venerabilem coepiscopum.*] Actardo Nannetensi hactenus episcopo, bona ecclesiastica Nortmannorum incursione magna ex parte perierant: atque is ab Hadriano papa literas impetraverat, quibus aliis Carolinis regni episcopis, præcipueque Hincmaro commendabatur, ut si quæ forte vacaret ecclesia, in ea collocaretur. Quid egerit Hincmarus, ipse postea narrabit. Accidit autem ut circa hæc tempora, per obitum Erhardi archiepiscopi, destitueretur pastore illustris ecclesia Turonensis Actardi alumna & nutrix. Hac opportunitate utuntur patres, ut Actardum ad Hadrianum delegent, simul acta literasque concilii laturum, simul a pontifice Turonensem cathedram impetraturum.

Caroli cum Ludovico fratre colloquium. Annal. Bertin. ad an. 871.

50 *Et domnus rex cum quibusdam episcopis.*] Narrat annalista Bertinianus hoc anno post indictam Duziaci synodum, regem Carolum, petentibus nepotibus suis Ludovici fratris sui Germaniæ regis filiis, Ludovico & Carolo, *per Viridunum obviam illis, locuturum cum illis, perrexisse, & inde ad synodum in Duziaco rediisse.* Ex exposito synodi successu, reversus ad principes hæc habet: *Prædicti quoque nepotes regis in Duziacum venerunt ad eum, petentes ut eos cum patre suo pacificaret. Sed & missi Ludovici fratris sui ad eum venerunt, postulantes ut obviam illi secus Trajectum municipium ad colloquium illius veniret: sicut & fecit: ducens secum missos nepotum suorum, qui ea quæ petierunt, apud patrem suum ex illorum voce narrarent. Vbi etiam missos Karlomanni filii sui, interveniente Ludovico fratre suo, Carolus rex audivit; & sicut antea sub conditione suæ correctionis eum redire ad se invitavit. Quæ invitatio nihil profecit. In quo aliquamdiu colloquio Ludovicus & Carolus immorantes, aut parum, aut nihil profecerunt.* Deo per filiorum discordiam in Ludovicum Germanum conferente, quod ipse cum Lothario parenti optimo Ludovico Pio commodaverat.

Hincmari Laudunensis sacrilegium.

Hadrian. epist. 29. ad Carolum.

51 *Inde umgas ad spatas, & balteos, & calcaria.*] Miror equidem sacrilegiorum istorum voces non altius in hominum auribus insonuisse, ut omnes undique adversus impium hominem armarentur. Atque huc maxime respectare mihi videtur Hadrianus ad Carolum regem scribens, cum ait *in synodalibus literis, metropolitani, & regis, nec non in libello reclamationis cleri & plebis Laudunensis, seu in libello continenti seriem gestorum synodi, tanta turpia, tanta dictu nefanda, tantaque execranda, & auctorem suum damnantia referri, ut incredibilia ab ignorantibus videantur.* Rhemensem autem ad eam famam & vulgi querelas, in rebus tantis, quæ obscuræ esse non poterant, tacuisse nemo mihi persuaserit: sed periisse potius increpationis ejus literas, eo non invito, ne tanta labes ad perpetuam infamiam ejus nomini adhæresceret.

Vmga.

Hosa quid? Lud de la Cerda adverss. sacr. c. 61. n. 11.

Quid porro sit umga, sola novit barbaries. Nisi uncos intelligamus vinciendis & comprimendis ensibus, balteis, calcaribus accommodatos. Hosas enim caligas dicimus apertas & solutas, quæ apud Ludovicum de la Cerda in adversariis sacris, a Vvarnefrido sic describuntur. *Calcei his erant ad summum pollicem pene aperti, alternatim laqueis corrigiarum retenti; postea vero cœperunt hosis uti, super quas equitantes tubragos birreos mittebant.* Caligas solutares appellat Thvvroch in chronico Vngaro. *Corpus ipsius splendidissimi tunica scarlatina, ac etiam caligis solutaribus, gemmis pretiosissimis contextis.* Quæ ille tubragos, alii tubrucos vocant, sic dictos ait Iuvenalis interpres, *quod tibias braccasque tegant.*

Pecunia diversi sexus.

August l. 4. de civit. c. 24.
Idem l. 7. c. 11.
Iupiter Pecunia.

52 *Et generis diversi ac sexus pecuniam.*] Vox insolens, & nusquam alibi mihi lecta, neque ego sexum alium in pecunia conjicere possum, quam si aurum pro mare, argentum signatum pro femina accipias. Vide utrum huc referri possit, quod Augustinus de diis gentium scribit. Pecunia dicta est dea, quæ dat pecuniam, non omnino *Pecunia Dea ipsa putata est.* Et alibi expressius. *Dicerem quippe noluisse illos Iovi femininum nomen imponere, nisi & in illis versibus* (Valerii Sorani) *progenitor genitrixque deum diceretur: & inter alia ejus cognomina legerem, quod etiam Pecunia vocaretur: quam deam inter illos munusculariis invenimus, ut in quarto libro commemoravimus. Sed cum & mares & feminæ habeant pecuniam, cur non & Pecunia, & Pecunius appellatus sit, sicut Rumina, & Ruminus, ipsi viderint.*

Locus expenditur.

53 *Quod & de Rothado faceremus.*] Quid hic facit intempestiva Rothadi mentio? & si ea inducenda est, cur tamquam de præsenti negotio agitur, & adhuc integro, licet tot ante annis sit confectum, & Nicolaus papa, Rothadusque vivis excesserint? Faceremus, inquiunt, si legati Alpes transire possent. Potest modo Actardus cum actis hujus concilii: quidni igitur modo & illi? quid est autem, si concederetur in illis temporibus? quis ita loquitur? Fac tamen concedi. Quid conferent acta Suessionensis concilii sub Nicolao I. ad acta synodi Duziacensis sub Hadriano II. Concludendum omnino, vel intrusum esse hunc versum ab sciolo aliquo, perquam importune; vel saltem aliter conceptum fuisse, ad præterita tempora respectando. *Quod & de Rothado fecissemus, si legatis nostris facultas transeundi Alpes in illis temporibus concessa esset.*

Rothadi appellationem prosequentia historia.

Quod dictum ut abducamus ab hac epistola, & absolute in se spectemus, omnino verum est, aut fallunt historici: nihil omiserunt Suessionensis III. concilii antistites, ut damnatum a se Rothadum Romam appellantem mitterent, ut acta concilii per Odonem Nicolao significarent, ut legatos suos facti rationem pontifici reddituros repræsentarent. Sed quo minus Romam tangerent, vis externa obsuit, quam fuse Bertinianus annalista exponit, & nos, ad declarandam innocentiam Hincmari, ex eo describimus.

Annal. Bertin. ad an. 863.
Nicol epist. 16 tom. 3. con. Gall.
Annal. Bertin. cit. ad an. 864.

Ad annum igitur Christi 863. hæc habet. *Carolus VIII. Kal. Novembris synodum in Vermeria palatio habuit, ibique abbatiam S. Carilephi super Rotbertum episcopum Cenomannicæ urbis, qui eam per apostolicam commendationem juri sui episcopatus mancipatam tenere volebat, legaliter evindicavit.* Habes in conciliis Gallicanis epistolas Nicolai papæ complures ad diversos ea de lite; & earum unam ad Hincmarum increpatoriam, quod monachis favere videretur. Ita nihil unquam impune licuit archiepiscopo Rhemensi. Pergit historicus. *Et Rothadum nuper depositum, sicut domnus papa ei mandaverat, cum suis & episcoporum literis atque vicariis Romam misit.* Ac deinde anno consequente, profectionem ipsam & conatum sub oculos ponit. *Carolus cum epistolis per Rodbertum* Cenomannicæ urbis episcopum (nam concilii legatus erat Odo Belvacensis) *Romam, sicut apostolicus jusserat, Rothadum dirigit. Sed & episcopi regni ejus, vicarios suos cum synodicis literis de causa ipsius Rothadi ad apostolicam sedem mittunt, quibus Ludovicus (imperator) transitum denegat. Ipsi autem legati tam regis, quam episcoporum, impossibilitatis suæ causas Romam eundi clanculo papæ cognitas faciunt. Rothadus simulata infirmitate, Vesontio, ceteris patriam repedantibus, remanet: & post aliorum regressum, per Curiam, suffragantibus sibi Lotharii & Ludovici Germaniæ regis fautoribus, Ludovicum imperatorem Italiæ adiit, quatenus ipsius solatio Romam valeat pervenire.* Hæc si vere gesta non essent, non ea simplicitate referrentur. Quæ si Romæ positus pontificem celavit Rothadus, silendo veritatem prodidit.

Postulatum episcoporum pro Actardo.

54 *Venerabilem denique fratrem & coepiscopum nostrum Actardum.*] Eadem verbis pene iisdem pro Actardo postulant Hincmarus Rhemensis, & rex Carolus, privatis ad pontificem epistolis: eaque una videtur esse causa, ut supra dicebamus, cur ipse præter ceteros delectus sit, qui hæc acta Romam perferret. Duo autem postulant: primum, ut ab ipso, Turonensi ecclesiæ incardinetur, sive applicetur, addicatur; est enim ex S. Gregorio & aliis nota vox. Secundum, ut hæc per pontificem institutio, ejusdem ecclesiæ privilegiis non præjudicet; neve post Actardi mortem, electionis jus illi eripiatur, tamquam ad sedem apostolicam semel ab episcopis Gallicanis delatum. Prioris postulati, tres afferunt rationes: quod eum clerus populusque Turonensis eligat, & expetat: quod eum commendans Hadrianus ipse literis suis simile aliquid optare & permittere sit visus: quod jam illum pallio, velut archiepiscopatus candidatum, decoraverit. Huic postulato prona voluntate annuit Hadrianus, & per

per nostra apostolica auctoritatis decretum, inquit, *constituimus cardinalem metropolitanum, & archiepiscopum Turonica ecclesiæ atque provinciæ*: eamque in rem Antheri papæ veterem decretalem citat de mutatione episcoporum de civitate in civitatem. Aliis quoque literis ad regem, conditionem petitam admittit, ut *post ejus decessum electio canonica & ordinatio a suffraganeis episcopis ejusdem metropoleos Turonicæ, canonice celebretur ex more.* Eamdemque ecclesiam hostium incursionibus desolatam, *meritis gloriosissimi confessoris Christi Martini honorabilem semperque venerabilem, & inter Gallicanas eamdem vel secundam, vel tertiam provinciam Turonensem* Caroli regis magnificentiæ impense commendans sic ab eo locupletari cupit & ornari, *ut non ulterius Cæsarodunum, sed Karolidonum in perpetuum vocetur.*

Erit tamen hac in petitione, & concessione, qui sic disferat. Cur antistites Gallicani electionem, & ordinationem suam esse, conditione apposita monstrarunt, cur rex ipse Carolus, neque Egilonem metropoli Senonensi datum esse, Nicolaum primum celaverit; & Vulfadum in Bituricensi sede collocatū, ab Hadriano confirmari cupierit? Declarant enim hæc exempla, non pleno jure ordinatos fuisse tum etiam temporis saltem metropolitanos, a suffraganeis: sed pontificis Romani consensum fuisse quæsitum. Ergo videtur inutilis illa conditio, quæ postulat ab antistitum primo, ut suo jure se privet. Respondeo, proprium hoc fuisse semper ecclesiæ Gallicanæ, ut supremam sedem eximie veneraretur, præsertim istis Carolinorum regum temporibus, vix ut quicquam ullius momenti inconsulto pontifice moveret: neque inter eos tam juris esset contentio, quam caritatis paternæ in filios obsequentissimos; filiolitatis, ut dicebant, in optimum parentem. Quare electionum & ordinationū jus liberrimum benevolentissimis pontificibus Romanis habebant ecclesiæ: & istæ, si quid præter ordinem accideret, ad pontifices devotissime deferebant. Unde Actardum incardinare se potuisse non tacent: sed id ut splendidius, & majori cum auctoritate fieret, perfici cupiunt a pontifice. Longe autem alia est Egilonis & Vulfadi causa, quæ non absque aliqua necessitate pontificibus Romanis oblata est. Nam Egilo ex alia assumptus provincia, ad Senonensem transferebatur, non recte secundum canones, clamante Nicolao, *indecorum, quin potius illicitum esse, in aliena stipendia quemquam irrepere, & ex transverso venientem in castra, inter quæ non militavit, ducatum arripere.* & profitente, in animo sibi esse *hanc temeritatem, & sacrorum super hoc canonum violationem familiarius in illis regionibus dilatatam, generalis decreti sui ligone radicitus extirpare.* Hinc est quod Hadriano epistolæ istę omnes inculcant, Actardum in ecclesia Turonensi baptizatum, nutritum, tonsum, ad episcopatus ordinem per singulos gradus esse provectum. Illam ergo dispensationem, ejus in ecclesiam Turonensem translatio non requirebat. Vulfadus autem præter hanc causam, (Rhemensis quippe clericus Bituricas migrabat) illi etiam ecclesiæ per regem, absque pontificia voluntate & dispensatione datus erat episcopus; atque idem nondum ex toto suis ordinibus restitutus, quibus eum dudum Suessionensis secunda synodus exuerat. Quod *minus caute & fixe*, nimis *maturato* factum se inconsulto, jure improbat Nicolaus. Actardus ex adverso, rogante pro eo pontifice Hadriano, & jam pallium ipsi concedente, ad sedem vacantem postulatur: neque ullo trium dispensationis capitum indiget.

55 *Genio pallii a vestra benignitate est honoratus*] In rationibus per episcopos allatis, consideratione digna mihi videtur tertia, quæ pallium Actardo datum commemorat, e sede Nannetensi ejecto nondum in vacantem ullam adscito, verbo dicam, episcopo, & quidem sedis incertæ. Talis concessio in epistola Hadriani ad ipsum legitur, dicentis se *decus pallii pro Dei solius amore concedere.* Et quidem magno privilegio, tamquam confessori, & religionis causa exulanti, *quem inter furentium paganorum manus & gladios confessus es.* Et expressius post pauca. *Quod non aliter tibi, nec cuilibet absque metropolitis concederemus, nisi multoties exilia, mare, vincula passo, etiam ad capitalem sententiam frequenter tracto, teste tuo metropolitano, hoc tua, ad celerrima consolationis solatia, tanta exigerent detrimenta; quin potius merita. ut videlicet habeas pro exilio & catena, pallii ornamenta, non in tua ecclesia perenne decretum, sed ad tuum, certo tempore, vitaque præsentis specialiter usum.* Quod iisdem pæne verbis renunciat Hadrianus concilii Suessionensis patribus, ea epistola qua ipsum petit in ecclesia, *qua forte suo fuerit viduata rectore, penitus incardinari.* Quare cum S. Gregorius ad Brunichildem reginam scribat, ex prisco more duas in donando pallio conditiones attendi, *ut honor pallii nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat*: tanta sunt in Actardo merita, ut etiam ultro ne speranti quidem, nedum *fortiter postulanti*, dari possit ac debeat.

Ex quibus duo discimus, alterum, non solis metropolitanis, sed etiam inferioribus episcopis concedi pallium, quemadmodum & olim Siagrio Augustodunensi datum est a Gregorio magno. Et S. Adventii in episcopatu Metensi successor Vualo Hincmarum Rhemensem consulit, *de pallio a sede Romana sibi obtento, unde archiepiscopus ipsius* (Trevirensis) *literas papæ suscipere noluit.* Quæ fuerit causa recusandi, disceremus ex Hincmaro, si responsio superesset. Alterum, tantam fuisse Gentilium Nortmannorum persecutionem in Galliis, ut etiam confessores & martyres daret ecclesiæ: cujusmodi Noviomenses tabulæ Immonem nobis offerunt in urbis direptione ab Hastingo Nortmannorum duce interfectum. Florebat autem cum Hincmaro, multisque cum illo synodis interfuit, atque illi primum Carisiacæ, in qua Gotteschalcus luculente tractatus est.

Flodoard. l. 3. c. 23.

S. Immo Noviom. mart.

IN EPISTOLAM HINCMARI RHEMENSIS.

56 In Africano concilio, præter epistolam synodicam conventui toti communem, privatas etiam literas ad Innocentium papam dederunt selecti quidam episcopi, Aurelius, Augustinus, Alypius, & alii. Quorum exemplo potuit Hincmarus concilii præses, & actor præcipuus, post epistolam synodalem, quæ stilum ejus redolet, privatim ad Hadrianum scribere, & animi sui sensa de Hincmaro Laudunensi, fidenter exponere. Sed & aliæ intercesserunt causæ, quæ currentem impellerent. Una, quod Actardus Hincmaro peculiariter commendatus erat ab Hadriano, epistola officii laudisque plenissima. Res igitur exigebat, ut quæ jam egerat in ejus gratiam, explicaret. Altera, quod presbyteri cujusdam Trisingi ab Hincmaro depositi causam cognoscere volebat pontifex: quam per Actardum mitti opportunitas invitabat. Sunt igitur epistolæ tres partes, de singulis personis singulæ: de Actardo, commendatitia; de Hincmaro, expostulatoria; de Trisingo, exegetica.

Cur privatim scribat Hincmarus.

Hadrian. epist. 4. ad Hincm.

57 *Et a paganis Nortmannis, nec non & a pseudochristianis.*] Facit utramque paginam in historia Caroli Calvi, Nortmannorum sive Danorum irruptio in Gallias, deprædatio, immanitas, quæ religione Christiana, & Gallico cælo soloque mirum in modum mitigata est. Quod autem & Britonibus infensus sit Hincmarus, ea videtur esse ratio, quod & primi eorum duces tyrannice regnarunt, & episcopi diuturno schismate, quod tum adhuc perennabat cum ista scriberet, a metropolitano suo divisi, & excommunicati, ecclesiam male habebant. De Nomenoio quidem duce, nota est epistola synodalis concilii Turonensis IV. quod alii Parisiense malunt appellare, in qua hæc inter cetera. *In quo tamen regimine qualem te exhibueris, testis est conscientia tua, & amara querimonia diversarum ecclesiarum, & afflictiones nobilium & ignobilium, divitum & pauperum, viduarum & orphanorum, quos damnabili cupiditate, & horribili crudelitate vexasti. Sed quia Christianum nomen non penitus abjecisti*, &c. & paulo post. *Cupiditate tua vastata est terra Christianorum, templa partim destructa, partim incensa, cum sanctorum ossibus ceterisque reliquiis.* Et quæ sequuntur. In epistola quoque synodali concilii Suessionensis III. dicuntur *nomine tenus Christiani, quoniam cum sint barbari, feritate nimia tumidi, nullis sacris constitutis obediunt. Sed prolibitu insipientia malevolentiaque sua cuncta peragunt.* Potissimum querelarum caput, & ecclesiæ morumque strages inde fluxit, quod ejectis legitimis episcopis, alios suę gentis & linguæ in sedes episcopales intruserunt, & a Turonensi, ut diximus, metropolitano suo per schisma separati, Dolensem sedem *metropolim contra fas habere jactitarunt.* Non sine aliarum tamen urbium contentione, *licet nulla memoria sit*, inquit Nicolaus papa, *vos in vestra regione ullam habuisse metropolitanam ecclesiam.* In ejectis fuit Actardus, in intrusis Gislardus: cum hujus causam eidem Nicolao probare per literas conaretur Salomon rex Britonum, hoc ab eo responsum tulit *De Gislardo autem & Actardo episcopis, de quibus scripsisti, multo aliter quam tua referebat epistola in scrinio nostro reperimus. Licet non bene faciat Actardus, quia denuo consecrat, quos Gislardus in eo gradu dignoscitur ordinasse: tamen Actardus invenitur ante Gislardum episcopatus officium suscepisse. Denique sanctissimus Leo papa, Nomenoio scribens, inter cetera, præcipuum Actardum appellat, & hunc sanum sapere, & sanum docere, vivere, ac permanere denunciat: Gislardum vero, tamquam prædicti Actardi sedulum invasorem denotat.* Eadem epistola Leo *furem & latronem Gislardum in Namnetica sede* vocat: *qui viventis (quod non licuit) locum non timuit usurpare*: vetatque Nomenoii patrocinio tegi. Ex his vides vetus istud esse certamen, & jam a patribus Suessionensis III. Actardum sedi apostolicæ commendatum; neque aliud

Persecutiones Nortmannorum paganorum. & Britonū.

Epist. syn. conc. Tur. IV. tom 3. conc. Gall.

Epist. syn. concil. Suess. III.

Nicol. ep. 56. ad Sal.

Actardi & Gislardi contentio: Leo papa.

7 q. Non furem.

decrevisse Nicolaum, quam ut causa vel apud metropolitanum Turonensem, vel Romæ apud pontificem disceptaretur. Rebus autem desperatis, alia ratione juvit Actardum Hadrianus, convenientibus in illlud humanitatis officium episcopis Galliarum.

Actardus quomodo duabus ecclesiis præpositus.

58 *In qua vacante ecclesia diœceseos nostræ.*] Duas ob causas negat vacanti Morinensi ecclesiæ incardinari potuisse. Prior est, quod pauca quæ superetant ex latrocinio barbarico Nannetensis ecclesiæ bona procul inde distarent, quibus conservandis volebat tum etiam invigilare. Posterior, quod per canones eum non licebat in duabus provinciis censeri, Turonensi, ad quam Nannetes pertinent, & Rhemensi, ad quam Morinenses. Sed iste, meo judicio, merus prætextus est, & prudens Hincmari cautio, in Actardi consilia solertius penetrantis. Videbat enim eo tendere hominem, ut conservata Nannetensi sede in aliam simul immitteretur, contra canones, vetantes uni duas esse subjectas. Id consequuturum facilius, si Morinensi, quam si nobiliori & locupletiori Turonensi addiceretur; qua turpe illi foret non esse contentum. quapropter Morinensi, tamquam viliore, prætermissa, modis quibus potest omnibus contendit, ut Turonensi incardinetur, ejusque rei maxime probabiles rationes affert. Et si conjecturis agere licet, ejus suasu factum facile crediderim, ut Actardus Herardo mortuo, sufficiendus a clero & plebe diligeretur; sibique ipsi postulatio regi offerenda cõmitteretur: *quod idem pontifex promptissime peregit*, inquit Flodoardus. *Intimans etiam regi de quodam clerico, qui se ingerebat, non recipiendo.* Quod si postea, Romæ positus in sua legatione Actardus, utramque sedem ab Hadriano impetravit, quod his verbis regi significare videtur pontifex. *Et si Namnetica contigerit ecclesia ad priorem redire statum, nihil officiat ei hac necessitatis unitio, quam exigit paganorum vastatio, quo minus proprium valeat habere. pontificem*, ipsum videlicet Actardum, ecclesiæ Turonensi jam unitum. Illud quantum sibi displiceat, quod antiquis repugnat canonibus, dissimulare non potest Hincmarus, ut in extemporali ad familiarem episcopum tractatu videre est.

Flodoard. l. 3. c. 21.

Hadrian. epist. 28. ad Carol.

Hincmar. epist. 45.

Hincmaro licuit appellationem prosequi.

59 *Apud domnum regem obtinuit.*] Omnino legendum *obtinui*, non enim ipsa synodus cum episcopis & confratribus id obtinuisse dicitur. Vana ergo non fuit Hincmari promissio, sæpius repetita, peracto judicio si Romam provocare pergeret Laudunensis, cum bona regis & episcoporum venia, iturum quandocumque collibitum esset. Hoc ipsum concessisse se rex in epistola sua ad Hadrianum testatur: *Quapropter de illo vestra pontificalis auctoritas, ut credimus, faciet, quod regul. sacra decernunt. Vos tamen certissimum reddimus, quia quamdiu nos Deus in regni regimine conservaverit, episcopium Laudunense idem Hincmarus in suo regimine non habebit. Cui concessimus, quamvis non mereatur, pietatis intuitu, ut quicumque de clericis, & de familia episcopii Laudunensis pergere vellet, licentiam haberet.* Hac igitur potestate, toties, tantis clamoribus petita, tanto ambitu impetrata, jam liber Hincmarus perurgente negotio, calente adhuc depositionis infamia, insonante Romanis auribus contemptæ hactenus, ut aiebat, appellationis injuria, quidni properato usus, iter expetitum, votivum, imperatum, famæ, dignitati, corpori salutare arripuit? Cur in Gallia moras cunctator importunus texuit? Quis eum non videt suo more procrastinasse, dum nova aliqua machinatione in regem fatigatissimum, expugnata demum cæli terræque patientia, excæcationem sibi carceremque conscisceret? Et post hæc scribere ausus est in proclamatione septennio post: *usque modo retentus, ad vos, & ad vestræ pissimæ serenitatis præsentiam, mox ut venire dimissus potui, protinus accessi.* Atqui duos tantum postremos annos exegit in custodia & exilio. quid igitur post latam sententiam, & veniam factam abeundi, annis quinque tergiversator egit in Gallia?

Ep. Caroli MS. ad Hadrian.

Proclamat. Hincmar. Laudun. & calumnia.

Pontifex mitti episcopos cum eo postulat.

Quid vero interea pontifex Hadrianus? Non satisfecit illi potestas eo modo concessa Laudunensi: qui quia judicium retractare cupiebat, non humiles aliquas personas Hincmaro subditas, sed episcopos ecclesiam Gallicanam referentes voluit advenire. At rex, qui retractationem illam velis remisque fugiebat, in ejuscemodi legationem consentire noluit. Quod discimus ex Hincmaro ipso Rhemensi, ad pontificis propositionem respondente. *De eo quod pusillitati meæ vestra rescripsit sublimitas, ut eumdem Hincmarum, & alios tres episcopos, omnium episcoporum regni domni Caroli vicem ferentes ad synodum Romam mitterem.* in qua nimirum de Hincmari Laudunensis causa, & concilii Duziacensis judicio judicaretur. Ad hæc Rhemensis. *Vestra sciat auctoritas quia nec prædictum Hincmarum, nec etiam quemlibet episcoporum diœcesos Rhemorum; minime autem aliarum provinciarum episcopos, nisi domnus rex illis præceperit, Romam: vel in aliquam partem, mea commendatione mittendi habeo potestatem: nec ipse ego, ultra fines regni sui, absque illius scientia progredi valeo: sicut missis vestræ sanctitatis, coram Hodone venerabili episcopo, & Ansegiso religioso presbytero & abbate, quibus nostra causa sunt cognita, dixi.* Cum in lite Rothadi de eo similiter Romam mittendo ageretur.

Hincmar. Rhẽ ep. 41.

Episcopi regno non excedunt, sine regis licetia.

Hinmari Laudun. cũ rege contentio.

60. *Et quia non ita se res habebat.*] Totum hunc locum de primo Hincmari Laudunensis cum rege Carolo congressu, & injuria quam pertulit, quamque vicissim intulit; quæque in objurgatoria ad regem epistola refert Hincmarus Rhemensis nepotis hic sui patronus, mirifice illustrant annales Bertiniani hoc modo. *Carolus autem per curtes regias in pago Laudunensi consistentes pergens, Hincmarum Laudunensem episcopum, nullo episcopo suæ provinciæ conscio, jussit ut ad causas suas, id est, ad sæculare judicium, advocatum suum daret, pro eo quod beneficia quibusdam suis hominibus abstulit.* Quod repugnantibus episcopis difficile sibi futurum præsagiebat, illud iis inconsultis aggressus est, ut olim Vvenilo Senonensis *absque audientia episcoporum* Karlo eidem *regi reconciliatus* est. Quæ res ad constantiam & auctoritatem episcoporum declarandam, non parum conducit. *Isdem autem episcopus* (Hincmarus Laudunensis) *se reclamans, quod relicto ecclesiastico judicio, non auderet seculare adire judicium, sicut ei jussum fuerat,* (a rege) *ad locum nominatum sæcularis judicii non venit: sed causas suæ impossibilitatis regi mandavit. Rex autem Carolus jubens inde quasdam judicare etiam infames personas, quia personam præfatus episcopus non misit, qui juraret, quod illuc venire non posset: & quoniam advocatum suum de se in sæculari judicio non dedit: prædictorum judicio quicquid isdem episcopus de rebus & facultatibus ecclesiasticis in usibus episcopii specialiter habebat, proscriptum est. Sicque idem rex ad Pistas, medio mense Augusto veniens, annua dona sua ibidem accepit: & castellum mensurans, pedituras singulas ex suo regno dedit.*

Hincmar. epist. 29

Annal. Bertin. ad an. 868.

Iidam an. 859.

In placito mensis Augusti dona regi data.

Conciliantur auctorum dicta.

Hic pugnantia videntur occurrere. Nam regem contra jus fecisse dicunt annales, dicit & in epistola archiepiscopus. Idem tamen hoc loco, quasi mutata in odium nepotis sententia, regem excusat; sibi falso nunciata fuisse profitetur; a se immerito regem per epistolam increpitum. Ne quid autem ad gratiam, quod abjectissimæ levitatis est, loquutus censeatur Hincmarus: judicii & discordiæ causam ab iis quæ circumstant, quæque consequuntur, distinguamus necesse est. In prima enim fefellit Laudunensis, & avunculus præpropera credulitate adversus regem concitatus est: in posterioribus stetit veritas, & ipsa regi indecora. Prima quidem origo, fuerunt beneficia tantopere controversa, Nortmanno comiti, & quibusdam aliis erepta ab episcopo, jussa a rege restitui. Hæc aiebat episcopus pertinere ad ecclesiam, hominibus laicis concedi non debere: vim regiam, ecclesiæ injuriam, canonum contemptum clare ostentabat: & avunculo persuasit, pręfervido rerum legumque ecclesiasticarum defensori. Qui tamen re maturius expensa, audito jure possidentium, & vera judicii causa, censuit imposuisse regi sibique episcopum, villam Pauliacum optimo jure ad Nortmannum pertinuisse: quippe ab episcopo ipso regi donatam, ut eidem Nortmanno in beneficium daretur. Nec ideo proscripta ejus bona, quod sęculare judicium adire noluerit; sed quod injuste ablata reddere recusarit. De hoc igitur articulo verba Rhemensis intelligenda sunt, *quia non ita se res habebat.* Cetera vera, sęculare judicium, excusatio episcopi, proscriptio regia, in quibus reipsa vim passus episcopus. Qui & ipse regem in eo graviter offendit, quod quo tempore querelam apud avunculum deponeret, Celsanum hominem suum, Romam, inconsulto rege & avunculo, misit, regem apud papam accusatum de rerum ecclesiasticarum pervasione.

Hincmar. Laudun. ep. *de his* p. 609

Hęc autem initia sunt dolorum, & ejus quadriennii, quod pontifici renarrat archiepiscopus: hic fons conciliorum trium, in quorum postremo jamdudum versamur. Ante ergo quam ejus finem salutemus, specta lector Carolum regem inter Hincmaros duos positum, quorum junior æquum postulat, ecclesiæ bona ad laicos non transferri: sacros homines ad sæcularia judicia non compelli: res Deo dicatas non proscribi. Senior jus idem coram rege, contra regem fortiter tuetur; & a rege irato omnibus orationis & auctoritatis viribus extorquet, ut titulos refigat, judicium rescindat, bona restituat. Id facit iste salva & incolumi regis gratia: in summam ejus offensionem incurrit. Quęro ex te, uter prudentius rem gerat? uter prosit ecclesiæ? Quid regis indignationem pariat, res quæ agitur, an modus agendi? utrius, si detur optio, te similem esse malis? Sunt tamen qui temerarium juvenem æqualibus episcopis omnibus præferant; qui senem archiepiscopum aulicæ assentationis accusent.

Hincmari utriusque hoc in facto comparatio.

61 *Cui multa & multipliciter ut se corrigeret, scripsi*]

Multa

Cogita

ripsit adversus illum hemensis. odoard. 3. c. 22. incmar I. Cap. c. 3. p. 550.

Cogita dilectionem avunculi, solicitudinem metropolitani, multiloquium Hincmari, pervicaciam nepotis, responsiones scioli, perseverantiam senioris, utriusque ingenium, crebras occasiones. Vide quid portent opera jam edita, quæ Flodoardus appellet de nomine, nondum educta e musæis. Audi nihil non promittentem verbis istis. *Væ mihi est, si non docendo, custodiendo, suadendo, increpando mulcendo, terrendo, aliquando leniter, aliquando vero severius agendo, pro viribus, & captu meo euangelizavero tibi cum aliis. ..Sanguis ergo morientis de manibus speculatoris requiritur, quia peccatum subditi, culpæ præpositi, si tacuerit, reputatur Et quia frequenter, juxta præceptionem domini, verbis & literis, secreto per me, & cum aliis, te corripui, sed correptionem meam ut exoptaveram prodesse tibi non vidi, de quibus reprehendi te audio, tacere tibi non audeo ... Mihi ergo fili, & contemptor, & tibi parces, si a contumacia cordis, & ab inconditis moribus, atque inconvenientibus actibus resipueris. Tibi & mihi parcam, quando ea quæ de te displicenda audiero, aut corrigenda in te videro, vel cognovero, non tacebo.* Et similia pleraque si attendis, immensam hac in materia scriptorum molem facile reputabis.

Multa etiã respondit. Laudunẽsis. Hincmar. epist. 35. p. 597.

62 *Contra quæ etiam scripta ipse multa multipliciter.*] Extant eorum pauca quædam inter avunculi epistolas sæpe a nobis citata. De quorum uno bene longo, quod libro quinquaginta quinque capitum opposuit, ita queritur. *Et jam tandem putavi te pigere talia exequi; cum ecce nunc Idibus Novembris quartæ indictionis prolixissimam rotulam mendaciis & inrationabilitatibus, ac impropertis, contra veritatem & auctoritatem, repletam mihi misisti. Et miror cur sic exfrons factus, ut de Iudæa dominus queritur, nescis erubescere, & tibi non est nausea talia & tanta scribere, nisi quoniam utilibus non es intentus, neque in necessariis occupatus.* Pergit eum officii sui admonere, sua in eum beneficia commemorare, male ab eo gesta replicare.

hemensis altercationi finẽ imponit. odoard. 3. c. 22. Hincm. epist. 36.

Atque hæc est, meo judicio, postrema hujus contentionis epistola; idque significare videtur Flodoardus. *Scribit ad eum præterea multa. Novissime voluminis seriem, rememorans in eo;* &c. Quam proinde alibi promisisse censendus est his verbis. *Cum autem mihi vacaverit, succinctius de aliis perversis & incompositis scriptis tuis, in quibus quædam mendaciter, quædam reprehensibiliter me reprehendendo, quædam ficte humiliter, & vere superbe scripsisti, rescribam: & in illo scripto, quia lego dixisse dominum, jam non irascar tibi amplius, quantum adhuc mihi paret, de hujusmodi altercationibus tibi scribendi finem imponam.* Vtrum ad hæc responderit Laudunensis, obscurum est. Vnum constat, fregisse constantiam avunculi *indomabili contumacia*, ut ipse loquitur: vicisse amantissimi nutritoris caritatem, ingratissima perfidia, quæ cladibus omnibus tristior est victoria. Quare omnem hoc loco ejus curam abjicit metropolitanus, ut exclamet desperans: *Curavimus Babylonem, & non est sanata.*

55. Cap. 7.

Scribit Hincmarus de Trisingo presbytero.

63 *Ceterum paternitatis vestræ auctoritas.*] Sequitur pars epistolæ tertia, qua Trisingi cujusdam ebriosi presbyteri factum pontifici exponitur. Erat videlicet illud de majoribus causis, quas ad sedem apostolicam referri oportet? Inter orbis Christiani curas, & apostolica negotia trans Alpes currere debuit presbyter rusticanus, ut exhalata crapula scissos compotori digitos apud patrem patrum, & episcoporum episcopum numeraret? Quid si hoc egit exemplo Hincmari Laudunensis Trisingus, quemadmodum exemplo Rothadi metropolitanum tribunal despexit Hincmarus? Non possum autem mirari satis & laudare archiepiscopi obedientiam, qui de Trisingi causa, levissima jussus scribere, in eo argumento, tanquam in hæresi Gotteschalci, & in Græcorum schismate, serio diligenterque versatur; usque ad patrum & conciliorum auctoritates producendas. Adeo nihil in ecclesiastica disciplina tenue putat, & negligendum.

Hincm. capit. 2. n. 20.

64 *Contra nostrum episcopale interdictum.*] Cum omnibus synodalibus conventibus id a se veritum profiteatur Hincmarus, nusquam tamen expressius scriptum reliquit, quam in capitulis quæ voluit a decanis inquiri per ecclesias. *Inquirendum si de tabernis & de comessationibus, & de familiaritate indebita mulierum se custodiant presbyteri, sicut sæpissime interdiximus, & interdicimus. Quia ad contumeliam nostram laici me petunt, ut si evidenter cum testibus, quo negari non possit, a quoquam presbyterum in tabernis invenerint, caballum & cappam inde eis habere liceat. Quapropter si abhinc presbyteri se de talibus non caverint, quia divinum non timent judicium, temporalem illis inveniemus contumeliam, & seculare illorum incorrigibilitati adinveniemus detrimentum.*

Can. Isaac. n. 25.

Quod ab Isaac Lingonensi jam satis indicatum videtur. *Itaque quemcumque ebrium fuisse constiterit, ut ordo patitur, 40. dierum spatio a communione statuimus submovendum, aut corporali subdendum esse supplicio.* Sunt penes nos capitula MSS. horum temporum Vvalterii episcopi in synodo diœcesana lata, quorum decimum sextum est, *ut presbyteri, vel reliqui ordinis clerici, in tabernis non bibant, nec scurrilitatibus cachinnum moventibus consuescant.* Quapropter Hincmarus noster presbyteros ad Kalendas simul convenientes, jubet *peractis omnibus, qui voluerint panem cum caritate, & gratiarum actione in domo confratris sui, simul cum fratribus suis frangere, & singulos biberes accipere: maxime autem ultra tertiam vicem poculum ibi non contingere.* Additque inferius: *Pastos autem & comessationes, quas divina auctoritas vetat, ubi & gravedines, & indebitæ exactiones, & turpes ac inanes lætitiæ, & rixæ, sæpe etiam, sicut experti sumus, usque ad homicidia & odia, & dissensiones accidere solent, adeo penitus interdicimus, ut qui de cetero hoc agere præsumpserit, si presbyter fuerit, vel quilibet clericus, gradu privetur; si laicus, vel femina, usque ad satisfactionem separetur.* In capitulari quoque Caroli M. universe vetatur ebrietas. *Magnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant, modis omnibus cavere præcipimus. Qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum eum esse decrevimus, usque ad emendationem congruam.* Quod decretum ab Isaac Lingonensi renovatur in canonibus. Herardus item Turonensis denunciat *ne presbyteri indiscrete domos circumeant, & comessationibus & ebrietatibus non inserviant, ne famam malæ opinionis incurrant.* Citat & Hincmarus canones Africanæ ecclesiæ, tabernas clericis prohibentes. Sic illud diu prohibitum, modo etiam studiose prohibetur ab antistitibus; estque ex illis vitiis, quæ vetantur semper, caventur nunquam.

Vvalter. Capit. n. 16.
Hincm. cap. tit. 1. n. 15.
Ibid. n. 16.
Capit. Car. M. l. 5. c. 96.
Can. Isaac n. 6.
Herard. capit. n. 42.
Cod. Afric. can. 40.

*** OPVSCVLA HINCMARI VTRIVSQVE

PORRECTA CAROLO REGI APVD PISTAS.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXVIII. indict. I. mense Augusto.

Primum in lucem edita ex Cod. Rivipollensi opera ac studio R. P. Ludovici Cellotii, Parisini, e societate IESV.

Quæ sit hæc appendix, & unde.

ALTERVM tibi, lector erudite, hic offero & ejusdẽ ætatis, & Hincmariani zeli monumentum, eo gloriosius, quod in illo pro vindicandis ecclesiæ rebus & juribus certatur: eo jucundius, quod pro nepote adversus vim externam pugnat avunculus? eo felicius, quod pace reddita beato vivere licuit victori, si quieto esse placuisset. Novam litis veteris memoriam refricant acta ejus integra, quæ debemus ego, tuque, humanitati illustrissimi & reverendissimi D. Petri de Marca archiepiscopi Tolosani, cujus virtute sæculum nostrum fruitur, doctrinam sequentia prædicabunt. Is ut editionem nostram concilii a se perlectam calculo suo probare monstraret, apographum ex MS. codice Rivipollensis apud Gotthalanos cœnobii nobis liberaliter concessit, quo hæc opuscula cum paucis aliis continentur. Non potuit non gratissimum esse novum illius operis πάρεργα, cui pretium a novitate conciliari cupimus, & illustrius aliquid ad Hincmari Rhemensis gloriam, superiore adversus nepotem actione non parum apud ignaros rerum obscuratam. Scio equidem & novitati detractum gratiæ nonnihil, & negotii sane nobilis cognitioni additum aliquid epistola Hincmariana, quam cum operibus aliis in publicum emisit Sirmondus numero vigesimam nonam, quæ incipit *licet antea quam nunc proxime*, sed adeo mutilam, ex codice Suessionensi dedit, adeoque suo ipsius judicio perturbatam, ut sub vero quaternionum nomine, alio schemate a nobis oblata, merito nova videri possit. Neque eidem novitati apud te officiet intempestiva litis anterioris, ad posterius concilium adjectio, si quidem ante istud pro nepote susceptum patrocinium est, quam actio illa contra nepotem in concilio. Est enim prompta ignorantiæ excusatio, cum hæc opuscula meas in manus post perfectam solum concilii & notarum editionem advenerint. Quæ res fecit, ut toto libro antea oculos ad ista non reflexerimus, neque ullam usquam, cum frequens opportunitas occurrerit, induxerimus mentionem. Veritas scilicet e latebris suis simul & semel tota non emergit: & post infinitam huius sæculi eruditorum curiositatem, cui felicitas obstetricata est, multa præterea supererunt antiquitatis monumenta, quæ nepotibus nostris bibliothecæ reservant.

Tom. 2. operum Hincm. ep. 29.

De consilio publicandæ huius actionis si quæritur, nonne

Cur hæc opuscula edantur in lucē.

nonne tuæ eruditioni fecero ſatis, ſi dixero, nova eſſe veterum ſcripta quæ tanto ſtudio indagentur a doctis: glorioſum eſſe Rhemenſis Hincmari facinus, qui cum apud Baronium ob quaſdam Romanorum pontificum epiſtolas, & nuper apud novatores noſtros, ob Prædeſtinatianum monachum cæſum & domitum offenderit, clara cum laude notitia, meritis comparata apud pleroſque indiget, ut debitum inter eximios eccleſiæ Gallicanæ antiſtites gloriæ locum poſtliminio recuperet? Quanti autem æſtimas eccleſiaſticam hiſtoriam ex ipſis fontibus haurire, & ſitientibus ſtudioſorum animis propinare? Verſor adhuc in tenebris, ſi quæ ad Hincmarum Rhemenſem archiepiſcopum pertinent diligenter expoſita, aut nullam aut exiguam ſæculi noni hiſtoriæ lucem & dignitatem adferunt.

Hæc cauſa quomodo ad concilium Duziac. referatur.

Nolim autem exiſtimes contentionem hanc cum rege, alienam penitus eſſe a lite ſynodali cum Hincmaro Laudunenſi, ut mirum tibi ſit utramque ſimul a nobis produci. Quin potius ſive tempus, ſive materiam ſpectes, controverſiam iſtam, judicii Duziacenſis ſemen & originem non immerito, maxima ſaltem ex parte, vocaveris. Illud ex ſubjecta materia demonſtro; & eadem opera, quo iſtorum opuſculorum quodque ſcriptum tempore ſit, quo porrectum ordine aperio. Narrant annales Bertiniani, Carolum Calvum regem anno ejus ſæculi 67. *ad villam quæ Bellus Pauliacus dicitur perrexiſſe*: tanquam ſcilicet comitis Normanni beneficium. Id cum ægre ferret Laudunenſis epiſcopus, & injuriam ſuam interpretaretur, vehementer, ut erat animo præcipiti, de recuperanda villa cogitavit, contra nitente comite, & regis præſidium implorante. Rex iracundia percitus in eam vim anno ſequente prorupit, quæ hanc litem facit. Eam habes ex eodem annaliſta Bertiniano a nobis producto, tum in vita junioris Hincmari, tum in notis ad concilium: ut omittam non taceri ab Hincmaro ſeniore in ipſo quaternionum limine, ut nihil neceſſe ſit hoc loco repetere. Confugit videlicet & ipſe ſtatim ad avunculum & patronum hactenus perpetuum junior epiſcopus, ejuſque animum quibus voluit querelis occupavit. Hic ſenior Hincmarus vir promptus ac vehemens, & jurium eccleſiaſticorum intrepidus aſſertor, primo impetu, calente adhuc injuria, nepote comite Piſtas accurrit, ubi tum rex annua dona accipiebat a ſubditis: ſimul & epiſcopos regem ſequutos eo de negotio conſulturus, & illud præſens apud regem proſequuturus. Ibi magno animo, tumultuario ſatis opere, quaterniones prolixos admodum effudit, quos rex ſibi oblatos non ſatis adhuc ab iracundia quietus, legere tum neglexit. Statim poſtea rotulam ex illo multiloquio excerpſit, quæ brevitate ſua regem ad legendum magis alliceret. Nepos interim ex avunculi conſilio ſcedulam epiſcopis porrexit, addita ſacramenti formula, qua regi ſatisfacere parabat. Accedunt igitur ad Carolum regem aulicis aſſentationibus adhuc commotum Hincmarus archiepiſcopus cum rotula ſua, Odo Belvacenſis cum ſcedula & ſatisfactione Hincmari junioris epiſcopi, ceterorum antiſtitum nomine, cauſam unius acturi. Reſpondet iracunde princeps, velle ſe talibus in negotiis epiſcopos in palatio ſæculare non eccleſiaſticum ſubire judicium. Sic actum apud reges Francos præceſſores ſuos. Archiepiſcopus autem pro eccleſia dicere ſemper paratus, ſimul rotulam regi porrigit, ſimul extemporali admonitione ab ejus animo hanc opinionem conatur evellere. Quibus omnibus, præter bonorum aliquot reſtitutionem, impetravit a rege, ut ejus cauſa non jam apud ſæculares, ſed apud legitimos judices diſceptaretur. Quo facto poſtremam ſcribit epiſtolam, ut lis ea pro eccleſia ſine regiæ poteſtatis detrimento finiatur.

Annal Bertin. ad an. 867.

Supra in vita Hincm. §.4 & in notis.

Ordo iſtorū opuſculorum

Quo fine actio terminata ſit.

Hic terminatur actio quam reponimus, ſed ejus effecta longius quam decuit producta, in tragicum judicii Duziacenſis finem deſierunt. Nam villam Pauliacum recepit Laudunenſis, cum regia gratia per avunculum procurata. Sed integre reſtitutam ſibi negavit & multa tanquam ad eam pertinentia per vim ſibi arrogavit, contra ſemper agente Normanno, & ſua vindicante; quæ rex & ſenior Hincmarus ceterique antiſtites judicabant ab epicopo *contra rationem & juſtitiam, illegaliter ac inregulariter uſurpari*; de quibus per epiſtolam cum avunculo diſceptat nepos. Interim Romam mittit, qui de rege, ut iniquo rerum eccleſiaſticarum pervaſore apud pontificem queratur. Vnde graves adverſus illum pontificis literas expreſſit, & excuſſa majeſtatis reverentia, prout ſe dederunt occaſiones *amplius quam epiſcopalis gravitas poſtulat, eumdem regem contra ſe excitavit*, ut loquuntur annales ſæpe citati. Quæ cum intoleranda Carolo viderentur, hominis ſpiritus frangere conſtituit, & eum in judicium, non jam ſæculare, ut antiſtitum monitis cedere ſe monſtraret, ſed eccleſiaſticum vocare, anno dominicæ incarnationis 899. *Synodum omnium epiſcoporum regni ſui* VIII. *Kal. Maii ſecunda indictionis apud Vermeriam condixit, quo eumdem Hincmarum epiſcopum vocari præcepit.* Cui poſtea ſucceſſit Attiniacenſis; quibus in duabus comes Normanus, & villa Pauliacus utramque paginam fecerunt: ac demum Duziacenſis noſtra reo funeſtiſſima.

Hincm. Laudun. ep. *De his* p. 611.

Annal. Bertin. ad an. 868.

Ibid. an. 869.

Quid hac in hiſtoria maxime notandum ſit.

Ceterum hac in diſceptatione quid primum mirabèris, lector, quid poſtremum? Aulicæ cupiditatis violentum ardorem eccleſiæ bonis inhiantem? Indefeſſum epiſcoporum in iis tuendis & repetendis ardorem & ſtudium? regum Chriſtianiſſimorum in ferendis & renovandis pro ea immunitate legibus conſtantiam? Caroli noſtri has inter leges, & repetita toties, tam ſolenniter ſacramenta, lapſus, offenſiones, viciſſitudines? Hincmari Rhemenſis, antiſtitum ſpectatiſſimi pro conſervandis eccleſiæ juribus zelum pie importunum, & ſanctam confidentiam, cum nobili rerum humanarum inter aulæ grandia contemptione conjunctam? Non feres patienter ingratum & levem Hincmari junioris animum, qui felicitati ſuæ invidens, regis gratiæ, & avunculi patrocinio, quibus cum dignitate frui poterat, turbulentiſſimas inimicitias cum utroque prætulit. Dolebis denique mecum, ut opinior, & hujus contentionis, & ſynodi Duziacenſis hiſtoriam, ne de nomine quidem a Cæſare Baronio appellatam fuiſſe. Vtraque enim cognita & accurate perlecta, haud paulo æquius, ſine dubio, de virtute, & catholico Hincmari ſenioris animo tuliſſet judicium.

BREVE ARGVMENTVM

OPVSCVLORVM SEQVENTIVM

ex annalibus Bertinianis ad an. 868.

HINCMARVS *autem Rhemorum archiepiſcopus Hincmarum epiſcopum Laudunenſem ſecum ducens, apud Piſtas, cum aliis epiſcopis ſcriptis & verbis regem adiit, oſtendens quantum præjudicium & epiſcopalis auctoritas, & univerſalis eccleſia in tali facto patiebatur. Et obtinuit ut reveſtito epiſcopo quibus fuerat ſpoliatus* (magna ſaltem ex parte ex epiſcoporum præſentium conſilio, ut alibi teſtatur Rhemenſis) *ſicut ſacræ leges præcipiunt in provincia, ubi hæc cauſa judicanda erat electorum judicum judicio, &, ſi neceſſe foret, poſt hoc ſynodali terminarentur examine.* Quod factum præcipue apud Attiniacum ſecunda ſynodo in cauſa Laudunenſis habita, in qua & Nortmannus, & alii complures ſibi ab Hincmaro erepta repetierunt.

Hincm. l. 55. cap c. 8. pag. 412.

Poſt hunc autem apud Piſtas congreſſum quid ſequutum ſit, narrant eodem anno iidem annales: *Carolus rex Kalendas Decembris Cariſiacum veniens quoſdam primores tam de epiſcopis, quam ex aliis regni ſui obviam ſibi accerſivit: & commotus contra Hincmarum Laudunenſem epiſcopum, quia Romam ſine illius conſcientia miſerat, & epiſtolas pro quibus non convenerat, obtinuerat. Eidem vero epiſcopo contumaciter ſibi reſiſtenti valde infenſus erat. Vnde iſdem epiſcopus ſine illius licentia, cum ſæpe ab eo evocatus fuerat, & ad illum venire diſtuliſſet, ad ſedem ſuam perrexit, & amplius quam epiſcopalis gravitas poſtulat, eumdem regem contra ſe excitavit.*

Item ex Hincmaro Rhemenſi lib. LV. Cap. c. IX.

Quando te ad me reclamaſti, quædam a domino rege, ſed & ab aliis quibuſque tibi inlata, quid de eiſdem tibi inlatis, & eccleſiaſtica regula, & jura publica dicant, ſufficienter in ſcripto domno regi a me una cum venerabilibus coepiſcopis noſtris, apud Piſtas porrecto legiſti: unde obtinuimus quod nobis viſum fuit tunc ſuffeciſſe. Nam & quando eadem principalis poteſtas, nec non & omnis præfectura regni ſui inſolentia tua exigente, contra te fuere commota in Vermeria palatio, iterum inde ſcriptum quod legiſti, porrexi.

Item ex Flodoardo. lib. III. hiſt. Rhem. c. XVIII

Item de cauſa Hincmari nepotis ſui montis Lauduni epiſcopi, plures ſcripſit epiſtolas, pro quo multum apud eumdem regem laboravit.

I. OPUSCULUM.

HINCMARI RHEMENSIS EPISCOPI [1]QUATERNIONES AD CAROLUM REGEM

Pro ecclesiastica libertate tuenda in causa Laudunensis episcopi.

Domino KAROLO *regi glorioso*, HINCMARUS *nomine non merito Rhemorum episcopus, ac plebis Dei famulus.*

LICET antea quam nunc proxime Rhemis venerim, unde mox literas dominationi vestræ direxi; quædam ex his de quibus scripturus sum, auditu compererim: plenius tamen non incerta relatione eorum postea historiam didici. 2 Et ut in Ariulfi & Amalberti causa, quæ initio rationabili, scilicet sacris legibus non contrario, & aliquanto progressu, quia cum audientia episcopali, & non in loco publico, sed in privato & familiari examine cœpta est discuti, si eodem fine terminata fuisset, sermonem non occupem inde. Dicam unde plus doleo.

Audivi namque quia residentibus vobis cum fidelibus vestris, coram fratre & coepiscopo nostro Hincmaro, filius Liudonis ad vestram dominationem se reclamavit, quia hisdem frater noster ab eo exenium acceperit, & patris sui beneficium ei donaverit, & deinde ab eo irrationabiliter tulerit; & ex hac ratione, forte minus necessaria gravitatis cautela, quæ in episcopo non modicum est ornamentum, adeo animus vestræ serenitatis fuerit motus, ut eumdem episcopum coram omnibus, & voce publica, quamplurimis contumeliis affeceritis, quæ sacerdotali ordini a nullo homine, minime autem a rege, in quem sicut & in episcopum, omnium oculi sunt intendentes, impeti competit, missa ante oculos & servata reverentia Dei, qui dicit, quod sanctus Paulus de sacerdote est interpretatus; *Principem populi tui non maledices*; &, *Diis non detrahes*; id est, sacerdotibus. Detrahit enim & ille sacerdotibus, qui contumelias irrogat. De quibus item dominus dicit: *Nolite tangere christos meos, & in prophetis meis nolite malignari.* Et, *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Et, *Qui vos audit, me audit*; Et, *Qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui me misit.* Et, *Honorificantes me honorabo; & qui contemnunt me, erunt ignobiles.*

Deinde jussistis præfatum episcopum, ut die & loco denominato veniret ad causas vestras, id est, ad sæcularia judicia, & suum advocatum de suo capite, videlicet de suo quod ipse egit actu, id est, non conscio quocumque coepiscopo suo, donaret. Qui mittens ad dominationem vestram, excusationem impossibilitatis suæ illuc veniendi mandavit, + requisita est quam patriotica lingua nominamus exonia, quia venire nequiverit: quod hactenus est inauditum.

Et requisito & non invento advocato illius, qui de ejus capite ex prædicta causa redderet rationem, excepta ecclesia & episcopii domo, ac clericorum claustro, quidquid de rebus & facultatibus ecclesiasticis sibi in episcopali ordinatione munere Spiritussancti ad gubernandum & dispensandum commissis acceperat, jussione vestra, per vicecomitem ipsius pagi, in bannum, quod jus lingua Latina proscriptio * confiscando vocatur, est missum.

Et postea, sicut audivi, per cancellarium palatii vestri, mandastis vicedomino, & præposito ipsius ecclesiæ, cum non modica interminatione, ut providerent quatenus nullum obsequium ab ecclesiæ ipsius hominibus, nullumque subsidium de facultatibus ecclesiasticis per clericum vel laicum ipse episcopus posset habere: & vicedominus laicos cum carris & operariis, & præpositus clericos habentes beneficia huc secum adduceret. Et impletum est quod olim prædictum est: *Et erit sicut populus, sic sacerdos*, nulla discretionis lege distans a vulgo. Et illud nihilominus quod more scripturæ ponens præteritum pro futuro, prædixit beatus Ioannes apostolus, cui cum aliis apostolis dictum est: *Beati oculi qui vident quæ videtis*: infelicibus oculis nostris videmus. *Et sol*, inquit, *factus est niger, tanquam saccus cilicinus.* In extremo quippe hoc tempore, sol quasi cilicinus saccus ostenditur, quia fulgens vita prædicantium, nos præcedentium episcoporum, in nobis miseris ante sæcularium oculos aspera & despecta monstratur.

Et licet credendum sit de vestræ Christianitatis religione, quoniam ad ipsius correctionem episcopi hoc egeritis: tamen miranda est vestra sapientia, quæ sic medicamentum illius vulneri temperavit, ut de medicamento ipsa vulneraretur: cum dominus mensuram in proximi dilectione talem ponat, ut proximum sicut nos ipsos, & non plus nos ipsos diligamus. Fama enim, quin potius infamia hæc, Burgundiam, & Provinciam, atque Italiam penetrans, Romam perveniet: & per regnum nepotis vestri, non solum usque ad citeriorem, verum & usque Germaniam ulteriorem perveniet, Aquitaniam, & Septimaniam per Niustriam volitans occupabit. Et quis oculum simplicem, id est, rectam intentionem, quam in vobis nescit, putabit: ubi factum domino contrarium & inimicum sacris canonibus, sicut beatus Leo scribit, spiritu Dei conditis & totius mundi reverentia consecratis; quorum conditores in cælo cum domino regnantes, & in terris miraculis coruscantes adhuc nobiscum in his constitutionibus vivunt: sed & legibus, quibus una cum eisdem sacris canonibus moderatur ecclesia, constat esse adversum? Quid enim dicent de vobis qui audierunt quod detestabamini, & eos reprehendebatis qui Dei ecclesias non venerabantur, & sacerdotibus honorem debitum non exhibebant, & præcipue Romano pontifici, & sanctæ Romanæ ecclesiæ omnium ecclesiarum matri, cum audient quod illius filiam, ac per hoc illam ipsam, quinimmo universalem ecclesiam præjudicio potius, quam judicio laicorum proscripsistis: quod nec in legibus, nec in libris ecclesiasticis quemquam Christianorum principum fecisse legimus.

Et talium etiam, ut fertur, quarumdam personarum præjudicio istud commissum admissum est, quæ & in legibus, & in sacris canonibus infames personæ notantur. Et si vigor ecclesiastici sic vigeret, sicut tempore antecessorum vestrorum, & nostrorum prædecessorum viguit, inter criminosos, quia videlicet, ut a multis dicitur, criminosi, a liminibus ecclesiæ forent extorres. Nunc autem nostra dissolutione, ut quidam dicunt, in ecclesiam ipsi insiliunt, qui ab ecclesia separari debuerant. Et hoc nostris peccatis,

Margin notes: *ratio ... qua ... agitur.* — 23. — d.22. — 104. — mar.2. — 10. — g.2. — OPUSCULUM I. — * *al.* confiscandi. — *Rem exaggerat.* 1 *ex contemptu sacri ordinis.* — Isai.24. — Luc.10. — Apocal. 6. — 2 *ex regis ipsius infamia.* — S. Leo epist. 88. ad Anast. c.1. — 3 *ab indignitate judicum.*

ANNO CHRISTI 868.

catis, *in quos fines sæculorum devenerunt*, merito reputamus, qui ad nostram contumeliam, non ad ecclesiæ gloriam sacerdotes dicimur, qui a talibus conculcamur: & ipsi de sacerdotum capitibus judicant, quorum judicium vel compellationem, liberi & sani capitis laici, in judicio publico legaliter non reciperent, si rejicere vellent. In quo facto, ut sanctus Cælestinus scribit, *non est agentium causa solorum, universalis ecclesia quacumque novitate pulsatur.*

1. Cor. 10.

Cælestin P. epist. 1.

4. a facti novitate.

5 Novum est enim quod nunc factum est, quia non est de sub isto cælo auditum, ut episcopus cum ecclesia sua proscriptionis titulo ab ullo religioso principe, laicorum judicio, usque modo fuerit confiscatus,[6] postquam Constantinus magnus imperator legem universis clericis dedit, dicens: *Constantinus clericis salutem dicit. Juxta sanctionem quam dudum meruisse perhibemini, fundos & mancipia vestra nullus novis conlationibus obligabit, sed vacatione gaudebitis.* Cum enim dicit, nullus est, nemo excipitur: verum in hac comprehensione etiam principalis potestas concluditur.

5. a contrariis impp. legibus.

Cod. Theodos. lib. 16. tit. 2.

Constantius quoque, licet Arianus fuerit, & Constans, hanc immunitatem dederunt ecclesiæ dicentes: *In qualibet civitate, in quolibet oppido, vico, castello, municipio, quicumque votum Christianæ legis meritum eximiæ singularisque virtutis omnibus intimaverit, securitate perpetua potiatur. Gaudere enim & gloriari ex fide semper volumus: Scientes, magis religionibus, quam officiis & labore corporis vel sudore nostram rempublicam contineri.*

Ibid. lege 16.

Valentinianus quoque & Valens decreverunt dicentes: *Universos quos constiterit custodes ecclesiarum esse, vel sanctorum locorum, ac religiosis obsequiis deservire: nullius adtemptationis molestiam sustinere decernimus.*

Ibid. l. 26.

Arcadius nihilominus & Honorius; *Quæcumque*, inquiunt, *a parentibus nostris diversis sunt statuta temporibus, manere inviolata atque incorrupta circa sanctas ecclesias præcipimus. Nihil igitur a privilegiis immutetur, omnibusque qui ecclesiis serviunt, tuitio deferatur. Quia temporibus nostris addi potius reverentiæ cupimus, quam ex his quæ olim præstita sunt immutari.* Et item iidem: *Non tam novum aliquid præsenti sanctione præcipimus, quam illa quæ olim videntur indulta firmamus. Privilegia igitur, quæ olim reverentia religionis obtinuit, mutilari sub pœna etiam interminatione prohibemus: ita ut hi quoque qui ecclesiæ obtemperant, ipsius beneficiis perfruantur.* Et item iidem Augusti: *Si quis in hoc genus sacrilegii proruperit, ut in ecclesias catholicas irruens, sacerdotibus & ministris, vel ipso cultui locoque aliquid importet injuriæ: quod geritur, literis ordinum, magistratuum, & curatorum, & notariis apparitorum, quos stationarios appellant, deferatur in notitiam potestatum: ita ut vocabula eorum, qui agnosci potuerint, declarentur. Et si per multitudinem commissum dicetur, si non omnes, possunt tamen aliquanti cognosci, quorum confessione sociorum nomina publicentur. Atque ita provinciæ moderator, sacerdotum & catholicæ ecclesiæ ministrorum, loci quoque ipsius & divini cultus injuriam, capitali in convictos sive confessos reos sententia noverit vindicandum: nec expectet ut episcopus injuriæ propriæ ultionem deposcat, cui sanctitas ignoscendi solam gloriam dereliquit. Sitque cunctis non solum liberum, sed & laudabile, factas atroces sacerdotibus aut ministris injurias, veluti crimen publicum persequi, ac de talibus reis ultionem mereri. Quod si multitudo violenta civilis apparitionis executione, & adminiculo ordinum possessorumve non potuerit præsentari, quod se armis aut locorum difficultate tueatur: judices*, armata apparitionis præsidium, datis ad virum spectabilem comitem Africæ literis, prælato legis istius tenore, deposcant: ut rei talium criminum non evadant.* Item iidem Augusti: *Si ecclesiæ venerabilis privilegia cujusquam fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta: commissum quinque librarum auri, sicut etiam prius constitutum est, condemnatione plectatur.*

Ibid. l. 29

Ibid. l. 30.

Ibid. l. 31.

Citat hos quaternionum locos Hincmarus Laudun ep. De his p. 614

OPUSCULUM L.

* al. judices Africani.

Ibid. l. 33.

Multa etiam hic poni poterant, quæ ab omnibus salubriter regnantibus, & juste judicantibus longo tempore conservata sunt: sed scio sapientiam vestram ex his quæ de XVI. libro Theodosianæ legis sunt posita, debere comprehendere plura.

Et horum imperatorum imitantes religionem antiqui etiam & moderni reges Francorum, immunitates ecclesiis & servis Dei facere consueverunt, quas qui non servant, de illorum eleemosyna peccata sua accumulant. Itaque cum de aliis memorabilibus imperatoribus ac regibus loquimur: avi vestri, magni imperatoris Karoli non est prætereunda memoria. [7] Cui cum, sicut adsolet, adulantium linguis subreptum fuerit, ut ecclesiis de rebus suis præjudicium quoddam inferret: [8] obsistentibus episcopis, & specialiter Paulino patriarcha, sicut vobis bene notum esse cognosco, adeo se recognovit, & ecclesiæ ac episcopis satisfecit, ut præsens oris sui confessio ei non suffecerit, sed ad posteros suos, qui ex illius progenie exorturi erant, confessionis & correctionis suæ scriptum manu sua firmatum transmiserit. De quo edicto * partem in libro vestro, qui appellatur liber capitulorum imperialium, scriptum habetur, cap. LXXVII. ubi scriptum est: *Quia juxta sanctorum patrum traditionem novimus res ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum: cuique non solum habita conservare, verum etiam multa Deo opitulante conferre optamus. Tamen ut ab ecclesiasticis de non dividendis rebus illius suspicionem dudum conceptam penitus amoveremus, statuimus, ut neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, ullam penitus divisionem aut jacturam patiatur.*

6. a legibus regum & impp. Francorum.

*forte. partim

Capitul. Caroli M. lib. 1. tit. 83.

Sicut enim Symmachus papa ad Æonium scripsit: *Non licet cuiquam decessorum suorum ordinationem sub necessitate qualibet transgredi: sed roborando quæ a decessoribus suis bene gesta sunt, facere debet rata esse quæ gesserit.* Unde non solum ea quæ a decessoribus & prædecessoribus vestris bene statuta sunt servando, vos firmitatem eis dare oportet: verum & illa quæ ipsi gessistis, & manu propria subscripsistis, & cum maxima obtestatione vos servaturos perpetuo promittentes, in manibus sacerdotum ad vicem Dei tradidistis, ante oculos & mentis & corporis revocare debetis. Et non modica necessitas vobis incumbit, ut si contra ea in aliquo egistis, hoc quantocius emendare, & de cetero ne contra illa faciatis, cavere summopere procuretis. Quia enim post illam unctionem qua cum ceteris fidelibus meruistis hoc consequi, quod beatus Petrus apostolus dicit, *Vos estis genus electum, regale sacerdotium*, episcopali & spirituali unctione ac benedictione

Symmach. papa ep.

7. a sua ipsius professione.

1. Petr. 2.

benedictione regiam dignitatem potius, quam terrena potestate consecuti estis: attendere subtili intellectu debetis, quoniam * ad diffinitionem sancti Spiritus, quam synodali auctoritate protulit, excepti non estis, *Si quis*, inquit, *contra suam professionem vel subscriptionem venerit, ipse se honore privabit.*

Quod licet non fiat, sicut sæpe solet accidere, in oculis hominum: fit tamen semper in oculis domini. Sed sicut superbiendo David, quia *initium omnis peccati superbia*, faciens contra professionem suam, quam professus est, dicens: *Vivit dominus, quia ludam ante dominum, & ero humilis in oculis meis*: Prophetiæ gratiam & dignitatem regiam, quam peccando perdidit, confessus coram Nathan pœnitendo recuperavit. Et sicut Petrus faciens contra professionem suam, quam professus est, dicens: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo*: quia tertio dominum negaverat, tertio confessus, ut beatus ostendit Gregorius, coram omnibus apostolis: quia flevit amare, quod negaverat, lacrymis lavit; & apostolatum, quem negando perdiderat, confitendo & flendo recepit: [ita etiam quisque confitendo, & pœnitendo, ac corrigendo] quæ perpere contra professionem & subscriptionem fecit, ad honorem redire, & in honore prævalet domino miserante manere. Alioquin contra claves datas ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est, *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Christus Iesus, ut catholice tenet & docet ecclesia, hanc præpositis ejusdem ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, quæ satisfactio pœnitentiæ in ipsa jam cognoscitur confessione peccati, per reconciliationis gratiam restituerent. Et hæc restitutio reconciliationis quomodo non sit contraria sacris regulis, hic ponere non permiserunt brevitas operis, & angustia temporis.

Hæc namque cum aliis quæ ibidem continentur, anno incarnationis dominicæ DCCC. XLV. mense Aprili, anno VI. regni vestri, in Belgivaco civitate cum maxima contestatione cunctis diebus vitæ vestræ vos servaturos promisistis eisdem episcopis, qui præsentes aderant, & cæteris regni vestri episcopis, qui corpore præsentes non aderant, & omnibus eorum successoribus, & omnibus episcopis in regno vestro consistentibus, & in manibus eorumdem episcoporum ad eorum petitionem dedistis.

I. *Vt jus ecclesiasticum & legem canonicam nobis ita conservetis, sicut antecessores vestri, qui hoc bene & rationabiliter observaverunt, juxta quod * scire poteritis, & dominus vobis posse dederit, nostris prædecessoribus conservaverunt.*

II. *Quod in mea persona, nec in meo ordine, nisi forte, quod absit, in antea contra dominum & contra vos manifeste fecero, ut damnari canonice debeam, adversum me & meum ordinem ita damnabiliter non faciatis pro quacumque præterita causa, ut mihi damnatio, aut dehonoratio veniat.*

III. *Quod res ad ecclesiam mihi commissam pertinentes, & tempore principatus vestri ablatas ita præsentaliter restituatis, & restitutas conservetis, sicut tempore avi & patris vestri fuerunt: & excepto superposito, quod in usus possidentium, vel ex ædificiis absumptum est, quomodo tunc erat, quantum ad hoc quod res usitato nomine appellamus constat, quando vos inde illas tulistis.*

IV. *Vt præcepta inlicita de rebus ecclesiæ mihi commissæ a vobis facta, rescindantur; & ut de cetero ne fiant caveatis.*

V. *Vt ab ecclesia mihi commissa indebitas consuetudines, & injustas exactationes de cetero non exactetis: sed sic eas conservetis, sicut tempore avi & patris vestri conservata fuerunt.*

VI. *Vt contra deprædatores & oppressores ecclesiarum nostrarum, & rerum ad easdem pertinentium defensionem secundum ministerium vestrum, quantum posse vobis Deus dederit, exhibeatis.*

VII. *Vt præcepta quæ avus & pater vester ecclesiis nobis commissis fecerunt & firmaverunt, & stabilia conservaverunt, quæ etiam vos conservastis, de cetero rata conservetis.*

VIII. *Quod si vos contra hæc capitula, aut nos, quod absit, non malitia, nec perverso studio, sed aut per humanam fragilitatem, aut per ignorantiam, * vel subreptionem, non damnabiliter egerimus, mutuo hoc consilio corrigamus, & firmata deinceps convenientia maneat.*

Et hæc sequentia apud Carisiacum palatium anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII. regni autem vestri XVIII. XII Kal. April. vos servaturos episcopis & ceteris fidelibus vestris manu propria vestra firmastis. *Quantum sciero, & rationabiliter potuero domino adjuvante unumquemque vestrum secundum suum ordinem & personam honorabo & salvabo: & honoratum & salvatum absque ullo dolo ac damnatione vel deceptione, conservabo. Et unicuique competentem legem & justitiam conservabo. Et qui illam necesse habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo: sicut fidelis rex suos fideles per rectum honorare & salvare, & unicuique competentem legem & justitiam in unoquoque ordine conservare & indigentibus, & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere, & pro nullo homine ab hoc, quantum dimittit humana fragilitas, per studium aut malivolentiam vel alicujus indebitum hortamentum deviabo, quantum mihi Deus intellectum & possibilitatem donaverit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cum hoc recognovero voluntarie illud emendare curabo.* Sed & alia ex hoc firmastis, quæ hic non posui.

Et post hæc omnia, & alia, quæ sæpe fidelibus vestris & etiam in Carisiaco, [11] quando veniam petentes, ab episcopis qui adfuerunt manus impositionem accepistis, quin & in villa Breona, promisistis: nunc tantam Laudunensis ecclesia, immo in ea omnis ecclesia jacturam patitur, ut, quod antea inauditum est, titulum proscriptionis sustineat, contra decreta omnium sanctorum episcoporum qui sedi apostolicæ præsederunt; quorum omnium decreta hic nimis est longum inserere. Vnde quædam causa compendii studui ponere.

Ait enim sanctus Vrbanus papa & martyr, hinc inter cetera loquens: * *Innitendum est omnibus & fideliter custodiendum, & ullius usurpationis contumelia depellenda, ne prædia usibus secretorum cælestium dicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promenda est, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ damnationis deportetur: quoniam juxta apostolum tradere oportet hujusmodi hominem satanæ, ut spiritus salvus sit in die domini.*

Sanctus quoque Lucius omnibus episcopis in partibus

Marginalia: ANNO CHRISTI 858. | al. a diffinitione | 1 d. Can. ... can. 13. | ...l. 10. | ...eg 6. | ...tth. c. 25 | ...æ sunt ...lusa un...is, non ...t in MS. accepta ...t ex edi... | ...tth. 18. | ...olennis ...roli regis, ...fessio. ...pit tit. 4. | ...l. sciripo... ...it, | OPVSCVLVM I. | * al. vel per | Capit Caroli Calvi tit. 22. | Idem probat ex decretis summorum Pontificum. S. Vrban. papa epist. 1 | al. Attendendum | 1. Cor. 5. | S Lucius P. epist unica

ANNO CHRISTI 868.

partibus occidentalibus, tam in Galliis, quam & in Hispaniis consistentibus scripsit, dicens: *Res ecclesiarum vestrarum, & oblationes fidelium, quas significastis a quibusdam irruentibus vexari, vobisque ac ecclesiis vestris auferri, indubitanter maximum est peccatum.* Et post pauca. *Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem facit: qui autem pecunias vel res ecclesiasticas tulerit, sacrilegium facit. Unde & Iudas, qui pecuniam fraudavit, quæ usibus ecclesiæ, id est, pauperibus, quos ecclesia pascere debet, distribuebat jussu salvatoris cujus vicem episcopi tenent, non solum fur, sed & fur sacrilegus est effectus.* Et item post aliquanta. *Hæc fieri prophetæ, hoc apostoli, hæc successores eorum, & omnium catholicorum patrum vetant decreta, & tales præsumptiones sacrilegia esse dijudicant. Quorum non sequentes exempla, omnes tales præsumptores, & ecclesiæ raptores, atque suarum facultatum alienatores, una vobiscum a liminibus sanctæ matris ecclesiæ anathematizatos apostolica auctoritate pellimus, & damnamus, atque sacrilegos esse judicamus. Et non solum eos, sed & omnes consentientes eis, quia non solum qui faciunt, rei judicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt. Par enim pœna & agentes & consentientes comprehendit.*

S. Stephan. P. epist. 2.

Et sanctus Stephanus papa & martyr: *Quidquid in sacratis Deo rebus, & episcopis injuste agitur, pro sacrilegio reputabitur.*

Matth. 18.

Et quia scriptum est, *in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum*, pro omnium hoc similiter decernentium sedis apostolicæ pontificum decretis ista tria luminaria ad inluminanda corda eorum qui in Deum credunt, & jussa atque mandata illius custodire desiderant, sufficere posse putamus. Episcopis autem res ac facultates ecclesiasticas, domini & apostolorum ejus traditione, ipsius sanctæ & primæ sedis omnes pontifices commiserunt. De quibus propter prolixitatem operis, & brevitatem temporis, & festinantiam, hac ad vos transmissionis collectione hic omisi connectere: & in suis locis, si vobis placet, potestis ex integro legere.

Hæc usque ad verba *Mansuetudinis nostra* desunt in edito.

Sed & Antiocheni canones, ita inde præcipiunt: [13] *Quæ sunt ecclesiæ, sub omni sollicitudine & conscientia bona, & fide qua in Deum est, qui cuncta considerat judicatque, serventur: quæ etiam dispensanda sunt judicio & potestate pontificis, cui commissus est populus, & animæ quæ intra ecclesiam congregantur.* Et item, *Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reverentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis, quam fratrum qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis.* Et reliqua.

Item ex conciliis. Conc. Antioch. can. 24.

Ib. can. 25.

[14] Et Gangrenses canones dicunt: *Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere vel dare noluerit, præter conscientiam episcopi, vel ejus cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit.* Et item: *Si quis dederit vel acceperit oblata præter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus: & qui dat, & qui accipit, anathema sit.*

Concil. Gang. can. 7.

Ibid. can. 8.

Et adeo res & facultates ecclesiæ, potestati episcopi, sancto Spiritu decernente committuntur: ut a magna synodo Calchedonensi, etiam post mortem episcopi, reditus ecclesiæ viduatæ futuro episcopo penes œconomum ejusdem ecclesiæ integre conservari jubeantur. De quibus

Concil. Calched. can 25.

sive vivente, sive defuncto episcopo, quicumque, [15] quocumque ingenio, unde gravetur ecclesia, per angarias vel indebitas pensiones exigunt: sine timore ne sacrilegium admittant esse non possunt: etiamsi violenter non rapiant, sed quasi prudenti ingenio injuste accipiant: cum eos conscientia quacumque sinistra intentione in conspectu domini cor intuentis accuset: Præsertim cum Ioannes dicat: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, major est Deus corde nostro, & novit omnia.* Et Paulus: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum. Qui autem judicat me, dominus est.* Siquidem dicente Paulo, *Sustinetis, si quis accipit*: accipere, ut exponit Gregorius, *interdum intelligitur rapere. Unde & aves illæ quæ rapiendis sunt avibus avidæ, accipitres vocantur.*

OPUSCULUM I.

1. Ioan. 3.

1. Cor. 4.

2. Cor. 11.

Greg. l. 33. Moral. c. 11.

Claret namque ex legibus quas probat ecclesia, ejus inspiratione prolatis, per quem conditores legum justa decernunt, & ex sacris canonibus, quia contra divina jussa est, episcopum cum rebus & facultatibus ecclesiæ suæ titulo proscriptionis damnari, qui hanc potestatem divinitus per sacros canones habet, in quibus decretum est: *Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperiorem, aut religiosum expoliaverit, & mandaverit ad ipsum episcopus ut eum audiat, & hic contempsit: invicem mox scripta percurrant per omnes provinciæ episcopos, & quoscumque adire potuerit, ut excommunicatus habeatur, donec audiat, & reddat aliena.*

Concil. Tolet. I. can. 11.

Quia vero episcopus quilibet ex ordine ecclesiastico cleri, relicto ecclesiastico judicio ad publica judicia ire non debeat, Paulus apostolus spiritum domini habens Christo in se loquente fortiter perhibet: qua nimirum auctoritate canones Carthaginenses præcipiunt dicentes: *Quisquis episcoporum, presbyterorum, & diaconorum, seu clericorum, cum in ecclesia ei fuerit crimen institutum, vel civilis causa fuerit commota: si relicto ecclesiastico judicio, publicis judiciis purgare voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali: in civili vero perdat quod evicit, si locum suum obtinere maluerit.* Et Africanum concilium: *Quicumque* (scilicet clericorum) *ab imperatore cognitionem judiciorum publicorum petierit, honore proprio privetur: si autem episcopale judicium ab imperatore postulaverit, nihil ei obsit.*

Clericos ad judicia secularia pertrahendos non esse.

Codex can. Afr. can. 15.

Ibid. can. 104.

Quod & leges, quibus cum sacris canonibus sancta moderatur ecclesia, ita in XVI. libro Theodosianæ legis confirmant, sanciente Constantino dicentes: * *Mansuetudinis,* inquit, *nostræ lege prohibemus, in judiciis episcopos accusari: ne, dum adfutura ipsorum beneficio impunitas æstimatur, libera sit ad arguendos eos animis furialibus copia. Si quid est igitur querelarum, quod quispiam defert: apud alios potissimum episcopos convenit explorari: ut opportuna atque commoda cunctorum quæstionibus audientia commodetur.* Et interpretatio ejusdem legis: *Specialiter prohibetur, ne quis audeat apud judices publicos episcopum accusare, sed in episcoporum audientiam perferre non differat quidquid sibi pro qualitate negotii putat posse competere: ut in episcoporum aliorum judicio, quæ asserit contra episcopum debeant diffiniri.*

Cod. Theod. lib. 16 l. 13.

Et item Valens, Gratianus, & Valentinianus: *Qui mos est causarum civilium, idem in negotiis ecclesiasticis obtinendus est, ut si qua sunt ex quibusdam dissensionibus levibusque delictis, ad religionis*

Ibid. lege 23.

gionis observantiam pertinentia, locis suis, & a sua diœceseos synodis audiantur. Et reliqua. Et interpretatio ejusdem legis: *Quoties ex qualibet re ad religionem pertinente inter clericos fuerit nata contentio; id specialiter observetur, ut convocatis ab episcopo diœcesanis presbyteris, quæ in contentionem venerint, judicio terminentur.* Et reliqua.

Et Theodosius Christianissimus imperator, & beati Ambrosii, immo per eum Dei humillimus auditor, ad Optatum Augustalem in lata lege, ad locum. *Continua lege sancimus, nomina episcoporum, vel eorum qui ecclesiæ necessitatibus serviunt, ne ad judicia sive ordinariorum sive extraordinariorum judicum pertrahantur. Habent illi judices suos, nec quicquam his publicis commune cum legibus.* Et reliqua. Et item idem. *Clericos non nisi apud episcopos accusari convenit. Igitur si episcopus aut presbyter, diaconus, & quicumque inferioris loci Christianæ legis minister, apud.* episcopos, siquidem alibi non oportet, a qualibet persona fuerint accusati, sive ille sublimis vir honoris, sive ullius alterius dignitatis; qui hoc genus inlaudabilis intentionis arripiet, noverit docenda probationibus, monstranda documentis se debere inferre. Si quis ergo* contra hujusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate hujus sanctionis intelligat se jacturæ famæ propriæ subjacere, ut damno pudoris existimationisque dispendio discat, sibi alienæ verecundiæ impune insidiari, saltim de cetero, non licere.* Quæ sit autem factura* infamiæ propriæ, & quæ sint personæ infames, leges Romanæ, ac canones, sed & decreta sedis Romanæ pontificum multoties inde loquentes exponunt.

Inter quos beatus Stephanus sancto Hilario scribens, ita dicit: *Quod vero consuluisti sedem apostolicam, qui sint infames, aut qui ad gradus ecclesiasticos non sint admittendi, & nosse te credimus, & pro auctoritate sedis apostolicæ te informare non denegamus.* 16 *Infames autem eas esse personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, id est, omnes qui Christianæ legis normam abjiciunt, & statuta ecclesiastica contemnunt. Similiter fures, sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos, sepulcrorumque violatores, & apostolorum atque successorum eorum, & reliquorum sanctorum patrum statuta libenter violantes; & omnes qui adversus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur. Similiter & incestuosos, homicidas, perjuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt injuste: & qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant: vel qui contra innocentes, principum animos ad iracundiam provocant: & omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab ecclesia pulsos: & omnes quos ecclesiasticæ vel sæculi leges infames pronuntiant. Hos vero non ad sacros ordines licet promovere nec servos ante legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec *digamos, nec eos qui curiæ deserviunt, vel qui non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem vel intellectum, aut inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur. Hi omnes nec ad sacros gradus debent provehi: nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem, vel dignam conversationem non habentes summos sacerdotes possunt accusare.* Et secundum Africæ provinciæ canones, criminosi, quos dicit dominus ex his quæ de corde procedunt coinquinatos; quosque docet apostolus a regno Dei exclusos: excommunicati etiam, & omnes infamiæ maculis aspersi, omnesque quos ad accusanda publice crimina leges publicæ non admittunt, ecclesiasticos clericos nisi in propriis causis accusare non possunt, nec ad testimonium adversus eos recipiuntur.

Quia vero Christiani ac religiosi principes, sicut & supra ostendimus, ecclesiæ clericos ad judicia publica trahi vel invitari noluerunt; vel permiserunt, in edicto Honorii & Theodosii luce clarius manifestatur, & qualiter eum habuerint, qui hoc agere contra dominum præsumpsit, in eodem edicto demonstrant, dicentes. *Privilegia ecclesiarum omnium quæ sæculo nostro tyrannus inviderat, prona devotione revocamus: scilicet, ut quæcumque a divis principibus constituta sunt, vel quæ singuli quique antistites pro causis ecclesiasticis impetrarunt, sub pœna sacrilegii jugi solidata æternitate serventur. Clericos etiam quos indiscretim ad sæculares judices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, episcopali audientiæ reservamus. Fas enim non est uti divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.* 17 Vnde S. Leo" cum synodo Romæ habita * Sermationi & ceteris episcopis scripsit dicens, *Tantam sæculi potestates circa sacerdotalem ordinem reverentiam prævalere voluerunt, etiam hi quos sub imperiali nomine terris divina potentia præesse præcepit, ut jus distringendorum negotiorum episcopis sanctis, juxta divalia constituta permiserint. Quod cum & juris antiqui edictis, & inlatis frequentius sit legibus confirmatum, præsenti tempore a plerisque invenimus fuisse calcatum. Nam prætermisso sacerdotali judicio passim ad examen sæcularium transierunt. Quocirca nobis visum est, ut hanc & sacrarum legum, & nostri ordinis contumeliam & ad præsens ulcisceretur plena districtio, & observandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque ut cuicumque prætermisso sacerdote ecclesiæ suæ ad disceptationem venerit sæcularium, sacris liminibus expulsus a cælesti arceatur altario.* Et reliqua quæ inde ibi prosequitur. Episcopi siquidem & reliqui ecclesiastici clerici secundum apostolicam doctrinam & sacros canones ac leges, ex quarum sensu magna pars in eisdem; sed in decretis sedis Romanæ pontificum ad regularia exequenda judicia habetur inserta, velut de singulis subter commemoratis ibidem potestis relegere. *Si accusantur, in eis locis unde sunt ipsi accusati causa finietur.* Et, *Nemo eorum rebus vel suis facultatibus spoliatus a quoquam de quacumque causa interpellatus reddet canonice ac legaliter rationem, donec inde revestitus, & eis legitime usus, & sic demum ad judicium regulariter sit evocatus.* Et, *Non de crimine, neque de civili causa apud sæculares judicari, neque ad sæcularia judicia debent invitari vel trahi, sicut tunc temporis fiebat quando Christi nomen ab infidelibus non reverebatur.* Vnde Iacobus apostolus scribit fidelibus, *Nonne divites per potentiam opprimunt vos, & ipsi trahunt vos ad judicia?* Nec clericus, minime autem episcopus, publicis judiciis se potest purgare, quia non potest ullius alterius nisi episcoporum, & suorum regularium judicum subdi vel teneri judicio. Neque cuiquam licet episcopum, vel alicujus ordinis clericum quolibet modo damnare, nisi canonico episcoporum judicatum judicio, vel si causa exegerit, regulari eorum petitione. Quod autem & quibus modis excedens episcopus, ab aliis episcopis debeat corripi, vel judicari, canones

Marginalia: Opusculum I. — Matth. c. 15. — 1 Cor. 6. — *Clericos ad sæcularia judicia non trahendos.* — Codex Theod. l. 16. l. 47. — S. Leo epist. 96. *al.* Samaritioni — " Vide tom. III. p. 1420. D & 1421. B. — Cod. Afric. can. 30. — Iac. c. 2. — [left margin, cropped:] ...post ...libri; ...lege; *...piscopum*; ...rca; ...mæ; ...ephan. ...ist. 1.; *...bigamos*; ...d. Afric. ...129.

ANNO CHRISTI 1546.

canones sacri demonstrant: quos qui diligenter advertit, in eisdem regulis comprehendit: quos & ego hic ponerem si necesse fore putarem.

Clerici de suo capite non dant advocatum.

De sibi autem commissæ ecclesiæ rebus ac mancipiis, quæ licet legaliter, nam aliter non debent, in bannum mittantur: tamen sicut ipsi melius scitis, sicut res hominum liberorum non possunt in fiscum redigi, quæ sunt Deo dicata, episcopus secundum leges quas ecclesia recipit, & venerabiliter comprobat, & secundum sacros canones, ac decreta sedis Romanæ pontificum, advocatum publicis judiciis dare debet. Ex capite autem suo tam pro crimine, quam pro civili causa, aut apud electos judices de quibus & sicut sacræ leges diffiniunt, aut ipse in synodo coram episcopis debet reddere rationem: sicut Arcadius, Honorius & Theodosius in edicto suo decreverunt dicentes, *Privilegia quæ ecclesiis & clericis legum decernit auctoritas, hac quoque præceptione sancta & inviolata permanere decernimus, atque hac ipsi præcipuum & singulare deferimus, ut quæcumque de nobis ad ecclesiam tantum pertinentium specialiter fuerint impetrata*, [18] *non per coronatos, sed per advocatos, eorum arbitratu & judicibus innotescat, & sortiatur effectum. Sacerdotes vero provinciæ erunt soliciti ne sub hac scilicet privilegii excusatione, etiam contra eorum utilitatem aliquid his inferatur incommodum.* In hoc namque capitulo evidenter ostenditur, quia de his quæ sunt ecclesiæ, & quæ ab imperatoribus, id est, eorum liberalitate, ac per eorum leges collata ad ecclesiam pertinent, ecclesiastici clerici advocatos judicibus, & non de se dare debent. Cum enim dicit, *Quæcumque de nobis ad ecclesiam tantum pertinentium specialiter fuerint impetrata*, non ecclesiastici clerici, minime autem caput episcopi, comprehendit, cui tuendi clericos curam committit. Et in primo libro capitulorum nostrorum imperatorum, vestrorum autem progenitorum, præcipitur, *ut episcopi suffraganei ad metropolitanum respiciant.* Et, clerici ecclesiastici si culpam incurrerint, vel inter se negotium aliquod habuerint, apud ecclesiasticos judicentur, non apud sæculares: [19] Et S. papa Gelasius in decretis suis ad episcopos parvipendentes fratrum vexationes, cum digna increpatione scribit dicens: *Cur non compassi estis tantis fratribus vestris? Cur non adistis imperatorem? Cur non ecclesiæ causam, & sacerdotum miserabilem decolorationem continuatis vocibus deflevistis, allegantes numquam de pontificibus nisi ecclesiam judicasse? Non est humanarum legum de talibus ferre sententiam, absque ecclesiæ principaliter constitutis pontificibus. Obsequi solere principes Christianos decretis ecclesiæ, non suam præponere potestatem: episcopis caput subdere principem solitum, non de eorum capitibus judicare. Unde constat quia si non licet principi, nec cuiquam alteri licet, nisi episcopis de episcoporum capitibus judicare. Quin etiam ipsæ leges publicæ ecclesiasticis regulis obsequentes tales personas non nisi ab episcopis sanxerunt judicari.* Et item Gelasius ad Anastasium imperatorem, *Duo sunt*, inquit, *imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum, & regalis potestas; in quibus tanto gravius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro regibus hominum, in divino reddituri sunt examine rationem. Nosti etenim, fili clementissime, quoniam licet præsideas humano generi dignitate rerum, tamen præsulibus divinitatis intuitu devotus colla submittis, atque ab* A *eis causas tuæ salutis expetis: inque sumendis cælestibus sacramentis, eisque ut competit, disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius, quam præesse. Itaque inter hæc illorum te pendere judicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Si enim quantum ad ordinem publicæ pertinet disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ, quo, oro te, decet affectu & convenit eis obedire, qui prærogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis? Proinde sicut non leve discrimen incumbit pontificibus siluisse pro divinitatis cultu quod congruit, ita his, quod absit, non mediocre periculum est, qui cum debent parere, despiciunt.*

Cod. Theodos. de episcopis, &c. l. 38.

Capitul. Caroli M. lib. 1. c. 8.

Gelas. ep. ad orientales.

Idem ep. 10. ad Anastas. Aug.

OPUSCULUM I.

Sacerd tu monitu, et viliores vi deantur, parendum est.

Gregor. Homil. 16 in euang.

B Unde, carissimum & venerabilissimum mihi caput, verbis B. Gregorii ex homilia euangelii devotissimam Christianitatem vestram alloquar, dicens: *Si nos indignos & qualescumque sacerdotes forsitan digne despicitis, in mente tamen vestra vocantis vos per indignitatem nostram ad cælestia regna domini reverentiam servate. Sæpe enim solet evenire quod dico, ut persona potens famulum habeat despectum: cumque per eum suis forte, vel extraneis aliquod responsum mandat, non despicitur persona loquentis servi, quia servatur in corde reverentia mittentis domini: nec pensant qui audiunt per quem; sed quid, vel a quo audiunt.* Et si in nobis discernitis mores, & conversationem ac dignitatem meritorum, adtendere tamen, & in Dei C honore non solum venerari, sed & revereri debetis unum per omnes episcopos sanctissimum sacerdotium. Quia, ut S Symmachus papa scribit, *Ad Trinitatis instar, cujus una est atque individua potestas, unum est per diversos antistites sacerdotium*, nec sanctius in justo, nec minus in peccatore. Sic & sol iste visibilis quando splendet in aurum, non ipse est pulchrior, sed aurum splendidius reddit. Quando autem radios suos emittit in fimum, clarius fimus quod est apparet. Sol autem cum radios suos inde retrahit, nullam inde immunditiam contrahit. Et sive sanctus, sive pecD cator sacramenta cælestia vobis tribuat, ipsa sacramenta in se sunt inviolabilia, & perfecta. Quia quisquis in nomine sanctæ Trinitatis baptizet, ut euangelica veritas monstrat, super quem Baptista Ioannes spiritum descendisse, & in eo mansisse vidit, ipse est qui baptizat. Quisquis autem sacramenta cælestia catholice consecret, qui dixit, *hæc quotiescumque feceritis in mei memoriam facietis*, ipse est qui consecrat. Non igitur vilipendatis si in nobis reprehensibilia videtis, quia quid in secreto suæ divinitatis de nobis, vel de vobis disponat terribilis in consiliis super filios hominum, ignoratis. Recordari denique potestis vos mihi dixisse, quia sicut vobis dixeram, ordinem discussionis quando quis de beneficio E ab episcopo tulto ad vos se reclamaverit, qualiter ipsam rationem discuti jubere deberetis: ita & postea legisse vos contigit, & hoc antecessores, & progenitores vestros tenuisse, & vos velle tenere. Quem ordinem si tenueritis, & dominum in vestra jussione non offenderetis, & ecclesiasticam auctoritatem servabitis, & dignitatem vestram honorabitis, & æquitatem atque justitiam erga eum de quo reclamatur, & erga eum qui se reclamaverit, exequemini. Et hoc sancti, & clarissimi progenitores vestri viderunt, & servaverunt. Et vos adulantium, & forte aliter quam severitas habeat vobis suggerentium linguis facile adsensū

Ista desiderantur in edito Sirmondi.

Symmach. epist. 1. ad Æonium.

August. tr. 6. in Ioan.

contra

ANNO CHRISTI 868.

contra vestram, quod absit, salutem, & ministerii dignitatem accommodare nequaquam debetis.

Quomodo possit episcopus ecclesiæ bona dare secularibus.

Porro episcopus dispositis quæ sunt ecclesiæ ac suis, ecclesiasticorum nihilominus, & pauperum hospitumque subsidiis, cum de rebus ecclesiæ propter militiam beneficium donat, aut filiis patrum qui eidem ecclesiæ profuerunt, & patribus utiliter succedere potuerunt; quoniam, ut quidam scripsit, nisi vitulus nutriatur, bos aratro non jungitur: aut talibus dare debet qui idonei sint reddere Cæsari quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei Deo: exceptis hujusmodi beneficiis quæ ministris ecclesiæ, & sibi necessariis, sine quibus esse nec debemus, nec possumus, tribuenda sunt, jubente domino, *Non obturabis os bovi trituranti.* Qui homines militares studere debent ut secundum quantitatem beneficii illud erga episcopum, ac per hoc erga ecclesiam fideliter & utiliter deserviant, & regio obsequio ad defensionem generaliter sanctæ Dei ecclesiæ proficere valeant.

1. Cor. 9.

Si episcopus ab his tollit beneficium, possunt apud regem querelam deponere.

A quibus, vel ab eo qui diu & ecclesiæ utilitatibus, sed & specialiter ipsius ecclesiæ necessitatibus profuit, & reipublicæ ac militiæ utilis fuit, & infirmitate vel ætate confectus jam per seipsum exsequi non valet, præcipue autem sibi servientem filium habenti, qui pro eo hæc valeat exsequi, si episcopus beneficium quacumque occasione abstulerit, & a vicini episcopi monitis & precibus, vel cujus alterius, justitiam obtinere nequiverit, non abhorret a ratione si non accuset episcopum ad publicos judices, quod non licet, sed ad vos se reclamet. De beneficio militiæ [20] quasi de stipendiis & roga, quæ antea, sicut hodieque fit alibi, dabantur militibus de publico, & aucta fidelium devotione apud nostrates, beneficia de rebus ecclesiasticis, quæ sunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, alimoniæ domini servorum & ancillarum, cum aliis exeniis, obsequutoribus principis dispensandis, causa suæ defensionis, regi ac reipublicæ vectigalia, [21] quæ nobis annua dona vocantur, præstat ecclesia, servans quod jubet apostolus, *Cui honorem, honorem: cui vectigal, vectigal*, subauditur, præstate regi ac defensoribus vestris. Qui ergo stipendia ecclesiæ, cujuscumque sint ordinis, loci, vel dignitatis accipiunt, si pro illius salute, ac quietis honore atque defensione, solicite & pro viribus non laborant, indigne, quin & ad judicium illa sibi usurpant. Quia sicut res & facultates ecclesiæ sunt episcopo ad disponendum ac dispensandum commissæ, ita regiæ potestati commissæ sunt ad defendendum, atque tuendum.

Rom. c. 13. Bonorum ecclesiasticorum abusus.

Ecclesiastica bona sunt a principibus. August. in Ioan. tr. 6.

Et per jura regum ecclesia possidet possessiones; sicut S. August. in sermone Ioannis euangelii dicit, *Leguntur*, inquiens, *leges manifestæ, ubi præceperunt imperatores, eos qui præter ecclesiæ catholicæ communionem usurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine ecclesiæ audeant possidere. Sed quid nobis, inquiunt, & imperatori? Sed jam dixi, de jure humano agitur, & tamen apostolus voluit honorari reges, & dixit, regem veneremini. Noli dicere, Quid mihi & regi? Quid tibi ergo & possessioni? Per jura regum possidentur possessiones. Dixisti, Quid mihi & regi? Noli dicere, possessiones tuas, qui in ipsa jura humana renuntiasti, quibus possidentur possessiones.*

Et in lege data ecclesiæ ab Honorio & Theodosio imperatoribus præcipitur, ut cum presbyteri vel diaconi, ceterique clerici apud episcopum fuerint accusati, episcopus hujusmodi causas, sub testificatione multorum actis audiat: quatinus si probati fuerint innocentes, plurimis innotescat. Et apostolus dicit, *Oportet episcopum habere testimonium bonum ab his etiam qui foris sunt.* Quoniam in palatio a reclamante divulgatum est, quod injuste fecerit episcopus: bonum est ut ejus innocentia, si juste egit, etiam secularibus innotescat. Et quoniam Sardicenses canones pro his qui iniqua vi opprimuntur, comitatum adire jubent episcopum, & reipublicæ militans apud vos se ab episcopo queritur spoliatum. Et sacræ leges ad judicium electorum judicum utramque partem, scilicet & querentem, & contra quem queritur, (ut & B. decrevit Gregorius, de causis in legibus constitutis) mora cessante non tantum provocari, verum & cogi jubent; si laica persona episcopale abnuerit eligere judicium, quod episcopo non licet refugere; ratio est, & non obsistit auctoritati, ut cum coepiscopis episcopi,* citra quem ad vos pro beneficio sibi injuste ablato quis reclamat, quia indignum est vos ipsum inde laborare, missos vestros ab eo petitos, vel a vobis deputatos mittatis, qui utriusque partis rationem audiant, & secundum divinas & humanas leges discernant, ne ecclesia jacturam in clamatore injustitiæ & homine inutili sustineat: & ne homo utilis & clamator justitiæ injustitiam, & detrimentum vestra militia patiatur. Et hoc non in publico, sed in privato loco fiat. Ne sicut sacri canones dicunt, magnatis si forte excesserat, (*non est enim homo justus in terra*, ut Salomon dicit, *qui faciat bonum, & non peccet.* Et apostolus, *In multis offendimus omnes.*) verecundiam patiatur: & episcopus, fratribus, & suis judicibus, secundum sacros canones dicentes, *Per episcopos judices causa finiatur*, obediat. Et hoc modo militiæ vestræ legibus juste conditis, quia scriptum per sapientiam quæ Deus est, *conditores legum justa decernunt*, si justam querimoniam habet, justitiam suam obtineat: Si etiam injusta questus fuerit, os ejus legaliter, missis vestris decernentibus, obstruatur. Sicut enim S. August. in sermone Ioannis euangelii dicit, *Iuris forensis est, ut qui in precibus mentitus fuerit, non illi prosit quod impetravit. Sed hoc inter homines. Quia potest falli homo, potuit falli imperator, quando preces misisti: dixisti enim quod voluisti: & cui dixisti, nescit an verum sit, dimisit te adversario tuo convincendum: & si ante judicem convictus fueris de mendacio, quia non potuit ille non præstare, nesciens an fueris mentitus, * ibi careas ipso beneficio quod impetrasti.* Ipsam autem legem a tanto viro expositam, hic non vidi ponendam. Vnde constat, quia si carere debet eo quod per mendacium impetravit, cautius est ut investigetur veritas, antequam per mendacium quiddam, nisi inquisitionem, impetret: dicēte sancto & cauto rege, *Causam quam nesciebam diligentissime investigabam.* Et si episcopus a se electorum, vel a primate suo deputatorum episcoporum judicum, aut synodi canonicis judiciis, ut quod secus quam debuerit, egit, emēdet, obedire noluerit, habemus inde sacris canonibus decretū judicium quod debeat sustinere. Et si homo vestræ militiæ vestris missis & legibus seculi, ut ab injusto clamore quiescat, parere contem-

OPVSCVLVM I.

1. Tim. 3.

Concil. Sardic. can. 9.

Can. Afric. can. 122.

l. contra

Eccles. c. 7.

Iac. c. 3.

Proverb. c. 8.

August. in Ioan. tr. 7.

al. *ibi carebis beneficio rescripti, quo perduxisti rescriptum.*

Citat hunc locum Hincm. Laudun. ep. De his p. 637.

Iob. c. 29.

ANNO CHRISTI 868.

contempserit, habetur judicium in capitulis, de his qui vel injuste per calumniam super alios queruntur, vel qui judicatam repetunt causam.

Peroratio ad regem.

22 Propterea, domine Christianissime ac sapientissime, providete vestræ saluti, providete honori, 23 providete bonæ famæ, quam longe lateque habetis, & de ecclesiarum ditatione, & de sacerdotum ac servorum Dei veneratione: & nolite maculare illam gloriosam famam vestram, propter cujuscumque socordiam: etiam nec pro cujuscumque ejectione, simulantes crudelitatem in actione, quam non habetis in mente, & facientes aut præcipientes quod dignitati nominis vestri non convenit. Legentes in libro Machabæorum, quid Eleazarus* a suis familiaribus quod famam suam non decebat, suaderetur, respondit, *Non*, inquiens, *ætatem nostram dignum est fingere, ut multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atque execrationem meæ senectuti conquiram.* Quod enim ille de corporis senectute dicit, vos in ministerii & nominis ac sapientiæ dignitate necesse intelligere, dicente domino ad Moysen, *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint.* Unde S. Gregorius, *Sicut plerumque juvenes dici solent, qui nulla consilii gravitate* deprimuntur: ita senes scriptura sacra vocare consuevit, qui non sola quantitate temporum, sed morum grandævitate maturi sunt. Unde per quemdam sapientem dicitur, Senectus venerabilis est, non diuturna, neque numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata.* Hinc est ergo ad Moysen dominus dicit. Congrega mihi LXX. viros de senioribus Israel quos tu nosti quod senes populi sint. In quibus quid aliud quam senectus cordis requiritur, cum tales jubentur eligi, qui senes sciuntur. Si enim senectus in eis corporis quæreretur, a tantis sciri poterant a quantis videri. Dum vero dicitur, quos tu nosti quod senes populi sint, profecto liquet, quia senectus mentis, non corporis eligenda nunciatur.*

l. cum a 2. Machab. 6.
**al. Non enim ætati nostræ dignum est, fingere.*
Senectus ab ætate sola non ducitur.
Num. c. 11.
Greg. l. 19. Moral c. 11.
**al. fulciuntur.*
Sap. c. 4.
**al. Unde recte quoque dominus ad Moysen dicit.*

Libertatem admonendi regis a rege & ab officio accepit.

24 Quia, domine, karissima & venerabilis dominatio vestra, imo divina jussio mihi præcepit, & ego inde sum voluntarius debitor, ut quæ ad salutem, & vestri nominis ac ministerii dignitatem pertinere scio, non taceam, humiliter postulans moneo, quatenus sapientia vestra recogitet, & quod exordinatum est, ordinet, ne diutius hæc in reverentia erga Dei ecclesiam maneat, & quantocyus scandalum in episcopos excitatum competenti satisfactione sedetur. Et ideo hinc tam inculcanter scribo, quia propter regem regum tacere quæ saluti & utilitati vestræ necessaria esse cognosco, non audeo: 25 ad cujus judicium vos & ego in conspectu totius humani generis, omniúmque angelorum atque archangelorum veniemus; ubi reddemus rationes, non solum de propriarũ personarum actionibus, loquutionibus, atque cogitationibus: verum & de ministeriorum susceptorum officiis, qualiter in eis ea quæ ad ministeria pertinent, sincero corde, & justis actibus egerimus: dicente ipso, *Juste quod justum est* exequaris.* Juste ergo justum exequi, est in adsertione justitiæ solam eamdem justitiam quærere. Nam si quod mihi est dicendum, & vobis est audiendum tacuero, illud væ incurrere timeo quod dominus per prophetam nobis miseris sacerdotibus comminatur, dicens: *Væ his qui consuunt pulvillos sub omni cubitu manus: & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas.* Pulvillos quippe sub omni" cubitu manus ponere est cadentes a sua rectitudine animas, atque in hujus mundi se dilectione reclinantes blanda adulatione refovere. Quasi enim pulvillo cubitus, vel cervicalibus caput jacentis excipitur, cum correptionis duritia peccanti subtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore molliter jaceat, quem nulla asperitas contradictionis pulsat. Sed hæc rectores qui semetipsos diligunt, his procul dubio exhibent, a quibus se noceri posse in studio gloriæ temporalis timent. Et idem dominus per Moysen præcipit, ut tabernaculum sacerdos ingrediens tintinnabulis ambiatur; quatenus voces prædicationis habeat, ne superni inspectoris judicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est, *Ut audiatur sonitus quando ingreditur & egreditur sanctuarium in conspectu domini. Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram contra se occulti judicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit.* De qualibus sacerdotibus dominus dicit, *Canes muti non valentes latrare.* Et quibus in uno comminatur per Ezechielem prophetam dicens: Si sacerdos non distinxerit populo, ipse quidem populus in suo peccato morietur, animam tamen ejus de manu sacerdotis requiram. Non ait, quia extra peccatum populus est, non morietur: sed quia in suo peccato morietur: sed populus quidem pro seipso tantum, sacerdos vero etiam pro populo. Et quia nos si tacemus, quæ ut dixi nobis dicenda, & vobis audienda sunt, peccatum incurrimus: & vos si audita, quod absit, non exauditis, a morte peccati liberi esse nequitis. Propterea intenta cordis aure devotio vestra percipiat, quod tonitruum divinæ comminationis terribiliter insonat, *Qui scandalizaverit*, inquit, *unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Hæc enim pœna tunc temporis gravior inter alias putabatur.

Deut c. 16.
**al. persequeris.*
OPUSCULUM I.
Ezech. c 13.
" cubito.
Exod. c. 28.
Gregor. Pastor. p. 2. c. 2.
Is. c. 6.
Ezech. c. 3.
Matth. c. 18.

Quanti, domine carissime, in unius ecclesiæ, & unius episcopi contra ecclesiasticas regulas præjudicio putatis scandalizati sunt, scandalizantur, & quicumque audierint scandalizabuntur? Quia, sicut dicit S. Paulus apostolus, *Cum patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.* Quod enim quis videt in fratre, & in commissa sibi ecclesia, aut audit ex fratre, & ex commissa sibi ecclesia, quid putatis illum de se & de sibi commissa ecclesia posse conjicere, si eum & sibi commissam ecclesiam nutu divino in potestatem vestram contigerit devenire? Non enim levi auditu eorum corda percelluntur, qui audiunt. 26 Quia non de crimine per legitimos accusatores, sicut præcipiunt canones, apud primatem provinciæ accusatus: non ad synodum regulariter evocatus: non in judicio præsens, non judicium regulare refugiens, non in judicio regulari contra eum aliis accusatoribus & aliis testibus productis, nec vel testium testimonio facta inquisitione, utrum ex auditu, an ex scientia fuerint testificati: non legaliter ac canonice de personis accusantium ac testificantium facta requisitione, cujus qualitatis & dignitatis, ac quantitatis fuerint: non causis actuum scriptis insertis, non licentia respondendi & defendendi illi concessa; non de

In scandalum publicum cu pa regis evadit.
1. Cor. 12.

de crimine vel exilii causa confessus, nec regulariter convictus, non partibus præsentibus, id quod a suis judicibus judicatum fuit scriptis sententia recitata, non canonico & episcopali judicio, ab ordine episcopali dejectus episcopus, suis rebus spoliatus, & cum ecclesia sua cujus res & facultates vel officio defuncto, vel morte perfuncto episcopo per œconomum futuro episcopo servari debent, contra omnes leges, & contra omnia jura, divina scilicet & humana, sæcularium præjudicio proscriptione est condemnatus, cum non tantum aut prave sentientes episcopi, aut majestatis rei, aut criminibus accusati: verum Arius & Eutyches presbyteri non nisi conciliorum judicio gradibus spoliati, & eorum decreto ab imperatoribus legantur proscripti, & in exilium deportati. Ego vero verbis non possum exprimere quanta constringar in mente angustia, quoniam per ora multorum audio volitare, quia homines omnium gentium, etiam & Judæi Christianæ legis inimici, passim legum suarum judicantur judicio: bubulcus quoque & subulcus, atque opilio habent legem: & contra omnem consuetudinem Christianorum principum, (& contra præcepta domini dominorum dicentis, & in propheta, atque in euangelio, & in apostolo, *Non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis. Juste judica proximo tuo.* Et, *Si vere utique justitiam loquimini, juste judicate filii hominum*: Quia, *In quo judicio judicaveritis, judicabitur de vobis*: videlicet aut justo judicio damnabimini, pro eo quod fratrem injusto judicio condemnastis: aut juste judicantibus vobis justitia respondebit. Ergo sic loquimini & sic facite, sicut per legem libertatis incipientes judicari; hoc est, per legem libertatis, scilicet euangelii, judicandi.) Episcopus qualiscumque cum sua ecclesia, legem ecclesiasticam laicorum, ac quarundam infamium personarum, non judicio sed conludio atque ludibrio, a vobis ignominiose proscriptus, habere non potuit. Unde legalis sententia, quam ut prædecessores illius, B. Gregorius in commonitorio Ioanni dato decrevit esse canonicam, dicit, *Necesse est ut quod contra leges est actum firmitatē non habeat.* Et S. Augustinus in libro de vera religione dicit. *In istis temporalibus legibus quamquam de his homines judicent, cum eas instituunt: tamen cum fuerint institutæ atque firmatæ non licebit judici de ipsis judicare, sed secundum ipsas. Conditor tamen legum temporalium si vir bonus & sapiens est, illam ipsam consulit æternam, de qua nulli animæ judicare datum est, ut secundum ejus incommutabiles regulas quid sit pro tempore jubendum vetandumque discernat. Æternam igitur legem mundis animis fas est cognoscere, nefas est judicare.* De qua B. Prosper dicit.

Lex æterna Dei stabili regit omnia nutu,
Nec mutat vario tempore consilium.

Nam si imperatores Romanorum suam legem æternam, vel perpetuam appellaverunt, multo magis lex illa æterna est, quæ est sancto Spiritu promulgata. De qua S. Leo post discretionem quæ in ea est ostensam dicit: *In his quæ vel dubia fuerint, vel obscura, id novimus sequendum, quod nec præceptis euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inveniatur adversum. Quæ*, inquit, S. Cælestinus, *a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa frangatur?* Et sacrum Carthaginense concilium sub Grato episcopo dicit: *De quibus apertissime divina scriptura sanxit, non differenda sententia est, sed potius exsequenda. Nemo contra prophetas, nemo contra euangelia, nemo contra apostolos facit sine periculo: & quæ facta vel dicta superius comprehensa sunt, vel aliis conciliis conscripta, quæ secundum legem inveniuntur, custodire nos oportet. Si quis vero statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putaverit, si laicus est communione, si clericus est honore privetur. Quia*, ut S. papa Hilarius decernens dicit, *Non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius domini prosilitur.*

Qua de re flens dico, & corde mœrenti gemens pronuncio, quia nunc lex domini irreprehensibilis nostris infelicibus & periculosissimis temporibus tantum vigorem non habet reverentia divinitatis, sicut antequam nomen Christi in honore per universum orbem fieret, leges Romanæ habebant timore imperatoris. Legimus quippe in Actibus apostolorum, quoniam cum Paulus & Silas cæsi in carcerem missi sunt, quia miserunt magistratus ut dimitterentur. Paulus autem dixit eis. *Cæsos nos publice indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem, & nunc occulte nos ejiciunt. Non ita, sed veniant, & ipsi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba hæc, timuerunt que audientes quod Romani essent, & venientes deprecati sunt eos, & ejicientes rogabant ut egrederentur de urbe.* Et item in eadem sacra historia. *Quia non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.* Et item cum torquendus esset, dicens se esse Romanum, dimissus est. Unde non perfunctorie audire debetis quod cælestis tuba Paulus apostolus dicit. *Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.* Et in sacra regum historia scriptum est. *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest dominus: si autem in domino peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Mementote facti memorandi Theodosii, & memorabilis viri Ambrosii, & quia excessit ut homo Theodosius, corripuit eum ut verus sacerdos Ambrosius & recepit patienter atque humiliter per illum divinam correctionem Theodosius. Et ideo exaltatus est, & merito & nomine & sanctitatis insigne super omnes post Constantinum Romanos imperatores. Felix ille imperator qui suo tempore talem habuit sacerdotem, qui post dignam pro excessu satisfactionem fecit illi ponere, & confirmare legem, ut si moto animo severius vindicare in aliquos princeps quisque decerneret, ministri Reip. usque ad triginta dies eamdē legem exequi non auderent, donec refrigerato animo, & in se reverso, quid verum esset, videret, & exequi quod justum esset, decerneret. Nam, *Impedit ira virum, ne possit cernere verum.* quia, ut quidam sapiens dixit, cogitationes iracundi vipereæ sunt generationis; prius enim mentem comedunt, matrem suam. Et apostolus, *Ira*, inquit, *viri justitiam Dei non operatur.* Et felix sacerdos Dei Ambrosius, qui in tempore talis fuit imperatoris. Scriptum est enim, *Beatus qui enarrat justitiam auri audienti.* Felices quoque ambo, & sacerdos & imperator, quia ne ira Dei pro excessu descenderet super imperatorem, habuit suo tempore sacerdotem, de quo non questus est dominus, quod de nobis modo queritur dicens, *Quæsivi unum qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me, ne dissiparem eam, &* non

Marginalia: ANNO CHRISTI 868. — ...it. c. 15. — ...l. 17. — ...th c. 7. — ...ones ...andi. — ...g. l. 11. 54. — ...gust. l. de ...a relig. — ...sp. epi. 41. — Leo ep 91. Rustic. — Cælestin. P. ...ist. 2. — OPUSCUL. I. Concil. Carthag. I. c. 13. & 14. — Hilar. epist. 2. — *Legum sacrarum observatio imminuta.* — Act. c. 16. — Ibid. c. 25. — Ibid c 22. hucusque in Sirmondo epist. 29. — 1. Cor. 8. — 1 Reg 2. — Paulin. in vita Ambros. — Theodoret. hist. eccles. l. 5. c. 17. — V. Baron. ad an. 390. tom. 4. — Iacob. c. 1. — Eccl. c. 25. — Ezech c. 22.

ANNO CHRISTI 848.

Is. c. 64.

non inveni. Hinc est quod Isaias nostræ miseriæ, & calamitatis in se sumens personam graviter coram Deo deplorat, dicens: *Omnes nos cecidimus quasi folium, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos, nec est qui invocet nomen tuum, qui consurgat & teneat te.* Quomodo enim nos illum irascentem tenere, & placare possumus, qui ut S. Gregorius conqueritur, *Ad exteriora negotia delapsi sumus, & aliud ex honore* * *suscepimus, atque aliud officio actionis exhibemus: ministerium prædicationis relinquimus, & ad pœnam nostram, ut video, episcopi vocamur, qui honoris nomen, non virtutem tenemus.* Et, *Relinquunt namque dominum hi qui nobis commissi sunt, & tacemus; in pravis actibus jacent, & correptionis manum non tendimus; quotidie per multas nequitias pereunt, & eos ad infernum tendere negligenter videmus. Sed* * *quando nos vitam corrigere valeamus alienam, qui negligimus nostram? Curis enim sæcularibus intenti, tanto insensibiliores intus efficimur, quanto ad ea quæ foris sunt, studiosiores videmur. Vsu quippe curæ terrenæ a cælesti desiderio obdurescit animus, & dum ipso suo usu durus efficitur per actionem sæculi, ad ea molliri non valet, quæ pertinent ad caritatem Dei.* Et reliqua quæ ibidem idem sanctus de neglegentibus sacerdotibus prosequitur. Vnde quanto minoris meriti sumus, ut dominum contra vos, si iratus fuerit, tenere possimus; tanto magis non solum actus vestros corrigere, verum ne in præceptionibus vestris, quas vel verbo, vel scripto decernitis, vel decrevistis, sive decreveritis, quod absit, aliqua injustitia, vel præsumptio, sive indiscretio sit, solicite providere debetis, timentes comminationem æterni judicis, qui dicit: *Væ his qui condunt leges iniquas, & scribentes injustitiam scripserunt, ut opprimerent in judicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei; ut essent viduæ præda eorum, & pupillos deciperent. Quid facietis in die visitationis & calamitatis de longe venientis? ad cujus auxilium confugietis, & ubi derelinquetis gloriam vestram ne incurvemini sub vinculo, & cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.*

Gregor. Hom. 17. in euang.

al. *suscipimus.*

al. *quomodo*

Is. c. 10.

Rex non debet usurpare quæ sunt sacerdotum.

l. ut supra.

Et quia, * supra ostendi, ex verbis B. Gelasii, duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum, & regalis potestas, in quibus tanto gravius est pondus sacerdotum, quantum etiam pro ipsis regibus hominum in divino reddituri sunt examine rationem, solerter providere debetis, ne extra ministerium vestrum, sicut, Deo gratias, hactenus providistis, manum in sacerdotalem ordinem, & in his quæ eidem ordini Spiritus sancti dono commissa sunt, contra præceptum domini, extendatis, lectione frequentantes, & mente condentes quod scriptum est in secundo libro Paralipomenon. *Fecit*, inquit, *Ozias rex quod erat rectum in oculis domini, & exquisivit dominum. Cumque requireret dominum, direxit eum in omnibus, & adjuvit eum contra Philisthiim, & contra Arabas qui habitabant in* * *Corbaal, & contra Ammonitas, & divulgatum est nomen ejus usque* * *in introitum Ægypti propter crebras victorias: & habuit multa pecora, tam in campestribus, quam in eremi vastitate. Vineas quoque habuit & vinitores in montibus & in Carmelo.* * *Eratque homo agricultura deditus. Et fuit numerus totius exercitus ejus* * *trecentorum decem millium, & centum. Sed cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, & neglexit dominum suum. Ingressusque templum domini adolere voluit incensum super altare thymiamatis. Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, & cum eo sacerdotes domini octoginta, viri fortissimi, restiterunt regi atque dixerunt: Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum domino. Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron qui consecrati sunt ad* * *hujuscemodi ministerium, est istud officium. Egredere de sanctuario, nec contempseris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a domino Deo. Iratus est Ozias, & tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus: statimque orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus in domo domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias pontifex, & omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & festinato expulerunt eum. Sed & ipse perterritus acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam domini. Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ; & habitavit in domo separata, plenus lepra ob quam & ejectus fuerat de domo domini.*

2. Paralip. 26.

al. *Gurbaal.*

al. *ad.*

al. *Erat quippe homo.*

OPVSCVL. I.

al. *trecentorum & septem millia quingentorum.*

al. *hujusc. minister.*

Egredere de sanctuario.

In quo facto, quia sicut scriptura dicit, *Hæc autem in figura contingebant illis, scripta sunt autem propter nos*, diligenter adtendendum est, quoniam quamdiu Ozias dominum coluit, pacifice regnum tenuit, & contra vicinas & alienigenas gentes crebras victorias habuit. Postquam autem officium non suum præsumpsit, sed in sacerdotale ministerium contra fas manum præsumptionis extendit, usque ad diem mortis suæ lepra plenus in domo separata permansit, & victoriam nullam fecit: nec cum aliis qui bellabant bella domini pro inimicis Israel, qui ecclesiæ typum tenuerat, perfusus lepra, id est, gravi peccato percussus atque perculsus habitare prævaluit. Sic & eorum judicio quibus dicit dominus, *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri qui loquitur in vobis*, & per quos eodem spiritu sacri promulgati sunt canones, voluntarie atque ex deliberatione quiscumque violans & convellens constituta divina, quia docente Petro, *Non est personarum acceptor Deus*, ab ecclesiæ corpore separatus, nisi per pœnitentiam & sacerdotalis indulgentiæ reconciliationem eidem ecclesiæ fuerit reincorporatus, erit ab æterna ecclesia separatus. Vnde & apostolus præcipit, *cum hujusmodi nec cibum sumere.* Et item omnibus, Christo in se loquente, denunciat dicens: *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum.* Quam sententiam exponens B. Augustinus dicit: *Duobus modis non te maculat manus: si non consentias, & si redarguas, hoc est non communicare, non consentire. Communicatur quippe, quando facto ejus consortium voluntatis vel approbationis adjungitur. Hoc ergo nos admonens apostolus, ait: Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum. Et quia parum erat non consentire, si sequeretur negligentia disciplinæ, magis autem, inquit, & redarguite. Videte quemadmodum utrumque complexus est, nolite communicare? Nolite consentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid est autem, magis & redarguite? Reprehendite,* * *corripite, coercete. Deinde in ipsa reprehensione, vel coertione aliorum peccatorum, cavendum est ne se extollat qui alterum*

1. Cor. 10.

Matth. c. 10.

Act. 10.

Ob ïque minatur excommunicationem.

1. Cor. 5.

Ephes. c. 5.

August. serm. XVIII. de verb. dom. c. 18.

al. *correptione.*

ANNO CHRISTI 868.

terum corripit, & qui se putat stare, videat ne cadat; foris terribiliter personet increpatio, intus lenitatis teneatur dilectio. Neque ergo consentientes sitis malis, ut approbetis; neque neglegentes, ut non arguatis; neque superbientes, ut insultanter arguatis.

Et nolite putare, domine karissime ac benignissime, quia quocumque carnalis propinquitatis affectu, vel quia tantum in episcopo Rhemensis provinciæ indignitati meæ commissæ ista sunt acta, commotus hæc scripserim, sed zelo, de quo & in psalmo, & in euangelio scriptum est, *Zelus domus tuæ comedit me*: videlicet zelo universalis ecclesiæ, quæ domus Dei est, & sacri ordinis sacerdotalis, quod unum in omnibus episcopis est, & officii meæ exiguitatis, legens electos Dei propter leges paternas, etiam mortem corporis appetisse, & in laudibus divinis catholicam ecclesiam cantare sanctum, *qui pro lege Dei sui certavit usque ad mortem.* Vestræ nihilominus zelo salutis & optandæ nobis prosperitatis hæc scripsi. Tandem peto ut in hoc servitutis meæ obsequio diligentius discernatis, quoniam si quædam ibidem * mordacibus resonant, non mihi verba sunt sensus: quæ etsi forent, mansuetudo vestra debet modeste perpendere, quoniam adulator blandus est inimicus. Quod scriptura dicit, *Quia meliora sunt vulnera amici, quam audientis inimici oscula.* Non enim occupatam tenet vestram, sicut quorumdam captivatam mentem possidet vobis bene noti sententia, quæ dicit, *obsequium*, id est, assentatio, videlicet adulatio *amicos, veritas odium parit*: quia, ut veritatis amicus veritatem diligitis, scientes a veritate dictum, *Cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Inhæreat itaque menti vestræ quod B. Augustinus dicit, quia dolosi vel imperiti medici est, sic" intueri emplastrum imponere, ut aut noceat, aut non prosit. Et supra posita quæ sine adulatione ad vestram salutem veritas per ora veridicorum protulit, vobis non displicebunt.

(Margin: Psal. 68. Ioan. c. 2. — Machab. & 7. — * mordacibus verbis, vel mordacius. — Prov. c. 27. — Terent. Andr. — Ioan. c. 8. — " vulneri)

II. OPUSCULUM.

HINCMARI RHEMENSIS EPISCOPI [28] ROTULA

CAROLO REGI PORRECTA cum præmissos quaterniones legere differret.

SACRUM Carthaginense concilium dicit. *Quisquis episcoporum accusatur, ad primatem ecclesiæ ipsius causam deferat accusator.*

Et item. *Quisquis episcoporum, presbyterorum, & diaconorum, seu clericorum, cum in ecclesia fuerit crimen institutum, vel civilis causa fuerit commota, si relicto ecclesiastico judicio publicis judiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat: & hoc in criminali. In civili vero perdat quod evicit, si locum suum obtinere maluerit.*

Et Africanum concilium. *Quicumque* (scilicet clericorum) *ab imperatore cognitionem judiciorum publicorum petierit, honore proprio privetur: si autem episcopale judicium postulaverit, nihil ei obsit.*

(Margin: Cod. Afric. can. 1. — Ibid. cā. 15. — Ibid. can. 104.)

Et ut de legibus Romanis, & multis hic pauca ponamus, Gratianus, Valentinianus & Theodosius constituerunt, *Ne quis audeat apud judices publicos episcopum accusare, sed in episcoporum audientiam perferre non differat, quicquid sibi pro qualitate negotii putat posse competere, ut in episcoporum aliorum judicio quæ asserit contra episcopum debeant diffiniri.* Et item imperatores constituerunt, ut in privatis causis hujusmodi causa servetur, ne quemquam litigatorum sententia non a suo judice dicta constringat.

(Margin: OPUSCUL. I. Cod. Theod l. 16. Interpret. leg. 13.)

Et S. Leo sanctæ Romanæ ecclesiæ pontifex, in synodo" Romæ habita, statuit dicens: *Tantam sæculi potestates circa sacerdotalem ordinem reverentiam prævalere voluerunt, etiam hi quos sub imperiali nomine terris divina potentia præesse præcepit, ut jus distringendorum negotiorum episcopis sanctis juxta divalia constituta permiserint. Quod cum & juris antiqui edictis, & inlatis frequentibus sit legibus constitutum, præsenti tempore a plerisque invenimus fuisse calcatum. Nam prætermisso sacerdotali judicio, passim ad examen secularium transierunt. Quocirca nobis visum est, ut hanc & sacrarum legum, & nostri ordinis contumeliam, & ad præsens ulcisceretur plena districtio, & observandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque, ut quicumque prætermisso sacerdote ecclesiæ suæ, ad disceptationem venerit sæcularium, sacris liminibus expulsus a cælesti arceatur altario.*

(Margin: S. Leo epist. 96. " imo in Gallia apud Biturigas a Leone archiep. Vide supra Tomi III p. 1420. C. & 1421 B.)

Et in primo libro capitulorum imperialium domini Karoli & domni Hludouvici scriptum est cap. VIII. *Ut ad metropolitanum episcopum suffraganei episcopi respiciant, & nihil novi audeant facere in suis parochiis sine conscientia & consilio sui metropolitani; nec metropolitanus sine eorum consilio.*

(Margin: Capitul. Caroli M. lib. 1. c. 8.)

Et item in eodem libro cap. XXVIII *Ut si clerici vel monachi inter se negotium aliquod habuerint, a suo episcopo dijudicentur, non a secularibus.*

(Margin: Ibid. c. 28.)

Et item in eodem libro cap. XXXVIII. *Ut clerici ecclesiastici ordinis si culpam incurrerint, apud ecclesiasticos judicentur, non apud seculares.*

(Margin: Ibid. c. 38.)

Et hæc constituta sunt de his quæ ab episcopo, vel presbytero, seu diacono committuntur, sive in criminalibus, sive de civilibus, id est, de pecuniariis causis. [21] Ceterum de rebus & mancipiis, & mancipiorum commissis, episcopi ex ecclesiis nobis commissis, vel de proprietatibus clericorum, advocatos dare secundum consuetudinem non abnuimus.

Ubi autem ea emendari debeant, quæ episcopi vel clerici, in criminalibus, vel civilibus committunt, leges manifeste demonstrant, dicentes multis decernentibus imperatoribus. Ex quibus omnibus hic legem Valentiniani & Valentis ponemus, qui decreverunt, *Ut ultra provinciæ terminos accusandi licentia prohibeatur.*

Et hinc sacrum Carthaginense concilium statuit, ut *accusatus & accusator in eo loco unde est ille qui accusatur, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes * perducere, ubi causa finiatur.*

(Margin: Cod. Afric. can. 30. — al. producere)

Et item leges dicunt, *Si quis adversarium aut repetitione aut criminis objectione pulsaverit, in provincia in qua consistit ille qui pulsatur, suas exerat actiones, nec æstimet adversarium suum alibi, aut longius ad judicium pertrahendum: Ille vero qui*

ANNO CHRISTI 868.

qui pulsatus fuerit, si judicem suspectum habuerit, liceat appellare.

Et S. Innocentius ad * Victoricium episcopum. *Si quæ*, inquit, *causæ vel contentiones inter clericos, tam superioris ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ, ut secundum synodum Nicænam congregatis ejusdem provinciæ episcopis, jurgium terminetur: nec alicui liceat, (sine præjudicio tamen Romanæ ecclesiæ, * cui in omnibus causis debet reverentia custodiri) relictis his sacerdotibus qui in eadem provincia Dei ecclesiam nutu divino gubernant, ad alias convolare provincias. Quod si quis forte præsumpserit, & ab officio * cleri submotus, & injuriarum reus ab omnibus judicetur. Si autem majores causæ in medio fuerint devolutæ, 22 ad sedem apostolicam, sicut synodus statuit, & * vetus consuetudo exigit, post judicium episcopale referatur.* Vnde Carthaginense dicit concilium, *Vt a quibuscumque judicibus ecclesiasticis ad alios judices ecclesiasticos, ubi est major auctoritas, fuerit provocatum, 24 non eis obsit, quorum fuerit soluta sententia, si convinci non potuerint vel inimico animo judicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia depravati. Sane si ex consensu partium electi fuerint judices, etiam a pauciori numero quod constitutum est, non liceat provocari.* Qualiter autem sententia finiri debeat, leges & sacri canones monstrant, dicentes, ut vel in synodo, vel per judices, sive quos conquirentibus primates dederint, sive quos ipsi vicinos ex consensu delegerint.

Innocen. I. ep. 2. c. 3. al Vitricii. — al. cujus — al. cle-ieatus — al. beata consuet.

Deputatos autem judices episcopos, ut Africanum dicit concilium, *Ab illo primate sunt dandi, in cujus provincia causa versatur. Si autem ex communi placito conquirentes vicinos judices elegerint, aut unus eligatur, aut tres: & si tres elegerint, aut omnium sententiam, sequantur, aut duorum.*

Et Calchedonense concilium dicit, *Si quis clericus adversus clericum habet negotium, non deserat episcopum proprium, & ad sæcularia percurrat judicia: sed prius actio ventiletur apud episcopum proprium, vel certe consilio ejusdem episcopi apud quos utraque partes voluerint, judicium continebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus subjacebit.*

Concil. Calched. can. 9.

Et S. Gregorius ex legibus & sacris canonibus constituit scribens ad Bonifacium defensorem Corsicæ, & vices agentem apostolicæ sedis, quas in istis regionibus primates provinciarum tenent, *Si quis*, inquit, *contra clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat. Qui si forte suspectus fuerit, executor vel ab ipso, vel, si & hoc actor refugerit, a tua est experientia deputandus, qui partes sibi mutuo consensu judices compellat eligere, a quibus quicquid fuerit definitum, ita vel tua, vel episcopi solicitudine, servata lege, modis omnibus compleatur, ut non sit unde possint litigiis * fatigari.* Et si laicus contra episcopum civilem, id est, pecuniariã causam habuerit, episcopus admoneri vel compelli ab eis quorum interest, debet: Similiter & laicus admoneri vel compelli debet a Reip. potestate, ut ad arbitrium, id est, ad judicium ex utraque parte electorum judicum veniant, & eorum judicio causa finiatur.

Greg. l. 9. indict. 4. ep. 74. — al. sefatigare.

Sicut ad Malchum episcopum idem S. Gregorius ex legibus, & sacris regulis scribens demonstrat. * *Præterea*, inquit, *fraternitatem tuam præsenti præceptione curavimus admonendam, ut Stephanum * episcopum ad eligendum compellas venire judicium: & quicquid inter prædictum Ioannem virum magnificum, & supradictum episcopum, electorum fuerit sententia diffinitum, ad effectum perducere non omittas.*

Greg. l. 1. indict. 9. ep. 26. — l. Propterea. — al. sæpefatũ.

Et hinc leges quas servat ecclesia, dicunt. Observare autem judices specialiter debent, *Vt in omnibus causis sententia quæ deliberata fuerit constitutis pariter, recitetur: ut ab his a quibus causa dicta est, ad integrum quæ dicta fuerit sententia cognoscatur, & quicquid præsentibus partibus in causis fuerit ordinatum, habebit plenissimam firmitatem, nec poterit immutari.*

Et quia imperatores, qui suo tempore fuerit de pecuniariis causis ecclesiasticum ministrum, & Reip. administrantem judices ad causam de accusato episcopo finiendam, sicut leges & canones jubent, deputaverunt, B. Gregorius in epistola decretali ad Ioannem episcopum Larissæum demonstrat dicens: *Cumque porrecta appellatio per homines Hadriani episcopi, ceteraque quæ penes te gesta sunt, piissimis fuissent deportata principibus, deputatis, ut diximus, Honorato apostolicæ sedis diacono, & Sebastiano glorioso * antigrapheo, cunctisque subtiliter examinatis, a serenissimis principibus sunt ab omnibus jussionibus absoluti.*

Greg. l. 2. Ind. 11. ep. 46. — al. antigrapho.

Vnde leges quas probat ecclesia, *Res*, inquiunt, *judicatæ videntur ab his qui imperium potestatemque habent, vel qui ex auctoritate eorum inter partes dantur.*

Et notandum, ut præmisimus, quoniam imperatores leges sæculi & ecclesiæ conservantes, ad causam pecuniariam, id est, civilem, inter episcopum & sæculares investigandam ac diffiniendam, cum ministro ecclesiastico administrantem Reip. deputarunt. Si vero episcopus aut veraciter, aut simulata infirmitate, aut alia qualibet occasione se dixerit non posse venire ad synodum, aut ad electorum judicium contra adversum se conquirentem, eligat sibi judices aut deputatos suscipiat, sicut ex legibus & regulis sacris præmisimus: & mittat pro se personam instructam ad locum, & diem destinatum, quę executionem & diffinitionem legaliter ac regulariter ad vices illius in electorum judicio prosequatur: & quod fuerit exequutum, ac diffinitum suscipiat observandum, sicut regulæ ac decreta sanctæ sedis Romanæ pontificum: sed & S. Gregorius sæpissime in epistolis suis ex legibus & regulis sacris agendum demonstrat.

Ex quibus unum de pluribus hic B. Gregorii decretum ponere censui, quod ad Fortunatum episcopum scribens, *Fraternitatem*, inquit, *tuam his hortamur affatibus, ut cessante omni excusatione personam huc instructam sub festinatione transmittas, quæ aut in electorum, aut certe in deputatorum a nobis judicio, si qua pro tuis partibus sunt, agere, & adversariorum intentionibus, ac objectis valeat per omnia respondere, ut veritate cognita salubrem hic finem suscipiat.*

Greg. l. 7. Ind. 2. ep. 108.

Et in epistola ad Sergium defensorem Siponti, *Experientiæ tuæ præsenti auctoritate præcipimus, ut Frunisc endum admonere studeat, quatenus si quid de obstrictu * redhibere ecclesiæ cognoscit, satisfacere dilatione postposita non desistat. Alioquin mora cessante ad electorum accedat te compellente judicium, & quicquid veritate cognita * sacrosanctis euangeliis fuerit statutum, ita*

Ibid. ep. 105. — al. Ecclesiæ se redhibere cognoscit.

ANNO CHRISTI 868.

ita ad effectum exequutionis tua instantia perducatur, ut hujus rei denuo ad nos querela non redeat.

Et hic leges Romanæ, in re pecuniaria, tormenta, nisi cum de rebus hereditariis quæritur, non adhibent. Alias autem jurejurando aut testibus explicantur. Et si episcopus noluerit suis coepiscopis ac judicibus a se electis, vel a primatibus deputatis obedire, Africani concilii judicium sustinebit, quo dicitur. *A judicibus aut quos communis consensus elegerit, non liceat provocari: & quisquis probatus * fuerit pro contumacia nolle obtemperare judicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum, det literas ut nullus ei communicet episcoporum donec obtemperet.* 25 Et si laicus querens contra episcopum noluerit obedire judicibus, a principe Reip. & ecclesiæ tutore ac defensore, & regia benignitate protectore.....

In capitulis imperialibus scriptum est, libro secundo, *De his qui injuste super alios querelas faciunt: Ut si inde convicti fuerint, propter illam calumniam secundum legem & æquitatem justitiam reddant.*

Et hinc libro tertio scriptum habetur, *De his qui causam judicatam repetere præsumunt,* 26 *Sed & de his qui legem observare contempserint, ut per fidejussores ad præsentiam regis deducantur.*

De his vero qui Romanis legibus judicantur, decretum est, *Ut qui per calumniam injuriæ actionem instituit, extra ordinem puniatur, omnes enim calumniatores exilii vel insulæ relegatione, aut ordinis amissione puniri placuit.*

Regia igitur solitudo, a rege regum & æquissimo judice Deo, ut in directione cordis judicium * judicetur constituta, provide soliciteque providere debet, ut tales judices cum episcopis ad causam inter ecclesiasticos, & sæculares dirimendam eligat, & constituat, qui religiosi sint & dominum timeant; & non muneris præmio, non favoris, vel propinquitatis, aut amicitiæ gratia, non indebitæ subjectionis obsequio, non alterius partis odio personam accipiant in judicio; sed absque contentione & livore, sicut ipsa veritas dicit, *non secundem faciem, sed justum judicium* judicent. Et hoc non in publico judicii loco, sed in privato: quia episcopi * in consistorio regum, non in prætorio judicium, nec nisi ab episcopis, in synodo, aut in privato loco a primatibus deputatorum, aut a se electorum judicum judicio debent aut possunt regulariter judicari.

Et prætaxato modo supradictas leges, tam publicas, quam ecclesiasticas in suis temporibus servari decrevisse didicimus antiquos imperatores, & prædecessores ac progenitores vestros episcopis, & viris ecclesiasticis: & nobis vestra dilectissima & benignissima dominatio servaturam se & verbo, & subscriptione promisit in Carisiaco, ubi hoc capitulum consultu ac consilio fidelium vestrorum tam episcoporum, quam & laicorum condidistis, & ei subscripsistis, dicentes. *Quantum sciero, & rationabiliter potuero, domino adjuvante, unumquemque vestrum secundum suum ordinem & personam honorabo & salvabo, & honoratum & salvatum absque ullo dolo & damnatione vel deceptione conservabo. Et unicuique competentem legem & justitiam conservabo. Et qui illam necesse habuerit & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo, sicut fidelis rex suos fideles per rectum honorare, & salvare, & unicuique competentem legem & justitiam in unoquoque ordine conservare, & indigentibus, & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere, & pro nullo homine * ab hoc quantum dimittit humana fragilitas per studium, aut malivolentiam, vel alicujus indebitum hortamentum deviabo, quantum mihi Deus intellectum & possibilitatem donaverit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cum hoc recognovero, voluntarie illud emendare curabo.* Nos autem fideles vestri, episcopi, & ceteri laicalis ordinis qui adfuerunt, hoc capitulum & vobiscum condidimus, & ei subscripsimus, unusquisque profitendo. *Quantum sciero & potuero, domino adjuvante absque ulla dolositate aut seductione & consilio & auxilio secundum meum ministerium, & secundum meam personam fidelis vobis adjutor ero, ut illam potestatem quam in regio nomine, & regno vobis Deus concessit, ad ipsius voluntatem, & ad vestram & fidelium vestrorum salvationem, cum debito honore, & vigore tenere & gubernare possitis.*

Cod. Afric. can. 122. — per contumaciam

Capit. Car. M. l. 2. c. 34.

Ibid. l. 3. c. 31. Ibid. c. 34.

Totum hunc locum inter fragmenta epistolarum edidit Sirmondus pag. 839. — Sirm. *judicetur.*

Joan. c. 7.

Sirm. *non in consist.*

Capitul. Caroli Calvi. tit. 22.

Sirm. *adhuc*

Ibid.

III. OPUSCULUM.

HINCMARI LAUDUNENSIS EPISCOPI 27 SCEDULA EPISCOPIS, ET PER EOS REGI PORRECTA.

Hanc scedulam porrexit Hincmarus Laudunensis episcopus apud Pistas III. Kal. Septembr. indict. I. episcopis de provincia Rhemorum, Hincmaro, Odoni: De provincia Rotomagensi, Wenilone, Archamberto, Sigenando: De provincia Senonensi, Æneæ, Fulcrico, Abboni: De provincia Burdegalensi, Engenoldo, Helia.

Rhemensi. Belvacensi. Rotomagensi, Bajocensi, Constantiacensi. Parisiensi, Tricassensi, Nevernẽsi. Pictavorũ, Encolmẽsi.

NON latere vos scio, domini patres, & fratres, ac Deo digni episcopi, res episcopii Laudunensis ecclesiæ mihi commissæ, imo quicquid habebam in isto regno, exceptis principali ecclesia, & episcopii domo, & claustro primum esse inbannata: ita ut nihil mihi a quocumque de prædictis rebus & facultatibus quiddam præsidii ministretur, aut obsequii præbeatur. Quoniam sicut mihi sub brevi dierum tempore, & nullo episcopo meæ provinciæ conscio fuerat imperatum, sæculare judicium non adii, & exoniam, scilicet personam quæ firmaret quod illic venire nequirem, non transmisi: & quod de capite meo, id est, de facto meo advocatum in judicio sæculari non dedi. Verumtamen missum meæ excusationis ad dominum nostrum regem direxi. 28 Et vos scitis sacris legibus esse decretum pro qualicumque civili vel criminali causa, quemcumque judicem non licere invitum episcopum ad judicium publicum provocare, perducere, vel exhibere. Et quisquis episcoporum vel reliquorum ecclesiasticorum clericorum, pro criminali vel civili causa, relicto ecclesiastico judicio,

Cod. Afr. can. 15.

ANNO CHRISTI 868.

dicio, ad publica judicia perrexerit, & eis de A criminali culpa purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat: in civili vero perdat quod evicit, si locum suum obtinere maluerit. Sed si a clerico vel alio quocumque altercatio contra episcopum propter quamlibet causam fiat, apud metropolitanum, vel primatem provinciæ secundum sacras regulas causam judicari debere. [29] Et si quid judicatis episcopus contradixerit, ad beatissimum sedis Romanæ pontificem causa referatur: & ille juxta canones & leges huic causæ præbeat finem.

Postquam vero una cum metropolitano meo ad hunc locum veni, [30] ubi Deo placitum con- B ventum vestrum adivi, consilium, & consensum apud vos, & per vestram reverentiam apud domini nostri regis clementiam quæsiturus, quid me oporteat facere, & quomodo valeam vivere, rebus & obsequiis ecclesiasticis inconsulto episcopali judicio spoliatus: non ab ignotis vel incertis personis ex parte domini nostri regis mihi est nunciatum, ut me erga eum recognoscam, & ei humiliter satisfaciam. Audivi etiam, quia homines, quorum causa adversum me dominationis suæ animus est commotus, huc venerint, ut adversum me debeant queri. Unde quoniam judicio regulari meipsum constringo, [31] & *sententia sine scripto dicta*, C juxta definitiones inviolabiles * *nec nomen sententiæ habere meretur*, humili supplicatione scripto respondeo. [32] Sim canonice revestitus, de quibus contra sacros canones, & decreta pontificum sanctæ sedis Romanæ, contraque leges, quibus una cum sacris regulis sancta moderatur ecclesia, sum spoliatus. In quibus mihi ostenderit illum me irrationabiliter offendisse, voluntarie recognoscam, & ei sicut domino & seniori ac regi meo facere debeo, humiliter satisfaciam. Et deinde sicut regulæ jubent meis legitime usus, & uti præcipiunt canones in provincia mea regulariter ad synodum evocatus, de quibuscumque ibidem fuero inter- D pellatus, coram meis judicibus reddam canonice rationem, & canonicum sequar judicium.

Greg l. 11. indict. 6. ep. 54. al. *ne nomen quidem*

Pontificem Romanum appellat.

Alioquin, secundum sacros canones, & decreta sanctæ sedis Romanæ pontificum B. Petri apostoli memoria honoretur, & ut mihi nulla ab ullo violentia inferatur propria voce atque libello apostolicam sedem appello. Et hac professionem atque appellationem meam domno nostro regi Christianissimo a primate provinciæ meæ, cui hanc porrigo, dari deposco: vobis una cum eo ipsius domni nostri clementiam postulantibus, ut propter Dei amorem, atque sanctæ Mariæ, & san- E ctorum apostolorum, omniumque simul sanctorum venerationem, mihi leges ecclesiasticas servet, qui regia pietate cunctis legem servare, & misericordiam exhibere monetur.

OPUSCULUM IV.

IV. OPUSCULUM.

SATISFACTIO HINCMARI LAUDUNENSIS EPISCOPI.

[33] Verba satisfactionis Hincmari Laudunensis episcopi domno Karolo regi per Odonem episcopum missa.

DOMNE, ego commovi animum vestrum, quod mihi non fuerat opus, & non per infidelitatem, nec quantum intentionem mentis meæ cognoscere potui, ad vestram dehonorationem: sed forte per meam incautelam vos offendi. Et quantum vos benignum habui, tantum postea offensum sensi. Et inde [34] precor vestram mercedem, ut vester animus sit mihi placatus, & vos iterum sentiam mihi esse benignum.

V. OPUSCULUM.

HINCMARI RHEMENSIS EPISCOPI EXTEMPORALIS ADMONITIO AD REGEM.

Post perscriptam scedulam ab Hincmaro episcopo Laudunensi episcopis porrectam, quia rex distulit præmissos quaterniones sibi ab Hincmaro episcopo Rhemorum oblatos legere, dicens, hanc legem habuisse decessores suos reges, & se velle habere, ut episcopi in suo palatio apud sæculare judicium reddant rationes, si hominibus suis beneficia tulerint. [35] Hincmarus Rhemorum episcopus hæc quæ sequuntur cum rotula scripta porrexit, dicens:

HANC legem decessores & prædecessores vestri reges ecclesiæ servaverunt: quæ si aut per excessum principum, aut per negligentiam episcoporum aliquo modo violata fuit, tamen correcta, sicut in eorum capitulis legitur, extitit. Vos etiam, decessores vestros sequentes, hanc legem ecclesiasticam servaturos Deo, & nobis sæpius promisistis, sicut hic continetur.

In libro primo capitulorum imperialium, domni Karoli avi, & domni Hluduvici patris vestri, in lege ab ipsis confirmata, ecclesiæ & universis episcopis scriptum est, capite VIII. *Ut ad metropolitanum episcopum suffraganei respiciant, & nihil novi audeant facere in suis parochiis, sine conscientia & consilio sui metropolitani, nec metropolitanus sine eorum consilio.* Item in eodem libro capite XXVIII. *Ut si clerici, * vel monachi inter se negotium aliquod habuerint, a suo episcopo dijudicentur, non a sæcularibus.* Item in eodem libro cap. XXXVIII. *Ut clerici ecclesiastici ordinis si culpam incurrerint, apud ecclesiasticos judicentur non apud sæculares.* Item in eodem libro cap. LXXVII. *Quia juxta sanctorum patrum traditionem novimus res ecclesiæ*

Capitul. Car. M. l. 1. c. 8.

Ibid. c. 28. al. *ut si clerici inter se*, &c.

Ibid. c. 38.

Ibid. c. 73.

ANNO CHRISTI 868

ecclesiæ esse vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non solum habita conservare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Tamen ut ab ecclesiasticis, de non dividendis rebus illius suspicionem dudum conceptam amoveremus, statuimus, ut neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostram, vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, ullam penitus divisionem aut jacturam patiantur.*

al. penitus amoveremus.

Et hoc cum aliis capitulum quod sequitur, vos ipse manu propria in villa quæ dicitur Colonia, consensu episcoporum, & Vvarini, ac aliorum optimatum vestrorum anno IV. regni vestri confirmastis, & per Ricuinum Hludovico fratri vestro misistis. *De honore videlicet, & cultu Dei, atque sanctarum ecclesiarum, quæ auctore Deo sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, communiter domino mediante decernimus, ut sicut tempore beatæ recordationis domni ac genitoris nostri exculta ac honoratæ, atque rebus ampliatæ fuerunt, salva æquitatis ratione ita permaneant. Et quæ a nostra liberalitate honorantur, atque ditantur, de cetero sub integritate sui serventur. Et sacerdotes ac servi Dei vigorem ecclesiasticum, & debita privilegia juxta reverendam auctoritatem obtineant. Eisdem vero regalis potestas, & inlustrium virorum strenuitas seu reipublicæ administratores, ut competenter suum ministerium exsequi valeant in omnibus rationabiliter, & juste concurrant.*

De Vvarino duce V. Sirmond. in eum locum. Capitul. Carl. Calvi Tit. I. c. 1.

Et hoc cum aliis capitulum quod subsequitur, in Belgivaco civitate, anno VI. regni vestri coram Deo & angelis ejus, 36 in fide & dextera vestra, per spatam vestram jurantes, sicut præsentes episcopi qui adfuerunt, petierant, illis & ceteris episcopis regni vestri, ac successoribus suis, & eorum ecclesiis cunctis diebus vitæ nostræ vos servaturos promisistis, petentibus *Ut jus ecclesiasticum, & legem canonicam nobis ita conservetis, sicut antecessores vestri, qui hoc bene & rationabiliter observaverunt juxta quod sciri* poteritis, & Deus vobis posse dederit, nostris prædecessoribus conservaverunt.*

Ibid. tit. 4. c. 1.

al. poterit

Et hoc cum aliis capitulum quod subsequitur anno incarnationis dominicæ DCCCLI. 37 in loco qui dicitur Marsna, cum fratribus vestris *Vvaltario & Hludouvico manu propria per consilium & consensum fidelium vestrorum communium communiter confirmastis. *Ut nostri fideles unusquisque in suo ordine & statu veraciter sint de nobis securi, quia nullum abhinc in ante, contra legem, & justitiam, vel auctoritatem, ac justam rationem aut damnabimus, aut dehonorabimus, aut opprimemus, vel indebitis machinationibus affligemus; & illorum, scilicet veraciter nobis fidelium, communi consilio secundum Dei voluntatem, & commune salvamentum ad restitutionem sanctæ Dei ecclesiæ, & statum regni, & ad honorem regium, atque pacem populi commissi nobis pertinenti adsensum* prabemus, in hoc, ut illi non solum non sint nobis contradicentes & resistentes ad ista exsequenda, verum etiam sic sint nobis fideles & obedientes, ac veri adjutores, atque cooperatores vero consilio, & sincero auxilio ad ista peragenda quæ præmisimus, sicut per rectum unusquisque in suo ordine & statu, suo principi, & suo seniori esse debet.*

Ibid. Tit. 8. c. 6. V. Notas. Hlothario

al. prabebimus.

Et hoc cum aliis quod subsequitur capitulum 38 in synodo apud Suessionis civitatem in monasterio sancti Medardi anno incarnationis dominicæ DCCCLIII. vos servaturos professi estis. *Denuntiandum est omnibus, & a missis nostris ordinandum, ut omnes ecclesiæ presbyteri sub immunitate, ac privilegio, & ordinatione atque dispositione episcoporum * singularium parochiarum in quibus consistunt, secundum canonicam auctoritatem & capitularia domni Karoli imperatoris avi nostri, & pii Augusti Hludouvici domni & genitoris nostri permaneant.*

OPUSCULUM V. Ibid. tit. 9. c. 4.

al. singulari

Et hoc quod subsequitur, anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII regni autem vestri XVIII. in Carisiaco palatio, consensu episcoporum ac ceterorum fidelium vestrorum sponte manu propria confirmastis. *Quantum sciero, & rationabiliter potuero, adjuvante domino unumquemque vestrum secundum suum ordinem, & personam honorabo, & salvabo, & honoratum ac salvatum absque ullo dolo, ac damnatione, vel deceptione * conservabo. Et qui illam necesse habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo; sicut fidelis rex suos fideles per rectum honorare & salvare, & unicuique competentem legem & justitiam in unoquoque ordine conservare, & indigentibus & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere. Et pro nullo homine, ab hoc, quantum dimittit humana fragilitas, per studium, aut malivolentiam, vel alicujus indebitum hortamentum deviabo, quantum mihi Deus intellectum vel possibilitatem donaverit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cum hoc recognovero, voluntarie illud emendare curabo.*

Ibid. tit. 22.

al. & unicuique competentem legem & justitiam conservabo.

Postea etiam in villa Breona anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII. 39 quando nos transmisistis ad excommunicandum fratrem vestrum, & populum qui cum eo super vos venerat, ut ab invasione regni vestri, & effusione sanguinis vestri, & fidelium vestrorum se cohiberent, hæc talia plura vos servaturos cunctis diebus vitæ vestræ nobis & omnibus episcopis regni vestri, & ecclesiis nobis commissis, & universis fidelibus vestris legem & justitiam vos servaturos coram Deo & angelis ejus cum lacrymis publice professi fuistis.

Ceterum apud Confluentes anno incarnationis dominicæ DCCCLX. firmitas quæ subsequitur inter vos & fratrem vestrum, ac nepotes vestros facta est; quam idcirco hic posui, quia Dei voluntas, & sanctæ ipsius ecclesiæ status, & honor atque defensio, & populi Christiani vobis commissi, ubi non sexus, non dignitas, non ordo excipitur, salus, pax, & legis ac justitiæ, atque rectæ rationis conservatio, & vestra communis salus & honor est, ne per oblivionem de his quæ ad eos pertinent, vobis ab aliquo subripi possit, nec a quocumque vobis de ad vos pertinentibus contra firmitatem subripiatur. Firmitas autem ita se habet: *Amodo, & quamdiu vixero istum * fratrem meum natura, & nepotes meos natura ad Dei voluntatem & sanctæ ejus ecclesiæ statum & honorem atque defensionem, & ad nostram communem salutem & honorem, & ad populi Christiani nobis commissi salvamentum & pacem, & ad legis ac justitiæ, atque rectæ rationis conservationem quantum mihi Deus scire & posse donaverit, & ipsi me obaudierint, & a me ipsi quæsierint, vero consilio, & secundum ut mihi rationabiliter & salubriter possibile fuerit, sincero auxilio adjutor ero.* Et reliqua.

Ibid. tit. 26.

al. fratrem meum Carolū & nepotes meos Hludouvicum, Hlotharium atque Karolum ad Dei volunt.

ANNO CHRISTI 868.

Iuris autem ecclesiastici leges spiritu Dei conditæ, & ipsius sapientia qua conditores legum justa decernunt, decretæ, quibus sancta moderatur ecclesia, &, ut sanctus Leo dicit, totius sunt mundi reverentia consecratæ, quas episcopis regni vestri, & sibi commissis ecclesiis vos servaturos vovistis & promisistis, manifestæ sunt. Quas qui non observat sine dubio contra Dei voluntatem, & sanctæ ipsius ecclesiæ statum, & honorem, atque defensionem, contraque suam salutem, & justitiam, atque directam rationem facit. De quibus legibus hic pauca, & causæ unde agitur convenientia, ad memoriam vestram studui revocare.

Cod. Afric. can. 15.

Quisquis, inquit sacrum Carthaginense concilium, *episcoporum, presbyterorum, diaconorum, seu reliquorum clericorum, cum in ecclesia ei fuerit crimen constitutum, vel civilis causa fuerit commota, si relicto ecclesiastico judicio publicis judiciis purgari voluerit, etiam pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali: in civili vero perdat quod devicit, si locum suum obtinere maluerit.*

Greg. l. 11. indict. 6. ep. 54. al. 56.

41 Et in B. Gregorii decretis ex Romanis legibus factis canonicis ad Ioannem Defensorem, constitutum est pro qualicumque civili vel criminali causa, quemcumque judicem non licere invitum episcopum ad judicium publicum provocare, producere, vel exhibere. Sed si a clerico, vel* aliquocumque altercatio contra episcopum propter quamlibet causam fiat, apud metropolitanum vel primatem provinciæ secundum sanctas regulas causam judicari debere. Et si quid judicatis episcopus contradixerit, ad beatissimum sedis Romanæ pontificem causa referatur. Et ille secundum canones & leges huic causæ præbeat finem. Et sacrum Carthaginense concilium decrevit, ut *Quisquis episcoporum accusatur, ad * primates provinciæ ipsius causam deferat accusator.* Et sanctione legis Gratiani, Valentiniani, & Theodosii *specialiter prohibetur, ne quis audeat apud judices publicos episcopum accusare: sed in episcoporum audientiam proferre non differat quicquid sibi pro qualitate negotii putat posse competere, ut in episcoporum aliorum judicio quæ asserit contra episcopum debeant definiri.* Et in decretis B. Gregorii ad Ioannem ex lege Gratiani, Valentiniani ac Theodosii, *Et in privatis*, inquit, *causis hujusmodi * causa servetur, ne quemquam litigatorum sententia non a suo judice dicta constringat.* Et item ibi. *Necesse est ut quod contra leges factum est, firmitatem non habeat.*

al. aut laico quocumque aditio contra

Cod. Afr. can. 19. al. *primatem*

Cod. Theod. de episc. l. 12.

Greg. l. 11. indict. 6. ep. 54. cit. al. *forma*

Cod. Afric. can. 30.

Et Carthaginense concilium statuit, *Vt accusatus, vel accusator in eo loco unde est ille qui accusatur, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere, ubi causa finiatur.* Et lege Valentiniani atque Valentis decernitur, ut ultra provinciæ terminos accusandi licentia prohibeatur.

Cod. Afr. can. 120.

Et Africanum concilium, *Per episcopos*, inquit, *judices causa finiatur, sive quos eis* (42 quin conquirentibus) *primates dederint, sive quos ipsi vicinos ex consensu delegerint.* 43 Sicut in sequenti articulo dicitur, quod servari de causis in legibus constitutis sicut sua loca demonstrant, & S. Gregorius decrevit. Et item sacri canones ac decreta sedis Romanæ pontificum, annis singulis per unamquamque provinciam bis in anno concilia celebrare præcipiunt, ut communiter simul omnibus episcopis congregatis, provinciæ discutiantur quæstiones, & omnes controversiæ dissolvantur.

V. Anton. August l. 5. tit. 30.

OPVSCVLVM VI.

44 Et item sacri canones Antiocheni, & Gangrenses atque decreta sedis Romanæ pontificum, jubent, ut *Quæ sunt ecclesiæ sub omni sollicitudine & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat judicatque, serventur. Quæ etiam dispensanda sunt, judicio & potestate pontificis, cui commissus est populus, & animæ quæ intra ecclesiam congregantur.* Et: *episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reverentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis, quam fratrum qui ab eo suscipiuntur necessariis usibus profuturis. Si quis autem oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere, vel dare voluerit, præter conscientiam episcopi, vel ejus cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit.* Et: *Si quis dederit, vel acceperit oblata, præter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit.*

Concil. Antioch. can. 24.

Can. 25.

Concil. Gangr. can. 7.

can. 8.

Et concilium Calchedonense decrevit, *Res ecclesiasticas secundum sententiam episcopi dispensari, & reditus ecclesiæ viduatæ penes œconomum ejusdem ecclesiæ integros conservari.*

Concil. Calched. can. 25.

Et S. Stephanus papa & martyr, *Quicquid in sacratis*, loquitur, *Deo rebus & episcopis injuste agitur, pro sacrilegio reputabitur.*

Stephan P. epist. 2.

Et Carthaginense concilium sub Grato episcopo, judicavit, ut *si quis statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putaverit, si laicus est, communione, si clericus est, honore privetur.* Quia ut S. papa Hilarus decernens dicit, *Non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius domini prosilitur.* Vnde necesse est, ut quæ juste & rationabiliter novistis, & promisistis domino, conservetis: jubente Dei spiritu per prophetam, *Vovete, & vota vestra reddite domino Deo vestro.*

Concil. Carthah. I. can. 14.

Hil. ep. 1. al. 4.

Ps. 75.

VI. OPVSCVLVM.

HINCMARI RHEMENSIS EPISCOPI

45. EPISTOLA

AD CAROLVM REGEM

Postquam Hincmari Laudunensis episcopi causa regulariter audita & definita fuit.

Domino KAROLO *regi glorioso*, HINCMARVS *nomine non merito Rhemorum episcopus, ac plebis Dei famulus.*

Ecce, domine, sicut hic dilectus frater, & venerabilis coepiscopus noster Odo, ac missi vestri verbis plenius possunt dicere, & exiguitas mea his litterulis dominationi vestræ duxit ratum significare, Hincmaro episcopo rebus & facultatibus ecclesiasticis quibus spoliatus fuerat, revestito, in provincia, & competenti loco, ab electis ex utriusque partis consensu judicibus secundum leges ecclesiasticas, sine potestatis vestræ aliquo detrimento, & cum honoris vestri augmento, dicente

dicente Dei spiritu per psalmistam, *Honor regis judicium diligit*, quæstio contra eumdem Hincmarum commota, regulariter audita & ventilata est ac definita, quantum ad ministerium episcopale pertinuit, licet isdem episcopus ex integro non fuerit revestitus. Contumacium autem causa, alterum finem expectat. Non igitur, quod in adolescentia vestra, quando animus hominis lubricus, & ad indebita usurpanda solet esse proclivus, domino vos custodiente, non accidit, in perfecta ætate vobis subripi, minime autem persuaderi leges ecclesiasticas, vel in modico infringi, sive convelli a quocumque sustineatis. *Scientes*, (sicut Constantinus & Constans impp. in edicto suæ legis quo immunitatem ecclesiæ, ac suis ministris*) debere *magis religionibus, quam officiis, & labore corporis & sudore rempublicam contineri.* 46 Et sicut sæpe soletis recolere, B. Gregorium Brunichildi reginæ Francorum scripsisse, *Facite quod Dei est, & Deus faciet quod vestrum est*, huic præmittens sententiæ, *Confidimus*, inquit, *quod tanto* propitius causas vestras sua pietate disponet, quanto ipse de sua vos esse videt causa solicitos.* Olim enim, sicut Honorius & Theodosius in lege data ecclesiæ scribunt, ut eorum utamur verbis, *Clericos indiscretim ad sæculares judices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, quos abdicata tyranni præsumptione, episcopali audientiæ reservamus. Fas enim non est, uti divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.* Quæ lex postea a decessoribus & prædecessoribus vestris regibus, ecclesiæ & ministris suis conservata fuit: nisi forte aut per excessum principum, aut per negligentiam episcoporum ad tempus aliquo modo extitit violata: quæ aut correctione, aut innovata constitutione indigens per eos ad statum solidatum est reducta, vel in statu solido confirmata. Sicut in avi, & patris vestri capitulis in libro primo capitulorum habetis, quæ in quaterniunculis vobis nuper apud Pistas oblatis, & postea causa compendii, in rotula dominationi vestræ a me collecta, & vobis data sine difficultate potestis relegere. Potest enim fieri ut alicui principi ante vos, hinc subreptum ad modicum fuerit, & iterum æterna lege correctum. 47 Sicut Julianus, & postea imperator Mauricius decreverunt, ut ei qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, in monasterio recipi, & Christo eum militare non liceat. Quod religiosi imperatores, & S. Gregorius auctoritate apostolica & generali episcoporum consensu, ecclesiastico vigore, ac reipublicæ Christianæ cohibente religione destruxerunt, velut in ejus epistolis ad ipsum Mauritium imperatorem, & ad plurimos archiepiscopos directis ostenditur. Quod & divæ memoriæ avo vestro Karolo subripuit, sicut majorum traditione, & verbis & scriptis didicimus. 48 Et in libro primo capitulorum cap. CXII. demonstratur, de liberis hominibus ad servitium Dei sine sua licentia non convertendis. Quod ecclesia & resp. non consensit, quodque postea correxit: sicut in eodem libro cap. CXXXIV. monstratur. De rebus nihilominus ecclesiasticis dividendis eidem avo vestro incongruentia quædam subripuit, quæ oris professione, & edicti subscriptione correxit, sicut in præfato primo libro capitulorum, capite septuagesimo quarto, evidenter ostenditur. Unde præjudicium ad tempus extortum vel usurpatum, pro legis judicio nemo sanum sapiens tenuit, retinet, vel tenebit.

49 Ceterum in secundo libro capitulorum cap. XIII. continetur, ut *si talis causa in qualibet provincia, aut in aliquo comitatu orta fuerit, quæ aut ad inhonorationem regni, aut ad commune damnum pertineat, quæ etiam sine nostra potestate corrigi non possit, nos diu latere non permittatis, qui omnia Deo auxiliante corrigere debemus.* *Quicquid hactenus in his quæ ad pacem & justitiam totius populi pertinent, & ad honorem regni, ac communem utilitatem aut a nobis, aut a vobis neglectum est, debemus Deo auxiliante certare qualiter ab hinc nostro & vestro studio emendatum fiat.* In quarto etiam libro cap. XXIV. scriptum est, *Si quis aliqua necessitate cogente homicidium commisit, 50 Comes in cujus ministerio *perpetratum est, 51 & compositionem solvere, 52 & faidam per sacramentum pacificare faciat. Quod si una pars ei ad hoc consentire noluerit, id est, aut ille qui homicidium commisit, aut is qui compositionem suscipere debet, faciat *illum qui ei contumax fuerit ad præsentiam nostram venire, ut eum ad tempus quod nobis placuerit in exilium mittamus, donec ibi castigetur, ut comiti suo inobediens esse ulterius non audeat, & majus damnum inde non adcrescat.*

Cur autem ista vobis bene scientibus scribo, quia vobis tacere non audeo, patenter ostendo. Iam plusquam IV. annis, ex quo Luido in parochia nostra invitus homicidium perpetravit, unde Hlotarius nepos vester in regno suo, 53 sine respectu alicujus personæ, regium ministerium adimplevit. Nunc autem ad Pistas, & inde ad Basivum eumdem Luidonem, ut cum hominibus dominationis vestræ pacificatus esse posset, sicut vobis & nepoti vestro convenisse audivi, ducere studui; & secundum commendationem vestram per legale judicium 54 causa perrexit, usque ad id loci, ut ne faidam homines vestri jurarent. Vias inde ad vestram commendationem petierunt, 55 cum judicatum fuerit, ut eisdem *levidem revvadiaret, & homines vestri faidam jurarent. Et si alia eidem Luidoni quærere vellent, 56 in mallo illius de quibuscumque vellent eum interpellarent, & ipse justitiam redderet. Quod & ipse Luido humiliter obtulit. Postea autem qualiter inde actum fuerit, vos non latet; scio tamen quia sicut capitula dicunt, inde actum non fuit. Nec tantum inde in palatio vestro fuit executum, quantum capitulum jubet, 57 ut quilibet comes in suo comitatu inde facere per auctoritatem debet. Unde 58 vos inquietare tunc propter Aquitanorum præsentiam nolui.

59 Nunc autem, quia ipsi vestri homines & proprietatem, & beneficium, in vestro regno, & in mea parochia habent; 60 sed & Boso in nostra diœcesi beneficium vestrum habet, consideret inde sapientia vestra qualiter secundum ministerium vobis a Deo commissum, & secundum honorem vestrum inde fiat, ne hæc causa diutius ex vestra parte, imperfecta remaneat, & si majus damnum inde fuerit, periculum anima vestra, quod avertat dominus, contrahat. Utrum autem vobis placeat, ut ipsi homines vestri cum misso vestro, in nostram parochiam, ubi proprietatem & beneficium habent, & ipsa causa corrigi debet, veniant; aut nisi venerint, quod in regno vestro habent in bannum mittatur, aut aliter inde fiat, vestræ sapientiæ intererit. Ego autem quoniam amplius hanc causam differre non audeo, si interim aliud quod rationi & auctoritati

Margin notes (left): ...Theo. l. 16. de episcopis. confe... — ...g. l. 9. ...4. ep. — *propitius* — ...l. 1. 47. — ...eg. l. 2. ...ict. 11 ep. ...& 64. — Capitul. Caroli M. l. ... c. 120. — Ibid. c. 143. — Ibid. c. 73.

Margin notes (right): OPUSCULUM VI. *Epistola secunda pars de homicidio per Luidonē perpetrato.* — Ibid. l. 2. c. 13. — al. *Quia quicquid.* — Ibid. l. 4. c. 27. — al. *res perpetrata* — l. *illum comes* — *Facti narratio.* — l. leudem — Capit. Car. M. l. 5. c. 134. — *Quomodo causa terminetur.*

Anno Christi 868.

tati conveniat, a vobis aut ab illis inde non accepero, [61] in die missa S. Rhemigii, vita comite, domino adjuvante, ubi locus sermonis mei inter sacra missarum solennia venerit, ante corpus illius sacratissimum qui vere est episcopus, auctoritate Dei, & sanctorum apostolorum, & ipsius Francorum apostoli, in quibus & nobis licet indignis, pro patribus natis filiis, dominus dicit: *Quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata & in cælis*, eos qui ad pacem redire nolunt, sicut canones sacri præcipiunt, & quolibet modo consentientes eis, ab omni societate totius Christianitatis excommunicare curabo, donec ad pacem quam Christus ostendit & docuit, redire, cum debita satisfactione procurent: eosque, sicut præcipiunt canones, regibus & episcopis & quibuscumque potuero, literis excommunicatos esse denunciabo, ut non communicantes excommunicatis, excommunicati & ipsi pariter habeantur. Non enim vobis vel nobis parvipendenda est sententia B. Gregorii, qua concordans apostolo, præsertim de potestatem habentibus, dicit, *Qui non corrigit resecanda, committit.*

Ioan. c. 20.

Greg. l. 7. Ind. 11. ep. 6.

Tertia pars contra aulicos.

[62] Audivi denique quosdam reprehendere nos episcopos & dicere, quod volumus tota die per scripturas parabolare. Quod devotio religionis vestræ non sinat suis auribus susurrari. Apostolus namque plenus dicit, *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt; scripta sunt autem propter nos.* Et dominus ad prophetam, *Audiens nuntiabis eis ex me.* Ex me, inquit, id est, quæ ego in scripturis loquor, & non ex te, id est, ex tuo animali & carnali sensu. Et S. Leo sacros canones spiritu Dei conditos & totius mundi reverentia consecratos dicit. Et de legibus quibus ecclesia moderatur, & Christianitas regitur, Christi domini sapientia dicit, *Ego sapientia habito in consilio: per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt.* Conditores quippe legum non nudo verbo, sed scripto leges condiderunt & condunt, & subscriptione confirmaverunt, atque confirmant. Quas non illi reges custodiunt de quibus Deus, qui ut scriptum est, *Facit hypocritam regnare propter peccata populi*, dicit, *Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi.* Sed illi reges eas condunt atque conservant, de quibus item dominus, ut præmisimus, dicit, *Per me reges regnant*, quales, præmittens, *dominum timete*, jubet honorificare apostolus, dicens: *Regem honorificate, & obedite regi quasi præcellenti:* videlicet qui regis regum obedit mandatis, & ejus custodit judicia. Alioquin ut S. Petrus dicit, *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.* Hinc enim ejus coapostolus dicit, *Non est potestas nisi a Deo*, Et, *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Quia nihil fit in mundo, nisi quod aut Deus misericorditer facit, aut fieri juste permittit. Cum itaque reges ex illo regnant, misericordia illius est, ut salventur populi eis commissi: cum vero non ex illo, sed permittente justo ipsius judicio reges regnare videntur, vindicta est peccatoris populi, & regnantis cumulus pœnæ. Sed fideles quique potestati aut a Deo collatæ, aut a Deo permissæ non resistunt, cum juxta Petri vocem *sub manu Dei humiliantur*, & de bonis principibus gratias referunt: & de his qui ad purgationem suam a Deo regnare permissi sunt, gementes exultant. Sicut scriptum est, *Exultaverunt filiæ Iudæ in omnibus judiciis tuis,*

Rom. c. 15. Ierem. c. 3. Proverb. c. 8. Iob. c. 34. Osee c. 8. 1. Petr. 2. Act. c. 5. Rom. c. 13. 1. Petr. 5. Psal. 96.

domine. Sicque non resistunt ordinationi Dei, qui novit, non mala facere, sed ordinare. Resistunt autem iniquis iniquorum operibus & mandatis. Vnde scriptum est, *Verba sapientium quasi stimuli, & quasi clavi in altum defixi:* quia nesciunt culpas palpare, sed pungere, & tolerant patienter propter dominum inlata mala sibi a principibus malis. Quapropter, qui nobis derogant dicentes, quod volumus tota die loqui per scripturam, si *de omni verbo otioso reddent rationem in diem judicii*, sicut veritas non mentiente ore dicit, videant quid sustinebunt, de hoc criminoso detractionis, & contra nos murmurationis verbo. Nos enim cum S. Moyse illis dicimus, *Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra dominum. Nos enim quid sumus?* Illisque cum apostolo inculcamus, *Neque murmuraveritis, sicut quidam murmuraverunt, & a serpentibus perierunt.* Quibus enim increscit legere, vel scribere quæ scripta sunt, vel scribuntur, sciant, quia non de ignorantia judicabuntur: sed de contemptu quo nolunt scire, quo nolunt legere, vel audire condemnabuntur. De qualium choro dominus dicit, *Noluit intelligere ut bene ageret; iniquitatem meditatus est in cubili suo.* Cum enim non dicit, non potuit intelligere, sed *noluit intelligere*, aperte reatum contemptus denunciat, pro quolibet contemptor merito debitas pœnas luet. *Pauca quædam videntur deesse.*

Eccles. c. 12. Matt. c. 12. Exod. c. 16. 1. Cor. 10. Psalm. 35.

LVDOVICI CELLOTII IN OPVSCVLA HINCMARI VTRIVSQVE NOTÆ.

IN QVATERNIONES Hincmari Rhemensis.

1. VERUM huic scripto nomen dedit nepos Hincmarus, cum scripsit avunculo, licet iratus, *Vos quoque in quaternionibus Pistis regi datis hoc capitulum integrius ita posuistis.* Et paulo post. *De quibus in quaternionibus vestris, quando vobis placuit, pro me, proque ecclesia mea ita scripsistis ad locum.* Et longe inferius. *Vt de canonum statutis sileam, ex quibus pro re hujusmodi, scriptis vestræ auctoritatis, & regi Pistis, ut præmisi, datis, animadverti licebit, in quibus ad locum ita decernitis inferentes. Vnde constat, &c.* Et paulo post. *Etenim quoque in quaternionibus vestris domino regi Pistis pro hujusmodi re datis, sic scripsistis ad locum.* Quibus omnibus locis ea producit, quæ reapse in hoc opusculo legimus. Vocavit autem quaterniones ætas illa, prolixiores & pleniores de materia aliqua tractatus. Quaterniunculos suos, citat Rhemensis in concilio, quibus ait se nepotis pitacio latius respondisse: ac fortasse, talibus scriptis quæ quaterniones appellarunt, contentiosam tantum, & pugnacem, materiam incluserunt.

Opusculi vera nominatio. Hincmar. Laudun ep. de his p. 614. Ibid. p. 637. *Quaterniones qui dicti.* Concil. Duziac. p. 2. c. 17.

Hi vero nostri sunt ejusmodi, ut nisi nos moneret auctor, festinato scriptos esse, *propter brevitatem temporis, & festinantiam*, potuerimus credere matura consideratione, & animo curis omnibus vacuo fuisse compositos: adeo ingenium habuit in numerato. Siquidem in narratione a qua orditur nullam omittit circumstantiam, qua regium facinus exaggerari possit. Confirmatio quæ sequitur, quam multis divinis atque humanis legibus, & pontificum decretis, patrumque sententiis referta est? Peroratione denique quid gravius atque ad permovendum aptius dici potest? In quibus omnibus, si quid forte non satis recto ordine persequitur, festinantiæ; si eadem sæpius quam par est repetit & inculcat, multiloquio, quod importunum ejus vitium est, donabit lector non malevolus.

Opusculi partitio.

Sed antequam ulterius progrediamur, nobilis certaminis campum nosse, si ad causam necessarium non est, certe ad historiam inutile non fuerit. Pistas enim locum regio palatio decoratum, placitis, synodis, capitulis insignem, frequentat historia, reges nostros, maximeque

De loco ubi hæc gesta sunt.

Carolum

Carolum ſequuta: ſed quis & ubi ſit, hactenus inter eruditos quæſitum eſt. Nam & ædificia tempus evertit, & nomen ipſum corrupit. *Tantum avi loquinqua valet mutare vetuſtas!* Hiſtorici vernaculi, certe quos legere licuit, ne nominant quidem. Ortelius in theſauro geographico, Colvenerius in notis ad Flodoardum, & alii, Piſtas idem eſſe volunt quod Pixiacum, in diœceſi Carnotenſi. Repugnat Sirmondus in capitularia Caroli Calvi, eamque ſedem in diœceſi Rotomagenſi quærit, neque tamen ad eam præciſe deſignandam pervenit. Quoniam eo ſcribente annales Bertiniani nondum emerſerant ex tenebris, qui lucem huic dubio darent. Sic enim illi digitum ad eum locum intendunt, ut in poſterum dubitare non permittant. Audiantur.

Carolus omnes primores regni ſui ad locum qui Piſtis dicitur, ubi ex una parte Andella, & ex altera Audura, Sequanam influunt, circa Iunii Kalendas cum multis operariis, & carris convenire facit, & Sequana munitiones conſtruens, aſcendendi vel deſcendendi navibus, propter Nortmannos aditum intercludit. Duo dicit, & inter duos fluvios eſſe in Sequanam influentes, & ibi propugnacula conſtructa, quibus Nortmannorum curſus inhiberetur. In eo tractu quatuor circiter ab urbe Rotomago leucis inter duos illos fluvios vallis extenditur, cui vernaculum nomen *le Val-pitan*, quod cum addito ſcribendum admonet charta authentica donationis factæ canonicis regularibus, qui monaſterium duorum Amantium in vicino monte religioſe incolunt. *Dedi canonicis, &c. Molendinum meum apud Vallem Piſtene.* Ordericus Vitalis in eccleſiaſtica ſua hiſtoria, vocat Vallem de Piſtris, quam Richerius de Aquila, Radulpho de Conchis donavit quia, *nec ad rura ſua, quæ ultra Sequanam ſunt, niſi per terram ejus ire poterat, conſilio regis Pontem S. Petri, totamque Vallem de Piſtris dedit, ut ſibi fidelis eſſet.* In ea valle pagus eſt, dictus etiamnum Piſtres, a quo Valli nomen, æquali ſpatio ab utroque fluvio diſſitus, neque nobis dubium eſt, quin fuerint illæ antiquorum Piſtæ tot ſignis declaratæ. Hic hodieque viſuntur veterum ædificiorum ruinæ, & miræ altitudinis puteus, ſed incertum an palatii quod incoluit Carolus ſint veſtigia, an recentioris alterius, & quidem regii palatii, quod Pleſſiacum dictum eſt.

Tenebant eo tempore Nortmanni Oſcellum Sequanæ inſulam, quam caſtello munierant. Fuit igitur intercludendum iter, ne reliquas Galliæ partes vexarent. Imo ne Piſtas redirent, nam antea magno regni dedecore regiam illam invaſerant, & in ea aliquandiu ſubſtiterant: dicentibus ſynodi Piſtenſis epiſcopis anno Chriſti 862. *Qui ex diverſis provinciis ſuper fluvium Sequanam, in locum qui Piſtis dicitur, ubi exigentibus peccatis noſtris aliquandiu fuit ſedes Nortmannorum, convenimus.* Id igitur eo ipſo loco apud Piſtas factum a Carolo. Nam præter Caſtellum Pleſſiacum, quod imminet Sequanæ, aliorum duorum ſuperſunt monumenta, quæ ſupra Andellam eminebant, ſuis utrumque nominibus diſtinctum. Sunt qui putent nihil tunc aliud extructum a Carolo rege, præter Pontem-Archæ in vicinia; quem fabulantur incolæ conditum fuiſſe a Iulio Cæſare indicio cervi illac enatantis. Quicquid autem ibi confectum fuerit, operi præfuit Vvenilo, ſcribente Hincmaro, apud Flodoardum, *Vvenilonі Rotomagenſi de operariis & opera quam faciebat ad Piſtas in Sequana.* Quo ex loco deducit Sirmondus Piſtas ad Rotomagenſem diœceſim, non vero ad Carnotenſem pertinere. Et hæc ſatis ſuperque ad illuſtrandum locum modo obſcuriſſimum, olim perilluſtrem.

2 *Et ut in Ariulfi & Amalberti cauſa.*] Quæ ſit illa Ariulfi cauſa, dici non poteſt, cum hiſtoria non fuerit digna. Amalbertum aliqua ex parte novimus ex l. 55. capitulorum, ubi queritur *Amalbertum parochianum ſuum contra regulas pro cauſa inlicita excommunicatum* a Laudunenſi: atque illud factum ab eodem ſcripto & veterum auctoritate avunculo probare conatum nepotem; ſed perverſe. *Scripta mea decurtans*, inquit, *in ſcripto quod mihi de Amalberto dediſti, volens me ex verbis meis revincere, & me ad fortitudinem tui judicii contorquere.* Sed hæc poſteriora ſunt, & utrumque antea injuriam feciſſe Laudunenſi oportet, cui proviſum ſit a rege, ad Rhemenſis preces remedium, eccleſiaſtica libertate illæſa.

3. *Ad veſtram dominationem ſe reclamavit.*] Vox in libris, legibus, litibuſque horum temporum frequentiſſima, neque minus noſtratibus Gallis & uſu, & facto nota. Exenium quod ſequitur, non unius ſignificationis eſt. Nam Hincmaro noſtro alibi, & fortaſſe etiam hoc ipſo loco, munus ſignificat. *Talia vel ita condigna exenia mecum non attuli, ut domno apoſtolico, & cariſſimo patri noſtro Arſenio, ac vobis condigne mittere poſſem.* Aliis, exenium eſt obſequium ultra ſolitum domino a ſubditis exhibitum. Baldricus hiſtoriæ Ieroſolymitanæ l. 3. apud Lindenbrogium. *Condito corpore quibus potuerunt aromatibus, imperialibus exeniis illud proſequuti ſunt.* Quocumque ceteris modo, filius ille Luidonis ab Hincmaro Laudunenſi beneficium gratis non accepit, & ut alii loquuntur, non vacua manu. Crimen in eo tamen nullum fuiſſe inde maniſeſtum eſt, quod qui dedit, factum publice profitetur; qui recepit, non negat; qui narrat, non arguit. De Luidone autem ejus patre alia occaſione, ultima epiſtola, agetcum rege Rhemenſis.

Lindenbr. in Gloſſar.

4. *Requiſita eſt quam patriotica lingua vocamus, exonia*] Teſtis ſcilicet idoneus qui ſacramento confirmaret, ipſum adire non poſſe Sic enim explicat Laudunenſis ipſa in ſcedula, *Sæculare judicium non adii, & exoniam, ſcilicet perſonam qua firmaret quod illuc venire nequirem, non tranſmiſi.* Eodem modo narrant annales Bertiniani, ſuppreſſo vulgari vocabulo, *Quia perſonam præfatus epiſcopus non miſit, qui juraret quod illuc venire non poſſet.* Præter jus & morem id ab eo requiſitum eſſe queritur archiepiſcopus, quia tantæ gravitatis & dignitatis eſt epiſcopus, ut injurato credi debeat: & poſtulatus ſacramentum ad ſortem laicorum deprimitur. Vnde diſcimus ejuſmodi teſtes laicos homines adactos fuiſſe ad præſtandum ſacramentum, cum aliunde Salica lex neminem tali in caſu eo teneri ſignificet, dum præcipit; *Si quis ad mallum legibus dominicis mannitus fuerit, ſi eum ſunnis non detinuerit, DC. denarios, qui faciunt ſolidos XV. culpabilis judicetur. Ille vero qui alium mannivit, ſi non venerit, & eum ſunnis non detinuerit, et quem mannivit, ſimiliter DC. denarios, qui faciunt ſolidos XV. componat. Nam ſi in juſſione regis fuerit occupatus, manniri non poteſt. Si vero infra pagum in ſua ratione fuerit, manniri poteſt, ſicut ſuperius dictum eſt.* Hic vides excuſare impedimentum (hoc enim eſt *ſunnis* & *ſunnia*:) at juramentum de excuſatione poſtulari, aut diſcrimen hominis laici a ſacro, non vides.

Exonia quid. Hincm. Laudun. in ſcedula. Ann. Bertin. an. 868.

Leg. Salic. tit. I.

Sunnis.

5 *Novum eſt enim quod nunc factum eſt.*] Ne ſimile quidem eſt factum Iuſtinæ Auguſtæ contra B Ambroſium, quæ ad baſilicam Portianam vela & cortinas imperatoris ſuſpendi juſſit, cum dicerent aulici, omnia imperatoris eſſe, ut narrat Ambroſius ipſe Marcellinæ ſorori ſuæ. Nam in bona Ambroſii non involabat Auguſta, ſed unam Arianis baſilicam dari volebat.

Iuſtina S. Ambroſium perſequitur. Ambr. l. 5. epiſt. 33. ad Marcel.

6 *Poſtquam Conſtantinus magnus imperator.*] Monuimus antea codicibus ſæpe aliis uſum Hincmarum, quam quos modo manibus verſamus. Id hoc etiam loco paret. Nam legem tribuit Conſtantino, quæ in cod. Theodoſiano apud nos tit. 2. tribuitur Conſtantio, eſtque lex VIII. Et mox, Conſtantio & Conſtanti eam quæ eſt XVI. ejuſdem tituli, tribuiturque ibi Conſtantio & Iuliano. Item, Valentiniano, & Valenti unam, quæ ibidem eſt XXVI. tribuiturque Gratiano, Valentiniano, Theodoſio. Vt & inferius legem affert quaſi Conſtantini, quæ eſt Conſtantii & Conſtantis l. XVI. cod. Theod. l. XII. Sed quia nævi illi noſtræ hiſtoriæ non officiunt, cum latas eſſe leges conſtet, hæc obſervatio in alias ſimiles, ſi quæ fuerint, cadere poterit, ne moremur in ſingulis expendendis.

Leges aliter citantur ab Hincmaro, quam apud nos habeantur.

7 *Cui cum ſicut adſolet adulantium linguis ſubreptum fuerit.*] Domeſtico & magni ponderis exemplo probat, eccleſiæ jura debere eſſe ſancta. Quod enim Carolus Magnus imperator decrevit, qua fronte Carolus Calvus rex non ſequatur? Quod avo placuit, cur nepoti diſpliceat? Si laudatur Caroli Magni antea decepti emendatio, quid eſt cauſæ cur eam non imitetur, aut cur ſe perpetuo purpuratorum adulationi faciat obnoxium Carolus Calvus?

Carolus magnus correxit quæ male geſſerat.

Ne vero intelligamus tali aſſentatione factum, ut Carolus Magnus eam eccleſiarum deprædationem vel exerceret primus, vel augeret, id vetat quod criminis illius auctorem memorat Hincmarus Carolum Martellum magni imperatoris avum, eamque ob rem damnatum apud inferos narrat idem Ludovico Germaniæ regi. Pipinus deinde rex Caroli pater, licet multa reſtituerit eccleſiis, alia tamen ſub annuo cenſu reſervavit, interque cetera Aniſiacum villam Laudunenſis epiſcopii, in qua cum pernoctaret a S. Remigio per viſum flagellatus eſt, ut ſcribit *S. Hincmarus Rhemenſis epiſcopus*, (ſic enim loquitur hoc loco Baronius) *in priori tranſlatione S. Remigii.* Sed credendum eſt regem perpetuis bellis implicitum militaribus ſuorum animis pluſculum initio indulſiſſe, & multas eorum rapinas diſſimulaſſe, quæ eo uſque increverunt, ut tandem regiæ auctoritatis, quæ tum ſumma erat, freno coerceri debuerint Anno ſiquidem regni ſui 20. edictum ab Hincmaro relatum promulgavit, cui præfationem hanc præfigit capitulare *Tempore Hadriani papæ, & Karoli magni imperatoris, quando Paulinus epiſcopus tenuit vices apoſtolicæ ſedis in Aquis, fuit factum iſtud capitulum propter hoc, quia laici homines ſolebant dividere epiſcopia & monaſteria, ad illorum opus: & non remanſiſſet ulli epiſcopo, nec abbati, vel abbatiſſæ, niſi tantum ut velut canonici & monachi viverent.*

Carolus Martellus bona eccleſiæ dedit laicis. Hincm. Rhem. admonit. ad Ludovic. c. 7. Pipinus aliqua ſibi retinuit. Baron. an. 760. tom. 9. edit. Rom. an. 1600.

An. Chr. 789.

8 *Obſiſtentibus epiſcopis, & ſpecialiter Paulino patriarcha.*]

cha] Nulla nos monet hiſtoria Paulini patriarchæ conſilio, & impulſu vehemente, hanc rerum perturbationem a Carolo adhuc tum rege fuiſſe correctam; ſed id facile credimus Hincmaro referenti, tum ob inſignem Paulini auctoritatem ex ſanctitate doctrinaque collectam; tum quod apud Carolum aſſiduus eſſet, & pluribus ab eo coactis ſynodis interfuerit. Rhemenſis ipſe *Venerandæ memoriæ patriarcham Aquileienſis parochiæ* appellat, & ejus ſcripta, ſicut Bedæ & Alcuini cum vetuſtioribus patribus legenda eſſe affirmat.

Hincm. 1. l. de prædeſt. ep. 1. ad Carol. regem.

Quædam aliquando mutantur in canonibus.

9 *Sicut enim Symmachus papa ad Æonium ſcripſit.*] Verba per epiſtolam per ſe brevem ſparſa, colligit in unum, & eorum nonnulla ex ſenſu potius auctoris, quam ex nativa vocum ſignificatione producit. Hic Anaſtaſii deceſſoris ſui factum, ut canonibus non congruens, præciſe improbat Symmachus: quod veterum conſuetudinem ullo modo, ulla occaſione mutari non oporteat. Illud vero ſane intelligendum eſt. Siquidem ante ipſum Ruſtico Narbonenſi ſcripſerat S. Leo. *Sicut quædam ſunt quæ nulla poſſunt ratione convelli; ita multa ſunt quæ aut pro conſideratione ætatum, aut pro neceſſitudine rerum oporteat temperari.* Atque Ivo Carnotenſis Panormiæ ſuæ prologo multis probat, urgente neceſſitate indulgentiam in eccleſia uſurpari, & ſapienter a ſucceſſoribus mutata eſſe, quæ optime ab antecedentibus erant decreta. Sunt enim præceptiones & prohibitiones aliæ immobiles, quæ divinæ: aliæ mobiles, quæ humanæ; quas lex æterna non ſanxit, ſed poſterorum diligentia ratione utilitatis invenit. *In his igitur in quibus obſervatis ſalus acquiritur, vel quibus neglectis mors indubitata conſequitur, nulla eſt admittenda diſpenſatio. In his vero quæ propter vigorem diſciplinæ vel muniendam ſalutem poſteriorum ſanxit diligentia, ſi honeſta, vel utilis ſequatur compenſatio, poteſt præcedere auctoritate præſidentium diligenter deliberata diſpenſatio. Ergo quod neceſſitas pro remedio reperit, ceſſante neceſſitate debet utique ceſſare pariter quod urgebat. Quia aliud eſt ordo legitimus, alia uſurpatio, quam ad præſens fieri tempus impellit.*

S. Leo ep. 95. ad Ruſt.

Indulgentia rigorem mitigat.

Ivo Carnot. prologo decreti.

10 *Cum maxima conteſtatione.*] Cui ritum additum qui hoc loco non exprimitur, inferius videbimus. Oportet ſane & ingentem fuiſſe rerum neceſſitatem, quæ tale ſacramentum exigeret, & efficaciſſimam epiſcoporum petitionem quæ impetraret, & incredibilem animi levitatem, aut vim & neceſſitatem quæ poſtea violaret.

Caroli Calvi reconciliatio eccleſiaſtica.

11 *Quando veniam petentes, ab epiſcopis, &c.*] Vigoris eccleſiaſtici veſtigium hic paret, ut ne regium quidem caput præterierit cenſura, cujus novam comminationem hæc ipſa epiſtola ſub finem repræſentabit. Quod quo tempore acciderit, difficile eſt definire: Accidiſſe autem propter eccleſiæ bona in laicos præter jus ſparſa, non temere arbitramur: & fortaſſe poſteaquam apud civitatem Metenſem poſitus, optimates ſuos opimis eccleſiæ beneficiis locupletavit, & quibuſdam ſibi retentis, ut dicunt annales Bertiniani, *Cetera quæque per quoſcumque ſuos, non cum tanto illorum profectu, quam cum animæ ſuæ detrimento, diviſit.*

Annal. Bertin. an. 866.

Epiſtolæ decretales veterum pontificum incertæ.

12 *Et carceri tradatur aut exilio.*] His veterum pontificum epiſtolis, quæ vulgatæ ſunt, multum auctoritatis detrahunt ſententiæ illæ a ſenſu communi remotæ, quis enim ſibi perſuadeat optimo pontifici flagrante Auguſtorum ethnicorum perſecutione, cum cryptarum tenebris caput male tegeret, cui vivere non licebat, carceres & exilia minari licuiſſe? Eodem modo in epiſtola Lucii, quæ conſequenter citatur, dicuntur apoſtoli & omnes catholici patres, decreviſſe ne bona eccleſiarum invaderentur, & qui invaderent eſſe ſacrilegos, & ab eccleſia ejici debere. Quos autem? non ethnicos, qui tum in vitam & bona Chriſtianorum omne ſibi jus arrogabant, neque poterant anathemati eccleſiæ ſubjacere, cui ſubditi non erant. Fideles igitur Chriſtianos? At monſtroſum eſt in illa primitivæ eccleſiæ ſanctitate, tenuitate, afflictione, vel umbram illorum ſacrilegiorum ſomniare. Sic in libro de operibus cardinalibus Chriſti, cum lego in unctione chriſmatis, *Hodie patent carceres, & damnati libertate donantur: Severitate depoſita hodie judices manſueſcunt:* mirari ſatis non poſſum credere nonnullos, hæc a Cypriano, aut ſaltem ætate Cypriani, cum Decii gladius ſæviebat in Chriſtianos, ſcribi potuiſſe.

Liber de cardinal. Chriſti operibus non eſt Cypriani.

Canon concilii.

13 *Quæ ſunt eccleſiæ, ſub omni ſolicitudine, &c.*] Habet Græcus textus ἐπιμελείας aliquid quod Latina verſio non exprimit, quodque Hincmarus pervidere non potuit, quem Græcas attigiſſe literas nullo veſtigio deprehendimus. *τὰ τῆς ἐκκλησίας τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχει φυλάττεσθαι μετὰ πάσης ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον, καὶ κριτὴν Θεόν. Æquum eſt ut eccleſiæ ſervari oporteat quæ ſunt eccleſiæ cum omni ſolicitudine, & conſcientia bona, & fide in Deum omnia videntem & judicantem.* Et quæ ſequuntur. Habet autem hic & ſuppoſitus canon magnam affinitatem cum canone apoſtolorum 40. & 41. ut notant Balſamo & Zonaras, quem tam benigno loco non prætermitteret Hincmarus, ſi vel auditione noſſet.

14. *Et Gangrenſes canones dicunt.*] Procul abeſt Gangrenſis & canonis & concilii mens ab Hincmari Laudunenſis negotio, & Caroli regis facto. Nam Euſtathiani communibus fidelium eccleſiis conventibuſque contemptis & deſertis privatos cœtus anteferebant, earumque fructus, & oblationes ſibi unis debitos vindicabant, ut qui conjugatis religioſiores videri vellent, atque adeo vita digniores. Hanc ſuperbiam deteſtati epiſcopi, clericorum & pauperum qui ab eccleſia alebantur curam geſſerunt, vetueruntque vota fidelium alio quam ad communem omnibus eccleſiam, & ejus principem epiſcopum deferri, cujus unius arbitrio in uſus neceſſarios diſtribuerentur. At laici ſub Carolo, nullo pietatis prætextu, ſola poſſeſſionum augendarum libidine, non nove oblata vel offerenda ad ſe derivant; ſed ab antiquo eccleſiæ donata per vim rapiunt; non coeunt in privatos cœtus, epiſcopis derelictis, ſed communes eccleſias, quas prædari audent, frequentant, & ſacram epiſcoporum auctoritatem venerantes, eos ad egeſtatem reducunt. Quæ agendi ratio cum ſit longe quam Euſtathianorum ferocior & iniquior, potuit eo argumento minorum & majorum pugnare Rhemenſis, ſi locos auctorum noſſet expendere, non nude referre, & in peritia ſua judicii quam memoriæ laudem mallet acquirere. Illi igitur in præſens ſufficit, quod concilium Gangrenſe jubeat oblationes ad epiſcopum deferri, & ab eo pro poteſtate diſtribui: ut inde concludat, a ſæcularibus eo invito non debere uſurpari.

Gangrenſe concilium non aptiſſime hoc loco profertur.

15 *Quocumque ingenio unde gravetur eccleſia per angarias.*] Ingenium, apud hos auctores ars eſt, ut plurimum mala, quæ Latinis dicitur dolus malus, cum occulta & mala via ad finem pervenitur: ſic nimirum, ut homines latere ſperet: unde mox ſubdit, *Etiamſi violenter non rapiant, ſed quaſi prudenti ingenio injuſte accipiant.* Eo ſenſu dixit & Tacitus. *Ambigenti Neroni quonam modo noctium ſuarum ingenia noteſcerent.* Angaria autem, dicitur munus perſonale, quod ſi ab eccleſiæ miniſtris, aut famulis miniſtrorum præter jus & fas exigitur, certum eſt lædi eccleſiã.

Ingenium quid.

Tacit. l. 16.

Angaria quid.

16 *Infames autem eas eſſe perſonas, dicimus.* Pertinet ad cauſam, quod non ſolum ad ſæculares judices contra eccleſiæ privilegia trahitur epiſcopus, ſed etiam quod judices illi ſunt infames, quod ipſis profanis legibus repugnat. Quæ ſint igitur infames perſonæ oſtendit ex Stephano papa I. qui omnes infamiæ notas in acervum colligit, ne per imperatorias leges, & eccleſiaſticos canones diutius vagari cogatur. Si tamen dignũ eſt credere a Stephano ſcriptas eſſe epiſtolas duas, quibus pene eadem continentur. Nam cum in re eccleſiaſtica de perſonis infamibus conſultus ſit ab Hilario pontifex, profecto de ſolis Chriſtianis reſpondere debuit, non de Ethnicis, qui res Chriſtianas non tantum negligebant, ſed etiam opprimebant. Eſt-ne autem credibile tot tantorum criminum nomina ſecundo ſæculo inter ſævitiam perſequutionum fuiſſe cognita in eccleſia; cum ſimile nihil Cyprianus, Decianæ perſequutionis cauſam in Chriſtianorum vitia qua poteſt eloquentiæ vi refundens, vel cogitandum nobis objiciat? Quis autem non rideat eccleſiæ decretis vocatos infames *de bellis fugientes*, & parricidis, inceſtuoſis, veneficis, ſepulcrorum effoſſoribus accenſeri, cum per ea tempora ſeveriores quique militiam ſub imperatoribus paganis illicitam eſſe Chriſtianis hominibus contenderent?

De Stephani I. epiſtolis decretalibus judicium.

17 *Vnde S. Leo cum ſynodo Romæ habita.*] Nec iſta præfatio S. Leonis epiſtolæ præfixa, nec ipſius epiſtolæ textus, qualem deſcribit Hincmarus, in omnibus cum noſtris exemplaribus convenit. Nam ſynodum illam Romanam nemo commemorat, & ſiquidem epiſcopi duo, Victorius & Euſtachius pontificis epiſtolæ ſubſcribunt; ſi negotium illud cum eis communicavit, & ex eorum conſilio Thracibus epiſcopis ſcripſit, tu-ne ideo ſynodum e tribus conflatam, & privatæ collationis effectum vocaveris? De textus varietate idem judicium. Nam ne ad interiora epiſtolę penetremus, ipſum principium inſpice. Sic enim in Romana editione epiſtolarum pontificum legimus. *Tanta ſæculi poteſtates circa ſacerdotalem ordinem reverentia prævaluere*, &c. Quo vero iſta pertinent? ut intelligamus, quod olim monui, aliis uſum exemplaribus Hincmarum, quam quę modo terimus.

Hincmari exemplaria a noſtris diverſa.

18 *Non per coronatos.*] Clericos in coronę modum attonſos, quę Gręcis παπαλῆθρα apud Balſamonem. Vt clericis ob flagitium depoſitis ſi pravam conſuetudinem correxerint liceat coronam & habitum clericalem geſtare. *διορίζεται ὁ κανὼν, κείρεσθαι τὴν κεφαλὴν κατὰ κληρικοὺς, ἤγουν ἔχειν παπαλῆθραν, καὶ ἐνδιδύσκεσθαι σχῆμα κληρικοῦ.* Inde venerationis cauſa obſecrati ſacerdotes per coronam ſuam Auguſtinus Proculiano. *Per coronam noſtram vos adjurant noſtri: per coronam veſtram nos adjurant veſtri.* Hieronymus Auguſtino, *Fratres tuos, dominum meum Alypium, & dominum*

Corona clericorum.

Balſam. in canon. Syn. in Trullo. can. 21.

Auguſt. ep. 147.

Hier. ep. 81.

minum meum Euodium ut meo nomine salutes, precor coronam tuam. Sidon. Apollinaris Leontio. *Si eum instruere dignanter advocatio consulta fastidit, auctoritas coronæ tuæ dissimilantibus studeat excudere responsi celeritatem.* Vide in eum locum Sirmondum, & Lud. de la Cerda in adversariis sacris.

[Sidon. Apollin. l. 6. ep. 3. Sirmond. ibi. Lud. de la Cerda adverſ. Sacr. c. 137. n. 5.]

19 *Et S. Papa Gelasius in decretis suis.*] Sirmondi fide citamus epistolam Gelasii ad orientales, quia locum hunc in Gelasio nusquam reperimus. Vt in his & similibus ad codicum varietatem sit recurrendum, quam inter nostros & Hincmarianos existere fateri cogimur.

20 *Quasi de stipendiis & roga.*] Bona ecclesiastica quæ justis ex causis potest episcopus in viros militares transferre, comparat cum antiquorum stipendiis & donativis militaribus, imperfecta similitudine. Nam stipendia militiæ tempore tantum collata sunt; hic emeritis & honestam missionem consequutis, aut eorum filiis etiam in hostem non pergentibus vult posse beneficia ecclesiastica donari. Stipendia quæ sint, notissimum: data e publico notat, quia e stipe corrogata conflantur: quique illam persolvunt, stipendiarii sunt. Varro, *milites stipendiarii* (vel potius *militis* ut corrigit Turnebus.) *ideo quod eam stipem pendebant.* Onomast. stipendiarius ὑποτελὴς, *vectigalis.* Vt mihi mirum admodum videatur vectigalem hoc loco fieri ecclesiam ab Hincmaro. Sed excusandus est ex addito, *causa sua defensionis.* Quod latius persequitur. Non est enim iniquum ecclesiæ defensionem & protectionem ejus impensis comparari. Roga autem est donativum militibus extra ordinem imperatoris liberalitate erogatum. Quemadmodum congiarium, civibus. Gloss. Basilicon. ἀννῶνα σημαίνει παροχὴν, ῥόγαν, καὶ σιτικὴν διανομήν. *Annona, significat donationem, rogam, frumentariam distributionem.* Impensa ea profusio festis solennitatibusque publicis, ut principum nuptiis: Landulphus in Tiberio II. *Duxit Anastasiam uxorem suam, & coronavit eam Augustam, & jactavit rogam multam.* Sic explicandus Suidas. Ῥόγα ἡ τῶν βασιλέων εὐδόσια, καὶ ἡ φιλοτιμία. quod principes ea magnificentia, & pium erga subditos animum testarentur, & ea multum sibi gloriæ compararent.

[*Stipendiarii qui.* Varro l. 4. de lat. ling. — *Roga quid.* — Landulph. in Tiber. II.]

21 *Quæ nobis annua dona vocantur.*] Sic explicata *dona annua* secundo placito sub autumni tempus regi præstabantur. Atque illud ipsum tempus est, quo causa ista apud regem Pistis acta est ab Hincmaris, scribente annalista Bertiniano, post proscripta Laudunensis episcopi bona, *Sicque idem rex ad Pistas medio mense Augusto, veniens, annua dona sua ibidem accepit, & castellum mensurans pedaturas singulas ex suo regno dedit.* Quamquam & alias Iunio mense data fuisse docet idem annalista. *Carolus Calendas Iulii in loco qui Pistis dicitur generale placitum habet, in quo annua dona, sed & censum de Britannia a Salomone Britannorum duce sibi directum more prædecessorum suorum, quinquaginta scilicet libras argenti, recipit.* Verum cum dona sint gratuita, quomodo singulis annis, constituto tempore, statis cærimoniis, absque intermissione deferuntur? an aliter tributa & debita solent exigi? An forte eo modo vocantur dona, quo videmus apud Armoricos in comitiis provincialibus semper agi de dono regi præstando, quod licet & donum & spontaneum videatur, numquam tamen non præstatur, & quidem copiosius quam libera provincialium voluntas ferat?

[*Annua dona quando data.* Annal. Bertin. an. 868. — Ibid. ad an. 864.]

22 *Propterea domine Christianissime*] Pro utraque parte quod æquum est adduxit orator. Pro ecclesia quidem, eam sæcularium rapinis & prædationibus non esse obnoxiam. Pro sæcularibus autem, licere nonnumquam episcopis de facultatibus ecclesiæ in viros militares, & ad ejus protectionem utiles aliquid conferre. Hos, si deinde per vim & injuriam ab episcopo privantur, posse ad regium tribunal adire, ubi causa moderate & legitime audiatur: quia regis est ecclesiæ jura tueri. Quibus declaratis sequi debet peroratio, quæ hoc loco incipit, non prolixior, utpote Hincmariana, quam vehementior, ut a tanto pontifice, qui modis semper omnibus Caroli regis salutem procurauit. Equidem cum hæc lego, ad veteres illos prophetas oculos reflecto, quos Deus olim regibus tamquam virtutis & pietatis duces adjunxit, Samuelem Sauli, Nathamum Davidi, Ezechiæ Isaiam, Ioiadam Ioas, Azariam Oziæ; Et si quando Carolus a recto tramite aberravit, id præter Hincmari voluntatem factum esse docet Bernoldi visio, quam ut Hincmari auctoritate confirmatam admittit Baronius. In illa enim Carolus dicitur pœnis purgatorii vexatus, Bernoldum ita compellare. *Vade ad Hincmarum episcopum, & dic ei, quia illius, & aliorum fidelium meorum bona consilia non obaudivi, ideo ista quæ vides pro culpis meis sustineo: & dic illi, quia semper in illo fiduciam habui, ut me adjuvet, quatinus de ista pœna sim liberatus.*

[*Hincmarus Caroli regis saluti semper consuluit.* — *Carolus Calvus in purgatorio.* Hincm. opusc. 50. tom. 2. Flod. l. 3. c. 18.]

23 *Providete bona fama quam longe lateque habetis.*] Eodem orationis ingressu regis benevolentiam sibi conciliavit, cum scripsit superius, *Quid enim dicent de vobis qui audierunt, quod detestabamini, & eos reprehendebatis qui Dei ecclesias non venerabantur, & sacerdotibus honorem debitum non exhibebant, & præcipue Romano pontifici, & sanctæ Romanæ ecclesiæ omnium ecclesiarum matri.* Quam non esse aulicam assentationem, sed veram rerum bene gestarum memoriam regi oblatam, ut sui semper similis esse velit, docent in primis pontificis Hadriani II luculentum testimonium, quo scribit ad Carolum regem, *Annuntiatur etiam a pluribus probis, & maxime ab Actardo quod sis amator, exaltator, & illustrator specialis in orbe terrarum, & permaximus ecclesiarum Dei: ita ut nullus sit episcopatus nullumque monasterium in regno tuo, quod non auxeris rebus propriis, & restitueris suis perplurimum. optaresque ferventer & desiderares, hanc principis apostolorum Petri primam sedem exaltare, honorare, multisque muneribus vicarium ejus & clerum sibi commissum ditare.* Deinde facta ipsa quæ in Flodoardo legimus, commemorante ea quæ in gratiam Hincmari ecclesiæ Rhemensi restituit: quæque Carolus ipse epistola MS. narrat Hadriano pontifici a se in Laudunensem ecclesiã collata, quæ citata est in vita Hincmari junioris. Ac demum quæ paucis multa complexus annalista Bertinianus scribit, Lotharii nepotis sui mortem accepisse apud Silvanectum, *Vbi tam ipse, quam & uxor sua thesauros, quos in quibuscumque rebus habuerant, per loca sancta in suam eleemosynam dispensantes, a Pistis reversi, domino, de cujus manu illos acceperant, reddiderunt.* Et speciatim Romam anno sequente, Carolus ad pontificem Hadrianum *pannum ad altare S. Petri, cum duabus coronis aureis & gemmis ornatis misit.* Hic vero ad assidua bella oculos flectere nos decet, quibus attritum est regnum, & vexatus rex ipse, quorum sola pecunia nervus est, ut melius animi ejus magnitudinem æstimemus.

[*Caroli regis in ecclesias magnificentia.* — Hadrian. ep. 29. ad Carolum tom. 3. concil. Gall. — Flod. l. 3. c. 4. — Supra p. 8. — Annal. Bertin. ad an. 869. — Ibid. an. 870]

24 *Quia domine.*] Non est leviter prætereunda Caroli Calvi pietas, qui cum dignam sacerdote confidentiam ipsius eruditioni parem videret in Hincmaro, ei se ultro submisit ad reprehensiones cum opus esset tolerandas. Qua libertate quam sancte fortiterque usus sit, cum omnia ejus scripta declarant, tum hic maxime locus demonstrat; in quo illustre episcopalis constantiæ monumentum impressum est, usque ad offerendam, si necesse est, vitam pro ecclesiæ libertate propugnanda. Aliud consimile video apud Ludovicum III. regem Ludovici Balbi filium, qui se eadem ratione ipsi spiritualiter regendum obtulit. *De eo quod in litteris vestris relegi, voluntarie vos subjicere velle exiguitatis meæ consiliis, & secundum quod hortatus fuero agere & disponere in ecclesiasticis & sæcularibus negotiis, & mea fiducia vosmetipsos subjicere velle, & secundum datum a me consilium regni vestri jura componere.* Et infra. *Quod scripsistis, ut sicut semper regibus prædecessoribus vestris in omni utilitate regni proficuus & devotus fui, ita vobis fidelis & devotus existam. Quod & hactenus observavi, & observare cupio.* Hac piorum regum concessa licentia quam Hierarchice sit usus, docet & illud ipsum opusculum, & sequens de invasore Belvacensis sedis Odacro quem rex parabat intrudere. Vbi roganti regi ut ipsius petitioni ac voluntati faveat, rescribit, *Velitis & desideretis quod dominus vult, securus voluntati vestræ favebo.* Et inferius, obscurioribus verbis regi minas nisi obediat intentanti, animose respondet, *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. Vtinam aut per vos, aut per quemcumque sibi placuerit educat me dominus de isto carcere,* &c. Hæc libens describo, tamquam Hincmaro ipso apud æquum lectorem causam suam agente, adversus eos a quibus per summam vel calumniam, vel imperitiam, certe contra veritatem sole clariorem aulicæ assentationis, tyrannidis, & omnimodæ nequitiæ accusatur, vir cui non animus ad martyrium, sed gladius defuit, qui Stanislaum Polonum, & Thomam Cantuariensem asseruit.

[*Hincmari libertas episcopalis.* — Hincm. opusc. 12. n. 6. & 7. — Ibid. opusc. 13. n. 2. & 10. — *Offert se morti pro ecclesiæ libertate.*]

25 *Ad cujus judicium vos & ego in conspectu totius humani generis.*] Tantæ efficientiæ hæc est ratio, ut eam regi suo libenter inculcet, ut opusculum 2. de cavendis vitiis. *Solerter attendite, cui inde rationem estis reddituri in conspectu totius humani generis, & angelorum atque archangelorum.* Et paulo post. *Et non est obliviscenda nobis illa verecundia, quando aperientur libri, id est conscientia, & non mediocriter pertimescenda est nobis pœna, quæ illam sequitur confusionem, quando reatus animam immortaliter morientem involvet, & indeficienter deficientem carnem gehenna consumet.* Sic & ad Ludovicum Germaniæ regem, fratrem Caroli. *Vt & diem ante mentis oculos habeatis, quando cum omnibus anima vestra corpus recipiet, & venietis ante faciem æterni judicis, in conspectu omnium angelorum & hominum,* &c.

[*Extremi judicii consideratio.* — Hincm. opusc. 2 tom. 2. præfat. — Ibid. opusc. 4. admon. ad Lud. regem. c. 4.]

26 *Quia non de crimine per legitimos accusatores*] Lecta hac

[*Quod si re-*]

gulare judicium.

hac exaggeratione per circumstantiarum in legitimo judicio requisitarum collectionem, oculos ad concilium reflecte, lector, & agnosce nihil eorum quæ hic exiguntur abfuisse ab eo judicio quo Laudunensis Hincmarus condemnatus est. Vnde jure optimo dicitur, ab annalista Bertiniano, *regulariter accusatus atque convictus, depositionis judicium regulare suscepisse, sicut in gestis continetur ipsius synodi.* Et nota, depositionis judicium, non excæcationis, dici regulare: Vt enim hoc loco recte distinguit Rhemensis, non habet ecclesia capitale aliud judicium, quam depositionem. cetera ut exilium, proscriptio, mutilatio membrorum, regiæ jurisdictionis sunt; quæ proinde adversus nepotem exercuisse censeri non potest avunculus.

Annal. Bertin. an. 871.

Theodosii pœnitentia.

27 *Post dignam pro excessu satisfactionem.*] Illustrissimum & Christianæ humilitatis in Theodosio, & generosi zeli in Ambrosio exemplum nulla tacet historia, nulla non admirabitur posteritas, quo apposite in rem suam utitur auctor hic noster, ut episcoporum in monendo libertatem volens admittat Carolus rex: quod antea apud Anastasium imperatorem fecerat Gelasius papa, cum scripsit, Nathan prophetam Davidi, Leonem pontificem juniori Theodosio peccatum aperuisse, *Beatæ memoriæ Ambrosius Mediolanansis sacerdos ecclesiæ, majori Theodosio imperatori communionem publice palamque suspendit, atque ad pœnitentiam redegit regiam potestatem.* Nam & paulo post videbimus Hincmarum nostrum Carolo suo saltem obscure excommunicationem intentantem.

Gelas. ep. 11. ad Dardanos.

Lex ab eo lata.

De lege quoque ab eo lata, de capitali sententia in reos ad triginta dies differenda, consentiunt omnes, uno quod sciam excepto Sidonio Apollinari, qui eam Tiberio imperatori assignat. *Nunc ex vetere senatusconsulto Tiberiano, triginta dierum vitam post sententiam trahit.* Atqui certum est senatusconsultum Tiberianum ad decem tantum dies vitam produxisse damnatis, scribente Suetonio, *cautum esse senatusconsulto ut pœna damnatorum in decimum diem differretur.* In hac varietate laborantibus multis interpretibus, placet mihi Sirmondi sententiarum duarum distinctio, quarum altera esset a senatu, qualis fuit Arvandi quæ narratur a Sidonio; & senatusconsulto Tiberiano temperata primis temporibus ad decimum diem supplicium differebat: altera ab ipso principe, quæ per Theodosium triginta dies supplicii dilationi assignavit, è quibus postea Christianorum principum benignitate viginti dies ad senatusconsulti decem additi sunt, retento Tiberii nomine antiquo: quod in aliis legibus exemplo non caret.

Sid. Apoll. l. 1. ep. 7.

Sueton. in Tiber. c. 75. & ult.

Sirm. in Sidon. Apollin.

Ad iram temperandam.

Ejus legis propositum fuit iræ principis admoderari, dicente S. Ambrosio, *Quoniam iracundiæ permisisti judicium & non recte rationi, sed irato animo obsequutus sententiam pronunciasti.* Hoc loco pedem non figeret Hincmarus, nisi ob præcipitem iracundiæ impetum quo vexavit episcopum, reprehendi Carolus mereretur. Nam quod ineunte peroratione supra dixit, iracundiam exterius simulasse quæ nulla foret interius in animo, oratoria dissimulatione, & artificiosa assentatione ad persuadendum apposita dictum esse dubitari non potest. Vt dilemmate constringatur princeps in hunc modum, Si iracundiam simulasti, peccasti contra exemplum Eleazari: si vere iratus fecisti, reprehensionem ferre debes ab episcopis, ut Theodosius ab Ambrosio.

Mora iræ remedium.

Ceterum sapientium omnium sensu optimum iræ remedium mora est & dilatio. Recte Seneca. *Maximum remedium iræ dilatio est, ut primus ejus fervor relanguescat, & caligo quæ premit mentem aut residat, aut minus densa sit. Quædam ex his quæ te præcipitem ferebant, hora, non tantum dies, molliet: quædam ex toto evanescent. Si in hoc erit, petita advocatio, apparebit jam judicium esse non iram.* Et alibi. *Maximum remedium est iræ, mora. Nec ab illa pete initio ut ignoscat, sed ut judicet; desinet si expectat: nec universam illam tentaveris tollere, graves habet impetus primos; Tota vincetur dum partibus carpitur.* Ac licet sero triginta illos & decem dies Romani exequendo reorum supplicio interjecerint, semper tamen moræ aliquid interposuisse docent ipsa magistratuum insignia, fasces arcte securibus alligati, ut significarent, ait Plutarchus, *Iram magistratus in proclivi & solutam esse non debere: ut solutio fascium paulatim facta mora nonnihil & cunctationis iræ injiceret: quæ nonnunquam fecit ut sententia de supplicio exigendo mutaretur.* Eodem refero quod hoc loco non tacet Hincmarus, & in concilio religiose servavit, recitatam fuisse de scripto sententiam: quæ dum scribitur, sedatiore animo concipitur: dum scripta legitur, jam quasi alienum judicium recitatur. Sed quid? Carolus post proscripta Lauduni bona episcopatus, Pistas adiit, Laudunensis Hincmarus Rhemos ad avunculum, uterque Pistas ad regem, compositi Pistis hi quaterniones, & nondum ira regis residente, neglecti, & in aliud tempus rejecti sunt. Quid hinc deducimus, nisi aut iræ tenacissimæ fuisse regem, aut perpetuam episcopi in ejus offensa obstinationem? Istud potius & historia, & rerum exitus funestissimus persuadet.

Senec. l. 3. de ira c. 12.

Ibid. l. 2. c. 28.

Plut. in qq. Rom. q. 82.

In rotulam Hincmari Rhemensis.

Rotula scribenda causa.

28 QVATERNIONVM prolixitas aut causam dedit aut prætextum principi in annuis suis donis occupato, ut in majus otium legendi differentur, & interim residente Hincmari utriusque ardore, perseveraret Laudunensis proscriptio, ac tandem mora temporis controversia omnis excideret. Verum res illi erat cum episcopis duobus, quorum alter recti bonique zelo, alter naturæ impotentia quiescere in tantis motibus nesciebant. Rhemensis itaque verbositatis suæ non ignarus, ut hanc etiam aulicis præcludat effugii rimam, brevius scriptum ex paucis auctoritatibus legibusque colligit, & tamquam in Areopago ἄνευ φροιμίων καὶ παθῶν jus suum sic prosequi curat, ut judex momentum temporis ad illud legendum, audiendumve negare non possit. Hæc est rotula, nudis illis collectionibus ea tempestate dicata vox, quam sæpe in utroque Hincmaro leges. Neque longe abludit aut litteris aut sensu gallica nostra in forensibus actionibus quotidie usurpata, *roolle*.

Iudices sæculares aliquando cum ecclesiasticis, causas ecclesiasticorum cognoscunt.

21 *Ceterum de rebus & mancipiis.*] Ne justa videatur sæcularium potestatum querela, quod a communi ceterorum omnium jure discedere velint ecclesiastici viri, docet Hincmarus duobus in casibus rem ipsis esse cum sæcularibus. Primum ubi de rebus, mancipiis, proprietatibus, re pecuniaria, agitur. Tunc enim non accedunt quidem ipsi ad judicium sæculare, sed advocatum mittunt, qui causas ipsorum agat, & jus repetat, conservetque. At hoc loco de capite, id est de facto ipso episcopi agitur, ubi advocatum de seipso dare inauditum est. Deinde, cum inter ecclesiasticos homines, & laicos lis orta est, judicium ex utroque ordine componi potest, ut constituatur a principe notæ vir integritatis, qui cum deputato ab ecclesia judice de ea cognoscat. Vtrumque negat a canonibus prohiberi. At hoc in negotio apud sæculares solos, & quidem infamiæ maculis aspersos citatur episcopus, quod est penitus & a ratione, & ab ecclesiæ dignitate alienum. His officiis plurimum vacasse credi potest ecclesiæ defensor Gregorii magni sæculo, cujus est creberrima apud eum mentio. Imo excogitatum est illud muneris genus a patribus Africanis Augustini tempore concilio Carthag. Estque postulatum ab imperatore, *Propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum, cum episcoporum provisione delegentur.* Pauperum quippe intererat ut ecclesiæ bona integra conservarentur, quibus ipsi sustentabantur.

Defensor ecclesiæ.

Concil. Carthag V. c. 9.

22 *Et ad sedem apostolicam post judicium episcopale referatur.*] Non ait, si res tanta, tam obscura & implicata sit, ut in provincia terminari non possit, Romam referatur, ante judicium: sed post judicium, post sententiam ab episcopis latam in concilio. Hoc loco & similibus utuntur patres concilii nostri Duziacensis, ut se probent nihil alienum ab ecclesiæ instituto, & canonibus repugnans in Hincmari, licet appellantis, condemnatione fecisse, quod perpetuo memoria retinendum est, ne qua schismatis suspicio in nostris mentibus inhæreat. Quod nemini mirum videbitur qui consideraverit judicia ista disciplinam spectare, non fidem. Vbicumque enim de fide tractatur, nullus umquam pontifex, nullus episcopus catholicus asseruit primam cognitionem deberi provinciæ, & ad Petri sedem primo deferri non oportere, quæ sola assertionum fidei dogmata tangentium lapis Lydius est. Neque possunt hoc abuti vel loco, vel concilio hæretici, qui post pontificis Romani condemnationem ad concilium provocant.

Epist. ad Hadr. papam tom. 3. Conc. Gall.

Causa fidei primum ad summum pontificem referenda.

24 *Non eis obsit.*] Injuriosus igitur est nepos Hincmarus, cum objicit avunculo duo ejus judicia, Rothadi videlicet, & Vvlfadi, ab apostolica sede per Nicolaum I. pontificem fuisse irritata. Temerarius qui eo exemplo contemnere audet metropolitanum. At Rhemensis modestus, & superiori suo præclare subditus, qui rescissis ejusmodi synodorum sententiis cum multa posset in sui defensionem afferre, silentio & patientia maluit rem totam occulere, contentus privata ad pontificem epistola. Cui Nicolaus integra cum Hincmari satisfactione respondit, ut legimus libro 55. capitulorum, imo quod & Hincmari modestia reticere voluit, scripsit Carolo regi Nicolaus, ut quæstio de Vvlfado in perpetuum sopiretur: *Alteram autem epistolam Hincmaro laudibus, & fidelitatis directionibus repletam, & ut ejus vice in istis partibus de Lothario fungeretur.* Quo quid honorificentius archiepiscopo Rhemensi dici & excogitari potuit?

Hincmari modestia rescissis duobus ejus judiciis.

Hincm. Rhemens. l. 55. capit. c. 5.

Ann. Bertin. ad an. 868.

25 *Et si laicus querens.*] Ea lacinia videtur Hincmari esse. non enim in canone Africano reperitur, & imperfectum continet

Explicatus locus.

continet sensum atque pendentem, quem ejusmodi esse conjicimus. Quemadmodum ecclesiasticos litigantes jubet ecclesia decretoriæ judicum electorum sententiæ acquiescere; sic laicum episcopo dicam intendentem, æquum est a principe cogi, ut latam in ipsam sententiam ferat & exsequatur. Est enim princeps tutor & defensor ecclesiæ.

26 *Sed & de his qui legem observare.* Duplicem legem in unam compingit. Prior siquidem rem judicatam vetat retractari, qua si cadunt iterum aut in ære, aut scapulis solvere jubentur. Posterior, legum & rerum judicatarum contemptores ad regem ipsum pertrahi jubet, ejus arbitrio puniendos. Cujus argumenti ea vis est, ut si res judicatas inviolabiliter servari volunt avus & pater imperatores, idem sibi curandum sciat filius. quid autem crebrius & sanctius omnium judicum sententiis constitutum est, quam ut personis & rebus ecclesiasticis caveatur?

Duæ leges distinctæ.

In scedulam Hincmari Laudunensis.

27 NONDUM limites episcopalis modestiæ prætergressus junior Hincmarus de accepta injuria apud metropolitanum avunculum, & ex ejus consilio, apud aliarum provinciarum antistites qui ad placitum Pistense cum rege convenerant, querelam deponit. Idem ille scilicet, qui mox delapsus in alios mores, graviter in synodo Duziacensi reprehenditur, ordine legitimo neglecto multa fecisse, inconsulto eodem metropolitano, & Rhemensis provinciæ coepiscopis: imo aliarum potius provinciarum episcopos de rebus suis in consilium adhibuisse. Itaque brevi & stricto quodam velut memoriali docet episcopos rem adversum se gestam: consilium rogat, quid hoc rerum statu sibi agendum existiment, satisfactionem, si necessaria judicabitur, regi promittit: quid ab eo expetat, exponit, & ad illud impetrandum opem atque auxilium fratrum suorum flagitat. Si rex non sinit eorum precibus se moveri, ad sedem apostolicam appellare se admonet, idque vult regi significari. Hoc est scripti argumentum, cui scedulæ nomen est, propter compendiosam brevitatem, cum inelaborato & pene extemporaneo dicendi genere, quo vocis illius significatum perfectius impleat. Spargit quidem nonnulla e canonibus, ut in schola avunculi sui educatus, sed quantum alter ab illo! ut vel ex sequenti specimine licet advertere.

Argumentum hujus opusculi.

Supra p. 73.

Scedula quid.

28. *Et vos scitis sacris legibus esse decretum.*] Rationem reddit cur ad judicium seculare provocatus nec ipse per se, nec per advocatum adierit. Quia, inquit, nemini judici, nemini episcopo licet episcopos & clericos ad illa tribunalia pertrahere. Respondeat aliquis. Esto: Nemo clericorum ad illa volens & libens accedat: Verum per vim externam vel laicam, vel ecclesiasticam, licet canonibus adversantem, si quis ad id compellitur, quidni vel invitus respondeat? Quis enim præstet violentiam? Quanto igitur melius avunculus his ipsis canonibus & legibus apud regem utitur in hunc modum: Quod in episcopum moliris, novum & inauditum est. Quod eum judicio sæculari jubes conveniri, & laicos judices constituis, facis quod imperatorum, etiam Francorum legibus vetatur. Quod episcopum a primate & coepiscopis invitum abducis, peccas in ecclesiæ canones. Debes igitur & corrigere quod agis perperam: & æqui bonique consulere, quod ipse facere recusat ex legibus.

Melius ab Hincmaro Rhemensi quam a Laudunensi canones & leges citantur.

29 *Si quid judicatis episcopus contradixerit.*] Præparat animos ad eam quam interjicere cogitat appellationem, quasi ea tali canone permittatur. Ridicule. Nam episcopis probandum non est a gravante sententia judicum posse remedium ex appellatione Romana quæri, longe justius a sæculari & violenta oppressione. Deinde hoc canone illud proprie non conficitur. Is enim de legitimo judice, de sententia ecclesiastico judiciorum ordine prolata loquitur, a qua semper licuit, licetque ad Romanum pontificem provocare. At hic non judicium, sed vis est; non sententia, sed oppressio. quæ proinde querimoniæ apud potentiorem, non appellationis apud superiorem judicem remedio indiget. Quapropter apud sapientem avunculum appellationis vocem non leges, & sibi rebusque suis longe melius consuluisset nepos juvenis, si a mittendo Romam Celsano suo abstinuisset.

Appellationem male interjicit.

30 *Ubi Deo placitum conventum vestrum adivi.*] Ne puta conventum hunc esse synodalem, sed multitudinem episcoporum illic constitutam, & fortuitum ob diversa negotia concursum. Nam licet in placitis factas sæpe synodos sciamus, id tamen semper esse factum, nulla ratio cogit credere, maxime placito æstivo, cujus, ut antea diximus, usus vix alius erat quam annuorum donorum perceptio. Certe synodi tum celebratæ nulla usquam mentio est, neque illam in aliena provincia haberet Hincmarus, neque tam multos e sua, si foret indicta, abesse permisisset, qui solum Odonem fidum Achatem de suis illic reperierat. Observabis interim, neminem hic appellatorum antistitum, si duos illos e provincia Rhemensi excipis, post quadriennium in nostra synodo apud Duziacum sedisse, licet eædem provinciæ alios miserint.

Non est hic habita synodus.

31 *Et sententia sine scripto dicta.*] Quorsum hoc axioma? Nonne de sententia legitime a judice post auditam causam lata, & scriptum est, & a Gregorio intellectum? Quid autem hic simile? Citari quidem & intrudi ab avunculo multa sæpe non sine fastidio videre cogemur satis superflua, sed nulla ἄλογα.

Locus perperam citatus.

32 *Sim canonice revestitus.*] Tria respondet, legitima omnia. Postulat in primis, ut ante ullam causæ cognitionem in bonorum, quibus per vim exutus est, possessionem postliminio redeat, quod jure canonico decretum est apud Gratianum, & fusius relatum in epitome Antonii Augustini. Quin etiam ne statim quidem post restitutionem potest episcopus cogi ad judicium, sed induciæ dandæ sunt, ut pacate suis fruatur. *Ejectis, vel spoliatis post integram restitutionem anniversariæ induciæ, vel sex mensium indulgendæ sunt.* Deinde promittit se facti sui in synodo provinciæ suæ judicibus ecclesiasticis rationem redditurum, quæ est hujus loci hypothesis, quodque faciendum multis canonibus regi persuadet Rhemensis Hincmarus. Postremo, si vel neutrum, vel alterum tantummodo conceditur, profitetur se Romam appellare, quod moribus ecclesiasticis consentaneum est quo supra diximus modo: neque possunt non probare antistites, quorum interest appellationis privilegium adversus aulicorum injurias conservari.

Tria Hincmari postulata.

3. q. 2. 3. Anton. August. l. 31. toto.

In satisfactionem Hincmari Laudunensis.

33 PROFESSIONEM fidelitatis regi præstitam apud Attiniacum vidimus in concilio nostro, cum hic *eidem episcopo contumaciter sibi resistenti, valde infensus erat*, ut loquitur Bertinianus annalista. Sed longe diversa hæc est satisfactio, ab homine pene adhuc innocente apud Pistas oblata, qua imprudentiam suam, nihil aliud, accusat: idque avunculi consilio factum ab ipso mihi facile persuadeo, quo liberior esset ad reconciliationem regiam aditus, quam & obtinuit.

Professionem fidelitatis non semel fecit Hincmarus Laudunensis.

34 *Precor vestram mercedem.*] Unde porro in homine Gallo, in sinu Galliæ, apud Gallum regem Hispana vox, quam in usu Galliæ tum fuisse nemo mihi probet? Non habuit vel corruptissima latinitas verbum aliud honorificū, quo regem compellaret? an Gottalani amanuenses hoc verbi affectarunt, suppresso Gallico vel Latino? An argumentum est ejus barbariei, quam ex plurium gentium linguis studiose conquisivisse ad ostentationem reprehenditur avunculo? Dicet fortasse illam a se haustam a S. Gregorio Brunichildi reginæ, *Quod ad mercedem vestrā respiciat.* Et, *pro impetratis quæ pro vestra mercede magis petimus.* Item, *Ut mercedis vestræ magis magisque sit fructus uberior.* Sed illa omnia non pertinent ad personæ venerationem, sed ad meriti & præmii argumentum.

Mercede, vox Hispana.

Greg. l. 7. ep. 113. ibid. ep. 121.

In extemporalem admonitionem Hincmari Rhemensis.

35 ITERATO pulsandus fuit ariete murus ille jam pene per aulicam factionem aheneus. Et quando constabat dilatam esse quaternionum lectionem, eratque incertum qua manu, dextra an sinistra, rotula exciperetur, quibus oculis, rectis an obliquis legeretur; neque dubium erat quin regis ira perseverante, nova etiam oriretur difficultas, quod episcoporum causas quibus beneficia in aulicos collata repeteret, audiri solitas in palatio dictitaret, fuit huic etiam malo providendum, & error ab animo principis evellendus. Quod hoc scripto facit, prolatis potissimum ex imperatoriis capitulis, legibus Francorum regno usitatis, ut ostendat & avum Carolum magnum, & Ludovicum Piū patrem, & ipsummet Carolum, quoties episcoporum consilio, non aulicorum fraudibus, aut potentiorum minis, regendum se permisit, alia omnia decrevisse. Deinde, ut nihil umquam semel dixit Hincmarus, ad thesim initio disputatam redit, & episcopum probat apud ecclesiasticos judices debere conveniri, & ejus curæ bonorum ecclesiasticorum distributionem committi. Sunt enim duæ istæ partes ejus opusculi, cui Admonitionis, & quidem extemporalis nomen dedimus, tum quia e re nata, & ex regii responsi occasione initium videtur accepisse; tum quia discedendū fuit a rotulæ vocabulo jam ante occupato, cum & materia, & tractandi methodo ad eam quam proxime accedat. Sitne autem chartæ commissa ut ceteræ, an voce pronunciata coram rege, non facile dixerim: nisi quod magis in scriptionem inclinat titulus e MS. acceptus, quo dicitur, non pronunciasse, sed æque ac rotulam *porrexisse*.

Opusculi hujus argumentum.

Nominis impositi ratio.

36 *In fide & dextera vestra per spatam vestram jurantes*] Causæ plurimum interest ut Carolo regi, non tantum religio, sed etiam solemnitas juramenti reducatur in memoriam Non enim tātum juravit, & Deo est obstrictus, quod non

non omnes principes ſemper movet : ſed etiam publice & ſolenniter juravit, quod apud homines graviſſimi perjurii creare poteſt infamiam Solennitas ea porro fuit, ut diſtrictum enſem dextra tenens ſacramentum conciperet. Vnde in legibus Alamãnorum, dicitur, *Cum tracta ſpata defendat.* Et in lege Ripuariorum, *Cum dextera armata, tam prius, quam poſterius ſacramentum in præſentia judicis confirmare ſtudeat.* Sic ethnici reges jurarunt per ſceptrum, Nabuchodonoſor *per thronum & regnum ſuum*, Ioſeph Ægyptium ſimulans, *per ſalutem Pharaonis.* Quamquam Carolus magnus jubet ut *nullus præſumat per vitam regis & filiorum ejus jurare.* Quo fit ut remota ſequentium verborum amphibolia, *Sicut præſentes epiſcopi qui adfuerunt, petierant*, ſic explicem, ut ad conceſſos articulos, non autem ad eum ſacramenti ritum petitio epiſcoporum referatur. Quod ex eo confirmari poteſt, quod ejus cærimoniæ in capitulari nulla mentio fit, eamque ex iſto Hincmari loco ſolum diſcamus.

Leg. Alamann. tit. 89. Leg. Ripuar. tit. 66. Iudith. c. 1. Gen. c. 42. Capit. Car. M. l. 3. c. 42.

Hiſtoria a diverſis varie narrata.

37 *In loco qui dicitur Marſna cum fratribus veſtris.*] Si hoc loco de fide citantis Hincmari quæritur, ea ſane integra eſt. Si de verborum ſenſu agitur, ipſe per ſe apertus eſt. Cur hic ergo pedem figimus? Tenet hiſtoricorum diverſitas qualem vix alibi reperias. Ejus hiſtoriæ canon jure ſuo cenſeri debet ipſum Caroli Calvi capitulare, in quo legimus ad Marſnam ſive Marenam palatium regium in finibus Tungrorum bis conveniſſe tres reges, bellis civilibus & externis fatigatos : & in priore conventu anni 847. pacem inter ſe ſanxiſſe, in altero anni 851. qui noſter eſt ab Hincmaro productus, eandem confirmaſſe : nulli ut dubium foret quin inter eos *Vera caritatis benignitas ab hinc inante maneret de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, ſine dolo & ſimulatione.* Quid hic autem hiſtorici? Nithardus, imperatoris Lotharii adverſus fratres bellorum, & pacis ab eo repulſæ copioſus enarrator, ad hunc annum hiſtoriam non perducit, in 43. deſinens. ad cognoſcendam tamen rerum veritatem opportune conſulendus. Annales Fontanellenſes prius placitum omnino ſilent; poſterius breviter referunt. *Iſto anno placitum magnum & generale factum eſt a nobis glorioſiſſimis fratribus Clothario, Carolo, & Ludovico magnis regibus, in loco quodam juxta flumen Moſam. Inde cum pace reverſus rex Carolus, placitum ſuum in Rauziaco tenuit, & dona annua ſuſcepit.* Autumnali proinde tempore, quo dona hæc ordinarie deferebantur. Annales autem Fuldenſes qui & Francorum a Pithœo editi, in primo congreſſu referendo cum capitulari conveniunt. Quibus & Metenſes adjungimus, quod hic annaliſta priores ad verbum deſcribere ſit ſolitus. *Hic annus a bellis quievit : quem Hlotarius & Hludovicus mutua familiaritate tranſegerunt. Nam uterque eorum ad domum alterius invitatus, conviviis & muneribus regiis honoratus eſt.* Vbi autem Carolus, cui privatim aſcribitur capitulare, & non minus quam alii duo adnuntiationem ſuam habet, in qua etiam futuri mox apud Pariſium placiti ad miſſam S. Ioannis condicti admonet? Voluit ſcilicet & ipſe fratres ſuam in domum invitare : an id faceret non invitatus, contemptus, & tantum non ab illis rejectus? Hic ſine dubio factum quod addunt Fuldenſes, *Hludovicus tamen Hlotarium & Karlum, ita ut voluit, pacificare non potuit, renuente Hlotario propter injuriam ſibi a Giſalberto vaſſallo Karli in raptu filiæ ſuæ factam* Id ſi vere dicitur, & admodum credibile eſt quod Lotharius adverſus Carolum infenſiore ſemper animo fuerit, quam erga Ludovicum, quomodo verum eſt quod capit. 1. edicitur, *De pace & concordia atque unanimitate trium fratrum & regum inter ſe; & quod veriſſimo, & non ficto caritatis vinculo ſint uniti?* Fuit enim Ludovicus quidem cum utroque, ſed Carolus cum Ludovico ſolo concordia unitus. Niſi intelligamus privatum illud fuiſſe diſſidium Lotharii cum Carolo, & intra domeſticos aulæ parietes coercendum, neque unquam in bellum & publicos tumultus erupturum.

Capit. Car. Calvi tit. 3. 3. c. 2.

Annal. Fontanell. an. 851.

Annal. Fuldenſ. an. 847. Metenſ. ibid.

Capit. Car. Cal. tit. c. 1.

Et hæc quidem de primo conventu, de ſecundo autem ne γὺ quidem. Baronius vero cui noti fuerunt annales iſti, & frequenter citati, neutrum conventum vel nominat, dignum tamen opus, ſi quod aliud, annalibus eccleſiaſticis, in quo tam regie rebus juribuſque eccleſiæ conſultum eſt.

Ex adverſo Bertinianus annaliſta prioris Placiti ne veſtigium quidem offert. At poſterius, videlicet noſtrum, fuſius deſcribit, relatis etiam capitulis omnibus, hoc exordio. *Hlotarius, Hludovicus, & Carolus apud Marſnam palatium conveniunt. Vbi etiam fraterne paucis diebus morati hæc communi procerum ſuorum conſilio atque conſenſu decernunt, propriorumque nominum monogrammatibus confirmant.* Ac ne quid in animis noſtris inhæreat ejus ſimultatis, quã inter fratres duos perduraſſe narrabat Fuldenſis, Carolo parum æquus, regium illius factum anno ſequente ſic commemorat. *Carolus fratrem Lotharium ad ſui conloquium invitans apud Auguſtam Viromandorum, quæ beati Quintini martyris corpore inſignitur, fraterne ſuſcepit, honorifice afficit, germane tractat, regaliter munerat, redeuntemque benigne deducit.* Non eſt omittendum, quod ſecundi hujus apud Marſnam congreſſus decreta ſtudioſe notantur ab Hincmaro, regum ipſorum manibus ſubſignata fuiſſe, unde propria voce appellata, *Chirographum regum*, ut non ſemel vocat in libro de divortio Lotharii, *In chirographo regum noſtrorum hinc expreſſe decernitur.* Et ſub finẽ libri, *Quoniam quidem ſupra chirographi regum noſtrorum memoriam feci.* Quæ circumſtantia plurimum habet momenti, ut adeo ſolenniter conſtituta, religioſe obſervanda curet.

Annal. Bertin. an. 851.

Ibid. an. 852.

Chirographum regũ. Hincm. l. de divort. Loth. c. 23. ad 5. interrog.

38 *In ſynodo apud Sueſſionis civitatem.*] Duplex in ea ſynodo pietatis & modeſtiæ ſpecimen Carolus edidit, quod ad propoſitum ſuum potuit Hincmarus adducere. Prius eſt, quod tanquam privatus & ſupplex epiſcoporum cœtui voluit intereſſe, *pio rege multa humiliter & prudenter proponente*, inquit, concilium. Interfuit enim *ut non ſolum devotione eccleſiæ ſe filium eſſe oſtenderet, verum etiam ſicubi opus eſſet protectorem regia poteſtate monſtraret.* Poſterius, quod diaconum quendam Rhemenſem, nomine Ragamfridum, & monachos duos preſbyteros judicio epiſcoporum obtulit ob facinora quædam in ſe admiſſa puniendos. Vt ex his & ejuſdemmodi factis agnoſcamus, ſi quid aliquando in his negotiis perperam geſſit rex Chriſtianiſſimus, alieno impulſu : quod bene & ex virtute egit, id ſuopte ingenio feciſſe. Ex his præterea corriges annaliſtam Bertinianum, cum ſcribit, *Duos preſbyteros monachos ejuſdem monaſterii ipſe ſynodo præſidens, epiſcopis judicantibus degradari fecit.* Non enim *præſidet* qui *humiliter proponit*, qui non judicat, qui ſolum querelam apud judices deponit. Neque vero Carolus cum *ſe devotione filium eccleſiæ voluit oſtendere*, debuit eum locum & ordinem in ſynodo uſurpare, quem neque Conſtantinus imperator, neque catholicus quiſquam princeps ſæcularis ſibi unquam arrogavit. Itaque ſcribendum *reſidens*, aut *ſedens in ſynodo* : vel certe in ſcriptore puræ Latinitatis ignaro, idem vocis compoſitæ ſenſus intelligendus eſt, qui ſimplicis.

Caroli regis modeſtia in ſynodo.

Capit. Car. Cal. tit. 9. act. 1.

Ibid. act. 5 & 6.

Corrigitur locus annal. Bertin. ad an. 853.

39 *Quando nos tranſmiſiſtis ad excommunicandum.*] En quo recidit tanto cum apparatu inter fratres reges jurata & confirmata pax! Septennio poſt Carolus fœda ſuorum maximeque Vvenilonis archiepiſcopi Senonenſis proditione, regnum amiſit, invadente Ludovico fratre Germaniæ rege. Qua de re dictum a nobis alio loco. Hic notamus in primis recto ordine hanc Germanorum graſſationem legationibus miſſis fuiſſe vetitam, ut ſcribit ad Ludovicum ipſum Hincmarus, Carolo regi ſuo fide conſtantiſſima conjunctus. *Primo quidem per Hildegarium venerabilem epiſcopum ſcriptis & dictis : Secundo per Æneam honorabilem epiſcopum literis & verbis. Item per Æneam verbis : Deinde per* Hincmarum *Rhemenſem & Vvenilonem Rotomagenſem archiepiſcopos : Iterum per eoſdem cum aliis quos ibi vocaſtis, ea quæ ſaluti fuerunt congrua ſufficienter audiſtis.* Et quoniam ejus irruptionis initio, contra Danos in inſula Oſcello erat occupatus Carolus, ſuſpicor Ludovicum talibus epiſcoporum admonitionibus aliquamdiu ceſſiſſe, & ab injuſto bello manum retraxiſſe, narrante Annaliſta Bertiniano, *Quando frater ſuus Ludovicus ſuper illum venit cum omni hoſtili apparatu. Sed largiente miſericordia Dei cum honore non receſſit.*

Irruptio Ludovici Germani in regnũ Caroli.

Hincm. epiſt. d. Ludovic. in capitul. tit. 23. c. 3.

Ann. Bertin ad an. 858.

Notamus deinde hinc redeunte ad iniquum facinus Ludovico, inde Carolo ad hoſtem propulſandum milites cogente, ingentem Galliæ vaſtationem, quod in bello civili neceſſarium eſt, factam eſſe, ſcribente ad Ludovicum Hincmaro, ex ſynodo Cariſiaca *Quia tanta & talia crudelia, & abominanda fieri per parochias quas pertranſitis audivimus, & quædam ſentire timemus, & illis qui ſenſerunt, & ſentiunt condolemus, quæ calamitatem & miſeriam quam a paganis patimur, ſuperent : quoniam a Chriſtianis in Chriſtianos, a parentibus in parentes, a rege Chriſtiano in regem Chriſtianum, a fratre in fratrem, contra omnes leges divinas & humanas aguntur.* Deque iiſdem rebus Carolum & clericos palatinos admonente. Siquidem capitula de quibus agimus ait a ſe miſſa ad ipſum Carolum, hortaturque ut ea diligenter legat, *Quia mihi credite plus pro vobis, quam pro illo facta fuerunt.* Ad clericos autem ſcribit, *Audio de hominibus veſtris, quia multa mala, rapinas ſcilicet & deprædationes, & fornicationes & adulteria in parochia mea faciunt; & etiam de vobis audio, quia rapinis illis conſentitis, ut videlicet qui de illis vivitis, & veſtros homines atque caballos inde paſcitis.*

Horrenda clades per eum illata. Hincm. ep. ad Lud. cit. c. 5.

Hinc. tom. 2. opuſc. 5. Ibid. opuſ. 6.

His autem malis obviam ſcilicet ire debuerunt epiſcopi, & eccleſiaſticum diſtringere gladium, qui materiali opprimebantur. Hincmarus ergo privatim ad preſbyteros ſuos ſcribit, ut excommunicationem annuntient

Sequuta epiſcoporum excommunicatio.

impiis

Ibid. opusc. 7. impiis illis grassatoribus. Carolus autem ab antistitibus suis extremis precibus non sine lacrymis impetravit, ut ad excommunicandum Ludovicum regem, & totum ejus exercitum proficiscerentur. Quod non aliunde quam ex hoc scripto, non ex capitulari, non ex historia discimus. Scio equidem duas de his deprædationibus episcoporum querimonias annis & temporibus distinctas, adversus Ludovicum priorem, adversus Carolum posteriorem, hic simul a nobis commemorari. Sed nimirum ab eodem fonte utraque causa profluit, eosdem effectus parit, pene simili fine terminatur, adeoque uno narrationis filo contexi duæ potuerunt. Quid ergo missi ad Ludovicum episcopi effecerunt? Regiam majestatem reveriti, eo præterito duces exercitus excommunicatione vinxerunt. At is sive contemptu, sive victoriæ dulcedine nihilominus excommunicatis communicando secundariam censuram contraxit. Hoc significat Hincmarus epistol. ad eum ex synodo Carisiacensi scripta. *Talia ac tanta fecerunt pro quibus ecclesiasticam, & episcopalem excommunicationem meruerunt.* Et paulo post. *Et si forte vos, vel quicumque alii de eorum societate & conjunctionis communione infecti & condemnati sunt, pœnitentiam quisque se recognoscendo faciat.* Et apertius in legatione episcoporum anno sequente ad eum a synodo Metensi decreta, pro postulanda, & offerenda, si resipisceret, indulgentia, dicitur, *illi peccata in nostris parochiis per illum, & ab illo commissa, ecclesiastica pietate & canonico more dimittite, eique indulgentiam postulanti donate, atque illum sacra communioni, qua ipse se privaverat excommunicatis communicans, restituite.* Quam benignitatem aspernatus, rem totam ad episcoporum suorum consilium retulit. Sed hæc historici.

(Hincm. ep. ad Lud. cit. c. 13.) (Capit. Car Cal. tit. 24.)

Nos ad extremum advertimus, mirum non esse si Carolus in tanto rerum suarum discrimine proditus a suis, oppressus ab hostibus, omnia prolixe ordini ecclesiastico petenti promisit, & si ordo ipse ecclesiasticus foro uti scivit, ut jurium & privilegiorum suorum confirmationem a misero rege posceret.

Pax inter reges restituta. 40 *Ceterum apud Confluentes firmitas quæ subsequitur.*] Pax & concordia anno hujus seculi 58. fœdum in modum rupta, anno 59. celebri legatione repetita, tandem 60. refecta est apud Confluentes. De qua Bertinianus annalista, *Ludovicus, Karlus & Lotharius reges, Kal Iunias apud castrum quod Confluentes vocatur, conveniunt, ibique de pace inter se diu tractantes, tandem concordiam atque amicitiam ipsi per se* (malim *inter se*) *juramento firmant.* Hæc est firmitas hoc loco memorata, pactum scilicet conventum inter fratres & nepotem scripto, juramento & sigillo firmatum, quod in capitulari nonnullis immutatis eodem sensu legimus. Nisi dicere malimus, ita scriptum apud Confluentes, ut hic refertur ab Hincmaro. Post reditum autem a Confluentibus, sic publice jussu Caroli populo annunciatum, ut habetur in capitulari.

(Annal. Bertin an. 860.) (Capit. Car. Cal. tit. 27.)

Hincmarus aliquando verba auctorum non servat sensu contentus. 41 *Et in B. Gregorii decretis.*] Quod alibi notandum est hoc in opere, non semper ab Hincmaro religiosissime auctores citari, contento sensu, verba non requirente, hoc loco confirmatur, ubi S. Gregorium citat Ioanni defensori in Hispaniam eunti scribentem, & ex sæcularibus imperatorum legibus eum instituentem. Hic enim aliquid in verbis ipsis discrimen videmus, quod admonuisse sufficit, cum tanti non sit ut de verbis singulis in comparationem veniamus.

Vox quin usitata Hincmaro. 42 *Quin conquirentibus.*] Duo verba parenthesi conclusimus, quia sunt ab Hincmaro explicante, qui sint illi quibus judices dantur, videlicet, litigantes. Nam in ejus lingua, *quin*, expositoria vox solet esse, quam nos dicimus, scilicet, videlicet.

Obscurus locus. Ibid. 43 *Sicut in mox sequenti articulo dicitur.*] Nihil minus articulatum, quam hic locus est, ubi nec pes nec caput apparet. Vnum dici potest, in articulo qui sequitur ante citatum, id est 121. agi de iis episcopis qui loca ad cathedram suam pertinentia negligunt, ut a vicinis commoniti si non satagunt, liceat monitoribus illa occupare & excolere. Qua in re si quid dubii enascatur, & *episcopi inter quos causa versatur, diversarum provinciarum sint, ille primas det judices, in cujus provincia est locus de quo contenditur.* Vide lector, an sensus qui potest hinc erui loco isti applicatus animo tuo satisfaciat.

Canones Antiocheni in honore. 44 *Et item sacri canones Antiocheni & Gangrenses.*] Licet Arianorum fuisse censeatur Antiochenum illud sub Iulio papa concilium; quia tamen & pauciores erant numero quam catholici episcopi, & in canonibus de fide nihil, sed de disciplina ecclesiastica præclare decreta sunt non pauca, manserunt in honore canones, & jure producuntur ab Hincmaro. Gangrense autem quod tempore præcessit, ut jam antea dictum, rem hoc loco propositam non proprie tangit. In eo enim contra Eustathium decernitur, monasticas ecclesias, & congregationes sæcularibus ita præferentem, ut harum oblationes ad solas illas transferri vellet, tanquam suis, utpote sanctis, debitas. Cui errori canones Gangrenses anathema merito dicunt, & ecclesiam cui proprie præsidet episcopus non tantum contemni vetant, sed etiam supra privatos omnes cœtus honorari, & fidelium oblationibus locupletari jubent, quarum distributio in potestate sit episcopi, vel ejus quem tali officio præfecerit. Sic Gangrenses canones, facta communium ecclesiarum cum privatis, & ejus populi qui sub episcopo congregatur, cum hæreticis comparatione. At in lite Hincmari, toti ecclesiæ causa communis est, monasteria etiam complexa, atque inter ecclesiam & aulam, clericos & sæculares comparatio, in iis bonis quæ jamdudum ecclesia possidet, non autem in iis quæ nova liberalitate & plena libertate conferuntur.

(*Gangrenses explicati.*)

In epistolam Hincmari Rhemensis.

45 HACTENVS apud Pistas cum rege pro juribus ecclesiæ certatum est, nunc alio translata causa, longe aliter cognita tractatur. Privata fit de communi; non jam episcopus, sed Hincmarus junior litigat; & qui metropolitani patrocinium expertus est efficax, incipit avunculi benevolentiam perdere: atque libenter hoc vestigium observo, tanquam sequentium conciliorum semen, & instantis tragœdiæ protasin.

Exitus prioris actionis apud Pistas. Episcopi duce Hincmaro Rhemensi pro Laudunensi apud regem intercessores, evicerunt duo; prius quidem, ut in maximam bonorum per vim ereptorum partem postliminio rediret, & illis, ut aiebant, revestiretur. Posterius autem, ut de iis quæ controversa restabant, judicio per omnia canonico, quale quaterniones & rotula descripserant, decerneretur. Ita & episcopis factum est satis, & rex omni cura ejus negotii, & culpa solutus. Reditur ergo in provincias, & rex post placitum, ut solet, missos suos huc illuc ablegat. Dubitare non possumus quin e bonis adhuc sub lite pendentibus vel præcipua fuerit villa Pauliacus. Ad eam repetendam Laudunensis episcopus, ad retinendam comes Nortmannus judices mutuo consensu eligunt, & causam cognosci volunt in provincia vel Rhemensi, vel Laudunensi, præsentibus missis regiis, adstante metropolitano Hincmaro, & Odone Belvacensi episcopo, tantæ integritatis hominibus, ut eos licet vel sanguine, vel arctissima amicitia & ordine cum adversario conjunctos, judices non recusaret Nortmannus. Hic perorata utrinque causa, & juribus explicatis, pronunciant judices, ut ego quidem arbitror, peccasse contra canones episcopum, qui Pauliacum regi absque ullius consensu donaverit; non injuste possidere Nortmannum, qui a rege sic acceperit: de restitutione integra ad regem esse referendum.

Epistolæ argumentum. Hæc ut gesta sunt nuntiare debet Hincmarus Carolo regi, quod hac præstat epistola, rogatque ut licet citra injuriam possideat comes Nortmannus, exemplo tamen præcessorum suorum non permittat quicquam detrimenti capere ecclesiam, jubeatque ex integro episcopum revestiri, neque factum suum retractare erubescat. Sed istud quod superest negotii & pleno effectu terminat, & quanto quam antea moderatius minusque actuose exequitur? Confer scripta omnia apud Pistas oblata, cum hac epistola; profecto alium a seipso videbis Hincmarum, in hac causa & Nepotis & ecclesiæ. Vnde porro ista mutatio? Ex ipsa litigantium actione, qua didicit Pauliacum villam ab episcopo nemine conscio fuisse regi traditam, ut ab eo in beneficium nortmanno comiti donaretur: quamobrem neque regem, neque comitem rerum ecclesiasticarum pervasores esse, sed ipsum episcopum dilapidatorem, & sacris canonibus contraria peccantem. Se turpiter deceptum qui nimis credulam juveni & læso episcopo mentem dederit, & acri objurgatione regem compellaverit ea ex parte innocentem. Hoc est quod pontifici Hadriano narrat idem Hincmarus. *Ego autem illi ut episcopo credens, scripsi inde domno regi plura & minus caute, reprehendens illum de injusto judicio. Et quia non ita se res habebat, sicut idem Hincmarus mihi mandaverat, & postea ipse dixerat*, &c Hinc illæ lacrymæ. Nam Bello Pauliaco sic exutus, de rege qui donatum comiti non restituisset ecclesiæ, de avunculo suo qui restitui non curasset, quasi regi & palatinis in ecclesiæ perniciem conniveret, apud sedem apostolicam questus est, & utrumque postea multis injuriis vexare perrexit.

Hæc epistolæ prima pars est, cui ne actum tantum agere videretur, alias duas attexit, longe diversas, alteram de Luidone qui hominem invitus occiderat: illi rogat modis eo tempore receptis securitatem dari ab adversariis; eos nisi faxint se constituto die censura ecclesiastica constrictum.

ſtrictorum Alteram de aulicis, ſuas & epiſcoporum admonitiones immodeſte ſubſannantibus. Quos coerceri poſtulat a rege peccati illius gravitatem expendente. Sic in concilio Duziacenſi poſt epiſtolam ſynodalem ad Hadrianum papam, quam ab Hincmaro ſcriptam eſſe non ambigo, ſubditur privata ipſius epiſtola, in qua cum Actardi commendatione, & Laudunenſis ipſius accuſatione, de Triſingo presbytero per occaſionem agit.

Pietas Caroli Calvi.

46 *Et ſicut ſæpe ſoletis recolere.*] Notanda regis Caroli pietas, non aliunde profecto quam ab Hincmaro accepta, qui ejus mentem præſtantiſſimis præceptionibus & ſanctorum patrum ſententiis imbuebat. Quod apertius conſtat ex variis ejus pro regum inſtitutione opuſculis tomo ejus operum ſecundo ſparſis, quorum prima duo ad Carolum regem ſcripta, cum epiſtola B. Gregorii ad Recharedum regem, quam *& diligenter legat, & intelligenter ſeruando, ac quotidie magis ac magis de virtute in virtutem proficiendo cuſtodiat.* Dignus profecto antiſtes qui non magis eccleſiæ ſuæ privilegio, quam virtutis & doctrinæ merito tot reges reginaſque Francorum coronaret. Quibus potuit dicere quod Arcadio Syneſius, miſit me patria, ςεφανώσαντα χρυσῷ μὲν τὴν κεφαλὴν, φιλοσοφίᾳ δὲ τὴν ψυχήν. *Auro caput, animum philoſophia coronaturum.*

Hincm. opuſc 2. Præfat.

Syneſ. orat. de regno.

Iuliani imper. injuſta lex.

47 *Sicut Iulianus, & poſtea imperator Mauricius.*] Eam legem expreſſe Iuliano adſcribit Gregorius, Theodoro medico ſcribens. *Quam legem primum, ſicut ii dicunt, qui leges veteres noverunt, Iulianus protulit, de quo ſcimus omnes quantum Deo adverſus fuerit.* Itaque ſic retulit Hincmarus Gregorii fide, Gregorius peritorum juris Romani, & legum imperatoriarum. Quos nobis ignotos eſſe fatemur ingenue, cum & corpore juris non contineantur, & ab hiſtoricis non referantur. Militia quidem prohibitos Chriſtianos a Iuliano Cæſare novimus, cum vetuit illos inter prætorianos in palatio militare, magiſtratus in urbibus gerere, juſſitque omnes ad idola colenda compelli. Quo audito, inquit Socrates, qui vere Chriſtum colerent magno ſtatim animo militiæ inſignia poſuerunt. Sed qui ſtipendia mererent Chriſtiani, ante legitimam miſſionem vetitos ad monaſticam vitam tranſire ab eo qui neque monachos, neque Chriſtianos ferret, quis mihi probaverit? Nimirum iſta ſuis momentis expendere non curat, nihil ut profanum niſi certiſſima veritate fultum afferat Chriſtianorum myſteriorum diligens perſcrutator. Atque ejuſdemmodi eſt illud quod ſequitur ad Theotinum medicum, *Fuerunt quidam veterum philoſophorum qui in duobus corporibus unam eſſe animam dicerent, non affectus jungentes duos, ſed unam in duobus animæ ſubſtantiam partientes.* Qui vero fuerint veteres illi philoſophi, ſi quis ſolicitius requirat, næ judicio meo ſuam operam male collocabit: umbram certe illius erroris in ſeipſo damnavit Auguſtinus.

Greg. l. 2. indict. 11. ep. 64.

Socrat. l 3. hiſt. c. 11.

Greg cit. ep. 65.

48 *Et in libro primo capitulorum.*] Conferunt hæc Mauritii & Caroli magni exempla, ad verecundiam retractationis ex animo Caroli Calvi evellendam. Nam ſi Mauritius libere ſe moneri permiſit a Gregorio pontifice, ut legem contra Dei obſequium latam refigeret: cur ſuccenſeat Carolus Calvus ab epiſcopis rogari ſe ut olim contra eccleſiam facta reſcindat? Si magnus ille Carolus ſcriptam a ſe legem contra libertatem eccleſiaſticam antiquare non erubuit, cur ejus nepotem pudeat bona eccleſiæ purpurato ſuo conceſſa repetere, & epiſcopo Laudunenſi reſtituere?

Carolus M. legem contra eccleſiæ jura latam retractavit.

Ad Caroli magni legem quod pertinet, hoc in primis obſervandum, eo numero non haberi in capitulari, qui ſignatur in MS. Deinde, legis ſcribendæ cauſam admodum probabilem, & imperatoria pietate non indignam diſertis verbis exprimi. *Quia audivimus aliquos ex illis non tam cauſa devotionis hoc feciſſe, quam pro exercitu, ſeu alia functione regali fugienda: quoſdam vero cupiditatis cauſa, ab his qui res illorum concupiſcunt circumventos audivimus, & hoc ideo fieri prohibemus.* Tertio, non aliunde quam ex hoc loco, & Hincmari teſtimonio diſcere nos, oppoſitionem ab eccleſia & republica huic legi factã; præſertim cum bonis moribus cauſa legis patrocinetur. Ad extremũ, legis revocationem admodum obſcuram mihi videri, & ſola Hincmari auctoritate, aliis quam nos exemplaribus utentis, credibilem fieri. Nã eo libro correcta dici non poteſt, niſi c.143. quod eſt *De converſione liberi hominis. Vt liber homo qui in monaſterio regulari comam depoſuerit, & res ſuas ibidem delegaverit, promiſſionem factam ſecundum regulam firmiter teneat.* Hic prioris legis nulla fit mentio, & hæc poſterior abſque ulla ejus derogatione facillime conſiſtit. Nam ſive cum regia licentia, ſive illa prætermiſſa, in monachum quis ſit attonſus, promiſſionem vitę ſuæ Deo factam, & poſſeſſionum ſuarum monaſterio, ſanctam & illibatam ſervare debet.

Secunda pars epiſtolæ de Luidone homicida.

49 *Ceterum in ſecundo libro capitulorum.*] Aggreditur ad ſecundam epiſtolæ partem, præmiſſis duabus capitularium legibus, quarum priore, neceſſitatem exponendi negotii ſibi tanquam epiſcopo impoſitam declarat: poſteriore, negotium propius tangitur, & quomodo decernendum ſit aperitur. Eſt autem cauſa talis. Luido fecit homicidium invitus, puta, vel imprudens, aut vim repellens, occiſi parentes, hæredes, amici, armantur in vindictam; ille ne perpetuo de vita periclitetur rem legitimo judicio committi poſtulat, id facturus quod a lege & a judice ſtatuetur. Ita ſatisfecit adverſariorum nonnullis, qui ſunt de regno Auſtraſiæ ſub Lothario. Idem judicium ſubire recuſant alii Carolo ſubditi, & plures jam annos Luidonem inique vexant, legitimam ſatisfactionem offerentem. Poſtulat igitur Hincmarus a rege, ut eam litem ſecundum leges terminari jubeat, & contumaces ad judicium cogat: qui ſi perpetuas inimicitias cum Luidone volunt gerere, eos ſtata die excommunicationi ſubditurus eſt. Qua in narratione nihil admodum occurrit notandum, pręter voces quaſdam obſoletas e temporum barbarie, & capitularibus deſumptas, quæ breviter percurrendæ.

Comites qui.

50 *Comes in cujus miniſterio perpetratum eſt.*] Comites quorum frequentiſſima mentio eſt, urbium & pagorum dicuntur eorum locorum judices; ut lex Burgundionum declarat. *Ad utilitatem & quietem conſtat omnium pertinere, ut de ſingulis quibuſcumque cauſis generalis definitio proferatur: ſicque fiat ut locorum comites atque præpoſiti competenter inſtructi evidentius judicanda cognoſcant.* Talis fuit Erlebaldus comes Caſtricenſis pagi, apud Flodoardum, qui vivus ab Heriveo Rhemenſi excommunicatus, poſt mortem poſtulante rege abſolutus eſt in ſynodo apud Troſleium. Eorum apparitores dicti, miſſi reipublicæ, ſcribente Hincmaro ad Ludovicum regem Germaniæ. *Vt miſſus reipublicæ id eſt, miniſter comitis, cum ipſis, ſi juſſerint, eat.* Ab iis ad comitem palatii, tanquam illorum judicium judicem appellatum eſt, ut ex eodem Hincmaro diſcimus. *Comitis autem palatii inter cetera pene innumerabilia in hoc maxime ſolicitudo erat, ut omnes contentiones legales, quæ alibi ortæ, propter æquitatis judicium palatium aggrediebantur, juſte ac rationabiliter determinaret, ſeu perverſe judicata ad æquitatis tramitem reduceret, ut & coram Deo propter juſtitiam, & coram hominibus propter legum obſervationem, cunctis placeret.* Si res gravior & obſcurior occurreret, quæ aut legum defectu aut propter litigantium pervivaciam, terminari non poſſet, ad ſupremam auctoritatem deventum eſt, ut hac ipſa quæ præ manibus eſt, lege jubetur. Hic & tum, vel rex adhibitis conſiliariis judicabat, quod citato loco ſignificat Hincmarus, aut ſolus ipſe decernebat. Quo in genere judicii notabilis fuit Caroli magni ſedulitas, de quo ſic narrat Eginhardus: *Cum calcearetur & amiciretur, non tantum amicos admittebat, verum etiam ſi comes palatii litem aliquam eſſe diceret quæ ſine ejus juſſu definiri non poſſet, ſtatim litigantes introducere juſſit, & veluti pro tribunali ſedens, lite cognita ſententiam dixit.* Arbitrarias oportuit fuiſſe ſententias quæ ſic ex ſola principis voluntate penderent. Verum lis noſtra diverſa eſt, quæ neque comite palatii, neque regis præſentia indiget: ſiquidem tantum rogatur imperare, ut ſine mora & tergiverſatione ulla ſecundum leges regni Francorum cauſa decidatur.

Leg. Burgund. tit. 49.

Flodoard. l. 4. hiſt c. 16.

Hincm. opuſ 4. n. 7.

Idem opuſ. 14. n. 21.

Carolus magnus privatim cauſas cognovit.

Eginhard. in vita Car. M.

Compoſitionem ſolvere. Qualis ea ſit.

51 *Et compoſitionem ſolvere.*] Mulctam convenientem perſolvere, & læſæ parti ſatisfacere, pretio dato ſe redimere, quod certe leve eſt. Sic enim in lege Salica legimus. *Si quis foris caſa, ſive iter agens, ſeu in agro poſitus a contubernio fuerit occiſus, & tres vel amplius habuerit plagas, tres de eodẽ contubernio qui convicti fuerint, ſingillatim mortis illius compoſitionem componant, & tres alii de ipſo contubernio* 100. *denarios, qui faciunt ſolid.* XXX. *unuſquiſque illorum culpabilis judicetur. Ei tres adhuc alii de ipſo contubernio* DC. *denarios, qui faciunt, ſolid.* XV. *ſinguli eorum culpabiles judicentur.* De clericis autem interfectis, ita præcipit Caroli magni capitulare. *Qui ſubdiaconum occiderit* CCC. *ſolidos componat. Qui diaconum,* CCCC. *Qui presbyterum,* DC. *ſolid. Qui epiſcopum,* DCCCC. *ſolid. Qui monachum,* CCCC. *ſolid. culpabilis judicetur.* Tanti hominum etiam ſacratorum capita æſtimabant majores noſtri bellis & cruoribus aſſueti, & ipſi, ut ſic dicam, ſemiferi. Hæc tamen & ſimilia de involuntariis cædibus intelligenda ſunt, qualis hæc eſt a Luidone facta. Nam ſpontaneis pœnæ graviores impoſitæ juxta capitulum aliud. *Vt quicumque auſu temerario alium ſine cauſa occiderit, vitæ periculo feriatur, & pretio ſe redimere numquam valeat. Et ſi convenerit ut ad compoſitionem quiſque deſcendat, nullus de parentibus aut amicus eum quicquam adjuvet. Quod ſi fecerit, ſuum vvirgildum omnino componat.* Hoc eſt, pretium quod conſtitutum fuerit, quodque aliter emenda dicitur, perſolvat, quod tali homicidæ adjumento eſſe voluerit. De his plura collegit Iſaac Lingonenſis in canonibus ſuis.

L. Salica tit. 45.

Capit. Caroli M. l. 3. c. 25

Ibid. l. 7. c. 183.

Iſaac Lingon. capit. tit. 2.

Cui vero perſolvi debeat ea pecunia, eadem lege Salica dicitur.

L. Salica tit 65.

dicitur. *Si alicujus pater occisus fuerit; medietatem compositionis filii colligant: & altam medietatem parentes qui proximiores fuerint, tam de paterna, quam de materna generatione, dividant. Quod si de una parte, vel paterna, vel materna, nullus proximus fuerit, portio illa ad fiscum perveniat, vel cui fiscus concesserit.* Dixit lex, *filios*, non filias Quia ut in legibus Longobardorum habetur, *filia, eo quod feminco sexu esse probantur, non possunt ipsam faidam levare.*

L. Longobard. l. tit. 9 n. 18.

Faida quid. L. Longobard. l. tit. 7 n. 1. Ibid. n. 15.

52 *Et faidam per sacramentum pacificare faciat.*] Faida inimicitia est, dicente lege Longobardorum, *Cessante faida, id est, inimicitia.* Pacificare autem faidam quid sit, eadem lex aperte declarat, eodem titulo, qui est *de plagis & compositionibus liberorum hominum. In omnibus istis plagis ac feritis,* inquit, *superius descriptis, quæ inter homines liberos eveniunt, ideo majorem compositionem posuimus, quam antiqui nostri, ut faida, quod est inimicitia, post compositionem accepiam postponatur, & amplius non requiratur, nec dolus teneatur, sed causa sit finita, amicitia manente.* Quanto enim majorem pecuniæ summam a lædente læsus accipiet, æquum est ut tanto libentius remittat injuriam, & in gratiam cum adversario redeat. Idque maxime valere debet in eo qui læsit, vel occidit invitus, quod Luidoni evenit Quare eodem legis Longobardorum libro, non semel legimus, *Cōponat cessante faida, quia nolendo fecit.* Itaque *faidam per sacramentum pacificare*, est interjecto solenni jurejurando confirmare se depositis odiis in concordiam rediturum. Sic explicata lege facilis est causæ cognitio.

Ibid. tit. 9. n. 4. 5.

Potentia adversariorum Luidonis.

53 *Sine respectu alicujus personæ.*] Potentes & gratiosos fuisse oportet Luidonis adversarios, interfecti parentes, quorum dignitatem in jure dicundo Lotharius posthabere debuerit in Austrasia, quique in Francia ne Caroli quidem commendationi, vel judicis sententiæ cedere voluerint, ut injuriam condonarent. Quamquam recte Lotharii exemplum in medium adducitur, ne Carolus patruus & jam senior aliquid minus regie fortiterque faciat in regno suo, quam quod nepos & adhuc juvenis princeps magna cum auctoritate peregit.

Faidam jurare.

54 *Causa perrexit usque ad id loci, ut ne faidam homines vestri jurarent.*] Usque eo perventum est in judicio, ut sacramentum ab interfecti parentibus non exigeretur de pace cum interfectore ineunda. Sic *jurare faidam* idem interpretabimur, quod superius, faidam per sacramentum pacificare: quo sensu melius diceretur, faidam ejurare. Aliter quoque potest intelligi, eo deductam esse causam ut jurare faidam, hoc est, exercuisse dum homine interfecto graves inimicitias, Luido quidem vellet, quod ea res & culpam elevaret, & mulctam minueret, sed agentibus contra adversariis, obtentum sit a judice, ne cogerentur ad illud juramentum, atque ita illud homicidium pro voluntario semper haberetur, adeoque morte aut exilio mulctandum.

Leudem revvadiare. Supra pag 328.

55 *Cum judicatum fuerit ut eisdem leudem revvadiaret.*] Leudem esse compositionem quæ in mulctam injuriæ pendi debet: revvadiare autem relaxare bannum, sive confiscationem, quod sine pretio soluto non fieret, diximus in notis ad concilium. Quibus aptum huic loco Caroli M. decretum addimus. *Si latro ibi occisus fuerit, qui eum occiderit leudem inde non solvit, & nullus illi inde faidam portare præsumat.* Æquissima profecto sententia, ut pretium legibus constitutum pro homicidio sic perpetrato solvat Luido parentibus; pacem & concordiam Luidoni promittant parentes: illud ultro offert & ingerit Luido: recusant isti sacramentum præstare, & immortales cum eo volunt inimicitias gerere, quod legi Christianæ, bonis moribus, & regni quieti repugnat.

Capit. Car. M. in Sylvaco.

Mallum comitis.

56 *In mallo illius de quibuscumque velleet eum interpellarent.*] Mallum esse placitum & generale judicium adquod litigantes omnes accedere necesse est, sciunt omnes. Sed quid est, *in mallo illius*? Interpretor ego, in judicio, quod comes Luidonis ipsius indixerit; aut certe in loco ubi habitat, condixerit, ne huc atque illuc discurrere cogatur, qui jam frustra ab episcopo suo ad Pistas, ad Basivum deductus fuit. Sic Ludovicus Pius Hispanis imperavit, ut facinorosi *undecumque a vicino suo aut criminaliter fuerint accusati, & ad placitum jussi, ad comitis sui mallum omnimodis venire non recusent.*

Judicum mollities in hac lite terminanda.

57 *Ut quilibet comes in suo comitatu inde facere per auctoritatem debet.*] Perstringit comitis, sive judicis mollitiem, qui per nimiam indulgentiam capitularium decreta in gratiam adversariorum Luidonis violavit. Nec minori in culpa est ipse palatii comes, qui comitis inferioris sententiam non correxit. Adeo potentes sunt qui Luidoni facessunt negotium. Id autem contra mentem principum fieri, docet Caroli M admonitio ad comites omnes, quam & repetit Carolus nepos. *Vobis vero comitibus dicimus, vosque commonemus, . . . ut vos ipsi in ministeriis vestris pacem & justitiam faciatis, & quæ nostra auctoritas publice fieri decernit, in vestris ministeriis studiose perficere studeatis. Proinde monemus vestram fidelitatem, ut memores sitis fidei nobis pro missæ & in parte ministerii nostri vobis commissi, in pace scilicet & justitia facienda, vosmetipsos coram Deo, & coram hominibus tales exhibeatis, ut & nostri veri adjutores, & populi conservatores juste dici & vocari possitis: & nulla qualibet causa, aut munerum acceptio, aut amicitia cujuslibet, vel odium, aut timor, vel gratia ab statu rectitudinis vos deviare compellat, quin inter proximum, & proximum semper juste judi etis.* Si veniunt judices in partem regiæ sollicitudinis & auctoritatis cur aliorum potentiam verentur, aut gratiam aucupari student?

Capit. Car. M. l. 2. cap. 6. capit. Car Calvi tit. 20.

Judices sunt regū adjutores, & populi conservatores.

Multiplex Caroli regis pacificatio cū Aquitanis.

58 *Vos inquietare tunc propter Aquitanorum præsentiam noluit.*] Quando id factum sit, conjecturæ nostræ relinquitur. Nam ista scribit Hincmarus anno 868. quo de Laudunensis nepotis lite cum rege actum est apud Pistas, & jam ante annos quatuor homicidium Luidoni acciderat, anno proinde circiter 864. Intermedio autem tempore, bis legitur in annalista Bertiniano cum Aquitanis in fide amicitiaque ipsius nunquam satis constantibus, rediisse in gratiam. Primo anno 865. apud Vernum villam, *Episcopos ac ceteros Aquitaniæ primores obvius suscepit: ad quorum multam petitionem filium suum Carolum, necdum bene spassatum in Aquitaniam cum regio nomine ac potestate redire permittit.* Quod *spassatum* dicit, intellige curatum & sanatum ab eo vulnere quod per juvenilem jocum anno 864. acceperat in capite, ex quo biennio post anno 866. mortuus est, ut narrant nostri iidem annales. Minus vero mihi simile videtur anno illo, qui primus effluxit ab homicidio perpetrato, usque ad hunc Aquitanorum congressum, tam multa peragi potuisse, quæ hoc loco persequitur Hincmarus, pacificatum videlicet Luidonem cum Lotharii subditis; deductum ad Pistas, ad Basivum ab episcopo Rhemensi: causam apud judices disceptatam; auditam in palatio: remissam ad regem, Hincmaro ad ejus latus assidue hærente. Commodius ergo refertur ad alterum Aquitanorum congressum, quem docent annales iidem factum anno 867. qui totam Hincmari Laudunensis cum rege litem præcessit. Tum siquidem Carolus *ad villam quæ Bellus Pauliacus dicitur, perrexit: ubi primores Aquitanorum sibi obviam accersivit, & filium suum Ludoicum, ordinatis illi ministerialibus de palatio suo, eisdem Aquitanis regem præfecit.* Ac licet prudenter Hincmaro credamus, causam cur privati cujusdam homicidæ negotio rex inquietari non debuerit *fuisse Aquitanorum præsentiam*: non imprudenter tamen rationem aliam possumus olfacere, sensisse tunc Hincmarum regiam adversum se gratiam aliquantum refrixisse. Cum paucis post mensibus in concilio Tricassino sex provinciarum in causa clericorum Rhemensium, dicatur fuisse *Carolus immemor fidelitatis atque laborum, quos pro ejus honore, & regni obtentu sæpefatus Hincmarus perplures annos subierat.*

Annal Bertin. ad an. 865. *Spassatus.*

Ibid. ad an. 867.

Ibid. & Flodoard. l. 3. hist. c. 17.

Rex urgetur ad litem terminandam.

59 *Nunc autem quia ipsi vestri homines.*] Quia tandiu vexari clientem suum Luidonem, & litem injuste comperendinari molestissime fert, regem admonet quibus ea modis, & ubi terminari facile possit; si judicium sua in diœcesi, in qua illi bona & beneficia possident, exerceatur, eo convenire cogantur ipsi: si recusant, facultates fisco adjudicentur. Et si forte sæcularis potestas contumacibus cesserit, ad spiritalem & ecclesiasticam facile deveniri posse. sibi certum esse ipsis Kal. Octobribus, solenni die censuris ecclesiasticis castigare, & excommunicatos de more omnibus denunciare

Boso cur speciatim nominetur.

60 *Sed & Boso in nostra diœcesi beneficium vestrum habet.*] Bosonem nominatim præter ceteros appellat, ne mirum regi vel aulicis videatur, quod illi excommunicationem intentet. Hoc enim ex eo sibi licere judicat, quia ex beneficio quod in Rhemensi diœcesi possidet, factus est subditus. Quo magis laudandus est Hincmari generosus in obsequio Dei animus, qui nobilissimum & regi gratiosissimum hominem excommunicare non vereatur. Bosonem enim illum esse arbitror, quem Carolus jam imperator Italiæ ducem constituit, ut narrat Aimoinus, quique in synodo Ticinensi procerum sæcularium primus subscribitur. *Signum Bosonis inclyti ducis & sacri palatii archiminiſtri, atque imperialis missi.* Ac demum in synodo Mantalensi regis nomen ab Arelatensis regni episcopis proceribusque suscepit. Scio quidem in regno Caroli duos alios extitisse Bosones, patrem Huberti clerici, & Teutbergæ reginæ Lotharii conjugis ex injusto repudio celeberrimæ: & Bosonem comitem Ingeltrudis conjugis fuga & infamia nominatissimum: pro qua revocanda Nicolaus I. & ejus in Gallia legatus Arsenius magnopere laborarunt. Sed ut neutrum illorum huc pertinere asseram, facit, quod prior longe ante hæc tempora mortuus erat, cum Benedictus III. contra Hubertum clericum *quondam Bosonis filium* scribebat. Posterior hoc quidem anno superstes, domesticis tamen negotiis ob fugitivam, & alibi prostitutam conjugem suam sic impediretur, ut aut externis vacasse, aut episcoporum & ipsius Hincmari judicium

Aimoin. l. 5. c. 32. Concil. Ticin. tom. 3. conc. Gall. Syn. Mantal. ibid.

Bened. III. epist. 2.

Nicol. I. ep. 1. tom. 3. conc. Gall.

judicium, cui a Nicolao I. commendatus fuit, negligere potuisse mihi non persuadeam. Quod si quis certa aliqua ratione contenderit, Bosonem de quo hic agitur, hunc ipsum esse comitem, non illum alium quem diximus Italiæ ducem, nihil ideo Hincmaro Rhemensi hoc facto gloriæ decedet.

In die missa.

61 *In die missa S. Remigii.*] Aut simpliciter in missa, ad missam, S. Ioannis, S. Martini, &c. Hoc est quod modo dicimus, ad diem, ad festum, quod sæpe in capitularibus occurrit.

Tertia pars epistola.

62 *Audivi denique quosdam.*] Tertia & postrema pars epistolæ, qua vehementer reprehendit aulicos quibus graves erant adhortationes & tractatus episcoporum ex sacra scriptura ducti. Vetus querela, jam inde a prophetis Iudæorum, qui cum populo dicerent, *hac mandat dominus*; ille contra subsannando inter pocula & delicias, respondebat. *Man da remanda, expecta reexpecta, modicū ibi, & modicum ibi* Quin etiam apud Romanos improbi quique, & supinis deliciis assueti, philosophis censoribus inclamant. *Quousque eadem?* Quibus Stoicus. *Ego debeo dicere, quousque eadem peccabitis? Remedia ante vultis desinere quam vitia. Ego vero eo magis dicam, & quia recusatis, perseverabo. Dicam etiam invitis profutura.* Præclare & stricte S. Augustinus ad Afros suos in eumdem sensum. *Puto, quia dico quod soleo, & vos facitis quod soletis. Ego coram Deo excutio vestimenta mea: timeo ne mihi imputetur quia non dico. Officium meum impleo: fructum vestrum quaro.*

If. c. 20. — Senec. ep. 89 — August. serm. 144. de temp.

Risu elevare dicta scriptura malum est.

63 *Videant quid sustinebunt de hoc criminoso detractionis.*] Peccatum aulicorum ex contemptu verbi divini exaggerat. Nimirum vir sapiens, maximæ auctoritatis & in ecclesia & in republica de magnis rebus serio agere, & singula dicta scripturæ sanctæ, & antiquorum patrum auctoritatibus munire solitus, dolet non eadem mente ad auditoribus excipi, qua proferuntur a concionatoribus: quin potius risu eludi, & suffocari sementem in piorum animos injectam. Nihil enim cum pietate & religione magis pugnat, quam scurrilitas, & in ridiculum detorta bene monentium dicta. Huc accedit, quod Hincmarus sententias & scripturæ & patrū ab usu non distinguens, audacter affirmat, & Deum & sanctos in divinis scriptis contemni, quando qui iis citatis utuntur episcopi sannis & ludibriis excipiuntur. Quare in concilio nostro acerbe invectus est in nepotem, exigentem ut quæ adversum se ex patribus & conciliis collegerat, flammis absumeret: quod si faceret traditorum sacrilegium se incursurum respondit. Sed (quod pace tanti viri dictum sit) latum est inter illa discrimen, & bona bene dici oportet, cavendumque ne bonis vitiose utamur. Quod a nepote suo factum non tacet in concilio. Quamobrem licet omnino peccent aulici qui parabolantes per scripturam episcopos risu dicteriisque prosequuntur, possunt illi tamen culpam elevare ex importuno usu, *tota die* absque necessitate sacra verba assidue intrudentium: quod satis non cavit Hincmarus ipse, cui uni præter ceteros omnes Romanum illud occini potest. *Quousque eadem?* Atqui meminisse debuit non esse mittendas margaritas ante porcos, neque ubi auditus non est, effundendum esse sermonem. Quis autem non rideat, nusquam alibi magis infartos & intricatos esse scripturæ locos, quam hic, ubi vitium illud in eo reprehenditur? Diceres irrisores suos jaculorum densitate velle obruere.

Supra pag. 174. — Ibid. pag. 90.

*** HINCMARI ARCHIEPISCOPI RHEMENSIS

EPISTOLÆ ALIQVOT AD HINCMARVM Laudunensem episcopum, quæ in postrema R. P. Iacobi Sirmondi S. I. editione desiderantur; descriptæ ex codice 1486. MS. Palatino bibliothecæ Vaticanæ opera V. C. Lucæ Holstenii, & jussu eminentissimi S. R. E. principis Francisci cardinalis Barberini ad nos per R. P. Petrum Possinum soc. nostræ theologum eruditissimum transmissæ. Ex his vero multa lector hauriet ad synodorum Vermeriensis, Attiniacensis ac Duziacensis, intelligentiam apprime necessaria.

I.

Hincmarus Rhemorum episcopus, ac plebis Dei famulus, presbyteris, diaconibus, ac reliquo ecclesiastico ordini, & cunctis in Laudunensi parochia consistentibus salutem.

CONFRATRES ac consacerdotes nostri Hetto, Ermino, Hadulfus, & Clarentius presbyteri ecclesiæ vestræ prid. Kal. Iunias præsentis secundæ indictionis data mihi ad vicem omnium vestrum petitione, cujus hinc partim textus, quantum sufficere vidi, sequitur, de quibusdam capitulis vestræ communis necessitatis consuluerunt, hoc modo: Dum XIII. Kal. Maias pastor noster in monte Lauduno in sua synodo de perplurimis utilitatibus suæ sanctæ ecclesiæ, ordinando & emeliorando quædam in eis disputaret; occurrit pro successu temporum quædam pars ejusdem disputationis, pro qua quia ordinandi rerum ecclesiasticarum potestas ab eo, cum jus & lex canonum jubendo præcipit, ut episcopus res ecclesiæ suæ quibus voluerit, & quomodo voluerit disponendo dispenset, auferretur; perplurimæ auctoritates sancti Petri successorumque ejus, quibus qualiter & quomodo data sit potestas ligandi & solvendi, ab eodem pastore nostro in præsentia totius synodi eas relegendo recitatæ sunt. Quibus recitatis memor injuriarum suarum, quæ ei moderno acciderant tēpore addidit, quod immineret tempus cōprovincialis synodi, quæ in Vermeria palatio regio a vobis vestrisque suffraganeis VIII. Kal. Maias habita est. Ad quam vestris literis evocatus libenti animo coram omnibus professus est, se sine ulla intercapedine progressurum. Sed quia credebat in ipsa synodo, quod mos haud exposcit canonicus, aliquam violentiam sibi inlegaliter & contra leges canonum a quocumque fieri, sermone contestatorio & auctoritate sancti Petri, quod si ei licentia eundi Romam prohiberetur, aut ipse captus obtineretur, omnes sacerdotes totius parochiæ suæ colligavit, ut nemo eorum in ea sacerdotali ministerio tamdiu uteretur, usque dum ille ipse nobiscum iterum viva voce loqueretur; aut literæ ex ipsa sancta sede beati Petri apostoli nobis mitterentur. Quo facto quod tunc non accidit, nunc in Silvaco palatio V. Kal. Iunias peractum est. Qua tamen die priusquam ad ipsum Silvacum perveniret, præscius venturæ violentiæ suæ, prædixit sacerdoti nostro Clarentio, simulque diacono Teutlando, ut nobis denuntiarent per omnia nos servaturos, quæ causa suarum injuriarum, & ut satius dicamus, pro statu sanctarum ecclesiarum, in præscripta synodo XIII. Kal. Maias omnibus sacerdotibus suæ parochiæ observare auctoritate sancti Petri ipse præceperat. Et post aliquanta: Quapropter quia eumdem dominum nostrum regia potestate retentum & reclusum viva voce adire non poteramus, & sacerdotali ministerio prohibiti ab eo frui non audebamus, III. Kal. Iunias ad capitolium nostrum convenimus, & ibidem communi colloquio retractantes ratum fore duximus, ut exinde consilium nostræ salutis a sacra paternitate almitatis vestræ humiliter deposceremus, utrum sacerdotalis ministerii officio missas celebrando, & domino pro receptione pastoris nostri ac communi utilitate totius sanctæ ecclesiæ sacrificia offerendo, baptizando pueros, visitando infirmos, reconciliando cum viatico munere pœnitentiam petentes, sepeliendo mortuos, cum penitus ab his omnibus prohibiti simus. Et paulo post: in parochia nostra uti debeat, an non, & reliqua. Quam relegens satis superque dolui fateor, quia dilectus frater & coepiscopus noster Hincmarus contra episcopalem gravitatem, & contra euangelicam veritatem, atque apostolicam & canonicam auctoritatem talia inconsulte causa suarum injuriarum agere præsumpsit,

sumpsit; qualia nullus ante ipsum episcopus egit: quæ non modo sacrarum scripturarū tramiti contraria, & decretis sunt sanctorum adversa, verum & saluti humanæ ac universæ Christianitati sunt inimica. Quia, sicut Hilarus papa dicit, non minus in sacrarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius domini prosilitur. Vestram autem solertiam laudo, filii ac fratres carissimi, quos præcepta sacrorum canonum non perfunctorie legisse cognosco. Ait enim sacra & mystica Nicæna synodus: *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Libyam & Pentapolim, ita ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem; quia ut urbis Romæ episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam ceterasque provincias suis privilegia serventur ecclesiis.* Quod capitulum sanctus Bonifacius papa scribens ad Hilarium Narbonensem episcopum exponit hoc modo: *Convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, ut eadem proprie verba ponamus; per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subjectas: quod illi, quia aliter credendum non est, servandum Spiritu sancto suggerente sibimet censuerunt.* Et post aliquanta. *Quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua, adeo nos canonum præcepta servare, ut ita constitutio quoque nostra diffiniat; quatenus metropolitani sui unaquaque provincia in omnibus rebus ordinationem sempe expectet.* Et secundum Africanum concilium scribens ad Cælestinum papam, *Decreta*, inquit, *Nicæna sive inferioris gradus clericos, sive episcopos ipsos suis metropolitanis apertissime commiserunt.* Et venerandum Antiochenum concilium, *Per singulas*, inquit, *regiones episcopos convenit nosse metropolitanum episcopum sollicitudinem totius provinciæ gerere. Propter quod ad metropolim omnes undique qui negotia videntur habere concurrant. Unde placuit eum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum ceteros episcopos agere, secundum antiquam a patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad suam diœcesim pertinent possessionesque subjectas. Unusquisque enim episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem; & providentiam gerat omnis possessionis quæ sub ejus est potestate: ita ut presbyteros & diaconos ordinet, & singula suo judicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tentet præter antistitem metropolitanum.* Presbyteros, inquit, & diacones parochiæ suæ episcopus ordinet, & non exordinet. Quia quos solus episcopus ordinare potest, solus nisi ut venerandi præfigunt canones. a sacris officiis submovere vel suspendere nequaquam potest. Et singula, inquit, non autem generalia suo judicio comprehendat, quem convenit nosse metropolitanum episcopum sollicitudinem totius provinciæ gerere. Propter quod ad metropolim undique qui negotia videntur habere concurrant. Unde fratres carissimi, docente nos beato Gregorio ac dicente, *qui non corrigit resecanda, committit*, ad præfatum fratrem & coepiscopum nostrum Hincmarum has quæ sequuntur literas auctoritate metropolitana dirigere necessarium duxi; monens illum paterna ac fraterna dilectione, ut juxta beati papæ Hilari decreta ipse quanto[ci]us iniquum factum suum dissolvat. Quod si agere noluerit, & contumaciter, quod absit, magis, differre quam obedire maluerit, sciat generalitas fraternitatis vestræ virtute domini nostri Iesu Christi, qui, ut ipse dicit, venit animas salvare, non perdere, & venit quærere & salvare quod perierat: qui est, ut ipse insinuat, *via, veritas & vita*: via scilicet conversationis sanctæ, veritas doctrinæ divinæ, vita beatitudinis sempiternæ. A quo, & per quem in ædificationem, & non in destructionē sacer ordo episcopalis accepit exordium. Iudicio etiam sancti Spiritus, quo sacri promulgati sunt canones; & sancti prophetæ atque apostoli, eorumque successores, & apostolicæ beati Petri sedis pontifices nobis documenta salutis & regulas ac decreta salubria ediderunt, & servanda inviolabiliter tradiderunt, sicut in subsequentibus relegetis cuncta quæ de capitulis in vestra petitione conscriptis contraria divinæ auctoritati, quæ tenetur in subditis, aut verbo præcepit, aut scripto decrevit, irrita & vacua & nullius virtutis vel auctoritatis esse pronuntio atque decerno; vobisque ministris ecclesiæ Laudunensis parochiæ præfata auctoritate præcipio, ut & in missarum celebrationibus, & in ceteris officiis; tam diurnis, quam nocturnis, & in distributione secundum traditionem domini sacramentorum cælestium fratribus & populis consulendis, sed & in baptizandis parvulis, & in suscipiendis ad pœnitentiam indigentibus, & in subveniendis viatico munere secundum sacros canones obeuntibus, & in sepeliendis mortuis, sine ulla retractatione aut negligentia, quantum patitur humana fragilitas, secundum tramitem sacrarum scripturarum traditionemque majorum divina munia exequendo fratribus & populis consulere studeatis: scientes vos ordinum vestrorum sustinere jacturam, si confessi aut regulariter convicti fueritis de proximorum per vestram negligentiam, quod absit, periculo. Si autem, quod non est credendum, frater & coepiscopus noster Hincmarus quocumque tempore cuicumque vel quibuscumque vestrum pro hoc quia ejus inlicitam præceptionem non observastis, contra regulas in antiquo fecerit, secundum sacros canones ad metropolim vestram, vel ad provinciale concilium qui læsos se existimaverint festinent recurrere; ut quod perperam illis, quod Deus longe faciat, fuerit inrogatum, synodi experti examen debitam & necessariam emendationem suscipiant.

Ioan. 14.

II.

Hincmarus Rhemorum episcopus dilecto fratri Hincmaro Laudunensi coepiscopo nostro salutem.

PRIDIE Kal. Iunias præsentis secundæ indictionis misit ad me grex Laudunensis ecclesiæ per legatos suos, quorum nomina scripta habemus, oblatam petitionem, in qua inter cetera continetur: Dum XIII Kal. Maias idem pastor noster in monte Lauduno in sua synodo de perplurimis utilitatibus suæ sanctæ ecclesiæ ordinando & emeliorando quędam in eis disputaret, occurrit pro successu temporum quædam pars ejusdem disputationis, pro qua quia ordinandi rerum ecclesiasticarum potestas ab eo, cum jus & lex canonum jubendo præcipit, ut episcopus res suæ ecclesiæ, quibus voluerit & quomodo voluerit, disponendo dispenset, auferretur, perplurimæ au-

ctoritates sancti Petri successorumque ejus, quibus qualiter & quomodo data sit potestas ligandi & solvendi, ab eodem pastore nostro in præsentia totius synodi eas relegendo recitatæ sunt. Quibus recitatis memor injuriarum suarum, quæ ei moderno acciderant tempore, addit, quod immineret tempus comprovincialis synodi, quæ in Vermeria palatio regio a vobis vestrisque suffraganeis VIII Kal. Maias habita est, ad quam vestris literis evocatus libenti animo coram omnibus professus est se sine ulla intercapedine progressurum. Sed quia credebat in ipsa synodo, quod mos haud exposcit canonicus aliquam violentiam sibi inlegaliter & contra leges canonum a quocumq; fieri, sermone cõtestatorio & auctoritate S. Petri, quod si ei licentia eundi Romã prohiberetur, aut ipse captus obtineretur, omnes sacerdotes totius parochiæ suæ colligavit, ut nemo eorum in ea sacerdotali ministerio tamdiu uteretur, usque dum ille ipse nobiscum iterum viva voce loqueretur, aut literæ ex ipsa sancta sede beati Petri apostoli nobis mitterentur. Quo facto quod tunc non accidit, nunc in Silvaco palatio regio V. Kal. Iunias peractum est. Qua tamen die priusquam ad ipsum Silvacum perveniret, præscius venturæ violentiæ suæ prædixit sacerdoti nostro Clarentio simulque diacono Teutlando, ut nobis denuntiarent per omnia nos servaturos, quæ causa suarum injuriarum, & ut satius dicamus, pro statu sanctarum ecclesiarum in præscripta synodo XIII. Kal. Maias omnibus sacerdotibus suæ parochiæ observare auctoritate S. Petri ipse præceperat. Et post aliquanta. Quapropter quia eumdem dominum nostrum regia potestate retentum & reclusum viva voce adire non poteramus, & sacerdotali ministerio prohibiti ab eo frui non audebamus III. Kal. Iunias ad capitolium nostrum convenimus, & ibidem communi colloquio retractantes ratum fore duximus, ut exinde consilium nostræ salutis a sacra paternitate almitatis vestrę humiliter deposceremus, utrum sacerdotalis ministerii officio missas celebrando, & domino pro receptione pastoris nostri ac communi utilitate totius sanctæ ecclesiæ sacrificia offerendo, baptizando pueros, visitando infirmos, reconciliando cum viatico munere pœnitentiam petentes, sepeliendo mortuos; cum penitus ab his omnibus prohibiti simus. Et paulo post. In parochia nostra uti debeat, an non, & reliqua. Quam novitatem a sæculo hactenus inauditam, frater carissime, satis contremiscens exhorrui, satis superque dolui. Vnde augentur mihi lacrymæ: gemitus se in meo corde non capiunt, atque ex intimo viscerum dolore peccatis meis reputo, quod tu talia filius meus in tempore isto novitatis præsumptione, quæ de superbia descendere noscitur, agis, qualia nunquam ullus episcoporum legitur præsumpsisse. Nam sicut in sacra historia legitur. *Petrus quidem servabatur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo.* Liberius papa, Vigilius papa, Ioannes papa, & pontifices sanctæ Romanæ ecclesiæ in exilium missi, & quidam eorum carcere conclusi fuerunt: Athanasius Alexandrinæ secundæ sedis episcopus, & sanctus Meletius Antiochenæ tertiæ sedis episcopus, & Cyrillus Hierosolymitanus episcopus, Ioannes Constantinopolitanus episcopus, Paulinus Treverensis episcopus, sanctus Hilarius Pictavensis episcopus, Eusebius Vercellensis episcopus de parochiis suis abducti & in exilium missi fuerunt, & tale quid agere, sicut egisti, non præsumpserunt. B. Ambrosius in ecclesia Mediolanensi Iustina hæretica imperatrice præcipiente conclusus, & armatis circa ecclesiã excubantibus obsessus, & carpento posito ante ostium, quo in exilium traheretur, animam suam tenens in manibus suis, quid tale non egit. Rigobertus Rhemorum episcopus crudeli violentia a sede sua expulsus, & in proprietate sua non longe ab eadem urbe cum magna indigentia pluribus annis residens deguit, sed quid tale cum coepiscopis suis non egit. Fuerunt etiam alii nostra ætate ac tempore a sedibus suis pro diversis causis ad tempus expulsi, quidam etiam inrecuperabiliter abjecti, & tale quid non egerunt; attendentes sibi dixisse apostolum, & ex prophetico testimonio confirmasse: *Non vos defendentes carissimi, sed date locum iræ.* Scriptum est enim: *mihi vindictam, ego retribuam* dicit dominus. Etsi enim aliud vel hoc te ab hac præsumptione cohibere debuerat, ne solus talia faceres, quę nemo alius fecit: Cum B. Petrus apostolus dicat: *Nemo vestrum patiatur tanquam homicida, aut fur, aut maledicus.* Tamquam maledicus, inquiunt catholici doctores, patitur, qui persecutionis suæ tempore in sui saltem injuria persecutoris effrenatur. Et item idẽ apostolorum princeps dicit: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus; qui peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore ejus, qui cum malediceretur non male dicebat, cum pateretur non comminabatur; tradebat autẽ judicanti se injuste.* Tradebat autem, & non excommunicabat neq; maledicebat. Et Paulus apostolus dicit: *Nemini dantes ullam offensionẽ, ut non vituperetur ministerium nostrum; sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, Et patientes estote ad omnes.* Et S. Gregorius scribẽs ad Ianuarium dicit: Inter querelas multiplices, inquit, Isidorus vir clarissimus a fraternitate tua frustra se excommunicatum anathematizatumq; conquestus est. Quod quam ob rem factum fuerit dum a clerico tuo, qui præsens erat, voluissemus addiscere, pro nulla alia causa nisi pro eo quod te injuriaverat factum innotuit. Quæ res nos vehementer afflixit. Quia si ita est, nil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam te habere cõversationem significas; dum pro vindicta propriæ injurię, quod sacris regulis prohibetur, maledictionem anathematis invexisti. Vnde de cetero omnino esto circumspectus atque sollicitus, & talia cuiquam pro defensione injuriæ tuæ inferre denuo non præsumas. Nam si tale aliquid egeris, in te scias postea vindicandũ. Et oblata mihi petitio Laudunensis ecclesiæ hanc inauditam antea excommunicationem causa injuriæ tuæ a te priusquã ipsa injuria tibi irrogaretur deprompta fuisse demonstrat. Quæ etiam præterita proxima dominica die IV. videlicet Kal. Iunias præsentis secũdę indictionis missarum celebratione prætermissa in Laudunensi parochia, pro dolor! extitit executa. Et item S. Gregorius in homilia XXVI. Iudicare, inquit, digne de subditis nequeunt, qui in subditorũ causis sua vel odia vel gratiã sequuntur. Vnde fit ut ipsa hac ligandi ac solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subditorum moribus exercet. Vnde recte per prophetã dicitur: *Magnificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt.* Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat; & non victurum vivificare nititur, qui reum supplicio absolvere conatur. Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque solvendi potestas exercenda. Cui concordat tempore prior, sed loco posterior sanctus Augustinus

Act. 12. — Rom. 12. — Hebr. 10. — Deuter. 32. — 1. Petr. 4. — 1. Petr. 2. — 2. Cor. 6. — Ezech. 13.

gustinus in libro de pœnitentia; Noluit, inquiens, hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato judicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem ecclesiæ, sive ultro confessum, sive accusatum atque convictum. Vnde pro tuis injuriis non debueras presbyteros excommunicare ab officio celebrandi sanctum sacrificium; cum juxta sacros canones solus possis episcopus presbyteros ordinare, sed non confessos neque convictos de crimine solus non potes, nisi ut venerandi præfigunt canones, ab officio removere. Minime autem pro tua injuria quemquam presbyterorum, quantominus omnes parochiæ tuæ sacerdotes non debueras officio presbyterali privare? cum sanctus Gregorius ad Euphemium scribens dicat: Servorum Dei humilitas in afflictionis tempore debet apparere. qui vero se contra præpositos suos erigunt, profecto ostenditur, quod esse servi Dei contemnunt. Non enim grande est, his nos esse humiles a quibus honoramur; quod & hoc seculares quilibet faciũt: sed illis maxime esse debemus humiles a quibus aliqua patimur. Psalmista dicit: *Vide humilitatem meam de inimicis meis.* Et ad Maximianũ episcopum scribit: Frequenter, inquiens, me admonuisse vos recolo, ut in proferenda sententia esse præcipites nullatenus deberetis. Et ad Marcianum dicit, quia nullus sine cognitione damnandus est.

Psal. 9.

Continetur etiam in præfata petitione ab ecclesia Laudunensi exiguitati meæ oblata, te prohibuisse nulli communionem, nec etiam obeunti ultimam pœnitentiam, vel viaticum munus in parochia tua tribui, nullum infantem in eadem parochia baptizari, nullum mortuum sepeliri, si tibi licentia eundi Romam prohiberetur, aut captus tenereris; usque dum tu ipse viva voce cum eis loquereris, aut literę a sede apostolica ecclesię Laudunensi mitterentur. Et unde nosti frater, si vel usque in crastinum vives? semper obligati erunt quos decrevisti ligari? Quo contra beatus Gregorius dicit: Durum quippe est, ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, judex vitæ fiat alienæ. Et plerumque contingit, ut hunc judicii locum teneat, cui ad locum vita minime concordat: ac sæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus solvat. Igitur, quantum ex te est, hæc crudelitas tua omnem crudelitatem omnium paganorum, & omnes persecutiones omnium persecutorum, quæ Christianis inlatæ fuerunt, excedunt, dicente domino: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Tu autem frater, quantum ex te est, & animam & corpus mittis in gehennam; & non solum illos omnes occidis, quos sine baptismate, aut sine pœnitentia & communione de hoc sæculo exire præcipiendo facis; verum & omnes presbyteros reos mortis illorum efficis, atque illorum judicio qui jam in cælis cũ Deo regnant, & in terris miraculis coruscant, gradu privatos efficis; & pro tantis non solum in synodo, verũ & in divino judicio rationem de illorũ mortibus reddes. Quia sicut Paulum legimus tantorũ manibus sanctum Stephanum lapidasse, quantos ad lapidandum exertos reddidit; ita & tu tantos occidis, quantos tua crudelitate, & injusta atque iniqua commendatione sine baptismate atque communione de corpore exire facis. Quomodo tibi frater a mente excessit, quod dominus per prophetam unicuique nostrum dicit: *Speculatorem te dedi domus Israel. Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, & non conversus fuerit impius ab impietate sua, ipse quidem in peccato suo morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Et si illorum sanguinem de manu tua Deus requiret, quibus non annuntiasti suam iniquitatem, ut ab impietate sua converterentur; quid dices frater illi in judicio suo, qui sicut ipse dicit, non venit animas perdere, sed salvare? Cum venient illæ animæ ante Deum, qui natos suos ad baptismi gratiam, ut de potestate diaboli liberarentur, fideliter portaverunt & obtulerunt, vel per" patronos miserunt? Sed & illæ non minores grandium animulæ parvulorum, qui non suo sed alieno peccato obnoxiæ liberari potuerunt, nisi tua crudelitate & furore ac indignatione animi forent perditæ, & clamabunt adversum te? pro quibus omnibus, additis etiam tuis peccatis, tot mortibus dignus, quot occidisti crudeliori gladio tuæ sententiæ, quam materiali machæra. Vnde dignas ultionũ pœnas sine dubio lues. Cur non te terruit, & ab hac perversa sententia proferenda domini promissio revocaverit, qua universali ecclesiæ suæ per Isaiam prophetam pollicitus est dicens: *Ab oriente adducam semen tuum & ab occidente congregabo te. Dicam Aquiloni, da; & Austro, noli prohibere.* Et tu prohibes ecclesiæ ab immaculato divini fontis utero domino filios generare, qui non venit animas perdere, sed salvare. Quomodo te præteriit quod in euangelio legis: *Offerebant, inquit, illi parvulos ut tangeret illos. Discipuli autem comminabantur afferre. Quos cum videret Iesus indigne tulit, & ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos.* Et tu prohibes offerri domino parvulos? Et si tremendum Dei judicium te non terruit, & a furore animi tui ut talia præciperes revocare non potuit, quia nunquam & nusquam postquam sacrum Nicænum concilium est celebratum, tale quid factum fuisse audisti, sicut fieri præcepisti: timere debueras ne solus hoc ageres quod nullus Christianorum unquam facere ausus fuit: Nam de infantibus baptizandis qui necdum baptizare noscuntur, quotiens necessitas exegerit, regula ecclesiastica per beatum Siricium prolata demonstrat, dicens ita. Infantibus qui necdum loqui potuerunt per ætatem, ut his quibus in qualibet necessitate opus fuerit sacri unda baptismatis omni volumus celeritate succurri, ne ad nostrarum perniciem tendat animarum, si negato desiderantibus fonte salutari exiens unusquisque de sæculo & regnum perdat & vitam. Quicumque etiam discrimen naufragii, hostilitatis incursum, obsidionis ambiguum, vel cujuslibet corporalis ægritudinem desperationis inciderint, & sibi unico credulitatis auxilio poposcerint subveniri, eodem quo poscunt momento temporis expetitæ regenerationis præmia consequantur. Hactenus erratũ in hac parte sufficiat: nunc præfatam regulã omnes teneant sacerdotes qui nolunt ab apostolicæ petræ super quam Christus universalem construxit ecclesiam, soliditate divelli. Et beatus Leo dicit: Principalis & maximi sacramenti custodienda nobis est mystica & rationabilis exemplatio non indicta licentia, qua in baptismo tribuenda periclitantibus subvenitur: ita enim in has duas festivitates, pascha scilicet, & pentecosten, connexas sibimet atque cognatas incolumium & in pacis securitate degentium libera vota differimus, ut in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragii, nullo tempore hoc veræ salutis singulare præsidium cuiquam denegemus. Et Africanum concilium etiam

Matth. 10. — Ezech. 33. — "f. patrinos — Isai. 33. — Matth. 19. Marci 10.

etiam eis infantibus de quibus non inveniuntur certissimi testes qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem de traditis sibi sacramentis idonei respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos præcepit, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione privari. Et sanctus Leo hinc dicit; Si nulla extant indicia inter propinquos aut familiares, nulla inter clericos, aut vicinos, quibus hi de quibus quæritur baptizati fuisse doceantur, agendum est ut renascantur, ne manifeste pereant. In quibus quod non ostenditur gestum, ratio non finit ut videatur iteratum: qui autem possunt meminisse quod ad ecclesiam veniebant cum parentibus suis possunt recordari an quod eorum parentibus dabatur acceperint. Sed si hoc etiam ab ipsa memoria alienum est, conferendum eis videtur, quod conlatum esse nescitur; quia non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis. Et sanctus Gelasius; Baptizandi sibi quispiam passim quoque tempore nullam credant inesse fiduciam præter paschale festum & pentecostes venerabile sacramentum, excepto dumtaxat gravi langoris incursu, in quo verendum est ne morbi crescente periculo sine remedio salutari fortassis ægrotans exitio præventus abscedat. Et diaconi absque episcopo & presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis fortassis officiis longius constitutis necessitas extrema compellat; quod & laicis Christianis facere plerumque conceditur. Et sanctus Gregorius scribens ad Ioannem Larissæum episcopum, dicit; Secundum, inquiens, de criminalibus capitulum adversus Hadrianum episcopũ videtur esse propositum de infantibus ejus jussu a sacri baptismatis susceptione prohibitis; atque ita inablutos sorde peccati defunctos in tenebris. Vide frater quia esse hoc criminale capitulum sanctus demonstrat Gregorius. Sed & de ultima pœnitentia, & viatico munere nulli negare debere illius sententia sufficere tibi debuerat qui dicit; *Venit filius hominis quærere & salvare quod perierat:* & licet misericordia domini qua plena est terra illis qui ultimam pœnitentiam, & viaticum munus sibi dari deposcunt, si eis fuerit denegatum, subvenire possit qui corde credunt ad justitiam, ore autem confitentur ad salutem, transfixi dolore cordis, & baptizata conscientia suis lacrymis gratiam Dei incomprehensibiliter percipiant, quod eis denegare jussisti, sicut in illo latrone quod, ut beatus Augustinus dicit, ex baptismi sacramento defuerat, complevit omnipotens benignitas; quia non superbia, vel contemptu, sed ex necessitate illi defuerat: tamen manifestissime tu reus eris illarum omnium animarum, si tua præceptione sine pœnitentia & viatico munere rebus humanis excedant. De viatico munere sanctæ communionis sacrum Nicænum concilium dicit: Quia generaliter omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui, episcopus probabiliter ex oblatione dare debebit. De qua sancta & mystica synodo beatus Leo papa ad Anatolium episcopum Constantinopolitanum scribit dicẽs: quod illa Nicænorum canonum per sanctum vere Spiritum ordinata conditio in nulla sit parte solubilis. Nulla sibimet de multiplicatione congregationis synodalia concilia blandiantur, neque trecentis illis decem & octo episcopis quantumlibet copiosior numerus sacerdotum vel comparare se audeat vel præferre, cum tanto divinitus privilegio sit consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum quicquid ab illorum fuerit constitutione diversum. Et sanctus Siricius etiam de apostatis, & idolorum cultu, ac sacrificiorum contaminatione profanatis decrevit, ut in ultimo fine suo reconciliationis gratia eis non denegetur: quia, dicente domino, nolumus mortem peccatoris, tantum ut convertatur & vivat. Et sanctus Innocentius dicit, quia communionem dari obeuntibus placuit, & propter domini misericordiam quasi viaticum profecturis, & ne Novatiani hæretici negantis veniam asperitatem & duritiam subsequi videamur. Tribuitur ergo cum pœnitentia extrema communio, ut homines hujusmodi vel in supremis suis permittente salvatore nostro a perpetuo exitio vindicentur. Et sanctus Cælestinus dicit; Agnovimus, inquiens, pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet, quasi non possit ad se quovis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem pondere quo se ille expediri desiderat liberare. Quid hoc rogo aliud est quam morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate ne absoluta esse possit occidere? cum Deus ad subveniendum paratissimus sit, & invitans ad pœnitentiam sic promittat; *Peccator in quacumque die conversus fuerit peccata ejus non reputabuntur ei.* Et iterum; *Nolo mortem peccatoris, sed tantum ut convertatur & vivat.* Salutem ergo homini adimit quisquis ei mortis tempore pœnitentiam denegavit; & desperavit de clementia Dei, qui eum ad subveniendum morienti sufficere vel momento posse non credidit. Perdidisset latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pœnitentia non juvisset; cum esset in pœna pœnituit, & per unius sermonis promissionem habitaculum paradisi domino promittente promeruit. Vera ergo, ad dominum conversio in ultimis positorum mente potius est æstimanda quam tempore, propheta hoc taliter adserente; *Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris.* Cum ergo dominus sit cordis inspector, quovis tẽpore non est deneganda pœnitentia postulanti; cum illi se obliget judici, cui occulta omnia noverit revelari. Et S. Leo; Pœnitentia, inquit, quæ dilata est cum studiosius petita fuerit non negetur, ut quoquomodo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata perveniat. Et item; His autem qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda; quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora diffinire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera confessio, dicente Dei Spiritu per prophetam; *cum conversus ingemueris tunc salvus eris.* Et alibi: *Dic tu iniquitates tuas prior, ut justificeris.* Item; *Quia apud dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio.* In dispensandis itaq; Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantiũ se gemitus lacrymasque negligere, cum ipsam pœnitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente apostolo: *Ne forte det illis Deus pœnitentiam, ut resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatẽ.* Verum etiam, ut diximus, talium necessitati ita auxiliandũ est, ut actio illis pœnitẽtiæ, nec cõmunionis gratia, si eam etiã amisso vocis officio

Luc. 19. — Ezech. 33. — Ibidem. — Ibidem. — Prov. 18. — Psal. 129. — 2. Tim. 2.

officio per indicia integri sensus postulat negetur. At si aliqua vi ægritudinis ita fuerint adgravati, ut quod paulo ante poscebant sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur. Et item idem sanctus Leo dicit; Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Ne quid vero sit quod prætermissum a nobis forte credatur, omnia decretalia tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Item idem de damnatione violatoris sacrorum ex hujusmodi re constitutorum. Et quia hæc frater ignorare non vales, & hoc judicium jure depromptum non nescis, præsertim cum non catholici episcopi, sed Novatiani hæretici, ut beatus Innocentius, & sanctus Ambrosius & ceteri quique orthodoxi doctores demonstrant, sit ista perniciosissima & exitiabilis atque execrabilis secta: cavere debueras ne talia sicut oblata mihi ecclesiæ tibi commissæ petitio monstrat, inconsulte præciperes: puto enim te legisse epistolam sancti Augustini ad Honoratum episcopum, in qua invenire potuisti potius te mori debere cum plebe tibi commissa, quam ut illis desint sine quibus vivere & salvari non possunt sacraméta cælestia. Qua de re, frater, vide ne tu sis homicida, & etiam homicidarum homicida, quia sacramenta cælestia plebi subtrahi facis, sine quibus vivere non potest, cum adsint qui eadem sacramenta licite plebi valeant ministrare.

Pertimesce nihilominus quod de sententia sancti euangelii qua dominus dicit; *Si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia dominus his opus habet, & confestim dimittet eos*, loquente in eis Spiritu sancto nostri dixere majores: Doctoribus, inquiunt, præcipitur, ut si quid eis obstiterit adversi, si quis verbo contradixerit veritatis, si quis prohibuerit peccatores solvi a laqueis diaboli, & per confessionem fidei domino adduci, non tamen a prædicando desistant, sed constanter insinuent, quia dominus ad ædificandam ecclesiam suam talibus opus habet. Et proh dolor! cum nemo his contradicat, tu e contra implorantibus contradicis; alligans eos ne divina munia populis exequantur, quorum interest sacra missarum officia celebrare, mysticam distributionem spiritualis alimoniæ corporis scilicet & sanguinis domini nostri Iesu Christi in remissioné peccatorum fidelibus distribuere, per lavacrum regenerationis de potestate diaboli in regnum Christi non baptizatos transferre; per januam reconciliationis & viatici muneris sanctificationem animas ab æterno interitu liberare, domino de cælestibus tibi clamante; quia *pastor bonus animam suam ponit pro ovibus suis*. Qui fecit quod docuit, ostendit quod jussit, cum præduce Iuda cohors & ministri Iudæorum venerunt, ut eum & suos caperent, dixit; *si me quæritis, sinite hos abire*, sicque comprehendi se pertulit, & qui populos ad fidem converterent, & conversis sacra mysteria celebrarent, solutos abire permisit.

(Matth. 21. — Ioan. 10. — Ioan. 18.)

Nam si te provocante aliquid tibi adversi accidit, patienter ferre debueras, usque dum ego qualiscumque metropolitanus tuus cum coepiscopis & confratribus nostris domini nostri regis clementiam pro te adirem; & sicut jam fecimus, quod juste & rationabiliter ab eo postularemus, utique obtineremus. Vnde nihil dubitamus quin domino cooperante obtinebimus quod juste & rationabiliter postulabimus, tantum ut tua insolentia nostris petitionibus non obsistat: quia etiam in hac tuæ præsumptionis præceptione contra scripturarum tramitem contraque sacras regulas egeris, tibi ex loci nostri officio necessarium duxi ostendere: Scriptum est enim; *Interroga patrem tuum & adnuntiabit tibi; majores tuos, & dicent tibi*, &, *palpebræ tuæ præcedant gressus tuos*, &, *omnia fac per consilium, & post factum non pœnitebis*. Et sacrum Nicænum concilium dicit; Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & urbis Romæ episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, ceterasque provincias suis privilegia serventur ecclesiis. Quod capitulum sanctus Bonifacius papa ad Hilarium Narbonensem episcopum scribens exponit ita. Convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes; nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, ut eadem proprie verba ponamus, per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subjectas. Quod illi, quia aliter credendum non est, servandum sancto Spiritu suggerente sibimet censuerunt. Et post aliquanta: Quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua adeo nos canonum præcepta servare, ut ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus metropolitani sui unaquæque provincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet. Et Africanum concilium scribens ad Cælestinum papam: Decreta inquit Nicæna sive inferioris gradus clericos, sive episcopos ipsos suis metropolitanis commiserunt. Et sanctus Leo ad Anastasium Thessalonicensem episcopum; secundum sanctorum patrum, inquit, canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus: ita ut a regulis præstitutis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant. Et item ad Theodorum Forojuliensem episcopum; Sollicitudinis, inquit, tuæ is ordo esse debuerat, ut cum metropolitano tuo de eo quod quærendum esse videbatur conferre; quia in causis quæ ad generalem observantiam pertinent omnium domini sacerdotum nihil sine primatibus oportet impleri. Certum est enim quoniam illa quæ de baptizandis parvulis, & de ultima pœnitentia, & viatico munere nulli denegando ex sacris regulis præmisi, ad generalem observantiam domini sacerdotum pertinent, contra quæ inconsulte præcipere non debueras. Et Antiochenum concilium dicit: Per singulas regiones episcopos convenit nosse metropolitanum episcopum sollicitudinem totius provinciæ gerere; propter quod ad metropolim omnes undique qui negotia videntur habere concurrant; Vnde placuit eum & honore præcellere,

(Deut. 32. — Prov. 4. — Eccl. 32.)

lere, & nihil amplius præter eum ceteros episcopos agere, secundum antiquam a patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad suam diœcesim pertinent, possessionesque subjectas. Vnusquisque enim episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem, & providentiam gerat omnis possessionis, quæ sub ejusdem potestate; ita ut presbyteros & diaconos ordinet, & singula suo judicio comprehendat; amplius autem nihil agere tentent preter antistitem metropolitanum." Diligenter attende quod dicitur presbyteros & diaconos parochiæ suæ ordinet episcopus: ordinet autem & non exordinet, nec contra regulas ab officio submoveat vel suspendat: & ibidem subsequitur, singula suo judicio comprehendat: singula autem dicit ut suo judicio comprehendat, & non quæ ad generalem observantiam omnium domini pertinent sacerdotum, quæ, ut Leo dicit, sine primatibus non oportet impleri. Et noli claudere aures cordis ad id quod ibidem diligentissime dicitur; unusquisque, inquit, episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem. Proinde cavere debueras ne concessa tibi tuæ parochiæ potestate contra hos sacros canones abutereris, qui dicunt ut regat episcopus suam parochiam juxta reverentiam singulis competentem, & non "subrigat, sicut tu fecisti, quantum ex te fuit, exitio juxta inreverentiam cunctis incompetentem. Omnibus enim inreverentia quam exhibuisti in tua parochia noscitur esse incompetens, quæ ad omnium probatur pertinere exitium; cum singulis de singulis, quanto magis de pluribus timendum dominus dicat; *qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria collo ejus, & demergatur in profundum maris:* Quia, ut beatus monstrat Gregorius, ad sanctitatis speciem deducto, & verbo vel exemplo ceteros destruenti, melius profecto fuerit ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quam in sacro officio positus ceteris mortem verbo & opere propinaret. Quia nimirum si solus caderet, utcumque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. Propterea, frater carissime, rogo, hortor, deprecor, & quanta possum dulcedine ac humilitate exposco, & metropolitana auctoritate commoneo, ut sicut dominus præcipit per prophetam, quantocius has *dissolvas colligationes impietatis, solvas hos fasciculos deprimentes*, dimitte eos qui a te constricti sunt liberos, & hoc omne onus disrumpe: attendens quod papa Hilarius in decretis suis dicit, qui, inquiens, in causis Dei contumacia, vel contemptu deliquerit, aut ipse quod perperam fecit abolere noluerit, in se quicquid mali non resecarit inveniet. Quapropter qui te scis quibusdam præpositum, sicut sanctus Leo in decretis suis ad Anastasium Thessalonicensem episcopum dicit; non moleste feras aliquem tibi esse prælatum; sed obedientiam quam exigis etiam ipse dependas, & sicut non vis gravis oneris a me impositam tibi sarcinam ferre, ita non audeas aliis importabile pondus imponere: discipuli enim sumus humilis & mitis magistri dicentis; *Discite a me quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris: jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Et si, quod absit, his sacris ac regularibus monitis obedire renueris, scito metropolitana auctoritate, fulta apostolicæ sedis, & canonum sacrorum judicio, sicut præmisimus, hanc pestiferam atque mortiferam excommunicationem tuam solvendam. Nam si quælibet persona tuæ parochiæ a te excommunicata foret, unde dubitari posset utrum sicut sacri Nicæni canones dicunt, pusillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet vitio tuo videretur a congregatione seclusa, expectarem utique usquequo omnibus communiter simul episcopis congregatis provinciæ discuteretur hujusmodi quæstio, & vel tibi, vel in communi placeret humaniorem pro tali ferre sententiam. Nunc autem quia tam manifeste causa patet execrabilis atque exitiabilis esse a te præcepta, ut præceptis euangelicis contraria, & decretis sanctorum inveniatur adversa, quod, ut sanctus Leo scribit, etiam in dubiis & obscuris cavere debueras, & nullas sustinet moras habere, supradicta auctoritate denunciabo esse omni penitus virtute vacuum quicquid a te ex prædictis capitulis præceptum est ab illorum constitutione diversum. In cujus tuæ præsumptionis evacuatione, ut partim sensu, partim verbis utar beati Gelasii, non novæ constitutionis auctor, sed veteris constituti executor existo, quod non solum præsuli metropolitano, sed & cuicumque est pontifici licitum, quoniam error qui semel est cum suo auctore damnatus, in participem quolibet modo pravæ communionis effectum execrationem sui gestat & pœnam.

Eadem superiore epistola & aliis locis inculcat Hincmarus.

f. subruat

Matth. 18. Marc. 9. Luc. 17.

Isai. 58.

Matth. 11.

III.

Hincmarus Rhemorum episcopus dilecto fratri Hincmaro Laudunensi coepiscopo nostro salutem.

Ante non longum tempus inconvenientes atque inlicitas excommunicationes in eos etiam qui ad te non pertinebant ira præcipiti & perturbata contra sacras regulas jaculasti, unde maximum scandalum in hoc regno, & in ista ecclesia commovisti: de quibus excommunicationibus nuper in Vermeria te una cum fratribus, & coepiscopis nostris conveni, easque licet non sine tui calumniosa invidia his quibus ipsas maledictiones irrogaveras quomodo dissolvisti, a nobis commonitus ut in proferenda sententia de cetero nullatenus præceps existeres: sed tu addens pejora prioribus, sicut data mihi petitio a Laudunensi ecclesia monstrat, in vindictam injuriarum tuarum præcepisti, ut in commissa tibi parochia nemo missam cantaret, nemo communionem sacram perciperet, cum dominus tradens sacrosancta mysteria corporis, & sanguinis sui celebranda suis discipulis, & per eos omnibus sacerdotibus, dixerit; *Hæc quotiescumque feceritis in mei memoriam facietis;* & de corpore & sanguine suo; *Nisi manducaveritis*, inquit, *carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Præcepisti quoque ut nemo parvulos, etiam mortis urgente periculo in tua parochia baptizaret, cum dominus dicat: *Docete omnes gentes; baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti:* &, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non intrabit in regnum cælorum.* Vetuisti nihilominus ut nemo quemquam ultimam pœnitentiam vel reconciliationem reciperet, vel poscenti ultimo sacræ communionis viatico subveniret, cum dominus omnibus prædicet: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum.* Et Iacobus apostolus,

Luc. 22. Ioan. 6. Marc. 16. Ioan. 3. Matth. 3.

apostolus; *Infirmatur*, inquit, *aliquis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & allevabit eum dominus; & si in peccatis sit, dimittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem ut salvemini.* Et sanctus Gregorius de resuscitatione quatriduani mortui loquens dicit, quia illos nos debemus per pastoralem auctoritatem solvere, quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam vivificare. Quæ nimirum vivificatio ante operationem rectitudinis in ipsa jam cognoscitur confessione peccati. Veniat itaque foras mortuus, id est culpam confiteatur peccator, venientem vero foras solvant discipuli, ut pastores ecclesiæ ei pœnam debeant amovere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. Et de corpore, ac sanguine suo, in quibus salus animarum & corporum nostrorum consistit, dominus dicit; *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.* Quæ resuscitatio discreta erit ab eorum resuscitatione qui non manducant carnem filii hominis, & non bibunt ejus sanguinem, ac per hoc non habebunt vitam. Iussisti etiam maximam inhumanitatem ut nemo mortuum in tua parochia sepeliret, cum dominus per prophetam egenos & vagos quemque in domum suam inducere jubeat, & dominus in judicio dicet, *hospes fui, & suscepistis me*, & tu hospitium in ventre omnium matris scilicet terræ mortuis denegari jussisti, de quibus præcepta euangelica atque apostolica, & sanctorum decreta tibi direxi, quæ sicut mihi non incerta relatione renunciatum est suscepisti quidem illa, sed legere noluisti, cum dicat apost. *quæcumque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus:* qui enim doctrinam & consolationem scripturarum abnuit, spem salutis se non habere ostendit: nam beatus Ioãnes apostolus a Domitiano principe in Pathmo insula relegatus, & humana consolatione destitutus, consolationem revelationis quam divinitus acceperat in eodem exilio ac relegatione manu propria scripsit, & ad ecclesias quibus missus fuerat prædicare, direxit. Et sanctus Paulus apostolus ad Timotheum scribens dicit; *Memor esto Iesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David secundum euangelium meum, in quo laboro usque ad vincula quasi mala operans, sed verbum Dei non est alligatum: ideo omnia sustineo propter electos, ut & ipsi salutem consequantur quæ est in Christo Iesu cum gloria cælesti.* Et tu, frater carissime, non solum ea legere quæ tibi misi, & mihi respondere cum posses debueras; verum & ministros ecclesiæ tibi commissæ quibus modis posses debueras non excommunicatione ligare, sed consolari & adhortari ut in divino servitio, & assidua oratione, & salvatione populi tibi commissi laborare studerent. Et si me digne propter indignitatem meam despicis, tamen professionis, ac subscriptionis tuæ memor non debueras in qualicumque metropolitano tuo debitam obedientiam denegare, quam a tuis subditis etiam in his perniciosis tuis jussionibus exigis. Quapropter iterata commonitione, pro loci mei officio te convenire congruum duxi, suadens ut quod male ligasti dissolvas, dominus & creator, ac redemptor, atque salvator noster dicit; *Si quis mihi ministrat me sequatur*, id est me imitetur; de quo scriptum est, *quæ cœpit Iesus facere, & docere*, qui fecit & docuit, quæ tibi in tuarum injuriarum tribulatione agendum & jubendum fuerat: nam imminente suæ passionis articulo pro se & pro suis, sed & pro his qui credituri erant per verbum eorum in eum, patrem oravit secundum humanitatem qui omnia donorum munera largitur cum patre divinitatis æqualitate. Et qui præcepit discipulis suis dicens; *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filii patris vestri qui in cælis est*, in cruce non solum pro suis persecutoribus, verum & pro suis interfectoribus exoravit, & nunc sedens ad dexteram patris interpellat pro nobis. Iussit etiam discipulis suis antequam pateretur, cum tæderet & mœstus esset usque ad mortem, ut orarent ne in tentationem intrarent. Et sicut legimus, *oratio fiebat ab ecclesia* pro Petro recluso in carcere & vincto catenis duabus; sed & Petrus oravit, sicut legimus, pro ecclesia. Paulus quoque in persecutionibus, in carceribus, in vinculis atque catenis positus, sicut legimus, sæpe ab ecclesia orari poposcit ut liberaretur ab infidelibus & importunis ac malis hominibus, sed & ipse oravit pro ecclesia. Iacobus apostolus præcipitatus de pinnaculo templi, flexis genibus oravit pro suis occisoribus. Et beatus Stephanus positis genibus oravit pro se lapidantibus. Et apostolus de hujusmodi loquens dicit nobis; *Quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem.* Et item Iacobus apostolus dicit; *Tristatur aliquis vestrum, oret animo æquo, & psallat*, &, *orate pro invicem ut salvemini*: genus est enim non contemnendum exauditionis cum cordis contritione ad dominum clamare in tribulatione, sicut scriptum est; *Ad dominum cum tribularer clamavi, & exaudivit me.* Tu autem contra hæc novus doctor, imo novus præsumptor injuriatus, missam, ut audivi, non vis cantare, nec etiam audire, & quasi aliorum oratione non indigens vetuisti pro te, & pro se orare tibi commissam ecclesiam, & causa tuæ injuriæ jussisti Christo in membris suis, qui sedens ad dexteram Patris dixit Paulo, *quid me persequeris?* injurias importare & mortem inferre. Paulus quoque & Silas quorum locum tenere debes, in ecclesia cæsi virgis, & missi in interiorem carcerem, pedes habentes strictos in ligno, media nocte adorantes laudabant Deum, & audiebant eos, qui in custodia erant. Subito vero terræ motus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris, & statim aperta sunt omnia ostia, & universorum vincula soluta sunt. Expergefactus autem custos & videns apertas januas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, æstimans fugisse vinctos: clamavit autem Paulus voce magna dicens, *Nihil feceris tibi mali, universi enim hic sumus.* Et tu tantam benignitatem ecclesiæ tuæ filiis tibi commissis non es passus impendere, quantam idem Paulus suo ad mortem custodi impendit. Vnde frater, moneo te iterum paterna & fraterna dilectione atque auctoritate metropolitana, resipisce ab hac prava intentione, & concordans præceptis euangelicis atque apostolicis, & sanctorum decretis, quæ tibi in altera rotula pridem misi, non dedigneris eis, & cum eis patrono tuo sancto Remigio, in cujus sede, licet indignus sedeo, dicere quod sanctus apostolus Paulus dixit etiam suis minoribus; *si cui aliquid donastis, & ego.* Obaudi obsecro illorum

Iac. 5. | Ioan. 6. | Matth. 25. | Rom. 15. | 2 Tim. 2. | Ioan. 12. | Act. 1. | Matth. 5. Luc. 6. | Act. 12. | Hebr. 13. | Iac. 5. | Psal. 119. | Act. 9. & 26. | Act. 16. | 2 Cor. 2.

lorum decreta salubria per quos loquutus est A Christus, ne quod absit tibi dicat, *qui est ex Deo, verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Pertimesce rogo quia sanctus Innocentius, beatus Ambrosius, & ceteri catholici doctores hæc quæ jussisti de non suscipiendis pœnitentibus ad pœnitentiam hæresim dicunt esse Novati hæretici. Et non baptizare parvulos in mortis periculo constitutos schisma est maximum ab universali ecclesia. Et in decretis apostolicæ sedis legimus quia, sicut universalis Dei semper tenuit, & tenet ecclesia, schismaticus & hæreticus nisi conversi fuerint ad sanctam matrem catholicam & apostolicam ecclesiam, in regnum Dei intrare non possunt, sed pars eorum est in gehenna: & si de pane cælesti, B id est de suavitate divina gustant gehennæ participes, judicium sibi sumunt. Propterea frater, ab hac secta, & ab hoc schismate revoca sensum tuum, & sequere quod sanctus Cælestinus in decretis suis ad Galliarum episcopos scripsit dicens, Obsecrationum, inquit, sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab apostolis tradita in toto mundo, atque in omni catholica ecclesia uniformiter celebrantur, & legem credendi lex statuat supplicandi: cum enim sanctarum plebium præsules mandata sibimet legatione funguntur apud divinam clementiam, humani generis agunt causam, & tota secum ecclesia congemiscente postulant & precantur, ut infidelibus donetur fides; ut idololatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus; ut Iudæis ablato cordis C velamine lux veritatis appareat; ut hæretici ad catholicæ fidei perfectionem resipiscant; ut schismatici spiritum redivivæ charitatis accipiant; ut lapsis pœnitentiæ remedia conferantur; ut denique catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis cælestis misericordiæ aula reseretur. Et hæc conferens in corde tuo noli pietatis viscera petentibus salutem claudere, sed pete Deum omnipotentem, ut & in te impleat quod per prophetam olim pollicitus est dicens: *Auferam a vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & operemini.* Ceterum fratres nostri quos ad te misi mihi renuntiaverunt te illis præcepisse, ut me precarentur propter Dei reverentiam, & sanctorum ejus & sedis apostolicæ auctoritatem ne cogerem te respondere quamdiu in tali detineris custodia & absentia clericorum tuorum, nec judicium, nec præjudicium inferrem tibi, vel tuæ parochiæ. Quæ petitio partim non est justa, neque rationabilis: quod enim petisti ut præjudicium tibi vel parochiæ tuæ non inferam, obaudio. Quod petisti ut judicium tibi vel parochiæ tuæ non inferam, non obaudio: dicit enim dominus per prophetam; *Si feceritis judicium inter virum & proximum ejus*, & reliqua. Et Sapientia per Salomonem; *Erue eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.* Quod mihi a domino, quem suo judicio in metropolitana sede Rhemorum provinciæ constituere voluit, præcipi audio de his qui tua præceptione ducuntur ad mortem, & trahuntur ad interitum. Et decreta Nicæna, sicut Africana synodus scribens ad Cælestinum papam demonstrat, sive inferioris gradus clericos, sive episcopos ipsos suis metropolitanis apertissime commiserunt. Et sanctus Bonifacius capitulum Niceni concilii exponens, post alia diffinivit quatenus metropolitani sui unaquæque provincia in

Ioan. 8.

Ezech. 36.

Ierem. 7.

Prov. 24.

omnibus rebus ordinationem semper expectet. Et Antiochenum concilium; per singulas, inquit, regiones episcopos convenit nosse metropolitanum episcopum sollicitudinem totius provinciæ gerere, propter quod ad metropolim omnes undique qui negotia videntur habere concurrant. Et cautum est sacris canonibus ut nullis liceat apud se celebrare concilia præter eos quibus metropolitana jura videntur esse commissa: in ipsis autem conciliis adsint presbyteri & diaconi, & omnes qui se læsos existimant, & synodi experiantur examen. Propterea quod petisti ut judicium tuę parochiæ non inferam, contra regulas sacras petisti, & dicendum est tibi ab apostolo cum hujusmodi petitoribus; *Petitis, & non accipitis eo quod male petatis:* unusquisque enim episcopus, inquit Antiochenum concilium, habeat suæ parochiæ potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem, & providentiam gerat omnis possessionis quæ sub ejus est potestate; ita ut presbyteros & diaconos ordinet, & singula suo in judicio comprehendat, amplius autem nihil agere tentet præter antistitem metropolitanum. Ex hoc capitulo quædam sunt quæ tibi in præmissa rotula scribenda dictavi, sed notarius angustia temporis coarctatus celeriter scribens intermisit; sed ea quæ tibi scripseram ad meum opus diligentius scribere jubens de tabulis relevari feci, videlicet diligenter attende quod dicitur, presbyteros & diaconos parochiæ suæ ordinet episcopus; ordinet autem, & non exordinet, nec contra regulas ab officio submoveat, vel suspendat, & ibidem subsequitur; singula suo judicio comprehendat: singula autem dicit ut suo judicio comprehendat, & non quæ ad generalem observantiam omnium domini pertinent sacerdotum, quæ, ut Leo dicit sine primatibus non oportet impleri. Et noli claudere aures cordis ad id quod ibidem diligentissime dicitur, Vnusquisque, inquit, episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem. Proinde cavere debueras ne concessa tibi tuæ parochiæ potestate contra hos sacros canones abutereris, qui dicunt ut regat quis episcopus suam parochiam juxta reve- D rentiam singulis competentem, & non subrigat, sicut tu fecisti quantum ex te fuit exitio juxta inreverentiam cunctis incompetentem: omnibus enim inreverentia quam exhibuisti in tua parochia noscitur esse incompetens, quæ ad omnium probatur pertinere exitium, cum de singulis, quanto magis de pluribus timendum dominus dicat; *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, ut demergatur in profundum maris*; quia, ut beatus monstrat Gregorius, ad sanctitatis speciem deducto, & verbo, vel exemplo ceteros destruenti melius profecto fuerat, ut hunc ad mortem sub exteriori habitu ter- E rena acta constringerent, quam in sacro officio positus ceteris mortem verbo vel opere propinaret: quia nimirum si solus caderet, utcumque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. Quod mandasti ut non te cogerem respondere in absentia clericorum tuorum, demonstrasti te non recte intelligere sententiam canonum Carthaginensis cōcilii qua dicitur episcopus nullius causam audiat absque præsentia clericorum suorum. licet jam tibi dixerim qualiter sit intelligenda, & qua de re fuerit constituta Quod autem mandasti ut, sicut mihi dominus apostolicus

Iac. 4.

Math. 17. Marc. 9.

scriptis

ſcriptis mandaverat, tibi licentiam Romam eundi impetrem, non mihi hoc dominus apoſtolicus mandavit: habeo enim illius epiſtolam ſalvam & incorruptam, in qua hoc quod mandaſti non continetur. Quod mandaſti quoniam in ſynodo nuper in Vermeria habita ſedem apoſtolicam appellaſti, maniſeſtiſſime omnes illi epiſcopi amplius quam viginti, qui adfuere in ſynodo regulariter te ſedem apoſtolicam non appellaſſe cognoſcunt. Quod mandaſti quia ſedem appellas apoſtolicam cum in judicio noſtro idem in epiſcopali judicio ſecundum ſacros canones ſedem apoſtolicam appellaveris, habemus ordinem rei qualiter inde agere debeamus. Cæterum nec tibi, nec cuiquam alii Romam ire quantum ex me eſt contradico. Data VIII. Kal. Iun. præſentis ſecundæ indictionis.

Anno Chriſti 869.

IV.

Hincmarus Rhemorum epiſcopus ac plebis Dei famulus, preſbyteris, diaconibus ac reliquis eccleſiaſticis ordinibus in Laudunenſi eccleſia conſiſtentibus, ſalutem.

SICUT petitio mihi a vobis per quoſdam comminiſtros veſtros vice omnium veſtrum data continet, frater & coepiſcopus noſter Hincmarus cauſa injuriarum ſuarum vos ab officio eccleſiaſtico, & omnem parochiam ſibi commiſſam a perceptione & communione vivificorum myſteriorum noſtræ redemptionis excommunicavit. Qua de re, ſicut a quibuſdam dicitur, plurimi ſine ſacri baptiſmatis regeneratione, & ſine ultima pœnitentia petita & non impetrata, atque ſine viatico munere obierunt. Cum Daniel propheta de dictis domini teſtimonium contra inique judicantes perhibeat dicens; *Innocentem & juſtum non interficies*, id eſt quibus ligandi atque ſolvendi eſt a Deo conlata poteſtas, non de ſupercilio Phariſæorum adſumant ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur, cum apud Deum non ſententia ſacerdotum, ſed eorum vita quæratur. Legimus in Leuitico de leproſis ubi jubentur ut oſtendant ſe ſacerdotibus, & ſi lepram habuerint tunc a ſacerdote immundi fiant, non quod ſacerdotes leproſos faciant & immundos, ſed quod habeant notitiam leproſi & non leproſi, & poſſunt diſcernere qui mundus quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum ſacerdos immundum facit, ſic & hic cui dominus ligandi & ſolvendi poteſtatem dedit, alligat & ſolvit, videlicet epiſcopus & preſbyter, id eſt, non eos qui inſontes ſunt alliget, vel qui noxii ſolvat, ſed pro officio ſuo cum peccatorum ex veritate cognoverit varietates, ſciat qui ſecũdum auctoritatem ligandus ſit, quive ſolvendus. Et ſanctus Gregorius epiſcopo Nichoteranæ civitatis pro quibuſdam culpis in pœnitentiam deputato de ejus eccleſia dicat valde eſſe durum, ut quouſque cauſa ipſius epiſcopi ſubtiliter requiratur, non habeat eccleſia illa preſbyterum qui ſacrum illic opus valeat celebrare. Et ad Maximinianum archiepiſcopum Syracuſanum ſcribit, ut Venantii patritii, cujus homines in epiſcopium ejus irruerant, & diverſa hoſtili more mala commiſerant, & ob id ipſe & ſua domus ab eo excommunicati erant; ejuſdem Venantii oblationes reciperet, & ipſi ac domui ejus miſſarum peragi myſteria permitteret, dicens, Quia ita terrena agi debet utilitas, ut nullum nos jurgium a caritatis valeat connexione disjungere; & ita ſi-

Daniel. 13.

Leuit. 14.

liis nos ſacerdotes oportet ſacerdotalem affectum impendere, ut in cauſis, prout ratio ſuffragatur, juriſdictionem eccleſiæ noſtræ debeamus minime præterire. Sed & communicantes Maximo epiſcopo a ſe excommunicato iſdem beatus Gregorius etiam non petentes abſolvit hoc modo. Quoſdam inquiens ad communicandum eidem prævaricatori violenter eſſe compreſſos: quoſdam autem veſtrum audivi ignorantia lapſos. Omnipotentem dominum deprecor, ut eos qui huic pravitati minime conſenſerunt perpetua gratiæ ſuæ protectione cuſtodiat, & optata eis largitate reſpondeat; & illos quos aut ſtudium, aut ignorantia, aut quælibet alia cauſa traxit in culpam, ab omni reatu peccatorum, atque ab omnibus vinculis alienæ obligationis abſolvat, omnibuſque & in præſenti vita protectionis ſuæ gratiam tribuat, & nos de vobis in æterna patria gaudere concedat. Quia vero iſdem frater ac coepiſcopus noſter his quæ ipſe commoverat benignitate principali, & meo ac fratrum & coepiſcoporum noſtrorum, quorumdam etiam aliorũ Dei fidelium interventu prout rationabilius paci atque concordiæ convenire perſpeximus, non ſine magno labore ſopitis pro quibuſdam cauſis & redivivis contentionibus epiſcopali modeſtiæ inconvenientibus, ſua contumacia exigente, ut auditu comperi, juſſione domini noſtri regis interim a ſua eſt eccleſia ſeparatus, uſque dum epiſcoporum conſilio tractet qualiter ejus provincia corrigatur, metropolitana ſollicitudine veſtram commoneo dilectionem, ut quoniam illud nefandum vinculum præceptis euangelicis atque apoſtolicis contrarium, & decretis ſanctorum adverſum, quod viſus fuerat alligaſſe, ſicut jam vobis aliis literis intimavi, ſecundum tramitem ſcripturarum, traditionemque majorum auctoritate ſedis metropolitanæ noſcitur diſſolutum devotis ſanctæ religionis excubiis mancipati orationum & ſacræ oblationis ac cæteris divinæ placationis ſtudiis invigilare curetis. Præpoſitus quoque ac decanus fratrum cuſtodiæ tam in ſpirituali ſollicitudine, quam in temporali adminiſtratione ſolerter curam adhibeant; Theſaurarius de luminaribus & de aliis omnibus, quæ ad eccleſiæ honeſtatem, utilitatem, atque ſalvationem, & ad ſuum miniſterium pertinent, providentiam gerat. Archipreſbyteri autem totius parochiæ, ac preſbyterorum ſibi commiſſorum diligentiam ſummopere habeant, & rectores ac rectrices monaſteriorum ipſius parochiæ ſedulo moneant, quatenus & in ſpiritalibus & in temporalibus ſubminiſtrationibus neceſſaria ſibi commiſſis exhibeant. Preſbyteros vero aſſidue decertare hortentur & faciant, ut vigilare ſuper greges ſibi commiſſos non negligant, ne ab eis flagitia perpetrentur, vel perpetrata ſine correctione eccleſiaſtica non remaneant. Ne parvuli ſine regenerationis ſacramento moriantur. Ne ſani homines abſque prædicatione & eccleſiaſtico miniſterio fiant. Ne infirmi ſine pœnitentia & reconciliatione, ac ſancti olei unctione & viatico munere de hoc ſæculo exeant. Ne mortui ſepeliendi officio, & pia commendatione ſecundum traditionem eccleſiaſticam aliquomodo careant. Et omnes tam ſubditi quam prælati humilitatem invicẽ inſinuantes, & per caritatem invicẽ ſervientes prælati ſubditos diligant, & verbo atque exẽplo ſalubriter inſtruant, & ad viam ſalutis erudiẽdo & corrigendo dirigant: ſubditi prælatis ſinceræ dilectionis & humilitatis affectu in domino

 obedire

obedire procurent, donec aut præfatus frater noster, pastor scilicet vester respectu divino, & intelligentia principis vobis restituatur, aut fratrum & episcoporum nostrorum consilio ac consensu, atque salubri tractatu inveniam, & vestræ in domino unanimitati renuntiem qualiter & vobis decreto secundum sacras regulas sit agendum.

V.

Hincmarus Rhemorum episcopus Hincmaro dilecto fratri & venerabili coepiscopo nostro salutem.

SICUT oblata mihi a clericis tuis petitione suscepta jam non solum semel, sed & secundo literis per comministros nostros tibi directis mandavi, causa tuæ injuriæ contra scripturarum tramitem, traditionemque majorum in tua parochia excessisti, & admonitus ut ea corrigeres, mihi responsum inde congruum non remandasti: verum nec quando te coram domino nostro rege, & quibusdam confratribus, & coepiscopis nostris, verbis apostoli monui ut non negligeres gratiam Dei quæ data est tibi per manuum mearum impositionem, mihi ad rem pertinentia respondisti. Cogitans autem maturiori consilio inde mihi respondere te velle qualiter ea de quibus te monueram correxisti, cum secus tuam parochiã, & in vicinitate tibi commissæ ecclesiæ amplius quam per decem dies immoratus fueram, nullum mihi reddidisti responsum. Nunc vero quia sicut mihi domnus rex literis suis mandavit, & te audisse jam credo pro utilitate sanctæ ecclesiæ, & pace populi Christiani una cum eo in longiores partes a parochiis nostris pergemus, pro loci mei sollicitudine cõmonere te dignum duxi, ut & ea de quibus tibi scripseram, & si qua sunt alia in parochia tua perpere gesta, regulis sacris concordans debitam satisfactionem exhibere, atque ad tramitem Deo placitum stude reducere. Quatenus inordinata quæque in ea non remaneant; & ne quid contra disciplinam ecclesiasticam de cetero ibidem fiat, quibus valueris modis satagere cura: attendens quod nos omnes monet apostolus; *Tentatio*, inquiens, *vos non adprehendat nisi humana*: humanum quippe est tentari, sed dæmonicum est a tentatione superari, & ad correctionis satisfactionem pedem operis non revocare. Igitur juxta ejusdem beati apostoli monita *sollicite cura teipsum probabilem exhibere Deo operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis; vigila, in omnibus labora, opus fac euangelistæ, ministerium tuum imple, sectare justitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem: certa bonum certamen fidei: adprehende vitam æternam in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus.* Data x. Kal. Septemb. præsentis secundæ indictionis.

2. Tim. 1.

1. Cor. 10.

2 Tim. 2.

VI.

Hincmarus Rhemorum episcopus Hincmaro Laudunensi episcopo.

EA quæ mihi pridie per manus Vvanilonis venerabilis archiepiscopi ex epistolis apostolicæ sedis pontificum aliis prætermissis de sacris regulis quibus sancta moderatur ecclesia, priusquam formareris in utero novi, & antequam exires de vulva in earumdem quas habeo epistolarum integritate, non, ut dicitur, usus pessimo præceptore me ipso, sed eorum traditione qui gratia sancti Spiritus inluminati resplenduerunt, percepi, qualiter sicut & in authenticis scripturis plura inveniuntur, quæ a quibusdam dissona esse videntur, contraria sibi invicem non habeantur, veluti per singula si tempus esset ac otium, & audire dignareris, ex eisdem & aliis sacris regulis possem ostendere, de quibus pauca numero, sed magna merito, & auctoritatis pondere omissa penitus a te qui vidisti, sed non perspicue illa quę voluisti, & non vidisti quæ noluisti, vel neque vidisti, quæque videre debuisti. Sed quoniam cum intentione tua non faciunt, nec digito movere sustinuisti. Ingeram ergo illa tibi, ut scias per ea quæ congessisti, intentionis tuæ affectum te non posse perducere ad effectum: decernit enim contra tuam intentionem mystica & sancta Nicæna synodus, quoniam sollicitudo omnium ecclesiarum pertinet ad primæ & sanctæ Romanæ sedis pontificem, ut Alexandrinus episcopus omnium sibi commissorum habeat potestatem; similiter & apud Antiochiam ceterasque provincias suis privilegia illis serventur ecclesiis: de quibus autem ecclesiis dicat, & quæ, ac qualiter privilegia illis servari debeant, Antiochenum demonstrat concilium. Per singulas inquiens regiones episcopos convenit nosse metropolitanum episcopum sollicitudinem totius provinciæ gerere; propter quod ad metropolim omnes undique qui negotia videntur habere, concurrant. Et notis quibusdam interpositis; Amplius autem nihil agere tentet quin provincialis episcopus præter antistitem metropolitanum, nec metropolitanus ceterorum sine gerat consilio sacerdotum. Et Africanum concilium; Decreta, inquit, Nicæna sive inferioris gradus clericos, sive episcopos ipsos suis metropolitanis apertissime commiserunt, & reliqua. Et S. Innocentius dicit; Si quæ causæ vel contentiones inter clericos, tam superioris ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ, ut secundum synodum Nicænam congregatis ejusdem provinciæ episcopis jurgium terminetur, & reliqua. Et S. Bonifacius scribit; Convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes: nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicenæ quæ ita præcipit, ut eadem proprie verba ponamus; Per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subjectas. Quod illi quia aliter credendum non est, servandum sancto Spiritu suggerente sibimet censuerunt. Et paulo post, Quod idcirco dicimus ut advertat charitas tua adeo nos canonũ præcepta servare, ut ita constitutio quoque nostra diffiniat quatenus metropolitani sui unaquæque provincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet. Et S. Cælestinus; juxta decreta canonum unaquæque provincia metropolitano suo contenta sit, ut decessoris nostri data ad Narbonensem episcopum continent constituta. Nec usurpationi locus alicui sacerdoti in alterius concedatur injuria: sit concessis sibi contentus unusquisque limitibus, alter in alterius provincia nihil præsumat. Et Leo; Secundum sanctorum patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus. De quibus canonibus idem sanctus Leo apostolicæ sedis pontifex non ignorans quæ sui decessores ac prædecessores scripserunt, ad Anatolium dicit; Illa, inquiens, Nicænorum canonum per sanctum vere spiritum

ſpiritum ordinata conditio in nulla eſt parte ſolubilis, nulla ſibimet de multiplicatione congregationis ſynodalia concilia blandiantur. Neque trecentis illis decem atque octo epiſcopis quantumlibet copioſior numerus ſacerdotum vel comparare ſe audeat vel præferre, cum tanto divinitus privilegio Nicæna ſit ſynodus conſtituta, ut ſive per pauciores, ſive per plures eccleſiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate ſit vacuum quicquid ab illorum fuerit conſtitutione diverſum. Et ad Maximum Antiochenum epiſcopum. Etſi diverſa nonnumquam ſunt merita præſulum, tamen jura permanent ſedium, quibus præſunt. Æmuli perturbationem aliquam fortaſſis inferre, non tamen poſſunt minuere dignitatem: quantumlibet enim amplior numerus ſacerdotum aliquid per quorumdam ſubreptionem decernat, quod illis trecentorum decem & octo epiſcoporum conſtitutionibus invenitur adverſum, juſtitiæ conſideratione caſſatur. Et ad Theodorum Forojulienſem epiſcopum dicit. Sollicitudinis quidem tuæ is ordo eſſe debuerat, ut cum metropolitano tuo de eo quod quærendum videbatur eſſe conferres, ac ſi id quod ignorabat dilectio tua etiam ipſe neſciret, inſtrui vos pariter poſceretis, quia in cauſis quæ ad generalem obſervantiam pertinent omnium domini ſacerdotum, nihil ſine primatibus oportet impleri. Et Hilarus papa; Illud etiam non potuimus præterire, quod ſollicitudine diligentiore curandum eſt, ne præter metropolitanorum ſuorum literas aliqui epiſcopi ad quamlibet provinciam audeant proficiſci, quod etiam in omni genere officii clericalis per ſingulas debet eccleſias cuſtodiri. Et S. Greg. ad Innocentium & ceteros epiſcopos; Hortamur, inquit, fraternitatem veſtram, ut ſi quemquam veſtrum pro cauſis propriis ubicumque longius compulerit ambulare neceſſitas, a metropolitano veſtro, ſecundum inclytam a ſanctis patribus regulam petere licentiam debeatis, nec eum poſtponere in aliquo præſumatis, excepto ſi, quod non optamus, contra eumdem metropolitanum veſtrum vos habere aliquid cauſæ contingat, ut hoc ſedis apoſtolicæ judicium hi qui petere feſtinant, licentiam habeant. Quod ſcitis per canones etiam antiquorum patrum inſtitutione permiſſum; manifeſtum eſt enim de quibus canonibus, id eſt Sardicenſis concilii: ſicut & Innocentius ad Victoricium Rotomagenſem epiſcopum dicit. Et Gelaſius præfatis concordans exponendo pſalmi verſum dicit, *Deus in gradibus ejus cognoſcetur.* Et item, *Diſtribuite domus ejus* quin eccleſiæ hic ordo proculdubio qui eccleſiaſticarum narratur in altitudine dignitatum, gradibus utique diſtributis nobis cognoſcibilem Deum fieri, & tribuit eſſe rectorem. Quod Leo ad Anaſtaſium evidenter exponit. Etſi ordo inquiens generalis eſt omnibus ſacerdotibus, non tamen communis eſt dignitas omnibus. Quia & inter beatiſſimos apoſtolos in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis, & cum omnium par eſſet electio, uni tamen datum eſt ut ceteris præemineret. De qua forma epiſcoporum quoque eſt orta diſtinctio, & magna ordinatione proviſum eſt ne omnes ſibi omnia vindicarent, ſed eſſent in ſingulis provinciis ſinguli quorum inter fratres haberetur prima ſententia. Et paulo poſt: Qui ergo ſcit ſe quibuſdam præpoſitum non moleſte ferat aliquem ſibi eſſe prælatum, ſed obedientiam quam exigit etiam ipſe dependat. Et Africanum concilium decrevit ut epiſcopus a primate ſuo vocatus ad ſynodum competenter occurrat: quod ſi non potuerit occurrere niſi rationem impedimenti ſui apud ſuum primatem reddiderit, eccleſiæ ſuæ communione debere eſſe contentum; & qui non fuerit concors circa metropolitanam eccleſiam, & circa ſacerdotale conſortium, ſed inflatus, & ab hoc conſortio ſeparatus putat propriæ plebi incubandum; & nonnumquam conventus ad concilium venire detractat, circa hunc non tantum diœceſim non eſſe ſervandam, verum & de propria eccleſia, quæ illi male faverit, omnimodo adnitendum ut etiam auctoritate publica rejiciatur, atque ab ipſa principali cathedra removeatur. Et ſi accuſatus, juxta Carthaginenſe concilium ad rationem reddendam venire refugerit, & excommunicatus a primate ſuo extiterit, tempore quo non communicat, nec in ſua eccleſia, vel parochia communicet. Percurre, frater, ſacra concilia canonum, & decreta Romanorum pontificum, & a Siricio & in reliquum, ita ut præmiſſum eſt, invenies fuiſſe decretum ac conſervatum, & corrige illorum ſenſibus ſenſum tuum, & dirige ad eorum doctrinam & præceptionem intentionem tuam. Et ſic intellige ſacras regulas ſicut illi eas intellexerunt; Quia poteſt fieri ut ego & tu in multis erremus: non debet autem credi, vel etiam ſuſpicari, ut ipſi erraverint. Quapropter velis nolis hæc ſtatuta convulſa manebunt, a quibus ſi, quod abſit, aliquis pertinaciter deviaverit non inter catholicos computabitur, ſed cum ſchiſmaticis condemnabitur, quia, ut Hilarus papa dicit; Non minus in ſanctarum traditionum delinquitur ſanctiones, quam in ipſius domini injuria proſilitur. Et ſicut in decretis apoſtolicæ ſedis ſcriptum eſt, quiſquis ſchiſmatico aſſenſerit, ſchiſmaticus eſſe negari non poterit. Quod etſi omnes ſacerdotes & mundus aſſentiat, damnatio conſentientes involvit, non prævaricationem conſenſus abſolvit: non enim crimen minuitur, ſed accreſcit, cum generale ſit ex privato: hoc enim Deus omnium indicavit qui peccantem mundum generali diluvio interemit.

Pſal. 47.

VII.

Hincmarus Rhemorum epiſcopus dilecto fratri & coepiſcopo noſtro Hincmaro ſalutem.

Homines de villa quæ vocatur Follanæbrayus, metropolis eccleſiæ Rhemorum indignitati meæ commiſſæ, in tua parochia conſiſtente ad me reclamaverunt quia in eccleſia ad quam a longo tempore meorum & tuorum prædeceſſorum ſua vota & decimas ipſi & ſui prædeceſſores contulerunt, & ibi obſequium ſacerdotalis officii habuerunt uſque ad præſentis anni DCC[illegible] XX. tertiæ indictionis prid. Non. Febr. nempe nec miſſam audire, nec in tempore neceſſitatis, ſicut ſacræ regulæ præfigunt eorum infantes baptiſmum accipere, nec etiam obeuntes confeſſione & viatici muneris reconciliatione ſalvari poſſint: dicunt enim quia ex quo memorari ab his qui in carne ſunt poteſt, quoniam ipſa eccleſia per ſe fuit ſemper, & nulli alteri eccleſiæ fuit ſubjecta. Nam tempore Tilpini Rhemorum archiepiſcopi quādo Rodulfus avus Parduli

Parduli Laudunensis episcopi ipsam villam in beneficio habuit, fuit in præfata ecclesia Ferterus presbyter. Post obitum Ferteri fuit in ipsa ecclesia Dodo presbyter, quando Odelherus filius Rodulfi, pater Parduli episcopi ipsam villam in beneficio habuit. Post obitum Dodonis presbyteri fuit in ipsa ecclesia Agmeradus presbyter quando, Odelgisus frater Parduli episcopi habuit ipsam villam in beneficio. Et isti tres presbyteri fuerunt in ipsa ecclesia per successiones tempore episcoporum Laudunensis ecclesiæ, Genebaudi junioris, Bernicонis & Gaufredi. Post obitum Agmeradi fuit in ea ordinatus Ottericus presbyter a Vvenilone Laudunensi episcopo. Ipse Ottericus dum ipsam ecclesiam teneret cantavit in Noviante, & in Landrica curte & in Broeris: titulus autem ipsius in quo & residuus erat, fuit in Follanæbrayo. In ipso tempore fuit Nodalbertus presbyter in Codiciaco per annos viginti: obiit autem Vvenilo, & successit Ostroldus episcopus in ecclesia Laudunensi. Obiit Nodalbertus presbyter de Codicicco, & successit ei Gozmarus presbyter qui de canonica Rhemensi missus est ad ecclesiam in Codiciaco, & fuit ibi per annos circiter xxx. Obiit Ostroldus & aliquamdiu vacavit episcopatus in Follanæbrayo cum Odelharius beneficium illud habebat usque ad meum tempus quo fui ordinatus episcopus post plures annos ordinationis Simeonis episcopi. Et quia jam Gozmarus officium presbyterale agere non poterat, consensitut alter presbyter illi in eadem ecclesia succederet, sicque consentiente Simeone episcopo missus est Haimeradus clericus Simeoni episcopo ad ordinandum in Codiciaco. Post obitum Simeonis episcopi in Laudunensi ecclesia successit Pardulus episcopus, cujus tempore obiit Ottericus presbyter de Follanæbrayo, qui per annos circiter sexaginta in eadem ecclesia presbyter deguit. Post obitum Otterici venerunt homines de ipsa villa ante Pardulum episcopum reclamantes, quia non haberent presbyterum in sua ecclesia: Pardulus autem episcopus cum meo consensu suggerente mihi Osvero cui beneficium Odelharii filii Odelgisi nepotis de fratre Parduli episcopi commiseram Vvlfegerum clericū in ipsa ecclesia ordinandum suscepit: ante vero quam ipse Vvlfegerus fuisset ordinatus obiit Pardulus episcopus. Interea ante ordinationem tuam cantavit ibidem Haimeradus presbyter in Codiciaco ordinatus a Simeone episcopo, & reclamante ipso Haimerado apud me & ante te quia ipsa ecclesia subjecta esse deberet ecclesiæ de Codiciaco, cum meo consensu misisti vicarios tuos Ivonem, Luidonem archidiaconum, Hedenulfum, Angelrannum decanum presbyterum, qui inquisierunt inde rei veritatem, quique tibi renuntiaverunt quod tibi bene est notum, & sicut in nostris gestis habemus veracibus testibus, & evidentibus documentis invenerunt quod ipsa ecclesia de Follanæbrayo numquam ecclesiæ in Codiciaco fuerit subjecta, sed presbyterum semper habuerit. Inde sicut ipsi homines dicunt per tuum consensum Bertfridus presbyter in eadem ecclesia, & in ecclesia tua apud Broeras per quinque annos cantavit, qui Bertfridus apud me se reclamavit quod Haimeradus ipsam capellam destructam haberet; & inde pallium unum, & casulam unam, & schillam unam, & librum unum abstulerit, &, sicut homines ipsi dicunt, misisti missos tuos ad hanc causam inquirendam Hadulfum scilicet archidiaconem, Fainulfum & Angelranum presbyteros, & sicut ipse Bertfridus dixerat invenerunt. Quapropter & ea quæ repetita fuerant Haimeradus ipsi ecclesiæ coram missis tuis restituit. In ipsa ecclesia, ut prædixi, idem Bertfridus per annos quinque per tuam licentiam ministravit, donec fama de eo vulgata abscessit. Deinde Sigebertus cui illud beneficium" de drame secundum antiquam consuetudinem clericum petiit, qui in ipsa ecclesia a te ordinaretur, cui secundum consuetudinem antecessorum meorum, & secundum regulas ecclesiasticas ac synodalia capitula clericum de potestate ecclesiæ nostræ ea conditione concessi, ut si tu illum probabilem judicares, ego illi libertatem ecclesiasticam darem; & sic demum tu illum regulariter ordinares. Qui clericus nomine Seminatus per quatuor annos te sciente ipsam ecclesiam tenuit, & secundum paupertatem suam, sicut simul sæpe vidimus, & adhuc paret, bene in ea laboravit, & ad illius vicem usque dum ad ordinationem venire per annum & dimidium commendatione ministrorum tuorum, scilicet Hadulfi archidiaconi & Angelrani decani presbyteri, Grimo presbyter tuæ parochiæ in ipsa ecclesia cantavit: deinde ipsorum consensione Heimericus presbyter tuæ parochiæ per duos & dimidium annos ibidem officium sacerdotale exhibuit, usque, ut supra dixi, pridie Nonas proxime præcedentis Februar. quando præfato clerico interdicta est ipsa ecclesia; &, nunc inde quæstio removetur, quasi non debeat sufficere ad sopiendam omnem remotionem antiquitas, & tanta longitudo temporum & numerositas episcoporum, ac presbyterorum sub quibus ipsa ecclesia per se nulli alteri ecclesiæ subjecta constitit, cum & leges publicæ tam apud Romanos, quam & apud nostrates, sed & canones, atque sedis Romanæ pontificum decreta præfigunt, ut ultra xxx. annos nulli liceat pro eo appellare quod legum tempus excludit; quasi etiam non debeant sufficere tuæ per ministros tuos requisitiones & diffinitiones, cum leges publicæ atque ecclesiasticæ decernant, ut quæ legaliter ac regulariter distincta sunt non evellantur neque removeantur: sed & leges publicæ atque ecclesiasticæ decretæ sunt de his qui diffinita causa removere præsumunt. Postea vero quam ipsa ecclesia eidem clerico, sicut quidam dixerunt, sine tua commendatione interdicta est, missa ibidem celebrata non fuit, nec aliquis de ipsa villa in confessione, vel in communione, vel in baptizatione sacerdotale obsequium habuit, & hac occasione duo ibidem homines sicut ad me pervenit sine confessione & communionis reconciliatione fuerunt mortui, quorum unus Erleherus, & alter Gislehardus vocabantur; nam ipsa ecclesia habet unde bene per se potest consistere; & hoc in tercetera habetur indicium, quoniam a longo tempore per se constitit, quia etiam terras habet, quas Ottericus presbyter in ea ordinatus comparavit, & secundum regulas ecclesiasticas moriens ibidem reliquit, & presbyteri qui per tanta tempora in ea fuerunt bene inde se conduxerunt. Propterea frater moneo dilectionem tuam, ut deposita omni contra regulas irrationabili animositate, nolis contra salutem & ministerium tuum de eadem ecclesia agere, pro eo quod ex mihi commissa ecclesia & beneficio Sigeberti mihi fidelis, viri sororis tuæ, probatur existere, contra quos

" dedicame &c.

quos indebite es commotus. Præsertim cum neminem pastoris fungentem officio latere debeat, quia in exequendo divino mysterio sicut nullius gratia ad indebita provocari, ita & debita nullius odio, vel privati studii zelo debeat retardare sive pervertere: scimus enim quia regulæ Aurelianensis concilii dicunt, quæ tempore Kludouvici regis quē sanctus Rhemigius cū Francorū millibus baptizavit decretę fuerunt, ut omnes basilicæ quæ per diversa constructæ sunt, vel quotidie construuntur secundum priorum canonum regulam in ejus episcopi in cujus territorio positæ sunt, potestate consistant. Et Toletanum concilium dicit, ut dotes ecclesiarum, & omnia secundum constitutionem antiquam ad episcopi ordinationem & potestatem pertineant, scilicet, ut Antiochenum concilium dicit, regat juxta reverentiam singulis competentem, & prudentiam gerat omnis possessionis quæ sub ejus est potestate: ita ut presbyteros & diaconos ordinet, & singula suo judicio comprehendat. Sed antequam ipsæ regulæ tempore Kludouvici regis in synodo Aurelianensi fuerint constitutæ, antiquiores non refragatæ Arausici concilii regulæ statuerunt, ut si quis episcoporum in alienæ civitatis territorio ecclesiam ædificare disponit, vel pro fundi sui, aut ecclesiastici, vel pro quacumque suorum opportunitate, permissa licentia ædificandi, quia prohiberi hoc voto nefas est, non præsumat dedicationem, quæ illi omnimodis reservatur in cujus territorio ecclesia adsurgit, & reservata ædificatori suo hac gratia, ut quos desiderat clericos in re sua viderei ipsos ordinet in cujus territorio est, vel si ordinati jam sunt, ipsos habere adquiescat, & omnis ecclesiæ ipsius gubernatio ad eum in cujus civitatis territorio ecclesia surrexerit pertinebit. Et hac auctoritate a temporibus sancti Remigii semper prædecessores mei in temporibus prædecessorum tuorum in ecclesiis ad Codiciacam villam Laudunensis parochiæ, sed & ad Iuliacam villam in parochia Suessonica cum consensu ipsarum civitatum episcoporum ordinatos miserunt presbyteros. Vnde & ego in Codiciaco, & in Iuliaco inveni. Sed quia mihi pro honore coepiscoporum nostrorum ipsarum sedium complacuit, ut illis decedentibus clericos ordinandos in eisdem ecclesiis episcopis propriarum parochiarum dirigerem cum libertate ecclesiastica & literis meis ordinandos presbyteros in præfatis ecclesiis misi: & Simeon, ut prædixi missum a me sibi Haimeradum ordinavit presbyterum, & domnus Rothadus meæ missioni non resultans, jam in Iuliaco duos a me sibi missos clericos ordinavit presbyteros, & ego ipsi, sed & aliis coepiscopis nostris in parochia nostra ecclesias habentibus, eumdem honorem sicut & prædecessores mei illorum prædecessoribus fecerunt, conservo. Et rectum est ut tu antiquæ auctoritati & consuetudini tuæ metropoli a tuis prædecessoribus conservatæ non deroges: Præsertim cum sit constitutum in primo libro capitulorum synodalium tempore Augustorum nostrorum a nostris majoribus conservatorum, ut sine auctoritate, vel consensu episcoporum presbyteri in quibuslibet ecclesiis constituantur, nec expellantur; & si laici clericos probabilis vitæ, & doctrinæ episcopis consecrandos, suisque in ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione eos rejiciant; & exinde nuper in placito domini nostri regis Karoli apud Pistas constitutum est quod & tua consensione firmasti capitulum, quo dicitur ut si abbates, vel abbatissæ, aut comites, seu vassi nostri, aut ceteri laici clericos probabilis vitæ & doctrinæ episcopis canonice consecrandos, suisque in ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione eos episcopi vel ministri eorum rejiciant. Propterea si ipse clericus criminosus non est, & docibilis est, quod etiam in episcopo canones sacri requirunt, quoniam a nobis tibi ordinandus offertur, non debes illum ab ordinatione in ecclesia ipsa rejicere, cui per tanta tempora eamdem ecclesiam consensisti: cum sanctus Innocentius in decretis suis ad Martianum Naisitanum episcopum de quibusdam presbyteris qui in parochia illius aliquamdiu tenuerunt ecclesias, sed quadam occasione communionem illius mereri non poterant dicat; Frater, inquiens, carissime, si eorum assertio fidem recipit veri, suscipiendos esse ambigere non debes, quod tamdiu ecclesias sibi creditas passus es retinere. Et si eumdem clericum in eadem ecclesia vis ordinare, scribe mihi secundum morem, & ego illi libertatem ecclesiasticam dabo. Si autem ipse clericus cui per tanta tempora ipsam ecclesiam in Follanæbrayo habere, & in ea laborare consensisti, non placet, & per rationem, aut pro crimine, aut pro indocibilitate illum rejeceris, quem contra regulas sine mea licentia, & sine libertate canonica ordinasti, ostende, & alterum inveniemus; tantum ut præfata auctoritas regularum, & antiqua consuetudo de ipsa ecclesia nobis a te conservetur, sicut temporibus prædecessorum & decessorum tuorum Genebaudi, Berniconis, Gairfredi, Vvanilonis, Ostroldi; & quando episcopatus vacavit in Ailemaro, & tempore Simeonis, ac Parduli, sed & tuo tempore usque modo meis prædecessoribus ac decessoribus Tilpino, & quando post eum vacavit episcopatus, sed & Vulfario, Eboni, & quamdiu ipsum episcopatū tenuit Fulco, & post eum Noto, sed & mihi jam per XXV. annos in Rhemorum sede ministranti hactenus est conservata amplius quam per centum annos, velut per veridicas chronicas computavi, & tibi possum ostendere, cum constet legibus, & sacris regulis cautum, quia sicut nobis pro nostro libitu non licet parochias rusticanas antiquitus constitutas sine ratione dividere; ita etiam non licet confundere. Quia vero ipsum clericum contra regulas ordinasti, regulæ sacræ demonstrant dicentes; Admittuntur, inquit, Leo in epistola ad universos episcopos per universas provincias constitutos, passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur; & quia dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotii, tamquam servilis vilitas hunc honorem capiat, provehuntur, & probari Deo posse creditur, qui domino suo necdum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod & sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur, & dominorum, quantum ad inlicitæ usurpationis temeritatem pertinet jura solvuntur. Ab his itaque, fratres carissimi, omnes vestræ provinciæ abstineant sacerdotes, & non tantum ab his, sed & ab aliis etiam, qui originali, aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari, nisi forte eorum petitio aut voluntas accesserit qui aliquid sibi in

in eos vindicant potestatis: debet enim esse immunis ab aliis qui divinæ militiæ fuerit aggregandus, ut a castris dominicis quibus nomen ejus adscribitur nullis necessitatis vinculis abstrahatur. Et post decretam natalium honestatem moresque ordinandorum describens, hanc conclusionem subjungit. Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Sciendum vero est hic non vacare a discretione, ex rationis specialitate *hæc* pronomen pluralis numeri, cum dicit; si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit. & reliqua, sicut secundum domini dictum, *iota unum aut apex unus a lege non præterit.* Repetamus superiora hujus epistolæ in qua dicit; Admittuntur passim ad ordinem sacrum quibus nulla natalium dignitas suffragatur. Si inter sacros ordines ordo acolythi non deputatur, de hoc nostro clerico nomine Senato a te acolytho sine nostra licentia, vel sine ecclesiastica libertate ordinato nil repeto. Et quia, ut dicit Innocentius, observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatior est, posteriores canones dicunt, ut nullus servilibus, colonariisque conditionibus obligatus juxta statuta sedis apostolicæ ad honores ecclesiasticos admittatur, nisi, prius aut testamento, aut per tabulas eum legitime constiterit absolutum. Quę si quis episcoporum ejus qui ordinatur conditionem sciens transgredi per ordinationem inhibitam fortasse voluerit, anni spatio missas facere non præsumat. Hos autem Gallicanos canones, quibus sæpe in tuis scriptis uteris, & per quos te reclamas, scio quia non abjicies, cum Antiochenum concilium quod apostolica sedes, & universalis ecclesia recipit dicat; perfectum concilium est ubi interfuerit metropolitanus antistes. Et Leo ad Maximum Antiochenum episcopum, Quicquid, inquit, propter speciales causas synodalium conciliorum ad examen episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem, si nihil de eo est a sanctis patribus apud Nicæam diffinitum. Sacri denique canones manumissiones in ecclesia fieri posse ab imperatoribus petierunt, quæ & ab eis concessa est, & a tempore ipsius concessionis regulæ, & mox ecclesiasticus hactenus eas servavit, & servat. Vnde scriptum est in libro capitulorum synodalium primo, quæ tempore Augustorum nostrorum Karoli & Hludouvici fuerunt condita capitula L V. Nullus, inquiunt, episcopus servum alterius ad clericatus officium sine domini sui voluntate promovere præsumat. Et hoc Gangrense concilium prohibet & capitulo L X X X I I. ad locum; de ecclesiarum vero servis communi sententia decretum est ut archiepiscopi per singulas provincias constituti nostram auctoritatem, suffraganei vero illorum exemplar illius penes se habeant. Et quandocumque de familia ecclesiæ utilis inventus aliquis ordinandus est, in ambone ipsa auctoritas eorum populo legatur, & coram sacerdotibus, vel coram fidelibus laicis ante cornu altaris, sicut in nostra auctoritate continetur, remota qualibet calliditate libertatem consequatur: & tunc demum ad gradus ecclesiasticos provehatur. Similiter quoque de his agendum est quos laici de familia ecclesiarum ad sacros ordines promoveri voluerunt. Sed & de his quos præpositi canonicorum atque monachorum ordinandos expetierint, eadem forma servanda est. Ostende igitur nobis istam manumissionem ecclesiasticam de præfato clerico a te acolytho ordinato, & nihil repeto. Dictum est etiam mihi quod ter per tres presbyteros ipsum clericum ad tuam synodum vocari jussisti ut reddat rationem in tua synodo, cujus auctoritate ecclesiam in parochia tua accepit: unde tibi puto supra rationem reddidi, cujus auctoritate, & qua ratione prædictam ecclesiam in parochia tua suscepit. quam ei per tanta tempora habere consensisti, sicut plurimis est manifestum. Ipse autem nullam rationem spoliatus contra rationem, & auctoritatem tibi inde in synodo regulariter reddere debet: si autem ideo illum vis in synodum tuam venire, quoniam Calchedonenses canones dicunt nullum absolute ordinare debere presbyterum aut diaconum, nec quemlibet in gradu ecclesiastico, & reliqua, ut forte oblitus per illum discas cujus suasione illum contra regulas ordinaveris; quatenus si forte in synodo episcoporum inde compellatus fueris, habeas quid respondeas. Manda mihi, & ego illum quoniam nostræ ecclesiæ est mancipium nulla libertate donatum, per meos missos tibi in synodum tuam transmittam, ut dicas quod beatus Leo ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum scribit; quia sicut in mala suasione delinquitur, ita & in mala consensione peccatur. Retractes etiam quoniam ut supra ostendi, illa quæ tempore antecessorum tuorum constiterant, & post mortem Otterici de ecclesia in Follanæbrayo præsumpta fuerunt per ministros tuos Ivonem, Luidonem, Angelrannum; itemque per Hadulfum, per Famulfum, per eumdem Angelrannum destruxisti, & quæ statuta fuerunt tempore antecessorum tuorum reædificasti, quæque nunc iterum de ipsa ecclesia destructa sunt, sed & quæ prænotavi de regulis ecclesiasticis & synodalibus capitulis transtulisti. Sententiam beati Leonis ad Leonem Augustum depromptam parvi pendere nullo modo debes, quam in synodo apud Suessionis audisti; & in illo libro quem tibi dedi ipse legere potes. Si inquit quæ destruxisti hæc ædifico, prævaricatorem me constituo, & eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Martiani, sed etiam ego mea consensione firmavi; & sicut presbytero nostro parochiæ ad te misso respondisti, quia sicut tibi fecimus in nostra parochia de tua ecclesia, ita & tu nobis facies de nostra ecclesia in tua parochia non solum non consentio, verum & hortor ut facias, scilicet ut inquiras diligenter sub veritatis testificatione in suo sacerdotio per Angelrannum, per Grimoné per Fraumarum presbyteros, sed & per ipsum Haimeradum quod de ipsa ecclesia testificatus est Pardulus decessor tuus coram ipsis ante obitum suum. Sed & per alios presbyteros, & vicinos ac idoneos laicos in ipsa villa commanentes, & circummanentes legaliter require, quod inde ex veritate cognoscunt de his quæ præscripsi, & sicut episcopus cum veritatem inveneris inde justum judicium judica, velut & ego coram missis tuis de capella episcopii tui in parochia nostra legaliter & regulariter inquisivi, & secundum leges

Matth. 5.

leges & sacros canones ac decreta sedis Romanæ A pontificum diffinivi, sicut tibi scripto veritate & auctoritate subnixo ostendam loco & tempore opportuno si necessitas fuerit. Nam plures ecclesiæ sunt in mea parochia de episcopio Laudunensi de quibus non tibi nec alicui tuorum ullum præjudicium intuli, neque inferre volo, quia non debeo; & quia ex capella de qua mandasti tuæ intentioni non annui, ratio mihi & auctoritas contradixit. Quod autem a quibusdam tuorum quod ipsa capella antiquior sit quam ecclesia in Viviniaca villa, etiamsi verum foret, tunc illi antiquitas sua suffragium adferret, si in antiquitate sua usque ad tempora moderna sicut ecclesia in Follanæbrayo mansit, persisteret: nam Atrabatis, Viromandis, & Bononia ex cujus territorio es nativus, antiquio- B res sedes cum episcopis propriis in Rhemorum provincia extiterunt quam castrum montis Lauduni inter sedes computaretur in quo es ordinatus episcopus. Sed quoniam a longo tempore certis eventuum ac necessitatum causis accidentibus illæ aliis subjectæ civitatibus suum privilegium perdiderunt quod non recuperant, & castrum montis Lauduni convaluit, quia secundum leges, ac sacros canones atque decreta sedis Romanæ pontificum "pro id appellare, idque refragari non licet quod legum tempus excludit. De decimis siquidem ecclesię episcopii Laudunensis, parochiæ vero meæ in Antenaco ex domini regis indominicatu ordinationi meæ commissæ, non C solum mihi & presbytero cui eam ad dispensandum commendavi, verum & domno regi contra leges & canones tuo tempore, quod ante actum non fuerat magnum prejudicium est a ministris tuis inlatum, quod propter pacis caritatisque custodiam hactenus patienter sustinui: unde potes advertere quia tibi de illa capella justitiam non negarem, si ipsa justitia tuis votis concurreret. Propterea frater pro loci mei officio de præfata ecclesia juxta antiquam consuetudinem, ratione, veritate atque auctoritate subnixam, ut præmisi, exequi te regulariter moneo, quo benigno animo te suscipere & implere ex- D opto. Quid facies si B. Leonis præceptionem cordis aure obaudire curaveris; qui scit, inquit, se quibusdam præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigit etiam ipse dependat. Et quia non impune quis a sacris regulis deviare, & debitæ obedientiæ valeat obviare, scientiæ tuæ appone verba beati Gregorii, quibus ad Petrum Romanæ ecclesiæ subdiaconem, & patrimonii magni Petri in Sicilia servantem dicit; De his inquiens, quæ tibi pro servanda justitia scribo, ego absolvor. Et tu si negligis, obligaris: terribilem judicem venientem considera, & de adventu illius nunc tua consideratio contremiscat, ne tunc sine causa jam timeat, cum coram illo cœ- E lum & terra tremuerit. Audisti quod volo. Vide quid agas. Datum V. Kal. Maii præsentis tertiæ indictionis.

Locus obscurus.

Anno 870.

VIII.

Hincmarus Rhemorum episcopus Hincmaro Laudunensi episcopo salutem, quæ est in Christo Iesu domino nostro.

Quod ergame volens dissolvere illa quæ tibi scribo per jactantiam rescribendo agis singulatim, sed non singulis, causa mihi non incerta quibusdam prætermissis, respondere me pro loci mei officio, ne tibi sapiens esse videaris, ad singula contumaci inobedientiæ, & inobedienti pervivaciæ tuæ exigis, qui laboras ut superior in cunctis appareas & victor existas, metropolitano privilegio nomine tantum ironice per antiphrasim inhonorando insalutes, & cum inhonoratione contumeliosa inobediendo resultes, mihique os adeo obtures, ut de his pro quibus ad me, cui per sacros canones divino judicio commissa est provinciæ totius in qua es ordinatus episcopus, sollicitudo, qui negotia videntur habere concurrant, te non audeam commonere, neque præsumam de his quæ ex te reprehensibiles ad me perveniunt redarguere, quin etiam nec tuis scriptis, vel verbis in aliquo respondere, & ut totum brevi perstringam cingulo, timeam quod displiceat tibi mutire. Sed ejusmodi non es sapientiæ & scientiæ atque religionis, seu loci episcopus, ut hæc valeas obtinere. Qui si veraciter sapiens & religiosus fores, talia obtinere non attentares: & quoniam veritate, ratione, & auctoritate non potes, anxiaris, æstuas, & anhelas, ut quoquomodo & per verisimilia, & quasi auctoritati, & rationi convenientia mihi possis resistere, meque possis comprimere atque revincere. Vnde & recte dicta studes prave ad sensum tuum inflectere, & ea a suo sensu quantum ex te est cogis peregrinari. Et hoc perniciosum certamen sine ulla necessitate contra me assumpsisti, & sine ulla utilitate in eo satagis laborare, cum nihil aliud a te requiram, nisi ut scriptum est, *timeas dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & obedias ejus imperio*: & sicut episcopus, quod omni convenit Christiano, *pacem sequaris & sanctimoniam sine qua nemo videbit Deum*, & loci tui contentus modestia te altiora ne quæras, & ut frater ac filius carissimus agas, quatenus nos invicem recognoscamus, ne antiquus hostis per scandalum duos movens, per nequissimam victoriam multos quæ non convenerant loqui faciat: ego enim ut aperte indicem qui per elationem a te nihil requiro quæ mihi de canonibus suppetunt, de quibus tibi ad recognoscentiam, & resipiscentiam tuam jam sæpius, scripsi tacere potuisse, si ea quæ familiari sermone monerem cum caritate & humilitate susciperes. Ceterum, ut beatus Gregorius ad Ioannem Constantinopolitanum episcopum dicit, rixam inferre non volo, sed tamen a te venientem non devito, quia non valeo, nec etiam audeo pro loci mei officio: cum quasi me pulsando, egregius prædicator dicat, *argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina*: Si enim, ut veraciter fatear, utinam non ad condemnationem meam, metropolitanus tuus judicio Dei non forem, & tu provincialis episcopus metropoli, cui disponente Deo deservio, subjectus & a me ordinatus non esses, sed in alia provincia alterius ordinatus existeres, & talia de te audirem, sicut audire cœpi, ex quo post concupiscentias sæculi, & elationem cordis tu ire cœpisti, & verbis, & scriptis te caritatis affectu monerem, & si non obaudirer, apostolicam sequens jussionem, qui de eo præcipit qui semel & secundo commonitus non convertitur, nec obaudit, te devitarem: nunc autem quia non solum sapientibus & insipientibus, sed etiam provinciæ Rhemorum episcopis meis, scilicet melioribus & sapientioribus atque religiosioribus, debitor sum, locum effugiendi invenire non valeo, ut te

Deut. 10.

Hebr. 12.

2. Tim. 4.

te opportune importune non moneam, cum prædicator fortissimus dicat; *Mundus sum a sanguine omnium: non enim subterfugi quominus adnuntiarem omne consilium Dei vobis*, si enim non adnuntiasset, mundus a sanguine non esset; sed quibus omne consilium Dei adnuntiare studuit, ab eorum sanguine mundus fuit. In qua voce & ego peccator convenior, ego insipiens ut te moneam & arguam. Et quando necessitas exigit, increpem, valde constringor, ego reus esse ostendor, qui metropolitanus episcopus vocor, qui super ea mala quæ propria habeo, alienas quoque mortes addo, qui tot occido, ut timeo, quot ad mortem ire quotidie tepidus & tacens video, dicente domino per prophetam de uno pereunte; *Sanguinem ejus de manu tua requiram*, quantomagis de multis? Et etiam de his per quos multi debent salvari, mihi hæc terribilis invectio incutitur, qui ad speculandum, & etiam episcopis, peccatis meis exigentibus Dei judicio prælatus. Qua de re & archiepiscopus, unde non lætor, sed revereor, sum vocatus, qui reatu de morte animarum subjectorum constringor, quæ forte potuissent semper vivere si verba meæ correptionis audirent. Sanguis ergo morientis de manu speculatoris requiritur, quia peccatum subditi culpæ præpositi si tacuerit reputatur. Est ergo, ut beatus Gregorius dicit, quod mihi est faciendum, ut etiam moriente subdito me liberum reddam, surgam, invigilem, malis actibus contradicam, sicut scriptum est: *Discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.* Et si adhuc, ut cœpisti in resistendo persistis, audiam quid loquatur in me, & ad me de resistentibus dominus Deus. *Ecce inquiens dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum, ut adamantem, & ut silicem dedi faciem tuam*, scilicet ut sive ab auditoribus conculcer atque despiciar, nec per delatum honorem refrænetur lingua ex verecundia, nec per despectum taceat ex infirmitate. Unde iterum mihi dici exaudio, *Ne timeas eos, neque metuas a facie eorum, quia domus exasperans est.* Itaque increpandus est frater & nunquam timendus qui est exasperans domus. Propterea de eo quod jam tertio in præfatione tuarum literarum mihi scribens mandasti debitam in domino devotionem, quam non subsequeris prosequendo debitam, & in domino devotionem tibi rescribo, quia quantum spectat ad humanos carnis oculos, debitam devotionem mihi non monstras: quantum vero spectat ad mentis humanos oculos, in domino devotionem non exhibes. Quantum autem in divinis oculis superno consilio timeo trutinari, debitam devotionem mihi rependis, qui me tuis operibus, non adeo ut desideraveram laudabilibus, & tuis contradictionibus, & durissimis ac contra caritatem, quæ Deus est, responsionibus & impactionibus indebitis indesinenter excrucias. Sed utinam mihi contingat quod in euangelio voce Abrahæ de Lazaro per flagella expurgato a malis suis diviti ardenti responsum audimus. Recepit Lazarus similiter mala pro malis in vita sua, sicut & dives bona pro bonis in vita sua. Et sic opto mihi per te fieri, ut si per improvidentiam Deum in aliquo ex te offendi, qui in multis eum me offendisse & offendere humili & contrito corde confiteor, recipiam ex te per te purgationem in vita mea, ne inde crucier in vita futura, qui, ut dixi, per improvidentiam, non autem per malivolentiæ conscientiam, tantorum gemitus qui sub manu tua, ut a multis dicitur, sicut revera sub fasce gravissimo gemunt, in provectione tua excitavi, quotidie emitti ad dominum; & proinde quotidiano, immo continuo timore & dolore constrictus non solum gemo, sed & eis congemiscens Deo cujus permissionis judicio a te scandalizatus, & mente excruciatus verbis viri flagellis attriti corde contribulato dico, *qui cœpit ipse me conterat, solvat manum suam & succidat me, & hæc sit mihi consolatio ut affligens me dolore non parcat, nec contradicam sermonibus sancti*: vellem enim si illi placeret, ut flagellis dignum me per alium quam per te flagellaret, sed quia ita sibi placet cui bona cuncta placent, verbis suis eum conveniam qui ex affectu nostræ humanitatis patri dignatus est dicere. *Pater si fieri potest transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Et item: spiritu suo de eo qui ejus esse videbatur, prædixit; *Si inimicus meus maledixisset mihi, supportassem utique: tu vero homo unanimis dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos in domo Dei ambulavimus cum consensu, Homo* scilicet *pacis meæ in quo sperabam, qui edebat panes meos, levavit contra me calcaneum suum*: ac si aperte diceret, quod tanto gravius pertuli, quanto hæc ab eo qui meus esse videbatur sensi: sed licet hinc erga me pietas cor tuum non tangat, timor tamen illud debet compungere, quia contumacia & inobedientia tua qualicumque successori beati Rhemigii in metropolitana sede ipsius a te mihi inlata in eum redundat, qui in me peccatore vicario suo totius Rhemorum provinciæ onera portat, quinimo, Christe Deus noster! orante apud eum pro nobis eodem sanctissimo prædecessore nostro, meas contumeliosas calumnias, & persecutiones derogationum tuarum in se dignatus suscipere, qui confidens patri super omnes cœlos & super omnium angelorum verticem Saulo, ut legimus, & credimus dixit; *Saule, Saule, quid me persequeris?* non enim est discredendum in tanta turba credentium quos Saulus persequebatur aliquem fuisse, licet non ita ut ego sum imperfectum; in quo sicut & in reliquis, qui videlicet corpus ejus erant, se dominus persequi dixit. Et ideo in me imperfecto, modo quolibet persequuto illum persequi credo, quia & voce sanctæ ecclesiæ in qua ejus sum ultimum membrum per psalmistam dicitur; *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.* Et iterum psalmista dicit; *Benedixit omnes timentes se dominus pusillos cum majoribus*; & qui in judicio dicet de benefactis benefactoribus; *Quamdiu fecistis uni de his minimis meis mihi fecistis.* Veraciter credo quia quicquid mihi sive benignitatis, sive malignitatis pro ejus nomine exibetur, sine dubio illi impenditur. Et quia beatus Ioannes Baptista pro veritate, videlicet pro Christo sine dubitatione occubuit, sicut ipse ostendens dicit; *Ego sum veritas.* Et ego, ut apostoli utar verbis, inimicus factus sum tibi vera tibi dicens & suadens, sed persuadere non valens, ut, sicut ipsa veritas per beatum Leonem dicit; Obedientiam quam a tuis subditis exigis, prælatis tuis ipse dependas, & in ea vocatione qua vocatus es, in ea permaneas, quæ quia non suffers, non solum mihi, sed & multis scandalum ingeris, & veritas dicit; *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ut ei suspendatur mola asinaria in collo ejus, &*

& demergatur in profundum maris. Et item idem Christus Dei virtus, & Dei sapientia dicit: *Viro qui corripientem, dura cervice contemnit repentinus superveniet interitus, & eum sanitas non sequetur.* Et Moyses & Aaron dura cervice resistenti sibi populo dicunt; *Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Deum.* Vnde nec tuas inimicitias vereor, nec te monere in necessariis, quæ sine peccato non possum dimittere, desinam, sciens pacem dilectione integra intrinsecus me tenere debere, quam per vectionem vocis mihi extrinsecus non timeo perturbare. Quod utrumque provide David se per..ibet servare, cum dicit; *Cum his qui oderunt pacem eram pacificus; cum loquebar illis impugnabant me gratis.* Ecce & loquens impugnabatur, & tamen impugnatus erat pacificus, quoniam nec insanientes cessabat reprehendere, nec reprehensos negligebat amare. Hinc etiam Paulus ait *Si fieri potest quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes*: hortatus enim apostolus ut pacem cum omnibus haberent, præmisit dicens: Si fieri potest, atque subjunxit; quod ex vobis est: difficile quippe erat ut si mala acta corriperent, habere pacem cum omnibus possent: sed cum temporalis pax in pravorum cordibus ex nostra increpatione confunditur, inviolata necesse est ut in nostro corde servetur. Hinc iterum David cum se totum ad fœdera pacis internę constringeret, testatur quod cum malis concordiam non teneret dicens: *Nonne qui te oderunt Deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam. Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.* Inimicos enim perfecto odio odisse est, ad quod facti sunt diligere & quod faciunt increpare, mores pravorum premere, vitæ prodesse. Pensandum est igitur quando ab increpatione quiescitur, quanta culpa sit, si cum his qui increpandi sunt sine increpatione pax tenetur. Si propheta tantus hoc velut historiam domino obtulit, quod contra se pravorum inimicitias excitavit. Vnde Paulus discipulos admonet dicens; *Si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum illo ut confundatur.* Atque ilico subjunxit; *Et nolite ut inimicũ existimare illum, sed corripite ut fratrem*; ac si diceret; Pacem cum eo exteriorem solvite, sed interiorem contra illum medullitus custodite. Et qui amore tuo te credo refugere ad perfugia solita, scilicet ad excusandas excusationes in peccatis, ut dicas quia etiam de cogitatione te judico, cum dicat apostolus; *Quis scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est*? prævenio huic tuæ objectioni dicens; quia tunc spiritus hominis ignoratur ab altero, cum verbis, vel operibus non demonstratur: nam cum scriptum sit; *ex fructibus eorum cognoscetis eos*, per hoc quod foris agitur quicquid intus latet aperitur. Vnde recte quoque per Salomonem dicitur; *Quomodo in aquis resplendent vultus perspicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.* Cum dicis te scripsisse ad auferendam amphibologiam traditionis tuæ ex primitivo genitivi inter tradentem & traditum, grammaticam quam tibi insinuari feci ego & ipse satis, mihi in faciem expuis: quod gratias illi patienter portare possum, qui quod de se prædixit, pro me peccatore sustinuit: *Faciem*, inquit, *meam non averti ab increpantibus, & conspuentibus in me.* Sed quia te traditum, & non tradentem designas ex nomine, de hoc tuo dicto non curo, testimonium inde perhibente mihi conscientia mea nihil me hinc tibi esse debitorẽ. Vnde & *pro minimo mihi est, ut ex hoc a te judicer vel ab humano die; sed neque me ipsum inde dijudico.* Verumtamen si te ita mori gratum scirem, ut hoc ad utilitatem tuam, & ad mentis tuæ sanitatem posset proficere, vel mihi inde cognoscerem aliquam necessitatem incumbere, & scriptis meis ad regem, & ad episcopos, & ipsorum testimonio, ac per alios idoneos testes possem tibi ostendere me, sicut dixi, debitorem hinc tibi non esse: *uniuscujusque enim opus quale sit dies domini declarabit.* Quia vero de traditione tua quereris, & nihil fit in terra sine causa, nihilq; quod aut non faciat Deus propitius, aut fieri non permittat iratus, & pluraliter fieri traditiones atque diversis modis diversos, & pro diversis causis traditos legimus, necesse est tibi subtiliter mentem tuam discutere, ut meditatus cum corde tuo, & non dolosa, sed recta statera appendens mores, cogitationes, verba, & actus tuos, apud te invenias hæc traditio tua unde, & a quo processerit, & quẽ processum habeat, vel ad quem finem spectat: legimus enim quosdam a se traditos, ut Paulus ad Ephesios de quibusdam dicit, *qui desperantes semetipsos tradiderunt se impudicitiæ in operationem immunditiæ omnis in avaritia*: Tanto enim hinc, B. inquit Gregorius, se quisq; in malis præsentibus latius relaxat, quanto post hanc vitam se adsequi bona æterna desperat; & Iacobus apostolus dicit: *Vnusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus & inlectus*, scilicet a recto itinere, & inlectus in malum. Et itẽ Paulus ad Romanos de quibusdam scribit; *Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt.* Et paulo post; *Propter quod tradidit illos Deus.* Tradidit, dixit, id est gratia non liberavit, sicut cor Pharaonis induravit, quod gratia non emollivit. Et psalmus dicit; *Tradidit in captivitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici*: in captivitatem enim virtus & pulchritudo quorumdam in manus inimici traditur, cum deceptæ menti antiquus hostis ex boni operis elatione dominatur. Et apostolos *expetivit satanas ut cribaret eos sicut triticum*, qui jussi sunt orare ut non intrarent in tentationem. Et Paulus quemdam tradidit satanæ, *ut spiritus ejus salvus fieret in die domini.* Et item; Quosdam tradidit satanæ, ut discerent non blasphemare, & filiam Abrahæ incurvatam legimus a satana, & plures propter peccata punienda quæ cruciari meruerunt quasi quibusdã quęstionariis atque tortoribus traditos legimus refugis spiritibus, quia non solum homines ministri & ultores sunt iræ Dei in his qui malum operantur, quiquę non sine causa portant gladium, sed etiã contrariæ fortitudines, quæ appellantur furor & iræ Dei. Quapropter si moribus & factis tuis exigentibus justo Dei judicio permittente, aut a te ipso, vel per spiritum refugam in peccatum, quia legimus *immissiones per angelos malos*, vel hominem Dei ministrũ ad pœnam peccati es traditus, si te non recognoscis, & non corrigẽdo resipiscis, non habes unde queraris, sed unde tribuleris; quia nõ dicit dominus, *Beati qui persecutionẽ patiuntur*, propter injustitiã, sed *propter justitiam.* Et apostolus dicit: *Beatus qui suffert tentationem, quoniã cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ*, quia sicut B Cyprianus ait, martyrem non facit pœna, sed causa: nam

nam cum Christo crucem etiam periturus latro suscepit, sed quem reatus proprius tenuit, par crucifixio non absolvit. Et persecutio, vel traditio dum non rationabiliter sustinetur, ut beatus monstrat Gregorius, nequaquam proficit ad salutem. Nam nulli fas est retributionem præmiorum expectare per culpam, quod & beatus Petrus apostolus demonstrat dicens; *Quæ est enim gratia si peccantes & colaphizati suffertis?* (1.Petr. 2.) Contra hos propheta domino queritur dicens; *Attrivisti eos & renuerunt accipere disciplinam.* (Ierem. 3.) Hinc est quod dominus dicit: *Interfeci & perdidi populum istum, & tamen a viis suis non sunt reversi.* (Ierem. 15.) Hinc rursus ait; *Populus non est reversus ad percutientem se.* (Isa. 9.) Hinc voce flagellantium propheta conqueritur dicens; *Curavimus Babylonem, & non est sanata*: (Ierem. 51.) Babylon quippe curatur nec tamen ad sanitatem reducitur, quando mens in prava actione confusa verba correptionis audit, flagella correctionis percipit, & tamen ad recta salutis itinera redire contemnit. Hinc captivo Israelitico populo, nec tamen ab iniquitate converso dominus exprobrat dicens. *Versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plubum in medio fornacis;* (Ezech. 22.) ac si aperte dicat. Purgare eos per ignem tribulationis volui, & argentum illos, vel aurum fieri quæsivi; sed in fornace mihi in æs, stannum, ferrum & plumbum versi sunt, quia non ad virtutem, sed ad vitia etiam in tribulatione proruperunt; quoniam aut ad sonitum murmurationis eruperunt, aut simulationis vitio non carere decreverunt, aut in nocendi malitia proximis perseveraverunt, aut a desideriis terrenis pressi in tribulatione purgari non potuerunt. Hinc rursus scriptum est; *Multo labore sudatum est, & non exivit de anima rubigo ejus, neque per ignem*, (Ezech. 24.) ignem quippe nobis tribulationis admovet, ut in nobis rubiginem vitiorum dominus purget, sed nec per ignem amittimus quando & rubiginis inter flagella, vel per flagella vitio non caremus. Hinc propheta iterum dicit; *Frustra conflavit consolator, malitiæ eorum non sunt consumptæ.* (Ierem. 6.) Pœna, inquit Gregorius, præsens si adflicti animum convertit, finis est culpæ præcedentis: si autem ad timorem domini minime convertit, initium est pœnæ sequentis. Cavendum ergo nobis est & sũmopere in fletibus tota mentis conversione vigilandũ, ne de tormento ad tormẽta transeamus. Qui ergo justus patitur, si patiẽter ea quę patitur sustinet, Christum imitatur. Qui in flagellis corrigitur, latronem qui in cruce Christum cognovit, & post crucem paradisum cum Christo intravit; qui nec inter flagella desistit a culpis, sinistrum imitatur latronem, qui propter peccata ascendit in crucem, & post crucẽ ruit in tartarũ. Si ergo propter peccatum modo quolibet vel a quocumque traditus es, & per traditionis persecutionem correctus, ut audire merearis a domino, & si non auribus corporis, vel auribus illis de quibus psalmista dicit; *Audiam quid loquatur in me dominus Deus*, (Psal. 84.) quod audivit qui propter peccatum flagellatus, & per flagellum purgatus est, dicente domino; *Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* (Ioan. 5.) Habes unde gaudeas, & quod cavendo custodias. Si autem ideo traditus, & traditione flagellatus es, non quia peccasti, sed ne peccares, sicut Paulus qui dixit; *Ne magnitudo revelationũ extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, ut me colaphizet:* (2.Cor. 12.) Libenter gloriare in infirmitatibus tuis, *ut inhabitet in te virtus Christi.* Si denique a quocumque, vel modo quocumque traditus es, vel non propter præcedens peccatum, vel ideo ut non incurreres quod poterat accidere tibi peccatum, sed ut justus justificareris adhuc, sicut Tobias, & Iob de quo dixit dominus ad satan; *Ecce in manu tua est, tantum animam illius serva*, (Iob. 1.) custodire te oportet ut ne de flagello murmures, & animam tuam quam dominus servare in Iob jusserat, murmurando in potestatem illius tradas. *Neque murmuraveritis*, inquit apostolus, *sicut quidam eorum murmuraverunt, & a serpentibus perierunt.* (1. Cor. 10.) Cavere etiam summopere debes ut aucta per flagellum merita de cetero peccando non inquines, sed juxta vocem domini *corde bono & optimo verbum*, & purgationem ejus *retinens fructum adferas in patientia*, (Luc. 8.) quoniam qui humiliter etiam pro peccatis suis flagella suscipiunt, post flagella ad requiem sublimiter suscipiuntur. Sic uva calcibus tunditur, & in vini saporem liquatur; sic oliva contritionibus expressa amurcam suam deserit, & in olei liquorem pinguescit, sic per trituram areæ a paleis grana separantur, & ad horreum purgata perveniunt. Quisquis ergo appetit plene vitia vincere, studeat humiliter purgationis suæ flagella tolerare, ut tanto post ad judicem mundior veniat, quanto nũc ejus rubiginem ignis tribulationis purgat. Quod dicis meis apicibus te solito more morderi, sed non te sensisse lædi, si ita quod dicis ita ut est intelligendum intelligis, non improbo, quia & erat unde morderi, sed ad sanitatem; & idcirco te non lædi sentire debebas: sit enim ut in euangelio legimus plaga sanatus, scilicet per acrem vini morsum, & per olei fomentum: cum enim tibi ostendi quod actum sit, rite ad morsum intellexisti, & cum ostendi quid agendum sit, si recte facis, pertinere ad olei fomentum intelligis. Si autem adeo intentionem tuam rebus transitoriis immoderatius implicas, ut quibus negligentiarum jaculis transfigaris, vel quibus monitionum medicamentis debeas curari ignores, quia nec læsum, nec sanabilem te sentis probabiliter improbo. Vnde per Salomonem vox percussi & dormientis exprimitur qui ait; *Verberaverunt me, sed non dolui, traxerunt me, & ego non sensi*: (Prov. 23.) mens quippe a cura suæ sollicitudinis dormiens verberatur, & non dolet; quia sicut imminentia mala non prospicit, sic nec perpetrata pertimescit: trahitur & nequaquam sentit quoniam per inlecebras vitiorum ducitur, nec tamen a sui custodia suscitatur. Quod dicis a me jaculis te impetitum, nævoque notatum, noli agere ut hoc mihi necesse sit facere, & me ab his senties conquiescere. Quod dicis te integro fugatum anno, & non dicis a quo fugatus existas, nescio quid inde tibi respondeam, nisi quod dicit scriptura, quod in te dominus cadere non permittat; *Fugit impius nemine persequente.* (Prov. 28.) Quod dicis te ad instar Abner fugatum, & ferris tritum, (2. Reg. 4.) & ideo non tacere permissum, non convenienter sententiam beati Gregorii in persecutione Abner ab Asahel posuisti, quia non me furentem tuum persecutorem, sed ad corrigendum excessus tuos pro loci mei officio intelligere debueras monitorem: & tu non me aversa hasta, ut Abner Asahel persequentem feris, & tranquille ex quibusdam tangis, & quasi parcendo superas, sed invehendo, & resistendo

resistendo in faciem quantũ potes per contumacem contemptum si potes ad furorem provocando exaggerare non cessas; & ideo responsionum ratione in intimis sub tranquillitate tactus ab eo quod me pro necessitate loci mei erexeram non cado, neque succumbo, sed validius semper clamo, clamavi, clamabo per ævum, *& sicut tuba exaltabo vocem meam*, & adnuntiabo tibi excessus tuos, & satagam te revocare pro viribus a contumaci elatione tua. Quod dicis te serris tritum; improprie quantum audeo dicere hoc tua grammatica protulit: nemo enim serris teritur, sed secatur, quod bene Paulus intellexit scribens ad Hebræos cum passiones sanctorum descripsit dicens, *Sancti ludibria & verbera experti insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt*: non enim dixit triti sunt: serra enim dentata fieri legitur, & ego quantum possum dentatis serris te ab accidentibus quæ episcopo non sunt propria secare laboro, & spiritalibus dentibus mordere ac stimulis verborum monentium, & clavis increpationum configere non omittam; quoniam, ut scriptura dicit, *verba sapientum quasi stimuli, & quasi clavi in altum defixi*, quia videlicet, ut exponit B Gregorius, verba sapientũ culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere. Quia vero incomposite præteritum verbi teror serris composuisti, multis locis non solum in tua grammatica, sed etiam in scripturis prævales invenire, sed & in illo loco ubi dominus Moysi qualiter thymiama quod nostra lingua incensum dicitur facere jussit dicens, *Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis*. Vnde S. Gregorius in tenuissimum pulverem aromata universa conterimus. Et item, aromata in pulverem redigere, est virtutes recogitando terere. Hujus activi passivum est, sicut melius nosti, teror, cujus est præteritum tritus, quod non rite serris, sed pilæ ac pilo potius applicari debet, sicut Salomon demonstrat dicens; *Si contuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus*. Quodque thymiama per Moysem a domino jussum fieri quotidie nos sacri altaris ministerio addicti debemus componere, ut recte possimus domino dicere: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*.

Isai. 58. — Hebr. 7. — Eccli. 12. — Exod. 30. — Prov. 27. — Psal. 140.

De eo quod dicis te mirari cur Hadulfum tamdiu remorantem non remittam, præsertim cũ super eo meę ut justum erat annuisti interventioni, ideo pleniter non respondeo, quia sincera non est soliditate veritatis & caritatis atq; pacis tua mandatio, tantum hoc rescribo, quia quotiescumque ad me illum misisti, semper tibi illum remisi, & nõ sicut aliis literis de eo mihi directis quantum ex me est, contumacem illum a me recepisti quasi contumax tibi extiterit: non mea suasio, sed ut æstimo, tua factio hoc ab illo exegit, quia ut puto calice Babylonico quo vicissim ac singillatim gentes propinatas usq; ad "Sesag novissimum legimus. a te ille etiam est propinatus, sicut & plures alii extiterunt. Nam, ut scriptum est, a sanctuario meo incipite, a me nutritore tuo, & ab his qui te mecum nutrierunt, vel inter quos nutritus fuisti, prius incœpisti derelinquens nos, & odio habere inchoans, atque aliorum familiaritates expetens, deinde per alios, & alios tã amicos, quam & subditos, tam clericos quam & laicos hactenus discurrens, & viritim præcedentes relinquens usque ad hunc tibi familiarissimum cursus tuus pervenit, & cum tali gratia de scala vitrea tuæ familiaritatis decidit, sicut & nos priores, & illius de tuis subditis antecessores cecidimus, si tamen talis casus non potius ascensus quam casus dici debeat. Cum tibi Salomon dicat; *Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris*. Et S. Hieronymus dicit; proverbium, inquiens, est quod serviri nequeat qui nulli servivit, sicut tibi serviri non potest qui nulli servisti, quique non laborando, sed deliciando, & dormiẽdo alterius labore quod habes adeptus fuisti. Et quod Simonides cum interrogaretur quod inter homines celerrime consenesceret, beneficium inquit, manifeste ostendis. Et Salomon dicit; *Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus, & qui mentis est dura corruet in malum*.

" Sesach Ierem. 25. — Prov. 27. — Prov. 28.

De hoc quod dicis te nescire unde sciam te consensisse ecclesiam Sanato clerico nostro in Follanæbrayo, quoniam nec res nota est, nec per casus aut formas saltem verisimiles inflectitur; & ideo nec te consensisse scio, nec illud probare possum, tibi rescribo, quia indignum tibi esse debuerat, quoniam est utique indecorum ut pro inlusione mea episcopus ad cunas infantilis grammaticæ redires: hoc enim quod mihi scribis respondere solebas in schola, quando nomina, vel pronomina, seu verba declinare me jubente insinuabaris: cum enim te conscholarius puerulus interrogabat hoc vel illud quæ pars est? respondere solebas sicut tibi videbatur quæ pars erat; & inferente illo, unde hoc scires, dicebas, si rite remetior, quod mihi multis jam annis transactis non venit in memoriam, quia res nota est, & per casus, vel modos, seu formas inflectitur. Et talia frater & filius meus ad derisionem quasi pituita, scilicet flegma coagulatum & vetustum ac muccidum mihi in vultum excreas, & non attendis quantum Deũ, qualiscumque ego sim in contemptu ministerii sacri sine reverentia ulla offendas. Iam ut antiquo proverbio dicitur, bos lassus fortius figit pedem; quia intelligere in præcedentibus literis noluisti, vel potius dedignatus fuisti, aut si intellexisti dicere refugis, mihi non pigrum licet non tibi necessarium est iterare unde hoc scio, quia & res nota est, & a longo tempore per humaniter accidentes casus inflexa, & per formas non dicam verisimiles, sed & per veras ostenditur, videlicet quia sicut tibi ex ordine scripsi, tempore Tilpini, & quando post eum per annos circiter novem metropolis Rhemorum vacavit episcopo, & tempore Vvolfarii, & tempore Ebonis, & quando Folco, & post eum Nottho ipsum episcopium tenuerunt, sed & tempore meo. Per tempora episcoporum Laudunensis ecclesiæ Genebaudi videlicet junioris, Berneconis, Gairfredi, Vvanilonis, Ostroldi, & quando episcopatus vacavit in Ailemaro, & tempore Simeonis, ac Parduli, sed & tuo tempore per tempora quando Rodulfus tempore Tilpini habuit villam Follanæbrayum in beneficio, & post eum Odelharius, deinde Odalgisus, deinde Odelharius: deinde quando post eum idem beneficium commissum fuit Osvero, habuit ipsa ecclesia in Follanæbrayo semper presbyteros, ex quo memorari potest, Ferherum scilicet, & post eum Dodonem, deinde Haimbradum, deinde Ottericum, & post eum per quinque annos Bertfridum; & nunquam fuit ecclesiæ in Codiciaco subjecta. Et quando Ottericus presbyter ordinatus a Vvanilone Laudunensi episcopo in ecclesia in Follanæbrayo degebat, fuit presbyter in Codiciaco Nodalbertus per annos circiter xx. & post Nodalbertum fuit ibi presbyter Gozmarus per annos circiter xxx. Et

Et post Gozmarum, sicut tibi præscripsi, misi A istum Haimeradum qui in Codiciaco nunc degit Simeoni ad ordinandum, quem in ecclesia, quæ est in Codiciaco, ordinavit. Et tempore Simeonis semper in Follanæbrayo Ottericus presbyter sicut in ea ordinatus mansit. Sed & tempore Parduli usque circa finem ipsius, & tunc Vulfegerus clericus ipsam ecclesiam consentiente Pardulo tenuit usque ad obitum Parduli: post obitum autem Parduli, & post ordinationem tuam Bertfridus presbyter in tua ecclesia secus Cadomum, & in ecclesia nostra in Follanæbrayo per quinque circiter annos officium sacerdotale exhibuit: utrum tu hoc consenseris, ut tuam ecclesiam, juxta quam ibas & redibas quando ad B palatium ibas, vel de eo redibas, cum ecclesia in Follanebrayo tenuerit, tu videris. Abscedente autẽ de parochia tua Bertfrido, pro fama de eo vulgata, concessi more prædecessorũ meorum Sigeberto, cui illud beneficium dedi, ut clericum nostrum Senatum in eadem ecclesia ordinandum tibi offerret; & si tu illum probabilem judicares, ego illi libertatem ecclesiasticam darem. Et sic demum tu illum regulariter ordinares. Qui clericus per quatuor annos ipsam ecclesiam tenuit, & secundum paupertatem suam, sicut simul sæpe vidimus, & adhuc paret, bene in ea laboravit; & quando simul equitabamus juxta ipsam ecclesiam in C qua idem clericus laborabat, euntes ad regem te audiente se reclamaverunt ad me ipsi homines pro ordinatione dilata ejusdem clerici, quia non habebant presbyterum; & tu me audiente, sed & multis aliis & meis & tuis audientibus respondisti quod verum non dicerent, quia nullam indigentiam de ministerio sacerdotali habebant: & ad tua verba te audiente, ego eisdem hominibus dixi quod tu habebas dispositum, ut nullam indigentiam de ministerio sacerdotali haberent, donec ipse clericus ordinaretur. Et nihil contradixisti. Et per annum & dimidium ipso clerico eamdem ecclesiã tenente, Grimmo parochiæ tuæ presbyter ibi cantavit. Et per duos annos & dimidium ibidem Haimericus presbyter officium sacerdotale exhibuit usque pridie nonas proxime D præcedentis Februarii.

Et quia quæris unde hoc scio, sic mihi quantum ex antiquitate per veraces homines didici, & per os Parduli audivi, & post eum per os tuum, sicut dixi, audivi, & oculis vidi, res mihi nota est; & per has veras formas nota mihi ostenditur. Si autem illa negas quæ per teipsum cum auditu multorum scio, minus tibi credere potero, si te excusaveris ex his, qui de te per alios audio: tamẽ me & te latere non potest quod nec tibi, sicut nec mihi reputari posse ex veritate cupio quod scriptum est; *Os quod mentitur occidit animam.* E Et *quod de ore procedit*, scilicet veritati contrarium, *hoc coinquinat hominem.* Et Salomon dicit, *Testis falsus non erit impunitus.* Duobus inquiunt modis auctores fit falsus testis, scilicet aut falsa dicendo, aut vera reticendo. Nihil est, inquit B. Gregorius, ad defendendum puritate tutius, nil ad dicendum veritate facilius: nam dum fallaciam suam tueri quis cogitur, duro cor labore fatigatur. Hinc namque scriptum est; Labor labiorum ipsorum operiet eos: qui enim nunc implet, tunc operit, quia cujus animum per blandam inquietudinem exerit, tunc per asperam retributionem premit. Hinc per Ieremiam dicitur; *Docuerunt linguam suam loqui mendacium, ut inique agerent laboraverunt;* ac si aperte diceretur. Qui amici esse veritatis sine labore poterant, ut peccent laborant: cumque vivere simpliciter renuunt, laboribus exigunt ut moriantur: Nam plerumque in culpa deprehensi dum quales sint cognosci refugiunt, sese sub fallaci velamine abscondunt: & hoc quod peccant, quodq; jam aperte cernitur excusare moliuntur; ita ut sæpe is qui eorum culpas corripere studet, aspersæ falsitatis nebulis seductus pene amisisse videat, quod de eis jam certũ tenebat. Unde recte sub Iudææ specie per prophetam contra peccantem animam, excusantemque se dicitur; *Ibi habuit foveã ericius:* ericii quippe nomine impuræ mentis sese que callide defendentis duplicitas designatur: quia videlicet ericius cum adprehenditur, ejus & caput cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conspicitur: sed mox cum adprehensus fuerit semetipsum in sphæram colligit, pedes introrsus subtrahit, caput abscondit, & intra tenentis manus totum simul amittitur, quod totum simul antea videbatur. Sic nimirum sic impuræ mentes sunt cum in suis excessibus comprehenduntur: caput enim ericii cernitur, quia quo initio ad culpam peccator accesserit, videtur. Pedes ericii conspiciuntur; quia quibus vestigiis nequitia sit perpetrata cognoscitur; & tamen adductis repẽte excusationibus impura mens introrsus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis suę vestigia abscondit. Caput subtrahit, quia miris defensionibus nec inchoasse se malum aliquod ostendit, & quasi sphæra in manu tenentis remanet; quia is qui corripit cũcta quæ jam cognoverat subito amittens; involutum intra conscientiam peccatorem tenet. Et qui totum jam deprehendendo viderat, tergiversatione pravæ defensionis inclusus totum pariter ignorat. Foveam ergo ericius habet in reprobis, quia malitiosæ mentis duplicitas sese inter se colligens abscondit in tenebris defensionis. Andiant impuri quod scriptum est; *Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter:* fiducia quippe magnæ securitatis est simplicitas actionis. Audiant quod sapientis ore dicitur. *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum.* Audiant quod scriptura rursum teste perhibetur; *Cum simplicibus sermocinatio ejus.* Deo enim sermocinari est per inlustrationem suæ præsentiæ humanis mentibus arcana revelare. Cum simplicibus igitur sermocinari dicitur; quia de supernis mysteriis illorum mẽtes radio suæ visitationis inluminat, quos nulla umbra duplicitatis obscurat. Est autem speciale duplicium malum; quia dum perversa & duplici actione ceteros fallunt, quasi præstantius ceteris prudentes se esse gloriantur. Et quia districtione retributionis non considerant de damnis suis miseri exultant, & cetera quæ in regula pastorali B. Gregorii ex ordine potes relegere, quam tibi una cum libro sacrorum canonum in manu ante altare S. Mariæ in die ordinationis tuæ misi, obtestans quę ignorare non potes, & oblivisci non debes. Verumtamen hanc negationem tuam, quam sine ulla necessitate assumpsisti ad injuriam meam pertinere non ducam, nec pro crimine reputabo, neq; pro hac sola negatione tua me a communione tua separabo, sequens capitulum Africani concilii, quod tu detruncatum, & a suo sensu expositum mihi scripsisti, ultimam ejus particulam ad tuum sensum inflectendo, scripto tuo mihi directo imponere, quia nec pro crimine ducendũ puto, si clerico ordinando usque ad ordinationem consensisti in ecclesia in qua ordinandus erat laborare, donec ad ordinandum perveniret, & si dignus

Isai. 34. Rom. 10. & 23. Sap. 1. Prov. 3. Sap. 1. Matth. 15. Prov. 19. Ierem. 9.

dignus atq; idoneus inventus foret ordinaretur, quia nec sanctus Innocentius, sicut tibi præscripsi pro criminere putavit episcopo, qui presbyteris quibusdam consensit in sua parochia ecclesias diutius retinere, qui communionem illius eatenus non poterant promereri, sed statuit, ut quibus easdem ecclesias retinere diu in parochia sua consenserat, suam eis communionem nullatenus denegaret. Integritas autem ipsius capituli Africani concilii, cujus partem ultimam tuo scripto inseruisti, ista est; *Item placuit ut si quando episcopus dicit aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, non putet ad injuriam suam episcopus pertinere quod illi soli non creditur. Et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit negantı nolle communicare quamdiu excommunicato non communicaverit suus episcopus, eidem episcopo ab aliis non communicetur episcopis, ut magis caveat episcopus ne dicat in quemquam quod aliis documentis convincere non potest.* Hæc documenta quæ tibi & prius, & nunc scribo qualiter didici & præcedenti, & hac subsequenti lectione potes cognoscere, ad quæ confirmanda, & ad te convincendum nullos testes producam, quia non debeo, nec de hac re secretam confessionem tuam, quam non accepi promere volo, cum scriptura dicat ei, *qui revelat arcana, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commisceariss.* Quod ita exponunt doctores catholici. Ne commiscearis ejus amicitiis qui prioris amici secreta denudat, sed hunc velut perfidum cave. Ostendere autem & monere te debeo, ut secundum leges & regulas inde quod justum est exequaris. De eo vero quod negas per multas ambages non verisimiles, quibus mihi & longum & inutile respondere videtur, te non consensisse, ut ipse clericus eandem teneret ecclesiã, si in contumacia & negatione tua perseverare decreveris, habeas illum consciẽtiæ & negationis tuæ judicem, quem habebis & testem. Et quoniã mihi scripsisti quod inde causam quam nescis investigare & mihi remandare debeas, timeo pro te ne sicut jam fecisti, ut victor in contentione videreris, quãdo contra sacram auctoritatem cuidam decreto pernicioso, ut dicitur, subscripsisti, & clericos ac presbyteros parochiæ tuę subscribere fecisti, te de causa hujus ecclesiæ in aliquo naufrages, & alios tecũ inregulariter colligans ut evincas, in naufragiũ ducas. Vnde obtestor & moneo te per sanctam & inseparabilem unius divinitatis Trinitatem, & per Christum Iesum redemptorem nostrum, & per gratiam Spiritus sancti, qui maxime in ordinationibus operatur, quem per impositionem manuum mearum accepisti; & per gloriam sanctæ Dei genitricis, & semper virginis Mariæ, ac per electos Dei angelos, & per beati Remigii merita, & metropolitanam auctoritatem eidem prædecessori meo, & in ejus successione divinitus mihi conlatam, ut contra leges quas catholica & apostolica ecclesia ex antiquo servandas suscepit, contraque sacros sanctorum conciliorum canones & decreta sedis Romanæ pontificum de sacris ordinibus, & canonum promulgata disciplinis de causa ecclesiæ ipsius non facias, sed sine ullo præjudicio, quantum Deus tibi scire & posse dederit, quod juste & rationabiliter videris exequaris, & non negligas vel parvipendas rogo hanc obtestationem justitia & ratione atque auctoritate plenam, quia si potui propter ministerium mihi conlatum exorare Deum per humilitatem ut tu per impositionem manuum mearum fieres ordinatus episcopus; possum & debeo eodem ministerio te obtestari per auctoritatem ut facias quod facere debet episcopus, sicut & Paulus obtestatus est Timotheũ a se ordinatum episcopum, *ut non declinans in aliam partem, sine præjudicio servaret mandatum.* Et scias certissime quoniam si secus egeris, Deo annuente, & vita comite opportuno tempore hoc non sine regulari discussione dimittam, non mei, quod absit, causa, sed sacrarum regularum contemptu. De eo quod in eodem tuo insulso scripto apposuisti; Item canon dicit; *Qui unum crimen probare non poterit ad alia admitti non debet*, tibi rescribo, nescis quid dicis; plenus indignatione & contumacia non potes oculis mentis videre quod verbis debeas promere, vel quod debeas reticere; si sequereris beatum David, dominum deprecareris ut *poneret custodiam ori tuo, & ostium circumstantiæ labiis tuis.* Canon dicit; Quotienscumque clericis multa crimina ab accusatoribus objiciuntur, & unum ex ipsis de quo prius egerit probare non valuerit, ad cætera jam non admittatur; dic quis est ille accusator; dic apud quem te accusator accusat; dic in quo regulari judicio te accusat; dic de quibus criminibus te accusator accusat; dic de quo crimine accusator egit, quod probare non valuit, ut ad cetera jam non admittatur: quotiescumque enim te metropolitana auctoritate monuero, cui per sacros canones commissa est sollicitudo totius provinciæ de his pro quibus ad me de tua parochia qui negotia videntur habere concurrunt, semper accusator tuus existam? & cum longius a te separatus corpore fuero, & verbis vel literis te monuero, pro accusatore tuo de criminibus in judicio regulari tenebor? Regulæ namque dicunt apud quem & qualiter accusandus episcopus debeat accusari, & ubi, & qualiter, vel a quibus debeat judicari; & quotiens tibi ostendero per sanctarum scripturarum tramitem, & sacrarum regularum auctoritatem in quibus excedis, semper te a me inregulariter, scilicet absque regulari videlicet synodali judicio, judicatum causaberis: Dominus enim dicit in euangelio; *Audistis quia dictum est antiquis, non occides; qui autem occiderit reus erit judicio: ego autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit judicio*, &c. Et sacri canones sæpenumero dicunt; Si quis præter hæc fecerit, quasi contra magnum concilium se efferens, ipse de clericatus honore periclitabitur. Et decreta sanctæ sedis Romanæ pontificum hoc sensu dicunt; Si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum. Et ut tibi ostendatur in quibus contra hæc agis, sustinere non potes, sed semper te irregulariter judicatum quereris, & laboras quærendo nodum in scirpo, & unde tuam sapientiam jactitas, inde magis stultitiam monstras, cum dicat apostolus; *Si quis vult inter vos sapiens fieri, stultus fiat ut sit sapiens.* Et Salomon dicit; *Qui impatiens est exaltat stultitiam suam, & qui increpationes odit morietur*, &, *Non amat pestilens eum qui se corripit, nec cum sapientibus graditur*, &, *Filius sapiens doctrina patris; qui autem inlusor est, non audit cum arguitur*; &, *Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientum commorabitur. Qui abjecit disciplinam, despicit animam suam; qui autem adquiescit increpationibus, possessor est cordis*; &; *Qui meditatur discordias, diligit rixas, & qui provo-*

Prov. 11. 1. Tim. 5. Psal. 140. Matth. 5. 1 Cor. 3. Prov. 14. Prov. 15. Prov. 13. Prov. 15. Prov. 30.

Prov. 17. *provocat iras, producit discordias*; &, *Qui exaltat os suum, quærit ruinam*; &, *Non recipit stultus* Prov. 18. *verba prudentiæ, nisi ea dixeris quæ versantur in corde ejus*; &, *Vidisti hominem sapientem sibi videri,* Prov. 26. *magis illo spem habebit stultus*; &, *Expedit magis* Prov. 17. *ursæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo sibi confidenti in stultitia sua*; &, *Stultus irridet disciplinam* Prov. 15. *patris sui, qui autem custodit increpationes astutior fiet.* Deinde post plurimum, non solum inutilia, sed & fatua adhuc pervenisti ut diceres; quia capitulum quod contra te scripsi de primo libro capitulorum synodalium pro te faceret, ut sine auctoritate, vel consensu episcoporum presbyteri in quibuslibet ecclesiis non constituantur, nec expellantur. Et quod conjunctim in eodem habetur capitulo, & tibi scripsi, propter quod & præcedentia, ut integrum illud monstrarent capitulum memorari noluisti; scilicet si laici clericos probabilis vitæ & doctrinæ episcopis consecrandos, suisque in ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet ratione eos rejiciant. Dic quis sine auctoritate, vel tuo consensu in Follanæbrayo constituit? Ego, ut prædixi, Sigeberto clericum nostrum concessi, ut tibi illum ad ordinandum offerret, & si illum ordinare velles, ego illi libertatem ecclesiasticam facerem. Quomodo ergo sine tua auctoritate Sigebertus ibi presbyterum constituit? & ubi est ille presbyter? & Deo gratias quia sicut in subsequenti capitulo regio tuo scripto inserto dixisti, non adhuc habes illam potestatem de Sigeberto, ut bannum regium illum revvadiare cogas, ut per fidejussores ad palatium regium venire facias; quia nec tuus est parochianus, nec de tuo missatico divino, vel humano, nec in ipsa ecclesia presbyterum contra auctoritatem episcopalem constituit; sed forte impletur in te quod scriptum est; *abominatio do-* Prov. 16. *mini est omnis arrogans, etiamsi manu ad manum fuerit non erit innocens*, quia si cessat a perversitate quam explere non potest in operatione, non vacat a malitiosa voluntate quam desiderat si posset explere in opere. Deinde ad me redis rodendum, dicens: *Perquiro cur a tanto tempore de sua, quin mei clerici irregulari ordinatione non requisistis.* Hus, respondeo tibi, certe quia antea illum a te ordinatum non audivi, nisi postquam ipsi homines de præfata villa se ad me reclamaverunt: nec in voluntate umquam habui ut de inlicita ordinatione a te facta te umquam vel usquam impeterem. Denique dicis; *prius erat modus ordinationis cognoscendus; & sic aut ordinator aut ordinatus jure judicandus, aut utrique canonico percellendi cauterio.* Dic frater, Quis te judicavit? & in quo regulari judicio inde es judicatus, vel compellatus: sed non mirum est quod agis, facis enim ut soles quod diligis. Dicit scri- Osee 10. ptura; *Ephraim vitula docta diligere trituram.* Et Osee 7. item; *Ephraim panis subcinericius qui numquam reversatur.* Deinde dicis: *Ergo capitulum quod ex Augustorum nostrorum libro quasi contra me quod agit pro me detruncatum posuistis, integrum resumite*, non est verum; Detruncatum illud capitulum regium tibi non misi: non enim ille clericus meus, aut tuus, vel alicujus est liberi hominis servus; & ideo quod capitulum illud de servis quorumlibet dicit, non posui, quia ad istum clericum non pertinebat. Quia vero mihi & non tibi commissæ ecclesiæ servus est, quod de ecclesiasticis servis illud capitulum dicit, hoc tibi scripsi, quia & hoc ad causam istius clerici pertinere cognovi. Et post ista persequeris; *Hujus autem* *capituli tenore perspecto, responsum de ordinatione clerici vestri meum, si a me facta est tempore & loco cum congruo tunc canonico expectate, & interea de mea inregulari ordinatione judicare desistite; quoniam accusator simul & judex non eritis. Et post capitulum canonum de scientia hujus clerici conditionis, & de transgressione per ordinationem inhibitam patet quid decerneretur, quæ prius si placet opponenda est, & aut confesso, aut convicto inculcandum erit judicium.* *Quod jam licet de me non convicto, nec confesso absque ulla synodo, sine ulla hujusmodi interrogatione aut requisitione, aut præsenti interpellatione officium accusatoris simul & judicis, tam de absente, quam absenti scripto vobis judicantes exercueritis, ita pronunciando. Quia vero ipsum clericum contra regulas ordinasti, sacræ regulæ demonstrant dicentes.* Et tunc ponis capitulum beati Leonis quod tibi scripsi; in cujus fine solito more tuam ostentas scientiam, de qua ostentata scientia tua, quia non est utilis vel necessaria loqui nil curo; quia sicut de chamæleonte legimus, qui quemcumque colorem viderit, in eum convertitur, ita tu saliendo sēper tuis ipsis dictis contraria vadis. Quandoquidem vero quia accusator simul & judex esse non possum, quandoquidem quia te absentem judico, interdum ut personam accusatoris induam, & tunc te accusem. Aliquando quod sine synodo te judico, & aliquando quod sine synodo te judicare non possum; & quia nec intelligis nec intellexisti admittendos ad ordines sacros servituti obnoxios. Et multis modis hac illac vadis fluctuando sicut arundo a vento agitata, videlicet animo fluctuante, quia nullius gravitatis pondere es stabilitus. Dicis etiam me exponere capitulum Leonis sicut volo, sed non sicut tu, hoc promis, sed sicut se res habet verum dicis: sic enim illum expono ut volo, quia sic illum expono ut debeo, quia sic illum intelligo sicut illi eum intellexerunt, qui in capitulis synodalibus de ecclesiarum servis, ut tibi scripsi, & mihi rescripsisti decreverunt; & sicut in ipsa manumissione servi ecclesiastici demonstratur; non enim sacri canones manumissionem fieri in ecclesia de natura liberis ab imperatoribus petierunt, nec quilibet natura liberi per manumissionem fiunt cives Romani, sed servi vel ecclesiastici, vel regii, vel quorumlibet liberorum hominum. Et ideo sanctus Leo in capitulo sui decreti ex canonibus promulgato constituit, ut alicui conditioni obligatus non ordinetur, nisi forte eorum petitio aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. Quamdiu enim fuero Rhemorum episcopus, in servis hujus ecclesiæ mihi potestatem debitam vindicabo, & sine libertate ecclesiastica per me sibi data quisquam eorum ordinari non debet. Vnde breviter tibi dico quod dominus ad Iudæos dixit: *Non ego accuso vos, sed Moyses* Ioan. 5. *in quem speratis ipse vos accusat*, scilicet lex contra quam agitis. Et item dominus dicit: *Ego non* Ioan 8. *judico quemquam, est qui quærat & judicet.* Videlicet quia si ordinasti contra decreta Leonis ipsum clericum, non ego peccator in terra, sed ille sanctus de cælo te inde per suum decretum judicat; & si confiteri vis a te illum inregulariter ordinatum, sicut nec de aliis, ita nec de isto tuam quæro, vel desidero damnationem, vel quemcumque ante oculos humanos ruborem. Si autem negas illum te ordinasse, sicut jam præmisi, habeas illum conscientiæ, ac negationis tuæ judicem, quem habebis & testem. Ceterum sacri canones

canones dicunt ut episcopus sine concilio clericorum suorum clericos non ordinet, ita ut civium conhibentiam, & testimonium quærat: & secundum sacros canones & decreta sedis Romanæ pontificum mea interest, ut si ratio postulaverit me compellente ad delectorum de ordinatione ipsius clerici quam denegas, accedas judicium, & quicquid veritate cognita, mediantibus sacrosanctis euangeliis per eos tam clericos quam cives, quorum consensu, & in quorum præsentia ordinationes juberis facere, inventum fuerit, hoc statuatur. Sed si æquissimum judicem Deum, cui de omnibus factis, & judiciis nostris sumus reddituri rationem timueris, hoc agere, nulla erit necessitas. Neque ego hanc, vel aliam quamcumque causam volo exaggerare, quia de quibuscumque scandalum sine peccato propriæ conscientiæ vitare potero, nemini scandalum inferre volo. Si autem ipse clericus, quod non opto, nec quæro, se in comprovinciali synodo reclamaverit, aut de ordinatione a te in eum exhibita, aut de quocumque præjudicio, quia sacri canones dicunt, præmissa sententia de presbyteris & diaconibus, ut reliquorum clericorum causas etiam solus episcopus loci agnoscat & finiat. Et si presbyteri, diaconi, vel ceteri inferioris gradus clerici in causis quas habuerint, de judiciis episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos, cum consensu sui episcopi audiant, & inter eos diffiniant adhibiti ab eis episcopi. Quod etsi ab eis provocandum putaverint ad primates suarum provinciarum, sicut & de episcopis sæpe constitutum est provocent: & omnes qui se læsos existimant adsint conciliis, & synodi experiantur examen; & plura quæ hinc canones dicunt, & mihi longum est scribere. Quicquid confratrum & coepiscoporum nostrorum consensu atque judicio invenerimus salva pace, & caritate inde secundum sacram auctoritatem exequi procurabimus. De eo quod dicis, cum per singula de ceteris omnibus; tunc de receptione Gallicanorum canonum pleniter respondebis, tibi rescribo, quia dominus qui in se credentibus promisit; *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud;* &, *Ego dabo vobis sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri,* & etiam brutos asinæ ruditus in humanas formavit loquelas, & siccam rupem fundere jussit aquas: & mihi dare poterit quæ tibi respondeam. Plurimis vero a te præmissis, & a me ut inutilibus pretermissis, in quibus quandoquidē est negatio, quandoquidem quod negaveras demonstratio continetur, adhoc pervenisti ut diceres me obligare volens de sententiis apostolicæ sedis tibi a me literis præcedentibus scriptis. *Ecce in mala suasione delictum, & in mala consensione peccatum depromitur; & sicut vos sententiis quod mihi male suasum est, & a me male est sensum pariter vos consentire dignemini, dicentes quæ jam præmisi, ut scribam vobis si eum ordinare volo secundum morem, & vos illi libertatem ecclesiasticam dabatis, quem taliter ad gradus ecclesiasticos pervenisse divulgatis.* Vnde tibi quod Salomon dicit scribo; *Qui erudit derisorem, ipse sibi facit injuriam.* Non bene intelligis, quia non bene vis quod tibi bene & recte scripsi, scilicet ut si cujuscumque suasione, vel quacumque subreptione in hoc excessisti, & alias ipsum clericum utilem in ecclesiastico ministerio comprobaveris, quod defuit & tibi, & illi in ordinatione sua, & ad me pertinebat, ego supplerem. Lege decreta sedis Romanæ pontificum a beato Siricio, & deinceps, & invenies quomodo plures irregulariter ordinati per medicinam ecclesiasticam fuere sanati, supplente auctoritate in processu quod defuerat in ordinationis initio. Cogunt, inquit B. Augustinus, multas invenire medicinas multorum experimenta morborū. Deinde volens ostendere quod tui odio, & Sigeberti gratia, hæc de præfato clerico scripserim, nugas tibi noxias, & nænias bene volenti & scienti non ridendas, sed dolendas componis. Cum Sigeberto quantum ex ipso & pro ipso est cura non est ut numquā in illa ecclesia sit presbyter ordinatus; quia nullam inde necessitatem habet: & si fuerit ibi presbyter ordinatus, nullum lucrum inde terrenum habebit. Et si in ipsa ecclesia presbyter non fuerit ordinatus, nullum detrimentum vel incommodum spirituale, aut temporale inde habebit: sed & mihi nulla alia inde est cura, nisi ut leges ecclesiasticæ pro tua insolentia inde suum vigorem non perdant; & homines exinde commoditatem, quam ipsi & sui antecessores a longo tempore habuerunt, amittant, & tu in hoc Deum offendas. Deinde minas præfato intentas clerico, cui si præjudicium intuleris, est justus judex qui inter te & illum judicabit: & si ad synodum venerit, quod nostrum erit, ut prædixi, exequi procurabimus. Quod autem de missis meis ad synodum tuam mittendis subjungis, non missorum meorum ad synodum tuam describis officium. Ego enim per me, vel per vicarios meos debeo retractare secundum sacros canones acta tuæ synodi, si secus inde ad me quoddam pervenerit, & non ideo ad tuam synodum meos missos dirigere ut servum ecclesiæ nostræ in nulla rebellione stantem servituti obnoxium comprobent. Licet enim satis insipiens, scio qualiter, & ubi servus ecclesiasticus rebellans debet conquiri, & alibi oportet me de professione suæ servitutis requirere quam in tua provincialis episcopi synodo. Tandem quod scripsisti. ut, o utinam tibi servarem episcopo, carcerali sicut scio custodiæ tradito, ne inferrem tibi & parochiæ tuæ, contra apostolicorum omnium decreta, etiam ab apostolica sede vocato, & eam appellanti, præjudicium, & non exigerem a te responsum usque ad synodalem saltim conventum; & de sententiis apostolicæ sedis pontificum in eodem tuo scripto congestis, alterius temporis, & prolixiorem quam hæc sustineat epistola poscit responsionem. In clausula vero istius epistolæ verba beati Gregorii ad quemdam subjectum episcopum directa ponere dignum duxi; quia in tuis scriptis ad me directis contraria his suis monitionibus sæpe inveni, ut de cetero monitus per meam exiguitatem a B. Gregorio talia in tuis scriptis ad me, vel ad alios scientiam & auctoritatem habentes dirigendis ponere caveas. Primum, inquit, hoc me contristat, quia mihi fraternitas tua duplici corde scribit, & alia blandimenta in epistolis suis exhibet, alia in lingua sua sæculariter ostentat. Deinde grave mihi est, quod irrisiones illas, quas habere notarii adhuc pueri solent, usque hodie frater meus in lingua sua retinet, mordenter loquitur, & quasi de tali studio lætatur, amicis præsentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Et vitium describens superbiæ dicit; Quisquis, inquiens, ejus in se tyrannidem captiva mente susceperit, hoc primum damnum patitur, quod clauso cordis oculo judicii æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab aliis vel bene geruntur displicent, & sola ei quæ ipse vel prave egerit, placent,

Isa.80. ...c.21. Prov.9.

placent, semper aliena opera despicit, semper miratur quod facit; quia & quidquid egerit, egisse se singulariter credit, atque in eo quod exhibet per gloriæ cupiditatem, sibimet ipsi per cogitationem favet; nec considerat quod alter boni amplius quam ipse, sed quod boni ipse amplius quam alter habeat: neque enim pensat, quæ bona spiritus alter acceperit, ut ipsi desint, sed quæ bona ipsi, & quæ mala sint alteri. Et cum se in cunctis transcendere ceteros æstimat, per lata cogitationum spatia secum deambulans, laudes suas tacitus clamat; nonnunquam vero ad tantam elationem mens ducitur, ut in eo quod tumet, etiam per ostentationem locutionis effrenetur: & tanto facilius ruina sequitur, quanto apud se quisque impudentius exaltatur: hinc enim scriptum est; *Ante ruinam exaltabitur cor.* (Prov. 18.) Et sanctus Gregorius Nazianzenus Iuliani morem, quem in tuis literis invenio describens dicit; Consensus & negatio simul, ratio nulla ratione subsistens; interrogatio inordinata, atque responsio nulla convenientia sibi conveniens erat. Post hæc autem omnia & me, & te in mente continue habere moneo quod dominus dicit; *Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem, & quietum & trementem sermones meos*, (Isai. 66.) quia sicut scriptum est. *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus sine intellectu, & non habitabit in corpore subdito peccatis.* (Sap. 1.) Et; *Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit; vultus autem domini super facientes* perseveranter *mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Data v. Idus Maii præsentis 3. indictionis.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Hoc loco subjungitur in MS. codice opusculum LV. capitulorum adversus eumdem Hincmarum Laudunensem, quod in R. P. Iac. Sirmondi editione habetur tomo II. pag. 377. & sequentibus: eo finito sequitur in eodem codice 1486. MS. Palatino bibliothecæ Vaticanæ, ut in paginis sequentibus.

NARRATIO.

EORUM QUÆ POST DATA LV. CAPIT. PERACTA SUNT AB UTROQUE HINCMARO.

HÆc LV. capitula proxime præcedentia cum præfatione sua, & metricis titulationibus Hincmarus Rhemorum archepiscopus Hincmaro Laudunensi episcopo coram episcopis decem provinciarum in Attiniaco villa regia Rhemensis parochiæ dedit dicens illi; *Frater Hincmare, quando proxime apud Gundulfi villam in obsequio domini nostri regis cum plurimis archiepiscopis & episcopis ceterisque ipsius fidelibus fuimus, tu mihi mandasti per bonæ memoriæ dominum Vvanilonem archiepiscopum quæ tibi placuerunt, sicut domnus Adventius episcopus audivit, & ad plurimorum perduxisti notitiam, & misisti mihi per eumdem venerabilem archiepiscopum quaterniones quos habeo, continentes quasdam compilationes de epistolis pontificum apostolicæ sedis. Unde ter tibi breviter pro tempore, & verbis, & scriptis respondi, latius responsurus. De quibus etiam in his quaternionibus tibi respondeo. Sed & de quibusdam aliter quam episcopali gravitati conveniret a te actis, paterna te dilectione corripio, & ut talia de cetero caveas moneo. De aliis quoque quæ ex tua persona ad me pervenerunt tuam fraternitatem commoneo, ut si vera sunt, illa corrigere studeas, & si vera non sunt, sollicite caveas.* Isdem autem Hincmarus Laudunensis episcopus respondit quod & ipse haberet scripta quæ Hincmaro Rhemensi episcopo in synodo vellet porrigere, sicut & fecit de quadam ecclesia cujusdam villæ ex potestate sanctæ Mariæ, & sancti Remigii Rhemensis ecclesiæ in Laudunensi parochia sita. De qua duas epistolas ad eum Hincmarus Rhemorum episcopus miserat, quæ sunt præpositæ commemoratis LV. capitulis. Sed & quaterniunculos compilationes de præfatis apostolicæ sedis pontificum epistolis continentes, quibus ipse subscripserat & subscribi a clericis Laudunensis ecclesiæ & parochianis presbyteris fecerat adversus illa scripta, quæ Hincmarus Rhemorum episcopus eidem Hincmaro Laudunensi episcopo, & parochiæ Laudunensi direxit, pro dissolvenda contra sacras regulas ab eo excommunicatione, causa injuriarum suarum exitiabiliter intentata, sæpe fatus Laudunensis episcopus porrexit in synodo. Quæ utraque scripta in synodo ab Hincmaro Laudunensi episcopo data, sicut veritate & auctoritate; ita nihilominus justitia, & ratione carent. Quapropter Hincmarus Rhemorum episcopus venerandis archiepiscopis & episcopis, ac honorandis fratribus in conventu hoc sacro residentibus.

Quia rheumatismo validissime impeditus, sicut ipsa mea vexatio vestro dat intellectum auditui, ea quæ mihi sunt in animo loqui, ut volo in aures vestras non valeo, hanc recitandam vobis schedulam porrigo, non accusando fratrem, & coepiscopum nostrum Hincmarum; sed consilium a vobis quærendo, qualiter si inventus fuerit castigandus a vestra unanimitatis fraternitate ita corripiatur, ut quod per me, sicut optaveram, apud illum obtinere non valeam, per sanctitatem, ac sapientiam vestram dominus, qui "*unanimes facit habitare in domo, & mihi & illi concedat, quatenus inter nos, & in nobis illæsa caritas maneat.* (Psal. 67. " unius moris)

Transacto jam anno in præsentia clericorum, & comministrorum metropolis Rhemensis ecclesiæ datis mihi petitionibus, quas præ manibus habeo, reclamatio ad me venit ex parte domini nostri regis Karoli ac clericorum Laudunensis ecclesiæ, quia isdem frater & coepiscopus noster Hincmarus causa injuriarum suarum omnes presbyteros ecclesiæ, ac sibi commissæ parochiæ sermone contestatorio excõmunicaverit, ut nemo in ea sacerdotale officium ageret, non parvuli qui sæpe discrimine mortis periclitantur, baptizarentur, nulli obeunti pœnitentia, vel reconciliatio, seu viatici muneris gratia tribueretur, nulli mortuo sepulturæ humanitas, vel obsequium largiretur. Quæ audiens exhorrui fateor tantæ impietatis immanitatem, & contra euangelicam veritatem, contraque apostolicam, & sacrorum canonum ac regularum ecclesiasticarum constitutionem, novam & antea inauditam præsumptionem. Pro loci ergo mei officio, quantum ex me fuit, anticipare satagens, ne quacumque dilatione, hujus præsumptionis occasione, imminens animarum periculum in eadem parochia proveniret, accito notario, euangelicas & apostolicas sententias, sacrorumque canonum, & apostolicæ sedis ex his causis definitiones in unum collectas præfato fratri nostro, & domno regi, ac clericis Laudunensis ecclesiæ per comministros nostros dirigere maturavi. Prædicto

Prædicto ſcilicet fratri noſtro, ut inſpectis eiſdem ſacratiſſimis diffinitionibus obedientiam dependens, ſancto Spiritui, quo prolatæ ſunt, quod male ligaverat, diſſolvere quantocius procuraret, jubente Domino: *Diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti ſunt, liberos, & omne onus diſrumpe.* Domno autem regi, qui in eadem parochia morabatur, & clericis Laudunenſis eccleſiæ, ut ſive iſdem frater noſter Divinis eloquiis ac diffinitionibus obediret, ſive obedire juxta quod ejus mores mihi experti erant, magis credebam reſultare, * diligeret: ipſi præcepto Dei, & ſacrorum canonum, atque apoſtolicæ ſedis autoritate, ſuum ac animarum ingruens periculum in eadem parochia, abſque ulla retractatione vel hæſitatione, amovere ſtuderent. Sed iſdem frater noſter, ut mente perceperam, in contumacia ſua perſiſtens, obedire ſacris diffinitionibus ſibi directis, modis omnibus recuſavit: & ideo in pertinacia ſua ex tunc & uſque nunc manſit: ut quinquies iam inde a me verbis & litteris conventus atque commonitus, non ſolum perpere admiſſa non correxerit, verum nec ullam ſatiſfactionem inde privilegio metropolitano exhibuit. Quapropter peto, ut hæc quæ illi ſcriptis direxi, coram vobis recitari faciatis; & ſi ſecundum tramitem ſanctarum ſcripturarum, traditionemque majorum, hæc nobis tenenda & ſequenda ſunt, dicite, & illum ad his nobiſcum obediendum provocate: & ſi ego humaniter a fide, quod abſit, catholica, & Scripturarum autoritate, atque ſacrorum canonum, & apoſtolicæ ſedis diffinitionibus, quæ eodem ſpiritu quo & ſacræ ſcripturæ ſunt conditæ (Vnde & ſanctus papa Hilarus dicit, *quia non minus in ſanctarum traditionum delinquitur ſanctiones, quam in ipſius Domini injuriam proſilitur*) in aliquo exorbitavi: humiliter obſecro, mihi oſtendite; & libentiſſime Divinis ſcripturis, & ſacris diffinitionibus parere, & de cætero, quæ tenenda & ſequenda ſecundum normam atque doctrinam catholicæ atq; apoſtolicæ eccleſiæ oſtenderitis, tenere & ſequi curabo.

Iſai. 58.

* Cor. negligeret.

Ad cujus petitionem in ſynodo coram eodem Hincmaro Laudunenſi epiſcopo relecta ſunt ſcripta, quæ Hincmarus Remenſis epiſcopus pro diſſolvenda præfata inregulari excommunicatione Hincmaro Laudunenſi epiſcopo, & præfatæ parochiæ ſcripſerat: & ab omnibus epiſcopis conclamatum eſt, illa ex evangelica veritate, & apoſtolica atque canonica autoritate, ſecundum ſanctarum ſcripturarum tramitem, traditionemque apoſtolicæ ſedis, atque catholicorum majorum noſtrorum prolata, tenenda atque ſequenda; & quiſquis ab eis contumaciter atque pertinaciter deviare præſumeret, ab unanimitate catholicæ eccleſiæ ſe abſque ulla dubitatione ipſe præcideret; & ob id inter ſchiſmaticos computari deberet: quia ut ſanctus Hilarus papa in decretis ſuis dicit, *Non minus in ſacrarum traditionum delinquitur ſanctiones, quam in ipſius Domini iniuriam proſilitur.* In quam ſententiam Hincmarus epiſcopus Laudunenſis offendit, qui ſacris regulis, ſicut in privatis capitulis invenitur, obviare præſumpſit.

Quibus vigilantiori ſenſu conſideratis, præfatus Laudunenſis epiſcopus, quorundam epiſcoporum familiarium ſuorum conſilio uſus; quoniam & a domino rege contra apoſtolicum decretum, (quo præcipitur: *Subjecti eſtote omni creaturæ propter Dominum, ſive regi, quaſi præcellenti*) egiſſe impetebatur; & a metropolitano ſuo de injuria inobedientiæ contra metropolitanum privilegium arguebatur: nullo cogente libellum profeſſionis domno regi, & Hincmaro metropolitano ſuo, in in ſynodo de inobedientia ſua porrigere ac ſubſcribere deliberavit, oſtendentibus ſibi quibuſdam epiſcopis eccleſiaſticam & apoſtolicæ ſedis traditionem. Vnde ſanctus Hilarius in epiſtola de ſynodis, quam de exilio ad Gallicanos miſit epiſcopos: Vbi, inquiens, ſenſus conſcientiæ periclitatur, illic littera poſtulatur: nec ſane ſubſcribi impedit, quod ſalutare eſt confiteri. Et ſicut ſanctus Leo in decretis ſuis ad Anaſtaſium de Attico loquens, a contrario monſtrat: Neceſſe eſt ut obligetur ſcripto, qui obedientiam ſuam ipſo jam voluntario non probat officio. Et in epiſtola ad Thedoſium Auguſtum: Sinceram communis fidei profeſſionem, abſolutiſſima ſubſcriptione, coram omni clero & uniuerſa plebe, declaret, apoſtolicæ ſedi, & univerſis Domini ſacerdotibus, atque eccleſiis publicandam. Et in epiſtola ad Pulcheriam Auguſtam: Quoſdam, inquit, epiſcopos, de his qui rebus impiis videntur præbuiſſe conſenſum, & reconciliationem poſcere, & catholicorum communionem deſiderare: tam noſtrorum, quam fratris & coepiſcopi mei Anatolii, cui teſtimonium ferre dignamini, revelatione cognovimus. Quorum deſideriis ſic præbemus effectum, ut correctis, & quæ male ſunt facta, propria ſubſcriptione damnantibus, participata noſtrorum quos miſimus cura cum ſupradicto epiſcopo, pacis gratia tribuatur: quia devotionis utrumque eſt Chriſtianæ, ut & pertinaces veritas juſta coerceat, & converſos caritas non repellat. Et item ad Pulcheriam Auguſtam: Siquidem pene omnes qui in conſenſum præſidentium in illo Epheſino non judicio, ſed latrocinio, aut traducti fuerant, aut coacti, reſcindendo quod ſtatuerant, & condemnando quod ſubſcripſerant, perpetuam culpæ abolitionem, & apoſtolicæ pacis gratiam ſint adepti. Et in epiſtola ad Septimum epiſcopum: Saluberrimum eſt, inquit, & ſpiritualis diſciplinæ utilitate pleniſſimum, ut ſive presbyteri, ſive diaconi, vel cujuslibet ordinis clerici, qui ſe correctos videri volunt, errorem ſuum, & ipſos erroris autores, damnari a ſe ſine ambiguitate fateantur: ut ſenſibus pravis & dudum peremptis nulla ſperandi ſuperſit occaſio, nec ullum membrum eccleſiæ, talium poſſit ſocietate violari, cum per omnia illis profeſſio propria cœperit obviare. Et in profeſſione redeuntium ad unanimitatem catholicæ eccleſiæ ex regeſto beati Gregorii inter cætera ſcriptum habetur: Poſtquam ego civitatis illius ille epiſcopus, comperto diviſionis laqueo quo tenebatur, diutina mecum deliberatione pertractans, prona & ſpontanea voluntate ad unitatem ſedis apoſtolicæ, Divina gratia duce, reverſus ſum: ne non pura mente, ſed ſimulate reverſus exiſtimer: Spondeo ſub ordinis mei caſu, & anathematis obligatione, atque promitto tibi, & per te ſancto Petro apoſtolorum principi, atque ejus vicario beatiſſimo Gregorio, vel ſucceſſoribus ſuis, me nunquam quorumlibet ſuaſionibus, vel quocunq; alio modo, ad ſchiſma, de quo, Redemptoris noſtri miſericordia, ereptus ſum,

1. Pet. 2.

" sum, reversurū, sed semper me in unitate sanctæ " ecclesiæ catholicæ, & communione Romani pon- " tificis per omnia permanere. Et reliqua. Et in epistola ad Theoctistam patritiam: Si qui sunt " qui dicunt, quia compulsus quispiam ex neces- " sitate si anathematizaverit, anathematis vin- " culo non tenetur: ipsi sibi testes sunt, quia Chri- " stiani non sunt, quia ligamenta sanctæ ec- " clesiæ vanis se æstimant conatibus solvere; ac " per hoc nec absolutionem sanctæ ecclesiæ, " quam præstat fidelibus, veram putant, si " ligaturas ejus valere non æstimant. Contra " quos disputandum non est, quia per omnia de- " spiciendi & anathematizandi sunt; & unde se " fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis " veraciter ligantur. Et aliquanto superius. Et " quia si compulsi aliqui de quibus reprehende- " bantur, anathematizare se dicerent, anathe- " matis vinculo nullo modo teneri. Et si sunt qui " certissime talia sentiunt vel tenent: quia Chri- " stiani non sunt, dubium non est: eosque & ego, " & omnes catholici episcopi, atque universa ec- " clesia, anathematizamus, quia veritati contraria " sentiunt, & contraria loquuntur.

Qua traditione atque autoritate apostolicæ sedis jam dictus episcopus istiusmodi libellum porrexit in synodo. *Ego Hincmarus ecclesiæ Laudunensis episcopus, amodo & deinceps domno seniori meo Karolo regi sic fidelis & obediens secundum ministerium meum ero, sicut homo suo seniori, & episcopus per rectum suo regi esse debet, ac privilegio Hincmari metropolitani provinciæ Remorum ecclesiæ, secundum sacros canones, & decreta sedis apostolicæ ex sacris canonibus promulgata, pro scire & posse me obediturum profiteor*, &c.

Cui professioni atque subscriptioni subjuncta " est hæc quæ sequitur cedula: In præsentia dom- " ni regis Karoli, & episcoporum, quorum hic " sequuntur nomina, vel coram eorum qui defue- " runt vicariis ipsorum personas repræsentantibus, " in synodo apud Attiniacum habita in Remensi " parochia, Hincmarus Laudunensis episcopus " præmissam professionem fecit, & eidem sub- " scripsit, ac domno regi Karolo, & Hincmaro " archiepiscopo in manus dedit, anno incarnationis " Dominicæ DCCCLXX: regni vero ejusdem domni " Karoli XXX. VII. Kal. Iulii, tertiæ indictionis. Hæc sunt ipsorum episcoporum nomina, qui in eadem synodo fuerunt, & acta hæc sua consensione per se, vel per suos vicarios, firmaverunt.

Hincmarus Remorum archiepiscopus.
Remigius Lugdunensis archiepiscopus.
Hardvvicus Vesontionensis archiepiscopus.
VVlfadus Biturigensis archiepiscopus.
Frotarius Burdegalensis archiepiscopus.
Bertolfus Treviren. archiep. vicario suo.
Ex Remensi provincia Actardus Morin. episc.
Erpoinus Silvanectensis episcopus.
Hilmeradus Ambian. episc. vicario suo.
Hincmarus Laudunensis episcopus.
Odo Belvagensis episcopus..
Ragenelmus Tornacensis episcopus.
Iohannes Cameracensis episcopus.
VVillebertus Catalaunensis episcopus.
Hildebaldus Suessionensis episcopus.
De provincia Lugdunensi, Isaacus Lingon. ep.
Liudo Augustodunensis episcopus.
Gerbaldus Cavillon. episcopus.
De provincia Coloniæ, Franco Tungr. episc.
De provincia Senonum, Hildegarius Meld. ep.
Æneas Parisiacensis episcopus.
Otulfus Trecanensis episcopus.
De provincia Viennensi, Bernharius Gratianopolitanus episcopus.
De provincia Biturig. Rimbertus* Rond. ep.
De provincia Treverensi, Adventius Metensis episcopus vicario suo.
Arnolfus Tullensis episcopus vicario suo.
Berenhardus Viridunensis episcopus.
De provincia Rotomagensi, Seibardus Ebroicensis episcopus.
De presbyteris autem & abbatibus, Engelvvinus presbyter & abbas.
Ansegisus presbyter & abbas.
Sigemundus presbyter & abbas.
Carlomannns diaconus & abbas.

*Ruthenensis, seu Rodenensis.

In crastina autem isdem Hincmarus Laudunensis episcopus per Hardvvicū Vesuntionensem archiep. Hincmaro Remensi archiep. hujusmodi breviculum secrete ad profitendum sibi & subscribendum direxit. *Et ego Hincmarus Remorum archiep. tibi Hincmaro Laudunensis ecclesiæ coepiscopo tuum debitum sacris præcipientibus canonibus privilegium conservabo, & in quibuscumque ecclesiasticis negotiis indigueris, secundum sacras regulas debitum tibi jure adjutorium archiepiscopali autoritate adhibebo.* Sed quia stulte cōtra sacras regulas petiit, non obtinuit, nec postea per se aut per alium aliquem ut hanc insulsam petitionem obtinere posset, quamcumque commemorationem habuit: quia injustum atque irrationabile visum est, ut archiepiscopus a sacris canonibus nō exorbitans, excedenti episcopo suffraganeo, & a se ordinato, professionis ac subscriptionis libello satisfaceret. Sicut enim secundum Scripturam minor a majore benedicitur: ita prorsus minor a majore, & non major a minore judicatur, ligatur, vel solvitur, sicut & in decretis Gelasii demonstratur. Sed & in eo quod idem Hincmarus Laudunens. episc. in libello posuit, quem sibi ab Hincmaro episcopo Remorum profiteri ac subscribi poposcit, inter cætera dicens: *Tibi Hincmaro Laudun. ecclesiæ coepisc. tuum debitum sacris præcipientibus canonibus privilegium conservabo*, nescivit quid dixit. Quomodo, ut Hieronymus ait, privilegia singulorum communem legem facere non possunt, & sacri canones provincialibus episcopis & eorū ecclesiis vel sedibus privilegia, scilicet privatas leges vel jura privata, generaliter non dederunt; quia quod omnes generaliter habēt, jus speciale vel dignitatis lex privata esse nō valet, sed metropolitanis episcopis ac metropolitanis sedibus privilegia tribuerūt, decernentes ut antiqua consuetudo servetur Alexandrino episcopo, quatenus suorum omnium, scilicet quæ sunt in provincia suæ diœcesis, velut Innocentius ad Alexandrum episcopum Antiochenum ostendit, & Africanū concil. ad Celestinum papā exponit, habeat potestetem, quia & urbis Romæ episcopo parilis mos est: similiter & apud Antiochiam, cæterasque provincias, suis privilegia serventur ecclesiis. Hinc Leo, sicut & alii sanctæ sedis Romanæ pontifices, ex eisdem sacris canonibus ad Anastasium Thessal. episc. promulgavit: Secundum sanctorum patrum, inquiens, canones " spiritu Dei conditos, & totius mundi reveren- " tia consecratos, metropolitanos singularum " provinciarum episcopos jus traditæ sibi anti- " quitus dignitatis intemeratum habere de- " cernimus: quia etsi ordo generalis in " epi- "

Hebr. 7.

« episcopis: non tamen communis est dignitas omnibus, quomodo & inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut cæteris præemineret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio, & magna ordinatione prouisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, sicut & Antiochenum concilium decrevit dicens: Per singulas regiones episcopos convenit nosse, metropolitanum episcopum solicitudinem totius provinciæ gerere, propter quod ad metropolim omnes undique qui negotia videntur habere concurrunt: Vnde placuit, eum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum cæteros episcopos agere, secundum antiquam a patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad suam diœcesim pertinent, possessionesque subjectas: & reliqua. Quæ etiam & beatus Bonifacius ad Hilarium Narbonensem Episcopum ita explanat dicens: Convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes: nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, ut eadem prope verba proponamus, per unamquamque prouinciam jus metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subjectas, quod illi, quia aliter credendum non est, sancto Spiritu sibimet suggerente censuerunt. Et paulo post. Quod idcirco dicimus ut advertat caritas tua: adeo nos canonum præcepta servare, ut ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus metropolitani sui unaque provincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet. Et Leo ad Theodorum: Solicitudinis, inquit, tuæ, is ordo esse debuerat, ut cum metropolitano tuo de eo quod quærendum videbatur esse conferres, ac si id quod ignorabat dilectio tua etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis, quia in causis quæ ad generalem observantiam pertinent omnium domini sacerdotum, nihil sine primatibus oporteret impleri. De dignitate autem ac privilegiis sedium idem Leo ad maximum Antiochenum episcopum dicit: Etsi, inquiens, diversa nonnumquam sunt merita præsulum, tamen jura permanent sedium, quibus possint æmuli perturbationem aliquam fortasse inferre, non tamen possunt minuere dignitatem.

Antioch. can. 9.

Post hæc omnia Hincmarus Laudunensis episcopus, consueta levitate commotus, eo quod homines sui reclamaverunt quomodo illorum beneficia ab eis injuste tulisset. Vnde ad hanc rationem inter se, & eosdem accusatores suos diffiniendam, secundum sacros canones electos judices expetivit ac suscepit: & judicium quod expetiverat declinans, noctu aufugit, & Laudunum adiit, indeque hoc pittacium quod sequitur per Ermenoldum diaconum suum Hincmaro metropolitano episcopo misit.

« *Reverendissimo Remorum Archiepiscopo Hincmaro, sanctæ Laudunensis Ecclesiæ Hincmarus Deo miserante episcopus debitam in Christo devotionem.*

« Vos scitis quia ab universali sanctæ Romanæ ecclesiæ Papa patre quoque nostro & magistro Hadriano bis vocatus existo, & vos ipsi in quaternionibus mihi à vobis in Attiniaco palatio coram archiepiscopis & episcopis qui affuerunt datis, quod eandem sedem venire totidem vocatus detrectem me reprehendistis, si vitio scriptoris pro detrectem, quod est dissimulem vel differam detractem, quod valde detractem non abs re accipi potest inter exaratum non fuit. Vnde vos nunc pro amore Dei omnipotentis, & reverentia sancti Petri exposco, sicut & in eadem synodo in eodem Attiniaco a vobis conuocata, quod impetrare non valui expostulavi, ac jam etiam per integram efflagitavi annum, & præcipue in synodo apud Vermeriam palatium olim ab horno habita obsecrando declamavi; nunc quoque & obsecro, & item declamo, ut & hactenus egi, quo vestra archiepiscopali auctoritate apud Domini nostri gloriosissimi regis Karoli clementiam obtineatis, quatenus domini & universalis papæ Hadriani præceptis ac institutionibus ecclesiasticis, mihi, ut omnibus expedit, velut ei qui de omni ecclesia fas habet judicandi, liceat obedire, videlicet ut limina sanctorum apostolorum Petri & Pauli merear, ut devovi, & ab eodem insuper vocatus sum, penetrare. Alioquin me vobis abhinc, ut archiepiscopo coëpiscopus obtemperare debet, canonice sciatis obsequi non posse: quia, ut decernit beatus papa Gelasius, nesciunt quid loquuntur qui decretis sanctæ Romanæ sedis præsulum quasi canones opponunt, quibus contraire, contra canones est ipsos se erigere. Iste Gelasius papa venerabilis & sanctus omnes decretales epistolas venerabiliter sanxit suscipiendas, nec eas venerabiliter suscipit, licet ad tomum caput inclinet, qui eis non obedit, sed potius porro obvias manus inferens, quod sine periculo agi non potest, respuit, utpote qui de se iudicari non prospicit. Nam velimus nolimus, aut eis parebimus, aut eorum judicio percellemur, quorum neminem aliqui quique reprobare valemus. De archiepiscopis autem Remigio & Harduico quod mihi per Kutlandum diaconem mandastis, privilegio sanctæ Romanæ ecclesiæ non præjudicat: sed quod eis eadem sancta sedes de me voluit aut disposuit committere, commisit. Vos vero quod vestrum est agite, in Domino nostro Iesu Christo valete. Ego Hincmarus sanctæ Laudunensis ecclesiæ episcopus sponte subscripsi.

Mendosum hic aliquid.

Sed quia Hincmarus archiepiscopus distulit ex hoc respondere Hincmaro Laudunensi episcopo expectans si forte retractaret quod egerat, & a sua contumacia resipisceret: iste Laudunensis episcopus misit ad Hincmarum archiepiscopum Heddonem clericorum suorum præpositum, mandans illi talem missaticum, sicut in subditis cum responsione de eodem missatico continetur.

HINCMARVS Remorum episcopus dilecto fratri Hincmaro ecclesiæ Laudunensis episcopo salutem.

XV. Kal. Augusti præsentis tertiæ indictionis jam vespere venit ad me communis frater & comminister noster Heddo, præpositus commissæ tibi ecclesiæ, dicens mihi ex tua parte missaticum, sicut hic habetur subnexum.

Meus senior vobis mandat salutes, &c. *ut in editione Sirmundi tomo 2. pag. 593.*

FINIS TOMI OCTAVI.

APPENDIX
AD TOMVM OCTAVVM
CONCILIORVM.

RABANI ARCHIEPISCOPI MOGVNTINI Reſponſum ſuper quibuſdam interrogationibus REGINBALDI chorepiſcopi

Reuerentiſſimo atque amantiſsimo fratri Reginbaldo Hrabanus exiguus ſeruorum Dei ſeruus in Domino ſalutem.

POSTQVAM ſanctitas tua noſtræ parvitati ſe præſentare voluit: tui deſiderium iterum videndi ſe valide nobis ingeſſit. Ita ut cognoſcentes gravitatem morum, honeſtatem locutionis, humilitatem habitus, hilaritatemque vultus, quam tua dilectio nobis exhibuit, præſentia tua non vellemus carere, ſi quoquo modo eam poſſemus habere continuam. Sed quia veræ caritatis ea eſt ratio, ut quod corporaliter habere ſecum non poteſt, ſpiritualiter nunquam habere ceſſet: licet corpore abſens ſis, ſpiritu tamen præſens eſſe non deſiſtis. Quod euſque fiet, donec per Dei gratiam exuti a corpore præſentes erimus apud Deum. Hoc tamen adipiſci nos poſſe, magis Divini eſt muneris, quam humanæ facultatis: ſed ſpe jam ſalvi facti ſumus; qui autem in Domino ſperat, beatus eſt.

De cætero quoque, quia veneratio tua quædam capitula mihi in chartula tunc oſtendit ſcripta, in quibus flagitabas me tibi reſpondere de his quæ ibidem continebantur: relegi quantum licebat volumina Divinorum teſtamentorum, atque ſanctorum patrum ſententias, & quantum tempus permittebat, ea quæ ad hoc neceſſaria reſpondendum erant, in unum colligebam. Hludouuici enim regis adventus, quod te ſcire non ambigo, imminens urgebat, ut ad ejus ſuſceptionem occupati eſſemus. Nec jam licuit ſecuræ lectioni inſiſtere, quando ipſe ſe animus ſentiebat in multas partes diviſum. Sed quia tui amoris fervor me tibi parere cogit, mundanis ſolicitudinibus temperatis, quantum fragilitas humanæ mentis ſinebat, potiſſimum tuæ conſentire decrevimus voluntati. Quorum capitulorum hæc fuit ſeries.

I. Primo interrogabas, quid de eo faciendum eſſet, qui hominem Chriſtianum ſolicitando furatus fuerit, & in paganam gentem tradendo vendiderit, a quibus ultra ille venditus ſe eruere non poſſit. Ad quod tunc tibi reſpondi, homicidium reatum ipſum hominem ſibi contrahere mihi videri. Quod & poſtea, legens Divinam ſanctionẽ in Deuteronomio, ita probaviſſe reperi, cum homicidæ & furi hominem vendenti, parem vindictæ modum impoſuiſſet. Nam ſicut ibi legitur *animam pro anima* homicidam debere reddere, *oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede*: ſic & ipſum hominem qui deprehenſus fuerit ſolicitaſſe fratrem ſuum de filiis Iſrael, & vendidiſſe accipiendo precium, jubet interficere, & ita auferre malum de medio populi Dei. Vnde mihi videtur, ſicut par ſententia in lege Divina eſt conſtituta de homicida & fure hominem vendente, ſic & canonica autoritate pari modo plectendum eſſe qui fratrem furando atque ſolicitando vendiderit, & illum qui proximum ſuum Chriſtianum hominem injuſte peremerit; & eo gravius, quo eum in paganam gentem tradiderit, nec de animæ ſuæ ruina ullam compaſſionem habuerit. In concilio Ancyrano ita ſcriptum eſt: « Qui voluntarie homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant, perfectionem vero circa finem vitæ conſequantur. « De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcepit, ſecũda vero quinquennii tempus explere. « Sed in omnibus judiciis temperanda eſt ſententia juxta intentionem & ſtudium pœnitentis: ſi quis enim veraciter pœnitentiam egerit, cum lacrymis jejunia & orationes ſolvens, eleemoſynas largiter impendens, hujus ergo habet ſacerdos poteſtatem mitigare judicium. Qui autem mentis eſt duræ, & negligens eſt ad agendam pœnitentiam: in hoc omnino decretum eſt tempus ſervandum.

Deuter. 19. Ibid. 24. Ancyran. can. 21. can. 22.

II. De infantibus autem qui mortui cum patre & matre inueniuntur, & non apparet utrum ab eis oppreſſus ſit ipſe infans ſive ſuffocatus, an propria morte defunctus: nec debent inde ſecuri eſſe

esse nec sine pœnitentia ipsi parentes. Sed tamen in eis consideratio debet esse pietatis, ubi non voluntas, sed eventus, mortis causa fuit. Si autem eos non latet, ipsos ejus esse interfectores, scire debent graviter se deliquisse, quod in Ancyrano » concilio hoc modo probatur. De mulieribus » quæ fornicantur & partus suos necant, vel quæ » agunt secum ut utero conceptus excutiatur: » antiqua quidem definitio usque ad ultimũ vitæ » eas ab ecclesia removet. Humanius autem nunc » definimus, ut eis decem annorum tempus se- » cundum præfixos gradus pœnitentiæ largiamur. Sed alii trium annorum pœnitentiam hujusmodi hominis denunciant esse debere, hoc est qui infantem incaute oppresserit, quorum unum ex eis exigat cum pane & aqua, abstineatque ab omni luxuria tempore pœnitentiæ suæ.

III. De eo vero qui viduam proximi sui in conjugium duxit, illud considerandum est, quota generatione ipsa connubia inter propinquos fieri possunt, & sic de utroque sexu judicium æquum agendum: quia alii tertia vel quarta generatione hoc fieri posse judicabant: alii quinta, alij sexta. Sed illud ibi præcipue considerandum est, quod lex Divina inde præcipiat, super quo capitulo Humberto episcopo sciscitanti jam respondimus. Cujus responsionis formulam etiam nunc tibi direximus. Manifestum est enim, quod sacri canones ei anathema dicunt, qui de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem. Et ideo ibi summa est cautela habenda: ne forte pro incesti noxa æterna damnatio sequatur.

IV. De eo autem quod interrogabas, si pater & filius, vel si duo fratres, aut avunculus & nepos, cum una muliere fornicarentur, quid inde faciendum esset: manifestum est, quod gravi vindicta plectendum erit, quod grave facinus esse reperiatur. Omnis enim mœchia interdicitur ubi scriptum est: *Non mœchaberis.* Quanto magis cum cognata, vel cum conjuge, vel concubina cognati? Quid autem Dominus in lege in vindicta talium jusserit, liber Leviticus demonstrat, ubi ita scriptum est: *Si mœchatus fuerit quis cum uxore alterius, & adulterium perpetraverit cum conjuge proximi sui: morte moriatur & mœchus & adultera. Qui dormierit cum noverca sua, & revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos. Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos. Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem eius, scelus operatus est, vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri. Qui acceperit sororem suam filiam patris sui, vel filiam matris suæ, & viderit turpitudinem eius, illaque conspexerit fratris ignominiam: nefariam rem operati sunt, occidentur ambo in conspectu populi, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, & portabunt iniquitatem suam. Turpitudinem materteræ & amitæ tuæ non discooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nudabit, portabunt ambo iniquitatem suam. Qui coierit cum uxore patrui vel avunculi sui, & revelaverit ignominiam cognationis suæ, portabunt ambo iniquitatem suam, absque liberis morientur. Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinẽ fratris sui revelavit: absque filiis erunt.* His enim indiciis patet, quantum Domino displiceat omnis incestus & pollutio coitus illiciti, quia mortis judicio hujusmodi scelus puniendum esse judicavit. Nec enim filium cum uxore patris, nec patrem cum uxore filii licet concũbere, quia dormire cum noverca seu cum nuru prohibuit. Sed neque ducere uxorem fratris convenit, quia hujusmodi absque filiis fieri, hoc est mortis reus esse, judicatur. Si enim Dominus in lege turpitudinem incestus mortis sententia vindicari jussit: quomodo in evangelio, ubi summa justitia est, incestuosus pœnam peccati effugiet? maxime cum ibi pœna temporalis decernitur, hic gehennæ ignis perpetui prædicitur.

Quam discretionem sentiens Apostolus, ad Hebræos scribens ait: *Irritam faciens legem Moysi, sine ulla miseratone sub duobus vel tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Proinde valde necessarium est, ut duram judicii sententiam mitigare studeat peccatorum per condignam pœnitentiam: ne forte scelus incorrectum ultio puniat perpetua. Vnde est, ut Iohannes Baptista in evangelio turbas quæ exibant ut baptizarentur ab eo, hortatus est, dicens: *Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo dignos fructus pœnitentiæ, jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Sacri autem canones quid de incestuosis præcipiant, facile est agnoscere. Nam in Cæsariensi concilio ita scriptum est: Mulier si duobus fratribus nupserit, abji- « ciatur usque ad mortem. Verumtamen in exitu, « propter misericordiam, si promiserit quod fa- « cta incolumis, hujus conjunctionis vincula dis- « solvat, fructum pœnitentiæ consequatur. Quod « si defecerit mulier aut vir in talibus nuptiis, « difficilis erit pœnitentia in vita manenti. Vnde patet, quod æque malum est hoc, quod mulier duobus nupserit, & illud, cum vir duas uxores duxerit, aut pater & filius si cum una muliere fornicati fuerint, aut avunculus & nepos si cum una muliere dormierunt, aut aliquid hujusmodi factum fuerit. Quapropter justum est, ut taliter peccantes, usque ad finem vitæ pœnitentiam agant. Nisi forte propter nimium fletum & compunctionem validam, devotamque pœnitentiam aliquid humanius sacerdos apud pœnitentem agendum esse decrevit. Quia cujus Dominus cor in compunctione lacrymarum & amaritudine fletuum visitaverit, hujus breviandi tempus pœnitentiæ potestatem sacerdos habebit, sicut scriptum est in Laodicensi concilio. De his qui « diversis facinoribus peccaverunt, & perseve- « rantes in oratione confessionis & pœnitentiæ « conversionem habuere perfectam, pro qualita- « te delicti: talibus, post pœnitentiæ tempus im- « pensum, propter clementiam & bonitatem « communio concedatur. In Ancyrano quoq; concilio, de adulterio ita scriptum est. Si cujus uxor « adultera fuerit, vel si ipse adulterium commi- « serit, septem annorum pœnitentia oportet eum « perfectionem consequi secundum pristinos gra- « dus. Igitur Theodorus judicavit, eum qui incestum fecerit, duodecim annis pœnitere debere.

Quid autem inde sentiant cæteri doctores, in libellis eorum quos de pœnitentia conscripserunt, invenire poteris, qui, alii quindecim annis, alii duodecim annis, alii decem, alii septem, de hujusmodi sceleribus judicaverunt pœnitudinem explendam. Sed tu priscorum patrum vesti-

Hebr. 10.

Luc. 3.

Neocæsar. can. 2.

Laodic. can. 2.

Ancyr. can. 19.

Levit. 20.

vestigia sequens, illis solis spatium temperes, qui devote & cum lacrymis pœnitentiam egerunt. Cæteri autem definitum tempus expleant, quia in Salomone scriptum est: *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* Pius est enim Deus & misericors: sed *misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Facit potentiam in brachio suo, dispergit superbos mente cordis sui. Qui autem mentis est duræ, corruet in malum. Et qui custodit mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit vias suas, mortificabitur.*

Prov. 28. Luc. 1. Prov. 28. Prov. 19.

V. De servo autem illo qui fugerit dominum suum interrogabas, si ille in ipsa fuga mortuus fuerit, utrum liceret pro eo Missas cantare, aut psalmodias. Hoc in Divinis libris non invenimus prohibitum: sed tamen scimus ab apostolis fortissime præceptū, ut *servi subditi sint in omni timore dominis; non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis*: & obedientes illis fiant in omnibus. In canone autem Gangrensis concilii ita scriptum est: Si quis servum sub prætextu Divini cultus doceat dominum contemnere proprium, ut discedat ab ejus obsequio, nec ei cum benevolentia & omni honore deserviat, anathema sit. Unde datur intelligi, quod si ille anathema meruit qui docet servum, dominum proprium contemnere, & ab ejus obsequio recedere: quanto magis ille qui dominum suum spernit, & ejus servitio subdi noluerit. Sed tamen distantia est inter eum qui per superbiam, & illum qui propter necessitatem fugit, coactus crudelitate domini sui. Nam Agar famula Saræ, fugam iniit, affligente eam domina sua: sed angelo admonente ut reverteretur, & fieret subjecta dominatrici suæ, reversa est ad dominam. Sic & Onesimus servus Philemonis effugit a domino suo, sed Paulo apostolo docente credidit Christo, & baptizatus est: & sic per patrocinium Apostoli restitutus est proprio domino suo. Admonendus est enim servus quilibet fugitivus, per fideles doctores, ubicumque fuerit, ut revertatur ad dominum suum, & fiat ei subjectus, ne forte contemnens præceptum Domini, perpetuo anathemate percutiatur. Attamen si in ipsa fuga obierit, orandum est pro eo, nisi forte aliquo crimine majore implicetur, aut in perfidiam devolvatur, unde fructuosa pro eo non possit esse oratio. Attamen Augustinus ad Laurentium scribens ita inter alia ait: Cum ergo sacrificia, sive altaris, sive quarumcumque eleemosynarum, pro baptizatis omnibus offeruntur: pro valde bonis gratiarum actiones sunt, pro non valde malis propitiationes sunt, pro valde malis, etiamsi nulla sunt adjumenta mortuorum, qualescumque tamen consolationes sunt vivorum. Quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt, ut sit plena remissio, aut certe ut tolerabilior fiat ipsis damnatio.

1. Pet. 2. Gangr. can. 3.

VI. De illo vero qui presbyterum se esse finxerit, cum non esset ordinatus, & baptismi officium exercuit, requirendum est utrum ipse baptizans baptizatus esset, & utrum in nomine sanctæ Trinitatis sub trina mersione baptizaverit. Quod si ita erat, non est iterum baptizandus, sed per impositionem manus episcopalis, & unctionem sacri chrismatis id quod factum est confirmandum. Quia quod semel est in sacramento baptismatis effectum, non licet iterari, quoniam unus est Dominus, una fides, unum baptisma. Attamen ille qui præsumptuose egit, & non pro necessitate aliqua, canonica disciplina est coercendus. Igitur ut beatus Ambrosius testatur, postquam omnibus locis ecclesiæ sunt constitutæ, & officia ordinata, aliter composita res est, quam cœperat. Primum enim omnes docebant, & omnes baptizabant, quibuscumque diebus vel temporibus fuisset occasio. Nec enim Philippus tempus quæsivit, aut diem quo eunuchum baptizaret, neque jejunium interposuit. Neque Paulus & * tempus distulerunt, quo optionem carceris cum ejus omnibus baptizarent. Neque Petrus clericos habuit, aut diem quæsivit quando Cornelium cum omni domo sua baptizavit, nec ipse, sed jussit fratribus qui cum eo erant apud Cornelium in Ioppe. Adhuc enim præter septem diaconos nullus fuerat ordinatus. Ut ergo cresceret plebs & multiplicaretur, omnibus concessum est & evangelizare, & baptizare, & Scripturam in ecclesia explanare. At ubi omnia loca circumplexa est ecclesia, conventicula constituta sunt, & rectores, & cætera officia ecclesiis sunt ordinata, ut nullus de clero auderet, qui ordinatus non esset, præsumere officium quod sciret non sibi creditum vel concessum: & cœpit alio ordine & providentia gubernari ecclesia. Quod si omnes eadem possent, irrationabile esset, & vulgaris res & vilissima videretur. Hinc est ergo unde nunc neq; diaconi in populo prædicant, neque cæteri clerici vel laici baptizant, neque quocumque die credentes tinguuntur nisi ægri. Ideo non per omnia conveniunt scripta Apostoli ordinationi quæ nunc in ecclesia est, quia hæc inter ipsa primordia sunt scripta. Nam & ipse Timotheū presbyterum a se creatum episcopum vocat, quia primi presbyteri episcopi appellabantur, ut recedente eo sequens succederet. Denique apud Ægyptum presbyteri consignant, si episcopus præsens non sit. Sed quia cœperunt sequentes presbyteri indigni ad primatus tenendos: immutata est ratio, prospiciente concilio ut non ordo, sed meritum, crearet episcopum, multorum sacerdotum judicio constitutum, ne indignus temere usurparet, & esset multis scandalum. Quod autem unum sit Christi baptisma, & licet a diversis ministretur non debet iterari vel mutari, sacrum evangelium ostendit, ubi verba Iohannis Baptistæ posita sunt ita dicentis: *Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & manentem super eum, & ego nesciebam. Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui quia hic est filius Dei.* Quam sententiam beatus Augustinus ita exposuit. Quod ergo per columbam didicit Iohannes, nisi quandam proprietatem in Christo futuram? ut quamvis multi ministri baptizaturi essent, sive justi sive injusti, non tribueretur sanctitas baptismi, nisi illi super quem descendit columba. De quo dictum: Hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Petrus baptizet, hic est qui baptizat: Paulus baptizet, hic est qui baptizat: Iudas baptizet, hic est qui baptizat. Nam si pro diversitate meritorum baptismus esset, quia diversa sunt merita, diversa essent baptismata. Sed unum est baptisma, & solus est Christus, qui per diversos ministros suos baptismate baptizat in remissionē omnium peccatorū. Ideo sacri canones præcipiunt ut qui ab hæreticis baptizati sunt, non rebaptizentur, sed per im-

Ioan. 1.

impositionem manus sola sancti Spiritus invocatione, quem ab hæreticis nemo accipita, catholicis sacerdotibus ecclesiæ securitatem consequantur.

VII. De illis vero qui in Quadragesima ante Pascha carnem manducant, vel juramentum in altari vel in sanctorum reliquiis faciunt: manifestum est quod injuste agunt, quia Divinis mandatis contrarij existunt. Vnde & per Isaiam Dominus pravorũ jejunium spernit, ita dicens: « Ecce in die jejunij vestri invenitur voluntas « vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce « ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis « pugno impie. Nolite jejunare sicut us« que ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor « vester. Numquid tale est jejunium quod elegi, « per diem affligere animam suam? numquid « contorquere quasi circulum caput suum? & sacco « & cinere sternere? Numquid istud vocavi jeju« nium & diem acceptabilem Domino? Nonne « hoc est magis jejunium quod elegi? Dissolve « colligationes impietatis, solve fasciculos de« primentes, dimitte eos qui confracti sunt libe« ros, & omne onus disrumpe. Frange esurienti« bus panem tuum, & egenos vagosque induc in « domum tuam. Cum videris nudum operi eum, « & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet « quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius « orietur; & anteibit faciem tuam justitia tua, & « gloria Domini colliget te. Tunc invocabis, & « Dominus exaudiet: clamabis, & dicet, ecce as« sum, quia misericors sum dominus Deus tuus. Hinc in canone sanctorum patrum scriptum est, « quod non oporteat in Quadragesima nuptias aut » natalitia celebrare, nec jejunium solvere, totam» que Quadragesimam sine veneratione transi« re; magisque conveniat omnem Quadragesimam districto venerari judicio. Non est enim dignum, ut qui ecclesiæ unitatem scindit, & sanctorum patrum traditiones solvit, sine vindicta exeat, sed pro hoc pœnas cõdignas solvat. Sacerdotis autem judicio temperanda est pœnæ vindicta, secundum modum pœnitentis: quia, ut supra dictum est, qui veraciter pœnitet & per lacrymarum indicia cordis sui contritionem manifestat, leviori disciplina tractandus est, quia cor contritum & humiliatum Deus non spernit, & in quocumque die peccator conversus pœnitentiam egerit, & fecerit judicium & justitiam, vita vivet & non morietur. Nec temporis longinquitas sed animi affectus pensandus est, quia suscepit Dominus triduanam pœnitentiam Ninivitarum, & Petri negationem amarissimis fletibus ablutam Dominus indulsit, cum eum tertia die resurgens inter cæteros discipulos angelica vocatione ad suam præsentiam & reconciliationem venire jussit.

Isa. 58.

Laodic. can. 50. & 52.

Hæc tibi, sancte frater, prout opportunitas temporis se contulit, festinanter dictavi: paratus, si quid deest in responsis, tempore opportuno tibi planius explicare. Tu autem & commendatum tibi gregem diligenter instrue, & nos orationibus juva: quatenus aliquid tibi dignum scribamus, & de tuo bono opere tibi quotidie congratulemur. Dominus omnipotens in hac vita te bonis operibus augeat, & in futuro mercede remuneret sempiterna.

[c] G.C. Primum in Appendice locum dedimus huic opusculo, & consequenti: ut Rabanus & Hincmarus coævi præsules, proxime conjungantur: maxime cum utriusque opuscula eodem ex loco descripta sint.

OPVSCVLVM RABANI archiepiscopi,

Si liceat chorepiscopis presbyteros & diaconos ordinare cum consensu episcopi sui.

POstquam per nos transeuntes abiistis, cogitavi mecum de hoc quod præsentaliter retulistis, qualiter quidam de occidentalibus episcopis senserunt de chorepiscoporum ordine, & quod quidam eorum reordinarent illos, qui temporibus antecessorum suorum a chorepiscopis ordinati sunt, presbyteros atque diaconos, necnon & ecclesias ab eis similiter consecratas, profanantes omnem sanctificationem pristinam, quasi non legitimam, quam tamen cum consensu atque præcepto episcoporum suorum ipsi chorepiscopi perpetraverunt.

Vnde & schismata in ecclesia Dei oriuntur, cum rectores populi Dei in doctrina sua ab invicem discrepant: alii dicentes licere chorepiscopis cum consensu & præcepto majorum suorum, hoc est præsulum civitatum sub quibus ipsi degunt, manus baptizatis imponere, ut accipiant Spiritum sanctum, presbyterosque atque diaconos, necnon & cæteros ecclesiæ gradus ordinare: alii vero affirmantes, nullo modo eis hoc ministerium competere, sed tantum illis episcopis qui urbibus præsunt. Ex quo videlicet excitantur sectæ, invidiæ, iræ, rixæ, æmulationes, dissensiones, contentiones: per quæ multi de populo, videntes magistrorum dissensionem, non mediocriter scandalizantur.

Non enim hujusmodi litigatores illam concordiam apostolicam sequuntur, de qua Philippenses Paulus obsecrat, dicens: *Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas spiritualis, si qua viscera miserationis: implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, non quæ sua sunt considerantes singuli, sed ea quæ aliorum.* Vnde & ipse volens juniores suos auditoribus commendare, & non despectos, sed acceptabiles reddere, Corinthios admonet, dicens: *Rogo ergo vos, fratres, imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus & fidelis in Domino, qui vos commonefaciat vias meas, quæ sunt in Christo Iesu, sicut ubique in ecclesia doceo.* Et rursum: *Si autem*, inquit, *venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos: opus enim Domini operatur, sicut & ego. Ne quis ergo illum spernat, deducite illum in pace, ut veniat ad me: expecto enim illum cum fratribus.* Hoc autem præceptum humilitatis clare ab ipsa veritate sumpsit, quæ in evangelio discipulos de primatu contendentes instruxit, dicens: *Reges gentium dominantur eorum; & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem non sic: sed qui major est in vobis, fiat sicut junior; & qui præcessor est, sicut ministrator.* Et suo eos exemplo informans sequitur, dicens: *Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat: filius enim hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.*

Philipp. 2.

1 Cor. 4.

Ibid. 16.

Matth. 20.

Luc. 22. Matth. 20.

Habebant enim ipsi apostoli adjutores in prædicatione evangelii Christi, qui etiam ordinationes fecerunt ex præceptis eorum. Vnde legitur

tur in codice, quem Damasus papa de episcopis Romanæ ecclesiæ, petente Hieronymo presbytero conscripsit, quod Linus & Cletus ex præcepto beati Petri ordinationes presbyterorum fecerunt: cum tamen post passionem Petri, non illi, sed Clemens, in honorem cathedræ successerit, ipso eidem tradente principe apostolorum, sicut epistola ejusdem Clementis scripta ex mandato Petri ad Iacobum fratrem Domini testatur. Hinc reor quod usus chorepiscoporum primo originem sumpserit, & hactenus in ecclesia retineatur, ut ipsi chorepiscopi a propriis episcopis ordinati, juxta præceptum eorum, diaconos & presbyteros, ac cæteros gradus ordinent, atque reliqua officia sacerdotalia peragant.

Vnde miror, quomodo isti qui hanc contentionem movent, ordinem chorepiscoporum tantum despiciant, ut pene eis nihil amplius a dignitate presbyterorum tribuant: cum hoc nec novorum, nec antiquorum, nec etiam ipsis apostolorum dogmatibus consuetudinibusque conveniat, sed in sensu simul a dogmate dissentiat. Claret enim hoc, quod in his non ratio & humilitas, sed invidia atque superbia dominentur: ita ut despectis cooperatoribus suis, ipsi soli potentes ac sanctificatione pollentes videri appetant: & hoc quod sancti patres ad concordiam & unionem singulis dignitatibus conscripserunt, ipsi magis damnationem noxiam, quam discretam dispositionem esse putent. Præcipiunt enim sacri canones, qualiter unusquisque ordo mensuram suam custodiat, a minimo usque ad maximum, & minor gradus majori semper subditus fiat: ita ut diaconi absque episcopo vel presbytero baptizare non præsumant, nisi prædictis fortassis officiis longius constitutis necessitas extrema compellat: & ut gratiam sacræ communionis post presbyteros accipiant diaconi, aut episcopo eis aut presbytero porrigente: sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat, nec etiam coram presbytero sedere audeant, sed jussione presbyteri sedeant. Similiter quoque mandant, ut diaconis honor exhibeatur ab obsequentibus, id est, subdiaconis & omnibus clericis.

Gelas. I. ep. 9. c. 6. De presbyteris vero in decretis Gelasii papæ ita scriptum est: « Nec minus etiam presbyteros ultra suum modum tendere prohibemus, nec episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere: nec conficiendi chrismatis, nec consignationis pontificalis adhibendæ sibimet arripere facultatem: non præsente quolibet antistite, nisi fortasse jubeantur, vel orationis vel actionis sacræ suppetere sibi præsumant licentiam: neque sub ejus aspectu, nisi jubeantur, aut sedere præsumant, aut venerabilia tractare mysteria: nec sibi meminerint ulla ratione concedi, sine summo pontifice, subdiaconum vel acolythum jus habere faciendi: nec prorsus dubitent, si quicquam ad episcopale ministerium specialiter pertinens, suo nutu putaverint exequendum, continuo se presbyterii dignitate & sacra communione privari. »

Ancyr. c. 12. De chorepiscopis autem in Ancyrano concilio ita scriptum est: « Chorepiscopis non licere presbyteros aut diaconos ordinare, sed nec presbyteros civitatis, sine præcepto episcopi vel litteris, in unaquaque parochia. » Attendo, quod non dicit, chorepiscopis non licere penitus diaconos aut presbyteros ordinare, sed non aliter licere, nisi ex præcepto episcopi sui vel litteris in unaquaque parochia.

Antioch. c. 10. Item in Antiocheno concilio sic legitur: « Qui in vicis vel possessionibus chorepiscopi nominantur, quamvis manus impositionem episcoporum perceperint, & ut episcopi consecrati sint: tamen sacræ synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, & gubernent subjectas sibi ecclesias, earumque moderamine curaque contenti sint. Ordinent etiam lectores & subdiaconos atque exorcistas. Quibus promotiones istæ sufficiant: nec presbyterum vero, nec diaconum audeant ordinare, præter civitatis episcopum (id est præter conscientiam civitatis episcopi) cui ipse cum possessione est subjectus. » *Parenthesis est Rabani.* Cum autem chorepiscopos manus impositionem episcoporum percipere dicat, & quidem sicut episcopi consecrati sint: cur cum consensu episcoporum, quibus subjecti sunt, consecrationes sacrorum ordinũ eis facere non licet, & cum chrismate sacro fideles consignare? Vanum est enim, quemquam consecrationem episcopalem habere, si ministerium episcopi ei non licet agere. Ad quid ergo invocatur Spiritus sanctus ab episcopo ordinatore * sanctificationem personæ ordinandæ, & * tribuat, si ipse invocator & ordinator, post consecrationem quam rite peregit, reprehenderit? numquid Dominum irridet, cujus donum poscit, cum postea illud donum spreverit? numquid non & calumnia, qua Domini significationem * illudit, ad ipsum autorem sanctificationis pertingit? Planum est ergo, quod in Spiritu sancto per verbum Dei omnis sanctificatio adimpletur. Et quare non pertimescit blasphemare, & derogare Spiritus sancti potentiæ? cum scriptum sit: *Qui dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Vnde Petrus apostolus in Actibus apostolorum, cum Cornelium centurionem, & eos qui secum erant, videret accepisse gratiam Spiritus sancti, Iudæos contra se altercantes pro eo quod ad gentes introiret & manducaret cum illis, tali responso refutat, dicens: *Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus sicut & nobis, qui credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram qui possem prohibere Dominum? His auditis tacuerunt, & glorificaverunt Dominum, dicentes: Ergo & gentibus Deus pœnitentiam ad vitam dedit.* Quem ergo Deus dono spiritus sui honorat, non est rectum ut ab hominibus dehonestetur. Nec debet quisquam pro calumnia deputare, quod Divina dispositione constat ordinatum esse: quæ enim sunt, a Deo ordinata sunt. Proinde nec inferioribus episcopis dignitas proprii gradus tollitur, cum metropolitano totius provinciæ cura delegatur. Nam sine eo in provincia episcopum ordinare, nec generale concilium convocare, nec quicquam aliud cæteris episcopis licet in provincia agere, nisi quæ tum constat ad singulorum parochias & episcopatus pertinere. Si enim in episcoporũ ordine chorepiscopos non liceret habere, nullatenus inter trecentos decem & octo patres, qui in Nicæno concilio affuerunt, annumerarentur. In quorum catalogo amplius quam duodecim chorepiscopi inserti sunt, ubi nullus presbyterorum vel diaconorum in numero præfinito patrum, sed solummodo metropolitani & episcopi, atque chorepiscopi, nominatim recensiti inveniuntur. Ad quid enim episcopus cujuslibet civitatis chorepiscopum sibi vult ac decernit ordinare,

f. ut sanctific. pers. ord. tribuat

f. sanctificationem

Luc. 12.

Act. 11.

nare, si ipsam ordinationem suam nullam efficaciam arbitratur habere. Dicit enim Apostolus: *Beatus qui non judicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit, si manducaverit damnatus est, quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.* Hanc quidem sententiam non ad ciborum solummodo qualitatem & differentiam discernendam, sed ad omnem ambiguitatem & duplicitatem tollendam, prolatam esse intelligimus: ut non simus parvuli fluctuantes in omni vento doctrinæ, sed sani & stabiles in fide & firmi in apostolica doctrina. *Vir enim duplex animo inconstans est in omnibus viis suis:* &, *qui hæsitat similis est fluctui maris qui a vento movetur & circumfertur.*

Rom. 14.

Iacob. 1.

Non ergo æstimet homo ille, quod accipiat aliquid a Domino, ait enim ipsa veritas in evangelio: *Amen dico vobis, quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis. Omnia enim possibilia sunt credenti,* quia fides vera recte credentem salvat: & justus in fide sua vivit, illa videlicet quæ per dilectionem operatur. Hoc enim sanctorum patrum prudentia posteris suis providit, & sacra canonum autoritas instituit, ut dissensio & schismata in ecclesia Christi non fierent, sed magis unitas & concordia pacis inibi prævaleret. Et ideo unicuique ordini juxta mensuram suam officium delegavit, ut per studium humilitatis & dilectionis pax Christiana & concordia in populo Dei perseveraret. De quo & ipsa veritas discipulos ad imitationem sui provocans, ait: *Tollite jugum meum super vos, & discite a me quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Hoc jugum per caritatem fideles sociat, non per contentionem dissipat: hocque onus non opprimit se portantem per ponderis gravitudinem, sed magis sublevat ac sustentat per solatii consolationem.

Marc. 11.

Marc. 9.

Matth. 11.

Nihil ergo juvat reprehensores hos & vaniloquos magistros, quia ad defensionem erroris sui illud de actibus Apostolorum sumere nituntur, quia Petrus & Iohannes missi sint ab apostolis de Hierosolymis in Samariam, ut imponerent illis manus, qui a Philippo baptizabantur, quatenus acciperent spiritum sanctum, quoniam aliter hoc fieri non decebat, quam ut apostoli implerent & perficerent ea, quæ a ministro eorum bene cœpta fuerant. Non enim Philippus hic unus de duodecim, sed unus de septem diaconibus erat, qui ab apostolis paulo ante ordinati sunt, qui & in catalogo septem levitarum primus post Stephanum annumeratus est. Vnde post Stephani necem statim ad Philippi actus explicandos scriptor historiæ videtur transire, ita dicens: *Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia quæ erat Hierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ præter Apostolos.* Et post pauca: *Igitur qui dispersi erant, pertransierunt evangelizantes verbum Dei. Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. Intendebant autem turbæ his quæ a Philippo dicebantur, unanimiter audientes & videntes signa quæ faciebat. Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici & claudi, curati sunt: factum est autem magnum gaudium in illa civitate.*

Act. 8.

Ibid.

Et non multum post: *Cum autem,* inquit, *audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum Dei: miserunt ad eos Petrum & Iohannem, qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat: sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Idem etiam Philippus baptizavit eunuchum Candacis reginæ Æthiopum, sicut consequenter narrat: & post discessum ejus *pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.* De quo Lucas alibi mentionem facit, cum transitum Pauli ad Hierusalem enumerasset, ita dicens: *Alia autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi evangelistæ, qui erat unus ex septem, mansimus apud eum. Huic autem erant filiæ quatuor virgines prophetantes.* Vnde apparet, quia iste Philippus non fuit episcopus, neque chorepiscopus, sed tantum diaconus & evangelista. Si enim chorepiscopus esset, nequaquam scriptor historiæ hoc tacuisset. Necdum Apostoli ab invicem discesserant, ut in singulis provinciis aut civitatibus episcopos aut chorepiscopos ordinarent, sed in Hierosolymis tantum manentes prædicabant verbum Dei, donec Spiritus sancti dispositione agente, ad prædicandum gentibus per orbem directi sunt.

Ibid.

Act. 8.

Act. 21.

Sicque omnis ordo ecclesiasticus in singulis locis juxta eorum dispositionem distributus, hactenus in ecclesia catholica servatur: & sicut una fides, unum baptisma, una religio, a Christianis in toto orbe tenetur: ita unius ejusdemque Spiritus sancti distributione pax & concordia in electis Dei ubique firmiter corroboratur, omnisque discordia procul pellitur. Quoniam juxta Apostolum, *Quicumque spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei: qui autem spiritum Christi non habet, hic non est ejus.*

Rom. 8.

Proinde idem doctor gentium nos admonet dicens: *Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in caritate, soliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Vnum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ.*

Ephes. 4.

Convenit enim quibusque fidelibus & membris corporis Christi, ut honore se invicem præveniant, se sufferant: ne contra Apostolum *efficiantur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes:* Sed magis unanimes omnes sint in oratione, *compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, humiles:* nihil agant per contentionem, quia non est dissensionis Deus sed pacis.

Galat. 5.

1. Pet. 3.

Hæc enim tantummodo nobis credendi regula ex præcepto Dominico cōceditur, ut cōtendamus

per angustam portam intrare, & artam viam intendere quæ ducit ad vitam; non latam & spatiosam, quæ ducit ad mortem. Si enim bonæ devotionis & mansuetudinis indicia per humilitatis atque obedientiæ præbemus officia: veri imitatores Dei effecti, Christi domini sequemur exempla, qui, cum adhuc peccatores essemus, pro impiis servis *mortuus est, justus pro injustis: ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu. Qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam & incorruptionem per evangelium.* Excelsus inter angelos, humilis inter homines, ministrare voluit, non ministrari. Vnde in cœna mystica discipulorum pedes lavit, & linteo quo erat præcinctus tersit, cum publicanis & peccatoribus manducavit, peccatricem mulierem ad se accedere permisit, & lavare lacrymis ac tergere capillis pedes suos consensit, nihil veritus pharisæorum superstitiosam reprehensionem, propter quod injustis querimoniis eorum ita respondit dicens: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Et item. *Non veni, inquit, vocare justos, sed peccatores.* Et alibi: *Filius*, inquit, *hominis venit salvare quod perierat.* Et rursum: *Non enim venit filius hominis ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.* At contra si despectis cæteris fratribus ac conservis nostris, in sublime volumus extolli, ac soli potentes & gloriosi cupimus ab hominibus videri: sine dubio illius imitamur jactantiam, qui despectis cæteris sanctis, angelorum turmis ad similitudinem Dei non per humilitatem sed per jactantiam voluit sublimari, cum dixit: *Ascendam in cælum, super altitudinem nubium, ponam thronum meum ad aquilonem; & ero similis Altissimo.* Vnde merito de sublimitate angelica projectus in inferni tartarum draco perfidus, traxit secum tertiam partem siderum: ubi & nos, si ejus sequimur vecordiam, propter mentis nostræ superbiam a sanctorum societate expulsi, pœnas gehennæ cum illo luemus æternas.

[1. Pet. 3. — Tim. 2. 1. — Luc. 7. — Marc. 2. — Matth. 18. — Ioan. 3. — Isai. 14.]

Quomodo autem tam prælatis quam subditis agendum sit, ecclesiæ pastor Petrus in epistola sua admonet dicens: *Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro, consenior & testis Christi passionum, qui & ejus quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator: pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee, secundum Deum; neque turpis lucri gratia, sed voluntarie; neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo: & cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. Similiter adolescentes subditi estote senioribus. omnes autem invicem humilitatem insinuate: quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam* Quapropter necessarium mihi videtur, ut omnes humiliemus nos sub potenti manu Dei, quatenus ipse nos exaltet in tempore visitationis: & quisquis in majori dignitate ex electione Divina se positum agnoscit, commilitones suos ac ministros omni honore dignos arbitretur, & ex mutua dilectione locum eis præbeat perficiendi ac bene operandi: quia venient dies, quando non honoris dignitates, sed bonorum operum requirentur actiones. Filius enim Dei venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: & tunc reddet unicuique secundum opera ejus. *Omnes enim stabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* Qui autem inferioris gradus est, non majora & quæ ad se non pertinent per elationem appetens, tentet: sed contentus sit officio, quod sibi Divina ordinatio voluit conferre: & ita rite credendo, ac recte docendo, beneque operando, quotidie in in Deum proficiat, ut ministerii sui bonum præmium consequatur. Qui enim bene ministraverit, gradum sibi bonum adquirit. Vnde ipsa veritas ait: *Qui mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit honorificabit eum pater meus.* Et alibi: *Volo*, inquit, *pater, ut ubi sum ego, ibi sit & minister meus.*

[1. Pet. 5. — Rom. 14. — 2. Cor. 5. — Ioan. 12.]

Grandis honor est, Christi ministrum esse: unde & grande præmium bene ministrantes sequitur, ita ut cum Christo & sanctis angelis ejus in cælesti beatitudine sine fine lætentur: atque ideo non convenit servis Christi contendere de sublimitate honoris, sed magis certare de utilitate sanæ prædicationis, & assiduitate bonæ operationis, ut populus Christi audiat ex ore eorum verbum rectæ fidei, & videat in actibus eorum bonum exemplum per humilitatis indicium, quia juxta veritatis sententiam; *Omnis qui se exaltaverit, humiliabitur: & qui se humiliaverit, exaltabitur.* Qui enim gradum honoris in ecclesia Christi acceperunt, quomodo vivere debeant & quid agere, audiant ipsum Dominum ostendentem atque præcipientem: *Sint*, inquit, *lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus: & vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei.* Et quale eos præmium taliter facientes in futuro sequatur, mox subjungit, dicens: *Beati illi servi, quos, cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Et paulo post: *Quis putas est*, inquit, *fidelis dispensator, & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus, quem, cum venerit dominus ejus, invenerit ita facientem. Vere dico vobis, quia super omnia quæ possidet, constituet illum.* Non enim pigris & hebetibus doctoribus, & de primatu hujus mundi atque divitiis certantibus, tale præmium promittitur: sed bene laborantibus, & digne Deo servientibus.

[Matth. 23. — Luc. 12. — Ibid.]

Non est enim æquum, ut collatio sacri ordinis, servis Christi fiat causa elationis & terrenæ voluptatis: quia nec in ipsius magistri nec in discipulorum eius dictis sive exemplis aliquid hujusmodi reperiunt. Quomodo autem de Christi moribus nos instruat apostolus Paulus, audiamus: *Hoc autem*, inquit, *sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque*

[Philip. 2.]

usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus illum exaltavit, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Hinc ergo discipulis suis præcepit, dicens: *Nolite soliciti esse, dicentes, quid manducabimus? aut quid bibemus? aut quo operiemur? hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite autem primum regnum Dei, & justitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis. Qui non renunciaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur: animæ vero suæ detrimentum patiatur?* &c. Hinc & Petrus exhortans fideles in epistola sua, ait: *Succincti lumbos mentis vestræ, sobrii perfecte sperate in eam quæ offertur vobis gratiam, in revelationem Iesu Christi, quasi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desideriis, sed secundum eum qui vocavit vos, sanctum; & ipsi sancti in omni conversatione estote, quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.* De quo & Ioannes ait: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas patris in eo, quoniam omne quod in mundo est, concupiscentia carnis & concupiscentia oculorum est, & superbia vitæ, quæ non est ex patre, sed ex mundo est; & mundus transit, & concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.* Hinc & Paulus ait: *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideriis ejus: sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes, arma justitiæ Deo.* Et iterum: *Carnis*, inquit, *curam ne feceritis in desideriis.* Et rursum: *Non ergo amplius invicem judicemus: sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum.* Et iterum: *Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere: unusquisque proximo suo placeat in bonum ad ædificationem.*

Matth. 6. Luc. 14. Luc. 19. I. Petr. 1. I. Ioan. 2. Rom. 5. Rom. 6. Rom. 13. Rom. 14.

Si autem secundum hujusmodi doctrinam conformemus nos exemplis obedientiæ, humilitatis & mansuetudinis Christi, considerantes singuli, non quod nobis, sed quod aliis utile est, nec cupiditatibus hujus mundi, atque illecebris operam demus: nulla erit inter nos contentio de sublimitate honoris, & inani jactantia terrenæ potestatis, & conflictus nequam de quæstu nefando præsentis sæculi: sed erit firma pax & concordia inter nos, exercebiturque vnanimiter cultus pietatis: & religio sancta, & immaculata coram Deo, (expectantes supernam gloriam in revelatione Domini nostri Iesu Christi) & salvatore nostro, sine reprehensione custodietur: & ita omnia membra corporis Christi erunt in pace, quem cum non videmus, diligimus; in quem nunc quoque non videntes credimus, & exultando speramus, quod in adventu ejus percipiamus finem fidei nostræ, salutem animarum nostrarum.

Igitur quia ordo præteritæ narrationis vestræ, & responsionis parvitatis nostræ, hoc exigebat, ut contra tam ineptum conflictum sacerdotum, atque scandalum plebis, aliqua de scripturis sacris, atque orthodoxorum patrum sententiis excerperemus, quæ ostenderent ac declarando manifestarent, quia servos Christi non oportet litigare, sed mansuetos esse ad omnes, docibiles & patientes: fecimus quod agendum esse censuimus, & in brevi libello hæc comprehendentes, sanctitati vestræ dirigere curavimus: petentes, ut, si dignum ducatis hæc legere, ea quæ recte ibi posita sint, vestra autoritate confirmetis: si qua autem reprehensione ibi digna videantur, ignorantem vestra prudentia instruatis, quatenus per omnia labor noster non inanis fiat, & studium doctrinæ vestræ multiplici mercede ab omnium bonorum datore remuneretur.

DE ANTIQVIS EPISCOPORVM PROMOTIONIBVS

Cum diversis formularum ad eas spectantium & formatarum exemplis.

Ex appendice ad tomum secundum conciliorum antiquorum Galliæ.

PRÆFATIO.

IAC. SIRMONDI S. I.

Quo more olim rituque, tum in cætera ecclesia, tum maxime in Gallia, promoti fuerint episcopi.

Vetus olim totius ecclesiæ mos fuit, episcopos cleri & plebis, cui præfuturi erant, suffragiis creari. Sic enim, ut altius non repetam, Cornelium Romæ clericorum plebisque suffragio episcopum factum, Cyprianus epistola quadragesimaprima & quinquagesimasecunda, Cyprianum Carthagine judicio Dei, & favore plebis ad officium sacerdotii & gradum episcopatus electum, Pontius diaconus in ejus vita, Alexandrum in Comanorum ecclesia, rejectis iis quos cives suffragiis suis commendabant, episcopum a Gregorio Neocæsariensi designatum fuisse, auctor est Gregorius Nyssenus. Et quamquam in Oriente postea usus invaluit, ut in episcoporum electionibus populi suffragia non exquirerentur: post Synodum nempe Nicænam, quæ canone quarto & sexto episcopos, nulla cleri plebisve facta mentione, ab episcopis provinciæ creari & ordinari jubet, & post Laodicenam, cujus canon decimustertius sacerdotum electiones turbis, id est populis, permit-

ti vetat: atque hoc modo Epiphanium Salaminæ in Cypro episcopum ab episcopis insulæ, Basilium Cæsareæ ab episcopis, qui ea de causa convenerant, electos tradant, qui eorum vitas conscripserunt: & eo spectans Basilius ipse Nicopolitanis epistola centesima nonagesima quarta scribat, episcoporum partes esse, populo episcopum dare, populi datum suscipere. In occidentalibus tamen ecclesiis jus idem suffragii populo in renunciandis episcopis etiam post synodum Nicænam perseverasse, tum Romanorum pontificum Siricii, Cælestini, Leonis, decreta, quæ cleri plebisque consensu eligendos statuunt; tum Damasi, Ambrosii, Augustini, Fulgentii, & aliorum, quos eo modo creatos constat, innumera passim exempla declarant. In Gallia quoque nostra morem eundem, quamdiu sub Romanorum imperio stetit, obtinuisse manifestum est. Nam & Hilarium apud Pictavos concordante favore populi sacerdotem factum, Fortunatus; & apud Turonos Martinum Severus, multitudinis, quæ ad suffragia ferenda venerat, conspirantibus votis episcoporum factum; Illidium similiter populo eligente sacerdotem Arvernæ ecclesiæ, pastoremque constitutum, docet Gregorius Turonensis. Germanum præterea Autisiodori, clericorum, nobilitatis, ac plebis urbanæ & rusticæ sententia expetitum, Constantius presbyter; & Remigium apud Remos, Hincmarus testatur omnium generaliter votis ad pontificii culmen raptum potius qum electum. Plebis etiam & oppidanorum judicii ac voluntatis, in Simplicii Bituricensis, & Ioannis Cabillonensis episcopi electione, meminit Sidonius. De Cæsario denique Arelatensi narrat Cyprianus diaconus, Æonium episcopum sub mortem suam clerum & cives allocutum, ut postquã decederet, Cæsarium sibi substituerent. Ex quibus exemplis, aliisque id genus, apparet libera in Galliis, quamdiu imperio Romano paruerunt, cleri plebisque in epicoporum electione suffragia fuisse. Cæterum, postquam in Gallia, vel in aliis gentibus, pulsis Romanis, exorti sunt reges: fecit episcoporum apud omnes dignitas eximia, ut sua interesse principes ducerent, illos nisi arbitratu & voluntate sua non creari. Qua in re licet reclamarint sæpenumero episcopi nostri, atque in synodis suis pristinam electionum libertatem sartam tectam retinere conati sint, ut in concilio Aurelianensi III. can. III. in Arvernensi, can. II. in Aurelianensi V. can. XI. in Parisiensi III. can. VIII. in Parisiensi V. can. I. in Remensi, can. XXV. & in Cabillonensi, can. X. vicit tamen regum autoritas, obtinuitque ut episcopi nulli haberentur, nisi quos vel ipsi imperarent, vel a clero civibusque expetitos probarent & annuerent. Ita ergo Nicetium Triveris docet Gregorius Turonensis, Theodorici regis jussu, ad episcopatum fuisse accitum, datoque populi consensu, & decreto regis, ordinatum. Quintianum itidem, & hoc mortuo Gallum, Arvernis ab eodem Theodorico rege datos episcopos. Ita, ut de multis pauca commemorem, Germanum Parisiensem Childeberti, Ommatium Turonensem Clodomeris, Medardum Viromandensem, & Euphronium rursus Turonensem, & Domnolum Cenomanensem, Clotarii regis jussu, vel assensu, cathedram adeptos memorant Gregorius idẽ & Fortunatus.

Eodemque modo deinceps a Chilperico, fratribusque, tum a Clotario II. Dagoberto, Clodoueo iuniore, ac reliquis Merouei cæ familiæ regibus, delatos fuisse aut concessos episcopatus, & historiæ produnt, & fidem faciunt apud Marculfum & alios, quæ tum in usu erant veteres formulæ: quarum aliæ populi ad regem preces continent, hunc aut illum sibi episcopum flagitantis: aliæ, præceptum regis de collato episcopatu; aliæ, indiculos ad metropolitanum, & episcopos, pro episcopi novi ordinatione. Nec diversam porro sub primis secundæ familiæ regibus Pippino & Carolo rationem extitisse, tum eorum quibus episcopatus commiserunt, exempla demonstrant, tum synodi illorum temporibus celebratæ: in quibus cum multa de episcoporum officio & disciplina præcipiantur, nulla usquam electionum episcopalium fit mentio. Primus antiquæ consuetudinis memor Ludovicus Pius, anno, ut reor, imperii sui tertio, eligendorum episcoporum potestatem ecclesiæ restituit lege lata, quæ a nobis suo loco est edita, & in primo libro Capitularium, cap. XXCIV. legitur his verbis: DE EPISCOPIS ELIGENDIS. *Sacrorum canonum non ignari, & ut in Dei nomine sancta ecclesia sua liberius potiretur honore, adsensum ordini ecclesiastico præbuimus, ut scilicet episcopi per electionem cleri & populi, secundum statuta canonum, de propria diœcesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur, ut exemplo*

plo & verbo sibi subiectis usquequaque prodesse valeant.

Sed hujus tamen legis beneficio ita electionum jure in posterum usæ sunt ecclesiæ, ut singulæ mortuo episcopo, primum omnium novi eligendi facultatem per metropolitanum a rege peterent, cum visitatore qui præesset electioni. Tum electionis factæ decretum ad metropolitanum referebatur, ut ea regi probata, & electo coram provincialibus episcopis examinato, tum demum ordinaretur, mandatumque ab ordinatoribus acciperet, quomodo ipsum in episcopali munere juxta canonum statuta versari oporteret. Quæ singula cũ multis sæpe locis ab Hincmaro Remensi explicari soleant, tum in libro contra Hincmarum nepotem fere omnia breviter expressa sunt, ubi de metropolitani præ cæteris episcopis dignitate ac præstantia tractat in hunc modum. *In Remensi provincia*, inquit, *si fuerit defunctus episcopus, ego, & non tu, visitatorem ipsi viduatæ designabo ecclesiæ, & electionem cum decreto canonico præcipiam fieri. Et si in partes se eligentium vota diviserint, meum, & non tuum, erit eligere, qui maioribus ad ordinandum studiis iuuetur & meritis. Et meum est, ordinandum examinare, non tuum. Tuum est autem cum aliis mecum ordinare episcopum, & litteris canonicis, quas ordinatus ab ordinatoribus suis iubetur accipere, post me in tuo loco subscribere.* Quemadmodum autem geri hæc singula solerent, ut apertius pleniusque cognosci ac percipi liceat: operæ precium duximus, diversas eo spectantium epistolarum, aliarumque actionum formulas, quæ in manus nostras venerunt, hoc loco subjicere: præmissis etiam, de quibus dictum est, antiquis formulis, quibus ante restitutas electiones utebantur.

FORMVLÆ ANTIQVÆ DE EPISCOPATV.

Quarum olim usus fuit sub primis regibus.

INDEX.

A

I.

Cleri plebisque viduatæ civitatis preces ad regem pro episcopo instituendo.

Suggestio piissimo ac præcellentissimo domino Ill. regi a servis suis, quorum subscriptiones & signacula subter tenentur inserta.

Principalitatis vestræ circumspecta clementia novit justa petentibus dignanter annuere, sui moderaminis judicio ponderante: præsertim cum illud deposcitur generali prece cunctorum, quod & communiter proficere constet ad ecclesiæ regimen, & ipsius regalis clementiæ B prosit saluti pariter ac mercedi. Quoniam sanctæ memoriæ vir apostolicus Ill. Ill. urbis episcopus, fine appropinquante, ab hac luce migravit, tẽpore naturæ completo, & ne destitutæ sint, quod absit, oves decedente pastore, in locum ejusdem suppliciter postulamus instituere dignemini illustrem virum Ill. (aut venerabilem virum Ill.) cathedræ Ill. successorem: in quo perspicuitas sublimis, ingenuitas nationis, elegantia refulgens, diligentia castitatis, caritatis locuples voluntas. Irrefragabiliter manu nostra hunc consensum decrevimus roborare.

C

II.

Præceptum regis de episcopatu, ad episcopum designatum.

Ill. rex illustri viro Ill. aut venerabili viro Ill.

Dum juxta Apostoli dictum omnis potestas sublimatur a Domino, & quatenus post Dominum in regia manet potestate, taliter cuncta terrena debeant gubernari. Vnde oportet nos salubri consilio retractare, ut illi in locis sanD ctorum instituantur custodes, qui digni ad ipsum officium gubernandum apparere noscuntur. Igitur dum & vestra, & cleri, vel pagensium civitatis Ill. adfuit petitio, ut relicta urbe Ill. quam primum regere & gubernare videbamini, in supradicta urbe Ill. cathedrã pontificalem suscipere deberetis, & dum vos apud animos nostros & actio commendat probata, & nobilitatis ordo sublimat, ac morum probitas vel mansuetudo, & prudentiæ honestas exornat, cum consilio & voluntate pontificum procerumque nostrorum, juxta voluntatem & consensum cleri & plebium ipsius civitatis, in supradicta urbe Ill. pontificalem in Dei nomine vobis commisimus E dignitatem. Propterea per præsens præceptum decernimns ac jubemus, ut supradicta urbs, vel res ecclesiæ ipsius, & clerus, sub vestro arbitrio & gubernatione consistant, & erga regimen nostrum semper fidem illibatam custodire debeatis, & juxta canonicam institutionem plebem vobis commissam assiduis prædicationum sermonibus expolire, & non minus pietate quam severitate constringere studeatis: & curam pauperum, vel necessitatem patientium, cum ingenti dilectione procuretis, ut acquisitam multiplicatamque gregis vestri salutem ad ovile Dominicum nullis maculis sordidatum valeatis præsentare. Quatenus dum ecclesiam vobis dispensatione Divina commissam strenue regere atque gubernare videmini, nobis apud æternum retributorem mercedem suffragia largiantur, & vos immensum Dominum pro nostrorum mole peccatorum assidue exorare debeatis.

III.

Appendix Tom. VIII.

Indiculus regis ad metropolitanum, ut designatum episcopum ordinet cum suis comprovincialibus.

Domino sancto sedis apostolicæ dignitate colendo in Christo patri Ill. episcopo Ill. rex.

CRedimus jam ad vestram reverentiam pervenisse, sanctæ recordationis Ill. urbis antistitem, evocatione Divina de præsentis sæculi luce migrasse. De cujus successore solicitudine integra cum pontificibus vel primatibus populi nostri pertractantes, decrevimus Illustri viro Ill. (aut venerabili viro Ill.) ad præfatam urbem, pontificalem regulariter, Christo auspice, committere dignitatem. Et ideo salutationum jura debito honore solventes petimus, ut cum ad vos pervenerit, ipsum ut ordo postulat benedicere vestra sanctitas non moretur; & junctis vobiscum vestris comprovincialibus, ipsum in suprascripta urbe pontificem consecrare, Christo auspice, debeatis. Agat ergo almitas vestra, ut & nostræ voluntatem devotionis incunctanter debeatis implere, & tam vos, quam ipse, pro stabilitate regni nostri jugi invigilatione plenius exoretis.

IV.

Indiculus alter ad episcopum, pro eadem designati episcopi ordinatione.

Ille rex viro apostolico Ill. episcopo.

QVamlibet nos ad administrandum gubernandumque rerum statum præcelsis occupationibus regiæ solicitudinis causa constringat, nihil tamen tam principale ac principe dignum, quam ut cum a pastorali paulum oberrat plebs destituta præsidio, pro salute animarum hujusmodi, personis loci celsioris pontificalem prospiciat committere dignitatem, in quibus maneat dupliciter sermo, ut populus magistrum, actus Christi imitetur discipulus. Qui plebem non minus pietate quam severitate constringat, qui sciat commissa sibi talenta assiduæ prædicationis sermonibus expolire, & acquisitam multiplicatamque gregis sui salutem ad ovile Dominicum nullis maculis sordidatum valeat præsentare. Et quia cognovimus sanctæ recordationis domnum Ill. urbis Ill. antistitem, evocatione Divina ab hac luce migrasse: de ejus successore solicitudine congrua una cum pontificibus vel proceribus nostris plenius pertractantes, decrevimus Illustri viro, aut venerabili, Ill. in ipsa urbe pontificalem in Dei nomine committere dignitatem: quem plerumque apud animos nostros & actio probata commendat, & nobilitatis ordo sublimat, ac morum probitas vel mansuetudinis ac prudentiæ honestas exornat. Qua de re statuta præsentibus ordinamus, ut cum adunatorum caterva pontificum, ad quos tamen nostræ serenitatis devotio scripta pervenit, ipsum ut ordo postulat, benedicere vestra industria studeat, & voluntatis nostræ deliberationem reseratis oraculis publicare, atque effectum Domino annuente sortiri. Quatenus dum ecclesiam sibi a dispensatione Divina commissam strenue regere atque gubernare videtur, nobis apud æternum retributorem mercedem suffragia largiantur, & ille pro peccatorum nostrorum mole indesinenter immensum Dominum debeat deprecari.

FORMVLÆ DIVERSÆ IN EPISCOPORVM

promotionibus usurpatæ post restitutam electionum libertatem.

I.

Epistola Hincmari metropolitani ad regem, ut clero & plebi Silvanectensi novi episcopi electionem permittat, & visitatorem designet qui præsit electioni.

Domino Carolo regi glorioso sit semper salus & vita.

SEptimo Idus Iunii, circa horam secundam, venerunt tres clerici, & duo laici, Silvanectensis ecclesiæ, ad exiguitatem meam, innotescentes eamdem ecclesiam, fratre & consacerdote nostro Erpoino defuncto, viduatam esse pastore; ferentes etiam ipsius ecclesiæ tam cleri quam plebis petitionem, ut eis pastor secundum sacras regulas tribuatur. Quos interrogavi, si verbum haberent de pace* cleri ac plebis ecclesiæ ipsius ex aliqua designata persona: qui responderunt se non aliam petitionem ex parte sociorum suorum afferre, nisi ut apud solitam misericordiam vestram, liberam illis ac regularem electionem obtinere satagerem: quatenus secundum sacras regulas ille, canonico visitatore directo, ab omnibus ecclesiæ ipsius alumnis valeat eligi, cui debeat ab omnibus obediri. Ego autem licet, ut præfatum est, sacerdotem vestrum Erpoinum per fratrem Hildeboldum compresbyterum nostrum

* f. de parte

ſtrum octavo Idus Iunii defunctum audierim, non tamen ſtatui antea dominationi veſtræ quidquam inde ſuggerere, aut pro eadem eccleſia poſtulare, priuſquam ſecundum regularem morem ab ea legatos acciperem. Quia, ut Leo in decretis ſuis dicit, ſi in quibuſlibet eccleſiæ gradibus providenter ſcienterque curandum eſt, ut in domo Domini nihil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum: quanto magis elaborandum eſt, ut in electione ejus, qui ſupra omnes conſtituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non ſit in capite. Vbi eſt illa beati Pauli apoſtoli per Spiritum Dei emiſſa præceptio, qua in perſona Timothei omnium Chriſti ſacerdotum numerus eruditur, & proinde unicuique noſtrum dicitur: *Manus nemini cito impoſueritis, neque communices peccatis alienis.* Vnde religioſa ſapientia veſtra inter alia hæc duo decreta beati Leonis ſagaciſſime ponderabit, quibus dicit, ut in domo Domini nihil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum. Quæ ſi idem ſanctus & ſapiens ita aperte non poneret, ſubtilitas intellectus veſtri ſufficienter enuclearet. Propterea, domine reverentiſſime ac clementiſſime, dignetur mihi dominatio veſtra litteris ſuis ſignificare, quem vultis de coepiſcopis noſtris, ut ei ex more litteras canonicas dirigam, & viſitatoris officio fungens in eadem eccleſia electionem canonicam faciat; & aut per ſe, aut per litteras ſuas, vicario ſuo deferente, eamdem electionem, cum decreto canonico ſingulorum manibus roborato, ad me referat, ut per me ipſa electio ad dominationis veſtræ diſcretionem perveniat. Et quia in domo Dei, ut ex verbis Leonis præmiſimus, nihil autoritas patitur inordinatum eſſe, nihilque præpoſterum: cum vota concordia cleri ac plebis in electione regulari, vel veſtræ dominationis conſenſum cognoverimus, litteras metropolitanæ autoritatis ſuper electionem certæ perſonæ ad coepiſcopos Remorū diœceſeos dirigemus, certum diem & locum eis deſignantes, quando & quo ad ordinationem ipſius electi aut ipſi conveniant, aut litteras ſui conſenſus per presbyterum aut diaconum vice ſua tranſmittant.

Leo dec. c. 9

Tim. 5.

II.

Epiſtola Hincmari metropolitani ad Hedenulphum Laudunenſem epiſcopum, ut viſitatoris officio fungatur in electione epiſcopi Cameracenſis.

Hincmarus ſanctæ metropolis eccleſiæ Remorum epiſcopus, ac plebis Dei famulus, dilecto fratri ac venerabili coepiſcopo noſtro Hedenulpho ſalutem.

Dilecto fratre ac venerabili conſacerdote noſtro Ioanne eccleſiæ Cameracenſis defuncto, hortor ac moneo dilectionem tuam, frater cariſſime, ut ejuſdem eccleſiæ officio viſitatoris noſtræ humilitatis metropolitana delegatione ſuſcepto, ad eamdem eccleſiam quantocius ſtudeas properare, ac aſſiduis hortationibus clerum, plebemque eccleſiæ, publice admonere feſtines, ut remoto privato ſtudio, uno eodemque conſenſu talem ſibi præficiendum expetant ac eligant ſacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus reſpuatur. Formam autem electionis, qualiter & qualem eligere debeant, tuæ dilectioni tranſmitto, quam publice coram omnibus tua ſolertia relegi faciat, ne de ignorantia ſe quilibet excuſare prævaleat. Quæ electio non tantum a civitatis clericis erit agenda: verum & & de omnibus monaſteriis ipſius parochiæ, & de ruſticanarum parochiarum presbyteris, occurrant vicarii, commorantium ſecum concordia vota ferentes; ſed & laici nobiles ac cives adeſſe debebunt: quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri. Et ſi poſt lectionem formæ electionis a nobis per tuam dilectionem eis tranſmiſſæ, concordes omnes in quamcumque regularem perſonam inveneris, moneas eos decretum canonicum ab eis fieri, ac ſigillatim omnium manibus roborari: & cum decreto canonico, atque cum tantis, qui ſufficienter omnium vice teſtimonium electo ferre poſſint, cum eis mandavero, eumdem electum ad nos adducere curent.

In altera Hincmari epiſtola, quam eadem formula ſcribit ad Hadebertum Silvanectenſem, ut viſitatoris officio fungatur in electione epiſcopi Bellovacenſis poſt obitum Odonis, hoc ſolum eſt diſcrimen, quod ſub initium adjecta eſt mentio conſenſus regii hoc modo: *Officio viſitatoris, conſenſu domini noſtri Ludovici regis, noſtræ humilitatis*, &c. ſub finem vero verbis illis omiſſis, *cum eis mandavero*, paulo longius excurrit in hunc modum: *eumdem electum ad nos adducere tecum examinandum procura. Tua autem dilectio, frater cariſſime, ſolerti cura in hac electione invigilet: præſertim cum nobiſcum tibi neceſſe erit ei qui ordinandus eſt manus imponere: qui bene noſti præceptionem beati Pauli apoſtoli per Spiritum Dei emiſſam, qua in perſona Timothei omnium Chriſti ſacerdotum numerus eruditur: proinde unicuique noſtrum dicitur:* Manus nemini cito impoſueris, neque communices peccatis alienis, *&c.*

III.

Epiſtola Hincmari metropolitani ad clerum & plebem Cameracenſem, ut canonicam electionem faciant cum viſitatore ſibi deſignato.

Hincmarus ſanctæ metropolis eccleſiæ Remorum epiſcopus, ac plebis Dei famulus, clero & plebi in parochia Cameracenſi conſiſtenti.

Quia defuncto dilecto & venerabili confratre ac conſacerdote noſtro, patre videlicet ac paſtore veſtro Ioanne, neceſſe eſt ut de eligendo atque conſtituendo vobis paſtore, & doctore, ſecundum eccleſiaſticas regulas, votis noſtris in unum Domino mediante convenientibus, præmiſſis jejuniis ac litaniarum obſecrationibus, tractare quantocius maturetis, & exorato eo, a quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, quique facit unanimes habitare in domo; ita vos una cum ſtudiis hujus venerandi fratris ac coepiſcopi noſtri, cui ſecundum inſtitutionem canonicam viſitatoris officium in eccleſia, cujus amore ac vigore fovemini, delegavimus, in electione regulari concorditer uniatis. Talem autem vobis futurū paſtorem eligite, qui merito vitæ, & ſcientiæ doctrina, vobis præeſſe valeat

valeat & prodesse, quique a canonibus sacris non discrepet. De cujus electione decretum canonicum unanimi voto agere, & sigillatim omnium vestrum manibus in præsentia hujus visitatoris vestri roborare satagite.

IV.

Epistola Hincmari altera ejusdem argumenti ad clerum & plebem Bellovacensem, in qua & formam rectæ electionis insinuat.

Hincmarus sanctæ metropolis ecclesiæ Remorum episcopus, ac plebis Dei famulus, clero & plebi in parochia Belvacensi consistenti.

Quia defuncto dilecto, vel venerabili, confratre ac sacerdote nostro, patre videlicet ac pastore vestro Hodone, electione canonica a domino nostro rege vobis solita benignitate concessa, necesse erit ut de eligendo atque constituendo vobis pastore, vel doctore atque rectore, secundum ecclesiasticas regulas, votis nostris in unum Domino mediante convenientibus, præmissis jejuniis & litaniarum obsecrationibus, tractare quantocius maturetis, & exorato eo a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, quique facit unanimes habitare in domo, ita vos cum studiis hujus venerandi fratris ac coepiscopi nostri, cui secundum institutionem canonicam visitatoris officium in ecclesia, cujus amore vel vigore fovemini, delegavimus, in electione regulari concorditer uniatis, ut pastore vos diutius destitutos non doleatis. De cujus videlicet a nobis consecrandi episcopi electione, pro imposito nobis ministerio, & cura totius provinciæ secundum mysticæ Nicænæ synodi canones delegata, fraternitati vestræ auctoritatem divinitus promulgatam intimare satagimus. Primo scilicet, ut decretum sine visitatoris præsentia nemo conficiat, cujus testimonio clericorum ac civium possit unanimitas declarari. Deinde, ut de ecclesia vestra, sive sit in civitate, sive in monasteriis, his disciplinis institutum, & ita apostolicæ formæ convenientem, de diaconibus vel presbyteris eligatis vobis, auctore & fautore Domino, consecrandum episcopum, sicut cum de eligendo atque constituendo episcopo ageret, Tito & Timotheo Paulus depingit apostolus. Et si, quod absit, de civitatis ac parœciæ vestræ clericis, ordinandus episcopus nullus dignus, vel idoneus summo sacerdotio, quod evenire non credimus, poterit inveniri: tunc alterum de altera diœceseos nostræ ecclesia, unde nobis secundum Africanum concilium, sine cujusquam contradictione, ordinandi quemquam canonice electum & petitum est attributa licentia, eligere procurate; qui merito vitæ & scientiæ doctrina vobis præesse valeat, & prodesse, quique sacris canonibus, præcipue capitulo Carthaginensis concilii, Qualis debeat ordinari episcopus, non debeat obviare; & a decretis patrum, Siricii videlicet, Innocentii, Cælestini, Leonis, Gelasii, atque Gregorii, quantum patitur humana fragilitas, & poteritis conspicere, non valeat quoquomodo discrepare. Si etiã de alterius diœcesi archiepiscopi, vel parœcia episcopi, quempiam vobis notum proficuum & utilem eligere malueritis: necesse vobis erit, cum beneplacito illius episcopi, cujus intererit, &

Can. 22.

Concilium Carthaginense IV. can. 1.

A litteris canonicis petitum obtinere, & ad nos illum mediante visitatore vestro examinandum adducere: quatenus, si congruus sacris canonibus inventus fuerit, vobis ordinetur episcopus. Ante omnia autem cavete in electione pontificis malum simoniacæ hæreseos; ne pro dato aliquo, vel promissione illicita, neque pro gratia cujuscumque vel familiaritate aut propinquitate alicujus, quemquam attentetis eligere. Non eum, cui nulla natalium, nulla morum dignitas suffragetur: vel qui originali, aut alicui conditioni obligatus detineatur. Neminem ex laicis neophytum, id est noviter attonsum, & sine disciplina, vel non per tempora constituta, ad ecclesiasticos gradus provectum. Quod ideo specialiter designamus, quia cum canones dicant: Nullus ex laicis ordinetur: demonstrant quod non de omnibus sit laicis constitutum. Neque enim clerici nasci, & non fieri possunt. Sed designata sunt genera, de quibus ad clericatum pervenire non possunt: id est, si quis fidelis militaverit, si quis fidelis causas egerit, hoc est postulaverit; si quis fidelis administraverit, si quis vir ante servivit, si quis publicam pœnitentiam pro culpis criminalibus egit; si quis bigamus, vel maritus viduæ fuit, vel si concubinam, vel pellicem novit. Cavete nihilominus ne inlitteratum, vel alicujus hæreseos peste corruptum, ac aliquorum membrorum damna perpessum, non negotiatorem clericum, aut inhonestis & turpibus lucris incubantem, aut horrendis quibusdam criminibus implicatum vel diffamatum, vel dæmoniis similibusque passionibus irretitum, eligere attentetis: sed domui Dei dignum, fidelem atque prudentem ministrum dispensatorem eligite. Quatenus interius exteriusque decenter ornatus, formam vivendi vobis religiosa conversatione demonstret, & sana doctrina, inter hujus mundi ac tribulationum tenebras, recto calle gradiendi sine offensione ad portum salutis æternæ lumen manifestare prævaleat: & contra barbaricam infestationem, si, quod absit, acciderit, vobis ferre auxilium prudentia sciat, virilitate valeat, temperantia consulat: & sic exteriora administret, ut interiora non deserat; sic interioribus serviat, ut exteriora penitus non relinquat; & ambidexter, comtemplationi mente inserviat, vitæ activæ servitiis intentus, ut fidelis servus & prudens, conservis in tempore tritici mensuram, id est modum verbi fidei, probate dispenset. Non solum in prædicationis sermone, ac conversationis exemplo, verum in cunctis saluti ac vitæ necessariis necessaria & opportuna provideat.

Hujusmodi autem, quantum Dominus dederit, ipso cooperante electum cum visitatore vestro, præsente scilicet confratre nostro, & cum decreto canonico, ad humilitatis nostræ solicitudinem examinandum adducite: quia, ut longe ante nos dictum est, non est facile dimittendus, cui est proximus committendus. Prænoscere vos denique volo, quia si personam a sacris canonibus deviam scienter nobis adduxeritis, non solum ex ea pontificem non habebitis, verum etiam pro illicita electione, ut contemptores canonum, judicium incurretis. Sed & nostro ac coepiscoporum nostrorum judicio refutata rationabiliter electione vestra incongrua, talem secundum Laodicenses canones studebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat consentire: quia

Matth. 7. quia sicut bene petentibus dicit Dominus, *Petite, & accipietis*, ita & per apostolum male petentes redarguit dicens: *Petitis, & non accipitis, eo quod male petatis.* *Iac. 4.* Petite, fratres, a Deo, ut vobis pastorem secundum cor suum tribuat. In cujus electione si non plus temporalia, quam spiritualia commoda studueritis attendere, gratiam suæ electionis electioni vestræ, bonorum operum & piorum studiorum auctor & cooperator studebit accommodare, qui non sicut homo tantum in facie, sed singulorum corda scrutatur, & renes. Cui est honor & gloria, potestas & imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

Huic similis altera in codice Tiliano legitur Herivei archiepiscopi ad eosdem Bellovacenses, de eligendo episcopo post obitum Erluini.

V.

Excusatio Remensium, qui ante visitatoris adventum, episcopum, post Hincmari mortem, elegisse dicebantur, ad Hildeboldum Suessionensem, & cæteros provinciæ Remensis episcopos.

Sanctissimo & reverentissimo patri, domno Hildeboldo venerabili episcopo, una cum cæteris episcopis hujus sanctæ sedis metropolis ecclesiæ, canonici & monachi, & etiam quidam laici sanctæ sedis Remensis ecclesiæ, quorum nomina subter adscripta patebunt, præsentem felicitatem, æternamque beatitudinem.

NOverit paternitas vestra, ad exiguitatem nostram pervenisse quosdam, qui, sicut ait Apostolus, *1. Ioan. 2.* in hac parte ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis, vobis nuper, & domno Hugoni abbati, & Angelvvino venerabili episcopo, & aliis quibusque, de parte nostra generale mandatum pertulisse: videlicet a majori usque ad minimum omnes electione facta, contra omnem constitutionem canonicam, antequam visitator ad nos perventus sit, consensisse, & nomine tenus quemdam designasse; & hanc falsitatem usque ad regias aures jam pervenisse. Quod nos non tam præsumptiose, &, ut apertius dicamus, stolide ullo modo egisse, quæsumus vos primum scire, ac per vos, & præfatum domnum abbatem, vel episcopum Angelvvinum, cæterosque omnes, ad quos hæc pravitas divulgari potuit, certos reddere flagitamus: & sicut hactenus abstitimus ab ullius certæ personæ electione, ita deinceps, donec pietas Divina & regia clementia nobis concesserit visitatorem, abstinere pro certo noveritis. Vnde & uno parique consensu unum e nobis, non minus fidum quam fidelem fratrem nostrum nomine Guntramnum, venerabilem monachum, & sacerdotem, atque præpositum cœnobii Altivillarensis, cum his pariter apicibus vobis direximus, qui viva voce ea etiam, quæ hic longum fuit inserere, verbis per singula manifestet. Et hæc sunt nomina eorum, qui hujus excusationis, & præfatæ culpationis, uno consensu ad vos hæc dirigunt. Valeat sancta paternitas vestra ad vota nostra semper in Domino.

Data Nonis Februarii.

Nomina canonicorum de congregatione S. Mariæ.

Framericus presbyter atque vicedominus S. Teuto presbyter atque præpositus S. Odelhardus archipresbyter pro se, & ad vicem Hildradi

A archipresbyteri S. Otbertus decanus S. Rodoardus presbyter S. Sichelmus indignus presbyter S. Seulfus presbyter S. Teudericus presbyter S. Rothardus presbyter S. Calestus presbyter S. VValthadus presbyter S. Hardierus presbyter S. Romoldus presbyter S. Guntbertus presbyter S. Rodoaldus presbyter S. Samuhel presbyter S. Heirbrannus diaconus S. Erchamueus diaconus S.

Monachi de S. Remigio.

Tetboldus presbyter atque præpositus S. Rotfridus major monachus S. Boso presbyter & monachus S. Rotgerus presbyter & monachus S. Rotfridus minor, & presbyter S. Flodouvinus presbyter & monachus S. Guntherus diaconus & monachus S. Bernerus diaconus & mo- B chus S.

Canonici de S. Basolo.

Ramigilus presbyter S. Amalricus presbyter S. VVaningus diaconus S.

Canonici de S. Theoderico.

Erloldus presbyter S. Odelbertus presbyter S. Engericus diaconus S. Tetherus diaconus S. VValtharius diaconus S. Agenardus diaconus S.

Monachi de Orbacis

C Rambradus præpositus S. Heirmardus decanus S. Lantherus diaconus S. Rodoardus diaconus S. Sicfridus diaconus S.

Vasalli.

Liudo. Odalricus. Fidentius. Gibuinus. Rotmarus. Vto. Geroldus. Gislemarus. Sidrach. Allo. Hadericus. Rodulfus. Hagano. Rumbertus. VVido. Adroldus. Gerardus. Framericus. Rothardus. item Hadericus Berno. Magembodus. Brunerus. Nodilo. Amalraus. Amalbertus. Agbertus. Gerbertus.

Hactenus excusatio Remensium ex veteri codice sancti Laurentii Leodiensis, ubi inscribitur: D CONSENSUS canonicorum & monachorum Remensis ecclesiæ de electione domni Fulconis, *qui Hincmaro successit.*

VI.

Allocutio visitatoris episcopi ad clerum & plebem electionis causa congregatam.

ANnunciamus vobis, dilectissimi fratres, quatenus Divina inspiratione admonitus dominus clementissimus & imperator Christianissimus Hludovvicus unamquamque rem, quæ vitio aliquo depravata fuerat, ad suum jus & ad rectitudinis tenorem nititur revocare. Et maxime de his quæ ad Dei ecclesias pertinent E curam gerit, ut suos omnimodo habeant honores, & ut rectores earum apti sint ea prævidere quæ eis commissa sunt. Notum sit omnibus suis fidelibus, qui in ista parochia consistunt, ideo nos huc missos fuisse, ut concessam ab eo potestatem inter vos eligendi sacerdotem annunciaremus: quia multum ei vestra fatigatio abhorret, quod tamdiu absque pastore & rectore eratis. Quamobrem imperialis clementia atque prudentia talem virum a Deo electum, & omnibus proba-

tum eligere sanxit, qui ad utilitatem omnium in sancta Dei ecclesia proficiat. Et universa vestræ sanctitati enumerare jussit, quibus virtutibus & moribus ornatus, quibusque vitiis & reprehensionibus innotabilis existere debeat, qui ad talem honorem desiderat pervenire. Cujus optime beatus Paulus apostolus vitam moresque discutiens in epistola quam scripsit ad Timotheum. Dicit enim: *Si quis episcopatum desiderat*, usque, *ne incidat in laqueum diaboli*. Item ad Titum de eadem re scribens ait: *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ*, usque, *& contradicentes resistere*. Apportetur liber, & præsentibus vobis istæ sententiæ legantur. Volumus ut etiam canones coram vobis legantur, in quibus præcepta nostræ vitæ continentur; ut in illis potius discamus, quales ad tale ministerium promoveri conveniat. Ideo revera & sententias Apostoli, & capitula canonum legi præcipimus, ne quis ignorationis causa se possit tueri, si de electione fuerit jure correptus. De canone apostolorum c. 17. & 18 & 30. & 37. legatur. Item de canone Antiocheno c. 19 Item de canone Laodicensium c. 12 & c. 13. Item de canone Calchedonensi c. 2. & c. 4. Item de canone Sardicensis concilii c. 2. & c. 5. Item de canone Africani concilii c. 17. Item de canone Hipponensis concilii c. 17. & c. 57. Item de decretis papæ Siricii cap. 8. & cap. 9. & 14. Item in decretis Zosimi cap. 3. Item in decretis Innocentii cap.* Item in decretis Gelasii c. 24. Item in decretis Cælestini cap. 18. & 20. Item in decretis Leonis papæ cap. 33. & cap. 35. & cap. 49.

1. Tim. 3. — Tit. 1.

Meminisse vos decet, o Dei sacerdotes, propositi & ordinationis vestræ, qui gubernacula tenetis animarum, & positi estis columnæ in ecclesia Dei ad sustentandos infirmos, ad confortandos imbecilles, ad consolandos pusillanimes. Vobis cura pauperum commissa est, vestro ore corpus Christi conficitur, per impositionem manuum vestrarum a laqueis diaboli homines liberantur. Cavete ne ab adversario decipiamini, ut concessa potestas eligendi in majus vos ponat periculum. Bene nostis, fratres, quod periculum vobis dicimus. Id est, ne quis per adulationem, aut per timorem, aut per præmium, aut aut per aliquam talem amicitiam, quam nonnulli inter se homines dando & remunerando habere solent; sed is qui dignus, & omnibus amabilis, & moribus bonis, & sanctæ conversationis existens, ad istam sanctam & venerabilem sedem pontifex eligatur. Mementote quemadmodum de imperitis vel falsis pastoribus Salvator loquitur dicens: *Quod si cæcus cæcum duxerit, nonne ambo in foveam cadent?* Non dominum eligite, sed sacerdotem; non tyrannum, sed episcopum; non qui præesse, sed prodesse velit; non eum cui dominari magis, quam consulere subditis placet. Hucusque sacerdotibus loquimur, de quibus Dominus dicit: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum*. Nunc ad cæteros clericos veniamus, qui cum humilitate & patientia expectant, donec ad altiorem promoveantur gradum: qui benedictionem jam sibi datam bonis operibus adornent, & nullis vitiis subjaceant. Vos etiam, fratres, admonemus, ut in hac electione unanimes sitis, vestrisque prioribus obedientes, pari devotione, communique consilio, utilitatem vestram considerantes, nihil præter illorum conscientiam facientes. Una voce pariter unum Deum suppliciter deprecamini, qui nullis meritis facientibus potestatem vobis eligendi tribuit, sibi placibilem & vobis utilem gubernatorem vos manifestet. Attendite ne tam præclarum & deificum munus ab eis deludatur, qui magis sua considerant commoda, quam aliorum. His enim nullus in hac electione locus detur, qui sanum rectumque consilium vestrum perniciosis argumentationibus disturbare pertentant: sed juxta canonum instituta, plurimorum ac meliorum prævaleant & roborentur sententiæ. Vos ergo, virgines, viduæque, admonemus, quæ vitam vestram soli Deo dicastis, ut ab illo cumulum mercedis, aliæ centesimum, aliæ sexagesimum reciperetis, ut simul cum his quibus supra diximus, una mente Deum deprecemini, ut talem vobis sacerdotem dare dignetur, qui gregem sibi commissum ab omni periculo defendere valeat & velit. Non prætermittimus vos nobiles & fideles laicos, qui licitis connubiis adstricti, & ad generandas proles legitimis conjugibus estis copulati, ut una voce, communi consilio, Deum omnipotentem pariter invocetis, ut non de aliena ecclesia sacerdotem vobis mittat, sed de ista familia, si dignus in ea aliquis fuerit inventus, dare dignetur. Sæpe enim inter eum qui de aliena ecclesia fuerit pontifex factus, & inter gregem sibi commissum, scandala & contentiones oriuntur, & peccatis facientibus fit lupus, qui debebat esse pastor. Et semper inter eos, ut ait Apostolus, *foris pugnæ, intus sunt timores*. Absit ut inter vos talis eligatur, qui postea de pravis actibus incriminari aut cōdemnari possit. *Nolite errare*, inquit Apostolus, *Deus non irridetur*. Si forte aliquis per vestrum præmium, aut per aliquam malitiosam artem, hanc sedem subripere conatus fuerit, & hoc vobis malum consentientibus ut in illum electio veniat, hoc nequaquam consentiemus vobis, sed domno imperatori annunciabimus: & ille, sine ullo periculo, & cum licentia canonum, undecumque & cuicumque clerico voluerit dare poterit. Et tunc merito auferetur a vobis potestas eligendi, quia Deū offendistis, & vosmet abominationem exhibuistis. Id noverit vestra tantummodo astutia in hac re esse sequendum, quod nec præceptis apostolicis contrarium, nec decretis sanctorum inveniatur adversum. Hactenus singulariter unumquemque per gradum & propositum suum admonuimus; nunc generaliter ad omnes sermo noster dirigitur, quia non solum hi qui primores, sed etiam minimi, qui in ista parochia sunt, istiusmodi rebus omnino indigent. Magnopere studendum est, dilectissimi fratres, Deum suppliciter deprecari, ut talem inter vos, ad suum servitium aptum, & vobis profectuosum, per suam magnam clementiam manifestare dignetur. Ideoque admonemus, ut triduana jejunia ab omnibus in ista parochia commorantibus fieri jubeantur, & ut eleemosynæ quantumcumque dare potuerit in suo maneat arbitrio. Simulque omnes una voce unaque mente omnipotentem Deum deprecemur, ut talis Dei famulus, Deoque dignus, & bonis hominibus acceptus, ad illam venerabilem sedem pontifex eligatur, qui postmodū nullo vitio, nulla reprehensione arguatur: sed sit bonis moribus ornatus, & sancta conversatione suffultus, sacrisque litteris imbutus, & idoneus minister esse possit ad perficiendum ea quæ ei commissa fuerint. Quisquis abutitur ministerio, non sibi tantummodo nocet, sed

Matth. 15. — Levit. 11. — 2. Cor. 7. — Gal. 6.

sed etiam illis, quibus ad instar speculi in altiori & eminentiori loco est positus, cuius vita & actiones cunctis sub illius regimine constitutis exemplar esse debeat. Quod si eius opera, qui cæteris præpositus est, doctrinam destruunt, cunctis ad dispectionem suo exemplo semetipsum præbet. Ideoque eadem vestigia reciprocis sermonibus iteramus, ut melius intelligatis quanto studio atque prudentia ea debetis prævidere, quæ diutius & stabiliter debent permanere. Nobis quoque hujus electionis tantum observatio credita est, ne per ignorationem aut ambitionem delinquere sinamus. Ideoque mandamus vobis ex verbo domni imperatoris, & per illam fidem, quam Deo, & domno imperatori Hludowico, iurejurando conservare promisistis, & ne in illa terribili excommunicatione, in qua omnes ante tribunal judicis consistere debemus, in gravissimam damnationis sententiam incidatis, vnde ultra evadere nullatenus valeatis, sed æterna damnatione execrabiles, luatis in perpetuo pœnam: vt eum quem meliorem, & doctiorem, & bonis moribus ornatiorem, in ista congregatione conversari noveritis, nobis eum celare non dedignemini. Non enim parva res est, quam superius diximus. Eam animis infigite vestris, ut diutius ventilata ad puritatem hujus rei & ad vnanimitatem corda vestra convertat. Numquid tam obdurati animo estis, ut nostra monita surda aure pertranseant? aut lapideum cor & ex silice natorum nostra non emolliat oratio? Quis infelicium de tali non terreatur supplicio? Quis miserorum, qui talibus dictis non vereatur? Audiant hi & timeant, qui fautores fieri volunt iniquorũ, Psalmistam dicentem: *Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas.* Et etiam nihilominus delinquunt qui pravis actibus consentiunt, quam qui perversa agunt. Non eos solummodo esse reos Apostolus testatur, qui mala faciunt, sed qui consentiunt facientibus. Timemus ergo vestram offendere dilectionem, quod tam duriter loquimur. Sed confidimus in eo, quia idcirco nobis indignari non vultis, quia perversa consilia vel acta testamur. Sed quicumque irasci mavult, suam magis indicare conscientiam poterit, quam nostram depravare sententiam. Ideoque prius vitium accusamus, quam oriatur, ut penitus deleatur: & ne nocivum vel pestiferum genus ambitionis detrimentum in vobis creet, aut quod ulla ambiguitas sermonum, vel diversitas voluntatum, a vero rectitudinis tramite vosmet deviare posset.

[Psal. 48.]

[Rom. 1.]

VII.

Decretum cleri & plebis ecclesiæ Laudunensis de electione Hedenulfi episcopi, ad Hincmarum metropolitanum, & episcopos provinciæ, ut illum ordinent.

Domino reverendissimo & sanctissimo Hincmaro archiepiscopo, cæterisque nostrædiœceseos sanctis patribus & episcopis, clerus Laudunensis, cum totius parœciæ plebibus, & sibi coniunctis præsulibus, æternam in Domino Jesu Christo salutem & pacem.

Canonicis regulis & apostolicis institutionibus statutũ esse recolimus, ut quotiens quælibet civitas ministerio pontificalis dignitatis caruerit, proprioque pastore vacaverit, cum decreto electionis, singulorum petentium manibus roborato, metropolitanum adire pontificem debeant, & de substituendo, in loco eius qui decessit, pastore, petitione supplici commonere; quatenus & civitas sollicitudine pastorali destituta proprio recuperetur pontifice; & qui ordinandus est, gratiosius possit accedere: quia cui debet ab omnibus obediri, utique debet & ab omnibus eligi; ne civitas non optatum episcopum aut contemnat, aut oderit, & fiat minus religiosa, quam convenit, cui non licuit habere quem voluit: hi vero qui ordinaturi sunt, in quem viderint omnium vota propensius concordare, promptius liberiusque illi manus imponere possint. Quapropter cum decreto nostræ electionis manibus singulorum nostrorum roborato ad paternitatem vestram accedentes, Hedenulfum ecclesiæ nostræ filium, & in ecclesia nostra, suffragantibus stipendiorum meritis, ad onus usque sacerdotale promotum, vita & moribus, ac sancta conversatione idoneum approbatum, quem per licentiam vestram, favente Christianissimo imperatore Carolo, pari consensu ac concordi devotione, atque unanima voluntate elegimus, per manus vestras, ac cæterorum vestræ diœceseos sanctorum episcoporum, consecrari, nobisque & ecclesiæ nostræ doctorem atque pontificem institui imploramus, precamur, ac petimus. Elegimus autem eum nobis fore pastorem, quem apostolicæ formæ, qua episcopum ornatum beatus Paulus esse oportere demonstrat, congruere, & sacris non obviare canonibus Christi gratia cooperante confidimus. Oramus sanctam paternitatem vestram nunc & semper in Christo bene valere.

[Appendix Tom VIII.]

Actum quinto Kalendas Aprilis, in basilica sanctæ Mariæ genitricis Dei, & Domini nostri Iesu Christi, anno Incarnationis eiusdem Domini nostri Iesu Christi DCCCLXXVI. regni domni Caroli imperatoris XXXVI. & imperii primo, Indictione nona.

Hoc decretum electionis pontificalis suo anno reddidimus tomo IX. *conciliorum pag.* 280.

VIII.

Aliud decretum cleri Parisiensis de electione Æneæ episcopi, quem Carolus rex insinuaverat, ad metropolitanum Senonensem, eiusque provinciales episcopos.

Religiosissimis patribus & fratribus, VVeniloni metropolitano Senonicæ sedis antistiti, & universo clero eius, & cæterarum ecclesiarum præsidentibus, quæ in diœcesi memoratæ sedis censentur, cunctis in eis Domino famulantibus, clerus matris ecclesiæ Parisiorum, & fratres cœnobij S. Dionysii, & S. Germani, & beatæ Genovefæ, ac Fossatensis, diversorumque monasteriorum vnanimitas, præsentem & futuram salutem.

Venerabilem pastorem nostrum Ercanradum nuper decessisse, cum longe lateque divulgatum sit, tum sanctitatem vestram latere non potuit; nosque affici mœstitia de vocatione patris defuncti, ac sollicitudine permoveri de electione successuri, prudentia vestra intelligit. Cũ enim principaliter se futurum Dominus Iesus polliceatur cum his qui principes religionis existunt, non patimur diu carere antistite, cuius doctrina ad salutem nostram instituamur, exemplo informemur, benedictionibus in nomine Domini muniamur. Eius utpote bonorũ omnium autoris nequaquam nos cura destitutos firmissime credimus, dum ipse curas nostras sua clementia

sustulit, & vota ultronea benignitate prævenit. Namque ipse, in cujus manu cor regis est, gloriosi domini nostri Caroli, quemadmodum plene confidimus, menti infudit, ut ejus nos regimini committeret, quem in divinis & humanis rebus sibi fidissimum multis experimentis probasset. Igitur Dei pronam in nos amplectentes misericordiam, & regis nostri piam suscipientes providentiam, Æneam, cujus præconia præmisimus, concorditer omnes eligimus. Æneam patrem, & Æneam pontificem habere optamus. Quamvis enim tanta providentia ac probitate præcellentissimus rex noster polleat, ut solum ejus judicium de viro memorato posset sufficere: tamen conditionis humanæ non nescii, futurarumque curiosi rerum, nos ipsi propositum ac mores longe prius inspeximus, & inter graves probabilesque personas, & sanctitate ferventes, hunc quem antistitem habere cupimus, quotquot eum nosse potuimus, ut nunc palam est, absque errore annumeravimus. Proinde, sancti patres, ne dilatione divini & regii beneficii torqueamur: sed nobis suspensis, nobis desiderantibus, nobis flagitantibus, ponatur celeriter lucerna super candelabrum, ut lumen veritatis populus Dei videat, & æmula devotione præsulis vestigia tenens, sempiternæ beatitudini præparetur. Professionem vero nostri consensus in Æneam, Deo annuente, per vestrum ministerium nobis futurum antistitem, subscriptionibus nostris certatim roboravimus; ut nostra unanimitate comperta, votum summa properantia compleatis.

IX.

Aliud decretum cleri & plebis Senonensis, de electione Ansegisi metropolitani, qui ex alia provincia petitus est, ad episcopos provinciæ Senonicæ.

Dominis reverendissimis ac venerabilibus Senonum diœceseos patribus & episcopis, Senonum ecclesiæ clerus, cum totis ejusdem parochiæ plebibus sibi conjunctis, pacem perpetuam, & gloriam sempiternam semper & ubique optamus in Domino.

CAnonicis regulis & apostolicis institutionibus sancitum esse recolimus, ut quoties metropolis civitas pontificalis ministerio dignitatis caruerit, proprioque vacaverit pastore, suffraganei ejusdem metropolis convenire debeant, & electionem futuri pontificis, cum consensu cleri & plebis facere; ac cum decreto electionis, singulorum petentium manibus roborato, suffraganeos adire debeant pontifices, ac de substituendo in loco ejus qui decessit pastore, petitione supplici commonere: quatenus & metropolis civitas pastorali solicitudine destituta, proprio recuperetur pontifice, & qui ordinandus est gratiosius possit accedere: quoniam cui debet ab omnibus obediri, debet utique & ab omnibus eligi: ne civitas episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, & fiat minus religiosa, quam convenit, cui non licuerit habere quem voluit: hi vero qui ordinaturi sunt, eum in quem viderint omnium vota propensius concordare, promptius ac liberius illi possint manus imponere. Idcirco cum decreto electionis nostræ manibus singulorum nostrorum roborato, ad paternitatem vestram accedentes, & Ansegisum presbyterum Remorum diœceseos, ecclesiæ autem Belvacensium, atque abbatem monasterii sancti Michaelis, quem per licentiam vestram, patres venerandi, domino etiam Christianissimo rege Carolo annuente, secundum decreta Cælestini papæ, ex propria ecclesia deficiente electione, pari consensu ac concordia, voluntate ac devotione, elegimus nobis & ecclesiæ nostræ episcopum atque pontificem, per manum vestram consecrari implorantes, petimus, rogamus, atque precamur. Eligimus autem eum nobis fore pastorem, quem ecclesiasticæ formæ, qua episcopum ornatum Paulus apostolus esse debere demonstrat, congruere, & sacris canonibus non obviare, Christi cooperante gratia credimus.

Cælestinus decret. c. 18.

Actum quinto Kalendas Iulii in basilica sancti Stephani protomartyris, anno Incarnationis dominicæ 871. regni vero domini Caroli gloriosi regis trigesimo secundo, Indictione quarta.

Ex his porro tribus decretis, primum pro Hedenulpho, quia novi nihil inerat, communi & & recepta formula contextum est; alterum pro Ænea, quia res exigebat, totum peculiare; postremum pro Ansegiso, ex utraque forma mixtum.

X.

Epistola ecclesiæ Senonicæ ad Hilduinum archicapellanum, pro tuenda metropolitani electione quam fecerant.

Excellentissimæ venerationis honore dignissimo; Hilduino domino vere sanctissimo, Senonicæ plebis humillima devotio æternæ prosperitatis in Domino salutem.

QVia Divina inspirante misericordia fastidiosæ importunitatis nostræ clamoribus, mi domine, sæpe compati dignati estis, idcirco etiam nunc nimia compulsi necessitate, vestræ celsitudinis aures inquietare præsumpsimus. Novimus etenim, reverendissime domine, quomodo prioribus petitionibus nostris benigne & misericorditer assistere dignati estis: quomodo etiam, nullis nostris meritis, &, quod nunquam futurum sperabamus, alteram nobis electionem impetrare ac concedere studuistis. Sed quoniam peccatis nostris, ut credimus, exigentibus, vota & desideria, quibus sanctitatem vestram toties pulsare ausi sumus, plurimum impedita, ad effectum pervenire non meruerunt, idcirco & hac vice causas miseriæ nostræ referre compulsi sumus. Fecimus, domine mi, & nunc secundam electionem, & invenimus hominem ex nostris a puero nobis bene notum, genere & moribus non infamem, docilem, ætate huic officio congruum, literatoriæ professionis non usquequaque ignarum, divinæ quoque scientiæ non penitus expertem; quarumdam etiam aliarum artium portionem habentem. Quem cum obtulissemus, nullatenus putantes reiiciendum, ipsis missis dominicis impedientibus, quod optavimus non meruimus adipisci. Propterea vestræ pietatis vestigiis animo provoluti flebiliter postulamus, ut tamdiu rem suspendere dignemini, quousque cum scripto homine ad vestram

ſtram celſitudinem properantes ipſi vobis melius noſtram pandamus miſeriam. Et ſi quidem ad hoc onus ferendum perſona quam dicimus ſufficere minuſve poterit, dignationis veſtræ judicio, aut ſuſcipiatur, aut reprobetur: dum amplius nec nos acquiſitis occaſionibus quidam ſic crucient, nec a nobis abjectiſſimis veſtra manſuetiſſima ſublimitas diutius inquietetur. His itaque clementiæ veſtræ ſuggeſtis, atque utinam impetratis, oramus ſupernam miſericordiam, ut multimoda vos proſperitate valere concedat, & & æternæ beatitudinis gaudia conſequi quandoque permittat. *Eximio domino, & vere ſanctiſſimo, Hilduino ſacris negotiis a Deo prælato, Senonicæ urbis abjecta humilis eccleſiæ congregatio.*

Ad Iudith imperatricem, de eadem re.

Inclytæ & omni nobilitate clariſſimæ Iudith, glorioſæ imperatrici, Senonicæ eccleſiæ humillima devotio.

PRæſumpſimus, mi domina, auribus clementiæ veſtræ neceſſitatis noſtræ cauſam innoteſcere, ut per veſtram pietatem de his celeriter mereamur conſolationem recipere. Notum vobis eſſe credimus, quod nobis indigniſſimis a domino imperatore conceſſum fuerit, ut ex nobis ipſis electionem faciendi haberemus licentiam. Sed cum illum quem ſcitis elegiſſemus, & a ſerenitate domni imperatoris non plene fuiſſet receptus, permiſſum nobis eſt iterum, ut alium, ſi potuiſſemus, ex nobis huic officio congruum inveniremus. Sed cum eſſet inventus, ut credimus, in Dei & veſtro ſervitio habilis, neſcimus ob quam cauſam a miſſis dominicis non eſt plena benevolentia ſuſceptus. Vnde veſtram oramus benignitatem, ut ex hoc nobis in adjutorium eſſe dignemini, quatenus cauſa ſuſpendatur, donec ipſum, de quo dicimus, ad præſentiam domni imperatoris, & veſtram, nos ipſi deducamus, & qualiter juſſeritis diſcutiatur & probetur, ſi nobis prodeſſe valeat, & in ſervitio veſtro aptus eſſe poſſit, an minus. Optamus vos divinis ſemper muniri præſidiis, & immortalitatis corona quandoque gloriari, piiſſima & ſereniſſima domina. *Excellentiſſimæ & omni nobilitate clariſſimæ Iudith imperatrici, Senonicæ plebis humillima devotio.*

In codice ſancti Petri Carnotenſis, unde has deſcripſimus, erat & tertia ejuſdem argumenti epiſtola ad Einhardum, ſed iiſdem plane verbis, quibus proxima ad Auguſtam in hunc modum: *Inclyto, & omni nobilitate præclaro, Einhardo domino ſanctiſſimo, Senonicæ eccleſiæ humillima devotio. Præſumpſimus, mi domine, auribus clementiæ veſtræ neceſſitatis noſtræ cauſam innoteſcere,* & cetera uſque ad finem ut in præcedenti. Tum ſequitur inſcriptio: *Sanctiſſimo & piiſſimo domno Einhardo merito venerabili, Senonicæ urbis vilis & abjecta congregatio.*

X I.

Examinatio Vvilleberti Catalaunenſis ordinandi epiſcopi.

Per Hincmarum metropolitanum, aſſidentibus provinciæ Remenſis, & aliarum provinciarum epiſcopis.

ANno ab incarnatione Domini 868. Indictione ſecunda, tertio Nonas Decembres, convenientibus apud Cariſiacum in eccleſia ſancti Ill. pro examinatione Vvilleberti presbyteri, qui futurus erat Catalaunenſis epiſcopus; Hincmaro diœceſis Remenſium archiepiſcopo; item Hincmaro Laudunenſium epiſcopo, Hodone Belgivacorũ epiſcopo, cum legatis Hrothadi, Erpoini, Hilmeradi, Raginelmi, & Ioannis, ejuſdẽ diœceſis coepiſcoporum, vicem eorumdem patrum ſuorum cum tractoriis; ſicut regulæ præcipiunt; exhibentibus, & quampluribus abbatibus, canonicis, monachis, presbyteris, diaconibus, atque ſubdiaconibus. Convenientibus nihilominus archiepiſcopis, & epiſcopis aliarum provinciarum; Vvenilone videlicet Rothomagenſium archiepiſcopo, Herardo Turonorum archiepiſcopo, Egilone Senonum archiepiſcopo, & Fulcrico ipſius coepiſcopo, præſentes adfuerunt clerus, ordo, & plebs Catalaunica, deceſſionem ſui patris Erchanravi quondam epiſcopi dolentes, cum decreto canonico manibus ſingulorum roborato, Vvillebertumque, quondam ſacri palatii presbyterum, a ſe electum, ab Hincmaro archiepiſcopo, & ejus coepiſcopis, petentes ſibi ordinari epiſcopum. Quos inuehens idem archiepiſcopus Hincmarus, cur obitum præfati epiſcopi per illos non cognouerit, ſed per alios hoc reſcierit, & rationes reddens pro qua cauſa duæ electiones in eadem eccleſia factæ fuerint: ſcilicet quia prima non regulariter facta extiterit, quoniam decretum non canonice factum fuit, ſed poſtea miſſo ad eadem eccleſiam viſitatore Hodone epiſcopo, & votis omnium in unum concordantibus, aliud decretum, quod canonicum foret, fieri præcepit. Quo decreto coram omnibus relecto, & nominibus ſingulorum, qui illud ſubſcripſerant, recitatis, interrogati ſunt tam canonici & monachi de monaſteriis in eadem parochia ſitis, quam etiam parochiani presbyteri, & nobiles laici, ſi in eadem electione ipſius Vvilleberti presbyteri conſentirent. Qui omnes viva voce dixerunt, quod & ipſi, & illi qui illo venire non potuerunt, in eadem electione conſentirent. Tunc Hincmarus archiepiſcopus dixit: Quia Vvillebertum eligitis, & nos illum non cognoſcimus, oſtendite illum nobis, ut ſciamus quis ſit, & perſcrutemur, ſi tanto honore dignus inveniri poterit. Qui in præſentia veniens interrogatus eſt, unde eſſet. Iſque reſpondit: Pago Turonico oriundus. Iterum interrogatus cujus conditionis eſſet. Et ille: Peccatis quidem obnoxius, ſed Dei gratia natura liber. Item: Vbi didiciſti? Item ipſe: In ſchola Turonica liberalibus diſciplinis erudiendus traditus ſum. Item: Cujus ordinis, vel cujus es ordinatus? Item ipſe: Præſentis patris mei domni Herardi per ſingulos gradus, uſque ad diaconum, ſum ordinatus: poſtea autem ab eodem patre meo Herardo literis ad Erpoinum datis presbyterii onus ſuſcepi. Item Hincmarus, Qua de cauſa in noſtram diœceſim veniſti? Et ille: Per licentiam præſentis mei archiepiſcopi Herardi a parentibus meis, regiis ſum mancipatus obſequiis. Item Hincmarus: Quod miniſterium in regio obſequio ſuſcepiſti? Et ille: Imbreviator ſive deſcriptor ſtipendiorum regalium, & relator a domno rege ſum conſtitutus. Item Hincmarus: Quia conductor alienarum rerum fuiſti, audi quid ſanctum Calchedonenſe inde dicat concilium. Et lectum eſt hoc capitulum. Ad quod reſpon-

APPEND. TOM. VIII.

Appendix Tom. VIII.

dit: Sicut dixi, non fui conductor alienarum rerum, nec turpia lucra, vel exactiones, sive tormenta in hominibus exercens: sed, ut præfatus sum, descriptor & relator solummodo stipendiorum regalium. Vnde interrogati sunt hi qui in corte degebant, si scirent in illo ministerio hoc illum exercuisse, quod sacerdotali ministerio minime conveniret. Qui responderunt, & clerici, & nobiles laici, quod nullo modo in eodem ministerio perpetratum haberet, quæ sacris canonibus, & suo ministerio in aliquo obuiare deberent. Iterum interrogatus est, si aliquod ministerium de rebus ecclesiasticis aliquo habuerit loco. Qui respondit, quod præposituram monasterii sancti Vedasti, iubente Ioanne episcopo, & consentientibus fratribus, susceperit. Et de hac iussione litteræ Ioannis episcopi ibi relectæ sunt idipsum continentes: & etiam testimonio fratrum de eodem monasterio, quod ita se res haberet, & de bona vita, & conversatione sua, & quod non in eodem monasterio quiddam contra sacras regulas egerit, confirmatum est. Prosecutus est domnus Hincmarus: Quia ministeria domni regis habuit, nescimus si isdem dominus rex ab eo aliquid repetit, vel repetere debeat: unde nobis sua voluntas, vel autoritas necessaria foret. Et porrectæ sunt litteræ cum sigillo domni regis, continentes quod de omnibus quæ illi commisit, optime ei rationem reddiderit, & nihil ab eo repetebat, vel unquam repetere deberet. Insuper &, si eum dignum ad onus episcopale invenire valerent, episcopum Catalaunis eum ordinari petebat. Denique de his supra scriptis coram omnibus testimonio multorum & litteris idoneo approbato, Hincmarus episcopus ad Herardum archiepiscopum dixit: Quia vester natus, nutritus, vel educatus, & ordinatus dignoscitur, & clerus, ordo, & plebs Catalaunica illum exposcit: habeamus vestram licentiam, ut regulariter una vobiscum eum examinemus, si tanto oneri vel honori dignus existat. Qui libentissime annuit, & iussus est sedere coram eis. Data est ei regula pastoralis Gregorii; & iussum est, ut relegeret capitulum de eo qui præesse debet, ubi scribitur: Nulla ars docere præsumitur. Quo relecto, interrogatum illi est, si illud intelligeret, & secundum hoc vivere vel docere vellet. Qui respondit: Vtique. Iterum datum est ei ad relegendum capitulum de canonibus, vbi scribitur: Qui ordinandus est: & professus est se omnia intelligere, & obedire velle. Tunc relecta sunt ei placita, quæ episcopus iam ordinatus, ab ordinatoribus & electoribus suis suscipere debet, ubi continetur qualiter vivere, docere, & subditos suos regere debet secundum sacros canones, diem præferentia & consulem. Et interrogatum est, si secundum ea omnia agere vellet. Quæ minime abnuit. Tunc demum ostensus est illi libellus fidei & professionis suæ, ut legeret coram omnibus, quæ in eo scripta erant, & si ea ita credere ac tenere vellet, manu sua subscriberet, & archiepiscopo suo habenda traderet: si autem in eo quædam inveniret, quæ sensui suo offenderent, liber sicut venerat exiret. Quibus relectis, verbis fidem accommodavit, & per omnia ea se tenere, credere, ac prædicare velle professus est. Quia enim, Deo gratias, post examinationem, eum catholicum, litteratum, & omnimodis aptum ad sarcinam episcopalem suscipiendam invenerunt, sed tamen de aliena provincia illum fore cognoverunt: relecta sunt sacrorum canonum capitula, quid de eo dicerent, qui de aliena provincia peti deberet. Et inventum est, quod ab eo petere illum deberent, cujus natus, nutritus, & ordinatus foret. Humiliter domnus Hincmarus archiepiscopus simul cum coepiscopis, & clero, ordine, ac plebe Catalaunica, ab Herardo archiepiscopo eum petiit, & impetravit, ac canonice illum ei commisit. Quem susceptum monuit, ut si ab eo episcopus ordinari vellet, libellum fidei ac professionis suæ, quem iam relegerat, & quæ in eo scripta erant se credere ac tenere ante paululum professus fuerat, manu sua propria in capite nomen suum scriberet, & ad finem subscriptione sua roboraret. Quod sine dilatione ipse fecit. Tunc relectæ sunt tractoriæ episcoporum, qui præ variis incommoditatibus ad eamdem examinationem venire non potuerunt, continentes, quidquid super examinationem & ordinationem sæpefati VVilleberti canonice inventum & actum fuerit, se per omnia assensum præbere. Et sic denunciatus est dies, & hora, ac locus ordinationis ejus, id est Nonis Decembris, in monasterio quod Brittennacus dicitur, in diœcesi Remensi, & parochia Noviomagensi. Et commonitus est idem VVillebertus ab archiepiscopo suo Hincmaro, ut ab infantia sua per singulos gradus suos pronunciaret domino viam suam; quatenus in denominata die ad tanti oneris dignitatem gratiosus accedere valeret. Die autem, hora, & loco denominato, convenit domnus episcopus Hincmarus, cum coepiscopis suis Hincmaro, Hodone, & legatis, qui tractorias supradictas suorum episcoporum detulerunt; & quia iam pleniter examinatus coram supradictis episcopis, & coram clero ac plebe fuerat, quando & domnus Hincmarus sufficientem sermonem de eo coram episcopis, & aliis multis clericis & laicis, & ad omnem populum, ante diem Dominicam in sexta feria fecerat, & brevitas diei id poscebat, intermisso ipsa die sermone, post introitum, & Gloria in excelsis Deo, & orationem primam de adventu Domini, secundam autem de ordinatione episcoporum, sive post litanias, sicut sacri canones præcipiunt, in episcopum consecratus est. Et post lectionem Apostoli perlectam, & responsorium, & Alleluia, & evangelium, & Credo in vnum, & oblata, & Missarum solennia, sicut mos est, peracta; placita, quæ ante pridem ei relecta fuerant, quæque ordinatos ab ordinatoribus suis sacri canones accipere iubent, diem & consulem præferentia, manibus archiepiscopi, & coepiscoporum ac legatorum vice patrum suorum, subscripta, cum capitulo Pauli apostoli ad Timotheum, noviter ordinato, vbi dicitur: Testificor coram Deo, & electis eius angelis, ut hæc custodias: iidē episcopi in mandatis deposuerunt. Et vnusquisq; feliciter ad propria remeavit.

Concilium Carthaginense IV. can. 1.

1. Tim. 5.

Depromptum ex veteri codice S. Laurentii Leod. vbi appellatur, *Documentum de examinatione VVilleberti Catalaun. ordinandi episcopi.*

XII.

Professio Adalberti futuri episcopi Morinensis, Hincmaro Remorum archiepiscopo ante ordinationem oblata.

Ego Adalbertus, vocatus episcopus Morinensis, reverentissimo patri Hincmaro Remorum archiepiscopo.

QVia fundamentum bonorum operum, per quod ad cæleste regnum gratia Domini pervenitur, fidem quæ per dilectionem operatur esse non dubium est: non abs re censuit veneranda ecclesiæ catholicæ consuetudo, ut ab eis, qui ad prædicationis promoventur officium, fidei integritas & confessio requiratur: quia sicut magister egregius, & doctor gentium Paulus declarat, *corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Et ideo mox superna gratia per sacrosanctum ministerium vestrum Morinensis ecclesiæ futurus episcopus, profiteor vnam fidem esse, eamque operante gratia superni largitoris me tenere, prædicare, atque defendere, quam a Deo inspiratam, & ab apostolis traditam, atque a successoribus eorum custoditam habemus. Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum: unam apostolicam & vniversalem ecclesiam, in qua sola possunt relaxari peccata, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, tam per catholicum baptismum, quam & per dignos pœnitentiæ fructus, & apostolicæ auctoritatis largitam sibi a Domino potestatem. Extra hanc ecclesiam catholicam neminem salvari posse confiteor. Sex denique sanctas & generales de fide synodos, quas sancta & apostolica ecclesia recipit, me recipere & venerari profiteor. Videlicet Nicænam trecentorum octodecim patrum sub Silvestro papa & Constantino imperatore, contra Arium & eius sectatores celebratam: Constantinopolitanam centum quinquaginta patrum contra Macedonium & Eudoxium, temporibus Damasi papæ, & Gratiani principis actam: Ephesinam ducentorum patrum contra Nestorium sub Theodosio principe & papa Cælestino, cui per suos vicarios præsedit idem beatus papa Cælestinus, & sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus episcopus: Calchedonensem DCXXX. patrum, cui præsedit per vicarios suos sanctus Leo papa, temporibus Marciani principis, contra Eutychem nefandissimum præsulem monachorum, celebratam. Item Constantipolitanam temporibus Vigilii papæ, sub Iustiniano principe, contra Theodorum, & omnes hæreticos. Item Constantinopolitanam CL. patrum sub Agathone papa, Constantini, & Heraclii, ac Tiberii principum temporibus, pro adunatione facienda sanctarum Dei ecclesiarum, de duabus naturis, & operationibus, in vna persona Dei & hominis Filii Domini nostri Iesu Christi. Hos autem, quicumque ab eisdem sanctis patribus in memoratis synodis, vel postea similiter per Spiritum sanctum sentientibus, diversis vicibus litteris divinitus inspiratis, damnati leguntur, eamdem venerandam patrum auctoritatem sequens condemno. Sed & epistolam beatæ recordationis Leonis, apostolicæ sedis antistitis, ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum datam, & omnes eius epistolas de fidei firmitate perscriptas, per omnia & in omnibus inviolabiliter custodire, & me libere semper prædicare profiteor. In quibus inter cetera, sicut & in sermone beati Athanasii, quem ecclesia catholica venerando vsu frequentare consuevit, qui ita incipit: Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est vt teneat catholicam fidem; post documentum, quo docemur quomodo Trinitas personarum in unitate divinitatis, & unitas deitatis in Trinitate personarum veneranda sit, evidentissime continetur; unam ex eadem sancta Trinitate personam, dominum & Salvatorem nostrum Iesum Christum, Dei hominisque filium, ex duabus, & in duabus naturis, hoc est, Divina & humana, in una persona consistentibus, & in sua proprietate differentiaque manentibus, esse credendum & prædicandum, qui secundum apostolicum symbolum de semper virgine Maria, quæ veraciter Dei est genitrix, secundum carnem natus, passus, mortuus, resurrexit, & in cælos ascendit, sedet quoque ad dexteram Dei Patris omnipotentis, inde venturus judicare vivos & mortuos. Ad cujus adventum omnes homines resurgent cum corporibus suis, & reddent de factis propriis rationem, & recipiet vnusquisque provt gessit, & in factis suis perseveraverit, ab eodem iusto iudice, & sine fine regnante, ibunt impii in ignem æternum iusti autem in vitam æternam. Anathematizo quoque omnes hæreses ac schismata, quæ catholica & apostolica ecclesia anathematizat: & quidquid sanæ fidei intelligentiæ contradicit, respuo & anathematizo: & quidquid catholica & apostolica ecclesia recipit & tenet, me, adiuvante Domino, recipere & sequi; & a sacris canonibus, atque a regularibus decretis apostolicæ sedis, de ecclesiasticis ordinibus & disciplinis canonum promulgatis, seu a synodalibus constitutionibus, quas catholica ecclesia ad auctoritatem recipit, me per contemptum pertinaciter non deviaturum profiteor. Privilegio etiam metropolis Remorum ecclesiæ, ac ejus præsulis, secundum sacrosanctos conciliorum canones, & decreta sedis apostolicæ ex sacris canonibus & legibus promulgata, proscire & posse, absque dolo & simulatione, vel indebita & pertinaci contradictione, me obediturum profiteor. Sed & observationes ac regularia mandata, sacrosanctorumque conciliorum placita, quæ post ordinationem episcopalem in litteris canonicis, secundum morem ecclesiasticum, propriis subscriptionibus roboratis collecta, & mihi tradenda coram omnibus prædixistis, me servaturum profiteor: & omnibus supra scriptis cum cordis & oris professione subscribo.

Rom. 10.

XIII.

Professio altera generalis ordinandi archiepiscopi.

EGo hujus sedis ordinandus archiepiscopus, & sacro ministerio vestro, sancti patres, prædicationis officium suscepturus, confiteor sanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum Deum naturaliter esse, vnius substantiæ, vnius naturæ, vnius majestatis, atque virtutis. Dominum quoque nostrum Iesum Christum de Deo Patre ante tempora genitum, eumdemque sub tempore de Spiritu sancto conceptum, & de Maria virgine natum credo. Qui passus est pro redemptione humani generis, ad inferna descendit, indeque victor resurgens, & in cælos ascendens, venturus est in fine sæculi, vt reddat singulis prout gesserunt in corpore positi, sive bonum, sive malum. Præterea constitutiones quatuor principalium conciliorum, Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, & Calchedonensis; canones quoque synodorum, & decreta, quæ orthodoxa fides suscipit & complectitur, me suscipere, tenere, & prædicare velle confiteor. Hæreses vero & schismata, quæ catholica ecclesia anathematizat,

thematizat, & quidquid sanæ fidei adversatur, condemno, respuo, anathematizo. Beato vero Petro, & vicario ejus, debitam subjectionem & obedientiam, suffraganeis vero nostris adjutorium me exhibiturum profiteor: & huic professioni meæ, coram Deo & angelis, sub testimonio quoque præsentis ecclesiæ, subscribo.

XIV.

Tractoria Prudentii episcopi Tricassini, quam per vicarium misit ad ordinationem Æneæ Parisiensis, cum ipse adesse non posset.

Patri venerabili, & cæteris patribus fratribusque sincerissime diligendis, atque coepiscopis reverendis, Prudentius æternam in Domino salutem.

QUantum ad meritum peccatorum meorum spectat, iustissimo Dei iudicio, quantum vero ad indebitas atque indeficientes ejus misericordias pertinere dignoscitur, misericordissimo ipsius munere, infirmitatibus pene omnibus notis depressus, sancto desiderabilique vestro conventui adesse prohibeor. Quod autem possum, præsentibus litteris, atque legato nostræ ecclesiæ presbytero Arnoldo, mei consensus præsentiam eatenus exhibeo, ut is qui ordinandus est, si apostolicæ sedis omnibus institutis, & beatorum patrum Innocentii, Zosimi, Bonifacii, Sixti, Leonis, Gelasii, Cælestini, Gregorii, Hilarii, Ambrosii, Augustini, Isidori, Primasii, Fulgentii, Hieronymi, Cassiodori, Bedæ, aliorumque adæque catholicorum, atque orthodoxorum virorum scriptis & dictis, ac specialiter super quatuor capitulis, quibus omnis ecclesia catholica adversus Pelagium, ejusque hæreseos sequaces, pugnavit ac vicit, atque ad posterorum memoriam litteris autoritate & veritate plenissimis mandavit, confitendo subscribere, & subscribendo confiteri voluerit, ejus me ordinationi consentaneum esse profiteor. Sin alias, prorsus neque assentior, neque fidelibus Christi assentiendum suadeo. Capitulorum vero quatuor præmissorum seriem, quamvis vestram prudentiam multo vivacius, quam meam extremitatem compertam esse non dubitem, necessario tamen breviter annectendam judicavi, ut facilius quid sentiam, cui veritati consentiam, vestra bonitas recognoscat. Videlicet, ut liberum arbitrium in Adam merito inobedientiæ amissum, ita nobis per Dominum nostrum Iesum Christum redditum atque liberatum confiteatur, interim in se, postmodum autem in re, sicut dicit Apostolus: *Spe enim salvi facti sumus*; (Rom. 8.) ut tamen semper ad omne opus bonum Dei omnipotentis gratia indigeamus, sive cogitandum, sive inchoandum, operandum, ac perseveranter consummandum, & sine ipsa nihil boni nos posse vllatenus, aut cogitare, aut velle, aut operari sciamus. Secundo, ut Dei omnipotentis altissimo secretoque consilio credat, atque fateatur, quosdam Dei gratuita misericordia ante omnia sæcula prædestinatos ad vitam, quosdam imperscrutabili justitia prædestinatos ad pœnam: ut id videlicet, sive in salvandis, sive in damnandis, prædestinaverit, quod se præscierat esse judicando facturum, dicente propheta: *Qui fecit quæ futura sunt.* (Isa. 45.) Tertio, ut credat & confiteatur cum omnibus catholicis, sanguinem Domini nostri Iesu Christi pro omnibus hominibus ex toto mundo in eum credentibus fusum, non autem pro illis qui nunquam in eum crediderunt, nec hodieque credunt, nunquamque credituri sunt; dicente ipso Domino: *Venit enim filius hominis non ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis.* (Matth. 20.) Quarto, ut credat atque confiteatur, Deum omnipotentem omnes quoscumque vult saluare, & neminem posse salvari ullatenus, nisi quem ipse salvaverit: omnes autem salvari, quoscumque ipse salvare voluerit. Ac per hoc quicumque non salvantur, penitus non esse voluntatis illius ut salventur, dicente Propheta: *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cælo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis.* (Psal. 134.) Et licet quædam sint alia, quibus in Pelagio damnatis vniversaliter ecclesia consenserit, sategerit, atque subscripserit: hæc tamen specialiter adversus eum, ejusque complices, per apostolicam sedem, instantia beatissimi Aurelii Carthaginensis episcopi, atque Augustini, cum aliis ducentis quatuordecim episcopis ab ejus pravissimis sensibus eruta, vindicata, & multis tam epistolis quam libris toto orbe vulgata, omnis hodieque gaudet, confitetur, prædicat, & tenet, atque tenebit ecclesia. His per omnia consentaneam prædicabilem paternitatem fraternitatemque vestram gratia superna invictam atque prævalidam, & suo munere gaudentem, perpetuo conservare dignetur.

Hanc epistolam a Prudentio scriptam tum fuisse, cum in ecclesia Parisiensi ordinandus esset Æneas episcopus, autor est Hincmarus in posteriori opere adversus Gothescalcum: quo in libro hæc simul Prudentii capitula, quæ Gothescalci causa in quæstione versabantur, examinat, & singillatim refutat.

XV.

Documentum de ordinatione Electranni episcopi Redonensis.

ANno incarnationis Iesu Christi Domini nostri DCCCLXVI. indictione XIV. anno piissimi regis Caroli XXVII. tertio Kalendas Octobris, in parochia Turonica, ordinamus, & ad pontificalem sedem Redonensis ecclesiæ consecramus Electrannum, electione atque decreto cleri & plebis ejusdem ecclesiæ, nos in Dei nomine antistites, Herardus Turonicæ metropolis, Actardus Namnetensis, atque Rodbertus Cenomanensis, cum consensu & litteris cæterorum diœcesanorum adhibito, apicibus etiam præmoniti iam dicti gloriosi regis Karoli, huiusmodi statuto, & paternæ commonitionis decreto ipsi viro allato, ut canonicis sanctionibus, quantum Divina suffragaverit pietas, libenter obtemperet, & ab illicitis ordinationibus abstineat, & pestem simoniacæ hæresis devitet: concilia quoque sacris præfixa canonibus certis sibi designata temporibus celebrare procuret, atque matri suæ metropoli debita reverentia sese subdere non negligat, & iuxta sanctorum patrum regulas nihil nisi quæ ad propriam ecclesiã extra eius consensum pertentet. Hæc ergo, aliaque ad institutionem & informationem fidelis viri, fratris & filii nostri Electranni, die præfixo, verbo pariter & stylo promulgantes, pontificali eum infula

infula adornantes, sacra quoque benedictione more sanctæ ecclesiæ ditantes, annulo quoque dotantes, & baculo decorantes, sanctæ Redonensis ecclesiæ pontificali eum ordine præferimus, & paterne cathedrali solio sublimantes, confratrem, consacerdotem, & comparticipem in regimine & gubernaculo ecclesiæ sanctæ, nobis ex integro in Dei nomine efficimus, manuum quoque adnotationibus confirmavimus.

XVI.

Canonicæ litteræ ab ordinatoribus datæ Hedenulfo episcopo Laudunensi.

Ad clerum & plebem ecclesiæ Laudunensis.

Hincmarus sanctæ metropolis ecclesiæ Remorum episcopus, clero, ordini, & plebi in sancta Laudunensi ecclesia consistenti, in Domino pacem & salutem.

Innoc. in decret. c. 1. SIcut beatus papa Innocentius docet, oportet nos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit, a qua principium sacræ institutionis nos accepisse dubium non est. Propterea documento ac verbis beati Gregorii vos alloqui procuramus, insinuantes quia probabilibus desideriis vestris nihil attulimus tarditatis, fratrem jam & coepiscopum nostrum Hedenulfum vobis ordinantes, præsentia vel consensu ac litteris coepiscoporum totius nobis commissæ provinciæ, secundum sacros canones, sacerdotem, pastorem quoque atque rectorem. Cui his litteris, quas sacri canones, ordinatos prius de conciliorum placitis, ne se aliquid contra eorum statuta egisse pœniteat, instructos, ab ordinatoribus suis, manibus eorum conscriptas iubent accipere, secundum traditionem ecclesiasticam dedimus in mandatis, ne unquam ordinationes præsumat illicitas, ne bigamum, aut qui virginem, si de coniugatis agendum est, non est sortitus vxorem, neque illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex publice pœnitente, aut curiæ vel cuilibet conditioni obnoxium, notatumque, ad sacros ordines permittat accedere. Sed & si quos hujusmodi forte repererit, respectu Divino non audeat promovere. Alienum etiam clericum sine voluntate & consensu episcopi sui contra sacras regulas non sollicitet, non suscipiat, non in sibi commissa ecclesia ordinet: nec eos qui probatæ fidei non fuerint, sacris ordinibus præsumat quoquo modo applicare. In ordinatione autem presbyterorum ac diaconorum, cæterorumque ecclesiastici ordinis ministrorum, a totius muneris, id est a manu, a lingua, aut obsequio indebito, iuxta quod Dominus per Prophetam præcipit, (Isai. 53.) quantum patitur humana fragilitas, mundas & cordis & corporis manus exhibeat: ne vno eodemque gladio & dantem & accipientem munus interimat, & illicito munere polluēs manus, aliis se benedictionem credat tribuere, cum fuerit iam propriæ iniquitati substratus, & sua nihilo minus ambitione captiuus. Ab eis etiam quos ordinaverit, indebitū & contra sacras regulas sibi sacramentum fieri non compellat. Sed sicut Dominus, præscius nonnullos accepti sancti Spiritus donum in vsum negotiationis inflexuros, præcepit dicens: (Matth. 10.) *Gratis accepistis, gratis date*: quod gratis, id est sine vlla venalitate dati vel accepti, aut etiam promissi vel sperati muneris, quantum ex nobis est, (cæterum ipse viderit habens conscientiæ suæ testem, quem habebit & iudicem) per ministerium nostræ exiguitatis accepit, suis etiam comministris gratis conferat, sciens ex evangelio quid redemptor noster per seipsum fecerit: videlicet quia ingressus templum cathedras vendentium columbas evertit. (Matth. 21.) Columbas enim vendere, est de Spiritu sancto, quem Deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Quod qui agere præsumit, suam Deo iudice cathedram ipse evertit, & quos cum precio ordinat, provehendo agit ut secum & ipsi simoniaci hæretici fiant, & pro benedictione maledictionem a beato Petro apostolorum principe Simoni mago, qui donum sancti Spiritus precio emere voluit, iuste inlatam, vna cum ipso, per ipsum, a quo non benedicuntur, sed maledicuntur, iudicio eiusdem Spiritus sancti suscipiant. (Act. 8.) Et quoniam, sicuti comperimus, quidam diversis adinventionibus turpia lucra sectantes, quod ministris altaris minime convenit, defunctis presbyteris, iuxta quod didicerant viduatas ecclesias facultates habere, exenia pro his obtinendis exegerunt; & gradus ecclesiasticos eis non tribuebant, antequam illis eadem exenia persoluerentur; & synodos temere frequentabant, ut factione ministrorum suorum diverso modo denarios quasi pro eulogiis acciperent; &, quod dictu nefas est, etiam pro sacri chrismatis dispensatione, vel de ecclesiarum consecratione, quæcūque emolumenta ingenio caperent; & necesse est, vt contra pestifera morborū genera, salubria medicamentorum quæramus experimenta: sicuti & de manus impositione, ita & de hac simoniacæ hæreseos ingeniosa & male studiosa collatione, quiddam eum accipere interdicimus, monentes illum attendere comminationem Domini per prophetam dicentis: *Ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum.* (Ierem. 21.) Vnde iterum iratus dicit: *Visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum.* (Ibidem.)

Verbis quoque beati Gregorii eum monemus, illique interdicimus, vt sacerdos per suam parochiam, quotiens ad consignandos infantes egressus fuerit, vltra modum gravare minime debeat, nec summam collationis, qua sui prædecessores, qui hoc bene misericorditer ac rationabiliter, atque sacris constitutionibus executi sunt convenienter, contenti fuerunt, excedat. Et de capellis antiquitus subiectis ecclesiis, non æqualem, sicut de principalibus ecclesiis, collationem exigat; sed principalis ecclesia, cum sibi subiectis capellis, debitam & antiquitus consuetam collationem conferat. Principales vero ecclesias aliis ecclesiis loco capellarum non subjiciat: quia secundum sacros canones non licet episcopis parochiam antiquitus constitutam inconsulte confundere atque dividere. Ne mansionaticos suis amicis aut suis hominibus a presbyteris parari faciat. Ne etiam quasi ad receptionem regis, vel legationum, aut ad ornatus suæ ecclesiæ faciendos, adiutoria quasi petendo, potius autem exigendo, denarios vel caballos, aut verres seu friskingas, aut ad iter aliquod paraveredos, aut alia quælibet accipiat, id est rapiat. A quo verbo, accipere, aues, quæ alias aues capiunt, accipitres nominantur: cū episcopi suos subditos non ut accipitres capere, sed sicut gallina pullos suos fovere, & quosque infirmos vt peritus medicus convenienti medicamento ac tempore de-

debeant curare; & quos curare non potuerint, aut patienter tolerare, aut regulariter vsque ad correctionem sustinentes a sano corpore submovere. Regulam siquidem, quæ de quarta parte redditunm ecclesiæ, iuxta consuetudinem aliarum regionum, ita ut est scripta intelligat, & non prave illam interpretans, perinde in his regionibus quæ sunt presbyterorum contra regulas sacras diripiat. Vnde si qua fuerunt gravamina illis imposita, temperet: quia & in præsenti & in futura vita sibi prospiciet, si eos, qui sibi commissi sunt, sine gravamine conservare studuerit. Ministros vero, id est archipresbyteros & archidiaconos, secundum quod providere, Domino inspirante & cooperante, valuerit, tales constituat, qui oderint avaritiam, & non diligant munera, nec sequantur retributiones: neque pro ordinandis clericis, vel reconciliandis pœnitentibus, munus accipiant, & ipso munere eum corrumpere satagant. Et presbyteros in paratis & exeniis indebitis non affligant: & sicut supra de episcopo diximus, per diversas petitiones, ut illis adiutorium faciant, quæ sunt presbyterorum, unde ipsi vivere, & hospites recipere, & suas ecclesias continere debent, colludio quocumque diripiant, & ut eisdem ab inquisitione sui ministerii parcant, & pro infamia eorum calcanda vel cooperienda quodcumque emolumentum non accipiant. Et si agentes talia ministros repererit, in ministerio manere non sinat, & canonica invectione corripiat. Ipse quoque pro constituendis ministerialibus ecclesiasticis, videlicet œconomo, id est ecclesiæ facultatum dispensatore, archipresbyteris & archidiaconis, in quibus fidei sinceritatem, & probos mores ac religiosam vitam debet eligere, præmia non constituat: quia ecclesiasticum obsequium, quod male comparaverint, accipientes munus a subditis, peius venumdare curabunt. Nec pro quocumque iudicio contra sacras leges, neque super innocentem contra veritatem, precium vllum accipiat. Nec etiam odio vel gratia, livore aut iracundia, quantum scierit & potuerit, a iudicio recto declinet, dicente Domino: *Non facies quod iniquum est, nec iniuste indicabis. Iuste indica proximo tuo, & iuste quod iustum est exequaris.* Iuste namq; quod iustũ est exequitur, qui in assertione iustitiæ eamdẽ ipsam iustitiã quærit. (*Leuit. 19*)

Pro baptizandis denique infantibus, vel pro sepultura, obaudiens decreta beati Gregorii, precium de terra concessa putredini quemquam non permittat in parochia sua quærere, & de alieno velle facere luctu compendium. Sed si quando aliquem quisque sepeliri in commisso sibi loco concesserit, si quidem parentes ipsius proximi, vel heredes, pro luminaribus, vel in eleemosyna defuncti, sponte quid offerre voluerint, accipere non prohibeat: peti vero aut exigi aliquid omnimodo vetet: ne, quod valde irreligiosum est, aut venalis, quod absit, dicatur ecclesia, aut de humanis sacerdotalis religio videatur mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studuerit quærere quolibet modo compendium.

Ab omni quoque avaritia, & vsura, ac turpi lucro, secundum sacros canones, & ipse abstineat, & ministros ecclesiæ abstinere faciat, & etiam laicos abstinere suadeat. Se autem, & sibi commissos ministros ecclesiasticos, solerter, soliciteque custodiat, ne contra sacros canones conductores vel procuratores alienarum possessionum fiant. Nec turpi negotio, aut inhonesto lucro victum quærant. Neque sæcularia negotia sub cura sua suscipiant, Deique ministerium parvipendentes, per sæcularium domos non discurrant, nec propter avaritiam, gratiæ, aut honoris, vel pecuniæ patrimoniorum solicitudines, aut alienorum testamentorum defensiones assumant, nec fideiussionibus inserviant.

A familiaritate nihilo minus ac contubernio illicito & vetito feminarum se & comministros suos, sed & a tabernis, secundum sacras regulas, ecclesiasticos ministros faciat abstinere. Attendat quoque quod beatus Iob dicit: *Si adversum me terra mea clamat, & cum ea sulci eius deflent, si fructus eius comedi absque pecunia.* (*Iob 31.*) Vnde beatus Gregorius: Omnis, inquit, qui præest, si perversa in subditos exercet, contra hunc terra clamat, & sulci deflent, quia contra eius iniustitiam rudes quidem populi in murmurationis vocibus erumpunt: sed perfecti quique pro pravo eius opere sese in fletibus affligunt. Fructus enim terræ absque pecunia comedere est, ex ecclesia quidem sumptus accipere, sed eidem debitum prædicationis precium non præbere. De qua scilicet prædicatione autoritatis voce dicitur: *Oportuit te committere pecuniam meam nummulariis; & veniens ego recepissem vtique quod meum erat cum vsura.* Terræ igitur fructus absq; pecunia comedit, qui ecclesiastica commoda ad vsum corporis percipit, sed exhortationis ministerium populo non impendit. Exigit quod suo debetur corpori, & non impendit quod subjectorum debetur cordi. (*S. Gregor. 22. Moral. c. 15. & 16.*; *Matth. 25.*) Non igitur redemptionem aut precium de collatione presbyterorum episcopus debet exigere, & alimenta ecclesiastica mutus manducare Et cum Dominus prædicatoribus præcipiat, ut intrantes in domos eorum, quibus pacem prædicant, illa edant & bibant quæ apud illos sunt: (*Luc. 10.*) per parochiam prædicando ac confirmando pergens episcopus, non debet superfluas pensiones in pigmentis & aliis quibusque a presbyteris quæ non habent requirere: & talia, quæ forte in domo sua non accipit, voluptati potius serviens, quam necessitati, exigere, & suis parcens opibus, de superflue acceptis & venditis ditescere. Nec ideo debet prædicare, ut sumptus accipiat; sed ideo sumptus accipere, ut sufficiat prædicare.

Ecclesias quoque in proprietatibus liberorum hominum ac coheredum consistentes, ut suæ tradantur ecclesiæ, non debet cogere: sed secundum synodalia & imperialia capitula, quæ regularia esse probat ecclesia, satagat quatenus dotis immunitates, sicut cæteræ ecclesiæ, autoritate regis habeant, & ipsæ ab eisdem liberis hominibus potiantur. Talemque se cooperante Domino in cunctis exhibeat, ut sacrum ministerium non vituperet: qui etiam ab his qui foris sunt testimonium bonum iuxta apostolicam doctrinam habere debet. (*1. Tim. 3.*) Nam cujus vita despicitur, restat ut & prædicatio contemnatur: & cum pastor per abrupta graditur, solet fieri ut ad præcipitium grex sequatur. Et ne quemquam ecclesiastici ordinis ministrum, occasione turpis lucri, ut aliquid ab eo absoluto capiat, contra sacras regulas excommunicet, inhibemus. Quia, ut sanctus Augustinus exponens sententiam Pauli apostoli, *Auferte malum ex vobis*, demonstrat, non temere & quomodolibet, sed per iudiciũ auferẽdi sunt mali ab ecclesiæ communione. Mul- (*1. Cor. 5.*)

to magis autem cavendum est, ne sine regulari iudicio ministri ecclesiæ officio suo priventur. Quapropter, sicut beatus docet Gregorius, si quid de quocumque clerico ad aures suas pervenerit, quod eum iuste posset offendere, facile non credat, nec ad vindictam illum res accendat incognita, attendens quod scriptum est: *Causam, quam nesciebam, diligentissime investigabam.* Et præsentibus senioribus ecclesiæ suæ diligenter veritatem perscrutari modis omnibus studeat; & tunc, si qualitas rei poposcerit, canonice districtio culpam feriat delinquentis, secundum ordinem a sacris regulis propositum. Et ut cuncta brevi cingulo perstringamus, nihil per contemptum contumaciter faciat, vel fieri in parochia sua permittat, quantum ex ipso fuerit, quod sit evangelicæ veritati, & apostolicæ traditioni, aut sacris regulis inimicum. Si autem factum contigerit, arguendo, obsecrando, increpando, secundum quod cuique viderit expedire, juxta traditionem majorum, quantum potuerit, emendare procuret.

Pastoralem siquidem regulam beati Gregorii mente, ore, ac manu, quantum sibi Dominus scire ac posse contulerit, in cunctis sequi procuret. Ministerium itaque, ornatum, vel patrimonium, atque redditus vel facultates ecclesiæ, pro ut leges divinitus promulgatæ præfigunt, studeat conservare, ampliare, augere, vel dispensare, & monasteriis in parochia sua sitis canonicam providentiam gerat, & quantum ex ipso fuerit, debita privilegia, & antiquam ac regularem consuetudinem servet. Ordinationes vero presbyterorum, & diaconorum, & sacrosancti baptismatis sacramentum secundum traditionem ecclesiasticam studeat agere.

Cui etiam licet inspirante Divina gratia abundans adsit doctrina, tamen pro nostri officii debito, ex scrinio sanctæ metropolis Remorum documentum dare studebimus, qualiter se, cooperante Domino, morum probitate & doctrinæ studio debeat gerere. Ipsum vero non nescium quod totius provinciæ cura per sacros canones sit metropolitano commissa, ad eamdem metropolim suam, sicuti ad matrem, vt ex ejus catholicis vberibus salubrem sugat doctrinam, humiliter, ac sedulo, atque obedienter monemus recurrere. Et non amplius quam sibi per sacras regulas est concessum, indebite vsurpare: cum tanto caritatis ac humilitatis glutino præceptis salutaribus adinvicem simus connexi, ut dicente sibi mandato Divino: *Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi:* & nobis: *Rectorem te posuerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi vnus ex ipsis:* & : *Qui maior est vestrum, erit minister vester*: obedientibus scilicet ministrando paternam doctrinam, & inobedientibus, quod majoris est, regularem caritatis correptionem: nos fratrum & consacerdotum nostrorum salubribus debeamus vti consiliis, & ipsi obedire paternis ac regularibus monitis. Huic ergo, & hæc & alia præcepta salubria observanti, devotis animis vos obsequendo obedire oportet, ut irreprehensibile placidumque fiat corpus ecclesiæ, per Christum Dominum nostrum, qui vivit & regnat cum Deo Patre omnipotente, in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

[Marginal notes: Job. 29. — Deut 32. — Eccle. 32. — Matth. 23.]

Hincmarus sanctæ metropolis ecclesiæ Remorum episcopus, & plebis Dei famulus, & venerabilis fratris Hedenulphi in sancta Laudunensi ecclesia favente Dei gratia ordinator, his litteris canonicis, & ordinato & electoribus ipsius publice datis, anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXXVII. anno autem regni domni Caroli imperatoris XXXVII. & anno imperii ejus II. subscripsi.

Odo Belgivacorum episcopus subscripsi.
Raginelmus Noviomagensis episcopus subscripsi.
Ioannes Cameracensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
VVillebertus Catalaunorum humilis episcopus subscripsi.
Hildebaldus Suessionensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Geroldus Ambianensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Hadebertus Silvanectensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

FORMATARVM VETERVM EPISTOLARVM CANONICARVM
Exempla XI.

POst formulas promotionū episcopalium non alienum est formatarum exempla subiici, quarum vsus inter episcopos frequētissimus fuit clericorum maxime causa, cum alio migrabant, quia sine formatis ad communionem illos recipi, vel in alia ecclesia ordinari non licebat. Græcam earum originem Græcæ litteræ ostendunt, quarum in his numeros, etiam in Latinis nominibus, observabant. Nicænorum quoque patrum autoritate institutas fuisse, cum alii vulgo tradunt, tum ipsa, quæ Attici episcopi Constantinopolitani titulo circumfertur, vetus conficiendarum formatarum formula docet, quam primo loco proponemus.

De modo conficiendarum epistolarum formatarum, quem Nicæna synodus inter episcopos in faciendis epistolis conservandum esse instituit.

Atticus Episcopus, qualiter formata epistola fiat.

GRæca elementa litterarum numeros etiam exprimere, nullus, qui vel tenuiter Græci sermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos Latinus formatas appellat, aliqua fraus falsitatis temere præsumeretur, hoc a patribus CCCXVIII. Nicæam congregatis, & saluberrime inventum est, & constitutum, ut formatæ epistolæ hanc calculationis seu supputationis habeant rationem. Id est, ut assumantur in supputationem prima Græca elementa Patris, & Filij, & Spiritus sancti, hoc est Π. Υ. Α. quæ elementa octogenariū, & quadringentesimum, & primum significant numerum. Petri quoque apostoli prima littera, id est Π, quæ numerum octoginta significat. Eius quoque qui scribit episcopi prima littera; cui scribitur, secunda; accipientis tertia; civitatis de qua scribitur, quarta; & Indictionis, quæcumque est id temporis, idem qui fuerit numerus assumatur: atque ita his omnibus Græcis litteris, quæ, ut diximus, numeros exprimunt, in vnum ductis, vnam quæcumque collecta fuerit summam epi-

ſtola teneat. Hanc qui ſuſcipit omni cum cautela requirat expreſſe. Addat præterea ſeparatim in epiſtola nonagenarium & nonum numerum, qui ſecundum Græca elementa ſignificat AMHN.

Ex ſuperioribus liquet, numerorum qui in formatis obſervantur, alios in omnibus formatis eoſdem ſemper eſſe, alios in ſingulis diverſos: illos proinde omnibus communes eſſe, hos ſingularum proprios. Communes ſunt, qui fiunt ex primis litteris Patris, Filij, Spiritus ſancti, & Petri: nimirum ex litteris Π. Υ. Α. Π *quibus numeri reſpondent* XXC. CCCC. I. XXC. *atque ex omnibus litteris* AMHN. *quarum numeri ſunt* I. XL. VIII. L. *id eſt* ϟθ'. XCIX. *omnium vero ſumma* DCLX. *Quare hic idem numerus formatis omnibus eſt communis, atque in omnibus idem eſt. Proprius autem, qui ex prima littera ſcribentis, ſecunda ejus cui ſcribitur, tertia accipientis, quarta civitatis de qua ſcribitur, & ex Indictionis cujuſque nota ducitur: qua vix unquam in diverſis formatis conſentiunt. Eo fit vt in ſingulis diverſus exiſtat, ac diverſa proinde in diverſis vtriuſque numeri ſit ſumma: quod ex ſequentibus formatarum exemplis patefiet, ſi prius quos numeros Græcæ litteræ ſignificent oſtenderimus.*

Quos numeros ſingula Græcorum elementa ſignificent.

Α α	1.	Ι ι	10.	Ρ ρ	100.
Β β	2.	Κ κ	20.	Σ σ	200.
Γ γ	3.	Λ λ	30.	Τ τ	300.
Δ δ	4.	Μ μ	40.	Υ υ	400.
Ε ε	5.	Ν ν	50.	Φ φ	500.
ϛ'	6.	Ξ ξ	60.	Χ χ	600.
Ζ ζ	7.	Ο ο	70.	Ψ ψ	700.
Η η	8.	Π π	80.	Ω ω	800.
Θ θ	9.	ϟ'	90.	ϡ'	900.

INDEX FORMATARUM Sequentium.

I.

Ebroini Bituricenſis ad Magnonem Senonenſem archiepiſcopum pro Dodoberto presbytero, vt in eius parochia apud Hercambaldum manere poſſit.

Sancto & Deo amabili Magnoni dono Dei archiepiſcopo ex Senonica vrbe, ego in Dei nomine Ebroinus dono Dei archiepiſcopus ex Biturige vrbe, in Domino Ieſu ſalutem optamus vobis in perpetuum.

De cætero notum facimus ſanctitati veſtræ, quia iſtum præſentem presbyterum, nomine Dodobertum, parochianum noſtrum, in noſtra diœceſi natum, & ſacras litteras edoctum, ad ordinem ſacrum promoveri iuſſimus. Poſtea vero petiit a nobis licentiam, vt in veſtra parochia apud hominem aliquem nomine Hercambaldum manere poſſit. Nos vero petitionem illius non denegavimus, niſi licentiam illi dedimus, quia ſcimus quod de bene liberis hominibus ortus ſit. Vnde has litteras commendatitias, more eccleſiaſtico factas, ad ſanctitatem veſtram miſimus, vt ſcire valeat Deo digna caritas veſtra, eum nec fuga lapſum, nec ſua malitia a nobis ejectum, ſed noſtra voluntate deſtinatum. Et vt certius credatis, Græca elementa, quæ octogenarium, quadringenteſimum, & primum numeros exprimunt, in primis annexuimus. Π. Petri quoque nominis primam litteram ſumptam in medium adſcribere rogavimus. Nihilominus etiam parvitatis noſtræ nominis primam litteram Ε. magnitudinis veſtræ ſecundam litteram Α. iſtius fratris nominis tertiam litteram Δ. civitatis noſtræ quartam Υ. & Indictionem quartam adjunximus. Addidimus nonagenarium & nonum numerum, id ϟ'. & θ'. Et inſequenter impreſſione ſigilli noſtri ſubterfirmavimus, & manu propria eam roboravimus, & a clericis noſtris roborari juſſimus. Actum in anno X. imperii domini noſtri Caroli, & anno XLIII. regni ejus, in Dei nomine feliciter. Amen.

Indictio IV. *& anni regni atque imperii Caroli magni, annum Chriſti deſignant* DCCCX. *ſummam vero numeri omnes formatæ comprehenſi efficiunt* MLXXIV. *Nam ad communem omnium formatarum numerum* DCLX. *adiiciendus eſt hujus proprius* CCCCXIV. *qui conflatur ex litteris* Ε. Α. Δ. Υ. *& indictione* IV.

II.

VVolfeonis Conſtantienſis epiſcopi ad Bernaltum Argentarienſem, pro Annone clerico, ut in ejus parochia manere, & ad ſacros ordines promoveri poſſit.

Π. Υ. Α. Π. *ſanctiſſimo in Chriſto fratri, ſummaque dulcedine amplectendo, Bernalto Argentarienſis civitatis epiſcopo, VVolfeon Conſtantienſis eccleſiæ præſul, perpetuæ beatitudinis optat in Chriſto ſalutem.* Υ. Ε. Ν. Σ.

De cætero noverit ſancta fraternitas veſtra, quod iſte clericus, nomine Anno, noſtra in parœcia inſtructus ac detonſus, parvitatem noſtram rogavit, quatenus illi commendatitias litteras conſcriberemus, quibus veſtræ celſitudini commendatus, ſub tuitione veſtri regiminis degere poſſit. Cujus voluntati conſentientes, ſecundum canonicam autoritatem litteras ei dimiſſorias dedimus: per quas & ipſi concedimus, ut ſub veſtro magiſterio Divinæ ſervituti inſiſtens, ſuæ deſerviat utilitati, & vobis licentiam tribuimus, ut ſi dignum eum judicaveritis,

ANNO CHRISTI 817.

tis, ad sacros ordines promoveatis. Commendatum ergo eum curæ vestræ suscipite, & nostris ex partibus absolutum in vestrarum ovium numero custodite. Quas litteras, ut vigore veritatis firmatæ indubitanter a vobis suscipiantur, litteris Græcis, ut canonica docet autoritas, confirmare sategimus. Sancta Trinitas vestram beatitudinem ad regimen sanctæ suæ ecclesiæ perpetualiter bene valere concedat. ꝗ. indictione x. Continet hæc formata epistola summam numeri MCCCXXV.

Indictio x. & VVolfeonis episcopatus annum denotant DCCCXVII. *Summa vero totius numeri sub finem formatæ adscripta conflatur ex numero communi* DCLX. *& ex proprio* DCLXV. *qui exsurgit ex litteris* Υ. Ε. Ν. Σ. *& Indictione* x. *una enim conjuncti reddunt* MCCCXXV.

III.

Teutgaudi archiepiscopi Trevirensis epistola generalis ad Carolum Calvum regem, episcopos & alios universos, pro Hegilone presbytero ad sanctorum loca peregrinante.

Gloriosissimo & a Deo coronato magno & pacifico regi Karolo, & omnibus beatissimis præsulibus, cæterisque in gradibus ecclesiasticis ordinatis, & universis in regno ejus sæcularem administrantibus dignitatem, seu cunctis fidelibus Domini nostri Iesu Christi adventum diligentibus, Teotgaudus humillimus Trevirorum archiepiscopus plenam pacem, & perpetui gaudii optabilem implorat salutem.

Ex Cod. Lirinensi.

QVia sæpe fieri solet, ut magni viri, summa religionis arce conspicui, virtutum robore prævalidi, armis justitiæ accincti, castitatis candore insigniti, sapientiæ decore præfulgidi, migrandi de suis locis concipiant amorem, quo per talem occasionem humanam possint subterfugere laudem, & minoris meriti æstimentur ab extraneis qui granditer honorificabantur a nobis. Plurima quippe sunt istiusmodi occasionis veteris & novi testamenti hortamenta, & evidentissima præ oculis documenta, quæ vobis quia satis agnita esse non ambigimus, opportunius ea præterimus. Hac igitur felicissima consuetudine, & saluberrima doctrina commonitus quidam frater nobis carissimus, & cunctis benevolentibus, nomine Hegilo, quia diœcesanus noster erat, in nostra videlicet diœcesi nutritus & tonsus, sacroque dogmate sanctarum scripturarū plenissime eruditus, & honestissime conversatus, atque in ecclesia nobis commissa ad sacerdotij dignitatem fuerat promotus, licentiam a nobis petiit, ut more canonico absolutione suscepta, & largita sibi benedictione, tutius atque securius loca sanctorum visitare, & ad vestram præsentiam liberius ac familiarius accedere valeret, ad quemcumque ex vobis illum itineris varietas perduxisset. Itaque nos petitioni ejus assensum tribuentes, & venerationi illius consentientes, acquievimus consentiendo quod secundum Deum desiderare videbatur. Quocirca suppliciter deprecamur, & obnixe deposcimus humanitatem vestram, vt honorabiliter susceptum, sicut Dei templum, & habitaculum Spiritus sancti, veluti mansionem sanctæ Trinitatis, quemadmodum preciosissimum membrum Christi, sicuti auctum dono & largitate septiformis gratiæ Dei, quocumque pervenerit, sive modico, seu largiori spatio apud vos moraturus, benigne tractetis, humane exhibeatis: vt Christum in eo suscipientes, prout rogamus, fideliter, pro illo meritum munificentiæ vestræ acquiratis æternaliter. Denique cum propter memorabilem justificationum ipsius prærogativam has vobis pacificas litteras porrigere decerneremus, operæ precium fore arbitrati sumus, vt Græca quoque elementa ex nomine Patris Π. & Filii Υ. & Spiritus sancti Α. primam quoque litteram ex nomine beati Petri apostoli Π. & Amen in fine inseremus, cum litteris nihilo minus Græcis summam illarum demonstrantibus Φ Ξ Α. vt per hoc vobis euidentius luceret honorificentia ejus quem exoramus, præfixis apicibus sanctæ Trinitatis, vt sacrosancta Trinitas illum vbiq; conservet, muniat, atque defendat, intercedente beato Petro apostolo. ΑΜΗΝ vero in extremo apponere studuimus, optantes vt iter illius salubriter dirigatur, oculis divinæ majestatis efficiatur acceptabile, receptibile sanctis, & memorabile in æternum, per Dominum nostrum Iesum Christum. Hac ratione in hac epistola Græca elementa posuimus, non vt canonicam formatam formaremus, sed vt eidem iam intimato Hegiloni prospera per elementa indita precaremur. Valete. Dextera Dei Patris, per quem facta sunt sæcula, religionem vestram tueatur, & bonam impleat voluntatem iuxta desiderium vestrum, omnes fideles & cuncti beatissimi fratres, cum rege Karolo, a Rege omnium regum pro magnis meritis in perpetuum coronandi. Amen.

Teutgaudi episcopatus Caroli Calvi congruit temporibus, sed Indictio hic nulla est, ex qua de anno Christi statuere liceat. De numeris autem, cum alij sint communes omnium, vt dictum est, alij proprij cujusque formatæ, propriis omissis communium tantum summam, neque illam integram, Græcis litteris expressit Φ Ξ Α. *id est* DLXI. *Nam adiicienda erant* XCIX. *quæ in* ΑΜΗΝ. *continentur, vt fieret integra summa* DCLX.

IV.

Ioannis episcopi Camaracensis epistola generalis ad omnes episcopos, pro Vrsione presbytero, vt in qualibet illorum parochia recipi possit.

In nomine Π. Υ. Α. Π. Ι. Π. Σ. Α. *Indictione* XIII. ΑΜΗΝ. *Omnibus sanctæ matris ecclesiæ pastoribus, pio solicitudinis studio filiorum ipsius curam gerentibus, Ioannes Camaracensis sanctæ matris ecclesiæ episcoporum extimus, inoccidua prosperitatis tripudium.*

ANNO CHRISTI 865.

PErmaximo scelerum pondere prægravati, non solum paganorum, verum etiam pseudochristianorum creberrimis atterimur infestationibus. Quocirca gregem Divina nostræ solicitudinis proviedntia commissum intra proprii ovilis septa pastoralis nequit regere vigilantia. E quibus præsens sacerdos, Vrsio vocabulo, a beatæ recordationis prædecessore nostro Teuderico, apud matrem ecclesiam nostram per omnes gradus canonice promotus, religioseque dum licuit conversatus, suppliciter efflagitavit litte-

Appendix Tom. VIII.

ras, Græcorum elementis impræváricabilibus sanctissimi Nicæni concilii decretis roboratas; nostra pastorali indulgentia sibi largiri, quibus munitus dimitti, & quocumque sibi aptum reperisset locum, posset canonice recipi, ac ministerium divinitus sibi concessum peragere. Nos igitur hujusmodi petitionem suscipientes, nostræ etiam atque ipsius miseriæ condolentes, omnique carentem dolo cognoscentes, migrandi facultatem liberalissime indulsimus, eminentiam vestram, ad quos pervenerit, obnixe exposcentes, ut in sacrosancto vestræ paternitatis gremio eum suscipientes, ministerii sui officium infra vestram diœcesin celebrare sinatis. Vt vero hi nostræ parvitatis apices verius credantur, Græcorum numerum suis supputationibus inseruimus. Patris videlicet primam Π. Filii quoque primam Υ. & sancti Spiritus A. Petri etiam apostolorum principis primam Π. nostri quinetiam nominis primam I. quoniam ignoramus cujus pontificis diœcesin nominatim adire debeat, pro speciali littera nominis episcopi, quæ hoc loco deberet esse secunda, generalis ibidem nominis secundam ponimus, quæ est Π. quæ similiter significat octoginta. Istius insuper fratris tertiam Σ. quartam nihilo minus vrbis nostræ litteram A. cum indictione instantis anni XIII. subnectentes AMHN. Ideo vero hæc innexa sunt, ne forte beatitudinis vestræ pura quæ est in Christo simplicitas aliquo fraudis obnubiletur accessu: & ut profecto sciatis hunc fratrem neque fuga lapsum, nec alicujus criminis nævo fuscatum, sed instante Nortmannorum feritate nolentem propulsum. Valeat sanctitas vestra superno propitiante Christi clementia munita præsidio. Summa numerorum epistolæ DCCCCLXIV.

Indictio XIII. & episcopatus Ioannis Camaracensis, annum designant DCCCLXV. Summa numerorum ad calcem adiecta, & initio quoque suis litteris expressa, conflatur ex numero communi DCLX. & ex proprio hujus formatæ CCCIV. qui conficitur ex literis Græcis I. Π. Σ. A. & indictione XIII.

V.

Liutadi episcopi Vinciensis ad Vvenilonem Rotomagensem archiepiscopum, de VVlfado diacono, quem olim sibi traditum ab Ebbone Remensi, nunc ipsi concedit.

Π. Υ. A. *Reverentissimo & sanctissimo patri VVeniloni Rotomagensi archiepiscopo Liutadus Vinciensis episcopus æternam in Domino salutem.*

Anno Christi 768.

Ex vet. cod. Vaticano.

OPtarem valde, si nobis spatia terrarum sinerent, fraternum & amicissimum vobiscum habere colloquium, atque de nostris communibus opportunitatibus tractare. Sed quia id prolixitas itineris denegare videtur, vestram sanctitatem humiliter exoro, ut mei memoriam coram sancto altari habere dignemini, vestræque me commendare ecclesiæ, quoniam vestram caritatem jam in gremio ecclesiæ nostræ recepimus, & pro vobis quotidianis precibus Deum exoramus. Cæterum comperiat sanctitas vestra, quemdam fratrem nostrum, & filium ecclesiæ nostræ, nomine VVlfadum, subdiaconum me petente traditum mihi per litteras, quas ecclesiastica consuetudo formatas appellat, a venerabili Ebbone quondam Remensi archiepiscopo. Et quia impendentibus quibusdam causis, postquam mihi traditus erat, in propria remansit ecclesia, me suggerente ordinavit eum idem Ebbo in gradu diaconatus. Nunc autem, quia scitis eum propter causas necessarias in partibus vestris morari, sicut mihi commendatus erat, vobis eum committo, vestræque custodiæ & providentiæ delego, & ut ad majores gradus eum provehatis suppliciter exoro. Credimus enim quoniam & sapientia & mores ad hoc eum dignum indicant. Commendamus igitur vestræ beatitudini, ecclesiæque vestræ, præfatum fratrem nostrum VVlfadum, & de profectu ejus petimus vos lætari in æternum. Ac sicut mos ecclesiasticus est, & inventum ac constitutum a CCCXVIII. in Nicæna synodo episcopis, formatam epistolam facientes, ut in nomine sanctæ & individuæ Trinitatis nostrum opus largitionis & dimissionis hujus nostri dilecti fratris roboratum, fructuosius & utilius fieret, in supputatione calculationis assumpsimus prima elementa Græca Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Π. Υ. A. quæ octogenarium, & quadringentesimum, & primum significant: nostram quoque qui scribimus primam litteram Λ. vestramque cujus beatitudini scribimus secundam Υ. accipientis fratris tertiam Λ. civitatis nostræ, de qua scribitur, quartam Σ. Indictione I. canonicum ordinem tenentes, huic nostræ epistolæ affigimus: atque Græcarum litterarum numeros in summam collectos epistolam tenere facimus, id est, LXXX. CCCC. I. XXX. CCCC. XXX. CC. I. ut per omnia rata & legitima nostræ dimissoriæ autoritas procederet. Separatim autem, ut epistolam clauderemus, nonagenarium & nonum numerum Græcis elementis etiam signavimus, & omnino firmavimus. Ϙθ.

Indictio I. & VVenilonis episcopatus congruunt anno Christi DCCCLXVIII. Proprius formatæ numerus, DCLXI. quem efficiunt literæ Λ. Υ. Λ. Σ. & indictio I. Numerus communis, non DCLX. ut in aliis, sed DXXC. omissa littera Π. quæ prima erat nominis Petri. Summa ergo utriusque numeri MCCXLI.

VI.

Æneæ Parisiensis episcopi ad Hincmarum Remensem, ut ei Bernonem acolytum in parochia sua retinere & ordinare liceat.

Hincmarus nomine non merito Remorum episcopus, ac plebis Dei famulus, dilecto fratri & venerabili episcopo Æneæ salutem.

NOstri fratres de monasterio sancti Dionysii, per licentiam domni abbatis Hludovici, ad educandum atque erudiendum commiserunt mihi quemdam adolescentem nomine Bernonem, quem vestra fraternitas acolytum ordinavit. Propterea, quoniam sine vestra licentia eum nolumus in nostra ecclesia diutino tempore immorari, petimus dilectionem vestram, ut de illo nobis litteras canonicas faciatis, quatenus eum in ecclesia nostra possimus regulariter ordinare.

Venerabili in Christo patri Hincmaro Remorum archiepiscopo, Æneas sanctæ Parisiacensis ecclesiæ episcopus in Domino salutem.

CAnonica atque ecclesiastica sancit autoritas, ut nemo episcoporum alterius ecclesiæ ordinatum,

natum, sine consensu, vel litteris dimissoriis illius episcopi, cujus ordinatus fuerat, in propria parœcia retinere aut ordinare præsumat. Hanc denique institutionem sanctorum patrum plenissime retinentes, rogastis vobis quemdam ecclesiæ nostræ filium, & a nobis nuper acolytum ordinatum, nomine Bernonem, qui causa discendi atque educandi vestris in partibus quondam missus, &c. *reliqua desunt.*

VII.

Hedilonis episcopi Noviomensis ad Didonem Laudunensem pro Arnegiso presbytero, ut in ejus parochiâ migrare, ipsique subjici liceat.

Ex cod. Laudunensi.

In nomine Patris Π. *& Filii* Υ. *& Spiritus sancti* Α. *Hedilo Noviomagensium episcopus Didoni inclyto & venerabili coepiscopo æternam in Domino felicitatem.*

Anno Christi 892.

COmperiat dilectio vestra, quod Arnegisus presbyter, frater ac filius noster, petiit, ut per meam licentiam, & a me formatam epistolam, secundum autoritatem canonicam, sicut inter dantem accipientemque fieri oportet, vestræ ditioni subiici valeret. Misimus ergo vobis hanc epistolam canonica institutione formatam, ut cognoscatis justam atque canonicam eum a me accepisse licentiam. Tria siquidem Græca elementa prius inserta octogenarium, & quadringentesimum, & primum continent numerum. Ex nomine quidem Petri apostoli prima littera, id est Π. similiter, ut prius, octoginta exprimit. Ex nostræ parvitatis nomine similiter prima littera, id est Ε. quinto congruit numero: vestræ quoque sanctitatis secunda nominis littera, id est Ι. procul dubio denarium format numerum. Præfati presbyteri ex ipsius nomine tertia, id est Ν. numerum ostendit quinquagesimum. Denique ex nostræ civitatis nomine quarta, id est Ι. decimum, ut supra, exprimit numerum. Sed & vestræ civitatis quinta littera ipsius nominis, id est Υ. quadringentesimum approbat numerum. Est etiam nunc Indictio XI. Addidimus insuper nonagenarium nonum numerum, qui secundum Græca elementa significat ΑΜΗΝ. Summa vero totius numeri in omnia ducti complet MCXLVI. Hæc autem omnia requirenda sunt diligenter, & cum omni cautela. Data VII. Kalendas Octobris.

Indictio XI. *episcopatus Hedilonis & Didonis, annum Christi designant* DCCCXCII. *Summa porro numerorum, quæ sub finem adscripta est* MCXLVI. *ex communi numero ducitur,* DCLX. *& ex proprio,* CCCCXXCVI. *qui fit ex litteris* Ε.Ι.Ν.Ι.Υ. *adjecta Indictione* XI. *Peculiare igitur est huic formatæ, quod quintam quoque litteram observat civitatis episcopi ad quem scribit.*

VIII.

Heidilonis ejusdē episcopi Noviomensis ad Rodulfum Laudunensem pro Rotgero diacono, qui in illius parochiam transferri expetierat.

In nomine Patris. Π. *& Filii* Υ. *& Spiritus sancti* Α. *Heidilo superna ejusdem Patris, & Filii, & Spiritus sancti favente clementia, Noviomensium humilis episcopus, sancto & venerabili ac carissimo nobis Rodulfo sanctæ Laudunensis ecclesiæ episcopo, geminam in Christo pacem exoptat & gloriam.*

Anno Christi 801.

VEstræ intueatur magnitudinis experientia, hunc præsentem clericum nomine Rotgerum, a nobis per singulos ecclesiastici honoris gradus ad onus diaconii fore promotum. Isdemque frater ob sui commodam facultatem a nostra saluberrime & juste expetiit mediocritate licentiam ad vos eundi, & in vestra parochia commorandi, ac penitus discedendi. Nos itaque petitioni ejus, quam non subdolam, sed veram agnovimus, libenter assensum præbuimus, & effectum justum & congruum minime denegavimus. Quocirca totis viribus conquiniscentes celsitudinem vestram humiliter obsecramus, ut eum vestra paterna solicitudo dignanter excipiat, & ut pius & prudens pastor ac pater in gremio vestræ dilectionis accipite. Vita vero & moribus hactenus inter nostros probum laudabilemque sciatis: scientiæ denique capax ministerii sibi commissi, quantum autumamus, officium scire dignoscitur. Nos etiam more canonico hanc ei formatam epistolam, secundum decreta Nicæni concilii Græcis characteribus insignitam, vobis deferendam concessimus: per quam ipsum vestræ tuitioni committimus, & a nostra parochia penitus sequestramus. In qua quidem, post Æolica superius elementa in supputatione Patris, & Filii, & Spiritus sancti assumpta, Petri quoque primum elementum Π. ut nos corde fidem sanctæ Trinitatis habentes, confiteamur ore ad salutem, per ejusdem principis apostolorum doctrinam, rationabili ordine subnexuimus. Et ne aliqua fraus falsitatis in ea locum obtinere prævaleat, nominis nostri qui scribimus primam litteram H. cui scribitur secundam O. vestri tandem qui accipitis tertiam Δ. civitatis nostræ insuper addentes quartam I. cum Indictione V. Hujus igitur calculationis summam in unum pariter comprehensam, ita diligentius annotare studuimus Π. LXXX. Υ. CCCC. Α. Ι. Π. LXXX. Η. VIII. Ο. LXX. Δ. IV. Ι. X. Addidimus præterea nonagenarium & nonum numerum, qui secundum Græca elementa sacratissimum Domini nostri Iesu Christi significat juramentum Ϟ. XC. Θ. IX. Optamus felicitatē vestrā valere hic & in ævum.

Indictio V. *cum Heidilonis & Rodulphi episcoporum annis comparata, Christi annum indicat* DCCCCII. *Numerorum qui ex propriis formatæ notis conflantur, summa est* XCVII. *quæ communi numero* DCLX. *adjecta, utriusque summam reddit* DCCLVII.

Appendix Tom. VIII.

IX.

Ratbodi Trevirensis archiepiscopi ad Rotbertum episcopum Metensem, pro Gislemaro presbytero, ut ei deinceps in ipsius parochia degere liceat.

In nomine Π. *Patris, &* Υ. *Filii, &* Α. *Spiritus sancti, Ratbodus sanctæ Treverensis ecclesiæ ac plebis ipsius humilis famulus, Rotberto reverendo sanctæ Metensis ecclesiæ antistiti, in Christo principe pastorum mansuram cum gaudio prosperitatis, ac perpetuitatis, gloriam.*

Anno Christi 905.

DEcreta sanctorum trecentorum decem & octo patrum Nicææ constitutorum saluberrima servantes, Deo dignam piamque fraternitatem vestram canonice aggredimur, & sub nomine formatæ epistolæ reverenter vestram sanctitatem adimus; vobis videlicet intimando, quia præsenti presbytero nostro, nomine Gislemaro, has dimissorias dedimus litteras, quem in nostra diœcesi ecclesiastice educatū, de ordine clericatus ad presbyteratus proveximus gradum. Ut his cano-

Ivo part. 6. cap. 434.

APPENDIX TOM. VIII.

canonicis munitus apicibus, cũ nostra licentia ei in vestra parochia sub defensione ac regimine vestræ caræ dilectionis degere liceat: illumque in sinu sanctæ matris ecclesiæ canonice fovendum ac regendum vobis committimus. Hanc ergo epistolam Græcis litteris hinc inde munire decrevimus, & annulo ecclesiæ nostræ bullare censuimus. Christus pastorum princeps, interventu beati Petri, cui specialiter ovile Dominicum commissum est, fraternitatem vestram ad custodiam sui gregis diu nobis conservet incolumē. ΑΜΗΝ. Summa horum MCDXXXIX. Π. Υ. Α. Π. Ρ. Ο. Σ. Υ. Θ. ΑΜΗΝ.

Data Treveris Idibus Octobris, anno dominicæ Incarnationis DCCCCVI. Indictione IX.

Indictio IX. Idibus Octobris, & episcopatus Ratbodi, congruunt anno Christi DCCCCV. *Summa numerorum quæ sub finem adscripta est, colligitur ex numero communi* DCLX. *& ex proprio* DCCLXXIX. *qui fit ex litteris* Ρ. Ο. Σ. Υ. *& Indictione* IX. *Utriusque enim numeri summa,* MCDXXXIX.

X.

Dadonis episcopi Virdunensis ad Ratbodum Trevirensem, pro Adruino presbytero, ut ei deinceps in ipsius parochia manere ac censeri liceat.

Reverentissimo & sanctissimo Ratbodo sanctæ Treverensis ecclesiæ archiepiscopo, Dado Virdunensis ecclesiæ devotus gregis Christi famulus, in Domino vero summæ felicitatis beatitudinem.

ANNO CHRISTI 906. Ivo part. 6. cap. 435. Matth 10. Rom. 12.

CUm sancta catholica ecclesia prompta sit sequi documenta evangelica, quæ dicunt: *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet, & qui recipit justum in nomine justi*, &c. & Apostolus jubeat hospitalitatem sectari, & necessitatem sanctorum virorum communicare: tamen propter eos qui cauteriatam habent suam conscientiam, dicentes se esse simplices, cum sint astutia diabolica repleti, & pro opere pietatis dicunt se de loco ad locum transire, cum sint sua malitia faciente fugitivi, & dicunt se esse ministerio sacro insertos, cum non sint: statutum est a sanctis patribus, neminem clericum alienum & ignotum recipi ab aliquo episcopo, & inthronizari in sua ecclesia, nisi habeat a proprio episcopo epistolam, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus paternitati vestræ, quod præsens frater noster harum litterarum portitor, nomine Adruinus, non pro sua nequitia expulsus est a nobis, sed postulantibus fratribus nostris, eo quod ex familia nostra fuit, dedimus ei libertatem receptam a cornu altaris canonice, & ordinavimus eum ad gradum presbyterii. Cui etiam has dimissorias, sive commendatitias litteras fecimus, & eum ad vestram dilectam fraternitatem dirigimus, ut in vestra parœcia sub vestro sacro regimine & defensione consistere valeat. Ego, inquam, in nomine Π. Patris, & Υ. Filii, & Α. Spiritus sancti, & in unitate sanctæ ecclesiæ, in qua Petro datum est jus ligandi atque solvendi, absolvo Dado humilis episcopus presbyterum Adruinum de civitate Virdunensi, Indictione IX. & licentiam do vobis, Ratbode, venerabilis archiepiscope, inthronizandi eum in quacumque ecclesia vultis vestræ parœciæ. Dilectam paternitatem vestram virtutum floribus insignitam, omnipotens Deus conservare dignetur. ΑΜΗΝ. DCCLXXVIII. Π. Υ. Α. Π. Δ. Α. Δ. Ϛ. Ϛ. Θ.

Data quinto Idus Maii, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCVI. Indictione IX.

Indictio IX. mense Majo, & episcopatus Dadonis, anno Christi competunt DCCCCVI. *Numerorum autem summa, quæ sub finem exprimitur, & Græcis litteris designatur, fit ex numero communi* DCLX. *& ex proprio* CXVIII. *quem reddunt litteræ* Δ. Α. Ρ. Δ. *cum Indictione* IX. *Omnium enim una summa est* DCCLXXVIII.

XI.

Π. Υ. Α. Π. Δ. Α. Θ. Η. Μ. Χ. Durandi episcopi Arvernorum ad Radulfum Turonensem, pro subdiacono quodam, quem ejus curæ committit.

Durandus Dei gratia Arvernensis episcopus Rodulfo excellentissimo Turonicensi archiepiscopo, quod in terra felicius, vel beatius in cælo.

Ex cod. S. Albini Andegav.

COmperiat dilectio vestra, quod hic præsens subdiaconus, quem manu propria consecravimus, misericorditer formatam a nobis expetiit epistolam, & omnem autoritatem canonicam, sicut inter dantem & accipientem fieri oportet; quatenus hac autoritate securus, jure vestræ ditioni subjici valeret. Cujus petitionibus annuentes, mittimus nobilitati vestræ hanc epistolam canonica institutione formatam, ut quem sanctitatis vestræ amodo custodiæ rogando committimus, eum libera nostra concessione ad quodcumque officium, seu ad quemcumque gradum visum fuerit, promoveatis, & omnem quam erga eum hactenus potestatem nobis licuit, exercere sit vobis licitum. Et ut nullus in vestro animo scrupulus hæsitationis remaneat, ea signa quæ sancti patres in Nicæno concilio statuere in hujusmodi epistolis scribenda, in primis & ultimis annotavimus. ΑΜΗΝ.

Litteræ fronti præfixæ non satis integræ videntur, & subdiaconi nomen non expressum rem obscuram facit. De tempore autem formatæ conjicere licet ex obitu Durandi, quem incidisse constat in annum MXCV. *sub initium concilii Arvernensis Urbani* II. *Hactenus ergo formularum exempla* XI. *quæ proposueramus, autorum suorum nominibus insignita: quibus addi potest extremo loco & aliud generale, quod inter formulas veteres post Marculfum editas legitur numero* XII. *Sic autem habet.*

XII.

Formula generalis epistolæ formatæ.

In Dei nomine sanctissimo ac reverendissimo fratri Illi episcopo, Ille Illius urbis episcopus, in Domino sempiternam salutem.

COgnoscat fraternitas seu caritas vestra, quia iste præsens presbyter nomine Ille, in parochia & in ecclesia nostra sacris litteris educatus fuit, & ab infantia fuit apud nos, seu prædecessores nostros, bonum habens testimonium, bonamque continentiam & innocentem vitam deducens. Unde placuit illi modo, ut ad aliam ecclesiam se converteret, volens sibi quærere seniorem, qui se de rebus temporalibus adjuvet, & cui ille secundum ministerium, quod sibi injunctum est, obsequium præbeat. Unde vestram fraternitatem compertam facimus, ut cuicumque placuerit eum suscipere, absque ulla ambiguitate hoc faciat: sciens illum & boni esse testimonii, & a nobis sibi ab ecclesia, quæ nobis ad regendum concessa est, migrandi licentiam accepisse. Et ut hæ litteræ firmiorem obtineant dignitatem, meliusque eis fides adhibeatur, manu nostra eas subterfirmavimus.

HINCMARI

HINCMARI REMENSIS EPISTOLÆ ALIQVOT AD CONCILIVM SVESSIONENSE III. ANNO DCCCLXVI CELEBRATVM PERTINENTES.

I.

AD NICOLAVM PAPAM Per Egilonem missa cum actis synodi Suession. anno DCCCLXVI.

Edidit Sirmondus ex veteri codice MS.

Domino sanctissimo & reverentissimo patrum patri Nicolao primæ ac summæ sedis apostolicæ & universalis ecclesiæ papæ, Hincmarus Remorum episcopus, & vestræ sanctissimæ paternitatis devotissimus famulus.

Decimo quinto Kalend. Septembris XIV. Indictionis, secundum vestram apostolicam iussionem, ad Suessorum civitatem, cum fratribus ac coepiscopis Remorum provinciæ, archiepiscopis & episcopis illuc, ex mandato vestro convenientibus, occurrere festinavi, quo etiam dilectum fratrem nostrum VVlfadum venire commonui. Eos etiam fratres nostros de ipsius collegio, qui sub nostra cura degunt, mecum adduxi, quos, sicut mihi scribere dignati estis, iustum quid vel pium sentiens, sine retractatione in suis ordinibus consensu ac iudicio coepiscoporum Remensis provinciæ, restituere maturarem, si illos ab eisdem gradibus cum eorum tantum iudicio dejecissem. Sed quoniam synodi episcoporum quinque provinciarum, quorum meo consensu expetierunt iudicium, diffinitione fuere dejecti; & sicut melius sapientia vestra novit, sacri canones usque ad similem excommunicationis vindictam decernunt, vt ab aliis dejecti, ab aliis non recipiantur, minime autem restituantur, sed aut eorumdem, aut majoris concilij episcoporum diffinitiones ac judicia præstolentur: aliorum opus in illorum restitutione nullatenus vsurpare præsumpsi, quos meo arbitrio ab officio non suspendi, & in præfata synodo episcoporum quinque provinciarum, non tantum non judicavi vel dejeci, verum nec cum judicibus eorum subscripsi: quia mihi commissæ ecclesiæ filii finitimos episcopos iuxta canones Sardicenses pro causa sua interpellarunt, & Africæ provinciæ canones hujusmodi vicinos episcopos audire, & inter eos ac proprium episcopum adhibitos ab eis episcopos jubent querimoniam diffinire. Vnde humiliter obsecro ne pro inobedientia mihi reputetis, quoniam eos non statim restitui, qui ad synodum, sicut præcepistis, hoc solo meo ausu agere veritus, obedienter occurri, & his quæ fratres & coepiscopi nostri, vestræ sanctissimæ paternitatis devotissimi filij, vestra fulti autoritate, de illorum re-

A stitutione decreverunt, secundum quod mystica Nicæna synodus, scribens ad diœcesim ecclesiæ Alexandrinæ, de ordinatis a Meletio damnato episcopo, clementi consilio statuit, videlicet vt mystica ordinatione firmati haberent honorem & ministerium, & proveheretur quilibet eorum in honorem episcopi in ecclesia defuncti, si visus foret dignus, & eum populus elegisset, cum consensu Alexandrini episcopi, sub cuius cura diœcesis illa degebat, condecernente quodammodo similia Africano concilio de Donatistis: quæ non vobis vt incognita ingeruntur, sed vt notissima inculcantur, sacrorum canonum & sedis apostolicæ manentibus constitutis paratissime annuere, & solicitus servare unitatem spiritus in vinculo pacis, obtemperare curavi: reservato per omnia sententiæ ac juris privilegio ejusdem apostolicæ sedis, & salva diffinitione ac confirmatione expectatæ vestræ discretionis atque autoritatis. Et quia synodo, per hunc venerabilem archiepiscopum Egilonem, qui interfuit actionibus, dirigente epistolam omnium nostrum, qui adesse potuimus, cum ipso voce loquentem, quoniam si eis manum porrigitis, vobiscum pariter porrigemus, VVlfado & ejus collegis pro disceptatione diversa judicantium, in eadem synodo omnibus consonanter idipsum sentientibus, sedem apostolicam non fuit necessarium appellare. Idcirco hujusmodi legatum, qui meam vobis repræsentans personam, cujuscunque diversa sentientis allegationibus, quæ modo nullæ sunt, responderet, & vestram exinde diffinitionem referret, omisi dirigere: quia quæ verbis & scriptis mihi per istum religiosum archiepiscopum exinde sequenda atque tenenda mandaveritis, pro scire & posse, obedire & conservare curabo, sicut hactenus ea, quæ inde fuerant statuta & confirmata, servavi. Nec causa inobedientiæ missum meæ subditionis cum hoc venerando archiepiscopo dimisi transmittere: sed quia sic intellexi in litteris vestræ autoritatis contineri, tunc solum, vt verbis earum vtar, si disceptantibus, vel fortassis alia atque alia decernentibus nobis, præfati dejecti sedem appellaverint apostolicam, & ejus speciali se judicio damnari vel absolvi petierint, si ego, vel si VVlfadus, aut socii ejus, ad vos venire per nos non possemus, vicarios nostros ad hoc negotium ventilandum & finiendum, mox post consummatum concilium XV. Kalend. Septemb. præsentis XIV. Indictionis autoritate vestra collectum, nostras præsentaturos vobis personas, nullam penitus excusationem prætendentes, vtrique ad sedem beati Petri mitteremus. Vnde suppli-

co, vt merear scripto hinc vestram diffinitionem recipere, quam paratus sum, vt oportet, obnixius observare. Gestorum autem seriem, de omnibus quæ in concilio relata, examinata, atque reperta sunt, quæ, sicut veneranda decreta statuunt, discretioni vestræ dirigi præcepistis, vt quæ salubria videbuntur, corroborentur: si forte aliqua supersunt epistolæ synodali, quæ debeant explanari, hic venerandus ac religiosus sanctitatis vestræ devotissimus filius, & unanimis frater ac consacerdos noster Egilo archiepiscopus plena fidelique relatione apostolicæ autoritati vestræ poterit patefacere, & sicut ea visu & auditu comperit, ac episcopaliter contulit, intimare. Sed & de præfatis fratribus nostris, Remorum ecclesiæ filijs ab Ebone post depositionem suam ordinatis, qui inter canonicos & monachos, vrbanos & parochianos, una cum VVlfado apud nos non sunt amplius quam novem, de quibus sanctissima vestra paternitas mihi scripsit, ut cum dejectionis suæ causam venire ad examen optaverint, nullam ex his quilibet indignationem meam sustineat, nullum ad cœpta peragenda per suggestionem meam patiatur incommodum, qualiter me antea & postea erga eos egisse in synodo fratres & coepiscopi nostri una cum eo repererint, sufficienter dignationi vestræ prævalet enarrare. Quorum salubrem ac singularem statum & cupivi & cupio, & quæsivi & quæro, & quorum dejectioni condolui, & statui eorum congaudeo. De Teutberga etiam regina, vnde sublimitati vestræ ab humilitate mea mandari rogastis, quia Hlotharium vel ipsam Teutbergam, postquam Arsenius venerandus episcopus, & sanctæ ecclesiæ Romanæ apocrisiarius, ab Attiniaco palatio domni Karoli regis gloriosi perrexit, non vidi, certæ salubritatis rationem mandare vobis non valeo. *Et alia manu.* Deus omnipotens sanctitatem vestram, ad doctrinam & correctionem sanctæ suæ ecclesiæ, in suo apto servitio per annorum multa curricula conservare dignetur, Domine sanctissime & reverentissime patrum pater in Domino. Data Kalend. Septemb. Indictione XIV.

II.

AD EGILONEM
ARCHIEPISCOPVM SENONENSEM.

Romam euntem instruit de ijs quæ in synodo gesta sunt in causa VVlfadi, & quemadmodum in Vrbe gerere se debeat.

Hincmarus nomine non merito Remorum episcopus, ac plebis Dei famulus, sanctissimo & reverentissimo Egiloni archiepiscopo, & carissimo ac unanimi atque fidissimo mihi, plurimam in salvatore salutem.

QVanta fiducia vestra vtar dilectione, ex vestra mente pensare potestis. Non enim aliter in mente mea vos teneo, quam me alterum, exceptis peccatis meis.

Quapropter sicut in vobis & de vobis confido, & sicut vobis & pro vobis in omnibus esse cupio, ita erga me in omnibus sitis. Cæterum exemplar epistolæ domni Apostolici, ad domnum Karolum, quod non mandastis, sed & exemplar epistolæ mihi directæ, sicut mihi mandastis, dilectioni vestræ trāsmitto. Exemplar autem epistolæ, quæ uniformiter per archiepiscopos istius regni directa est, vos habetis, sine qua ire non debetis.

Mitto etiam vobis capitula, in quibus summa continetur de omnibus epistolis, quas pro ista causa vobis omnibus domnus Apostolicus misit. Et necesse vobis erit, vt ipsa capitula bene cognita habeatis, & memoria teneatis quæ sparsim in ipsis epistolis continentur: vt si illi quos scitis, more suo sua dicta involvere voluerint, habeatis veritatem quam illis respondere possitis. De scriptis denique quæ porrexi in synodo, de quibus mandastis vt discernerem si vobis ad portandum necessaria forent, non mihi visum est vos ullam habere necessitatem: sed videtur mihi, quia si ostensa fuerint Apostolico aut Romanis, vt aliquam dubitationem possint afferre domno Apostolico, quasi contentiones inter nos fuerint in restitutione VVlfadi; & una cum vestro missatico suspecta synodi & mea epistola fiat, inde aliquod impedimentum & dilatio ad ea quæ senior noster cito obtinere vult de ipso VVlfado. Et puto non displicebit quibusdam, si aliqua occasio intercideret, vnde ad illos sit ei necesse recurrere, & sicut mihi jam mandatum est, increscit Apostolico & Romanis tanta legere. In scripto quippe quod primum dedi, nihil aliud habetur, nisi quia ego non suspendi eosdem fratres ab officio, neque judicavi, neque a gradibus ecclesiasticis eos dejeci, neque cum judicibus eorum subscripsi, sed synodus episcoporum quinque provinciarum, & quod vos regulariter inde invenire tis, ego sine cunctatione sequerer secundum tenorem epistolarum domni Apostolici. Vnde & synodus & ego rationem reddimus in epistolis nostris domno Apostolico, quare eos ego non restitui. Alterum autem scriptum ideo dedi, quia sicut scitis non putabat me VVlfadus ad illum condescendere velle: & licet non in mea præsentia, tamen audiebam per alios illum dicere interdum, Ebonem non fuisse regulariter depositum, interdum autem regulariter restitutum. Et ideo demonstravi eundem Ebonem regulariter depositum, & non regulariter restitutum. Qui damnatus anno Incarnationis Dominicæ DCCCXXXV. IV. Nonas Martias, & per decem & septem annos postea in carne vivens, suam sedem regulariter in synodo non repetiit, neque obtinuit, nec etiam suam canonicam restitutionem, aut a sede apostolica aut a synodo regulariter factam, secundum canones & decreta sedis Romanæ, ulli synodo in vita sua ostendit, & omnem quæstionem de illo secundum leges ecclesiasticas & humanas iam tricennale & eo amplius tempus excludit. Quoniam ut Leo ad Theodorum scribit, quod manens in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit. De cuius depositione admodum plura habeo quam in synodo modo ostenderim, sicut & in ipso scripto in synodo est relectum, vbi me canonice electum & canonice ordinatum monstravi. In

Epist. 69.

quibus, ſicut ſcitis, & Rex & omnes concordaverunt, ſcientes me non in duritia velle contra VVlfadum perſiſtere, qui interdum etiam dicebat quod meus non eſſet clericus, anguſtians, ſicut ſcitis, vt qualicumque modo gradus poſſet habere. Quæ etiam ſcripta vobis non ad oſtendendum, ſed ad habendum mitterem, ſi notarius noſter infirmus illa transcribere concurriſſet. Poſtea autem oſtenſa eſt ſynodus, cui ego non ſubſcripſi: in qua ab ipſis, qui Ebonis damnationi interfuerunt, & verbis & ſcriptis atque autoritatibus, coram rege comprobatum fuit, qualiter Ebo a ſe iuxta decreta Zoſimi, Leonis, Ioannis & Gregorij, per libellum profeſſionis manu ſua ſubſcriptum, & a quadraginta tribus epiſcopis, ſecundum ſuam profeſſionem & ſubſcriptionem, regulariter depoſitus fuit, & regulariter reſtitutus non fuit. Et ob id, ſecundum decreta Innocentii, qui ſcribens ad Martianum Naxitanum epiſcopum, iuſſit eos recipi in ſuis ordinibus, quos Bonoſus ante damnationem ſuam ordinavit; poſtea ſcribens ad Rufum & Euſebium ac cæteros Macedoniæ epiſcopos, eos quos poſt damnationem ſuam idem Bonoſus ordinavit nequaquam recipi in ordinibus eccleſiaſticis permiſit: & ſecundum decreta Zoſimi ad Aurelium, & ad univerſos epiſcopos per Africam & cæteras provincias conſtitutos, & ad Maſſilienſem eccleſiam, & ad Patroclum Arelatenſem epiſcopum, de his quos poſt damnationem ſuam Proculus ordinavit, qui ſe libello profeſſionis ſuæ ſubſcripto in ſynodo depoſuit: & ſecundum decreta Leonis & ſacrorum canonum: qui excommunicato communicarunt in dejectione permanere, iſti fratres iudicati fuerunt. Oſtēſa eſt etiā ſynodus epiſcoporum provinciæ Bituricenſis, cui præſedit Rodulfus, manibus eorum ſubſcripta, in qua ab ipſis qui interfuerunt, & ab Aiulfo, qui unus fuit de judicibus Ebonis, audierunt, comprobatum fuit eumdem Ebonem regulariter fuiſſe depoſitum. Deinde oſtenſa ſunt privilegia domni Benedicti, & domni Nicolai, qui ſuis ſubſcriptionibus & Ebonis depoſitionem, & iſtorum dejectionem confirmaverunt. Quæ ſi omnia vobis longum fuerit enarrare, breviter poteritis dicere, quæ bene firma tenere debetis, quia ſcitis quales ſunt quidam. Et peto ut non diſpliceat vobis, quod talia vobis mando firma tenere debere, quaſi me putem vobis ſapientiorē, quia ex caritate hoc dico, & talia mihi a vobis mandari vellem, ſi tale miſſaticum haberem, ſicut vos habetis. Verba autem quæ vos firma habere debetis, & etiam veſtra, ſi aliquis inde fuerit tentatus, iſta ſunt. Quia ſecundū tenorem epiſtolarum domni Apoſtolici, ſicut in eis ſcriptū habetur, cuncta per ordinē quæ in illis fratribus geſta ſunt canonice examinantes, inveniſtis Ebonē iuſte & regulariter depoſitum, & non regulariter reſtitutum, & iſtos fratres non a me, ſed a ſynodo epiſcoporum quinque provinciarum judicatos ſecundum ſacros canones, & decreta Innocentij, Zoſimi, & Leonis, ſicut in ſynodali epiſtola continetur. Et quia in domni Apoſtolici epiſtolis continetur, vt quæ ſtatuta ſunt non ducat diſſoluenda, niſi ſacris legibus inveniantur adverſa: & in eiſdem epiſtolis intelligens ſynodus ipſius benignitatem erga hos fratres, inventa eſt iſta autoritas Nicæni Concilii de ordinatis a Meletio quondam damnato epiſcopo, quam epiſcopi in ſynodali epiſtola illi unanimiter mandant, ut priſcis, ſicut dicit Gelaſius, pro ſui reverentia manentibus conſtitutis, & ſalvis apoſtolicæ ſedis privilegiis, cūm eorum etiam ſalvamento, qui ſynodo ſubſcripſerunt, in qua fratres de quibus agitur fuere dejecti, per indulgentiam & autoritatem ipſius in ſuis ordinibus recipi & provehi poſſint abſque contradictione, migratis jam omnibus qui in Ebonis depoſitione fuerunt epiſcopis, excepto ſolo Rothado. Verum & illi epiſcopi, qui eidem Eboni poſt depoſitionem ſuam dicebantur communicaſſe, iam ad Divinum judicium migraverunt, & aliis in eorum locis ſubſtitutis, ac per eos, ut ita dicamus, innumeris ordinatis, a nullo iſtorum fratrum reſtitutio contradicitur. Tamen ſi vos non gravaret, multum vellem, ut omnem plenitudinem ſupra ſcriptam de Ebonis depoſitione, & de iſtorum adjudicatione, domno Apoſtolico referretis, quod ſapientiæ veſtræ committo arbitrio, cui melius credo, quam ſi ipſa ſcripta tranſmitterem. Eſt etiam, quoniam ſi aliqua ſcripta per vos mitterem, & vos illa portaſſetis, niſi tantum epiſtolam ſynodalem, & meam epiſtolam concordantem eidem epiſtolæ: ſcitis quales ſumus, poſſet fieri vt aliquorum mentes inde contra nos ſcandalum ſumerent, quod & modo in ſynodo, quantum potui, devitavi, ubi, ſicut comprobatum eſt, iſtos fratres non iudicavi, nec eidem ſynodo ſubſcripſi. Et erant autoritates canonicæ & decretorum ſedis Romanæ pontificum, quibus ipſi epiſcopi hos fratres judicaverunt: & qui eidem ſynodo ſubſcripſerunt, me tacente neceſſe habebant hoc ſtatuere quod judicaverunt & ſubſcripſerūt: aut contra profeſſionem aut ſubſcriptionem ſuam euntes, ſecundum Cathaginenſe concilium ſe honore privarent: & privilegia ſedis apoſtolicæ duorum pontificum, qualia ſunt, & quæ confirmaverunt quod ipſi epiſcopi judicaverunt, ipſi vidiſtis & audiſtis. Tamen ne ſcandalum fieret, ſecutus exemplum Domini, qui dixit ad Petrum, nos cenſum non debemus, ſed ne ſcandalizemus eos, videlicet qui cenſum exigebant, *da ſtaterem de ore piſcis pro me & pro te*: vitato ſcandalo & præjudicio ſedis apoſtolicæ, vt non nos, ſed ipſius autoritas, ſi voluerit, ſolvat & immutet ſuam ſententiam quam ligavit & confirmavit, ſervandam vidi unitatem ſpiritus in vinculo pacis, ſimiliter & in hoc ſicut & ibi, vt nullum ego ſcriptum mittam, nec vos aliud portetis, niſi quod cum rege & cum epiſcopis nobis convenit.

Eamus ſimpliciter, quia ſicut ſcriptura dicit, *Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidēter*. Sed ſi locum videritis, domno Apoſtolico aperire debetis, quoniam multi jam dicunt, ſi illa firma non fuerunt quæ tunc inde confirmata ſunt, nec iſta quæ modo fiunt, firma erunt. Et nihil eſt jam firmum quod epiſcopi & apoſtolica ſedes decernunt. Neque de noſtris judiciis, nec etiam de excommunicatione curant, nec presbyteri a nobis degradati pro noſtro judicio, ſuum miniſterium dimittent, quia nihil eſt firmum quod agimus: ſed ſicut vult Rex, ſicut nos aut odiū movet, aut gratia, aut cupiditas, aut timiditas, ita & noſtra & apoſtolicæ ſedis vadunt judicia. Et recordari debetis Apoſtolico, qualiter de ſua excōmunicatione & propriæ manus confirmatione fe-

Marginal notes: Epiſt. 28. — Epiſt. 27. — Epiſt. 6. — Matth. 17. — Prov. 10.

cit Guntharius. Qua dere providendum est in A talibus, quia jam homines plus proclives & voluntarii sunt ad impune peccandum quam ad regularem disciplinam suscipiendam & observandam. Et si domnus Apostolicus a vobis quæsierit ipsas autoritates, qualiter isti deiiciendi judicati fuerunt: potestis si vobis videtur illi respondere, quia vnanimiter episcopi suum studium ad hoc converterunt, vt isti fratres restituerentur: vnde illi miserunt autoritatem quam invenerunt. Et quia non fuit eorum studium vt in dejectione permanerent, illas autoritates sacrorum canonum, & decretorum Innocentij, Zosimi, Leonis, quæ supra dictæ sunt, & illi sunt satis cognitæ, ei transmittere omiserunt. De quorum restitutione, si VVlfadus in B causa non foret, satis Ecclesia indurare potuisset, qui inter canonicos & monachos, vrbanos & parochianos, vna cum VVlfado non sunt amplius quam novem. Ego dico quod mihi videtur caritatis affectu: vestra autem prudentia & ad hæc & ad plura alia, Deo gratias, satis sufficiet. Peto etiam vt ad hoc quod Domnus Apostolicus mihi scripsit de duritia Pharaonis, sicut in epistola mihi missa legetis, ei ex ordine condicatis quam benigne eosdem fratres & antea & postea tractavi, sicut coram ipsis in synodo comprobavi, ne talem me æstimet, sicut me æmuli mei illi depingunt. Et habete exemplaria C de epistola synodali, & de mea epistola: vt si aliqui inde quiddam voluerint dicere, postquam illas Apostolico dederitis, habeatis earum exemplaria, & habeatis eas bene cognitas. Similiter satagite, vt illas epistolas quas domnus Apostolicus de ista causa facere jubebit, legatis antequam huc mittantur, ne aliquem dolum in eis scriptores, sicut dicuntur facere, possint imponere. Et non obliviscamini vt faciatis certum Apostolicum, quia illa epistola quarti Leonis papæ de istorum fratrum reclamatione, quam memorat in suis epistolis, istis Cisalpinis regionibus non innotuit, nisi per suas nuper missas D epistolas. Et rogate aliquem de vestris memorosum hominem, qui vos sæpe admoneat, quoniam occupati eritis, vt non obliviscamini impetrare gesta pontificum, ab initio gestorum Sergij papæ, in qnibus invenitur Ebo fuisse damnatus, vsque ad præsentem annum istius præsulatus, quia nos in istis regionibus satis hoc indigemus. Nam aliorum pontificum gesta, si vos non habetis, per me aut per Fulcricum habere poteritis.

De omnibus istis quæ dilectioni vestræ mando, qualiter vobis placeant, aut qualiter displiceant, quantum vobis placuerit & licuerit; & quæ mitto, qualiter ad vos salva pervenerint, per istum missum nostrum mihi litteris remandate. In conclusione autem uobis scribo, quod E sanctus Petrus apostolus Apollinari dixit, quãdo eum Ravennam prædicare transmisit, Dominus meus Iesus Christus mittat angelum suum coram te, qui custodiat vias tuas ante te, & annuat quæ postulaveris.

III.
Ad Nicolaum Papam.

Respondet increpatoriis eius litteris purgans se de tumore ac dolo, & de objectis in causa Ebonis & VVlfadi, tum de Benedicti Papæ privilegio, & actis synodi Suessionensis, deque immoderato vsu pallij.

Domino sanctissimo & reverentissimo patrum patri Nicolao, primæ ac summæ sedis apostolicæ & universalis ecclesiæ papæ, Hincmarus Remorum episcopus & vestræ sanctissimæ paternitatis devotissimus famulus.

A Sirmondo edita ex codice S. Mariæ Laudunensis.

DEcimo tertio Kalend. Iunii præsentis xv. Indictionis, mandatus a domno nostro, devotissimo filio vestro, Karolo rege glorioso, obviam illi eunti ad colloquium fratris sui Hludouvici regis gloriosi ad Metis civitatem quo secum me duxit ad palatium ejus, quod Salmontiacus dicitur in Laudunensi parochia, veniens, & secundum iussionem illius fratres nostros de VVlfadi collegio mecum ducens, quo & fratres ac consacerdotes nostros Rothadus Suessorum episcopus, & Hincmarus Laudunensis episcopus convenerunt, conveniente etiam præfato dilecto fratre nostro VVlfado litteras sanctissimæ paternitatis & præcellentissimæ autoritatis vestræ coram eodem domno rege & prædictis fratribus nostris ab Egilone venerabili Archiepiscopo Senonensi accepi. In quibus, sed & in litteris generaliter ad episcopos qui in synodo, vestra autoritate congregata apud Suessiones fuerunt, ibidem relectis, tantas & tales increpationes indignitati meæ a dignitate vestra inlatas inveni, sicut peccata mea merentur. Vnde si præsens corpore vobis adessem, quod sanctus Spiritus per os beati Benedicti in regula ab ipso dictata præcipit, sine cunctatione vel aliqua mora exequi procurarem. Si quis, inquit, "frater, pro quavis minima causa a quocumque "priore suo corripitur quolibet modo, vel si le"viter senserit animos prioris cujuscumque con"tra se iratos vel commotos quamvis modice, mox "sine mora tamdiu prostratus in terra ante pedes "ejus jaceat satisfaciens, vsque dum benedictio"ne sanetur illa commotio. Quod quia corporaliter ante vestræ sanctitatis vestigia implere non valeo, mente & spiritu, vbicumque sum, cum debita mentis devotione adimpleo. Suadente beato Gregorio sanctitatis vestræ prædecessore, atque dicente in expositione evangelicæ sententiæ, *si offers munus tuum ad altare*, ac reliqua: Debemus, inquit, ad proximum quamvis longe „ positum longeque disiunctum mente ire, eique „ animum subdere, humilitate illum ac benevo„ lentia placare: & scilicet conditor noster, dum „ tale placitum nostræ mentis aspexerit, a pecca„ to nos soluet, quia munus pro culpa sumet. „

Matt. 5.

Et quia tempus annuum quod in litteris humilitati meæ directis de causa fratris VVlfadi collegarumque ejus inveni, ex benignitatis vestræ commotione mihi concessum intellexi, diutius sustinere passus non fui, quin post reversionem de præfato itinere, nunc consequenter isto qui instat mense Iulio præsentis xv. Indictionis cum domno nostro rege in hoste ex omni regno suo collecta contra Brittones & Nortmannos illis conjunctos, sicut & cæteri confratres ac consacerdotes nostri, secundum nostrarum regionum gravem consuetudinem, cum suis vadunt, quam longe infirmitate attritus potero, cum hominibus commissæ mihi Ecclesiæ perrecturus, quantocius potui vestræ sublimitati satisfacturus, has humilitatis litteras ad vestræ sanctitatis vestigia,

vestigia, quoniam propter insidias principum mihi infestorum, quibus ad sua vota placere non audeo, aperte non valui, modo quo potui transmittere maturavi. Denique post præfatas vestræ autoritatis epistolas, relectum est in supradicto loco decretum vestræ præceptionis de restitutione prædictorum fratrum nostrorum, & quod decrevistis libenter amplexi sumus. Et quod præfatus venerandus archiepiscopus Egilo mihi ex vestro mandato inde iniunxit, sine retractatione exequi procuravi. Qua de re nil aliter, nisi velutia vestra autoritate est diffinitum, in postmodum repetere cupio, sicut in processu horum doloris mei apicum, pro commotione erga me vestra explanans plenius inculcabo, in quibus ut legitur a doloroso dictum, *Si locutus fuero, non quiescet dolor meus; & si tacuero, non recedet a me.* Scio enim quia nisi multam rubiginem in me conspiceret fictor meus, non totiens me isto igne purgationis, ex apostolicæ sedis autoritate quorumdam factione adversus exiguitatem meā commota, tam duriter conflaret, & utinam expurgaret. Sic enim bonæ memoriæ dominus Hlotharius in initio ordinationis meæ, apud Sergium, & postea apud successorem ipsius Leonem, pro contentione regni quam erga fratrem suam habebat, domnum Karolū, cuius obsequiis fideliter adhærebam, fategit. Vnde postea, Deo inspirante pœnitentiam egit, & litteris ad sedem apostolicam missis quod excesserat corrigere studuit. Per quos etiam serenissima sanctitatis vestræ tranquillitas erga indignitatem meam totiens & adeo sit commota, non debet a me conquiri, nec indebitis suspicionibus debeo agitari. Duo tamen sunt quæ tenere me veraciter puto, & tertium quod in mente mea cognosco. Scilicet quia commotio animi vestri erga humilitatem meam, non ex vestris propriis motibus, sed alienis procedat suggestionibus. Et si vera essent quæ nobis de me a quibusdam audio dicta, non solum merito erga me taliter moveremini, verum & incomparabiliter severius quam moveamini zelo rectitudinis accenderemini. Sed gratia illi, cujus gratia sum id quod sum, quia perhibente mihi testimonium conscientia mea, licet in aliis sim peccator, tamen in his de quibus me apud autoritatem vestram audio denotari, non talis sum in oculis divinis, qualis depingor in auribus humanis. De tumore namque erga sedem apostolicam, omnium ecclesiarum matrem atque magistram, jam apud sanctæ recordationis Sergium atque Leonem fueram denotatus: sed debitis obsequiis, cooperante Domino, quocumque se locus mihi præbuit, demonstravi quod fidelis & devotus, humilis quoque atque subjectus semper in omnibus & ubique erga sedem apostolicam & ejus rectores extiterim: & modo cum tumore, quem quantum potui ab ineunte ætate vitavi, dolositate atque crudelitate, apud sanctam & prudentissimam simplicitatem vestram videor denotari. Qui postquam sensualiter percepi dictum a sancto Spiritu, & imprecari a sancta Dei ecclesia, de his qui in corde & corde loquuntur, *Disperdat Dominus universa labia dolosa* ac *muta fiant labia dolosa*, & ut *virum sanguinum*, ita nihilominus *& dolosum* abominari a Domino, dolositatem & crudelitatem quasi *a facie colubri* fugiens execrari curavi, sciens beatos esse misericordes, & judicium illi futurum sine misericordia, qui non facit misericordiam. De quibus vitiis, in istis partibus ecclesia mihi commissa, sed nec vicinæ ecclesiæ adversum me hactenus fuere conquestæ, sed nec modo conqueruntur. Vnde datur intelligi, quoniam illi qui de me ista falso disseminant, si vel similitudines aliorum criminum in me percepissent, (quod non ad excusandum excusationes in peccatis fateor) utique vobis non tacuissent. Sed benedictus Dominus, qui hactenus non dedit me in captionem dentibus eorum qui sæpe expugnaverunt me a iuventute mea, & non potuerunt mihi, protegente Domino, qui de multis tribulationibus eripuit me, in quem spero quia & adhuc eripiet. Hæc, domine & pater sanctissime, cum omni animi contritione, & qua possum humilitate deposco, ut pensantes quanto cordis mœrore sint dicta, non aspernanter accipiatis, & non subdole autoritati vestræ subjectionem meam scripsisse, vobis a quoquam persuaderi sinatis. Nec ea quæ modo dignationi vestræ scribere sisus de clementia vestræ benignitatis præsumo, ad hoc scripta intelligatis, quasi increpationibus vestris duriter susceptis, contumaci corde resistere, & quæ scripsistis, inreverenti fronte vel erecta cordis cervice dissoluere, aut vestris apostolicis jussionibus, vel diffinitionibus resultare modo quolibet, vel in modico velim; qui sicut domino famulus & patri filius, in omnibus satisfacere & parere apostolicæ vestræ autoritati desidero.

Cæterum de Ebone de quo humilitati meæ sanctitatis vestræ sublimitas scripsit, multa & in regum, & in gestis episcoporum, qui jam nos ad Dominum præcesserunt, & adhuc nobiscum in suis monimentis atq; subscriptionibus vivunt, habentur, quæ apud nos & apud alios in nostris regionibus conservantur, multa etiam in scrinio sanctæ & summæ sedis Romanæ haberi non dubito. Vnde ne videar quasi mei causa mortuo derogare, & sepulti reprehensibilia gesta velle resucitare: de actis quæ apud nos exinde conservantur, cur & qualiter depositio ejus acciderit, rationabilius videtur a nobis sileri quam pleniter & ex ordine dici. Sed & contra multiplicem sapientiam vestram, quæ excedit nostrum sensum atque intelligentiam, & contra vestram summam autoritatem, quæ supereminet nostram subjectionem, de illius qualicumque depositione quamcumque contentionem, quod absit, conserere, vel quamcumque resultationem inire non volo, non præsumo, non debeo. Præsertim cum & ipse, & illi qui eum non clamantem vel resistentem, sed potius, quantum ab eis qui interfuerunt videri potuit, sponte conniventem ante triginta & tres annos jam evolutos iudicaverunt, illic procul dubio sint, ubi unusquisque sub tanto iudice, cuius oculis nuda & aperta sunt omnia, non possunt perdere sui meriti qualitatē. Verumtamen ut pauca ex eorum gestis ob rei notitiam vobis suggerendam commemoremus, Hildemanno ecclesiæ Belgivacorum episcopo, calumniis, quibus fuerat denotatus, regulari satisfactione exuto, Ebo, qui pridem cum aliis archiepiscopis & episcopis libellum, quem habemus, de restitutione imperatoris Hludovici manu sua cum additamento archiepiscopi edidit, in eadem synodo secundum traditionem apostolicæ sedis, velut Zosimus de Proculo, Ioannes de Contumelioso, Gregorius de Paulo, decernentes ostendunt: & sicut Gregorius multoties de episcopo

Job. 16. — Psal. 11. — Psal. 30. — Psal. 5. — Eccles. 21.

non valente pro infirmitate corporis ad ministerium episcopale adsurgere; quod si voluerit hoc modo (videlicet dato libello) ab episcopatu se removere valeat, scripsit, datis litteris in abdicationem sui, sacerdotio se sponte amovit.

Quem, vt Alexander papa in decretis suis ostendit, metus aut vis vel fraus, quæ a nemine pertulit, innoxium vel excusabilem reddere nequiverunt. Neque, vt Gregorius de Pompeio monstrat, violentia aut afflictio, quæ a nullo sustinuit, nec etiam reclamatio ad apostolicam sedem, quam præsens in judicio non emisit, ei consulere debuerunt: qui nullo cogente, nec etiam postulante, sed propria sponte, conscius criminum, de quibus partim in synodo fuerat accusatus, partim autem, nisi locum peteret quærendi consilium, cum quibusdam episcopis, foret nihilo minus accusandus, & de quibus se purgare non poterat, secundum eorumdem episcoporum consilium, sequentium Africanum concilium, propter ecclesiæ opprobrium, & insolentem insultationem sæcularium, ne dignitas sacerdotalis pollueretur, libellum temperantia, quam beatus Leo ad universos episcopos per Campaniam & Samnium, cæterasque provincias decrevit, manu sua subscriptum, propriaque confessione attestatum, synodo sine ulla resultatione porrexit.

Et Africani canones testimonio episcopi, etiam de semetientis, adeo credi debere dicunt, vt episcopatum amittat, sicut & Dominus in evangelio monstrat dicens: *Ex ore tuo te iudico*: &, *ex verbis tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis*. Et David propheta mentienti quod occiderit Saul, *Sanguis tuus super caput tuum os enim tuum locutum est adversum te*. Et sanctus Gregorius de Andrea, quia flagitari judicium non debet de causa quam ipse iudicavit; quia si verum de se confessus fuit, sicut in libello suæ professionis quem habemus, scriptum est, cujus exemplar cum exemplari notitiæ synodalis, sanctæ memoriæ Leoni papæ directum est, in quo pro reatibus suis a pontificali ministerio alienum se reddidit, & alium in loco suo absque repetitione canonica consecrari decrevit; tanquam criminosus suo testimonio a ministerio pontificali cessare, & juxta Leonis & Gregorij decreta, ad promerendam misericordiam Dei, privatam secessionem expetere debuit.

Luc. 19. Matth. 12. 2. Reg. 1.

Et si falsum de se protulit, tamquam falsus contra semetipsum testis abijciendus fuit, prohibente Domino, *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium*. Quod si non licuit contra proximum, multo minus contra semetipsum. Et idcirco, vt judices sui dixerunt, iuste & rationabiliter a pontificali ministerio alienum una cum ipso eum reddiderunt.

Exod. 20.

De quibus, quantum rescire possumus, qui in nomine episcopi tunc fuerunt, in istis Cisalpinis regionibus nemo in corpore vivit, nisi solus Rothadus: licet adhuc plures superfint, qui ecclesiam & provinciam suam, eum prius nullo impetente, deseruisse contra regulas sacras noverunt, & post ejus depositionis ordinem cognoverunt. Et Apostolus *testamentum* dicit *in mortuis confirmatum*. Verum & de his qui me in illius loco ordinaverunt, non habentur superstites, nisi præfatus Rothadus & Erpoinus: quamvis in istis provincijs, Remorum scilicet, Trevirorum, Agrippinensium, Moguntinæ, Lugdunensium, Arelatensium, Narbonensium, Rotomagensium, Turonensium, Senonum, Bituricensium, Burdegalensium, non facile plures inveniri possint episcopi, vel presbyteri, aut diacones, qui aut ab illis non sint ordinati, qui in Ebonis depositione fuerunt (& me quidam eorum & ab eis ordinati ordinaverunt) aut qui in ordinatione mea consentientes non subscripserint, seu qui a me aut ab illis non sint ordinati: quos ego Dei gratia ordinavi. Qui post decennium quam idem Ebo, sicut Cisalpini episcopi dixerunt, depositus fuerat, & sine regulari repetitione vel reclamatione permanserat, atque post annum quam a Sergio papa sententiam notam susceperat, quam rectissime autoritas vestra, vt videlicet Divinæ legis oraculum, in epistola synodali per Egilonem directa nobis exposuit, in synodo apud Belgivacum civitatem Remensis provinciæ, a Clero & plebe Remorum metropolis, sed & ab episcopis ejusdem provinciæ petitus & electus, & cum decreto canonico præsentia & unanimitatis consensu omnium suffraganeorum ipsius metropolis, cunctis adclamantibus, nullo autem reclamante vel contradicente, regulariter in eadem ecclesia sum ordinatus, sicut epistolæ de ordinatione mea sanctæ memoriæ Leoni papæ directæ, & scripta ecclesiasticæ traditionis, quæ in Remensi ecclesia conservantur, ostendunt.

Heb. 7.

In quibus inter cætera secutos se fore dixerunt episcopi, ordinatores videlicet mei, autoritatem Africani concilij, quod missis episcopis, ecclesiæ diutino tempore pro fuga Equitij destitutæ jussit ordinari episcopum: & Damasi papæ decreta, ad Paulinum episcopum a congregata in vrbe Roma synodo directa, de episcopis adhuc etiam in statu suo manentibus, & contra regulas transmigrantibus. Eos, inquit, qui de ecclesiis ad ecclesias migraverunt, » tamdiu a communione nostra habemus alienos, » quamdiu ad eas redierint civitates, in quibus » primum sunt constituti. Quod si alius, alio trans- » migrante, in loco viventis est ordinatus, tam- » diu vacet sacerdotij dignitate qui suam dese- » ruit civitatem, quamdiu successor ejus quiescat » in Domino. »

Epist. 1.

Ego autem decernentibus sacris canonibus Carthaginensis concilij, vt quicumque clerici vel diaconi, pro necessitatibus ecclesiarum non obtemperauerint episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in sua ecclesia promovere, nec illic in gradu suo ministrent, vnde recedere voluerunt (quod & sanctus Gregorius in epistola ad Galliarum episcopos adprobat, dicens: Sicut is qui invitatus renuit, quæsitus re- » fugit, sacris est altaribus admovendus; sic qui » vltro ambit, vel importunum se ingerit, est pro- » cul dubio repellendus: mentis & corporis ad o- » bediendum episcopis & ordinatoribus meis colla suppositui: quoniam aliter, ductus devotione, sicut tunc mihi videre videbar, agere non præsumpsi. Qui in monasterio, vbi ab ipsis rudimentis infantiæ sub canonico habitu educatus, indeque eductus, in palatio domni Hludovici imperatoris non modico tempore mansi: conversis autem ad regularem vitam & habitum fratribus in monasterio sancti Dionysij, vbi nutritus fueram, in illud, sæculum fugiens, sine spe vel appetitu episcopatus, aut alicujus prælationis

Lib. 7. epist. 110.

nis diutius degui: & exinde adsumptus, familiaribus obsequiis præfati imperatoris, ac episcoporum conventibus, pro sola obedientia mihi injuncta inserviens, post aliquot annos monasterii quietem repetii. A quo, peccatis meis exigentibus, rupto ancoræ fune, quo me in portu negligenter devinxeram, sub obtentu salutis plurimorum, persuasus hortamentis eorum, quibus facilius quam mihi necesse foret credidi, ad tempestates maris magni & spatiosi periculosissime sum rejactatus.

Emenso autem anno post ordinationem meam, Hlotharius imperator, ut prædixi, causa fratris sui erga me commotus, epistolas a Sergio papa exegit, sicut postea mihi innotuit, pro refricando concilio de Ebonis depositione, quasi discordia esset in Remensi ecclesia pro mea ordinatione, quod nullatenus consistit. Vnde isdem domnus apostolicus litteras domno Karolo misit, præcipiens, ut Guntboldum Rotomagensem archiepiscopum cum cæteris episcopis regni sui, quos prædictus Guntboldus ad hoc sibi eligeret, obviam missis ejus Treveris ad hanc causam discutiendum dirigeret, & me ad ipsam synodum venire faceret. Ipsi quoque Guntboldo inde litteras misit, ut cum post diem sanctæ Resurrectionis missos suos idem domnus papa in servitium imperatoris mitteret, ad prædictum locum cum episcopis hanc causam diffiniturus adiret. Sed & mihi inde litteras misit, ut ad idem venirem concilium. Nos autem expectavimus eosdem missos usque ad condictum terminum, & non venerunt.

Quapropter autoritate litterarum domni papæ Sergij, annuente domno nostro rege Karolo, cum consensu archiepiscoporum & cæterorum episcoporum regni ipsius, Guntboldus synodum condixit, quo Ebonem litteris, quarum exemplar habemus, per Erpoinum provinciæ Remensis episcopum directis, ex autoritate prædicti papæ convocavit: ut secundum ejus commendationem, hanc causam regulariter diffiniret, & diffinitionem ipsius rei ad sedem apostolicam secundum sacras regulas referre curaret. Quo isdem Ebo sibi conscius venire non voluit, nec ut apud sedem apostolicam, a qua notam sententiam suscepit, absolueretur sategit, cum eundi illuc facultatem habuerit, quoniam diu in Italia immoratus, & proprietatem de facultatibus Remensis ecclesiæ comparatam possederit, & abbatiam sancti Columbani apud Hlotharium obtinuerit, sed & in istis regionibus alteram abbatiam adeptus fuerit, quas & habuit usque dum legationem in Græciam a Hlothario susceptam exequi detrectauit, & ob id honores quos a præfato imperatore acceperat perdidit, & per clementiam Hludovvici regis Germaniæ in provincia Moguntina conductum promeruit. Et nullum documentum canonicum de sua restitutione, vel a sede apostolica absolutione, sicut præcipiunt regulæ, in vita sua synodo ulli ostendit.

Qui sine documenti testimonio vel litteris de sua restitutione, ut Felix papa decrevit, ministrare vel recipi in ministerio sacro non debuit, a se & a plurimarum provinciarum metropolitanis cum suis coepiscopis in judicio præsens, & ad sedem apostolicam non reclamans, consonanter exclusus. Maxime quia per tot annos, etiam post acceptam sententiam a sede apostolica, innocentiam suam non asseruit, quam demonstrare non potuit: sed & quia ante regularem audientiam, vel ante prolatam & confirmatam atque ostensam a sede apostolica suam restitutionem, per edictum imperiale Hlotharii imperatoris, quod habemus, ministerium episcopale præsumpsit, quod, ut Gelasius in epistolis suis de Acacij damnatione ostendit, manifestissime sacris est canonibus inimicum, qualia & quanta judicia incurrerit melius ipsi scitis.

Nam Etsi, ut prædiximus, exigente imperatore Hlothario, a sede Apostolica litteræ missæ fuerunt pro synodo ex hac causa congreganda, cum legatus ipsius sedis in has partes veniret: tamen sicut ad nullam synodum, sed nec ad eam quam Guntboldus autoritate litterarum domni Sergij papæ congregavit, isdem Ebo convenit: ita nec missus a sede apostolica pro synodo ex hoc congreganda in istas partes advenit, veluti & epistola ipsius imperatoris, nec non & episcoporum Belgicæ Galliæ, Neustriæ, & Aquitaniæ provinciarum epistola, cum litteris domni regis Karoli, sanctæ memoriæ Leoni papæ directæ, quas in scrinio Romano credimus servari, demonstrant.

Sicque sæpe dictus Ebo, absque ulla repetitione vel reclamatione suæ sedis apud quamcumque synodum, vel apud sedem apostolicam, a qua fuerat decretum, vt nec communionem inter clericos susciperet, post datas litteras papæ Sergij, pro synodo ex hac causa congreganda, cum missos suos in istas partes dirigeret, & post synodum autoritate litterarum ipsius congregatam, quo vocatus, ut prædiximus, non convenit, usquead obitum suum permansit. Videlicet, sicut superius memoratæ litteræ autoritatis nostræ demonstrant, talis a sede apostolica & papa Sergio habitus, qualis ab alijs non ignorabatur haberi, id est, vt codex episcopalis ostendit, pro criminibus suis honore privatus, & ab ecclesia pulsus, & ideo, ante synodalis examinis discussionem, ad quam Dei judicio non pervenit, secundum sacros Nicænos canones non receptus.

Quod ergo, ut Leo scribit, manens in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit. Sicut sanctus Gelasius de Acacio dicit, qui a sede apostolica damnatus & non restitutus, licet Anastasius papa, sicut in libro episcopali legimus, eum recipere voluerit, vitam finivit. Talis est, inquiens, dictus, qualis signatus est nunquam esse soluendus, talis usque in finem permansit, talis esse non destitit. Ita talis est hodie qualis est & dictus, non talis esse jam non potest. Nunquam igitur talis permanendo solvendus est.

De dilecto autem fratre nostro VVlfado, & ejus collegis, de quibus mihi summa dignitatis vestræ autoritas quæ sibi placuit scripsit, nihil aliud sanctitati vestræ scribere præsumpsi, nisi quod increpationes vestras non negligenter, sed diligenter suscipio, & præceptiones obedienter obaudio. Et quia illis sufficere debet præstabilis autoritatis vestræ benignitas, & mihi abundanter sufficiet, si satisfactionem humilitatis meæ suscipientes, credere dignati fueritis me vobis simpliciter scripsisse.

Nam secundum ordinatorum meorum præceptionem, qui mihi necdum duobus exactis mensibus post ordinationem meam, in synodo

apud Meldis civitatem habita præceperunt, eatenus ignoranti, quod Ebo poſt depoſitionem ſuam aliquos in Remenſi eccleſia ordinaverit, vt eis mecum uſque ad diligentiorem tractatum miniſtrare non permitterem, egi. Et hoc ipſum eiſdem fratribus (decernente Carthaginenſi concilio, ut ordinatis epiſcopis vel clericis, prius ab ordinatoribus ſuis placita conciliorum auribus eorum inculcentur, ne ſe aliquid contra ſtatuta concilij feciſſe pœniteant) per Pardulum tunc diaconum eccleſiæ Remenſis, qui interfuit ſynonodo, mandaverunt: quoniam canones poſteriores anterioribus jubent deferre, poſt ſynodum apud Sueſſiones habitam, cum eorum litteris, quarum exemplar habemus, & quas in Romano ſcrinio inveniri poſſe exiſtimo, cum meis pro eorum petitione litteris, & cum aliis petitionibus meis, ad ſedem apoſtolicam domno papæ Leoni, pro confirmandis eorum geſtis, ex eiſdem fratribus ad ſynodum non coactis, quæ non ſcripſi, nec eis ſubſcripſi, ſicut & in ſynodo veſtra autoritate collecta oſtendi, me direxiſſe non denego.

In quibus geſtis veram præfatorum fratrum proſecutionem adverſum me ſilentio non firmavi: vnde ex communi conſenſu, ſecundum canones, ſicut eos intelleximus, judices poſtulavi. Quorum ſententiam ſequendam vidi, uſquequo majoris autoritatis aliter exinde diffinitionem acciperem. Recepta autem domni papæ Leonis excuſatoria epiſtola cur eadem geſta non confirmaverit, dicens inter cætera: Cauſas pro quibus hoc uſque ad tempus ſuſpendimus, caritati veſtræ dicemus. Prima igitur hæc eſt, quia ſicut ab epiſcopis prænominata ſynodus vtiliter ventilata ſive ſcripta eſt, ita per aliquos ex eis, vt dubitatio foret radicitus evulſa, ſtatuta veſtræ ſynodi deſtinare debuiſtis. Neſciens quia nos metropolitani in iſtis regionibus non habemus poteſtatem, ut ſine conſenſu vel juſſione regis, aut nos ipſi ire, aut coepiſcopos noſtros quoquam longius poſſimus dirigere.

Subjunxit autem idem pontifex in ſuis apoſtolicis litteris dicens: Alia autem iuxta votum veſtri deſiderij id nos perficere minime permiſit: eo quod legati ſedis apoſtolicæ præſentes ibidem non fuerunt, neque imperialis epiſtola nobis talis eſt præſentata, quæ hoc quod expetendum miſiſtis, ſpecialiter indicare potuiſſet. Quarta ſcilicet cauſa hæc eſt, quia hi, quos depoſitos caritas veſtra autoritate ſynodi fore adfirmat, per proprias litteras ſedem apoſtolicam appellati ſunt, & volunt iterum noſtra ſe apoſtolica audiri præſentia, & tunc ſi culpabiles inventi fuerint, non ſe abnuunt canonicam ſubire cenſuram.

Et poſtquam has litteras domni papæ Leonis accepi, ſicut mihi innotuit, domnus Hlotharius petente quodam epiſcopo regni ſui qui adhuc vivit, per Petrum Aretinum epiſcopum præfato domno papæ mandavit, vt geſta epiſcoporum de eiſdem clericis non firmaret. Quæ cum ad fratres & coepiſcopos noſtros retuli, rogantibus eis apud Hlotharium imperatorem epiſtolam exinde, ipſo ex animo largiente, per miſſos meos obtinui, vbi inter cætera ita ſcriptum habetur: Sed ad noſtras petitiones exequendas & obtinendas Petrum venerabilem & dilectiſſimum nobis Spoletinum epiſcopum viva voce noſtra vice executorem inſtruximus; & alium Petrum venerabilem æque & amantiſſimum epiſcopum Aretinum litteris commonuimus, & alios fideles veſtros atque noſtros ſimiliter inde monuimus, & reliqua.

Sicque cum iſta epiſtola, & cum legatione imperatoris, per præfatum venerabilem epiſcopum miſſos meos cum litteris Romam direxi, quibus in via nuncius venit de obitu papæ Leonis. Pervenientes autem Romam cum præfatis litteris, & intervenientibus prædictis epiſcopis, domnus nomine & gratia Benedictus mihi quod noſtis privilegium inde direxit. Synodum autem pro ſæpedictis clericis, aut a Petro Spoletino, aut ab alio aliquo in iſtis regionibus, nec fama, nec veritate, ex apoſtolica autoritate congregatam, vel congregari iuſſam, ſicut & per alios in iſtis partibus reſcire poteſtis, unquam audivi: niſi illam quæ anno præterito veſtræ autoritatis juſſione extitit congregata, in qua eorum reſtitutioni ſecundum traditionem majorum paratiſſime annui. Quam, poſteaquam litteras veſtræ autoritatis inde ſuſcepi, ſalubrem ac regularem cupivi: & idcirco ab ipſis qui eos deſtituerunt, vel non a minori numero, una cum meo conſenſu, eos reſtitui peroptavi. Et propterea inde uſque ad ſynodum expectavi, & plenius a ſede apoſtolica veſtra autoritate firmandam cupivi, cujus arbitrio poteſtatis reſervata erat ſumma, ac firmitas privilegiorum apoſtolicæ ſedis, ſicut & veſtræ epiſtolæ nobis directæ continent, & in epiſtola ſynodali, cujus exemplar habemus, ſanctæ autoritati veſtræ directa communi conſenſu, ſcripſimus: in qua nullam mentionem de quacumque Ebonis depoſitione habuimus.

Sed & litteris meæ exiguitatis ſimplici mente inſerui inter cætera dicens: Quia ſynodo per hunc venerabilem archiepiſcopum Egilonem, qui interfuit actionibus, dirigente epiſtolam omnium noſtrum qui adeſſe potuimus, cum ipſo voce loquentem: quoniam ſi eis manus porrigitis, vobiſcum pariter porrigemus. Et item poſt aliquanta. Quæ verbis & ſcriptis mihi per iſtum religioſum archiepiſcopum exinde ſequenda atque tenenda mandaveritis: pro ſcire & poſſe, obedire & conſervare curabo. Quam epiſtolam idcirco, vt veraciter vobis confitear, ſigillatam non miſi, quia ſynodus epiſtolam a ſe directam non ſigillavit, ducens incongruum, vt quoniam archiepiſcopus de ipſa ſynodo, qui eidem veſtris ad eam vocatus apoſtolicis litteris interfuit, ad vos mittebatur, quaſi incredulo epiſtola ſigillata committeretur; & quod ſynodus non egit, ego agere, ne ſcandalum cuiquam generarem, non præſumpſi.

Sanctitas igitur veſtra, caritate quæ omnia credit repleta, veraciter mihi credat, quia ſimpliciter & abſque ullo dolo in reſtitutione prædictorum fratrum, poſtquam veſtram diſpoſitionem inde reſcivi, ex benevola mente conſenſi, & ſimpliciter ac ſine ullo dolo ſcripſi, quæ veſtræ ſanctitati tranſmiſi. A quo conſenſu modo quolibet poſtea non diverti, niſi veluti in præfatis litteris vobis ſcripſi, dicens, reſervato per omnia ſententiæ ac juris privilegio apoſtolicæ ſedis, & ſalva diffinitione ac confirmatione expectatæ veſtræ diſcretionis atque autoritatis. Nunc autem ſuſcepta diffinitione de illorum reſtitutione, quam veſtra, ſicut decuit & ordo popoſcit, ſumma autoritas præceſſit, & ſubſequente ſynodali conſenſu, veſtræ perfectio firmationis corroboravit,

roboravit, nunquam vel nusquam exinde quamcumque querimoniam contra quemcumque molior vel dispono, intendo vel cupio habere, renovare, excitare sive conserere,

Nec meditatus sum, litteris pro hoc vestræ benignitatis acceptis, a consensu in synodo, contra ipsius diffinitionem & vestram confirmationem aliquid removere ex tunc in postmodum usque in sempiternum. Quia enim nullo crimine proprio denotati, nescientes Ebonem damnatum, non importune ad ordinationem, sicut ipsi dicunt, & non est qui contradicat, se ingesserunt, sed electi & vocati obedierunt, sicut secundum excellentiam sapientiæ vestræ domno regi Karolo scripsistis, si nollent obedire volenti eos ad majorem gradum provehere, omnes illi velut procaciter renitentes reprehenderentur, & tanquam contumaces circa sacros canones damnarentur, veluti in epistola episcopis, qui per gratiam Dei & decretum vestrum apud Suessionis vrbem convenerunt, directa, intimastis. Qualiscumque fuerit, vel quæcumque pertulerit Ebo, a se ordinatis, qui nihil præter humilitatem & obedientiam exhibuerunt, nullum prorsus intulit offendiculum: quoniam & beatissimus Leo ad Mauros scribens, ita de quodam Maximo præcipit dicens: Maximum quoque licet reprehensibiliter ordinatum, tamen si Donatista jam non est, & a spiritu schismaticæ pravitatis alienus est, ab episcopali, quam quoquo modo adeptus est, non repellimus dignitate.

Epist. 91. sub finem.

Et Anastasius ejusdem apostolicæ sedis præsul, quod mali bona ministrando sibi tantummodo noceant, nec ecclesiæ sacramenta commaculent, ad Anastasium principem scribens, evidentissima ratione demonstrat. Cui sane pio sensui, sicut in eorum decretis cum additamento conditionum legimus, iuxta quemdam modum non inconvenienter coaptari posse videtur quod beatus Augustinus scripsit, de cujus sensu ac verbis Anastasius papa in præfata epistola hinc quædam assumpsit. Si quem forte, inquit, coegerit extrema necessitas, vbi catholicum per quem accipiat non invenerit, & in animo pacem catholicam custodiat, per aliquem extra unitatem catholicam positum acceperit quod erat in ipsa catholica unitate accepturus, si statim etiam de hac vita emigraverit, non eum nisi catholicum deputamus. Si autem fuerit a corporali morte liberatus, cum catholicæ congregationi etiam præsentia corporali redierit, unde nunquam corde discesserat, non solum non improbamus quod fecit, sed etiam securissime verissimeq; laudamus, quia præsentem Deum credidit cordi suo, vbi unitatem servabat.

1. prima vnica.

Exemplar denique privilegij sanctæ memoriæ Benedicti, sine ulla mutilatione vel adjectione seu immutatione, per venerabilem fratrem & coepiscopum nostrũ Hodonem sanctissimæ paternitati vestræ transmisi. De quo & in epistola a me per illum vobis directa, inter alia, si placet, potestis relegere, vbi scriptum habetur: Mitterem, inquam, ipsam authenticam privilegij chartam, quam beatæ recordationis præcessor vester domnus Benedictus mihi sua autoritate direxit: sed timui ne mihi inde aliquid sinistri in via cõtingeret, & solatio, quod inde adversus insurgentium impetus habeo, fierem destitutus. Vestra vero dignatio in scrinio sanctæ Romanæ ecclesiæ ex more exemplar illius potest requirere, & vtrum ita se habeat evidenter agnoscere. In quo si vestræ sanctitati placet, necesse est nobis vt quædam superaddatis, quæ hic frater ac filius noster, juxta quod necessitates nostras cognoscit, vestræ suggeret sanctitati. Quia, sicut S. Augustinus dicit, necesse est, vt ad nova morborum genera, nova quærantur medicamentorum experimẽta. Sed & de synodo apud Suessiones habita, de qua, factione cujusdam clerici nostri, qui a nobis negligentiis suis tertius aufugerat, quiddam ibi sub quadam dubitatione est positum, hic frater ac filius noster vobis rei veritatem potest narrare, qui eidem synodo interfuit, & adhuc in nomine abbatis subscripsit.

APPENDIX TOM. VIII.

Hæc sunt verba mea in epistola sanctæ paternitati vestræ directa. Nam si inde quod ibi est positum, *si ita est*, erasissem, superflue quod quiddam ibi sub quadam dubitatione esset positum scriberem. Et si aliquid ibi adderem, mutarem, vel demerem: ut in scrinio sanctæ Romanæ ecclesiæ exemplar illius requireretis, & utrum ita se haberet agnosceretis, scribere non auderem. Cæterum si quocumque modo, quacumque occasione, a quocumque aliter ad vos delatum fuit: tamen ego per præfatum venerabilem coepiscopum nostrum, sicut se habet exemplar ipsius privilegij vobis direxi. Quod si vobis non fuerit tædium, reservato in Romano scrinio illud quod per eum misi conferre, verum invenietis.

Sed & illum ipsum privilegij tomum, & non exemplar, synodo vestra autoritate congregatæ, cum privilegio vestræ sanctitatis ostendi, & incorruptas scripturas atque sigilla monstravi, & ex integro, coram filio vestro domno rege Karolo, audientibus omnibus episcopis, & qui synodo interfuerunt, relegi feci.

Vnde in epistola synodi vestræ autoritati directa, scriptum inter cætera habetur ad locum: In suis ordinibus restituere maturaremus, quin prædictos fratres, nisi privilegiis sanctæ Romanæ sedis, per reverendum confratrem nostrum Hincmarum archiepiscopum nostræ unanimitati prolatis, quæ de ipsis viris quædam statuerunt, debita reverentia exhiberetur: quorum summa, perfecta, & integra firmitas, ut claret & justum est, in apostolicæ sedis reservata est arbitrio potestatis. Quod synodus vobis non scriberet, si integra privilegia eis non ostendissem.

De eo quod benignissima & sanctissima paternitas vestra mihi est dignata scribere, ut non arbitrarer ad discrimen quodlibet quæ mihi mandata sunt exaggerasse, cum meliora esse vulnera diligentis, quam fraudulenta odientis oscula esse, non nesciam, sed ne adeo in privilegiorum meorum defensionem vel elationem immoderatius erigar, ut apostolicæ sedis jura quoquo modo temere tetigisse videar: veraciter fateor, hoc nunquam in cor meum ascendit, qui semper, & apostolicæ sedi, & ejus rectoribus, postquam me nosse potui, pro meo scire & posse fidelis & devotus, & humilis ac subjectus extiti, sum, & adjuvante Domino permanebo.

Privilegia autem sedis apostolicæ non ideo petij, ut mihi non sufficeret quod sacri canones, & decreta sedis Romanæ pontificum, cuique metropoli sedi concedunt: & nec alia,

vel amplius quam ecclesiæ Remorum collatum est ex antiquo, mihi largiri specialiter appetii, neque appeto. Sed quia non solum diœcesis, verum & parochia mea, inter duo regna sub duobus regibus habetur divisa, & res mihi commissæ ecclesiæ sub multorum principum potestate conjacere videntur, de quibus aut parum aut nihil utilitatis ecclesia nostra potest habere, quia veteres constitutiones jam quasi pro vili apud quosdam habentur: his novis decretis carnales & animales homines territi, quiddam reverentius contra ecclesiam indignitati meæ commissam agerent. De quibus privilegiis, quorum defensionem mihi non arrogo, sed nec de aliis quibuscumque est vnde inflari valeam vel efferri, qui etsi justus fuero, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria.

Postremo de pallio, a mea præsumptione non certis temporibus & juxta morem aliis metropolitanis diffinitis uso, vnde vestræ sanctitatis auribus intimatum esse indignitati meæ scripsistis: a utoritati vestræ veraciter fateor, quod & in istis regionibus per alios, si vobis placuerit, rescire valebitis, quia nisi in die Natalis Dominici, & in die sanctæ Resurrectionis ejus, vix in toto anno eodem pallio vtor: quoniam de illorum numero peccatis meis exigentibus factus, de quibus scriptum est, Impedimenta sæculi fecerunt eos miseros, raro in decretis festivitatibus, quo pallio uti metropolitanis conceditur, in sede mea propter multas occupationes & necessitates ecclesiæ & regni, esse mihi permittitur. Et nisi quando in eadem sede sum in decretis festivitatibus, non solum non totiens, sicut mihi concessum est, verum vix aut nunquam eodem pallio vtor.

Pro cujus vsu apud sedem apostolicam nihil petii, nisi sicut decessores ac prædecessores meis eo vti, & in episcopi ordinatione, solebant. Non enim vsum pallii esse imeæ dignitatis puto, sed genii sedis metropolis esse cognosco. Et cum multi sint sancti episcopi, qui eodem pallio non utuntur, non nescio quia si sine virtutibus, quas exponente beato Gregorio pallium signat, pallio vtor, etsi excellentiorem cæteris Remorum provinciæ sedibus metropolim sedem pallii vsus demonstrat in oculis hominum, non tamen majorem me facit in oculis Domini.

Et veraciter confiteor sanctæ vestræ paternitati, quia si episcopus ordinatus non essem, non solum pallii vsum non quærerem, quoniam scio, sine ordinatione episcopali, fide recta & operibus bonis per Dei gratiam vitam æternam me potuisse adquirere in isto sæculo: cognoscens illud, sicut modo cognosco, episcopalem ordinem non subirem, si vitare valerem. Sed & nunc jam sufficit mihi anima mea pro spolio. Ego enim multis afflictus infirmitatibus, & ætate gravatus ac injuriis fatigatus, jam delibor, & tempus meæ resolutionis instat. Quapropter licet alius ab amicis meis Cisalpinis in partibus Romanis, sicut a multis jactatur, confingar: ad aliud me oportet tendere, & de aliis cogitare, quam alicui pompæ ac ostentationi; minime autem in ecclesiastico ministerio adplaudere, aut modo quolibet inservire.

Hæc autem de quibus clarissimæ sanctitati & famosissimæ sapientiæ vestræ scripsi, non ad ullam controversiam, vel contumacem resultationem, quod absit, protuli: sed animatus veridica sententia vestræ, immo Divinæ autoritatis, quam mihi scribere dignati fuistis, dicentes quia veritas liberet, mendacium vero perdat, humiliter veritatis narrationem suggessi. Tandem meæ servituti a vestra dignatione remandari deposco de fratribus nostris, Remensis ecclesiæ filiis, vestra autoritate in suis ordinibus restitutis, quoniam venerandus archiepiscopus Egilo ex vestra autoritate eis præcepit, ut in suis gradibus ministrarent, & ad altiores ascendere non præsumerent, vtrum debeam eos ad altiores gradus provehere, si confratres ac comministri nostri illos elegerint: quoniam eorum animos mea incuria lædere nolo, & ne contra vestram iussionem ac dispositionem agam, modis omnibus devitare cupio, qui apostolicæ sedis decretis in omnibus parere desidero. Deus omnipotens sinceritatem vestram, ad doctrinam & correctionem sanctæ suæ ecclesiæ, in suo apto servitio per annorum multa curricula conservare dignetur, domne sanctissime & reverentissime patrum pater in Domino.

IV.

AD NICOLAUM PAPAM

Ejusdem argumenti cum superiore, maximaque ex parte jisdem verbis contexta.

Domino sanctissimo & reverentissimo patrum patri Nicolao, primæ ac summæ sedis apostolicæ & universalis ecclesiæ papæ, Hincmarus Remorum episcopus, & vestræ sanctissimæ paternitatis devotissimus famulus.

Litteras sanctissimæ paternitatis & præcellentissimæ autoritatis vestræ, XIII. Kalendas Iunij, XV. Indictionis, ab Egilone venerabili archiepiscopo Senonensi accepi, in quibus, sed & litteris generaliter ad episcopos, qui in synodo vestra autoritate congregata apud Suessiones præterito anno fuerunt, tantas & tales increpationes indignitati meæ a dignitate vestra inlatas inveni, sicut peccata mea merentur. Quibus ad omnia respondere, & humilitati meæ præsumptuosum, & sublimitati vestræ constat incongruum: præsertim cum post multa, pusillitatem meam refoventes, mihi scribere dignati fueritis, dicentes: » Hæc ne nos arbitreris ad discrimen quodlibet tuę » sanctitatis vel dignitatis exaggerasse, cum me» liora esse vulnera diligentis quam fraudulenta » odientis oscula non nescias.

Cæterum quoniam propter multas & maximas ac pene continuas infestationes paganorum atque falsorum Christianorum, quas patimur, continue laborantibus antea episcopis regionum nostrarum, in unum convenire non licuit, ut nobis communiter vestræ sanctitatis epistola communiter missa relegeretur, & sicut jussistis, quæcumque super hac re, de qua agitur, scripta tam a vobis prius & nunc, quam a nobis edita reperiuntur, & quid inde humilitas mea, & illi dejecti clerici, sedis apostolicæ suggesserimus, vel retulerimus, in volumen unũ ordine quo missa sũt redigerentur, & apostolicæ sedi, ut competens est, eorum nobis exemplaribus reservatis, summo studio dirigerentur. Nunc in aliqua regni parte, ali-

aliquantulum de paganorum infestatione respirantes, sed aliarum anxietatum gemitibus laborantes, & adhuc graviora quæ imminent metuentes, & fratres ac coepiscopi nostri devotissimi filij vestri, quæ jussistis, videlicet de Ebonis dejectione, & de ipsius restitutione, ac fratris VVlfadi & collegarum ejus promotione, & de præfati Ebonis iterata repulsione, atque ad aliam ecclesiam migratione, sed & quæ de ordinatione mea compererunt, exequi studio fideli procurant. Et humilis mea servitus, de his quæ indignitati meæ vestra scripsit dignatio, omni humilitate ac puritate conscripta, his quæ autoritati vestræ collectis dirigunt, subjungenda & suggerenda atque perferenda secundum vestram præceptionem eis porrexi. De dilecto scilicet fratre nostro VVlfado & eius collegis de quibus mihi summa dignitatis, vestræ autoritas quæ sibi placuit, scripsit, nihil aliud sanctitati vestræ scribere præsumo, nisi quod increpationes vestras non negligenter, sed diligenter suscipio, & præceptiones obedienter obaudio. Et quia illis sufficere debet præstabilis autoritatis vestræ benignitas, & mihi abundanter sufficiet, si satisfactionem humilitatis meæ suscipientes, credere dignati eritis, me vobis simpliciter ac veraciter inde scripsisse Nam secundum ordinatorum meorum præceptionem, qui in Ebonis dejectione fuerunt, & mihi needum duobus exactis mensibus post ordinationem meam, in synodo apud Meldis civitatem habita præceperunt, eatenus ignoranti quod Ebo post dejectionem suam aliquos in Remensi ecclesia ordinaverit, vt eis mecum usque ad diligentiorem tractatum ministrare non permitterem, egi. Et hoc ipsum eisdem fratribus decernente Carthaginensi concilio, vt ordinatis episcopis vel clericis prius ab ordinatoribus suis placita conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta concilij fecisse pœniteant, per Pardulum, tunc diaconum Remensis ecclesiæ qui interfuit synodo, mandaverunt. Ab ea autem synodo Pardulus mecum Remis reversus, eisdem fratribus qui nobiscum erant, & de quibus agebatur, hoc quod mihi præceperunt episcopi, retulit, & vt non in gradibus, quos ab Ebone post depositionem suam acceperant, ministrarent, vsque ad diligentiorem tractatum observarent, præcepit. Frater quippe VVlfadus adhuc mecum non erat: sed post plures evolutos menses, si rite remetior, antequam fere anni spatium compleretur, de alia provincia ad me veniens, cum benignitate est & cum liberalitate susceptus & honorabiliter habitus, usquequo domno nostro regi Carolo ipso petente illum commendavi. Defuncto autem Ebone anno Incarnationis Dominicæ DCCCLI. Indict. XIV. XIII. Kalendas Aprilis, quia præfati fratres nostri ab eo ordinati qui mecum erant; post annos circiter octo suæ ab officio suspensionis, anno scilicet Incarnationis Dominicæ DCCCLIII. me petierunt, eisdem fratribus ad synodum ire permisi, & his qui indiguerunt, subsidium necessarium, vt ad ipsum concilium sine difficultate ire possent, ministrari præcepi. Vbi eos non judicavi, neque dejeci, nec etiam cum judicibus eorum subscripsi, sicut norunt qui interfuerunt, & ipsa episcopalia gesta, quæ authentica cum subscriptionibus episcoporum qui eis subscripserunt, sine mea subscriptione, præterito anno in synodo vestra autoritate apud Suessiones habita ostendi, demonstrant. Et quoniam canones posteriores anterioribus jubent deferre, præcipientibus eisdem episcopis, cum eorum litteris, quarum exemplar habemus, & quas in Romano scrinio inveniri posse existimo, cum meis pro eorum petitione litteris, & cum aliis petitionibus meis, ad sedem apostolicam domno papæ Leoni pro confirmandis eorum gestis, quæ non scripsi, me direxisse non denego: in quibus gestis veram præfatorum fratrum prosecutionem adversum me silentio non firmavi. Vnde ex communi consensu secundum canones, sicut eos intelleximus, judices postulavi, quorum sententiam sequendam vidi, usquequo majoris autoritatis aliter exinde diffinitionem acciperem. Recepta autem domni papæ Leonis excusatoria epistola: *&c. ut in superiori epistola usque ad finem.*

APPENDIX TOM. VIII.

CONVENTVS EPISCOPORVM INCERTI IN GALLIA LOCI.

Anno circiter DCCCLX.

In quo actum de Ingeltrude Bosonis comitis vxore, quæ virum suum reliquerat.

Huius conventus memoria superest in epistola Hincmari ad ipsum scripta, *ad interrogationem*, ut fert inscriptio, *Guntharii archiepiscopi Coloniensis.*

Hincmarus nomine non merito Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus, sacro conventui.

QVidam beato Ambrosio quædam proposuit, ad quorum solutionem in crastina illum ad ecclesiam invitavit, vnde sermonem adoriens, Ad soluendum, inquit, debitum creditori meo adveni. Sed & ego de mihi proposita heri quæstione, cujus solutionem nunc adsero, tunc domno Gunthario pro tribus causis respondere non potui: videlicet quia ad revertendum jam jamque commovebamur, & quoniam plures viri sapientes in conventu consistunt, quorum quidam certant proponere, quidam autem absoluere, interdum necessitate compulsus tanta velocitate cogor verba confundere potius quam proferre, antequam alius mihi sententiam ab ipsis labiis rapiat, ut nec bucca efferre sufficiat, quod vel convulsa memoria subministrat. Sed & sicut scriptum est, *Qui fortiter premit vbera, exprimit butyrum: & qui vehementer emulget, elicit sanguinem*: Timui ne si inconsulte ac præpropere responderem, in carnalem intellectum deciderem, quia occupatum ad alia cor meum me dereliquerat, & lumen intelligentiunculæ serenum mihi vel mecum non erat. Quapropter distuli, donec si forte secundum Prophetam mitteretur manus, quæ me cibaret intellectus volumine. Quæ videlicet totiens mittitur, quotiens quæ ante nesciebamus Divina nobis gratia revelantur. Qua de re propositionem domni Guntharii proferamus, & solutionem ex largitione Divinæ gratiæ pro captu nostræ intelligentiæ referamus.

De Incarn. Domini. — Prou. 30. — Ezech 3.

Si, inquit, *femina Bosonis ad nos venerit, & publice confessa fuerit, dicens, Mea culpa, virum meum adulteravi: quapropter timore mortis*

APPENDIX TOM. VIII

perterrita ad vos confugi, qui Dei estis vicarius, ut me & Deo salvetis, & a morte corporali, quæ mihi imminet ex parte mariti mei, me liberetis: utrum debeam illi publicam pœnitentiam imponere, quam aut in parochia mea, in quam confugit, sejuncta a viro suo peragat, aut eam eidem viro suo sub tali conditione reddere debeam, ut nullo modo eam interficiat, sed post pœnitentiam, illam in conjugio habeat, quam si interfecerit, sciat se ecclesiastica damnatione plectendum: quoniam nefas est quemquam in publica pœnitentia positum a quocumque interfici.

Respondemus, feminam illam in tua vel alterius cujusque parochia natam, baptizatam, nutritam, adultam, facultatum hereditate ditatam, Boso ex alia non modo parochia verum ex alia provincia natus, & per omnia incrementa in perfectum virum perductus, sub alterius episcopi cura degens, secundum legem Divinam & humanam, apud eos, quorum intererat, obtinuit, dispensavit, dotavit, publicis nuptiis honoravit, & sibi in conjugij copula sociavit, & unum corpus, unamque carnem secum effecit, sicut scriptum est, *Erunt duo in carne una: jam non sunt duo, sed una caro.* Et, *quod Deus junxit, homo non separet.* Nisi forte perpetuo, ex consensu, propter continentiam, unde tanto conjuncti sunt amplius, quanto & spiritualius: aut ad tempus, vt vacent orationi, & revertantur iterum in idipsum, ne tententur a satana propter incontinentiam: aut causa fornicationis, qua separati, aut sic, idest, innupti & separati maneant, aut mutuo reconcilientur. Quomodo poteris inferiorem partem corporis hominis illius, qui sub alterius providentia degit, separare & tenere sub pœnitentia, quæ nec orationi continenter sine consensu partis superioris vacare potest? mulier enim non habet potestatem corporis sui, sed vir; & vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier. Vxori vir debitum reddere debet, & vxor viro, vt non tententur a satana propter incontinentiam. Quod qui eorum non fecerit, nisi ex consensu propter Deũ dimiserit, parem suum, imo partem corporis sui mœchari facit. Si tu huic feminæ pœnitentiam posueris, quæ pars est corporis viri diœcesis alterius, sine consensu rectoris & viri, contra regulas ecclesiasticas facis, & docente Leone papa, honoris communione privaris. Et item si huic feminæ lege pœnitentiæ manum imponis, & illa membrum caput suum (caput enim mulieris vir) in alteram provinciam secuta fuerit, sub providentia alterius præsulis: quis curam de eius accipiet pœnitentia? quis vt reconcilietur secundum canones, ad ejus attendet lacrymas & confessionem, quam non audivit? quis ei manum ad reconciliationem imponet, sacris regulis decernentibus, vt nemo episcoporum sub manu positum alterius sacerdotis, ad reconciliationem suscipiat, neque reconciliatum sine litteris vel consensu reconciliatoris recipiat? Et quomodo partem corporis, immo hominem alterius episcopi & parochiæ judicabis, quin pœnitentiali judicio condemnabis? cum scriptum sit, quod sanctus Gregorius hinc in suis decretis exposuit: *Si „ transieris per messem amici tui, fricans confrica- „ bis spicas manibus tuis, & manducabis, falcem „ autem non mittas*, sive falce non metas: id est „ homines parochiæ alterius verbo prædicationis „ & exemplo operis (ita tamen ut non conculces simpliciorem fratrem tuum, ne incidas in ruinam „ & laqueum, vanam scilicet gloriam diaboli) „ in corpus Christi, quæ est ecclesia, festina trajicere, falcem autem judicii non permitteris mittere, vel falce iudicij metere, id est incidere, „ sive abscidere. Et quoniam, sicut ipse Boso dicit, eidem mulieri quæ caro sua est, nullum crimen impingit, sed non modicam negligentiam, „ quia ab eius se subtraxit servitio, & quantum „ ex ipsa est, illum mœchari fecit, contra autoritatem atque justitiam eum dimittens, & in aliis regnis circiter per triennium immorans, contumax mandatis illius adeo extitit, ut nec compellata per tanta temporum spatia ad eum redierit, pro domni Apostolici est jussione illi paratus indulgere: restat ut rex, in cujus regno degit, secundum conscriptionem chirographi regum nostrorum, eam ad viri sui præsentiam adduci faciat, & tu episcopus, in cujus parochia immoratur, quia hoc non est regis, sicut sanctus Gregorius de his qui ad ecclesiã confugiunt, præcipit; si exposcit necessitas, securitatem de æquitate sibi servanda apud virum eius expetas & obtineas, & post hoc missus reipublicæ viro uxorem fuga lapsam restituat. Qui vir, si sacramentum fregerit, & apostolicis monitis inobediens extiterit: episcopus, ad cujus curam pertinet, canonicum iudicium in illum proinde exerat. Si autem mulier confessa, vel legaliter de adulterio convicta, incolumis evaserit, lege ecclesiastica pœnitentiæ illam isdem episcopus subigat, quia & mundanis legibus cautum atque usitatum esse dignoscitur, ut mala quæ perpetrantur, in illis locis emendentur in quibus perpetrata fuisse legaliter comprobantur. Præter hæc nihil mihi videtur agendum, nisi aut domni Apostolici monita exequamur, aut judicium incurramus. De sacramento autem, quoniam quasi ad pietatem confugit ecclesiasticam, quia tuum, id est episcopale poposcit auxilium, quod ex impunitate, in membrorum vel vitæ, si ita qualitas facti exegerit, legali privatione requiris, super id quod sanctus decrevit Gregorius pro eis etiam qui ad sacraria sacra confugerint, requirendum, videlicet de æquitate servanda, subtiliter debes perpendere, ne videaris vel dicaris non solum ecclesiæ, verum & totius mundi statum & ordinem atque vigorem velle confundere atque destruere, & apostolicæ, atque apostolicorum virorum doctrinæ obsistere, qui non solum leges a Christianis regibus promulgatas observaverunt, & observantes tradiderunt, verum etiam promulgandas expetierunt, sicut in Carthaginensis atque Africani concilij, cæterorumque conciliorum canonibus, & in decret is apostolicæ sedis multoties reperitur. Vnde & sanctus Gregorius commonitoria ad Ioannem Defensorem, & ad alios etiam ex integro de legalibus edictis condiderat: & sanctus Gelasius ad imperatorem Anastasium scripsit: Si enim, inquiens, quantum ad ordinem publicæ pertinet disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione conlatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ, videantur obviare sententiæ: quo, oro, te decet affectu eis & convenit obedire, qui prærogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis? Et S. Leo ad Turibium Asturicensem episcopum scribens, Merito, inquit, patres nostri, sub quorum tempo- „ ribus

Gen. 2. Matt. 19. 1. Cor. 7.

Deut. 23.

Epist. 10. sub initiũ

Epist. 4. sub initiũ

" ribus hæresis hæc nefanda prorupit, per totum " mundum instanter egerunt, ut impius furor ab " universa ecclesia pelleretur: quando etiam mun- " di principes ita hanc sacrilegam amentiam de- " testati sunt, vt autorem ejus, cum plerisque dis- " cipulis, legum publicarum ense prosternerent. " Videbant enim omnem curam honestatis aufer- " ri, omnem conjugiorum copulam dissociari, si- " mulque Divinum jus humanumque subverti, " si hujusmodi hominibus usquam vivere cum ta- " li professione licuisset. Profuit ista districtio ec- " clesiasticæ lenitati, quæ etsi sacerdotali conten- " ta judicio cruentas refugit vltiones, severis ta- " men Christianorum principum constitutioni- " bus adjuvatur, dum ad spiritale nonnunquam " recurrunt remedium, qui timent corporale ju- " dicium. Ex quo autem multas provincias hostilis " occupavit irruptio, & executionem legum tem- " pestates interclusere bellorum, ex quo inter sa- " cerdotes Dei difficiles commeatus, & rari cœ- " perunt esse conventus, invenit ob publicam per- " turbationem secreta perfidia libertatem, & ad multarum mentium subversionem his malis est incitata, quibus debuit esse correcta. Lege li- brum XVI. legis Romanæ, lege decreta Dama- si, percurre Leonis epistolas, & cæterorum pon- tificum de diversis conciliis ad imperatores trans- missas: revolue Augustorum edicta de hære- ticis ad petitionem pontificum promulgata, scrutare Cæsarum nostrorum capitula, & inve- nies quantum profuerit atque prosit legum seve- ritas, non solum ecclesiasticæ lenitati, verum totius Christianitatis optandæ paci & colendæ tranquillitati. Sapientia namque, videlicet Chri- stus Dei virtus & Dei sapientia, dicit: *Per me reges regnant, & conditores legum iusta decernunt.* Et Apostolus, *Lex quidem est sancta, & man- datum sanctum, & justum & bonum.* Vnde Am- " brosius, Mandatum legem intelligi, evangelicus " sermo testatur, ait enim, *Si vis ad vitam venire, serva mandata.* Et item Apostolus: *Lex propter trangressiones posita est.* Et, *lex non est posita ju- stis, sed injustis, & non subditis, impiis & pecca- toribus, sceleratis, contaminatis, patricidis & matricidis, homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, & si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur.* Et item, *nam qui principantur, non sunt timori bonis ope- ribus, sed malis.* Vnde Ambrosius: Principes hos reges dicit, qui propter corrigendam vitam, " & prohibenda adversa creantur, Dei habentes " imaginem, vt sub uno sint cæteri. Et item Apo- stolus, *Vis autem non timere potestatem? bonum facito & habebis laudem ex illa.* Hinc idem do- ctor: Laus ex potestate tunc surgit, cum quis in- nocens invenitur. Dei enim minister est tibi in " bono. Manifestum est ideo rectores datos, ne " malum fiat: si autem malum feceris, time: non " enim sine causa gladium portat: hoc est, ideo " comminatur, vt si fuerit contemptus, vindicet, " Dei enim minister est, vindex in ira in eum qui " male agit. Quoniam futurum judicium Deus " statuit, & nullum perire vult, huic sæculo re- " ctores ordinavit, terrore interposito hominibus, " velut pædagogi sint, erudientes illos quid ser- " vent, ne in pœnam incidant futuri judicij. Ideo- " que subditi estote, non solum propter iram, " id est, ultionem præsentem, sed etiam propter " conscientiam. Recte dicit subjectos debere esse, " non solum propter iram, id est ultionem præsen-

Prou. 8. Rom. 7. Matt. 19. Galat. 3. I. Tit. I Rom. 13. Ibidem.

A tem, parit enim vindictam, sed propter futu- rum judicium, quia si hic evaserint, illic eos pœna expectat, ubi accusante ipsa conscientia " punientur. Et sanctus Cyprianus in nouo abu- " sionis gradu dicit: Quia regem non iniquum, " sed correctorem iniquorum esse oportet. Et item " ibi inter cætera: Debet furta cohibere, adulteria " punire, impios de terra perdere, parricidas & " perjurantes non sinere vivere, filios suos non " sinere impie agere. Et beatus Ioannes Chryso- stomus in homilia decima sexta Matthæi Evan- " gelistæ, *Audistis*, inquit Dominus, *quia dictum " est antiquis, oculum pro oculo, dentem pro den-* B *te.* Non enim ut nobis vicissim effoderemus ocu- " los sanxit hanc legem, sed vt metu, quo ab alio " istud timemus pati, ipsi quoque tale quidpiam " caveremus admittere, ut & qui ipso voluntatis " bono nollent a crudelitate desinere, saltem me- " tu cogerentur oculis parcere proximorum: si " vero illud crudele dicitur, & homicidam & " adulterum coerceri crudele dicatur. Sed insipien- " tium omnino ista verba sunt, & extremo furore " dementium. Ego enim adeo metuo dicere hæc " esse crudelia, vt his contraria etiam iniqua per- " doceam, quod certe communis quoque ratio de- " prehendit. Tu enim dicis, quia oculum pro o- " culo jussit auferri, idcirco crudelis: ego autem " C refero, quia nisi præcepisset istud, tunc vere apud " plurimos talis fuisset, qualem tu eum falso esse " conquereris. Denique sermone fingamus om- " nem legem esse dissolutam, nec quemquam pro " hujuscemodi factis formidare supplicium, sed " cunctis prorsus malignis licere vti moribus suis, " & adulteris, & homicidis, & furibus, & per- " juris, & parricidis: nonne sub hac licentia " omnia pariter una confusio iniquitatis involve- " ret? nonne mille sceleribus & cædibus vrbes, " fora, domus, maria, totusque omnino mundus " fuisset impletus? nam si legibus certe dominan- " tibus, & vigente comminatione atque terrore, " vix tamen voluntates cohibentur malignæ: si " D etiam hoc præsidium defuisset, quanam posset " malitia ratione frænari? aut quæ non in vitam " hominum pestis irrueret? nec tamen solum istud " crudele est permittere, scilicet malis agere quæ " velint, sed aliud quoque isto certe nihil minus, " id est læsum & immerito afflictum negligere at- " que despicere? Dic enim mihi, si quis feros homi- " nes ac semper malignos in unum colligens, gla- " diis armaret totamque circumire civitatem ju- " beret, atque obvios sibi quosque confodere, " quid tandem hoc esset immanius? at si alius " eos quidem, qui ab illo armati essent, ligaret, " violenterque constringeret, eos vero qui interi- " mendi erant, ab iniquis illis manibus liberaret: " E quid e regione isto inveniretur humanius? Hæc " igitur etiam ad legem transfer exempla. Quæ " enim oculum pro oculo effodere præcepit, timo " rem quasi carnificum peccatoribus immittens, " illius similis invenitur, qui illos quos dixi cohi- buit armatos: qui vero nullam omnino pœnam decrevit nocenti, [a] sed armasse tibi iniquitatem videtur, cumque imitatum fuisse, qui sceleratos illos gladiis instruxit, inque totius civitatis immisit exitium. Videsne quemadmodum non solum nullius crudelitatis, verum etiam maxi- mæ pietatis sunt illa præcepta? Et in epistolis beati Gregorij idem competenti ultione plecten- dis maleficis & iniquis sæpe numero qui lege vo- luerit, invenire valebit. Vnde, frater carissime,

Matt. 5.

[a] Corr. illū armasse impunitate videtur, eumque imitatur, qui.

APPENDIX TOM. VIII.

collige, quia contra hæc agere aut exigere, non solum est pietatis jura confundere, verum & sacerdotali innocentiæ ac puritati detractionis molestias importare, & derogationis blasphemias irrogare. Dicent enim maliloqui, Paulus dicit, *Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte*, iste iniquos corceri non sinit. Vnde & Dominus per Psalmistam tali sicut iste est, sacerdoti, *Quare*, inquit, *tu enarras justitias meas, & adsumis testamentum meum per os tuum? tu vero odisti disciplinam, currebas cum fure, cum adulteris portionem tuam ponebas.* Non enim foveret malos, si bonum diligeret: sed diligens Dominum, & odiens vitium, quod suum ageret, & quod a Deo per conditores legum iusta decernentes decretum est, non oppugnaret. Et iniquæ mulieres ac perversi homines inquient, faciamus quod volumus, & adeamus ecclesiam, vel episcopum, & erimus impuniti. Hinc namque vituperabitur ministerium nostrum, & erimus contemptibiles, vt videlicet legalem justitiam injustis a Domino positam contemnentes, quia unaquæque lex justa crimen non habet, ne sit injusta, & tamen criminosum punit, vt vere sit justa. Et e regione quidam jactabunt, scriptura dicit, *Ne sis multum justus. Beati quoque misericordes.* Et, *judicium illi sine misericordia qui non facit misericordiam.* Et, *super exaltet judicium misericordia.* Et Dominus adulteræ, *Nec ego te condemnabo, vade, & amplius noli peccare.* Et tu sacerdos cui misericordiam nisi misero debes impendere? & illi claudis non miserendo misericordiæ viscera, qui in eum liber es a punitione? Quam vtriusque partis derogationem erga sacris mysteriis servientes provide atque discrete cavens beatus Gregorius, ad Leontium exconsulem scribit: Debet, „ inquiens, gloria vestra meminisse, quia nunquam meas epistolas pro commendatione alicujus accepit, nisi vt protectionem vestram facientе justitia præstaretis, quia turpe est defendere quod prius non constiterit justum esse Ego quidem homines propter justitiam diligo, non autem justitiam propter homines postpono. Et ad Romanum defensorem, Patrocinia ecclesiastica, sive mea suscipiatis scripta, sive etiam minime fuerint directa, sub tanto moderamine debeatis impendere, quatenus hi qui in furtis publicis implicati sunt, a nobis non videantur injuste defendi, ne opinionem male agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vllo modo transferamus, sed quantum decet ecclesiam, admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis succurrite, vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ ecclesiæ non inquinetis. Sed & de his qui ad septa ecclesiæ, & etiam ad ipsa sacraria confugerint sanctuarij, ad Ioannem episcopum Calaritanæ civitatis scribit. Si, inquiens, „ de quibus est quæstio, ad ecclesiam fortasse refugerint, ita debet causa disponi, vt nec ipsi violentiam patiantur, nec hi qui dicuntur oppressi, damna sustineant. Cura ergo vestra sit, vt eis sacramento ab his, quorum interest, de servanda lege & justitia promittant, & per omnia commoneantur exire, atque suorum actuum reddere rationem.

Rom. 1. Psal. 49. Eccles. 7. Matth. 5. Jacob. 2. Ioan. 8.

Hæc, domini & fratres, rogatus, vobis audientibus, a supra scripto venerabili consacerdote nostro, sapientiæ vestræ deposui: quæ si illi ad interrogationem suam non videntur sufficere, plura hinc poterit in sanctorum paginis legere, & a nostra mediocritate in solutionibus quæstionum, de quibus ab aliis interrogatus sum, vicesimæ secundæ, & vicesimæ octavæ latius invenire.

Quoniam quidem supra chirographi regum nostrorum memoriam feci, quæ de his ibidem constituta sunt, hic subnectere procuravi. Ex quia per vagos, & tyrannica consuetudine inreverentes homines: pax & quies regni perturbari solet: volumus vt ad quemcumque nostrum talis venerit, vt de his quæ egit rationem & justitiam subterfugere non possit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat vel retineat, nisi ut ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur: & si rationem rectam subterfugerit, omnes in commune, in cujus regnum venerit, illum persequamur, donec aut ad rationem perducatur, aut de regno deleatur. Similiter & de eo agendum est, qui pro aliquo capitali & publico crimine a quolibet episcopo corripitur, vel excommunicatur, aut ante excommunicationem crimen faciens, regnum & regis regimen mutat, ne debitam pœnitentiam suscipiat, aut susceptam legitime peragat: interdum etiam incestam propinquam suam, aut sanctimonialem, vel raptam, sive adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens secum ducit. Hic talis, cum episcopus, ad cujus curam pertinebit, nobis notum fecerit, diligenter perquiratur, ne morandi vel latendi locum in regno alicujus nostrum inveniat, & Dei ac nostros fideles suo morbo inficiat, sed a nobis, vel per ministros reipublicæ constringatur, & ut simul cum diabolica præda, quam secum duxit, ad episcopum suum redeat, & de quocumque crimine publico debitam pœnitentiam suscipiat, aut susceptam legitime peragere compellatur.

Capitul. Caroli Calvi tit. 8. c. 4.

CLERICORVM REMENSIVM EPISTOLA AD NICOLAVM PAPAM, cujus autoritate gradibus suis fuerant restituti.

Ex Tomo III Conciliorum Galliæ: omissa in collectione regia.

Domino reverentissimo & apostolatus culmine decenter sublimato Nicolao universali papæ, Remensis ecclesiæ filij, ab ecclesiasticis gradibus quondam prohibiti, sed pietatis vestræ sacro studio eisdem, autore Deo, redditi.

MVltiplices totius famulatus nostri laudum actiones persolvimus, quod solicitudine qua universali præcipitis solerter ecclesiæ, nostris quoque precibus atque clamoribus clementer misereri, nosque a gradibus propriis pulsos canonice restitui, misericorditerque redintegrari jussistis. Sed & patrem nostrum reverendum archiepiscopum Hincmarum super nostra restitutione benevolum atque devotum piis nostri apostolatus adhortationibus in omnibus persensimus, nosque deinceps paterno moderamine, piaque lenitate tractare incunctanter credimus. Cui impigro & summissæ devotionis obsequio obedienter in cunctis parere gaudemus. Cæterum Egilo venerandus archiepiscopus regressus a vestræ dominationis præsentia, nobis vestra de parte injunxit, tandiu in receptis gradibus immorari, quousque benignissimam pietatis vestræ serenitatem nostri placuerit reminisci, & clementius, juxta quod vestra sagacissima delegaverit

gaverit clementia, de nobis terminari. Et idcirco vestræ clementiæ provoluti vestigiis supplices preces fundimus, vt sicut hactenus nostris clamoribus aurem accommodare dignati fuistis, ita de cætero, si forte Deo miserante, aliquem nostrum ecclesia mater ad altiora vocare, ac necessario promovere quæsiverit, vestræ autoritatis in hoc sibi clementiam propitiari sentiat; ut apices sanctitatis vestræ ad venerabilem Hincmarum nostrum archiepiscopum destinare, nobisque, quibus manum pietatis porrigere vestra consuevit sublimitas, in præsenti quoque postulatione, licet immeritis, pro sanctæ paternitatis vestræ intuitu subvenire non renuat pietas, fitque prædux & prævia in nostri promotione clementia, sicut extitit in restitutione vestra largissima gratia. Gloriam sancti apostolatus vestri Divina virtus protegat, & perpetua felicitate corroboret, ornet, & amplificet, papa beatissime.

Anno Christi 848.

CONCILIVM LVGDVNENSE,
Anno Christi DCCCXLVIII. celebratum

In quo Godelgarius presbyter a diuturna calamitate solutus est.

Ex supplementis conciliorum antiq. Galliæ Petri de la Lande V. Cl. eiusque verbis.

*IN*dicat hanc synodum Lupus Ferrariensis *scribens ad Vsuardum pro Godelgario presbytero, qui ab Amulo metropolitano, eiusque synodo a rege confirmata, relaxatus est, ut conjicere licet ex epistola* 80. *Sicut etiam hunc Amulum, qui & Amolo dictus est alias, fuisse archiepiscopum Lugdunensem, de quo idem Lupus in subsequente; deinde synodum, cum ejus dicatur, ab ipso saltem habitam fuisse cum suffraganeis suis, & quidem Lugduni potius quam alibi; regem vero fuisse certum est ea ætate Carolum Calvum. Denique Vsuardum illum fuisse simul abbatem & archidiaconum, patet ex his duabus distinctis vocibus (ecclesiæ vestræ & monasterij vestri) quibus utitur Lupus, qui id quoque confirmat, suam sic inscribendo epistolam.* Dilecto Vsuardo abbati & archidiacono, Lupus in Domino salutem. Non estis obliti, quemadmodum vestris præsentibus majoribus, ecclesiæ vestræ constitutum synodi, decretumque metropolitani Amuli, ostenderim super presbytero Godelgario, terruerimque vos, nisi præceptum domini nostri regis, confirmantis quod sancta synodus, & metropolitanus jussisset, impleretis, futurum, ut jacturam gravis exilij pateremini. Verum quia id hactenus distulistis, & memoratus presbyter jam diuturnam calamitatem cupit effugere: synodali, & metropolitani, simulque autoritate regia commoneo, ut quod per me vobis injunctum est, sine dilatione perficiatis, ne forte pro triplici contemptu multiplicem vindictam sustinere cogamini. Breves etiam, quos de facultate monasterij vestri mittere debuistis, ut apud Sedelocum mihi reddantur absque ulla excusatione, procurate. Bene valete. *Porro illius disciplinæ de his abbatibus & archidiaconis superest exemplum in ecclesia sanctæ Mariæ Ausciorum metropoli provinciæ Novempopulanæ, in qua quidem existunt abbates, unaque insuper archidiaconi, qui sunt hujus ecclesiæ majores, ut loquitur idem Lupus, quos hodie vocamus dignitates. Similiter & in ecclesia Claromontis Arvernorum extat abbas, qui loco est archidiaconi.*

Epistola 80. Lupi Ferrariensis.

Cæterum de supradicto Amulo, seu Amolone, leguntur in codice MS. abbatiæ S. Benigni Divionensis, hæc verba: Amolo Agobardi episcopi diaconus, ordinatur episcopus Lugdunensis XVII. Kal. Februarias.

Appendix Tom. VIII.

Anno Christi 848.

CONVENTVS LEMOVICENSIS
Anno Christi DCCCXLVIII. habitus.

In quo canonici basilicæ sancti Martialis, a rege Carolo Calvo, & ab episcopis, monachi fieri petierunt in eadem ecclesia.

Ex supplementis iisdem.

HVius nobis est autor Ademarus Engolismensis in chronico, ubi quid gestum sit, narrat his verbis. Anno, *inquit*, ab Incarnatione Domini 848. Carolus Calvus conventum suum generalem habuit Lemovicæ, tempore Quadragesimæ, cum episcopis Aquitaniæ, & primoribus ejus. Porro residente Carolo Calvo in throno regali, Ainardus princeps seu abbas monasterij sancti Martialis, & omnes canonici, prostraverunt se subito ad pedes ejus, postulantes dare sibi licentiam se fieri monachos in eodem loco. Rex vero Deo gratias agens, cum magno gaudio petitionem eorum adimplevit, & omnes episcopos & primores eorum voluntati inclinavit. Sed Stodilus episcopus Lemovicensis cum hoc graviter ferret, & inflexibilis solus maneret: tandem Rege cogente consensit.

Anno Christi 849.

CONVENTVS CARNVTENSIS
anno Christi DCCCXLIX. habitus.

In quo Carolus frater junior Pippini Aquitaniæ regis, & nepos Caroli Calvi, ab episcopis in clericum attonsus.

Ex iisdem supplementis.

ANnales Bertiniani ad annum 849. Karolus, *inquiunt*, filius Pippini quondam regis Aquitaniæ, fratrem suum Pippinum in Aquitania vagantem adire cupiens, a fidelibus Caroli Regis comprehensus est, & ad ejus præsentiam perductus est, qui merito perfidiæ in eundem patruum suum & patrem ex fonte sacro, sententiam quidem capitalem meruerat, sed clementiæ respectu servatus est. Vnde & mense Iunio apud urbem Carnutum, Carolo rege conventum habente, post Missarum solemnia ambonem ecclesiæ conscendens, innotuit omnibus voce propria, se ob Divinæ servitutis amorem, clericum nullo cogente velle fieri, ibique ab episcopis qui præsentes aderant, benedictus, & ad Clericum tonsus est. *Eadem habet chronicon Fontanellense: additque Corbeiensem monachum factum esse. Annales vero Fuldenses, factum esse anno 856. Moguntinum archiepiscopum, & anno 863. mortuum.*

Anno Christi 849.

ADDITIO AD CONCILIVM
PARISIENSE ANNI DCCCXLIX.

I.

HERIMANNI EPISCOPI
Nivernensis donationes factæ ecclesiæ Nivernensi, & canonicis ac sanctimonialibus quos instituebat.

Ex iisdem supplementis ubi edita ex tabulario Ecclesiæ Nivernensis.

AVtoritas Divina testatur, ut episcopi per diversa loca constituti licentiam habeant res

res ecclesiarum secundum canonicam autoritatem cum Dei amore & reverentia distribuendi & ordinandi: videlicet canonicis, monachis, sanctimonialibus, & pauperibus, juxta creditam sibi dispensationem. Ideoque ego in Dei nomine Herimannus Nivernensis ecclesiæ indignus episcopus, ob amorem & reverentiam Dei omnipotentis, sanctorumque martyrum Cyrici & Gervasii, præsentialiter constituo, atque diuturnis temporibus inconvulsum manere decerno, villas scilicet cum mancipiis aliisque rebus, ad eorum stipendia qui in sanctis locis Deo serviunt, sive servituri sunt. Fuit enim olim ipsa civitas cum aliis suæ parochiæ locis nobiliter & canonice ordinata: sed præpediente hostium perturbatione regumque discissione, res ipsius ecclesiæ convulsæ & dilaceratæ extiterunt, sicut plenius cognitum est; omnisque ordo religionis funditus annullatus. Sed dominus Carolus invictissimus augustus, clementia Dei tactus, partem ex rebus memoratæ ecclesiæ reddidit Hieronymo episcopo, ad sacra loca restauranda vel munienda: quæ loca dum canonice restaurare vellet, migravit ab hac vita. Postmodum Ionas episcopus antecessor noster, in quantum potuit, & tempus dictavit, in ipsa ecclesia laborare non distulit. Nos vero Dei adjutorio fulti, & hoc quod illi constituerunt observavimus, & tam ex rebus ipsius ecclesiæ, quam ex nostris propriis, augmentare juxta nostram exiguitatem non distulimus.

Primum ergo intra civitatem constituimus canonicos LX. eorumque stipendiis has perpetualiter habendas delegavimus villas, Patriniacum, Germiniacum, Salviniacum, Pirugium, Variniacum, cum omnibus eorum appendiciis. Proprium ideo nostrum, id est Patriniacum cum ecclesia & ædificiis, omnibusque suis adjacentiis, totum & ad integrum eis dedimus, sicut in charta donationis, quam eis fecimus, continetur: & in proprio quoque nostro, in pago Nivernensi & in agro Morimise, dedimus eis ecclesiam in honore sancti Salvatoris, in loco qui dicitur Montilius cum omnibus suis appendiciis: in loco qui vocatur Liones, ecclesiam in honore sancti Cyrici cum adjacentiis suis: in hoc loco qui vocatur Calidus fons, quidquid ibi habuimus, & villam Coloriam cum ecclesia sancti Martini, necnon & ea quæ Hildradus comes ipsis canonicis in villa Arcus dedit: & ex propriis Hermodi abbatis avunculi mei dedimus ei mansos VI. in pago Nivernense & Analmise. Dedimus etiam juxta murum civitatis mansum cum vinea, quem de Bernone comparavimus, necnon & vineas infra extraque civitatem, quæ sunt de ratione sancti Cyrici: insuper quæcumque Divina pietas eidem ecclesiæ conferre voluerit in futurum, tam per nos, quam per alios quosque.

Præterea in monasterio S. Martini constituimus canonicos XVI. eorumque stipendiis dedimus villam seu campum cum integritate sui: & in villa Arcado mansos IV. in Orbudo in villa Bodenago quidquid prædictæ ecclesiæ Ragenfredus quondam vocatus episcopus dedit, & medietatem vineæ quæ adhæret eidem ecclesiæ: in pago Patrinivense dedimus eis mansos V. ex proprio nostro cum mancipiis rebusque ad se pertinentibus causa sepulturæ nostræ.

In monasterio sancti Aniani constituimus monachos, & in monasterio sancti Genesii sanctimoniales, & res ad easdem cellas pertinentes cum integritate reddimus, confirmamus. Volumus ut habeant licentiam una cum cõsensu &, voluntate sui pontificis, ex seipsis eligendi abbatem, vel abbatissam, si tamen tales inibi repertæ fuerint: sin alias, episcopus secundum suam dispensationem, undecumque dignum duxerit, ordinet eis abbatem vel abbatissam. Cætera sancta loca, vel cellas, quantum Divina clementia largiri dignata est, & possibilitas suppetit, restaurare curavimus. Si autem successores nostri eisdem locis aliquid augmentare voluerint, in eorum maneat arbitrio. Verumtamen ea quæ a nobis, & a sanctis patribus nostris canonice ordinata, inviolabiliter ita permanere concedant: simulque per Dominum & propter Dominum omnes successores nostros obtestamur, ut nullum de locis supranominatis, cuiquam laïco homini, beneficiario jure tribuant, sed liceat eis sub præfatis testamentis habere. Hospitum denique loca non longe a nostra civitate duo constituimus, unum ad pauperes recipiendos, alterum ad nobiles viros undique confluentes, tam ex nostro proprio, quam ex rebus & nonis & decimis ejusdem ecclesiæ. Si quando vero, quod minime futurum credimus, aliquis extiterit tergiversator, & hæc quæ a nobis canonice acta sunt, convellere ac destruere voluerit: in adventu Domini anathematis sententia puniatur, si non resipuerit. Et ut hæc autoritas Dei & nostra pleniorem in nomine obtineat firmitatem, manu propria eam subter firmavimus, & sanctorum patrum nostrorum manibus roborandam esse decrevimus. Et subscripserunt.

Repetenda sunt eorum nomina ex synodica concilij Parisiensis, pag. 58. 59.

II.

KAROLI CALVI CONFIRMATIO præcedentis donationis, facta anno DCCCL.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus Dei gratia rex. Si sacerdotum Dei petitionibus, maxime in ecclesiasticis utilitatibus, benignum sensum præbuimus, regiam consuetudinem exercemus: ac per hoc nos æternã beatitudinẽ adepturos procul dubio confidimus. Itaque notum sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, & nostris præsentibus & futuris, quia venerabilis vir Herimannus Nivernensis ecclesiæ episcopus, culminis nostri adiens sublimitatem, innotuit qualiter ministerij sui opus exercens, pastorali officio providerit utilitatibus ecclesiæ sibi commissæ, & quomodo de facultatibus ejusdem ecclesiæ deputaverit quasdam villas usibus & stipendiis domino servientium canonicorum suorum, tam infra civitatem consistentium, quam etiam in aliis monasteriis suæ sedi appendentibus sive subjectis degentium. Quatenus sine mordacis inopiæ solicitudine, ecclesiam canonicam & regularem institutionem interius & exterius, victu tegumentoque contenti, Domino valeant militare. Vnde etiam testamentum scriptum faciens, propriaque manu roborans, sanctorum patrum, episcoporum scilicet regni nostri, pro utilitate sanctæ Dei ecclesiæ, 849. anno Incarnationis Domini nostri Iesu Christi, & regni nostri X. in die Nonarum Novembris Parisius convenientium, autoritate studuit

dem impraevaricabilem autoritatem praecellentiae nostrae praecepto regaliter corroboraremus, videlicet, ut devotionis & sacrae voluntatis participes, de excessibus nostris Divinae pietatis munere facilius indulgentiam consequi mereamur. Ejus inquam petitionem clementer audisse & libentissime exaudisse cunctis notitiam esse volumus. Quare altitudinis nostrae scriptum hoc fieri jussimus, per quod constituimus & firmamus, ut, sicut in memorato a sanctis patribus praesulibus regni nostri confirmato privilegio continetur, quidquid superius nominatus venerandus episcopus Herimannus ex facultatibus & villis episcopatus sui tam clericis sedis suae, quam & aliis per cellas eidem ecclesiae suae subjectas canonicis & monachis & sanctimonialibus deputavit, & quidquid praeterea ex rebus suae proprietatis ad augmentum stipendiorum ipsorum addidit, secundum ejus rationabilem constitutionem, nostris & futuris diebus maneat firmum & inconvulsum, nullique liceat praesentibus ac futuris temporibus secus eandem laudabilem institutionem exinde adinvertere aut immutare. Quatenus tantorum virorum consensio ex futurorum fidelium assensu in omnibus saeculis semper confirmata laudetur. Ut autem haec magnitudinis nostrae confirmatio in Christi nomine meliorem obtineat vigorem, de annulo nostro subtus eam jussimus sigillari.

R
Signum Karoli K O S gloriosissimi regis.
L

Aeneas Notarius ad vicem Ludovici recognovit.

Datum IX. Kalend. Iunii, Indict. XIII. in anno X. regni Karoli gloriosissimi regis. Actum in Vermeria palatio nostro regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Ex supplementis iisdem.

LOTHARII IMP. EPISTOLA AD LEONEM PP. IV.

Contra Ebbonem pro Hincmaro, cui palliū petit.

Sanctiss. & reverentiss. spiritali Patri nostro Leoni summo pont. & universali papae, Hlotarius divina providentia Imp. August. spiritalis filius vester, perennem in Domino salutem.

SEdem apostolicam, quae per beatissimum apostolorum principem in universo orbe, quaqua versum religio Christiana diffunditur, caput & fundamentum est sanctitatis, idcirco superna dispositio primatum obtinere voluit ecclesiarum, ut in quibuscumque causis, quaestionibus, sive negotiis ecclesiastica suaderet necessitas, omnes quasi ad normam religionis, fontemque recurrerent aequitatis. Proinde quod jam & auditu creberrimo, & multorum relatione, ac permaxime scriptorum nostrorum ad praedecessorem vestrum serie; sive eorum etiam quae superstite domno genitore nostro, ad sedem apostolicam directa sunt veritate: vestram arbitramur comperisse prudentiam, qualiter sancta Remensis ecclesia temporibus divae memoriae praefati domni genitorisque nostri, & nostris quoque, sive fratris nostri gloriosi regis Karoli diebus, diutissime sacerdotali & pontificali honore, pristinaque dignitate vacaverit, ex ea causa, quod Ebo tunc archiepiscopus ejusdem metropolitanae sedis, cum tempore infelicissimae discordiae, quae

A operante diabolo per satellites suos, inter nos genitoremque nostrum aliquandiu duravit propter quasdam factiones & simultates, offensam saepedicti domni & patris nostri incurrisset. In episcopali denuo conventu appellatus, sive convincente & arguente conscientia, sive quia eum undique leges ecclesiasticae constringebant, quosdam episcopos ex eodem conventu, electorum judicum nomine & officio sibi conscios assumpsit; & manifesta in conspectu omnium confessione, scriptoque a se prolato, & manus propriae subscriptione roborato, se episcopatus officio indignum, alienumque judicavit; utque successor sibi subrogari deberet, asseruit: ut hac de causa B nullam ulterius repetitionem autoritate canonica facere posset, praefata suscriptione firmavit, quam etiam synodo obtulit: cujus scripti vobis exemplar ab archivio Remensis ecclesiae sumptum, curavimus destinandum.

Sed variis deinceps emergentibus causis atque eventibus, quia aut saecularibus dediti curis, & contra promulgatas divinitus regulas substituti quidam in eadem sede praefuerunt, & ob hoc pastoralem sarcinam suscipere renuerunt; aut aliarum ecclesiarum praesules extiterant, & reddita divinitus pace, sedes suas repetere maluerunt: memorata Remensis ecclesia, diu, ut supra diximus, pontificali caruit dignitate.

C Cum vero firmato inter nos fratresque nostras amicitiae foedere, regnum nostrum aequaliter in tres partes divisum, immo distinctum esset, & saepedicta Remorum ecclesia sorti fratris nostri Caroli obtigisset: ipse damnum perpendens ecclesiae, Hincmarum venerabilem monasterii beatissimi martyris Dionysii monachum atque presbyterum, virum sane doctum atque eruditum, consensu episcoporum clerique & populi, Remensis metropoleos ordinari fecit antistitem. Sed quia frequenter ad nos pro hoc ipso, Ebbonis facta est conquestio, causantis inique sibi adhuc superstiti successorem attributum fuisse: instantissima ejus petitione commoniti, D curavimus querelas ejus sancto decessori vestro Sergio papae significare, obsecrantes, ut si ipse ratum esse decerneret, ex suo latere viros idoneos destinaret, qui una cum episcoporum ipsius provinciae tractatu, causam utriusque inquirere, & canonice definire valerent: quoniam nos per illud tempus, quando ea, quae supra comprehendimus, de jamdicto Ebbone gesta sunt, in Italia degentes, nequaquam ad liquidum, ut postea comperimus, rerum ordinem scire valuimus. Cur tamen praefatus decessor vester legatos a nobis petitos non miserit, vestram reverentiam nequaquam credimus ignorare.

E Nunc autem suprascriptus Hincmarus archiepiscopus clementiae nostrae synodalia gesta super confirmatione sui, & restauratione Remensis ecclesiae, offerens, petiit magnificentiam nostram, ut a vestra paternitate ei pallium, sicut praedecessores vestri suis largiri sunt, interventu nostro obtineremus. Cujus petitionem rato & absoluto judicio implendam existimavimus: praesertim cum gesta synodalia provinciarum cisalpinarum novimus, quae etiam & antecessori vestro mitti debuerunt, destinanda vobis ipsius cura decrevimus, quoniam sanctitatem vestram ejus honori consentire decet, cui plenitudinem episcoporum favere cognoscitis. Itaque iudicio sententiaeque vestrae petitionem jam dicti archi-

APPENDIX TOM. VIII.

episcopi nobis admodum devoti dilectique ex integro committentes, hoc indubitanter asserimus, quoniam si in dandis ei honoribus, confirmandoque ipsius statu, morem benevolentiamque patrum & prædecessorum vestrorum imitari decreveritis, condigna obsequia, gratissimamque vicem plenius faciliusque recipietis.

Cæterum fiducialiter supplicamus, & obnixe ex vestra paternitate deposcimus, ut sive memoratus archiepiscopus per scipsum vestram adierit sanctitatem, sive legatos ecclesiæ suæ direxerit, affabilitatis & colloquii, familiaritatisque vestræ eis integerrimam copiam non negetis: sed benignissime tam ipsum quam etiam suos pro amore nostro tractetis, & quidquid ex vobis competenti ratione poposcerit, cum largitione pallii impleatis. Memorem nostri paternitatem vestram incolumem gratia Divina custodiat.

ANNO CHRISTI 851.

CONCILIUM SUESSIONENSE

In quo Pippinus junior, rex Aquitaniæ, regno spoliatus, & in clericum attonsus, in monasterium S. Medardi Suessionensis deducitur.

Anno Christi DCCCLI.

Ex iisdem supplementis.

Colligitur illud concilium ex canone quinto alterius synodi mense Aprili habita, anno 853. quæ in tomo III. conciliorum Galliæ nuncupatur Suessionensis II. ubi patres historiam hujus Pippini exhibent his verbis. Ante hoc tempus venerandi concilii, obtinente Pippino, Pippini regis filii Ludovici piissimi Augusti filio, Aquitaniam; etiam consentiente avunculo ejus glorioso rege Carolo, cui eadem provincia in partem obtigerat, ecclesiastica disciplina & militari soluta, eadem regio a suis indigenis valde vastata est, & multi illic impune illicita perpetrarunt. Tandem aliquando respiciente Deo populum suum, idem Pippinus a suis contemptus & desertus, atque in potestatem avunculi sui Karoli redactus, consilio reverentissimorum pontificum & procerum attonsus, & in habitu monastico ad monasterium sancti Medardi custodiendus & docendus deductus est. *Præterea idem concilium confirmatur ab Hincmaro Remensi dante consilium de pœnitentia Pippini e monasterio elapsi, & ad Aquitaniam regressi,* Non præjudicans, *inquit*, synodali sententiæ de Pippino decretæ. *Cum igitur Pippinus Suessionibus e monasterio sancti Medardi, duobus monachis consentientibus, simul & opem ferentibus, fuga dilapsus fuerit, ut narrat Regino, contra quos duntaxat canon ille quintus synodi Suessionensis II. conditus fuit; nihil autem contra Pippinum sancitum sit: inde consequens est hæc supradicta evenisse Pippino, & ante tempus concilii Suessionensis II. ut loquitur ejus canon quintus: & in altero quidem concilio, ut asserit adhuc Hincmarus, quod jam vocamus Suessionense, quia probabilius est detrusum fuisse Pippinum in monasterium civitatis, in qua celebratum est concilium; cujus epocha elicitur ex annalibus Francorum Metensibus, qui breviter eadem omnia in prædicto canone quinto exposita referunt ad annum 851. his verbis* Pippinus rex Aquitaniæ comprehensus a suis, eo quod pace soluta, multa illic mala perpetrarentur, Carolo regi cum regno traditur: effectusque clericus, in monasterio sancti Medardi retruditur. *Porro chronicon Memmianum anno sequenti adscribit, quod Pippinus in Caroli potestatem venerit, notatque mensem.* Anno, *inquit*, 852. mense Septembri Karolus nepotem suum Pippinum adquisivit. *Sed hoc penitus intelligendum est, postquam Pippinus e monasterio S. Medardi, ope monachorum suum abjiciens habitum monasticum, in fugam se contulit: de quo loquitur idem Hincmarus in epistola 59.* Providentia de Pippino non est negligenda, & loci convenientia ita custodiatur, ut ac pristinum vomitum redire nequeat, & ut certi ad fideles custodes adhibeantur, satis est procurandum, nec obliviscendum, quid de eo in monasterio S. Medardi accidit; nam quod factū est, adhuc fieri potest. *Hoc ipsum confirmat Adonis chronicon his verbis:* Pippinus ex eodem monasterio per fugam elapsus, in Aquitaniam regressus, multo tempore, fugiendo latuit: iterumque a Ranulpho per fidem deceptus est: & ad Carolum adductus, Silvanectum perpetuo est exilio detrusus.

ANNO CHRISTI 853.

CONVENTUS SENONENSIS

In quo actum de Burchardo, Carnutensi episcopo consecrando.

Anno Christi DCCCLIII. ante concilium Suessionense eodem anno habitum.

Totam hujus conventus historiam scribit Audradus Modicus huius ætatis autor, ad annum 853. ex libro revelationum legati ecclesiarum nomine. Rex, *inquit*, Carolus accersivit quēdam diaconum nomine Burchardum e partibus Lotharii Regis, & commendavit illi ecclesiam Carnutensium, ut esset in ea pontifex; ac si nullum in regno dignioris nominis clericum invenire potuisset: & dixit VVeniloni Senonum archiepiscopo, ut eum ordinaret episcopum. Vocavit autem legatum ecclesiarum idem archiepiscopus, & dixit: Scio ad iram Dei provocandam regem nostrum Karolum egisse prædicta de Burchardo; nam de eo per universas regni hujus ecclesias fama dictu horribilis divulgata est. Sed si esse posset, ut Dei iracundia non provocaretur, quia apud sæculi causam strenuus esse dignoscitur, rogo te omnimodis, ut ores Deum, quatenus dignetur tibi ostendere, si secundum ejus voluntatem idem Burchardus fieri mereatur episcopus. Hoc ego satis vellem, est enim mihi consanguineus. Cumque orarem solito, etiam & pro supradicto negotio: ecce Dominus dignatus est me audire, & descendens de cælo, lumine suo circumfulsit me in loco, quo eram orans, & dixit, *Maledicta dies, qua erit Burchardus episcopus*; & hæc dicens, in cælum rediit. Ego autem retuli universa archiepiscopo meo, qui mox scriptum misit oraculum istud regi Carolo: & illud quoque conventui episcoporum, qui ob hoc Senonas convenerunt, monente jam dicto archiepiscopo, retuli. Qui primo quidem noluerunt ordinare episcopū eundem Burchardum, tam evidens Dei oraculum pavescētes: sed imperium regis postea, & multorū episcoporum, ac principum regni consensus, prævaluit, & mense quarto ordinatus est episcopus.

Vide conc. Suession. II. can. 3.

G C. Noluerunt episcopi ordinare Burchardum in hoc conventu: in Suessionensi concilio ordinandum decreverunt, ut constat ex canone 3. Suessionense igitur anni 853. concilium hoc conventu posterius est.

AD-

ADDITIO AD CONCILIVM CARISIACVM ANNO DCCCLIII.

In quo Capitula quatuor adversus Gotthefchalci doctrinam edita sunt, & confirmata Fulcrici excommunicatio.

Anno Christi 853.

G. C De quatuor contra Gottescalci doctrinam capitulis, iam habes supra, pag. 98. De Fulcrici excommunicatione hæc adde ex supplementis Petri Delalande, cujus hæc verba sunt.

HÆc synodus habita fuit ab episcopis provinciæ Remensis, in qua confirmatur excommunicatio in quendam vassallum illustrem Lotharii imperatoris, nomine Fulcricum, in altera particulari ob illicitas nuptias lata, ac in alios quoque eidem excommunicato communicantes: e quorum numero ipsemet Imperator, qui tandem absolutus est ab Hincmaro provinciæ metropolitano, synodique præside. De his supradictis passim loquitur Flodoardus in historia lib. 3. recensens ea quæ idem Hincmarus diversis rescripsit, & inter cetera, Richaldo chorepiscopo, & Rodoaldo archipresbytero pro synodo comprovinciali apud Carisiacum palatium regium habenda, mandans ut notum faciant omnibus per omnem parochiam Remensem, ut qui se læsos existimant, ad ipsam synodum convenire procurent: quosdam vero cum autoritate invitent, & venire commoneant. Sed & Milonem cum filia sua, qua Fulcricus abusus fuerat, & omnes, qui consentanei fuerunt in illa indebita coniunctione presbyteri, & in quorum parochiis consistebant, & verbo Dei, & suo, atque ex banno Regis, ad eandem synodum convenire iubeant. *Tum etiam scripsit Hincmarus ipsimet* Fulcrico præmissi imperatoris magnati, qui uxorem legitimam illegitime dimiserat, alteramque insuper duxerat: vocans ad synodum, excommunicationis jam in eum datæ, atque in comprovinciali synodo confirmandæ, pandit modum. *Scripsit quoque* eidem Lothario imperatori de Fulcrico ejus vassallo, quem excommunicaverat, qualiter ad pœnitentiã venire debeat. *Deniq; aliã, in qua* absolvit Lotharium id humiliter deprecantem pro participatione, quam habuerat cum ipso. *Porro de synodi loco, & de rebus in ea gestis, abunde Flodoardus, ut patet ex supradictis: de tempore autem ne verbum quidem. Vnde illam ex conjectura propter Hincmari epistolam, saltem anno ante ingressum Lotharii einsdem in monasterium Pruviense collocavimus.*

G. C. Carisiacensem synodum, in qua Gottescalci damnata sunt dogmata, statim habitam fuisse post Suessionensem docent annales Bertiniani ad ann. 853. Primum igitur habitus est conventus Senonensis: inde Suessionense concilium: tum Carisiacense, in quo eodem cur de Fulcrici excommunicatione actum non fuerit? aut cur necesse est alteram fingere synodum, quæ hanc proxime exceperit.

CONCILIVM SVESSIONENSE

Iussu Ludovici Regis Transrhenani indictum.

Anno Christi DCCCLVIII.

Anno Christi 858.

LVdovicus Rex Germaniæ, Caroli Calvi frater, in Galliam cum exercitu venit, ipsoque fugato magnam ejus regni partem invasit. Quo vero tempore illic moratus est, duo egit; placitum scilicet, ac synodum; illud Remis, hanc autem Suessione: de quibus Flodoardus lib. III. cap. 21. inter Epistolas Hincmari Remensis ad Theodoricum Cameracensem. Item, *inquit*; de adventu Ludovici Transrhenensis, quia Remis venerit, & quid egerit, quidve præcepeñt. *Hoc autem discere est tum ex episcoporum epistola, e synodo apud Carisiacum missa ad eundem Ludovicum, cap. 1. ubi mentio fit placiti, tum etiam ex eodem Flodoardi lib. III. cap. 23. sic de Hincmaro:* episcopis ad synodum Suessionis ex iussione Ludovici Transrhenensis convenientibus legatum suum sacerdotem quendam dirigens, & pro infirmitatis impossibilitate semet excusans, quicquid favente Domino secundum canonicam institutionem & episcopale ministerium iuste & rationabiliter, æquitate dictante decreverint, eorum decretis se annuere profitens; quicquid vero sacris canonibus poterit obviare, & a recta fide ac æquitate & iustitiæ tramite valuerit deviare, se in nullo assensum præbere, nec ut idem vicarius eius assensum præbeat vel coactus, annuere.

Appendix Tom. VIII.

CONCILIVM SENONENSE

incerto loco habitum anno DCCCLXII.

De deponendo Herimanno episcopo Nivernensi.

Anno Christi 862.

Synodicam nobis suppeditat Petrus Delalande V. Cl. ex codice Floriacensi; Pontificis responsionem, Gratianus.

Reverentiss. & sanctiss. domino patri ac papæ Nicolao, VVenilo Archiep. Senon. & coepiscopi ejus.

SVggerimus mansuetissimæ parternitati vestræ, in nostra diœcesi, in oppido quod Nevernum dicitur, esse quemdam episcopali officio præditum nomine Herimannum, qui frequenter admonitus & diu expectatus ut revalesceret, implere non sufficit ipsum officium, mente non integra. Dicitur autem Melchiades papa decrevisse, ne quis umquam pontifex sine consensu papæ Romani deponeretur. Vnde supplicamus, ut statuta illius integra, sicut penes vos habentur, nobis dirigere dignemini: ut hinc dictis ipsius confirmati, aut sicut beatus Gregorius doctor fecit de Ariminensi episcopo, simili incommodo laborante, sequamur: aut sicut sanctus Gelasius docet, removendus sit mente percussus. Quo verum absque dubietate sciamus, expetimus & expectamus vestrum iudicium, ne in temeritatis calumniam aliquatenus incidamus, sed vestro instituti moderamine, veritatis & rectitudinis tramitem nullatenus deseramus. Optamus sanctitatem vestram in Christo benevalere.

Responsio Nicolai papæ.

2. q. 9. c. Indicas.

INdicas Herimannum episcopum, super quibusdam frequenter fuisse accusatum: pro quibus, quia ex parte ipsius persona deest, nos uni parti ad discrimen alterius credere procul dubio non possumus. Quamvis nec usque adhuc qui fuerint illi excessus dixeris, nec utrum sanæ mentis erat idem antistes, necne, cum ipsos excessus perpetrabat, evidenter ostenderis: satiusque arbitramur, quamlibet interim infirmitatẽ ad pœnam peccati, quam ad ipsum pertinere peccatum, cui magis consulendum sit & compatiendum, quã puniendum, vel aliquo modo feriendum.

G. C. Ad idem forte Senonense concilium pertinet fragmentum epistolæ Nicolai Papæ, quod subiicio.

2. q. 9. c. Revera.

Nicolaus VVaniloni archiepiscopo Senonensi.

APPENDIX TOM. VIII.

Revera justus mediator non est, qui uno litigante & altero absente, amborum emergentes lites decidere non formidat. His ita præmissis volumus, & autoritate apostolica monemus, ut si presbyter de quo agitur, post excommunicationem suam, apostolicam sedem adire voluerit, nullus iter ejus impedire præsumat.

ANNO CHRISTI 862.

ADDITIO AD CONCILIUM PISTENSE

Anno Christi DCCCLXII.

Editum supra est hoc concilium pag. 775. cui anno Binius illud attribuerat, cum superiori adscribendum fuisset, & collocandum p. 754. in qua & in sequentibus, nonnulla sunt ad illud spectantia. Addendum hic privilegium ecclesiæ S. Martini tributum, & in eodem concilio confirmatum.

PRIVILEGIUM SANCTI MARTINI TURONENSIS,

Confirmatum in synodo Pistensi

Ex iisdem supplementis concilior. antiq. Gall.

UTilitas ecclesiasticæ doctrinæ licet fluctuoso procellarum turbine feriatur, tamen strenua pontificum solertia optabile salutis percipit remedium, sicque pacis nutritur incrementum, & justitiæ decus florescit. Ideoque anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXII. Indictione decima, anno siquidem piissimi regis Caroli Calvi XXIII. cum super fluvium Sequanæ, in loco qui Pistas dicitur, unanimiter sacrosanctum concilium pontificum ageretur ex regno magni & orthodoxi Caroli, inter aliqua canonici profectus commoda spiritali aptissima lucro, contigit Herardum venerabilem sanctæ metropolis Turonorum episcopum, necessitudinis causas fratrum in monasterio beatissimi & preciosissimi confessoris Christi Martini sancte viventium pandere, qualiter prædictus locus lamentabile devastationis insolitæ malum a perfida gente Normannorum pertulerit, & quomodo metu classici exercitus periculosa pessimi discursus damna perpessus fuerit. Manifestavit etiam, sicut sacri dominici ovilis pastor, isdem pontifex solitam clementiæ magnitudinem regiæ dignitatis qualiter concesserit piissimus rex Carolus eisdem fratribus quasdam villas nominatim in præcepto suæ largitatis adnotatas, insuper & villam Liradum, ad quam declinationis confugium facerent, si eorum fraternitatem prædictus paganorum incursus pervaderet. Quinetiam nunc, sicut ipso narrante eorum archiepiscopo comperimus, simile persecutionis ex ejusdem gentis feritate detrimentum experiuntur, qui in præfato Ligeris flumine commorantur. Idcirco quia necessarium duxit eorum pius præsul nobis intimare regiæ clementiæ consuetum opus, concessionem scilicet supradictarum villarum, ne forte causa varii perfugii sanctitatis culmine pollens fratrum ovile a tramite rectæ operationis deviaret, placuit nostræ autoritatis inviolabili privilegio adnotare regiæ munificentiæ largitatem. Statuimus igitur, annuente regia dignitate, ac clero supplicante sacrosancti monasterii præstantissimi confessoris, censuræ nostræ edicto, communi rationis consilio atque decreto, ut prædictæ villæ seu Leradus stipendiis & necessitatibus fratrum jam dicti monasterii sancti Martini cum universitate appendicium suarum integerrime perpetuo deserviant, ita ut nullus vir has villas de eorum dominatione auferat, quibus misericordiæ suæ beneficium in hoc munere regia potestas fratribus in eodem cœnobio beati Martini morantibus, largiri voluit. Qui autem hoc edictum a sanctis patribus institutum irrumpere, aut qualibet præsumptione vel occasione conatus fuerit evertere, æternæ damnationis malum cum prævaricatoribus legis sanctæ perferat: potestate autem nobis a Domino ligandi & solvendi cælitus contributa dicente, *Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligatata & in cælis; & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælis.* (*Matth. 16.*) Hac virtutis confidentia nitentes, cæligenæ salvationis aditum claudimus obice malitiæ suæ objecto sub anathematis vinculo, qui huic necessario beneficio in subtractione prædictæ villæ consentiens aut operator extiterit, nisi Divino fultus suffragio correctionis honore ditatus extiterit. Harum itaque censurarum statuta inconvulse & inviolabiliter a nobis facta, in cælo & in terra confirmata, manuum suscriptione censuimus corroborare, absentium quoque confratrum voluntatem simili consensus disponimus vigere libramine.

Herardus Turonicæ metropolis episcopus huic privilegio consensit.

VVenilo munere divino Senonensis episcopus.

Hincmarus sanctæ metropolis ecclesiæ Remorum episcopus.

Item VVenilo Rotomagensis humilis episcopus.

Rodulfus Bituricensium sanctæ metropolis ecclesiæ episcopus.

Hildegarius ecclesiæ Meldensis episcopus.

Æneas Parisiorum licet indignus episcopus.

Fulchricus indignus episcopus Augustæ Tricorum.

Erluinus ecclesiæ Constantiæ episcopus.

Hildebrandus Sagensis ecclesiæ episcopus.

Ragenelmus Noviomagensis ecclesiæ episcopus.

Odo Belvacensis ecclesiæ licet indignus episcopus.

Gildebertus Carnutensis ecclesiæ episcopus.

Christianus Autisiodorensis ecclesiæ episcopus.

Hencanraus* Catalaunensis ecclesiæ episcopus. (*Erchanradus.)

Hilmeradus Ambianensis ecclesiæ episcopus.

Ludovicus abbas.

Gautelmus abbas.

Engelgarus abbas.

VVlfardus abbas.

Itherius abbas.

Froduinus abbas.

Data in mense Augusto, Idus xx.* ipsius mensis, anno XXIII. regnante Carolo rege.

Geringus diaconus scripsit.

ANNO CHRISTI 862. *Ex iisdem.*

CONCILIA DUO SUESSIONENSIA, præsente Carolo Calvo rege.

Anno Christi DCCCLXII.

UTrumque *suppeditant annales Bertiniani ad annum* DCCCLXII. *Et prius quidem in hæc verba*: Karolus per Remi, civitatem Suessionis venit, ubi non incerto nuncio comperit, quia filia ejus Judith, relicta scilicet Edelboldi regis

gis Anglorum, (quæ possessionibus venditis, quas in Anglorum regno obtinuerat, ad patrem rediit, & in Silvanectis civitatem, debito reginæ honore, sub tuitione paterna, & regia atque episcopali custodia servabatur, donec si se continere non posset, secundum Apostolum, scilicet compe-tenter ac legaliter, nuberet) Balduinum comitem, ipso lenocinante, & fratre suo Ludoico consentiente, mutato habitu est secuta Unde rex Karolus episcopos, & cæteros regni sui primores consulens, post mundanæ legis judicium, canonicam in jam dictum Balduinum, & Judith, quæ cum fure cucurrit, & adulteri portionem se fecit, secundum edicta beati Gregorii, ut si quis viduam in uxorem furatus fuerit, & consentientes ei, anathema sint, depromi sententiam ab episcopis petiit. *Post quæ Nicolaus papa spondet eidem Carolo regi epistola 23. se penitus observaturum, quod ab episcopis in hos conjuges decretum fuit.* Noverit, *inquit*, dilectio vestra, Balduinum, unde nobis intimastis, qui natam vestram sibi furto in uxorem contra fas sociavit, quem ideo venerandi præsules, ecclesiam Domini in regno vestro gubernantes, vinculis anathematis obligarunt, ad limina apostolorum accessisse, & ut a vinculis solveretur, atque per nos gratiam inveniret, sedem adiisse apostolicam. Nos autem non solum eum a vinculis minime absolvimus, aut in communione nostra recepimus, sed potius tam præsumptuosam temeritatem detestati sumus.

Secundum fuit appendix quædam concilii Pistensis ejusdem anni: in quo Rothadus Suessionensis episcopus, jam excommunicatus ab altero Suessionensi concilio, ad sedem apostolicam appellavit: Sed isdem post, *inquiunt annales iidem*, ejusdem concilii judicium, unde appellaverat, expetens, constitutis duodecim ab eadem synodo judicii exequendi judicibus, novus Pharao propter sui cordis duritiam, & vetera sæcula repræsentans, homo mutatus in belluam, propter excessus, quoniam corrigi noluit, in suburbio Suessorum civitatis deponitur. *Aliquid amplius addit Rothadus, videlicet huic synodo Suessionensi Carolum regem adfuisse, ibique suffectum Rothado alterum episcopum.* Acceleratur, *inquit*, de convocanda synodo: qua in suburbio nostræ civitatis congregata, rex inclytus a concilio est invitatus, &c. Denique Hincmarus archiepiscopus meus in eodem concilio mihi intrepide, & ut reor, impie, judicium depositionis emisit. Interea ordinatur episcopus in cathedra viventis, quamvis, ne unquam, post appellationem Romani pontificis hoc fiat, sacri canones evidenter vetare noscuntur. *Quæ omnia jam supra descripta sunt, pag. 754. & seq. sed confuse, nec inscripto ullius synodi nomine, nisi Pistensis, & quidem obscurius indicato.*

ANNO CHRISTI circiter 863.

Ex supplementis iisdem.

CONCILIUM INCERTI LOCI IN AQUITANIA

Jussu Nicolai papæ congregatum.

Anno Christi circiter DCCCLXIII.

In quo Stephanus comes Arvernorum, præsentibus ejusdem papæ legatis accusatus de quibusdam triminibus, sub excommunicationis pœna satisfacere cogitur.

A*ccusationum capita leguntur, tum in concilio Tullensi II. ubi de nuptiis ejus cum filia Regimundi comitis Tolosani, tum in epistola 66. Nicolai papæ ad eundem Stephanum scripta, in qua recenset etiam & istud, quod dejecto sanctissimo Sigone Arvernensi episcopo, in locum ejus pervasorem Adonem clericum substituerit.* Nam quia, *inquit amplius*, nonnulla impudica, ac scelestissima de te inculcantur, apostolica autoritate sancimus, ut de his plenissime satisfacturus, in nostrorum legatorum præsentia, qui cōstitutæ a nobis synodo præesse debebunt, in loco præfixo occurrere studeas. Quodque si neglexeris, & præsentiam tuam a synodico examine defraudare tentaveris: scias te præsulatus nostri autoritate a vini & carnium participatione omnino excommunicatum, quoad usque Romæ in nostra speciali præsentia districtam positurus rationem adsistas. Pervasor vero sanctæ Arvernensis ecclesiæ, si illic remorari tentaverit, & aliquod impedimentum sanctissimo Sigoni episcopo facere quacumque argumentatione præsumpserit, sciat se pari modo non tantum a vini & carnium, verum & a corporis & sanguinis domini nostri Jesu Christi participatione penitus esse sejunctum. *Quam Nicolai sanctionem executioni demandatam videmus ex episcoporum subscriptionibus, qui Suessionensi III. interfuere concilio, ubi adest Sigo Arvernorum episcopus. Porro synodi locum non declarat Nicolaus: attamen in Aquitania celebratam fuisse conjectura est, quod de comite ac episcopo Aquitanis esset quæstio: quodque iam prædictæ synodi Tullensis jussu ideo scripta fuerit ad Aquitaniæ metropolitanos de Stephano eodem accusato epistola, cujus exemplum & ordinem erat probabile Nicolaum papam in hac synodo convocanda sequuturum. Epocham vero huius eam fecimus, quæ tempore distat æquali a concilio Tullensi II. anni 860. cui subscribit Stabilis Arvernensium episcopus, in eadem sede Sigonis præcessor, & a concilio Suessionensi III. anni 866. cui videmus Sigonem successorem adfuisse.*

APPENDIX TOM. VIII.

Nicol. PP. I. ep. 66.

ANNO CHRISTI 863.

CONCILIUM VERMERIENSE,

In quo, de controversia Roberti Cenomanensis episcopi cum monachis sancti Karilesi agitur.

Ex iisdem.

S*ynodi huius nobis est autor Nicolaus papa, increpans Hincmarum archiepiscopum Remensem epist. 16. in editione concil. quod monachis sancti Karilesi favens, Caroli regis animum adversus Robertum Cenomanicæ urbis episcopum commoverit.* Pro eo quod, *inquit*, monasterium sancti Karilesi ad jus ecclesiæ sibi commissa vindicare velit, & in synodo quæ modo dicitur a sanctitate tua colligi, fertur quod nescio quas insidias, quasi ex alia ratione, illi nitamini præparare, lædere eum magnopere gestientes, quod de tanto viro indignum credere judicavimus. *Meminerunt & amplius annales Bertiniani scilicet loci ac mensis quibus eadem habita est synodus ad annum 863. his verbis.* Carolus, *inquiunt*, VIII. Kal. Novembris synodum in Vermeria palatio habuit, ibique abbatiam sancti Karilesi super Robertum episcopum Cenomanicæ urbis, qui eam per apostolicam commendationem juri sui episcopatus mancipatam tenere volebat, legaliter evindicavit. *Tandem controversia hæc fuit ab episcopis in regno Caroli Calvi constitutis discussa in gratiam monachorum; libertatemque huic monasterio ab iisdem episco-*

APPENDIX TOM. VIII. *pis concessam, ad eiusdem regis petitionem confirmavit idem papa Nicolaus, ut patet ex eius epistolis hac de re ad diversos conscriptis.*

ANNO CHRISTI 868.

CONVENTUS EPISCOPORUM APUD CARISIACUM

Anno Domini DCCCLXVIII.

In quo VVillebertus presbyter Turonicæ diœcesis examinatur, alibi postea consecrandus in episcopum Catalaunensem.

Ex supplementis iisdem, ubi hoc editum ex MS Leodiensi.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCLXVIII. Indictione secunda, III. Nonas Decembris, convenientibus apud Carisiacum in ecclesia sancti Remigii, pro examinatione VVilleberti presbyteri, qui futurus erat Catalaunensis episcopus, Hincmaro diœcesis Remensium archiepiscopo, item Hincmaro Laudunensium episcopo, Odone Belgivacorum episcopo, cum legatis Rothadi, Erpoini, Hilmeradi, Raginalmi, & Joannis, ejusdem diœcesis coepiscoporum, vicem eorumdem patrum suorum cum tractoriis, sicut regulæ præcipiunt, exhibentibus, & quampluribus abbatibus, canonicis, monachis, presbyteris, diaconibus, atque subdiaconibus. Convenientibus nihilominus archiepiscopis & episcopis aliarum provinciarum, VVenilone videlicet Rothomagensium archiepiscopo, Herardo Turonorum archiepiscopo, Egilone Senonum archiepiscopo, & Fulchrico ipsius coepiscopo: præsentes adfuerunt clerus, ordo & plebs Catalaunica, decessionem sui patris Erchanrai quondam episcopi dolentes, cum decreto canonico manibus singulorum roborato, VVillebertumque, quondam sacri palatii presbyterum, a se electum, ab Hincmaro archiepiscopo, & ejus coepiscopis petentes sibi ordinari episcopum. Quos invehens idem archiepiscopus Hincmarus, cur obitum præfati episcopi per illos non cognoverit, sed per alios hoc rescierit, & rationes reddens, pro qua causa duæ electiones in eadem ecclesia factæ fuerint, scilicet quia prima non regulariter facta extiterit, quoniam decretum non canonice factum fuit, sed postea misso ad eandem ecclesiam visitatore Odone episcopo, & votis omnium in unum concordantibus, aliud decretum quod canonicum foret, fieri præcepit. Quo decreto coram omnibus relecto, & nominibus singulorum qui illud subscripserant recitatis, interrogati sunt tam canonici & monachi de monasteriis in eadem parochia sitis, quam etiam parochiani presbyteri, & nobiles laïci, si in eadem electione ipsius VVilleberti presbyteri consentirent: qui omnes viva voce dixerunt, quod & ipsi, & illi qui illo venire non potuerunt, in eadem electione consentirent.

Tunc Hincmarus archiepiscopus dixit: Quia VVillebertum eligitis, & nos illum non cognoscimus, ostendite illum nobis, ut sciamus quis sit, & perscrutemur si tanto honore dignus inveniri poterit. Qui in præsentia veniens interrogatus est, unde esset: isque respondit, pago Turonico oriundus. Iterum interrogatus, cujus conditionis esset: & ille, peccatis quidem obnoxius, sed Dei gratia, natura liber. Item ubi didicisti? item ipse, in schola Turonica liberalibus disciplinis erudiendus traditus sum. Item cujus ordinis, vel cujus es ordinatus? item ipse, præsentis patris mei domni Herardi per singulos gradus, usque ad diaconum sum ordinatus, postea autem ab eodem patre meo Herardo litteris ad Erpoinum datis, presbyterii onus suscepi. Item Hincmarus, qua de causa in nostram diœcesin venisti? & ille, per licentiam præsentis mei archiepiscopi Herardi, a parentibus meis, regiis sum mancipatus obsequiis. Item Hincmarus, quod ministerium in regio obsequio suscepisti? & ille, inbreviator sive descriptor stipendiorum regalium, & relator a domno rege sum constitutus. Item Hincmarus, quia conductor alienarum rerum fuisti, audi quid sanctum Calchedonense inde dicat concilium. Et lectum est hoc capitulum, ad quod respondit: Sicut dixi, non fui conductor alienarum rerum, nec turpia lucra, vel exactiones, sive tormenta in hominibus exercens, sed ut præfatus sum, descriptor, & relator solummodo stipendiorum regalium. Unde interrogati sunt hi, qui in corte degebant, si scirent in illo ministerio hoc illum exercuisse, quod sacerdotali ministerio minime conveniret. Qui responderunt & clerici & nobiles laïci, quod nullo modo in eodem ministerio perpetratum haberet, quæ sacris canonibus & suo ministerio in aliquo obviare deberent. Iterum interrogatus est, si aliquod ministerium de rebus ecclesiasticis aliquo habuerit loco; qui respondit, quod præposituram monasterii S. Vedasti, jubente Joanne episcopo, & consentientibus fratribus, susceperit. Et de hac jussione litteræ Joannis episcopi ibi relectæ sunt, idipsum continentes, & etiam testimonio fratrum de eodem monasterio, quod ita se res haberet, & de bona vita & conversatione sua, & quod non in eodem monasterio quiddam contra sacras regulas egerit, confirmatum est. Prosecutus est domnus Hincmarus: Quia ministeria domui regis habuit, nescimus si isdem dominus rex ab eo aliquid repetit vel repetere debeat, unde nobis sua voluntas vel autoritas necessaria foret. Et porrectæ sunt litteræ cum sigillo domni regis, continentes, quod de omnibus quæ illi commisit, optime ei rationem reddiderit, & nihil ab eo repetebat, vel unquam repetere deberet: insuper & si eum dignum ad onus episcopale invenire valerent, episcopum Catalaunis eum ordinari petebat.

Can. 3.

Denique de his suprascriptis coram omnibus testimonio multorum & litteris idoneo approbabato, Hincmarus episcopus ad Herardum archiepiscopum dixit: Quia vester natus, nutritus vel educatus & ordinatus dignoscitur; & clerus, ordo, & plebs Catalaunica illum exposcit: habeamus vestram licentiam, ut regulariter una vobiscum eum examinemus, si tanto oneri vel honori dignus. Qui libentissime annuit, & jussus est sedere coram eis. Data est ei regula pastoralis Gregorii, & jussum est ut relegeret capitulum de eo qui præesse debet, ubi scribitur: nulla ars docere præsumitur. Quo relecto interrogatum illi est, si illud intelligeret, & secundum hoc vivere vel docere vellet: qui respondit, utique. Iterum datum ei ad relegendum capitulum de canonibus, ubi scribitur, Qui episcopus ordinandus est: & professus est se omnia intelligere, & obedire velle. Tunc relecta sunt ei placita, quæ episcopus jam ordinatus, ab ordinatoribus, & electoribus suis suscipere debet, ubi continetur, qualiter vivere, docere, & subditos suos regere debet secundum sacros canones, diem præferentia & consultem: & interrogatum est, si secundum ea omnia agere vellet, quæ minime abnuit. Tunc demum

demum ostensus est illi libellus fidei & professionis suæ, ut legeret coram omnibus, quæ in eo scripta erant; & si ea ita credere ac tenere vellet, manu sua subscriberet, & archiepiscopo suo habenda traderet: si autem in eo quædam inveniret, quæ sensum suum offenderent, liber, sicut venerat, exiret. Quibus relectis, verbis fidem accommodavit, & per omnia se tenere, credere, ac prædicare velle professus est.

Quia enim, Deo gratias, post examinationem eum catholicum, litteratum, & omnimodis aptum ad sarcinam episcopalem suscipiendam invenerunt, sed tamen de aliena provincia illum fore cognoverunt: relecta sunt sacrorum canonum capitula, quid de eo dicerent, qui de aliena provincia peti deberet. Et inventum est quod ab eo petere illum deberent, cujus natus, nutritus, & ordinatus foret. Humiliter domnus Hincmarus archiepiscopus, simul cum coepiscopis & clero, ordine, ac plebe Catalaunica, ab Herardo archiepiscopo eum petiit & impetravit, ac canonice illum ei commisit. Quem susceptum monuit, ut si ab eo episcopus ordinari vellet, libellum fidei ac professionis suæ, quem jam relegerat, & quæ in eo scripta erant, se credere ac tenere ante paululum professus fuerat, manu sua propria in capite nomen suum scriberet, & ad finem subscriptione sua roboraret: quod sine dilatione ipse fecit.

Tunc relectæ sunt tractoriæ episcoporum, qui præ variis incommoditatibus ad eamdem examinationem venire non potuerunt, continenres quidquid super examinationem & ordinationem sæpe fati VVilleberti canonice inventum & actum fuerit, se per omnia assensum præbere. Et sic denunciatus est dies & hora ac locus ordinatiouis ejus, id est Nonis Decembris in monasterio quod Britennacus dicitur, in diœcesi Remensi, & parochia Noviomagensi: & commonitus est idem VVillebertus ab episcopo suo Hincmaro, ut ab infantia sua per singulos gradus suos pronunciaret Domino viam suam, quatenus in denominata die ad tanti oneris dignitatem gratiosus accedere valeret.

Die autem, hora, & loco denominato convenit dominus episcopus Hincmarus cum coepiscopis suis, Hincmaro, Hodone, & legatis, qui tractorias supradictas suorum episcoporum detulerunt. Et quia jam pleniter examinatus coram supradictis episcopis & coram clero ac plebe fuerat, quando & domnus Hincmarus sufficientem sermonem de eo, coram episcopis & aliis multis clericis & laïcis, & ad omnem populum ante diem Dominicam in sexta feria fecerat, & brevitas diei id poscebat: intermisso ipsa die sermone, post introitum & Gloria in excelsis Deo, & orationem primam de adventu Domini, secundam autem de ordinatione episcoporum, sive post litanias, sicut sacri canones præcipiunt, in episcopum consecratus est, & post lectionem apostoli perlectam, & responsoria, & alleluia, & evangelium, & Credo in unum, & oblata, & Missarum solemnia, sicut mos est, peracta: placita, quæ ante pridem ei relecta fuerant, quæque ordinatos ab ordinatoribus suis sacri canones accipere jubent, diem & consulem præferentia, manibus archiepiscopi & coepiscoporum, ac legatorum vice patrum suorum subscripta, cum capitulo Pauli apostoli ad Timotheum noviter ordinatum, ubi dicitur, *Testificor coram Deo & electis ejus angelis, ut hac custodias*, iidem episcopi in mandatis deposuerunt: & unusquisque ad propria remeavit.

APPENDIX TOM. VIII.

1. *Tim.* 5.

CONCILIUM INCERTI LOCI

Episcoporum Galliæ & Burgundiæ.
Anno Christi circiter DCCCLXVIII.
Scilicet initio pontificatus Hadriani.

ANNO CHRISTI circiter 868.

CHronicon Hugonis Flaviniacensis: Defuncto, *inquit* B. Nicolao, cum imperante Ludovico successisset Hadrianus, & misisset litteras Galliarum episcopis, ut non alios ordinarent episcopos, nisi quibus præfatus imperator episcopatum concederet, & ordinari mandaret: non consenserunt venerabiles episcopi, sed congregati litteris factis communiter suggesserunt papæ, se decreta sanctorum patrum fideliter observare velle, & secundum scita canonum episcopos consecraturos, quorum textus in catalogo sacrarum scripturarum habetur. Scripsit & aliam epistolam Gerardo duci, & Rofrido comiti, & omnibus Galliarum comitibus, ut nullius hominis favore & gratia permitterent alios viros ecclesiastici ordinis in episcopiis totius Galliæ & Burgundiæ consecrare episcopos, nisi quos Ludovicus imperator juberet. Cui satis luculenter & honeste obviaverunt præfati venerabiles Galliarum episcopi, litteras illas per verba singula discutientes, & quod sanctorum patrum decretis consona non essent humiliter suggerentes: inque hujus responsionis extremitate, epistolam papæ Nicolai prædecessoris sui interserentes, quam ad quendam episcopum Galliæ misit, inter cætera de ordinibus sacris pie & dilucide exprimens in hæc verba: Illud autem, frater carissime, ridiculosum sonuit, quod apicum tuorum gerulum nobis commendans, hunc presbyterum esse Gerardi illustris comitis perhibuisti. Verum quid hoc scribens prudentia tua dicere voluerit, & quid super hujuscemodi verbo intelligeretis, fateor, nos ignoramus. Nunquid Gerardus comes illum presbyterum consecravit? nunquid de ipsius est diœcesi? ubi hoc didicisti? nisi quia presbyteri non specialiter ecclesiæ possessionis, aut martyrii, secundum sacras scripturas ordinantur, sed in domibus laïcorum constituuntur, cum sæcularibus conversantur, ut jam non Dei nec ecclesiæ cujuslibet, sed illius comitis & illius ducis dicantur, ita ut impletum sit quod per prophetam dicitur: *Et erit sicut populus, sic sacerdos.* Quod fortasse unum est eorum, quæ, cum convenerimus unanimiter in idipsum, oporrebit decentius emendari, & tanquam venenatum elleborum amputari.

Isa. 24.

JACOBI SIRMONDI S. J.

NOTÆ

IN ALIQUOT HUIUS TOMI CONCILIA.

Extant in hoc volumine concilia quædam, quæ cum sint eadem in Caroli Calvi capitulis a Sirmondo nostro editis, ejusdem notis illustrata sunt. Eas huc transferre visum est, hac altera editione, ne iis quidem spernenda, qui codicem illum capitulorum Sirmondinum penes se habent; cum nunc ab ultima ejus manu prodeant, & nonnullis in locis recognitæ & castigatæ. Quod si abhorret a priori Sirmondi consilio, qui hujusmodi ampliores commentarios suis conciliorum tomis addendos non putavit: cum posteriori certe congruit, quo notas uberiores meditabatur in omnes editas a se synodos pontificumque litteras, & iam aliquas usque ad concilium Turonicum anni CCCCLXI. *absolverat, quas suis locis edidimus.*

I.

Suprà p. 79

NOTÆ IN CONCILIUM SUESSIONENSE II.

Anno DCCCLIII. celebratum.

G. C. *Hoc edidit concilium Sirmondus cum hoc titulo:* Ista capitula constituta sunt a domino Karolo in syno apud Suessionis civitatem, in monasterio S. Medardi anno Incarnationis Domini DCCCLIII. in mense Aprili.

Sirmondi notæ.

Tit. ISTA CAPITULA.] Plerique codices inscriptione ista carent. In Laudunensi vero hæc non a Karolo, sed coram Karolo rege constituta dicuntur. Excerpta enim sunt ex gestis synodalibus concili Suessionensis, cujus brevem summam continent, ex qua de singulis, quæ in eo concilio acta sunt, quid decretum fuerit intelligimus. Quod alioqui penitus ignoraremus, cum ex actis synodi, præter ea quæ ad primum caput, hoc est ad clericos ab Ebone Remensi post abdicationem ordinatos, pertinent, nihil supersit.

Can. I. CANONICE DEPOSITUS.] Depositus fuerat Ebo tanquam auctor & incentor conspirationis adversus Ludovicum Aug. in synodo apud Theodonis villam, anno, ut dictum est, DCCCXXXV. Rem multis narrat Flodoardus lib. II. c. XX Synodi vero ipsius seriem, cum subscriptionibus episcoporum XLIII. qui Ebonem damnarunt, recitat Hincmarus c. XXXVI. posterioris operis adversus Gothescalcum. Mortuo deinde Ludovico, sedem a Lothario iterum obtinuit per edictum, quod apud Flodoardum eodem loco extat cum suscriptione & assensu episcoporum XX. atque in Remensi ecclesia clericos aliquot ordinavit. Quos Hincmarus sedem illam adeptus pro clericis habendos non censuit, ut pote vitio creatos ab eo qui legitime restitutus non esset. Qua de re illi cum apud synodum Suessionensem expostulassent, synodus secundum Hincmarum pronunciavit.

Can. 2. HERIMANNUS.] De quo iterum, Tit. X. cap. Caroli Calvi, c. I. Apud Lupum abbatē ep. XXCIV. & XCIX. *Herimannus episcopus Nivernensium.* Hujus sunt in armariis ecclesiæ Nivernensis tabulæ, quibus canonicos in ea numero LX. constituit, eorumque stipendiis partim ex facultatibus ecclesiæ, partim ex propriis, statas aliquot villas delegat. Habent & Karoli regis diploma, quo tabulas Herimanni jam ante in conventu episcoporum Parisiis anno DCCCXLIX. mense Novembri approbatas, regia etiam autoritate confirmavit apud Vermeriam IX. Kalend. Junii, Indictione XII. triennio videlicet ante synodum in qua versamur.

Can. 3. DE BURCHARDO.] Diaconus hic erat e regno Lotharii, VVenilonis Senonum archiepiscopi consanguineus, ut ex anonymo ejus ævi scriptore didicimus, qui sub revelationum legati ecclesiarum nomine multa sui temporis memorabilia persequitur. Narrat ergo Burchardum a Karolo rege accitum, & Carnutentensium ecclesiæ, Deo irato, ac publica de eo fama reclamante, impositum, atque a VVenilone hoc anno DCCCLIII. quarto, id est Junio, mense consecratum. Numeratur idem inter missos dominicos Tit. XII capitul.

Ibid. LUGDUNENSIUM PARDULUS.] Hoc est Laudunens. ut Tit. X. c. I. capit. Caroli Calvi. Vetus enim & verum ejus urbis nomen Lugdunum, vel cum adjuncto Lugdunum clavatum. Gregor. Turon. lib. VI. c. IV. testamentum S. Remigii MS. Quo modo in synodis sæpe subscribunt episcopi Laudunenses. Neque aliter in nummis Lauduni cusis, ut in eo videre est, cujus in antica parte KAROLUS GRATIA DEI REX, in postica LUGDUNI CLAVATI.

Can. 4. CAUSAM ABSENTIÆ SUÆ.] Alioqui ad frequentandas synodos minime segnis erat Aldricus, cum multis interfuisse constet, ut Vormatiensi, in qua restitutus est in imperium Ludovicus anno DCCCXXXV. & sequenti anno, Aquisgranensi, unde legatus cum Erchanrado Parisiensi ad Pippinum Aquitaniæ regem missus est Parisiacensi quoque, anno DCCCXLVI. & triennio post Turonicæ.

Can. 5. PIPPINUS SUIS.] De anno quo Pippinus hic junior in patrui potestatem venit, atque in monasterium Suessionense detrusus est, scriptores non consentiunt. Annales Pithœani, & S. Arnulfi adscribunt anno DCCCLI. Sigebertus anno sequenti, cui favet chronicum Memmianum quod ipsum etiam mensem notat: *Anno*, inquit, DCCCLII. *Lambertus comes a Gauzberto Cenomannensium comite Kalendis Maij occiditur. Eodem anno mense Septembri Karolus nepotem suum Pippinum adquisivit.* Lamberti porro cædem in eumdem quoque annum conjicit aliud chronicum Engolismense Tilianum.

Ibid. DUO QUIDAM MONACHI.] Horum opera elapsum e monasterio Pippinum autor est Regino. Nunc igitur hoc nomine a synodo plectuntur. At Pippinum e fuga tandem retractum, castroque Silvanectensi ad custodiam denuo inclusum Regino idem narrat. Cætera Hincmaro debemus, qui Pippinum in illa sua fuga sese paganis, id est Nortmannis, sociasse, atque illegitimas & incestas nuptias injisse docet in consilio, quod Karolo regi suggerendum de pœnitentia Pippino irroganda postea scripsit, cum is de anteactis dolere, ac monachi habitum repetere velle, diceretur. Reginonis locus anno DCCCLIII. cui hanc historiam adsignat, depravatus est: male enim *Insula nectis*, editum est, pro, *in Silvanectis*.

Can. 6. RAGANFRIDUM DIACONUM.] Sacri palatii notarium. Qui falsa regio nomine præcepta seu diplomata condebat, eum verisimile est e notariorum numero fuisse qui in palatio sub archicancellario merebant. Quare hunc illum esse Raganfridum conjicio, cujus nomen in quibusdam Caroli Calvi diplomatibus legitur, ut in confirmatione privilegiorum monasterii S. Dionysii: *Ragenfridus notarius ad vicem Ludovici abbatis recognovi. Compendio* XII. *Kalendas Februarias anno* IV.

re-

regnante Karolo Indictione VII. *quod est anno* DCCCXLIV.

Pag. 92.

In Capitula in eadem synodo proposita.

Cap. 1.

INBREVIENT.] In breves seu pittacia referant & describant, ut Tit VI. Tit. XXVII. T. XXX. capitulorũ. Hincmarus adversus nepotem. c. I. *haberet inbreviatos, quot infantes sine baptismate, & quot homines sine communione inde obierint.* Nithardus lib. IV. *mitterentque per universum imperium, & inbreviaretur.* Breves dicebant, quos vulgus rotulos & inventaria vocat. Lupus epist. XXC. *Breves etiam, quos de facultate monasterij vestri mittere debuistis.* Karolus M. in capitulis anni DCCCXIII. *De rebus quæ Hildegardæ reginæ traditæ fuerunt, volumus ut fiant descripta breves, & ipsæ breves ad nos fiant adductæ.* Inde inbreviator, in documento de examinatione VVilleberti episcopi Catalaunensis: *Inbreviator, sive descriptor stipendiorum regalium.*

Cap. 6.

CASTITIIS.] Male hic duo libri *casdicijs*, alii omnes *castitijs* aut *casticijs*, ut Tit. XXIII. c. XIV. *Ædificent villas vestras moderatis castitijs.* Quibus ex verbis castitia intelligimus ad structuras & ædificia pertinere. Quod ipsum ex Ludovici Pii constitutione intelligere est lib. V. cap. CXLVIII. ubi cum monasteriorum claustris comparat castitia ecclesiarum, id est ædificia quæ ad ecclesias pertinent, & illis cohærent. Sic igitur villarum castitia interpretamur, quæ in villis ædificata sunt. Vetus charta S. Germani Parisiensis: *Mansum dominicum cum casa, & alijs castitijs.* Quæ casalia dicuntur in alia vetere charta S. Benigni: *Mansum dominicatum cum casa, & aliis castitiis:* quæ casalia dicuntur in alia vetere charta S. Benigni: *Mansum indominicatum cum casalibus super instructis.* Atque alia passim hujusmodi.

Cap. 9.

NOSTRAM HARMISCARAM.] Tit. XX. c. IX. capitul. *talē harmscaram sicut nobis visum fuerit sustinere.* T. XXXIV. c. IX. *dignam harmscaram a nobis dispositam.* Tit. XLIII. c. VIII. *Insuper nostram harmiscaram, secundum modum culpæ, & ut nobis placuerit, sustineat,* & aliis locis. In quibus omnibus harmiscara, aut harmscara, interdum etiam harscara legitur; harniscara, quod alii scribunt, nusquam. Ex hoc autem capitulo, & aliis quæ descripsimus, liquet harmiscaram graviorem multam fuisse, quæ a principe pro arbitrio, extra ordinem imponi soleret. Hincmarus Laud. Hincmaro Remensi: *se velle ad meam mercedem venire, & sustinere qualem illi commendassem harmiscaram.*

II.

Pag. 99.

IN CONCILIUM VERMERIENSE II.

Anno DCCCLIII. celebratum.

Titul.

APUD VERMBRIAM PAL.] T. XVI. c. X. capitul. Caroli Calvi. In capitulis Karoli Magni anno VIII. imperii: *operibus palatii ad Vermeriam.* In diplomate Caroli junioris pro ecclesia Remensi apud Flodoardum lib. III. c. IV. *Actum Vermeriæ palatio regio.* Sita est ad Isaram fluvium. Aimonius lib. IV. c. LVII. de Karolo Martello: *ægrotare cœpit in villa Vermeria super fluvium Isaram.* Hodie Verberia, non procul Compendio. Concilii apud Vermeriam, cui Pippinus interfuit, meminit Gratianus XXIX. q. II. c. IV. cujus canones XXI. extant in codice nostro Metensi.

Cap. 2.

CHUONRADO NOBILISS.] Idem qui primo loco inter proceres numeratur T. XXVI. capit. & a VValafrido Strabo *Nobilitatis apex* dicitur in carmine ad Chonradum comitem. Quo fit ut de Conrado conjicere liceat Judith reginæ fratre: de qua qui scribunt, VVelfonis nobilissimi comitis filiam tradunt fuisse.

Ibid.

ABBA FULRAD.] Tit. XXIII. c. VIII. capitulorũ. *Fulradū abbatem monasterij S. Dionysij, & summum capellanum regis Pippini.* Eodem etiam capellani munere functus est apud Karlomannum regem, ut Karlomanni ipsius de S. Dionysii mercato diploma testatur. Sed Fulradi & legationum, quas ad Zachariam, Paulum, & Stephanum pontifices, summa cum laude gessit, clarior est memoria, quam ut illustrari debeat. Hoc non perinde omnibus notum, præter hunc, alterum ejusdem nominis abbatem Fulradum fuisse, Karoli Martelli ex Hieronymo filio nepotem, quod ex his Theodulphi Aurelianensis versibus didicimus:

Condere cœpit opus hujus venerabilis aulæ
Abbas Fulradus nobilitate cluens.
Namque huic Hieronymus, Carolus pater extitit illi,
Qui propriæ specimen gentis ad alta tulit.
Bella gerens, pacemque tuens, qui culmina regni
Ad prolem misit auxiliante Deo.

De S. Quintini æde sermo est, quam a Fulrado hoc abbate structam ait anno DCCCXIV. Karolo ergo magno superstes fuit. Sed ut ad nostrum redeamus, in Karoli ejusdem Magni regis diplomate, quod Fulrado abbati concessit, commemoratur inter cætera monasterii bona, *In pago Alsacinse cella S. Alexandri, ubi ipse corpore quiescit.* Hoc nempe est Lebrahæ monasterium in Alsatia.

Ibid.

ABBAS HLUDOVVICUS.] Magni & hic nominis abbas, Karoli Calvi propinquus. Sic enim appellat in diplomate quodam pro monasterio S. Dionysii: *Vir venerabilis ac propinquus noster Ludovicus abbas monasterij apostolorum principis, excellentissimorumque Christi martyrum Dionysij, Rustici, & Eleutherij.* Tit. III. capitul. inter eos relatus est, qui Vernensi concilio præsidebant, & Tit. XII. inter missos dominicos numeratur, & quidem ante Yrminfridum episcopum. Fuit præterea Caroli ejusdem regis cancellarius, *epistolare in palatio gerens officium*, ut loquitur Lupus Ferrariensis, cujus sunt aliquot ad Ludovicum abbatem epistolæ, quæ summam illius autoritatem declarant. Scribit ad eundem Hincmarus Remensis, & abbatem suum vocat, apud Flodoardum lib. III. c. XXIV.

III.

IN SYNODUM CARISIACAM.

Pag. 246.

Anno DCCCLVII. celebratum.

ILLI * EPISCOPO, MISSIS ILLIS.] Sic concipi solebant epistolæ generales, aut chartæ quævis aliæ, quæ ad diversos eodem exemplo in diversa loca dirigebantur. Singulis postea exemplis quæ fiebant, adscribebatur proprium nomen episcopi & missorum, ad quos mittebantur. Itaque in codice nostro Metensi, atque in altero, quem nobiscum Heribertus Rosvveydus noster communicavit, pro generali hac inscriptione, altera his verbis expressa est: KAROLUS *gratia Dei rex* HUNFRIDO *venerabili episcopo*, INGISCALCO & BERENGARIO *comitibus, & ministerialibus ac fidelibus missis nostris, in Domino salutem.* Hunfridus hic episcopus erat Morinensis, sive Tarvanensis, Folcoini nuper defuncti successor. Ingiscalcus vero & Berengarius comites iidem ipsi, qui Folcoini collegæ inter missos dominicos adlecti Tit. XII. capitulorum. Quare in missaticum illud directum fuerat exemplar, unde codices ipsi descripti sunt.

* Male legitur, *Illustri episcopo, missis illustribus,*

p. 246. D

APUD CARISIACUM.] Tit. XX. capit. Caroli Calvi, *Apud Carisiacum palatium*, & Tit. XLIII. sub finem, inter cætera excipitur Carisiacus cum forestibus. Hinc illa in diplomatibus, *Actum Carisiaco palatio.* Est ad Sarram fluvium, qui in Isaram influit, *Cressy sur Serre.* Synodi apud Carisiacum plurimæ fuerunt. Ad hanc nostram anni, ut reor, DCCCLVII. referendum, quod narrat Flodoardus lib. III. c. XXIV. Hincmarum cum synodo episcoporum apud Carisiacum habita, scripsisse Hilduino Caroli regis archicapellano de Isaac episcopi electione in ecclesia Lingonica, post mortem scilicet Teutboldi.

p. 247. E

FRATRIS NOSTRI AC NEPOTUM.] Ludovici, & filiorum Lotharii. Decesserat enim anno DCCCLV. Lotharius Imp. regno prius inter filios tres ita distributo, ut Ludovico Italiam cum imperio reliquerit, Lothario juniori eam Galliæ partem, quæ ab illo (non quod aliis placeret a patre) Lotharii exinde regnum, & Lotharingia est appellata, Carolo natu minimo Provinciam. Nepotes igitur hoc loco, Ludovicus II. imperator, Lotharius & Carolus reges.

IV.

Pag. 654.

IN EPISTOLAM EPISCOPORUM

E SYNODO APUD CARISIACUM

Miſſam ad Ludovicum Germaniæ regem.

Anno Domini DCCCLVIII.

Ibid. c. IN MENSE NOVEMBRIO.] Ludovicus, ut eſt in annalibus Pithœanis, Auguſto menſe in Galliam cum exercitu ex Germania venit. Cui ad Breonam Karolus occurrens, maxima ex parte derelictus a ſuis, pridie Idus Novembris, ut Hincmarus in epiſtola v. notat, gradum referre coactus eſt. Tumultum Breonenſem Hincmarus idem vocat contra Gotheſcalcum. Tertio poſt menſe redintegratis copiis ad Ludovicum rediit, qui pene jam ab omnibus deſtitutus, de pago Laudunenſi exceſſit, atque in patriam reverſus eſt. Quo vero tempore in Gallia hæſit, partem in Attiniaco palatio exegit. Quod & titulus hic declarat, & Karoli regis proclamatio adverſus VVenilonem c. VII. In eo igitur palatio erat, cum ab epiſcopis Karoli partium ſtudioſis ſcripta eſt eodem ipſo Novembri menſe aurea hæc epiſtola. De qua Hincmarus item Karolo regi: *Et nolite negligere illa capitula, quæ ſynodus de Cariſiaco per VVanilonem & Erchanraum tranſmiſit ad hunc Attiniacum præterito anno Hludovvico fratri veſtro, & me tranſmittente Hincmarus filius meus vobis dedit, quando vobiſcum in Burgundia fuit. Sed relegite illa diligenter: quia, mihi credite, plus pro vobis quam pro illo facta fuerunt.* De eadem Flodoardus lib. III. c. XX. de Hincmari epiſtolis agens: *Item aliam de pervaſione regni fraterni, cum cæteris regni hujus epiſcopis, ad eundem regem Ludovicum ſcribit epiſtolam epiſcopali moderatione refertam.* Quæ verba autorem illum hujus epiſtolæ fuiſſe ſignificant. Nam de hac loqui obſcurum non eſt. Extant præterea Karoli regis diplomata duo, unum pro S. Dionyſio Compendii datum anno regni ejus XXIII. quod Ludovici fugæ diem notat XVIII. Kalendas Februarias. Alterum in ipſo fraternæ contentionis articulo editum in Magniaco vico pagi Nivernenſis, cum in eo pago copias adverſus fratrem inſtauraret. Hoc vero integrum inter analecta deſcribemus pag. 1051.

Cap. I. REMIS OCCURRER EMUS.] Flodoardus lib. III. c. XXI. de epiſtolis Hincmari ad Theodoricum Cameracenſem: *Item de adventu Ludovici Tranſrhenenſis, quia Remis venerit, & quid egerit, quidve præceperit.*

Cap. 4. IN COMITATU DRUDORUM.] Fidelium amicorum. Incertus auctor vitæ S. Udalrici ſub finem: *Ideo ſepius tum imperialibus muneribus eum viſitavit*, Ottonem Imp. *& drudes ſuos donis congruis ſibi complacare ſatagebat.* Quo loco drudes exponunt gratos & conſiliarios, ab antiqua voce Germanica, quæ fidem ſignificet.

Cap. 7. SICUT COMES PALATII.] Tit. XLII. c. XVII. *Adalardus comes palatij.* Quod munus erat in palatio comitis palatii in cauſis ſæcularibus, hoc idem in negotiis omnibus eccleſiaſticis præſtabat capellanus, ſive cuſtos palatii, ut ex Adalardi abbatis commentario docet Hincmarus epiſt. V. c. XIX. XXI. Quare ad ſummum capellanum referenda hæc videntur.

Ibid. NAM S. EUCHERIUS.] De tota hac narratione, quæ Karoli Martelli memoriam infamat, libenter aſſentior cardinali Baronio, qui fabuloſam arbitratur, multiſque argumentis refelli poſſe docet, tum eo maxime quod ex vita S. Eucherii, ſubductis annorum rationibus, conſtet illum multo ante Karolum vitam clauſiſſe. Mihi quidem quod tam enixe fidem huic relationi adſtruere autores nituntur, ſuſpectam ipſam facit. Ac mirum ſane, non animadvertiſſe illos, nec Flodoardum, qui eandem hiſtoriæ ſuæ inſeruit lib. II. c. XII. Pippinum in ea regem nominari, & Fulradum Pippini regis capellanum: cum exploratum ſit, Pippinum regis nomen niſi decimo poſt Karoli obitum anno, id eſt DCCLI. non ſumpſiſſe. Quem ad annum perveniſſe Eucherium nemo ſomniavit. Sunt & alia ejus notæ ac ſaporis quibus ſuperſedeo.

Cap. 12. DOMUS REGIS SCHOLA DICITUR.] Ericus monachus in epiſtola quam præfixit libris carminum de vita S. Germani ad Carolum Calvum Imp. de ſcholis & ſtudiis ſub illo florentibus: *Ita ut merito vocitetur ſchola palatium, cujus apex non minus ſcholaribus, quam militaribus conſueſcit quotidie diſciplinis.*

Ibid. NECESTVOSI.] Vox Hincmaro familiaris: qua uſus eſt in monitis, quæ preſbyteris ſuis in ſynodo dedit anno DCCCLII. c. XIX. *pauperibus aut quibuſlibet neceſtuoſis ſubvenire.* Item in epiſtola VII. c. XXXV.

Ibid. NEQVE DEHONESTENT PAGENSES.] Pagorum incolas. Agobardus de jure ſacerdotii ad Bernardum epiſcopum Viennenſem: *De ſervis meis propriis, aut beneficialibus, ſive pagenſibus.* Einhardus Gebuino comiti palatii, epiſt. IX. *Rogo dilectionem tuam, ut hunc pagenſem noſtrum, nomine David, neceſſitates ſuas tibi referre volentem, exaudire digneris.* Pagenſem noſtrum dixit, qui ejuſdem pagi: ut capitulorum lib. III. c. LXXIII. comitis pagenſes dicuntur, qui in pago erant cui præerat comes.

Cap. 14. JUDICES VILLARUM REGIARUM.] Proviſores ſeu procuratores. In vita Ludovici Pii ad annum DCCXCV. *Miſit illi*, Karolus pater Ludovico in Aquitaniam, *Richardum comitem, villarum ſuarum proviſorem, præcipiens ut villæ, quæ eatenus uſui ſervierant regio, obſequio reſtituerentur publico.* Aut majores. Hincmarus ad nepotem: *Per judices ſæculares, Helmigarium ſcilicet mercati palatini telonarium, & Flotarium ac Vrſionem villarum regiarum majores.*

Ibid. NUTRIMENTA.] Quæ alii nutrimina. Rei ruſticæ duæ potiſſimæ ſunt partes, agricultura & paſtio, ſeu nutricatus animalium. Ad culturam agri ſpectabant laborata quæ dixit; ad paſtionem, nutrimenta. Utraque ſimiliter conjungit & diſtinguit lex Karoli M. lib. II. cap. XXI. *Vt de omni conlaborato nona & decima perſolvatur: de nutrimine vero pro decima ſicut hactenus conſuetudo fuit obſervetur.* Et infra Tit. XLI. c. XI. *Decima conlaborationum & animalium*

Ibid. PARATAS.] Manſionaticos, hoſpitia & manſiones cum expenſis. Ludovicus Pius in præcepto quod Hiſpanis ad ſe confugientibus conceſſit: *Miſſis noſtris, aut filii noſtri, quos in illas partes miſerimus, aut legatis qui de partibus Hiſpaniæ ad nos tranmiſſi fuerint, paratas faciant, & ad ſubvectionem etiam veredos donent.* Hincmarus archidiaconis: *Non graves ſitis preſbyteris in paratis quærendis, neque ducatis ſuperflue vobiſcum homines, vel veſtros proprios, vel amicos, ſeu propinquos veſtros, per quos, illos gravetis in cibo & potu, & fodro ad caballos.* Dictæ a parando. Hincmarus idem ad Laudunenſes: *Ne manſionaticos ſuis amicis, aut ſuis hominibus, a presbyteris parari faciat.*

Ibid. MANSUARIOS.] Manſorum colonos, qui manſos ad colendum inhabitant, ut tit. XXXI. c. XXI. *a manſuariis, vel ab iis qui cenſum debent.* Ab his ergo carricaturas & paraveredos, id eſt, carrorum equorumque ad ſubvectionem operas, extra ordinem exigi non debere docent.

Cap. 15. CUM VICINO REGE.] Lothario juniore, quem Ludovicus hoc tempore Karolo ſubripere, hoc eſt a Karoli amicitia, promiſſoque illi auxilio deducere modis omnibus nitebatur, ut eſt in proclamatione adverſus VVenilonem c. VII.

Ibid. UNXERUNT IN REGEM.] Unxerat VVenilo Senonum antiſtes, Remorum vacua tunc ſede. Karolus ipſe rex in eadem proclamatione c. III. *Sed & cum aliis archiepiſcopis & epiſcopis VVenilo in diœceſi ſua, apud Aurelianis civitatem, in baſilica ſanctæ Crucis, me ſecundum traditionem eccleſiaſticam regem conſecravit, & in regni regimine chriſmate ſacro perunxit, & diademate atque regni ſceptro in regni ſolio ſublimavit.*

Ibid. ILLI FELLONES.] Perfidi & rebelles. Dictio Gallis nota, & frequens apud feudorum juris interpretes, ut cum libro IV. c. LVI quærunt, an ex omni felonia, qua vaſſallus feudo privatur, dominus ſi feloniam fecerit, proprietate privetur.

V.

IN CONCILIUM METENSE.

Pag. 668.

De indulgentia Ludovici regis.

Anno Domini DCCCLIX. celebratum.

Tit. DE INDULGENTIA LUDOVICI.) Reverſo in regnum Ludovico, & operam dante, ut Karoli fratris, ac Lotharii nepotis, animos ſuperiore ipſius expeditione offenſos ſibi reconciliaret: decreta ad illum eſt ex ſynodo Metenſi legatio epiſcoporum IX. cum mandatis ut indulgentiam illi certis legibus offerrent. Qui fuerit eventus, ſubjecta legatorum poſt reditum narratio patefaciet. Cæterum qui ſecundo loco inter archi-

epiſcopos

episcopos nominatur Guntarius, Agrippinensis ecclesiæ archiepiscopus fuit; qui sequitur VVenilo, Rotomagensis. Inter episcopos vero, Hildegarius, de quo & Tit. XXIII. Meldensis, Adventius Metensis, Abbo Autisiodorensis. Reliquorum sedes ex superioribus notæ jam sunt.

p. 671. B — IN VVORMATIA.] Eo enim e Gallia rediens concesserat. Annales Pithœani DCCCLIX. *Ludovicus rex quasi inchoante verno tempore de Gallia rediens VVormatiam venit.*

Ibid. C — GRIMOLDO.] Abbate S. Galli, Ludovici regis archicapellano. Ratpertus monachus de monasterio S. Galli, c. IX. *Corpus S. Othmari in basilicam S. Galli est perlatum, præsente Grimoldo abbate & archicapellano regis Ludovici, & Salomone Constantiensis ecclesiæ episcopo, VIII. Kalend. Novembris, anno* DCCCLXIV. Quibus ex verbis, Salomonis etiam episcopi sedem agnoscimus. Cur autem Salomoni, & Theodorico item episcopo Grimoldus abbas præponatur, alia opinor causa non fuit, quam quod idem regis summus erat capellanus. Meminit Flodoardus lib. III. c. XXIV. litterarum Hincmari ad Grimoldum abbatem, quibus suggerebat, ut Ludovico suaderet, ne similia deinceps adversus Karolum fratrem tentaret. Sed pro Grimoldo, *Grunoldo* male eo loco scripum est.

Ibid. E — VESTRAM EPISTOLAM CUM CAPITULIS.] Synodi epistolam ad legatos, quæ mandatorum capitula continebat. Atque hoc est scriptum, quod legati confirmatum obsignatumque a synodo se accepisse, & Ludovico relectum a Gunthario fuisse, aiunt.

p. 673. — DE SVO GRADU.] De suggesto. Libellus sacrosyllabus concilii Francofordiensis: *Surgens venerabilis princeps de sella regia, stetit supra gradum suum.* Augustinus de prædestinatione sanctorum c. XIV. *Libri Sapientiæ, qui meruit in ecclesia Christi de gradu lectorum ecclesiæ Christi tam longa annositate recitari.*

V I.

IN CONCILIUM TULLENSE

Pap. 674.

Apud Saponarias.

Anno Domini DCCCLIX. celebratum.

Tit. — IN SVBVRBANO TULLENSI.] Diem & locum indicat titulus proclamationis Karoli in hac synodo prolatæ: *Apud Tullensem parochiam in suburbano ejusdem urbis, quod dicitur Saponarias, anno* DCCCLIX. XVIII. *Kalendas Iulias.* De loco item synodus ipsa in epistola ad Brittones: *Vniversalis synodus ex diversis partibus ad vicinum locum Tullensi urbi, qui dicitur Saponarias, congregata.* Habita ergo est paucis diebus post synodum Metensem.

Ibid. — ET ITEM KAROLO.] Rege Provinciæ & Burgundiæ, Lotharii junioris fratre; quem Cisalpinæ Galliæ, id est vicinæ Alpibus Galliæ, regem appellat Hincmarus ad Gerardum comitem scribens apud Flodoardum lib. III. c. XXVI. Hunc titulo sequenti Ludovicus rex in sacramento suo cum duobus fratribus conjungit: *Nepotes meos Hludovvicum, Hlotarium, atque Karolum.* Karolus etiam noster eosdem nepotes suos vocat Tit. XXVII. ut dubium esse non possit de hoc Carolo hic agi. Quare falsum est quod Regino & alii tradunt, illum anno DCCCLVIII. diem objisse. Veri similius, quod in vetere quodam chronico post quatuor annos excessisse dicitur: *Anno* DCCCLXII. *Karolus filius Hlotarii rex Burgundiæ moritur.* Quin ad illius quoque anni ultimos menses pervenisse probat Nicolai papæ ad Lotharium regem epistola IX. Kalend. Decembris, Indictione IX. hoc est anno DCCCLXII. scripta, in qua Karoli ipsius fratris ut superstitis meminit.

Can. 4. — CUI TORTOLDUS NOMEN.) Propinquus erat VVenilonis. Cujus opera cum episcopatum a Ludovico rege obtinuisset, de eo inter cætera questus est in proclamatione Karolus c. XII. synodus judices Tortoldo dedit. Quorum sententia dejectus videtur fuisse, cum in synodo quæ apud Tusiacum anno post hunc proximo celebrata est, Bajocacensium episcopus interfuisse dicatur non Tortoldus, sed Erchambertus.

Can. 5. — JANUACENSEM.) Codex Bellovacensis *Ianuensem*, quod idem est, sicut Bajocacensis Bajocensis, & Parisiacensis Parisiensis. Januam autem & Genuam illis sæculis multi scribebant pro Genava, ut Janobam civitatem Gregorius Turon. lib IV. Historiæ c. XXXI. Et in vita S. Nicetii Lugdunensis episcopi, Janubensem, & Genabensem urbem. Einhardus Genavvam epistola XXVII. *ut sibi liceat beneficium suum habere, quod ei dominus Karolus imperator dedit in Burgundia in pago Genavvensi.* Cæterum hoc capitulum, quod sextum hic numeratur, pars est superioris. Itaque in universum duodecim esse debent. Imposuit nobis in tota hac synodo exemplar Antonii Augustini, quod Baronius secutus est, cum in collectione nostra synodorum Gallicanarum multo emendatius haberemus, quod suo loco, si Deus annuet,* repræsentabimus.

[Appendix Tom. VIII. — Accomodata est hæc nota ad Sirmondi editionē Capitul. Caroli Calvi. — * Edidit inter concilia Gall. unde in hunc tomum transfusum est.]

Can. 6. — PROCLAMATIONIS DIPLOMA.) Editum est jampridem a Petro Pithœo inter scriptores XII. coætaneos. Mutila vero est capituli hujus pars posterior, atque ita restitui debet: *induciæ ac dierum dilatio est concessa, & certa accusatio per episcopos & synodicas litteras præfato archiepiscopo est intimata secundum regulas,* &c. Extant hæ synodi literæ ad VVenilonem: quas synodus Herardo archiepiscopo commendarat, Herardus valetudine impeditus per Robertum Cenomanensem misit cum commonitorio, quod, cum cæteris quæ ad hanc synodum spectant, in lucem proferendum erit.

Can. 7. — DE ATTONE VIRDUNENSI.) Monachum in Autisiodorensium cœnobio fuisse significat. Monachi autem episcopi fieri, alioque transferri non poterant, sine abbatis sui, & proprii episcopi atque archiepiscopi licentia. Quod Hincmari & Ansegisi exempla declarant. Quid vero in Attone præteritum fuerit, non explicat: fraudi tamen id non fuit, quo minus episcopatum retinuerit, & cum laude administrarit, ut Bertarius testatur in excerpto, quod de gestis episcoporum Virdunensium eodem sæculo scripsit ad Dadonem episcopum.

Can. 8. — AD EPISCOPOS BRITTONUM.) Qui se a Turonensis metropolitani sui potestate subduxerant. Exordium hoc nempe diuturnæ illius controversiæ, quæ inter Turonensem & Dolensem episcopos paucis ante annis nata sub Nomenoio, ad Innocentii usque III. tempora perduravit. Synodi epistola, cujus hic mentio, scripta est ad Fastrarium Dolensem, VVernarium Aletensem, Garurbrium Briocensem, & Felicem Trecorensem, episcopos, a quibus & origo & causa discidii. Narrat enim vetus de ea re Indiculus, quem in S. Michaëlis in mari bibliotheca videre nos meminimus, Nomenoium e quatuor episcopatibus septem fecisse, tribus novis constitutis: uno apud Dolum monasterium, ubi archiepiscopi sedem esse jusserit, altero in monasterio S. Brioci, tertio similiter in S. Rabatuali, quæ sedes fuit episcopi Trecorensis. Integram narrationem analectis* inseremus. Cui quidem refragari vulgo Britannicarum rerum scriptores non ignoro: sed fidem illius multa magnopere confirmant: tum illud inprimis, quod Nicolaus papa Salomoni regi scribit, nullam ad id tempus extitisse memoriam, Brittones in sua regione ullam habuisse metropolim.

[* Vide infra]

Ibid. — EXCOMMUNICATIS ETIAM.) Et hic rursum aliqua desiderantur, quæ hoc modo restituenda sunt: *Excommunicatis etiam, sicut sacra decernunt regulæ, nequaquam communicent, & Salomonem commoneant, ut promissam fidem glorioso regi Karolo observet, & ipse, & Brittones excommunicatis communicantes, ipsi se,* &c. Excommunicatos intelligit illos, qui ab episcopis quibusdam ob varia crimina perstricti hac nota fuerant, ut est in epistola synodi ad eos scripta, de qua cap. sequenti.

Can. 10. — RELECTA SUNT CAPITULA.) Sedecim numero in synodo Lingonensi paucis ante diebus edita. De his plane, sed de sex primis potissimum, quæ eadem prima etiam sunt in synodo Valentina, anni DCCCLV. gravis inter episcopos orta est disceptatio, ex diversis Gothescalci fautorum vel adversariorum studiis nata. Hæc igitur capitula cum a Remigio Lugdunensi episcopo allata ad synodum fuissent, & post synodum a Karolo rege Hincmaro ad examinandum proposita: Hincmarus quantopere ea improbaret, in utraque adversus Gothescalcum disputatione sua diligenter exposuit. Posterioris autem operis dedicatoriam ad Karolum ab iisdem orditur: *Nuper elapso mense Iunio per Indictionem* VII. *anno Incarnationis Dominicæ* DCCCLIX. *dedistis nobis quadam capitula, sicut nostra dixistis humilitati, a Remigio reverentissimo Lugdunensium archiepiscopo vestra porrecta sublimitati, jubentes ut tempore congruo de his vobis redderemus responsum,* &c.

Can. 11. — RODULFUM BITURIGUM ARCHIEPISCOPUM.) Is abbas antea fuerat monasterii Floriacensis, abbatiamque tunc etiam archiepiscopus haud legitime retinebat. Quare paulo inferius ita legendum ex codice nostro: *Rodulfus subscripserat, qui præfatam abbatiam irregulariter retinebat, ratum & inconvulsum,* &c.

APPENDIX TOM. VIII.

II.

Pag. 698.

IN CONCILIUM CONFLUENTINUM.

Anno Domini DCCCLX. celebratum.

Ibid. C

BASILICÆ S. CASTORIS.) Monasterii S. Castoris prope Confluentes ad Rhenum. Quem in locum, ut Nithardus lib. IV. narrat, convenerant olim, de paterni regni divisione tractaturi, Ludovicus & Karolus iidem cum Lothario fratre Imp. *quotidie ob commune colloquium sanctum Castorem petentes.* Ibi nunc pacem, quam superiore anno in insula Rheni ejusdem frustra tentarant, inter se & cum Lothario nepote componunt. Annales Pithœani DCCCLX. *Ludovicus rex, & Karolus frater ejus, nepósque eorum Lotharius, cum primatibus suis in Confluente castello conuenientes, pacem inter se & fidelitatem mutuam singuli juramento firmauerunt. Cujus sacramenti series hujusmodi fuit,* A MODO ET QUANDIU VIXERO, &c. integrum enim describit.

Ibid.

ALTFRIDUS.) Transrhenensis episcopus dicitur Flodoardo lib. III. c. XXIII. Hildesheimensis episcopus in synodo Moguntina DCCCXLVIII. cui interfuit. Vir insignis, Saxo genere, e primariis Ludovici regis consiliariis, ut ex iis etiam patet, quæ T. XXX. XXXIII. & XXXVI. Capitulorum narrantur, & in annalibus Pithœanis anno DCCCLXIV. atque ex Hincmari epistola nondum edita ad Ludovicum eundem. Regino DCCCLXIX. *Altfridum episcopum de Saxonia prudentissimum virum.*

Ibid.

FRANCO, CHRISTIANUS.) *Franconis nomen addit Sirmondi editio.* Franco Tugrensis episcopus Tit. XXXV. & XLIII. iterum occurret. Christianus Tit. XXX. episcopus Autisiodorensis, Abbonis successor, atque adeo collega, cum uterque hoc anno interfuisse & subscripsisse legatur synodo apud Tusiacum.

Ibid.

VVLFADUS ABBAS.) Resbacensis, opinor, quem synodo Pistensi anno DCCCLXII. interfuisse, unaque cum aliis privilegium S. Dionysio concessisse, ostendunt tabulæ ejusdem monasterii.

Pag. 699. A

NEC EOS FORCONSILIABO.) Tit. XXVII. & Tit. XXXVI. Annales Pithœani legunt *forsconsiliabo*, quomodo &. superius Tit. VIII. scriptum *forsconsiliet*. Quod idem est, sicut forfactum & forisfactum idem. Ut igitur forisfacere hominem homini dicebant, in quem ille forfactum committeret: sic vitam vel honorem, alteri, aut alterum in vita vel in honore forconsiliare, qui malo consilio in illius vitam vel honorem machinaretur.

p. 701. C

ET NONNÆ.) Deo devotæ sanctimoniales, T. XXVII. Et in Flotildis visionibus: *Vidit se in quodam amœno loco, velumque nigrum se super caput habere. De quo cum requisisset, audiuit quod fieri nonna deberet.* Flodoardus lib. III. c. XXVII. de Hincmari epistolis: *Teutberga abbatissa, pro ordinatione Auennaci monasterii, de numero clericorum & nonnarum: significans se disposuisse* XX. *clericos, &* XL. *nonnas, ibidem consistere posse.* Sic etiam appellantur in synodo Bonifacii anno DCCXLII. & in altera Leptinensi. Vocabantur & nonnanes, ut in capitulis Karoli M. *De monasteriis minutis, ubi nonnanes sine regula sedent, volumus ut uno in loco congregatio fiat regularis, & episcopi prævideant ubi fieri possit.* Et in synodo Moguntina sub Karolo eodem c. XX. & passim. Nomen ex reverentia inditum, quo modo apud Græcos calogeri monachi dicti, & calogrææ monachæ. Nonnos enim, & nonnas, nunc etiam Itali avos & avias dicunt. Quare ut hic nonnæ sunt monachæ, sic inter monachos etiam, eos qui priores erant, nonnos a junioribus ob paternam reverentiam vocari jussit regula S. Benedicti.

Ibid.

TALEM MUNDEBURDEM.] Tuitionem ac defensionem. Ideo fere cum horum altero conjungitur. Tit. XXX. c. V. *sub tuitione ecclesiastica, & regia mundeburde.* Tit. XXXIII. *Mundeburdem autem, & defensionem sanctæ Romanæ ecclesiæ, pariter conservabimus.* Et apud Marculfum in formula de mundeburde regis. Alii mundeburdum scribebant, ut in epistola Karoli majoris domus pro S. Bonifacio in codice S. Remigii: *Et nobis suggessit, quod sub nostro mundeburdo, vel defensione, eum recipere deberemus.* Et in Karoli Calvi præcepto pro monasterio Cellensi: *quod monasterium sub tuitione & mundeburdo ex longo tempore constat esse comitis prædicta ciuitatis.*

p. 701. E

DE DEI BANNO ET DE NOSTRO VERBO BANNIVIMUS.] T. XXVII. sub finem: *De quibus omnes admoneri, atque omnes ex Dei banno & nostro cavere præcipimus.* Hic bannus est edictum; & bannire, publico banno edicere. Decretio Childeberti regis c. VIII. *Similiter Colonia convenit, & ita bannivimus, ut unusquisque judex latronem ut audierit ligare faciat.* In capitulis quæ missis dominicis data fuerunt a Karolo M. c. XX. *De banno domni Imperatoris, quod per semetipsum solitus est bannire Id est de mundeburdio ecclesiarum, & viduarum, orphanorum, & minus potentum.* Quod igitur in commune vocabant aut præcipiebant, id quia banno, id est publica denunciatione, indicebatur, bannus erat. Aliæ fuerunt hujus vocis ab eodem fonte notiones, de quibus postea suis locis.

Ibid.

DE SUO SIC VVARNITUS.] Tit. XLIII. c. XXIV. *& ad hoc omnes vvarniti sint*, id est parati & necessariis rebus instructi. Quæ nunc eadem in vernacula nostra ejus vocis est notio. Vt cum domum vvarnitam dicimus, omni instrumento & supellectile sua ornatam atque instructam. Sive in hostem igitur, hoc est in exercitum, sive ad placita & publicos conventus, sive ad curtem & palatium regis veniendum est: sic de suo paratum unumquemque domo sua progredi jubet, ut nulli gravis esse cogatur, atque ab omni præda & direptione abstineat.

p. 702. C

ETIAM DE HONORIBUS.] Beneficiis, aut dignitatibus & muneribus publicis quibus fungebantur. Contendebat Ludovicus, ut qui a Karolo ad ipsum descíverant, pristinos honores reciperent, quibus spoliati a rege fuerant: sed obtinere non potuit. Annales Pithœani DCCCLIX. *Ludouicus tamen eis qui priore anno a Karolo deficientes sui effecti sunt, honores quos prius habuerunt impetrare non potuit. Dilata enim res est in proximo placito finienda.* At nunc etiam suspensa remanet.

VIII.

IN CONCILIUM PISTENSE.

Pag. 775.

Anno DCCCLXII. celebratum.

p. 776. A

REX ET EPISCOPI.] Inde synodus regalis appellatur in privilegio de libertate S. Dionysii, quia rex aderat; & synodus universalis, quia ex diversis provinciis convenerant episcopi, qui privilegio eidem subscribunt numero amplius XXX. Ex annorum Christi nota & Indictionis, Julio mense vel Augusto habitam colligimus, cum annus Karoli XXIII. inchoatus jam esset, Indictio X. nondum finita. Quod plane confirmant verba privilegii synodi ipsius de villa Lirado, pro S. Martino Turon. *Cum super fluuium Sequanæ, in loco qui Pistas dicitur, unanimiter sacrosanctum concilium ageretur anno* DCCCLXII. & subscriptio, *Data mense Augusto*, XX. *ipsius mensis.*

Ibid.

LOCUM QUI PISTIS DICITUR.) Pistas nostri fere Pixiacum ad Sequanam esse tradunt. Rem incertam facit, quod pagum Pinciacensem, sive, ut Titulo XI. scriptum est, Pincesisum, ipsum esse non abnuunt Pixiacensem pagum, in quo archidiaconatus est ecclesiæ Carnotensis. Qui autem consentaneum est, a Pistis Pincesisum formari, vel tam diversis nominibus eundem locum designari? Accedit quod Aimoinus lib. V. c. XXXI. Karoli regis describens iter ab Andegavis ad Ambianos, *per Cenomannos, & Ebroicense oppidum, ac secus castellum nouum apud Pistas*, Ambianos pervenisse scribit. Absurda porro itineris illius ratio videatur, nisi Pistas multo infra Pixiacum fuisse intelligamus. De Pistis sane constat, primum ad Sequanam fuisse. Deinde pontem & castellum habuisse. Ibi præterea sedes aliquandiu fixisse Nortmannos, quod Titulus hic testatur. Et quoniam Nortmannos in Oscello Sequanæ fluminis insula resedisse, indicat Karoli proclamatio adversus VVenilonem c. V. idemque diserte affirmat Hincmarus in libello de villa Noviliaco, qui editus est cum Flodoardo: haud vanus fortasse conjector fuerit, qui Pistas eo loco quærendas suspicetur. In episcopatu Rotomagensi fuisse, argumento est epistola Hincmari, quam VVeniloni Rotomagensi scripserat, *de operariis & opera quam faciebat ad Pistas in Sequana*, cujus meminit Flodoardus lib. III. c. XXI.

p. 779. A

CUM DRAPPIS ET CALCEAM.) Drappi hodie Gallis sunt panni. Sed ut pannos Itali vocant vestes ipsas e panno: ita hoc loco drappos dixit vestes e drappis. Drappos autem depannatos, vestes usu detritas & derasas.

derasas. qua forma item detonsos homines & delavatos dixerat, pro intonsis & illotis. Drapporum & drappalium nomen frequens apud Marculfum, & reliquos formularum autores. Leguntur & drappæ laneæ in epistola Salomonis Brittonum regis ad Hadrianum II.

FAC. FIRMITATES] Castella & munitiones. ut Tit. XXXI. post finem edicti: *Castella & firmitates & haias.* Pontibus enim & castellis Sequanam & Ligerim munire illo sæculo necesse fuit propter incursiones Nortmannorum. Tit. XLIII. c. XXVI. *De castellis super Sequanam & super Ligerim ex utraque parte.* De castello novo apud Pistas paulo ante dictum est ex Aimoino, iterumque audiemus Tit. XXXI. De ponte scribit Hincmarus Karolo regi apud Flodoardum lib. III. c XVIII. *De opera pontis, quem rex cum ipso, ac ceteris nonnullis fidelibus suis, faciebat ad Pistas in Sequana.*

IN BANNVM N. MITTANTVR] In fisci potestatem redigantur. Tit. XXXI. c. VI. *& sic ipsa res illi iudicio scabiniorum in bannum mittantur.* Hincmarus Karolo regi de Hincmaro nepote: *Quicquid de rebus & facultatibus ecclesiasticis ad gubernandum acceperat, jussione vestra in bannum, quod jus lingua Latina proscriptio confiscandi vocatur, est missum.*

ANALECTA

OPVSCVLORVM QVÆ in præmissis

SIRMONDI NOTIS COMMEMORATA SVNT.

I. Præceptum Caroli Calvi pro ecclesia in Magniaco vico.

II. Consilium Hincmari archiepiscopi de pœnitentia Pippini junioris.

III. De Nomenoij Brittonis tyrannide.

I.

PRÆCEPTVM CAROLI CALVI pro Ecclesia in Magniaco vico pagi Nivernensis.

IN NOMINE *sanctæ & individuæ Trinitatis.* KAROLVS *gratia Dei rex.*

SI fidelium nostrorum aurem celsitudinis nostræ petitionibus commodaverimus, morem prædecessorum nostrorum parentum regum scilicet exercebimus. Igitur notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, præsentibus scilicet atque futuris, quia in conflictu altercationis fraternæ, quando me notissima concertatio agebat, ut vires resistendi penes me restaurarentur in fratrem, Nevernensem comitatum deveni apud Magniacum vicum, ubi corpus sacratissimum beati Vincentij confessoris Christi memorabili veneratione percolitur: ibique munificum largitorem Deum in ejus commemoratione adorans deprecatus sum, ut ejus suffragiis munimen Divinæ protectionis adipiscerer, quatenus per suam exoptabilem intercessionem tranquillæ prosperitati restituerer. Quin vero sub spe talis adsecutionis votis me obligavi ibidem, ac beneficia temporalia conferre ejus ministris perseveranter promisi. Quocirca percepta quiete, potitusque victoria, ut spes anhelabat, libuit perquirere dotem ipsius ecclesiæ, scire volens utrum seriem ejusdem tenoris haberet, quam avus memorabilis noster Karolus quondam imperator cunctis vicis fieri statuit: quam nostris obtutibus delatam, reperimus a jam dicto tenore alienam existere, scilicet per diminutiones aliorum beneficiorum cessisse potestatibus res quondam ibidem delegatas. Tunc placuit nobis, res pariter collectas per autoritatis nostræ conscriptionem ibi redintegrare, quæ abstractæ inde fuerant, cum iis quæ ibi perdurabant, & per divisibilia exercitia tres inde divisiones fieri: unam in usu salutaris sacrificii, ac reparationis ecclesiæ, alteram ad luminaria administranda, tertiam ad usus necessarios clericorum ibi deservientium excolendos. Quas quindecim mansis & colonicis quatuor, quæ solvunt in censum denarios duodecim, ibidem, solidos quatuor fieri statuimus, quos a nostris nostrorumque fidelium usibus ex comitatu Nevernensi abstraximus, & in honore omnipotentis Dei, nec non & veneratione sanctorum ejus Nazarii & Vincentii, quorum reliquiæ ibi venerantur, sicut antiquitus extiterat, restaurando ibi contulimus. quemadmodum in altero autoritatis nostræ præcepto, quod de eadem ratione ad presbyterij honestatem fieri jussimus, reperiri potest, permanente in suo statu ratione presbyterii ex suo beneficio ibi collato. Volumus etiam matri ecclesiæ Nevernensi omnia hæc sint subjecta, sub nostraque immunitate posita, & nullius oneris cultum alij ibi exerceant, sed sub tutela præsulis ejusdem loci ordinata consistant: ubi anni orbita redeunte, libram ceræ in censum in festivitate S. Cyrici publice persolvant. Quapropter volumus, ut nullus comes, nullus judex, nulla opposita persona, exinde quicquam exigere præsumat, nec censum, nec paratam, nec aliquod obsequium servitutis, sed jam dictæ matri ecclesiæ tali ordine deservire. Et liceat Adalardo presbytero, cujus labore & studio hoc agimus, suisque successoribus, memoratas res quiete possidere, & absque obstaculo alicujus impeditionis perpetualiter tenere & ordinare: ut pro incolumitate mea, & conjugis sobolisque prosperitate, beatus Vincentius, in cujus commemoratione agitur, ante Deum pacis precator adsistat. Sed & hoc cunctis catholicis orthodoxa religione viventibus notum manere volumus, quia pro studio laboris & constructionis, quod eidem loco Adalardus presbyter impendit, licentiam concessimus, ut nullus se opponat successor, qui jam dictæ ecclesiæ sacerdos subrogetur post ejus obitum, nisi quem in vita sua ipse elegerit, & vice sua ministrum constituerit, aut ex parentela progeniei suæ, aut quemlibet alium, quem ad id peragendum idoneum providerit. Ipsi quoque a nullo temporale donum acquiratur, nisi soli Deo, cui servitio fungi unicuique sacerdoti convenit. Et ut nostræ largitionis præsens autoritas firmior habeatur, & diligentiori observatione custodiatur: annuli nostri impressione subtersignari jussimus.

Signum Karoli K R O L S gloriosissimi regis.

Datum XIII. Kalendas Ianuarias Indict. VI. anno XVIIII. regnante Karolo gloriosissimo rege. Actum in Magniaco in Dei nomine feliciter.

APPENDIX TOM. VIII.

II.
CONSILIUM
HINCMARI ARCHIEPISCOPI

De pœnitentia Pippini junioris, olim regis Aquitaniæ.

Lib. XII. ep. 32.

S. PAPA Gregorius in decretis ad Felicem Siciliensem episcopum: *Progeniem suam unumquemque, usque ad septimam observare decernimus generationem*, &c. Item in decreto synodali ante B. Petri corpus: *Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit*, &c.

cap 6.

S. SIRICIUS papa in decretis suis de apostatis monachis: *Has, inquit, impudicas, detestabilesque personas, a monasteriorum cœtu, ecclesiarũque conventibus eliminãdas esse mandamus*, &c.

cap. 3.

IN HOC CAPITULO stat modo Pippinus, & in alio capitulo quod de apostatis idem Siricius decrevit. Quia vero nunc dicit se pœnitere de præteritis malis, quia habitum & professionem suam deseruit, & sacramentum quo se constrinxit graviter violavit; & quia cum paganis se junxit & profitetur se ad suam professionem & habitum velle redire: quoniam illius causa synodali diffinitione atque judicio decreta fuit, si tempus & locus permitteret, synodali judicio immutari debuerat. Nunc autem quia hinc judicium, & hinc nos circumstat misericordia: pro judicio synodali nobis sequenda sunt quæ a sede apostolica, & per synodalia judicia sunt diffinita: dicente B. Leone, quia *in dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se gemitum lacrymasque negligere, cum ipsam pœnitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptã, dicente Apostolo*: Ne forte det illis Deus pœnitentiam, ut resipiscant a diaboli laqueis, a quo capti tenentur ad ipsius voluntatem. Et item idẽ in decretis suis dicit: *Propositum monachi proprio arbitrio aut voluntate susceptum deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vovit Deo, debet ei reddere. Unde qui relicta singularitatis professione ad militiam vel ad nuptias devolutus est, publica pœnitentiæ satisfactione purgandus est. Quia etsi innocens militia, & honestum potest esse conjugium: electionem meliorem deseruisse, transgressio est*. Et sequendum est de eo Leonis capitulum, quo dicit: *Si convivio solo gentilium & escis immolatitiis usi sunt, possunt jejuniis & manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothytis abstinentes, sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem idola adoraverunt, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos nisi per pœnitentiam publicam non oportet admitti*. Et Nicæni canones de his qui præter necessitatem prævaricati sũt qualiter pœniteant dicunt. Quia vero, ut audivi, paralysi solet Pippinus percuti, sequenda est de illo sententia magni Leonis, quæ dicit: *His qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora diffinire, apud quem nullas patitur venia moras vera confessio, dicente Dei spiritu per prophetam*: Cum ingemueris, tunc salvus eris: *& alibi*: Dic tu iniquitates tuas prior ut justificeris: *& iterum*, quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Et Innocentius dixit: *De pœnitentibus, qui sive ex gravioribus, sive ex levioribus pœnitentiam gerũt, si nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum, Romanæ ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæterum de pondere æstimando delictorum sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis: ac tum jubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem. Sane si quis in ægritudinem inciderit, atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de sæculo absque communione discedat*. Plura sunt alia, quæ hinc possumus colligere, nisi ista crederemus posse sufficere. Unde quantum mihi videtur, non præjudicans synodali sententiæ de Pippino decretæ, sed confisus de Dei misericordia, qui per apostolum suum dicit, *ut super exaltet misericordia judicium*, & de caritate confratrum nostrorum, & de auctoritate sacrorum canonum, & pontificum Romanorum, exhortandus est Pippinus, ut puram confessionem de omnibus peccatis suis, quæ ab ineunte ætate perpetravit, secrete faciat: quia forte talia fecit, quæ turpe est etiam in publicum dicere. Et de hoc quod suum habitũ dimisit, & se perjuravit, & quia cum paganis se junxit, (de qua sua conjunctione multa mala sunt perpetrata) coram ecclesia inter publice pœnitentes se lacrymabiliter accuset, & pœnitentiam & reconciliationem humiliter petat: & de omnibus quæ vel secrete confessus fuerit, vel publice se accusaverit, per manus impositionem episcopalis auctoritatis publice reconcilietur, & reconciliatus tonsuram clericalem accipiat, & habitum monasticum recipiat, & profiteatur se de cætero servare quæ expetit & expedit, & sic communionem sacri altaris recipiat. Reconciliatus autem benigne tractetur, ut tali loco sub libera custodia misericorditer cũstodiatur, & custodes monachos ac bonos canonicos habeat, qui eum exhortentur, & quorũ doctrina & exemplo bene de cætero vivere, & præterita peccata plãgere discat: & quorum providentia, & loci convenientia, ita custodiatur, ut ad pristinum vomitum redire nequeat, etiamsi diabolo suadente voluerit: & recidivum scandalum per eum in sancta ecclesia & in ista Christianitate oriri non possit. Accipe, frater & fili, istam rotulam; sed & illam de cognatione nõ conjungenda: & porta illas domno regi, & relege coram illo. Et de ista fac secundum illius consilium & commendationem: & de illa cognatione non conjungenda, per ejus consilium & auxilium sequere sacras auctoritates tibi directas. Providentia de Pippino non est negligenda, & ut certi ac fideles custodes illi adhibeantur satis est procurendum: nec oblivíscendum quod de eo in monasterio S. Medardi accidit, & quod de Karlomanno in Corbeia evenit. Nam quod factum est, adhuc fieri potest.

Epist. 91. ad Theodor. — 2. Tim. 2. — Ep 92. ad Rustic. cap. 14. — Ibid. c. 19. — Can. 11. — Ep. 91. ad Theod. — Isa. 30. & 43. — Psal. 129. — Ep. 1. ad Decent. c. 7. — Iacob. 2. 13.

III.
DE NOMENOII BRITTONIS TYRANNIDE.

Quomodo Nomenoius tyrannus Brittonum de quatuor Episcopatibus fecit septem, tempore Karoli Calvi regis Francorum.

NOMENOIUS valde superbus urbem Namneticam, Redonicam, ac etiam Andegavense territorium, & Cenomanense usque Medunam invasit. His autem urbibus & territoriis

ritoriis nominatis in sua ditione assumptis, superbior extitit & potentior. Contemptoque omnino jure Francorum regio, regem se fieri posse existimavit. Multisque artibus, ut dolosus & fraudulentus, perquirens quibus id modis assequeretur, reperit ut episcopos totius suæ regionis aliqua seductione expelleret, & alios concessione sua constitutos in locis illorum subrogaret: sicque facile conceptam tyrannidem posse perficere excogitavit. Æstuante vero principe, & plurima eviscerata facie secum animo revoluente, quomodo conceptum scelus perpetrare posset: tandem invenit unum ex complicibus suis, qui se circumvenire posse episcopos, & absque ulla examinatione & purgatione aliqua infamari & damnari fateretur. Quod audiens tyrannus, lætus efficitur, multa ei spondens, si dictis facta compensaret. Minister itaque doli convocans Britannos episcopos: Scitote, inquit, domini sacerdotes, unum me vobis causa salutis vestræ pandere mysterium, quod audierim a secretis principis, quia nisi episcopi se reos ex eis quæ eis objicerentur esse audiente conventu præsulum, quos aliunde a discussione reatus ipsorum dux invitaverat, profiterentur, nec eos lateret sine dilatione capite plectendos fore. Quo audito episcopi consternati animo præter Dei & ecclesiæ leges omnia se profiteri quæ malignus persuadebat, antequam morte multarentur, promiserunt. In crastinum autem evocans princeps in monasterio S. Salvatoris synodum episcoporum atque procerum, adhibuit testes falsissimos precio conductos adversus Subsannum Venetensem, Salaconem Aletensem, Felicem Coriopitensem, Liberalem Oximensem, episcopos, qui dicerent eos precio in ecclesia intrusos muneribus sæpe sacros ordines fuisse largitos, & omnibus criminibus obnoxios fore. Cumque reticerent episcopi repentino mortis metu perculsi, requisiti sunt a conventu, utrum vera essent quæ opponebantur. Qui ita se habere professi sunt. Depositisque in concilio virgis & anulis pontificalibus, Gallias petierunt, ad Karolum se conferentes. Nomenoius vero patrato scelere pseudoepiscopos constituit loco ipsorum. Cogitans autem episcopos, quos elegerat, a metropolitano Turonensi benedictionem minime posse consequi, nec accessum ad eum metu regis habere, ex quatuor episcopatibus septem composuit. Quorum apud Dolum monasterium unum constituit, quem archiepiscopum fieri decrevit. Monasterium vero S. Brioci sedem constituit episcopalem. Similiter etiam S. Rabutuali. Hos tres usurpatitios episcopos instituit, cæteris quatuor in antiquis urbibus derelictis. Provincia itaque Turonensi ita recisa, Nomenoius Dolo monasterio episcopos suos congregans, se in regem ungere fecit.

FINIS

Appendicis Tomi VIII.

LVTETIÆ PARISIORVM.

Impensis { GEORGII IOSSE,
DIONYSII BECHET,
GVILLELMI LE BE,
GABRIELIS & NICOLAI CLOPEIAV,
PETRI LE PETIT,
Viduæ EDMVNDI MARTIN,
LVDOVICI BILLAINE,
GODEFRIDI MARCHER,
IOANNIS DVPVIS,
SEBASTIANI MABRE-CRAMOISY,
IACOBI PIGET, } viâ Iacobæâ.

M. DC. LXXI.